ΓΑΛΗΝΟΥ Α.

GALENI LIBRORVM PARS PRIMA, QVORVM INDICEM VI. PAGINA CONTINET.

ALDVS M. R.

Ne quis alius impune, aut Venetiis aut usquam locorum hos Galeni libros imprimat, & Clementis VII. Pont. Max. & Senatus Veneti decreto cautum est.

CLEMENTI VII. PONTIFICI MAXIMO ANDREAS ASVLANVS. S. P. D.

Quo in remp. literariam animo semper ego, & Aldus ille olim gener meus, qui, si uera loqui fas est: unus artem hanc impressoriam, bonasq; pariter literas illustrauit: fuisse uideamur Maxime Clemens, Optimeq; Pontificum, non est, opinor, cur uerbis amplius demonstrare contendam; cum praesertim uel hoc uno uolumine edito nuper a me, patere cuilibet facile possit: me nullam sumptus magnitudinem formidãdo, nullumq; laborem fugiendo, omnem operam meam, atq; industriam diligẽter eo conferre conari: ut indies magis & emendatam, & locupletem librorum supellectilem literarum studiosis nostra queat officina praebere. nam cum in graecis literis nihil iam maioris esse usus uiderem, nihilq; ab eruditis frequentius peti, ac cupidius desiderari cognoscerem, q̃ ut medicorum scripta, & praecipue Galeni illius Pergameni Niconis Geometrae filii, qui sub Commodo principe floruit: atq; aliquando in urbe Roma uersatus, celi ac regionis istius ingenium optime nouit: totq; non medica solum ac philosophica, sed etiam grãmatica simul, atq; rhetorica cõscripsit: Hippocratemq; Coum primus omnium recte interpretãdo peruiũ caeteris fecit: ut uix centũ circiter anni, quos uixit, ad ea scribenda, ne dum etiam excogitanda, satis fuisse uideantur, in publicũ tandem integra prodirẽt: quotquot usq̃ fere tota Graecia, simul atq; Italia reperiri codices potuerunt: incredibili cura, sumptuq; supraq̃ dici absq; ulla mendacii aut uanitatis suspicione possit: conquisiui. atq; ita multiplici eorum collatione primum omnium quae in uno Galeni medicorũ praestantissimi desiderarẽtur, ex aliis suppleui: quae inuersa deprauate legerentur, prout in pluribus se recte haberent, restitui: librosq; singulos ut eo ordine descripti, quem ob difficultatem exemplariorum habendorum tenere possent: non tamen ita multum a ueteri illo, quo scripti ab initio fuerunt, alienum, q̃politissime imprimerentur curaui: iudicio, laboreq; simul assiduo cũ primis usus Ioãnis Baptistae Opizonis Papiẽsis hominis cũ probi, atq; industrii, tũ in literis plurimũ, & in medendi arte ut q maxime uersati: qui, ut uerum fatear, me & ad suscipiendũ hoc munus apprime hortatus est: & ad pficiẽdum q̃maxime iuuit. magnum uidelicet operaepreciũ me facturum sperans, si tantum hoc opus nõ utilitate solũ, uerum & pulchritudine pariter laudaretur. Ac quoniam est iãpridẽ in more, uulgariq; cõsuetudine positum, ut, quemadmodum agricolae diis suis primos quosq; terrae fructus templis, & delubris appensos dicare soliti sint: ita & nos quaecunq; primum excusa nostris literarum formulis emittamus: ea insigni, ac praeclaro cuipiam uiro in beneuolentiae simul, & obseruantiae testimonium dicemus: tibi uidelicet mortalium supreme, ac Deo q̃proxime, opus hoc maximum certe omnium eorum, quae in praesentia expectari a me posse intelligam: dicare constitui. haud sane tam illustris fortunae tuae splendorem admiratus: sed quae tua ipsius sunt: & auita familiae tuae decora animo repetens, interim utiq; quãeximia, ac excellẽtia ea essent: si non omnia, quis enim id posset? attamen multa mirando. ut enim quae in te uniuersus prope terrarum orbis suspiciens, summa laude prosequitur, pietatem, iusticiam, prudẽtiamq;, ac singularem animi moderationem omittam: ne quanq̃ in re manifesta gratiam a te inire hoc nomine uelle uidear: quis non intelligit, te nihil aliud magis diu, noctuq;

meditari, q̄ ut labanti, & pene afflictæ iam christianæ religioni, qua possis primum ope, succurras? siquidem omnes conatus tuos, ac labores eo subinde cõuertis: ut uniuersam ecclesiam, & præcipue Romanam, ad ueterem frugalitatem, castitatem, ac sanctimoniam redigas. Nec non interim cum urbem Romam atroci diu morbo uexatam, tantumq; non cultoribus uiduatam, uectigalibus diminutam, & omni propemodum antiquo splendore, ac prisca dignitate orbatam acceperis, summo studio, diligentiaq; singulari effecisti, atq; in horas pene facis: ut digna pontificiæ maiestatis sedes esse uideatur. Præterea quis est, qui nesciat non hoc solum, sed quicquid etiam in literis elegans, atq; perfectum iampridem parit Italia, Medicæ in primis familiæ deberi? quandoquidem Florentiæ Laurentii potissimum patrui tui munificentia bonarum literarum studia reparari, atq; in maius augeri cæpisse, uulgo scilicet hominum reclamaturo, nemo negauerit. testantur enim tot excellentissimi græcæ linguæ professores, Argyropili, Laschares, & alii, magnis stipendiis conducti, magnisq; muneribus, pro innata Medicæ genti liberalitate, subinde donati: testatur copiosissima illa bibliotheca e totius Græciæ ruinis eruta, largisq; sumptibus, ac dignis regia magnanimitate collecta. Quare potest sane adulationis suspicione uacare: q̄ te unum dixerim mihi uisum esse ea præditum conditione, ut quæ maxima e meis ego ducerem, iure tuo, uelut meritus omnium maxime, dono haberes. Accipe igitur munus hoc tibi syncere, ac libere oblatũ, eo, q̄ amplitudini tuæ conuenit, animo: literarumq; studia pro ueteri maiorum tuorum instituto in maius prouehens, ætatis istius tuæ tot ingeniorum prouentu ornatæ, sæcula, ut cum omni antiquitate certare possint, nõ sine tui nominis immortalitate facito: quod quidem facile tibi continget, si rem literariam fouendo, illorum industriæ, qui eam aliqua ex parte iuuandam susceperint, fauere non desines. Vale.

CLEMENS PAPA VII.

DILECTI filii salutem & apostolicam beñ. Exponi nobis nuper fecistis uos ad imitationem quondam Aldi Manutii Pii Romani, cuius impressoriæ artis successores estis: nouos quotidie libros, tam græcos, q̃ latinos eisdem met characteribus, quorum ipse Aldus primus inuentor & author fuit: cura & impensa uestra impressos in lucem edere, ac per eos publicæ utilitati non parum consulere: Nunc uero Galeni medici opera omnia græca imprimi curare: ex quibus propter eximiam frugem, & singularem doctrinam in illis contentam, medicinæ ars humano generi ualde necessaria plurimum iuuari, atq; illustrari posset: ac in animo habere, diligentem operam adhibere, ut Hippocratis principis medicorum ac Pauli Eginitæ, necnon Aëtii, & Oribasii insignium Græcorum medicorum opera nunq̃ hactenus impressa, q̃ emẽdatissime imprimantur: desiderareq;, ne de laboribus uestris, quos ad communem hominum utilitatem suscipitis, alii speratos a uobis fructus auferant, per nos oportune prouideri. Nos ad officium nostrum pertinere putantes omnia procurare, quibus bonæ artes temporibus nostris maxime floreant: illarumq; fautores ad noua semper excogitanda, & studiosis publicanda iustis gratiarum prærogatiuis alliciantur, & inuitentur. Et propterea desiderio uestro, qui bono publico non sine magnis laboribus, & impensis studere non desistitis: ne ab aliquibus iusto & honesto lucro defraudemini, annuere uolentes. Vniuersis & singulis cuiuscunq; dignitatis, gradus, & cõditionis existant: sub excõmunicationis latæ sententiæ, nostris uero & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subditis, præterea etiam mille ducatorum pœna, pro una tertia parte Fabricæ Basilicæ Principis apostolorum de Vrbe, pro altera uobis, pro reliqua uero Iudicibus seu officialibus, qui præsentium executores fuerint, applicandorum: tenore præsentium committimus, & mandamus, ne dicti Galeni & aliorum medicorum Græcorum opera per uos impressa uel imprimenda infra decem annos, postq̃ impressa fuerint, imprimere, seu imprimi facere, aut quoquomodo uendere, seu uendi facere præsumant. Mandantes in uirtute sanctæ obedientiæ auditori cameræ apostolicæ, & Vrbis nostræ gubernatori, necnon Senatori, ac omnibus & singulis aliis gubernatoribus, ac magistratibus & officialibus nostris quibuscunq;, ut a uobis, seu uestris agentibus in præmissis & circa ea requisiti, contra eos, qui dicta opera contra præsentium tenorem impresserint, seu imprimi fecerint, aut uendiderint, seu uendi fecerint, ad declarationem incursus dictæ pœnæ procedant, & pœnam ipsam pecuniariam a quibus exigenda erit, irremissibiliter exigant, ac alia faciant, & exequantur in præmissis quomodolibet necessaria, uel oportuna: Inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Volumus autem præsentiũ literarum nostrarum transumptis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati ecclesiastici munitis, eandem prorsus fidem in iudicio, & extra adhiberi, quæ præsentibus originalibus adhiberetur, si exhibitæ forent uel ostensæ. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cæterisq; contrariis quibuscunq;. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo piscatoris. Die. XXVII. Ianuarii. MDXXV. Pont. Nostri Anno Secundo.

Be. El. Rauenñ.

A tergo.

Dilectis filiis Andreæ de Torresanis de Asula, & hæredibus quondam Aldi Manutii Ro. in Ciuitate Venetiarum commorantibus.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΑ ΕΝ ΤΩΙ ΠΡΩΤΩΙ.	GALENI QVAE IN PRIMO.
προτρεπτικὸς λόγος πρὸς τὰς τέχνας.	hortatio ad artes discendas.
περὶ ἀρίστης διδασκαλίας.	de optima doctrina.
ὅτι ἄριστος ἰατρὸς, καὶ φιλόσοφος.	optimum medicum, eundem esse philosophum.
περὶ αἱρέσεων τοῖς εἰσαγομένοις.	de sectarum uarietate ad introducendos.
περὶ ἀρίστης αἱρέσεως.	de optima secta.
περὶ συστάσεως ἰατρικῆς.	de constitutione medicinæ.
περὶ στοιχείων βιβλία. β.	de elementis libri duo.
περὶ κράσεων βιβλία. γ.	de complexionibus libri tres.
περὶ φυσικῶν δυνάμεων βιβλία. γ.	de potentiis naturalibus libri tres.
ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων βιβλία. θ.	anatomici libri nouem.
περὶ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν ἀνατομῆς.	de uenarum, & arteriarum dissectione.
περὶ νεύρων ἀνατομῆς.	de neruorum dissectione.
περὶ ὀσφρήσεως ὀργάνου.	de odoratus instrumento
περὶ μήτρας ἀνατομῆς.	de uuluæ dissectione.
περὶ κυουμένων διαπλάσεως.	de fœtuum formatione.
εἰ κατὰ φύσιν αἷμα ἐν ἀρτηρίαις περιέχηται.	an sanguis natura in arteriis contineatur.
περὶ σπέρματος βιβλία. β.	de spermate libri duo.
περὶ ἀρίστης κατασκευῆς τοῦ σώματος.	de optima corporis constitutione.
περὶ εὐεξίας.	de bona habitudine.
περὶ ἀνωμάλου δυσκρασίας.	de inequali dyscrasia.
περὶ τῶν ἱπποκράτους, καὶ πλάτωνος δογμάτων βιβλία η. ἄνευ τοῦ. α.	de Hippocratis, & Platonis dogmatibus libri octo sine primo.
περὶ οὐσίας τῶν φυσικῶν δυνάμεων.	de substantia facultatum naturalium.
ὅτι τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη ἕπεται τῇ τοῦ σώματος κράσει.	animi mores temperaturam corporis sequi.
περὶ θεραπείας.	de curatione.
περὶ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ παθῶν τῆς ψυχῆς.	de uitiis & passionibus animæ.
περὶ χρείας τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων βιβλία. ιζ.	de usu partium corporis humani libri decem, & septem.
περὶ μυῶν κινήσεως βιβλία. β.	de musculorum motu libri duo.

Registrum primæ partis Galeni.

Αα Ββ Γγ a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y z &
A B C D E F G H I K L M N.

Omnes quaterniones, præter f m q duerniones, p & y quinterniones, &, ternionem, M ſexternionem.

VENETIIS IN AEDIBVS ALDI, ET ANDREAE ASVLANI SOCERI MENSE APRILI. M.D.XXV.

Galien a [illegible] depuis l'an 140 de [illegible] jusqu'à l'an 200 sous les
empereurs antonin le pieux, marc aurele, lucius verus, commode et severe et [illegible] pour avoir amené la medecine
à sa perfection, [illegible] vers l'an 131 de Jesus ch. environ la 15e année [illegible] adrien, à pergame ville de l'asie mineure
[illegible] son pere nicon etoit [illegible]
[illegible]
[illegible] il voyagea beaucoup [illegible]
[illegible]
a alexandrie [illegible]
de son temps [illegible]
agé de trente [illegible]
de plusieurs personnages [illegible]
a Rome [illegible] à l'age de 37 [illegible]
ravageoit le pays

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΑΡΑΦΡΑΣΤΟΥ ΤΟΥ ΜΗΝΟΔΟΤΟΥ
ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΠΙ ΤΑΣ ΤΕΧΝΑΣ.

Εἰ μὲν μηδ' ὅλως λόγου μέτεστι τοῖς ἀλόγοις ὀνομαζομένοις ζώοις, ἄδηλόν ἐστι. ἴσως γὰρ εἰ καὶ τοῦ μὴ κατὰ τὴν φωνὴν, ὃν καὶ προφορικὸν ὀνομάζουσιν, ἀλλὰ τοῦ γε τὴν ψυχὴν, ὃν ἐνδιάθετον καλοῦσι, μετέχει πάντα. τὰ μὲν, μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον. ὅτι μέντοι πλεῖστον ὅσον αὐτῶν διενηνόχασιν οἱ ἄνθρωποι, πρόδηλον ἡμῖν ἐστιν ὁρῶσι τό γε πλῆθος τῶν τεχνῶν, ὧν μεταχειρίζεται τὸ ζῶον τοῦτο. καὶ ὅτι μόνος ἄνθρωπος ἐπιστήμης ἐπιδεκτικὸς, ἣν ἂν ἐθελήσῃ τέχνην μανθάνει. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα ζῶα σχεδὸν ἄτεχνα πάντ' ἐστὶ πλὴν ὀλίγων δή τινων ἐν αὐτοῖς. ἀλλὰ καὶ ταῦτα φύσει μᾶλλον ἢ προαιρέσει τεχνῶν τετύχηκεν. ὁ δ' ἄνθρωπος οὔτε τινὸς τῶν παρ' ἐκείνοις ἀμελέτητος. ἀλλὰ καὶ τὴν ὑφαντικὴν ἐμιμήσατο τὰς ἀράχνας, καὶ πλάττει καθάπερ αἱ μέλισσαι. καὶ τὸ νεῖν, οὐκ ἀνάσκητός ἐστι. καίτοι πεζὸς ὤν. ἀλλὰ καὶ τῶν θείων τεχνῶν οὐκ ἀπολείπεται, ζηλῶν μὲν τὴν Ἀσκληπιοῦ τέχνην ἰατρικήν. ζηλῶν δ' Ἀπόλλωνος αὐτήν γε ταύτην. καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ἃς ἔχει. τοξικήν. μουσικήν. μαντικήν. ἔτι τε τῶν μουσῶν τὴν ἑκάστης ἰδίαν. οὐδὲ γὰρ γεωμετρίας, οὐδ' ἀστρονομίας ἀφίσταται. ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς γῆς νέρθεν, καὶ τὰ ὕπερθε τοῦ οὐρανοῦ, κατὰ Πίνδαρον ἐπισκοπεῖ. ἐξεπορίσατο δ' ἀπὸ φιλοπονίας, καὶ τὸ μέγιστον τῶν θείων ἀγαθῶν, φιλοσοφίαν. διὰ ταῦτα τοίνυν κἂν λόγου μέτεστι τοῖς ἄλλοις ζώοις, κατ' ἐξοχὴν αὐτῶν καὶ ὁ ἄνθρωπος μόνος ὀνομάζεται λογικός. πῶς οὖν οὐκ αἰσχρὸν ᾧ μόνῳ τῶν ἐν ἡμῖν κοινωνοῦμεν θεοῖς, τούτου μὲν ἀμελεῖν, ἐσπουδακέναι δὲ περί τι τῶν ἄλλων. τέχνης μὲν ἀναλήψεως καταφρονοῦντα. τύχῃ δ' ἑαυτὸν ἐπιτρέποντα, ἧς τὴν μοχθηρίαν ἐμφανίσαι βουληθέντες οἱ παλαιοὶ, γράφοντες καὶ πλάττοντες αὐτὴν οὐ μόνον ἐν εἴδει γυναικὸς ἠρκέσθησαν. καίτοι τοῦθ' ἱκανὸν ἦν ἀνοίας σύμβολον, ἀλλὰ καὶ πηδάλιον ἔδοσαν ἐν χεροῖν ἔχειν αὐτῇ. καὶ τοῖν ποδοῖν ὑπέθεσαν βάσιν σφαιρικήν. ἐστέρησαν δὲ καὶ τοῖν ὀφθαλμοῖν. ἐνδεικνύμενοι διὰ τούτων ἁπάντων, τὸ τῆς τύχης ἄστατον. ὥσπερ οὖν ἐν νηῒ χειμαζομένῃ σφοδρῶς ὡς ἐπικλύζεσθαί τε τοῖς κύμασι καὶ κινδυνεύειν βυθισθῆναι μοχθηρῶς ἄν τις πράξειεν ἐπιτρέψας τὰ πηδάλια κυβερνήτῃ τυφλῷ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον κἀν τῷ βίῳ μειζόνων ναυαγίων περὶ πολλοὺς οἴκους γιγνομένων ἢ περὶ τὰ σκάφη κατὰ θάλατταν, οὐκ ὀρθῶς γιγνώσκοντος ἐστὶν ἐπιτρέπειν ἑαυτὸν ἐν τοιαύταις περιστάσεσι πραγμάτων, τυφλῇ δαίμονι. μὴ δ' αὐτῇ βεβαίως ἐστηριγμένῃ. ἔμπληκτός τε γάρ ἐστι καὶ ἄνους εἰς τοσοῦτον, ὡς πολλάκις τοὺς ἀξιολόγους ἄνδρας παρερχομένη, πλουτίζειν τοὺς ἀναξίους, οὐδὲ τούτους βεβαίως, ἀλλ' ὅσον πάλιν οὕτως ἀφαιρεῖσθαι τὰ δοθέντα. ταύτῃ τῇ δαίμονι πλῆθος ἀνδρῶν ἀμαθῶν οὐκ ὀλίγον ἕπεται, μηδέποτ' ἐν αὐτῷ μενούσῃ διὰ τὸ τῆς βάσεως εὐμετακύλιστον. ἥτις αὐτὴν ἄγει καὶ φέρει καὶ κατὰ κρημνῶν ἐνίοτε καὶ θαλάττης, ἔνθα συναπόλλυνται μὲν ἀλλήλοις ἑπόμενοι πάντες αὐτῇ. μόνη δ' ἀβλαβὴς ἐκείνη διεξέρχεται. καταγελῶσα τῶν ὀλοφυρομένων τε καὶ καλούντων αὐτὴν, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος. τὰ μὲν δὴ τῆς τύχης ἔργα, τοιαῦτα. τὸν δ' Ἑρμῆν ἅτε λόγου μὲν ὄντα δεσπότην, ἐργάτην δὲ τέχνης ἁπάσης, θέασαι πάλιν ὅπως ἐξ ὑπεναντίου τὴν τύχην ἐκόσμησαν πάλιν οἱ γράφοντές τε καὶ πλάττοντες. νεανίσκος ἐστὶν ὡραῖος. οὐκ ἐπίκτητον οὐδὲ κομμωτικὸν ἔχων κάλλος. ἀλλ' εὐθὺς ὥστε συνεμφαίνεσθαι τὴν τῆς ψυχῆς ἀρετὴν δι' αὐτοῦ. ἔστι δὲ φαιδρὸς μὲν τὰς ὄψεις. δέδορκε δὲ δριμύ. καὶ ἡ βάσις τὸ πάντων σχημάτων ἑδραιότατόν τε καὶ ἀμεταπτωτότατον ἔχει, τὸν κύβον, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ αὐτὸν τὸν θεόν. τούτῳ τῷ σχήματι κοσμοῦσιν. ἴδοις δ' ἂν τοὺς θιασώτας αὐτοῦ φαιδροὺς μὲν ὁμοίως τῷ καθηγουμένῳ θεῷ. μεμφομένους δ' οὐδέποτε αὐτὸν ὥσπερ οἱ τὴν τύχην. οὐδ' ἀπολειπομένους πότ', οὐδὲ χωριζομένους, ἀλλ' ἑπομένους τε καὶ διαπαντὸς ἀπολαύοντας τῆς προνοίας αὐτοῦ. τοὺς δέ γε τῆς τύχης συνεπομένους ἅπαντας μὲν, ἀργοὺς θεάσῃ καὶ τεχνῶν ἀμαθεῖς. ὀχουμένους δ' ὑπ' ἐλπίδων ἀεί. καὶ θεούσῃ τῇ δαίμονι, συνθέοντας. ἐνίους μὲν ἐγγὺς, ἐνίους δὲ πορρωτέρω. τινὰς δὲ καὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐξημμένους. ἐν τούτοις ἅπασι καὶ τὸν Κροῖσον ἐκεῖνον τὸν Λυδὸν ὄψει. καὶ τὸν Πολυκράτην τὸν Σάμιον. καὶ ἴσως θαυμάσεις τῷ μὲν, τὸν Πακτωλὸν ἰδὼν ῥέοντα χρυσόν. τῷ δὲ καὶ τοὺς θαλαττίους ὑπηρετοῦντας ἰχθῦς. μετὰ τούτων δὲ καὶ Κῦρον θεάσῃ, καὶ Πρίαμον, καὶ Διονύσιον. ἀλλὰ τούτων αὐτῶν ὀλίγον ὕστερον ὄψει Πολυκράτην μὲν ἀνεσταυρωμένον. ὑπὸ Κύρῳ δὲ Κροῖσον. αὐτὸν δὲ τὸν Κῦρον ὑπ' ἄλλοις, ὄψει δὲ καὶ Πρίαμον καθειργμένον. καὶ Διονύσιον ἐν Κορίνθῳ. εἰ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐπισκέψαιο τοὺς ἀπωτέρω μὲν αὐτὴν θέουσαν διώκοντας. οὐ μὴν τυχόντας γε, μισήσεις ὅλως τὸν χορόν. εἰσὶ γὰρ ἐνταῦθα καὶ δημαγωγοὶ πολλοί. καὶ ἑταῖραι καὶ πόρνοι. καὶ προδόται φίλων. εἰσὶ δὲ καὶ φονεῖς, καὶ τυμβωρύχοι. καὶ ἅρπαγες. πολλοὶ δὲ μηδὲ τῶν θεῶν αὐτῶν πεφεισμένοι, ἀλλὰ καὶ τούτους ἱεροσυλήσαντες. ὁ δ' ἕτερος τῶν χορῶν, πάντες μὲν κόσμιοι καὶ τεχνῶν ἐργάται, οὐ θέουσι δὲ, οὐδὲ βοῶσιν, οὐδ' ἀλλήλοις μάχονται. ἀλλ' ἐν μέσοις μὲν αὐτοῖς ὁ θεός. ἀμφ' αὐτὸν δὲ ἅπαντες ἐν τάξει κεκόσμηνται. χώραν ἕκαστος ἣν ἐκεῖνος ἔδωκεν οὐκ ἀπολιπόντες. οἱ μὲν, ἔγγιστα τῷ θεῷ καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ κεκοσμημένοι, γεωμέτραι καὶ ἀριθμητικοί. καὶ φιλόσοφοι. καὶ ἰατροί. καὶ ἀστρονόμοι. καὶ γραμματικοί. τούτων δ' ἐφεξῆς, ὁ δεύτερος χορός. ζωγράφοι, πλάσται, γραμματισταί. τέκτονές τε καὶ ἀρχιτέκτονες. καὶ λιθογλύφοι καὶ μετ' αὐτοὺς δὲ, ἡ τρίτη τάξις. αἱ λοιπαὶ τέχναι πᾶσαι. κατὰ μέρη μὲν, οὕτω κεκόσμηνται. πάντα δὲ πρὸς τὸν θεὸν ἀποβλέπουσι κοινῷ τῷ παρ' αὐτοῦ προστάγματι πειθόμενοι. θεάσῃ δὲ κἀνταῦθα πολλοὺς μετ' αὐτοῦ τοῦ θεοῦ. τετάρτην δέ τινα τάξιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἔκκριτον. οὐχ οἷοί τινες ἦσαν οἱ μετὰ τῆς τύχης. οὔτ' ἀξιώμασι πολιτικοῖς. οὐδὲ γένους ὑπεροχαῖς, οὐδὲ πλούτῳ τοὺς ἀρίστους ὁ θεὸς οὗτος εἴθισται κρι-

γειν. ἀλλὰ τοὺς καλῶς μὲν βιοῦντας, ἐν δὲ ταῖς ἑαυτῶν τέχναις πρωτεύοντας, ἑπομένους δὲ τοῖς προστάγμα-
σιν αὐτοῦ, καὶ νομίμως τὰς τέχνας ἐργαζομένους, τιμᾷ τε καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἄγει περὶ αὐτὸν ἔχων ἀεί. τοῦ-
τον οἶμαι τὸν χορὸν νοήσας ὁποῖός ἐστιν, οὐ μόνον ζηλώσεις, ἀλλὰ καὶ προσκυνήσεις. Σωκράτης ἐστὶν ἐν αὐτῷ
καὶ Ὅμηρος καὶ Ἱπποκράτης καὶ Πλάτων, καὶ οἱ τούτων ἐρασταί, οὓς ἴσα καὶ τοῖς θεοῖς σεβόμεθα. οἷα ὑπάρχοι-
τινὰς καὶ ὑπηρέτας τοῦ θεοῦ. τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων, οὐκ ἔστιν ὅστις ἠμελήθη ποτὲ πρὸς αὐτοῦ. οὐ μόνον γὰρ
τῶν παρόντων πεφρόντικεν, ἀλλὰ καὶ πλέουσι σύμπλους ἐστί. καὶ ναυαγούντων, οὐκ ἀπολείπεται. Ἀρίστιπ-
πος γοῦν ἐπειδή ποτε πλέων τοῦ σκάφους ἀπολωμένου ἐπὶ τὰς Συρακουσίων ἠιόνας ἐξεβράσθη, πρῶτον μὲν
ἐθάρρησε θεασάμενος ἐπὶ τῆς ψάμμου διάγραμμα γεωμετρικόν, ἐλογίσατο γὰρ εἰς Ἕλληνάς τε καὶ σοφοὺς
ἄνδρας, οὐκ εἰς βαρβάρους ἥκειν. ἔπειτα παραγενόμενος εἰς τὸ Συρακουσίων γυμνάσιον, καὶ ταυτὶ τὰ ἔπη φθεγ-
10 ξάμενος. τίς τὸν πλανήτην Οἰδίπουν καθ' ἡμέραν. τὴν νῦν σπανιστοῖς δέξεται δωρήμασι. προσιόντας τέ τι-
νας ἔχειν αὐτῷ, καὶ γνωρίζοντας ὅστις εἴη καὶ πάντων ὧν ἐδεῖτο μεταδιδόντας εὐθέως. ὡς δ' εἰς Κυρήνην
αὐτοῦ τὴν πατρίδα μέλλοντές τινες πλεῖν, ἐπυνθάνοντο μή τι τοῖς οἰκείοις ἐπιστέλλει; κελεύειν αὐτοῖς ἔφη
ταῦτα κτᾶσθαι τὰ κτήματα, ἃ καὶ ναυαγήσαντι συνεκκολυμβήσει. πολλοὶ δὲ τῶν κακοδαιμόνων καὶ πάν-
τα πρὸς τὸν πλοῦτον ἀποβλεπόντων, ἐν τοιαύταις πραγμάτων περιστάσεσι γενόμενοι, χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἐξα-
ψάμενοί τε καὶ περιθέμενοι τῷ σώματι, προσαπώλεσαν αὐτοῖς καὶ τὴν ψυχήν. οὐδὲ τοῦτο δυνάμενοι συνιδεῖν.
ὅτι καὶ τῶν ἀλόγων ζώων αὐτοὶ πρῶτοι τὰ ταῖς τέχναις κεκοσμημένα μᾶλλον ἀσπάζονται. καὶ γὰρ τοὺς
πολεμικοὺς ἵππους, καὶ τοὺς θηρατικοὺς κύνας πρὸ τῶν ἄλλων τιμῶσι. καὶ τοὺς μὲν οἰκέτας ἐκδιδάσκονται
τέχνας, πάμπολυ πολλάκις εἰς αὐτοὺς ἀργύριον ἀναλίσκοντες. ἑαυτῶν δ' ἀμελοῦσι. καί τοι πῶς οὐκ αἰσχρὸν οἰκέτην
μὲν, ἐνίοτε δραχμῶν εἶναι μυρίων ἄξιον. αὐτὸν δὲ τὸν δεσπότην αὐτοῦ, μηδὲ μιᾶς. καὶ τί λέγω μιᾶς, οὐδ' ἂν
20 προῖκα τίς τὸν τοιοῦτον λάβοι. μή ποτε αὐτοὺς μόνους ἠτιμάκασιν ἐκ πάντων μηδεμίαν ἐκμαθόντες τέχνην. ὅ-
ταν γὰρ καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων ἐν τεχνικοῖς ἐπιτηδεύμασι παιδεύωσι, καὶ οἰκέτην ἀργὸν καὶ ἄτεχνον, οὐδενὸς
ἄξιον εἶναι νομίζωσιν. ἐπιμελῶνται δὲ καὶ τῶν χωρίων καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων, ὅπως ἕκαστον εἰς δύνα-
μιν ὅτι βέλτιστον ᾖ. μόνων δ' ἑαυτῶν ἀμελῶσι. μηδ' εἰ ψυχὴν ἔχουσι γινώσκοντες εὔδηλον, ὅτι τοῖς ἀποβλή-
» τοις τῶν οἰκετῶν ἐοίκασιν. ὥστε τις ἐπιστὰς ἀνδρὶ τοιούτῳ, προσηκόντως ἂν εἴποι πρὸς αὐτόν. ὦ ἄνθρωπε. οἰ-
» κία μέν σοι εὖ ἔχει, καὶ τἀνδράποδα πάντα, καὶ ἵπποι δὴ καὶ κύνες καὶ χωρία, καὶ ὅσα κέκτησαι διάκειται
» καλῶς. αὐτὸν δέ σε, οὐκ ἀγαθὴν κομιδὴν ἔχει. καλῶς οὖν καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Διογένης. ὁ μὲν, χρυσᾶ πρό-
» βατα καλῶν τοὺς πλουσίους καὶ ἀπαιδεύτους. ὁ δὲ, ταῖς ἐπὶ τῶν κρημνῶν συκαῖς ἀπεικάζων αὐτούς. ἐκεί-
» νων τε γὰρ τὸν καρπὸν, οὐκ ἀνθρώπους, ἀλλὰ κόρακας ἢ κολοιοὺς ἐσθίειν. τούτων τε τὰ χρήματα μηδὲν μὲν ὄφε-
» λος εἶναι τοῖς ἀστείοις. δαπανᾶσθαι δ' ὑπὸ τῶν κολάκων. οἵτινες ἐὰν οὕτως τύχῃ πάντων αὐτοῖς ἀναλω-
30 θέντων. ἀπαντῶντες παρέρχονται. μὴ γνωρίζειν προσποιούμενοι. ὅθεν οὐδ' ὁ ταῖς κρήναις τοὺς τοιούτους εἰκά-
σας, ἄμουσός τις ἦν. καὶ γάρ τοι καὶ οἱ ἀπὸ τῶν κρηνῶν ὑδρευόμενοι πρόσθεν, ἐπειδὰν μηκέτ' ἔχωσιν ὕδωρ, ἀνα-
συράμενοι, προσουροῦσι, καί ἐστιν εὔλογον τοὺς διὰ μηδὲν ἄλλ' ἢ τὰ χρήματα περιβλέπτους, ἅμα τῷ στερηθῆναι
τούτων, εὐθὺς καὶ τῶν ἄλλων ἃ διὰ ταῦτ' εἶχεν, ἐστερῆσθαι. τί γὰρ ἂν καὶ πάθοιεν. ἴδιον μὲν οὐδὲν ἀγαθὸν κεκτη-
μένοι. ἀεὶ δ' ἐπ' ἀλλοτρίοις καὶ τοῖς παρὰ τῆς τύχης ἐπαιρόμενοι. τοιοῦτοι δέ τινες εἰσὶ καὶ οἱ τὴν εὐγένειαν προ-
βαλλόμενοι, καὶ φρονοῦντες ἐπ' αὐτῇ μέγα. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι σπάνει τῶν ἰδίων ἀγαθῶν, ἐπὶ τὸ γένος ἥκουσιν.
οὐδὲ τοσοῦτον γινώσκοντες ὅτι ἡ ἄρα εὐγένεια αὕτη ἐφ' ᾗ σεμνύνονται, τοῖς κατὰ πόλιν νομίσμασιν ἔοικεν
ἃ παρὰ τοῖς θεμένοις ἰσχύονται, παρ' ἄλλοις ἐστὶ κίβδηλα. οὐδ' εὐγένειά σ' ἦρεν εἰς ὕψος μέγα. κατὰ τὸ μὴ ἔχειν τὸ
γένος οὐκ ἐβόσκε με. καλὸς οὖν ἦ φησιν ὁ Πλάτων θησαυρὸς, αἱ τῶν πατέρων ἀρεταί. κάλλιον δ' ἀντιθεῖναι δύ-
» νασθαι τὸν τοῦ Σθενέλου λόγον. ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι. ταύτην γὰρ μόνην ἔχομεν ἄν εἴ δή
40 τις ἐστὶν εὐγενείας χρεία πρὸς οἰκεῖον παράδειγμα τὸν ζῆλον ἡμῖν γίγνεσθαι. ὡς εἴγε κατὰ πολὺ τῆς τῶν προ-
γόνων ἀρετῆς ἀπολειπόμεθα, λύπη μὲν ἂν εἴη κἀκείνοις, εἴ τις αὐτοῖς ἐστὶν αἴσθησις. αἰσχύνη δ' ἡμῖν αὐτοῖς τοσῷ-
δε μείζων, ὅσῳ καὶ τὸ γένος περιφανέστατον. οἱ μὲν γὰρ ἀμαθεῖς παντάπασιν ἄσημοι τῷ γένει, τοῦτο γοῦν αὐτὸ
κερδαίνουσι, τὸ μὴ γινώσκεσθαι τοῖς πολλοῖς ὁποῖοί τινες εἰσίν. ὅσοις δὲ τὸ λαμπρὸν καὶ διάσημον τοῦ γένους οὐ-
δὲ τὸ λαθεῖν ἐξουσίαν δίδωσι, τί ἄλλο ἢ περιφανέστερον οὗτοι δυστυχοῦσι. καὶ μοί γε καὶ καταγινώσκονται μᾶλλον οἱ ἀνά-
ξιοι τοῦ γένους. ὥστ' εἰ καί τις ἠλίθιος ὢν ὑπομιμνήσκοι τὸ λαμπρὸν τοῦ γένους, ἀσυγγνωστότερον ἑαυτῷ τὸ κα-
κὸν ἀποφαίνει. οὐ γὰρ ὁμοίως ἐξετάζομέν τε καὶ βασανίζομεν τοὺς ἐπιτυχόντας ἀνθρώπους, τοῖς ἐκ γένους
λαμπροῦ. ἀλλὰ τοὺς μὲν κἂν μέτριοί τινες ὦσιν, ἀποδεχόμεθα, τῇ δυσγενείᾳ τῆς ἐνδείας τὴν αἰτίαν ἀνα-
φέροντες. τοὺς δ' εἰ μηδὲν τῶν προγόνων ἄξιον ἔχοιεν, οὐδέπω θαυμάζομεν. ἂν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων πο-
λὺ διαφέρωσιν. ὥστ' εἴ τις εὖ φρονεῖ, τέχνης ἀσκήσει προσίτω. δι' ἣν κἂν εὐγενὴς ᾖ, τοῦ γένους οὐκ ἀνάξιος φανεῖ-
50 ται. κἂν μὴ τοιοῦτος ὑπάρχῃ, τὸ γένος αὐτὸς ἐπικοσμήσει. μιμησάμενος τὸν παλαιὸν ἐκεῖνον Θεμιστοκλέα,
» ὃς ὀνειδιζόμενος ἐπὶ τῷ γένει, ἀλλ' ἐγὼ τοῖς μετ' αὐτὸν ἔφη τοῦ γένους ἄρξω. καὶ τὸ μὲν ἐμὸν ἀπ' ἐμοῦ γένος
» ἄρξεται. τὸ δὲ σὸν, εἰς σὲ τελευτήσει. ὁρᾷς ὡς οὐδὲν κωλύει τὸν σκύθην ἀνάχαρσιν καὶ θαυμάζεσθαί τε καὶ σο-
φὸν ὀνομάζεσθαι, καίτοι βάρβαρος ἦν τὸ γένος. οὗτος ποτὲ πρός τινος ὀνειδιζόμενος ὅτι βάρβαρος εἴη καὶ
» σκύθης, ἐμοὶ μὲν ἡ πατρὶς ὄνειδος, σὺ δὲ τῇ πατρίδι. πάνυ καλῶς ἐπιπλήξας τῷ μηδενὸς ἀξίῳ λόγου. μό-
νον δ' ἐπὶ τῇ πατρίδι σεμνυνομένῳ. εἰ γὰρ ἐπιστήσαις τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν, οὐ διὰ τὰς πόλεις εὕροις ἂν ἐν
δόξῃ τοὺς πολίτας γιγνομένους. ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοὐναντίον, διὰ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐν ταῖς τέχναις. καὶ τὰς
πατρίδας αὐτῶν μνημονευομένας. τίς γὰρ ἦν Σταγείρων λόγος εἰ μὴ δι' Ἀριστοτέλην; τίς δ' ἂν Σόλων εἰ μὴ δι'
Ἄρατόν τε καὶ Χρύσιππον; ὅπου καὶ τῶν Ἀθηναίων αὐτῶν μέχρι πόρρω τοὔνομα πεφοίτηκεν; οὐ διὰ

τὴν τῆς γῆς ἀρετήν· λεπτόγεως γάρ. ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐν αὐτῇ φύντας, οἳ πλεῖστοί τε καὶ ἄριστοι γενόμενοι
μετέδωκάν τι καὶ τῇ πατρίδι τοῦ σφετέρου κλέους. μάθοις δ᾽ ἂν ἐναργέστατα τὸ τοιοῦτον ἀληθὲς ὄν, εἰ τὸν Ὑπέρ-
βολον ἢ τὸν Κλέωνα λογίσαιο, τοσοῦτον ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν κερδήσαντας, ὅσον ἄν τις εἰς περιφάνειαν κακῶν
ἐπικτήσαιτο. ἦν ὅτε σύας Βοιώτιον ἔθνος ἔνεπον, ὁ Πίνδαρός φησι. καὶ πάλιν ὁ αὐτός· εἰ φεύγομεν Βοιω-
τίαν ὗν. ἀξιῶν ὅλου σχεδὸν ἔθνους τὸν ἐπ᾽ ἀμαθίᾳ ψόγον ἀπολύεσθαι διὰ τὴν ἑαυτοῦ μουσικήν. ἐπαινέσειε δ᾽
ἄν τις καὶ τὸν Ἀθήνησι νομοθέτην, ὃς τὸν μὴ διδάξαντα τέχνην, ἐκώλυε πρὸς τοῦ παιδὸς τρέφεσθαι, τέχνης ἁ-
πάσης κατ᾽ ἐκεῖνον μάλιστα τὸν χρόνον ἀσκουμένης, ἡνίκ᾽ ὡραιότατα φαίνεται τὰ σώματα, πολλοῖς συνέβη
περιβλέπτοις διὰ κάλλος γεγενημένοις, ἀμελῆσαι τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς. εἶθ᾽ ὕστερον, ὅτ᾽ οὐδὲν ὄφελος λέγειν, εἴθ᾽
ὤφελε τὸ κάλλος, ὅ με διώλεσε, κακῶς ὀλέσθαι. τηνικαῦτα δ᾽ αὐτοὺς καὶ τὸ τοῦ Σόλωνος εἰσέρχεται σκοπεῖ-
10 σθαι, κελεύοντος ἐν τοῖς μάλιστα τὸ τέλος τοῦ βίου. εἶτα καὶ τῷ γήρᾳ λοιδοροῦντας. δέον ἑαυτοῖς καὶ τὸν Εὐ-
» ριπίδην ἐπαινοῦσι λέγοντα· οὐ γὰρ ἀφελὲς εἶναι πρὸ αὐτῶν τὸ κάλλος ἢ μέσῳ λαβεῖν. ἄμεινον οὖν ἐστιν ἐγνω-
κότας τὴν μὲν τῶν μειρακίων ὥραν τοῖς ἠρινοῖς ἄνθεσιν ἐοικυῖαν, ὀλιγοχρόνιόν τε τὴν τέρψιν ἔχουσαν. ἐ-
» παινεῖν τε καὶ τὴν Λεσβίαν λέγουσαν· ὁ μὲν γὰρ καλός, ὅσσον ἴδην πέλεται. ὁ δὲ κἀγαθός, αὔτικα καὶ κα-
λὸς ἔσται. πείθεσθαι δὲ καὶ Σόλωνι τὴν αὐτὴν γνώμην ἐνδεικνυμένῳ. τὸ δὲ γῆρας καθάπερ χαλεπὸν
ἐφεδρεύοντα χειμῶνα, δεόμενον οὐχ ὑποδημάτων μόνον καὶ ἐσθῆτος, ἀλλὰ καὶ οἰκήσεως ἐπιτηδείας καὶ
μυρίων ἄλλων, παρασκευάζεσθαι πρὸς αὐτὸ καθάπερ ἀγαθὸν κυβερνήτην ἐκ πολλοῦ πρὸς χειμῶνα. μο-
χθηρὸν γὰρ τὸ ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. πρὸς τί γὰρ ἂν καὶ φαίη τις εἶναι χρήσιμον, ἀνάσκητον νέου κάλ-
» λος; ἆρά γε εἰς πόλεμον; καὶ μὴν οὐκ ἀστόχως τις ἐπιφωνήσειε τοῖς τοιούτοις· ἀλλὰ σύ γ᾽ ἱμερόεντα μετέρ-
» χεο ἔργα γάμοιο· ἀλλ᾽ εἰς οἶκον ἰοῦσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε. καὶ γὰρ ὁ Νιρεὺς κάλλιστος μὲν ἀνὴρ ὑπὸ Ἴ-
20 λιον ἦλθεν. ἀλλ᾽ ἀλαπαδνὸς ἔην. καὶ διὰ τοῦθ᾽ ἅπαξ αὐτοῦ μόνον ἐμνημόνευσεν Ὅμηρος ἐν νεῶν καταλόγῳ.
πρὸς ἐπίδειξιν ἐμοὶ δοκεῖ τῆς τῶν καλλίστων ἀνδρῶν ἀχρηστίας. ὅταν αὐτοῖς ὑπάρχῃ μηδὲν ἄλλο τῶν εἰς τὸν βί-
ον, χρήσιμον. οὐδὲ μὴν εἰς πόρον χρημάτων, ἔτι γε τῶν κακοδαιμόνων λέγειν τολμῶσι. τὸ κάλλος ἐστὶ χρήσιμον.
ὁ μὲν γὰρ ἐλευθέριός τε καὶ ἔνδοξος καὶ βέβαιος χρηματισμός, ἀπὸ τέχνης γίνεσθαι πέφυκεν. ὁ δ᾽ ἀπὸ σώματος
καὶ κάλλους, αἰσχρός ἐστι καὶ διαπαντὸς ἐπονείδιστος. χρὴ τοίνυν τὸν νέον πειθόμενον τῷ παλαιῷ παραγγέλμα-
τι, τὴν ἑαυτοῦ μορφὴν ἐν κατόπτρῳ θεασάμενον, εἰ μὲν καλὸς εἴη τὴν ὄψιν, ἀσκῆσαι τοιαύτην εἶναι καὶ τὴν
ψυχήν. ἄτοπον ἡγησάμενον ἐν καλῷ σώματι, ψυχὴν αἰσχρὰν οἰκεῖν. εἰ δ᾽ αἰσχρὸς αὐτῷ φαίνοιτο τὴν τοῦ σώματος ἰδέ-
» αν εἶναι, τοσῷδε μᾶλλον ἐπιμεληθῆναι τῆς ψυχῆς, ἵν᾽ ἔχῃ λέγειν τὸ ὁμηρικόν· ἄλλος δ᾽ αὖτ᾽ εἶδος μὲν ἀκιδνότε-
» ρος πέλει ἀνήρ· ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει. οἱ δέ τ᾽ ἐς αὐτὸν τερπόμενοι λεύσσουσιν. ὁ δ᾽ ἀσφαλέως ἀγορεύει
» αἰδοῖ μειλιχίῃ, μετὰ δὲ πρέπει ἀγρομένοισιν. ἐρχόμενον δ᾽ ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὡς εἰσορόωσιν. ἐξ ἁπάντων τοίνυν τῶν εἰρη-
30 μένων τοῖς γε μὴ παντάπασιν ἀνοήτοις, ἐναργῶς φαίνεται μήτ᾽ ἐπὶ γένους λαμπρότητι, μήτ᾽ ἐπὶ πλού-
τῳ τε καὶ κάλλει θαρρήσαντα, καταφρονῆσαι τέχνης ἀσκήσεως. αὐτάρκη μὲν οὖν καὶ ταῦτα, κάλλιον δ᾽ ἴσως
προσθεῖναι καὶ τὸ τοῦ Διογένους οἷον ἀγαθόν τινα ἐπῳδόν. ὃς ἑστιώμενος παρά τινι τῶν μὲν ἑαυτοῦ πάντων ἀκρι-
βῶς προνενοημένῳ, μόνου δ᾽ ἑαυτοῦ παντάπασιν ἠμεληκότι, χρεμψάμενος ὡς πτύσων, εἶτ᾽ ἐν κύκλῳ περισκο-
πήσας, εἰς οὐδὲν μὲν τῶν πέριξ ἔπτυσε, αὐτῷ δὲ μόνῳ προσέπτυσε τῷ δεσπότῃ τῆς οἰκίας. ἀγανακτοῦντος δ᾽ αὐ-
τοῦ καὶ τὴν αἰτίαν ἐρωτῶντος, οὐδὲν ἔφησεν ὁρᾶν οὕτως ἠμελημένον τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν ὡς ἐκεῖνον. τοὺς μὲν
τοίχους ἅπαντας, ἀξιολόγοις γραφαῖς κεκοσμῆσθαι. τὸ δ᾽ ἔδαφος ἐκ ψήφων πολυτελῶν συγκεῖσθαι. θεῶν
εἰκόνας ἔχον ἐξ αὐτῶν διατετυπωμένας. ἅπαντα τὰ σκεύη, λαμπρὰ καὶ καθαρά. καὶ τὴν στρωμνὴν καὶ
τὰς κλίνας εἰς κάλλος ἐξησκῆσθαι. μόνον δ᾽ ἐκεῖνον ὁρᾶν ἠμελημένον. ἔθος δ᾽ ἅπασιν ἀνθρώποις, εἰς τοὺς ἀτι-
μοτάτους τῶν παρόντων τόπων ἀποπτύειν. μὴ τοίνυν ἐάσῃς ὦ μειράκιον ἄξιον τοῦ προσπτύεσθαι γενέσθαι σε-
40 αυτόν. μηδ᾽ ἂν ἅπαντά σοι τἆλλα κάλλιστα διακεῖσθαι δοκῇ. σπάνιον μὲν γάρ ἐστι καὶ τὸ τυχεῖν αὐτῶν ὁμοῦ πάν-
των. ὡς εὐγενῆ τε καὶ πλούσιον εἶναι καὶ καλὸν ἅμα τὸν αὐτόν. εἰ δ᾽ ἄρα καὶ συνέλθοι ποτέ, δεινὸν ἂν εἴη μό-
νον ἐν ἅπασι τοῖς ὑπάρχουσιν, ἑαυτὸν καταπτυστὸν εἶναι. ἄγε τ᾽ οὖν ὦ παῖδες ὁπόσοι τῶν ἐμῶν ἀκηκοότες λό-
γων ἐπὶ τέχνης μάθησιν ὥρμησθε, μή τις ὑμᾶς ἀπατεὼν καὶ γόης ἀνὴρ παρακρουσάμενός ποτε, ματαιοτεχνίαν
ἢ κακοτεχνίαν ἐκδιδάξηται. γινώσκοντας ὡς ὁπόσοις τῶν ἐπιτηδευμάτων οὐκ ἔστι τὸ τέλος βιωφελές, ταῦτ᾽ οὐκ
εἰσὶ τέχναι. καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὑμῖν καὶ πάνυ πέποιθα γινώσκειν ὅτι μηδὲν τούτων ἐστὶ τέχνη. οἷον τό,
τε πεταυριστεῖν. καὶ βαδίζειν ἐπὶ σχοινίων λεπτῶν. ἐν κύκλῳ τε περιδινεῖσθαι μὴ σκοτούμενον οἷα τὰ
Μυρμηκίδου τοῦ Ἀθηναίου. καὶ Καλλικράτους τοῦ Λακεδαιμονίου. τὸ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπιτήδευμα μόνον ὑ-
ποπτεύω μή ποτ᾽ ἄρα ἰσχὺν καὶ ῥώμην σώματος ἐπαγγελλόμενον. καὶ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξαν ἐπα-
γόμενον. δημοσίᾳ παρὰ ταῖς πατράσι τετιμημένον ἡμερησίοις ἀργυρίου δόσεσι, καὶ ὅλως ἴσα τοῖς ἀριστεῦ-
50 σι τετιμημένον, ἐξαπατήσῃ τινὰ τῶν νέων. ὡς προκριθῆναι τινὸς τέχνης. ὅθεν ἄμεινον προδιασκέψασθαι πε-
ρὶ αὐτοῦ, εὐεξαπάτητος γὰρ ἕκαστος ἐν οἷς ἐστιν ἀπρόσκεπτος. τὸ δὴ τῶν ἀνθρώπων γένος ὦ παῖδες, ἐπικοινωνεῖ θε-
οῖς τε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις. τοῖς μέν, καθόσον λογικόν ἐστι. τοῖς δέ, καθόσον θνητόν. βέλτιον οὖν ἐστι τῆς πρὸς τὰ
κρείττονα κοινωνίας αἰσθανομένους, ἐπιμελήσασθαι παιδείας, ἧς τυχόντες μέν, τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν. ἀπο-
τυχόντες δέ, οὐκ αἰσχυνούμεθα τῶν ἀργίστων ζώων ἐλαττούμενοι. σώματος δ᾽ ἄσκησις ἀθλητική, ἀποτυγχανομένη
μέν, αἰσχίστη. ἐπιτυγχανομένη δέ, τῶν ἀλόγων ζώων, οὐδέπω κρείττων. τίς γὰρ λεόντων ἢ ἐλεφάντων ἀλκιμώτε-
ρος; τίς δ᾽ ὠκύτερος λαγωοῦ; τίς δ᾽ οὐκ οἶδεν ὡς καὶ τοὺς θεοὺς δι᾽ οὐδὲν ἄλλ᾽ ἢ διὰ τὰς τέχνας ἐπαινοῦμεν; ὡς καὶ
τῶν ἀνθρώπων τοὺς ἀρίστους, θείας ἀξιωθῆναι τιμῆς. οὐχ ὅτι καλῶς ἔδραμον ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἢ δίσκον ἔρριψαν, ἢ διεπά-
λαισαν. ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπὸ τῶν τεχνῶν εὐεργεσίαν. Ἀσκληπιός γέ τοι καὶ Διόνυσος εἴτ᾽ ἄνθρωποι πρότερον ἦσαν.

εἶτ' ἀρχῆθεν θεοὶ, τιμῶν ἀξιοῦνται μεγίστων, ὁ μὲν διὰ τὴν ἰατρικήν. ὁ δ' ὅτι τὴν περὶ τὰς ἀμπέλους ἡμᾶς τέχνην ἐδίδαξεν. εἰ δ' οὐκ ἐθέλεις ἐμοὶ πείθεσθαι, τόν γε θεὸν αἰδέσθητι τὸν Πύθιον. οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν Σωκράτην εἰπὼν ἀνδρῶν ἁπάντων σοφώτατον εἶναι. καὶ τῷ Λυκούργῳ προσφωνήσας, ὧδ' εἶπεν.

Ἥκεις ὦ Λυκόοργε ἐμὸν ποτὶ πίονα νηόν.
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν ὀλύμπια δώματ' ἔχουσι.
Δίζω ἢ σὲ θεὸν μαντεύσομαι, ἢ ἄνθρωπον.
ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον, θεὸν ἔλπομαι ὦ Λυκόοργε.

Ὁ δ' αὐτὸς οὗτος θεὸς καὶ τὸν Ἀρχίλοχον τεθνεῶτα φαίνεται τιμῶν οὐ τὰ μέτρια. τὸν γοῦν φονέα βουλόμενον εἰσελθεῖν εἰς τὸν νεὼν αὐτοῦ, διεκώλυσεν εἰπών. μουσάων θεράποντα κατέκτανες· ἔξιθι νηοῦ. λέγε δή μοι καὶ σὺ τὰς τῶν ἀθλητῶν προσαγορεύσεις, ἀλλ' οὐκ ἔχεις. ὅτι μὴ δ' ἔχεις εἰπεῖν. εἰ μή τι τοῦ μάρτυρος ὡς οὐκ ἀξιοχρέω κατέγνωκας. ἐμφαίνειν γὰρ ἔοικάς τι τοιοῦτον ὅταν αὖθις τοὺς πολλοὺς τὸν λόγον ἄγῃς μάρτυρας. καὶ τὸν παρὰ τούτων ἔπαινον προχειρίζῃ. καίτοι οὔτε νοσῶν ἂν οἶδ' ὅτι τοῖς πολλοῖς ἂν ἐπιτρέψαις αὐτὸν, ἀλλ' ὀλίγοις δή τισιν ἐξ ἁπάντων. καὶ τούτων τοῖς ἰατρικωτάτοις, οὔτ' ἂν πλέων, ἅπασι τοῖς συμπλέουσιν, ἀλλ' ἐν τῷ κυβερνήτῃ. ἤδη δὲ κἀπὶ τῶν σμικροτάτων. τέκτονι μὲν, τεκταινόμενος. ὑποδημάτων δὲ χρήζων, τῷ σκυτοτόμῳ. πῶς ἂν οὖν ἐνθάδε περὶ πρωτείων ὁ ἀγὼν ἐστι, σαυτῷ δίδως τῆς κρίσεως τὴν ἐξουσίαν. ἀφελόμενος αὐτὴν τῶν σοφωτέρων ἢ κατὰ σαυτόν. παρίημι γὰρ τό γε νῦν εἶναι μεμνῆσθαι τῶν θεῶν. ἄκουσον οὖν ὅπως Εὐριπίδης φρονεῖ περὶ τῶν ἀθλητῶν.

Κακῶν γὰρ ὄντων μυρίων καθ' Ἑλλάδα,
Οὐδὲν κάκιόν ἐστιν ἀθλητῶν γένους.
Οἳ πρῶτον οἰκεῖν, οὐδὲ μανθάνουσιν, εὖ,
Ὅταν δύναιντο. πῶς γὰρ ὅς τις ἔστ' ἀνὴρ,
Γνάθου τε δοῦλος νηδύος θ' ἡττημένος,
Κτήσαι τ' αὖ ὄλβον ἐς ὑπερβολὴν πάτρος.
Οὐδ' αὖ πένεσθαι κἀξυπηρετεῖν τύχαις.
Ἔθη γὰρ οὐκ ἐθισθέντες καλὰ,
Σκληρῶς μεταλλάσσουσιν εἰς ἀμηχανίαν.

Ὅτι δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδευομένων αὐτοῖς ἕκαστον ἄχρηστόν ἐστιν, ἄκουε πάλιν εἴπερ θέλεις, ἅ φησι.

Τίς γὰρ παλαίσας εὖ, τίς ὠκύπους ἀνὴρ,
Ἢ δίσκον ἄρας ἢ γνάθον πλήξας καλῶς,
Πόλει πατρῴᾳ στέφανον ἤρκεσεν λαβών.

Εἰ δὲ καὶ τούτων ἔτι λεπτομερέστερον ἀκούειν ἐθέλεις, ἄκουε πάλιν ἅ φησι.

Πότερα μαχοῦνται πολεμίοισιν ἐν χεροῖν
Δίσκους ἔχοντες, ἢ δι' ἀσπίδων ποσὶ
Θείνοντες, ἐκβαλοῦσι πολεμίους πάτρας.
Οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας.

Πότερον οὖν Εὐριπίδη μὲν καὶ τῶν τοιούτων καταγνῶμεν, τοῖς δὲ φιλοσόφοις ἐπιτρέψομεν τὴν κρίσιν; ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτων ἁπάντων ὥσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος, ὡμολόγηται φαῦλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα. οὐδὲ μὴν οὐδὲ τῶν ἰατρῶν τις ἐπῄνεσεν αὐτό. πρῶτον μὲν τοῦ Ἱπποκράτους ἀκούσῃ λέγοντος. διάθεσις ἀθλητικὴ, οὐ φύσει. ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν μετ' αὐτὸν ἀρίστων ἰατρῶν. ὅλως μὲν οὖν αὖθις μάρτυρας οὐκ ἐβουλόμην κρίνεσθαι. ῥητορικὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον μᾶλλον ἢ τιμῶντος ἀλήθειαν ἀνδρός. ὅμως δ' ἐπειδή τινες αὖθις τὸν τῶν πολλῶν ἔπαινον καταφεύγουσι καὶ τὴν παρὰ τούτων κενὴν δόξαν ἀφέντες αὐτὸ ἐπιτήδευμα γυμνὸν τῶν ἔξωθεν σκοπεῖν, ἠναγκάσθην κἀν τούτοις προχειρίσασθαι τοὺς μάρτυρας. ἵν' ὅτι μηδ' ἐνταῦθα πλέον ἔχουσί τι γιγνώσκωσιν. ὅθεν δὲ τὸ τῆς Φρύνης ἄκαιρον ἤδη μοι διηγήσασθαι. αὕτη ποτ' ἐν συμποσίῳ παιδιᾶς τοιαύτης γενομένης, ὡς ἕκαστον ἐν μέρει προστάξαι τοῖς συμπόταις, ἃ βούλοιτο. θεασαμένη παρούσας γυναῖκας ἀγχούσῃ τε καὶ ψιμυθίῳ καὶ φύκει κεκαλλωπισμένας, ἐκέλευσεν ὕδατος κομισθέντος ἀρυσαμένας ταῖς χερσὶ προσενεγκεῖν ἅπαξ αὐτῷ τῷ προσώπῳ. καὶ μετὰ τοῦτο, εὐθέως ἀπομάξασθαι σινδονίῳ. καὶ αὐτὴ πρώτη τοῦτ' ἔπραξε. ταῖς μὲν οὖν ἄλλαις ἁπάσαις πηλοῦ τὸ πρόσωπον ἐπληρώθη. καὶ ἦν ὁμοιότητα ἰδεῖν τοῖς μορμολυκείοις. αὐτὴ δὲ καλλίων ἐφάνη. μόνη γὰρ ἦν ἀκαλλώπιστός τε καὶ αὐτοφυῶς καλὴ, μηδεμιᾶς πανουργίας κομμωτικῆς δεομένη. ὥσπερ οὖν τὸ ἀληθινὸν κάλλος ἀκριβῶς ἐξετάζεται μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, τῶν ἔξωθεν αὐτῷ προσιόντων ἁπάντων γυμνωθὲν, οὕτω καὶ τὴν ἀθλητικὴν ἐπιτήδευσιν ἐξετάζεσθαι προσήκει μόνην, εἴ τι φαίνοιτο ἔχειν χρήσιμον, ἢ κοινῇ ταῖς πόλεσιν, ἢ ἰδίᾳ τοῖς μεταχειριζομένοις αὐτήν. ἀγαθῶν τοίνυν τῶν ἐν τῇ φύσει. τῶν μὲν περὶ ψυχήν. τῶν δὲ, περὶ σῶμα. τῶν δ' ἐκτὸς, καὶ παρὰ ταῦτα οὐδενὸς ἄλλου γένους ἀγαθῶν ἐπινοουμένου. ὅτι μὲν τῶν ψυχικῶν ἀγαθῶν οὐδ' ὄναρ ποτὲ μετειλήφασιν οἱ ἀθλοῦντες, εὔδηλον παντί. τὴν ἀρχὴν γὰρ, οὐδ' εἰ ψυχὴν ἔχουσι γιγνώσκουσι, τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ λογικὴν αὐτὴν ἐπίστασθαι. σαρκῶν γὰρ ἀεὶ καὶ αἵματος ἀθροίζοντες πλῆθος, ὡς ἐν βορβόρῳ πολλῷ τὴν ψυχὴν ἑαυτῶν ἔχουσιν κατεσβεσμένην, οὐδὲν ἀκριβὲς νοῆσαι δυναμένην, ἀλλ' ἄνουν ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις ζώοις. ἴσως δ' ἀμφισβητήσειαν ὡς τῶν περὶ τὸ σῶμα τινὸς ἀγαθῶν ἐπήβολοι. πότερον οὖν τῆς τιμιωτάτης ὑγείας ἀμφισβητήσουσιν; ἀλλ' οὐδένας ἄλλους ἂν εὕροις ἐν σφαλερωτέρᾳ διαθέσει σώματος, εἴπερ Ἱπποκράτει δεῖ πιστεύειν, εἰπόντι τὴν ἐπ' ἄκρον εὐεξίαν, σφαλερὰν ὑπάρχειν, ἣν μεταδιώκουσιν οὗτοι. καὶ δὴ καὶ ὅτι ἄσκησις μὲν ὑγιείης, ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πόνων, Ἱπποκράτῃ καλῶς εἰρημένον, ἐπαινεῖται πρὸς ἁπάντων. οἱ δὲ, τοὐναντίον ἐπιτηδεύουσιν ὑπερπονοῦντές τε καὶ ὑπερπιμπλάμενοι, καὶ ὅλως τὸν τοῦ παλαιοῦ λόγον, ὥσπερ κορυβαντιῶντες, καταγνωκότες. ὁ μὲν γὰρ ὑγιεινὴν δίαιταν ὑποτιθέμενος ἔλεγε. πόνοι. σῖτα. ποτά. ὕπνοι. ἀφροδίσια. πάντα μέτρια. οἱ δὲ, τὰ γυμνάσια παρὰ τοῦ προσήκοντος ἑκάστης ἡμέρας διαπονοῦσι, τροφάς τε προσφέρονται σὺν ἀνάγκῃ πολλάκις, ἄχρι μέσων νυκτῶν ἐκτείνοντες τὴν ἐδωδήν. ὡς προσηκόντως ἄν τινα ἐπ' αὐτῶν εἰπεῖν. ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ, εὗδον παννύχιοι μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ. ἀλλ' οὐκ ἀθλητὰς κακοδαίμονας ὕπνος ἔμαρπτε. ἀνάλογον τοίνυν τούτοις καὶ ἡ τῶν ὕπνων αὐτοῖς ἔχει συμμετρία. ἡνίκα γὰρ οἱ κατὰ φύσιν βιοῦντες ἀπὸ τῶν ἔργων ἥκουσιν ἐδεσμάτων δεόμενοι, τηνικαῦθ' οὗτοι διανίστανται τῶν ὕπνων, ὥστε ἐοικέναι τὸν βίον αὐτῶν, ὑῶν διαγωγῇ.

πνιγῇ. πλεῖον γ' ὅσον οἱ μὲν ὕδωρ, οὐχ ὑπὸ πονοῦσιν, οὐδὲ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίουσιν. οἱ δὲ, καὶ ταῦτα πάσχουσι. καὶ
ῥοδοδάφναις ἐνίοτε τὰ νῶτα διακναίονται. ὁ μὲν οὖν παλαιὸς Ἱπποκράτης, πρὸς οἷς εἶπεν ἔμπροσθεν, ἔτι καὶ
» ταῦτά φησι. τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης πληροῦν ἢ κενοῦν ἢ θερμαίνειν ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως, ὁπωσοῦν τὸ σῶμα
» κινεῖν, σφαλερόν. πᾶν γάρ φησι τὸ πολὺ, τῇ φύσει πολέμιον. οἱ δ' οὔτε τούτων ἐπαΐουσιν, οὔτε τῶν ἄλλων, ὅσα
καλῶς εἰπόντος ἐκείνου παραβαίνουσιν. ἀλλὰ πάντ' ἐξ ὑπεναντίου τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασιν ἐπιτηδεύουσι.
καὶ διὰ τοῦτ' αὖ ἔγωγε φαίην ἄσκησιν, οὐχ ὑγιείας, ἀλλὰ νόσου μᾶλλον εἶναι τὸ ἐπιτήδευμα. τοῦτο δ' οἶμαι καὶ
αὐτὸν τὸν Ἱπποκράτην φρονεῖν, ἐπειδὰν λέγῃ. διάθεσις ἀθλητικὴ οὐ φύσει, ἕξις ὑγιεινὴ κρέσσων. οὐ γὰρ μόνον τοῦ
κατὰ φύσιν ἐστέρηται τὸ ἐπιτήδευμα δι' ὧν εἶπε ἐδήλωσεν, ἀλλ' οὐδ' ἕξιν ὠνόμασε, τὴν διάθεσιν αὐτῶν ἀφαιρού
μενος καὶ τῆς προσηγορίας αὐτοὺς ᾗ προσαγορεύουσιν ἅπαντες οἱ παλαιοὶ τοὺς ὄντως ὑγιαίνοντας. ἡ μὲν γὰρ
10 ἕξις, ἔμμονός τις ἐστὶ καὶ δυσαλλοίωτος διάθεσις. ἡ δὲ τῶν ἀθλητῶν ἐπ' ἄκρον εὐεξία, σφαλερά τε καὶ εὐμετάπτω
τος. οὔτε γὰρ προσθέσει ἔτι διὰ τὴν ἀκρότητα χωρεῖ. καὶ τῷ μὴ δύνασθαι μένειν ἐπὶ ταὐτοῦ μηδ' ἀτρεμεῖν, λοι
πὸν ἔχει τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον ὁδόν. οὕτως μὲν ἀθλοῦσιν αὐτοῖς, διάκειται τὸ σῶμα. καταλύσασι δὲ, πολὺ δή τι χεῖ
ρον. ἔνιοι μὲν γὰρ, μετ' ὀλίγον ἀποθνήσκουσιν. ἔνιοι δ' ἐπὶ πλέον ἥκουσιν ἡλικίας, ἀλλ' οὐδὲ αὐτοὶ γηρῶσιν. οὐδὲ κἂν
ἀφίκωνται ποτὲ εἰς τοῦτο, τῶν Ὁμηρικῶν οὐδὲν ἀπολείπονται λιτῶν. χωλοί τε ῥυσοί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμὼ ἀπο
τελούμενοι. ὡς γὰρ τὰ διασεισθέντα τῶν τειχῶν ἀπὸ μηχανημάτων ἑτοίμως ὑπὸ τῆς τυχούσης διαλύεται βλά
βης, οὔτε σεισμὸν, οὔτ' ἄλλην τινὰ βραχυτέραν δυνάμενα φέρειν περίστασιν, οὕτω καὶ τὰ τῶν ἀθλητῶν σώμα-
τα, σαθρὰ καὶ ἀσθενῆ ταῖς κατὰ τὴν ἐπιτήδευσιν γεγονότα πληγαῖς, ἕτοιμα πρὸς τὸ πάσχειν ἐστὶν ἐπὶ ταῖς τυ
χούσαις προφάσεσιν. οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμοὶ περιωρυγμένοι πολλάκις, ὅθ' ἡ δύναμις οὐκέτ' ἀντέχει, πληροῦνται
ῥευμάτων. οἱ δ' ὀδόντες ἅτε διασεσεισμένοι πολλάκις ἐπιλειπούσης ἐν τῷ χρόνῳ τῆς δυνάμεως αὐτοὺς, ἑτοίμως
20 ἐκπίπτουσι. τὰ δὲ λυγισθέντα τῶν ἄρθρων, ἀσθενῆ πρὸς πᾶσαν τὴν ἔξωθεν βίαν γίνεται. καὶ πᾶν ῥῆγμα καὶ
σπάσμα ῥαδίως κινεῖται. σωματικῆς μὲν οὖν ὑγιείας ἕνεκα, φανερὸν ὡς οὐδὲν ἄλλο γένος ἀθλιώτερόν ἐστι τῶν
ἀθλητῶν. ὥστ' εἰκότως ἄν τις εἴποι εὐλόγως ὀνομάζεσθαι, τῶν ἀθλητῶν προσαγορευθέντων ἢ ἀπὸ τοῦ ἀθλητοῦ τὴν
προσηγορίαν τὸν ἄθλιον ἐσχηκότων, ἢ κοινῶς ἀμφοτέρων καθάπερ ἀπὸ πηγῆς μιᾶς τῆς ἀθλιότητος ὠνομασμένων.
ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ περὶ τοῦ μεγίστου τῶν σωματικῶν ἀγαθῶν τῆς ὑγιείας ἐσκέμμεθα, μεταβῶμεν ἐπὶ τὰ λοιπά.
τὰ μὲν δὴ περὶ κάλλους οὕτως αὐτοῖς ἔχει, ὡς μὴ μόνον ὠφελεῖσθαί τι πρὸς τῆς ἀθλήσεως τὴν φύσιν. ἀλλὰ καὶ
πολλοὺς αὐτῶν πάνυ συμμέτρως ἔχοντας τῶν μελῶν οἱ γυμνασταὶ παραλαβόντες ὑπερπιάναντές τε καὶ δια-
σάξαντες αἵματί τε καὶ σαρξὶν, εἰς τοὐναντίον ἤγαγον. ἐνίων δὲ καὶ τὰ πρόσωπα παντάπασιν ἄμορφα καὶ δυ-
σειδῆ κατέστησαν. καὶ μάλιστα τῶν παγκράτιον ἢ πυγμὴν ἀσκησάντων. ὅταν δὲ καὶ τῶν μελῶν τελέως ἀπο-
κλάσωσιν ἢ διαστρέψωσιν, ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψωσι, τότ' οἶμαι τότε καὶ μάλιστα τὸ τῆς ἐπιτηδεύσεως αὐτῶν
30 ἀποτελούμενον κάλλος, ἐναργῶς ὁρᾶσθαι. ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῖς ὑγιαίνουσιν, εἰς κάλλος εὐτύχηται. καταλύ
σασι δὲ, καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ σώματος αἰσθητηρίων προσαπόλλυται. καὶ πάνθ' ὡς ἔφην τὰ μέλη διαστρεφόμε-
να, παντοίας ἀμορφίας αἴτια γίνεται. ἀλλ' ἴσως τῶν εἰρημένων οὐδενὸς ἰσχύος ἀντιποιήσονται. τοῦτο γὰρ εὖ
οἶδ' ὅτι φήσουσιν ἰσχυρότατον πάντων εἶναι, ποίας ὦ πρὸς θεῶν ἰσχύος καὶ ποῦ χρησίμης. πότερον τῆς εἰς τὰ
γεωργικὰ τῶν ἔργων; πάνυ μὲν οὖν καλῶς ἢ σκάπτειν ἢ θερίζειν παροῦν τι τῶν ἄλλων τὴν κατὰ γεωργίαν
δύνανται. ἀλλ' ἴσως εἰς τὰ πολεμικά; τὸν Εὐριπίδην αὖθις μοι κάλει. ὅς τις αὐτοὺς ὑμνήσει λέγων. πότερα
μαχοῦνται πολεμίοισιν ἐν χεροῖν δίσκους ἔχοντες; τῷ γὰρ ὄντι, οὐδεὶς σιδήρου ταῦτα μωραίνει πέλας. ἀλλὰ
» πρὸς κρύος καὶ θάλπος ἰσχυροί; αὐτοῦ γε τοῦ Ἡρακλέος ζηλωταὶ ὡς ἐν, καὶ χειμῶνι καὶ θέρει σκέπεσθαι δέρ-
ματι, ὡς ἀνυπόδετοι διατελεῖν ὑπαίθριοι κοιμᾶσθαι, χαμευνεῖν, ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις, τῶν νεογνῶν παίδων εἰ-
σὶν ἀσθενέστεροι. ἐν τίνι τοίνυν ἔτι τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξονται; ἢ ἐπὶ τίνι μέγα φρονήσουσιν; οὐ γὰρ δή που ὅτι ἐπὶ τῷ
40 τοὺς σκυτοτόμους ἢ τέκτονας ἢ τοὺς οἰκοδόμους οἷοί τ' εἰσὶ καταβάλλειν ἐν παλαίστρᾳ τε καὶ σταδίῳ. τάχ' οὖν ἐπὶ
τῷ δι' ὅλης ἡμέρας κονίεσθαι δικαιοῦσιν. ἀλλὰ τοῦτό γε καὶ τοῖς ὄρτυξι καὶ τοῖς πέρδιξιν ὑπάρχει. καὶ εἴ-
περ ἐπὶ τούτῳ μέγα χρὴ φρονεῖν ἐπὶ τῷ δι' ὅλης ἡμέρας βορβόρῳ λούεσθαι, ἀλλὰ νὴ Δία τῶν ἱερουργημέ-
νων ἕνα ταύρων ἀναθέμενος τοῖς ὤμοις ὁ Μίλων ἐκεῖνος ὁ Κροτωνιάτης διεκόμισέ ποτε τὸ στάδιον; ὢ τῆς ὑπερ
βαλλούσης ἀνοίας, ὡς μὴ δὲ τοῦτο γιγνώσκειν ὅτι πρὸ βραχέος τὸ βραχὺ, τὸ αὐτὸ τοῦτο σῶμα τοῦ ταύρου ζῶν-
τος, ἐβάσταζεν ἡ ψυχὴ τοῦ ζώου. καὶ πολλῷ γ' ἀκοπωτέρως ἢ ὁ Μίλων ἦγε. καὶ θεῖν ἐδύνατο βαστάζουσα. ἀλλ'
ὅμως οὐδενὸς ἦν ἀξία παραπλησίως τῇ Μίλωνος. ἐδήλωσε δὲ καὶ ἡ τελευτὴ τἀνδρὸς ὅπως ἦν ἀνόητος. ὅς γε
θεασάμενός ποτε νεανίσκον σχίζοντα κατὰ μῆκος ξύλα ἐνθέσει σφίνων, ἐκεῖνον μὲν ἀπέστησε καταγελά-
σας, αὐτὸς δὲ διὰ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν μόνων, ἐτόλμησε διασπᾶν αὐτά. κἄπειθ' ὅσον εἶχεν ἰσχύος εὐθὺς ἐν τῇ
πρώτῃ προσβολῇ πληρώσας, διέστησε μὲν ἑκατέρωσε τὰ μέρη τοῦ ξύλου, τῶν σφίνων δ' ἐκπεσόντων ἐν τῷδε,
50 τὸ λοιπὸν τοῦ ξύλου μέρος ἀδυνατῶν διαστῆσαι, μέχρι πολλοῦ μὲν ἀντεῖχεν. ὕστερον δὲ νικηθεὶς, οὐκ ἔφθασε κομί-
σασθαι τὰς χεῖρας. ἀλλ' ὑπὸ τῶν μερῶν τοῦ ξύλου συνελθόντων ἀλλήλοις καταληφθεῖσαι, συνετρίβησαν μὲν
αὗται πρῶται. θανάτου δ' οἰκτροῦ τῷ Μίλωνι κατέστησαν αἴτιαι. πάνυ γοῦν ὤνησεν αὐτὸν εἰς τὸ μηδὲν παθεῖν ὁ νε
κρὸς ταῦρος ἐν τῷ σταδίῳ βασταχθείς. ἢ τὸ κοινὸν τῶν Ἑλλήνων ἔσωσεν ἂν, ἡνίκα πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐπολέ-
μουν ἡ τοιαύτη τοῦ Μίλωνος ἐνέργεια περὶ τὸν ταῦρον, ἀλλ' οὐχ ἡ Θεμιστοκλέους σοφία. πρῶτον μὲν ὑπο-
κρινάμενου καλῶς τὸν χρησμόν. εἶτα στρατηγήσαντος ὡς ἐχρῆν. σοφὸν γὰρ ἓν βούλευμα, πολλὰς χεῖρας νι-
κᾷ, σὺν ὅπλοις δ' ἀμαθία χεῖρον ἢ κακόν. ὅτι μὲν εἰς οὐδὲν τῶν κατὰ τὸν βίον ἔργων χρήσιμος ἡ τῶν ἀθλητῶν ἄ-
σκησις, εὖ οἶδ' ὅτι σαφὲς ἤδη γέγονεν. ὅτι δὲ καὶ ἐν ἑαυτοῖς οἷς ἀσκοῦσιν οὐδενός εἰσιν ἄξιοι λόγου, μάθοιτ' ἂν
εἰ διηγησαίμην ὑμῖν τὸν μῦθον ἐκεῖνον, ὃν τῶν οὐκ ἀμούσων ἀνδρῶν τις ἐντείνας ἔπεσι διεσκεύασεν. ἔστι δὲ οὗτος.

Εἰ δ' ὡς γνώμη πᾶσι τοῖς ζώοις ὁμόνοια
Καὶ κοινωνία γένοιτο πρὸς τὸν βίον.
Ὡς τὸν ἐν ὀλυμπίᾳ κήρυκα μὴ μόνον
Ἀνθρώπους τοὺς ἀγωνιουμένους καλεῖν.
Ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐπιτρέπειν τοῖς ζώοις
Εἰς τὸ στάδιον ἥκειν ἐν οὐδένα ἂν
Ἄνθρωπον οἶμαι στεφθήσεσθαι. ἐν μὲν γὰρ
Δολιχῷ ὑπέρτατα φησὶν ὁ ἵππος ἔσται.
Τὸ στάδιον δὲ, λαγωὸς ἀποίσεται.
10 Ἐν δὲ διαύλῳ, δορκὰς ἀριστεύσει.
Μερόπων δ' ἐναρίθμιος οὐδεὶς ἐν ποσὶν
Ὦ κοῦφοι ἀσκητῆρες ἄθλιοι ἄνδρες.
Ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀφ' ἡρακλέος τις ἐλέφαντος
Ἢ λέοντος ἰσχυρότερος ἂν φανείη.
Οἶμαι δ' ὅτι καὶ ταῦρος, πυγμῇ στεφθήσεται.
Καὶ ὄνος φησὶ λὰξ εἴ, τι εἰ βούλεται
Ἐρίσας, αὐτὸν τὸν στέφανον οἴσεται.
Αὐτὰρ ἐν ἱστορίῃ πολυΐστορι γράψεται
Ὄνος, ὅτι παγκράτιον νίκησέ ποτε
Ἄνδρας. εἰκοστὴ δὲ καὶ πρώτη
Ὀλυμπιὰς ἦν ὅτ' ἐνίκα ὀγκηστής.

Πάνυ χαριέντως οὗτος ὁ μῦθος ἐπιδείκνυσι τὴν ἀθλητικὴν ἰσχὺν, οὐ τῶν ἀνθρωπίνων οὖσαν ἀσκημάτων. καίτοι γ' εἰ μηδὲν ἰσχύϊ, πρωτεύουσι τῶν ζώων οἱ ἀθληταὶ, τίνος ἂν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπήβολοι γενηθεῖεν ἀγαθῶν. εἰ δὲ καὶ τὴν ἡδονὴν σώματός τις ἀγαθὸν εἶναι φαίη, οὐδὲ ταύτης αὐτῆς, αὐτοῖς μέτεστιν. οὔτ' οὖν ἀθλοῦσιν, οὔτε καταλύσασιν. εἴ γε παρὰ μὲν τὸν τῆς ἀθλήσεως χρόνον, ἐν πόνοις τε καὶ ταλαιπωρίαις εἰσίν. οὐ γυμναζόμενοι μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνάγκην ἐσθίοντες. ἡνίκα δὲ καὶ καταλύσαντες τύχοιεν, ἀνάπηροι τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ σώματος γίνονται. τάχ' οὖν ἐπὶ τῷ χρήματι πάντων ἀθροίζειν πλεῖστα σεμνύνονται. καὶ μὴν ἔστιν ὑμῖν θεάσασθαι πάντας αὐτοὺς ὀφείλοντας, οὐ μόνον ἐκεῖνον τὸν χρόνον καθ' ὃν ἀθλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ καταλύσαντας τὴν ἄσκησιν, οὐδ' ἂν εὕροις ἀθλητὴν οὐδένος πλουσιώτερον, ἑνὸς τῶν ἐπιτυχόντων οἰκονόμων ἀνδρὸς πλουσίου. ἔστι
20 δ' οὐδ' αὐτὸ τὸ πλουτεῖν ἐξ ἐπιτηδεύματος ἀξιόλογον ἁπλῶς, ἀλλὰ τὸ τοιαύτην ἐπίστασθαι τέχνην ἣν καὶ ναυαγήσασι συνεκκολυμβήσει. ὅπερ οὔτε τοῖς διοικοῦσι τὰ τῶν πλουσίων, οὔτε τοῖς τελώναις ἢ τοῖς ἐμπόροις ὑπάρχει. καίτοι πλουτοῦσιν ἐξ ἐπιτηδευμάτων οὗτοι μάλιστα. ἀλλ' ἐὰν ἀπολέσωσι τὰ χρήματα, συναπολλύουσιν αὐτοῖς καὶ τὰς πράξεις. ἀφορμῆς μέν τινος χρημάτων εἰς αὐτὰς δεόμενοι. τῷ δ' οὐκ ἔχειν ταύτην ἄρξασθαι τῆς ἀρχαίας πράξεως ἀδυνατοῦντες. οὐδὲ γὰρ δανείζει τις αὐτοῖς χωρὶς ἐνεχύρων ἢ ὑποθηκῶν. ὥστ' εἰ καὶ πρὸς χρηματισμὸν ἀσφαλῆ τε καὶ οὐκ ἄδοξον ἀξιοῖ τις ἡμᾶς παρεσκευάσθαι, τέχνην ἀσκητέον ἐστὶ διὰ παντὸς τοῦ βίου καὶ παραμένουσαν. ἀλλὰ διττῆς οὔσης διαφορᾶς τῆς πρώτης ἐν ταῖς τέχναις. ἔνιαι μὲν γὰρ αὐτῶν λογικαί τ' εἰσὶ καὶ σεμναί. τινὲς δ' εὐκαταφρόνητοι, καὶ διὰ τῶν τοῦ σώματος πόνων, ἃς δὴ βαναύσους τε καὶ χειρωνακτικὰς ὀνομάζουσιν, ἄμεινον ἂν εἴη, τοῦ προτέρου γένους τῶν τεχνῶν μετέρχεσθαι τινά. τὸ γάρ τοι δεύτερον γένος αὐτῶν, ἀπολείπειν εἴωθε γηρῶντας τοὺς τεχνί-
30 τας. εἰσὶ δ' ἐκ τοῦ προτέρου γένους. ἰατρική τε καὶ ῥητορική. καὶ μουσική. γεωμετρία τε καὶ ἀριθμητική. καὶ λογιστική. καὶ ἀστρονομία. καὶ γραμματική, καὶ νομική. πρόσθες δ' εἰ βούλει ταύταις, πλαστικήν τε καὶ γραφικήν. εἰ γὰρ καὶ διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργοῦσιν, ἀλλ' οὐκ ἰσχύος νεανικῆς δεῖται τὸ ἔργον αὐτῶν. ἐκ τούτων οὖν τινὰ τῶν τεχνῶν ἀναλαμβάνειν τε καὶ ἀσκεῖν χρὴ τὸν νέον, ὅτῳ μὴ παντάπασιν ἡ ψυχὴ βοσκηματώδης ἐστί. καὶ μᾶλλόν γε τὴν ἀρίστην ἐν ταύταις, ἥτις, ὡς ἡμεῖς φαμὲν, ἐστὶν ἰατρική. τοῦτο δ'
40 αὖ δεικτέον ἐφεξῆς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ.

Τὴν εἰς ἑκάτερα ἐπιχείρησιν ἀρίστην εἶναι διδασκαλίαν ὁ Φαβωρῖνός φησιν. ὀνομάζουσι δ' οὕτως οἱ Ἀκαδημαϊκοὶ, καθ' ἣν τὴν ἀντικειμένην προσαγορεύουσι. οἱ μὲν οὖν παλαιότεροι τελευτὴν αὐτὴν εἰς ἐποχὴν ὑπολαμβάνουσι. ἐποχὴν καλοῦντες, τὴν ὡς ἂν εἴποι τις ἀοριστίαν, ὅ, περ ἐστὶ περὶ μηδενὸς πράγματος ὁρίσασθαι, μηδὲ ἀποφήνασθαι βεβαίως. οἱ νεώτεροι δὲ, οὐ γὰρ μόνος ὁ Φαβωρῖνος, ἐνίοτε μὲν εἰς τοσοῦτον προάγουσι τὴν ἐποχὴν, ὡς μηδὲ τὸν ἥλιον ὁμολογεῖν εἶναι καταληπτόν. ἐνίοτε δὲ, εἰς τοσοῦτον τὴν γνῶσιν, ὡς καὶ τοῖς μαθηταῖς ἐπιτρέπειν αὐτὴν, ἄνευ τοῦ διδαχθῆναι πρότερον ἐπιστημονικὸν κριτήριον. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τί ἐστιν, ὃ Φαβωρῖνος εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς διαθέσεως, ὃ Πλούταρχος ἐπιγέγραπται. λέγει δὲ αὐτὸ ἐν τῷ πρὸς Ἐπίκτητον, ἐν ᾧ δήπου θέσιν Ὀνήσιμος ὁ Πλουτάρχου δοῦλος Ἐπικτήτῳ διαλεγόμενος. καὶ μέντοι κἂν τῷ μετὰ ταῦτα γραφέντι βιβλίῳ Ἀλκιβιάδῃ, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς Ἀκαδημαϊκοὺς ἐπαινεῖ προσαγορεύοντας μὲν ἑκατέρῳ τῶν ἀντικειμένων ἀλλήλοις λόγων, ἐπιτρέποντας δὲ τοῖς μαθηταῖς αἱρεῖσθαι τοὺς ἀληθεστέρους. ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν εἴρηκε, πιθανὸν ἑαυτῷ φαίνεσθαι, μηδὲν εἶναι καταληπτόν. ἐν δὲ τῷ Πλουτάρχῳ συγχωρεῖν ἔοικεν, εἶναί τι βεβαίως γνωστόν. ἄμεινον γὰρ οὕτως ὀνομάζειν τὸ καταληπτὸν, ἀποχωροῦντας ὀνόματι στωϊκῷ. καὶ ἔγωγε ἐθαύμαζον νὴ τοὺς θεοὺς, ὅπως ὁ Φαβωρῖνος εἰς τὴν τῶν Ἀττικῶν φωνὴν εἰωθὼς μεταλαμβάνειν ἕκαστα τῶν ὀνομάτων, οὐ παύεται λέγων, οὔτε τὸ καταληπτὸν, οὔτε τὴν κατάληψιν. οὔτε τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν. οὔτε τὰ τούτοις ἀντικείμενα ἀποφατικῶς λεγόμενα, ἀκατάληπτον φαντασίαν, ἢ τὴν ἀκαταληψίαν αὐτήν. ὡς δὲ καὶ τρία βιβλία γράψας ἓν μὲν, πρὸς Ἀδριανόν. ἕτερον δὲ πρὸς *Δύσωνα. καὶ τρίτον πρὸς Ἀρίσταρχον, ἅπαντα περὶ τῆς καταληπτικῆς φαντασίας ἐπέγραψε. καὶ καθ' ὅλα γε αὐτὰ γενναίως ἀγωνίζεται, πειρώμενος ἐπιδεικνύναι τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἀνύπαρκτον. ἐγὼ δ' οὔτ' ἄλλο τι καταληπτὸν ἡγοῦμαι σημαίνειν, παρὰ τὸ γνωστόν. οὔτ' ἄλλο τι τὸ καταλαμβάνεσθαι, τοῦ βεβαίως γιγνώσκειν. ἀνάλογον δ' αὐτοῖς λέγεσθαι τήν τε κατάληψιν, καὶ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν. ἐπειδὴ γὰρ ἔνια μὲν οἰόμεθα ἢ βλέπειν ἀκούειν, ἢ ὅλως αἰσθάνεσθαι καθάπερ ἐν ὀνείροις καὶ μανίαις. ἔνια δὲ, οὐκ οἰόμεθα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀλήθειαν ὁρῶμεν, ἢ ὅλως αἰσθανόμεθα. ταυτὶ μὲν τὰ δεύτερα πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Ἀκαδημαϊκῶν τε καὶ Πυρρωνείων εἰς βεβαίαν γνῶσιν ἥκειν νομίζουσιν. ἃ δ' ὄναρ ἢ παραπαιόντων ἡ ψυχὴ φαντάζεται, ψευδῆ ταῦθ' ὑπάρχειν. εἰ μὲν δὴ συγχωροῦσιν αὐτὸ τοῦθ' οὕτως ἔχειν, ἐξαλειψάτωσαν, ἐν οἷς γράφουσι, μήτε τοῦ μαινομένου τὸν σωφρονοῦντα, μήτε τοῦ νοσοῦντος τὸν ὑγιαίνοντα, μήτε τοῦ κοιμωμένου τὸν ἐγρηγορότα πιστότερον ὑπάρχειν εἰς τὴν τῶν πραγμάτων γνῶσιν. εἰ δ' οὐδὲν μᾶλλον ἐκείνοις ἐστὶν, ἢ τοῖς ἐναντίως διακειμένοις γνωστὸν, συγκέχυται μὲν δήπου τὰ τῆς ἀληθείας κριτήρια. οὔτ' αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ὁ Ἀκαδημαϊκὸς οὔθ' ὁ μαθητὴς αὐτοῦ δυνήσεται κρῖναι, τοὺς εἰς ἑκάτερα τῶν ἀντικειμένων εἰρημένους λόγους. ἔτι δὲ οὐ δεησόμεθα τὴν ἀρχὴν τοιούτων διδασκάλων, δυνάμενοί γε καὶ αὐτοὶ τὰ γεγραμμένα τοῖς ἀπὸ τῶν αἱρέσεων ἀντιδικημένων ἀναγινώσκειν, καὶ οὐδὲν ἧττον τῶν Ἀκαδημαϊκῶν εἰδέναι, κἂν ἀσαφές αὐτῶν τι ᾖ, τὸ μὲν παρὰ τῷ Χρυσίππῳ τοῖς στωϊκοῖς διδασκάλοις ἀσφαλέστερον ὀνομάζειν ἐστί. τὸ δὲ παρὰ Θεοφράστῳ, καὶ Ἀριστοτέλει τοῖς περιπατητικοῖς. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων. ὥστ' οὐδὲν ἄν τι λείποιτο πρὸς διδασκαλίαν τοῖς Ἀκαδημαϊκοῖς, ἐν γε ἐπὶ τῷ Φαβωρίνου λόγῳ. τοῖς μὲν γὰρ πρεσβυτέροις αὐτὸ δὴ τοῦτο ἦν δόγμα τὸ μηδὲν εἶναι κριτήριον ἀνθρώπῳ δεδομένον ὑπὸ τῆς φύσεως, ᾧ παραβάλλων ἕκαστον τῶν ὄντων ἀκριβῶς διαγνώσεται, διὸ μὴ δ' ἀποφήνασθαι περὶ μηδενὸς ἠξίουν. ἀλλὰ περὶ πάντων ἐπέχειν ἀεί. ἀλλ' εἰ δὴ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις αἰσθήσεσιν, ἱκανῶς συγχωρήσουσιν ἡμῖν, οὐδὲν ἔτι δεησόμεθα τῆς εἰς ἑκάτερα ἐπιχειρήσεως, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς ἀπαιτήσεως, μᾶλλον μὲν τοὺς τεχνίτας παρέχοντας τοῖς μαθηταῖς εὐθέως ἄλλ' ἕτερον τὸ λογίζεσθαι, τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν ψηφίζειν, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἐπιστασθῆναι τῷ γυμναζομένῳ, καὶ τούτῳ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐν οἷς σφάλλεται, καὶ ταῦτα ἐπανορθούμενον μόνα. παραπλησίως δὲ καὶ ὁ παιδοτρίβης ἐπανορθοῦται τὰ τῶν παλαιόντων ἁμαρτήματα. καὶ ὁ γραμματικὸς καὶ ὁ ῥήτωρ, καὶ γεωμέτρης, καὶ μουσικὸς, οὕτω διδάσκουσιν οὐ διασείοντες οὐδὲ σαλεύοντες τῶν μαθητῶν ἣν ἔχουσι πίστιν ἐπὶ τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις. ἀλλ' ἐφεστῶτες αὐτοῖς γυμναζομένοις ἄχρι περ ἂν ἀναμαρτήτους ἀποδείξωσι, τὰς κατὰ μέρος ἐνεργείας. ἀλλ' οὐχὶ τὴν ἐποχὴν εἰσάγοντες. αὐτοὶ γάρ εἰσιν οἱ καὶ ταῖς ἐνεργείαις ἣν αἰσθήσεσιν ἀπιστεῖν ἀναπείθοντες ἢ τοῖς ὑπό του βεβαίως γιγνωσκομένοις* καταφρονεῖν. ὁ γοῦν Καρνεάδης οὐδὲ τοῦτο τὸ πάντων ἐναργέστατον συγχωρεῖ πιστεύειν, ὅτι, τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα μεγέθη, καὶ ἀλλήλοις ἴσα γίγνεται. τοὺς μὲν οὖν λόγους οἷς ἐπιχειρεῖ λύειν κατὰ ταῦτα καὶ ἄλλα πάμπολλα τῶν ἐναργῶς τι εἶναί σοι φαινομένων τε καὶ πιστευομένων, ἔτι καὶ εἰς τόδε σωζομένους ἔχομεν. ἀπόκεινται γὰρ ἐν γράμμασιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτῶν συναθροισθέντες. αἱ λύσεις δ' οὔθ' ὑπ' ἐκείνων, οὔθ' ὑπ' ἄλλου τινὸς εἴρηνται τῶν μετ' αὐτὸν Ἀκαδημαϊκῶν. ἆρ' οὖν εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τοῦτο γοῦν ἐδήλωσε μόνον, ὅτι σοφίσματα εἰσὶν οἱ λόγοι πάντες οὗτοι, καὶ ζητητέον τὴν λύσιν αὐτῶν ὑμῖν, ὦ μαθηταὶ, μοχθηρὸν μὲν γὰρ τοῦτο, σμικρότερον δ' ὅμως οὐ πεποιήκασιν, οἱ γράψαντες μὲν αὐτοὺς,

μὴ δηλώσαντες δ' ὑμῖν, ὁποῖοί τινές εἰσι. ἡδέως δ' ἂν ἠρόμην, εἴπερ ἦν ὁ Φαβωρῖνος, ἆρά γε κελεύει με
πείθεσθαι αὐτοῖς ἅπασι τοῖς λόγοις ἢ σκέπτεσθαι πότερον ἀληθεῖς εἰσὶν, ἢ ψευδεῖς. ἐν δὴ γὰρ σκέπτε-
σθαι συγχωρήσειεν. ἠρόμην δ' ἂν ἐπὶ τῷδε πάντως, εἰ φύσει πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει διακρίνειν ἀληθεῖς λό-
γους, ψευδῶν, ἢ μέθοδός ἐστι τῆς ἑκατέρων γνώσεως. εἰ μὲν γὰρ φύσει, πῶς οὐχ ὁμολογοῦμεν ἀλλήλοις ἅ-
παντες, οὐδ' ὡσαύτως ἀποφαινόμεθα περὶ τῶν αὐτῶν; εἰ δὲ μέθοδός τις ἐστὶν, αὐτὴν πρώτην μαθεῖν ἐδεήθην.
ἑξῆς δὲ ἐπιστατοῦντας αὐτὸν γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἐπὶ παραδειγμάτων πλειόνων. ὥσπερ οἱ παλαίειν μαν-
θάνοντες, ἢ σκυτοτομεῖν, ἢ οἰκοδομεῖν, ἢ ναυπηγεῖν, ἢ ῥητορεύειν, ἢ ἀναγινώσκειν, ἢ γράφειν, ἢ ὅλως ὁτιοῦν ἐνεργεῖν
κατὰ τέχνην. εἰ μὲν οὖν ἔγραψέ τις τῶν ἀκαδημιακῶν, ὅτι μέν τι χρῆμά ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, ὅτι, ἢ σόφισμα, καὶ ὡς χρὴ
διαγινώσκειν αὐτὰ, καὶ ὡς χρὴ γυμνάζεσθαι κατὰ ταῦτα, ὡς ὁ Φαβωρῖνος ἐπιτρέπει τὴν κρίσιν ὡς εἰς ἑκάτερα
10 ἐπιχειρουμένων τῶν μαθητῶν, πλὴν ὅτι περιττός ἐστιν, ἐδίδασκεν ὁ ἀκαδημιακὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ἔχο-
* μέν τε ἡμεῖς τοὺς ἰδίους τῶν δογμάτων διδασκάλους. εἰ δ' οὐτ' ἔγραψέ τις ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν, οὔτ' ἐγύ-
μνασεν, ὅμοιόν τι ποιεῖ τέκτονι κελεύοντι τῷ μαθητῇ μετρῆσαί τε καὶ στῆσαι καὶ ἀποτεῖναι, καὶ κύκλον γράψαι.
χωρὶς τοῦ πῆχυν δοῦναι καὶ ξυστὸν, καὶ κανόνα, καὶ καρκῖνον. ἀλλ' ἴσως φησὶ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ
δόγμασι. μὴ τοίνυν ἔτι προσποιοῦ γινώσκειν τι, μηδ' ἀποφαίνου, μηδ' ἀποδίδρασκε τὴν ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων
ἀκαδημιακῶν εἰσαγομένην ἐποχήν. μηδὲ σεμνύνου γραμματικοῦ ποιῶν ἔργον, ἃ μὲν εἰρήκασιν οἱ πρόσθεν ἐκμε-
μελετηκὼς, ὅτι δὲ αὐτῶν ὑγιὲς ἐστὶν οὐδὲν, οὐ δῆλον ἐννοῶν. οὐδὲ γὰρ διδασκάλου τό γε τοιοῦτον ἐστὶν, ἀλλ' ἀδολε-
σχία τις ἢ λῆρος. πόθεν οὖν ἐλπὶς ὑπολείπεται τῆς τῶν ἀληθῶν εὑρέσεως; ᾧ γὰρ οὐδὲν ὑπάρχει κριτήρι-
ον ἀληθῶν καὶ ψευδῶν, ἀνέλπιστος ἡ γνῶσις αὐτοῦ, ἐγχείρησον δὲ διδάξαι μόνον σοφιστὰς, μηδὲν ἡμῖν ὑπάρ-
χειν κριτήριον σύμφυτον. ὥστε γε μετὰ τοῦτο τολμηρῶς, ἡμῖν μέντοι ἴσως φησὶ αἴσθησίν τε καὶ νόησιν ἐναρ-
20 γῆ κριτήρια τοῦ ἀληθοῦς εἶναι συγχωρήσειεν αὖτις ἐν λογικαῖς κυλινδεῖσθαι βουλόμενος ἐλπίσι μα-
ταίαις. ὅσοι δ' ἂν ἠρνήκασι ὅλην τὴν ἐλπίδα, καθάπερ ἐκεῖνος, μάτην φλυαροῦσι. εὔδηλος οὖν ἐστὶν ὁ Φαβωρῖ-
νος, αἰδοῖ μὲν ἀναστρέπων πάντα. καὶ ἀγνοεῖν ὑπάρχειν ὁμολογῶν, ὅθεν ὑπάρχειν οἱ πρόσθεν ἔλεγον ἀκαδημια-
κοί τε καὶ πυρρώνειοι. προσποιουμένους δ' ἐπιτρέπειν τὴν κρίσιν τοῖς μαθηταῖς. ἣν οὐδὲ αὐτοῖς ἐπέτρεψαν οἱ
πρὸ αὐτῶν. ὅτι μὲν οὖν ἡ τοιαύτη διδασκαλία τῶν μανθανόντων ὁτιοῦν οἵαν ἐννοεῖ τε Φαβωρῖνος, οὐ μόνον οὐκ
ἔστιν ἀρίστη τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐδὲ διδασκαλίαν τὴν ἀρχὴν ἐναργῶς οἶμαι δεδιδάχθαι. αἱ δ' οἱ λοιποὶ πάντες, δι-
δασκαλίαι μὲν εἰσιν, εἰ δ' ἄρισται σκοπῶμεν, ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῶν αὐτῶν αὖθις ἀρξάμενοι. φαίνεται γὰρ ἡμῶν
ἐναργῶς τοῦτο, κἂν ὅτι μάλιστα αὐτοῖς ἄπιστον ἐργάσασθαι σπουδάζουσιν οἱ σοφισταὶ, μηδὲν εἶναι κριτήριον
φυσικόν. ὁ μὲν γὰρ καρκῖνος γράφει τὸν κύκλον, ὁ δὲ πῆχυς διακρίνει τὰ μήκη, καθάπερ ὁ ζυγὸς τὰ βάρη. ταῦτα
δὲ αὐτὸς κατεσκεύασεν ἄνθρωπος. ἐκ τῶν φυσικῶν ὀργάνων τε καὶ κριτηρίων ὁρμώμενος, ὧν ἀποτέρω κρι-
30 τήριον, οὔτε πρεσβύτερον, οὔτε σεμνότερον ἔχομεν. εἰ τοίνυν ἐντεῦθεν ἄρξασθαι δεῖ, λέγει γὰρ πάλιν ὄνος, ὅτι
πιστεῦσαι μὲν ἢ ἀπιστῆσαι ὡς τῷ φυσικῷ κριτηρίῳ δυνατὸν ἡμῖν ἐστι, κρῖναι δ' οὐ δυνατὸν αὐτὸ δι' ἑτέρου τινός.
ᾧ γὰρ κρίνεται τἄλλα πάντα, πῶς ἂν τοῦτο πρὸς ἄλλου κριθείη; πιστεύειν βούλει τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐναργῶς ὁρῶ-
σι, καὶ τῇ γλώττῃ γευομένῃ, τουτὶ μὲν μῆλον εἶναι. τουτὶ δὲ σῦκον. ἢ μὴ πιστεύειν, ὑπείσομαι ὃ βούλει ποιεῖν ἐφ'
ἡμῖν. εἰ μέντοι σπεύδεις διαλέγεσθαί μοι. μὴ πιστεύοντος δὲ, ὡς παρὰ φύσιν ἔχοντος ἀφίσταμαι. κελεύω πρότερον
ἀπιστεῖν σε, μηδὲν ἐλπίζειν μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ. τοῦτο γὰρ ἄρτι πέπαυμαι λέγων. ὑπὸ κελεύω δέ σε πιστεύειν;
ἐλπίζεσθαι μαθήσεσθαι παρ' ἐμοῦ κρίνειν. ἀλλ' ἐγὼ τὰ μὲν αἰσθητὰ τοῖς ἐναργῶς αἰσθήσει φαινομένοις. τὰ δὲ,
νοητὰ, τοῖς ἐναργῶς νοουμένοις. ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν φυσικῶν κριτηρίων, αἱ τέχναι πᾶσαι κατασκευάζουσιν, ὄργα-
νά τε καὶ κριτήρια τεχνικὰ δι' ὧν τὰ μὲν αὐτοῖς συντιθέασι τὰ δὲ ὑφ' ἑτέρων συγκείμενα κρίνουσιν, κἀγὼ δι-
δάξω, ὅλως ὄργανά τε καὶ κριτήρια. τὰ μὲν οἷς κατασκευάσεις τοὺς ἀληθεῖς λόγους. τὰ δ' οἷς τοὺς ἐφ' ἑτέρων
40 κρινεῖς γεγονότας, ἔχει γὰρ οὕτως τὸ πᾶν. εἰ μὲν γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ τι φαίνοιτο πρὸς αἴσθησιν ἢ νόησιν ἐναργῶς,
οὐ χρῄζει τοῦτο ζητήσεως εἰ δὲ μήτε τι τοιοῦτον ὑπάρχῃ, τῆς ἐξ ἑτέρου προσδεῖται γνώσεως, ἐγὼ μὲν ἐ-
παγγέλλομαί σοι διδάξειν ἔνια μὲν τοῖς κατὰ τὰς τέχνας ὀργάνοις ἀνάλογα, ἐξ ὧν εὑρήσεις τὸ ζητούμε-
νον. ἔνια δὲ τοῖς κριτηρίοις, ἐξ ὧν τὸ δοκοῦν εὑρῆσθαι, κρινεῖς. ἐπειδὰν δὲ μάθοις ταῦτα, ἐπὶ πολλῶν πα-
ραδειγμάτων γυμνάσω σε ταχέως τε ἅμα καὶ ἀκριβῶς εὑρίσκειν καὶ κρίνειν τὸ ζητούμενον, ὥστ' οὐδὲ βι-
βλίου δεήσῃ τινὸς ἔτι ἤδη πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν εὕρεσιν, οὔτε διδασκαλίας ἑτέρας, εὐθύς τε δήπου καὶ
τοὺς ἄλλο τι λέγοντας ὧν εὕροις, ἑτοίμως γνωριεῖς. ὥσπερ γὰρ ὁ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν γινώσκων εὐθεῖαν οὖ-
σαν, οὐ δεῖται διδασκαλίας ἑτέρας εἰς ἔλεγχον τῶν πεπλανημένων, οὕτω καὶ ὁ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν
τῆς ἀποδείξεως ἐκμαθὼν, εὐθὺς ἅμα ταύτῃ καὶ τὰς πεπλανημένας γνωρίζει. Φαβωρῖνος δέ μοι δο-
κεῖ παραπλήσιόν τι ποιεῖν τῷ φάσκοντί σε εἶναι τυφλόν. δύνασθαι δὲ κρίνειν, πότερος ἡμῶν ἐστὶ ῥυπα-
50 ρώτερος ἢ λευκότερος, οὐκ ἐννοῶν, ὅτι τῷ μὲν μέλλοντι τὰ τοιαῦτα κρίνειν, ὑπάρχειν χρὴ πρότερον ὄ-
ψιν. οὐ μὴν οὐδὲ διαφέρει πρὸς τὴν κρίσιν, ἢ μὴ δ' ὅλως ἔχειν ὄψιν, ἢ ἔχοντα μὴ πιστεύειν αὐτῇ. κατὰ δὲ τὸν
αὐτὸν τρόπον, ὅτι ᾧ κρίνομεν, ὁποῖόν ἐστί τι, καὶ ὅτι τῷ αὐτῷ ἴσα, καὶ ἀλλήλοις ἴσα ὑπάρχει, καθάπερ τοῖς
ὄνοις οὐκ ἄν τις ἐπιτρέψειεν, ὅτι μηδ' ὅλως ἔχουσι νοῦν, οὕτως οὐδὲ τοῖς ἀνθρώποις, εἰ μὴ δὲ οὗτοι πιστὸν ἔχου-
σι τὸν νοῦν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει πρὸς τὴν τῶν κρινομένων διδασκαλιῶν ἀπιστίαν, ἢ μὴ δ' ὅλως ἔχειν τι κρι-
τήριον, ἀλλ' ἢ ἀπιστεύειν αὐτῷ. γελοῖος οὖν ἐστὶν ὁ Φαβωρῖνος ἐπιτρέπων κρίνειν τοῖς μαθηταῖς, ἄνευ τοῦ
συγχωρῆσαι τὴν πίστιν τοῖς κριτηρίοις. εἰ γὰρ οὐδὲν ἐστὶν ἐναργὲς τῷ νῷ ἢ πιστὸν ἐξ ἑαυτοῦ, διέφθαρται
πάντων ἡ κρίσις. εἰ δ' ἔστι μὲν, ὥσπερ ὀφθαλμὸς τῷ σώματι, τοιοῦτος ἐν τῇ ψυχῇ νοῦς. οὐ μὴν, ἅπασι

γε ὁμοίως

γε ὁμοίως ὀξὺς, ἐγχωρεῖ καθάπερ βλέπων ὀξύτερον ἐπάγει πρὸς τὸ θέαμα τὸν ἀμβλύτερον ὁρῶντα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν νοημάτων, ὑπὸ τῶν φθασάντων ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ νοητὸν, ἐπάγεσθαι πρὸς τὴν θέασιν αὐτοῖς τὸν ἀμβλύτατον. καὶ τοῦτ' ἔστιν ὁ διδάσκαλος, ὡς ὁ Πλάτων τε φησὶ, κἀγὼ πείθομαι. καὶ γέγραπταί γέ μοι περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τῇ τῆς ἀποδείξεως πραγματείᾳ ὅτι τοιαύτη τις οὖσα ἦν πρὸς τὴν νόησιν, ἐναργὴς ἡ διδασκαλία γέγραπται. δὲ καὶ ὅπως αὖτις ὁρμώμενος ἀπὸ τῶν ἐν ἑκάστῳ στοιχείων τε καὶ ἀρχῶν ἀποδεικνὺς εἴη μάλιστα πᾶν, ὅσον ἀποδειχθῆναι δυνατὸν. οὐχ ὡς ὁ θαυμαστὸς Φαβωρῖνος, ἐν ὅλον γράψας βιβλίον, ἐν ᾧ δείκνυσι μηδὲ τὸν ἥλιον εἶναι καταληπτὸν, ὡς ἐπιλήσμοσιν ἡμῖν ἑτέρωθι διαλέγεται, συγχωρεῖ τέ τι βεβαίως εἶναι γνωστὸν καὶ τοῦτ' ἐπιτρέπων αἱρεῖσθαι τοῖς μαθηταῖς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΤΙ ΑΡΙΣΤΟΣ ΙΑΤΡΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ.

Ου τι πεπόνθασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀθλητῶν, ἐπιθυμοῦντες μὲν ὀλυμπιονῖκαι γενέσθαι, μηδὲν δὲ πράττειν ὡς τούτου τυχεῖν ἐπιτηδεύοντες, τοιοῦτόν τι καὶ τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν συμβέβηκεν. ἐπαινοῦσι μὲν γὰρ Ἱπποκράτην, καὶ πρῶτον ἁπάντων ἡγοῦνται. γενέσθαι δὲ αὐτοὺς ἐν ὁμοίοις ἐκείνῳ πάντα μᾶλλον ἢ τοῦτο πράττουσι. ὁ μὲν γὰρ οὐ μικρὰν μοῖραν εἰς ἰατρικὴν φησὶ συμβάλλεσθαι τὴν ἀστρονομίαν, καὶ δηλονότι τὴν ταύτῃ ἡγουμένην ἐξ ἀνάγκης γεωμετρίαν. οἱ δ' οὐ μόνον αὐτοὶ μετέρχονται τούτων οὐδετέραν, ἀλλὰ καὶ τοῖς μετιοῦσι μέμφονται. καὶ μὴν δὴ καὶ φύσιν σώματος, ὁ μὲν, ἀκριβῶς ἀξιοῖ γινώσκειν, ἀρχὴν εἶναι φάσκων αὐτὴν τοῦ κατ' ἰατρικὴν λόγου παντός. οἱ δ' οὕτω καὶ περὶ τούτων σπουδάζουσι, ὡς οὐ μόνον ἑκάστου τῶν μορίων οὐσίαν, ἢ πλοκὴν, ἢ διάπλασιν, ἢ μέγεθος, ἢ τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν θέσιν ἐπίστανται. καὶ μέν γε ὡς ἐκ τοῦ μὴ γινώσκειν κατ' εἴδη τε καὶ γένη διαιρεῖσθαι τὰ νοσήματα, συμβαίνει τοῖς ἰατροῖς ἁμαρτάνειν τῶν θεραπευτικῶν σκοπῶν Ἱπποκράτη μὲν εἰρηκότα προτρέποντι τὴν λογικὴν ἡμᾶς ἐξασκεῖν θεωρίαν. οἱ δὲ νῦν ἰατροὶ τοσοῦτον ἀποδέουσιν ἠσκῆσθαι κατ' αὐτὴν, ὥστε καὶ τοῖς ἀσκοῦσιν, ὡς ἄχρηστα μεταχειριζομένοις, ἐγκαλοῦσι. οὕτω δὲ καὶ τοῦ προγινώσκειν τε τὰ προγεγονότα καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι τῷ κάμνοντι νοσήματα, πολλὴν χρῆναι πεποιῆσθαι πρόνοιαν, Ἱπποκράτης φησίν. οἱ δὲ καὶ περὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς τέχνης ἐπὶ τοσοῦτον ἐσπουδάκασιν, ὥστ' εἴ τις αἱμορραγίαν, ἢ ἱδρῶτα προείπῃ, γόητά τε καὶ παραδοξολόγον ἀποκαλοῦσιν. σχολῇ γ' ἂν οὗτοι, τἄλλα προλέγοντος τινὸς ἀνάσχοιντο. σχολῇ δ' ἄν ποτε, τῆς διαίτης τὸ σχῆμα πρὸς τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι τοῦ νοσήματος ἀκμὴν, καταστήσαιντο. καὶ μὴν Ἱπποκράτης οὕτως γε διαιτᾶν κελεύει. τί δὴ οὖν ἐστὶ τὸ ὑπόλοιπον, εἰς ὃ ζηλοῦσι τὸν ἄνδρα; ὁ γὰρ δὴ τήνδε τῆς ἑρμηνείας δεινότητα, τῷ μέν γε καὶ τοῦτο κατόρθωται. τοῖς δ' οὕτω τοὐναντίον, ὥστε πολλοὺς αὐτῶν ἐστὶν ἰδεῖν καθ' ἓν ὄνομα δὶς ἁμαρτάνοντας. ὃ μηδ' ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον, διόπερ ἔδοξέ μοι ζητῆσαι τὴν αἰτίαν, ἥ τις ποτ' ἐστὶ δι' ἣν, καίτοι θαυμάζοντες ἅπαντες τὸν ἄνδρα, μήτ' ἀναγινώσκουσιν αὐτοῦ τὰ συγγράμματα, μήτ' εἰ καὶ τῷ τοῦτο παρασταίη, συνιᾶσι τῶν λεγομένων, ἢ εἰ καὶ τοῦτο εὐτυχήσειεν, ἀσκήσει τὴν θεωρίαν ἐπεξέρχεται, βεβαιώσασθαί τε καὶ εἰς ἕξιν ἀγαγεῖν βουλόμενος, εὑρίσκω δὴ καὶ σύμπαντα κατορθούμενα, βουλήσει τε καὶ δυνάμει τοῖς ἀνθρώποις παραγινόμενα. θατέρου δ' αὐτῶν ἀτυχήσαντι, τὸ καὶ τοῦ τέλους αὐτῶν ἀναγκαῖον ἀποτυχεῖν. αὐτίκα γέ τοι τοὺς ἀθλητὰς, ἢ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀφυΐαν ἢ διὰ τὴν τῆς ἀσκήσεως ἀμέλειαν ὁρῶμεν ἀποτυγχάνοντας τοῦ τέλους. οὕτω δ' ἂν καὶ ἡ τοῦ σώματος φύσις ἀξιόνικος ᾖ, καὶ τὰ τῆς ἀσκήσεως ἄμεμπτα, τίς μηχανὴ μὴ οὐ πολλάκις ἀνελέσθαι τὸν δὲ στεφανίτας ἀγῶνας. ἆρ' οὖν ἐν ἀμφοτέροις οἱ νῦν ἰατροὶ δυστυχοῦσιν, οὔτε δύναμιν, οὔτε βούλησιν ἀξιόλογον ἐπιφερόμενοι, περὶ τὴν τῆς τέχνης ἄσκησιν. ἢ τὸ μὲν ἕτερον αὐτοῖς ὑπάρχει. θατέρου δ' ἀπολείπονται. τὸ μὲν δὴ μηδένα φύεσθαι δυνάμενον ἔχοντα ψυχὴν ἱκανὴν καταδέξασθαι τέχνην, οὕτω φιλάνθρωπον, οὔ μοι δοκεῖ λόγον ἔχειν. ὁμοίου γὰρ τοῦ κόσμου καὶ τότ' ὄντος, καὶ νῦν, καὶ μήτε τῶν ὡρῶν τῆς τάξεως ὑπηλλαγμένης. μήτε τῆς ἡλιακῆς περιόδου μετακεκοσμημένης. μήτ' ἄλλου τινὸς ἀστέρος ἢ ἀπλανοῦς ἢ πλανωμένου μεταβολήν τινα ἐσχηκότος. εὔλογον δὲ διὰ μοχθηρὰν τροφὴν, ἣν οἱ νῦν ἄνθρωποι τρέφονται, καὶ διὰ τὸ τὸν πλοῦτον, ἀρετῆς εἶναι τιμιώτερον, οὔθ' οἷος Φειδίας ἐν πλάσταις, οὔθ' οἷος Ἀπελλῆς ἐν γραφεῦσιν, οὔθ' οἷος Ἱπποκράτης ἐν ἰατροῖς, ἔτι γενέσθαι τινά. καίτοι τό γε ὑστέροις τῶν παλαιῶν ἡμῖν γεγονέναι, καὶ τὸ τὰς τέχνας ὑπ' ἐκείνων ἄχρι πλείστου προηγμένας παραλαμβάνειν, οὐ μικρὸν ἦν πλεονέκτημα. τὰ γοῦν ὑφ' Ἱπποκράτους εὑρημένα χρόνῳ παμπόλλῳ, ῥᾷστον ἦν ἐν ὀλίγοις τοῖς ἔτεσιν ἐκμαθόντα τῷ λοιπῷ χρόνῳ τοῦ βίου πρὸς τὴν τῶν λειπόντων εὕρεσιν καταχρήσασθαι. ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται πλοῦτον ἀρετῆς τιμιώτερον ὑποθέμενον, καὶ τὴν τέχνην οὐκ εὐεργεσίας ἀνθρώπων ἕνεκεν, ἀλλὰ χρηματισμοῦ μαθόντα, τοῦ τέλους τοῦ κατ' αὐτὴν ἐφίεσθαι. φθάσουσι γὰρ ἕτεροι πλουτῆσαι πρὶν ἡμᾶς ἐπὶ τὸ τέλος αὐτῆς ἀφικέσθαι. οὐ γὰρ δὴ δυνατὸν ἅμα χρηματίζεσθαί τε, καὶ οὕτω μεγάλην ἐπασκεῖν τέχνην. ἀλλ' ἀνάγκη καταφρονῆσαι θατέρου τὸν ἐπὶ θάτερον ὁρμήσαντα σφοδρότερον. ἆρ' οὖν ἔχομέν τινα τῶν νῦν ἀνθρώπων εἰπεῖν, εἰς τοσοῦτον μόνον ἐφιέμενον χρημάτων κτήσεως, εἰς ὅσον ὑπηρετεῖν ἐξ αὐτῆς ταῖς ἀναγκαίαις χρείαις τοῦ σώματος; ἔστι τις ὁ δυνάμενος οὐ μόνον λόγῳ πλάσασθαι, ἀλλ' ἔργῳ διδάξασθαι τοῦ κατὰ φύσιν πλούτου τὸν ὅρον ἄχρι τοῦ μὴ πεινῆν μὴ διψῆν μὴ ῥιγοῦν προϊόντος. καὶ μὴν εἴ τις γ' ἐστὶ τοιοῦτος ὑπερόψεται μὲν, Ἀρταξέρξου τε καὶ Περδίκου. καὶ τοῦ μὲν, οὐδ' ἂν εἰς ὄψιν ἀφίκοιτο ποτέ. τὸν δ' ἰάσεται μὲν, νοσοῦντα

νόσημα τῆς Ἱπποκράτους τέχνης δεόμενον. οὐ μὴν ἀξιώσει γε διὰ παντὸς συνεῖναι. θεραπεύσει δὲ τοὺς ἐν Κρανῶνι καὶ Θάσῳ καὶ ταῖς ἄλλαις πολίχναις πένητας. ἀπολείψει δὲ Κῴοις μὲν καὶ πολίταις Πόλυβόν τε καὶ τοὺς ἄλλους μαθητὰς, αὐτὸς δὲ πᾶσαν ἀλώμενος ἐφέξει τὴν Ἑλλάδα. χρὴ γὰρ αὐτὸν γράψαι τι καὶ περὶ φύσεως χωρίων. ἵν᾽ οὖν κρίνῃ τῇ πείρᾳ τὰ ἐκ λόγου διδαχθέντα, χρὴ πάντως αὐτὸν πόλεως γενέσθαι αὐτόπτην τῆς πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένης, καὶ τῆς πρὸς ἄρκτον καὶ τῆς πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα καὶ τῆς δυσμάς, ἰδεῖν δὲ καὶ τὴν ἐν κοίλῳ κειμένην, καὶ τὴν ἐφ᾽ ὑψηλῷ, καὶ τὴν ἐπακτοῖς ὕδασι χρωμένην, καὶ τὴν πηγαίοις, καὶ τὴν ὀμβρίοις, καὶ τὴν ἐκ λιμνῶν καὶ ποταμῶν. ἀμελῆσαι δὲ καὶ εἰ μή τις ψυχροῖς ἄγαν ὕδασι, μή τις θερμοῖς χρῆται, μή τε νιτρώδεσι, μή τε στυπτηριώδεσιν ἢ τισὶν ἑτέροις τοιούτοις. ἰδεῖν δὲ καὶ ποταμῷ μεγάλῳ προσοικοῦσαν πόλιν, καὶ λίμνῃ, καὶ ὄρει, καὶ θαλάττῃ. καὶ τἆλλα πάντα νοῆσαι, περὶ ὧν αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν. ὥστε οὐ μόνον ἀνάγκη χρημάτων καταφρονεῖν τὸν τοιοῦτον ἐσόμενον, ἀλλὰ καὶ φιλόπονον ἐσχάτως ὑπάρχειν. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται φιλόπονον εἶναι τινὰ μεθυσκόμενον, ἐμπιπλάμενον, ἢ ἀφροδισίοις προσκείμενον, ἢ συλλήβδην εἰπεῖν, αἰδοίοις καὶ γαστρὶ δουλεύοντα. σωφροσύνης ἄρα φίλος, ὥσπερ γε καὶ ἀληθείας, ἑταῖρος, ὅ γ᾽ ἀληθὴς ἰατρὸς, ἐξεύρηται. καὶ μὴν δὴ καὶ λογικὴν μέθοδον ἀσκεῖν χάριν τοῦ γνῶναι πόσα τὰ πάντα κατ᾽ εἴδη τε καὶ γένη νοσήματα ὑπάρχει. καὶ πῶς ἐφ᾽ ἑκάστου ληπτέον ἔνδειξιν τινὰ ἰαμάτων. ἡ δ᾽ αὐτὴ μέθοδος ἥδε καὶ τὴν τοῦ σώματος αὐτὴν διδάσκει φύσιν, τήν τ᾽ ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων ἃ δι᾽ ἀλλήλων ὅλα κέκραται, καὶ τὴν ἐκ τῶν δευτέρων τῶν αἰσθητῶν, ἃ δὴ καὶ ὁμοιομερῆ προσαγορεύεται, καὶ τρίτην ἐπὶ ταύταις, τὴν ἐκ τῶν ὀργανικῶν μορίων. ἀλλὰ καὶ τίς ἡ χρεία τῷ ζώῳ τῶν εἰρημένων ἑκάστου, καὶ τίς ἡ ἐνέργεια, δέον μὲν ἄγειν καὶ ταῦτα μὴ ἀβασανίστως, ἀλλὰ μετὰ ἀποδείξεως πεπιστεῦσθαι πρὸς τῆς λογικῆς δήπου διδάσκεται μεθόδου. τί δὴ οὖν ἔτι λείπεται πρὸς τὸ μὴ εἶναι φιλόσοφον τὸν ἰατρὸν, ὃς ἂν Ἱπποκράτους ἀξίως ἀσκήσῃ τὴν τέχνην. εἰ γὰρ ἵνα μὲν ἐξεύρῃ φύσιν σώματος, καὶ νοσημάτων διαφορὰς, καὶ ἰαμάτων ἐνδείξεις ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γεγυμνάσθαι προσήκει. ἵνα δὲ φιλοπόνως τῇ τούτων ἀσκήσει παραμένῃ, χρημάτων τε καταφρονεῖν καὶ σωφροσύνην ἀσκεῖν, πάντα ἤδη τῆς φιλοσοφίας ἔχοι τὰ μέρη. τό τε λογικὸν, καὶ τὸ φυσικὸν, καὶ τὸ ἠθικόν. οὐ γὰρ δὴ δέος γε μὴ χρημάτων καταφρονῶν καὶ τὴν σωφροσύνην ἀσκῶν, ἄτοπόν τι πράξῃ. πάντα γὰρ ἃ τολμῶσιν ἀδίκως ἄνθρωποι, φιλοχρηματίας ἀναπειθούσης, ἢ γοητευούσης ἡδονῆς, πράττουσιν. οὕτω δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἀναγκαῖον ἔχειν αὐτόν. σύμπασαι γὰρ ἀλλήλαις ἕπονται, καὶ οὐχ οἷόν τε μίαν ἡντιναοῦν λαβόντι, μὴ οὐχὶ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας εὐθὺς ἀκολουθούσας ἔχειν, ὥσπερ ἐκ μιᾶς μηρίνθου δεδεμένας. καὶ μὴν εἴ γε πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς μάθησιν καὶ πρὸς τὴν ἐφεξῆς ἄσκησιν, ἀναγκαία τοῖς ἰατροῖς ἐστὶν ἡ φιλοσοφία, δῆλον ὡς ὅστις ἂν ἰατρὸς ᾖ πάντως οὗτος ἐστὶ καὶ φιλόσοφος. οὐ δὲ τοῦδ᾽ ὅτι πρὸς τὸ χρῆσθαι καλῶς τῇ τέχνῃ φιλοσοφίας δεῖ τοῖς ἰατροῖς, ἀποδείξεως ἡγοῦμαι τινὸς χρῄζειν. ἑωρακότες γε πολλάκις ὡς φαρμακεῖς εἰσὶν οὐκ ἰατροὶ. καὶ χρῶνται τῇ τέχνῃ πρὸς τοὐναντίον ἢ πέφυκεν οἱ φιλοχρήματοι. πότερον οὖν ὑπὲρ ὀνομάτων ἔτι διενεχθήσῃ, καὶ ληρήσεις ἐρίζων, ἐγκρατῆ μὲν, καὶ σώφρονα καὶ χρημάτων κρείττονα, καὶ δίκαιον ἄξιον εἶναι τὸν ἰατρὸν, οὐ μὴν φιλόσοφόν γε, καὶ φύσιν γιγνώσκειν τῶν σωμάτων, καὶ ἐνεργείας ὀργάνων, καὶ χρείας μορίων, καὶ διαφορὰς νοσημάτων, καὶ θεραπειῶν ἐνδείξεις, οὐ μὴν ἠσκῆσθαι γε κατὰ τὴν λογικὴν θεωρίαν ἢ τὰ πράγματα συγχωρήσας, ὑπὲρ ὀνομάτων αἰσχυνθήσῃ διαφέρεσθαι. καὶ μὴν ὀψὲ μὲν, ἄμεινον δὲ νῦν γοῦν σωφρονήσαντά σε, μὴ καθάπερ κολοιὸν ἢ κόρακα περὶ φωνῶν ζυγομαχεῖν, ἀλλ᾽ αὐτὴν τῶν πραγμάτων σπουδάζειν τὴν ἀλήθειαν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γ᾽ ἂν ἔχοις εἰπεῖν ὡς ὑφάντης μέν τις ἢ σκυτοτόμος ἀγαθὸς ἄνευ μαθήσεώς τε καὶ ἀσκήσεως οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. δίκαιος δέ τις, ἢ σώφρων, ἢ ἀποδεικτικὸς, ἢ δεινὸς περὶ φύσιν ἐξαίφνης ἀναφανήσεται, μή τε διδασκάλοις χρησάμενος, μή τ᾽ αὐτὸς ἐπασκήσας ἑαυτόν. εἰ τοίνυν καὶ τοῦτ᾽ ἀναίσχυντον, καὶ θάτερον οὐ περὶ πραγμάτων ἐστὶν, ἀλλ᾽ ὑπὲρ ὀνομάτων ἐρίζοντος, φιλοσοφητέον ἡμῖν ἐστι πρότερον, εἴπερ Ἱπποκράτους ἀληθῶς ἐσμὲν ζηλωταί, κἂν τοῦτο ποιῶμεν, οὐδὲν κωλύει μὴ παραπλησίους, ἀλλὰ καὶ βελτίους αὐτοῦ γενέσθαι. μανθάνοντας μὲν, ὅσα καλῶς ἐκείνῳ γέγραπται. τὰ λείποντα δ᾽ αὐτοὺς ἐξευρίσκοντας.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΙΡΕΣΕΩΝ ΤΟΙΣ ΕΙΣΑΓΟΜΕΝΟΙΣ.

Ης ἰατρικῆς τέχνης, σκοπὸς μὲν, ἡ ὑγεία. τέλος δὲ, ἡ κτῆσις αὐτῆς. ἐξ ὧν δ' ἄν τις ἢ μὴ παροῦσαν ὑγείαν ἐργάζοιτο, ἢ παροῦσαν διαφυλάττοι, γινώσκεσθαι μὲν ἀναγκαῖον τοῖς ἰατροῖς. καλεῖται δὲ τὰ μὲν ἐργαζόμενα μὴ οὖσαν ὑγείαν, ἰάματά τε καὶ βοηθήματα. τὰ δὲ φυλάττοντα τὴν οὖσαν ὑγείαν, ὑγιεινὰ διαιτήματα. ταῦτ' ἄρα καὶ αὐτὴν τὴν ἰατρικὴν, ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν ἐπιστήμην ὁ παλαιὸς λόγος φησίν. ὑγιεινὰ μὲν καλῶν, τά τε φυλάττοντα τὴν οὖσαν ὑγείαν, καὶ τὰ διεφθαρμένην ἀνασώζοντα. νοσερὰ δὲ, τἀναντία τούτων. δεῖται γὰρ ἀμφοῖν ὁ ἰατρὸς τῆς γνώσεως, ὑπὲρ τοῦ τὰ μὲν, ἑλεῖν. τὰ δὲ, φυγεῖν. ὅθεν δὲ τὴν τούτων ἐπιστήμην ἀπορίσαιτο, οὐκέθ' ὁμοίως παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖται. ἀλλ' οἱ μὲν, τὴν ἐμπειρίαν μόνην ἀρκεῖν φασὶ τῇ τέχνῃ. τοῖς δὲ καὶ ὁ λόγος, οὐ μικρὰ δοκεῖ συντελεῖν. ὀνομάζονται δὲ, οἱ μὲν, ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας μόνης ὁρμώμενοι, παρωνύμως ἐκείνῃ, ἐμπειρικοί. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ λόγου, λογικοί. καὶ δύο εἰσὶν αὗται πρῶται τῆς ἰατρικῆς αἱρέσεις. ἡ μὲν ἑτέρα, διὰ πείρας ἰοῦσα πρὸς τὴν τῶν ἰαμάτων εὕρεσιν. ἡ δὲ ἑτέρα, δι' ἐνδείξεως. καὶ ὀνόματά γε ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο, ἐμπειρικήν τε καὶ λογικήν. καλεῖν δ' εἰσὶν εἰθισμένοι, τὴν μὲν ἐμπειρικὴν, τηρητικήν τε καὶ μνημονευτικήν. τὴν δὲ λογικὴν, δογματικήν τε καὶ ἀναλογιστικήν. καὶ τοὺς ἄνδρας ὁμοίως ταῖς αἱρέσεσιν ἔθεντο, ἐμπειρικούς τε καὶ τηρητικοὺς, καὶ μνημονευτικοὺς τῶν φαινομένων, ὅσοι τὴν ἐμπειρίαν εἵλοντο. λογικοὺς δὲ καὶ δογματικοὺς καὶ ἀναλογιστικοὺς, ὅσοι τὸν λόγον προσήκαντο. συνίστασθαι δὲ τὴν τέχνην, οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ, τόνδε τὸν τρόπον φασίν. ἐπειδὴ πολλὰ τοῖς ἀνθρώποις ἑώρων πάθη, τὰ μὲν, ἀπὸ ταὐτομάτου γινόμενα νοσοῦσί τε καὶ ὑγιαίνουσιν, οἷον αἵματος ῥύσιν ἐκ ῥινῶν, ἢ ἱδρῶτας, ἢ διαῤῥοίας, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο βλάβην ἢ ὠφέλειαν φέρον, οὐ μὴν τό γε ποιῆσαν αἴτιον αἰσθητὸν ἔχον. ἕτερα δὲ, ὧν τὸ μὲν αἴτιον ἐφαίνετο, οὐ μὴν ἐκ προαιρέσεως ἡμετέρας, ἀλλὰ κατά τινα συντυχίαν, οἷον συνέβη πεσόντα τινὰ, ἢ πληγέντα, ἢ ἄλλως πως τρωθέντα αἱμοῤῥυῆναι, καὶ πιεῖν ἐν νόσῳ χαρισάμενον τῇ ἐπιθυμίᾳ, ψυχρὸν ὕδωρ, ἢ οἶνον, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο, ὧν ἕκαστον εἰς ὠφέλειαν ἢ βλάβην ἐτελεύτα. τὸ μὲν οὖν πρότερον εἶδος τῶν ὠφελούντων ἢ βλαπτόντων, ἐκάλουν φυσικόν. τὸ δὲ δεύτερον, τυχικόν. ἑκατέρου δ' αὐτῶν τὴν πρώτην θέαν περίπτωσιν ὠνόμαζον, ἀπὸ τοῦ περιπίπτειν ἀβουλήτως τοῖς πράγμασι τοὔνομα θέμενοι. τὸ μὲν οὖν περιπτωτικὸν εἶδος τῆς ἐμπειρίας, τοιόνδ' ἐστί. τὸ δὲ αὐτοσχέδιον, ὅταν ἑκόντες ἐπὶ τὸ πειράζειν ἀφίκωνται, ἢ ὑπ' ὀνειράτων προτραπέντες, ἢ ἄλλως πως δόξαντες. ἀλλὰ καὶ τρίτον τῆς ἐμπειρίας εἶδος ἐστὶ τὸ μιμητικὸν, ὅταν τῶν ὠφελησάντων ἢ βλαψάντων ὁτιοῦν, ἢ φύσει, ἢ τύχῃ ἢ αὐτοσχεδίως αὖθις ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν εἰς πεῖραν ἄγοιτο, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ μάλιστα τὴν τέχνην αὐτῶν συστησάμενον. οὐ γὰρ δὶς μόνον ἢ τρὶς, ἀλλὰ καὶ πολλάκις μιμησάμενοι τὸ πρόσθεν ὠφελῆσαν. εἶτα ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὸ αὐτὸ ποιοῦν εὑρίσκοντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὴν τοιαύτην μνήμην, θεώρημα καλέσαντες, ἤδη πιστὸν ἡγοῦνται καὶ μέρος τῆς τέχνης. ὡς δὲ πολλὰ θεωρήματα τοιαῦτα ἤθροιζετο αὐτοῖς, ἰατρικὴ μὲν ἦν τὸ σύμπαν ἄθροισμα, καὶ ὁ ἀθροίσας, ἰατρός. ἐκλήθη δὲ ὑπ' αὐτῶν αὐτοψία τὸ τοιοῦτον ἄθροισμα, μνήμη τις οὖσα τῶν πολλάκις καὶ ὡσαύτως ὀφθέντων. ὠνόμαζον δὲ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐμπειρίαν. ἱστορίαν δὲ, τὴν ἐπαγγελίαν αὐτοῦ. τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦτο τῷ μὲν τηρήσαντι, αὐτοψία. τῷ δὲ μαθόντι τὸ τετηρημένον, ἱστορία ἐστίν. ἐπεὶ δὲ καὶ νοσήμασί τισιν ἐνετύγχανον, ἔστιν ὅτε πρόσθεν οὐχ ἑωραμένοις, ἢ τισὶν ἐγνωσμένοις μὲν, ἀλλ' ἐν χωρίοις, ἐν οἷς οὐκ ἦν ἰαμάτων εὐπορία, τῶν διὰ τῆς πείρας τετηρημένων, ὄργανόν τι βοηθημάτων εὑρετικὸν ἐποιήσαντο, τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν, ᾧ χρώμενοι πολλάκις καὶ ἀπὸ πάθους, ἐπὶ πάθος ὅμοιον τὸ αὐτὸ βοήθημα μεταφέρουσι. καὶ ἀπὸ τόπου, ἐπὶ τόπον. καὶ ἀπὸ τοῦ πρόσθεν ἐγνωσμένου βοηθήματος, ἐπί τι παραπλήσιον ἔρχονται. ἀπὸ μὲν πάθους, ἐπὶ πάθος, ὡς εἰ ἀπὸ ἐρυσιπέλατος ἐπὶ ἕρπητα μεταβαίνοιεν. ἀπὸ δὲ τόπου ἐπὶ τόπον, ὡς ἀπὸ βραχίονος, ἐπὶ μηρόν. ἀπὸ δὲ βοηθήματος, ἐπὶ βοήθημα, ὡς ἐν διαῤῥοίαις, ἀπὸ μήλου, ἐπὶ μέσπιλον. ἅπασα δὲ ἡ τοιαύτη μετάβασις, ὁδὸς μέν ἐστιν ἐπὶ τὴν εὕρεσιν. εὕρεσις δὲ οὐδέπω, πρὸ τῆς πείρας. ἀλλ' ὅταν καὶ τὸ ἐλπισθὲν εἰς πεῖραν ἀχθῇ, πιστὸν ἤδη τὸ μαρτυρηθὲν ὑπ' αὐτῆς ἐστίν, οὐδὲν ἧττον, ἢ εἰ καὶ πλειστάκις ὡσαύτως ἔχον ἐτετήρητο. τὴν δὲ πεῖραν ταύτην τὴν ἑπομένην τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει, τριβικὴν καλοῦσιν, ὅτι χρὴ τετρῖφθαι κατὰ τὴν τέχνην, τὸν μέλλοντά τι οὕτως εὑρήσειν. αἱ δὲ ἔμπροσθεν ἅπασαι πεῖραι, αἱ πρὸ τῆς ἐμπειρίας, ὧν εἰς σύστασιν ἐδεῖτο ἡ τέχνη, καὶ παρὰ τὸν τυχόντα δύνανται γενέσθαι. τοιαύτη μὲν ἡ διὰ τῆς πείρας πρὸς τὸ τέλος τῆς τέχνης ὁδός. ἡ δὲ διὰ τοῦ λόγου, φύσιν ἐκμαθεῖν παρακελεύεται, τοῦ τε σώματος οὗ ἐπιχειρεῖ ἰᾶσθαι, καὶ τῶν αἰτίων ἁπάντων τὰς δυνάμεις, οἷς ὁσημέραι προσπίπτον τὸ σῶμα ἢ ὑγιεινότερον ἢ νοσερώτερον αὐτὸ ἑαυτοῦ γίγνεται. μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη καὶ ἀέρων φύσιν, καὶ ὑδάτων, καὶ χωρίων, καὶ ἐπιτηδευμάτων, καὶ ἐδεσμάτων, καὶ πομάτων, καὶ ἐθῶν ἐπιστήμονα φασὶ δεῖν εἶναι τὸν ἰατρὸν, ὅπως τῶν τε νοσημάτων ἁπάντων τὰς αἰτίας εὑρίσκῃ, καὶ τῶν ἰαμάτων τὰς δυνάμεις, καὶ παραβάλλειν οἷός τε εἴη καὶ λογίζεσθαι, ὅτι τῷ τοιῷδε τῆς αἰτίας εἴδει, τὸ τοιάνδε δύναμιν ἔχον προσαχθὲν φάρμακον, τοιόν τι ἐργάσασθαι πέφυκε. πρὶν γὰρ ἐν τούτοις γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἅπασιν, οὐχ οἷόν τε φασὶν, ἰαμάτων εὐπορήσειν αὐτόν. οἷον, ἵνα ἐκ μικροῦ παραδείγματος ἴδῃς τὸ πᾶν, ἔστω τι μέρος τοῦ σώματος ὀδυνώμενόν τε καὶ σκληρὸν καὶ ἀντίτυπον, καὶ ἐν ὄγκῳ μείζονι. ἐνταῦθα χρὴ τὸν ἰατρὸν ἐξευρεῖν τὴν αἰτίαν. πρῶτον μὲν ὅτι ῥευστὴ ὑγρότης πλέον τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὸ μέρος, ἐξῆρέ τε αὐτὸ, καὶ διατεῖνον εἰς ὀδύνην ἦγεν. ἐφεξῆς δὲ, εἰ μὲν ἔτι ἐπιῤῥέοι, εἴργειν τοῦ ἐπιῤῥεῖν. εἰ δὲ μὴ, τοῦτο κενοῦν ἤδη τὸ μέρος. πῶς οὖν τὸ μὲν ἐπιῤῥέον ἔτι, κωλύσεις, τὸ δ' ἤδη περιε-

χόμενον, κενώσεις; ψύχων μὲν καὶ στύφων σὺ τὸ μέρος, κωλύσεις τὸ ἐπιῤῥέον. ὑγραίνων δὲ καὶ χαλῶν, κενώσεις τὸ ἠθροισμένον. οὕτω μὲν οὖν ἐπ' αὐτῆς τῆς διαθέσεως, ἡ ἔνδειξις αὐτοῖς τοῦ συμφέροντος, γίνεται. οὐ μὴν ἀρκεῖν ταύτην γε μόνην φασὶν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆς δυνάμεως τοῦ νοσοῦντος ἑτέραν ἔνδειξιν εἶναι. καὶ παρὰ τῆς ἡλικίας, ἄλλην, καὶ παρὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος φύσεως, ἄλλην. οὕτω δὲ καὶ παρὰ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους, καὶ τοῦ χωρίου τῆς φύσεως, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων, καὶ τῶν ἐθῶν, ἔνδειξιν ἀφ' ἑκάστου τούτων γίνεσθαι τοῦ συμφέροντος ἰδίαν. οἷον, ἵνα καὶ τοῦτο σαφέστερον ἐπὶ παραδείγματος ἐκμάθῃς. ἔστω τινὰ πυρέττειν ὀξέως, ὀκνοῦντά τε κινεῖσθαι, καὶ βαρέως τοῦ σώματος αἰσθανόμενον. ἔστω δὲ καὶ εὐσαρκότερος νῦν ἢ πρόσθεν καὶ ἐρυθρὸς πλέον ἐχέτω, ἔστωσαν δ' αὐτῷ καὶ φλέβες ἐν ὄγκῳ μείζονι, παντί που δῆλον ὡς τῷ τοιούτῳ πλῆθος αἵματος θερμοτέρου πλεονάζει. τίς οὖν ἡ ἴασις; ἢ δῆλον ὅτι ἡ κένωσις, ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῷ πλήθει, τὰ δὲ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. πῶς οὖν αὐτὸ κενώσομεν, ἢ μέχρι πόσου, τοῦτο οὐκέτι δυνατὸν ἀπὸ τῆς αἰτίας μόνης εἰδέναι. χρὴ γὰρ καὶ δύναμιν, καὶ ἡλικίαν, καὶ ὥραν καὶ χώραν, καὶ τὰ ἄλλα τὰ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένα προσεπισκοπεῖν. εἰ μὲν γὰρ ἰσχυρότερος εἴη τὴν δύναμιν καὶ ἀκμάζων τὴν ἡλικίαν, καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους ἐαρινὴ, καὶ τὸ χωρίον εὔκρατον οὐκ ἂν ἁμάρτοις εἰ φλέβα τεμὼν κενώσεις τοῦ αἵματος, ὅσον ἡ αἰτία κελεύει. ἀῤῥώστου δὲ τῆς δυνάμεως οὔσης, καὶ τῆς ἡλικίας, ἢ παιδὸς κομιδῆ μικροῦ, ἢ πρεσβύτου πάνυ, καὶ χωρίου τοῦ κατεψυγμένου, οἷα τὰ περὶ τὴν Σκυθίαν, ἢ διακεκαυμένου, οἷα τὰ κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν, καὶ τῆς ὥρας τοῦ ἔτους ἢ σφόδρα ψυχρᾶς, ἢ σφόδρα θερμῆς, οὐκ ἄν τις ἔτι τολμήσειε φλεβοτομεῖν. οὕτω δὲ καὶ ἔθη καὶ ἐπιτηδεύματα, καὶ φύσεις σωμάτων ἐπισκοπεῖσθαι κελεύουσι. γίνεσθαι γὰρ αὐτοῖς διὰ ἁπάντων αὐτῶν ἔνδειξιν τοῦ συμφέροντος ἰδίαν. ἀφ' ὧν δὲ ἡ ἔνδειξις τοῦ συμφέροντος, τοῖς δογματικοῖς, ἀπὸ τούτων ἡ τήρησις, τοῖς ἐμπειρικοῖς. τὸ γὰρ προειρημένον ἄθροισμα τῶν συμπτωμάτων ἐπὶ τοῦ πυρέττοντος, ὃ συνδρομὴν καλεῖν εἰσὶν εἰθισμένοι, τῷ μὲν δογματικῷ, τὴν κένωσιν ὑπαγορεύει. τῷ δὲ ἐμπειρικῷ, τὴν ὑπόμνησιν τῆς τηρήσεως. ἐπὶ γὰρ τῶν οὕτως ἐχόντων, πολλάκις ἑωρακὼς τὴν κένωσιν ὠφελοῦσαν, ἐλπίζει καὶ νῦν χρησάμενος ὀνήσειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκμάζοντας τῇ ἡλικίᾳ, τὴν ἱκανὴν κένωσιν ἀλύπως φέροντας οἶδεν, διὰ ὧν πολλάκις ἑώρακεν, οὕτω δὲ καὶ ἦρος μᾶλλον ἢ θέρους, καὶ ἐν χωρίῳ εὐκράτῳ, καὶ εἰ ἔθος δέ τι κενώσεως εἴη τῷ κάμνοντι, οἷον δι' αἱμοῤῥοΐδος, ἢ διὰ ῥινῶν, ὁ μὲν δογματικὸς ἀφέλοι ἂν καὶ διὰ τοῦτο πλέον τοῦ αἵματος ἀπὸ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ὁρμώμενος, ὁ δ' ἐμπειρικὸς, ὅτι οὕτω τετήρηκεν. καὶ καθόλου φαίην τὰς αὐτὰς ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν ἰάσεις, οἵ τε δογματικοὶ καὶ οἱ ἐμπειρικοὶ παραλαμβάνουσι, περὶ τοῦ τρόπου τῆς εὑρέσεως αὐτῶν ἀμφισβητοῦντες. ἐπὶ γὰρ τοῖς αὐτοῖς φαινομένοις κατὰ τὸ σῶμα συμπτώμασιν, ἔνδειξις μὲν τῆς αἰτίας γίνεται τοῖς δογματικοῖς, διὰ ἧς τὴν θεραπείαν εὑρίσκουσιν. ὑπόμνησις δὲ, τοῖς ἐμπειρικοῖς, τῶν πολλάκις ὡσαύτως τετηρημένων. ἐφ' ὧν δὲ μηδὲν ἔχουσιν οἱ δογματικοὶ φαινόμενον σύμπτωμα τὴν αἰτίαν ἐνδεικνύμενον, ἐπὶ τούτων ἐρωτᾶν οὐκ ὀκνοῦσι τὸ προκαταρκτικὸν καλούμενον αἴτιον. οἷον, εἰ κύων λυττῶν ἢ ὁ δακὼν, ἢ ἔχιδνα, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο, τὸ μὲν γὰρ ἕλκος αὐτὸ, οὐδὲν ἀλλοιότερον μέχρι παντὸς φαίνεται τῶν ἄλλων ἑλκῶν, ἢ πάντως γε κατ' ἀρχάς. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ λυττῶντος κυνὸς μέχρι παντὸς ὅμοιον φαίνεται τοῖς ὑπ' ἄλλου τινὸς δηχθεῖσιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐχιδνῶν, ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἡμέραις ὅμοιον τοῖς ἄλλοις, ὕστερον δὲ ἡνίκα ἤδη μοχθηρῶς ἔχωσι, παθήματά τινα περὶ τὸ σῶμα ὀλέθρια προσγίνεται αὐτοῖς. τὰ δὴ τοιαῦτα συμπτώματα πάντα, ὅσα ἀπὸ τῶν ἰοβόλων καλουμένων ζώων γίγνεται, μὴ θεραπευόμενα καλῶς εὐθὺς διὰ ἀρχῆς, ἐσχάτως ὀλέθρια καθίσταται. τίς οὖν ἡ ὀρθὴ θεραπεία; ἢ δηλονότι κενῶσαι τὸν ἰὸν τὸν ἅμα τῇ δήξει τοῦ σώματος τοῦ δηχθέντος ἐμπεσόντα, οὔκουν ἐπ' οὐλὴν ἄγειν δεῖ καὶ κλείειν τὰ τοιαῦτα σπεύδειν. ἀλλὰ τοὐναντίον ἐπιτέμνειν πολλάκις εἰς μικρὰ παντελῶς. ἤδη δὲ καὶ θερμοῖς καὶ δριμέσι, καὶ δυναμένοις ἕλκειν καὶ ξηραίνειν τὸν ἰὸν φαρμάκοις χρῆσθαι, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τὰ δ' αὐτὰ φάρμακα καὶ οἱ ἐμπειρικοὶ προσφέρουσιν, οὐκ ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ τοῦ πράγματος ποδηγούμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν διὰ τῆς πείρας φανέντων μεμνημένοι. ὡς πρό γε ἐπὶ ταῖς ἡλικίαις καὶ ταῖς ὥραις, καὶ ταῖς χώραις, ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἡ θεραπεία, δι' ἐμπειρίας ἐγινώσκετο αὐτοῖς; οὕτω καὶ ἐπὶ τοῖς καταρκτικοῖς ὀνομαζομένοις αἰτίοις. εἰ μὲν δὴ οὖν συνεχώρουν ἀλλήλοις τὰς ὁδοὺς τῆς εὑρέσεως ἀμφοτέρας ἀληθεῖς εἶναι, οὐδὲν ἂν αὐτοῖς ἔδει μακροτέρων λόγων.

ἐπεὶ δὲ τῆς ἐμπειρίας οἱ δογματικοὶ κατηγοροῦσιν, οἱ μὲν, ὡς ἀσυστάτου. οἱ δὲ, ὡς ἀτελοῦς. οἱ δὲ, ὡς ἀτέχνου. τοῦ λόγου δὲ πάλιν οἱ ἐμπειρικοὶ ὡς πιθανοῦ μὲν, οὐκ ἀληθοῦς δὲ, διὰ τοῦτο διπλοῦς ἑκατέροις ὁ λόγος, καὶ μακρὸς πάνυ περαίνεται, κατηγοροῦσί τε καὶ ἀπολογουμένοις ἐν μέρει. τὰ μὲν γὰρ ὑπὸ Ἀσκληπιάδου κατὰ τῆς ἐμπειρίας εἰρημένα, δεικνύντος ὡς οἷόν τε μηδὲν πλειστάκις ὡσαύτως ὀφθῆναι δύνασθαι, παντάπασιν αὐτὴν ἀσύστατον εἶναι βούλεται, μηδέ τι σμικρότατον. εὑρεῖν οὖσαν ἱκανήν. τὰ δ' ὑπὸ Ἐρασιστράτου, τὰ μὲν ἁπλᾶ, καὶ ἐφ' ἁπλοῖς εὑρίσκεσθαι, διὰ τῆς ἐμπειρίας ὁμολογοῦντος. οἷον ὅτι καὶ ἡ ἀνδράχνη τῆς αἱμωδίας ἴαμα ἐστὶν, οὐ μὴν τά γε σύνθετα καὶ ἐπὶ συνθέτοις ἔτι συγχωροῦντος, οὐκ ἀδύνατον μὲν αὐτὴν τὸ παράπαν εὑρίσκειν, οὐ μὴν εἰς ἅπαντά γε ἱκανὴν εἶναι βούλεται. τὰ δὲ, τῶν μὲν τοιαῦτα συγχωρούντων εὑρίσκεσθαι. διὰ τῆς ἐμπειρίας, αἰτιωμένων δὲ αὐτῆς τὸ ἀπειρόδεισόν τε, καὶ μακρὸν, καὶ ὡς αὐτοί φασιν ἀμέθοδον, εἶθ' οὕτω τὸν λόγον εἰσαγόντων, οὐκ ἀσύστατον μὲν, οὐδὲ ἀνύπαρκτον, οἷον δ' ἄτεχνον δέ τι πρᾶγμα τὴν ἐμπειρίαν εἶναι βούλεται. πρὸς ταύτας οὖν τὰς ἐφόδους τῶν λόγων ἀπολογούμενοι καὶ συστατικὴν καὶ αὐτάρκη καὶ τεχνικὴν ἐπιδεικνύναι πειρῶνται τὴν ἐμπειρίαν, καὶ αὐτοὶ δὲ τοῦ ἀναλογισμοῦ καθάπτονται πολυειδῶς. ὥς τε πάλιν ἀπολογεῖσθαι πρὸς ἕκαστον εἶδος τῆς κατηγορίας τοῖς δογματικοῖς, ἀναγκαῖον. ἐπαγγελλομένοις γὰρ αὐτοῖς τοῦ τε σώματος τὴν φύσιν ἐπίστασθαι, καὶ τῶν νοσημάτων ἁπάντων τὰς γενέσεις, καὶ τῶν ἰαμάτων τὰς δυνάμεις, ὁμόσε χωροῦντες οἱ ἐμπειρικοὶ πάντα διαβάλλουσιν ὡς ἄχρι μὲν τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότος προϊόντα, βεβαίαν δὲ γνῶσιν οὐδεμίαν ἔχοντα. ἔστι δ' ὅταν καὶ τὴν γνῶσιν αὐτῶν συγχωρήσαντες, τὸ ἄχρηστον αὐτῶν ἐπιδεικνύναι πειρῶνται.

καὶ τοῦτο ποτὲ δόντες, αὖθις τὸ περιττὸν ἐξελέγχουσιν. τοιαῦτα μὲν δὴ καθόλου πρὸς ἀλλήλους ἀμφισβητοῦσιν,
ἐμπειρικοί τε καὶ δογματικοί. ἐν μέρει δὲ πολλὰ καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν, οἷον ἐν ταῖς περὶ τῆς εὑρέσεως τῶν ἀφανῶν
ζητήσεσι. τῶν μὲν τὴν ἀνατομὴν καὶ τὴν ἔνδειξιν καὶ τὴν διαλεκτικὴν θεωρίαν ἐπαινούντων, ὄργανα γὰρ
αὐτοῖς ταῦτα τῶν ἀδήλων θηρευτικά. τῶν δ᾽ ἐμπειρικῶν, μήθ᾽ εὑρίσκειν τι τὴν ἀνατομὴν συγχωρούντων, μήτ᾽
εἰ καὶ εὑρίσκοιτο ἀναγκαῖον εἰς τὴν τέχνην εἶναι τοῦτο. ἀλλὰ μήτε ἔνδειξιν ὑπάρχειν τοπαράπαν. μηδ᾽ ἕτερον
ἐξ ἑτέρου δύνασθαι γνωσθῆναι. πάντα γὰρ δεῖσθαι τῆς ἐξ ἑαυτῶν γνώσεως, μὴ δ᾽ εἶναί τι σημεῖον ἀδήλου
φύσει πράγματος οὐδενός. ἀλλὰ μὴ δὲ διαλεκτικῆς δεῖσθαι μηδεμίαν τέχνην. εἶτα καὶ πρὸς τὰς ὑποθέσεις
τῆς διαλεκτικῆς λέγουσί τι, καὶ πρὸς τοὺς ὅρους, καὶ οὐ δὲ τὴν ἀρχὴν εἶναι ἀπόδειξιν φασὶν, ἀδήλου φύσει πρά-
γματος οὐδενός. ἤδη δὲ καὶ περὶ τῶν μοχθηρῶν τρόπων τῆς ἀποδείξεως, οἷς εἰώθασιν οἱ δογματικοὶ χρῆσθαι
10 λέγουσί τι, καὶ περὶ παντὸς ἀναλογισμοῦ. καὶ ὡς οὗτος μὲν ἀδύνατος εὑρίσκειν ὃ ἐπαγγέλλεται. καὶ οὔτ᾽ ἄλ-
λη τις τέχνη συνίσταται κατ᾽ αὐτόν. οὐ δὲ ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων πρόεισιν. ὁ δὲ ἐπιλογισμὸς ὃν δὴ φαινομένων
λόγον εἶναι φασὶ, χρήσιμος μὲν εἰς εὕρεσιν τῶν προσκαίρων ἀδήλων, οὕτω γὰρ αὐτοὶ καλοῦσιν ὅσα τοῦ γένους
μέν ἐστι τῶν αἰσθητῶν, οὐ μὴν ἤδη γέ πω πέφηνε. χρήσιμος δὲ καὶ πρὸς ἔλεγχον τῶν κατὰ τοῦ φαινομένου τι
λέγειν τολμώντων. χρήσιμος δὲ καὶ τὸ παρορώμενον τοῖς φαινομένοις δεῖξαι, καὶ σοφίσμασιν ἀπαντῆσαι. μη-
δαμοῦ τῶν ἐναργῶν ἀφιστάμενος, ἀλλ᾽ ἐν τούτοις ἀεὶ διατρίβων, οὐ μὴν ὅ γε ἀναλογισμὸς φασὶν, ἀλλ᾽ ἄρχεται
μὲν ἀπὸ τῶν φαινομένων. λήγει δὲ ἐπὶ τὰ διαπαντὸς ἄδηλα. καὶ διὰ τοῦτο πολυειδής ἐστιν, ἀπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν
φαινομένων ἄλλο ἐπ᾽ ἄλλῳ τῶν ἀδήλων παραγίνεται. καὶ τὴν διαφωνίαν ἐνταῦθα προχειρίζονται τὴν ἀνε-
πίκριτον, ἣν δὴ σημεῖον εἶναι τῆς ἀκαταληψίας φασίν. οὕτω γὰρ αὐτοὶ καλοῦσι τὴν μὲν ἀληθῆ καὶ βεβαί-
αν γνῶσιν, κατάληψιν. ἀκαταληψίαν δὲ, τὸ ἐναντίον ταύτῃ. καὶ τὴν μὲν ἀκαταληψίαν, αἰτίαν εἶναι φασὶ τῆς
20 διαφωνίας τῆς ἀνεπικρίτου, τὴν διαφωνίαν δ᾽ αὖ πάλιν τῆς ἀκαταληψίας σημεῖον. ἀνεπίκριτον δὲ τὴν ἐπὶ τῶν
ἀδήλων ἀσυμφωνίαν εἶναι φασὶν, οὐ τὴν περὶ τῶν φαινομένων. ἐνταῦθα γὰρ ἕκαστον φαμὲν οἷόν ἐστι. μαρτυρεῖ μὲν
τοῖς ἀληθεύουσιν. ἐξελέγχει δὲ τοὺς ψευδομένους. τοιαῦτα μυρία πρὸς ἀλλήλους ἐρίζουσιν ἐμπειρικοί τε καὶ
δογματικοὶ, τὴν θεραπείαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὴν αὐτὴν ποιούμενοι, ὅσοι γε νόμῳ καθ᾽ ἑκατέραν τὴν
αἵρεσιν ἤσκηνται. οἱ δὲ μεθοδικοὶ καλούμενοι, οὕτω γὰρ ἑαυτοὺς ὠνόμασαν, ὥσπερ οὐχὶ καὶ τῶν ἔμπροσθεν δο-
γματικῶν μεθόδῳ τὴν τέχνην μεταχειρίζεσθαι φασκόντων, οὐ μέχρι λόγου μὴ δοκοῦσιν ἀμφισβητεῖν ταῖς
πολλαῖς αἱρέσεσιν, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ τῶν ἔργων τῆς τέχνης, πολλὰ μετακοσμεῖν. οἵ γε οὔτε τόπον πεπονθότα χρήσιμον
* οὐδὲν ἔχειν φασὶν εἰς θεραπείας ἔνδειξιν, οὔτε αἴτιον, οὔτε ἡλικίαν, οὔτε ὥραν, οὔτε χώραν, οὔτε τοῦ νοσοῦντος τῆς
δυνάμεως τὴν ἐπίσκεψιν, ἢ τῆς φύσεως, ἢ τῆς ἕξεως αὐτοῦ. παραιτοῦνται δὲ καὶ τὰς ὥρας καὶ τὰς χώρας,
καὶ τὰ ἔθη, παρὰ μόνων τῶν παθῶν τὴν ἔνδειξιν τοῦ συμφέροντος ἀρκεῖν αὐτοῖς φάσκοντες. οὐ τὰ παρὰ τούτων κατ᾽
30 εἶδος, ἀλλὰ κοινὰ καὶ καθόλου τιθέμενοι, ἃ δὴ καὶ καλοῦσι κοινότητας, αὐτὰ δὴ ταῦτα, τὰ διὰ πάντων διήκον-
τα τῶν ἐν μέρει. καὶ πειρῶνταί γε οἱ μὲν, κατὰ δίαιταν νοσημάτων ἁπάντων. ἔνιοι δὲ καὶ πάντων ἁπλῶς, δύο
κοινότητας ἐπιδεικνύναι, καί τινα τρίτην μικτὴν, ὀνόματα δὲ αὐταῖς, στέγνωσιν καὶ ῥύσιν ἔθεντο. καὶ πᾶν
νόσημα φασὶν ἢ στεγνὸν, ἢ ῥοῶδες εἶναι, ἢ ἐξ ἀμφοῖν ἐπιπεπλεγμένον. εἰ μὲν γὰρ αἱ φυσικαὶ κενώσεις τῶν σωμάτων
ἴσχοιντο, στέγνωσιν καλοῦσιν. εἰ δέ τι μᾶλλον φέροιντο, ῥοῶδες. ἢν ἅμα δὲ καὶ ἴσχοιντο, καὶ φέροιντο τὴν ἐπιπλοκὴν ἐν
τούτῳ συνίστασθαι, καθάπερ ἐπὶ ὀφθαλμοῦ φλεγμαίνοντός τε ἅμα καὶ ῥευματιζομένου. τὴν γὰρ φλεγμονὴν
στεγνὸν οὖσαν πάθος, ὅτι μὴ μόνη νῦν, ἀλλὰ σὺν τῷ ῥεύματι περὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἐγένετο τὸ σύμπαν
ποιεῖν πάθος ἐπιπεπλεγμένον. ἔνδειξιν δὲ τοῦ συμφέροντος ἐπὶ μὲν τῶν στεγνῶν, τὴν χάλασιν. ἐπὶ δὲ τῶν ῥοω-
δῶν, τὴν στάλσιν ὑπάρχειν. γόνατος μὲν γὰρ, εἰ τύχοι φλεγμήναντος, χαλᾶν φασὶ χρῆναι. ῥέουσαν δὲ τὴν κοι-
λίαν, ἢ τὸν ὀφθαλμὸν, ἐπέχειν τε καὶ στέλλειν. ἐν δὲ τοῖς ἐπιπεπλεγμένοις, πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἵστασθαι. τῷ γὰρ
40 μᾶλλον διοχλοῦντι, καὶ τὸν κίνδυνον ἐπιφέροντι, τοῦτο δέ ἐστιν, ὡς τῷ ἰσχυροτέρῳ ἐναντιοῦσθαι φασὶ δεῖν μᾶλ-
λον ἢ θατέρῳ. τί οὖν δὴ οὐχὶ δογματικοὺς ἑαυτοὺς ἐκάλεσαν, ἐνδείξει τὰ βοηθήματα ποριζόμενοι; διότι
φασὶν οἱ δογματικοὶ τὸ ἄδηλον ἐρευνῶσιν. ἡμεῖς δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις διατρίβομεν, ἀμέλει καὶ ὅλην τὴν αἵρε-
σιν ἑαυτῶν οὕτως ὁρίζονται, γνῶσιν φαινομένων κοινοτήτων, καὶ ἵνα μὴ κοινὸς ὁ ὅρος εἶναι δοκῇ ταῖς ἄλλαις ἁ-
πάσαις τέχναις, καὶ γὰρ κἀκείνας γνώσεις εἶναι νομίζουσι φαινομένων κοινοτήτων, διὰ τοῦτο προστιθέασιν ἀκο-
λούθων τῷ τῆς ἰατρικῆς τέλει. τινὲς δὲ αὐτῶν οὐκ ἀκολούθων, ἀλλὰ συμφώνων προσέθεσαν. οἱ πλεῖστοι δ᾽ ἄμ-
φω συνθέντες, γνῶσιν εἶναι φασὶ τὴν μέθοδον φαινομένων κοινοτήτων συμφώνων τε καὶ ἀκολούθων, τῷ τῆς ἰα-
τρικῆς τέλει. τινὲς δὲ ὥσπερ καὶ ὁ Θεσσαλὸς, προσεχῶν τε καὶ ἀναγκαίων πρὸς ὑγίαν. διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἀξιοῦσι,
μήτε δογματικοὶ καλεῖσθαι. μὴ γὰρ δεῖσθαι τοῦ ἀδήλου καθάπερ ἐκεῖνοι. μήτε ἐμπειρικοὶ, κἂν ὅτι μάλιστα πε-
ρὶ τὸ φαινόμενον διατρίβωσι. τῇ γὰρ ἐνδείξει κεχωρίσθαι αὐτῶν. οὐ μὴν ἐν αὐτῷ τῷ τρόπῳ τῆς περὶ τὸ φαινό-
50 μενον διατριβῆς ὁμολογεῖν ἑαυτοὺς φασὶ τοῖς ἐμπειρικοῖς. ἐκείνους μὲν γὰρ ὡς ἀγνώστων ἀποχωρῆσαι τῶν ἀδή-
λων. ἑαυτοὺς δὲ ὡς ἀχρήστων. καὶ τοὺς μὲν ἐμπειρικοὺς, τήρησιν ἐπὶ τοῖς φαινομένοις. αὐτοὺς δὲ, ἔνδειξιν ἔχειν. ἐν τε
τούτοις διαφέρειν ἑαυτῶν ἑκατέρους φασί, καὶ μάλιστα ἐν οἷς ὥρας, καὶ ἡλικίας, καὶ χώρας καὶ τοιαῦτα σύμπαντα
περιεκόπτουσιν, ἄχρηστα μὲν ὄντα φανερῶς, ὡς ἐκεῖνοι νομίζουσι. δόξης δὲ χάριν τοῖς ἔμπροσθεν ἰατροῖς τετιμημένα.
καὶ τοῦτ᾽ εἶναι τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως φασί. καὶ σεμνύνονταί γε δι᾽ αὐτὸ καὶ θαυμάζεσθαι δι-
καιοῦσι. καὶ τῷ γε βραχὺν εἶναι εἰπόντι τὸν βίον, τὴν δὲ τέχνην μακρὰν ἐπιτιμῶσι. τοὐναντίον γὰρ ἅπαν, αὐτὴν
μὲν βραχεῖαν εἶναι. τὸν δὲ βίον μακρόν. ἀφαιρεθέντων γὰρ πάντων τῶν ψευδῶς ὑπειλημμένων τὴν τέχνην ὠφε-
λεῖν, καὶ πρὸς μόνας τὰς κοινότητας ἀποβλεπόντων ἡμῶν, οὔτε μακρὰν ἔτι τὴν ἰατρικὴν, οὔτε χαλεπὴν
εἶναι. ῥᾴστην δὲ καὶ σαφῆ, καὶ μησὶν ἐξ ὅλην τάχιστα γνωσθῆναι δυναμένην. οὕτω μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν

δέηται νοσήματος εἰς στενὸν κομιδῆ συνῆχθαι τὸ πᾶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν. καὶ
γὰρ ἐν ἐκείνοις καθόλου τινὰς κοινότητας ἐξευρίσκειν πειρῶνται, καὶ σκοποὺς ὑποτίθενται τῶν ἰαμάτων ὀλίγους τὸν
ἀριθμόν. ὥστ' ἐμοὶ μὲν δοκεῖ οὐδὲ ἐν τοῖς πολυθρυλλήτοις ἓξ μησὶν, ἀλλὰ καὶ πολὺ θᾶττον ὅλην αὐτῶν τὴν τέ-
χνην ἐκμαθεῖν ὑπάρξειν. καὶ χρὴ χαίρειν οὕτω γινώσκειν αὐτοῖς τῆς συντόμου διδασκαλίας, εἴ γε μὴ ψεύδονται.
ψευδομένοις δὲ ὀλιγωρίαν ἐγκαλεῖν, ὡς δ' ἄν τις μάλιστα δοκοίη μοι κρῖναι δικαίως, ἢ τυφλώττοντας αὐτοὺς πε-
ρὶ τὸ χρήσιμον, ἢ μόνους τὸ περιττὸν ὀρθῶς φεύγοντας, ἤδη φράσω. καὶ γὰρ οὐδὲ σμικρὸν ἔοικεν εἶναι τοῦτο τὸ σκέμ-
μα, οὐδὲ μέχρι λόγου μοι προϊέναι μόνον, ὡς πρὸς τοῖς ἐμπειρικοῖς τε καὶ δογματικοῖς. ὅσα περὶ τῆς πρώτης
τῶν βοηθημάτων εὑρέσεως φιλονεικοῦσι τῆς νῦν χρήσεως ὁμολογοῦντες ἀλλήλοις. ἀλλ' ἤτοι μεγάλα βλάπτε-
σθαι τὰ τῆς τέχνης ἔργα, πρὸς τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως ἀναγκαῖον, ἢ μεγάλ' ὠφελεῖσθαι. διττῆς δὲ τῆς ἐν τοῖς
10 πράγμασι κρίσεως οὔσης. τῆς μὲν, διὰ τοῦ λόγου μόνου. τῆς δὲ, διὰ τῶν φαινομένων ἐναργῶς, ἡ μὲν ἑτέρα, ἡ διὰ
μόνου τοῦ λόγου, μείζων ἢ κατὰ τοὺς εἰσαγομένους ἐστὶν, οὔκουν αὐτῆς νῦν ὁ καιρός. ἡ δὲ ἑτέρα, ἡ διὰ μόνου τοῦ φαίνε-
σθαι, κοινὴ πᾶσι τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχει. τί οὖν κωλύει ταύτῃ πρώτῃ χρήσασθαι, σαφεῖ τε ἅμα τοῖς εἰσαγομένοις οὔσῃ,
καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν μεθοδικῶν τετιμημένῃ; διὰ παντὸς γοῦν οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸ φαινόμενον ὑμνοῦσι, καὶ τοῦτο
πρεσβεύουσιν ἐπὶ παντὶ, καὶ τὸ ἄδηλον ἅπαν ἄχρηστον εἶναι λέγουσι. φέρε δὴ πρῶτον ἐπισκεψώμεθα πε-
ρὶ τῶν προκαταρκτικῶν λεγομένων αἰτίων, κανόνα τῆς κρίσεως τὸ φαινόμενον τιθέμενοι. καὶ πρῶτός γε ὁ
μεθοδικὸς παρελθὼν ὧδέ πως λεγέτω, τί δή ποτε ψύξεις τε καὶ ἐγκαύσεις, καὶ μέθας, καὶ ἀπεψίας, καὶ πλη-
σμονὰς, καὶ ἐνδείας, καὶ κόπους, καὶ ἐνεργείας, καὶ ἐδεσμάτων ποιότητας, καὶ ἐθῶν ὑπαλλαγὰς, ὦ δογματι-
κοί τε καὶ ἐμπειρικοὶ μάτην πολυπραγμονεῖτε; πότερον ταῦτ' ἰᾶσθαι μέλλετε τὰς ἐν τῷ σώματι παρούσας
διαθέσεις, ἃ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ πάρεστιν, οὐκέτι τῶν τοιούτων οὐδέν; ἀλλ' αὐτὰ μὲν οἴχεται. τὸ δ' ὑπ' αὐτῶν γινόμε-
20 νον ἐν τῷ σώματι μένει. καὶ τοῦτο χρὴ ἰᾶσθαι, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πάθος. ἐπισκεπτέον οὖν αὐτὸ, ὁποῖόν τί ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ στε-
γνὸν, χαλαστέον. εἰ δὲ ῥοῶδες, σταλτέον, ὑφ' ὅτου ἂν αἰτίου γεγονὸς ἑκάτερον ᾖ. εἰς τί δὴ οὖν ἔτι τὸ αἴτιον ὠφελεῖ. μή-
τε τοῦ ῥοώδους ποτὲ χαλάσεως δεομένου, μήτε τοῦ στεγνοῦ, στάλσεως, ἢ πάντως εἰς οὐδὲν, ὥς γε τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δεί-
κνυσιν. ὁμοίως δὲ ὁ λόγος τοῖς μεθοδικοῖς καὶ περὶ τῶν ἀδήλων καὶ συνεκτικῶν ὀνομαζομένων αἰτίων. καὶ γὰρ ἐκεῖνα
περιττά φασιν εἶναι, τοῦ πάθους τὴν οἰκείαν θεραπείαν ἐνδεικνυμένου, καὶ χωρὶς τοῦ γνωσθῆναι τὴν αἰτίαν ὑφ'
ἧς ἐγένετο, τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ τῶν λόγων ἐπί τε τὰς ὥρας, καὶ τὰς ἡλικίας καὶ τὰ χωρία μεταβαίνουσι,
θαυμάζοντες κἀνταῦθα τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, εἰ μὴ συνίασιν οὕτως ἐναργοῦς πράγματος. ἡ γάρ τοι φλε-
γμονὴ, πάθος οὖσα στεγνὸν, ὥς φασιν, οὐ δή που θέρους μὲν εἰ γένοιτο τῶν χαλώντων δεῖται βοηθημάτων. χει-
μῶνος δὲ, ἄλλων τινων, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέραις ὥραις τῶν αὐτῶν. οὐδ' ἐπὶ μὲν τῆς τῶν παίδων ἡλικίας τῶν χα-
λαστικῶν, ἐπὶ δὲ τῆς τῶν πρεσβυτέρων τῶν στελλόντων, οὐδ' ἐν αἰγύπτῳ μὲν, τῶν χαλώντων. ἀθήνησι δὲ, τῶν
30 ἐπεχόντων. ἀνάπαλιν δὲ τῇ φλεγμονῇ τὸ ῥοῶδες πάθος ὑπάρχον, οὐδέ ποτε τῶν χαλώντων, ἀλλ' ἀεὶ τῶν στελ-
λόντων δεῖσθαι καὶ χειμῶνος, καὶ θέρους, καὶ ἦρος, καὶ φθινοπώρου, καὶ παιδὸς ὄντος τοῦ νοσοῦντος καὶ
ἀκμάζοντος καὶ γέροντος, καὶ εἰ τύχοι περὶ θρᾴκην ἢ τὴν σκυθίαν, ἢ τὴν αἰθιοπίαν εἶναι ὁ ἀρρωστῶν. οὔκουν οὐδὲν τῶν
τοιούτων εἰς οὐδὲν χρήσιμον εἶναι φασὶ, ἀλλὰ μάτην ταῦτα πάντα πολυπραγμονεῖτε. τί δὲ καὶ τὰ μέρη τοῦ σώματος
ἐπισκοπῆσαι; ἆρ' οὐ καὶ ταῦτα μάταια πρὸς ἔνδειξιν θεραπείας; ἢ τολμησάτω τις εἰπεῖν ὡς ἐν μὲν τῷ νευρώ-
δει μορίῳ, τὴν φλεγμονὴν χαλαστέον. ἐν δὲ τῷ ἀρτηριώδει, ἢ φλεβώδει, ἢ νευρώδει ἢ σαρκώδει σταλτέον. ἢ ὅλως
εἴ τι στεγνὸν ἔν τινι μέρει τοῦ σώματος γένοιτο, τολμησάτω τὶς εἰπεῖν, ὡς οὐ χαλαστέον αὐτό. ἢ οὐ σταλτέον, τὸ ῥοῶδες.
εἰ τοίνυν ἡ τοῦ μέρους φύσις οὐδὲν ὑπαλλάττει τῆς θεραπείας τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ γένος τοῦ πάθους, ἡ τῶν
βοηθημάτων εὕρεσις, ἄχρηστος φανερῶς ἡ τοῦ μέρους ἐπίσκεψις. ὁ μὲν δὴ μεθοδικὸς τοιοῦτος ὡς τύπῳ φάναι.
παρίτω δ' ἐπ' αὐτῷ δεύτερος ὁ ἐμπειρικὸς, ὧδέ πως λέγων, ἐγὼ τῶν φαινομένων πλέον οὐδὲν οἶδα, οὐδὲ ἐπαγ-
40 γέλλομαι τι σοφώτερον, ὧν πολλάκις ἐθεασάμην. εἰ μὲν δὴ ἀτιμάζοις τὸ φαινόμενον, ὥσπερ τινὲς ἔμπροσθεν
ἀκοῦσαί μοι δοκῶ σοφιστοῦ, καὶ ἡ μὲν ὥρα πρὸς τοὺς τιμῶντας αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἀπαλλάττεσθαι. οὐδ' ἂν ἤδη
νικώης νίκην καδμείαν. εἰ δ' ὥσπερ καὶ κατ' ἀρχὰς ἤκουσά σου, τὸ μὲν ἄδηλον ἅπαν ἄχρηστον εἶναι φάσκοντος,
ἕπεσθαι δ' ὁμολογοῦντος τοῖς ἐναργέσι, τάχα ἄν σοι δείξαιμι τὸ παρορώμενον, ὑπομνήσας τοῦ φαινομένου. δη-
χθέντες ὑπὸ κυνὸς λυττῶντος ἄνθρωποι δύο, πρὸς τοὺς συνήθεις ἰατροὺς ἐπορεύθησαν ἰάσεως δεόμενοι, μι-
κρὸν δ' ἦν ἑκατέρων τὸ ἕλκος, ὡς μηδὲ τὸ δέρμα πᾶν διῃρῆσθαι. καὶ τὴν θεραπείαν ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ἐποιεῖτο
τοῦ ἕλκους μόνον, μηδὲν ἄλλο πολυπραγμονῶν, καὶ ὀλίγων γε ἡμερῶν, ὑγιὲς ἀπέφηνε τὸ μέρος. ὁ δὲ ἕτερος, ἐ-
πειδὴ λυττῶν ἔγνω τὸν κύνα, τοσοῦτον ἀπέδει τοῦ σπεύδειν εἰς οὐλὴν ἄγειν τὸ ἕλκος, ὥστε αὐτὸ τοὐναντίον ἀεὶ καὶ
μᾶλλον εἰργάζετο μεῖζον, ἰσχυροῖς τε καὶ δριμέσι χρώμενος φαρμάκοις, ἕως χρόνου συχνοῦ, καὶ πίνειν προσηνάγ-
καζεν αὐτὸν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ φάρμακα, τὰ λύττης ἰάματα, ὡς ἔφασκεν αὐτός. καὶ δὴ καὶ οὕτως ἐτελεύτα
50 τὸ συμβὰν ἀμφοτέροις. ὁ μὲν, ἐσώθη τε καὶ ὑγιὴς ἐγένετο ὁ πίνων τὰ φάρμακα. ὁ δὲ ἕτερος, οὐδὲν ἔχειν οἰόμε-
νος κακὸν, ἐξαίφνης ἔδεισέ τε τὸ ὕδωρ καὶ σπασθεὶς ἀπέθανεν. ἆρά σοι δοκεῖ κατὰ τὴν τὸ προκαταρκτικὸν αἴτιον ἐν
τούτοις ἐρευνᾶσθαι; ἢ δι' ἄλλο τι ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος, πλὴν διὰ τὴν ὀλιγωρίαν τοῦ ἰατροῦ μήτε πυθομένου πε-
ρὶ τῆς αἰτίας μηδὲν, μήτε τὴν τετηρημένην ἐπ' αὐτῇ θεραπείαν παραλαβόντος; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐ δι' ἄλλο τι οὐδὲν
φαίνεται, ἢ διὰ τοῦτο. ἐπεὶ δὲ τῷ φαινομένῳ ἕπομαι, παρελθεῖν οὐ δύναμαι τοιοῦτον οὐδὲν αἴτιον, οὕτω δὲ
καὶ ἡλικίαν οὐ δύναμαι παραδραμεῖν, οὐδὲ ἀτιμάζειν. καὶ γὰρ κἀνταῦθα ἀναγκάζει με πιστεύειν τὸ φαινόμενον,
τῶν αὐτῶν κατὰ πάντα παθῶν οὐ πάντῃ τὴν αὐτὴν θεραπείαν ἐχόντων, ἀλλ' ἔστιν ὅταν τοσοῦτον διαφέρουσιν
ἐν ταῖς διαφόροις ἡλικίαις, ὥστε μηδὲ ποσότητι μόνον ἢ τρόπῳ βοηθημάτων διαλλάττειν, ἀλλ' ὅλῳ τῷ γένει. πλευ-
ριτικοὺς γοῦν πολλοὺς ἀκμάζοντάς τε καὶ ἰσχυροὺς ἤδη ἐγὼ πολλάκις καὶ ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν φλεβοτομουμέ-

νοῦς, ἀλλ' οὐδένα τῶν ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ, ἢ κομιδῇ σμικρὸν παῖδα, οὔθ' ὑμεῖς ἐτολμήσατέ ποτε διὰ φλεβὸς κενοῦν, οὔθ' ἄλ-
λος οὐδεὶς οὐδέπωποτε. τί δὲ ὅταν Ἱπποκράτης εἴπῃ· ὑπὸ κύνα, καὶ πρὸ κυνὸς ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι;
καὶ ὅταν αὖ πάλιν θέρεος φαρμακεύειν, τὰς ἄνω· χειμῶνος δὲ, τὰς κάτω; πότερον ἀληθεύειν ὑμῖν, ἢ ψεύδε-
σθαι δοκεῖ; καθ' ἑκάτερον γὰρ ἀπορήσειν ὑμᾶς ἀποκρίσεως οἴομαι. ψεύδεσθαι μὲν γὰρ εἰ φαίητε, τὸ φαινόμε-
νον ἀτιμάσετε, ὃ τιμᾶν προσποιεῖσθε. φαίνεται γὰρ οὕτως ἔχειν τἀληθὲς, ὡς Ἱπποκράτης λέγει. εἰ δ' ἀληθεύειν εἴποι-
τε, προσίεσθε τὰς ὥρας, καὶ τὰς χώρας ἃς ἀχρήστους ἀπεφήνασθε. νομίζω δὲ ὑμᾶς μηδὲ πόρρω που τῆς οἰκείας ἀπο-
δημῆσαι πατρίδος, μήτ' ἐν πείρᾳ γενέσθαι χωρίων διαφορᾶς. πάντως γὰρ ἂν ἠπίστασθε τοὺς μὲν ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις
οὐ φέροντας τὰς ἀθρόας τοῦ αἵματος κενώσεις· ὥσπερ οὐδὲ τοὺς κατ' Αἴγυπτον καὶ ὅλην τὴν μεσημβρίαν. τοὺς δ' ἐν μέ-
σῳ τούτων, ἐναργῆ πολλάκις ὠφέλειαν ἐκ ταῖς φλεβοτομίαις λαμβάνοντας. τὸ δὲ μήτε τὰ μέρη τοῦ σώματος
10 ἐπισκοπεῖσθαι, πάνυ μοι θαυμαστὸν ἐφ' ὑμῶν καταφαίνεται. καὶ δεινῶς ἄτοπον οὐ τοῖς ἀληθέσι μόνον, ἀλλὰ
καὶ τοῖς ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν πραττομένοις ἐναντίον. ὦ πρὸς τῶν θεῶν, ἔνθα ἂν φλεγμονὴ γένηται, τῆς αὐτῆς
δεῖται θεραπείας, κἂν ἐν σκέλει, κἂν ἐν ὠτὶ, κἂν ἐν στόματι, κἂν ἐν ὀφθαλμῷ; τί δή ποτ' οὖν πολλάκις ὑμᾶς
ἐθεασάμην τὰς μὲν ἐν τοῖς σκέλεσι φλεγμονὰς, καὶ ἀποσχάζοντας σμίλῃ, καὶ ἐπιβρέχοντας ἐλαίῳ; τοὺς δὲ ὀ-
φθαλμοὺς οὐδεπώποτε; τί δὲ τοὺς μὲν ὀφθαλμοὺς τοῖς στύφουσιν ἰᾶσθε φαρμάκοις φλεγμαίνοντας, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ
σκέλη τοῖς αὐτοῖς ἐπαλείφετε; τί δ' οὐχὶ καὶ τὰ ὦτα φλεγμαίνοντα τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν ἰᾶσθε βοηθήμα-
σι; τί δ' οὐχὶ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῖς τῶν ὤτων; ἀλλ' ἕτερον μὲν, ὤτων φλεγμονῆς. ἕτερον δὲ, ὀφθαλμῶν ἐστὶ
φάρμακον. ὄξος μὲν γὰρ μετὰ ῥοδίνου, φλεγμονῆς ὤτων ἀγαθὸν φάρμακον, ἀλλ' οὐκ οἶμαί τινα τολμήσειν ἐγχεῖν
αὐτὸ φλεγμαίνουσιν ὀφθαλμοῖς. εἰ δὲ καὶ τολμήσειεν, οὐ μετὰ μακρὸν οἶδ' ὅτι ζημίας πειράσεται τῆς τόλ-
μης. καὶ γαργαρεῶνος φλεγμαίνοντος, ἀγαθὸν φάρμακον ἀκάνθης αἰγυπτίας ὁ καρπὸς, ἀγαθὸν δὲ καὶ ἡ σχιστὴ
20 στυπτηρία. ἆρ' οὖν ταῦτα καὶ ὀφθαλμῶν φλεγμαινόντων καὶ ὤτων, ἢ πᾶν τοὐναντίον ἐσχάτη βλάβη; καὶ ταῦτα
πάντα λέγω, συγχωρήσας ὑμῖν τὴν πρώτην ὑπόθεσιν, ὡς χρὴ τὴν μὲν ἐν τοῖς σκέλεσιν ἢ ταῖς χερσὶ φλεγμο-
νὴν χαλᾶν, οὐ μὴν τήν γε τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ τοῦ γαργαρεῶνος, ἢ τῶν ὤτων. εἰ δ' ὅτι καὶ τὴν ἐν τοῖς σκέλεσι καὶ
ταῖς χερσὶν οὐκ ἐξ ἅπαντος τρόπου χαλαστέον, ὑπομνήσαιμι, τάχα ἂν γνοίητε, εἰ σωφρονήσετε ὅσον ἁμαρτάνε-
τε. ἔσται δὲ καὶ νῦν ὁ λόγος ἀνάμνησις τοῦ φαινομένου. τῶν γὰρ ἐπὶ μηδεμιᾷ πληγῇ φλεγμηνάντων ὁπουοῦν
μέρος, ἀλλ' αὐτομάτως ὑπαρξαμένων τῆς πληθωρικῆς διαθέσεως καλουμένης παρούσης, οὐδεὶς χρῄζει χαλά-
σεως τοῦ μορίου πρὸ τῆς τοῦ ὅλου σώματος κενώσεως. οὐ μόνον γὰρ οὐδὲν μειώσεις, ἀλλὰ καὶ προσαυξήσεις τὴν
οὖσαν φλεγμονὴν, εἰ τοῦτο δράσειας. ὅθεν ἐν τούτῳ μὲν τῷ καιρῷ, τὰ στύφοντα καὶ ψύχοντα τῷ μέρει προσ-
φέρομεν. ἡνίκα δ' ἂν τὸ ὅλον σῶμα κενώσωμεν, τηνικαῦτα καὶ τὸ φλεγμαῖνον μόριον ἀνέχεται, τῶν χαλών-
των. εἰ δ' ὑμᾶς μὴ πείθω ταῦτα λέγων, ὅπερ ἔφην ἀρχόμενος τοῦ λόγου, καιρὸς ἂν εἴη μοι πρὸς τοὺς τιμῶντας τὸ
30 φαινόμενον αὐτὸ ἀπαλλάττεσθαι. ταῦτα εἰπόντος τοῦ ἐμπειρικοῦ. παρελθὼν ὁ δογματικὸς ὧδέ πως λεγέτω.
τάχα μὲν εὖ φρονοῦντι σοὶ καὶ ταῦτα ἦν ἱκανὰ, περὶ τοῦ μήθ' ἡλικίαν, μήθ' ὥραν, μήτε χώραν, ἀλλὰ μήτε προκα-
ταρκτικὸν αἴτιον, ἢ μέρος τι τοῦ σώματος ἄχρηστον ὑπολαμβάνειν. εἰ δέ σε μήπω πέπεικεν ὁ ἐμπειρικὸς ὑπομιμ-
νήσκων τῶν φαινομένων, ἀλλά τινος ἔτι καὶ λόγου δέοι, τοῦτόν μοι δοκῶ προσθήσειν ἐγώ. καὶ τὴν ὑπόθεσιν σου τῆς
αἱρέσεως ἀποδείξω σαθράν. ἀκούω μὲν γὰρ ὑμῶν λεγόντων, γνῶσιν φαινομένων κοινοτήτων. ἐρωτῶν δὲ ἑκάστοτε
περί τι μάλιστα ἡ κοινότης αὕτη συνίσταται, καὶ πῶς αὐτὴν γνωρίζομεν, οὐδέπω καὶ νῦν μοι δοκῶ γνῶναι
δύνασθαι. τὸ δ' αἴτιον, ἄχρι τῶν ὀνομάτων ἀλλήλοις ὁμολογεῖτε, περὶ τῶν πραγμάτων διαφερόμενοι. τινὲς γὰρ
ὑμῶν ταῖς κατὰ φύσιν ἐκκρίσεσι παραμετροῦσι τὸ στεγνὸν καὶ τὸ ῥοῶδες. ἰσχομένων μὲν αὐτῶν, στέγνωσιν ὀνομά-
ζοντες τὸ πάθος. ἀμέτρως δ' ἐκκρινομένων, ῥύσιν. ἄλλοι δέ τινες ἐξ ὑμῶν ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν σωμάτων διαθέ-
σεσι, τὰ πάθη φασὶν εἶναι, καὶ μέμφονταί γε δεινῶς τοῖς εἰς τὸ κενούμενον ἀποβλέπουσιν. ἐμοὶ δὲ ὅπῃ δοκοῦσιν
40 ἑκάτεροι σφάλλεσθαι, τάχα ἂν ἤδη δηλώσαιμι. γινέσθω δὲ ἡμῖν ὁ λόγος, πρὸς ἐκείνους πρότερον. ὅσοι ταῖς
παρὰ φύσιν ἐκκρίσεσι κρίνουσι τὰ πάθη. θαυμάζω γὰρ αὐτοὺς, εἰ μήθ' ἱδρῶτας ποτὲ, μήτε οὖρα, μήτ' ἐμέτους,
μήτε διαχωρήματα πλείω τῶν κατὰ φύσιν εἶδον ἐν ταῖς νόσοις χρηστῶς κενούμενα, καὶ τὸ πάντων ἀτοπώτα-
τον, εἰ μήτ' ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίας ποτὲ κρινάσας ἐθεάσαντο. ταύτης μέν γε οὐ τὸ ποσὸν μόνον, ἀλλ' ὅλον τὸ γένος
παρὰ φύσιν ὑπάρχει. ἱδρώτων δὲ, ἢ οὔρων, ἢ ὅσα κατὰ γαστέρα ἢ δι' ἐμέτων ὁρμᾷ, τὸ μὲν γένος οὐ παρὰ φύσιν.
οὕτως γε μὴν ἄμετρον ἐστί ποτε τὸ πλῆθος, ὥς τε ἐγὼ μὲν οἶδα τινὰς εἰς τοσοῦτον ἱδρώσαντας ἄχρι τοῦ καὶ γνά-
φαλα διαβρέξαι. καὶ ἄλλους κατὰ γαστέρα κενωθέντας, ὑπὲρ τριάκοντα κοτύλας, ἀλλ' οὐκ ἐδόκει τούτων οὐδὲν
παύειν, ὅτι τὸ λυποῦν ἐκενοῦτο. καί τοι τῷ γε ταῖς κατὰ φύσιν ἐκκρίσεσιν εἰς ἅπαντα κανόνι χρωμένῳ, κωλυ-
τέα ἦν τὰ τοιαῦτα συμπτώματα, διὸ καὶ πιθανώτεροί πως εἶναι δοκοῦσιν, οἱ τὰς διαθέσεις ἐν τοῖς σώμασιν αὐ-
τοῖς τὰς κοινότητας ἐπιτιθέμενοι. θαυμάζω δὲ καὶ τούτων, ὅπως αὐτὰς φαινομένας ἐτόλμησαν εἰπεῖν. εἰ γὰρ μὴ
50 τὸ ῥέον ἐκ τῆς κοιλίας ἡ ῥύσις ἐστὶν, ἀλλ' ἡ διάθεσις τῶν σωμάτων ἐξ ἧς τὸ ῥέον, οὐκ ἐνδέχεται δὲ ταύτην, οὐδεμιᾷ
τῶν αἰσθήσεων φαίνεσθαι, πῶς ἂν αἱ κοινότητες ἔτι φαινόμεναι λέγοιντ' ἄν. καὶ γὰρ ἐν κώλῳ δυνατὸν τὴν τῆς ῥύ-
σεως διάθεσιν εἶναι, καὶ ἐν λεπτοῖς ἐντέροις, καὶ περὶ τὴν κύστιν. καὶ περὶ τὴν γαστέρα, καὶ τὸ μεσάραιον, καὶ ἄλλα
πολλὰ τῶν ἔνδον, ὧν οὐδὲν οὐδὲ αὐτὸ δυνατὸν αἰσθήσει λαβεῖν, οὔτε τὸ πάθος αὐτοῦ. πῶς οὖν ἔτι φαινόμεναι λέ-
γοιντ' ἂν αἱ κοινότητες, εἰ μήπω καὶ τὸ διὰ σημείων γνωρίζεσθαι, φαίνεσθαι τις ἐθέλοι καλεῖν; ἀλλ' εἰ τοῦτο, τίνι
τῶν παλαιῶν ἰατρῶν ἔτι διαφέρουσιν, οὐκ οἶδα. πῶς δὲ ταχέως καὶ ἐν ἓξ μησὶν ἐπαγγέλλονται τὴν τέχνην ἐκ-
διδάσκειν; οὐ γὰρ ἂν οἶμαι σμικρᾶς δέοιντο μεθόδου πρὸς τὸ γνῶναί τι τῶν ἐκφευγόντων τὴν αἴσθησιν, ἀλλὰ τῷ
τοῦτο καλῶς ἐργαζομένῳ καὶ ἀνατομῆς χρεία τῆς ἑκάστου τῶν ἔνδον, ὡς ἔχει φύσεως, διδασκούσης, καὶ φυσικῆς
θεωρίας, οὐ σμικρᾶς, ἵνα τό τ' ἔργον ἑκάστου καὶ τὴν χρείαν ἐπισκέψηται. πρὶν γὰρ εὑρεθῆναι ταῦτα, τῶν ἐν

βάθει τοῦ σώματος μορίων οὐδενὸς οἷόν τε διαγνῶναι τὸ πάθος. τί δεῖ λέγειν ὅτι καὶ διαλεκτικῆς μὲν ἐνταῦθα
χρεία μεγάλη, ἵν᾽ ἐκ τινων τι περαίνηται σαφῶς εἰδείης. καὶ μὴ παρακρουσθῇς ποτε σοφίσμασι, μήθ᾽ ὑπ᾽ ἄλλου, μήθ᾽
ὑφ᾽ αὑτοῦ; καὶ γὰρ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς ἀκούοντας ἔστιν ἰδεῖν ὅτι σοφιζόμεθα. καὶ μὴν καὶ οἷόν τί ἐστιν ἡ ῥύσις, ἡδέως ἂν
αὐτοὺς ἐροίμην, εἰ διαλέγεσθαι μεμαθήκεσαν, οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε μόνον ἀρκεῖν ἡγοῦμαι τό τισιν ἐξ αὐτῶν εἰρη-
μένον, ὅτι διάθεσις τὶς παρὰ φύσιν ἡ ῥύσις ἐστί. τίς δ᾽ ἡ διάθεσις εἰ μὴ μάθοιμεν, οὐδὲν ἂν οὐδέπω πλέον εἰδείημεν
ἄραγε χάλασις τὶς ἢ μαλακότης ἢ ἀραιότης, οὐδὲν γάρ ἐστιν ἀκοῦσαι τι σαφὲς οὐδὲ αὐτῶν λεγόντων. ἀλλ᾽ ὅτι ἂν
ἐπέλθοι, νῦν μὲν τοῦτο, αὖθις δὲ ἐκεῖνο, πολλάκις δὲ καὶ πάντα ἅμα. ὥσπερ οὐδὲν διαφέροντα. καὶ εἴ τις ἐπι-
χειρήσειε διδάσκειν αὐτούς, ὅπως διαφέρει ταῦτα ἀλλήλων, καὶ ὡς ἕκαστον αὐτῶν ἰδίας δεῖται θεραπείας, οὐχ
ὑπομένουσιν ἀκούειν. ἀλλὰ καὶ τοῖς παλαιοῖς ἐπιπλήττουσιν, ὡς μάτην τὰ τοιαῦτα διοριζομένοις. οὕτως ἀτα-
10 λαιπώρως ἔχουσι, πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ζήτησιν. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅτι τῷ μὲν χαλαρῷ τὸ συντεταμένον ἐστὶν ἐναντίον,
τῷ δὲ μαλακῷ τὸ σκληρόν, τῷ δ᾽ ἀραιῷ τὸ πυκνόν, ἀκούειν ἀνέχονται. καὶ ὡς παρὰ ταῦτα πάντα, ἕτερόν τι
ἐστὶ τὸ ἐπέχεσθαι τὰς φυσικὰς ἐκκρίσεις καὶ τὸ ῥεῖν. καὶ ὡς ὑφ᾽ Ἱπποκράτους ταῦτα πάντα διώρισται. προπε-
τῶς δὲ ἔτι τε τούτων αὐτῶν ἀποφαίνονται, καὶ τὴν φλεγμονήν, οὕτω δὲ καλοῦσι τὸν σκληρὸν καὶ ἀντίτυπον
καὶ ὀδυνηρὸν καὶ θερμὸν ὄγκον, ἑτοίμως πάνυ καὶ ἀσκέπτως, στεγνὸν εἶναι πάθος φασίν. εἶτ᾽ αὖθις ἑτέρας
φλεγμονὰς ἐπιπεπλεγμένας ὀνομάζουσιν ὥσπερ τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς, ὅταν μετὰ ῥεύματος ὦσι, καὶ τὰς ἐν πα-
ρισθμίοις, καὶ γαργαρεῶνι, καὶ οὐρανίσκῳ, καὶ οὔλοις. εἶθ᾽ ὑποτίθενται πόρους τοὺς μὲν, ἀραιοὺς γεγονέναι. τοὺς
δέ, μεμυκέναι. καὶ διὰ τοῦτο ἀμφότερα τὰ πάθη πεπονθέναι, τινὲς δὲ οὐκ ὀκνοῦσι περὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἅμα
πόρον συνίστασθαι λέγειν ῥύσιν τε καὶ στέγνωσιν, ὃ μηδ᾽ ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον, οὕτως ἐπὶ πᾶν τόλμης ἥκουσιν. ὀλί-
γοι δέ τινες ἐξ αὐτῶν ὑπομεῖναι δυνηθέντες ἐπὶ πλέον ὑπὲρ ἁπάντων τούτων ἀκοῦσαί τε καὶ διασκέψασθαι, μό-
20 λις ποτὲ μεταγνόντες ἐπὶ τὸ ἀληθὲς τρέπονται. τούτοις μὲν οὖν καὶ ὅσοι μετὰ ἀκριβείας τινὸς βούλονται
μαθεῖν τι περὶ τῶν πρώτων καὶ γενικῶν παθῶν, ἰδίᾳ γέγραπται. ὃ δὲ νῦν εἶναι τοῖς εἰσαγομένοις χρήσιμον,
πρὸς αὐτοὺς βραχέα εἰπεῖν δίκαιον. ηὐξάμην δ᾽ ἄν τι κἀκείνους ἀπ᾽ αὐτῶν ὀνάσθαι. γένοιτο δ᾽ ἂν τοῦτο, εἰ τοῦ φιλο-
νικεῖν ἀποστάντες, αὐτὸν τὸν λόγον ἐξετάσαιεν ἐφ᾽ ἑαυτοῖς. ἔχει δὲ ὁ λόγος. ὡς ἡ καλουμένη καὶ πρὸς αὐτῶν ἐ-
κείνων φλεγμονὴ παρὰ φύσιν ὄγκος ἐστὶν ὀδυνηρός, καὶ ἀντίτυπος, καὶ σκληρός, καὶ θερμός, οὐδέν τι μᾶλλον
ἀραιότερον ἐργαζομένη κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον, ἢ σκληρότερον, ἢ πυκνότερον ἑαυτοῦ τὸ μέρος, ἀλλὰ μεστὸν ῥεύ-
ματος, περιττοῦ, καὶ διὰ τοῦτο τεταμένον. οὐ μὴν ἔτι πάντως τέταται, τοῦτο πυκνότερον γέγονεν, ἢ σκληρό-
τερον ἑαυτοῦ. μάθοις δ᾽ ἂν ἐπί τε βυρσῶν αὐτὸ καὶ ἱμάντων, καὶ πλοκάμων, εἰ πάντῃ διατείνειν ἐπιχειρήσαις.
οὕτω δὲ καὶ ἡ ἴασις τῶν πεπληρωμένων φλεγμαινόντων, κένωσίς ἐστιν, ἐναντίον γὰρ τοῦτο τῇ πληρώσει. κενουμένοις δὲ
αὐτοῖς, εὐθὺς ἕπεται τοῖς μορίοις χαλαρωτέροις γίνεσθαι. τάσις μὲν δὴ τοῖς πεπληρωμένοις ἐξ ἀνάγκης, ὥσπερ
30 τοῖς κενουμένοις ἡ χάλασις ἕπεται. πύκνωσις δέ, ἢ ἀραίωσις, οὐδέτερον ἐξ ἀνάγκης. ἀλλ᾽ οὐδὲ ῥύσις, ἢ ἐπίσχεσις. οὔτε
γὰρ εἰ ἀραιόν, ἤδη τι, καὶ ῥεῖν ἐξ αὐτοῦ πάντως ἀναγκαῖον. τί δ᾽ εἰ παχὺ καὶ ὀλίγον εἴη τὸ περιεχόμενον. οὔτ᾽ εἰ πυκνόν,
ἴσχεσθαι, τὸ δὲ πολὺ καὶ λεπτόν, καὶ διὰ πυκνῶν ἐκρεῖ τῶν πόρων. βέλτιον οὖν ἦν καὶ αὐτοὺς τὰς τῶν παλαιῶν ἀναγνόν-
τας βίβλους μεμαθηκέναι κατὰ πόσους τρόπους τὸ πρότερον ἐν τῷ μορίῳ στεγόμενον αὖθις ἐκκρίνεται. καὶ
γὰρ ἀραιουμένου τοῦ περιέχοντος αὐτό, καὶ αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου λεπτυνομένου τε καὶ πλείονος γινομένου καὶ
σφοδρότερον κινουμένου, καὶ ὑπό τινος τῶν ἐκτὸς ἐφελκομένου ἢ πρός τινος τῶν ἐντὸς ὠθουμένου καὶ οἷον ἀναρ-
ροιβδουμένου πρός τινος τῶν ἐντός. εἰ δέ τις ταῦτα πάντα παρείς, μίαν αἰτίαν κενώσεως ἡγοῖτο εἶναι τὴν
ἀραίωσιν τῶν πόρων, δόξει μηδὲ τὰ φαινόμενα γινώσκειν. ἔριον γοῦν ἢ σπογγίον, ἤ τι τῶν οὕτως ἀραιῶν ἐναργῶς
ὁρῶμεν, εἰ μὲν ὀλίγον ἐντὸς ἑαυτῶν ὑγρὸν ἔχοι, στέγοντα καὶ μὴ μεθιέντα. τὸ πλέον δ᾽ ἀποχέοντα. τί δή ποτ᾽ οὖν,
οὐχὶ κἀπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τῶν μυκτήρων, καὶ τοῦ στόματος, καὶ τῶν ἄλλων τῶν οὕτως ἀραιῶν, τὸ αὐτὸ τοῦτο
40 ἐνόησαν; ὡς ἐνδέχοιτό ποτε τῷ πλήθει τῆς περιεχομένης ἐν αὐτοῖς ὑγρότητος, οὐκ ἀραιώσει τῶν πόρων ἐκρεῖν
τι. καὶ μὲν δὴ καὶ κεράμους ἴδομεν πολλάκις ἀραιοὺς οὕτως ὡς διηθεῖσθαι τὸ ὕδωρ. ἀλλ᾽ εἰ μέλιτος ἐγχέοις οὐ διη-
θεῖται, παχυτέρα γὰρ ἡ τοῦ μέλιτος οὐσία τῶν τοῦ κεράμου πόρων. οὐκ οὖν οὐδὲ τοῦτο ἀπεικὸς ἦν ἐννοῆσαι ὡς διὰ λε-
πτότητα πολλάκις ἐκρεῖ τι κἂν μηδὲ αὐτὸ τὸ περιέχον σῶμα τεθρυμμένον ἐκ τῆς φύσεως ᾖ, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὅτι πολλά-
κις ἡ φύσις ἥπερ διοικεῖ τὸ ζῷον, ὁρμῇ σφοδροτέρᾳ χρησαμένη, τὸ περιττὸν ἅπαν ἐκένωσε δι᾽ αὐτοῦ, καθάπερ
ἐκθλίψασά τε καὶ ἀπωσαμένη. τί οὖν χαλεπὸν ἦν ἐννοῆσαι τῷ γε ἀκριβῶς τοῖς τέχνης ἔργοις ὡμιληκότι τὰ πολ-
λά, αἱ γὰρ κρίσεις τῶν νοσημάτων ὧδέ πως γίνονται. καὶ παρίημι τὰς λοιπὰς τῶν κενουμένων αἰτίας. ὡσαύτως δὲ
καὶ τῶν ἰσχομένων ἴσας τὸν ἀριθμόν, ἐναντίας ταύταις οὔσας. οὐ γάρ ἐστι τῶν ἐκείνων ἀκοῶν ὁ τοιοῦτος λόγος
ἄκουσμα. ὃ δέ μοι δοκοῦσι τάχα ἄν ποτε συνήσειν, ἐπὶ τοῦτ᾽ αὖθις ἐπάνειμι. τὸ δύνασθαί ποτε ῥευματίζεσθαι
τὸν ὀφθαλμόν, ἢ πολλοῦ τοῦ ῥεύματος, ἢ λεπτοῦ γεγονότος, ἢ ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τοῦδε τοῦ μέρους ἀπωθου-
50 μένου, μηδὲν αὐτῶν τῶν σωμάτων παρὰ τὸ κατὰ φύσιν ἀλλοιότερον ἐχόντων, καὶ χρὴ δηλονότι, τὸ μὲν λεπτὸν
ῥεῦμα παχύνειν. τὸ δὲ πολὺ κενοῦν. τὴν δὲ ὁρμὴν τῆς φύσεως, ἂν ἐν καιρῷ γένηται, δέχεσθαι, μηδὲν περὶ τὰ
σώματα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτὰ πραγματευόμενον, ἅτε μηδὲ τῆς ῥύσεως ἦν αἰτία. τὸ δ᾽ οἴεσθαι τινὰ μὲν
φλεγμονήν, στεγνὸν εἶναι πάθος. ἑτέραν δέ, ἐπιπεπλεγμένην, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως σωφρονούντων ἐστί. πρῶτον μὲν
γὰρ ἐπελάθοντο τῶν σφετέρων λόγων, ὡς οὐ τῇ κενώσει κριτέον τὸ ῥοῶδες. ἢ ταῖς ἐπισχέσεσι, τὸ στεγνόν. ἀλλ᾽
εἰς αὐτὰς τῶν σωμάτων τὰς διαθέσεις χρὴ βλέπειν. ὅταν οὖν καθ᾽ ἅπαν ὅμοιαι τυγχάνωσιν αὗται, καὶ μηδενὶ
φαίνηται διαφέρειν ἡ νῦν φλεγμονὴ τῆς πρόσθεν, ἄλλῳ γε, ἢ τῷ τῆς μὲν ἀπορρεῖν τι. τῆς δὲ οὔ· πῶς οὐ δεινὸν ἄ-
τοπον, ἐπιπεπλεγμένην μὲν ταύτην, στεγνὴν δ᾽ ἐκείνην εἶναι νομίζειν; ἔπειτα δέ, πῶς οὐδὲ τοῦθ᾽ ὅπερ ἦν προχειρότα-
τον ἐπῆλθεν αὐτοῖς λογίσασθαι. ὅτι μήτε ἐν χειρί, μήτ᾽ ἐν ποδί. μήτ᾽ ἐν πήχει, μήτ᾽ ἐν βραχίονι, μήτ᾽ ἐν κνήμῃ,

μήτ᾽ ἐν μηρῷ,

μήτ᾽ ἐν μήτρᾳ, μήτ᾽ ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ σώματος ὤφθη ποτὲ φλεγμονῆς εἶδος τοιοῦτον, οἷον ἐκεῖ ἀποχεῖν τι. μόναις δὲ ταῖς ἐν τῷ στόματι, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ ταῖς ῥισὶν ὑπάρχειν τοῦτο. πότερον ὁ ζῆλος προσέταξεν ταῖς κοινότησιν ἁπάσαις ταῖς ἐπιπεπλεγμέναις, ὥστε μηδέπω ποτὲ, μηδεμίαν αὐτῶν εἰς ἄλλο μηδὲν τῶν τοῦ σώματος ἀφικνεῖσθαι μορίων, ἀλλ᾽ ἐν ὀφθαλμοῖς μόνον καὶ ῥινὶ καὶ στόματι πολεμεῖν. ἡ φλεγμονὴ μὲν γὰρ, ἅπαντα δύναται καταλαμβάνειν, ὅσα γε τὰ τῆς γενέσεως αὐτῆς αἴτια δέχεσθαι πέφυκεν. τῶν δὲ ἐστὶ τὰ μὲν, ἀραιὰ τὴν φύσιν. τὰ δὲ, πυκνὰ, τῶν μὲν ἀποχεῖταί τι τοῦ ῥεύματος. ἐν δὲ τοῖς, ἴσχεται. καὶ γὰρ εἰ πληρώσειας ἀσκὸν ἢ ἄλλο τι τῶν οὕτως στεγανῶν ὑγρᾶς οὐσίας, οὐδὲν ἀπορρεῖ. σπογγίαν δὲ καὶ τῶν οὕτως ἀραιῶν, εὐθὺς ἅπαν τὸ περιττὸν ἀποχεῖται, τί δὴ οὕτω χαλεπὸν ἦν ἐννοήσαντας αὐτοὺς ὅσον γε τὸ ἄλλο δέρμα πᾶν στεγνότερόν ἐστι τοῦ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τοὺς μυκτῆρας, καὶ τὸ στόμα, τῇ τῶν μορίων φύσει τὴν αἰτίαν ἀναθεῖναι, παρέντας ἐπιπλοκὴν καὶ λήρους μακρούς. ὅτι γὰρ οὕτω τοῦτ᾽ ἔχει, δηλοῦσιν αἱ μεθ᾽ ἑλκώσεως ἐν τοῖς ἄλλοις μορίοις γινόμεναι φλεγμοναί. καὶ γὰρ κἀκείνων ἀπορρεῖ τὸ λεπτομερὲς, ὥσπερ ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ ῥινὶ καὶ στόματι, ἕως δ᾽ ἂν ἀπαθὲς ᾖ καὶ πάντως στεγνὸν τὸ δέρμα τοῦ μηδὲν ἀποχεῖσθαι τοῦτο αἴτιον, οὐ τὸ τῆς φλεγμονῆς εἶδος. ὥσπερ αὖ πάλιν, εἰ μέλιτι δεύσειας, ἢ ὑγρᾷ πίττῃ μὴ πάνυ τὸ πλῆθος ἀμέτρῳ, σπογγίαν, ἢ ἔριον, οὐδὲν ἀπορρεῖ. διὰ τὸ τῆς ὑγρότητος πάχος, ἢ ὕδατι μὲν, ἢ τινι τῶν οὕτω λεπτῶν, ἀλλ᾽ ἐλαχίστῳ τούτῳ κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι λόγον, οὐ διὰ παντὸς ἐκχεῖταί τινι τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ διὰ τὸ πάχος τῆς ὑγρότητος, ἢ τῷ μὴ περιττεύειν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων. ὥστ᾽ ἐνδέχεται ταὐτὸν εἶδος τῆς φλεγμονῆς, μηδενὶ διαφέρον ἄλλῳ γε, πλὴν τῷ πάχει τῆς ἐπιρρεούσης οὐσίας ὀφθαλμίαν ἐργάσασθαι χωρὶς ῥεύματος. ἣν οἱ σοφώτατοι μεθοδικοὶ, στεγνὴν ὀνομάζουσι, καὶ διαφέρειν οἴονται τῆς ἐπιπεπλεγμένης, ἐπιλανθανόμενοι τῶν ἰδίων λόγων, οὓς ἄνω καὶ κάτω μεταφέρουσι σωματικοὺς, οὐκ ἐῶντες τὰς κατασκευὰς τῶν παθῶν, οὐκ ἐν τοῖς ὑγροῖς συνίστασθαι. πῶς οὖν ὅταν εἰ μὲν ἐν τοῖς σώμασιν ἡ αὐτὴ διάθεσις ᾖ, οὐδενὶ ἄλλῳ γε διαφέρουσα, μόνῃ δὲ τῇ τῶν ὑγρῶν φύσει λεπτῶν ἢ παχέων ὄντων, ἕπηται, ποτὲ μὲν, ἀπορρεῖν τι. ποτὲ δὲ, ἴσχεσθαι, διαφερούσας ὑπολαμβάνετε εἶναι τὰς κοινότητας; οὕτω μὲν δὴ καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον ὑμῶν ἀδιανόητόν ἐστι. τὰ δὲ ἄλλα κατὰ μέρος, οὐκ ἐν τοῖς κατὰ δίαιταν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς κατὰ χειρουργίαν τε καὶ φαρμακείαν, ὅσα σφάλλεσθε, τάχα ἂν αὖθις μαθήσετε, εἰ μηδέπω διὰ τούτων ἐπείσθητε. νυνὶ δὲ ἐπεὶ καὶ τοῖς εἰσαγομένοις ἱκανὰ ταῦτα, καταπαύσω τῇδε τὸν παρόντα λόγον.

ΓΡΟΣ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΝ ΓΕΡΙ ΑΡΙΣΤΗΣ ΑΙΡΕΣΕΩΣ.

ε

Κασον τῶν ἰατρικῶν θεωρημάτων, καὶ καθόλου πᾶν θεώρημα, πρῶτον μὲν ἀληθὲς εἶναι δεῖ. εἶτα χρήσιμον, εἶτ᾽ ἀκόλουθον ταῖς ὑποτεθείσαις ἀρχαῖς. ἐκ γὰρ τῶν τριῶν τούτων τὸ ὑγιὲς θεώρημα κρίνεται, ὡς ἐάν τι τῶν εἰρημένων τῷ θεωρήματι μὴ προσῇ, οὐδὲ θεώρημα τοῦτο τὴν ἀρχὴν ἂν εἰρητέον. ἐπειδὴ γὰρ αἱ τέχναι ἐκ θεωρημάτων εἰσὶ, καὶ τούτων οὐχ οἵων ἔτυχεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν σύστημά τι δεῖ ἔχειν τὰς καταλήψεις, εἶτα καὶ πρὸς χρήσιμόν τι φέρειν. διὰ τοῦτ᾽ ἀναγκαῖον ἐστὶ πᾶν θεώρημα καὶ ἀληθὲς εἶναι, καὶ χρήσιμον, καὶ ἀκολουθίαν τινὰ ἔχειν, οὐ μόνον περὶ τὰς ὑποτεθείσας ἀρχὰς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ θεωρήματα. καθ᾽ ὅσον μὲν γὰρ ὑπὸ κατάληψιν πίπτει πᾶν θεώρημα, ἀληθὲς αὐτὸ ὑπάρχειν δεῖ. ψευδῶν γὰρ οὐκ εἰσὶ καταλήψεις, καθ᾽ ὅσον δὲ πρός τι τέλος συντείνει, εἰς τὸν βίον φέρειν, δεῖ ἕκαστον τῶν θεωρημάτων χρήσιμον εἶναι καὶ ἀναγκαῖον. τὸ δὲ σύστημα τῶν καταλήψεων πρὸς τὴν πρὸς ἄλληλα συμφωνίαν τῶν θεωρημάτων, καὶ πρὸς τὴν ὑποτεθεῖσαν ἀρχὴν ἐπιζητεῖν δεῖ. ἐπεὶ δὲ, ὥσπερ ὑπὸ ἐνίων ἀρχόντων τὸ σύστημα νεῖται τῶν ἀρχομένων, οὕτω καὶ πρὸς τὴν ὑποτεθεῖσαν ἀρχὴν τὸ θεώρημα ἀναφέρεται, διὰ τοῦτο πᾶν θεώρημα ἀληθὲς, καὶ χρήσιμον, καὶ ἀκόλουθον εἶναι δεῖ. εἰ δὲ τοῖς τρισὶ τούτοις πᾶν θεώρημα τεχνικὸν κρίνεται, δῆλον ὅτι καὶ τὰ ἰατρικὰ θεωρήματα τοῖς αὐτοῖς τούτοις κρίνοιντο ἄν. δεῖ τοίνυν ἐπεὶ δὴ ὥσπερ ἀεὶ μήτε τὸ ἀληθὲς ὁποῖόν τί ἐστι, καὶ ὅπως ἂν κρίνοιτο πρόδηλον ὑπάρχει, μήτε τὸ χρήσιμον, μήτε τὸ ἀκόλουθον, οὐ καταληπτά ἐστι. γνωρίσματά τε τούτων τινὰ καὶ κριτήρια πρὸ τῶν ἄλλων παραδοῦναι. τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς κρίνεται τῇ τοῦ λόγου συμφωνίᾳ πρὸς τὰ ὑποκείμενα. ἀλλ᾽ ἐπεὶ τῶν ὑποκειμένων, ἃ μὲν φαίνεται. ἃ δὲ κρύπτεται; καὶ τῶν φαινομένων ἃ μὲν εἰσὶν ἐξ αὐτῶν καταληπτὰ, ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. ἃ δ᾽ οὐκ ἐξ αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐξ ἑτέρων ἐστὶ καταληπτὰ, ὡς τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα. πάλιν δ᾽ αὖ τῶν κεκρυμμένων, ἃ μὲν ἐναργῆ τ᾽ ἐστὶ καὶ λέγεται ὡς τὰ δὶς δύο, τέσσαρα, ἃ δὲ δι᾽ ἀποδείξεως καταλαμβάνεται, ὡς τὸ, ᾧ ἐστιν οὐ καλῶς κακῶς χρήσασθαι καὶ τὰ ἑξῆς, δεῖ ἐπαναφέρειν ἀεὶ τὸν λόγον καὶ τὸ θεώρημα ἐπὶ τὸ εἶδος τοῦ ὑποκειμένου πράγματος, περὶ οὗ ἐστι καὶ ὁ λόγος, ἢ ἐφ᾽ ᾧ γέγονε τὸ θεώρημα. καὶ ἐὰν μὲν περί τινος τῶν φαινομένων ᾖ πρὸς ἐκεῖνο ἁρμόζειν. ἐὰν δὲ περί τινος τῶν κεκρυμμένων, σκοπεῖν χρὴ, εἰ σύμφωνόν ἐστί τινι τῶν κεκρυμμένων. κρίσεις δὲ τῶν φαινομένων καὶ τῶν κεκρυμμένων διάφοροι. ὅσα μὲν γὰρ τῶν φαινομένων ἐξ ἑαυτῶν ἐστι καταληπτὰ, αἰσθήσει κρίνεται ὡς τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. ὅθεν καταγελᾶν δεῖ τῶν ἰατρῶν ὅσοι τὴν τῶν φαινομένων κρίσιν, οὐχὶ τοῖς αἰσθητηρίοις ἀλλ᾽ ἀποδείξει τινὶ πειρῶνται ποιεῖσθαι. ὥσπερ ἀμέλει καὶ Ἀσκληπιάδης περὶ τῶν ἐπιπεφυκότων τῇ καρδίᾳ ὑμένων διαλεγόμενος. Ἐρασίστρατον πεπλανῆσθαι φησὶν, Ἡρόφιλον γὰρ πολλὰ ἀνατετμηκότα, μὴ ἑωρακέναι. παρὸν αὐτὸν ἐπὶ τὴν τῶν φαινομένων ἐξέτασιν κατὰ τὸ προσῆκον ἐλθόντα ἀποφήνασθαι περὶ τοῦ πράγματος. καὶ μὴ δόξαις ἠλιθίαις ἀποπιστεῦσαι. τῶν τοίνυν φαινομένων ὅσα οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβάνεται, κριτήρια, ὡς ἔφην, ἐστὶ τὰ αἰσθητήρια. τῶν δὲ φαινομένων

μὲν, μὴ δι' ἑαυτῶν δὲ, ἀλλὰ διὰ ἑτέρων καταλαμβανομένων κριτήριον ἐστὶν ἡ συμπαρατήρησις. λέγω δὴ τῶν διὰ
σημείων καταλαμβανομένων. πάλιν αὖ τῶν κεκρυμμένων, ὥσπερ πλείους αἱ διαφοραὶ, οὕτω καὶ τὰ
κριτήρια διάφορα. ἐπὶ δὲ τῶν κεκρυμμένων, ἃ μὲν ἐναργῆ ἐστιν, ὡς τὸ ἀδύνατον ἐστὶ τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον ἅμα
ἐν ἀθήναις τε εἶναι καὶ ἐν αἰγύπτῳ. ἃ δὲ, δι' ἀποδείξεως καταλαμβάνεται, τῶν μὲν ἐναργῶν ἐπίκρισις ἡ κοινὴ πάν-
των ἀνθρώπων ἔννοια. τῶν δὲ δι' ἀποδείξεως καταλαμβανομένων ἐπίκρισις, ἡ πρὸς τὰ ὁμολογούμενα συμφωνία.
σχίζεται δ' αὖ πάλιν ἡ τοῦ ὁμολογουμένου ἐπίκρισις, εἰς πλείονα. ἤτοι γὰρ τῇ πρὸς τὰ φαινόμενα τὸ ὁμο-
λογούμενον κρίνεται. ἢ τῇ πρὸς τὰ ἐναργῆ. ἢ τῇ πρὸς τὰ ἀποδεδειγμένα συμφωνίᾳ. πῶς μὲν οὖν δεῖ κρίνειν
τὸ ἀληθές τε καὶ τὰ φέροντα πρὸς τὴν τοῦ ἀληθοῦς κρίσιν, εἴρηται. ἑξῆς δὲ περὶ τοῦ χρησίμου θεωρήματος, ἐρε-
τέον. κρίνεται τοίνυν τὸ χρήσιμον θεώρημα τῇ πρὸς τὸ τέλος τῆς τέχνης ἀναφορᾷ. δεῖ δ' αὐτὸ πρῶτον μὲν κατα-
10 ληπτὸν εἶναι. ἐὰν γὰρ ἀδύνατον ᾖ, ὡς τὸ τοῦ ἱπποκενταύρου χολὴ λύει ἀποπληξίαν, διότι ἀκατάληπτόν ἐστι, διὰ τοῦ-
το γίνεται ἄχρηστον. εἶτα δεῖ τὴν κατάληψιν αὐτοῦ μὴ κοινὴν πρὸς τοὺς ἰδιώτας ὑπάρχειν, ἀλλ' ἰδίαν τῶν τεχνι-
τῶν, διὰ τοῦτο γάρ τοι φαμὲν ἡμεῖς πεπλανῆσθαι τοὺς οἰομένους ἀρχὴν τῆς τέχνης τὰ φαινόμενα εἶναι, οὔτε γὰρ
συνέστηκεν ἐκ τῶν φαινομένων ἡ τέχνη, οὔθ' ἡ παράδοσις τῆς τέχνης ἀπὸ φαινομένων γίγνεται. οὐδεὶς γὰρ τὰ φαι-
νόμενα παραδίδωσιν, ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις θεωρήματα, ἅπερ οὐ φαίνεται. ταῦτ' οὖν καὶ ἀρχὴ τῆς τέ-
χνης, εὐλόγως ἄν τις εἴποι. τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις λέγω θεωρήματα δηλονότι, ἀρχὴ τῆς παραδόσεως τῆς τέ-
χνης ἀπὸ φαινομένων γίνεται. εἰ γάρ τοι φαίη τις τὰ φαινόμενα τῆς τέχνης ἀρχὴν εἶναι, λήσεται ἑαυτὸν, οὐδὲν
διαφέρειν οἰόμενος τέχνην, ἀτεχνίας. ἐπειδὴ γὰρ ἡ τῶν φαινομένων κατάληψις ὁμοία ἐστὶ τεχνίτῃ τε καὶ ἰδιώτῃ,
δῆλον ὡς κατὰ τοῦτο οὐδὲν πλέον ὁ τεχνίτης ἔχων τοῦ ἰδιώτου ἔσται, ἀλλ' οὐδὲ τέχνην ἔχων, εἴπερ τῶν αὐτῶν,
καὶ ἡ αὐτὴ κατάληψίς ἐστι τεχνίτῃ τε καὶ ἰδιώτῃ. ἀρχὴ μὲν οὖν εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων τὰ φαινόμενα λέγοι-
20 τ' ἂν δικαίως. τῆς δὲ τέχνης ἀρχὴ, τὰ φαινόμενα οὐκ ἔστιν. ὥσπερ τὰ ἴχνη τοῦ λαγωοῦ, εὑρέσεως ἄν τις ἀρχὴν εἴποι εὐλό-
γως. ἀρχὴν δὲ τοῦ λαγωοῦ, οὐκ ἄν τις εἴποι νοῦν ἔχων, οὐδὲ γὰρ συνέστηκεν ἐκ τῶν ἰχνῶν, ὁ λαγωός. οὕτω καὶ τὰ φαινό-
μενα ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως τῶν θεωρημάτων, καλῶς ἄν τις εἴποι, ὅτι ἀπὸ τούτων ὁρμηθέντες οἱ συστησάμενοι αὐτὴν
συνεστήσαντο. τῆς δὲ τέχνης οὐκ ἔτι. δεῖ γὰρ ἀναφέρειν τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τὴν ποιότητα ἐκείνου, οὗπερ εἰσὶν αἱ ἀρ-
χαί. καὶ τῆς τέχνης οὖν τὰς ἀρχὰς, μὴ φανερὰς εἶναι τοῖς ἰδιώταις προσήκει. οὐδὲ γὰρ αἱ τέχναι πᾶσαι πρό-
δηλοι εἰσὶ αὐτοῖς. εἶτα δὲ καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν τεχνῶν, παραδίδονται. τὰ δὲ φαινόμενα, οὐ παραδίδονται. διό-
περ οὐκ ἄν τις εὐλόγως τὰ φαινόμενα, τῆς τέχνης ἀρχὴν εἴποι. συνίσταται γὰρ τὰ θεωρήματα, ἤτοι ἐπὶ τοῖς φαι-
νομένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς διὰ ἑτέρων καταλαμβανομένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς προαποδεδειγμένοις, ἢ ἐπὶ τοῖς ἐναργέσιν,
κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον. ἐπὶ μὲν τοῖς φαινομένοις οὕτως. ἐντυχών τις πλείοσι καρδιοτρώτοις ἀποθνήσκουσιν,
ἐζήτησε τοῦ θανάτου τὴν αἰτίαν. λογιζόμενος οὖν εὕρισκε μή τε δι' ἔνδειαν δυνάμεως, μή τε δι' ἀπορίαν ὕλης βοη-
30 θημάτων ἀποθνήσκοντας, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπίκαιρον χρείαν τοῦ μέλους. ἐπιγνοὺς οὖν ὅτι ἄνευ τῆς τοῦ μέρους τού-
του ἐνεργείας, καὶ τῆς περιγινομένης ἀπ' αὐτοῦ τῷ σώματι χρείας σώζεσθαι τὸ ζῶον οὐ δύναται, συνθείς τε τῷ
λογισμῷ τὰ ἐκ τῶν φαινομένων εὑρήματα, πεποίηκε τοῦτο τὸ θεώρημα. εἴ τις ἐστὶ καρδιότρωτος, ἐκεῖνος ἀποθανεῖται.
τὸ οὖν κατ' ἀκολουθίαν τῶν φαινομένων τῷ λογισμῷ εὑρεθὲν καὶ καθολικῶς διενεχθὲν ἐστὶ θεώρημα. μᾶλλον δ' ἐπὶ
τοῖς φαινομένοις συνίσταται τὸ θεώρημα. ὡς ἀπὸ τῶν φαινομένων ἐν τῇ φλεγμονῇ. εἴ τις φλεγμονὴν ἔχει ἐκεῖ-
νος ὄγκον ἔχει ἀντίτυπον, σφυγματῶδες ἄλγημα ἐπιφέροντα. γίνεται οὖν τὰ φαινόμενα ἀρχὴ εὑρέσεως τῶν
θεωρημάτων. τὰ δὲ θεωρήματα ἐπὶ τοῖς φαινομένοις κατ' ἀκολουθίαν εὑρεθέντα, ἀρχὴ συστάσεως τέχνης. καὶ
ἐπὶ μὲν τοῖς φαινομένοις κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον συνίσταται τὸ θεώρημα. ἐπὶ δὲ τοῖς διὰ ἑτέρων καταλαμ-
βανομένοις τὸ θεώρημα οὕτω συνίσταται. εἴ τινι τὰ δε τὰ συμπτώματα ἐστὶν, ἐκεῖνος ἐν πλήθει αἵματός ἐστιν, ᾧ τὰ δὲ
παρέπεται, ἐκείνῳ ἧπαρ, ἢ νεφρὸς, ἤ τι τοιοῦτον ἔπαθεν. ἐπὶ δὲ τοῖς προαποδεδειγμένοις οὕτω συνίσταται τὸ
40 θεώρημα, ἀποδειχθέντος γὰρ τοῦ ὅτι πέψις ἐστὶ καὶ τὰ πεσσόμενα χεῖταί τε καὶ ὑγραίνεται, ἔπειτα οὕτως ἀναδίδοται, καὶ
ὅτι οἱ νοσοῦντες δέονται τῶν μὴ πολλῆς κατεργασίας δεομένων τροφῶν, ἐπὶ τούτοις γίνεται τὸ θεώρημα τοῦτο. αἱ ὑγραὶ
δίαιται πᾶσαι τοῖσι πυρεταίνουσι, συμφέρουσιν. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐναργέσιν οὕτω, καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον καὶ
οὐ πλησμονὴ, οὐ λιμὸς, οὐδ' ἄλλο ἀγαθὸν οὐδὲν, ὅτι ἂν μᾶλλον τῆς φύσεως ἐστί. καὶ ὅκου πλησμονὴ τίκτει νοσήματα,
κένωσις ἰῆται. ἐναργοῦς γὰρ ὄντος, ἐφ' ὧν μὲν, ὅτι τὸ ὑπὲρ τὴν δύναμιν. ἐφ' οὗ δ' ὅτι τοῦ ποιοῦντος περιαιρεθέντος, οὐκ
ἂν γένοιτο τὸ γινόμενον. συνετέθη τὰ εἰρημένα θεωρήματα. ἔστι δὲ πᾶν θεώρημα, καθολικόν τε καὶ βέβαιον. πε-
πλάνηνται οὖν οἱ τὴν τέχνην στοχαστικὴν εἶναι λέγοντες, διότι στοχαστικὰ ἔχει τὰ θεωρήματα. οὐ γὰρ ἀπὸ
τῶν θεωρημάτων στοχαστικὴ λέγεται. ἕστηκε γὰρ ταῦτα. ἀλλ' ἀπὸ τῆς πράξεως καὶ τῆς τῶν ἰατρευόντων ἐνερ-
γείας. αὐτὴ γὰρ ἄστατον ἔχουσα τὴν ἐπιτυχίαν, στοχαστικὴν τὴν τέχνην ποιεῖ. ἐπεὶ τὰ θεωρήματα ἁπα-
σῶν τῶν τεχνῶν, ὁμοίως βέβαιά τε ἐστὶ καὶ ἑστηκότα. παρὰ δὲ τὸ μὴ βεβαίους εἶναι τῶν τεχνῶν ἁπασῶν τὰς ἐ-
50 πιτυχίας, στοχαστικαί τινες τῶν τεχνῶν εἶναι λέγονται, ὅσαι ἄστατον ἔχουσιν ὡς ἔφην τὴν ἐπιτυχίαν. ἐπεὶ
δὴ δὲ τὸ χρήσιμον τῇ πρὸς τὸ τέλος ἀναφορᾷ ἔφαμεν δεῖν κρίνεσθαι, ἀναγκαῖον ἂν εἴη ὑποδεῖξαι τὸ τῆς τέ-
χνης τέλος, ἵνα προδήλου τούτου γεγονότος, πρόδηλον ᾖ, ἐφ' ὅπερ χρὴ ἀναφέροντα κρίνειν τὸ χρήσιμον. τῶν
τεχνῶν τοίνυν, αἱ μὲν ποιητικαὶ τῶν οὐκ ὄντων εἰσὶν, ὡς ἡ ναυπηγική. αἱ δὲ σωτηρικαὶ τῶν γεγονότων, ὡς
ἡ κυβερνητική. αἱ δὲ ἀμφότεραι, ὡς ἡ οἰκοδομική. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ποιουσῶν ἢ σωτηρουσῶν τεχνῶν, εἷς τρό-
πος ἐστὶ τῆς ἐπιτυχίας. διὰ τοῦτο ἁπλῆ ἐστιν ἡ τοῦ χρησίμου κρίσις. ἐπὶ δὲ τῶν ποιουσῶν τε καὶ σωτηρου-
σῶν, οὐκ εὐχερές. οὐ γὰρ δεῖ ἄχρηστον νομίζειν τὸ μὴ φέρον ἐπὶ συντήρησιν. ἀλλὰ, πολυπραγμονεῖν εἰ συντε-
λεῖ τι πρὸς τὸ ποιῆσαι τὸ μὴ ὄν. ἰατρικὴ τοίνυν τῶν ποιουσῶν τε καὶ σωτηρουσῶν ἐστίν. οὐ μέντοι χρὴ ὑπολαβεῖν
διπλοῦν εἶναι τῆς τέχνης τὸ τέλος. τό τε μὴ ὂν ποιῆσαι. οἷον τὴν ὑγείαν, καὶ τὸ ὑπάρχον αὐτῆς διαφυλάξαι. διὰ

γὰρ τῶν

γὰρ τῶν αὐτῶν φασὶν ἐρημάτων ποιοῦσα τὴν ὑγείαν καὶ σωτηροῦσα διπλοῦν ἂν ἔχῃ τὸ τέλος. εἰ μὲν οὖν φανερῶς, μὴ ἦν τὰ αὐτὰ θεωρήματα, ἐπ᾽ ἄμφω τὰ τέλη ἄγοντα, διαφερόντων καὶ τῶν τελῶν, διάφοροι ἂν ἦσαν αἱ τέχναι καὶ δύο ἰατρικαί. ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν αὐτὰ θεωρήματα, οἱ δὲ σκοποὶ διαφέρουσι, μία οὖσα τέχνη, διαφέροντας ἂν ἔχοι τοὺς σκοπούς. ἀγνοοῦσι δ᾽ ὅτι ὁ μὲν σκοπὸς τῆς τέχνης εἷς ἐστὶν ἡ ὑγεία. καὶ τὸ τέλος ἓν τὸ τυχεῖν ὑγείας. οἱ δὲ τρόποι τῆς ἐπιτυχίας διαφέροντες. οὐκ ἐξαλλάσσεται οὖν ὁ σκοπὸς, οὐδὲ τὸ τέλος παρὰ τὸν τρόπον τῆς ὑγείας. ἐπιστήμονες γὰρ ἡμεῖς ὄντες τῶν βλάπτειν πεφυκότων, ὅπου μὲν τὰ βλάπτοντα περιαιροῦντες, περιποιοῦμεν τὴν ὑγείαν, ὅπου δ᾽ ἐκκλίνοντες σωτηροῦμεν αὐτήν. τὸ χρήσιμον τοίνυν ἐν ἰατρικῇ δεῖ κρίνειν, σκοποῦντες, ὅτε μὲν, εἰ πρὸς τὸ ποιῆσαι τὴν ὑγείαν φέρει. ὅτε δὲ, τὸ σωτηρῆσαι. τὸ δ᾽ ἀκόλουθον τινὲς μὲν τῇ συνυπάρξει κρίνεσθαι οἴονται, ἀγνοοῦντες, ὅτι πολλὰ μὲν συνυπάρχει ἀλλήλοις, οὐ μὴν ἀκολουθία τις ὁρᾶται ἐν αὐτοῖς. ὥσπερ φαμὲν καὶ τὸ ἡμέραν εἶναι συνυπάρχειν καὶ τὸ ἀναπνεῖν. οὐ μὴν ἀκολουθία ἐστὶν αὐτῷ, οὐ τῇ συνυπάρξει τοίνυν κριτέον τὴν ἀκολουθίαν. ἀλλ᾽ οὗ ἀνασκευαζομένου ἐξ ἀνάγκης τι συνανασκευάζεται. καὶ τιθεμένου τίθεται, ἐκείνῳ ἐκεῖνο ἀκόλουθον ἡγητέον εἶναι. καὶ καθόλου δὲ τῶν κατὰ συνάρτησιν τὰ συνημμένα κρίνοντα, ἐπικρίσει κριτέον, ἐφ᾽ ὧν ἂν δέοι ἐπίκρισιν ἀκόλουθον ποιήσασθαι. πρὸς μὲν οὖν ἐνίων λόγων ἐπίκρισιν, ἀναγκαία ἐστὶν ἡ ἀκολουθία ἐπιζητουμένη. εἰ δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἰατρικῶν θεωρημάτων κρίσιν συμβάλλοιτο, ἴσως ἄν τις ἐπιζητείη. οὐ γὰρ ἐπαρκεῖ ἐπιγνῶναι εἰ ἰατρικόν ἐστι θεώρημα, τὸ χρήσιμόν τε καὶ ἀληθὲς ὑπάρχον. ἀλλ᾽ οὐδὲν ἧττον ἔχεσθαι ἀεὶ τοῦ ἀκολούθου δεῖ. ἐπεὶ οὖν πᾶς λόγος καὶ πᾶν θεώρημα, τοῖς τρισὶ τούτοις κρίνεται. τρεῖς δ᾽ εἰσὶν ἐν ἰατρικῇ αἱρέσεις ἤτοι τῶν λογικῶν, καὶ τῶν ἐμπειρικῶν, καὶ τῶν μεθοδικῶν, φέρε τοῖς κριτηρίοις τούτοις χρώμενοι ἐπισκεψώμεθα καὶ τὰς αἱρέσεις ἵνα τῇ ὑγιεῖ προσθώμεθα. ἀναγκαῖον δὲ τὰ κοινὰ τῶν αἱρέσεων πρῶτον ἐκθέσθαι καὶ τὰ ἴδια ἑκάστων ἑκάστης. εἶθ᾽ οὕτως ἑξῆς τὴν ἐπίκρισιν αὐτῶν ποιήσασθαι. ἔστι τοίνυν κοινὰ τῶν τριῶν αἱρέσεων ταῦτα. ὅτι χρήσιμα τὰ φαινόμενα θεωρήματα. ἀναλογισμός. τήρησις, ἱστορία. ὁμοίου μετάβασις. ὅτι ἄκριτος ἱστορία, οὐ παραδεκτέα τὰ ὄργανα. ὁ τρόπος τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων. ὅτι ἐξ ἄλλων, ἄλλα καταλαμβάνεται. ὅτι τῶν αὐτῶν περιεστώτων, τὰ αὐτὰ ποιητέον. τὸ διὰ προσθέσεων καὶ ἀφαιρέσεων τὴν ὑγείαν τηρεῖσθαι. καὶ τὰς νόσους θεραπεύεσθαι. τὸ δεῖν ἐκκλίνειν τὴν τῶν βλαπτόντων χρῆσιν. πρός τε ὑγείας τήρησιν, καὶ νόσων ἀπαλλαγήν. τὸ τὴν πεῖραν δυνατὴν καὶ χρήσιμον εἶναι πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς προσαγομένης ὕλης, τρόφιμα γὰρ, καὶ ἄτροφα, καὶ καθαρτικὰ, καὶ φθαρτικὰ, πείρᾳ κατείληπται. ἐπὶ τούτῳ τῷ κοινῷ, οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ μεμενήκασιν, οὐ μόνον τὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ τὰ συμφέροντα πείρᾳ εὑρεῖσθαι λέγοντες, οἱ δὲ μεθοδικοὶ ἐπὶ κοινῷ τῷ προειρημένῳ. λέγουσι τι διαφέρον παρὰ τοὺς ἐμπειρικούς. φασὶ γὰρ πρὶν τὰς δυνάμεις τῶν προσφερομένων ἐκμαθεῖν, ἕτερον οὐδὲν χρήσιμον ἐκ τῆς πείρας περιγίνεσθαι. οὐδὲν γὰρ ἐκ τῶν συμφερόντων αὐτῶν ἐκ τηρήσεως δύναται λαμβάνεσθαι, ἁπλῶς τῶν συμφερόντων ἀπό τινων φαινομένων τετηρημένων, οἱ δὲ λογικοὶ μέσοι τούτων κεχωρήκασιν. οὔτω γὰρ πάντα τὰ συμφέροντα, ἐκ τηρήσεως φασὶν, λαμβάνεσθαι, ὡς λέγουσιν οἱ ἐμπειρικοί, οὐ μὴν οὐδ᾽ ἐκ τῆς ἐνδείξεως εὑρίσκεσθαι, ὡς οἴονται οἱ μεθοδικοί. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκ τηρήσεως εὑρίσκεσθαι, ὡς τὰ θανάσιμα καὶ ἰοβόλα. τὰ δ᾽ ἐξ ἐνδείξεως, ἐφ᾽ ὧν τὰ αἴτια εὑρίσκεται, ὁμογνωμονοῦσι τοίνυν οἱ μεθοδικοὶ, τοῖς λογικοῖς, καθ᾽ ὅσον οἴονται ἐξ ἐνδείξεως τὸ συμφέρον λαμβάνεσθαι. τῷ δὲ ἀπὸ διαφερόντων, διαφωνοῦσιν. οἱ μὲν γὰρ μεθοδικοὶ ἀπὸ φαινομένων τινῶν ἐνδεικνύμενα οἴονται τὰ συμφέροντα λαμβάνεσθαι, οἱ δὲ λογικοὶ ἀπὸ φαινομένων μὲν ὁπωσδήπως, ἀπὸ δὲ κεκρυμμένων. ἐπεὶ γὰρ ἀπὸ αἰτίων τὰς ἐνδείξεις ἀξιοῦσι γίνεσθαι, τὰ δ᾽ αἴτια, ᾗ αἴτια ἐστὶν, οὐ φαίνεται. δῆλον ὡς οὐκ ἀπὸ φαινομένων αὐτοῖς αἱ ἐνδείξεις γένοιντ᾽ ἄν. ὁδηγεῖν τε φασὶ τὰ φαινόμενα πρὸς τὴν τῶν ἐπιδείκνυσθαι δυναμένων κατάληψιν. κατ᾽ αὐτὸ οὖν πάλιν συμφωνοῦσιν οἱ ἐμπειρικοὶ τοῖς λογικοῖς. ἀπὸ μηδενὸς φαινομένου τοῦ συμφέροντος ἔνδειξιν γίνεσθαι λέγοντες, ἕτερον δὲ κοινὸν ἐστὶ καὶ ὁμολογούμενον ἅπασιν ἰατροῖς, τὸ τὰ φαινόμενα εὔχρηστα εἶναι. οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ ἐπὶ τηρῆσαι τὰ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, φασὶν εὔχρηστα ὑπάρχειν τὰ φαινόμενα, διὰ τὸ εἶναι τήρησιν ἐπί τισιν αὐτῶν. καὶ ὅτι ἐστὶν ἐξ αὐτῶν τὰ ἐνδείκνυσθαι δυνάμενα καταλαβεῖν, οἱ δὲ μεθοδικοὶ ὡς ἐν τὰ συμφέροντα τὰ φαινόμενα εὔχρηστα εἶναι φασίν. πάλιν ἐνταῦθα κοινὸν μὲν ἐμπειρικοῖς καὶ μεθοδικοῖς, τὸ μὴ κεκρυμμένον ἐκ τῶν φαινομένων καταλαμβάνεσθαι. ἀφ᾽ οὗ τὴν ἔνδειξιν τῶν συμφερόντων γίγνεσθαι. τῶν δ᾽ ἐμπειρικῶν πρὸς τοὺς λογικοὺς κοινόν ἐστι, τὸ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις τὰ συμφέροντα τηρεῖν. τοῖς δὲ λογικοῖς καὶ μεθοδικοῖς κοινὸν, τὸ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις χρήσιμα καταλαμβάνεσθαι. οἱ μὲν οὖν μεθοδικοὶ αὐτὸ φασὶ τὸ συμφέρον ἐκ τῶν φαινομένων καταλαμβάνεσθαι. οἱ δὲ λογικοὶ τὰ ἐνδείκνυσθαι τὸ συμφέρον δυνάμενα, ἐκ τῶν φαινομένων φασὶν εὑρίσκεσθαι, συμφέρον δὲ μηδέν. πρὸς δὲ τοὺς οἰομένους ἐκ τῶν προδήλων αἰτιῶν συμφέρον εὑρίσκεσθαί τι, ὡς ἐπὶ τοῦ σκόλοπος ῥητέον, ὅτι οὐχ ὡς ἀπὸ τῶν φαινομένων, ἀλλ᾽ ὡς ἀπὸ αἰτιῶν εὑρίσκεσθαι τὸ συμφέρον ἐπὶ τούτων. τὸ δ᾽ αἴτιον ᾗ αἴτιόν ἐστιν οὐ φαίνεται, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν συμπτωμάτων καταλαμβάνεται. ἐὰν γοῦν τῇ ἐπιφανείᾳ προσκείμενον ψαμμίον, ἢ σκολόπιον μὴ λυπῇ μὴ δ᾽ εἰς αἴσθησιν ἡμᾶς ἄγει, οὐ καταλαμβανόμενον. ὃ δ᾽ ἐστὶν αἴτιον, τινὸς, ὅτι δὴ ποιεῖν. ὅτι μὲν ἐστὶν αἴτιον, φαίνεται ὡς αἴτιον. τὰ δὲ πρός τι πῶς ἔχοντα καθ᾽ ὃ πρός τι πῶς ἔχει οὐ φαίνονται. αὐτὰ δὲ, τὰ πρός τι φαίνεται οἷον πατὴρ δοῦλος. ἀδελφὸς. καὶ τὰ τοιαῦτα. αὐτὰ μὲν ἕκαστα φαίνεται. αἱ δὲ πρὸς ἕτερα σχέσεις αὐτῶν οὐ φαίνονται. ἐπεὶ τοίνυν τά τε κριτήρια παραδεδώκαμεν τῶν λόγων. καὶ τὰ κοινὰ καὶ ἴδια τῶν αἱρέσεων ἐπεληλύθαμεν, ἑξῆς ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὴν ἐπίκρισιν ἑκάστης τῶν αἱρέσεων ποιήσασθαι. ἔπειθ᾽ οὕτως τῇ ὑγιεῖ δόξῃ προσθέσθαι οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ καὶ μεθοδικοὶ ἀντιλέγοντες τοῖς λογικοῖς ἄχρηστον φασὶν εἶναι τὴν τῶν κεκρυμμένων κατάληψιν. μηδὲν δὲ ἀπὸ κεκρυμμένων χρήσιμον εὑρίσκεσθαι. πρὸς τοῦτο δὲ ἀπαντῶσιν οἱ λογικοὶ, ἰδίως πρὸς ἑκατέραν αἵρεσιν. καὶ πρῶτόν γε πρὸς τοὺς ἐμπειρικοὺς φασίν. ὅτι οὐκ ἐπαρκεῖ τὰ φαινόμενα πρὸς τὸ τηρῆσαι ἐπ᾽ αὐτοῖς τὰ συμφέροντα. χρεία γὰρ καὶ τῶν κεκρυμμένων, ἀπὸ γὰρ τούτων αἱ τῶν συμφερόντων ἐνδείξεις γίνονται. τεκμήριον δὲ, αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς, οὐκ

ἐπὶ πᾶσι τοῖς φαινομένοις τηρεῖ τι, ἀλλ' ἐπί τισιν. ὡς ἂν πλέον τι ἐχόντων τῶν φαινομένων, ἐφ' οἷς τηρεῖν χρή, ὃ οὐ φαίνεται. εἰ δὲ τοῦτο, εὔχρηστα ἂν εἴη τὰ κεκρυμμένα. τὰ οὖν φαινόμενα, ἤτοι ὡς φαινόμενα πρὸς εὕρεσιν τῶν συμφερόντων λαμβάνεται, καὶ πάντα ἔσται χρήσιμα, ἢ οὔ. τὸ μὲν οὖν πάντα λέγειν χρήσιμα εἶναι ἀπίθανον. εἰ δὲ μὴ πάντα ἐστὶ χρήσιμα, ἀνάγκη τοῦ φαίνεσθαι πλέον τι τὰ χρήσιμα ἔχειν. ὅπερ οὐκ αἰσθήσει ὡς ἐστὶ καταλαμβάνειν, ἀλλὰ λόγου. τῷ δὲ λόγῳ τὰ κεκρυμμένα καταλαμβάνεται, χρήσιμος ἄρα λόγος καὶ τὰ κεκρυμμένα. εἰ γὰρ τὰ φαινόμενα ᾗ φαινόμενα ἐστὶ μὴ διαφέρει ἀλλήλων, δηλονότι, ἢ ὁμοίως ἅπαντα πρὸς τήρησιν, ὃ καὶ ἐφ' ἑαυτοῖς χρησιμεύει. ὥστε καὶ ἐπὶ τοῖς ἐλαχίστοις τοῖς τε παρεληλυθόσι καὶ τοῖς ἐνεστῶσιν εἴη ἄν, εἰ τοῦτο ἀδύνατον. πῶς γὰρ ἂν ἐπὶ τῆς στρωμνῆς καὶ τῆς κλίνης ἐφ' ἧς κατεκλίνθη ὁ νοσῶν, καὶ τοῖς ὁμοίοις τηρήσει τις; φανερὸν οὖν ὡς οὐκ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις ὡς φαινόμενα ἐστίν, ἡ τήρησις γίνεται, ὁμοίως γὰρ ἂν ἐπὶ πᾶσιν ἐγίνετο. ἀλλ' ἐφ' ἑτέρῳ τινί, ὃ οὐ φαίνεται. εἰ δὲ τοῦτο, χρήσιμα ἂν εἴη τὰ κεκρυμμένα. ἀλλὰ καὶ πόθεν φασὶ καταλαμβάνεται, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῖς δέ τισι τοῖς φαινομένοις δυνατόν ἐστι τηρεῖν. ἐπὶ δὲ τοῖς δ' οὐκέτι, οὐ ῥᾴδιον γὰρ τοῦτο ἀπ' αὐτῶν τῶν φαινομένων καθ' ὅσον φαίνεται ἐστὶν εἰδέναι, πάντες γὰρ ἂν ἐγίνωσκον καὶ οἱ ἰδιῶται, ἐφ' οἷς φαινομένοις χρὴ τὴν τήρησιν ποιεῖσθαι. καὶ οὐδὲν διέφερεν ὑμῶν ἡ ἐμπειρία τῆς τῶν ἰδιωτῶν ἀπειρίας. εἰ δὲ μὴ προσπίπτει πᾶσιν ἐφ' οἷς φαινομένοις δεῖ τὰς τηρήσεις ποιῆσαι. μόνοις δὲ τοῖς τεχνίταις καταληπτόν ἐστι τοῦτο, τὰ συμφέροντα ἐπὶ τοῖς φαινομένοις, οὐχ ὡς φαινόμενά ἐστι τηρεῖται. ὅτι γὰρ τὸ δὲ μὲν τὸ φαινόμενον ἐφ' οὗ τηρεῖν ἐστί, τὸ δὲ οὐκέτι φαίνεται ἀλλὰ κέκρυπται. χρήσιμον δὲ πάνυ ἐστὶ τοῦτο εἰδέναι. διόπερ χρήσιμά ἐστι τὰ κεκρυμμένα. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, ἐπειδήπερ οἱ ἐμπειρικοὶ λέγουσιν ἐπὶ τοῖς δὲ τοῖς προγεγενημένοις καὶ τοῖς δὲ τοῖς ἐνεστῶσι δεῖν τὰς τηρήσεις ποιεῖσθαι. διὰ τοῦτο γάρ τοι καὶ πολυπραγμονοῦσι τὰ παρεληλυθότα. ἄπειρα δὲ ἐστὶ καὶ τὰ παρόντα. ἐπὶ ἀπείροις δὲ τηρεῖν οὐ δυνατόν. δηλονότι ἀδύνατον ἂν εἴη ἡ τοιαύτη τήρησις. πρὸς δὲ τοὺς μεθοδικοὺς τὰ φαινόμενα ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων εἶναι οἰομένους, ταῦτα λέγουσιν οἱ λοιποί. τὰ φαινόμενα ἐξ ἑαυτῶν ἐστὶ καταληπτά, καὶ τοῖς ἰδιώταις οὖν φαίνεται. ἐπειδὴ δέ, καὶ ἐνδείκνυνται αἱ κοινότητες, συμπροσπίπτει δὲ τοῖς ἐνδεικνυμένοις τὰ ἐξ αὐτῶν λαμβανόμενα, δηλονότι τοῖς ἰδιώταις ἐνδείξονται αἱ κοινότητες. καὶ οὐδὲν τῶν ἰδιωτῶν διοίσετε. ἔτι δ' ἀπὸ τῶν παθῶν ἡ ἔνδειξις τῶν συμφερόντων οὐ γίνεται διὰ τούτων ἐστὶν ἐπιδεῖξαι, τοῦ αὐτοῦ πάθους, οἷον φλεγμονῆς περὶ διαφέροντας τόπους ὑπαρχούσης, οἷον περὶ ὀφθαλμούς, ἢ ἧπαρ, ἢ στόμαχον, οὐ τῆς αὐτῆς θεραπείας, ἀλλὰ διαφόρων δέονται. ὀφθαλμῷ μὲν γὰρ φλεγμαίνοντι ὅπιόν ἐστι κατάλληλα. στομάχῳ δέ, καὶ ἥπατι ἄλλο τι. τὸ δ' ἔλαιον τῷ ὀφθαλμῷ κακωτικόν, τὰ δ' ἄλλα μέρη φλεγμαίνοντα παρηγορεῖ. δῆλον οὖν ὅτι οὐκ ἀπὸ τῶν παθῶν τὰ συμφέροντα λαμβάνεται. τὸ γὰρ αὐτὸ ἐπὶ πάντων παρελαμβάνετο ἂν βοήθημα, τοῦ αὐτοῦ πάθους ὄντος, εἴπερ τὸ πάθος ἐνδεικτικὸν ἐγίνετο τῶν συμφερόντων. ἔστι δὲ καὶ οὕτως ἀνασκευάσαι τὸ ἀρέσκον τῷ μεθοδικῷ, τοῦ αὐτοῦ πάθους περὶ τὸν αὐτὸν ὄντος τόπου, περὶ τὴν διαφορὰν τῆς αἰτίας, διαφόρου θεραπείας οἱ ἄνθρωποι δέονται. οἷον ἐπὶ ἰσχουρίας, ἐὰν μὲν γὰρ ᾖ λίθος, λιθοτόμῳ χρώμεθα. ἐὰν δὲ πλῆθος οὔρου, καθετῆρι. ἐὰν δὲ φλεγμονή, καταπλάσματι. εἰ δ' ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων ἐγίνοντο, ἑνὸς ὑποκειμένου πάθους, μία ἂν καὶ ἡ αὐτὴ θεραπεία παρελαμβάνετο. οὐ παραλαμβάνεται δὲ μία θεραπεία τοῦ αὐτοῦ πάθους ὑποκειμένου, οὐκ ἄρα ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμφερόντων γίνονται. τούτων δὲ κεφαλαιωδῶς τῶν νῦν ἐκτεθέντων, χρήσιμον ἂν εἴη ὑπογράψαι τί ἐστιν ἔνδειξις. καὶ πῶς ἀπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται. καὶ τί τήρησις καὶ ὅπως ἀπὸ τηρήσεως τὸ χρήσιμα τηρεῖται. καὶ τί ἀναλογισμὸς καὶ ὅπως ἀπὸ αὐτοῦ τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται. ὥσπερ τοίνυν τῶν φαινομένων, τὰ μὲν ἐξ ἑαυτῶν εἰσὶ καταληπτά, οἷον, λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, τὰ δὲ τῇ συμπαρατηρήσει καταλαμβάνεται, ὡς τὰ διὰ σημείων γνωσκόμενα. οὕτω καὶ τὰ συμφέροντα, μὲν, ἐνδείξει καταλαμβάνεται. συμπροσπίπτει γὰρ τοῖς ἐνδεικνυμένοις τὰ συμφέροντα, καὶ οὐδενὸς λογισμοῦ χρείαν ἔχει. διὰ τοῦτο γάρ τοι καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζώων, ἀπὸ ἐγκαύσεως καὶ κρύους, καὶ ἁπλῶς ἀπὸ πάντων βλάπτειν πεφυκότων, ἀναχωρεῖ συμπροσπίπτοντα δηλονότι τοῦ συμφέροντος, καὶ ἐπὶ σκόλοπος ἐμπεπηγότος ἢ ἄλλου τινός, οὐδεὶς κατὰ λογισμὸν τὴν αἵρεσιν ποιεῖται. ὅπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἐναργῶς συγκατατεθέντων, πᾶσαν γὰρ ὑπερβαίνουσαν ἀπόδειξιν, ἡ διάνοια ἡμῶν συγκατατίθεται τῷ ἐναργεῖ, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἐνδείξεως καταλαμβανομένων γίνεται. σώζεται οὖν ἀναλογία τις τῇ ἐνδείξει, πρὸς τὰ φαινόμενα καὶ τὰ ἐναργῆ, ὅταν γὰρ τοῖς βλάπτουσι συμπίπτῃ τὸ συμφέρον, τότε οὔτε παρατηρήσει, οὔτε λογισμῷ χρώμεθα. αὐτὰ γὰρ τὰ βλάπτοντα ἐνδείκνυται τὸ συμφέρον. ἡ δὲ τήρησις ἀναλογίαν τινὰ ἔχει πρὸς τὰ διὰ σημείων καταλαμβανόμενα, ὡς γὰρ ἐκεῖ τῇ συμπαρατηρήσει καταλαμβάνεσθαι λέγομεν, οὕτω κἀνταῦθα τοῦ συμφέροντος ἡ τήρησις γίνεται, ἐπὶ γάρ τισι πλειστάκις κατὰ τὸ αὐτὸ ἀπηντηκόσιν ἄνευ τῆς καταλήψεως τοῦ ποιοῦντος, αἰτία ἡ τοῦ συμφέροντος τήρησις γίνεται, ὡς ἐπὶ αἱμωδίας ἡ ἀνδράχνη. οὔτε γὰρ τὸ συνεκτικὸν αἴτιον ἐνταῦθα γε δηλοῖ, οὔτε λογισμῷ τινί, τὸ συμφέρον εὑρίσκεται. ἐπὶ τῶν ὑοσκύαμον εἰληφότων ἤ τι τοιοῦτον δηλητήριον προσενηνεγμένων, κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ θεραπεία, ἔκ τε τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ τόπου παραλαμβάνεται, ἀπορίᾳ δὲ τοῦ αἰτίου, ὕστερον ἤδη τοῖς τετηρημένοις χρώμεθα. τὸν μὲν γὰρ ἔμετον ἐν ἀρχῇ παραλαμβάνομεν, τοῦ αἰτίου ἐνδεικνυμένου τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ, καὶ τοῦ τόπου τὸν τρόπον τῆς προαιρέσεως ὑποβαλόντος. ὕστερον δὲ δὴ ἀγνοοῦντες τὴν αἰτίαν τοῖς τετηρημένοις. οἴνῳ, καὶ γάλακτι χρώμεθα. ἀναλογισμῷ δὲ τὸ χρήσιμον καταλαμβάνεται, ὅταν ἀγνοῆται μὲν ἡ αἰτία. τήρησίς τε μὴ δὲ μία ὑπάρχῃ. ὁμοιότατον δ' ἐκ τῶν συμπτωμάτων ᾖ. ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἀπὸ μὲν ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον ληφθῆναι οὐ δύναται. ἀγνοεῖται γὰρ τὸ αἴτιον. τηρήσεώς τε οὐδὲ μιᾶς γεγενημένης, ἀναγκαζόμεθα τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων προσέχοντες μεταβαίνειν ἐπὶ τὸ ὅμοιον. ἀπὸ γὰρ αἱμόρροου τινὸς δηχθέντα, ἔπειτα αἱμορραγοῦντα, τὴν αἰτίαν καθ' ἣν τοῦτο πάσχει μὴ εἰδότες, μὴ δὲ τετηρηκότες, τοῖς πρὸς τὰς ἐκ διαιρέσεως αἱμορραγίας ποιοῦσι χρώμεθα. κατά τοι τοῦτον δή τινα λόγον καὶ οἱ κνιδιακοὶ ἰατροὶ τοὺς ἐν πνεύμονι πύον ἔχοντας θεραπεύειν ἐπειρῶντο, τῇ τοῦ ὁμοίου μετα-

βάσει

βάσει χρώμενοι, ἐπεὶ γὰρ πᾶν τὸ ἐν πνεύμονι ὑπάρχον διὰ βηχὸς ἀναφέρεται, ἐξέλκοντες τὴν γλῶτταν ἐνίεσάν
τι εἰς τὴν ἀρτηρίαν ὑγρὸν τὸ σφοδρὰν βῆχα κινῆσαι δυνάμενον. ἵνα διὰ τῆς ὁμοιότητος τοῦ συμπτώματος ἀνακα-
θαρθῇ τὸ πῦον. ὁ γοῦν ἀναλογισμὸς γίνεται ἐπὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει· ἀναλογιζόμενοι γὰρ μεταβαίνομεν, ἀπὸ τῶν
ὁμοίων, εἰς τὰ ὅμοια. οἱ δ' ἐμπειρικοὶ ἑτέρως, καὶ οὐχ ὡς ἡμεῖς τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηνται. φασὶ γὰρ γίγνεσθαι
τὴν τοῦ ὁμοίου μετάβασιν ἀπὸ βοηθήματος εἰς βοηθήματα. ἢ ἀπὸ παθῶν, ἐπὶ πάθη. ἀπὸ μὲν βοηθήματος ἐπὶ βοη-
θήματα, οὕτως. ὅταν γὰρ τὰ αὐτὰ συμπτώματα τοῖς παραλαμβανομένοις προσῇ, τότε τὴν ὁμοίου μετάβασιν
ποιούμεθα. ὡς ἀπὸ μήλου ἐπὶ μέσπιλον. ἀλλὰ ῥητέον πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἀδύνατός ἐστιν ἡ τοιαύτη τῆς ὁμοίου ὑμῖν με-
τάβασις. πότερον γὰρ λογισμῷ χρώμενοι, μεταβαίνετε ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ἢ τηρήσει. εἰ μὲν γὰρ τηρήσει, τήρησις
ἐστὶ τὸ γινόμενον καὶ γινωσκόμενον, καὶ οὐχ ὁμοίου μετάβασις. εἰ δὲ λογισμῷ, ἐρωτητέον αὐτούς, πότερον τῇ πάντων τῶν
10 συμπτωμάτων ὁμοιότητι προσέχοντες μεταβαίνουσιν ἀπὸ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ἢ τινῶν, εἰ μὲν οὖν τῇ πάντων
φήσουσιν οὐδὲν εὑρεθήσεται κατὰ πάντων τινὶ ὅμοιον. τὰ γὰρ κατὰ μηδ' ὁτιοῦν διαφέροντα ἀλλήλων, ταῦτα ἐστὶ
καὶ οὐχ ὅμοια. εἰ δὲ τῇ τινῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητι φήσουσιν ἀρκεῖσθαι, πότερον ταῖς κατὰ τὸ σχῆμα ἢ χρῶ-
μα ὁμοιότησι φήσομεν προσέχετε, ἢ ταῖς κατὰ σκληρότητα, ἢ μαλακότητα. ἢ μᾶλλον ταῖς κατὰ γεῦσιν καὶ
εὐώδη ἢ κατά τι τοιοῦτον τὴν ὁμοιότητα κρίνετε. ἂν δ' ἡ τῇ κατὰ γεῦσιν λέγουσιν. ἢ κατ' ἄλλ' ὁτιοῦν, προδήλως
ὁμολογήσωσι τὰ ὠφελεῖν ἄν, καθ' ὅτι ὠφελεῖ ἂν καταλαμβάνειν. ἐξ οὗ δῆλον ὡς καὶ τὰ βλάπτοντα καθ' ὅτι
βλάπτει, ἀναγκασθήσονται ὁμολογεῖν εἰδέναι. τῇ γὰρ ἐναντιότητι τῇ πρὸς τὰ βλάπτοντα τὰ ὠφελοῦντα ὠφε-
λεῖ. εἰ τοίνυν τὸ μέσπιλον κατὰ τὸ ἐμφερῆ τῷ μήλῳ τὴν γευστὴν ἔχειν ποιότητα, ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν αἱρεῖται, ἰστέον
ὅτι τῇ κατὰ τὴν γεῦσιν ὠφελεῖ ποιότητι. καὶ ἐπεὶ αὕτη πρόδηλος ἐστὶ στύφουσα, συμπροσάπτει τῇ καταλήψει
ταύτῃ, τὸ ἐναντίας εἶναι ποιότητος ἢ δυνάμεως τὰ βλάπτοντα. εἰ δὲ καταληπτὴ αἰτία ὑπεναντίου τε τὰ βοηθή-
20 ματα, δῆλον ὅτι καταληπτὰ ἐστὶ τὰ κεκρυμμένα καὶ χρήσιμα γιγνώσκεσθαι. πῶς μὲν οὖν ἀπὸ ἐνδείξεως τὸ χρήσιμον
καταλαμβάνεται, εἴρηται. νῦν δὲ τὰς ὑπογραφὰς ἑκάστου αὐτῶν ἐκθησόμεθα. ἔστι τοίνυν ἔνδειξις ἡ συμπροσά-
πτουσα κατάληψις τοῦ ὠφελοῦντος ἅμα τῇ τοῦ βλάπτοντος καταλήψει. ἄνευ τηρήσεως ἢ λογισμοῦ. πεῖρα δ' ἐστὶ τῶν
πλειστάκις καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἑωραμένου κατάληψις καὶ μνήμη. ἢ οὕτως. ἔνδειξίς ἐστιν ὅταν καταλαμβανομένοις
πράγμασι συμπροσάπτῃ τὸ συμφέρον, ἄνευ ἀποδείξεως καὶ παρατηρήσεως. πεῖρα δ' ἐστὶν ἡ τῶν πλειστάκις καὶ κατὰ
τὸ αὐτὸ ἑωραμένων τήρησίς τε καὶ μνήμη. ἔστι δέ, τὸ αὐτὸ τήρησις ὅ, τι καὶ πεῖρα. ἀναλογισμὸς δ' ἐστὶ σύγκρισις καὶ κατάλη-
ψις αἰτίων ὠφελούντων ὁμοιότησιν. ἑξῆς τοίνυν τὰ ἴδια ἑκάστης αἱρέσεως ἐκθέμενοι, τὴν ἀντίρρησιν πρὸς ἑκάστην αὐ-
τῶν, λέγω δὴ τῶν ἐμπειρικῶν καὶ μεθοδικῶν, ποιησόμεθα. ἔστι δὲ ἴδια τῶν ἐμπειρικῶν ταῦτα. ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς
τήρησις τῶν ὠφελούντων ἡ ἱστορία. ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις. ὡς ἐκεῖνοι γίνεσθαι ἀξιοῦσιν. ἄλλῳ γάρ τινι τρόπῳ, οἱ λο-
γικοὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κέχρηνται, ὡς προϊόντες δείξομεν τὴν διαφοράν. δεῖ δὲ τὸν ἀντιλέγοντα τοῖς ἐμ-
30 πειρικοῖς, κατὰ δύο τρόπους τὴν ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησιν ἀποκτᾶσθαι. ἡ μὲν γὰρ τῶν δυναμένων τήρησις, κοι-
νή. ἡ δὲ ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν, ἰδία ἐκείνων. ἤτοι γὰρ χρή, ὡς ἀδύνατον αὐτὴν παντάπασιν ἀναιρεῖν. ἢ συγχωρεῖν μὲν δύ-
νατον, ἄνευ δὲ λόγου ἀποφαίνειν αὐτήν, ἀδύνατον. πρῶτον τοίνυν ὅτι καὶ ἄνευ λόγου ἀποφαίνειν αὐτήν, ἀδύνατος
ἡ τήρησις. διὰ τούτων ἄν τις ἐπιδείξειεν, ὁμολογοῦσιν οἱ ἐμπειρικοὶ ὅτι οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς φαινομένοις συμπτώ-
μασι τὴν τήρησιν, ποιοῦνται. οὔτε γὰρ ἐπὶ ξανθότητος φέρε ἢ λευκότητος, ἢ σιμότητος ἢ γρυπότητος τηρεῖν
φασί. καί τοι καὶ ἐπὶ χρωμάτων διαφορὰς τηροῦσι τινά, ὡς ἐπὶ τῶν ἰκτερικῶν. καὶ ἐπὶ σχήματος, καὶ ὡς ἐπὶ τῶν καταγμά-
των, καὶ τῶν ἐξαρθρήσεων. ἀλλ' οὔτοι γε καὶ ἐπὶ τοῖς προειρημένοις, ὥσπερ γάρ φασιν οἱ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέ-
ροντα λαμβάνειν λέγοντες, οὐ πάντα ἐνδείκνυσθαι λέγουσιν. οἵ τε γοῦν μεθοδικοὶ τινὰ τῶν φαινομένων ἐνδείκνυσθαι
φασὶ καὶ οὐ πάντα. οἵ τε λογικοὶ τῶν κεκρυμμένων καὶ οὐ πάντα. οὕτω καὶ οἱ ἐμπειρικοί, οὐκ ἐπὶ πᾶσι τοῖς συμπτώμα-
σι τὴν τήρησιν; ἀλλ' ἐπί τισι ποιεῖσθαι φασίν. οὔτε γὰρ τὰ γεγονότα πάντα οὔτε τὰ παρόντα χρήσιμα οἴονται πρὸς τή-
40 ρησιν εἶναι. οἷον δέδηχταί τις ὑπὸ κυνὸς λυττῶντος. πολυπραγμονεῖ παρελθὼν ὁ ἐμπειρικὸς μόνον, εἰ ὑπὸ λυτ-
τῶντος. τῶν δ' ἄλλων τῶν προγεγονότων ἐξετάζει οὐδὲ ἕν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς παροῦσιν. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ ἁπλό-
τητι τριχῶν ὡς ἔφην ἢ οὐλότητι. ἐπιζητεῖν οὖν ἄξιον παρ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν. δι' ἣν οὐκ ἐπὶ πάντων τῶν συμπτωμά-
των, ἀλλ' ἐπί τινων τὰ συμφέροντα τηροῦσιν. μηδὲν διαφερόντων τῶν συμπτωμάτων, καθὰ φαινόμενα ἐστί, τῶν τε ἐφ'
οἷς ἡ τήρησις γίνεται, καὶ τῶν ἄλλων ἀχρήστων. τί οὖν ἐστὶ τὸ ἐνδεικνύμενον τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων, εἰπάτωσαν.
πότερον φαινόμενον. ἢ κεκρυμμένον; εἰ μὲν οὖν φαινόμενον φήσωσιν εἶναι, ᾧ διακρίνεται τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμά-
των, καὶ ἐφ' οἷς δεῖ τὴν τήρησιν γίγνεσθαι, φήσομεν πάλιν τοῦτο τὸ φαινόμενον μηδενὶ διαφέρειν τῶν συμπτωμάτων
καθ' ὃ φαίνεται τῶν ἀχρήστων συμπτωμάτων. εἰ δ' αὖ κεκρυμμένον φήσειεν εἶναι τὸ ἐνδεικνύμενον, τὰ χρήσιμα τῶν
συμπτωμάτων, ὁμολογήσουσιν τὰ κεκρυμμένα πρὸς τὴν τήρησιν τῶν συμπτωμάτων χρήσιμα εἶναι. ἀλλὰ μὴν τὰ
κεκρυμμένα οὐδενὶ ἄλλῳ ἢ λόγῳ καταληπτὰ εἰσίν. ὥστε εἰ χρήσιμον μὲν ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις ἐστὶ
50 τῶν κεκρυμμένων, καὶ οὐδενί, ἢ λόγῳ ταῦτα καταλαμβάνεται, δῆλον ὡς ἀδύνατος ἄνευ λόγου ἡ τήρησις γίνεται.
διὰ τούτου μὲν οὖν τοῦ λόγου προσαναγκάζειν αὐτοὺς ὁμολογεῖν, χρήσιμον εἶναι πρὸς τήρησιν τὸν λόγον. οἱ δὲ ἀπαντῶν-
τες πρὸς ἡμᾶς λέγουσι καὶ τῶν συμπτωμάτων τὰ χρήσιμα τῇ πείρᾳ κατειληφέναι. καὶ ὅτι ἐπὶ μὲν τοῖς δε τοῖς συμ-
πτώμασι χρὴ τηρεῖν. ἐπὶ δὲ τοῖς δ' οὐκ ἔτι. καὶ τοῦτο, τετηρηκέναι. πρὸς τοῦτο βραχὺς ἐστὶν ὁ λόγος. ἀπείρων γὰρ ὄν-
των συμπτωμάτων ἐφ' οἷς οὐ χρὴ τηρεῖν, ἀδύνατον ἦν τετηρηκέναι ἐφ' ἅπασι τοῦτο αὐτό, ὅτι οὐ χρὴ ἐπ' αὐτοῖς
τηρεῖν, ἐπ' ἀπείροις γὰρ τηρεῖν ἀδύνατον. τελευταῖον οὖν αὐτοῖς πάντοθεν συνελαυνομένοις λείπεται λέγειν,
κατὰ ἀποκλήρωσιν ἐληλυθέναι. ἐπὶ μὲν τοῖς δε τισὶ συμπτώμασι τηρεῖν. ἐπὶ δὲ τοῖς δε, μηκέτι, οὗ τί ἂν εἴη γε-
λοιότερον. οὗτος μὲν οὖν ὁ λόγος ταύτῃ τελευτᾷ. ὅτι δ' ἀδύνατός ἐστιν ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις. διὰ τού-
των ἐπιδείξομαι. φασὶ τοίνυν οἱ ἐμπειρικοὶ ὅτι ἡ τήρησις οὐκ ἐφ' ἑνί, οὔτ' ἐπὶ δύο, ἀλλ' ἐπὶ πλείοσι καὶ πλειστά-
κις τοῖς θεωρημένοις καὶ ὡσαύτως ἔχουσι γίνεται, φαινομένων οὖν αὐτῶν εἰ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τῶν συμπτω-

μάτων τὰ συμφέροντα τηροῦσιν. ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι τηρεῖν φήσουσιν. ἐὰν γοῦν ἐπὶ μὲν τοῦ δε, πυ-
ρετὸς φέρε ἢ καὶ φλεγμονή· ἐπὶ δὲ τοῦ δε, ἀπόκρισις χολῆς δι᾽ ἐμέτου ἢ δι᾽ ἕδρας γίνηται, οὐχ οἷον τὴν αὐτὴν
ποιήσασθαι τήρησιν. ὅτι οὖν οὐκ ἐξαρκεῖ κατὰ τὸ γένος τὰ αὐτὰ εἶναι συμπτώματα, οὐδαμῶς φήσουσιν. ὅτι δὲ καὶ κα-
τὰ τὸν ἀριθμὸν ἴσα εἶναι δεῖ. ἐὰν γὰρ τὰ αὐτὰ μὲν ᾖ συμπτώματα μὴ πάντα δέ, ἢ πλείω, ἐξαλλάσσεται ἡ συνδρο-
μή, καὶ ἑτέρας χρεία τηρήσεως. δεῖ γὰρ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γένεσι, καὶ τοῖς ἴσοις ἀριθμοῖς τὴν τήρησιν γίνεσθαι. ὅπως
δ᾽ ἐξαλλάσσεται ἡ πᾶσα θεραπεία περὶ τοῦ πλεονασμοῦ, καὶ ἐνδείας συμπτωμάτων, ἐντεῦθεν σκεπτέον. ἔστι οὖν
τις ἐπὶ τῆς φλεγμονῆς τετηρημένη θεραπεία, ἂν οὖν ἕν τι σύμπτωμα περιέλῃ τῆς φλεγμονῆς, οἷον τὴν αἴσθη-
σιν, ἐξαλλάσσεται καὶ ἡ θεραπεία. αὕτη γὰρ τῆς φλεγμονῆς σκίρρος γίνεται. καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ θεραπεία ἁρμόζει. οὕτω μὲν οὖν πα-
ρὰ ἔνδειαν συμπτώματος ἐξαλλάσσεται, ἡ θεραπεία. παρὰ δὲ πλεονασμὸν οὕτως. ἂν τῇ φλεγμονῇ πυρετὸς ἢ συ-
10 γκοπὴ προσγένηται, ἅμα τῷ πλεονασμῷ τῶν συμπτωμάτων, ἡ διαφέρουσα μὲν γίνεται συνδρομή, διαφέρουσα δὲ
καὶ ἡ θεραπεία παραλαμβάνεται. καὶ οὐ μόνον κατὰ γένος ταῦτα εἶναι δεῖ συμπτώματα καὶ κατὰ τὸν ἀριθ-
μὸν ἴσα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ μέγεθος δεῖ μήθ᾽ ὑπερβάλλειν, μήτ᾽ ἐλλείπειν. καὶ γὰρ παρὰ τὰ μεγέθη τῶν συμπτω-
μάτων ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. ταῖς μὲν γὰρ ἐπιπολῆς διαιρέσεσιν οὐ ῥάπτομεν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἀσιτίᾳ αὐτοῖς χρήσομεν,
διαιρέσεως δὲ μεγάλης γεγενημένης καὶ ἀσιτίαν παραλαμβάνομεν καὶ φλεβοτομίαν καὶ ἀκτῆρας καὶ τὰ ὅμοια.
καὶ οὐκ ἐπαρκεῖ τῷ γένει τὰ αὐτὰ εἶναι συμπτώματα. καὶ τῷ ἀριθμῷ ἴσα. καὶ τῷ μεγέθει ὅμοια. ἀλλὰ καὶ χρό-
νον δεῖ τῇ τηρήσει παραλαμβάνεσθαι. ἄλλα γὰρ ἀρχομένων τῶν νοσημάτων βοηθήματα παραλαμβάνεται. ἄλλα δ᾽ ἀ-
κμαζόντων. ἀρχομένων τῶν νούσων ἤν τι δοκέει κινέειν, κίνει. ἀκμαζουσῶν δέ, ἡσυχίην ἔχειν ἔφη Ἱπποκράτης. καὶ
φλεγμονῆς δὲ ἀρχομένης μέν, τοῖς ἀποκρουστικοῖς χρώμεθα. μετὰ δὲ ταῦτα καταπλάσμασι καὶ τοῖς διαφορεῖν τὸ
ἐπενεχθὲν δυναμένοις. δεῖ δὲ καὶ τὴν τάξιν τοῖς εἰρημένοις συμπαρατηρεῖν. καὶ γὰρ παρὰ τὴν τάξιν ἐξαλλάσσεται
20 ἡ συνδρομή. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὴν θεραπείαν ἐξαλλάσσεσθαι ἀναγκαῖον. ἄλλως γὰρ τοὺς μανέντας, εἶτα πυρέξαντας
θεραπεύομεν. καὶ ἄλλως τοὺς πυρέξαντας, εἶτα μανέντας. καὶ γὰρ ὀλέθρια καὶ οὐκ ὀλέθρια παρὰ τὴν τάξιν
τῶν συμπτωμάτων, ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐστὶ δῆλον, τὰ πάθη γίνεται. πυρετὸς μὲν ἐπὶ σπασμοῦ. οὐ
μόνον ἀκίνδυνος, ἀλλὰ καί, λύει τὸ νόσημα. ἐπὶ πυρετοῦ δὲ σπασμὸς ὀλέθριος. ἐξαλλασσομένης δὲ τῆς συν-
δρομῆς παρὰ τὴν τάξιν τῶν συμπτωμάτων, ὡς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐστὶ δῆλον ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν. καὶ τὴν
θεραπείαν διαφέρειν. ἐπεὶ τοίνυν οὐ μόνον ταυτὰ τῷ γένει τὰ συμπτώματα καὶ τῷ ἀριθμῷ ἴσα τε καὶ τῷ μεγέ-
θει, ὅμοια εἶναι δεῖ. ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τὴν τάξιν τὴν αὐτὴν φυλάττεσθαι ἀναγκαῖον, εἰ μέλλοι ὑγιὴς ἡ
τήρησις ἔσεσθαι. ἀδύνατον δ᾽ ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ, μὴ ὅτι πλείοσιν, ἀλλὰ καὶ δυσὶν ἀρρώστοις τὰ εἰρημένα πάντα ὁμοίως
συμβῆναι. δῆλον ὡς ἀδύνατος ἔσται ἡ ἐπὶ τῇ συνδρομῇ τήρησις. ὅτι δ᾽ ἀδύνατον τὰ εἰρημένα πάντα ἐπὶ πᾶσιν ἢ
πλείοσι συγχωρῆσαι, διὰ τούτων ἄν τις ἐπιδείξειε παρὰ τὴν αἰτίαν καὶ τοὺς πάσχοντας τόπους, καὶ τὰς ἡλι-
30 κίας, καὶ περὶ τὰ ἔθη, καὶ περὶ τὰ μεγέθη τῶν συμπτωμάτων, καὶ περὶ τὰς φύσεις, καὶ περὶ τὰς ὥρας, καὶ
τὰς χώρας διαφέροντα τὰ πάθη γίγνονται, ἀδύνατον πάντως δυσὶ συγχωρῆσαι ἀνθρώποις ὡς ὁμοίως κατὰ
* πάντα ἔχουσι. διόπερ ἀδύνατος ἐστὶν ἡ ἐπὶ ταῖς συνδρομαῖς τήρησις. κἂν δύο δ᾽ ἀπαράλλακτοι εὑρεθῶσιν, οὐδ᾽ οὕ-
τως ἡ τήρησις δυνατή, διότι ἐπὶ πλειόνων αὐτὴν γενέσθαι δεῖ. ἀλλὰ πῶς φασὶ τὸ ἑαυτῶν ὑμεῖς κατασκευάζε-
τε δόγμα. δοκοῦμεν γὰρ αὐτοῖς ἀδυνατοῦντες τηρεῖν καὶ ἐπὶ τοῖς συμπτώμασι καὶ ἐπὶ ταῖς δυνάμεσι. ὅτι γὰρ
ὁ ἐλλέβορος καθαίρει καὶ τὰ ἐπὶ τῶν ἰοβόλων, τηρήσει κατείληπται. καὶ ἐπὶ τῇ αἱμωδίᾳ ἡ αἰτία οὐ μὴν κατεί-
ληπται, ὅτι δ᾽ ἀνδράχνη λύει αὐτὴν τετήρηται. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτούς, ὅτι ἡμεῖς μὲν τὰ χρήσιμα τῶν συμπτω-
μάτων περιορίζοντες τῇ πρὸς τοὺς σκοποὺς ἀναφορᾷ, καὶ τῇ χρείᾳ τὸ χρήσιμον κρίνομεν, κατειληφότες οὖν καὶ τὰ ἀπὸ
τῶν αἰτιῶν ἐπιφερόμενα ἅπαντα συμπτώματα ὡς τὸ βάρος. καὶ τὰ ἀπὸ τῶν τόπων, ὡς τὸ δυσπνοεῖν. καὶ τὰ ἀπὸ τῆς δυ-
νάμεως, ὡς τὸ λειποθυμεῖν. εὑρίσκομεν ὅτι ταῦτα μὲν χρήσιμα. τὰ λοιπὰ δ᾽ ἄχρηστα. ἐπεὶ οὖν περιεγράψαμεν
40 τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων τῇ πρὸς τοὺς σκοποὺς ἀναφορᾷ. ὅσα μὲν αἰτίας, ἢ τόπου, ἢ δυνάμεως ἐστὶ συμπτώ-
ματα, ταῦτα χρήσιμα νομίζομεν. ὅσα δὲ μή, ἄχρηστα, κἂν μὴ καταλαμβάνομεν οὖν, μήτε τὰς νοσαζούσας αἰτίας,
μήτε τοὺς πεπονθότας τόπους τῷ δύναμιν ἔχειν διακριτικὴν ὡς ἔφην συμπτωμάτων χρησίμων τε καὶ ἀχρήστων.
κἂν μὴ δυνάμεθα τὰς τηρήσεις ποιεῖσθαι ἐπὶ τοῖς ποιήσασιν ὡς ἐπ᾽ αἰτίοις ἢ πεπονθόσι τόποις. οἷον αἵματος ἐνο-
χλοῦντος, μὴ κατειληφότες ὅτι αἷμά ἐστι τὸ νοσάζον. ἀπὸ δὲ τοῦ βάρους τοῦ ἐπιφερομένου συμπτώματος ὅτι αἰτία ἐστὶ
τὸ βάρος ὁρμώμενοι τηρεῖν ἐπ᾽ αὐτοῖς δυνάμεθα. οὕτω καὶ ἐπὶ τῇ δυσπνοίᾳ, οὐκ εἰδότες, ὅτι κοιλίας, ἢ πνεύμονος, ἢ
ἥπατος, ἢ διαφράγματος, ἢ τινὸς ἑτέρου τόπου πάσχοντος ἐστὶ σύμπτωμα μόνον δ᾽ ὅτι τόπος ἐστὶ εἰδότες τηρῆσαι,
ἐπ᾽ αὐτοῖς δυνάμεθα. ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῷ τόπῳ αὐτῷ. ὅσα δὲ μήτε τόπου ἐστὶ συμπτώματα μήτε αἰτίας μήτε δυνά-
μεως, ὡς παρέλκοντα παραιτούμεθα. τὴν εὐχρηστίαν οὖν καὶ τὴν ἀχρηστίαν ἐφ᾽ οἷς τηροῦμεν σκοποῖς πρὸς τοὺς ἐμ-
πειρικοὺς ῥητέον. ὅτι ἡμεῖς ἐπὶ μόνοις τοῖς γένεσι τῶν συμπτωμάτων τηροῦμεν. ἐφ᾽ ὧν μήτε δυνάμεως, μή-
50 τε καιροῦ, μήτε μεγέθους, μήτε τάξεως, μήτ᾽ ἄλλου τινὸς χρεία ὡς ἐπὶ αἱμωδίᾳ τὴν ἀνδράχνην. τί
οὖν κωλύει φήσουσιν ἴσως καὶ ἡμᾶς οὕτω τηρεῖν. ἂν ἐπὶ τούτων φήσωμεν, ἐφ᾽ ὧν γένος συμπτωμάτων
τηρεῖται, ὥς που καὶ ἡμεῖς ἔμπροσθεν τῶν λοιπῶν ἐφ᾽ ὧν χρεία καιροῦ καὶ μεγέθους καὶ δυνάμεως μηκέτι
συμφωνεῖται ἡμῖν. ἐὰν δὲ λέγωσιν ὅτι ἐπὶ αἱμόρρου δήγματος πλείονα παρακολουθεῖ συμπτώματα καὶ
οὐδὲν ἐπὶ τούτων τετηρήκατε. τίν᾽ ἂν φήσομεν, ὅτι οὐκ ἐπὶ τοῖς συμπτώμασιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ προκαταρκτικῷ
αἰτίῳ τηροῦμεν. ἐπιζητοῦμεν δὲ τὰ συμπτώματα εἰς κατάληψιν τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων, ἐφ᾽ οἷς τετηρή-
καμεν. ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν αἰτίαν καὶ ἀποροῦντες κατ᾽ ἔνδειξιν θεραπείας, τὴν ἐπὶ ταῖς προκαταρκτικαῖς αἰτίαις
τήρησιν παραλαμβάνομεν. τηροῦμεν δὲ οὐ μόνον ἐπὶ αἰτίοις, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τόπῳ ἐν ᾧ. ἐπὶ οὖν τῇ τοῦ ἥπατος πείσει
καὶ ἐπὶ σπληνὸς πείσει τετηρήκαμεν τινά. ἂν δὲ λέγωσιν ἐν ἑκάστῳ τοῦτο σύμπτωμα παρακολουθεῖ, φήσομεν ἔστιν ὅτι
οὐχ ἕν, ἀλλὰ πολλά. πολυπραγμονοῦμεν δὲ τὰ πολλά, καὶ οὐχ ἵνα ἐπ᾽ αὐτοῖς τηρήσωμεν, ἀλλ᾽ ἵν᾽ ἐφ᾽ ᾧ τηροῦμεν κα-

ταλάβωμεν

ταλάβωμεν ἐπὶ τῶν ἡπατικῶν πεπονθέναι τὸ ἧπαρ, ἐφ᾽ ᾧ τήρησις γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. ὡς ἐπὶ τὸ
πολὺ δὲ ἐπὶ τῇ προκαταρκτικῇ αἰτίᾳ τήρησις γίνεται. οὐ γὰρ ἐπὶ τῇ αἱμωδίᾳ ἡ ἀνδράχνη τετήρηται, ἀλλ᾽ ἐπὶ
τῇ ἀπὸ τῶν ὀξέων ἢ στρυφνῶν γεγενημένῃ διαθέσει. τὴν γοῦν ἀπὸ ῥεύματος αἱμωδιῶντας ἢ διεμέτον, ἢ προϊόντι τι
νῶν οὐδὲν ὠφελεῖ ἡ ἀνδράχνη. ἐπιζητήσαντες οὖν πρότερον τὴν αἰτίαν ἀφ᾽ ἧς γέγονεν ἡ αἱμωδία, ἔπειθ᾽ οὕτως αὐ
τῇ χρώμεθα. τὰ δὲ παραλαμβανόμενα ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐκ ἐναντιοῦται ταῖς προκαταρκτικαῖς αἰτίαις. οὐ γάρ
ἐστιν ἀλλὰ ταῖς συνεκτικαῖς. ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὸ τὰς ἐπιδρομὰς τήρησιν ἔχειν εὐλόγως ἂν λέγοιτο. προσ
πύθεσθαι δὲ δεῖ τὸν ἐμπειρικὸν πῶς οἱ καιροὶ τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων τηροῦνται. ἢ τὰ μέτρα τῶν
βοηθημάτων. ἢ οἱ καιροὶ τῶν προσφορῶν. ἢ τὸ ποσὸν αὐτῶν. ὅτι δὲ καὶ ἡ ἱστορία ἡ κατ᾽ αὐτοὺς, ἄχρηστός τε καὶ
ἀδύνατός ἐστι νῦν ἐπιδείξομαι. προσχρῶνται δὲ τῇ ἱστορίᾳ οἱ ἐμπειρικοὶ διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν. πολλάκις γίνε
10 ται τινὰ νοσήματα, ἐφ᾽ οἷς οὐδὲν βοήθημα αὐτοῖς τετήρηται, ἵν᾽ οὖν ἔχωσι καὶ ἐν τούτῳ εὐπορεῖν τινῶν, καὶ μὴ τὸ
αὐτόματον περιμένειν, τῇ ἱστορίᾳ προσχρῶνται, καὶ οὐ διὰ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ συντόμου ἕνεκα παραδόσεως.
ἀδύνατον γάρ ἐστι τὸν μανθάνοντα πᾶσι τοῖς συμπτώμασιν ἐντυχεῖν. καὶ αὐτὴν τὴν τήρησιν ἐπὶ πάντων
ποιήσασθαι. ἵν᾽ οὖν μὴ τῷ αἰῶνι μανθάνῃ τις, ἀλλὰ χρήσαιτό ποτε καὶ τῇ τέχνῃ, διὰ τοῦτο χρήσιμον πρὸς
τὸ ἰατρεύειν τὴν ἱστορίαν φασὶν εἶναι. γίνεται δὲ ἡ ἱστορία ἤτοι τῶν παρόντων, ὡς τὸ ἄνδρας μὲν κτείνουσι
πολὺ δέ τε πῦρ ἀμαθύνει ἢ τῶν προγεγενημένων, ὡς τὸ, κουρῆτές τ᾽ ἐμάχοντο καὶ αἰτωλοὶ μενεχάρ-
μαι. οὐδέποτε δὲ τῶν μελλόντων. τὸ γὰρ, ἔσσεται ἦμαρ ὅταν ποτ᾽ ὀλώλοι ἴλιος ἱρὴ, οὐχ ἱστορία,
ἀλλὰ πρόγνωσις μᾶλλόν ἐστι. κέχρηνται οἱ ἐμπειρικοὶ, ὡς τὸ πολὺ, τῇ προγεγενημένῃ ἱστορίᾳ, λέγουσι γὰρ ἱστορίαν
εἶναι τὴν τῶν πεπειραμένων πολλάκις κατὰ ταυτὰ διήγησιν. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτοὺς ὅτι εἰ μὲν πάντα τὰ ἱστο
ρούμενα λέγουσι ἀληθῆ, τινὰ κριτὴν εἶχεν, καλῶς ἂν παραδέχεσθαι τὴν ἱστορίαν. ἐπεὶ δ᾽ οὐχ οὕτως ἔχει, δεῖ
20 κριτήριόν τι εὑρέσθαι τῆς ἱστορίας, ᾧ διακρινοῦμεν τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ τῶν ψευδῶν. καὶ γὰρ δὴ οὐ μόνον οὐχ ὁμο-
γνωμονοῦσι περὶ τῶν αὐτῶν οἱ ἰατροὶ, ἀλλὰ καὶ τἀναντία δοξάζουσι. τοὺς γὰρ πυρέττοντας οἱ μὲν διὰ λιμοῦ ἦγον, καὶ
οὐδὲ ὕδωρ προσέφερον. οἱ δ᾽ ἐξ ἀρχῆς πτισάνην ἐδίδοσαν. ἄλλοι δ᾽ ἐφυλάσσοντο μήποτε κριθὴν καταπόῃ ὁ ἀρρω
στῶν. Πετρωνᾶς δὲ καὶ κρέα ὕεια ὀπτὰ δίδωσι καὶ οἶνον μέλανα ἀκρατέστερον, ἐμεῖν ἠνάγκαζε, καὶ ὕδωρ ψυχρὸν ἐδίδου πίνειν
ὅσον ἤθελεν. Ἀπολλώνιος δὲ καὶ Δέξιππος οἱ Ἱπποκράτους ἀκροαταὶ, οὐχ ὅπως οἶνον, ἀλλ᾽ οὐδὲ ὕδωρ ἐδίδοσαν. κα-
τασκευασάμενοι δὲ κηρίνους κυάθους οἳ ἦσαν δώδεκα, εἰς τὸ ἕκτην μοῖραν τῆς κοτύλης κυάθων τουτέστι δύο ἢ τρεῖς πα
ρεμέτρουν τοῖς ἀρρωστοῦσι. τοσαύτης οὖν οὔσης ἐναντιότητος πῶς οὐχὶ δεῖ κριτήριον τῆς ἱστορίας πεποιῆσθαι; προσ-
αναγκάσαντες οὖν αὐτοὺς ὁμολογῆσαι ὅτι οὐδὲ ἄχρηστον παραδέχεσθαι τὴν ἱστορίαν. ἄχρηστον γὰρ οὕτως ἐπιδείξο
μεν τὴν ἱστορίαν, ἐρωτήσομεν πότερον λόγῳ, ἢ πείρᾳ κρίνουσι τὴν ἱστορίαν. ἀλλὰ τῷ μὲν λόγῳ οὐ δύνανται. ἐκβάλλου-
σί τε γὰρ αὐτόν. καὶ ἄλλως ᾧ καταλαμβάνεται ἕκαστον τούτων, καὶ κρίνεται. πείρᾳ δὲ τὰ ὠφελοῦντα
30 κατειλῆφθαι λέγουσι. πείρᾳ γ᾽ οὖν καὶ κριθῆναι δεῖ. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. ἱστορή
σαντός τινος, ὅτι ἠχῶν ψύχει, εἰ μέλλει κριθήσεσθαι ἡ ἱστορία, δεῖ τῷ αὐτῷ κριτηρίῳ χρήσασθαι, ὥσπερ ὁ ἱστορῶν κα
τέλαβεν. ὁ μὲν οὖν λογικὸς ἀπὸ τῆς αἰτίας ἱστορίαν κρῖναι δυνήσεται. ἱστορήσαντος γάρ τινος ὅτι ἀνθρώπῳ
διατεταμένα τὰ ἀγγεῖα ἔχοντι καὶ βαρυνομένῳ αἱμορραγία ἐγγενομένη περιέγραψε τὸ δυσαρέστημα, καὶ τὸ
βάρος ἐπικρίνει τοῦτο εἰ ἔστιν ἀληθὲς εἰς τὴν αἰτίαν ἀφορῶν τὴν ἐπιφέρουσαν τὰ συμπτώματα. καὶ σκοπῶν
εἰ οἷά τε εἴη ἡ αἱμορραγία ὑπεναντιοῦσθαι τῇ αἰτίᾳ. εὑρίσκων δ᾽ ὅτι τὸ μὲν βάρος καὶ ἡ διάτασις ἐκ πλήθους
συμβαίνει. ἡ δ᾽ αἱμορραγία μειωτικὴ τοῦ πλήθους ἐστὶ, κατείληφεν ὅτι ἡ ἱστορία ἀληθής ἐστι, καὶ οὐδενὸς ἑτέρου
πρὸς τὴν ἐπίκρισιν προσδεῖται. ἐφ᾽ ὧν δὲ τὴν αἰτίαν οὐ καταλαμβάνομεν, τὴν ἱστορίαν αὐτὴ ἡ πεῖρα κρί-
νει. ἂν γὰρ ἱστορεῖν τις αὐτῷ φαίνηται, ὅτι αἱμωδίαν ἀνδράχνη ἔλυσε τῇ πείρᾳ πρὸς τὴν κρίσιν χρήσεται.
οὕτως οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὸν ἐμπειρικὸν τῇ πείρᾳ τὴν κρίσιν τῆς ἱστορίας ποιήσασθαι. εἰ δὲ πείρᾳ τὴν ἱστο-
40 ρίαν κρίνει, περιττὴ γίνεται ἡ ἱστορία καὶ ἄχρηστος. ἀλλὰ λέγουσί τινες τῶν ἐμπειρικῶν ὅτι τῇ ἀξιοπιστίᾳ τῶν
ἱστορούντων προσέχοντες κρίνομεν τὴν ἱστορίαν. πυνθανομένων δὲ ἡμῶν πῶς τὴν ἀξιοπιστίαν κρίνετε, ἄλλων
ἐν ἄλλοις διαμαρτανομένων, καὶ κατορθούντων. ὅτι μὴ διὰ φιλοδοξίαν τινά φασιν ὁ ἱστορῶν ἱστορῇ. μὴ δὲ διὰ δό-
γματα πρὸς πάθος, μήτε διὰ φιλονεικίαν τινὰ, τό τε ἀληθὲς ᾖ. φαμὲν ἡμεῖς τὸ ἱστορούμενον. πρὸς τοῦτο δὲ ῥη-
τέον. πρῶτον μὲν διὰ μηδὲν τῶν εἰρημένων, ἐξαπατηθεὶς δ᾽ ὁ ἱστορῶν ἱστορεῖ. ἆρά γε διότι μήτε διὰ δόξαν, μή
τε διὰ δόγματα πρὸς πάθος. μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορεῖται ἀληθές ἐστι τὸ ἱστορηθέν; δεύτερον δ᾽ ὅταν ἰα-
τρὸν σοφὸν ἀξιοῦσι τὸν ἱστοροῦντα εἶναι. ἐκβάντες μὲν τὸ κρίνειν τὴν ἱστορίαν, κρίνουσιν ἄνδρα σοφόν. ἡ δὲ
τοιαύτη κρίσις φιλοσόφοις καὶ οὐκ ἰατροῖς ἐπιβάλλει. πόθεν δὲ καὶ δυνατόν ἐστι κρῖναι ὅτι μήτε διὰ δόξαν.
μήτε διὰ δόγματα πρὸς τὸ πάθος. μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορεῖται τὸ ἱστορούμενον. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ
εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἀξιοπιστίας κέχρηνται κριτηρίῳ ἀποδοκιμαζομένῳ ἐπ᾽ αὐτοῦ. λέγοντες γὰρ ὅτι ἐπεὶ δι᾽ ἂν μή
50 τε διὰ δόξαν μήτε διὰ φιλονεικίαν ἱστορῆται, αἰτίας ἐκτίθενται, δι᾽ ἃς χρὴ πιστεύειν τῷ ἱστοροῦντι. ὥστε εἰ καὶ
διὰ μηδὲν ἕτερον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο χρήσιμοι εἰσὶν αἱ ἐπιζητούμεναι αἰτίαι. καὶ ἡμεῖς οὐδὲν πλέον ποιοῦμεν, ἀλλὰ
φαμὲν δεῖν τὸ διότι πολυπραγμονεῖν, ὅπερ καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ τῆς ἱστορίας κρίσει φαίνονται ποιοῦντες. ἀλλ᾽ ἡμεῖς
μὲν τὸ διότι χρώμεθα καὶ τὸ σύνολον τῇ αἰτίᾳ εἰς τὴν τοῦ λεγομένου πράγματος κρίσιν. οἱ δ᾽ ἐμπειρικοὶ εἰς τὸ
ἐπικρῖναι τὸν τοῦ ἱστοροῦντος τρόπον. τὸ δὲ κρίνειν τὰ ἤθη οὐ τῶν ἰατρῶν ἀλλὰ τῶν φιλοσόφων ἐστὶν ἴδιον. ἔτι καὶ
τοῦτο λέγουσιν οἱ ἐμπειρικοί. πρὸς τὸ μὴ δεῖν τῇ πείρᾳ κρίνειν τὴν ἱστορίαν. φασὶ γὰρ ὅτι ὥσπερ ἡμεῖς, διότι
Κρήτη νῆσος ἐστὶν ἱστορούντων τινῶν κατειλήφατε ὅτι ἐστὶ τις κρήτη νῆσος. καίτοι αὐτόπται τῆς κρήτης οὐ γεγό-
νατε, οὕτω καὶ ἡμεῖς πολλῶν περὶ τῶν αὐτῶν συμφωνούντων οὐ δεόμεθα πείρᾳ κρίνειν τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ πε
πιστεύκαμεν τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ. ἀλλ᾽ ἡμεῖς μὲν φήσομεν πεπιστεύκαμεν περὶ τῆς Κρήτης ὅτι ἐστὶ, ἀπὸ τού-

των τῶν ἀλόγων ζώων ὁρμώμενοι, ὅτι πλεῖ τις ἐκεῖθεν δεῦρο, καὶ πάλιν ἔνθεν ἐκεῖ. καὶ ὅτι φίλοι τινὲς ἡμῖν
τινές εἰσιν ἐνταῦθα, ἢ καὶ πάλιν οἷς ἐπιστέλλομεν, καὶ παρ' ὧν γράμματα ἡμῖν διακομίζεται. ἔτι τε ὅτι καὶ
πάντες ἄνθρωποι περὶ τῆς αὐτῆς ὁμολογοῦσι καὶ οἱ ἔχθιστοι. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν σχεδὸν
περὶ οὐδὲν συμφωνοῦσι, καὶ ταῦτα ὀλίγοι πρὸς τοὺς ἅπαντας ἀνθρώπους ὄντες, οἱ ἰατροί. καὶ οὐ μόνον οὐ συμ-
φωνοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐναντιώτατα δοξάζουσιν, ὡς μικρῷ πρόσθεν ὑπεδείξαμεν. διὰ ταῦτα οὖν κριτηρίου
τινός ἐστι χρεία πρὸς τὸ ἐπικρίνειν τὴν ἐν τῇ ἰατρικῇ ἱστορίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ λέγουσιν οἱ ἐμπειρικοὶ ὅτι τὰ κατα-
λαμβανόμενα, ἃ μὲν αἰσθήσει καταλαμβάνεται ὡς τὸ ἐρυθρός, ἃ δὲ ὑπομνηστικῶς ὡς τὰ διὰ σημείων τινῶν
καταλαμβανόμενα. ἐνδεικτικῶς δὲ οὐδὲν καταλαμβάνεται. οὐδ' ἑτέρῳ τῶν ἐκκειμένων ὑφ' αὐτῶν τρόπων.
ὅτι δὲ Κρήτη νῆσος ἐστί, καταλαμβάνουσι, δῆλον ὡς ἤτοι οὐ κατειλήφασιν ὅτι Κρήτη νῆσος ἐγένετο, εἰ ἢ κατειλή-
10 φασιν, ἔστι τις ὁ τρίτος καταλήψεως τρόπος. ταῦτα μὲν οὖν εἰς παράστασιν τοῦ περιττὴν εἶναι τὴν ὑπ' αὐ-
τῶν θρυλλουμένην ἱστορίαν, εἴρηται. ὅτι δὲ καὶ ἀδύνατόν ἐστιν ἀπὸ ἱστορίας ὠφελοῦντός τινος ἔχειν κατάληψιν
διὰ βραχέων ἄν τις παραστήσειεν. ἐπεὶ γὰρ δεῖ τὴν τήρησιν, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἐδείκνυμεν, οὐ μόνον ἐπὶ γένει
συμπτωμάτων καὶ ἀριθμῷ γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ μεγέθει, καὶ καιρῷ, ταῦτα δ' ἀναγράφεσθαι ἀδύνατον ἄνευ
τῶν σκοπῶν, δῆλον ὡς καὶ ἡ ἱστορία ἀδύνατος ἂν εἴη. ὅτι δὲ καὶ παρὰ τὰ μεγέθη καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὴν τά-
ξιν διαφέρουσαι θεραπεῖαι γίγνονται δέδεικται. ἀλλὰ καὶ ἐξ ὧν κατεσκευάσαμεν, ὅτι ἀδύνατον ἐπὶ συνδρο-
μῇ τήρησιν ποιήσασθαι, δυνατόν ἐστιν ἐκ τῶν αὐτῶν κατασκευάσαι, ὅτι οὐδὲ ἱστορίαν ποιήσασθαι δυνατόν ἐστιν.
οὐ γὰρ δή που τήρησιν μὲν ποιήσασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀναγράψαι δὲ τὰ μὴ τετηρημένα δυνατόν ἐστιν. ἑξῆς δὲ περὶ
τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως ῥητέον. ἐδεήθησαν δὲ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως οἱ ἐμπειρικοὶ διὰ τάδε. ἐπεὶ γὰρ
πλεῖστα καὶ σχεδὸν ἄπειρα ἦν, ἐφ' οἷς ἔδει τὰς τηρήσεις γίγνεσθαι. ἄπειρα δὲ καὶ τὰ ὠφελοῦντα. ἀδύνατον
20 δ' ἦν ἐφ' ἅπασι τοῖς πλείστοις αὐτῶν τινὰ τηρεῖν, διὰ τοῦτ' ἐδεήθησαν καὶ τῆς ἱστορίας καὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μετα-
βάσεως. ἔτι τε ἐπειδὴ οἱ λογικοὶ ἀντιλέγοντες αὐτοῖς φασὶν ὅτι εἰ καί τινος ἄλλου οἱ τεχνῖται εἰσὶν ἐστοχα-
σμένοι καὶ τοῦ εὐπόρου. ὑμᾶς δ' ἐν ἐφ' οἷς τετηρηκότες ἄπειροι πρὸς τὰς θεραπείας ἔσεσθε, ἢ πλείονα ἀναγκαζό-
μενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τηρεῖν, οὐδέ ποτε χρήσεσθε τῇ τέχνῃ. ἀλλ' ἐτηρήσατε φασὶν ὅτι τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει
χρώμεθα, ἐξ ἧς ἡ εὐπορία ἡμῖν παραγίνεται. σκοτωματικοῦ γὰρ φέρε ἀπὸ καταπτώσεως αἱμορραγήσαντος. εἶτ'
ἀπαλλαγέντος τοῦ πάθους. τηρήσαντες τοῦτον ἐφ' ἑτέρου φλεβοτομίᾳ χρώμεθα. πρῶτον μὲν οὖν πύθοιτο
ἄν τις αὐτῶν πόθεν κατειλήφασιν, ὅτι διὰ τῆς αἱμορραγίας ἀπηλλάγη ὁ σκοτωματικός, καὶ οὐ διὰ τὴν κατά-
πτωσιν ταύτην. ἀλλ' οὐδέ πω λέγειν πρὸς αὐτοὺς χρή, πρὶν ἢ ἀποδεῖξαι, κατὰ πόσους τρόπους κέχρηνται τῇ τοῦ
ὁμοίου μεταβάσει. κεχρῆσθαι τοίνυν φασὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει. ὅ τε μὲν ἀπὸ βοηθημάτων εἰς βοηθήματα.
ὅ τε δ' ἀπὸ τόπων εἰς τόπους. ὅ τε δ' ἀπὸ παθῶν ἐπὶ πάθη. ἀπὸ μὲν οὖν βοηθημάτων ἐπὶ βοηθήματα. ὡς ὅταν
30 μέσπιλον ἀντὶ μήλου ἐπὶ τῶν δυσεντερικῶν παραλαμβάνουσι. ἀπὸ δὲ τόπων ἐπὶ τόπους. ὡς ὅταν τις ἐπὶ τῶν
μυωδῶν ἢ νευρωδῶν τετηρημένων, οἷον φέρε ἀπὸ τοῦ μηροῦ, μεταφέρωμεν ἐπὶ τὸν βραχίονα. ἀπὸ παθῶν
δὲ ἐπὶ τὰ πάθη. ὡς ὅταν ἐπὶ τῶν αἱμορραγιῶν τετηρημένων χρήσωνται ἐπὶ αἱμόρρου δήγματος. κατὰ το-
σοῦτον μὲν οὖν τρόπον τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρῶνται. ἐρωτᾶν οὖν ἄξιον ἐστὶν αὐτούς. πρῶτον μέν, ἐπὶ τῶν βοηθη-
μάτων πῶς κέχρηνται, πότερον τῇ ὁμοιότητι τῆς δυνάμεως προσέχοντες, ἢ τῇ τῶν προσόντων συμπτωμάτων
ὁμοιότητι. οἷον ὅταν τὸ μέσπιλον ἀντὶ τοῦ μήλου παραλαμβάνωσι πότερον κατὰ τὴν στύψιν ὁμοίως ταῦτα
εἶναι νομίζοντες παραλαμβάνωσιν, ἢ ὁρῶντες ὅτι στρογγύλα ἐστὶν ἄμφω, καὶ τῇ χροιᾷ καὶ τῇ ἁφῇ ὅμοια. εἰ μὲν γὰρ
τῇ δυνάμει, λέγω δὴ τῇ στύψει, προσέχοντες μεταβαίνειν φήσουσιν, ὁμολογοῦσιν ἐπιζητεῖν στύψεως τὰς αἰτίας,
καθ' ἃς ὠφελεῖ τὰ ὠφελοῦντα, συγκαταλαμβάνεται δὲ τῇ τῶν ὠφελούντων δυνάμει καὶ ἡ τῶν βλαπτόντων δύνα-
μις. ἀλλὰ καὶ πλέον τι ἐπιζητῆσαι αὐτοὺς δεῖ, οὐ μόνον ὅτι στύφει. πολλὰ γὰρ στύφει μέν, οὐ ταὐτὸ δὲ ποιεῖ. ὡς ἡ
40 λεπτῶς στύφουσα, καθαίρει καὶ τὰ μόρια. ἐὰν γὰρ γνωσθῇ, ὅτι πέπτει κατὰ τὸ θερμαίνειν ὠφελεῖ, κατείλη-
πται ὅτι τὸ βλάπτον νῦν κατὰ τὸ ψύχειν βλάπτει. εἰ δὲ τῇ ὁμοιότητι τῶν συμπτωμάτων φήσουσι προσέχοντες
ἐρεῖσθαι τὰ ὅμοια, πότερον, φήσομεν ἄν, πάντα τὰ συμπτώματα ὅμοια ᾖ, οὕτω τὴν ὁμοιότητα λογίζεσθαι. ἀλ-
λὰ δυνατόν ἐστι πάντα τὰ συμπτώματα ὅμοια τινῶν εἶναι, οὕτω γὰρ ἂν ταὐτὰ εἴη, καὶ οὐχ ὅμοια. ἀλλὰ δηλο-
νότι τῇ τινῶν συμπτωμάτων ὁμοιότητι προσέχοντες φήσουσι. ἤτοι οὖν τοῖς πλείοσιν, ἢ τοῖς ἴσοις ἢ τοῖς ἐλάτ-
τοσι προσέχοντες φήσομεν μεταβαίνετε. εἰ μὲν τοῖς ἐλάττοσι πάντα σχεδὸν ὅμοια ἂν εἴη. κατά τι γὰρ
ἐστὶν ἐμφερῆ πάντα; εἰ δὲ τοῖς ἴσοις καὶ τοῖς πλείοσι, διὰ τί ἐπὶ τῶν αἱμορραγούντων φήσομεν, ὡς πρὸς κό-
μῃ πράσου κέχρησθε, οὕτως οὐχὶ καὶ σκορόδου καὶ κρομμύου κέχρησθε κόμμῃ; ὅμοια γὰρ ταῦτα κατὰ τὰ πλεῖστα.
καὶ ἐπὶ τῶν χιμέθλων, διὰ τί ὡς πρὸς γογγύλῃ, οὐχὶ καὶ ῥαφανίσι; καὶ ἐπὶ τῶν στομαχικῶν, διὰ τί ἀψινθίου μὴ
παρόντος καὶ ἐνταῦθα χυλῷ οὐ κέχρηνται, καὶ πράσου, σχεδὸν γὰρ ἀπαράλλακτα ταῦτα; καὶ ἐπὶ τῶν ὑδρω-
50 πικῶν, διὰ τί ἀντὶ ῥαφανίδος πολλάκις γογγυλίδι οὐ κέχρηνται; καὶ ἁπλῶς σκοπεῖσθαι χρὴ τοῖς τετηρημέ-
νοις, ὅμοιόν τι ἐναντίον δυνάμενον, καὶ πυνθάνεσθαι παρ' αὐτῶν, εἰ διὰ τὴν ὁμοιότητα ἐπὶ τῶν αὐτῶν χρηστέον
ἐστὶ τούτοις. κεῖναι δὲ τὴν ὁμοιότητα ταῖς αἰσθήσεσιν ὡς ἐκεῖνοι ἀξιοῦσιν. τῷ δ' αὐτῷ ἄν τις ἐπιχειρήματι χρήσαι-
το ἐπὶ τῶν λοιπῶν. αὐτίκα γὰρ παραδεικτέον αὐτοῖς, ὅτι οὐδ' ἀπὸ συμπτωμάτων ἐπὶ συμπτώματα, οὔτ' ἀπὸ πα-
θῶν ἐπὶ πάθη μεταβῆναι δύνανται. πότερον γὰρ φήσομεν τῇ κατὰ τὴν δύναμιν ὁμοιότητι τῶν συμπτω-
μάτων προσέχετε. ἀλλ' οὐ φήσουσιν, οὐ γὰρ ἐξετάζουσι τὴν δύναμιν, ἀλλὰ τὴν κατὰ τὴν αἴσθησιν τῶν συμ-
πτωμάτων ὁμοιότητα. πότερον οὖν ἐὰν κατὰ πλείω ἢ κατὰ τὰ ἴσα τῶν συμπτωμάτων ὅμοια ᾖ, ἀλλὰ
κατὰ τὰ πλεῖστα ὅμοιά ἐστι φλεγμονὴ σκίρρος. ἐναντίας δὲ σχεδὸν καὶ κατ' οὐδὲν ὁμοίας δεῖται ἀγω-
γῆς. καὶ οἴδημα, καὶ κήλη. καὶ χοιράδες. καὶ μελικηρίς, πολλὴν μὲν ὁμοιότητα σώζει πρὸς ἄλληλα. ὅ-

μως

μενος δ' ἡ θεραπεία πάμπολα διαλλάττει. ἔτι τε οἱ διὰ ῥῆξιν αἷμα ἀνάγοντες τοῖς κατὰ ἀνάβρωσιν ἢ ἀναστό-
μωσιν ὁμοιότατα πάντα σχεδὸν ἔχουσι τὰ συμπτώματα, οὐ μὴν ἡ αὐτὴ θεραπεία ἁρμόζει πᾶσιν. οὕτω
μὲν οὖν ἐστὶν ἐπιδεῖξαι ὅτι ἀδύνατος κατὰ τοὺς ἐμπειρικοὺς ἡ τοῦ ὁμοίου μετάβασις. ἑξῆς δ' ἀκόλουθόν ἐστιν
ἐπιδεῖξαι πῶς οἱ λογικοὶ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι δύνανται. ὅπερ τινὲς οὐχ ὁμοίου μετάβασιν,
ἀλλ' ἀναλογισμὸν καλοῦσιν. τὴν μὲν γὰρ τοῦ ὁμοίου μετάβασιν φασὶ τοῖς ἐμπειρικοῖς προσήκειν. τὸν δὲ παρακεί-
μενον τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει τρόπον, ἀναλογισμὸν καλοῦσιν, ᾧ τοὺς λογικοὺς φασὶ κεχρῆσθαι. ἡμεῖς δὲ οὐδὲν
διαφερόμεθα πρὸς τοὺς τὰ ὀνόματα ἐξαλλάττοντας. τὸ δὲ πρᾶγμα αὐτὸ ἐπιδείξομεν, ὅπερ ἔξεστι τῷ βου-
λομένῳ ὡς ἂν ἐθέλοι καλεῖν. φαμὲν τοίνυν, ἄλλα μὲν συμπτώματα παρακολουθεῖν τοῖς αἰτίοις. ἄλλα δὲ, τοῖς
πάσχουσι τόποις. ἄλλα δὲ, ταῖς δυνάμεσιν. ἄλλα δὲ, τοῖς πάσχουσιν αὐτοῖς. ταῦτα ὁ λογικὸς διακρίνει πάντα, καὶ
10 οἶδεν ἐφ' οἷς τε δεῖ τοῦ τηρεῖν, καὶ ἐφ' οἷς, μὴ. παρόντων μὲν οὖν τῶν ἄλλων, καὶ μὴ παρόντων οὐ πεφρόντικεν τῶν
μηδὲν χρήσιμον εἰς θεραπείαν ἐχόντων. καὶ παραλλάττειν δοκούσης τῆς συνδρομῆς, παρά τι τῶν οὐ χρησίμων
συμπτωμάτων τοῖς αὐτοῖς κέχρηται, ὡς ὁμοίας οὔσης τῆς συνδρομῆς. ὁ δ' ἐμπειρικὸς ἐπειδὴ ἐπὶ ἀθρόᾳ
τῇ συνδρομῇ τηρεῖ, καὶ οὐκ ἔχει δύναμιν διακριτικὴν συμπτωμάτων παντὸς ὁτουσοῦν, ἐλλείποντος ἢ πλεο-
νάζοντος συμπτώματος, ὡς ἀλλασσομένης τῆς συνδρομῆς διαφόρῳ θεραπείᾳ χρήσασθαι ὀφείλει, ἀγνοῶν ὅτι,
ἐπὶ μὲν τινῶν συμπτωμάτων πλεονασμῷ ἢ ἐλλείψει τῷ ὄντι ἀλλάσσεται ἡ συνδρομὴ, ὡς ἐπὶ φλεγμονῆς
καὶ σκίρρου καὶ οἰδήματος, καὶ κήλης. ἐπὶ δέ τινων, οὐκέτι, ἐπὶ γὰρ τῶν ὀπισθοτονικῶν καὶ ἐμπροσθοτονικῶν,
διαφέρειν μὲν δοκεῖ ἡ φλεγμονὴ, ἀλλ' ἐπεὶ τοῦ πάσχοντος ἐστὶ τὸ σύμπτωμα, οὔτ' αἰτίας, οὔτε τόπου, οὔτε δυνάμε-
ως, οὐκ ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. ἀγνοεῖ δ' ὁ ἐμπειρικὸς καὶ τοῦτο, ὅτι ἐνίοτε ἡ μὲν συνδρομὴ ὁμοία ἐστὶν, οὐ τῇ
αὐτῇ δὲ θεραπείᾳ χρήσασθαι δεῖ. ἰδοὺ γὰρ ἴσα καὶ ὅμοια τὰ συμπτώματα ἐπὶ τῶν τῶν διὰ ῥῆξιν καὶ ἀνα-
20 στόμωσιν καὶ ἀνάβρωσιν ἀνάγοντα αἷμα. ἔστω δὲ καὶ βῆχα εἶναι ἐπὶ παντὸς τὴν αὐτὴν, καὶ τὸ τοῦ ἀναγομένου
πλῆθος, ταῦτα καὶ τἄλλα ὅμοια. ἀλλὰ καὶ ἡ θεραπεία διάφορος παραλαμβάνεται. ὁ οὖν λογικὸς, τήν τ' εὐ-
χρηστίαν, καὶ τὴν ἀχρηστίαν τῶν συμπτωμάτων εἰδὼς, πολλάκις ἀνομοίου δοκούσης εἶναι τοῖς πολλοῖς τῆς συν-
δρομῆς τοῖς αὐτοῖς χρήσεται. οἱ ὀπισθοτονικοὶ τινὲς λέγονται καὶ ἐμπροσθοτονικοὶ καὶ τετανικοὶ οὗτοι δια-
φέρουσαν τὴν συνδρομὴν ἔχειν δοκοῦσιν. ἀλλ' εἰδὼς ὁ λογικὸς φέρε ὅτι πλῆθος αἵματος τὸ αἴτιον καὶ μυῶν
τὸ πάθος, καὶ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, φλεγμονῇ γὰρ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρήσεται, τοῖς γὰρ εἰρημένοις μόνοις,
προσέχει συμπτώμασιν. τὸ δὲ τοῦ πάσχοντος σύμπτωμα ὡς ἄχρηστον παραιτεῖται. τὸ γὰρ ἔμπροσθεν, ἢ ἐξ ἴσου
συντείνεσθαι, τοῦ πάσχοντος ἐστὶ σύμπτωμα. πρὸς δὲ τὴν θεραπείαν οὐδὲν χρήσιμον ἔχει παραφυλαττόμε-
νον. ὡς οὐδὲ τὸ δακρύειν. καὶ ὁμοίας δὲ τῆς συνδρομῆς εἶναι δοκούσης, οὐδὲ παρὰ τὴν διάνοιαν τῆς αἰτίας,
διαφόρῳ χρῆται θεραπείᾳ. ὡς ἐπὶ τῶν δι' ἀνάβρωσιν ἢ διὰ ῥῆξιν αἷμα ἀναγόντων. διαιρῶν γὰρ τὰ συμπτώμα-
30 τα ὁ λογικὸς, κατὰ τὴν πρὸς τὰ ἐνδεικνύμενα τὸ συμφέρον ἀναφορὰν καὶ τὰ χρήσιμα τῶν συμπτωμάτων ἐκ-
λαμβάνων, καὶ τοῖς πρὸς ταῦτα τὰ συμπτώματα ἐναντιοῦσθαι δυναμένοις βοηθήμασι χρώμενος πολλά-
κις διαφόρου εἶναι δοκούσης συνδρομῆς. ὁ δὲ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρήσεται. καὶ πάλιν ὁμοίας εἶναι δοκούσης,
διαφέρουσαν θεραπείαν παραλήψεται. ἡ γὰρ θεραπεία σύμπτωμά ἐστι τοῖς ἐναντιοῦσθαι δυναμένοις τοῖς
ἐπιφέρουσιν τὰ συμπτώματα αἰτίοις. ὁ μὲν οὖν λογικὸς καταλαμβάνει ἕκαστον τῶν ἐναντιουμένων τοῖς νο-
σοποιοῖς αἰτίοις βοηθημάτων, καὶ πρὸς ὅτι σύμπτωμα ἐναντιοῦσθαι πέφυκεν οὐκ ἀγνοεῖ, διὰ τὸ καταδιαιρεῖν
ὡς ἔφημεν τὴν συνδρομήν. ὁ δὲ ἐμπειρικὸς ἐπὶ ἀθρόᾳ συνδρομῇ τὰ ὠφελοῦντα τηρῶν τί τινι ἐναντιοῦ-
σθαι πέφυκεν, οὐ δύναται εἰδέναι. τοῦτο δὲ ἀγνοῶν οὐδὲ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει χρήσασθαι, οἷός τε ἐστίν. κατὰ
τί γὰρ, τὸ ὠφελοῦν ὠφέλησε καὶ αὐτὸς ἀγνοεῖν ὁμολογεῖ. πόθεν οὖν φαίη τις ἂν, τὰ χρήσιμα, καὶ τὰ ἄχρηστα
τῶν συμπτωμάτων διαγινώσκει ὁ λογικός; ῥητέον ὅτι τῇ πρὸς τοὺς ἐνδεικνυμένους σκοποὺς ἀναφορᾷ. εἰδὼς γὰρ
40 ὅτι, τὰ δὲ μετὰ τὰ συμπτώματα δηλωτικά ἐστι τῶν τὸ συμφέρον ἐνδεικνυμένων σκοπῶν. τὰ δὲ, οὐκ ἔστιν τοιαῦτα.
τὰ μὲν χρήσιμα, παραφυλάττει. τὰ δ' ἄλλα, παραιτεῖται. ἐκ δὲ τῆς τῶν χρησίμων συμπτωμάτων καταλήψε-
ως, καὶ τὸ δύνασθαι τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι παραγίνεται. ἔστι δ' ὅτε οὐχ ὅλην τὴν θεραπείαν με-
ταφέρει, ἀλλὰ μέρος τι, αὐτῆς. ὡς γὰρ τὰς συνδρομὰς καταδιαιρεῖν, οὕτω καὶ τὰς θεραπείας. καὶ οἶδε τί-
να μὲν τῶν ἐν τῇ θεραπείᾳ βοηθημάτων ὑπεναντιοῦται τοῖς ἀπὸ τῶν αἰτιῶν ἐπιφερομένοις συμπτώμασι.
τίνα δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν τόπων, ἢ τῶν δυνάμεων. εἰδὼς γοῦν ὅτι τὸ δὲ μὲν ἀπὸ τῶν αἰτιῶν ἐστὶ τὸ σύμπτωμα. τὸ δὲ δὲ
ἀπὸ τῶν τόπων. τὸ δὲ δὲ ἀπὸ τῆς δυνάμεως. καὶ ὅτι ἀπὸ μὲν τοῦ αἰτίου τὸ γένος τοῦ βοηθήματος ὑπαγορεύεται. ἀπὸ
δὲ τοῦ τόπου, ὁ τρόπος τῆς χρήσεως. ἀπὸ δὲ τῆς δυνάμεως, ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰπεῖν τὸ μέτρον. τοῦ μὲν αὐτοῦ αἰτίου
ὄντος καὶ τῶν δηλωτικῶν τοῦ αἰτίου συμπτωμάτων φαινομένων, τοῦ δὲ αὐτοῦ τόπου μὴ ὄντος, μηδὲ τῆς αὐτῆς
δυνάμεως, τὸ μὲν αὐτὸ γένος παραλήψεται τοῦ βοηθήματος, τὸν δὲ τόπον καὶ τὸν τρόπον οὐκέτι. εἰ δ' αἴτιον μὲν
50 μὴ εἴη τὸ αὐτὸν, ὁ δὲ τόπος ὁ αὐτὸς καὶ ἡ δύναμις ἡ αὐτὴ, τὸ μὲν γένος οὐκ αὐτὸ παραληψεται τοῦ βοηθή-
ματος, τὸν δὲ τρόπον καὶ τὸ μέτρον τὸ αὐτό. ἐπεὶ οὖν ἱκανός ἐστι μερίζειν ὁ λογικὸς τάς τε συνδρομὰς καὶ τὰς
θεραπείας, δύναται κατὰ τὰς ὁμοιότητας τῶν συνδρομῶν κινούμενος μέρη τινὰ τῆς θεραπείας κατὰ
τὸ ἐοικὸς μεταφέρειν. ὁ δ' ἐμπειρικὸς, μήτ' αἰτίαν, μήτε δηλωτικὰ αἰτιῶν συμπτώματα, ἢ τόπου, ἢ δυνάμεως
πολυπραγμονῶν τοῦτο ποιεῖν, οὐχ οἷός τε ἔσται. διὰ τοῦτο δὲ οὐδὲ τῇ τοῦ ὁμοίου μεταβάσει κεχρῆσθαι δύνα-
ται. κατὰ τί γὰρ αἱ συνδρομαὶ ἀλλήλων προσεοίκασιν ἀγνοεῖ. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τὴν θεραπείαν καταδιαιρεῖν δύ-
ναται, καὶ προσαγαγεῖν τὸ δυνάμενον ὑπεναντιωθῆναι τῷ παρόντι συμπτώματι βοήθημα. ἐὰν γὰρ τοῦτό φη-
σι δυνατὸς εἶναι, λέγω δὴ μερίζειν τά τε τῶν συνδρομῶν συμπτώματα, καὶ τὴν θεραπείαν ἐπιστάμενος καθ'
ὅτι ἕκαστον ὠφελεῖ, καὶ βλάπτει, αἰτιῶν κεκρυμμένων καταληπτικὸς εἶναι ὁμολογήσει. εἰ δὲ τοῦτο καὶ ἀπ' ἐν-

ἐνδείξεως τὰ βοηθήματα δυνατὸς εἶναι, λαμβάνειν ὁμολογήσει. ἀδυνάτων οὖν ὄντων τῶν εἰδοποιούντων τὴν
τῶν ἐμπειρικῶν αἵρεσιν, τηρήσεως, καὶ ἱστορίας, καὶ τῆς τοῦ ὁμοίου μεταβάσεως, τὴν μὲν τήρησιν ἄχρηστον
ἄνευ λόγου καὶ ἀδύνατον καθ' αὑτὸ ἐπιδείξαμεν. ἄχρηστον μὲν, ἐπειδὴ πρὸ λόγου χρεία τοῦ διακρίνοντος, ἐφ' οἷς
δεῖ συμπτώμασι τὰς θεραπείας ποιεῖν, οὐδὲ γὰρ ἐφ' ἅπασι τοῖς προγεγενημένοις τε καὶ παροῦσι τῷ νοσοῦντι
οἷόν τε δεῖν τηρεῖν. ἀδύνατον δ' ὅτι πλειόνων ὄντων ταῦτα πάντα, οὐχ οὕτως τυχεῖν δυνατόν ἐστιν, ἵν' ἡ αὐτὴ γένηται
συνδρομή. λέγω δὲ γένος συμπτωμάτων καὶ ἀριθμὸν τὸν αὐτόν. καὶ μέγεθος, καὶ τάξιν, καὶ καιρὸν, καὶ τὰ ὅμοια.
τὴν δ' ἱστορίαν περιττὴν μὲν, διότι τῇ πείρᾳ ὑπόκειται τὰ ἱστορούμενα. ἀδύνατον δὲ, διότι μήτε μεγέθη συμ-
πτωμάτων, μήτε καιροὺς δύναται προσιστορεῖν, ὧν ἄνευ τοῦ ὠφελοῦντος κατάληψις γενήσεσθαι οὐ δύναται. τὴν
δὲ τοῦ ὁμοίου μετάβασιν διαβεβλήκαμεν, δι' ὧν ἐπιδείξαμεν ὅτι ἐξ ἀνάγκης δεῖ αὐτὴν καταστῆσαι, ἐπὶ τὴν
10 τῶν δυνάμεων βλαπτόντων ἢ ὠφελούντων ἐξέτασιν. ἐπεὶ οὖν ὡς ἐν κεφαλαίῳ ἀντειρήκαμεν τοῖς ἐμπειρι-
κοῖς, ἑξῆς πρὸς τοὺς μεθοδικοὺς ῥητέον. χρὴ δὲ τὸν ἀντιλέγοντα αὐτοῖς, τὰ μὲν κοινὰ τῶν αἱρέσεων συγχωρεῖν.
τὸ δὲ διαλλάττον ἐκείνων, ἀναιρεῖν. οἱ μὲν οὖν ἐμπειρικοὶ, τὸ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμβάνεσθαι, πει-
ράσονται ἀδύνατον ἀποφαίνειν ἀντιλέγοντες τοῖς μεθοδικοῖς. ἡμεῖς δὲ τὸ ἀπὸ ἐνδείξεως τὰ συμφέροντα λαμ
βάνειν δυνατὸν εἶναι συγχωρήσομεν. τὸ μέντοι ἀπὸ φαινομένων τὴν ἔνδειξιν γίγνεσθαι, οὐκέτι συγχω-
ρήσομεν αὐτοῖς. ἔτι κἀκεῖνο συγχωρήσομεν τοῖς μεθοδικοῖς, τὸ ἀπὸ συμπτωμάτων, μήθ' ἑνὸς, μήτε πλειόνων ἔν-
δειξιν γίγνεσθαι. ἐκεῖνο δὲ οὐκέτι συγχωρήσομεν, τὸ παντάπασιν ἄχρηστα εἶναι τὰ συμπτώματα. δοκεῖ γὰρ
ἡμῖν πολλάκις δηλωτικὰ γίγνεσθαι τὰ συμπτώματα, τῶν τὸ συμφέρον ἐνδείξασθαι δυναμένων, εἰς δὲ ἔν-
δειξιν παντάπασιν ἄχρηστα εἶναι τὰ συμπτώματα. τοιούτους τινὰς οἱ μεθοδικοὶ προφέρονται λόγους, φασὶ
γὰρ ὅτι τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων ὄντων, διαφερόντων δὲ τῶν παθῶν, ἐφ' οἷς τὰ συμπτώματα, οὐ τῇ αὐτῇ θε
20 ραπείᾳ χρώμεθα οἷον ἐπὶ φρενίτιδος, τῆς τε κατὰ στέγνωσιν, τῆς τε κατὰ ῥοώδες, καὶ πάλιν τῶν αὐτῶν ὄντων
παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν συμπτωμάτων, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ φασὶ χρώμεθα, ὡς ἐπὶ πλευρίτιδος, καὶ φρε-
νίτιδος, ἐὰν ἀμφότερα κατὰ στέγνωσιν τὰ πάθη ὑπάρχῃ. ἐπεὶ οὖν καὶ τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων ὄντων, δια
φερούσῃ ἀγωγῇ χρώμεθα, καὶ διαφερόντων, ἔστιν ὅτε τῇ αὐτῇ, διὰ τοῦτο ἄχρηστα παντάπασιν εἶναι πρὸς θερα
πείαν τὰ συμπτώματα. ἀναιρουμένων γὰρ τῶν παθῶν, συναναιρεῖται καὶ τὰ συμπτώματα. καὶ συνισταμέ-
νων, συνίσταται. καὶ διὰ τοῦτο, τὰ μὲν πάθη χρήσιμα εἶναι φασὶν, ἐφ' οἷς συνισταμένοις ταῦτα γίνεται, καὶ λυο
μένοις, λύεται. τὰ δὲ συμπτώματα ἄχρηστα οὐδεμίαν ἰσχὺν ἐπὶ αὐτῶν ἔχοντα. εἰ δὲ καὶ ἐνδεικνύναι φασὶ τὰ
συμπτώματα, οὐδὲν συμφέρον, ἀλλὰ βλαβερόν τι μᾶλλον ἐνδείκνυται. ὡς ὁ πυρετὸς τὸ ψύχειν, ἢ νὴ δία γε προ
σφέρειν ποτὸν ἢ ἐπιθυμία οἴνου καὶ βαλανείου, τὸ διδόναι οἶνον, καὶ εἰς βαλανεῖον ἀπάγειν. ἐπεὶ οὖν τὰ μὲν συμ
πτώματα ἤτοι οὐδὲν ἐνδείκνυται, ἢ οὐδὲν τὸ χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιβλαβὲς, διὰ τοῦτο, τὰ μὲν συμ-
30 πτώματα φασὶ διορθούμεθα. τὰ δὲ πάθη ὡς τὸ συμφέρον ἐνδείξασθαι δυνάμενα προσιέμεθα. ἐρωτῶσι δὲ καὶ
τοιούτους τινὰς λόγους πρὸς ἔνδειξιν τοῦ μὴ εἶναι τὰ συμπτώματα τῶν συμφερόντων, εἰ τὸ αὐτὸ, ἐναντίον οὐκ
ἐνδείκνυται. οἱ δὲ δυσφοροῦντες ἐπὶ στεγνώσει καὶ ῥύσει τῶν ἐναντίων δέονται. ἀπὸ δυσφορίας ἔνδειξις τῶν
συμφερόντων, οὐ γίνεται. ἀναστρέψαι δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐστι τοῦτον τὸν λόγον, καὶ δεῖξαι ὅτι οὐδὲ πάθος ἐνδείκνυ
ται, οὕτως. εἰ οἱ στεγνούμενοι τὸ σῶμα ὑπὸ κρύους καὶ διαφθορᾶς, διαφόρων δέονται. τὸ δ' αὐτὸ, διαφόρων ἐν
δεικτικὸν οὐ γίνεται. οὐχ ὑποδείκνυσιν ἡ στέγνωσις τὸ συμφέρον. ἄλλως ἐρωτῶσιν, οὕτως οἱ μεθοδικοί. εἰ τὰ διά-
φορα, τὸ αὐτὸ οὐκ ἐνδείκνυται. οἱ δὲ πυρέσσοντες καὶ βήσσοντες τὸ αὐτό ἐστιν, ὅτι ἐνδείκνυται, ἀπὸ πυρετοῦ καὶ
βηχὸς, ἔνδειξις οὐ γίγνεται. ἡμεῖς δὲ οὕτως ἀναστρέψομεν. εἰ καὶ οἱ στρεβλούμενοι καὶ χαλώμενοι ὑπὸ χολῆς,
τῶν αὐτῶν δέονται. τὰ δὲ διάφορα τὸ αὐτὸ οὐκ ἐνδείκνυται. ὑπὸ στεγνώσεως καὶ ῥύσεως τὸ συμφέρον οὐχ ὑ-
ποδείκνυται. τοιαῦτα μὲν οὖν τινὰ πρὸς τὸ ἄχρηστα ἐπιδεῖξαι τὰ συμπτώματα προφέρονται οἱ μεθοδικοί.
40 ἡμεῖς δὲ πρῶτον μὲν ἐπιδείξομεν ὅτι δι' ὧν πράττουσιν αὐτοὶ, ὁμολογοῦσιν μὴ εἶναι ἄχρηστα παντάπασι τὰ
συμπτώματα. τὴν δὲ χρείαν, ἣν παρέχεται τὰ συμπτώματα, προηγουμένως ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς λοιπῆς αἱρέ-
σεως ὑποδείξομεν. ὅτι τοίνυν χρήσιμα πρὸς θεραπείαν τὰ συμπτώματα νομίζουσιν εἶναι οἱ μεθοδικοὶ, ἐκ
τῶν δ' ἂν γένοιτο δῆλον. ἀξιοῦσιν αὐτοὶ τοὺς ὁπωσοῦν παραπαίοντας ἐν σκότῳ κατακλίνειν, ἐάν τε διὰ ῥύσιν,
ἐάν τε διὰ στέγνωσιν παραπαίωσιν, τὸ γὰρ φῶς οἴονται παροξύνειν τὴν παρακοπήν. τοὺς δὲ λιθαργικοὺς οὐκ ἐν
αὐγῇ κατακλίνειν φασὶ δεῖν, ἐάν τε διὰ στέγνωσιν, ἐάν τε διὰ ῥύσιν καταφέρωνται. τὸ γὰρ σκότος οἷόν τε συλλαμ
βάνειν τῇ καταφορᾷ. πῶς ποτ' οὖν φαμὲν εἰ μηδὲν ἐνδείκνυται τὰ συμπτώματα τοὺς διὰ στέγνωσιν παραπαί
οντας ἐν σκότει κατακλίνεται, τοῦ σκότους ἐπιτείνοντος τὴν στέγνωσιν. καὶ πάλιν τοὺς διὰ ῥύσιν λιθαργικοὺς
ἐν αὐγῇ ὑπὸ ταύτης ἐπιτεινομένης τῆς ῥύσεως. ἐπὶ γὰρ τῶν τοιούτων ἀμελεῖν μὲν ἐοίκασι παντάπασι τῶν
παθῶν, προσέχειν δὲ ψιλοῖς τοῖς συμπτώμασι. πῶς οὖν εἴη ἂν ἄχρηστα ἅ γε τοσαύτην φαίνεται ἰσχὺν ἔχοντα,
50 ὥς τε καὶ ἀμελεῖν ἀναγκάζει τῶν ὑποκειμένων σκοπῶν. καὶ οὐ μόνον ἀμελεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον πράττειν
τῶν ἀπὸ τῶν σκοπῶν ἐνδεικνυμένων; ἡ μὲν γὰρ στέγνωσις χαλᾶν ἐνδείκνυται. οἱ δ' εἰς τὸ σκότος παραπαίον-
τας συγκλείοντες, οὐ χαλῶσι. στεγνῶσι δὲ τὸ ἐναντίον. καὶ τῆς ῥύσεως στέλλειν ἐνδεικνυμένης. οἱ δὲ τοὺς διὰ ῥύ-
σιν λιθαργικοὺς εἰς αὐγὴν ἄγοντες τοῖς αὐτοῖς ἐπιτείνουσι τὴν ῥύσιν. πρὸς ταῦτα λέγουσιν, οὐκ ἐπειδὴ τὸ συμ-
πτωμα ἐνδείκνυται, ταῦτα παραλαμβάνομεν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἀντενδείκνυται ἡμῖν τὸ σύμπτωμα, καὶ οὐ κωλύει
παραλαμβάνειν, ὅπερ ὁ σκοπὸς ἐπιδείκνυσι. τὸ γὰρ ἀντιδεικνύμενον λέγουσιν, ἐνδείκνυσθαι μὲν τὸ συμφέρον.
μὴ ἐπιτρέπειν δὲ πράττειν, ὅπερ ὑπαγορεύει τὸ πάθος. πρὸς τοῦτο φαμὲν ἡμεῖς ὅτι εἰ τὰ ἀντιδεικνύμενα, ἄχρη
στά ἐστι, καὶ ἡ δύναμις ἡ μὴ ἐῶσα πολλάκις ὃ ἐνδείκνυται ὁ σκοπὸς, παραλαμβάνειν ἄχρηστος ἂν εἴη. ἀλλὰ τὴν
δύναμιν ἐπισκοπεῖν δεῖ, χρησίμου τινὸς ἡμῖν ἐξ αὐτῆς εἰς θεραπείας παραγινομένου. καίτοι ἀντενδείκνυται

καὶ ἡ δύναμις. ὥσπερ οὖν τὴν δύναμιν αὐτὴν ἐνδεικνυμένην ἄχρηστον εἶναι νομίζετε, ἀναγκαῖον ἐστὶν ὑμῖν
καὶ τὰ συμπτώματα ὁμολογεῖν χρήσιμα εἶναι. πρὸς τούτοις δὲ καὶ γελοίως τὸ σκότος ἐπὶ τῶν φρενιτικῶν πα-
ραλαμβάνουσιν. εἰ γὰρ τὸ σκότος ἐπιτείνει τὴν στέγνωσιν. ἐπιτεινομένη δὲ ἡ στέγνωσις ἐπιτείνει τὴν παρακο-
πήν. ἐπιτείνεται γὰρ καὶ ἀνίεται τὰ συμπτώματα τοῖς πάθεσιν δηλονότι τὸ ἐναντίον πράττουσιν, ἢ δεῖ. πα-
ραύξονται γὰρ τὸ πάθος παραύξουσι καὶ τὴν παρακοπήν. ὁ μὲν οὖν περὶ τῶν συμπτωμάτων τοιοῦτος ἐστὶ λό-
γος. ὅτι δὲ οὐκ ἐνδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον, ὡς οἴονται οἱ μεθοδικοὶ, δι' ὧν αὐτοὶ ἐπειρῶντο ἀποφαίνειν
ἄχρηστα τὰ συμπτώματα διὰ τῶν αὐτῶν ἡμεῖς ὅτι μηδ' ἐνδείκνυται τὰ πάθη τὸ συμφέρον ἀποδείξομεν. φα-
μὲν γὰρ ὅτι τῶν αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόντων δὲ τῶν αἰτιῶν, οὐ τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. ἰσχουρία
γὰρ ἕν τι πάθος ἐστὶν, ἀλλ' ἂν μὲν διὰ λίθου γένηται, λιθοτομοῦμεν. ἂν δὲ διὰ φλεγμονὴν, καταπλάσσομεν.
10 ἂν δὲ δι' ὑπερδιάτασιν κύστεως, καθετῆρι χρώμεθα. ἢ ὥσπερ ὁ Ἐρασίστρατος αὐχήσαντες ἐπὶ γόνατα τὸ ἄρρεν
σεῖοντα ἀφρονίσω ἄκρον τοῦ οὐρητῆρος προσαψάμενοι, καὶ τὰ ἑξῆς. εἰ δέ γε ἀπὸ τῶν παθῶν αἱ ἐνδείξεις τῶν συμ-
φερόντων ἐγίγνονται, τοῦ αὐτοῦ ὄντος πάθους, καὶ συμφέροντος αὐτοῦ αἱ αὐταὶ ἐνδείξεις ἐγίγνονται, οὐ
γίνονται δὲ, οὐκ ἂν τὰ διαφέροντα πάθη τὸ αὐτὸ ἐνεδείκνυντο. νυνὶ δὲ τῆς μὲν αὐτῆς οὔσης αἰτίας, τῶν δὲ
παθῶν διαφερόντων, τὴν αὐτὴν θεραπείαν παραλαμβάνομεν. χολέρα γὰρ καὶ ἴκτερος διαφέροντα πάθη
σχεδὸν ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοί· ὅτι τὸ μὲν, στεγνόν. τὸ δὲ, ῥοῶδες. ἀλλ' ἐπ' ἀμφοτέρων κένωσιν παραλαμβάνομεν.
ἐπεὶ οὖν αἰρουμένων τῶν αἰτιῶν, συναναιρεῖται καὶ τὰ παθήματα. καὶ συνισταμένων, συνίσταται. καὶ
ἔτι διαφόρων μὲν ὄντων τῶν αἰτιῶν κἂν τὰ αὐτὰ πάθη ᾖ, διαφόρῳ χρώμεθα τῇ θεραπείᾳ. τῶν δ' αὐτῶν
ὄντων αἰτιῶν, κἂν τὰ πάθη διάφορα ᾖ, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα, διὰ τοῦτο, τά τε πάθη καὶ τὰ αἴτια
καὶ τοὺς πεπονθότας τόπους ἐξετάζομεν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν δε ἀποδεῖξαι τὸ ὅμοιον, ἀπὸ διαφερόντων αἰ-
20 τιῶν, τὸ αὐτὸ πάθος γιγνόμενον. οἷον, στεγνόν. πῦρ τε γὰρ προσπεσὸν, ἀποπυκνοῖ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ κρύος ὁμοίως.
ἀλλὰ καίτοι τοῦ αὐτοῦ πάθους ὄντος διαφόρῳ θεραπείᾳ χρώμεθα, διὰ τὴν διαφορὰν τῶν αἰτιῶν. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ
πυρὸς καταντλήσεσι καὶ καταπλάσμασι τοῖς τὰς ἐσχάρας ἀποστῆσαι δυναμένοις ἰώμεθα. τὸ δ' ἀπὸ κρύους
πυριάμασι, γογγλίσι, ἀποξέσμασι καὶ ὁμοίοις τισίν. εἰ δὲ χαλαστικὴν φήσουσιν ἐπ' ἀμφοτέρων καὶ τὴν αὐτὴν ἀγω-
γὴν παραλαμβάνεσθαι, φήσομεν, ὅτι εἰ μηδὲν διαφέρουσα ἡ ἀγωγὴ, καὶ ἐναλλάττοντες, οὐδὲν ἁμαρτήσομεν.
ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπὸ πυρὸς πυριάζομεν τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὸν ἀπὸ κρύους καταπλάσσομεν καὶ τοῖς πρὸς τὰς
ἐσχάρας ποιοῦσι φαρμάκοις χρησόμεθα ἐπ' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐ ποιοῦμεν τοῦτο, βλάπτονται γάρ, διόπερ οὐ τὴν αὐ-
τὴν θεραπείαν εἶναι ῥητέον. ἔτι καὶ τὸ αὐτὸ αἴτιον διάφορα ἀποτελεῖ πάθη, διὰ γὰρ πλῆθος οἱ μὲν φλεγμαί-
νουσιν. ἡ δὲ, φλεγμονὴ, στέγνωσις ἐστίν. ἄλλοι δ' αἱμορραγοῦσιν. αἱ δ' αἱμορραγίαι ῥύσεις εἰσίν. ἀλλὰ παρὰ τὴν διαφο-
ρὰν τῶν παθῶν, οὐκ ἐξαλλάσσεται ἡ θεραπεία. κένωσις γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων λύσις, ἐναντία τῷ πάθει. οὐ γὰρ ἀπὸ
30 τῶν ἀποτελούντων, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἀποτελουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι χρὴ τὰς ἐνδείξεις γίγνεσθαι. τὰ
δὲ πάθη παραδέχονται μὲν, ὡς αἴτια οἱ μεθοδικοὶ, ἐπειδὴ τῶν συμπτωμάτων ἐστὶ ποιητικά, ἀλλ' οὐχὶ ὡς αἴτια
εἶναί φασιν, ἐνδείκνυται, ἀλλ' ὡς κοινότητες. οὐδὲν δὲ κωλύει τὸ αὐτὸ φασὶ καὶ ὡς αἴτιον εἶναι καὶ ὡς κοινό-
τητα. καὶ ὡς ἕτερα. ὡς γὰρ τὸ μῆλον γευστὸν καὶ ὁρατὸν καὶ ἁπτόν ἐστιν, ὅταν δὲ λέγωμεν γλυκὺ εἶναι οὐ καθ' ὅσον τῇ
ἁφῇ ὑποπίπτει γλυκὺ λέγομεν, οὕτω καὶ τὰ πάθη, οὐδὲν κωλύει εἶναι μὲν ἑτέρων ἀποτελέσματα, εἶναι δὲ
καὶ ποιητικὰ τινῶν. ἀλλ' ὅταν φασὶ λέγωμεν ἐνδείκνυσθαι αὐτὰ οὔτε ᾗ ἀποτελέσματά ἐστιν, οὔτε ᾗ ποιητικὰ
τινῶν ἐνδείκνυσθαι λέγομεν, ἀλλ' ὡς κοινότητας. ὡς οὖν τὰ συμπτώματα οἱ μεθοδικοὶ, διὰ τὸ ἀπὸ διαφερόν-
των γίνεσθαι τὰ αὐτὰ καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν διαφέροντα οὐδὲν ἐνδείκνυσθαι συμφέρον λέγουσιν, οὕτω καὶ ἡ-
μεῖς, ἐπειδήπερ ὁρῶμεν ὑπὸ διαφερόντων αἰτιῶν τὰ αὐτὰ πάθη γινόμενα, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν, διαφέρον-
τα, ἄχρηστα φαμὲν αὐτὰ πρὸς ἔνδειξιν τῶν συμφερόντων εἶναι. οὐ γὰρ ἐνενδείκνυται ἀεὶ, τὸ αὐτό. ἰσχουρί-
40 ας οὖν οὔσης δηλονότι, ἀεὶ ἂν τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. ὡς οὖν αὐτοὶ τὸ ἔρευθος μὴ ἐνδείκνυσθαι λέγου-
σι τὸ εἶδος ἀποτελέσματος εἶναι νομίζοντες, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὰ πάθη ἄχρηστα εἶναι πρὸς ἔνδειξιν ἐροῦμεν. ὁτὲ
μὲν αἰτιῶν. ὁτὲ δὲ ἀποτελεσμάτων. καίτοι φαίη ἄν τις πρὸς αὐτούς. πῶς οὐκ ἐνδείκνυται τὸ ἔρευθος τὴν
ἀλλοίωσιν αὐτοῦ, καὶ γὰρ καὶ κοινότητα θεωρεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ πλειόνων γὰρ διαφερόντων ὁρᾶ-
σθαι, ἔστι δ' ἡ κοινότης ταυτότης ἐν πλείοσιν. εἰ τοίνυν καὶ ἐνδείκνυται, καὶ κοινὸν ἐστὶ πλειόνων, διὰ
τί οὐκ ἀπὸ τούτου καὶ τῶν τοιούτων συμπτωμάτων σαφῶς φαινομένων ποιεῖσθε τὰς ἐνδείξεις. ἀλλ' ἀπὸ τῶν
παθῶν, στεγνότητος καὶ ῥύσεως οὐδαμῶς φαινομένων. καὶ ἐπιδείκνυται ὅπερ πάθος ἐστὶ, γελοιότα-
τον πάθος ἀναίσθητον εἶναι λέγειν. εἰ μὲν οὖν ἡ ῥύσις καὶ ἡ στέγνωσις μόναι ἦσαν κοινότητες εἶχεν ἄν τινα πιθα-
νότητα τὸ ταύτας λέγειν ἐνδείκνυσθαι μόνας. ἐπειδὴ καὶ τὰ συμπτώματα ἔστι κοινὰ πλειόνων, διὰ τί μὴ καὶ
ἀπὸ τῶν συμπτωμάτων ἔνδειξις γίνεται συμφερόντων; εἰ δέ φησιν, ἀλλ' ὅτι μή εἰσι προσεχῆ καὶ ἀναγκαῖα τοῖς
50 ἰατρεύουσι κοινότητες, διὰ τοῦτο παραιτούμεθα τὰ συμπτώματα. τῶν γὰρ αὐτῶν ὄντων παθῶν, διαφερόν-
των δὲ τῶν συμπτωμάτων, τῇ αὐτῇ θεραπείᾳ χρώμεθα. καὶ διαφερόντων τῶν παθῶν, διαφερούσῃ ἀγωγῇ χρώ-
μεθα, ὥσπερ δέδεικται, διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἡμεῖς ὁρῶντες φήσομεν, καὶ ἐπὶ τῶν παθῶν τὸ ὅμοιον τυγχά-
νειν, ὅπερ ὑμεῖς ἐπὶ τῶν συμπτωμάτων παρεφυλάξατε, ὡς ἄχρηστα νῦν αὐτὰ παραιτούμεθα. ἐκ περιουσίας
γάρ ἐστι καὶ τοῦτο κατασκευάσαι, ὅτι ἄχρηστος ἡ κατάληψις τῶν παθῶν. ἐπαρκεῖ γὰρ πρὸς θεραπείαν αἰτί-
ας κατάληψις. τόπου ἐπίγνωσις τοῦ ἐνοχλουμένου. καὶ δυνάμεως μέτρον. εἰ δὲ στέγνωσις, ἢ ῥύσις περιττὸν φη-
μὶ καταλαμβάνειν. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος, ὕστερον εἰρήσεται. ὅταν δεικνύωμεν ἥν τινα χρείαν ἡ κατάλη-
ψις τῶν παθῶν παρέχεται. ἐκεῖνο δὲ χρὴ λέγειν, πρὸς τοὺς μεθοδικούς. ὅτι τὰ πάθη τὸ ποιητέον οὐκ ἐνδεί-
κνυται, ἀλλὰ τὴν ἄρσιν ἢ περιαίρεσιν ἑαυτῶν, ὅπερ ἄν τις καὶ εὔξαιτο. τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἰδιώταις ἐστὶ πρόδη

λον. καὶ τοῖς ἀλόγοις ζώοις. ὅτι τὰ μὲν πάθη τῆς περιαιρέσεως ἐνδείκνυται, ἡ δὲ ὑγεία τὴν τήρησιν. οἱ δὲ τε-
χνῖται οὐ ταύτης τῆς ἐνδείξεως δέονται, ἀλλὰ βούλονται εἰδέναι ταῦτα δι' ὧν ἡ περιαίρεσις τῶν παθῶν ἔσται
καὶ ἡ τῆς ὕλης τήρησις. χρείαν οὖν ἔχουσι τῶν ἐνδεικνυμένων τὰ κατὰ μέρος συμφέροντα. καὶ δι' ὧν ἄν τις
τῆς ὑγείας τύχοι, καὶ συντηρήσειεν αὐτήν. τούτῳ γάρ τοι καὶ οἱ τεχνῖται τῶν ἰδιωτῶν διαφέρουσιν, εἰ ταῦ-
τα καταλαμβάνουσιν ἅπερ ἐνδείκνυται τὰ κατὰ μέρος συμφέροντα. εἰ δέ γε ἀπὸ τῶν παθῶν ἡ ἔνδειξις τῶν
συμφερόντων ἐγίνετο, αὐτοὶ ἂν οἱ ἔχοντες αὐτὰ δι' ὧν ἔδει τὴν ὑγείαν περιποιήσασθαι ἠπίσταντο. ἀλλὰ τοῦτο μὲν
ἀγνοοῦσιν. ὃ δ' ἐνδείκνυται τὸ πάθος ἴσασιν. ἐπειδὴ γὰρ τὴν ἄρσιν ἐνδείκνυται, οἱ δὲ πέμπουσιν ἐπὶ τοὺς ἰατροὺς
τοὺς δυναμένους ἀνελεῖν τὰ πάθη. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῶν προσαγομένων βοηθημάτων ἐπιγνῶναι ὅτι οὐ τὰ πά-
θη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τὴν θεραπείαν ἐνδείκνυται. τὰ γὰρ βοηθήματα ὑπεναντιοῦται, οὐ τοῖς γινομένοις, ἀλλὰ
10 τοῖς ποιοῦσιν. ὡς ἡ κένωσις τῷ πλήθει ἐναντία ἐστί, πάθει δ' οὐδενί, οἷον φλεγμονῇ ἢ πυρετῷ. ἐναιρουμένου δὲ τοῦ
πλήθους ὑπὸ τῆς κενώσεως, συναναιρεῖται καὶ τὸ γινόμενον ὑπὸ τοῦ πλήθους πάθος. οὐκ ἐπειδὴ δὲ συ-
ναναιρεῖται τῷ ποιοῦντι τὸ πάθος, τὸ βοήθημα τῷ πάθει ὑπεναντίον ἦν. ἔστι δὲ καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν ἐ-
πιφερομένων συμπτωμάτων, ἀπό τε τοῦ πλήθους καὶ τῆς κενώσεως γνῶναι ὅτι ὑπεναντίον ἐστί. τὸ μὲν γὰρ
πλῆθος τῇ περιουσίᾳ βαρεῖ. ἡ δὲ κένωσις μειοῦσα τὴν περιουσίαν αἱρεῖ τὸ βάρος. ἔπειτα τὸ πλῆθος δια-
τείνει τὰ ἀγγεῖα. ἡ δὲ κένωσις εἰς σύμπτωσιν ἄγει. καὶ τὰ ἄλλα βοηθήματα πρὸς τὰ αἴτια εὕροις ἂν ὑπεναντιού-
μενα, πρὸς δὲ τὸ πάθος οὐδέν. ἔτι δὲ, καὶ ἐκ τούτου ἄν τις μάθοι, ὅτι εἰ μὴ ἡ στέγνωσις βοήθημα οὐδὲν, οὐδ' ἡ ῥύσις,
ἀλλὰ μᾶλλον πάθος τι ἐνδείκνυται, τῇ δὲ στεγνώσει ἐναντία ἐστὶν ἡ ῥύσις, οὐ κένωσιν, ἀλλὰ ῥύσιν, ἐνδείκνυται ἡ
στέγνωσις. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ῥύσις στέγνωσιν ἐνδείξεται. ὅπερ οὖν παραλαμβάνομεν τοῦτο ἐνδείκνυται πά-
θος. τὰ δὲ, αἴτια τὰ βλάπτοντα τὸ ἐναντίον αὐτῶν ἐνδείκνυται. καὶ ὅπερ ἐνδείκνυται ταῦτα, παραλαμ-
20 βάνομεν. διόπερ οὐ τὰ πάθη, ἀλλὰ τὰ αἴτια τὸ συμφέρον ἐνδείκνυται. ὅτι μὲν οὖν τὰ συμπτώματα οὐκ ἔστιν
ἄχρηστα παντάπασι, καὶ τὰ πάθη οὐχ οἷά τε ἐστὶν ἐνδείκνυσθαι τὸ συμφέρον. τὰ δ' αἴτια ἐνδείκνυται, αὐτάρ-
κως ἀποδέδεικται. ἑξῆς ἐπισκεπτέον, εἴτε φαίνονται αἱ κοινότητες ἃς ὑποτίθενται οἱ μεθοδικοὶ, εἴτε καὶ
μή. καὶ εἰ αἱ ἐνδείξεις ἀπὸ τῶν κοινοτήτων δύνανται γίνεσθαι, ἢ οὔ. ὁριζόμενοι τοίνυν τὴν ἰατρικὴν κατὰ
τὴν αὐτῶν δόξαν, γνῶσιν εἶναι φαινομένων κοινοτήτων. τὸ δὲ φαινόμενον, οὐχ ὡς δι' αἰσθήσεως καταλη-
πτὸν εἶναι λέγουσι. οὐδεμία γὰρ διάθεσις δι' αἰσθήσεως καταλαμβάνεται. ἀλλὰ φαινόμενον ἐκεῖνοι λέγουσι τὸ
ἐξ αὐτοῦ καταληπτὸν, κἂν μὴ ὑποπίπτῃ ταῖς αἰσθήσεσι. σχεδὸν γὰρ τὸ ἐναργὲς ἐκεῖνοι φαινόμενον λέγουσι.
δεῖ μὲν οὖν τὸν ἀντιλέγοντα καὶ τοῦτο παραδεικνύειν, ὅτι οὐκ ἴσασι τοῖς ἑλληνικοῖς ὀνόμασι χρήσασθαι. ἵνα δὲ,
μὴ δοκῶμεν, λέξει προσπλέκεσθαι συγχωρήσαντες αὐτοῖς τὸ φαινόμενον, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἐπιδείξομεν, ὅ-
τι οὐκ ἐξ ἑαυτῶν εἰσιν αἱ κοινότητες καταληπταί. καὶ πρῶτόν γε τὸν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἄρξαντα Θεσσα-
30 λὸν ἐπιδείξομεν, σημεῖα ἐκτιθέμενον τῶν κοινοτήτων, ὡς οὐκ ἐξ ἑαυτῶν δηλονότι καταλαμβάνεσθαι πεφυ-
κυιῶν. ἐν γὰρ τῷ κάμνοντι τὴν στέγνωσιν φησὶ καταλαμβάνεσθαι ἐστὶν ἐκ τοῦ δυσδιαφόρητα εἶναι τὰ σώματα. ὁ-
μοίως δὲ καὶ τῆς ῥύσεως τινὰ γνωρίσματα ἐκτίθεται. ἀλλ' ἴσως φήσουσιν ὅτι πρὸς ἄνδρα, καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν
αἵρεσιν αὐτῶν ἀντιλέγετε. ἐάσαντες οὖν τὸν Θεσσαλὸν ἐπιδείξωμεν τὸ προκείμενον. πρῶτον οὖν κοινῷ τινι ἐπι-
χειρήματι ἐπὶ τῶν δύο διαθέσεων χρησόμεθα, ἀποδεικνύντες ὅτι οὐ φαίνονται οὐδ' ἐξ ἑαυτῶν εἰσι καταλη-
πταί. ἔπειτα καὶ ἰδίαν ἑκατέραν τῶν διαθέσεων δείξομεν, μὴ ἐξ ἑαυτῶν καταλαμβανομένην. ὁμολογοῦσι
τοίνυν καὶ αὐτοὶ ὅτι οὐ πᾶσα πύκνωσις σώματος, οὐδ' ἐποχὴ ἐκκρίσεως, στέγνωσίς ἐστιν. οἱ γὰρ ἀγροῖκοι ἐν συγ-
κρίσεσιν εἰσὶν, οὐ μὴν ἐν στεγνότητι εἰσίν. καὶ ἡ ἐποχὴ δὲ τῶν οἰκείων οὐκ ἔστι στέγνωσις, ἐπειδὰν καὶ κάθαρσις γυ-
ναικὸς διὰ τὴν κύησιν ἐπέχηται, ἐποχὴ μέν ἐστι συνήθους ἐκκρίσεως. στέγνωσις δ' οὐκ ἔστι. ἔτι δ' οὐ πᾶσα ἀραίω-
σις σωμάτων καὶ ἀπόκρισις, ῥύσις ἐστὶ, οἱ γὰρ παῖδες καὶ τὰ γύναια καὶ οἵτινες ἁβροδίαιτοι ἄνδρες κατὰ φύ-
40 σιν εἰσὶν ἀραιοὶ, καὶ ἀπόκρισις τις οὐ ῥύσις ἐστὶν ἡ τῶν περιττωμάτων. ἀλλ' οὐδὲ τοὺς διὰ κοιλίας ἢ οὔρων, ἢ ἱδρώ-
των, ἢ αἱμορραγιῶν κρινομένους, ἐν ῥύσει εἶναι φασίν. ἐνίστασθαι γὰρ αὐτοὺς τῇ ἐκκρίσει ἔδει. ἐπεὶ οὖν οὐ πᾶ-
σα πύκνωσις, καὶ ἐποχὴ, στέγνωσις ἐστὶν, οὐδὲ πᾶσα ἀραίωσις ἢ ἔκκρισις, ῥύσις, δῆλον ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμ-
πτώμασι προσέχοντι ψιλοῖς, ἀδύνατόν ἐστιν ῥύσιν ἢ στέγνωσιν καταλαβεῖν. ἐξ ἑτέρων δ' ἐπικρίνειν αὐτὰ δεῖ. ὡς
γὰρ καὶ τὰ ἄλλα συμπτώματα εἴτε κατὰ φύσιν ἐστὶν, εἴτε παρὰ φύσιν, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων, κατα-
λαμβάνεται. οὕτως οὐδὲ στέγνωσις καὶ ῥύσις. τὸ δὲ λεγόμενον διὰ τούτων ἂν γένοιτο δῆλον. τὰ κατὰ φύσιν
συμπτώματα, πρὸς τὰ παρὰ φύσιν πολλὴν ἔχει τὴν ὁμοιότητα. τὰ γὰρ αὐτὰ, οἷς μὲν, κατὰ φύσιν οἷς δὲ πα-
ρὰ φύσιν. οἷον τὸ μέλαν χρῶμα τὸ παρὰ φύσιν, ὅμοιον ἐστὶ τῷ κατὰ φύσιν. ἡμῖν μὲν γὰρ παρὰ φύσιν. τοῖς ἰν-
δοῖς δὲ κατὰ φύσιν. καὶ τὰ σχήματα δὲ, τὰ παρὰ φύσιν, ἔοικε τοῖς κατὰ φύσιν. ἄλλοι γὰρ ἄλλων ἔξαρθροι πεφύ-
κασι μᾶλλον, καὶ ῥὶς ὀξεῖα, καὶ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι. οἷς μὲν θανατικὰ συμπτώματα, ἄλλοις δὲ τὰ αὐτὰ ταῦτα
50 κατὰ φύσιν. καὶ κίνησις καὶ ἀκινησία. αἱ μὲν ὑπὸ προαιρέσεως γίνηται, κατὰ φύσιν. αἱ δ' ἀπροαιρέτως, πα-
ρὰ φύσιν. ἐκ δὲ τούτων εὔδηλον ὅτι αὐτοῖς μὲν τοῖς συμπτώμασιν οὐχ οἷόν τ' ἐστὶ προσέχοντας γνωρίζειν τὸ κα-
τὰ φύσιν, καὶ τὸ παρὰ φύσιν. ἀλλὰ δεῖ ἐπ' ἐνίων μὲν, τὴν ἐπιφέρουσαν αἰτίαν ἐξετάσαι, ὡς ἐπὶ τῆς κινήσε-
ως. πότερον ὑπὸ προαιρέσεως, ἢ ἀπροαιρέτως. καὶ ἐπὶ τοῦ χρώματος. ἐπεὶ γοῦν τὸ χρῶμα, τῶν χυμῶν, ἐπι-
φαίνεται δὲ ἀπὸ τοῦ χρώματος τὸ αἷμα, δεῖ σκοπεῖν, εἰ κατὰ φύσιν ἔχει τὸ αἷμα. ὄψει δὲ ἐκ τῆς χρείας. ἂν γὰρ
τὴν λοιπὴν ἅπασαν χρείαν τὸ αἷμα ἀνεμπόδιστον παρέχηται, καὶ μήτε διατείνῃ, μήτε βαρῇ, φήσεις κατὰ
φύσιν εἶναι τὸ χρῶμα. τὸ δὲ σχῆμα εἰ κατὰ φύσιν ἐστὶν, ἀπὸ τῆς τοῦ μέλους χρείας καταλήψῃ. ὡς ἐπὶ τοῖς ἐξαρ-
θρεῖσιν. ἔνια δὲ, ἐκ τοῦ τόπου ἐν ᾧ γίνεται εἰ κατὰ φύσιν ἐστὶ καταλαμβάνεται. οὕτω καὶ ἡ πύκνωσις καὶ ἡ ἀραίω-
σις. οἷς μὲν κατὰ φύσιν ἐστίν. οἷς δὲ παρὰ φύσιν. ἡ μὲν γοῦν τῶν γερόντων πύκνωσις αὐτοῖς μὲν κατὰ φύσιν. παι-

δίοις δὲ, παρὰ φύσιν. ἡ δ' αὐτὴ τῶν παιδίων ἀραίωσις, αὐτοῖς μὲν κατὰ φύσιν. γέρουσι δὲ, παρὰ φύσιν. καὶ διαιτω-
γῇ βίων πεπύκνωνται τινὲς, ὡς οἱ ἀγροῖκοι. καὶ κατὰ περιστάσεις ἄλλοι. καὶ ὅμως κατὰ φύσιν διάκεινται.
δι' ἃ ἐστὶν οὐχ οἷόν τε εἰς τὴν πύκνωσιν τῶν σωμάτων ψιλὴν, καὶ τὴν ῥύσιν ἀποβλέποντας καταλαμβάνειν τὰς
διαθέσεις. δεῖ δὲ καὶ πρὸς ἕτερόν τι καὶ ταῦτα ἀναφέροντας ἐπικρίνειν, εἴτε κατὰ φύσιν, εἴτε πάθη ἐστίν. λέ-
γουσι γὰρ ὅτι τῇ συμμετρίᾳ, καὶ ἀμετρίᾳ διακρίνομεν τὰ κατὰ φύσιν συμπτώματα, ἀπὸ τῶν παρὰ φύσιν.
ὅταν μὲν γὰρ συμμέτρως τὸ σῶμα πυκνώσεώς τε καὶ ἀραιώσεως ἔχῃ, ὑγιαίνει τὸ ζῶον. ὁπότε δέ τι αὐτῶν ἐπι
παθὲν ἐκβῇ τὴν συμμετρίαν, νοσεῖν ἀνάγκη. ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς ὅτι τὸ σύμμετρον καὶ ἄμετρον, ἕτερον πα
ρὰ τὰς διαθέσεις. εἰ δὲ τῇ ἀμετρίᾳ κρίνοιντο τὰ πάθη, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν καταληπτὰ εἶναι ὁμολογεῖται, εἶτα οὕ-
τως εἰ τὸ σύμμετρον καὶ τὸ ἄμετρον οὐ φαίνεται, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων καταλαμβάνεται. ἂν μὲν γὰρ ὠφε
10 λῇ, σύμμετρόν ἐστιν· ἂν δὲ βλάπτῃ, ἄμετρον. πῶς οὖν ἐστι σύμμετρον καὶ ἄμετρον μὴ φαινόμενον, τὰ ἐκ τούτου κα-
ταλαμβανόμενα φαίνοιτ' ἄν; εἰ δὲ δὴ καὶ πρὸς τὴν δύναμιν τὸ σύμμετρον καὶ ἄμετρον κρίνοιτο, οὐδ' οὕτω πρό-
δηλον ἂν εἴη τὸ ἄμετρον. ἡ γὰρ δύναμις οὐ φαίνεται. τοῦ δ' ἀμέτρου μὴ φαινομένου, δηλονότι οὐδὲ αἱ κοινότητες
φαίνονται. καὶ γὰρ αὗται ἀμετρίαι τινές εἰσιν. ἔτι ῥητέον πρὸς αὐτοὺς, ὅτι οὐδὲν τῶν κατὰ φύσιν παρὰ φύ
σιν φαίνεται. ἀλλ' ὡς μὲν κατὰ φύσιν ἢ παρὰ φύσιν φαίνεται. τὸ γὰρ ἄλγημα καὶ ἄλλα τοιουτότροπα παρὰ φύσιν φαί
νεται. οἱ δ' ἰατροὶ βούλονται καταλαβεῖν, οὐχ ὅτι ἐστὶ παρὰ φύσιν, ἀλλ' ὡς ἐστί. ῥὶς γὰρ ὀξεῖα, καὶ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι πᾶσιν
ἀνθρώποις φαίνεται. εἰ δὲ κατὰ φύσιν, ἢ παρὰ φύσιν τοῖς ἰατροῖς μόνον, ταύτῃ γὰρ διαφέρουσιν οἱ ἰατροὶ τῶν ἰδιωτῶν,
ὅτι ἐπὶ τοῖς φαινομένοις κεκρυμμένον τι καταλαμβάνειν δύνανται, ὃ οὐκ ἔτι δύνανται οἱ ἰδιῶται καταλαβεῖν.
ἔπειτα παρὰ φύσιν οὐ φαίνεται, καὶ αἱ κοινότητες παρὰ φύσιν εἰσὶν, δηλονότι οὐ φαίνονται. ἄξιον δὲ κἀκεῖνο ἐννοῆσαι,
εἴ τις πώποτε τῶν ἀνθρώπων μετεπέμψατο τινὰ τῶν ἰατρῶν, ὡς ὑπὸ πυκνότητος ἢ ἀραιότητος ἀμέτρου αἰτιώμενος.
20 εἰ δὲ μηδεὶς εἰς αἴσθησιν ἦλθε τῶν κοινοτήτων, πῶς εὔλογόν ἐστι λέγειν φαίνεσθαι αὐτάς; μὴ φαινομένων δὲ τῶν
κοινοτήτων, πῶς οἴονται τὴν τέχνην τὴν γνῶσιν εἶναι φαινομένων κοινοτήτων; νῦν δὲ ἰδίως πρὸς ἑκατέραν τῶν διαθέσε
ων ἐροῦμεν, καὶ πρῶτον περὶ τῆς στεγνώσεως ῥητέον. τὴν τοίνυν στέγνωσιν πύκνωσιν φασὶν εἶναι καὶ ἐπο-
χὴν τῶν ἐκκρίσεων δεομένων. ἀνάγκη τοίνυν τὰ ἐπεχόμενα ἢ ὠφέλιμα εἶναι ἢ βλαβερὰ, ἢ μηδέτερα. ἐὰν
μὲν οὖν ὠφέλιμα ἦ, ἄλογόν ἐστιν ἐκκρίνειν αὐτά. ἐὰν δὲ μηδέτερα, δηλονότι οὐδὲ πάθος ἐστίν. λείπεται οὖν λέ-
γειν, ὅτι ἐπειδὰν βλάπτῃ τὰ ἐπεχόμενα, στέγνωσίς ἐστιν. ἃ δὲ βλάπτει, αἴτιά ἐστιν. ἐκ προκαταλήψεως οὖν τῶν αἰτι
ῶν τὸ στεγνὸν καταλαμβάνεται. ἵνα γὰρ εἰδῶμεν, ὅτι στεγνὸν, δεῖ προεγνωκέναι ὅτι τὰ ἐπεχόμενα βλάπτει. τῇ δὲ
τῶν βλαπτόντων καταλήψει καὶ ἡ τῶν αἰτιῶν συμπεριεσπάσθη ἐπίγνωσις. μᾶλλον δ' ἡ τῶν βλαπτόντων ἐ-
πίγνωσις, αἰτιῶν ἐστι κατάληψις. πάλιν δ' αὐτὰ τὰ βλάπτοντα, ἅπερ ἐστὶν αἴτια, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν κατα-
λαμβάνεται. οὐ μόνον οὖν ἡ στέγνωσις, φαίνεται. ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνα ἐξ ὧν ἡ στέγνωσις καταλαμβάνεται. τὴν δὲ
30 ῥύσιν ὁριζόμενοι φασὶν εἶναι ἄμετρον ἀραίωσιν τῶν σωμάτων, καὶ ἀπόκρισιν τῶν ὑπομονῆς δεομένων. ὅτι μὲν
οὖν ἄμετρος ἀραίωσις ἐξ αὐτῆς οὐ καταλαμβάνεται, δέδεικται. τὰ δὲ ἀποκρινόμενα εἴτε δεῖ ὑπομένειν εἴ
τε καὶ μὴ, πόθεν καταλαμβάνουσιν; ἐξ ἑαυτῶν γὰρ οὐ πέφυκε καταλαμβάνεσθαι, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἡ ῥύσις αὐ-
τόθεν ἂν καταλαμβάνοιτο. ἵνα μὲν γὰρ τὴν ῥύσιν ἐπιγνῶμεν, δεῖ προκαταλαβεῖν τὸ οἰκεῖον. τὸ δ' οἰκεῖον ἐκ
τῆς χρείας κριθῆναι δεῖ. τὴν δὲ χρείαν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων πολλῶν, καὶ τούτων ἐξ ἑαυτῶν. μὴ κατα-
λαμβανομένης τῆς ῥύσεως γιγνωσκομένης, πῶς οὖν εὔλογον φαίνεσθαι αὐτὴν λέγειν. καὶ σχεδὸν ὅπερ οἱ
λογικοὶ δυσκολώτατον φασὶν εἶναι καταλαμβάνειν, τοῦτο οἱ μεθοδικοὶ φαίνεσθαι λέγουσιν, οὐδενὶ γὰρ, ἢ ὀνόμα
τι διαφέρει ἡ ὑπὸ τούτων καλουμένη ῥύσις, τῆς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συντήξεως ὀνομαζομένης. οὕτω δὲ δυσ-
διάκριτα οἱ ἀρχαῖοι ἐνόμιζον εἶναι σύντηξίν τε καὶ ἔκκρισιν, ὡς ὁ μὲν Ἐρασίστρατος καὶ ἄντικρυς τὴν χα-
» λεπωτάτην τῆς κρίσεως ὁμολογεῖ. λέγει δὲ οὕτως. χαλεπὸν δὲ πάνυ ἐστὶ διακρῖναι ἔκκρισίν τε καὶ σύντηξιν.
40 ὁ δ' Ἱπποκράτης περὶ τὴν εὐφορίαν καὶ δυσφορίαν ἀναπέμπει τὴν κρίσιν λέγων. ἢν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι κα-
θαίρονται ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι. δύο οὖν παλαιῶν ἀνδρῶν, περὶ τῶν πρωτείων ἁμιλλωμέ-
νων καὶ ἀμφοτέρων ὁμογνωμονούντων περὶ τοῦ δυσδιάκριτον εἶναι ἔκκρισιν ἀπὸ συντήξεως. καὶ τοῦ μὲν οὐδὲ
σημεῖον τῆς ἐκκρίσεως ἐκθεμένου, ἀλλὰ μόνην τὴν χαλεπότητα τοῦ πράγματος ὑποδείξαντος. τοῦ δ' ἐπὶ
κανόνα δυσκατάληπτον ἀνενεγκόντος τὴν κρίσιν, οἱ μεθοδικοὶ τοῦτο φαίνεσθαι νομίζουσιν. ἔστι δ' ἐπὶ τῶν κατὰ
τὸ ἄδηλον διαφορουμένων. πόθεν καταλαμβάνειν φήσουσι τὴν ῥύσιν; ἀπὸ γὰρ τῆς συμπτώσεως οὐ δύνανται,
ὅτι σύμπτωσις οὐ μόνον ἐπὶ ῥύσει κενουμένων τῶν σωμάτων γίνεται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ στεγνώσει ἐμμήνων ἐπε-
χομένων. καὶ γὰρ διόγκωσις οὐκ ἐπὶ στεγνώσει μόνον ἐπεχομένων τῶν ἀποκρίσεως δεομένων γίνεται. ἀλλὰ καὶ
ἐπὶ ῥύσει χεομένων τῶν ὑγρῶν καὶ διατεινόντων τὰ σώματα. ὅτι δ' οὐ ταυτόν ἐστι σύμπτωσις αἰσθητὴ καὶ
ῥύσις, δῆλον ἂν καὶ ἐκ τοῦδε γένοιτο. εἰ ἡ σύμπτωσις αἰσθητή. τῇ δὲ συμπτώσει, ἐναντία ἐστὶν, ἡ διόγκωσις, καὶ ἓν ἑνὶ
50 ἐστὶν ἐναντίον, τῇ ῥύσει οὐχ ἡ διόγκωσις· ἀλλ' ἡ στέγνωσις ἐναντίον ἔσται. ἐὰν δὲ λέγωσιν, ὅτι ταυτόν ἐστι τῇ στεγνώ-
σει ἡ διόγκωσις, ἐπιδεῖξαι δεῖ αὐτοὺς τὴν τῶν ὅρων ἐναντιότητα. λέγουσι γὰρ τὴν στέγνωσιν πίλησιν καὶ σφίγ
ξιν τῶν σωμάτων εἶναι. ἔστι τοίνυν σφίγξις καὶ πίλησις τῶν σωμάτων ἡ στέγνωσις. ἡ δὲ διόγκωσις χύσις καὶ
διάτασις ἐστὶ τῶν σωμάτων. διατείνεται δὲ τὰ σώματα ἢ διὰ πλῆθος ἢ διὰ χύσιν. φαίνεται οὖν ὅτι οὐ ταυτόν ἐστι στέ
γνωσις καὶ διόγκωσις. ἐὰν δ' ὁμολογοῦσιν ἕτερόν τι τὴν σύμπτωσιν τῆς ῥύσεως εἶναι, καὶ τὴν διόγκωσιν τῆς στε-
γνώσεως εἶναι, λέγουσι ὅτι οὐκ ἐκ τούτων καταλαμβάνονται αἱ κοινότητες, ὁμολογοῦσι ὅτι ἐξ ἑτέρων καὶ
οὐκ ἐξ ἑαυτῶν αἱ διαθέσεις καταλαμβάνονται. εἴπερ ἐκ συμπτώσεως καὶ διογκώσεως καταλαμβάνουσιν, ἅπερ
ἕτερά ἐστι τῶν διαθέσεων. λέγουσι δέ τινες ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ ἄδηλον διαφερομένων καταλαμβάνειν τὴν ῥύσιν
ἐκ τοῦ μαλακὰ καὶ εὔθρυπτα καὶ ἐκτεθηλυσμένα εἶναι τὰ σώματα. πρὸς οὓς ῥητέον ὅτι οὐκοῦν ἐὰν σκληρὰ ἢ τὰ

σώματα, καὶ περιτεταμένα ἐκ βρέφους μὲν ῥύσιν, ἀνάγκη δὲ αὐτὴν ὁμολογῆσαι. εἰ δ' οὖν τοιοῦτοί τινες ὦσιν ἄρρω-
στοι οἵους ἐκτίθεται ὁ Ἱπποκράτης ἀπὸ τῆς ἐσχάτης ἐνδείας εἰς ταῦτα περιηγμένοι, ὥς τε τὸ δέρμα σκληρὸν
καὶ περιτεταμένον, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἐπὶ τῶν διαφορουμένων ὑπάρχει, ἆρά γε τῇ ἐπὶ τῶν διαφορουμένων
ἀγωγῇ χρησόμεθα, ὁμολογῆσαι ἀνάγκη. πῶς οὖν ἐκ τῆς μανότητος ῥύσις καταλαμβάνεται. καὶ γὰρ περιστά-
σεως καὶ σκληρότητος ὑπαρχούσης, οὐδὲν ἧττον ῥύσις ἐστίν. ἑξῆς δ' ὅτι κἂν φαίνωνται αἱ κοινότητες οὐδὲν συμ-
φέρον ἐνδείκνυνται. διὰ τούτου ἄν τις ἐπιδείξειε διαφέρειν λέγων τὸ αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυσθαι, ἢ ἀπὸ τῶν
κοινῶν καταλαμβάνεσθαι τὰ ἐνδείξασθαι δυνάμενα. οἱ μὲν οὖν μεθοδικοὶ λέγουσιν αὐτὰ τὰ κοινὰ ἐνδείκνυ-
σθαι. ἡμεῖς δὲ φαμὲν τὴν τῶν κοινῶν κατάληψιν χρησιμεύειν πρὸς τὴν τῶν ἐπὶ μέρους ἐνδείξασθαι δυνα-
μένων ἐπίγνωσιν. καὶ τὰ θεωρήματα τρόπον τινὰ κοινὰ ὄντα τὴν τῶν ἐπὶ μέρους κατάληψιν ἀποδείκνυ-
10 σιν. ἐν γὰρ τῷ, κόποι αὐτόματοι φράζουσι νόσους, καταλαμβάνομεν τὴν σχέσιν τοῦ ἐπὶ μέρους αὐτομάτου κό-
που πρὸς τὸ πλῆθος. μεταλαμβάνειν γὰρ δεῖ, τὸ, νόσους, κατὰ τὸ παρὸν εἰς τὸ πλῆθος. ἡ οὖν τοῦ καθόλου ἐ-
πίγνωσις τὴν τοῦ ἐπὶ μέρους κατάληψιν παρέχεται τοῦ ἐνδείξασθαι τὸ συμφέρον δυναμένου. οὐ δεῖ δὲ ξενίζε-
σθαι ὅτι ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν διὰ τῶν θεωρημάτων αὐτίκα τὰ ἐνδεικτικὰ τῶν συμφερόντων καταλαμ-
βάνεσθαι. οὐ γὰρ τὰ θεωρήματα τῶν κεκρυμμένων ἐστὶ δηλωτικά. ὧν χρείαν πρὸς τὴν θεραπείαν ὡς ἐνδει-
κνυμένων ἔχομεν. ἀλλὰ τὴν σχέσιν μηνύει τῶν κεκρυμμένων πρὸς τὰ φαινόμενα. οὕτω δ' ἂν ἐπιμελέστερον τὴν
τῶν θεωρημάτων χρείαν καταμάθοιμεν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ, κόποι αὐτόματοι φράζουσι νούσους, στήσαντες τὸν λόγον.
ὅτι τοίνυν κόπος αὐτόματος ἐστὶν ἐναργῶς καὶ οἱ ἰδιῶται ἴσασιν, ὅτι δὲ διὰ τὸ αὐτομάτου κόπου πλῆθος δηλοῦ-
ται, οἱ μὲν ἰδιῶται ἀγνοοῦσι, κέκρυπται γὰρ, οἱ δὲ τεχνῖται ἴσασιν ἐκ τοῦ θεωρήματος κατειληφότες τὴν τοῦ
αὐτομάτου πρὸς τὸ πλῆθος σχέσιν. ἀπὸ γὰρ τῆς σχέσεως αὐτοῦ τοῦ αὐτομάτου κόπου κινηθεὶς πρὸς τὸ πλῆθος συ-
20 νιστῶν τὸ θεώρημα, καὶ καταλαμβάνων ὅτι ἀποτέλεσμα ἐστὶ τοῦ πλήθους ὁ αὐτόματος κόπος συνέστησεν αὐτό.
ἐπεὶ γὰρ τῶν αἰτιῶν διττήν τινα γενικωτάτην διαφορὰν ἠπίστατο καὶ ὅτι τῶν αἰτίων, ἃ μὲν ἐκτός ἐστιν ἡμῶν.
ἃ δ' ἐν αὐτοῖς τοῖς σώμασιν, ἀναγκαῖον ἐνόμισεν εἶναι, ὁπότε τι τῶν ἐκτὸς παραλυπῇ μὴ ἂν ἄλλως ἡμᾶς ἐνο-
χλεῖσθαι, εἰ μὴ ἐν τοῖς σώμασιν ὑπάρχει τὸ αἴτιον. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐν τῷ σώματι τὰ βαροῦντα κατὰ πλεονασμὸν
οὐσίας βαρεῖ, ὡς εἴτε σύμμετρον οὔτε βαρεῖ. οὔτε λυπεῖ, συνθεὶς εἰς ἕνα λογισμὸν ταῦτα, ἐποίησε τὸ θεώρημα
τοῦτο. κόποι αὐτόματοι φράζουσι πλῆθος. ἀφ' ὧν γοῦν λογισμῶν κινηθεὶς ὁ συστήσας τὸ θεώρημα συνέστησεν, ἀπὸ
τῶν αὐτῶν χρὴ καὶ τὴν χρείαν τοῦ θεωρήματος ἀποδείκνυσθαι. τοῦτο τοίνυν τὸ καθολικὸν δηλοῖ ὅτι ὅπου ἂν
ᾖ κόπος αὐτόματος, ἐκεῖ πάντως πλῆθος. οὐ μέντοι ἀπὸ τοῦ θεωρήματος κατέλαβε τὸ πλῆθος. ἀλλὰ τὴν
σχέσιν τοῦ κόπου πρὸς τὸ πλῆθος. ἐκ δὲ τῆς σχέσεως τὸ πλῆθος. τρόπον οὖν τινὰ διὰ τοῦ κόπου κατέλαβε τὸ πλῆ-
θος. ἵνα δὲ δι' αὐτοῦ καταλάβῃ τὸ θεώρημα γέγονεν αἴτιον. καὶ τῶν ἄλλων δὲ θεωρημάτων, τὴν αὐτὴν χρεί-
30 αν σκοποῦντες εὑρήσομεν. ἡμεῖς μὲν οὖν οὕτω τὴν καθόλου καὶ οἱονεὶ κοινὴν κατάληψιν ἡγούμεθα χρησιμεύειν.
οἱ δὲ μεθοδικοὶ τὰς κοινότητας αὐτὰς, οἴονται ἐνδείκνυσθαι τὰ συμφέροντα. τὸ μὲν γὰρ στεγνὸν πάθος ἐν-
δείκνυσθαι φασί, τὸ δεῖν χαλᾶν. τὸ δὲ ῥοῶδες, τὴν σταλτικὴν ἀγωγὴν ἐπιζητεῖν. καὶ τὰς λοιπὰς δὲ κοινότη-
τας ὑποτίθενται διαφέροντα φανερὰ ἐνδείκνυσθαι περὶ ὧν εἰρήσεται. ὅτι δ' οὐκ ἐνδείκνυνται αἱ κοινό-
τητες, διὰ τούτων παραστήσομεν. ὧν ἀναιρεθέντων νοσοῦντες γίγνονται, τούτων ἐστὶν ἀναιρετικὰ βοηθήματα.
ὧν δ' ἐστὶν ἀναιρετικὰ προηγουμένως βοηθήματα ἀπὸ τούτων ἔνδειξις τῶν συμφερόντων γίνεται. ἀναιρετικὰ
δ' ἐστὶ προηγουμένως τὰ βοηθήματα τῶν ἐπὶ μέρους αἰτίων. καὶ εἰ ἄρα νοσημάτων. τὰ ἐπὶ μέρους ἄρα αἴτια,
καὶ εἰ ἄρα νοσήματα ἐνδείκνυνται ἂν τὸ συμφέρον, καὶ οὐχ αἱ κοινότητες, τῷ εἶναι κοινότητας τὸ συμφέρον
ἐνδείκνυνται. καὶ τὰ παραλαμβανόμενα βοηθήματα ἀναιρετικὰ τῶν ἐνδειξαμένων ἀπὸ τῶν ἐπὶ μέρους
βοηθημάτων ἀναιροῦνται αἱ κοινότητες. τῆς δὲ κοινότητος ἀναιρουμένης οἱ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀπὸ τῆς
40 αὐτῆς κοινότητος νοσήσαντες, ὑγιεῖς ἂν ἐγίνοντο οὐδενὸς τινὸς ὑπ' αὐτῆς ἀναιρεθέντος. εἰ δὲ ὅπερ ἐνδείκνυνται,
τοῦτο ἀναιρεῖται, αἱ δὲ κοινότητες ἐνδείκνυνται, δηλονότι αἱ κοινότητες ἀναιρεθήσονται. πρὸς τοῦτο λέγουσιν
οἱ μεθοδικοὶ, ὅτι τὴν κοινότητα ἡμεῖς τὴν αὐτὴν καὶ μίαν λέγομεν εἶναι. οὐχ ὅτι ἕν τι ἐστὶ σῶμα συναφὲς
αὐτὸ ἑαυτῷ, εἴ τις ἐπὶ πλειόνων θεωρεῖται, ἀλλ' ἢ τὸ αὐτὸ εἶδος ἐστίν. ὡς γὰρ καὶ ἡ ἀνθρωπότης κοινότης τις
λέγεται εἶναι οὐκέτι δὲ σῶμα ἓν ἡνωμένον εἶτα ἐπὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων θεωρεῖται. ἀλλ' ὁμοιότης τις ἐν
πλείοσιν. οὕτω καὶ περὶ τῆς κοινότητος φασὶ δεῖν ὑπολαμβάνειν. ὥσπερ οὖν φασὶν ἀνθρώπου ἀναιρουμέ-
νου οὐ συναναιρεῖται ἡ ἀνθρωπότης, ἣν ἐπὶ πάντων ὁρῶμεν, ἀλλ' ἄρα ἡ ἑνός τινος ἀνθρωπότης, οὕτω καὶ τῆς
ἐπὶ μέρους κοινότητος ἀναιρουμένης, οὐχ ἡ ἐπὶ πάντων κοινότης ἀναιρεῖται, ἀλλ' ἡ ἐπὶ μέρους μόνον. ῥητέον
οὖν πρὸς αὐτοὺς ὅτι εἴπερ αἱ κοινότητες καθ' ὃ κοινότητες εἰσὶν ἐνδείκνυνται τὸ συμφέρον. καὶ ἡ ἀνθρωπότης
κοινότης οὖσα, ἐνεδείκνυτο ἂν τὸ συμφέρον. οὐδὲν δὲ ἡ ἀνθρωπότης ἐνδείκνυται, οὐδ' οὖν ἄλλη τις κοινότης ἐνδεικτι-
50 κὴ ἂν εἴη συμφέροντος. ἔτι δὲ εἴπερ ἡ κοινότης ταυτότης ἐστὶν, ἐν πλείοσι καὶ αἱ κοινότητες καθ' ὃ κοινότητες
εἰσὶν, ἐνεδείκνυντο; καὶ ἡ δυσφορία καὶ ἡ ἐρυθρότης ἐπὶ πλειόνων παθῶν θεωρουμένη ἐνεδείκνυντο ἄν τι συμ-
φέρον. οὐδὲν δὲ ἐνδείκνυνται, οὐδ' αἱ λοιπαὶ ἄρα κοινότητες φύσιν ἔχουσιν ἐνδεικτικήν. ἐπιζητῆσαι δὲ χρὴ καὶ
τοῦτο παρ' αὐτῶν. πότερον αἱ κοινότητες πάθη εἰσὶν, ἢ οὔ. εἰ μὲν πάθη πῶς οὐδεὶς πώποτε ᾔσθετο αὐτῶν. ἀλλὰ
πυρετοῦ μὲν, καὶ φλεγμονῆς, καὶ βάρους, καὶ διατάσεως ἀντιλαμβάνονται ἄνθρωποι. καὶ τοὺς ἰατροὺς διὰ
ταῦτα μεταπέμπονται. στεγνότητος δὲ καὶ ῥοώδιας οὐδεὶς πώποτε ᾔσθετο. οὐ δὲ μὰ Δία ἔπεμψέ τις καὶ πρὸς
ἰατρὸν, ὡς ὑπὸ ἀμέτρου στεγνώσεως, ἢ ἀραιώσεως ἐνοχλούμενος. εἰ δὲ μὴ ἐστὶ πάθη, πῶς ἀπὸ τῶν παθῶν τὰς
ἐνδείξεις γίγνεσθαι λέγουσι τῆς στεγνώσεως καὶ ῥοώδιας οὐκ ὄντων παθῶν. ἔτι τε κἀκεῖνο ῥητέον. ὅτι εἴπερ
αἱ κοινότητες φύσιν εἶχον ἐνδεικτικὴν, πάντων ἂν μάλιστα ἡ τῶν κοινοτήτων κοινότης ἐνεδείκνυτο ἄν. καὶ γὰρ

τῆς στεγνώσεως καὶ ῥύσεως ὁμοιότης τις καθ' ὃ κοινότητές εἰσιν ἀμφότεραι. οὐδὲν δ' ἐνδείκνυται αὕτη. οὐδ' ἄρα
αἱ λοιπαί. οὐ μόνον δὲ δύο κοινότητάς φασιν εἶναι, ἀλλὰ καὶ πλείους, καὶ ἄλλας μὲν ἐν διαίτῃ. ἄλλας δὲ, ἐν χει-
ρουργίᾳ, καὶ ἐν μὲν διαίτῃ τὸ στεγνὸν καὶ τὸ ῥοῶδες καὶ τὸ ἐπιπεπλεγμένον μέγεθος. καὶ καιροὺς τῶν νο-
σημάτων εἶναι τέσσαρας. ἀρχὴν, ἐπίδοσιν, ἀκμὴν, καὶ παρακμήν. καὶ τὸ ὀξὺ, καὶ τὸ χρόνιον, καὶ τὴν ἐπίτα-
σιν, καὶ τὸ διάλειμμα. ἐν δὲ χειρουργίᾳ τὸ φύσει ἀλλότριον, τόπῳ, καιρῷ, καὶ ἄλλα πλείονα. ἀλλ' οὐ νῦν ἀκριβολο-
γεῖσθαι περὶ τῶν ἐν χειρουργίᾳ σκοπῶν χρή. ἀρκέσει γὰρ πρὸς τὸ προκείμενον οἱ ἐν διαίτῃ αὐτῶν ἐκτεθέν-
τες σκοποί. παρεισήγαγον δὲ τὰς εἰρημένας κοινότητας οὐκ ἔχοντες ἐν τοῖς πράγμασι διεξαγωγήν. ἐπεὶ γὰρ
ἠκολούθει αὐτῷ ᾧτινιοῦν χρῆσθαι σταλτικῷ ἐπὶ πάσης ῥύσεως. καὶ ᾧτινιοῦν χαλαστικῷ, ἐπὶ πάσης στεγνώ-
σεως. οὐχ εὑρίσκοντες δὲ ἐνδεικτικὸν τῆς διαφορᾶς τῶν βοηθημάτων, παρεισήγαγον καὶ τὰς εἰρημένας κοι-
10 νότητας, ἵνα παρὰ τὴν τούτων διαφορὰν διαφέρουσα θεραπεία εὑρίσκηται. λέγουσιν οὖν ὅτι τὴν διαφορὰν
τῶν βοηθημάτων αὗται αἱ κοινότητες ἐνδείκνυνται. περὶ γὰρ τὴν τινῶν τούτων σύνοδον διαλλάττουσα ἡ
θεραπεία εὑρίσκεται. δείξομεν δὲ ὅτι οὐδὲν τῶν εἰρημένων, ἐνδεικτικὸν εἶναι δύναται βοηθημάτων, καὶ πρῶ-
τόν γε ὅτι τὸ μέγεθος τῶν κοινοτήτων οὐκ ἐνδείκνυται μέγεθος βοηθημάτων, ἐκ τῶν δὲ αὖ τις μάθοι. ἐν ταῖς
θεραπείαις δεόμεθα οὐχ ἁπλῶς μεγέθη βοηθημάτων, πάντα γὰρ τὰ βοηθήματα ἐν ποσῷ μεγέθει εἰσίν.
ἀλλὰ τοῦδε τοῦ μεγέθους ἐνδείξεται τὸ μέγεθος τῶν κοινοτήτων, ὃ ἐδείκνυ οὐ τὸ τοῦδε τοῦ βοηθήματος μέγε-
θος, ἀλλὰ ἁπλῶς μέγεθος. δεῖ δὲ ὡς ἔφην οὐχ ἁπλῶς μέγεθος βοηθημάτων παραλαμβάνειν, ἀλλὰ πηλί-
κον τὸ δέ τι μέγεθος. ἂν γὰρ ἁπλῶς μέγεθος παραλαμβάνωμεν, ἐπειδὴ πάντα βοηθήματα ἐν ποσῷ με-
γέθει νοεῖται πάντα τὰ βοηθήματα παραληψόμεθα, καὶ ἀδιαφορήσομεν, ὅπερ ἐστὶν ἀλογώτατον. εἰ δὲ τοῦ με-
γέθους τῶν κοινοτήτων ἁπλῶς μέγεθος βοηθήματος ἐνδεικνυμένου, αὐτοὶ τὸ δέ τι τὸ μέγεθος παραλαμβά-
20 νουσι, οὐχ ὅπερ ὁ σκοπὸς ἐνδείκνυται τοῦτο παραλήψονται. ὁ γὰρ σκοπὸς, κοινῶς μέγεθος ἐνδείκνυται.
αὐτοὶ δὲ τὸ δέ τι τὸ μέγεθος παραλαμβάνουσιν. ἐροῦσι δ' ἴσως, ὅτι οὐκ ἐπειδὴ κατὰ μέρος ἐστὶ τὸ μέγεθος προ-
σάγομεν, ἀλλ' εἰ κοινότης ἐστί. τὸ δ' αὐτὸ συμβέβηκε καὶ κοινὸν εἶναι καὶ ἐπὶ μέρους. πρὸς τοῦτο δὲ καὶ ἐροῦμεν.
πρὸς ὅτι εἰ ἡ κοινότης ἐπιδείκνυσι καὶ ὃ ἐνδείκνυται, οὐκ ἐπὶ μέρους ἀδιαφορεῖν δεῖ, ἐπειδὴ μέγεθος παρέπε-
ται παντὶ βοηθήματι. τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον λόγον ἐστὶ καὶ ἐπὶ τὰς κοινότητας μεταφέρειν. ἑξῆς δ' ὅτι οὐδὲ οἱ
τῶν νοσημάτων καιροὶ ἐνδείκνυσθαι τὸ συμφέρον, ἀποδείξομεν. πρὸ δὲ τοῦ λόγου τούτου περὶ τῆς τῶν και-
ρῶν διαφορᾶς ὀλίγα χρὴ διεξελθεῖν. δύο τοίνυν καιρῶν διαφοραὶ παρὰ τοῖς ἰατροῖς λέγονται. οἱ μὲν, νοσημά-
των. οἱ δὲ, βοηθημάτων. ἐντεῦθεν ἂν εὔδηλον καὶ ἡ θεραπεία γένοιτο, τὰς κινήσεις τῶν αἰτιῶν, καιροὺς εἶναι
λέγουσιν. εἰσὶ δὲ κινήσεως διαφοραὶ τέσσαρες. ἀρχὴ. ἐπίδοσις, ἀκμὴ, καὶ παρακμή. ταῦτα δ' ἐστὶ καὶ τῶν και-
ρῶν ὀνόματα. τοὺς δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὺς τοὺς ἐπιτηδείους χρόνους εἰς παράληψιν αὐτῶν εἶναι λέγουσιν. εἰ-
30 σὶ δὲ ἐπιτήδειοι χρόνοι, ἐν οἷς τὰ μὲν ἀπαιτοῦντα τὴν παράληψιν τοῦ βοηθήματος πάρεστι. τῶν δὲ κωλυόντων
οὐδέν ἐστι. οἴονται δὲ οἱ πολλοὶ τοὺς τῶν βοηθημάτων καιροὺς καὶ νοσημάτων, ὑποστάσει μὲν μὴ διαφέρειν, ἐπι-
νοίᾳ δὲ μόνον. φασὶ γὰρ ὅτι περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς, καὶ ὁ τοῦ νοσήματος συνίσταται.
ἔν τινι γὰρ καιρῷ ὄντος τοῦ νοσήματος, ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς εὑρίσκεται. ἐνδέχεται δέ φασι τὸ αὐτὸ πρὸς
τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο ἀναφερόμενον διαφόρως λέγεσθαι. ὡς γὰρ ἀνάβασις καὶ κατάβασις μία οὖσα καὶ ἡ αὐτὴ
ὁδὸς παρὰ τὴν χρῆσιν τῶν ἀναβαινόντων ἢ καταβαινόντων, ὅτε μὲν, ἀνάβασις καλεῖται. ὅτε δὲ, κατάβασις,
οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν καιρῶν ἔχει. εἷς μὲν γὰρ καὶ ὁ αὐτός ἐστιν, ὅ τε τοῦ νοσήματος καιρὸς καὶ ὁ τοῦ βοηθήματος.
ἄλλως μὲν γὰρ πρὸς τὴν κίνησιν τοῦ αἰτίου ἐστὶν ἀναφέροντα λέγειν καιρὸν νοσήματος. ἄλλως δὲ πρὸς τὴν εὐκαι-
ρίαν τῆς προσαγωγῆς τῶν βοηθημάτων καιρὸν τοῦ βοηθήματος. συμβαίνειν δέ φασιν ἀμφοτέρους τοὺς καιροὺς
ἅμα συνίστασθαι, καὶ ἀδύνατον ἐστὶν ἄνευ καιροῦ νοσήματος ἐκλαμβάνειν καιρὸν βοηθήματος. ἐρητέον οὖν πρὸς
40 αὐτοὺς, ὅτι, εἰ οἱ αὐτοί εἰσι καιροὶ τῶν βοηθημάτων καὶ τῶν νοσημάτων, καὶ ὑποστάσει μὴ διαφέρουσιν ἐχρῆν
ἐν ἅπαντι καιρῷ νοσήματος, εἶναι καὶ καιρὸν βοηθήματος. οὐκ ἐν ἅπαντι δὲ καιρῷ νοσήματος προσάγομεν τὰ
βοηθήματα. ἀρχομένων γάρ φησι τῶν νούσων ἤν τι δοκέῃ κινέειν, κίνει. ἀκμαζουσέων δ' ἡσυχίην ἔχειν βέλτιον.
οὐκ ἄρα οἱ αὐτοὶ καιροί εἰσι νοσημάτων καὶ βοηθημάτων. πολλάκις δὲ παραλαμβάνομεν βοηθήματα. οἷον, κάθαρ-
σιν, ἢ φλεβοτομίαν, οὐκ ὄντος μὲν νοσήματός τινος, ὑποπτευομένου δὲ ἔσεσθαι. ὥσπερ ἀμέλει οἱ χειρουργοὶ ἐπὶ
τῶν κηλοτομουμένων, ὅταν ὁρῶσιν αὐτοὺς πολυπληθεῖς ὄντας παραλαμβάνουσι φλεβοτομίας. καὶ ὁ Ἱπ-
ποκράτης δὲ παραινεῖ λύειν τὴν ἄκραν εὐεξίαν, μὴ βραδέως. ἡ δὲ λύσις διὰ βοηθημάτων γίγνεται. εἰ δ' ἀκμῆς
παρούσης τῶν νοσημάτων, οὐκ εἰσὶ καιροὶ τῶν βοηθημάτων, καὶ μὴ ὄντων νοσημάτων, εἰσὶ καιροὶ βοηθημάτων,
φανερὸν, ὅτι οὐκ ἐπινοίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑποστάσει διαφέρουσιν. ἔτι δὲ ἐν ἑνὶ καιρῷ νοσήματος πλείονας πα-
ραλαμβάνει τις βοηθημάτων καιρούς. ἐν γὰρ παρακμῇ, φέρε, νοσήματος, κλυστὴρ παραλαμβάνεται, καὶ ἄλειμ-
50 μα, καὶ κατάπλασμα, καὶ τροφή. τούτων δ' ἑκάστου ἴδιος ἐστὶ καιρός. καὶ ἐν πλείοσι δὲ νοσημάτων καιροῖς τὸ αὐ-
τὸ ἐστὶν, ὅτε βοήθημα ἐκκρίνομεν. ἐν ἀρχῇ γὰρ τῶν νοσημάτων φλεβοτομία παραλαμβάνεται καὶ ἐν ἐπιδόσει.
ἐκ τούτων οὖν φαίνεται, ὅτι κατὰ τὴν ὑπόστασιν ἐστί τις τῶν καιρῶν διαφορά. πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις κἀκεῖνο
γιγνώσκειν δεῖ, ὅτι τῶν μὲν νοσημάτων τέσσαρές εἰσι καιροὶ, ἀρχὴ, ἐπίδοσις, ἀκμὴ, καὶ παρακμή. τῶν δὲ βοηθη-
μάτων οὐκ εἰσὶν οὗτοι καιροί. οὔτε γὰρ ἀρχὴ, οὔτ' ἐπίδοσις, οὔτ' ἀκμὴ, οὔτε παρακμὴ καιροί εἰσιν βοηθήμα-
τος. ἔτι τε οἱ μὲν καιροὶ τῶν νοσημάτων γράφονται, οἱ καθόλου, καὶ οἱ ἐπὶ μέρους. οἱ δὲ τῶν βοηθημάτων. οἱ
μὲν καθόλου ἀναγράφεσθαι δύνανται. οἱ δ' ἐπὶ μέρους οὐκ ἔτι διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν. οἱ μὲν τῶν νοση-
μάτων καιροὶ τῶν τε καθόλου καὶ τῶν ἐπὶ μέρους ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἐπικρίνονται, κριτηρίῳ. καὶ τὸ κριτή-
ριον ἀναγράφεσθαι δύναται. οἱ δὲ τῶν βοηθημάτων καιροὶ, οὔτε τὸ αὐτὸ κριτήριον ἔχουσιν, οὔτε τῶν ἐπὶ μέ-

ρους καιρῶν δυνατόν ἐστιν ἀναγράψαι τὰ κριτήρια. ὅπως δὲ νῦν ὑποδείξομεν οἱ καιροὶ τῶν νοσημάτων κεῖ-
νονται τῇ ποιᾷ κινήσει τοῦ αἰτίου καὶ ἔστιν, ἀρχὴ, ἀνάβασις, ἀκμὴ, καὶ παρακμή. ἅπερ τῶν νοσημάτων καιροὺς
καλοῦμεν ὀνόματα τῆς ποιᾶς κινήσεως τοῦ αἰτίου. ἐὰν δὲ ἡ μὴ οὖσα πρότερον κίνησις ἐν ἡμῖν ἄρχηται συνί-
στασθαι, καὶ ἀνιᾷ συνισταμένη, τὴν τοιαύτην κίνησιν ἀρχὴν νοσήματος λέγομεν. ἐὰν δ' ἐπὶ τὸ μεῖζον ἡ κίνησις
προκόπτῃ, ἐπίδοσιν. ἐὰν δὲ στάσιν λάβῃ ἡ ἐπίδοσις ἀκμὴν ὀνομάζομεν. ἐὰν δὲ μειῶνται αἱ κινήσεις παρακμὴν
προσαγορεύομεν. ἐπεὶ οὖν τῶν καιρῶν τὰ αὐτά ἐστιν ὀνόματα τῶν τε καθόλου νοσημάτων καὶ τῶν ἐπὶ μέρους
παροξυσμῶν, καὶ τὰ αὐτά ἐστι κριτήρια ἐκ γὰρ τῆς ποιᾶς κινήσεως τοῦ αἰτίου γίνονται, δῆλον ὡς οἷόν τ' ἐστὶν
ἀμφοτέρους τοὺς καιροὺς ἀναγράφειν. οὕτω γὰρ λέγομεν ἀναγράφεσθαι ἕκαστα. διὸ τὰ αἴτια. τοὺς πεπονθότας τό-
πους καὶ τὰ ὅμοια, ὅταν οἱ σκοποὶ ἐξ ὧν καταλαμβάνεται τὰ ἐπὶ μέρους ἀναγράφεσθαι δύνανται. ὅτι δὲ
10 τὰ διαστήματα τῶν νοσημάτων οὐκ εἰσὶν οἱ καιροὶ. οὐδ' ἐκ διαστημάτων οἱ καιροὶ, λαμβάνονται, οὔτε γὰρ τῶν κα-
θόλου νοσημάτων, οὔτε τῶν ἐπὶ μέρους, ἐκ τοῦ μὴ ἐπὶ πάντα τῶν καιρῶν ταῦτα διαστήματα εἶναι, τὸ δ' αὐ-
τὸ καιροὺς λέγεσθαι, δῆλον ἐστίν. ὅτι δὲ διαφέρουσιν οἱ καιροὶ τῶν τε ὅλων νοσημάτων καὶ τῶν ἐπὶ μέρους πα-
ροξυσμῶν, δῆλον ἐκ τοῦ ἐν ἑνὶ καιρῷ τοῦ καθόλου νοσήματος πλείονας συνίστασθαι καιροὺς τῶν ἐπὶ μέρους
παροξυσμῶν. ἐν ἀρχῇ γὰρ εἰσβολῆς νοσήματος ἐπὶ μέρους τις παροξυσμὸς καὶ ἄρχεται καὶ ἐπιδίδωσι,
καὶ ἀκμάζει, καὶ παρακμάζει. καὶ ἀκμάζοντος δὲ ἤδη τοῦ ὅλου νοσήματος ἐπὶ μέρους παροξυσμοῦ τις ἀρχὴν
λαμβάνει. πῶς μὲν οὖν οἱ τῶν νοσημάτων καιροὶ ἀμφότεροι ἀναγράφεσθαι δύνανται. εἴρηται. τοὺς δὲ τῶν βοηθη-
μάτων καιροὺς πῶς οὐκ ἔστιν ἀμφοτέρους ἀναγράψαι νῦν ὑποδείξομεν. οἱ τῶν βοηθημάτων καιροὶ λαμβά-
νονται οὐκ ἐκ τῆς τοῦ αἰτίου κινήσεως καὶ οὐσίας. τὸ αὐτὸ γὰρ ἂν ἀεὶ βοήθημα παραλαμβάνεται. διὸ ἐν πά-
σῃ ἀρχῇ νοσήματος, φλεβοτομία. καὶ ὁ εἰπὼν δὲ, ἀρχομένων τῶν νούσων ἤν τι δοκέῃ κινεῖν, κίνει, ἀκμαζουσῶν δὲ,
20 ἡσυχίην ἔχειν. οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ ὁρμώμενος ἐκκρίνει τὰ βοηθήματα. ᾔδει γὰρ ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν νο-
σημάτων ἡ δύναμις οὐ καθῄρηται, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐμποδίζει τῇ παραλήψει τῶν βοηθημάτων. ἐν δὲ τῇ τοῦ νο-
σήματος ἀκμῇ κεκμηκυῖα ἤδη, τὴν ἀπὸ τῶν βοηθημάτων κίνησιν οὐ φέρει. οὐκ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοίνυν ὁρμώμενος
ὁ Ἱπποκράτης ἀλλὰ παρὰ τῆς δυνάμεως τὴν τῶν βοηθημάτων ἐκκρίνει παράληψιν. οὐδὲ μὴν ἐκ τοῦ διαστήματος
τῶν κατὰ νοσήματα καιρῶν ὥς τινες οἴονται ὁ τοῦ βοηθήματος καιρὸς εὑρίσκεται. κατὰ πολὺ γὰρ διαφε-
ρόντων τῶν διαστημάτων ποίων ἄν τις ὑπαγορεύσειν διάστημα φαίη, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. λαμβάνονται τοίνυν οἱ καιροὶ
τῶν μὲν καθόλου βοηθημάτων ἔκ τε τῆς παρουσίας τῶν ἀπαιτούντων τὰ βοηθήματα. ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ αἴ-
τια καὶ ἐκ τῆς ἀπουσίας τοῦ κωλύσαι δυναμένου. τοῦτο δ' ἐστὶν ἀσθένεια δυνάμεως. οἱ δ' ἐπὶ τῶν ἐπὶ μέρους βοη-
θημάτων καιροὶ, οὐκ ἐκ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρων, ἅπερ γράψεσθαι ἀδύνατον ἐστὶ, ἐπεὶ γὰρ μάλιστα
μὲν ἐν ταῖς ἀνέσεσι παραλαμβάνεται τὰ βοηθήματα, τό γὰρ καὶ τὸ ἀπαιτοῦν πάρεστιν, καὶ ἡ δύναμις ἀνέ-
30 χεται, οὐ τὸ αὐτὸ τῆς ἀνέσεως ἐστὶ διάστημα ἐπὶ πάντων. ἀλλ' ἔστω γε ἓξ ὡρῶν τὸ διάστημα τῆς ἀνέσεως, ποῖον οὖν
τινα τούτων τῶν ὡρῶν τάξωμεν καιρὸν, τοῦ ἐπὶ μέρους βοηθήματος οὐχ ὁμοίως ἁπάντων διακειμένων. ἔστω γὰρ
ἀπαιτεῖν τὴν παράστασιν φλεβοτομίαν. καὶ ἡ δύναμις μὴ ἐναντιούσθω ὅσον ἐπὶ τούτῳ χρὴ παραλαβεῖν τὴν
φλεβοτομίαν, ἅμα δέ τινα μετὰ τὴν φλεβοτομίαν καὶ τροφὴν παραθεῖναι διὰ τὸ μὴ φέρειν ἀσιτίαν τὸν κά-
μνοντα, ἑτέρῳ δ' ἀσιτῆσαι συμφέρει, ἄλλοι δ' ὕπνου πρὸ τῆς φλεβοτομίας δέονται. ἄλλοι δ' ἄλλως. ἅπερ ἅ-
παντα, ἀναγράφειν ἐστὶν ἀδύνατον, ἐν οὖν τοσαύτῃ ποικιλίᾳ, ποῖον τις μέρος ὥρας καιρὸν ἁρμόζοντα πᾶσιν
ἐκ τάξει βοηθήματι, ἢ ποῖον τις σκοπὸν ἀναγράφοι ἐξ οὗ ληφθείη ἂν ὁ ἐπὶ μέρους καιρὸς, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ἀλ-
λὰ γὰρ ἐπ' ἄλλων τὰ συμπίπτοντα ἐστίν. ἐπεὶ τοίνυν καὶ τὰ διαστήματα τῶν ἀνέσεων ἐν οἷς παραλαμβάνομεν τὰ
βοηθήματα, οὐκ ἴσα ἐπὶ πασῶν ἀνέσεων, καὶ αἱ παραστάσεις ἀνόμοιαι, καὶ τὰ συμπτώματα διαφέροντα
καθ' ἕκαστον δὲ τούτων ἐξαλλάσσεται καὶ ὁ ἐπὶ μέρους καιρὸς τοῦ βοηθήματος, δῆλον ὡς ἀναγράφειν μὲν σκο-
40 πὸν τινα ἐξ οὗ ληφθείη ἂν, ἀδύνατον ἐστίν. ὁ δ' ἐφεστηκὼς, ἐκ τῶν παρόντων τε καὶ ἀπαιτούντων τὰ βοηθήματα
ὁρμώμενος, καὶ ἐκ τῆς ἀπουσίας τῶν ἐμποδίζειν δυναμένων, καὶ ἐκ συλλογισμῶν τῶν μετὰ τοῦτο ὀφειλόν-
των παραλαμβάνεσθαι βοηθημάτων, ἐκλήψεται στοχασμὸν τῶν ἐπὶ μέρους καιρῶν τοῦ βοηθήματος. μή ποτε
οὖν σκοποὶ ὑποστάσει οὐ διαφέρουσι. ἐπεὶ οὖν οἱ σκοποὶ, ἐξ ὧν μὲν οἱ καθόλου καιροὶ τῶν βοηθημάτων λαμβά-
νονται, ἀναγράφονται, ἐξ ὧν δ' οἱ ἐπὶ μέρους καταλαμβάνονται ἀναγράφεσθαι οὐ δύνανται, διὰ τοῦτ' εὐλό-
γως λέγουσι τῶν μὲν καθόλου βοηθημάτων τοὺς καιροὺς ἀναγράφεσθαι τῶν δ' ἐπὶ μέρους μηκέτι. τούτου δὲ φα-
νεροῦ γεγονότος εὔδηλον ἂν εἴη καὶ κατὰ τοῦτο ἡ διαφορὰ τῶν κατὰ τὰ νοσήματα καιρῶν καὶ τῶν κατὰ τὰ
βοηθήματα. εἰ γὰρ καὶ μὴ δ' ὑποστάσει διέφερον ὁμοίως ἂν τοῖς τῶν νοσημάτων καιροῖς καὶ οἱ τῶν βοηθημάτων
ἀμφοτέρων ἀναγράφεσθαι ἐδύναντο. διαφερόντων δὲ τῶν σκοπῶν ἐξ ὧν οἱ καιροὶ λαμβάνονται, κατὰ πολὺ
καὶ τοὺς καιροὺς διαφέρειν ἀλλήλων εὔλογον. ὡς γὰρ οἱ σκοποὶ τῶν κατὰ τὰ νοσήματα καιρῶν ὑποστάσει διαφέ-
50 ρουσι τῶν κατὰ τὰ βοηθήματα σκοπῶν, οὕτω καὶ αὐτοὺς τοὺς καιροὺς ὑποστάσει διαφέρειν πιθανόν ἐστι. ταῦ-
τα μὲν οὖν περὶ τῶν καιρῶν ἐχρῆν προεγνωκέναι. ἐνδείκνυσθαι δὲ τοὺς καιροὺς οἱ μεθοδικοὶ ᾠήθησαν ἀπὸ τοι-
αύτης τινὸς αἰτίας, ἑώρων τοὺς καιροὺς μὴ πάντας ἐπιτηδείους ὄντας, πρὸς παράληψιν τροφῆς ἢ βοηθήμα-
τος, ἀλλὰ κατὰ μὲν καιρούς τινας ὠφελίμως ταῦτα παραλαμβανόμενα, κατ' ἄλλους δέ τινας ἐπιβλαβῶς,
ᾠήθησαν κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν καιρῶν τοῦτο ἀπαντᾶν. αὐτόθεν οὖν καὶ σκοποὺς τροφῆς καὶ βοηθημά-
των καιροὺς ὑπέλαβον εἶναι. ἐξηπάτησε δὲ καὶ τὸν Θεσσαλὸν Ἱπποκράτης εἰπών. ὁκόταν ἀκμάζῃ τὸ νόσημα
τότε καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρῆσθαι. ὑπέλαβε γὰρ αὐτὸν ἐκ τοῦ καιροῦ ὁρμωμένον τὴν ποιότη-
τα τῆς τροφῆς εἰληφέναι, μὴ συνειδὼς τὸν τρόπον τῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐπιβολῆς. οὐ γὰρ τὸν καιρὸν σκοπὸν ποιησά-
μενος, τὴν τοιαύτην ἐξέταξε προσφοράν. ἀλλ' ἀπὸ μὲν καιροῦ τὰ μέτρα τῆς δυνάμεως. ἀπὸ δὲ τῆς δυνάμε-

ως τὴν

ὡς τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς εἰλήφασι. ἔστι δὲ δῆλον ἐξ ὧν ἐπιφέρει πεποίηκε. συντεκμαίρεσθαι γὰρ ἔφη
τὸν νοσοῦντα εἰ ἐξαρκέσει. κωλύουσι μὲν γὰρ οἱ καιροὶ πολλάκις παραλαμβάνειν τὸ ἀπαιτούμενον ὑπὸ τῆς δυνά-
μεως. οὐδέποτε δὲ καιρὸς ὑποδείκνυσι τὸ ποιητέον. ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν ἀπαιτητικόν τινος σκοπός ἐστι τοῦ ἀπαιτου-
μένου, τὸ δὲ κωλῦον ὑμᾶς παραλαβεῖν τὸ ἀπαιτούμενον οὐκ ἂν εἴη σκοπός, διὰ τοῦτο καὶ ὁ καιρὸς κωλύων ἡμᾶς
ἐστὶν ἔτι παραλαμβάνειν τὸ ἀπαιτούμενον, οὐκ ἂν εἴη σκοπός. εἰ γάρ τις τὰ κωλυτικὰ πάντα σκοποὺς θή-
σεται, καὶ τὴν δύναμιν σκοπὸν κενώσεως ἀναγκασθήσεται λέγειν εἶναι. καὶ διὰ δειλίαν τοῦ κάμνοντος, καὶ
πατέρα, καὶ δεσπότην. καὶ γὰρ ταῦτα πολλάκις πλήθους ὄντος κωλύει παραλαμβάνειν κένωσιν. καὶ δυνά-
μις μὴ φέρουσα τὴν ἀφαίρεσιν. καὶ διὰ δειλίαν ὁ νοσῶν μὴ ἐπιτρέπων. καὶ πατὴρ κωλύων, καὶ ἀδελφός, ἢ δε-
σπότης. ὥσπερ οὖν ταῦτα σκοποὺς οὐκ ἄν τις εἴποι νοῦν ἔχων, οὕτω οὐδὲ τοὺς καιρούς, διότι βοηθήμασιν, ἢ προσ-
10 φοραῖς χρῆσθαι κωλύουσιν ἡμᾶς πολλάκις σκοποὺς φήσομεν εἶναι. καλῶς οὖν ἆρ' ἔτι φησὶν ὁ Ἱπποκράτης.
ἐν ἀρχῇ τῶν νούσων ἤν τι δοκέῃ, κινέειν, κίνει. ἀκμαζουσῶν δ' ἡσυχίην ἄγειν βέλτιόν ἐστιν. οὐ καλῶς φήσομεν,
οὐ γὰρ τὴν ἀρχὴν σκοπὸν ποιησάμενος, ἀξιοῖ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων τὰ βοηθήματα προσφέρειν, ἀλλ'
ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅτι μηδέπω μεμείωται τὰ μέτρα τῆς δυνάμεως σημειοῦται, καὶ ὅτι φέρειν δύναται τὴν ἀφαίρε-
σιν τεκμαίρεται. ἡ δὲ ἀκμὴ ἀσθένειαν ὑπαγορεύει τῆς δυνάμεως. κατὰ γὰρ τὰς ἀκμὰς ἰσχυρὰ μὲν τὰ αἴτια, ἀ-
σθενὴς δὲ, ἡ δύναμις. διὰ τοῦτο ἡσυχίαν ἄγειν ἀξιοῖ. δόξει μὲν γὰρ εὔλογον εἶναι κατὰ τὰς ἀκμὰς τῶν νοσημάτων,
ὁπότε μάλιστα ἐνισχύει τὰ αἴτια τὴν ὑφαίρεσιν αὐτῶν ποιεῖσθαι. ἀλλ' ἦν μὲν ἦν πάντη ἀβλαβὲς τὸ βοήθη-
μα, προσφέρειν τοῦτο ἂν ἐγένετο. ἔχει δὲ οὐχ οὕτως. τὰ γοῦν βοηθήματα πρῶτον μὲν διότι πάντα παρὰ φύσιν
ἐστὶν ἀναγκαίως καὶ τὴν δύναμιν παραλυπεῖ προσαγόμενα. δεύτερον δὲ ἐπειδὴ λυπεῖ τὰ οἰκεῖα συμπέπλεκ-
ται τοῖς νοσοποιοῖς αἰτίοις κατὰ τὰς ὑφαιρέσεις τῶν αἰτίων, οὐδὲν ἧττον τῶν ἀλλοτρίων ἢ τῶν οἰκείων μείωσις
20 γίνεται. πρῶτον δὲ δεῖ τὴν φύσιν τῶν βοηθημάτων καὶ τὴν χρείαν ἣν παρέχεται μὴ ἀγνοεῖν. τὰ γοῦν βοηθήματα
καθ' αὑτά, οὐχ οἷά ἐστι ποιεῖσθαι τὴν τῶν αἰτιῶν ἀναίρεσιν. δεῖται δὲ συνεργοῦ οὔσης τῆς φύσεως. καὶ σχεδὸν
μόνην τὴν ἀφορμὴν καὶ τὴν ἀρχὴν τῇ φύσει ἐνδίδωσι. τὰ δὲ λοιπὰ ἡ φύσις δι' ἑαυτῆς ἐκτελεῖ. ἰσχυρὰ μὲν οὖν ὑ-
πάρχουσα καὶ τῆς τῶν βοηθημάτων κακίας ἀνέχεται, καὶ τὴν τῶν οἰκείων ὑφαίρεσιν εὐφόρως φέρει, καὶ
τὰ λυποῦντα αὐτὴ ἐξωθεῖν δύναται. θλιβομένη δὲ ὅπερ συμβαίνει κατὰ τὰς ἀκμὰς μάλιστα ὑπὸ τῶν προ-
σαγομένων βοηθημάτων μᾶλλον κακοῦται. καὶ ἀπὸ τῆς τῶν οἰκείων περιαιρέσεως ἀσθενεστέρα γίνεται. καὶ ὑπο-
πίπτει μᾶλλον τοῖς αἰτίοις. καὶ ἐξωθεῖν τὰ νοσάζοντα κατ' οὐδένα δύναται τρόπον. ὅταν δ' ἡ φύσις ἐνταθεῖσα τὰ
λυποῦντα ἐξῶσαι μὴ δυνηθῇ, μεγάλως ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐκτάσεως ἐκλύεται. διὰ ταῦτα τοίνυν κατὰ τὰς ἀρ-
χὰς τῶν νοσημάτων, ὁ Ἱπποκράτης ἤν τι δέῃ κινεῖν, κινεῖν ἀξιοῖ. κατὰ δὲ τὰς ἀκμὰς ἡσυχίην ἄγειν. τάχα οὖν
ἐκ τούτου τις οἰηθήσεται τὴν δύναμιν ὑπαγορεύειν τὸ συμφέρον. μάθοι δ' ἄν τις ὅτι μηδὲν ἡ δύναμις δείκνυται
30 βοήθημα διὰ τούτων, εἴπερ ἡ δύναμις αὐτάρκης ὑπάρχουσα βοηθήματι ἐνδείκνυται, ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων, διότι
αὐτάρκης ἐστὶν, ἐνδείξεται τὸ βοήθημα. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων βοήθημα ἐνδείκνυται. οὐδ' ἄρα ἐπὶ τῶν νο-
σούντων καὶ ἡ σύμμετρος συμφέρον ἐνδείξεται. ἐπὶ τοίνυν ἐφ' ὧν ἐνδείξεται δύναμις οὐ πάρεστι τὸ ἀπαιτοῦν, οὐ πα-
ραλαμβάνομεν βοήθημα. δῆλον δὲ ὅτι οὐδὲν ἐνδείκνυται συμφέρον ἡ δύναμις. δεῖ γὰρ τὸν σκοπὸν τὰ παρόντα ἐνδεί-
κνυσθαι. τί δὲ κωλύσομεν, ὡς ἔφην, τὸ ἀπαιτούμενον παραλαβεῖν ἡ δύναμις δύναται. σκοπὸς δὲ βοηθήματος οὐκ ἔστιν.
ὃν δὲ λόγον ἡ δύναμις ἔχει ἐπὶ τῶν βοηθημάτων, τοῦτον ἐπὶ τῶν προσφορῶν οἱ καιροί. ὃν δὲ ἐπὶ τῶν βοηθημάτων ἔχει,
τὰ ἀπαιτοῦντα αἴτια, τοῦτον ἐπὶ τῶν προσφορῶν ἡ δύναμις. ὅτι δ' ἡ δύναμις τὴν ὀλίγην προσφορὰν ἀπαιτεῖ καὶ
οὐχ ὁ καιρός, ἡ ἐπίτασις δηλοῖ, ἐξ ὧν τοῖς ἐξ ἀρρωστίας ἀναλαμβάνουσιν ὀλίγην τροφὴν προσφέρομεν ἥνπερ
ἀπαιτεῖ ἡ δύναμις, εἰ δέ γε ἡ ἐπίτασις τὴν ὀλίγην ἐνδείκνυται τροφήν, ἔδει τούτους ἐᾶν ἐμφορεῖσθαι. μὴ γὰρ παρόντος
τοῦ ὑποδεικνύντος τὴν ὀλίγην τροφὴν σκοποῦ γελοῖος ὁ παραλαμβάνων τὸ μὴ ἀπαιτούμενον. ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν ἐν-
40 δείκνυσθαι φασὶ τὸ δεῖν συστέλλειν. ἐπὶ πάντων οὖν δῆλον ὅτι τὴν συστολὴν παραληψόμεθα κατ' ἀρχάς, καὶ ἐπὶ τῶν
ἀλωφοὺς καὶ τὰς λήψεις ἐχόντων μέχρι τῆς ἐπιτάσεως, παρατεινούσης δ' ἐπὶ χρόνον τῆς ἀρχῆς δηλονότι κατατακήσεται
ὁ τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ χρώμενος. ἀλλ' ἴσως φήσουσι πρὸς ἡμᾶς διὰ ποίαν αἰτίαν, ὑμεῖς ἐν ἀρχῇ φέρε τοῖς περιπνευ-
μονικοῖς καὶ τοῖς ὁμοίως τούτοις νοσοῦσιν, ὀξέως κατ' ἀρχὰς οὐ προσφέρετε, καίτοι κατ' ἀρχὰς ἡ δύναμις ἐστὶν ἱκανή.
ὅτι φήσομεν κωλύει ἡμᾶς προσφέρειν ὁ καιρὸς ἀπαιτούσης τῆς δυνάμεως, οὐχὶ συστέλλειν οὖν ἐνδείκνυται, ἀλλ' ὅπερ
ἀπαιτεῖ ἡ δύναμις, οὐκ ἐῶσα ἡμᾶς παραλαμβάνειν ἐνδεικτικὸν τοῦ ἐναντίου, οὐκ ἄν τις ἀλόγως θεῖτο. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄλ-
λοι καιροὶ κωλύουσιν ἢ ἐπιτρέπουσι χρῆσθαι τοῖς ἀπαιτουμένοις, ἐπειδὴ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐν αὐτοῖς ἡ δύναμις ἠμείωται.
οὐ μέντοι αὐτὴ ἐνδείκνυταί τι συμφέρον. ὅταν δὲ λέγωσι τὴν μὲν ἀκμὴν ὀλίγην ἀπαιτεῖν τροφήν. τὴν δὲ παρακμὴν
ποικιλωτέραν, πυνθάνεσθαι δεῖ αὐτοὺς πῶς χρήσονται τοῖς σκοποῖς, ἂν δύο τινὲς ὦσιν οἱ νοσοῦντες, ὁ μὲν, ὑπὸ περιπνευ-
μονίας καὶ ἐν παρακμῇ. ὁ δ' ὑπ' ὀφθαλμίας, ἔτι δ' ἀκμάζει τὸ νόσημα, πότερον τῷ περιπνευμονικῷ πλείονα θαρσή-
50 σουσι δοῦναι καὶ ποικιλώτερα, μᾶλλον τοῦ ὑπὸ ὀφθαλμίας ἐνοχλουμένου, ἀλλ' οὐκ ἂν θαρρήσειεν προσενεγκεῖν τὴν ποικι-
λωτέραν τροφήν. εἰ δὲ τοῦτο δῆλον ὡς οὐκ ἐκ τῶν καιρῶν ἡ ποικιλία καὶ ἡ ὀλίγη τροφὴ λαμβάνεται, ἀλλ' ἐκ τῶν μέτρων τῆς δυ-
νάμεως, ἀπορήσειε δ' ἄν τις κἀκεῖνο πῶς οἴονται τὸν καιρὸν τοῦ νοσήματος. ποτὲ μὲν τὴν ποσὴν. ποτὲ δὲ τὴν ποιὰν τρο-
φὴν ἐνδείκνυσθαι, καθὼς ἀξιοῦσιν οἱ μεθοδικοὶ ποτὲ μὲν τὴν διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τῶν βοηθημάτων. ποτὲ δὲ τὴν διαφορὰν
ἀπαιτεῖν τῶν βοηθημάτων. ὅταν γὰρ φῶσι τὴν μὲν ἐπίδοσιν ὀλίγην ἀπαιτεῖν τροφήν. τὴν δ' ἀρχὴν φιλανθρωποτέραν,
τὴν δὲ παρακμὴν ποικιλωτέραν. τήν τε ποιότητα καὶ ποσότητα τῆς τροφῆς ἐνδείκνυσθαι τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων
φασίν. ὅταν δὲ φῶσιν, ἡ μὲν ἀρχὴ κωλύειν αὔξεσθαι ἐνδείκνυται. ἡ δ' ἐπίδοσις τὸ ἀπεριέργως στέλλειν καὶ χαλᾶν. ἡ δ' ἀκμὴ
ἐπὶ τὸ παρηγορικώτερον ἄγειν. ἡ δὲ παρακμὴ τῷ συνεργεῖν τῇ λύσει, διαφορὰν τῶν βοηθημάτων τοὺς καιροὺς ἀ-
παιτεῖν ὁμολογήσουσι. πῶς οὖν οὐκ ἄτοπόν ἐστι λέγειν τὸ αὐτὸ διαφέροντι μηδὲ μίαν διαφορὰν προσειληφὸς

ἐνδείκνυσθαι. πρὸς τοῦτο δ' ἐροῦσιν ἴσως ὅτι καὶ κατὰ τοὺς λογικοὺς τὸ αὐτὸ τὰ διαφέροντα ἐνδείκνυται. ἡ γὰρ
χολὴ παρακειμένη τὴν περιαίρεσιν ἑαυτῆς βλάπτουσα, ἐνδείκνυται. ῥητέον δὲ πρὸς αὐτοὺς ὅτι τὴν ἀναίρεσιν
ἑαυτῆς ἡ χολὴ μόνον ἐνδείκνυται, πλείονες δὲ τρόποι ἀναιρέσεως. ἡ γὰρ περιαιρουμένη κατακενοῖ μὲν αὐτήν.
ἔπειτα δὲ ἡ μὲν χολὴ φήσομεν κατ' ἄλλο διαφόρων φαίνεται εἶναι ἐνδεικτική. καθὰ μὲν γὰρ βαρεῖ τὴν πε-
ριαίρεσιν. καθὰ δὲ δάκνει τὴν κατάκρασιν. οἱ δὲ καιροὶ οὐδὲ μίαν τοιαύτην διαφορὰν ἔχοντες πῶς ἂν ἀπαιτοῖεν
τὰ διαφέροντα, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ὅτι δὲ καιρὸς οὐκ ἐνδείκνυται ποιότητα τροφῆς ἢ ποσότητα, μαθεῖν ἐντεῦθεν
ἔστιν, ὅπερ ἐνδείκνυται τὸ γένος, τοῦτο καὶ τὴν ποσότητα ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐνδείκνυσθαι. ἄνευ μὲν γὰρ διαφορᾶς
ἕκαστον τῶν ἐνδεικνυμένων τοῦ ἀπαιτουμένου γένος ἐνδείκνυται. διαφορὰ δὲ προσειληφὸς τὸ αὐτῷ γένει
διάφορον ἐνδείξεται. ἐπεὶ οὖν τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυται, κατ' ἐκεῖνο ἡ δύναμις καὶ τὴν ποσότητα
10 καὶ τὴν ποιότητα ἐνδείξεται. χωρὶς μὲν γὰρ διαφορᾶς τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἐνδείκνυται. διαφορὰν δὲ προ-
σειληφυῖα καὶ τὸ ἐν τῷ γένει διάφορον ἐνδείξεται. φαίνεται δὲ καὶ Ἱπποκράτης σκοπὸν τῆς ποσῆς τροφῆς
» τὴν δύναμιν ποιῶν. δι' ὧν τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει φησὶ τὸ ἔμφυτον θερμόν. πλείστης οὖν δεῖται τρο-
φῆς. εἰ δὲ μή, τὸ σῶμα ἀναλίσκεται, καὶ τὴν ποιότητα ἐκ τῆς κατὰ δύναμιν διαφορᾶς λαμβάνειν δῆλός ἐστιν
» φησὶ γάρ που. οἵτινες νέοισι μὲν ἄκρως ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητος γίνονται δ' ἐς τέλος μεταβεβλημένοις. ἐκ τούτων μὲν
οὖν φανερόν ἐστιν, ὡς ἡ δύναμις, ἄνευ μὲν διαφορᾶς τὸ γένος τῆς προσφορᾶς ἀπαιτεῖ. μετὰ διαφορᾶς δέ, τὴν
ποιότητα. καιρὸς δ' οὔτε ποιότητα τροφῆς ἐνδείκνυται, οὔτε ποσότητα. ἔτι τοίνυν εἴπερ οἱ καιροὶ τῶν νο-
σημάτων ἐνδείκνυνται τὴν ποιότητα, καὶ τὴν ποσότητα τῆς τροφῆς, ἤτοι ἐπὶ τῇ αὐτῶν ὑπομονῇ, ἤτοι
ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει τοῦτο ἐνδείξονται. τὸ γὰρ ἐνδεικνύμενον ἢ τὴν τήρησιν ἑαυτοῦ ἢ τὴν ἀναίρεσιν ἐνδείκνυται.
εἰ μὲν τοίνυν τὴν ἔνδειξιν οἱ καιροὶ τῆς ποσῆς καὶ ποιᾶς ποιοῦνται τροφῆς, κατὰ τὸ διαμένειν, πῶς οὐ γελοῖον
20 ἐστὶ λέγειν τὴν ποσὴν καὶ ποιὰν τροφὴν προσφέρειν, ἵνα συντηρήσωμεν τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων. εἰ δ' ἐ-
πὶ τῇ ἀναιρέσει τῇ αὐτῶν, τὴν ἔνδειξιν καιροὶ ποιοῦνται, δεῖ τὴν ποσὴν καὶ ποιὰν τροφὴν ἐναντιότητά τινα
φαίνεσθαι πρὸς τοὺς καιροὺς ἔχουσαν. μόνα γὰρ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων εἰσὶν ἀναιρετικά. τοῖς δὲ καιροῖς οὐκ
ἔστιν οὔθ' ἡ ποσὴ οὔθ' ἡ ποιὰ τροφὴ ἐναντία. οὔτε ἀρχή. οὔτε ἐπίδοσις. οὔτε ἀκμή. οὔτε παρακμή. πλείοσι γὰρ τὸ
αὐτὸ αἴτιον οὐκ ἐναντιοῦται. ἓν γάρ, ἑνὶ πέφυκεν ἐναντιοῦσθαι μόνον. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον δείξομεν μη-
δὲ τὴν τῶν βοηθημάτων διαφορὰν ἐνδείκνυσθαι τοὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων, εἰ γὰρ μήτε ἐπὶ τῇ ὑπομονῇ αὐτῶν
τὴν ἔνδειξιν οἱ καιροὶ ποιοῦνται, μήτε ἐπὶ τῇ ἀναιρέσει, διότι πλείοσιν, οὐκ ἂν γένοιτο ἓν ἐναντίον, καὶ ἄλλος
τρόπος οὐκ ἔστιν ἐνδείξεως, δῆλον ὡς οὐδὲν οἱ καιροὶ συμφέρον ἐνδείκνυνται. ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν φύσιν τῶν ἐναντί-
ων ἀποβλέψας τις, εἴσεται ὅτι μὴ δ' ἐναντίον. τὰ γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους πλεῖστον ἀλλήλων ἀφεστῶτα, ἐναντία
ἐστί. καιρὸς δὲ τροφῆς, ἢ ποσότητος οὐχ ὑπὸ τὸ αὐτὸ τάσσεται γένος. ὅτι μὲν οὖν οὔτε τὴν ποιότητα οὔτε τὴν
30 ποσότητα, οὔτε τὰς διαφορὰς τῶν βοηθημάτων ἀπὸ τῶν καιρῶν ἔστι λαβεῖν, αὐτάρκως ἡμῖν ἀποδέδεικται.
νῦν δὲ ἐνδείξομεν τὴν ἀρχὴν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι μὴ ἐνδεικνυμένην, ὅπερ ἐνδείκνυσθαι νομίζουσιν οἱ με-
θοδικοί. πολλῶν γὰρ νοσημάτων ἅμα τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβανόντων, ὡς ἀποπληξίας καὶ τῶν ὀξέων νοση-
μάτων, τί ἄν τις φαίη τὴν ἀρχὴν ἐν τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν ἐνδείκνυσθαι; τὸ μὲν γὰρ κωλύσειν αὔξεσθαι οὐκ ἐνδείξεται,
ἅμα γὰρ τῇ ἀρχῇ τὴν ἀκμὴν ἀπειληφέναι τὸ νόσημα λέγειν, ἢ μηδὲν ἐνδείκνυσθαι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τοῖς τοιού-
τοις νοσήμασιν, ἀλλ' ὅτι καὶ οὐχὶ τὸ κωλύειν αὔξεσθαι. μηδὲν οὖν ἐνδείκνυσθαι λέγειν γνῶντα τὸν σκοπὸν γε-
λοιότατον. εἰ δὲ ἄλλο τι ἐνδείξεται καὶ οὐχ ὅπερ αὐτοὶ νομίζουσιν, ἀτόπως ἔφασαν αὐτοὶ τὴν ἀρχὴν τὸ κω-
λύειν αὔξεσθαι ἀπαιτεῖν. αὕτη δὲ ἡ ἀπάτη γέγονεν αὐτοῖς ἀφ' ἑτέρας ψευδοῦς ὑπολήψεως. νομίζοντες γὰρ
πᾶν νόσημα διὰ τῶν τεσσάρων ἀπιέναι, καὶ τοῦτο ὡς ἀληθὲς ἑαυτοῖς θέμενοι τούτων ἀκόλουθον ᾠήθησαν δεῖν
εἶναι τὸ τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων ἀπαιτεῖν τὴν κώλυσιν τῆς ἐπιδόσεως. καὶ τοῦτο οὖν λέληθεν αὐτούς, ὅτι οὐ πᾶν
40 νόσημα καὶ ἄρχεταί τε καὶ ἐπιδίδωσι καὶ ἀκμάζει καὶ παρακμάζει. τὰ μὲν γὰρ ὀξέα τῶν νοσημάτων, ὡς ἡ ἀποπληξία
ἅμα τῇ προσβολῇ τὴν ἀκμὴν ἀπολαμβάνει. καὶ τὰ κρινόμενα δὲ τῶν νοσημάτων ἕνα καιρὸν τὴν παρακμὴν ἀπο-
τέμνεται. αἱ γὰρ κρίσεις περὶ τὴν ἀκμὴν λύουσι τὰ νοσήματα. ἔτι ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐπιδιδόντα, καὶ διὰ βοηθημά-
των ἔστιν ἐν ἀρχῇ λῦσαι τὸ νόσημα, καὶ ἀποτέμνεσθαι τοὺς λοιποὺς καιροὺς τῶν νοσημάτων. εἰ τοίνυν ἔστιν ἐν ἀρ-
χῇ κενῶσαί τε τὸ νόσημα καὶ λῦσαι διὰ βοηθημάτων, διὰ τί ποτε τὴν ἀρχὴν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι οἴονται ἐνδεί-
κνυσθαι, καὶ οὐχὶ τὴν μείωσιν μᾶλλον ἢ τὴν ἀναίρεσιν; ἐὰν δὲ λέγωσι τὴν μείωσιν καὶ τὴν ἀναίρεσιν τῶν νοσημάτων
ἐνδείκνυσθαι μὴ τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν. διὰ τί οὖν φήσομεν πρὸς αὐτοὺς οὐχ ὅπερ ἡ διάθεσις, ἀλλ' ὅπερ
ἡ ἀρχὴ ἐνδείκνυται, παραλαμβάνετε; διὰ γὰρ τὸ ὑπὸ τῆς διαθέσεως ἀπαιτούμενον, καὶ τὸ ὑπὸ τῆς ἀρ-
χῆς ἐνδεικνύμενον γίνεται. ὁ γὰρ μειῶν ἢ ἀναιρῶν τὴν νόσον, καὶ τὴν ἐπίδοσιν κωλύει γίνεσθαι. ἀλλ' ἴσως φήσουσιν ὅτι
προσεχεστέρα ἡ τῆς ἀρχῆς οὖσα κοινότης ἀναγκάζει ἡμᾶς, ὅπερ αὐτὴ ἐνδείκνυται παραλαμβάνειν προσεχῶς τὸ ποιη-
50 τέον ὑπαγορεύουσα. ἡ δὲ διάθεσις τὸ δεῖν ἀναιρεῖν τὰς νόσους ἀπαιτοῦσα, δι' ὧν χρὴ τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἐνδείκνυται, δι' ὧν
δὲ χρὴ κωλύειν τὴν ἐπὶ μέρους, ὧν τὸ κωλύειν αὔξεσθαι ἐνδείκνυται, ἢ τὸ δι' ὧν ἐξ ἑτέρων λαμβάνεται. κατὰ
ταῦτα δὲ καὶ ἡ διάθεσις τὴν ἀναίρεσιν μόνον ἐνδείκνυται τῶν νοσημάτων. τὸ δὲ δι' ὧν χρὴ τοῦτο ποιεῖν ἐξ ἑτέ-
ρου ὡς ἔοικε δεῖ λαβεῖν. διὸ κρεῖττόν ἐστι μὴ τῇ ἀρχῇ, ἀλλὰ καὶ τῇ διαθέσει χρῆσθαι σκοπῷ. ἔπειτα κἀκεῖνο πρὸς
αὐτοὺς ῥητέον. ὅτι φαίνεται καθ' ἡμᾶς πᾶσα ἀρχὴ ἐπιπλοκή τις εἶναι. δύο γὰρ κοινότητες εἰς ταὐτὸν συ-
νέρχονται, ἥ τε ἀρχὴ καὶ ἡ διάθεσις, καὶ ἑκατέρα τῶν κοινοτήτων διάφορόν τι ἐνδείκνυται. προσεχεστέρα δὲ καὶ ἀναγκαιο-
* τέρα κοινότης ἡ μὲν εἶναι δοκεῖ μᾶλλον ἡ ἀρχή. διότι ταύτῃ προσέχετε. δῆλον οὖν ἐκ τούτων ὅτι τὰ πάθη πάντα
κοινοτήτων εἰσὶν ἐπιπλοκαί, πᾶσα γὰρ διάθεσις ἔν τινι καιρῷ γίνεται. κοινότης οὖν οὐχ ὁ καιρὸς μόνον ἀλλὰ καὶ ἡ διά-
θεσις. κακῶς οὖν ποιεῖτε μίαν ἐπιπλοκὴν νομίζοντες εἶναι τὴν τῶν παθῶν, καὶ μὴ πάντα τὰ πάθη ἐπιπλοκὰς εἶναι λέ-

γοντες

γοντες. ἔτι καὶ τοῦτο τὸ δόγμα τῶν μεθοδικῶν εὐηθές ἐστιν, τὸ δεῖν ἀεὶ κατ᾽ ἀρχὰς τῶν νοσημάτων τοῖς θέλουσι κε-
χρῆσθαι. τὴν δὲ αἰτίαν ἐντεῦθεν εἴληφε τὸ δόγμα. πολλαὶ φλεγμοναὶ διὰ τῶν στελλόντων κατ᾽ ἀρχὰς καὶ ἀ-
ποκρουομένων καθίστανται. πᾶσα δὲ φλεγμονὴ κατ᾽ αὐτοὺς στέγνωσίς ἐστι. ἄτοπον οὖν ἐφαίνετο εἶναι τὸ τὰ ἐστε-
γνωσμένα διὰ τῶν πυκνούντων καθίστασθαι καὶ ἡμῶν λεγόντων διὰ τῆς τῶν λυπούντων ἀρκέσεως, τὴν ἀπο-
κατάστασιν γίνεσθαι τῶν φαινομένων ἀποβλέψαι μὴ δυνάμενοι πάμπαν φασὶ δεῖν τὴν ἀρχὴν διὰ τῶν στελ-
λόντων ἄγειν. οὐκ ἀποκρουόμεθα γὰρ τὰ αἴτια. ἀλλ᾽ ἵνα δυσπαθῆ κατασκευάσωμεν τὰ σώματα. ἡ γὰρ συ-
στολή φασὶ καὶ ἡ σφίγξις τῶν σωμάτων, δυσπαθέστερα τὰ σώματα κατασκευάζουσα κωλύει ἅψασθαι τὰ
νοσήματα. οὐ γὰρ διὰ μειώσεως τῶν νοσημάτων μόνον κωλύεται φασὶν ἡ ἐπίδοσις, ἀλλὰ καὶ διὰ δυσπά-
θειαν τῶν σωμάτων, ῥητέον οὖν πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἀδύνατον διὰ συναυξήσεως τῶν βλαπτόντων δυσπα-
10 θῆ κατασκευάσαι τὰ σώματα. ἄλλως τε πρὸ τοῦ νοσεῖν χρὴ δυσπάθειαν τοῖς σώμασι περιποιεῖν. εἰς γὰρ
τὸ μὴ γίνεσθαι νόσον τῆς δυσπαθείας δεόμεθα. πεπονθότων δὲ τῶν σωμάτων ἀναίρεσιν δεῖ ποιεῖσθαι τῶν δια-
τεθέντων. ἐπειδὴ δὲ ἡ στεγνὴ διάθεσις πύκνωσίς ἐστι καὶ δυσδιαφορησία τῶν σωμάτων, τὰ δὲ στέλλοντα πυκνοῖ
τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ δυσδιαφόρητον ἀπεργάζεται, δῆλον ὡς συνεργήσει μᾶλλον τῇ ἐπιδόσει τῶν στε-
γνουμένων τὰ στέλλοντα, ἤπερ ἐναντιωθήσεται. καὶ ὅπερ τὸ πάθος ἐν τοῖς οἰκείοις καιροῖς μέγεθος ἂν ἀπει-
λήφει, τοῦτο ἐν ἀρχῇ διὰ τῶν βοηθημάτων παραγίνεται. φαίνονται δὲ καὶ τὸ ἐναντίον ἢ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς
αἰτιούμενον παραλαμβάνοντες. ἡ μὲν γὰρ ἀρχὴ τὸ κωλύειν αὔξεσθαι ἐνδείκνυται. ἡ δὲ ποιότης τῶν προ-
σαγομένων τῇ ἐπιδόσει συνεργεῖν ἔοικε. δυοῖν θάτερον ἢ τῇ ἀρχῇ ὡς κακῶς ἐνδεικνυμένῃ προσεκτέον, ἢ ἡ
ποιότης τῶν προσαγομένων οὐκ ἐπ᾽ ἀγαθῷ προσάγεται. τὸ μὲν τοίνυν ἐπ᾽ ὠφελείᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν φλε-
γμονῶν τὰ στέλλοντα προσάγεσθαι, πᾶς ἄν τις ὁμολογήσειεν. ἄξιον δὲ ζητῆσαι παρ᾽ αὐτῶν τοῦ γινομένου
20 τὴν αἰτίαν. τὸ μὲν γὰρ δυσπάθειαν λέγειν ἐκ τῶν στελλόντων παραγίνεσθαι γελοῖόν ἐστιν ὡς ὑπεδείξαμεν. μα-
θέτωσαν δὲ παρ᾽ ἡμῶν ὅτι τῇ ἀποκρούσει τῶν λυπούντων καὶ μεταγωγῇ εἰς ἑτέρους ἀπαθεῖς τόπους μειοῖ καὶ
λύει τὰς νόσους τὰ στέλλοντα τῶν βοηθημάτων, ἔτι καὶ τοῦτο ῥητέον πρὸς τὸ τὴν ἀρχὴν μὴ ἐνδείκνυσθαι τὰ κω-
λυτικὰ τῆς αὐτῶν αὐξήσεως βοηθήματα. ταῦτα δὲ κατ᾽ αὐτοὺς ἦν τὰ στέλλοντα, αἱ ἀρχαὶ τῶν νοσημάτων,
ἤτοι ποιότητά τινα κέκτηνται, ἢ οὔ. τὸ μὲν οὖν λέγειν ἀποίους εἶναι τὰς ἀρχὰς τῶν νοσημάτων, γελοῖον. οὐ
γὰρ ἂν εἰς αἴσθησιν παρεγίνοντο εἰ μὴ εἶχον ποιότητα. ἤτοι οὖν ἡ τῶν ἀρχῶν ποιότης ἑτέρα ἐστὶ παρ᾽ ἑκάστην τῶν
διαθέσεων, ἢ ἑκάστης ἀρχῆς ποσότης ἀδιάφορος τῆς κατ᾽ αὐτὴν διαθέσεως. εἰ μὲν οὖν ἑτέρα ἐστὶ τῶν ἀρχῶν ποιό-
της ἀναφαίνεταί τις αὕτη τοῦ πάθους ἑτέρα κοινότης, ἣν ἐκεῖνοι παρῆκαν. εἰ δ᾽ ἡ αὐτή ἐστιν ἑκατέρας τῆς ἀρχῆς
ποιότης ἤπερ καὶ τῆς κατ᾽ αὐτὴν διαθέσεως, διά τι μὴ ἐν ἀρχῇ τῶν νοσημάτων πρὸς μὲν τὴν στέγνωσιν τῇ χα-
λώσῃ ἀγωγῇ, πρὸς δὲ τὴν ῥύσιν τῇ στελλούσῃ χρησόμεθα. ἄλογον γὰρ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἑτέρως ἡμᾶς ἵστασθαι. ὡς οὐ τὴν
30 αὐτὴν ποιότητα κεκτημένην τῇ διαθέσει, ἧσπερ ἀρχή ἐστιν. ὅτι δὲ γελοῖόν ἐστιν οἴεσθαι ἐκ τῆς σταλτικῆς ἀγω-
γῆς δυσπάθειαν τοῖς σώμασι παραγίνεσθαι, δι᾽ ἧς πυκνοῦται καὶ στέλλεται τὰ σώματα, ἐντεῦθεν ἄν τις μάθοι. εἰ ἡ πύ-
κνωσις καὶ ἡ συστολὴ καὶ ἡ σκληρότης τῶν σωμάτων, δυσπαθείας ἦν αἰτία, οἱ φλεγμαίνοντες, καὶ ἐσκιρρωμένοι καὶ
τὸ δέρμα σκληρὸν καὶ περιτεταμένον ἀπὸ τῆς ἐσχάτης ἐνδείας ἔχοντες, δυσπαθέστεροι ἂν ἦσαν τῶν ὑγιαι-
νόντων. οἱ γὰρ ὑγιαίνοντες μαλακώτερα καὶ ἀραιότερα τὰ σώματα ἔχουσι, καὶ μᾶλλον γε ὅσον ἂν ὑγιαίνω-
σιν. ἔτι εἰ τῇ σκληρότητι ἡ δυσπάθεια ἔκειτο, τοὺς γέροντας σκληροτέρους τοῦ σώματος τῶν παίδων
ἔχοντας, δυσπαθεστέρους ἔδει νομίζεσθαι, εἰ γὰρ ἥνπερ οἱ μεθοδικοὶ ἐκ τέχνης δυσπά-
θειαν φασὶ περιποιεῖν ταύτην ἐκ φύσεως ἔχουσι, πῶς οὐκ εὔλογον ἦν δυσπαθεστέρους
εἶναι τῶν νέων; ἀγνοοῦσι δ᾽ οἱ μεθοδικοί, πῶς δεῖ διακρίνειν ἀνθρώπου δυσπά-
θειαν, διόπερ οὐδὲ περιποιεῖν αὐτὴν δυνήσονται. οὐ γὰρ ὥσπερ λίθου
40 καὶ σιδήρου, καὶ ξύλου, καὶ τῶν ὁμοίων τῇ σκληρότητι, καὶ ἁπα-
λότητι κρίνειν τὴν τῶν ἀνθρώπων δυσπάθειαν χρή, ἀλλὰ
τῷ ἱκανῷ εἶναι τὰ σώματα τὰς ἑαυτῶν χρείας πα-
ρέχεσθαι ἀνεμποδίστως. τῷ γοῦν βουλομένῳ
περιποιεῖν δυσπάθειαν, οὐχὶ δεῖ σκοπεῖν,
ὅθεν σκληρὸν τὸ σῶμα ἔσται. ἀλλ᾽ ὅ-
θεν αἱ δυνάμεις τῶν μερῶν πα-
ραυξηθήσονται. καὶ τὰ
μέρη ἀνεμποδί-
στως, τὰς
50 ἰδίας
χρείας παρέξεται.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΠΑΤΡΟΦΙΛΟΝ

ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ

ΙΑΤΡΙΚΗΣ.

Γεί μοι δοκεῖς ὦ Πατρόφιλε θεῖόν τι πεπονθέναι πάθος ὀρεγόμενος ἅπαντα
σὺν ἀποδείξει τε καὶ μεθόδῳ μανθάνειν. ὑπηρετῆσαι σου διέγνωκα τῇ προθυ-
μίᾳ καὶ γράψαι τῶν λόγων ὧν ἤκουσας, ἢ περὶ ὧν ἠπόρεις, ὑπομνήματά
σοι. πῶς δ' οὐκ ἂν ὑπέστην τὸν ἆθλον τοῦτον, ὁρῶν σε καθευρηκότα μὲν ἀρχήν
10 τινὰ τῆς ἐπ' ἀλήθειαν ἀγούσης ὁδοῦ. μόνον δ' οὐ δυνάμενον αὐτῆς ἐφικέσθαι,
δι' ὕψος τε καὶ μῆκος καὶ τραχύτητα. τοὺς μὲν γὰρ πολλοὺς ὁρῶ, μηδὲ μετὰ πα-
ρακλήσεως ἐπ' αὐτὴν ἰόντας, ἀλλ' ὀκνοῦντάς τε καὶ ἀποτρεπομένους. σὲ δ' ἐκεί-
νων ἔμπαλιν ἔχοντα, ἀποτρεπομένων γὰρ ἁπάντων, ἄχρι γε τοῦ δεῦρο, καὶ πρὸς
ἄλλας ὁδοὺς ἐκτρεπόντων, αὐτήν γε κατιδόντα τὴν ἀλήθειαν, ὡς ἐφ' ὑψηλοῦ
τινὸς ᾠκίσθαι, καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἐραστὴν δριμύτατον γενόμενον, οὔτ' ὀ-
κνεῖν τὴν ὁδὸν, οὔτ' ἐπιτρέπειν ἑαυτῷ μόνῳ τὴν πορείαν. ἐν μὲν δὴ τῷ παρόντι, σύστασιν ἰατρικῆς τέχνης
ἐπιθυμῶν ἐξευρεῖν ἀληθῆ, μεστὸς ὠδίνων ἦσθα τὴν ψυχήν. ὡς δ' ἐγὼ ὑποτοπάζω μικρὸν ὕστερον, ἐμπλη-
σθήσῃ μείζονος ὀρέξεως εἰ θεάσαιο τὸ τῆς ἀληθείας φῶς καταλαμπόμενον, ἑτέραν οὐχ εὑρὼν ὁδὸν καλλίο-
να τῆς νῦν σοι ζητουμένης. ὁρῶ γάρ σε περὶ τὴν τἀληθοῦς εὕρεσιν εὐθέως διακείμενον, ἐφ' ἧς αἱ ὕλης φαν-
20 τάζοιο. λέγοντος οὖν σου μυρίοις μὲν ὑποβεβληκέναι τὰ ὦτα, μαθήσεως ἕνεκα τέχνης ἰατρικῆς, οὔτε
δ' ὅθεν ἄρχεσθαι χρὴ σὺν ἀποδείξει τε καὶ μεθόδῳ παρ' οὐδενὸς ἀκηκοέναι, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον οὐδὲ τὴν
ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τὸ τέλος ὁδὸν οὐδενὶ ἐπιδεικνύντι σοι συγγεγονέναι, δείξειν ὑπεσχόμην ὃ ποθεῖς, εἰ πρό-
τερον ὑπομείναις καὶ ἐπ' ἄλλων γυμνάσασθαι τεχνῶν τὸν λόγον. σοῦ δὲ, οὐχ ὅπως ἀποστάντος, οὐδ' ὀκνήσαν-
τος τὴν πρόσκλησιν, ἀλλ' ἥδιον ἂν οὕτω φάντος ἢ ἐκείνως ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐλθεῖν, εἰ μόνον ἐπαγγείλαιμί σοι
τὴν αὐτὴν μέθοδον ἐν ἁπάσαις ἐπιδείξειν ταῖς τέχναις. εἶτ' ἐμοῦ καὶ τοῦτ' ἐπαγγειλαμένου, καὶ δεικνύντος
ἐπὶ τῆς πρώτης προβληθείσης θεωρίας, ἑώρων σε γαννύμενον ἐπὶ τῇ τῆς θεωρίας ἀληθείᾳ. καὶ τοίνυν ἐφε-
ξῆς πολλὰς ὁμοίως διασκεψάμενος, καὶ μάλιστα αὐτῶν τὰς ποιητικὰς, ἐπειδὴ τοῦ γένους ἐστὶ τούτου καὶ ἡ περὶ
τὴν ὑγίειαν ἔχουσα τηνικαῦτα μετέβης ἐπ' αὐτὴν, ἣν ἐξ ἀρχῆς ὥρμησο, καὶ θεασάμενος ὡς ἔστι πάντα ὑθα μία
τε καὶ ἡ αὐτὴ μέθοδος, ἠξίωσας ἕνεκα τοῦ μηδέ ποτ' ἐκρυῆναι τῆς μνήμης τὰ λεχθέντα γραφῆναί τινα αὐτῶν
30 ὑπομνήματα. κἀγὼ χαίρων σου τῇ περὶ τὴν ἀλήθειαν σπουδῇ, δύο ταῦτα ξυνέθηκα γράμματα. τὸ μὲν ἕ-
τερον, ἐν ᾧ χρὴ πρότερον γυμνάσασθαι τὸν τεχνωθῆναι βουλόμενον, ἐπιδεικνύων, ὅπερ οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι
λέγουσι, τὸ πάσῃ τέχνῃ τὴν σύστασιν ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ τέλος ἐννοίας γίγνεσθαι. διῃρέθη δὲ διὰ τὸ μέγεθος εἰς
δύο βιβλία. τὸ δ' ἕτερον καὶ δεύτερον οὗ νῦν ἀρχόμεθα, δεικνύον, ὅπως ἡ αὐτὴ καὶ μία μέθοδος ὥσπερ τὰς
ἄλλας ἁπάσας τέχνας, οὕτω καὶ τὴν ἰατρικὴν συνεστήσατο. καὶ δὴ ἀρκτέον ἤδη μοι τοῦ λόγου. ἐπειδὴ τῶν
τεχνῶν, ἔνιαι μὲν, ἐν μόνῳ τῷ θεωρῆσαι τὴν φύσιν, ὧν ἐπισκοποῦνται πραγμάτων, ἔχουσι τὸ τέλος, ὡς ἀριθμη-
τικὴ, καὶ ἀστρονομία, καὶ φυσιολογία. τινὲς δὲ πράττουσι μέν τινας πράξεις, ὡς ὀρχηστική τε καὶ κηρυκτική,
δεῖξαι δ' οὐδὲν ἔργον ἑαυτῶν ἔχουσι τοῦ πράττειν παυσάμεναι. τινὲς δ' ἔμπαλιν τούτων ἐπιδείκνυνται δημιουρ-
γήματα, καθάπερ οἰκοδομική τε καὶ τεκτονική. τινὲς δ' οὐδὲν αὗται δημιουργοῦσι, ἔργον δ' αὐταῖς ἐστὶ
καὶ σπούδασμα θηρᾶσαί τε καὶ κτήσασθαι τῶν ὄντων τι, καθάπερ ἥ τε ἁλιευτικὴ καὶ κυνηγετική, καὶ συλ-
40 λήβδην εἰπεῖν, ἡ θηρευτικὴ πᾶσα. πρόκειται δέ σοι συστήσασθαι μεθόδῳ τέχνην ἰατρικὴν, ἐπίσκεψαι
πρῶτον, ἐκ ποίου γένους ἐστὶ τῶν τεχνῶν. ἆρά γε τῶν θεωρητικῶν ἐστὶ μία τις, ἢ τῶν πρακτικῶν, ἢ ποιητι-
κή τις, ἢ κτητική. τοῦτο δὲ οὐ χαλεπὴν οὔτε τὴν ζήτησιν, οὔτε τὴν εὕρεσιν ἔχει. διὸ γὰρ ὅλως ἐπεθύμησας
κτήσασθαι τέχνην τοιαύτην ἀναμνησθῆναί σε χρή. πρῶτον οὖν σε πάντων αὐτὸ τοῦτο ἠρόμην ἡνίκα ἡμῖν ἡ
ἀρχὴ τοῦ τοιούτου ἐγίγνετο γυμνάσματος. ἀπεκρίνω δέ μοι βούλεσθαι τοὺς παρὰ φύσιν ἔχοντας ἀνθρώπους
τὸ σῶμα, μάλιστα μὲν εἰ οἷόν τε πάντας εἰς τὴν φύσιν ἐπαναγαγεῖν. εἰ δ' ἄρα τοῦτ' ἀδύνατον, ἀλλὰ τοῦ γε διαγνώ-
σκειν ἑκάτερον, ὅσοι τε ἰάσιμοι καὶ ὅσοι μὴ, κτήσασθαι τινὰ γνῶσιν. ἐπεὶ δὲ ταύτην ἀρχὴν ἔδωκας τῷ λό-
γῳ τῶν ποιητικῶν ἔφησθα τεχνῶν ἀποφαίνειν, ἣν συστήσασθαι ποθεῖς. εἴ γε δὴ δεικνύειν ἔχεις τῆς τέχνης
τοὔργον, ἤδη τοῦ πράττειν πεπαυμένος. εἰσὶ δὲ δήπου καὶ ἄλλαι πολλαὶ τέχναι ποιητικαὶ χαλκευτική. σκυ-
τοτομική. ναυπηγική. τεκτονική. πλαστική. γραφική. καὶ σχεδὸν ὅσος οὐκ ἄλλος ἀριθμὸς ἑτέρου γέ-
50 νους αἱ ποιητικαὶ τέχναι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις εἰσίν. ἣν οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων τεχνῶν ἔμαθες μέθο-
δον ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι, ταύτην ἤδη σοι μεταφέρειν καιρὸς, ἐφ' ἣν συστήσασθαι σπεύδεις, ἀρ-
χὴν κἀνταῦθα τῷ λόγῳ τὴν αὐτὴν τιθέμενος, ἣν ἐπ' ἐκείνων ἁπασῶν ἐτίθεσο, τὴν ἔννοιαν τοῦ τέλους
ἣν ὁπόθεν ἐκτησάμεθα λέγειν ἤδη καιρός. πρώτη μὲν ἡμῖν ἐγένετο γνῶσις ἡμῶν τε αὐτῶν ὑγιαινόντων
καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. δευτέρα δ' ἐπὶ ταύτῃ νοσησάντων, ὅθεν περ καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ θεραπεύ-
ειν εἰσῆλθεν ἡμῖν, καὶ τοῦ συστήσασθαι τινὰ τέχνην ὑγιαστικήν. ἀλλ' ἐπείπερ ὑγείαν ἐργάζεσθαι βουλό-
μεθα τοῦ γένους ἄν τις εἴη μία τῶν ποιητικῶν τεχνῶν, ἣν συστήσασθαι ποθοῦμεν. οὐσῶν δὲ διφυῶν

ὡς ἐδείχθη

ὡς ἐλείχθη τῶν ποιητικῶν, ἐκ τῶν ἐπανορθουμένων ἂν εἴη τὸ ἤδη γεγονός, ἣν ζητοῦμεν οὐκ ἐκ τῶν δη-
μιουργουσῶν ὃ μήπω πρόσθεν ἦν. ἔνιαι μὲν γὰρ τῶν τεχνῶν αὐτὰ τὰ πράγματα δημιουργοῦσιν, ὥσπερ
αἱ κατὰ τὴν ὑφαντικὴν καὶ σκυτοτομίαν. ἔνιαι δὲ ἐπανορθοῦνται τὰ πονήσαντα, καθάπερ αἵ τε τὰ δι-
ερρωγότα τῶν ἱματίων καὶ τὰ διεσπασμένα τῶν ὑποδημάτων συρράπτουσαι. ἐλείχθη δὲ κἀπὶ τῆς οἰκο-
δομικῆς οὕτως ἔχειν. ἔστι γὰρ οὖν δὴ καὶ ταύτῃ ἔργα διττά, γένεσίς τε τῆς οὐκ οὔσης οἰκίας, ἐπανόρθωσίς
τε τῆς πεπονθυίας. ἐλείχθη μὲν γὰρ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ἐνεργείας ἀναγκαῖον ὂν τῷ δημιουργικῷ γιγνώ-
σκειν ἅπαντα τῆς οἰκίας τὰ μόρια. τίνα τε κατὰ τὴν οὐσίαν ἐστί, καὶ ὁποῖα κατὰ τὴν διάπλασιν, καὶ πηλίκα
τε κατὰ τὸ μέγεθος, ὁπόσα τε τὸν ἀριθμόν, καὶ ὅπως ἀλλήλοις συγκείμενα. καὶ τοίνυν τῷ συνισταμένῳ τὴν
περὶ τὸ σῶμα τέχνην, ἣν ἐν τῷ παρόντι συγχωρείτωσαν ἡμῖν οἱ περὶ ὀνόματα ἐρίζοντες ὀνομάζειν ἰατρι-
10 κήν, ἀναγκαῖον ἔσται γιγνώσκειν ἕκαστον τῶν ἁπλῶν μορίων ὁποῖόν τι κατὰ τὴν οὐσίαν ἐστὶ καὶ τὴν διάπλασιν,
πηλίκον τε τὸ μέγεθος, ἔτι τε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἅπαντα, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνθεσιν. ὥσπερ οὖν ὁ
τὴν ἤδη γεγενημένην οἰκίαν ὁποία τίς ἐστιν ἀκριβῶς γνῶναι βουλόμενος ἐξ ἀναλύσεως καὶ διαλύσεως ἐ-
πὶ τὴν διάγνωσιν αὐτῆς ἐπεγένετο, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμεῖς ἐξ ἀνατομῆς ἀνθρώπου σῶμα γνωσόμεθα. θε-
ὸς μὲν γὰρ καὶ φύσις ὡς ὁ πρῶτον οἰκίαν ἐργασάμενος, οὕτω προγιγνώσκουσι τὰ μέρη, τῆς χρείας αὐτοῖς
τὸ παράδειγμα γεννώσης. ἡμεῖς δέ, ὡς ὁ τὴν ἤδη γεγενημένην οἰκίαν ἱστορῶν, καίτοι καὶ ἡμεῖς εἰ μὴ καθὼς
οἷόν τε, παραπλησίαν θεῷ ποιησαίμεθα τὴν γνῶσιν, ἀδύνατον ἡμῖν ἔσται διαγνῶναι πότερον ἅπαντα διὰ
χρείαν τινὰ γέγονεν, ἢ μάτην ἔνια. καὶ γὰρ ταῦτα ἄμφω δυνατόν ἐστιν ἐννοεῖν. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πρὸς κα-
κοῦ τινα γεγονέναι, καὶ μέντοι καὶ ἡ γνῶσις ἡ τῶν ἄριστα κατεσκευασμένων σωμάτων ἐντεῦθεν παραγίνε-
ται. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων αὖθις. ἐξ ἀνατομῆς δὲ τὰ ὁμοιομερῆ προσαγορευόμενα σώματα μαθόντες ὁ-
20 ποῖόν τε τὴν διάπλασιν ἕκαστον αὐτῶν ἐστίν, πηλίκον τε τὸ μέγεθος, ὅσα τε τὰ σύμπαντα καὶ ὅπως συγκεί-
μενα, τῶν συνθέτων μορίων ἐπιστήμην ἕξομεν, ἃ δὴ καὶ προσαγορεύομεν ὀργανικά, τοιοῦτόν ἐστι σκέλος,
τοιοῦτο χείρ. τοιοῦτον δάκτυλος. ὀφθαλμός, γλῶττα, πνεύμων, ἧπαρ, ὅσα τἄλλα τοιαῦτα. καὶ τοίνυν καὶ
τὰς ἐνεργείας διττὰς εὑρεῖν ἐστι τῶν μορίων, ἑτέρας μὲν τῶν ἁπλῶν τε καὶ ὁμοιομερῶν. ἑτέρας δέ, τῶν
συνθέτων τε καὶ ὀργανικῶν. ἔνεστι γοῦν καὶ τὸ σκέλος ὅλον ἰδεῖν κινούμενον. ἔνεστι δέ, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ μυ-
ῶν ἕκαστον. καὶ καθ' ἕκαστόν τε τῶν μυῶν ἐγκάρσιον ὅλως διακοπέντος κίνησίν τινα διαφθειρομένην τοῦ σκέ-
λους. ἔνεστι δ' ἱστοροῦντα τὰ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ ὅτι τὸ καθῆκον εἰς τὸν μῦν νεῦρον ἐπειδὰν τρωθῇ, πρῶ-
τος μὲν αὐτὸς ὁ μῦς ἀναίσθητός τε καὶ ἀκίνητος γίνεται, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸ κινούμενον ἄρθρον. ὅθεν οἶμαι
καὶ ἀναγκαῖόν ἐστι συνισταμένοις ἡμῖν τὴν τέχνην, οὐ μόνον γνῶναι τὰ μόρια καὶ τὴν σύνθεσιν, ἀλλὰ καὶ
τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, καὶ ταύτῃ διοίσομεν οἰκοδομησάντων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὰ μόρια μόνα καὶ τὴν σύν-
30 θεσιν ἴσασιν. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἐνεργεῖ, διότι μηδὲ ζῷόν ἐστιν ἡ οἰκία. ἡμῖν δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας ζητητέον
ἐστί. ἀρχὴ δὲ κἀνταῦθα διττὴ ζητήσεως, ἤτοι τῆς ἐνεργείας γνῶσις καὶ τοῦ μορίου. τῆς ἐνεργείας μέν, οἷον
τοῦ λογίζεσθαι. τοῦ μεμνῆσθαι. τοῦ προαιρεῖσθαι. τοῦ μορίου δέ, οἷον, ἐγκεφάλου. καὶ νωτιαίου. καὶ καρδίας.
πασῶν οὖν ὧν ἴσμεν ἐνεργειῶν ζητήσωμεν τὰ μόρια, τῶν τε μορίων ἁπάντων τὰς ἐνεργείας. ἡ ζήτησις
δὲ πάντως ἡμῖν κἀνταῦθα διά τινος ἔσται μεθόδου, περὶ ἧς αὖθις σκεψόμεθα. νυνὶ δ' ὅτι διττὴ μὲν ἡ τῶν
μορίων ἐστὶ φύσις διττὴ δὲ καὶ ἡ τῶν ἐνεργειῶν, ἤδη λέλεκται. καὶ αὖθις ἀκριβέστερον λεγέσθω. τοῦ σύμ-
παντος σκέλους ἐνέργεια βάδισίς ἐστι. γίνεται δὲ τῶν ἐν αὐτῷ διαρθρώσεων ἐναλλὰξ, ἀλλήλων ἐκτεινομένων
τε καὶ συγκαμπτομένων. οἷον αὐτίκα κατὰ γόνυ, τῶν μὲν ἔμπροσθεν μυῶν ὑπερβαινόντων τὴν ἐπιγονατί-
δα, καὶ διατεινόντων εἰς τὸ τῆς κνήμης ὀστοῦν ἐμφυομένων. ἐπεὶ δ' αὖ ἐκεῖ ἐπισπάσωνται τὴν κνήμην ἡ ἔκ-
τασις γίνεται τοῦ σκέλους. τῶν δ' ὄπισθεν ὁμοίως ἐνεργησάντων, ἡ κάμψις. οὕτω καὶ κατ' ἰσχίον καὶ πόδα
40 καμπτομένης ἢ ἐκτεινομένης τῆς διαρθρώσεως αἱ κινήσεις γίνονται. φαίνεται μὲν οὖν ὁ μῦς ἐναργῶς, ὅταν
τοῦ περικειμένου δέρματος γυμνωθῇ, συναγόμενός τε καὶ ἀνασπώμενος ὡς ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν. οὐ
μὴν τὸ καθῆκον εἰς αὐτὸν νεῦρον αἰσθητήν τινα κίνησιν κινούμενον φαίνεται, ἀλλ' ἔοικεν ὁδὸς εἶναι τοῦτο τῆς
ἐξ ἐγκεφάλου κατιούσης δυνάμεως, αὐτὸς δ' ὁ ἐγκέφαλος ὅτι μὲν ἀρχὴ τοῖς νεύροις ἅπασι τῆς τοιαύτης
δυνάμεώς ἐστιν, ἐναργῶς ἐμάθομεν ἐκ τοῦ διαιρεθέντος ὁποιουοῦν νεύρου. ἐν μὲν τοῖς ἄνω μέρεσιν ὃ συνεχές ἐστιν ἐγκε-
φάλῳ διασώζειν τὰς ἐνεργείας, ἀπολλύναι δ' ἐν τοῖς κάτω. πότερον δ' ὥσπερ αὐτὸς τοῖς νεύροις οὕτω ἐκείνῳ
πάλιν ἕτερόν τι μόριον ἐπιπέμπει τὰς δυνάμεις, ἢ πηγή τις αὐτῶν ἐστιν, ἔτ' ἄδηλον. ἡ γὰρ τοιαύτη σκέψις
ὑπὲρ ἡγεμονικῆς ψυχῆς ἐστίν. ἀλλ' ἐπανίωμεν ὅθεν ὁ λόγος ἀπετράπετο, βάδισις μὲν ἡ ἐνέργεια τοῦ σκέλους
παντός. ἐξηγεῖται δ' αὐτῆς ἐν τοῖς σκέλεσι μορίοις τὸ μυῶδες γένος. ὀστᾶ δέ, καὶ χόνδροι, καὶ πιμελή,
καὶ ἀδήν, καὶ ἀρτηρία, καὶ δέρμα καὶ φλέβες, ὑμένες τε καὶ σύνδεσμοι, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἔ-
50 χουσιν ἐκ τῶν μυῶν. πρῶτα μὲν γὰρ ὑπ' αὐτῶν κινεῖται τὰ ὀστᾶ. τὰ δ' ἄλλα πάντα τῷ παρακεῖσθαι τοῖς ὀ-
στοῖς ἐν κύκλῳ σὺν ἐκείνοις κινεῖται. ἡ μὲν οὖν τοῦ ποδὸς κίνησις ἐνέργεια τοῦ μυός ἐστιν. ἡ δ' ὅλου τοῦ σκέλους
οὐκ ἔστιν ἁπάντων ἐνέργεια τῶν μορίων αὐτῆς. καὶ διὰ τοῦτο διττὸν ἔφαμεν εἶναι τῶν ἐνεργειῶν τὸ γένος.
ἓν μὲν τὸ πρῶτον καὶ κυριώτατα ἑκάστου τῶν ἁπλῶν μορίων ἐνεργοῦντος. ἕτερον δὲ κατὰ συμβεβηκός,
ἢ δευτέρως, ἢ οὐ πρώτως, ἢ ὅπως ἄν τις τῶν ὅλων ὀργάνων ὀνομάζειν ἐθέλῃ. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἡμῖν διώρισται, με-
τὰ τοῦτο ζητητέον ἐστίν, ἐκ τίνων μὲν ἡ τῶν ὀργανικῶν μορίων, ἐκ τίνων δὲ ἡ τῶν ἁπλῶν ἐνέργεια συμ-
πληροῦται. καὶ πρῶτόν γε ἀπὸ τῶν ὀργανικῶν ἀρκτέον ἐπειδὴ σκέλους ἐμνημονεύσαμεν. εἰ μὴ τοί-
νυν ᾖ τὰ ὀστᾶ τηλικαῦτά τε καὶ τοσαῦτα, καὶ ὧδέ πως διαπεπλασμένα, καὶ ὧδέ πως συνταττόμε-
να, τῶν μυῶν ἡ κίνησις οὐδὲν ἂν ἀνύσῃ. χρὴ γὰρ ἐν ταῖς διαρθρώσεσι τὸ μὲν ὑποδέχεσθαι τῶν ὀστῶν,

τὸ δὲ ἐμβαίνειν. τοὺς συνδέσμους δ' ἔξωθεν ἐκ κύκλῳ περιβεβλῆσθαι σφίγγοντας αὐτῶν τὴν σύνταξιν, ὅπως μὴ παραλλάττοι. οὐ μὴν οὕτως εὐτόνους τε καὶ σκληροὺς, ὡς ἀντιπράττειν ταῖς κινήσεσι. οὐ μὴν οὐδ' οὕτω χαλαροὺς, ὡς παραλλάττειν ἐπιτρέπειν τὰ διαρθρούμενα. φαίνονται τοίνυν καὶ οἱ σύνδεσμοι δεόμενοι μεγέθους τε τινὸς καὶ διαπλάσεως καὶ ἀριθμοῦ καὶ συνθέσεως, ἐάν τε γὰρ ἐλάττους ἢ μείζους γένωνται, ἐάν τε πλείους ἢ ὀλιγώτεροι τοῦ δέοντος, ἄν τ' ἐν ἑτέρῳ σχήματι, καὶ καθ' ἕτερον ἐμφυόμενοι χωρίον, οὐκ ἔτ' ἄμεμπτος ἡ τῆς διαρθρώσεως γίνεται κίνησις. ὥσπερ οὖν ἐπὶ συνδέσμων τε καὶ ὀστῶν καὶ μυῶν εἴρηται νῦν, οὕτως ἐπὶ πάντων προσήκει διασκέψασθαι τῆς ἐνεργείας τε πέρι καὶ τῆς χρείας. εἰ μὲν γὰρ εὑρίσκοιτο μόριον μηδὲν ἀρχὴν ἐνεργείας ἢ χρείας, ἀλλὰ κατὰ τὴν οὐσίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὸ μέγεθος, ἔτι τε τὴν διάπλασίν τε καὶ τὴν σύνταξιν ἄριστα κατεσκευασμένον, οἷόν περ ἐστι, φυλακτέον αὐτό. διημαρτημένον δὲ κατά τι, πρὸς τὸ βέλτιον ἀκτέον. ὅπερ οὐχ οἷόν τε ποιῆσαι πρὶν τὴν ἐνέργειαν, καὶ τὴν χρείαν, καὶ τὴν κατασκευὴν ἑκάστου γνῶναι τῶν μορίων. ζητητέον οὖν αὐτὰ, καὶ οὐκ ἀφεκτέον εἰ μέλλοιμεν ἕξειν ἐπιστήμην ὑγιεινοῦ καὶ νοσεροῦ σώματος. ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοῦτο γέγονεν ὁ λόγος ἀναμνησθῆναι χρὴ τῆς μεθόδου τὴν δύναμιν. οὔτε γὰρ οἰκίας, οὔτε νεὼς, οὔτε σκίμποδος, οὔτε ἄλλου τῶν ἁπάντων οὐδενὸς ἑτέρως αὖτις ἐξετάσειε τὴν κατασκευὴν εἴτ' ἄμεμπτός ἐστιν εἴτε μεμπτὴ, χωρὶς τοῦ τὰ συνθετικὰ διασκέψασθαι μόρια, πόσα τε τὸν ἀριθμόν ἐστι, καὶ πηλίκον ἕκαστον, ὅπως τε διαπέπλεκται, καὶ ὅπως κεῖται, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐστὶν ἥ τ' ἀρετὴ καὶ ἡ κακία τῶν συνθέτων ἁπάντων σωμάτων. ἐν αὐτοῖς δὲ τούτοις ἐδείκνυτο καὶ τὰ πάθη τῆς οἰκίας εἶναι καὶ τῆς νεὼς ἤτοι μεγέθει, καὶ διαπλάσει, καὶ ἀριθμῷ, καὶ θέσει τῶν μορίων, εἴπερ γε καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία. σκίμποδος δὲ οὐκ ἐν τούτοις. ἱματίων δὲ ἄρα ἐν ἄλλοις τισίν. ὑποδήματος δὲ οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς. ἐν ἅπασιν οὖν τοῖς ὀργανικοῖς σώμασιν, οἷς οὐσία κατὰ σύνθεσιν, ἐν τέτταρσι γένεσιν ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία καὶ τὸ πάθος ἐστίν. εἰ δὲ καὶ κατὰ φύσιν ἕνωσιν λαμβάνοι τὰ μόρια πέμπτον τι γένος τοῦθ' ὑπάρξει τοῖς τοιούτοις σώμασιν. ὥστε τὸν μὲν ἄριστον, ἀρίστας ἔχειν τὰς ἐνεργείας. τὸν δὲ μοχθηρότατον, χειρίστας. εἰ δὲ καὶ λυθείη τις σύμφυσις, οὐ μεμπτὴ μόνον ἡ τοιαύτη διάθεσις, ἀλλ' ἤδη καὶ νόσημα ἐστί. καλείσθω δ' ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας τὸ τοιοῦτον γένος, ἑνώσεως λύσις, οὐδὲν διαφέρον εἰ καὶ συνεχείας τις εἴποι λύσιν. ἀλλ' ὅτι γε καὶ τοῖς ὁμοιομερέσιν ἐγγίγνεται τὸ πάθος τοῦτο, γιγνώσκεσθαι χρή. καὶ γὰρ ὀστοῦ καὶ νεύρου, καὶ φλεβὸς, καὶ ἀρτηρίας, καὶ σαρκὸς ἐν τῷ νύττεσθαί τι καὶ διαβιβρώσκεσθαι καὶ τέμνεσθαι καὶ διασπᾶσθαι καὶ ῥήγνυσθαι, διαφθείρεται τὸ συνεχές. ἀλλ' ἐν μὲν ὀστῷ κάταγμα καλεῖται τὸ πάθος. ῥῆγμα δὲ ἐν τοῖς σαρκώδεσι μορίοις τῶν μυῶν ἐκ διατάσεως γιγνόμενον. αἱ δ' ἶνες ὅταν ὁμοίως πάθωσι ῥαγῶσι σπάσμα καλεῖται τὸ πάθος. ὡσαύτως δὲ τῷ ῥήγματι τὸ τραῦμα συνεχείας ἐστὶν ἐν σαρκὶ λύσις, οὐκ ἐκ διατάσεως, ἀλλ' ἐντομῆς. εἰ δ' ὀξὺ καὶ λεπτὸν εἴη τὸ τιτρῶσκον, ὀνομάζεται νύγμα καὶ νύξις. εἰ δὲ βαρὺ θλάσμα καὶ θλάσις. τῶν δ' ἐξ ἀναβρώσεως, ὅσα μὲν ἐν ὀστῷ γίγνεται, τερηδών. ὅσα δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἕλκος. ἀλλ' ὀνομάζειν μὲν ἐξέστω καὶ ἄλλως. αἱ διαφοραὶ δὲ αἱ σύμπασαι, τοιαῦται εἰσὶ καὶ τοσαῦται τοῦ πέμπτου γένους τῶν νοσημάτων, ὅταν ἐν τοῖς πρώτοις συνίσταται μορίοις. ἐν ὀργανικοῖς δὲ ὡς εἴρηται, κατὰ τὰς τῶν ἑτερογενῶν γίγνεται συμφύσεις, καὶ καλεῖται πάντα ἀποσπάσματα. διαιρεθέντος μέντοι τινὸς ὅλου, τῶν ὁμοιομερῶν εἴη μὲν ἂν καὶ αὐτοῦ τοῦ διῃρημένου τὸ πάθος. εἴη δ' ἂν καὶ τοῦ σύμπαντος ὀργάνου. ποτὲ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς, ὡς ἐπειδὰν ἤτοι μῦς ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον πάθῃ. ποτὲ δὲ καὶ πρῶτον ἐπειδὰν σύνδεσμος. ὥσπερ οὖν ἐφ' ἑνὸς γένους νοσήματος ἐν ᾧ τὸ συνεχὲς τῶν μορίων βλάπτεται τὰς διαφορὰς ἐγὼ νῦν ἐπῆλθον, οὕτω καὶ σὺ πειράθητι τῶν ἄλλων τεττάρων γενῶν, ὡσαύτως διελθεῖν. ἀναμιμνήσκειν γὰρ αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ, περιττὸν ἔδοξέ μοι, γεγραμμένων γε ἁπάντων ἀκριβῶς ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς. πάλιν οὖν ἀναμνήσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς, ὡς κἂν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὧν ἐν συνθέσει τὸ τῆς οὐσίας εἶδός ἐστιν, ἐδείχθη τὰ σύμπαντα γένη τέτταρα, τῆς ὅλης οὐσίας αὐτῶν αἴτια. καὶ προσέτι τοῦ κατωρθωμένου τε καὶ διημαρτημένου σχήματος ἐν αὐτοῖς. ἔπειτα δ' ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν ἁπλῶν ἑκάστου μορίων ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐπίστασθαι τὴν φύσιν, εἰ καὶ τὴν τούτων τις ἀρετήν τε καὶ κακίαν ἱκανὸς ἔσται γνωρίζειν, ἐπανορθοῦσθαι τε τὰ παθήματα. πεπονθυίας γοῦν ἐν οἰκίᾳ κεραμίδος ἢ πλίνθου τινὸς, ὠμῆς ἢ ὀπτῆς, ἐπίστασθαι χρὴ τὸν τεχνίτην ὅπως τε δημιουργήσει τοιαύτην ἑτέραν, ὅπως τε τὴν μὲν πεπονθυῖαν ἐξαιρήσει. καταθήσεται δ' εἰς τὸν ἐκείνης τόπον ἑτέραν ἀπαθῆ. τῷ μέντοι γε τὴν περὶ τὸ σῶμα τ' ἀνθρώπου τέχνην συνισταμένῳ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἀναγκαῖον τοῦτο ἔσται γιγνώσκειν. εἴτε δυνατόν ἐστι ἀντιτεθῆναι τι μόριον, εἴτε ἀδύνατον, ἀντ' ἄλλου τίθεσθαι. σάρκα μὲν ἐκκόψας πεπονθυῖαν. ἑτέραν ἐργάσασθαι δυνάσαι. νεῦρον δὲ ἢ σύνδεσμον κόψας, ἕτερον ἀποτελέσαι τοιοῦτο οὐ δυνήσῃ. τῇ μὲν γὰρ ἐξ αἵματος ἡ γένεσις. τοῖς δὲ ἐκ σπέρματος. ἔστι δὲ καὶ ὀστοῦν ἕν τι τῶν ἐν τῇ πρώτῃ διαπλάσει συνισταμένων, ἀλλ' εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καταθεῖναί τι δυνάμεθα παραπλήσιον ὀστῷ. καὶ ταῦτα ἐγὼ μὲν νῦν ἀπεφηνάμην ἐκ προχείρου λαβὼν ἕνεκα παραδείγματος. ὁ δὲ λόγος αὐτόν γε κελεύει ζητῆσαι τὸν συνιστάμενον τὴν τέχνην, καὶ ἤδη γε τὰς ἀρχὰς τῆς εὑρέσεως ὑπεγραψάμην, ἐπὶ τὴν πρώτην τοῦ ζώου γένεσιν ἀναπέμψας καὶ συμβουλεύσας ζητῆσαι. τίνα μὲν ἐκ σπέρματος ἐγένετο. τίνα δ' ἐκ τροφῆς ἀεὶ γίγνεται ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ἡ μέθοδος ἀναγκάζει τε καὶ κελεύει ζητεῖν ἡμᾶς. εἴτ' ἕν ἐστιν ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν τε καὶ ἁπλῶν φαινομένων μορίων, εἴτ' ἐκ πλειόνων σύγκειται, καὶ τίς ὁ τρόπος αὐτοῖς ἐστι τῇ συνθέσει. εὔδηλον γὰρ ὡς καὶ ταῦτα τοῖς ὀργανικοῖς ὀνομαζομένοις ἀνάλογα ἔν τε τῇ ποσότητι, καὶ διαπλάσει, καὶ μεγέθει, καὶ θέσει τῶν συνιστάντων αὐτὰ, τήν τ' ἀρετὴν ἕξει καὶ τὴν κακίαν, εἴπερ ἀνάλογος ὁ τρόπος αὐτῶν ἐστι τῆς γενέσεως. εἰ δ' οὐχ οὕτως ἀλλ' ὡς ἡ τετραφάρμακος ὀνομαζομένη δι' ὅλων κερασθέντων ἁπάντων ἐγένετο, καθ' ἕτερον τρόπον ἐξευρήσεις.

αὐτῶν τὴν ἀρετήν τε καὶ κακίαν καὶ τὴν νόσον ὥσπερ οἶμαι εἰ μὴ κεραθέντων ἀλλ' ἐκ παραθέσεως ἀκριβοῦς
ἡ ἕνωσις αὐτῶν ἐστὶν ὁμοίως τῷ κεφαλικῷ τῷ καλουμένῳ φαρμάκῳ ξηρῷ, καὶ οὕτως ἐξευρήσεις τὴν ἀ-
ρετήν τε καὶ κακίαν καὶ νόσους οἰκείας τῇ γενέσει τοῦ πράγματος. εἰ δὲ μή τι ἐκ πολλῶν διαφερόντων
κατ' εἶδος, ἀλλ' ὁμοειδῶν ἁπάντων σύγκειται, καθάπερ εἰ οὕτως ἔτυχεν οἰκία τις ἐξ ὀπτῆς πλίνθου μόνης
ἢ λίθων, ἐν τῇ συνθέσει μόνῃ δηλονότι ἐξευρήσεις τῶν ὁμοιομερῶν τὴν ἀρετήν τε καὶ κακίαν καὶ νόσους
οἰκείας τῇ γενέσει τοῦ πράγματος. ὅτι μὲν δὴ τῶν εἰρημένων ἔν τι τοῖς ὁμοιομερέσιν ὑπάρχει σώμασιν, ὁ λό-
γος ἡμῖν ὑφηγεῖται. τί δ' ἐξ αὐτῶν ἐστὶν ἀληθές, ἀκριβοῦς δεῖται σκέψεως. ὁρῶ μέν γέ τοι καὶ τοὺς φιλοσό-
φους, ἐπὶ τὴν τοιαύτην μὲν ἀφικομένους ζήτησιν, ὥσπερ καὶ τῶν ἰατρῶν ἐνίους ἐπιπλέον ἀλλήλων διε-
νεχθέντας, ἤπερ τοὺς ἰατρούς. διό μοι καὶ δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν ἀποστῆναι τῆς τοιαύτης ζητήσεως
10 ἀπογνόντες εὑρήσειν τὸ ζητούμενον. ἔνιοι δ' οὐ μόνον ὡς ἀδυνάτου τῆς εὑρέσεως ἀπέστησαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀ-
χρήστου. ὅτι μὲν οὐκ ἄχρηστος, εἰ μέλλοι τις οὐ διὰ πείρας τινὸς, ἀλλὰ μεθόδῳ συστήσασθαι τὴν τέχνην, ἤδη
μοι δοκεῖ πρόδηλον ὑπάρχειν. ὅτι δὲ οὐδ' ἀδύνατος, ἐφεξῆς σκοπῶμεν, ὀλίγον τι πρότερον ἡμῖν διαλεχθέν-
τες. εἰ γάρ τι μοι πιστεύεις, ὥσπερ οὖν πιστεύεις, ὁρῶν με οὐδὲν πρὸς δόξαν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλήθειαν
ἅπαντα πράττοντα, μὴ καταπληττέτω σε τὸ πλῆθος τῶν διαφωνησάντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων. εἰ
μὲν γὰρ ἐξ ὧν χρὴ γνῶναι τἀληθὲς, ἅπασιν ὑπῆρξεν, εἶτ' οὐχ εὗρον, εὔλογον ἦν ἀπογνῶναι τῆς εὑρέσεως. εἰ
δέ τινα μὲν οὐδ' ὅλως ἔσχον, ὥσπερ οὖν ὁμολογοῦσι καὶ αὐτοί. τινὰ δ' ἄδηλον, εἰ ἔσχον, ἡμεῖς δὲ συνίσμεν αὐτοῖς
ἔχουσιν ἅπαντα, θαρρούντως χρὴ προσιέναι τῇ ζητήσει. τίνα τοίνυν ἐστὶν ἃ χρὴ συνελθεῖν, ἵνα ζητῶν ὁστισοῦν
τις, ἤτοι γνῷ τἀληθὲς, ἢ μὴ γνοὺς ἀπογνῷ τῆς εὑρέσεως. ἢ δηλονότι, πρῶτον μὲν ὀξεῖα φύσις, ὥσπερ ὃ
περ ἂν ἐκδιδάσκηται μάθημα λογικὸν ἑτοίμως ἕπεσθαι. δεύτερον δὲ ἡ ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἀγωγή τε
20 καὶ ἄσκησις, ὡς ἐν τοῖς πρώτοις γενέσθαι μαθήμασι. μάλιστα δ' αὐτὸν ἐν ἀριθμητικῇ τε καὶ γεωμετρίᾳ γυ-
μνάσασθαι δεῖ, καθάπερ καὶ Πλάτων συμβουλεύει. τρίτον ἐπὶ τούτοις ἅπασιν παρασχεῖν τὰ ὦτα τοῖς
κατὰ τὸν ἑαυτοῦ χρόνον ἀρίστοις εἶναι δοκοῦσιν. εἶτα τέταρτον αὐτὸν εἶναι φιλοπονώτατον, ὡς μηδὲν, μήθ'
ἡμέρας μήτε νυκτὸς ἐκμελετᾶν ἄλλο πλὴν τῶν μαθημάτων. εἶτα πέμπτον ὅπερ ὀλιγίστοις ὑπῆρξεν ἀλη-
θείας ὀρεχθῆναι. καὶ ταύτην σπουδάσαι μόνην ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ καταφρονήσαντα τῶν ἄλλων ἁπάντων ἃ τοῖς
πολλοῖς διεσπούδασται. πρὸς τούτοις ἕκτον ἐκμαθεῖν τινὰ μέθοδον, ᾗ διακρίνεται τὸ ἀληθές τε καὶ τὸ ψεῦ-
δος. οὐ γὰρ δὴ ἀπαρκέσει γε μόνον εἰς τὴν εὕρεσιν ὧν ζητοῦμεν ἐπιθυμῆσαι τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ χρὴ καὶ δύ-
ναμίν τινα τῆς εὑρέσεως πορίσασθαι. ἕβδομον ἐπὶ τούτοις ἅπασιν ἀσκῆσαι τὴν μέθοδον, ὡς μὴ γινώσκειν μό-
νον, ἀλλὰ κεχρῆσθαι δύνασθαι. εἰ γὰρ δεῖ τοῖς μὲν ῥήτορσιν ἐλάττονα τέχνην μετερχομένοις οὐχ ἱκανὸν
εἶναι δοκεῖν τὸ γνῶναι τὴν μέθοδον, ἀλλ' ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ τὴν ἄσκησιν ἑαυτοῖς μεταχειρίζονται. τοῖς δ' οὕ-
30 τω μεγάλα ζητοῦσιν ἀπαρκέσει μόνως ἐκμαθεῖν τὴν μέθοδον. εἰ μὲν οὖν ἔν τι τῶν εἰρημένων ἐνδέοι τῷ καθηγου-
μένῳ τῆς ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ὁδοῦ, δίκαιον ἐστὶ μὴ πάνυ τι τυχεῖν ἐλπίζειν, ὧν ἐφίεται. εἰ δὲ ἅπαντα ὑπάρ-
χει, τί κωλύει ζητεῖν τὸ ἀληθὲς, ἐπ' ἐλπίσιν ἀγαθαῖς; ἔστι μὲν δὴ τὸ προκείμενον ὥσπερ τοῦ σύμπαντος σώμα-
τος ἐξ ἀνατομῆς ἐμάθομεν ἅπαντα τὰ μόρια, μέχρι τῶν ἁπλουστάτων, ὡς πρὸς τὴν αἴσθησιν, οὕτω καὶ αὐ-
τὸ τοῦτο ἐξευρεῖν, ὁποῖα τὰ πρὸς τὴν φύσιν ἐστὶ τὰ πρῶτά τε καὶ ἁπλούστατα μόρια. μὴ τοίνυν ἐπὶ πάν-
των ἀλλ' ἐφ' ἑνὸς ὡς ἐπὶ παραδείγματος ὁ λόγος ἡμῖν γιγνέσθω. τῆς σαρκὸς ἐπισκεπτομένοις. πρῶτον
μὲν εἰ ἔν τι τὴν ἰδέαν ἐστὶ τὸ γεννῆσαν αὐτὴν στοιχεῖον. οὐδὲν γὰρ χεῖρον οὕτως ὀνομάσαι τὸ πρῶτόν τε καὶ ἁπλού-
στατον ἐν αὐτῇ μόριον. εἶθ' ἑξῆς, εἴπερ μὴ φαίνοιτο τοιοῦτον, εἰ πολλά. κἄπειτα πόσα γε, καὶ τίνα, καὶ ὅσ-
τις ὁ τρόπος αὐτοῖς ἐστὶ τῆς συνθέσεως. ἐπεὶ τοίνυν ἡ σὰρξ ὀδυνᾶται τεμνομένη τε καὶ θερμαινομένη
σφοδρῶς, ἀδύνατον ἓν εἶναι τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον, οἷον Ἐπίκουρος ὑπέθετο τὴν ἄτομον. ὅτι γὰρ οὐχ ἓν τῷ
40 εἴδει τὸ στοιχεῖον ἐστὶ τοιοῦτον ἐνθένδε δῆλον. οὐδὲ μία τῶν ἀτόμων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν, οὔτε θερμὴ τὴν φύσιν
ἐστὶν οὔτε ψυχρὰ, οὐ μὴν οὐδὲ λευκή τις ἐστὶν ἐξ αὐτῶν ἢ μέλαινα. καὶ τί διατρίβω καὶ κατὰ μικρὸν κα-
τακερματίζων τὸν λόγον; ὅλως γὰρ οὐδὲ μία ποιότης ἐστὶν αὐτῇ ἀτόμῳ ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν βούλονται.
τῶν γὰρ δὴ τοιούτων ποιοτήτων πάσας δι' ὅλων φαίνονται διεληλυθέναι τῶν σωμάτων. ὡς ἥ γε κατὰ τὸ
σχῆμα ποιότης ὑπάρχει πάσαις αὐταῖς. ὑπάρχει δὲ καὶ ἀντιτυπία καὶ βάρος. ἀλλ' εἴτε ποιότητα χρὴ κα-
λεῖν, εἴτε ἄλλο τι τὰ τοιαῦτα, πρός γε τὸ προκείμενον, οὐδὲν διαφέρει. πάσαις γὰρ αὐταῖς ὑπάρχει τὰ
εἰρημένα. καὶ οὐ διαφέρουσιν ἀλλήλων εἴδει, καθάπερ αἱ ὁμοιομέρειαι τοῖς ἐκείνας ὑποτιθεμένοις, ἢ τὰ
τέτταρα στοιχεῖα τοῖς τιθεμένοις ταῦτα. φησὶν οὖν ὁ Ἱπποκράτης. ἐγὼ δέ φημι, εἰ ἓν ἦν ἄνθρωπος, οὐδέ-
ποτ' ἂν ἤλγει, ὀρθότατα λέγων, οὐ γὰρ ἓν ἀμετάβλητον εἰς ἕτερον, οὐκ ἔχον γε εἰς ὃ μεταβάλοι. τὸ δὲ
ἀμετάβλητον ἀναλλοίωτον καὶ ἀπαθὲς, τὸ δὲ ἀπαθὲς, ἀνώδυνον. γίγνεται τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων προ-
50 τάσεων συμπέρασμα, τὸ ἓν ἀπαθὲς ὑπάρχειν. ἐφ' ᾧ πάλιν ἕτερος ἐρωτηθήσεται, λόγος τοιόσδε. εἰ ἓν ἦν
τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον, οὐδὲν ἐν τοῖς πᾶσιν οὐδέ ποτε ὀδυνήσεται, ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται. οὐκ ἄρα ἕν ἐστι τὸ στοιχεῖον. ἐπεὶ
δ' ὑπέκειτο περὶ σαρκὸς ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἐπ' ἐκείνης ἐξεταζέσθω. εἰ ἓν ἦν τῷ εἴδει τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον
οὐδέ ποτε ἡ σὰρξ ὀδυνήσεται. ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται, οὐκ ἄρα ἕν ἐστι τῷ εἴδει τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον. ὁ δ' αὐτὸς λόγος,
καὶ καθ' ἕτερον ἐρωτηθήσεται τρόπον. εἰ ἀπαθές ἐστι τὸ τῆς σαρκὸς στοιχεῖον, οὐκ ὀδυνηθήσεται. ἀλλὰ μὴν ὀδυνᾶται. οὐκ ἄρα
ἐστὶν ἀπαθές. εἰ δὲ καὶ πλείω λέγοι τις εἶναι τὰ στοιχεῖα μὴ μέντοι γε ἀλλοιούμενα. καὶ ἐπ' ἐκείνων ὁ αὐτὸς λό-
γος ἐρωτηθήσεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ ἀπαθῆ τῆς σαρκός ἐστι τὰ στοιχεῖα, οὐκ ἀλγήσει. ἀλλὰ μὴν ἀλγεῖ. οὐκ
ἄρα ἐστὶν ἀπαθῆ τὰ τῆς σαρκὸς στοιχεῖα. ὁ μὲν οὖν πρότερος λόγος ἀναιρεῖ τήν τε τῶν ἀτόμων καὶ τὴν
τῶν ἀνάρμων καὶ τὴν τῶν ἐλαχίστων ὑπόθεσιν. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον, ἥ τε τῶν ὁμοιομερῶν ἀναιρεῖται δόξα καὶ

ἡ Ἐμπεδοκλέους. καὶ γὰρ οὗτος ἐκ τῶν τεττάρων στοιχείων βούλεται συνίστασθαι τὰ σώματα μὴ μεταβαλ-
λόντων εἰς ἄλληλα. πρόσσχες οὖν ἤδη τῷ λόγῳ, ὡς βέλτιον ἐλπίδος ἐξεῦρε τὸ μέγιστον μέρος ὧν ἐζήτεις. ἀπα-
θῆ γὰρ ἀπέδειξεν εἶναι δεῖν τὰ στοιχεῖα τῆς σαρκὸς, οὐκ οὖν ἔτι καθέξουσι τὸ προκείμενον κατὰ τὸν λόγον
ἐν τῇ συνθέσει τῶν ἀπαθῶν ἐκείνων σωμάτων, ἃ δὴ στοιχεῖά τινες τῆς τῶν ὄντων ἁπάντων φύσεως, ὑποτιθέν-
ται τὰς ὀδύνας γίνεσθαι φάσκοντες. ἀπαθὲς γὰρ ὀδυνώμενον, οὐδ᾽ ἡ διάνοια παραδέχεται καὶ πολὺ δὴ
μᾶλλον οὐδὲν τῶν αἰσθητῶν μαρτυρεῖ. τοὺς γοῦν δακτύλους εἰ συμπλέξῃς ἀλλήλων, εἶτ᾽ αὖθις ἀποχωρίζοις,
οὔθ᾽ ἡ σύνοδος, οὔθ᾽ ὁ διαχωρισμὸς ὀδύνην ἐργάσεται. τὸ μὲν γὰρ ὀδυνᾶσθαι σὺν τῷ πάσχειν ἐστί. πάσχει δὲ
οὐδὲν τὸ ψαῦον, ἐπειδὴ περ ἐν δυοῖν τούτοιν ἐστὶ τὸ πάσχειν, ἀλλοιώσει τε τῇ δι᾽ ὅλων, καὶ λύσει τῆς συνεχεί-
ας. ὁπότ᾽ οὖν οὐδὲν τοῖς παθητικοῖς ἀκριβῶς σώμασιν, οὔθ᾽ ἡ σύνοδος, οὔθ᾽ ἡ ἄφοδος ὀδύνην ἐργάζηται,
10 σχολῇ γ᾽ ἂν ἐν τοῖς ἀπαθέσιν ἐργάσαιτο. οὐ μὴν οὐδὲ τὸ ἄναρμον τὸ Ἀσκληπιάδου θραυστὸν ὂν ὀδυνήσεται
θραυόμενον, ἀναίσθητον γὰρ ἐστίν. ὥστε οὐδὲ τοῦτο πλέον οὐδὲν ἐξ ὧν πάσχει, τῆς αἰσθήσεως ἀπούσης. ὥσ-
περ ὀστῷ, καὶ χόνδρῳ, καὶ πιμελῇ, καὶ συνδέσμῳ, καὶ θριξί. καὶ γὰρ ταῦτα πάντα πάσχει μὲν, οὐκ ὀδυνᾶ-
ται δὲ, διότι μηδὲ αἰσθάνεται. χρὴ τοίνυν τὸ μέλλον ὀδυνήσεσθαι παθητὸν εἶναι καὶ αἰσθητόν. οὐ μὴν ἐξ αἰ-
σθητικῶν γε τῶν πρώτων ἀναγκαῖον εἶναι τὸ αἰσθητικὸν, ἀλλ᾽ ἀρκεῖ τὸ παθητικὸν μόνον. αἰσθητικὸν γὰρ
δύναται γίνεσθαι ποτὲ μεταβάλλον τε καὶ ἀλλοιούμενον. ἐπεὶ δ᾽ ἀπείρους ἐγχωρεῖ τὸ πλῆθος γίνε-
σθαι τὰς ἐκ τῶν στοιχείων ἀλλοιώσεις τε καὶ κράσεις, ἄπειροι τῶν κατὰ μέρος σωμάτων αἱ ἰδιότητες συ-
στήσονται, καθ᾽ ἃς οὐδὲν ἄτοπον ἀναίσθητα γίνεσθαι πολλὰ, καὶ τῶν αἰσθανομένων τὸ μὲν μᾶλλον αἰσθάνε-
σθαι, τὸ δ᾽ ἧττον. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἐστὶ καὶ πλείω τοῦ ἑνὸς εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι φύσιν ἔ-
χοντα, δεδήλωται σαφῶς, τοῖς γε ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται τὴν παρασκευὴν ἔχουσιν ἅπασαν, ἐξ
20 ὧν αὐτίκα ἐπιστημονικὸς γίνοιτο. τοὺς δ᾽ εἰς τοσοῦτον ἥκοντας ἀναισθησίας, ὡς μηδ᾽ εἴ τις ἐστὶν ἀποδεικτικὴ μέ-
θοδος ζητῆσαι πρότερον ἐθέλειν, ἢ παρ᾽ ἄλλου μαθεῖν, ἢ ἀσκηθῆναι, τεύξεσθαι οὐδὲ κοινωνοὺς τοῦ λόγου ποιη-
τέον. οὐ γὰρ ἐρίζοντες ἄλλοις ἢ νικᾶν ἐθέλοντες, ἀλλὰ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν εὑρεῖν σπουδάζοντες ἐπὶ τόνδε
τὸν λόγον ἀφικόμεθα. τῷ γὰρ βουλομένῳ καὶ τὰς ἀπαιδεύτους ὑπολήψεις αὐτῶν ἐξελέγχειν, ἴδιον γέ-
γραπται βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπισκεπτόμεθα. πάλιν οὖν ἐπανελθόντες
ἐπὶ τὸ προκείμενον, ἐπιθῶμεν αὐτῷ τέλος. ἐπειδὴ τὸ στοιχεῖον ἀλλοιωτὸν ἐστὶ δι᾽ ὅλου, πόσα τὰ πάντ᾽ ἐστὶ
στοιχεῖα διέλθωμεν ἐξῆς, ἀρχὴν κἀνταῦθα τῶν λόγων τῶν ἐναργῶς τι φαινομένων ποιησάμενοι. τοῖς
ἀλλοιοῦσιν ὁτιοῦν ἀναγκαῖον καὶ ἁψαμένοις, ὧν πρῶτον ἀλλοιῶσι ποιήσασθαι τὴν μεταβολὴν, ὥσπερ ἡ
αἴσθησις διδάσκει, καὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ φύσις ἐνδείκνυται. παρὰ γὰρ τὴν ἔννοιαν ἐστὶν ὑπὸ τῆς
ἐνταῦθα φλογὸς ἀλλοιοῦσθαί τι τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ μὴν εἰ ἁψάμενον ἀλλοιοῖ τὸ μεταβάλλον, ἀναγκαῖ-
30 ον αὐτῷ κατά τινας τῶν ἁπτῶν ποιότητας ἐνεργῆσαι. τί οὖν τὸ κωλῦον ἐστὶν ἐπισκέψασθαι πάσας αὐ-
τάς; ὀξὺ μὲν οὖν τέμνει τὸ πλησιάζον, ἀλλ᾽ οὐκ ἀλλοιοῖ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. καθάπερ οὐδὲ τὸ βαρύς, ἀλλὰ
θλᾷ μὲν καὶ τοῦτο, δι᾽ ὅλου δ᾽ οὐκ ἐργάζεται τῆς παρούσης οὐσίας τὴν μεταβολήν. οὐ μὴν οὐδὲ σκληρό-
της οὕτως ἀλλοιῶσαι δύναται τὸ πλησιάζον, ὡς εἰς ἕτερον εἶδος μεταστῆσαι. θερμότης μέντοι καὶ ψυχρό-
της, ὅλην ἀλλοιῶσαι δύναται τὴν πλησιάζουσαν οὐσίαν. ὡσαύτως δὲ ὑγρότης καὶ ψυχρότης εἰ καὶ μὴ διὰ
τάχους ὁμοίως ταῖς εἰρημέναις ἀλλ᾽ ἐν χρόνῳ γε καὶ αὗται μεταλλάττουσι τὰ ὑποκείμενα. ἆρ᾽ οὖν καὶ
ἑτέραν τινὰ ἔχομεν ἀλλοιοῦν δυναμένην, ἢ τὸ σύμπαν πλῆθος ἐν ταύταις ἐστί; καὶ μόνας ὀνομάζεσθαί τε
καὶ νομίζεσθαι προσήκει τὰς εἰρημένας ποιότητας δραστικάς. καὶ μάλιστ᾽ ἐν αὐταῖς τὴν πρώτην ἀντίθε-
σιν, καὶ κατ᾽ αὐτὴν μᾶλλον τὴν θερμότητα, δραστικωτάτη γὰρ αὕτη τῶν ποιοτήτων ἐστίν. ἐξῆς δ᾽ αὐτῆς ψυ-
χρότης. εἶθ᾽ ὑγρότης, καὶ ξηρότης. ἄλλη δὲ οὐδὲ μία ποιότης ἀλλοιοῖ τὰ πλησιάζοντα δι᾽ ὅλων αὐτῶν. εἰ γάρ
40 τι διασπᾷ, καὶ θλᾷ, καὶ τέμνει καὶ νύττει, δρᾷ μέντοι καὶ τοῦτο, δι᾽ ὅλου δὲ οὐκ ἐκτείνει τοῦ πάσχοντος τὴν ἀλλοίω-
σιν, ὅθεν οὐδ᾽ εἰς ἕτερον εἶδος οὐσίας αὐτὸ μεθίστησιν, ἀλλ᾽ εἰς πλείστας διαιρεῖ. τὴν γοῦν χιόνα διαιρῶν μὲν εἰς ἐλά-
χιστα μόρια φυλάξεις χιόνα. θερμήνας δὲ παύσεις τοῦ εἶναι χιόνα. καὶ γὰρ καὶ ἡ γένεσις ἐξ ὕδατος αὐτοῦ ψυ-
χθέντος, οὐκ εἰς ἓν ἀθροισθέντος. αὔξησις μὲν γὰρ οὐσίας τοῦτο. γένεσις δὲ ἐκεῖνο. καὶ δὴ καὶ τῶν ἐναντίων. ἡ μὲν
εἰς σμικρὰ διαίρεσις, μείωσις τῆς οὐσίας ἐστίν. ἡ δὲ θέρμανσις, ἑτέρας οὐσίας ἐστὶ γένεσις, ὅταν ἀλλοιώσῃ τὸ προϋ-
πάρχον εἶδος. ὅσα τοίνυν σώματα πρῶτον τὰς τοιαύτας ἔχει ποιότητας, ἐκεῖνα στοιχεῖα τῶν ἄλλων ἁπάν-
των ἐστὶ, καὶ τῆς σαρκός. ἔστι δὲ ταῦτα, γῆ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀὴρ, καὶ πῦρ. ἅπερ ἅπαντες οἱ μὴ φεύγοντες ἀπό-
δειξιν φιλόσοφοι στοιχεῖα τῶν γινομένων τε καὶ φθειρομένων ἔφασαν εἶναι. καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα φασὶν
αὐτὰ, καὶ εἶναί τι κοινὸν ἅπασιν ὑποκείμενον. ἀλλ᾽ οὐ περὶ τούτων ὁ λόγος. ὅτι δὲ οὐ χρὴ δυσωπεῖσθαι τὸ
πλῆθος τῶν ἁμαρτανόντων τῆς ἀληθείας, ἀλλ᾽ εἰ μὲν ἔχει τις ἀπόδειξιν, ἐκείνῃ πιστεύειν. εἰ δ᾽ οὐκ οἶδεν ὅλως
50 οὐσίαν ἀποδείξεως ὥσπερ ἔνιοι τῶν φιλοσοφεῖν φασκόντων ὁμολογοῦσι μὴ τολμᾶν ἀποφαίνεσθαι πάντως.
παραπλήσιον γὰρ τοῦτό γε τῷ βούλεσθαι μαθεῖν, ὅπως χρὴ προγινώσκειν ἔκλειψιν ἡλίου, πρὶν ἐπ᾽ ἀρι-
θμῶν καὶ γραμμῶν γυμνάσασθαι. φευκτέον οὖν σοι τοιούτους ἀνθρώπους, ὥσπερ τὰ βάραθρα. συγκατασπῶ-
σι γὰρ αὐτοῖς ἐνίοτε τοὺς πλησιάζοντας, ἢ πάντως γε ῥυπαίνουσι, εἰ μή τις ἱκανὸς εἴη γεγυμνασμένος ἐν
θεωρίᾳ λογικῇ. ταύτῃ τοι καὶ ἀσκητέον ἡμῖν οὕτως ὡς οὐδὲν ἕτερον ἐκείνην τὴν θεωρίαν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, οἶδ᾽
ὅτι πάρεργον. ἐπὶ δὲ τὸ προκείμενον ἐπανίωμεν. ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων ἀλλήλοις κεραννυμένων, ἐν ὁμοιο-
μερὲς γίγνεται σῶμα, κατὰ τὸ τῆς κράσεως ποιὸν, ἤτοι γε αἰσθητικὸν ἢ ἀναίσθητον. ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ μέ-
ρος ἐν ἑκατέρῳ τῷ γένει διαφοραὶ πᾶσαι τῇ τῆς κράσεως ἕπονται διαφορᾷ. κατὰ γοῦν τὴν ταύτης ἰδιότητα
τὸ μὲν γίγνεται ὀστοῦν, τὸ δὲ, σάρξ. τὸ δὲ, ἀρτηρία. τὸ δὲ, νεῦρον. ἀλλὰ καὶ ἡ καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ἰδιότης, ἐν τῇ τῆς

κράσεως

κράσεως ἐστὶν ἰδιότητι. ξηροτέρα μὲν γὰρ καὶ θερμοτέρα, σὰρξ ἡ τοῦ λέοντος. ὑγροτέρα δὲ καὶ ψυχροτέρα, τοῦ προ-
βάτου. μέση δ᾽ ἀμφοῖν, ἡ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν ἀνθρώπων ἡ μὲν τοῦ Δίωνος εἰ οὕτως ἔτυχε θερμοτέρα. ψυ-
χροτέρα δ᾽ ἡ τοῦ Φίλωνος. ὥστε γίγνεσθαι τὰς διαφορὰς τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων ἁπλᾶς μὲν, ὅσα περ ἐστὶ τὰ
στοιχεῖα, θερμοτέρας καὶ ψυχροτέρας καὶ ὑγροτέρας καὶ ξηροτέρας. συνθέτους δ᾽ ἄλλας τέτταρας.
ὑγροτέρας τε ἅμα καὶ ψυχροτέρας. θερμοτέρας τε καὶ ὑγροτέρας. ἄλλην τέ τινα τρίτην ξηροτέραν τε
ἅμα καὶ θερμοτέραν. ἐφ᾽ ᾗ τετάρτην ψυχροτέραν τε ἅμα καὶ ξηροτέραν. ἐφ᾽ αἷς πρώτην ἁπασῶν εἶναι τὴν
εὐκρατοτάτην. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὁ λόγος ἱκανὸς ἐξείργασται σύμπας ἐν τοῖς περὶ κράσεων. ὁ δὲ νῦν ἐνεστὼς
ἐπειδὴ τῶν ὁμοιομερῶν τὴν ἀρετήν τε καὶ τὴν κακίαν ἐξεῦρεν, ἐν τῇ συμμετρίᾳ τε καὶ ἀμετρίᾳ τῶν στοιχείων.
ἑξῆς ζητήσει διορίσαι τῆς κακίας αὐτῶν τὴν νόσον. ὁ διορισμὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἐννοίας ἑκατέρων τῶν πραγμά-
10 των, ὡς ἐν τῷ περὶ ἀποδείξεως ἐδείκνυτο τὴν πρώτην ἀρχὴν ἕξει. τίς οὖν ὑγιαινούσης κατασκευῆς τοῦ σώματος
ἔννοια, καὶ τίς ἤδη νοσούσης; ἡ μὲν οὖν ὑγιαίνουσα κατασκευὴ τοῦ σώματος ἀβλαβεῖς ἔχει τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας.
ἡ δὲ νοσοῦσα, βεβλαμμένας. ὥστ᾽ ἐπειδὰν τις ὑγιαίνων ἀσθενεστέρας μὲν ὑγιαίνοντος ἑτέρου τὰς ἐνεργείας ἔ-
χει, μηδέπω δ᾽ ἤδη βεβλαμμένας. δυσκρατότερος μέν ἐστι, νοσεῖ δ᾽ οὐδέπω. μία μὲν οὖν ἡ εὐκρατοτάτη τῶν ἕξεων
ἐστὶ τῶν ὑγιεινῶν. ὀκτὼ δὲ δύσκρατοι. νόσος δὲ εὔκρατος μὲν οὐδεμία. δύσκρατοι δὲ σύμπασαι, τοσαῦται τὸν ἀρι-
θμὸν, ὅσαι περ αἱ ὑγιειναὶ δυσκρασίαι. εἰ δ᾽ οὐκ ἀρέσκει τινὶ τῶν ὑγιαινόντων, τοὺς μὲν εὐκράτους τίθεσθαι, τοὺς δὲ
δυσκράτους, οὗτος ἀναγκασθήσεται δυοῖν δογμάτων ἑλέσθαι θάτερον. ἢ διὰ παντὸς ἅπαντας νοσεῖν, ἢ μίαν
ἁπάντων εἶναι κρᾶσιν ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν, ἀκμαζόντων, γερόντων, παίδων, ἀθλητῶν, ἰδιωτῶν, ἐργατῶν, ἀρ-
γῶν, ἰσχυρῶν, ἀσθενῶν. ἀλλ᾽ ἑκάτερον ἄτοπον. ἀναγκαῖον οὖν τρίτον εἶναι τι πλάτος ὑγιείας, ὡς παμπόλλας ἐν
αὐτῷ περιέχεσθαι διαφορὰς τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἧττον. οὕτως δὲ κἀν τοῖς ἄλλοις ἅ-
20 πασιν ἔχει. καὶ γὰρ οἰκία, καὶ ναῦς, καὶ σκίμπους, καὶ κιβωτὸς, ἱμάτιόν τε καὶ ὑπόδημα, καὶ δίφρος, ἤτοι βέλ-
τιον ἐστὶν, ἢ χεῖρον τῇ κατασκευῇ πρὶν νοσεῖν. καὶ τρεῖς ταύτας ὑποθετέον ἡμῖν ἐστὶ κατασκευὰς σώματος ἅπασι
τοῖς οὖσι. τὴν ἀρίστην. τὴν φαύλην. τὴν νοσοῦσαν. ἀλλ᾽ ἡ μὲν ἀρίστη μία, τὸ χεῖρον γὰρ οὐκ ἐγγίγνεται τῷ τελεωτάτῳ.
τῶν δὲ ἄλλων ἀμφοῖν οὐκ εὐαρίθμητον μὲν τὸ πλῆθος. αἱ διαφοραὶ δ᾽ ἐν τῷ μᾶλλον τε καὶ ἧττον. ὅπερ τ᾽ οὖν ἐν τῷ
δε τῷ λόγῳ γεγόναμεν, ἐπιστήσαντες αὐτὸν ἀναλάβωμεν ἐν κεφαλαίοις τὰ εἰρημένα. γνωσόμεθα γὰρ οὕτως ὁ-
πόσον τε τοῦ ζητουμένου τὸ εὑρημένον ἤδη. καὶ ὁπόσον ἔτι τὸ ὑπολειπόμενον ἐστί. προὔκειτο μὲν ἡμῖν συστήσασθαι
τέχνην ὑγιείας ποιητικήν. ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως ὡς ἡ οἰκοδομικὴ τῆς οἰκίας δημιουργική ἐστιν, ἀλλ᾽ ὡς τοῦ διαφθειρομέ-
νου μέρους αὐτῆς ἐπανορθωτική. καὶ οὐδ᾽ ἐνταῦθα πάντῃ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ᾽ αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ ζητούμενον ἦν
ἐξευρεῖν, ἔχει πόσον παραπλησίως οἰκοδόμῳ τὰ σφάλματα τοῦ σώματος ἐπανορθοῦσθαι, δυνατός ἐστιν, ὁ τὴν
ὑγιαστικὴν τέχνην μεταχειριζόμενος. ἐπεὶ δ᾽ ἀναγκαῖον εἰς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα προεγνῶσθαι τὴν φύσιν τοῦ
30 σώματος, οὗ τὰ σφάλματα μέλλει θεραπεύειν ἡ τέχνη, διὰ τοῦτ᾽ αὐτὸ ἐζητήσαμεν, εὑρόντες δ᾽ ὡς ἐνέργειαί τε
καὶ κατασκευαὶ μορίων εἰσὶ κατὰ φύσιν, ὧν αὖ τι ποιεῖσθαι χρὴ παντὶ τρόπῳ τῆς φυλακῆς τε καὶ τῆς ἐπανορ-
θώσεως ἐπειδὰν πάσχοιεν. ἐκ πόσων συμπληροῦται τὸ κατὰ φύσιν ἐζητήσαμεν. εὑρόντες δ᾽ ὡς τοῖς ὀργανικοῖς
μορίοις, ἐκ συνθέσεως ἐστὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἁπλῶν ἡ οὐσία. τοῖς δ᾽ ἁπλοῖς ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, ἐφεξῆς καὶ πε-
ρὶ τῶν καθ᾽ ἑκάτερα νοσημάτων σκεψόμεθα. καὶ σχεδὸν ἡμῖν ὁ λόγος ἤδη τὴν γνῶσιν τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσω-
δῶν σωμάτων ἐξεύρηκεν, οὐ δὲ ταύτην ἅπασαν, ἀλλ᾽ εἶδός τι μόνον αὐτῆς καὶ οἷον παράδειγμα. τὴν δὲ σύμπασαν
οὐσίαν τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσωδῶν σωμάτων ἀκριβῆ ἐπιστήμην ἕξομεν, ἐπειδὰν ταῖς ὕλαις ἐμβιβάσομεν τὰ εἴδη.
χρὴ γὰρ οὐ μόνον ὅτι θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ κερασθέντων ἕκαστόν τι γίγνεται μόριον ἐγνω-
κέναι τὸν ἰατρὸν, ἀλλὰ καὶ κατ᾽ εἶδος ἐπελθόντα. τίς μὲν ἡ τῶν ὀστῶν ἐστὶ κρᾶσις. ὁποία δ᾽ ἡ τῶν σαρκῶν τε καὶ νεύ-
ρων καὶ φλεβῶν, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων τῶν ἁπλῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ὀργανικῶν ἥ τις ἑκάστου μορίου σύν-
40 θεσις, οἷον χειρὸς, σκέλους, ἥπατος, θώρακος, πνεύμονος, καρδίας, ἐγκεφάλου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐχ ἁ-
πλῶς τὰ γένη τε καὶ τὰς διαφορὰς τῶν νοσημάτων, αὐταρκές ἐστι γιγνώσκειν. ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἕκαστον μόριον, ὅ-
πως γίγνεται ταῦτα. τοῦτο γὰρ ποιήσαντες ἐπιστήμην ἂν ἔχοιμεν ὑγιεινοῦ τε καὶ νοσεροῦ σώματος οὐ κατὰ τὸ εἶδος
μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ὅλην τὴν οὐσίαν, ἥ τις ἐκ συναμφοτέρων ἐδείχθη συνίστασθαι, τοῦ τε εἴδους, καὶ τῆς ὑποδε-
χομένης ὕλης αὐτό. κατάλοιπον δ᾽ ἐστὶ διελθεῖν ὅπως ἄν τις ἐξιάσαιτο τά τε νοσήματα καὶ φυλάττοιτο τὴν ὑ-
γείαν. ἅπερ ἐπὶ πλεῖστον μὲν ἐν δύο πραγματείαις διερχόμεθα, τῇ τε τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, καὶ τῇ τῶν ὑ-
γιεινῶν. ἐνταῦθα δ᾽ ὅσον ὑποδεῖξαι τὴν μέθοδον αὐτῶν ἀρκεῖ μνημονεῦσαι. ἡ μὲν οὖν θεραπευτικὴ μέθοδος ἐκ
τῆς τῶν ὑγιαινόντων τε καὶ νοσούντων σωμάτων ἄρχεται διαθέσεως. ἐπειδὴ γὰρ τὸ μὲν ὑγιαῖνον καθ᾽ ὑπερβο-
λὴν ἄν θ᾽ ὁμοιομερὲς, ἄν τ᾽ ὀργανικὸν ᾖ, σύμμετρον πάντα ἐστίν. ἄμετρον δὲ, τὸ νοσοῦν. ἐπισκεπτέον αὐτοῦ τὴν ἀμε-
τρίαν, ἥ τις ποτ᾽ ἐστίν. ἀνάγκη γὰρ εἶναι τὴν ἑτέραν ἐναντίαν αὐτῇ συμμετρίαν. κατὰ μὲν τὰς τῶν ὁμοιομερῶν
50 καὶ ἁπλῶν σωμάτων διαθέσεις ποιότητα. κατὰ δὲ τὰς τῶν ὀργανικῶν. εἰ μὲν εἴη κατὰ μέγεθος ἡ ἀμετρία τοῦ νο-
σήματος, ἕτερον ἐναντίον μέγεθος. εἰ δὲ κατὰ διάπλασιν, ἑτέραν ἐναντίαν διάπλασιν, οὕτω καὶ εἰ κατὰ θέσιν ἢ ἀ-
ριθμόν. ἁπλῶς ἁπάντων οὖν ἡ εἰς τὸ σύμμετρον ἐπάνοδος ἐκ τῆς ἀμετρίας, ὑπὸ τῆς ἐναντίας ἀμετρίας ἔσται.
χρὴ γὰρ οἷον ὁδόν τινα βαδίσαι τὸ παρὰ φύσιν ἔχον ἐν τῷ πρὸς τὴν φύσιν ἐπανέρχεσθαι, τὴν αὐτὴν μὲν, ἀλλ᾽ ἔμ-
παλιν ὁδοιποροῦσαν, εἰ δ᾽ ἔμπαλιν ἔρχεσθαι μέλλοι, διὰ τῶν ἐναντίων ἀφίξεται τῇ παρούσῃ διαθέσει. καὶ οὗ-
τος ἂν εἴη κοινότατός τε καὶ γενικώτατος σκοπὸς ἁπάσης τῆς ἰάσεως τῶν νοσημάτων, τὸ ἐναντίον. ὥς που
καὶ πρὸς Ἱπποκράτους εἴρηται. τὰ ἐναντία, τῶν ἐναντίων ἰάματα. κατὰ μέρος δὲ τὰ κατὰ μέρος ἐναντία.
τῷ μὲν θερμῷ νοσήματι, τὸ ψυχρόν. τῷ δὲ ψυχρῷ, τὸ θερμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῷ μὲν ξηρῷ, τὸ ὑγραίνειν. τῷ δὲ
ὑγρῷ, τὸ ξηραίνειν. οὕτω μὲν ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν. ἐπὶ δὲ τῶν ὀργανικῶν, καθ᾽ ἕκαστον τῶν εἰρημένων αὐτοῖς γε-

ναντίον τε ἀέρων, τῆς νοσώδους ἀμετρίας τὴν ἐναντίαν χρὴ ἀντεισάγειν ἄχρις ἂν αὖθις τὸ σύμμετρον καὶ κατὰ φύσιν ἔλθωμεν. οἷον εἰ ἐπιτραφῇ τινὶ ἕλκει σὰρξ πλείων τοῦ κατὰ φύσιν, οὐ τὸ σαρκοῦν, οὐδὲ τὸ ἀναφέρον, ἀλλὰ τὸ καθαιροῦν τε καὶ ἀφερεῖν, καὶ διαβιβρῶσκον, καὶ διαφθεῖρον ἁρμόττει προσφέρειν. ὥσπερ εἰ καὶ κοῖλον ἕλκος, ἐν τινι γένοιτο μέρει σαρκωτικὸν προσφέρειν ἐκείνῳ. ἑκατέρου δ' εἰς τοσοῦτον ἡ χρῆσις ὡς παύσασθαι τό τε πρῶτον, ὅταν εἰς τὸ σύμμετρον ἀφίκηται, πρὶν ὑπερβῆναι πρὸς τὸ ἐναντίον. καὶ γὰρ τὸ ὑπερσαρκοῦν καθαίρων εἰ μὴ σταίης ἐν τῷ συμμέτρῳ κοῖλον ἀποδείξεις τὸ μέρος. ἀναφέροντε τὸ κοῖλον εἰ μὴ σταίης, κἀνταῦθα παύσασθαι κατὰ τὸ σύμμετρον, ὑπερσαρκοῦν ἐργάσῃ. κατὰ μὲν δὴ τὸ γένος τοῦτο τῶν νοσημάτων, ἐν ᾧ τὰ μόρια πρὸς τὸ μεῖζόν τε καὶ τοὔλαττον ἐκτρέπεται, τὴν ἐπανόρθωσιν ὡς εἴρηται διὰ τῶν ἐναντίων ἐστὶ ποιητέον. καθ' ἕτερον δὲ γένος ἐν ᾧ τῆς διαπλάσεως ἐξίσταται τῆς κατὰ φύσιν, ἐπειδὴ πλείους εἰσὶν αἱ κατὰ μέρους διαφοραὶ καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἐξευρήσειν τὸ ἐναντίον. οἷον εἴ τι μόριον ἑαυτοῦ κυρτότερον ἐγένετο πρὸς τοὐναντίον ἀπάγειν αὐτὸ θλίβοντα, καὶ ὠθοῦντα. τὰ δ' εἴσω θλιβέντα, καὶ οἱονεὶ σιμωθέντα, πρὸς τὸ ἐκτὸς ἐπανάγειν ὥσπερ τὴν ῥῖνα. τὰ δ' ἀντὶ τραχέων λεῖα γενόμενα τραχύνειν ὥσπερ γε καὶ ὅσα τραχέα λεαίνειν, οὕτω δὲ καὶ ὅσα τὰς κοιλότητας ἢ τοὺς πόρους ἢ ὅλως τὰς διαφύσεις, ἤτοι μείζους ἢ ἐλάττους ἔχων, ἢ κενωτέρας τοῦ δέοντος, ἢ μεστοτέρας, ἢ συμπεφραγμένας ὑπὸ παχέων τε καὶ γλισχρῶν ὑγρῶν, καὶ ταῦτα πρὸς τοὐναντίον ἀπάγειν μέχρις ἂν αὖθις τὸ σύμμετρον ἀφίκηται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα κατὰ τὴν θέσιν ἐξέστη τοῦ κατὰ φύσιν, ἐπανάγειν αὐτὰ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν, ἔμπαλιν ἀπάγοντα. τὸ μὲν εἰς τὸ πρόσω χωρῆσαν, ὀπίσω. τὸ δ' εἰς τὴν ὀπίσω χώραν μεταστάν, ἀνθέλκοντα πρόσω. καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἀντιθέσεις δύο, τήν τε ἄνω, καὶ τὴν κάτω, καὶ τὴν ἔνθα καὶ ἔνθα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἰ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν ἀριθμοῦ τῶν μορίων διαφθαρέντος, εἰς νόσον ἐμπίπτει τὸ σύμπαν ὄργανον, εἰδέναι μὲν δήπου κἀνταῦθα χρή. τὸ μέν, ὑπερβολὴν εἶναι τοῦ ποσοῦ, τὸ δέ, ἔλλειψιν, ὡς κἀν τῇ κατὰ μέγεθος ἐξαλλαγῇ πρόσθεν εἴρηται. τὴν δ' ἴασιν ὥσπερ ἐπ' ἐκείνης ἐν ἀφαιρέσει τε καὶ προσθέσει γίγνεσθαι. διαφέρει δὲ τοσοῦτον, ὅτι μόρια μὲν ὁλόκληρα κατὰ τοῦτο τὸ γένος. ἐν ἐκείνῳ δὲ μέρη μορίων ἀφαιρεῖν τε καὶ προστιθέναι προσήκει. σκεπτέον δ' οὐκ αὖθις τοῦτο τοῦ γένους μόνου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὧν δυνάμεις ἡμῖν ἐστὶν ἐξεργάσασθαι τὴν ἔνδειξιν. ἡ γὰρ τοῦ νοσήματος ἰδέα τὸν τρόπον ἐνδείκνυται μόνον τῆς ἐπανορθώσεως, εἰ δὲ ἀδύνατό ἐστιν, ἢ δυνατὸς οὐκ ἔτι συνενδείκνυται. λαμβάνεται γάρ, ἐν ἁπάσαις ταῖς ποιητικαῖς τέχναις τὸ τοιοῦτον, οὐκ ἐκ τῆς ἐννοίας τῶν γενησομένων πραγμάτων, ἀλλ' ἐκ τῆς δυνάμεώς τε καὶ ἀδυναμίας τοῦ δημιουργοῦντος αἰτίου. καὶ προσέτι τῆς κατὰ τὴν ὕλην εὐπορίας τε καὶ ἀπορίας. τὰ γοῦν αὐτὰ πράγματα τοῖς μὲν ἀδύνατα. τοῖς δὲ δυνατὰ καθίσταται, καὶ καθ' ἕτερον μὲν καιρόν, ἀδύνατα. καθ' ἕτερον δέ, δυνατά. αἴτιον γοῦν ἐστὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα γενομένων ἐπ' ἀγαθῷ φύσις τε καὶ ἰατρός. ἀλλὰ τινὰ μὲν τῇ φύσει. τινὰ δὲ τοῖς ἰατροῖς ἐστὶν ἀδύνατα. τῇ φύσει μὲν ὀστοῦν κατεαγός, ὡς παραλλάττειν αὐτοῦ τὰ μόρια, καὶ διεστράφθαι τὸ κῶλον, ἀδύνατον ὀρθῶσαι καὶ διαπλάσαι. τῷ δ' ἰατρῷ, δυνατόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ παραρθρῆσαν ἰατρῷ μὲν ἐμβαλεῖν δυνατόν. ἀδύνατον δὲ τῇ φύσει. τὸ κοῖλον δ' ἕλκος σαρκῶσαι. τῇ φύσει μὲν ἐστὶ δυνατόν. ἀδύνατον δ' ἰατρῷ. καθάπερ γε καὶ τὸ πέψαι τι τῶν ἡμιπέπτων τε καὶ ἀπέπτων. ἀλλὰ καὶ εἰς ταῦθ' ὑπηρετεῖ τε καὶ συμπλέττει τῇ φύσει ὁ ἰατρός. καθαρὸν μέν, ἐργαζόμενος τὸ ἕλκος, ἐπιθέσει φαρμάκου καθαίροντος. ἐπιφέρων δὲ τὰ συμμέτρως θάλποντα τοῖς πεφθῆναι δυναμένοις. πολλὰ δὲ καὶ αὐτῇ τῇ φύσει, τῶν ἔμπροσθεν ὑπ' αὐτῆς ἀπεργασθέντων, ἀδύνατον αὖθις ποιῆσαι, καθάπερ φλέβα, καὶ ἀρτηρίαν, καὶ σύνδεσμον, καὶ νεῦρον, ὅσα τἄλλα τοιαῦτα. τῆς οὖν θεραπευτικῆς μεθόδου πρῶτον μὲν ἐξευρεῖν, ὡς περ εἴρηται, τὸν κοινὸν ἁπάντων σκοπὸν ὅτι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. δεύτερον δὲ καθ' ἕκαστον γένος ὑποτάξαι τἀναντία. τρίτον αὖθις τούτοις σκέψασθαι. πότε μὲν ἐστὶ δυνατὸν ἡμῖν ἢ τῇ φύσει, τῷ κατὰ τὴν ἔνδειξιν ὑπηρετῆσαι σκοπῷ. ποτὲ δὲ ἤτοι παντάπασιν ἀδύνατον, ἢ κατὰ χρόνον ἀδύνατον, ἢ ἐκ μέρους ἀδύνατον. καὶ εἴη ἂν οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἐν ᾗ γε χρὴ γεγυμνάσθαι τὸν ἐξευρήσοντα τὸ δυνατόν τε καὶ ἀδύνατον ἐν ἑκάστῳ τῶν ἐσομένων. αἱ πραγματεῖαι δὲ εἰσίν, αἱ τοῦτο διδάσκουσαι δύο. ἥ τε περὶ ζωογονίας ὀνομαζομένη, καθ' ἣν ὅπως ἐκ σπέρματός τε καὶ καταμηνίου τὴν γένεσιν ἔχει τὸ κυούμενον ἐπισκεπτόμεθα. καὶ ἡ λοιπὴ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων. ἐν μὲν γὰρ τῷ περὶ τῆς φύσεως τοῦ σπέρματος ἐπισκέψαι φανεῖταί σοι πάντως, ὑποβαλόντι τὴν σκέψιν ἀποδεικτικῇ μεθόδῳ, ταῦθ' ἅπερ ἡμῖν ἀπεδείχθη τῷ γενᾶσθαι τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῷ κυήματι μόρια τῆς διαπλαττούσης αὐτὰ δυνάμεως, ὕλῃ χρωμένης αὐτῇ τῇ τοῦ σπέρματος οὐσίᾳ. καὶ εἴπερ τοῦτ' ἐξεύροις, οὐκ ἂν ἔτι θαυμάσαις, εἰ μηδὲν τῶν τοιούτων ἡ φύσις ὕστερον ποτὲ δύναται δημιουργεῖν. ἐν δὲ τῷ περὶ φυσικῶν δυνάμεων, ἐπισκοπεῖσθαι τὴν περὶ τῶν γεγενημένων διοίκησιν, ὡς κἀντεῦθεν εὐπορήσαις τῆς εὑρέσεως, ὧν δυνατόν ἐστι τῇ φύσει ποιεῖν, αὐτῇ τε κατὰ μόνας, ὑπηρετουμένῃ τε πρὸς τῶν ἰατρῶν. ὧν τ' ἀδύνατον, ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ καθ' ὃν ἐπισκεπτόμεθα περὶ τῆς τῶν δημιουργικῶν αἰτιῶν δυνάμεως, καὶ τῆς τῶν ἀποτελουμένων οὐσίας, ἐξευρήσεις ἅπαντα τὰ δυνατὰ καὶ ἀδύνατα. οἷον εἰ δυνατὸν ἀπολλυμένου χόνδρου γενᾶσθαι πάλιν ἕτερον χόνδρον. ἢ ἀντ' αὐτοῦ τι παραπλήσιον. οὕτω δὲ καὶ ὀστοῦν εἰ δυνατὸν ἕτερον ποιῆσαι τοῦ μετὰ τὴν ἀποκύησιν ἀπολλυμένου. ἤ τι παραπλήσιον αὐτῷ. καὶ εἰ συμφῦσαι τὸ νευρῶδες τοῦ διαφράγματος, ἢ τὴν καρδίαν, ἢ τὸ ἧπαρ, ἢ ὅλως ὁτιοῦν τῶν ἄλλων μορίων. ἐμοὶ δὲ οὐ καιρὸς ἐνταῦθα διέρχεσθαι πάντα, οὐ γὰρ εἰς ἓν τοῦτο τὸ βιβλίον ἐγχωρεῖ τὴν ὅλην ἰατρικὴν καταθέσθαι. οὐδὲ τοῦτ' ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος ἔσπευδεν, ἀλλὰ τὰς μεθόδους εἰπεῖν, ἐνδείξασθαί τε περὶ τῆς συστάσεως τῆς τέχνης ἐκ τίνων τε καὶ πόσων ἀρχῶν καὶ κατὰ τίνας ὁδοὺς γίγνεται. καταπαύσας οὖν ἐνταῦθα τὸν ἐνεστῶτα λόγον εἰς ἕν τε κεφάλαιον ἀναβαλών, προσθήσω τῷ πρόσθεν ἤδη συνεστῶτι μέρει τῆς τέχνης. ὡς γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῶν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσωδῶν σωμάτων εἴδος ἐξευρόντες ἠξιοῦμεν ἐν ταῖς κατὰ μέρος ὕλαις αὐτὸ θεάσασθαι πάσαις, οὕτω καὶ νῦν ἀπὸ τῶν τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου τῶν σκοπῶν εὑρημένων, εἰς τὰς κατὰ μέρος ὕλας ἐμ-

βιβάζειν αὐτὸν ἀξιώσομεν, ἵνα γνῶσιν ὅσα τε δυνατὸν γίγνεσθαι κατ᾽ αὐτὴν εἰσὶν, ἢ ἐκ μέρους, ἢ κατά τινα χρό-
νον, ὅσα τ᾽ ἀδύνατον παντάπασιν. ἐπισκοπεῖσθαι δὲ κἀνταῦθα τὴν πρὸς τὰς ἄλλας τέχνας ἀναλογίαν. ὡς
γὰρ εἴ τις ἐξ ὀπτῶν πλίνθων γεγενημένης οἰκίας, εἶτα πεπονθυίας κατά τι μέρος ἐπανορθοῦσθαι κελεύ-
σειεν, ἐξαιροῦντας μὲν ὅσαι πεπόνθασι τῶν πλίνθων, εἰς δὲ τὸν ἐκείνων τόπον, ἐντιθέντας ἑτέρας ἀπαθεῖς,
ἀναγκαῖον ἔσται τῷ δημιουργῷ κατασκευάζειν πρότερον ἑτέρας, ὁμοίας ταῖς πεπονθυίαις, ἔτι τε πρὸς τού-
τῳ τὴν ἐπιτηδείαν ὕλην οὐκ ἔχοντος παρασχεῖν τοῦ δεσπότου τῆς οἰκίας, ἀδύνατον εἶναι λέγειν τὴν ἐπανόρθω-
σιν. οὕτως ἔχει κἀπὶ τοῦ νῦν προκειμένου σκέμματος. ἀπειρία γὰρ τῆς ὕλης οὐδὲν ἐξ ὑστέρου ποιεῖν ἡ φύσις οἵα τέ
ἐστιν, ὧν ἐκ σπέρματος ἐν τῷ διαπλάττειν τὸ ζῶον ἐποίησεν. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως εἴρηται, προ-
σθῶμεν τῷ λόγῳ τὸ λεῖπον, ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἐξευρίσκοντες τὰ βοηθήματα. τὰς μὲν οὖν
10 γενικὰς αὐτῶν ἰδέας δηλώσομεν ὡς χρὴ. τὰ μὲν ψύχειν. τὰ δὲ θερμαίνειν. τὰ δὲ ὑγραίνειν. τὰ δὲ ξηραίνειν.
οὗτοι γὰρ ἐν τοῖς ὁμοιομερέσιν οἱ σκοποί, καθάπερ ἐν τοῖς κατὰ τὸ πηλίκον, ἤτοι καθαιρεῖν, ἢ ἀνατρέφειν, οὕτω δὲ
κἀν τοῖς κατ᾽ ἀριθμὸν, ἢ ἐξαιρεῖν ὅλον, ἢ γεννᾶν. ἐν δὲ τοῖς κατὰ διάπλασιν, εἰς τὰ κατὰ φύσιν ἐπαναγαγεῖν σχή-
ματα, καὶ κενοῦν τὰ πεπληρωμένα, καὶ πληροῦν τὰ κεκενωμένα, καὶ τὰς ἐμφράξεις ἐκφράττειν, καὶ τὰς ἀνα-
στομώσεις συνάγειν, καὶ τὰ μεμυκότα καὶ πεπυκνωμένα πρὸς τοὐναντίον ἐπιστρέφειν. τὰ μὲν, ἀναστομοῦντα.
τὰ δὲ, ἀραιοῦντα. οὕτω δὲ κἀν τῷ κατὰ τὴν συνθέσιν νοσήματι, πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγειν ὁ σκοπὸς, κἀν τῷ
τὴν ἕνωσιν λελύσθαι κόλλησιν ἐργάζεσθαι τῶν κεχωρισμένων. ἀλλ᾽ ἐν ἅπασι τούτοις ἐξευρίσκειν ὕλας βοη-
θημάτων, οὐ μικρὸν ἐστὶ μόριον τῆς τέχνης. οἷον αὐθέως ἐπὶ τῶν παραλλαττόντων ἄρθρων, ἐπειδὴ συμβαίνει μὴ
μόνον ὀπίσω καὶ πρόσω, καὶ ἔνθα καὶ ἔνθα μεταχωρεῖν τὸ ἐξιστάμενον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἄνω τόπον ὑπὸ
τῆς τῶν μυῶν συντονίας ἀνέλκεσθαι, διττῆς κινήσεως ἐστὶ τοῖς ἐμβάλλουσιν ἡ χρεία. πρώτης μὲν, τῆς κάτω. δευ-
20 τέρας δὲ, τῆς εἰς τὴν οἰκείαν χώραν ἀποθέσεως. καὶ διὰ τοῦτο χωρὶς ἀντιτάσεως, ἀδύνατον γενέσθαι τὴν ἐμβολήν.
εἰς δὲ τὴν ἀντίτασιν ὅτι μὲν ἰσχυροτέρων ἀντιλήψεών τε καὶ τάσεων ἐστὶ χρεία, πρόδηλον ἅπαντι. ποιεῖν δ᾽ αὐτὰ
ἐνίοτε διὰ τῶν ἡμετέρων χειρῶν ἀδυνατοῦντες, ὄργανα πρὸς τοῦτ᾽ ἐξευρήκαμεν ἐπιτήδεια. τὰ πολλὰ δ᾽ αὐτῶν,
καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπόθεσιν τῶν ἐξηρθρηκότων συμπράττει. καὶ ταῦτα πάντα τὰ ὄργανα τῶν βοηθημάτων ὕ-
λαι τινὲς εἰσὶν, ὥσπερ καὶ τὰ ἄρμενα πάντα καὶ τὰ φάρμακα, καὶ τὰ ἐδέσματα, καὶ τὰ πόματα, καὶ ἁπλῶς
ὅσα προσαγόμενα τῷ σώματι, τὰς εἰρημένας διαθέσεις, εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγει. χρὴ τοίνυν πεπραγμα-
τεῦσθαι καὶ περὶ τῆς τούτων ὕλης τὸν ἰατρὸν, συμβιβάζοντα τοὺς εἰρημένους ἔμπροσθεν σκοποὺς τῇ χρήσει τῶν
ὑλῶν, ἵνα μή ποτε πλανηθῇ ὅμοιόν τι πάθος τοῖς οἰομένοις, ὅσα μὲν δεῖται ψύχεσθαι, πᾶσιν αὐτοῖς ἁρμόττειν
ὕδωρ ψυχρὸν, ὅσα δὲ θερμαίνεσθαι, θερμὸν οὐκ εἰδόσιν ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς ἐνίοτε καὶ τὸ ψυχρὸν, θερμαί-
νει, καὶ τὸ θερμὸν, ψύχει. πλεῖστα δὲ περὶ τῆς ἐν τούτοις ἅπασι μεθόδου, κατὰ τὴν περὶ φαρμάκων πραγμα-
30 τείαν λέγονται. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ τοῦτο προσθῶμεν, ὡς ἅπαν τὸ τοιοῦτον γένος τῆς ὕλης τῶν βοηθημά-
των, ἐν προσφερομένοις, καὶ ποιουμένοις, καὶ κενουμένοις, καὶ τοῖς ἔξωθεν προσπίπτουσι κεῖται, δι᾽ ὧν ἁπάντων
ὁ συνιστάμενος τὴν τέχνην διεξελθὼν, καὶ τῆς κατὰ μέρος ὕλης ἁπάσης ἐπιστήμην ἔχων, οὐ μόνον τῆς δυνάμεως,
ἀλλὰ καὶ τῆς χρήσεως, οὕτως ἂν εἴη συμπεπληρωκὼς ἅπαντα τὰ ὑγιεινὰ τῶν αἰτίων, ὡς μηδὲν λείπειν αὐτῷ,
πρὸς τὴν τῆς θεραπευτικῆς τέχνης σύστασιν. εἰς δύο κεφάλαια τούτων ἁπάντων ἀναγομένων εἰς τε τὴν γνῶσιν
τῶν σωμάτων, οἷς προσάγεται τὰ βοηθήματα, καὶ αὐτὴν τὴν τῶν βοηθημάτων φύσιν. ὑπόλοιπον δ᾽ ἂν εἴη
πράττειν αὐτῷ μέλλοντι τὰ κατὰ τὴν τέχνην, ἐξευρεῖσθαι τινὰ διαγνωστικὴν θεωρίαν ἁπασῶν τῶν διαθέσεων,
καὶ μάλισθ᾽ ὅσαι περὶ τὰ κατὰ βάθος μόρια συνίστανται. οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα τοῦ τυχόντος ἐστὶν ἐξευρεῖν ἑκάστου
τῶν μορίων, ἢ τῶν ἁπλῶν, ἢ τῶν ὀργανικῶν, τὴν νοσώδη διάθεσιν, ὅταν ἐν τῷ βάθει τύχῃ κείμενον. ἀλλὰ κἀν-
ταῦθα μεθόδῳ τινὶ χρὴ πειρᾶσθαι τὸ πεπονθὸς ἐξευρίσκειν ἅμα τῇ περὶ αὐτὰ διαθέσει, περὶ ἧς εἴρηται καὶ
40 ἡμῖν ἑτέρωθεν διὰ πλειόνων. ἀλλ᾽ ὥσπερ τῶν ἄλλων ἁπασῶν μεθόδων ἐνταῦθα τὰ κεφάλαια δηλώσομεν, οὕτω
καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν ἀναγκαῖον ἐστὶ, καὶ πρῶτόν γε διὰ τίνος γένους τῶν παρὰ φύσιν ἐλπίζειν χρὴ τὴν διά-
γνωσιν αὐτῶν ποιήσασθαι. τρία γάρ ἐστι τὰ σύμπαντα γένη τῶν παρὰ φύσιν. ἓν μὲν, αἱ διαθέσεις, αἱ βλάπτου-
σαι τὴν ἐνέργειαν. ἕτερον δὲ, τὰ τούτων αἴτια. καὶ τρίτον, τὰ συμπτώματα. τὰ μὲν οὖν αἴτια κυριώτατα μὲν,
ὅταν ἐνεργῶσι, ταύτης τῆς προσηγορίας ἀξιοῦται. λέγεται μέντοι γε πολλάκις εἰ καὶ μηδέπω μηδὲν ἐνεργεῖ κατ᾽
αὐτὸ τὸ δύνασθαι μόνον, οἷον καὶ ἡ ἀπεψία νόσων αἰτία λέγεται, κἂν μηδέπω νοσάζῃ. καλῶ δὲ ἀπεψίαν, οὐ μόνον
τῆς ἐν γαστρὶ πέψεως τὴν ἀποτυχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀγγείοις τε καὶ ἥπατι, καὶ κατὰ τὸν ὄγκον σύμπαντα. τῶν
δὲ συμπτωμάτων τὸ γένος, εἰς τρεῖς τέμνεται διαφοράς. τὴν βλάβην τῶν ἐνεργειῶν. τὰ συμβεβηκότα τοῖς σώ-
μασι. τὰς τῶν ἐκκρινομένων ἀμετρίας. ἁπάντων δὲ τούτων αἰτία τοῦ σώματος ἐστὶν ἡ διάθεσις, ἣν εἴτε νόσον, εἴτε
πάθος ὀνομάζοι τις, οὐ διοίσει. γνωρίζεται δ᾽ εἰκότως ὑπὸ τῶν συμπτωμάτων, αἰτίας γε λόγον ἔχουσα πρὸς
50 αὐτά. ἔνια μὲν οὖν αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης, ἕπεται ταῖς διαθέσεσιν. ἔνια δ᾽ οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ᾽ ἤτοι πλειστάκις, ἢ
σπανιάκις, ἢ ἀμφιδόξως. ὥσπερ αὖ πάλιν, ἕτερα συμπτώματα. τὰ μὲν, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῇ διαφορᾷ τῆς
διαθέσεως. τὰ δ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. τὰ δ᾽ ἀμφιδόξως. τὰ δὲ σπανίως. ὅσα μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῷ νοσήματι
συμπτώματα, παθογνωμονικὰ προσαγορεύεται. καὶ ταῦθ᾽ ἡγεῖσθαι χρὴ γνωρίσματα βέβαια τῶν νοσημάτων
ὑπάρχειν. ὅσα δ᾽ οὐκ ἐξ ἀνάγκης, ἤτοι τῆς διαφορᾶς ἐστὶ τοῦ νοσήματος, ἢ τοῦ ἤθους, ἢ τοῦ μεγέθους ἐνδεικτικά. δεί-
ξω δ᾽ ἐπὶ παραδείγματος ἑνὸς ἑκάστου τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν, ἵν᾽ ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ἔχῃς γυμνάζειν σε-
αυτὸν ὁμοίως ἐν ἅπασι κατὰ τὴν αὐτὴν μέθοδον. ὑποκείσθω φλεγμαίνειν ὁ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκὼς ὑμήν. ἐστὶ δὲ
δήπου τοῦτο τὸ πάθος ἡ φλεγμονὴ, συμπτώματα μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔχουσα, τὸν παρὰ φύσιν ὄγκον, ἔρευθος, ὀδύ-
νην, ὧν οὐχ ὑποπίπτει ἐνταῦθα τὰ δύο. λείπεται δὲ τὸ ἄλγημα μόνον, ὃ κατὰ τὰς πλευρὰς ἐρείδει νυγματῶδες γινό-

μένον. ἀλγεῖ μὲν οὖν, ὁ ἄνθρωπος, ὅτι φλεγμονὴ τὸ πάθος. ἡ δὲ ἰδέα τῆς ὀδύνης, νυγματώδης, ὅτι καὶ ἡ οὐσία τοῦ πεπονθότος ἐστὶν ὑμενώδης, κατὰ δὲ τὴν πλευρὰν ἐρείδει. διότι ἐν ταύτῃ κεῖται τὸ πεπονθός. καὶ μὲν δὴ καὶ μέχρι πλείστου διήκει, διότι καὶ αὐτὸς ὁ ὑπεζωκὼς ἐπὶ πλεῖστον ἐκτέταται. πυρετὸς δ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἕπεται διά τε τὸ πάθος καὶ τὴν θέσιν τοῦ πεπονθότος, ὧν ἐὰν ἀπῇ θάτερον, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει πυρετός. οὐδὲ γὰρ ἐὰν ὁ δάκτυλος φλεγμαίνει, πάντως πυρέττουσιν, ὅτι πόῤῥω τῆς καρδίας. οὐδ᾽ ἔτ᾽ ἂν οὖν ὁ ὑπεζωκὼς μὲν πάθῃ, τὸ πάθος δ᾽ ἤτοι σκίῤῥος, ἢ οἴδημα τύχῃ καὶ μὴν καὶ ἡ δύσπνοια τῶν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθησάντων ἔσται τῷ πεπονθότι τόπῳ, διότι μέρος ἐστὶν ἀναπνευστικοῦ τινος ὀργάνου. τὸ μέντοι τῆς δυσπνοίας εἶδος οὐ διὰ τὸ μέρος, ἀλλὰ διὰ τὸ πάθος ἔσται. κωλύει γὰρ ἡ ὀδύνη διαστέλλεσθαι μέχρι πλείστου τὰ τῆς ἀναπνοῆς ὄργανα. προκαταλύει τοιγαροῦν τῆς ἀναπνοῆς τὴν ἐνέργειαν, οὐδέπω τῆς χρείας πεπληρωμένης. ὅθεν ἀναγκάζεται διὰ τάχους ἐπὶ τὴν δευτέραν ἐνέργειαν ἰέναι, μηκέθ᾽ ἠρεμοῦντα τοσοῦτον ὅσον ὅτ᾽ ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἦν. καὶ οὕτω γίγνεται τὸ πνεῦμα μικρὸν καὶ πυκνόν, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν σφυγμῶν ἀλλοίωσις, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τῇ φλεγμονῇ τοῦ ὑπεζωκότος, ἥ τ᾽ ἀχώριστος τῶν πυρετῶν, καὶ ἡ κατὰ τοῦ πεπονθότος ἰδέαν. σφύζουσι γ᾽ αὐτοῖς αἱ ἀρτηρίαι, διότι μὲν πυρέττουσι μεῖζον καὶ θᾶττον καὶ πυκνότερον. ὅτι δὲ νευρῶδες τὸ φλεγμαῖνον, ἅμα τάσει τε καὶ σκληρότητι. ταῦτα μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ τὰ συμπτώματα τῇ φλεγμονῇ τοῦ ὑπεζωκότος. ἐξ ἀνάγκης δὲ οὐκ τῶν ἑπομένων ἔτι, ἤτοι γε ἐπὶ τὴν πεπονθυῖαν πλευρὰν ἡ κατάκλισις ἧττον ἐπώδυνος ἐστίν, ἢ ἐπὶ τὴν ἀντικειμένην, ἢ ἐπ᾽ ἀμφοτέρας παραπλησίως. διπλοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ὑπεζωκότος. εἰ μὲν οὖν τὸ περὶ τοῖς ὀστοῖς ἔξωθεν αὐτοῦ μέρος, ἰσχυρότερον φλεγμαίνοι, ῥᾷον ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον κατακλίνονται, θλίβονται γὰρ ἐπὶ τοῦ πεπονθότος. εἰ δὲ τὸ ἕτερον τὸ ἔνδον, ὅπερ ὡς τὰ πολλὰ συμβαίνειν εἴωθεν ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον, ὀδυνῶνται μᾶλλον κλινόμενοι. κρέμαται γὰρ αὐτοῖς τὸ φλεγμαῖνον. εἰ δ᾽ ἐπὶ τὸ πεπονθὸς ἧττον, οὔτε γὰρ θλίβεται πρὸς τοῖς ὀστοῖς, οὔτε κρέμαται, ἀλλ᾽ ἀμφοῖν γε τούτοιν ἠλευθέρωται, καὶ κατὰ θατέρου τοῦ ἀπαθοῦς ἐστήρικται. παθόντων δὲ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τοῦ ὑπεζωκότος ὁμοίως ἐπ᾽ ἀμφοτέραις ταῖς πλευραῖς κλίνονται. καὶ μὲν δὴ καὶ τῷ διήκειν τὸ ἄλγημα τοῖς μὲν ἐς ὑποχόνδριον, ἐνίοις δ᾽ εἰς κλεῖν, διά τε τὴν φύσιν τοῦ πεπονθότος γίνεται μορίου, καὶ τὸ τῆς φλεγμονῆς σύμπτωμα τὸ ἐκτείνεσθαι τὴν ὀδύνην. ἐπεὶ γὰρ ἄχρι τε τῶν κλειδῶν ὁ ὑπεζωκὼς ἀνήκει, καὶ κατὰ τοῦ διαφράγματος ἅπαντος, τῶν μὲν ἄνω μερῶν αὐτοῦ φλεγμαινόντων ἡ κλεὶς κατατείνεσθαι δοκεῖ. τῶν κάτω δ᾽, εἰς ὑποχόνδριον ἐξήκει τὸ ἄλγημα. μικρὰν οὖν χρὴ πάνυ κατὰ τὰ μέσα τῶν πλευρῶν γενέσθαι τὴν φλεγμονήν, ἵν᾽ εἰς μηδέτερον ἐξίκηται, ὥς ἥ γε μεγάλη πρὸς ἄμφω διικνεῖται. καὶ μὴν καὶ τὸ διηθεῖσθαί τινα καὶ ἀποχεῖσθαι τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου λεπτὸν ἰχῶρα διά τε τὸ νόσημα γενήσεται, καὶ τὸ μόριον, ὡς περ καὶ τοῖς ἐν τῷ στόματι φλεγμαίνουσιν ἅπασι συμπίπτει. καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐξ ἐπιῤῥοῆς τε γὰρ τῶν ὑγρῶν ἡ φλεγμονή, καὶ τὸ μέρος ἀραιόν. οὐχ ὥσπερ τὸ δέρμα πεπιλημένον τε καὶ πυκνόν. ὅταν μὲν οὖν πολλή τε ἅμα καὶ λεπτὴ κατὰ τὸ φλεγμαῖνον ἡ ὑγρότης ὑπάρχῃ καὶ τὸ μόριον ἀραιὸν πλεῖστον ἀποχεῖται πρὸς τὸ ἐκτός. ὅταν δ᾽ ἔμπαλιν ὀλίγον τε ᾖ καὶ παχὺ τὸ ῥεῦμα, καὶ τὸ σῶμα πυκνόν, ἐλάχιστον ἐρεθίζει μὲν εἰς βῆχα, πτύουσι δὲ οὐδέν. ὥσπερ γε κἀπειδὰν πλεῖστον γένηται, βήχουσί τε πλεῖστα καὶ ἀναπτύουσιν οὐκ ὀλίγα. καὶ εἴη ἂν, τὸ μὲν βήττειν ἀχώριστον τοῦ πάθους. τὸ δὲ πτύειν ἐπὶ τῷ βήττειν, οὐκ ἀχώριστον μέν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ γιγνόμενον. εἰ μέντοι γε ἀναπτύοιεν, ἐξ ἀνάγκης μὲν χρωσθήσεται τὸ σίελον. οὐ μὴν ἀεὶ γε ταὐτῷ χρώματι. διότι μηδ᾽ ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μορίῳ τῆς αὐτῆς ἀεὶ φύσεως ἐστὶ τὸ περιττόν, ὅταν μὲν οὖν αἱματῶδες, ἢ χολῶδες ὑπάρχῃ, τοιοῦτον δ᾽ ἐν πλευρίτισι τοὐπίπαν ἐστί, τὸ τὴν φλεγμονὴν ἐργαζόμενον ῥεῦμα, κέχρωσται τὸ σίελον αὐτοῦ ὀῤῥῷ ἀπὸ τοῦ περιεχομένου χυμοῦ κατὰ τὸ φλεγμαῖνον. ἐρυθρὸν μέν, ὅταν αἱματικὸν ὑπάρχῃ τὸ ῥυὲν εἰς τὸν ὑπεζωκότα, ξανθὸν δ᾽ ὅτε πικρόχολον ἐστίν, εἰ μέντοι φλεγματώδης χυμὸς πρῶτον σφηνωθείς τε καὶ διασαπείς, αἴτιος καθίστατο τοῦ τὴν φλεγμονὴν ἐργασαμένου ῥεύματος, τηνικαῦτα ἀποπτύουσιν ἀφρώδη. πτύουσι δὲ καὶ μέλανα ποτέ, κατοπτηθέντος τοῦ ῥεύματος, αὖθ᾽ αἱματικόν, αὖ τε πικρόχολον ᾖ. συνενδείξεται οὖν τὰ τοιαῦτα πάντα, τῇ τε τοῦ πεπονθότος μορίου διαγνώσει, καὶ τῇ τοῦ πάθους, τὴν διαφορὰν τοῦ ῥεύματος. ὥς τ᾽ ἐκ τῶν εἰρημένων εὔδηλον ὡς καὶ τὴν οὐσίαν ἑκάστου τῶν πεπονθότων μορίων, ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐπίστασθαι, καὶ τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, εἰς τὴν τῶν νοσημάτων τε καὶ νοσούντων τόπων εὕρεσιν. ὅτι δ᾽ οὐδὲν διαφέρει λέγειν ἢ θέσιν, ἢ σύνθεσιν, ἢ πρὸς τὰ παρακείμενα κοινωνίαν, εὔδηλον εἶναι νομίζω, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω. εὔδηλον δ᾽ ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστίν. ὡς καὶ τὴν ἐνέργειάν τε καὶ τὴν χρείαν ἑκάστου τῶν μορίων ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐπίστασθαι. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰς τῶν νοσημάτων τε καὶ συμπτωμάτων γενέσεις. εἰ δὲ βούλει καὶ τὰς ποιούσας αἰτίας τὰ νοσήματα. πρός τε γὰρ τὴν διάγνωσιν ἑκάστου τῶν πεπονθότων μορίων ἅμα ταῖς διαθέσεσι, καὶ πρὸς τὰς τοῦ νοσήματος αὐτοῦ διαφοράς, ἀναγκαῖα φαίνεται ταῦτα. καὶ τὸ μέγεθος δὲ καὶ τὸ ἦθος ἑκάστου τῶν νοσημάτων, ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων λαμβάνεται. τὸ μέγεθος μέν, ἔκ τε τοῦ κατὰ τὴν διάθεσιν αὐτῶν μεγέθους, καὶ τῶν ἑπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων· τὸ δὲ ἦθος ἔκ τε τῆς διαφορᾶς τοῦ νοσήματος καὶ τῶν ἑπομένων αὐτῇ συμπτωμάτων. αὐτίκα γοῦν ἐπὶ τοῦ προκειμένου παραδείγματος, ὀλεθριώτατος μέν ἐστιν ὁ μελαγχολικὸς ἐπικρατῶν χυμός. ὅτι τε κακοηθέστατος αὐτός ἐστι, καὶ διαβρωτικώτατος, καὶ δύσπεπτος, καὶ δυσεκκάθαρτος, ὅτι τε πλείστης ἐστὶ θερμασίας ἐνδεικτικός, ὑφ᾽ ἧς κατοπτηθεὶς ἐγένετο. πάντων δ᾽ ἐπιεικέστατος ὁ αἱματικός, ὡς ἂν γλυκύτατός τε καὶ εὐπεπτότατος ὤν. οἱ δ᾽ ἄλλοι δύο χυμοὶ μεταξὺ τῶν εἰρημένων εἰσίν, ἁπλότητός τε πέρι καὶ κακοηθείας. τῶν συμπτωμάτων δέ, τὸ μὲν μηδὲν ἀναπτύειν ὀλέθριον, ὅτι τε δεδέσθαι δηλοῖ πρὸς τῆς φλεγμονῆς τὸ ῥεῦμα. καὶ ὅτι διὰ τὸ μένειν ἔνδον ὅλον διαφθαρήσεται. τὸ δ᾽ ἀναπτύειν ἀπόνως τε καὶ ῥᾳδίως ἐπιεικέστατον. εἰ δὲ δὴ καὶ τὸ πτυόμενον εἴη πεπεμμένον, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐπιεικέστατον. ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τοὺς σφυγμοὺς συμπτώματα τὸ ἦθος δηλοῖ τοῦ νοσήματος. ἤδη δὲ καὶ τ᾽ ἄλλα ὅσα κατὰ συμπάθειαν ἐπιγίνεται. παραφροσύναι τε καὶ

ἐμέσματα καὶ ἀνορεξίαι καὶ οὖρα καὶ διαχωρήματα τοῖα καὶ τοῖα γιγνόμενα. γυμνάσεως οὖν ἡμῖν ἐστιν, ἐν ἅ-
πασι τοῖς εἰρημένοις, εἰ διαγνωστικοὶ βουλόμεθα γενέσθαι νοσήματός τε καὶ μορίου πεπονθότος, ἤθους τε καὶ
μεγέθους καὶ διαφορᾶς τῆς κατ' αὐτά. ἐκ τῶν αὐτῶν δὲ τούτων ἡμῖν ὑπάρξει καὶ τὸ προγιγνώσκειν, εἰς ὅ, τι
τελευτήσει τὸ νόσημα. καὶ ἡ τῶν βοηθημάτων εὐθέξιος χρῆσις. ἡ μὲν γὰρ πρόγνωσις ἀναίτιόν τε τὸν ἰατρὸν ἀποφαίνει
τῶν θανάτων, εὐπειθεῖς τε παρέχει τοὺς κάμνοντας. ἐκ πολλῶν τε προδιδάσκει τὸν καιρὸν τῶν βοηθημάτων. ἡ δὲ
βοηθημάτων χρῆσις εὐθέξιος, ὅτι μὲν αὐτὸ τὸ κυριώτατόν ἐστι τῆς τέχνης, ἐφ' ᾧ σύμπας ὁ λόγος ὥρμηται, πρόδηλον
παντί. πῶς δὲ ἐκ τῶν προειρημένων περιγίγνεται μετ' ὀλίγον εἰρήσεται. νυνὶ μὲν γὰρ ἐνθεῖναι βουλόμενος
πρότερον οἷς διεξῄειν, τὸ τέλος. ἡ γὰρ τῶν νοσημάτων ἅμα τοῖς δεδεγμένοις αὐτὰ μορίοις διάγνωσις, ἐφ' ἑνὸς μὲν
ἤδη μοι παραδείγματος εἴρηται. προσθεῖναι δ' ἔτερον ἔν τι παραπλήσιον, οὐδὲν χεῖρον. ἡ γάρ τοι τῶν ἐκκρινομέ-
10 νων ἰδέα διδάσκει πολλά. συνῆπται δ' αὐτῇ τὸ σῶμα, ἐξ οὗ τὴν ἔκκρισιν ὁρῶμεν γιγνομένην, ὡς ἐξ ἀμφοῖν συνιόν-
των ἔνδειξιν μίαν γίγνεσθαι βεβαίαν. ὑμενῶδες γὰρ εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἐκκριθέντος σώματος. ἡ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ φα-
νέντος ἔνδειξις, ἡλκῶσθαί τι τοιοῦτον ἐνδείκνυται μέρος. ὡς ἐπιπολῆς ὑμενώδη φύσιν ἔχειν. ἀφωρισμένον δὲ
αὐτὸ δηλοῦν ἀδυνατεῖ. τὸ μέν τοι τῆς ἐκκρίσεως χωρίον ἐπ' αὐτὸ τὸ πεπονθὸς ποδηγεῖ. κάτω μὲν γὰρ δια-
χωρῆσαν, ἐντέρου δηλοῖ τὴν ἕλκωσιν. ἄνω δὲ ἐμεθὲν γαστρός. ἀναβηχθὲν δὲ τῶν ὑπαλειφόντων τὰς τραχείας
ἀρτηρίας ὑμένων. οὐρηθὲν δὲ ἤτοι κύστεως, ἢ τοῦ κατὰ τὸ αἰδοῖον πόρου. αὐτά τε οὖν ταῦτα καὶ πρὸς τούτοις
ἔτι τὰ κατὰ συμπάθειάν τε καὶ πρωτοπάθειαν κάμνοντα σώματα. διακρίνειν ἀλλήλων προσήκει, τῇ τε ἡγε-
μονίᾳ καὶ ἀκολουθίᾳ, καὶ τῷ μεγέθει τε καὶ τῇ σμικρότητι. καὶ προσέτι τῇ τῶν κακούντων ἑκατέρων αἰτίων
προσόδῳ. πολλοὶ γοῦν ἐπὶ στομαχικαῖς διαθέσεσιν, ἤτοι τοῦ ἐγκεφάλου εἰς συμπάθειαν ἀχθέντος, ἐν μελαγχο-
λικοῖς ἐγένοντο συμπτώμασιν. ἢ τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τοῖς τῶν ὑποχεομένων. ἀλλ' ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐάν τις ἀκρι-
20 βῶς προσέχῃ τὸν νοῦν, εὑρήσει ταῖς ἀπεψίαις τε καὶ ταῖς τῶν περιττωμάτων ἀθροίσεσιν ἐν στόματι κοιλίας ἑπό-
μενα τὰ εἰρημένα παθήματα. καὶ συμπαροξυνόμενά τε τοῖς βλάπτουσι τὸ τῆς γαστρὸς στόμα. καὶ συγκαθιστά-
μενα τοῖς ὠφελοῦσι. ἀλλ' οὐ πρόκειταί μοι τὰ νῦν ἅπαντα τὸν περὶ τῶν πεπονθότων μορίων λόγον διέρχεσθαι.
ὥσπερ οὐδ' ἄλλο τι τῶν κατὰ τὴν τέχνην ὁλόκληρον. ἀλλ' ἐνδείξασθαι μόνον τὴν μέθοδον αὐτῆς τῆς εὑρέσεως. καὶ
ὅπως τῷ τέλει τῆς τέχνης συνῆπται. καὶ ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὸν καθ' ἕκαστον γυμνάσασθαι πολυειδῶς ἐν ἁπάσαις
* ταῖς περὶ αὐτῶν γεγραμμέναις ἡμῖν ἐννοίαις, ταῖς πραγματείαις ἀναλεγόμενον. ὅπερ οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰς
τὰ παρόντα προσθέντες, ἀπαλλαξόμεθα τῶν ταῖς εἰρημέναις μεθόδοις. κἀνταῦθα τὸ εἶδος νόμιζε τοῦ πράγματος
ὑπάρχειν, ἐπειδὰν δὲ ταῖς ὕλαις ἐμβιβασθῶ. ὅλην τὴν οὐσίαν ὅταν ἅπαντα διέλθω τὰ κατὰ μέρος. ὥσπερ νῦν
ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων ἐποίησα. καὶ τοῦτ' ἄν σοι τὸ μόριον εἴη τῆς τέχνης ὁλοκλήρως συνεστικός. ὑπόλοιπον
δ' ἐστὶν ὑποδεικνύειν ὡς καὶ εἰς τὴν εὐθέξιον χρῆσιν τῶν βοηθημάτων ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι τὴν οὐσίαν ἀκρι-
30 βῶς τοῦ θεραπευομένου μορίου, καὶ τὴν διάπλασιν καὶ τὴν θέσιν. ἡ μὲν οὖν οὐσία διδάσκει τὰ πρῶτα νοσήματα τὰ
κατὰ δυσκρασίαν, εἰς ὅσον ἐξέστηκε τοῦ κατὰ φύσιν, ἄχρι πόσου τε θερμαντέον ἐστὶν ἕκαστον αὐτῶν. καὶ ψυκτέον. καὶ
ξηραντέον. καὶ ὑγραντέον. ἡ δὲ διάπλασις αὐτά τε τὰ καθ' ἑαυτὰ διδάσκει νοσήματα, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηται,
καὶ συνενδείκνυται τὸ μέγεθος αὐτῶν. εἰς ὅσον γὰρ ἕκαστον ἐξέστηκε τοῦ κατὰ φύσιν, εἰς τοσοῦτον ἥκει μεγέθους.
ἅμα δὲ τῷ μεγέθει καὶ τὸ μέχρι πόσου, διὰ τῶν ἐναντίων ἐπανάγειν αὐτὰ χρὴ πρὸς τὸ κατὰ φύσιν, ἐξ αὐτοῦ λαμ-
βάνεται. ταῦτα μὲν οὖν ἀνάλογον τοῖς κατὰ δυσκρασίαν. ἴδιον δὲ ἐξαίρετον ἐνδείκνυται, τὸν τρόπον τῆς κενώ-
σεως ἐκ τῶν σωμάτων καὶ διὰ τῶν σχημάτων ἀνέκτηται τὸ θεραπευόμενον ὄργανον. ἐπικοινωνεῖ δὲ τοῦτο τοῖς
ἀπὸ τῆς θέσεως ἐνδεικνυμένοις, περὶ ὧν ἤδη λέγομεν. ὅσα μὲν οὖν ἐν αὐτοῖς ἀνάλογόν ἐστιν εἴς τε τὴν τοῦ με-
γέθους διάγνωσιν εἴς τε τὸ ποσὸν τῆς τῶν βοηθημάτων χρήσεως, οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν. ὅσα δ' ἐξαίρετα,
λεκτέον ἐφεξῆς. ἐπειδὴ καὶ ἡ χρεία μεγίστη πρὸς τὰς θεραπείας αὐτῶν ἐστὶ μιγνυμένων ταῖς ἀπὸ τῆς διαπλά-
40 σεως ἐνδείξεσιν. ἔσται δὲ κἀνταῦθα ὁ λόγος ἐπὶ παραδειγμάτων ὀλίγων, ὑπὲρ τοῦ γνῶναι τὴν μέθοδον, ἔμ-
φραξις. ἔστι μὲν, ἕν τι τῶν ὀργανικῶν παθῶν. ἐγγίγνεται δὲ ἐν ἥπατι μάλιστα διὰ τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ καὶ
τὴν ἐνέργειαν. αἱ γὰρ ἀπὸ τῶν πυλῶν φλέβες εἰς ἅπαντα τοῦ σπλάγχνου τὰ σιμὰ κατασχιζόμεναι συνάπτουσι
τοῖς ἐν τοῖς κυρτοῖς ἀδήλῳ αἰσθήσει στόμασι. ἀναφέρεται δ' ἐκ τῆς κοιλίας τροφὴ πᾶσα, πρὸς ἕνα τόπον τοῦ
ἥπατος, ὃν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ δὲ τοῦ νῦν εἰρημένου, πύλας ὀνομάζουσιν. οὔτε γὰρ εἰς τὰς πόλεις εἰσελθεῖν τις δύνα-
ται, πρὶν διελθεῖν τὰς πύλας. οὔτ' εἰς ἧπαρ ἀφικέσθαι πρὶν ἐν τούτῳ γενέσθαι τῷ χωρίῳ. διανέμεται δ' ἐν-
τεῦθεν εἰς τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος ἅπαντα. κἄπειτα δι' ὧν εἰρήκαμεν περάτων εἰς τὸ κυρτὸν μεταλαμβάνεται. οὐ-
δὲν οὖν θαυμαστόν ἐστι διά τε τὴν τῶν ὁδῶν στενότητα καὶ τὸ πλῆθος τῆς διερχομένης οὐσίας ἐμφράξεσι συνε-
χέσιν ἁλίσκεσθαι τὸ σπλάγχνον. ἴασις οὖν αὐτῇ ἔσται πρὶν μὲν πολλαστὴν γενέσθαι καὶ πυρέττειν τὸν ἄνθρωπον ἡ
τῶν λεπτυνόντων ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων προσφορά. πολλῶν δὲ γενομένων, οὐκ αὐτὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ
50 κένωσίς ἐστιν, ἥν τινα δι' ὧν χρὴ ποιεῖσθαι χωρίων, ἥ τε διάπλασις ἐνδείξεται τοῦ σπλάγχνου καὶ ἡ θέσις. ἐκ τού-
των γοῦν ὁρμώμενοι, τὰ μὲν ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ ἥπατος ἐπ' ἔντερον προτρέπομεν. ὅσα δ' ἐν τοῖς κυρτοῖς ἐστι,
δι' οὔρων ἐκκενώσομεν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα κατὰ τὸν θώρακα καὶ τὸν πνεύμονα περιέχεται κενοῦσθαι δεόμενα,
παρά τε τῆς διαπλάσεως αὐτῶν καὶ τῆς θέσεως ἐδιδάχθημεν ἐκκαθαίρειν διὰ βηχῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα κατὰ τὸν
ἐγκέφαλον ἐπὶ τὰς ῥῖνας ἕλκειν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἡ τῶν φλεγμαινόντων μορίων ἴασις, ἐκ θέσεώς τε καὶ δια-
πλάσεως λαμβάνεται. ἔστι μὲν γὰρ καὶ τούτων ὁ πρῶτος σκοπός, ἡ κένωσις τοῦ χυμοῦ τοῦ κατασκήψαντος εἰς
τὸ φλεγμαῖνον. ὅπως δ' ἐκκενοῦν αὐτὸν χρὴ τῶν ὀργανικῶν μορίων ἡ φύσις ἐνδείκνυται. παρ' αὐτῶν γοῦν δι-
δασκόμενοι. τὰ μὲν εἰς ἰσχίον κατασκήψαντα ῥεύματα, διὰ τῶν κατ' ἰγνύατε καὶ σφυρὰ φλεβῶν ἐκκενώ-
σομεν, ὥσπερ γε καὶ ὅσα κατὰ τὰς μήτρας ἴσχεται. τὰ δὲ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα διὰ τῆς ἐν ἀγκῶνι κατ' ἀγκῶ-

τῆς φλεβός. τὰ δὲ κατὰ κεφαλήν τε καὶ τράχηλον, ἐκ τῆς ὠμιαίας. ἡ γὰρ τῶν ἐγκυτάτων τε καὶ κοινῶν τῷ
πεπονθότι μορίῳ φλεβῶν κένωσις, ἀρίστη τε καὶ ῥάστη. καὶ τὸ διαφορεῖν δὲ τὸ φλεγμαῖνον. ἔστι μὲν δή που καὶ αὐ-
τὸ τὴν ἐκ τοῦ νοσήματος ἔνδειξιν ἔχον. ὑπαλλάττεται δ' ἐν τῇ κατὰ μέρος τῶν βοηθημάτων χρήσει τὴν παρὰ
τῆς θέσεως τοῦ πεπονθότος μορίου προσλαμβάνον ἔνδειξιν. ὅσα μὲν γὰρ ἐπιπολῆς κεῖται τοιοῦτον ἐπ' αὐτῶν
εἶναι προσήκει τὸ διαφορῆσον φάρμακον, οἷόν περ ἐνδείκνυται τὸ τῆς φλεγμονῆς εἶδος. ὅσα δ' ἐν βάθει, τοσούτῳ
δριμυτέρων δεῖται φαρμάκων, ὅσῳ τῶν ἐκτὸς ἀποκεχώρηκεν. ὥς τε καὶ σικύας ἐπ' αὐτῶν ἐνίοτε χρήζομεν, εἰ
κατὰ συχνοῦ κέοιτο βάθους. ὅ περ ἐναντιώτατον ἐστὶ τοῖς ἐπιπολῆς φλεγμαίνουσιν. οὕτω δὲ καὶ ἔνθα που στύφον-
τος εἴη φαρμάκου χρεία σκοπεῖσθαι τοῦ δεομένου χωρίου τὴν θέσιν. εἰ μὲν γὰρ ἱκανόν ἐστιν ἐξικνεῖσθαι πρὸς αὐτὸ
τὸ στύφον, οὐδὲν κωλύει παραλαμβάνειν. εἰ δ' οὐχ ἱκανὸν, ἐπισκοπεῖσθαι. μή ποτε ἄρα τὴν ἐκ τῶν προκειμένων
ὑγρότητα συνελάσωμεν εἰς τὸ πεπονθός. ὥς τε ἤτοι τὴν ποδηγοῦσαν τῷ στύφοντι φαρμάκῳ μικτέον ἐστὶ δύνα-
μιν, ἢ οὐ χρηστέον αὐτῷ. μέγιστον οὖν οἶδα βλάπτοντας, ὅσοι τοῖς ἐκ πνεύμονος ἀναβήττουσιν αἷμα περιτιθέα-
σιν ἐν κύκλῳ καθ' ὅλον τὸν θώρακα φάρμακα στύφοντα. πρὸς γὰρ τὸ μὴ διικνεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν εἰς τὸν
πνεύμονα, συνελαύνουσι καὶ τὸ κατὰ τὸν θώρακα αἷμα πρὸς τὸ σπλάγχνον. ἀρκεῖν ἡγοῦμαι καὶ περὶ τούτων,
εἴς γε τὴν ἐνεστῶσαν πραγματείαν τὰ εἰρημένα, τοσοῦτον οὖν εἰπὼν ἔτι περὶ αὐτῶν ἀπαλλάξομαι. ὡς ἡ μὲν μέ-
θοδος αὕτη, τὸ εἶδος μόνον ἐστὶ τῆς πραγματείας. ἡ δὲ καθ' ἕκαστον μέρος τοῦ σώματος ἐπιστήμη τε καὶ διέξοδος, ἡ
οἷον οὐσία σύμπασα, ἣν ἐν ταῖς ἄλλαις πραγματείαις διεξήλθομεν. περὶ προγνώσεως τοίνυν ἐφεξῆς λέγομεν.
ἐπειδὴ χρήσιμος ἡμῖν εἰς ἄλλα τέ τινα καὶ οὐχ ἥκιστα πρὸς τὴν θεραπείαν ἐφάνη, τῷ μὲν οὖν πρῶτον βουλομέ-
νῳ συστήσασθαι τέχνην προγνωστικὴν, ἀναγκαῖον ἐστὶ προεπισκέψασθαι, πότερον ὥσπερ ἑκάστου ζώου φύσις,
ἴδιον ἔχει χρόνον ζωῆς, οὕτω καὶ τῶν νοσημάτων ἕκαστον, ὡς ἀδύνατον εἶναι τέτταρσιν ἡμέραις λυθῆναι νόσον,
ἧς ἡ φυσικὴ προθεσμία ἐν οἷον ἐστὶ μηνῶν, ἢ πάλιν νόσημα καὶ χρονίσαι δυνατόν ἐστι καὶ λυθῆναι τάχιστα. νυ-
νὶ μέντοι διὰ τὸ πολλὰ ἤδη γεγονέναι προγνωστικὴν τῶν ἐσομένων ἰατρικὴν, οὐκέτ' οὐδὲ τοῖς ἰδιώταις ζη-
τεῖται, πότερον ἐγχωρεῖ γενέσθαι τινὰ τοῦ μέλλοντος ἀποβήσεσθαι προγνωστικὴν, ἢ ἀδύνατόν ἐστι. ἀλλ' ἑξῆς ἅ-
παντες ὥσπερ δυνατοῦ τοῦ πράγματος ἔχουσι. πυνθάνονταί τε τὸν ἰατρὸν ἐν ᾗ τινι προθεσμίᾳ λυθήσεται τὸ
νόσημα. πρὸς μέντοι τὴν ἐνεστῶσαν πραγματείαν οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ὑποθέσθαι νῦν πρῶτον ἡμᾶς συνίστασθαι
τέχνην προγνωστικὴν, καὶ τἆλλα πάντα κατὰ τὸν λόγον οὕτω διήλθομεν. ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτον ἀναγκαῖον,
εἴ περ εἴη τις πρόγνωσις, εἶναι τινὰ βεβαίως ἐσόμενα κατὰ τὸν μέλλοντα χρόνον, ἑξῆς δὲ σκεπτέον ὅπως ἄν τις
εὕροι τίνα τε καὶ πόσα τὰ τοιαῦτα ἐστίν, οὐ γὰρ πάντα γε τὰ γενησόμενα, περὶ τὸν κάμνοντα τὴν γένεσιν ἀνα-
γκαίαν ἔχει. θόρυβος οὖν ἐκ γειτόνων διὰ νυκτὸς, καὶ κύνες ὑλακτοῦντες, ἢ ἀγγελίαι τινὲς ἀηδεῖς ἀγρύπνους
ἐργάζονται τοὺς νοσοῦντας. ὧν οὐδὲν, οὔτ' ἀναγκαίαν ἔχει τὴν γένεσιν. οὔτε βεβαίαν τὴν πρόγνωσιν. ἆρ' οὖν ὅσα
κατὰ τὸν τοῦ νοσήματος ἀποτελεῖται λόγον, ὡρισμένην τε τὴν γένεσιν, ἔχει καὶ βεβαίαν τὴν πρόγνωσιν, ἢ οὐδὲ
ταῦτα σύμπαντα. δύναται γὰρ ἐξαίφνης ἐπιῤῥυῆναί τι περιττὸν ὑγρὸν ἔνδον τοῦ σώματος ἐπί τι μόριον ἀ-
ναγκαῖον εἰς τὴν ζωήν. ὥσπερ αὖ πάλιν ἔστιν ἐκ μέρους κυρίου μεταστῆναι εἰς ἄκυρον. ἀκολουθήσει δ' ἐξ ἀνάγκης
τῷ μὲν εἰς τὸ κύριον ἐνεχθέντι μέρος ἔσχατος κίνδυνος, τῷ μεταστάντι δ' ἐξαιφνίδιός τε καὶ ἀπροσδόκητος ἡ τοῦ
κάμνοντος σωτηρία. τῶν μὲν δὴ τοιούτων καταστάσεων, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐστὶ προγνῶναι τὸ ἀβέβαιόν τε καὶ
σφαλερόν. οὐ μὴν ἐς ὅ, τι τελευτήσει δυνατὸν ἀκριβῶς ἐξευρεῖν. ἐφ' ὧν δὲ, οὐκ ἔτι διαῤῥεῖ τὰ περιττώματα. κα-
τασκήψαντα δὲ εἴς τινα τόπον, ἐκεῖνον κατείληφεν, ἐπὶ τούτων ἐγχωρεῖ προγνῶναι τὸ μέλλον, εἰδόσιν ἡμῖν ὅτι
τε δυνάμεις εἰσὶ τῆς φύσεως οὐκ ὀλίγαι καθ' ἃς διοικεῖται τὸ ζῶον. ὁποία τέ τις αὐτῶν ἡ διαφορά. καὶ μέν γε
καὶ ὅσα καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἐμφέρεται τῷ αἵματι περιττὰ, χωρὶς πλήθους ἀμέτρου καὶ ταῦτα προθεσμί-
αν ἕξει πέψεως ἰδίαν ἕκαστον, ἐὰν μόνον ἑκάστου περιττώματος εὕρωμεν τὴν φύσιν. οὕτω γὰρ ἐγχωρήσει τι καὶ πε-
ρὶ τῆς πέψεως αὐτοῦ στοχάσασθαι τεχνικῶς. ἁπάντων γε δηλονότι τῶν περὶ τὸν κάμνοντα πραττομένων ὀρ-
θῶς. ὅσα γὰρ ἁμαρτάνεται πρός τινος ἢ τοῦ βραδῦναι τὴν λύσιν τοῦ νοσήματος, ἢ τοῦ φθάσαι τὸν θάνατον αἴτια
καθίσταται. καὶ χρὴ μεμνῆσθαι τοῦδε παρ' ὅλον τὸν λόγον, εἴ περ τινὸς καὶ ἄλλου. μόναι γὰρ αἱ προγνώσεις ἀ-
ποβήσονται τοῦ ἀρίστου ἰατροῦ, θεραπεύοντος μὲν αὐτοῦ, τοῦ κάμνοντος δὲ μηδὲν ἁμαρτάνοντος. τὸ δ' οἴεσθαι τοιαύ-
την εἶναι τοῖς ἰατροῖς τὴν πρόγνωσιν, ὅσαν οἱ μάντεις ἐπαγγέλλονται, γελοῖον. ἐκεῖνοι μὲν γάρ φασιν ἐνναταῖον, εἰ οὕ-
τως ἔτυχε, σωθήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἔτι προστιθέντες ἁπάντων ὀρθῶς γιγνομένων. καὶ γὰρ αὐτοῦ τοῦδε τὴν
πρόγνωσιν ἐπαγγέλλοντος τοῦ πάντ' ὀρθῶς ἢ οὐκ ὀρθῶς γενήσεσθαι περὶ τοὺς νοσοῦντας. ὁ δὲ ἰατρὸς οὐχ οὕτως
ἐρεῖ τὸ μέλλον. ἀλλ' εἰ πάντα γίγνοιτο δεόντως, ἑβδομαῖον, εἰ οὕτως ἔτυχε, λυθήσεσθαι τὸ νόσημα. προσγενομένου
δέ τινος ἁμαρτήματος. εἰ μὲν μικρὸν εἴη τοῦτο δύνασθαι μεταπεσεῖν τὴν λύσιν ἐκ τῆς ἑβδόμης εἰς τὴν ἐνάτην.
εἰ δὲ μεῖζον, εἰς τὴν ἑνδεκάτην. εἰ δὲ πολὺ μεῖζον, εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην. εἰ δ' ἢ πάνυ σφόδρα μέγα, κίνδυνον
ἀκολουθήσειν ἀντὶ σωτηρίας ἀσφαλοῦς. προσέχει γὰρ ὁ ἰατρὸς ἀεὶ τοῖς δυσὶ τούτοις ὥσπερ ἀντιπάλοις τῷ τε
νοσήματι καὶ τῇ φύσει. καὶ πρῶτον μὲν τοῦ σωθήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον ἢ ἀπολεῖσθαι τὴν πρόγνωσιν ἐκ τοῦ διαγνῶ-
ναι τὸ ἰσχυρότερον, ἔπειτα δὲ καὶ τῆς προθεσμίας ἐκ τοῦ πόσῳ θάτερον ἰσχυρότερον ἐστὶν ποιεῖται. καὶ οὐ χρὴ
θαυμάζειν εἰ κατασκεψάμενος ἑκατέρου τὴν ῥώμην, ἐξευρήσεις τὸ νικῆσον. ὁρῶμεν γὰρ οὐκ ὀλίγους τῶν γυμνα-
στικῶν ἐκ τῶν πρώτων κινήσεων, ἣν κινοῦνται πρὸς ἀλλήλους οἱ παλαισταὶ προλέγοντας τὸν νικήσοντα. καὶ πολ-
λάκις γε σὺν τῇ νίκῃ, καὶ ὅτι ταχέως ὑποχείριον ἕξει τὸν ἀνταγωνιστὴν, κωλύεσθαι πρὸς αὐτῶν τὰς συνήθεις ἑ-
κάστῳ πράξεις. εἴ τε γὰρ ὀδύνη κεφαλῆς, ἢ ἄλλου τινὸς εἴη μέρους, οὕτω σμικρά τις ἐστὶν ὡς μή πω τὸν ἄνθρωπον
ἀναγκάζεσθαι κλινήρη γενέσθαι. ἀλλὰ καὶ εἴ τε βάρος, ἤτοι καθ' ὑποχόνδριον, ἢ κεφαλὴν, ἢ ἄλλο τι μέρος, ἢ
σπλάγχνον, οὐδὲ τοῦθ' ἱκανὸν ἀποστῆσαι τῶν συνήθων, ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ὄγκος τοῦ σώματος, ἢ ἰσχνότης, ἢ ἄχροια,

καὶ πρὸς τὰς κινήσεις ὄκνος, ἢ ὑπνώδης διάθεσις, ἢ ἀγρυπνία τῶν κατὰ τὰς τοῦ βίου πράξεις ἐνεργειῶν ἀπά-
γειν οὐχ ἱκανή. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἀνορεξία τις, ἢ ὄρεξις ἐπιτεταμένη σιτίων. ἄμφω γὰρ γίγνεται τοῦ σώματος
οὐκ ἀκριβῶς ὑγιαίνοντος. ὥσπερ γε καὶ ἄδιψοι παρὰ λόγον ἢ διψώδεις, ἢ δακνομένου τὸν στόμαχον, ἢ τὴν κοι-
λίαν ἢ κοπώδεις ἑαυτῶν αἰσθάνεσθαι. τοιοῦτος γάρ τις ὁ τύπος ἐστὶ τῶν συμβαινόντων τοῖς ὑποφερομένοις εἰς νό-
σον. ἡ δ᾽ ἐπανόρθωσις τῶν ἐργαζομένων αὐτὰ διαθέσεων, συνελόντι μὲν εἰπεῖν, διὰ τῶν ἐναντίων, ὡς ἔμπρο-
σθεν δέδεικται. κατὰ μέρος δ᾽ ἐπιόντι, τὸ μὲν περιττὸν ἅπαν ἐκκενοῦν προσήκει, διορισάμενον ὅπως ἐστὶ περιτ-
τόν. εἴτε ὡς ποσόν, εἴτε ὡς ποιόν. εἴτε ὡς ἄμφω. τὸ δ᾽ ἐπανελθεῖν δυνάμενον εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀλλοιοῦν διὰ τῶν ἐ-
ναντίων. τὸ μὲν παχὺ καὶ γλίσχρον, λεπτύνοντα. τὸ δὲ λεπτὸν, παχύνοντα. κοινῇ δ᾽ ἄμφω πέττοντα. τὰς δ᾽ ἐμφρά-
ξεις, διαῤῥύπτοντα. τὰ δ᾽ ὅλῳ τῷ γένει παρὰ φύσιν, οἷά τε τὰ δηλητήρια, καὶ οἱ ἰοὶ τῶν ἰοβόλων ζώων, ἀλλοιοῦν-
10 τα καὶ κενοῦντα. τὰς μὲν ἀλλοιώσεις διὰ τῶν ἐναντίων, ἤτοι καθ᾽ ὅλην τὴν οὐσίαν, ἢ κατὰ ποιότητα μίαν ἢ δύο
ποιουμένους. ἐκκενοῦντα δὲ διὰ τῶν ἑλκτικῶν δυνάμεων. οἵων δ᾽ ἄν τις ταῦτα ποιήσειε βοηθημάτων, ἐξ αὐτῶν
τῶν διαθέσεων ληπτέον. εἰ μὲν γὰρ πάντες ὁμοίως αὐξηθεῖεν χυμοί, διὰ φλεβοτομίας μὲν ἡ κυριωτάτη καὶ
μεγίστη κένωσις. ἐξῆς δὲ διὰ τρίψεως καὶ γυμνασίων καὶ λουτρῶν καὶ ἀσιτίας. οὕτω δὲ χρὴ κενοῦν καὶ εἰ τὸ αἷμα
πλεονάσει μόνον. εἰ δ᾽ ὁ τῆς ξανθῆς, ἢ μελαίνης χολῆς χυμός, ἤ τις ὑδατώδης ὀῤῥὸς χυμοῦ, διὰ κενώσεως μέν, ἀλ-
λ᾽ οὐχ ὁμοίως. τὰ μὲν γὰρ ἐν ταῖς πρώταις φλεψὶ περιττώματα τοῖς ὑπηλάτοις ἐκκαθαίρειν. τὰ δ᾽ ἐν ταῖς
ἄλλαις δι᾽ οὔρων μὲν τὰ ὑδατώδη καὶ λεπτά. διὰ καθάρσεως δὲ τὰ χολώδη. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ τὰ λεπτὰ τοῖς ὑπη-
λάτοις ἐκκενοῦν. τὰ δὲ καθ᾽ ὅλην τὴν ἕξιν, ὅσα μὲν λεπτὰ δι᾽ ἱδρώτων τε καὶ φαρμάκων, ὁπόσα τῷ δέρματι προ-
σφερόμενα ξηραίνειν πέφυκε. ὅσα δὲ χολώδη. καθάρσει μὲν πρῶτον. ἑξῆς δὲ τῇ τοῦ δέρματος κενώσει. εἰ δ᾽ ὁ τοῦ
φλέγματος πλεονάζοι χυμός. εἰ μὲν ἁλμυρὸν εἴη καθαίρειν. ὀξὺ δὲ γινόμενον ἀλλοιοῦν πειρᾶσθαι συντελοῦντα
20 τῇ φύσει πρὸς τὴν πέψιν αὐτοῦ. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἔτι τὸ γλυκὺ πέττεται ῥᾳδίως. ἄγει δὲ εἰς πέψιν ἡσυχία τε
καὶ θάλψις μετρία, καὶ σιτίων εὐχύμων ὀλίγων ἐδωδή, καὶ οἴνου πόσις θερμαίνοντος ὀλίγου. ὀλίγην δὲ θερμό-
τητα, ἥ τε σύμμετρος τρίψις ἐργάζεσθαι δύναται, καὶ αἱ τῶν θερμῶν ὑδάτων σύμμετροι χρήσεις, ἐδέσμα-
τά τε καὶ φάρμακα τὰ μετρίως θερμαίνοντα. διαῤῥύπτει δὲ τὰς ἐμφράξεις, ὅσα λεπτύνειν πέφυκεν ἐδέσμα-
τα καὶ πόματα καὶ φάρμακα. τὰς δ᾽ ὕλας τούτων ὅπως εὑρίσκειν τε καὶ κρίνειν προσήκει, διὰ μιᾶς ἐξηγησό-
μεθα πραγματείας, ἣν περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ὑπογράφομεν. εἴρηται δὲ κἀν τῷ πε-
ρὶ τῆς λεπτυνούσης διαίτης γράμματι. καιρὸς οὖν ἤδη μετιέναι τῷ λόγῳ πρὸς τοὺς ἐκ τῶν νοσημάτων ἀναλαμ-
βάνοντας, ἐφ᾽ ὧν οὔτ᾽ αἴτιον οὐδὲν ἐστὶ παρὰ φύσιν, οὔτε διάθεσις. ἰσχνότης δὲ μόνη μετὰ δυνάμεως ἀσθενοῦς.
διὰ ταῦτά τοι καὶ ἡ εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἀναγωγὴ τῶν οὕτω διακειμένων, ἀνάθρεψίς τε καὶ ῥῶσις ἐστὶν ἐκ κινήσεών
τε καὶ τροφῶν συμμέτρων γιγνομένη. τὰς δ᾽ ὕλας κἀνταῦθα δι᾽ ὧν αἱ κινήσεις τε καὶ θρέψεις ἔσονται διὰ τῆς
30 ὑγιεινῆς ἐδήλωσα πραγματείας. ἀλλ᾽ ὑπὲρ τοῦ μηδὲν λείπειν τῷ παρόντι λόγῳ, λεχθήσεται καὶ νῦν ἡ μέθοδος
ἁπάσης τῆς ὑγιεινῆς πραγματείας, οὐ μόνον τῆς ἀναληπτικῆς λεγομένης. καὶ πρῶτον γε ὁποῖον τὸ γένος αὐ-
τῶν ἐστί. ἆρά γε τῶν παρόντων φυλακτικόν, ἢ τούτῳ μόνῳ διαφέρει τοῦ θεραπευτικοῦ, τῷ κατὰ μικρὰ ποιεῖσθαι
τὴν ἐπανόρθωσιν. οὐ γὰρ δὴ διαφυλάττοντί γε τῷ σώματι τὴν ἔμπροσθεν ἕξιν ἐπιστατούσης ἐδέησε τέχνης. ἀλλ᾽
αὐτὸ τοῦτ᾽ ἐστὶν αἰτία τοῦ δεῖσθαι τῆς προνοησομένης ἐπιστήμης, ὅτι διαφθείρεταί τε καὶ οὐ διαμένει τοιοῦτον οἷον
ἔμπροσθεν ἦν. εἰ μὲν δὴ τοῦτο μόνον αὐτῷ τὸ κενοῦσθαί τε καὶ διαφορεῖσθαι συμπίπτοι, τροφὴ καὶ ποτὸν ἀναπλη-
ρώσουσι τὸ λεῖπον. εἰ δ᾽ ἤτοι πλῆθος ὑποτρέφοιτο χυμῶν, ἢ περιττώματα μοχθηρὰ γυμνασίων αὐτῶν δεήσει,
σκοπὸν ἐχόντων καὶ ἐκκενοῦν μὲν καὶ καθαίρειν τὸν χυμόν, καὶ πέττειν τὰ περιττώματα, πρὸς τῷ καὶ διαφυ-
λάττεσθαι τὰς αἰτίας ἁπάσας, ὅσαι τὴν ὑγείαν αὐτὴν διαφθεῖραι δυνήσονται. ψύξιν. ἔγκαυσιν, κόπον. ἀπεψίαν
μέθην. ἀγρυπνίαν. λύπας. ὀργάς. θυμόν. ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα. οὐ γὰρ ἔτι δεῖ καθ᾽ ἕκαστον ὑπεξιέναι τῷ λόγῳ τῆς
40 ὑποθέσεως, ἣν ὑπεθέμεθα πεπληρωμένης ἤδη. πρόκειται γὰρ οὐ κατὰ διέξοδον ὑπὲρ ἁπάντων τῶν μορίων
τῆς ἰατρικῆς διελθεῖν, ἀλλὰ δεῖξαι πῶς ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ τέλος ἐννοίας ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὕτω καὶ
ταύτης ἡ σύστασις γίγνεται. καὶ τοίνυν ἐπειδὴ γέγονεν ἤδη τοῦτο, διὰ κεφαλαίων ἀναλάβωμεν ἅπαντα τῆς ἰα-
τρικῆς τὸν λόγον, εὐθὺς καὶ τὴν ἀναλογίαν ἐπιδεικνύντες, ἣν ἔχει πρὸς τὰς ἄλλας τέχνας, ὅσαι ποιητικαί.
ἔστιν οὖν ἡ ἰατρική, μία τῶν ποιητικῶν, οὐ μὴν ἁπλῶς οὕτως ὡς ἡ οἰκοδομική τε καὶ τεκτονικὴ καὶ ὑφαντική.
ἀλλ᾽ ὡς ἥ τε τῆς πεπονθυίας οἰκίας ἐπανορθωτική, καὶ τῶν ἐῤῥωγότων ἱματίων ἀκεστική. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐτῶν ἡ σύ-
στασις ἐδείχθη διττή, ποτὲ μὲν ἑαυτοῦ γεννῶντος τοῦ τεχνίτου τὸ παράδειγμα. ποτὲ δ᾽ ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος θεωρου-
μένου, τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐκ τοῦ δευτέρου γένους ἐπεδείξαμεν. οὐ γὰρ ἑαυτῆς διαπλάττει τὸ παράδειγμα.
θεασαμένη δὲ δι᾽ ἀνατομῆς ὅλον ἀκριβῶς αὐτὸ πειρᾶται τὸ διαφθειρόμενον ἐπανορθοῦν. διήνεγκε δ᾽ ἐν τούτῳ
τῶν προειρημένων τεχνῶν, ὅτι τὰ πλεῖστα τῆς φύσεως ἐργαζομένης ὑπηρετεῖ. τὴν θεωρίαν μέντοι
50 πᾶσαν ἐξ ἧς ὁρμώμενος ὁ ἰατρὸς ἐπανορθωτικός τε καὶ ὑπηρετικός ἐστιν ἀνάλογον ἐκτή-
σατο ταῖς ἄλλαις τέχναις ταῖς ποιητικαῖς. καὶ γὰρ τῶν ὁμοιομερῶν
ἔγνωκε τὴν οὐσίαν, καὶ τῶν ὀργανικῶν τὸν τρόπον τῆς γε-
νέσεως. ἔτι τε τῶν παθῶν τὴν εὕρεσιν ὁμοίως ἐ-
ποιήσατο, καὶ τοὺς καθ᾽ ἕκαστον αὐ-
τῶν σκοποὺς τῆς ἰά-
σεως.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

πειδὴ τὸ στοιχεῖον ἐλάχιστόν ἐστι μόριον, οὗπερ ἂν ᾖ στοιχεῖον, ἐλάχιστον δὲ οὐ ταὐ-
τὸν αἰσθήσει τε φαίνεται καὶ ὄντως ἐστὶ, πολλὰ γὰρ ὑπὸ σμικρότητος, ἐκφεύ-
γει τὴν αἴσθησιν, εὔδηλον ὡς οὐκ ἂν εἴη τῆς φύσει τε καὶ ὄντως ἑκάστου πράγμα-
τος στοιχείων, ἡ αἴσθησις κριτήριον. εἰ γοῦν ἐθελήσεις ἰὸν καὶ καδμίαν καὶ λιθάργυρον
καὶ μίσυ, θρίψας ἀκριβῶς ὁμοῦ πάντα, καὶ χνοώδη ποιήσας, ἐπιτρέπειν αἰσθήσει
τὴν διάγνωσιν, ἓν εἶναί σοι τὰ πάντα δόξει. καὶ ἂν εἰ μὴ τέτταρα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ
10 πολλῷ πλείω κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναμίξεις ἀλλήλοις, ἓν εἶναί σοι καὶ ταῦ-
τα φανεῖται πάντα, καίτοι γε οὐχ ἓν ὄντα. ταῦτ' ἄρα καὶ Ἱπποκράτης ἐπισκεπτόμενος ἀνθρώπου φύ-
σεως στοιχεῖα, τῶν μὲν ὡς πρὸς τὴν αἴσθησιν ἁπλουστάτων τε καὶ πρώτων, καταφρονεῖ. τὰ δὲ ὄντως τε καὶ
φύσει ζητεῖ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἡ χρεία τούτων εἰς τὰς ἰάσεις, οὐδὲν ἧττον ἐστὶ τῶν πρὸς τὴν αἴσθησιν, ὡς ἐν ἑτέ-
ροις ἐπιδέδεικται. καὶ φαίνεσθαι μὲν στοιχείοις τοῖς αἰσθητοῖς τούτοις συγχωρήσειεν ἄν τις, εἶναι δὲ οὐ συγ-
χωρήσειεν. οὐ γὰρ δὴ τὸ φαινόμενον ἁπλούστατόν τε καὶ πρῶτον μόριον, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν φύσιν ὑπάρχον
τοιοῦτον, στοιχεῖον ὄντως ἐστίν. ὡς εἴ γε τὸ φαινόμενον ἐλάχιστόν τε καὶ πρῶτον μόριον ἑκάστου, τοῦτο φήσομεν
εἶναι τὸ φύσει στοιχεῖον, ἄλλα μὲν Ἀργείοις καὶ Λυγκεῖ, καὶ εἴ τις ἕτερος ἄνθρωπος, ἢ ζῶον ἄλλο ὀξυωπέ-
στατόν ἐστιν, ἄλλα δὲ ἡμῶν ἑκάστῳ φανεῖται τὰ στοιχεῖα. μὴ τοίνυν οὕτως, ἀλλὰ τὰ πρῶτά τε καὶ ἁπλούστα-
τα τῇ φύσει καὶ μηκέτ' εἰς ἄλλα διαλυθῆναι δυνάμενα ζητῶμεν, εἰ μέλλοιμεν ἢ ἀνθρώπου φύσεως, ἢ
20 τινὸς ἄλλου τῶν ὄντων ἐπιστήμην ἀκριβῆ λήψεσθαι. τίς οὖν ἐστι τῆς τούτων εὑρέσεως ἡ μέθοδος; ἐμοὶ μὲν
οὐκ ἄλλη τις, ἢ ἣν Ἱπποκράτης εἰσηγήσατο, δοκεῖ. χρὴ γὰρ διελέσθαι. πρῶτον μὲν, εἰ ἕν τι τὴν ἰδέαν ἐστὶ
τὸ στοιχεῖον, ἢ πολλὰ καὶ ποικίλα, καὶ ἀνόμοια. δεύτερον δὲ, εἰ πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ ἀνόμοια, πόσα τε
καὶ τίνα, καὶ ὁποῖα ταῦτα ἐστί; καὶ ὅπως ἔχοντα τῆς πρὸς ἄλληλα κοινωνίας. ὅτι μὲν οὖν οὐχ ἓν ἐστὶ τὸ
πρῶτον στοιχεῖον, ἐξ οὗ τό, τε ἡμέτερον σῶμα, καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων γέγονεν, ἐκ τῶνδε δείκνυσιν ὁ
Ἱπποκράτης. αὐτὴν γὰρ ἄμεινον εἶναι δοκεῖ παραθεμένον αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν, οὕτως ἐξηγήσασθαι.

Ἐγὼ δέ φημι, εἰ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτε ἂν ἤλγεεν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν ὑφ' ὅτου ἀλγήσειεν ἓν ἐών. Κάλλιστά μοι
φαίνεται καὶ διὰ βραχυτάτης λέξεως ἅμα, τὸ ἐπικαιρότατον αὐτοῦ τῆς ἀποδείξεως εἰπεῖν, ὑπὲρ τοῦ μὴ
δύνασθαι τὸ στοιχεῖον ἓν εἶναι τὴν ἰδέαν τε καὶ δύναμιν. ὅτι μὲν γὰρ ἓν τῷ ἀριθμῷ λέγειν εἶναι τὸ ὂν, ἐσχάτης ἀπο-
νοίας ἐστὶ, καὶ ὄντως ἀνθρώπου μηδενὸς τῶν ἐναργῶν πεφροντικότος, ἄντικρυς δῆλον. ἰδέᾳ δὲ καὶ δυνάμει,
30 δύναιτ' ἄν τις ἓν εἶναι λέγειν τὰ πάντα, καθάπερ οἱ περί τε Ἐπίκουρόν τε καὶ Δημόκριτον τὰς ἀτόμους. ἐκ
τούτων δέ εἰσιν αὐτοῖς χορού, καὶ οἱ ἐλάχιστα καὶ ἄναρμα καὶ ἀμερῆ τιθέμενοι στοιχεῖα. πρὸς τοὺς τοιού-
τους οὖν ἅπαντας ὁ Ἱπποκράτης κοινὴν ἀντιλογίαν ποιούμενος, ἀποδείκνυσιν, οὐχ ἓν εἶναι τὴν ἰδέαν τε
καὶ τὴν δύναμιν τὸ στοιχεῖον, οὐδὲ μνημονεύσας ἐκείνων, οἳ καὶ τῷ ἀριθμῷ τὸ ὂν ἓν εἶναι φασίν, ὡς ἐμπλή-
κτων τελέως. ἴδωμεν οὖν εἰ ὀρθῶς συνελογίσατο, καὶ δεόντως ἀντεῖπε, τοῖς ἓν εἶναι τῇ φύσει τὸ στοιχεῖ-
ον ὑποτιθεμένοις, εἴτ' οὖν ἄτομον, εἴτε ἄναρμον, εἴτ' ἐλάχιστον, εἴτ' ἀμέριστον αὐτὸ προσαγορεύειν ἐθέ-
λουσιν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἔτι δεηθησόμεθα τῆς κατὰ μέρος ἐν αὐτοῖς διαφορᾶς, ἂν τὸ καθόλου τε καὶ κοινὸν ἁπα-
σῶν τῶν αἱρέσεων αὐτῶν ἀνέλωμεν. ὑπόκειται γὰρ ἅπασι τούτοις, ἄποιον εἶναι τὸ πρῶτον στοιχεῖον, μή-
τε λευκότητα σύμφυτον ἔχον, ἢ μελανότητα, ἢ ὅλως ἡντιναοῦν χροιάν, οὔτε γλυκύτητα, ἢ πικρότη-
τα, ἢ θερμότητα, ἢ ψυχρότητα, οὐθ' ὅλως ἡντιναοῦν ἑτέραν ποιότητα. νόμῳ γὰρ χροιή. νόμῳ πικρόν.
40 νόμῳ γλυκύ. ἐτεῇ δ' ἄτομον καὶ κενὸν ὁ Δημόκριτος φησὶν ἐκ τῆς συνόδου τῶν ἀτόμων γίνεσθαι νομίζων
ἁπάσας τὰς αἰσθητὰς ποιότητας, ὡς πρὸς ἡμᾶς τοὺς αἰσθανομένους αὐτῶν. φύσει δὲ οὐδὲν εἶναι
λευκὸν, ἢ μέλαν, ἢ ξανθὸν, ἢ ἐρυθρὸν, ἢ πικρὸν, ἢ γλυκύ. τὸ γὰρ δὴ νόμῳ, ταὐτὸ βούλεται τῷ οἷον νομι-
στί, καὶ πρὸς ἡμᾶς, οὐ κατ' αὐτὴν τῶν πραγμάτων τὴν φύσιν. ὅπερ δ' αὖ πάλιν ἐτεῇ καλεῖ παρὰ τὸ ἐτε-
όν, ὅπερ ἀληθὲς δηλοῖ, ποιήσας τοὔνομα. καὶ εἴη ἂν ὁ σύμπας αὐτοῦ νοῦς τοῦ λόγου τοιόσδε. νομίζεται
μέν τι παρὰ τοῖς ἀνθρώποις λευκόν τι εἶναι καὶ μέλαν. καὶ γλυκὺ, καὶ πικρὸν, κατὰ δὲ τὴν ἀλήθειαν, ἓν
καὶ μηδὲν ἐστὶ τὰ πάντα. καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτ' εἴρηκεν αὐτὸς, ἓν μὲν τὰς ἀτόμους ὀνομάζων, μηδὲν δὲ τὸ κε-
νόν. αἱ μὲν οὖν ἄτομοι σύμπασαι σώματα οὖσαι σμικρὰ, χωρὶς ποιοτήτων εἰσί. τὸ δὲ κενὸν χώρα τίς, ἐν
ᾗ φερόμενα ταυτὶ τὰ σώματα ἄνω τε καὶ κάτω σύμπαντα διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος, ἢ περιπλέκεταί
πως ἀλλήλοις, ἢ προσκρούει καὶ ἀποπάλλεται. καὶ διακρίνει δὲ, καὶ συγκρίνει πάλιν εἰς ἄλληλα κατὰ
50 τὰς τοιαύτας ὁμιλίας. κἀκ τούτου, τά τε ἄλλα συγκρίματα πάντα ποιεῖ, καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα, καὶ
τὰ παθήματα αὐτῶν, καὶ τὰς αἰσθήσεις. ἀπαθῆ δ' ὑποτίθενται τὰ σώματα εἶναι τὰ πρῶτα, τινὲς
μὲν αὐτῶν ὑπὸ σκληρότητος ἄθραυστα, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον, ἔνιοι δὲ ὑπὸ σμικρότητος ἀ-
διαίρετα, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Λεύκιππον, ἀλλ' οὐδ' ἀλλοιοῦσθαι κατά τι δυνάμενα, ταύτας δὴ τὰς ἀλ-
λοιώσεις ἃς ἅπαντες ἄνθρωποι πεπιστεύκασιν εἶναι, διδαχθέντες ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων, οἷον, οὔτε θερμαί-
νεσθαί τι φασὶν ἐκείνων, οὔτε ψύχεσθαι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὔθ' ὑγραίνεσθαι, οὔτε ξηραίνεσθαι. πο-
λὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἔτι μήτε μελαίνεσθαι, μήτε λευκαίνεσθαι, μήτ' ἄλλην τινὰ ὅλως ἐπιδέχεσθαι ποιότητα

κατὰ μηδεμίαν μεταβολήν. Εὐλόγως οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἀντιλέγων αὐτοῖς φησὶ, μηδέποτ' ἂν ἀλγεῖν τὸν
ἄνθρωπον, εἰ τοιαύτη τις ἦν ἡ φύσις αὐτοῦ. Τὸ γὰρ ἀλγῆσον, χρὴ δήπου δύο ταῦτ' ἔχειν ἐξ ἀνάγκης, ἀλ
λοιωτόν τε καὶ αἰσθητὸν ὑπάρχειν. εἴτε γὰρ μηδέποτε μηδεμίαν ἀλλοίωσιν ἐπιδέχοιτο, φυλάξει δηλονότι ἣν
πρὸς ἣν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν, οὐ φυλάττει δέ γε τὸ ἀλγοῦν, εἴτε μεταβάλλει καθάπερ οἱ λίθοι τε καὶ
τὰ ξύλα θερμαινόμενά τε καὶ ψυχόμενα, καὶ διαιρούμενα, μὴ παρείη δ' αὐτοῖς τις αἴσθησις σύμφυτος, οὐκ
αἰσθήσεται τῆς ἀμφ' αὐτὸ γενομένης διαθέσεως, ὥσπερ οὐδὲ οἱ λίθοι. καὶ μὴν ἀμφοῖν ἀπολείπεται τὰ
τούτων στοιχεῖα, μήτ' ἀλλοιοῦσθαι, μήτ' αἰσθάνεσθαι πεφυκυίας ἀτόμου μηδεμιᾶς. εἴπερ οὖν ἐξ ἀτόμων
τινῶν ἦμεν, ἤ τινος τοιαύτης ἄλλης φύσεως μονοειδοῦς, οὐκ ἂν ἠλγοῦμεν. ἀλγοῦμεν δέ γε, δῆλον ὡς οὐκ
ἐσμὲν ἐξ ἁπλῆς τινος καὶ μονοειδοῦς οὐσίας. τὸ μὲν δὴ κεφάλαιον τοῦ λόγου, τοῦτο, πρόδηλον ὑπάρχον ἅ
10 πασι τοῖς ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γεγυμνασμένοις, οὕτω πως περαίνει τὸ προκείμενον. ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ
μὴ γεγυμνάσθαι τὸν λογισμὸν οἱ τὰ τοιαῦτα εἰσηγούμενοι στοιχεῖα, καὶ ἄλλως εἰσὶ φιλόνεικοι, μέγιστον
εἶναι νομίζοντες κακὸν τὸ, μετατίθεσθαι πρὸς τὰ βελτίω, πειρατέον αὐτοῖς ἐκθέσθαι τὸν καθόλου τοῦτον
λόγον, ἐπὶ παραδειγμάτων τινῶν κατὰ μέρος. εἰ γάρ τις τῇ λεπτοτάτῃ βελόνῃ τρώσειε τὸ δέρμα,
πάντως μὲν ἀλγήσει τὸ ζῶον. ἅψεται δὲ ἤτοι μιᾶς, ἢ δυοῖν, ἢ καὶ πλειόνων ἀτόμων ἡ βελόνη. πρῶτον
οὖν ὑποκείσθω ψαύειν αὐτὴν μιᾶς. ἀλλ' ἑκάστη τῶν ἀτόμων ἄτρωτός τε ἦν καὶ ἀναίσθητος. οὔκουν οὔτε πείσεταί
τι πρὸς τῆς βελόνης, οὔτ' εἴπερ ἔπαθεν, ᾔσθετ' ἂν τοῦ παθήματος. εἰ μὲν γὰρ ἐκ δυοῖν τούτων γίνεται τὸ ἀλ
γεῖν, ἔκ τε τοῦ πάσχειν τὸ παθητὸν, κἀκ τοῦ, τοῦ παθήματος αἰσθάνεσθαι, μέτεστι δ' οὐδ' ἑτέρου τούτων
ταῖς ἀτόμοις, οὐκ ἀλγήσει τὸ ζῶον, ὅταν ἡ βελόνη ψαύσῃ μιᾶς ἀτόμου. μὴ τοίνυν μιᾶς, ἀλλὰ δυοῖν ψαυέ
τω. καὶ μὴν ὅπερ ἐπὶ τῆς μιᾶς ἀρτίως, τοῦτ' ἐπ' ἀμφοῖν ἐγχωρήσει λέγειν νῦν. εἰ γὰρ μηδ' ἑτέρα τῶν ἀτόμων
20 μήτ' ἐτρώθη πρὸς τῆς βελόνης, μήτ' εἴπερ ἐτρώθη, τῆς τρώσεως αἰσθάνεσθαι φύσιν εἶχεν, ἀναίσθητός τε ἅ
μα, καὶ ἀνώδυνος ὁ τρωθεὶς ἔσται. ὥσπερ γὰρ οὐδὲν πλέον ἐκ τοῦ δυοῖν προσπεσεῖν ὀστοῖς, ἢ χόνδροις, ἢ θρι
ξὶ τὴν βελόνην, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀναισθήτων μορίων, ὁμοίως γὰρ αἱ δύο τρίχες ἀναίσθητοι εἰσὶ τῇ μιᾷ, κα
τὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, οὐδ' εἰ δυοῖν ἀτόμοιν ἐφάψαιτο, πλέον οὐδὲν εἰς αἴσθησιν, εἰ μηδ' ἑτέρα τῶν ἀτόμων
ἐστὶν αἰσθητική. καὶ μὲν δὴ κἂν εἰ τριῶν, ἢ τεττάρων ἅψαιτο κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. ὥσπερ ἐπί τε ψηφί
δων καὶ λίθων καὶ τριχῶν, οὕτω κἀνταῦθα πλέον οὐδὲν, οὔτ' εἰς παθήματος οὔτ' εἰς αἰσθήσεως γένεσιν. οὐ
δὲν γὰρ οὔτ' ἐκ τῶν ἀπαθῶν οὔτ' ἐκ τῶν ἀναισθήτων συντιθέμενον, αἰσθητικὸν ἢ παθητικὸν γίνεται. θαυ
μαστὸν γὰρ ἂν ἦν, εἰ μηδενὸς αὐτοῦ τῶν μορίων μήτε πάσχοντος, μήτ' αἰσθανομένου, τὸ ὅλον αἰσθανόμε
νόν τε καὶ πάσχον ἐγίνετο. Δυοῖν γὰρ ὄντων ὀργάνων, πρὸς τὰς τῶν τοιούτων ἀξιωμάτων εὑρέσεις, ἐμ
πειρίας καὶ λόγου, κατ' οὐδέτερον αὐτῶν εὑρεθήσεταί ποτε σύνθετον ἐξ ἀναισθήτων τε ἅμα καὶ ἀπα
30 θῶν, αἰσθητικὸν καὶ παθητικόν. ἀλλ' εἴτε ἀδάμαντας πολλοὺς ἢ καὶ ὅτι βούλει τῶν δυσπαθεστάτων ἀθροί
σας τιτρώσκειν ἐπιχειρήσεις, οὔτε τρωθήσεταί ποτε τὸ ἐξ αὐτῶν σύνθετον, οὔτ' αἰσθήσεται. διὰ μὲν δὴ
τῆς πείρας, οὐδὲν εὑρηταί ποτε τοιοῦτον ἐκ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος. ὅτι δ' οὐδ' ὁ λόγος αὐτὸ προσίεται,
μικρὸν ἔμπροσθεν ἐξετέθη. τῆς γοῦν ἀλγούσης σαρκὸς, ἐν τῷ τιτρώσκεσθαι, τὸ μηδὲν τῶν ἐλαχίστων αὐτῆς
μορίων, μήτε ἀλγεῖν, μήτε τιτρώσκεσθαι, πῶς οὐ θαυμαστόν; ἤ τις τοῦτο προσίεται λογισμός; ἐγὼ μὲν γὰρ
φημὶ, κἂν, εἰ πάσαις ταῖς ἀτόμοις ἦν αἴσθησις σύμφυτος, ἄτρωτοι δὲ τελέως καὶ ἀπαθεῖς ἦσαν ἐκ τοῦ
περιπλέκεσθαι μόνον, ἀλλήλαις ἐργαζόμεναι τὴν σάρκα, πλέον ἂν οὐδ' οὕτως γενέσθαι, καθιεμένης τῆς
βελόνης. ὥσπερ γὰρ εἰ τοὺς δύο δακτύλους περιπλέξειας ἀλλήλοις, καί τοι γ' αἰσθητικοὺς ὄντας, οὐ
δεὶς ἕπεται πόνος ἐκ τοῦ πάλιν ἀφίστασθαί τε καὶ διαλύεσθαι, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, οὐδὲ εἰ διΐ
στησι τε καὶ διαλύει τὰς ἀτόμους ἀπ' ἀλλήλων ἡ βελόνη, τιτρώσκει δὲ οὐδὲ μίαν, οὐδαμῶς ἀλγήσει τὸ
40 ζῶον, ἢ δειξάτωσαν ἐκ τοῦ περιπλέκεσθαί τε καὶ πάλιν ἀφίστασθαι τῶν αἰσθητικῶν ὁτιοῦν σωμά
των, ἀκολουθοῦσαν ὀδύνην. ἀλλ' οὔτ' ἐπὶ τῶν φαινομένων ἔχουσι δεῖξαι, καὶ τῷ λόγῳ σκοπουμένοις, παν
τὸς μᾶλλον ἀδύνατον φαίνεται, καὶ μὴν εἰ καὶ τὴν αἴσθησιν ἡμῶν συγχωρησάντων ταῖς ἀτόμοις, ὁ χω
ρισμὸς ἀνώδυνος εὑρίσκεται, καὶ λόγῳ καὶ πείρᾳ σκοπουμένοις, εἴπου γέ τοι πρὸς τούτῳ, καὶ τὸ μηδ'
αἰσθάνεσθαι λάβοιεν, ὀδυνᾶσθαι δυνήσονται; τὸ μὲν γὰρ ὀδυνᾶσθαι καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται, δυοῖν τούτοιν ἐξ
ἀνάγκης δεῖται συνιόντων ἀλλήλοις, ἀλλοιώσεώς τε ἅμα καὶ αἰσθήσεως, ἔχουσι δ' οὐδέτερον αὐτῶν αἱ ἄτομοι,
δεόντως οὖν εἰ καὶ θάτερον αὐταῖς ὑπάρχειν ὑπόθοιο, μένουσιν ἔτ' ἀνώδυνοι. καὶ γὰρ εἰ ἀπαθεῖς μὲν, αἰσθητι
κὰς δ' εἶναι συγχωρήσειας, οὐκ ἀλγήσουσιν, ὅτι μηδὲ πείσονται, κἂν εἰ πάσχειν μὲν, ἀλλ' ἀναισθήτους ὑ
πάρχειν, οὐκ ἀλγήσουσιν, ὅτι μηδ' αἰσθήσονται. χρὴ γὰρ ὡς εἴρηται καὶ πάσχειν, καὶ τοῦ πάθους αἰσθά
νεσθαι τὸ μέλλον ὀδυνήσεσθαι σῶμα. οὔκουν οὔτ' ἐξ ἀπαθῶν τε ἅμα καὶ ἀναισθήτων, ἐγχωρεῖ στοιχείων εἶναι τὸ
50 αἰσθητικὸν σῶμα. Οὐ μὴν οὐδ' ἐξ ἀπαθῶν τε ἅμα καὶ αἰσθανομένων. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτ' ἀλγήσει ποτὲ,
ὅτι μηδὲ πείσεται. δυνάμει μὲν γὰρ αἰσθητικὸν ἐστὶν, ἐνεργείᾳ δ' αἰσθανόμενον οὐδέποτε. καθάπερ καὶ τὸ
ἡμέτερον σῶμα, καί τοι φανερῶς ὑπάρχον αἰσθητικὸν, ὅμως οὐκ αἰσθάνεται, πρὶν παθεῖν ὑπό τινος.
ὥστ' ἐκ τούτου τοῦ λόγου σαφῶς, καὶ ἡ τῶν τὰς ὁμοιομερείας εἰσαγόντων δόξα καταβάλλεται. καὶ γὰρ εἰ αἰ
σθητικὰ τινὰ τῶν στοιχείων ἐστὶν αὐτοῖς ἀλλ' ἀπαθῆ τε πάντως, πῶς αἰσθήσεται τὸ αἰσθητικὸν σῶμα, ἔξω
τοῦ πάσχειν ἀεὶ καθεστηκός; Λοιπὸν οὖν, ἢ ἐξ αἰσθανομένων τε ἅμα καὶ πασχόντων, ἢ ἐκ πασχόντων
μὲν, ἀναισθήτων δὲ, τὸ αἰσθητικὸν εἶναι χρὴ σῶμα. ὁπότερον δὲ τούτων ἀληθές ἐστιν, αὖθις ὀψόμεθα. τὸ

δὲ μήτ'

δὲ μήτ᾽ ἐξ ἀναισθήτων τε ἅμα καὶ ἀπαθῶν, μήτ᾽ ἐξ αἰσθανομένων μὲν, ἀπαθῶν δὲ, δύνασθαί ποτε τῶν στοιχείων, τὸ αἰσθανόμενον γενέσθαι σῶμα δέδεικται σαφῶς. ἀλλὰ κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν αἱρέσεων ἐστὶ τὸ, ἐξ ἀπαθῶν, ὥστ᾽ οὐχ ἐν τῷ εἴδει τὸ στοιχεῖον, εἴπερ μηδ᾽ ἀπαθές. ὅτι δὲ τὸ ἐν ἀπαθὲς, ἡ ἀπόδειξις σύντομος. οὔτε γὰρ εἰς ὃ μεταστήσεται, οὔθ᾽ ὑφ᾽ ὅτου πείσεται, τὸ ἓν στοιχεῖον ἔχει. μεθιστάμενον γὰρ, εἰς ἕτερόν τι μεταστήσεται, καὶ πάσχον, ὑφ᾽ ἑτέρου τινὸς πείσεται. πῶς οὖν ἓν ἔτι φυλαχθήσεται; καλῶς οὖν ὁ Ἱπποκράτης συνελογίσατο, μὴ ἓν εἶναι, τὸ στοιχεῖον, εἰ μέλλει τι τῶν ὄντων ἀλγήσειν. οὐδὲν γὰρ ἂν φησιν ἦν ὑφ᾽ ὅτου ἀλγήσειεν, ἓν ἐόν. ὥστε πάντως μὲν ἑνὸς πλείω, τὰ στοιχεῖα. πόσος δέ τις ὁ σύμπας αὐτῶν ἀριθμός ἐστιν, ἔτ᾽ ἄδηλον. ἐφεξῆς δὲ τοῦτο ζητείσθω. καίτοι τάχ᾽ ἂν, ἴσως ἄμεινον εἴη περὶ τῶν ὑπολοίπων δυοῖν αἱρέσεων, ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα, πρότερον διελθεῖν, ὧν κοινὸν ἐστὶν, τὸ, ἐξ ἀλλοιουμένων τῶν πρώτων στοιχείων ὑπάρχειν ἅπαν τὸ ἀλγεῖν πεφυκὸς σῶμα. τέσσαρες μὲν γὰρ αἱ πᾶσαι δόξαι κατὰ τὴν διαίρεσιν εὑρίσκονται. πρώτη μὲν, ἡ ἐξ ἀναισθήτων τε ἅμα καὶ ἀπαθῶν. δευτέρα δὲ, ἡ ἐξ αἰσθητικῶν μὲν, ἀπαθῶν δὲ, ὧν κοινὸν ἦν ἀμφοῖν τὸ ἐξ ἀπαθῶν. καὶ τοῦτο δείξαντες ἀδύνατον, ἀμφοτέρων ἀπεχωρήσαμεν τῶν δοξῶν. λοιπαὶ δ᾽ ἦσαν δύο, μία μὲν, ἐξ αἰσθητικῶν τε ἅμα καὶ πασχόντων, τῶν πρώτων στοιχείων συνιστῶσα τὸ αἰσθανόμενον σῶμα. δευτέρα δὲ, ἡ οὐκ ἐξ αἰσθητικῶν μὲν, πασχόντων δέ. κοινὸν γὰρ καὶ ταύταις ἦν τὸ, ἐκ πασχόντων. ἴδωμεν οὖν εἰ καὶ αὐταῖς ἡ ἑτέρα τῶν αἱρέσεων ἐστὶν ἀδύνατος. ἢ τὸ μὲν δυνατὸν ἔχουσιν ὁμοίως. ὁποτέρα δ᾽ αὐτῶν οὐ δυνατὸν ἔχει μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰ ὄντως ἀληθής ἐστιν, ὑπολείπεται ζητεῖν. εὑρήσεις οὖν, εἰ προσέχεις τὸν νοῦν, ἀμφοτέρας ἐχούσας τὸ δυνατόν. εἰ μὲν γὰρ αὐτὰ τὰ μόρια δοκιμάζειν ἐθέλεις, καὶ σκοπεῖσθαι τῷ λόγῳ, πάντα ἐστὶν αἰσθητικὰ, καὶ παθητικὰ τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς σαρκὸς ἐλέγετο. εἰ δὲ τὰ πρῶτα στοιχεῖα σκοποίης, ἐνδέχεται τούτων ἀναισθήτων μὲν ὑποκειμένων, εἰς ἄλληλα δὲ τὸ δρᾶν καὶ πάσχειν ἐχόντων πολυειδῶς, ἐν πολλαῖς ταῖς κατὰ μέρος ἀλλοιώσεσι γενέσθαι τὸ αἰσθητικὸν σῶμα. πᾶσα γὰρ ἡ ἐκ πλειόνων σύνθεσις, ἂν μὲν οἷάπερ ἐστὶ τὰ συντιθέντα, τοιαῦτα φυλάττηται διὰ παντὸς, οὐδεμίαν ἔξωθεν ἐπικτήσεται νεωτέραν ἰδέαν, ἣ μὴ κἀν τοῖς συντιθεῖσιν ὑπῆρχεν. εἰ δ᾽ ἐξαλλάττοιτο καὶ μεταβάλλοιτο, καὶ πολυειδῶς ἀλλοιοῦτο τὰ συντιθέντα, δύναιτ᾽ ἂν ὑπάρξαι τι, τῷ συνθέτῳ κατὰ γένος ἕτερον, ὃ μὴ τοῖς πρώτοις αὐτοῦ στοιχείοις ὑπῆρχεν. ἴσως δὲ καὶ παραδείγματος ὑπὲρ σαφηνείας δεήσει, τῷ λόγῳ. φημὶ δὲ τὴν οἰκίαν ἐκ λίθων καὶ πλίνθων καὶ ξύλων καὶ κεράμων γεγονυῖαν, οὐδὲν ἐπικτήσασθαι κατὰ γένος ἕτερον, ὃ μὴ καὶ τοῖς συντιθεῖσιν αὐτὴν ὑπῆρχεν. σκληρότητα γοῦν ἐκείνων ἕκαστον εἶχε, καὶ βάρος, καὶ σχῆμα, καὶ χρῶμα, καὶ μέγεθος. ἃ καὶ τῷ δημιουργήματι πρόσεστιν. σκληρότης μὲν γὰρ καὶ χρῶμα καὶ βάρος, ἀκριβῶς ταὐτὰ τοῖς συντιθεῖσιν. οὐ γὰρ δὴ σκληρὰ μὲν ἐκεῖνα, μαλακὴ δ᾽ αὕτη, καὶ βαρέα μὲν ἐκεῖνα, κούφη δ᾽ αὕτη. καὶ λευκὰ μὲν ἐκεῖνα μέλαινα δ᾽ αὕτη. σχῆμα δὲ καὶ μέγεθος, ἔχει μὲν καὶ ἡ οἰκία, διότι καὶ τοῖς συντιθεῖσιν αὐτὴν ὑπῆρχεν. οὐ μὴν ἀκριβῶς γε ταὐτὸν, οὔτε μέγεθος, οὔτε σχῆμα τοῖς συντιθεῖσι, πρὸς τὸ ὅλον. ἀλλ᾽ οὐ τοῦτο ζητεῖται νῦν. εἰ μείζων ἡ οἰκία τῶν πλίνθων, ἢ προμήκης μὲν αὕτη, τετράγωνοι δ᾽ οὗτοι. ἀλλ᾽ εἰ διότι καὶ μεγέθους καὶ σχήματος αὐτῇ μέτεστιν, ὅτι καὶ τοῖς συντιθεῖσιν. ἐπεί τοι τίς οὐκ οἶδεν, ὡς ἡ διαγώνιος εὐθεῖα τὸ τετράγωνον χωρίον εἰς δύο τρίγωνα τέμνει, καὶ ὡς ἐξ ἐκείνων τῶν δύο τριγώνων συνιόντων, ἐναποτελεῖται τετράγωνον. ἀλλὰ καὶ τὸ τρίγωνον καὶ τὸ τετράγωνον, σχήματα. καὶ μὲν δὴ καὶ δύο ἡμικύκλια συντεθειμένα, τὸν ὅλον ἀπεργάζονται κύκλον. ὥστε ἐξ ἄλλων μὲν ἄλλο τι γενέσθαι, συγχωρήσομεν, οὐ μὴν ἀνομοιογενοῦς. καὶ γὰρ τὰ σχήματα, σχημάτων εἰσὶν ἀπεργαστικά. καὶ τὰ μικρότερα μεγέθη, τῶν μειζόνων μεγεθῶν. οὐ μέντοι σχήματα μεγεθῶν, ἢ μεγέθη σχημάτων. ὡς ἐκ μὲν τῶν μὴ μεταβαλλόντων τὰς ποιότητας τῶν στοιχείων, οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι τι τῶν ἑτερογενῶν, ἐκ δὲ τῶν μεταβαλλόντων, ἐγχωρεῖ. δύναται γὰρ ἐν πολλαῖς ταῖς μεταξὺ γινομέναις μεταβολαῖς, τὸ, τέως μέλαν, αὖθις γενέσθαι λευκὸν, καὶ τὸ τέως λευκὸν, αὖθις μέλαν. καὶ τὸ νῦν ἀναίσθητον, αὖθις αἰσθητικόν. ὅσοι μὲν οὖν ἐκ πυρὸς, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς, καὶ ἀέρος, ἀλλοιουμένων τε καὶ μεταβαλλομένων, καὶ κεραννυμένων δι᾽ ὅλων, ἀξιοῦσι γίνεσθαί τι τῶν συνθέτων σωμάτων αἰσθητικὸν, ἐνδεχόμενα λέγουσιν. ὅσοι δὲ μενόντων οἷάπερ ἐστὶ, καὶ μόνον οὕτως ἀλλήλοις ἀναμιγνυμένων, ὡσπερ ἐν σωρῷ πυρῶν καὶ κριθῶν, ἐρεβίνθων τε καὶ κυάμων, ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσιν. ὅλως γὰρ οὐδὲν διαφέρει πῦρ ἢ ὕδωρ, ἢ ἀέρα, ἢ γῆν συνελθόντα, φάσκειν αἰσθητικὸν ἀπεργάσασθαι σῶμα, ἢ ὥσπερ, οἱ πρὸ τούτων ἔλεγον, τὰς ἀτόμους. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται τῶν στοιχείων ἀπαθῶν μὲν ὄντων, ἐξ ἀναισθήτων δὲ πολλῶν συνελθόντων, ἓν αἰσθητικὸν ἀπεργάσασθαι σῶμα. δέδεικται γὰρ, ὡς οὐδὲν ἑτερογενὲς δύναται προσελθεῖν τοῖς συντεθειμένοις. αἴσθησις δέ γε πάντη γένους ἐστὶν ἑτέρου, σχήματός τε καὶ βάρους καὶ σκληρότητος, ἃ ταῖς ἀτόμοις ὑπῆρχεν, ὥσπερ αὖ καὶ τῶν ἄλλων. ἃ πυρὶ καὶ γῇ, καὶ ἀέρι καὶ ὕδατι. καὶ γὰρ παρὰ τὰ χρώματα, καὶ τοὺς χυμοὺς, καὶ τοὺς ἀτμοὺς, καὶ πάνθ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν τὰ ἄλλα τὰ τοῖς σώμασιν ὑπάρχοντα, ἕτερόν ἐστι τὸ τῆς αἰσθήσεως γένος. ὡς οὐκ ἐξ ἀτόμων, οὔτ᾽ ἐκ πυρὸς καὶ γῆς καὶ ἀέρος καὶ ὕδατος, ἐγχωρεῖ γενέσθαι τὸ αἰσθητικὸν σῶμα μενόντων ἀμεταβλήτων, καὶ τοιούτων οἷάπερ ἐστὶ κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν, καὶ μὴ πασχόντων. ἢ τοίνυν ἐξ αἰσθητικῶν τε καὶ πασχόντων τῶν πρώτων στοιχείων, ἢ ἐξ ἀναισθήτων μὲν, ἀλλὰ μεταβάλλεσθαι καὶ ἀλλοιοῦσθαι δυναμένων, ἀναγκαῖον ἐστὶ συνίστασθαι τὸ μέλλον αἰσθάνεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν, ὅτι τε πλείω πάντως ἑνὸς ἐστὶ τὰ στοιχεῖα, καὶ ὅτι παθητικά, δείκνυσιν. εἰ δ᾽ ἐκ

τῶν πρώτων αἰσθητικῶν ἁπάντων, ἢ οὐκ αἰσθητικῶν, οὔπω δείκνυσιν. ἄμφω γὰρ ἐνδέχεσθαί φασιν, ὅτι
μέντοι πάντως ἐστί τινα τὰ μὴ αἰσθητικὰ, πρόδηλον ἐκ τοῦ, καὶ τῶν συνθέτων εἶναι τινὰ τοιαῦτα. ἐπεὶ δ'
αὐτάρκως ἀποδέδεικται τοῦτο τοῖς γ' ἀκολουθεῖν ἀποδείξει μεμαθηκόσιν, ἐφεξῆς ἂν εἴη διελθεῖν ἄμεινον,
ὃ πολλάκις τε καὶ πολλαχοῦ τῶν Ἱπποκράτους συγγραμμάτων ἐπιδείκνυμι, ὅς ἓν τῶν ὁμοειδῶν εἰπὼν,
ἡμῖν ἐπιτρέπει τὰ λοιπὰ τὰ τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ δύναμιν ἔχοντα, προστιθέναι τῷ λόγῳ. καὶ δὴ καὶ
νῦν, οὕτω μοι δοκεῖ πεποιηκέναι. δείξας μὲν αὐτὸς ἐξ ἑνὸς φαινομένου τὸ τῆς δόξης ἀδύνατον, ἀπολι-
πὼν δ' ἡμῖν ἐκ τῶν τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ δύναμιν ἐχόντων ἀποδεικνύναι πολυειδῶς. ἓν μὲν γὰρ τῶν φαινο
μένων ἐστὶ τὸ ἀλγεῖν ἡμᾶς. ἐδείχθη δὲ τοῦτο γίνεσθαι μὴ δυνάμενον, ἄνευ τοῦ πάσχειν, ᾧ πάλιν εἵπετο,
πλείω πάντως εἶναι τὰ στοιχεῖα. τὸ γὰρ ἓν, οὐχ οἷόν τε ἦν πάσχειν, μηδενὸς ὄντος τοῦ διατιθέντος αὐτό. ὥς
10 περ οὖν ἐκ τῶν ἀλγούντων σωμάτων, οὕτω κἀκ τῶν ἡδομένων ἔχεις ἀποδεικνύναι ταὐτόν. καὶ ὥσπερ
ἀπὸ τούτων, οὕτω κἀκ τῶν αἰσθανομένων. ὥσπερ κἀγὼ νῦν ἐξεπίτηδες ἐποίησα πολλαχόθεν τοῦ λόγου.
καὶ μὴν, εἰ μήτε ἡδονὴ, μήτε πόνος, ἀλλὰ μηδ' αἴσθησις ὅλως ἐστὶ τοῖς ἀπαθέσι στοιχείοις, οὐδὲ μνήμη δήπου
θεν, οὐδὲ ἀνάμνησις, οὐδὲ φαντασία. ῥίζα γὰρ αὐτῶν ἐστὶ καὶ οἷον πηγὴ πάντων, ἡ αἴσθησις. εἰ δὲ μηδὲν τού-
των. οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ψυχικῶν ἔργων. ὥστ' οὐδὲ ψυχή. θαυμάζειν οὖν ἄξιον τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν τὸ
τάχος τῆς ἑρμηνείας. ἐν ἐλαχίστοις γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ὀνόμασι πάντ' ἐνεδείξατο ταῦτα. καὶ ἰσχυρῶς
ἀπέδειξεν, ὡς οὐκ ἔστιν ἓν τὸ στοιχεῖον. ἀλλὰ γὰρ ἐπειδὴ καὶ περὶ τούτου διεληλύθαμεν, ἴδωμεν ὅπως συ-
» νάπτει τῷ προειρημένῳ λόγῳ τὸν ἐφεξῆς. ἔχει δ' ἡ σύμπασα ῥῆσις ὧδε. ἐγὼ δέ φημι εἰ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος,
» οὐδέποτ' ἂν ἤλγει. οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν ὑφ' ὅτου ἀλγήσειεν, ἓν ἐών, εἰ δὲ καὶ ἀλγήσειεν, ἀνάγκη καὶ τὸ ἰώμενον
ἓν εἶναι. εἰ ἓν φησὶν ὑπῆρχεν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγει. εἰ δέ γε καὶ ἤλγει, ἀναγκαῖον ἂν ἦν ἓν εἶναι καὶ τὸ ἰώμενον.
20 κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦ σχήματος τοῦ συλλογιστικοῦ, καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἰάσεως ἐρωτᾷ λόγον, ὥσπερ ἠρώ
τησεν καὶ τὸν ἀπὸ τῶν ἀλγημάτων. ἀκόλουθον γὰρ λαβὼν τῷ προτέρῳ τὸ δεύτερον. εἶτ' αὖθις προσλα
βὼν τὸ ἀντικείμενον τῷ ἑπομένῳ, περαίνει τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγουμένῳ. εἴπερ γὰρ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν
ἤλγησεν. ἀλγεῖ δέ γε, οὐκ ἄρα ἕν ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἰάσεως ἐρωτηθήσεται λόγος. εἰ ἓν ὢν ὁ
ἄνθρωπος ἀλγεῖ, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως εἷς ἐστιν. οὐχ εἷς δέ γε ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως, οὐκ ἄρα ἓν ὢν ὁ ἄνθρωπος, ἀλ-
γεῖ. δεῖ τοίνυν κἀνταῦθα πάλιν ὡς καὶ πρόσθεν ἐποιήσαμεν, ὅτι τε τῷ προτέρῳ τὸ δεύτερον ἀκολου-
θεῖ, καὶ ὅτι καλῶς προσλαμβάνεται τὸ τοῦ λήγοντος ἀντικείμενον ἀποδείξαντας ἡμᾶς, ἐξήγησίν τε ἅμα
καὶ πίστιν τὴν δέουσαν παράσχεσθαι τῷ λόγῳ. ὅτι μὲν οὖν εἴπερ ἕν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγει, ἐν τοῖς πρὸ
τούτου λόγοις ἐπεμνήσαμεν. ὅτι δ' εἴπερ καὶ ἤλγησεν, ἕνα τῆς ἰάσεως ἐχρῆν εἶναι τὸν τρόπον, ὧδ' ἂν μά-
λιστα καταμάθοις, εἰ λογίσαιο τὸ, ὑπὸ μηδενὸς τῶν ἔξωθεν πάσχον, ὑπὸ τῆς οἰκείας φύσεως πάσχειν
30 αὐτό. μιᾶς οὖν ἑκάστῳ τῆς οἰκείας ὑπαρχούσης φύσεως, ἔσται μὲν δήπου καὶ τὸ πάθος ἕν. ἀκολουθεῖ δ'
ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ, καὶ ἡ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδος μία. τοῦτο δ' ἦν ἡ ἴασις. ὥστε καὶ ἡ ἴασις ἔσται μία, τοῦ
δι' ἑαυτοῦ πάσχοντος. ὥσπερ καὶ τὸ ἰώμενον ἕν. ὅτι δέ γε ἅπαντα ταῦτα τὰ νῦν εἰρημένα ψευδῆ προφα
νῶς εἰσιν, οὐ δέομαι λέγειν, ὅλ' ἕπεται τῇ πρώτῃ τῶν ὑποθέσεων, ἣν ἀδύνατόν γε παντὸς μᾶλλον
οὖσαν, ἐκ περιουσίας ὁ Ἱπποκράτης προσήκατο, καὶ οὐδὲν ἧττον ἀπέδειξε κἀκ ταύτης τῆς ὑποθέσεως,
ὅπερ ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ προὔκειτο. τὸ μὲν γὰρ εἰ ἕν ἐστι τὸ στοιχεῖον, οὐκ ἂν ἀλγεῖν ἡμᾶς, ἀληθές. τὸ δέ γε ὑπο
θέσθαι, κἂν εἰ ἓν ἦν τὸ στοιχεῖον ἡμᾶς ἀλγεῖν, οὐκ ἀληθές. ἀλλ' ὅμως ὑποτίθεται τοῦτο, δεικνὺς ἐκ τῶν
ἑπομένων αὐτῷ, τὸ καὶ οὕτως ἀνατρέπεσθαι τὴν ἀρχήν. ἓν μὲν γὰρ καὶ τὸ νόσημα, καὶ τὸ εἶδος τῆς ἰάσεως
ἔσται, καὶ τὸ ἰώμενον ἕν ἐστιν. οὐχὶ δέ γε τὸ ἰώμενον ἕν, ὑπόθεσις ἄρα ψευδής, ἡ ἓν εἶναι λέγουσα τὸ στοιχεῖον.
ὅτι δὲ οὐχ ἓν τὸ ἰώμενον, ἐναργές. καὶ γὰρ θερμαινόμενος ὁ δεῖνα ἐθεραπεύθη. καὶ ἄλλον εὑρήσεις, ὃς οὐ-
40 δὲν ἧττον ἐθεραπεύθη ψυχόμενος, εἶθ' ὑγραινόμενος. οὐκ ὀλίγους δ' εὑρήσεις, οἳ διὰ τῶν ξηραινόντων ἰάθη
σαν. ἀλλ' οὐδ' εἰ διὰ τῶν στρυφνῶν, ἢ πικρῶν ἐθεραπεύθη τις, ἤδη καὶ πάντες. εἰσὶ γὰρ οἱ διὰ τῶν ἁλμυ-
ρῶν, ἢ γλυκέων. οὕτω δὲ καὶ διὰ τῶν ἐπεχόντων τὴν κοιλίαν, ὅδε τις ἐθεραπεύθη. ἕτεροι δὲ διὰ τῶν ὑ-
παγόντων. καὶ ὁ μὲν διὰ τῶν πυκνούντων. ὅδε διὰ τῶν ἀραιούντων, καὶ καθόλου φάναι, τρόπον ἰάσεως οὐ
δένα δυνατόν ἐστιν εὑρεῖν, οὗ μὴ καὶ τοὐναντίον εὑρήσεις. ὥστ' ὀρθῶς εἶπεν, ὅτι τὸ ἰώμενον οὐχ ἕν ἐστιν. ἀλ-
λὰ καὶ ταύτης γε τῆς προτάσεως, καὶ τῆς ἑτέρας, ἣν ἐξ ὑποθέσεως ἔλαβε, τὸ μὴ ἓν εἶναι τὸ στοιχεῖον
ἐπεραίνετο, καὶ γίνεται σύμπας ἐρωτώμενος λόγος, τοιοῦτος. εἰ ἓν ὢν ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ καὶ ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως
εἷς ἐστιν. οὐχὶ δέ γε ὁ τρόπος τῆς ἰάσεως εἷς, οὐκ ἄρα ἓν ὢν ὁ ἄνθρωπος, ἀλγεῖ. μηκέτ' οὖν ἐπιζητῶμεν τὸ κατὰ
τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματος, εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ, μηθ' ἑτέρως ἐξηγούμεθα παρὰ ταῦτα τὰ νῦν εἰρημέ
» να, σαφῶς γε ἤδη τὴν γνώμην ἅπασαν ἐπιστάμενοι τοῦ ἀνδρός. ἀλλ' ἐπειδὰν εἴπῃ. ὅστις μὲν εἴωθεν ἀκούειν
50 λεγόντων ἀμφὶ τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης προσωτέρω. ἢ ὁκόσον αὐτέης ἐς ἰητρικὴν ἀφήκει, τουτέῳ μὲν
» οὐκ ἐπιτήδειος ὁ λόγος ὅδε ἀκούειν. οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ,
» οὔτε γῆν, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν, ὅτι μὴ φανερόν ἐστιν ἓν ἐὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ὅταν ταῦτα λέγῃ, μὴ συνάπτοντες
τε καὶ ψιλοῦντες ἀναγινώσκωμεν ὡς ἓν μόριον λόγου τὸ, ἓν ἐὸν, ὥσπερ οἱ πολλοὶ τῶν Ἱπποκρατείων ἐποίη
σαν, ἀλλὰ δασύνοντές τε καὶ διιστῶντες εἰς δύο μόρια, ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπεν, οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα
λέγω εἶναι τὸν ἄνθρωπον, οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ, οὔτε γῆν, οὔτε ἄλλο οὐδὲν, ὅτι μὴ φανερόν ἐστιν ἓν καὶ μόνον ὑ-
πάρχον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ὅτι μὲν γὰρ ὁ πρῶτος αὐτῷ λόγος ἅπας, περὶ τοῦ μὴ ἓν εἶναι τὸ στοιχεῖόν ἐστιν, ἐπι

ἀδίκηται μὲν, καὶ δι᾽ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, οὐδὲν δὲ ἧττον, κἀξ ὧν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ μετὰ τὴν προγε-
» γραμμένην ῥῆσιν, ταύτην ἐπιφέρει. φασὶ γὰρ ἕν τι εἶναι ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῦτ᾽ εἶναι τὸ ἕν τε καὶ τὸ πᾶν, κατὰ
» δὲ τὰ ὀνόματα ἀλλήλοις οὐχ ὁμολογέουσι. λέγει δ᾽ αὐτῶν ὁ μέν τις ἠέρα εἶναι τοῦτο τὸ ἕν τε καὶ τὸ πᾶν.
» ὁ δὲ ὕδωρ, ὁ δὲ γῆν, ὁ δὲ πῦρ. εἶτ᾽ ἐφεξῆς πάλιν. τῶν ἰατρῶν οἱ μέν τινες λέγουσιν, ὡς ὁ ἄνθρωπος αἷμα μό-
» νον ἐστὶν, οἱ δὲ αὐτέων, χολήν. ἔνιοι δὲ, φλέγμα. εἶθ᾽ ἑξῆς ἀρξάμενος αὐτοῖς ἀντιλέγειν, πρώτην μὲν ἐκεί-
νην γράφει τὴν ῥῆσιν, ἣν πρώτην ἐξήγημαι, κοινὴν πρός τε τοὺς φυσικοὺς καὶ τοὺς ἰατροὺς ἰσχύουσαν. εἶτ᾽
» ἰδίᾳ πρὸς τοὺς ἰατροὺς ἀντιλέγει κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. ἀξιῶ δ᾽ ἔγωγε τὸν φάσκοντα αἷμα μόνον εἶναι τὸν
» ἄνθρωπον, καὶ ἄλλο μηδὲν, δεικνύναι αὐτὸν μὴ μεταβάλλοντα τὴν ἰδέαν, μήτε γίνεσθαι παντοῖον, ἀλλ᾽ ἢ
» ὥρην τινὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ τῆς ἡλικίας τῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ αἷμα, ἐνεὸν φαίνεται μόνον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.
10 εἰκὸς γάρ ἐστι μίαν γέ τινα ὥρην ἐν ᾗ φαίνηται αὐτὸ, ἐν ἑωυτῷ ὅ, τι ἐστί. τὰ αὐτὰ δὲ λέγω καὶ περὶ τοῦ φά-
» σκοντος, φλέγμα μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον. καὶ περὶ τοῦ φάσκοντος χολήν. τελειώσας δὲ τοῦτον τὸν λό-
» γον, ἐφεξῆς πάλιν ἐπιφέρων φησί. πρῶτον μὲν οὖν ἀνάγκη τὴν γένεσιν γενέσθαι μὴ ἀφ᾽ ἑνός. πῶς γὰρ
» ἂν ἕν γε ὂν, ἄλλο τι γεννήσειεν, εἰ μή τινι μιχθείη ἄλλῳ. καὶ πάλιν ἐφεξῆς. ὥστε, πῶς εἰκὸς ἀπὸ ἑνός τι γεν-
» νηθῆναι. ὅπου γε οὐδὲ ἀπὸ τῶν πλειόνων γίνεται, ἢν μὴ τύχῃ καλῶς ἔχοντα τῆς πρὸς ἄλληλα κοινω-
» νίας. καὶ πάλιν ἐφεξῆς, ἀνάγκη εἶναι τῆς φύσιος τοιαύτης ἐούσης, καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς τῶν
» ἄλλων ἁπάντων, μὴ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον. καὶ πάλιν ἐν τοῖς ἐφεξῆς. ἀνάγκη εἶναι ὅτι τοσοῦτον διήλλα-
» κται ἀλλήλων τήν ἰδέαν τε καὶ τὴν δύναμιν, μὴ ἓν εἶναι αὐτὰ, εἴπερ μὴ πῦρ τε καὶ ὕδωρ ἕν ἐστιν. ἔν τε οὖν
τούτοις ἅπασι καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα πάλιν οὐδὲν ἄλλο, ἢ τοῖς ἓν ἀξιοῦσιν εἶναι τὸ στοιχεῖον, ἀντιλέγει σα-
φῶς. δῆλον οὖν ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου ταῦτ᾽ εἶπεν, ὅπερ ἡμεῖς ἐξηγησόμεθα, τὸ μήτε ἀέρα
20 μόνον ὑπάρχειν ἐν τῷ σώματι, μήτε πῦρ, μήτ᾽ ἄλλο μηδὲν, ὅτι μὴ φανερόν ἐστιν ἓν ὑπάρχον ἐν τῷ σώματι. καὶ
» γὰρ αὖ καὶ ὅταν εἴπῃ. οἱ δὲ λέγοντες ὡς ἕν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, δοκέουσί μοι ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρέεσθαι, πόθεν
» ὁρμηθέντες ἔνιοι τὸν ἄνθρωπον ἓν εἶναι φασὶ, διηγεῖται, κἄπειτα ἀντιλέγων αὐτοῖς φησί, καίτοι τὸ μὲν
» πρῶτον ἐν τῇσιν ὑπερκαθάρσησιν οὐδείς πω ἀπέθανε χολὴν μόνην καθαρθείς. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν
» ἄλλων χυμῶν, ἐν οἷς μετὰ ταῦτα πεποίηται τὸν λόγον, ὡς οὐχ εἷς χυμός ἐστι παντελῶς ἡ φύσις τοῦ ἀν-
θρώπου, τουτέστι τὸ στοιχεῖον, ἀλλ᾽ ἢ τέτταρες, οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὑπέθετο, περαίνει, τὸ μὴ ἓν εἶναι
τὸν ἄνθρωπον. ἔστι μὲν οὖν ἡ ἠλίθιος δόξα καὶ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων, καὶ τῶν ἰατρῶν, ὅσοι τὸ στοιχεῖον
ἓν εἶναι φασὶν, ἢ τοῦ παντὸς ἢ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ μᾶλλόν ἐστι θαυμάσαι, πῶς οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες ἐν εὐ-
δοξίᾳ τινὶ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἦσαν, ἢ ἀπορῆσαι τῆς ἀντιλογίας. ἀλλ᾽ ὅμως ὁ Ἱπποκράτης ἀντιλέ-
γειν αὐτοῖς ἐπεχείρησεν, οὐχ ὡς μέγα τι ποιῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν κατέχουσαν δόξαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πιθανοῖς τι-
30 σὶ λόγοις ἐχρήσαντο, καὶ δυσλύτοις, οἱ ἓν εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, ἀλλὰ πρόχειρόν τε, καὶ ῥάστην φωρα-
θῆναι τὴν ἀτοπίαν ἔχουσιν. οἵ τε γὰρ τὸ ὕδωρ εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, ὅτι τοῦτο πυκνούμενον μὲν, καὶ οἷον
πιλούμενον γίνεται γῆ, ἀραιούμενον δὲ καὶ οἷον χεόμενον, ἀὴρ, εἰ δ᾽ ἐπὶ πλέον ἀραιωθείη τε καὶ χυθείη, πῦρ,
διὰ τοῦτο φασὶν ὑπάρχειν αὐτὸ στοιχεῖον. οἵ τε τὸν ἀέρα, καὶ οὗτοι πῦρ μὲν γίνεσθαι φασὶν ἀραιούμενον, ὕ-
δωρ δὲ πυκνούμενον. εἰ δ᾽ ἔτι μᾶλλον πυκνωθείη, γῆν. οἵ τε τὴν γῆν ἐκ τοῦ μετρίως μὲν χυθεῖσαν ὕδωρ γίνεσθαι,
περαιτέρω δ᾽ ἀραιωθεῖσαν, ἀέρα, καὶ σφόδρα τοῦτο παθοῦσαν εἰς πῦρ μεταπίπτειν, καὶ οὕτω συλλογί-
ζονται τὴν γῆν ὑπάρχειν στοιχεῖον. οἵ τε τὸ πῦρ, ὡσαύτως, ἐκ τοῦ συνιὸν μὲν καὶ πυκνούμενον, ἀέρα γίνε-
σθαι, παθὸν δ᾽ ἔτι μᾶλλον τοῦτο καὶ σφοδρότερον πιληθὲν, ὕδωρ. ἐπὶ πλεῖστον δὲ πυκνωθὲν, γῆν ἀπο-
τελεῖσθαι, συλλογίζονται καὶ οὗτοι τοῦτ᾽ εἶναι τὸ στοιχεῖον. καίτοι πρόχειρός τε, ἡ ἀτοπία τῶν λόγων. ὑπὲρ
γὰρ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς τῶν στοιχείων εἰρηκότες ἅπαντες. οὐ τοῦτο οἴονται δεικνύναι, ἀλλ᾽ ὅτι περ
40 ἂν ἕκαστος αὐτῶν ὀνομάσῃ στοιχεῖον. οὐκ ἔστι δὲ ταὐτὸν ἢ περὶ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς εἰπεῖν ἀέρος καὶ
πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ γῆς, ἢ περὶ στοιχείων. οὐ γὰρ δὴ ταύτῃ γε στοιχεῖον ἕκαστον αὐτῶν, ἢ μεταβάλλειν
εἰς ἄλληλα πέφυκεν, ἀλλ᾽ ἢ πρῶτόν τε ἐστὶ καὶ ἁπλούστατον. ἐπεί τε καὶ Πλάτων ὑπὲρ τῆς εἰς ἄλληλα με-
ταβολῆς ἐν Τιμαίῳ διείλεκται, κοινὴν ὑποβεβλῆσθαι πᾶσιν ὕλην μίαν, ἀποδεῖξαι βουλόμενος.
ἀλλ᾽ οὗτος μὲν ὡς ἂν εἰδὼς ἀποδεικνύειν, εἰς δέον ἐχρήσατο τῇ τῶν πρώτων σωμάτων εἰς ἄλληλα μεταβο-
λῇ. Θάλης δὲ καὶ Αναξιμένης, καὶ Αναξίμανδρος καὶ Ηράκλειτος ἓν ἐξ αὐτῶν ὁτιοῦν, ἄλλος ἄλλο θέμε-
νος εἶναι στοιχεῖον ἐκ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς αὐτῶν ἀποδεικνύναι πειρῶνται. καί μοι δοκοῦσι ἅπαν-
τες ἐκεῖνοι, τὴν ὕλην ὀνειρώττειν, ἣ κοινὴ πᾶσιν ὑποβέβληται τοῖς στοιχείοις, καὶ ταύτην μίαν ὁρῶν-
τες, ἓν ὑπολαμβάνειν εἶναι καὶ τὸ στοιχεῖον, εἶτα δέον εἰπεῖν, ὅπερ ἄρα τὸ κοινῇ πᾶσιν ὑποβεβλημέ-
νον ἀέρι καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ γῇ, τοῦτ᾽ εἶναι τὸ στοιχεῖον. οἱ δὲ ὑπερέβησαν μὲν ἐκεῖνο, τῶν τεττάρων δὲ
50 ἓν ὁποιοῦν ἀπεφήναντο, κοινῇ μὲν γνώμῃ τῆς ἀποδείξεως ἅπαντες χρησάμενοι. θέμενοι δ᾽ οὐ ταὐτὸν ἅπαν-
τες τὸ στοιχεῖον. ὅπερ δὴ καὶ σκώπτων αὐτοὺς ὁ Ἱπποκράτης, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος, ὡδί-
» πως φησί. γνώμῃ μὲν τῇ αὐτῇ πάντες χρέονται. λέγουσι δ᾽ οὐ τὰ αὐτά. κἄπειτα τούτῳ συνάπτων. ἀλ-
λὰ τῆς μὲν γνώμης φησὶ τὸν ἐπίλογον τὸν αὐτὸν ποιέονται, λέγουσι δὲ οὐ τὰ αὐτά. τίς δὲ ἦν αὐτοῖς ἐπί-
λογος; ὃν ἔμπροσθεν εἴπομεν. ὅ τε γὰρ τὴν γῆν λέγων εἶναι στοιχεῖον ἐκ τοῦ χεομένην αὐτὴν ὕδωρ γίνεσθαι,
καὶ μᾶλλον ἀραιωθεῖσαν, ἀέρα. κἄπειτα πῦρ, ἐκ τούτου συλλογίζονται τὴν γῆν εἶναι στοιχεῖον. κατὰ ταῦ-
τὰ καὶ οἱ τὸν ἀέρα, καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸ πῦρ εἰπόντες. ὡς ἔμπροσθεν ἐδήλωσα. πάντες οὖν οὗτοι τὸν ἐπί-

λόγον ἅμα λέγουσιν ἐπὶ διαφόροις ὑποθέσεσι, πρῶτον μὲν οὐκ ἐπιφέροντες οἰκεῖον σύμπτωμα. τὸ
γὰρ οἰκεῖον ἦν εἰπεῖν, ἓν ἄρα τὸ ὑποκείμενον ἅπασι καὶ οὐσία μία, ἥτις ὑποβέβληται κοινῇ τοῖς πρώ-
τοις σώμασιν, ἔπειτα μηδ' αὐτὸ τοῦτο γινώσκοντες, ὡς τεττάρων ὑποθέσεων ἀπόδειξιν μίαν ἐγχει-
ροῦσι λέγειν ἅπαντες, ἅπερ αὐτῶν καὶ διαρρήδην ὁ Ἱπποκράτης ἀμφότερα μέμφεται ἐν τῷ φάναι.
» καὶ ἐπιλέγει μὲν ἕκαστος τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ μαρτύριά τε καὶ τεκμήρια, ἅ ἐστιν οὐδέν, σαφῶς ἐνδεικνύμενος
» ὡς ἀναπόδεικτα φλυαροῦσι καὶ παραλογίζονται μᾶλλον σφᾶς αὐτούς, ἢ συλλογίζονται. ἐν δὲ τῷ προσ
» γέγραπται. ὅτι γνώμῃ μὲν τῇ αὐτῇ πάντες χρέονται, λέγουσι δ' οὐ τὰ αὐτά, δῆλον, ὅτι οὐδὲ γινώσκουσιν, ἐν
τούτῳ πάλιν αὐτὸ τοῦτ' ἐνδεικνύμενος, ὡς οὐκ αἰσθάνονται διαφόρων τε καὶ μαχομένων πραγμάτων ἀπό
δειξιν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐγχειροῦντες λέγειν. ὅθεν καὶ ᾧ ἄν τινι τύχῃ φησὶν ἡ γλῶσσα ῥυεῖσα πρὸς τὸν
10 ὄχλον, περιγίνεσθαι δοκεῖ τῷ λόγῳ, καὶ μάλιστα πρὸς τὸν ὄχλον εἰπών, ἀπαιδεύτων δηλονότι πλῆθος
» ἀνθρώπων, οὐκ εἰδότων ὅτι ποτέ ἐστιν ἀπόδειξις. διὸ καὶ τοῦτο ὀρθῶς ἐπήνεγκεν. ἀλλ' ἐμοί γε δοκέουσιν ἤτοι
» οὗτοι αὐτοὶ ἑαυτοὺς καταβάλλειν τοῖς ὀνόμασι τῶν λόγων αὐτῶν ὑπὸ ἀξυνεσίης. τὸν δὲ Μελίσσου λόγον
» ὀρθοῦν. ὁ γάρ τοι Μέλισσος ἀλλόκοτα μὲν καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ παντὸς ἀπεφήνατο, ὡς ἕν τε εἴη καὶ ἀμε-
» τάβλητον καὶ ἄπειρον. ἐξ ὧν οἵ τε τὸν ἀέρα λέγοντες, ἢ τὸ πῦρ, ἢ τὸ ὕδωρ, ἢ τὴν γῆν εἶναι τὸ ἕν τε καὶ τὸ πᾶν,
» ἐκ τούτων ἂν δόξειεν ὁ τοῦ Μελίσσου λόγος ὀρθοῦσθαι. εἰ γὰρ χρὴ δυοῖν ἀτόπων οὕτω δογμάτων αἵρεσιν
» ποιήσασθαι, κινδυνεύει νοῦν ἔχειν ὁ τοῦ Μελίσσου λόγος. ὃ γὰρ ἐτέθειτο κατ' ἀρχάς, οὐκ ἀνατρέπει κατὰ
» τὴν ἐφεξῆς διέξοδον, ὡς οὗτοι. θέντες γὰρ τὸ στοιχεῖον ἓν εἶναι τῶν ὄντων, ἐν τοῖς ἐφεξῆς μνημονεύουσι
τῆς μεταβολῆς αὐτοῦ, τέτταρα ποιοῦντες τὰ ὄντα. βέλτιον γὰρ ἦν ἀμετάβλητον ὑποθέσθαι τοῦτο
τὸ ἕν, εἰ ὄντως ἕν ἐστιν. εἰ γὰρ μεταβάλλει, πῶς ἕν ἐστιν ἔτι. προσηκόντως οὖν ἔφη ὁ Ἱπποκράτης ἅπαντας
20 τούτους τοὺς ἤτοι τὸ ὕδωρ ἢ τὸ πῦρ ἢ τὸν ἀέρα ἢ τὴν γῆν εἶναι λέγοντας στοιχεῖα, ὀρθοῦν τὸν τοῦ Μελίσσου λό
γον, καίτοι γ' ἄτοπον ὄντα δεινῶς, καὶ παρὰ πᾶσαν ἐνάργειαν εἰρημένον, ὡς μηδὲ ἀντιλογίας χρῄζειν.
ἐπὶ πλέον δὲ καὶ περὶ τῆς ἀτοπίας αὐτοῦ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῷ πρώτῳ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως διή-
λεκται. καὶ μὴν δὴ καὶ τὸ εἶδος τῶν λόγων ὡσαύτως ἔοικεν Ἀριστοτέλης πεποιῆσθαι τῷ Ἱπποκράτει. προει
» πὼν γὰρ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ· τὸ μὲν οὖν εἰ ἕν ἐστι καὶ ἀκίνητον, τὸ ὂν σκοπεῖν, οὐ περὶ φύσεώς ἐστι σκοπεῖν.
ἔπειτ' αὐτὸ τοῦτο ἀποδείξας, καὶ διὰ τοῦτο μηδ' ἀντιλογίας τινός, δεῖσθαι φήσας τὸν Μελίσσου τε καὶ Παρ
μενίδου λόγον, ἐναργῶς ἑκάτερον ἄτοπον ὄντα, προϊόντος τοῦ συγγράμματος, ἀντιλέγων αὐτοῖς εὑρίσκε-
ται. ταὐτὸν δὴ τούτῳ καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἔπαθεν. ἐνδειξάμενος γὰρ ὡς ἀναιροῦσι τὴν ἰατρικὴν τέχνην
οἱ ἓν εἰπόντες εἶναι τὸ στοιχεῖον, καὶ ὡς οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἐπιτήδειος ὅδε λόγος ἀκούειν, ὅμως ἐν τοῖς μετὰ ταῦ-
τα φαίνεται διαβάλλων αὐτῶν τὴν δόξαν. ὅτι δὲ καὶ τὰς τῆς φυσιολογίας ἀρχάς, ὡς Ἀριστοτέλης ἔλε
30 γε, καὶ τὰς τῆς ἰατρικῆς, ὡς Ἱπποκράτης φησίν, ἀναιροῦσιν, οἱ ἓν εἶναι λέγοντες τὸ ὄν, ἄντικρυς δῆλον. ἥ τε
γὰρ φυσιολογία, περὶ τῶν ἐν γενέσει, καὶ φθορᾷ, καὶ ὅλως ἐν μεταβολῇ σωμάτων ἐστίν. εἰ δὲ ἕν ἐστι μόνον
τὸ ἕν, ἀνῄρηται ταῦτα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ ἡ ἰατρική, πρῶτον μέν, ἐκ τοῦ τῆς γενέσεώς τε
καὶ φθορᾶς, δεῖν ὑπηρέτης ὑπάρχειν, εἰ μὴ δοθείη ταῦτα, συναναιρεῖται καὶ αὐτή. ἔπειτα δὲ καὶ οἱ τρό
ποι τῶν ἰάσεων, οἱ πολλοὶ καὶ πολυειδεῖς, οὗτοι πρὸς τῶν ἓν ἡγουμένων εἶναι τὸ ὂν ἀνατρέπονται. ἢ γὰρ οὐδ'
ὅλως πείσεταί τι τὰ σώματα ἢ μένον, ἢ εἴπερ πάσχοι, καθ' ἕνα τρόπον πείσεται. ὥστε καὶ τὸ ἰώμενον ἓν
ἔσται. εἰ δὲ τοῦτ' ἀληθές, ἀπόλωλε δηλονότι σύμπασα ἰατρική. πολλῶν μὲν γὰρ ὄντων τῶν ἰωμένων, ἰατροῦ
ἔργον ἐστὶ τὸ προσφορὸν ἑκάστῳ τῶν νοσημάτων ἐξευρεῖν. ἑνὸς δ' ὑπάρχοντος κατ' εἶδος τοῦ τε ἰωμένου καὶ τοῦ νο
» σοῦντος, οὐδεὶς κίνδυνος ἀποτυχίας. ὡς ὀρθῶς εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης εὐθὺς κατ' ἀρχάς. ὅστις μὲν οὖν εἴω
» θεν ἀκούειν λεγόντων ἀμφὶ τῆς φύσιος τῆς ἀνθρωπίνης, προσωτέρω, ἢ ὁκόσον αὐτέης ἐς ἰατρικὴν ἀφήκει, του
40 τέῳ μὲν οὐκ ἐπιτήδειος ὅδε ὁ λόγος ἀκούειν. οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, τοῦτ' ἐστὶν οὐ
παντελῶς ἕν, οὐδὲ μόνον. ὁ γὰρ τοῦτο λέγων, προσωτέρω ἢ κατὰ τὴν ἰατρικὴν, ἀποφαίνεται, τὰς ἀρ-
χὰς τῆς τέχνης ἀνατρέπων. χρὴ γὰρ εἴπερ τι ἄλλο, καὶ τοῦτο συγκεχωρεῖσθαι τοῖς ἰατροῖς, ὡς πολλαὶ μὲν
αἱ τῶν νοσημάτων ἰδέαι, πολλαὶ δ' αἱ τῶν ἰαμάτων. τοῦτ' οὖν ὁ μὴ συγχωρῶν, ἀναιρεῖ τὰς ἀρχὰς τῆς ἰα-
τρικῆς. ὥστε προσωτέρω ἢ κατὰ τὴν ἰατρικὴν ὁ λόγος ἐστίν. ὁ γὰρ ἀντιλέγων τοῖς ἀναιροῦσιν ἡστινοσοῦν
τέχνης τὰς ἀρχάς, οὐχ ὁ τεχνίτης ἐστὶ τῆς ἀναιρουμένης τέχνης, ἀλλ' ἕτερός τις, ὅπερ ἄν σοι γένηται δῆ
» λον κἀκ τῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ῥήσεως ἐχούσης ὧδε. ὥσπερ γὰρ τῷ γεωμέτρῃ οὐκέτι λόγος ἐστὶ πρὸς τὸν ἀ-
» ναιροῦντα τὰς ἀρχάς, ἀλλ' ἤτοι ἑτέρας ἐπιστήμης, ἢ κοινῇ πασῶν, οὕτως οὐδὲ τῷ φυσικῷ. τοῖς γὰρ ἀναι
ροῦσι τὰ ἐναργῶς φαινόμενα, ἢ κοινῇ πάντας αὐτοὺς μέμφεσθαι προσῆκεν, ὡς ἀνατρέπουσι τὸν βίον, ἢ τέ
χνην τινὰ περὶ τῶν ἀρχῶν ἀγωνιζομένην προσήσασθαι, παρὰ τὰς κατὰ μέρος ἁπάσας. αὐτὴν δ' ἑκά
50 στην τῶν κατὰ μέρος τεχνῶν ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς συγχωρηθείσαις, οὕτω προϊέναι. φαίνεται τοίνυν ὁ μὲν
Ἀριστοτέλης τε καὶ Ἱπποκράτης ὡσαύτως διατεθεῖσθαι τὸν λόγον, οἱ δ' ἐξηγηταὶ μὴ παρακολουθεῖν. οὐδὲ
γὰρ διὰ τοῦτ' εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης, οὐκ ἐπιτήδειον εἶναι τὸν λόγον τοῖς εἰωθόσιν ἀκούειν περὶ φύσεως ἀνθρωπί-
νης προσωτέρω ἢ ὁκόσον αὐτέης εἰς ἰατρικὴν ἀφήκει, διότι καταγινώσκει τῶν πῦρ καὶ γῆν καὶ ὕδωρ
καὶ ἀέρα τιθεμένων στοιχεῖα, ἀλλ' ἁπλῶς ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τοῖς ἓν ὁτιοῦν αὐτῶν εἰποῦσιν, εὑρίσκε-
ται μεμφόμενος. ἐπεὶ ἐκεῖνό γε δεινῶς ἄλογόν ἐστιν. εἰ, διότι μηδὲν τῶν τεττάρων εἰλικρινὲς ἐν τῷ σώμα
τι φαίνεται, διὰ τοῦτ' ἀπιστηθήσεται πάντα. κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον ἀπιστήσει τις ἐκ κηροῦ καὶ

ῥητίνης καὶ πίττης καὶ στέατος συγκεῖσθαι τὴν τετραφάρμακον καλουμένην, ὅτι μηδὲν αὐτῶν ὁλόκληρον καὶ παν-
τελὲς ἐν αὐτῇ περιεχόμενον φαίνεται. καὶ τί δεῖ λέγειν ἐπὶ τῶν οὕτω δι᾽ ὅλων ἀλλήλοις κραθέντων, ὅπου καὶ τὰ
ξηρὰ φάρμακα τὰ ἐκ καδμίας καὶ στίμμεως καὶ χαλκοῦ κεκαυμένου συγκείμενα, καλῶς λειωθέντα, τῶν ἁ-
πλῶν οὐδὲν ἔτι εἰλικρινὲς διασωζόμενον ἔχει. οὐδ᾽ ἔστι λαβεῖν τι μόριον οὐδὲ τὸ σμικρότατον αὐτῶν, ἐν ᾧ τῶν
εἰρημένων ὁτιοῦν ἐν, ἄκρατόν τε καὶ ἄμικτον ἑτέρου θεάσῃ. μὴ τοίνυν ἐπειδὴ καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα τῶν
τεττάρων στοιχείων οὐδὲν εἰλικρινὲς διασωζόμενον ἔχει, ἐκ τούτων ἀπιστῶμεν αὐτὰ κεκρᾶσθαι, μηδὲ διὰ τοῦτο
τὸν μὲν κόσμον ἐκ τῶν τεττάρων εἶναι στοιχείων συγχωρήσωμεν, ἀφαιρώμεθα δὲ τὰ ζῷα τῆς ἐκ τούτων γενέ-
σεως, ὥσπερ ἔξωθεν ποθὲν ἥκοντα, καὶ οὐκ ἐν τῷ κόσμῳ γεγονότα. ἢ δεῖξαι μοι σὺ κελεύεις γῆν ἐν τοῖς τῶν
ζώων σώμασιν εἰλικρινῆ καὶ ἄμικτον, αὐτὸς μηδ᾽ ἐν τῷ κόσμῳ δεῖξαι τοιαύτην δυνάμενος; ὅτι γὰρ ἂν λάβοις
10 αὐτῆς μόριον, εὐθὺς τοῦτο καὶ θερμότητός τινος καὶ νοτίδος καὶ ἀερώδους οὐσίας μετέχει, τῆς ἀμίκτου γῆς ἣν
δὴ καὶ στοιχεῖον ἐπινοοῦμεν, ἐσχάτως πυκνῆς οὔσης, καὶ βαρείας, καὶ ψυχρᾶς, καὶ ξηρᾶς. ἀλλ᾽ οἷον ἐν τῷ κόσμῳ
τὸν λίθον ἐπιδεικνύεις μοι σὺ γεῶδες σῶμα, τοιοῦτον ἐν τοῖς ζώοις ἐπιδείξω σοι, τό, τε τῶν ὀστῶν γένος: καὶ τὸ
τῶν χόνδρων, καὶ τὸ τῶν τριχῶν. ἐκ τούτου δὲ τοῦ γένους ἐστὶ κἀν τοῖς ὀστρακοδέρμοις ζώοις τὸ καλούμενον ὄ-
στρακον, ἀκριβῶς εἰς γῆς ἰδέαν ἀπεξηρασμένον, καὶ πεπιλημένον. ὥστ᾽ εἰ ζητεῖς ἐν τοῖς ζώοις γῆν, ἔχεις θεάσασθαι
τοιαύτην, οἵαν καὶ τῷ κόσμῳ, τήν τε ἄμικτόν τε καὶ παντελῆ καὶ μόνην, οὐκ ἂν οὐδ᾽ ἐκεῖ ῥᾳδίως ἐξεύ-
ροις. ὥσπερ οὐδὲ ὕδωρ καθαρὸν, καὶ ἀμιγὲς ἁπάντων τῶν ἄλλων, οὐδὲ πῦρ, οὐδὲ ἀέρα. κέκραται γὰρ ἅπαν-
τα τοῖς ἑτερογενέσι, καὶ ἀναμέμικται καὶ μετείληφεν ἀλλήλων ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον, ἀλλά τοι κἀν τῇ μίξει τοῖς
γένεσιν ἔχουσιν, ἡ τοῦ κρατοῦντος ἰδέα φαίνεται. μὴ τοίνυν μηδ᾽ ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν, ἄμικτόν τι ζή-
τει. ἀλλ᾽ ἀρκείτω σοι τουτὶ μὲν ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ πυκνὸν ἰδόντι τὸ μόριον ἀναμιμνήσκεσθαι γῆς. τουτὶ δ᾽
20 ὑγρὸν καὶ ἀραιὸν, καὶ ῥυτὸν, εἰς ἔννοιαν ὕδατος ἀφικέσθαι. ἀναμιμνησκέτω δέ σε καὶ πολλὴ θερμασία κα-
τὰ τὸ τοῦ ζώου σῶμα, πυρός. ἥ τε τοῦ πνεύματος φύσις, ἧς χωρὶς οὐχ οἷόν τε συστῆναι ζῷον, ἀέρος μὲν μάλιστα, (ἐν
αὐτῷ δὲ πυρὸς) ἀναμιμνησκέτω σε. μὴ δέ με γῆν αἰτήσεις αὐτὴν καθ᾽ αὑτὴν ἐν ζώου σώματι. μὴ δὲ τῶν ἄλλων
μηδὲν ἄκρατον. ἢ, δεῖξόν μοι σὺ πρῶτος ἐν τῇ τετραφαρμάκῳ τὸν κηρόν. ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ θαυμάζειν ἐπέρχε-
ται, εἰ τοὺς πυροὺς καὶ τὰς κριθὰς καὶ τοὺς φηγοὺς καὶ τὰ σῦκα, καὶ τῶν ἄλλων ὀπωρῶν τε καὶ ἀκροδρύων
ἕκαστον, οὐκ ἐκ γῆς καὶ ὕδατος οἴει γεγονέναι, σαφῶς ὁρῶν ἐντεῦθεν αὐτοῖς ὑπάρχουσαν τὴν γένεσιν. ἆρ᾽ οὖν
οὐδ᾽ ὅλως ἀέρος ἢ πυρώδους οὐσίας μετέχει; καὶ μὴν εἰ γῆν ὕδατι δεύσειας, οὐδὲν ἔσται σοι πλέον πηλοῦ.
τῶν δ᾽ ὀπωρῶν ἕκαστον ἢ τῶν ἀκροδρύων, οὐκ αὐτὸ δὴ τοῦτο πηλός ἐστιν. ὅτι καὶ πυρὸς καὶ ἀέρος μετείληφεν,
δι᾽ ὅλων ἀλλήλοις κεραννυμένων. ἀλλ᾽ ἴσως σὺ μὲν τοὺς φηγοὺς καὶ τὰ σῦκα συγχωρεῖς ἐκ τῶν τοῦ κόσμου στοι-
χείων γεγονέναι, καὶ πρό γε τούτων αὐτῶν, τὰ φυτὰ, μικρὸν μὲν ἑκάστῳ σπέρμα θεώμενος εἰς τὴν γῆν κατα-
30 βαλλόμενον, ὃ τῶν ἄλλων φυτῶν οὐδὲ μυριοστόν ἐστι μόριον. ἅπασαν δὲ τὴν ἄλλην οὐσίαν ἐκ τῶν τοῦ κόσμου στοι-
χείων ὁρῶν γινομένην ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν ζώων, ὥσπερ οὐχὶ κἀκείνων ἐντεῦθεν τρεφομένων. οἶδας μὲν γὰρ τὰς
πόας, οἶδας δὲ καὶ ταύτας καὶ τὰς φυτούς. αἶγες δὲ πρὸς τούτοις καὶ τοὺς ἁπαλοὺς κλάδους τῶν δένδρων
σιτοῦνται. κἀκ τούτων αὐτοῖς τό, τε αἷμα γεννᾶται, καὶ τὸ σῶμα τρέφεται, καὶ τὰ κυήματα συνίσταται
τε καὶ αὔξεται. πότερον οὖν αἶγες μὲν καὶ σύες καὶ οἶες ἐκ τῶν τοῦ κόσμου γεγόνασι στοιχείων, οἱ δὲ ταῦτα
ἐσθίοντες, ἐξ ἄλλου τινὸς ἢ τὴν πρώτην γένεσιν καὶ αὔξησιν, ἢ τὴν νῦν ἔχουσι τροφήν; καὶ μὴν ἄλογα ταῦ-
τα πάντα καὶ ἄτοπα, καὶ πολλῆς ἀμαθίας μεστά. καὶ γὰρ ὀπῶραι καὶ καρποὶ πάντες ἐκ τῶν τοῦ κόσμου γεγό-
νασι στοιχείων. κἀκ τούτων τὰ ζῷα καὶ γεννᾶται καὶ τρέφεται καὶ αὐξάνεται. καὶ χρὴ θαρροῦντας ἀποφαίνε-
σθαι γῆν καὶ πῦρ καὶ ἀέρα καὶ ὕδωρ, πάντων εἶναι κοινὰ καὶ πρῶτα στοιχεῖα. πρῶτα γάρ ἐστι ταῦτα καὶ ἁ-
πλούστατα σώματα πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ. τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα, καὶ φυτὰ καὶ ζῷα, ἐκ τούτων σύγκειται.
40 καὶ Ἱπποκράτης οὐ μόνον ὅτι ταῦτα στοιχεῖα ἐστὶ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ πρῶτος αὐτὸς ἀποφαίνεται κα-
τὰ τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίον, ἀλλὰ καὶ τὰς ποιότητας αὐτῶν, καθ᾽ ἃς εἰς ἄλληλα δρᾶν καὶ πά-
σχειν πέφυκεν, αὐτός ἐστιν ὁ πρῶτος ὁρισάμενος. μὴ παρακολουθοῦντες δ᾽ οἱ πολλοὶ τῇ κατὰ τὸν λόγον ὁ-
μωνυμίᾳ, συγχέονταί τε καὶ ταράττονται, καθάπερ καὶ Ἀθήναιος ὁ Ἀτταλεὺς, ἅμα μὲν τιθέμενος στοιχεῖα
τοῦ ἀνθρώπου τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, ἅμα δ᾽ ἐναργῆ φάσκων εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ μηδεμιᾶς
ἀποδείξεως δεῖσθαι. καὶ ποτὲ μὲν ὀνομάζων αὐτὰ ποιότητάς τε καὶ δυνάμεις, ἐνίοτε δὲ συγχωρῶν σώμαθ᾽
ὑπάρχειν. εἶτα δεδιὼς ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ πῦρ καὶ γῆν ὁμολογῆσαι, καίτοι σχεδὸν οὐδεὶς τῶν νεωτέρων ἰατρῶν
οὕτως ἅπαντα τὸν κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐξειργάσατο λόγον ὡς Ἀθήναιος. ἀλλ᾽ ὅμως κἀκεῖνος ἁμαρ-
τάνων φαίνεται, καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πάμπολλα, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες. οὐδένα γὰρ οἶδα τὴν παλαιὰν ἰατρι-
κὴν ἀκριβῶς μεταχειρισάμενόν τε καὶ τελειώσαντα τὰς ὑπ᾽ ἐκείνων ἡμῖν παραδοθείσας μεθόδους. ἀλλ᾽
50 εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἀφείλοντο πολλὰ τῶν ὀρθῶς εἰρημένων, ὅπου γε καὶ Ἀθήναιος ἐναργῆ φησιν εἶναι τὰ
στοιχεῖα, καὶ μηδεμιᾶς ἀποδείξεως δεῖσθαι. πότερον γὰρ ἡ στοιχεῖα, ταύτῃ τὴν ἐνάργειαν αὐτοῖς μαρτυρεῖ, ἢ
κατὰ τὰς οὐσίας, αἷς συμβέβηκεν αὐτοῖς εἶναι στοιχείοις. εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὰς οὐσίας, τί οὐχὶ καὶ τὰ ὑγιεινὰ
καὶ τὰ νοσερὰ πᾶσιν ἀνθρώποις φαίνεσθαι φησὶ, καὶ μήτε διδασκαλίας τινὸς, μήτ᾽ ἀποδείξεως προσδεῖσθαι
διὰ τὴν ἐνάργειαν. ἅπαντες γὰρ γνωρίζουσιν ἄρτον καὶ φακῆν καὶ πτισάνην, καὶ κρέας, καὶ χόνδρον, καὶ με-
λίκρατον, ἀλλ᾽ ἥντινα ἤ ποτε βλάπτειν ἢ ὠφελεῖν ἕκαστον τούτων πέφυκεν, οὐκέτι γινώσκουσιν. ἐν τούτῳ δ᾽
ἦν αὐτοῖς ὑγιεινοῖς, ἢ νοσεροῖς ὑπάρχειν. ὡς ἄρτον μὲν καὶ κρέας ἴσασι καὶ πτισάνην, ὑγιεινὸν δὲ καὶ νοσερὸν
οὐκ ἐπίστανται. οὕτω δὲ καὶ τῶν φαρμάκων ἐλλέβορον, ἐλατήριον, σκαμμωνίαν, ἐπίθυμον, ἶριν, ἑλένιον, οὐδείς
ἐστιν ὃς οὐκ ἐναργῶς ἅπτεσθαι, καὶ ὀσφρήσασθαι, καὶ ἰδεῖν, καὶ γεύσασθαι δύναται, τὰς δ᾽ ἐξ αὐτῶν ὠφελείας, ἢ
βλάβας, οὐκ ἴσασιν, ὡς οὐδὲ τὸ ὑγιεινὸν ἢ νοσερὸν αὐτῶν ἐπίστανται. καὶ τοίνυν καὶ πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ

γῆν, οὐδεὶς ἐστὶν ὃς οὐκ ἐναργῶς γνώσεται ταῖς αἰσθήσεσιν ἁπάσαις. ἀλλ' εἰ στοιχεῖα ταῦτ' ἐστὶν οὐκ ἔτι γινώσκου-
σιν, οὐ μόνον οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν φιλοσόφων ἔνιοι. ἀλλ' ἴσως φήσουσιν οἱ ἀπ' ἀθηναίου, μηδ' αὐτοὶ
δή γε τούτων αὐτῶν ἀφαίνεσθαι μηδὲν, ἐπέκεινα γὰρ εἶναι τῆς ἰατρικῆς τέχνης, ἀρκεῖν δ' αὐτοῖς τὸ θερ-
μὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, ἃ καὶ τοῖς ζώοις ἐναργῶς δεῖξαι δύνανται στοιχεῖα, καὶ τῶν σωμάτων ὑπο-
θέσθαι καὶ τῆς ὅλης ἰατρικῆς. τὸ μὲν οὖν ὥσπερ ζώου, καὶ τῆς ἰατρικῆς ὑποθέσθαι στοιχεῖα, τὸ θερμὸν, καὶ τὸ
ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ὅσης ἀλογίας ἔχεται, τί ἂν ἐγὼ νῦν ἐπεξίοιμι. κεκωμῴδηται γὰρ ὑπὸ
πολλῶν ἤδη τὸ δόγμα καὶ ψόγον καὶ γέλωτα οὐ σμικρὸν, ἔτι τε πρὸς τούτοις ἀπιστίαν οὐκ ὀλίγην τῷ πα-
λαιῷ προσετρίψατο λόγῳ. τίς γὰρ ἂν μᾶλλον αὐτὸν προὔδωκεν, ἢ ὁ μήτ' ἀπόδειξιν ἔχειν φάσκων τὰ στοι-
χεῖα διὰ τὴν ἐνάργειαν, ἀξιῶν δὲ ταῦτα τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν ζώων ὑποθέσθαι στοιχεῖα. τὸν δὲ φοβούμενον
10 εἰπεῖν ὕδωρ καὶ πῦρ καὶ ἀέρα καὶ γῆν, ὑγρὸν καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν ὀνομάζειν, ὅτι μηδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ ἀναι-
σθήτως ἔχειν ὁμωνυμίας, ἐγὼ μοι δοκῶ δείξειν οὐχ ἵν' ἀθήναιον ἐλέγξαιμι σφαλλόμενον, ἀλλ' ἵν' ὁμοίως ἐ-
κείνῳ τοὺς λοιποὺς ἁμαρτάνειν κωλύσαιμι. καὶ δείξω γε διὰ τῶν τῶν πραγμάτων ὡς οὐκ ἐνδέχεται χω-
ρὶς τῆς λογικῆς θεωρίας, οὐδὲν ἀκριβῶς οὐδένα καταστήσεσθαι δόγμα, τὰ τοιαῦτ' ἐμοὶ συμβαίνει θεοὺς ἐπο-
νύμενος ἡμῖν, οὕτως ὁρᾶν, ὡς ἐγένετο, καὶ δὴ πειράσομαι διηγήσασθαι. ἡνίκα γὰρ τὸ πρῶτον ὁ τούτων διδά-
σκαλος ἐπεχείρει με διδάσκειν τὴν ἀθηναίου γνώμην, ἠξίουν αὐτὸν ἀκριβῶς μοι διελέσθαι τὴν ὁμωνυμίαν.
οὐ γὰρ εἰδέναι κατὰ τίνος, ὑποκειμένου πράγματος αὐτοῖς φέρει τὸ θερμὸν ἢ τὸ ψυχρὸν, ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν
τοιούτων ὀνομάτων. ὡς γὰρ λευκὸν ἔφην αὐτό τε τὸ χρῶμα λέγεται, καὶ τὸ δεδεγμένον τὰ χρώματα σῶμα,
φαμὲν γὰρ τῶν χρωμάτων, τὸ μὲν εἶναι λευκὸν, τὸ δὲ μέλαν, τὸ δ' ἐρυθρὸν, τὸ δὲ ξανθὸν, τὸ δὲ ὠχρὸν, ἔτι τε πρὸς
τούτοις τὰ δεδεγμένα τὰς χρόας σώματα, λευκὸν γὰρ τὸν κύκνον, καὶ τὸ γάλα λέγομεν, μέλανα δὲ τὸν κόρακα,
20 καὶ τὸν αἰθίοπα, οὕτως ἔφην ἀκούω καὶ θερμὸν λεγόντων ἐνίοτε μὲν αὐτὸ τὸ σῶμα, καθάπερ εἰ τύχῃ τὸ πῦρ,
ἐνίοτε δὲ τὴν ἐν αὐτῷ ποιότητα μόνην. οὐ τοίνυν ἔφην γινώσκω ἐπειδὰν εἴπῃς θερμὸν, ὅτι ποτὲ δηλοῦν
ἐθέλεις εἴτε τὴν ποιότητα μόνην, εἴτε τὸ δεδεγμένον αὐτὴν σῶμα. ὁ δὲ πρὸς μὲν τοῦτο καὶ μάλα ἑτοίμως ἀ-
πεκρίνατο, μὴ τὴν ποιότητα μόνην, ἀλλὰ καὶ σύμπαν τὸ σῶμα θερμὸν ὀνομάζειν ὁμολογῶν ἐφεξῆς δέ μου πά-
λιν ἐρομένου, πότερον οὖν ἐκεῖνο λέγεις μοι τὸ σῶμα στοιχεῖον, ὅ, τί περ ἂν ἄκρως ᾖ θερμὸν, ἢ καὶ μετρίως ᾖ
τοιοῦτον, ἔσται καὶ τοῦτο στοιχεῖον. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν ποιησα-
μένου μου, τί δὲ τοῦτο ἔφη σοι διαφέρει, παρατιθέμενος ἤδη καὶ μὴ καθὼς πρόσθεν ἑτοίμως ἀποκρινόμενος, ὅ,
τι πολὺ διαλλάττει ἔφην, ἢ ἄπειρόν τι πλῆθος ὑποθέσθαι στοιχείων, ἢ πεπερασμένον. ἄπειρον μὲν γὰρ ἔσται
τῷ μετρίως θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν ὑποτιθεμένῳ στοιχεῖον, οὐκ ἄπειρον δὲ τῷ, ἄκρως. ἓν γὰρ καθ' ἕ-
καστον ἔσται γένος. ὥστε εἶναι τέτταρα τὰ πάντα στοιχεῖα πεπερασμένα. οὕτω τοίνυν ἔφη νόει καὶ τέτταρα.
30 δῆλον οὖν εἶπον, ὅτι καὶ ἄκρα ταῖς ποιότησι, καὶ ἁπλᾶ καὶ πρῶτα. τί γὰρ ἂν εἶπεν ἔτι τοῦτο πολυπραγμονεῖς;
ἵνα ἔφην νοήσαιμι τὸ λεγόμενον ἀκριβῶς. ἀλλ' οὕτως ἔφη λέγω, καὶ οὕτως νόει. πῶς κελεύεις με νοῆσαι πά-
λιν ἐπανηρώτων ἐγὼ, τὸ ἄκρως θερμὸν ἢ ὑγρὸν στοιχεῖον. ὁ δὲ ὀργιζόμενός τε ἤδη καὶ παρατιθέμενος ἱκανῶς.
ὅτου δ' ἂν, ἔφη τὸ θερμὸν αὐτῷ κρατήσει, θερμὸν ὀνομάζω σῶμα, καὶ ὑγρὸν αὖ καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν ὡσαύτως,
ἐν ᾧ κρατεῖ καὶ πλεονεκτεῖ τῶν εἰρημένων ἕκαστον. ὀνομάζειν οὖν ἔφην οὕτως οὐδὲν κωλύει. καὶ γὰρ ὀνομάζεται
καὶ ἄρτος θερμὸς καὶ φακὴ καὶ πτισάνη καὶ βαλανεῖον, ἀλλ' οὐχ ἡγοῦμαι σε τούτων ἕκαστον ἀξιοῦν με νοῆσαι
στοιχεῖον, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο τὸ ἄκρως θερμὸν, οὕτω δὲ καὶ τὸ ἄκρως ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν. ἁπλοῦν γὰρ εἶναι
χρὴ καὶ ἄμικτον, οὐ σύνθετον, οὐδὲ μεμιγμένον ἤδη τὸ στοιχεῖον. οὕτως ἔφη νόει. πτισάνην γὰρ καὶ φακὴν, οὐκ
ἂν εἴποιμι στοιχεῖον, καὶ μὴν εἶπον, εἰ τὸ ἄκρως θερμὸν σῶμα νοήσαιμι στοιχεῖον εἶναι, πῦρ εὐθέως ἐννοῶ, καὶ
οὐδὲν ἄλλο. νόει τοίνυν ἔφη πῦρ. οὕτως οὖν ἔφην βούλει με, καὶ τὸ ἄκρως ὑγρὸν ὕδωρ νοῆσαι; συνεχώρησε καὶ
40 τοῦτο πάνυ μόγις. αὖθις πῦρ οὖν αὖθις ἥκομεν, ἀέρα τε καὶ ὕδωρ καὶ γῆν, ὧν κατ' ἀρχὰς ἀπεχωρήσαμεν. ὁ δὲ, σὺ
γὰρ ἔφη τοιαῦτα ταράττεις τὸν λόγον, καὶ ἅμα πρὸς τοὺς ἄλλους ἀποβλέψας μαθητὰς, οὗτος ἔφη γραφεὺς ἐν
διαλεκτικῇ, καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἀναπλησθεὶς χώρας, οὕτω γὰρ δὴ καὶ ὠνόμασεν αὐτὰς, ἀναστρέφει πάντα καὶ
διαστρέφει, καὶ κυκᾷ, σοφιζόμενος ἡμᾶς ἵν' ἐπιδείξηται τὴν λογικὴν αὐτοῦ παρασκευήν. ἠξίου γοῦν ἀξιῶν
ἡμᾶς ὁμώνυμα νοῆσαι τὰ θερμὰ, ἓν μὲν ὡς ποιότητα, καθάπερ τὸ λευκὸν χρῶμα, δεύτερον δὲ τὴν ἄκραν
ποιότητα δεδεγμένον σῶμα, καὶ τρίτον ὃ τῆς τοιαύτης αὐτῷ κρατήσει ποιότητος, θερμὸν ὀνομάζειν. καθά-
περ τὸ βαλανεῖον. ἀλλ' ἡμεῖς ἔφη σοφίσματα λύειν οὐκ ἐμάθομεν. αὐτὸς τοίνυν ὃς ἔπλεξεν, οὕτως καὶ λυέ-
τω. ταῦτα μὲν ἐμοὶ συνέπεσεν ἔτος ἐννέα καὶ δέκατον ἄγοντι. καὶ τοῦ λοιποῦ τὰ πλείω μὲν ἐσιώπων πρὸς
τοῦ μὴ δοκεῖν ἐρίζειν. αὐτὸς δ' ἀνασκεψάμενος παρ' ἐμαυτῷ τά τ' ἄλλα, καὶ τὸν περὶ στοιχείων λόγον. ἐθαύμα-
ζον δὲ πῶς οὐκ αἰσθάνεται συγχέων ἑαυτὸν ὁ ἀθήναιος, ὃς θερμὸν μὲν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ὀνομά-
50 ζειν αὐτὸς χαίρει, ἀπαξιοῖ δὲ πῦρ εἰπεῖν καὶ γῆν καὶ ἀέρα καὶ ὕδωρ. ναὶ φησί. τὰ γὰρ προσεχῆ τῶν ζώων λαμ-
βάνω, οὐχὶ τὰ κοινὰ πάντων σωμάτων στοιχεῖα. καλοῦσι δὲ προσεχῆ, τὰ οἷον ἴδια καὶ μηδενὸς ἄλλου τῶν ἁπάν-
των. ἐμοὶ δὲ καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς εἴρηται παμπολὺ διαφέρειν τὰ φαινόμενα στοιχεῖα, τῶν ὄντως στοιχείων.
ἔοικα δὲ καὶ νῦν εἰπεῖν ὑπὲρ αὐτῶν διὰ μακροτέρων. εἴπερ γὰρ ἐλάχιστόν τι καὶ ἁπλούστατον ἐστὶ μόριον
τὸ στοιχεῖον, εἴη ἂν ὡς πρὸς τὴν αἴσθησιν, ὀστοῦν καὶ χόνδρος καὶ σύνδεσμος καὶ ὄνυξ, καὶ θρὶξ καὶ πιμελὴ καὶ σὰρξ
καὶ νεῦρον καὶ μυελὸς, ἶνές τε καὶ ὑμένες, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, ἅπαντα τὰ ὁμοιομερῆ στοιχεῖα τῶν ἐναίμων σωμάτων. ἆρ'
οὖν ὁ ἀθήναιος ἔθετό που ταῦτα στοιχεῖα, καὶ μὴν αὐτός ἐστιν ὁ γράφων ἕκαστον μὲν τῶν ὁμοιομερῶν ἐκ τῶν πρώ-
των γεγονέναι στοιχείων. ἐκ δὲ τῶν ὁμοιομερῶν ἤδη συγκεῖσθαι τὰ ἄλλα τοῦ ζώου μόρια. τῆς οὖν σαρκὸς (εἰ οὕτως
ἔτυχεν) ἢ τῆς πιμελῆς ἐρωτηθεὶς τὰ στοιχεῖα, δῆλον, ὅτι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ ξηρὸν
ἀπεκρίνατο. καὶ μὴν δὴ καὶ ὀστοῦ καὶ χόνδρου καὶ τριχὸς, ὡσαύτως ὑγρὸν καὶ ξηρὸν, καὶ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν εἶναι

φησὶ τὰ

φησὶ τὰ στοιχεῖα. καιρὸς οὖν ἤδη που θεάσασθαι σε ὁποῖον ὑγρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ψυχρὸν καὶ θερμὸν ἀπεφήνατο. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἐπικράτησιν, ὑγρὸν μὲν ἡ σάρξ. ὁ χόνδρος δὲ ψυχρόν. ὡσαύτως δὲ τὸ μὲν ὀστοῦν, ξηρὸν καὶ ψυχρόν. ἡ πιμελὴ δ᾽ ὑγρὸν καὶ θερμόν. ἕκαστον τε τῶν ἄλλων ὁμοιομερῶν, ἢ τοῖον ἢ τοῖον, ἐπικρατείᾳ ἐστὶ τῶν ἁπλῶν. εἰ περ οὖν τὸ κατ᾽ ἐπικράτησιν θερμὸν ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν ἀφαιροῖτό τις εἶναι στοιχεῖον, ὀστοῦν καὶ χόνδρος καὶ νεῦρον ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα, στοιχεῖα γενήσεται τῶν ἀνθρώπων σωμάτων, ἀλλ᾽ οὐ ταῦτα φησὶν ὁ ἀθηναῖος, ἀλλὰ τὰ τούτων συνθετικὰ ὄντως εἶναι στοιχεῖα. δῆλον οὖν ὡς ὑπερβαίνει τὴν αἴσθησιν, ἐπὶ τὰ πρῶτα καὶ ὄντως ἁπλᾶ τῷ λογισμῷ προϊὼν, ἃ μηκέτ᾽ ἐγχωρεῖ λέγειν ἐπικρατείᾳ τοῖα ἢ τοῖα γίνεσθαι. σύνθετα γὰρ κἀκεῖνα πάλιν ἔσται, καὶ διχῇ σφαλησόμεθα τοῦ προσήκοντος, ὅτι τε τῶν αἰσθητῶν ἀπεχωρήσαμεν, ὡς ἁπλούστερόν τι ζητοῦντες, καὶ ὅτι μηδὲν τοῖς ἀδήλοις ἤδη τὸ ἁπλούστερον εὕρομεν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς
10 φαινομένοις, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τὸ γοῦν ὁμολογούμενον ἡμῖν ὑπῆρχεν, οὐδεὶς γοῦν ἐστιν ὃς οὔ φησι πρῶτα καὶ ἁπλούστατα μόρια πρὸς τὴν αἴσθησιν εἶναι, χόνδρον καὶ πιμελὴν καὶ ὑμένα, καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα τὰ ὁμοιομερῆ. τῷ δὲ καὶ ταῦτ᾽ ἀπολίποντι διότι πρὸς τὴν φύσιν ἐστὶ σύνθετα, καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἁπλᾶ φαίνεται, καὶ μηδέπω μηδὲν τῶν ἁπλῶν λέγοντι, τίς ἂν εὐσχήμων ἀπολογία γένοιτο; πρὸς τὸ μὴ περιττά τε καὶ μάταια φλυαρεῖν. εἰ μὲν γὰρ τὸ κατ᾽ ἐπικράτειαν ὑγρὸν καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν ὀνομάζεις, ἔχεις ἐναργῶς ἤδη τὰ στοιχεῖα γινωσκόμενα, νεῦρον καὶ ὑμένα καὶ χόνδρον καὶ σάρκα καὶ σύνδεσμον, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὧν εἴπομεν. εἰ δὲ τὸ πρὸς τὴν φύσιν ἁπλοῦν ζητεῖς, ἄμικτόν τε εἶναι χρὴ τοῦτο. καὶ ἄκρατον, καὶ ἄκρον τῇ ποιότητι. πάλιν οὖν ἥκεις ἐπὶ πῦρ, καὶ ἀέρα, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆν. ἐν τούτοις γὰρ μόνοις εὑρήσεις ἀμίκτους τε καὶ ἀκράτους τὰς ποιότητας, ἄκραν μὲν ἐν πυρὶ θερμότητά τε καὶ ξηρότητα, ἄκραν δ᾽ ἐν τῇ γῇ ψυχρότητα καὶ ξηρότητα, καὶ τῶν ἄλλων ἐν ἑκατέρῳ, κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν. κἂν εἰ μὴ τέτταρα δὲ βουληθείης,
20 ἀλλὰ δύο λέγειν ἐξ αὐτῶν ἢ τρία τὰ στοιχεῖα, τάχ᾽ ἂν ἕξεις τινὸς εὐπορῆσαι λεπισμοῦ. τὸ δὲ ἅμα μὲν ἄκρως ὑγρὸν ὁμολογεῖν εἶναι τὸ στοιχεῖον, ἅμα δὲ ἄλλο τι λέγειν οἴεσθαι παρὰ τὸ ὕδωρ ἐσχάτως ἠλίθιον, εἰ μή τι ἄρα τὰς ποιότητας αὐτὰς μόνας εἶναι λέγεις στοιχεῖα, καὶ οὐ τὰ δεδεγμένα ταύτας σώματα, γενήσεται γὰρ οὕτως, οὐ τὸ ὕδωρ στοιχεῖον, ἀλλ᾽ ὑγρότης. οὐδὲ τὸ πῦρ, ἀλλ᾽ ἡ ἄκρα θερμότης. οὐδὲ τὸ πῦρ ἀλλὰ ἡ ἄκρα θερμότης. εἰ δὲ τοῦτο, πρῶτον μὲν πυρὸς ἀνωτέρω, καὶ γῆς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος, ἀναβήσεται τῷ λόγῳ, ὁ μηδ᾽ ἐπὶ ταῦτα προελθεῖν ὑπομένων, ὡς πόρρω τῆς ἰατρικῆς ὄντα. δεύτερον δὲ φανερῶς ἐξελεγχθήσεται, μὴ γινώσκων ὅπῃ διαφέρει στοιχεῖον ἀρχῆς. ὅτι τε γὰρ ἁπλούστερόν ἐστι πυρὸς ἡ ἄκρα θερμότης, ὅτι τε ταύτης ἐγγινομένης τῇ ὕλῃ πῦρ ἀποτελεῖται, τοῖς φιλοσόφοις ὡμολόγηται πᾶσιν, οἷς ὁ Ἀθηναῖος ἕπεσθαι σπουδάζει. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς ἀρχὴ τῆς τοῦ πυρὸς γενέσεως, ὕλη τίς ἐστιν ἡ ἅπασιν ὑποβεβλημένη τοῖς στοιχείοις, ἡ ἄποιος, ἥ τ᾽ ἐγγινομένη ταύτῃ θερμότης ἡ ἄκρα, καὶ τοῦθ᾽ ὁμοίως ὡμολόγηται. καὶ ὡς ἡ μὲν ὕλη διὰ παντὸς τοῦ
30 αἰῶνος ἐστὶν ἀγένητός τε καὶ ἄφθαρτος οὖσα. τὸ δὲ γινόμενόν τε καὶ ἀπογινόμενον αὐτῆς, ἡ ποιότης ἐστίν. καὶ ὡς ὁμογενὲς εἶναι χρὴ τὸ στοιχεῖον. οὗπερ ἂν εἴη στοιχεῖον. ἐν τούτῳ γὰρ δὴ καὶ διήνεγκε στοιχεῖον ἀρχῆς. ἐν τῷ τὰς μὲν ἀρχὰς, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὁμογενεῖς εἶναι τοῖς πράγμασιν, ὧν ὑπάρχουσιν ἀρχαί. τὰ δὲ στοιχεῖα πάντως ὁμογενῆ. ποιότης μὲν γὰρ ἁπλῆ, ποιότητος συνθέτου στοιχεῖον. ἁπλοῦν δὲ σῶμα σώματος οὐχ ἁπλοῦ. καὶ μὴν εἰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ἐλέγετο τριχῶς, ἢ ὡς ποιότης, ἢ ὡς ἄμικτον, ἢ ὡς μεμιγμένον σῶμα, φαίνεται δ᾽ οὔθ᾽ ἡ ποιότης στοιχεῖον, οὔτε τὸ κεκραμένον καὶ μεμιγμένον σῶμα, ὑπολείπεται τὸ ἄκρατόν τε καὶ ἄμικτον σῶμα καὶ ἁπλοῦν ταῖς ποιότησι, τὸ στοιχεῖον εἶναι. πάλιν οὖν ἥκει πῦρ καὶ γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀὴρ, ἐν οἷς πρώτοις ἄκρα θερμότης, καὶ ψυχρότης καὶ ξηρότης καὶ ὑγρότης ἐστί. τόδε διὰ τοῦτο δέδοικαι ταῦθ᾽ ὁμολογεῖν εἶναι στοιχεῖα. διότι μήτ᾽ ἐξαιροῦμεν ἐκ τοῦ σώματος αὐτῶν τί, μήτ᾽ ἐντίθεμεν, ἐσχάτως ἠλίθιον. τὰ γὰρ ἐκ τῶν στοιχείων γεγονότα προσφερόμενοι, πάντως δήπου καὶ τὰ στοιχεῖα τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἐντίθεμεν.
40 ἀλλ᾽ οὐκ εἰλικρινῆ φασιν, οὐδὲ μόνα. κακῶς οὖν λέγεται μήτ᾽ ἐξαιρεῖν μήτε ἐντιθέναι στοιχεῖον. ἐχρῆν γὰρ οὐχ ἁπλῶς οὕτως εἰπεῖν. ἀλλ᾽ ὅτι μὴ μόνον, μηδ᾽ ἄμικτον, μηδ᾽ αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτό. καίτοι καὶ τοῦτ᾽ αὐτὸ τί ποτε βούλεται περαίνειν αὐτοῖς. οὔτε γὰρ ἄχρηστος ἡ περὶ τῶν στοιχείων θεωρία, διὰ τοῦτ᾽ ἂν εἰκότως νομισθείη, διότι μηδὲν αὐτῶν ἄμικτον ἑτέρου, τοῖς σώμασιν ἡμῶν προσφέρομεν, οὔτε διὰ τοῦτο πῦρ, καὶ ἀὴρ, καὶ ὕδωρ, καὶ γῆ κακῶς εἴρηται στοιχεῖα, διότι τοῖς μὲν ἐξ αὐτῶν γεγονόσι χρώμεθα, μόνον δ᾽ αὐτῶν ἕκαστον ἰδίᾳ καὶ καθ᾽ αὑτὸ παντάπασιν ἄχρηστον ὑπάρχει. καίτοι καὶ εἰλικρινέσιν χρώμεθα πολλάκις τοῖς τοῦ κόσμου στοιχείοις, ὕδατι μὲν ὁσημέραι χρώμενοι, καὶ πίνοντες καὶ λουόμενοι, καὶ ἄλλως ὁπωσοῦν, ἀέρι τε πανταχόθεν ἡμῖν περικεχυμένῳ, καὶ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἑλκομένῳ. καὶ μὲν δὴ καὶ κατεψυγμένοι πολλάκις, ἐδεήθημεν πυρός. οὐκοῦν οἶδα τί ποτε ἐστὶν ὃ περαίνουσι φάσκοντες, μήτ᾽ ἐξαιρεῖν τι τοῦ σώματος ἡμῶν, μήτ᾽ ἐντιθέναι πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ γῆν. ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ τὸν ἐν τῷ κρύει παρὰ πυρὶ θαλπόμενον, ἀντεισάγειν φημὶ τῷ σώματι πῦρ, καὶ ὅστις ὕδα-
50 τος πίνει, καὶ τοῦτον ἀντεισάγειν ὕδωρ εἰς τὸ σῶμα. καὶ τὸν ἀναπνέοντα δὴ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἀέρα. καὶ μὴν γε καὶ ὅσα τῶν ζώων, ἢ ψάμμον, ἢ γῆν ἢ λίθους, ἢ βόρβορον. ἢ ὅσα σιτεῖται, καὶ ταῦτα φανερῶς ἐπεισάγει τοῖς σώμασι γῆν. εἰ δ᾽ ὅτι μήτε μέχρι τοῦ καυθῆναι θάλπεταί τις παρὰ τῷ πυρὶ, μήτ᾽ ἄχρι τοῦ διαρραγῆναι πίνει, διὰ τοῦτ᾽ οὐχ ἡγοῦνται τῶν στοιχείων οὐδὲν ἡμᾶς ἐπεισάγειν τῷ σώματι, θαυμάζειν χρὴ σοφίαν τῶν ἀνδρῶν, οὐδ᾽ ἄχρι τοσούτου συνιέναι δυναμένων, ὡς εἰ παντελῶς ἀπόλλυτο τῶν στοιχείων ὁτιοῦν, εὐθὺς καὶ τὸ ζῷον φθαρήσεται. ἀπολεῖται γὰρ εἰ μὲν ἐκπυρωθείη, τὸ ψυχρὸν στοιχεῖον. εἰ δ᾽ ἐσχάτως καταψυχθείη, τὸ θερμόν. οὕτω δὲ καὶ ἐσχάτως ἀποξηραίνης τὸ σῶμα, τελέως ἀναιρήσεις τὸ ὑγρόν. κἂν ἐξυγραίνῃς, τὸ ξηρόν. ὥστ᾽ αὐτὸ τοὐναντίον, ἢ ἐκεῖνοι λέγουσιν, εἰ μὲν ἀφαιρεῖται καὶ προστίθεται τῶν στοιχείων τι, μέτρῳ μέντοι τοῦτο γίνεται τοῖς γε μὴ βουλομένοις διαφθεῖραι τὸ ζῷον. ἡ δ᾽ ἄμετρος αὐτῶν χρῆσις, εἰς ὄλεθρον τελευτᾷ. τὸ δὲ συγχέον ἐν τῷ λόγῳ καὶ μάλιστα λανθάνον αὐτοὺς, ἤδη πειράσομαι διαλῦσαι. ἅπαντα γὰρ ὅσα γένεσιν ἔχει καὶ φθορὰν σώ-

ματα, διττὰς ὑπόκειται μεταβολάς, ἀλλοιουμένης τε ἅμα καὶ ῥεούσης αὐτῶν τῆς οὐσίας. ἀλλοιοῦται μὲν οὖν θερ-
μαινομένη καὶ ψυχομένη, καὶ ξηραινομένη καὶ ὑγραινομένη. μόναι γὰρ αἱ ποιότητες αὗται μεταβάλλουσιν ὅλην
δι᾽ ὅλου τὴν οὐσίαν. ὡς καὶ μετ᾽ ὀλίγον ἐρεῖται. ῥεῖ δὲ κατὰ τὰς αἰσθητὰς ἐκκρίσεις, καὶ προσέτι κατὰ
τὴν ἄδηλον καλουμένην διαπνοήν. ὥσθ᾽ ἵνα σώζηται, διττῆς καὶ τῆς ἐπανορθώσεως δεῖται, τῆς μὲν ἑτέ-
ρας τὸ ὑπερβάλλον ἐν ταῖς ποιότησι κολαζούσης, τῆς δὲ λοιπῆς, τὴν τοῦ κενουμένου βλάβην ἀναπληρού-
σης. ἀλλ᾽ ἡ μὲν καθαιροῦσα τὴν ἀμετρίαν, ἡ ἐναντία δήπου ποιότης ἐστὶ τῆς πλεοναζούσης. ἡ δὲ τὸ λεῖπον
ἀναπληροῦσα ποιότης ἐναντία μὲν οὐκ ἔστιν. ὁμοιοτάτην δ᾽ εἶναι χρὴ τῇ κενωθείσῃ πρότερον οὐσίᾳ. μέλ-
λει γὰρ ἀντ᾽ ἐκείνης ἔσεσθαι τῷ ζώῳ. τοῦτ᾽ ἔστι δὲ τὸ τρέφεσθαι τοῖς σώμασιν, ἐκ τινὸς ὁμοίας οὐσίας τῇ πρότε-
ρον κενωθείσῃ γινόμενον. ὅθεν οἶμαι καὶ τὴν οὐσίαν ἐκείνην, τροφὴν ὀνομάζομεν. ἡνίκα δὲ κατὰ ποιότητα
10 μόνον ἀλλοιοῦν βουλόμεθα τὸ ὑποκείμενον. οἷς μὲν τοῦτο δρῶμεν, οὐ τροφάς, ἀλλὰ φάρμακα προσαγο-
ρεύομεν. οὐκ ἔχοντες δ᾽ εὑρεῖν χωρὶς οὐσίας οὐδὲ μίαν ποιότητα, σὺν ταῖς οὐσίαις αὐτὰς ἀναγκαζόμεθα
λαμβάνοντες προσφέρειν τοῖς δεομένοις σώμασιν, ἀκράτου μὲν ποιότητος χρήζοντες, τὸ στοιχεῖον αὐτό, πῦρ,
ἢ ὕδωρ, ἢ γῆν ἢ ἀέρα, μετρίας δέ, τὸ μεμιγμένον ἐκ τῶν στοιχείων. ἐπειδὰν μὲν οὖν θερμῆναι βουλώμε-
θα, τοιοῦτον αἱρούμενοι φάρμακον, ἐν ᾧ πλείων μέν ἐστιν ἡ τοῦ πυρὸς μοῖρα τῆς ἐναντίας, ἐπειδὰν δὲ ψῦ-
ξαι, ἐν ᾧ τοὔμπαλιν, ἔστι δ᾽ ὅτε συναμφότερα ἐν ἅμα πρᾶξαι προαιρούμενοι, καὶ ἀλλοιῶσαι, καὶ θρέψαι,
τοιαύτην ζητοῦμεν οὐσίαν, ἥτις καὶ τὴν ὡς σιτίου καὶ τὴν ὡς φαρμάκου χρείαν παρέξει. μὴ τοίνυν ἀξιού-
τωσαν ἅπαν ζῶον ἢ πῦρ, ἢ γῆν, ἢ ὕδωρ, ἢ ἀέρα, προσφέρεσθαι, μόνον αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ χωρὶς τῶν ἄλλων, εἰ-
λικρινὲς στοιχεῖον. οὔτε γὰρ ὡς σιτίον, οὔθ᾽ ὡς φάρμακον, δεήσει προσφέρεσθαι. τὸ γὰρ ὅμοιον ἦν τῷ τρεφομέ-
νῳ, σιτίον. ὅμοιον δὲ τῷ συνθέτῳ σώματι καὶ κεκραμένῳ, καὶ πάντων μετέχοντι τῶν στοιχείων, ἕτερον οἶμαι
20 τοιοῦτον ἐστίν, ἐξ ἐκείνων ἁπάντων γεγονός. οὔθ᾽ ὡς φάρμακον ἀεὶ χρήσιμόν ἐστι τὸ στοιχεῖον. ἀλλ᾽ ἐν ἐκείνῳ μό-
νῳ τῷ χρόνῳ, καθ᾽ ὃν ἀκράτου ποιότητος δεῖται τὸ σῶμα. ταῦτ᾽ οὖν εἴρηταί μοι πρὸς τοὺς οὐκ ὀρθῶς ἀκούον-
τας Ἱπποκράτους, ἤδη δὲ δῆλον, ὡς ἀεὶ τῶν στοιχείων δεόμεθα, ποτὲ μὲν ὡς ἁπλῶν καὶ μόνων, ἐνίοτε δ᾽ ὡς
ἐπικρατούντων, ἢ πάντως γ᾽ ὡς συντιθέντων ἐκεῖνο τὸ σῶμα, τὸ μέλλον ἡμῖν ἢ τροφῆς ἢ φαρμάκου χρείαν
παρέξειν. ὅτι δ᾽ ἀπὸ τῶν ποιοτήτων ὀνομάζει τὰ στοιχεῖα, πολλάκις ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀν-
θρώπου βιβλίῳ, θερμὸν μὲν καλῶν οὔτε τὴν ποιότητα μόνην, οὔτε τὸ κατ᾽ ἐπικράτησιν αὐτῆς ὁμωνύ-
» μως ὀνομαζόμενον, ἀλλὰ τὸ μετέχον ἀκράτου θερμότητος σῶμα, ψυχρὸν δὲ ἐν ᾧ ψυχρότης ἄκρα, ξηρὸν δὲ
» ἐν ᾧ ξηρότης, ἐξ αὐτῶν αὐτοῖς κατάδηλον γένοιτο τῶν ῥήσεων. ἐπειδὰν μὲν γάρ, λέγει καὶ πάλιν ἀνάγκη ἀπο-
» χωρέειν ἕκαστον, εἰς τὴν ἑωυτοῦ φύσιν τελευτῶντος τοῦ ἀνθρώπου, τότε ξηρὸν πρὸς τὸ ξηρόν, καὶ τὸ ὑγρὸν
πρὸς τὸ ὑγρόν, καὶ τὸ θερμὸν πρὸς τὸ θερμόν, καὶ τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ ψυχρόν, οὐ τὰς ποιότητας αὐτὰς
30 μόνας λέγει, ξηρὸν καὶ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν καὶ θερμόν, ἀλλὰ τὰς οὐσίας, ἐν αἷς αἱ ποιότητες. αὗται γὰρ
ἀποχωροῦσι τελευτῶντος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ αὗται τοῖς τοῦ παντὸς ἀναμίγνυνται στοιχείοις. αἱ ποιότητες δέ,
» φθείρεσθαι μὲν ἂν λέγοιντο τελευτῶντος τοῦ ζώου. πρὸς δὲ τὴν οἰκείαν φύσιν ἀποχωρεῖν, οὐκ ἂν λέγοιντο. πά-
» λιν δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐπιφέρων ὁ Ἱπποκράτης φησί. τοιαύτη δὲ καὶ ἡ τῶν ζώων φύσις ἐστὶ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάν-
» των. γίνεται γὰρ ὁμοίως πάντα καὶ τελευτᾷ ὁμοίως πάντα. συνίσταται γὰρ αὐτέων ἡ φύσις ἀπὸ τουτέων
» τῶν εἰρημένων ἁπάντων. καὶ τελευτᾷ κατὰ τὸ εἰρημένον ἐς ταυτὸν ὅθεν περ συνέστηκεν ἕκαστον. ἐνταῦθ᾽
οὖν καὶ ἀποχώρησιν. ἐναργῶς ἐνταῦθα δῆλός ἐστιν, οὐ τὰς ποιότητας μόνον ὀνομάζων θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ
ξηρὸν καὶ ὑγρόν, ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα. πάντων γὰρ τῶν σωμάτων ἐκ τούτων ἐστὶν ἡ γένεσις. καὶ πάντων εἰς ταῦτα ἡ τε-
λευτή, καί σε καὶ τούτῳ προσέχειν τὸν νοῦν ἀξιῶ τῷ λαθόντι πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, οἳ νομίζουσι φυγεῖν τὸν
Ἱπποκράτην τό, πάντων τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ σωμάτων ἀποφαίνεσθαι ταῦτα στοιχεῖα. τετράκις μὲν γὰρ ἐν ταύ-
40 τῃ τῇ ῥήσει, τῇ νῦν ἡμῖν προχειρισθείσῃ, τὸ πάντων ὄνομα παρέλαβεν, ἔτι τε πρότερον ἡνίκα ἔλεγεν.
» ἀνάγκη τοίνυν τῆς φύσιος τοιαύτης ἐούσης καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου, μὴ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον. ἔν τε τοῖς
ἐφεξῆς λόγοις οὕτω φαίνεται χρώμενος. ἀλλὰ τοῦτό γε παρορῶσιν οἱ πολλοὶ τῶν Ἱπποκρατείους ἑαυτοὺς ὀνο-
μαζόντων, ἔτι τε πρὸς τούτοις νομίζοντες ἄλλο τι λέγειν αὐτὸν ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν καὶ θερμὸν καὶ ξηρόν, οὐ τὰ
κοινὰ πάντων στοιχεῖα. τὰς μὲν γὰρ ποιότητας αὐτῶν. ὅτι μὴ βούλεται στοιχεῖα τίθεσθαι τῶν ἀνθρωπείων σωμάτων,
» ἐξ ὧν ἤδη προὐθέμην αὐτοῦ ῥήσεων ἐναργῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω, κἀκ ταύτης οὐχ ἥκιστα. καὶ πάλιν, εἰ
» μὴ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ καὶ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ μετρίως πρὸς ἄλληλα ἕξει καὶ ἴσως, ἀλλὰ τὸ ἕτερον τοῦ
» ἑτέρου πολλῷ προέξει καὶ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ἀσθενεστέρου, ἡ γένεσις οὐκ ἂν γένοιτο. οὐ γὰρ δὴ ἐκ τῶν ποιοτή-
των μόνων ἡγεῖται τὴν γένεσιν ὑπάρχειν τοῖς ζώοις, αἵ γε μηδ᾽ εἶναι δύνανται χωρὶς τῶν σωμάτων, ἀλλ᾽ ἐκ
τῶν σωμάτων αὐτῶν δηλονότι τῶν τὰς ἄκρας ποιότητας δεδεγμένων. ἐκεῖνα γάρ ἐστι τὰ κοινὰ πάντων
50 στοιχεῖα. τὰ δ᾽ ἐπικρατείᾳ τούτων ὀνομαζόμενα θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ἴδια καθ᾽ ἕκα-
στον ὑπάρχει. φέρε γὰρ ἵν᾽ ἐπ᾽ ἀνθρώπου διέλθω τὸν λόγον. ἐκ πρώτων οὖν τε καὶ ἁπλουστάτων αἰσθη-
τῶν στοιχείων ἐστὶ τῶν ὁμοιομερῶν ὀνομαζομένων, ἰνός, καὶ ὑμένος, καὶ σαρκός, καὶ πιμελῆς, καὶ ὀστοῦ, καὶ χόν-
δρου, καὶ συνδέσμου, καὶ νεύρου, καὶ μυελοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὧν τὰ μόρια τῆς αὐτῆς ἀλλήλοις
ἰδέας ἐστὶ σύμπαντα, γέγονε δὲ πάλιν ἔκ τινων ἑτέρων προσεχῶν ἑαυτοῖς στοιχείων, αἵματος καὶ φλέ-
γματος, καὶ χολῆς διττῆς, ὠχρᾶς καὶ μελαίνης, ὧν ἡ γένεσις, ἐκ τῶν ἐσθιομένων ἐστὶ καὶ πινομένων, ἃ δὴ πά-
λιν ἐξ ἀέρος, καὶ πυρός, καὶ ὕδατος, καὶ γῆς ἐγένετο. ταυτὶ δ᾽ οὐκ ἐξ ἑτέρων σωμάτων, ἀλλ᾽ ἐξ ὕλης τε
καὶ ποιοτήτων ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο πυρὸς μὲν καὶ γῆς ἀέρος τε καὶ ὕδατος, ἀρχὰς εἶναι λέγομεν, οὐ στοιχεῖα.
ταυτὶ δ᾽ αὐτά, τῶν ἄλλων ἁπάντων στοιχεῖα. μόρια γάρ ἐστιν ἐλάχιστα τῶν ἄλλων ἁπάντων ἁπλᾶ καὶ πρῶ-
τα. τὸ μὲν οὖν ἐξ ἀέρος καὶ πυρὸς ὕδατός τε καὶ γῆς, ἁπάσας τὰς πόας καὶ τὰ φυτὰ καὶ τοὺς καρ-

πους ἔχειν τὴν γένεσιν, οὐδεὶς ἀμφισβητήσειε νοῦν ἔχων. οὐ μὴν οὐδ' ὅτι τροφὴ ταῦτ' ἐστὶ τοῖς ζώοις ἅπα-
σιν. οὐθ' ὡς ἐκ τούτων ἡμῖν οἱ χυμοὶ γεγόνασιν οἱ κατὰ φύσιν ἐν τῷ σώματι φαινόμενοι. τίνες δ' εἰσὶν οὗτοι καὶ
πόσοι ζητοῦσιν ἡμῖν, ὁ δεύτερος λόγος εἰς τοῦτ' ἀρκέσει. νυνὶ δὲ κεφάλαιον ἐπιθεῖναι τῷ προτέρῳ
λόγῳ πειραθῶμεν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν χυμῶν τούτων ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν ἐγένετο. συνιόντων δὲ τού-
των ἀλλήλοις, τὸ πρῶτον ἀποτελεῖται καὶ ἁπλούστατον ὄργανον, ὃ μιᾶς ἐνεργείας ἕνεκεν ὑπὸ τῆς
φύσεως ἐγένετο. τούτων δ' αὖθις ἀλλήλοις συντεθειμένων, ἕτερον ὄργανον μεῖζον γίνεται. κἀκείνων αὖ-
θις ἀλλήλοις ἐπιπεπλεγμένων, ἡ τοῦ παντὸς σώματος ἀποτελεῖται σύστασις. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἐν
ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγεται. καὶ μέντοι καὶ ὅπως ἐγίνωσκεν ὁ Ἱπποκράτης ὑπὲρ ἁπάν-
των τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων, ἰδίᾳ μοι γέγραπται. νυνὶ δὲ περὶ τῶν αἰσθητῶν στοιχείων, ἃ τὴν αἴσθη-
10 σιν διαφεύγει, πρόκειται διελθεῖν, ὑπὲρ ὧν καὶ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ, διή-
λεκται, τὰ μὲν ἴδια καὶ προσεχῆ τοῦ σώματος ἡμῶν στοιχεῖα, τοὺς τέσσαρας φάμενος εἶναι χυμούς, τὰ
δὲ κοινὰ πάντων, ὑγρὸν καὶ θερμὸν καὶ ξηρὸν καὶ ψυχρόν. ἀπὸ γὰρ τῶν ποιοτήτων ὀνομάζει τὰ στοιχεῖα,
δι' ἃς καὶ στοιχεῖα γέγονε. θερμότητος γὰρ ἄκρας ἐγγινομένης τῇ ὕλῃ, στοιχεῖον ἔσται τὸ σύμπαν ἤδη. κατὰ
δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ψυχρότητος, ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος. οὐ γὰρ δὴ τῷ ξανθὸν ἢ λευκὸν ἢ μέλαν
ὑπάρχειν, ἢ τῷ κοῦφον ἢ βαρύ, τὸ στοιχεῖον κρίνεται. κατὰ ταῦτα δ' οὐδὲ τῷ πυκνὸν ἢ μανόν, οὐδὲ τῷ θλί-
βειν, ἢ τέμνειν, ἢ θλᾶν, οὐδ' ἁπλῶς εἰπεῖν, ἑτέρᾳ τινὶ ποιότητι, πλὴν τῶν εἰρημένων τεττάρων. αὗται
γὰρ μόναι τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν ἀλλοιοῦσαι, τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς τῶν στοιχείων εἰσὶν αἰτίαι, καὶ
φυτῶν καὶ ζώων δημιουργαί. τὸ μὲν οὖν εἰς ἄλληλα μεταβάλλειν τὰ στοιχεῖα, καὶ πρὸς τῶν ἀμφὶ τὸν
Θαλῆν συγκεχώρηται διὰ τὴν ἐνάργειαν. καίτοι μαχόμενόν γε ἦν ταῖς ὑποθέσεσιν αὐτῶν, ὡς ἐδεί-
20 κνυτο. τὸ δ' ἐκ ταύτης τῆς ὁμολογίας περαινόμενον ἦν, ὑποβεβλῆσθαι τινα κοινὴν οὐσίαν ἅπασι τοῖς
στοιχείοις. Ἱπποκράτη μέν γε καὶ τοῦτ' ἀποδέδεικται διὰ μιᾶς ἐκείνης ῥήσεως, ἣν ἁπασῶν πρώτην παρε-
» θέμην, ἐν ᾗ φησίν, ὡς οὐκ ἂν ἤλγουμεν, εἴπερ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος. ταύτην γὰρ οὖσαν οὕτως βραχεῖαν, ἀμφότερα
διδάσκειν ἔλεγον ὡς πλείω τε ἐστὶ τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι πεφυκότα. τοῦτ' οὖν καὶ νῦν αὖθις ἀναλάβω-
μεν. ἵν' ἐπιθῶμεν τῷ προτέρῳ λόγῳ τὴν προσήκουσαν τελευτήν. ἐπεὶ γὰρ ἀλλοιοῦσθαι πέφυκεν ἡμῶν ἡ
οὐσία, τίνες αἱ δυνάμεναι τοῦτο δρᾶν ὑπάρχουσι ποιότητες, ἐφεξῆς ἴδωμεν. ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης, ὡς
ἂν βραχυλογίᾳ χρώμενος παλαιᾷ, μετὰ τὸ προειπεῖν, ὡς εἴπερ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτ' ἂν ἤλγησεν, ἐφε-
ξῆς ἤδη χρῆται, τῷ θερμῷ καὶ τῷ ψυχρῷ καὶ τῷ ξηρῷ καὶ τῷ ὑγρῷ πρὸς ἁπάσας τὰς ἀλλοιώσεις, ἐκ μὲν
τοῦ φαίνεσθαι λαβών, ὅτι τὰ πλησιάζοντα σώματα μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα πέφυκε, τῷ θερμαίνειν, ἢ
ψύχειν ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν. ἐκ δὲ τοῦ προδεδεῖχθαι τὸ τὴν οὐσίαν ἀλλοιοῦσθαι πᾶσαν, εἰδὼς ἀναιρεπόμε-
30 νον, ὡς οὐκ ἔστι διάκρισις τὶς καὶ σύγκρισις ἡ φαινομένη τῶν σωμάτων ἀλλοίωσις, ὡς οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρόν τε καὶ Δη-
μόκριτον ἐνόμιζον. ἑτέρῳ δὲ τρόπῳ πάλιν Ἀναξαγόρας τε καὶ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ μὲν τὰς ὁμοιομερείας εἰσά-
γων, ὁ δ' ἀμετάβλητα νομίζων εἶναι τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, ἡμεῖς δ' ἐξαπλώσαντες τὸν λόγον, εἰς ὅσον σαφέ-
στερον, εἰς τοσοῦτον καὶ πιστότερον ἐργασόμεθα. γενήσεται δὲ τοιοῦτος τίς. εἴπερ ἀλγοῦμεν, οὔτε μία τῷ εἴδει,
οὔτ' ἀπαθής ἐστιν ἡμῶν οὐσία. καὶ μὴν εἴπερ πάσχοι, θερμαινομένη τε καὶ ψυχομένη καὶ ξηραινομένη καὶ ὑ-
γραινομένη, πείσεται. τῶν δ' ἄλλων οὐδεμία ποιοτήτων ἀλλοιοῦν οἵα τ' ἐστὶ τὸ πλησιάζον ὅλον δι' ὅλου. οὔτε
γὰρ εἰ τὸ βαρὺ τῷ κούφῳ πλησιάσειεν, ἢ τῷ βαρεῖ τὸ κοῦφον, ἢ τὸ κοῦφον ἔσται βαρύ, ἢ τὸ βαρὺ κοῦφον.
οὔτ' εἰ τῷ τραχεῖ τὸ λεῖον. καὶ τῷ πυκνῷ τὸ μανόν, καὶ τῷ παχεῖ τὸ λεπτόν. τῶν γὰρ τοιούτων, οὐδὲν ἀλλοιοῦν δύνα-
ται τὸ πλησιάζον ὅλον δι' ὅλου. ὑπολείπεται οὖν ἔτι τὸ μαλακὸν καὶ σκληρὸν καὶ γλίσχρον καὶ κραῦρον.
ἀλλά τοι καὶ τούτων, τὸ μὲν μαλακὸν καὶ γλίσχρον ἐκ τῆς τῶν ὑγρῶν ἐστὶ φύσεως. τὸ δὲ σκληρὸν καὶ τὸ κραῦρον ἐκ
40 τῆς τῶν ξηρῶν. ἕτεραι δὲ οὐκ εἰσὶ παρὰ ταύτας ἁπταὶ ποιότητες. ὅτι δ' ὁραταῖς, ἢ ἀκουσταῖς, ἢ γευσταῖς, ἢ
ὀσφρηταῖς ποιότησιν, αἱ τῆς ὕλης ἀλλοιώσεις οὐχ ἕπονται, πρόδηλον παντί. τῷ γένει μὲν γὰρ εἰσὶν ἁπταὶ
καὶ αὗται, διενηνόχασι δὲ τῶν ἰδίως ἁπτῶν, τῷ, μήτε κατὰ πάντα τὰ γένη τῶν ζώων συνίστασθαι, μηθ' ὅλως
ἀλλοιοῦν τὰς ὑποκειμένας οὐσίας. εἴπερ οὖν αὗται μὲν ἴδιαι τινῶν ὑπάρχουσι ζώων, αἱ δὲ τὴν ὅλην
οὐσίαν ἀλλοιοῦσαί τε καὶ μεταβάλλουσαι πρῶται εἰσὶ τῇ φύσει, καὶ κοιναὶ πάντων τῶν ὄντων, καὶ τῶν στοιχείων
δημιουργοί, δῆλον ὡς ὑγρότης καὶ ξηρότης καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης ἑκάστου τῶν ὄντων, συνιστῶσι τὴν οὐ-
σίαν. ὀρθῶς οὖν ὁ Ἱπποκράτης οὐκ αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τὴν φύσιν ἐκ θερμοῦ, καὶ ψυ-
χροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ, συνίστασθαί φησι. καὶ γὰρ δρᾷ ταῦτ' εἰς ἄλληλα φανερῶς ὡς ἅπαντες ὁμολο-
γοῦσι. καὶ τὸ δρᾶν, οὐκ ἐκ διακρίσεως καὶ συγκρίσεως ἔχει, ἀλλ' ἐκ τοῦ πάσχειν τε καὶ ἀλλοιοῦσθαι δι' ὅλης ἑαυ-
τῆς τὴν οὐσίαν. ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ θαυμάζειν ὑπέρχεται τὴν Ἀθηναίου γνώμην, μήτε ταῦτα τὰ νῦν εἰρημέ-
50 να, μηθ' ὅσα προσέθηκεν Ἀριστοτέλης τε καὶ Χρύσιππος, εἰπόντος, ἀλλ' ἀξιοῦντος ἐναργῆ τὰ στοιχεῖα χωρὶς
ἀποδείξεως λαμβάνεσθαι. καίτοι γ' ἐν οἷς αὐτὸς ἀντεῖπεν Ἀσκληπιάδῃ, μέμνηταί πως καὶ τούτων, οὐκ
ἁπάντων μὲν ἀκριβῶς, οὐδὲ ἀγωνιστικῶς οὐδὲ τάξει καὶ μεθόδῳ λογικῇ χρώμενος τῆς ἀντιλογίας.
ὅμως δ' οὖν μέμνηται, παραπτῶν ἀτάκτως αὐτόν. τούτῳ μὲν οὖν ἄξιον μέμφεσθαι, προδιδόντι τὴν Ἱπ-
ποκράτειον φυσιολογίαν. ἐμοὶ δ' ἂν εἴη καιρὸς ἐνταῦθα καταπαύειν τὸν πρῶτον λόγον. ὅσα γὰρ ἄλλα
ταῖς ἀπαθῆ μὲν τὴν οὐσίαν ὑποτιθεμέναις αἱρέσεσιν, παρακολουθοῦσαις δὲ τὸ κενὸν ἐναντιοῦται, τὰ
μὲν ὑπὸ Ἀριστοτέλους τε καὶ Θεοφράστου λέλεκται, τὰ δὲ καὶ ἡμεῖς αὖ εἴποιμεν ἰδίᾳ, πρὸς ἑκάστην τῶν αἱ-

ρήσεων ἀντειπόντες. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν ἐκ περιουσίας. ἱκανὰ δὲ τὰ νῦν εἰρημένα πρὸς ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν. οὔτε γὰρ ὡς οὐ χρὴ δι' ὅλης ἑαυτῆς ἀλλοιοῦσθαι τὴν οὐσίαν ἀντειπεῖν ἐστι. ἀναιρήσομεν γὰρ οὕτω καὶ πόνον καὶ ἡδονὴν καὶ αἴσθησιν καὶ μνήμην. καὶ λογισμὸν καὶ αὐτήν γε τὴν ψυχήν, οὔθ' ὡς ἄλλη τις ποιότης ἀλλοιοῦν δι' ὅλου πέφυκε παρὰ τὰς εἰρημένας τέτταρας. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ πρῶτος Ἱπποκράτης ἁπάντων ἐξευρὼν φαίνεται τὰ στοιχεῖα τῆς τῶν ὄντων φύσεως, καὶ πρῶτος αὐτάρκως ἀποδείξας. εἰ δ' οὐκ ἐπέγραψε τὸ σύγγραμμα περὶ στοιχείων, ὡς Ἀσκληπιάδης ὁ ἰατρὸς, οὐδὲν ἂν εἴη τοῦτό γε ζήτημα. τὰ γὰρ τῶν παλαιῶν, ἅπαντα περὶ φύσεως ἐπιγέγραπται, τὰ Μελίσου, τὰ Παρμενίδου, τὰ Ἐμπεδοκλέους, Ἀλκμαίωνός τε καὶ Γοργίου καὶ Προδίκου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. Ἀριστοτέλει δ' ἔν τε τοῖς περὶ οὐρανοῦ καὶ τοῖς περὶ γενέσεως, καὶ φθορᾶς ὁ περὶ τῶν στοιχείων λόγος ἐξείργασται. ὥσπερ ἐν τοῖς περὶ τῆς οὐσίας λόγοις, Χρυσίππῳ. ἀλλ' οὐδὲ τούτων οὐδέτερος ἐπιγράφει τὰ βιβλία, περὶ στοιχείων. οὐδὲ χρὴ τοὔνομα ζητεῖν, ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἐξετάζειν τῶν λόγων. εἴτε γὰρ περὶ φύσεως, εἴτε περὶ στοιχείων, εἴτε περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, εἴτε περὶ οὐσίας ἐπιγράφει τις τὴν νῦν ἡμῖν ἐνεστῶσαν πραγματείαν, οὐδὲν δήπου διοίσει. τῷ δὲ συνηθεστέρῳ ἕπεσθαι σχεδὸν ἅπασι τοῖς νῦν ἐπιγράφειν τὰ τοιαῦτα συγγράμματα περὶ στοιχείων, ὀνομάζειν τε διὰ παντὸς, οὕτω καὶ ἡμῖν ἄμεινον ἔδοξεν εἶναι, περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπιγράψαι. καὶ δὴ δοκῶ μοι πάντα τὸν πρῶτον λόγον ἤδη πεπεράνθαι. εἰ γάρ τι πού καὶ σμικρὸν ἔτι διαφεύγει τῶν ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένων ἀνεξήγητον, αὐτός τις ἕκαστος ἐξ ὧν εἴπομεν ὁρμώμενος, ἐξευρήσει κἀκεῖνο ῥᾳδίως. οἷον ὅτι τε τὴν γένεσιν οὐκ ἐξ ἑνὸς χρή. καὶ ὡς εἰ μὴ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ, καὶ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ μετρίως πρὸς ἄλληλα ἕξει, καὶ ἴσως, ἀλλὰ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου πολὺ προέξει, καὶ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ἀσθενεστέρου, ἡ γένεσις οὐκ ἂν γένοιτο. διδάσκει γὰρ ἐνταῦθα περὶ τῆς συμμετρίας αὐτῶν, καὶ τῆς κατὰ δύναμιν ἰσότητος. ὑπὲρ ἧς καὶ ἡμεῖς ἔν τε τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν ἐξηγησόμεθα, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐφεξῆς, καὶ μὴν δὴ καὶ ὅπως δι' ὅλων κεράννυται τὰ κεραννύμενα. πότερον τῶν ποιοτήτων μόνων, ὡς Ἀριστοτέλης ὑπέλαβεν, ἢ καὶ τῶν σωματικῶν οὐσιῶν δι' ἀλλήλων ἰουσῶν, ἃ οὐκ ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι τοῖς ἰατροῖς. ὅθεν οὐδ' Ἱπποκράτης ἀπεφήνατό τι περὶ τούτων, ἀλλ' ἠρκέσθη μόνῳ τῷ δι' ὅλων κεκρᾶσθαι τὰ στοιχεῖα. τούτου γάρ ἐστιν ἡ μὲν χρεία πρός τε τὴν περὶ κράσεων πραγματείαν, ἣν ἐφεξῆς τῆσδε δίειμι, καὶ προσέτι τὴν περὶ φαρμάκων. εἰρήσεται δὲ, κἀν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ, περὶ τῆς χρείας αὐτῶν ἐπὶ πλέον. ἐν δὲ τῷ παρόντι, τοσοῦτον εἰπεῖν ἀποχρήσει πρὸς τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ὅτι τῶν ὑπ' Ἀσκληπιάδου λεγομένων ἐν τῷ περὶ στοιχείων βιβλίῳ πρὸς τοὺς ὅλας δι' ὅλων κεράννυσθαι ἀλλήλαις τὰς οὐσίας, οὐδὲν ἅπτεται τῶν τὰς ποιότητας μόνας κεράννυσθαι λεγόντων. ὥστ' εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἄλλο, διά γε τοῦτο τὸ ἀσφαλὲς αἱρετέον τὸ δόγμα, καὶ λεκτέον. ὡς ἐν τῷ μίγνυσθαι τὸν οἶνον, εἰ τύχῃ τῷ ὕδατι, καὶ καταθραύεσθαι μέχρι σμικροτάτων τὰ μόρια, δρᾶν καὶ πάσχειν αὐτοῖς εἰς ἄλληλα συμβαίνει, καὶ μεταδιδόναι τῶν ποιοτήτων ἀλλήλοις ἑτοιμότερον, ὅσῳ περ ἂν εἰς ἐλάττω καταθραυσθῇ, καὶ διὰ τοῦτο κινοῦσιν ἐπὶ πλεῖστον οἱ μιγνύντες ἀλλήλοις τὰ τοιαῦτα, τὴν εἰς ἐλάχιστα διαίρεσιν αὐτῶν μηχανώμενοι. καὶ μὴν δὴ καὶ τὸ μᾶλλον ἑνοῦσθαι τὰς ποιότητας ἀλλήλαις, τῶν ἐπὶ πλέον ἀναμιχθέντων τε καὶ χρονισάντων, ὁμολογεῖ τῷ λόγῳ. χρόνου γὰρ δεῖται τὰ σμικρὰ μόρια τῶν κεραννυμένων, ἵν' εἰς ἄλληλα δράσῃ καὶ πάθῃ τελέως, καὶ οὕτως ἀπεργάσηται τὸ ὅλον ὅμοιον ἑαυτῷ πάντῃ. διὰ ταῦτα καὶ τῷ παραχρῆμα μὲν οἷόν τε διαχωρεῖσαι πάλιν ἀπ' ἀλλήλων ἔνια τῶν ἀναμιχθέντων, εἰ δ' ἐπὶ πλέον χρονίσαιεν ὡς ἑνωθῆναι τὸ πᾶν, ἀμήχανον ἔτι διακεῖναί τε καὶ διελεῖν ἀπὸ θατέρου θάτερον. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ τρόπου τῆς δι' ὅλων κράσεως, εἰρήσεταί τι καὶ τοῖς περὶ φαρμάκων.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Περὶ δὲ τὸν δεύτερον λόγον ἤδη μοι ἰέναι καιρός. ἀποδείξας γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἁπάντων τῶν ὄντων κοινὰ στοιχεῖα τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, ἐφεξῆς ἐπὶ γένος ἕτερον στοιχείων μέτεισιν, οὐκέτι πρῶτον, οὐδὲ κοινὸν, ἀλλὰ τῶν ἐναίμων ζώων ἴδιον. αἷμα γὰρ καὶ φλέγμα, καὶ χολὴ ξανθή τε καὶ μέλαινα, στοιχεῖα τῆς ἁπάντων γενέσεώς ἐστι τῶν ἐναίμων ζώων, οὐκ ἀνθρώπου μόνον. ἀνθρώπου δέ γ' ἴδια μόρια, τὰ ἐλάχιστά τε καὶ ὁμοιομερῆ προσαγορευόμενα. κοινωνία δὲ ἐστὶ καὶ τούτων αὐτῷ πρὸς ἔνια τῶν ἐναίμων ζώων, οἷον ἵππον, καὶ βοῦν, καὶ κύνα, καὶ τἄλλα ὅσα τοιαῦτα. πάντα γὰρ ταῦτα καὶ ἀρτηρίας ἔχει, καὶ φλέβας, καὶ νεῦρα, καὶ συνδέσμους, καὶ ὑμένας, καὶ ἶνας, οὐ μὴν ἀκριβῶς γε πάντη τοῖς αὐτοῖς ὅμοια. τινὰ δὲ καὶ κατὰ γένος ἕτερα, καθάπερ ὁπλὰς, καὶ κέρατα, καὶ πλῆκτρα, καὶ ῥάμφη, καὶ φολίδας καὶ λεπίδας. ὥσπερ οὖν τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ἁπάντων ἦν κοινὰ στοιχεῖα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἴδια, πάλιν ἑκάστου τῶν ζώων ἐστὶ τὰ πρῶτα πρὸς αἴσθησιν μόρια, περὶ ὧν ἐν τοῖς

ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγεται. μεταξὺ δὲ τούτων τε κἀκείνων, ἡμῖν μὲν οἱ τέτταρες χυμοὶ, τῶν δ'
ἄλλων ζῴων ἑκάστῳ, τοῦθ' ὅπερ ἂν ὕλη τῆς γενέσεως αὐτῶν ἡ προσεχής. οὕτω γὰρ εἰώθασιν ὀνομάζειν ἐξ
ἧς πρώτης τι γίνεται, μηδεμιᾶς ἐν μέσῳ δεομένης ἑτέρας μεταβολῆς. ὅτι μὲν οὖν ἐκ τοῦ τῆς μητρὸς αἵ-
ματος ἅπαντα γέγονε τὰ τῶν ἐναίμων ζῴων μόρια, πρόδηλον παντί. μεταξὺ δὲ τούτου φλέγμα-
τός τε καὶ διττῶν χολῶν, εὐλόγως ἐν ταῦθα διέστησαν, οἱ μὲν, ἐξ αἵματος μόνου τὴν γένεσιν ὑπάρχειν ἡ-
μῖν, οἱ δὲ ἐκ τῶν τεττάρων χυμῶν φάσκοντες. ἔστι μὲν οὖν οὐχ ὁμοίως ἀποδεῖξαι τἀληθὲς ἐν ταῦθα δυ-
νατὸν, ὡς ἐπὶ τῶν πρώτων στοιχείων. ἑκάτερος γὰρ ὁ λόγος ἔχει τι πιθανόν. ἐξ ὧν δ' οὖν ὁ Ἱπποκράτης
κινηθεὶς ἀληθέστερον εἶναι νομίζει τοὺς τέσσαρας χυμοὺς, ὕλην εἶναι τῆς τοῦ ἀνθρώπου γενέσεως. ἐπιδεῖξαι
πειράσομαι, τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησάμενος, ὁμοιομερῆ μὲν οὖν ἐστι, καὶ σὰρξ καὶ νεῦρον. ἀλλ' ἡ μὲν
10 σὰρξ, ἔναιμός τε καὶ μαλακὴ καὶ θερμή. τοὐναντίον δὲ τὸ νεῦρον, ἄναιμόν τε καὶ σκληρὸν καὶ ψυχρόν. οὐ
μὴν οὔτ' ἐκείνη μαλακὴ καὶ θερμὴ τελέως ἐστὶν, οὔτε τὸ νεῦρον σκληρὸν καὶ ψυχρὸν, ἀλλὰ τὸ μὲν αἷμα, τῆς
σαρκὸς μαλακώτερόν τε καὶ θερμότερον ἐστὶ τοσ' ὅσουν, τοῦ νεύρου σκληρότερον καὶ ψυχρότερον. οὕτω
δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων ἕτερον ἑτέρου, τὸ μὲν ψυχρότερον ἐστι, τὸ δὲ θερμότερον, καὶ τὸ μὲν μα-
λακώτερον. τὸ δὲ σκληρότερον. ἆρ' οὖν ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας τὰ πάντα γέγονεν, ἢ μᾶλλον ἀγαθός τις
οὖσα δημιουργὸς ἡ φύσις, ἡνίκα τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ παρὰ τῆς μητρὸς αἵματος εἰς τὴν μήτραν ἰόντος ἐγέννα-
να, τε καὶ διέπλαττε τὸ ἔμβρυον, εἰς μὲν τὴν τῶν σκληροτέρων σωμάτων πῆξιν, εἷλκεν ἐξ αὐτοῦ τὸ πα-
χύτερον, εἰς δὲ τὴν τῶν μαλακωτέρων, τὸ ὑγρότερον. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν θερμότερον. εἰς τὴν τῶν θερμο-
τέρων. τὸ δὲ ψυχρότερον, εἰς τὴν τῶν ψυχροτέρων. ἐμοὶ μὲν οὖν οὕτω δοκεῖ μακρῷ φυσικώτερον εἶναι, καὶ
κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν εὐθέως διαπεπλάσθαι τὸ κύημα, κἀν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παντὶ, τὴν τρο-
20 φὴν καὶ τὴν αὔξησιν ἕκαστον τῶν μορίων ἔχειν ἐκ τῆς οἰκείας ὕλης. ἓν μὲν γάρ τι φαίνεται τὸ αἷμα, κα-
θάπερ καὶ τὸ γάλα. διδάσκει δ' ὁ λόγος οὐχ ἓν ὑπάρχειν αὐτὸ, καθότι μηδὲ τὸ γάλα. τὸ μὲν γάρ ἐστιν ἄ-
κρως ὀρρῶδες καὶ λεπτὸν ἐν τῷ γάλακτι, τὸ δὲ ἄκρως τυρῶδες καὶ παχύ. ταῦτα δὲ ἕως μὲν ἐκέκρατο
πρὸς ἄλληλα, μέσον ἀπηργάζετο τὸ γάλα, τυροῦ καὶ ὀρροῦ. διακριθέντα δὲ τὴν οἰκείαν ἰδέαν ἐνεδείξα-
το, καὶ τὴν τοῦ γάλακτος ἐδίδαξε φύσιν, ὡς οὐκ ἄρα ἓν ἦν ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐξ ἐναντίων τε καὶ διαφερόν-
των συγκείμενον. ὡς οὖν ἐν τῷ γάλακτι τὸ μέν ἐστιν ὀρρός. τὸ δὲ, τυρὸς, οὕτω καὶ ἐν τῷ αἵματι. τὸ μὲν, οἷον
ἰχὼρ αἵματος ἀνάλογον ὀρρῷ γάλακτος. τὸ δὲ οἷον ἰλύς τις καὶ τρὺξ, ἀνάλογον τῷ τυρῷ. καὶ μὴν δὴ καὶ
ἶνας ἐμφερομένας τῷ αἵματι σαφῶς ἐστι θεάσασθαι. καὶ τούτων ἐξαιρεθεισῶν, οὐ πήγνυται τὸ αἷμα.
καὶ χωρισθὲν τῶν ἰνῶν τὸ αἷμα, καὶ χροιᾷ καὶ συστάσει διαφέρει. τὸ μὲν γὰρ ἐρυθρὸν ἀκριβῶς φαίνε-
ται. τὸ δὲ ξανθότερον τούτου. τὸ δὲ μελάντερον, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ σαφῶς ἐπανθεῖ τι λευκὸν αὐτῷ. καὶ πο-
30 τὲ πελιδνὸν ἅπαν ἐφάνη. καὶ νὴ Δία γε πολλάκις ἐγγὺς τῷ μέλανι καθάπερ τις πορφύρα κατακορής.
Οὕτως οὐχ ἓν ἀκριβῶς τὸ αἷμα. πάντων γὰρ ἂν ὁμοίως καὶ ζῴων καὶ ἀνθρώπων ὅμοιον ὑπῆρχε διὰ παντὸς εἴπερ
ὄντως ἕν. ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἐν αὐτῷ πλεονεκτεῖ τὸ παχὺ καὶ μέλαν, ὡς καὶ τὴν χρόαν ἅπαντος τοῦ σώματος
μελαντέραν φαίνεσθαι, καὶ τὰς οὐλὰς μελαίνεσθαι, καὶ κιρσοῦσθαι τὰς ἐν τοῖς σκέλεσι φλέβας ἅμα
τινὶ πελιδνῷ χρώματι. ποτὲ δὲ τὸ ξανθόν. ὡς καὶ τοῦτ' ἔκ τε τῶν τριχῶν ἐστιν ἰδεῖν, κἀκ τῆς συμπάσης τοῦ
σώματος χρόας, ἐμέτων τε καὶ διαχωρημάτων. ἔστι δ' ὅτε τὸ ἐρυθρὸν, ἢ λευκὸν, ὡς καὶ ταῦτα, ἔκ τε τῶν
τοῦ σώματος ὅλου χρωμάτων καὶ τριχῶν ἐμέτων τε καὶ διαχωρημάτων φαίνεται, καὶ μὴν δὴ κἂν εἰ τὰς
φλέβας ἐκτέμοις ὑγιαινόντων ἔτι τῶν ἀνθρώπων, τοῦ μέν τινος αὐτῶν, ξανθὸν ῥυήσεται τὸ αἷμα. τοῦ δ' ἐρυ-
θρόν. τοῦ δὲ λευκότερον. τοῦ δὲ μελάντερον, κἂν εἰ δοίης δὲ φάρμακον ἐθέλοις ἐκκαθαίρων τὸ σῶμα, τοι-
οῦτον ἐκκενώσει χυμὸν ὁποῖον ἕλκειν πέφυκεν, ἀλλ' οὐκ ἴσον ἐν πάσῃ φύσει σώματος, οὔθ' ὑγιαινόντων, οὔτ'
40 ἀρρωστούντων. ἵνα γὰρ ἀπὸ τῶν ἀρρωστούντων ἄρξωμαι, χολῆς τῆς ὠχρᾶς τε καὶ ξανθῆς ὀνομαζομένης,
εἰ δοίης τοῖς ἰκτεριῶσιν ἀγωγὸν φάρμακον, ἐξάξει πάμπολλην χολήν. εἰ δέ γε τοῖς τὸν καλούμενον ὕδερον
λευκοφλεγματίαν νοσοῦσι, ταὐτὸ τοῦτο δοίης φάρμακον. ἐλαχίστην μὲν ἐκκενώσει χολήν. εἰ δ' αὖ πάλιν
ἕτερον δοίης φάρμακον. ὑφ' οὗ φλέγμα κενοῦσθαι πέφυκεν, ἥκιστα μὲν ἐν τοῖς ἰκτεριῶσι κενώσει φλέ-
γμα, καὶ σὺν μεγάλῃ τῇ βλάβῃ. πάμπολυ δ' ἐν τοῖς προειρημένοις ὑδέροις, καὶ χωρὶς τοῦ βλάψαι. καὶ μέντοι
κἂν τοῖς ἐλεφαντιῶσι πολλάκις ἐδώκαμεν, ὅ, τι χολὴν ἐκκαθαίρει μέλαιναν, ὑφ' οὗ καὶ ῥᾴστην καὶ πλείστην
σὺν ὠφελείᾳ μεγάλῃ τὴν κένωσιν εἴδομεν ἀπαντῶσαν. Ἀσκληπιάδης δὲ πάντα τὰ καλὰ τῆς τέχνης ἐπι-
χειρῶν ἀνατρέπειν τῷ λόγῳ, διὰ τοὺς θαυμαστοὺς ὄγκους καὶ πόρους, πειρᾶται μεταπείθειν ἡμᾶς, ὡς οὐχ ἕλκει
τὸ οἰκεῖον, ἕκαστον τῶν φαρμάκων, ἀλλὰ μεταβάλλει, καὶ τρέπει, καὶ ἀλλοιοῖ διαφθείρων εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ὁ-
ποῖον ἂν ᾖ τὸ ἑλχθέν. εἶτα τὴν ἀκολουθοῦσαν ὠφέλειαν, οὐ τῇ τοῦ λυποῦντος καθάρσει γίνεσθαί φησιν, ἀλ-
50 λὰ τῷ κοινῷ λόγῳ τῆς κενώσεως. ὁ μὲν οὖν ἀσκληπιάδειος λόγος, οὕτως ἀναισχυντεῖ κατὰ τοῦ φαινομένου.
τὸ φαινόμενον δέ γ' ὡς Ἱπποκράτης τε καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἰατροὶ τῇ πείρᾳ βασανίζοντες, ἔμαθον, ὡς εἴρη-
ται πρόσθεν, ἔχει. εἰ γὰρ ἐπιχειρήσεις ἀνῶ χολῶντι, φλέγματος ἀγωγὸν δοῦναι φάρμακον, οὐ μετὰ μικρᾶς
εὖ οἶδ' ὅτι ζημίας πειράσῃ τοῦ ἐγχειρήματος. εἰ δέ γ' ὡς κενοῦντα μόνον ὠφελεῖ τὰ καθαίροντα, τί οὐ τὰς
φλέβας τέμνομεν ἁπάντων, εἴτ' ἰσχνοὶ τύχοιεν ὄντες εἴτε παχεῖς, εἴτ' ἰκτεριῶντες, εἴτε μελαγχολοῦν-
τες. ἀλλὰ πολλοῖς μὲν τῶν τοιούτων ἰσχνοῖς οὖσιν ἱκανῶς, οὐ σμικρὰν ἤνεγκεν ὠφέλειαν ἡ τοῦ λυποῦντος χυμοῦ
κένωσις. εἰ δ' αἵματος αὐτῶν ἀφελεῖν ἐτόλμησέ τις, εὐθὺς ἂν ἀπέκτεινεν. ἀλλὰ ταῦτα λέγειν ἀναγκά-

ζουσιν Ἀσκληπιάδην, οἱ ὄγκοι καὶ πόροι καὶ τὰ ἄναρμα στοιχεῖα. τούτοις γὰρ ἕπεται τὸ, μηδεμίαν εἶναι τῆς φύσεως
ἡμῶν ἀλλοτρίαν ποιότητα, μηδὲ τὴν τῶν ὀσμηρῶν διὰ τῆς γαστρὸς ἡμῶν ἐκκενουμένων περιττωμάτων,
ἀλλ᾽ ὅταν αὐτοῖς ἀχθῇ γαστὴρ, τῷ λόγῳ τοῦ πλήθους ἡμᾶς βλάπτεσθαι, καὶ εἶναι τὴν ἴασιν ὀλιγοσιτίαν, ἢ ἀσι-
τίαν παντελῆ. πλῆθος γάρ τοι τοιούτων λόγων ἀποτετόλμηται πρὸς Ἀσκληπιάδου, τοῖς ἐναργέσι μα-
χομένων, οἳ τοὺς μὲν ἀγνοοῦντας τὸ φαινόμενον, ἀπορεῖν ἀναγκάζουσι, τοὺς δὲ γινώσκοντας, ἐκπλήττεσθαί τε
καὶ θαυμάζειν τὴν ἀναισχυντίαν τοῦ ἀνδρός. ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν Ἀσκληπιάδειον τόλμαν, ἐν ἑτέροις αὐτοῖς πλέον
εἰρήσεται. τὰ φαινόμενα δ᾽ ἐναργῶς πάλιν ἀναλάβωμεν, ἑπόμενοι ταῖς Ἱπποκράτους ῥήσεσιν, ὡς οὐ μαν-
τευσαμένου δήπουθεν ὡς ἰατρός τις ἄπειρος, ἢ ἀναίσχυντος ἐς τοσοῦτον ἔσοιτο, καθάπερ Ἀσκληπιάδης, ὡς
ἤτοι παντάπασιν ἀγνοῆσαι τὰ οὕτω σμικρὰ τῆς τέχνης, ἢ γνοὺς, ἀρνήσηται μὴ γινώσκειν. ὅθεν οἶμαι
10 καὶ ὁ λόγος ἡμῖν μὲν μακρότερος γίνεται διὰ τὰς πρὸς τοὺς ἀναισχυντήσαντας ἀντιλογίας, Ἱπποκρά-
τει δὲ βραχὺς, καὶ σύντομος. αὐτὸ τὸ φαινόμενον ἐναργῶς γράφοντι, χωρὶς ἁπάσης κατασκευῆς, τῷ
μηδ᾽ ὑπονοῆσαι μηδένα μήτ᾽ ἀγνοῆσαι τὰ τοιαῦτα, μήτ᾽ ἀρνήσασθαι. πρὸς μὲν γὰρ τοὺς λέγοντας αἷμα μό-
νον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἐν ὁτιοῦν ἄλλο, τοσοῦτον εἰπὼν ἠρκέσθη, δεικνύειν ἀξιώσας αὐτοὺς μὴ μεταλλάσσοντα
τὴν ἰδέαν τὸν ἄνθρωπον μήτε γινόμενον παντοῖον, ἀλλ᾽ ἢ ὥραν τινὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου. ἐν
» ᾗ αἷμα ἐνεὸν φαίνεται μοῦνον. Εἰκὸς γάρ ἐστιν εἶναι φησὶ μίαν γέ τινα ὥραν, ἐν ᾗ φαίνεται αὐτὸ ἐν ἑωυτέῳ ἐν-
» εὸν, ὅ τι ἐστί. Πρὸς δὲ τῷ, διττὰς μὲν χολὰς ἀναμεμίχθαι τῷ αἵματι διὰ παντὸς ὠχρὰν καὶ μέλαιναν,
ἐπ᾽ αὐταῖς δὲ τρίτον τὸ φλέγμα, τὰ κατὰ φύσιν ἐν ταῖς ἡλικίαις τε καὶ ὥραις φαινόμενα διῆλθεν.
» Ἢν γάρ τοι δῴης φησὶν ἀνθρώπων φάρμακον, ὅ τι φλέγμα ἄγει, ἐμεῖταί σοι φλέγμα. καὶ ἢν δῴης φάρ-
» μακον, ὅ, τι χολὴν ἄγει, ἐμεῖταί σοι χολήν. καὶ ἢν τρώσῃς αὐτοῦ φησίν τι τοῦ σώματος ὥστε ἕλκος γενέ-
20 σθαι, ῥυήσεται αἷμα. καὶ ταῦτα ποιήσει σοι φησὶ πάντα, πάσῃ ἡμέρῃ καὶ νυκτί. καὶ χειμῶνος καὶ θέ-
ρεος. Πρὸς δὲ τῷ, ταῦτα εἶναι τὴν φύσιν αὐτοῦ, τουτέστιν ἐκ τούτων ἅπαντα τὰ μόρια καὶ γεγονέναι
» καὶ τρέφεσθαι, τὰ δὲ φησί. Πρῶτον μὲν φανερός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἔχων ἐν ἑωυτῷ ταῦτα πάντα, ἕως ἂν ζῇ.
» ἔπειτα δὲ, γέγονεν ἐξ ἀνθρώπου, ταῦτα πάντα ἔχοντος, τέθραπταί τε ἐν ἀνθρώπῳ, ταῦτα πάντα ἔ-
» χοντι, ὁπόσα φημί τε καὶ ἀποδείκνυμι. Ταῦτα ἐάν τις ἐκποδὼν ποιήσηται τὴν Ἀσκληπιάδειον ἀναι-
σχυντίαν, ἱκανῶς ἀποδείκνυσι τὸ προκείμενον. εἰ γὰρ ἕκαστον τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἕλκει τινὰ χυ-
μὸν, καὶ χρόνος οὐδείς ἐστιν, ἐν ᾧ διδόμενον ὁτιοῦν αὐτῶν ἀπορήσει ἐκκενῶσαι τὸν οἰκεῖον χυμὸν, εὔδηλον ὡς
οὐδεὶς χρόνος ἐστὶν ἐν ᾧ μὴ μετέχει τῶν τεσσάρων χυμῶν ὁ ἄνθρωπος. ἀλλὰ καὶ ἡ γένεσις ἐξ αἵματος ἦν αὐτῷ τοῦ
τῆς μητρὸς οὐ καθαροῦ δήπουθεν ὄντος, ἀλλ᾽ αὐτοῖς μεμιγμένου, φλέγματί τε καὶ διτταῖς χολαῖς. ἐδείχθη
γὰρ ὁ ἅπας ἄνθρωπος ἐν παντὶ καιρῷ ταῦτα ἔχειν ἐν ἑαυτῷ. εἰ τοίνυν καὶ γέγονεν ἐκ τούτων ὁ ἄνθρω-
30 πος, καὶ τὴν αὔξησιν, καὶ τὴν τροφὴν ἐκ τούτων ἔχει, ταῦτά ἐστιν ἡ φύσις αὐτῷ. τὰ μὲν κεφάλαια τοῦ λό-
γου ταῦτα. τῶν δὲ κατὰ μέρος εἰρημένων ἐν τῷ βιβλίῳ. τινὰ μὲν περὶ τῆς, κατά τε τὰς ἡλικίας καὶ
τὰς ὥρας μεταβολῆς διδάσκει. τινὰ δὲ πίστιν οὐ σμικρὰν φέρει τοῦ, τὸν οἰκεῖον χυμὸν ἕκαστον τῶν καθαι-
ρόντων ἕλκειν, καὶ τοῦ, τὸν ἄνθρωπον ἁπάντων δεῖσθαι τῶν εἰρημένων χυμῶν. αὐτίκα γέ τοι τὰ κατὰ
τὰς ὑπερκαθάρσεις γινόμενα, μάλιστα τὸ οἰκεῖον ἐνδείκνυται χυμὸν ἕκαστον τῶν φαρμάκων ἕλκειν. ὁπόταν
» γὰρ πίῃ τις φάρμακον ὅ, τι χολὴν ἄγει, πρῶτον μὲν χολὴν ἐμέει. ἔπειτα δὲ φλέγμα, ἔπειτα δὲ ἐπὶ τού-
» τοις χολὴν ἐμέουσι μέλαιναν. τελευτῶντες δ᾽ αἷμα καθαρόν. τὰ αὐτὰ δὲ πάσχουσι φησὶ καὶ ὑπὸ τῶν φαρμά-
» κων τῶν φλέγμα ἀγόντων, πρῶτον μὲν γὰρ φλέγμα ἐμέουσιν, ἔπειτα χολὴν ξανθὴν, ἔπειτα μέλαι-
» ναν, τελευτῶντες δ᾽ αἷμα καθαρὸν, καὶ ἐν τῷδε ἀποθνήσκουσιν. Ἡ μὲν οὖν ῥῆσις αὕτη. πρόδηλον δ᾽ ἐξ
αὐτῆς συλλογίσασθαι, διότι τὸν οἰκεῖον χυμὸν ἕκαστον αὐτοῖς ἐπισπᾶται τῶν καθαιρόντων φαρμάκων. ὁπό-
40 ταν γὰρ ἀσθενέστερον ἑαυτοῦ τὸ ζῶον ὑπάρχῃ, νενικημένον ὑπὸ τοῦ φαρμάκου, ὡς πλησίον ἥκειν θανάτου,
τότ᾽ ἀφίσταται μὲν, ἡ τοῦ προτέρου χυμοῦ κένωσις, διαδέχεται δ᾽ αὐτὴν ἑτέρα. καίτοι δυοῖν θάτερον κα-
τὰ τὸν Ἀσκληπιάδην ἐχρῆν, ἢ, μηδ᾽ ὅλως ἐκκενοῦσθαι μηδένα χυμὸν, ἢ φέρεσθαι τὸν ἐξ ἀρχῆς διὰ παντὸς,
ἀρρωστοῦντος μὲν ἤδη τοῦ δοθέντος φαρμάκου, μηδὲν δρῶντος δὲ ὃ πέφυκε δρᾶν, ἐκεῖνον μόνον ἐχρῆν φέ-
ρεσθαι διὰ παντὸς, ὃν ἐξ ἀρχῆς ἐκείνου. οὐ γὰρ δήπου πρότερον μὲν ὅτε ἰσχυρὸν ἦν ἔτι τὸ σῶμα καὶ συν-
τήκειν αὐτὸ καὶ μεταβάλλειν εἰς ὅπερ ἐπεφύκει τὸ φάρμακον ἱκανὸν ἦν, ἐπειδὴ δ᾽ ἀσθενὲς ἐγένετο νῦν, οὐκέ-
τι ταῦτα δρᾶσαι δυνήσεται. καὶ μὴν ὅτι γε δρᾷ, πρόδηλον. ἐκκενοῦται γὰρ οὐδὲν ἧττον ἐν τῷδε, καὶ δια-
λύεται καὶ φθείρεται τὸ σῶμα. πῶς οὖν οὐκέτ᾽ ὅμοιος τῷ πρόσθεν ὁ κενούμενος χυμὸς φαίνεται; οὐκ
ἄλλως πάντως, ἢ ὅτι πᾶς ἐκεῖνος ὀλίγου δεῖν ἐκκεκένωται τοῦ σώματος. ὡς οὐδὲ ζῆν ἔτι δυνατὸν ἔσται
τῷ ζώῳ, τῶν στοιχείων τινὸς αὐτοῦ παντάπασιν ἀπολλυμένου, ἀλλὰ διαλύεσθαι τε καὶ φθείρεσθαι, καὶ
50 ῥεῖν ἐφεξῆς, ὅστις ἂν ἔτι τῶν ὑπολοίπων χυμῶν, ἑτοιμότερος ἢ κενοῦσθαι, διὰ τοῦτ᾽ οὖν εἴτε χολῆς με-
λαίνης, εἴτε φλέγματος ἀγωγὸν εἴη τὸ φάρμακον, ἐν ταῖς ὑπερκαθάρσεσιν ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς ἕπεται
χυμός. ὡς ἂν θερμότατός τε καὶ λεπτότατος ὑπάρχων. εἰ δ᾽ αὖ τῆς ξανθῆς χολῆς εἴη τὸ φάρμακον
ἀγωγὸν, ἐφεξῆς μὲν τὸ φλέγμα κατὰ τὰς ὑπερκαθάρσεις, ἔπειθ᾽ ἡ μέλαινα κενοῦται. βαρυτάτη γὰρ
αὕτη καὶ παχεῖα καὶ δυσκίνητος. ὕστατον δὲ πάντων τὸ αἷμα, τῷ μάλιστα οἰκεῖον εἶναι τῇ φύσει. διὸ καὶ
ὅσοι τῶν ἰατρῶν τε καὶ φυσικῶν ἐξ αἵματος μόνου γίνεσθαι καὶ τρέφεσθαι τὸ ζῶον ἀπεφήναντο, χρὴ καὶ
τούτων ἐπαινεῖν τὴν γνώμην, ὡς εἰκότα γινωσκόντων. ἀλλ᾽ Ἱπποκράτης φυσικώτερον ἔτι καὶ τούτων, ἐκ

τῶν τεττάρων χυμῶν, καὶ τὴν γένεσιν, καὶ τὴν αὔξησιν, καὶ τὴν θρέψιν εἶναι φησὶ τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ἅμα μὲν
ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, παμπόλλην ὁρῶν ἐν τοῖς ὑγιαίνουσι ποικιλίαν τῆς τῶν σωμάτων ἰδέας, οὐκ ἂν γιγνο-
μένην, εἴπερ εἷς ἦν ὁ στοιχειώδης χυμός, ἔπειτα δὲ καὶ τὰς τῶν μορίων φύσεις οὕτω πάμπολυ διαφε-
ρούσας, οὐκ εἰκὸς οὔτ' ἐκ μιᾶς οὐσίας γεγονέναι κατ' ἀρχὰς εὐθὺς, οὔτε μιᾶς εἴδει κεχρῆσθαι τροφῆς. ἅπαν-
τα δὲ ταῦτα τὰ νῦν ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα, διὰ βραχυτάτης ἐνεδείξατο ῥήσεως ὁ Ἱπποκράτης, ὧδέ πως
» εἰπών. Ὥς γὰρ τὰ σπειρόμενά τε καὶ φυόμενα, ὅταν εἰς τὴν γῆν εἰσέλθοι, ἕλκοι ἕκαστον τὸ κατὰ φύσιν
» ἑωυτῷ ἐὸν ἐν τῇ γῇ, ἔνι δὲ καὶ ὀξὺ καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν καὶ ἁλμυρὸν καὶ παντοῖον. πρῶτον μὲν οὖν καὶ
» πλεῖστον εἵλκυσεν εἰς ἑωυτὸ, ὅτι ἂν ᾖ αὐτῷ κατὰ φύσιν μάλιστα ἔπειτα δὲ ἕλκει καὶ τὰ ἄλλα. τοιοῦτον
» δή τι καὶ τὰ φάρμακα ποιέει ἐν τῷ σώματι. Διὰ τούτου τοῦ λόγου καὶ περὶ θρέψεως καὶ κενώσεως τῆς ἐν
10 ταῖς καθάρσεσιν ἀκριβῶς ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὅπερ ἤδη πλεῖστον μὲν ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπο-
μνήμασιν ἀναγκαῖον ἔσται μοι διελθεῖν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν ἤδη τὸ κεφάλαιον ὁρᾶν ὑπάρχει. φυσικὴ γάρ
τίς ἐστι δύναμις ἑλκτικὴ τῶν οἰκείων ἑκάστῳ τῶν ὄντων. ὥσπερ ἐν τῇ λίθῳ τῇ ἡρακλείᾳ, τοῦ σιδήρου. ταύ-
τῃ τε οὖν καὶ τοιαύτῃ τῇ δυνάμει, καὶ τὰ τῶν θρέψεων, καὶ τὰ τῶν καθάρσεων ἤδη τελεῖται.
ἕλκουσι μὲν ἀεὶ τὸ οἰκεῖον, ὅταν ᾖ, δαψιλὲς, ἅμα δ' αὐτῷ πολλάκις ἤδη σπωμένη καὶ τὸ μὴ
τοιοῦτον, οἷόν τι καὶ τοῖς καθαίρουσιν ὑπάρχει φαρμάκοις. ὁπότ' ἂν γὰρ ἅπαν ἐκκε-
νώσῃ τὸ ἤδη πλεονάζον ἢ χολῆς ἢ φλέγματος, οὕτω δὲ καλῶς τὸ περιεχόμενον
ἐν ταῖς φλεψὶν, ἐξ αὐτῶν ἕλκει λοιπὸν τῶν στερεῶν σωμάτων τὴν οἰκείαν
ἰκμάδα βίᾳ καὶ μόγις, ἀναλύοντά τε καὶ οἷον ἀναστοιχειοῦντα καὶ
φθείροντα τὸ ζῶον, ἐν δὲ τῷ σφοδρῷ τῆς ὁλκῆς, συνέπε-
20 ταί τις τῶν ἄλλων χυμῶν, ὃς ἂν ἐφεξῆς ὑπάρ-
χῃ τῇ φύσει τῷ βιαίως ἑλκομένῳ.

τέλος τοῦ δευτέρου λόγου περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΡΑΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

ὅ

τι μὲν οὖν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ τὰ τῶν ζώων σώματα κέ-
κραται, καὶ ὡς οὐκ ἴση πάντων ἐστὶν ἐν τῇ κράσει μοῖρα, παλαιοῖς ἀνδράσιν ἱκα-
νῶς ἀποδέδεικται φιλοσόφων τε καὶ ἰατρῶν τοῖς ἀρίστοις. εἴρηται δὲ καὶ πρὸς ἡ-
μῶν ὑπὲρ αὐτῶν τὰ εἰκότα δι' ἑτέρου γράμματος, ἐν ᾧ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκρά-
την στοιχείων ἐσκοπούμεθα. Νυνὶ δὲ ὅπερ ἐστὶν ἐφεξῆς ἐκείνῳ, τῶν κράσεων ἁπά-
σας ἐξευρεῖν τὰς διαφοράς, ὁπόσαι τέ εἰσι καὶ ὁποῖαι. κατ' εἴδη τε καὶ γένη διαι-
ρουμένοις ἐν τῷδε τῷ γράμματι δίειμι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων ἐξηγή-
10 σεως ποιησάμενος. Ἐπειδὰν μὲν γὰρ ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ κεκρᾶσθαι λέγωσι τὰ σώ-
ματα, τῶν ἄκρως τοιούτων ἀκούειν φασὶ χρῆναι. τοῦτ' ἔστι τῶν στοιχείων αὐτῶν. ἀέρος καὶ πυρὸς καὶ ὕδα-
τος καὶ γῆς. ἐπειδὰν δὲ ζῶον ἢ φυτὸν, ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν, οὐκ ἔθ' ὡσαύτως. οὐδὲ γὰρ
δύνασθαι ζῶον οὐδὲν οὔτ' ἄκρως θερμὸν ὑπάρχειν ὡς πῦρ, οὔτ' ἄκρως ὑγρὸν ὡς ὕδωρ. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ψυ-
χρὸν, ἢ ξηρὸν ἐσχάτως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πλεονεκτοῦντος ἐν τῇ κράσει γίνεσθαι τὰς προσηγορίας. ὑγρὸν μὲν
καλοῦντων ἡμῶν ἐν ᾧ πλείονος ὑγρότητός ἐστι μοῖρα. ξηρὸν δ' ἐν ᾧ ξηρότητος. οὕτω δὲ καὶ θερμὸν μὲν,
ἐν ᾧ τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ πλεονεκτεῖ. ψυχρὸν δὲ ἐν ᾧ τὸ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ. αὕτη μὲν τῶν ὀνομάτων
χρῆσις. ὥρα δ' ἂν εἴη λέγειν ἤδη καὶ περὶ τῶν κράσεων αὐτῶν. ἡ μὲν δὴ πλείστη δόξα τῶν ἐπιφανεστάτων
ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ὑγρὰν εἶναι καὶ θερμὴν κρᾶσιν, ἑτέραν τῆς ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς, καὶ τρίτην ἐπὶ
ταύταις, τὴν ξηρὰν καὶ ψυχρὰν ἑτέραν τῆς ξηρᾶς τε ἅμα καὶ θερμῆς. ἔνιοι δ' ἐξ αὐτῶν ὑγρὰν μέν τινα
20 καὶ ψυχρὰν ἅμα κρᾶσιν ὑπάρχειν φασὶ καὶ θερμὴν ἅμα καὶ ξηρὰν ἑτέραν. οὐ μὴν οὔτε τὴν ὑγρὰν ἅμα
καὶ θερμὴν. οὔτε τὴν ψυχρὰν ἅμα καὶ ξηρὰν, οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ οὔθ' ὑγρότητα πλεονεκτούσῃ θερμότητι
συνδραμεῖν, οὔτε ξηρότητα ψυχρότητι. δαπανᾶσθαι μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ κρατοῦντος τὴν ὑγρό-
τητα, καὶ οὕτως θερμὸν ἅμα καὶ ξηρὸν γίνεσθαι τὸ σῶμα. μένειν δὲ ἄπεπτόν τε καὶ ἀκατέργαστον, ἐν οἷς ἂν
σώμασιν ἄρρωστῇ τὸ θερμόν. ὥστ' ἀναγκαῖον εἶναι, θερμότητος μὲν ἐπικρατούσης ἕπεσθαι ξηρότητα,
ψυχρότητος δὲ πλεονεκτούσης, ἀκολουθεῖν ὑγρότητα. οὗτοι μὲν οὖν κατὰ τὰ δὲ πεπείκασι σφᾶς αὐ-
τοὺς, ὡς δύο εἰσὶ πᾶσαι τῶν κράσεων αἱ διαφοραί. ὅσοι δὲ τέτταρας εἶναι νομίζουσι, διχῶς τούτοις ἀντιλέ-
γουσιν. ἔνιοι μὲν εὐθὺς τὸ πρῶτον ἀξίωμα μὴ συγχωροῦντες, ὡς ἐξικμάζεσθαι τὴν ὑγρότητα πρὸς τοῦ
θερμοῦ κρατοῦντος ἀναγκαῖον ἐστιν. ἔνιοι δὲ τοῦτο μὲν συγχωροῦσιν, ἀμφισβητοῦσι δ' ἑτέρως. οἱ μὲν δὴ
πρῶτοι τοῦ θερμοῦ μὲν ἔργον εἶναι φασὶ τὸ θερμαίνειν, ὥσπερ καὶ τοῦ ψυχροῦ ψύχειν, τοῦ ξηροῦ δ' αὖ, τὸ
30 ξηραίνειν, ὥσπερ καὶ τοῦ ὑγροῦ τὸ ὑγραίνειν. καὶ διὰ τοῦθ' ὅσα μὲν σώματα θερμὰ τὴν φύσιν ἐστὶν ἅμα
καὶ ξηρὰ, καθάπερ τὸ πῦρ, ᾗ μὲν θερμὰ, θερμαίνει. ᾗ δὲ ξηρὰ, ξηραίνει. ὅσα δ' ὑγρὰ καὶ θερμὰ κα-
θάπερ ὕδωρ θερμὸν, ὑγραίνειν ταῦτα καὶ θερμαίνειν πέφυκεν ἀεὶ ἑκατέρας κἀνταῦθα ποιότητος
ἔργον ἐχούσης ἀχώριστον. οὔκουν συγχωρεῖν εἴ τι θερμαῖνόν ἐστιν, εὐθὺς τοῦτο καὶ ξηραίνειν. ἀλλ' εἰ μὲν ὑ-
γρότης προσείη τῇ θερμότητι, θερμαίνειν ἅμα καὶ ὑγραίνειν, ὥσπερ τὰ λουτρὰ τῶν γλυκέων ὑδά-
των. εἰ δ' ὥσπερ θερμὸν, οὕτω καὶ ξηρὸν εἴη, καθάπερ τὸ πῦρ, οὐ θερμαίνειν μόνον, ἀλλὰ καὶ ξηραί-
νειν εὐθὺς, οὐκ ἐκ τῆς θερμότητος τοῦτο λαβὸν ἀλλ' ἐκ τῆς συνούσης αὐτῷ ξηρότητος. ἀπομιμνήσκου-
σι δ' ἐνταῦθα τῶν ἐν ἡλίῳ θερινῷ διαψυχόντων ἐπιπλέον, εἶθ' ὡς εἰκὸς αὐανθέντων, ὅλον τε τὸ σῶμα
καὶ ξηρὸν καὶ αὐχμηρὸν ἐχόντων, καὶ διψώντων οὐκ ἀνεκτῶς. ἴασιν γὰρ αὐτοῖς εἶναι φασὶν ἑτοίμην
τε καὶ ῥᾴστην, οὐκ εἰ πίοιεν μόνον, ἀλλὰ εἰ καὶ λούσαιντο θερμοῖς ὕδασι καὶ γλυκέσιν, ὡς τῆς ὑγρότη-
40 τος, εἴτε μετὰ ψυχρότητος, εἴτε μετὰ θερμότητος εἴη, τὸ ἑαυτῆς δρᾶν δυναμένης, ὑγραίνειν γὰρ τὰ
πλησιάζοντα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον φασὶ καὶ τὴν ξηρότητα ξηραίνειν ἀεί. τὸν γοῦν βορρᾶν ξηρὸν καὶ
ψυχρὸν ἄνεμον τυγχάνοντα, ξηραίνειν ἅπαντα καὶ ψύχειν. καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ πρὸς Ὁμήρου λεγόμενον.

» Ὡς δ' ὅθ' ὀπωρινὸς βορέης νεοαρδέ' ἀλωὴν αἶψα ξηραίνει. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸν τῆς μήκω-
νος ὀπὸν καὶ ἄλλα μυρία φάρμακα ξηραίνειν ἅμα καὶ ψύχειν. ὡς οὐκ ἀναγκαῖον οὔτ' εἴ τι ψυχρὸν, εὐθὺς
τοῦτο καὶ ὑγρὸν ὑπάρχειν. οὔτ' εἴ τι θερμὸν, εὐθὺς καὶ ξηρόν. οὔκουν οὐδὲ τὴν θερμὴν κρᾶσιν ἐξ ἀνάγ-
κης εἶναι καὶ ξηρὰν, ἀλλὰ δύνασθαί ποτε τὸ μὲν θερμὸν, τοῦ ψυχροῦ πλεονεκτεῖν ἐν τῇ κράσει τοῦ ζώου
τὸ δ' ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἀλλοίωσιν καὶ τὴν μεταβολὴν ἐκ τῶν ἐναντί-
ων εἰς τὰ ἐναντία γίνεσθαι. τίς γὰρ οὖν εἰπὼν ὅτι τὸ λευκὸν ἠλλοιώθη τε καὶ μετέβαλλεν, ἐγένετο γὰρ
θερμὸν, οὐκ ἂν εἴη καταγελασθείς; ἐπιζητεῖ γὰρ ὁ λόγος οὐ τὴν κατὰ ψυχρὸν καὶ θερμὸν ἀντίθεσιν, ἀλ-
50 λὰ τὴν κατὰ τὸ χρῶμα μεταβολήν. μεταβάλλει γὰρ τὸ μὲν λευκὸν εἰς τὸ μέλαν. ὥσπερ καὶ τὸ μέλαν
εἰς τὸ λευκὸν, καὶ τὸ θερμὸν αὖ εἰς τὸ ψυχρὸν, ὥσπερ καὶ τὸ ψυχρὸν εἰς τὸ θερμόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν
ὑγρὸν εἰς τὸ ξηρὸν τὸ δ' αὖ ξηρὸν εἰς τὸ ὑγρόν. εἰ γὰρ δὴ φάσκοι τις ἠλλοιῶσθαι τὸ σῶμα, τῷ, τέως ὑγρὸν
ὑπάρχον, εἶναι νῦν λευκὸν, ἢ τῷ τέως ξηρὸν ὂν, τανῦν φαίνεσθαι μέλαν; οὐκ ἂν ὑγιαίνειν δόξειεν. εἰ
δέ γε τῷ τέως ὑγρὸν νῦν ξηρὸν φαίη γενέσθαι, ἢ τὸ πρότερον ὑπάρχον μέλαν, νῦν εἶναι λευκὸν, ἢ ἐκ θερ-
μοῦ ψυχρὸν, ἢ ἐκ ψυχροῦ θερμὸν γεγονέναι, σωφρονεῖν ἂν δόξειεν ὁ τοιοῦτος καὶ λέγειν εἰκότα. τὸ γὰρ
μεταβάλλον ᾗ μεταβάλλει, ταύτῃ μεταχωρεῖν δεῖ πρὸς τοὐναντίον. ἐγένετο γοῦν, ἢ γίνεται μουσικὸς

ὅδε, φαμὲν δὲ οὐ μουσικοῦ δηλονότι, καὶ γραμματικὸς δὲ οὐ γραμματικοῦ, καὶ ῥητορικὸς δὲ οὐ ῥητο-
ρικοῦ. τὸ δ' ἐκ μουσικοῦ γραμματικὸν ἢ ἐκ γραμματικοῦ μουσικὸν, ἢ δὲ ἄλλου τινὸς τῶν ἑτερογενῶν,
γίνεσθαί τι λέγειν, ἄτοπον. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸν τέως γραμματικὸν νῦν μουσικὸν γεγονέναι, προσκτησά-
μενον τῇ γραμματικῇ, τὴν μουσικήν. οὐκ ἀποβαλόντα τὴν γραμματικήν. καὶ μὴν εἰ προσεκτήσατό
τι μόνον τοῦ προτέρου, παντίπου δῆλον, ὡς οὐκ ἠλλοιώθη κατὰ τὸ μέσον. ὥς οὐκ ἐκ γραμματι-
κοῦ μουσικὸς ἐγένετο. καὶ γὰρ καὶ νῦν ἔτι γραμματικός ἐστιν. ἀλλ' ἐξ ἀμούσου μουσικός. οὐ γὰρ ἔτ' ἐγ-
χωρεῖ μένειν αὐτὸν ἄμουσον, μουσικόν γε ἤδη γεγονότα. πασῶν οὖν τῶν μεταβολῶν ἀπὸ τῶν ἐναν-
τίων τε κἀκ τῶν ἐναντίων εἰς τὰ ἐναντία γιγνομένων δηλονότι, καὶ τὸ ὑγρὸν εἰ μεταβάλλει ποτὲ, κατ'
ὅσον ὑγρὸν, αὐτό τε ξηρανθήσεται, καὶ τὸ ξηραῖνον αὐτὸ, ξηρὸν λεχθήσεται. μὴ τοίνυν λεγόντων
10 φασὶν ὡς θερμὴν ἅμα καὶ ὑγρὰν κρᾶσιν οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι. θερμὴν μὲν γὰρ ἅμα καὶ ψυχρὰν εἶναι
τὴν αὐτὴν, ἢ ὑγρὰν ἅμα καὶ ξηρὰν, οὐκ ἐγχωρεῖ. συνυπάρχειν γὰρ ἀλλήλαις, οὐχ οἷόν τε καθ' ἓν καὶ
ταὐτὸ σῶμα τὰς ἐναντίας ποιότητας. ἅμα δ' ὑγρόν τι καὶ θερμὸν, καὶ ψυχρὸν ἅμα καὶ ξηρὸν εἶναι,
δυνατόν. ὡς ὅ τε λόγος ἀπέδειξε, καὶ τὰ σμικρῷ πρόσθεν εἰρημένα παραδείγματα. τοιοῦτος μὲν οὖν
ὁ τῶν προτέρων λόγος, ὁ δὲ τῶν δευτέρων, οὐδὲν ἄτοπον εἶναί φησιν, ὑποκειμένου τοῦ θερμοῦ δρα-
στικωτέρου τῶν τεττάρων, ὡς μὴ μόνον εἰς τὸ ψυχρὸν ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ὑγρὸν ἐνεργεῖν, εἶναι κρᾶσιν ὑγρὰν
καὶ θερμὴν, ὅταν ἐς ταὐτὸ ἅμα συνέλθοι πλῆθος ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ γενέ-
σει τοῦ ζώου. ὁ δὲ λόγος ἐκείνων, οὐχ ὡς οὐκ ἄν ποτε γένοιτο καθ' ἓν καὶ ταὐτὸ σῶμα, τὸ μὲν ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ
πλέον, τὸ δὲ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ δείκνυσιν, ἀλλ' ὡς οὐκ ἂν διαμείνῃ τοιοῦτον ἄχρι παντός. ἀεὶ γὰρ ἐξικμα-
ζόμενον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τὸ ὑγρὸν, ἐν τῷ χρόνῳ ξηρὸν ἀποδείξει τὸ σῶμα. καὶ οὕτως οὐκ ἂν ἔτι θερμὸν
20 καὶ ὑγρὸν, ἀλλὰ θερμὸν εἴη καὶ ξηρόν. αὐτὸ δ' οὖν πάλιν τοῦτο τὸ θερμὸν καὶ ξηρὸν ἐπὶ προήκοντι τῷ
χρόνῳ ξηρὸν ἔσται καὶ ψυχρόν. ἐπειδ' ἂν γὰρ ἐκβοσκήσηται τὴν ἰκμάδα πᾶσαν αὐτοῦ τὸ θερμὸν, ἄρχεται
τοὐντεῦθεν ἤδη φασὶ καὶ αὐτὸ μαραίνεσθαι. μηκέτ' εὐποροῦν τροφῆς ὅθεν ἐξήπτετο. θαυμαστὸν οὖν οὐ-
δὲν εἶναι νομίζουσι καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦ ζώου συνδραμεῖν εἰς ταὐτὸ, ἢ τὸ
ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ πλέον, ἢ τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ. δυνατὸν δὲ κἂν τῷ χρόνῳ προϊόντι γίνεσθαι τὴν τέ-
ως θερμὴν καὶ ὑγρὰν κρᾶσιν, αὖθις θερμὴν καὶ ξηρὰν, ὥσπερ γε καὶ αὖθις πάλιν τὴν ξηρὰν καὶ θερ-
μὴν, ἀποσβεννυμένου τοῦ θερμοῦ, ψυχρὰν καὶ ξηρὰν ἀποτελεσθῆναι. ὅτι μὲν οὖν ἐγχωρεῖ καὶ θερμὴν
ἅμα καὶ ὑγρὰν εἶναί τινα, καὶ ψυχρὰν καὶ ξηρὰν ἑτέραν τήνδε κρᾶσιν, ἐκ τούτων ἀποδεικνύουσιν. ὅτι δὲ
πλείους τῶν τεττάρων, διαφορὰς κράσεων ἀδύνατον ὑπάρχειν, ἐκ τῶνδε πειρῶνται διδάσκειν. ὑποκει-
μένων γάρ φασι τεττάρων ποιοτήτων εἰς ἀλλήλας τε τὸ δρᾶν καὶ πάσχειν ἐχουσῶν, θερμότητός τε
30 καὶ ψυχρότητος καὶ ξηρότητος καὶ ὑγρότητος, ἀντιθέσεις γίνεσθαι δύο. τὴν μὲν ἑτέραν ἐν ᾗ τὸ θερ-
μὸν ἀντίκειται τῷ ψυχρῷ. τὴν δ' ἑτέραν ἐν ᾗ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ. καὶ διὰ τοῦτο τέτταρας ἀποτελεῖσθαι
τὰς πάσας συζυγίας. ἓξ μὲν γὰρ γίνεσθαι, τῶν τεττάρων ἀλλήλαις ἐπιπλεκομένων, τὰς συζεύξεις.
ἀλλὰ τὰς δύο τούτων ἀδυνάτους ὑπάρχειν. οὔτε γὰρ ὑγρὸν ἅμα καὶ ξηρόν. οὔτε ψυχρὸν ἅμα καὶ θερμὸν
δύνασθαι γενέσθαι σῶμα. λείπεται γοῦν τέτταρας εἶναι συζυγίας κράσεων. ὑγρὰς μὲν δύο. ξηρὰς δὲ
δύο, θερμότητι καὶ ψυχρότητι διῃρημένας. ἃ μὲν οὖν οἱ χαριέστατοι τῶν πρὸ ἡμῶν ἰατρῶν τε καὶ φι-
λοσόφων εἰρήκασι ταῦτά ἐστιν. ἃ δ' ἐγὼ παραλιπεῖν αὐτοὺς νομίζω, λέγειν ἤδη καιρός. Ἓν μὲν δὴ καὶ
πρῶτον ὅτι τὴν εὔκρατον φύσιν ὥσπερ οὖν ἀρετῇ τε ἅμα καὶ δυνάμει προὔχουσαν ἐπελάθοντό τε καὶ
τελέως παρέλιπον, ὥσπερ μηδ' ὅλως οὖσαν. καίτοι μὴ δὲ φθέγξασθαί τι χωρὶς ἐκείνης ὑπὲρ τῶν ἄλλων
δυνάμενοι. τὸ γοῦν ἐν τῇ θερμῇ κράσει πλεονεκτεῖν τὸ θερμὸν, ἢ ἐν τῇ ψυχρᾷ τὸ ψυχρὸν, οὐδ' ἐπινοῆ-
40 σαι δυνατὸν ἄνευ τοῦ πρότερον ἐπίστασθαι τὸν εὔκρατον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν εἰς ἄλλο τι βλέ-
ποντες ἐξευρίσκουσιν, ἢ τὴν εὔκρατον ἐκείνην φύσιν. τὸ μὲν θερμότερον τοῦ δέοντος σῶμα, κελεύοντες
ἐμψύχειν. τὸ δ' αὖ ψυχρότερον θερμαίνειν. ὡσαύτως τὸ μὲν ὑγρότερον ξηραίνειν, τὸ δὲ ξηρότερον ὑγραί-
νειν ἀντεισάγοντες ἀεὶ δηλονότι τῷ πλεονάζοντι τὸ λεῖπον, ὡς εὔκρατόν τινα καὶ μέσην ἐργάσασθαι κα-
τάστασιν. ἣν οὖν ἀεὶ μεταδιώκουσι καὶ πρὸς ἣν ἀποβλέποντες, ἐπανορθοῦνται τὰς δυσκράτους. ἐγὼ
ἠξίουν ἁπασῶν πρῶτον λέγεσθαι πρὸς αὐτῶν. οἱ δ' ἄρα τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ μεμνῆσθαι ταύτης, ὥσθ'
ὅλως παραλείπουσιν αὐτήν. ἀλλ' οὐ παραλέλειπται φασὶν, ἐξ αὐτῶν ἔνιοι. ἐν γὰρ τῇ θερμῇ καὶ ὑγρᾷ πε-
ριέχεται. καὶ πῶς οὐχὶ πέντε λέγετε τὰς πάσας εἶναι κράσεις, ἀλλὰ τέτταρας, εἴπερ τῆς ἀρίστης
μέμνησθε; δυοῖν γὰρ θάτερον ἢ τῶν δυσκράτων ἀνάγκη παραλελεῖφθαι μίαν, ἢ τὴν εὔκρατον. ἐγὼ μὲν
δὴ σαφῶς οἶδα τὴν εὔκρατον αὐτοὺς παραλειπόντας, ἐξ ὧν ἀξιοῦσιν. ἐπειδ' ἂν γὰρ θερμὴν καὶ ξηρὰν
50 καὶ ψυχρὰν καὶ ὑγρὰν ἤ τινα ἄλλην λέγωσι κρᾶσιν, οὐ τῶν ἄκρων ἀκούειν ἡμᾶς χρῆναι ποιοτήτων, ἀλλὰ κατὰ
τὴν πλεονεκτοῦσαν ἀεὶ γίνεσθαι προσηγορίαν. εἰ δ' οὐ βούλονται τὴν εὔκρατον παραλελεῖφθαι, τῶν
ἄλλων τινὰ δειχθήσονται παραλιπόντες. ἔστω γὰρ εὔκρατον εἶναι τὴν ὑγρὰν καὶ θερμὴν, ὥσπερ αὐτοὶ
βούλονται. παραλελοίπασιν ἄρα σαφῶς τὴν ἀντικειμένην, τῇ ψυχρᾷ καὶ ξηρᾷ δυσκρασίᾳ, ἐν ᾗ τὸ
ὑγρὸν πλεονεκτεῖ καὶ τὸ θερμόν. ἀλλ' αὐτή φασιν ἐστὶν ἥδε. καὶ πῶς ἐνδέχεται καὶ πλεονεκτεῖν ἅμα τὸ
θερμὸν καὶ μὴ πλεονεκτεῖν, καὶ κρατεῖσθαι καὶ μὴ κρατεῖσθαι τὸ ψυχρόν; εἰ μὲν γὰρ εὔκρατός ἐστιν, οὐδὲν
οὐδενὸς ἀμέτρως ἐπικρατεῖ. εἰ δὲ δύσκρατος, ἀνάγκη πλεονεκτεῖν τι τῶν ἐκ τῆς ἀντιθέσεως. ἀλλ' αὐτὸ
τοῦτο

τοῦτο φασὶν ἴδιον εἶναι τῆς εὐκράτου, τὸ κρατεῖν ἐν αὐτῇ, τὸ μὲν θερμὸν τοῦ ψυχροῦ. τὸ δ' ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ.
κρατήσαντος γὰρ τοῦ ψυχροῦ μετρίως μὲν, οὐκ ἀγαθὴν εἶναι τὴν κρᾶσιν, ἔτι δὲ μᾶλλον νόσον. ἤ-
δη γίνεσθαι, καθάπερ εἰ καὶ σφοδρῶς κρατήσειε, θάνατον. οὕτω δὲ κἀπὶ τοῦ ξηροῦ συμπίπτειν, ἐν
ἀρχῇ μὲν, δυσκρασίαν, ἐπιπλέον δὲ, νόσον, ἐπιπλεῖστον δὲ κρατήσαντος, θάνατον. ὥσπερ οὐχὶ κἀπὶ
τῆς ὑγρᾶς καὶ θερμῆς ταῦτα συμπίπτοντα. τίς γὰρ ἂν οὐκ ὁμολογήσειεν, ὡς ἐπειδὰν μὲν ἐπ' ὀλί-
γον, ἢ τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ τύχοι πλεονεκτῆσαν ἢ τὸ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ δυσκρασίαν οὕτως γινομένην. ἐ-
πειδὰν δ' ἐπὶ πλέον, νόσον· ἐπειδὰν δ' ἐπὶ πλεῖστον, θάνατον, ὁ γὰρ αὐτὸς ἐπ' ἀμφοῖν λόγος. ἢ μηδὲ
τὰς ἀμέτρως ὑγρὰς καὶ θερμὰς καταστάσεις αἰτιώμεθα, μηδ' ὅσα μεθ' ὑγρότητος ἀμέτρου νοσήματα συνί-
σταται θερμὰ μηδὲ ταῦθ' ὁμολογῶμεν εἶναι νοσήματα. πρὸς δὴ τοὺς τοιούτους λόγους ἀπομαχόμενοι τινὲς τῶν
10 ἀπ' Ἀθηναίου τοῦ Ἀτταλέως ὁμόσε χωροῦσιν, οὔτε κατάστασιν ὑγρὰν καὶ θερμὴν μέμφεσθαι λέγοντες, οὔθ' εὑ-
ρεθῆναι τι νόσημα φάσκοντες ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ἀλλὰ πάντως ἢ θερμὸν καὶ ξηρὸν ὑπάρχειν ὡς τὸν πυ-
ρετὸν, ἢ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν ὡς τὸ ὕδερον, ἢ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, ὡς τὴν μελαγχολίαν. ἐπιμέμνηνται δ' ἐν-
τεῦθεν καὶ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους. ὑγρὸν μὲν καὶ ψυχρὸν εἶναι τὸν χειμῶνα φάσκοντες. ξηρὸν δὲ καὶ θερ-
μὸν, τὸ θέρος. καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν τὸ φθινόπωρον. εὔκρατον δ' ἅμα καὶ θερμὴν καὶ ὑγρὰν ὥραν καλοῦ-
σι τὸ ἔαρ. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἡλικιῶν, τὴν παιδικὴν εὔκρατόν τε, καὶ θερμὴν, καὶ ὑγρὰν εἶναι φασί. δη-
λοῦσθαι δὲ τὴν εὐκρασίαν αὐτῆς νομίζουσι κἀκ τῶν ἐνεργειῶν τῆς φύσεως, ἐρρωμένων τηνικαῦτα μά-
λιστα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸν θάνατον φασὶν εἰς ξηρότητα καὶ ψύξιν ἄγειν τὰ τῶν ζώων σώματα. καλεῖσθαι γοῦν ἀλί-
βαντας τοὺς νεκροὺς, ὡς ἂν μηκέτι λιβάδα καὶ ὑγρότητα κεκτημένους οὐδὲ μίαν, ἐξατμισθέντας ἅ-
μα, διὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ θερμοῦ, καὶ παγέντας ὑπὸ τῆς ψύξεως. ἀλλ' εἴπερ ὁ θάνατος φασὶ τοιοῦ-
20 τος, ἀναγκαῖον ἤδη τὴν ζωὴν ὡς ἂν ἐναντίαν ὑπάρχουσαν αὐτῷ, θερμήν τε εἶναι καὶ ὑγράν. καὶ μὴν
εἴπερ ἡ ζωὴ φασὶ θερμόν τι χρῆμα καὶ ὑγρόν ἐστιν, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὴν ὁμοιοτάτην αὐτῇ κρᾶσιν
ἀρίστην ὑπάρχειν. εἰ δὲ τοῦτο, παντί που δῆλον, ὡς εὐκρατωτάτην, ὥστ' εἰς ταὐτὸ συμβαίνειν ὑγρὰν καὶ
θερμὴν φύσιν, εὐκράτῳ. καὶ μηδὲν ἄλλο εἶναι τὴν εὐκρασίαν, ἢ τῆς ὑγρότητός τε καὶ θερμότητος ἐπι-
κρατούσης. οἱ μὲν δὴ τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀθήναιον λόγοι, τοιοίδε. δοκεῖ δὲ πως ἡ αὐτὴ δόξα καὶ Ἀριστοτέλους
εἶναι τοῦ φιλοσόφου καὶ Θεοφράστου γε μετ' αὐτὸν, καὶ τῶν στωϊκῶν. ὥστε καὶ τῷ πλήθει τῶν μαρτύ-
ρων ἡμᾶς δυσωποῦσιν. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν Ἀριστοτέλους ὅπως ἐγίνωσκεν ὑπὲρ θερμῆς καὶ ὑγρᾶς κράσεως
ἴσως ἂν ἐνδειχθείην, ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ, δεῖξαί μοι. δοκοῦσι γάρ μοι παρακοῦσαι αὐτοῦ. τὸ δέ γε νῦν
εἶναι, πειράσομαι πρῶτον ἐνδείξασθαι τοῖς λέγουσι ταῦτα. πῆ ποτε σοφίζονται σφᾶς αὐτούς. εἶτ' ἐφε-
ξῆς ἐπιδεῖξαι τὸν ἅπαντα λόγον, εἰς ἓν ἀθροίσας κεφάλαιον. ὅτι μὲν δὴ τὸ ἔαρ οἴονται θερμὸν εἶναι
30 καὶ ὑγρὸν ἅμα καὶ εὔκρατον, ἐντεῦθεν σοφίζονται προφανῶς. οὔτε γὰρ ὑγρὸν ὡς ὁ χειμὼν, οὔτε θερ-
μὸν ὡς τὸ θέρος. ὥστ' οὐδέτερον ἀμέτρως. ἀμετρίας δ' ἦν ἕκαστον τῶν τοιούτων ὀνομάτων, καὶ κατ' αὐτοὺς
ἐκείνους, δηλωτικόν. διχῶς δ' ἐσφάλησαν. πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ βούλεσθαι πάντως ἐν ταῖς ὥραις εὑ-
ρεῖν τὴν τετάρτην συζυγίαν τῶν κράσεων. ἔπειτα δ' ἐκ τοῦ, καὶ θερμότερον ἢ κατὰ τὸν χειμῶνα, καὶ
ὑγρότερον ἢ κατὰ τὸ θέρος ὑπάρχειν αὐτό. ἀλλ' οὔτ' ἀναγκαῖον ἐν ταῖς ὥραις ὑποτίθεσθαι τὴν τετάρ-
την συζυγίαν τῶν κράσεων, εἰ μὴ καὶ φαίνοιτο, καὶ τὸ παραβάλλειν αὐταῖς ταῖς ἑκατέρωθεν ὥραις, οὐ-
δὲν μᾶλλον ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ἢ ψυχρὸν ἀποδείξει καὶ ξηρόν. εἰ μὲν γὰρ ἀμετρίας ἐστὶν ὀνόματα τὸ ὑ-
γρὸν καὶ τὸ θερμὸν, οὐκ ἀληθεύεται κατ' αὐτοῦ. σύμμετρον γὰρ ἐν ἅπασι τὸ ἔαρ. εἰ δ' ὅτι θέρους μὲν
ἐστὶν ὑγρότερον, χειμῶνος δὲ θερμότερον, ὑγρόν ἐστι καὶ θερμὸν, οὐδὲν ἧττον αὐτὸ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν νο-
μίζεσθαι προσήκει, διότι θέρους μὲν ἐστὶ ψυχρότερον, χειμῶνος δὲ ξηρότερον. ἢ τίς ἀποκλήρωσις; ἐν μὲν
40 τῶν ἐκ τῆς ἀντιθέσεως ἀπὸ τοῦ χειμῶνος, ἐν δὲ ἀπὸ τοῦ θέρους λαμβάνειν. ἐν ἑκατέραις γὰρ ἀμφοτέρων,
διαφέρον, οὐκ ἐξ ἡμισείας ὀφείλει τὴν μεταβολὴν, ἀλλ' ὁλόκληρον ἴσχειν. καὶ μὴν εἴπερ οὕτως γίνοι-
το, τἀναντία φήσομεν ὑπάρχειν αὐτῷ. θερμὸν μὲν γὰρ ἔσται καὶ ξηρὸν ἐν τῷ χειμῶνι, ψυχρὸν δ' αὖ καὶ
ὑγρὸν ἐν τῷ θέρει παραβάλλοιτο. κατ' οὐδετέραν οὖν τῶν παραβολῶν ὁλοκλήρως γινομένην ὑγρὸν καὶ
θερμὸν ἔσται. εἰ δ' ἔξεστιν ἐκείνοις ἐξ ἑκατέρας αὐτῶν ἥμισυ λαβοῦσιν, ὑγρὸν ἀποφαίνειν αὐτὸ καὶ θερ-
μὸν, ἐξέσται δήπου καὶ ἡμῖν ἐπὶ θάτερον ἥμισυ μετελθοῦσιν, ξηρὸν καὶ ψυχρὸν ἀποφῆναι. ξηρὸν μὲν ὡς
πρὸς τὸν χειμῶνα, ψυχρὸν δὲ ὡς πρὸς τὸ θέρος. ἅπαντα οὖν οὕτως ἔσται τὸ ἔαρ, ὑγρὸν, ξηρὸν, θερ-
μὸν, ψυχρόν. ἀλλ' οὐδὲ κατ' αὐτοὺς ἐκείνους οἷόν τε ἐστὶν ἐν καὶ ταὐτῷ πράγματι, τὰς τέτταρας ἐπικρα-
τῆσαι ποιότητας, οὐκοῦν οὔτε θέρει παραβάλλειν, οὔτε χειμῶνι τὸ ἔαρ, ἀλλ' αὐτὸ καθ' αὑτὸ σκοπεῖ-
σθαι δίκαιον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν χειμῶνα διὰ τοῦτο λέγομεν ὑγρὸν εἶναι καὶ ψυχρόν. ὅτι τῶν ἄλλων ὡρῶν
50 ἐστὶν ὑγρότατος καὶ ψυχρότατος, ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ ἄλλως αὐτῷ συμβέβηκεν. ὅτι δὲ πλεονεκτεῖ κα-
τ' αὐτὸν ἡ μὲν ὑγρότης τῆς ξηρότητος, ἡ δὲ ψυχρότης τῆς θερμότητος, διὰ τοῦτο ψυχρὸς εἶναι καὶ ὑγρὸς
λέγεται. κατὰ ταὐτὸ δὲ καὶ τὸ θέρος. ὅτι κἀν τούτῳ τὸ μὲν ὑγρὸν ἀπολείπεται τοῦ ξηροῦ, τὸ δὲ ψυ-
χρὸν τοῦ θερμοῦ, διὰ τοῦτο θερμὸν εἶναι λέγεται καὶ ξηρόν. καὶ γὰρ δίκαιον ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως ἑκά-
στην τῶν ὡρῶν ἐξεταζομένην, οὐ πρὸς ἄλλην τινὰ παραβαλλομένην, ἢ θερμὴν ἢ ψυχρὰν ἢ ξηρὰν ἢ ὑ-
γρὰν ὀνομάζεσθαι. καὶ δὴ καὶ σκοπουμένῳ σοι κατὰ τάδε, φανεῖται τὸ ἔαρ ἀκριβῶς μέσον ἁπασῶν
τῶν ὑπερβολῶν. οὔτε γὰρ ὡς ἐν χειμῶνι πλεονεκτεῖ τὸ ψυχρὸν ἐν αὐτῷ τοῦ θερμοῦ, οὔθ' ὡς ἐν θέρει

πλεονεκτεῖται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ξηρότητος καὶ ὑγρότητος ἰσομοιρία τίς ἐστιν ἐν αὐτῷ. μήθ᾽ ὡς ἐν θέρει κρατοῦντος τοῦ ξηροῦ, μήθ᾽ ὡς ἐν χειμῶνι τοῦ ὑγροῦ. διὰ τοῦθ᾽ ὀρθῶς εἴρηται πρὸς Ἱπποκράτους. Ἦρ δὲ ὑγιεινότατον, καὶ ἥκιστα θανατῶδες. ἀλλὰ καὶ τὸ φθινόπωρον, ἧττον μὲν ἢ τὸ θέρος θερμόν, ἧττον δὲ ἢ ὁ χειμὼν ψυχρόν. ὥστε ταύτῃ μὲν οὔτε θερμὸν ἁπλῶς, οὔτε ψυχρόν, ἀμφότερα γάρ ἐστι καὶ οὐδέτερον ἄκρως. ἕτερον δέ τι πρόσεστιν αὐτῷ κακόν, ὅπερ ἤδη σημῆναι καὶ Ἱπποκράτης ἐν ἀφορισμοῖς λέγων. Ὁκόταν τῆς αὐτῆς ἡμέρης ὁτὲ μὲν θάλπος, ὁτὲ ψυχρὸς ποιέῃ, φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχεσθαι χρή. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ μάλιστα νοσῶδες ἐργαζόμενον τὸ φθινόπωρον, ἡ ἀνωμαλία τῆς κράσεως. οὐκ ὀρθῶς οὖν εἴρηται ψυχρὸν καὶ ξηρόν. οὐ γάρ ἐστι ψυχρὸν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ θεωρούμενον, ὥσπερ ὁ χειμών. ἀλλὰ τῷ θέρει παραβαλλόμενον, ἐκείνου ψυχρότερον. οὐ μὴν οὐδ᾽ ὁμαλῶς εὔκρατον ὡς τὸ ἔαρ. ἀλλ᾽ ὅτι μάλιστα τούτῳ διενήνοχεν ἐκείνης τῆς ὥρας, ὅτι τὴν εὐκρασίαν τε καὶ τὴν ὁμαλότητα διὰ παντὸς ἴσην οὐ κέκτηται. πολὺ γὰρ θερμότερόν ἐστι κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ἢ κατὰ τὴν ἕω τε καὶ τὴν ἑσπέραν. ὑγρότητι δὲ καὶ ξηρότητι, μέσον μὲν οὐκ ἔστιν ἀκριβῶς ὡς τὸ ἔαρ, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ ξηρότερον ῥέπει. λείπεται δὲ κἀν τούτῳ, τοῦ θέρους. οὐ μὴν τοσοῦτόν γ᾽ ὅσον θερμότητι. δῆλον οὖν ὡς οὐδὲ τὸ φθινόπωρον ἁπλῶς οὕτως ῥητέον, ὡς ἐκεῖνοι λέγουσι ψυχρόν τε εἶναι καὶ ξηρόν. ἄκρως μὲν γὰρ οὐδέτερόν ἐστιν. ἤδη κρατεῖ δ᾽ ἐν αὐτῷ τὸ ξηρὸν τοῦ ὑγροῦ. καὶ δικαίως ἂν λεχθείη ταύτῃ μὲν ξηρόν, ἐν δὲ τῇ κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα διαφορᾷ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν καὶ ἀνώμαλον. ὥς εἴπερ τὰς τέσσαρας συζυγίας τῶν κράσεων, εἰς τὰς τέσσαρας ὥρας διανεῖμαι σπεύδουσιν, ἴσως ἂν οὐ μόνον ἦρι κακῶς προσάψαντες ὑγρότητα καὶ θερμότητα κράσεως, ἀλλὰ καὶ φθινοπώρῳ, ψυχρότητα καὶ ξηρότητα. καίτοι γ᾽ εἰ καὶ τοῦτο συνεχωρεῖτο ξηρὸν εἶναι καὶ ψυχρόν, οὐκ ἦν ἀναγκαῖον εὐθέως, ὑγρὸν εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ἔαρ. οὐ γὰρ εἰ τέτταρες αἱ πᾶσαι συζυγίαι τῶν κράσεων ἀμέτρων εἰσίν, ἤδη πάσας ἀναγκαῖον εἰς τὰς τέσσαρας ὥρας νενεμῆσθαι. ἀλλ᾽ εἴπερ ἄρα τάξις τίς ἐστιν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ κατὰ τὸ βέλτιον, οὐ κατὰ τὸ χεῖρον ἅπαντα κεκόσμηται, πιθανώτερον ἦν εὐκράτους μὲν τὰς πλείους ὥρας γεγονέναι. μίαν δὲ ἐξ αὐτῶν, εἴπερ ἄρα, τὴν δύσκρατον. οἱ δέ γε τοὐναντίον ἀποδεῖξαι σπεύδουσιν, ὡς οὐδεμία τῶν ὡρῶν ἐστιν εὔκρατος, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἐν αὐταῖς ἤδη κρατεῖ, νῦν μὲν τὸ θερμόν, αὖθις δὲ τὸ ψυχρόν, καὶ νῦν μὲν εἰ τύχῃ τὸ ξηρόν, αὖθις δὲ τὸ ὑγρόν. ἐγὼ δὲ τοσοῦτον ἀποδέω τοῦ ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἀποφαίνειν τὸ ἔαρ, ἢ ὅτιπερ ἂν εὔκρατον ᾖ, θερμὸν καὶ ὑγρὸν εἶναι συγχωρεῖν, ὥστε πᾶν τοὐναντίον ἀποφαίνομαι χειρίστην εἶναι κατάστασιν κράσεως τοῦ περιέχοντος ἀέρος, τὴν θερμὴν καὶ ὑγράν, ἣν ἐν μὲν ταῖς ὥραις, οὐκ ἂν εὕροις ὅλως. ἐν δὲ ταῖς νοσώδεσί τε καὶ λοιμώδεσι καταστάσεσιν ἐνίοτε συμπίπτειν. καθάπερ που καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσε. λέγων. Ὗεν ἐν καύμασιν ὕδατι λαύρῳ δι᾽ ὅλου. τοῦτο γάρ ἐστιν ἴδιον ὑγρᾶς καὶ θερμῆς καταστάσεως, ὕειν συνεχῶς ἐν καύμασιν. εἰ δ᾽ ἤτοι μόνον εἴη καῦμα, καθάπερ ἤδη τοῦ κατὰ φύσιν ἔχοντος θέρους, ἢ ὕει μέν, ἀλλ᾽ ἐν κρύει, καθάπερ ἐν χειμῶνι, θερμὴν καὶ ὑγρὰν οὐχ οἷόν τε τὴν τοιαύτην εἶναι κατάστασιν. ἆρ᾽ οὖν ἀνόσον ἐκεῖνο τὸ θέρος, ἐν ᾧ φησίν, ὗεν ἐν καύμασιν ὕδατι λαύρῳ δι᾽ ὅλου; καὶ μὴν ἄνθρακας ἐν αὐτῷ γενέσθαι διηγεῖται, σαπέντων δηλονότι τῶν ἐν τῷ σώματι περιττωμάτων. καί τινας ἰχῶρας θερμοὺς καὶ ὑγροὺς ἀμέτρως γεννησάντων. εἴσῃ δ᾽ ἐξ αὐτῆς τῆς ῥήσεως εἰ πᾶσαν αὐτήν σοι παραγράψαιμι, τόνδε τὸν τρόπον ἔχουσαν: Ἄνθρακες ἐν Κρανῶνι θερινοί. ὗεν ἐν καύμασιν ὕδατι λαύρῳ δι᾽ ὅλου. ἐγένετο δὲ μᾶλλον νότῳ. καὶ ὑπεγίνοντο μὲν ὑπὸ τὸ δέρμα ἰχῶρες. ἐγκαταλαμβανόμενοι δὲ ἐθερμαίνοντο. καὶ κνησμὸν ἐνεποίεον. εἶτα φλυκταινίδες ὥσπερ πυρίκαυστοι ἐπανίσταντο. καὶ ὑπὸ τὸ δέρμα καίεσθαι ἐδόκεον.

ἀλλ᾽ ἐν ταῦτα μὲν ὡς ἂν μιᾶς ὥρας μετακοσμηθείσης, ἧττον τὸ κακόν, εἰ τὸ δύο ἢ τρεῖς ὑπαλλαχθεῖεν, ἢ καὶ σύμπαν τὸ ἔτος ὑγρὸν καὶ θερμὸν γένοιτο, μέγιστον ἀνάγκη συμπεσεῖν οὕτω λοιμόν. οἷον ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν διηγεῖται. παραγράψω δὲ πρῶτον μὲν ἃ περὶ τῆς τῶν ὡρῶν ἀκοσμίας εἶπεν. ἐφεξῆς δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς ἤδη γενομένης φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων. ἐν ἅπασι δ᾽ αὐτοῖς προσέχειν σε τὸν νοῦν ἀκριβῶς ἀξιῶ, καὶ σκοπεῖσθαι πρῶτον μὲν ὁποῖόν τι πρᾶγμα θερμὴ καὶ ὑγρὰ κρᾶσίς ἐστιν, ὡς οὐδὲν ἔοικε παρόμοιον, εὐκράτῳ χρήματι. δεύτερον δέ, ὡς ἀναγκαῖον ἐν αὐτῇ σήπεσθαι πάντα. ἄρχεται μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης τῆς διηγήσεως ὧδε. Ἔτος νότιον, ἔπομβρον, ἄπνοια διὰ τέλεος. εἶτα τούτοις ἐπιφέρει. τὰ κατὰ μέρος ἁπάσης τῆς καταστάσεως. ὄμβρους πολλοὺς ἐν θερμῇ καὶ νοτίᾳ καταστάσει γενέσθαι γράφων. εἶτ᾽ αὖθις τὸν σύμπαντα λόγον εἰς ἓν ἤδη τέλει κεφάλαιον ἀνάγων οὕτως. Γενομένου δὲ τοῦ ἔτεος ὅλου φησὶ νοτίου καὶ ὑγροῦ καὶ μαλακοῦ, τὰ δὲ καὶ τὰ δὲ συνέπεσεν, ἃ ξύμπαντα μὲν ἀναγράφειν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ, μακρόν. ἔνεστι δὲ τῷ βουλομένῳ λαβόντι τὸ τρίτον τῶν ἐπιδημιῶν, ἀναγνώσκειν τὰ κατὰ μέρος εἰς ἓν ἅπαντα κεφάλαιον ἀναγόμενα, σηπεδόνα μεγίστην ἧς καὶ αὐτῆς ὀνόματι πολλάκις ὁ Ἱπποκράτης ἐπιμέμνηται, ποτὲ μὲν ὧδέ πως λέγων. Ἦν δὲ καὶ τὸ ῥεῦμα τὸ συνιστάμενον, οὐ πύῳ ἴκελον, ἀλλὰ σηπεδών τις ἄλλη. καὶ ῥεῦμα πολὺ καὶ ποικίλον. ποτὲ δὲ πάλιν ὧδι. καὶ ἐν αἰδοίοισιν, ἄνθρακες οἱ κατὰ θέρος. καὶ ἄλλα ἃ σὴψ καλέεται, καὶ ὡς ἐκ τῆς σήψεως ταύτης. πολλοῖσι μὲν βραχίων καὶ πῆχυς ὅλος ἀπέρρυη πολλοῖσι δὲ μηρός, ἢ τὰ περὶ τὴν κνήμην ἀπεψιλοῦτο καὶ πούς ὅλος, ἀλλὰ καὶ ὀστῶν καὶ σαρκῶν καὶ νεύρων καὶ ἄρθρων ἐκπτώσεις ἐγίνοντο μεγάλαι. καὶ ὅλως οὐδέν ἐστιν εὑρεῖν ὧν ἔγραψε παθημάτων, ὃ μὴ σηπεδόνος ἔγγονον ὑπάρχει, δεόντως

οὔτε γὰρ

οὔτε γὰρ ὑπὸ τοῦ ξηροῦ τι σήπεσθαι πέφυκεν, οὔθ᾽ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ. μάθοις δ᾽ ἂν εἰ θεάσαιο τά τε κρέα
καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα τὰ πρὸς τῶν ἀνθρώπων ταριχευόμενα, τὰ μὲν ἁλσί, τὰ δ᾽ ἅλμῃ, τὰ δ᾽ ὄξει,
τὰ δ᾽ ἄλλῳ τινὶ τῶν ξηραινόντων σκευαζόμενα καλῶς. μάθοις δὲ καὶ ὡς ἐν τῷ βορρᾷ ξηρῷ καὶ ψυχρῷ
τὴν φύσιν ὑπάρχοντι, ἄσηπτα μέχρι πλείστου διαμένει πάντα. σήπεται δ᾽ ἑτοίμως ταῖς νοτίαις κα-
ταστάσεσιν. ἔστι γὰρ οὖν καὶ οὗτος ὁ ἄνεμος ὑγρὸς καὶ θερμός, ὥστε πᾶν τοὐναντίον ἡμεῖς ἀποφαινόμε-
θα τοῖς, ὑγρὸν καὶ θερμὸν ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὸ ἔαρ. οὔτε γὰρ τοιοῦτον ἐστίν, οὔθ᾽ ὑγιεινὸν ἂν ἦν,
εἴπερ ἦν τοιοῦτον. οἱ δὲ καὶ τοιοῦτον εἶναι φασὶν αὐτό, καὶ διὰ τοῦθ᾽ ὑγιεινὸν ὑπάρχειν, ἐν ἀμφοτέροις
ἁμαρτάνοντες, ὅσα τε ταῖς αἰσθήσεσιν ἔνεστι διαγνῶναι, καὶ ὅσα τῷ λόγῳ διασκέψασθαι. ταῖς μὲν
γὰρ αἰσθήσεσιν ἔνεστιν ἐναργῶς μαθεῖν, εὔκρατον ἀκριβῶς αὐτό. τῷ λόγῳ δ᾽ ἐξευρεῖν, ὡς διὰ τοῦτ᾽ ἐστὶν
10 ὑγιεινόν, διότι μηδὲν ἐν αὐτῷ τῶν τεττάρων ἐπικρατεῖ. εἰ δέ γ᾽ ἤτοι τὸ θερμὸν ἐπεκράτει πολλῷ τοῦ ψυχροῦ,
ἢ τὸ ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ, σηπεδόνων τε ἂν ἦν εὔφορον, οὕτω δὲ καὶ πασῶν τῶν ὡρῶν νοσωδέστατον. ἀλλ᾽ ἡ τῆς
τῶν τεττάρων κράσεως ἰσομοιρία τῆς τε εὐκρασίας αὐτοῦ καὶ τῆς ὑγιείας αἰτία. πόθεν οὖν ἐπῆλθέ τι-
σιν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις ὑγρὸν καὶ θερμὸν ἀποφήνασθαι τὸ ἔαρ; ἐκ τοῦ βουληθῆναι δηλονότι τὰς τέσ-
σαρας συζυγίας τῶν κράσεων, εἰς τὰς τέσσαρας ὥρας διανεῖμαι. τοῦτο δ᾽ αὐτὸ πάλιν, ἐκ τοῦ πα-
ραλιπεῖν τὴν πρώτην ἁπασῶν, τὴν εὔκρατον, ἐγένετο. καὶ γὰρ οὖν καὶ διαιτημάτων καὶ φαρμάκων
ἁπάντων τε τῶν ὄντων, εἰς τὰς τέσσαρας ταύτας συζυγίας ἀνάγουσι, τὰς διαφοράς. ᾧ καὶ δῆλον
εἰς ὅσον οἱ περὶ φύσεως ἀνθρώπου λογισμοὶ σφαλέντες τῆς ἀληθείας, εἰς τὰς ἰάσεις βλάπτουσι, καὶ
βέλτιον ἐστὶ δυοῖν θάτερον, ἢ μηδ᾽ ὅλως ἅπτεσθαι τῶν τοιούτων λόγων. ἀλλ᾽ ἐπιτρέψαι τῇ πείρᾳ τὸ πᾶν,
ἢ πρότερον ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γυμνάσασθαι. τὸ δὲ μήτε τῇ πείρᾳ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐπιχειρεῖν τε
20 θεωρίᾳ φυσικῇ, πρὸ τοῦ, τὸν λογισμὸν ᾧ μέλλοιμεν εὑρίσκειν αὐτήν, ἀσκῆσαι πρεπόντως ἀναγκαῖον ἀ-
πάγειν εἰς τὰ τοιαῦτα σοφίσματα, καὶ περί γε τῶν φαινομένων, ὡς ἀναισθήτους ἀναγκάζει διαλέ-
γεσθαι, μάρτυρά τε καλεῖν Ἀριστοτέλην, παρακούοντας ὧν διδάσκει. πολλαχῶς γὰρ ἐκεῖνος οἶδε καὶ
τὸ θερμὸν λεγόμενον καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρόν, οἱ δ᾽ οὐκ ἀκούουσιν αὐτοῦ πολλαχῶς ἀλλ᾽ ὡ-
σαύτως ἀεί. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς οὐ ταυτόν ἐστιν ἢ οἰκείῳ τινὶ καὶ συμφύτῳ θερμῷ, θερμὸν ὑπάρχειν ἢ ἐ-
πικτήτῳ καὶ ἀλλοτρίῳ, δῆλον Ἀριστοτέλης, οἱ δέ γε τούτου παρακούουσιν. ἔτι τε πρὸς τούτοις ὁ μὲν
Ἀριστοτέλης, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Θεόφραστος ἐς ὅτι χρὴ βλέποντες, ἢ εὔκρατον ἢ δύσκρατον ὑπολαμ-
βάνειν εἶναι τὴν φύσιν ἀκριβῶς εἰρήκασιν. οἱ δ᾽ οὐδὲ τοῦτο γινώσκουσιν. ἀλλ᾽ ὅταν ἀκούσωσι λεγόντων αὐ-
τῶν ὑγρὸν εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ζῶον, ἢ τὴν τοῦ παιδὸς κρᾶσιν ὑγρὰν καὶ θερμήν, οὐθ᾽ ὅπως εἴρηται ταῦ-
τα συνιᾶσιν, ἐμπλήκτως τε μεταφέρουσι τὸν λόγον ἐπὶ τὰς ὥρας, ὥσπερ ταυτὸν ὄν, ἀλλ᾽ οὐ μακρῷ
30 διαφέρον, ἢ τὴν οἰκείαν κρᾶσιν ὑγρὰν εἶναι καὶ θερμήν, ἢ τὴν τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος. οὔτε γὰρ
ταυτόν ἐστιν, οὔθ᾽ ὁμοίως ὑγρὰ καὶ θερμὴ ζώου κρᾶσις, ἀέρος ὑγρᾷ καὶ θερμῇ κράσει λέγεται. τί δὴ
τούτων ἁπάντων αἴτιον, ἤδη διηγήσομαι, καὶ δείξω σαφῶς τοῖς γε προσέχειν τὸν νοῦν βουλομένοις
ὡς μικρὰ πταίσματα τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς λογικῆς θεωρίας διδασκομένων, αἴτια μεγίστων ἁμαρτημά-
των γίνεται. καὶ κινδυνεύει τὰ πάντα τὰ κακῶς πραττόμενα κατά τε τὰς τέχνας ἁπάσας, καὶ
μέντοι καὶ κατὰ τὰς ἐν τῷ βίῳ πράξεις ἕπεσθαι σοφίσματα. ἕπεται τοιγαροῦν καὶ τὰ δὲ τὰ σο-
φίσματα, τῷ μὴ διελέσθαι περὶ τῶν σημαινομένων ὀρθῶς, ἀλλ᾽ οἰηθῆναι τὸ θερμὸν λέγεσθαι διχῶς,
τὸ μὲν ὡς ἄκρατον καὶ ἄμικτον καὶ ἁπλοῦν, τὸ δ᾽ ἐν τῇ πρὸς τὸ ἐναντίον ἐπιμιξίᾳ πλεονεκτοῦν. ὅτι
δὲ καὶ παραβάλλοντες ἑτέρᾳ κράσει πολλάκις ἑτέραν, ἀποφαινόμεθα τὴν ἑτέραν αὐτῶν εἶναι θερμήν,
ἐπιλανθάνονται καὶ τοῦδε. καὶ μὴν οὕτω τὰ ζῷα θερμὰ καὶ ὑγρὰ λέγεται πρὸς τῶν παλαιῶν, οὐ
40 κατὰ τὴν ἰδίαν κρᾶσιν ἁπλῶς, ἀλλὰ τοῖς γε φυτοῖς καὶ τοῖς τεθνεῶσι παραβαλλόμενα. καὶ γὰρ τῶν
τεθνεώτων, ζῶα, καὶ τῶν φυτῶν ἐστὶ θερμότερα καὶ ὑγρότερα. καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν ζώων αὐτῶν ἀλλή-
λοις κατ᾽ εἴδη παραβαλλομένων, ξηρότερον μὲν ὁ κύων, ὑγρότερον δὲ ὁ ἄνθρωπος. εἰ δὲ μύρμηκι καὶ με-
λίττῃ παραβάλλοις τὸν κύνα, ξηρότερα μὲν ἐκεῖνα, τὸν κύνα δ᾽ ὑγρότερον εὑρήσεις. ὥστε ταυτὸν ζῶον,
ξηρὸν μὲν ὡς πρὸς ἄνθρωπον ὑπάρχειν, ὑγρὸν δ᾽ ὡς πρὸς μέλιτταν. οὕτω δὲ καὶ θερμὸν μὲν ὡς πρὸς ἄν-
θρωπον, ψυχρὸν δ᾽ ὡς πρὸς λέοντα. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν εἰ τὸ πρὸς ἕτερόν τι λεγόμενον, τὰς ἐναντίας
ἅμα κατηγορίας ἐπιδέχεται. οὐ γὰρ τοῦτ᾽ ἄτοπον, εἰ ταυτὸν σῶμα θερμὸν ἅμα λέγεται καὶ ψυχρόν.
ἀλλ᾽ εἰ καὶ πρὸς τὸν αὐτόν. οὐ γὰρ ὅτι δεξιὸς ἅμα καὶ ἀριστερὸς ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, ἄτοπον. ἀλλ᾽ εἰ πρὸς τὸν
αὐτόν. εἰ δέ γε πρὸς ἄλλον μὲν δεξιός, πρὸς ἄλλον δὲ ἀριστερός, οὐδὲν ἄτοπον. οὕτως οὖν καὶ κύων ὑ-
γρὸς ἅμα καὶ ξηρὸς καὶ θερμὸς ἅμα καὶ ψυχρός, ἀλλ᾽ οὐ πρὸς ταυτό. πρὸς μὲν γὰρ ἄνθρωπον ξηρός. ὑγρὸς
50 δ᾽ ὡς πρὸς μύρμηκα, καὶ πρὸς μὲν ἄνθρωπον θερμός, ψυχρὸς δ᾽ ὡς πρὸς λέοντα. καὶ γὰρ δὴ καὶ θερ-
μὸς μέν, ὡς ζῶν, εἰ γάρ τι τέθνηκεν, οὐ θερμόν, οὐ θερμὸς δ᾽ ὡς πρὸς ἕτερον, εἰ οὕτως ἔτυχε, κύων.
ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα πρὸς ἄλληλα ἐκ παραβολῆς λέγεται, τὰ δ᾽ ὡς ἐν ζώων γένει, καθ᾽ ἕτερον
τρόπον, ὥσπερ αὖ καὶ κατ᾽ εἶδος ζώου. κύων γὰρ ὡς πρὸς μὲν μύρμηκα καὶ μέλιτταν ὑγρός. ὡς δ᾽ ἐν
ζώων γένει, ξηρός. αὐτῶν δὲ τῶν κυνῶν κατ᾽ εἶδος, ὁδὶ μὲν ξηρός, ὁδὶ ὑγρός. ἄλλος δέ τις, ὡς κύ-
ων εὔκρατος. λέλεκται μὲν οὖν ἐπὶ πλεῖστον ἡμῖν ὑπὲρ ἁπάσης τῆς τοιαύτης χρήσεως τῶν ὀνομά-
των, ἐν δευτέρῳ περὶ διαγνώσεως σφυγμῶν. ἀνάγκη δ᾽ ὡς ἔοικεν εἰπεῖν τι καὶ νῦν ὑπὲρ αὐτῶν

διὰ κεφαλαίων, ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον, τὸ μὲν ἁπλῶς ξηρὸν ὃ πρὸς μηδὲν ἕτερον λέγε-
ται, μόνοις τοῖς στοιχείοις ὑπάρχει, πυρί τε καὶ γῇ. καὶ μὲν δὴ, καὶ τὸ ὑγρὸν, ὕδατι καὶ ἀέρι. κα-
τὰ ταυτὰ δὲ καὶ περὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ χρὴ νοεῖν. οὐδὲν γὰρ τῶν ἄλλων σωμάτων ἀκριβῶς οὔτε
θερμὸν, οὔτε ψυχρόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἢ τὰ στοιχεῖα μόνον. ὅ, τι δ᾽ ἂν τῶν ἄλλων λάβοις, ἐκ τούτων κέκραται,
καὶ διὰ τοῦτο τὸ δεύτερον σημαινόμενον, οὐκ ἔθ᾽ ἁπλῶς θερμὸν ἢ ψυχρὸν ὡς ἄμικτόν τε καὶ εἰλικρι-
νὲς, ἀλλ᾽ ὡς ἤτοι πλέονος μὲν τοῦ θερμοῦ, τοῦ ψυχροῦ δ᾽ ἐλάσσονος, ἢ τοῦ μὲν ψυχροῦ πλέονος, ἐλάττο-
νος δὲ τοῦ θερμοῦ μετέχον, ἕκαστον τῶν ἄλλων ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν λέγεται. δύο μὲν δὴ ταῦτα σημαι-
νόμενα τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, τὸ μὲν ἁπλῶς λεγόντων ἡμῶν, ἄμικτόν τε καὶ εἰλι-
κρινὲς, ἕτερον δὲ μικτὸν μὲν ἐκ τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ τῷ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνόματι προσαγορευόμε-
10 νον. οὕτως μὲν οὖν ὑγρὸν αἷμα καὶ φλέγμα καὶ [illegible]μελὴ, καὶ οἶνος, ἔλαιόν τε καὶ μέλι καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιού-
των ἕκαστον λέγεται. ὀστᾶ δὲ καὶ χόνδροι καὶ ὄνυχες καὶ ὁπλαὶ, καὶ κέρατα καὶ τρίχες καὶ λίθοι καὶ
ξύλα καὶ ψάμμος καὶ κέραμος, ἐλάττονα μὲν ὑγροῦ μοῖραν ἔχει, πλείονα δὲ ξηροῦ, καὶ διὰ τοῦτο πάλιν
ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, ξηρὰ προσαγορεύεται. μύρμηξ δὲ ξηρὸν καὶ σκώληξ ὑγρὸν ὡς ζῶα. καὶ πά-
λιν ἐν αὐτοῖς τοῖς σκώληξιν, ὁ δὲ μὲν ξηρότερος, ὁ δὲ δὲ ὑγρότερος ἢ ἁπλῶς ὡς σκώληξ, ἢ τῷ δέ τινι
παραβαλλόμενος ἑτέρῳ. αὐτὸ δὲ τοῦτο τί δή ποτέ ἐστιν ὅταν οὕτως λέγωμεν ὡς σκώληξ ξηρὸς, ὡς ἄν-
θρωπος θερμὸς, ὡς κύων ψυχρὸς, εἰ μή τις ἀκριβῶς ἀκούσειέ τε καὶ νοήσειε πρότερον, ἀνάγκη συγ-
κεχύσθαι τὸν λόγον ἅπαντα. τὸ δ᾽ ἀκριβῶς ἐστιν ὃ καὶ τῷ δευτέρῳ περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν διαγνώσε-
ως λέγεται τὸ κατὰ γένος ἢ εἶδος ὀνομάζεσθαι τηνικαῦθ᾽ ἕκαστον οὐ θερμὸν μόνον ἢ ψυχρὸν ἢ ξηρὸν ἢ
ὑγρὸν, ἀλλὰ καὶ μέγα, καὶ μικρὸν, καὶ ταχὺ, καὶ βραδὺ, καὶ τῶν τοιούτων ἕκαστον, ὅταν ὑπάρχῃ τὸ σύμ-
20 μετρόν τε καὶ μέσον ᾖ. ἢ ζῶον θερμὸν, ὅταν ὑπάρχῃ τὸ μέσον ἢ τῇ κράσει ζῶον. ἢ ἵππος θερμὸς, ὅταν
ὑπάρχῃ τὸν μέσον ἵππον ᾖ. τὰ δ᾽ ἐν ἑκάστῳ γένει τε καὶ εἴδει μέσα, τὰ σύμμετρά ἐστιν. ἴσον γὰρ ἀπέχει
τῶν ἄκρων ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει τε καὶ εἴδει. γένος μὲν οὖν τὸ ζῶον. ἵππος δὲ καὶ βοῦς καὶ κύων, εἴδη. καὶ
δὴ καὶ μέσον μὲν ἐστὶ τῇ κράσει καθ᾽ ὅλον τὸ γένος τῶν ζώων, ὁ ἄνθρωπος. ἐν γὰρ τοῖς ἐφεξῆς τοῦτο δειχθήσεται.
μέσος δ᾽ ὡς ἐν ἀνθρώποις κατ᾽ εἶδος, ὁ καλούμενος εὔσαρκος. οὗτος δ᾽ ἐστὶν ὃν οὔτε λεπτὸν οὔτε παχὺν ἔχο-
μεν εἰπεῖν, οὔτε θερμὸν οὔτε ψυχρὸν οὔτ᾽ ἄλλῳ τινὶ τῶν τὴν ἀμετρίαν ἐνδεικνυμένων ὀνομάτων προσαγο-
ρεῦσαι. ὅστις δ᾽ ἂν ὑπάρχῃ τοιοῦτον ᾖ, πάντως οὗτος ἢ θερμότερός ἐστιν ἢ ψυχρότερος ἢ ξηρότερος ἢ ὑγρότε-
ρος. ὀνομάζεται δὲ πῇ μὲν ἁπλῶς ὁ τοιοῦτος, πῇ δ᾽ οὐχ ἁπλῶς. ἁπλῶς μὲν, ὅτι θερμὸς ἢ ψυχρὸς ἢ ξηρὸς
ἢ ὑγρὸς εἶναι λέγεται, μηκέτι παραβαλλόμενος ἀφωρισμένως ἑνὶ τῷδε, καθ᾽ ἕτερον δὲ τρόπον οὐχ ἁ-
πλῶς. ὅτι τῷ συμμέτρῳ τε καὶ μέσῳ παντὸς τοῦ εἴδους παραβάλλεται. οὕτω δὲ καὶ κύων ζῶον ξη-
30 ρὸν, ἁπλῶς μὲν ὡς ἂν τῷ δόξειε, λέγεται, μηκέτι παραβαλλόμενος, εἰ τύχῃ μύρμηκι, καθ᾽ ἕτερον
δὲ τρόπον οὐχ ἁπλῶς, ὅτι τῷ συμμέτρῳ τε καὶ μέσῳ τῇ κράσει ζώων ἁπάντων, ὅτῳ περ ἂν ἢ τοῦτο πα-
ραβάλλεται. πρόδηλον οὖν ἤδη γέγονεν ὡς ἕκαστον τῶν οὕτω λεγομένων, ἢ ἑνὶ παραβάλλοντες, ὅτῳ δήποτε,
θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν πρὸς ἐκεῖνο λέγομεν, ἢ τῷ μέσῳ καθ᾽ ὅπερ ἂν εἶδος ἢ γένος ᾖ τὸ λεγόμε-
νον. οἷον, εἶδος μὲν, ἵππον καὶ βοῦν καὶ κύνα καὶ πλάτανον καὶ κυπάριττον, καὶ συκῆν, γένος δὲ ζῶον ἢ
φυτὸν, πρὸς ἐπὶ τούτοις, τρίτον ἄλλο σημαινόμενον ἢ τῶν ἁπλῶς λεγομένων, ἃ δὴ καὶ τὰς ἀμίκτους
τε καὶ ἀκράτους ἔφαμεν ἔχειν ποιότητας, ὀνομάζεσθαί τε στοιχεῖα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰς ποιότητας αὐτὰς ὀνο-
μάζομεν ἐνίοτε τοῖς ποιοῖς σώμασιν ὁμωνύμως. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου μετ᾽ ὀλίγον ἐροῦμεν. εἰς δὲ τὰ πα-
ρόντα, τῶν ποιῶν σωμάτων τριχῶς λεγομένων, ἐπισκοπεῖσθαι προσήκει πῶς ἐν ἑκάστῃ ῥήσει κέκρηταί τις
τῇ προσηγορίᾳ, πότερον ὡς ἁπλοῦν τι καὶ ἄμικτον δηλῶν, ἢ ὡς πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς ἢ ὁμοει-
40 δὲς παραβάλλων ἢ ὡς πρὸς ὁτιοῦν τὸ ἐπιτυχόν. οἷον ὅταν ὁστισοῦν εἴποι τις ξηρὸν ἢ ψυχρὸν ἁπλῶς
οὑτωσὶ μόνον ὀνομάσας, ἄνευ τοῦ προσθεῖναι λέοντος ἢ κυνὸς ἢ ἀνθρώπου, δῆλον γὰρ ὡς πρὸς τὴν ὅλην
φύσιν ἀποβλέπων ἁπάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ σωμάτων, ἐπινοεῖ τι μέσον. ᾧ παραβάλλων αὐτὸ, ξηρὸν εἶ-
ναι φησὶ, ἂν δέ γε τὸ τοῦ λέοντος, ἢ τὸ τοῦ κυνὸς, ἢ τὸ τοῦ ἀνθρώπου ὁστισοῦν εἴποι ξηρὸν εἶναι, δῆλον ὡς
ἐν αὐτοῖς πάλιν τοῖς τῶν ζώων ὀστοῖς, τῷ μέσῳ παραβάλλει. καὶ χρὴ κἀνταῦθα τι νοῆσαι πάντων τῶν
ζώων, τῶν μὲν μᾶλλον, τῶν δ᾽ ἧττον ἐχόντων ὀστᾶ ξηρὰ, μέσον εἶναι τὴν κρᾶσιν ὁστοῦν ἐν τίνι γένει ζώων,
οἷον ἀνθρώπου εἰ τύχοι, καὶ τούτῳ τἆλλα παραβαλλόμενα, τὰ μὲν ξηρὰ, τὰ δ᾽ οὐ ξηρὰ προσαγορεύεσθαι.
καὶ μὲν δὴ κἂν τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῖς πάλιν, ὁ μέν τις ξηρὸν, ὁ δ᾽ ὑγρὸν ὁστοῦν ἔχειν λεχθήσεται, τῷ μέ-
σῳ παραβαλλόμενος ὡς ἐν ἀνθρώποις. ὅτι δ᾽ ἐν ἅπασι τοῖς οὖσι τὸ μέσον τῶν ἄκρων ἐστὶ τὸ σύμμετρον καὶ κατ᾽
ἐκεῖνο τὸ γένος ἢ εἶδος εὔκρατον, ἀεὶ χρὴ προσυπακούειν ἐν ἅπαντι τῷ λόγῳ, κἂν παρελθόντες πο-
50 τὲ τῇ λέξει τύχωμεν αὐτῇ. καὶ μὲν δὴ καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων ὅταν ὑγρὰν εἶναι τις εἴποι τὴν δὲ τὴν
κρᾶσιν, ἢ θερμὴν, ἐρωτᾶν ὅπως εἴρηκεν. ἆρά γε τῷ δέ τινι παραβάλλων, ἀφωρισμένως ἑνὶ, καθά-
περ εἰ τύχοι τῷ Πλάτωνι τὸν Θεόφραστον, ἢ κατὰ γένος ὁτιοῦν ἢ εἶδος. ἢ γὰρ ὡς ἄνθρωπον, ἢ ὡς
ζῶον. ἢ ὡς οὐσίαν ἁπλῶς. τὸ γὰρ δὴ τρίτον σημαινόμενον ἑκάστῳ τῶν τοιούτων ὀνομάτων, ὅπερ ἁ-
πλοῦν ἐλέγομεν εἶναι καὶ ἄμικτον οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς κεκραμένοις, ἀλλ᾽ ἐν αὐτοῖς τοῖς πρώτοις, ἃ δὴ
καὶ στοιχεῖα προσαγορεύομεν. ὥστε τριχῶς ἑκάστου τῶν ποιῶν σωμάτων λεγομένου, τῶν δύο μόνων ἡ-
μᾶς χρήζειν εἰς τὴν περὶ κράσεων πραγματείαν. ἢ πρὸς τὸ τυχὸν ὁτιοῦν παραβάλλοντας, ἢ πρὸς

τὸ σύμμετρον

τὸ σύμμετρον ὁμογενές. ἐπεὶ πολλὰ τὰ γένη, καθάπερ οὖν καὶ τὰ ἄτομα, δυνήσεταί τι αὐτὸ σῶ-
μα καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν εἶναι κατὰ πολλοὺς τοὺς τρόπους. ἀλλ᾽ ὅταν μὲν ἐν
τῷ τυχόντι παραβάλληται πάνυ σαφές ἐστιν, ὡς ἐγχωρεῖ τἀναντία λέγεσθαι τῷ αὐτῷ. οἷον Δίωνα Θέ-
ωνος μὲν καὶ Μέμνονος, ξηρότερον. Ἀρίστωνος δὲ καὶ Γλαύκωνος, ὑγρότερον. ὅταν δὲ πρὸς τὸ σύμμε-
τρον, ὁμογενὲς ἢ ὁμοειδές, ἐνταῦθ᾽ ἤδη συγχεῖσθαί τε καὶ ταράττεσθαι συμβαίνει τοὺς ἀγυμνάστους. ὁ γὰρ
αὐτὸς ἄνθρωπος, ὑγρὸς ἅμα καὶ θερμὸς εἶναι δύναται, καὶ ξηρὸς, καὶ ψυχρός. ξηρὸς μὲν καὶ ψυχρὸς,
ὡς πρὸς τὸν σύμμετρον ἄνθρωπον παραβαλλόμενος. ὑγρὸς δὲ καὶ θερμὸς, ὡς πρὸς ἄλλο τι ζῶον ἢ φυ-
τὸν ἢ οὐσίαν ἡντιναοῦν. οἷον ὡς πρὸς μὲν ζῶον εἰ τύχοι, μέλιτταν τε καὶ μύρμηκα, πρὸς δὲ φυτὸν, ἐλαί-
αν ἢ συκῆν, ἢ δάφνην. πρὸς οὐσίαν δέ τινα ἑτέραν, ἣ μήτε ζῶον ἐστὶ, μήτε φυτὸν, οἷον λίθον, ἢ σίδηρον
10 ἢ χαλκόν. ἐν τούτοις δὲ τὸ μὲν πρὸς ἄνθρωπον παραβάλλειν, πρὸς ὁμοειδές ἐστιν ἡ παραβολή. τὸ δὲ
πρὸς μέλιτταν ἢ μύρμηκα, πρὸς ὁμογενὲς, ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς φυτὸν ὁποιοῦν. ἔστι γὰρ ἀνωτέρω τοῦ
ζώου τοῦτο τὸ γένος, ὥσπερ οὖν καὶ αὐτοῦ τούτου, λίθος καὶ σίδηρος, καὶ χαλκὸς, ἐκ τῶν ἄνωθεν γε-
νῶν. καλείσθω γοῦν ὁμογενὲς ἕνεκα συντόμου διδασκαλίας ἡ τοιαύτη σύμπασα παραβολή. τοσοῦτον
δὲ μόνον ἐν αὐτῇ διελομένων ἡμῶν, ὡς ἐπειδὰν μὲν ἁπλῶς οὐσία τις εὔκρατος λέγηται καὶ ταύτης
δέ τις ἑτέρα ξηροτέρα καὶ θερμοτέρα καὶ ψυχροτέρα καὶ ὑγροτέρα, τὴν μὲν εὔκρατον ἐνταῦθα τὴν ἐκ τῶν
ἐναντίων ἀκριβῶς ἴσων συνελθόντων ὀνομάζομεν, ὅσον δ᾽ ἀπολείπεται τῆσδε, καὶ πλεονεκτεῖ κα-
τά τι, τῷ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνόματι προσαγορεύομεν. ἐπειδὰν δ᾽ ἤτοι φυτὸν ἢ ζῶον εὔκρατον ὁποιοῦν
εἴπωμεν, οὐκ ἔθ᾽ ἁπλῶς ἐν τῇ τοιαύτῃ τάξει τἀναντία παραβάλλομεν ἀλλήλοις, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ
φυτοῦ φύσιν ἢ τὴν τοῦ ζώου τὴν ἀναφορὰν ποιούμεθα, συκῆν μὲν εὔκρατον, εἰ τύχοι λέγοντες, ὅταν
20 οἵαν μάλιστα πρέπει τὴν φύσιν ὑπάρχειν συκῇ, τοιαύτη τις ᾖ, κύνα δ᾽ αὖ καὶ ὗν καὶ ἵππον καὶ ἄνθρωπον,
ἐπειδὰν καὶ τούτων ἕκαστον ἄριστα τῆς οἰκείας ἔχῃ φύσεως. αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ τῆς οἰκείας φύσεως ἔχειν
ἄριστα, ταῖς ἐνεργείαις κρίνεται. καὶ γὰρ καὶ φυτὸν καὶ ζῶον ὁποιοῦν ἄριστα διακεῖσθαι τηνικαῦτα φα-
μὲν ὅταν ἐνεργῇ κάλλιστα. συκῆς μὲν γὰρ ἀρετὴ, βέλτιστά τε καὶ πλεῖστα, τελεσφορεῖν σῦκα. κατὰ τὰ
αὐτὰ δὲ καὶ τῆς ἀμπέλου, τὸ πλείστας τε καὶ καλλίστας εὐφορεῖν σταφυλάς. ἵππου δὲ, τὸ θεῖν ὠκύτατα. καὶ
κυνὸς πρὸς μὲν θήρας καὶ φυλακὰς, ἄκρως εἶναι θυμοειδῆ, πρὸς δὲ τοὺς οἰκείους πρᾳότατον. ἅπαντα
οὖν ταῦτα τά τε ζῶα λέγω καὶ τὰ φυτὰ, τὴν ἀρίστην τε καὶ μέσην ἐν τῷ σφετέρῳ γένει κρᾶσιν ἔχειν ἐροῦ-
μεν, οὐχ ἁπλῶς ὅταν ἰσότης ἀκριβῶς ᾖ τῶν ἐναντίων, ἀλλ᾽ ὅταν ἡ κατὰ δύναμιν αὐτῆς ὑπάρχῃ συμ-
μετρία. τοιοῦτον δέ τι καὶ τὴν δικαιοσύνην εἶναι φαμὲν, οὐ σταθμῷ καὶ μέτρῳ τὸ ἴσον, ἀλλὰ τῷ προ-
σήκοντί γε καὶ κατὰ τὴν ἀξίαν ἐξετάζουσαν. ἰσότης οὖν κράσεως ἐν ἅπασι τοῖς εὐκράτοις ζώ-
30 οις τε καὶ φυτοῖς ἐστιν, οὐχ ἡ κατὰ τῶν κερασάντων στοιχείων ὄγκον, ἀλλ᾽ ἡ τῇ φύσει τοῦ τε ζώου καὶ
τοῦ φυτοῦ πρέπουσα. πρέπει δ᾽ ἔσθ᾽ ὅτε, τὸ μὲν ὑγρὸν τοῦ ξηροῦ, τὸ δὲ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ, πλέον
ὑπάρχειν. οὐ γὰρ ὁμοίαν χρὴ κρᾶσιν ἔχειν ἄνθρωπον, καὶ λέοντα, καὶ μέλιτταν, καὶ κύνα. πρὸς δὲ
τὸν ἐρόμενον ἢ τίνος ἐστὶ κράσεως ἄνθρωπος ἢ ἵππος ἢ βοῦς ἢ κύων ἢ ὁτιοῦν ἄλλο τῶν πάντων, οὐχ
ἁπλῶς ἀποκριτέον, οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ τὰ πολλαχῶς λεγόμενά τε καὶ κρινόμενα, καθ᾽ ἕνα τρόπον ἀπο-
κρινάμενον, ἀνέγκλητον εἶναι. χρὴ τοίνυν δυοῖν θάτερον, ἢ πάσας ἐπεξέρχεσθαι τὰς διαφορὰς, ἢ
περί τινος ἤρετο πυθόμενος, ἐκείνην μόνην εἰπεῖν: εἰ μὲν γὰρ ὡς ἐν ζώοις ἐπυνθάνετο, τίνος εἴη κρά-
σεως; εἰς τὸ μέσον ἁπάντων ζώων τῇ κράσει βλέποντας, τὴν ἀπόκρισιν αὐτῷ ποιητέον. εἰ δ᾽ ἁ-
πλῶς τε καὶ ὡς πρὸς ἅπασαν οὐσίαν, οὕτως ἤδη παραβάλλειν τὰ ἐναντία τὰ ἐν αὐτῷ πρὸς ἄλλη-
λα, καὶ σκοπεῖσθαι, μηκέτι πρὸς τὰς ἐνεργείας ἀναφέροντα τὴν κρᾶσιν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ὄγκους τῶν
40 στοιχείων. εἰ δ᾽ ἀφωρισμένως, τῷδέ τινι παραβάλλων ἤρετο, πρὸς ἐκεῖνο μόνον παραβλητέον. ἔτι
δὲ μᾶλλον, εἰ τινὸς τῶν ἀτόμων οὐσιῶν. οἷον εἰ τύχοι Δίωνος ἢ τοῦ δέ τινος τοῦ κυνὸς, ἐρωτηθείημεν
ὁποία τις ἡ κρᾶσις ἐστὶν, οὐχ ἁπλῶς ἀποκριτέον. ἀφορμὴ γὰρ οὐ σμικρὰ τοῖς σοφισταῖς ἐντεῦθεν εἰς
τὸ συκοφαντεῖν. εἰ γὰρ εἴποις θερμῆς καὶ ξηρᾶς κράσεως εἶναι τὸν Δίωνα, ῥᾷστον αὐτῷ προχειρισα-
μένῳ, τῶν ξηροτέρων καὶ θερμοτέρων ἐκείνου τὴν κρᾶσιν ἄνθρωπον ὁντιναοῦν, ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ὡς
πρὸς ἐκεῖνον ἀποφῆναι τὸν Δίωνα, τοῦτο δ᾽ ἄλλο τι ζῶον ἢ φυτόν. οἷον εἰ τύχοι λέοντά τε καὶ κύνα καὶ
τούτων ὑγρότερόν τινα καὶ ξηρότερον ἀποδεῖξαι τὸν Δίωνα. χρὴ τοίνυν ὅς μηθ᾽ ἑαυτὸν ἐξαπατῆσαι
βούλεται, μήθ᾽ ὑπ᾽ ἄλλου σοφισθῆναι, τοῦτον ἀπὸ τῶν ἁπλῶς λεγομένων θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ
ξηρῶν καὶ ὑγρῶν οὐσιῶν ἀρξάμενον, οὕτως ἐπὶ τὰς ἄλλας μετιέναι. καὶ πρῶτον μὲν αὐτὸ δὴ τοῦ-
το ἐπ᾽ αὐτῶν διελέσθαι, τὸ μηδὲ ταύτας, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα δοκοῦσιν ἁπλῶς λέγεσθαι, πε-
50 φευγέναι τὴν πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς παραβολήν. ὥσπερ γὰρ κύνα, μέσον ἁπάντων κυνῶν
τῇ κράσει λέγομεν, ὅταν ἴσον ἀπέχῃ τῶν ἄκρων, οὕτω καὶ οὐσίαν ἐροῦμεν εἶναι μέσην τῇ κράσει
τὴν ἴσον ἀπέχουσαν τῶν ἄκρων, ἃ δὴ καὶ πρῶτά τε εἰσὶ πάντων καὶ στοιχεῖα. ἴσον δ᾽ ἀφέξει δη-
λονότι τῶν ἄκρων ἐξ ἴσου κερασθέντων ἁπάντων. τὴν ὑπερβάλλουσαν ἢ ἐλλείπουσαν, τῆς δὲ θερ-
μὴν ἢ ψυχρὰν ἢ ξηρὰν ἢ ὑγρὰν εἶναι φήσομεν. ἅμα μὲν τῇ μέσῃ παραβάλλοντες, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐ-
ναντίων στοιχείων ἐξέτασιν ἐπ᾽ αὐτῆς ποιούμενοι. καὶ δὴ καὶ κατὰ τοῦτο μὲν ἁπλῶς ἐροῦμεν αὐτὴν

ἢ θερμὴν ἢ ψυχρὰν ἢ ξηρὰν ἢ ὑγρὰν ὑπάρχειν. ἐπειδὰν δὲ τῇ μέσῃ κράσει παραβάλλωμεν, οὐχ
ἁπλῶς, ἀλλ' ὅτι πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς οὕτως ἔχει. γένος δ' ἦν αὐτῶν ἡ οὐσία. πάντα γὰρ
ὑπ' αὐτὴν πέπτωκεν ὡς ἀνώτατον τὸ γένος, ἔμψυχά τε καὶ ἄψυχα καὶ κοινὸν ἐστὶν ἤδε, καὶ ἀν-
θρώπου, καὶ κυνὸς, καὶ πλατάνου καὶ συκῆς, καὶ χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάν-
των γένος. ὑπ' αὐτὴν δ' ἐστὶν ἕτερα γένη πολλά. τὸ μὲν ζῶον, ὄρνιθός τε καὶ ἰχθύος, τὸ δὲ φυτὸν δέν-
δρου τε καὶ βοτάνης. αὐτοῦ δὲ καὶ κόρακος, ὄρνις, καὶ λαύρακος καὶ φωκίδος, ἰχθύς. ὡσαύτως δὲ
τὸ μὲν δένδρον, ἐλαίας τε καὶ συκῆς γένος. ἡ δὲ βοτάνη ἀναγαλλίδος τε καὶ παιωνίας. ἔσχατα
δ' ἤδη γένη ταῦτα καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἴδη προσαγορεύεται, κόραξ καὶ φωκὶς καὶ συκῆ καὶ ἀνα-
γαλλὶς, οὕτω δὲ καὶ ἄνθρωπος καὶ βοῦς καὶ κύων. ἄνωθεν μὲν οὖν κατιόντων, ἔσχατα γένη ταῦ-
10 τα. καὶ διὰ τοῦτο καὶ εἴδη προσαγορεύεται. κάτωθεν δ' ἀνιόντων ἀπὸ τῶν ἀτόμων οὐσιῶν, πρῶ-
τα. καὶ δέδεικται πρὸς ἑτέρου γράμματος, ὡς εὐλόγως οἱ παλαιοὶ ταῦτα ξύμπαντα τὰ μετα-
ξὺ τῶν ἀτόμων τε καὶ τῶν πρώτων γενῶν, εἴδη τε ἅμα καὶ γένη προσαγορεύουσιν. ὁπότ' οὖν διῄ-
ρηται τὰ σημαινόμενα, καὶ ὡς οὐχ ἁπλῶς ἀποφαίνεσθαι χρὴ θερμόν τι καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν
καὶ ὑγρὸν σῶμα, σαφῶς ἀποδέδεικται, ζητητέον ἐφεξῆς αὐτῶν τὰ γνωρίσματα. καίτοι κἀνταῦ-
θα χρὴ πρότερον ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων διελέσθαι, τῶν ἐμπίπτειν ἐξ ἀνάγκης μελλόντων εἰς τὸν
ἐφεξῆς λόγον, ἐξαπλῶσαι τε τὸ πρᾶγμα, δυνάμει μὲν ἤδη προαποδεδειγμένον, οὐ μὴν ἐναργῶς
γε πᾶσι τοῖς ἐντυγχάνουσι τῷδε τῷ γράμματι, νοηθῆναι δυνάμενον. ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων οὖν
πρῶτον εἰπὼν, οὕτως ἐπάνειμι ἐπὶ τὸ πρᾶγμα. τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ
τὸ ὑγρὸν, ὅτι μὲν οὐχ ἕν τι σημαίνει παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἐπειδὰν ἐπὶ σωμάτων λέγηται, δέδειχ-
20 ται πρόσθεν, ὅτι δὲ καὶ τὰς ἐν τοῖς σώμασι ποιότητας αὐτὰς μόνας, ἄνευ τῶν δεδεγμένων αὐ-
τὰς οὐσιῶν οὕτως ὀνομάζουσιν ἐνίοτε, τοῦτο μὲν οὔπω εἴρηται πρόσθεν. ἤδη δ' αὐτὸ λέγεσθαι και-
ρός. ὥσπερ τὸ λευκὸν ὄνομα κατά τε τοῦ χρώματος ἐπιφέρουσιν, ἐπειδὰν οὕτω λέγωσιν, ἐναντίον
ἐστὶν τὸ λευκὸν χρῶμα τῷ μέλανι, κατά τε τοῦ δεδεγμένου τὸ χρῶμα σώματος, ἐπειδὰν τὸ τοῦ κύ-
κνου σῶμα λευκὸν εἶναι φάσκωσιν, οὕτω καὶ τὸ θερμὸν ὄνομα κατά τε τῆς ποιότητος ἐπιφέρου-
σιν, ὡς εἰ καὶ θερμότητα προσηγόρευον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ σώματος ὃ τὴν θερμότητα δέδεκται.
τὴν γὰρ δὴ ποιότητα παρὰ τὸ δεδεγμένον αὐτὴν σῶμα ἑτέραν χρὴ νομίζειν εἶναι τινὰ φύσιν ἔ-
χουσαν ἰδίαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν στοιχείων λόγοις δείκνυται. θερμότης μὲν οὖν ποιότης, ἡ δ' αὐ-
τὴ καὶ θερμὸν ὀνομάζεται. καθάπερ λευκότης καὶ λευκόν. αὐτὸ δὲ τὸ σῶμα τὸ θερμὸν, ἓν τοῦτο
μόνον ὄνομα κέκτηται, τὸ, θερμόν. ὥσπερ τὸ λευκὸν, οὐ μὴν οὔτε θερμότης οὔτε λευκότης αὐτὸ τὸ
30 σῶμα ποτὲ προσαγορεύεται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ξηρὸν, καὶ ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν, ὀνομάζεται
αὐτό τε τὸ σῶμα, καὶ ἡ ποιότης. οὐ μὴν καὶ ψυχρότης ἢ ξηρότης ἢ ὑγρότης ἔτι τὸ σῶμα καλεῖται, καθά-
περ ἡ ἐν αὐτῷ ποιότης. τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, εὔλογον, ἐπειδὰν μὲν ἤτοι θερμότητά τις ἢ ψυ-
χρότητα διαλεγόμενος εἴποι, μηδὲν γίνεσθαι σόφισμα. μόναι γὰρ ἐκ τῶν τοιούτων ὀνομάτων αἱ ποιό-
τητες δηλοῦνται. θερμὸν δ' εἰπόντες ἢ ψυχρὸν, ἐπειδὴ καὶ ἡ ποιότης οὕτω καὶ τὸ σῶμα τὸ δεδεγ-
μένον αὐτὴν ὀνομάζεται, πρόχειρον γίνεσθαι τῷ κακουργεῖν ἐθέλοντι τὸ μὴ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ
λέγοντος ἀκούειν, ἵν' ἔχῃ σοφίζεσθαι. τοιοῦτο γάρ τοι δρῶσι καὶ πρὸς τὸν ἀφορισμὸν ἀντιλέγοντες. ἐν
ᾧ φησιν Ἱπποκράτης τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. οὐ γὰρ σῶμά τι θερμὸν τὸ ἔμ-
φυτον τῷ ζώῳ λέγεσθαι πρὸς Ἱπποκράτην ἀκούσαντες, οὐδὲ ζητήσαντες ὅ, τι ποτὲ ἐστὶ τοῦτο, κατὰ τῆς
ποιότητος μόνης, ἣν δὴ καὶ θερμότητα καλοῦμεν, εἰρῆσθαι τοὔνομα δεξάμενοι, τὴν ἀντιλογίαν
40 οὕτω ποιοῦνται. καίτοι φαίνεται σμικρὸν ὂν τὸ διαστέλλεσθαι τὰς ὁμωνυμίας ἐν τῇ χρείᾳ τῶν
πραγμάτων ἱκανῶς ἀξιόλογον ὑπάρχον. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦτο σαφῶς ἤδη διώρισται, ἐπὶ τὸ ὑ-
πόλοιπον αὖθις ἐπανιτέον. οὔσης γάρ τινος ἀκράτου καὶ ἀμίκτου ποιότητος, ὑγρότητός τε, καὶ
ξηρότητος, καὶ θερμότητος, καὶ ψυχρότητος, ὅσα ταύτας διεδέξατο σώματα, θερμὰ δηλονό-
τι καὶ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ τελέως τε καὶ ἀκριβῶς ἔσται. ταυτὶ μὲν οὖν μοι νόει τὰ τῶν
γινομένων τε καὶ φθειρομένων στοιχεῖα. τὰ δ' ἄλλα σώματα τά τε τῶν ζώων, καὶ τὰ τῶν φυτῶν
καὶ τὰ τῶν ἀψύχων ἁπάντων, οἷον χαλκοῦ, καὶ σιδήρου, καὶ λίθων καὶ ξύλων, ἐν τῷ μεταξὺ
τῶν πρώτων ἐκείνων τετάχθαι. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν οὔτ' ἄκρως θερμὸν, οὔτ' ἄκρως ψυχρὸν, οὔτ' ἄκρως
ὑγρὸν οὔτ' ἄκρως ξηρόν ἐστιν. ἀλλ' ἤτοι μέσον ἀκριβῶς ὑπαρχόντων ἐναντίων, ὡς μηδὲν μᾶλλον εἶναι
θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ θατέρῳ τῶν ἄκρων προσκεχώρηκεν, ὡς μᾶλλον εἶναι θερμὸν
50 ἢ ψυχρὸν, ἢ μᾶλλον ὑγρὸν ἢ ξηρόν. εἰ μὲν δὴ μέσον ἀκριβῶς εἴη καθ' ἑκατέραν τῶν ἐναντιώσεων, ὡς
μηδὲν μᾶλλον εἶναι θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν, εὔκρατον ἁπλῶς τοῦτο λεχθήσεται. θατέρου
δὲ πλεονεκτήσαντος, ἤτοι κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν, ἢ κατ' ἀμφοτέραν, οὐκ ἔτ' εὔκρατον. εἰ μὲν δὴ
θερμὸν εἴη μᾶλλον, ἢ ψυχρὸν, ὃ μᾶλλον ἐστὶ, τοῦτο λεχθήσεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. κα-
τὰ ταυτὰ δὲ καὶ εἰ ψυχρὸν εἴη μᾶλλον, ὀνομασθήσεται ψυχρόν. εἰ δ' ἐξ ἑκατέρας τῆς ἀντιθέσεως
ἐπικρατοίη θάτερον, ἤτοι θερμὸν ἅμα καὶ ὑγρὸν, ἢ θερμὸν ἅμα καὶ ξηρὸν, ἢ ψυχρὸν ἅμα καὶ
ὑγρὸν,

ὑγρὸν, ἢ ψυχρὸν ἅμα καὶ ξηρὸν, ὀνομασθήσεται τὸ σῶμα κατὰ τὸ ἐπικρατοῦν. ταύτας μὲν οὖν τὰς
τέτταρας δυσκρασίας ὡς καὶ πρόσθεν εἴπομεν, οἱ πλεῖστοι γινώσκουσιν ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι.
τὰς δ' ἄλλας τέτταρας ἐξ ἡμισείας τούτων γινομένας, οὐκ οἶδ' ὅπως παραλείπουσιν, ὥσπερ καὶ
τὴν πρώτην ἁπασῶν κρᾶσιν τὴν ἀρίστην. ἀλλ' ὅτι γε δυνατὸν ἐπικρατοῦντος τοῦ θερμοῦ, μηδὲν μᾶλ-
λον ὑγρὰν καὶ ξηρὰν εἶναι τὴν κρᾶσιν, ὅσον ἐπὶ ταύτῃ τῇ συζυγίᾳ, πρόδηλον μὲν οἶμαι κἀκ τῶν
ἤδη προειρημένων εἶναι, ῥᾷστον δὲ κἂν εἰ μηδὲν προείρηται συλλογίσασθαι, συγχωρησάντων γε ἅπαξ
αὐτῶν ἑτέραν μὲν εἶναι κρᾶσιν ὑγρὰν καὶ θερμὴν. ἑτέραν δὲ ξηρὰν καὶ θερμήν. εἰ γὰρ οὐκ ἀναγκαῖον
ἐστὶ πάντως εἶναι ξηρὰν τὴν θερμὴν, ἀλλ' ἐγχωρεῖ καὶ ὑγρὰν ὑπάρχειν αὐτὴν, ἐγχωρήσει δηλονότι καὶ
μέσην. ἐγγυτέρω γὰρ ἐστὶν ἡ μέση τῆς ξηρᾶς κράσεως, ἤπερ ἡ ὑγρά. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐστί τις
10 ἑτέρα ψυχρὰ κρᾶσις, ἐφ' ἧς ἐστὶν ἰσχυρότερον τὸ ψυχρόν. οὐ μὴν, οὔθ' ὑγρὰν, οὔτε ξηρὰν ὑπάρχειν αὐ-
τὴν ἀνάγκη. ἀλλ' ἐγχωρεῖ καὶ μέσην γενέσθαι. πάλιν γὰρ κἀνταῦθα τὸν αὐτὸν ἐπάξεις λόγον. ὡς
εἴπερ οὐκ ἀναγκαῖον ἐστὶν ὑγρὰν εἶναι τὴν ψυχρὰν, ἀλλ' ἐγχωρεῖ καὶ ξηρὰν γενέσθαι, πρόδηλον ὡς
καὶ τὴν μέσην ἐγχωρήσει. ἐγγυτέρω γὰρ ἐστὶν αὕτη τῆς ὑγρᾶς, ἤπερ ἡ ξηρά. ὡς οὖν αὗται αἱ δύο
δυσκρασίαι κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν ἐδείχθησαν, ἡ μὲν θερμὴ μόνον, ἡ δὲ ψυχρὰ, κατὰ τὸν αὐτὸν
τρόπον ἑτέραι δύο γενήσονται, κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν. ἡ μὲν ξηρὰ μόνον, ἡ δ' ὑγρά. συμμέτρως ἐχόν-
των πρὸς ἄλληλα τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ. πάλιν γὰρ κἀνταῦθα φήσομεν, ὥσπερ οὐκ ἐστὶν ἀναγ-
καῖον ἥ τις ἐστὶ ξηρὰ κρᾶσις εὐθὺς ταύτην εἶναι καὶ θερμὴν, ἀλλ' ἐνδέχεται καὶ ψυχρὰν ὑπάρχειν, οὐκ
ἀδύνατον ἔσται καὶ τὸ, μήτε ψυχρὰν εἶναί τινα μήτε θερμὴν ἀλλ' εὔκρατον μὲν κατὰ ταύτην, ξηρὰν δὲ
κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν ὑγρὰν κρᾶσιν οὐκ ἀναγκαῖον οὔτε θερμὴν οὔτε ψυ-
20 χρὰν ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐνδέχεται μέσον ἀμφοῖν εἶναι κατά γε ταύτην τὴν ἀντίθεσιν. εἰ τοίνυν οὐκ ἀναγ-
καῖον, οὔτε τῇ κατὰ τὸ ψυχρὸν καὶ θερμὸν δυσκρασίᾳ τὴν ἐκ τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως ἕπεσθαι,
οὔτ' ἐκείνῃ τὴν ἐκ ταύτης, ἐνδέχεταί ποτε καὶ τὴν εὔκρατον ὅσον ἐπὶ θερμότητι, καὶ ψυχρότητι
φύσιν, ἤτοι ξηρὰν ἢ ὑγρὰν γενέσθαι καὶ τὴν ἐν τούτοις πάλιν εὔκρατον ἤτοι θερμὴν ἢ ψυχράν. ὥστ'
εἶναι καὶ ταύτας τέτταρας ἑτέρας ἐκείνων δυσκρασίας, ὡς οἱ πρόσθεν ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι παρέ-
δοσαν ἡμῖν, καὶ μέσας γε ταύτας τετάχθαι τῶν εὐκράτων ἕξεων, καὶ τῶν κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀν-
τιθέσεις δυσκράτων. ἡ μὲν γὰρ ἄκρως εὔκρατος, οὐδετέραν ἀντίθεσιν ἔχει πλεονεκτοῦσαν. ἡ δ' ἐξ ὑ-
πεναντίου τῆσδε, δύσκρατος, ἀμφοτέρας μοχθηράς. ἐν μέσῳ δ' ἐστὶν, ἡ κατὰ μὲν τὴν ἑτέραν εὔ-
κρατος, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν δύσκρατος ὑπάρχουσα, ἥ τις ἐξ ἡμισείας μὲν εὔκρατος, ἐξ ἡμισείας
δὲ δύσκρατος οὖσα, μέση δεόντως ἂν εἶναι λέγοιτο τῆς ὅλης εὐκράτου τε καὶ δυσκράτου. καὶ εἴπερ
30 ταῦθ' οὕτως ἔχοι, ὥσπερ οὖν ἔχει, θαρρούντως ἤδη λέγομεν ἐννέα τὰς πάσας εἶναι τῶν κράσεων
διαφοράς. εὔκρατον μὲν μίαν, οὐκ εὐκράτους δὲ τὰς ὀκτώ. τέτταρας μὲν ἁπλᾶς. ὑγρὰν καὶ ξη-
ρὰν καὶ θερμὴν καὶ ψυχρὰν, ἄλλας δὲ τέτταρας συνθέτους, ὑγρὰν ἅμα καὶ θερμήν. καὶ ξηρὰν ἅμα
καὶ θερμήν. καὶ ψυχρὰν ἅμα καὶ ὑγράν. καὶ ψυχρὰν ἅμα καὶ ξηράν. ἐν ἑκάστῃ δὲ τῶν εἰρημένων κρά-
σεων, τὸ μᾶλλόν τε καὶ τὸ ἧττον, παμπόλυ κατά τε τὰς ἁπλᾶς λεγομένας κράσεις, ἐπί τε τῆς ὅ-
λης οὐσίας, ἤδη δὲ καὶ καθ' ἓν ὁποιοῦν γένος. εἰ δή τις βούλεται διαγνωστικὸς εἶναι κράσεων, ἄρχε-
σθαι τούτῳ προσήκει τῆς γυμνασίας ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστον γένος εὐκράτων τε καὶ μέσων φύσεων.
ἐκείναις γὰρ τὰς ἄλλας παραβάλλων, ῥᾳδίως ἐξευρήσει τὸ πλεονάζον ἢ τὸ λεῖπον ἐν ἑκάστῃ.
περὶ πρώτων οὖν ῥητέον τῶν ἁπλῶς λεγομένων εὐκράτων τε καὶ δυσκράτων. ἃς ἐπὶ πάσης οὐ-
σίας γενητῆς, οὐκ ἐπὶ ζώων μόνον ἢ φυτῶν ἔφαμεν ἐξετάζεσθαι. πάλιν δὲ κἀνταῦθα τό γε το-
40 σοῦτον χρὴ διαστείλασθαι περὶ ὀνομάτων, ὡς θερμὴ κρᾶσις ἄλλη μέν ἐστιν ἐνεργείᾳ, δυνάμει δ' ἄλ-
λη, καὶ ὡς δυνάμει ταῦτ' εἶναι λέγομεν, ὅσα μήπω μέν ἐστιν ὃ λέγεται, ῥᾷστον δ' αὐτοῖς γενέσθαι, φυ-
σικήν τινα ἐπιτηδειότητα κεκτημένοις εἰς τὸ γενέσθαι. περὶ πρώτων οὖν διέλθωμεν τῶν ἐνερ-
γείᾳ θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν, ἀπὸ τῆς συμπάσης οὐσίας ἀρξάμενοι, κἄπειτα
μεταβῶμεν ἐπί τε τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά. τελέως γὰρ ἂν οὕτως ἡμῖν ἀπειργασμένον εἴη τὸ προ-
τεθέν. Ἐπειδὴ τοίνυν τὸ μέσον ἐν ἅπαντι γένει καὶ μάλιστα κατὰ τὰς συμπάσας οὐσίας, ἐκ
τῆς τῶν ἄκρων μίξεως γίνεται, χρὴ καὶ τὴν νόησιν αὐτοῦ καὶ τὴν διάγνωσιν ἐξ ἐκείνων συνί-
στασθαι. τὸ μὲν δὴ τῆς νοήσεως, ῥᾷστον. ἀπὸ γὰρ τοῦ θερμοτάτου πάντων τῶν εἰς αἴσθησιν ἡκόν-
των, οἷον ἤτοι πυρὸς ἢ τινὸς ὕδατος ἄκρως ζέοντος ἐπὶ τὸ ψυχρότατον καταντῶντες ἁπάν-
των ὧν ἴσμεν, οἷον κρύσταλλον ἢ χιόνα νοήσαντές τι διάστημα μέσον ἀκριβῶς αὐτὸ τέμνομεν, οὕ-
τω γὰρ ἐξευρήσομεν τῇ νοήσει τὸ σύμμετρον, ὅπερ ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἴσον ἀπέχει, ἀλλὰ
50 καὶ κατασκευάσαι πως αὐτὸ δυνάμεθα, τὸν ἴσον ὄγκον κρυστάλλου μίξαντες ὕδατι ζέ-
οντι. τὸ γὰρ ἐξ ἀμφοῖν κραθὲν, ἴσον ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἀφέξει, τοῦ τε καίοντος καὶ
τοῦ νεκροῦντος διὰ ψύξιν. οὔκουν οὐδὲν ἔτι χαλεπόν ἐστι τοῦ κραθέντος οὕτως ἁψαμένους,
ἔχειν τὸ μέσον ἁπάσης οὐσίας ἐν τῇ κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν ἀντιθέσει, καὶ με-
μνῆσθαι τούτου καὶ κρίνειν ἅπαντα τἆλλα καθάπερ τινὶ κανόνι παραβάλλοντας. καὶ

μὲν δὴ καὶ ξηρὰν γῆν ἢ τέφραν ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἀκριβῶς αὐχμηρὸν, ἀναδεύσας ὕδατι κατὰ τὸν ὄγκον ἴσῳ, τὸ μέσον ἐργάσῃ σῶμα τῆς κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρὸν ἀντιθέσεως. οὔκουν οὐδ᾽ ἐν ταῦθα χαλεπὸν οὐδὲν ὄψει τε ἅμα καὶ ἁφῇ τὸ τοιοῦτον σῶμα διαγνόντας παραθέσθαι τῇ μνήμῃ, καὶ τούτῳ κανόνι τε καὶ κριτηρίῳ χρῆσθαι, πρὸς τὴν τῶν ἐλλειπόντων ἢ πλεοναζόντων ὑγρῶν καὶ ξηρῶν διάγνωσιν. ἔστω δὲ δηλονότι τὸ κρινόμενον σῶμα συμμέτρως θερμόν. εἰ γὰρ εἰς ἄκρον ἤτοι θερμότητος ἢ ψύξεως ἄγοιτο τουτὶ τὸ μέσον ὑγροῦ καὶ ξηροῦ σῶμα φαντασίαν ἐνίοτε παρέξει ψευδῆ, καὶ δόξει ποτὲ μὲν ὑγρότερον εἶναι τοῦ συμμέτρου, ποτὲ δὲ ξηρότερον. εἰ μὲν γὰρ θερμανθείη πλέον ἤδη τηκόμενόν τε καὶ ῥέον ὑγροτέρου φαντασίαν ἑαυτῷ παρέξει. ψυχόμενον δὲ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος, ἵσταταί τε καὶ πήγνυται καὶ ἀκίνητον γίνεται, καὶ σκληρὸν ἁπτομένοις φαίνεται. κἀκ τούτου φαντασίαν προβάλλει ψευδῆ ξηρότητος. εἰ δ᾽ ὥσπερ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ μετέχει ἴσον, οὕτω καὶ θερμότητός τε καὶ ψύξεως εἴη μέσον, οὔτε σκληρὸν οὔτε μαλακὸν ἁπτομένῳ φαίνεται τὸ τοιοῦτον σῶμα. τὸ μὲν οὖν ὅλα δι᾽ ὅλων αὐτὰ κεράσαι τὸ θερμὸν λέγω καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν, ἀδύνατον ἀνθρώπῳ. γῆ γὰρ ὑγρῷ φυραθεῖσα, μέμικται μὲν ὡς ἂν τῷ δόξειε, καὶ οὕτω κέκραται πᾶσα παντί. παράθεσις μέν ἐστι τὸ τοιοῦτον κατὰ σμικρὰ, καὶ οὐ δι᾽ ὅλων κρᾶσις. ἀλλὰ τὸ δι᾽ ὅλων ἄμφω κεράσαι, θεοῦ καὶ φύσεως ἔργον. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ὅλα δι᾽ ὅλων ἀλλήλοις κεραννύοιτο. τὸ μέντοι παράθεσιν ἐργάσασθαι τοιαύτην ὡς ἐκφεύγειν τὴν αἴσθησιν ἕκαστον τῶν ἁπλῶν σωμάτων, οὐ φύσεως ἐστί γε μόνης ἢ θεοῦ τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἡμέτερόν ἐστιν. οὐδὲ γὰρ χαλεπὸν ὑγροῦ καὶ ξηροῦ μέσον ἐργάσασθαι πηλὸν ἐκ τῆς τοιαύτης μίξεως, ὡσαύτως δὲ καὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καί σοι φανεῖται τὸ τοιοῦτον σῶμα καὶ τῇ θερμότητι μὲν καὶ τῇ ψυχρότητι εὔκρατον, ἀλλὰ καὶ σκληρότητός τε καὶ μαλακότητος ἐν τῷ μέσῳ. τοιοῦτον δ᾽ ἐστὶ καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων δέρμα. μέσον ἀκριβῶς ἁπάντων τῶν ἐσχάτων θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ σκληροῦ καὶ μαλακοῦ, καὶ ἐστὶ μάλιστα, τὸ κατὰ τὴν χεῖρα. γνώμων γὰρ αὕτη πάντων ἔμελλεν ἔσεσθαι τῶν αἰσθητῶν, ὄργανον ἁπτικὸν ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπεργασθεῖσα τῷ φρονιμωτάτῳ τῶν ζώων οἰκεῖον. ἴσον οὖν ἀπέχειν αὐτὴν ἐχρῆν ἁπάντων τῶν ἄκρων, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ. καὶ δὴ καὶ γέγονεν ἐκ τῆς τούτων ἁπάντων ἰσομοιρίας, οὐ μιχθέντων μόνον, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ὅλων ἀλλήλοις κραθέντων, ὅπερ οὐκ, ἔτ᾽ οὐδεὶς ἡμῶν ἐργάσασθαι δυνατός ἐστιν, ἀλλὰ φύσεως τὸ ἔργον. ὅσα μὲν οὖν σκληρότερα τοῦ δέρματός ἐστι μόρια, καθάπερ ὀστᾶ καὶ χόνδροι καὶ κέρατα καὶ τρίχες, ὄνυχές τε καὶ σύνδεσμοι καὶ ὁπλαὶ καὶ πλῆκτρα, πλέον ἐν τούτοις ἐστὶ τὸ ξηρόν. ὅσα δὲ μαλακώτερα καθάπερ αἷμα καὶ φλέγμα καὶ πιμελὴ καὶ στέαρ καὶ μυελὸς, ἐγκέφαλός τε καὶ νωτιαῖος, ὑγροῦ πλέον ἐν τούτοις ἐστὶν ἢ ξηροῦ. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσῳ τὸ πάντων ξηρότατον ἐν ἀνθρώπῳ μόριον ὑπερβάλλει ξηρότητι τοῦ δέρματος, τοσούτῳ πάλιν ἀπολείπεται τὸ ὑγρότατον. ἔοικε δέ πως ὁ λόγος ἤδη τῶν χρησιμωτάτων αὐτῶν ἐφάπτεσθαι καὶ διδάσκειν ἅμα μὲν ὡς οὐχὶ ζώων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων σωμάτων εὐκρατότατος ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος. ἅμα δ᾽ ὡς τῶν ἐν αὐτῷ μορίων τὸ τῆς χειρὸς δέρμα τὸ ἔσωθεν, ἁπάσας ἐκπέφευγεν ἀκριβῶς τὰς ὑπερβολάς. ἐπιστήσαντες οὖν πάλιν ἐνταῦθα τὸν λόγον, ἐπισκεψώμεθα, τίς ἄριστα πάντων κέκραται ἄνθρωπος. ὃν καὶ τῆς ὅλης μὲν οὐσίας, ἔτι δὲ μᾶλλον ἀνθρώπων τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἐν τῷ μέσῳ χρὴ τάξαντας, καθάπερ τινὰ κανόνα, καὶ γνώμονα τοὺς ἄλλους ἅπαντας τούτῳ παραβάλλοντας, θερμοὺς καὶ ψυχροὺς καὶ ξηροὺς καὶ ὑγροὺς ὀνομάζειν. δεῖ δὲ συνδραμεῖν ἐς ταὐτὸν ἐπὶ τοῦ δὲ, πολλὰ γνωρίσματα. καὶ γὰρ ὡς πρὸς τὴν ὅλην οὐσίαν ἐξετάζοντι, μέσον φαίνεσθαι χρὴ τὸν τοιοῦτον, ἔτι δὲ μᾶλλον ὡς πρὸς ἀνθρώπους τε καὶ ζῷα. τὰ μὲν οὖν ἁπάσης τῆς οὐσίας γνωρίσματα κοινὰ προείρηται. τὰ δ᾽ ὡς ἐν ζώων εἴδεσιν, ἐνεργείας τελειότητι κρίνεται τῆς ἑκάστῳ πρεπούσης. πρέπει δ᾽ ἀνθρώπῳ μὲν εἶναι σοφωτάτῳ. κυνὶ δὲ, πρᾳοτάτῳ τε ἅμα καὶ ἀλκιμωτάτῳ. λέοντι δὲ ἀλκιμωτάτῳ μόνον. ὥσπερ γε καὶ προβάτῳ, πρᾳοτάτῳ. ἢ μέν γε καὶ ὡς τὰς τοῦ σώματος ἐνεργείας οἰκείας εἶναι χρὴ τῷ τῆς ψυχῆς ἤθει, δέδεικται μὲν καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους, ἐν τοῖς περὶ ζώων μορίων. λέλεκται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ὑπὲρ αὐτῶν οὐδὲν ἧττον. ἡ μὲν δὴ μέθοδος ἥδε. τὸ δ᾽ ἀσκῆσαι γνωρίζειν ἑτοίμως ἐν ἑκάστῳ γένει ζώου κατὰ τὰ σύμπαντα τὸ μέσον, οὐ τοῦ τυχόντος ἀνδρὸς, ἀλλ᾽ ἐσχάτως ἐστὶ φιλοπόνου, καὶ διὰ μακρᾶς ἐμπειρίας καὶ πολλῆς γνώσεως ἁπάντων τῶν κατὰ μέρος, ἐξευρίσκειν δυναμένου τὸ μέσον. οὕτω γοῦν καὶ πλάσται καὶ γραφεῖς ἀνδριαντοποιοί τε, καὶ ὅλως ἀγαλματοποιοὶ τὰ κάλλιστα γράφουσί τε καὶ πλάττουσι καθ᾽ ἕκαστον εἶδος. οἷον ἄνθρωπον εὐμορφότατον, ἢ ἵππον ἢ βοῦν ἢ λέοντα. τὸ μέσον ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει σκοποῦντος. καί πού τις ἀνδριὰς ἐπαινεῖται πολυκλείτου κανὼν ὀνομαζόμενος, ἐκ τοῦ πάντων τῶν μορίων ἀκριβῆ τὴν πρὸς ἄλληλα συμμετρίαν ἔχειν, ὀνόματος τοιούτου τυχών. ἐστὶ μὲν οὖν ἐπὶ πλέον ὃν νῦν ἡμεῖς ἐζητοῦμεν ἢ ὁ κανὼν οὗτος. οὐ μόνον γὰρ ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκεν ὁ οὕτως εὔσαρκος ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ διαπλάσεως ἀρίστης τετύχηκεν. ἴσως μὲν ἑπομένης τῇ τῶν τεσσάρων στοιχείων εὐκρασίᾳ, τάχα δέ τινι θειοτέραν ἀρχὴν ἑτέραν ἐχούσης ἄνωθεν. ἀλλὰ τό γε πάντως εὔκρατον ἐστὶ τὸν τοιοῦτον, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει. τὸ γὰρ ἐν εὐσαρκίᾳ σύμμετρον εὐκρασίας ἐστὶν ἔγ

γονον. εὐθὺς δ᾽ ὑπάρχει τῷ τοιούτῳ σώματι καὶ ταῖς ἐνεργείαις ἄριστα διακεῖσθαι. καὶ σκληρότητός τε
καὶ μαλακότητος ἔχειν μετρίως. θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος, καὶ ταῦθ᾽ ὑπάρχειν ἅπαντα τῷ δέρ-
ματι, καὶ τούτῳ μάλιστα τῷ, τῆς χειρὸς ἐντός. ὅταν μηδένα τύλον ἔχῃ τοιοῦτον οἷος τοῖς ἐρέττουσί τε καὶ
σκάπτουσι γίνεται. διττῆς γὰρ ἕνεκα χρείας τῶν χειρῶν γεγενημένων, ἁφῆς καὶ ἀντιλήψεως αἱ μα-
λακαὶ μὲν εἰς τὴν τῆς ἁφῆς ἀκρίβειαν αἱ σκληραὶ δ᾽ εἰς τὴν τῆς ἀντιλήψεως ἰσχὺν ἐπιτηδειότεραι. καὶ
δὴ καὶ τὸ δέρμα τὸ μέσον οὐ μόνον ἁπάντων ἀνθρωπίνων μορίων, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης οὐσίας καὶ πάν-
των ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ σωμάτων, οὐ τὸ τετυλωμένον ἐστὶ καὶ σκληρὸν καὶ λιθῶδες, ἀλλὰ τὸ κατὰ φύ-
σιν ἔχον, ᾧ δὴ καὶ μάλιστα φαμὲν ἀκριβοῦσθαι τὴν ἁφήν. ὅτι μὲν οὖν σκληρότητός τε καὶ μαλακότη-
τος ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκεν ἁπάντων μορίων, ἱκανῶς ἐναργές. ὅτι δὲ καὶ θερμότητος καὶ ψυχρότητος,
10 ἐκ τῆς οὐσίας ἂν αὐτοῦ μάλιστα καταμάθοις. ἔστι γὰρ οἷον ἔναιμόν τι νεῦρον, ἀκριβῶς μέσον ὑπάρχον
νεύρου τε, καὶ σαρκὸς, ὡς εἰ καὶ κραθέντων ἀμφοῖν ἐγένετο. ἀλλὰ νεῦρον μὲν ἅπαν, ἄναιμόν τε καὶ ψυ-
χρὸν, σὰρξ δὲ πολύαιμός τε καὶ θερμή. μέσον δ᾽ ἀμφοῖν τὸ δέρμα, μήτ᾽ ἄναιμον τὸ πάμπαν ὡς νεῦρον,
ἀλλὰ μήδε πολύαιμον ὡς ἡ σὰρξ γενόμενον. εἰ δὴ τοῦτο κανόνα τε καὶ οἷον κριτήριον ἁπάντων τῶν τοῦ ζώ-
ου μορίων προστησάμενος, ἐξετάζεις τε καὶ παραβάλλεις αὐτῷ τ᾽ ἄλλα, τὰς ὀκτὼ διαφορὰς εὑρήσεις
τῆς δυσκρασίας ἐν αὐτοῖς, καὶ δὴ καὶ κατὰ μέρος διειμί σοι περὶ πάντων ἐφεξῆς. φλέγμα μὲν οὖν ὑγρό-
τατον ἐστὶ καὶ ψυχρότατον. αἷμα δὲ θερμότατον, ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως ὑγρὸν ὡς τὸ φλέγμα. θρὶξ δὲ ξηροτά-
τη τε καὶ ψυχροτάτη. ἧττον δ᾽ αὐτῆς ὀστοῦν ψυχρόν ἐστι καὶ ξηρὸν καὶ τοῦ δὲ χόνδρος ἧττον ξηρός. ἐφεξῆς
δὲ χόνδρῳ, σύνδεσμος. ἔπειτα τένων. εἶθ᾽ ὑμὴν καὶ ἀρτηρία καὶ φλὲψ, αὐτὰ δηλονότι τὰ σώματα τῶν
ἀγγείων. εἶθ᾽ ὅσα νεῦρα σκληρά. τὰ δὲ μαλακὰ νεῦρα, κατὰ τὴν τοῦ δέρματος ὑπάρχει φύσιν ἐν τῇ καθ᾽ ὑ-
20 γρότητά τε καὶ ξηρότητα μεσότητι. κατὰ γὰρ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν, οὐκέτι μέσον θερμοῦ καὶ ψυ-
χροῦ τὸ νεῦρον μαλακὸν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπολείπεται θερμότητος, ὅσον καὶ αἵματος. οὕτω δὲ καὶ τἄλλα
σύμπαντα τὰ πρόσθεν εἰρημένα τοσούτῳ ψυχρότερα δέρματος, ὅσῳ καὶ ἀναιμότερα. καὶ οἵ γε χιτῶνες
αὐτοὶ τῶν ἐναιμοτάτων ἀγγείων ἀρτηρίας λέγω καὶ φλεβὸς, ἄναιμοί τε εἰσὶ καὶ ψυχροὶ τῇ φύσει. τῇ
γειτνιάσει δὲ τοῦ αἵματος, θερμαίνονται, καὶ εἰς μέσην ἀφικνοῦνται κατάστασιν κράσεως. τὸ δ᾽ αἷμα
πάλιν αὐτὸ παρὰ τῆς καρδίας ἔχει τὴν θερμασίαν. φύσει γὰρ ἐκεῖνο τὸ σπλάγχνον ἁπάντων ἐστὶ τῶν
τοῦ ζώου μορίων ἐναιμότατόν τε ἅμα καὶ θερμότατον. ἐφεξῆς δ᾽ αὐτῷ τὸ ἧπαρ. ἀλλ᾽ ἡ μὲν καρδία, βρα-
χὺ δέρματος ἀπολείπει σκληρότητι. τὸ δ᾽ ἧπαρ πολύ. καὶ τοίνυν ὑγροτέρα τοσούτῳ δέρματός ἐστιν, ὅσῳ
μαλακωτέρα. καὶ μὴν δὴ καὶ σὰρξ, ὑγροτέρα δέρματος. ἀλλ᾽ αὕτη μὲν καὶ θερμοτέρα, νωτιαῖος δ᾽ ὑγρότε-
ρος μὲν, ἀλλὰ καὶ ψυχρότερος. καὶ τοῦ δὲ μᾶλλον ἐγκέφαλος ὑγρότερος, ἔτι δὲ τούτου μᾶλλον πιμελὴ, καὶ
30 ἡ πῆξις αὐτῆς διὰ τὴν τῶν ὑμένων γειτνίασιν. ἐλαίῳ γὰρ ἔοικε παχεῖ καὶ διὰ τοῦτο πήγνυται ψυχροῖς καὶ
ἀναίμοις ὁμιλοῦσα μορίοις. οὔτε δ᾽ ἥπατι περιπήγνυσθαι πιμελὴν, οὔτ᾽ ἀρτηρίαις καὶ φλεψὶν, οὔτε
καρδίᾳ δυνατὸν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἄλλῳ τινὶ θερμῷ πάνυ μορίῳ. διότι δὲ πέπηγε πάνυ ψυχρῷ, διὰ τοῦτο χεῖ-
ται θερμαινομένη τοῖς ἄλλοις ὁμοίως πεπηγόσιν. οὐ μὴν ἐγκέφαλός γε θερμαινόμενος χεῖται, καὶ διὰ
τοῦθ᾽ ἧττον ὑγρὸς ἐστὶ πιμελῆς. ἧττον δ᾽ ὑγρὰ πιμελῆς ἐστι καὶ ἡ τοῦ πνεύμονος σὰρξ. οὐδὲ γὰρ
αὕτη χεῖται θερμαινομένη. πολὺ δ᾽ ἔτι μᾶλλον ἡ τοῦ σπληνός τε καὶ τῶν νε-
φρῶν, ἧττον ἐστὶν ὑγρὰ πιμελῆς. ἅπαντα μέντοι ταῦτα δέρματός
ἐστιν ὑγρότερα. τὰς δὲ τούτων ἀποδείξεις ἐν τῷ μετα-
ξὺ λόγῳ διέξειμι. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα λεί-
πει τῇ συμπάσῃ περὶ κράσεων
πραγματείᾳ, διὰ τῶν ἐφεξῆς
δυοῖν ὑπομνημάτων
εἰρήσεται.

τι μὲν δὴ τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶν ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν σῶμα, καὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἐν τῷ πρὸ τοῦδε λόγου διήρηται. δέδεικται δὲ ὡς ἐννέα διαφοραὶ τῶν κράσεων εἰσί, μία μὲν ἡ σύμμετρός τε καὶ εὔκρατος, αἱ λοιπαὶ δὲ πᾶσαι δύσκρατοι, τέτταρες μὲν ἁπλαῖ, μιᾶς ἐν ἑκάστῃ πλεονεκτούσης ποιότητος. ἤτοι θερμότητος ἢ ψυχρότητος ἢ ξηρότητος ἢ ὑγρότητος. ἕτεραι δὲ τέτταρες. ἐπειδὰν ἐξ ἑκατέρας ἀντιθέσεως ἡ ἑτέρα κρατήσῃ δύναμις. λέγω δ' ἀντιθέσεις δύο. μίαν μὲν τὴν κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρόν, ἑτέραν δὲ τὴν κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρόν. ἐφεξῆς δὲ τούτων ἐπὶ τὰ γνωρίσματα μεταβάντες, ὑπὲρ τῆς εὐκράτου φύσεως ἐσκοπούμεθα, διότι πρώτη πασῶν ἥδε, καὶ ἀρετῇ καὶ δυνάμει καὶ τάξει νοήσεώς ἐστιν. ἐπεὶ δ' εὔκρατον ἄλλο μὲν ἁπλῶς εὑρίσκεται λεγόμενον, ἐν πάσῃ τῇ τῶν ὄντων φύσει, καθ' ἕκαστον δὲ γένος ἄλλο, περὶ πρώτου δεῖν ἐδόκει σκοπεῖσθαι τοῦ κοινοῦ κατὰ πάσης φύσεως ἐξεταζομένου. κανὼν δ' ἦν αὐτοῦ καὶ κρίσις ἡ τῶν στοιχείων ἰσομοιρία, δι' ἣν καὶ τὸ τῶν ἐσχάτων ἁπάντων ἀκριβῶς μέσον ἀποτελεσθέν, εὔκρατόν τε καὶ σύμμετρον ὀνομάζεται. τὰ δ' ἄλλα τὰ καθ' ἕκαστον γένος εὔκρατα ταῖς οἰκείαις τῶν σωμάτων ἐνεργείαις τε καὶ χρείαις κρίνεται, καὶ διὰ τοῦτο ταυτὸ σῶμα ζώου τινὸς ἢ φυτοῦ, μέσον μὲν εἶναι δύναται τῶν ὁμογενῶν ἁπάντων, τουτέστιν, εὔκρατον τε καὶ σύμμετρον ἐν ἐκείνῳ τῷ γένει, δύσκρατον δ' ἑτέρῳ τινὶ παραβαλλόμενον, ἢ φυτῶν ἢ ζώων ἢ ἀψύχων γένει. τὸ μὲν γὰρ τοῦ ζῶντος σῶμα τῷ τοῦ νεκροῦ παραβαλλόμενον, ὑγρότερον ἐστὶ καὶ θερμότερον. οἷον εἰ τύχοι, λέων ζῶν, λέοντος τεθνεῶτος, ἢ αὐτὸς ἑαυτοῦ τις, ἢ ἕτερος ἑτέρου, θερμότερος ἐστί, καὶ ὑγρότερος. καὶ διὰ τοῦτ' εἴρηται πρὸς τῶν παλαιῶν ὑγρὸν εἶναι καὶ θερμὸν τὸ ζῶον, οὐχ ὡς ἢ τῆς ὑγρότητος ἐν αὐτῷ πλεονεκτούσης ἁπλῶς ἢ τῆς θερμότητος, οὕτως γὰρ εὑρεθήσεται τὰ μέμπολλα ζῶα ψυχρὰ καὶ ξηρά, καθάπερ ἐμπίδες τε καὶ κώνωπες καὶ μυῖαι, καὶ μέλιτται καὶ μύρμηκες, ἀλλ' ὡς τοῖς τεθνεῶσι παραβαλλόμενα. καὶ γὰρ μέλιττα ζῶσα τεθνεώσης μελίττης ὑγροτέρα τε ἐστὶ καὶ θερμοτέρα καὶ μύρμηξ μύρμηκος. ἀνθρώπῳ μέντοι παραβαλλόμενα καὶ ἵππῳ καὶ βοΐ, καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις τοῖς ἐναίμοις, ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, ψυχρὰ καὶ ξηρὰ τὴν κρᾶσιν ἐστί. καὶ μὲν δὴ κἂν εἰ πρὸς τὴν ὅλην οὐσίαν ἀποβλέπων ἐξετάζοις, οὐδ' οὕτως ἐκπέπτωκε τοῦ ξηρά τε εἶναι ταῦτα καὶ ψυχρά. ὥσπερ γὰρ καθ' ἕκαστον γένος ὅταν ἐξίσταταί τι τῆς μεσότητος, ἀπὸ τοῦ πλεονεκτοῦντος ὀνομάζεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐπὶ τῆς συμπάσης οὐσίας, ὅταν ὑπερβάλλῃ τι τῷ μέσῳ, οὐκέτι εὔκρατον, ἀλλ' ἤτοι ψυχρὸν ἢ ξηρὸν ἢ θερμὸν ἢ ὑγρὸν ὀνομασθήσεται. δέδεικται γὰρ δὴ πρόσθεν, ὡς ἄνθρωπος ἐστὶν οὐ τῶν ζώων μόνων ἢ φυτῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εὐκρατότατον. ἐπεὶ δ' ἐκ πολλῶν καὶ διαφερόντων σύγκειται μορίων, εὔδηλον ὡς τὸ μέσον ἁπάντων τῇ κράσει, τοῦθ' ἁπλῶς ἐστὶν εὐκρατώτατον. τὸ γὰρ τοῦ μέσου τῇ κράσει ζώου μέσον μόριον ἁπάντων ἐστὶν ἁπλῶς εὐκρατώτατον. ἐδείχθη δὲ τοῦτ' ἐν ἀνθρώπῳ τὸ καλούμενον δέρμα. καὶ μάλιστα τοῦ δέρματος τὸ τῶν χειρῶν ἐντὸς, ἐὰν οἷον ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπειργάσθη, τοιοῦτον φυλάττηται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς οὐ παντὸς ἀνθρώπου τὸ δέρμα μέσον ἁπλῶς ἐστὶν ἁπάσης οὐσίας, ἐλέχθη πρόσθεν, ἀλλ' ὅστις ἂν εὐκρατώτατος ᾖ. πολλὴν γὰρ εἶναι καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους τὴν διαφοράν. εὐκρατώτατος δ' ἐστὶν, ὃς ἂν τῷ μὲν σώματι φαίνηται μέσος ἀκριβῶς τῶν ἄκρων, ἰσχνότητός τε καὶ παχύτητος, μαλακότητός τε καὶ σκληρότητος, ἔτι δὲ θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος. ἔστι γὰρ εὑρεῖν ἁψάμενον ἑκάστου τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων ἢ χρηστὴν καὶ ἀτμώδη θερμασίαν, ἢ πυρώδη καὶ δριμεῖαν, ἢ τούτων μὲν οὐδετέραν, ἐπικρατοῦσαν δέ τινα ψύξιν, ἀκούειν δὲ χρὴ ψύξιν ἐπικρατοῦσαν, ὡς ἐν ζώου σώματι, καὶ ταῦτ' ἐναίμου τε καὶ ὑγροῦ ὄντος. τῷ μὲν οὖν δὴ σώματι, τοιοῦτος εὐκρατώτατος ἄνθρωπος. ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ ψυχῇ μέσος ἀκριβῶς ἐστὶ θρασύτητός τε καὶ δειλίας, μελλησμοῦ τε καὶ προπετείας, ἐλέου τε καὶ φθόνου. εἴη δ' ἂν ὁ τοιοῦτος, εὔθυμος. φιλόστοργος. φιλάνθρωπος. συνετός. ἐκ τούτων μὲν ὁ εὐκρατώτατος ἄνθρωπος γνωρίζεται πρώτως καὶ μάλιστα. προσέρχεται δ' αὐτοῖς οὐκ ὀλίγα τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων. καὶ γὰρ ἐσθίει καὶ πίνει σύμμετρα, καὶ πέττει καλῶς τὰς τροφάς. οὐκ ἐν γαστρὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς φλεψὶ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἕξιν τοῦ σώματος. ἁπάσας τε συνελόντι φάναι, τάς τε καλουμένας φυσικὰς ἐνεργείας καὶ τὰς ψυχικὰς, ἀμέμπτους ἔχει. καὶ γὰρ καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἄριστα διάκειται, καὶ ταῖς τῶν κώλων κινήσεσιν. εὔχρους τ' ἐστὶ καὶ εὔπνους ἀεὶ καὶ μέσος ὑπνώδους τε καὶ ἀγρύπνου. καὶ ψιλῶν τριχῶν καὶ δασέων. καὶ μέλανος τὴν χρόαν καὶ λευκοῦ. καὶ τρίχας ἔχει, παῖς μὲν ὢν πυρροτέρας μᾶλλον ἢ μελαντέρας, ἀκμάζων δ' ἔμπαλιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς κατὰ τὰς ἡλικίας αὐτῶν διαφορᾶς ἐπεμνήσθημεν, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἤδη τι καὶ περὶ τούτων εἰπεῖν. ἐβουλόμην μὲν οὖν πρότερον ἑκάστου τῶν εἰρημένων γνωρισμάτων ἐπελθεῖν τὰς αἰτίας. ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς τὰ παρόντα

μᾶλλον ἡ περὶ τῶν ἡλικιῶν ἐπείγει σκέψις, εὐπορωτάτους τε ἡμᾶς πρὸς τὴν τῶν αἰτίων εὕρεσιν ἀ-
περγάζεται, ταύτην νῦν ἐνστησόμεθα, νοήσωμεν οὖν ἄρτι διαπλαττόμενον ἐν ταῖς μήτραις τῶν
τικτουσῶν τὸ ζῶον. ἵνα γνῶμεν ὅπως ὑγρότατόν ἐστι καὶ θερμότατον. ἡ μὲν γὰρ πρώτη σύστασις ἐξ
αἵματος αὐτῷ καὶ σπέρματος, ὑγρῶν καὶ θερμῶν χρημάτων. ἀεὶ δὲ καὶ μᾶλλον τούτων ξηρῶν γινο-
μένων, ὑμένες μὲν πρῶτον διαπλάττονται καὶ χιτῶνες, καὶ σπλάγχνα καὶ ἀγγεῖα. τελευταῖα δ' ὀ-
στᾶ καὶ ὄνυχες καὶ χόνδροι, πηγνυμένης ἀποτελοῦνται τῆς οὐσίας. πρὶν γὰρ ἤτοι δυνάσθαι τεί-
νεσθαι τὴν ὑποβεβλημένην οὐσίαν ἢ πήγνυσθαι, τῶν εἰρημένων οὐδὲν ἐγχωρεῖ γενέσθαι. χιτῶνες
μὲν οὖν καὶ ὑμένες, ἀρτηρίαι τε, καὶ νεῦρα, καὶ φλέβες, τεινομένης αὐτῆς, ὀστᾶ δὲ καὶ χόνδροι καὶ ὄ-
νυχες καὶ ὁπλαὶ καὶ σπλάγχνα, πηγνυμένης ἀποτελοῦνται. τελειωθέντων δ' οὕτω, τίκτεται μὲν
10 ἐφεξῆς ἐν τῇ κυήσει. ἔτι δ' ὑγρὸν ἐσχάτως ἐστὶν ὥσπερ βρύον, οὐκ ἀγγείοις μόνον, καὶ σπλάγχνοις, καὶ
σαρξὶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀστοῖς, ἃ δὴ ξηρότατα τῶν ἐν ἡμῖν ὑπάρχει μορίων. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα
καὶ ὅλα σχεδὸν αὐτοῖς τὰ κῶλα διαπλάττουσιν αἱ τροφοὶ τῶν βρεφῶν ὥσπερ κηρόν. τοσαύτη τις ὑγρότης
ἐστὶν ἐν ἅπαντι τῷ σώματι τῶν παιδίων. ἀλλὰ καὶ εἰ νέον ἱερεῖον εἴτ' ἐσθίειν ἐθέλοις, εἴτ' ἀνατέμνων σκο-
πεῖσθαι μυξώδη μὲν καὶ πλαδαρὰν εὑρήσεις τὴν σάρκα. τὸ ὀστῶδες γένος ἅπαν, ἄρτι πηγνυμένῳ τυ-
ρῷ ἐμφερὲς, ὥστε μηδὲ φαγεῖν ἡδέα, δι' ὑπερβάλλουσαν ὑγρότητα τῶν νεογνῶν ζώων εἶναι τὰ σώματα.
καὶ μάλιστά γε τοῦτο πέπονθε τὰ ὕεια καὶ τὰ προβάτεια, διότι καὶ μάλιστ' ἐστὶν ὑγρότερα. τὰ δ' αἴγεια
διότι ξηρότερα, βελτίω τε ἐστὶ καὶ ἡδίω φαγεῖν. ἔμπαλιν δὲ τοῖς νέοις ἱερείοις τὰ γεγηρακότα, ξηρὰ
μὲν ἱκανῶς καὶ ἄνικμα καὶ ἄχυμα, τά τ' ὀστᾶ σύμπαντα καὶ τοὺς σύμπαντας συνδέσμους αὐτῶν ἔχει,
νευρώδη δὲ καὶ σκληρὰν τὴν σάρκα καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰ νεῦρα διὰ τὴν ἡλι-
20 κίαν, δίκην ἱμάντων ἀηδῆ καὶ ἄχυμα. τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ τούτων καὶ τῶν ἄρτι γεγεννημένων, ὅσα μὲν ἤ-
δη προβέβηκε ταῖς ἡλικίαις, ὅσον ἀπολείπεται τοῦ γήρως, τοσοῦτον καὶ τῆς ἐσχάτης ξηρότητος. ὅσα δὲ
νεώτερα, καὶ ἔτ' αὐξανόμενα, τοσοῦτον καὶ ταῦτα τῆς τῶν ἐμβρύων ὑγρότητος ἀποκεχώρηκεν, ὅσον καὶ
ταῖς ἡλικίαις προελήλυθεν. ἡ δ' ἀκμὴ μάλιστα πάντων τῶν ζώων ἐν τῷ μέσῳ καθέστηκε τῶν ἀκροτή-
των. οὔτ' εἰς ἔσχατον ἥκουσα ξηρότητος ὡς τὸ γῆρας, οὔτ' ἐν ὑγρότητι καὶ πλάδῳ πολλῷ καθεστῶ-
σα, καθάπερ ἡ τῶν βρεφῶν ἡλικία. τί δὴ οὖν ἔνιοι τῶν ἐλλογίμων ἰατρῶν ὑγρὸν ἀπεφήναντο τὸ γῆ-
ρας; ἢ δηλονότι τῷ πλήθει τῶν περιττωμάτων ἀπατηθέντες. οἵ τε γὰρ ὀφθαλμοὶ δακρύουσιν αὐ-
τοῖς, αἵ τε ῥῖνες ἀναπίμπλανται κορύζης, ἐν τε τῷ στόματι σιέλου πλῆθος ἀθροίζεται. ἀλλὰ καὶ βήτ-
τουσι καὶ ἀναπτύουσι φλέγμα, δηλοῦντες ἄρα καὶ τὸν πνεύμονα μεστὸν εἶναι τοιούτου χυμοῦ. καὶ ἡ γαστὴρ
δ' αὐτοῖς πεπλήρωται φλέγματος. ἕκαστόν τε τῶν ἄρθρων ὑπόμυξον. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐναντιοῦται
30 τῷ, ξηρὰ τὰ τῶν γηρώντων εἶναι σώματα, τὰ μὲν γὰρ νεῦρα καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας,
καὶ τοὺς ὑμένας, καὶ τοὺς χιτῶνας, ἁπάντων τῶν ὀργάνων, ξηρότερα μὲν εὑρήσεις τῶν πρόσθεν πολύ.
περιπεπλασμένον δ' αὐτοῖς ἔνδοθέν τε καὶ ἔξωθεν, ἤτοι φλεγματώδη τινὰ χυμὸν, ἢ ὑγρότητα μυξώ-
δη. ἀλλ' οὐ τοσούτου δεῖ τὰ τοιαῦτα σύμπαντα γνωρίσματα τὸ γῆρας ὑγρὸν ἀποφαίνειν, ὥστε καὶ μαρ-
τυρεῖν μοι δοκεῖ τῇ ξηρότητι. δι' αὐτὴν γάρ τοι τοῦθ' ἕκαστον τῶν μορίων ξηρότερον γίνεται, ὅτι μηκέθ'
ὁμοίως τρέφεται νῦν ὑπ' ἀρρωστίας τοῦ θερμοῦ. πλῆθος μὲν γὰρ ἔξωθεν αὐτοῦ περιττωμάτων ὑγρῶν
ἐπικλύζει. τὸ βάθος δ' αὐτὸ τοῦ σώματος ἑκάστου, ξηρόν ἐστι. μήθ' ἕλκειν εἴσω τὴν τροφὴν δυναμένου,
μήτ' ἀπολαύειν ἱκανῶς. ὑγρὸς οὖν ὁ γέρων ἐστὶν, οὐ τοῖς οἰκείοις μορίοις, ἀλλὰ τοῖς περιττώμασι. καὶ ξη-
ρὸς, οὐ τοῖς περιττώμασιν ἀλλὰ τοῖς μορίοις αὐτοῖς. ὥστ' ἄλλῳ μὲν ξηρὸς ἄλλῳ δ' ὑγρός. ἀλλ' οὐ περὶ
τῶν περιττωμάτων αὐτῶν νῦν ὁ λόγος. ἀλλὰ τῶν οἰκείων μορίων ἐστὶν, ὧν αἱ κατὰ φύσιν ἐνέργειαι
40 συμπληροῦσι τὴν ζωήν. τούτοις οὖν ξηρὸς ἐστὶν ὁ γέρων, οἷς ὁ παῖς ἦν ὑγρὸς, αὐτοῖς τοῖς στερεοῖς
μέρεσι τοῦ σώματος, ὀστοῖς καὶ ὑμέσι καὶ συνδέσμοις καὶ ἀρτηρίαις καὶ φλεψὶ καὶ νεύροις καὶ χι-
τῶσι καὶ σαρξί. καὶ δικαίως Ἀριστοτέλης εἰκάζει τὸ γῆρας αὐαινομένῳ φυτῷ. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὰ
φυτὰ νέα μὲν ὄντα, μαλακά τ' ἐστὶ καὶ ὑγρά. γηρῶντα δ' ἀεὶ καὶ μᾶλλον φαίνεται ξηραινόμενα. τε-
λευτῶντα δὲ τελέως ἀποξηραίνεται. καὶ τοῦτ' ἐστὶν αὐτοῖς ὁ θάνατος. ὅτι μὲν οὖν ξηρότατον ὡς ἐν ἡλι-
κίαις τὸ γῆρας, ἐκ τῶν εἰρημένων εὔδηλον. ὅτι δὲ καὶ ψυχρότατόν ἐστιν, ἔτ' ἐναργέστερον. ὥστ' οὐδ' ἠμ-
φισβήτησεν οὐδεὶς ὑπέρ γε τούτου. καὶ γὰρ ἁπτομένοις, οἱ γέροντες ψυχροὶ φαίνονται, καὶ ῥᾳδίως ἀπο-
ψύχονται καὶ μελαίνονται καὶ πελιδνοῦνται, καὶ τοῖς ψυχροῖς ἑτοίμως ἁλίσκονται νοσήμασιν. ἀποπλη-
ξίαις. παραλύσεσι. νάρκαις. τρόμοις. σπασμοῖς, κορύζαις. βρόγχοις. ἀπόλωλε δ' αὐτῶν ὀλίγου δεῖν
ἅπαν τὸ αἷμα καὶ διὰ τοῦτο συναπόλωλε καὶ ἡ τῆς χρόας ἐρυθρότης. ἀλλὰ καὶ πέψις αὐτοῖς, καὶ ἀνάδο-
50 σις, ἐξαιμάτωσίς τε, καὶ πρόσθεσις, καὶ θρέψις. ὄρεξίς τε καὶ αἴσθησις καὶ κίνησις, ἀμυδρὰ πάντα
καὶ κακῶς διακείμενα. καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ ὁδὸς ἐπὶ θάνατον, ἐστὶ τὸ γῆρας. ὥσπερ ὁ θάνατος
σβέσις ἐστὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, εἴη ἂν καὶ τὸ γῆρας οἷον μαρασμός τις αὐτῆς. οὐ μὴν περί γε τῆς
τῶν παίδων ἡλικίας καὶ τῶν ἀκμαζόντων, οὔθ' ὁμολογεῖται τοῖς ἰατροῖς, οὔτε κρῖναι τὴν διαφω-
νίαν αὐτῶν εὐπετές. πιθανοὶ γὰρ ἑκατέρων οἱ λόγοι. τῶν τε τοὺς παῖδας ἀποφηναμένων θερμοτέ-
ρους εἶναι τῶν ἀκμαζόντων. καὶ τῶν ἔμπαλιν τούτοις, τοὺς ἀκμάζοντας τῶν παίδων. οἱ μὲν γὰρ
ὅτι θερμότατον ἁπάντων ἐστὶ τῶν ἐν τῷ ζώῳ κατὰ φύσιν ὑπαρχόντων, ὁ τοῦ αἵματος χυμός. εἶθ' ὅτι

τὰ κυούμενα τὸ μὲν πρῶτον ὀλίγου δεῖν αἷμα μόνον ἐστὶν, ὕστερον δὲ διαπλαττομένων ἤδη τῶν μο-
ρίων, τὸ μὲν ὀστοῦν γίνεται, τὸ δ' ἀρτηρία. τὸ δὲ φλέψ. τὸ δ' ἄλλο τι, πάντα μὲν ἐρυθρὰ, καὶ πλεῖ-
στον αἵματος εἰλικρινεστάτου τε καὶ θερμοτάτου μετέχοντα, συλλογίζονται θερμότατον εἶναι τὸ κυού-
μενον. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τοὺς παῖδας ὅσῳπερ ἐγγυτέρω τοῖς κυουμένοις, θερμοτέρους εἶναι τῶν ἀκμαζόν-
των. οἱ δ' ὅτι πολὺ μὲν κἀν τοῖς ἀκμάζουσι τὸ αἷμα καὶ πλέον, ἢ ἐν τοῖς παισὶν, ὥστε συνεχῶς δὴ τοῦθ'
αἱμοῤῥαγεῖν. ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς χυμὸς αἵματος πολὺ θερμότερος ὑπάρχων, πλεῖστος
αὐτοῖς ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο θερμοτέρους ἀποφαίνουσι τῶν παίδων τοὺς ἀκμάζοντας. αὖθις δ' ἀπὸ τῶν
ἐνεργειῶν. οἱ μὲν ὅτι καὶ αὐξάνονται, καὶ πλειόνων ἢ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ σώματος, ὀρέγονταί
τε καὶ κρατοῦσιν ἐδεσμάτων, ἰσχυρὰν ἐν τοῖς παισὶν εἶναι φασὶ τὴν θερμασίαν. οἱ δὲ, τὸ μὲν αὐξά-
10 νεσθαι διὰ τὴν ὑγρότητα μᾶλλον ἢ τὴν τοῦ θερμοῦ ῥώμην ὑπάρχειν αὐτοῖς φασί. ταῖς μέντοι πέ-
ψεσιν, οὐχ ὅπως πλεονεκτεῖν, ἀλλὰ καὶ πολὺ τῶν ἀκμαζόντων ἀπολείπεσθαι. ἐμέτους τε γὰρ ἀπέπτων
αὐτοῖς γίνεσθαι τῶν σιτίων, καὶ διαχωρήσεις ὑγρῶν καὶ ῥαχίων καὶ ἀχυμώτων αὐτῶν. εἰ δ' ὀρέγονται
πλειόνων, οὐδὲν εἶναι τοῦτο φασὶ πρὸς τὴν ῥώμην τοῦ θερμοῦ. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδὲ πλεονεξίᾳ θερμότη
τος ὀρέγεσθαι τὰ ζῷα, τοὐναντίον δ' ἅπαν ἀποψυχομένων τῶν ὀρεκτικῶν μορίων. ἔπειτα δὲ διότι μὴ
μόνον εἰς θρέψιν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὔξησιν αὐτοῖς ἡ τροφὴ διοικεῖται, διὰ τοῦτο πλειόνων ἐδεσμάτων
προσδεῖσθαι. καὶ μέντοι ταῖς ἄλλαις ἐνεργείαις ἁπάσαις, καὶ πάνυ σαφῶς ἀπολείπεσθαι τοὺς
παῖδας τῶν ἀκμαζόντων. οὔτε γὰρ βαδίζειν οὔτε θεῖν οὔτε βαστάζειν, οὐθ' ὅλως τι τῶν πρακτικῶν
ἐνεργειῶν ὁμοίως ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰς νοήσεις ἐν τοῖς ἀκμάζουσι φασὶν εἰς
ἄκρον ἥκειν ἀρετῆς. ὅλως δὲ τὸ μὲν ἀτελὲς ἐστι, τὸ δ' ἤδη, τέλειον εἶναι ζῷον. ἐν δὲ τοῖς τελείοις, εὔ-
20 λογον τὸ πρακτικώτατόν τε καὶ ἀρχικώτατον τῶν στοιχείων φασὶν ἐπικρατεῖν. ἀλλὰ καὶ τοὺς ὕπνους,
πλείστους μὲν ἐν τοῖς παισὶν ἰδεῖν ἐστι γιγνομένους, ἐλαχίστους δὲ τοῖς ἀκμάζουσι. καίτοι τούτους γε φα
σὶν οὐδὲ μανεὶς ἄν τις ἑτέρως ἡγήσαιτο γίγνεσθαι, ἢ τοῦ θερμοῦ νικηθέντος πως καὶ βαρυνθέντος ὑπὸ
πλήθους ὑγρότητος, ὡς ἔκ τε τῶν οἰνωθέντων ἐστὶν ἰδεῖν, ἔτι τε τῶν πλείω λουσαμένων, οὕτω δὲ καὶ
μήκων ὑπνοποιός ἐστι καὶ μανδραγόρας καὶ θριδακίνη καὶ πάνθ' ὅσα τὴν κρᾶσιν ὑγρότερα καὶ ψυ
χρότερα. τοιαῦται μέν τινες ἑκατέρωθεν ἀμφισβητήσεις εἰσὶ περὶ τῶν προκειμένων ἡλικιῶν τῆς
κράσεως. ἁπάσας γὰρ αὐτὰς ἐξελέγχεσθαι, περιττὸν εἶναι μοι δοκεῖ, τοῦ τύπου τῶν ἐπιχειρη-
μάτων σαφῶς ἤδη κἀξ ὧν εἰρήκαμεν ἐγνωσμένου. πίπτουσι γὰρ ἑκάτεροι, καὶ σχεδὸν ἀπὸ τῶν δευ-
τέρων τὰ πρότερα συλλογίζονται καὶ ὥσπερ εἰδότων ἤδη τῶν ἀκροατῶν, ὅπως μὲν αὔξησις, ὅπως
δὲ πέψις, ὅπως δὲ θρέψις γίνεται ποιοῦνται τὸν λόγον. ὡσαύτως δ' ὑπὲρ αἰσθήσεως καὶ κινήσε-
30 ως καὶ πρακτικῶν καὶ φυσικῶν ἐνεργειῶν διέρχονται, καὶ γενέσεως ὕπνου μνημονεύουσι, καὶ τινί
ων φύσεως, ὧν οὐδὲν ἁπλῶς ἐστι καὶ ῥᾳδίως γνώριμον, ἀλλὰ παμπόλλης μὲν ζητήσεως δεόμενον,
ἴσως δ' οὐδ' εὑρεθῆναι δυνάμενον, εἰ μὴ πρότερόν τις εἰδείη γνωρίζειν ὑγρὰν καὶ ξηρὰν καὶ θερμὴν καὶ ψυχρὰν
κρᾶσιν. ὅτι δ' αὖ ἐκείνων, ὡς γινώσκοντες ἤδη λέγωσιν. ἀναγκάσειε τις αὐτοὺς, ἀποδεικνῦναι, πάντως
δεήσονται τοῦ περὶ κράσεων λόγου, τοῦ νῦν ἡμῖν ἐνεστῶτος. ὥστε δι' ἀλλήλων καὶ ἐξ ἀλλήλων αὐτοῖς
γίνεσθαι τὰς ἀποδείξεις, ἐκ μὲν τῶν νῦν ζητουμένων, ὡς ἤδη γινωσκομένων, ἐπειδὰν ὑπὲρ τῶν
ἐνεργειῶν διαλέγωνται καὶ τὴν τῶν ἐδεσμάτων τε καὶ φαρμάκων ἐξευρίσκωσι δύναμιν. ὕπνου τε
καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἐπισκέπτωνται. πάλιν δ' αὖ τὰ νῦν ἐνεστῶτα, δι' ἐκείνων ὡς ἤδη προε
γνωσμένων ἀποδεικνύουσιν. ἐγὼ δ' οὐκ ἐπαινῶ τὰς τοιαύτας ἀποδείξεις. ἀλλ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν,
οὐδ' ἀποδείξεις εἶναι νομίζω. καθάπερ ἐπὶ πλέον δι' ἑτέρων ἐδήλωσα. καὶ βέλτιον εἶναι φημὶ κα-
40 τὰ πᾶσαν διδασκαλίαν φυλάττεσθαι τὴν τάξιν τῶν νοημάτων. ὥσπερ οὖν ἀρχὴ μέν ἐστιν ἁπάσης τῆς
περὶ κράσεων πραγματείας ἡ περὶ τῶν στοιχείων ἐπίσκεψις, εἴτ' ἀπαθῆ καὶ ἀμετάβλητα τελέ-
ως ἐστὶν, εἴτ' ἀλλοιοῦσθαί τε καὶ μεταβάλλεσθαι δυνάμενα, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνων ἐπιστήμην ἐφεξῆς ἐστι
δεύτερος ὁ νῦν ἡμῖν ἐνεστηκὼς λόγος, οὐ χρὴ λαμβάνειν αὐτοῦ τὰς πίστεις ἐκ τῶν μήπω γινωσκο
μένων. ἀλλ' ὥσπερ ὀρθόν τέ ἐστι καὶ δίκαιον, ἤ τι τῶν ἐναργῶν εἶναι προσήκει τὸ ληφθησόμενον εἰς τὴν
ἀπόδειξιν, ἤ τι τῶν προαποδεδειγμένων. οὔτ' οὖν ὕπνου γενέσεως μνημονευτέον, οὔτε πέψεως, οὔ-
τ' αὐξήσεως, οὐδ' ἄλλου τῶν τοιούτων μηδενός. ἀλλ' ἀπὸ μόνης καὶ ψιλῆς τῆς οὐσίας τῶν ὑποκειμέ-
νων πραγμάτων ἡ ζήτησις γιγνέσθω. καθάπερ καὶ διὰ τοῦ πρώτου λόγου πεποιήμεθα. διελόμενοι γὰρ
ὡς ἕτερον μέν ἐστι τὸ κατ' ἐνέργειαν, ἕτερον δὲ τὸ κατὰ δύναμιν, ὑπὲρ τοῦ κατ' ἐνέργειαν ὄντος ἤδη
θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ τὸν λόγον ἔφαμεν χρῆναι ποιήσασθαι πρότερον. ἔπειτα οὕ-
50 τως ἐπὶ τὰ κατὰ δύναμιν ἀφικέσθαι. πρόχειρος δ' ἐστὶ πᾶσι καὶ γνώριμος ἡ τῶν κατ' ἐνέργειαν
ἤδη θερμῶν καὶ ψυχρῶν ὑγρῶν τε καὶ ξηρῶν διάγνωσις. ἁφὴ γὰρ τά γε τοιαῦτα διακρίνειν πέ-
φυκεν, ἡ καὶ τὸ πῦρ αὐτὸ θερμὸν εἶναι διδάξασα, καὶ τὸν κρύσταλλον ψυχρόν. εἰ δ' ἄλλοθέν ποθεν ἔ-
χουσιν ἔννοιάν τε καὶ διάγνωσιν θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, λεγέτωσαν ἡμῖν. ἀμήχανον γάρ τινα σοφίαν
ἐπαγγέλλονται, μᾶλλον δ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἐμπληξίαν. εἰ πραγμάτων αἰσθητῶν ἕτερόν τι πρε
σβύτερον αἰσθήσεως ἔχουσι κριτήριον. καὶ μὴν εἰ μηδὲν ἄλλο τῶν ἐνεργείᾳ θερμῶν ἐξ χωρεῖ κριτήριον
ὑπάρχει, ἁπτέσθωσαν ἤδη πολλῶν ἐφεξῆς ἀνδρῶν καὶ γερόντων καὶ μειρακίων, καὶ παίδων καὶ βρεφῶν.

οὕτω γὰρ ἐξευρήσουσι τοὺς μᾶλλόν τε καὶ ἧττον θερμούς. εἰ δ' αἰσθητῶν πραγμάτων λογικὰς ἀποδείξεις
ζητοῦσιν, ὥρα τι καὶ περὶ τῆς χιόνος αὐτῆς ἤδη σκοπεῖν, εἴτε λευκὴν ὡς ἅπασιν ἀνθρώποις φαί-
νεται νομιστέον αὐτὴν, εἴτε καὶ μὴ λευκὴν, ὡς ἀναξαγόρας ἀπεφήνατο. καὶ μέντοι καὶ περὶ πίττης
ὡσαύτως αὖ, σκοπεῖν τε καὶ κόρακος, ἁπάντων τε τῶν ἄλλων. οὐ γὰρ δὴ τὸ μὲν λευκὸν ἀπιστεῖσθαι χρὴ
τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁρῶντας, ἄνευ δ' ἀποδείξεως ἐπὶ τῶν μελάνων πιστεύεσθαι, ἅπαντα οὖν ἤδη τὰ τῶν αἰ-
σθήσεων ἄπιστα φάμενοι, μήτε τὸν κύκνον λευκὸν εἶναι λεγόντων, ἐὰν μὴ πρότερον ἐπισκέψωνται λόγῳ,
μήτε τὴν τίτανον ἢ τὴν ἡμέραν ἢ αὐτὸν τὸν ἥλιον. οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν φωνῶν ἀπιστησάτωσαν ἀκοῇ,
καὶ περὶ τῶν ὀσμῶν ταῖς ῥισὶ, καὶ περὶ πάντων τῶν ἁπτῶν ἁφῇ, εἶτα ταῦτ' οὐ πυρρώνειος ἀπορία καὶ
λῆρος ἀπέραντος; οὐ μὴν καὶ δίκαιόν γε ἦν τοὺς τὴν ἀρίστην αἵρεσιν ἑλομένους τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ, τὴν τὸ
10 θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα τιθεμένην, εἰς τοσοῦτον ἀπο-
πλανηθῆναι ἀπὸ τῶν ταῦτα θεμένων ἀνδρῶν, ὡς μὴ γινώσκειν ὅτι τε πάσης ἀποδείξεως ἀρχαὶ τὰ πρὸς
αἴσθησίν τε καὶ νόησίν ἐστιν ἐναργῆ. καὶ ὅστις περὶ τούτων ἀπορεῖ, μάτην ὑπὲρ τῶν ἄλλων ζητεῖ. μηδ' ὁπό-
θεν ἄρξηται ὡς καταλελοιπὼς ἑαυτῷ. πόθεν οὖν εἰς μακρὸν οὕτως ἄλλην ἐφάψοιτο, καὶ λόγῳ ζητεῖν
ἐπιχειρήσαι αἰσθητῶν πραγμάτων διάγνωσιν. ἐγὼ μὲν οὐδ' ἐπινοῆσαι δύναμαι. καὶ διὰ τοῦθ' ἁφῇ μὲν κρίνω
τὸ κατ' ἐνέργειαν θερμόν. ἔτι δ' οὔπω μὲν ὂν θερμὸν, ἐπιτήδειον δὲ γενέσθαι τοιοῦτον, ὃ δὴ καὶ δυνάμει θερ-
μὸν ὀνομάζεται, τοῦτ' ἐξευρίσκειν λόγῳ πειρῶμαι. τοῖς δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἀνατέτραπται πάντα. καὶ
ῥητορεία μακρὰ περὶ τῶν ἐπιχειρημάτων ἤσκηται. τούτους μὲν οὖν ἐάσωμεν, ἀναμνήσαντες δ' ἡμᾶς αὐτοὺς
τό γε τοσοῦτον καὶ νῦν ὡς ἀρχὴ δογμάτων μοχθηρῶν ἐστὶ μία, τὸ μηδὲν ὑπὲρ ἀποδείξεως ἐσκέφθαι πρό-
τερον. ἀλλ' ἅμα τὰ πράγματα ζητεῖν, καὶ ὡς εἰδότας ὅτι ποτέ ἐστιν ἀπόδειξις, ἐπιχειρεῖν ἀποδεικνύειν.
20 ἐπανελθόντες οὖν αὖθις ἐπὶ τὸ προκείμενον, ἁφῇ κρίνωμεν πρώτως καὶ μάλιστα, τὸ κατὰ τὰς ἡλικί-
ας θερμόν. ἔσται δ' ἡμῶν ἡ κρίσις ἀρίστη, καθ' ἓν καὶ ταυτὸν σῶμα βρέφους ἑνός. οὐ γὰρ ἀδύνατον ὁποία
τέ τις ἡ θερμασία διετεῖ τὴν ἡλικίαν ὑπάρχοντι προυπῆρχεν αὐτῷ μεμνῆσθαι, καὶ ὁποία νῦν ἐστὶ δυ-
οῖν ἢ τριῶν ἐτῶν εἰ τύχοι μεταξὺ γενομένων. εἰ γὰρ ὅλως φαίνοιτο μεταβολή τις ἐπὶ τὸ θερμὸν ἢ ψυχρὸν
γεγονέναι τῷ βρέφει, χαλεπὸν οὐδὲν ἔτι συλλογίζεσθαι τὴν, ἕως τῆς ἀκμῆς ἐσομένην ὑπεροχήν. εἰ δὲ καὶ
πλείω παιδία πολλοῖς ἀκμάζουσιν ἐθέλοις παραβάλλειν, ἰσχνὰ μὲν ἰσχνοῖς, εὔσαρκα δ' εὐσάρκοις, καὶ πα-
χέα παχέσι παράβαλλε. οὕτω δὲ καὶ χρόας ὡσαύτως ἔχοντα, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡς οἷόν τε. τὴν
γὰρ ἐν ταῖς ἡλικίαις διαφορὰν ἐξευρεῖν ζητῶν, ἐπὶ τῶν ὁμοίων ὡς ἔνι μάλιστα φύσεων, ἀσφαλέστερον
ἂν ἐπισκέπτοιο. τὸ δ' ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἐξετάζειν, οὐ σμικρὸν ἔχει τὸν παραλογισμὸν, οὐ διὰ τὴν ἡλικίαν
ἐνίοτε τῆς τῶν δοκιμαζομένων σωμάτων διαφορᾶς. ἀλλὰ διὰ τὴν φυσικὴν ὑπάρχουσαν κρᾶσιν. ὡσαύ-
30 τως δὲ καὶ διαίτῃ πάσῃ καὶ τοῖς καιροῖς ἐν οἷς ἐξετάζεται, παραπλησίως ἔχοντα προαιρεῖσθαι τὰ
σώματα. μὴ γεγυμνασμένον ἠργηκότι παραβάλλοντας, ἢ λελουμένον ἀλούτῳ. μηδ' ἄσιτον ἐδηδοκό-
τι. καὶ διψῶντα μεμεθυσμένῳ. μηδὲ τὸν ἐν ἡλίῳ θαλφθέντα, τῷ ῥιγώσαντι διὰ κρύος. ἢ τὸν ἀγρυπνή-
σαντα τῷ κοιμωμένῳ. μηθ' ὅλως τοῖς ἐξ ἐναντίας φύσεως, ἢ διαίτης, ἢ περιστάσεως πραγμάτων ἡστι-
νοσοῦν, ἀλλ' ὡς οἷόν τε, πάνθ' ὡσαύτως ὑπαρχέτω τ' ἄλλα, πλὴν τῆς ἡλικίας αὐτῆς. οὕτω δὲ δηλονό-
τι καὶ αὐτὸν τὸν ἕνα παῖδα παραβάλλων ἑαυτῷ, τὰς ἔξωθεν ἁπάσας αὐτοῦ παραστάσεις ἀκριβῶς ὁ-
μοίας φυλάξεις. ἵνα μὴ τὸ διά τινα τούτων ἐν θάλψει τε καὶ ψύξει διαφέρον, εἰς τὴν τῆς ἡλικίας ἀνα-
φέρηται μεταβολήν. μακρὰν ἴσως σοι δόξω λέγειν τὴν ἐξέτασιν. ἀληθῆ γε παντὸς μᾶλλον. ἐξ αὐ-
τῆς τε τοῦ ζητουμένου τῆς οὐσίας λαμβανομένην. ὡς ἐν τοῖς ὑπὲρ ἀποδείξεως ἐλέγομεν. σὺ δ' ἴσως αἱ-
ρήσῃ τὴν ἐπίτομον, οὐδὲν φροντίζων εἰ ψευδὴς εἴη. ἴσθι τοίνυν οὐ μόνον ψευδῆ βαδίσων, ἀλλὰ καὶ μα-
40 κράν. οὐ γὰρ ἔτεσι τρισὶν ἢ τέτταρσιν ἐξευρήσεις τὸ ζητούμενον. ἀλλ' ἐν παντὶ τῷ βίῳ φυλάξεις τὴν ἄ-
γνοιαν. ὅσον γὰρ ἐπὶ ταῖς ἀντιλογίαις τῶν ἀνδρῶν, οὐδὲν ἀποδειχθῆναι δύναται σαφῶς. οὐδ' εὔλογον,
ὅλως ἐκ τῶν ὑστέρων πιστοῦσθαι τὰ πρότερα. κρίνωμεν οὖν αἰσθήσει. τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν σῶμα, τό γε
κατ' ἐνέργειαν ἤδη τοιοῦτον καὶ μηκέτι δυνάμει. παρέντες τήν γε τὴν κρίσιν πρώτην, τἆλλα σύμ-
παντα γνωρίσματα. καὶ δὴ σὺ μὲν ὡς εὖ κρινοῦντα πρὸς τὴν πεῖραν ἀπολύω. τὴν δ' ἐμὴν αὐτὸς κρί-
σιν ἑρμηνεύσω. πολλῶν γὰρ ἐφεξῆς ἁπτόμενος σωμάτων ἐπιμελῶς, οὐ παίδων μόνων ἢ βρεφῶν ἀλλὰ
καὶ μειρακίων καὶ ἀκμαζόντων, εὑρίσκω οὐδετέρους ἀληθεύοντας, οὔτε τοὺς θερμότερον ἁπλῶς οὔτε τοὺς
ψυχρότερον εἰπόντας εἶναι τὸν ἀκμάζοντα τοῦ παιδός. εἰ γὰρ τὰς ἄλλας ἁπάσας τὰς ἔξωθεν ἀφελὼν
ἀλλοιώσεις, τὰς ἐκ τῆς ἡλικίας μόνης ἐπισκέπτοιο διαφορὰς, οὐδέτερος σοὶ φαίνεται θερμότερος ἁ-
πλῶς. ποιότητι γάρ τοι διαφέρουσιν αὐτῶν αἱ θερμότητες, ἐπ' ἀνίσῳ τῇ διανοίᾳ, δι' ἣν καὶ σοφι-
50 ζόμενοί τινες, ἢ τοὺς πέλας, ἢ σφᾶς αὐτοὺς, οἱ μὲν τὴν τοῦ παιδὸς, οἱ δὲ τὴν τοῦ νεανίσκου θερμασίαν ἰσχυ-
ροτέραν εἶναι νομίζουσιν. ἔστι γὰρ ἡ μὲν τῶν παίδων, ἀτμωδεστέρα τε καὶ πολλὴ καὶ ἡδείων τοῖς ἁπτο-
μένοις, ἡ δὲ τῶν ἀκμαζόντων, ὑποδριμύ τε καὶ οὐχ ἡδὺ κέκτηται. τοῦτ' οὖν τὸ διάφορον τῆς προσβο-
λῆς, ἀναπείθει τοὺς πλείους ἀποφαίνεσθαι θερμότερον εἶναι τῶν ἀκμαζόντων τὸ σῶμα. τὸ δ' οὐκ οὕτως ἔχει.
τῷ γὰρ ἀσκήσαντι τὴν ἁφὴν ἐν διαφόροις ὕλαις διαγνωστικὴν εἶναι θερμότητος ἰσχυροτέρας τε
καὶ ἀσθενεστέρας, καὶ ἴσης, εὖ οἶδ' ὅτι καὶ ἡ τῶν παίδων αὐτῷ ἤτοι γ' ἴση φανεῖται τὴν ἰσχὺν τῇ
τῶν ἀκμαζόντων, ἢ πλειόνων, ἡ διάσκησις ἥδε. χρὴ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ἄρξασθαι. τῶν

βαλανείων ἐνίοτε θερμὸς οὕτως ἐστὶν ὁ ἀὴρ, ὡς μηδένα φέρειν αὐτόν, ἀλλὰ καίεσθαι δοκεῖν, ἐνίοτε δ' οὕτω
ψυχρός, ὡς ἱδρῶσαι μὴ δύνασθαι. καὶ μὴν καὶ ὅτι τρίτη τις ἄλλη, παρὰ τάσδε, κατάστασίς ἐστιν, ᾗς μά-
λιστα χρήζομεν, ἡ εὔκρατος, οὐδὲν δέομαι λέγειν. αἱ δ' αὐταὶ τρεῖς καταστάσεις, ἐν τῷ τῆς κολυμβήθρας
ὕδατι φαίνονται. καὶ γὰρ θερμὸν οὕτως ὡς καίεσθαι πρὸς αὐτοῦ, καὶ ψυχρὸν ὡς μηδὲ θερμαίνεσθαι, καὶ εὔκρα-
τον ὡς συμμέτρως θερμαίνεσθαι πολλάκις εὑρίσκεται. εἰ τοίνυν ἐροίμην σε, πότερόν ἐστι θερμότερον· ἆρά
γε τὸ ὕδωρ τὸ εὔκρατον, ἢ ὁ ἀὴρ ὁ εὔκρατος, οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν οὐδέτερον. ἀμφοῖν γὰρ ὄντων ὁμοίως ἡδέων
τε καὶ συμμέτρων τῷ σώματι, τὸ μὲν θερμότερον λέγειν αὐτῶν, τὸ δὲ ψυχρότερον, οὐδένα νοῦν ἔχειν ἡγοῦμαι.
καὶ μὴν εἰ νοήσαις τὸ τῆς δεξαμενῆς ὕδωρ εἰς ἄκρον θερμότητος ἀφικνούμενον, ὡς ζεῖν, ἢ τὸν ἀέρα τελέως
ἐκφλογούμενον, ὅτι πρὸς ἀμφοῖν ὡσαύτως καυθήσῃ, πρόδηλον. εἰ δὲ δὴ καὶ νοήσαις αὖθις ἢ τὸ ὕδωρ
10 οὕτως ψυχρόν, ὡς ἐγγὺς ἤδη πήξεως εἶναι, ἢ τὸν ἀέρα τελέως ἐκψυγμένον, ὡς ἐν τοῖς νιφετοῖς γίγνεται,
δῆλον ὡς καὶ πρὸς τούτων ἑκατέρων ὁμοίως ψυγήσῃ τε καὶ ῥιγώσεις. οὐκοῦν καὶ θερμότητα καὶ ψύ-
ξιν ἄκραν ὡσαύτως ἀέρι νοήσεις ἐγγινομένην, ὡσδ' αὕτως καὶ ὕδατι, καὶ τῶν ἄκρων ἑκατέρων, τὸ μέ-
σον ὁμοίως ἀμφοῖν ἐπινοούμενον. ὥστε καὶ τὸ μεταξὺ πάντων τῶν ἄκρων τε καὶ τοῦ μέσου κατά τε τὸ ὕδωρ
καὶ τὸν ἀέρα, τὰς αὐτὰς ὑπεροχάς τε καὶ διαστάσεις ἕξει. καὶ τοσούτῳ γε ποτὲ φήσεις εἶναι τοῦ μετρίου θερμό-
τερον θάτερον, ὅσῳ θάτερον. οὕτω δὲ καὶ ψυχρότερον τοῦ μετρίου τοσούτῳ φήσεις εἶναί ποτε τὸ ὕδωρ, ὅ-
σῳ καὶ τὸν ἀέρα. καὶ τό γε τῆς προσβολῆς, ἴδιον, οὐ ταὐτὸν ἑκατέροις ἦν. οὐ γὰρ ὡσαύτως ὕδωρ εὔ-
κρατον ὡς ἀὴρ εὔκρατος προσπίπτει. καὶ τί δεῖ λέγειν ἐπὶ τῶν οὕτως ἀνομοίων. αὐτοῦ γὰρ τοῦ ἀέρος
ὁμοίως ὄντος θερμοῦ, διάφοροι γίγνονται προσβολαί. παρὰ τὸ, ποτὲ μὲν εἶναι ἀχλυώδη τε, καὶ
ἀτμώδη, καὶ καπνώδη. ποτὲ δ' οἷον λιγνυώδη τε. ποτὲ δὲ καθαρὸν ἀκριβῶς ὑπάρχειν. ἐν πολλαῖς οὖν
20 καὶ διαφερούσαις, ἰσότης γίνεται θερμότητος ἐξαπατῶσα τοὺς ἀσκέπτους ὡς ἄνισος, ὅτι γε μὴ κατὰ
πάνθ' ὅμοια φαίνεται. λελογισμένου μὴν ἐστὶν ἀνδρὸς τοὺς λογισμοὺς οὓς εἴρηκα, καὶ γεγυμνασμένου τὴν
αἴσθησιν ἐν πολλῇ τῇ κατὰ μέρος ἐμπειρίᾳ, τὴν ἰσότητα τῆς θερμότητος ἐξευρεῖν, ἔν τε τοῖς παισὶ καὶ
τοῖς ἀκμάζουσι. καὶ μὴ τῷ τὴν μὲν ἐφ' ὑγρᾶς οὐσίας φαίνεσθαι, τὴν δ' ἐπὶ ξηρᾶς ἐξαπατᾶσθαι. καὶ
γὰρ λίθος ὕδατι δύναταί ποτε τὴν ἴσην δέξασθαι θερμασίαν, οὐδὲν διαφέρον εἰ ξηρὸς μὲν ὁ λίθος ἐστίν,
ὑγρὸν δὲ τὸ ὕδωρ. οὕτως οὖν ἔμοιγε μυριάκις ἐπισκεψαμένῳ καὶ παιδίας καὶ νεανίσκους, πολλοὺς καὶ
μειράκια, καὶ τὸν αὐτὸν παῖδα, καὶ βρέφος καὶ μειράκιον γενόμενον, οὐδὲν μᾶλλον ἐφάνη θερμότερος
οὔτε παιδὸς ἀκμάζων, οὔτ' ἀκμάζοντος παῖς. ἀλλ' ὡς εἴρηται μόνον ἐν μὲν τοῖς παισὶν, ἀτμωδεστέρα τε
καὶ πολλὴ καὶ ἡδεῖα. ἐν δὲ τοῖς ἀκμάζουσιν, ὀλίγη καὶ ξηρὰ καὶ οὐχ ὁμοίως ἡδεῖα, τῆς θερμασίας ἡ
προσβολή. πολὺ μὲν γὰρ τῆς τῶν παίδων οὐσίας ὑγρᾶς οὔσης, ἐκτὸς ἀποῤῥεῖ. βραχὺ δὲ τῆς τῶν ἀκμα-
30 ζόντων, ξηρᾶς ὑπαρχούσης. οὐδέτερος οὖν αὐτῶν ἁπλῶς φαίνεται θερμότερος, ἀλλ' ὁ μὲν, τῷ πλήθει
τῆς διαπνοῆς, ὁ δὲ τῇ δριμύτητι. τὸ γὰρ ἔμφυτον θερμὸν ὁ παῖς ἔχει πλέον, εἴ γ' ἐξ αἵματος καὶ σπέρ-
ματος ἡ γένεσις αὐτῷ, καὶ ἥδιον. ἐν δὲ τοῖς ἀκμάζουσιν ὀλίγη καὶ ξηρὰ καὶ οὐχ ὁμοίως ἡδεῖα τῆς θερμα-
σίας ἡ προσβολή. θερμοῦ μὲν δὴ καὶ ψυχροῦ σώματος, ἁφὴ μόνη γνώμων ἐστίν. ὑγροῦ δὲ καὶ ξηροῦ σὺν
τῇ ἁφῇ, λογισμός. τὸ μὲν γὰρ ξηρὸν σκληρὸν, πάντως. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἁφῇ αἰσθητόν. οὐ μὴν εἴ τι καὶ σκλη-
ρόν, εὐθὺς ἤδη καὶ ξηρόν. ἀχώριστον μὲν γάρ ἐστι ξηροῦ σώματος ἡ σκληρότης. οὐ μὴν ἴδιόν γε τούτου μό-
νου. καὶ γὰρ τὸ πεπηγὸς ὑπὸ ψύξεως, σκληρὸν, ὥσπερ ὁ κρύσταλλος. ὅθεν οὐδ' εὐθὺς ἐπιχειρεῖν δεῖ τῇ
τοῦ ξηροῦ τε καὶ ὑγροῦ διαγνώσει, πρὶν ἐπισκέψασθαι πῶς ἔχει θερμότητος ἢ ψυχρότητος. οὔτε γὰρ
εἰ μετὰ ψυχρότητος ἄκρας σκληρὸν, ἤδη τοῦτο καὶ ξηρόν. οὔτ' εἰ μετὰ θερμότητος σφοδρᾶς, εὐθέως
ὑγρόν. ἀλλ' ὅταν μετρίως ᾖ θερμὸν, σκοπεῖν ἐφεξῆς εἰ μαλακόν ἐστιν ἢ σκληρόν. εἰ μὲν γὰρ μαλακόν, ὑ-
40 γρόν. εἰ δὲ σκληρὸν ξηρόν. ἀλλ' εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχοι, τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων σκληρῶν, οὐδὲν
ἂν εἴη ὑγρόν. οὐ γὰρ ἐγχωρεῖ τοσαύτην ἐν αὐτῷ γενέσθαι ψύξιν, ὡς σκληρυνθῆναί τι διὰ πῆξιν. εἰς μὲν
γὰρ σύστασίν τινα τὸ τέως ῥυτὸν ἀφίξεταί ποτε, καθάπερ ἡ πιμελή. τὸ γὰρ ἐλαιῶδες ἐν αἵματι ῥυτὸν ὂν καὶ
λιπαρὸν, ὅταν ἐν ψυχρῷ γένηται χωρίῳ, πήγνυται. σκληρὸν μὴν οὐδ' οὕτω γίνεται. δικαίως οὖν
εἴρηται τοῖς παλαιοῖς, ὑγροτάτη μὲν ἡ πιμελή. δεύτερον δ' ἐπ' αὐτῇ τὸ σαρκῶδες γένος. εἴδη δ' αὐτοῦ
πλείω. πρώτη μὲν ἡ κυρίως ὀνομαζομένη σάρξ. ἣν οὐκ ἂν εὕροις καθ' αὑτὴν οὐδαμόθεν τοῦ σώματος,
ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ μόριον μυός. ἐφεξῆς δ' ἑκάστου τῶν σπλάγχνων ἡ ἴδιος οὐσία. καλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ περὶ τὸν
Ἐρασίστρατον παρέγχυμα, καὶ ὡς περὶ μικροῦ καὶ φαύλου διανοοῦνται πράγματος, οὐκ εἰδότες ὡς ἡ
καθ' ἕκαστον σπλάγχνον ἐνέργεια, τῆς σαρκὸς ταύτης ἐστίν. ἀλλὰ τούτων μὲν, οὔπω νῦν ὁ καιρός. ὅτι
δ' αὐτὸ τὸ ἴδιον ἐγκεφάλου σῶμα, καὶ πνεύμονος, ἐφεξῆς ἐστι τῇ πιμελῇ καθ' ὑγρότητα, τῇ μαλακό-
50 τητι τεκμήρασθαι πάρεστιν. οὐ γὰρ δὴ ὑπὸ ψυχροῦ γε πέπηγεν, ὅτι μηδὲ θερμῷ χεῖται. πλησίον δὲ τού-
των καὶ ὁ μυελὸς τὴν φύσιν ἐστίν, οὐ μὴν ὁμοιογενὴς ὁ καθ' ἕκαστον ὀστοῦν μυελὸς, ἐγκεφάλῳ τε καὶ νωτι-
αίῳ. ἀλλ' ἐγκέφαλος μὲν καὶ νωτιαῖος, ἐκ ταὐτοῦ γένους. οἱ δ' ἄλλοι ξύμπαντες μυελοί, φύσεως ἑτέρας
εἰσίν. ὑγρότερος μέν ἐστι καὶ θερμότερος ἐγκέφαλος νωτιαίου, καὶ διὰ τοῦτο καὶ μαλακώτερος, καὶ μέν-
τοι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου τὰ πρόσθεν ὑγρότερα τοσοῦτον, ὅσον περ καὶ μαλακώτερα. πάντα μὲν
ταῦτα δέρματος οὐχ ὑγρότερα μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχρότερα. καὶ ὅλως ἄναιμον πᾶν ἐναίμου ψυχρότε-
ρον. ἐπὶ τούτῳ δ' ἐστὶ δέρματος, καὶ ἡ τῶν μαλακῶν νεύρων φύσις. ἡ δὲ τῶν σκληρῶν, οἷόνπερ αὐτὸ τὸ

τὸ δέρμα

τὸ δέρμα καθ' ὑγρότητα δηλονότι καὶ ξηρότητα. θερμότητι γὰρ ἀπολείπεται τοσοῦτον ὅσον εἰ-
κὸς ἀπολείπεσθαι τὸ παντελῶς ἄναιμον ἐναίμου σώματος. ἡ δὲ τοῦ σπληνὸς καὶ ἡ τῶν νεφρῶν
καὶ ἡ τοῦ ἥπατος σὰρξ, ὑγροτέρα μὲν τοσούτῳ δέρματος ὅσῳ καὶ μαλακωτέρα. θερμοτέρα δὲ ὅ-
σῳ καὶ πολυαιμοτέρα. καὶ μὴν καὶ ἡ τῆς καρδίας σὰρξ, ἁπάντων μὲν τούτων ξηροτέρα τοσοῦ-
τον, ὅσον καὶ σκληροτέρα. θερμοτέρα δ' οὐ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν τοῦ σώμα-
τος μορίων. καὶ σοὶ τοῦτο σαφῶς ἔνεστιν αἰσθήσει μαθεῖν ἐν ταῖς τῶν ζώων ἀνατομαῖς ταῖς κατὰ
τὸ στέρνον γιγνομέναις. εἰς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας καθέντι τοὺς δακτύλους, εὑρήσεις
γὰρ οὐκ ὀλίγῳ τινὶ τὸ χωρίον τοῦτο τῶν ἄλλων ἁπάντων θερμότερον. ἀλλ' ἡ μὲν τοῦ ἥπατός τε καὶ
σπληνὸς καὶ νεφρῶν καὶ πνεύμονος σὰρξ, ἁπλῆ τὴν φύσιν ἐστί, ταῖς καθ' ἕκαστον σπλάγχνον ἀρτη-
10 ρίαις καὶ φλεψὶ καὶ νεύροις περιπεφυκυῖα. τῆς καρδίας δ' οὐχ ἁπλοῦν τὸ τῆς σαρκὸς εἶδος. ἀλλ' οἷαί
περ εἰσὶν αἱ ἐν τοῖς μυσὶν ἶνες, αἷς ἡ σὰρξ περιπέπηγε, τοιαῦται κἀν τῇ καρδίᾳ. πλὴν οὐ ταυτὸν γένος
τῶν ἰνῶν. ἀλλ' αἱ μὲν ἐν τοῖς μυσὶ, νεύρων εἰσὶ καὶ συνδέσμων μόρια. τῆς καρδίας δὲ, τὸ τῶν ἰνῶν
γένος ἴδιον, ὥσπερ καὶ τοῦ τῆς ἀρτηρίας καὶ φλεβὸς χιτῶνος, ἐντέρων τε καὶ γαστρὸς καὶ μήτρας
καὶ τῶν κύστεων ἑκατέρων. ἔστι γὰρ οὖν δὴ καὶ τούτοις ἅπασι τοῖς ὀργάνοις, τὴν οἰκείαν σάρκα πε-
ριπεπηγυῖαν ἰδεῖν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ἰσίν. αὗται μὲν οὖν αἱ σάρκες θερμότεραι τοῦ δέρματος ὑ-
πάρχουσιν. αἱ δ' ἶνες αἱ μὲν, ὀλίγῳ τινὶ μᾶλλον, αἱ δ' ἧττον βραχὺ δέρματος ψυχρότεραί τε εἰσὶ καὶ
ξηρότεραι. τινὲς δ' ὅμοιαι κατὰ πᾶν εἰσὶ τῇ τοῦ δέρματος οὐσίᾳ. πάντες δ' ὑμένες ἤδη ξηρότεροι
δέρματος. ὥσπερ γε καὶ αἱ περὶ τὸν ἐγκέφαλόν τε καὶ τὸν νωτιαῖον μήνιγγες. ὑμένες γὰρ δὴ καὶ
αἵδε. καὶ μὴν δὴ καὶ σύνδεσμοι πάντες, εἰς ὅσον σκληρότεροι δέρματος, εἰς τοσοῦτον καὶ ξηρότε-
20 ροι. καὶ οἱ τένοντες δὲ κἂν τῶν συνδέσμων εἰσὶ μαλακώτεροι δέρματος γοῦν ἐναργῶς ἤδη σκλη-
ρότεροι. χόνδροι δὲ μετὰ τοὺς συνδέσμους εἰσί. καίτοι μέσον ἀμφοῖν σῶμα. καλοῦσι δ' αὐτὸ νευροχον-
δρώδη σύνδεσμον ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν. ἔστι δὲ τοῦτο, σύνδεσμος σκληρὸς καὶ χονδρώδης. ὀ-
στοῦν δὲ τὸ πάντων ξηρότατον, ὃ καλύπτει τὸ δέρμα. καὶ τῶν ἐξεχόντων αὐτοῦ, ξηροτάτη μὲν
ἡ θρίξ. ἐφεξῆς δὲ κέρας. εἶτ' ὄνυχές τε καὶ ὁπλαὶ καὶ πλῆκτρα καὶ ῥάμφη καὶ ὅσα τοιαῦτα
καθ' ἕκαστον τῶν ἀλόγων ζώων ἐστὶ μόρια. Τῶν δὲ χυμῶν ὁ μὲν χρηστότατός τε καὶ οἰκειότα-
τος ἐστὶ τὸ αἷμα, τούτου δ' οἷον ὑπόστασίς τε καὶ ἰλὺς, ἡ μέλαινα. ταῦτ' ἄρα καὶ ψυχροτέρα τέ ἐστι
καὶ παχυτέρα τοῦ αἵματος. ἡ δέ γε ξανθὴ, θερμοτέρα μακρῷ. ψυχρότατον δὲ καὶ ὑγρότατον ἁ-
πάντων τῶν ἐν τῷ ζώῳ, τὸ φλέγμα. κριτήριον δὲ καὶ τῆς τούτου διαγνώσεως, ἡ ἁφή. καθά-
περ καὶ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου πεποίηται λόγῳ. ἀλλ' ὅτι μὲν ψυχρὸν, ἡ ἁ-
30 φὴ μόνη γιγνώσκει. τὸ δ' ὅτι καὶ ὑγρὸν, ἁφή τε ἅμα καὶ ὄψις καὶ λογισμός. ἁφὴ μὲν καὶ ὄψις,
ὅτι τοιοῦτον ἑκατέρᾳ φαίνεται, ὁ λογισμὸς δὲ διοριζόμενος ὡς οὐ πλήθει θερμότητος, ἀλλ' ὑ-
γρότητι συμφύτῳ τοιοῦτον ἐγένετο. περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὸ σῶμα μορίων τε καὶ χυμῶν, ὧδε ἔχει.

Περὶ δὲ τῶν ἑπομένων ταῖς κράσεσιν ἐφεξῆς χρὴ διελθεῖν. ἕπεται μὲν γὰρ καὶ τὰ προειρημένα,
μᾶλλον δ' ἀχώριστα τελέως ἐστί, ξηρῷ μὲν σκληρότης. ὑγρῷ δὲ μαλακότης, ὅταν γε μετὰ χλιαρᾶς ἢ θερ-
μότητος. ἀλλὰ καὶ παχύτητες ἕξεως καὶ λεπτότητες ἕπονται κράσεσιν. οὐ ταῖς συμφύτοις μό-
νον, ἀλλὰ κἂν ἐξ ἔθους μακροῦ τις ἐπίκτητος γένηται. πολλοὺς γὰρ καὶ τῶν φύσει λεπτῶν ἐθεα-
σάμην παχυνθέντας. καὶ τῶν παχέων λεπτυνθέντας. τοὺς μὲν, ἀργίᾳ τε καὶ ἁβρᾷ διαίτῃ τὴν ὅ-
λην κρᾶσιν ὑπαλλάξαντας ἐπὶ τὸ ὑγρότερον. τοὺς δ' ἐν ταλαιπωρίαις πλείοσι καὶ φροντίσι καὶ διαί-
τῃ λεπτῇ καταξηρανθέντας. εἰρήσεται καὶ τούτων τὰ γνωρίσματα, κάλλιον γὰρ ἡμᾶς αὐτοὺς ἔκ τινων ση-
40 μείων ὡρμημένους πρὶν παρ' ἑτέρου πυθέσθαι, δύνασθαι γνωρίζειν, εἰ φύσει τοιοῦτος ἦν ὁ ἄνθρωπος,
ἢ ἐξ ἔθους ἐγένετο. διδάσκαλος δὲ καὶ τούτων τῶν γνωρισμάτων, ὥσπερ οὖν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάν-
των ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης. ὅσοι μὲν γὰρ εὐρυτέρας ἔχουσι τὰς φλέβας, θερμότεροι φύσει. ὅ-
σοι δὲ στενοτέρας ψυχρότεροι. τοῦ θερμοῦ γὰρ ἔργον εὐρῦναί τε καὶ διαφυσῆσαι ταύτας, ὥς εὐλό-
γως εἰς ταυτὸν, ὡς τὸ πολὺ, συντρέχει στενότης μὲν φλεβῶν, ἕξει πιμελώδει τε καὶ παχυτέρᾳ. λε-
πτότης δ' ἕξεως εὐρύτητι φλεβῶν. εἰ δ' ἅμα τις εἴη πιμελώδης τε καὶ παχὺς καὶ τὰς φλέβας εὐρείας
ἔχει, δι' ἔθος οὗτος οὐ φύσει πιμελώδης ἐγένετο. ὥσπερ εἰ καὶ στενὰς μὲν ἔχει τὰς φλέβας, εἴη δ' ἰσχνὸς, οὐ
δ' οὗτος ἐξ ἀνάγκης φύσει τοιοῦτος, κἂν τοῖσι λιμαγχονικοῖσι φησὶ τὰς μετριότητας ἀπὸ τούτων σκε-
πτέον. τῆς τῶν ἀγγείων εὐρύτητος δηλονότι καὶ στενότητος. οὐ τῆς ἄλλης ἕξεως ὅλου τοῦ σώματος. οἱ
50 μὲν γὰρ στενὰς ἔχοντες τὰς φλέβας, ὀλίγαιμοί τέ εἰσι καὶ μακρὰς ἀσιτίας οὐ φέρουσιν. ὅσοις δ'
εὐρεῖαι, καὶ πλῆθος αἵματος, τούτοις ἔνεστι, καὶ χωρὶς βλάβης ἀσιτῆσαι. αἱ δ' αἰτίαι τῶν εἰρημένων
ἤδη μὲν δῆλαι. κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, τοῖς γε προσέχουσι τὸν νοῦν. ἐπεὶ δ' οὐ πάντες προσέχουσιν, ἀναγ-
καῖον ἴσως ἐστί τι καὶ δι' ἐκείνους εἰπεῖν. ὡς ὅσον ἐν αἵματι οἷόν τέ ἐστι καὶ κοῦφον καὶ λεπτὸν, ἐν μὲν
τοῖς θερμοτέροις σώμασι, τροφὴ γίνεται τοῦ θερμοῦ. κατὰ δὲ τὰ ψυχρότερα διασώζεται καὶ
τῶν φλεβῶν ἔξω διηθούμενον, ἐπειδὰν μὲν ψυχροῖς περιπέσῃ μορίοις οἷοίπερ οἱ ὑμένες εἰσὶν, ἐκεί-
νοις περιπήγνυται. κατὰ δὲ τὰ φύσει θερμότερα, τοιαῦτα δ' ἐστὶ δηλονότι τὰ σαρκώδη, δαπανᾶταί
τε πρὸς τοῦ θερμοῦ καὶ διαφορεῖται. πλὴν, εἴ ποτε πρὸς τῷ ψυχροτέρῳ τῆς κράσεως ἔτι καὶ τὸ τῆς διαί-

τῆς ἀταλαιπώρου ἐπιθρέψαι ἔτι καὶ αὐτοῖς τοῖς σαρκώδεσι μορίοις, πιμελήν. οὕτω τοι καὶ τὰ φωλεύοντα
ζῷα πολλάκις εὑρίσκεται πιμελωδέστερα. καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν. ὅτι καὶ τῇ κράσει ψυχρότερον ἄρρενος
τὸ θῆλυ. καὶ οἰκουρεῖ τὰ πολλά. ὅσαι μὲν οὖν ἕξεις σωμάτων, εὔκρατοί τε εἰσὶ φύσει καὶ πονοῦσι τὰ μέτρια,
ταύτας ἀναγκαῖον εὐσάρκους γίνεσθαι, τοῦτ' ἔστι πάντη συμμέτρους. ὅσαις δὲ τὸ μὲν ὑγρὸν αὔταρκες,
ἀπολείπεται δ' οὐ πολλῷ τῆς ἄκρας συμμετρίας τὸ θερμόν, αὗται πολύσαρκοι γίνονται. πολύσαρκοι
δὲ καὶ ὅσαι φύσει μὲν εὔκρατοι, ῥαθύμως δὲ καὶ ἀπόνως βιοῦσιν. εἴρηται γὰρ δὴ καὶ τοῦτο μάλιστα
πρὸς τῶν παλαιῶν, ὡς ἐπίκτητοι φύσεις εἰσὶ τὰ ἔθη. καὶ οὐδὲν ἴσως διοίσει τοῦθ' ἅπαξ εἰρηκότας
νῦν μηκέτι διορίζεσθαι καθ' ἕκαστον κεφάλαιον, εἴτε φύσει ψυχρότερος, εἴτ' ἐξ ἔθους ὁ δέ τις ἐγένετο.
ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπολιπεῖν τοῖς ἀναγινώσκουσιν, αὐτὸν δὲ βραχυλογίας ἕνεκα, τὰς οἰκείας ἑκάστῃ τῶν
10 κράσεων ἕξεις τοῦ σώματος ἐπελθεῖν. εἰσὶ δή τινες ἰσχνοί τε ἅμα καὶ φλέβας ἔχοντες μικράς, ἀλλ' εἰ τέ-
μοις ἐξ αὐτῶν ἡντιναοῦν, προσπίπτει πιμελή, δῆλον ὡς ὑποπεφυκυῖα τῷ δέρματι κατὰ τὸν ἔνδον ὑμέ-
να. σπάνιον μὲν οὖν ἐπ' ἀνδρῶν τὸ τοιοῦτον, ἐπὶ δὲ γυναικῶν καὶ πάνυ πολλάκις εὑρισκόμενον. ἔστι γὰρ
καὶ φύσεως ψυχροτέρας καὶ ἀργοτέρου βίου τὸ τοιοῦτον γνώρισμα. πιμελὴ μὲν γὰρ ἀεὶ διὰ ψύξιν ἕξε-
ως γίνεται. πολυσαρκία δὲ πλήθους αἵματος ἔγγονος. εὐσαρκία δέ, φύσεως εὐκράτου γνώρισμα. πάντως
μὲν οὖν οἱ πολύσαρκοι καὶ τὴν πιμελὴν εὐθέως ἔχουσι πλείονα τῶν εὐκράτων. οὐ μὴν ἀνάλογος ἀεὶ ταῖς
σαρξὶν ἡ πιμελὴ συναύξεται. ἀλλ' ἔστιν ἰδεῖν τῶν παχέων τοὺς μὲν τὴν σάρκα πλείονα, τοὺς δὲ τὴν πιμε-
λὴν ἔχοντας. ἐνίοις δὲ ὁμοίως ἄμφω συνηύξηται. τούτοις μὲν οὖν οἷς ὁμοίως ἄμφω συνηύξηται, τοσοῦ-
τον πλέον ὑγρόν ἐστιν ὑπὲρ τὴν εὔκρατον φύσιν, ὅσον καὶ ψυχρόν. οἷς δ' ἡ πιμελὴ πλείων, τὸ ψυχρὸν ἐπὶ
τούτων πλέον ἐστὶν ἤπερ τὸ ὑγρόν. ὥσπερ οἷς ἡ σὰρξ πλείων, ὑγρότης μὲν ἐστὶ τοῦ δέοντος πλείων. οὐ
20 μὴν καὶ ψύξις. ὅταν γὰρ ἐν τοῖς οἰκείοις ὅροις μένοντος τοῦ θερμοῦ προσγένηταί τις αἵματος χρηστοῦ πλε-
ονεξία, πολυσαρκίαν ἀναγκαῖον ἀκολουθῆσαι. τὸ δ' ὅσῳ χρὴ πλέον εἶναι τοῦ συμμέτρου τὸ αἷμα, μέτρῳ μὲν
οὐχ οἷόν τε μηνῦσαι καὶ σταθμῷ. λόγῳ δ' ἐγχωρεῖ διελθεῖν. ὡς ἐπειδὰν μήπω νοσῶδες μηδὲν γένηται τῷ
τοῦ ζώου σώματι σύμπτωμα παχυνομένῳ, τὸ πλῆθος τῆς ὑγρότητος τηνικαῦτα τῶν τῆς ὑγείας ὅρων
ἐντός ἐστιν. ἐπιδέδεικται γὰρ ἡμῖν καὶ δι' ἄλλων, ὡς ἀναγκαῖον ἐστιν οὐ σμικρὸν ὑποθέσθαι πλάτος
τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως. ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνεται σχεδὸν ἐν ὅλῳ τῷ λόγῳ, τὴν μὲν εὔκρατόν τε καὶ μέ-
σην φύσιν, οἷον κανόνα τῶν ἄλλων ἀεὶ τιθεμένοις. ὅσαι δ' ἐφ' ἑκάτερα ταύτης, δυσκράτους ἀποφαίνουσιν. ὅ-
περ οὐκ ἂν ἦν, εἰ μὴ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις ἐδέχετο. ἄλλη μὲν γάρ ἐστιν ὑγιεινή, ἄλλη
δὲ νοσώδης δυσκρασία. νοσώδης μὲν ἡ ἐπὶ πλεῖστον ἀποκεχωρηκυῖα τῆς εὐκράτου. ὑγιεινὴ δ' ἡ ἐπ' ὀλί-
γον. ὁρίσαι δ' οὐδ' ἐνταῦθα μέτρῳ καὶ σταθμῷ τὸ ποσὸν ἐγχωρεῖ. ἀλλ' ἱκανὸν γνώρισμα τῆς ὑγιεινῆς δυσκρα-
30 σίας, τὸ μηδέπω μηδεμίαν ἐνέργειαν τοῦ ζώου βεβλάφθαι σαφῶς. ὅσον δ' οὖν μεταξὺ τοῦ τ' ἄκρως ἐ-
νεργεῖν, καὶ τοῦ βεβλάφθαι σαφῶς ἐνέργειαν, ὑπάρχει, τοσοῦτον καὶ τῆς ὑγείας τὸ πλάτος ἐστί, καὶ
τῆς κατ' αὐτὴν δυσκρασίας. τούτῳ δ' ἐφεξῆς ἐστιν ἡ νοσώδης δυσκρασία, ὅταν γε διὰ δυσκρασίαν νοσῇ
τὸ ζῷον. οὐ γὰρ δὴ διὰ ταύτην γε μόνην, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλας διαθέσεις οὐκ ὀλίγας, ὑπὲρ ὧν ἐν τοῖς περὶ
τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς λογισμοῖς ἐπὶ πλέον εἰρήσεται. νυνὶ δὲ πάλιν ἀναληπτέον τὸν ἐξ ἀρχῆς
λόγον. ὡς γὰρ τοῦ συμφύτου θερμοῦ τὴν ἀρίστην εὐκρασίαν φυλάττοντος, αὐξηθὲν τὸ ὑγρὸν ἐν ὅροις ὑγι-
εινοῖς, οὐ πιμελώδη τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ πολύσαρκον ἀποδείκνυσι, συναυξομένης μὲν ἐπ' ὀλίγον καὶ τῆς
πιμελῆς, ἀλλὰ πολλῷ πλείονι μέτρῳ τῆς σαρκός. οὕτως αὖ πάλιν, εἰ τὸ ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν ἀκριβῆ
τὴν πρὸς ἄλληλα φυλάττει συμμετρίαν, ἧττον δ' εἴη θερμὸς ὁ ἄνθρωπος, ἀνάγκη πιμελῶδες μᾶλλον, ἢ
πολύσαρκον γενέσθαι τούτου τὸ σῶμα. εἰ δ' αὖ πάλιν αὐξηθείη τὸ θερμόν, ἐν συμμετρίᾳ μενούσης τῆς
40 ἑτέρας ἀντιθέσεως, πλέον ἀπολείπεται τούτου τὸ ζῷον πιμελῆς ἢ σαρκός. ὥσπερ εἰ καὶ κρατήσει πο-
τὲ τὸ ξηρὸν ἐν συμμετρίᾳ μενούσης τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως, ἰσχνότερόν τε ἅμα καὶ σκληρότερον ἔσται τὸ
σῶμα. ταῦτ' εἴρηταί μοι, καὶ δῆλον ἤδη ὡς οὐ λόγῳ μόνῳ ἐδείχθησαν αἱ ἁπλαῖ δυσκρασίαι τοῖς τῶν ζώων
ὑπάρχουσαι σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τὰ γνωρίσματα σαφῆ πασῶν ἐστιν. οὔκουν ἐν θερμότητι καὶ ψυχρότη-
τι καὶ μαλακότητι καὶ σκληρότητι μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις τῆς ἕξεως τοῦ ὅλου σώματος
διαφοραῖς. ὧν ὑπὲρ μὲν τῆς κατὰ λεπτότητα καὶ πάχος εἴρηται νῦν. ὑπὲρ δὲ τῶν ἄλλων ἤδη λεγέ-
σθω. δασεῖα μὲν ἡ θερμὴ καὶ ξηρὰ κρᾶσίς ἐστιν. ἀλλ' αὕτη μὲν ἐσχάτως. μετρίως δ' ἡ θερμὴ μέν, σύμμετρος
δὲ κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν. ὥσπερ γε καὶ ἡ ξηρὰ μέν, εὔκρατος δὲ κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρόν. ἔστι
γὰρ καὶ ἥδε μετρίως δασεῖα. ψιλαὶ δὲ τριχῶν αἱ ψυχραὶ πᾶσαι κράσεις. εἴτ' οὖν ἀμέτρως ἔχοιεν ὑγρό-
τητος, εἴτε μετρίως. ἀλλ' ἐσχάτως μὲν ἄτριχος ἡ ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ κρᾶσίς ἐστιν. ἔλαττον δὲ ταύτης ἡ ψυ-
50 χρά τε ἅμα καὶ κατὰ τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν εὔκρατος. ἔτι δ' ἔλαττον, ἡ ψυχρὰ καὶ ξηρά. καίτοι
δόξει τις ὡς ἐν γῇ ξηρᾷ τὰς πόας ἀδύνατόν ἐστι καὶ φῦναι καὶ τραφῆναι καὶ αὐξηθῆναι, τὸν αὐ-
τὸν λόγον κἀν τῷ δέρματι ταῖς θριξίν, ἔχει δ' οὐχ οὕτως. γῆ μὲν γὰρ ὡς γῆ ξηρὰ λέγεται. δέρμα
δ' ὡς δέρμα. καὶ τοίνυν τὸ μὲν ἐν γῇ ξηρὸν ἄνικμον ἐσχάτως ἐστί. τὸ δ' ἐν ἀνθρώπου σώματι, καὶ τῶν
ὁμοίων ἀνθρώπῳ ζῴων, οὐκ ἄνικμον, ἐπιτήδειόν τε καὶ μάλιστα πάντων εἰς γένεσιν τριχῶν. ἐκ μὲν
γὰρ τῶν ὀστρακοδέρμων τε καὶ μαλακοστράκων, οἷον ὀστρέων καὶ καράβων καὶ καρκίνων, ὅσα τε
φολιδωτὰ τῶν ζῴων ἐστὶν ὥσπερ οἱ ὄφεις, ἢ λεπιδωτὰ καθάπερ οἱ ἰχθύες, οὐκ ἂν δύναιτο φῦναι θρίξ.

οὕτως

οὕτως γάρ ἐστι τὰ τούτων δέρματα τελέως ξηρὰ δίκην ὀστράκου τινὸς ἢ λέπους. ἐκ μέντοι τῶν μαλακοδέρμων, ὧν καὶ ἄνθρωπός ἐστιν, ὅσον περ ἂν ξηρότερόν τε καὶ θερμότερον ᾖ τὸ δέρμα, τοσόνδε μᾶλλον ἐγχωρεῖ φύεσθαι τρίχας. ἵνα γὰρ ὡς ἐκεῖνοι προσκαλοῦνται, τῷ τῆς γῆς ἐπιμύθῳ παραδείγματι τὰς πόας, οὔτ᾽ ἐν ξηρᾷ καὶ αὐχμώδει πάνυ γῇ φύεσθαι δυνατὸν, οὔτ᾽ ἐν ὑγρᾷ καὶ τελματώδει. ἀλλ᾽ ἐπειδὰν μὲν ἄρχηται δαπανᾶσθαι τὸ περιττὸν τῆς ὑγρότητος, ἐκφύονται τῆς γῆς. αὐξάνονται δ᾽ ἐπὶ πλέον, ὅταν καὶ ἤδη ξηραίνηται. μετρίως μὲν ἐν τῷ ἦρι. τάχιστα δὲ καὶ μέχρι πλείστου κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ θέρους. ἀποξηραίνονται δὲ τελέως αὐανθείσης τῆς γῆς ἐν μέσῳ τῷ θέρει. καί σοι πάρεστιν εἰ βούλει καὶ νῦν ὥσπερ που κἀν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ δέδεικται, τὸ μὲν ἔαρ ὅτι τῶν ὡρῶν εὐκρατότατόν ἐστιν, εἰκάζειν εὐκράτου δέρματος φύσει. καὶ μάλιστά γε τὰ μέσα τῆς ὥρας τῆσδε. τηνικαῦτα γὰρ οὖν καὶ ἡ γῆ μέση πως ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητός ἐστιν. ὅσα δὲ τῷ θέρει συνάπτει τῆς ἠρινῆς ὥρας, ταῦτ᾽ ἤδη ξηροτέραν ἔχει τοῦ συμμέτρου τὴν γῆν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀρχομένου θέρους. ὃ τοίνυν λέγω δέρμα θερμὸν καὶ ξηρὸν, εἰκάζοις ἂν μάλιστα τῇ τῆς γῆς διαθέσει, τῇ γινομένῃ τελευτῶντος ἦρος, ἢ ἀρχομένου θέρους. μεσοῦντος μὲν θέρους, ἄκρως ξηρὰ γίνεται. τοῖς τῶν ὀστρακοδέρμων ζώων ὁμοίως. οὐ μὴν ἀνθρώπων ἢ συῶν ἢ ὄνων ἢ ἵππων. ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τριχωτῶν ζώων. ὥστ᾽ εἴπερ τῇ γῇ βούλονται παραβάλλειν τὸ δέρμα καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ὁμολογοῦντα τοῖς πρὸς ἡμῶν ἔμπροσθεν εἰρημένοις, εὑρήσουσιν. αὐτοὶ δὲ σφᾶς αὐτοὺς ὑπὸ τῆς ὁμωνυμίας σοφισθέντες, παραλογίζονται. ἐν γὰρ τῷ ξηρῷ καὶ θερμῷ δέρματι πολλὰς καὶ μεγάλας ἐλέγομεν φύεσθαι τρίχας. ὡς ὑπὲρ ἀνθρώπου δηλονότι ἢ ζώου τριχωτοῦ τὸν λόγον οὐχ ὑπὲρ ὀστρέων τε καὶ καρκίνων ποιούμενοι. διαπνεῖται μὲν γὰρ ἀεί τι καθ᾽ ἕκαστον δέρμα ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, συναπάγοντος ἑαυτῷ τῆς ἔνδοθεν ὑγρότητος οὐκ ὀλίγον. ἀλλ᾽ ἐν οἷς μὲν ὑγρόν ἐστι τὸ δέρμα καὶ ἀκριβῶς μαλακὸν, οἷος ὁ νεωστὶ πηγνύμενος τυρὸς, οὐχ ὑπομένουσιν αἱ τῶν διεκπεσόντων ὁδοί. τῶν τέως διεστηκότων αὐτοῦ μορίων αὖθις ἀλλήλοις ἑνουμένων. ἐν οἷς δ᾽ ἤδη σκληρὸν ὑπάρχει, πεπηγότι παραπλήσιον τυρῷ, κατατιτρᾶται μὲν ὑπὸ τῆς ῥύμης τῶν ἐξιόντων. ἑνωθῆναι δ᾽ ὑπὸ ξηρότητος μὴ δυνάμενον, ὑπομένοντας ἴσχει τοὺς πόρους ἀεὶ, καὶ μᾶλλον εὐρυνομένους ταῖς συνεχέσι πληγαῖς τῶν διαρρεόντων. ἐὰν μὲν οὖν τὸ διαρρέον ἢ ἀτμὸς ἢ ὑγρὸν εἰλικρινὲς ᾖ, τῷ μὲν ἀτμῷ ταχεῖά τέ ἐστι καὶ ἀκώλυτος ἡ φορά. τὸ δ᾽ ὑγρὸν ἴσχεται πολλάκις ἐν τοῖς μικροτέροις πόροις. κἀντεῦθεν παλινδρομεῖν εἴσω εἰς τὸ βάθος ἀναγκάζεται. εἰ δ᾽ οἷον αἰθαλώδης τε καὶ παχεῖα καὶ γεώδης ἡ ἀναθυμίασις ᾖ, κινδυνεύει αὐτῇ πολλάκις ἐν ταῖς στενότησι τῶν διεξόδων σφηνωθείσῃ, μήτ᾽ εἴσω ῥᾳδίως ὑπονοστεῖν ἔτι μήτε κενοῦσθαι δύνασθαι. ταύτῃ οὖν ἑτέρα τοιαύτη πάλιν ἐκ τοῦ βάθους ἀναφερομένη, πλήττει τε καὶ ὠθεῖ πρόσω. καὶ ταύτην αὖθις ἑτέρα, κἀκείνην ἄλλη. καὶ πολλὰς αἱ θαλώδεις οὕτω μονίδει σφηνουμένας ἐπαλλήλαις ἀναθυμιάσεις, ἐν τῷ χρόνῳ περιπλέκεσθαί τε καὶ συνάπτεσθαι. καί τι ποιεῖν ἓν σῶμα τοιοῦτον οἷον ἐκτὸς ἡ λιγνύς ἐστι. πλὴν ἔσω πεπύκνωται, τοσούτῳ καὶ ἀκριβῶς ἔσφιγκται τῇ τῆς διεξόδου στενότητι πιληθέν. ἐπειδὰν δὲ τὸν πόρον ἀποφράξῃ πάντα τὸ τοιοῦτον σῶμα, τοὐντεῦθεν ἤδη βιαίως πληττόμενον ὑπὸ τῶν ὁμοίων ἑαυτῷ περιττωμάτων οὐκ ἐχόντων διέξοδον, ὠθεῖται πρόσω σύμπαν ἐν τῷδε. ὥστε καὶ προκύπτειν ἀναγκάζεται τοῦ δέρματος, ἱμαντῶδες ἤδη γεγονός. ἔοικε δ᾽ αὐτοῦ τὸ μὲν ἐν τῷ πόρῳ σφηνωθὲν, οἷον ῥίζῃ τινὶ πόας ἢ φυτοῦ. τὸ δ᾽ ἐξέχον ἤδη τοῦ δέρματος, οἷον περ αὐτὸ τὸ φυτόν. ἡ θρὶξ δ᾽ ἐστὶ μέλαινα μὲν ὅταν ὑπὸ ῥώμης τοῦ θερμοῦ συγκαυθείσης τῆς ἀναθυμιάσεως ἀκριβὴς λιγνὺς γίνηται τὸ περίττωμα. ξανθὴ δ᾽ ὅταν ἧττον κατοπτηθῇ. ξανθῆς γὰρ χολῆς τηνικαῦτ᾽ ἐστὶν ἰλυῶδες περίττωμα τὸ σφηνωθὲν οὐ μελαίνης. ἡ δὲ λευκὴ θρὶξ ἔκγονος φλέγματος. ἡ πυρρὰ δ᾽ ὥσπερ τῇ χρόᾳ μεταξὺ ξανθῆς ἐστι καὶ λευκῆς, οὕτω καὶ γενέσει μεταξὺ φλεγματώδους τε καὶ χολώδους ἰλύος. οὖλαι δὲ τρίχες ἢ διὰ τὴν ξηρότητα τῆς κράσεως, ἢ διὰ τὸν πόρον ἐν ᾧ καταρριζοῦνται γίνονται. διὰ μὲν τὴν ξηρότητα παραπλησίως ἱμᾶσι τοῖς ἐπὶ πλέον ὑπὸ πυρὸς ξηρανθεῖσι. καίτοι τί δεῖ τῶν ἱμάντων μνημονεύειν, αὐτὰς τὰς τρίχας ὁρῶντας εἰ πλησιάσειαν πυρὶ παραχρῆμα διαστρεφομένας; οὕτως μὲν οὖν αἰθίοπες ἅπαντες οὖλοι. τῇ δὲ τῶν πόρων οἷς ἐρριζοῦνται φύσει, κατὰ τάδε. πολλάκις μὲν ἡ ἀναθυμίασις εὐθυπορεῖν ὑπὸ ῥωστίας ἀδυνατοῦσα, καθ᾽ ὃν ἂν αὐτὴ τρόπον ἑλίττηται, καὶ τὸν πόρον οὕτως ἐτύπωσεν. ἐνίοτε δὲ ἡ μὲν ἀναθυμίασις εὔρωστός ἐστιν. ὑπὸ δὲ τῆς τοῦ δέρματος φύσεως σκληροτέρας τοῦ προσήκοντος οὔσης, εἰργομένη φέρεσθαι κατ᾽ εὐθὺ, πρὸς τὸ πλάγιον ἐπιστρέφεται. καθάπερ γε καὶ καπνὸν ἰδεῖν ἐστιν, οὐ μόνον ἀτμὸν ἢ καπνὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς φλόγας αὐτὰς ὅταν ἀποκλεισθῶσι τῆς ἄνω φορᾶς, λοξὰς ἐφ᾽ ἑκάτερα μέρη σχιζομένας. οὕτως οὖν καὶ ἡ ἐκ τοῦ σώματος ἀναθυμίασις, ὅταν εἰρχθῇ κατά τι καὶ κωλυθῇ, φέρεσθαι πρὸς τοὐκτὸς, λοξὴν ὑπὸ τὸ δέρμα διέξοδον ὁδοποιεῖται, μέχρι περ ἂν ἀθροισθεῖσα χρόνῳ πλείονι βιάσηταί τε καὶ ἀναπνεύσῃ πρὸς τοὐκτός. ἐνίοτε δ᾽ ἅμ᾽ ἀμφοῖν συνδραμόντων, ἀρρώστου τε τῆς πρώτης ἀναθυμιάσεως ἥτις τὸν πόρον ἐδημιούργησε, καὶ ξηροῦ τοῦ δέρματος ἡ λοξότης γίνεται ταῖς ῥίζαις τῶν τριχῶν, οἵας δ᾽ ἂν ἐν τῇ ῥιζώσει διαπλάττωνται τοιαύτας εἰκὸς ὑπάρχειν αὐτὰς ἕως παντός. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἄλλο τι τῶν σκληρῶν καὶ ξηρῶν σωμάτων εὐθῦναι δυνατὸν, ἄνευ τοῦ μαλάξαι πρότερον, αὕτη μὲν οὖν ἡ γένεσις τῶν τριχῶν. ἐφεξῆς δ᾽ ἂν εἴη λέγειν τὰς αἰτίας ἁπάντων τῶν συμβεβηκότων ταῖς κράσεσιν ἐν ταῖς τῶν τριχῶν διαφοραῖς καθ᾽ ἡλικίαν καὶ χώραν καὶ φύσιν σώματος. αἰγύπτιοι μὲν οὖν καὶ ἄρραβες καὶ ἰνδοὶ, καὶ πᾶν τὸ θερμὴν καὶ ξηρὰν ἐποικοῦν ἔθνος, μελαίνας τε καὶ δυσαυξεῖς καὶ ξηρὰς καὶ οὔλας καὶ κραυρὰς ἐ-

ἔχουσι τὰς τρίχας. ὅσοι δ' ἔμπαλιν τούτοις ὑγρὰν καὶ ψυχρὰν χώραν οἰκοῦσιν, Ἰλλυριοί τε καὶ Γερμα-
νοὶ καὶ Δαλμάται καὶ Σαυρομάται καὶ σύμπαν τὸ Σκυθικὸν, εὐαυξεῖς μετρίως καὶ λεπτὰς καὶ εὐθείας
καὶ πυῤῥάς, ὅσοι δ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτων, εὔκρατον νεμόμενοι γῆν, εὐαυξεστάτας τε καὶ ἰσχυροτάτας
καὶ μελαίνας μετρίως καὶ παχείας συμμέτρως, καὶ οὔτ' ἀκριβῶς οὔλας, οὔτ' ἀκριβῶς εὐθείας. οὕ-
τω δὲ κἀν ταῖς ἡλικίαις. βρέφεσι μὲν, οἷαι περὶ τὴν Γερμανῶν. ἀκμάζουσι δ' οἷαι τοῖς Αἰθίοψιν. ἐφή-
βοις δὲ καὶ παισὶν, οἷαι περὶ τοῖς εὔκρατον ἐποικοῦσι γῆν ἔθνεσιν, ἀνάλογον αἱ τρίχες ἔχουσιν ἰσχύος τε πέ-
ρι καὶ πάχους καὶ μεγέθους καὶ χρόας. οὕτω δὲ καὶ κατ' αὐτὰς τῶν σωμάτων τὰς φύσεις ἀνάλογον ἡ-
λικίαις τε καὶ χώραις αἱ τρίχες διάκεινται. παῖδες μὲν γὰρ οἱ πάνυ σμικροὶ, ψιλοὶ τριχῶν, ὅτι μήπω
μήτε πόροι αὐτοῖς εἰσι μηδεὶς κατὰ τὸ δέρμα μήτε λιγνυώδη περιττώματα, προσάγοντες δὲ τῷ ἡβάσκειν,
10 ὑποφύουσι σμικρὰς καὶ ἀσθενεῖς. ἀκμάζοντες δ' ἰσχυροτέρας καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ μελαίνας
ἴσχουσιν, ὅτι τε πλῆθος ἤδη πόρων ἐν αὐτοῖς ἐγένετο, καὶ ὅτι μεστοὶ τῶν αἰθαλωδῶν εἰσὶ περιττωμάτων
ὑπὸ ξηρότητος καὶ θερμότητος. αἱ δ' ἐν τῇ κεφαλῇ τε καὶ ταῖς ὀφρύσι καὶ κατὰ τὰ βλέφαρα, καὶ
παισὶν οὖσιν ἡμῖν ὑπάρχουσιν ἤδη. γένεσις γὰρ δὴ ταύταις οὐχ οἵα ταῖς πόαις, ἀλλ' οἵα τοῖς φυτοῖς
κατὰ πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπειργασμέναις, καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἑπομέναις ταῖς κράσεσιν.
ὡς κἀν τοῖς περὶ χρείας μορίων δείκνυται, ἀλλά τοι καὶ ταῖσδε τὸ μὲν εἶναι, διὰ τὴν τῆς φύσεως
τέχνην, τὸ δ' ἤτοι μελαίναις ἢ πυῤῥαῖς ἤ τινα ἄλλην ἐχούσαις διαφορὰν, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῇ κράσει
τῆς ἡλικίας. ὑπόπυῤῥοι μὲν γάρ εἰσιν τοὐπίπαν, ὅτι καὶ τὸ σφηνούμενον ἐν τοῖς πόροις οὐδέπω μέλαν
ἐστὶν ὅλον. ἥ τε γὰρ ὑγρότης πολλὴ, καὶ ἡ διέξοδος ῥᾳδία, καὶ ἡ σύγκαυσις ἀσθενής. εὐαυξεῖς δὲ καὶ πα-
χεῖαι συμμέτρως, τῇ τῶν τρεφόντων αὐτὰς περιττωμάτων ἀφθονίᾳ. τὸ μὲν γὰρ μόριον αὐτὸ τοῦ σώματος
20 ἐν ᾧ γίγνονται, ξηρόν. ὅλον γὰρ τὸ κρανίον ὀστοῦν ἐστί. τὸ δὲ περικείμενον αὐτῷ δέρμα τοσούτῳ ξηρότε-
ρον τοῦ κατὰ τὸ λοιπὸν σῶμα δέρματος ἅπαντος, ὅσῳ περ καὶ σκληρότερον. ἀναφέρεται μέντοι πλῆ-
θος οὐκ ὀλίγον ἔκ τε τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἤδη δὲ κἀξ ὅλου τοῦ σώματος αἰθαλωδῶν περιττωμάτων,
ὥσθ' οἷον τοῖς ἀκμάζουσιν ὅλον γίνεται τὸ σῶμα, τοιοῦτον ἤδη τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς ἐστι τοῖς βρέφεσι. εὐ-
λόγως οὖν ἔνιοι φαλακροῦνται τοῦ χρόνου προϊόντος. οἷς ἐξ ἀρχῆς ἦν σκληρότερον τὸ δέρμα. δέδεικται
γὰρ ἔμπροσθεν ὡς τῶν γηρασκόντων ἅπαντα ξηραίνεται τὰ μόρια. γίνεται δὴ πολλοῖς ὀστρακῶδες τὸ
δέρμα ἐνταῦθα πλέον ἢ δεῖ ξηρανθέν. ἐν τοιούτῳ δ' οὐδὲν φύεσθαι δύναται. καθ' ὅτι καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν
ὡμολόγηται. καὶ γὰρ δὴ καὶ τῶν χειρῶν τὰ ἔνδον, ὥσπερ καὶ τὰ κάτω τῶν ποδῶν, ἀεὶ ἄτριχα καὶ
ψιλὰ, ξηροτάτου καὶ πυκνοτάτου τοῦ κατ' αὐτὰ τένοντος ὄντος, ὃς ὑποτέτακται τῷ δέρματι. ὅσοις δ'
εἰς τέλος ξηρότητος οὐκ ἀφικνεῖται τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς, ἀῤῥώστοις τούτοις γίνονται καὶ λευκαὶ πάν-
30 τως αἱ τρίχες, ἃς ὀνομάζουσιν οἱ ἄνθρωποι πολιὰς ἄῤῥωστοι μὲν ἐνδείᾳ τῆς οἰκείας τροφῆς. λευκαὶ δὲ διό-
τι καὶ τὸ τρέφον αὐτὰς τοιοῦτον, οἷον εὐρώς τις φλέγματος ἐν χρόνῳ διασαπέντος. ὅταν γὰρ ὁ μὲν πόρος
ἐπιμένῃ, τὸ περίττωμα δ' ὀλίγον ᾖ καὶ γλίσχρον, ἀῤῥώστως δ' ὑπὸ τῆς θερμασίας ὠθεῖται πρόσω, πά-
σχει τι παραπλήσιον ἐν τῷ δε σηπεδόνι. καὶ δὴ φαλακροῦνται μὲν μᾶλλον τὸ βρέγμα γηρῶντες οἱ ἄνθρω-
ποι. πολιοῦνται δὲ τοὺς κροτάφους μᾶλλον. ὅτι τὸ μὲν ξηρότατόν ἐστι τῶν μορίων ἁπάντων τῆς κεφα-
λῆς. ἐνταῦθα γὰρ ὀστῷ τὸ δέρμα ταύτῃ ψιλῷ. οἱ κρόταφοι δ' ὑγρότεροι. μύες γὰρ ἐνταῦθ' εἰσὶν ὑπὸ τῷ δέρ-
ματι μεγάλοι. σαρκώδης δὲ πᾶς μῦς. ἡ δὲ σὰρξ ὀστοῦ καὶ δέρματος ὑγροτέρα. ἀκριβῶς δὲ χρὴ προσέ-
χειν τῷ λεγομένῳ τὸν νοῦν, ὅπως μὴ λάθωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς παρακούσαντές τι καὶ σφαλέντες, οἷα δὴ πολ-
λοὶ τῶν πάνυ δοκούντων ἀρίστων ἰατρῶν εἶναι, σφάλλονται. εἴ τις ἐστὶ φαλακρὸς εὐθὺς τοῦτον οἰόμενοι
ξηρὰν ἔχειν ἅπαντος τοῦ σώματος τὴν κρᾶσιν. οὐ γὰρ δὴ οὕτως ἁπλῶς εἰκάζειν ἐχρῆν. ἀλλὰ διορίζεσθαι
40 πρότερον ἄμεινον ἦν. ὡς τῶν ἀνθρώπων τὸ σῶμα, τῶν μὲν ὁμαλῶς κέκραται σύμπαν, ἐνίων δὲ καὶ οὐκ
ὀλίγων τούτων, ἀνωμάλως διάκειται. τὰ μὲν γὰρ τῶν μορίων αὐτοῖς ὑγρότερα τοῦ συμμέτρου τε καὶ προ-
σήκοντός ἐστι. τὰ δὲ ψυχρότερα, τὰ δὲ ξηρότερα, τὰ δὲ θερμότερα. τὰ δὲ καὶ παντελῶς εὔκρατά τε καὶ
σύμμετρα. δεῖ δὲ προσέχειν μάλιστα τούτῳ τὸν νοῦν ἐπειδὰν ἐπισκέπτῃ σώματος κρᾶσιν. εἰ μὲν γὰρ ὁμα-
λῶς εὔρυθμον ὅλον ἐστὶ καὶ πάσας τῶν μορίων ἀποσῴζον τὰς πρὸς ἄλληλα συμμετρίας, ἐν μήκει καὶ
πλάτει καὶ βάθει, δύναιτ' ἂν, ὅλως ὁμοίως κεκρᾶσθαι τὸ τοιοῦτον. εἰ δέ τι σῶμα θώρακα μὲν ἔχει καὶ
τράχηλον καὶ ὤμους μεγίστους, ἰσχία δὲ καὶ μικρὰ τὰ κατ' ὀσφὺν καὶ σκέλη λεπτὰ καὶ ξηρὰ, πῶς ἂν ὁ-
μοίως εἴη τοῦτο διακείμενον ἅπασι τοῖς μορίοις. οὐ μὴν οὐδ' εἰ τὰ μὲν σκέλη παχέα καὶ τὰ κατ' ὀσφὺν εὐ-
ρέα, τὸν θώρακα δ' ἔχει στενὸν, οὐδὲ τοῦτ' ἂν εἴη κεκραμένον ὁμαλῶς τοῖς μορίοις. ἕτερα δὲ σώματα μεγίστην
ἔχει τὴν κεφαλήν. ἕτερα δὲ σμικρὰν οἵαν οἱ στρουθοί. καὶ τοῖς σκέλεσι τὰ μὲν βλαισὰ, τὰ δὲ ῥαιβὰ καὶ
50 ἄκροις τοῖς κώλοις τὰ μὲν ἰσχνὰ, τὰ δὲ παχέα. καὶ θώραξ, τοῖς μὲν, ὡς εἴρηται πρόσθεν εὐρύς. ἐνίοις δὲ στενὸς
οὕτως, ὡς σανίς. οὓς δὴ καὶ σανιώδεις ὀνομάζουσιν. ὅταν δὲ καὶ τὰ κατ' ὠμοπλάτας αὐτοῖς ἄσαρκα
τελέως ᾖ καὶ γυμνὰ καὶ προπετῆ δίκην πτερύγων, ὀνομάζονται μὲν αἱ τοιαῦται φύσεις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν,
πτερυγώδεις. εἰς ὅσον δ' ἥκουσι κακίας ἀπολωλεκότος τοῦ θώρακος ὀλίγου δεῖν ἅπασαν τὴν ἐν-
τὸς εὐρυχωρίαν ἐν ᾗ πνεύμων τε καὶ καρδία τέτακται, πρόδηλον παντί. μυρίαι δ' ἄλλαι τῶν
τοῦ σώματος μορίων εἰσὶ προδήλως διαθέσεις, ὅταν ἐκτραπόμεναι τῆς φυσικῆς ἀναλογίας, εἰς ἀ-
νώμαλόν τινα δυσκρασίαν, εὐθὺς ἐν τῷ κυΐσκεσθαι μεταπέσῃ. οὔκουν ἐνταῦθα τῶν τοιούτων ἐξ ἑνὸς

χρὴ μορίου

χρὴ μορίου τεκμαίρεσθαι περὶ τοῦ παντός. οὐδὲ γὰρ οἱ φυσιογνωμονεῖν ἐπιχειροῦντες ἁπλῶς ἀπο-
φαίνονται περὶ πάντων. ἀλλ' ἐκ τῆς πείρας καὶ οἱ δὲ διδαχθέντες. εἰ μὲν γάρ τις ἱκανῶς εἴη δασὺς τὰ
στήθη, θυμικὸν ἀποφαίνονται. μηροὺς δ' εἴπερ εἴη τοιοῦτος ἀφροδισιαστικόν. οὐ μὴν τήν γ' αἰτίαν προ-
σεθέασιν ἔτι. οὐδὲ γὰρ ὅτι λέοντι μὲν ἐμφερῆ τὰ στέρνα, τράγῳ δὲ τὰ κατὰ μηροὺς ἐπειδὰν φῶσι, τὴν πρώ-
την αἰτίαν ἐξευρήκασι. διότι γὰρ ὁ μὲν λέων θυμικὸς, ὁ δὲ τράγος ἀφροδισιαστικὸς, ὁ λόγος ἐξευρεῖν ἐπι-
ζητεῖ. μέχρι γὰρ τοῦ δὲ τὸ μὲν γινόμενον εἰρήκασι, τὴν δ' αἰτίαν αὐτοῦ παραλελοίπασιν. ἀλλ' ὁ φυσικὸς
ἀνὴρ ὥσπερ τῶν ἄλλων ἁπάντων, οὕτως καὶ τὰς τούτων αἰτίας ἐξευρίσκειν ἐπιχειρεῖ. διότι γὰρ ἀνω-
μάλως διάκειται κατὰ τὰς τῶν μορίων κράσεις οὐ λέων μόνον καὶ τράγος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ζώων πάμπολ-
λα, διὰ τοῦ τ' ἄλλα πρὸς ἄλλας ἐνεργείας ἑτοίμως ἔχει. περὶ μὲν δὴ τούτων Ἀριστοτέλει καλῶς ἐπὶ
10 πλεῖστον εἴρηται. τὸ δ' οὖν εἰς τὰ παρόντα χρηστὸν ἤδη φαίνεται διότι χρὴ σκοπεῖσθαι τῶν ἀνθρώπων
τὰς κράσεις, ἕκαστον τῶν μορίων ἐξετάζοντα καθ' ἑαυτό. καὶ μὴ νομίζειν εἰ τῷ δασὺς ὁ θώραξ, ὅλον ἐξ
ἀνάγκης τούτῳ τὸ σῶμα, θερμότερόν τε καὶ ξηρότερον ὑπάρχειν. ἀλλ' ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ θερμὸν εἶναι πλεῖ-
στον, διὸ καὶ θυμικόν. δύνασθαι δ' ἐνίοτε δι' αὐτὸ τοῦτο μὴ ὁμοίως ἅπαν αὐτοῖς τὸ σῶμα θερμὸν καὶ ξηρὸν
ὑπάρχειν. ὅτι πλεῖστον ἀπέστευσεν ἐνταῦθα, καὶ πρὸς τὸ περιέχον ἐξεκενώθη τὸ θερμόν. εἰ μὲν γὰρ ὅλη
τοῦ σώματος ἡ κρᾶσις ἐστὶν ὁμαλὴ, εὐθὺς ἂν εἴη τούτοις αὐτὸς σύμπας ὁ θώραξ εὐρύτατος, αἵ τε φλέβες εὐ-
ρεῖαι καὶ ἀρτηρίαι μεγάλαι, τό θ' αἷμα καὶ πλεῖστον, καὶ σφοδρότατον σφύζουσαι. καὶ τρίχες πολλαὶ καθ' ὅλον
τὸ σῶμα. καὶ αἱ τῆς κεφαλῆς αὐξάνονται μὲν καὶ μέλαιναι καὶ οὖλαι κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν.
ἐπὶ δὲ προήκοντι τῷ χρόνῳ, φαλάκρωσις ἀκολουθήσει. καὶ μὴν δὴ καὶ εὔτονον καὶ διηρθρωμένον καὶ
μυῶδες. ἐπειδὰν ὁμαλῶς τῆς κράσεως ἔχωσιν, ὅλον ἔσται τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις τὸ σῶμα, καὶ τὸ
20 δέρμα σκληρότερόν τε καὶ μελάντερον, ὥσπερ καὶ δασύτερον. οὕτω δὲ κἂν εἰ τἀναντία περὶ τὸν θώρα-
κα συμπέσῃ, τῆς κράσεως ὁμαλῆς ὑπαρχούσης ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, τουτέστιν ὑγρότερόν τε καὶ ψυχρότερον
ἁπάντων τῶν μορίων γενόμενον, ὁ μὲν θώραξ αὖθις στενὸς καὶ ἄτριχος ἔσται. καθάπερ οὖν καὶ σύμπαν τὸ σῶ-
μα, ψιλὸν τριχῶν, ἁπαλόν τε καὶ λευκὸν τὸ δέρμα, καὶ ὑπόπυῤῥον ταῖς θριξί. καὶ μάλιστ' ἐν νεότητι. καὶ
οὐ φαλακροῦνται γηρῶντες. εὐθὺς δὲ καὶ δειλοὶ καὶ ἄτολμοι καὶ ὀκνηροί. καὶ μικρὰς καὶ ἀδήλους ἔχον-
τες τὰς φλέβας καὶ πιμελώδεις. καὶ νεύροις τε καὶ μυσὶν ἄῤῥωσι, καὶ ἀδιάρθρωτοι τὰ κῶλα καὶ βλεσ-
σοὶ γίνονται. διαφόρου μέντοι τῆς κράσεως τῶν μορίων ἀπεργασθείσης, οὐκ ἔτ' ἐξ ἑνὸς αὐτῶν οἷόν τε
περὶ τοῦ σύμπαντος ἀποφαίνεσθαι σώματος. ἀλλ' ἄμεινον ἐφ' ἕκαστον ἰέναι καὶ σκοπεῖσθαι, ὅπως μὲν ἡ
γαστὴρ ἔχει κράσεως. ὅπως δ' ὁ πνεύμων, ὅπως δ' ἐγκέφαλος. ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων ἰδίᾳ καὶ καθ' ἑαυτό. ταυ-
τὶ μὲν οὖν ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν. οὐ γάρ ἐστιν οὔθ' ἁψάμενον ἁφῇ, οὔτ' ὀφθαλμοῖς θεασάμενον, ἐξευ-
30 ρεῖν τὴν κρᾶσιν αὐτῶν. προσεπισκέψασθαι δὲ καὶ τὰς τῶν περιεχόντων αὐτὰ μορίων διαθέσεις. ὧν ἁ-
πάντων ἔξωθέν ἐστι τὸ δέρμα. κατὰ τὴν ἡμετέραν οἴκησιν εὔκρατον οὖσαν, ἐνδεικνύμενον τῶν ὑποκειμέ-
νων μορίων τὴν φύσιν. οὐδ' ἐν αὐτῇ πάντως ἁπλῶς. ἀλλ' ὅσα ταῖς κράσεσιν ὡσαύτως ἔχει τῷ δέρματι
κατὰ δὲ τὰς ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις τε καὶ τῇ μεσημβρίᾳ χώρας, ἐπειδὴ τῶν μὲν εἰς τὸ βάθος ἀπελήλα-
ται τὸ θερμὸν ὑπὸ τοῦ περιέχοντος ἔξωθεν κρύους νικώμενον. τῶν δ' εἰς τὸ δέρμα προσελήλυθεν, ὑπὸ τοῦ
περιέχοντος θάλπους ἑλκόμενον. οὐκ ἐκ τῆς κατὰ τὸ δέρμα διαθέσεως ἔστι τε γνῶναι σαφῶς ὑπὲρ τῆς
ἔνδον τῶν μορίων κράσεως. ἀνώμαλος γὰρ ἡ τοῦ σώματος κρᾶσις ἐν ταῖς δυσκράτοις χώραις, οὐχ ὡσαύ-
τως ἐχόντων τῶν τ' ἔξωθεν μορίων καὶ τῶν ἐντός. Κελτοῖς μὲν γὰρ καὶ Γερμανοῖς καὶ παντὶ τῷ Θρα-
κίῳ τε καὶ Σκυθίῳ γένει, ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν τὸ δέρμα. καὶ διὰ τοῦτο μαλακόν τε καὶ λευκὸν καὶ ψι-
λὸν τριχῶν. ὅσοις δ' ἔμφυτον θερμὸν εἰς τὰ σπλάγχνα καταπέφευγεν ἅμα τῷ αἵματι, κἀνταῦθα κυκω-
40 μένου τε καὶ στενοχωρουμένου καὶ ζέοντος αὐτοῦ, θυμικοὶ καὶ θρασεῖς καὶ ὀξύῤῥοποι ταῖς γνώμαις ἀπο-
τελοῦνται. Αἰθίοψι δὲ καὶ Ἄραψι καὶ ὅλοις τοῖς κατὰ μεσημβρίαν, ἡ μὲν τοῦ δέρματος φύσις ὡς ἂν
ὑπό τε τοῦ περιέχοντος θάλπους καὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἔξω φερομένης, διακεκαυμένη καὶ σκλη-
ρὰ καὶ ξηρὰ καὶ μέλαινα. τὸ δ' ὅλον σῶμα τῆς μὲν ἐμφύτου θερμότητος ἥκιστα μετέχει, θερμὸν δ' ἐστὶν ἀλ-
λοτρίῳ τε καὶ ἐπικτήτῳ θερμῷ. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτο κάλλιστα πρὸς Ἀριστοτέλους ἐπὶ πολλῶν διώρι-
σται. καὶ χρὴ προσέχειν αὐτῷ τὸν νοῦν εἴπερ τινὶ καὶ ἄλλῳ, καὶ σκοπεῖσθαι καθ' ἕκαστον σῶμα πότερον οἰκείῳ
θερμῷ θερμόν ἐστιν ἢ ἐπικτήτῳ. πάντα γοῦν τὰ σηπόμενα θερμὰ μὲν ἐπικτήτῳ θερμῷ, ψυχρὰ δ' οἰ-
κείῳ. καὶ τὰ τῶν ἐποικούντων τὴν μεσημβρινὴν χώραν θερμὰ μὲν ἐπικτήτῳ θερμῷ, ψυχρὰ δ' οἰκείῳ.
καὶ παρ' ἡμῖν δὲ κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα τὸ φύσει θερμὸν πλεῖον, τὸ δ' ἐπίκτητον ἐστὶν ἧττον. ἐν δὲ τῷ θέ-
ρει τὸ μὲν, ἐπίκτητον πλέον, ἔλαττον δὲ τὸ σύμφυτον. ἅπαντα τοίνυν ταῦτα διορίζεσθαι χρὴ τὸν μέλ-
50 λοντα καλῶς διαγνῶναι κρᾶσιν. οὐ γὰρ δὴ ἁπλῶς εἰ τὸ δέρμα μελάντερον ἤδη θερμότερος ὁ ἄν-
θρωπος ὅλος. ἀλλ' εἰ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡσαύτως ἐχόντων. εἰ γὰρ ὁ μὲν, ἐν ἡλίῳ θερμῷ διέτριψεν
ἐπιπλέον, ὁ δ' ἐν σκιᾷ, τῷ μὲν, ἔσται μελάντερον τὸ δέρμα, τῷ δὲ λευκότερον. ἀλλ' οὐδὲν τοῦτο πρὸς
τῆς ὅλης κράσεως ὑπάλλαξιν. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ δέρμα ξηρότερον ἡλιούμενον. ὑγρότερον δ' ἔσται σκια-
τραφούμενον. ἡ φυσικὴ δ' οὐκ εὐθὺς ὑπαλλαχθήσεται κρᾶσις. οὔθ' ἥπατος, οὔτε καρδίας, οὔτε τῶν ἄλ-
λων σπλάγχνων. ἄριστον οὖν ὡς εἴρηται καὶ πρόσθεν ἑκάστου τῶν μορίων ἰδίᾳ πειρᾶσθαι τῆς κράσεως τὰ
γνωρίσματα, οἷον τῆς μὲν γαστρὸς εἰ πέττει καλῶς εὔκρατος. εἰ δ' οὐ πέττει καλῶς, δύσκρατος. ἀλλ' εἰ μὲν

κνισσώδεις τινὰς ἢ καπνώδεις ἐργάζοιτο τὰς ἐρυγὰς, ἄμετρον αὐτῆς καὶ πυρῶδες ὑπάρχει τὸ θερ-
μόν, εἰ δ' ὀξείας, ἄρρωστόν τε καὶ ἀσθενές. οὕτω δὲ καὶ βόεια κρέα καὶ πάντα τὰ δυσκατέργαστα καλῶς
πεπτόντων, ἄμετρον τὸ θερμόν. ἀσθενὲς δὲ τῶν ταῦτα μὲν ἀπεπτούντων, ἰχθύας δὲ πετραίους ἤ τι τοιοῦτον
πεπτόντων. ἐπισκέπτεσθαι δὲ χρὴ πάλιν ἐνταῦθα, εἰ μὴ διά τινα χυμὸν ἑτέρωθεν ἐπιρρέοντα τὸ σύμπτω-
μα γίνεται τῇ γαστρί. φλέγμα μὲν γὰρ ἐνίοις ἐκ τῆς κεφαλῆς. ξανθὴ δ' ἄλλοις ἐξ ἥπατος ἐς τὴν γα-
στέρα καταρρεῖ χολή. σπάνιον δὲ τοῦτο καὶ ὀλιγίστοις συμβαίνει. παμπόλλοις δὲ ἐκ τῆς κεφαλῆς κατέρ-
χεται φλέγμα, καὶ μάλιστα. καὶ ἐν ῥώμῃ τε καὶ τοῖς ὑγροῖς οὕτω χωρίοις. ἀλλά τοι καὶ τὸ σπάνιον ἐπι-
βλέπειν χρὴ καὶ μηδὲν ἐν παρέργῳ τίθεσθαι μηδ' ἀμελεῖν. οἶδα γὰρ ἐγώ τισιν ἱκανῶς φλεγματώδεσιν
ἀνθρώποις ἀθροιζομένην ἐν τῇ γαστρὶ χολὴν παμπόλλην ξανθήν. ἣν ἐδέοντο πρὸ τῶν σιτίων ὕδωρ πίνοντες
10 ἢ οἶνον, ἐξεμεῖν. εἰ δ' ἥψαντό ποτε σιτίων πρὶν ἐμέσαι, διέφθειράν τε ταῦτα καὶ τὴν κεφαλὴν ὠδύ-
νῶντο. καὶ τούτους ᾤοντό τινες χολώδεις εἶναι φύσει, καί τοι μαλακοί τε ἦσαν ὅλον τὸ σῶμα καὶ λευ-
κοὶ καὶ ἄτριχοι καὶ πιμελώδεις καὶ ἄφλεβοι καὶ ἄμυοι καὶ ἄναιμοι, καὶ ἁπτομένοις οὐ λίαν θερμοί. ἄλ-
λους δέ τινας οἶδα μηδέ ποτε μὲν ἐμέσαντας χολὴν ξανθήν. ἰσχνοὺς δὲ καὶ δασεῖς καὶ μυώδεις καὶ μέλα-
νας καὶ φλεβώδεις, καὶ θερμοὺς ἱκανῶς εἴ τις ἅψαιτο φαινομένους, οἷος καὶ ὁ φιλόσοφος εὔδημος.
ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἐμπέπτωκε καὶ ἀνατομικόν τι θεώρημα. ὃ μὴ γνόντες ἔνιοι τῶν ἰατρῶν, ἀποροῦνται
δεινῶς ἐπὶ τῇ διαφωνίᾳ τῶν συμπτωμάτων. ἀγνοοῦντες ὡς ὁ πόρος ᾧ τὴν χολὴν εἰς τὴν γαστέρα τὸ ἧπαρ
ἐξερεύγεται, τοῖς μὲν, διπλοῦς ἐστι, τοῖς δὲ ἁπλοῦς. ὡς κἀν ταῖς τῶν τετραπόδων ζώων ἀνατομαῖς ἐστι
θεάσασθαι. τὰ πολλὰ μὲν οὖν ἁπλοῦς ἐστιν, εἰς τὰ μεταξὺ πυλωροῦ τε καὶ νήστεως ἐκφυόμενος. ὃ δὴ
γαστρὸς ἔκφυσιν ὀνομάζουσιν, ἢ διπλοῦς γενόμενος, εἰς μὲν τὴν ἔκφυσιν ἐμβάλλει θατέρῳ στόματι τῷ μεί-
20 ζονι, θατέρῳ δὲ τῷ μικροτέρῳ κατὰ τὸν πυθμένα, μικρὸν ἀνωτέρω τοῦ πυλωροῦ. σπανιώτατα δὲ τὸ μὲν
ἄνω μέρος αὐτοῦ, ποτὲ μεῖζον εὑρίσκεται, τὸ κάτω δ' ἔλαττον. ἀλλ' ἐφ' ὧν γε μεῖζόν ἐστιν, ἐπὶ τούτων ἡ γα-
στὴρ ἐφ' ἡμέραν ἐμπίπλαται χολῆς οὐκ ὀλίγης, ἣν ἐμεῖν τε δέονται πρὸ τῶν σιτίων, καὶ βλάπτονται
κατασχόντες. οἷς δὲ παντελῶς ἁπλοῦς ἐστιν ὁ πόρος, εἰς τὴν νῆστιν ἡ χολὴ τούτοις σύμπασα καταρρεῖ.
πῶς οὖν χρὴ διαγινώσκειν αὐτούς; οὐ γὰρ δὴ ἀνατέμνειν γε ζῶντας τοὺς ἀνθρώπους ἀξιῶ, πρῶτον μὲν
ὅλῃ τοῦ σώματος τῇ κράσει. καθ' ὅτι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐλέγετο. δεύτερον δὲ τοῖς ὑπιοῦσι κάτω. χο-
λώδη μὲν γὰρ ἄκρατα διὰ τῆς γαστρὸς ἐξεκενοῦτο συνεχῶς εὐδήμῳ, διότι καὶ πολλὴν ἤθροιζε χολὴν,
καὶ οὐδὲν αὐτῆς εἰς τὴν ἄνω κοιλίαν ἀφικνεῖτο. τοῖς δὲ ἄλλοις οἷς ἡ μὲν ἕξις φλεγματώδης, ἐμοῦσι δὲ
χολὴν, ἥκιστα διαχωρεῖται χολῶδες. καὶ γὰρ ὀλίγον γεννᾶται τῆς ξανθῆς χολῆς αὐτοῖς, καὶ πλεῖ-
στον εἰς τὴν ἄνω κοιλίαν ἀφικνεῖται. τρίτον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις εἶδος γνωρισμάτων ἐν αὐτοῖς τοῖς κενου-
30 μένοις ἐστίν. οἷς μὲν γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ τὸ χολῶδες γεννᾶται περίττωμα, πρασοειδὲς φαίνεται. ξανθὸν δ'
ἀκριβῶς ἐστὶν ἢ ὠχρόν γε πάντως, οἷς ἐξ ἥπατος ὑπέρχεται. καὶ οἷς μὲν ἐν γαστρὶ τὸ πρασοειδὲς τοῦτο
γεννᾶται, χρὴ πάντως αὐτοῖς, τὸ ἐδηδεσμένον σιτίον οὐκ ἄρτον οὐδὲ κρέας εἶναι χοίρειον, ἤ τι τοιοῦ-
τον παραπλήσιον, ἀλλὰ θερμότερόν γε τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης, καὶ οὐκ εὔχυμον. οἷς δ' ἐξ ἥπατος εἰς αὐτὴν
ἀφικνεῖται, ξανθὸν ἢ ὠχρὸν ἐμεῖται, κἂν εὐχυμώτατον ᾖ τὸ ληφθὲν σιτίον, κἂν ἄκρως πεφθῇ. καὶ μᾶλ-
λον τοῖς ἀκριβῶς πέψασιν ἐμεῖται τὰ ξανθὰ, καὶ πολλῷ μᾶλλον ἔτι τοῖς ἐπὶ πλέον αὐτῶν ἀσιτήσα-
σι. τὰ δὲ πρασοειδῆ μόνοις τοῖς κακῶς πέψασιν ἐν τῇ κοιλίᾳ γεννᾶται. καὶ μὲν δὴ καὶ φροντίδες καὶ θυμοὶ καὶ
λῦπαι καὶ πόνοι καὶ γυμνάσια καὶ ἀγρυπνίαι καὶ ἀσιτίαι καὶ ἔνδειαι, πλείονα τὸν τῆς ξανθῆς χολῆς τού-
τοις ἀθροίζουσι χυμὸν, ὅτι καὶ πλείονα γεννῶσιν ἐν ἥπατι. ταῦτα μὲν οὖν ἀκριβῆ τὰ γνωρίσματα. καὶ
πρὸς τούτοις ἔτι, τῷ μὲν αὐχμηρῷ καὶ πυρώδει τοῦ κατὰ τὴν γαστέρα θερμοῦ, τῆς εἰς τὸ χολῶδες τρο-
40 πῆς ἑπομένης, ἄρτον καὶ κρέα χοίρεια καὶ βόεια κάλλιον πεφθήσονται τῶν πετραίων ἰχθύων. εἰ δ' ἐξ ἥ-
πατος καταρρέοι, παρὰ τὴν τῶν ἐδεσμάτων ὑπάλλαξιν οὐδεμία τῆς πέψεως ἔσται διαφορά. ἐν τούτοις
μὲν δὴ διώρισται τὸ δι' ἄλλό τι καὶ μὴ διὰ τὴν κρᾶσιν γενόμενον. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον εἰ κἀκ τῆς κε-
φαλῆς ἐπὶ τὴν γαστέρα φλέγμα καταρρέον, ὀξυρεγμίας αἴτιον γίγνοιτο, χρὴ κἀνταῦθα κατὰ τὰς ὁ-
μοίας μεθόδους ἀποχωρίζειν αὐτὸ τοῦ τῆς γαστρὸς ἰδίου παθήματος. οὕτω δὲ καὶ τὰς τῆς κεφαλῆς ὀδύ-
νας ἢ διὰ τὴν οἰκείαν αὐτῆς δυσκρασίαν, ἢ διὰ τὰ τῆς γαστρὸς περιττώματα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸν ἐγκέ-
φαλον ἐπισκέπτεσθαι καθ' ἑαυτὸν ὁποίας ἐστὶ κράσεως ἄμεινον. οὐκ ἐκ τῆς τοῦ παντὸς σώματος διαθέσε-
ως. αὐτοῦ δὲ καθ' αὐτὸν ὁποίας ἐστὶ κράσεως ἐπίσκεψις, ἥ τε πολίωσίς ἐστιν, οἵ τε κατάρροι καὶ βῆχες καὶ
κόρυζαι καὶ σιέλου πλῆθος. ἅπαντα γὰρ ταῦτα ψυχρότερον αὐτὸν ἐμφαίνει καὶ ὑγρότερον ὑπάρχειν.
ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ ἐπὶ ταῖς τυχούσαις προφάσεσιν εἰς τοιαύτας ἔρχεται διαθέσεις. ἡ δέ γε φαλάκρωσις
50 ἐπὶ ξηρότητι. καὶ ἡ τῶν μελαινῶν τε καὶ πολλῶν τριχῶν γένεσις, εὐκρασίας ἐγκεφάλου γνώρισμα.
κατὰ τοῦτον οὖν τὸν τρόπον ἀεὶ χρὴ σκοπεῖσθαι περὶ κράσεως, ἕκαστον ἰδίᾳ μόριον ἐξετάζοντα. καὶ μὴ
περὶ πάντων ἀποφαίνεσθαι τολμᾶν ἐξ ἑνός. ὥσπερ ἐποίησαν ἔνιοι. τοὺς μὲν σιμοὺς ὑγροὺς εἶναι φάμε-
νοι. τοὺς δὲ γρυποὺς ξηρούς, καὶ οἷς μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ μικροί, ξηρούς, οἷς δὲ μεγάλοι, ὑγρούς, τοῦτο μὲν οὖν
καὶ διαπεφώνηται πρὸς αὐτῶν. οἱ μὲν γάρ τινες ὑποθέμενοι τῶν ὑγρῶν εἶναι μορίων τοὺς ὀφθαλμοὺς,
ἐν οἷς ἂν, μείζους εὑρίσκωσιν, ὑγρότητα κράσεως ἐν τούτοις κρατεῖν ὑπολαμβάνουσιν. ἔνιοι δὲ τῇ
ῥώμῃ τοῦ θερμοῦ κατὰ τὴν πρώτην διάπλασιν ἀναπτύσαντος ἀθροώτερόν τε καὶ πλεῖον, οὐκ ὀ-
φθαλμοὺς

φθαλμοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ στόμα καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας πόρους γίνεσθαι φασὶ μείζονας. ὅθεν οὐχ
ὑγρότητος, ἀλλὰ θερμότητος εἶναι γνώρισμα. ἀμφότεροι δὲ διαμαρτάνουσι τῆς ἀληθείας. ἐν μὲν καὶ
κοινῷ λόγῳ, διότι περὶ παντὸς τοῦ σώματος ἐξ ἑνὸς ἀποφαίνεσθαι τολμῶσι μορίου. κατὰ δὲ δεύτερον
τρόπον, ὅτι τῆς διαπλαστικῆς ἐν τῇ φύσει δυνάμεως οὐ μέμνηνται τεχνικῆς οὔσης, καὶ τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσι
ἀκολούθως, διαπλαττούσης τὰ μόρια. περὶ ταύτης γάρ τοι καὶ Ἀριστοτέλης ἠπόρησε. μή ποτ᾽ ἄρα θειο-
τέρας τινὸς ἀρχῆς εἴη, καὶ οὐ κατὰ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. οὔκουν ὀρθῶς μοι δοκοῦσι
ποιεῖν, οἱ προπετῶς οὕτως ὑπὲρ τῶν μεγίστων ἀποφαινόμενοι, καὶ ταῖς ποιότησι μόναις ἀναφέροντες
τὴν διάπλασιν. εὔλογον γὰρ ὄργανα μὲν εἶναι ταύτας, τὸ διαπλάττον δ᾽ ἕτερον, ἀλλὰ καὶ χωρὶς
τῶν τηλικούτων ζητημάτων. ἐνδέχεται ἐξευρίσκειν ὡς ἔμπροσθεν δείξαμεν, ὑγρὰν καὶ ξηρὰν καὶ θερ-
10 μὴν καὶ ψυχρὰν κρᾶσιν. ἁμαρτάνουσιν οὖν οἱ τῶν οἰκείων μὲν ἀμελοῦντες γνωρισμάτων, ἐπὶ δὲ τὰ πόρρω
τε καὶ ζητήσεως ἱκανῆς τετυχηκότα, καὶ μέχρι δεῦρο καὶ παρ᾽ αὐτοῖς τοῖς ἀρίστοις φιλοσόφοις ἀπο-
ρούμενα μεταβαίνοντες. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ὅτι τὰ μὲν παιδία σιμότερα, γρυπότεροι δ᾽ οἱ παρακμάζοντες,
εὔλογον, ὑγροὺς μὲν νομίζειν τοὺς σιμοὺς ἅπαντας, ξηροὺς δὲ τοὺς γρυπούς. ἀλλ᾽ ἐνδέχεται μὲν καὶ τῆς δια-
πλαστικῆς δυνάμεως ἔργον εἶναι τὸ τοιοῦτον μᾶλλον ἢ τῆς κράσεως. εἰ δ᾽ ἄρα καὶ τῆς κράσεως εἴη γνώ-
ρισμα, τῆς ἐν τῇ ῥινὶ μόνης εἴη ἄν, οὐ τῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. μάτην οὖν ὑπ᾽ αὐτῶν κἀκεῖνο λέγεται τό,
ῥῖνά τε ὀξεῖαν γίνεσθαι καὶ ὀφθαλμοὺς κοίλους καὶ κροτάφους συμπεπτωκότας, ἐν ταῖς ξηραῖς φύσει
κράσεσιν. ὅτι κἀν τοῖς πάθεσιν οὕτω συμπίπτει τοῖς συντήκουσί τε καὶ κενοῦσι παρὰ τὸ μέτριον τὰ σώ-
ματα. πολλάκις μὲν γὰρ οὕτω συμπίπτει. πολλάκις δ᾽ οὐχ οὕτως. ἀλλ᾽ ἔστιν ἰδεῖν καὶ μαλακὴν καὶ πιμε-
λώδη καὶ λευκὴν καὶ πολύσαρκον ὅλου τοῦ σώματος τὴν ἕξιν ἐπὶ μικροῖς ὀφθαλμοῖς ἢ ὀξείᾳ ῥινί.
20 καὶ ξηρὰν καὶ ἄσαρκον καὶ μέλαιναν καὶ δασεῖαν, ἐπί τε τοῖς μεγάλοις ὀφθαλμοῖς σιμῇ τε τῇ ῥινί. βέλ-
τιον οὖν εἴπερ ἄρα τῆς ῥινὸς μόνης, ὑγρότητα μέν, τῇ σιμότητι. ξηρότητα δὲ τῇ γρυπότητι τεκμαί-
ρεσθαι. καὶ μὴ περὶ τῆς ἅπαντος τοῦ ζώου κράσεως ἐντεῦθεν ἀποφαίνεσθαι. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ
τῶν ὀφθαλμῶν καὶ παντὸς οὕτινος οὖν ἑτέρου μορίου τὴν ἰδίαν κρᾶσιν ἐκ τῶν οἰκείων ἐπισκέπτεσθαι
γνωρισμάτων ἄμεινον. οὐ περὶ τῆς ὅλης τοῦ σώματος κράσεως ἀφ᾽ ἑνὸς μορίου ἐπίδειξιν λαμβάνειν. εἴτε
γὰρ ὑγρότητος εἴτε θερμότητος ἐπικρατούσης εἴτε καὶ ἀμφοτέρων, ὀφθαλμοὺς γλαυκοὺς τίθεσθαι χρή,
γνώρισμα τῆς οἰκείας ἂν εἶεν οὕτω γε, καὶ οὐ τῆς ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος ἐνδεικτικοὶ κράσεως.
οὐδὲ γὰρ εἰ σκληρὰ καὶ ἄσαρκα τὰ σκέλη, ξηρὰ πάντως καὶ ἡ κρᾶσις ὅλου τοῦ σώματος. ἔνιοι γὰρ ἱκα-
νῶς εὔσαρκοι καὶ πιμελώδεις καὶ παχεῖς καὶ προγάστορες καὶ μαλακοὶ καὶ λευκοὶ γίνονται μετὰ τοιού-
των σκελῶν. ἀλλ᾽ εἰ μὲν ὁμαλῶς ἅπαν ἔχει τὸ σῶμα τῆς κράσεως, οἷς μὲν ἰσχνὰ τὰ σκέλη, ξηροὶ πάντως
30 εἰσίν. ὑγροὶ δ᾽ οἷς παχέα. καὶ οἷς μὲν ἡ ῥὶς ὀξεῖα, ἢ γρυπή, οὗτοι ξηροί. σιμῆς δ᾽ οὔσης, ὑγροί. κατὰ ταῦ-
τα δὲ καὶ περὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν κροτάφων, ἁπάντων τε τῶν ἄλλων μορίων. οἷς δ᾽ ἀνώμαλος ἡ
κρᾶσις, καὶ οὐχ ἡ αὐτὴ πάντων τῶν μορίων, ἄτοπον ἐστὶν ἐξ ἑνὸς μορίου φύσεως ὑπὲρ ἁπάντων ἀποφαί-
νεσθαι. τοιοῦτον δέ τι τοὺς πλείστους αὐτῶν ἠπάτησεν, οὐχ ὑπὲρ ἀνθρώπων μόνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων
ζώων ἀποφαίνεσθαι τολμήσαντας, ὑπὲρ ὅλης τῆς κράσεως ἐκ μόνων τῶν κατὰ τὸ δέρμα γνωρισμά-
των. οὐδὲ γὰρ εἰ σκληρὸν τὸ δέρμα, ξηρὸν ἐξ ἀνάγκης τὸ ζῷον, ἀλλ᾽ ἐγχωρεῖ τὸ δέρμα μόνον. οὔτ᾽ εἰ μέλαν,
οὔτ᾽ εἰ δασύ, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὔτ᾽ εἰ μαλακόν, ἢ ψιλὸν τριχῶν, ὑγρὸν ἐξ ἀνάγκης ὅλον τὸ ζῷον.
ἀλλ᾽ εἰ μὲν ὁμαλῶς κέκραται σύμπαν, εὔλογόν ἐστιν οἷόνπερ τὸ δέρμα, τοιοῦτον εἶναι καὶ τῶν ἄλλων ἕκα-
στον μορίων. εἰ δ᾽ ἀνωμάλως οὐκέτι. τῶν γοῦν ὀστρέων ὑγρότατον μὲν ὅλον τὸ σῶμα. ξηρότατον δὲ τὸ δέρ-
μα. τὸ γὰρ δὴ ὄστρακον αὐτοῖς οἷόνπερ ἡμῖν τὸ δέρμα καὶ ἡ προσηγορία δ᾽ ἐντεῦθεν. ὀστρακοδέρμων ἁπάν-
40 των τῶν τοιούτων ζώων ὀνομασθέντων. ἐκ τοῦ τὸ δέρμα παραπλήσιον αὐτοῖς εἶναι τῷ ὀστράκῳ. καὶ τὰ μα-
λακόστρακα δὲ καθάπερ ἀστακοὶ καὶ κάραβοι καὶ καρκῖνοι, ξηρὸν μὲν ἔχει τὸ δέρμα τὴν δ᾽ ἄλλην ἅπα-
σαν κρᾶσιν ὑγράν. καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο πολλάκις αἴτιον ὑπάρχει τοῖς ζῴοις τῆς ἐν ταῖς σαρξὶν ὑγρότητος,
ὅτι πᾶν αὐτοῖς τὸ ξηρὸν καὶ γεῶδες ἡ φύσις ἀποτίθεται πρὸς τὸ δέρμα. μὴ τοίνυν μηδ᾽ ὅτι ξηρὸν τοῦτο
τοῖς ὀστρέοις, εὐθέως καὶ τὴν σάρκα νομιστέον ὑπάρχειν ξηράν, μηθ᾽ ὅτι πλαδαρὰ καὶ μυξώδης, ἤδη τοι
οὕτως ὑποληπτέον εἶναι καὶ τὸ δέρμα, δίκαιον γὰρ ἕκαστον τῶν μορίων ἐξ ἑαυτοῦ γνωρίζεσθαι. ταῦτά
τε οὖν ἁμαρτάνουσιν οἱ τὰ περὶ κράσεων ἡμῖν ὑπομνήματα καταλελοιπότες. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ὅτι
μηδὲ μέμνηνται τοῦ, πρὸς Ἱπποκράτους ὀρθότατα παρῃνημένου. τοῦ δεῖν ἐπισκέπτεσθαι τὰς μεταβο-
λὰς ἐξ οἵων εἰς οἷα γίνεται. πολλάκις γὰρ τὰ παρόντα γνωρίσματα τῆς ἔμπροσθεν κράσεως ἐστὶν οὐ
τῆς νῦν ὑπαρχούσης τῷ σώματι. φέρε γὰρ εἴ τις ἐτῶν γεγονὼς ἑξήκοντα, δασὺς ἱκανῶς εἴη, μὴ δι-
50 ότι νῦν ἐστὶ θερμὸς καὶ ξηρός, ἀλλ᾽ ὅτι πρόσθεν μὲν τοιοῦτος ἐγένετο, ὑπομένουσι δ᾽ αἱ γεννηθεῖσαι τρίχες,
ὥσπερ ἐν τῷ θέρει πολλάκις αἱ κατὰ τὸ ἔαρ ἀναφεῖσαι βοτάναι. τισὶ μὲν γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ καὶ
κατὰ βραχὺ συνέβη τοῖς ἄγαν ἐκείνης ἀπαλλαγῆναι δασύτητος, ἐκπιπτουσῶν ἐκ τῆς ἄκρας
ξηρότητος τῶν τριχῶν. ἐνίοις δ᾽ ἄχρι πλείστου παραμένουσιν, οἷς ἄν, μήτ᾽ ἀποξηρανθῶσιν ἱκα-
νῶς ἐπὶ προήκοντι τῷ χρόνῳ, καὶ τὴν πρώτην ἔκφυσιν αἱ τρίχες αὐτοῖς ἰσχυρὰν ποιήσονται, δί-
κην φυτῶν ἀκριβῶς ἐρριζωμένων τῇ γῇ. μὴ τοίνυν εἰ δασύς τις ἱκανῶς ἐστιν, εὐθὺς τοῦτον οἰ-
ώμεθα μελαγχολικὸν ὑπάρχειν. ἀλλ᾽ εἰ μὲν ἀκμάζων, οὔπω τοιοῦτον. εἰ δὲ παρακμάζων, ἤδη

μελαγχολικόν. εἰ δὲ γέρων, οὐκέτι. γίνονται γὰρ αἱ μελαγχολικαὶ κράσεις, ἐκ συγκαύσεως αἵματος. οὐ μὴν ἐπειδὰν ἄρξηται τοῦτο πάσχειν, εὐθὺς καὶ κατοπτᾶται τελέως, ἀλλ' ἐν τάχει μὲν ἱκανῶς ἔσται δασὺς ὁ θερμὸς καὶ ξηρός, εἴ γε μεμνήμεθα τῶν ἔμπροσθεν λόγων. οὐκ εὐθέως δὲ μελαγχολικός. ἡ γὰρ τοῦ δέρματος πύκνωσις εἴργουσα τῶν παχυτέρων περιττωμάτων τὴν διέξοδον, ἀναγκάζει συγκαίεσθαι κατὰ τὰς ἄκρως θερμὰς κράσεις, ὥστε τοιοῦτον αὐτοῖς ὑπάρχειν ἤδη τὸ περίττωμα τὸ φῦον τὰς τρίχας, διὸ ἐν τοῖς ἀκμαίοις ἔσεσθαι μέλλει προελθόντος τοῦ χρόνου, καὶ ταῦτ' οὖν ἠμέληται τοῖς ἔμπροσθεν. ἔτι τε πρὸς τούτοις ἐπειδὰν ἐκ τῆς φύσεως τῶν περιττωμάτων ἀδιορίστως περὶ τῶν κράσεων ἀποφαίνονται. νομίζουσι γὰρ ἀνάλογον ἔχειν τὰς κράσεις τῶν μορίων τῇ φύσει τῶν περιττωμάτων. τὸ δ' οὐχ ὅλον ἀληθές ἐστιν. ἀλλ' ἐγχωρεῖ ποτὲ περιττώματα μὲν ἀθροίζεσθαι φλεγματώδη, ὑγρὸν δ' οὐκ εἶναι τὸ μόριον, ἀλλὰ ψυχρὸν μὲν ἐξ ἀνάγκης, ὑγρὸν δ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης. ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ ξηρὸν εἶναι. τὸ δ' ἀπατῆσαν αὐτοὺς, εὐφώρατον. οὐ γὰρ ἐνόησαν ὡς ἐκ τῶν σιτίων καὶ οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος ἡμῶν γίγνεται τὸ φλέγμα. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν εἰ μὴ κρατῆσαν ποτὲ τὸ σῶμα τῶν προσενεχθέντων σιτίων ὑγρῶν εἰ τύχοι τὴν φύσιν ὑπαρχόντων, ὅμοιον αὐτοῖς ἀποτελέσει καὶ τὸ περίττωμα. μὴ τοίνυν ὑπολαμβανέτωσαν ὥσπερ τὸ σῶμα ξηρόν, οὕτως καὶ τὸ περίττωμα δεῖν ξηρὸν * εἶναι. εἰ γάρ τις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο τῇ κράσει ξηρότερός τε καὶ ψυχρότερος, οὐ μελαγχολικός ἐστιν ὁ τοιοῦτος, ἀλλὰ φλεγματικὸς τοῖς περιττώμασιν. εἰ δ' ἐκ μεταπτώσεως ἐγένετο ξηρὸς καὶ ψυχρὸς, ἐξ ἀνάγκης ὁ τοιοῦτος εὐθὺς ἤδη καὶ μελαγχολικός ἐστιν, διότι εἴ τις ἔμπροσθεν θερμὸς καὶ ξηρὸς ἐκ συγκαύσεως τοῦ αἵματος ἐγέννησε πλείστην τὴν μέλαιναν χολήν. οὗτος γοῦν ἐστιν ὁ πρὸς τῷ ξηρὸς εἶναι καὶ ψυχρὸς, εὐθὺς καὶ μελαγχολικὸς ὑπάρχων. εἰ δ' ἀπ' ἀρχῆς εἴη ψυχρὸς καὶ ξηρὸς, ἡ μὲν ἕξις τοῦ σώματος τούτου, λευκὴ καὶ μαλακὴ καὶ ψιλὴ τριχῶν. ἄφλεβος δὲ καὶ ἄναρθρος καὶ ἰσχνὴ καὶ ἁπτομένοις ψυχρά. καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος ἄτολμον καὶ δειλὸν, καὶ δύσθυμον. οὐ μὴν μελαγχολικά γε τὰ περιττώματα. ταῦτά γε οὖν ἅπαντα διαμαρτάνουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ἐκ τοῦ τῶν οἰκείων μὲν ἀποχωρῆσαι γνωρισμάτων. ἐπὶ δὲ τὰ συμβεβηκότα μὴ διὰ παντὸς ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μεταβῆναι. διὰ ταῦτα γὰρ καὶ τὸ θερμαίνειν ἡγοῦνται πάντως ξηραίνειν. ἔγνωκα γὰρ ἔτι τοῦτο προσθεὶς διὸ κορωνίδα τε καὶ κεφαλὴν τῷ λόγῳ παντί, καταπαύειν ἤδη τὸ δεύτερον γράμμα. θερμὸν γοῦν ὕδωρ ἐπαντλοῦντες ἑκάστοτε τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις, εἶθ' ὁρῶντες αὐτῶν ἐκκενουμένην τὴν ὑγρότητα, προφανῶς οἴονται δείκνυσθαι τὸ ξηραίνεσθαι πάντῃ πρὸς θερμασίας, οὐκ εἰ μετὰ ξηρότητος μόνον ἀλλ' εἰ καὶ μεθ' ὑγρότητος εἴη. ἔστι δ' οὐ ταὐτὸν ἢ κενῶσαί τινος ὑγρότητα παρεσπαρμένην ἔν τισι χώραις, ἢ ξηροτέραν ἀπεργάσασθαι τὴν οἰκείαν κρᾶσιν. ἀνώμαλος γάρ τις ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις γίνεται δυσκρασία, τῶν μὲν ὁμοιομερῶν σωμάτων οὔπω τῆς οἰκείας ἐξεστηκότων φύσεως, ἀλλ' ἔτι μεταβαλλομένων τε καὶ ἀλλοιουμένων. ἐμπεπλησμένων δὲ τοῦ ῥεύματος ἁπάντων τῶν μεταξὺ χωρῶν. ἅπαντα οὖν ὅσα θερμὰ καὶ ὑγρὰ τὴν κρᾶσιν ἐστὶν, προσαγόμενα τοῖς οὕτω διακειμένοις, ἐκκενοῖ μὲν τὸ περιττὸν ἐκεῖνο, τὸ τὰς μεταξὺ χώρας τῶν ὁμοιομερῶν κατειληφός. αὐτὰ δὲ τὰ σώματα τοσοῦτον ἀποδεῖ τοῦ ξηραίνειν, ὥστε καὶ προσδίδωσιν αὐτοῖς ὑγρότητα. τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς ὧδ' ἔχει. δεῖ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἀποδείξεως, ἣν μακροτέραν τε οὖσαν νομίζων ἢ ὥστε προσγράφεσθαι κατὰ τόνδε τὸν λόγον, ἔτι δ' ἀκροατοῦ δεομένην ἐπισταμένου περὶ φαρμάκων δυνάμεως, ἀναβάλλομαι τό γε νῦν διελθεῖν. ἀλλ' ἐπειδὰν τὸν τρίτον τοῦτον λόγον τὸν περὶ κράσεων ἁπάντων διέλθω, καὶ δείξω περὶ τῶν κατὰ δύναμιν ὑγρῶν, καὶ ψυχρῶν, καὶ θερμῶν, καὶ ξηρῶν, ἅπασαν τὴν μέθοδον, ἐφεξῆς οὕτω βιβλίον ἕτερον ὅλον περὶ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας ἔγνωκα γράψασθαι; τελειωθήσεται γὰρ ἅπας ἡμῖν ὁ περὶ κράσεων λόγος, εἴς τε τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον, οὐ σμικρὰς ἀφορμὰς παρέξει.

τι μὲν οὖν ἕκαστον τῶν ἐνεργείᾳ θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν, ἢ τῷ τὴν
ἄκρατον δεδέχθαι ποιότητα τοιοῦτον εἶναι φαμὲν, ἢ ἐπικρατήσει τινὸς ἐξ αὐτῶν· ἢ πρὸς
τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς παραβάλλοντες, ἢ πρὸς ὁτιοῦν τῶν ἐπιτυχόντων, ἔμπρο-
σθεν εἴρηται. δέδεικται δὲ καὶ ὡς ἄν τις μάλιστα δύναιτο διαγινώσκειν ἀκριβῶς αὐ-
τά. λοιπὸν δ' ἂν εἴη περὶ τῶν δυνάμει τοιούτων ἐπελθεῖν αὐτὸ πρότερον ἐξηγησαμένοις
τοὔνομα, τί ποτε σημαίνει τὸ, δυνάμει. σύντομος δὲ καὶ ῥᾴστη καὶ σαφὴς ἡ ἐξήγη-
σις. ὃ γὰρ ἂν ὑπάρχῃ μὲν μηδέπω τοιοῦτον οἷον λέγεται, πέφυκε δὲ γενέσθαι, δυνάμει φαμὲν ὑπάρχειν
10 αὐτό. λογικὸν μὲν τὸν ἄρτι γεγεννημένον ἄνθρωπον. πτηνὸν δὲ τὸν ὄρνιθα καὶ θηρατικὸν τὸν κύνα. ταχὺν δὲ τὸν
ἵππον, ὅπερ ἔσεσθαι πάντως ἕκαστον αὐτῶν μέλλει, μηδενὸς τῶν ἔξωθεν ἐμποδὼν αὐτῷ γενομένου, τοῦθ' ὡς
ὂν ἤδη λέγοντες. ὅθεν οἶμαι καὶ δυνάμει ταῦτα φαμὲν ὑπάρχειν, οὐκ ἐνεργείᾳ. τέλειον μὲν γάρ τι καὶ
ἤδη παρὸν ἡ ἐνέργεια. τὸ δυνάμει δ' ἀτελές τι καὶ μέλλον ἔτι, καὶ οἷον ἐπιτήδειον μὲν εἰς τὸ γενέσθαι, μηδέπω
δ' ὑπάρχον ὃ λέγεται. οὔτε γὰρ τὸ βρέφος λογικὸν ἤδη, ἀλλ' ἔσεσθαι μέλλει, οὔθ' ὁ γεγεννημένος ἄρτι κύ-
ων, ἤδη θηρατικὸς, ὅ γε μὴ βλέπων μηδέπω. τῷ δύνασθαι δ' εἰ τελειωθείη, θηρᾶν οὕτως ὀνομάζεται. κυ-
ριώτατα μὲν οὖν ἐκεῖνα μόνα δυνάμει λέγομεν, ἐφ' ὧν ἡ φύσις αὐτὴ πρὸς τὸ τέλειον ἀφικνεῖται, μηδε-
νὸς τῶν ἔξωθεν ἐμποδὼν αὐτῇ γενομένου. ἤδη δὲ καὶ ὅσαι προσεχεῖς ὗλαι τῶν γινομένων εἰσὶν, οὐδὲν δὲ διοί-
σει προσεχῆ λέγειν ἢ οἰκείαν ἢ ἰδίαν, ἐξ ἁπάντων γὰρ αὐτῶν δηλοῦται τὸ πλησίον καὶ μὴ διὰ μέσης ἄλ-
λης μεταβολῆς, οἷον εἰ τὸ αἷμα δυνάμει σάρκα προσαγορεύοις, ἐλαχίστης μεταβολῆς δεόμενον εἰς σαρ-
20 κὸς γένεσιν. οὐ μὴν τό γ' ἐν τῇ γαστρὶ πεπεμμένον σιτίον, ὕλη προσεχὴς σαρκὸς, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ αἵμα-
τος, ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ μᾶζα καὶ ὁ ἄρτος ἐπὶ πλέον ἀποκεχώρηκεν. πλειόνων γὰρ δεῖται μεταβολῶν εἰς σαρ-
κὸς γένεσιν. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα πάντα, δυνάμει λέγεται σὰρξ, καὶ πρὸ τούτων πῦρ καὶ ἀὴρ καὶ ὕδωρ
καὶ γῆ, καὶ ἡ τούτων αὐτῶν ὕλη κοινή. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα καταχρωμένων, ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον λέγεται.
ὁ δὲ πρῶτος τρόπος ὁ κυριώτατός ἐστι τῶν δυνάμει τόδε τι λεγομένων ὑπάρχειν. ἐφεξῆς δ' ὁ κατὰ τὴν
οἰκείαν ὕλην, οἷον εἰ τὴν ἀναθυμίασιν τὴν καπνώδη, φλόγα λέγεις ὑπάρχειν, ἢ τὸν ἀτμὸν, ἀέρα δυνάμει.
λέγεται δέ ποτε τὸ δυνάμει, καὶ τῷ κατὰ συμβεβηκὸς αὐτὸ διαιρούμενον. οἷον εἰ τὴν ψυχρολουσίαν ἐπ'
εὐσάρκου νέου θερμαίνειν τις φαίη τὸ σῶμα, κατὰ συμβεβηκὸς, οὐκ οἰκείᾳ δυνάμει. κατὰ τοσούτους
δὴ τρόπους καὶ τὰ δυνάμει ψυχρὰ καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ καὶ θερμὰ λεχθήσεται καὶ ζητηθήσεται δεόντως. τί
δή ποτε καστόριον, ἢ εὐφόρβιον, ἢ πύρεθρον, ἢ στρουθίον, ἢ νίτρον, ἢ μίσυ, θερμὰ λέγομεν, ἢ θριδακίνην, ἢ
30 κώνειον, ἢ μανδραγόραν, ἢ σαλαμάνδραν, ἢ μήκωνα, ψυχρά. πότερον τοῖς εἰρημένοις τρόποις ὑποπέπτω-
κεν, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ λέγεται, μηδέπω δ' εἰρημένον. ἄσφαλτος μὲν γὰρ καὶ ῥητίνη, καὶ στέαρ, ἔλαιόν τε,
καὶ πίττα, δυνάμει θερμά. διότι ῥᾳδίως ἐνεργείᾳ γίνεται θερμά. καὶ γὰρ ἐκφλογοῦται τάχιστα. καὶ τοῖς
σώμασιν ἡμῶν προσαγόμενα, θερμαίνει σαφέστατα. χαλκῖτις δὲ, καὶ μίσυ, καὶ νᾶπυ, καὶ νίτρον, ἄκορόν
τε, καὶ μαῖον, καὶ κόστος, καὶ πύρεθρον, ἡμῖν μὲν προσαπτόμενα θερμὰ φαίνεται. τὰ μὲν αὐτῶν μᾶλλον, τὰ
δ' ἧττον. οὐ μὴν ἐκφλογοῦσθαι πέφυκεν. ἢ οὖν παραλογίζονται σφᾶς αὐτοὺς, οἱ τοῦτο μόνον ἐπισκοποῦν-
τες, εἰ μὴ ῥᾳδίως ἐκφλογοῦνται. ἐχρῆν γὰρ οὐχ οὕτως, ἀλλ' εἰ μὴ διανθρακοῦται σκοπεῖν, ὡς οὐδὲν ἧττον φλο-
γὸς, ὁ ἄνθραξ πῦρ. ἀλλ' ἡ μὲν φλὸξ, ἀέρος ἐκπυρωθέντος, ἢ τινος ἀερώδους σώματος. ὁ δ' ἄνθραξ, γῆς ἤ τι-
νος γεώδους γίνεται. καὶ δὴ μέχρι μὲν τοῦδε, συμφωνεῖν ὁ λόγος ἔοικεν ἑαυτῷ πάντη. φαίνεται γὰρ
ὅσα πυρὸς ἁπτόμενα φάρμακα ῥᾳδίως ἐκπυροῦται, ταῦτα καὶ ἡμᾶς θερμαίνοντα, πλὴν εἴ τι διὰ τὸ πα-
40 χυμερὲς ᾖ, μὴ παραδέξεται ῥᾳδίως εἴσω τὸ σῶμα. διορισθήσεται γὰρ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τούτων ἐν τοῖς
περὶ φαρμάκων δυνάμεως. ὅσα μέντοι σῶμα τὸ ἡμέτερον φαίνεται θερμαίνοντα, ταῦθ' ἑτοίμως ἐκ-
πυροῦνται. πῶς οὖν φασιν ἁπτομένοις οὐ φαίνεται θερμά; τοῦτ' οὐκ οἶδα τίνος ἕνεκα λέγουσιν. εἰ μὲν γὰρ
ἐνεργείᾳ τε καὶ ἤδη θερμὸν ἐλέγομεν ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ὑπάρχειν, ἦν ἂν δήπου θαυμαστὸν ὅπως ἁπτο-
μένων οὐ φαίνεται θερμά. νυνὶ δὲ τῷ δύνασθαι γενέσθαι ῥᾳδίως θερμὰ, δυνάμει τὰ τοιαῦτα προσαγορεύο-
μεν. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν πέπονθεν εἰ μή πω θερμαίνει τοὺς ψαύοντας αὐτῶν. ὡς γὰρ οὐδὲ τὸ πῦρ αὔξεται
πρὶν ὑπ' αὐτοῦ νικηθέντα τὰ ξύλα μεταβληθῆναι, καὶ τοῦτο πάντως ἔν τινι χρόνῳ γίνεται, κατὰ τὸν αὐ-
τὸν τρόπον οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν, εἰ μὴ πρότερον ἀπ' αὐτῆς ἐκείνης τὰ φάρμακα μεταβληθῆ.
καθ' ἕτερον μὲν γὰρ τρόπον ὁ παρὰ πυρὶ θαλπόμενος ἢ ἐν ἡλίῳ, θερμαίνεται, καθ' ἕτερον δ' ὁ ὑφ' ἑκάστου
τῶν εἰρημένων φαρμάκων. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἐνεργείᾳ θερμὰ, τῶν φαρμάκων δ' οὐδέν. οὔκουν οὐδὲ θερμαίνειν ἡ-
50 μᾶς δύναται πρὶν ἐνεργείᾳ γενέσθαι τοιαῦτα. τὸ δ' ἐνεργείᾳ, παρ' ἡμῶν αὐτῶν λαμβάνει. καθάπερ γὰρ οἱ
ξηροὶ κάλαμοι παρὰ τοῦ πυρὸς, οὕτω καὶ ξύλα, ψυχρὰ μὲν ἅπαντα κατά γε τὴν αὐτῶν φύσιν, ἀλλὰ τὰ
μὲν ξηρότερά τε καὶ σμικρὰ, ῥᾳδίως εἰς πῦρ μεταβάλλει. τὰ δ' ὑγρότερά τε καὶ μεγάλα, χρόνου δεῖται
πλείονος. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν εἰ καὶ τὰ φάρμακα πρῶτον μὲν εἰς μικρὰ καὶ λεπτὰ καταθραυσθῆναι δεῖ-
ται, δεύτερον δὲ χρόνῳ τινὶ, κἂν ἐλαχίστῳ τοῖς σώμασιν ἡμῶν ὁμιλῆσαι πρὸς τὸ γενέσθαι θερμά. σὺ δ' εἰ
μήτε καταθραύσας αὐτὰ μήτε θερμήνας πρότερον, ἀξιοῖς ἤδη γενέσθαι θερμὰ, τί ποτε σημαίνει τὸ
δυνάμει θερμὸν, ἐπιλελῆσθαί μοι δοκεῖς. ὡς οὖν ἐνεργείᾳ θερμὰ βασανίζεις αὐτά; καὶ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο
θαυμαστὸν εἰ θερμανθῆναι δεῖται πρότερον, ἵν' αὖ τι θερμάνῃ. γίνεται γὰρ δὴ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν τῶν ξύ-

λων ἐοικότα, τὴν γοῦν ἀποσβεννυμένην φλόγα, διασώζει τε ἅμα καὶ αὔξει θερμαινόμενα πρότερον ὑπ᾽ ἐ-
κείνης αὐτῆς. οὔκουν οὐδὲν ἀπεικός ἐστιν, οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν δεῖσθαι τροφῇ τινι χρῆσθαι τοῖς τοιού-
τοις φαρμάκοις, ὡς τὸ πῦρ τοῖς ξύλοις. οὕτω γὰρ δὴ καὶ φαίνεται γινόμενον. εἰ δὲ κατεψυγμένῳ σώ-
ματι περιπάσαις ὁτιοῦν αὐτῶν ἀκριβῶς λεπτὸν ἐργασάμενος, οὐδ᾽ ὅλως θερμαίνεται. καὶ διὰ τοῦτο
τρίβομεν ἐνίοτε πλεῖστον τὰ κατεψυγμένα μόρια τοῖς τοιούτοις φαρμάκοις, ἅμα μὲν ἀνάπτοντες τῇ τρίψει
θερμασίαν, ἅμα δ᾽ ἀραιὸν ἐργασάμενοι τὸ πρὸς ὑπὸ τῆς ψύξεως πεπυκνωμένον, ἵνα τε εἴσω δύῃ τὸ
φάρμακον, καὶ ὁμιλοῦν τῷ συμφύτῳ τοῦ ζώου θερμῷ, μεταβάλληταί τε καὶ θερμαίνηται. καὶ γὰρ εἰ
μόριον αὐτοῦ τι σμικρότατον ἐνεργείᾳ κτήσαιτο τὴν θερμασίαν, εἰς ἅπαν οὕτω διαδίδωσι κατὰ τὸ συ-
νεχές, ὡς εἰ καὶ τῆς δᾳδὸς ἅψαις τὸ ἄκρον ἀπὸ σμικροῦ σπινθῆρος. ἅπασαν γὰρ καὶ ταύτην ἐπινέμεται
10 ῥᾳδίως τὸ πῦρ, οὐδὲν ἔτι τοῦ σπινθῆρος δεόμενον, ἕκαστον μὲν οὖν τῶν δυνάμει θερμῶν, οὔπω μὲν ἐν τῇ φύσει
πλεονεκτοῦν ἔχει τὸ θερμὸν τοῦ ψυχροῦ, πλησίον δὲ ἤδη τοῦ πλεονεκτεῖν ἐστι. ὥστε βραχείας τῆς ἔξωθεν
ἐπικουρίας δεῖσθαι πρὸς τὸ κρατῆσαι. καὶ ταύτην αὐτῷ ποτὲ μὲν ἡ τρίψις ἱκανὴ παρέχειν ἐστί, ποτὲ δ᾽
ἤτοι τὸ πῦρ, ἤτοι τῶν φύσει θερμῶν σωμάτων ἁπτόμενον. οὔκουν οὐδὲν θαυμαστὸν εἰπεῖν, διὰ τί τὰ μὲν, εὐθὺς
ἅμα τῷ ψαῦσαι τοῦ σώματος ἡμῶν, ἀντιθερμαίνειν αὐτὸ πέφυκε, τὰ δ᾽ ἐν πλείονι χρόνῳ δρᾷ τοῦτο. καὶ
γὰρ καὶ τῶν πλησιαζόντων τῷ πυρί, τὰ μὲν εὐθὺς ἐξάπτεται, καθάπερ ἡ θρυαλλὶς, καὶ ἡ δᾳδὸς ἡ λεπτὴ,
καὶ ἡ πίττα, καὶ ὁ κάλαμος ὁ ξηρός. τὰ δ᾽ εἰ μὴ πολλῷ χρόνῳ πλησιάσειεν, οὐ νικᾶται. καθάπερ τὸ ξύ-
λον τὸ χλωρὸν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνο διελέσθαι δικαιότερον, οὗ τὴν μὲν ἀπόδειξιν ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυ-
νάμεων ἐρροῦμεν. ἐξ ὑποθέσεως δ᾽ αὖ, ἕνεκα τῶν παρόντων καὶ νῦν αὐτῷ χρησόμεθα, τέσσαρας εἰπόντες
εἶναι παντὸς σώματος δυνάμεις οἰκείας, ἑλκτικὴν μὲν τῶν οἰκείων μίαν. ἑτέραν δὲ τὴν τῶν αὐτῶν καθεκτι-
20 κήν. καὶ τρίτην ἀλλοιωτικήν. καὶ τετάρτην ἐπ᾽ αὐταῖς τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικὴν, εἶναί τε τὰς αὐτὰς
δυνάμεις ὅλης τῆς οὐσίας ἑκάστου τῶν σωμάτων, ἣν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ κεκρᾶσθαι
φαμέν. ἐπειδὰν δὲ κατὰ μίαν ἡντιναοῦν τῶν ἐν αὐτῇ ποιοτήτων τὸ σῶμα μεταβάλλῃ τὸ πλησιάζον, οὔτε
καθ᾽ ὅλην ἐνεργεῖν αὐτοῦ τηνικαῦτα τὴν οὐσίαν ὑποληπτέον, οὔτ᾽ ἐξομοιωθῆναι δύνασθαι τὸ μετα-
βαλλόμενον, ὥστ᾽ οὐδὲ θρέψειεν ἄν ποτε τὸ οὕτω μεταβληθὲν, οὐδὲν τῶν μεταβαλόντων. εἰ δ᾽ ἐκεῖνο μετα-
βάλλοι, τουτέστι καθ᾽ ὅλην ἑαυτοῦ τὴν οὐσίαν ἐνεργήσει, ἐξομοιώσειεν ἂν οὕτως ἑαυτῷ, καὶ τραφείη πρὸς
τοῦ μεταβληθέντος, οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι θρέψις ἐστὶ παρὰ τὴν τελείαν ὁμοίωσιν. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο διώρισται, πά-
λιν ἐκεῖθεν ἀρκτέον τοῦ λόγου. τῶν ζώων ἕκαστον οἰκείαις τρέφεται τροφαῖς. οἰκεία δ᾽ ἐστὶν ἑκάστῳ τροφὴ, πᾶν ὅτι
ἂν ἐξομοιωθῆναι δύναται τῷ τρεφομένῳ σώματι. χρὴ τοίνυν ὅλην τὴν οὐσίαν τοῦ τρέφοντος, ὅλῃ τῇ τοῦ
τρεφομένου φύσει κοινωνίαν τέ τινα καὶ ὁμοιότητα κεκτῆσθαι, πάντως οὐκ ὀλίγης οὐδ᾽ ἐνταῦθα τῆς
30 κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ὑπαρχούσης ἐν αὐτοῖς διαφορᾶς. τὰ μὲν γὰρ μᾶλλον οἰκεῖά τε ἐστὶ καὶ ὅμοια.
τὰ δ᾽ ἧττον. ὥστε καὶ τῆς κατεργασίας τὰ μὲν ἰσχυροτέρας τε καὶ πολυχρονιωτέρας. τὰ δ᾽ ἀσθενεστέρας
τε ἅμα καὶ ὀλιγοχρονιωτέρας προσδεῖται. τὸ μὲν οὖν ὀρνίθειον κρέας, ἐλάττονος. τὸ δὲ χοίρειον πλείονος. τὸ δὲ
βόειον, ἔτι πλείονος. ἐλαχίστης δὲ δεῖται μεταβολῆς εἰς ἐξομοίωσιν οἶνος, ὅθεν καὶ τρέφει καὶ ῥώννυσι τάχιστα
πάντως μὲν οὖν καὶ τούτων ὁμιλῆσαι χρὴ τοῖς πεπτικοῖς ὀργάνοις, γαστρί τε καὶ ἥπατι καὶ φλεψὶν, ἐν οἷς προ-
κατεργασθεὶς, τρέφειν ἤδη δύναται τὸ σῶμα. πρὶν δὲ τῶν ἐν τούτοις μεταβολῆς ἐπιτυχεῖν, οὐχ οἷόν τ᾽ αὐτὸν
τροφὴν ζώου γενέσθαι, κἂν εἰ δι᾽ ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐπικείμενος ἔξωθεν εἴη τῷ σώματι. πολὺ δέ τι μᾶλ-
λον ἄρτος ἔξωθεν ἐπικείμενος, ἢ τεῦτλον ἢ μᾶζα τρέφειν ἀδυνατεῖ. τὰ μὲν οὖν ὁμοιούμενα πάντῃ, τροφαί.
τὰ δ᾽ ἄλλα σύμπαντα, φάρμακα καλεῖται. διττὴ δὲ καὶ τούτων ἡ φύσις. ἢ γὰρ οἷα προσελήφθη διαμέ-
νοντα, νικᾷ καὶ μεταβάλλει τὸ σῶμα, καθ᾽ ὃν τρόπον ἐκεῖνο τὰ σιτία, καὶ ταῦτα πάντως φάρμακα δη-
40 λητήριά τε καὶ φθαρτικὰ τῆς τοῦ ζώου φύσεώς ἐστιν, ἢ μεταβολῆς ἀρχὴν παρὰ τοῦ σώματος λαβόντα,
σήπεται τοὐντεῦθεν ἤδη καὶ διαφθείρεται, κἄπειτα συνδιαφθείρει τε καὶ σήπει καὶ τὸ σῶμα. δηλητή-
ρια δ᾽ ἐστὶν ἔτι καὶ ταῦτα. τρίτον δ᾽ ἐστὶν ἐπ᾽ αὐτοῖς εἶδος φαρμάκων τῶν ἀντιθερμαινόντων μὲν τὸ σῶμα,
κακὸν δ᾽ οὐδὲν ἐργαζομένων. καὶ τέταρτον, ὅσα καὶ ποιοῦντά τι καὶ πάσχοντα, νικᾶται τῷ χρόνῳ καὶ
τελέως ἐξομοιοῦται. συμπέπτωκε δὲ καὶ τούτοις ἅμα τε φαρμάκοις εἶναι καὶ τροφαῖς. θαυμαστὸν δ᾽ οὐδὲν
εἰ βραχείας ἀφορμῆς ἔνια λαβόμενα, μεγίστην ἐκτροπὴν ἴσχει τῆς ἀρχαίας φύσεως. ὁρᾶται γοῦν καὶ τῶν
ἔξω πολλὰ τοιαῦτα. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἐνθάδε τῆς Ἀσίας Μυσίαν οἰκία ποτὲ κατεκαύθη τρόπῳ τοιῷδε. κό-
προς ἀπέκειτο περιστερῶν ἤδη σεσηπυῖα καὶ τεθερμασμένη, καὶ ἀτμὸν ἀναπέμπουσα καὶ ἁπτομένοις ἱκα-
νῶς θερμή. ταύτης δὲ πλησίον ἦν ὡς καὶ ψαύειν ἤδη, θυρὶς, ἔχουσα ξύλα νεωστὶ καταληλειμμένα, ῥητί-
νῃ πολλῇ. θέρους οὖν μέσου λαμπρὸς ἥλιος προσβαλὼν, ἐξῆψε τήν ῥητίνην τε καὶ τὰ ξύλα, κἀντεῦθεν ἤ-
50 δη θύραι τινὲς ἕτεραι πλησίον ὑπάρχουσαι καὶ θυρίδες ἔναγχος ἐξαληλειμμέναι ῥητίνῃ, ῥᾳδίως διεδέξαν-
το τὸ πῦρ καὶ μέχρι τῆς ὀροφῆς ἐξέτειναν. ἐπεὶ δ᾽ ἅπαξ ἡ φλὸξ ἐκείνης ἐλάβετο, ταχέως ἤδη πᾶσαν ἐνε-
μήθη τὴν οἰκίαν. οὕτω δή πως οἶμαι καὶ τὸν Ἀρχιμήδην φασὶ διὰ τῶν πυρίων ἐμπρῆσαι τὰς τῶν πολεμίων
τριήρεις. ἀνάπτεται δ᾽ ἑτοίμως ὑπὸ πυρίου καὶ ἔριον καὶ στυππεῖον, καὶ θρυαλλὶς καὶ νάρθηξ, καὶ πᾶν ὅτι
ἂν ὁμοίως ᾖ ξηρὸν καὶ χαῦνον. ἐξάπτουσι δὲ φλόγα καὶ λίθοι παρατριβόμενοι, καὶ μᾶλλον ἂν θείου τις αὐτοῖς
ἐπιπάσσει. καὶ τὸ τῆς Μηδείας δὲ φάρμακον τοιοῦτον ἦν. πάντα γοῦν ἀνάπτεται προσβαλλούσης θερμα-
σίας οἷς ἂν ἐπαλειφθῇ. σκευάζεται δὲ κἀκεῖνο διά τε θείου καὶ τῆς ὑγρᾶς ἀσφάλτου. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς θαυ-
μαστόν τις ἐδείκνυ, ἀποσβεννὺς λύχνον, αὖθις ἧπτε, τοίχῳ προσφέρων. ἕτερος δὲ λίθῳ προσέφερεν, ἐπι-

θείῳ τὸ δ' ἄρα καὶ ὁ τοῖχος καὶ ὁ λίθος. καὶ ὡς ἐγνώσθη τοῦτο, θαυμαστὸν οὐκέτι ἦν τὸ πινόμενον· πάντα οὖν
ταῦτα τὰ φάρμακα, θερμὰ μὲν οὔπω τελέως ἐστίν. ἐπιτηδειότατα μέντοι πρὸς τὸ γενέσθαι θερμά.
καὶ διὰ τοῦτο δυνάμει θερμὰ λέγεται. περὶ μὲν δὴ τούτων, οὐδὲν ἄπορον. ἀλλ' οὐδὲ διά τι πινόμενος μὲν
ὁ οἶνος ἱκανῶς θερμαίνει τὸ σῶμα, κατὰ δὲ τοῦ δέρματος ἐπιτιθέμενος, οὐ θερμαίνει. δέδεικται γὰρ
ὀλίγῳ πρότερον οὐχ ἁπλῶς ὥσπερ θερμὸν φάρμακον, ἀλλ' ὡς οἰκεία τροφὴ θερμαίνων τὸ ζῶον. ὡς γὰρ
αἱ τοῦ πυρὸς ἐπιτήδειοι τροφαὶ τὸ πῦρ αὔξουσιν, οὕτω καὶ τῶν φύσει θερμῶν σωμάτων, ὅ, τι περ ἂν, οἰκεία τε
καὶ σύμφυτος ὑπάρχει τροφή, ῥώσει τε διὰ παντὸς αὐτά, καὶ τὴν ἔμφυτον αὐξήσει θερμασίαν, καὶ τοῦτο
μὲν ἁπάσης τροφῆς κοινόν. οἴνῳ δ' ἴδιον, ἐξαίρετον ὑπάρχει, τὸ τάχος τῆς μεταβολῆς, ὡς δᾳδὶ, καὶ θρυ-
αλλίδι, καὶ στυππείῳ, καὶ πίττῃ. καὶ δὴ καὶ τῆς εἰκόνος ἐχόμενοι τοῦ πυρὸς, ἀναμνήσομεν αὖθις ξύλων ὑ-
10 γρῶν, ἃ τροφὴ μέν ἐστι καὶ αὐτὰ τοῦ πυρὸς, ἀλλ' οὐκ εὐθὺς, οὐδ' ἐκ τοῦ παραχρῆμα, καὶ διὰ τοῦτ' ἐπιβληθέν-
τα πολλὰ τῷ πυρὶ, κατακρύπτει τε τὴν φλόγα, καὶ μάλισθ' ἂν ἀσθενὴς ὑπάρχῃ καὶ σμικρὰ, κινδυνον
ἐπάγει φθορᾶς. οὕτως οὖν κἀν τοῖς ζώοις, ὅσα τῶν ἐδεσμάτων ἵν' ἐξομοιωθῇ τελέως, καὶ θρέψῃ τὸ σῶ-
μα, χρόνου δεῖται, ψύξεως μᾶλλον ἐπάγειν ἢ θάλπος ἐν τῷ παραχρῆμα φαίνεται, θερμαίνει μὲν ἐν τῷ
χρόνῳ καὶ ταῦτα, παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἐδέσμασιν, εἰ μόνον αὐτοῖς προσγένηται τὸ θρέψαι τὸ σῶμα.
τροφὴ γὰρ ἅπασα κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον, αὔξει τὸ τοῦ ζώου θερμόν. εἰ δὲ καταποθείη μὲν ὡς τροφὴ, μὴ μέν-
τοι δὲ κρατηθείη, τοῦτ' ἐκεῖνο τὸ πρὸς Ἱπποκράτους εἰρημένον, εἴη ἂν ὄνομα τροφῆς, ἔργον δ' οὐχί. τριχῶς γὰρ
» τῆς τροφῆς λεγομένης, ὡς καὶ αὐτὸς ἐδίδαξε τοῦτ' εἰπών, τροφὴ καὶ τὸ τρέφον. τροφὴ τὸ, οἷον τροφὴ καὶ τὸ
» μέλλον. ἡ μὲν ἤδη τρέφουσα καὶ προστιθεμένη καὶ μηκέτι μέλλουσα, κυρίως ὀνομάζεται τροφὴ, καὶ δὴ
καὶ θερμαίνει πάντως τὸ τρεφόμενον σῶμα. τῶν δ' ἄλλων οὐδετέρα. διότι μηδὲ τροφαὶ κυρίως εἰσίν. ἀλλὰ τὸ
20 μὲν οἷον τροφή. τὸ δ' ὅτι μέλλει τοιοῦτον γενήσεσθαι. ταῦτ' ἄρα καὶ αὐτὸς ὁ οἶνος οὐκ ἀεὶ θερμαίνει τὸ ζῶ-
ον, ὥσπερ οὐδὲ τοὔλαιον ἀνάπτει τὴν φλόγα, καίτοι γ' οἰκειοτάτη τροφὴ πυρὸς ὑπάρχον. ἀλλ' ἐὰν ἀσθενεῖ
καὶ σμικρᾷ φλογὶ καταχέοις ἔλαιον ἀθρόον καὶ πολὺ, καταπνίξεις καὶ τελέως ἀποσβέσεις αὐτὴν μᾶλ-
λον ἢ αὐξήσεις. οὕτως οὖν καὶ ὁ οἶνος, ἐπειδὰν πολὺς ὡς μὴ κρατεῖσθαι πίνηται. τοσοῦτον ἀποδεῖ τοῦ θερ-
μαίνειν τὸ ζῶον, ὥστε καὶ πάθη ψυχρότερα γεννᾷ. ἀποπληξίαι καὶ παραπληξίαι καὶ κάροι καὶ κώματα
καὶ παραλύσεις, ἐπιληψίαι τε καὶ σπασμοὶ καὶ τέτανοι, ταῖς ἀμέτροις οἴνου πόσεσιν ἕπονται, ψυχρὰ σύμ-
παντα πάθη. καθόλου γὰρ ὅσα τῶν εἰς τὸ σῶμα λαμβανομένων, ὡς τροφὴ θερμαίνει, ταῦθ' εὕροις ἄν ποτε
ψύχοντα, καθ' ὅτι καὶ τὴν φλόγα πρὸς τῆς αὐτῆς ὕλης οὐκ αὐξανομένην μόνον, ἀλλὰ καὶ σβεννυμένην
ἐνίοτε. ταυτὶ μὲν οὖν ἔοικεν ὁμολογεῖν ἅπαντα, τοῖς τε περὶ στοιχείων καὶ τοῖς περὶ κράσεων λογισμοῖς.
ἐκεῖνο δ' ἂν ἴσως δόξῃ διαφέρεσθαι. τὸ, τινὰ τῶν ἐσθιομένων ἐν τροφῆς χρείᾳ, κατὰ τοῦ δέρματος ἐπιτιθέμενα,
30 διαβιβρώσκειν τε καὶ ἑλκοῦν αὐτὸ, καθάπερ νάπυ καὶ πράσα, σκόροδά τε καὶ κρόμμυα καίτοι τοῦτο συμ-
φωνεῖ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ὑποκειμένοις. ἅμα μὲν γὰρ ὅτι μεταβάλλεται καὶ ἀλλοιοῦται κατά τε τὴν γαστέρα
πεττόμενα κἀν ταῖς φλεψὶν αἱματούμενα. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ διότι μὴ μένει καθ' ἕνα τόπον, ἀλλ' εἰς πολλὰ
μερίζεται πάντῃ φερόμενα, καὶ πρὸς τούτοις διότι μίγνυται καὶ χυμοῖς πολλοῖς, καὶ τοῖς ἅμα αὐτοῖς
λαμβανομένοις σιτίοις, ἔτι τε πρὸς τούτοις, ὅτι διὰ ταχέων ἥ τε πέψις αὐτῶν γίνεται καὶ ἡ διάκρισις,
ὡς τὸ μὲν οἰκεῖον ἐξομοιωθῆναι, τὸ δὲ περιττὸν ἐν αὐτοῖς, καὶ δριμὺ διά γαστρός τε ἅμα καὶ οὔρων καὶ ἱδρώ-
των ἐκκριθῆναι, διὰ ταῦτα πάντα τὸ ἔξωθεν ἑλκοῦν, ἐσθιόμενον οὐχ ἑλκοῖ. καίτοι κἂν τῶν εἰρημένων
ἓν ὁτιοῦν ὑπῆρχεν αὐτοῖς, ἱκανὸν ἂν, ἦν δήπουθεν ἀβλαβῆ φυλάξαι τὰ ἐκτὸς, οἷον εἰ τύχοι τὸ μεταβάλ-
λειν πρῶτον. εἰ γὰρ οὐ μένει τὸ νάπυ τοιοῦτον οἷον ἔξωθεν ἐλήφθη, δῆλον ὡς οὐδὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ μένειν
ἀξιώσεις. εἰ δὲ καὶ διακρίνεται καὶ καθαίρεται, πολὺ δὴ καὶ μᾶλλον. ἤρκει δὲ καὶ τὸ μὴ χρονίζειν ἐν ἑνὶ χω-
40 ρίῳ. φαίνεται γὰρ οὐδὲ περὶ τὸ δέρμα δρᾶσαί τι δυνάμενον, ἄνευ χρόνου πλείονος, ἀλλὰ καὶ τὸ μίγνυ-
σθαι πολλοῖς ἑτέροις σιτίοις, οὐ σμικρὸν οὐδ' αὐτό. γνοίης δ' ἂν, εἰ μόνον αὐτὸ προσενέγκοις χωρὶς τῶν ἄλ-
λων σιτίων, ὅσην ἀνίαν τε καὶ δῆξιν ἐπιφέρει τῇ γαστρί. καὶ μὲν δὴ, κἂν εἰ πολλοῖς γλυκέσι χυμοῖς ἀνα-
μίξας αὐτὸ κατὰ τοῦ δέρματος ἐπιθείης, οὐδὲν ἐργάσεται φαῦλον. ὁπόταν οὖν ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἱκανὸν
ἐστι καθ' αὐτὸ κωλῦσαι τὸ νάπυ, δρᾶσαί τι τοιοῦτον ἐντὸς, οἷον ἐκτὸς ἔδρασε περὶ τὸ δέρμα, πολὺ δήπου μᾶλ-
* λον, οἶμαι, πάντων ἅμα συνελθόντων. καὶ γὰρ ἀλλοιοῦται πεττόμενον, καὶ διακρίνεται, καὶ καθαίρεται, καὶ
πολλοῖς ἑτέροις ἀναμίγνυται, καὶ μερίζεται πολλαχῶς καὶ πανταχῇ φέρεται, καὶ χρονίζει κατ' οὐδὲν
τῶν μορίων. ὅτι δ' εἴπερ ἔμενε δριμὺ, πάντως ἂν, ἥλκωσε καὶ τὰ ἐντὸς, ἐκ τῶν αὐτομάτων ἑλκῶν ἐπιγνώσῃ.
γίγνεται γὰρ πολλοῖς πολλάκις τοῖς μὲν ἐξ ἐδεσμάτων μοχθηρῶν, τοῖς δ' ἔκ τινος ἐν αὐτῷ τῷ σώματι δια-
φθορᾶς καὶ σηπεδόνος, ἡ καλουμένη κακοχυμία. καὶ τούτοις ἐνίοτε μὲν, ἑλκοῦταί τι καὶ τῶν ἐντός. ὡς τὰ
50 πολλὰ δὲ, καὶ τῷ τὴν φύσιν ἀποτρίβεσθαι τὰ κατὰ τὴν ἕξιν περιττώματα πρὸς τὸ δέρμα, τοῦθ' ἑλκοῦται
πολλοῖς καὶ συνεχέσιν ἕλκεσι. καρκίνος τε γὰρ καὶ φαγέδαινα καὶ ἕρπης ὁ ἀναβιβρωσκόμενος, ἄνθρακές τε
καὶ τὰ χειρώνεια καὶ τηλέφεια καλούμενα, καὶ ἄλλαι μυρίαι γενέσεις ἑλκῶν, ἔκγονοι τῆς τοιαύτης εἰσὶ κα-
κοχυμίας. οὔτ' οὖν τῶν τοιούτων οὐδὲν ἄπορον, οὔτε διά τι τῶν φαρμάκων, ἔνια μὲν ἡμᾶς οὐδὲν ἔξωθεν ἀδι-
κοῦντα, μέγα τι κακὸν ἐργάζεται καταποθέντα, τινὰ δὲ πολλάκις ἔβλαψεν εἴσω ληφθέντα, πολλά-
* κις δὲ ὠφέλησεν, ἔνια δ' οὐ μόνον ἔσωθεν, ἀλλὰ καὶ ἔξωθεν ἀδικεῖ. συλλήβδην γοῦν εἰπεῖν, οὐδὲν ὁμοίως
ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν ἐνεργεῖν πέφυκεν· οὔτε γὰρ ὁ τῆς ἐχίδνης ἰὸς, οὔθ' ὁ τοῦ λυττῶντος κυνὸς, ἀφρὸς, οὔθ'

ὁ τῆς ἀσπίδος· οἱ δὴ καὶ χωρὶς ἕλκους ἔξωθεν προσπεσόντες, ἀδικεῖν πεπίστευνται τὴν ἴσην ἔχουσι δύνα-
μιν, ἢ τῷ δέρματι μόνῳ προσομιλήσαντες, ἢ εἴσω μεταληφθέντες. οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο θαυμάζειν ἄξιον,
εἰ τινῶν φαρμάκων οὐκ ἐξικνεῖται πρὸς τὸ βάθος ἡ δύναμις. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον ἅπαντα τὴν αὐτὴν ἔ-
χειν ἰσχύν. εἰ δὲ πολλὰ τῶν εἴσω λαμβανομένων, ἐν μὲν τῷ δέοντι καιρῷ, καὶ μετὰ τοσῆσδε ποσότητος, καὶ
τῆς πρὸς τάδε μίξεως ὠφέλησεν. ἀκαίρως δὲ καὶ πολλὰ καὶ ἄμικτα ληφθέντα βλάβην ἤνεγκεν, οὐδὲν
ἐντεῦθεν ἀπέρρημα τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ καὶ τοῖς σιτίοις ὑπάρχει τοῦτό γε καὶ τῷ πυρὶ, καὶ πᾶσιν ὡσαύτως
φάναι τοῖς προσπίπτουσι τῷ σώματι. συμμέτρου γοῦν φλογὸς ἔστιν ὅτε δεόμεθα, καὶ χρώμενοι, μεγάλα
πρὸς αὐτῆς ὀνινάμεθα, καίτοι τῆς ἀμέτρου καιούσης ἡμᾶς. οὕτω δὲ καὶ ψυχροῦ πόσις, ἡ μὲν σύμμετρος
ὀνίνησιν, ἡ δὲ ἄμετρος ἐσχάτως βλάπτει. τί τοίνυν θαυμαστὸν ἐστί τι φάρμακον οὕτω δυνάμει θερμὸν, ὡς εἰ
10 μὲν πολύ τε λαμβάνοιτο καὶ κενῷ τῷ σώματι προσφέροιτο διαβιβρώσκειν τε καὶ καίειν αὐτὸ παντε-
λῶς. εἰ δ' ὀλίγον εἴη καὶ σὺν τοῖς κολάζουσι τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ, πρὸς τῷ μὴ βλάπτειν μηδὲν, ἔτι καὶ θερ-
μαῖνον ὠφελεῖν. ὀπὸν γοῦν ἤτοι τὸν κυρηναϊκὸν ἢ τὸν μηδικὸν ἢ τὸν παρθικὸν αὐτὸν καθ' αὑτὸν, οὐκ ἔστιν
ἀλύπως λαβεῖν. ἀλλ' εἰ παντελῶς ὀλίγος σὺν ἄλλοις ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι ληφθείη, μεγάλως ὠ-
φελεῖ. ταύτῃ μὲν οὖν ὅσα θερμαίνει τὸ σῶμα μεταβολῆς ἀρχὴν ἐν αὐτῷ λαβόντα καθ' ὅτι πρόσθεν
ἐρρέθη, πάλιν ἀντιθερμαίνειν αὐτὸ πέφυκεν. ὅσα δὲ ψύχει καθάπερ ὀπὸς μήκωνος, οὐ μεταβάλλεται
πρὸς τοῦ σώματος οὐδ' ἐπ' ὀλίγον, ἀλλ' εὐθὺς αὐτὸ νικᾷ καὶ μεταβάλλει, κἂν εἰ θερμήνας αὐτὰ δοίης. ἔστι γὰρ
ἡ σφῶν αὐτῶν φύσις ψυχρὰ, καθότι καὶ τὸ ὕδωρ. ὀρθῶς οὖν καὶ τοῦτο σὺν πολλοῖς ἄλλοις ὑπ' Ἀριστοτέλους
εἴρηται· τὸ, τῶν θερμῶν καὶ ψυχρῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν σωμάτων, τὰ μὲν εἶναι καθ' αὑτὰ τοιαῦτα, τὰ δὲ
κατὰ συμβεβηκός. οἷον καὶ τὸ ὕδωρ, καθ' αὑτὸ μὲν ψυχρὸν, κατὰ συμβεβηκὸς δέ ποτε θερμόν. ἀλλ' ἡ μὲν
20 ἐπίκτητος αὐτοῦ θερμασία, ταχέως ἀπόλλυται, μένει δ' ἡ σύμφυτος ψυχρότης. ὡς οὖν ὕδωρ θερμὸν ἐπι-
βληθὲν φλογὶ, κατασβέννυσιν αὐτὴν, οὕτω καὶ τὸ μηκώνιον, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα θερμήνας δοίης, ἀποψύ-
ξεις τε τὴν ἐν τοῖς ζώοις θερμασίαν καὶ κίνδυνον ἐπάξεις θανάτου. πάντα οὖν τὰ τοιαῦτα φάρμακα, βρα-
χέα τε διδόμενα, καὶ σὺν τοῖς κολάζειν αὐτῶν τὸ σφοδρὸν τῆς ψύξεως δυναμένοις. ἔστιν ὅτε χρείαν τινὰ πα-
ρέχει τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ὡς ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρήσεται. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὸ διὰ τῶν κανθαρίδων φάρ-
μακον, ἱκανῶς ὀνίνησι τοὺς ὑδερικοὺς, καίτοι πεφυκυῖαν ἑλκοῦν τὴν κύστιν ἡ κανθαρίς. ἀλλ' ἐπειδὰν ὑπό τε
τῶν μιχθέντων αὐτῇ κολασθῇ, καὶ σώματι προσάγηται παμπόλλην ὑγρότητα περιέχοντι, κενοῖ διὰ τῶν
οὔρων αὐτήν. μάλιστα οὖν χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐν ἅπασι τοῖς δυνάμει θερμοῖς, ἢ ψυχροῖς εἶναι λεγομέ-
νοις, εἴτε τῆς φύσεως ἐστὶ τῶν φέρειν δυναμένων, εἴτε μόνην ἀφορμὴν ἀλλοιώσεως λαμβάνοντα, κἄπειτα
κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἀλλοιούμενα, διατίθησί πως τὸ σῶμα. καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις, εἰ μηδόλως ἀλλοιοῦ-
30 ται πρὸς αὐτοῦ κατὰ μηδέν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ γένους εἴη τῶν τρεφόντων, εἰ μὲν κρατηθείη, θερμαίνει. μὴ κρα-
τηθέντα δὲ, ψύχει. εἰ δὲ τῶν ἐπ' ὀλίγον ποσὸν ἀλλοιουμένων, θερμαίνει πάντως. εἰ δὲ τῶν μηδ' ὅλως, ψύ-
χει μάλιστα. πρὸς ἔχειν δ' ὡς εἴρηται μάλιστα καὶ διορίζεσθαι τὰ καθ' ἑαυτὰ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς, οὐκ ἐπὶ
θερμῶν καὶ ψυχρῶν μόνον. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον αὐτῶν ἐφ' ὑγρῶν τε καὶ ξηρῶν. ἔνια γὰρ τῶν τοιούτων ξηρὰ
ταῖς οὐσίαις ὑπάρχοντα πολλῷ θερμῷ τακέντα φαντασίαν ὑγρότητος ἔλαβεν, ὡς χαλκὸς καὶ σίδηρος.
ἢ καθ' ἑαυτὰ μὲν ἐστὶν ὑγρὰ καθάπερ ὁ κρύσταλλος, ἀκράτῳ δὲ ψύξει πλησιάζοντα, ξηρὰ φαίνεται. χρὴ
τοίνυν τούτων ἁπάντων τὴν κρίσιν οὐχ ἁπλῶς ποιεῖσθαι, καθότι κἂν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν. ἀλλὰ με-
τὰ τοῦ συνεπισκέπτεσθαι, πῶς ἔχει θερμότητος ἢ ψυχρότητος. εἰ μὲν γὰρ ὀλίγης μετέχοντα θερμότητος
ὅμως καὶ ὑγρὰ φαίνοιτο, διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἐστὶ τοιαῦτα, κἂν εἰ μετὰ δαψιλοῦς θερμασίας, ξηρά. τὰ
δ' ἤτοι ῥέοντα μετὰ θερμότητος ζεούσης, ἢ πεπηγότα διὰ ψύξιν ἄκρατον, οὐ καθ' ἑαυτὰ νομίζειν εἶναι τὰ
40 μὲν, ὑγρὰ, τὰ δὲ ξηρά. ταύτῃ τε οὖν διαιρεῖσθαι τὰ καθ' ἑαυτὰ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς, ἀναφέροντά τε
πρὸς αὐτὰ ταῦτα, τὴν κρίσιν οὕτω ποιεῖσθαι, τῶν δυνάμει θερμῶν ἢ ψυχρῶν ἢ ξηρῶν ἢ ὑγρῶν. οὐ
γὰρ πρὸς τὸ κατὰ συμβεβηκὸς, ἀλλὰ πρὸς τὸ καθ' ἑαυτὸν χρὴ κρίνεσθαι τὸ δυνάμει. κοινὴ δ' ἐπὶ πάντων
ἡ κρίσις καὶ μία, τὸ τάχος τῆς ἀλλοιώσεως. ὁμωνύμως δὲ λεγομένου τοῦ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ
καὶ ὑγροῦ, τὰ μὲν γὰρ κατ' ἐπικράτησιν οὕτως ὀνομάζεται, τὰ δ' ὡς ἄκραν ἔχοντα ἧς παρονομάζεται ποι-
ότητος, εἰς ὁπότερον αὐτῶν ἑτοίμως μεθίσταται τὸ κρινόμενον, ἔσται δυνάμει τοιοῦτον. ἔλαιον μὲν γὰρ
ἐστὶ δυνάμει θερμὸν, ὅτι ῥᾳδίως φλὸξ γίνεται, κατὰ ταυτὰ δὲ καὶ ῥητίνη καὶ ἄσφαλτος καὶ πίττα. οἶνος
δὲ διότι ῥᾳδίως αἷμα γίνεται, κατὰ ταυτὰ δὲ καὶ μέλι, καὶ κρέας, καὶ γάλα. ταυτὶ μὲν οὖν ὅλαις ἀλλοιού-
μενα ταῖς οὐσίαις, τροφαὶ τῶν ἀλλοιούντων εἰσί. τὰ δὲ κατὰ μίαν ἥντινα οὖν ποιότητα, τὴν ἀλλοίωσιν ἴ-
σχοντά τε καὶ τρεπόμενα, φάρμακα μόνον, ὥσπερ γε καὶ ὅσα ταῖς ὅλαις ἑαυτῶν οὐσίαις, ἄτρεπτα μένον-
50 τα, διατίθησι τὸ σῶμα, φάρμακα μὲν ἐστὶ καὶ ταῦτα, χαλεπὰ δὲ καὶ φθαρτικὰ τῆς τοῦ ζώου φύσεως, ὅθεν
περ οἶμαι καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἅπαν ὀνομάζεται δηλητήριον. οὐ γὰρ δὴ διὰ τοῦτό γε λεκτέον οὐκ ἔστι τῷ γένει
δηλητήρια τὰ τοιαῦτα, διότι παντελῶς ἐλάχιστα προσαχθέντα βλάβην οὐδὲ μίαν αἰσθητὴν ἐπιφέ-
ρει. οὕτως γὰρ ἂν οὐδὲ τὸ πῦρ εἴη θερμὸν, οὐδ' ἡ χιὼν ψυχρά. ὡς καὶ τούτων γε παντάπασι τὰ σμικρὰ, σα-
φὲς οὐδὲν ἀποτελεῖ περὶ τοῖς σώμασιν ἡμῶν πάθος. σπινθὴρ γὰρ εἰς ἑκατοστὸν μέρος, ἐστὶ μὲν πάντως
τῷ γένει πῦρ, ἀλλ' οὐ μόνον οὐκ ἂν ἡμᾶς καύσειεν, ἢ θερμήνειεν, ἀλλ' οὐδ' ἂν αἴσθησίν τινα παράσχοι προσπε-
σόν. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῆς ψυχρᾶς ῥανίδος ἑκατοστὸν μόριον οὐ μόνον οὐδὲν ἂν βλάψειεν ἢ ψύξειεν, ἀλλ' οὐδ' ἂν

αἴσθησιν τινὰ παρέχοι. μὴ τοίνυν οὕτως μὴ δὲ τὰ δηλητήρια κρίνειν, ἀλλὰ τῇ τῆς ὅλης φύσεως ἐναντι-
ώσει, τὴν δ᾽ ἐναντίωσιν, ἐκ τῆς ἐμμέσου κρίνειν μεταβολῆς. οἱ δ᾽ εὐθέως ἀπὸ τῶν στοιχείων, οὔθ᾽ ὕδωρ εἰς πῦρ,
οὔτε πῦρ εἰς ὕδωρ μεταβάλλειν πέφυκεν. ἀλλ᾽ εἰς ἀέρα μὲν ἄμφω. ἐκεῖνος δ᾽ εἰς ἑκάτερα. εἰς ἄλληλα δὲ ταῦ-
τ᾽ οὐδαμῶς. ἄμεσος μὲν οὖν ἡ εἰς ἀέρα μεταβολὴ τοῦ ὕδατος. ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ πυρός. οὐκ ἄμεσος δὲ ἡ πυ-
ρὸς καὶ ὕδατος εἰς ἄλληλα. ταῦτ᾽ οὖν ἀλλήλοις ἐναντία ἐστὶ καὶ πολέμια. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ
ὀπὸς μήκωνος ἀνθρωπείου σώματος τελέως ἐστὶν ἐναντίος, οὐδὲν εἰς αὐτὸν, οὔτε κατὰ μίαν ποιότητα δρᾶ-
σαι δυνάμενον, οὔτε πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι καθ᾽ ὅλην τὴν οὐσίαν. ἓν μὲν δὴ τοῦτο γένος τῶν δηλητηρίων. ἕτε-
ρον δὲ τῶν ἀφορμήν μέν τινα μεταβολῆς λαμβανόντων ἐκ τῆς ἐν ἡμῖν θερμασίας, εἰς πολυειδεῖς δ᾽ ἐντεῦ-
θεν ἐκτρεπομένων ἀλλοιώσεις. ὑφ᾽ ὧν διαφθείρεσθαι τὴν φύσιν ἡμῶν συμβαίνει. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα
10 τῷ γένει δηλητήρια, κἂν διὰ σμικρότητά ποτε μηδὲν αἰσθητὸν ἀπεργάζηται. τὰ μὲν δὴ διαβιβρώσκον-
τα καὶ σήποντα καὶ τήκοντα τὴν τοῦ σώματος ἡμῶν φύσιν εἰκότως ὀνομάζεται δυνάμει θερμά. τὰ δ᾽ αὖ
ψύχοντα καὶ νεκροῦντα, ψυχρά. τὰ μὲν οὖν πρότερα παράλογον οὐδὲν οὔτ᾽ αὐτὰ πάσχειν οὔτε τοῖς σώμα-
σιν ἡμῶν ἐναπεργάζεσθαι δοκεῖ. θερμῷ γὰρ σώματι πλησιάσαντα, καί τινα ῥοπὴν ἀλλοιώσεως ἐντεῦ-
θεν λαβόντα, τὰ μὲν εἰς ἐσχάτην ἀφικνεῖται θερμότητα. τὰ δ᾽ εἰς σηπεδόνα. διατίθησιν οὖν εἰκότως καὶ
τὰ τῶν ζώων σώματα κατὰ τὴν ἑαυτῶν διάθεσιν. ὅσα δὲ ψύχει τὸ σῶμα, κἂν θερμήνας αὐτὰ προσενέγ-
κῃς, ἀπορίαν οὐ σμικρὰν ἐπιφέρει τίνος ποτὲ φύσεώς ἐστιν. εἰ γὰρ ἅπαξ ἐνεργείᾳ θερμὰ γέγονε, πῶς οὐ θερ-
μαίνει τὸ ζῷον. ἢ, εἰ μήπω τεθέρμανται, πῶς φαίνεται θερμά. λύσις δὲ τῆς ἀπορίας, εἰ δειχθείη τὸ
καθ᾽ ἑαυτὸ ψυχρὸν τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς ὡς Ἀριστοτέλης ἐδίδαξεν. ἀπόλλυται γὰρ ἐν τάχει τῶν κατὰ
συμβεβηκὸς θερμῶν ἡ ἐπίκτητος διάθεσις, ὡς εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτὰ φύσιν ἐπανέρχεσθαι ῥᾳδίως. ἐν
20 δὲ τῷ πλησιάζειν ἡμῖν τὰ φύσει μὲν ψυχρὰ, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ θερμὰ, δύο ταῦτ᾽ ἐξ ἀνάγκης γίνεται.
τὸ μὲν ἐπίκτητον αὐτῶν ἀπόλλυται θερμὸν, ἡ δ᾽ οἰκεία κρᾶσις, οὐδὲν ὑπὸ τῆς ἡμετέρας πάσχουσα,
μένει ψυχρά. καὶ τί θαυμαστὸν εἰ μήκωνος ὀπὸς, ἢ μανδραγόρας, ἢ κώνειον, ἤ τι τῶν τοιούτων εἰ καὶ θερ-
μανθέντα προσενεχθείης, μικρὸν ὕστερον γίνεται ψυχρὰ, πτισάνης, καὶ γάλακτος, καὶ χόνδρου, καὶ ἄρ-
του, τὸ αὐτὸ τοῦτο πασχόντων, ἐπειδὰν εἰς ἄρρωστον ἐμπεσόντα γαστέρα μὴ κρατηθῇ πρὸς αὐτῆς. ἐμεῖται
» γοῦν πολλάκις ἱκανῶς ψυχρά. καὶ τό γε τούτων μεῖζον ὃ δὴ καὶ Ἱπποκράτης ἐπεσημήνατο. Καί τοι
» χυμὸς ὢν ἤδη τὸ φλέγμα, κἀκ τῶν σιτίων τῶν μὴ πεφθέντων πολλάκις ἐν τῇ γαστρὶ γεννώμενος, ὅμως
» ψυχρὸν ἁπτομένοις φαίνεται, οὐ μόνον ἐν τῇ γαστρὶ συστὰν, ἀλλὰ κἀκ τῶν φλεβῶν αὐτῶν ὑπό τινος τῶν
» καθαιρόντων φαρμάκων ἑλχθὲν, καί τοι γε γλισχρότατόν ἐστι σφόδρα καὶ βιαίως ἄγεται. ἀλλ᾽ ὅμως
οὐδ᾽ ἡ βία τῆς ὁλκῆς ἐκθερμαίνειν αὐτὸ δύναται. τί οὖν θαυμαστὸν εἰ καὶ τὸ μηκώνειον οὕτως ἐναντίον ἡ-
30 μῶν τῇ φύσει φάρμακον, ἀποψύχεται μὲν αὐτίκα μάλα, κἂν θερμὸν ποθῇ, συγκαταψύχει δ᾽ ἑαυτῷ
τὸ σῶμα. τὴν γὰρ ἐπίκτητον οὐ φυλάττει θερμασίαν, ὅτι φύσει ψυχρὸν ἦν. τῷ δὲ μὴ δ᾽ ἀλλοιοῦσθαι τὴν
οὐσίαν αὐτοῦ πρὸς ἡμῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀλλοιοῦν τε καὶ μεταβάλλειν ἡμᾶς, οὔτε θερμαίνεταί τι πρὸς
ἡμῶν, αὐτό τε διατίθησιν ἡμᾶς καθ᾽ αὑτό. ψυχρὸν οὖν ὑπάρχον φύσει, ψύχει δήπου καὶ ἡμᾶς. οὐκοῦν
οὐκ ἔτ᾽ ἄπορον οὐδὲν ὑπόλοιπον ἐν τῷ λόγῳ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὅτι τούτων ἁπάντων τῶν φύσει ψυχρῶν, ὅτι
ἂν ἐπὶ πλέον ἐκθερμήνῃς, ἐξίσταται τῆς ἰδίας φύσεως, πρὸς τῷ μηδὲν ἄπορον ἔχειν, ἔτι καὶ μαρ-
τυρεῖ τοῖς εἰρημένοις. ὡς γὰρ καὶ ἡ σαλαμάνδρα μέχρι μέν τινος ὑπὸ πυρὸς οὐδὲν πάσχει, κατακαίεται
δ᾽ εἰ ἐπὶ πλείονι χρόνῳ τῷ πυρὶ πλησιάσειεν, οὕτω καὶ ὁ μανδραγόρας καὶ κώνειον καὶ ψύλλιον, ἐπὶ
βραχὺ μὲν ὁμιλήσαντα τῷ πυρὶ, τὴν οἰκείαν ἔτι διαφυλάττει κρᾶσιν, ἐπὶ πλέον δὲ θερμανθέντα δια-
φθείρεται παραχρῆμα. καὶ δρᾶν οὐκέτι οὐδὲν ὧν πρότερον ἐπεφύκει, δύναται. τῶν μὲν δὴ τοιούτων ἁ-
40 πάντων ἡ φύσις ἐναντιωτάτη τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ, φύσιν δ᾽ ὅταν εἴπω, τὴν ὅλην οὐσίαν τε καὶ κρᾶσιν λέγω,
τὴν ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, τῶν δὲ τάχιστα τρεφόντων, οἰκειο-
τάτη. τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα μεταξὺ τούτων ἐστί. τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ᾽ ἧττον δρᾶν καὶ πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώ-
ματος ἡμῶν δυνάμενα. καστόριον μὲν γὰρ καὶ πέπερι δρᾶν μᾶλλον ἢ πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν
δυνάμενα. οἶνος δὲ καὶ μέλι καὶ πτισάνη πάσχειν μᾶλλον ἢ δρᾶν. ἅπαντα οὖν ταῦτα καὶ πάσχει τι καὶ
δρᾷ περὶ τὸ σῶμα. καθ᾽ ὅλου γὰρ ἐπειδὰν εἰς ταυτὸν ἀλλήλοις ἥκοντα δύο σώματα διαμάχηταί τε καὶ στα-
σιάζει πρὸς ἄλληλα περὶ τῆς ἀλλοιώσεως, ἐν χρόνῳ πλείονι, δρᾶν καὶ πάσχειν ἑκάτερον αὐτῶν ἀναγκαῖον
ἐστιν. ἴσως δὲ κἂν μὴ πολλῷ πάνυ χρόνῳ γίγνηται τοῦτο, δρᾷ μὲν ἔτι καὶ τότε τὸ νικώμενον εἰς τὸ κρατοῦν
ἀλλ᾽ οὕτω σμικρὸν ὡς λανθάνειν τὴν αἴσθησιν. οὐδὲ γὰρ ὁ τμητικώτατος σίδηρος εἰ τὸν μαλακώτατον τέ-
μνει κηρὸν δι᾽ ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἀδύνατον αὐτῷ μὴ οὐκ ἀμβλὺν γενέσθαι σαφῶς. οὕτω δή που
50 κἀκεῖνο καλῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ. πέτραν κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείη. καὶ γὰρ καὶ φαίνεται γινό-
μενον οὕτως, ἀλλ᾽ * ἐπὶ μὲν μιᾶς ἢ καὶ δευτέρας προσβολῆς, οὐδὲν οὔπω σαφὲς ἐν τοῖς τοιούτοις ἰδεῖν
ἐστιν. ὅθεν οἶμαι καὶ τὸ μὴ δ᾽ ὅλως πάσχειν ἔνια πρὸς τῶν ὁμιλούντων ἐδοξάσθη τισί. καὶ συγχωρητέον γε
τοῖς οὕτω λέγουσι. πολλάκις δὲ καὶ αὐτοὺς ἡμᾶς ὁμοίως ἐκείνοις λεκτέον ἐστὶ τὰ πολλά. πλὴν εἴ ποτε
μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀκριβείας ἀνάγοιμεν τὸν λόγον, ὥσπερ ἐν τῷ παρόντι ποιοῦμεν. οὕτως οὖν καὶ τὸ τῆς
ἀειπαθείας δόγμα, τῷ λόγῳ μὲν αὐτῷ μόνῳ σκοποῦσιν, ἰσχυρὰν ἔχει τὴν ἀπόδειξιν. οὐ μὴν χρεία γε τίς
ἐστιν αὐτοῦ πρὸς τὰς κατὰ μέρος πράξεις. αἰεὶ γὰρ οὕτως μικρά τινα περὶ ἡμᾶς ἡ πάθη διὰ παντὸς, ὡς μη-

θερμασίαν αἰσθητὴν καὶ σαφῆ βλάβην ἐνεργείας ἐργάζεσθαι μηδὲ μιᾶς, συγκαταφρόνηται δὴ πιθανόν ἐστι,
καὶ τῷ μηδὲν εἶναι φάσκοντι τὰ τοιαῦτα συγχωρητέον. οὕτως οὖν ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν τρεφόντων ὀλίγου δεῖν
ἁπάντων. ἐργάζεται μὲν γάρ τι καὶ ταῦτα περὶ τὸ σῶμα τῶν ἀνθρώπων. ἀλλ᾽ οὐκ αἰσθητὸν οὐδὲ σα-
φές τι καθάπαξ. ἡ μέντοι πολυχρόνιος αὐτῶν προσφορὰ, μεγάλως ἀλλοιοῖ καὶ μεταβάλλει σαφῶς ἤδη
τὰ σώματα. ἔνια μέν γε καὶ κατὰ τὴν πρώτην χρῆσιν εὐθὺς ἐναργῶς ἐνδείκνυται τὴν ἀλλοίωσιν, ὥσπερ καὶ
ἡ θριδακίνη. τοὺς μὲν ἐγκαιομένους τὴν γαστέρα σαφῶς ἐμψύχουσά τε καὶ ἀδίψους ἐργαζομένη, τοὺς δὲ κα-
τεψυγμένους ἐναργῶς βλάπτουσα. συντελεῖ δ᾽ οὐ σμικρὰ καὶ τοῖς ὕπνοις οὐ κατ᾽ ἄλλον τινὰ λόγον, ἀλλ᾽
ὅτι ψυχρά τε ἐστὶ καὶ ὑγρὰ τὴν κρᾶσιν. ἀλλ᾽ οὕτως ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ πρὸς ἄνθρωπόν τε, καὶ τἆλλ᾽ ὅσα τρέ-
φειν πέφυκεν, ὡς καὶ τὰ ξύλα τὰ χλωρὰ πρὸς τὸ πῦρ. ὥστ᾽ εὐλόγως ἄμφω τοῖς τοιούτοις ἐδέσμασιν ὑ-
10 πάρχει, τό θ᾽ ὡς φαρμάκοις διατιθέναι τὰ σώματα ἡμῶν, καὶ τὸ τρέφειν, παρ᾽ ὅλον μὲν τὸν χρόνον τῆς πέ-
ψεως, ὡς φαρμάκοις, ἡνίκα δ᾽ ἤδη τρέφει τε καὶ τελέως ὁμοιοῦται, τότ᾽ οὐκέτ᾽ οὐδὲν ἡμᾶς ἀντιδρῶντα,
τὴν ἔμφυτον αὔξει θερμασίαν, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται. κοινὸν γὰρ ἤδη τῶν τρεφόντων ἁπάντων ἐστὶ,
καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν εἴ τι πρὶν μὲν ἐξομοιοῦσθαι, καὶ τρέφειν, ἔτι πεττόμενον ἔψυχεν, ἐξομοιωθὲν δὲ
καὶ θρέψαν, ἐθέρμηνε. μεμνημένους ἀεὶ τοῦ τῶν χλωρῶν ξύλων παραδείγματος. ὥστε καὶ ἡ χρεία τῶν τοιούτων
ἁπάντων διττὴ τοῖς ἰατροῖς ἐστι, καὶ ὡς σιτίων καὶ ὡς φαρμάκων. θὲς γὰρ ὑπηλλάχθαι τινὶ τὴν ἀρίστην
ἐν τῇ γαστρὶ κρᾶσιν ἐπὶ τὸ θερμότερον. οὗτος ἄχρι μὲν οὐ πέττει τὴν θριδακίνην, ἐμψυχθήσεται, καὶ
συμμετρίαν κτήσεται κράσεως. ἐπειδὰν δ᾽ ἐξ αὐτῆς ἤδη τρέφηται, τὴν οὐσίαν αὐξήσει τῆς ἐμφύτου θερ-
μασίας. ἐν τούτῳ δὴ καὶ μάλιστα δοκοῦσί μοι παραλογίζεσθαι σφᾶς αὐτοὺς οἱ πολλοὶ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν,
ἀγνοοῦντες ὡς ἐνίοτε μὲν ἡ ποιότης ἐπιτείνεται τῆς ἐν ἡμῖν θερμασίας, ἐνίοτε δ᾽ ἡ οὐσία παραύξεται,
20 καὶ ὡς ἑκατέρως οἱ παλαιοὶ θερμότερον γεγονέναι τὸ ζῶον φασί. καὶ γὰρ καὶ γίνεται θερμότερον ἄντ᾽ ἐ-
πιτείνῃς αὐτοῦ τὴν θερμασίαν, ἄντ᾽ αὐξήσῃς τὴν οὐσίαν ἐν ᾗ πρώτῃ περιέχεται. θὲς γὰρ εἶναι τὸ αἷ-
μα τὸ ἐν τῷ σώματι τοῦ ζώου καθ᾽ αὑτὸ θερμὸν, ἢ νὴ δία εἰ βούλει τὴν ξανθὴν χολήν. ἅπαντα δὲ τἆλ-
λα κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχειν θερμὰ τῷ τούτων μετέχειν. ἆρ᾽ οὐκ ἀναγκαῖον ἔσται διττῶς γίνεσθαι θερ-
μότερον τὸ ζῶον, ἤτοι τῷ πλείονας ἐπικτήσασθαι χυμοὺς θερμοὺς, ἢ τῷ θερμοτέρους ἔχειν ἢ πρότερον.
ἐμοὶ μὲν καὶ πάνυ φαίνεται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, καὶ ψυχρότερον ἔσται διττῶς, ἢ τῷ πλεί-
ους ὑποτραφῆναι τοὺς ψυχροὺς χυμοὺς, ὥσπερ τὸ φλέγμα καὶ τὴν μέλαιναν χολὴν, ἢ τῷ τῆς αὐτῶν ἁπάν-
των μενούσης συμμετρίας, ὑπαλλαχθῆναι μόνην τὴν ποιότητα. τί δὴ οὖν θαυμαστὸν ἄχρι μὲν ἂν πέτ-
τηται τὸ ψυχρὸν τῇ φύσει σιτίον, ὥσπερ ἀνδράχνη τε καὶ θριδακίνη, ψυχρᾶς ποιότητος ἀναπίμπλασθαι τὸ
σῶμα, πεφθέντων δ᾽ ἀκριβῶς καὶ γενομένων αἷμα χρηστὸν, θερμότερον αὖθις ἑαυτοῦ γίνεσθαι τὸ σῶμα
30 τῇ τοῦ θερμοῦ χυμοῦ γενέσει. καὶ μὴν εἰ μηδὲν τούτων μήτ᾽ ἀδύνατόν ἐστι μήτε θαυμαστὸν ἔτι, παυσάσθω-
σαν οἱ μὴ συγχωροῦντες ἓν καὶ ταὐτὸν ἔδεσμα, καὶ τὴν ὡς τροφῆς καὶ τὴν ὡς φαρμάκου χρείαν τῷ ζώῳ
παρέχειν. ὡς γὰρ εἰ καὶ μηδ᾽ ὅλως ἐπέφθη, διὰ παντὸς ἂν ἐφυλάχθη φάρμακον, οὕτω πεφθὲν, ἄμφω
γίνεται. θὲς γὰρ μηδ᾽ ὅλως πεφθῆναι τὴν θριδακίνην, ἢ νὴ δία τὸν χυλὸν αὐτῆς, ἐπειδὴ καὶ παραπλή-
σια τῷ τοῦ μήκωνος ὀπῷ δρᾷ εἰς τὸν ἄνθρωπον εἰ πάμπολυς ληφθείη, ἆρ᾽ οὖν φάρμακον ἔσται τηνικαῦτα
μόνον, ἄλλ᾽ οὐδέν; οὐκ οἶμαί τινα περί γε τούτου ἀμφισβητήσειν. ὥστ᾽ ἔχει πάντως καὶ τὴν τοῦ φαρμάκου
δύναμιν ἡ θριδακίνη, ἀλλὰ μὴν ἔχει καὶ τὴν τῆς τροφῆς. ἔθρεψε γὰρ πολλάκις. ὥστ᾽ ἀμφοτέρας μὲν ἅμα
τὰς δυνάμεις ἐν ἑαυτῇ περιέχειν, δείκνυσι δ᾽ οὐχ ὁμοίως ἀμφοτέρας, ἀλλ᾽ ἐπειδὰν μὲν αὐτὴ πλέον ἐνερ-
γῇ περὶ τὸν ἄνθρωπον ἢ πάσχει, τὴν ὡς φαρμάκου μᾶλλον ἐπιδείκνυται δύναμιν. ἐπειδὰν δὲ πάσχῃ πλέον
ἢ ποιεῖ, τὴν ὡς σιτίου. καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν εἰ τῇ θριδακίνῃ καὶ δρᾶν καὶ πάσχειν συμβέβηκεν, ὅπου γε
40 καὶ τῷ ξίφει, καθότι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, μὴ μόνον δρᾶν εἰς τὸν κηρὸν, ἀλλὰ καὶ πάσχειν ὑπάρ-
χει. τῷ δ᾽ εἶναι πολὺ πλέον ὃ πέφυκε δρᾶν ἢ πάσχειν, λανθάνει θάτερον. ἀλλ᾽ εἰ σκληρότατον αὐτῷ
παραβάλλοις σίδηρον, ἔμπαλίν σοι φανεῖται πάσχειν μᾶλλον ἢ δρᾶν, καίτοι δρᾷ μέν τι καὶ τότε, πα-
ροραται δ᾽ ἡ δύναμις αὐτοῦ διὰ σμικρότητα. θαρροῦντες οὖν ἐπὶ πάντων μὲν ἁπλῶς ἀποφαινώμεθα
τῶν σιτίων, ὡς οὐ μόνον πάσχειν ὑπὸ τοῦ σώματος ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ δρᾶν εἰς αὐτὸ πέφυκεν. ἤδη δὲ καὶ
περί τινων, οἷς ἐναργῶς καὶ σαφῶς ὑπάρχει τὸ δρᾶν, ὡς οὐ σιτία μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ φάρμακα. θριδα-
κίνη μὲν οὖν καὶ τροφὴ καὶ φάρμακον ψυχρόν. εὔζωμον δὲ καὶ τροφὴ καὶ φάρμακον θερμόν. εἰ δὲ καὶ κασό-
ειον ἐν τῷ χρόνῳ πέπτεται, εἴη ἂν καὶ τοῦτο, καὶ τροφὴ καὶ φάρμακον ἅμα θερμόν. οὕτω δὲ καὶ νᾶπυ καὶ
πέπερι, καὶ τῶν βοτανῶν ἄνηθόν τε καὶ πήγανον. ὀρίγανόν τε καὶ γλίχων. καὶ καλαμίνθη καὶ θύμβρα καὶ θύ-
μος. πάντα γὰρ ταῦτα καὶ τροφαὶ καὶ φάρμακα θερμά. πρὶν γὰρ εἰς αἷμα μεταβάλλειν ἔτι γε πεττόμε-
50 να, φάρμακα. μεταβληθέντα δ᾽ οὐκέτι μὲν φάρμακα. τροφαὶ δ᾽ ἤδη, κατὰ τὸ δεύτερον δηλονότι τῆς
τροφῆς σημαινόμενον, ὃ οὔπω μὲν ἐστὶ τροφὴ, ὥσπερ δὲ τροφή. ὡς οὖν ἔμπροσθεν ἐπὶ θριδακίνης ἐλέγομεν,
μίαν μὲν κοιλίαν ψυχροτέραν τοῦ δέοντος, ἑτέραν δὲ θερμοτέραν, οὕτω καὶ νῦν ἐπὶ πάντων τῶν δυνάμει
θερμῶν ὑποκείσθωσαν αἱ δύο κοιλίαι. τὴν μὲν δὴ ψυχροτέραν τοῦ δέοντος, ἄχρι περ ἂν ᾖ ἐν αὐτῇ πε-
ριεχόμενα καὶ πεττόμενα τὰ τοιαῦτα σύμπαντα, θερμαίνει τε καὶ εἰς ἰσότητα κράσεως ἐπανάξει, καὶ
ὠφελήσει λόγῳ φαρμάκων. τὴν δ᾽ ἑτέραν τὴν θερμὴν ἐκπυρώσει τε καὶ μεγάλως βλάψει. καὶ ταύτας
μὲν τὰς ἀλλοιώσεις ἐργάσεται κατὰ ποιότητα. πεφθέντα δ᾽ ἀκριβῶς καὶ μεταβληθέντα, καὶ χρηστὸν

αἷμα γενόμενα, κατ' οὐσίαν αὐξήσει τὸ ἔμφυτον τῷ ζώῳ θερμὸν, οὐ κατὰ ποιότητα. καθόλου γὰρ ἄν
τι ψυχρὸν ἄν τε θερμὸν ᾖ τῇ δυνάμει τὸ σιτίον, ἐπειδὰν αἱματωθῇ, τὴν ἔμφυτον ὡσαύτως αὐξήσει θερ-
μασίαν. ἄχρι δ' ἂν ἄγηται μὲν εἰς αἵματος ἰδέαν, οὔπω δὲ τελέως αἱμαχθῇ, ψύχει καὶ θερμαίνει τὸ σώ-
μα, δίκην φαρμάκου. ἅπας δ' οὗτος ὁ λόγος ἐκ μιᾶς ἀρχῆς ἤρτηται, διὸ καὶ φυλάττειν αὐτὴν ἀεὶ χρὴ, καὶ
μεμνῆσθαι διὰ παντὸς, ὡς ἕκαστον τῶν σωμάτων ἰδιότητά τινα κέκτηται κράσεως, οἰκείαν μὲν τῇ δέ τι-
νι τῇ φύσει, διαφερομένην δὲ τῇ δέ τινι. καὶ ὡς εἰ μὲν ἀλλοιώσειε τὸ οἰκεῖον εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, αὐξή-
σει τὴν οὐσίαν, οὕτω τῆς ἐν αὐτῷ θερμασίας. εἰ δ' ἀλλοιωθείη, δυοῖν θάτερον αὐτῷ συμβήσεται, θερ-
μαίνοντος μὲν τοῦ μεταβάλλοντος, ἤδη κτήσασθαί τινα θερμασίαν, μὴ θερμαίνοντος δὲ τὴν οἰκείαν ἀπο-
λέσαι. δῆλον οὖν ἐκ τούτων ὡς ἐν τῷ πρός τι σύμπαντ' ἐστὶ τὰ τοιαῦτα. πρὸς γὰρ τὴν ἰδιότητα τῆς
10 ἀλλοιούσης φύσεως ἕκαστον τῶν προσφερομένων ἢ τροφῆς ἢ φαρμάκου ἢ ἀμφοτέρων λόγον ἐφέξει. διὸ τὸ
κώνειον τῷ ψαρὶ μὲν τροφὴ, φάρμακον δ' ἀνθρώπῳ. καὶ τοῖς μὲν ὄρτυξιν ἐλλέβορος, τροφή. τοῖς δ' ἀν-
θρώποις φάρμακον. ἡ μὲν γὰρ τῶν ὀρτύγων κρᾶσις, ἐξομοιοῦν ἑαυτῇ δύναται τὸν ἐλλέβορον, ἡ δὲ τῶν ἀν-
θρώπων οὐ δύναται. φανερὸν οὖν ἤδη γέγονεν, ὡς ἡ κρίσις τῶν πρὸς ἡμᾶς ὑγρῶν, ἢ ξηρῶν, ἢ ψυχρῶν,
ἢ θερμῶν, οὐκ ἔξωθέν ποθεν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἡμεῖς αὐτοὶ πάσχομεν ἀκριβὴς ἂν γένοιτο, καὶ ὡς πρώτην μὲν
καὶ μάλιστα ταύτην εἴη σκεπτέον, ἐφεξῆς δ' εἴ τι δέοιτο, καὶ τὴν ἔξωθεν. εἰ μὲν γὰρ ἐναργὴς εἴη καὶ σα-
φὴς αἰσθήσει, τοῦ προσαχθέντος ἡ ἐνέργεια φαρμάκου, ταύτῃ πιστευτέον, ἀμελοῦντας τῶν ἄλλων ἁ-
πάντων γνωρισμάτων. εἰ δ' ἀμυδρὰ καὶ ἀσαφὴς, ἢ ἐπίμικτος, ἤ τινα ὅλως ἀμφισβήτησιν ἔχουσα,
τηνικαῦτα καὶ πρὸς τὰ ἐκτὸς ἅπαντα κριτέον αὐτὴν, οὔκουν οὐδὲ πρὸς ταῦτα πόρρωθεν, ἀλλ' ἀπ' αὐ-
τῆς τῆς οὐσίας τοῦ ζητουμένου, διὸ εἰ τὸ ἔλαιον θερμὸν, οὐχ ὅτι γλίσχρον, ἢ ὠχρὸν, ἢ κοῦφον, ἀλλ' εἰ ῥᾳδί-
20 ως ἐκφλογοῦται. τοῦτο γὰρ ἦν αὐτῷ τῇ δυνάμει θερμὸν εἶναι, τὸ ταχέως μεταβάλλειν εἰς τὸ ἐνεργείᾳ
θερμόν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον κἀπὶ τῶν ἡμετέρων σωμάτων, οὐκ εἰ παχυμερὲς, ἢ λεπτομερὲς, ἢ ὑ-
γρὸν, ἢ κοῦφον, ἢ γλίσχρον, ἢ ὠχρὸν, ἀλλ' εἰ θερμαίνει προσαγόμενον. οὕτω δ' οὐδ' εἰ γλυκὺ, καὶ κοιλί-
αν ὑπάγον, ἢ ἱδρῶτα ἐργαζόμενον ἐν ταῖς φλεβοτομίαις, εἰ ἐπισχεθείη τὸ αἷμα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα
περιττὰ, παρόν γε σκοπεῖν εἰ θερμαίνει προσαγόμενον. εἰ μὲν οὖν ἐπισήμως τε καὶ ἰσχυρῶς ἐποίει
τοῦτο, καθάπερ τὸ πέπερι, πρόδηλον ἂν ἦν πᾶσι καὶ ἀναμφισβήτητον. ἐπεὶ δ' οὐκ ἰσχυρῶς, εὐλόγως εἰς
ζήτησιν ἀφικνεῖται. πολὺ δὲ μᾶλλον ἤδη ῥοδίνου τε καὶ ὄξους ἠπόρηταί τε καὶ ἀμφισβήτηται τοῖς ἰα-
τροῖς, εἴτε δυνάμει θερμὰ πέφυκεν, εἴτε ψυχρά. χρὴ τοίνυν ἐξευρεῖν τινὰς ἐφ' ἅπασι τοῖς δυνάμει λε-
γομένοις ὑπάρχειν, ἢ θερμοῖς, ἢ ψυχροῖς, ἢ ξηροῖς, ἢ ὑγροῖς, ἀκριβεῖς καὶ σαφεῖς διορισμούς. ὡς ἔμπροσθεν
ἤδη τῶν ἐνεργείᾳ λεγομένων ἐποιησάμεθα. προσήκει δ' οἶμαι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ποιήσα-
30 σθαι. γυμνασάμενος γάρ τις ἐν τούτοις, ῥᾷον ἀκολουθήσειε τοῖς ἀσαφεστέροις. εὐθὺς οὖν ἐν τῷ προσφέ-
ρειν τῷ σώματι τὸ δέ τι τὸ φάρμακον ἢ σιτίον, ἀπηλλάχθω τὸ προσαγόμενον, ἁπάσης σφοδρᾶς ἤδη κτή-
του θερμότητός τε καὶ ψύξεως. ὃν μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐποιησάμεθα διορισμὸν, ἡνίκα τά θ' ὑγρὰ
καὶ τὰ ξηρὰ σώματα διαγνώσκειν ἐπιχειροῦμεν, οὗτος οὐδὲν ἂν ἧττον εἴη καὶ νῦν χρήσιμος, ἤδη τῶν δυ-
νάμει θερμῶν καὶ ψυχρῶν. εἴτε γὰρ δυνάμει ψυχρὸν ὂν τὸ προσφερόμενον ἐκθερμήναις σαφῶς, εἴτε
θερμὸν καταψύξαις, ἡ πρώτη τοῦ σώματος προσβολὴ τὴν αἴσθησιν ἀπὸ τῆς ἐπικτήτου διαθέσεως, οὐκ
ἀπὸ τῆς οἰκείας τοῦ προσαχθέντος ἐργάσεται κράσεως. ἵν' οὖν ἀκριβής τε καὶ εἰλικρινὴς ἡ φύσις ἐξετά-
ζηται τοῦ προσαγομένου, χλιαρὸν ὡς οἷόν τε μάλιστα ὑπαρχέτω. μηδεμίαν ἐπίσημον ἔξωθεν ἀλλοίωσιν εἰ-
ληφὸς, ἤτοι θερμότητος ἢ ψύξεως σφοδρᾶς. ἡ μὲν δὴ πρώτη παρασκευὴ τοῦ προσαγομένου φαρμά-
κου, τοιαύτη γιγνέσθω. προσφερέσθω δὲ μὴ πάσῃ διαθέσει σώματος, ὅταν ἐξετάζῃς αὐτοῦ τὴν δύνα-
40 μιν, ἀλλ' ἁπλουστάταις ὡς ἔνι μάλιστα καὶ ἄκραις. εἰ μὲν οὖν ἐσχάτως θερμῇ διαθέσει προσαχθὲν αἴσθη-
σιν ἐργάζοιτο ψύξεως, εἴη ἂν οὕτως γε ψυχρόν. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τῇ ψυχρᾷ, θερμὸν ἐν τῷ παραυτίκα
φαίνοιτο, καὶ τοῦτ' ἂν εἴη θερμόν, εἰ δ' ἤτοι τῇ θερμῇ θερμὸν, ἢ τῇ ψυχρᾷ ψυχρὸν φαίνοιτο, μὴ πάντως
ἀποφαίνεσθαι, τὸ μὲν θερμὸν, τὸ δὲ ψυχρόν. ἐνίοτε γὰρ ἀκριβῶς μέν ἐστιν ἡ διάθεσις θερμὴ, μετρίως δὲ ψυ-
χρὸν ὑπάρχει τὸ φάρμακον, οὔτ' ἠλλοίωσεν αὐτὴν, ἔτι τε πρὸς τούτῳ ψύξαν καὶ πυκνῶσαν ἅπασαν
τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν ἀπέκλεισεν εἴσω, καὶ διαπνεῖσθαι τὸ θερμὸν ἐκώλυσε. κἀκ τούτου μειζόνως ἐξε-
πύρωσε τὴν διάθεσιν, οὕτω δὲ κἂν εἰ τῇ ψυχρᾷ διαθέσει τὸ προσφερόμενον μηδεμίαν ἐπιφέροι θερμότη-
τα, σκέπτεσθαι μή τι μετρίως ὑπάρχον θερμὸν, οὐδὲν ἔδρασεν εἰς τὴν ἄκρου θερμοῦ δεομένην διάθεσιν. οὔ-
κουν οὔθ' οὕτω χρὴ βασανίζεσθαι τῶν προσφερομένων φαρμάκων τὰς δυνάμεις, οὔτ' εἰ κατὰ συμβεβηκὸς
ἐργάζοιτό τι καὶ μὴ καθ' ἑαυτό. κρίσις δὲ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς, ἥ τε διάθεσις καὶ ὁ χρόνος. ἡ μὲν διά-
50 θεσις, εἰ ἁπλῆ καὶ μία. τῷ χρόνῳ δ' ἡ κρίσις διορίζεται κατὰ τάδε. τὸ μὲν ἅμα τῷ προσενεχθῆναι ψύ-
χειν, ἢ θερμαίνειν ἐναργῶς φαινόμενον, εἴη ἂν δήπου, καὶ καθ' ἑαυτό γε καὶ δι' ἑαυτὸ τοιοῦτον. τὸ δ' ἐν τῷ
χρόνῳ, τάχ' ἂν ἔκ τινος συμβεβηκότος εἰς τοῦτ' ἄγοιτο, καθάπερ ἐπὶ τετάνου, θέρεος μέσου νέῳ εὐσάρκῳ
ὕδατος ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις, θέρμης ἐπανάκλησιν ποιεῖται. ἀλλ' ὅτι γε μὴ καθ' ἑαυτὸ θερμαίνει
τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, δῆλον ἐκ τῆς πρώτης προσβολῆς. αἴσθησιν γὰρ ἐργάζεται ψύξεως. καὶ μὲν δὴ καὶ
ψύχει τὸ δέρμα, μέχρις ἂν ἐπιχέηται τούτῳ, καὶ τὴν θερμασίαν οὔτ' ἤδη πάντων σωμάτων, οὔτ' ἐν τῷ
καταχεῖσθαι παρέχεται, ἀλλ' ἤδη μόνων εὐσάρκων νέων ἐν θέρει μέσῳ, μετὰ τὸ παύσασθαι καταχέ-
τας. ὥσπερ οὖν οἷς προσπίπτει τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ψύχει ταῦτα, κἂν ἔμψυχα, κἂν ἄψυ-

χα σώματα ὑπάρχῃ, κἂν θερμὰ κἂν ψυχρά, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἴ τις ἢ χρόνος ἢ φύσις σώματος ἢ διά
θεσις ἐφ᾽ ἧς αἴσθησιν ἔφερε τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, εὐθὺς ἅμα τῷ προσπίπτειν θερμότητος, εὐλόγως ἂν ἐζητεῖτο
πότερον θερμαίνειν ἢ ψύχειν πέφυκε καθ᾽ ἑαυτό. νυνὶ δ᾽ ἐπειδὴ τὰ μὲν ἔμψυχά τε καὶ ἄψυχα πάντα παρα
χρῆμα καὶ διὰ παντὸς ὁρᾶται ψυχόμενα, οἷς δ᾽ ἐστὶν ἔμφυτος θερμασία καὶ οἷον πηγή τις ἐν τοῖς σπλάγχνοις πυ
ρὸς, εἰ τούτοις προσενεχθὲν ἐπανάκλησίν τινα ποτὲ ποιεῖται θερμότητος, εὔλογον οἶμαι κατά τι συμβε
βηκὸς οὐ καθ᾽ ἑαυτὸ θερμαίνειν αὐτὸ τὰ τοιαῦτα. καὶ δὴ καὶ φαίνεται κατά τι. πυκνώσει γὰρ τῆς ἐκτὸς
ἐπιφανείας καὶ κατακλήσει τοῦ θερμοῦ, τὴν ἐπάνοδον ποιεῖται τῆς ἐκ τοῦ βάθους θερμασίας, ἅμα μὲν ἀ
θροισθείσης τῷ μὴ διαπνεῖσθαι, ἅμα δ᾽ εἰς τὸ βάθος ἀποχωρούσης διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος βίαν ψυχροῦ, ἅμα
δὲ καὶ τρεφομένης ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα χυμῶν. ὅταν γὰρ ἀθροισθεῖσά τε καὶ τραφεῖσα πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν
10 ὁρμήσῃ σφοδρότερον, ἐπανάκλησις μὲν γίνεται τῆς θερμῆς, ἔνδειξις δὲ τοῦ μὴ καθ᾽ ἑαυτὸ τὴν θερμασί-
αν αὐξῆσαι τὸ ψυχρὸν ὕδωρ. καθ᾽ ἑαυτὸ μὲν γὰρ ἔψυξε τὸ δέρμα, τῇ ψύξει δ᾽ αὐτοῦ, πύκνωσίς τε ἅμα καὶ
εἰς τὸ βάθος ὑπονόστησις ἠκολούθησεν τοῦ θερμοῦ. τούτων δ᾽ αὐτῶν τῇ μὲν πυκνώσει κώλυσις τῆς διαπνοῆς.
τῇ δ᾽ εἰς τὸ βάθος ὑποχωρήσει κατεργασία τῶν ταύτῃ χυμῶν. ὧν ἡ μὲν κώλυσις τῆς διαπνοῆς, τὴν ἄθροι
σιν τῆς θερμασίας, ἡ δὲ τῶν χυμῶν κατεργασία, τὴν γένεσιν αὐτῆς ἐποιήσατο. τούτων δ᾽ ἑκατέρῳ πάλιν
ἡ αὔξησις ἕπεται τῆς ἐμφύτου θερμασίας. διὰ μέσων οὖν ἑκατέρων, τὸ μὲν ψυχρὸν ἂν αὔξησιν ποτὲ τῆς
ἐν τῷ ζώῳ θερμασίας ἐργάζεται. καθ᾽ ἑαυτὸ δ᾽ οὐδέποτε. καὶ μὴν καὶ τὸ θερμὸν ἔστιν ὅτε κατὰ συμβεβη
κὸς ψύχει διὰ μέσου τοῦ κενοῦν, ὡς τὸ καταντλῆμα τὴν φλεγμονήν. ἐπειδὴ γὰρ ὑπὸ θερμοῦ ῥεύματος
γίνεται φλεγμονὴ, τὸ μὲν ἴδιον αὐτῆς ἴαμα, κένωσις ἐστὶ τοῦ περιττοῦ. τὸ δὲ τῇ κενώσει πάντως ἑπόμενον,
ἡ ψύξις τοῦ διὰ τὴν φλεγμονὴν τεθερμασμένου μορίου. διττῆς μὲν οὔσης ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι σώμασι δια
20 θέσεως, ὅσον μὲν αὐτοὶ τῇ πλεονεξίᾳ τοῦ περιττοῦ κατὰ τὸ ποσὸν ἐξισταμένοις τοῦ κατὰ φύσιν, ὅσον δ᾽ αὐτοὶ τῇ
θερμασίᾳ κατὰ τὸ ποιὸν, ἡ τῆς ἑτέρας τῶν διαθέσεων ἴασις ἑπομένην ἔχει καὶ τὴν ἑτέραν καὶ γίνεται κατὰ
συμβεβηκὸς τὰ κενωτικὰ τῆς θερμῆς ὕλης φάρμακα, καὶ τῆς φλογώσεως τῶν μορίων ἐμψυκτικά. ταῦτά
γε οὖν διορίζεσθαι καὶ πειρᾶσθαι κατὰ τὸ ποσὸν τῆς ἁπλῆς διαθέσεως ἐξευρίσκειν τὸ ποσὸν τῆς τοῦ φαρμά
κου δυνάμεως. ὅτι εἰ ἄκρως ἡ διάθεσις θερμὴ, καὶ τὸ φάρμακον ἄκρως ἔστω ψυχρὸν, εἰ δ᾽ ὀλίγον ἀπολείποιτο
τῆς ἀκρότητος ἡ διάθεσις, ὀλίγον χρῆναι καὶ τὸ φάρμακον ἀπολείπεσθαι, κἂν, εἰ πλέον ἀπέχοιτο τῆς ἄ-
κρας θερμασίας ἡ διάθεσις, ἀνάλογον ἀπέχειν τῆς ἄκρας ψυχρότητος τὸ φάρμακον. εἰ γὰρ ἀπὸ τοῦ τοι
ούτου στοχασμοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξετάσεως αὐτῶν ποιεῖς, θᾶττον ἂν ἐξευρίσκοις τὴν οἰκείαν ἑκάστου δύναμιν.
ὅλως γὰρ εἰ καθ᾽ ἓν ὁτιοῦν πάθος ἁπλοῦν, θερμὸν, ὅτι δή ποτε τῶν φαρμάκων προσαχθὲν, εὐθὺς ἅμα τῇ
πρώτῃ προσφορᾷ ψύξεως αἴσθησιν ἤνεγκε, ψυχρόν ἐστιν ἐκεῖνο τῇ δυνάμει. καὶ πολὺ μᾶλλον, εἰ καὶ μετὰ
30 τὴν πρώτην προσφορὰν, ἕως παντὸς μένει τοιοῦτον. εἰ δὲ καὶ παντελῶς ἰάσατο τὴν θερμὴν διάθεσιν, ἐξ
ἀνάγκης ψυχρόν ἐστιν. προσφέρεσθαι δὲ χρὴ πάντως αὐτὸ χλιαρὸν ἐπειδὰν δοκιμάζηται, καθότι καὶ
πρόσθεν εἴρηται. γνωσθὲν δ᾽ ὅτι τοιοῦτον ἐστιν, εἶτα θεραπείας ἕνεκα παραλαμβανόμενον, ἄμεινον ψυ-
χρὸν λαμβάνειν, πλὴν εἰ τὸ μὲν φάρμακον ἄκρως εἴη ψυχρὸν, οὐκ ἄκρως δὲ θερμὸν εἴη τὸ νόσημα. ταῦτα
μὲν οὖν αὖθις πλέον ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρήσεται, κἀν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν.
ἐν δὲ τῷ παρόντι τό γε τοσοῦτον χρὴ γινώσκειν. ὡς εἴ τι τῇ θερμῇ καὶ ἁπλῇ διαθέσει προσαχθὲν φάρμακον
ἐκ τοῦ παραχρῆμα κἂν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ παντὶ τήν τε τῆς ψύξεως αἴσθησιν ἤνεγκε τῷ κάμνοντι, καὶ
τὴν τῆς εὐφορίας τε καὶ ὠφελείας, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο ψυχρόν ἐστι, κἂν ἐπ᾽ ἄλλων ποτὲ φαίνηται θερμόν.
εὑρεθήσεται γὰρ ἐπ᾽ ἐκείνων ἐξεταζόμενον ἀκριβῶς οὐ καθ᾽ ἑαυτὸ θερμαῖνον, ἀλλὰ κατά τι συμβεβηκός.
ὅταν δὲ καθ᾽ ἑαυτὸ λέγωμεν, ἢ πρώτως ἢ διὰ μηδενὸς τῶν ἐν μέσῳ, ταὐτὸν ἐξ ἁπάντων δηλοῦται δυνάμει τῶν
40 ῥημάτων. καὶ τὴν γυμνασίαν ἁπάντων ἅμα τούτων τοῖς οἰκείοις παραδείγμασιν, ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὑπο-
μνήμασι ποιοισόμεθα. νυνὶ δὲ πάλιν ἀναμνήσας ὧν ἤδη καὶ πρόσθεν εἶπον, ἐπιθεῖναι πειράσομαι τῷ παρόν
τι λόγῳ τὴν προσήκουσαν τελευτήν. ἐπειδὴ γὰρ τὸ θερμὸν σῶμα πολλαχῶς ἐλέγετο καὶ γὰρ καὶ τὸ τὴν ἄκραν
ἔχον ποιότητα τὸ στοιχεῖον αὐτὸ, καὶ τὸ κατ᾽ ἐπικράτησιν αὐτῆς ὀνομαζόμενον, ἔτι τε τὸ πρὸς ἕτερον λεγό-
μενον, ἤτοι πρὸς τὸ σύμμετρον ὁμογενὲς, ἢ πρὸς ὁτιοῦν τὸ τυχὸν, οὕτω χρὴ καὶ τὸ δυνάμει μὲν θερμὸν, ἐ-
νεργείᾳ δ᾽ οὐδέπω, καὶ νοεῖσθαι καὶ δοκιμάζεσθαι πολλαχῶς. ὅθεν οὐκ ὀρθῶς εἴ τι μὴ ταχέως ἐκπυροῦται, τοῦ
τ᾽ ἔνιοι νομίζουσιν, οὐδὲ πρὸς ἡμᾶς εἶναι δυνάμει θερμόν. εἴ τε γὰρ εὔπεπτόν ἐστιν καὶ τρέφει ταχέως, εἴη ἂν,
ὡς πρὸς ἡμᾶς θερμὸν, εἴ τε θερμαίνει προσφερόμενον ὡς φάρμακον, εἴη ἂν καὶ τοῦτο δυνάμει θερμὸν ὡς
πρὸς αὐτόν. οὕτω δὲ καὶ καθ᾽ ἕκαστον εἶδος ζώου τὸ δυνάμει θερμὸν, εἴθ᾽ ὡς φάρμακον εἴθ᾽ ὡς τροφὴ πρὸς ἐκεῖνο
λέγεται μόνον τὸ ζῶον. ἐν γὰρ τῷ πρός τι τὸ δυνάμει πᾶν. ὥστε καὶ ἡ βάσανος ἡ οἰκεία βελτίων τῆς ἔξωθεν.
50 οἰκεία δὲ μία καθ᾽ ἕκαστον, εἰ φαίνοιτο ταχέως γινόμενον τοιοῦτον, ὁποῖον ἔφαμεν ὑπάρχειν αὐτὸ δυνάμει.
πῦρ μὲν γάρ ἐστι δυνάμει πᾶν ὅτι ἂν ταχέως ἐκπυροῦται. δυνάμει δ᾽ ὡς πρὸς αὐτὸν θερμὸν, ὅπερ ἂν ἓν εἶδος
τῶν κατ᾽ ἐπικράτησιν θερμῶν, ὅταν αὐτῷ προσφερόμενον, ἢ τὴν ποιότητα τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἢ τὴν οὐ
σίαν αὐξάνῃ. τὰ δ᾽ αὐτὰ κἀπὶ τῶν ἄλλων εἰρῆσθαι χρὴ νομίζειν, ὅσα δυνάμει λέγεται ψυχρὰ καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ
καὶ θερμά. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα τὰ μὲν ὡς πρὸς αὐτὰ τὰ στοιχεῖα, τὰ δ᾽ ὡς κατ᾽ ἐπικράτησιν ὠνομασμένα καὶ νοεῖ-
σθαι χρὴ καὶ δοκιμάζεσθαι καὶ διδάσκεσθαι. δῆλον δ᾽ ὡς καὶ τὴν κρίνουσαν ἁφὴν, ἁπάσης ἐπικτήτου θερμασίας
τε καὶ ψύξεως ἀπηλλάχθαι χρή. καθότι κἀπὶ τῶν φαρμάκων αὐτῶν εἴρηται πρόσθεν.

Τοῦ περὶ κράσεων βιβλίου, τέλος.

ΓΑΛΗΝΟΥ

ΠΕΡΙ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ. α.

πειδὴ τὸ μὲν αἰσθάνεσθαί τε καὶ κινεῖσθαι κατὰ προαίρεσιν ἴδια τῶν ζώων ἐστὶ, τὸ δ᾽ αὐξάνεσθαί τε καὶ τρέφεσθαι κοινὰ καὶ τοῖς φυτοῖς, εἴη ἂν τὰ μὲν πρότερα τῆς ψυχῆς, τὰ δὲ δεύτερα τῆς φύσεως ἔργα. εἰ δέ τις καὶ τοῖς φυτοῖς ψυχῆς μεταδίδωσι, καὶ διαιρούμενος αὐτὰς, ὀνομάζει φυτικὴν μὲν ταύτην, αἰσθητικὴν δὲ τὴν ἑτέραν. λέγει μὲν οὐδ᾽ οὗτος ἄλλα, τῇ λέξει δ᾽ οὐ πάνυ τῇ συνήθει χρῆται. ἀλλ᾽ ἡμεῖς γε μεγίστην λέξεως ἀρετὴν σαφήνειαν εἶναι πεπεισμένοι, καὶ ταύτην εἰδότες ὑπ᾽ οὐδενὸς οὕτως, ὡς ὑπὸ τῶν ἀήθων ὀνομάτων διαφθειρομένην, ὡς τοῖς πολλοῖς ἔθος, οὕτως ὀνομάζοντες, ὑπὸ μὲν ψυχῆς τε ἅμα καὶ φύσεως τὰ ζῷα διοικεῖσθαι φαμὲν, ὑπὸ δὲ φύσεως μόνης, τὰ φυτά. καὶ τό γ᾽ αὐξάνεσθαί τε καὶ τρέφεσθαι, φύσεως ἔργα φαμὲν, οὐ ψυχῆς. καὶ ζητήσομέν γε κατὰ τόνδε τὸν λόγον ὑπὸ τίνων γίνεται δυνάμεων αὐτά γε ταῦτα, καὶ εἰ δή τι ἄλλο φύσεως ἔργον ἐστίν. ἀλλὰ πρότερόν γε, διελέσθαι τε χρὴ, καὶ μηνῦσαι σαφῶς ἕκαστον τῶν ὀνομάτων, οἷς χρησόμεθα κατὰ τόνδε τὸν λόγον, καὶ ἐφ᾽ ὅτι φέρομεν πρᾶγμα. γενήσεται δὲ τοῦτ᾽ εὐθὺς ἔργων φυσικῶν διδασκαλία σὺν ταῖς τῶν ὀνομάτων ἐξηγήσεσιν. ὅταν οὖν τι σῶμα κατὰ μηδὲν ἐξαλλάττηται τῶν προϋπαρχόντων, ἡσυχάζειν αὐτὸ φαμέν. εἰ δ᾽ ἐξίσταιτό πῃ τοῦτο, κατ᾽ ἐκεῖνο κινεῖσθαι. καὶ τοίνυν ἐπεὶ πολυειδῶς ἐξίσταται, πολυειδῶς κινηθήσεται. καὶ γὰρ εἰ λευκὸν ὑπάρχον μελαίνοιτο, καὶ εἰ μέλαν λευκαίνοιτο, κινεῖται κατὰ χρόαν. καὶ εἰ γλυκὺ πρότερον ὑπάρχον, αὖθις αὐστηρὸν, ἢ ἔμπαλιν ἐξ αὐστηροῦ γλυκὺ γίνοιτο, καὶ τοῦτ᾽ ἂν κινεῖσθαι λέγοιτο κατὰ τὸν χυμόν. ἄμφω δὲ ταῦτά τε καὶ τὰ προειρημένα, κατὰ ποιότητα κινεῖσθαι λεχθήσεται, καὶ οὐ μόνον γε κατὰ τὴν χρόαν καὶ τὸν χυμὸν ἐξαλλαττόμενα κινεῖσθαι φαμὲν, ἀλλὰ καὶ τὸ θερμότερον ἐκ ψυχροτέρου γινόμενον, ἢ ψυχρότερον ἐκ θερμοτέρου, κινεῖσθαι καὶ τοῦτο λέγομεν. ὥσπερ γε καὶ εἴ τι ξηρὸν ἐξ ὑγροῦ, ἢ ὑγρὸν ἐξ ξηροῦ γίνοιτο. κοινὸν δὲ κατὰ τούτων ἁπάντων ὄνομα φέρομεν τὴν ἀλλοίωσιν. ἓν τι τοῦτο γένος κινήσεως. ἕτερον δὲ γένος, ἐπὶ τοῖς τὰς χώρας ἀμείβουσι σώμασι, καὶ τόπον ἐκ τόπου μεταλλάττειν λεγομένοις. ὄνομα δὲ καὶ τούτῳ φορά. αὗται μὲν οὖν αἱ δύο κινήσεις ἁπλαῖ καὶ πρῶται. σύνθετοι δ᾽ ἐξ αὐτῶν, αὔξησίς τε καὶ φθίσις, ὅταν ἐξ ἐλάττονός τι μεῖζον ἢ ἐκ μείζονος ἔλαττον γίνηται, φυλάττον τὸ οἰκεῖον εἶδος. ἕτεραι δὲ δύο κινήσεις γένεσις καὶ φθορά, γένεσις μὲν ἡ εἰς οὐσίαν ἀγωγή, φθορὰ δὲ ἡ ἐναντία. πάσαις δὲ ταῖς κινήσεσι κοινὸν, ἡ ἐξάλλαξις τοῦ προϋπάρχοντος. ὥσπερ οὖν καὶ ταῖς ἡσυχίαις ἡ φυλακὴ τῶν προϋπαρχόντων. Ἀλλ᾽ ὅτι μὲν ἐξαλλάττεται καὶ πρὸς τὴν ὄψιν καὶ πρὸς τὴν γεῦσιν, καὶ πρὸς τὴν ἁφὴν, αἷμα γινόμενα τὰ σιτία, συγχωροῦσιν. ὅτι δὲ καὶ κατὰ ἀλήθειαν οὐκέτι τοῦθ᾽ ὁμολογοῦσιν οἱ σοφισταί. οἱ μὲν γάρ τινες αὐτῶν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τῶν ἡμετέρων αἰσθήσεων ἀπάτας τινὰς καὶ παρακρούσεις εἶναι νομίζουσιν, ἄλλοτε ἄλλως πασχουσῶν, τῆς ὑποκειμένης οὐσίας μηδὲν τούτων οἷς ἐπονομάζεται δεχομένης, οἱ δέ τινες εἶναι μὲν ἐν αὐτῇ βούλονται φύσει τὰς ποιότητας. ἀμεταβλήτους δὲ καὶ ἀτρέπτους ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα, καὶ τὰς φαινομένας ταύτας ἀλλοιώσεις ἐν αὐτῇ τῇ διακρίσει τε καὶ συγκρίσει γίνεσθαι φασὶν ὡς Ἀναξαγόρας. εἰ δὴ τούτους ἐκτραπόμενος ἐλέγχοιμι, μεῖζον ἄν μοι τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου γένοιτο. εἰ μὲν γὰρ οὐκ ἴσασιν ὅσα περὶ τῆς καθ᾽ ὅλην τὴν οὐσίαν ἀλλοιώσεως Ἀριστοτέλει τε καὶ μετὰ τοῦτον Χρυσίππῳ γέγραπται, παρακαλέσαι χρὴ τοῖς ἐκείνων αὐτοὺς ὁμιλῆσαι γράμμασιν. εἰ δὲ γινώσκοντες, ἔπειθ᾽ ἑκόντες, τὰ χείρω πρὸ τῶν βελτιόνων αἱροῦνται, μάταια δήπου καὶ τὰ ἡμέτερα νομιοῦσιν. ὅτι δὲ καὶ Ἱπποκράτης οὕτως ἐγίνωσκεν, Ἀριστοτέλους ὢν ἔτι πρότερος, ἐν ἑτέροις ἡμῖν ἐπιδέδεικται. πρῶτος γὰρ οὗτος ἁπάντων ὧν ἴσμεν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἀποδεικνύειν ἐπεχείρησε, τέτταρας εἶναι τὰς πάσας δραστικὰς εἰς ἀλλήλας ποιότητας, ὑφ᾽ ὧν γίνεταί τε καὶ φθείρεται πάνθ᾽ ὅσα γένεσίν τε καὶ φθορὰν ἐπιδέχεται. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ κεράννυσθαι δι᾽ ἀλλήλων ὅλας αὐτὰς δι᾽ ὅλων, Ἱπποκράτης ἁπάντων ὧν ἴσμεν πρῶτος ἔγνω. καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀποδείξεων, ὧν ὕστερον Ἀριστοτέλης μετεχειρίσατο, παρ᾽ ἐκείνῳ πρώτῳ γεγραμμένας ἔστιν εὑρεῖν. εἰ δ᾽ ὥσπερ τὰς ποιότητας, οὕτω καὶ τὰς οὐσίας δι᾽ ὅλων κεράννυσθαι χρὴ νομίζειν, ὡς ὕστερον ἀπεφήνατο Ζήνων ὁ Κιττιεὺς, οὐχ ἡγοῦμαι δεῖν ἔτι περὶ τούτου κατὰ τόνδε τὸν λόγον ἐπεξιέναι. μόνην γὰρ εἰς τὰ παρόντα δέομαι γνωσθῆναι, τὴν δι᾽ ὅλης τῆς οὐσίας ἀλλοίωσιν, ἵνα μή τις ὀστοῦ καὶ νεύρου καὶ σαρκὸς καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου μορίων οἷον ἐς μισγάγειαν τινα τῷ ἄρτῳ νομίσει περιέχεσθαι, κἄπειτα ἐν τῷ σώματι διακρινόμενον, πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἕκαστον ἰέναι. καίτοι πρό γε τῆς διακρίσεως αἷμα φαίνεται γινόμενος ὁ πᾶς ἄρτος. εἰ γοῦν παμπόλλῳ τις χρόνῳ μηδὲν ἄλλο εἴη σιτίον προσφερόμενος, οὐδὲν ἧττον ἐν ταῖς φλεψὶν αἷμα περιεχόμενον ἕξει. καὶ φανερῶς τοῦτο τὴν τῶν ἀμετάβλητα τὰ στοιχεῖα τιθεμένων ἐξελέγχει δόξαν. ὥσπερ γ᾽ οἶμαι καὶ τοὔλαιον εἰς τὴν τοῦ λύχνου φλόγα καταναλισκόμενον ἅπαν, καὶ τὰ ξύλα πῦρ μικρὸν ὕστερον γινόμενα. καίτοι τό γ᾽ ἀντιλέγειν αὐτοῖς ἠρνησάμην, ἀλλ᾽ ἐπεὶ τῆς ἰατρικῆς ὕλης ἦν τὸ παράδειγμα, καὶ χρῄζω πρὸς τὸν παρόντα λόγον αὐτοῦ, διὰ τοῦτ᾽ ἐμνημόνευσα. κα-

ταλιπόντες οὖν ὡς ἔφην τὴν πρὸς τούτους ἀντιλογίαν, τοῖς βουλομένοις τά τε παρὰ τῶν παλαιῶν
ἐκμανθάνειν, καὶ ἐξ ὧν ἡμεῖς ἰδίᾳ περὶ αὐτῶν ἐπεσκέμμεθα, τὸν ἐξῆς λόγον ἅπαντα ποιησόμεθα, ζητοῦν-
τες ὑπὲρ ὧν ἐξ ἀρχῆς προὐθέμεθα, πόσαι τε καὶ τίνες εἰσὶν αἱ τῆς φύσεως δυνάμεις, καὶ τί ποιεῖν
ἔργον ἑκάστη πέφυκεν. ἔργον δὲ δηλονότι καλῶ τὸ γεγονὸς ἤδη καὶ συμπεπληρωμένον ὑπὸ τῆς ἐνερ-
γείας αὐτῶν, οἷον τὸ αἷμα, τὴν σάρκα καὶ τὸ νεῦρον. ἐνέργειαν δὲ, τὴν δραστικὴν ὀνομάζω κίνησιν.
καὶ τὴν ταύτης αἰτίαν, δύναμιν. ἐπεὶ γὰρ ἐν τῷ τὸ σιτίον αἷμα γίνεσθαι, παθητικὴ μὲν ἡ τοῦ σιτίου,
δραστικὴ δ' ἡ τῆς φλεβὸς γίνεται κίνησις, ὡσαύτως δὲ κἀν τῷ μεταφέρειν τὰ κῶλα κινεῖ μὲν ὁ μῦς, κινεῖ-
ται δὲ τὰ ὀστᾶ, τὴν μὲν τῆς φλεβὸς καὶ τῶν μυῶν κίνησιν, ἐνέργειαν εἶναί φημι. τὴν δὲ τῶν σιτίων
καὶ τῶν ὀστῶν, σύμπτωμά τε καὶ πάθημα. τὰ μὲν γὰρ ἀλλοιοῦται, τὰ δὲ, φέρεται, τὴν μὲν οὖν
10 ἐνέργειαν, ἐγχωρεῖ καλεῖν καὶ ἔργον τι φύσεως, οἷον τὴν πέψιν, τὴν ἀνάδοσιν, τὴν αἱμάτωσιν. οὐ μὴν τό
γ' ἔργον ἐξ ἅπαντος ἐνέργειαν. ἡ γάρ τοι σὰρξ, ἔργον μὲν ἐστὶ τῆς φύσεως, οὐ μὴν ἐνέργειά γε. δῆλον
οὖν ὡς θάτερον μὲν τῶν ὀνομάτων διχῶς λέγεται, θάτερον δ' οὔ. ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ φλὲψ καὶ τῶν ἄλλων
ἁπάντων ἕκαστον, διὰ τὴν ἐκ τῶν τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν, ὡδί πως ἐνεργεῖν δοκεῖ. εἰσὶ δ' οὐκ ὀλίγοι τινὲς
ἄνδρες, οὐδ' ἄδοξοι φιλόσοφοί τε καὶ ἰατροὶ, οἳ τῷ μὲν θερμῷ καὶ τῷ ψυχρῷ τὸ δρᾶν ἀναφέροντες, ὑπο-
βάλλοντες δ' αὐτοῖς παθητικὰ τό τε ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρόν. καὶ πρῶτός γ' Ἀριστοτέλης τὰς τῶν κατὰ μέ-
ρος ἁπάντων αἰτίας εἰς ταύτας ἀνάγειν πειρᾶται τὰς ἀρχάς. ἠκολούθησε δ' ὕστερον αὐτῷ, καὶ ἀπὸ τῆς
στοᾶς χορός. καίτοι τούτοις μὲν ὡς ἂν καὶ αὐτῶν τῶν στοιχείων τὴν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν χύσεσι τέ τισι καὶ
πιλήσεσιν ἀναφέρουσιν, εὔλογον ἦν ἀρχὰς δραστικὰς ποιήσασθαι τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν. Ἀριστοτέ-
λει δ' οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τέτταρσι ποιότησιν εἰς τὴν τῶν στοιχείων γένεσιν χρωμένῳ, βέλτιον ἦν καὶ τὰς τῶν
20 κατὰ μέρος ἁπάσας αἰτίας εἰς ταύτας ἀνάγειν. τί δή ποτ' οὖν ἐν μὲν τοῖς περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ταῖς
τέτταρσι χρῆται, ἐν δὲ τοῖς μετεωρολογικοῖς καὶ τοῖς προβλήμασι καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι, ταῖς δύο
μόναις; εἰ μὲν γὰρ ὡς ἐν ζώοις τε καὶ φυτοῖς μᾶλλον μὲν δρᾶν τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, ἧττον δὲ τό θ' ὑ-
γρὸν καὶ τὸ ξηρὸν ἀποφαίνοιτό τις, ἴσως ἂν ἔχοι καὶ τὸν Ἱπποκράτην σύμψηφον. εἰ δ' ὡσαύτως ἐν ἅπα-
σιν, οὐκέτ' οἶμαι συγχωρήσειν οὐδὲ, μὴ ὅτι τὸν Ἱπποκράτην, ἀλλὰ μηδ' αὐτὸν τὸν Ἀριστοτέλην, μεμνῆ-
σθαί γε βουλόμενον ὧν ἐν τοῖς περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετ' ἀποδείξεως αὐτὸς ἡ-
μᾶς ἐδίδαξεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, κἀν τοῖς περὶ κράσεων εἰς ὅσον ἰατρῷ χρήσιμον, ἐπεσκεψάμεθα.
ἡ δ' οὖν δύναμις ἡ ἐν ταῖς φλεψὶν ἡ αἱματοποιητικὴ προσαγορευομένη, καὶ πᾶσα δ' ἄλλη δύναμις,
ἐν τῷ πρός τι νενόηται. πρώτη μὲν γὰρ ἡ δύναμις τῆς ἐνεργείας αἰτία. ἤδη δὲ καὶ τοῦ ἔργου κατὰ τὸ
συμβεβηκός. ἀλλ' εἴπερ ἡ αἰτία πρός τι, τοῦ γὰρ ὑπ' αὐτῆς γιγνομένου μόνου, τῶν δ' ἄλλων οὐδενὸς,
30 εὔδηλον δ' ὅτι καὶ ἡ δύναμις ἐν τῷ πρός τι. καὶ μέχρι γ' ἂν ἀγνοῶμεν τὴν οὐσίαν τῆς ἐνεργούσης αἰ-
τίας, δύναμιν αὐτὴν ὀνομάζομεν, εἶναί τινα λέγοντες ἐν ταῖς φλεψὶν αἵματος ποιητικὴν δύναμιν.
ὡσαύτως δὲ κἀν τῇ κοιλίᾳ πεπτικήν. κἀν τῇ καρδίᾳ σφυγμικήν. καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων ἰδίαν τινὰ
τῆς κατὰ τὸ μόριον ἐνεργείας. εἴπερ οὖν μεθόδῳ μέλλοιμεν ἐξευρήσειν ὁπόσαι τε καὶ ὁποῖαί τινες
αἱ δυνάμεις εἰσὶν, ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῖν ἀρκτέον. ἕκαστον γὰρ αὐτῶν ὑπό τινος ἐνεργείας γίγνεται, καὶ
τούτων ἑκάστης προηγεῖταί τις αἰτία. ἔργα μὲν οὖν τῆς φύσεως ἔτι μὲν κυουμένου τε καὶ διαπλαττο-
μένου τοῦ ζώου, τὰ σύμπαντ' ἐστὶ τοῦ σώματος μόρια, γεννηθέντος δὲ τούτου, κοινὸν ἐφ' ἅπασιν ἔργον ἡ εἰς
τὸ τέλειον ἑκάστῳ μέγεθος ἀγωγή. καὶ μετὰ ταῦτα, ἡ μέχρι τοῦ δυνατοῦ διαμονή. ἐνέργειαι δ' ἐπὶ τρι-
σὶ τοῖς εἰρημένοις ἔργοις, τρεῖς ἐξ ἀνάγκης, ἐφ' ἑκάστῳ μία, γένεσίς τε καὶ αὔξησις καὶ θρέψις. ἀλλ' ἡ μὲν
γένεσις, οὐχ ἁπλῆ τις ἐνέργεια τῆς φύσεως, ἀλλ' ἐξ ἀλλοιώσεώς τε καὶ διαπλάσεως ἐστὶ σύνθετος. ἵνα
40 μὲν γὰρ ὀστοῦν γένηται, καὶ νεῦρον, καὶ φλὲψ, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, ἀλλοιοῦσθαι χρὴ τὴν ὑποβεβλη-
μένην οὐσίαν ἐξ ἧς γίγνεται τὸ ζῶον. ἵνα δὲ καὶ σχῆμα τὸ δέον καὶ θέσιν καὶ κοιλότητάς τινας καὶ ἀποφύ-
σεις καὶ συμφύσεις, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα κτήσηται, διαπλάττεσθαι χρὴ τὴν ἀλλοιουμένην οὐσίαν,
ἣν δὴ καὶ ὕλην τοῦ ζώου καλῶν, ὡς τῆς νεὼς τὰ ξύλα, καὶ τῆς εἰκόνος τὸν κηρὸν, οὐκ ἂν ἁμάρτοις. ἡ δὲ
δὴ αὔξησις ἐπίδοσίς ἐστι καὶ διάστασις εἰς μῆκος καὶ βάθος καὶ πλάτος τῶν στερεῶν τοῦ ζώου μορίων, ὧνπερ
καὶ ἡ διάπλασις ἦν. ἡ δὲ θρέψις, πρόσθεσίς ἐστι τοῖς αὐτοῖς ἄνευ διαστάσεως. περὶ πρώτης οὖν τῆς γενέσε-
ως εἴπωμεν, ἣν ἐξ ἀλλοιώσεώς τε καὶ διαπλάσεως ἐλέγομεν γίνεσθαι. Καταβληθέντος δὴ τοῦ σπέρμα-
τος εἰς τὴν μήτραν, ἢ εἰς τὴν γῆν, οὐδὲν γὰρ διαφέρει, χρόνοις τισὶν ὡρισμένοις πάμπολλα συνίσταται
μόρια τῆς γεννωμένης οὐσίας, ξηρότητι καὶ ὑγρότητι καὶ θερμότητι καὶ ψυχρότητι καὶ τοῖς ἄλλοις
ἅπασιν ὅσα τούτοις ἕπεται διαφέροντα. τὰ δ' ἑπόμενα γνώσῃ, εἴπερ ὅλως ἐφιλοσόφησάς τι περὶ
50 γενέσεως καὶ φθορᾶς. αἱ λοιπαὶ γὰρ τῶν ἁπτῶν ὀνομαζομένων διαφοραὶ, ταῖς εἰρημέναις ἕπονται πρώ-
τως καὶ μάλιστα. μετὰ δὲ ταύτας, αἵ γευσταί τε καὶ ὀσφρηταὶ καὶ ὁραταί, σκληρότης μὲν οὖν καὶ μαλα-
κότης, καὶ γλισχρότης καὶ κραυρότης, καὶ κουφότης, καὶ βαρύτης, καὶ πυκνότης, καὶ ἀραιότης, καὶ λειότης καὶ
τραχύτης καὶ παχύτης, καὶ λεπτότης ἁπταὶ διαφοραὶ, καὶ εἴρηται περὶ πασῶν Ἀριστοτέλει καλῶς, οἶσθα
δὲ δήπου καὶ τὰς ὀσφρητάς τε καὶ ὁρατὰς καὶ γευστὰς διαφοράς. ὥστ' εἰ μὲν τὰς πρώτας τε καὶ στοι-
χειώδεις ἀλλοιωτικὰς δυνάμεις ζητοίης, ὑγρότης τ' ἐστὶ καὶ ξηρότης καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης. εἰ δὲ
τὰς ἐκ τῆς τούτων κράσεως γιγνομένας, τοσαῦται καθ' ἕκαστον ἔσονται ζῶον, ὅσαπερ ἂν αὐτοῦ τὰ
αἰσθητὰ

αἰσθητὰ στοιχεῖα ὑπάρχει. καλεῖται δ᾽ αἰσθητὰ στοιχεῖα, τὰ ὁμοιομερῆ πάντα τοῦ σώματος μόρια. καὶ
ταῦτ᾽ οὐκ ἐκ μεθόδου τινὸς, ἀλλ᾽ αὐτόπτην γενόμενον ἐκμαθεῖν χρὴ διὰ τῶν ἀνατομῶν. ὀστοῦν δὴ καὶ χόνδρον
καὶ νεῦρον καὶ ὑμένα καὶ σύνδεσμον καὶ φλέβα καὶ πάνθ᾽ ὅσα τοιαῦτα, κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ζώου
γένεσιν ἡ φύσις ἀπεργάζεται, δυνάμει χρωμένη, καθόλου μὲν εἰπεῖν τῇ γεννητικῇ τε καὶ ἀλλοιωτικῇ,
κατὰ μέρος δὲ θερμαντικῇ τε καὶ ψυκτικῇ, καὶ ὑγραντικῇ καὶ ξηραντικῇ καὶ ταῖς ἐκ τῆς τούτων κρά-
σεως γενομέναις, οἷον ὀστοποιητικῇ τε καὶ νευροποιητικῇ, καὶ χονδροποιητικῇ. σαφηνείας γὰρ ἕνεκα
καὶ τούτοις τοῖς ὀνόμασι χρηστέον. ἔστι μὲν οὖν καὶ ἡ ἴδιος σὰρξ τοῦ ἥπατος ἐκ τούτου τοῦ γένους, καὶ ἡ τοῦ
σπληνὸς καὶ ἡ τῶν νεφρῶν καὶ ἡ τοῦ πνεύμονος καὶ ἡ τῆς καρδίας. οὕτω δὲ καὶ τοῦ ἐγκεφάλου τὸ ἴδι-
ον σῶμα, καὶ τῆς γαστρὸς καὶ τοῦ στομάχου, καὶ τῶν ἐντέρων, καὶ τῶν ὑστερῶν, αἰσθητὸν στοιχεῖον ἐστὶν ὁμοιο-
10 μερές τε καὶ ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον. ἂν γὰρ ἐξέλοις ἑκάστου τῶν εἰρημένων τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὰς
φλέβας, καὶ τὰ νεῦρα, τὸ ὑπόλοιπον σῶμα, τὸ καθ᾽ ἕκαστον ὄργανον, ἁπλοῦν ἐστι καὶ στοιχειῶδες ὡς πρὸς
αἴσθησιν. ὅσα δὲ τῶν τοιούτων ὀργάνων ἐκ δυοῖν σύγκειται χιτώνων, οὐχ ὁμοίων μὲν ἀλλήλοις, ἁπλοῦ
δ᾽ ἑκατέρου, τούτων οἱ χιτῶνες εἰσὶ τὰ στοιχεῖα, καθάπερ τῆς τε γαστρὸς καὶ τοῦ στομάχου, καὶ τῶν ἐντέ-
ρων καὶ τῶν ἀρτηριῶν, καὶ καθ᾽ ἑκάτερόν γε τῶν χιτώνων ἴδιος ἡ ἀλλοιωτικὴ δύναμις, ἡ ἐκ τοῦ παρὰ
τῆς μητρὸς ἐπιμηνίου γεννήσασα τὸ μόριον. ὥστε τὰς κατὰ μέρος ἀλλοιωτικὰς δυνάμεις τοσαύτας
εἶναι καθ᾽ ἕκαστον γένος ζώου, ὅσαπερ ἂν ἔχῃ τὰ στοιχειώδη μόρια. καὶ μέντοι καὶ τὰς ἐνεργείας ἰδίας ἑκά-
στῳ τῶν κατὰ μέρος μορίων ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, ὥσπερ καὶ τὰς χρείας. οἷον καὶ τῶν ἀπὸ τῶν νεφρῶν
εἰς τὴν κύστιν διηκόντων πόρων, οἳ δὴ καὶ οὐρητῆρες καλοῦνται. οὗτοι γὰρ οὔτ᾽ ἀρτηρίαι εἰσὶν, ὅτι μὴ
σφύζουσι, μήτ᾽ ἐκ δυοῖν χιτώνων συνεστήκασιν. οὔτε φλέβες, ὅτι μήθ᾽ αἷμα περιέχουσι, μήτ᾽ ἔοικεν
20 αὐτῶν ὁ χιτὼν κατά τι τῷ τῆς φλεβὸς, ἀλλὰ καὶ νεύρων ἔτι πλέον ἀφεστήκασιν ἢ τῶν εἰρημένων. τί
ποτ᾽ οὖν εἰσιν ἐρωτᾷ τις, ὥσπερ ἀναγκαῖον ἅπαν μόριον ἢ ἀρτηρίαν ἢ φλέβα ἢ νεῦρον ὑπάρχειν, ἢ
ἐκ τούτων πεπλέχθαι. καὶ μὴ τοῦτ᾽ αὐτὸ τὸ νῦν λεγόμενον, ὡς ἴδιος ἑκάστῳ τῶν κατὰ μέρος ὀργάνων
ἐστὶν ἡ οὐσία. καὶ γὰρ καὶ αἱ κύστεις ἑκάτεραι, ἥ τε τὸ οὖρον ὑποδεχομένη, καὶ ἡ τὴν ξανθὴν χολὴν, οὐ
μόνον τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλων διαφέρουσι. καὶ οἱ εἰς τὸ ἧπαρ ἀποφυόμενοι πόροι, καθά-
περ στόμαχοί τινες ἀπὸ τῆς χοληδόχου κύστεως, οὐδὲν οὔτ᾽ ἀρτηρίαις, οὔτε φλεψὶν, οὔτε νεύροις ἐοίκασιν.
ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ πλέον ἐν ἄλλοις τέ τισι, κἀν τοῖς περὶ τῆς ἀνατομῆς ἱπποκράτης εἴρηται. αἱ
δὲ κατὰ μέρος ἅπασαι δυνάμεις τῆς φύσεως αἱ ἀλλοιωτικαὶ, καὶ αὐτὴν μὲν τὴν οὐσίαν τῶν χιτώνων
τῆς κοιλίας, καὶ τῶν ἐντέρων, καὶ τῶν ὑστερῶν ἀπετέλεσαν οἵαπερ ἐστί. τὴν δὲ σύνθεσιν αὐτῶν, καὶ
τὴν τῶν ἐμφυομένων πλοκὴν, καὶ τὴν εἰς τὸ ἔντερον τῶν ἐντέρων ἔκφυσιν, καὶ τὴν τῆς ἔνδον κοιλότη-
30 τος ἰδέαν, καὶ τἆλλα ὅσα τοιαῦτα, δύναμις τις ἑτέρα διέπλασεν, ἣν διαπλαστικὴν ὀνομάζομεν, ἣν
δὴ καὶ τεχνικὴν εἶναι λέγομεν, μᾶλλον δ᾽ ἀρίστην καὶ ἄκραν τέχνην, καὶ πάντα τινὸς ἕνεκα ποιοῦ-
σαν, ὡς ἂν μηδὲν ἀργὸν εἶναι, μήτε περιττὸν, μηδ᾽ ὅλως οὕτως ἔχον, ὡς δύνασθαι βέλτιον ἑτέρως ἔ-
χειν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ἀποδείξομεν. ἐπὶ δὲ τὴν αὐξητικὴν ἤδη μεταβάντες δύ-
ναμιν, αὐτό τε τοῦθ᾽ ὑπομνήσωμεν πρῶτον. ὡς ὑπάρχει μὲν καὶ αὕτη τοῖς κυουμένοις, ὥσπερ καὶ ἡ θρε-
πτικὴ, ἀλλ᾽ οἷον ὑπηρέτιδές τινές εἰσι τηνικαῦτα τῶν προειρημένων δυνάμεων ἀλλοιώσεως καὶ διαπλάσε-
ως οὐκ ἐν αὐταῖς ἔχουσαι τὸ πᾶν κῦρος. ἐπειδὰν δὲ τὸ τέλειον ἀπολάβῃ μέγεθος τὸ ζῶον, ἐν τῷ μετὰ
τὴν ἀποκύησιν χρόνῳ παντὶ μέχρι τῆς ἀκμῆς, ἡ μὲν αὐξητικὴ τηνικαῦτα κρατεῖ. βοηθοὶ δ᾽ αὐτῆς καὶ
οἷον ὑπηρέτιδες, ἥ τ᾽ ἀλλοιωτικὴ δύναμις ἐστὶ καὶ ἡ θρεπτική. τί οὖν τὸ ἴδιον ἐστὶ τῆς αὐξητικῆς δυνάμεως;
εἰς πᾶν μέρος ἐκτεῖναι τὰ πεφυκότα. καλεῖται δ᾽ οὕτω τὰ στερεὰ μόρια τοῦ σώματος, ἀρτηρίαι καὶ φλέ-
40 βες καὶ νεῦρα, καὶ ὀστᾶ καὶ χόνδροι καὶ ὑμένες καὶ σύνδεσμοι, καὶ οἱ χιτῶνες ἅπαντες, οὓς στοιχειώδεις καὶ ὁμοιο-
μερεῖς καὶ ἁπλοῦς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐκαλοῦμεν. ὅτῳ δὲ τρόπῳ τὴν εἰς πᾶν μέρος ἔκτασιν ἴσχουσιν, ἐγὼ
φράσω, παράδειγμά τι πρότερον εἰπὼν ἕνεκα τοῦ σαφοῦς. τὰς κύστεις τῶν ὑῶν λαβόντες οἱ παῖδες, πλη-
ροῦσί τε πνεύματος καὶ τρίβουσιν ἐπὶ τέφρας πλησίον τοῦ πυρὸς, ὡς ἀλεαίνεσθαι μὲν, βλάπτεσθαι δὲ
μηδέν. καὶ πολλή γε αὕτη ἡ παιδιὰ περί τε τὴν ἰωνίαν καὶ ἐν ἄλλοις ἔθνεσιν οὐκ ὀλίγοις ἐστίν. ἐπιλέγουσι
δὲ δὴ καί τινα ἔπη τρίβοντες, ἐμμέτρῳ τέ τινι καὶ μέλει καὶ ῥυθμῷ. καὶ ἔστι πάντα ταῦτα ῥήματα, πα-
ρακέλευσις τῇ κύστει, πρὸς τὴν αὔξησιν. ἐπειδὰν δ᾽ ἱκανῶς αὐτοῖς διατετάσθαι δοκῇ, πάλιν ἐμφυσῶ-
σί τε, καὶ ἐπιδιατείνουσι, καὶ αὖθις τρίβουσι, καὶ τοῦτο πλεονάκις ποιοῦσιν, ἄχρις ἂν αὐτοῖς ἡ κύστις ἱκανῶς
ἔχειν δοκῇ τῆς αὐξήσεως. ἀλλ᾽ ἐν τούτοις γε τοῖς ἔργοις τῶν παίδων, ἐναργῶς ὅσον εἰς μέγεθος ἐπιδίδω-
σιν ἡ ἐντὸς εὐρυχωρία τῆς κύστεως, τοσοῦτον ἀναγκαῖον εἰς λεπτότητα καθαιρεῖσθαι τὸ σῶμα. καὶ εἴγε
50 τὴν λεπτότητα ταύτην ἀνατρέφειν οἱ παῖδες οἷοί τε ἦσαν, ὁμοίως ἂν τῇ φύσει τὴν κύστιν ἐκ μικρᾶς με-
γάλην ἀπειργάζοντο. νυνὶ δὲ τοῦτ᾽ αὐτοῖς ἐνδεῖ τὸ ἔργον, οὐδὲ καθ᾽ ἕνα τρόπον εἰς μίμησιν ἐνδεχόμενον ἀ-
χθῆναι, μὴ ὅτι τοῖς παισὶν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἄλλῳ τινὶ τῶν τελείων. μόνης γὰρ τῆς φύσεως ἴδιόν ἐστιν. ὥστ᾽ ἤδη
σοι δῆλον, ὡς ἀναγκαία τοῖς αὐξανομένοις ἡ θρέψις. εἰ γὰρ διατείνοιτο μὲν, ἀνατρέφοιτο δὲ μὴ, φαντασί-
αν ψευδῆ μᾶλλον, οὐκ αὔξησιν ἀληθῆ τὰ τοιαῦτα σώματα κτήσεται. καίτοι καὶ τὸ διατείνεσθαι πάν-
τῃ, μόνοις τοῖς ὑπὸ φύσεως αὐξανομένοις ὑπάρχει, τὰ γὰρ ὑφ᾽ ἡμῶν διατεινόμενα σώματα κατὰ μί-
αν τινὰ διάστασιν τοῦτο πάσχοντα, μειοῦται ταῖς λοιπαῖς. οὐδὲ γάρ ἐστιν εὑρεῖν οὐδὲν ὃ συνεχὲς ἔτι μένον

καὶ ἀδιάσπαστον, εἰς τὰς τρεῖς διαστάσεις ἐκτείνεσθαι δυναμένου. μόνης οὖν τῆς φύσεως, τὸ πάντη διϊστάναι, συνεχὲς ἑαυτῷ μένον, ἔτι καὶ τὴν ἀρχαίαν ἅπασαν ἰδέαν φυλάττον, τὸ σῶμα. καὶ τοῦτ' ἔστιν ἡ αὔξησις, οὐδ' ἄνευ τῆς ἐπιρρεούσης τε καὶ προσπλαττομένης τροφῆς, μὴ δυναμένη γενέσθαι. καὶ τοίνυν ὁ λόγος ἤκειν ἔοικεν ὁ περὶ θρέψεως, ὃς δὴ λοιπός ἐστι καὶ τρίτος ὧν ἐξ ἀρχῆς προὐθέμεθα. τοῦ γὰρ ἐπιρρέοντος ἐν εἴδει τροφῆς παντὶ μορίῳ τοῦ τρεφομένου σώματος προσπλαττομένου. θρέψις μὲν ἡ ἐνέργεια, θρεπτικὴ δὲ δύναμις ἡ αἰτία. ἀλλοίωσις μὲν δὴ κἀνταῦθα τὸ γένος τῆς ἐνεργείας, ἀλλ' οὐχ οἵα περ ἐν τῇ γενέσει. ἐκεῖ μὲν γὰρ οὐκ ὂν ὅσον πρότερον, ὕστερον ἐγένετο. κατὰ δὲ τὴν θρέψιν, τῷ ἤδη γεγονότι συνεξομοιοῦται τὸ ἐπιρρέον, καὶ διὰ τοῦτ' εὐλόγως ἐκείνην μὲν τὴν ἀλλοίωσιν, γένεσιν. ταύτην δ' ἐξομοίωσίν τε καὶ ὁμοίωσιν ὀνομάζομεν. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν τριῶν δυνάμεων τῆς φύσεως αὐτάρκως εἴρηται, καὶ
10 φαίνεται μηδὲ μιᾶς ἄλλης προσδεῖσθαι τὸ ζῷον, ἔχον γε καὶ ὅπως αὐξηθῇ καὶ ὅπως τελειωθῇ καὶ ὅπως ἕως πλείστου διαφυλαχθῇ, δόξειε μὲν ἂν, ἴσως ἱκανῶς ἔχειν ὁ λόγος οὗτος ἤδη, καὶ πάσας ἐξηγεῖσθαι τὰς τῆς φύσεως δυνάμεις. ἀλλ' εἴ τις πάλιν ἐννοήσειεν ὡς οὐδενὸς οὐδέπω τῶν τοῦ ζῴου μορίων ἐφήψατο, κοιλίας λέγω καὶ ἐντέρων, καὶ ἥπατος καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδ' ἐξηγήσατο τὰς ἐν αὐτοῖς δυνάμεις, αὖθις ἂν δόξειεν οἷον προοίμιόν τι μόνον εἰρῆσθαι τῆς χρησίμου διδασκαλίας. τὸ γὰρ σύμπαν ὧδ' ἔχει. γένεσις καὶ αὔξησις, καὶ θρέψις, τὰ πρῶτα καὶ οἷον κεφάλαια τῶν ἔργων ἐστὶ τῆς φύσεως. ὥστε καὶ αἱ τούτων ἐργαστικαὶ δυνάμεις αἱ πρῶται, τρεῖς εἰσὶ καὶ κυριώταται. δέονται δ' εἰς ὑπηρεσίαν, ὡς ἤδη λέλεκται, καὶ ἀλλήλων καὶ ἄλλων. τίνων μὲν οὖν ἡ γεννητική τε καὶ αὐξητικὴ δέονται, λέλεκται, τίνων δ' ἡ θρεπτική, νῦν εἰρήσεται. δοκῶ γάρ μοι δείξειν τὰ περὶ τὴν φυσικὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν ὄργανά τε καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν διὰ ταύτην γεγονότα. ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἐνέργεια ταύτης τῆς δυνάμε-
20 ως ἐξομοίωσίς ἐστιν, ὁμοιοῦσθαι δὲ καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐστὶν ἀδύνατον, εἰ μή τινα ἔχει κοινωνίαν ἤδη καὶ συγγένειαν ἐν ταῖς ποιότησι, διὰ τοῦτο πρῶτον μὲν οὐκ ἐκ πάντων ἐδεσμάτων πᾶν ζῷον τρέφεσθαι πέφυκεν, ἔπειτα δ' οὐκ ἐξ ὧν οἷόν τ' ἐστὶν, οὐδ' ἐκ τούτων παραχρῆμα, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην, πλειόνων ὀργάνων ἀλλοιωτικῶν τῆς τροφῆς ἕκαστον τῶν ζῴων χρῄζει. ἵνα μὲν γὰρ τὸ ξανθὸν ἐρυθρὸν γένηται, καὶ τὸ ἐρυθρὸν ξανθὸν, ἁπλῆς καὶ μιᾶς δεῖται τῆς ἀλλοιώσεως. ἵνα δὲ τὸ λευκὸν μέλαν, ἢ τὸ μέλαν λευκὸν, ἁπασῶν τῶν μεταξύ. καὶ τοίνυν καὶ τὸ μαλακώτατον, οὐκ ἂν ἀθρόως σκληρότατον γένοιτο, καὶ τὸ σκληρότατον οὐκ ἂν εὐθέως μαλακώτατον. ὥσπερ οὐδὲ τὸ δυσωδέστατον, εὐωδέστατον οὐδ' ἔμπαλιν τὸ εὐωδέστατον, δυσωδέστατον ἐξαίφνης γένοιτο. πῶς οὖν ἐξ αἵματος ὀστοῦν ἄν ποτε γένοιτο, μὴ παχυνθέντος πρότερον ἐπὶ πλεῖστον αὐτοῦ καὶ λευκανθέντος, ἢ πῶς ἐξ ἄρτου τὸ αἷμα, μὴ κατὰ βραχὺ μὲν ἀποθεμένου τὴν λευκότητα, καὶ κατὰ βραχὺ δὲ λαβόντος τὴν ἐρυθρότητα. σάρ-
30 κα μὲν γὰρ ἐξ αἵματος γενέσθαι, ῥᾷστον. εἰ γὰρ ἐς τοσοῦτον αὐτὸ παχύνειεν ἡ φύσις, ὡς σύστασίν τινα σχεῖν, καὶ μηκέτ' εἶναι ῥυτὸν, ἡ πρώτη καὶ νεοπαγὴς, οὕτως ἂν εἴη σάρξ. ὀστοῦν δ' ἵνα γένηται, πολλοῦ μὲν δεῖται χρόνου, πολλῆς δ' ἐργασίας καὶ μεταβολῆς τῷ αἵματι. ὅτι δὲ καὶ τῷ ἄρτῳ, καὶ πολλῷ μᾶλλον θριδακίνῃ καὶ τεύτλῳ καὶ τοῖς ὁμοίοις, παμπόλλης δεῖται τῆς ἀλλοιώσεως εἰς αἵματος γένεσιν, οὐδὲ τοῦτ' ἄδηλον. ἓν μὲν δὴ τοῦτ' αἴτιον, τοῦ πολλὰ γενέσθαι τὰ περὶ τὴν τῆς τροφῆς ἀλλοίωσιν ὄργανα.

Δεύτερον δὲ τῶν περιττωμάτων ἡ φύσις. ὡς γὰρ ὑπὸ βοτανῶν οὐδ' ὅλως δυνάμεθα τρέφεσθαι, καίτοι τῶν βοσκημάτων τρεφομένων, οὕτως ὑπὸ ῥαφανίδων τρεφόμεθα μὲν, ἀλλ' οὐχ ὡς ὑπὸ τῶν κρεῶν. τούτων μὲν γὰρ ὀλίγου δεῖν ὅλων ἡ φύσις ἡμῶν κρατεῖ καὶ μεταβάλλει καὶ ἀλλοιοῖ, καὶ χρηστὸν ἐξ αὐτῶν αἷμα συνίστησιν. ἐν δὲ τῇ ῥαφανίδι, τὸ μὲν οἰκεῖόν τε καὶ μεταβληθῆναι δυνάμενον, μόλις καὶ διὰ τοῦτο καὶ σὺν πολλῇ τῇ κατεργασίᾳ παντάπασιν ἐλάχιστον. ὅλη δ' ὀλίγου δεῖν ἐστι περιττωματική. καὶ διεξέρχεται
40 τὰ τῆς πέψεως ὄργανα. βραχέος δ' ἐξ αὐτῆς εἰς τὰς φλέβας ἀναληφθέντος αἵματος, καὶ οὐδὲ τούτου τελέως χρηστοῦ. δευτέρας οὖν αὖθις ἐδέησε διακρίσεως τῇ φύσει τῶν ἐν ταῖς φλεψὶ περιττωμάτων. καὶ χρεία καὶ τούτοις ὁδῶν τέ τινων ἑτέρων ἐπὶ τὰς ἐκκρίσεις αὐτὰ παραγουσῶν, ὡς μὴ λυμαίνοιτο τοῖς χρηστοῖς, ὑποδοχῶν τέ τινων οἷον δεξαμενῶν, ἐν αἷς ὅταν ἱκανὸν ἀθροιζόμενον πλῆθος ἀφίκηται, τηνικαῦτ' ἐκκενωθήσεται. δεύτερον δή σοι καὶ διὰ τοῦτο γένος τῶν ἐν τῷ σώματι μορίων ἐξεύρηται, τοῖς περιττώμασι τῆς τροφῆς ἀνακείμενον. ἄλλο δὲ τρίτον ὑπὲρ τοῦ πάντη φέρεσθαι, καθάπερ τινὸς ὁδοὶ πολλαὶ διὰ τοῦ σώματος ὅλου κατατετμημέναι. μία μὲν γὰρ εἴσοδος ἡ διὰ τοῦ στόματος ἅπασι τοῖς σιτίοις. οὐχ ἓν δὲ τὸ τρεφόμενον, ἀλλὰ πάμπολλά τε καὶ πάμπολυ διεστῶτα. μὴ τοίνυν θαύμαζε τὸ πλῆθος τῶν ὀργάνων, ὅσα θρέψεως ἕνεκεν ἡ φύσις ἐδημιούργησε. τὰ μὲν γὰρ ἀλλοιοῦντα, προπαρασκευάζει τὴν ἐπιτήδειον ἑκάστῳ μορίῳ τροφήν. τὰ δὲ, διακρίνει τὰ περιττώματα. τὰ δὲ παραπέμπει. τὰ δ' ὑποδέχε-
50 ται. τὰ δ' ἐκκρίνει. τὰ δ' ὁδοὶ τῆς πάντη φορᾶς εἰσὶ τῶν χρηστῶν. ὥστ' εἴπερ βούλει τὰς δυνάμεις ἁπάσας τῆς φύσεως ἐκμαθεῖν, ὑπὲρ ἑκάστου τούτων ἂν εἴη σοι τῶν ὀργάνων ἐπισκεπτέον. ἀρχὴ δ' αὐτῆς τῆς διδασκαλίας, ὅσα τε τοῦ τέλους ἐγγὺς ἔργα τε τῆς φύσεως ἐστὶ καὶ μόρια καὶ δυνάμεις αὐτῶν. αὐτοῦ δὲ δὴ πάλιν ἀναμνηστέον, ἡ μὲν τοῦ τέλους, οὗ περ ἕνεκα τοσαῦτά τε καὶ τοιαῦτα τῇ φύσει δεδημιούργηται μόρια. τὸ μὲν οὖν ὄνομα τοῦ πράγματος, ὥσπερ οὖν καὶ πρότερον εἴρηται, θρέψις. ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος, ὁμοίωσις τοῦ τρέφοντος τῷ τρεφομένῳ. ἵνα δ' αὕτη γένηται, προηγεῖσθαι δεῖ πρόσφυσιν. ἵνα δ' ἐκείνη, πρόσθεσιν. ἐπειδὰν γὰρ ἐκπέσῃ τῶν ἀγγείων ὁ μέλλων θρέψειν ὁτιοῦν τῶν τοῦ ζῴου

μορίων

μορίων χυμὸς, εἰς ἅπαν αὐτὸ διασπείρηται πρῶτον, ἔπειτα προστίθηται, κἄπειτα προσφύηται, καὶ τέλος
ὁμοιοῦται. δηλοῦσι δ' αἱ καλούμεναι λεῦκαι τὴν διαφορὰν τῆς ὁμοιώσεώς τε καὶ προσφύσεως. ὥσπερ
τὸ γένος ἐκεῖνο τῶν ὑδέρων, ὅ τινες ὀνομάζουσιν ἀνὰ σάρκα, διορίζει σαφῶς πρόσθεσιν προσφύσεως. οὐ γὰρ
ἐνδείᾳ δή που τῆς ἐπιρρεούσης ὑγρότητος, ὡς ἔνιαι τῶν ἀτροφιῶν τε καὶ φθίσεων, ἡ τοῦ τοιούτου γένεσις
ὑδέρου συντελεῖται. φαίνεται γὰρ ἱκανῶς αὐτοῖς ἥ τε σὰρξ ὑγρὰ καὶ διάβροχος. ἕκαστόν τε τῶν στε-
ρεῶν τοῦ σώματος μορίων ὡσαύτως διακείμενον, ἀλλὰ πρόσθεσις μέν τις γίνεται τῆς ἐπιφερομένης τρο-
φῆς, ἅτε δ' ὑδατωδεστέρας οὔσης ἔτι, καὶ μὴ πάνυ τοι κεχυμωμένης, μηδὲ τὸ γλίσχρον ἐκεῖνο καὶ κολ-
λῶδες, ὃ δὴ τῆς ἐμφύτου θερμότητος οἰκονομίᾳ προσγίνεται, κεκτημένης, ἡ πρόσφυσις ἀδύνατός
ἐστιν ἐπιτελεῖσθαι, πλήθει λεπτῆς ὑγρότητος ἀπέπτου, διαρρεούσης τε καὶ ῥᾳδίως ὀλισθαινούσης ἀπὸ
10 τῶν στερεῶν τοῦ σώματος μορίων τῆς τροφῆς. ἐν δὲ ταῖς λεύκαις πρόσφυσις μέν τις γίνεται τῆς τροφῆς,
οὐ μὴν ἐξομοίωσίς γε. καὶ δῆλον ἐκ τοῦδε, ὅτι τὸ μικρῷ πρόσθεν ῥηθὲν, ὀρθῶς ἐλέγετο, τὸ δεῖν πρόσθεσιν
μὲν πρῶτον, ἐφεξῆς δὲ πρόσφυσιν, ἔπειτ' ἐξομοίωσιν γενέσθαι τῷ μέλλοντι τρέφεσθαι. κυρίως μὲν
οὖν τὸ τρέφον ἤδη, τροφή. τὸ δ' οἷον μὲν τροφὴ, οὔπω δὲ τρέφον, ὁποῖόν ἐστι τὸ προσφυόμενον, ἢ τὸ προστι-
θέμενον, τροφὴ μὲν οὐ κυρίως, ὁμωνύμως δὲ τροφή. τὸ δ' ἐν ταῖς φλεψὶ περιεχόμενον, καὶ τούτου ἔτι
μᾶλλον τὸ κατὰ τὴν γαστέρα, ὡς μέλλον ποτὲ θρέψειν εἰ καλῶς κατεργασθείη, κέκληται τροφή. κατὰ
ταῦτα δὲ καὶ τῶν ἐδεσμάτων ἕκαστα τροφὰς ὀνομάζομεν, οὔτε τῷ τρέφειν ἤδη τὸ ζῷον, οὔτε τῷ, τοιοῦτον
ὑπάρχειν, οἷον τὸ τρέφον, ἀλλὰ τῷ δύνασθαί τε καὶ μέλλειν τρέφειν, εἰ καλῶς κατεργασθείη. τοῦτο γὰρ
» ἦν καὶ τὸ πρὸς Ἱπποκράτην λεγόμενον, τροφὴ, τὸ τρέφον, τροφὴ τὸ, οἷον τροφή. καὶ τὸ μέλλον. τὸ μὲν γὰρ
» ὁμοιούμενον ἤδη τροφὴν ὠνόμασε, τὸ δ' οἷον μὲν ἐκεῖνο, προστιθέμενον ἢ προσφυόμενον, οἷον τροφή.
20 τὸ δ' ἄλλο πᾶν ὅσον ἐν ταῖς φλεψὶ καὶ τῇ γαστρὶ περιέχεται, μέλλον. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον ὁμοίωσιν
εἶναί τινα τοῦ τρέφοντος τῷ τρεφομένῳ τὴν θρέψιν, αὐτίκα δῆλον. οὐ μὴν ὑπάρχουσάν γε ταύτην τὴν
ὁμοίωσιν, ἀλλὰ φαινομένην μόνον εἶναί φασιν, οἱ μήτε τεχνικὴν οἰόμενοι τὴν φύσιν, μήτε προνοητικὴν τοῦ
ζῴου, μήθ' ὅλως ἔχουσαν τινὰς οἰκείας δυνάμεις, αἷς χρωμένη, τὰ μὲν ἕλκει, τὰ δὲ κατέχει, τὰ δ' ἀλλοιοῖ,
τὰ δ' ἐκκρίνει. καὶ δύο αὗται γεγόνασιν αἱρέσεις κατὰ γένος ἐν ἰατρικῇ τε καὶ φιλοσοφίᾳ τῶν ἀποφη-
ναμένων τι περὶ φύσεως ἀνδρῶν. ὅσοι γ' αὐτῶν γινώσκουσιν ὅ τι καὶ λέγουσι, καὶ τὴν ἀκολουθίαν ὧν ὑπέ-
θεντο θεωροῦσί θ' ἅμα καὶ διαφυλάττουσιν. ὡς ὅσοι γε μηδὲ τοῦτο συνιᾶσιν, ἀλλ' ἁπλῶς ὅ τι ἂν ἐπὶ
γλῶτταν ἔλθοι ληροῦσιν, οὐδ' ἐπὶ τῆς ἑτέρας τῶν αἱρέσεων ἀκριβῶς καταμένοντες, οὐδὲ μεμνῆσθαι τῶν τοιού-
των προσήκει. τίνες οὖν αἱ δύο αἱρέσεις αὗται, καὶ τίς ἡ τῶν ἐν αὐταῖς ὑποθέσεων ἀκολουθία; τὴν
ὑποβεβλημένην οὐσίαν γενέσει καὶ φθορᾷ, πᾶσαν ἡνωμένην τε ἅμα καὶ ἀλλοιοῦσθαι δυναμένην,
30 ὑπέθετο θάτερον γένος τῆς αἱρέσεως. ἀμετάβλητον δὲ καὶ ἀναλλοίωτον καὶ κατατετμημένην εἰς λεπτὰ,
καὶ κεναῖς ταῖς μεταξὺ χώραις διειλημμένην, ἡ λοιπή. καὶ τοίνυν ὅσοι γε τῆς ἀκολουθίας τῶν ὑποθέ-
σεων αἰσθάνονται, κατὰ μὲν τὴν δευτέραν αἵρεσιν, οὔτε φύσεως, οὔτε ψυχῆς ἰδίαν τινὰ νομίζουσιν οὐσίαν,
ἢ δύναμιν ὑπάρχειν. ἀλλ' ἐν τῇ ποιᾷ συνόδῳ τῶν πρώτων σωμάτων ἐκείνων καὶ ἀπαθῶν τῶν ἁπλῶν,
ἀποτελεῖσθαι. κατὰ δὲ τὴν προτέραν εἰρημένην αἵρεσιν, οὐχ ὑστέρα τῶν σωμάτων ἡ φύσις, ἀλλὰ πολλῷ
προτέρα τε καὶ πρεσβυτέρα. καὶ τοίνυν κατὰ μὲν τούτους, αὕτη τὰ σώματα τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν
συνίστησι, δυνάμεις τινὰς ἔχουσα, τὰς μὲν ἑλκτικάς τε ἅμα καὶ ὁμοιωτικὰς τῶν οἰκείων, τὰς δ' ἀποκρι-
τικὰς τῶν ἀλλοτρίων. καὶ τεχνικῶς ἅπαντα διαπλάττει τε γεννῶσα, καὶ προνοεῖται τῶν γεννωμένων ἑτέραις αὖ-
θίς τισι δυνάμεσι. στερκτικῇ μέν τινι καὶ προνοητικῇ τῶν ἐγγόνων, κοινωνικῇ δὲ καὶ φιλικῇ τῶν ὁμογενῶν. κατὰ
δ' αὖ τοὺς ἑτέρους, οὔτε τούτων οὐδὲν ὑπάρχει ταῖς φύσεσιν, οὔτ' ἔννοιά τίς ἐστι τῇ ψυχῇ σύμφυτος ἐξ ἀρχῆς
40 οὐκ ἀκολουθίας, οὐ μάχης, οὐ διαιρέσεως, οὐ συνθέσεως, οὐ δικαίων, οὐκ ἀδίκων, οὐ καλῶν, οὐκ αἰσχρῶν,
ἀλλ' ἐξ αἰσθήσεώς τε καὶ δι' αἰσθήσεως, ἅπαντα τὰ τοιαῦτά φασιν ἡμῖν ἐγγίνεσθαι, καὶ φαντασίαις τισὶ
καὶ μνήμαις οἰακίζεσθαι τὰ ζῷα. ἔνιοι δ' αὐτῶν καὶ ῥητῶς ἀπεφήναντο μηδεμίαν εἶναι τῆς ψυχῆς δύναμιν, ᾗ λογι-
ζόμεθα, ἀλλ' ὑπὸ τῶν αἰσθητῶν ἄγεσθαι παθῶν ἡμᾶς καθάπερ βοσκήματα, πρὸς μηδὲν ἀνανεῦσαι, μηδ' ἀντει-
πεῖν δυναμένους. καθ' οὓς δηλονότι καὶ ἀνδρεία καὶ φρόνησις καὶ σωφροσύνη καὶ ἐγκράτεια, λῆρος ἐστὶ μακρός.
καὶ φιλοῦμεν οὔτ' ἀλλήλους, οὔτε τὰ ἔκγονα, καὶ τοῖς θεοῖς οὐδὲν ἡμῶν μέλει. καταφρονοῦσι δὲ καὶ τῶν ἐνυ-
πνίων, καὶ τῶν οἰωνῶν, καὶ τῶν συμβόλων, καὶ πάσης ἀστρολογίας, ὑπὲρ ὧν ἡμεῖς μὲν ἰδίᾳ καὶ δι' ἑτέρων
γραμμάτων ἐπὶ πλέον ἐσκεψάμεθα, περὶ τῶν Ἀσκληπιάδου τοῦ ἰατροῦ σκοπούμενοι δογμάτων. ἔνεστι δὲ
τῷ βουλομένῳ, κἀκείνοις μὲν ὁμιλῆσαι τοῖς λόγοις, καὶ νῦν δ' ἤδη σκοπεῖν ὥσπερ τινῶν δυοῖν ὁδῶν ὑπο-
κειμένων, ὁποτέραν βελτίων ἐστὶν ἡμῖν διατρέπεσθαι. Ἱπποκράτης μὲν γὰρ τὴν προτέραν ῥηθεῖσαν ἐτρά-
50 πετο, καθ' ἣν ἥνωται μὲν ἡ οὐσία, καὶ ἀλλοιοῦται καὶ σύμπνουν ὅλον ἐστὶ καὶ σύρρουν τὸ σῶμα. καὶ ἡ φύ-
σις ἅπαντα τεχνικῶς, καὶ δικαίως πράττει, δυνάμεις ἔχουσα καθ' ἃς ἕκαστον τῶν μορίων ἕλκει μὲν ἐφ' ἑ-
αυτὸ τὸν οἰκεῖον αὐτῷ χυμὸν, ἕλξαν δὲ προσφύει παντὶ τῷ μέρει τῷ ἐν αὑτῷ, καὶ τελέως ἐξομοιοῖ. τὸ δὲ
μὴ κρατηθὲν ἐν τούτῳ, μηδὲ τὴν παντελῆ δυνηθὲν ἀλλοίωσίν τε καὶ ὁμοιότητα τοῦ τρεφομένου κα-
ταδέξασθαι, δι' ἑτέρας αὖ τινος ἀποκριτικῆς δυνάμεως ἀπορρίπτεται. μαθεῖν δ' ἔνεστιν οὐ μόνον ἐξ ὧν
οἱ τἀναντία τιθέμενοι διαφέρονται τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, εἰς ὅσον ὀρθότητός τε καὶ ἀληθείας ἥκει
τὰ Ἱπποκράτεια δόγματα, ἀλλὰ κἀξ αὐτῶν τῶν κατὰ μέρος ἐν τῇ φυσικῇ θεωρίᾳ ζητουμένων τῶν τε

ἄλλων ἁπάντων, καὶ τῶν ἐν τοῖς ζῴοις ἐνεργειῶν. ὅσοι γὰρ οὐδὲ μίαν οὐδενὶ μορίῳ νομίζουσιν ὑπάρχειν
ἑλκτικὴν τῆς οἰκείας ποιότητος δύναμιν, ἀναγκάζονται πολλάκις ἐναντία λέγειν τοῖς ἐναργῶς φαι-
νομένοις, ὥσπερ καὶ ἀσκληπιάδης ὁ ἰατρὸς ἐπὶ τῶν νεφρῶν ἐποίησεν, οὓς οὐ μόνον ἱπποκράτης, ἢ διο-
κλῆς, ἢ ἐρασίστρατος ἢ πραξαγόρας ἤ τις ἄλλος ἄριστος ὄργανα διακριτικὰ τῶν οὔρων ἐπεπίστευκεν ὑ-
πάρχειν, ἀλλὰ καὶ οἱ μάγειροι σχεδὸν ἅπαντες ἴσασιν, ὁσημέραι θεώμενοι τήν τε θέσιν αὐτῶν, καὶ τὸν ἀφ'
ἑκατέρου πόρον εἰς τὴν κύστιν ἐμβάλλοντα τὸν οὐρητῆρα καλούμενον, ἐξ αὐτῆς τῆς κατασκευῆς ἀναλο-
γιζόμενοι τήν τε χρείαν αὐτῶν καὶ τὴν δύναμιν. καὶ πρό γε τῶν μαγείρων ἅπαντες ἄνθρωποι δυσου-
ροῦντες πολλάκις, ἢ καὶ παντάπασιν ἰσχουροῦντες, ὅταν ἀλγοῦσι μὲν τὰ κατὰ τὰς ψόας, ψαμμώ-
δη δ' ἐξουροῦσιν, νεφριτικοὺς ὀνομάζουσι σφᾶς αὐτούς. ἀσκληπιάδην δ' οἶμαι μηδὲ λίθον οὐρηθέντα
10 ποτὲ θεάσασθαι, πρὸς τῶν οὕτω πασχόντων, μηδ' ὡς προηγήσατο κατὰ τὰς μεταξὺ τῶν νεφρῶν καὶ τῆς
κύστεως χώρας, ὀδύνη τις ὀξεῖα, διερχομένου τοῦ λίθου τὸν οὐρητῆρα. μηδ' ὡς οὐρηθέντος αὐτοῦ,
τά τε τῆς ὀδύνης καὶ τὰ τῆς ἰσχουρίας ἐπαύσατο παραχρῆμα. πῶς οὖν εἰς τὴν κύστιν τῷ λόγῳ παρά-
γει τὸ οὖρον, ἄξιον ἀκοῦσαι καὶ θαυμάσαι τὴν σοφίαν τοῦ ἀνδρός. ὃς καταλιπὼν οὕτως εὐρείας ὁδοὺς
ἐναργῶς φαινομένας, ἀφανεῖς καὶ στενὰς, καὶ παντάπασιν ἀναισθήτους ὑπέθετο. βούλεται γὰρ εἰς
ἀτμοὺς ἀναλυόμενον τὸ πινόμενον ὑγρὸν, εἰς τὴν κύστιν διαδίδοσθαι. κἄπειτ' ἐξ ἐκείνων αὖθις ἀλλήλοις
συνιόντων, ἀπολαμβάνειν οὕτως αὐτὸ τὴν ἀρχαίαν ἰδέαν, καὶ γίνεσθαι πάλιν ὑγρὸν ἐξ ἀτμῶν ἀτε-
χνῶς, ὡς περὶ σπογγιᾶς τινὸς ἢ ἐρίου περὶ τῆς κύστεως διανοούμενος, ἀλλ' οὐ σώματος ἀκριβῶς πυκνοῦ καὶ
στεγανοῦ, δύο χιτῶνας ἰσχυροτάτους κεκτημένου, δι' ὧν εἴπερ διεξέρχεσθαι φήσομεν τοὺς ἀτμούς, τί
δήποτ' οὐχὶ διὰ τοῦ περιτοναίου καὶ τῶν φρενῶν διελθόντες, ἐνέπλησαν ὕδατος τό τ' ἐπιγάστριον ἅπαν
20 καὶ τὸν θώρακα. ἀλλὰ παχύτερός ἐστι καὶ στεγανώτερος ὁ περιτόναιος χιτὼν, τῆς κύστεως, καὶ διὰ τοῦτ'
ἐκεῖνος μὲν ἀποστέγει τοὺς ἀτμούς, ἡ δὲ κύστις παραδέχεται. ἀλλ' εἴπερ ἀνετετμήκει ποτ' ἄν, ἠπίστατο τὸ μὲν
ἔξωθεν χιτῶνα τῆς κύστεως ἀπὸ τοῦ περιτοναίου πεφυκότα, τὴν αὐτὴν ἐκείνῳ φύσιν ἔχειν, τὸν δ' ἔνδοθεν
τῆς αὐτῆς κύστεως ἴδιον, πλέον ἢ διπλάσιον ἐκείνου τὸ πάχος ὑπάρχειν. ἀλλ' ἴσως οὔτε τὸ πάχος οὔθ' ἡ λε-
πτότης τῶν χιτώνων, ἀλλ' ἡ θέσις τῆς κύστεως αἰτία τοῦ φέρεσθαι τοὺς ἀτμοὺς εἰς αὐτήν. καὶ μὴν εἰ διὰ τἆλ-
λα πάντα τοῦ σώματος, πιθανὸν ἦν αὐτοὺς ἐνταῦθα συναθροίζεσθαι, τό γε τῆς θέσεως μόνης αὔταρ-
κες κωλῦσαι. κάτω μὲν γὰρ ἡ κύστις κεῖται. τοῖς δ' ἀτμοῖς σύμφυτος ἡ πρὸς τὸ μετέωρον φορά, ὥστε
πολὺ πρότερον ἐνέπλησαν ἄν, ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν θώρακά τε καὶ πνεύμονα, πρὶν ἐπὶ τὴν κύστιν ἀ-
φικέσθαι. καίτοι θέσεώς τε καὶ κύστεως καὶ περιτοναίου καὶ θώρακος μνημονεύω. διεκπεσόντες
γὰρ δήπου τούς τε τῆς κοιλίας καὶ τῶν ἐντέρων χιτῶνας οἱ ἀτμοί, κατὰ τὴν μεταξὺ χώραν αὐτῶν
30 τε τούτων καὶ τοῦ περιτοναίου συναθροισθήσονται. καὶ ὑγρὸν ἐνταυθοῖ γενήσονται, ὥσπερ καὶ τοῖς ὑ-
δερικοῖς ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τὸ πλεῖστον ἀθροίζεται τοῦ ὕδατος. ἢ πάντως αὐτοὺς χρὴ φέρεσθαι πρόσω
διὰ πάντων τῶν ὁπωσοῦν ὁμιλούντων, καὶ μηδέποτε ἵστασθαι. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτό τις ὑπόθοιτο, διεκ-
πεσόντες ἂν οὕτως οὐ τὸ περιτόναιον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιγάστριον, εἰς τὸ περιέχον σκεδασθεῖεν, ἢ πάν-
τως ἂν ὑπὸ τῷ δέρματι συναθροισθεῖεν. ἀλλὰ καὶ πρὸς ταῦτ' ἀντιλέγειν οἱ νῦν ἀσκληπιάδειοι πειρῶν-
ται, καίτοι πρὸς ἁπάντων ἀεὶ τῶν παρατυγχανόντων αὐτοῖς, ὅταν περὶ τούτων ἐρίζωσι, καταγε-
λώμενοι. οὕτως ἄρα δυσαπότριπτόν τι κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλοτιμία, καὶ δυσέκνιπτον ἐν τοῖς
μάλιστα, καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατότερον. τῶν γοῦν καθ' ἡμᾶς τις σοφιστῶν, τά τ' ἄλλα καὶ περὶ τοὺς
ἐριστικοὺς λόγους ἱκανῶς συγκεκροτημένος, καὶ δεινὸς εἰπεῖν εἴπερ τις ἄλλος, ἀφικόμενος ἐμοί ποτε περὶ
τούτων εἰς λόγους, τοσοῦτον ἀπέδει τοῦ δυσωπεῖσθαι πρός τινος τῶν εἰρημένων, ὥστε καὶ θαυμάζειν ἔφα-
40 σκέ μου, ὡς τὰ σαφῶς φαινόμενα, λόγοις ληρώδεσιν ἀνατρέπειν ἐπιχειροῦντος. ἐναργῶς γὰρ ὁσημέραι
θεωρεῖσθαι τὰς κύστεις ἁπάσας, εἴ τις αὐτὰς ἐμπλήσειεν ὕδατος, ἢ ἀέρος, εἶτα δήσας τὸν τράχηλον
πιέζοι πανταχόθεν, οὐδαμόθεν μεθιείσας μηδέν, ἀλλ' ἀκριβῶς ἅπαν ἐντὸς ἑαυτῶν στεγούσας. καίτοι
γ' εἴπερ ἦσάν τινες ἐκ τῶν νεφρῶν εἰς αὐτὰς ἥκοντες αἰσθητοὶ καὶ μεγάλοι πόροι, πάντως ἄν, ἔφη καὶ δι'
ἐκείνων, ὥσπερ εἰσῄει τὸ ὑγρὸν εἰς αὐτάς, οὕτως καὶ ἐκθλιβόντων ἐξεκρίνετο. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα
εἰπών, ἐξαίφνης ἀπταίστῳ καὶ σαφεῖ στόματι τελευτῶν, ἀναπηδήσας ἀπῄει, καταλιπὼν ἡμᾶς ὡς μηδὲ
πιθανῆς τινος ἀντιλογίας εὐπορῆσαι δυναμένους. οὕτως οὐ μόνον οὐδὲν ὑγιὲς ἴσασιν οἱ ταῖς τοιαύταις
αἱρέσεσι δουλεύοντες, ἀλλ' οὐδὲ μαθεῖν ὑπομένουσι. δέον γὰρ ἀκοῦσαι τὴν αἰτίαν δι' ἣν εἰσιέναι μὲν δύ-
ναται διὰ τῶν οὐρητήρων εἰς τὴν κύστιν τὸ ὑγρόν, ἐξιέναι δ' αὖθις ὀπίσω τὴν αὐτὴν ὁδὸν οὐχ οἷόν τ' αὐ-
τό, καὶ θαυμάσαι τὴν τέχνην τῆς φύσεως, οἱ δ' οὔτε μαθεῖν ἐθέλουσι, καὶ λοιδοροῦσι προσέτι, μάτην ὑπ' αὐ-
50 τῆς ἄλλα τε πολλά, καὶ τοὺς νεφροὺς γεγονέναι φάσκοντες. εἰσὶ δὲ καὶ οἳ δειχθῆναι παρόντων αὐτῶν τοὺς
ἀπὸ τῶν νεφρῶν εἰς τὴν κύστιν ἐμφυομένους οὐρητῆρας ὑπομείναντες, ἐτόλμησαν εἰπεῖν, οἱ μέν, ὅτι μά-
την καὶ οὗτοι γεγόνασιν, οἱ δ' ὅτι σπερματικοί τινές εἰσι πόροι, καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸν τράχηλον αὐτῆς,
οὐκ εἰς τὸ κύτος ἐμφύονται. δείξαντες οὖν ἡμεῖς αὐτοῖς τοὺς ἀληθῶς σπερματικοὺς πόρους κατωτέρω
τῶν οὐρητήρων ἐμβάλλοντας εἰς τὸν τράχηλον, νῦν οὖν, εἰ καὶ μὴ πρότερον, ᾠήθημεν ἀπάξειν τε τῶν ψευ-
δῶς ὑπειλημμένων, ἐπί τε τἀναντία μεταστήσειν αὐτίκα. οἱ δὲ καὶ πρὸς τοῦτ' ἀντιλέγειν ἐτόλμων. οὐδὲν
εἶναι θαυμαστὸν εἰπόντες, ἐν ἐκείνοις μέν, ὡς ἂν στεγανωτέροις οὖσιν, ἐπὶ πλέον ὑπομένειν τὸ σπέρμα, κατὰ

δὲ τὸν

δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν νεφρῶν ὡς ἂν ἱκανῶς ἀνευρυσμένους, ἐκρεῖν διὰ ταχέων. ἡμεῖς οὖν ἠναγκάσθημεν αὐ-
τοῖς τὸ λοιπὸν δεικνύειν, εἰσρέον τῇ κύστει διὰ τῶν οὐρητήρων τὸ οὖρον, ἐναργῶς ἐπὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώ-
ου, μόγις ἂν οὕτω ποτὲ τὴν φλυαρίαν αὐτῶν ἐπισχεῖν ἐλπίζοντες. ὁ δὲ τρόπος τῆς δείξεως, ἐστὶ τοιόσδε.
διελεῖν χρὴ τὸ πρὸ τῶν οὐρητήρων περιτόναιον, εἶτα βρόχοις αὐτοὺς ἐκλαβεῖν ἰδίᾳ, κἄπειτ' ἐπιδήσαν-
τας, ἐᾶσαι τὸ ζῶον. οὐ γὰρ ἂν οὐρήσειεν ἔτι. μετὰ δὲ ταῦτα, λύειν μὲν τοὺς ἔξωθεν δεσμοὺς, δεικνύειν
δὲ κενὴν μὲν τὴν κύστιν, μεστοὺς δ' ἱκανῶς καὶ διατεταμένους τοὺς οὐρητῆρας, καὶ κινδυνεύοντας ῥαγῆ-
ναι. κἄπειτα τοὺς βρόχους αὐτῶν ἀφελόντες, ἐναργῶς ὁρᾶν ἤδη πληρουμένην οὔρου τὴν κύστιν. ἐπὶ δὲ
τούτῳ φανέντι, πρὶν οὐρῆσαι τὸ ζῶον, βρόχον αὐτοῦ περιβαλεῖν χρὴ τῷ αἰδοίῳ, κἄπειτα θλίβειν
πανταχόθεν τὴν κύστιν. οὐ γὰρ ἂν, οὐδὲν ἔτι διὰ τῶν οὐρητήρων ἐπανέλθοι ποτὲ πρὸς τοὺς νεφρούς. κἀν
10 τούτῳ δῆλον γίνεται, τὸ μὴ μόνον ἐπὶ τεθνεότος ἀλλὰ καὶ περιόντος ἔτι τοῦ ζώου κωλύεσθαι μεταλαμ-
βάνειν αὖθις ἐκ τῆς κύστεως τοὺς οὐρητῆρας τὸ οὖρον. ἐπὶ τούτοις ὀφθεῖσιν, ἐπιτρέπειν οὐρεῖν ἤδη τὸ
ζῶον, λύσαντας αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τῷ αἰδοίῳ βρόχον. εἶτ' αὖθις ἐπιβαλεῖν μὲν θατέρῳ τῶν οὐρητήρων, ἐά-
σαι δὲ τὸν ἕτερον εἰς τὴν κύστιν συρρεῖν, καί τινα διαλιπόντας χρόνον, ἐπιδεικνύειν ἤδη, πῶς ὁ μὲν ἕτερος
αὐτῶν ὁ δεδεμένος μεστὸς καὶ διατεταμένος κατὰ τὰ πρὸς τῶν νεφρῶν μέρη φαίνεται, ὁ δ' ἕτερος ὁ
λελυμένος, αὐτὸς μὲν χαλαρός ἐστι, πεπλήρωκε δ' οὔρου τὴν κύστιν. εἶτ' αὖθις διατεμεῖν πρῶτον μὲν
τὸν πλήρη, καὶ δεῖξαι πῶς ἐξακοντίζεται τὸ οὖρον ἐξ αὐτοῦ, καθάπερ ἐν ταῖς φλεβοτομίαις τὸ αἷμα.
μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸν ἕτερον αὖθις διατεμεῖν. κἄπειτ' ἐπιδῆσαι τὸ ζῶον ἔξωθεν, ἀμφοτέρων διῃρη-
μένων. εἶθ' ὅταν ἱκανῶς ἔχειν δοκῇ, λῦσαι τὸν δεσμόν. εὑρεθήσεται γὰρ ἡ μὲν κύστις κενὴ, πλῆρες δ'
οὔρου τὸ μεταξὺ τῶν ἐντέρων τε καὶ τοῦ περιτοναίου χωρίον ἅπαν, ὡς εἰ καὶ ὑδερικὸν ἦν τὸ ζῶον. ταῦ-
20 τ' οὖν εἴ τις αὐτὸς καθ' αὑτὸν βουληθείη βασανίζειν ἐπὶ ζώου, μεγάλως μοι δοκεῖ καταγνώσεσθαι τῆς
ἀσκληπιάδου προπετείας. εἰ δὲ δὴ καὶ τὴν αἰτίαν μάθοι, δι' ἣν οὐδὲν ἐκ τῆς κύστεως εἰς τοὺς οὐρητῆρας
ἀντιρρεῖ, πεισθῆναι γοῦν μοι δοκεῖ, καὶ διὰ τῶνδε, τὴν εἰς τὰ ζῶα πρόνοιάν τε καὶ τέχνην τῆς φύσεως.
ἱπποκράτης μὲν οὖν ὧν ἴσμεν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων πρῶτος ἁπάντων, ὡς ἂν καὶ πρῶτος ἐπιγνοὺς
τὰ τῆς φύσεως ἔργα, θαυμάζει τε καὶ διὰ παντὸς ὑμνεῖ ταύτην, δικαίαν ὀνομάζων, καὶ μόνην ἐξαρ-
κεῖν εἰς ἅπαντα τοῖς ζώοις φησὶν, αὐτὴν ἐξ αὑτῆς ἀδιδάκτως πράττουσαν ἅπαντα τὰ δέοντα. τοιαύτην
δὲ οὖσαν αὐτὴν, εὐθὺς καὶ δυνάμεις ὑπέλαβεν ἔχειν, ἑλκτικὴν μὲν τῶν οἰκείων μίαν, ἀποκριτικὴν δὲ
ἑτέραν τῶν ἀλλοτρίων, καὶ τρέφειν καὶ αὔξειν αὐτὴν τὰ ζῶα, καὶ κρίνειν τὰ νοσήματα ταύταις ἡγεῖ-
ται ταῖς δυνάμεσι. καὶ διὰ τοῦτ' ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν σύμπνοιάν τε μίαν εἶναί φησι καὶ σύρροιαν, καὶ
πάντα συμπαθέα. κατὰ δὲ τὸν ἀσκληπιάδην, οὐδὲν οὐδενὶ συμπαθές ἐστι, φύσει διῃρημένης τε καὶ
30 κατατεθραυσμένης εἰς ἄναρμα στοιχεῖα, καὶ ληρώδεις ὄγκους ἁπάσης τῆς οὐσίας. ἐξ ἀνάγκης οὖν ἄλλα
τε μυρία τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις ἐναντίως ἀπεφήνατο, καὶ τῆς φύσεως ἠγνόησε τήν τε τῶν οἰκείων
ἐπισπαστικὴν δύναμιν, καὶ τὴν τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικήν. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ἐξαιματώσεώς τε καὶ ἀνα-
δόσεως, ἐξεῦρέ τινα ψυχρὰν ἀδολεσχίαν. εἰς δὲ τὴν τῶν περιττωμάτων κάθαρσιν, οὐδὲν ὅλως εὑρὼν εἰπεῖν,
οὐκ ὤκνησεν ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς φαινομένοις, ἐπὶ μὲν τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως ἀποστερήσας μὲν τῶν
τε νεφρῶν καὶ τὴν τῶν οὐρητήρων ἐνέργειαν, ἀδήλους δέ τινας πόρους εἰς τὴν κύστιν ὑποθέμενος. τοῦτο
γὰρ ἦν δηλαδὴ μέγα καὶ σεμνὸν, ἀπιστήσαντα τοῖς φαινομένοις, πιστεῦσαι τοῖς ἀδήλοις. ἐπὶ δὲ τῆς ξαν-
θῆς χολῆς ἔτι μεῖζον αὐτῷ καὶ νεανικώτερόν ἐστι τὸ τόλμημα. γεννᾶσθαι γὰρ αὐτὴν ἐν τοῖς χοληδό-
χοις ἀγγείοις, οὐ διακρίνεσθαι λέγει. πῶς οὖν τοῖς ἰκτερικοῖς ἅμ' ἄμφω συμπίπτει, τὰ μὲν διαχωρήματα
μηδόλως ἔχοντα χολὴν ἐν αὐτοῖς, ἀνάπλεων δὲ αὐτοῖς γινόμενον ὅλον τὸ σῶμα, ληρεῖν πάλιν ἐνταῦθ'
40 ἀναγκάζεται τοῖς περὶ τῶν οὔρων εἰρημένοις παραπλησίως. ληρεῖ δ' οὐδὲν ἧττον καὶ περὶ τῆς μελαίνης χολῆς,
καὶ τοῦ σπληνὸς, οὔτε τί ποθ' ὑφ' ἱπποκράτους εἴρηται συνιεὶς, ἀντιλέγειν τ' ἐπιχειρῶν οἷς οὐκ οἶδεν, ἐμ-
πλήκτῳ τινὶ καὶ μαινομένῳ στόματι. τί δὴ τὸ κέρδος ἐκ τῶν τοιούτων δογμάτων εἰς τὰς θεραπείας
ἐκτήσατο; μήτε νεφριτικὸν νόσημα δύνασθαι θεραπεῦσαι, μήτ' ἰκτερικὸν, μήτε μελαγχολικὸν, ἀλλὰ
καὶ περὶ τοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις οὐχ ἱπποκράτει μόνον ὁμολογουμένου, τοῦ καθαίρειν τῶν φαρμάκων ἔ-
νια μὲν τὴν ξανθὴν χολὴν, ἔνια δὲ τὴν μέλαιναν, ἄλλα δέ τινα φλέγματα, καί τινα τὸ λεπτὸν καὶ ὑδα-
τῶδες περίττωμα, μὴ δὲ περὶ τούτων συγχωρεῖν, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν γε τῶν φαρμάκων γίνεσθαι λέγειν
τοιοῦτον ἕκαστον τῶν κενουμένων, ὥσπερ ὑπὸ τῶν χοληδόχων πόρων, τὴν χολήν. καὶ μηδὲν διαφέ-
ρειν κατὰ τὸν θαυμαστὸν ἀσκληπιάδην, ἢ ὑδραγωγὸν διδόναι τοῖς ὑδεριῶσιν, ἢ χολαγωγὸν φάρμακον. ἅ-
παντα γὰρ ὁμοίως κενοῦν καὶ συντήκειν τὸ σῶμα. καὶ τὸ σύντηγμα τοιόνδε τι φαίνεσθαι ποιεῖν, μὴ πρότερον
50 ὑπάρχον τοιοῦτον. ἆρ' οὖν οὐ μαίνεσθαι νομιστέον αὐτὸν, ἢ παντάπασιν ἄπειρον εἶναι τῶν ἔργων τῆς τέχνης;
τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὡς εἰ φλέγματος ἀγωγὸν δοθείη φάρμακον τοῖς ἰκτεριῶσιν, οὐκ ἂν οὐδὲ τέτταρας κυά-
θους καθαρθεῖεν, οὕτω δ' οὐδ' εἰ τῶν ὑδραγωγῶν τι, χολαγωγῷ δὲ φαρμάκῳ, πλεῖστον μὲν ἐκκενοῦται
τῆς χολῆς. αὐτίκα δὲ καθαρὸς τοῖς οὕτω καθαρθεῖσιν ὁ χρὼς γίνεται. πολλοὺς οὖν ἡμεῖς μετὰ τὸ θε-
ραπεῦσαι τὴν ἐν τῷ ἥπατι διάθεσιν ἅπαξ καθήραντες, ἀπηλλάξαμεν τοῦ παθήματος. οὐ μὴν εἰ φλέγ-
ματος ἀγωγῷ καθαίρεις φαρμάκῳ, πλέον ἄν τι διαπράξαιο. καὶ ταῦτ' οὐχ ἱπποκράτης μὲν οὕτως οἶδε γι-
νόμενα, τοῖς δ' ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας μόνης ὁρμωμένοις, ἑτέρως ἔγνωσται, ἀλλὰ κἀκείνοις ὡσαύτως,

πᾶσιν ἰατροῖς οἷς μέλει τῶν ἔργων τῆς τέχνης, οὕτω δοκεῖ, πλὴν ἀσκληπιάδου. προδοσίαν γὰρ εἶναι νενό-
μικε τῶν στοιχείων ὧν ὑπέθετο, τὴν ἀληθῆ περὶ τῶν τοιούτων ὁμολογίαν. εἰ γὰρ ὅλως εὑρεθείη τι φαρ-
μακον ἑλκτικὸν ἢ δι᾽ ἑνός τινος ἢ χυμοῦ μόνου, κίνδυνος δηλαδὴ κρατεῖν τῷ λόγῳ, τὸ ἐν ἑκάστῳ τῶν σωμάτων εἶναι
τινὰ δύναμιν ἐπισπαστικὴν τῆς οἰκείας ποιότητος. διὰ τοῦτο κνίκον μὲν καὶ κόκκον κνίδειον, καὶ ἱππο-
φαὲς, οὐχ ἕλκειν ἐκ τοῦ σώματος, ἀλλὰ ποιεῖν τὸ φλέγμα φησίν. ἄνθος δὲ χαλκοῦ καὶ λεπίδα καὶ αὐτὸν
τὸν κεκαυμένον χαλκὸν, καὶ χαμαίδρυν καὶ χαμαιλέοντα, εἰς ὕδωρ ἀναλύειν τὸ σῶμα, καὶ τοὺς ὑδερικοὺς
ὑπὸ τούτων οὐχὶ καθαιρομένους ὀνίνασθαι, ἀλλὰ κενουμένους. μὴ κενουμένους δὲ συναυξάνεσθαι δηλαδὴ
τὸ πάθος. εἰ γὰρ οὐ κενοῖ τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς σώμασιν ὑδατῶδες ὑγρὸν, ἀλλ᾽ αὐτὸ γεννᾷ, τῷ νοσήματι
προστιμωρεῖται. καὶ μήν γε καὶ ἡ σκαμμωνία πρὸς τῷ μὴ κενοῦν ἐκ τοῦ σώματος τὴν ἰκτερικὴν τὴν
10 χολὴν, ἔτι καὶ τὸ χρηστὸν αἷμα χολὴν ἐργαζομένη, συντήκουσα τὸ σῶμα καὶ τηλικαῦτα κακὰ δρῶσα,
καὶ τὸ πάθος ἐπαυξοῦσα κατά γε τὴν ἀσκληπιάδου λόγον, ὅμως ἐναργῶς ὁρᾶται πολλοὺς ὠφελοῦσα.
καί φησιν ὀνίνανται μὲν, ἀλλ᾽ αὐτῷ μόνῳ τῷ λόγῳ τῆς κενώσεως. καὶ μὴν εἰ φλέγματος ἀγωγὸν δοίη τις
φάρμακον, οὐκ ὀνήσονται. καὶ τοῦτο οὕτως ἐναργές ἐστιν, ὥστε καὶ οἱ ἀπὸ μόνης τῆς ἐμπειρίας ὁρμώμενοι,
γινώσκουσιν αὐτό. καίτοι τούτοις γε τοῖς ἀνδράσιν αὐτὸ δὴ τοῦτ᾽ ἐστὶ φιλοσόφημα, τὸ μηδενὶ λόγῳ πιστεύειν,
ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις. ἐκεῖνοι μὲν οὖν σωφρονοῦσιν. ἀσκληπιάδης δὲ παραπαίει, ταῖς αἰ-
σθήσεσιν ἡμᾶς ἀπιστεῖν κελεύων, ἔνθα τὸ φαινόμενον ἀνατρέπει σαφῶς αὐτοῦ τὰς ὑποθέσεις. καίτοι μα-
κρῷ γε ἦν ἄμεινον οὐχ ὁμόσε χωρεῖν τοῖς φαινομένοις, ἀλλ᾽ ἐκείνοις ἀνατίθεσθαι τὸ πᾶν. ἆρ᾽ οὖν ταῦτα μόνον
ἐναργῶς μάχεται τοῖς ἀσκληπιάδου δόγμασιν, ἢ καὶ τὸ θέρους πλεῖστα μὲν κενοῦσθαι τὴν ξανθὴν χο-
λὴν ὑπὸ τῶν αὐτῶν φαρμάκων, χειμῶνος δὲ τὸ φλέγμα, καὶ νεανίσκῳ μὲν πλεῖστα τὴν χολὴν,
20 πρεσβυτέρῳ δὲ τὸ φλέγμα. φαίνεται γὰρ ἕκαστον ἕλκειν τὴν οὖσαν, οὐκ αὐτὸ γεννᾷν τὴν οὐκ οὖσαν.
εἰ γοῦν ἐθελήσαις νεανίσκῳ τινὶ τῶν ἰσχνῶν καὶ θερμῶν ὥρᾳ θέρους, μὴ τἀργῶς βεβιωκότι μήτ᾽ ἐν πλησ-
μονῇ, φλέγματος ἀγωγὸν δοῦναι φάρμακον, ὀλίγιστον μὲν καὶ μετὰ βίας πολλῆς ἐκκενώσεις τοῦ χυμοῦ,
βλάψεις δ᾽ ἐσχάτως τὸν ἄνδρα. ἔμπαλιν δ᾽ εἰ χολαγωγὸν δοίης, καὶ πολὺ κενώσεις, καὶ βλάψεις οὐδέν. ἆρ᾽ ἀ-
πιστοῦμεν ἔτι τῷ μὴ οὐχ ἕκαστον τῶν φαρμάκων ἐπισπᾶσθαι τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμόν; ἴσως φήσουσιν οἱ
ἀπ᾽ ἀσκληπιάδου, μᾶλλον δ᾽ οὐκ ἴσως, ἀλλὰ πάντως ἀπιστεῖν ἐροῦσιν, ἵνα μὴ προδῶσι τὰ φίλτατα. πά-
λιν οὖν ἡμεῖς μεταβῶμεν ἐφ᾽ ἑτέραν ἀδολεσχίαν. οὐ γὰρ ἐπιτρέπουσιν οἱ σοφισταὶ τῶν ἀξίων τι ζητημάτων
προχειρίζεσθαι, καίτοι παμπόλλων ὑπαρχόντων, ἀλλὰ κατατρίβειν ἀναγκάζουσι τὸν χρόνον εἰς τὴν τῶν
σοφισμάτων, ὧν προβάλλονται λύσιν. τίς οὖν ἡ ἀδολεσχία ἡ ἔνδοξος αὕτη καὶ πολυθρύλλητος; λίθος ἡ
τὸν σίδηρον ἐπισπωμένη, τάχα γὰρ ἂν αὕτη ποτὲ τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐπισπάσαιτο, πιστεύειν, εἶναί τινας ἐν
30 ἑκάστῳ τῶν σωμάτων ἑλκτικὰς τῶν οἰκείων ποιοτήτων δυνάμεις. ἐπίκουρος μὲν οὖν καίτοι παραπλησίοις ἀσ-
κληπιάδῃ στοιχείοις εἰς τὴν φυσιολογίαν χρώμενος, ὅμως ὁμολογεῖ πρὸς μὲν τῆς ἡρακλείας λίθου τὸν
σίδηρον ἕλκεσθαι, πρὸς δὲ τῶν ἠλέκτρων τὰ κυρήβια. καὶ πειρᾶταί γε καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδιδόναι τοῦ φαι-
νομένου. τὰς γὰρ ἀπορρεούσας ἀτόμους ἀπὸ τῆς λίθου, ταῖς ἀπορρεούσαις ἀπὸ τοῦ σιδήρου τοῖς σχήμασιν οἰ-
κείας εἶναί φησιν, ὥστε περιπλέκεσθαι ῥᾳδίως. προσκρουούσας οὖν αὐτὰς τοῖς συγκρίμασιν ἑκατέροις,
τοῖς τε τῆς λίθου καὶ τοῦ σιδήρου, κἄπειτ᾽ εἰς τὸ μέσον ἀποπαλλομένας, οὕτως ἀλλήλαις τε καὶ περι-
πλέκεσθαι, καὶ συνεπισπᾶσθαι τὸν σίδηρον. ὅτι μὲν οὖν τὸ τῶν ὑποθέσεων εἰς τὴν αἰτιολογίαν, ἀπίθανον, ἄν-
τικρυς δῆλον. ὅμως δ᾽ οὖν ὁμολογεῖ τὴν ὁλκήν. καὶ οὕτω γε καὶ κατὰ τὰ σώματα τῶν ζώων φησὶ γίνεσθαι
τάς τ᾽ ἀναδόσεις καὶ τὰς διακρίσεις τῶν περιττωμάτων, καὶ τὰς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ἐνεργείας.
ἀσκληπιάδης δὲ τό, τε τῆς εἰρημένης αἰτίας ἀπίθανον ὑπειδόμενος, καὶ μηδεμίαν ἄλλην ἰσχὺν ἐφ᾽ οἷς ὑπέ-
40 θετο στοιχείοις ἐξευρίσκων πιθανὴν, ἐπὶ τὸ μηδ᾽ ὅλως ἕλκεσθαι λέγειν ὑπὸ μηδενὸς μηδὲν, ἀναισχυντήσας
ἐτράπετο. δέον εἰ μήθ᾽ οἷς ἐπίκουρος εἶπεν ἠρέσκετο, μήτ᾽ ἄλλα βελτίω λέγειν εἶχεν, ἀποστῆναι τῶν ὑποθέ-
σεων, καὶ τήν τε φύσιν εἰπεῖν τεχνικὴν, ἔτι τε καὶ τὴν οὐσίαν τῶν ὄντων ἑνουμένην τε πρὸς ἑαυτὴν ἀεὶ καὶ
ἀλλοιουμένην πρὸς τῶν ἑαυτῆς μορίων, εἰς ἄλληλα δρώντων τε καὶ πασχόντων. εἰ γὰρ ταῦθ᾽ οὕτως ὑπέ-
θετο, χαλεπὸν οὐδὲν ἦν τὴν τεχνικὴν ἐκείνην φύσιν, ὁμολογῆσαι δυνάμεις ἔχειν, ἐπισπαστικὰς μὲν τῶν
οἰκείων, ἀποκριτικὰς δὲ τῶν ἀλλοτρίων. οὐ γὰρ δὴ ἄλλο τί γε ἦν αὐτῇ τό, τε τεχνικῇ τε εἶναι, καὶ τῶν ζώου δια-
σωστικῇ, καὶ τῶν νοσημάτων κριτικῇ, παρὰ τὸ προσίεσθαι μὲν καὶ φυλάττειν τὸ οἰκεῖον, ἀποκρίνειν δὲ τὸ ἀλ-
λότριον. ἀλλ᾽ ἀσκληπιάδης κἀν ταῦθα τὸ μὲν ἀκόλουθον ταῖς ἀρχαῖς αἷς ὑπέθετο συνεῖδεν. οὐ μὴν
τήν γε πρὸς τὸ φαινόμενον ἐναργῶς ᾐδέσθη μάχην. ἀλλ᾽ ὁμόσε χωρεῖ καὶ περὶ τούτου πᾶσιν οὐκ ἰατροῖς μό-
νον, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, οὔτε κρίσιν εἶναί τινα λέγων, οὔθ᾽ ἡμέραν κρίσιμον, οὔθ᾽ ὅλως ἐπὶ σωτη-
50 ρίᾳ ζώου πραγματεύεσθαι τὴν φύσιν. ἀεὶ γὰρ τὸ μὲν ἀκόλουθον φυλάττειν βούλεται, τὸ δ᾽ ἐναργῶς
φαινόμενον ἀνατρέπειν ἔμπαλιν ἐπικούρῳ. τιθεὶς γὰρ ἐκεῖνος ἀεὶ τὸ φαινόμενον, αἰτίαν αὐτοῦ ψυ-
χρὰν ἀποδίδωσι. τὰ γὰρ ἀποπαλλόμενα σμικρὰ σώματα τῆς ἡρακλείας λίθου τοιούτοις ἑτέροις
περιπλέκεσθαι μορίοις τοῦ σιδήρου. κἄπειτα διὰ τῆς περιπλοκῆς ταύτης τῆς μηδαμοῦ φαι-
νομένης, ἐπισπᾶσθαι βαρεῖαν οὕτως οὐσίαν, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἄν τις πεισθείη. καὶ γὰρ εἰ τοῦτο συγ-
χωρήσαιμεν, τῷ γε τῷ σιδήρῳ πάλιν ἕτερα προστιθέντι συνάπτεσθαι, τὴν αὐτὴν αἰτίαν οὐκέτι
προσίεται, τί γὰρ ἐροῦμεν. ἡ δηλαδὴ τῶν ἀπορρεόντων τῆς λίθου μορίων ἔνια μὲν προσκρούσαντα

τῷ σιδήρῳ,

τῷ σιδήρῳ, πάλιν ἀποπάλλεσθαι, καὶ ταῦτα μὲν εἶναι δι' ὧν κρεμᾶσθαι συμβαίνει τὸν σίδηρον, τὰ δ' εἰς
αὐτὸν εἰσδυόμενα, διὰ τῶν κενῶν πόρων διέρχεσθαι τάχιστα, κἄπειτα τῷ παρακειμένῳ σιδήρῳ προ-
σκρούοντα, μὴ τὸν ἐκείνου διαδῦναι δυνάμενα· καίτοι τόν γε πρῶτον διαδύντα, πάλιν ὁρμώμενα δ' αὖθις ἐπὶ
τὸν πρότερον, ἑτέρας αὖθις ἐργάζεσθαι ταῖς προτέραις ὁμοίας περιπλοκάς, σαφὴς γὰρ ἐνταῦθα τὸ
ληρῶδες τῆς αἰτίας ἔλεγχος, γραφεῖα γοῦν οἶδά ποτε σιδηρᾶ πέντε κατὰ τὸ συνεχὲς ἀλλήλοις συ-
ναφθέντα, τοῦ πρώτου μόνου τῆς λίθου ψαύσαντος, ἐξ ἐκείνου δ' εἰς τἆλλα τῆς δυνάμεως διαδοθείσης,
καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ὡς εἰ μὲν τῷ κάτω τοῦ γραφείου πέρατι προσάγοις ἕτερον, ἔχεταί τε καὶ συνάπτεται
καὶ κρέμαται τὸ προσενεχθέν. εἰ δ' ἄλλῳ τινὶ μέρει τῶν πλαγίων προσθείης, οὐ συνάπτεται. πάντῃ
γὰρ ὁμοίως ἡ τῆς λίθου διαδίδοται δύναμις, εἰ μόνον ἅψαιτο κατά τι τοῦ πρώτου γραφείου. καὶ
10 μέντοι κἀκ τούτου πάλιν εἰς τὸ δεύτερον ὅλον ἡ δύναμις ἅμα νοήματι διαρρεῖ. κἀξ ἐκείνου πάλιν εἰς
τὸ τρίτον ὅλον. εἰ δὴ νοήσαις μικράν τινα λίθον ἡρακλείαν ἐν οἴκῳ τινὶ κρεμαμένην, εἶτ' ἐν κύκλῳ
πάμπολλα ψαύοντα σιδήρια, κἀκείνων πάλιν ἕτερα, κἀκείνων ἄλλα, καὶ τοῦτ' ἄχρι πλειόνων, ἅπαντα
δήπου ἐμπίπλασθαι χρὴ τὰ σιδήρια τῶν ἀπορρεόντων τῆς λίθου σωμάτων. καὶ κινδυνεύει διαφορη-
θῆναι, τὸ σμικρὸν ἐκεῖνο λιθίδιον εἰς τὰς ἀπορροὰς διαλυθέν. καίτοι κἂν, εἰ μηδὲν παρακέοιτο αὐτῷ σι-
δήριον, εἰς τὸν ἀέρα σκεδάννυται, μάλιστ' εἰ καὶ θερμὸς ὑπάρχοι. ναί φησι. σμικρὰ γὰρ αὐτὰ χρὴ πάνυ
νοεῖν. ὥστε τῶν ἐμφερομένων τῷ ἀέρι ψηγμάτων τούτων δὴ τῶν σμικροτάτων ἐκείνων ἔνια, μυριοστὸν
εἶναι μέρος. εἶτ' ἐξ οὕτω σμικρῶν, τολμᾶτε λέγειν κρεμάννυσθαι βάρη τηλικαῦτα σιδήρου, εἰ γὰρ ἕ-
καστον αὐτῶν μυριοστόν ἐστι μέρος τῶν ἐν τῷ ἀέρι φερομένων ψηγμάτων, πηλίκον χρὴ νοῆσαι τὸ πέρας
αὐτῶν τὸ ἀγκιστρῶδες, ᾧ περιπλέκεται πρὸς ἄλληλα. πάντως γὰρ δή που τοῦτο σμικρότατόν ἐστιν
20 ὅλου τοῦ ψήγματος. εἶτα μικρὸν μικρῷ κινούμενον κινουμένῳ περιπλακέν, οὐκ εὐθὺς ἀποπάλλεται,
καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλ' ἄττα πάντως αὐτοῖς τὰ μὲν κάτωθεν τὰ δ' ἄνωθεν, καὶ τὰ μὲν ἔμπροσθεν, τὰ δ' ὄ-
πισθεν, τὰ δ' ἐκ τῶν δεξιῶν, τὰ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπιρρηγνύμενα, σείει τε καὶ ταράττει, καὶ μένειν οὐκ ἐᾷ.
καὶ μέντοι καὶ πολλὰ χρὴ νοεῖν ἐξ ἀνάγκης ἕκαστον ἐκείνων τῶν μικρῶν σωμάτων ἔχειν ἀγκιστρώδη πέ-
ρατα. δι' ἑνὸς μὲν γὰρ ἀλλήλοις συνάπτεται, δι' ἑτέρου δ' ἑνὸς τοῦ μὲν ὑπερκειμένου, τῇ λίθῳ, τοῦ δ'
ὑποκειμένου τῷ σιδήρῳ. εἰ γὰρ ἄνω μὲν ἐξαφθείη τῆς λίθου, κάτω δὲ τῷ σιδήρῳ μὴ συμπλακείη, πλέ-
ον οὐδέν. ὥστε τοῦ μὲν ὑπερκειμένου τὸ ἄνω μέρος ἐκκρέμασθαι χρὴ τῆς λίθου, τοῦ δ' ὑποκειμένου τῷ κάτω
πέρατι, συνῆφθαι τὸν σίδηρον. ἐπεὶ δὲ κἀκ τῶν πλαγίων ἀλλήλοις περιπλέκεται, πάντως που κἀν-
ταῦθα ἔχει τὰ ἄγκιστρα. καὶ μέμνησό μοι πρὸ πάντων ὅπως ὄντα σμικρά, τὰς τοσαύτας τε καὶ τοιαύ-
τας ἀποφύσεις ἔχει. καὶ τούτου μᾶλλον ἔτι δεῖ μεμνῆσθαι, ὅπως ἵνα τὸ δεύτερον σίδηρον συναφθῇ τῷ
30 πρώτῳ, καὶ τῷ δευτέρῳ τὸ τρίτον, κἀκείνῳ τὸ τέταρτον, ἅμα μὲν διέρχεσθαι χρὴ τοὺς πόρους ταυτὶ τὰ
σμικρὰ καὶ ληρώδη ψήγματα, ἅμα δ' ἀποπάλλεσθαι τοῦ μετ' αὐτὸ τεταγμένου, καίτοι κατὰ πᾶν ὁ-
μοίου τὴν φύσιν ὑπάρχοντος. οὐδὲ γὰρ ἡ τοιαύτη πάλιν ὑπόθεσις ἄτολμος. ἀλλ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν,
μακρῷ τῶν ἔμπροσθεν ἀναισχυντοτέρα, πέντε σιδηρείων ὁμοίων ἀλλήλοις ἐφεξῆς τεταγμένων, διὰ μὲν τοῦ
πρώτου διαδυόμενα ῥᾳδίως τῆς λίθου τὰ μόρια, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον ἀποπάλλεσθαι, καὶ μὴ διὰ τούτου
κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑτοίμως διεξέρχεσθαι. καὶ μὴν ἑκατέρως ἄτοπον. εἰ μὲν γὰρ ἀποπάλλεται,
πῶς εἰς τὸ τρίτον ὠκέως διεξέρχεται. εἰ δ' οὐκ ἀποπάλλεται, πῶς κρεμάννυται τὸ δεύτερον ἐκ τοῦ
πρώτου. τὴν γὰρ ἀπόπαλσιν αὐτὸς ὑπέθετο δημιουργὸν τῆς ὁλκῆς. ἀλλ' ὅπερ ἔφην, εἰς ἀδολεσχίαν
ἀναγκαῖον ἐμπίπτειν, ἐπειδάν τις τοιούτοις ἀνδράσι διαλέγηται. σύντομον οὖν τινα καὶ κεφαλαιώδη
λόγον εἰπὼν, ἀπαλλάττεσθαι βούλομαι. τοῖς γὰρ ἀσκληπιάδου γράμμασιν εἴ τις ἐπιμελῶς ὁμιλήσειε,
40 τήν τε πρὸς τὰς ἀρχὰς ἀκολουθίαν τῶν τοιούτων δογμάτων, ἀκριβῶς ἂν ἐκμάθοι, καὶ τὴν πρὸς τὰ φαι-
νόμενα μάχην. ὁ μὲν οὖν ἐπίκουρος τὰ φαινόμενα φυλάττειν βουλόμενος, ἀσχημονεῖ φιλοτιμούμενος ἐπι-
δεικνύειν αὐτὰ ταῖς ἀρχαῖς ὁμολογοῦντα. ὁ δ' ἀσκληπιάδης τὸ μὲν ἀκόλουθον ταῖς ἀρχαῖς φυλάττει,
τοῦ φαινομένου δ' οὐδὲν αὐτῷ μέλει. ὅστις οὖν βούλεται τὴν ἀτοπίαν ἐξελέγχειν τῶν ὑποθέσεων, εἰ
μὲν πρὸς ἀσκληπιάδην ὁ λόγος αὐτῷ γίγνοιτο, τῆς πρὸς τὸ φαινόμενον ἐπιμιμνησκέτω μάχης. εἰ δὲ
πρὸς ἐπίκουρον, τῆς πρὸς τὰς ἀρχὰς διαφωνίας. αἱ δ' ἄλλαι σχεδὸν αἱρέσεις αἱ τῶν ὁμοίων ἀρχῶν ἐχόμε-
ναι, τελέως ἀπέσβησαν. αὗται δ' ἔτι μόναι διαρκοῦσιν οὐκ ἀγεννῶς. καίτοι τὰ μὲν ἀσκληπιάδου, μηνό-
δοτος ὁ ἐμπειρικὸς ἀφύκτως ἐξελέγχει. τήν τε πρὸς τὰ φαινόμενα μάχην ὑπομιμνήσκων αὐτόν, καὶ
τὴν πρὸς ἄλληλα. τὰ δ' ἐπικούρου πάλιν ὁ ἀσκληπιάδης, ἐχόμενος ἀεὶ τῆς ἀκολουθίας, ἧς ἐκεῖνος οὐ πά-
νυ τι φαίνεται φροντίζων. ἀλλ' οἱ νῦν ἄνθρωποι πρὶν καὶ ταύτας ἐκμαθεῖν τὰς αἱρέσεις, καὶ τὰς ἄλλας
50 τὰς βελτίους, κἄπειτα χρόνῳ πολλῷ κρῖναί τε καὶ βασανίσαι τὸ καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἀληθές τε καὶ ψεῦδος,
οἱ μὲν ἰατροὺς ἑαυτούς, οἱ δὲ φιλοσόφους ὀνομάζουσι, μηδὲν εἰδότες. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἐξ ἴσης τοῖς
ἀληθέσι τὰ ψευδῆ τετιμῆσθαι. ὅτῳ γὰρ ἂν ἕκαστος πρώτῳ περιτύχῃ διδασκάλῳ, τοιοῦτος ἐ-
γένετο, μὴ περιμείνας μηδὲν ἔτι παρ' ἄλλου μαθεῖν. ἔνιοι δ' αὐτῶν εἰ καὶ πλείοσιν ἐντύχοιεν, ἀλλ'
οὕτως γ' εἰσὶν ἀσύνετοί τε καὶ βραδεῖς τὴν διάνοιαν, ὥστε καὶ γεγηρακότες οὔπω συνιᾶσιν ἀκο-
λουθίαν λόγου. πάλαι δὲ τοὺς τοιούτους ἐπὶ τὰς βαναύσους τέχνας ἀπέλυον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν
εἰς ὅτι τελευτήσει, θεοὺς εἰδέναι. ἡμεῖς δ' ἐπειδὴ καίτοι φεύγοντες ἀντιλέγειν τοῖς ἐν αὐταῖς ταῖς

ἀρχαῖς εὐθὺς ἐσφαλμένοις, ὅμως ἠναγκάσθημεν ὑπ' αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς ἀκολουθίας, εἰ-
πεῖν τινὰ καὶ διαλεχθῆναι πρὸς αὐτούς. ἔτι καὶ τοῦτο προσθήσομεν τοῖς εἰρημένοις, ὡς οὐ μόνον τὰ
καθαίροντα φάρμακα πέφυκεν ἐπισπᾶσθαι τὰς οἰκείας ποιότητας, ἀλλὰ καὶ τὰ τοὺς σκόλοπας
ἀνάγοντα, καὶ τὰ τὰς τῶν βελῶν ἀκίδας, εἰς πολὺ βάθος σαρκὸς ἐμπεπαρμένας ἐνίοτε. καὶ μέντοι
καὶ ὅσα τοὺς ἰοὺς τῶν θηρίων, ἢ τοὺς ἐμπεφαρμαγμένους βέλεσιν ἀνέλκει, καὶ ταῦτα τὴν αὐτὴν ταῖς ἡρα-
κλείαις λίθοις ἐπιδείκνυται δύναμιν. ἔγωγ' οὖν οἶδά ποτε καταπεπαρμένον ἐν ποδὶ νεανίσκου σκόλο-
πα, τοῖς μὲν δακτύλοις ἕλκουσιν ἡμῖν βιαίως, οὐκ ἀκολουθήσαντα, φαρμάκου δ' ἐπιτεθέντος, ἀλύπως
τε καὶ διὰ ταχέων ἀνελθόντα. καίτοι καὶ πρὸς τοῦτο τινὲς ἀντιλέγουσι, φάσκοντες ὅταν ἡ φλεγμονὴ
λυθῇ τοῦ μέρους, αὐτομάτως ἐξιέναι τὸν σκόλοπα, πρὸς οὐδενὸς ἀνελκόμενον ἄλλου. ἀλλ' οὗτοί γε πρῶτον
10 μὲν ἀγνοεῖν ἐοίκασιν, ὡς ἄλλα μέν ἐστι φλεγμονῆς, ἄλλα δὲ τῶν οὕτω καταπεπαρμένων ἑλκτικὰ φάρμακα.
καίτοι γ' εἴπερ ἀφλεγμάντων γινομένων ἐξεκρίνετο τὰ παρὰ φύσιν, ὅσα φλεγμονῆς ἐστι λυτικά, ταῦ-
τ' εὐθὺς ἂν ἦν κἀκείνων ἑλκτικά. δεύτερον δ' ἔτι καὶ μᾶλλον ἄν τις θαυμάσειεν, ὡς οὐ μόνον ἄλλα μὲν τοὺς σκό-
λοπας, ἄλλα δὲ τοὺς ἰοὺς ἕλκει, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν τοὺς ἰοὺς ἑλκόντων, τὰ μὲν, τὸν τῆς ἐχίδνης. τὰ
δὲ, τὸν τῆς τρυγόνος. τὰ δ' ἄλλου τινὸς ἐπισπᾶται. καὶ σαφῶς ἐστι τοῖς φαρμάκοις ἐπικειμένους ἰδεῖν
αὐτούς. ἐνταῦθ' οὖν ἐπίκουρον μὲν πάλιν ἐπαινεῖν χρὴ τῆς πρὸς τὸ φαινόμενον αἰδοῦς. μέμφεσθαι δὲ
τὸν λόγον τῆς αἰτίας. ὃν γὰρ ἡμεῖς ἕλκοντες τοῖς δακτύλοις οὐκ ἀνηγάγομεν σκόλοπα, τοῦτον ἀπὸ
τῶν σμικρῶν ἐκείνων ἀνέλκεσθαι ψηγμάτων, πῶς οὐ παντάπασιν ἄτοπον εἶναι χρὴ νομίζειν. ἆρ' οὖν
ἤδη πεπείσμεθα τῶν ὄντων ἑκάστῳ δύναμίν τινα ὑπάρχειν, ᾗ τὴν οἰκείαν ἕλκει ποιότητα, τὸ μὲν, μᾶλ-
λον, τὸ δ' ἧττον, ἢ καὶ τὸ τῶν πυρῶν ἔτι παράδειγμα προχειρισόμεθα τῷ λόγῳ. φανοῦνται γάρ οἶμαι
20 καὶ τῶν γεωργῶν ἀμαθέστεροι τὰ περὶ φύσεως, οἱ μηδὲν ὅλως ἀπὸ μηδενὸς ἕλκεσθαι συγχωροῦντες.
ὡς ἔγωγε πρῶτον μὲν ἀκούσας τὸ γινόμενον, ἐθαύμασα. καὶ αὐτὸς ἐβουλήθην αὐτόπτης αὐτοῦ κατα-
στῆναι. μετὰ ταῦτα δ' ὡς καὶ τὸ τῆς πείρας ὡμολόγει, τὴν αἰτίαν σκοπούμενος ἐν παμπόλλῳ χρόνῳ κα-
τὰ πάσας τὰς αἱρέσεις, οὐδεμίαν ἄλλην εὑρεῖν οἷός τε ἦν, οὐδ' ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προϊοῦσαν, ἀλλὰ κα-
ταγελάστους τε καὶ σαφῶς ἐξεληλεγμένας τὰς ἄλλας ἁπάσας, πλὴν τῆς τὴν ὁλκὴν πρεσβευούσης.
ἔστι δὲ τὸ γινόμενον τοιόνδε, μετακομίζοντες οἱ παρ' ἡμῖν γεωργοὶ τοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν πυροὺς εἰς τὴν πόλιν
ἐν ἁμάξαις τισὶν, ὅταν ὑφελέσθαι βουληθῶσιν ὥστε μὴ φωραθῆναι, κεράμια πληρώσαντες ὕδατος,
μέσοις αὐτοῖς ἐνιστᾶσιν. ἕλκοντες οὖν ἐκεῖνοι διὰ τοῦ κεραμίου τὸ ὑγρὸν εἰς αὑτοὺς, ὄγκον μὲν καὶ βάρος
προσκτῶνται. κατάδηλοι δ' οὐ πάνυ γίνονται τοῖς ὁρῶσιν. εἰ μή τις προπεπυσμένος ἤδη περιεργότε-
ρον ἐπισκοποῖτο. καίτοι γ' εἰ βουληθείης ἐν ἡλίῳ καταθεῖναι πάνυ θερμῷ, ταὐτὸν ἀγγεῖον, ἐλάχιστον παν-
30 τελῶς εὑρήσεις τὸ δαπανώμενον ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας. οὕτως ἄρα καὶ ἡ τῆς ἡλιακῆς θερμασίας τῆς σφο-
δρᾶς, ἰσχυροτέραν οἱ πυροὶ δύναμιν ἔχουσιν ἕλκειν εἰς ἑαυτοὺς τὴν πλησιάζουσαν ὑγρότητα. λῆρος
οὖν ἐνταῦθα μακρὸς ἡ πρὸς τὸ λεπτομερὲς φορὰ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος. καὶ μάλισθ' ὅταν ἱκανῶς
ᾖ θερμός. πολὺ μὲν ὑπάρχοντος ἢ κατὰ τοὺς πυροὺς λεπτομερεστέρου, δεχομένου δ' οὐδὲ τὸ δέκατον μέρος
τῆς εἰς ἐκείνους μεταλαμβανομένης ὑγρότητος. Ἐπειδὴ ἱκανῶς ἠδολεσχήσαμεν οὐχ ἑκόντες, ἀλλ' ὡς ἡ
παροιμία φησὶ, μαινομένοις ἀναγκασθέντες συμμανῆναι, πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν οὔρων ἐπανέλθωμεν διά-
κρισιν, ἐν ᾗ τῶν μὲν ἀσκληπιάδου λήρων ἐπιλαθώμεθα, μετὰ δὲ τῶν πεπεισμένων διηθεῖσθαι τὰ οὖρα
διὰ τῶν νεφρῶν, τίς ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς ἐνεργείας ἐπισκεψώμεθα. πάντως γὰρ ἢ ἐξ ἑαυτῶν ἐπὶ τοὺς
νεφροὺς φέρεται τὰ οὖρα, τοῦτο βέλτιον εἶναι νομίζοντα, καθάπερ ἡμεῖς ὁπόταν εἰς τὴν ἀγορὰν ἀπί-
ωμεν, ἢ εἰ τοῦτ' ἀδύνατον, ἕτερόν τι χρὴ τῆς φορᾶς αὐτῶν ἐξευρεῖν αἴτιον. τί δὴ τοῦτ' ἐστιν. εἰ γὰρ μὴ τοῖς
40 νεφροῖς δώσομεν τινὰ δύναμιν ἑλκτικὴν τῆς τοιαύτης ποιότητος, ὡς ἱπποκράτης ἐνόμιζεν, οὐδὲν ἕτε-
ρον ἐξευρήσομεν, ὅτι μὲν γὰρ ἤτοι τούτους ἕλκειν αὐτὸ προσήκει, ἢ τὰς φλέβας πέμπειν, εἴπερ γε
μὴ ἐξ ἑαυτοῦ φέρεται, παντί που δῆλον. ἀλλ' εἰ μὲν αἱ φλέβες περιστελλόμεναι προωθοῖεν, οὐκ ἐκεῖνο
μόνον, ἀλλὰ σὺν αὐτῷ καὶ τὸ πᾶν αἷμα περιεχόμενον ἐν ἑαυταῖς, εἰς τοὺς νεφροὺς ἐκθλίψουσιν. εἰ δὲ τοῦ-
τ' ἀδύνατον ὡς δείξομεν, λείπεται τοὺς νεφροὺς ἕλκειν. πῶς οὖν τοῦτ' ἀδύνατον τῶν νεφρῶν ἡ θέσις ἀντι-
βαίνει. οὐ γὰρ δὴ οὕτω γ' ὑπόκεινται τῇ κοίλῃ φλεβὶ καθάπερ τοῖς ἐξ ἐγκεφάλου περιττώμασιν, ἔν τε
τῇ ῥινὶ καὶ κατὰ τὴν ὑπερῴαν, οἱ τοῖς ἠθμοῖς ὅμοιοι πόροι. ἀλλ' ἑκατέρωθεν αὐτῇ παράκεινται. καὶ
μὴν εἴπερ ὁμοίως τοῖς ἠθμοῖς, ὅσον ἂν ᾖ λεπτότερον καὶ τελέως ὀρρῶδες, τοῦτο μὲν ἑτοίμως διαπέμ-
πουσι. τὸ δὲ παχύτερον ἀποστέγουσιν, ἅπαν ἐπ' αὐτοὺς ἰέναι χρὴ τὸ αἷμα τὸ περιεχόμενον ἐν τῇ κοίλῃ
φλεβί. καθάπερ εἰς τὸν ἠθμὸν ὁ πᾶς οἶνος ἐμβάλλεται. καὶ μέν γε καὶ τὸ τοῦ γάλακτος τοῦ τυ-
50 ρουμένου παράδειγμα, σαφῶς ἂν, ὃ βούλομαι λέγειν, ἐνδείξαιτο. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο πᾶν ἐμβλη-
θὲν εἰς τοὺς ταλάρους, οὐ πᾶν διηθεῖται, ἀλλ' ὅσον ἂν ᾖ λεπτότερον τῆς εὐρύτητος τῶν πλοκά-
μων, εἰς τὸ κάταντες φέρεται. καὶ τοῦτο μὲν ὀρρὸς ἐπονομάζεται. τὸ λοιπὸν δὲ παχὺ, τὸ μέλλον
ἔσεσθαι τυρὸς, ὡς ἂν οὐ παραδεχομένων αὐτὸ τῶν ἐν τοῖς ταλάροις πόρων, οὐ διεκπίπτει κάτω.
καὶ τοίνυν εἴπερ οὕτως μέλλει διηθεῖσθαι τῶν νεφρῶν, ὁ τοῦ αἵματος ὀρρὸς, ἅπαν ἐπ' αὐτοὺς ἥκειν
χρὴ τὸ αἷμα. καὶ μὴ τὸ μὲν, ἥκειν. τὸ δ' οὔ. πῶς οὖν ἔχει τὸ φαινόμενον ἐκ τῆς ἀνατομῆς, τὸ μὲν ἕτερον
μέρος τῆς κοίλης ἄνω πρὸς τὴν καρδίαν ἀναφέρεται, τὸ λοιπὸν δ' ἐπιβαίνει τῇ ῥάχει, καθ' ὅλης.

αὐτῆς ἐκτεινόμενον ἄχρι τῶν σκελῶν· ὥστε τὸ μὲν ἕτερον, οὐδ' ἐγγὺς ἀφικνεῖται τῶν νεφρῶν· τὸ λοιπὸν
δὲ πλησιάζει μὲν, οὐ μὴν εἰς αὐτούς γε καταφύεται. ἐχρῆν δ' εἴπερ ἔμελλεν ὡς δι' ἠθμῶν αὐτῶν κα-
θαρθήσεσθαι, τὸ αἷμα πᾶν ἐμπίπτειν εἰς αὐτούς. κἄπειτα κάτω μὲν φέρεσθαι τὸ λεπτόν. ἴσχε-
σθαι δ' ἄνω τὸ παχύ, νυνὶ δ' οὐχ οὕτως ἔχει· πλάγιοι γὰρ ἑκατέρωθεν τῆς κοίλης φλεβὸς οἱ νεφροὶ
κεῖνται. οὔκουν ὡς ἠθμοὶ διηθοῦσι. πεμπούσης μὲν ἐκείνης. αὐτοὶ δ' οὐδεμίαν εἰσφερόμενοι δύναμιν,
ἀλλ' ἕλκουσι δηλονότι. τοῦτο γὰρ ἔτι λείπεται. πῶς οὖν ἕλκουσιν. εἰ μὲν ὡς Ἐπίκουρος οἴεται τὰς ὁλκὰς
ἁπάσας γίγνεσθαι κατὰ τὰς τῶν ἀτόμων ἀποπάλσεις τε καὶ περιπλοκὰς, ἄμεινον ὄντως ἐστὶν εἰπεῖν,
μὴ δ' ἕλκειν ὅλως αὐτούς. πολὺ γὰρ ἂν, οὕτω γε τῶν ἐπὶ τῆς Ἡρακλείας λίθου μικρῷ πρόσθεν εἰρημέ-
νων ὁ λόγος ἐξεταζόμενος εὑρεθείη γελοιότερος, ἀλλ' ὡς Ἱπποκράτης ἐβούλετο. λεχθήσεται δὲ σαφέστε-
10 ρον ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ. νῦν γὰρ οὐ τοῦτο πρόκειται διδάσκειν, ἀλλ' ὡς οὔτ' ἄλλο τι δυνατὸν ἂν,
εἰπεῖν αἴτιον εἶναι τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως, πλὴν ὁλκῆς τῶν νεφρῶν, οὔθ' οὕτω γίγνεσθαι τὴν ὁλ-
κὴν, ὡς οἱ μηδεμίαν οἰκείαν διδόντες τῇ φύσει δύναμιν οἴονται γίγνεσθαι. τούτου γὰρ ὁμολογηθέντος,
ὡς ἔστιν ὅλως τις ἐν τοῖς ὑπὸ φύσεως διοικουμένοις δύναμις ἑλκτικὴ, ληρώδης εἶναι νομίζοιτ' ἂν, ὁ
περὶ ἀναδόσεως τροφῆς ἄλλο τι λέγειν ἐπιχειρῶν. Ἐρασίστρατος δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἑτέραις μέν τισι δό-
ξαις εὐήθεσιν ἀντεῖπε διὰ μακρῶν, ὑπερέβη δὲ τελέως τὴν Ἱπποκράτειον, οὐδ' ἄχρι τοῦ μνημονεῦσαι
μόνον αὐτῆς, ὡς ἐν τοῖς περὶ καταπόσεως ἐποίησεν, ἀξιώσας. ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ ἄχρι τοσούτου φαί-
νεται μνημονεύων, ὡς τοὔνομα εἰπεῖν τῆς ὁλκῆς μόνον. ὧδέ πη γράφων. ὁλκὴ μὲν οὖν τῆς κοιλίης οὐδε-
μία φαίνεται εἶναι. περὶ δὲ τῆς ἀναδόσεως τὸν λόγον ποιούμενος, οὐδ' ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς ἐμνημό-
νευσε τῆς Ἱπποκρατείου δόξης. καίτοι γ' ἐπήρκεσεν ἂν, ἡμῖν εἰ καὶ τοῦτ' ἔγραψε μόνον, ὡς Ἱπποκράτης
20 εἰπὼν, σάρκες ὁλκοὶ ἐκ κοιλίης ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, ψεύδεται. οὔτε γὰρ ἐκ τῆς κοιλίας, οὔτ' ἔσωθεν, οὔ-
τ' ἔξωθεν δύναιτ' ἂν ἕλκειν. εἰ δὲ καὶ ὅτι μὴ φράσας αἰτιώμενος ἄρρωστον αὐχένα, κακῶς εἶπεν. οὐ γὰρ δύναται αὐ-
τῆς ὁ στόμαχος ἐρύσαι τὴν γονὴν, ἢ εἰ καί τι τοιοῦτον ἄλλο γράφειν ὁ Ἐρασίστρατος ἠξίωσε, τότ' ἂν, καὶ ἡμεῖς
πρὸς αὐτὸν ἀπολογούμενοι, εἴπομεν, ὦ γενναῖε. μὴ ῥητορικῶς ἡμῶν κατάτρεχε χωρὶς ἀποδείξεως. ἀλλ'
εἰπέ τινα κατηγορίαν τοῦ δόγματος, ἵν' ἢ πεισθῶμέν σοι καλῶς ἐξελέγχοντι τὸν παλαιὸν λόγον, ἢ με-
ταπείσωμεν ἀγνοοῦντα. καίτοι τί λέγω ῥητορικῶς. μὴ γὰρ, ἐπειδή τινες τῶν ῥητόρων ἃ μάλιστα ἀδυ-
νατοῦσι διαλύεσθαι, ταῦτα διαγελάσαντες, οὐδ' ἐπιχειροῦσιν ἀντιλέγειν, ἤδη που τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἡ-
γούμεθα εἶναι τὸ ῥητορικῶς. τὸ γὰρ διὰ λόγου πιθανοῦ, ἐστὶ τὸ, ῥητορικῶς. τὸ δὲ ἄνευ λόγου πιθανοῦ,
βωμολοχικὸν, οὐ ῥητορικόν. οὐκ οὖν οὔτε ῥητορικῶς. οὔτε διαλεκτικῶς ἀντεῖπεν ὁ Ἐρασίστρατος ἐν τῷ περὶ
τῆς καταπόσεως λόγῳ. τί γάρ φησιν. ὁλκὴ μὲν οὖν τῆς κοιλίης οὐδεμία φαίνεται εἶναι. πάλιν οὖν
30 αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἀντιμαρτυρῶν ὁ αὐτὸς λόγος ἀντιπαραβαλλέσθω. περιστολὴ μὲν οὖν τοῦ στομάχου οὐ-
δεμία φαίνεται εἶναι. καὶ πῶς οὐ φαίνεται τάχ' ἂν ἴσως εἴποι τις τῶν ἀπ' αὐτοῦ. τὸ γὰρ λέγειν τῶν ἄνω-
θεν αὐτοῦ μορίων συστελλομένων, διαστέλλεσθαι τὰ κάτω, πῶς οὐκ ἔστι τῆς περιστολῆς ἐνδεικτικόν. αὖ-
θις οὖν ἡμεῖς. καὶ πῶς οὐ φαίνεται φήσομεν ἡ τῆς κοιλίας ὁλκή. τὸ γὰρ ἀεὶ τῶν κάτωθεν μορίων τοῦ
στομάχου διαστελλομένων, συστέλλεσθαι τὰ ἄνω, πῶς οὐκ ἔστι τῆς ὁλκῆς ἐνδεικτικόν. εἰ δὲ σωφρονήσειέ ποτε
καὶ γνοίη τὸ φαινόμενον τοῦτο, μηδὲν μᾶλλον τῆς ἑτέρας τῶν δοξῶν ὑπάρχειν ἐνδεικτικὸν, ἀλλ' ἀμφοτέ-
ρων εἶναι κοινὸν, οὕτως ἂν, ἤδη δείξαιμεν αὐτῷ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν τῆς τοῦ ἀληθοῦς εὑρέσεως. ἀλλὰ περὶ μὲν
τῆς κοιλίας αὖθις. ἡ δὲ τῆς τροφῆς ἀνάδοσις, οὐδὲν δεῖται τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας, ἅπαξ
γε τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως ἐπὶ τῶν νεφρῶν ὡμολογημένης, ἣν καίτοι πάνυ σαφῶς ἀληθῆ γινώσκων
ὑπάρχειν ὁ Ἐρασίστρατος, οὔτε ἐμνημόνευσεν, οὔτ' ἀντεῖπεν. οὔθ' ὅλως ἀπεφήνατό τινα ἔχει δόξαν ὑπὲρ
40 τῆς τῶν οὔρων διακρίσεως. ἢ διατί προειπὼν εὐθὺς κατ' ἀρχὰς τὸν καθόλου λόγον, ὡς ὑπὲρ τῶν φυ-
σικῶν ἐνεργειῶν ἐρεῖ, πρῶτον αἵτινές τε εἰσὶ καὶ πῶς γίγνονται, καὶ διὰ τίνων τόπων, ἐπὶ τῆς τῶν
οὔρων διακρίσεως, ὅτι μὲν διὰ νεφρῶν ἀπεφήνατο, τὸ δ' ὅπως γίγνεται παρέλιπε. μάτην οὖν ἡμᾶς
καὶ περὶ τῆς πέψεως ἐδίδαξεν ὅπως γίγνεται, καὶ περὶ τῆς τοῦ χολώδους περιττώματος διακρίσε-
ως κατατρίβει. ἀρκεῖ γὰρ εἰπεῖν καὶ ταῦτα. τὰ μόρια δι' ὧν γίγνεται, τὸ δ' ὅπως παραλιπεῖν. ἀλλὰ
περὶ μὲν ἐκείνων εἶχε λέγειν, οὐ μόνον δι' ὧν ὀργάνων, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅν τινα γίνεται τρόπον. ὥσπερ οἶμαι
καὶ περὶ τῆς ἀναδόσεως. οὐ γὰρ ἤρκεσεν αὐτῷ μόνον εἰπεῖν, ὅτι διὰ φλεβῶν, ἀλλὰ καὶ πῶς ἐπεξῆλ-
θεν, ὅτι τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ. περὶ δὲ τῶν οὔρων τε καὶ διακρίσεως, ὅτι μὲν διὰ νεφρῶν
γίνεται γράφει, τὸ δ' ὅπως, οὐκέτι προστίθησιν. οὔτε γὰρ οἶμαι τὴν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθί-
αν ἦν εἰπεῖν. οὕτω γὰρ ἂν οὐδεὶς ὑπὸ ἰσχουρίας ἀπέθανεν οὐδέποτε, μὴ δυναμένου πλέονος ἐπιρ-
50 ρυῆναί ποτε παρὰ τὸ κενούμενον. ἄλλης γὰρ αἰτίας μηδεμιᾶς προστεθείσης, ἀλλὰ μόνης τῆς πρὸς τὸ
κενούμενον ἀκολουθίας ποδηγούσης τὸ συνεχὲς, οὐκ ἐγχωρεῖ πλέον ἐπιρρυῆναι ποτὲ τοῦ κενουμένου.
ἀλλ' οὐδ' ἄλλην τινὰ προσθεῖναι πιθανὴν αἰτίαν εἶχεν, ὡς ἐπὶ τῆς ἀναδόσεως, τὴν ἔκθλιψιν τῆς γαστρός.
ἀλλ' αὕτη γ' ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν κοιλίαν αἵματος ἀπολώλει τελέως. οὐ τῷ μήκει μόνον τῆς ἀποστάσεως ἐκ-
λυθεῖσα, ἀλλὰ καὶ τῷ τὴν καρδίαν ὑποκειμένην ἐξαρπάζειν αὐτῆς σφοδρῶς καθ' ἑκάστην διαστο-
λὴν οὐκ ὀλίγον αἷμα, μόνη δή τις ἔτι καὶ πάντων ἔρημος ἀπολείπεται τῶν σοφισμάτων ἐν τοῖς κά-
τω τῆς κοίλης ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία, διά τε τοὺς ἐπὶ ταῖς ἰσχουρίαις ἀποθνήσκοντας

ἀπολωλεκυῖα τὴν πιθανότητα, καὶ διὰ τὴν τῶν νεφρῶν θέσιν οὐδὲν ἧττον. εἰ μὲν γὰρ ἅπαν εἰς αὐτοὺς
ἐφέρετο τὸ αἷμα, δικαίως ἄν τις ἅπαν ἔφασκεν αὐτὸ καθαίρεσθαι. νυνὶ δέ, οὐ γὰρ ὅλον, ἀλλὰ τοσοῦτον
αὐτοῦ μέρος, ὅσον αἱ μέχρι νεφρῶν δέχονται φλέβες, εἰς αὐτοὺς ἔρχεται, καὶ μόνον ἐκεῖνο καθαρθήσε-
ται. καὶ τὸ μὲν ὀρρῶδες αὐτοῦ καὶ λεπτόν, διὰ ἠθμῶν τινῶν τῶν νεφρῶν διαδύσεται. τὸ δ' αἱματῶδές
τε καὶ παχὺ, κατὰ τὰς φλέβας ὑπομένον, ἐμποδὼν στήσεται τῷ κατόπιν ἐπιρρέοντι. παλινδρομεῖν
οὖν αὐτὸ πρότερον εἰς τὴν κοίλην ἀναγκαῖον, καὶ κενὰς οὕτως ἐργάζεσθαι τὰς ἐπὶ τοὺς νεφροὺς
ἰούσας φλέβας, αἳ δεύτερον οὐκέτι παρακομιοῦσιν εἰς αὐτοὺς ἀκάθαρτον αἷμα. κατειληφότος γὰρ
αὐτὰς τοῦ προτέρου, πάροδος οὐδεμία λέλειπται. τίς οὖν ἡ μὲν δύναμις ἀπάξει πάλιν ὀπίσω τῶν νε-
φρῶν τὸ καθαρὸν αἷμα; τίς δὲ τοῦτο μὲν διαδεξαμένη, κελεύσει πρὸς τὸ κάτω μέρος ἰέναι τῆς κοίλης, ἑτέ-
10 ρῳ δ' αὖθις ἐπιφερομένῳ προστάξει πρὶν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἀπελθεῖν, μὴ φέρεσθαι. ταῦτ' οὖν ἅπαντα
συνιδὼν ὁ Ἐρασίστρατος ἀπορεῖ μετὰ, καὶ μίαν μόνην δόξαν εὔπορον εὑρὼν ἐν ἅπασι, τὴν τῆς ὁλκῆς,
οὔτ' ἀπορεῖσθαι βουλόμενος, οὔτε τὰ πρὸς Ἱπποκράτους ἐθέλων λέγειν, ἄμεινον ὑπέλαβε σιωπητέον
εἶναι περὶ τοῦ τρόπου τῆς διακρίσεως. ἀλλ' εἰ ἐκεῖνος ἐσιώπησεν, ἡμεῖς οὐ σιγήσομεν. ἴσμεν γὰρ ὡς οὐκ
ἐνδέχεται παρελθόντα τὴν Ἱπποκράτειον δόξαν, ἕτερόν τι περὶ τῆς τῶν νεφρῶν ἐνεργείας εἰπόν-
τα, μὴ οὐ καταγέλαστον εἶναι παντάπασιν. διὰ τοῦτ' Ἐρασίστρατος μὲν ἐσιώπησεν, Ἀσκληπιάδης δ' ἐψεύ-
σατο, παραπλησίως οἰκέταις λάλοις μὲν τὰ πρόσθεν τοῦ βίου, καὶ πολλὰ πολλάκις ἐγκλήματα δια-
λυσαμένοις ὑπὸ περιττῆς πανουργίας, ἐπ' αὐτοφώρῳ δέ ποτε κατειλημμένοις, εἶτ' οὐδὲν ἐξευρίσκουσι
σόφισμα, κἄπειτ' ἐνταῦθα τοῦ μὲν αἰδημονεστέρου σιωπῶντος, οἷον ἀποπληξίᾳ τινὶ κατειλημμένου, τοῦ
δ' ἀναισχυντοτέρου κρύπτοντος μὲν ἔθ' ὑπὸ μάλης τὸ ζητούμενον, ἐξομνυμένου δὲ, καὶ μηδ' ἑωρακέναι
20 πώποτε φάσκοντος. οὕτω γάρ τοι ὁ Ἀσκληπιάδης ἐπιλειπόντων αὐτὸν τῶν τῆς πανουργίας σοφισμά-
των, καὶ μήτε τῆς πρὸς τὸ λεπτομερὲς φορᾶς ἐχούσης ἔτι χώραν ἐνταυθοῖ λέγεσθαι, μήθ' ὡς ὑπὸ τῶν
νεφρῶν γίνεται τουτὶ τὸ περίττωμα, καθάπερ ὑπὸ τῶν ἐν ἥπατι πόρων ἡ χολή, ἀδύνατον ὂν εἰπόν-
τα, μὴ οὐ μέγιστον ὀφλεῖν γέλωτα, ἐξόμνυταί τε καὶ ψεύδεται φανερῶς, οὐδ' ἥκειν λέγων ἐπὶ τοὺς νε-
φροὺς τὸ οὖρον, ἀλλ' ἀτμοειδῶς εὐθὺς ἐκ τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν μερῶν εἰς τὴν κύστιν ἀθροίζεσθαι. οὗτοι
μὲν οὖν τοῖς ἐπ' αὐτοφώρῳ κατειλημμένοις οἰκέταις ὁμοίως ἐκπλαγέντες, ὁ μὲν ἐσιώπησεν, ὁ δ' ἀναι-
σχύντως ψεύδεται. τῶν δὲ νεωτέρων ὅσοι τοῖς τούτων ὀνόμασιν ἑαυτοὺς ἐσέμνυναν, Ἐρασιστρατείους τε
καὶ Ἀσκληπιαδείους ἐπονομάσαντες, ὁμοίως τοῖς ὑπὸ τῶν βελτίστων μὲν αὐτῶν δεσποτῶν κατὰ τὰς κωμῳδίας
εἰσαγομένοις οἰκέταις Δάοις τέ τισι καὶ Γέταις, οὐδὲν ἡγουμένοις φησὶ πεπρᾶχθαι γενναῖον, εἰ μὴ τρὶς ἐξα-
πατήσειαν τὸν δεσπότην, οὕτω καὶ αὐτοὶ κατὰ πολλὴν σχολὴν ἀναίσχυντα σοφίσματα συνέθεσαν, οἱ μέν,
30 ἵνα μηδ' ὅλως ἐξελεγχθῇ ποτε Ἀσκληπιάδης ψευδόμενος, οἱ δ' ἵν' ἀναγκαίως ὀργοῦσιν, ἃ καλῶς ἐσιώπησεν Ἐρα-
σίστρατος. ἀλλὰ τῶν μὲν Ἀσκληπιαδείων ἅλις. οἱ δ' Ἐρασιστράτειοι λέγειν ἐπιχειροῦντες ὅπως οἱ νεφροὶ δι-
ηθοῦσι τὸ οὖρον, ἅπαντα δρῶσι τε καὶ πάσχουσι, καὶ παντοῖοι γίγνονται, πιθανόν τι ζητοῦντες ἐξευρεῖν αἴ-
τιον ὁλκῆς μὴ δεόμενον. οἱ μὲν δὴ πλησίον Ἐρασιστράτου τοῖς χρόνοις γενόμενοι, τὰ μὲν ἄνω τῶν νεφρῶν
μόρια, καθαρὸν αἷμα λαμβάνειν φασί, τὸ βάρος δ' ἔχειν τὸ ὑδατῶδες περίττωμα, ῥέπειν τε καὶ ὑπορ-
ρεῖν κάτω. διηθούμενον δ' ἐνταῦθα κατὰ τοὺς νεφροὺς αὐτούς, χρηστὸν οὕτως γενόμενον, ἅπασι τοῖς κάτω τῶν
νεφρῶν ἐπιπέμπεσθαι τὸ αἷμα, καὶ μέχρι γέ τινος εὐδοκίμησεν ἥδε ἡ δόξα, καὶ ἤκμασε, καὶ ἀληθὴς ἐνο-
μίσθη. χρόνῳ δ' ὕστερον καὶ αὐτοῖς τοῖς Ἐρασιστρατείοις ὕποπτος ἐφάνη, καὶ τελευτῶντες ἀπέστησαν αὐ-
τῆς. αἰτεῖσθαι γὰρ ἐδόκουν δύο ταῦτα, μήτε συγχωρούμενα πρός τινος, ἀλλ' οὐδ' ἀποδειχθῆναι δυνάμενα,
πρῶτον μὲν τὸ βάρος τῆς ὀρρώδους ὑγρότητος ἐν τῇ κοίλῃ πρώτῃ φλεβὶ γινόμενον, ὥσπερ οὐκ ἐξ ἀρ-
40 χῆς ὑπάρχον, ὁπότ' ἐκ τῆς κοιλίας εἰς ἧπαρ ἀνεφέρετο. τί δὴ οὖν οὐκ εὐθὺς ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὑ-
πέρρει κάτω; πῶς δ' ἂν τῷ δόξειεν εὐλόγως εἰρῆσθαι συντελεῖν εἰς τὴν ἀνάδοσιν ἡ ὑδατώδης ὑγρότης,
εἴπερ οὕτως ἐστὶ βαρεῖα. δεύτερον δ' ἄτοπον, εἰ καὶ κάτω συγχωρηθείη φέρεσθαι πᾶσα, καὶ μηκέτ' ἔχῃ κα-
τ' ἄλλο χωρίον ἢ τὴν κοίλην φλέβα, τίνα τρόπον εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμπεσεῖται, χαλεπόν, μᾶλλον δ' ἀδύνα-
τον εἰπεῖν. μήτ' ἐν τοῖς κάτω μέρεσι κειμένων αὐτῶν τῆς φλεβός, ἀλλ' ἐκ τῶν πλαγίων, μήτ' ἐμφυομένης αὐτοῖς
τῆς κοίλης, ἀλλ' ἀπόφυσίν τινα μόνην εἰς ἑκάτερα πεμπούσης, ὥσπερ καὶ εἰς τἆλλα πάντα μόρια. τίς οὖν
ἡ διαδεξαμένη ταύτην δόξα τὴν καταγνωσθεῖσαν, ἐμοὶ μὲν ἡ ληρωδεστέρα μακρῷ φαίνεται τῆς προτέ-
ρας. ἤκμασε δ' οὖν καὶ αὐτή ποτε. φασὶ γάρ, εἰ κατὰ τῆς γῆς ἐκχυθείη μεμιγμένον ἐλαίῳ ὕδατι, διά-
φορον ἑκάτερον ὁδὸν βαδιεῖσθαι, καὶ ῥυήσεσθαι, τὸ μὲν τῇδε, τὸ δὲ τῇδε. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν εἶναι φασίν,
εἰ τὸ μὲν ὑδατῶδες ὑγρὸν εἰς τοὺς νεφροὺς ῥεῖ, τὸ δ' αἱματῶδες διὰ τῆς κοίλης φέρεται κάτω. κατέγνω-
50 σται οὖν ἤδη καὶ ἥδε ἡ δόξα. διὰ τί γὰρ ἀπὸ τῆς κοίλης μυρίων ἐκπεφυκυιῶν φλεβῶν, αἷμα μὲν εἰς τὰς
ἄλλας ἁπάσας, ἡ δ' ὀρρώδης ὑγρότης εἰς τὰς ἐπὶ τοὺς νεφροὺς φερομένας ἐκτρέπεται, τοῦτ' αὐτὸ τὸ
ζητούμενον οὐκ εἰρήκασιν, ἀλλὰ τὸ γινόμενον εἰπόντες μόνον, οἴονται τὴν αἰτίαν ἀποδεδωκέναι. πάλιν
οὖν τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι, τὴν χειρίστην ἁπασῶν δόξαν, ἐξευρημένην δὲ νῦν ὑπὸ Λύκου τοῦ Μα-
κεδόνος, εὐδοκιμοῦσαν τε διὰ τὸ καινόν, ἤδη λέγωμεν. ἀπεφήνατο γὰρ δὴ ὁ Λύκος οὗτος, ὥσπερ
ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀποφθεγγόμενος, περίττωμα τῆς τῶν νεφρῶν θρέψεως εἶναι τὸ οὖρον.
ὅτι μὲν οὖν αὐτὸ τὸ πινόμενον ἅπαν οὖρον γίνεται, πλὴν εἴ τι κατὰ τὰ διαχωρήματα ὑπῆλθεν,

ἢ εἰς ὑδρῶτας ἀποχώρησιν, ἢ κατὰ τὴν ἄδηλον διαπνοήν, ἐναργῶς ἐνδείκνυται τὸ πλῆθος τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν οὐρουμένων. ἐν χειμῶνι δὲ μάλιστα μαθεῖν ἔστιν, ἐπὶ τῶν ἀργούντων μὲν, κωθωνιζομένων δὲ, καὶ μάλιστ' εἰ λεπτὸς ὁ οἶνος εἴη καὶ πότιμος. οὐροῦσι γὰρ οὗτοι διὰ ταχέων ὀλίγου δεῖν ὅσον περ καὶ πίνουσιν. ὅτι δὲ καὶ ὁ Ἐρασίστρατος οὕτως ἐγίνωσκεν, οἱ τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἀνεγνωκότες σύγγραμμα τῶν καθόλου λόγων, ἐπίστανται. ὥσθ' ὁ Λύκος οὔτ' ἀληθῆ λέγων φαίνεται, οὔτ' Ἐρασιστράτεια. λευκῷ τοίνυν κατὰ τὴν παροιμίαν ἔοικε κόρακι, μήτ' αὐτοῖς τοῖς κόραξιν ἀναμιχθῆναι δυναμένῳ διὰ τὴν χρόαν, μήτε ταῖς περιστεραῖς διὰ τὸ μέγεθος. ἀλλ' οὔτι που τούτου γ' ἕνεκα παροπτέος. ἴσως γάρ τι λέγει θαυμαστὸν, ὃ μηδεὶς τῶν ἔμπροσθεν ἔγνω. τὸ μὲν οὖν ἅπαντα τὰ τρεφόμενα μόρια ποιεῖν τι περίττωμα, συγχωροῦμεν. τὸ δὲ τοὺς νεφροὺς μόνους οὕτω σμικρὰ σώματα χόας ὅλους τέτταρας, ἢ καὶ πλείους ἴσχειν ἐνίοτε περιττώματος, οὔθ' ὁμολογούμενον, οὔτε λόγον ἔχον. τὸ γὰρ ἑκάστου τῶν μειζόνων σπλάγχνων περίττωμα, πλεῖον ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, οἷον αὐτίκα τὸ τοῦ πνεύμονος, εἴπερ ἀνάλογον τῷ μεγέθει τοῦ σπλάγχνου γίνοιτο, πολλαπλάσιον ἔσται δήπου τοῦ κατὰ τοὺς νεφρούς. ὥσθ' ὅλος μὲν ὁ θώραξ ἐμπλησθήσεται. πνιγήσεται δ' αὐτίκα τὸ ζῶον. ἀλλ' εἰ ἴσον φήσει τις γίγνεσθαι καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων μορίων περίττωμα, διὰ ποίων κύστεων ἐκκρίνεται. εἰ γὰρ οἱ νεφροὶ τοῖς κωθωνιζομένοις, τρεῖς ἢ τέτταρας ἐνίοτε χόας ποιοῦσι περιττώματος, ἑκάστου τῶν ἄλλων σπλάγχνων, πολλῷ πλείους ἔσονται. καὶ πίθου τινὸς οὕτω μεγίστου δεήσει, τοῦ δεξομένου τὰ πάντων περιττώματα. καίτοι πολλάκις ὅσον ἔπιέ τις, ὀλίγου δεῖν ἅπαν οὔρησεν, ὡς ἂν, εἰς τοὺς νεφροὺς φερομένου τοῦ πόματος ἅπαντος. ἔοικεν οὖν ὁ τὸ φίλον ἐξαπατῶν, οὕτως οὐδὲν ἀνύειν, ἀλλ' εὐθὺς γεγονέναι κατάφωρος, καὶ μένειν ἔτι τὸ ἐξ ἀρχῆς ἄπορον Ἐρασιστράτῳ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, πλὴν Ἱπποκράτους. διατρίβω δ' ἑκὼν ἐν τῷ τόπῳ, σαφῶς εἰδὼς, ὅτι μηδὲν εἰπεῖν ἔχει μηδεὶς ἄλλος περὶ τῆς τῶν νεφρῶν ἐνεργείας, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἢ τῶν μαγείρων ἀμαθεστέρους φαίνεσθαι, μηδ' ὅτι διηθεῖται δι' αὐτῶν τὸ οὖρον ὁμολογοῦντας, ἢ τοῦτο συγχωρήσαντας, μηδὲν ἔτ' ἔχειν εἰπεῖν ἕτερον αἴτιον τῆς διακρίσεως, πλὴν τῆς ὁλκῆς. ἀλλ' εἰ μὴ τῶν οὔρων ἡ φορὰ τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ γίγνεται, δῆλον ὡς οὐδ' ἡ τοῦ αἵματος, οὐδ' ἡ τῆς χολῆς. ἢ εἴπερ ἐκείνων καὶ τούτου. πάντως γὰρ ὡσαύτως ἀναγκαῖον ἐπιτελεῖσθαι καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἐρασίστρατον. εἰρήσεται δὲ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῷ μετὰ ταῦτα γράμματι.

τι μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἐστὶν οὐκ ἐρασιστράτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν
ὅσοι μέλλουσι περὶ διακρίσεως οὔρων ἐρεῖν τι χρηστὸν, ὁμολογῆσαι δύναμίν τι-
να ὑπάρχειν τοῖς νεφροῖς ἕλκουσαν εἰς ἑαυτοὺς ποιότητα τοιαύτην, οἵα ἐν τοῖς
οὔροις ἐστὶ, διὰ τοῦ πρόσθεν ἐπιδέδεικται γράμματος, ἀναμιμνησκόντων ἅμ' αὐτῷ
καὶ τοῦθ' ἡμῶν, ὡς οὐκ ἄλλως μὲν εἰς τὴν κύστιν τὰ οὖρα φέρεται διὰ τῶν νεφρῶν,
ἄλλως δ' εἰς ἅπαντα τὰ μόρια τοῦ ζώου τὸ αἷμα, κατ' ἄλλον δέ τινα τρόπον ἡ ξανθὴ
χολὴ διακρίνεται. δειχθείσης γὰρ ἐναργῶς ἐφ' ἑνὸς οὑτινοσοῦν ὀργάνου τῆς ἑλκτι-
10 κῆς τε καὶ ἐπισπαστικῆς ὀνομαζομένης δυνάμεως, οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν ἐπὶ τὰ λοιπὰ μεταφέρειν αὐτήν.
οὐ γὰρ δὴ τοῖς μὲν νεφροῖς ἡ φύσις ἔδωκέ τινα τοιαύτην δύναμιν, οὐχὶ δέ γε καὶ τοῖς τὸ χολῶδες ὑγρὸν
ἕλκουσιν ἀγγείοις. οὐδὲ τούτοις μὲν, οὐκέτι δὲ καὶ τῶν ἄλλων μορίων ἑκάστῳ. καὶ μὴν εἰ τοῦτ' ἀληθές ἐστι,
θαυμάζειν χρὴ τοῦ ἐρασιστράτου, ψευδεῖς οὕτω λόγους ὑπὲρ ἀναδόσεως τροφῆς εἰπόντος, ὡς μηδ' ἀσκλη-
πιάδην λαθεῖν. καί τοί γε οἴεται παντὸς μᾶλλον ἀληθὲς ὑπάρχειν, ὡς εἴπερ ἐκ τῶν φλεβῶν ἀπορρέοι
τι, δυοῖν θάτερον, ἢ κενὸς ἔσται τόπος ἀθρόως, ἢ τὸ συνεχὲς ἐπιρρυήσεται, τὴν βάσιν ἀναπληροῦν
τοῦ κενουμένου. ἀλλ' ὅ γ' ἀσκληπιάδης οὐ δυοῖν θάτερον φησὶν, ἀλλὰ τριῶν ἕν τι χρῆναι λέγειν ἐπὶ τοῖς
κενουμένοις ἀγγείοις ἕπεσθαι, ἢ κενὸν ἀθρόον τόπον, ἢ τὸ συνεχὲς ἀκολουθήσειν, ἢ συσταλήσεσθαι τὸ
ἀγγεῖον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν καλάμων καὶ τῶν αὐλίσκων τῶν εἰς τὸ ὕδωρ καθιεμένων, ἀληθὲς εἰπεῖν,
ὅτι τοῦ περιεχομένου κενουμένου κατὰ τὴν εὐρυχωρίαν αὐτῶν ἀέρος, ἢ κενὸς ἀθρόος ἔσται τόπος, ἢ ἀκο-
20 λουθήσει τὸ συνεχές. ἐπὶ δὲ τῶν φλεβῶν, οὐκέτ' ἐγχωρεῖ, δυναμένου δὴ τοῦ χιτῶνος αὐτῶν, εἰς
ἑαυτὸν συνιζάνειν, καὶ διὰ τοῦτο καταπίπτειν εἰς τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν. οὕτως μὲν δὴ ψευδὴς ἡ περὶ
τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας οὐκ ἀπόδειξις μὰ δία εἴποι μ' ἂν, ἀλλ' ὑπόθεσις ἐρασιστράτειος. καθ'
ἕτερον δ' αὖ τρόπον εἰ καὶ ἀληθὴς εἴη, περιττὴ, τῆς μὲν κοιλίας ἐνθλίβειν ταῖς φλεψὶ δυναμένης, ὡς
αὐτὸς ὑπέθετο. τῶν φλεβῶν δ' αὖ περιστέλλεσθαι τῷ ἐνυπάρχοντι, καὶ προωθεῖν αὐτό. τάτε γὰρ ἄλ-
λα καὶ πλῆθος οὐκ ἂν, ἐν τῷ σώματι γένοιτο. τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ μόνῃ τῆς ἀναδόσεως ἐπι-
τελουμένης. εἰ μὲν οὖν ἡ τῆς γαστρὸς ἔνθλιψις ἐκλύεται προϊοῦσα, καὶ μέχρι παντὸς ἀδύνατός ἐστιν ἐξι-
κνεῖσθαι· καὶ διὰ τοῦτ' ἄλλης τινὸς δεῖ μηχανῆς εἰς τὴν πάντη φορὰν τοῦ αἵματος, ἀναγκαία μὲν ἡ πρὸς
τὸ κενούμενον ἀκολουθία προσεξεύρηται. πλῆθος δ' ἐν οὐδενὶ τῶν μεθ' ἧπαρ ἔσται μορίων. ἢ εἴπερ ἄρα,
περὶ τὴν καρδίαν τε καὶ τὸν πνεύμονα. μόνη γὰρ αὕτη τῶν μεθ' ἧπαρ εἰς τὴν δεξιὰν αὐτῆς κοιλίαν ἕλ-
30 κει τὴν τροφήν. εἶτα διὰ τῆς φλεβὸς τῆς ἀρτηριώδους ἐκπέμπει τῷ πνεύμονι. τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν οὐδ'
αὐτὸς ὁ ἐρασίστρατος ἐκ καρδίας βούλεται φέρεσθαι διὰ τὴν τῶν ὑμένων ἐπίφυσιν. εἰ δέ γε, ἵνα πλῆ-
θος γένηται, φυλάξομεν ἄχρι παντὸς τὴν ῥώμην τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν ἐκθλίψεως, οὐδὲν ἔτι δεόμεθα,
τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας, μάλιστα εἰ καὶ τὴν τῶν φλεβῶν συνυποθέμεθα περιστολὴν, ὡς
αὖ καὶ τοῦτ' αὐτὸ πάλιν ἀρέσκειν τὸν ἐρασίστρατον. ἀναμνηστέον οὖν αὖθις αὐτὸν, κἂν μὴ βούληται,
τῶν νεφρῶν. καὶ λεκτέον ὡς ἔλεγχός ἐστιν οὗτος φανερώτατος ἁπάντων τῶν ἀποχωρούντων τῆς ὁλκῆς.
οὐδεὶς γὰρ οὐδὲν οὔτ' εἶπε πιθανὸν, ἀλλ' οὐδ' ἐξευρεῖν ἔχει κατ' οὐδένα τρόπον, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν ἕ-
τερον αἴτιον οὔρων διακρίσεως, ἀλλ' ἀναγκαῖον, ἢ μαίνεσθαι δοκεῖν εἰ φήσομεν ἀτμοειδῶς εἰς τὴν κύστιν
ἰέναι τὸ οὖρον, ἢ ἀσχημονεῖν, τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας μνημονεύοντας, ληρώδους μὲν οὔσης καὶ
ἐπὶ τοῦ αἵματος, ἀδυνάτου δὲ καὶ ἠλιθίου παντάπασιν ἐπὶ τῶν οὔρων. ἓν μὲν δὴ τοῦτο σφάλμα τῶν ἀπο-
40 στάντων τῆς ὁλκῆς. ἕτερον δὲ τὸ περὶ τῆς κατὰ τὴν ξανθὴν χολὴν διακρίσεως. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐκεῖ πα-
ραρρέοντος τοῦ αἵματος κατὰ τὰ στόματα τῶν χοληδόχων ἀγγείων ἀκριβῶς διακριθήσεται τὸ χολῶδες
περίττωμα. καὶ μὴ διακρινέσθω φασὶν, ἀλλὰ συναναφερέσθω τῷ αἵματι πάντῃ τοῦ σώματος. ἀλλ' ὦ
σοφώτατοι, προνοητικὴν τοῦ ζώου καὶ τεχνικὴν αὐτὸς ὁ ἐρασίστρατος ὑπέθετο τὴν φύσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ
χολῶδες ὑγρὸν, ἄχρηστον εἶναι παντάπασι τοῖς ζώοις ἔφασκεν. οὐ συμβαίνει δ' ἀλλήλοις ἄμφω ταῦ-
τα. πῶς γὰρ ἂν, ἔτι προνοεῖσθαι τοῦ ζώου δόξειεν, ἐπιτρέπουσα συναναφέρεσθαι τῷ αἵματι μοχθηρὸν
οὕτω χυμόν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν σμικρὰ, τὸ δὲ μέγιστον καὶ σαφέστατον πάλιν ἐνταῦθ' ἁμάρτημα, καὶ δὴ
φράσω, εἴπερ γὰρ δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅτι παχύτερον μέν ἐστι τὸ αἷμα, λεπτοτέρα δ' ἡ ξανθὴ χολὴ, καὶ
τὰ μὲν τῶν φλεβῶν εὐρύτερα στόματα, τὰ δὲ τῶν χοληδόχων ἀγγείων στενότερα, διὰ τοῦθ' ἡ μὲν χολὴ
τοῖς στενοτέροις ἀγγείοις τε καὶ στόμασιν ἐναρμόττει, τὸ δ' αἷμα, τοῖς εὐρυτέροις, δῆλον, ὡς καὶ τὸ ὑ-
50 δατῶδες τοῦτο καὶ ὀρρῶδες περίττωμα τοσοῦτον πρότερον εἰσρυήσεται τοῖς χοληδόχοις ἀγγείοις,
ὅσῳ λεπτότερόν ἐστι τῆς χολῆς. πῶς οὖν οὐκ εἰσρεῖ; ὅτι παχύτερόν ἐστι νὴ δία τὸ οὖρον τῆς χολῆς. τοῦτο γὰρ
ἐτόλμησέ τις εἰπεῖν τῶν καθ' ἡμᾶς ἐρασιστρατείων, ἀποστὰς δηλονότι τῶν αἰσθήσεων αἷς ἐπὶ ταῖς φύσεσιν ἐπί τε τῆς
χολῆς καὶ τοῦ αἵματος. εἴτε γὰρ ὅτι μᾶλλον ἡ χολὴ τοῦ αἵματος ῥεῖ, διὰ τοῦτο λεπτοτέραν αὐτὴν ἡμῖν ἐστιν νομι-
στέον, εἴθ' ὅτι δι' ὀθόνης, ἢ ῥάκους, ἢ τινὸς ἰθμοῦ ῥᾷον διεξέρχεται καὶ ταύτης τὸ ὀρρῶδες περίττωμα, καὶ κατὰ
ταῦτα τὰ γνωρίσματα, παχυτέρα τῆς ὑδατώδους ὑγρότητος καὶ αὕτη γενήσεται. πάλιν γὰρ
οὐδ' ἐνταῦθα λόγος οὐδείς ἐστιν, ὃς ἀποδείξει λεπτοτέραν τὴν χολὴν τῶν ὀρρωδῶν περιττωμάτων. ἀλλ'

ὅταν τις αἰσχυντηλῶς περιπλέκων τε καὶ μήπω καταπεπτωκέναι συγχωρῶν, ὅμοιος ἔσται τοῖς ἰδιώ-
ταις τῶν παλαιστῶν. οἳ καταβληθέντες ὑπὸ τῶν παλαιστρικῶν καὶ κατὰ τῆς γῆς ὕπτιοι κείμενοι,
τοσοῦτον δέουσι τὸ πτῶμα γνωρίζειν, ὥστε καὶ κρατοῦσι τῶν αὐχένων αὐτοὺς τοὺς καταβάλλοντας,
οὐκ ἐῶντες ἀπαλλάττεσθαι, κἀν τούτῳ νικᾶν ὑπολαμβάνουσι. λῆρος οὖν μακρός ἐστιν ἅπασα τῶν πό-
ρων ὑπόθεσις εἰς φυσικὴν ἐνέργειαν. εἰ μὴ γὰρ δύναμίς τις σύμφυτος ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων ὑπὸ τῆς φύ-
σεως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δοθείη, διαρκεῖν οὐ δυνήσεται τὰ ζῶα, μὴ ὅτι τοσοῦτον ἐτῶν ἀριθμὸν, ἀλλ' οὐ-
δ' ἡμερῶν ὀλιγίστων. ἀνεπιτρόπευτα γὰρ ἔχοντες αὐτὰ, καὶ τέχνης καὶ προνοίας ἔρημα, μόναις δὲ
ταῖς τῶν ὑλῶν οἰακιζόμενα ῥοπαῖς, οὐδαμοῦ δυνάμεως οὐδὲ μιᾶς, τῆς μὲν ἑλκούσης τὸ προσῆκον ἑαυ-
τῇ, τῆς δ' ἀπωθούσης τὸ ἀλλότριον, τῆς δ' ἀλλοιούσης τε καὶ προσφυούσης τὸ θρέψον, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ
10 ἂν εἴημεν καταγέλαστοι, περί τε τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν διαλεγόμενοι, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι περὶ
τῶν ψυχικῶν, καὶ συμπάσης γε τῆς ζωῆς. οὐδὲ γὰρ ζῆν, οὐδὲ διαμένειν οὐδενὶ τῶν ζώων, οὐδ' εἰς ἐλάχιστον
χρόνον ἔσται δυνατὸν, εἰ τοσαῦτα κεκτημένον ἐν ἑαυτῷ μόρια καὶ οὕτω διαφέροντα, μήθ' ἑλκτικῇ τῶν
οἰκείων χρήσεται δυνάμει, μήτ' ἀποκριτικῇ τῶν ἀλλοτρίων μήτ' ἀλλοιωτικῇ τῶν θρεψόντων. καὶ μὴν εἰ
ταύτας ἔχοιμεν, οὐδὲν ἔτι πόρων μικρῶν, ἢ μεγάλων ἐξ ὑποθέσεως ἀναποδείκτου λαμβανομένων,
εἰς οὔρου καὶ χολῆς διάκρισιν δεόμεθα, καὶ τινος ἐπικαίρου θέσεως, ἐν ᾧ μόνῳ σωφρονεῖν ἔοικεν ὁ Ἐρασί-
στρατος, ἅπαντα καλῶς τεθῆναί τε καὶ διαπλασθῆναι τὰ μόρια τοῦ σώματος, ὑπὸ τῆς φύσεως οἰόμε-
νος. ἀλλ' εἰ παρακολουθήσειεν ἑαυτῷ φύσιν ὀνομάζοντι τεχνικὴν, εὐθὺς μὲν ἐξ ἀρχῆς ἅπαντα καλῶς
διαπλάσασάν τε καὶ διαθεῖσαν τοῦ ζώου τὰ μόρια, μετὰ δὲ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν ὡς οὐδὲν ἔλειπεν, ἔτι
προαγαγοῦσαν εἰς φῶς αὐτὸ σύν τισι δυνάμεσιν, ὧν ἄνευ ζῆν οὐκ ἠδύνατο. καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ βρα-
20 χὺ προσαυξήσασαν μέχρι τοῦ πρέποντος μεγέθους, οὐκ οἶδα πῶς ὑπομένει πόρων σμικρότησιν ἢ μεγέ-
θεσιν, ἤ τισιν ἄλλαις οὕτω ληρώδεσιν ὑποθέσεσι φυσικὰς ἐνεργείας ἀναφέρειν. ἡ γὰρ διαπλάττου-
σα τὰ μόρια φύσις ἐκείνη, καὶ κατὰ βραχὺ προσαύξουσα, πάντως δήπου καὶ δι' ὅλων αὐτῶν ἐκτέ-
ταται. καὶ γὰρ ὅλα δι' ὅλων, οὐκ ἔξωθεν μόνον αὐτὰ διαπλάττει τε καὶ τρέφει καὶ προσαύξει. Πρα-
ξιτέλης μὲν γὰρ ἢ Φειδίας, ἤ τις ἄλλος ἀγαλματοποιὸς, ἔξωθεν μόνον ἐκόσμουν τὰς ὕλας, καθὰ καὶ
ψαύειν αὐτῶν ἠδύναντο, τὸ βάθος δ' ἀκόσμητον, καὶ ἀργὸν, καὶ ἄτεχνον, καὶ ἀπρονόητον ἀπέλιπον,
ὡς ἂν μὴ δυνάμενοι κατελθεῖν εἰς αὐτὸ, καὶ καταδῦναι, καὶ θίγειν ἁπάντων τῆς ὕλης τῶν μερῶν. ἡ
φύσις δ' οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τὸ μὲν ὀστοῦ μέρος ἅπαν, ὀστοῦν ἀποτελεῖ. τὸ δὲ σαρκὸς, σάρκα. τὸ
δὲ πιμελῆς, πιμελήν. καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, οὐδὲν γάρ ἐστιν ἄψαυστον αὐτῇ μέρος, οὐδ' ἀνεξέργα-
στον, οὐδ' ἀκόσμητον. ἀλλὰ τὸν μὲν κηρὸν ὁ Φειδίας, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν ἐλέφαντα καὶ χρυσὸν, ἀλλ'
30 οὐδὲ τὸν χρυσὸν, κηρόν, ἕκαστον γὰρ αὐτῶν μένον οἷον ἦν ἐξ ἀρχῆς, ἔξωθεν μόνον ἠμφιεσμένον εἶδος τι
καὶ σχῆμα τεχνικὸν, ἄγαλμα τέλειον γέγονεν. ἡ φύσις δ' οὐδὲ μιᾶς ἔτι φυλάττει τῶν ὑλῶν τὴν ἀρχαίαν ἰδέ-
αν. αἷμα γὰρ ἂν ἦν οὕτως ἅπαντα τοῦ ζώου τὰ μόρια, τὸ παρὰ τῆς κυούσης ἐπιρρέον τῷ σπέρματι, δί-
κην κηροῦ τινὸς ὕλης μιᾶς καὶ μονοειδοῦς ὑποβεβλημένης τῷ τεχνίτῃ. γίνεται δ' ἐξ αὐτῆς οὐδὲν τῶν
τοῦ ζώου μορίων, οὔτ' ἐρυθρὸν οὕτως, οὔθ' ὑγρόν. ὀστοῦν γὰρ καὶ χόνδρος καὶ ἀρτηρία καὶ φλὲψ καὶ
νεῦρον, καὶ πιμελὴ καὶ ἀδὴν καὶ ὑμὴν καὶ μυελὸς, ἄναιμα μὲν, ἐξ αἵματος δὲ γέγονε. τίνος δ' ἀλλοιώ-
σαντος, καὶ τίνος πήξαντος αὐτὸ, καὶ τίνος διαπλάσαντος, ἐδεόμην ἂν μοι τὸν Ἐρασίστρατον αὐτὸν ἀπο-
κρίνασθαι. πάντως γὰρ ἂν εἶπεν, ἤτοι τὴν φύσιν, ἢ τὸ σπέρμα, ταὐτὸν μὲν λέγων καθ' ἑκάτερον, διαφό-
ροις δ' ἐπινοίαις ἑρμηνεύων. ὃ γὰρ ἦν πρότερον σπέρμα, τοῦθ' ὅταν ἄρξηται φύειν τε καὶ διαπλάττειν τὸ
ζῶον, φύσις τις γίνεται. καθάπερ γὰρ ὁ Φειδίας εἶχε μὲν τὰς δυνάμεις τῆς τέχνης, καὶ πρὶν ψαύειν
40 τῆς ὕλης, ἐνήργει δ' αὖ ἐν αὐταῖς περὶ τὴν ὕλην, ἅπασα γὰρ δύναμις ἀργεῖ ἀποροῦσα τῆς οἰκείας ὕ-
λης, οὕτω καὶ τὸ σπέρμα, τὰς μὲν δυνάμεις οἴκοθεν ἐκέκτητο, τὰς δ' ἐνεργείας οὐκ ἐκ τῆς ὕλης ἔλαβεν,
ἀλλὰ περὶ τὴν ὕλην ἐπεδείξατο. καὶ μὴν εἰ πολλῷ μὲν ἐπικλύζοιτο τῷ αἵματι τὸ σπέρμα, διαφθείροιτ' ἄν. εἰ
δ' ὅλως ἀπορροίη, παντάπασιν ἀργοῦν, οὐκ ἂν γίγνοιτο φύσις. ἵν' οὖν μήτε φθείρηται καὶ γένηται φύσις
ἀντὶ σπέρματος, ὀλίγον ἐπιρρεῖν ἀναγκαῖον αὐτῷ τοῦ αἵματος, μᾶλλον δ' οὐκ ὀλίγον αὐτὸ χρὴ λέγειν, ἀλλὰ
σύμμετρον τῷ πλήθει τοῦ σπέρματος. τίς οὖν ὁ μετρῶν αὐτοῦ τὸ ποσὸν τῆς ἐπιρροῆς; τίς ὁ κωλύων ἰέναι
πλέον; τίς ὁ προτρέπων, ἵν' ἐνδεέστερον μὴ εἴη; τίνα ζητήσομεν ἐνταῦθα τρίτον ἐπιστάτην τοῦ ζώου τῆς γενέ-
σεως, ὃς χορηγήσει τὸ σύμμετρον αἷμα τῷ σπέρματι; τί δ' ἂν εἶπεν Ἐρασίστρατος εἰ ζῶν, τοῦτ' ἠρωτήθη; τὸ
σπέρμα αὐτὸ δηλονότι. τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ τεχνίτης, ὁ ἀνάλογον τῷ Φειδίᾳ. τὸ δ' αἷμα, τῷ κηρῷ προσέοικεν.
οὔκουν ἐπιτρέπει τὸν κηρὸν αὐτὸν ἑαυτῷ τὸ μέτρον ἐξευρίσκειν, ἀλλὰ τὸν Φειδίαν. ἕλξει δ' αἷμα τοσοῦ-
50 τον ὁ τεχνίτης εἰς ἑαυτὸν ὁπόσου δεῖται. ἀλλ' ἐνταῦθα χρὴ προσέχειν ἤδη τὸν νοῦν, καὶ σκοπεῖν μήπως
λάθωμεν, τῷ σπέρματι λογισμόν τινα καὶ νοῦν χαριζόμενοι. οὕτω γὰρ ἂν οὔτε σπέρμα ποιήσαιμεν, οὔ-
τε φύσιν, ἀλλ' ἤδη ζῶον αὐτό. καὶ μὴν, εἰ φυλάξομεν ἀμφότερα, τήν θ' ὁλκὴν τοῦ συμμέτρου, καὶ χωρὶς λο-
γισμοῦ, δύναμίν τινα, καθάπερ ἡ λίθος ἑλκτικὴν ἔχει τοῦ σιδήρου, καὶ τὸ σπέρματι φήσομεν ἐνυπάρχειν αἵ-
ματος ἐπισπαστικὴν, ἠναγκάσθημεν οὖν πάλιν κἀνταῦθα, καθάπερ ἤδη πολλάκις ἔμπροσθεν, ἑλκτικήν τι-
να δύναμιν ὁμολογῆσαι κατὰ τὸ σπέρμα. τί δ' ἦν τὸ σπέρμα; ἡ ἀρχὴ τοῦ ζώου ἡ δραστική. ἡ γὰρ δὴ ὑλικὴ,
τὸ καταμήνιόν ἐστιν. εἶτ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς πρώτῃ ταύτῃ τῇ δυνάμει χρωμένης, ἵνα γένηται τὸ ὑπ' αὐτῆς τι

δεδημιουργημένων, ἄμοιρον εἶναι τῆς οἰκείας δυνάμεως οὐκ ἐνδέχεται. πῶς οὖν Ἐρασίστρατος αὐτὴν
οὐκ οἶδεν, εἰ δὴ πρώτη μὲν αὕτη τοῦ σπέρματος ἐνέργεια, σύμμετρον αἵματος ἐπισπᾶσθαι πρὸς ἑαυτό, σύμ-
μετρον δ' αὖ, εἴη τὸ λεπτὸν οὕτω καὶ ἀτμῶδες, ὥστ' εὐθὺς εἰς πᾶν μόριον ἑλκόμενον τοῦ σπέρματος δροσοει-
δῶς, μηδαμοῦ τὴν ἑαυτοῦ παρεμφαίνειν ἰδέαν. οὕτω γὰρ αὖ, αὐτοῦ καὶ κρατήσῃ ῥᾳδίως τὸ σπέρμα, καὶ
ταχέως ἐξομοιώσει, καὶ τροφὴν ἑαυτῷ ποιήσηται. κἄπειτ' οἶμαι δεύτερον ἐπισπάσηται, καὶ τρίτον,
ὡς ὄγκον ἑαυτῷ καὶ πλῆθος ἀξιόλογον ἐργάσασθαι τραφέντι. καὶ μὴν ἤδη καὶ ἡ ἀλλοιωτικὴ δύναμις
ἐξεύρηται, μὴ δ' αὐτὴ πρὸς Ἐρασιστράτου γεγραμμένη. τρίτην δ' αὖ, ἡ διαπλαστικὴ φανείη, καθ' ἣν πρῶ-
τον μὲν οἷον ἐπίπαγόν τινα λεπτὸν ὑμένα περιτίθησιν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα, ὃν ὑφ' Ἱπποκράτους ἐν τῇ τῆς ἐκ-
ταίας γονῆς, ἣν ἐκπεσεῖν ἔλεγε τῆς μουσουργοῦ τῷ τῶν ᾠῶν εἰκασθέντι χιτῶνι. μετὰ δὲ τοῦτον ἤδη καὶ
10 τἆλλ' ὅσα πρὸς ἐκείνου λέγεται διὰ τοῦ περὶ φύσεως παιδίου γράμματος. ἀλλ' εἰ τῶν διαπλασθέντων
ἕκαστον οὕτω μένει σμικρὸν ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο, τί ἂν εἴη πλέον. αὐξάνεσθαι τοίνυν αὐτὰ χρή. πῶς
οὖν αὐξηθήσεται; πάντῃ διατεινόμενά τε ἅμα καὶ τρεφόμενα, καί μοι τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ἐν τῇ
τῆς κύστεως, ἣν οἱ παῖδες ἐμφυσῶντες ἔτριβον ἀναμνησθεὶς, μαθήσῃ μᾶλλον, κἀκ τῶν νῦν ῥηθησομένων.
ἐννόησον γὰρ δὴ τὴν καρδίαν οὕτω σμικρὰν εἶναι κατ' ἀρχὰς, ὡς κέγχρου μηδὲν διαφέρειν, ἢ εἰ βούλει
κυάμου. καὶ ζήτησον ὅπως ἂν, ἄλλως αὕτη γένοιτο μεγάλη, χωρὶς τοῦ πάντῃ διατεινομένην τρέφεσθαι
δι' ὅλης αὐτῆς, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο τὸ σπέρμα τρεφόμενον. ἀλλ' οὐδὲ τοῦτ' Ἐρασίστρατος οἶδεν,
ὁ τὴν τέχνην τῆς φύσεως ὑμνῶν, ἀλλ' οὕτως αὐξάνεσθαι τὰ ζῷα νομίζει, καθάπερ τινὰ κεισαίραν, ἢ
σειρὰν, ἢ σάκκον, ἢ τάλαρον, ὧν ἑκάστῳ κατὰ τὸ πέρας ἐπιπλεκομένων ὁμοίων ἑτέρων τοῖς ἐξ ἀρ-
χῆς αὐτὰ συντιθεῖσιν, ἡ πρόσθεσις γίνεται. ἀλλὰ τοῦτό γ' οὐκ αὔξησίς ἐστιν, ἀλλὰ γένεσις ὦ σοφώτατε.
20 γίνεται γὰρ ὁ θύλακος καὶ σάκκος, καὶ τὸ ἱμάτιον, καὶ ἡ οἰκία, καὶ τὸ πλοῖον, καὶ τῶν ἄλλων ἕκα-
στον, ὅταν μηδέπω τὸ προσῆκον εἶδος, οὗ χάριν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου δημιουργεῖται, συμπεπληρωμέ-
νον ἔχῃ. πότ' οὖν αὐξάνεται; ὅταν ἤδη τέλειον ὂν ὁ τάλαρος, ὡς ἔχειν πυθμένα τινὰ, καὶ στόμα, καὶ
οἷον γαστέρα, καὶ τὰ τούτων μεταξὺ, μείζων ἅπασι τούτοις γίνηται. καὶ πῶς ἔσται τοῦτο φήσει τις; πῶς
δ' ἄλλως, ἢ ζῷον ἐξαίφνης, ἢ φυτὸν ὁ τάλαρος ἡμῖν γένοιτο. μόνων γὰρ τῶν ζώντων ἡ αὔξησις. σὺ
δ' ἴσως οἴει τὴν οἰκοδομουμένην οἰκίαν αὐξάνεσθαι, καὶ τὸν τάλαρον πλεκόμενον, καὶ θοἰμάτιον ὑφαι-
νόμενον. ἀλλ' οὐχ ὧδ' ἔχει. τοῦ μὲν γὰρ ἤδη συμπεπληρωμένου κατὰ τὸ εἶδος, ἡ αὔξησις. τοῦ δ' ἔτι γινο-
μένου, ἡ εἰς τὸ εἶδος ὁδὸς, οὐκ αὔξησις, ἀλλὰ γένεσις ὀνομάζεται. αὐξάνεται μὲν γὰρ τὸ ὄν. γίνεται δὲ
τὸ μὴ ὄν. καὶ ταῦτ' Ἐρασίστρατος οὐκ οἶδεν, ὃν οὐδὲν λανθάνει, εἴπερ ὅλως ἀληθεύουσιν οἱ ἀπ' αὐτοῦ. φά-
σκοντες ὡμιληκέναι τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφοις αὐτόν. ἄχρι μὲν οὖν τὴν φύσιν ὑμνεῖν ὡς τε-
30 χνικὴν, καὶ γνωρίζει τὰ τοῦ περιπάτου δόγματα, τῶν δ' ἄλλων οὐδὲν οὐδ' ἐγγύς. εἰ γάρ τις ὁμιλήσειε
τοῖς Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου γράμμασι, τῆς Ἱπποκράτους αὐτὰ δόξειε φυσιολογίας ὑπομνήματα
συγκεῖσθαι, τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν εἰς ἄλληλα δρῶντα καὶ πάσχοντα.
καὶ τούτων αὐτῶν δραστικώτατον μὲν τὸ θερμὸν, δεύτερον δὲ τῇ δυνάμει τὸ ψυχρόν. Ἱπποκράτους ταῦ-
τα σύμπαντα πρώτου, δευτέρου δ' Ἀριστοτέλους εἰπόντος. τρέφεσθαι δὲ δι' ὅλων αὐτῶν τὰ τρεφόμενα,
καὶ κεράννυσθαι δι' ὅλων τὰ κεραννύμενα, καὶ ἀλλοιοῦσθαι δι' ὅλων τὰ ἀλλοιούμενα, καὶ ταῦθ' Ἱπποκρά-
τειά τε ἅμα καὶ Ἀριστοτέλεια. καὶ τὴν πέψιν ἀλλοίωσίν τινα ὑπάρχειν καὶ μεταβολὴν τοῦ τρέφοντος εἰς
τὴν οἰκείαν τοῦ τρεφομένου ποιότητα, τὴν δ' ἐξαιμάτωσιν, ἀλλοίωσιν εἶναι, καὶ τὴν θρέψιν ὡσαύτως,
καὶ τὴν αὔξησιν, ἐκ τῆς πάντῃ διαστάσεως τοῦ σώματος καὶ θρέψεως γίνεσθαι, τὴν δ' ἀλλοίωσιν ὑπὸ τοῦ
θερμοῦ μάλιστα συντελεῖσθαι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν θρέψιν καὶ τὴν πέψιν, καὶ τὴν τῶν χυμῶν ἁπάν-
40 των γένεσιν, ἤδη δὲ καὶ τοῖς περιττώμασι τὰς ποιότητας ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἐπιγίνεσθαι, ταῦ-
τα σύμπαντα, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα πολλὰ, τά τε τῶν προειρημένων δυνάμεων, καὶ τὰ τῶν νο-
σημάτων τῆς γενέσεως, καὶ τὰ τῶν ἰαμάτων τῆς εὑρέσεως, Ἱπποκράτης μὲν πρῶτος ἁπάντων ὧν ἴσμεν
ὀρθῶς εἶπεν. Ἀριστοτέλης δὲ δεύτερος ὀρθῶς ἐξηγήσατο. καὶ μὴν καὶ εἰ ταῦτα σύμπαντα τοῖς ἐκ τοῦ
περιπάτου δοκεῖ, καθάπερ οὖν δοκεῖ, μηδὲν δ' αὐτῶν ἀρέσκει τὸν Ἐρασίστρατον, τί ποτε βούλεται τοῖς
Ἐρασιστρατείοις ἡ πρὸς τοὺς φιλοσόφους ἐκείνους, τοῦ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ἡγεμόνος ὁμιλία. θαυμάζουσι
μὲν γὰρ αὐτὸν ὡς θεὸν, καὶ πάντ' ἀληθεύειν νομίζουσιν. εἰ δ' οὕτως ἔχει ταῦτα, πάμπολυ δή που τῆς
ἀληθείας ἐσφάλθαι χρὴ νομίζειν τοὺς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφους, οἷς μηδὲν ὧν Ἐρασίστρατος ὑπελάμ-
βανεν, ἀρέσκει. καὶ μὴν ὥσπερ τινὰ εὐγένειαν αὐτῷ τῆς φυσιολογίας, τὴν πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐκείνους
συνουσίαν ἐκπορίζουσι, πάλιν οὖν ἀναστρέψωμεν τὸν λόγον ἑτέρως, ἢ ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν ἐτύχομεν εἰ-
50 πόντες. εἴπερ γὰρ οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου καλῶς ἐφυσιολόγησαν, οὐδὲν ἂν εἴη ληρωδέστερον Ἐρασιστράτου.
καὶ δίδωμι τοῖς Ἐρασιστρατείοις αὐτοῖς τὴν αἵρεσιν. ἢ γὰρ τὸν πρότερον λόγον, ἢ τοῦτον προσοίσονται.
λέγει δ' ὁ μὲν πρῶτος οὐδὲν ὀρθῶς ἐγνωκέναι περὶ φύσεως τοὺς περιπατητικούς. ὁ δὲ δεύτερος Ἐρασί-
στρατον. ἐμὸν μὲν οὖν ὑπομνῆσαι τῶν δογμάτων τὴν μάχην, ἐκείνων δ' ἡ αἵρεσις. ἀλλ' οὐκ ἂν, ἀποσταῖεν
τοῦ μὴ θαυμάζειν τὸν Ἐρασίστρατον. οὐκοῦν σιωπησάτωσαν περὶ τῶν ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφων. παμ-
πόλλων γὰρ ὄντων δογμάτων φυσικῶν περί τε γενέσεως καὶ φθορᾶς τῶν ζώων, καὶ ὑγείας καὶ νόσου,
καὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν, ἓν μόνον εὑρεθήσεται ταὐτὸν Ἐρασιστράτῳ κἀκείνοις τοῖς ἀνδράσι, τὸ, τινὸς

ἕνεκα

ἕνεκα πάντα ποιεῖν τὴν φύσιν, καὶ μάτην μηδὲν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο μέχρι λόγου κοινόν. ἔργῳ δὲ μυ-
ριάκις ἐρασίστρατος αὐτὸ διαφθείρει. μάτην γὰρ ὁ σπλὴν ἐγένετο, μάτην δὲ τὸ ἐπίπλοον, μάτην δὲ εἰς τοὺς νε-
φροὺς ἀρτηρίαι καταφυόμεναι σχεδὸν ἁπασῶν τῶν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας βλαστανουσῶν, οὖσαι
μέγισται. μάτην δ' ἄλλα μυρία κατά γε τὸν ἐρασιστράτειον λόγον. ἅπερ εἰ μὲν οὐδόλως γινώσκει, βραχὺ
μαγείρου σοφώτατός ἐστιν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς. εἰ δ' εἰδὼς οὐ λέγει τὴν χρείαν αὐτῶν, οἴεται δηλονότι πα-
ραπλησίως τῷ σπληνὶ μάτην αὐτὰ γεγονέναι. καίτοι τί ταῦτ' ἐπεξέρχομαι, τῆς περὶ χρείας μορί-
ων οὔσης πραγματείας, μελλούσης ἡμῖν ἰδίᾳ περαίνεσθαι. πάλιν οὖν ἀναλάβωμεν τὸν αὐτὸν λό-
γον, εἰπόντες τι βραχὺ πρὸς τοὺς ἐρασιστρατείους, ἔτι τῶν ἐφεξῆς ἐχώμεθα. δοκοῦσι γάρ μοι μηδὲν ἀνε-
γνωκέναι τῶν ἀριστοτέλους οὗτοι συγγραμμάτων. ἀλλ' ἄλλων ἀκούσαντες, ὡς δεινὸς ἦν περὶ φύσιν ὁ
ἀνὴρ, καὶ ὡς οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς κατ' ἴχνη τῆς ἐκείνου φυσιολογίας βαδίζουσιν, εἶθ' εὑρόντες ἕν τι τῶν περιφε-
ρομένων δογμάτων κοινὸν αὐτὸ πρὸς ἐρασίστρατον, ἀνέπλασαν τινὰ συνουσίαν αὐτῷ πρὸς ἐκείνους τοὺς ἄν-
δρας. ἀλλ' ὅτι μὲν τῆς ἀριστοτέλους φυσιολογίας οὐδὲν ἐρασιστράτῳ μέτεστιν, ὁ κατάλογος τῶν προειρημέ-
νων ἐνδείκνυται δογμάτων, ἃ πρώτου μὲν ἱπποκράτους ἦν. δευτέρου δ' ἀριστοτέλους. τρίτων δὲ τῶν στοϊ-
κῶν, ἑνὸς μόνου μεταθεμένου τοῦ τὰς ποιότητας εἶναι σώματα. τάχα δ' ἂν, τῆς λογικῆς ἕνεκα θεωρίας
ὡμιληκέναι φαῖεν τὸν ἐρασίστρατον τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσόφοις, οὐκ εἰδότες ὡς ἐκεῖνοι μὲν ψευδεῖς
καὶ ἀπεράντους οὐκ ἔγραψαν λόγους. τὰ δ' ἐρασιστράτεια βιβλία, παμπόλλους ἔχει τοὺς τοιούτους. τάχ'
ἂν, οὖν ἤδη τίς θαυμάζοι καὶ διαποροίη, τί παθὼν ὁ ἐρασίστρατος, εἰς τοσοῦτον τῶν ἱπποκράτους δογμάτων
ἀπεχώρησε, καὶ διατί τῶν ἐν ἥπατι πόρων τῶν χοληδόχων, ἀλλ' ἴσως ἤδη νεφρῶν ἀφελόμενος τὴν ἑλκτικὴν
δύναμιν, ἐπίκαιρον αἰτιᾶται θέσιν, καὶ στομάτων στενότητα, καὶ χώραν τινὰ κοινὴν, εἰς ἣν παράγουσι μὲν αἱ
ἀπὸ τῶν πυλῶν τὸ ἀκάθαρτον αἷμα, μεταλαμβάνουσι δὲ πρότεροι μὲν οἱ πόροι τὴν χολὴν, δεύτεραι δ'
ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς τὸ καθαρὸν αἷμα. πρὸς γὰρ τῷ μηδὲν ἂν βλαβῆναι τὴν ὁλκὴν εἰπὼν, ἄλλων μυ-
ρίων ἔμελλεν ἀμφισβητουμένων ἀπαλλάξασθαι λόγων. ὡς νῦν γε πόλεμος οὐ σμικρός ἐστι τοῖς ἐρασιστρατεί-
οις, οὐ πρὸς τοὺς ἄλλους μόνους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀλλήλους, οὐκ ἔχουσιν ὅπως ἐξηγήσωνται τὴν ἐκ τοῦ πρώτου
τῶν καθόλου λόγων λέξιν. ἐν ᾗ φησίν. εἰς τὸ αὐτὸ δ' ἀνεστομωμένων ἑτέρων δύο ἀγγείων, τῶν τ' ἐπὶ τὴν χολη-
δόχον τεινόντων, καὶ τῶν ἐπὶ τὴν κοίλην φλέβα, συμβαίνει τῆς ἀναφερομένης ἐκ τῆς κοιλίας τροφῆς
τὰ ἐναρμόζοντα ἑκατέροις τῶν στομάτων, εἰς ἑκάτερα τῶν ἀγγείων μεταλαμβάνεσθαι. καὶ τὰ μὲν, ἐπὶ τὴν
χοληδόχον φέρεσθαι. τὰ δ' ἐπὶ τὴν κοίλην φλέβα περαιοῦσθαι. τὸ γὰρ εἰς τὸ αὐτὸ ἀνεστομωμένων, ὃ
κατ' ἀρχὰς τῆς λέξεως γέγραπται, τί ποτε χρὴ νοῆσαι, χαλεπὸν εἰπεῖν. ἤτοι γὰρ οὕτως εἰς ταὐτὸν, ὥστε τῷ
τε ἐν τοῖς σιμοῖς φλεβὸς πέρατι συνάπτειν δύο ἕτερα πέρατα, τό τ' ἐν τοῖς κυρτοῖς καὶ τὸ τοῦ χοληδόχου
πόρου, ἢ εἰ μὴ οὕτω, χώραν τινὰ κοινὴν ἐπινοῆσαι χρὴ τῶν τριῶν ἀγγείων ἄλλην, οἷον δεξαμενήν τινα, πλη-
ρουμένην μὲν ὑπὸ τῆς κάτω φλεβὸς, ἐκκενουμένην δ' εἴς τε τοὺς χοληδόχους πόρους, καὶ τὰς τῆς κοίλης
ἀποσχίδας, καθ' ἑκατέραν δὲ τῶν ἐξηγήσεων ἄτοπα πολλὰ, περὶ ὧν εἰ πάντα λέγοιμι, λάθοιμ' ἂν ἐμαυ-
τὸν, ἐξηγήσεις ἐρασιστράτου γράφων, οὐχ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς προυθέμην περαίνων. κοινὸν δ' ἀμφοτέραις
ταῖς ἐξηγήσεσιν ἄτοπον, τὸ μὴ καθαίρεσθαι τὸ πᾶν αἷμα. χρὴ γὰρ ὡς εἰς ἰσθμόν τινα χοληδόχου ἀγγεῖον ἐμπί-
πτειν αὐτὸ, οὐ παρέρχεσθαι καὶ παραρρεῖν ὠκέως εἰς τὸ μεῖζον στόμα, τῇ ῥύμῃ τῆς ἀναδόσεως φερόμενον.
ἆρ' οὖν ἐν τούτοις μόναις ἀπορίαις ἀφύκτοις ὁ ἐρασιστράτου λόγος ἐνέχεται, μὴ βουλομένου χρήσασθαι ταῖς ἑλ-
κτικαῖς δυνάμεσιν εἰς μηδὲν, ἢ σφοδρότατα μὲν ἐν τούτοις, καὶ σαφῶς οὕτως, ὡς ἂν μηδὲ παῖδα λαθεῖν.
εἰ δ' ἐπισκοποῖτό τις ἐπιμελῶς, οὐδὲ περὶ θρέψεως αὐτοῦ λόγος, ὃν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν καθόλου λόγων
διεξέρχεται, τὰς αὐτὰς ἀπορίας ἐκφεύγει. τῇ γὰρ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ συγχωρηθέντος
ἑνὸς λήμματος ὡς πρόσθεν ἐδείκνυμεν, ἐπέραινέ τι περὶ φλεβῶν μόνον καὶ τοῦ κατ' αὐτὰς αἵματος. ἐκρέοντος
γάρ τινος κατὰ τὰ στόματα αὐτῶν καὶ διαφορουμένου, καὶ μήτ' ἀθρόου τόπου κενοῦ δυναμένου γενέσθαι, μήτε
τῶν φλεβῶν συμπεσεῖν, τοῦτο γὰρ ἦν τὸ παραλειπόμενον, ἀναγκαῖον ἦν ἕπεσθαι τὸ συνεχὲς, ἀναπληροῦν
τοῦ κενουμένου τὴν βάσιν. αἱ μὲν δὴ φλέβες ἡμῖν, οὕτω θρέψονται. τοῦ περιεχομένου κατ' αὐτὰς αἵματος
ἀπολαύουσαι, τὰ δὲ νεῦρα πῶς; οὐ γὰρ δὴ κἂν τούτοις ἐστὶν αἷμα. πρόχειρον μὲν γὰρ ἦν εἰπεῖν, ἕλκοντα πα-
ρὰ τῶν φλεβῶν, ἀλλ' οὐ βούλεται. τί ποτ' οὖν κἀνταῦθα ἐπιτεχνᾶται; φλέβας ἔχειν ἐν ἑαυτῷ καὶ ἀρ-
τηρίας τὸ νεῦρον. ὥσπερ τινὰ σειρὰν ἐκ τριῶν ἱμάντων διαφερόντων τῇ φύσει πεπλεγμένον. ᾠήθη γὰρ
ἐκ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἐκφεύξεσθαι τῷ λόγῳ τὴν ὁλκήν. οὐ γὰρ ἂν, ἔτι δεήσεσθαι τὸ νεῦρον ἐν ἑαυτῷ
περιέχον αἵματος ἀγγεῖον ἐπιρρεύτου τινὸς ἔξωθεν ἐκ τῆς παρακειμένης φλεβὸς τῆς ἀληθινῆς, αἵματος ἑ-
τέρου. ἀλλ' ἱκανὸν αὐτῷ πρὸς τὴν θρέψιν ἔσεσθαι, τὸ κατακεκλεισμένον ἀγγεῖον ἐκεῖνο τῷ λόγῳ θεωρητόν. ἀλ-
λὰ κἀνταῦθα πάλιν αὐτὸν ὁμοία τις ἀπορία διεδέξατο. τουτὶ γὰρ τὸ σμικρὸν ἀγγεῖον, ἑαυτὸ μὲν θρέψει. τὸ πα-
ρακείμενον δὲ νεῦρον ἐκεῖνο τὸ ἁπλοῦν, ἢ τὴν ἀρτηρίαν, οὐχ οἷόν τε ἔσται τρέφειν ἄνευ τοῦ σύμφυτόν τιν' ὑπάρ-
χειν αὐτοῖς ὁλκὴν τῆς τροφῆς. τῇ μὲν γὰρ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, πῶς ἂν, ἔτι δύναιτο τὴν τροφὴν ἐπι-
σπάσασθαι τὸ ἁπλοῦν νεῦρον, ὥσπερ αἱ φλέβες αἱ συνθέτοι. κοιλότης μὲν γὰρ τίς ἐστιν ἐν αὐτῷ κατ' αὐτὸν,
ἀλλ' οὐχ αἵματος αὕτη γε, ἀλλὰ πνεύματος ψυχικοῦ μεστή. δεόμεθα δ' ἡμεῖς οὐκ εἰς τὴν κοιλότητα ταύτην
εἰσάγειν τῷ λόγῳ τὴν τροφὴν, ἀλλ' εἰς τὸ περιέχον αὐτὴν ἀγγεῖον, εἴτ' οὖν τρέφεσθαι μόνον, εἴτε καὶ αὔξεσθαι δέοιτο.
πῶς οὖν εἰσάξομεν; οὕτω γάρ ἐστι μικρὸν ἐκεῖνο τὸ ἁπλοῦν ἀγγεῖον, καὶ μέντοι καὶ τῶν ἄλλων ἑκάτερον, ὥστ' εἰ
τῇ λεπτοτάτῃ βελόνῃ νύξειας τι μέρος, ἅμα διαιρήσεις τὰ τρία. τόπος οὖν αἰσθητὸς ἀθρόος κενὸς, οὐκ ἂν

ποτ' ἐν αὐτῷ γένοιτο. λόγῳ δὲ θεωρητὸς τόπος κενούμενος, οὐκ ἦν ἀναγκαστικὸς τῆς τοῦ συνεχοῦς ἀκο-
λουθίας. ἐβουλόμην δ' αὖ πάλιν μοι κἀνταῦθα τὸν Ἐρασίστρατον αὐτὸν ἀποκεκρίσθαι περὶ τοῦ στοιχειώ-
δους ἐκείνου νεύρου, τοῦ σμικροῦ, πότερον ἕν τι καὶ συνεχές ἐστιν ἀκριβῶς, ἢ ἐκ πολλῶν καὶ μικρῶν σωμά-
των, ὧν Ἐπίκουρος καὶ Λεύκιππος καὶ Δημόκριτος ὑποτίθενται, σύγκειται. καὶ γὰρ καὶ περὶ τούτου, τοὺς
Ἐρασιστρατείους ὁρῶ διαφερομένους. οἱ μὲν γὰρ ἕν τι καὶ συνεχὲς αὐτὸ νομίζουσιν, ἢ οὐκ ἂν ἁπλοῦν εἰ-
ρῆσθαι πρὸς αὐτοῦ φασι. τινὲς δὲ καὶ τοῦτο διαλύειν εἰς ἕτερα στοιχειώδη τολμῶσιν. ἀλλ' εἰ μὲν ἕν τι καὶ
συνεχές ἐστι, τὸ κενούμενον ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἄδηλον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὀνομαζομένην διαπνοήν,
οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ καταλείψει χώραν κενήν. οὕτω γὰρ οὐχ ἕν, ἀλλὰ πολλὰ γενήσεται, διειργόμενα δή-
που ταῖς κεναῖς χώραις. εἰ δ' ἐκ πολλῶν σύγκειται, τῇ κατὰ τὴν παροιμίαν πρὸς Ἀσκληπιά-
10 δην ἀπεχωρήσαμεν, ἄναρμά τινα στοιχεῖα τιθέμενοι. πάλιν οὖν ἄτεχνος ἡμῖν ἡ φύσις γενέσθω. τοῖς γὰρ
τοιούτοις ἐξ ἀνάγκης στοιχείοις τοῦθ' ἕπεται. διό μοι καὶ δοκοῦσιν ἀμαθῶς πάνυ τὴν εἰς τὰ τοιαῦτα στοι-
χεῖα τῶν ἁπλῶν ἀγγείων εἰσάγειν διάλυσιν ἔνιοι τῶν Ἐρασιστρατείων. ἐμοὶ γοῦν οὐδὲν διαφέρει. καθ' ἑκατέρους
γὰρ ἄτοπος ὁ τῆς θρέψεως ἔσται λόγος, ἐκείνοις τοῖς ἁπλοῖς ἀγγείοις τοῖς μικροῖς, τοῖς συντιθεῖσι τὰ μεγάλα
τε καὶ αἰσθητὰ νεῦρα, κατὰ μὲν τὸ συνεχὲς φυλάττοντας αὐτά, μὴ δυναμένης γενέσθαι τῆς πρὸς τὸ
κενούμενον ἀκολουθίας, ὅτι μηδὲν ἐν τῷ συνεχεῖ γίνεται κενόν· κἂν ἀπορρέῃ τι, συνέρχεταί γε πρὸς
ἄλληλα τὰ καταλειπόμενα μόρια, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ὕδατος ὁρᾶται, καὶ πάλιν ἓν γίνεται πάντῃ, τὴν
χώραν τοῦ διαφορηθέντος αὐτῷ καταλαμβάνοντα. κατὰ δὲ τοὺς ἑτέρους, ὅτι τῶν στοιχείων ἐκείνων οὐδὲν
δεῖται τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας. ἐπὶ γὰρ τῶν αἰσθητῶν μόνων, οὐκ ἐπὶ τῶν λόγῳ θεωρητῶν,
ἔχει τὴν δύναμιν, ὡς αὐτὸς Ἐρασίστρατος ὁμολογεῖ διαρρήδην, οὐ περὶ τοιούτου κενοῦ φάσκων ἑκάστοτε
20 ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ὃ κατὰ βραχὺ παρέσπαρται τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ περὶ τοῦ σαφοῦς καὶ αἰσθητοῦ, καὶ
ἀθρόου, καὶ μεγάλου, καὶ ἐναργοῦς, καὶ ὅπως ἄν, ἄλλως ὀνομάζειν ἐθέλοις. Ἐρασίστρατος μὲν γὰρ αὐτὸς
αἰσθητὸν ἀθρόον οὔ φησι δύνασθαι γενέσθαι κενόν. ἐγὼ δ' ἐκ περιουσίας εὐπορήσας ὀνομάτων, ταὐτὸν δη-
λοῦν ἔν γε τῷ νῦν προκειμένῳ λόγῳ δυναμένων, καὶ τἄλλα προσέθηκα. κάλλιον οὖν μοι δοκεῖ τι καὶ
πρὸς ἡμᾶς συνεισενέγκασθαι τοῖς Ἐρασιστρατείοις, ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο γεγόναμεν, καὶ συμβουλεῦσαι τοῖς
τὸ πρῶτον ἐκεῖνο καὶ ἁπλοῦν ὑπὸ Ἐρασιστράτου καλούμενον ἀγγεῖον εἰς ἕτερα πάλιν σώματα στοιχειώδη δια-
λύουσιν, ἀποστῆναι τῆς ὑπολήψεως, ὡς πρὸς τῷ μηδὲν ἔχειν πλέον, ἔτι καὶ διαφερομένους Ἐρασιστράτῳ.
ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν ἔχει πλέον, ἐπιδέδεικται σαφῶς. οὐδὲ γὰρ ἠδυνήθη διαφυγεῖν τὴν περὶ τῆς θρέψε-
ως ἀπορίαν ἡ ὑπόθεσις. ὅτι δ' οὐδ' Ἐρασιστράτῳ σύμφωνός ἐστιν, ὃ ἐκεῖνος ἁπλοῦν καὶ πρῶτον ὀνομάζει σύν-
θετον ἀποφαίνουσα, καὶ τὴν τῆς φύσεως τέχνην ἀναιροῦσα, πρόδηλον καὶ τοῦτ' εἶναί μοι δοκεῖ. εἰ μὴ
30 γὰρ ἐν τοῖς ἁπλοῖς τούτοις ἕνωσίν τινα τῆς οὐσίας ἀπολείψομεν, ἀλλ' εἰς ἄναρμα καὶ ἀμερῆ καταβησό-
μεθα στοιχεῖα, παντάπασιν ἀναιρήσομεν τῆς φύσεως τέχνην, ὥσπερ καὶ πάντες οἱ ἐκ ταύτης ὁρμώ-
μενοι τῆς ὑποθέσεως ἰατροὶ καὶ φιλόσοφοι. δευτέρα γὰρ τῶν τοῦ ζῴου μορίων κατὰ τὴν τοιαύτην ὑπό-
θεσιν, ἡ φύσις, οὐ πρώτη γίγνεται. διαπλάττειν δὲ καὶ δημιουργεῖν, οὐ τοῦ δευτέρου γεγονότος, ἀλλὰ τοῦ
προϋπάρχοντος ἐστίν. ὥστ' ἀναγκαῖον εὐθὺς ἐκ σπέρματος ὑποθέσθαι τὰς δυνάμεις τῆς φύσεως, αἷς δια-
πλάττει τε καὶ αὐξάνει καὶ τρέφει τὸ ζῷον. ἀλλ' ἐκείνων ἕκαστον τῶν σωμάτων τῶν ἀνάρμων καὶ ἀμερῶν,
οὐδὲν ἐν ἑαυτῷ διαπλαστικὴν ἔχει δύναμιν, ἢ αὐξητικὴν, ἢ θρεπτικὴν, ἢ ὅλως τεχνικήν. ἀπαθὲς γὰρ καὶ
ἀμετάβλητον ὑπόκειται, τῶν δ' εἰρημένων οὐδὲν ἄνευ μεταβολῆς καὶ ἀλλοιώσεως, καὶ τῆς δι' ὅλων κράσε-
ως γίνεται. καθάπερ καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐνεδειξάμεθα. καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην οὐκ ἔχοντες ὅ-
πως τὰ ἀκόλουθα τοῖς στοιχείοις οἷς ὑπέθεντο φυλάττοιεν οἱ ἀπὸ τῶν τοιούτων αἱρέσεων ἅπαντες, ἄτεχνον
40 ἠναγκάσθησαν ἀποφήνασθαι τὴν φύσιν. καίτοι ταῦτα γ' οὐ παρ' ἡμῶν ἐχρῆν μανθάνειν τοὺς Ἐρασιστρατεί-
ους, ἀλλὰ παρ' αὐτῶν τῶν φιλοσόφων, οἷς μάλιστα δοκεῖ πρῶτον ἐπισκέπτεσθαι τὰ στοιχεῖα τῶν ὄντων ἁπάντων.
οὔκουν οὐδ' Ἐρασίστρατον ἄν τις ὀρθῶς ἄχρι τοσαύτης ἀμαθίας νομίζοι προήκειν, ὡς μηδὲ ταύτην γνωρί-
σαι δυνηθῆναι τὴν ἀκολουθίαν, ἀλλ' ἅμα μὲν ὑποθέσθαι τεχνικὴν τὴν φύσιν, ἅμα δ' εἰς ἀπαθῆ, καὶ ἄναρ-
μα, καὶ ἀμετάβλητα στοιχεῖα καταθραῦσαι τὴν οὐσίαν. καὶ μὴν εἰ δώσει τινὰ ἐν τοῖς στοιχείοις ἀλλοίωσίν τε καὶ
μεταβολὴν, καὶ ἕνωσιν καὶ συνέχειαν, ἓν καὶ ἀσύνθετον αὐτῷ τὸ ἁπλοῦν ἀγγεῖον ἐκεῖνο, καθάπερ καὶ αὐτὸς ὀνομά-
ζει γενήσεται. ἀλλ' ἡ μὲν ἁπλῆ φλέψ, ἐξ αὐτῆς θραφήσεται. τὸ νεῦρον δὲ καὶ ἡ ἀρτηρία παρὰ τῆς φλεβός, πῶς
καὶ τίνα τρόπον; ἐν τούτῳ γὰρ δὴ καὶ πρόσθεν γενόμενοι τῷ λόγῳ, τῆς τῶν Ἐρασιστρατείων διαφωνίας ἐμνημονεύ-
σαμεν. ἐπεδείξαμεν δὲ καὶ καθ' ἑτέρους μὲν ἄπορον εἶναι τὴν τῶν ἁπλῶν ἐκείνων ἀγγείων θρέψιν. ἀλλὰ καὶ κεῖναι
τὴν μάχην αὐτῶν οὐκ ὠκνήσαμεν, καὶ τιμῆσαι τὸν Ἐρασίστρατον εἰς τὴν βελτίστην μεταστήσαντες αἵρεσιν. αὖ-
50 θις οὖν ἐπὶ τὴν ἓν καὶ ἁπλοῦν καὶ ἡνωμένον, ἑαυτῷ πάντῃ τὸ στοιχειῶδες ἐκεῖνο νεῦρον ὑποτιθεμένην, αἵρεσιν ὁ
λόγος μεταβάς, ἐπισκεπτέσθω πῶς θραφήσεται. τὸ γὰρ εὑρεθὲν ἐνταῦθα, κοινὸν ἂν ἤδη καὶ τῆς ἑτέρας
αἱρέσεως γένοιτο. κάλλιον δ' αὖ μοι δοκῶ τὸ ζητούμενον ἐπὶ τῶν νενοσηκότων, καὶ σφόδρα καταλελεπτυσμέ-
νων βασανισθῆναι. πάντα γὰρ ἐναργῶς τούτοις φαίνεται τὰ μόρια τοῦ σώματος ἄτροφα καὶ λεπτά, καὶ πολλῆς
προσθήκης τε καὶ ἀναθρέψεως δεόμενα. καὶ τοίνυν καὶ τὸ νεῦρον τοῦτο τὸ αἰσθητόν, ἐφ' ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐποιησάμην
τὸν λόγον, ἰσχνὸν μὲν ἱκανῶς γέγονε, δεῖται δὲ θρέψεως. ἔχει δ' ἐν αὐτῷ μέρη, πάμπολλα μὲν ἐκεῖνα τὰ πρῶ-
τα, καὶ ἀόρατα νεῦρα τὰ σμικρά, καί τινας ἀρτηρίας ἁπλᾶς ὀλίγας, καὶ φλέβας ὁμοίως. ἅπαντα οὖν
αὐτοῦ

αὐτοῦ τὰ νεῦρα τὰ στοιχειώδη καταλελέπτυνται δηλονότι καὶ αὐτά. ἢ, εἰ μὴ δ' ἐκεῖνα, οὐδὲ τὸ ὅλον καὶ τοίνυν
καὶ θρέψεως οὐ τὸ μὲν ὅλον δεῖται νεῦρον. ἕκαστον δ' ἐκείνων οὐ δεῖται. καὶ μὴν εἰ δεῖται μὲν θρέψεως, οὐδὲν
δ' ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία βοηθεῖν αὐτοῖς δύναται, διά τε τὰς ἔμπροσθεν εἰρημένας ἀπορίας,
καὶ διὰ τὴν ὑπόγυιον ἰσχνότητα, καθάπερ δείξω, ζητέον ἤ μὴν ἐστὶν ἑτέραν αἰτίαν θρέψεως. πῶς οὖν
ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία φέρειν ἀδύνατός ἐστι τὸν οὕτω διακείμενον; ὅτι τοσοῦτον ἀκολουθεῖν
ἀναγκάζει τῶν συνεχῶν, ὅσον ἀπορρεῖ. τοῦτο δ' ἐπὶ μὲν τῶν εὐεκτούντων, ἱκανόν ἐστιν εἰς τὴν θρέψιν. ἴσα
γὰρ ἐπ' αὐτῶν εἶναι χρὴ τοῖς ἀπορρέουσι τὰ προστιθέμενα. ἐπὶ δὲ τῶν ἐσχάτως ἰσχνῶν, καὶ πολλῆς
ἀναθρέψεως δεομένων, εἰ μὴ πολλαπλάσιον εἴη τὸ προστιθέμενον τοῦ κενουμένου, τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕξιν ἀνα-
λαβεῖν οὐκ ἄν ποτε δύναιντο. δῆλον οὖν ὡς ἕλκειν αὐτὰ δεήσει τοσούτῳ πλεῖον, ὅσῳ καὶ δεῖται πλεί-
10 ονος. ἐρασίστρατος δὲ κἀνταῦθα πρότερον ποιήσας τὸ δεύτερον, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκ αἰσθάνεται. διότι γάρ φησι
πολλὴ πρόσθεσις εἰς ἀνάθρεψιν γίνεται τοῖς νενοσηκόσι, διὰ τοῦτο καὶ ἡ πρὸς ταύτην ἀκολουθία πολλή.
πῶς δ' ἂν πολλὴ πρόσθεσις γένοιτο, μὴ προηγουμένης ἀναδόσεως δαψιλοῦς. εἰ δὲ τὴν διὰ τῶν φλεβῶν
φορὰν τῆς τροφῆς, ἀνάδοσιν καλεῖ, τὴν δ' εἰς ἕκαστον τῶν ἁπλῶν καὶ ἀοράτων ἐκείνων νεύρων καὶ ἀρτη-
ριῶν μετάληψιν, οὐκ ἀνάδοσιν, ἀλλὰ διάδοσιν, ὥς τινες ὀνομάζειν ἠξίωσαν, εἶτα τὴν διὰ τῶν φλεβῶν
μόνῃ τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ φασὶ γίγνεσθαι, τὴν εἰς τὰ λόγῳ θεωρητὰ μετάληψιν ἡμῖν
ἐξηγησάσθωσαν. ὅτι μὲν γὰρ οὐκέτ' ἐπὶ τούτων ἡ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία λέγεσθαι δύναται, καὶ
μάλιστ' ἐπὶ τῶν ἐσχάτως ἰσχνῶν, ἀποδέδεικται. τί δέ φησιν ἐπ' αὐτῶν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν καθόλου λόγων
ὁ ἐρασίστρατος, ἄξιον ἐπακοῦσαι τῆς λέξεως. τοῖς ἐσχάτοις τε καὶ ἁπλοῖς, λεπτοῖς τε καὶ στενοῖς οὖσιν,
ἐκ τῶν παρακειμένων ἀγγείων ἡ πρόσθεσις συμβαίνει εἰς τὰ κενώματα τῶν ἀπενεχθέντων, κατὰ τὰ πλά-
20 για τῶν ἀγγείων ἑλκομένης τῆς τροφῆς καὶ καταχωριζομένης. ἐκ ταύτης τῆς λέξεως, πρῶτον μὲν, τὸ
κατὰ τὰ πλάγια προσίεμαί τε καὶ ἀποδέχομαι. κατὰ μὲν γὰρ αὐτὸ τὸ στόμα τὸ ἁπλοῦν νεῦρον, οὐκ ἄν,
δύναιτο δεχόμενον τὴν τροφὴν, οὕτως εἰς ὅλον ἑαυτὸ διανέμειν. ἀνάκειται γὰρ ἐκεῖνο τῷ ψυχικῷ πνεύ-
ματι. κατὰ δὲ τὸ πλάγιον ἐκ τῆς παρακειμένης φλεβὸς τῆς ἁπλῆς, ἐγχωρεῖ λαβεῖν αὐτό. δεύτερον
δ' ἀποδέχομαι τῶν ἐκ τῆς ἐρασιστράτου λέξεως ὀνομάτων, τὸ γεγραμμένον ἐφεξῆς, τὸ κατὰ τὰ πλάγια.
τί γάρ φησιν; κατὰ τὰ πλάγια τῶν ἀγγείων ἑλκομένης τῆς τροφῆς. ὅτι μὲν οὖν ἕλκεται, καὶ ἡμεῖς ὁμο-
λογοῦμεν. ὅτι δ' οὐ τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, δέδεικται πρόσθεν. ἐξεύρωμεν οὖν κοινῇ πῶς
ἕλκεται. πῶς δ' ἄλλως, ἢ ὡς σίδηρος ὑπὸ τῆς ἡρακλείας λίθου, δύναμιν ἐχούσης ἑλκτικὴν τοιαύτης
ποιότητος. ἀλλ' εἰ τὴν μὲν ἀρχὴν τῆς ἀναδόσεως ἡ τῆς κοιλίας ἔκθλιψις παρέχεται. τὴν δὲ μετ' αὐτὴν
φορὰν ἅπασαν αἵ τε φλέβες περιστελλόμεναι καὶ προωθοῦσαι. καὶ τῶν φερομένων ἕκαστον ἐπισπώ-
30 μενον εἰς ἑαυτὸ, τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας ἀποστάντες, ὡς οὐ πρεπούσης ἀνδρὶ, τεχνικὴν
ὑποθεμένῳ τὴν φύσιν, οὕτως ἂν, ἤδη καὶ τὴν ἀντιλογίαν εἴημεν πεφευγότες τὴν ἀσκληπιάδου, μὴ
δυνάμενοί γε λύειν αὐτήν. τὸ γὰρ εἰς τὴν ἀπόδειξιν παραλαμβανόμενον λῆμμα τὸ διεζευγμένον, οὐ-
κέτ' ἐκ δυοῖν, ἀλλ' ἐκ τριῶν ἐστὶ κατά γε τὴν ἀλήθειαν διεζευγμένον. εἰ μὲν οὖν ὡς ἐκ δυοῖν αὐτῷ χρησαί-
μεθα, ψεῦδος ἔσται τι τῶν εἰς τὴν ἀπόδειξιν παρειλημμένων. εἰ δ' ὡς ἐκ τριῶν, ἀπέραντος ὁ λόγος γενήσε-
ται. καὶ ταῦτ' οὐκ ἐχρῆν ἀγνοεῖν τὸν ἐρασίστρατον, εἴπερ κἂν κατ' ὄναρ ποτὲ τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου συνέ-
τυχεν. ὥσπερ οὖν οὐδὲ τὰ περὶ τῆς γενέσεως τῶν χυμῶν, ὑπὲρ ὧν οὐδὲν ἔχων εἰπεῖν, ἀλλ' οὐδὲ μέχρι τοῦ
μετρίου πιθανὸν, οἴεται παρακρούεσθαι σκηπτόμενος, ὡς οὐδὲ χρήσιμος ὅλως ἐστὶν ἡ τῶν τοιούτων ἐπι-
σκέψις. εἶτα ὦ πρὸς διὸς, ὅπως μὲν τὰ σιτία κατὰ τὴν γαστέρα πέττεται χρήσιμον ἐπίστασθαι, πῶς δ' ἐν
ταῖς φλεψὶν ἡ χολὴ γίνεται, περιττόν; καὶ τῆς κενώσεως ἄρα φροντιστέον αὐτῆς μόνης, ἀμελητέον δὲ
40 τῆς γενέσεως, ὥσπερ οὐκ ἄμεινον ὑπάρχον μακρῷ, τὸ κωλύειν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς γεννᾶσθαι πλεῖστα, τοῦ
πράγματα ἔχειν ἐκκενοῦντας. θαυμαστὸν δὲ καὶ τὸ διαπορεῖν, εἴτ' ἐν τῷ σώματι τὴν γένεσιν αὐτῆς ὑπο-
θετέον, εἴτ' εὐθὺς ἔξωθεν ἐν τοῖς σιτίοις περιέχεσθαι φατέον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτο καλῶς ἠπόρηται, τί οὐχὶ
καὶ περὶ τοῦ αἵματος ἐπισκεψόμεθα, πότερον ἐν τῷ σώματι λαμβάνει τὴν γένεσιν, ἢ ἐν τοῖς σιτίοις παρέ-
σπαρται, καθάπερ οἱ τὰς ὁμοιομερείας ὑποτιθέμενοι φασί. καὶ μὴν πολλῷ γε ἦν χρησιμώτερον
ζητεῖσθαι ποῖα τῶν σιτίων ὁμολογεῖ τῇ τῆς αἱματώσεως ἐνεργείᾳ, καὶ ποῖα διαφέρεται, τοῦ ζητεῖν τίνα μὲν
τῇ τῆς γαστρὸς ἐνεργείᾳ νικᾶται ῥᾳδίως, τίνα δ' ἀντιβαίνει καὶ παχύνεται. τούτων μὲν γὰρ ἡ ἔκλεξις, εἰς πέψιν
μόνην, ἐκείνων δ' εἰς αἵματος χρηστοῦ διαφέρει γένεσιν. οὐδὲν γὰρ ἶσον ἐστὶν, ἢ μὴ χρηστὸν αἷμα γεννηθῆναι, ἢ μὴ
καλῶς ἐν τῇ γαστρὶ χυλωθῆναι τὴν τροφήν. πῶς δ' οὐκ αἰδεῖται, τὰς μὲν τῆς πέψεως ἀποτυχίας διαι-
ρούμενος, ὡς πολλαί τέ εἰσι καὶ κατὰ πολλὰς γίνονται προφάσεις, ὑπὲρ δὲ τῶν τῆς αἱματώσεως σφαλ-
50 μάτων, οὐδ' ἄχρι ῥήματος ἑνὸς, οὐδ' ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς φθεγξάμενος. καὶ μὴν εὑρίσκεταί γε καὶ παχὺ
καὶ λεπτὸν ἐν ταῖς φλεψὶν αἷμα, καὶ τοῖς μὲν ἐρυθρότερον, τοῖς δὲ ξανθότερον, τοῖς δὲ μελάντερον, τοῖς
δὲ φλεγματωδέστερον. εἰ δ' ὅτι καὶ δυσῶδες οὐχ ἕνα τρόπον, ἀλλ' ἐν πολλαῖς πάνυ διαφοραῖς, ἀρρήτοις μὲν
λόγῳ, σαφεστάταις δ' αἰσθήσεσι φαίνεται γιγνόμενον, εἰ δείη τις, οὐκ οἶμαι μετρίως ἔτι καταγνώσεσθαι
τῆς ἐρασιστράτου ῥαθυμίας αὐτὸν, οὕτω γ' ἀναγκαίαν εἰς τὰ ἔργα τῆς τέχνης θεωρίαν παραλιπόντος. ἐν-
αργῆ γὰρ δὴ καὶ τὰ περὶ τῶν ὑδέρων ἁμαρτήματα, τῇ ῥαθυμίᾳ ταύτῃ κατὰ λόγον ἠκολουθηκότα. τό τε
γὰρ τῇ στενοχωρίᾳ τῶν ὁδῶν κωλύεσθαι νομίζειν πρόσω τοῦ ἥπατος ἰέναι τὸ αἷμα, καὶ μηδέποτ' ἂν ἄλλως

ὕδερον δύνασθαι συστῆναι, πῶς οὐκ ἐσχάτην ἐνδείκνυται ῥᾳθυμίαν, τό, τε μὴ διὰ τὸν σπλῆνα, μήτε δι' ἄλλο τι
μόριον, ἀλλ' ἀεὶ διὰ τὸ ἐν ἥπατι σκίῤῥον, ὕδερον οἴεσθαι γίγνεσθαι, τελέως ἀργοῦ τὴν διάνοιαν ἀνδρὸς, καὶ
μηδενὶ τῶν ὁσημέραι γιγνομένων παρακολουθοῦντος. ἐπὶ μέν γε χρονίαις αἱμοῤῥοΐσιν ἐπισχεθείσαις, ἢ
διὰ κένωσιν ἄμετρον εἰς ψύξιν ἐσχάτην ἀγούσαις τὸν ἄνδρα, οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ πολλάκις ἤδη τεθεάμε-
θα συστάντας ὑδέρους. ὥσπερ γε καὶ γυναιξὶν, ἥ τε τῆς ἐφ' ἑκάστῳ μηνὶ καθάρσεως ἀπώλεια παντελὴς, καὶ
ἄμετρος κένωσις, ὅταν αἱμοῤῥαγήσωσι ποτὲ αἱ μῆτραι σφοδρῶς, ἐπεκαλέσατο πολλάκις ὕδερον. καὶ τισὶν
αὐτῶν ὁ γυναικεῖος ὀνομαζόμενος ῥοῦς, εἰς τοῦτ' ἐτελεύτησε τὸ πάθος, ἵνα τοὺς ἀπὸ τῶν κενεώνων ἀρχο-
μένους, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἐπικαίρων μορίων ὑδέρους παραλείπω, σαφῶς μὲν καὶ αὐτοὺς ἐξελέγχον-
τας τὴν ἐρασιστράτειον ὑπόληψιν, ἀλλ' οὐχ οὕτως ἐναργῶς, ὡς οἱ διὰ κατάψυξιν σφοδρὰν τῆς ὅλης
10 ἕξεως ἀποτελούμενοι. πρώτη γὰρ αὕτη γενέσεως ὑδέρων αἰτία, διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς αἱματώσεως
γιγνομένη, τρόπον ὁμοιότατον ταῖς ἐπὶ τῇ τῶν σιτίων ἀπεψίᾳ διαῤῥοίαις. οὐ μὴν ἐσκιῤῥῶσθαί γε κατὰ
τοὺς τοιούτους ὑδέρους, οὐδ' ἄλλο τι σπλάγχνον, οὐδὲ τὸ ἧπαρ. ἀλλ' ἐρασίστρατος ὁ σοφὸς ὑπεριδὼν, καὶ κα-
ταφρονήσας, ὧν οὔθ' ἱπποκράτης, οὔτε διοκλῆς, οὔτε πραξαγόρας οὔτε φιλιστίων, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀρίστων
φιλοσόφων οὐδεὶς κατεφρόνησεν, οὔτε πλάτων, οὔτ' ἀριστοτέλης, οὔτε θεόφραστος, ὅλας ἐνεργείας
ὑπερβαίνει, καθάπερ τι σμικρὸν, καὶ τὸ τυχὸν τῆς τέχνης παραλιπὼν μέρος, οὐδ' ἀντειπεῖν ἀξιώσας,
εἴτ' ὀρθῶς, εἴτε καὶ μὴ, σύμπαντες οὗτοι θερμῷ, ψυχρῷ, ξηρῷ, καὶ ὑγρῷ, τοῖς μὲν ὡς δρῶσι, τοῖς δ' ὡς πάσχου-
σι, τὰ κατὰ τὸ σῶμα τῶν ζώων ἅπαντα διοικεῖσθαι φασὶ, καὶ ὡς τὸ θερμὸν ἐν αὐτοῖς εἴς τε τὰς ἄλλας ἐνερ-
γείας, καὶ μάλιστα εἰς τὴν τῶν χυμῶν γένεσιν, τὸ πλεῖστον δύναται. ἀλλὰ τὸ μὲν πείθεσθαι τοσούτοις τε
καὶ τηλικούτοις ἀνδράσι, καὶ πλέον αὐτὸν οἴεσθαί τι γινώσκειν, ἀνεμέσητον. τὸ δὲ μήτ' ἀντιλογίας ἀξιῶσαι
20 μήτε μνήμης οὕτως ἔνδοξον δόγμα, θαυμαστήν τινα τὴν ὑπεροψίαν ἐνδείκνυται. καίτοι σμικρότατός
ἐστι τὴν γνώμην, καὶ ταπεινὸς ἐσχάτως ἐν ἁπάσαις ταῖς ἀντιλογίαις, ἐν μὲν τοῖς περὶ τῆς πέψεως λό-
γοις, τοῖς σήπεσθαι τὰ σιτία νομίζουσι φιλοτίμως ἀντιλέγων, ἐν δὲ τοῖς περὶ τῆς ἀναδόσεως, τοῖς
διὰ τὴν παράθεσιν τῶν ἀρτηριῶν ἀναδίδοσθαι τὸ διὰ τῶν φλεβῶν αἷμα νομίζουσιν, ἐν δὲ τοῖς περὶ
τῆς ἀναπνοῆς, τοῖς περιωθεῖσθαι τὸν ἀέρα φάσκουσιν, οὐκ ὤκνησε δ' οὐδὲ τοῖς ἀτμοειδῶς εἰς τὴν κύστιν ἰέναι
τὰ οὖρα νομίζουσιν ἀντειπεῖν, οὐδὲ τοῖς εἰς τὸν πνεύμονα φέρεσθαι τὸ ποτόν. οὕτως ἐν ἅπασι τὰς χειρί-
στας ἐπιλεγόμενος δόξας, ἀγάλλεται διατρίβων ἐπὶ πλέον ταῖς ἀντιλογίαις. ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ αἵματος
γενέσεως, οὐδὲν ἀτιμοτέρας οὔσης τῆς ἐν τῇ γαστρὶ χυλώσεως τῶν σιτίων, οὔτ' ἀντειπεῖν τινὶ τῶν πρεσ-
βυτέρων ἠξίωσεν, οὔτ' αὐτὸς εἰσηγήσασθαί τινα ἑτέραν γνώμην ἐτόλμησεν, ὁ περὶ πασῶν τῶν φυσικῶν
ἐνεργειῶν ἐν ἀρχῇ τῶν καθόλου λόγων ὑποσχόμενος ἐρεῖν, ὅπως τε γίνονται, καὶ διὰ τίνων τοῦ ζώου
30 μορίων. ἢ τῆς μὲν πέττειν τὰ σιτία δυνάμεως πεφυκυίας ἀῤῥωστούσης, ἀπεπτήσει τὸ ζῷον, τῆς δ' αἱμα-
τούσης τὰ πεφθέντα, οὐδὲν ἔσται πάθημα τὸ παράπαν, ἀλλ' ἀδαμαντίνη τίς ἡ μὲν αὕτη μόνη, καὶ ἀπα-
θής ἐστιν. ἢ ἄλλο τι τῆς ἀῤῥωστίας αὐτῆς ἔκγονον ὑπάρξει καὶ οὐχ ὕδερος, δῆλος οὖν ἐναργῶς ὁ ἐρασί-
στρατος ἐστὶν, ἐξ ὧν ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ ταῖς φαυλοτάταις δόξαις ἀντιλέγειν ὤκνησεν, ἐνταυθοῖ δ'
οὐδ' ἀντειπεῖν τοῖς πρόσθεν, οὐδ' αὐτὸς εἰπεῖν τι καινὸν ἐτόλμησε, τὸ σφάλμα τῆς ἑαυτοῦ γνωρίζων αἱρέ-
σεως. τί γὰρ ἂν, καὶ λέγειν ἔσχεν περὶ αἵματος, ἄνθρωπος εἰς μηδὲν τῷ συμφύτῳ θερμῷ χρώμενος; τί δὲ
περὶ ξανθῆς χολῆς ἢ μελαίνης, ἢ φλέγματος. ὅτι νὴ δία δυνατόν ἐστιν ἀναμεμιγμένην τοῖς σιτίοις, εὐθὺς
ἔξωθεν παραγίνεσθαι τὴν χολήν. λέγει γοῦν ὧδέ πως αὐτοῖς ὀνόμασι. πότερον δ' ἐν τῇ περὶ τὴν κοιλί-
αν κατεργασίᾳ τῆς τροφῆς γεννᾶται τοιαύτη ὑγρασία, ἢ μεμιγμένη τοῖς ἔξωθεν προσφερομένοις πα-
40 ραγίνεται, οὐδὲν χρήσιμον πρὸς τὴν ἰατρικὴν ἐπισκέψασθαι. καὶ μὴν ὦ γενναιότατε. καὶ κενοῦσθαι χρῆ-
ναι φάσκεις τὸν χυμὸν τοῦτον ἐκ τοῦ ζώου, καὶ μεγάλως λυπεῖν εἰ μὴ κενωθείη. πῶς οὖν οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ χρη-
στὸν ὑπολαμβάνων γίνεσθαι, τολμᾷς ἄχρηστον λέγειν εἰς ἰατρικὴν εἶναι, τὴν περὶ τῆς γενέσεως αὐτοῦ σκέ-
ψιν, ὑποκείσθω γὰρ ἐν μὲν τοῖς σιτίοις περιέχεσθαι, μὴ διακρίνεσθαι δ' ἀκριβῶς ἐν ἥπατι. ταῦτα γὰρ
ἀμφότερα νομίζεις εἶναι δυνατά. καὶ μὴν οὐ σμικρὸν ἐνταῦθα τὸ διαφέρον, ἢ ἐλαχίστην, ἢ παμπό-
λλην χολὴν ἐν ἑαυτοῖς περιέχοντα προσφέρεσθαι τὰ σιτία. τὰ μὲν γὰρ ἀκίνδυνα πάντῃ. τὰ δὲ παμ-
πόλλην περιέχοντα, τῷ μὴ δύνασθαι πᾶσαν αὐτὴν ἐν ἥπατι καθαρθῆναι καλῶς, αἴτια καταστήσεται
τῶν τ' ἄλλων παθῶν, ὧν αὐτὸς ἐρασίστρατος ἐπὶ πλήθει χολῆς γίνεσθαι φησὶ, καὶ τῶν ἰκτερικῶν οὐχ ἥκι-
στα. πῶς οὖν οὐκ ἀναγκαιότατον ἰατρῷ γινώσκειν, πρῶτον μὲν ὡς ἐν τοῖς σιτίοις αὐτοῖς ἔξωθεν ἡ χολὴ
περιέχεται. δεύτερον δ' ὡς τὸ μὲν τεῦτλον, εἰ τύχοι, παμπόλλην, ὁ δ' ἄρτος ἐλαχίστην, καὶ τὸ μὲν ἔλαι-
50 ον πλείστην, ὁ δ' οἶνος ἐλαχίστην, ἕκαστον τε τῶν ἄλλων ἄνισον τῷ πλήθει περιέχει τὴν χολήν. πῶς γὰρ
οὐκ ἂν, εἴη γελοιότατος, ὃς ἂν ἑκὼν αἱρεῖται τὰ πλείονα χολὴν ἐν ἑαυτοῖς περιέχοντα πρὸ τῶν ἐναντί-
ων. τί δ' εἰ μὴ περιέχεται μὲν τοῖς σιτίοις ἡ χολὴ, γίνεται δ' ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν, ἢ οὐχὶ καὶ τοῦ-
το χρήσιμον ἐπίστασθαι, τίνι μὲν καταστάσει σώματος ἕπεται πλείων αὐτῆς ἡ γένεσις, τίνι δ' ἐλάττων;
ἀλλοιοῦν γὰρ δή που καὶ μεταβάλλειν οἷοί τ' ἐσμὲν καὶ τρέπειν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀεὶ, τὰς μοχθηρὰς κατα-
στάσεις τοῦ σώματος. ἀλλ' εἰ μὴ γιγνώσκοιμεν καθότι μοχθηρά ἐστι, καὶ πῇ τῆς δεούσης ἐξίσταται, πῶς
ἂν αὐτὴν ἐπανάγειν οἷοί τε εἴημεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον. οὔκουν ἄχρηστόν ἐστιν εἰς τὰς ἰάσεις, ὡς ἐρα-
σίστρατος φησὶν, ἐπίστασθαι τἀληθὲς τὸ περὶ γενέσεως χολῆς. οὐ μὴν οὐδ' ἀδύνατον, οὐδ' ἀσαφὲς
ἐξευρεῖν.

ἐξευρεῖν. ὅτι μὴ τὸ πλεῖστον ἐν ἑαυτῷ περιέχειν τὸ μέλι τὴν ξανθὴν χολήν. ἀλλ' ἐν τῷ σώματι μετα-
βαλλόμενον, εἰς αὐτὴν ἀλλοιοῦται τε καὶ τρέπεται. πικρὸν γὰρ ἂν ἦν γευομένοις, εἰ χολὴν ἔξωθεν εὐ-
θὺς ἐν ἑαυτῷ περιεῖχεν, ἅπασί τ' ἂν ὡσαύτως τοῖς ἀνθρώποις, ἴσον αὐτοῖς ἐγεννᾶτο πλῆθος. ἀλλ' οὐχ
ὧδ' ἔχει τἀληθές. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀκμάζουσι, καὶ μάλιστ' εἰ φύσει θερμότεροι, καὶ βίον εἶεν βιοῦντες
ταλαίπωρον, ἅπαν εἰς ξανθὴν χολὴν μεταβάλλει τὸ μέλι. τοῖς γέρουσι δ' ἱκανῶς ἐστὶν ἐπιτήδειον, ὡς
ἂν οὐκ εἰς χολήν, ἀλλ' εἰς αἷμα τὴν ἀλλοίωσιν ἐκείνοις λαμβάνον. ἐρασίστρατος δὲ πρὸς τὸ μηδὲν τούτων γινώ-
σκειν, οὐδὲ περὶ τὴν διαίρεσιν τοῦ λόγου σωφρονεῖ, πότερον ἐν τοῖς σιτίοις ἡ χολὴ περιέχεται εὐθὺς ἐξ
ἀρχῆς, ἢ κατὰ τὴν ἐν τῇ κοιλίᾳ κατεργασίαν ἐγένετο, μηδὲν εἶναι χρήσιμον εἰς ἰατρικὴν ἐπισκέψασθαι
λέγων. ἐχρῆν γὰρ δήπου προσθεῖναί τι, καὶ περὶ τῆς ἐν ἥπατι καὶ φλεψὶ γενέσεως αὐτῆς. ἐν τοῖσδε τοῖς
10 ὀργάνοις γεννᾶσθαι τὴν χολὴν ἅμα τῷ αἵματι, τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἀποφηναμένων.
ἀλλὰ τοῖς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σφαλεῖσι καὶ διαμαρτάνουσι τῆς ὀρθῆς ὁδοῦ, τοιαῦτα τε ληρεῖν ἀναγκαῖόν
ἐστι, καὶ προσέτι τῶν χρησιμωτάτων εἰς τὴν τέχνην παραλιπεῖν τὴν ζήτησιν. ἡδέως οὖν ἐνταῦθα τοῦ
λόγου γεγονὼς, ἠρόμην ἂν τοὺς ὁμιλῆσαι φάσκοντας αὐτὸν ἐπὶ πλεῖστον τοῖς ἐκ τοῦ περιπάτου φιλοσό-
φοις, εἰ γινώσκουσιν, ὅσα περὶ τοῦ κεκρᾶσθαι τὰ σώματα ἡμῶν ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ
ὑγροῦ πρὸς ἀριστοτέλους εἴρηταί τε, καὶ ἀποδέδεικται. καὶ ὡς τὸ θερμὸν ἐν αὐτοῖς ἐστὶ τὸ δραστικώτα-
τον, καὶ ὡς τῶν ζώων ὅσα μὲν θερμότερα φύσει, ταῦτα πάντως ἔναιμα. τὰ δ' ἐπὶ πλεῖστον ψυχρότε-
ρα, πάντως ἄναιμα. καὶ διὰ τοῦτο, τοῦ χειμῶνος, ἀργὰ καὶ ἀκίνητα κεῖται, φωλεύοντα δίκην νεκρῶν.
εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῆς χροιᾶς τοῦ αἵματος οὐκ ἀριστοτέλει μόνον, ἀλλὰ καὶ πλάτωνι. καὶ ἡμεῖς νῦν, ὅ-
περ ἤδη καὶ πρόσθεν εἴπομεν, οὐ τὰ καλῶς ἀποδεδειγμένα τοῖς παλαιοῖς λέγειν προὐθέμεθα, μήτε
20 τῇ γνώμῃ μήτε τῇ λέξει τοὺς ἄνδρας ἐκείνους ὑπερβαλέσθαι δυνάμενοι. τὰ δ' ἤτοι χωρὶς ἀποδείξεως
ὡς ἐναργῆ πρὸς αὐτῶν εἰρημένα, τῷ μηδ' ὑπονοῆσαι μοχθηροὺς οὕτως ἔσεσθαι τινὰς σοφιστὰς, οἳ κα-
ταφρονήσουσι τῆς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας, ἢ καὶ παραλελειμμένα τελέως ὑπ' ἐκείνων, ἀξιοῦμεν εὑρί-
σκειν τε καὶ ἀποδεικνύναι. περὶ δὲ τῆς τῶν χυμῶν γενέσεως, οὐκ οἶδ' εἴ τις ἔχει προσθεῖναί τι σοφώτε-
ρον, ὧν ἱπποκράτης εἶπε, καὶ ἀριστοτέλης, καὶ πραξαγόρας, καὶ φιλότιμος, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν πα-
λαιῶν. ἀποδέδεικται γὰρ ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν ἀλλοιουμένης τῆς τροφῆς ἐν ταῖς φλεψὶν ὑπὸ τῆς ἐμφύ-
του θερμασίας. αἷμα μὲν ὑπὸ τῆς συμμετρίας τῆς κατ' αὐτήν, οἱ δ' ἄλλοι χυμοὶ διὰ τὰς ἀμετρίας γι-
νόμενοι. καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ πάνθ' ὁμολογεῖ τὰ φαινόμενα. καὶ γὰρ τῶν ἐδεσμάτων ὅσα μέν ἐστι θερ-
μότερα φύσει, χολωδέστερα. τὰ δὲ ψυχρότερα, φλεγματωδέστερα. καὶ τῶν ἡλικιῶν ὡσαύτως, χολω-
δέστεραι μὲν, αἱ θερμότεραι φύσει. φλεγματωδέστεραι δ' αἱ ψυχρότεραι. καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων δὲ, καὶ
30 τῶν χωρῶν, καὶ τῶν ὡρῶν, καὶ πολὺ δὴ πρότερον ἔτι τῶν φύσεων αὐτῶν. αἱ μὲν ψυχρότεραι φλεγ-
ματωδέστεραι. χολωδέστεραι δ' αἱ θερμότεραι. καὶ νοσήματα τὰ μὲν ψυχρὰ, τοῦ φλέγματος ἔκγονα. τὰ
δὲ θερμὰ, τῆς ξανθῆς χολῆς. καὶ ὅλως οὐδέν ἐστιν εὑρεῖν τῶν ἁπάντων, ὃ μὴ τούτῳ τῷ λόγῳ μαρτυρεῖ.
πῶς δ' οὐ μέλλει; διὰ γὰρ τὴν ἐκ τῶν τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν ἑκάστου τῶν μορίων ὡδί πως ἐνεργοῦντος,
ἀνάγκη πᾶσα καὶ διὰ τὴν βλάβην αὐτῶν ἢ διαφθείρεσθαι τελέως, ἢ ἐμποδίζεσθαί γε τὴν ἐνέργειαν,
καὶ οὕτως νοσεῖν τὸ ζῶον, ἢ ὅλον ἢ κατὰ μόρια. καὶ πρῶτά γε καὶ γενικώτατα νοσήματα, τέτταρα
τὸν ἀριθμὸν ὑπάρχει, θερμότητι καὶ ψυχρότητι καὶ ξηρότητι καὶ ὑγρότητι διαφέροντα. τοῦτο δὲ καὶ
αὐτὸς ὁ ἐρασίστρατος ὁμολογεῖ, καίτοι μὴ βουλόμενος. ὅταν γὰρ ἐν τοῖς πυρετοῖς χείρους τῶν σιτί-
ων τὰς πέψεις γίνεσθαι λέγῃ, μὴ διότι τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἡ συμμετρία διέφθαρται, καθάπερ οἱ
πρόσθεν ὑπελάμβανον, ἀλλ' ὅτι περιστέλλεσθαι καὶ τρίβειν ἡ γαστὴρ οὐχ ὁμοίως δύναται βεβλαμμένη
40 τὴν ἐνέργειαν, ἐρέσθαι δίκαιον αὐτὸν, ὑπὸ τίνος ἡ τῆς γαστρὸς ἐνέργεια βέβλαπται. γινομένου γὰρ εἰ
τύχοι βουβῶνος ἐπὶ προσπταίσματι, πρὶν μὲν πυρέξαι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἂν χεῖρον ἡ γαστὴρ πέψειεν.
οὐ γὰρ ἱκανὸν ἦν οὐδέτερον αὐτῶν, οὔθ' ὁ βουβὼν, οὔτε τὸ ἕλκος ἐμποδίσαι τί καὶ βλάψαι τὴν ἐνέρ-
γειαν τῆς γαστρός. εἰ δὲ πυρέξειεν, εὐθὺς μὲν αἱ πέψεις γίνονται χείρους. εὐθὺς δὲ καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς γα-
στρὸς βεβλάφθαι φαμὲν ὀρθῶς λέγοντες. ἀλλ' ὑπὸ τίνος ἐβλάβη, προσθεῖναι χρὴ τῷ λόγῳ. τὸ μὲν γὰρ
ἕλκος οὐχ οἷόν τ' ἦν αὐτὴν βλάπτειν, ὥσπερ οὐδ' ὁ βουβών. ἢ γὰρ ἂν, ἔβλαπτε καὶ πρὸ τοῦ πυρετοῦ. εἰ δὲ μὴ
ταῦτα, δῆλον, ὡς ἡ τῆς θερμασίας πλεονεξία. δύο γὰρ ταῦτα προσεγένετο τῷ βουβῶνι, ἡ τῆς κατὰ
τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὴν καρδίαν κινήσεως ἀλλοίωσις, καὶ ἡ τῆς κατὰ φύσιν θερμασίας πλεονεξία. ἀλλ' ἡ
μὲν τῆς κινήσεως ἀλλοίωσις, οὐ μόνον οὐδὲν βλάψει τὴν ἐνέργειαν τῆς γαστρὸς, ἀλλὰ καὶ προσωφελήσει.
κατ' ἐκεῖνα τῶν ζώων, ἐν οἷς εἰς τὴν πέψιν ὑπετίθετο πλεῖστον δύνασθαι τὸ διὰ τῶν ἀρτηριῶν εἰς τὴν κοιλίαν
50 ἐμπίπτον πνεῦμα. διὰ λοιπὴν οὖν ἔτι καὶ μόνην τὴν ἄμετρον θερμασίαν, ἡ βλάβη τῆς ἐνεργείας τῇ γα-
στρί. τὸ μὲν γὰρ πνεῦμα σφοδρότερόν τε καὶ συνεχέστερον, καὶ πλέον ἐμπίπτει νῦν ἢ πρότερον, ὥσ-
τε ταύτῃ μὲν μᾶλλον πέψει τὰ διὰ τὸ πνεῦμα καλῶς πέττοντα ζῶα. διὰ λοιπὴν δ' ἔτι τὴν παρὰ φύ-
σιν θερμασίαν ἀπεπτήσει. τὸ γὰρ καὶ τῷ πνεύματι φάναι τινὰ ὑπάρχειν ἰδιότητα καθ' ἣν πέττει, κἄπει-
τα ταύτην πυρεττόντων διαφθείρεσθαι, καθ' ἕτερον τρόπον ἐστὶν ὁμολογῆσαι τὸ ἄτοπον. ἐρωτηθέντες
γὰρ αὖθις ὑπὸ τίνος ἠλλοιώθη τὸ πνεῦμα, μόνην ἕξουσιν ἀποκρίνεσθαι τὴν παρὰ φύσιν θερμασίαν, καὶ
μάλιστ' εἰ τοῦ κατὰ τὴν κοιλίαν. οὐδὲ γὰρ πλησιάζει κατ' οὐδὲν τούτων τῷ βουβῶνι. καίτοι τῶν ζώων

ἐκείνων ἐν οἷς ἡ τοῦ πνεύματος ἰδιότης μέγα δύναται μνημονεύω, παρὸν ἐπ' ἀνθρώποις ἐν οἷς ἢ οὐδὲν,
ἢ παντάπασιν ἀμυδρόν τι καὶ μικρὸν ὠφελεῖ, πειρᾶσθαι τὸν λόγον; ἀλλ' ὅτι μὲν ἐν τοῖς πυρετοῖς οὗτοι κα-
κῶς πέττουσιν, ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς, καὶ τὴν γ' αἰτίαν προστιθεὶς, βεβλάφθαι φησὶ τῆς γαστρὸς τὴν ἐνέρ-
γειαν. οὐ μὴν ἄλλην γέ τινα πρόφασιν τῆς βλάβης εἰπεῖν ἔχει, πλὴν τῆς παρὰ φύσιν θερμασίας. ἀλλ' εἰ
βλάπτει τὴν ἐνέργειαν ἡ παρὰ φύσιν θερμασία μὴ κατά τι συμβεβηκὸς, ἀλλὰ διὰ τὴν αὐτῆς οὐσίαν τε
καὶ δύναμιν, ἐκ τῶν πρώτων ἂν εἴη νοσημάτων. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται τῶν πρώτων μὲν εἶναι νοσημά-
των τὴν ἀμετρίαν τῆς θερμασίας, τὴν δ' ἐνέργειαν ὑπὸ τῆς εὐκρασίας μὴ γίγνεσθαι. οὐδὲ γὰρ δι' ἄλλο
δυνατὸν γίνεσθαι τὴν δυσκρασίαν, αἰτίαν τῶν πρώτων νοσημάτων, ἀλλ' ἢ διὰ τὴν εὐκρασίαν διαφθειρομένην.
τῷ γὰρ ὑπὸ ταύτης γίνεσθαι τὰς ἐνεργείας, ἀνάγκη καὶ τὰς πρώτας αὐτῶν βλάβας διαφθειρο-
10 μένης γίνεσθαι. ὅτι μὲν οὖν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἐρασίστρατον ἡ εὐκρασία τοῦ θερμοῦ, τῶν ἐνεργειῶν αἰτία,
τοῖς θεωρεῖν τὸ ἀκόλουθον δυναμένοις ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι νομίζω. τούτου δ' ὑπάρχοντος ἡμῖν, οὐδὲν
ἔτι χαλεπὸν ἐφ' ἑκάστης ἐνεργείας, τῇ μὲν εὐκρασίᾳ τὸ βέλτιον ἕπεσθαι λέγειν, τῇ δὲ δυσκρασίᾳ, τὸ χεί-
ρω. καὶ τοίνυν εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχει, τὸ μὲν αἷμα τῆς συμμέτρου θερμασίας, τὴν δὲ ξανθὴν χολὴν, τῆς
ἀμέτρου νομιστέον ὑπάρχειν ἔκγονον. οὕτω γὰρ καὶ ἡμῖν ἔν τε ταῖς θερμαῖς ἡλικίαις, καὶ τοῖς θερμοῖς χω-
ρίοις, καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους, καὶ ταῖς θερμαῖς καταστάσεσιν, ὡσαύτως δὲ καὶ ταῖς θερμαῖς κράσε-
σι τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασί τε καὶ τοῖς διαιτήμασι καὶ τοῖς νοσήμασι τοῖς θερμοῖς, εὐλόγως ἡ ξανθὴ χο-
λὴ πλείστη φαίνεται γιγνομένη. τὸ δ' ἀπορεῖν, εἴτ' ἐν τοῖς σώμασι τῶν ἀνθρώπων ὁ χυμὸς οὗτος ἔχει τὴν γένεσιν, εἴτ'
ἐν τοῖς σιτίοις περιέχεται, μηδ' ὅτι τοῖς ὑγιαίνουσιν ἀμέμπτως, ὅταν ἀσιτήσωσι παρὰ τὸ ἔθος ὑπό τινος πε-
ριστάσεως πραγμάτων ἀναγκασθέντες, ἐφ' ὧν μὲν πικρὸν τὸ στόμα γίνεται, χλωρὰ δὲ τὰ οὖρα, δάκνεται
20 δ' ἡ γαστὴρ, ἑωρακότος ἐστὶν, ἀλλ' ὥσπερ ἐξαίφνης νῦν εἰς τὸν κόσμον ἐληλυθότος, καὶ μήπω τὰ κατ' αὐτὸν
φαινόμενα γιγνώσκοντος. ἐπεὶ τίς οὐκ οἶδεν ὡς ἕκαστον τῶν ἑψομένων ἐπὶ πλέον, γλυκύτερον μὲν
τὸ πρῶτον, ὕστερον δὲ πικρότερον γίγνεται. κἂν εἰ τὸ μέλι δὲ βουληθείης αὐτὸ τὸ πάντων γλυκύτατον
ἐπὶ πλεῖστον ἕψειν, ἀποδείξεις καὶ τοῦτο πικρότατον. ὃ γὰρ τοῖς ἄλλοις ὅσα μὴ φύσει θερμὰ παρὰ τῆς
ἑψήσεως ἐγγίνεται, τοῦτ' ἐκ φύσεως ὑπάρχει τῷ μέλιτι. διὰ τοῦτ' οὖν ἑψόμενον οὐ γίνεται γλυκύτερον.
ὅσον γὰρ ἐχρῆν εἶναι θερμότητος εἰς γένεσιν γλυκύτητος, ἀκριβῶς αὐτῷ τοῦτο πᾶν οἴκοθεν ὑπάρχει. ὃ
τοίνυν ἔξωθεν τοῖς ἐλλιπῶς θερμοῖς ἦν ὠφέλιμον, τοῦτ' ἐκείνῳ βλάβη τε καὶ ἀμετρία γίγνεται. καὶ διὰ τοῦτο
θᾶττον τῶν ἄλλων ἑψόμενον, ἀποδείκνυται πικρόν. δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῖς θερμοῖς φύσει, καὶ τοῖς ἀκ-
μάζουσιν, ἑτοίμως εἰς χολὴν μεταβάλλεται. θερμὸν γὰρ θερμῷ πλησιάζον, εἰς ἀμετρίαν κράσεως ἑτοί-
μως ἐξίσταται, καὶ φθάνει χολὴ γιγνόμενον, οὐχ αἷμα. δεῖται τοίνυν ψυχρᾶς μὲν κράσεως ἀνθρώπου,
30 ψυχρᾶς δ' ἡλικίας, ἵν' εἰς αἵματος ἄγηται φύσιν. οὔκουν ἀπὸ τρόπου συνεβούλευσεν Ἱπποκράτης μὴ συμ-
φέρειν τὸ μέλι τοῖς φύσει πικροχόλοις, ὡς ἂν θερμοτέρας δηλονότι κράσεως ὑπάρχουσιν. οὕτω δὲ τοῖς
νοσήμασι τοῖς πικροχόλοις πολέμιον εἶναι τὸ μέλι, καὶ τῇ τῶν γερόντων ἡλικίᾳ φίλιον, οὐχ Ἱπποκρά-
της μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες ἰατροὶ λέγουσιν, οἱ μὲν ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐνδειξαμένης εὑρόν-
τες, οἱ δ' ἐκ τῆς πείρας μόνης. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῖς ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἰατροῖς, ἕτερόν τι παρὰ ταῦτα
τετήρηται γιγνόμενον, ἀλλὰ χρηστὸν μὲν γέροντι, νέῳ δ' οὐ χρηστὸν, καὶ τῷ μὲν φύσει πικροχόλῳ βλαβε-
ρὸν, ὠφέλιμον δὲ τῷ φλεγματώδει. καὶ τῶν νοσημάτων ὡσαύτως. τοῖς μὲν πικροχόλοις ἐχθρὸν, τοῖς δὲ
φλεγματώδεσι φίλον. ἑνὶ δὲ λόγῳ, τοῖς μὲν θερμοῖς σώμασιν, ἢ διὰ φύσιν, ἢ διὰ νόσον, ἢ δι' ἡλικίαν, ἢ δι'
ὥραν, ἢ διὰ χώραν, ἢ δι' ἐπιτήδευμα, χολῆς γεννητικὸν, αἵματος δὲ τοῖς ἐναντίοις. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται
ταὐτὸν ἔδεσμα τοῖς μὲν, χολὴν γεννᾶν, τοῖς δ' αἷμα, μὴ οὐκ ἐν τῷ σώματι τῆς γενέσεως αὐτῶν ἐπιτελουμέ-
40 νης. εἰ γὰρ δὴ οἴκοθέν γε καὶ παρ' ἑαυτοῦ, τῶν ἐδεσμάτων ἕκαστον ἔχον, καὶ οὐκ ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι μετα-
βαλλόμενον ἐγέννα τὴν χολὴν, ἐν ἅπασιν ἂν ὁμοίως αὐτοῖς τοῖς σώμασιν ἐγέννα. καὶ τὸ μὲν πικρὸν ἔξω
γευομένοις, ἦν ἂν οἶμαι χολῆς ποιητικόν. εἰ δέ τι γλυκὺ καὶ χρηστόν, οὐκ ἂν οὐδὲ τὸ βραχύτατον ἐξ αὐτοῦ
χολῆς ἐγεννᾶτο. καὶ μὴν οὐ τὸ μέλι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν γλυκέων τοῖς προειρημένοις σώ-
μασι, τοῖς δι' ὁτιοῦν τῶν εἰρημένων θερμοῖς οὖσιν, εἰς χολὴν ἑτοίμως ἐξίσταται. καίτοι ταῦτ' οὐκ οἶδ' ὅπως
ἐξηνέχθην εἰπεῖν, οὐ προελόμενος, ἀλλ' ὑπ' αὐτῆς τοῦ λόγου τῆς ἀκολουθίας ἀναγκασθείς. εἴρηται δ' ἐπὶ
πλεῖστον ὑπὲρ αὐτῶν Ἀριστοτέλει τε καὶ Πραξαγόρᾳ, τὴν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος γνώμην ὀρθῶς ἐξη-
γησαμένοις. μὴ τοίνυν ὡς ἀποδείξεις ὑφ' ἡμῶν εἰρῆσθαι νομίζειν τὰ τοιαῦτα μᾶλλον, ἢ περὶ τῆς τῶν ἄλ-
λως γιγνωσκόντων ἀναισθησίας ἐνδείξεις, οἳ μηδὲ τὰ πρὸς ἁπάντων ὁμολογούμενα, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν
φαινόμενα γιγνώσκουσι. τὰς δ' ἀποδείξεις αὐτῶν κατ' ἐπιστήμην, ἐξ ἐκείνων δεῖ λαμβάνειν τῶν ἀρχῶν ὧν
50 ἤδη καὶ πρόσθεν εἴπομεν. ὡς τὸ δρᾶν καὶ τὸ πάσχειν εἰς ἄλληλα τοῖς σώμασιν ὑπάρχει, κατὰ τὸ θερμὸν
καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν. καὶ εἴτε φλέβας, εἴθ' ἧπαρ, εἴτ' ἀρτηρίας, εἴτε καρδίαν, εἴτε κοιλί-
αν, εἴτ' ἄλλο μόριον ἐνεργεῖν τις φήσειεν ἡντινοῦν ἐνέργειαν, ἀφύκτοις ἀνάγκαις ἀναγκασθήσεται, διὰ
τὸ τὴν ἐκ τῶν τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν ὁμολογῆσαι τὴν ἐνέργειαν ὑπάρχειν αὐτῷ. διὰ τί γὰρ ἡ γαστὴρ πε-
ριστέλλεται τοῖς σιτίοις, διὰ τί δ' αἱ φλέβες αἷμα γεννῶσι παρὰ τῶν Ἐρασιστρατείων ἐδεόμην ἀκοῦσαι.
τὸ γὰρ ὅτι περιστέλλεται μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γιγνώσκειν, οὐδέπω χρηστὸν, εἰ μὴ καὶ τὴν αἰτίαν εἰ-
δείημεν. οὕτω γὰρ ἂν οἶμαι καὶ τὰ σφάλματα θεραπεύσομεν. οὐ μέλει φασὶν ἡμῖν, οὐδὲ πολυ-

πραγμονοῦμεν

πραγματευομένου μὲν ἔτι τὰς τοιαύτας αἰτίας· ὑπὲρ ἰατρὸν γάρ εἰσι, καὶ τῷ φυσικῷ προσήκουσι. πότερον οὖν οὐδ᾽ ἀντερεῖτε τῷ φάσκοντι, τὴν μὲν εὐκρασίαν τὴν κατὰ φύσιν αἰτίαν εἶναι τῆς ἐνεργείας ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων, τὴν δ᾽ αὖ δυσκρασίαν, νόσον τ᾽ ἤδη καλεῖσθαι, καὶ πάντως ὑπ᾽ αὐτῆς βλάπτεσθαι τὴν ἐνέργειαν, ἢ πεισθήσεσθαι ταῖς τῶν παλαιῶν ἀποδείξεσιν, ἢ τρίτον τι καὶ μέσον ἑκατέρου τούτων πράξετε, μήθ᾽ ὡς ἀληθέσι τοῖς λόγοις ἐξ ἀνάγκης πειθόμενοι, μήτ᾽ ἀντιλέγοντες ὡς ψευδέσιν. ἀλλ᾽ ἀπορηματικοί τινες ἐξαίφνης καὶ πυῤῥώνειοι γενήσεσθε. καὶ μὴν εἰ τοῦτο δράσεται, τὴν ἐμπειρίαν ἀναγκαῖον ὑμῖν προσήσεσθαι. τῷ γὰρ αὖ ἔτι τρόπῳ, καὶ τῶν ἰαμάτων εὐπορεῖτε, τὴν οὐσίαν ἑκάστου τῶν νοσημάτων ἀγνοοῦντες. τί οὖν οὐκ ἐξ ἀρχῆς ἐμπειρικοὺς ὑμᾶς αὐτοὺς ἐκαλέσατε; τί δὲ πράγματα ἡμῖν παρέχετε, φυσικὰς ἐνεργείας ἐπαγγελόμενοι ζητεῖν ἰάσεως ἕνεκα. εἴπερ γὰρ ἀδυνάτως ἡ γαστήρ ἐστι

10 τινὶ πέττειν, πῶς αὐτὴν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάξομεν, ἀγνοοῦντες τὴν αἰτίαν τῆς ἀδυναμίας. ἐγὼ μὲν γάρ φημι τὴν μὲν ὑπερτεθερμασμένην ἐμψυκτέον ἡμῖν εἶναι, τὴν δ᾽ ἐψυγμένην, θερμαντέον. οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐξηραμμένην, ὑγραντέον. τὴν δ᾽ ὑγρασμένην, ξηραντέον. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν συζυγίαν, εἰ θερμοτέρα τοῦ κατὰ φύσιν ἅμα καὶ ξηροτέρα τύχοι γεγενημένη, κεφάλαιον εἶναι τῆς ἰάσεως ἐμψύχειν τε ἅμα καὶ ὑγραίνειν. εἰ δ᾽ αὖ ψυχροτέρα τε ἅμα καὶ ὑγροτέρα, θερμαίνειν τε καὶ ξηραίνειν, κἀπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. οἱ δ᾽ ἀπ᾽ ἐρασιστράτου τί ποτε καὶ πράξουσιν, οὐδ᾽ ὅλως ζητεῖν τῶν ἐνεργειῶν τὰς αἰτίας ὁμολογοῦντες; ὁ γάρ τοι καρπὸς τῆς περὶ τῶν ἐνεργειῶν ζητήσεως, οὗτός ἐστι. τὸ τὰς αἰτίας τῶν δυσκρασιῶν εἰδότι εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγειν αὐτάς. ὡς αὐτό γε τοῦτο μόνον, τὸ γνῶναι τὴν ἑκάστου τῶν ὀργάνων ἐνέργειαν, ἥ τις ἐστὶν, οὔπω χρηστὸν εἰς τὰς ἰάσεις. ἐρασίστρατος δέ μοι δοκεῖ, καὶ αὐτὸ τοῦτ᾽ ἀγνοεῖν, ὡς εἴ τις ἂν ἐν τῷ σώματι διάθεσις βλάπτει τὴν ἐνέργειαν μὴ κατά τι συμ-

20 βεβηκὸς, ἀλλὰ πρώτως καὶ καθ᾽ ἑαυτὴν, αὕτη τὸ νόσημα ἐστὶν αὐτό. πῶς οὖν ἔτι διαγνωστικός τε καὶ ἰατρὸς τῶν νοσημάτων ἔσται, ἀγνοῶν ὅλως αὐτὰ, τίνα τέ ἐστι, καὶ πόσα καὶ ποῖα, κατὰ μὲν δὴ τὴν γαστέρα τό γε τοσοῦτον ἐρασίστρατος ἠξίωσεν ζητεῖσθαι, τὸ πῶς πέττεται τὰ σιτία. τὸ δ᾽ ἥ τις πρώτη τε καὶ ἀρχηγὸς αἰτία τούτου, πῶς οὐκ ἐπεσκέψατο κατὰ δὲ τὰς φλέβας καὶ τὸ αἷμα, καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ πῶς παρέλιπεν. ἀλλ᾽ οὔθ᾽ ἱπποκράτης, οὔτ᾽ ἄλλος τις, ὧν ὀλίγῳ πρόσθεν ἐμνημόνευσα φιλοσόφων ἢ ἰατρῶν, ἄξιον ᾤετο εἶναι παραλιπεῖν, ἀλλὰ τὴν κατὰ φύσιν ἑκάστῳ ζώῳ θερμασίαν εὔκρατόν τε καὶ μετρίως ὑγρὰν οὖσαν, αἵματος εἶναι φασὶ γεννητικὴν, καὶ δι᾽ αὐτό γε τοῦτο, καὶ τὸ αἷμα θερμὸν καὶ ὑγρὸν εἶναί φασι τῇ δυνάμει χυμόν. ὥσπερ τὴν ξανθὴν χολὴν, θερμὴν καὶ ξηρὰν εἶναι, εἰ καὶ ὅτι μάλισθ᾽ ὑγρὰ φαίνεται. διαφέρειν γὰρ αὐτοῖς δοκεῖ τὸ κατὰ φαντασίαν ὑγρὸν, τοῦ κατὰ δύναμιν. ἢ τίς οὐκ οἶδεν, ὡς ἅλμη μὲν καὶ θάλασσα ταριχεύει τὰ κρέα καὶ ἄσηπτα διαφυλάττει, τὸ δ᾽ ἄλλο πᾶν ὕδωρ τὸ πότιμον, ἑτοίμως

30 διαφθείρει τε καὶ σήπει, τίς δ᾽ οὐκ οἶδεν ὡς ξανθῆς χολῆς ἐν τῇ γαστρὶ περιεχομένης πολλῆς, ἀπαύστῳ δίψει συνεχόμεθα, καὶ ὡς ἐμέσαντες αὐτὴν, εὐθὺς ἄδιψοι γιγνόμεθα μᾶλλον, ἢ εἴπερ πάμπολυ ποτὸν προσηνεγκάμεθα. θερμὸς οὖν εὐλόγως ὁ χυμὸς οὗτος εἴρηται καὶ ξηρὸς κατὰ δύναμιν, ὥσπερ γε καὶ τὸ φλέγμα ψυχρὸν καὶ ὑγρόν. ἐναργεῖς γὰρ καὶ περὶ τούτου πίστεις ἱπποκράτει τε καὶ τοῖς ἄλλοις εἴρηνται παλαιοῖς. πρόδικος δ᾽ ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου γράμματι, τὸ συγκεκαυμένον καὶ οἷον ὑπερωπτημένον ἐν τοῖς χυμοῖς, ὀνομάζει φλέγμα παρὰ τὸ πεφλέχθαι, τῇ λέξει μὲν ἑτέρως χρῆται, φυλάττει μέντοι τὸ πρᾶγμα κατὰ ταυτὸ τοῖς ἄλλοις. τὴν δ᾽ ἐν τοῖς ὀνόμασι τοῦ ἀνδρὸς τούτου καινοτομίαν, ἱκανῶς ἐνδείκνυται καὶ πλάτων. ἀλλὰ τοῦτό γε τὸ πρὸς ἁπάντων ἀνθρώπων ὀνομαζόμενον φλέγμα τὸ λευκὸν τὴν χρόαν, ὃ βλένναν ὀνομάζει πρόδικος, ὁ ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς χυμός ἐστιν οὗτος, καὶ πλεῖστος τοῖς τε γέρουσι καὶ τοῖς ὁπωσδή ποτε ψυχθεῖσιν ἀθροίζεται, καὶ οὐδεὶς οὐδὲ μαινόμενος ἂν, ἄλλο τι ἢ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν

40 εἴποι ἂν αὐτόν. ἆρ᾽ οὖν θερμὸς μέν τις ἐστὶ καὶ ὑγρὸς χυμὸς, καὶ θερμὸς ἕτερος καὶ ξηρὸς, καὶ ὑγρὸς καὶ ψυχρὸς ἄλλος, οὐδεὶς δέ ἐστι ψυχρὸς καὶ ξηρὸς τὴν δύναμιν, ἀλλ᾽ ἡ τετάρτη συζυγία τῶν κράσεων ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις ὑπάρχουσα, μόνοις τοῖς χυμοῖς οὐχ ὑπάρχει; καὶ μὴν ἥ γε μέλαινα χολὴ, τοιοῦτος ἐστὶ χυμὸς, ἣν οἱ σωφρονοῦντες ἰατροὶ καὶ φιλόσοφοι, πλεονεκτεῖν ἔφασαν, τῶν μὲν ὡρῶν τοῦ ἔτους, ἐν φθινοπώρῳ μάλιστα. τῶν δ᾽ ἡλικιῶν, ἐν ταῖς μετὰ τὴν ἀκμήν. οὕτω δὲ καὶ διαιτήματα καὶ χωρία, καὶ καταστάσεις, καὶ νόσους τινὰς ψυχρὰς καὶ ξηρὰς εἶναι φασίν. οὐ γὰρ δὴ χωλὴν ἐν ταύτῃ μόνῃ τῇ συζυγίᾳ, τὴν φύσιν εἶναι νομίζουσιν, ἀλλ᾽ ὥσπερ τὰς ἄλλας τρεῖς, οὕτω καὶ ταύτην διὰ πάντων ἐκτετάσθαι. ηὐξάμην οὖν κἀνταῦθ᾽ ἐρωτῆσαι δύνασθαι τὸν ἐρασίστρατον, εἰ μηδὲν ὄργανον ἡ τεχνικὴ φύσις ἐδημιούργησε καθαρτικὸν τοῦ τοιούτου χυμοῦ, ἀλλὰ τῶν μὲν οὔρων ἄρα τῆς διακρίσεως ἐστὶν ὄργανα δύο, καὶ τῆς ξανθῆς χολῆς ἕτερον οὐ σμικρόν. ὁ δὲ τούτων κακοηθέστερος χυμὸς, ἀλᾶται διὰ παντὸς ἐν ταῖς φλεψὶν

50 ἀναμεμιγμένος τῷ αἵματι. καίτοι δυσεντερίη φησί που ἱπποκράτης ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἄρξηται, θανάσιμον. οὐ μὴν ἥ γ᾽ ἀπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς ἀρξαμένη, πάντως ὀλέθριος. ἀλλ᾽ οἱ πλείους ἐξ αὐτῆς διασώζονται. τοσούτῳ κακοηθεστέρα τε καὶ δριμυτέρα τὴν δύναμιν ἡ μέλαινα χολὴ τῆς ξανθῆς ἐστίν. ἆρ᾽ οὖν οὔτε τῶν ἄλλων ἀνέγνω τι τῶν ἱπποκράτους γραμμάτων ἐρασίστρατος οὐδὲν, οὔτε τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίον, ἵν᾽ οὕτως ἀργῶς παρέλθοι τὴν περὶ τῶν χυμῶν ἐπίσκεψιν, ἢ γνώσκει μὲν, ἑκὼν δὲ παραλείπει καλλίστην τῆς τέχνης θεωρίαν. ἐχρῆν οὖν αὐτὸν μηδὲ περὶ τοῦ σπληνὸς εἰρηκέναι τι, μὴ δ᾽ ἀσχημονεῖν, ὑπὸ τῆς τεχνικῆς φύσεως ὄργανον τηλικοῦτον μάτην

ἡγούμενοι κατασκευάσθαι. καὶ μὴν οὐχ Ἱπποκράτης μόνον, ἢ Πλάτων οὐδέν τι χείρους Ἐρασιστράτου περὶ φύσιν ἄνδρες, ἕν τι τῶν ἐκκαθαιρόντων τὸ αἷμα καὶ τοῦτ᾽ εἶναί φασι τὸ σπλάγχνον, ἀλλὰ καὶ μύριοι σὺν αὐτοῖς ἄλλοι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ὧν ἁπάντων προσποιησάμενος ὑπερφρονεῖν ὁ γενναῖος Ἐρασίστρατος, οὔτ᾽ ἀντεῖπεν, οὔθ᾽ ὅλως τῆς γνώμης αὐτῶν ἐμνημόνευσε. καὶ μὴν ὅσοις γε τὸ σῶμα θάλλει, τούτοις ὁ σπλὴν φθίνει φησὶν Ἱπποκράτης, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ὁρμώμενοι πάντες ὁμολογοῦσιν ἰατροί. καὶ ὅσοις γ᾽ αὖ μέγας καὶ ὕπουλος αὐξάνεται, τούτοις καταφθίνει, καὶ κακοχύμους τὰ σώματα τίθησιν. ὡς καὶ τοῦτο πάλιν οὐχ Ἱπποκράτης μόνον, ἀλλὰ καὶ Πλάτων, ἄλλοι τε πολλοί, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ὁμολογοῦσιν ἰατροί. καὶ ἀπὸ σπληνὸς δὲ κακοπραγοῦντος ἴκτεροι, μελάντεροι. καὶ τῶν ἑλκῶν αἱ οὐλαί, μέλαιναι. καθόλου γὰρ ὅταν ἐνδεέστερον ἢ προσῆκεν εἰς ἑαυτὸν ἕλκῃ τὸν μελαγχολικὸν χυμόν, ἀκάθαρτον μὲν τὸ αἷμα, κακόχροον δὲ τὸ πᾶν γίνεται σῶμα. πότε δ᾽ ἐνδεέστερον ἕλκει; ἢ δηλονότι κακῶς διακείμενος; ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς νεφροῖς ἐνεργείας οὔσης ἕλκειν τὰ οὖρα, εἰ κακῶς ἕλκειν ὑπάρχει κακοπραγοῦσιν, οὕτω καὶ τῷ σπληνὶ ποιότητος μελαγχολικῆς ἑλκτικὴν ἑαυτῷ δύναμιν ἔχοντι σύμφυτον, ἀρρωστήσαντί ποτε, ταύτην ἀναγκαῖον ἕλκειν κακῶς, κἀν τῷδε παχύτερον ἤδη καὶ μελάντερον γίγνεσθαι τὸ αἷμα. ταῦτ᾽ οὖν ἅπαντα πρός τε τὰς διαγνώσεις τῶν νοσημάτων, καὶ τὰς ἰάσεις, μεγίστην παρεχόμενα χρείαν, ὑπερεπήδησε τελέως ὁ Ἐρασίστρατος, καὶ καταφρονεῖν προσεποιήσατο τηλικούτων ἀνδρῶν, ὁ μηδὲ τῶν τυχόντων καταφρονῶν, ἀλλ᾽ ἀεὶ φιλοτίμως ἀντιλέγων ταῖς ἠλιθιωτάταις δόξαις, ᾧ δῆλον, ὡς οὐδὲν ἔχων, οὔτ᾽ ἀντειπεῖν τοῖς πρεσβυτέροις, ὑπὲρ ὧν ἀπεφήνατο περὶ σπληνὸς ἐνεργείας τε καὶ χρείας, οὔτ᾽ αὐτὸς ἐξευρίσκων τι καινόν, εἰς τὸ μηδὲν ὅλως εἰπεῖν, ἀφίκετο. ἀλλ᾽ ἡμεῖς γε πρῶτον μὲν ἐκ τῶν αἰτίων οἷς ἅπαντα διοικεῖται τὰ κατὰ τὰς φύσεις, τοῦ θερμοῦ λέγω, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ, δεύτερον δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐναργῶς φαινομένων κατὰ τὸ σῶμα, ψυχρὸν καὶ ξηρὸν εἶναί τινα χρῆναι χυμὸν ἀπεδείξαμεν. ἑξῆς δ᾽ ὅτι μελαγχολικὸς οὗτος ὑπάρχει, καὶ καθαίρων αὐτὸν σπλάγχνον, ὁ σπλήν ἐστιν, διὰ βραχέων ὡς ἔνι μάλιστα τῶν τοῖς παλαιοῖς ἀποδεδειγμένων ἀναμνήσαντες, ἐπὶ τὸ λεῖπον ἔτι τοῖς παροῦσι λόγοις ἀφιξόμεθα. τί δ᾽ ἂν εἴη λεῖπον ἄλλο γε, ἢ ἐξηγήσασθαι σαφῶς, οἷόν τι βούλονταί τε καὶ ἀποδεικνύουσι περὶ τὴν τῶν χυμῶν γένεσιν οἱ παλαιοὶ συμβαίνειν. ἐναργέστερον δ᾽ ἂν γνωσθείη διὰ παραδείγματος. οἶνον δή μοι νόει γλευκὸν οὐ πρὸ πολλοῦ τῶν σταφυλῶν ἐκτεθλιμμένων, ζέοντά τε καὶ ἀλλοιούμενον ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ θερμασίας. ἔπειτα κατὰ τὴν αὐτοῦ μεταβολὴν δύο γεννώμενα περιττώματα, τὸ μὲν κουφότερόν τε καὶ ἀερωδέστερον, τὸ δὲ βαρύτερόν τε καὶ γεωδέστερον, ὧν τὸ μὲν ἄνθος οἶμαι, τὸ δέ, τρύγα καλοῦσι. τούτων τῷ μὲν ἑτέρῳ, τὴν ξανθὴν χολήν, τῷ δ᾽ ἑτέρῳ τὴν μέλαιναν εἰκάζων, οὐκ ἂν ἁμάρτοις, οὐ τὴν αὐτὴν ἐχόντων ἰδέαν τῶν χυμῶν τούτων ἐν τῷ κατὰ φύσιν διοικεῖσθαι τὸ ζῷον, οἵαν καὶ τὸ παρὰ φύσιν ἔχοντες, ἐπιφαίνονται πολλάκις. ἡ μὲν γὰρ ξανθή, λεκυθώδης γίνεται. καὶ γὰρ ὀνομάζουσιν οὕτως αὐτήν, ὅτι ταῖς τῶν ᾠῶν λεκύθοις ὁμοιοῦται κατά τε χρόαν καὶ πάχος. ἡ δ᾽ αὖ μέλαινα κακοηθεστέρα μὲν πολὺ καὶ αὕτη, τῆς κατὰ φύσιν. ὄνομα δ᾽ οὐδὲν ἴδιον κεῖται τῷ τοιούτῳ χυμῷ, πλὴν εἴ πού τινες, ἢ ξυστικόν, ἢ ὀξώδη κεκλήκασιν αὐτόν, ὅτι καὶ δριμὺς ὁμοίως ὄξει γίγνεται, καὶ ξύει γε τὸ σῶμα τοῦ ζῴου, καὶ τὴν γῆν, εἰ κατ᾽ αὐτῆς ἐκχυθείη, καί τινα μετὰ πομφολύγων οἷον ζύμωσίν τε καὶ ζέσιν ἐργάζεται, σηπεδόνος ἐπικτήτου προσελθούσης ἐκείνῳ τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι χυμῷ τῷ μέλανι. καί μοι δοκοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, αὐτὸ μὲν τὸ κατὰ φύσιν ἔχον τοῦ τοιούτου χυμοῦ, καὶ διαχωροῦν κάτω, καὶ πολλάκις ἐπιπολάζον ἄνω, μέλανα καλεῖν χυμόν, οὐ μέλαιναν χολήν. τὸ δ᾽ ἐκ συγκαύσεώς τινος καὶ σηπεδόνος εἰς τὴν ὀξεῖαν μεθιστάμενον ποιότητα, μέλαιναν ὀνομάζειν χολήν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ὀνομάτων, οὐ χρὴ διαφέρεσθαι, τὸ δ᾽ ἀληθὲς ὧδ᾽ ἔχον εἰδέναι. κατὰ τὴν τοῦ αἵματος γένεσιν, ὅσον ἂν ἱκανῶς παχὺ καὶ γεῶδες ἐκ τῆς τῶν σιτίων φύσεως ἐμφερόμενον τῇ τροφῇ, μὴ δέξηται καλῶς τὴν ἐκ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀλλοίωσιν, ὁ σπλὴν εἰς ἑαυτὸν ἕλκει τοῦτο. τὸ δ᾽ ὀπτηθὲν ὡς ἄν τις εἴποι, καὶ συγκαυθὲν τῆς τροφῆς, εἴη δ᾽ ἄν, τοῦτο τὸ θερμότατον ἐν αὐτῇ καὶ γλυκύτατον, οἷόν τε μέλι, καὶ ἡ πιμελή, ξανθὴ γενόμενον χολή, διὰ τῶν χοληδόχων ὀνομαζομένων ἀγγείων ἐκκαθαίρεται. λεπτὸν δ᾽ ἐστὶ τοῦτο καὶ ὑγρόν, καὶ ῥυτόν, οὐχ ὥσπερ ὅταν ὑπεροπτηθὲν ἐσχάτως ξανθὸν καὶ πυρῶδες, καὶ παχὺ γένηται ταῖς τῶν ᾠῶν ὅμοιον λεκύθοις. τοῦτο μὲν γὰρ ἤδη παρὰ φύσιν. θάτερον δὲ τὸ πρότερον εἰρημένον κατὰ φύσιν ἐστίν, ὥσπερ γε καὶ τοῦ μέλανος χυμοῦ, τὸ μὲν μήπω τὴν οἰκείαν ζέσιν τε καὶ ζύμωσιν τῆς γῆς ἐργαζόμενον, κατὰ φύσιν ἐστί, τὸ δ᾽ εἰς τοιαύτην μεθιστάμενον ἰδέαν τε καὶ δύναμιν, ἤδη παρὰ φύσιν, ὡς ἂν τὴν ἐκ τῆς συγκαύσεως τοῦ παρὰ φύσιν θερμοῦ προσειληφὼς δριμύτητα, καὶ οἷον τέφρα τις ἤδη γεγονός, ὧδέ πως καὶ ἡ κεκαυμένη τρὺξ τῆς ἀκαύστου διήνεγκε. θερμὸν γάρ τοι χρῆμα αὕτη ἱκανῶς ἐστίν, ὥστε καίειν καὶ τήκειν καὶ διαφθείρειν τὴν σάρκα. τῇ δ᾽ ἑτέρᾳ τῇ μήπω κεκαυμένῃ, τοὺς ἰατροὺς ἔστιν εὑρεῖν χρωμένους, εἰς ὅσα περ καὶ τῇ γῇ τῇ καλουμένῃ κεραμίτιδι, καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα ξηραίνειν τε καὶ ψύχειν ἅμα πέφυκεν, εἰς τὴν τῆς οὕτω συγκαυθείσης μελαίνης χολῆς ἰδέαν. καὶ ἡ λεκυθώδης ἐκείνη μεθίσταται πολλάκις, ὅταν καὶ αὐτὴ ποθ᾽ οἷον ὀπτηθεῖσα τύχῃ πυρώδει θερμασίᾳ. τὰ δ᾽ ἄλλα τῶν χολῶν εἴδη ξύμπαντα, τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν εἰρημένων κράσεως γίγνεται. τὰ δ᾽ οἷον ὁδοί τινές εἰσι τῆς τούτων γενέσεώς τε καὶ εἰς ἄλληλα μεταβολῆς. διαφέρουσι δὲ τῷ τὰς μὲν ἀκράτους εἶναι καὶ μόνας, τὰς δ᾽ οἷον ὀρροῖς τισιν διυγρασμένας. ἀλλ᾽ οἱ μὲν ὀρροὶ τῶν χυμῶν

ἅπαντες,

ἅπαντες, περιττώματα. καὶ καθαρὸν αὐτὴν εἶναι δεῖται τοῦ ζώου τὸ σῶμα. τὴν δ' εἰρημένων ἐστί τις
χρεία τῇ φύσει, καὶ τοῦ παχέως καὶ λεπτοῦ. καὶ καθαίρεται πρός τε τοῦ σπληνὸς καὶ τῆς ἐπὶ τῷ ἥ-
πατι κύστεως τὸ αἷμα, καὶ ἀποτίθεται τοσοῦτόν τε καὶ τοιοῦτον ἑκατέρου μέρος, ὅσον καὶ οἷον εἴπερ εἰς
ὅλον ἠνέχθη τοῦ ζώου τὸ σῶμα βλάβην τινὰ οὖν εἰργάσατο. τὸ γὰρ ἱκανῶς παχὺ καὶ γεῶδες καὶ τε-
λέως διαπεφευγὸς τὴν ἐν τῷ ἥπατι μεταβολὴν, ὁ σπλὴν εἰς ἑαυτὸν ἕλκει. τὸ δ' ἄλλο τὸ μετρίως παχὺ,
σὺν τῷ κατειργάσθαι, πάντη φέρεται. δεῖται γὰρ ἐν πολλοῖς τοῦ ζώου μορίοις παχύτητός τινος τὸ
αἷμα. καθάπερ οἶμαι καὶ τῶν ἐμφερομένων ἰνῶν. καὶ εἴρηται μὲν καὶ Πλάτωνι περὶ τῆς χρείας αὐτῶν.
εἰρήσεται δὲ καὶ ἡμῖν ἐν ἐκείνοις τοῖς γράμμασιν, ἐν οἷς ἂν τὰς χρείας τῶν μορίων διεξερχώμεθα. δεῖται
δ' οὐχ ἥκιστα καὶ τοῦ ξανθοῦ χυμοῦ τοῦ μήπω πυρώδους ἐσχάτως γεγενημένου τὸ αἷμα. καὶ τίς αὐτῷ καὶ
10 ἡ παρὰ τοῦδε χρεία, δι' ἐκείνων εἰρήσεται. φλέγματος δ' οὐδὲν ἐποίησεν ἡ φύσις ὄργανον καθαρτικὸν, ὅτι
ψυχρὸν καὶ ὑγρόν ἐστι, καὶ οἷον ἡμίπεπτός τις τροφή. δεῖται τοίνυν οὐ κενοῦσθαι τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐν τῷ
σώματι μένον ἀλλοιοῦσθαι. τό δ' ἐξ ἐγκεφάλου καταρρέον περίττωμα, τάχα μὲν ἂν, οὐδὲ φλέγμα τὶς
ὀρθῶς, ἀλλὰ βλένναν τε καὶ κόρυζαν, ὥσπερ οὖν καὶ ὀνομάζεται, καλοίη. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ὅτι γε τῆς τού-
του κενώσεως ὀρθῶς ἡ φύσις προυνοήσατο, καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρήσεται. καὶ γὰρ οὖν
καὶ τὸ κατὰ τὴν γαστέρα τε καὶ τὰ ἔντερα συνιστάμενον φλέγμα, ὅπως ἂν ἐκκενῶτο καὶ αὐτὸ, μάλιστά
τε καὶ τάχιστα παρεσκευασμένον τῇ φύσει μηχάνημα, δι' ἐκείνων εἰρήσεται καὶ αὐτὸ τῶν ὑπομνημά-
των. ὅσον οὖν ἐμφέρεται ταῖς φλεψὶ φλέγμα, χρήσιμον ὑπάρχον τοῖς ζώοις, οὐδεμιᾶς δεῖται κενώ-
σεως. προσέχειν δὲ χρὴ κἀνταῦθα τὸν νοῦν, καὶ γινώσκειν ὥσπερ τῶν χολῶν ἑκατέρας, τὸ μὲν τὸ χρή-
σιμον καὶ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ζώοις, τὸ δ' ἄχρηστόν τε καὶ παρὰ φύσιν, οὕτω καὶ τοῦ φλέγματος, ὅσον μὲν
20 ἂν ᾖ γλυκὺ, χρηστὸν μὲν εἶναι τοῦτο τῷ ζώῳ καὶ κατὰ φύσιν, ὅσον δ' ὀξὺ καὶ ἁλμυρὸν ἐγένετο, τὸ μὲν ὀξὺ,
τελέως ἀπεπτῆσθαι. τό δ' ἁλμυρὸν διασεσῆφθαι. τελείαν δ' ἀπεψίαν φλέγματος ἀκούειν χρὴ τῆς δευ-
τέρας πέψεως δηλονότι τῆς ἐν φλεψίν. οὐ γὰρ δὴ τῆς γε πρώτης τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν, ἢ οὐδ' ἂν ἐγε-
γόνητο τὴν ἀρχὴν χυμὸς, εἰ καὶ ταύτην διεπεφεύγει. ταῦτ' ἀρκεῖν μοι δοκεῖ περὶ γενέσεώς τε καὶ δια-
φορᾶς χυμῶν ὑπομνήματα εἶναι, τῶν Ἱπποκράτει τε καὶ Πλάτωνι καὶ Ἀριστοτέλει καὶ Πραξαγόρᾳ
καὶ Διοκλεῖ, καὶ πολλοῖς ἄλλοις τῶν παλαιῶν, εἰρημένων. οὐ γὰρ ἐδικαίωσα πάντα μεταφέρειν εἰς
τόνδε τὸν λόγον αὐτὰ τελέως ἐκείνοις γεγραμμένα. τοσοῦτον δὲ μόνον ὑπὲρ ἑκάστου εἶπον, ὅσον ἐξορμῆ-
σαι τε τοὺς ἐντυγχάνοντας, εἰ μὴ παντάπασιν εἶεν σκαιοὶ, τοῖς τῶν παλαιῶν αὐτῶν ὁμιλῆσαι γράμ-
μασι, καὶ τὴν εἰς τὸ ῥᾷον αὐτοῖς συνεῖναι, βοήθειαν παρέξειν. γέγραπται δέ που καὶ δι' ἑτέρου λόγου περὶ
τῶν κατὰ Πραξαγόραν τὸν Νικάρχου, χυμῶν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα δέκα ποιεῖ χωρὶς τοῦ αἵματος. ἐν-
30 δέκατος γὰρ ἂν εἴη χυμὸς αὐτὸ τὸ αἷμα, τῆς Ἱπποκράτους οὐκ ἀποχωρεῖ διδασκαλίας. ἀλλ' εἰς εἴδη τι-
να καὶ διαφορὰς τέμνει τοὺς ὑπ' ἐκείνου πρῶτον πάντας ἅμα ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσιν εἰρημένους χυ-
μούς. ἐπαινεῖν μὲν οὖν χρὴ τούς τ' ἐξηγησαμένους τὰ καλῶς εἰρημένα, καὶ τοὺς, εἴ τι παραλέλειπται
προστιθέντας, οὐ γὰρ οἷόν τε τὸν αὐτὸν ἄρξασθαί καὶ τελειῶσαι, μέμφεσθαι δὲ τοὺς οὕτως ἀ-
ταλαιπώρους, ὡς μηδὲν ὑπομένειν μαθεῖν τῶν ὀρθῶς εἰρημένων, καὶ τοὺς εἰς τοσοῦ-
τον φιλοτίμους, ὥστ' ἐπιθυμίᾳ νεωτέρων δογμάτων, ἀεὶ πανουργεῖν
τι καὶ σοφίζεσθαι, τὰ μὲν, ἑκόντι παραλιπόντας, ὥσπερ
Ἐρασίστρατος ἐπὶ τῶν χυμῶν ἐποίησε, τὰ δὲ
πανούργως ἀντιλέγοντας, ὥσπερ οὗ-
τος τ' αὐτὸς, καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν
40 νεωτέρων. ἀλλ' οὗτος μὲν
ὁ λόγος ἐνταυθοῖ
τελευτάτω
τὸ ὑπόλοιπον ἅπαν ἐν τῷ τρίτῳ προσθήσω.

τί μὲν οὖν ἡ θρέψις ἀλλοιουμένου τε καὶ ὁμοιουμένου γίνεται τοῦ τρέφοντος τῷ τρε-
φομένῳ, καὶ ὡς ἐν ἑκάστῳ τῶν τοῦ ζώου μορίων ἐστί τις δύναμις, ἣν ἀπὸ τῆς ἐνερ-
γείας, ἀλλοιωτικὴν μὲν κατὰ γένος, ὁμοιωτικὴν δὲ καὶ θρεπτικὴν κατ' εἶδος ὀνομά-
ζομεν, ἐν τῷ πρόσθεν δεδήλωται λόγῳ. τὴν δ' εὐπορίαν τῆς ὕλης, ἣν τροφὴν ἑαυ-
τῷ ποιεῖται τὸ τρεφόμενον, ἐξ ἑτέρας τινὸς ἔχειν ἐδείκνυτο δυνάμεως ἐπισπᾶ-
σθαι πεφυκυίας τὸν οἰκεῖον χυμόν. εἶναι δ' οἰκεῖον ἑκάστῳ τῶν μορίων χυμόν, ὃς
ἄν, ἐπιτηδειότατος εἰς τὴν ἐξομοίωσιν ᾖ, καὶ τὴν ἕλκουσαν αὐτὸν δύναμιν ἀπὸ
10 τῆς ἐνεργείας ἑλκτικήν γέ τινα καὶ ἐπισπαστικὴν ὀνομάζεσθαι. δέδεικται δὲ καὶ ὡς πρὸ μὲν τῆς ὁμοιώ-
σεως ἡ πρόσφυσίς ἐστιν. ἐκείνης δ' ἔμπροσθεν ἡ πρόσθεσις γίγνεται, τέλος ὥσπερ τις οὖσα τῆς κατὰ
τὴν ἐπισπαστικὴν δύναμιν ἐνεργείας. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ παράγεσθαι τὴν τροφὴν ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς
ἕκαστον τῶν μορίων, τῆς ἑλκτικῆς ἐνεργούσης γίγνεται δυνάμεως. τὸ δ' ἤδη παρῆχθαι τε καὶ προστί-
θεσθαι τῷ μορίῳ, τὸ τέλος ἐστὶν αὐτό, δι' ὃ καὶ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας ἐδεήθημεν. ἵνα γὰρ προστεθῇ,
διὰ τοῦθ' ἕλκεται. χρόνου δ' ἐντεῦθεν ἤδη πλείονος εἰς τὴν θρέψιν τοῦ ζώου δεῖ. ἑλχθῆναι μὲν γὰρ κἂν διὰ
ταχέων τι δύναται. προσφυῆναι δὲ καὶ ἀλλοιωθῆναι καὶ τελέως ὁμοιωθῆναι τῷ τρεφομένῳ, καὶ μέ-
ρος αὐτοῦ γενέσθαι, παραχρῆμα μὲν οὐχ οἷόν τε, χρόνῳ δ' ἂν πλείονι συμβαίη καλῶς. ἀλλ' εἰ μὴ μένει
κατὰ τὸ μόριον ὁ προστεθεὶς οὗτος χυμός, εἰς ἕτερον δέ τι μεθίσταται καὶ παραρρέοι διὰ παντός, ἀμείβων
τε καὶ ὑπαλλάττων τὰ χωρία, κατ' οὐδὲν αὐτῶν οὔτε πρόσφυσις, οὔτ' ἐξομοίωσις ἔσται. δεῖ δὲ κἀνταῦ-
20 θα τινὸς τῇ φύσει δυνάμεως ἑτέρας εἰς πολυχρόνιον μονὴν τοῦ προστεθέντος τῷ μορίῳ χυμοῦ, καὶ ταύ-
της οὐκ ἔξωθέν ποθεν ἐπιρρεούσης, ἀλλ' ἐν αὐτῷ θρεψομένῳ κατῳκισμένης, ἣν ἀπὸ τῆς ἐνεργείας πά-
λιν οἱ πρὸ ἡμῶν ἠναγκάσθησαν ὀνομάσαι καθεκτικήν. ὁ μὲν δὴ λόγος ἤδη σαφῶς ἐνεδείξατο τὴν ἀνάγ-
κην τῆς γενέσεως τῆς τοιαύτης δυνάμεως. καὶ ὅστις ἀκολουθοῦσαν σύνεσιν ἔχει, πέπεισται βιαίως ἐξ
ὧν εἴπομεν, ὡς ὑποκειμένου τε καὶ ἀποδεδειγμένου, τοῦ τεχνικὴν εἶναι τὴν φύσιν, καὶ τοῦ ζώου κηδε-
μονικήν, ἀναγκαῖον ὑπάρχειν αὐτῇ καὶ τὴν τοιαύτην δύναμιν. ἀλλ' ἡμεῖς οὐ τούτῳ μόνῳ τῷ γένει τῆς
ἀποδείξεως εἰθισμένοι χρῆσθαι, προστιθέντες αὐτῷ καὶ τὰς ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἀναγκαζού-
σας τε καὶ βιαζομένας πίστεις, ἐπὶ τὰς τοιαύτας καὶ νῦν ἀφιξόμεθα. καὶ δείξομεν ἐπὶ μὲν τινῶν
μορίων τοῦ σώματος, οὕτως ἐναργῆ τὴν καθεκτικὴν δύναμιν, ὡς αὐταῖς ταῖς αἰσθήσεσι διαγινώσκε-
σθαι τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. ἐπὶ δέ τινων, ἧττον μὲν ἐναργῶς ταῖς αἰσθήσεσι, λόγῳ δὲ κἀνταῦθα φωραθῆ-
30 ναι δυναμένην. ἀρξώμεθα οὖν τῆς διδασκαλίας ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πρώτου, μεθόδῳ τινὶ προχειρίσασθαι
μέρη ἅττα τοῦ σώματος, ἐφ' ὧν ἀκριβῶς ἐστι βασανίσαι τε καὶ ζητῆσαι τὴν καθεκτικὴν δύναμιν ὁποία-
ποτ' ἐστίν, ἆρ' οὖν ἄν τις ἄμεινον ἑτέρωθεν, ἢ ἀπὸ τῶν μεγίστων τε καὶ κοιλοτάτων ὀργάνων ὑπάρξαιτο τῆς
ζητήσεως. ἐμοὶ μὲν οὖν οὐκ ἂν δοκεῖ βέλτιον. ἐναργεῖς γοῦν εἰκὸς ἐπὶ τούτων φανῆναι τὰς ἐνεργεί-
ας διὰ τὸ μέγεθος. ὡς τά γε σμικρὰ τάχ' ἄν, εἰ καὶ σφοδρὰν ἔχει τὴν τοιαύτην δύναμιν, ἀλλ' οὐκ αἰ-
σθήσει γ' ἑτοίμως διαγνώσκεσθαι τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. ἀλλ' ἔστιν ἐν τοῖς μάλιστα κοιλότατα καὶ μέγιστα
τῶν τοῦ ζώου μορίων, ἥ τε γαστήρ, αἵ τε μῆτραι καὶ αἱ ὑστέραι καλούμεναι. τί οὖν κωλύει ταῦτα προχει-
ρισαμένους, ἐπισκέψασθαι τὰς ἐνεργείας αὐτῶν, ὅσαι μὲν καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς δῆλαι, τὴν ἐξέτασιν
ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν ποιουμένους, ὅσαι δ' ἀμυδρότεραι, τὰ παραπλήσια διαιροῦντας ἀνθρώπῳ ζῶα, οὐχ
ὡς οὐκ ἂν ἱκανῶς γε καθόλου περὶ τῆς ζητουμένης δυνάμεως, καὶ τῶν ἀνομοίων ἐνδειξαμένων, ἀλλ'
40 ὅπως ἅμα τῷ κοινῷ καὶ τὸ ἴδιον ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐγνωκότες, εἴς τε τὰς διαγνώσεις τῶν νοσημάτων αὐτῶν
καὶ τὰς ἰάσεις εὐπορώτεροι γιγνώμεθα. περὶ μὲν οὖν ἀμφοτέρων τῶν ὀργάνων ἅμα λέγειν ἀδύνατον. ἐν
μέρει δ' ὑπὲρ ἑκατέρου ποιησόμεθα τὸν λόγον, ἀπὸ τοῦ σαφέστερον ἐνδείξασθαι δυναμένου τὴν καθεκτι-
κὴν δύναμιν ἀρξάμενοι. κατέχει μὲν γὰρ καὶ ἡ γαστὴρ τὰ σιτία μέχρι περ ἂν ἐκπέψῃ. κατέχουσι δὲ καὶ
αἱ μῆτραι τὸ ἔμβρυον ἔστ' ἂν τελειώσωσιν. ἀλλὰ πολλαπλάσιος ἐστὶν ὁ τῆς τῶν ἐμβρύων τελειώσεως χρό-
νος, τῆς τῶν σιτίων πέψεως. εἰκὸς οὖν καὶ τὴν δύναμιν ἐναργεστέραν ἐν ταῖς μήτραις φωράσειν ἡμᾶς
τὴν καθεκτικήν, ὅσῳ καὶ πολυχρονιωτέραν τῆς γαστρὸς τὴν ἐνέργειαν κέκτηται. μησὶ γὰρ ἐννέα που
ταῖς πλείσταις τῶν γυναικῶν ἐν αὐταῖς τελειοῦται τὰ κυήματα, μεμυκυίαις μὲν ἅπαντι τῷ αὐχέ-
νι, περιεχούσαις δὲ πανταχόθεν αὐτὰ σὺν τῷ χωρίῳ. καὶ πέρας γε τῆς τοῦ στόματος μύσεως, καὶ τῆς
τοῦ κυουμένου κατὰ τὰς μήτρας μονῆς, ἡ χρεία τῆς ἐνεργείας ἐστίν. οὐ γάρ, ὡς ἔτυχεν, οὐδ' ἀλόγως ἱκα-
50 νὰς περιστέλλεσθαι καὶ κατέχειν τὸ ἔμβρυον, ἡ φύσις ἀπειργάσατο τὰς ὑστέρας, ἀλλ' ἵν' εἰς τὸ πρέπον ἀφί-
κηται μέγεθος τὸ κυούμενον. ὅταν οὖν οὗ χάριν ἐνήργουν τῇ καθεκτικῇ δυνάμει συμπεπληρωμένον
ᾖ, ταύτην ἀνέπαυσάν γε, καὶ εἰς ἠρεμίαν ἀνήγαγον. ἀντ' αὐτῆς δ' ἑτέρᾳ χρῶνται τῇ τέως ἡσυχαζούσῃ
τῇ προωστικῇ. ἦν δ' ἄρα καὶ τῆς ἐκείνης ἡσυχίας ὅρος, ἡ χρεία. καὶ τῆς γ' ἐνεργείας ὡσαύτως ἡ χρεία.
καλούσης μὲν γὰρ αὐτῆς, ἐνεργεῖ, μὴ καλούσης δ' ἡσυχάζει. καὶ χρὴ πάλιν κἀνταῦθα καταμαθεῖν τῆς
φύσεως τὴν τέχνην, ὡς οὐ μόνον ἐνεργειῶν χρησίμων δυνάμεις ἐνέθηκεν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων, ἀλλὰ καὶ
τῶν ἡσυχιῶν τε καὶ κινήσεων καιροὺς προὐνοήσατο. καλῶς μὲν γὰρ ἁπάντων γιγνομένων τῶν κατὰ

τὴν ὑστέραν, ἡ ἀποκριτικὴ δύναμις ἡσυχάζει τελέως, ὥσπερ οὐκ οὖσα. κακοπραγίας δέ τινος γινομέ-
νης, ἢ περὶ τὸ χορίον, ἢ περί τινα τῶν ἄλλων ὑμένων, ἢ περὶ τὸ κυούμενον αὐτὸ, καὶ τῆς τελειώσεως αὐτοῦ
παντάπασιν ἀπογνωσθείσης, οὐκέτ' ἀναμένουσι τὸν ἐννεάμηνον αἱ μῆτραι χρόνον, ἀλλ' ἡ μὲν καθεκτικὴ
δύναμις αὐτίκα δὴ πέπαυται. καὶ παραχωρεῖ κινεῖσθαι τῇ πρότερον ἀργούσῃ. πράττει δ' ἤδη τι καὶ
πραγματεύεται χρηστὸν ἡ ἀποκριτική τε καὶ προωστική. καὶ γὰρ οὖν καὶ ταύτην οὕτως ἐκάλεσαν ἀπὸ
τῶν ἔργων αὐτῇ τὰ ὀνόματα θέμενοι, καθάπερ καὶ ταῖς ἄλλαις. καί πως ὁ λόγος ἔοικεν ὑπὲρ ἀμ-
φοτέρων ἀποδείξειν ἅμα, καὶ γάρ τι καὶ διαδεχομένας αὐτὰς ἀλλήλας, καὶ παραχωρούσας ἀεὶ τὴν
ἑτέραν τῇ λοιπῇ καθότι ἂν ἡ χρεία κελεύῃ, καὶ τὴν διδασκαλίαν κοινὴν οὐκ ἀπεικός ἐστι δέχεσθαι. τῆς
μὲν οὖν καθεκτικῆς δυνάμεως ἔργον, περιστεῖλαι τὰς μήτρας τῷ κυουμένῳ πανταχόθεν. ὥστ' εὐλό-
10 γως ἁπτομέναις μὲν ταῖς μαιευτρίαις, τὸ στόμα μεμυκὸς αὐτῶν φαίνεται, καὶ ταῖς κυούσαις δ' αὐταῖς
κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, καὶ μάλιστα κατ' αὐτὴν ἐκείνην ἐν ᾗ περ ἂν ἡ τῆς γονῆς σύλληψις γίνηται,
κινουμένων τε καὶ συντρεχουσῶν εἰς ἑαυτὰς τῶν ὑστερῶν αἴσθησις γίνεται. καὶ ἢν ἄμφω ταῦτα συμ-
βαίνῃ, μῦσαι μὲν τὸ στόμα χωρὶς φλεγμονῆς, ἢ τινὸς ἄλλου παθήματος, αἴσθησιν δὲ τῆς κατὰ τὴν μήτραν
κινήσεως ἀκολουθῆσαι πρὸς αὐτάς, ἤδη τὸ σπέρμα τὸ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς εἰληφέναι τε καὶ κατέχειν αἱ
γυναῖκες νομίζουσι. ταῦτα δ' οὐχ ἡμεῖς νῦν ἀναπλάττομεν αὐτοί, ἀλλ' ἐκ μακρᾶς πείρας δοκιμα-
σθέντα, πᾶσι γέγραπται σχεδόν τι τοῖς περὶ τούτων πραγματευσαμένοις, ἡρόφιλός γε μὴν, ὡς οὐδὲ
πυρῆνα μήλης οὐκ ἂν δέχοιτο τῶν μητρῶν τὸ στόμα, πρὶν κύειν τὴν γυναῖκα, καὶ ὡς οὐδὲ τοὐλάχιστον ἔτι
διέστηκεν εἰ ὑπάρξηται κύειν, καὶ ὡς ἐπὶ πλέον ἀναστομοῦνται κατὰ τὰς τῶν ἐπιμηνίων φορὰς, οὐκ
ὤκνησε γράφειν. συνομολογοῦσι δ' αὐτῷ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ περὶ τούτων πραγματευσάμενοι. καὶ
20 πρῶτός γε πάντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων Ἱπποκράτης ἀπεφήνατο μύειν τὸ στόμα τῶν ὑστερῶν ἔν τε
ταῖς κυήσεσι καὶ ταῖς φλεγμοναῖς. ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς κυήσεσιν, οὐκ ἐξισταμένου τῆς φύσεως, ἐν δὲ ταῖς
φλεγμοναῖς σκληρὸν γιγνόμενον. ἐπὶ δέ γε τῆς ἐναντίας τῆς ἐκκριτικῆς, ἀνοίγνυται μὲν τὸ στόμα,
προέρχεται δ' ὁ πυθμὴν ἅπας ὅσον οἷόν τ' ἐγγυτάτω τοῦ στόματος, ἀπωθούμενος ἔξω τὸ ἔμβρυον. ἅμα δ' αὐ-
τῷ καὶ τὰ συνεχῆ μέρη, τὰ οἷον πλευρὰ τοῦ παντὸς ὀργάνου συνεπιλαμβανόμενα παντὸς τοῦ ἔργου, θλί-
βει τε καὶ προωθεῖ πᾶν ἔξω τὸ ἔμβρυον. καὶ πολλαῖς τῶν γυναικῶν ὠδῖνες βίαιοι, τὰς μήτρας ὅλας
ἐκπεσεῖν ἠνάγκασαν, ἀμέτρως χρησαμέναις τῇ τοιαύτῃ δυνάμει, παραπλησίου τινὸς γιγνομένου τῷ,
πολλάκις ἐν πάλαις τισὶ καὶ φιλονεικίαις συμβαίνοντι, ὅταν ἀνατρέψαι τε καὶ καταβαλεῖν ἑτέρους
σπεύδοντες αὐτοὶ συγκαταπέσωμεν. οὕτω γὰρ καὶ αἱ μῆτραι τὸ ἔμβρυον ὠθοῦσαι, συνεξέπεσαν ἐνίο-
τε, καὶ μάλισθ' ὅταν οἱ πρὸς τὴν ῥάχιν αὐτῶν σύνδεσμοι χαλαροὶ φύσει τυγχάνωσιν ὄντες. ἔστι δὲ καὶ τοῦ-
30 το θαυμαστόν τι τῆς φύσεως σόφισμα, τὸ, ζῶντος τοῦ κυήματος ἀκριβῶς πάνυ τὸ στόμα μεμυκέναι τῶν μη-
τρῶν, ἀποθανόντος δὲ παραχρῆμα διανοίγεσθαι τοσοῦτον, ὅσον εἰς τὴν ἔξοδον αὐτοῦ διαφέρει. καὶ μέν-
τοι καὶ αἱ μαῖαι τὰς τικτούσας οὐκ εὐθὺς ἀνιστᾶσιν, οὐδ' ἐπὶ τῶν δίφρων καθίζουσιν, ἀλλ' ἅπτονται πρό-
τερον ἀνοιγομένου τοῦ στόματος κατὰ βραχὺ, καὶ πρῶτον μὲν ὥστε τὸν μικρὸν δάκτυλον καθιέναι, διεστη-
κέναι φασίν. ἔπειτ' ἤδη καὶ μεῖζον, καὶ κατὰ βραχὺ δὴ πυνθανομένοις ἡμῖν ἀποκρίνονται τὸ μέγεθος τῆς
διαστάσεως ἐπαυξανόμενον. ὅταν δ' ἱκανὸν ᾖ πρὸς τὴν τοῦ κυουμένου δίοδον, ἀνιστῶσιν αὐτὰς καὶ καθί-
ζουσι καὶ προθυμεῖσθαι κελεύουσιν ἀπώσασθαι τὸ παιδίον. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἔργον, ὃ παρ' ἑαυτῶν αἱ κύ-
ουσαι προστιθέασιν, οὐκέτι τῶν ὑστερῶν, ἀλλὰ τῶν κατ' ἐπιγάστριον μυῶν, οἳ πρὸς τὴν ἀποπάτησίν τε
καὶ τὴν οὔρησιν ἡμῖν συντελοῦσιν. οὕτω μὲν ἐπὶ τῶν μητρῶν ἐναργῶς αἱ δύο φαίνονται δυνάμεις. ἐπὶ
δὲ τῆς γαστρὸς ὧδε. πρῶτον μὲν τοῖς κλύδωσιν, οἳ δὴ καὶ πεπίστευνται τοῖς ἰατροῖς, ἀρρώστου κοιλίας εἶ-
40 ναι συμπτώματα, καὶ κατὰ λόγον πεπίστευνται. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἐλάχιστα προσενηνεγμένων, οὐ γίνον-
ται, περιστελλομένης αὐτοῖς ἀκριβῶς τῆς γαστρὸς, καὶ σφιγγούσης πανταχόθεν, ἐνίοτε δὲ μεστὴ μὲν ἡ
γαστήρ ἐστιν, οἱ κλύδωνες δ' ὅμως ἐπὶ κενῆς ἐξακούονται. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἔχουσα, καὶ χρωμένη καλῶς
περισταλτικῇ δυνάμει, κἂν ὀλίγον ᾖ τὸ περιεχόμενον, ἅπαν αὐτὸ περιλαμβάνουσα, χώραν οὐδεμίαν
ἀπολείπει κενήν. ἀρρωστοῦσα δὲ καθότι ἂν ἀδυνατήσῃ περιλαβεῖν ἀκριβῶς, ἐνταῦθα ἐπὶ χώραν ἐρ-
γαζομένη τινὰ, συγχωρεῖ τοῖς περιεχομένοις ὑγροῖς κατὰ τὰς τῶν σχημάτων μεταλλαγὰς ἄλλοτε ἀλλα-
χόσε μεταρρεῖν, καὶ κλύδωνας ἀποτελεῖν. εὐλόγως οὖν ὅτι μηδὲ πέψουσιν ἱκανῶς, οἱ ἐν τῷδε τῷ συμπτώμα-
τι γινόμενοι προσδοκῶσιν. οὐ γὰρ ἐνδέχεται πέψαι καλῶς ἄρρωστον γαστέρα. τοῖς τοιούτοις δὲ καὶ μέ-
χρι πλείονος ἐν αὐτῇ φαίνεται παραμένον τὸ βάρος, ὡς ἂν καὶ βραδύτερον πέττουσι. καὶ μὴν θαυμάσει-
εν ἄν τις ἐπ' αὐτῶν τούτων μάλιστα τὸ πολυχρόνιον τῆς ἐν τῇ γαστρὶ διατριβῆς, οὐ τῶν σιτίων μόνον, ἀλλὰ
50 καὶ τοῦ πόματος. οὐ γὰρ ὅπερ ἂν ᾠήθη τις, ὡς τὸ τῆς γαστρὸς στόμα τὸ κάτω στενὸν ὑπάρχον ἀκριβῶς, οὐ-
δὲν παρίησι πρὶν ἀκριβῶς λειωθῆναι, τοῦτ' αἴτιον ὄντως ἐστί. πολλοὶ γοῦν πολλάκις ὀπωρῶν ὅσα μέγιστα
καταπίνουσι παμπολλα. καί τις δακτύλιον χρυσοῦν ἐν τῷ στόματι φυλάττων, ἄκων κατέπιε, καὶ ἄλ-
λος τις νόμισμα, καὶ ἄλλος ἄλλο τι σκληρὸν, καὶ δυσκατέργαστον. ἀλλ' ὅμως ἅπαντες οὗτοι ῥᾳδίως ἀπεπά-
τησαν ἃ κατέπιον, οὐδενὸς αὐτοῖς ἀποκολουθήσαντος συμπτώματος. εἰ δέ γ' ἡ στενότης τοῦ πόρου τῆς γαστρὸς
αἰτία τοῦ μένειν ἐπὶ πλέον ἦν τοῖς ἀπέπτοις σιτίοις, οὐδὲν ἂν τούτων ποτὲ διεχώρησεν. ἀλλὰ καὶ τὸ, τὰ
πόματ' αὐτοῖς ἐν τῇ γαστρὶ παραμένειν ἐπὶ πλεῖστον, ἱκανὸν ὑπάγειν τὴν ὑπόνοιαν τοῦ πόρου τῆς στενότητος.

ὅλως γὰρ εἴπερ ἦν ἐν τῷ κεχυλῶσθαι τὸ θᾶττον ὑπιέναι, τά τε ῥοφήματα ἂν οὕτω, καὶ τὸ γάλα καὶ
ὁ τῆς πτισάνης χυλὸς αὐτίκα διεξῄει πᾶσιν. ἀλλ' οὐχ ὧδ' ἔχει. τοῖς μὲν γὰρ ἀσθενέσιν ἐπὶ πλεῖστον ἐμπλεῖ
ταῦτα, καὶ κλύδωνας ἐργάζεται παραμένοντα, καὶ θλίβει καὶ βαρύνει τὴν γαστέρα. τοῖς δ' ἰσχυροῖς
οὐ μόνον τούτων οὐδὲν συμβαίνει, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλῆθος ἄρτων καὶ κρεῶν ὑποχωρεῖ ταχέως. οὐ μό-
νον δ' ἐκ τοῦ περιτετάσθαι καὶ βαρύνεσθαι τὴν γαστέρα, καὶ μεταρρεῖν ἄλλοτ' εἰς ἄλλα μέρη μετὰ κλύ-
δωνος, τὸ παραμένειν ἐπὶ πλέον ἐν αὐτῇ πάντως τοῖς οὕτως ἔχουσι τεκμήραιτ' ἄν τις, ἀλλὰ κἀκ τῶν
ἐμέτων. ἔνιοι γὰρ οὐ μετὰ τρεῖς ὥρας, ἢ τέτταρας, ἀλλὰ νυκτῶν ἤδη μέσων παμπόλλου μεταξὺ χρόνου
διελθόντος ἐπὶ ταῖς προσφοραῖς, ἀνήμεσαν ἀκριβῶς πάντα τὰ ἐδηδεσμένα. καὶ μὲν δὴ καὶ ζῶον
ὁτιοῦν ἐμπλήσας ὑγρᾶς τροφῆς, ὥσπερ ἡμεῖς πολλάκις ἐπὶ συῶν ἐπράχθημεν, ἐξ ἀλεύρων μεθ' ὕδατος
10 οἷον κυκεῶνά τινα δόντες αὐτοῖς, ἔπειτα μετὰ τρεῖς που καὶ τέτταρας ὥρας ἀνατεμόντες. εἰ οὕτω καὶ σὺ
πράξειας, εὑρήσεις ὅτι κατὰ τὴν γαστέρα τὰ ἐδηδεσμένα. πέρας γὰρ αὐτοῖς ἐστι τῆς ἐνταῦθα μονῆς οὐχ
ἡ χύλωσις, ἣν καὶ ἐκτὸς ἔτι ὄντων μηχανήσασθαι δυνατόν ἐστιν, ἀλλ' ἡ πέψις, ἕτερόν τι τῆς χυλώσεως οὖσα,
καθάπερ αἱμάτωσίς τε καὶ θρέψις. ὡς γὰρ κἀκεῖνα δέδεικται ποιοτήτων μεταβολῇ γιγνόμενα, κατὰ
τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ ἐν τῇ γαστρὶ πέψις τῶν σιτίων, εἰς τὴν οἰκείαν ἐστὶ τῷ τρεφομένῳ ποιότητα μετα-
βολή. καὶ ὅταν γε πεφθῇ τελέως, ἀνοίγνυται μὲν τηνικαῦτα τὸ κάτω στόμα, καὶ διεκπίπτει δι' αὐτοῦ τὰ
σιτία ῥαδίως, εἰ καὶ πλῆθός τι μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντα τύχοι, λίθων ἢ ὀστῶν, ἢ γιγάρτων, ἤ τινος ἄλλου χυ-
λωθῆναι μὴ δυναμένου. καί σοι τοῦτ' ἔνεστιν ἐπὶ ζῴου θεάσασθαι, στοχασαμένῳ τὸν καιρὸν τῆς κάτω διε-
ξόδου. κἂν μέν γε καὶ σφαλείης ποτὲ τοῦ καιροῦ, καὶ μηδὲν μήπω κάτω παρέρχοιτο, πεπτομένων ἔτι
κατὰ τὴν γαστέρα τῶν σιτίων, οὐδ' οὕτως ἄκαρπος ἡ ἀνατομή σοι γενήσεται. θεάσῃ γὰρ ἐπ' αὐτῶν, ὅπερ
20 ὀλίγῳ πρόσθεν ἐλέγομεν, ἀκριβῶς μὲν μεμυκότα τὸν πυλωρόν, ἅπασαν δὲ τὴν γαστέρα περιεστελλομένην
τοῖς σιτίοις, τρόπον ὁμοιότατον, ὅνπερ καὶ αἱ μῆτραι τοῖς κυουμένοις. οὐ γάρ ἐστιν οὐδέποτε κενὴν εὑρεῖν
χώραν, οὔτε κατὰ τὰς ὑστέρας, οὔτε κατὰ τὴν κοιλίαν, οὔτε κατὰ τὰς κύστεις ἀμφοτέρας, οὔτε κατὰ
τὴν χοληδόχον ὀνομαζομένην, οὔτε τὴν ἑτέραν, ἀλλ' εἴτ' ὀλίγον εἴη τὸ περιεχόμενον ἐν αὐταῖς, εἴτε πο-
λύ, μεσταὶ καὶ πλήρεις αὐτῶν αἱ κοιλίαι φαίνονται, περιστελλομένων ἀεὶ τῶν χιτώνων τοῖς περιεχο-
μένοις, ὅταν γε κατὰ φύσιν ἔχῃ τὸ ζῶον. Ἐρασίστρατος δ' οὐκ οἶδ' ὅπως τὴν περιστολὴν τῆς γαστρὸς ἁπάν-
των αἰτίαν ἀποφαίνει καὶ τῆς λειώσεως τῶν σιτίων, καὶ τῆς τῶν περιττωμάτων ὑποχωρήσεως, καὶ
τῆς τῶν κεχυλωμένων ἀναδόσεως. ἐγὼ μέντοι μυριάκις ἐπὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζῴου διελὼν τὸ περιτόναι-
ον, εὗρον ἀεὶ τὰ μὲν ἔντερα πάντα περιστελλόμενα τοῖς ἐνυπάρχουσι, τὴν κοιλίαν δ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐ-
πὶ μὲν ταῖς ἐδωδαῖς ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν αὐτὰ, καὶ πάντοθεν ἀκριβῶς περιειληφυῖαν, ἀκίνη-
30 τον, ὡς δοκεῖν ἡνῶσθαι καὶ περιπεφυκέναι τοῖς σιτίοις. ἐν δὲ τούτῳ καὶ τὸν πυλωρὸν εὕρισκον ἀεὶ μεμυ-
κότα, καὶ κεκλεισμένον ἀκριβῶς, ὥσπερ τὸ τῶν ὑστερῶν στόμα ταῖς ἐγκύμοσιν. ἐπὶ μέντοι ταῖς πέ-
ψεσι συμπεπληρωμέναις, ἀνέῳκτο μὲν ὁ πυλωρός, ἡ γαστὴρ δὲ περισταλτικῶς ἐκινεῖτο παραπλησίως
τοῖς ἐντέροις. ἅπαντα οὖν ἀλλήλοις ὁμολογεῖ ταῦτα ἐν τῇ γαστρὶ καὶ ταῖς ὑστέραις, καὶ ταῖς κύστεσιν,
εἶναι τινὰς ἐμφύτους δυνάμεις. καθεκτικὰς μὲν τῶν οἰκείων ποιοτήτων, ἀποκριτικὰς δὲ τῶν ἀλλοτρί-
ων. ὅτι μὲν γὰρ ἕλκει τὴν χολὴν εἰς ἑαυτὴν ἡ ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστις, ἔμπροσθεν δέδεικται. ὅτι δὲ καὶ ἀ-
ποκρίνει καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰς τὴν γαστέρα, καὶ τοῦτ' ἐναργῶς φαίνεται. καὶ μὴν εἰ διεδέχετο τὴν ἑλκτικὴν
δύναμιν ἡ ἐκκριτική, καὶ οὐ μέση τις ἦν ἀμφοῖν ἡ καθεκτική, διὰ παντὸς ἐχρῆν ἀνατεμνομένων τῶν ζῴων,
ἴσον πλῆθος χολῆς εὑρίσκεσθαι κατὰ τὴν κύστιν. οὐ μὴν εὑρίσκεταί γε. ποτὲ μὲν γὰρ πληρεστάτη, ποτὲ
δὲ κενωτάτη, ποτὲ δὲ τὰς ἐν μεταξὺ διαφορὰς ἔχουσα θεωρεῖται. καθάπερ καὶ ἡ ἑτέρα κύστις, ἡ τὸ οὖ-
40 ρον ὑποδεχομένη. ταύτης μέν γε καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς αἰσθανόμεθα. πρὶν ἀνιαθῆναι τῷ πλήθει βα-
ρυνθείσης, ἢ τῇ δριμύτητι δηχθείσης, ἀθροιζούσης ἔτι τὸ οὖρον, ὡς οὔσης κἀνταῦθα τινὸς δυνάμεως κα-
θεκτικῆς. οὕτω δὲ καὶ ἡ γαστὴρ ὑπὸ δριμύτητος πολλάκις δηχθεῖσα, πρότερον τοῦ δέοντος ἄπε-
πτον ἔτι τὴν τροφὴν ἀποτρίβεται. αὖθις δ' αὖ ποτε τῷ πλήθει βαρυνθεῖσα, ἢ κατ' ἄμφω συνελθόντων
κακῶς διατεθεῖσα, διαρροίαις ἑάλω. καὶ μέν γε καὶ οἱ ἔμετοι τῷ πλήθει βαρυνθείσης αὐτῆς, ἢ τὴν ποιότητα
τῶν ἐν αὐτῇ σιτίων τε καὶ περιττωμάτων μὴ φερούσης, ἀνάλογόν τι ταῖς διαρροίαις πάθημα τῆς ἄνω
γαστρός ἐστιν. ὅταν μὲν γὰρ ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν αὐτῆς ἡ τοιαύτη γένηται διάθεσις, ἐρρωμένων τῶν κα-
τὰ τὸν στόμαχον, εἰς διάρροιαν ἐτελεύτησεν. ὅταν δ' ἐν τοῖς κατὰ τὸ στόμα τῶν ἄλλων ἐρρωσμένων, εἰς ἐ-
μέτους. ἔνεστι δὲ καὶ τοῦτ' ἐναργῶς ἰδεῖν πολλάκις ἐπὶ τῶν ἀποσίτων. ἀναγκαζόμενοι γὰρ ἐσθίειν, οὔτε
καταπίνειν εὐσθενοῦσιν, οὔτ' εἰ καὶ βιάσαιντο, κατέχουσιν, ἀλλ' εὐθὺς ἀνεμοῦσι, καὶ οἱ ἄλλως δὲ τῶν ἐδεσμά-
50 των πρὸς ὁτιοῦν δυσχεραίνοντες, βιασθέντες ἐνίοτε προσάρασθαι, ταχέως ἐξεμοῦσιν, ἢ εἰ κατάσχοιεν βια-
σάμενοι, ναυτιώδεις τέ εἰσι καὶ τῆς γαστρὸς ὑπτίας αἰσθάνονται, καὶ σπευδούσης ἀποθέσθαι τὸ λυποῦν. οὕ-
τως ἐξ ἁπάντων τῶν φαινομένων, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐρρέθη, μαρτυρεῖται, τὸ δεῖν ὑπάρχειν τοῖς τοῦ ζῴου
μορίοις σχεδὸν ἅπασιν, ἔφεσιν μέν τινα καὶ οἷον ὄρεξιν τῆς οἰκείας ποιότητος, ἀποστροφὴν δέ τινα καὶ οἷον
μῖσός τι τῆς ἀλλοτρίας. ἀλλ' ἐφιέμενα μὲν ἕλκειν εὔλογον, ἀποστρεφόμενα δ' ἐκκρίνειν. κἀκ τούτων πά-
λιν ἥ τε ἑλκτικὴ δύναμις ἀποδείκνυται ὑπάρχουσα καθάπερ καὶ ἡ προωστική. ἀλλ' εἴπερ ἔφεσίς τίς
ἐστι καὶ ἕλξις, εἴη ἄν τις καὶ ἀπόλαυσις. οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἕλκει τι δι' αὐτὸ τὸ ἕλκειν, ἀλλ' ἵν' ἀπολαύσῃ τοῦ διὰ

τῆς ἑλκτικῆς εὐπορηθέντος· καὶ μὴν ἀπολαύειν οὐ δύναται, μὴ κατασχόν. κἀν τούτῳ πάλιν ἡ καθεκτι-
κὴ δύναμις ἀποδείκνυται τὴν χρείαν ἀναγκαίαν ἔχουσα. σαφῶς γὰρ ἐφίεται μὲν τῶν οἰκείων ποιο-
τήτων ἡ γαστὴρ, ἀποστρέφεται δὲ τῶν ἀλλοτρίων. ἀλλ' εἴπερ ἐφίεταί τε καὶ ἕλκει καὶ ἀπολαύει κατέχου-
σα, καὶ περιστελλομένη, εἴη ἄν τι καὶ πέρας αὐτῆς τῆς ἀπολαύσεως, κἀπὶ τῷδε ὁ καιρὸς ἤδη τῆς ἐκκρι-
τικῆς δυνάμεως ἐνεργούσης. ἀλλ' εἰ καὶ κατέχει καὶ ἀπολαύει, καταχρῆται πρὸς ὃ πέφυκε. πέφυκε
δὲ τοῦ προσήκοντος ἑαυτῇ κατὰ ποιότητα καὶ οἰκείου μεταλαμβάνειν. ὥσθ' ἕλκει τῶν σιτίων ὅσον χρηστό-
τατον, ἀτμοειδῶς τε καὶ κατὰ βραχὺ, καὶ τοῦτο τοῖς ἑαυτοῖς χιτῶσιν ἐναποτίθεταί τε καὶ προστίθη-
σιν. ὅταν δ' ἱκανῶς ἐμπλησθῇ, καθάπερ ἄχθος τι, τὴν λοιπὴν ἀπωθεῖται τροφὴν, ἐσχηκυῖάν τι χρηστὸν ἤδη
καὶ αὐτὴν ἐκ τῆς πρὸς τὴν γαστέρα κοινωνίας. οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται δύο σώματα δρᾶν καὶ πάσχειν ἐπὶ
10 τἄλλα συνελθόντα, μὴ οὐχ ἤτοι πάσχειν τε ἅμα καὶ δρᾶν, ἢ θάτερον μὲν δρᾶν, θάτερον δ' αὐτῶν πά-
σχειν. ἐὰν μὲν γὰρ ἰσάζῃ ταῖς δυνάμεσιν, ἐξ ἴσου δράσει τε καὶ πείσεται. ἂν δ' ὑπερέχῃ πολὺ καὶ κρα-
τῇ θάτερον, ἐνεργήσει περὶ τὸ πάσχον. ὥστε δράσει μέγα μέν τι καὶ αἰσθητόν. αὐτὸ δ' ἤτοι σμικρόν τι
καὶ οὐκ αἰσθητὸν, ἢ παντάπασιν οὐδὲν πείσεται. ἀλλ' ἐν τούτῳ δὴ καὶ μάλιστα διήνεγκε φαρμάκου δη-
λητηρίου, τροφή. τὸ μὲν γὰρ κρατεῖ τῆς ἐν τῷ σώματι δυνάμεως. ἡ δὲ, κρατεῖται. οὔκουν ἐνδέχεται τρο-
φὴν μὲν εἶναί τι τῷ ζώῳ προσήκουσαν, οὐ μὴν καὶ κρατεῖσθαί γε ὁμοίως πρὸς τῶν ἐν τῷ ζώῳ ποιοτή-
των. τὸ κρατεῖσθαι δ' ἦν ἀλλοιοῦσθαι. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν ἰσχυρότερα ταῖς δυνάμεσιν ἐστὶ μόρια, τὰ δ' ἀ-
σθενέστερα, κρατήσει μὲν πάντα τῆς οἰκείας τῷ ζώῳ τροφῆς. οὐχ ὁμοίως δὲ πάντα. κρατήσει δ' ἄρα καὶ
ἡ γαστὴρ, καὶ ἀλλοιώσει τὴν τροφήν. οὐ μὴν ὁμοίως ἥπατι, καὶ φλεψὶ καὶ ἀρτηρίαις, καὶ καρδίᾳ. πό-
σον οὖν ἐστιν ὃ ἀλλοιοῖ, καὶ δὴ θεασώμεθα, πλέον μὲν ἢ κατὰ στόμα, μεῖον δ' ἢ κατὰ ἧπάρ τε καὶ τὰς φλέ-
20 βας. αὕτη μὲν γὰρ ἡ ἀλλοίωσις, εἰς αἵματος οὐσίαν ἄγει τὴν τροφήν, ἡ δ' ἐν τῷ στόματι, μεθίστησι μὲν αὐ-
τὴν ἐναργῶς εἰς ἕτερον εἶδος οὐ μὴν εἰς τέλος γε μετακοσμεῖ. μάθοις δ' ἂν, ἐπὶ τῶν καταλειφθέντων
ταῖς διαστάσεσι τῶν ὀδόντων σιτίων καταμεινάντων δι' ὅλης νυκτός. οὔτε γὰρ ἄρτος ἀκριβῶς ὁ ἄρτος,
οὔτε κρέας ἐστὶ τὸ κρέας, ἀλλ' ὄζει μὲν τοιοῦτον, οἷον καὶ τὸ τοῦ ζώου στόμα. διαλέλυται δὲ καὶ διατέτη-
κε, καὶ τὰς ἐν τῷ ζώῳ τῆς σαρκὸς ἀπομέμακται ποιότητας. ἔνεστι δέ σοι θεάσασθαι τὸ μέγεθος τῆς ἐν
τῷ στόματι τῶν σιτίων ἀλλοιώσεως, εἰ πυροὺς μασησάμενος ἐπιθείοις ἀπέπτοις δοθιῆσιν. ὄψει γὰρ αὐτοὺς
τάχιστα μεταβάλλοντάς τε καὶ συμπέττοντας, οὐδὲν τοιοῦτον, ὅταν ὕδατι φυραθῶσιν ἐργάσασθαι
δυναμένους. καὶ μὴ θαυμάσῃς. τὸ γάρ τοι φλέγμα τουτὶ τὸ κατὰ τὸ στόμα, καὶ λειχήνων ἐστὶν ἄκος, καὶ
σκορπίους ἀναιρεῖ παραχρῆμα, καὶ πολλὰ τῶν ἰοβόλων θηρίων, τὰ μὲν, εὐθέως ἀποκτείνει. τὰ δ' ἐς ὕ-
στερον. ἅπαντα γοῦν βλάπτει μεγάλως. ἀλλὰ τὰ μὲν μεμασημένα σιτία πρῶτον μὲν τούτῳ τῷ φλέγ-
30 ματι βέβρεκταί τε καὶ πεφύραται. δεύτερον δὲ καὶ τῷ χρωτὶ τοῦ στόματος ἅπαντα πεπλησίακεν. ὥστε
πλείονα μεταβολὴν εἴληφε τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς κεναῖς χώραις τῶν ὀδόντων ἐσφηνωμένων. ἀλλ' ὅσον
τὰ μεμασημένα τούτων ἐστὶ πλέον ἠλλοιωμένα, τοσοῦτον ἐκείνων τὰ καταποθέντα. μὴ γὰρ οὐδὲ παρα-
βλητὸν εἴη τὸ τῆς ὑπερβολῆς. εἰ τὸ κατὰ τὴν κοιλίαν ἐννοήσαιμεν φλέγμα καὶ χολὴν καὶ πνεῦμα
καὶ θερμασίαν, καὶ ὅλην τὴν οὐσίαν τῆς γαστρός. εἰ δὲ καὶ συνεπινοήσαις αὐτῇ τὰ παρακείμενα σπλάγ-
χνα, καθάπερ τινὶ λέβητι μεγάλῳ πυρὸς ἑστίας πολλὰς, ἐκ δεξιῶν μὲν τὸ ἧπαρ, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὸν
σπλῆνα, τὴν καρδίαν δ' ἐκ τῶν ἄνω, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ τὰς φρένας αἰωρουμένας τε καὶ διὰ παντὸς κι-
νουμένας, ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις σκέπον τὸ ἐπίπλοον, ἐξαίσιόν τινα πεισθήσῃ τὴν ἀλλοίωσιν γίγνεσθαι τῶν εἰς
τὴν γαστέρα καταποθέντων σιτίων, πῶς δ' ἂν ἠδύνατο ῥᾳδίως αἱματοῦσθαι, μὴ προπαρασκευασθέντα τῇ
τοιαύτῃ μεταβολῇ; δέδεικται γὰρ οὖν καὶ πρόσθεν, ὡς οὐδὲν εἰς τὴν ἐναντίαν ἀθρόως μεθίσταται ποι-
40 ότητα. πῶς οὖν ὁ ἄρτος αἷμα γίνεται, πῶς δὲ τὸ τεῦτλον, ἢ ὁ κύαμος, ἤ τι τῶν ἄλλων, εἰ μὴ πρότε-
ρόν τινα ἑτέραν ἀλλοίωσιν ἐδέξατο; πῶς δ' ἡ κόπρος εὐθὺς ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις ἀθρόως γεννηθήσεται;
τί γὰρ ἐν τούτοις σφοδρότερον εἰς ἀλλοίωσιν ἐστὶ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα, πότερον τῶν χιτώνων τὸ πλῆ-
θος, ἢ τῶν γειτνιώντων σπλάγχνων ἡ περίθεσις, ἢ τῆς μονῆς ὁ χρόνος, ἢ σύμφυτός τις ἐν τοῖς ὀργάνοις
θερμασία; καὶ μὴν κατ' οὐδὲν τούτων πλεονεκτεῖ τὰ ἔντερα τῆς γαστρός. τί ποτ' οὖν ἐν μὲν τῇ γαστρὶ νυ-
κτὸς ὅλης πολλάκις μείναντα τὸν ἄρτον, ἔτι φυλάττεσθαι βούλονται τὰς ἀρχαίας διασώζοντα ποιό-
τητας, ἐπειδὰν δ' ἅπαξ ἐμπέσοι τοῖς ἐντέροις, εὐθὺς γίγνεσθαι κόπρον; εἰ μὲν γὰρ ὁ τοσοῦτος χρόνος
ἀδύνατος ἀλλοιοῦν, οὐδ' ὁ βραχὺς ἱκανός. εἰ δ' οὗτος αὐτάρκης, πῶς οὐ πολλῷ μᾶλλον ὁ μακρός; ἆρ' οὖν
ἀλλοιοῦται μὲν ἡ τροφὴ κατὰ τὴν κοιλίαν, ἄλλην δέ τιν' ἀλλοίωσιν, καὶ οὐχ οἵαν ἐκ τῆς φύσεως ἴσχει τοῦ
μεταβάλλοντος ὀργάνου; ἢ ταύτην μὲν, οὐ μὴν τήν γ' οἰκείαν τῷ τοῦ ζώου σώματι; μακρῷ τοῦτ' ἀδυνατώ-
50 τερόν ἐστι. καὶ μὴν οὐκ ἄλλο γε ἦν πέψις, ἢ ἀλλοίωσις εἰς τὴν οἰκείαν τοῦ τρεφομένου ποιότητα. εἴπερ οὖν
ἡ πέψις τοῦτό ἐστι, καὶ ἡ τροφὴ κατὰ τὴν γαστέρα δέδεικται δεχομένη ποιότητα, τῷ μέλλοντι πρὸς αὐ-
τῆς τραφήσεσθαι ζώῳ προσήκουσαν, ἱκανῶς ἀποδέδεικται τὸ πέττεσθαι κατὰ τὴν γαστέρα τὴν τροφήν. καὶ
γελοῖος μὲν Ἀσκληπιάδης, οὔτ' ἐν ταῖς ἐρυγαῖς λέγων ἐμφαίνεσθαί ποτε τὴν ποιότητα τῶν πεφθέντων
σιτίων, οὔτ' ἐν τοῖς ἐμέτοις, οὔτ' ἐν ταῖς ἀνατομαῖς. αὐτὸ γὰρ δὴ, τὸ, τοῦ σώματος ὄζειν αὐτὰ, τῆς κοιλί-
ας ἐστὶ τὸ πεπέφθαι, ὁ δ' οὕτως ἐστὶν εὐήθης, ὥστ' ἐπειδὴ τῶν παλαιῶν ἀκούει λεγόντων ἐπὶ τὸ χρηστὸν
ἐν τῇ γαστρὶ μεταβάλλειν τὰ σιτία, δοκιμάζει ζητεῖν οὐ τὸ κατὰ δύναμιν, ἀλλὰ τὸ κατὰ γεῦσιν χρηστόν.

ὥσπερ ἡ τοῦ μήλου μηλωδεστέρου, χρὴ γὰρ οὕτως αὐτῷ διαλέγεσθαι, γινομένου κατὰ τὴν κοιλίαν, ἢ
τοῦ μέλιτος μελιτωδεστέρου. πολὺ δ' εὐηθέστερος ἐστὶ καὶ γελοιότερος ὁ ἐρασίστρατος, ἢ μὴ νοῶν ὅπως εἴ-
ρηται πρὸς τῶν παλαιῶν ἡ πέψις, ἑψήσει παραπλήσιον ὑπάρχειν, ἢ ἑκὼν σοφιζόμενος ἑαυτόν. ἑψή-
σειν μὲν γάρ φησιν οὕτως ἐλαφρὰν ἔχουσαν θερμασίαν, οὐκ εἰκὸς εἶναι παραπλησίαν τὴν πέψιν, ὥσπερ ἢ τὴν
αἰτίαν δέον ὑποθεῖναι τῇ γαστρὶ, ἢ ἄλλως αὐτῆς ἀλλοιῶσαι τὰ σιτία μὴ δυναμένης, ἢ δυναμένης ἀλλοι-
οῦν μὲν, οὐ κατὰ τὴν ἔμφυτον δὲ θερμασίαν ὑγρὰν οὖσαν δηλονότι, καὶ διὰ τοῦθ' ἕψειν οὐχ ὅπερ εἰρημένη.
ἐχρῆν δ' αὐτὸν, εἴπερ τι πράγματι ἀντιλέγειν ἐβούλετο, πειραθῆναι δεῖξαι· μάλιστα μὲν καὶ πρῶτον τὴν
γαστέρα ὡς οὐδὲ μεταβάλλει τὴν ἀρχὴν, οὐδ' ἀλλοιοῦται κατὰ ποιότητα πρὸς τῆς γαστρὸς τὰ σιτία. δεύτερον
δ' εἴπερ μὴ οἷός τε ἦν τοῦτο πιστώσασθαι, τὸ, τὴν ἀλλοίωσιν αὐτῶν ἄχρηστον εἶναι τῷ ζώῳ. εἰ δὲ μηδὲ τοῦτ' εἶχε δια-
βάλλειν, ἐξελέγξαι τὴν περὶ τὰς δραστικὰς ἀρχὰς ὑπόληψιν, καὶ δεῖξαι τὰς ἐνεργείας ἐν τοῖς μορίοις,
οὐ διὰ τὴν ἐκ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ ποιὰν κρᾶσιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ δι' ἄλλο τι. εἰ δὲ μη-
δὲ τοῦτ' ἐτόλμησε διαβάλλειν, ἀλλ' ὅτι γε μὴ τὸ θερμόν ἐστιν ἐν τοῖς ὑπὸ φύσεως διοικουμένοις τὸ τῶν ἀλ-
λων δραστικώτατον. ἢ, εἰ μηδὲ τοῦτο, μήτε τῶν ἄλλων τι τοῦ ἔμπροσθεν εἶχεν ἀποδεικνύναι, μὴ ληρεῖν ὀνό-
ματι προσπαλαίοντα μάτην, ὥσπερ οὐ σαφῶς ἀριστοτέλους ἐν τ' ἄλλοις πολλοῖς, κἀν τῷ τετάρτῳ τῶν
μετεωρολογικῶν, ὅπως ἡ πέψις ἑψήσει παραπλήσιος εἶναι λέγεται, καὶ ὅτι μὴ πρώτως, μηδὲ κυρί-
ως ὀνομαζόντων εἰρηκότος. ἀλλ' ὡς ἤδη λέλεκται πολλάκις, ἀρχὴ τούτων ἁπάντων ἐστὶ μία, περὶ θερ-
μοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ διασκέψασθαι, καθάπερ ἀριστοτέλης ἐποίησεν ἐν τῷ δευτέρῳ
περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς, ἀποδείξας ἁπάσας τὰς κατὰ τὸ σῶμα μεταβολὰς, καὶ ἀλλοιώσεις ὑπὸ
τούτων γίγνεσθαι. ἀλλ' ἐρασίστρατος, οὔτε τούτοις, οὔτ' ἄλλῳ τινὶ τῶν προειρημένων ἀντειπὼν, ἐπὶ τοὔνο-
μα μόνον ἐτράπετο τῆς ἑψήσεως. περὶ μὲν οὖν τῆς πέψεως, εἰ καὶ τ' ἄλλα πάντα παρέλιπε, τὸ γοῦν ὅτι
διαφέρει τῆς ἐκτὸς ἑψήσεως ἡ ἐν τοῖς ζώοις πέψις ἐπειράθη δεικνύναι. περὶ δὲ τῆς καταπόσεως, οὐδ'
ἄχρι τοσούτου. τί γάρ φησιν; ὁλκὴ μὲν οὖν τῆς κοιλίας οὐδὲ μία φαίνεται εἶναι. καὶ μὴν δύο χιτῶ-
νας ἡ γαστὴρ ἔχει, πάντως ἕνεκά του γεγονότας, καὶ διήκουσιν οὗτοι μέχρι καὶ τοῦ στόματος, ὁ μὲν ἔνδον,
οἷος ἐστὶ κατὰ τὴν γαστέρα, τοιοῦτος διαμένων, ὁ δ' ἕτερος, ἐπὶ τὸ σαρκωδέστερον ἐν τῷ στομάχῳ φερόμε-
νος. ὅτι μὲν οὖν ἐναντίας ἀλλήλαις τὰς ἐπιβολὰς τῶν ἰνῶν ἔχουσιν οἱ χιτῶνες οὗτοι, τὸ φαινόμενον
αὐτὸ μαρτυρεῖ. τίνος δ' ἕνεκεν τοιοῦτοι γεγόνασιν, ἐρασίστρατος μὲν οὐδ' ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, ἡμεῖς δ' ἐροῦ-
μεν. ὁ μὲν ἔνδον, εὐθείας ἔχει τὰς ἶνας, ὁλκῆς γὰρ ἕνεκα γέγονεν, ὁ δ' ἔξωθεν ἐγκαρσίας ὑπὲρ τοῦ κα-
τὰ κύκλον περιστέλλεσθαι. ἑκάστῳ γὰρ τῶν κινουμένων ὀργάνων τοῖς σώμασι, κατὰ τὰς τῶν ἰνῶν θέσεις
αἱ κινήσεις εἰσίν. ἐπ' αὐτῶν δὲ πρῶτον τῶν μυῶν, εἰ βούλει, βασάνισον τὸν λόγον, ἐφ' ὧν καὶ αἱ ἶνες ἐναρ-
γέσταται, καὶ αἱ κινήσεις αὐτῶν ὁρῶνται διὰ σφοδρότητα. μετὰ δὲ τοὺς μῦς, ἐπὶ τὰ φυσικὰ τῶν ὀργά-
νων ἴθι, καὶ πάντως ὄψει κατὰ τὰς ἶνας κινούμενα. καὶ διὰ τοῦθ' ἑκάστῳ μὲν τῶν ἐντέρων, στρογγύλαι
καθ' ἑκάτερον τῶν χιτώνων, αἱ ἶνές εἰσι. περιστέλλονται γὰρ μόνον, ἕλκουσι δ' οὐδέν. ἡ γαστὴρ δὲ τῶν
ἰνῶν, τὰς μὲν εὐθείας ἔχει χάριν ὁλκῆς, τὰς δ' ἐγκαρσίας, ἕνεκα περιστολῆς. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς μυσὶν
ἑκάστης τῶν ἰνῶν τεινομένης τε καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἑλκομένης, αἱ κινήσεις γίγνονται. κατὰ τὸν αὐ-
τὸν λόγον ἐν τῇ γαστρὶ, τῶν μὲν ἐγκαρσίων ἰνῶν τεινομένων, ἔλαττον ἀνάγκη γίγνεσθαι τὸ εὖρος τῆς περιε-
χομένης ὑπ' αὐτῶν κοιλότητος, τῶν δ' εὐθειῶν ἑλκομένων τε καὶ εἰς αὑτὰς συναγομένων, οὐκ ἐνδέχε-
ται μὴ οὐ συναιρεῖσθαι τὸ μῆκος. ἀλλὰ μὴν ἐναργῶς φαίνεται καταπινόντων συναιρούμενον, καὶ τοσοῦ-
τον ὁ λάρυγξ ἀνατρέχων, ὅσον ὁ στόμαχος κατασπᾶται. καὶ ὅταν γε συμπληρωθείσης τῆς ἐν τῷ κατα-
πίνειν ἐνεργείας ἀφεθῇ τῆς τάσεως ὁ στόμαχος, ἐναργῶς πάλιν φαίνεται καταφερόμενος ὁ λάρυγξ.
ὁ γὰρ ἔνδον χιτὼν τῆς γαστρὸς, ὁ τὰς εὐθείας ἶνας ἔχων, ὁ καὶ τὸν στόμαχον ὑπαλείφων, καὶ τὸ στόμα τοῖς
ἔσω μορίοις ἐπεκτείνεται τοῦ λάρυγγος. ὥστ' οὐκ ἐνδέχεται κατασπώμενον αὐτὸν ὑπὸ τῆς κοιλίας,
μὴ οὐ συνεπισπᾶσθαι καὶ τὸν λάρυγγα. ὅτι δ' αἱ περιφερεῖς ἶνες, αἷς περιστέλλεται τά τ' ἄλλα μόρια, καὶ
ἡ γαστὴρ, οὐ συναιροῦσι τὸ μῆκος, ἀλλὰ συστέλλουσι καὶ στενοῦσι τὴν εὐρύτητα, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἐστιν
ὁμολογούμενον ἐρασιστράτου. περιστέλλεσθαι γάρ φησι τοῖς σιτίοις τὴν γαστέρα, κατὰ τὸν τῆς πέψεως ἅ-
παντα χρόνον. ἀλλ' εἰ περιστέλλεται μὲν, οὐδὲν δὲ τοῦ μήκους ἀφαιρεῖται τῆς κοιλίας, οὐκ ἔστι τῆς περι-
σταλτικῆς κινήσεως ἴδιον, τὸ κατασπᾶν κάτω τὸν στόμαχον. ὅπερ γὰρ αὐτὸς ὁ ἐρασίστρατος εἶπε, τοῦτο μό-
νον αὐτῷ συμβήσεται, τὸ τῶν ἄνω συστελλομένων διαστέλλεσθαι τὰ κάτω. τοῦτο δ' ὅτι, κἂν εἰς νεκρὸν
τὸν στόμαχον ὕδατος ἐγχέοις φαίνεται γιγνόμενον, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. ταῖς γὰρ τῶν ὑλῶν διὰ στενοῦ τοῦ σώ-
ματος ὁδοιπορίαις, ἀκόλουθόν ἐστι τὸ σύμπτωμα. θαυμαστὸν γὰρ εἰ διερχομένου τινὸς αὐτὸν ὄγκου, μὴ δια-
σταλήσεται. οὐκοῦν τὸ μὲν τῶν ἄνω συστελλομένων, διαστέλλεσθαι τὰ κάτω, κοινόν ἐστι, καὶ τοῖς νεκροῖς σώ-
μασι, δι' ὧν ὁπωσοῦν τι διεξέρχεται, καὶ τοῖς ζῶσιν, εἴτε περιστέλλοιτο τοῖς διερχομένοις, εἴθ' ἕλκοιτο. τὸ
δὲ τῆς τοῦ μήκους συναιρέσεως, ἴδιον τῶν τὰς εὐθείας ἶνας ἐχόντων ὀργάνων, ἵν' ἐπισπάσωνταί τι. ἀλλὰ
μὴν ἐδείχθη κατασπώμενος ὁ στόμαχος. οὐ γὰρ ἂν εἵλκε τὸν λάρυγγα. δῆλον οὖν ὡς ἡ γαστὴρ ἕλκει τὰ σι-
τία διὰ τοῦ στομάχου. καὶ ἡ κατὰ τὸν ἔμετον δὲ τῶν ἐμουμένων ἄχρι τοῦ στόματος φορὰ, πάντως μέν που
καὶ αὐτὴ, τὰ μὲν ὑπὸ τῶν ἀναφερομένων διατεινόμενα μέρη τοῦ στομάχου, διεστῶτα κέκτηται, τῶν
πρόσω δ' ὅτι ἂν ἑκάστοτ' ἐπιλαμβάνηται, τοῦτ' ἀρχόμενον διαστέλλεται, τὸ δ' ὄπισθεν καταλείπει δηλο-

τὸ ἔτι συστελλόμενον. ὥσθ' ὁμοίαν εἶναι πάντῃ τὴν διάθεσιν τοῦ στομάχου κατά γε τοῦτο, τῇ τῶν καταπινόν-
των. ἀλλὰ τῆς ὁλκῆς μὴ παρούσης, τὸ μῆκος ὅλον, ἴσον ἐπὶ τοῖς τοιούτοις συμπτώμασι διαφυλάττε-
ται. διὰ τοῦτο καὶ καταπίνειν ῥᾷόν ἐστιν ἢ ἐμεῖν, ὅτι καταπίνεται μὲν, ἀμφοῖν τῆς γαστρὸς τῶν χιτώ-
νων ἐνεργούντων, τοῦ μὲν ἐντὸς ἕλκοντος, τοῦ δ' ἐκτὸς περιστελλομένου τε καὶ συνεπωθοῦντος, ἐμεῖ-
ται δὲ θατέρου μόνου τοῦ ἔξωθεν ἐνεργοῦντος, οὐδενὸς ἕλκοντος εἰς τὸ στόμα. οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ ἡ τῆς γαστρὸς ὄ-
ρεξις προηγεῖτο τοῦ καταπίνειν τὰ σιτία, τὸν αὐτὸν τρόπον κἀν τοῖς ἐμέτοις, ἐπιθυμεῖ τι τῶν κατὰ τὸ
στόμα μορίων τοῦ γιγνομένου παθήματος. ἀλλ' ἄμφω τῆς γαστρὸς αὐτῆς εἰσὶν ἐναντίαι διαθέσεις, ὀρεγομέ-
νης μὲν καὶ προσιεμένης τὰ χρήσιμά τε καὶ οἰκεῖα, δυσχεραινούσης δὲ καὶ ἀποτριβομένης τὰ ἀλλότρια. διὸ
καὶ τὸ καταπίνειν αὐτὸ, τοῖς μὲν ἱκανῶς ὀρεγομένοις τῶν οἰκείων ἐδεσμάτων τῇ γαστρὶ, τάχιστα γίγνε-
10 ται, σαφῶς ἑλκούσης αὐτὰ, καὶ κατασπώσης πρὶν ἢ μασηθῆναι, τοῖς δ' ἤτοι φάρμακόν τι κατ' ἀνάγκην
πίνουσιν ἤ τι σιτίον ἐν χώρᾳ φαρμάκου προσφερομένοις, ἀνιαρὰ καὶ μόγις ἡ κατάποσις αὐτῶν ἐπιτε-
λεῖται. δῆλος οὖν ἐστιν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὁ μὲν ἔνδον χιτὼν τῆς γαστρὸς, ὁ τὰς εὐθείας ἔχων ἶνας, τῆς
ἐκ τοῦ στόματος εἰς αὐτὴν ὁλκῆς ἕνεκα γεγονὼς, καὶ διὰ τοῦτ' ἐν ταῖς καταπόσεσι μόναις ἐνεργῶν, ὁ δ' ἔ-
ξωθεν ὁ τὰς ἐγκαρσίας ἶνας ἔχων, ἕνεκα μὲν τοῦ περιστέλλεσθαι τοῖς ἐνυπάρχουσι καὶ προωθεῖν αὐτὰ
τοιοῦτος ἀποτελεσθείς. ἐνεργῶν δ' οὐδὲν ἧττον ἐν τοῖς ἐμέτοις, ἢ ταῖς καταπόσεσιν. ἐναργέστατα δὲ μαρ-
τυρεῖ τῷ λεγομένῳ, καὶ τὸ κατὰ τὰς χάννας τε καὶ τοὺς συνόδοντας γιγνόμενον. εὑρίσκεται γὰρ ἐνίοτε
τούτων ἡ γαστὴρ ἐν τῷ στόματι, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν ταῖς περὶ ζώων ἔγραψεν ἱστορίαις, καὶ προ-
» στίθησί γε τὴν αἰτίαν, ὑπὸ λαιμαργίας αὐτοῖς τοῦτο συμβαίνειν φάσκων. ἔχει γὰρ ὧδε. κατὰ τὰς
» σφοδροτέρας ὀρέξεις ἄνω προσέρχεται πᾶσι τοῖς ζώοις ἡ γαστήρ. ὥστε τινὰς τοῦ πάθους αἴσθησιν ἐναρ-
20 γῆ ἔχοντες, ἐξέρπειν αὐτοῖς φασὶ τὴν κοιλίαν, ἐνίων δὲ μασωμένων ἔτι καὶ μήπω καλῶς ἐν τῷ στόμα-
» τι τὰ σιτία κατειργασμένων, ἐξαρπάζειν φανερῶς ἀκόντων. ἐφ' ὧν οὖν ζώων φύσει λαιμάργων ὑπαρ-
» χόντων, ἥ τ' εὐρυχωρία τοῦ στόματός ἐστι δαψιλὴς, ἥ τε τῆς γαστρὸς θέσις ἐγγὺς, ὡς ἐπὶ συνόδοντος καὶ χάν-
» νης, οὐδὲν θαυμαστὸν, ὅταν ἱκανῶς πεινάσαντα, διώκῃ τι τῶν μικροτέρων ζώων, εἶτ' ἤδη πλησίον ᾖ τοῦ
» συλλαβεῖν, ἀνατρέχειν ἐπειγούσης τῆς ἐπιθυμίας εἰς τὸ στόμα τὴν γαστέρα. γίνεσθαι δ' ἄλλως ἀμήχα-
» νον τοῦτο, μὴ οὐχ ὥσπερ διὰ χειρὸς τοῦ στομάχου τῆς γαστρὸς ἐπισπωμένης εἰς ἑαυτὴν τὰ σιτία. καθάπερ
» γὰρ καὶ ἡμεῖς ὑπὸ προθυμίας ἐνίοτε τῇ χειρὶ συνεπεκτείνομεν ὅλους ἡμᾶς αὐτοὺς, ἕνεκα τοῦ θᾶττον
» ἐπιδράξασθαι τοῦ προκειμένου σώματος, οὕτω καὶ ἡ γαστὴρ, οἷα χειρὶ τῷ στομάχῳ συνεπεκτείνεται. καὶ
» διὰ τοῦτ' ἐφ' ὧν ζώων ἅμα τὰ τρία ταυτὶ συνέπεσεν, ἔφεσίς τε σφοδρὰ τῆς τροφῆς, ὅ τε στόμαχος μικρὸς,
» ἥ τ' εὐρυχωρία τοῦ στόματος δαψιλὴς, ἐπὶ τούτων ὀλίγη ῥοπὴ τῆς ἐπεκτάσεως εἰς τὸ στόμα τὴν κοιλίαν ὅ-
30 λην ἀναφέρει. ἤρκει μὲν οὖν ἴσως ἀνδρὶ φυσικῷ παρ' αὐτῆς μόνης τῆς κατασκευῆς τῶν ὀργάνων, τὴν ἔνδει-
ξιν τῆς ἐνεργείας λαμβάνειν. οὐ γὰρ δὴ μάτην γε ἂν ἡ φύσις ἐκ δυοῖν χιτώνων ἐναντίως ἀλλήλοις ἐχόντων
ἀπειργάσατο τὸν οἰσοφάγον, εἰ μὴ καὶ διαφόρως ἑκάτερον αὐτῶν ἐνεργεῖν ἔμελλεν. ἀλλ' ἐπεὶ πάντα μᾶλλον,
ἢ τὰ τῆς φύσεως ἔργα διαγινώσκειν, οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον εἰσὶν ἱκανοὶ, φέρε καὶ διὰ τῆς τῶν ζώων ἀνατομῆς ἐπι-
δείξωμεν αὐτοῖς ὡς ἑκάτερος τῶν χιτώνων ἐνεργεῖ τὴν εἰρημένην ἐνέργειαν. εἰ δή τι λαβὼν ζῶον, εἶτα γυ-
μνώσας αὐτοῦ τὰ περικείμενα τῷ στομάχῳ σώματα, χωρὶς τοῦ διατεμεῖν τινὰ τῶν νεύρων, ἢ τῶν ἀρτηριῶν, ἢ
τῶν φλεβῶν τῶν αὐτόθι τεταγμένων, ἐθέλοις ἀπὸ τῆς γένυος ἕως τοῦ θώρακος εὐθείαις τομαῖς διελεῖν τὸν
ἔξω χιτῶνα, τὸν τὰς ἶνας ἔχοντα τὰς ἐγκαρσίας, κἄπειτα τῷ ζώῳ τροφὴν προσενεγκεῖν, ὄψει κατα-
πῖνον αὐτό. καίτοι τῆς περισταλτικῆς ἐνεργείας ἀπολωλυίας. εἰ δ' αὖ πάλιν ἐφ' ἑτέρου ζώου διατέμοις
ἀμφοτέρους τοὺς χιτῶνας τομαῖς ἐγκαρσίαις, θεάσῃ καὶ τοῦτο καταπῖνον, οὐκέτ' ἐνεργοῦντος τοῦ ἐντός. ᾧ
40 δῆλον, ὅτι καὶ θατέρῳ αὐτῶν καταπίνειν οἷόν τ' ἐστιν, ἀλλὰ χεῖρον ἢ δι' ἀμφοτέρων. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις, καὶ τοῦ-
τ' ἐστι σαφῶς θεάσασθαι ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἀνατομῆς, ὡς ἐν τῷ καταπίνειν ὑποπίμπλαται πνεύματος
ὁ στόμαχος τοῦ συγκαταπινομένου τοῖς σιτίοις, ὃ περιστελλομένου μὲν τοῦ ἔξωθεν χιτῶνος, ὠθεῖται ῥᾳδίως εἰς
τὴν γαστέρα σὺν τοῖς ἐδέσμασι, χρόνου δὲ τοῦ ἔνδον ὑπάρχοντος, ἐμποδὼν ἵσταται τῇ φορᾷ τῶν σιτίων, δια-
τεῖνόν τε αὐτὸν καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐμποδίζον. ἀλλ' οὐδὲ τούτων οὐδὲν Ἐρασίστρατος εἶπεν, οὔθ' ὡς ἡ σκολιὰ
θέσις τοῦ στομάχου διαβάλλει σαφῶς τὸ δόγμα τῶν νομιζόντων ὑπὸ τῆς ἄνωθεν βολῆς, ποδηγούμενα
μέχρι τῆς γαστρὸς ἰέναι καταπινόμενα. μόνον δ' ὅτι πολλὰ τῶν μακροτραχήλων ζώων ἐπικεκυφότα κα-
ταπίνει, καλῶς εἶπεν. ᾧ δῆλον, ὅτι φαινόμενον, οὐ τὸ πῶς καταπίνομεν ἀποδείκνυσιν, ἀλλὰ τὸ πῶς οὐκ
καταπίνομεν. ὅτι γὰρ μὴ διὰ μόνης τῆς ἄνωθεν βολῆς, ἐκ τούτου δῆλον. οὐ μὴν εἴθ' ἑλκούσης τῆς κοι-
λίας, εἴτε παράγοντος αὐτὰ τοῦ στομάχου, δῆλον ἤδη πω. ἀλλ' ἡμεῖς γε πάντας τοὺς λογισμοὺς εἰπόντες,
50 τούς τ' ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν ὀργάνων ὁρμωμένους, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν ἄλλων συμπτωμάτων, τῶν τε πρὸ
τοῦ γυμνωθῆναι τὸν στόμαχον, καὶ γυμνωθέντος ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν ἐλέγομεν, ἱκανῶς ἐνεδειξάμεθα, τοῦ
μὲν ἕλκειν ἕνεκα τὸν ἐντὸς χιτῶνα, τοῦ δ' ἀπωθεῖν τὸν ἐκτὸς γεγονέναι. προυθέμεθα μὲν οὖν ἀποδεῖξαι
τὴν καθεκτικὴν δύναμιν ἐν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων οὖσαν, ὥσπερ ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ τὴν ἑλκτικήν τε
καὶ προσέτι τὴν ἀλλοιωτικήν. ὑπὸ δὲ τῆς ἀκολουθίας τοῦ λόγου, τὰς τέτταρας ἀπεδείξαμεν ὑπαρ-
χούσας τῇ γαστρὶ, τὴν ἑλκτικὴν μὲν ἐν τῷ καταπίνειν, τὴν καθεκτικὴν δ' ἐν τῷ πέττειν, τὴν ἀποκρι-
τικὴν δ' ἐν τοῖς ἐμέτοις, καὶ ταῖς τῶν πεπεμμένων σιτίων εἰς τὸ λεπτὸν ἔντερον ὑποχωρήσεσιν. αὐτὴν

δὲ τὴν πέψιν ἀλλοίωσιν ὑπάρχειν. οὔκουν ἔτ' ἀπορήσαιμεν, οὐδὲ περὶ τοῦ σπληνὸς, εἰ ἕλκει μὲν τὸ οἰκεῖον,
ἀποκρίνει δὲ τὸ ἀλλότριον, ἀλλοιοῖ δὲ καὶ κατέχει ὅσον ἂν ἐπισπάσασθαι πέφυκεν. οὔτε τοῦ ἥπατος ἢ φλε
βὸς ἢ ἀρτηρίας, ἢ καρδίας, ἢ τῶν ἄλλων τινός. ἀναγκαῖαι γὰρ ἐδείχθησαν αἱ τέτταρες αὗται δυνάμεις,
ἅπαντι μορίῳ τῷ μέλλοντι θρέψεσθαι, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὰς ὑπηρέτιδας εἶναι θρέψεως ἔφαμεν. ὡς γὰρ
τὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπόπατημα τοῖς κυσὶν ἥδιστον, οὕτω καὶ τὰ τοῦ ἥπατος περιττώματα. τὸ μὲν, τῷ
σπληνί. τὸ δὲ τῇ χοληδόχῳ κύστει. τὸ δὲ, τοῖς νεφροῖς, οἰκεῖον. καὶ λέγειν ἔτι περὶ τῆς τούτων γενέσεως, οὐκ
ἂν ἐθέλοιμι, μεθ' Ἱπποκράτην, καὶ Πλάτωνα, καὶ Ἀριστοτέλην, καὶ Διοκλέα, καὶ Πραξαγόραν, καὶ Φι-
λότιμον. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ περὶ τῶν δυνάμεων εἶπον ἂν, εἴ τις τῶν ἔμπροσθεν ἀκριβῶς ἐξειργάσατο τὸν περὶ
αὐτῶν λόγον. ἐπεὶ δ' οἱ μὲν παλαιοὶ καλῶς ὑπὲρ αὐτῶν ἀποφηνάμενοι, πολλὰ παρέλιπον ἐναγωνίσα-
10 σθαι, τῷ λόγῳ, μὴ προνοήσαντες ἔσεσθαί τινας εἰς τοσοῦτον ἀναισχύντους σοφιστὰς, ὡς ἀντιλέγειν ἐπι-
χειρῆσαι τοῖς ἐναργέσιν, οἱ νεώτεροι δὲ τὸ μέν τοι, νικηθέντες ὑπὸ τῶν σοφισμάτων ἐπείσθησαν αὐτοῖς, τὸ δέ
τοι καὶ ἀντιλέγειν ἐπιχειρήσαντες ἀπολεῖν μοι πολὺ τῆς τῶν παλαιῶν ἔδοξαν δυνάμεως, διὰ τοῦθ' ὡς ἂν, ἐκεί
νων αὐτῶν εἴπερ ἔτ' ἦν τις ἀγωνίσασθαί μοι δοκεῖ πρὸς τοὺς ἀναστρέποντας τῆς τέχνης τὰ κάλλιστα, καὶ αὐτὸς οὕ
τως ἐπειράθην συνθεῖναι γὰρ τοὺς λόγους. ὅτι δ' οὐδὲν, ἢ παντάπασιν σμικρὸν ἀνύσω τι, καὶ τοῦτο, οὐκ ἀγνοῶ.
πάμπολλα γὰρ εὑρίσκω τελέως μὲν ἀποδεδειγμένα τοῖς παλαιοῖς, οὔτε δὲ συνετὰ τοῖς πολλοῖς τῶν νῦν δι'
ἀμαθίαν, ἀλλ' οὐδ' ἐπιχειρούμενα γιγνώσκεσθαι διὰ ῥᾳθυμίαν, οὔτ' εἰ καὶ γνωσθείη τινὶ, δικαίως ἐξεταζό-
μενα. χρὴ γὰρ τὸν μέλλοντα γνώσεσθαί τι τῶν πολλῶν ἄμεινον, εὐθὺς μὲν καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ πρώτῃ διδασκαλίᾳ
πολὺ τῶν ἄλλων διενεγκεῖν, ἐπειδὰν γένηται μειράκιον ἀληθείας τινὸς σχεῖν ἐρωτικὴν μανίαν, ὥσπερ ἐνθου
σιῶντα, καὶ μήθ' ἡμέρας μήτε νυκτὸς διαλείπειν, σπεύδοντά τε καὶ συντεταμένον, ἐκμαθεῖν, ὅσα τοῖς ἐνδο
20 ξοτάτοις εἴρηται τῶν παλαιῶν, ἐπειδὰν δ' ἐκμάθοι, κρίνειν αὐτὰ καὶ βασανίζειν χρόνῳ παμπόλλῳ,
καὶ σκοπεῖν πόσα μὲν ὁμολογεῖ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, πόσα δὲ διαφέρεται, καὶ οὕτως τὰ μὲν,
αἱρεῖσθαι. τὰ δ' ἀποστρέφεσθαι. τῷ μὲν δὴ τοιούτῳ πάνυ σφόδρα χρησίμους τοὺς ἡμετέρους ἐλπίζω λό-
γους ἔσεσθαι. εἶεν δ' ἂν ὀλίγοι παντάπασιν οὗτοι. τοῖς δ' ἄλλοις οὕτω γενήσεται τὸ γράμμα περιττὸν,
ὡς εἰ καὶ μῦθον ὄνῳ τίς λέγοι. συμπεραντέον οὖν ἡμῖν τὸν λόγον, ἕνεκα τῶν τῆς ἀληθείας ἐφιεμένων,
ὅσα δὲ λείπει κατ' αὐτὸν, ἐπιπροσθήσειν, ὡς ἡ γαστὴρ ἕλκει μὲν ἐναργῶς, καὶ μεταλαμβάνει τὰ σιτία τοῖς σφό-
δρα πεινῶσι, πρὶν ἀκριβῶς ἐν τῷ στόματι λειωθῆναι. ἐκκρίνει δὲ καὶ ἀπωθεῖται τοῖς ἀποσίτοις τε καὶ
πρὸς ἀνάγκην ἐσθίουσιν, οὕτω καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων ἕκαστον ἀμφοτέρας ἔχει τὰς δυνάμεις, τήν τε τῶν
οἰκείων ἑλκτικὴν, καὶ τὴν τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικήν. καὶ διὰ τοῦτο, κἂν ἐξ ἑνὸς ᾖ χιτῶνος, ὀργανόν
τι συνεστὸς, ὥσπερ καὶ αἱ κύστεις ἀμφότεραι, καὶ αἱ μῆτραι, καὶ αἱ φλέβες, ἀμφοτέρων τῶν ἰνῶν ἔχει τὰ
30 γένη, τῶν εὐθυωρῶν τε καὶ τῶν ἐγκαρσίων. καὶ μέν γε καὶ τρίτον τι γένος ἐστὶν ἰνῶν λοξῶν, ἔλαττον πολὺ
τῷ πλήθει τῶν προειρημένων δύο γενῶν. εὑρίσκεται δ' ἐν μὲν τοῖς ἐκ δυοῖν χιτώνων συνεστηκόσιν ὀργά-
νοις, ἐν θατέρῳ μόνῳ ταῖς εὐθείαις ἰσὶν ἀναμεμιγμένον. ἐν δὲ τοῖς ἐξ ἑνὸς, ἅμα τοῖς ἄλλοις δύο γένεσιν.
συνεπιλαμβάνουσι δ' αὗται μέγιστον τῇ τῆς καθεκτικῆς ὀνομασθείσης δυνάμεως ἐνεργείᾳ. δεῖται γὰρ
ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ πανταχόθεν ἐσφίγχθαι καὶ περιτετάσθαι τοῖς ἐνυπάρχουσι τὸ μόριον. ἡ μὲν γὰρ,
ἐν τῷ τῆς πέψεως. αἱ μῆτραι δ' ἐν τῷ τῆς κυήσεως χρόνῳ παντὶ, ταῦτ' ἄρα καὶ ὁ τῆς φλεβὸς χιτὼν εἷς
ὢν, ἐκ πολυειδῶν ἰνῶν ἐγένετο, καὶ ὁ τῆς ἀρτηρίας, ὁ μὲν, ἔξωθεν ἐκ τῶν στρογγύλων. ὁ δ' ἔσωθεν, ἐκ μὲν
τῶν εὐθειῶν πλείστων, ὀλίγων δέ τινων σὺν αὐταῖς, καὶ τῶν λοξῶν. ὥστε τὰς μὲν φλέβας ταῖς μήτραις
καὶ ταῖς κύστεσιν ἐοικέναι κατά γε τὴν τῶν ἰνῶν θέσιν, εἰ καὶ τῷ πάχει λείπονται. τὰς δ' ἀρτηρίας
τῇ γαστρί. μόνα δὲ πάντων ὀργάνων ἐκ δυοῖν ἅμα καὶ ἀμφοτέρων ἐγκαρσίας ἐχόντων τὰς ἶνας ἐγένετο τὰ
40 ἔντερα. τὸ δ' ὅτι βέλτιον ἦν τῶν τ' ἄλλων ἑκάστῳ, τοιοῦτον τὴν φύσιν ὑπάρχειν, οἷόν περ καὶ νῦν ἐστι τ
ἐντέροις ἐκ δυοῖν ὁμοίων χιτώνων συγκεῖσθαι, τῆς περὶ χρείας μορίων πραγματείας ἐστίν. οὔκουν νῦν
χρὴ ποθεῖν ἀκούειν ὑπὲρ τῶν τοιούτων, ὥσπερ οὐδὲ διά τι περὶ τοῦ πλήθους τῶν χιτώνων ἑκάστου τῶν
ὀργάνων διαπεφώνηται τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν. ὑπὲρ μὲν γὰρ τούτων αὐτάρκως ἐν τοῖς περὶ τῆς
ἀνατομικῆς διαφωνίας εἴρηται. περὶ δὲ τοῦ, διότι τοιοῦτον ἕκαστον ἐγένετο τῶν ὀργάνων, ἐν τοῖς περὶ
χρείας μορίων εἰρήσεται. νυνὶ δ' οὐδέτερον τούτων πρόκειται λέγειν, ἀλλὰ τὰς φυσικὰς δυνάμεις μόνας
ἀποδεικνύειν, ἐν ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων τέτταρας ὑπαρχούσας. ἐπὶ τοῦτ' οὖν πάλιν ἐπανελθόντες, ἀνα-
μνήσωμεν τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ἐπιθῶμεν τε κεφαλὴν ἤδη τῷ λόγῳ παντὶ, τὸ λεῖπον ἔτι προσ
θέντες. ἐπειδὴ γὰρ ἕκαστον τῶν ἐν τῷ ζώῳ μορίων ἕλκειν εἰς ἑαυτὸν τὸν οἰκεῖον χυμὸν, ἀποδέδεικται, καὶ
πρώτη σχεδὸν αὕτη τῶν φυσικῶν ἐστι δυνάμεων, ἐφεξῆς ἐκείνῳ γνωστέον, ὡς οὐ πρότερον ἀποτρίβεται
50 τὴν ἑλχθεῖσαν, ἤτοι σύμπασαν, ἢ καί τι περίττωμα αὐτῆς, πρὶν ἂν εἰς ἐναντίαν μεταπέσῃ διάθεσιν, ἢ
αὐτὸ τὸ ὄργανον, ἢ καὶ τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῷ τὰ πλεῖστα. ἡ μὲν οὖν γαστὴρ, ἐπειδὰν μὲν ἱκανῶς
ἐμπλησθῇ τῶν σιτίων, καὶ τὸ χρηστότατον αὐτῶν εἰς τοὺς ἑαυτῆς χιτῶνας ἀποτίθεσθαι βδάλλουσα,
τηνικαῦτ' ἤδη τὸ λοιπὸν ἀποτρίβεται, καθάπερ ἄχθος ἀλλότριον. αἱ κύστεις δ' ἐπειδὰν ἑκάστου τῶν ἑλχθέν-
των, ἢ τῷ πλήθει διατεῖνον, ἢ τῇ ποιότητι δάκνον, ἀνιαρὸν γένηται. τῷ δ' αὐτῷ τρόπῳ καὶ αἱ μῆτραι.
ἤτοι γὰρ ἐπειδὰν μηκέτι φέρωσι διατεινόμεναι, τὸ λυποῦν ἀποθέσθαι σπεύδουσιν, ἢ τῇ ποιότητι δα-
κνόμεναι τῶν ἐκχυθέντων εἰς αὐτὰς ὑγρῶν. ἑκάτερον δὲ τῶν εἰρημένων γίγνεται μὲν, καὶ βιαίως ἔστιν

ὅτι, καὶ ἀμβλώσκουσι τηνικαῦτα. γίνεται δ᾽ ὡς τὰ πολλὰ καὶ προσηκόντως, ὅπερ οὐκ ἀμβλώσκειν, ἀλλ᾽
ἀποκυΐσκειν τε καὶ τίκτειν ὀνομάζεται. τοῖς μὲν οὖν ἀμβλωθριδίοις φαρμάκοις, ἢ τισὶν ἄλλοις πα-
θήμασι διαφθείρουσι τὸ ἔμβρυον, ἤ τινας τῶν ὑμένων αὐτοῦ ῥηγνύουσιν, αἱ ἀμβλώσεις ἕπονται. οὕτω δὲ,
κἀπειδὰν ἀνιῶσί ποθ᾽ αἱ μῆτραι κακῶς ἔχουσαι τῇ διατάσει. ταῖς δὲ τῶν ἐμβρύων αὐτῶν κινήσεσι ταῖς
σφοδροτάταις οἱ τόκοι, καθάπερ καὶ τοῦθ᾽ ὑφ᾽ Ἱπποκράτους καλῶς εἴρηται. κοινὸν δ᾽ ἁπασῶν τῶν δια-
θέσεων, ἡ αἰτία. καὶ ταύτης αὐτῆς αἴτιον τριττόν, ἢ ὄγκος περιττός, ἤ τι βάρος, ἢ δῆξις. ὄγκος μὲν ἐπειδὰν
μηκέτι φέρωσι διατεινόμεναι, βάρος δ᾽ ἐπειδὰν ὑπὲρ τὴν ῥώμην αὐτῶν ᾖ τὸ περιεχόμενον, δῆξις δ᾽ ἐ-
πειδὰν ἤτοι τὰ πρότερον ἐν τοῖς ὑμέσιν ὑγρὰ στεγόμενα, ῥαγέντων αὐτῶν, εἰς αὐτὰς ἐκχυθῇ τὰς μή-
τρας, ἢ καὶ σύμπαν ἀποφθαρὲν τὸ κύημα, σηπόμενόν τε καὶ διαλυόμενον εἰς μοχθηροὺς ἰχῶρας, οὕ-
10 τως ἐρεθίζει καὶ δάκνει τὸν χιτῶνα τῶν ὑστερῶν. ἀνάλογον οὖν ἐν ἅπασι τοῖς ὀργάνοις, ἕκαστα τῶν τ᾽ ἔργων
αὐτῶν τῶν φυσικῶν. καὶ μέντοι τῶν παθημάτων τε καὶ νοσημάτων φαίνεται γιγνόμενα, τὰ μὲν, ἐναρ-
γῶς καὶ σαφῶς οὕτως, ὡς ἀποδείξεως δεῖσθαι μηδέν, τὰ δ᾽ ἧττον μὲν ἐναργῶς, οὐ μὴν ἄγνωστά γε παντά-
πασι τοῖς ἐθέλουσι προσέχειν τὸν νοῦν. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς γαστρὸς, αἵ τε δήξεις ἐναργεῖς, διότι πλείστης αἰ-
σθήσεως μετέχει, τά τ᾽ ἄλλα παθήματα, τά τε ναυτίαν ἐμποιοῦντα. καὶ οἱ καλούμενοι καρδιωγμοὶ σα-
φῶς ἐνδείκνυνται τὴν ἀποκριτικήν τε καὶ ἀπωστικὴν τῶν ἀλλοτρίων δύναμιν. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν
ὑστερῶν τε καὶ τῆς κύστεως τῆς τὸ οὖρον ὑποδεχομένης. ἐναργῶς γὰρ καὶ αὕτη φαίνεται μέχρι τοσούτου
τὸ ὑγρὸν ὑποδεχομένη τε καὶ ἀθροίζουσα, ἄχρις ἂν ἤτοι πρὸς τοῦ πλήθους αὐτοῦ διατεινομένη, μη-
κέτι φέρῃ τὴν ἀνίαν, ἢ πρὸς τῆς ποιότητος δακνομένη· χρονίζον γὰρ ἕκαστον τῶν περιττωμάτων ἐν τῷ
σώματι, σήπεται δηλονότι, τὸ μὲν, ἐλάττονι, τὸ δὲ, πλείονι χρόνῳ. καὶ οὕτω δακνῶδές τε καὶ δριμὺ καὶ
20 ἀνιαρὸν τοῖς περιέχουσι γίγνεται. οὐ μὴν ἐπὶ τῆς, ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστεως, ὁμοίως ἔχει, ᾧ δῆλον, ὅτι νεύρων
ἥκιστα μετέχει. χρὴ δὲ κἀνταῦθα τόν γε φυσικὸν ἄνδρα τὸ ἀνάλογον ἐξευρίσκειν. εἰ γὰρ ἕλκειν τε τὸν οἰκεῖον
ἀποδείχθη χυμόν, ὡς φαίνεσθαι πολλάκις μεστήν, ἀποκρίνειν τε τὸν αὐτὸν τοῦτον οὐκ εἰς μακρὰν ἀναγκαῖον
ἐστὶν αὐτήν, ἢ διὰ τὸ πλῆθος βαρυνομένην, ἢ τῆς ποιότητος μεταβαλλούσης ἐπὶ τὸ δακνῶδές τε καὶ
δριμὺ, τῆς ἀποκρίσεως ἐφίεσθαι. οὐ γὰρ δὴ τὰ μὲν σιτία τὴν ἀρχαίαν ὑπαλλάττει ποιότητα ταχέως
οὕτως, ὥστ᾽ ἐπειδὰν ἐμπέσῃ τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις, εὐθὺς εἶναι κόπρον, ἡ χολὴ δ᾽ οὐ πολλῷ μᾶλ-
λον, ἢ τὸ οὖρον, ἐπειδὰν ἅπαξ ἐκπέσοι τῶν φλεβῶν, ἐξαλλάττει τὴν ποιότητα, τάχιστα μετα-
βάλλοντα καὶ σηπόμενα. καὶ μὴν εἴπερ ἐπί τε τῶν κατὰ τὰς ὑστέρας, καὶ τὴν κοιλίαν, καὶ τὰ
ἔντερα, καὶ προσέτι τὸ οὖρον, ὑποδεχομένην κύστιν ἐναργῶς φαίνεται διάτασις τις, ἢ δῆξις, ἢ
ἄχθος ἐπεγεῖρον ἕκαστον τῶν ὀργάνων εἰς ἀπόκρισιν, οὐδὲν χαλεπὸν κἀπὶ τῆς χοληδόχου κύστεως, ταὐ-
30 τὸ τοῦτ᾽ ἐννοεῖν. ἐπί τε τῶν ἄλλων ἁπάντων ὀργάνων, ἐξ ὧν δηλονότι καὶ αἱ ἀρτηρίαι, καὶ αἱ φλέ-
βες εἰσίν. οὐ μὴν οὐδὲ, τὸ, διὰ τοῦ αὐτοῦ πόρου τὴν ὁλκὴν γίνεσθαι, καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἐν διαφόροις
τοῖς χρόνοις, οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν ἐξευρεῖν, εἴ γε καὶ τῆς γαστρὸς ὁ στόμαχος, οὐ μόνον ἐδέσματα καὶ
πόματα παράγων εἰς ἑαυτήν, ἀλλὰ κἀν ταῖς ναυτίαις τὴν ἐναντίαν ὑπηρεσίαν ὑπηρετῶν ἐναρ-
γῶς φαίνεται. καὶ τῆς ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστεως ὁ αὐχὴν εἷς ὤν, ἅμα μὲν δι᾽ ἑαυτοῦ πληροῖ τὴν κύστιν, ἅμα
δὲ καὶ ἐκκενοῖ. καὶ τῶν μητρῶν ὡσαύτως, ὁ στόμαχος ὁδός ἐστιν, εἴσω μὲν, τοῦ σπέρματος, ἔξω δὲ, τοῦ κυή-
ματος. ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν, ἡ μὲν, ἐκκριτικὴ δύναμις ἐναργής, οὐ μὴν ὁμοίως γε σαφὴς αὐτῇ τοῖς
πολλοῖς ἡ ἑλκτική. ἀλλ᾽ Ἱπποκράτης μὲν ἀῤῥώστου μήτρας αἰτιώμενος αὐχένα, φησί. οὐ γὰρ δύναται
αὐτῆς ὁ στόμαχος εἰρύσαι τὴν γονὴν εἴσω. Ἐρασίστρατος δὲ καὶ Ἀσκληπιάδης εἰς τοσοῦτον ἥκουσι σοφίας
ὥστ᾽ οὐ μόνον τὴν μήτραν καὶ τὴν κοιλίαν ἀποστεροῦσι τῆς τοιαύτης δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἥ-
40 πατι κύστιν ἅμα τοῖς νεφροῖς. καίτοι γ᾽ ὅτι μηδ᾽ εἰπεῖν δυνατὸν ἕτερον αἴτιον, ἢ οὔρων, ἢ χολῆς δια-
κρίσεως, ἐν τῷ πρώτῳ δέδεικται λόγῳ. καὶ μήτραν οὖν καὶ γαστέρα, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστιν, δι᾽
ἑνὸς καὶ ταὐτοῦ στομάχου τήν θ᾽ ὁλκὴν καὶ τὴν ἀπόκρισιν εὑρίσκοντες ποιουμένας, μηκέτι θαυμάζο-
μεν εἰ καὶ διὰ τῶν φλεβῶν ἡ φύσις ἐκκρίνει πολλάκις εἰς τὴν γαστέρα περιττώματα. τούτου δ᾽ ἔτι
μᾶλλον οὐ χρὴ θαυμάζειν, εἰ δι᾽ ὧν εἰς ἧπαρ ἀνεδόθη τι φλεβῶν ἐκ γαστρὸς, αὖθις εἰς αὐτὴν ἐξ ἥπα-
τος ἐστι δήπου ἑξῆς, μηκέτι πιστεύειν, μηδ᾽ ὅτι τὰ καθαίροντα φάρμακα διὰ τῶν αὐτῶν στομάτων ἐξ ὅλου τοῦ
σώματος εἰς τὴν γαστέρα τοὺς οἰκείους ἐπισπᾶται χυμούς, δι᾽ ὧν ἔμπροσθεν ἡ ἀνάδοσις ἐγένετο, ἀλλ᾽ ἕτερα μὲν
ζητεῖν ἀναδόσεως, ἕτερα δὲ καθάρσεως στόματα. καὶ μὴν εἴπερ ἓν καὶ ταὐτὸν στόμα διτταῖς ὑπηρετεῖ ταῖς δυ-
νάμεσιν ἐν διαφόροις χρόνοις εἰς τἀναντία τὴν ὁλκὴν ποιουμέναις, ἔμπροσθεν μὲν τὴν κατὰ τὸ ἧπαρ, ἐν δὲ
50 τῷ τῆς καθάρσεως καιρῷ τὴν τοῦ φαρμάκου, τί θαυμαστόν ἐστι, διττὴν ὑπηρεσίαν τε καὶ χρείαν εἶναι ταῖς
φλεψί, ταῖς ἐν τῷ μέσῳ τεταγμέναις ἥπατός τε καὶ τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν, ὥσθ᾽ ὁπότε μὲν ἐν τούτοις
ἄφθονος εἴη περιεχομένη τροφή, διὰ τῶν εἰρημένων εἰς ἧπαρ ἀναφέρεσθαι φλεβῶν, ὁπότε δ᾽ εἴη κενὰ
καὶ δεόμενα τρέφεσθαι, διὰ τῶν αὐτῶν αὖθις ἐξ ἥπατος ἕλκεσθαι. πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἕλκειν φαίνε-
ται, καὶ παντὶ μεταδιδόναι. καὶ μίαν πάντων εἶναι, σύῤῥοιαν καὶ σύμπνοιαν, καθάπερ καὶ τοῦθ᾽ ὁ θαυ-
μασιώτατος Ἱπποκράτης εἶπεν. ἕλκει μὲν οὖν τὸ ἰσχυρότερον, ἐκκενοῦται δὲ τὸ ἀσθενέστερον. ἰσχυρότε-

ρον δὲ καὶ ἀσθενέστερον ἕτερον ἑτέρου μόριον, ἢ ἁπλῶς, καὶ φύσει, καὶ κοινῇ πᾶσιν ἐστὶν, ἢ ἰδίως τῷ δέ τινι
γίγνεται, φύσει μὲν καὶ κοινῇ πᾶσιν ἀνθρώποις τε ἅμα καὶ ζώοις, ἡ μὲν καρδία τοῦ ἥπατος, τὸ δ' ἧπαρ,
ἐντέρων τε καὶ γαστρὸς, αἱ δ' ἀρτηρίαι τῶν φλεβῶν, ἑλκύσαι τε τὸ χρήσιμον ἑαυταῖς, ἀποκρῖναί τε τὸ
μὴ τοιοῦτον ἰσχυρότεραι. καθ' ἕκαστον δ' ἡμῶν ἰδίως, ἐν μὲν τῷδε τῷ καιρῷ τὸ ἧπαρ ἰσχυρότερον ἕλ-
κειν, ἐν δὲ τῷδ' ἡ γαστήρ. πολλῆς μὲν γὰρ ἐν τῇ κοιλίᾳ περιεχομένης τροφῆς, καὶ σφοδρῶς ὀρεγομένου
τε καὶ χρήζοντος τοῦ ἥπατος πάντως ἰσχυρότερον ἕλκει τὸ σπλάγχνον. ἔμπαλιν δὲ τοῦ μὲν, ἐμπεπλησμένου
τε καὶ διατεταμένου, τῆς γαστρὸς δ' ὀρεγομένης τε καὶ κενῆς ὑπαρχούσης, ἡ τῆς ὁλκῆς ἰσχὺς εἰς ἐκείνην μεθί-
σταται. ὥσπερ εἰ κἂν ταῖς χερσὶ τινὰ σιτία κατέχοντες, ἀλλήλων ἁρπάζοιμεν, εἰ μὲν ὁμοίως ἦμεν δεό-
μενοι, περιγίνεσθαι τὸν ἰσχυρότερον εἰκός. εἰ δ' οὗτος μὲν ἐμπεπλησμένος εἴη, καὶ διὰ τοῦτ' ἀμελῶς κα-
10 τέχοι τὰ περιττὰ, ἢ καί τινι μεταδοῦναι ποθῶν, ὁ δ' ἀσθενέστερος ὀρέγοιτο δεινῶς, οὐδὲν ἂν εἴη κώλυ-
μα τοῦ μὴ πάντα λαβεῖν αὐτόν. οὕτω καὶ ἡ γαστὴρ ἐκ τοῦ ἥπατος ἐπισπᾶται ῥᾳδίως, ὅταν αὐτὴ μὲν
ἱκανῶς ὀρέγοιτο τροφῆς, ἐμπεπλησμένον δ' εἴη τὸ σπλάγχνον. καὶ τοῦ γε μὴ πεινῆν ἐνίοτε τὸ ζῶον, ἡ
περιουσία τῆς ἐν ἥπατι τροφῆς αἰτία. κρείττονα γὰρ ἔχουσα καὶ ἑτοιμοτέραν τροφὴν ἡ γαστὴρ, οὐ-
δὲν δεῖται τῆς ἔξωθεν. εἰ δέ γε ποτὲ δέοι τὸ μὲν, ἀποροίη δὲ, πληροῦται περιττωμάτων. ἰχῶρες δέ
τινές εἰσι ταῦτα, χολώδεις τε καὶ φλεγματώδεις, καὶ ὀῤῥώδεις, οὓς μόνους, ἑλκούσῃ μεταδίδωσιν αὐ-
τῇ τὸ ἧπαρ, ὅταν ποτὲ καὶ αὐτὸ δέηται τροφῆς. ὥσπερ οὖν ἐξ ἀλλήλων ἕλκει τὰ μόρια τροφὴν, οὕ-
τω καὶ ἀποτίθεταί ποτ' εἰς ἄλληλα τὸ περιττόν. καὶ ὥσπερ ἑλκόντων ἐπλεονέκτει τὸ ἰσχυρότερον,
οὕτω καὶ ἀποτιθεμένων, καὶ τῶν γε καλουμένων ῥευμάτων, ἥδε ἡ πρόφασις. ἕκαστον γὰρ τῶν μο-
ρίων ἔχει τινὰ τόνον σύμφυτον, ᾧ διωθεῖται τὸ περιττόν. ὅταν οὖν ἓν ἐξ αὐτῶν ἀῤῥωστότερον γένηται
20 κατά τινα διάθεσιν, ἐξ ἁπάντων εἰς ἐκεῖνο συῤῥεῖν ἀνάγκη τὰ περιττά. τὸ μὲν γὰρ ἰσχυρότατον ἐναποτί-
θεται τοῖς πλησίον ἅπασιν. ἐκείνων δ' αὖ πάλιν ἕκαστον, εἰς ἕτερ' ἄττα τῶν ἀσθενεστέρων. εἶτ' αὖθις ἐκεί-
νων ἕκαστον εἰς ἄλλα. καὶ τοῦτ' ἐπὶ πλεῖστον γίνεται, μέχρι περ ἂν ἐξ ἁπάντων ἐλαυνόμενον τὸ περίττω-
μα, καθ' ἕν τι μείνῃ τῶν ἀσθενεστάτων. ἐντεῦθεν γὰρ οὐκέτ' εἰς ἄλλο δύναται μεταῤῥεῖν, ὡς ἂν μήτε δεχο-
μένου τινὸς αὐτὸ τῶν ἰσχυροτέρων, μήτ' ἀπώσασθαι δυναμένου τοῦ πεπονθότος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν
παθῶν τῆς γενέσεως καὶ τῆς ἰάσεως, αὖθις ἡμῖν ἐπιδεικνύουσιν, ἱκανὰ κἀξ ἐκείνων λαβεῖν ἐστὶ μαρτύ-
ρια τῷ λόγῳ, τῶν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ δεδειγμένων ὀρθῶς. ὃ δ' ἐν τῷ παρόντι δεῖξαι προὔκειτο, πάλιν ἀνα-
λάβωμεν. ὡς οὐδὲν θαυμαστὸν ἐξ ἥπατος ἥκειν τινὰ τροφὴν, ἐντέροις τε καὶ γαστρὶ διὰ τῶν αὐτῶν φλε-
βῶν, δι' ὧν ἔμπροσθεν ἐξ ἐκείνων εἰς ἧπαρ ἀνεφέρετο. καὶ πολλοῖς ἀθρόως τε καὶ τελέως ἀποστᾶσιν ἰσχυ-
ρῶν γυμνασίων, ἤ τι κῶλον ἀποκοπεῖσιν, αἵματος ἀθρόου διὰ τῶν ἐντέρων γίνεται κένωσις ἔκ τινων περιό-
30 δων, ὥσπερ καὶ Ἱπποκράτης ἔλεγεν, οὐδὲν μὲν ἄλλο λυποῦσα, καθαίρουσα δ' ὀξέως τὸ πᾶν σῶμα, καὶ
τὰς πλησμονὰς ἐκκενοῦσα, διὰ τῶν αὐτῶν δήπου φλεβῶν, τῆς ἔσω φορᾶς τῶν περιττῶν ἐπιτελου-
μένης, δι' ὧν ἔμπροσθεν ἡ ἀνάδοσις ἐγίνετο. πολλάκις δ' ἐν νόσοις ἡ φύσις διὰ μὲν τῶν αὐτῶν δήπου φλε-
βῶν, τὸ πᾶν ἐκκαθαίρει ζῶον. οὐ μὴν αἱματώδης γ' ἡ κένωσις αὐτοῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν λυποῦντα γίνε-
ται χυμόν. οὕτω δὲ κἀν ταῖς χολέραις ἐκκενοῦται πᾶν σῶμα διὰ τῶν εἰς ἔντερά τε καὶ γαστέρα καθη-
κουσῶν φλεβῶν. τὸ δ' οἴεσθαι μίαν εἶναι ταῖς ὕλαις φορὰν, τελέως ἀγνοοῦντός ἐστι τὰς φυσικὰς δυ-
νάμεις, τάς τ' ἄλλας, καὶ τὴν ἐκκριτικὴν ἐναντίαν οὖσαν τῇ ἑλκτικῇ. ταῖς δ' ἐναντίαις δυνάμεσιν ἐναντί-
ας κινήσεις τε καὶ φορὰς τῶν ὑλῶν, ἀναγκαῖον ἀκολουθεῖν. ἕκαστον γὰρ τῶν μορίων, ὅταν ἑλκύσῃ τὸν
οἰκεῖον χυμὸν, ἔπειτα κατάσχῃ καὶ ἀπολαύσῃ, τὸ περιττὸν ἅπαν ἀποθέσθαι σπεύδει καθ' ὅτι μάλιστα δύ-
ναται, τάχιστά τε ἅμα καὶ κάλλιστα κατὰ τὴν τοῦ περιττοῦ ῥοπήν. ὅθεν ἡ γαστὴρ τὰ μὲν ἐπιπολάζοντα τῶν
40 περιττωμάτων ἐμέτοις ἐκκαθαίρει. τὰ δ' ὑφιστάμενα διαῤῥοίαις, καὶ τότε ναυτιῶδες γίνεσθαι τὸ ζῶον,
τουτέστιν ὁρμῆσαι τὴν γαστέρα κενωθῆναι δι' ἐμέτου, οὕτως δή τι βίαιον καὶ σφοδρὸν ἡ ἐκκριτικὴ δύνα-
μις ἔχει. ὥστ' ἐν τοῖς εἰλεοῖς ὅταν ἀποκλεισθῇ τελέως ἡ κάτω διέξοδος, ἐμεῖται κόπρος. καίτοι πρὶν δι-
ελθεῖν τότε λεπτὸν ἔντερον ἅπαν, καὶ τὴν νῆστιν, καὶ τὸν πυλωρὸν καὶ τὴν γαστέρα, καὶ τὸν οἰσοφάγον, οὐχ
οἷόν τε διὰ τοῦ στόματος ἐκπεσεῖν οὐδὲν, οὐδενὶ τοιούτῳ περιττώματι. τί δὴ θαυμαστὸν, εἰ κἀκ τῆς ἐσχάτης
ἐπιφανείας τῆς κατὰ τὸ δέρμα μέχρι τῶν ἐντέρων τε καὶ τῆς γαστρὸς ἀφικνεῖταί τι μεταλαμβανό-
μενον. ὡς καὶ τοῦθ' Ἱπποκράτης ἡμᾶς ἐδίδαξεν, οὐ πνεῦμα μόνον, ἢ περίττωμα φάσκων, ἀλλὰ καὶ τὴν τρο-
φὴν αὐτὴν ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας, αὖθις ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὅθεν ἀνηνέχθη καταφέρεσθαι. ἐλάχι-
σται γὰρ ῥοπαὶ κινήσεων τὴν ἐκκριτικὴν ταύτην οἰακίζουσι δύναμιν, ὡς ἂν διὰ τῶν ἐγκαρσίων μὲν ἰνῶν γι-
νομένην, ὠκύτατα δὲ διαδιδομένην ἀπὸ τῆς κινησάσης ἀρχῆς ἐπὶ τὰ καταντικρὺ πέρατα. οὔκουν ἀπει-
50 κὸς, οὐδ' ἀδύνατον ἀήθει ποτὲ ψύξει τὸ πρὸς τῷ δέρματι μόριον ἐξαίφνης πιληθὲν, ἅμα μὲν ἀῤῥωστότερον
αὐτὸ γινόμενον, ἅμα δ' οἷον ἄχθος τι μᾶλλον, ἢ παρασκευὴν θρέψεως ἔχον τὴν ἔμπροσθεν ἀλύπως αὐτῷ
παρεσπαρμένην ὑγρότητα, καὶ διὰ τοῦτ' ἀποθέσθαι σπεῦδον, ἅμα δὲ τῆς ἔξω φορᾶς ἀποκεκλεισμένης τῇ
πυκνώσει, πρὸς τὴν λοιπὴν ἐπιστραφῆναι, καὶ οὕτω βιασάμενον, εἰς τὸ παρακείμενον αὐτῷ μόριον ἀθρόως
ἀπώσασθαι τὸ περιττὸν, ἐκεῖνο δ' αὖ πάλιν εἰς τὸ μετ' αὐτὸ, καὶ τοῦτο μὴ παύσασθαι γινόμενον, ἄχρις ἂν ἡ
μετάληψις ἐπὶ τὰ ἐντὸς πέρατα τῶν φλεβῶν τελευτήσῃ. αἱ μὲν δὴ τοιαῦται κινήσεις θᾶττον ἀπο-
παύονται.

παύονται. αἱ δ' ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν διερεθιζόντων ὥσπερ ἔν τε τοῖς καθαίρουσι φαρμάκοις καὶ ταῖς χολέραις, ἰσχυρόταταί τε πολὺ καὶ μονιμώταται γίνονται, καὶ διαμένουσιν, ἔστ' ἂν καὶ ἡ περὶ τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων διάθεσις ἡ τὸ πλησίον ἕλκουσα παραμένῃ. αὕτη μὲν γὰρ εἰς τὸ συνεχὲς ἐκκενοῖ μόριον· ἐκεῖνο δ' αὖ εἰς τὸ μετ' αὐτό, καὶ τοῦτ' οὐ παύεται, μέχρι τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας, ὥστε μεταδιδόντων τῶν ἐφεξῆς ἀεὶ μορίων ἑτέρων ἑτέροις, τὸ πρῶτον πάθος ὠκύτατα διικνεῖσθαι μέχρι τῶν ἐσχάτων. οὕτως οὖν ἔχει κἀπὶ τῶν ἑλκῶν. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ φλεγμαῖνον ἔντερον, οὔτε τοῦ βάρους, οὔτε τῆς δριμύτητος ἀνέχεται τῶν περιττωμάτων, καὶ διὰ τοῦτ' ἐκκρίνειν αὐτὰ σπεύδει, καὶ ἀπωθεῖσθαι πορρωτάτω· κωλυόμενον δὲ κάτω ποιεῖσθαι τὴν δίωσιν, ὅταν ἐνταυθοῖ ποτε τὸ σφοδρότατον ᾖ τῆς φλεγμονῆς, εἰς τὰ πλησιάζοντα τῶν ὑπερκειμένων ἐντέρων ἀπωθεῖται. καὶ οὕτως ἤδη κατὰ τὸ συνεχὲς τὴν ῥοπὴν τῆς ἐκκριτικῆς δυνάμεως ἄνω ποιησάμενον, ἄχρι τοῦ στόματος ἐπανέρχεται τὰ περιττώματα. ταῦτα μὲν δὴ κἀν τοῖς τῶν νοσημάτων λόγοις ἐπὶ πλέον εἰρήσεται. τὸ δ' ἐκ παντὸς εἰς πᾶν φέρεσθαί τι καὶ μεταλαμβάνεσθαι, καὶ μίαν ἁπάντων εἶναι σύμπνοιάν τε καὶ σύρροιαν, ὡς Ἱπποκράτης ἔλεγεν, ἤδη μοι δοκῶ δεδεῖχθαι σαφῶς. καὶ μηκέτ' ἄν τινα μηδ' εἰ βραδὺς αὐτῷ νοῦς ἐνείη, περὶ τῶν τοιούτων ἀπορῆσαι μηδενός, οἷον ὅπως ἡ γαστὴρ, ἢ τὰ ἔντερα τρέφεται, καὶ τίνα τρόπον ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανείας εἴσω τι διικνεῖται. πάντων γὰρ τῶν μορίων ἕλκειν μὲν τὸ προσῆκόν τε καὶ φίλιον, ἀποκρίνειν δὲ τὸ βαρῦνον, ἢ δάκνον ἐχόντων δύναμιν, οὐδὲν θαυμαστὸν ἐναντίας συνεχῶς γίγνεσθαι κινήσεις ἐν αὐτοῖς, ὥσπερ ἐπί τε τῆς καρδίας ὁρᾶται σαφῶς, καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἁπασῶν, καὶ τοῦ θώρακος καὶ τοῦ πνεύμονος. ἐπὶ μέν γε τούτων ἁπάντων μονονοὺ καθ' ἑκάστην καιροῦ ῥοπὴν τὰς ἐναντίας κινήσεις τε ἅμα τῶν ὀργάνων, καὶ φορὰς τῶν ὑλῶν ἐναργῶς ἐστὶν ἰδεῖν γιγνομένας. εἶτ' ἐπὶ μὲν τῆς τραχείας ἀρτηρίας οὐκ ἀπορεῖς, ἐναλλὰξ ποτὲ μὲν εἴσω παραγούσης εἰς τὸν πνεύμονα τὸ πνεῦμα, ποτὲ δ' ἔξω, καὶ τῶν κατὰ τὰς ῥῖνας πόρων, καὶ ὅλου τοῦ στόματος, ὡσαύτως οὐδέ τ' εἶναι δοκεῖ θαυμαστὸν, οὐδὲ παράδοξον, εἰ δι' οὗ μικρῷ πρόσθεν εἴσω παρεκομίζετο τὸ πνεῦμα, διὰ τούτου νῦν ἐκπέμπεται, περὶ δὲ τῶν ἐξ ἥπατος εἰς ἔντερά τε καὶ γαστέρα καθηκουσῶν φλεβῶν ἀπορεῖς; καί σοι θαυμαστὸν εἶναι φαίνεται διὰ τῶν αὐτῶν ἀναδίδοσθαί τε ἅμα τὴν τροφὴν εἰς ἧπαρ, ἕλκεσθαί τ' ἐξ ἄλλης πάλιν εἰς τὴν γαστέρα; διορίσαι δεῖ τὸ ἅμα τοῦτο ποτέρως λέγεις. εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, οὐδ' ἡμεῖς τοῦτό γε φαμέν. ὥσπερ γὰρ εἰσπνέομεν ἐν ἑτέρῳ χρόνῳ, καὶ αὖθις πάλιν ἐν ἑτέρῳ ἀντεκπνέομεν, οὕτω καὶ τροφὴν, ἐν ἑτέρῳ μὲν χρόνῳ τὸ ἧπαρ ἐκ τῆς γαστρὸς, ἐν ἑτέρῳ δ' ἡ γαστὴρ ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἐπισπᾶται. εἰ δ' ὅτι καθ' ἓν καὶ ταυτὸ ζῴου ἓν ὄργανον ἐναντίαις φοραῖς ὑλῶν ὑπηρετεῖται, τοῦτό σοι βούλεται τὸ ἅμα δηλοῦν, καὶ τοῦτό σε ταράττει, τήν τ' εἰσπνοὴν ἰδὲ καὶ τὴν ἐκπνοήν. πάντως που γὰρ καὶ αὗται, διὰ μὲν τῶν αὐτῶν ὀργάνων γίγνονται, τρόπῳ δὲ κινήσεώς τε καὶ φορᾶς τῶν ὑλῶν διαφέρουσιν. ὁ πνεύμων οὖν καὶ ὁ θώραξ, καὶ αἱ ἀρτηρίαι αἱ τραχεῖαι καὶ λεῖαι, καὶ καρδία καὶ στόμα, καὶ ῥῖνες, ἐν ἐλαχίσταις χρόνου ῥοπαῖς εἰς ἐναντίας κινήσεις αὐτά τε μεταβάλλει, καὶ τὰς ὕλας μεθίστησιν. αἱ δ' ἐξ ἥπατος εἰς ἔντερα, καὶ γαστέρα καθήκουσαι φλέβες, οὐκ ἐν οὕτω βραχέσι χρόνου μορίοις, ἀλλ' ἐν πολλαῖς ἡμέραις ἅπαξ ἐνίοτε τὴν ἐναντίαν κινοῦνται κίνησιν. ἔχει γὰρ ὧδε τὸ σύμπαν. ἕκαστον τῶν ὀργάνων εἰς ἑαυτὸ τὴν πλησιάζουσαν ἐπισπᾶται τροφὴν, ἐκβοσκόμενον αὐτῆς ἅπασαν τὴν χρηστὴν νοτίδα, μέχρις ἂν ἱκανῶς κορεσθῇ, καὶ ταύτην ὡς καὶ πρόσθεν ἐδείκνυμεν ἐναποτίθεται ἐν ἑαυτῷ, καὶ μετὰ ταῦτα, προσφύει τε καὶ ὁμοιοῖ, τουτέστι τρέφεται. διώρισται γὰρ ἱκανῶς ἔμπροσθεν, ἕτερόν τι τῆς θρέψεως ἐξ ἀνάγκης αὐτῆς προηγούμενον, ἡ πρόσφυσις ὑπάρχειν. ἐκείνης δ' ἔτι πρότερον ἡ πρόσθεσις. ὥσπερ οὖν τοῖς ζῴοις αὐτοῖς ὅρος ἐστὶ τῆς ἐδωδῆς, τὸ ἐκπληρῶσαι τὴν γαστέρα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑκάστῳ τῶν μορίων ὅρος ἐστὶ τῆς προσθέσεως ἡ πλήρωσις τῆς οἰκείας ὑγρότητος. ἐπεὶ τοίνυν ἅπαν μόριον τῇ γαστρὶ ὁμοίως ὀρέγεται, φέρεταί τε καὶ περιπτύσσεται τὴν τροφὴν, καὶ οὕτως σφίγγει πανταχόθεν αὐτήν, ὡς ἡ γαστήρ, ἕπεται δ' ἐξ ἀνάγκης τούτῳ, καθάπερ καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, τὸ πέττεσθαι τοῖς σιτίοις, τῆς γαστρὸς οὐ διὰ τοῦτο περιστελλομένης αὐτοῖς, ἵν' ἐπιτήδεια τοῖς ἄλλοις ἐργάσηται μορίοις, οὕτως γὰρ ἂν οὐκέτι φυσικὸν ὄργανον, ἀλλὰ ζῷόν τι γίγνοιτο, λογισμόν τε καὶ νοῦν ἔχον, ὡς αἱρεῖσθαι τὸ βέλτιον, ἀλλ' αὕτη μὲν περιστέλλεται, τῷ τὸ πᾶν σῶμα δύναμιν ἑλκτικήν τε καὶ ἀπολαυστικὴν κεκτῆσθαι τῶν οἰκείων ποιοτήτων, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο. Συμβαίνει δ' ἐν τούτῳ τοῖς σιτίοις ἀλλοιοῦσθαι. καὶ μέντοι καὶ πληρωθεῖσα τῆς ἐξ αὐτῶν ὑγρότητος καὶ κορεσθεῖσα, βάρος ἡγεῖται λοιπὸν αὐτά, τὸ περιττὸν οὖν εὐθὺς ἀποτρίβεταί τε καὶ ὠθεῖ κάτω, πρὸς ἕτερον ἔργον αὕτη τρεπομένη τὴν πρόσφυσιν. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ διερχομένη τὸ ἔντερον ἅπαν ἡ τροφὴ, διὰ τῶν εἰς αὐτὰ καθηκόντων ἀγγείων ἀναρπάζεται, πλείστη μὲν εἰς τὰς φλέβας, ὀλίγη δέ τις εἰς τὰς ἀρτηρίας, ὡς μικρὸν ὕστερον ἀποδείξομεν. ἐν τούτῳ δ' αὖ τῷ χρόνῳ καὶ τοῖς τῶν ἐντέρων χιτῶσι προστίθεται. καί μοι τεμὼν ἤδη τῷ λογισμῷ τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν ἅπασαν εἰς τρεῖς μοίρας χρόνων, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ, νόει μένουσάν τε ἅμα κατὰ τὴν κοιλίαν αὐτὴν, καὶ πεττομένην, καὶ προστιθεμένην εἰς κόρον τῇ γαστρὶ, καί τι καὶ τῷ ἥπατι παρ' αὐτῆς ἀναφερόμενον· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ, διερχομένην τά τε ἔντερα, καὶ προστιθεμένην εἰς κόρον αὐτοῖς τε τούτοις, καὶ τῷ ἥπατι, καί τι βραχὺ μέρος αὐτῆς πάντα τοῦ σώματος φερόμενον. ἐν δὲ δὴ τούτῳ τῷ καιρῷ τὸ πρό-

στεθὲν ἐν τῷ πρώτῳ χρόνῳ, προσφύεσθαι νόει τῇ γαστρί. κατὰ δὲ τὴν τρίτην μοῖραν τοῦ χρόνου, τρέ-
φεσθαι μὲν ἤδη τὴν κοιλίαν, ὁμοιώσασαν ἑαυτῇ τελέως τὰ προσφυέντα. πρόσφυσιν δὲ τῷ ἥπατι καὶ
τοῖς ἐντέροις γίγνεσθαι, τῶν προστεθέντων, ἀνάδοσιν δὲ πάντῃ τοῦ σώματος καὶ πρόσθεσιν. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ
τούτοις εὐθέως τὸ ζῷον λαμβάνει τροφὴν, ἐν ᾧ πάλιν ἡ γαστὴρ χρόνῳ πέττει ταύτην, καὶ ἀπολαύει, προ
στεθεῖσα πᾶν ἐξ αὐτῆς τὸ χρηστὸν τοῖς ἑαυτῆς χιτῶσι, τὰ μὲν ἔντερα τελέως ὁμοιώσει τὸν προσφυέντα
χυμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἧπαρ. ἐν ὅλῳ δὲ τῷ σώματι πρόσφυσις τῶν προστεθέντων τῆς τροφῆς ἔσται μο
ρίων. εἰ δ' ἄσιτος ἀναγκάζοιτο μένειν ἡ γαστὴρ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ παρὰ τῶν ἐν μεσεντερίῳ τε καὶ ἥπατι
φλεβῶν, ἕλξει τὴν τροφήν. οὐ γὰρ ἐξ αὐτοῦ γε τοῦ σώματος τοῦ ἥπατος, λέγω δὲ σῶμα τοῦ ἥπατος,
αὐτήν τε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σάρκα πρώτην καὶ μάλιστα, μετὰ δὲ ταύτην, καὶ τῶν ἀγγείων ἕκαστον τῶν κατ' αὐ
10 τό. τὸν μὲν γὰρ ἐν ἑκάστῳ τῶν μορίων ἤδη περιεχόμενον χυμὸν, οὐκέτ' εὔλογον ἀντισπᾶν ἑτέρῳ μορίῳ,
καὶ μάλισθ' ὅταν ἤδη πρόσφυσις ἢ ἐξομοίωσις αὐτοῦ γίγνεται. τὸ δ' ἐν ταῖς εὐρυχωρίαις τῶν φλε-
βῶν, τὸ μᾶλλον ἰσχύον τε ἅμα καὶ δεόμενον ἀντισπᾷ μόριον. οὕτως οὖν καὶ ἡ γαστὴρ ἐν ᾧ χρόνῳ δεῖται μὲν
αὐτὴ τροφῆς, ἐσθίει δ' οὐδέπω τὸ ζῷον, ἐν τούτῳ τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ἐξαρπάζει φλεβῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν
σπλῆνα διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν ὅσον ἐν ἥπατι παχύτερον ἕλκοντα, κατεργάζεσθαί τε καὶ με-
ταβάλλειν ἐπὶ τὸ χρηστότερον, οὐδὲν οὐδ' ἐνταῦθα θαυμαστὸν ἕλκεσθαί τι καὶ ἐκ τοῦ σπληνὸς, εἰς ἕκαστον
τῶν κοινωνούντων αὐτῷ κατὰ τὰς φλέβας ὀργάνων, οἷον εἰς ἐπίπλοον, καὶ μεσεντέριον, καὶ λεπτὸν
ἔντερον, καὶ κῶλον. καὶ αὐτὴν τὴν γαστέρα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐξερεύγεσθαι μὲν εἰς τὴν γαστέρα
τὸ περίττωμα καθ' ἕτερον χρόνον, αὐτὸν δ' αὖθις ἐκ τῆς γαστρὸς ἕλκειν τι τῆς οἰκείας τροφῆς ἐν ἑτέρῳ
καιρῷ. καθόλου δ' εἰπεῖν, ὃ καὶ πρόσθεν ἤδη λέλεκται, πᾶν ἐκ παντὸς ἕλκειν τε καὶ πέμπειν ἐγχω
20 ρεῖ κατὰ διαφέροντας χρόνους, ὁμοιοτάτου γιγνομένου τοῦ συμβαίνοντος, ὡς εἰ καὶ ζῷα νοήσαις πολλὰ, τρο
φὴν ἄφθονον ἐν κοινῷ κατακειμένην εἰς ὅσον βούλεται προσφερόμενα. καθ' ὃν γὰρ ἤδη πέπαυται χρό
νον ἕτερα, κατὰ τοῦτον εἰκὸς ἐσθίειν ἕτερα, καὶ μέλλειν γε τὰ μὲν παύεσθαι, τὰ δ' ἄρχεσθαι. καί τινα μὲν
συνεσθίοντα, τὰ δ' ἀνὰ μέρος ἐσθίοντα. καὶ ναὶ μὰ Δία γε τὸ ἕτερον ἁρπάζειν θατέρου πολλάκις, εἰ τὸ
ἕτερον ἐπιδέοιτο, τῷ δ' ἀφθόνως παρακέοιτο, καὶ οὕτως οὐδὲν θαυμαστὸν, οὔτ' ἐκ τῆς ἐσχάτης ἐπιφανεί
ας εἴσω τι πάλιν ἀποστρέφειν. οὔτε διὰ τῶν αὐτῶν ἀγγείων ἐξ ἥπατός τε καὶ σπληνὸς εἰς κοιλίαν ἀνε
χθῆναί τι, δι' ὧν ἐκ ταύτης εἰς ἐκεῖνα πρότερον ἀνηνέχθη. κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἀρτηρίας, ἱκανῶς ἐναρ-
γὲς τὸ τοιοῦτο, ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν καρδίαν τε καὶ τὸν θώρακα, καὶ τὸν πνεύμονα. τούτων γὰρ ἁπάν-
των διαστελλομένων τε καὶ συστελλομένων ἐναλλὰξ, ἀναγκαῖον ἐξ ὧν εἱλκύσθη τι πρότερον, εἰς ταῦθ' ὕ-
στερον ἐκπέμπεσθαι. καὶ ταύτην ἄρα τὴν ἀνάγκην ἡ φύσις προγινώσκουσα, τοῖς ἐν τῇ καρδίᾳ στόμασι τῶν
30 ἀγγείων ὑμένας ἐπέφυσε, κωλύσοντας εἰς τοὐπίσω φέρεσθαι τὰς ὕλας. ἀλλ' ὅπως μὲν τοῦτο γίγνεται
καὶ καθ' ὅντινα τρόπον, ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρήσεται. δεικνύντων ἡμῶν τά τ' ἄλλα, καὶ ὡς ἀδύ
νατον, οὕτως ἀκριβῶς κλείεσθαι τὰ στόματα τῶν ἀγγείων, ὡς μηδὲν παλινδρομεῖν. εἰς μέν γε τὴν ἀρτη-
ρίαν τὴν φλεβώδη, καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' ἐν ἐκείνοις δειχθήσεται, πολὺ πλέον, ἢ διὰ τῶν ἄλλων στομάτων
εἰς τοὐπίσω πάλιν ἀναγκαῖον ἐπανέρχεσθαι. τὸ δ' εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον, ὡς οὐκ ἐνδέχεταί τι τῶν
αἰσθητὴν καὶ μεγάλην ἐχόντων εὐρύτητα, μὴ οὐχ ἤτοι διαστελλόμενον μὲν ἕλκειν ἐξ ἁπάντων τῶν πλη
σίον, ἢ ἐκθλίβειν δ' αὖθις εἰς ταῦτα συστελλόμενον, ἔκ τε τῶν ἤδη προειρημένων ἐν τῷδε τῷ λόγῳ σα-
φὲς ἂν εἴη, κἀξ ὧν Ἐρασίστρατός τε καὶ ἡμεῖς ἑτέρωθι περὶ τῆς πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίας ἐδείξα
μεν. ἀλλὰ μὴν καὶ ὡς ἐν ἑκάστῃ τῶν ἀρτηριῶν ἐστί τις δύναμις ἐκ τῆς καρδίας ἐπιρρέουσα, καθ' ἣν
διαστέλλονταί τε καὶ συστέλλονται, δέδεικται δι' ἑτέρων. εἴπερ οὖν συνθείης ἄμφω, τό τε ταύτην εἶναι
40 τὴν κίνησιν αὐτῆς, τό τε πᾶν τὸ διαστελλόμενον ἕλκειν ἐκ τῶν πλησίον εἰς ἑαυτὸ, θαυμαστὸν οὐδέν σοι φανεῖ
ται τὰς ἀρτηρίας, ὅσαι μὲν εἰς τὸ δέρμα περαίνουσιν αὐτῶν, ἐπισπᾶσθαι τὸν ἔξωθεν ἀέρα διαστελλομέ-
νας, ὅσαι δὲ κατά τι πρὸς τὰς φλέβας ἀνεστόμωνται, τὸ λεπτότατον ἐν αὐταῖς καὶ ἀτμωδέστατον ἐπι
σπᾶσθαι τοῦ αἵματος, ὅσαι δ' ἐγγὺς τῆς καρδίας εἰσὶν, ἐξ αὐτῆς ἐκείνης ποιεῖσθαι τὴν ὁλκήν. ἐν γὰρ τῇ
πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, τὸ κουφότατόν τε καὶ λεπτότατον ἕπεται πρῶτον τοῦ βαρυτάτου τε
καὶ παχυτέρου. κουφότατον δ' ἐστὶ καὶ λεπτότατον ἁπάντων τῶν κατὰ σῶμα, πρῶτον μὲν τὸ πνεῦ-
μα. δεύτερον δ' ὁ ἀτμός. ἐπὶ τούτῳ δὲ τρίτον, ὅσον ἂν ἀκριβῶς ᾖ κατειργασμένον τε καὶ λελε-
πτυσμένον αἷμα. ταῦτ' οὖν εἰς ἑαυτὰς ἕλκουσιν αἱ ἀρτηρίαι πανταχόθεν, αἱ μὲν εἰς τὸ δέρμα
καθήκουσαι, τὸν ἔξωθεν ἀέρα, πλησίον τε γὰρ αὐταῖς οὗτος ἐστὶν, ἐν τοῖς μάλιστά τε κουφότατος,
τῶν δ' ἄλλων ἡ μὲν, ἐπὶ τὸν τράχηλον ἐκ τῆς καρδίας ἀνιοῦσα, καὶ ἡ κατὰ ῥάχιν, ἤδη δὲ καὶ ὅσαι τούτων
50 ἐγγὺς, ἐξ αὐτῆς μάλιστα τῆς καρδίας. ὅσαι δὲ καὶ τῆς καρδίας πορρωτέρω, καὶ τοῦ δέρματος, ἕλκειν ταύ
τας ἀναγκαῖον ἐκ τῶν φλεβῶν τὸ κουφότατον τοῦ αἵματος. ὥστε καὶ τῶν εἰς τὴν γαστέρα τε καὶ τὰ ἔν
τερα καθηκουσῶν ἀρτηριῶν, ἀπὸ τῆς ἐπὶ ῥάχει πεφυκυίας, ἁπασῶν τὴν ὁλκὴν ἐν τῷ διαστέλ-
λεσθαι γίγνεσθαι, παρά τε τῆς καρδίας αὐτῆς καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῇ φλεβῶν παμπόλλων
οὐσῶν. οὐ γὰρ δὴ ἔκ τε τῶν ἐντέρων καὶ τῆς κοιλίας τροφὴν οὕτω παχεῖαν τε καὶ βαρεῖαν ἐν αὐ-
ταῖς ἐχόντων, δύνανταί τι μεταλαμβάνειν, ὅτι καὶ ἄξιον λόγου, φθάνουσαι πληροῦσθαι τοῖς κου-

φοτέροις.

φορτίοις· οὐδὲ γὰρ εἰ καθεὶς αὐλίσκον εἰς ἀγγεῖον ὕδατός τε καὶ ψάμμου πλῆρες, ὑποσπάσαιο τῷ στόματι
τὸν ἐκ τοῦ ἀγγείου ἀέρα, δύναιτ' ἄν, ἀκολουθῆσαι σοι πρὸ τοῦ ὕδατος, ψάμμος. ἀεὶ γὰρ ἐν τῇ πρὸς τὸ κενού-
μενον ἀκολουθίᾳ, τὸ κουφότερον ἕπεται πρότερον. οὔκουν χρὴ θαυμάζειν εἰ παντελῶς ὀλίγον ἐκ τῆς
κοιλίας, ὅσον ἂν ἀκριβῶς ᾖ κατειργασμένον, εἰς τὰς ἀρτηρίας παραγίνεται, φθανούσας πληροῦσθαι
τῶν κουφοτέρων. ἀλλ' ἐκεῖνο γινώσκειν, ὡς δύο εἰσὶν ὁλκῆς εἴδη, τὸ μέν, τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ,
τὸ δ' οἰκειότητι ποιότητος γιγνόμενον. ἑτέρως μὲν γὰρ εἰς τὰς φύσας ὁ ἀήρ, ἑτέρως δ' ὁ σίδηρος ὑπὸ
τῆς ἡρακλείας ἐπισπᾶται λίθου. καὶ ὡς ἡ μὲν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθία, τὸ κουφότερον ἕλκει
πρότερον. ἡ δὲ κατὰ τὴν τῆς ποιότητος οἰκειότητα, πολλάκις, εἰ οὕτως ἔτυχε, τὸ βαρύτερον, ἂν τῇ φύ-
σει συγγενέστερον ὑπάρχῃ. καὶ τοίνυν καὶ ταῖς ἀρτηρίαις τε καὶ τῇ καρδίᾳ, ὡς μὲν κοίλοις τε καὶ διαστέλ-
10 λεσθαι δυναμένοις ὀργάνοις, ἀεὶ τὸ κουφότερον ἀκολουθεῖ πρότερον, ὡς δὲ καὶ τρέφεσθαι δεομένοις, εἰς
αὐτοὺς τοὺς χιτῶνας, οἳ δὴ τὰ σώματα τῶν ὀργάνων εἰσίν, ἕλκεται τὸ οἰκεῖον. ὅσον οὖν ἂν εἰς τὴν κοι-
λότητα διαστελλομένων αὐτῶν αἵματος μεταληφθῇ, τοῦθ' ὡς οἰκειότατόν τε καὶ μάλιστα τρέφειν δυνά-
μενον, οἱ χιτῶνες αὐτοὶ τῶν ἀγγείων ἐπισπῶνται. τοῦ δ' ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς τὰς ἀρτηρίας μεταλαμ-
βάνεσθαί τι πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ἱκανὸν καὶ τόγε τεκμήριον. εἰ πολλὰς καὶ μεγάλας ἀρτηρίας διατε-
μών, ἀποκτεῖναι δι' ἐκείνων βουληθείης τὸ ζῷον, εὑρήσεις αὐτοῦ τὰς φλέβας ὁμοίως ταῖς ἀρτηρίαις
ἐκκενουμένας, οὐκ ἂν τούτου ποτὲ γενομένου, χωρὶς τῶν πρὸς ἀλλήλας αὐταῖς ἀναστομώσεων. ὡσαύ-
τως δὲ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν καρδίαν ἐκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας εἰς τὴν ἀριστερὰν ἕλκεται τὸ λεπτότατον,
ἔχοντός τινα τρήματα τοῦ μέσου διαφράγματος αὐτῶν, ἃ μέχρι μὲν πλείστου, δυνατὸν ἰδεῖν οἷον βοθύνους
τινὰς ἐξ εὐρυτάτου στόματος ἀεὶ καὶ μᾶλλον εἰς στενοτέρους προϊόντας. οὐ μὴν αὐτά γε τὰ ἔσχατα πέρατα
20 δυνατὸν ἔτι θεάσασθαι διά τε σμικρότητα, καὶ ὅτι τεθνεῶτος ἤδη τοῦ ζῴου, κατέψυκταί τε καὶ πεπύκ-
νωται πάντα. ἀλλ' ὁ λόγος κἀνταῦθα πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ μηδὲν ὑπὸ τῆς φύσεως γίγνεσθαι μάτην ὁρ-
μώμενος, ἐξευρίσκει τὰς ἀναστομώσεις ταύτας τῶν κοιλιῶν τῆς καρδίας. οὐ γὰρ δὴ εἰκῆ γε, καὶ ὡς
ἔτυχεν, οἱ εἰς στενὸν οὕτω τελευτῶντες ἐγένοντο βόθυνοι. δεύτερον δὲ κἀκ τοῦ δυοῖν ὄντοιν στομάτοιν ἐν τῇ δε-
ξιᾷ τῆς καρδίας κοιλίᾳ, τοῦ μὲν εἰσάγοντος τὸ αἷμα πολλῷ μείζονος, τοῦ δ' ἐξάγοντος ἥττονος, πολλῷ
μεῖζον εἶναι τὸ τοῦ εἰσάγοντος. ὡς γὰρ οὐ παντὸς τοῦ αἵματος ὅσον ἡ κοίλη φλὲψ δίδωσι τῇ καρδίᾳ, πάλιν
ἐξ ἐκείνης ἐκπεμπομένου τῷ πνεύμονι, μείζων ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς κοίλης εἰς αὐτὴν ἔμφυσις, τῆς ἐμφυο-
μένης εἰς τὸν πνεύμονα φλεβός. οὐ δὲ γὰρ τοῦτ' ἐστὶν εἰπεῖν, ὡς ἐδαπανήθη τι τοῦ αἵματος εἰς τὴν αὐτοῦ τοῦ
σώματος τῆς καρδίας θρέψιν. ἑτέρα γάρ ἐστι φλὲψ ἡ εἰς ἐκεῖνο κατασχιζομένη, μήτε τὴν γένεσιν ἐκ τῆς
καρδίας αὐτῆς, μήτε τὴν τοῦ αἵματος ἔχουσαν μετάληψιν. εἰ δὲ καὶ δαπανᾶταί τι, ἀλλ' οὐ τοσοῦτον μείων
30 ἐστὶν ἡ εἰς τὸν πνεύμονα φλὲψ ἄγουσα, τῆς εἰς τὴν καρδίαν ἐμφυομένης, ὅσον εἰκὸς εἰς τροφὴν ἀνηλῶσθαι
τῆς καρδίας, ἀλλὰ πλέονι πολλῷ. δῆλον οὖν ὡς εἰς τὴν ἀριστερὰν μεταλαμβάνεται κοιλίαν. καὶ γὰρ δὴ
καὶ τῶν κατ' ἐκείνην ἀγγείων δυοῖν ὄντων, ἔλαττόν ἐστι πολλῷ τὸ ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς αὐτὴν εἰσάγον τὸ πνεῦ-
μα τῆς ἐκφυομένης ἀρτηρίας τῆς μεγάλης, ἀφ' ἧς αἱ κατὰ τὸ σῶμα σύμπασαι πεφύκασιν, ὡς ἄν, μὴ
μόνον ἐκ τοῦ πνεύμονος πνεῦμα μεταλαμβανούσης αὐτῆς, ἀλλὰ κἀκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας αἷμα διὰ τῶν
εἰρημένων ἀναστομώσεων. ὅτι δ' ἄμεινον ἦν τοῖς τοῦ σώματος μορίοις, τοῖς μέν, ἀπὸ καθαροῦ καὶ λεπτοῦ καὶ
ἀτμώδους αἵματος τρέφεσθαι, τοῖς δ' ὑπὸ παχέος καὶ θολεροῦ, καὶ ὡς οὐδ' ἐν ταῦτα τί παρεώραται τῇ
φύσει, τῆς περὶ χρείας μορίων πραγματείας ἐστίν. ὥστ' οὐ χρὴ νῦν περὶ τούτων ἔτι λέγειν, ἀλλ' ἀνα-
μνήσαντες ὡς δύο ἐστὶν ὁλκῆς εἴδη, τῶν μὲν εὐρείαις ὁδοῖς ἐν τῷ διαστέλλεσθαι τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκο-
λουθίᾳ ποιουμένων τὴν ἕλξιν, τῶν δ' οἰκειότητι ποιότητος, ἐφεξῆς λέγειν, ὡς τὰ μὲν πρότερα, καὶ πόρρω-
40 θεν ἕλκειν τι δύναται, τὰ δὲ, δεύτερα, ἐκ τῶν ἐγγυτάτω μόνον. αὐλίσκον μὲν γὰρ ὅτι μήκιστον εἰς ὕδωρ
ἔνεστι καθέντι, ῥᾳδίως ἀνασπᾶν εἰς τὸ στόμα δι' αὐτοῦ τὸ ὑγρόν. οὐ μὴν εἴ γ' ἐπὶ πλέον ἀπαγάγοις τῆς ἡρα-
κλείας λίθου τὸν σίδηρον, ἢ τοὺς πυροὺς τοῦ κεραμίου, καὶ γὰρ καὶ τοιοῦτόν τι πρόσθεν ἐλέγετο παράδειγμα,
δύναιτ' ἄν, ἔτι γενέσθαι τις ὁλκή. σαφέστατα δ' ἄν, αὐτὸ μάθοις ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς κήποις ὀχετῶν. ἐκ τού-
των γὰρ εἰς μὲν τὰ παρακείμενα καὶ πλησίον ἅπαντα διαδίδοταί τις ἰκμάς, εἰς δὲ τὰ πορρωτέρω προ-
ελθεῖν οὐκέτι δύναται. καὶ διὰ τοῦτ' ἀναγκάζονται πολλοῖς ὀχετοῖς μικροῖς ἀπὸ τοῦ μεγάλου τετμη-
μένοις, εἰς ἕκαστον μέρος τοῦ κήπου τὴν ἐπίρρησιν τοῦ ὕδατος ἐπιτεχνᾶσθαι. καὶ τηλικαῦτά γε τὰ μεταξὺ
διαστήματα τούτων τῶν μικρῶν ὀχετῶν ποιοῦσιν, ἡλίκα μάλιστα νομίζουσιν ἀρκεῖν εἰς τὸ ἱκανῶς ἀπο-
λαύειν ἕλκοντα τῆς ἑκατέρωθεν αὐτοῖς ἐπιρρεούσης ὑγρότητος. οὕτως οὖν ἔχει κἀν τοῖς τῶν ζῴων
σώμασιν. ὀχετοὶ πολλοὶ κατὰ πάντα τὰ μέρη διεσπαρμένοι, παράγουσιν αὐτοῖς αἷμα καθάπερ ἐκ κη-
50 πίῳ ὑδρίαν τινά, καὶ τούτων τῶν ὀχετῶν τὰ μεταξὺ διαστήματα θαυμαστῶς ὑπὸ φύσεως εὐθὺς ἐξ ἀρ-
χῆς διατέτακται, πρὸς τὸ μήτ' ἐνδεῶς χορηγεῖσθαι τοῖς μεταξὺ μορίοις ἕλκουσιν εἰς ἑαυτὰ τὸ αἷμα, μήτε
κατακλύζεσθαί ποτ' αὐτὰ πλήθει περιττῆς ὑγρότητος ἀκαίρως ἐπιρρεούσης. ὁ γὰρ δὴ τρόπος τῆς θρέ-
ψεως αὐτῶν, τοιόσδ' ἐστί. τοῦ συνεχοῦς ἑαυτῷ σώματος, οἷόνπερ τὸ ἁπλοῦν ἀγγεῖον ἐρασίστρατος ὑποτί-

θεται, τὰ μὲν, αὐτόθι πολλῆς μοίρης πρῶτα τῆς ὁμιλούσης ἀπολαύει τροφῆς, ἐκ τούτων δ' αὖ μεταλαμ-
βάνει κατὰ τὸ συνεχὲς ἕλκοντα, τὰ τούτων ἑξῆς. εἶτ' ἐξ ἐκείνων αὖθις ἕτερα, καὶ τοῦτ' οὐ παύεται γι-
γνόμενον, ἄχρις ἂν, εἰς ἅπαντ' αὐτοῦ διαδοθείη τὰ μόρια τῆς τρεφούσης οὐσίας ἡ ποιότης. ὅσα δὲ τῶν μορί-
ων ἐπὶ πλέον ἀλλοιούμενα, δεῖται τοῦ μέλλοντος αὐτὰ θρέψειν χυμοῦ, τούτοις ὥσπερ τι ταμεῖον ἡ φύ-
σις παρεσκεύασεν, ἤτοι κοιλίας, ἢ σήραγγας, ἤ τι ταῖς σήραγξιν ἀνάλογον. αἱ μὲν οὖν σάρκες, αἵ τε
τῶν σπλάγχνων ἁπάντων, αἵ τε τῶν μυῶν, ἐξ αἵματος αὐτοῦ τρέφεται, βραχεῖαν ἀλλοίωσιν δε-
ξαμένου. τὰ δ' ὀστᾶ, παμπόλλης ἐν τῷ μεταξὺ δεῖται τῆς μεταβολῆς, ἵνα τραφῇ. καὶ ἔστιν οἷόνπερ
τὸ αἷμα ταῖς σαρξὶ, τοιοῦτον ὁ μυελὸς τοῖς ὀστοῖς, ἐν μὲν τοῖς μικροῖς τε καὶ ἀκοιλίοις, κατὰ τὰς
σήραγγας αὐτῶν διεσπαρμένος, ἐν δὲ τοῖς μείζοσί τε καὶ κοιλίας ἔχουσιν, ἐν ἐκείναις ἠθροισμένος.
10 ὡς γὰρ καὶ διὰ τοῦ πρώτου γράμματος ἐδείκνυτο, τοῖς μὲν ὁμοίαν ἔχουσι τὴν οὐσίαν εἰς ἄλληλα μετα-
βάλλειν ἐγχωρεῖ, τοῖς δὲ πάμπολυ διεστῶσιν, ἀμήχανον ἀλλήλοις ὁμοιωθῆναι χωρὶς τῶν ἐν μέσῳ μετα-
βολῶν. τοιοῦτον τι καὶ τοῖς χόνδροις ἐστὶ τὸ περικεχυμένον μυξῶδες, καὶ τοῖς συνδέσμοις, καὶ τοῖς ὑμέσι,
καὶ τοῖς νεύροις τὸ παρεσπαρμένον ἐν αὐτοῖς ὑγρὸν γλίσχρον. ἕκαστον γὰρ τούτων ἐξ ἰνῶν σύγκειται
πολλῶν, αἵπερ ὁμοιομερῆ τέ εἰσι, καὶ ὄντως αἰσθητὰ στοιχεῖα. κατὰ δὲ τὰς μεταξὺ χώρας αὐτῶν ὁ
οἰκειότατος εἰς θρέψιν παρέσπαρται χυμὸς, ὃν εἵλκυσαν μὲν ἐκ τῶν φλεβῶν τοῦ αἵματος, ὅσον οἷόν τ' ἦν
ἐκλεξάμεναι τὸ ὁμοιότατον. ἐξομοιοῦσι δὲ κατὰ βραχὺ καὶ μεταβάλλουσιν εἰς τὴν ἑαυτῶν οὐσίαν.
ἅπαντα οὖν ταῦτα καὶ ἀλλήλοις ὁμολογεῖ, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἀποδεδειγμένοις, ἱκανῶς μαρτυρεῖ,
καὶ οὐ χρὴ μηκύνειν ἔτι τὸν λόγον. ἐκ γὰρ τῶν εἰρημένων ἔνεστιν ἑκάστῳ τὰ κατὰ μέρος ἅπαντα, καθ' ὅν-
τινα γίνεται τρόπον ἐξευρίσκειν ἑτοίμως, ὥσπερ καὶ νῦν διὰ πολλοῖς κωθωνιζομένοις πάμπολυ, τά-
20 χιστα μὲν ἀναδίδοται τὸ ποθὲν, οὐρεῖται δ' ὀλίγου δεῖν ἅπαν ἐντὸς οὐ πολλοῦ χρόνου. καὶ γὰρ καὶ τοῦθα
τῇ τε τῆς ποιότητος οἰκειότητι, καὶ τῇ τῆς ὑγρότητος λεπτότητι, καὶ τῇ τῶν ἀγγείων τε καὶ τῶν κατ' αὐτὰ
στομάτων εὐρύτητι, καὶ τῇ τῆς ἑλκτικῆς δυνάμεως ἐῤῥωστίᾳ, τὸ τάχος συντελεῖται τῆς ἀναδόσεως, τῶν
μὲν πλησίον τῆς κοιλίας τεταγμένων μορίων οἰκειότητι ποιότητος ἕνεκεν αὐτῶν ἑλκόντων τὸ πόμα,
τῶν δ' ἑξῆς τούτοις ἐξαρπαζόντων καὶ αὐτῶν εἰς ἑαυτὰ, κἄπειτα τῶν ἐφεξῆς πάλιν ἐκ τούτων με-
ταλαμβανόντων, ἄχρις ἂν, εἰς τὴν κοίλην ἀφίκηται φλέβα. τοὐντεῦθεν δ' ἤδη τῶν νεφρῶν τὸ οἰκεῖον
ἐπισπωμένων. ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν, οἶνον μὲν ὕδατος ἀναλαμβάνεσθαι θᾶττον, οἰκειότητι ποιότητος.
αὐτῶν δὲ τῶν οἴνων, τὸν μὲν λευκὸν καὶ καθαρὸν ἑτοίμως ἀναδίδοσθαι διὰ λεπτότητα, τὸν δ' αὖ μέ-
λανα καὶ θολερὸν, ἴσχεσθαί τε κατὰ τὴν ὁδὸν καὶ βραδύνειν ὑπὸ πάχους. εἴη δ' ἂν, ταῦ-
τα καὶ τῶν περὶ τῶν ἀρτηριῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, οὐ σμικρὰ μαρτύρια.
30 πανταχοῦ γὰρ ὅσον οἰκεῖον τε καὶ λεπτὸν αἷμα, τοῦ μὴ τοιούτου ῥᾷ-
ον ἕπεται τοῖς ἕλκουσιν. ἀτμὸν μὲν οὖν ἔχουσαι καὶ
πνεῦμα καὶ λεπτὸν αἷμα, κατὰ τὰς διαστάσεις
ἕλκειν αἱ ἀρτηρίαι, τὸν κατὰ τὴν κοιλί-
αν καὶ τὰ ἔντερα περιεχόμενον
χυμὸν, ἢ οὐδ' ὅλως, ἢ παντά-
πασιν συνεπισπῶν-
ται βραχύ.

Τοῦ τρίτου περὶ δυνάμεων φυσικῶν

τὸ τέλος.

νατομικὰς ἐγχειρήσεις ἔγραψα μὲν καὶ πρόσθεν, ἡνίκα τὸ πρῶτον ἀνῆλθον ἀρτίως εἰς ῥώμην,
ἄρχειν ἠργμένου τοῦ καὶ νῦν ἡμῖν ἄρχοντος ἀντωνίνου. γράφειν δ' αὖθις ἄλλας ἔοικα ταύτας,
α διὰ διττὴν αἰτίαν, ἑτέραν μὲν ὅτι φλάβιος βοηθὸς ἀνὴρ ὕπατος ῥωμαίων ἐξιὼν ἐκ ῥώμης, εἰς
τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα πτολεμαΐδα, παρεκάλεσέ με τὰς ἐγχειρήσεις ἐκείνας αὐτῷ γράψαι. δρι-
μὺν ἔρωτα τῆς ἀνατομικῆς ἐρασθεὶς θεωρίας, εἴπερ τις καὶ ἄλλος τῶν πώποτε γεγενημένων ἀνθρώπων.
τούτῳ τῷ βοηθῷ καὶ ἄλλας μὲν ἔδωκα πραγματείας ἐξιόντι καὶ μέντοι καὶ τὴν τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων ἐν δυοῖν
ὑπομνήμασιν. ἐπειδὴ γάρ τοι ἐτεθέατο πάνυ πολλὰ παρ' ἡμῖν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, δεδιὼς δὲ μὴ λάθοιτο ποτὲ τῶν ὀφθέντων
ἐδεήθη τοιούτων ἀναμνήσεων. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος μὲν ἤδη τέθνηκεν, ἐγὼ δὲ οὐκ ἔχω τῶν γενομένων ὑπομνημάτων ἀντίγραφα
διδόναι τοῖς ἑταίροις, ἀπολομένων ὧν εἶχον ἐν ῥώμῃ, διὰ τοῦτο παρακαλεσάντων αὐτῶν, ἔδοξεν ἄμεινον εἶναι γράφειν ἕ-
10 τερα. δευτέραν δ' αἰτίαν διὰ τὸ βελτίω μακρῷ τῶν τότε, τὴν νῦν μοι γενησομένην ἀποδειχθήσεσθαι πραγματεί-
αν, ἅμα μὲν εἰς διέξοδον ὑπομνημάτων πλειόνων ἐκταθεῖσαν ἕνεκα σαφηνείας, ἅμα δ' ἀκριβεστέραν ἐκείνης ἐσομέ-
νην. ὡς ἂν πολλῶν ἐν τῷ μεταξὺ προσεξευρημένων μοι θεωρημάτων ἀνατομικῶν. ἔνθα δὴ μένοντος μὲν ἔτι τῇ ῥω-
μαίων πόλει τοῦ βοηθοῦ, τά τε περὶ τῆς ἱπποκράτους ἀνατομῆς, καὶ τὰ περὶ τῆς ἐρασιστράτου, καὶ μέντοι καὶ τὰ περὶ τῆς τῶν
ζώντων, ἔτι τε τὰ περὶ τῆς ἐπὶ τῶν τεθνεώτων, ἐγράφη. καὶ σὺν αὐτοῖς γε τά τε περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων, καὶ τὰ περὶ
φωνῆς. ἐξιόντι δ' ἐγράφετό μοι πραγματεία μεγάλη περὶ χρείας μορίων, ἣν συντελέσας ἐν ιζ βιβλίοις, ἔ-
πεμψα καὶ αὐτὴν ἔτι ζῶντι τῷ βοηθῷ. τὰ μέντοι περὶ θώρακος καὶ πνεύμονος κινήσεως ὑπομνήματα τρία, πά-
λαι ποτὲ ἔγραψα, μειράκιον ὢν ἔτι, συμφοιτητῇ χαριζόμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα πορευομένῳ διὰ χρόνου
πλείονος, ἐπιδείξασθαι μὲν ἐφιεμένῳ δημοσίᾳ. μὴ δυναμένῳ δὲ αὐτῷ συνθεῖναι λόγους ἐπιδεικτικούς. ἀπο-
θανόντος δὲ κἀκείνου συνέβη τὰ ὑπομνήματα ἐκπεσεῖν, ὡς κτήσασθαι πολλοὺς αὐτά. καί τοι γ' οὐ πρὸς ἔκδο-
20 σιν ἦν γεγονότα. διατρίβων γὰρ ἔτι κατὰ σμύρναν ἕνεκα πέλοπος, ὃς δεύτερός μοι διδάσκαλος ἐγένετο. μετὰ
σάτυρον τὸν κοΐντου μαθητὴν, ἔγραψα μὲν αὐτὰ, μηδὲν μήπω μέγα καὶ καινὸν αὐτὸς εἰρηκώς. ὕστερον δὲ ἐν κορίν-
θῳ μὲν νουμισιανοῦ χάριν, ὃς καὶ αὐτὸς ἐνδοξότατος ἦν τῶν κοΐντου μαθητῶν, ἐν ἀλεξανδρείᾳ δὲ καί τισιν ἄλλοις
ἔθνεσι γενόμενος, ἐν οἷς ἐπυνθανόμην κοΐντου μαθητὴν ἔνδοξον, νουμισιανὸν διατρίβειν. εἶτ' ἐπανελθὼν εἰς τὴν
πατρίδα καὶ μείνας ἐν αὐτῇ χρόνον οὐ πολὺν, ἀνῆλθον εἰς ῥώμην, ἐν ᾗ καὶ τῷ βοηθῷ παμπόλλας ἐποιησάμην
ἀνατομὰς, παρόντος μὲν αὐτῷ, ἀεὶ μὲν εὐδήμου τε τοῦ περιπατητικοῦ, καὶ ἀλεξάνδρου τοῦ δαμασκηνοῦ, τοῦ νῦν ἀ-
θήνησιν ἀξιουμένου τοὺς περιπατητικοὺς λόγους διδάσκειν δημοσίᾳ, πολλάκις δὲ καὶ ἄλλων ἀνδρῶν ἐν τέλει, κα-
θάπερ καὶ τοῦδε τοῦ νῦν ἐπάρχου τῆς ῥωμαίων πόλεως, ἀνδρὸς τὰ πάντα πρωτεύοντος, ἔργοις τε καὶ λόγοις
τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ σεργίου παύλου ὑπάτου. τότε γοῦν ἐποίησα καὶ τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις τῷ βοηθῷ, πο-
λὺ τῶνδε τῶν νῦν μοι γραφησομένων ἀπολειπομένας, οὐ σαφηνείᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀκριβείᾳ. καὶ τοίνυν ἤδη μοι πρό-
30 σεχε τὸν νοῦν ἀρχομένῳ τοῦ λόγου, ὁποῖόν τι ταῖς σκηναῖς οἱ καλούμενοι κάμακές εἰσι, καὶ ταῖς οἰκίαις οἱ τοῖχοι,
τοιοῦτον ἐν τοῖς ζώοις ἡ τῶν ὀστῶν οὐσία. συνεξομοιοῦσθαι γὰρ αὐτῇ τἄλλα καὶ συμμεταβάλλεσθαι πέφυκεν, ὥστ'
εἰ τῷ ζώῳ τὸ κρανίον ᾖ στρογγύλον, ἀνάγκη καὶ τὸν ἐγκέφαλον τοιοῦτον εἶναι. ὥσπερ γε καὶ εἰ πρόμηκες, προμή-
κης τούτῳ τῷ ζώῳ καὶ ὁ ἐγκέφαλος. εἰ δὲ γένυες σμικραὶ, καὶ τὸ πρόσωπον ὅλον στρογγυλώτερον, ἀνάγκη καὶ τοὺς
μῦς αὐτῶν εἶναι σμικρούς. οὕτως δὲ καὶ εἰ μακραὶ, μακρὸν μὲν ὅλον καὶ τὸ πρόσωπον ἔσται τῷ τοιούτῳ ζώῳ. μα-
κροὶ δὲ καὶ οἱ κατ' αὐτὸ μύες. διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὁ πίθηκος, ἁπάντων τῶν ζώων ὁμοιότατος ἀνθρώπῳ, καὶ σπλάγχνοις, καὶ
μυσὶ, καὶ ἀρτηρίαις, καὶ φλεψὶ, καὶ νεύροις, ὅτι καὶ τῇ τῶν ὀστῶν ἰδέᾳ. διὰ γε τὴν τούτων φύσιν ἐπὶ τοῖν δυοῖν βαδίζει σκε-
λοῖν, καὶ τοῖς προσθίοις κώλοις ὥσπερ χερσὶ χρῆται. καὶ στέρνον πλατύτατον ἁπάντων τῶν τετραπόδων ἔχει. καὶ
κλεῖς ὡσαύτως ἀνθρώπῳ. καὶ πρόσωπον στρογγύλον καὶ τράχηλον μικρόν. τούτων δ' ὁμοίων ὑπαρχόντων, οὐκ ἐνδέχεται
τοὺς μῦς ἑτέρως ἔχειν. ἐπιτέτανται γὰρ οὗτοι τοῖς ὀστοῖς ἔξωθεν. ὥστε καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν καὶ τὸ σχῆμα μιμοῦνται.
40 τούτοις δ' ἀκολουθοῦσιν, ἀρτηρίαι καὶ φλέβες, καὶ νεῦρα. καὶ ταῦτ' οὖν ὅμοια τοῖς ὁμοίοις ὀστοῖς. ἐπεὶ τοίνυν ἥ τε
μορφὴ τοῦ σώματος ὁμοιοῦται τοῖς ὀστοῖς, ἥ τε τῶν ἄλλων μορίων φύσις ἕπεται τοῖσδε, πρῶτον ἁπάντων ἀξιῶ σε
τῶν ἀνθρωπίνων ὀστῶν ἐμπειρίαν ἀκριβῆ λαβεῖν, μὴ κατὰ τὸ πάρεργον αὐτὰ θεασάμενον, ἀλλὰ μηδ' ἐκ βιβλίου
μόνου ἀναλεξάμενον, ἃ τινὲς μὲν ὀστολογίας ἐπιγράφουσιν, ἔνιοι δὲ σκελετοὺς, ἔνιοι δ' ἁπλῶς περὶ ὀστῶν, ὥσπερ
οὖν καὶ τὸ ἡμέτερον, ὃ πέπεισμαι καὶ τῇ τῶν πραγμάτων ἀκριβείᾳ, καὶ τῷ τάχει τῆς ἑρμηνείας, καὶ τῇ σαφηνείᾳ, βέλ-
τιον εἶναι τῶν ἅπασι τοῖς ἔμπροσθεν γεγραμμένων. ἔργον δέ σοι γενέσθω καὶ σπούδασμα, μὴ μόνον ἐκ τοῦ βιβλίου
τὴν ἰδέαν ἑκάστου τῶν ὀστῶν ἀκριβῶς ἐκμαθεῖν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ὀμμάτων συνεχῶς αὐτόπτην αὐτὸν ἐργάσασθαι τῶν
ἀνθρωπείων ὀστῶν. ἔστι δ' ἐν ἀλεξανδρείᾳ μὲν τοῦτο, πάνυ ῥᾴδιον, ὥστε καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν τοῖς φοιτηταῖς,
οἱ κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρίον ἰατροὶ μετὰ τῆς αὐτοψίας, ποιοῦνται. καὶ πειρατέον ἐστί σοι κἂν μὴ δι' ἄλλο τι, διὰ τοῦτο
γοῦν αὐτὸ μόνον, ἐν ἀλεξανδρείᾳ γενέσθαι. μὴ δυνηθέντι δὲ τούτου τυχεῖν, οὐκ ἀδύνατον οὐδ' οὕτως ἀνθρώπου ὀστᾶ
50 θεάσασθαι, ἐγώ γε οὖν ἐθεασάμην πάνυ πολλάκις, ἤτοι τάφων τινῶν, ἢ μνημάτων διαλυθέντων. ἀλλὰ καὶ ποταμὸς
ἐπαναβάς ποτε τάφῳ πρὸ μηνῶν ὀλίγων αὐτοσχεδίως γεγενημένῳ, διέλυσέ τε ῥᾳδίως αὐτὸν, ἐπισυράμενός
τε τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς ὅλον τὸ τοῦ νεκροῦ σῶμα, τῶν μὲν σαρκῶν ἤδη σεσηπυιῶν, ἀκριβῶς δ' ἀλλήλοις ἔτι συνεχο-
μένων τῶν ὀστῶν, ἄχρι μὲν σταδίου κατάντες συρόμενον ἐπηνέγκατο. λιμνώδους δὲ αὐτὸν ἐκδεξαμένου χωρίου,
τοῖς χείλεσιν ὑπτίου, πρὸς τοῦτο ἀπεκρούσθη τὸ τοῦ νεκροῦ σῶμα. καὶ ἦν ἰδεῖν καὶ τοῦτο τοιοῦτον, οἷόν περ ἂν ἐπίτηδες
αὐτὸ παρεσκεύασαν ἰατροὶ εἰς διδασκαλίαν μειρακίου. ἐθεασάμεθα δέ ποτε καὶ λῃστοῦ σκελετὸν ἐν ὄρει κείμενον ὀ-
λίγον ἐξωτέρου τῆς ὁδοῦ, ὃν ἀπέκτεινε μέν τις ὁδοιπόρος ἐπιχειροῦντα πρότερον, ὁμόσε χωρήσας, οὐκ ἔμελ-
λε δὲ θάψειν οὐδεὶς τῶν οἰκητόρων τῆς χώρας ἐκείνης, ἀλλ' ὑπὸ μίσους ἐπέχαιρον ἐσθιομένῳ τῷ σώματι πρὸς τῶν οἰω-

ρων, οἵ τινες ἐν δυσὶν ἡμέραις, αὐτοῦ καταφαγόντες τὰς σάρκας, ἀπέλιπον, ὡς εἰς διδασκαλίαν τῷ βουληθέντι
θεάσασθαι τὸν σκελετόν. σὺ δὲ εἰ μηδὲ τοιοῦτον μηδὲν εὐτυχήσαις θεάσασθαι, πίθηκον οὖν ἀνατεμὼν, ἐπ᾽ αὐτοῦ κα-
τανόησον ἕκαστον τῶν ὀστῶν ἀκριβῶς ἀφελὼν τὰς σάρκας. ἐκλέξαι δὲ εἰς τοῦτο τῶν πιθήκων τοὺς ὁμοιοτάτους ἀνθρώποις.
τοιοῦτοι δ᾽ εἰσὶν, ὧν οὔθ᾽ αἱ γένυες προμήκεις, οὔθ᾽ οἱ κυνόδοντες ὀνομαζόμενοι, μεγάλοι. τοῖς δὲ τοιούτοις πιθήκοις,
εὑρήσεις καὶ τἄλλα μόρια παραπλησίως ἀνθρώποις διακείμενα. καὶ διὰ τοῦτο βαδίζοντάς τε καὶ θέοντας αὐτοὺς ἐπὶ
δυοῖν σκελοῖν. ὅσοι δ᾽ ἐξ αὐτῶν ἐοίκασι τοῖς κυνοκεφάλοις, μακρορυγχότεροί τέ εἰσι, καὶ μεγάλους ἔχουσι τοὺς κυ-
νόδοντας, οὗτοι καὶ μόλις ἐπὶ δυοῖν ἵστανται κώλων, ὀρθοί. τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ περιπατεῖν ἢ θέειν. ἀπολεί-
πονται δ᾽ οὖν βραχύ τι, καὶ οἱ μάλιστα ἐοικότες ἀνθρώποις πίθηκοι τῆς ἀκριβοῦς ὀρθότητος. ἥ τε γὰρ τοῦ μηροῦ κεφαλὴ τῇ
κατ᾽ ἰσχίον κοτύλῃ, λοξοτέρως διήρθρωται, καὶ τῶν καθηκόντων εἰς τὴν κνήμην μυῶν, ἐπὶ πλέον ἔνιοι προέρχον-
10 ται. κωλύει δ᾽ ἄμφω ταῦτα καὶ παραβλάπτει τὴν ὀρθότητα. καθάπερ καὶ οἱ πόδες αὐτοὶ, στενοτέραν μὲν ἔχοντες
τὴν πτέρναν, ἐσχισμένους δ᾽ ἀπ᾽ ἀλλήλων ἐπὶ πολὺ τοὺς δακτύλους. ἀλλὰ σμικρὰ ταῦτα ἐστίν. καὶ διὰ τοῦτο βρα-
χὺ τῆς ὀρθότητος ἀφαιρεῖται τὸν πίθηκον. ὅσοι δὲ ἐοίκασιν τοῖς κυνοκεφάλοις πίθηκοι, πλέον οὗτοι καὶ σαφὲς ἤδη
τῆς ἀνθρώπων ἰδέας ἀποκεχωρηκότες, ἐναργῆ καὶ τὴν τῶν ὀστῶν ἀνομοιότητα κέκτηνται. τῶν μὲν δὴ πιθήκων τοὺς ἀν-
θρωποειδεστάτους ἐκλεγόμενος, ἐπ᾽ αὐτῶν καταμάνθανε τὴν τῶν ὀστῶν φύσιν ἀκριβῶς ἐκ τῶν ἡμετέρων ἀναλεγόμε-
νος γραμμάτων. εὐθὺς γὰρ ὑπάρξει σοι καὶ τοῖς ὀνόμασιν αὐτῶν ἐθίζεσθαι, χρησίμοις ἔσεσθαι μέλλουσιν καὶ εἰς τὴν τῶν ἄλλων
μορίων διδασκαλίαν τῆς ἀνατομῆς. οὕτω δὲ κἂν εἴπου τύχοις ποθ᾽ ὕστερον ἀνθρωπείῳ σκελετῷ, ῥᾳδίως ἅπαντα κατα-
νοήσεις τε, καὶ μνημονεύσεις. εἰ δ᾽ ἀναγνώσει μόνῃ θαῤῥήσεις, ἄνευ τοῦ προενδιατριβῆναι τῇ θέᾳ τῶν πιθηκείων ὀστῶν, οὐκ
ἂν οὔτε κατανοήσαις ἀκριβῶς ἀνθρώπου σκελετὸν ἐξαίφνης ἰδὼν, οὔτε μνημονεύσαις. ἡ γάρτοι τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων
μνήμη, συνεχοῦς ὁμιλίας δεῖται. καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνους τάχιστα γνωρίζομεν, οἷς πολλάκις συνεγ-
20 γινόμεθα. τοὺς δ᾽ ἅπαξ, ἢ δὶς ὀφθέντας, διὰ χρόνου πλείονος θεασάμενοι, πάλιν παρερχόμεθα, μήτε γνωρίζοντες
ὅλως, μήτε ἀναμιμνησκόμενοι τῆς ἔμπροσθεν θέας. οὕτως οὖν οὐδ᾽ ἡ πολυθρύλλητος ἀνατομὴ, ἡ κατὰ περίπτωσιν,
ἣν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν πρεσβεύουσιν, ἱκανὴ διδάσκειν ἐστὶ τῶν ὀφθέντων τὴν φύσιν. ἑωρᾶσθαι γὰρ χρὴ πρότερον ἐπὶ πολλῆς
σχολῆς ἕκαστον τῶν μορίων, ἵν᾽ ἐξαίφνης ὀφθὲν, γνωρισθῇ, μάλιστα μὲν ἐπ᾽ ἀνθρώπων αὐτῶν, εἰ δὲ μὴ, ἀλλ᾽ ἐπὶ ζώων παρα-
πλησίων ἀνθρώποις. πολλῶν γοῦν ἐψιλώθη μόρια τοῦ δέρματος, τινῶν δὲ καὶ τῆς σαρκὸς αὐτῆς ἐκ τῶν ἐπιδημησάντων ἀν-
θράκων ἐν πολλαῖς τῶν ἐν Ἀσίᾳ πόλεων. ἐγὼ δὲ ἐν τῇ πατρίδι κατ᾽ ἐκεῖνον ἔτι διέτριβον τὸν χρόνον, ὑπὸ Σατύρῳ παι-
δευόμενος, ἔτος ἤδη τέταρτον ἐπιδημοῦντι τῇ Περγάμῳ, μετὰ Κοστουνίου Ῥουφίνου κατασκευάζοντος ἡμῖν τὸν νε-
ὼν τοῦ Διὸς Ἀσκληπιοῦ. ἐτεθνήκει δ᾽ οὐ πρὸ πολλοῦ Κόϊντος ὁ διδάσκαλος τοῦ Σατύρου. ὅσοι μὲν οὖν ἡμῶν ἐτεθέαντο Σα-
τύρου ἀνατέμνοντος τῶν ἐψιλωμένων τι μορίων, ἑτοίμως τ᾽ ἐγνωρίζομεν αὐτὰ, καὶ διηρθρωμένην ἐποιούμεθα
τὴν διάγνωσιν, ἐπιτάττοντες τοῖς κάμνουσι, κινεῖσθαι τινὰ κίνησιν, ἣν ἠπιστάμεθα διὰ τοῦδέ τινος ἐπιτελεῖσθαι μυὸς,
30 ὀλίγον τι παραστέλλοντες, καὶ παραφέροντες ἐνίοτε τὸν μῦν, ὑπὲρ τοῦ θεάσασθαι παρακειμένην ἀρτηρίαν μεγάλην
ἢ νεῦρον, ἢ φλέβα. τοὺς δ᾽ ἄλλους ἅπαντας ἑωρῶμεν οἷον τυφλοὺς ἀγνοοῦντάς τε τὰ γεγυμνωμένα μόρια, καὶ
πάσχοντας ἐξ ἀνάγκης δυοῖν θάτερον, ἢ πολλὰ μέρη τῶν ψιλωμένων μυῶν ἐπαίροντάς τε, καὶ παραφέροντας, ἐξ
ὧν ἀνιαροὶ τοῖς κάμνουσιν ἐγίγνοντο μάτην ἐνοχλοῦντες, ἢ μὴ δὲ τὴν ἀρχὴν ἐπιχειροῦντες θέᾳ τοιαύτῃ. τὸ μὲν γὰρ
προστάξαι τῷ κάμνοντι τὴν προσήκουσαν κίνησιν κινῆσαι τὸ μόριον, οἱ ἐν ἔθει μᾶλλον ἠπίσταντο. ἔγνων οὖν ἐναργῶς
ἐκ τουτωνὶ τὴν τραυματικὴν θέαν, τοῖς μὲν ἤδη τι προδεδιδαγμένοις βεβαιοῦσαν ἃ μεμαθήκασι, τοῖς δ᾽ οὐδὲν προ-
επισταμένοις, ἀδυνατοῦσαν διδάσκειν τὸ πᾶν. ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἰτέον. ἁπάντων ὡς ἔφην τῶν ὀστῶν κατανοῆσαι
χρὴ τὴν φύσιν. εἴτ᾽ ἐπὶ ἀνθρώπου σώματι, εἴτ᾽ ἐν πιθήκου εἰ δυνηθείης. ἄμεινον δ᾽ ἐπ᾽ ἀμφοῖν. εἶθ᾽ ἑξῆς ἐπὶ τὴν τῶν μυῶν
ἀνατομὴν ἐλθεῖν. ὑποβέβληται γὰρ ἄμφω ταῦτα τὰ μόρια τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. οἷόνπερ θεμέλια. μετὰ δὲ ταῦτα
δυνήσῃ μανθάνειν ὅτι περ ἂν ἐθελήσαις πρῶτον, εἴτ᾽ οὖν ἀρτηρίας, εἴτε φλέβας, εἴτε νεῦρα, ταῖς τούτων ἀνα-
40 τομαῖς ὁμιλοῦντί σοι, καὶ ἡ τῆς τῶν σπλάγχνων φύσεως ἐπίγνωσις ἔσται. ἔτι δὲ ἐντέρων τε καὶ πιμελῆς, καὶ ἀδένων
ὑπάρξει γνῶσις, ἃ πάλιν αὐτὰ καθ᾽ ἑαυτὰ λεπτομερέστερον ἐπισκέπτεσθαι προσήκει. γυμνάζεσθαι μὲν οὖν σε τῇδε τῇ
τάξει βέλτιον. ἄλλως δ᾽ ἐπιδεικνῦντα παρασκευάσαι χρὴ τὸ προβληθὲν ὑπ᾽ αὐτῶν μόριον, ὅτι τάχιστα γυμνῶ-
σαί τε καὶ δεῖξαι πολυειδέστερον, ἄλλοτε κατ᾽ ἄλλην ἐπιβολὴν, ὡς διδάξω. παρασκευάσασθαι δ᾽ ἄμεινον, ὅταν ἀπο-
ρῇς πιθήκων, τὰ τῶν ἄλλων ζώων, διαιρεῖν σώματα, διοριζόμενον εὐθὺς ἐν οἷς διαλλάττει πιθήκου. δηλώσω γὰρ κἀ-
κεῖνα. τὴν μὲν δὴ τῶν ὀστῶν ἐξήγησιν ὡς ἔφην, ἰδίᾳ πεποίημαι, καὶ χρὴ α᾽. ἀναλεξάμενον ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, οὐ μόνον
τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς ὀνομάτων τὴν μνήμην πρόχειρον ἔχειν, ὅπως μὴ νῦν ἀναγκαζοίμην ἐγὼ παρα-
πίπτον ἐκτὸς λόγου διηγεῖσθαι. γέγραπται δ᾽ οὐ πρὸ πολλοῦ καὶ ἡ τῶν μυῶν ἀνατομὴ καθ᾽ ἑαυτὴν, ἀναγκασάντων με τῶν
ἑταίρων ὅπως ἔχοιεν ἀποδημοῦντες ὑπομνήματα. μάλιστα δέ με προὔτρεψαν ἰδίᾳ γράψαι τὴν ἀνατομὴν ταύτην
αὐτὴν καθ᾽ αὑτὴν, ἐπειδὴ Λύκου τι σύγγραμμα νῦν ἡμῖν ἐκομίσθη, μικροῦ δεῖν εἰς πεντακισχιλίους στίχους ἐκτε-
50 ταμένον, ἐν τοῖς πλείστοις αὐτοῦ ἐσφαλμένον, ἄχρι καὶ τοῦ παραλελεῖφθαι μῦς οὐκ ὀλίγους. ἀλλὰ τό γε ἡμέτερον, ἐν
ᾧ τὴν ἀνατομὴν αὐτὴν πεποιήμεθα, μεγέθει μὲν ὡς τρίτον ἐστὶν ἴσως ἐκείνου μόριον, ἅπαντας δὲ τοὺς μῦς διδάσκει μετὰ
τοῦ καὶ προσεπιμεμνῆσθαι τῶν Λύκου, πολλῶν μὲν μυῶν ἐνεργείας ἀγνοήσαντος, ἐνίας δ᾽ ὅλως παρελθόντος. ὑπάρχει
μὲν δὴ τῷ βουληθέντι κἀξ ἐκείνου τοῦ βιβλίου γυμνάζεσθαι. πίθηκον ἀνατέμνοντι. μαθήσεται δὲ κἀνταῦθεν. ἔτι δὴ καὶ μᾶλ-
λον, ὅπως ἐγχειρεῖν προσήκει τῇ καθ᾽ ἕκαστον μόριον ἀνατομῇ τῶν μυῶν. ἔστω δὲ ἐπὶ νεκρῶν πρώτη ἡ ἄσκησίς σοι. πρὸς τὸ
κατανοῆσαι τήν τε ἀρχὴν ἑκάστου μυὸς, καὶ τὴν τελευτὴν, καὶ τὰς ἶνας. ἆρά γε κατὰ τὸ μῆκος εἰσὶν ἅπασαι τοῦ μυ-
ὸς, ὁμοειδεῖς ἀλλήλαις, ἢ ποικιλώτερον σύγκεινται. τινὰς μὲν γὰρ εὑρήσεις μῦας ἁπλῆν τὴν φύσιν ἔχοντας τῶν ἰνῶν
ἐνίους δὲ διττὴν, ὡς ἐοικέναι μυσὶ πλείοσιν ἐπιβεβλημένοις κατ᾽ ἀλλήλων. ἀλλὰ καὶ τῷ μήκει τὰς ἶνας ἔμπαλιν

ἐχούσας ἔχειν, ἃ σύμπαντά σοι χρήσιμα πρός τε τὰς χειρουργίας ἔσται, ἔτι τε καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐνεργειῶν
εὕρεσιν. ἔν τε γὰρ τῷ χειρουργεῖν ἀναγκαζόμεθα τέμνειν ἐνίοτε καὶ τοὺς μῦς αὐτοὺς δι' ἀποστήματα βύθια, καὶ
ἀποσκήμματα, καὶ σηπεδόνας. ἥ τ' ἐνέργεια χρησιμωτάτη γινώσκεσθαι, πρός τε τὸ προειδέναι κατὰ τὰ μεγά
λα τραύματα, καθὰ μῦς ὅλος ἐγκάρσιος διεκόπη, τὴν ἀπολουμένην ἐνέργειαν, ἣν ἀπολῦσαι προειπὼν,
ἀνέγκλητος ἔσῃ, παρὰ τοῖς φιλαιτίοις αὐτοῖς, εἰς τὴν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν γεγενημένην θεραπείαν εἰθισμένοις ἀ-
ναφέρειν τὴν ἀπώλειαν αὐτῆς, οὐκ εἰς τὸ προγεγενημένον τραῦμα. καὶ μὲν δὴ καὶ πρὸς τὴν ἐν ταῖς χειρουργίαις
ἀκρίβειαν, ἀναγκαιότατον ἐπίστασθαι τὰς ἐνεργείας τῶν μυῶν. ἐνίων μὲν γὰρ οὕτως ἐστὶ κύριον τοὔργον, ὡς ἄ
χρηστον ὅλον γίνεσθαι τὸ μόριον, εἰ στερηθείη τῆς ἐνεργείας αὐτῶν. ἔνιοι δὲ ἀκύρων ἐνεργειῶν ἐξηγοῦνται. κάλλιον
μὲν οὖν ἐστὶ τὸν προεπιστάμενον ταῦτα, τοὺς μὲν εὐλαβῶς, τοὺς δ' ἀφειδῶς τέμνειν. κάλλιον δὲ καὶ κατὰ τὰς
10 ἶνας αὐτῶν ποιεῖσθαι τὴν διαίρεσιν, αἱ γὰρ ὡς πρὸς ταύτην ἐγκάρσιαι τομαὶ, παραλύουσι τὴν ἐνέργειαν. ἐγ
κάρσιαν δὲ τομὴν καλῶ, τὴν κατ' ὀρθὰς γωνίας γινομένην. ἀναγκαῖον γε μέν ἐστιν ὅτε, καὶ προσεπιδιαιρεῖν ἔ
νια, μόρια, τῶν διηκούσας εἰς βάθος ἐχόντων στενὰς τρώσεις, ἄλλο τε δι' ἄλλας χρείας. καὶ γὰρ τῷ νενύχθαι τι
νὰ, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν κεφαλὴν, τὴν τοῦ τένοντος ἢ τὴν ἔκφυσιν. καὶ τῷ στενὴν ὅλην εἶναι τὴν τρῶσιν, ὡς κιν
δυνεύειν τῶν ἐνταῦθα πολλῆς κολληθέντων, ἀκόλλητα μεῖναι τὰ διὰ βάθους. ἔστι δ' ὅτε καὶ δι' ὑπόρρυσιν, ἐνταῦθα τὸ
τέμνειν τοὺς μῦς ἀφικνούμεθα, καὶ μὲν δὴ καὶ διὰ τὰ σχήματα πολλάκις ἐν οἷς ἐτρώθησαν, ἡ κατὰ βάθος ἀ
φανίζεταί τε καὶ κατακρύπτεται διαίρεσις. ἀνατεταμένου γὰρ εἰ τύχοι τοῦ βραχίονος, εἰ γενηθείη τρῶσις,
ἀδύνατον μὲν δέ που παρ' ὅλην τὴν θεραπείαν οὕτως ἐσχηματίσθαι τὸν ἄνθρωπον. αἱρεῖσθαι γὰρ χρὴ τηνικαῦτα
τὸ πάντων σχημάτων ἀνωδυνώτατον. ἐν δὲ τῷ μεταβάλλεσθαι τὸ κατὰ τὴν τρῶσιν σχῆμα, πρὸς τὸ νῦν ἐπι
τήδειον, ἡ ἐν τῷ βάθει διαίρεσις ἀφανὴς ἔσθ' ὅτε γίνεται. καὶ κατακρύπτεται τελέως. ὡς μήτε φάρμακον εἰς
20 ταύτην τίθεσθαι, μήτε τοὺς ἰχῶρας ἐκρεῖν. ἀνατέμνειν οὖν ἐνταῦθα τῶν τοιούτων ἀναγκαῖον, εἴτε κατὰ πλά
τος ἄγειν, εἴτε κολλᾶν ἐθέλοις τὸ τραῦμα. κἀν τούτῳ τῷ ἔργῳ πάντων ἀναγκαιότατόν ἐστιν, τήν τε τῶν
ἰνῶν θέσιν ἐπίστασθαι, καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν μυῶν. ἐμμελῶς δὲ χρὴ πάντα πράττειν τὸν γυμναζόμενον
ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ἄχρι τοῦ καὶ ἀποδέρειν αὐτόν. εὐθὺς οὖν ὀκτὼ μῦς ἠγνόησαν οἱ πρὸ ἐμοῦ πιστεύσαντες ἄλ
λοις ἐκδέρειν τοὺς πιθήκους. ὥσπερ κἀγὼ κατ' ἀρχάς. εἰσὶ δὲ τῶν ὀκτὼ τούτων μυῶν, δύο μὲν εἰς τὰς τῶν γνά-
θων κινήσεις τῇ φύσει παρεσκευασμένοι, δύο δὲ ἄλλοι προσάγοντες ταῖς πλευραῖς τοὺς βραχίονας. τού
τους μὲν οὖν ὅλους ἠγνόησαν ἄλλων δὲ τεττάρων μυῶν τήν τε χρείαν καὶ τοὺς τένοντας προσηγνόησαν. ἅ-
παντες μὲν γὰρ εἰς τένοντας τελευτῶσι στρογγύλους ἀκριβῶς. ἐξαπλωθεὶς δ' οὕτως εἰς πλάτος τελευ
τᾷ καὶ λεπτότητα τοιαύτην, ὡς ὑμένα δοκεῖν εἶναι. τῷ μὲν ἴχνει καὶ ποδὸς, ὁ κατὰ τὸ μόριον τοῦτο, τῷ ψι-
λῷ δὲ τῆς χειρὸς ἔνδον, ὁ κατὰ τοῦτον τὸν ὑποφύεται. ἀπεφήναντο δὲ περὶ αὐτῶν οἱ ἀνατομικοὶ πάν
30 τες, ὡς οἱ μὲν ἐν ταῖς χερσὶ κάμπτοιεν τοὺς δακτύλους, οἱ δ' ἐν τῇ κνήμῃ τὴν πτέρναν ἀπάγοιεν ὀπίσω. καὶ
τοῦτ' ἔπαθον εὐλόγως. ἐνταῦθα μὲν γὰρ τῶν ποδῶν, οὐδὲ τὴν ἀρχήν ἐστι τὶς εἷς μῦς ἀποτεταγμένος ἰδίᾳ τὴν
φύσιν πρὸς τὴν τοῦ τένοντος γένεσιν, ἀλλ' ἑνὸς τῶν κατὰ τὴν γαστροκνημίαν διμεροῦς ὑπάρχοντος, ἡ μία μοῖ
ρα τὸν εἰρημένον ἀποφύει τένοντα. κατὰ δὲ τὰς χεῖρας, ἐναργὲς μὲν ἡ γένεσις τοῦ τένοντός ἐστιν, ἀλλ' ἐν τῷ δέρε
σθαι τὸ ζῶον ἀποσπᾶται μηκέτι συναποδέρεσθαι δυναμένου τοῦ κατὰ τὸ ψιλὸν τῆς χειρός. εὑρίσκοντες οὖν
τὸν τένοντα σαφῶς ἐκφυόμενον ἐκ τοῦ μυὸς, εἶθ' ὁρῶντες ἀπεσπασμένον αὐτοῦ τὸ κάτω πέρας, οὐ τὸ συλ
λογίζεσθαι μᾶλλον, ἢ ἀνατέμνειν ἐμμελῶς ἀφίκοντο. νομίσαντες καὶ τοῦτον ἕνεκα τοῦ κάμπτειν τοὺς δα
κτύλους, ὥσπερ καὶ τοὺς ὑποκειμένους αὐτῷ γεγονέναι. πολλὰ τοιαῦτα καθ' ὅλον τὸ ζῶον ὠλιγωρημένα
τοῖς ἀνατομικοῖς ἐστὶν εὑρημένα, ὀκνήσασι μὲν ἀκριβῶς ἀνατέμνειν, ἀποφηναμένοις δὲ τῶν δοξάντων ἑαυ-
τοῖς τὸ πιθανώτατον. ὥστε οὐδὲ θαυμάζειν χρὴ τὸ πλῆθος τῶν ἀγνοηθέντων αὐτοῖς ἔτι περιόντος τοῦ ζώ
40 ου. ὅπου γὰρ ἃ θεάσασθαι χρὴ μόνον ἐμμελῶς ἀνατεμόντα, παρέλιπον ὀλιγωρήσαντες, ἥπου γ' ἐπιτηδεύ
σαντ' ἄν ποτ' αὐτοὶ τέμνειν, ἢ βρόχους περιβαλεῖν μορίοις ἔτι ζῶντος τοῦ ζώου χάριν τοῦ μαθεῖν ἥτις ἐνέρ
γεια βλάπτεται; κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν κἀμοὶ τῶν ὑπηρετῶν τις ἐξέδερε τοὺς πιθήκους, ὀκνοῦντι δηλονότι, καὶ
μικρότερον ἢ κατ' ἐμὲ νομίζοντι τοὔργον. ἐπειδὴ δ' εὗρόν ποτε κατὰ τὴν μασχάλην ἐποχουμένην τε ἅμα καὶ συ
νημμένην κατά τι τοῖς ἐνταῦθα μυσὶ σάρκα μικρὰν, οὐδενὶ δὲ προσάπτειν αὐτὴν ἐκείνων εὐπόρουν. ἔδοξε
δέ μοι κάλλιον εἶναι πίθηκα ἕτερον ἀκριβῶς ἐκδεῖραι, καὶ λαβὼν αὐτὸν ἐν ὕδατι πεπνιγμένον οὕτως ὡς εἴ
ωθα πράττειν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν θλασθῆναι τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ μορίων. ἐπειρώμην ἀποδέρειν τὸ δέρμα μόνον ἐνταῦθα
πολ[illegible]ς, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, μηδενὸς τῶν ὑποκειμένων ἁπτόμενος. εὑρέθη τοίνυν ἐντεταμένος ὅλαις ταῖς
πλευραῖς μῦς λεπτὸς ὑμενώδης, τὴν κάτωθεν ἀρχὴν ἔχων ὑποτεταμένην ἅπαντι τῷ κατὰ τοὺς λαγό-
νας δέρματι. συνεχὴς δ' ἦν ὁ μῦς οὗτος τῷ περιβλήματι τῶν κατ' ὀσφὺν ῥαχιτῶν, ὅπερ ἐκ τῆς ῥάχεως ἐκπέ
50 φυκε συνδέσμου φύσιν ἔχον. ὀνομάζω δ' οὕτω τὰ τῶν ὀστῶν ἐκφυόμενα πάντα, καθάπερ τά τ' ἐξ ἐγκεφά
λου καὶ νωτιαίου νεῦρα, καὶ τὰς ἀπονευρώσεις δὲ τῶν μυῶν, τένοντας καλῶ. ἐπεὶ δὲ ἅπαξ εὗρον τὸν μῦν τοῦτον,
εὑρήσεται γὰρ ἡ φύσις αὐτοῦ πᾶσα κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ὥρμησα, πᾶν αὐτὸ ἐκδεῖραι
τοῦ ζώου τὸ δέρμα. τοὐντεῦθεν οὖν εὗρον ὅσους ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον μῦς, οὐ σμικρῶν ἕνεκα χρειῶν ὑπὸ
τῆς φύσεως γεγενημένους. ὧν πρώτους διηγήσομαι τοὺς ὑποτεταγμένους τῷ ψιλῷ καὶ ἀτρίχῳ τῆς ἄ-
κρας χειρὸς, ὅπερ ἔνδον αὐτῆς ἐστιν. ἐπειδὴ περὶ πρώτης ἄμεινον εἶναι μοι δοκεῖ ποιήσασθαι τὴν δι
δασκαλίαν ὅλης τῆς χειρὸς, ἑπομένῳ τῇ τάξει τῶν γεγραμμένων ὑπ' ἐμοῦ περὶ χρείας μορίων ιζ βι
βλίων. αἱ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν ἐγχειρήσεις ἀνατομικαὶ διὰ δυοῖν ὑπομνημάτων ἐγεγόνεισαν, ἔχουσι τά-

ξιν τὴν αὐτὴν τῆς μορίου, καὶ μέμνημαι γ᾽ ἐκείνων ἐν τῇ περὶ χρείας μορίων πραγματείᾳ. νῦν δὲ
ὕστερον ἤδη ταύτην ἀφῖγμαι συχνοῦ τοῦ μεταξὺ χρόνου γεγονότος, ἐν ᾧ παντὶ περὶ τὰς ἀνατομὰς προ-
σέχων, ὡς προσεξευρέσθαι μοι τινὰ λεπτομερέστερον ἐξειργασμένα, καὶ μάλιστα τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς πραγ-
ματείας ἐκείνης εἰρημένων. ἠγνόουν γὰρ ἔτι τοὺς ἐν ἄκροις τοῖς κώλοις μῦς τοὺς μικρούς, ὅσοι συγκάμπτου-
σιν τὴν πρώτην διάρθρωσιν ἑκάστου τῶν δακτύλων, ᾤμην τε διὰ μόνου τοῦ περιλαμβάνοντος ἔξωθεν ὑ-
μενώδους συνδέσμου, τοῦ εἰς τὴν ἐσχάτην αὐτῶν φάλαγγα καθήκοντος τένοντος, τὴν ἐνέργειαν ἤδη τε-
λεῖσθαι ταύτην. ᾤμην δὲ καὶ τοὺς εἰς τὰ πλάγια κινοῦντας, ἑκάστου τῶν δακτύλων τένοντας, ἀνάλο-
γον ἔχειν τοῖς ἐκτείνουσί τε καὶ κάμπτουσιν αὐτούς, ὡς καταφύεσθαι μόνοις τοῖς κατὰ τὰς διαρθρώσεις μέρε-
σι τῶν ὀστῶν. ἔχει δ᾽ οὐχ οὕτω τἀληθές. ἐκτείνοντος γὰρ ἄχρι τοῦ πέρατος ἕκαστος ἑκάστου δακτύλου μικρὰς
10 καὶ ἀραχνοειδεῖς αὐτῶν ἶνας ἀναφύοντες, ἐς τὰ μεταξὺ τὰς διαρθρώσεις ὀστᾶ. ἐν ἄκρᾳ μὲν οὖν χειρὶ καὶ
ποδὶ, ταῦθ᾽ ἡμῖν εὑρέθη. κατὰ δὲ τὴν ὑπόλοιπον ἅπασαν πραγματείαν, οὐκ ὀλίγα τοιαῦθ᾽ ἕτερα, περὶ
ὧν εἰρήσεται κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρόν. ἐπεὶ δὲ πολλάκις ἐναντία δόξω λέγειν τῶν ἀνατομικῶν ἀνδρῶν
τοῖς ἀρίστοις, ἄμεινον εἶναί μοι δοκεῖ καὶ περὶ τούτων δὲ βραχέα προειπεῖν. οὐκ ἀπ᾽ ἐμοῦ πρώτου τὰ κατὰ
τὰς ἀνατομὰς ἤρξατο διαφωνεῖσθαι τοῖς ἰατροῖς, ἀλλ᾽ ἐκ παλαιοῦ τοῦθ᾽ ὑπῆρξεν αὐτοῖς, διὰ διττὴν αἰτίαν,
ὅτι τε ψευδῶς ἔγραψαν ἔνιοι, καὶ ὅτι διαφόροις ἐχρήσαντο τοῖς τρόποις τῆς διδασκαλίας, δι᾽ οὓς οἱ μὴ
διαφερόμενοι πρὸς ἀλλήλους ὅσον ἐπ᾽ αὐτῇ τῶν ἑωραμένων τῇ γνώσει, φαντασίαν διαφωνίας ἐκπέμ-
πουσι, τοῖς ἀναγινώσκουσι μὲν αὐτῶν τὰ βιβλία, μηδέπω ποτὲ δὲ ἑωρακόσι μηδὲν τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαι-
νομένων. εἴρηται μὲν οὖν ἤδη πλέον ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἁπάντων ἐν τῷ προτέρῳ τῆς ἀνατομικῆς δια-
φωνίας. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ἤδη βραχὺ τοσοῦτον μόνον, ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον ὑπάρχει, ἀρ-
20 χὴν τῷ λόγῳ ὧδε θεμένοις. ἐνίοις μὲν ἔδοξε τῶν ἀνατομικῶν, ὁπόσας ἂν ἔχει κεφαλὰς ὁ μῦς, τοσούτους εἰς
τὸν ἀριθμὸν αὐτούς. ἕτεροι δέ τινες οὐ ταῖς κεφαλαῖς προσέχειν ἀξιοῦσι τὸν νοῦν, ἀλλὰ ταῖς τελευ-
ταῖς, ἀλλὰ μετὰ τὸ σκοπεῖσθαι τὸ μέγεθος αὐτῆς. εἴτε γὰρ αἱ πολλαὶ κεφαλαὶ συνελθοῦσαι ταχέως
ἀλλήλαις ἐργάσαιντο περιγραφὴν μυὸς ἑνός, οὐ χρὴ τὸν μῦν τοσούτους εἶναι νομίζειν φασίν, ὅ-
σος ὁ ἀριθμὸς ἐστὶ τῶν κεφαλῶν, εἴθ᾽ αἱ τελευταὶ πλείους οὖσαι κίνησιν ἔχοιεν ὁμοειδῆ, βέλτιον εἶναι φα-
σὶν ἕνα τίθεσθαι τὸν μῦν τοῦτον. εἰ δὲ καὶ διαλύειν αὐτὸν εἰς πλείονα μόρια, κατ᾽ εὐθυωρίαν ἑστάσης αὐτῶν
ἀδύνατον εἴη, πολὺ δὴ μᾶλλον ἕνα χρῆναι φασὶ τὸν μῦν ὑπολαμβάνειν. τοιοῦτον γοῦν τι καὶ τῷ κατὰ μέ-
σον τὸν πῆχυν ἔξωθεν ὑπάρχει μυΐ, συνεχὴς γὰρ ὢν ἑαυτῷ καὶ εἰς ἀκριβῶς σχίζεται κατὰ τὸν καρπόν,
εἰς τεττάρων τενόντων ἀποφύσεις, ὁμοειδῆ κίνησιν ἐχόντων, εἴγ᾽ ἐκτείνειν ἕκαστος αὐτῶν πέφυκε τὸν καθ᾽ ἑ-
αυτὸν δάκτυλον. εἰκότως τοιγαροῦν ἅπαντες οἱ ἀνατομικοὶ τὸν μῦν τοῦτον ἕνα φασὶν εἶναι, μὴ προσέχον-
30 τες τῷ πλήθει τῶν τενόντων εἰς οὓς τελευτᾷ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, ἐοίκασι καὶ τὸν παρακείμενον αὐτῷ
μῦν, ὃς τοὺς μικροὺς δακτύλους τὴν λοξὴν κίνησιν κινεῖ, νομίζειν ἕνα, κἂν ὅτι μάλιστα δύο ἔχῃ κατὰ τὴν
τελευτὴν ἑαυτοῦ τένοντας. ἔσφιγκται γὰρ αὐτὸς ὑπὸ τῶν τενόντων ὑποκείμενον ἅπαν σῶμα περιγραφὴν
ἑνὸς ἔχων μυός. ὡς εἴγε ἦν ὥσπερ τοῖς τένουσιν, οὕτω καὶ τοῖς ὑποκειμένοις αὐτῶν μυσὶν ἡ περιγραφὴ
διττή, πάντως ἄν που δύο μῦς ἔθεντο τοῖς ἡγουμένοις τοῖς εἰς τὸ πλάγιον κινήσεως τοῖς μικροῖς δακτύ-
λοις. ἀμέλει τὸν τὴν αὐτὴν κίνησιν κινοῦντα, τῶν ὑπολοίπων τριῶν δακτύλων, οὐχὶ ἕνα τίθενται. καί-
τοι γε εἴπερ ἱκανὸν αὐτοῖς ἐδόκει γνώρισμα τὸ τῶν κινήσεων ὁμοειδὲς εἰς πίστιν τοῦ, τὸν μῦν ὑπάρχειν ἕνα,
πάντως που καθάπερ τὸν ἐκτείνοντα τοὺς τέσσαρας δακτύλους ἕνα τίθενται ἅπαντες, οὕτω καὶ τοὺς ἐξη-
γουμένους τῆς εἰς τὸ πλάγιον αὐτῆς κινήσεως, οὐ δύο μῦς ἠρίθμουν, ἀλλ᾽ ἕνα. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅταν ἔχῃ κεφαλὰς
ὁ μῦς πλείους ἐς ταυτὸν ἀλλήλαις οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἀρχῆς ἰούσας εἰς ἕνωσιν μυὸς ἰδίαν ἔχοντος περιγρα-
40 φὴν, οὐδ᾽ ἐνταῦθα προσέχουσι τῷ πλήθει τῶν κεφαλῶν. οὕτω γοῦν τὸν πρόσθιον πρὸς τῷ βραχίονι μῦν
ἐκ δυοῖν ἀρχόμενον κεφαλῶν, ἕνα τίθενται πάντες, ὅτι καὶ τὴν τελευτὴν μίαν ἔχει, καὶ κίνησιν ἐξ ἀνάγ-
κης ἔστ᾽ αὐτῇ μίαν, ὅλην θ᾽ ὡσαύτως τὴν περιγραφὴν μίαν. οὐ μὴν τούς τε τὴν γαστροκνημίαν ἐργαζομέ-
νους ἕνα τίθενται, καίτοι δι᾽ ἑνὸς τένοντος ὑπολαμβάνοντες ἐμφύεσθαι τῇ πτέρνῃ, διότι μέχρι πλείστου
προήκουσιν αὐτῶν αἱ κεφαλαί, πρὶν ἐς ταυτὸν ἀλλήλοις ἐλθεῖν. εἴπερ οὖν ὀρθῶς τίθενται, πολλάκις οὐκ
ὀρθῇ διδασκαλίᾳ χρώμενοι τῶν μυῶν ἑτέρων, οὐ μὴν εὐθύς γε τοῦτον χάριν ἀγνοεῖν τις αὐτοὺς ἐρεῖ τοὺς μῦς,
ὑπὲρ ὧν διηγοῦνται. οὐ μὴν οὐδὲ τὸν ἀμείνονι τρόπῳ διδασκαλίας χρησάμενον, ἐκ μόνου τούτου διαφω-
νεῖν τοῖς ἄλλοις ὑπολήψεται, δύο γοῦν ἐφεξῆς ἐρῶ τρόπους διδασκαλίας ἐφ᾽ ἑνὶ πράγματι, φαντασίαν
μὲν ἔχοντας οὐ σμικρᾶς διαφωνίας, οὐ μὴν κατ᾽ ἀλήθειάν γε διαφερομένους μεγάλως. λεγέσθω δὲ πρότερον
ὁ ἕτερος αὐτῶν ὧδε. τοὺς μείζονας τοὺς τρεῖς δακτύλους, τόν τ᾽ ἀντίχειρα καλούμενον, καὶ τὸν λιχανόν, καὶ τὸν μέ-
50 σον, εἷς κινεῖ μῦς, τὰς εἰς τὸ πλάγιον κινήσεις, ὡς ἤδη τὸν τοῦ μικροῦ δακτύλου τόπον, ἐκφυόμενος μὲν ἐξ
ἅπαντος τοῦ κατὰ τὸν πῆχυν ὀστοῦ, τρεῖς δὲ ἀποφύων ἑαυτοῦ τένοντας πλησίον τοῦ καρποῦ, δι᾽ ὧν εἰς τὰ πλά-
για μέρη τῶν δακτύλων ἐμφυόντων, ἡ λοξὴ κίνησις αὐτῶν γίγνεται. οὗτος μὲν ὁ πρότερος τρόπος τῆς διδα-
σκαλίας. ἕτερος δὲ ἔστ᾽ αὐτῷ δεύτερος, ὅδε. δύο μύες κινοῦνται τῆς εἰς τὰ πλάγια κινήσεως τῶν εἰρημένων
τριῶν δακτύλων, ἔξωθεν ἐπικείμενοι τῷ πήχει. καταφύεται δ᾽ αὐτῶν ὁ μὲν ἕτερος εἴς τε τὸν μέσον, καὶ
τὸν λιχανὸν δικρόῳ τένοντι παραπεφυκὼς ἄχρι πλείστου τῷ τοῦ πήχεως ὀστῷ. ὁ δὲ δεύτερος ἑνὶ τένοντι κα-
ταφύων, καθάπερ οὖν καὶ αὐτὸς εἷς ἐστιν, τὸν ἀντίχειρα καλούμενον δάκτυλον, ὡς ἤδη τὸν λιχανὸν ἄγει,
τὴν μὲν κεφαλὴν ἔχων ἐν τοῖς ἄνω μέρεσι τοῦ πήχεως, ἐγγὺς τῆς κατ᾽ ἀγκῶνα διαρθρώσεως, εἰς τένοντα δὲ

οὐ μὴν πλὴν τελευτῶν, ὅστις τένων παραπέφυκε τῷ προειρημένῳ μυΐ, τῷ τοὺς δύο δακτύλους κινοῦν-
τι, τόν τε μέσον καὶ τὸν λιχανόν, αὕτη μέν σοι καὶ ἡ δευτέρα διδασκαλία. διαφέρουσι δ' ἀλλήλων, οὐκ αὐ-
τοῖς τοῖς πράγμασι τοσοῦτον ὑπὲρ ὧν ποιοῦνται τὴν διήγησιν, ὅσον ὡς εἴρηται τῷ τρόπῳ τῆς διδασκα-
λίας. ἀκριβέστερος γάρ πως ἐστὶν ὁ ἕτερος, ὁ δύο μῦς εἶναι λέγων αὐτούς, ἐπειδὴ φαίνεται περιγραφὴν
ἰδίαν ἔχων, ὁ τὸν ἀντίχειρα κινῶν μῦς. οὐ μὴν οὐδ' ἡ προτέρα διδασκαλία παντάπασιν ἀπόβλητος, ἐπεὶ
δὴ κοινωνοῦσί πως ἀλλήλοις οἱ μύες, καὶ παράκεινται συμφυόμενοι διὰ λεπτῶν ἰνῶν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπὶ
τοῦ τὸν μέγαν δάκτυλον καὶ τὸν καρπὸν κινοῦντος τένοντος, ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας φαντασίαν παρέ-
ξει διαφωνίας ψευδοῦς. ἔνεστι γὰρ κἀκεῖ λέγειν ἕνα τὸν μῦν εἶναι τοῦτον. ὥσπερ οὖν εἴρηται πρὸς τῶν
ἀνατομικῶν, ὅτι φαίνεται καὶ κεφαλὴν ἔχων μίαν, καὶ περιγραφήν. ὅτι περ αὖ ἐν τῷ τῆς κερκίδος πέρα-
10 τι τῷ πρώτῳ καρπῷ, τοὺς δύο γεννήσει τένοντας. ἀλλά τοι καὶ τοῦτο ἄμεινον λέγειν, ὅτῳ γε ἀκριβοῦς διδα-
σκαλίας φροντίς, οὐχ ἕνα μῦν ὑπάρχειν, ἀλλὰ δύο, κἂν ὅτι μάλιστα συμπεφυκότες ἀλλήλων ὦσιν, ἀπὸ τῆς
κεφαλῆς ἄχρι τῆς εἰς τοὺς τένοντας σχίσεως. ὅτι τε γὰρ ὅλως χωρίζονται, προσηκόντως αὐτοὺς διακρίνον-
τός τινος, ὅτι τε διαφέροντα κατ' εἶδος μόρια κινοῦσιν, εὔλογον αὐτοὺς ὑπάρχειν δύο. κινεῖ γὰρ ὁ μὲν ἕ-
τερος τῶν τενόντων τὸν μέγαν δάκτυλον, ὁ δὲ ἕτερος, τὸν καρπόν, ὁμοειδῆ μὲν τὴν κίνησιν, οὐ μὴν ὁμοειδῆ
γε τὰ μόρια. ὅτι δὲ τῇ διαφορᾷ τῶν κινήσεων, μᾶλλον ἢ ταῖς ἄνωθεν ἀρχαῖς εἰώθασιν διακρίνειν ἀλλή-
λους τοὺς μῦς ἐναργῶς ἀπεδείξαντο. δύο εἰπόντες εἶναι μῦς, οὐχ ἕνα, τοὺς κάμπτοντας ἅπαντας τοὺς δα-
κτύλους, καίτοι καὶ ἡ κίνησις αὐτῶν ἐστί πως ὁμοειδής, καὶ ἄνωθεν ἀρχὴ μία. ἀλλ' ὅτι τὸ μὲν δεύτερον
ἄρθρον ἡ ἑτέρα κεφαλὴ τῶν τενόντων, ἡ δὲ ἑτέρα τὸν πρῶτόν τε καὶ τρίτον κάμπτει. διὰ τοῦτο εἶναι δύο φασὶ
τοὺς μῦς, ἡνωμένους ἀκριβῶς ἀλλήλοις δι' ὅλου τοῦ πήχεως, πρὶν εἰς τὰς τῶν τενόντων τελευτῆσαι ῥίζας.
20 ἀλλὰ ταύτας τε προσέχον οὔσας δύο, καὶ τῇ τῶν κινήσεων διαφορᾷ. ἡ μὲν οὖν ἀκριβεστάτη διδασκαλία
τούτους ἔχει τοὺς σκοπούς. οὐ μὴν ἐγκαλεῖν γε χρὴ τοῖς ἑτέρως διδάσκουσιν, ὅταν ὀλίγον αὐτῆς ἀπολεί-
πωνται. τοὐναντίον δὲ ἄμεινον πράττειν ἐστίν, ἐπειδὰν ὑπὸ πολλῶν ἀνδρῶν ἐνδόξων εὑρωμέν τι γεγραμ-
μένον, οὐ πολὺ τοῖς ἀρίστοις ἀπολειπόμενον διδασκαλίας, χρήσασθαι κἀκείνῳ τὴν πρώτην, ἕνεκα τοῦ μὴ τα-
ράξαι τοὺς ἀκούοντας, εἰς φαντασίαν ἄγοντας διαφωνίας. ἀκριβολογεῖσθαι δὲ βουλόμενος, ἤτοι τὴν ἔν-
δοξον εἰπὼν διδασκαλίαν ἐφεξῆς τῷ λόγῳ, προσθήσεις ὡς ἄμεινον, εἴ τις δύο τούτους εἰ τύχοι τοὺς μῦς ὑ-
πολαμβάνοι διὰ τὴν αἰτίαν, ἢ τὴν ἀρίστην εἰπών, ἐφεξῆς αὖ πάλιν προσθήσεις, ὡς ἐγχωρεῖ τοὺς δύο τού-
τους μῦς, ἕνα τίθεσθαι, διὰ τὴν ἄχρι πλείστου σύμφυσιν. ταυτὶ μὲν οὖν ἄμεινον ἐστὶ περὶ πάντων τῶν μυ-
ῶν ἐν ἀρχῇ προειρῆσθαι. ὅπως δ' ἐγχειρεῖν χρὴ γυμνάζεσθαί τε βουλόμενον αὐτόν, ἑτέρῳ τε δεικνύντα,
καιρὸς ἤδη λέγειν, ἐπιδείξαντας πρότερον ἀπάτην κοινὴν παμπόλλων ἀνατομικῶν εἶναι προσποιουμέ-
30 νων, οἵτινες ἀνατέμνοντες ἐνίοτε ζῷον ἐκ πολλοῦ τεθνεός, ὡς ἐξηράνθαι τε καὶ συντετάσθαι τὰ μόρια, καὶ
μάλιστα τὸ περικείμενον ἔξωθεν αὐτῶν δέρμα τείνοντες, ἤτοι γε ὑμένας, ἢ ἄλλα ἄττα σώματα, συνεπισπῶντο
τινὰ μόρια τῶν ὑποκειμένων, ὥσπερ καὶ οἱ διὰ τοῦ καταφυομένου τένοντος εἰς τὸ τῆς χειρὸς ἔνδον, ἕλκοντές τε
καὶ κάμπτοντες τοὺς δακτύλους. καίτοι γε αὐτοὶ λέγουσιν εἰς τὸ κινηθησόμενον ὀστοῦν χρῆναι καταφύε-
σθαι τὸν μῦν, ἢ τὸν τένοντα. κακῶς οὖν ἐνταῦθα ἐπιλαθόμενοι τῶν ὀρθῶς ἑαυτοῖς εἰρημένων, κάμπτεσθαι
φασὶ τοὺς δακτύλους ὑπὸ τῶν τενόντων, οὐδεμίαν ἔμφυσιν εἰς ὀστοῦν ἐχόντων. ὅπως οὖν ἡμᾶς ἐγχειρεῖν προ-
σήκει φυλαττομένους ὁμοίως ἐκείνοις σφαλῆναι, λέγειν ἤδη καιρός. ἀφελεῖν μὲν δηλονότι πρῶτον ἅπαν
χρὴ τὸ δέρμα τοῦ τε πήχεως ὅλου καὶ τῶν δακτύλων ἔξωθεν, ἔνδον μόνου φεισαμένους, τοῦ τῆς ἄκρας ἤδη χει-
ρὸς ἔνδον. ἔπειτα τὰ κατὰ τὴν διάρθρωσιν τοῦ καρποῦ περιελεῖν ἐπιμελῶς, εἴπου τις ὑμὴν ὑπολείποι-
το τοῦ δέρματος ἀφαιρεθέντος. ἐπιτήδειος δ' εἰς τὴν τῶν τοιούτων ἀφαίρεσιν, ἡ ὀξυτέρα σμίλη, καθάπερ ἡ ἀμ-
40 βλυτέρα πρὸς τὸ χωρίζειν ἀπ' ἀλλήλων τοὺς μῦς. ἀρθέντων δὲ τῶν ὑμένων, καὶ μετ' αὐτοὺς τοῦ πρώτου κα-
τὰ μέσον τὸν πῆχυν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι μυός, ὑπὲρ οὗ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ σαφέστερον, ὄψει συν-
δέσμους ἐπικειμένους ταῖς διαρθρώσεσιν, ἐγκαρσίους τῇ θέσει καθ' ἑκάτερον τοῦ κώλου τὸ μέρος, ἔξωθέν τε
καὶ ἔσωθεν, οἷς ὑπόκεινται κεφαλαὶ τενόντων, ἐκ μὲν τῶν ἔνδον μερῶν, τῶν καμπτόντων τοὺς δακτύλους, ἐκ δὲ
τῶν ἔξωθεν, τῶν ἐκτεινόντων. ἑκατέρωθεν δὲ τῶν εἰρημένων συνδέσμων, ἐν μὲν τοῖς ἔνδον μέρεσι δύο μύες, εἷς
μῦς ἐστίν, ὁ μέν, κατ' εὐθὺ τοῦ μικροῦ δακτύλου τεταμένος, ὁ δέ, τοῦ λιχανοῦ κάμπτοντες τὸν καρπόν. ἐν δὲ
τοῖς ἐκτὸς ὅ, τε κατὰ τὸν πῆχυν ἐκτείνων τὸν καρπὸν εἷς μῦς, οἵ τε κατὰ τὴν κερκίδα δύο, τὸν καρπὸν ἀμ-
φότεροι κινοῦντες. ὁ δ' ἕτερος αὐτῶν καὶ τὸν μέγαν δάκτυλον, ὃν ἔφην ἄμεινον εἶναι τίθεσθαι δύο μῦς,
οὐχ ἕνα. συνδέσμους δ' ἔχουσι περιβεβλημένους ἐγκαρσίως αἱ κεφαλαὶ τῶν ἔξωθεν ἁπάντων μυῶν τῶν εἰ-
ρημένων. ἔστι δέ τις καὶ ἕτερος μῦς, καθ' ὅλης τῆς κερκίδος, ἄνωθεν ἐπιβεβλημένος, οὐκ ἔθ' οὗτος τελευτῶν
50 εἰς τένοντα τοῖς εἰρημένοις ὅμοιον, ἀλλ' ἔστιν αὐτῷ τὸ κατὰ μόριον πέρας, ᾧ πρὸς τὴν ἐντὸς ἐπιστρέφεται
χώραν, ὑμενῶδές πως μᾶλλον. οὐδεὶς τούτῳ τῷ μυῒ περιβέβληται σύνδεσμος, ὥσπερ οὐδὲ τοῖς ἔνδον
τοῖς κάμπτουσι τὸν καρπόν, ἀλλ' ὡς εἴρηται σαρκοειδής τε ἅμα καὶ ὑμενώδης γενόμενος ἐπὶ τῷ πέρατι τῆς κερ-
κίδος, εἰς τὴν ἐντὸς χώραν ἐπιστρέφεται τῆς κατὰ τὸν καρπὸν διαρθρώσεως ἔγγιστα. καίτοι καλεῖν ἔξεστιν ὑ-
μενώδη τένοντα τὴν ἀπονεύρωσιν αὐτοῦ. μέσην μὲν οὖν ἔχει τὴν θέσιν ὁ μῦς οὗτος, ὡς μήτε τῶν ἐκτὸς εἶναι, μήτε
τῶν ἔνδον, ἐσχηματισμένης κατὰ φύσιν δηλονότι τῆς χειρός. ἄνωθεν δὲ ἐπίκειται τῷ τε κώλῳ παντί, καὶ τῇ
κερκίδι. διαιρούντων δ' εἰς δύο χώρας πάντων τῶν ἀνατομικῶν τὰ κατὰ τὸν πῆχυν μόρια, καὶ τὰ μὲν ἔξω-

θεν αὐτοῦ καλούντων, τὰ δ' ἔνδον, ἀκολουθεῖν ἀναγκαζόμεθα καὶ ἡμεῖς, ἕνεκα τοῦ μὴ δόξαι καινοτομεῖν.
ἀλλὰ τὸν μῦν τοῦτον ἐν τῷ ἔξω μᾶλλον ἢ πὲρ ἐν τοῖς ἔσω τίθεσθαι δικαιοῦμεν. ἔστι δέ τις καὶ ἄλλος μῦς
ἔνδον τοῦ πήχεως· περὶ οὗ σαφέστερον ἀναβαλόμην ἐρεῖν, οὐδενὶ τῶν καθόλου τὸ ζῶον, ἐοικυῖαν ἔχων τὴν
χρείαν, ὅτι μὴ τῷ κατὰ τὴν κνήμην ἐνί. τέτακται δὲ ἐπιπολῆς ἔνδον τῆς χειρὸς ὑπὸ τῷ δέρματι με-
ταξὺ πήχεώς τε καὶ κερκίδος, ὅν τινα μῦν εἰς τένοντα πλατὺν ἔφην τελευτῶντα, τῷ ψιλῷ τῶν τριχῶν
ὑποφύεσθαι τῆς χειρός. οὗτος ὁ μῦς φαίνεταί σοι μέσος τῶν ἔνδον μυῶν, ἐπειδὰν ἀφέλῃς τὸ δέρμα. διαφέ-
ρει δὲ οὐδὲν εἴτε τὰ ἐκτὸς ἀνατέμνειν ἐθέλοις πρότερον. ἀρξώμεθα οὖν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ δὲ τοῦ μυός, ὃν ὑπο-
φύεσθαι φημὶ τῷ δέρματι διὰ τένοντος πλατέος. ἔχει δὲ τὴν πρώτην ἔκφυσιν, ὁ τένων οὗτος, οὐκ ἀσα-
φῆ βραχὺ πρὸ τοῦ κατὰ τὸν καρπὸν ἄρθρου. κατὰ τοῦτο τοίνυν αὐτὸ τὸ χωρίον ἄρξαιτ' ἄν τις ἄριστα τῆς
10 ἀνατομῆς αὐτοῦ. περιγέγραπταί τε γὰρ σαφῆ, καὶ κεχώρισται τῶν περικειμένων τε καὶ τῶν ὑπο-
κειμένων μυῶν, λεπταῖς ἰσὶ περιεχόμενος, ἃς καὶ τοῖς δακτύλοις μὲν ἔστιν ἀποδεῖραι, καὶ σμίλῃ
δ' ἀμβλείᾳ πάνυ ῥᾳδίως ἐργάζου δ' αὐτό, τὴν κεφαλὴν τοῦ τένοντος ἀνατείνων ὑψηλήν, ἤτοι δι' ἀγκίστρου
καθέσεως, ἢ διὰ τῶν σαυτοῦ δακτύλων. ἐντεῦθεν δὲ πρῶτον μὲν ἀνατέμνειν αὐτὸν ἄνω προϊόντα μέχρι
τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ὅθεν ἐκπέφυκεν. ἐπιτήδειαι δ' ὡς εἶπον εἰς τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν αἱ
ἀμβλύτεραι τῶν σμιλῶν. ἔπειτ' ἐγκαρσίαν αὐτὸν διατεμόντας, προσεχομένης δηλονότι τῆς πρώ-
της ἄνωθεν ἐκφύσεως, ἣν ταῖς ἑαυτοῦ ῥίζαις ἀνατείνειν, ὑψηλὸν τὸ κάτω μέρος, ὃ διὰ τῆς ἐγκαρσίας το-
μῆς χωρίσαντας τῶν ὑποκειμένων, κἀνταῦθα μάλιστα πρόσεχε τῷ ἔργῳ. μετ' οὐ πολὺ γὰρ τῆς
ἑαυτοῦ κεφαλῆς ὁ τένων οὗτος ὑποφύεται τῷ τῆς χειρὸς ἔνδον δέρματι. κατὰ τοῦτο αὐτὸ τὸ χωρίον ἐπι-
στάσει διττὴν ἐγχείρησιν ποιήσασθαι, πρότερον μὲν ἐν ᾗ συνεχόμενον τῷ δέρματι τὸν πλατυνθέντα τέ-
20 νοντα συναφαιρήσεις αὐτὸν χωρίζων τῶν ὑποκειμένων σωμάτων διὰ σμίλης ὀξυτέρας. ἑτέραν δ' ὅταν
ἀπολύσῃς τὸ δέρμα τοῦ τένοντος, ἐπιβεβλημένον αὐτὸν ἐῶν τοῖς ὑποκειμένοις σώμασι τοῦ τένοντος. ἑκα-
τέρως γὰρ ἡ φύσις αὐτοῦ φαίνεται. καὶ ὅταν γε μόνον ἀποχωρισθείσης αὐτοῦ τὸ δέρμα, πειρῶ καὶ τὸν τέ-
νοντα μόνον αὖθις ἀφαιρεῖν τῶν ὑποκειμένων. ἐναργέστατα γὰρ ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ φανεῖται γινόμε-
νος ἐκ τοῦ τοιούτου μυός. ὑποτέτακται δὲ καὶ τῶν δακτύλων ἁπάντων τῶν ἔνδον ὁ τένων οὗτος, ἔστ' ἐπὶ ἔχων
τὴν γραμμὴν ἐκείνην, ἔνθα συμβάλλει τὸ ψιλὸν τῆς χειρὸς, τῷ περὶ ἐξ αὐτοῦ δέρματι, τῷ τὰς τρίχας
φύοντι. μετὰ δὲ τὸν τένοντα τοῦτον, ὃν ἔφην ὑποφύεσθαι τῷ ψιλῷ τῆς χειρὸς, πλατυνθέντα θεάσῃ τὰ
ἀγγεῖα καὶ τὰ νεῦρα διανεμόμενα τοῖς ἐνταῦθα χωρίοις. ὑμένες δὲ καὶ τούτοις ἐπίκεινται, μεθ' ὧν ἐξαι-
ρήσεις αὐτὰς κατά γε τὴν τῶν μυῶν ἀνατομήν. ὑπόκεινται γὰρ, οἱ τοὺς δακτύλους κάμπτοντες τένον-
τες ἀπὸ δυοῖν ὁρμώμενοι κεφαλῶν, ἐν ἐκείνῳ μάλιστα τῷ χωρίῳ κείμενοι, ἐν ᾧ τόν τε σύνδεσμον ἔφην
30 τετάχθαι, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ κεφαλὴν τοῦ πλατυνομένου τένοντος, περὶ οὗ πέπαυμαι λέγων. τού-
των οὖν ὑποκειμένων τῶν κεφαλῶν, ἡ μὲν ἑτέρα τέτταρας ἀποφύει τένοντας, ἐμφυομένους τοῖς δακ-
τύλοις ἅπασι πλὴν τοῦ μεγάλου κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς δευτέρας φάλαγγος, ὑφ' ὧν τενόντων κάμπτεται
τὸ δεύτερον ἄρθρον αὐτῶν. ἡ δ' ὑπὸ ταύτην κειμένη κεφαλὴ τῶν τενόντων, εἰς πέντε μόρια σχισθεῖ-
σα, καθ' ἕκαστον ἰσχυρόν τι πρόβλημα αὐτοῦ ἄχρι τῆς ἐσχάτης φάλαγγος ἀφικνουμένων τῶν δακτύλων,
ἐνταῦθα καταφύεται. περιέχει δὲ ἅπαντας τοὺς τένοντας ἰδίᾳ καθ' ἕκαστον ἰσχυρόν τι πρόβλημα, πο-
λὺ μὲν αὐτοῦ τοῦ τένοντος σκληρότερον, ὑμένι δὲ ἐοικὸς παχεῖ. καί σοι καλεῖν ἔξεστιν, ὡς ἂν ἐθέλῃς τὸ σῶ-
μα τοῦτο, καὶ σύνδεσμον, καὶ ὑμένα, καὶ κατὰ σύνθετον προσηγορίαν ὑμενώδη σύνδεσμον, ἢ ὑμένα
σκληρόν. ἔξεστι δὲ καὶ περίβλημα τῶν τενόντων, ἀμφίεσμά τε, καὶ σκέπασμα, καὶ χιτῶνα προσαγο-
ρεύειν αὐτόν. ἐπισπώμενόν γε μὴν, μετὰ τὴν σχισθεῖσαν κεφαλὴν, ἕκαστον τῶν τενόντων, ἅμα τῷ λελεγμένῳ
40 περιβλήματι θεάσῃ, διὰ μὲν τῶν ὑποτεταγμένων τενόντων, ἐποχουμένων αὐτοῦ τοῖς ὀστοῖς δακτύλων, τήν
τε πρώτην διάρθρωσιν ἑκάστου δακτύλου, καὶ τὴν τρίτην καμπτομένην, ὡς ἂν ἐμφυομένου κατὰ τοῦτο, τοῦ
τένοντος· τὴν πρώτην δὲ διὰ τοῦ περικειμένου συνδέσμου προσηρτημένου τοῖς ὀστοῖς, οἵ γε μὴν ἐποχούμε-
νοι τούτῳ τέτταρες τένοντες, τὸ μέσον ἄρθρον μόνον κάμπτουσι τῶν τεττάρων δακτύλων, ὡς ἂν τῇ κεφαλῇ
τῆς δευτέρας ἐκφυόμενοι σκυταλίδος εἴρηται δὲ ἐν τοῖς περὶ τῶν ὀστῶν λόγοις. ὡς σκυταλίδας τε καὶ φά-
λαγγας ὀνομάζουσιν οἱ ἀνατομικοὶ τὰ τῶν δακτύλων ὀστᾶ. θεάσει δὲ αὐτοῦ τὰς ἐμφύσεις, ἀφελὼν τὸν περι-
κείμενον ἐν κύκλῳ τοῖς τένουσι σύνδεσμον. οἱ μὲν ὑποβεβλημένοι τένοντες οἱ τοῖς ὀστοῖς τῶν δακτύλων αὐ-
τοῦ ἐπικείμενοι, χωρὶς τοῦ σχισθῆναι τὴν εἰς τὸ τρίτον ὀστοῦν ἑκάστου δακτύλου κατὰ φύσιν ἴσχουσιν. οἱ δὲ ἐ-
πικείμενοι τούτῳ οἱ τέσσαρες, εἰς μὲν τὸ δεύτερον, ὡς εἴρηται, καταφύονται τῶν ὀστῶν, ἅτε δὲ φθάσαντες ὑπο-
βεβλῆσθαι καθ' ἕκαστον τοῦ προτέρου τένοντος τοῦ μείζονος, ἕκαστος δίχα σχισθεὶς, περιβαίνει τε τὸν ὑποτε-
50 ταγμένον τένοντα, καταφύεταί τε τοῖς πλαγίοις μέρεσι τῶν δευτέρων ὀστῶν. ἴδιον δ' ἐξαίρετον ἔχει πα-
ρὰ τοὺς ἄλλους δακτύλους ὁ μέγας, ὅτι τε παρὰ τῶν ὑψηλοτέρων οὐδὲν ἥκει πρὸς αὐτὸν, ὅτι τε τὸ τῶν μορίων
ἀποβλάστημα τοῦτο μόνῳ τῷ δακτύλῳ, καθ' ἑκάτερον ὅτι γίνεται μέρος, οὐ κατὰ τὴν κοινὴν ἁπάντων κε-
φαλήν. ἀκριβῶς οὖν προσέχων τῷ κοίλῳ τῆς χειρὸς, ἐν αὐτῷ κατάσκεψαι τὸν εἰς τὸν μέγαν δάκτυλον
ἀποσχιζόμενον τένοντα τῶν συμφυῶν τεττάρων. οὐ μὴν εἰς τὸ πρῶτόν γε ἄρθρον αὐτοῦ παραγί-
νεται, κατάπερ ἐκείνων ἕκαστος εἰς τὸ αὐτοῦ κατ' εὐθύ. τῷ δευτέρῳ δὲ ἐπιβαίνων : εἶτ' ἐκτεινόμε-
νος ἄχρι τοῦ τρίτου, τοῦτο μὲν ὁμοίως ἐκείνοις τῇ καταφύσει κινεῖ. τὸ δεύτερον δ' αὐτὸ τοῦ πρώ-
του, διὰ τοῦ

του, διὰ τοῦ περικειμένου χιτῶνος ἔξωθεν αὐτῷ. καὶ χρὴ τέμνειν τὸν χιτῶνα τοῦτον ὅταν ἀπολύῃς τῶν
τενόντων ὀξείᾳ σμίλῃ κατὰ τὸ μῆκος. εἰ γὰρ καὶ σφαλείης τι περὶ τὴν χειρουργίαν κατ' εὐθείαν εἰ οὐ
τέμνοις, ἀλλ' ἐγκάρσιον ὅλον ἀποτεμεῖς τὸν ὑποβεβλημένον αὐτῷ τένοντα. ἐν δὲ τῷ τείνειν ὡς εἴ-
ρηται, πρὸς τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς τοὺς τένοντας ἅμα τοῖς περικειμένοις ἀμφιέσμασιν, ἤτοι πρόσ-
φατος ἱκανῶς ὁ πίθηκος ἔστω, πρὶν ξηρανθέντας τε καὶ σκληροὺς γενομένους τοὺς δακτύλους ἀν-
τιβαίνειν τοῖς ἕλκουσι τένουσιν, ἢ καταχέων ὕδωρ θερμὸν ὁμοίως ἐργάζου τοῖς προσφάτοις αὐ-
τοὺς, ἢ μαλάττων τε καὶ διακινῶν ταῖς αὐτοῦ χερσὶν ὅταν ὦσι μετρίως σκληροί. σαφέστερον δ' ἂν
μάθοις ἑκάστου τὴν ἐνέργειαν, εἰ περιτέμοις ἅπαντα τὰ πέριξ σώματα τῶν δακτύλων. αὕτη μὲν
ἐγχείρησις ἔστω σοι περὶ τοὺς ὑποβεβλημένους τῷ συνδέσμῳ τένοντας. τῶν δ' ἄλλων δύο μυῶν ὑφ' ὧν
10 ὁ καρπὸς κάμπτεται, τῆς μὲν ἀνατομῆς ἄρχεσθαι μικρὸν ἀνωτέρω τῆς διαρθρώσεως. ἐνταῦθα γὰρ ἀπο-
νευροῦνται τε σαφῶς, καὶ τὰς περιγραφὰς τῶν ἐκφυομένων τενόντων ἐναργεῖς ἔχουσιν. χωρίζων
δ' αὐτοὺς τῶν ὑποκειμένων τε καὶ περικειμένων σωμάτων, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, μέχρι τῆς ἄνωτε
καὶ κάτω τελευτῆς, αὐτοὺς μὲν τοὺς τένοντας ὄψει καταφυομένους τοῖς κατωτέροις τῆς διαρθρώσεως,
τὰς κεφαλὰς δὲ αὐτῶν, ἀνηκούσας ἐπὶ τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν. ὁ μὲν οὖν ἕτερος τῶν τενόντων εἰς
τὸ κατ' εὐθὺ τοῦ μικροῦ δακτύλου κατὰ τὸν καρπὸν, ὀστοῦν ὀρθιόν τε καὶ χονδρῶδες ἐμφύεται. κεῖται
δὲ τὸ ὀστοῦν τοῦτο κατὰ τὴν γραφοειδῆ τοῦ πήχεως ἀπόφυσιν, ἣν ἔθος τοῖς ἀνατομικοῖς ὀνομάζειν στηλοει-
δῆ. ὁ δ' ἕτερος τῶν τενόντων εἰς βάθος μὲν αὐτίκα δύεται μετὰ τὴν διάρθρωσιν, ὡς δόξαι τινὰ τὴν κα-
τάφυσιν αὐτοῦ εἴς τι τῶν ὀστῶν τοῦ καρποῦ ποιεῖσθαι. φανεῖται δ' ἀνατέμνοντί σοι τοὺς ἐπικειμένους
αὐτῷ συνδέσμους, ἐφ' ἕν τι τῶν κατὰ τὸ μετακάρπιον ὀστῶν ἀφικνούμενος, ὃ προτέτακται τοῦ λι-
20 χανοῦ δακτύλου, καὶ τούτῳ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐμφυόμενος. οὗτοι μὲν οὖν οἱ πέντε μύες ἅπασαν τὴν
ἐντὸς χώραν κατειλήφασι τοῦ πήχεος. ἀρθέντων δ' αὐτῶν οἱ τὴν κερκίδα κινοῦντες φανοῦνται, πε-
ρὶ ὧν ὕστερον ἐρῶ. νυνὶ δὲ πρότερον ἐπὶ τοὺς ἐκτὸς τοῦ πήχεος ἀφίξομαι τῷ λόγῳ μῦς, ἐκεῖνο μόνον ἔτι
προσθεὶς, ὅτι τῶν ἔνδον μυῶν τὰς μὲν ἄνωθεν ἐκφύσεις, εἴτε ἀφαιρεῖν, εἴτε φυλάττειν ἐθέλοις, ὁπο-
τέρως ἂν βουληθῇς. οὐδὲν βλάψεις τὴν ἑξῆς ἀνατομήν. ὅσοι δ' εἰς τοὺς δακτύλους ἐμπεφύκασι τένον-
τες, ἐᾶν προσκεῖσθαι χάριν τοῦ φανῆναι τοὺς ἐν ἄκρᾳ χειρὶ μῦς τοὺς μικροὺς, δυναμένους μὲν καὶ πρὸ τῆς
τῶν ἐκτὸς ἀνατομῆς εὑρεθῆναι, καθ' ὃν ὑφηγήσομαι τρόπον. ἄμεινον δ' ἐστὶν, ἁπάντων ὑστάτους αὐτοὺς ἀνα-
τέμνειν, ὡς ἐπιδείξω τοῦ λόγου προϊόντος. ἡ δ' οὖν τῶν ἐκτὸς ἀνατομὴ κατὰ τήνδε τὴν ἐγχείρησιν γιγνέσθω.
μετὰ τὸ δέρμα τά τ' ἀγγεῖα ἐστὶν, καὶ τὰ νεῦρα τὰ ἐπιπολῆς. ἃ σὺν τοῖς ὑμέσιν ἀφελὼν. ὄψει σαφῶς ἐγκαρ-
σίους συνδέσμους τέτταρας, ἕνα μὲν τόν τε τοῦ πήχεός τε καὶ κερκίδος πέρας συνδοῦντα, δεύτερον
30 δ' ἐπὶ μόνου τοῦ πήχεος, ὑποκάτω τοῦ προειρημένου, καὶ δύο ἄλλους ἐπὶ μόνης τῆς κερκίδος. ἀλλὰ πρῶ-
τόν γε τέμνειν αὐτῶν εὐθείᾳ τομῇ, τὸν μέσον. εἶθ' ἑκατέρωσε περιστέλλειν τὰ διὰ τῆς τομῆς ἀλλήλων ἀφε-
στῶτα μόρια τοῦ συνδέσμου πρὸς τὴν ἰδίαν ἑκατέρων ῥίζαν, ἢ τελέως ἐκκόπτειν αὐτό. μετὰ δὲ τοῦτο, πρῶ-
τον μὲν ἀνατείνειν εἰς ὕψος ἀγκίστρῳ κεφαλὴν τενόντων τεττάρων ἐκτεινόντων τοὺς δακτύλους ἄνευ τοῦ
μεγάλου, μέσην τῶν ἄλλων κειμένων. δεύτερον δὲ, τὴν τοὺς μικροὺς δύο τῶν ἄλλων δακτύλους ἀπάγου-
σαν εἰς τὸ πλάγιον, εἰς δύο δηλονότι τένοντας ἐσχισμένην. οὐδὲν δὲ διαφέρει κἂν ἐπὶ τὸ κάτω τῆς χειρὸς
ἀπάγειν τις εἴπῃ τὴν κίνησιν ταύτην, ἐὰν ἐσχηματισμένην αὐτὴν ἐπινοεῖν κατὰ φύσιν, ὡς Ἱπποκράτης
ἐδίδαξεν. εἶτα τὴν ὑπόλοιπόν σε χρὴ τὴν τρίτην ἀνατείνειν, ὁμοίας κινήσεως ἐξηγουμένην τοῖς μείζοσι
τρισὶ δακτύλοις. ἡ μὲν δὴ πρώτη κεφαλὴ τῶν τενόντων ἑνὸς ἐκπέφυκε μυός. ὥσπερ καὶ ἡ δευτέρα.
τὴν τρίτην δὲ ἔνεστί σοι δίχα τέμνοντι, τὴν μὲν τοὺς δύο δακτύλους, λιχανόν τε καὶ μέσον κινοῦσαν κε-
40 φαλὴν, ἑνὸς ἐκφυομένην εὑρίσκειν μυός. τὴν δὲ τὸν μέγαν, ἑτέρου. καὶ οὕτως ἔσονται τέτταρες ὑπὸ
τῶν προειρημένων συνδέσμων, μύες. ἑξῆς δὲ τούτων ἐστὶ, κατὰ μὲν τὸν μικρὸν δάκτυλον ὁ τὸν καρπὸν
ἐκτείνων μῦς, δι' ἑνὸς τένοντος ἐμφυομένου τῷ προτεταγμένῳ τοῦ μικροῦ δακτύλου κατὰ τὸ μετακάρ-
πιον, ὀστῷ. περιέχει δὲ αὐτὸν, οὐκ ἰσχυρὸς σύνδεσμος, ἐν μόνῃ τῇ τοῦ πήχεος ἀποφύσει τὴν γένεσιν ἔχων.
κατὰ δὲ τὸν μέγαν δάκτυλον, ἕτερος κἀνταῦθα σύνδεσμος ἰσχυρὸς σφίγγει κεφαλὴν τενόντων δυοῖν,
εὐρύθμως πάνυ τοῦ τῆς κερκίδος ὀστοῦ, κατὰ τὴν ἀπόφυσιν ἐγγλυφέντος, εἰς ἴσην κοιλότητα τῷ πά-
χει τῆς κεφαλῆς τῶν τενόντων. καταφύεται δ' ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν, εἰς τὸ προτεταγμένον ὀστοῦν τοῦ
μεγάλου δακτύλου, κατὰ τὸν καρπόν. ὁ δ' ἕτερος εἰς αὐτὸν τὸν μέγαν δάκτυλον, αὐτίκα μετὰ τὴν
πρώτην διάρθρωσιν. ἐκπεφυκέναι δὲ τοὺς δύο τούτους τένοντας, εἴθ' ἑνὸς εἴποις μυὸς, εἴτε δυοῖν. οὐδὲν βλά-
ψεις μέγα τὴν ἀνατομήν. ἄμεινον μὲν τοῖς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένοις λόγοις προσέχοντας τὸν νοῦν, ἐκ δύο
50 φάναι γεγενῆσθαι μυῶν, τοὺς δύο τούτους τένοντας ἀλλήλοις συμφυεῖς. καί τοι καὶ χωρίσεις αὐτοὺς ἀπ' ἀλ-
λήλων, ἢν ἐπιμελῶς ἀνατέμνειν ἐθέλῃς. ὥσπερ γε καὶ τοὺς προειρημένους δύο, δι' ὧν ἡ λοξὴ κίνησις ἐγέ-
νετο τοῖς τρισὶ δακτύλοις τοῖς μείζοσιν. ὁ δ' ὑπόλοιπος τῶν ἐκτὸς τοῦ πήχεος μυῶν, ὁ τὸν καρπὸν ἐκτείνων ἄκρῳ
τένοντι καταφυόμενος τῷ πρὸ τοῦ λιχανοῦ καὶ μέσου δακτύλου μετακαρπίῳ, τὴν κεφαλὴν τοῦ τένοντος
ἐστηριγμένην ἐπὶ τῆς κερκίδος ἔχει, πλησίον τῆς κατὰ τὸν καρπὸν διαρθρώσεως. οὕτως μὲν οὖν ὀκτὼ
γενήσονται μύες, οἱ τὸν πῆχυν ὅλον ἔξωθεν κατειληφότες. ἐκείνως δὲ ἕξ. ἑπτὰ δὲ, εἴ τις ὑπὸ δυοῖν μὲν μυῶν
φαίη κινεῖσθαι τοὺς τρεῖς δακτύλους τοὺς μεγάλους, ὑφ' ἑνὸς δὲ τὸν κατὰ τὴν κερκίδα, τόν τε καρπὸν καὶ τὸν μέ-

γον δάκτυλον. ὅπως δὲ παραφύεται τοῖς κατὰ τὸν πῆχυν ὀστοῖς ἕκαστος τῶν μυῶν, εἴρηται μὲν κἀν τῇ τῶν
μυῶν ἀνατομῇ, καὶ λεχθήσεται δὲ καὶ νῦν, ἕνεκα τοῦ μηδὲν λείπειν τῷ λόγῳ. καὶ μέντοι καὶ περὶ τῆς
τῶν ἄνωθεν ἐκφύσεως. εἰρήσεται καὶ νῦν, ὡς ἐν ἐκείνῳ γέγραπται τῷ βιβλίῳ. δῆλον γάρ ἐστιν ὅτι περὶ
τῶν αὐτῶν χρὴ λέγειν τὰ αὐτά. κατὰ μὲν οὖν ἔξω κόνδυλον τοῦ βραχίονος τρεῖς εὑρήσεις κεφαλὰς μυῶν,
ὑψηλοτάτας μὲν, τοῦ τοὺς τέτταρας δακτύλους ἐκτείνοντος, ταπεινοτάτας δὲ, τοῦ κατὰ τὸν μικρὸν δά-
κτυλον ἀνακλῶντος οὖν καρπόν. μέσην δ' αὐτῶν, τὴν τῶν δύο δακτύλων τῶν μικρῶν. ὑπὸ δὲ
τούτοις ἔνδον ἤδη κατὰ τὸ βάθος οὐκ ἔτ' ἐπιπολῆς τοὺς δύο μῦς εὑρήσεις ἀλλήλοις συμφυεῖς τῶν τριῶν
δακτύλων ὅλου τοῦ κατὰ τὸν πῆχυν ἐκπεφυκότος ὀστοῦ. τοῦτον μὲν οὖν τῶν δύο δακτύλων, ἐκ τοῦ πλεί-
στου μέρους. τὸν δὲ τοῦ λοιποῦ τοῦ μεγάλου κατὰ τὴν ἄνω τελευτήν. ἐπίκειται δὲ τούτῳ ὁ συμφυὴς τῷ τοῦ
10 καρποῦ μῦς, ὁ τοῦ μεγάλου μὲν ἀνατείνων δακτύλου τὴν κεφαλὴν, αὐτὸς δὲ τὸ βάθος ὅλον κατειλη-
φὼς τῆς μέσης χώρας ἀμφοτέρων τῶν ὀστῶν κερκίδος τε καὶ πήχεως. ὅν τινα μῦν ἀρχόμενος μὲν ἀνατέμνειν,
ὥσπερ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας εἶπον, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν καρπὸν χώρας. ἀνατέμνοντα δὲ καὶ τεθεασμέ-
νως τῶν ὑποκειμένων ἀφαιροῦντα, δεῖ προσέχειν ὑμένι συνδέσμου φύσιν ἔχοντι, μεταξὺ πήχεως καὶ
κερκίδος ἐκτεταμένῳ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν ὀστῶν, ὃς δὴ καὶ διορίζει, τά τ' ἔξω καὶ τὰ ἔνδον τοῦ κώλου.
κατὰ τοῦτο γὰρ ἐποχούμενον τοῦ συνδέσμου τὸν μῦν τοῦτον εὑρήσεις, καὶ συμφυόμενον αὐτῷ. βέλτιον
δ' ἴσως εἰπεῖν ἐστιν ἐκφυόμενον ἐξ αὐτοῦ. τοῦτον οὖν ὡς ἔφην τοῦ θ' ὑποκειμένου συνδέσμου καλῶς ἀπο-
ξέσας, καὶ τοῦ συμφυοῦς ἀποκρίνας μυὸς, εὑρήσεις ὑποκείμενον αὐτῷ λοξόν τινα μῦν μικρὸν, ἐκ τοῦ
πήχεως ἐπὶ κερκίδα διήκοντα, περὶ οὗ μικρὸν ὕστερον, ἐρῶ. πρότερον γὰρ ἐπὶ οὖν τοῦ εἰρημένου μυὸς ἔρ-
χεσθαί σε χρὴ συμφυῆ μῦν, τὸν ἐπικείμενον μὲν αὐτῷ, παρατεταμένον δὲ τῷ τῆς κερκίδος ὀστῷ παντὶ,
20 καὶ παραπεφυκότα δι' ὅλου. τὸ δ' ἄνω πέρας αὐτοῦ καὶ τοῦ πήχεως βραχύ τι συνεφάπτεται. μετὰ δὲ
τοῦτον, ἀνατέμνειν σε χρὴ τὸν ὑψηλότερον αὐτοῦ μῦν, ἐπιπεφυκότα τε τῷ προειρημένῳ, καὶ παραπε-
φυκότα τῇ κερκίδι, περὶ οὗ πρόσθεν εἶπον, ὡς δίκρους αὐτοῦ τένων ἀποφυόμενος εἰς τὸ πρὸ τοῦ λιχανοῦ
τε καὶ μέσου δακτύλου μετακάρπιον ἐμφύεσθαι, τούτου τοῦ μυὸς τὴν ἄνω τελευτὴν κατὰ τὸ ὑψηλότα-
τον εὑρήσεις τοῦ ἔξω κονδύλου μέρος τοῦ βραχίονος, ἀναβαίνουσαν ἤδη κατά τι καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ ὑπερ-
κείμενον τοῦ κονδύλου μέρος τοῦ βραχίονος. τὸν δὲ καὶ τούτου καὶ τῆς κερκίδος αὐτῆς ἄνωθεν ἐπιτετα-
μένον μῦν τὸν ἴδιον τῆς κερκίδος τὸν ὑπτίαν ἐργαζόμενον ὅλην τὴν χεῖρα τὴν ἔκφυσιν ἀνωτέρω. τοῦ δὲ,
συνεχομένην τε καὶ συμφυῆ τῇ προειρημένῃ λαμβάνοντα, κατασκέπτου. μάλιστα γὰρ ἐνταῦθα
συγχεῖται, καὶ διαφθείρεται τὸ ἔργον, ἐπειδὴ καὶ τὸ πέρας τοῦ μυὸς τούτου γιγνόμενον ὑμενῶδες ἐγ-
καταδύεται τοῖς ταύτῃ μυσὶ τοῦ βραχίονος. ἐὰν οὖν αὐτὸ καὶ μὴ πειρᾶσθαι κατὰ τὴν τοῦ πήχεως ἀνα-
30 τομὴν ἐξευρίσκειν ἀκριβῶς. ἀλλ' ὅταν ἐπὶ τοὺς τοῦ βραχίονος ἀφίκῃ μῦς. ἔπειτα γυμνώσεις πρῶτον
ἐν αὐτῷ τὸν πρόσθιον ὡς εἴρηταί σοι τότε. καὶ τὴν τοῦ προκειμένου κατὰ τὸν λόγον τόνδε ἐμφυομένην
εὑρήσεις κεφαλὴν τῷ τοῦ βραχίονος ὀστῷ διὰ λεπτοῦ συνδέσμου. τὸ πλεῖστον δὲ ταύτης ἐποχεῖταί τε
καὶ παραπέφυκε τοῖς κατὰ τοῦτο μυσὶ τοῦ βραχίονος. οἱ μὲν οὖν ἔξωθεν τοῦ πήχεως μύες, τοιαύτας τι-
νὰς ἔχουσι τὰς κεφαλάς. τῶν δὲ ἔνδον. ὁ μὲν κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον κάμπτων τὸν καρπὸν, ἀπὸ τοῦ
κονδύλου τοῦ βραχίονος ἄρχεται τοῦ ἔνδον, ἐφαπτόμενός τε καὶ τοῦ πήχεως, ὁ δὲ κατὰ τὸν λοιπὸν μέγαν, ἐκ
μὲν ταὐτοῦ κονδύλου τὴν ἀρχὴν ἔχειν πέφυκε. μεταξὺ δὲ ἀμφοτέρων τῶν κεφαλῶν, ἡ τοῦ καθή-
κοντος εἰς τὸ δέρμα τῆς χειρὸς μυὸς ἔκφυσις τέτακται. καὶ ταύτῃ πάλιν ὑπόκεινται τῶν δύο μυῶν τῶν
τοὺς δακτύλους κινούντων αἱ κεφαλαὶ, τὴν μεταξὺ χώραν ἅπασαν ἀναπληρούντων, πήχεώς τε καὶ
κερκίδος. ὁ μὲν οὖν μικρότερος αὐτῶν καὶ μέσος, ἀκριβῶς τέτακται, καὶ τῆς ἔνδον ἐκφύεται κε-
40 φαλῆς τοῦ βραχίονος ἐφαπτομένου πως βραχὺ καὶ τοῦ πήχεως. ὁ δὲ μόνος ὑποβέβληται τούτῳ, κατει-
ληφὼς οὗτος τε διὰ βάθους ἅπασαν τὴν μεταξὺ χώραν κερκίδος τε καὶ πήχεως. καὶ μέντοι καὶ συμ-
φυόμενος ἑκατέρῳ τῶν ὀστῶν. τῷ τε πήχει, κατὰ τὰ πρὸς ἀγκῶνα μέρη. καὶ περιφυόμενος τῷ καρ-
πῷ εἰς τοῦτο τὸ μέρος κατ' εὐθὺ τῆς εἰς τὸν μικρὸν δάκτυλον ἐμφύσεως. ἔστι δὲ ἄλλο αὐτοῦ μέρος ὃ τὴν
μὲν ἀρχὴν αὐτὴν ἔχει τῷ προειρημένῳ μυῒ τῷ τοὺς τέτταρας δακτύλους κινοῦντι. κατ' εὐθὺ δὲ τέτακ-
ται τοῦ λιχανοῦ καθάπερ γε καὶ τὸ πρῶτον αὐτοῦ μέρος τοῖς αὐτοῖς δακτύλοις. ὅπερ δὴ καὶ μέγιστόν ἐστιν
καὶ τὴν μεταξὺ χώραν κατείληφε κερκίδος τε καὶ πήχεως ἐὰν δὴ καὶ τοῦτον τὸν μῦν ἀκριβῶς ἀνατέμῃς
αὐτοῦ τοῦ λοξοῦ περὶ οὗ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀναβαλόμην ἐρεῖν. ἀλλὰ νῦν γε καιρὸς ἥκει τῷ λόγῳ. τῶν γάρ
τοι προειρημένων ἁπάντων μυῶν ἀρθέντων, οἱ τῆς κερκίδος ἴδιοι φαίνονται μύες. δι' ὧν ὑπτία τε καὶ
πρηνὴς ἡ σύμπασα χεὶρ γίνεται. τέτταρες δ' εἰσὶν οἱ σύμπαντες. δύο μὲν εἰς τὰ πρῶτα μέρη τῆς κερ-
50 κίδος ἴδιοι φαίνονται δύο δ' εἰς τὰ πρῶτα τοῦ καρποῦ πέρατα, καὶ τῶν γε δύο τῶν πρὸς τῷ καρπῷ
τὸν ἕτερον αὐτῶν ἴσθι τοῦτον ὑπάρχοντα τὸν μεταξὺ κερκίδος τε καὶ πήχεως, τὸν λοξὸν, οὗ τὴν μὲν κε-
φαλὴν εὑρήσεις ἐκφυομένην τοῦ πήχεως, τὸ πέρας δὲ ἐμβάλλον εἰς τὴν κερκίδα. ταύτην γὰρ πέφυκε κι-
νεῖν. ὡς εἴ γε ὑπτίαν θῇς τὴν χεῖρα τείνειν τε ἐθέλοις τὴν κεφαλὴν τοῦ μυὸς τοῖς σεαυτοῦ δακτύλοις
λαβόμενος, ὅπερ ἐπὶ πάντων ἐκέλευσα ποιεῖν, περιστρεφομένην ἐπὶ τὸ πρηνὲς ὅλην ὄψει τὴν χεῖ-
ρα, καθάπερ γε καὶ εἰ τὸν ἐπιτεταγμένον ὅλῃ τῇ κερκίδι τὸν εἰς τὸν βραχίονα τὴν κεφαλὴν ἀνήκουσαν ἔχον-
τα, τείνειν ἐθέλεις ἐκ τῆς κεφαλῆς, ὑπτίαν ἐργάσῃ καὶ οὕτως ὅλην τὴν χεῖρα. δύο γὰρ οὗτοι μύες εἰσὶν ἀν-

τιταγμένοι

τεταγμένοι ταῖς ἐνεργείαις. ἀμφότεροι δὲ κινοῦνται τὸ πρὸς τὸ πέρας τῆς κερκίδος. ἀλλ' ὁ μὲν μακρό-
τερος αὐτοῦ καὶ σαρκωδέστερος, καὶ τὰ πάντα μόνος ἐπιβεβλημένος ἄνωθεν αὐτοῦ καὶ περιστρέφων ἐκτὸς,
τὴν ἐπὶ τὸ ὕπτιον σχῆμα φορὰν ἐργάζεται τῆς χειρός. διὸ καὶ τοῖς ἔξωθεν αὐτὸν συναριθμοῦμεν. ὁ δ' ἕτε-
ρος ἔσω περάτων τὴν κερκίδα τῆς ἐπὶ τὸ πρανὲς ἡγεῖται φορᾶς τῇ χειρί. λοιποὶ δὲ δύο μύες, οἱ τῆς
κερκίδος ἄνωθεν κινοῦντες, ἀντιτεταγμένοι πώς εἰσι καὶ αὐτοὶ, λοξὴν τὴν θέσιν ἔχοντες. ὁ μὲν ἐκ τῶν
ἔνδον μερῶν τεταγμένος ἐκ τοῦ κονδύλου τοῦ βραχίονος ἐκφυόμενος. ὃς καὶ συμφυής ἐστι τῇ κεφαλῇ
τοῦ κατὰ τὸν μέγαν δάκτυλον κάμπτοντος τὸν καρπὸν ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν ὁρμώμενος τοῦ κονδύλου.
ὁ δὲ ἕτερος, ὁ ἔξωθεν μέν ἐστιν, ἐλάττων δὲ τοῦδε. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐγκαρσίαν τὴν θέσιν ἔχει τῶν ἰνῶν,
ἐμφύεταί τε τοῖς ὑψηλοτέροις τῆς κερκίδος διὰ νευρωδεστέρου πέρατος, ἤπερ ὁ πρότερος εἰρημένος ὁ
10 ἔνδον. ὃς συνεχῆ μὲν αὐτῷ τὴν κατὰ φύσιν εἰς τὴν κερκίδα ποιεῖται, κατωτέρω δὲ τεταγμένος. ὥς τε
μέχρι τοῦ μέσου πολλάκις ὀλίγου δεῖν ἐκτείνεσθαι τῶν κατὰ τὴν κερκίδα μερῶν. εὔδηλον δ' ὅτι τοῦ μὲν ἔν-
δον ταθέντος ἐπὶ τὸ πρανὲς ἡ χεὶρ περιάγεται, τοῦ ἔξωθεν ἐπὶ τὸ ὕπτιον. ὃς ἐκπέφυκεν ἐκ τοῦ περὶ τὸ ἀρ-
θρον ὑμενώδους συνδέσμου, προσεφαπτόμενός τι καὶ τοῦ πήχεος. εἴρηνται δέ μοι πάντες οἱ κατὰ τὸν πῆ-
χυν τε καὶ τὴν κερκίδα μύες ἐν κύκλῳ. καί σοι λοιπὸν ἰτέον ἐστὶν ἐπὶ τοὺς κατὰ ἄκραν τὴν χεῖρα τοὺς
μικρούς. τῶν μὲν οὖν ἐκτὸς μυῶν. συναφαιρεῖν σε χρὴ καὶ τοὺς τένοντας ἅπαντας, ἄχρι τῶν περάτων
ὧν ἔχουσι καθ' ἕκαστον δάκτυλον. οὐ μὴν ἁπάντων γε τῶν ἔνδον. ἀλλὰ πρότερον ἐπισκεψάμενον τοὺς πα-
ραπεφυκότας τοῖς τὸ δεύτερον ἄρθρον κινοῦσι τένουσι μῦς τοὺς μικρούς. τότ' ἤδη πάντας ἀποτέμνειν αὐ-
τούς. οἱ γάρ τοι μύες οὗτοι, τὴν ἀρχὴν μὲν ἔχουσιν ἐκ τῶν τεττάρων περικειμένων ἀμφιεσμάτων ἑκάστῳ
τένοντι. καθήκουσι δέ γε εἰς τὰ πλάγια μέρη τῶν δακτύλων ἀποφύοντες τένοντα, καθότι καὶ πρόσθεν
20 εἴρηται πάνυ λεπτόν. ἀπὸ τοῦ σαρκώδους οὖν αὐτοῦ ὃς κατὰ τὴν πρώτην ἐστὶν ἔκφυσιν ἀρχόμενος εἴ τις
ἀνατέμνων ἐπιμελῶς ἀποδέρων τε τῶν παρακειμένων μορίων, ἐξευρήσει τὸν μικρὸν τένοντα παρα-
φυόμενον ἅπαντι τῷ δακτύλῳ. τέσσαρες δ' ὥσπερ οἱ τένοντες οὗτοι, καὶ οἱ μύες εἰσὶν οἵδε. μικροῦ καὶ
ἔτι παραμέσου, καὶ μέσου, καὶ λιχανοῦ δακτύλου. τὸν γάρ τοι μέγαν ἕτεροι κινοῦσιν ὀκτὼ μύες. ὁ μὲν ἀ-
πάγων ἐπὶ πλεῖστον ἁπάντων τῶν δακτύλων. ὁ δὲ προσάγων τῷ λιχανῷ. μακρότερος μὲν ἐξ ἀνάγκης
γινόμενος, ὁ μέλλων ἐπὶ πλεῖστον ἀπάξειν. καὶ διὰ τοῦτο τὴν κεφαλὴν ἔχων ἐκπεφυκυῖαν ἐκ τοῦ πρώ-
του κατὰ τὸν καρπὸν ὀστοῦ. βραχύτερος δὲ καὶ πλατύτερος, καὶ λοξὰς ἔχων τὰς ἶνας, ὁ τὸν λιχανὸν
προσάγων αὐτόν. ἐποχεῖται δ' οὗτος τοῖς ἄλλοις μυσὶ τοῖς μέλλουσι λεχθήσεσθαι, τὴν κεφαλὴν ἀνη-
τημένην ἔχων, εἰς τὸ πρὸ τοῦ μέσου δακτύλου μετακάρπιον. ὥσπερ δὲ τὸν μέγαν δάκτυλον ἐπὶ πλεῖστον
ἀπάγει τῶν ἄλλων. καὶ τοῦ πρώτου τῶν κατὰ τὸν καρπὸν ὀστῶν ἐκφυόμενος, οὕτω τὸν μικρὸν ἕτερος τοι-
30 οῦτος μῦς ἐπὶ πλεῖστον ἀπάγει τῶν ἄλλων, ἐκ τοῦ κατ' ἐκεῖνον ὀστοῦ τοῦ πρώτου τῶν ἐν καρπῷ τὴν γένεσιν
ἔχων. εἰς ὅπερ καὶ ὁ κάμπτων ὅλον τὸν καρπὸν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἐμφύεται τένων. οὗτοι μὲν οὖν οἱ
ἑπτὰ μύες εἰκότως οὐκ ἔλαθον τοὺς ἀνατομικούς. οὐδὲν γὰρ αὐτοῖς ἐπίκειται σῶμα τεχνικωτέρας ἀφαι-
ρέσεως δεόμενον, εἰς τὸ φανῆναι σαφῶς. οἱ μὲν γὰρ μέχρι πλείστου τόν τε μέγαν καὶ τὸν μικρὸν ἀπάγον-
τες μύες, οὐ μόνον ὑπ' οὐδενὸς κατακρύπτονται μυὸς, ἢ τένοντος, ἀλλὰ καὶ πρότεροι γυμνοῦνται τῶν
τοὺς δακτύλους καμπτόντων τενόντων κατὰ τὴν ἀνατομὴν ἐκείνην, ἐν ᾗ τὸν ὑποπεφυκότα τῷ ψιλῷ
καὶ ἀσάρκῳ τῆς χειρὸς ἔνδον, ἀφαιροῦμεν ὑμενώδη τένοντα. τῶν δ' ἄλλων ἕκαστος αὐτοῖς τοῖς διὰ βάθους τέτ-
ταρσι τένουσι παραπέφυκεν. εἰκότως δ' ὡς ἔφην οἱ κατὰ τὸ μετακάρπιον ὑποκείμενοι, τούτοις ἠγνοή-
θησαν. ὥσπερ καὶ μοὶ μέχρι πολλοῦ. εἰ μὴ γὰρ ἀφέλοι τις πρότερον αὐτούς τε τοὺς μεγάλους τένοντας, ὑφ'
ὧν οἱ δάκτυλοι, κάμπτονται καὶ τοὺς εἰρημένους μῦς τοὺς ἑπτὰ, τῶν μικρῶν ἐκείνων μυῶν οὐδεὶς φαίνε-
40 ται. τούτων δ' ἀρθέντων ἔτι συνεχὲς ὁρᾶται σῶμα σαρκοειδὲς ἐξ ἁπάντων συγκείμενον ἐπιμελεστέ-
ρας διακρίσεως δεόμενον εἰς τὸ χωρισθῆναι τοὺς μῦς ἀπ' ἀλλήλων, εἰσὶ δὲ καθ' ἕκαστον δάκτυλον δύο. πρὸς
μὲν τὴν πρώτην ἐξικνούμενοι διάρθρωσιν ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν. ἐπιλαμβάνονται δ' ἔτι καὶ τῶν πλα-
γίων. διὸ καὶ τὴν καμπὴν οὐκ ἀπαρέγκλιτον οὐδ' ἀρρεπῆ ποιοῦνται τὸ πάμπαν, ἀλλὰ βραχύ τι πρὸς τὸ
πλάγιον ἐγκλίνουσιν, ὥσθ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν ταθέντα, κάμπτειν τὴν πρώτην διάρθρωσιν μετὰ παρεγ-
κλίσεως βραχείας. ἀμφότεροι δὲ καθ' ἕκαστον δάκτυλον εὐθεῖαν καὶ ἀπαρέγκλιτον ἐργάζεσθαι τὴν καμ-
πήν. ἐκπεφύκασι δ' οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, ἐκ τοῦ κατὰ τὸν καρπόν τε καὶ τὸ μετακάρπιον συνδέσμου, κατ'
αὐτὴν σχεδὸν τὴν συνάρθρωσιν τῶν ὀστῶν. οἱ δὲ τοῦ μεγάλου καλουμένου τὴν ἔκφυσιν ὑψηλοτέραν ἔχου-
σι τούτων, ἐκ μὲν τοῦ συνδέσμου καὶ αὐτοὶ πεφυκότες, οὐ μὴν τῶν εἰρημένων ὀστῶν, ἀλλὰ τοῦ σφίγγοντος
τὰς δύο κεφαλὰς τῶν μεγάλων μυῶν. ὑφ' ὧν οἱ δάκτυλοι κινοῦνται. ἐκπέφυκε δ' ὁ σύνδεσμος οὗτος, ἐκ
50 τῶν κατὰ τὸν καρπὸν ὀστῶν ἑκατέρωθεν, οὔτε τῶν τοῦ πήχεος ἐφαπτόμενος περάτων, οὔτε τῆς ἀρχῆς τῶν
μετὰ τὸ μετακάρπιον ὀστῶν. ἐὰν δὲ καὶ τούτους ἀφέλῃς τοὺς μῦς, οὐκ ἔτι ἄλλος ὑποληφθήσεταί σοι δε-
όμενος ἀνατομῆς, οὔτε τῶν κατ' ἄκραν τὴν χεῖρα μυῶν, οὔτε τῶν καθ' ὅλον τὸν πῆχυν. ἀλλ' ἐπὶ τὴν τῶν
ὀστῶν σύνθεσιν ἰέναι σε χρὴ τουντεῦθεν ἐπισκοπούμενον, ὁπόσα τε τὸν ἀριθμόν εἰσιν ὅπως τε ἔχονται πρὸς
ἄλληλα. καὶ ὅπως συγκείμενα. λέλεκται δὲ περὶ αὐτῶν αὐτάρκως ἐν τῷ περὶ τῶν ὀστῶν συγγράμ-
ματι. πειρῶ δὲ καὶ τοὺς συνδέσμους ἅπαντας ἀνατέμνειν ὀξείᾳ σμίλῃ, τοὺς ἔθ' ὑπολειπομένους ἀφῃρημένων τῶν
εἰρημένων μυῶν, ἐννοήσας πρότερον, ὡς διττὴ χρεία τῆς τῶν τοιούτων σωμάτων ἐστὶ φύσεως. πρώτη μὲν

ἐφ' ἧς περ καὶ τοὔνομα αὐτῆς. ἐξ ὀστοῦ γοῦν εἰς ὀστοῦν ἐμφυόμενα, σύνδεσμος ἀμφοῖν γίγνεται κοινός. ἐν
τούτῳ μόνον ἐργαζόμενα συνέχειν ἀλλήλων τὰ συνδεσμούμενα τῶν ὀστῶν. ἡ δευτέρα δὲ χρεία, προβλή-
ματά εἰσι τοῖς ὑποκειμένοις σώμασιν. ὥσπερ ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν καρπὸν ἐλέχθη τινῶν τινων. ἡ τρίτη δ' ὅ-
ταν ἀμφιέσματα τοῖς αὐτοῖς τούτοις τένουσιν ἔξωθεν ᾖ περικείμενα. τετάρτη δὲ ἄλλη κατὰ γένος αὐ-
τῶν οὐκ ἔστι χρεία. καὶ γὰρ ὅσοι μύες ἀκριβῶς συνδέσμους ἔχουσι κατὰ τὰς κεφαλὰς ἑαυτῶν, ἡ αὐτὴ
καὶ τούτου ἐστὶ χρεία, τῇ περὶ τῶν ὀστῶν εἰρημένῃ. πλὴν ὅτι γε οὐκ ὀστοῦν ὀστῷ συνδοῦσιν οἱ τοιοῦτοι σύν-
δεσμοι. ἐξ μέσον δὲ αὐτῶν τοὺς ὑποκειμένους μῦς συνάπτουσι τοῖς ὀστοῖς ὧν ἐκπεφύκασιν. ἀλλὰ τοιού-
τους μὲν συνδέσμους ἀκριβῶς οὐδεὶς ἔχει τῶν εἰρημένων ἁπάντων μυῶν, ἄλλοι δέ τινες τῶν αὖθις εἰρησο-
μένων, ὥσπερ καὶ ὁ πρόσθεν τοῦ βραχίονος, ὑπὲρ οὗ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. τύπον μέντοι τινὰ συνδέσμου,
10 τοῖς δυναμένοις ἐν μικρῷ τὸ μέγα θεάσασθαι, καὶ τῶν εἰρημένων ἔχουσί τινες μυῶν. ὥσπερ ἀμέ-
λει καὶ ὁ τοῦ μεγάλου δακτύλου, καίτοι μικρὸς ὢν ὀστῶν ἄλλων, αὐτὸν ἐπὶ πλεῖστον ἁπά-
των. ὅμως καὶ οὗτος ὑπογραφήν τινα συνδέσμου τὴν ἐκ τοῦ πρώτου τῶν κατὰ τὸν καρπὸν ὀ-
στῶν ἔκφυσιν ἔχει. σύνδεσμοι δὲ ἀκριβεῖς εἰσὶ κατὰ τὴν πρώτην χρείαν ἐν τοῖς προειρημένοις
μυσί. κατὰ μὲν τὸν καρπὸν, ε, τὸν ἀριθμόν. ἔνδον μὲν εἷς, ὁ κατὰ τῶν μεγάλων δύο μυῶν ἐπικείμενος
τῶν τοὺς δακτύλους καμπτόντων. ἔξωθεν δὲ τέτταρες, ὅ, τε μέσος ὁ τῶν τοὺς δακτύλους κινούντων τενόν-
των καὶ κατὰ τὴν κερκίδα δύο. καὶ τέταρτος ἐπ' αὐτοῖς ὁ κατὰ τὸν πῆχυν, ἕτεροι δὲ τούτων οἱ περὶ
τὰς διαρθρώσεις ἑκάστου τε τῶν κατὰ τὸν δάκτυλον ἄρθρων. καὶ τοῦ καρποῦ παντὸς ὑμενώδεις εἰσὶ σύν-
δεσμοι. καί τινες ἄλλοι σκληροὶ καὶ παχεῖς οἱ τά τε τοῦ καρποῦ συνδοῦντες ὀστᾶ πρὸς ἄλληλα. καὶ τὰ
τοῦ μετακαρπίου περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνέστηκέ μοι. τῶν γὰρ εἰρημένων ἁπάντων μυῶν ἀφῃρημένων, ἐναρ-
20 γῶς οὗτοι φαίνονται. καὶ δὴ συνεχομένων μὲν ἔτι τῶν ὀστῶν δυνήσῃ, θεάσασθαι κίνησίν τινα τῶν ἐν τῷ
μετακαρπίῳ κατὰ τὴν συνάρθρωσιν, ἣν ἔχουσι πρὸς τὰ τοῦ καρποῦ. καὶ διαιρεθέντων μὲν τῶν συν-
δέσμων ἐναργῶς ὁρᾶται λυόμενα παραχρῆμα καὶ διιστάμενα. τὰ πρότερον ἡνῶσθαι δοκοῦντα. διά τε
γὰρ τὴν βραχύτητα τῶν ὀστῶν, καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἄρθρων, οὐ πάνυ τοι κατάδηλος αὐτῶν ἡ κίνη-
σις ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἓν εἶναι ταῦτά τε πάντα δοκεῖ, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι τὰ τοῦ καρποῦ. χρὴ
δὴ κἀκεῖνα λῦσαι ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὰς συμβολὰς αὐτῶν, τέμνοντας τοὺς συνδέσμους. φαίνονται δὲ συμ-
βολαὶ πρὶν καταξηρανθῆναι διακινουμένων αὐτῶν, ἀρθρητικὴ γάρ τις ἐστὶ κίνησις ἐν αὐτῷ βραχεῖα, τοῖς
προσέχουσι τὸν νοῦν ἐνδεικνυμένη, σαφῶς τὴν χώραν ἔνθα χρὴ τέμνειν τοὺς συνδέσμους. ἐκτείνοντι τε
τὸν καρπὸν, ἔπειτα συνάγοντι, τῶν ὀστῶν ἡ συμβολὴ φαίνεται. καὶ διὰ τῶν συνδέσμων κίνησίν τινα
βραχεῖαν, ὡς ἔφην ἐνδεικνυμένη. κατ' ἐκεῖνα τοίνυν τέμνων τὰ μόρια, λύσεις ἀπ' ἀλλήλων ἅπαντα.
30 καὶ κατόψει τὴν ἰδέαν αὐτῶν ποικίλην ὑπάρχουσαν. ὄψει δ' ἐν τῷ γυμνοῦν τοὺς πλατεῖς τούτους συν-
δέσμους, ἕτερόν τινα σύνδεσμον στρογγύλον. ἀντιτεταγμένον τῷ κάμπτοντι τὸν καρπὸν τένοντι. κατὰ
τὸν μικρὸν δάκτυλον ὑπὲρ οὗ λέλεκται σαφῶς ἤδη κατὰ τὸ πρῶτον περὶ χρείας μορίων, ὅπως αὐ-
τίκα τὸ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἐπικείμενον τῇ διαρθρώσει τοῦ καρποῦ χονδρῶδες ὀστοῦν. ὄψει δὲ καὶ θα-
τέρου μυὸς τοῦ κάμπτοντος τὸν καρπὸν κατὰ τὸν μέγαν δάκτυλον ἐν τῷ γυμνοῦν τοὺς συνδέσμους τὸν τέ-
νοντα τὸν ἐμφύεσθαι δοκοῦντα. τῷ κατὰ τοῦτο μέρος ὀστῷ πρώτῳ τοῦ καρποῦ παραπεφυκότος μὲν αὐ-
τῷ, διεξερχομένου δὲ τοῦ συνδέσμου μέχρι τῆς κεφαλῆς τοῦ πρώτου κατὰ τὸ μετακάρπιον ὀστοῦ. καὶ πά-
νυ γε πολλῆς ἀκριβείας δεῖ τῇ γυμνώσει ταύτῃ τοῦ τένοντος. ἵνα μήτε διατέμῃς αὐτὸν, μήθ' ἀπολά-
βῃς, ὡς τινὸς αὐτόθι που τελευτᾶν ἔνθα καὶ φαίνεται τοῖς ἀμελῶς ἀνατέμνουσι κατὰ τὸ πρῶ-
τον ὀστοῦν ὡς εἴρηται τοῦ καρποῦ. κατασκέψῃ δ' ἐν τούτῳ καὶ τὴν γραφοειδῆ τοῦ πήχεος ἀπόφυσιν, ἣ ποι-
40 εῖται κατ' εὐθὺ τοῦ μικροῦ δακτύλου. καλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ ἀνατομικοὶ στυλοειδῆ. καί σε διδάξει πρὸς τὰ
πλάγια περιάγοντα τὴν διάρθρωσιν ὅλην, ὅπως ἐπιτήδειός ἐστιν εἰς τὰς λοξὰς τοῦ καρποῦ κινήσεις,
ἃς ἐν τῷ περιστρέφειν ἄκραν τὴν χεῖρα ποιούμεθα. κατασκέψῃ δ' ἀκριβέστερον. ἐπὶ τῷδε καὶ τὰς τῆς
κερκίδος κινήσεις πρὸς τὸν πῆχυν, ἃς ἐν ἔργου μὲν ἐν τῷ περιάγειν ὅλην τὴν χεῖρα. τὰς μέντοι τοῦ πήχεος
πρὸς τὸν βραχίονα τὰς ἐν τῷ κάμπτειν, ἢ ἐκτείνειν, οὐδέπω σοι θεάσασθαι δυνατὸν ἀκριβῶς, πρὶν γυμ-
νοῦν τῶν περικειμένων μυῶν ἁπάντων ὅλον τὸν βραχίονα. καὶ τοίνυν ἤδη τοῦτο γιγνέσθω μεμνημένων ἡμῶν,
ὅτι τὸν ἐπικείμενον τῇ κερκίδι μῦν, ἔφαμεν εἰς τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν ἀνήκειν. ἀνήκειν δ' ἐπὶ βραχὺ καὶ
τὸν ὑποκείμενον αὐτῷ τὸν εἰς τὸ πρὸ τοῦ λιχανοῦ τε καὶ μέσου μετακάρπιον ἐμφυόμενον. καὶ κάλλιον
γοῦν ὡς ἔφην φυλάττειν τούτων τῶν μυῶν τὰς κεφαλὰς, εἰ μὴ, ἀλλὰ πάντως γε τοῦ κατὰ τῆς κερκί-
δος ἐπικειμένου. φανεῖται γάρ σοι τότε πρῶτον σαφῶς ὅταν τὸν πρόσθιον τοῦ βραχίονος γυμνώσῃς μῦν.
50 γυμνώσεις δ' αὐτὸν τοῖς δυσὶ τούτοις προσέχων σκοποῖς, τῇ τε φλεβὶ τῇ κατὰ τοῦ βραχίονος ὅλου φερο-
μένῃ, τῇ ὠμιαίᾳ καλουμένῃ, καὶ τῷ τὴν ἐπωμίδα κατειληφότι μυΐ. κάλλιον δ' ἴσως εἰπεῖν ἐργαζομέ-
νῳ. μόνος γὰρ οὗτος ἐπίκειται κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν φλέβα, τομὴ κατάντης σοι
γινέσθω προσαφῃρημένου δηλονότι τοῦ δέρματος, ἅπαντος τοῦ τῇδε. καὶ τῶν περὶ τοὺς μῦς ὑμένων ἁπάν-
των. ἡ δὲ κατὰ τὴν ἐπωμίδα ταῖς τῶν ἰνῶν ὁμοιότησί τε καὶ ἀνομοιότησι προσέχοντι τὸν νοῦν. ἐξ ὧν
περ καὶ τὴν περιγραφὴν ὅλην γνωρίσεις τοῦ μυὸς εἰς μίαν κορυφὴν ἀνήκουσαν, ὥσπερ τελευτῶσαν τὴν
εἰς τὸν βραχίονα γιγνομένην αὐτοῦ κατὰ φύσιν, ὅς τις ἴδιος μὲν ἐστὶ τῆς κατ' ὦμον διαρθρώσεως, ἀνήγ-

καῖος δὲ μόνος, ἐκ τῶν κινούντων αὐτὴν ἀφαιρεῖσθαι νῦν, ἵνα ἡ τοῦ προσθίου μυὸς τοῦ βραχίονος φανῇ κε-
φαλὴ διφυὴς ὑπάρχουσα. νόησον γάρ μοι τὸ μὲν τῆς κλειδὸς ὅσον ἐστὶ τὸ, α, καὶ β, τὴν δὲ τῆς ὠμο
πλάτης ῥάχιν τὸ βγ. τῶν μυῶν δ' αὐτῶν ἀρχομένων ἀπὸ τῶν πρώτων καὶ ῥιζῶν κεφαλῶν ἥκειν,
τῷ μὲν ἑτέρῳ πέρατι πρὸς τὸ β. τῷ δ' ἑτέρῳ πρὸς τὸ δ. καὶ ἔστι τὸ μὲν β, ἀκρώμιον, τὸ δὲ δ, τὸν ἔσχατον
αὐτοῦ τῆς κατὰ φύσεως ἐν τῷ βραχίονι τόπον. ὅλην δὲ τὴν κατὰ φύσιν, τὸ βδ. περὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ
μυός. ἀναγκαῖον ἐστὶ καὶ αὖθις εἰπεῖν ὅταν τοὺς κινοῦντας τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον διερχόμεθα μῦς· νυνὶ δὲ
ἀφαιρεῖσθαι νοήσας αὐτὸν ἀκολούθει τοῖς ἐφεξῆς εἰρημένοις, ὁ τοῦ βραχίονος πρόσθιος μῦς, ὁ παρὰ τὴν
φλέβα τὴν ὠμιαίαν ἐναργῶς ἅπασιν, καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς φαινόμενος, ἐπὶ τῶν γυμναστῶν μάλιστα,
δύο ἔχει κεφαλὰς ἀνηρτημένας. τὴν μὲν ἑτέραν ἐς τὴν ὀφρὺν τοῦ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένος. τὴν δ' ἑτέ-
10 ραν, εἰς τὴν ἀπόφυσιν, ἣν ἔνιοι μὲν ἀγκυροειδῆ καλοῦσιν. ἔνιοι δὲ κορακοειδῆ. σύνδεσμος δ' ἐστὶν ἑκατέ
ρων τῶν κεφαλῶν εὔρωστος ἱκανῶς, ἐλίζευ δεῖν ἀκριβῶς στρογγύλος. ἀκολουθεῖν σε τοίνυν αὐτοῦ προσή
κει ταῖς κεφαλαῖς ταύταις κάτω φερομέναις διὰ τοῦ βραχίονος. αὗται γὰρ ὅταν ἐς ταυτὸν ἀλλήλαις
ἀφίκωνται, τὸν μῦν τοῦτον γεννῶσιν, οὐκέτι μετέωρον, οὐδ' ἀφεστῶτα τῶν ὀστῶν, ὥσπερ ἐκείνας συμ-
φυόμενον αὐτίκα τῷ τοῦ βραχίονος ὀστῷ. καὶ μέντοι καὶ τῷ ἑτέρῳ μυὶ τῷ μικροτέρῳ τῷ ὑποβεβλη
μένῳ μετέωρον ἐποχούμενον ἄχρι τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως. ἔνθα καὶ τὴν ἀπονεύρωσιν ἑαυτοῦ
ποιούμενος, ἰσχυρὸν τένοντα καταφύεται δι' αὐτοῦ τῇ κερκίδι συνεπιλαμβάνοντι καὶ τοῦ περὶ τὸ ἄρ
θρον ὑμενώδους συνδέσμου. δι' οὗ καὶ σύμπασαν ἀνατείνει τὴν διάρθρωσιν, ἐγκλίνων ἀτρέμα ἐς τὴν ἔσω
χώραν. ἀφαιρεθέντος δὲ τούτου τοῦ μυὸς ἕτερον ὑποκείμενον εὑρήσεις, περιπεφυκότα τῷ βραχίονι, καὶ
τοῦτον ἀπὸ δυοῖν ἀρχῶν σαρκωδῶν. τῆς μὲν ἑτέρας, ἐν τοῖς ὀπίσω τοῦ βραχίονος. τῆς δ' ἑτέρας, ἐν τῷ
20 πρόσω μᾶλλον. πολὺ δ' ὑψηλοτέρα τῶν κεφαλῶν ἐστὶν ἡ ὀπίσω, καὶ ταύτας δ' ἐς ταυτὸν ἀλλήλαις ἥκου
σας θεάσῃ καὶ γεννώσας ἕνα μῦν. ὃς ἀπονευρούμενος ἐμφύεται διὰ τοῦ γεννηθέντος τένοντος τῷ τοῦ πήχεος ὀ
στῷ, κάμπτων, τὲ ἅμα τὴν διάρθρωσιν, ἐγκλίνων τε πρὸς τοὐκτὸς ἀτρέμα. ἀμφοτέρων δὲ τῶν μυῶν ἐνεργησάν
των ἀκριβῶς, κάμπτη διαρθρώσεως, οὐδετέρω ἐγκεκλιμένη ἐστίν. τρεῖς μὲν οὖν οἱ μύες οὗτοι πρόσθιοι
τὴν κατ' ἀγκῶνα κάμπτουσι διάρθρωσιν ὡς εἴρηται. δύο δ' ἄλλοι συμφυεῖς ἀλλήλοις γιγνόμενοι, ταύτην
τὴν διάρθρωσιν ἐκτείνουσιν, ἐγχειρεῖν δὲ καὶ τούτοις ὧδε χρή. πρῶτον μὲν ἀνατέμνειν τὸν μῦν τὸν ἐν τοῖς
ἔνδον μέρεσι τοῦ βραχίονος ἐγκείμενον ὑπὸ τῷ δέρματι τὴν κεφαλὴν ἔχοντα, πρὸς τῷ πέρατι τοῦ κα-
τὰ τὴν μασχάλην ὀπισθίου μυός. ὑπὲρ οὗ τῆς φύσεως εἰρήσεται, διὰ τῆς ἀνατομῆς τῶν κινούντων μυῶν
τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον. τὴν δὲ τελευτὴν ἐπὶ τὴν διάρθρωσιν ἐκτεινομένην τὴν κατ' ἀγκῶνα κατὰ τὸν ἔν-
δον κόνδυλον τοῦ βραχίονος ὑμενώδη τε καὶ λεπτὴν οὖσαν, ἀρθέντος δὲ τούτου δύο ἀρχὰς ἐπισκέ-
30 πτου τῶν ἐκτεινόντων ὅλην τὴν χεῖρα μυῶν. ὧν ἡ μὲν ἑτέρα τῆς ταπεινῆς πλευρᾶς ἐκφύεται τῆς ὠμο
πλάτης οὐχ ὅλης, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἡμίσεως σχεδὸν αὐτῆς μέρους τοῦ ἄνω. ἡ δ' ἑτέρα τῶν ὀπίσω μερῶν τοῦ βρα
χίονος ὑπὸ κάτω τῆς κεφαλῆς, προερχόμεναι δ' αὗται συμφύονται κατὰ τὸν βραχίονα, κἄπειτα
προελθοῦσαι διὰ τένοντος πλάτος, ἐμφύονται τῷ τοῦ πήχεος ἀγκῶνι. καί σοι ταῖς ἄνωθεν ἰσὶν ἑπομένω
κατ' εὐθυωρίαν, ὁ τένων οὗτος φανεῖται διφυής. τὸ μὲν ἔξω μέρος ἀπὸ τοῦ προτέρου τῶν εἰρημένων ἔχων μυός.
τὸ δ' ἔνδον, ἀπὸ τοῦ δευτέρου. καὶ εἰ χωρίσας ἀπ' ἀλλήλων, ἑκάτερον μέρος τοῦ μυὸς ἕλκειν ἐπιχειροίης,
ἐκτεινομένην ὄψει τὴν ὅλην χεῖρα πρὸς ἑκατέρου, διαφορὰν δ' ἐν τῇ πρὸς τὸ πλάγιον ἐγκλίσει γινομέ
νην. ὁ μὲν γὰρ πρότερος εἰς τοὐκτός. ὁ δὲ δεύτερος τῶν εἰρημένων ἔσω, λοξὴν ποιεῖται τὴν ἔγκλισιν. ὑ
ποπέφυκε δὲ τούτου. ἕτερος μῦς, τῷ τοῦ βραχίονος ὀστῷ περιπεφυκός. ὃς ἑνοῦται τῷ δευτέρῳ μυΐ. καὶ
τοῦτον νομίζεται μόριον εἶναι τοῖς ἀνατομικοῖς, ὥσπερ οὖν καὶ ἐστὶν εἴ τις ἕνα διφυῆ λογίζοιτο τὸν
40 μῦν εἶναι τοῦτον ὅλον. ἔνεστί γε μὴν καὶ χωρίζειν αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὴν τῶν ἰνῶν εὐθύτητα. καὶ
εἰ οὕτως πράξαις, εὑρήσεις ὅλον σαρκώδη διαμένοντα τὸν μῦν τοῦτον, ἐμφυόμενόν τε τοῖς ὀπίσω μέρεσιν
τοῦ ἀγκῶνος. τεινομένου δ' αὐτοῦ, ποτὲ μὲν ἔδοξεν ἡ μὲν εὐθεῖα, καὶ ἀπαρέγκλιτος ἔντασις γίνεσθαι περὶ τὴν
κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν. ἐνίοτε δ' εἴσω βραχὺ ῥέπειν, εἴρηνταί μοι πάντες οἱ καθ' ὅλην τὴν χεῖρα μύες.
ὃ δέ γε καὶ περὶ τούτων ἐπίστασθαι χρή, καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν φαινομένων ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ἀκού-
σας ἅπαξ νῦν, εἰς ἀεὶ μεμνημένος ἔσο. καὶ γὰρ εὑρίσκεταί τινα μετακεκλιμένα βραχὺ κατὰ τὴν πρώ
την ἀρχὴν, ἢ τὴν μεταξὺ πορείαν ἄχρι τῆς τελευτῆς. ἄλλα δέ τινα κατ' αὐτὴν μόνην τὴν τελευτήν. ἔνια
δὲ καὶ συμπεφυκότα τῶν ἀεὶ προσηρτημένων. ἢ προσηρτημένα τῷ συμπεφυκότι. ἤ τινα τοιαύτην ἑτέ
ραν ἔχοντα βραχεῖαν διαφοράν. ἐὰν καὶ σύ ποτε μέλος ἀνατέμνων τί παρὰ τὰ γεγραμμένα πρὸς ἡμῶν
φανῇ τι, γίνωσκε τοῦτο τῶν σπανίων ὑπάρχον. διόπερ οὐδὲ προκαταγινώσκειν σοι χρὴ τῶν πεπραγμέ-
50 νων πρὸς ἡμῶν, ἄχριπερ ἂν αὐτὸς καὶ σὺ καθάπερ ἡμεῖς ἴδοις πολλάκις. ὁ μὲν οὖν πρότερός μοι λό
γος ἐνταυθοῖ τελευτάτω, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις ἐρῶ τῶν ἐν τοῖς σκέλεσι μυῶν
καὶ συνδέσμων, προσθήσω δὲ, καὶ τὸν περὶ τῶν ὀνύχων λόγον κοινὸν ὄντα τῶν κώλων ἀμφοτέρων.

Ὅυτε τοῖς παλαιοῖς μέμφομαι μὴ γράψασιν ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις· καὶ μαρῖ-
νον ἐπαινῶ γράψαντα. τοῖς μὲν γὰρ περιττὸν ἦν αὐτοῖς ἢ ἑτέροις ὑπομνήματα
γράφεσθαι παρὰ τοῖς γονεῦσιν ἐκ παίδων ἀσκουμένοις, ὥσπερ ἀναγινώσκειν, καὶ
γράφειν, οὕτως ἀνατέμνειν. ἱκανῶς γὰρ ἐσπουδάκασιν οἱ παλαιοὶ τὴν ἀνατομὴν,
οὐκ ἰατροὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ φιλόσοφοι. οὔκουν φόβος ἦν ἐπιλαθέσθαι τοῦ τρό-
που τῶν ἐγχειρήσεων, οὐδενὶ τῶν οὕτω μαθόντων, οὐ μᾶλλον ἢ τοῦ γράφειν τὰ πε-
ρὶ φωνῆς στοιχεῖα τοῖς ἀσκηθεῖσιν ἐκ παίδων καὶ ταῦτα. ἐπεὶ δὲ τοῦ χρόνου προϊ-
10 όντος, οὐ τοῖς ἐγγόνοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔξω τοῦ γένους ἔδοξε καλὸν εἶναι μεταδιδόναι τῆς τέχνης,
εὐθὺς μὲν τοῦτο πρῶτον ἀπώλετο, τὸ μηκέτι ἐκ παίδων ἀσκεῖσθαι τὰς ἀνατομὰς αὐτῶν. ἤδη γὰρ τε-
λείοις ἀνδράσιν, οὓς ἐτίμησαν ἀρετῆς ἕνεκα, ἐκοινώνουν τῆς τέχνης. εὐθὺς δ' ἐξ ἀνάγκης εἵπετο καὶ τὸ χεῖ-
ρον μανθάνειν ἀπωλείας τῆς ἐκ παίδων ἀσκήσεως. ἣν ὅσον εἰς ἅπαντα δύναται, δοκοῦσί μοι σαφῶς
ἐνδείξασθαι πάντες οἱ παλαιοὶ, μὴ μόνον τοὺς ἐν ταῖς τέχναις ἀγαθούς· ἀλλὰ καὶ σύμπαντας ἁπλῶς
τοὺς καθ' ὅλον τὸν βίον εὐδοκιμοῦντας ὀνομάζοντες πεπαιδευμένους. ὥσπερ γε τοὺς ἐναντίους αὐτῶν, ἀ-
παιδεύτους. ἐκπεσοῦσα τοίνυν ἔξω τοῦ γένους τῶν ἀσκληπιαδῶν ἡ τέχνη, κἄπειτα διαδοχαῖς πολλαῖς
ἀεὶ χείρων γιγνομένη, τῶν διαφυλαξόντων αὐτοῖς τὴν θεωρίαν ὑπομνημάτων ἐδεήθησαν. ἔμπροσθεν
δ' οὐ μόνον ἐγχειρήσεων ἀνατομικῶν, ἀλλ' οὐδὲ συγγραμμάτων ἐδεῖτο τοιούτων. ὁποῖα διοκλῆς μὲν ὧν οἶ-
δα πρῶτος ἔγραψεν. ἐφεξῆς δ' αὐτῷ τῶν ἀρχαίων ἀνδρῶν ἕτεροί τινες, οὐκ ὀλίγοι δὲ τῶν νεωτέρων,
20 ὧν ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ δεδείλωται κατὰ τὰ τοιαῦτα τῶν συγγραμμά-
των ἡ χρεία τῶν γραφομένων. ἀλλ' ὁμοτίμως ἔρριπτε πάντα. τά τε μεγίστην παρεχόμενα χρῆσιν τῇ τέ-
χνῃ. καὶ τὰ μηδὲν ὅλως ἢ εἰς μικρόν τι συντελοῦντα, βέλτιον μὲν οὖν ὥσπερ ἔφην αὐτοῖς τοῖς ἰατρικοῖς
βιβλίοις, ἐν οἷς ἤτοι διαγνώσεις παθῶν, ἢ προγνώσεις, ἢ θεραπείας ἔγραψέ τις, ἀναμεμίχθαι τὴν ἀ-
νατομικὴν θεωρίαν, ὅνπερ τρόπον ἱπποκράτης φαίνεται διαπράττων. ἐπεὶ δὲ κινδυνός ἐστιν, διά τε
τὴν ὀλιγωρίαν ἣν ἔχουσιν οἱ νῦν ἄνθρωποι περὶ τὰς τέχνας, ἔτι τε διότι τῆς ἐκ παίδων ἀσκήσεως ἀ-
πολείπονται, διαφθαρῆναι τὰ τοιαῦτα τῶν θεωρημάτων, εἰκότως ὑπομνήματα γράφομεν, ὥσπερ εἰ καὶ
τῇ παρ' ἀλλήλων διαδοχῇ τοῖς ἀνθρώποις ὑπῆρχεν διασώζειν αὐτὰ, περιττὸν ἂν ἦν τὸ γράφειν. ἐγὼ μὲν
οὖν ἁπάντων ὧν ἐξ ἀρχῆς ἔγνων, ἐκοινώνησα τοῖς δεομένοις. βουλόμενος εἰ οἷόν τε πάντας ἀνθρώπους
ἐκμαθεῖν αὐτά. τῶν δ' ὑπ' ἐμοῦ διδαχθέντων ἤδη τινὰς ὁρῶ φθονοῦντας ἑτέροις μεταδιδόναι. οἷς ἐὰν
30 ἐξαίφνης ἀποθανεῖν συμβῇ μετ' ἐμὲ, συναπολεῖται τὰ θεωρήματα, διὰ τοῦτ' οὖν καὶ τὸν μαρῖνον γράψαν-
τα τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις ἐπαινῶ, γράφειν τ' αὐτὸς ἑτέρας ἠναγκάσθην, ἐκείνας ὁρῶν ἐλλιπεῖς
τε ἅμα καὶ ἀσαφεῖς. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπειδὴ μὴ δοκοῦσι τὰ χρησιμώτατα τῆς τέχνης παντάπασιν ἀκρι-
βῶς μετακεχειρίσθαι σχεδὸν ἅπαντες οἱ ἀνατομικοί. τί γὰρ ἂν εἴη χρησιμώτερον ἰατρῷ πρός τε τὰ κα-
τὰ πόλεμον τραύματα, καὶ βελῶν ἐξαιρέσεις. ἐκκοπάς τε ὀστῶν ἐξαρθρήματά τε καὶ κατάγματα
μεθ' ἕλκους γιγνόμενα, καὶ συρίγγων καὶ κόλπων καὶ ἀποστημάτων τομὰς, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα, τοῦ γινώσκειν
ἀκριβῶς ἅπαντα μὲν τὰ μόρια τῶν τε χειρῶν καὶ τῶν σκελῶν, ἅπαντα δὲ τἀκτὸς μᾶλλον, ἤπερ τὰ
ἔνδον. ὠμοπλάτου καὶ μεταφρένου. καὶ στήθους. καὶ πλευρῶν. ὑπογαστρίου τε, καὶ τραχήλου, καὶ κε-
φαλῆς. ἐξαίρειν τε γὰρ ἐκ τούτου ἀναγκαζόμεθα βέλη. τὰ μὲν ἐπιτέμνοντες τινὰ τῶν συνεχῶν. τὰ δὲ
δὴ, ἐκτέμνοντες. τὰ δὲ δὴ, ἐκβάλλοντες, ἔν τε ταῖς σηπεδόσι καὶ τοῖς ἀποστήμασιν, καὶ ταῖς τῶν κόλπων
40 χειρουργίαις, ἐπί τε τῶν ὀστῶν ταῖς ἐκκοπαῖς, ἤ τι περιτέμνειν ἀναγκαζόμεθα τῶν μορίων. ἢ ἀνατέμνειν,
ἐν οἷς εἰ μή τις εἰδείη, ποῦ μὲν ἐπίκαιρον τέτακται νεῦρον, ἢ μῦς, ποῦ δ' ἀρτηρία, ἢ φλὲψ μεγάλη. ποτὲ μὲν
θανάτου μᾶλλον ἢ σωτηρίας αἴτιος ἔσται τοῖς ἀνθρώποις, ἔστιν ὅτε δ' αὖθις ἀναπείρους αὐτοὺς ἐργάσεται.
τὸ δὲ τοὺς μῦς τῆς γλώττης ἐπίστασθαι πόσοι τέ εἰσι τὸν ἀριθμὸν, ποῖοί τε τὴν ἰδέαν, ἐκ περιουσίας μὲν ἂν εἴη
χρήσιμον. οὐ μὴν ὡς πρῶτόν γε. οὐδ' ὡς ἀναγκαῖον. ἐκ περιουσίας δὲ λέγω. διότι καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν
σοφιστῶν ἕνεκ' ἀναγκαζόμεθα πολυπραγμονεῖν, οὐκ ἀρκουμένων ἐν τοῖς χρησίμοις μόνον ἐγνωκέναι τῆς
φύσεως τὴν τέχνην. ἀλλὰ προβαλλόντων ἑκάστοτε τίνος ἕνεκα τουτὶ γέγονεν τὸ μόριον, ἢ τοιοῦτον, ἢ τηλι-
κοῦτον. εὐγνώμονι δὲ ἀνθρώπῳ τὴν τέχνην τῆς φύσεως, ἔνεστιν αὐταρκῶς κατανοῆσαι, καὶ δι' ἑνὸς ἢ δυοῖν
ἀκριβῶς ἀνατμηθέντων. ἐν οἷς τό, τε κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην χρήσιμον πάμπολυ, κατά τε τὸ πάρερ-
γον ἡ σοφία τῆς φύσεως καταφανὴς γίνεται, ὡς μάλιστα δέ μοι πάντων ἔξεστι λέγειν ἄχρηστ' εἶναι τὰ τοι-
50 αῦτα τῆς ἀνατομῆς, εἰς ἰάσεις τε καὶ διαγνώσεις παθῶν. καὶ προγνώσεις ἐκπεφευγότας τὰς τῶν πα-
νούργων σοφιστῶν ἀντιλήψεις. οἱ παρόντες ἐξετάζειν τὸν λόγον ἐπὶ τοὺς εἰπόντας αὐτὸν φέρονται. διὰ
τοῦτο φάσκοντες ἀχρηστίαν αὐτῶν κατηγορεῖν τῶν τοιούτων θεωρημάτων, ὅτι μὴ γινώσκουσιν αὐτὰ, καὶ διὰ
τοῦτο οὖν ἐγὼ σὺν τῷ χρησίμῳ τῆς ἀνατομῆς ἐξειργασάμην τὸ περιττὸν, ὅπως μηδ' ἐκ τῆς τοῦ κατηγο-
ροῦντος ἀγνοίας οἱ σοφισταὶ τὴν εὐπορίαν τῆς ἀντιλογίας πορίζοιντο. τουτὶ μὲν οὖν αὐτοῖς αὐτάρ-
κως ἐπεδειξάμην διὰ τῆς περὶ χρείας μορίων πραγματείας. ἐροῦμεν δὲ καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον ἀνατομι-
κὰς ἐγχειρήσεις ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος. ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ὥσπερ τοῦτο πράττομεν, οὕτω καὶ τὴν

ἀξίαν ἑκάστου τῶν θεωρημάτων διαιρούμεθα, καὶ τὸ χρήσιμον ἐπιδείκνυμεν. ἄλλη μὲν γὰρ ἀνδρὶ φυσικῷ
χρεία τῆς ἀνατομικῆς ἐστι θεωρίας, αὐτὴν δι᾽ ἑαυτὴν ἀγαπῶντι τὴν ἐπιστήμην. ἄλλη δὲ τῷ μὴ δι᾽ αὐτό.
ἀλλ᾽ ἵνα ἐπιδείξῃ μηδὲν εἰκῇ γεγονὸς ὑπὸ τῆς φύσεως. ἄλλη δὲ τῷ πρὸς ἐνεργείας τινὸς γνῶσιν ἤτοι
φυσικῆς ἢ ψυχικῆς ἐξ ἀνατομῆς ποριζομένῳ λήμματα. καὶ πρὸς τούτοις ἄλλη, τῷ σκόλοπας ἢ βε-
λῶν ἀκίδας ἐξαιρήσειν μέλλοντι καλῶς, ἢ ἐκκόπτειν τι προσηκόντως. ὡς τὸ πῦον ἢ κόλπους, ἢ σύριγγας.
ἢ ἀποστήματα χειρουργήσειν ὀρθῶς. ταῦτα γὰρ ὡς ἔφην εἰσὶν ἀναγκαιότατα. καὶ χρὴ μάλιστα ἠσκεῖσθαι
περὶ αὐτὰ τὸν ἄριστον ἰατρόν. ἐφεξῆς δὲ περὶ τῶν ἐν ταῖς τῶν κατὰ βάθους σπλάγχνων ἐνεργείαις. εἶ-
θ᾽ ἑξῆς περὶ τῆς τῶν χρειῶν, ὅσαι διαφέρουσι τοῖς ἰατροῖς εἰς τὴν τῶν παθῶν διάγνωσιν. ἔνιαι γὰρ οὐκ
ἰατροῖς, ἀλλὰ φιλοσόφοις εἰσὶ χρησιμώτεραι κατὰ διττὸν ὡς εἴρηται τρόπον. ἢ ψιλῆς τῆς θεωρίας ἕνε-
10 κεν, ἢ τοῦ διδάξαι τὴν τέχνην τῆς φύσεως ἐν ἅπαντι τῷ μορίῳ κατορθουμένην. οὐ μὴν οὕτω γ᾽ ἔπρα-
ξαν οἱ ἀνατομικοί. φαίνονται γὰρ ἀκριβέστερον μὲν ἐξειργασμένοι τῆς ἀνατομικῆς τὸ τ᾽ ἄχρηστον ὅλως
τοῖς ἰατροῖς, καὶ τὸ βραχεῖαν, ἢ ὀλιγάκις ὠφέλειαν παρεχόμενον. ἀμελέστερον δὲ τὸ κατεπεῖγόν τε καὶ
χρησιμώτατον. ἀναγκαιότατόν τε καὶ πᾶσιν ἐγνῶσθαι. τοῦτο δ᾽ ἐστὶν ὡς ἔφην τὸ κατὰ τοὺς μῦς καὶ
τὰ νεῦρα καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας. οὐχ ὅσα περὶ καρδίαν εἰσὶν ἤ τι τῶν σπλάγχνων. ἀλλὰ
τὰ ἐν σκέλεσι καὶ χερσὶ καὶ τοῦ θώρακος ἔξω κατὰ ῥάχιν ἢ στῆθος ἢ πλευρὰς ἢ ὠμοπλάτας. ἢ ὑπο-
γάστριον ἢ τράχηλον. ἢ κεφαλὴν ὁρᾶται. οἶδα γοῦν ὁσημέραι τοὺς τούτων ἀμαθεῖς δεδιότας τε τὰ μὴ φο-
βερὰ, καὶ θαρροῦντας τὰ φοβερά. τοιοῦτος γὰρ καὶ ὁ τὸν ἔξω τοῦ μηροῦ μῦν τὸν πλατὺν ἀποπτύων.
ὡς ἐπίκαιρον. ᾧ μήτε τένων ὑπάρχει μέγας. μήτ᾽ ἀρτηρία, μήτε φλέψ. μήτε ἐνέργεια τῶν ἀναγκαίων
τινὸς ἐν σκέλεσι κινήσεων ἡγουμένως καθάπερ, ἡ τῶν ἐκτεινόντων τε καὶ καμπτόντων τὴν κατὰ γόνυ
20 διάρθρωσιν. ὅλης οὖν καὶ τῆς ἀνατομῆς τὸ χρησιμώτατον ἐν τούτοις ἐστὶν, ὧν μάλιστα παραλελοίπασι
τὴν ἀκρίβειαν οἱ τὰς ἀνατομὰς δεινοί. βέλτιον γὰρ ἦν οὐ πόσους ἔχει καθ᾽ ἕκαστον τῶν στομάτων ὑμένας
ἡ καρδία γιγνώσκειν, οὐδὲ πόσαι φλέβες αὐτὴν τρέφουσιν, ἢ πόθεν, ἢ πῶς φερόμεναι, καὶ πῶς τὸ τῶν ἀπ᾽ ἐγ-
κεφάλου συζυγιῶν ἀρχιζομένων εἰς αὐτὴν ἀφικνεῖται νεῦρον, ἀλλ᾽ ὑπὸ τίνων μὲν ἐκτείνεται βραχίων.
καὶ πῆχυς. καὶ καρπὸς, καὶ μηρὸς, καὶ κνήμη, καὶ πούς, μυῶν. ὑπὸ τίνων τε κάμπτεται. τίνες δὲ εἰς
τὰ πλάγια μέρη περιάγουσιν ἕκαστον τῶν εἰρημένων μορίων. ὁπόσα τε καθ᾽ ἕκαστον ἐστὶ νεῦρα, καὶ ὁπόθεν
ὡρμημένα. καὶ ὅπως τεταγμένα. καὶ ποῦ μὲν ὑπόκειται φλέψ ἢ ἀρτηρία μεγάλη. ποῦ δὲ σμικρά. ταῦ-
τα γὰρ οὕτως εἰσὶν ἀναγκαῖα τοῖς ἰατροῖς. ὥστ᾽ οὐδ᾽ οἱ κατὰ τῆς ἀνατομῆς γράψαντες ὅλους βίβλους ἐμ-
πειρικοὶ, καταγνῶναι τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν ἐτόλμησαν. ἀλλ᾽ ὁμολογοῦσιν εἶναι χρησιμωτάτην ἁπάν-
των τῶν τοιούτων τὴν γνῶσιν. ἐκ δὲ τῶν ἑκάστοτε γιγνομένων τραυμάτων, αὐτάρκως διδάσκεσθαι φασὶ
30 τὴν φύσιν αὐτῶν. τούτους μὲν γε θαυμάσειεν ἄν τις τῆς περιπετείας. ὅπου γὰρ οὐδ᾽ οἱ μετὰ σχολῆς πολ-
λῆς ἐπὶ τὴν ἀνατομὴν αὐτῶν ἐλθόντες ἠκριβώκασι τὴν θεωρίαν. σχολῇ γ᾽ ἄν τις ἐκ τῆς τῶν τραυμάτων
θέας διδαχθείη. ταῦτ᾽ οὖν ἐπὶ μὲν τοῦ θρόνου τις ὑψηλὸς καθήμενος, δύναται λέγειν τοῖς μαθηταῖς.
ἐπ᾽ αὐτῶν δὲ τῶν ἔργων τῆς τέχνης, οὐ δύναται διδάξαι πρῶτος αὐτὸς ἀγνοῶν ἅπαντα τῶν εἰρημένων
ὀργάνων τοῦ ζώου τὰ μόρια. μόνα γὰρ ὅσα προφανῶς ὑπὸ τῷ δέρματι φαίνεται, γινώσκουσιν οἱ πάνυ
δοκοῦντες ταῦτ᾽ εἶναι τρίβωνα, οὔκουν χρὴ διὰ λόγων ἰέναι τοσούτοις ἀνδράσιν οὐδὲ φιλοτιμεῖσθαι
δεικνύειν. ὡς οὐ μόνον ἡ κατὰ περίπτωσιν ἀνατομὴ καὶ τραυματικὴ θέα, ταῦτα γὰρ ἐκείνων τὰ ῥήμα-
τα, διδάσκειν ἀκριβῶς ἑκάστου τῶν μορίων τὴν φύσιν οὐχ οἷαί τέ εἰσιν. ἀλλ᾽ οὐδὲ κατ᾽ ἐπιτήδευσιν, ἄνευ τοῦ
πολλάκις ἐπὶ πολλῶν γεγυμνάσθαι μετὰ παραγγελμάτων. ὧν ἐγὼ κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν διέρ-
χομαι. τῶν μὲν οὖν ἐμπειρικῶν ἰατρῶν ἧττον ἄν τις φροντίσειεν, ἐριζόντων προφανῶς, μέμψασθαι δὲ δεῖ
40 καὶ ἅπασι τοῖς ἀνατομικοῖς ὀλιγώρως τὰ τοιαῦτα ζητήσασιν, ὅπου γὰρ οὐκ ὀλίγους τένοντας ἠγνοή-
κασι μυῶν, ἢ τοὺς μῦς ὅλους ἐπ᾽ ἐνίων μορίων, τί χρὴ νομίζειν αὐτοὺς πεπονθέναι περὶ τὴν τῶν νεύρων φύ-
σιν; εἰς ἄκραν μὲν ἡκόντων ἐνίοτε λεπτότητα, μεγίστην δ᾽ ἐχόντων τὴν δύναμιν. ἐγὼ τοίνυν παρακαλῶ τοὺς
νέους ἐάσαντας ἐν τῷ παρόντι, τὰς ἐγκεφάλου τε, καὶ καρδίας, καὶ γλώττης, καὶ πνεύμονος. ἥπατός τε, καὶ
σπληνὸς, καὶ νεφρῶν, καὶ στομάχου, καὶ λάρυγγος. ἐμβρύων τε καὶ μήτρας ἐγκύμονος ἀνατομὰς, ἐκμαθεῖν
πρότερον, ὅπως μὲν ὁ βραχίων διήρθρωται καὶ ὠμοπλάτῃ τε καὶ πήχει. ὅπως δὲ τῶν ἄλλων ἕκαστα τῶν
κατὰ κῶλα. τίνες τε οἱ κινοῦντες αὐτὰ μῦες εἰσὶ, καὶ τίνα τὰ νεῦρα καὶ, τίνες ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες ἐν
ἑκάστῳ τῶν μορίων ὑπάρχουσιν. καὶ δι᾽ αὐτό γε τοῦτο προὔταξα τὰς χειρὸς καὶ σκέλους ἀνατομικὰς ἐγ-
50 χειρήσεις ἁπασῶν τῶν ἄλλων ἐπεὶ τὰ κατεπείγοντα καὶ μεγάλην χρείαν τῇ τέχνῃ παρέχοντα, πρῶτον
ἰέναι τοὺς νέους ἀξιῶν. εὐθέως δέ μοι τοῦτο καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας ἔμελλε παρέξειν τῇ
γεγενημένῃ κατὰ τὴν περὶ χρείας μορίων πραγματείαν ἥ τις ὡς ἔφην οὐχ ἧττον τοῖς φιλοσόφοις ἢ
ἰατροῖς ἐστι χρήσιμος. ἀλλ᾽ ἐν ἐκείνῃ μὲν τῇ πραγματείᾳ διότι περὶ τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων ὁ λό-
γος ἦν μοι, διὰ τοῦτο προὔταξα τὸν περὶ χειρῶν, ἐπειδὴ τοῦτο τὸ μόριον ἴδιόν ἐστιν ἀνθρώπου. νυνὶ δ᾽ ὡς
ἔφην οὐδὲ τοῦτο μόνον, ἀλλ᾽ ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ἕνεκα τοῦ γυμνάσαι τοὺς νέους, ἐν πρώτοις τοῖς ἀναγκαι-
οτάτοις. ὡς νῦν γε τοὐναντίον ὁρῶ πράττοντας αὐτοὺς ὅσοι γε μεταχειρίζεσθαι τὴν ἀνατομικὴν θεωρίαν
ἀξιοῦσιν. ἀγνοοῦντες γὰρ ἔτι ποίᾳ φλεβὶ τῶν κατ᾽ ἀγκῶνα νεῦρον, ἢ κεφαλὴ μυὸς, ἢ ἀπονεύρωσις, ἢ ἀρτη-
ρία τις ὑπόκειται. καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐν ταῖς φλεβοτομίαις μέγιστα σφαλλόμενοι, καρδίαν ἀνατέμνουσι καὶ

ἀλλ' ὅτι ἀναβεβαίαν· οὐδ' αὐτὸ τοῦτο γιγνώσκοντες, ὡς ἔστιν ἀνομοιότατον ταῖς ἀνθρώποις. εἰ μὲν οὖν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ τὴν ἐγχείρησιν ὁποίαν τινὰ χρὴ ποιεῖσθαι τῶν περὶ τὴν χεῖρα μυῶν ἀφηγησάμην· ἐνταυθοῖ δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν σκελῶν ὁ λόγος ἔσται μοι. πρὶν δὲ τοὺς μῦς ἀκριβῶς ἐπιγνῶναι, νεύρων ἢ ἀρτηριῶν ἀνατομὴν οὔτε αὐτὸν ποιήσασθαι δυνατόν, οὔτ' ἄλλον διδάξαι. χρὴ τοίνυν ἀποδέρειν μὲν κἀνταῦθα τὸ δέρμα, προσέχοντα τὸν νοῦν ἀκριβῶς τῇ πρώτῃ τοῦ δέρματος γενέσει κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς πτέρνης τεταγμένῃ, μήπως κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἀποσπάσῃς ἅμα τῷ δέρματι τὸν ὑποκείμενον αὐτῷ τένοντα, οἷον ὥσπερ ἐπὶ τῆς χειρὸς εἴρηται πλατυνθέντος, τὸ ἀφιχόν τι ἅμα καὶ διαστρέφεπτον ὑποβέβληται δέρμα τῷ κώλῳ. ὡς κείμενον οὖν ἐᾶν χρὴ τὰ ὑποκείμενα σώματα τὸ δέρμα κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον, ὥσπερ ἐπὶ τῆς χειρὸς εἴρηται. τὸ δ' ἄλλο πᾶν ἀφαιρεῖν ὅλου τοῦ κώλου, τοῦτ' αὐτὸ πρότερον ἐπ' αὐτοῦ μαθόντες. ὅτι πρώτους χρὴ πάντων ἀνατέμνειν τοὺς περὶ τὸν μηρὸν μῦς, ἐφεξῆς δὲ τούτων ὁποτέρους ἂν ἐθέλῃς, εἴτ' οὖν τοὺς περὶ τὴν κνήμην, εἴτε τοὺς κατ' ἰσχίον, ὅσοι κινοῦσι τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ, καὶ σὺν αὐτῷ δηλονότι τὸν ὅλον μηρόν. εἰ μέντοι ποτὲ δεηθείης ἀνατέμνειν ἤτοι τοὺς ἐν κνήμῃ προτέρους τῶν κατ' αὐτὸν μηρόν, ἢ τοὺς κατ' ἰσχίον, ἀφαιρήσεις ἐπὶ μὲν τῆς κνήμης τὰ καθήκοντα πέρατα τῶν ἐκ τοῦ μηροῦ μυῶν εἰς αὐτήν, ἐπὶ δὲ τῶν κατ' ἰσχίον, τὰς ἀνατεινομένας κεφαλὰς ὑπὲρ τὴν διάρθρωσιν. ἐξευρήσεις δὲ αὐτοὺς ὡς ἐγὼ διδάξω ῥᾳδίως, ἀπό τινων οἰωνοσκόπων ὁρμώμενος ἅπασιν ἀνθρώποις γνωρίμων. ἰγνύαν γὰρ καὶ γόνυ καὶ ἀντικνήμιον οὐδεὶς ἀγνοεῖ. τούτοις δή σε προσέχοντα τὸν νοῦν ἄρχεσθαι χρὴ τῆς ἀνατομῆς, ἀποδεδαρμένου τοῦ κώλου παντὸς ἅμα τοῖς ὑποκειμένοις ὑμέσι τῷ δέρματι. λέλεκται γάρ μοι καὶ πρόσθεν εὐφορώτατα οὕτως, καὶ μάλιστα γίγνεσθαι τὸν μῦν περιγραφῇ γνωριζόμενον κατὰ τὰς τῶν ἰνῶν διαφοράς. ἁπάντων οὖν πρῶτος ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι φανεῖταί σοι τένων πλατὺς ἠρέμα σαρκώδης ἐμφυόμενος τῇ κνήμῃ κατωτέρω τοῦ γόνατος, ἵνα ἐστὶν αὐτῆς τὸ καλούμενον ἀντικνήμιον. ἐνταυθοῖ γοῦν ὁ τένων οὗτος καταφύεται παρ' αὐτὸ τὸ προπετὲς τῆς κνήμης. ὅπερ ἄσαρκόν τέ ἐστι καὶ ψιλὸν ἄνωθεν κάτω τεταγμένον· οἷόνπερ ῥάχις ὅλης αὐτῆς. ἡ δ' ἄνωθεν ἀρχὴ τοῦδε τοῦ μυὸς ἣν ὀνομάζουσι κεφαλήν, αὐτῆς τὴν ἔκφυσιν ἔχει σαρκώδη κατὰ μέσην μάλιστα τὴν ῥάχιν τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ, μακρὰ δὲ καὶ αὐτὴ κατὰ τὸ μῆκος ἐκτέταται τοῦ ζώου προπετὴς ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν φαινομένη πᾶσι καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς. καὶ μέντοι καὶ διορίζοντες καὶ αὐτὴν ἀπὸ τῶν ὀπίσω μερῶν, τὰ πρόσω, τελευτώσης καθ' ὅλον τὸ μῆκος εἰς ἄκανθαν ὀξεῖαν, οἵαπερ ἐστὶ καὶ ἡ τῆς ὠμοπλάτου ῥάχις ἐν τοῖς ὑψηλοτάτοις ἑαυτῆς. ἐκπεφυκὸς οὖν ὁ μῦς οὗτος ἐκ μέσης μάλιστα τῆς εἰρημένης ἀκάνθης, κατὰ τὸ τῆς λεγομένης λαγόνος ὀστοῦν ἐπὶ τὴν ἔνδον χώραν, καταφέρεται τοῦ μηροῦ λοξὸς ἠρέμα γιγνόμενος. ἐντεῦθεν δὲ καταβαίνει μὲν πρὸς τὴν κατὰ γόνυ διάρθρωσιν, ἔπειτα καὶ ταύτην διεξελθὼν περὶ τὸν ἔνδον κόνδυλον τοῦ μηροῦ, πάλιν ἐντεῦθεν ἐπιστραφεὶς λοξὸς εἰς τὸ τῆς κνήμης ὀστοῦν καταφύεται καθὸ μάλιστα ἐστὶν ἑαυτῶν ἀσαρκότατος καὶ γυμνότατος, τοῦτον εἰ τείνας τὸν μῦν ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἐν τοιούτῳ σχήματι καταστήσεις τὴν κνήμην, οἵῳ καθιστᾶσιν αὐτήν, οἱ μεταλλάττοντες ἐν παλαίστραις τὸ σκέλος παῖδες, ὅταν ἐπιβάλωσι τῷ μηρῷ θατέρου σκέλους. ἔσται δὲ τοῦτό σοι καταφανές, ἀφῃρημένων τῶν πολλῶν τῆς κνήμης σαρκῶν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐὰν καὶ τὸν πόδα κατὰ τὴν διάρθρωσιν ἀποτέμῃς. οἱ μὲν γὰρ μεγάλοι τῶν μυῶν, καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ζώου δύνανται τεινόμενοι τὰς ἑαυτῶν ἐνεργείας ἐπιδεικνύναι χωρὶς τοῦ περικόψαι τὰς σάρκας. οἱ μικροὶ δ' οὐ δύνανται πρὸ τοῦ τὰς πλείστας αὐτῶν ἀφελεῖν. ἐφεξῆς δὲ τῇ τούτου τοῦ μυὸς ἀπονευρώσει, καὶ ἄλλη τίς ἐστι τένοντος ἀκριβὼς ἔμφυσις εἰς τὸ τῆς κνήμης ὀστοῦν κατὰ τὸ ἀντικνήμιον. ἣν συνεπόμενος ἀνατέμνων τε τὸν ὑποβεβλημένον αὐτῷ μῦν ἐπὶ τὸ μόριον ὅθεν ἀποπέφυκεν, ἀναβήσῃ διὰ τῶν ἐπιπολῆς τοῦ μηροῦ μερῶν ἔνδον ἐπὶ τὸ τῆς ἥβης ὀστοῦν, ἔνθα τὴν κεφαλὴν ὁ μῦς οὗτος ἔχει, καὶ κατ' ἐκεῖνο μάλιστα τὸ μέρος, πρόσθιόν τέ ἐστιν ἀκριβῶς ἄνωθεν κάτω κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεταμένον, ἀτρέμα περιφερές. ἀλλήλων τε συμβάλλει κατὰ τὰ καλούμενα τῆς ἥβης ὀστᾶ. καὶ συμφύεται διὰ χόνδρου. καὶ οἵ γε μύες οὗτοι δύο τὸν ἀριθμὸν ὄντες, καθ' ἑκάτερον σκέλος, ἀλλήλων ψαύουσι κατὰ τὰς πρώτας ἐκφύσεις, ἔκ τε οὖν αὐτῆς τῆς χώρας ὅθεν ἐκπεφύκασιν, καὶ τῆς διὰ τῶν ἔνδον φορᾶς τοῦ μηροῦ καὶ τοῦ χωρίου, καθ' ὃ τῇ κνήμῃ καταφύονται, διδάξαι δύνανταί σε τὴν ἐνέργειαν ἣν ἔχουσιν. ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῆς ἐνδείξεως ἣν ἐκ τῆς ἑαυτῶν φύσεως ποιοῦνται, δυνήσῃ ταῖς σαυτοῦ χερσὶ τὴν κίνησιν αὐτῶν ἐξευρεῖν, ἣν κινοῦσι τὴν κνήμην. ἕλκοντος γάρ σου πρὸς τὴν τῆς ἐκφύσεως χώραν τῶν μυῶν ἡ κνήμη πρός τε τὸ ὑψηλότερον ἅμα καὶ εἴσω μέρος ἀνατεινομένη φανεῖται. μάλιστα δὲ χρὴ τὰς τοιαύτας διαγνώσεις ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου ποιεῖσθαι, τὰ πλεῖστα μέρη περιαιροῦντα τῶν κινηθησομένων κώλων, καὶ εἰ οἷόν τε μόνον αὐτὰ καταλιπόντα γυμνὰ τῶν σαρκῶν τὰ ὀστᾶ. τρίτη μετὰ τὰς προειρημένας δύο κατάφυσις τένοντος πλατέος ἁπτομένη τῆς προειρημένης ἐστὶ κατὰ τὸ ἀντικνήμιον ἐκ τῶν ἔνδον αὐτοῦ μηρῶν μᾶλλον, ἠρέμα δ' ὡς τὰ πολλὰ καὶ κάτω ῥέπουσα μυὸς λοξοῦ τὴν θέσιν. εὑρήσεις δὲ αὐτὴν ἀκολουθῶν, ὥσπερ κἀπὶ τῶν πρότερον δυοῖν κατὰ βραχὺ τῷ τῶν εἰρημένων τενόντων γυμνώσαντι μορίῳ τοῦ μυός, ἐκ μὲν γὰρ κατὰ τὰ ἔνδον μέρη ἔνδον μερῶν τὰ πρῶτα τεταγμένῳ τῆς κνήμης τε καὶ τοῦ γόνατος, ἔπειτα δὲ τὴν ἰγνύαν ἄνω φερομένῳ λοξώδη τῆς ὀπίσω χώρας τοῦ μηροῦ, κἄπειθ' οὕτως ἐπί τε τοὐκτὸς, καὶ κάτω μέρος ἀφικνουμένου τοῦ κατὰ τὸ ἰσχίον ὀστοῦ παρὰ τὸ ψιλὸν καὶ ἄσαρκον τῆς πυγῆς τοῦ πιθήκου. τοῦτον γὰρ ἐκπεφυκὼς καὶ

ταύτῃ ἔχων τὴν κεφαλὴν λοξὸς διὰ τοῦ μηροῦ φερόμενος, ἔπειτ' εἴσω πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς εἰρημένην
ἀφικνεῖται κατάφυσιν, ἐξελίττων ὡς ἄν τις φαίη πρὸς τοὐπίσω τὴν κνήμην, ὥσπερ εἰώθασι πράτ-
τειν οἱ ὀρχησταί. χρὴ γὰρ ἐπίστασθαι τοῦτο κοινὸν ἐπὶ πάντα μῦν. ὡς οἱ μὲν ἐπ' εὐθείας, εὐθεῖαν ἔχου-
σι τὴν κίνησιν. οἱ δὲ λοξοὶ, λοξήν. λοξοτέραν δὲ οὐδεὶς ἔχει ἄλλος τούτου, τῶν κατὰ μηρὸν μυῶν
τὴν θέσιν, εἴ γε ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν μερῶν τοῦ ἰσχίου, καταφύεται δὲ εἰς τὸ τῆς κνήμης ἔν-
δον. ἀνάγκη γὰρ ἐστὶ ταύτῃ τῇ λαβῇ τὴν κνήμην ἑλκομένην εἰς τοὐπίσω τε καὶ ἄνω. καὶ ταῦτα φέ-
ρεσθαι συστρεφομένην καὶ κατὰ τοῦτο σύνθετον γίγνεσθαι τὴν κίνησιν ταύτην, οὐχ ἁπλῆν. οὗτοι μὲν
δὴ τρεῖς μύες εἰσὶν εἰς τὴν κνήμην καταφυόμενοι τοῖς τένουσιν οὓς ἀφαιρεῖν δεήσει ἐὰν τὴν κνήμην αὐ-
τὴν πρότερον ἀνατέμνειν βουληθῇς. ἀδύνατον γὰρ ἐπικειμένων αὐτῶν, ἀκριβῶς ὀφθῆναι τί τῶν
10 ὑποκειμένων. ἄλλος δὲ τέταρτος μῦς ἐστὶ τῶν εἰς τὴν κνήμην καταφερομένων, οὐκέθ' οὗτός γε κατὰ
τὰ ἔνδον αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ἔξω μερῶν μόνος ἀντιτεταγμένος τοῖς τρισίν. ὅσον γ' ἐπὶ τῇ καταφύ-
σει. τὸ πέρας δ' αὐτοῦ σαρκῶδές τε ἅμα καὶ πλατὺ σαφῶς φαινόμενον, εἰς τοὐκτὸς ὡς εἴρηται μέρη
τῆς κνήμης ἐμφύεται. καὶ μέντοι καταπλατυνόμενος. ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ἀναφέρεται περὶ τὴν ἑαυ-
τοῦ κεφαλὴν, ἐξωτάτω κειμένην τοῦ κατ' ἰσχίον ὀστοῦ, καὶ γὰρ τοῦ προειρημένου μυὸς τοῦ τὴν ἔκφυσιν
ἐντεῦθεν ἔχοντος ὡς εἶπον ἡ κεφαλὴ τοῦδε τοῦ μυὸς ἔξωθεν τέτακται, ὥστε εὔδηλον μὲν εἶναι κἀκ
τῆς θέσεως αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν εἰς τοὐκτὸς ἀπάγοντος ὅλην τὴν κνήμην ἁπλῇ κινήσει. πρόδηλον δὲ
καὶ διὰ τῆς πείρας ἐκτείνειν εἰ ἐθέλεις ἐπὶ τὴν ἰδίαν κεφαλὴν ὅλον τὸν μῦν, ἀκολουθήσει γὰρ ἡ
κνήμη καθάπερ εἴρηται. τοῦτον τὸν μῦν ἐθεασάμεθα δρομέως τινὸς οὐ τοῦ τυχόντος ἀπορραγέντα τε
καὶ διασπασθέντος κατὰ μέσον αὐτὸν ἀγωνιζομένου τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἦν ἡ χώρα μετὰ ταῦτα κενὴ καὶ
20 κοίλη καταλιπόντων αὐτὴν τῶν μερῶν τοῦ διασπασθέντος μυὸς, καὶ τοῦ μὲν ἄνω πρὸς τὴν κεφαλὴν
ἀνασπασθέντος τοῦ δ' ἐπὶ τὴν κνήμην κατασπασθέντος. ὅ γε μὴν δρομεὺς ἐκεῖνος, ἐπειδὴ τῆς ὀδύνης ἐ-
παύσατο, καὶ ἡ φλεγμονὴ κατέστη, περιπατῶν οὐδὲν ἐβλάπτετο, κατατολμήσας αὖθις ἔτρεχε, καὶ
ὡς οὐδὲ εἰς τοῦτο βλάβης ᾐσθάνετό τινος, καὶ ἠγωνίσατο πάλιν, ἐνίκησέ τε πάλιν ὥσπερ καὶ πρόσθεν.
εἰκότως δ' αὐτῷ τοῦθ' ὑπῆρξεν. ἐν γὰρ τῷ τρέχειν, οὐ δεόμεθα τῶν εἰς τὸ πλάγιον ἐπιστροφῶν τῆς διαρ-
θρώσεως, ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον ἐκτείνειν τε καὶ κάμπτειν αὐτήν, ὅθεν οὐδ' οἱ προειρημένοι τρεῖς μύες οἱ πρὸ
τοῦδε τοῦ πλατέος τε καὶ σαρκώδους ἐπικαίρων κινήσεων ἐξηγοῦνται τῇ κνήμῃ. πρός γε τὰς πολιτικάς τε
καὶ τὰς ἐν δρόμῳ χρείας τοῦ σκέλους, ἄλλος ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις τέτρασι μυσὶ ε' μῦς. ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ ἀντικνή-
μιον ἥκων ὁμοίως τοῖς πρώτοις τρισίν, ἀλλ' εἴς τε τὴν κάτω κεφαλὴν τοῦ μηροῦ, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς κνήμης ἐκ
τῶν ἔνδον μερῶν μυός. ἀνατέμνεσθαι μὲν ἔσω οὐκ ἐντεῦθεν μόνον, ἀλλὰ κἀκ τῆς ἄνωθεν ἀρχῆς, οὐδὲν
30 ἧττον δύναται καὶ κατ' ἀμφότερά γε τὰς ἐπιβολὰς ἐγχειρεῖν τε καὶ γυμνάζεσθαι βέλτιόν ἐστιν. εἰ μὲν
κάτωθεν ἄρξαιο ποδηγούμενος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν διὰ τῶν ὀπίσω μερῶν τοῦ μηροῦ μέχρι τοῦ
κατ' ἰσχίον ὀστοῦ σαφέστατα, φαινομένης ἐνταῦθα τῆς πρώτης ἐκφύσεως ὅλου τοῦ μυὸς συμφυοῦς τῇ
τοῦ τρίτου κατὰ τὴν διήγησιν εἰρημένου. εἰ δὲ ἄνωθεν ἐντεῦθεν ἄρξαιο τὴν κεφαλὴν σκοπὸν ἔχων τοῦ
* προανατετμημένου μυὸς, τέτταρες γὰρ ἐφεξῆς κεφαλαὶ μυῶν ἐκ τοῦ κατ' ἰσχίον ὀστοῦ πεφύκασιν, ἐξω-
τάτω μὲν ἁπασῶν ἡ τοῦ πλατέος ὃν ἔφην διασπασθῆναι τῷ δρομεῖ, δευτέρα δὲ ἡ τοῦ τὴν κνήμην ἐξε-
λίττοντος πρὸς τοὐκτός, ἡ τρίτη δὲ περὶ ἧς νῦν ὁ λόγος ἐστίν, ἔξω περιστρέφοντος ἀτρέμα. καὶ τούτου τὴν
κνήμην ὅλην, ὁμοειδῆ μὲν κίνησιν τῷ τρίτῳ τῶν εἰρημένων, οὐ μὴν ἴσην γε ποσότητα. ταύτῃ δ' ἐφεξῆς
τῇ κεφαλῇ τετάρτην ἄλλην εὑρήσεις ὡς εἶπον. ἐφ' ἑνὸς γὰρ στίχου τεταγμέναι πᾶσαι τοῦ κατ' ἰσχίον
ἐκπεφύκασιν ὀστοῦ. καὶ ὅταν γε ἀπὸ τῶν ἄνω μερῶν ἄρξαιο τῆς ἀνατομῆς, καταβαίνειν ἀπ' αὐτοῦ
40 πειρῶ διὰ τῶν ὀπίσω τε καὶ τῶν ἔνδον μερῶν τοῦ μηροῦ. προάξει γάρ σε πρὸς τὸν κόνδυλον αὐτοῦ κα-
τ' ἐκεῖνο τὸ μέρος καθ' ὃ καὶ ὁ ἕτερος τῶν κατὰ τὴν γαστροκνημίαν μυῶν ἐκπέφυκεν ὁ ἔνδον. ἐφ' οὗ τὴν
τελευτὴν αὐτοῦ θεάσῃ κειμένην ἅμα τῷ συνεπιλαμβάνοντι τοῦ περὶ τὴν διάρθρωσιν συνδέσμου. τοῦτον
οὖν μῦν εἰ καὶ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἀνατείνῃς, σὺν τῷ μηρῷ καὶ ἡ κνήμη πρός τε τὴν ὀπίσω καὶ τὴν
ἔνδον χώραν ὁρᾶται φερομένη. συμβαίνει δὲ τοῦτ' αὐτῇ διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς εἰρημένης τελευτῆς τοῦδε
τοῦ μυὸς, ἐπιπεφυκυίας τῇ κεφαλῇ τοῦ κατὰ τὴν γαστροκνημίαν, ἐκ τῶν ἔνδον τε καὶ ὀπίσω μερῶν. ἄμει-
νον οὖν καὶ τούτων τὰς κοινωνούσας ὁπωσοῦν τῇ κνήμῃ τελευτὰς ἀφαιρεῖν, ὅταν ἐγχειρήσῃς ποτὲ τοὺς ἐκεί-
νους μῦς ἀνατέμνειν προτέρους. οὕτως γάρ σοι φανεῖται καὶ ὁ μῦς οὗτος δι' ἑαυτοῦ μὲν τὸν μηρὸν προσεκτείνων,
συνεπισπώμενος δὲ καὶ τὴν κνήμην διὰ τὴν προειρημένην σύμφυσιν πρὸς τὸν μῦν αὐτῆς. ἀλλὰ νῦν γε, ἐπεὶ γὰρ τῶν
κατὰ τὸν μηρὸν ὁ λόγος ἐστὶ μυῶν, ἐὰν ἀφέλῃς ἅπαντας οὓς εἶπον, ἔτι σοι λειφθήσονται μεγάλοι μύες, ἔν τε
50 τοῖς πρόσω τοῦ μηροῦ, καὶ κατὰ τὴν ὀπίσω τε καὶ ἔνδον ἅπασαν αὐτοῦ χώραν, ὧν προτέρους ἀνάτεμνε τοὺς προ-
* σθίους. ἐνέργειαν μὲν ἅπαντες ἔχοντες μίαν ἐκτείνειν τὴν κατὰ τὸ γόνυ διάρθρωσιν. οὐ μὴν οὔτε τὴν θέσιν ὁμοίαν
οὔτε τὰς κεφαλάς. εἰσὶν ἅπασαι δ'. ἡ μὲν ὑψηλοτάτη τῆς ῥάχεως ἐκφυομένη τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ κατ' εὐθὺ
τοῦ πρώτου παντὸς ῥηθέντος μυὸς ἐκ τῶν ὑπὸ κάτω μερῶν αὐτοῦ. μετὰ ταύτην δ' ἑτέρα πολὺ μείζονα, ταπει-
νοτέρα τε τῆς προειρημένης, καὶ ἐν τοῖς ἔξω μέρεσι, μᾶλλον τοῦ μηροῦ κατ' αὐτὸν μάλιστα τὸν γλουτόν. ἀφ' ἧς
ὁ μέγιστος πέφυκε τῶν προσθίων τοῦ μηροῦ μυῶν. ᾧ καὶ συνεχής ἐστι καὶ συμφυής. ἀπὸ μέσου σχεδὸν ἀρξάμενος τοῦ μη-
ροῦ μέχρι τῆς κάτω τελευτῆς ὁ ἔξωθεν ἅπαντος ὁ πρῶτος εἰρημένος ὁ πλατὺς καὶ σαρκώδης μῦς, ὁ διασπα-
σθεὶς τῷ δρομεῖ. ἥκει δ' εἰς ταὐτὰ τῷδε τῷ μυῒ καὶ ἡ ἑτέρα ἔκφυσις ἡ πρώτη λελεγμένη τῆς ῥάχεως ἐκφύεσθαι.

τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ. καὶ φαίνονταί γε ὡς εἷς μῦς ἑνωθέντες ἀμφότεροι μέχρι τῆς ἐπιγονατίδος τε καὶ
μύλης ὀνομαζομένης, εἰς ἣν εὐρωστοτάτῳ καταφύονται τένοντι πλατεῖ, μετὰ τοῦ καὶ περιλαμβάνειν
αὐτὴν ὅλην ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν. καθήκει δ' οὗτος ὁ τένων καὶ εἰς τὴν κνήμην ἰσχυρότατός τε αὐτὸς ὤν.
καὶ πάνυ δύσλυτος ἐγκαταφυόμενος αὐτῷ τῷ μετὰ τὴν διάρθρωσιν μέρει προσθίῳ. τούτων δὲ ἀνα-
τμηθέντων, ἄλλαι σοι φανοῦνται σαφῶς ὑποκείμεναι δύο κεφαλαὶ μυῶν. ἡ μὲν ἑτέρα τῆς τε πρώτης
ἐκφύσεως τοῦ μεγάλου τροχαντῆρος ἁπτομένη, καὶ προσέτι τοῦ κατὰ τὴν κεφαλὴν αὐχένος τοῦ μηροῦ. ἡ λοι
πὴ δὲ κατωτέρω ταύτης ἐκ τῆς προσθίου χώρας τοῦ κατὰ τὸν μηρὸν ὀστοῦ. καταφέρεται δ' αὕτη μὲν ἀκρι-
βῶς εὐθεῖα διὰ τῶν πρόσω τοῦ μηροῦ μερῶν, ἄχρι τῆς ἐπιγονατίδος ὅλης διαμένουσα σαρκώδης. ἡ δ'
ἑτέρα ἡ ἄνωθεν ἀρχομένη κατὰ τὴν ἐντὸς κεφαλὴν τοῦ μηροῦ τελευτᾷ, τὸ πέρας ὑμενωδέστερον λαμ-
10 βάνουσα. συνάπτεται δ' αὐτῷ καὶ ἑνοῦται τὰ πέρατα. καὶ διὰ τοῦτο ἕνα μῦν τίθενται τοῦτον οἱ ἀνατο-
μικοί. καίτοι γε δύο κεφαλὰς ἔχει καθάπερ οἱ μείζους αὐτοῦ οἱ ἐπιπολῆς, οἱ τὸν εὐρωστότατον γεννῶντες
τένοντα. περὶ ὧν ἄρτι διῆλθον. ὅτι δὲ πάντων τῶν κινούντων τὴν κατὰ γόνυ διάρθρωσιν μυῶν, ἰσχυροτά-
την ἐνέργειαν ἔχειν οὗτοι πεπίστευνται τὴν τῆς ἐκτάσεως, εὔδηλον οἶμαι παντί. χωρὶς γὰρ τοῦ ταθῆναι
τούτους ἰσχυρῶς ἀδύνατον ἡμῖν ἐστὶν ὀρθοῖς ἵστασθαι. καὶ εἴ γε ἐπινοήσειας ἅπαντας τοὺς ἄλλους ἀπ-
ολωλότας, ἀρκοῦσιν οὗτοι μόνοι πρὸς τὸ τῆς στάσεως ἑδραῖον. ἡ γάρ τοι καμπὴ τῆς ἰγνύας ἐν ταῖς ἀσθε-
νέσιν τῆς ἐνεργείας, γίγνεται ὥσπερ τι μετέωρον ἀπὸ τῆς γῆς αἴρειν ἐπιχειρούντων τὸ σκέλος, ὁπόταν
ἐπὶ θατέρου βεβαίως ἑδρασθέντος ὅλον ὀχῶμεν τὸ σῶμα. διὰ τοῦτο οὖν οὔτε πολλοῖς οὔτε μεγάλοις μυ-
σὶν ἐπέτρεψεν αὐτὴν ἡ φύσις. ἀλλὰ τῶν εἰρημένων κινδυνεύει μόνος εἷς ὢν ἐπιπεφυκότως τῇ κεφαλῇ τοῦ
κατὰ τὴν γαστροκνημίαν, ἔνδον μυός. ὡς ἔφην ἕνεκα τοῦ κάμπτειν τὴν κνήμην γεγονέναι. καί τοι γε οὐ μᾶλ
20 λόν τι κάμπτων αὐτὴν, ἢ πρὸς τὴν ἔνδον ἀπάγων χώραν φαίνεται. οὗτος μὲν ὁ μῦς βραχεῖάν τινα καὶ
ἀμυδρὰν καμπὴν ποιεῖται τῆς κατὰ γόνυ διαρθρώσεως. ὃν δ' οἴονταί τε κάμπτειν αὐτὸν τὸν μέγαν μῦν,
ὃς ἅπασαν τι σχεδὸν κατείληφε τοῦ μηροῦ τὴν τ' ὀπίσω καὶ τὴν ἔνδον χώραν, οὗτος ἢ οὐδ' ὅλως ἐπισπᾷ
τὴν κνήμην, ἢ βραχύ τι παντελῶς. διότι καὶ τὸ πέρας αὐτοῦ βραχύ τι ψαύει τοῦ κατὰ τὴν διάρθρωσιν
ὅλην ἐν κύκλῳ περικειμένου συνδέσμου, τῷ μὲν γὰρ ὀστῷ τῆς κνήμης, οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἑαυτοῦ μέρος
ἐμπέφυκεν. ἀλλ' ἠναγκάσθησαν τοῦτον εἰπεῖν αἴτιον εἶναι τῆς κατ' ἰγνύαν καμπῆς, ἀγνοήσαντες ἕτερον
μῦν ἐγκατακεκρυμμένον μὲν τῇ διαρθρώσει, τοῦ κάμπτειν δ' αὐτὴν ἤτοι μόνον δυνάμενον, ἢ τὴν πλείστην
δύναμιν ἔχοντα. θεάσασθαι δ' αὐτὸν οὐκ ἔστι πρὶν ἀφελεῖν τῆς κνήμης τοὺς γαστροκνημίαν διοργαζομένους
μῦς. ὅθεν οὐδέ μοι νῦν ἀναγκαῖον ὑπὲρ αὐτοῦ λέγειν. ἀλλ' ὅταν πρῶτον ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἀνατομὴν τάξε-
ως γυμνωθῇ. τότε κατὰ τὴν φύσιν ἅπασαν αὐτοῦ διηγήσομαι. νῦν δὲ τῶν περὶ τὸν μηρὸν ἀνατετμημένων
30 μυῶν πλὴν μόνου τοῦ μεγάλου, δυνατὸν μὲν ἔστι σοι καὶ τοὺς κατ' ἰσχίον ἄρθρον κινοῦντας ἐφεξῆς ἀνατέμ-
νειν, δυνατὸν δὲ καὶ τοὺς περὶ τὴν κνήμην πάντας. ὑποκείσθω δὴ τοῖς τὸ κατ' ἰσχίον κινοῦσιν ἐγχειρεῖν
προτέροις ὧν ἔφαμεν εἶναι καὶ τὸν μέγιστον τὸν περὶ τὸν μηρὸν μῦν. ὃν οὐκ ὀρθῶς ἔφην οἴονται τὴν κα-
τὰ γόνυ διάρθρωσιν κάμπτειν. ἀπὸ ταύτης οὖν αὐτῆς ἀρχόμενος ἐπισκέπτου τὰς ἶνας, ὅσαι μὲν ἐκ
τῶν ὀπίσω μερῶν μᾶλλον εἰσὶν ὅλου τοῦ μηροῦ πρὸς τὸ κατ' ἰσχίον ὀστοῦν ἀναφερόμεναι, ὅσαι δὲ ἐν τοῖς ἔνδον,
ἐπὶ τὸ ἔσω τῆς ἥβης. ἐκ τούτου μὲν γὰρ ἅπαντος ἐκπέφυκεν. ἐπιλαμβάνεται δὲ καὶ τοῦ κατ' ἰσχίον, ὅσον
ἔζευκται ταπεινοτάτῳ μέρει τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ. ταῖς μὲν οὖν εὐθείαις ἰσὶ ταῖς ὀπίσω κάμπτειν τὴν
κατ' ἰσχίον διάρθρωσιν. εἰ δὲ καὶ τῆς κατὰ γόνυ συγχωρηθείη μικρὸν αὐτὸν κινεῖν. οὐκ ἄλλαις ἢ ταύτῃ
κινήσει. ταῖς δ' ἐν τοῖς πλαγίοις μέρεσιν, ἃς ἐπὶ τὸ τῆς ἥβης ὀστοῦν ἀναφερομένας θεάσῃ. λοξὴν εἴσω
ποιεῖται τὴν κίνησιν ὅλου τοῦ μηροῦ. φαίνεται δὲ ποτὲ μὲν δύο τινὰς ἢ τρεῖς περιγραφὰς μυῶν λαμβάνων
40 ὁ μῦς οὗτος ἐν ἑαυτῷ περιεχομένας. ὥσπερ μικρῶν τινῶν μυῶν. ποτὲ δὲ μίαν ἢ δύο. πάντως δ' οὖν
τινὰ λαμβάνει περιγραφὴν ἐμφυομένην τοῖς ἔνδον τοῦ μηροῦ μέρεσι κατὰ μέσον τε καὶ ἀνωτέρω τοῦ μέσου
βραχύ. προσέχων οὖν ἀκριβῶς ἀνάτεμνε τὸν μῦν τοῦτον τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ τὸν ὑποκείμενον αὐτῷ φυ-
λάττων ἄτμητον, ὃς καὶ κατείληφε πᾶν τὸ τρῆμα, μέγιστος ὑπάρχων, ἀπονεύρωσιν ἰδίαν ποιούμενος. ὑπὲρ
ἧς ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. τὸν δ' οὖν μέγαν τοῦτον ὑπὲρ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐνέστηκεν ἀποτέμνων ἀπὸ παντὸς
τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, πρῶτον μὲν ὡς εἴρηται, φείδου τοῦ κατειληφότος τὸ τρῆμα. δεύτερον δὲ τοῦ ταπεινοῦ
μυὸς. ὃς καὶ διὰ παντὸς ὤφθη μοι πελιδνὸς ἐν τοῖς ζώοις τούτοις. ἐκφυόμενος μὲν ἐκ τῶν κάτω μερῶν
τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ. καταφυόμενος δὲ εἰς τὸ κάτω τοῦ μικροῦ τροχαντῆρος, οὐκ ἀρρώστῳ τένοντι καίτοι σμι-
κρὸς αὐτὸς ὤν, συνεπιλαμβάνων δὲ τὰς τῆς ἔνδον μοίρας τοῦ τροχαντῆρος ὁ τένων αὐτὸς σαρκωδέστερος
ὑπάρχων, οὐχ ἁπλῶς νευρώδης ὅλος φαινόμενος. ἕτερος δὲ μῦς ἀπονεύρωσιν ἰσχυροτέραν τοῦδε συνεχῆ
50 τῷ προειρημένῳ καθήκουσαν. εἰς τὸ λοιπὸν ἅπαν τοῦ τροχαντῆρος τοῦδε ποιεῖται, πᾶν αὐτὸ καταλαμ-
βάνων. ἀφικνεῖται δὲ οὗτος ἐκ τῶν ἄνω μερῶν, τῶν κατὰ τὰς ψόας τε καὶ τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ. ἐξ
ἀμφοτέρων γεννώμενος τῶν μερῶν. εὔδηλον οὖν ὡς οὐχ οἷόν τε ἐστὶ θεάσασθαι τὸν μῦν τοῦτον
ἄνευ τοῦ διατέμνειν πάντας τοὺς κατ' ἐπιγάστριον, ἀφελεῖν τε τὰ κατὰ τῆς ὀσφύος ἐπικείμε-
να σύμπαντα. μόνος γὰρ οὗτος ὁ τῆς ψόας ἐναργῶς ὀφθήσεται πεφυκώς τις ὤν, καὶ καθή-
κων τῇ μὲν ἔνδον ἑαυτοῦ μοίρᾳ δι' ἀπονευρώσεως ἰσχυρᾶς, συνδέσμου ῥώμην τε καὶ φύσιν ἐχούσης εἰς
ἐκεῖνο τὸ μέρος ἔνθα παύεται τὸ τῆς ἥβης ὀστοῦν, συνάπτειν τῷ ἰσχίῳ, τῇ δ' ἔξω δι' ἑτέρας ἀπο-

νευρώσεως

νευρώσεως οὔτε μακρᾶς ὡς ἡ πρότερον καὶ λεπτοτέρας μᾶλλον ἐμφυόμενος τῷ τῆς λαγόνος ὀστῷ. τὸ δ᾽
ἄλλο μέρος αὐτοῦ τὸ μεταξὺ τῶν ἀπονευρώσεων περιερχόμενον ἐπὶ τῷ κάτω, τὸν πεφυκότα μὲν ἔνδον
ἅπαντι τῷ τῆς λαγόνος ὀστῷ, δεξάμενος ἅμα ἑαυτῷ, τὸν προειρημένον ἀποφύει τένοντα, τὸν εἰς τὸν μι-
κρὸν τροχαντῆρα καταφυόμενον, ὅστις ἤδη μέν σοι, κἀξ αὐτῆς τῆς θέσεως εὔδηλος ἐστὶν ἀνατείνων τὸν
μηρὸν ἅμα τῷ παρεγκλίνειν ἔσω. ἀλλὰ καὶ πειρωμένῳ καὶ τείνοντι καθότι λέλεκται, πολλάκις ἤδη
φανεῖται τοῦτ᾽ ἐργαζόμενος, ἐναντίαν δηλονότι τὴν ἐνέργειαν ἔχων τῇ τοῦ προειρημένου μεγάλου μυὸς
ὄπισθεν μοίρᾳ. ὅ γε μὴν μικρὸς ὁ πελιδνὸς μῦς. εὔδηλον ὅτι λοξῆς τῆς ἔσω κινήσεως ἡγεῖται τῷ μη-
ρῷ. καθάπερ μὲν δὴ τοῦτο τὸ μέρος οὐκ ἂν εὕροις ἔτ᾽ ἄλλον μῦν ἐμφυόμενον τῷ μηρῷ. παραγενόμενος δὲ ἐπὶ
τοὺς ἐκτὸς μῦς, εὑρήσεις ἅπαντας εἰς τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ, κατὰ τὸν μέγαν ἐμφυομένους τρο-
10 χαντῆρα. πρῶτος μὲν οὖν αὐτῶν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι τέτακται μῦς ἐκφυόμενος ἀπάσης
τῆς ὀρθίας ῥάχεως τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ. τοῦτο μὲν δὴ τὸ μέρος αὐτοῦ σαρκῶδες ὅλον, ἐφεξῆς δὲ ἄλλο τοῦ-
το συνεχὲς ὑμενῶδες ἤδη κατὰ βραχὺ γινόμενον, ὥστ᾽ οὐ μετὰ πολὺ παντάπασιν ἀκριβῶς ὑμὴν εἶναι
συνδέσμου φύσιν ἔχων. ἐπιτέτακται τοῖς ὑψηλοτέροις τε ἅμα καὶ λοξοτέροις. εἰς τοὐπίσω μέρεσι τοῦ
τῆς λαγόνος ὀστοῦ, συνεχὴς ὢν τῷ πέρατι τῆς ῥάχεως τῶν μυῶν. ὅπου δ᾽ αὐτοῦ παύεται τοῦτο τὸ ὑμενῶ-
δες, ἑτέρα τ᾽ ἔκφυσις ἐστὶ σαρκοειδὴς ἀντιτεταγμένη κατ᾽ ἀντικρὺ τῇ πρώτῃ λεγομένῃ τῇ κατὰ τὸ τῆς λα-
γόνος ὀστοῦν. ἐκφύεται δ᾽ αὐτῇ τοῦ καλουμένου κόκκυγος ἐκ τῶν πλαγίων μερῶν, ἠρέμα καὶ τῶν ὀπίσω
συνεπιλαμβάνουσα. χρὴ τοίνυν ἀφαιρεῖν αὐτὴν ἀποτείνοντας μὲν εἰς τὰ κάτω τὰς ἶνας, ἀποδέροντα
δὲ διὰ σμίλης ἀμβλυτέρας μᾶλλον, ἤπερ ὀξυτέρας ἁπάντων τῶν ὑποκειμένων σωμάτων. ὑμενώ-
δης δ᾽ ἐστὶ ταῦτα καὶ γλίσχρα, τὰ τ᾽ ἐπίπαν ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ κείμενα. τῶν τε εἰρημένων μερῶν τοῦ
20 κόκκυγος, καὶ τῶν ἔξω περάτων τοῦ κατ᾽ ἰσχίον ὀστοῦ, καὶ μέντοι, καὶ τὸ μέρος τούτου τοῦ μυὸς ὑμενῶ-
δες ἐστὶ μᾶλλον ἢ σαρκῶδες. ὅσον δ᾽ αὐτῷ συνεχὲς ἔζευκται τοῦ κατ᾽ ἰσχίον ἐμφυομένου, τοῦτο σαρκῶδες ἅ-
παν ἐστὶ μεμιγμένον αὐτίκα τῇ τοῦ κόκκυγος ἐκφυομένῃ κεφαλῇ. κατὰ βραχὺ τοίνυν ἀπόδερε τῶν ὑπο-
κειμένων καὶ ταύτας τὰς σάρκας, καὶ τὰς ἀντιτεταγμένας αὐτῷ τὰς ἀπὸ τοῦ τῆς λαγόνος ἐκπεφυ-
κυίας ὀστοῦ, καὶ τὸ μέσον αὐτῶν τὸ ὑμενῶδες. οὕτως γὰρ γυμνώσας τε τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ διφυὲς
τὸ πέρας εὑρήσεις τοῦ μυός. τὸ μὲν ἕτερον συμφυόμενον τοῖς ὀπίσω τοῦ μηροῦ κατ᾽ εὐθὺ μάλιστα ταῖς ἐξ
ἰσχίου καὶ κόκκυγος ἐκφύσεσι τεταγμένον. τὸ δ᾽ ἕτερον εἰς ὑμενώδη τένοντα πλατὺν περαιούμενον.
ὃς περιλαμβάνει τοὺς ἐμπροσθίους τοῦ μηροῦ μῦς συνεχὴς γινόμενος τῇ λελεγμένῃ πρόσθεν ἐπὶ τὸ γό-
νυ καθήκειν αὐτὸν ἀποφύσει. πρόδηλον οὖν ὅτι ἐν μὲν τοὐπίσω τὸν μηρὸν ὅλον ὁ μῦς οὗτος ἀπάντων ἐκτεί-
νει τῇ κατὰ φύσιν τῇ λεγομένῃ γίνεσθαι κατ᾽ εὐθύ, τῷ τε τοῦ κόκκυγος ἐκφυομένῃ κεφαλῇ, καὶ τῇ τοῦ
30 κατ᾽ ἰσχίον ὀστοῦ μικρόν τι παρεκκλίνων ἐπὶ τὴν ἐκτὸς χώραν. τῷ δ᾽ ἑτέρῳ τῷ πλατυνθέντι πέρατι ἐπὶ
τὸ πλέον μᾶλλον ἀνατείνει τὸν μηρόν. ἀμφοτέραις δὲ ταθείσαις ἅμα τελεωτάτην ἔκτασιν ἐργάζεται
παντὸς τοῦ κώλου. μετὰ δὲ τοῦτον τὸν μῦν ἀφαιρεθέντος καὶ ἕτερος ἐστὶν εὔρωστός τε καὶ σαρκώδης ὅλος,
ἐκ πάσης σχεδόν τι τῆς ὀπίσω χώρας ἐκφυόμενος τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ, συνεπιλαμβάνων δὲ καὶ τῶν
πλαγίων ὀστῶν. ὁ τένων δ᾽ αὐτοῦ τῇ κορυφῇ καταφύεται τοῦ μεγάλου τροχαντῆρος, ἐπεκτεινόμενος ἔτι
καὶ τοῖς πρόσω. χρὴ δὲ προσέχειν ἐπὶ τούτου τοῦ μυὸς ἀνατεμνομένου, μικρῷ τινὶ μὴ τῶν ἔξω τε καὶ
κάτω περάτων τοῦ πλατέος ὀστοῦ τὴν ἔκφυσιν ἔχοντος. καὶ δόξει γέ σοι τοῦ μεγάλου μυὸς ὁ μῦς οὗτος εἶναι
μέρος, εἰ μὴ καλῶς αὐτοῦ φυλάξεις τὴν περιγραφήν. οὐ μόνον τῷ συμφυεῖ τὴν ἔκφυσιν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ
τῷ μέχρι τοῦ τροχαντῆρος, εἰς ὃν ὁ μέγας μῦς ἐλέχθη καταφύεσθαι, συνεχὴς ὑπάρχειν αὐτῷ. καὶ δὴ καὶ
τὴν κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ἔσω μέρεσι μᾶλλον ἐκείνων ποιεῖται, ἀνατείνων δηλονότι καὶ οὗτος τὸν μηρὸν εἰς τοὐ-
40 πίσω μετὰ παρεγκλίσεως βραχείας τῆς ἐπὶ τὰ ἔσω. κατακεκρυμμένος δ᾽ ἄλλος μῦς ἐνταυθοῖ πελι-
δνὸς τὴν χρόαν ὑπὸ τῷ μεγάλῳ μυΐ, καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἔχων τὴν θέσιν, ἑτοιμότερος εὑρίσκεται τοῦ προει-
ρημένου διὰ τὴν χρόαν. οὗτος ὁ μῦς ἐκ τῶν ἔνδον τε ἅμα καὶ τῶν πλαγίων μερῶν ἐκφύεται τοῦ πλα-
τέος ὀστοῦ. καὶ δῆλον ὡς καὶ περιστρέφειν ἐπ᾽ ἐκεῖνα δύναται τοῦ μηροῦ τὴν κεφαλήν. ἐμφύεται γὰρ καὶ
αὐτὸς εἰς τὸν μέγαν τροχαντῆρα ταπεινοτέρα καταφύσει τοῦ μεγάλου μυός. οὗτοι μὲν οἱ τρεῖς μῦς εἰς τὸν
μέγαν ἐμφύονται τροχαντῆρα καθότι λέλεκται. μετ᾽ αὐτοὺς δὲ ἕτεροι δύο κατακεκρυμμένοι τελέως ἔσω
περιστρέφουσι τοῦ μηροῦ τὴν κεφαλὴν ἰσχυροῖς τένουσιν ἐμφυόμενοι, τῇ κατὰ τὸν μέγαν τροχαντῆρα κοι-
λότητι. πεφύκασι δὲ ἀμφότεροι μὲν ἐκ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ κατειληφότες, ὁ μὲν ἔσωθεν, ὁ δὲ ἔξωθεν τὸ
τρῆμα. διεξέρχονται δὲ ἔξω παρ᾽ αὐτὸν τὸν αὐχένα τοῦ μηροῦ. κἄπειθ᾽ οὕτως ἀνίασιν ἐπὶ τὸν τροχαντῆρα
κατὰ τὴν προειρημένην κοιλότητα, καταφύεται δ᾽ εἰς αὐτήν, ὁ μὲν ὀπίσθιος ὑψηλότερος, ὁ δὲ πρόσ-
50 θιος, ταπεινότερος. ἀποτέμνων δὲ καὶ τούτου τὰς κεφαλὰς ἀπὸ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ φυλάττειν πειρῶ
τὸν ὑποβεβλημένον ἀμφοτέροις κοινὸν σύνδεσμον ὑμενώδη κατειληφότα πᾶν τὸ τρῆμα τοῦ τῆς ἥβης
ὀστοῦ. καὶ ἥ γε ἔκφυσις ἡ πλείστη τῶν μυῶν ἐντεῦθεν ἐστίν, ἐξικνούντων δηλονότι καὶ πρὸς τὰ παρακείμε-
να τῷ τρήματι καθ᾽ ἑκάτερον τὸ μέρος ὀστᾶ. τὸν μὲν οὖν ἔξωθεν μυῶν ῥαδίως ἀπολύσεις. τὸν δ᾽ ἔνδον, εἰ
βούλοιο σαφῶς ὅλον θεάσασθαι, διαλύσεις πρότερον ἰσχυρᾷ σμίλῃ τὴν συμβολὴν τῶν τῆς ἥβης ὀ-
στῶν οὐ χαλεπῶς δὲ ἐργάσῃ τοῦτο, χόνδρος γὰρ κεῖται μέσος ἀμφοτέρων συνάγων αὐτά, καὶ συμφύων.
ἐὰν οὖν κατ᾽ ἐκεῖνον τέμνῃς, ἡ τομή σοι ῥᾳδία γενήσεται, καὶ προχωρήσει τοὔργον. ὥστε λυθέντων αὐ-

τίκα τῶν ὀστῶν ἀπ' ἀλλήλων, ἑτοίμην εἶναι τὴν θέαν τοῦ μυός. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐργάσῃ τοῦτο, μετὰ τὸ λυθῆ-
ναι τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ διὰ τῆς σμίλης ἀπ' ἀλλήλων. ἑκάτερα τῇ χειρὶ τῶν τῆς λαγόνος ὀστῶν λαβόμενος·
εἶτ' ἀνακλῶν ἰσχυρῶς ἐπὶ τὰ ἔξω μέρη. λύεται γὰρ καὶ ταῦτα καὶ χωρίζεται τοῦ πλάτους ἰσοῦ κα-
τὰ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν. ὥσθ' ἅπαν ἐκεῖνο τὸ χωρίον, ὕπτιον ἤδη καὶ καταφανὲς εἶναι καὶ σαφῶς ὁ-
ρᾶσθαι τὴν ἔνδον μοῖραν ἅπασαν τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ. νῦν μὲν οὖν ἀρκεῖ σοι τὴν ἔκφυσιν τοῦ κατὰ ταῦτα
τὰ μέρη μυὸς ἀφαιρεῖν. ὕστερον δ' ἀκούσεις ἐν τῇ τῆς ἕδρας ἀνατομῇ, πῶς χρὴ γυμνοῦν αὐτὸ πρότερον
τὸ ἐπιπολῆς ὑμενῶδες, ὃ δόξει μέν τι εἶναι σκέπασμα τοῦ μυός. ἔστι δὲ οὐ τοῦτο σκέπασμα τοῦ νῦν προκει-
μένου κατὰ τὸν λόγον. ἀλλά τις μῦς ὑμενώδης τε καὶ λεπτὸς εἰς τὴν ἕδραν καθήκων, εἷς ἑκατέρωθεν,
οὐ πάνυ τι γινωσκόμενος τοῖς ἀνατομικοῖς. ὥσπερ οὐδ' οἱ προειρημένοι. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνων τῶν μυ-
10 ῶν ὅταν ἐπὶ τὴν τῆς ἕδρας ἀνατομὴν ἀφικώμεθα, λεχθήσεται πάλιν ἀκριβέστερον. ὁ δὲ μῦς οὗτος
ὁ νῦν ἀνατεμνόμενος, ὁ ἔνδον τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, καθότι λέλεκται πρὸς τὸν τοῦ μηροῦ μέγαν τροχαντῆρα,
τὴν ἐναντίαν μὲν, ὁμογενῆ δὲ κίνησιν ἐργαζόμενος ἐστὶ τῷ προσθίῳ. περιλαμβάνει ἐκφύσει τε ἔσω ἄμφω τοῦ μηροῦ
τὴν κεφαλὴν, ὁ μὲν, διὰ τῶν πρόσω μερῶν ὅλης τῆς διαρθρώσεως, ὁ δὲ διὰ τῶν ὀπίσω. τοιαύτη μέν τις
ἐστὶ καὶ ἡ τῶν κατ' ἰσχίον ἄρθρων κινούντων μυῶν ἀνατομή. μεταβῆναι δ' ἤδη καιρὸς ἐπὶ τοὺς περὶ τὴν
κνήμην μῦς δυναμένους μὲν ὡς εἴρηται, καὶ πρὸς τῶν κατ' ἰσχίον ἀνατέμνεσθαι, δυναμένους δὲ καὶ πρώ-
τους ἁπάντων ἐάν τις ἀφέλῃ τοὺς καθήκοντας εἰς τὴν κνήμην ἐκ τοῦ παρὰ μηροῦ μυῶν. ἀφῃρημένων
γὰρ αὐτῶν ἐναργῶς ὁρῶνται δύο μυῶν κεφαλαὶ τὴν ἔκφυσιν ἐκ τῆς ὀπίσω χώρας τοῦ μηροῦ λαμβά-
νουσαι κατ' ἐκεῖνα μάλιστα τὰ μέρη καθ' ἃ τῶν κονδύλων ἐστὶν ἡ ῥίζα. καὶ τοίνυν καὶ περιλαμβάνουσι τοὺς
κονδύλους τούτους αἱ τῶν μυῶν κεφαλαί. καὶ διὰ τοῦτο ἐπίφυσιν ἔχουσι χονδρώδη τε καὶ κοίλην. κοι-
20 λὴν πρὸς τὸ κυρτότατον ἑκατέρου τοῦ κατ' αὐτὴν κονδύλου. διελθοῦσαι δὲ τὴν ἰγνύαν αἱ κεφαλαὶ κα-
τὰ τὸν τῆς γαστροκνημίας καλούμενον τόπον ἀλλήλους μιγνύντες γεννῶσι μῦν ἕνα. κατ' αὐτὸ τοῦ-
το τῆς ἔξωθεν κεφαλῆς ἀποσχίζεται μέρος οὐ σμικρόν. αὐτὸ καθ' αὐτὸ μῦς γινόμενος εἰς τένοντα πλα-
τὺν ἀτρέμα τελευτῶν, ὃς ὑποφύεται τῷ ποδὶ καθάπερ ἐπὶ τῆς χειρὸς ἐν τῷ πρὸ τούτου λέλεκται
γράμματι. γυμνώσεις οὖν αὐτὸν ὁμοίως ἐκείνῳ, διττῶς ὡς εἴρηται. θεάσῃ τε σαφῶς ὁμοειδῆ τε καὶ
συμφυῆ τῷ λεγομένῳ μυΐ. τοῦ δὲ κατὰ τὴν γαστροκνημίαν ὡς εἶπον ἄρτι γεννηθέντος μυὸς ἐξ ἀμφοτέ-
ρων τῶν κεφαλῶν ἀπόφυσις γίγνεται τένοντος, ἐπικειμένη καὶ ψαύουσα τῆς προειρημένης. ἐμφύεται
δὲ τοῖς ὀπίσω τῆς πτέρνης πέρασιν, ἕλκειν αὐτὴν εἰς ἐκεῖνα δυναμένη. τούτῳ τῷ τένοντι συνεχῆ κα-
τὰ φύσιν ὑψηλοτέραν εὑρήσεις ἑτέρου μυὸς ἐκ τῆς κνήμης πεφυκότος, ὡς τὰ πολλὰ πελιδνοῦ τὴν χροι-
άν. ἡ κεφαλὴ δὲ αὐτοῦ κατὰ τὸ τῆς περόνης ὑψηλότατον ἐστὶν, οὗτοι μὲν οἱ μύες ὀπίσω τεταγμένοι κα-
30 τὰ τὴν γαστροκνημίαν, εἴτε τρεῖς ἐθέλεις αὐτοὺς, εἴτε τέτταρας ἀριθμεῖν, εἴς τε τὴν πτέρναν ὡς εἴρηται,
καὶ τὸ κάτω τοῦ ποδὸς ἀφικνοῦνται. συνεχεῖς δὲ αὐτοῖς ἕτεροι μύες εἰσίν. οὐκέτ' ἀκριβῶς ἐν τοῖς ὀπί-
σω. μᾶλλον δὲ ἐν τοῖς πλαγίοις μέρεσι τοῖς ἔνδον τῆς κνήμης. πεφυκότες εἰς τὰ κάτω τοῦ ποδὸς ἀφικνού-
μενοι πάντες. ἔνθα δὲ πρῶτον ἀποφύουσι τοὺς τένοντας, ἐνταῦθα σύνδεσμος αὐτοῖς ἔξωθεν ἐπιβέ-
βληται, διήκων ἐκ τῆς κνήμης εἰς τὴν πτέρναν, ὃν διελὼν εὐθείᾳ τομῇ καθάπερ μετὰ τῆς χειρὸς εἴρηται,
κἄπειτα τοῖς τένουσιν ἀκολουθῶν, εὑρήσεις αὐτοὺς εἰς τοὺς δακτύλους ἐμφυομένους. οὐ μὴν ὥσπερ ἐπὶ τῆς
χειρὸς, ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν τὸ μέσον ἄρθρον, ὁ δ' ἕτερος τό τε πρῶτόν τε καὶ τρίτον, ἀλλ' ἀμφότεροι τὸ πρῶ-
τον καὶ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον κινοῦσι. πλὴν τοῦ μεγάλου δηλονότι δακτύλου. πρὸς γὰρ τὸ δεύτερον καὶ τρί-
τον ὁ τένων ὁ κινῶν αὐτὸν, ἀφικνεῖται, καθάπερ ἐπὶ τῆς χειρός. ἐπιπλέκονται δ' ἀλλήλαις καὶ αἱ τῶν
εἰρημένων δύο κεφαλῶν ἀποφύσεις. οὐχ ὡσαύτως ἀεί. πολλάκις γὰρ ἕτερος αὐτῶν μῦς τὸν ἐνδείκνυ λιχα-
40 νὸν καὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον. ὁ δ' ἕτερος τὸν μέσον καὶ τὸν παράμεσον. ἀμφότεροι δὲ κοιναῖς ἀποφύσε-
σιν ἑνωθέντες, τὸν μέγαν κινοῦσιν. ἔσθ' ὅτε δ' ἑτέρως ἡ μίξις αὐτῶν γίνεται. τούτων μὲν οὖν τῶν τενόντων
αἱ κεφαλαὶ μεταξὺ πτέρνης καὶ κνήμης τεταγμέναι, καθότι πρόσθεν εἴρηται, τούτῳ μόνῳ διαφέρουσι,
τῷ τὴν ἑτέραν αὐτῶν κατὰ τὸ πέρας ἐπικεῖσθαι τοῦ ἀστραγάλου τὸ κάτω, καθ' ὃ τῇ πτέρνῃ παράκειται
σύνδεσμόν τινα πάλιν ἔχουσα ἴδιον ἔξωθεν τοῦ κοινοῦ. τρίτος δ' ἄλλος τένων αὐτῷ τῷ πέρατι τῆς κνήμης
παραπέφυκεν, ἐπὶ τούτου στηριζόμενος ὑπὸ συνδέσμου πάλιν ἰδίου. καὶ οὗτος σφιγγόμενος, ὅστις
καὶ αὐτὸς κάμπτει εἰς τοὐπίσω τὸν ὅλον πόδα καθάπερ οἱ εἰς τὴν πτέρναν ἐμφυόμενοι. καταφύεται δ'
αὐτοῦ τὸ πέρας εἰς τὸ πρῶτον ὀστοῦν τοῦ ταρσοῦ τὸ ἔνδον. ἀνατμηθέντων δ' ἑκάστων τούτων, μεταβαίνειν
αὖθις ἐπὶ τοὺς ἐν τοῖς ἔξω μέρεσιν τῆς κνήμης τεταγμένους μῦς, οἵτινες ὅσον μὲν ἐπὶ ταῖς ἄνωθεν ἐκ-
φύσεσιν, τρεῖς εἰσὶν, ὅσον δ' ἐπὶ τοῖς τένουσι, καὶ τῇ διαφορᾷ τῆς κινήσεως, ᾗ μάλιστα χρὴ προσέχειν, πλεί-
50 ους, τούτους οὖν τοὺς ὑμένας ἀφελὼν κἀνταῦθα τοὺς ὑπὸ τῷ δέρματι, θεάσῃ σύνδεσμον ἀνάλογον τῷ
τῆς χειρὸς ἔξωθεν. ὑφ' ὧν πάντες ἦσαν οἱ τοὺς δακτύλους ἐκτείνοντες τένοντες, ἀλλ' οὗτος δ' ὁ σύνδεσμος
ἐκείνου μακρότερος ἐστὶν συχνῷ καὶ λεπτότερος, καὶ μάλιστα εἰ λογίζοις τὴν διαφορὰν τῶν κώλων. οἱ γὰρ
ἐν τῷ ποδὶ σύνδεσμοι καθότι πλείους ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένοντο, κατὰ τοῦτο καὶ ῥωμαλεώτεροι πρὸς
ἰσχυροτέρας ἐνεργείας παρασκευασμένοι τῶν ἐν ταῖς χερσὶν, ἔστι δ' ἀτρέμα λοξὸς τὴν θέσιν ὁ σύνδεσμος οὗ-
τος, οὐκ ἐγκάρσιος ὥσπερ ὁ ἐπὶ τοῦ καρποῦ, καὶ συνάπτει τῷ τῆς κνήμης πέρατι, καὶ τῷ τῆς πτέρνης.
χρὴ δὲ καὶ τοῦτον τέμνειν ὡς εἴρηται κατὰ τὸ μῆκος τοῦ κώλου. εἶθ' ἑκατέρωθεν τὰ μέρη πρὸς τὰς ἰδίας

ῥίζας

ῥίζας ἀνατείνοντα καὶ γυμνοῦντα τὰς κεφαλὰς τῶν ὑποκειμένων τενόντων ἐντεῦθεν ἄρχεσθαι
τῆς ἀνατομῆς ὅλων τῶν μυῶν, κάτω μὲν γὰρ εἰς ποδηγοῦσιν ἐπὶ τὸν ταρσόν· ἄνω δὲ ἐπὶ τὴν κνήμην. πρῶ-
τον μὲν ὄψει παραπεφυκότα μῦν, ἄχρι τῆς ἄνω κεφαλῆς, οὗ τὸ πέρας ὑπὸ τῶν συνδέσμων συνεχόμενον
ἐμφυές τε τῷ ταρσῷ, πρὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου, μικρὸν ὑπερβαῖνον, εἰς τὴν ἔσω τε καὶ κάτω χώραν
αὐτῶν. δεύτερον δὲ μῦν ἄλλον ὄψει παρακείμενον τούτῳ καὶ μέρος αὐτοῦ νομιζόμενον, ὅτι τε τὴν ἔκ-
φυσιν ἄνωθεν ἔχει κοινήν. ὅτι τε παραπέφυκεν αὐτῷ δι᾽ ὅλου τοῦ μήκους τῆς κνήμης ἔξωθεν. ἀλλ᾽ ὅ γε τέ-
νων αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ τῆς πρώτης φάλαγγος ἐμφύεται τοῦ μεγάλου δακτύλου. δῆλοι τοίνυν εἰ μέμνησαι
τῆς τῶν χειρῶν ἀνατομῆς. ἡ ἀναλογία τοῦ δὲ τοῦ διφυοῦς μυὸς, πρὸς τὸν ἐν ἐκείναις κοινὸν καρποῦ τε καὶ τοῦ
μεγάλου δακτύλου. τούτῳ δὲ συνεχής ἐστιν ἕτερος μῦς ἰσχνὸς ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ τεταγμένος περόνης
10 τε καὶ κνήμης, καταφύεται δὲ εἰς τὸ πλάγιον μέρος ὅλου τοῦ μεγάλου δακτύλου τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἔχων,
τῷ κατὰ τὴν χεῖρα μικρῷ μὴ τῷ μέρος εἶναι νομιζομένῳ. τοὺς τρεῖς δακτύλους τοὺς μείζονας ἔξωθεν,
κινοῦντας τὴν λοξὴν κίνησιν. ἀλλ᾽ οὗτός τε ὁ κατὰ τὸν πόδα τένων. ὅταν ἐγγύθεν ᾖ τῷ μεγάλῳ δακτύλῳ
σύνδεσμόν τινα διεξέρχεται τὴν αὐτὴν ἔχοντα χρείαν τοῖς ἐπὶ τῶν ἁρμάτων κυκλίσκοις. ἐφεξῆς δὲ
τοῦ τῶν εἰρημένων μυῶν ἐπισκέπτου τενόντων κεφαλὴν ὑπὸ τῷ τεταγμένῳ κειμένῳ συνδέσμῳ, ὡσαύτως
τοῖς προειρημένοις ἱκανῶς σαφῆ τῷ γε προσέχοντι τὸν νοῦν. ἀπὸ ταύτης οὖν ἀρχόμενος εἰς μὲν τὸ κάτω τοὺς
τέσσαρας τένοντας εὑρήσεις σαφῶς. ὅσοι τοὺς τέσσαρας δακτύλους ἐκτείνουσιν, ἀνάλογοι τοῖς κατὰ
τὰς χεῖρας ἔξωθεν. εἰς δὲ τὸ ἄνω τῇ περόνῃ παραπεφυκότα τὸν μῦν τοῦτον ὄψει μέχρι τῆς ἄνω κεφα-
λῆς αὐτῆς, οὗ τὸ πέρας ἐμφύεται τῷ ταρσῷ πρὸς τοὺς μεγάλους δακτύλους, μικρὸν ὑπερβαίνων ἐκ
τῆς ἔσω. ἔνθα καὶ τοῦ μυὸς αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν θεάσῃ συνδέσμου τινὸς ἁπτομένην τῶν ἔξω μερῶν τῆς
20 κνήμης ἐμπεφυκότων παρ᾽ αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν κεφαλὴν τῆς περόνης. ὅστις σύνδεσμος ἅμα πολλοῖς
ἄλλοις ὅμοιος ἑαυτῷ λεπτοῖς συναπτομένοις σαρξὶ μικραῖς, κεφαλὴ γίνεται μυός. ὃς ἐφεξῆς γέγρα-
πται οὗτος. οὗτοι μὲν οὖν οἱ μύες ἐν τοῖς προσθίοις πως μᾶλλον εἰσὶ τῆς ὅλης κνήμης. ἄλλοι δὲ τρεῖς ἀπὸ μι-
ᾶς κεφαλῆς ἐν τοῖς ἔξω μέρεσιν μᾶλλον ἔχονται, καὶ οὗτοι προκείμενον ἑαυτῶν σύνδεσμον ἐκ τῆς πε-
ρόνης εἰς τὴν πτέρναν αὐτὴν καθήκοντα. καὶ λυθέντος γε αὐτοῦ τὰς τρεῖς ἀπονευρώσεις θεάσῃ τῶν μυ-
ῶν. μίαν μὲν ἀξιόλογον τὸ μέγεθος, λοξὴν ἐπὶ τὴν ἔξω χώραν τοῦ ταρσοῦ φερομένην. ἐντεῦθεν τε
πάλιν λοξὴν ὑποδυομένην τῷ πέλματι. κἄπειτα πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀφικνουμένην τοῦ πρώτου
κατὰ τὸν μέγαν δάκτυλον ὀστοῦ, καὶ δῆλον ὅτι κατὰ τὴν διάρθρωσιν ταύτην κάμπτουσαν τὸν μέγαν δά-
κτυλον, ἐνθάδε τὴν δὲ καμπὴν ποιεῖται περὶ τὸν ταρσὸν ἐκ τῶν ἄνω μερῶν ἀφικνουμένην, πρὸς τῷ
κάτω χόνδρον εὑρήσεις συμφυόμενον τῷ τένοντι. κεχώρισται δὲ κατὰ τοῦτο τοῦ τῶν ἀνθρώπων ποδὸς καὶ
30 ὁ τοῦ πιθήκου. διότι καὶ ἡ τῶν δακτύλων φύσις ἀνομοία τῷ ζώῳ τούτῳ τοῖς ἀνθρώπου δακτύλοις ἐ-
στίν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πολὺ μικρότεροι τῶν ἐπὶ τῆς χειρὸς εἰσίν. οὗτοι δὲ καὶ τῶν κατὰ τὴν χεῖρα μείζους.
οἷοι καὶ τοῖς ἕρπουσι ζώοις ἐπὶ πλεῖστον ἐσχισμένοι τε καὶ διεστῶτες ἀλλήλων. δι᾽ οὓς, καὶ ῥᾳδίως ἀναβαί-
νεται πρὸς τὰ μετέωρα ὁ πίθηκος. ὥσπερ αἱ γαλαῖ καὶ οἱ μύες, ἰκτίδες τε καὶ ὅσα τοιαῦτα. τοῦτον
μὲν οὖν ὡς ἔφην τὸν τένοντα κατὰ τὸν τῶν ἀνθρώπων οὐχ εὑρήσεις πόδα. τὸν δὲ παρακείμενον αὐτῷ τὸν ἰσχνὸν
ὃς ἐκ μικροῦ μυὸς ἀποφύεται τὸν μικρὸν δάκτυλον ἁπάντων ἐκτὸς εὑρήσεις ἐπ᾽ ἀνθρώπων ὥσπερ καὶ τῶν ἐφε-
ξῆς αὐτῷ τὸν ἀνακλῶντα καὶ σιμοῦντα κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ὅλον τὸν πόδα, τὸν κατὰ τὸν μικρὸν δά-
κτυλον ἐν πήχει τὴν αὐτὴν ἀναλόγως ἔχοντα. διχοθεὶς οὗτος τένων ἐνίοτε γίνεται πρὸ τῆς ἐκφύσεως
καὶ διεξέρχεται τῶν μερῶν αὐτοῦ. τηνικαῦθ᾽ ὁ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἐκτὸς ἁπάντων τένων. εἰ δέ ποτε
μὴ σχισθείη αὐτὸς, ὁ περιέχων αὐτὸν ὑμενώδης σύνδεσμος ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ τένοντος μεταξὺ δέχεται τὸν
40 διεξερχόμενον ἐπὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἐν χρείᾳ καθιστάμενος αὐτῷ παραπλησίᾳ τοῖς ἐπὶ τῶν ἁρ-
μάτων κυκλίσκοις, δι᾽ ὧν τοὺς ἱμάντας διεκβάλλουσιν οἷς ἡνιοχοῦσι τοὺς ἵππους. τοιοῦτος δέ τίς ἐστι κα-
τὰ τὸν μέγαν δάκτυλον ἕτερος ἐκ συνδέσμου κύκλος εἰς διέξοδον τῷ τένοντι παρασκευασμένος ὡς ἔμπρο-
σθεν εἴρηται. τὰς δ᾽ ἐκφύσεις οἱ τρεῖς οὗτοι μύες ἔχουσιν ἀλλήλοις συμφυεῖς. ὁ μὲν πρῶτος ῥηθεὶς ὁ πε-
ρὶ τὸν ταρσὸν, ἁπτόμενος εἰς τὰ κάτω τοῦ ποδὸς ἐκ τῶν ἄνω τῆς περόνης ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τῷ δέρματι τε-
ταγμένης ἐκ λεπτῶν συνδέσμων σαρξὶ συναπτομένων γεγονυῖαν. ὁ δὲ δεύτερος ἔνθα παύεται τῆς τοῦ προ-
τέρου λεχθέντος ἡ κεφαλὴ, καὶ οὐ μετ᾽ οὐ πολύ γε τῆς ἀρχῆς, οὗτος ὁ μῦς εἰς τένοντα τελευτᾷ στρογγύλον
ἰσχνὸς ὑπάρχων ὅλος. ὁ δὲ τρίτος ὁ σιμῶν ὅλον τὸν πόδα τοῦ λοιποῦ τῆς περόνης ἐκφύεται μέρους. οὗτος
μὲν οὖν ἀνατείνει τὸν πόδα μετὰ παρεγκλίσεως τῆς εἰς τὸ ἔνδον. ὁ δὲ τῷ τοῦ μεγάλου δακτύλου συμφυ-
ὴς ἐκκλίνει πρὸς τοὐκτός. ἀμφοτέρων δ᾽ ἅμα ταθέντων, ἀκλινῆ τὴν ἀνάτασιν ἐργάζονται τοῦ ποδός. οὕτως
50 δὲ καὶ τῶν εἰς τὰ ὀπίσω μέρη κινούντων τὸν πόδα μυῶν, ἑκάτερος μὲν ἐκκλίνει πρὸς τὸ πλάγιον ἠρέμα, συ-
ναμφοτέρων δὲ τὴν εὐθεῖαν εἰς τοὐπίσω φορὰν ποιεῖται τοῦ ποδός. οὗτοι μὲν οἱ μύες εἰ καὶ μὴ τελέως μηδ᾽
ἀκριβῶς, ἀλλὰ μετρίως γέ πως ἀνατέτμηνται τοῖς ἡμῶν πρεσβυτέροις. οἱ δ᾽ ἐφεξῆς εἰρησόμενοι πάντες
ἄγνωστοι σχεδὸν ἅπασιν εἰσὶν, ἀξιόλογον μὲν τό τε πάχος καὶ τὴν ῥώμην ὢν εἰ καὶ μὴ τὸ μῆκος, ὁ κατακεκρυμ-
μένος ἐν τῇ διαρθρώσει, τῇ κατ᾽ ἰγνύαν. εὑρήσεις δ᾽ αὐτὴν ἀφῃρημένων τῶν ὀπίσω μυῶν τῶν εἰς τὴν γαστρο-
κνημίαν ἡκόντων. οὓς πρώτους ἀνέτεμον τῷ λόγῳ, ἐν γὰρ τῷ μεταξὺ τῶν κεφαλῶν ἀμφοτέρων τῶν δε
τῶν μυῶν, ὁ μῦς οὗτος ἔγκειται κατειληφὼς ὅλον ὀλίγου δεῖν ἐνταῦθα τὸ πλάτος τῆς κνήμης. ἡ κεφαλὴ

δ' αὐτοῦ σύνδεσμος ἐστὶν εὐρωστότατος ἐκπεφυκὼς τοῦ μηροῦ κατὰ τὸν ἔξω κόνδυλον. εὑρήσεις δ' αὐτὸν ἀπο-
τεμὼν τὸν ὅλης τῆς διαρθρώσεως σύνδεσμον. ὡς ἐκ τῶν ἐκτὸς μερῶν μηροῦ τε καὶ περόνης ἐκφυόμε-
νος. ἀλλήλοις μὲν συνάπτει ταῦτα. συνέχει δὲ καὶ σφίγγει τὴν διάρθρωσιν ὅλην. ὑπὸ τούτῳ γάρ τοι
κατακέκρυπται, καὶ περὶ τοῦτον ἀναβαίνει λοξὸς ἐκ τῆς σαρκώδους οὐσίας τῆς κατὰ τὴν κνήμην ἐπὶ
τὸν κόνδυλον τοῦ μηροῦ διὰ τῆς ἰγνύος φερόμενος ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν. ἥτις ἐκπέφυκε μὲν ὡς εἴ-
πον ἐκ τοῦ κονδύλου τοῦ μηροῦ, κεῖται δ' ἐκ τῶν ἔνδον καὶ πρόσω μερῶν τοῦ τὴν διάρθρωσιν ὅλην εἰρη-
μένου σφίγγειν συνδέσμου, καὶ εἰ τείνῃς ταύτην καμπτομένην θεάσῃ τὴν κνήμην. ἐπεὶ δὲ βραχύς τε
ἐστὶν αὐτὸς ὁ μῦς οὗτος τὸ μῆκος, ἥ τε κνήμη πολλαῖς σαρξὶν ἐν κύκλῳ περιβεβλημένη βραχεῖα δ' ἐκείνας
ἐστίν. ἐὰν ταύτας τε τὰς σάρκας ἀφέλῃς, καὶ προσέτι τὸν πόδα γυμνὸν καταστήσῃς, τὸ τῆς κνήμης ὀστοῦν
10 ὄψει ῥᾳδίως ὑπὸ τοῦ προκειμένου κατὰ τὸν λόγον συνδέσμου τε καὶ μυός. ἑλκόμενος εἰς τοὐπίσω μετὰ
τοῦ παρεγκλίνειν ἐκτός. οὗτος μὲν οὖν ὁ μῦς εἰκότως ἠγνοήθη κατακεκρυμμένης αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς,
οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ ποδὸς οὐκ ἔχω φάναι, διατί παρεωράθησαν ἐνίοις, καὶ μάλιστα γ' ὅσοι τοὺς ἔνδον τῆς χειρὸς ἑ-
πτὰ μῦς ἐθεάσαντο. παρέλιπον μὲν γὰρ κἀκεῖ τοὺς ἐν τῷ βάθει κειμένους ἐπ' αὐτοῖς τοῖς ὀστοῖς, ὥσπερ ἔμ-
προσθεν εἶπον. οὐ μὴν τούς γε προφανεῖς τοὺς ζ. κατὰ δὲ τὸν πόδα τέτταρα γένη μυῶν εἰσίν. οὐχ ὡς ἐν τῇ
χειρὶ δύο, ἓν μὲν ἐν τοῖς κάτω τοῦ ποδός. ἓν δὲ ἐν τοῖς ἄνω κατὰ τοῦ ταρσοῦ τεταγμένον. εἰσὶ δ' οὗτοι
μὲν οἱ μῦες ἔτι λοξῶν κινήσεων ἐξηγούμενοι τοῖς δακτύλοις, ἀνάλογον τοῖς ἐπὶ τοῖς χειρὸς ἔξωθεν. οἱ δ'
ὑπὸ κάτω τοῦ ποδὸς, ἑπτὰ μὲν καὶ ἐνταῦθα ἀνάλογον τοῖς ἐπὶ τῆς χειρὸς ἑπτὰ μυσί. κινήσεις ἑκάστου τῶν
δακτύλων κινοῦντες. ὧν οἱ δύο καθάπερ ἐν τῇ χειρὶ τῶν πρώτων κατὰ τὸν καρπὸν ὀστῶν, ἀποφύονται, καὶ
αὐτοὶ κατὰ τὸν πόδα τὸν πρῶτον κατὰ τὸν ταρσὸν ἐπὶ πλεῖστον ἀπάγοντα τῶν ἄλλων δακτύλων τοὺς ἔ-
20 ξωθεν. οἱ λοιποὶ δὲ ἔτι μικρὸν ὕστερον εἰρήσονται. ἄλλοι δ' ἐκ τῶν κάτω μερῶν εἰσὶ μικροὶ μῦες ἐκπεφυ-
κότες τῶν τοὺς δακτύλους καμπτόντων τενόντων, πρὶν ἀκριβῶς εἰς ἕκαστον αὐτοὺς σχισθῆναι, τὸ δ' ἔργον
τούτων τῶν μυῶν κάμπτειν τὸ μέσον ἄρθρον ἑκάστου δακτύλου. τοῖς γὰρ ἐσχισμένοις ἤδη τένουσιν, ἕτεροι
μικρότεροι μῦες ἐπιφύονται τοῖς ἔνδον ἐν τῇ χειρὶ τῆς λοξῆς κινήσεως ἐξηγουμένης ἑκάστῳ δακτύλῳ,
τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἔχοντες, τέτταρες δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι τὸν ἀριθμὸν ὥσπερ κἀκεῖνοι. προσελθόντων δ'
αὐτοῖς δύο μὲν τῶν τοὺς ἐσχάτους δακτύλους ἐπὶ πλεῖστον ἀπαγόντων οὓς προειρήκαμεν. ἑνὸς δ' ἔτι τοῦ τὸν
μέγαν προσάγοντος τῷ ἰδίῳ λιχανῷ, τὸ σύμπαν πλῆθος ζ γίνεται. τρίτον δ' ἄλλο γένος ἐστὶ μυῶν ἐν τοῖς
ποσὶ κάτω τῶν αὐτοῖς τοῖς ὀστοῖς ἐπιπεφυκότων, ἀνάλογον τοῖς ἀγνοηθεῖσι τελέως ἐν χερσὶν, οὓς δηλονό-
τι θεάσῃ, τοὺς τένοντας ἅπαντας ἐκτεμὼν ὥσπερ κἀκεῖ, καὶ ἥ γε θέσις αὐτῶν πᾶσα, καὶ ὁ ἀριθμὸς, καὶ
ἡ χρεία. κατὰ τοὺς ἐν τῇ χειρὶ προειρημένους ἐστί. δύο γὰρ ἑκάστου δακτύλου τῆς πρώτης διαρθρώσεως
30 προτεταγμένοι κάμπτουσιν μετρίως αὐτοὺς, ἅμα μὲν ἐνεργήσαντες ἰσόρροπον, ἰδίᾳ δ' ἑκάτερος ἀμβλύνων
ἀτρέμα πρὸς τὸ πλάγιον. εὑρίσκονται δ' ἐνίοτε συνεχεῖς ἀλλήλοις οὕτως, ὡς ἕνα δοκεῖν εἶναι καθ' ἕκα-
στον δάκτυλον, ἀνατμηθέντων δὲ καὶ τούτων τῶν μυῶν, οὐκ ἔτ' ἄλλος ὑπολείπεται τῶν καθ' ὅλον τὸ σκέ-
λος. ἀλλὰ χρή σε καθάπερ ἐπὶ τῆς χειρὸς ἐπεσκέψω τοὺς συνδέσμους τῶν ὀστῶν, οὕτω καὶ νῦν ἐπισκέψα-
σθαι πασῶν τῶν γεγυμνωμένων διαρθρώσεων. πρώτης μὲν τῆς κατ' ἰσχίον ἐχούσης, ἕνα μὲν ἐν κύκλῳ
σύνδεσμον ἁπάντων τῶν ἄρθρων κοινόν. οὐδὲν γὰρ ἐστὶν ὅτῳ μὴ περιβέβληται τοιοῦτος σύνδεσμος. ἕτε-
ρον δὲ τὸν διὰ τοῦ βάθους ἐν τῇ διαρθρώσει κατακεκρυμμένον, ὃς συνάπτει τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ τῇ
κατ' ἰσχίον κοιλότητι πάνυ σκληρὸς ὢν, ὡς ἤδη δύνασθαι λέγεσθαι νεῦρον χονδρῶδες. καὶ μέντοι τοῦ πε-
ρικειμένου κατὰ κύκλον ὅλῃ τῇ διαρθρώσει συνδέσμου κατασκέπτου τὰ μόρια πρὸς τὸ γινώσκειν, εἴτ'
ἐστὶν ὁμότονα πάντα κατὰ τὸ πάχος καὶ τὴν ῥώμην, εἴτε πλεονεκτικὰ τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων. οὕτω δὲ
40 καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ γόνυ διαρθρώσεως ποιήσεις, καὶ προσέτι τῶν κατὰ τὸν πόδα διατείνων εἰς πᾶν μέρος ὁ-
μοίως τὸν σύνδεσμον. εἰ γὰρ ἐάσῃς τὸ μέν τοι μέρος αὐτοῦ συνδραμεῖν εἰς ἑαυτό. τὸ δ' ἐπιτείνων τοῖς ἑαυ-
τοῦ δακτύλοις πλατύναις ἀῤῥωστότερόν σοι φανεῖται τὸ πλατυνθὲν τοῦ συνδραμόντος, ἐν μὲν οὖν ταύ-
ταις ταῖς διαρθρώσεσιν, οὐδεμίαν εὑρήσεις μεγάλην ὑπεροχὴν τῶν μερῶν τοῦ περιέχοντος αὐτὰ συν-
δέσμου. κατὰ δὲ τὸν πόδα φανοῦνται τινὲς ὡς ὁρῶμεν. ἀλλ' ἥ γε κατὰ γόνυ διάρθρωσις ἔχει καὶ ἄλλους
συνδέσμους πλείονας. ἕνα μὲν τὸν διὰ τοῦ βάθους ἀνάλογον τῷ κατ' ἰσχίον ἐν τῇ διαρθρώσει κατακεκρυμ-
μένῳ. ἔστι δέ πως ἐν τοῖς κατὰ τὸν μηρὸν μέρεσι διφυής, ἑτέρους δὲ δύο ἐν τοῖς πλαγίοις. ὧν ὁ μὲν ἔξωθεν,
οὗ καὶ ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα δεικνύμενος τὸν παραλελειμμένον τοῖς ἀνατομικοῖς μῦν ἐν ἰγνύϊ συνδεῖ
πρὸς ἄλληλα τό τε τοῦ μηροῦ καὶ τὸ τῆς περόνης ὀστοῦν, καὶ ὑπερυποβέβληται δ' αὐτοῦ τὸ κάτω πέρας
τὸ πρὸς τῇ περόνῃ τῇ κεφαλῇ τοῦ μυὸς, οὗ τὸν τένοντα ἔξω μέρεσι τοῦ ταρσοῦ περιελιττόμενον, περὶ τὴν
50 πρώτην διάρθρωσιν ἔφην ἀφικνεῖσθαι τοῦ μεγάλου δακτύλου, καὶ γάρ πως καὶ παράγεται μᾶλλον εἰς
τὰ πρόσω μέρη τῆς περόνης, οὐκ ἀκριβῶς ἐν τοῖς πλαγίοις καταμένων. ὁ δὲ ἕτερος σύνδεσμος ὁ ἔνδον
ἰσχνότερός τε τοῦδε καὶ μαλακώτερος ἐστίν. ἐκφυόμενος μὲν καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη κονδύ-
λου τοῦ μηροῦ, καταφυόμενος δ' οὐδ' αὐτὸς εἰς τὰ πλάγια τῆς κνήμης. ἀλλ' ὥσπερ καὶ ὁ ἕτερος ἔξωθεν
εἰς τὰ πρόσω μᾶλλον αὐτοῖς ἀφικνούμενος. ἄλλοι δ' εἰσὶ σύνδεσμοι κατὰ τὴν διάρθρωσιν χονδρώδεις, ἑ-
κατέρᾳ κοιλότητι τῆς κνήμης κύκλῳ περιβεβλημένοι, συνερχόμενοι δ' ἀλλήλοις εἰς ταὐτὸν ἐκεί-
νῳ τῷ μέρει τῆς διαρθρώσεως, ἔνθα παράκεινται τῆς κνήμης αἱ κοιλότητες ἀλλήλαις εὐρωστοτέρως

ἕνα κατὰ

ἃ καὶ κατὰ τὸ βάθος ποιοῦσι σύνδεσμον χονδρώδη, καταφυόμενον μὲν εἰς τὸ μεταξὺ τῶν κονδύλων τοῦ μη-
ροῦ, τέμνοντα δ' ὅλην τὴν διάρθρωσιν δίχα, μέσος γὰρ ἔγκειται, τῶν τῆς κνήμης κοιλοτήτων, καὶ τῶν τοῦ
μηροῦ κονδύλων, ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ τῷ χρόνῳ κοῖλος ὁ μεταξὺ φαίνεται τόπος τῶν ἐπὶ τῆς κεφα-
λῆς τῆς κνήμης κοιλιῶν. καίτοι δ' ὑψηλότερος ὢν ἡνίκ' ἔζη τὸ ζῶον. λοιποὺς δὲ τοὺς ἐν τῷ ποδὶ συνδέ-
σμους ἐφεξῆς ἐπισκέψομαι, πρότερον δ' ἀναμνησθεὶς ὧν ἀφεῖλες ἕνεκα τοῦ θεάσασθαι τοὺς τένοντας. ἔ-
νιοι μὲν γὰρ αὐτῶν οὐδὲν βοηθοῦσι ταῖς διαρθρώσεσιν, ὅσοι καθ' ἕν τι μέρος ὀστοῦ γεγόνασιν. ὥσπερ ὅ τε πε-
ριλαμβάνων τὴν ὀπίσω κεφαλὴν τὴν τοὺς δακτύλους κινοῦσαν τῶν τενόντων, ὅ, τε τοῦτον ὅλον τὸν πόδα σι-
μοῦν ἔφην παραπεφυκέναι τῷ πέρατι τῆς κνήμης. ἐν αὐτῷ γὰρ τοῖς ὀστοῖς οἷς πεφύκασιν αἱ εἰρη-
μέναι κεφαλαὶ τῶν τενόντων, τοὺς συνδέσμους ἔχουσιν οὐκ ἐξ ἑτέρου διήκοντος εἰς ἕτερον. ὥσπερ ὁ ἐπι-
10 κείμενος αὐτῷ ἄνωθεν. οὗτος γὰρ ἐκ τοῦ τῆς κνήμης πέρατος εἰς τὴν πτέρναν διήκων, ἅμα μὲν σφίγγει
τοὺς ὑποβεβλημένους τένοντας. ἅμα δὲ καὶ τοῖς ὀστοῖς αὐτοῖς γίνεται σύνδεσμος. οὗτος δὲ καὶ ὁ πρό-
σθιος σύνδεσμος ὁ τὴν κνήμην τῇ περόνῃ συνάπτων, ἅμα τε ταῦτα πρὸς ἄλληλα συνδεῖ, καὶ πρόβλη-
μά ἐστι ταῖς ὑποκειμέναις κεφαλαῖς τῶν τενόντων, ὥσπερ γε καὶ ὁ κατὰ τὰ ἔξω μέρη προβεβλημένος τῶν
κατὰ τὸ βάθος τενόντων. οὐ μόνον ἐκείνους ἀσφαλῶς φρουρεῖν καὶ σφίγγειν πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τὴν περόνην
μᾶλλον συνάπτειν τε καὶ συνδεῖν τῇ πτέρνῃ. τοὺς μὲν οὖν τοιούτους συνδέσμους κοινοὺς εἶναι συμβέ-
βηκε τῶν ὀστῶν αὐτῶν. οἳ συνδοῦσι καὶ τῶν ὑποβεβλημένων μυῶν οὐ τὴν αὐτὴν ἑκατέροις παρέχοντες
χρείαν. ἀλλὰ τὰ μὲν ὀστᾶ συνδοῦντας, οἷον πρόβλημά τι καὶ τεῖχος γινομένους τοῖς τένουσιν. ἑτέρους
δ' εὑρήσεις συνδέσμους αὐτῶν μόνων τῶν διαρθρώσεων ἰδίους νευροχονδρωδεστέρους. ἤδη δὲ τούτους ἐν τῷ
βάθει κατακεκρυμμένους, καί τινας ἄλλους ἔξωθεν ἐπιτεταμένους ὁμοίως τοῖς φρουροῦσι τοὺς τένον-
20 τας. ἔστι γοῦν τις ἐπιμήκης σύνδεσμος οὐ κάρτ' ἰσχυρὸς, ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς ῥίζης ἐκφυόμενος τῷ προ-
σθίῳ συνδέσμῳ τῷ τῆς κνήμης μὲν ἐκπεφυκότι, καταφυομένῳ δ' εἰς τὴν περόνην, οὐ μὴν συνάπτων γε
καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἐκείνῳ τὴν κνήμην τῇ περόνῃ, ταπεινότερος γὰρ αὐτὸς φέρεται, πρός τε τὴν ἐκτὸς
χώραν, καὶ κάτω παρὰ τὴν πρόσθιαν ἐξοχὴν τοῦ ἀστραγάλου κατακεκρυμμένος πως ὑπ' αὐτοῦ κα-
θήκει δι' αὐτοῦ τὸ πέρας εἰς τὸ τῆς πτέρνης ὀστοῦν. τῆς δὲ ἀρχῆς τούτου τοῦ συνδέσμου, σύνδεσμος ἕτερος ἐ-
στὶν ὑποκάτω τῶν κατὰ τὸ βάθος παρὰ τῶν τῆς κνήμης ἐκφυόμενος, συνεχὴς τῷ τὴν διάρθρωσιν ὅλην
περιέχοντι συνδέσμῳ. καθήκει δ' αὐτὸ τὸ πέρας οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἐκφύσεως εὐθέως ὑπερβαίνων τὴν
διάρθρωσιν εἰς τὸ τῆς περόνης ὀστοῦν, ἐφεξῆς δὲ τούτῳ τῷ συνδέσμῳ κατὰ τὸ κάτω τῆς κνήμης. σύνδε-
σμός ἐστι νευροχονδρώδης μᾶλλον, καθ' ὃν ἡ κνήμη τῷ ἔνδον μέρει τοῦ ἀστραγάλου συμφύεται, κατ' ἐκεῖνα μά-
λιστα τὰ μέρη καθάπερ εἴληφεν αὐτά, ἕτερος δὲ ὁμοίως ἐκ τῶν ἔξω μερῶν τοῦ ἀστραγάλου συνάπτει τὴν
30 περόνην αὐτῷ. καί τις ἄλλος τρίτος κατ' αὐτὴν τὴν ῥίζαν τοῦ κατὰ τὸν ἀστράγαλον αὐχένος ἐκφυόμενος,
εἰς τὸ τῆς περόνης ὀστοῦν διήκει, καὶ δεύτερος ἄλλος. ἐν τοῖς πρόσω μέρεσι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ συνά-
πτει πρὸς τὸ σκαφοειδές. οὗτοι πάντες οἱ τέτταρες σύνδεσμοι τὸν ἀστράγαλον τοῖς περικειμένοις συνδέ-
σμοις συνδοῦσιν ὡς εἴρηται νευροχονδρώδεις ἱκανῶς ὄντες, ἀναλογίαν τὴν αὐτὴν ἔχοντες τοῖς τὴν κατ' ἰ-
σχίον τε καὶ γόνυ διάρθρωσιν ἐν τῷ βάθει συνάπτουσιν. οὕτω γοῦν καὶ κατὰ τὸν πόδα τέτταρσιν ὀστοῖς δι-
αρθρουμένου τοῦ ἀστραγάλου πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ἐκ τοῦ βάθους ὁ νευροχονδρώδης γέγονεν σύνδεσμος, ἔξω-
θεν μὲν πρὸς τὴν περόνην, ἔσωθεν δὲ πρὸς τὴν κνήμην. ἐν δὲ τοῖς κάτω πρὸς τὴν πτέρναν, ὥσπερ γε καὶ
τοῖς πρόσω μέρεσι πρὸς τὸ σκαφοειδές, ὥσπερ δὲ ἐν τῇ χειρὶ παραλαμβάνεται πάντα τὰ κατὰ τὸν
καρπὸν ὀστᾶ συνδέσμῳ ῥωμαλέῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ μᾶλλον ἔτι πάντα περιείληφε τὰ κατὰ
τὸν ταρσὸν ὀστᾶ σύνδεσμος ἰσχυρὸς ἐν τοῖς κάτω τοῦ ποδός. ἔνια δ' αὐτῶν καὶ δι' ἄλλων τινῶν μικρῶν μὲν
40 συμφύσεων, ἀλλ' ἰσχυρῶν ἑνοῦται πρὸς ἄλληλα. κατάλοιπον δ' ἂν εἴη περὶ τῆς τῶν ὀνύχων φύσεως εἰ-
πεῖν, λόγον διττόν, ἕνα μὲν κοινὸν ἁπάντων τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων, ἕτερον δὲ τῶν ὀνύχων ἴδιον. οἴον-
ται γὰρ αὐτὰ ἔνιοι κραθέντων ἀλλήλοις, ὀστοῦ, καὶ νεύρου, καὶ δέρματος γεγονέναι. τινὲς δὲ αὐτοῖς καὶ
τὴν σάρκα προστιθέασιν, ὅτι μὲν οὖν συμπεφύκασιν τοῖς εἰρημένοις ἅπασιν οἱ ὄνυχες, ἐναργῶς φαίνεται. τὴν
δ' οὐσίαν οὐδαμῶς ἐστιν ἰδεῖν ἐκ τούτων αὐτοῖς γεγενημένην ἀλλ' ἕκαστον τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων ἐκ τῆς
ὑποβεβλημένης ὕλης τῷ ζώῳ διαπλαττόμενον πρὸς τῆς φύσεως ἐγένετο τοιοῦτον οἷόν περ ἐστίν, καὶ
οὔτ' ἐκ τοῦ βραχίονος ὁ πῆχυς τὴν γένεσιν ὡς ἐξ ἐγκεφάλου τὸ νεῦρον, οὔτ' ἐκ τοῦ πήχεος ὁ καρπός. οὔτ' ἐκ τού-
του τὰ τῶν δακτύλων ὀστᾶ. διαφέρει γὰρ οὐ σμικρῷ τὸ συμπεφυκέναι τινί, τοῦ τὴν ἔκφυσιν ἐξ ἐκείνου ποι-
εῖσθαι, καθάπερ ἐκ τῶν πρέμνων οἱ κλάδοι. κἀκ τούτων οἱ ἀκρέμονες. ὃν ὥσπερ τρόπῳ καὶ τὰς ἀρτηρί-
ας καὶ τὰς φλέβας ὁρωμένας ἐσχισμένας. ὁμοειδὲς γὰρ εἶναι δεῖ τὸ φυόμενον ἔκ τινος, ὡς ἂν ἀπο-
50 βλάστημά τι τῆς οὐσίας ὑπάρχον αὐτοῦ, τοιοῦτον μὲν οὖν ἀποβλάστημα τὰ νεῦρα φαίνεται τῆς κατὰ
τὸν ἐγκέφαλον οὐσίας. ὁ δ' ὄνυξ οὐ τοιοῦτον τῆς ἐσχάτης σκυταλίδος ἀποβλάστημά ἐστιν, ἀλλ' ἕτερον εἶδος
οὐσίας, ὡς ἐν οἰκίᾳ λίθου κεραμίδος καὶ πλίνθου, παραπλήσιος γὰρ ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς τοῦ ζώου συστάσε-
ως ταῖς τῶν ἐκτὸς ἁπάντων, ὅσα δημιουργοῦσιν ἄνθρωποι συνάγοντες οὐσίας διαφερούσας ἐς ταὐτόν.
συνάπτουσι μὲν γὰρ αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας ἓν ὅλον ποιοῦντες, ὅ, περ ἂν ἐξ αὐτῶν διαπλάττουσιν, οὐ μὴν ἐκ-
φύεταί γε πλίνθος ἐκ κεραμίδος, ἢ λίθου, τῆς δὲ ἑνώσεως αὐτοῦ εὑρημέναι τινὲς εἰσὶν οὐσίαι. πηλός, καὶ
κόλλα, καὶ ἧλοι, καὶ πάτταλοι, καὶ σχοινία, καί ποτε καὶ τῆς συνθέσεως μόνης ὁ τρόπος ὡς ἐπὶ τῶν ἐγκο-

φουμένων. ὅμοια δὲ τούτοις ἐστὶ τὰ τῆς φύσεως ἔργα. τὰ μὲν γὰρ ἐγκομφοῖ καθάπερ τοὺς ὀδόντας εἰς τὰ
φατνία· τὰ δὲ, γιγγλυμοειδῶς συντίθησι τὰ κατὰ τὰς ῥαφὰς ὀστᾶ τῆς κεφαλῆς· τὰ δ' ὡς κόλλη συνά-
πτει τὰ διὰ χόνδρου συμφυόμενα· τὰ δ' ὡς πηλῷ τὰ διὰ σαρκός· τὰ δ' ὡς σχοινίου τὰ διὰ συνδέσμου,
κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ τοὺς ὄνυχας ἥνωσεν διὰ συνδέσμου τινὸς τῷ πέρατι τῆς ἐσχάτης φάλαγ-
γος, διὰ συμφύσεως δὲ τῇ σαρκὶ καὶ τῷ δέρματι, τὴν μὲν ὑποστορέσασαν δι' ὅλου, τὸ δ' ἔξωθεν ἁπάσῃ
τῇ ῥίζῃ περιφυοῦσα, περαίνει δ' εἰς τὴν ῥίζαν αὐτὴν, οὐ νεῦρον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρτηρία καὶ φλὲψ, ἐξ
ὧν αἴσθησίν τε καὶ ζωὴν καὶ τροφὴν ἔχουσι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. ὧν οὐδὲν οὔτε ἐκ κράσεως ἐγένετο τῶν τριῶν
τούτων ἀγγείων. οὔτε πολὺ μᾶλλον ἐκ περιπλοκῆς, ὡς Ἐρασίστρατος ὑπελάμβανε παρὰ τὸ φαινόμενον ἐναργῶς ἀ-
ποφαινόμενος. ἕτερον γὰρ τὸ σῶμα αὐτὸ τῶν ὀργάνων ἑκάστου φαίνεται τῆς τῶν τριῶν οὐσίας, ὡς κἀν
10 τῷ τρίτῳ περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς ἐδείκνυον. ἥ γοῦν γαστὴρ καὶ ἡ κύστις, καὶ ἡ μήτρα, τοιοῦτον
ὑπὸ τῆς φύσεως ἕκαστον αὐτῶν γενόμενον, οἷόνπερ φαίνεται τὸ νεῦρον. ἵνα δὲ φέρεται καὶ ζῇ τὸν φλέ-
βα καὶ ἀρτηρίαν, καὶ πάντα ταῦτα σαφῶς εἰς ἑαυτὰ διασπειρόμενα καθάπερ εἰς τοὺς κήπους οἱ
ὀχετοὶ, κατὰ δὲ τοὺς ὄνυχας οὐ διασπείρεται ταῦτα. διότι καθ' ὑπόφυσιν αὔξονται καθάπερ αἱ τρί-
χες. ἄμεινον γὰρ ἦν καὶ τούτους ὥσπερ καὶ τὰς τρίχας ἀεὶ νέους γίνεσθαι, καὶ μηδέποτε παύεσθαι τὴν
αὔξησιν αὐτῶν ἐκτριβομένων. ἕτερον οὖν τι γένος οὐσίας ὄντες οἱ ὄνυχες, ἀρτηρίᾳ μὲν καὶ φλεβὶ,
καὶ νεύρῳ κατὰ τὴν ῥίζαν ἐζεύχθησαν, αἰσθήσεως ἕνεκα, καὶ ζωῆς καὶ τροφῆς. τῷ δ' ὀστῷ καὶ δέρματι συ-
νήφθησαν ὅπως μὴ κρέμωνται. μόριον γὰρ ἐχρῆν εἶναι καὶ τούτους ὅλῳ τῷ ζώῳ, συμφυὲς ὥσπερ καὶ
τἄλλα. εἰ δὲ ὅτι νεύρου μὲν εἰσὶ καὶ δέρματος σκληρότεροι, μαλακώτεροι δ' ὀστοῦ, διὰ τοῦτο ἐκ τῆς τούτου
οὐσίας αὐτοὺς κεκρᾶσθαι λέγουσι, ὅρα καὶ τἄλλα αὐτὰ λέγειν, οὕτω γεγονέναι πάντα. χόνδρον μὲν ἐξ
20 ὀστοῦ καὶ συνδέσμου κραθέντος. σύνδεσμον δὲ ἐκ χόνδρου, καὶ νεύρου· τὸ νεῦρον δ' αὖθις πάλιν ἐξ ἐγκε-
φάλου τε καὶ συνδέσμου· μέσον γὰρ καὶ τοῦτ' ἐστὶ τῆς ἑκατέρας συστάσεως, οὐ τῷ κραθῆναι τὸν ἐγκέ-
φαλον συνδέσμῳ τοιοῦτον γενόμενον, ἀλλὰ τῷ πιληθῆναι μόνον, καὶ γὰρ, καὶ ὁ κρύσταλος ἐξ ὕδατος
τῇ ψύξει πιληθέντος ἐγένετο. λεγέτωσαν οὖν καὶ τοῦτον ἐξ ὕδατος καὶ λίθου γεγονέναι, δι' ὅλων ἀλλή-
λοις κραθέντων. ὥσπερ ἅπαντα τὰ μεταξὺ δύο σωμάτων μὴ τούτων τὴν χρείαν ἢ τὴν σύστασιν ἔχοντας,
κραθέντων ἐκείνων γεγονέναι νομίζουσιν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΗΣΕΩΝ. ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

30 Οἱ μὲν οὖν ἀμελοῦντες τῶν ἔργων τῆς τέχνης, ἐσπουδάκασι μᾶλλον ἐπὶ τοῖς τῶν
σοφιστῶν λόγοις, ἧττον αὐτοῖς μέλει γινώσκειν ἀκριβῶς τὴν φύσιν τῶν κώλων. οὔτε
γὰρ ἐξαρθρήματα σὺν ἕλκει τε καὶ χωρὶς ἕλκους, οὔτε κατάγματα καὶ σφακέλους
τῶν ἐν αὐτοῖς ὀστῶν ἐπιχειροῦσιν ἰᾶσθαι, τί δεῖ λέγειν ὡς οὐδ' ἀποσκήμματα τέ-
μνειν, ἢ σηπεδόνας ἐκτέμνειν, ἢ βέλος, ἢ σκόλοπα κομίσασθαι καλῶς. οἷον οὐ-
δ' ἄχρι τοῦ σκέλους τὴν φλέβα προσηκόντως ἐσπούδασαν. ἐγὼ δὲ ἀξιῶ τοὺς νέους τὰ
τοιαῦτα πάντα πρῶτον ἠσκῆσθαι. διότι καὶ τὴν χρείαν αὐτῶν ἀναγκαίαν ὁ-
ρῶ, καὶ τὴν τῆς ἀγνοίας αἰσχύνην τοσούτῳ χαλεπωτέραν, ὅσῳ τὴν γνῶσιν, ὡς αὐτοὶ νομίζουσιν βρα-
χυτέραν. ἔστι τοίνυν σύμπασα φύσις τῶν κώλων ἐξ ὀστῶν συγκειμένη καὶ συνδέσμων καὶ μυῶν, ἀρτηρι-
ῶν τε καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων, ἔτι τε τοῦ κοινοῦ πάντων ἀμφιέσματος, ὃς καλεῖται δέρμα, καὶ γὰρ,
40 καὶ περὶ τὴν τούτου φύσιν ἐσφάλησαν οἱ δεινότατοι τῶν ἀνατομικῶν, ἐν ἄλλοις τέ τισι μορίοις, καὶ περὶ
τὸ τῆς ἄκρας χειρὸς ἔνδον. ὅσον τε κάτω τοῦ ποδὸς ἐστὶν ὃ προσαγορεύουσι πέλμα, δι' ἣν ἄγνοιαν ἀνὴρ ἐπὶ
χειρουργίᾳ δόξαν οὐ σμικρὰν ἔχων, ἐκκόπτων ποτὲ καρποῦ σφακελίσαντος ὀστοῦν, ἀναίσθητον ἀπέφηνε
τὸ τῆς χειρὸς ἔνδον. ἑτέρῳ δὲ οὐ πρὸ πολλοῦ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον ἐνεργοῦντι παραγενόμενος, ἔδειξα
τὴν χώραν ἐν ᾗ πρῶτον ὁ ἀποφυόμενος τῷ ψιλῷ τῆς χειρὸς τένων ἄρχεται πλατύνεσθαι, φυλάξα-
σθαί τε διελεῖν αὐτὸν ὑπεθέμην, καὶ διὰ τοῦτ' ἐσώθη τοῦ χειρισθέντος ἡ αἴσθησις, ἀλλ' εἰ καὶ φθάσειε ποτὲ
σπασθεὶς ὁ τένων, ἀνέγκλητος ἔσῃ προειπὼν τὴν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένην ἀπώλειαν τῆς αἰσθήσεως, οὕτω
δ' εἰ καὶ πρός τινος ἔξωθεν ὀξέως ὅλος διατμηθείη, καθάπερ τινὶ συμβέβηκεν, καὶ τότ' αἴτιος ὁ ἰατρὸς ἔσται,
προειπὼν ἐς ὅ, τι τελευτήσει τὸ πρᾶγμα, ταῦτα μὲν οὖν ἐπί τε τῷ τῆς χειρὸς ἔνδον ἐγνωκέναι προσή-
κει, καὶ τῷ κάτω τοῦ ποδός. ἀλλὰ δ' οὐκ ὀλίγα περὶ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰ νεῦρα,
50 καὶ πρῶτον μὲν ὡς οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν νεύρων, ἥ τ' αἴσθησις ἐστὶν, καὶ ἡ κίνησις ἑκάστῳ τῶν δακτύλων. ἔ-
πειθ' ὅτι πάντων τῶν ἐπ' αὐτοὺς ἡκόντων νεύρων, ἐν μὲν τῇ χειρὶ διὰ τοῦ βραχίονός τε καὶ πήχεως, ἐν δὲ τῷ
σκέλει διά τε τοῦ μηροῦ καὶ τῆς κνήμης, ἐνίοτε μὲν ἐν τῷ μηρῷ τεμόντων τὸ νεῦρον, ἐνίοτε δ' ἐν τῇ κνήμῃ τῶν
κατ' ἄκρον τὸν πόδα καὶ τὴν χεῖρα δακτύλων, ἀναισθήτους ἢ ἀκινήτους εἰργάσαντο τινάς. ἀλλὰ ταῦτα τὰ
μὲν αὐτῷ συμβαίνει διὰ τὴν τῶν νεύρων ἄγνοιαν, ἕτερα δὲ μυρία διὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὰς φλέβας,
ἃς οὐδ' ἄχρι τοσούτου γινώσκουσιν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν, ὡς φυλάττεσθαι κατὰ τὰς χειρουργίας τιτρώσκειν αὐ-
τὰς, καὶ διὰ τοῦτο ἐκκόπτοντες ὀστᾶ καὶ ἀποστήματα τέμνοντες, ἐνίοτε μὲν ἀξιολόγους φλέβας διακό-
πτουσιν,

πτουσιν, ἐνίοτε δὲ μεγάλας ἀρτηρίας τέμνοντες, αἱμοῤῥαγίᾳ περιπίπτουσιν ἀνεπισχέτῳ. ἔνιοι δ' αὖ τῶν
καὶ φλεβοτομοῦντες, διεῖλον ἀρτηρίαν, ἀγνοοῦντες ἐν τίσι τῶν κατὰ τὰ κῶλα φλεβῶν ὑποβέβλη-
ται τις ἀρτηρία. τὸ δὲ τοῦ βεβλαμμένου τὴν αἴσθησιν τῶν μικρῶν ἐν τῇ χειρὶ δακτύλων, καὶ τοῦ μέσου κατὰ
τὸ ἥμισυ μέρος, ὃν ἡμεῖς ἐθεραπεύσαμεν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ διὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ θεραπευθέντος σοφιστοῦ.
προνοουμένων μὲν αὐτοῦ τῶν ἀπὸ τῆς τρίτης αἱρέσεως ἰατρῶν, καὶ πράγματα παρεχόντων τοῖς δακτύ-
λοις ὡς αὐτοῖς πεπονθόσιν, οὔσης δὲ τῆς διαθέσεως ἔνθα πρῶτον ἐκφύεται τοῦ νωτιαίου μυελοῦ τὸ νεῦρον,
οἱ μὲν οὖν μεθοδικοὶ χαλαστικὰ μὲν ἐν ἀρχῇ, συγκριτικὰ δὲ ὕστερον ὡς αὐτοὶ καλοῦσι φάρμακα, προσέ-
φερον τοῖς δακτύλοις, οὐδὲν τῶν προηγησαμένων αἰτίων πολυπραγμονήσαντες. αὐτό γε μόνον ἐπι-
γνόντες, ὅτι τοῖς δακτύλοις ἀπὸ ταυτομάτου δυσαισθησία τε καὶ ναρκώδης διάθεσις ἐγγινομένη κατὰ
10 βραχὺ προσαύξοιτο, μηδὲν δ' ὑπὸ τῶν φαρμάκων ὀνινάμενος ὁ κάμνων ἐκοινώσατο κἀμοὶ περὶ τῆς
ἰάσεως. ἠρόμην οὖν αὐτόν, εἰ μή τε κατὰ τὸν πῆχυν, ἢ τὸν βραχίονα γεγενημένη τίς εἴη πληγὴ πρόσθεν.
ὡς δ' οὐδεμία ἔφη, πάλιν ἠρόμην, εἰ μὴ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ μεταφρένου. ὁ δέ, ὡς πρὸ τριῶν ἢ τεττάρων μη-
νῶν ἔφη ἐκπεσὼν ὀχήματος, ἐν τῷ καταφέρεσθαι πρὸς τὴν γῆν ὀρθίῳ τινὶ λίθῳ προστυχεῖν, ὑφ' οὗ πλη-
γῆναί τι τὴν ἀρχὴν τοῦ μεταφρένου, καὶ σφοδρῶς ὀδυνηθεὶς εἰς τὰς ζ΄. ἡμέρας ἀνώδυνος γενέσθαι.
ιε΄ δ' ὕστερον ἀπὸ τῆς πρώτης πληγῆς ἡμέρᾳ, βραχεῖάν τινα γενέσθαι τῆς ἐν τοῖς δακτύλοις δυσαισθησί-
ας διαθέσεως αἴσθησιν, ἣν αὔξεσθαι μέχρι δεῦρο μηδὲν ὠφελουμένην ὑπὸ τῶν φαρμάκων. ἐλογισάμην
οὖν ὑπόλειμμά τι τῆς γενομένης φλεγμονῆς ἐν τῇ ῥίζῃ τοῦ νεύρου, τοῦ παραγινομένου πρὸς τοὺς πεπον-
θότας δακτύλους σκιῤῥωθέν, αὐτὸ μὲν ἀνώδυνον εἶναι, τοῖς δακτύλοις δ' εἰς οὓς ἀφικνεῖται, τῆς δυ-
σαισθησίας αἴτιον ὑπάρξαι, καὶ δή, καὶ μεταθεὶς αὐτὸς τὰ τοῖς δακτύλοις ἐπιτιθέμενα φάρμακα, κατὰ
20 τοῦ πληγέντος ἐν ἀρχῇ χώραν τὴν ἴασιν τοῦ πάθους ἐποιησάμην. ἐπιλείποι δ' ἄν με ἡ ἡμέρα διηγούμενον
ὅσα τοιαῦτα τεθέαμαι κατὰ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας ἐπί τε στρατιωτῶν ἐν πολέμοις τετρωμένων,
καὶ τουτωνὶ τῶν καλουμένων μονομάχων. ἄλλων τε πολλῶν ἰδιωτῶν κατὰ τὰς πολλὰς περιστάσεις πρα-
γμάτων συμβάντα διὰ πάντων, ἀσχημονούντων ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀμαθῶν τῆς ἀνατομῆς, ἢ γὰρ αὐτοὶ χει-
ρουργοῦντες ἐνίοτε βραχύ τι τέμνουσι νεῦρον οὐ σμικρὰν ἔχον δύναμιν, ἐφ' ᾧ ποτὲ μὲν αἴσθησις μόνη τῶν
ὑποκειμένων τινὸς ἀπόλλυται, ποτὲ δὲ κίνησις. ἐνίοτε δ' ἄμφω, εἰ μετά τινα περίστασιν πραγμάτων οὔ-
πω ῥωσθέντος τινὸς ἐκ τοῦ μὴ προειπεῖν, αὐτοὶ τοῦ γενέσθαι τὸ πάθος αἰτίαν ἔχουσιν. ὁρῶν γοῦν ἐγὼ τὴν τῶν κώ-
λων γνῶσιν ἀναγκαιοτάτην οὖσαν ὥσπερ καὶ τὴν τῶν ἐκτὸς ἁπάντων ἀνατομὴν ἠμελημένην ἐσχά-
τως, ἐδικαίωσα πρώτῃ τῇ κατὰ τὰ κῶλα τῶν μυῶν ἀνατομῇ γεγονυίᾳ, καὶ τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν,
καὶ νεύρων τῶν ἐν αὐτοῖς ἐφεξῆς προσθεῖναι, καὶ προτρέπειν γε τοὺς νέους ὅσοι περὶ τὰς ἀνατομὰς ἔχουσιν,
30 ἐν τούτοις πρώτοις γυμνάσασθαι, θεωροῦντας ὁσημέραι τῶν ἰατρῶν τοὺς ἐπισταμένους ὁπόσοι τέ εἰσι καὶ
ὁποῖοι κατὰ τὴν καρδίαν ὑμένες. ἢ τῆς γλώττης οἱ μύες, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. μὴ γινώσκοντας δὲ τὴν ἐκ-
τὸς ἀνατομήν, ἐν προγνώσει τε καὶ χειρουργίᾳ τῶν κατὰ ταῦτα μέρη γινομένων παθῶν μέγιστα σφαλλο-
μένους. τοὺς δὲ ταύτην μὲν γινώσκοντας, ἀγνοοῦντας δ' ἐκεῖνα, κατορθοῦντας ὁσημέραι. λέγωμεν οὖν ἤδη
καθ' ὅντινα τρόπον ἐγχειρεῖν προσήκει τῇ τῶν ἀγγείων τε καὶ νεύρων ἀνατομῇ τῇ κατὰ τὰ κῶλα, καὶ περὶ προτέ-
ρας ὅλης τῆς χειρὸς εἴπωμεν. ἄρξασθαι δὲ τοῦ λόγου καλῶς ἂν ἔχοι τὴν Ἱπποκράτους ῥῆσιν εἰπόντας πρῶ-
τον, ἡνίκα φησί, ποὺς δὲ ἀνθρώπου ἐκ πολλῶν καὶ μικρῶν ὀστέων σύγκειται, ὥσπερ καὶ ἡ χεὶρ ἄκρη, πόδα
μὲν γὰρ ἁπλῶς εἶπε. χεῖρα δ' οὐκέθ' ἁπλῶς, ἀλλ' ἄκρην προσέθηκεν, οὐ γὰρ ἀνάλογον ἔχει ταῖς προσ-
ηγορίαις τὰ κῶλα, καίτοι ταῖς κατασκευαῖς ἀνάλογον ἔχοντα, ὁποῖον μὲν γὰρ ἐν τῷ σκέλει μηρός ἐστι,
τοιοῦτον ἐν ὅλῃ τῇ χειρὶ βραχίων, ὁποῖον δὲ ἐν τῷ σκέλει ἡ κνήμη, τοιοῦτον ἐν ὅλῃ τῇ χειρὶ πῆχυς, ὁποῖον
40 δὲ ἐν τῷ σκέλει πούς, τοιοῦτον ἐν ὅλῃ τῇ χειρί, χεὶρ ἄκρα, τὸ γοῦν ἀπὸ τῆς τοῦ καρποῦ διαρθρώσεως, εἰς τοὺς
δακτύλους ἐσχισμένον ὀνομάζεται χεὶρ ἄκρα. καθάπερ πούς, τὸ τελευταῖον τοῦ σκέλους ᾧ βαίνομεν. οὕ-
τως οὖν καὶ ἡμεῖς χρησώμεθα τοῖς ὀνόμασιν. ἄνευ μὲν γὰρ προσθήκης χεῖρα λέγοντες, ὅλον τὸ κῶλον, ὅταν
δὲ ἀπὸ τοῦ καρποῦ πέρας αὐτῆς δηλῶσαι βουληθῶμεν, ἄκραν χεῖρα καλοῦντες, ἄρχεται δὲ δηλονότι
τόδε τὸ κῶλον ἀπὸ τῆς κατ' ὦμον διαρθρώσεως, διήρθρωται δὲ ἐνταῦθα τῆς ὠμοπλάτης ὁ αὐχὴν τῇ κεφα-
λῇ τοῦ βραχίονος. ὥστε κἂν ἀποτεμὼν κατὰ τοῦτο τὸ ἄρθρον ὅλην τὴν χεῖρα βουληθεὶς ἀνατέμνειν αὐ-
τὴν καθ' ἑαυτὴν ἄνευ τοῦ παντὸς σώματος, οὐδὲν ἕξεις ἔλαττον. οὕτω γοῦν κἀμὲ πολλάκις ἑωράκατε, τὰ κα-
τ' αὐτὴν δεικνῦντα, τῆς δ' ἐγχειρήσεως ἀρχή, πᾶν ἐν κύκλῳ περιελεῖν τὸ δέρμα τῶν ὑποκειμένων σωμά-
των, οὐ μὴν ὡς ἔτυχέ γε, καθάπερ οἱ σκυτοδέψαι συναφαιροῦντες αὐτῷ καὶ τὸν ὑποβεβλημένον ὑμένα,
καθ' ὃν αἱ τὸ δέρμα τρέφουσαι, διέρχονται, φλέβες. ἀλλὰ τὸν μὲν ὑμένα προσκαταλιπεῖν τῷ σώματι χρὴ περι-
50 βεβλημένον τοῖς ὑποβεβλημένοις αὐτῷ μυσί, τὸ δέρμα δὲ μόνον αὐτὸ καθ' αὑτὸ διὰ σμίλης ὀξείας ἀπο-
κρίνειν τε καὶ χωρίζειν ἀπὸ τοῦ ὑμένος, ἀρχὴ τῆς χωρίσεως ἥδε χρώμενον ἔν τι μέρος τοῦ κώλου προχειρι-
σάμενος ὅπερ ἂν ἐθελήσεις ἀφελεῖν τὰς τρίχας ὡς γυμνωθῆναι τοσοῦτον τοῦ δέρματος, ὁπηλίκον ἂν σοι δό-
ξῃ ποιήσασθαι τὴν πρώτην τομὴν κατ' αὐτό. ῥᾷον γὰρ τεμεῖς εἰ ψιλὸν ἐργάσαιο τριχῶν. εἰκὸς μὲν οὖν σε
κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν ἢ καταλιπεῖν τι τοῦ δέρματος ἄτμητον, ἢ τὸν ὑποκείμενον ἅμ' αὐτῷ διατε-
μεῖν ὑμένα, δεύτερον μέντοι καὶ τρίτον ἐγχειρῶν τέμνειν, ἤτοι προσθείς τι τῷ βάθει τῆς τομῆς, ἢ ἀφε-
λών, οὐκ εἰς μακρὰν ὑπ' αὐτῆς τῆς πείρας διδαχθείσῃ τὴν συμμετρίαν τῆς τομῆς, εὔδηλον δ' ὅτι σύμμε-

ρον ὀνομάζω τομὴν, τὴν μήτε ἀπολείπουσάν τι τοῦ δέρματος ἄτμητον, μήτε τὸν ὑποκείμενον ὑμένα ξὺν
αὐτῷ τέμνουσαν, ὅταν οὖν ἀκριβῶς ἤδης τοῦτό σοι κατορθωμένον, ἀνατείνας ἀγκίστροις ἑκάτερον τῆς
τομῆς τὸ χεῖλος, ὑπὸ τὸ δέρμα πειρῶ τέμνειν ἀποχωρίζων αὐτοῦ τὸν ὑμένα, μόνοις δ' οὐ χρὴ τοῖς δακτύ-
λοις ἄνευ σμίλης ἐπιτρέπειν τοὔργον, ὥσπερ ὅταν ἐκδέρωμέν τι ζῶον. ὁ γὰρ ὑμὴν τῶν ὑποκειμένων σω-
μάτων, ἑαυτῷ ἀπολύεται κατὰ δάρσιν ὡς ἡρόφιλος ὠνόμαζεν ἀπὸ τοῦ δέρω ῥήματος ὄνομα ποιήσας τῆς ἐνερ-
γείας τε καὶ τοῦ πάθους κοινόν. ὥσπερ γε καὶ ἀπὸ τοῦ τέμνω τὸ τῆς τομῆς ὄνομα γέγονεν. ἐνέργειαν μὲν ση-
μαῖνον τοῦ τέμνοντος ἀνθρώπου, πάθος δὲ τοῦ τεμνομένου σώματος. οὕτω οὖν καὶ ἡ δάρσις ἓν οὖσα πρᾶγμα
κατὰ τὸ ὑποκείμενον ὥσπερ καὶ ἡ τομὴ, πάθος μέν ἐστι τοῦ δερομένου σώματος, ἔργον δὲ τοῦ δέροντος ἀνθρώπου.
τὸ τοίνυν δέρμα, περὶ τούτου γὰρ ἦν ὁ λόγος, οὐ κατὰ δάρσιν ἀπολύεται τοῦ ὑμένος, ὅτι μηδ' ἐν τῷ κατὰ
10 φύσιν ἔχειν προσήρτηται μόνον αὐτῷ, καθάπερ ὁ ὑμὴν τοῖς ὑποκειμένοις, ἀλλὰ συμπέφυκεν, οὐ μὴν ἰσ-
χυράν γε σύμφυσιν. οὐδὲ δυσχώριστον. ὥσπερ ἔνια τῶν μορίων ἔχειν φαίνεται, χρὴ γάρ σε γιγνώσκειν, ὅτι πο-
λὺ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον ἐστὶν, ἔν τε ταῖς συμφύσεσι, καὶ ταῖς προσαρτήσεσιν. τὰ μὲν γὰρ μᾶλλον, τὰ
δ' ἧττον ἀλλήλοις συμπέφυκέ τε καὶ προσήρτηται. κοινὸν δ' ἦν τῶν μὲν κατὰ σύμφυσιν ἡνωμένων τό τε μὴ δύ-
νασθαι χωρισθῆναι ἀπ' ἀλλήλων ἄνευ τομῆς, ἢ πάντως γε τοῦ βιαίως διασπασθῆναι, καὶ τῶν χωρισθέντων
ἕλκος ἐν ἑκατέρῳ φαίνεσθαι. τῶν δὲ προσαρτωμένων σωμάτων ἥ θ' ἕνωσις ἀσθενὴς ἦν λεπταῖς ἰνῶν γιγνο-
μένη διαφύσεσιν, ὅ, τε χωρισμὸς ἄελκος ὃν ὀνομάζουσι δάρσιν. ὁ τοίνυν ὑποκείμενος ὑμὴν τῷ δέρματι συ-
νέχεταί τε τοῖς σώμασιν οἷς περιτέτακται κατά τινας ἰνῶν διαφύσεις λεπτοτέρας τῶν ἀραχνίων, ἀπο-
λύεταί τε κατὰ δάρσιν αὐτῶν, οὐδὲν δεομένων ἡμῶν, εἰ μὴ βουληθεῖεν εἰς τοῦτο σμίλης. ἱκανοὶ γὰρ καὶ
οἱ δάκτυλοι μόνοι. οὐ μὴν τοῦ γε δέρματος οἷόν τε χωρίσαι τὸν ὑμένα διὰ μόνων τῶν δακτύλων, ἀλλὰ χρεία
20 σμίλης. συμπέφυκε γὰρ αὐτῷ, καὶ χρὴ πρὸς τὸ δέρμα τὴν σμίλην ἐρείδοντας οὕτω τὸν ὑμένα χωρίζειν, ὡς εἴ
γε πρὸς τὸν ὑμένα τὴν σμίλην ἐγκλίνης, τρώσεις αὐτόν. εἰ δ' ἀποξέων τοῦ δέρματος τὸν ὑμένα τρώσαις πο-
τὲ τὸ δέρμα, βλάβην οὐδεμίαν ἐργάσῃ τῇ προκειμένῃ πράξει. οὐ μὴν οὐδὲ τρῶσις ἐν αὐτῷ γίνεται τοῦ δέρ-
ματος, εἰ καὶ βιαιότερον ἐρείσεις, ἀλλ' ἀμυχή τις ἐπιπολῆς. δεῖται δὲ τὸ ἔργον τοῦτο χρόνου πλείονος. ὅθεν
ὅταν ἑτέρῳ τινὶ τῶν φιλομαθῶν ἐπιδεικνύῃς τὰ κατὰ τὴν χεῖρα φθάνων προαποξύε τὸν ὑμένα τοῦ δέρμα-
τος, ὡς εἴρηται, πρὶν ἀφικέσθαι τὸν θεώμενον. εἰ δέ τινι τῶν ἑταίρων ἐθέλοις κοινωνῆσαι τῆς ἀνατομῆς, ὃς καὶ
αὐτὸς ἄλλῳ ποτὲ δεῖξαι βουλήσεται, παρόντος αὐτοῦ ποιοῦ τὴν ἐγχείρησιν. ἔστι γὰρ τὸ ἔργον ἀκριβείας
πολλῆς δεόμενον, ἀνδρὶ φιλοπόνῳ τε καὶ φιλομαθεῖ πρέπον. ἔγωγ' οὖν πολλάκις ἐπιτρέψας αὐτὸ τῶν
ἑτέρων τινὶ, διεσπασμένον μὲν ἐν πολλοῖς μέρεσιν εὗρον τὸν ὑμένα, προσεχόμενον δὲ ἐν ἄλλοις τῷ δέρματι.
καθ' ὅ τι δ' ἂν μέρος γένηταί τι τοιοῦτον, οὐδὲν ἔτι φαίνεται τῶν ὑπὸ τῷ δέρματι φλεβῶν τε καὶ νεύρων τῶν
30 μικρῶν, καὶ μάλιστα ἐν πιθήκῳ. κατὰ μὲν γὰρ τοὺς ἵππους, καὶ τοὺς ὄνους, καὶ τοὺς ἡμιόνους, καὶ τοὺς βοῦς, οὐκ
ἀφανίζεται μὲν διὰ τὸ μέγεθος. ἀποσπασθέντος δὲ τῆς συνεχείας τῶν ὑποκειμένων, οὐκέτ' ἐναργῆ τὴν
γνῶσιν ἔχει. κατὰ δὲ τὰ μικρὰ ζῶα τὸ σύμπαν διαφθείρεται, τῶν εἰρημένων τινὸς γινομένου περὶ
τὸν ὑμένα, καὶ τοίνυν ἤδη σοι γεγυμνάσθω τοῦ δέρματος ἡ πᾶσα χεὶρ περιβεβλημένου τοῖς ὑποκειμέ-
νοις σώμασιν τοῦ μετὰ τὸ δέρμα παντὸς ὑμένος, ἐν τούτῳ δὲ κατασκέπτου παραχρῆμα πρὶν ξηρανθῆναι τὸν
ὑμένα τὰς ἐπιπολῆς φλέβας, καὶ τὰ νεῦρα, φαίνεται δ' οὐχ ὡσαύτως ἐπὶ πάντων ἐναργῶς, τὰ μὲν
νεῦρα διά τε τὸ φύσει πᾶσι τῶν πιθήκων, ὥσπερ καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχειν ἰσχνότερα, καὶ διὰ τὸ πιμελὴν ἔ-
χειν, ἢ μὴ ἔχειν τὸ ζῶον. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἰσχνοῖς ἐναργέστερον ὁρᾶται τὰ νεῦρα, κατακρύπτεται δὲ ἐν τοῖς
πιμελώδεσι, τὰς δ' ὑπὸ τῷ δέρματι φλέβας, ὅταν μὲν πολύαιμος ὁ πίθηκος ᾖ. πάσας ἐναργῶς ἐστὶν
ἰδεῖν, ὅταν δ' ὀλίγαιμος, ἀμυδρῶς. ἀλλ' ὅμως ἐπὶ πάντα ὁρᾶν τε καὶ μεμνῆσθαι πειρῶ τάς τε ῥίζας
40 τῶν ἐπιπολῆς νεύρων, καὶ τὸν τῆς φορᾶς τρόπον, ὅπως καὶ αὐτὸς ὅταν ἀναγκασθῇς τέμνειν, κατὰ τὸ μῆκος
τῆς φορᾶς ἄγῃς τὴν τομήν. ἢ γὰρ ἕν, ἢ οὐδὲν οὕτως διατέμνεις νεῦρον. εἰ δ' ἐγκαρσίαν ἐπιβάλλοις τὴν σμί-
λην, πολλὰ διαιρήσεις ἅμα. μάλιστα δὲ τῶν ῥιζῶν ἀποχωρεῖν πειρῶ, γινώσκων ὅτι καθάπερ ἐπὶ δένδρου
κλάδον μὲν ἢ ἀκρέμονα τέμνων, ὀλίγον ἔβλαψας τὸ φυτόν. τὸ στέλεχος δ' εἰ διακόψεις διέφθειρας ὅλον
τὸ φυτὸν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν νεύρων, ἐὰν πρὸς τῇ ῥίζῃ ποιήσῃς τὴν διαίρεσιν, ὅλον τὸ χωρίον, ὃ, παρ' ἐκεί-
νου τοῦ νεύρου σχιζομένου τὴν αἴσθησιν ἐλάμβανεν, ἀναίσθητον ἀποδείξεις. εἰ δὴ μέμνησαι τῆς τῶν μυῶν ἀ-
νατομῆς, ἣν ἐν τῷ πρώτῳ διῆλθον γράμματι, μαθήσῃ καὶ νῦν εὑρίσκειν ῥᾳδίως τὰς ἀρχὰς τῶν εἰς τὸ
δέρμα διασπειρομένων νεύρων. εἰ δ' οὐ μέμνησαι καταλιπὼν ἐν τῷ παρόντι τοῦτο βιβλίον, ἐπ' ἐκεῖνο πρό-
τερον ἐλθὲ κἄπειτ' ἐπειδὰν ἀκριβῶς ἤδη μνημονεύσῃς, ἑκάστου τῶν μυῶν τὴν θέσιν, οὕτως ἀναγίνωσκε τὸν ἐφε-
ξῆς λόγον ἐν τῷδε γεγραμμένον. ὡς οὖν πράξοντί σοι τοῦτο, τὰ συνεχῆ τοῖς προπαρασκευασμένοις εἰ-
50 ρήσεται. λέλεκται δή σοι κατὰ τὸ πρῶτον βιβλίον ὁποῖος τίς ἐστιν ὁ τὴν ἐπωμίδα κατειληφὼς μῦς. ὑ-
πὲρ οὗ καὶ ὁ ἱπποκράτης ἔγραψεν, εἴ τις βραχίονα ψιλώσειε μὲν τῶν σαρκῶν τὴν ἐπωμίδα. ψιλώσειε δὲ ᾗ
ὁ μῦς ἀνατείνει. τούτων ἔχειν σε τὴν μνήμην πρόχειρον ἀξιῶ, καὶ μάλιστα κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ σώματος,
ἔνθα τὸ δελτοειδὲς ἐργάζεται σχῆμα. διότι καί τινα ὅλον αὐτὸν ὀνόμασαν δελτοειδῆ, ἔστι δὲ τὸ μέρος τοῦτο κα-
θ' ὃ περιβαίνει τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος. ὃ δὴ καὶ ἀρχὴ τῆς ὅλης ἐστὶ χειρὸς, κατὰ γὰρ τὴν κορυφὴν
τοῦ δελτοειδοῦς σχήματος ὁ τοῦ φιτώνου τὴν εἰς τὰ βραχίονα ποιεῖται κατὰ φύσιν. ὅταν οὖν ἐναργῶς ἴδῃς
τὴν κορυφὴν τοῦ φιτώνου κατὰ τὴν ἐκτὸς αὐτοῦ πλευρὰν, ἀνάβαινε τὴν θέαν μέχρι περ ἂν φανῇ σοι νεῦ-

ρον

εἰῶν σμικρῶν ἐκ τοῦ βάθους ἄνοδος. ἡ φορὰ δὲ αὐτῶν ἐστι τριχοειδῶν ὑπαρχόντων κατὰ τὴν ἰσχνότητα πα-
ραπλησίων θαμνίσκῳ κλάδους ἀπὸ μιᾶς βάσεως ἀνατεταμένους λοξοὺς ἄλλον εἰς ἄλλο μέρος ἔχοντι.
καθάπερ οὖν ἐκείνων οἱ μὲν, ὀρθίαν ποιοῦντες τὴν φορὰν, οἱ δ' εἰς τὰ πλάγια βραχὺ λοξουμένην, οὕτω καὶ τῶν
νεύρων τούτων ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ἡ φορὰ γιγνομένη, τινῶν μὲν κατὰ τὸ μῆκός ἐστι τοῦ κώλου, τινῶν δ' ἐγκλί-
νεται μὲν πρὸς τὰ πλάγια. προσέρχεται δ' οὖν ταῦτα τῶν μέσων τοῦ βραχίονος ἐπέκεινα. τὰ γάρ τοι κά-
τω τῶν ἐκτὸς αὐτῆς μερῶν ἑτέρα ῥίζα διαπλέκει νευρίων μικρῶν, ἀνίσχουσα ὁμοίως ἐκ βάθους, διασπει-
ρομένη θ' ὡσαύτως τοῖς προειρημένοις. συνεπιλαμβάνουσι δὲ καὶ τῶν περὶ τὴν διάρθρωσιν χωρίων. τά τ'
ἔξωθεν νεῦρα καὶ κάτω. ὡς τὸ πολὺ δέ μοι νόει, καὶ τὰ τοιαῦτα νεῦρα, καὶ τὰς φλέβας τὰς μικρὰς τὰς
ὑπὸ τὸ δέρμα φαινομένας, οὕτως ἔχειν ὡς ἂν ἐγὼ διηγήσομαι, τὸ γὰρ διηνεκὲς ἐπ' αὐτῶν οὐκέτ' ἐστὶν οὔτε
10 κατὰ τὴν θέσιν, οὔτε κατὰ τὸν ἀριθμὸν, οὔτε κατὰ τὴν ἰσχνότητα. καθάπερ ἐπὶ τῶν μεγάλων ἀγγείων τε
καὶ νεύρων, οὔτ' ἀριθμὸς ὡς ἔφην, οὔτε θέσις, οὔτε τὸ μέγεθος ἀκριβῶς κατηνάγκασται. αἵ γε μὴν ἀρχαὶ
κατά τε τὴν αὐτὴν ἀνίσχουσαι ἀπό τε τῶν αὐτῶν ἥκουσιν ἀγγείων καὶ νεύρων, διὸ αὐτίκα τῶν εἰρημένων ἀρ-
τι δυοῖν ὡς περὶ θαμνίσκων. ὁ μὲν οὖν ἕτερος ἀπὸ τοῦ τὸν δελτοειδῆ μῦν διαπλέκοντος νεύρου γέγονεν,
ὁ δ' ἕτερος ἀπὸ τοῦ μεγίστου τῶν ἐπὶ τὸν βραχίονα φερομένων. ὃς τούς τε ὄπισθεν μῦς διαπλέκει, διεξέρ-
χεταί τε πρὸς τὴν ἔξω χώραν τοῦ κώλου, εἶτ' εἰς τὸν πῆχυν ἀφικνεῖται παρὰ τὴν ὑψηλοτέραν τοῦ βρα-
χίονος κεφαλὴν, ἣν καὶ κόνδυλον ἔφην ὀνομάζεσθαι, ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ νεύρου μόριόν τι μικρότατον
εἰς τὴν εἰρημένην χώραν διεξέρχεται, τοῦ δ' εἰς τὸν δελτοειδῆ μῦν διαφερομένου τὸ λείψανον ὅλον εἰς τὸ
δέρμα διεκπίπτει. αὗται μὲν οὖν ἀρχαὶ δύο τῶν ἔξωθεν τοῦ βραχίονος νεύρων εἰσὶν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρ-
ματι. τὸ δὲ πρόσω δέρμα νευρία λαμβάνει. κατὰ μὲν τὴν ἄνω χώραν ἐκ τῆς πρώτης ἐπιβάσεως τοῦ δευ-
20 τέρου τῶν εἰς τὸν βραχίονα παραγιγνομένων νεύρων, ἀπὸ τοῦ νωτιαίου. κατὰ δὲ τὴν κάτω περὶ τῆς κατ' ἀγκῶ-
να διαρθρώσεως, ἄλλου τινὸς νεύρου τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου φερομένων εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μόνου, περὶ οὗ μικρὸν ὕστε-
ρον εἰρήσεται. τὸ δ' ἐντὸς καὶ ὀπίσω τοῦ βραχίονος ἅπαν δέρμα, μέχρι τῶν ἐνταῦθα περάτων τῆς ὠμοπλά-
της, ἕτερόν τι νεῦρον διαπλέκει τὴν ἔκφυσιν ἐκ τοῦ δευτέρου μεσοπλευρίου πεποιημένον. ἥκει δὲ δηλονότι
καὶ τοῦτο πρὸς τὸν βραχίονα, καθάπερ καὶ τἆλλα πάντα διὰ τῆς μασχάλης, καὶ χρὴ τὸν βουλόμενον αὐτὰ
σαφῶς θεάσασθαι, τὸν παραλελειμμένον τοῖς ἀνατομικοῖς τὸν μικρὸν μῦν ἀνατέμνειν πρότερον. ὑπ' ἐκεί-
νου γὰρ ἅπαντα τὰ τεταγμένα φέρεται. πρῶτον μὲν ἐπιπολῆς μετὰ τὸν μῦν τουτὶ τὸ νεῦρον, ὃ τὴν μὲν
ἔκφυσιν ἔχειν ἔφην ἐκ τοῦ δευτέρου μεσοπλευρίου, κατασχίζεσθαι δ' εἰς τὸ τοῦ βραχίονος ἔνδον τε καὶ ὀπί-
σω δέρμα πάνυ. ἐφεξῆς δὲ διὰ βάθους ἀρθέντων πρότερον τῶν ἀδένων τε καὶ τῶν ὑμένων καὶ τῶν ἀγγείων ἡ φο-
ρὰ τῶν μεγάλων ἐστὶ νεύρων. ἀλλὰ τοῦτό γε τὸ τοῦ δέρματος νεῦρον, ἐπιβαίνει μὲν τῷ βραχίονι. καθ' ὃ χωρίον
30 ἐπὶ τῶν πιθήκων ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τοῦ μικροῦ μυὸς, ἀρχομένου μὲν ἀπὸ τοῦ μεγίστου τῶν ἐνταῦθα μυῶν, ὃς τὸ
τῆς μασχάλης ἔξωθεν ἐργάζεται, τελευτῶντος δὲ εἰς τὴν ὀπίσω χώραν τοῦ ἀγκῶνος, ἐκ τῶν ἔνδον μᾶλλον με-
ρῶν. σχίζεται δὲ εὐθέως κατὰ τὴν ἐπίβασιν τριχῆ. τῇ μὲν ὑψηλοτέρᾳ μοίρᾳ τῶν ἔνδον τινὰ μέρη τοῦ βραχίο-
νος διαπλέκων ἄχρι τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως ὀπίσω. τῷ δὲ ἐφεξῆς μορίῳ τὴν ὀπίσω χώραν ἅπα-
σαν τοῦ ταύτης δέρματος. τῷ τρίτῳ δὲ μέρει τὰ συνεχῆ πάντα μέχρι τῆς ὠμοπλάτης. τὸ μὲν δὴ τοῦ βρα-
χίονος δέρμα τὰς εἰρημένας ἀρχὰς ἔχει τῶν νεύρων. τὸ δὲ τοῦ πήχεως, ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. πρότερον δὲ
ἁπάντων τὸν κατὰ τὸν βραχίονα νεύρων ἐπισκεψαμένῳ σοι τὴν φύσιν, ἥ τ' ἀνατομὴ, ἥ τε γνῶσις ἔσται σα-
φεστέρα τῶν κατὰ τὸν πῆχυν. οὐκ ἐπιπολῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ βάθους. ὁ βραχίων δὲ ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν ὦ-
μον ἄρχεται διαρθρώσεως. ὥστε κἂν ἀποτεμὼν αὐτὸν ἐντεῦθεν ἐθέλεις ἀνατέμνειν ἄνευ τοῦ παντὸς σώμα-
τος, οὐδὲν ἕξεις ἔλαττον. ἡ δ' ἀρχὴ τῆς ἐγχειρήσεως γιγνέσθω σοι κατὰ τὴν ὠμιαίαν φλέβα. καὶ τῶν προσθίων
40 ἐν τῷ βραχίονι μυῶν. τὸν δὲ δύο μὲν ἔχοντα κεφαλὰς ὡς ἔμαθες, ἀπὸ συνδέσμων ἰσχυρῶν ἀρχομένας,
τὴν δ' ἀπονεύρωσιν, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κερκίδος ποιούμενον. ὅπου τοίνυν αἱ δύο κεφαλαὶ τοῦδε τοῦ μυὸς ἑνοῦ-
σθαι μέλλουσιν, τὸ πρῶτον νεῦρον εὑρήσεις ἐπιβαῖνον τῷ τοῦ βραχίονος ὀστῷ. τὸ δὲ χωρίον ἐκεῖνο καὶ τοῦ τῆς
μασχάλης ὀπισθίου μυὸς τοῦ μεγάλου τὴν εἰς τὸν βραχίονα κατάφυσιν ἔχει δι' εὐρώστου τένοντος πλατέος,
ἐφεξῆς δ' αὐτῇ τῶν ἀπὸ τοῦ στέρνου μυῶν τοῦ μεγίστου τένων καταφύεται σαρκωδέστερος ὢν τοῦ προειρημένου,
καὶ τούτῳ πάλιν ἐφεξῆς ὁ τοῦ τῆς ἐπωμίδος, ὃν ὑπό τινων ἔφην ὀνομάζεσθαι δελτοειδῆ. τὸ τοίνυν ἀπὸ τοῦ
νωτιαίου διὰ τῆς μασχάλης ἧκον ἐπὶ τὸν βραχίονα πρῶτον νεῦρον, ἐπιβαίνει κατ' ἐκεῖνον μάλιστα τὸν τό-
πον τοῦ βραχίονος καθ' ὃν ὁ τένων ἐμφύεται τοῦ τῆς μασχάλης ὀπισθίου μυὸς, ὃν ἔφην μέγιστον εἶναι τῶν ἐν τῷ κατ'
ὦμον ἄρθρον κινούντων, εἶτα κατὰ τὴν ἐπίβασιν ὑποδύεται τῷ προσθίῳ μυΐ. μηδέπω κατὰ τοῦτο τὸ
χωρίον ἡνωμένων αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' ἔτι διεστηκυιῶν. ὑπὸ τὴν ἑτέραν οὖν αὐτῆς τὴν ἔνδον τετα-
50 γμένην ὑποφυόμενον ἑαυτοῦ τι μέρος εὐθέως δίδωσιν ἑκατέρᾳ τῶν κεφαλῶν, ἐντεῦθεν τε φέρεται κάτω
πως ὁμιλοῦν μᾶλλον τοῖς κατ' εὐθὺ τῆς ἑτέρας κεφαλῆς τῆς ἔνδον, ἣ καὶ λεπτοτέρα κατὰ τὸ πλάτος ἐστὶ,
τὴν ἀρχὴν ἔχουσα σύνδεσμον ἐκπεφυκότα τῆς ἀγκυροειδοῦς ἀποφύσεως, συμφύονται δὲ εὐθέως αἱ κε-
φαλαί. καὶ ποιοῦσιν ἕνα μῦν ἡνωμένον τὴν ἀπὸ τῶν προσθίων οὓς ἔμαθες ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι κάμ-
πτει τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν. ὄψει δὲ τοῦτο τὸ νεῦρον σαφῶς ἀπολύσας ἀμφοτέρας τὰς κεφαλὰς τῶν
ἄνωθεν ἐκφύσεων. εἶτα ἀνατέμνοντι καὶ χωρίζοντι ἀπ' ἀλλήλων τὸ κατ' εὐθὺ μέρος ἑκατέρου τοῦ μυὸς, ἐπειδ-
ὰν εἰς ταυτὸ ἀφίκωνται. κατὰ τοῦτο δ' αὐτὸ καὶ τὸ νεῦρον φέρεται κάτω, πλάττοντι δέ σοι τοῦτο, καὶ ἄλλο νεῦρον
ὀφθήσεται τῶν δὲ πολλῷ κατωτέρω βραχεῖαν τὴν ἐπίβασιν ἴσχον ἐπὶ τὸν βραχίονα καλυπτομένην εὐθέως ὑπὸ τῶν

αὐτοῦ μυός. ὑφ' οὗ καὶ τὸ πρῶτον ἐῤῥήθη καλύπτεσθαι νεῦρον, ἐν δὲ τῷ προϊέναι τὰ δύο ταῦτα νεῦρα,
ποτὲ μὲν ἀπὸ θατέρου, ποτὲ δ' ἀπ' ἀμφοτέρου ἀποφύσεις εἰς τὴν κεφαλὴν γίνονται τοῦ μικροτέρου τῶν
προσθίων τοῦ πήχεος μυῶν, καὶ μετὰ ταῦτα δίδωσιν ἀπόφυσιν ἑαυτοῦ τὸ δεύτερον νεῦρον τῷ πρώτῳ τηλι-
καύτην, ἡλίκον ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ τὸ λείψανον ἤδη τοῦ πρώτου φαίνεται γεγονός. ἐξ ἀμφοῖν δὲ γεννηθὲν
ἓν νεῦρον ἐπὶ τὸν πῆχυν ἀφικνεῖται διὰ μέσης τῆς κατ' ἀγκῶνα καμπῆς, τὸ δὲ δεύτερον νεῦρον ὡς ἐξ ἀρ-
χῆς ἐφέρετο διὰ τῶν ἔνδον μερῶν, κάταντές τε καὶ παράλληλον τῷ πρώτῳ, ταπεινοτέραν τε ἔχει τὴν θέ-
σιν ἐποχούμενον τῷ κατὰ τοῦτο κονδύλῳ τοῦ βραχίονος ἔνθα λειότατος ἐστὶν ἑαυτοῦ. καταλιπὼν οὖν ἤδη
ταυτὶ τὰ νεῦρα πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ βραχίονος ἐλθέ. μετὰ γάρ τοι τὰ λελεγμένα δύο, τρίτον τὶ νεῦ-
ρον ἐστὶν, ὡς ἐγγὺς τῷ δευτέρῳ, βυθιωτέραν τὴν εἰς τὸν βραχίονα ποιούμενον ἔμφυσιν ἅμα τοῖς μεγάλοις
10 ἀγγείοις τῇ τε ἀρτηρίᾳ καὶ τῇ φλεβὶ, τοῖς διὰ τῆς μασχάλης ἐπ' αὐτὴν ἥκουσι, καὶ τοίνυν, καὶ συγκατα-
σχίζεται τὸ νεῦρον τοῦτο τοῖς ἀγγείοις εἰς τοὺς μεγάλους μῦς τοῦ βραχίονος. ὑφ' ὧν ἡ κατ' ἀγκῶνα διάρθρω-
σις ἐκτείνεται, καὶ δίδωσί γε μεγάλας ἑαυτοῦ μοίρας ἀμφοτέροις αὐτοῖς λοξὸν ἐπὶ τὴν ἐκτὸς χώραν ἀφι-
κνούμενον. ἔστι δὲ καὶ μέγιστον τοῦτο τῶν εἰς τὰς χεῖρας ἰόντων νεύρων, ἀκούοντος σοῦ δηλονότι μέγιστον ὑπὸ
τῶν ἀνατομικῶν συνήθως λεγόμενον τι νεῦρον, ἢ ἀρτηρίαν, ἢ φλέβαν, μὴ συνενδεικνυμένων αὐτὴν κατὰ
τὸ μῆκος διάστασιν. ἀλλὰ μόνην τὴν κατὰ κύκλον ὡς εἰ καὶ παχύτατον ἢ πάχιστον ἔτυχον εἰπόντες. ὅταν
δὲ τὸ τοῦ βραχίονος ὅσον οὖν ἐκπεριελθὸν τὸ νεῦρον τοῦτο διὰ τῆς ὀπίσω χώρας ἔξωθεν ἑαυτοῦ γένηται,
μικρὸν ὑπεραίρω τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ἐνταῦθα τινὰ μοῖραν ἑαυτῷ πρὸς τὸ δέρμα διεκπέ-
μπει, περὶ ἧς ἔμπροσθεν εἴρηται κατὰ τὴν ἀνατομὴν τῶν ἐπιπολῆς νεύρων τοῦ βραχίονος, ἐντεῦθεν δὲ ὅ-
πως ἐπὶ τὸν πῆχυν ἀφικνῆται τὸ λοιπὸν τοῦ τρίτου νεύρου πᾶν ὅπως τε ἐν αὐτῷ σχίζεται, μαθήσῃ μι-
20 κρὸν ὕστερον ἐν τῇ τοῦ πήχεος ἀνατομῇ, γεγυμνωμένων γάρ σοι τῶν πλείστων μερῶν ἤδη τοῦ βραχίονος ἐπι-
σκέπτου λοιπὰ δύο νεῦρα κατὰ τὴν ἔνδον αὐτοῦ χώραν, ἐν ᾗ καὶ τὰ προειρημένα τρία τὴν ἐπίβασιν ἔχει
ὀλίγῳ τινὶ κατωτέρω τοῦ τρίτου νεύρου. τὸ μὲν ἕτερον, ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι καὶ χωρὶς τοῦ τοὺς μῦς
τοῦ βραχίονος ἀνατμηθῆναι φαινόμενον ἁπάντων πρῶτον, ἐμνημόνευσα δ' ἤδη τοῦ νεύρου τοῦδε, καὶ κατὰ
τὴν τῶν ἐπιπολῆς νεύρων ὀλίγον ἔμπροσθεν ἀνατομήν. ἀνεβαλόμην τε τὴν τομὴν αὐτοῦ πᾶσαν ὁρᾶν ἐν
τῇ τοῦ πήχεως ἀνατομῇ, τῆς μέντοι σχίσεως ἄρχεται τὸ νεῦρον τοῦτο κατὰ τὸν βραχίονα πρὸ τῆς κατ' ἀγ-
κῶνα διαρθρώσεως. καὶ φέρεται διὰ τῆς καμπῆς αὐτῆς σχεδὸν ὅλης, ἐσχισμένον ἤδη πολυειδῶς, μόνων τῶν
ὑψηλοτέρων μερῶν τῆς καμπῆς οὐκ ἐχόντων ἀπόφυσιν αὐτῆς. τὰ δ' ἄλλα μέρη τῶν πρόσω τοῦ βραχίονος
ὅσα πρὸ τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως εἰσὶ τὰ ἐπιπολῆς δηλονότι, παρὰ τούτου τοῦ νεύρου τὰς ἀποφύ-
σεις λαμβάνει, πέμπτον δὲ ἄλλο νεῦρον ὑπόλοιπον ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῷ βραχίονι παραγινομένων ἀπὸ τοῦ νω-
30 τιαίου, διὰ τῆς ἔνδον αὐτοῦ χώρας φερόμενον ὥσπερ καὶ τἄλλα, τοῦτο τὸ νεῦρον οὐδεμίαν αὐτοῦ μοῖραν οὐ-
δενὶ τῶν κατὰ τὸν βραχίονα δίδωσι μορίων. οὔτ' οὖν τῶν ἐπιπολῆς, οὔτε τῶν διὰ βάθους. ἔστι δὲ τῷ πάχει πα-
ραπλήσιον τῷ δευτέρῳ καθάπερ καὶ τῷ πρώτῳ τὸ τέταρτον, καὶ ἀμφότερα γέ σοι δόξει τό τε δεύτερον
καὶ τὸ πέμπτον ὡς διπλάσιον τοῦ πρώτου τε καὶ τετάρτου τὸ πάχος ἔστι. πάντων δ' αὐτῶν ἁδρότατον
ἐστὶ τὸ τρίτον εἰρημένον. μέμνησαι δ' ὅτι καὶ ἄλλο τι νεῦρον ἐπὶ τὸ δέρμα τοῦ βραχίονος ἐῤῥήθη φέρεσθαι τοῦ
δευτέρου μεσοπλευρίου διεκπῖπτον. ὥστε δύο μὲν εἶναι νεῦρα τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου φερομένων ἐπὶ τὰς
χεῖρας εἰς τὸ δέρμα κατασχιζόμενα. τέτταρα δ' ἄλλα διὰ βάθους εἴς τε τοὺς μῦς διανεμόμενα πάντας ὅλου
τοῦ κώλου, καί τινας ἀποφύσεις λεπτὰς εἰς τὸ δέρμα διεξερχόμενα. καὶ τοίνυν ἤδη καταλιπὼν τὸν βρα-
χίονα πρὸς τὴν τοῦ πήχεος ἀνατομὴν ἧκε, χωρίσας τὸ δέρμα τῆς συναποδερομένης ὑμενώδους οὐσίας αὐ-
τῷ, καθότι πρόσθεν εἴρηται, πρώτην μὲν ἀρχὴν νεύρων ὄψει τοῦ τετάρτου κατὰ τὴν διήγησιν εἰρημένου
40 νεύρου τῶν ἐν τῷ βραχίονι πᾶσαν ὀλίγου δεῖν τὴν ἔνδον χώραν τοῦ πήχεος ἐπειληφυῖαν, ὑποφυομένην
δὲ καὶ τῷ κάτω παντὶ, καὶ τῶν ἔξω μερῶν οὐκ ὀλίγοις. ὅσον δὲ ὑψηλὸν ἐστὶ πρὸς τῇ κερκίδι μέρος τοῦ πή-
χεος ἑκατέρωθεν, ἔξωθέν τε καὶ ἔσωθεν, ἑτέρων νεύρων ἀποφύσεις λαμβάνει. τὸ μὲν ἔσωθεν ἀπὸ τοῦ πρώ-
του πάντων ῥηθέντος, τὸ δ' ἔξωθεν ἀπὸ τοῦ τρίτου, περὶ δὲ τῶν ἐν ἄκρα τῇ χειρὶ νεύρων ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ
δέρματι, τῇ τῶν μεγάλων νεύρων ἀνατομῇ συναφθήσεται, τρία γὰρ ἐκεῖνα εἰσὶ πέντε τὰ πάντα, ἃ διὰ
τῆς κατ' ἀγκῶνα καμπῆς εἰς τὸν πῆχυν ἐνθεάτω φερόμενα νεῦρα κατὰ τὴν τοῦ βραχίονος ἀνατομήν. ἀλλὰ
τούτων ἓν εἰς τὸ δέρμα μόνον αὐτοῦ διεσπείρετο, σχιζόμενον ἀνωτέρω τῆς κατ' ἀγκῶνα καμπῆς, ὑπόλοιπα
τοιγαροῦν εἰσὶ τέτταρα. πρῶτον μὲν ὑπὲρ οὗ πρώτου τὸν λόγον ἐποιησάμην ἐν τῇ τοῦ βραχίονος ἀνατο-
μῇ, παραγινόμενον εἰς μέσον τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν. δεύτερον δὲ τὸ τούτου ταπεινότερον ἐπιβαῖ-
νον τῷ ἔνδον τε καὶ κάτω κονδύλῳ τοῦ βραχίονος. ἔνθα μάλιστα ἐστὶν αὐτὸς αὐτοῦ λειότατος, καὶ ἥκιστα κυρ-
50 τός. τὸ δὲ τρίτον νεῦρον, ὅπερ καὶ ἄνω ἔφην ἓν τῶν εἰς ὅλας τὰς χεῖρας ἀφικνουμένων ὁμιλοῦν τῷ ἔξω τε
καὶ ἄνω κονδύλῳ τοῦ βραχίονος, εἰς τὸν πῆχυν παραγίνεται ψαῦον τῆς κερκίδος. τὸ δ' ὑπόλοιπόν τε καὶ τέταρ-
τον νεῦρον τῶν διὰ βάθους εἰς τὸν πῆχυν ἀφικνουμένων μεταξὺ τοῦ τε ὠλεκράνου καὶ τῆς ἔνδον τε καὶ κάτω κεφα-
λῆς τοῦ βραχίονος ἔχει τὴν θέσιν. ἀκόλουθον οὖν ταύταις ταῖς ἐμφύσεσιν καὶ θέσεσιν αὐτῶν ἀνατέμνων τε τοὺς
μῦς, ὡς ἔμαθες ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι, κατανοήσεις ἅπασαν τὴν νομὴν, ἀρξάμενος ἀφ' οὗπερ ἂν ἐθελή-
σῃς πρώτου, κάλλιον ἴσως ἐστὶ τὴν αὐτὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας φυλάξαι τῇ κατὰ τὸν βραχίονα. τὸ τοίνυν
εἰς τὸν πῆχυν παραγινόμενον νεῦρον διὰ μέσης τῆς καμπῆς, εὐθέως μὲν ἐνταῦθα δίδωσιν ἀπόφυσιν ἑαυτοῦ

πάνυ λεπτὴν τῇ φλεβὶ παραφυομένην τῇ κατὰ μέσον μάλιστα τὸν πῆχυν ἐκτεταμένῃ κατὰ τὸ μῆκος
ἐπιπολῆς τοῦ κώλου. κἄπειτα τῇ πρὸς τὸν καρπὸν ἀρτηρίᾳ παραγιγνομένη, τῇ πρὸς αὐτῇ τὸν σφυγ-
μὸν ἐχούσῃ, καὶ μέντοι καὶ ἄλλην τινὰ πάνυ λεπτὴν ἀπόφυσιν τῇ κεφαλῇ τοῦ τῆς κερκίδος ἰδίου μυὸς
τοῦ μακροῦ τὸ νεῦρον τοῦτο δίδωσιν, ὑψηλοτάτην ἁπάντων τῶν εἰρημένων. ἐφεξῆς δὲ αὐτῆς ἑτέραν τῷ
λειψάνῳ τῆς ὠμιαίας παραφερομένης δι᾽ ὅλης τῆς κερκίδος ἀραχνοειδεστάτην. τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον τοῦ κα-
τὰ τὴν διήγησιν νεύρου μετὰ τὸ διεξελθεῖν ὑποκάτω τῆς φλεβός, ἣν ἀπὸ τῆς ὠμιαίας ἀπεσχισμένην
λοξὴν τέμνομεν ἐπιπολῆς, λοξὸν ἀνατεινόμενον ἀτρέμα πρὸς τὸν τῆς κερκίδος ἴδιον μῦν τὸν μακρόν, ἐκ
τῶν ἔνδον αὐτοῦ τῶν ἄνω μερῶν φέρεται μέσον τῶν εἰρημένων τεττάρων πάνυ λεπτῶν ὄντων. ἔνθα δ᾽ οὗ-
τος ὁ μῦς παύεται, καὶ αὐτὸ καταναλίσκεται βραχύ τι προσεκτεινόμενον αὐτῷ λείψανον ἐπὶ τὰ πλη-
10 σίον τῆς κερκίδος μέρη τοῦ μεγάλου δακτύλου. τοῦτο μὲν οὖν τὸ νεῦρον τῆς ἑτέρας τῶν κατ᾽ ἀγκῶνα φλε-
βῶν, τῆς ὑψηλοτέρας ὑποκάτω κείμενον νεῦρον, ἃ δ᾽ ἔφην ἑκατέρωθεν αὐτοῦ τετάχθαι, πολλάκις
ἐπ᾽ αὐτῆς ὀχούμενα, καὶ διὰ ταῦτα ἀφαιρουμένου τοῦ δέρματος ἀφανίζεται μὲν ταῦτα συνεχῶς. τὸ
δὲ ὑποκείμενον τῇ φλεβὶ διὰ παντὸς φαίνεται. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἁπάντων τῶν ἐν τῇ διηγήσει λε-
λεγμένων νεῦρον οὕτως ἀναλίσκεται τοὐπίπαν. ἴσω μὲν γὰρ τοῦθ᾽ ἅπαξ τουτὶ μὲν αὐτὸ τὸ νεῦρον ἄχρι
τῆς κατ᾽ ἀγκῶνος καμπῆς ἐν τῷ βραχίονι καταναλισκόμενον. ἀπὸ δὲ τοῦ δευτέρου μόριόν τι πρὸς τὸν
πῆχυν διεξερχόμενον. ἡ νομὴ δὲ κἀκείνου τῷ νῦν εἰρημένῳ νεύρῳ παραπλησία ἐγένετο, τὸ δὲ δεύτερον νεῦ-
ρον ἅμα τῷ τετάρτῳ τοὺς ἔνδον πήχεως μῦς διαπλέκει. καθάπερ καὶ τὸ τρίτον τὸ παχὺ τοὺς ἔξωθεν ἅ-
παντας. εἴπω μὲν οὖν ἤδη περὶ πρώτου τοῦ ἔξωθεν ἵνα μὴ διακόπτωμεν τὴν τῶν ὑπολοίπων δυοῖν νεύ-
ρων διδασκαλίαν τῶν εἰς τὰ τοῦ πήχεως τε καὶ τῶν δακτύλων ἐκτὸς ἅπαντα μέρη. κατασχιζόμενον
20 γοῦν τοῦτο τὸ νεῦρον, μετὰ τὸ τὰς εἰρημένας ἔμπροσθεν ἀποφύσεις εἰς τὸν βραχίονα ποιήσασθαι, φέρεται κά-
τω πρὸς τὴν διάρθρωσιν μεταξὺ τοῦ τε μακροτέρου μυὸς τῶν ἐμπροσθίων ἐν τῷ βραχίονι καὶ τῆς κεφα-
λῆς τοῦ τῆς κερκίδος ἰδίου τοῦ μακροῦ, πρώτην μὲν ἀπόφυσιν ποιούμενον εἰς τὰ τοῦ πήχεος ἐκτὸς ἐπιπο-
λῆς ὑπὸ τῷ δέρματι διασπειρομένην εἰς τὰ τοῦ πήχεος ἐκτὸς ἅπαντα καὶ τοῦ καρποῦ, δευτέρας δὲ ἀπο-
φύσεις ἐν τῷ διεξέρχεσθαι τὴν κατ᾽ ἀγκῶνα διάρθρωσιν, ἑτέρας δὲ κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ μέρος ἔνθα κατὰ τῆς κε-
φαλῆς ἐπιβαίνει τοῦ τὸν καρπὸν ἐκτείνοντος μυὸς τῷ δικέρῳ τένοντι. τὴν μὲν ἑτέραν εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ
μυὸς διασχιζομένην τούτου. τὴν δὲ ἑτέραν ἄχισον προερχομένην, καὶ φέρεταί γε τοῦτο τὸ νεῦρον ἀπο-
χούμενον τῷ μυῒ σαφῶς φαινόμενον, ὅταν ἐπικείμενος τῷδε τῷ μυῒ μῦς ὁ μακρὸς ὁ τῆς κερκίδος ἤδη
ἀνατμηθῇ πᾶς. ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο φέρεται μυῶν, ὡς τὸ πολὺ τῷ μὲν ἐποχούμενον, τῷ δὲ ὑποτε-
ταγμένον, οὐκ ὀλιγάκις τε κἀκ τῶν ἔνδον μερῶν ὅλον φαίνεται παρατεταμένον τοῖς εἰρημένοις μυ-
30 σὶν καθ᾽ ὃ ψαύουσιν ἀλλήλων διεξέρχεται δ᾽ αὐτοῦ τὸ πέρας ἐπὶ τῶν καρπῶν εὐθὺ τῶν μεγάλων δακτύ-
λων κατασχιζόμενον ἔξωθεν εἰς αὐτοὺς ἐπιπολῆς, τοὺς δύο μὲν ὅλους, τὸ δὲ ἥμισυ μέρος τοῦ μέσου. προσ-
λαμβάνει γε μὴν οὐκ ὀλιγάκις ἐπὶ τῷ τέλει τῆς κερκίδος ἀπὸ τοῦ προειρημένου κατ᾽ αὐτῆς ἐκτετάσθαι
νεύρου βραχύ τι μέρος. τὸ δὲ ὑπόλοιπον τοῦ μεγάλου νεύρου τοῦ τρίτου πρὸς τὴν ἐκτὸς χώραν ἐγκλίνε-
ται τοῦ πήχεος λοξὸν διὰ βάθους φερόμενον, εὐθέως μὲν ἐπὶ τὸν τοῦ καρποῦ δίκρουν μῦν, οὗ κατὰ τῆς κε-
φαλῆς ἔφην ἐπιβαίνειν αὐτὸν πρὶν τὴν προειρημένην ἀπόφυσιν ποιήσασθαι. μετὰ δὲ ταῦτα διεξέρ-
χεται τῶν τῆς κερκίδος μυῶν τῶν πρὸς ἀγκῶνα τὸν ἔξωθεν, οἷς ἀμφοτέροις ἀπονεμήσεις τινὰς ἰσχνὰς δί-
δωσιν, ἐφεξῆς τῷ τοὺς τέτταρας δακτύλους ἐκτείνοντι μυῒ δίδωσι, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τῷ τοὺς μικροὺς
δύο τὴν λοξὴν κίνησιν κινοῦντι, κἄπειθ᾽ ἑξῆς τῷ τὸν καρπὸν ἀνακλῶντι κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον.
ταύτας μὲν οὖν ἁπάσας τὰς ἀποφύσεις, κατὰ τὰς κεφαλὰς τῶν εἰρημένων ποιεῖται μυῶν οὐκ ἀπὸ
40 πολλοῦ τῆς διαρθρώσεως. ἐντεῦθεν δὲ φέρεται κατὰ τὸν διφυῆ μῦν, ὃς τόν τε μέγαν δάκτυλον, καὶ τὸν
καρπὸν κινεῖ, καὶ δῆλον ὅτι καὶ τούτῳ δίδωσιν τινὰς ἀποφύσεις. ἐν δὲ τῇ φορᾷ ταύτῃ, μέχρι μὲν τινὸς
ὁ τένων τοῦ τὸν μέγαν δάκτυλον κινοῦντος μυὸς τὴν λοξὴν κίνησιν, ἔτισα παράκειται συμπαρεκτεινό-
μενος αὐτῷ μέχρι τῆς ἐπὶ τὸν καρπὸν φορᾶς. ἐφεξῆς δὲ ὁ τοὺς δύο δακτύλους λιχανόν τε καὶ μέσον ὡ-
σαύτως κινῶν. ὅσον δ᾽ ὑπόλοιπον τοῦ νεύρου τούτου καταλείπεται, προελθὸν ἄχρι τοῦ καρποῦ τοῖς περὶ
τὴν διάρθρωσιν ἐνδιασπείρεται χωρίοις εἰς οὐδένα τῶν δακτύλων ἀφικνούμενον. τὸ μέγιστον δὲ αὐτοῦ τῶν
περάτων ὑποδύεται κατὰ τὸ βάθος ἐκείνου τοῦ χωρίου. ἔνθα τὸν σύνδεσμον καλύπτοντα τὴν κεφαλὴν
τοῦ τοὺς τέτταρας δακτύλους ἐκτείνοντος τένοντος ἔφην εἶναι. αὕτη μὲν οὖν ἐστιν ἡ νομὴ τοῦ παρὰ τὸν ἔξω κόνδυλον
ἐκ τοῦ βραχίονος εἰς τὸν πῆχυν ἀφικνουμένου νεύρου. τρίτον δ᾽ ἦν, εἴ τι μεμνήμεθα, τοῦτο τῶν ἀπὸ μασχάλης εἰς
ὅλας τὰς χεῖρας παραγινομένων. τὰ δ᾽ ὑπόλοιπα δύο νεῦρα τοῖς ἐντὸς τοῦ πήχεως ἅπασι διανέμεται μυ-
50 σίν. οὓς ἀνατέμνων ὡς ἔμαθες ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι παρακολούθως τοῖς νεύροις εἰς αὐτοὺς σχιζομένοις,
ἀρξαμένοις ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν καρπὸν διαρθρώσεως. εὑρήσεις μέντοι εἰς τοὺς κάμπτοντας τοὺς δακτύλους μῦς
ἀπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν νεύρων ἀποφύσεις ἐκφυομένας. εἰς δὲ τοὺς ἄλλους ἅπαντας πλὴν ἑνός, ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἐρρη-
θέντος ἐπιβαίνειν τῷ βραχίονι. τὸ μέντοι τέταρτον τῶν νεύρων, ὃ μεταξὺ τοῦ τ᾽ ὀλεκράνου, καὶ τοῦ κάτω κονδύλου
τοῦ βραχίονος εἰς τὸν πῆχυν ἔφην ἀφικνεῖσθαι, δίδωσιν ἑαυτοῦ τι μόριον τῷ κάμπτοντι τὸν καρπὸν μυῒ κατὰ τὸν
μικρὸν δάκτυλον. εὑρήσεις δ᾽ οὖν τὸ λοιπὸν νεῦρον τὸ διὰ τῆς κερκίδος ἐνταῦθα μυῒ διδοῦν ἑαυτῷ τι μόριον. εἶτ᾽
ἐν τῷ προϊέναι τῷ θ᾽ ὑψηλοτέρῳ τῶν καμπτόντων τὸν καρπὸν καὶ τῷ γυροῦντι τὸν ὑποφυόμενον τένοντα τῷ ψι-

λὼ τῆς χειρός· καί τι διὰ βάθους λεπτὸν τῷ τῆς κερκίδος ἐνταῦθα μυῒ τῷ σμικρῷ. τὴν δὲ διὰ τοῦ πή-
χεως ἐνταῦθα φορὰν τὰ μεγάλα δύο νεῦρα ποιεῖται μεταξὺ τῶν καμπτόντων τοὺς δακτύλους μυῶν,
τῷ μὲν ἐπικείμενα, τῷ δ' ὑποβεβλημένα, καὶ δίδωσί γε αὐτῶν ἑκατέρῳ μοῖραν ἀξίαν τῆς ἑαυτοῦ οὐ-
σίας. παυσαμένων δὲ τῶν μυῶν τούτων εἰς τοὺς τένοντας, οὕτως ἤδη καὶ τὸ λείψανον ἑκατέρου τῶν νεύ-
ρων εἴς τε τὸν καρπὸν ὅλον καὶ τὸ μετακάρπιον ἀφικνεῖται τοῖς ἐνταῦθα σώμασι διασπειρόμενα καὶ τῶν
δακτύλων τοῖς ἔνδον μέρεσιν. τὸ μὲν ὑψηλότερον τοῖς μεγάλοις δυσὶ καὶ τοῦ μέσου τῷ κατὰ τὸν λιχανὸν
ἡμίσει μέρει. τὸ δὲ ταπεινότερον, τῷ λοιπῷ τοῦ μέσου, καὶ τοῖς λοιποῖς μέσοις δακτύλοις, τὸ μὲν οὖν
ὑψηλότερον τῶν νεύρων ἐνταῦθα καταναλίσκεται, τὸ δὲ ταπεινότερον ἑαυτοῦ τινὰ μοῖραν οὐ σμι-
κρὰν εἰς τὸ τῆς χειρὸς ἐκτὸς ἀποπέμπει κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ καρποῦ. διαπλέκει δὲ τοῦτο τὸ νεῦρον ἅπαν τὸ
10 τῆς χειρὸς ἄκρας ἐκτὸς ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι τὸ ἥμισυ μέρος εἰς ἄκρους ἀφικνούμενον τοὺς δακτύ-
λους. τοὺς μὲν μικροὺς ὅλους τοῦ μέσου δὲ τὸ ἥμισυ μέρος. τὸ γὰρ ὑπόλοιπον αὐτοῦ μέρος τὸ ἥμισυ μετὰ
τοῦ μεγάλου δακτύλου, τὸ τοῦ τρίτου πάντων εἰρημένου νεύρου δέχεται πέρας, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. μῦς
δ' οὐδεὶς ἐστὶν ἔξωθεν ἄκρας τῆς χειρός, ὥσπερ ἔνδοθεν, μία μὲν ἀρτηρία, δύο δὲ φλέβες εἰς ὅλην τὴν
χεῖρα κατασχίζονται, ἀλλὰ τὴν μὲν ἑτέραν φλέβα πάντες ὁρῶσι καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς, ἐπιπολῆς τε
ὅλη τέτακται μεταξὺ τοῦ δέρματος καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ μυῶν, ὧν ὁ μὲν ἕτερος τὴν ἐπωμίδα
γεννᾷ φίτωνος ἐνταῦθα πηγνύμενος. ὁ δὲ ἕτερος τὸ σαρκῶδες τοῦ στέρνου. παρ' ἀμφοτέρα δὲ ταῖς ἀπο-
νευρώσεσιν ἐμφύονται κατὰ τὸ μῆκος τοῦ βραχίονος ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν οὐ μὴν πολὺ τοῦ κατ' ὦμον ἄρθρου.
τοῦτον οὖν τὸν μῦν ἡ ἐπιπολῆς αὕτη φλέψ, ἣν ὠμιαίαν ὀνομάζουσι, μεταξὺ κειμένη κατὰ τὴν ἔνδον πλευ-
ρὰν τοῦ δελτοειδοῦς μυὸς ἐπὶ τὸ πέρας αὐτοῦ παραγιγνομένη, τοὐντεῦθεν ἤδη κατὰ τὴν ἐκτὸς μᾶλλον
20 ὅλου τοῦ βραχίονος χώραν φέρεται κατ' αὐτῆς ψαύουσα τοῦ μείζονος μυὸς τῶν προσθίων κατὰ τὴν ἐξίζου-
σαν αὐτὴν ἐν τοῖς ἔξω μέρεσι γραμμήν. εὐθὺς δὲ τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως γενομένη χωρίζεται τοῦ
μυὸς τοῦδε, καὶ κατὰ τὸν τῆς κερκίδος ἐπιβαίνει μυὸς τοῦ μακροῦ, καὶ τοίνυν, καὶ σχίζεται κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον
ἐγγύς πως ἴσοις τμήμασι τρισίν. ὧν τὸ μέν, εἰς τὸ βάθος δύεται, καὶ κατὰ τὴν τῶν ἐπιπολῆς φλεβῶν δέ-
αν ἐπισκέψαι τὴν θέσιν αὐτοῦ καὶ τὴν φοράν. τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ τὴν καμπὴν ἀφικνεῖται τῆς ἐνταῦθα
διαρθρώσεως, ἐν οὗ μὲν ὡς εἴρηταί γε μοῖραν τῆς ἑτέρας φλεβὸς τῶν ἐφ' ὅλην τὴν χεῖρα φερομένων.
τὸ δὲ λοιπὸν καὶ τρίτον τμῆμα τῆς ὠμιαίας φλεβὸς ἐγκλινόμενον ἠρέμα πρὸς τὴν ἔξω χώραν τοῦ πήχε-
ως ἐν ἐκείνῃ κατασχίζεται. πρὸ μέντοι τοῦ σχισθῆναι τριχῇ κατὰ τὸν ἀγκῶνα τὴν μεγάλην, τὴν δὲ φλέ-
βα, τὴν ὠμιαίαν ἐναργῶς ἐστὶν ὁρᾶν μετὰ τὸ δέρμα τεταμένην καθ' ὅλον τὸν βραχίονα μηδαμόθεν δυομέ-
νην εἰς τὸ βάθος. ἀλλ' ἱκανῶς ἐξέχουσάν τε καὶ προφανῆ καὶ μάλιστα τῶν γυμναστικῶν τοῖς ἰσχνοῖς φύσει,
30 καὶ μεγέθεσιν. δι' ὅλου μὲν οὖν τοῦ βραχίονος ἀποφύσεις πάνυ λεπτὰς εἴς τε τὸ δέρμα, καὶ τὸν μῦν τῆς
ἐπιπολῆς μέρεσι διανέμουσαν ὄψει τὴν δὲ τὴν φλέβα. κατὰ τὰς ἀνατομὰς οὖν τῶν πολυαίμων τε καὶ μεγά-
λων πιθήκων. ἐπί τε τῶν ἄλλων ζώων ἁπάντων τετραπόδων ὧν ἔμαθες ἐξεῖναι τὰς πρώτας τε καὶ γενι-
κὰς διαφοράς. ἔνθα δὲ ἐπιβαίνει τῷ τῆς κερκίδος μυῒ κατὰ τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν, ἐνταῦθα ὡς
ἔφην σχίζεται τριχῇ. ποτὲ μὲν ἴσοις ἀκριβῶς τμήμασι, ποτὲ δ' ἀνίσοις, καὶ γίνεται μείζονα ἄλλοτ' ἄλλα
βραχείας ἀλλήλων ἔχοντα τὰς ὑπεροχάς. καὶ δὴ καὶ σαφεστέρας ἤδη τὰς ἀποφύσεις ποιεῖται, τὸ δια-
νεμόμενον εἰς τὴν ἐκτὸς χώραν τοῦ πήχεως, ὧν ἐποιεῖτο κατὰ τὸν βραχίονα, καὶ πᾶν ἐνταῦθα κατανα-
λίσκεται συναναστομούμενον. κατὰ τὰ πέρατα τοῖς εἰρησομένοις πέρασιν ἄλλων φλεβῶν ὅθεν διή-
κουσιν ἐνταῦθα αὐτῇ διὰ τοῦδε τοῦ λόγου μνησθήσῃ. ἡ διὰ τῆς μασχάλης φερομένη φλὲψ πολὺ μείζων οὖσα
τῆς ὠμιαίας συγκατασχίζεται δι' ὅλου τοῦ βραχίονος τῇ κατὰ τοῦτον τὸν τόπον ἀρτηρίᾳ διὰ τῆς μασχάλης
40 ἡκούσῃ, καὶ ψαύει δὲ ἀλλήλοις τὰ δύο ἀγγεῖα ταῦτα κατά τε τὴν διὰ μασχάλης φοράν, καὶ τὴν ἐς τὸν βρα-
χίονα κατάφυσιν. αἵ τε προειρημέναι τῶν νεύρων εἰς ἕκαστον μῦν ἐκφύσεις, συνεμφυομένην ἔχουσιν ἑ-
κατέρας αὐτῶν ἀπόφυσιν. ὁπόταν δὲ τὸν βραχίονα διεξέλθωσιν ὅλαι συγκαταφερόμεναι τῷ μείζονι
τῶν προσθίων μυῶν ἔνδοθεν, ἐνταῦθα διὰ βάθους μὲν ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐφέρετο καὶ νῦν ἔτι πρὸς τοὺς ἐν τῷ πή-
χει μῦς ἡ ἀρτηρία παραγίγνεται. σχισθεῖσα δ' ἡ φλὲψ δίχα βραχὺ πρὸ τῆς διαρθρώσεως, τῷ μὲν ἑτέ-
ρῳ τῶν μερῶν διὰ βάθους φέρεται, ψαύουσά τε τῆς ἀρτηρίας καὶ συγκατασχιζομένη διὰ παντὸς αὐ-
τῇ τῷ δ' ἑτέρῳ λοξὴ πρὸς τὸν ὑπὸ τῷ δέρματι τόπον ἀναχθεῖσα φαίνεται καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς σαφῶς
ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν τε καὶ μεγάλας ἐχόντων φύσει τὰς φλέβας, ἐναργέστερον δὲ αὐτὴν θεάσῃ διαλαβὼν
δεσμῷ τὸν βραχίονα. ταύτης οὖν τῆς φλεβὸς ἀπόφυσις φαίνεται πρώτη λοξὴ κάτω φερομένη πρὸς τὸ
τοῦ πήχεως ὀστοῦν. ἡ φορὰ δὲ αὐτῆς γίγνεται μεταξὺ τοῦ τ' ἔνδον κονδύλου τοῦ βραχίονος, καὶ τῆς πρὸς ἀγ-
50 κῶνι καμπῆς, ἐπιβᾶσα δὲ τῷ πήχει παραφέρεταί τε τοῦ λοιποῦ, καὶ συμπροέρχεται μέχρι τῆς τελευ-
τῆς αὐτοῦ, δευτέρα δ' ἀπόφυσις ἐκ τῆς αὐτῆς χώρας τῇ προειρημένῃ γενομένη φέρεται ἄχρι βραχέ-
ος ὑψηλοτέρα, σχίζεται δ' εὐθέως δίχα. καὶ τῶν μορίων αὐτῆς, τὸ μὲν ταπεινότερον ἐπὶ τὴν λαπά-
ρα φέρεσθαι τῷ τοῦ πήχεως ὀστῷ λελεγμένον ἀφικνεῖται, τὸ δ' ὑψηλότερον λοξὸν ἀτρέμα φερόμε-
νον ἐπιπλέον ἐκταθὲν, ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἀφικνεῖται φλέβα τὴν παρατεταμένην τῷ
πήχει, πολλάκις δὲ πρὶν ἐκείνης ψαῦσαι κατασχιζόμενον ἀναλίσκεται, τὸ γοῦν παρατετα-
μένον ἀγγεῖον τῷ πήχει μέχρι τοῦ πέρατος αὐτοῦ παραγίνεται, καὶ ποτὲ μὲν ἐναργῶς ἐκτελευτῇ τινὰ τῶν

περάτων αὐτῶν πρὸς τὴν κάτω χώραν τοῦ καρποῦ, ποτὲ δ' ἀμυδρῶς. συμφύεται δ' αὐτοῖς ἔνιοι τῶν ἐνταῦ-
θα περάτων τὸ μέγιστον ἐναργῶς ἐπιτεῖνον, παρὰ τὴν κυρτὴν ἐπίφυσιν τοῦ πήχεος, ἐκ τῶν κάτω μερῶν αὐ-
τῆς φερόμενον ἑτέρῳ πέρατι φλεβὸς ἐκ τῶν ἄνω φερομένῳ, καὶ ἡ σύμφυσις αὐτοῦ κατὰ τὸ πρόσω μέ-
ρος παραγίγνεται τοῦ κατὰ τὸν βραχίονα πήχεω πέρατος, ὥστε ἑνωθῆναι κατὰ τὰ στόματα, καὶ ἓν ἀγγεῖον
ἄμφω γίγνεσθαι. ὅθεν δ' ἥκει τὸ συναπτόμενον αὐτῷ ἀγγεῖον, μικρὸν ὕστερον ὄψει πρὸς τὴν μεγάλην αὖ-
θις ἐπανελθὼν φλέβα τὴν ἐπιπολῆς, ἧς τὴν πρώτην ἀπόφυσιν ἐπὶ τὸ τοῦ πήχεος ἔσω ἔφην καταφέ-
ρεσθαι λοξήν. ἐκείνῳ μὲν οὖν ἀρχὴ τῆς κατὰ φύσεως ἀνωτέρω τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεώς ἐστιν. ἡ δ'
ἐπιπολῆς φλὲψ ἡ μεγάλη, φέρεται λοξὴ τῇ τῆς ὠμιαίας ἀπεσχισμένῃ μέλλουσα συμφύεσθαι. πρὶν δ' ἐ-
κείνης ψαῦσαι ποιεῖται τινὰ ἀπόφυσιν διχῆ, καὶ τούτων τῶν μερῶν, τὸ μὲν ταπεινότερον, ὅπερ καὶ
10 μικρότερόν ἐστι κοινωνεῖ τῇ παρακειμένῃ φλεβὶ τῶν προειρημένων ἄρτι τελευταῖα λελεγμένῃ. μετὰ δὲ
τὴν κοινωνίαν, ἐπὶ τὰ πρὸς τῷ καρπῷ μέρη τοῦ πήχεως ἐκτείνεται τῶν μέσων τῆς ἔνδον αὐτῆς χώρας
ταπεινότερον φερόμενον. τὸ δ' ἕτερον τὸ ὑψηλότερόν τε τούτου καὶ μεῖζον μόριον τῆς διχῇ σχισθείσης
φλεβὸς ἐνίοτε μὲν, ἀκριβῶς διὰ μέσης φέρεται τῆς ἔνδον χώρας τοῦ πήχεως, ἐνίοτε δ' ὑψηλότερον αὐ-
τοῦ βραχὺ, μέχρι τοῦ καρποῦ κατασχιζόμενον. ἑνοῦται δ' ἁπάντων τῶν εἰρημένων περάτων τὰ στόματα,
καὶ σύρρουν ἓν ἀγγεῖον ἐξ ἀμφοῖν τῶν ἑνωθέντων γίνεται καθ' ἑκάστην ἕνωσιν. ὡς μὴ δ' ἀριθμεῖσθαι δύνα-
σθαι τὰς ἑνώσεις διά τε τὸ πλῆθος καὶ σμικρότητα. καταλιπὼν οὖν ἤδη καὶ ταύτας τὰς φλέβας
αὖθις ἐπὶ τὴν μεγάλην ἐλθὲ καὶ θέασαι συμφυομένην αὐτὴν τῷ τῆς ὠμιαίας μέρει. καὶ ἐξ ἀμφοῖν
ἑνὸς ἀγγείου γινομένου παρακολούθει τῇ φορᾷ. θεάσῃ γὰρ ἐπὶ τῷ τῆς κερκίδος ὑψηλῷ ἀνερχομένην
τήνδε τὴν φλέβα κατωτέρω τοὐπίπαν τῆς μέσης χώρας τοῦ μήκους αὐτοῦ, ἐντεῦθεν δὲ κατὰ τὴν ἔξω
20 χώραν ἤδη που τοῦ τῆς κερκίδος ὄντος σχιζομένην διχῇ τμήμασιν ἐγγὺς ἴσοις ὡς γίγνεσθαι τὸ σχῆμα τῶν δύο
ἀγγείων τῷ φίτῳ γράμματι παραπλησίων, τοῦ μὲν ἑτέρου τῶν μετὰ τὴν σχίσιν ἀγγείων εὐθὺ τοῦ μεγάλου
δακτύλου φερομένου. τοῦ δ' ἑτέρου πρὸς τὸν μικρὸν δάκτυλον ἀποτεινομένου παρὰ τὸ πέρας τοῦ πή-
χεως τὸ κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἔνθα τὴν ἐπίφυσιν λαμβάνει. τὸ μὲν οὖν εὐθὺ τοῦ μεγάλου δακτύλου φε-
ρόμενον ἐπὶ τῆς κερκίδος ὀχεῖται, κἀπειδὰν ἅψηται τοῦ καρποῦ, κατασχίζεται μὲν εἰς τὴν ὀπίσω χώ-
ραν τοῦ μεγάλου δακτύλου. κατασχίζεται δὲ καὶ εἰς τὴν μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ λιχανοῦ. κατασχίζεται
δὲ καὶ εἰς ὅλον τὸν λιχανὸν ὄπισθέν τε κἀκ τῶν πλαγίων, καὶ τό γε κατὰ τοῦτο τὸ μέρος αὐτοῦ πέρας ἑν-
οῦται φλεβίῳ μορίῳ τῆς ὁμοειδοῦς αὐτῇ φλεβὸς ἀπεσχισμένῳ. μέμνησο γάρ μοι τῶν ἀρτίως εἰρημέ-
νων δύο φλεβῶν, ὧν τὸ σχῆμα τῷ φίτῳ γράμματι προσεικάσας ἐδιηγησάμην, μέχρι δεῦρο τῆς ἑτέρας
γραμμῆς τοῦ ἀπὸ τὴν φορὰν, ἐπὶ τὴν λοιπὴν οὖν ἐλθὲ φλέβα τὴν ὡς ἐπὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον
30 ἐφιεμένην ἐκταθῆναι. θεάσῃ δ' αὖθις πρὶν ἐπὶ τὸ πέρας ἐλθεῖν τοῦ πήχεος, ἀποφυόμενόν τι φλεβίον, ὃ
πρόσω φέρεται κατ' εὐθὺ τῆς μεταξὺ χώρας τοῦ τε λιχανοῦ καὶ μέσου δακτύλου. τοῦτο οὖν τὸ φλεβίον
ἑνοῦται τῷ μικρῷ ἔμπροσθεν εἰρημένῳ, καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν ἀμφότερα μίαν ἐργασάμενα φλέβα πρὸς
τὸ μέσον ἀφικνεῖται τῶν δύο δακτύλων, λιχανοῦ τε καὶ μέσου. τὸ δὲ ὑπόλοιπον μέρος τῆς ὡς ἐπὶ τὸν
μικρὸν δάκτυλον ἀποτεινομένης φλεβός. ἐν μὲν τῷ παρέρχεσθαι τὴν λοξὴν ἐπίφυσιν τοῦ πήχεως.
ἀπόφυσιν τινὰ σμικρὰν ἐπὶ τὴν ὀπίσω χώραν τοῦ μέσου δακτύλου πέμπει. μετὰ δὲ ταῦτα διχῇ σχι-
σθὲν, τῷ μὲν ἑτέρῳ τῶν μερῶν εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ μέσου καὶ παραμέσου δακτύλου χώραν ἐμβάλλει, καὶ
ταύτην τὴν φλέβα τέμνοντες τινὲς ἐν ἀριστερᾷ χειρὶ, καὶ συγχωροῦντες ῥεῖν ἐξ αὐτῆς τῷ αἵματι μέχρι
περ ἂν αὐτομάτως στῇ, τὸν σπλῆνα φασὶν ἐκ τῆς τοιαύτης κενώσεως ὀνήσασθαι. τῷ δ' ἑτέρῳ μορίῳ τῆς
φλεβὸς τῷ ταπεινοτέρῳ, καὶ τοῦτο πάλιν εἰς τὰ μεταξὺ τοῦ παραμέσου τε καὶ μικροῦ φερομένῳ
40 συνακολουθήσας ἐξῆς ἐπίσκεψαι πάντων τῶν εἰρημένων ἀγγείων ἀποφύσεις, γινομένας τρι-
χοειδεῖς τε, καὶ μείζους, ὧν αἱ πλεῖσται συμφύονται κατὰ τὰ πέρατα τοιαύταις ἑτέραις τῶν
πλησιαζόντων ἀγγείων, ἀποσχιζομέναις. ἔνια δὲ καὶ πάνυ σαφεῖς φλέβες ἐς ταὐτὸ ἀλλήλαις ἥκου-
σιν ἑνούμεναι κατὰ τὸ πέρας, ὡς φαίνεσθαι σαφέστατα καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἐπὶ τῶν ἰσ-
χνῶν τε καὶ φλέβας εὐρείας ἐχόντων φύσεων. ἣν γοῦν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον τῷ τοῦ πήχεως ὀστῷ πα-
ρατεταμένην ταπεινὴν φλέβα φέρεσθαι πρόσω συνάπαξ τῆς νῦν ἀνατετμημένης τῷ λόγῳ φλεβὸς ἐν
τῶν περάτων, ἐν τοῖς πρόσω τῆς ἐνταῦθα τοῦ πήχεως ἐπιφύσεως, ὡς ἀξιόλογον ἀγγεῖον ἐργάζεσθαι
ποιεῖν. οὐ γὰρ δὴ πᾶσι γίγνεσθαι, σαφές. τῇ δέ γε παρὰ τὸν πῆχυν φλεβίον τῇ ταπεινῇ κατ' ἔνια τῶν πε-
ράτων ἐπιμίγνυται καὶ τὸ τῆς ὠμιαίας φλεβὸς μόριον εἰς τὴν ἔξω χώραν τοῦ πήχεως διανεμόμενον.
καὶ αὐτῆς δὲ τῆς νῦν ἐν τῷ λόγῳ προκειμένης φλεβὸς, ἧς τὴν νομὴν διηγησάμην, ἐπιμίγνυται τὰ τῶν
50 ἀποσχιζομένων φλεβῶν πέρατα. τῆς γοῦν κατὰ τὸ γ΄ πλευρᾶς ἡ ἑτέρα μοῖρα πρὸς τὸν μέγαν ἥκουσα
δάκτυλον ἐναργῶς φαίνεται κατὰ τὰ πέρατα συναναστομουμένη ταῖς διὰ τῶν ἐκτὸς τοῦ πήχεως φερομέ-
ναις φλεψὶν ἄχρι τοῦ καρποῦ, οὗ ταῖσδε τὰς φλέβας ἔφην γενέσθαι, κατασχιζομένης εἰς ταύτην τὴν ἀ-
ποπεφυκυῖαν πρὶν ἐπὶ τὴν συμβολὴν ἀφικνεῖσθαι τὰς διὰ τῆς καμπῆς φερομένας δύο φλέβας ἔφην
δὲ καὶ ὅτι διχοδὴς ἤδη γίγνεται καὶ ὅτι τῶν δύο τμημάτων αὐτῆς τὸ ἕτερον ὅ, περ καὶ μεῖζόν ἐστιν ὡς τὸ πολὺ διὰ τοῦ πή-
χεως ἐνεχθὲν ἄχρι τοῦ καρποῦ προσφέρεται εἰς τὸ σχιζόμενον. τοῦτ' οὖν τὸ μέρος τὴν τοῦ μεγάλου δακτύλου χώραν
ἔνδοθεν ἅπασαν διαπλέκει, καὶ διὰ τῶν πλαγίων μερῶν ἐπαναβαῖνον ἑνοῦται τοῖς πέρασι τῶν ἀποσχιζομένων

φλεβίων ἀπὸ τῆς ἑτέρας γραμμῆς τοῦ φίτου γράμματος, ὥσπερ αὖ πάλιν τοῖς ἀπὸ τῆς ἑτέρας
γραμμῆς τοῦ φίτου γράμματος, ἣν ὡς ἐπὶ τὸ τοῦ πήχεως πέρας ἔφην προσέρχεσθαι, συμφύεται κα-
τά τινα ῥιζοειδῆ πέρατα τοῖς ἀπὸ τῆς ὠμιαίας φλεβὸς εἰς τὴν ἔξω χώραν τοῦ πήχεως διασπειρομέ-
νοις. ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸ τοῦ σχισθεῖσαν τὴν φλέβα τῷ φίτῳ γράμματι γενέσθαι παραπλησίαν, ἀπο-
φύεταί τις αὐτῆς ἀναβαίνουσα, κἀνταῦθα διασπειρομένη. γίγνεται δὲ τὸ αὐτὸ μάλιστα τοῖς μικρὸν
ἔχουσι τὸ τῆς ὠμιαίας φλεβὸς μέρος, ὃ τὴν ἐκτὸς τοῦ πήχεως χώραν ἔφην καταπλέκειν. πρόδηλα
δὲ ὅτι καὶ τῆς πρὸ τοῦ σχισθῆναι τὴν τῷ φιτώνῳ γινῶσαν ἀποφυομένην, ὑπὲρ ἧς ὁ λόγος μοι νῦν πρό-
κειται, ἀποσχισθείσεις εἰς τὸ τοῦ πήχεως ἐκτὸς ἔσονται τὰ πέρατα ἐκ τῆς ὠμιαίας, ταύτας ἁπάσας
τὰς φλέβας ἐναργῶς ἰδεῖν ἔστι καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἐπὶ πολλῶν ἀνθρώπων ἰσχνῶν τε ἅμα καὶ πολυαί-
10 μων, καὶ φλέβας εὐρείας ἐχόντων. εἶναι δὲ χρὴ θερμὸν τὸ περιέχον, ἢ καὶ λελοῦσθαι τὸν ἄνθρωπον,
καθεῖσθαι δὲ τὴν χεῖρα καὶ διαλαμβάνεσθαι, καθότι ἂν ἐθελήσῃς μέρος ἐναργῶς ὀφθῆναι πληρωθεί-
σας τὰς φλέβας. ὃ δὴ καὶ ποιεῖν σε βούλομαι συνεχῶς ἐπὶ πολλῶν ἕνεκα δυοῖν οὐ σμικρὸν χρήσι-
μον, τοῦ μὲν ἑτέρου γνώσεως αὐτῆς τῶν ἀγγείων, οὐδὲν γὰρ τῶν αἰσθητῶν ἀκριβῶς τε καὶ ταχέως γνωρί-
ζεται μὴ πολλάκις ὀφθέν. ὡς τεκμηριοῦσιν ὅσοι τῶν διδύμων ἀκριβῶς εἰσὶν ὅμοιοι. τοῖς μὲν ἀήθεσιν
ἀδιάγνωστοι φαινόμενοι, πρὸς δὲ τῶν συνήθων ἐν τάχει διαγιγνωσκόμενοι. δευτέρου δὲ ἕνεκα τοῦ πεισθῆ-
ναι περὶ τῆς ἀκριβοῦς ὁμοιότητος τῶν μορίων ἀνθρώπων τε καὶ πιθήκων. ταύτας οὖν ἁπάσας τὰς
φλέβας ἃς ἐπ' ἀνθρώπων ὁρᾷς πρὸ τῆς ἀνατομῆς, ἐπὶ τῷ πιθήκῳ ἀνατεμνομένῳ ὄψει. δῆλον οὖν ὅτι
καὶ τὰς διὰ τοῦ βάθους ὡσαύτως ἔχει τὰ ζῷα ταῦτα τοῖς ἀνθρώποις. ἐπ' αὐτῶν οὖν προγεγυμνάσθαι
σε βούλομαι πολλάκις, ἵνα κἂν ἀνθρωπείου ποτὲ σώματος ἀνατομῆς ἐπιτύχῃς, ἑτοίμως δυνηθῇς γυ-
20 μνῶσαι ἕκαστον τῶν μορίων. ὅπερ οὐ τὸ τυχὸν ἔστιν, οὐδὲ ἀγυμνάστῳ περὶ τὸ ἔργον ἀνθρώπῳ δυναμένῳ ἐξαί-
φνης ἐπιτυγχάνεσθαι, κατὰ γοῦν πολλὴν σχολὴν οἱ ἀνατομικώτατοι τῶν ἰατρῶν ἐπισκοπούμενοι τὰ μό-
ρια τοῦ σώματος, ἐν πολλοῖς ἐσφαλμένοι φαίνονται. διόπερ οὐδ' οἱ βουληθέντες ἀνατέμνειν σῶμα πο-
λεμίου γερμανοῦ τεθνεῶτος ἐπὶ τοῦ κατὰ μάρκου ἀντωνίου πολέμου, πλέον ἠδυνήθησαν τι μαθεῖν τῆς
τῶν σπλάγχνων θέσεως. ὁ δ' ἐπὶ τῶν ἄλλων ζῴων καὶ μάλιστα πιθήκου προγεγυμνασμένος, ἑτοιμότα-
τα τῶν ἀνατεμνομένων μορίων ἕκαστον γυμνοῖ. καὶ ῥᾷόν ἐστιν ἀνδρὶ φιλοπόνῳ προγεγυμνασμένῳ κα-
τὰ τὰς ἀνατομὰς ἐπισκεψαμένῳ τινὰ διὰ ταχέων ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι νεκρῷ μαθεῖν, ἢ φανερῶς
ἑτέρῳ τῶν ἀγυμνάστων ἐπὶ πολλῆς σχολῆς ἐξευρεῖν ἀκριβῶς. τῶν τε γὰρ ἐπὶ θανάτῳ κατακριθέντων,
καὶ θηρίοις παραβληθέντων ἐθεάσαντο πολλοὶ πολλάκις ἐν τοῖς σώμασιν ὅ, περ ἐβουλήθησαν ἑκάστοτε
διὰ ταχέων. ἐπὶ λῃστῶν ἐν ὄρει κειμένων ἀτάφων, καὶ τραύματα δὲ μεγάλα, καὶ σηπεδόνες εἰς βάθος
30 ἐξικνούμεναι πολλὰ τῶν μορίων ἐγύμνωσαν, ἃ τοῖς μὲν προγεγυμνασμένοις ἐγνωρίσθη τὴν αὐτὴν
ἔχοντα κατασκευὴν τοῖς πιθηκείοις σώμασι, τοὺς δ' ἀγυμνάστους οὐδὲν ὠφέλησαν, καὶ παιδία δὲ τῶν ἐκ-
τιθεμένων νεκρὰ πολλάκις πολλὰ ἀνατέμνοντες ἐπείσθησαν ὡσαύτως ἔχειν κατασκευῆς ἀνθρώπου* πιθή-
κῳ. καὶ κατ' αὐτὰς δὲ τὰς χειρουργίας ὅσας ἑκάστοτε ποιούμεθα, ποτὲ μὲν ἐκτέμνοντες σεσηπυίας σάρ-
κας, ποτὲ δ' ἐκκόπτοντες ὀστᾶ, καταφανὴς ἡ ὁμοιότης γίγνεται τῷ προγεγυμνασμένῳ. τινὲς δὲ οὕτως εἰ-
σὶν ἀμελεῖς τῶν καλλίστων, ὥστε οὐδ' ἃ πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἔνεστι γνῶναι σαφῶς, ἐθελῆσαι ποτὲ μαθεῖν. ἃ
γοῦν εἶπον ἄρτι περὶ τῶν κατὰ τὸν πῆχυν τε καὶ ἄκραν τὴν χεῖρα φλεβῶν ἅπαντ' ἔστι γνῶναι πρὸ τῆς
ἀνατομῆς ἐπὶ πολλῶν ἀνθρώπων. ὥσπερ γε καὶ ὅτι μετὰ τὸ σχισθῆναι τὴν διὰ μασχάλης φλέβα πρὸ
τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως ἢ πρὸς τὴν καμπὴν ἀφικνουμένη μέχρι τινὸς ὑποκειμένην ἔχει τὴν ἀρ-
τηρίαν, ἣν ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν τε φύσει καὶ μεγαλοσφύκτων ἔνεστι γνωρίσαι διὰ τῆς ἁφῆς ἄχρι τινὸς χω-
40 ρίου διασημαίνουσαν τὴν κίνησιν. ὥστε γε κἂν φλεβοτομῇς ἐπὶ μὲν τῶν ὅλην τὴν φλέβα σαφῶς
φαινομένην ἐχόντων, ἀποχωρεῖν ὅσον ὅτι πλεῖστον ἀπὸ τῆς ἀρτηρίας. ἐφ' ὧν δὲ τὸ κατὰ τῆς ἀρτηρίας
αὐτῆς ἐπικείμενον μόνον φαίνεται, τὸ δ' ἄλλο πᾶν ἀφανές ἐστιν, προσέχειν ἐπιμελῶς πρῶτα μὲν ἰδίᾳ
σφίγγοντος σοῦ τὸν βραχίονα, τὸ περὶ τὴν ἀρτηρίαν χωρίον εἰς ὄγκον ἀξιόλογον αἴρεται, δεύτερον δὲ
τῶν ἄλλων τινὰ φλεβῶν τέμνειν, ὧν ἐρῶ. μηδέποτε γοῦν τέμνε τὴν φλέβα τὴν δὲ διαφυσηθέντος τοῦ χω-
ρίου γιγνώσκων τὴν ὑποκειμένην ἀρτηρίαν εὐρεῖαν τε εἶναι καὶ εὔρωστον. εἶθ' ὅταν ἐπὶ πλεῖστον ὀγ-
κωθῇ, τὴν ἐπικειμένην φλέβα συνεξαίρει τε καὶ περιτέμνει ἑαυτῇ, συμβαίνει τοιγαροῦν ἐν τούτῳ
περὶ τὸ κυρτὸν τῆς ἀρτηρίας ὑψουμένην τὴν φλέβα κενωτέραν γίγνεσθαι, καθ' ὃ περιτείνεται μέρος,
ὥστε τὸν ἐπιβάλλοντα τὸν φλεβοτόμον αὐτῇ κατὰ τὴν εἰθισμένην αὐτῷ συμμετρίαν τῆς ἐπερείσε-
ως τε καὶ καταθέσεως, ἐν τάχει μὲν ἐκείνην ὅλην διεξέρχεσθαι, τιτρώσκειν δὲ τὴν ὑποκειμένην ἀρ-
50 τηρίαν, ἀποχωρεῖν οὖν ἀπ' αὐτῆς προσήκει ἐπί τινα τῶν πλησίον φλεβῶν, μάλιστα μὲν τῶν ἐπὶ τὸ τοῦ
πήχεως ὁπωσοῦν καταφερομένων. εἰ δὲ μηδὲ τούτων τις φαίνοιτο, πρὸς τὴν ἐκ τῆς μίξεως τῶν ἐν τῇ καμ-
πῇ φλεβῶν γινομένην ἐπὶ τὸ τῆς κερκίδος, ἐφ' ἣν ὑψηλὸν ἀνατείνεσθαι. εἰ δὲ μηδ' αὐτὸ φαίνοιτο, τὴν
ἀπὸ τῆς ὠμιαίας εἰς τὴν κατ' ἀγκῶνα καμπὴν ἥκουσαν. οὕτως δὲ κἂν εἰ τὴν ὠμιαίαν ποτὲ δέοι τέμνειν,
ὅταν μὴ φαίνηται, τὴν ἀπ' αὐτῆς ἥκουσαν εἰς τὴν καμπὴν ἀναγκαῖόν ἐστι διαιρεῖν. εἰ δὲ μηδ' αὐτὴ
φαίνοιτο, τὴν ἀνατετεινομένην ἐπὶ τὴν κερκίδα λοξήν. εἰ δὲ μηδ' ἐκείνη, τὴν ἀπὸ τῆς μασχάλης
ἐπὶ τὴν κατ' ἀγκῶνα καμπήν. αὕτη μὲν γὰρ ἡ φλὲψ ἐπιτηδειοτάτη τοῖς πεπονθόσι τὰ κάτω τῶν κλει-

δῶν. ἡ δ' ὠμιαία τοῦ ς τὰ τούτων ἄνω. δευτέραν δὲ καὶ τρίτην ἐπ' αὐτοῖς ἔχουσιν τάξιν ὧν ἐμνημόνευ-
σα, κοινὴ δ' ἀμφοτέροις ἐστὶ πρὸς τὸ τῆς κερκίδος ὑψηλὸν ἀναφερομένη. διὸ καὶ τρίτην αὐτῇ τάξιν ἔνει-
μα κατ' ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας. ἐπὶ γὰρ τῶν διὰ τὸ κάτω τῆς κλειδὸς πεπονθέναι δέον μέντοι αἵμα-
τος ἀφαιρέσει, πρώτην μὲν ἔχει τάξιν ὠφελείας ἕνεκεν ἡ ἐπὶ τὴν καμπὴν ἐρχομένη, δευτέραν ἡ πρὸς τὸν
πῆχυν καταφερομένη, τρίτην δὲ ἡ κοινή. τετάρτην δὲ ἡ ἀπὸ τῆς ὠμιαίας ἐπὶ τὴν καμπὴν ἐρχο-
μένη φλέψ. ἐσχάτην δ' ἡ ὠμιαία. τῶν δὲ τὰ τῆς κλειδὸς ἄνωθεν πεπονθότων, ἔμπαλιν. αἱ μὲν ὠμιαῖαι,
τὴν πρώτην. ἡ δ' ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ τὴν καμπὴν ἐρχομένη, τὴν δευτέραν. τὴν τρίτην δ' ἡ κοινή. καὶ τετάρ-
την ἡ κατὰ τὰς ἀρτηρίας προερχομένη, καὶ πέμπτην, αἱ ἐπὶ τὸν πῆχυν καταφερόμεναι. περὶ μὲν
δὴ τῶν ἐπιπολῆς φλεβῶν καθ' ὅλον τὸν πῆχυν ἄχρι τῶν δακτύλων εἴρηται πάντα. περὶ δὲ τῶν διὰ
10 βάθους ἐφεξῆς ἐπίσκεψαι τὰς κατὰ τὴν καμπὴν ἐπιπολῆς ἐξελών. ἀρθεισῶν γὰρ τούτων καὶ τῶν μυ-
ῶν ἀνατμηθέντων ὡς ἔμαθες, αὐτίκα φανοῦνταί σοι παραπλησίως, ἐπιπολῆς διὰ βάθους εἰς ταυτὸν
ἀλλήλαις ἰοῦσαι. καὶ μέντοι καὶ μετὰ τὸ συνελθεῖν αὖθις ἀποσχίζονταί τε καὶ δύο γινόμεναι φέρον-
ται διὰ τοῦ πήχεως, ἐπὶ τὸν καρπὸν κατ' εὐθὺ παραλλήλως ἐκτεταμέναι. ταπεινοτέρα μὲν ἡ ἑτέρα,
κατὰ τὸ τοῦ πήχεως ὀστοῦν, ὑψηλοτέρα δὲ κατὰ τὸ τῆς κερκίδος ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις εἰς τοὺς μῦς κατασχι-
ζομένας. τῆς μὲν οὖν ταπεινοτέρας φλεβός, ὁπόθ' ἥκει ἐπὶ τὸν τῆς κερκίδος μῦν τὸν μικρόν, ἐκπί-
πτει τι μόριον εἰς τὴν ἔξω χώραν, ἐν ᾗ κατασχιζομένη ἑνοῦται τοῖς προειρημένοις ἐνταῦθα μέρεσι τῶν
ἐπιπολῆς φλεβῶν. καὶ μέντοι καὶ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ μέρος ὅσον ἔνδον ἔμεινεν ἑνοῦται τοῖς εἰς τὸ βάθος
ἰοῦσι τῶν εἰρημένων ἐπιπολῆς διανέμεσθαι τοῖς ἔνδον μέρεσι τοῦ πήχεος. καὶ πολλάκις ἔδοξέ μοι πλείο-
νων εἶναι μοῖρα τῶν ἐπιπολῆς εἰς τὸ βάθος ἰουσῶν φλεβῶν, ἤπερ ἐπ' αὐτῆς τῆς ἐν τῷ βάθει κειμένης.
20 τῆς δευτέρας φλεβὸς αἱ ἀποφύσεις ὀλίγαις ἀναμίγνυνται τῶν ἐπιπολῆς φλεβῶν. Δύο μὲν ἔφην
εἰς τὴν χεῖρα φέρεσθαι φλέβας, τὴν δὲ διὰ μασχάλης ἀξιόλογον ἱκανῶς τῷ μεγέθει, καὶ τὴν ταύτης
μὲν ἐλάττονα πολλῷ, μεγάλην δ' ὅμως καὶ αὐτήν, ἣν ὠμιαίαν ὀνομάζουσιν. ἀρτηρία δὲ μία μόνη παρα-
γίνεται πρὸς τὴν χεῖρα παρακειμένη τῇ διὰ τῆς μασχάλης ἰούσῃ φλεβί. διεκπίπτουσι δὲ τοῦ θώρακος ἀμ-
φότεραι μετὰ τῆς ἐνάτης συζυγίας τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, ἐπιβαίνουσί τε τῷ βραχίονι κατ' ἐκεῖνο
τὸ μέρος ἔνθα καὶ τὸ τρίτον ἔφην ἀφικνεῖσθαι νεῦρον, ἐντεῦθεν δὲ τοῖς μυσὶν ἅπασι τοῦ βραχίονος ἀπο-
φύσεις ἀξιολόγους διδοῦσαι φέρονται καταντεῖς ὡς ἐπὶ τὴν καμπὴν τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως.
ἀλλ' ἐπί γε τῷ πέρατι τοῦ βραχίονος ἡ φλὲψ διχῇ σχισθεῖσα, τὸ μὲν ἕτερον αὐτῆς μέρος ὕψωσεν ἄχρι τοῦ
δέρματος ὡς ἔμπροσθεν ἔφην, ὅσον δ' αὐτοῦ διὰ βάθους ὡς ἐπὶ τὴν καμπὴν ἠνέχθη, μετὰ τῆς ἀρτηρίας
ἔτι προσλαβὸν τὸ τρίτον μέρος τῆς ὠμιαίας, εἶτα διχῇ σχισθὲν ἑκατέρῳ τῷ μέρει τῆς ἀρτηρίας,
καὶ αὐτῆς διχῇ σχισθείσης, συμπαραφέρεταί τε καὶ συνδιανέμεται κατασχιζόμενον εἰς ἅπαντας τοὺς μῦς
30 ἄχρι τῆς ἀρχῆς τῶν δακτύλων. τῆς μὲν οὖν ὑψηλοτέρας ἀρτηρίας παρὰ τὸ τῆς κερκίδος ὀστοῦν φερομέ-
νης ἁπτόμεθα κατὰ τὴν τῶν σφυγμῶν ἐπίσκεψιν εὐθὺς τῆς κατὰ τὸν καρπὸν διαρθρώσεως. αἰσθητὴν δ' ἴσχει
τὴν κίνησιν ἐπί γε τῶν ἰσχνῶν καὶ ἡ μεταξὺ τοῦ λιχανοῦ τε καὶ μεγάλου τὴν γένεσιν ἀπὸ τούτου ἔχουσα
τῆς ταπεινοτέρας ἀρτηρίας τῷ τοῦ πήχεως ὀστῷ παραφερομένης εὐθὺ τοῦ μικροῦ δακτύλου. τὴν δὲ κί-
νησιν οὐκ ἔστι διαγνῶναι σαφῶς εἰ μὴ πάνυ μὲν ἰσχνὸς ὁ ἄνθρωπος εἴη. μέγιστον δὲ ἔχει σφυγμόν. ἀεὶ γὰρ ἡ
φύσις ἐν τῷ βάθει φυλάττει τὰς ἀρτηρίας οὐδαμόθεν πρὸς τὸ δέρμα παράγουσα σαφῶς αὐτοῦ μόριον.
ὥσπερ ἐπὶ τῶν φλεβῶν τε καὶ νεύρων ἀφικνεῖσθαι πρόσθεν εἶπον. εἰκότως οὖν ἐπὶ τῶν ἄκρων τῆς χει-
ρὸς ἔξωθεν μέν, οὐκ ἂν εὕροις ἀρτηρίαν οὐδεμίαν, ὅτι μὴ δὲ μῦς ἐστί τις ἐνταῦθα. τὸ δ' ἔνδον χωρίον ἐπεὶ
δὴ πολλοὺς ἔχει μῦς, διὰ τοῦτο καὶ πολλὰς ἀρτηρίας εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἔχει ἀφικνουμένας. ὄψει δ' ἁπά-
40 σας τὰς κατὰ τὸν καρπὸν ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν ἀρτηρίας ἅμα ταῖς ὁμοζύγοις φλεψὶν ἀποτεμὼν τὸν
πλατὺν τένοντα. μεταξὺ γὰρ τούτου τε καὶ τῶν τοὺς δακτύλους καμπτόντων τενόντων ἡ θέσις αὐτῆς ἐστὶν
ἅμα τοῖς λεπτοῖς νεύροις, ὧν ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα. τεταγμένων γὰρ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τῶν τά τε
πρῶτα τῶν δακτύλων ἄρθρα κινούντων μυῶν, καὶ τῶν ὅλων αὐτῶν τὴν ἑτέραν τῶν λοξῶν κινήσε-
ων, εἰκότως μεστὸν γίνεται τὸ μέρος τοῦτο καὶ ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων. ἕκαστος γὰρ τῶν μυ-
ῶν. εἰς αὐτὸν δέχεται τῶν τριῶν ἑκάστου τι μόριον, ἐμοὶ μὲν ἤδη πάντα τὰ τῆς ὅλης χειρὸς εἴρηται μό-
ρια. σοὶ δ' οὐχ ὡς Ἡροδότου τὴν ἱστορίαν ἕνεκα τέρψεως ἀναγνῶναι προσήκει, ἀλλὰ τῇ μνήμῃ παραθέσθαι
τῶν ὀφθέντων ἕκαστον, ὅπως εἰδῇς ἁπάντων τῶν μερῶν αὐτῆς ἀκριβῶς τὴν φύσιν. ἔνια μὲν γὰρ οὔτε
ἀρτηρίαν, οὔτε νεῦρα, οὔτε φλέβα μεγάλην ἔχει. τινὰ δ' ἤτοι τὰ τρία γένη τούτων, ἢ ἕν, ἢ δύο. ταῖς μὲν
οὖν ἀρτηρίαις καὶ φλεψὶ κατὰ τὸ μέγεθός ἐστιν ἡ δύναμις, οὐ μὴν καὶ τοῖς γε νεύροις ὁμοίως ἐστὶν ἅπα-
50 σιν, ἀλλ' ἐπί τινων μορίων νεῦρον μικρὸν οὐ σμικρὰν ἔχει δύναμιν, οἷον ὅσα τοῖς κινοῦσι τὸν μέγαν δάκτυ-
λον ἐνδιασπείρεται μυσίν, ἐφεξῆς ὅσα τοῖς τὸν λιχανόν. εἰ γὰρ οὗτοι σῴζοιντο μόνοι κατὰ φύσιν ὄντες,
ἤτοι παραλυθέντων τῶν ἄλλων, ἢ καὶ παντάπασιν ἀπολλυμένων, οὐκ ἀκριβῶς ἂν εἴη κυλὸς ὁ ἄνθρωπος,
οὐδὲ τελέως ἄχρηστον ἔχων τὴν χεῖρα. προστεθέντος δὲ αὐτοῖς ἔτι καὶ τοῦ μέσου, βραχεῖα βλάβη τοῖς ἔρ-
γοις τῆς χειρὸς ἔσται τοῦ μικροῦ δακτύλου ἀπολλυμένου παντάπασιν, εἰ δέ γε τῶνδ' ὑγιῶν ὑπαρ-
χόντων, ἤτοι γε ὁ κάμπτων τὸν μέγαν δάκτυλον, ἢ ὁ ἐκτείνων μῦς πάθοι τι, διαφθαρήσεται τὰ τῆς χειρὸς
ἔργα πάντα, συναπόλλυται γὰρ ἀεὶ τῶν ἀντιτεταγμένων ἀλλήλοις μυῶν ἡ ἐνέργεια. τοῦ γοῦν ἐκτείνοντος

τὸν μέγαν δάκτυλον μυὸς παραλυθέντος ὁ κάμπτειν αὐτὸν πεφυκὼς μῦς ἐνεργήσας, αὐτίκα μὲν κάμπτει
τὸν δάκτυλον, ὕστερον δὲ οὐκέτι δυνήσεται, τὸν γὰρ ἐν τῷ κεκάμφθαι διαμένοντα κάμπτειν αὖθις
ἀδύνατον, εἰ μὴ πρότερον ἐκταθείη. γινώσκειν οὖν ἀκριβῶς προσήκει, καὶ τῶν ἄλλων μὲν μυῶν ἁπάντων
ἑκάστου τὸ νεῦρον, ἐξαιρέτως δὲ τῶν ἐνέργειαν ἀξιόλογον ἐχόντων, ὅπως ἐάν τε βέλος ἢ σκόλοπα δέοι κο-
μίσασθαι, μετὰ τοῦ διατέμνειν, ἢ περιτέμνειν τι, φειδώμεθα τῶν ἀξιολόγων ἀγγείων τε καὶ νεύρων, ἐάν τι
σεσηπός τι μόριον ἐκτέμνωμεν, ἢ ὅσον ἐσφακελικός. οἶδα γοῦν τινα τῶν ἐξ ἀπονοίας χειρουργούν-
των ἐπειδὴ πρότερόν ποτε κατὰ τὴν ἐκτὸς χώραν τοῦ βραχίονος ἐκτεμὼν τι μέγα μέρος μυὸς οὐδὲν ἀξιό-
λογον ἔβλαψε τὸ κῶλον, ὕστερον ἀφειδῶς ἐπιβαλόντος τὴν σμίλην ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τοῦ ἔνδον περιγρα-
φῆς τοῦ προσθίου μυὸς, ἔνθα τὸ τρίτον ἐπιβαίνει νεῦρον, ἅτε δὴ ὡς Ἱπποκράτης ἔφη, τὴν αἰτίην εὐχέρει-
10 αν ἠσκηκὼς μιᾷ κυκλοτερεῖ τομῇ ταχείᾳ χρησάμενος, οὐ μόνον ἔτεμε τὸ τρίτον νεῦρον, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸ
αὐτοῦ δύο καὶ πρὸς αὐτοῖς γε τήν τ' ἀρτηρίαν καὶ τὴν φλέβα. κατ' ἐκεῖνον γάρ τοι τὸν τόπον ἅμα ταῦτα πάν-
τ' ἐστίν, ἐν μὲν οὖν τῷ παραχρῆμα, διὰ τὴν αἱμορραγίαν ταραχθεὶς περὶ μόνην ταύτην ἔσχε βρόχους τοῖς τε-
τμημένοις ἀγγείοις περιβαλών, ὀλίγοις δ' ὕστερον ὁ χειρουργηθεὶς οὔτε κινεῖν τι τῆς χειρὸς ἠδύνατο, καὶ τῶν
ψαυόντων οὐκ ᾐσθάνετο κατὰ τὰ πλεῖστα τῶν τοῦ κώλου μερῶν. ἐνεγράφη τε πρὸς τῶν ἰατρῶν αὐτῷ τῷ ἐγκλήματι
χρώμενος τούτῳ, ἐννευροκοπήσας μὲν τὸν ταλαίπωρον. οὗτος μὲν οὖν ὁ ἰατρὸς ἅπαν ἄχρηστον εἰργάσατο
διὰ μιᾶς τομῆς τὸ κῶλον. ἄλλοι δ' ἄλλο τι μέρος ἓν ἢ δύο ἐν χειρὶ καὶ σκέλει, διὰ τὴν τῶν νεύρων ἄγνοι-
αν. ἵνα παραλείπω νῦν ὅσα κατὰ τὰς φλεβοτομίας ἐργάζονται κακὰ μὴ γινώσκοντες ἃ χρὴ φυλάτ-
τεσθαι καθ' ἑκάστην τῶν φλεβῶν τῶν ἐν ἀγκῶνι, περὶ ὧν εἴρηταί μοι, καὶ διὰ τοῦ περὶ τῆς ἐπὶ τῶν τε-
θνεώτων ἀνατομῆς γεγραμμένου βιβλίου, τούτων γοῦν ἕνεκα πάντων, ἀνατεμνέσθωσαν πολλάκις ἀκρι-
20 βῶς πιθήκεια χείρ. καὶ γὰρ εἴ τι σπάνιον ἐν αὐτῇ θεάσαιο καὶ τοῦτ' ἄν σοι γένοιτο χρήσιμον. ἰδὼν γοῦν πο-
τε κατὰ τῆς ἔνδον φλεβὸς τῆς ἐν ἀγκῶνι νεῦρον ἐπικείμενον ἔν τινος ἀνατομῇ πιθήκου, καὶ αὖθις ἐφ' ἑτέ-
ρου κατὰ τῆς ὁμοζυγούσης αὐτῇ φλεβὸς, ὡσαύτως καὶ τούτων ἡ θέα χρήσιμος ἐπί τινων ἰατρῶν ἐγκα-
λουμένων γνωρίμων γέγονεν ὡς τετμηκότων νεῦρον, ἐπειδὴ καὶ μετὰ τὴν τομὴν εὐθέως ᾔσθοντο ναρκώ-
δη διάθεσιν οἱ τμηθέντες ἐν τῷ μήκει τῆς χειρὸς, ἐν δὲ τῷ μετὰ ταῦτα παντὶ χρόνῳ παρέμενε τὸ πάθη-
μα τούτοις τοῖς φλεβοτομηθεῖσιν. δηλώσας οὖν ἐγὼ τοῖς ἐγκαλοῦσιν ἰδιότητα κατασκευῆς σώματος γί-
γνεσθαί ποτε τοιαύτην, ἠλευθέρωσα τοῦ ψόγου τοὺς ἰατρούς. ἐπείσθησαν δέ μοι περὶ τούτου οἱ ἐγκαλοῦν-
τες τοῖς ἰατροῖς, οὐ μόνον ἑτέρους τοὺς ἰδόντας ἐπικαλεσαμένῳ μάρτυρας, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀνατομικοῖς
ὑπομνήμασιν, ἃ καθ' ἕκαστον ἀνατεμνομένων ζώων ἐποιούμην, ἐπιδείξαντι γεγραμμένον. ὃ δ' ἦλθον ἄρ-
τι φανούμενον ἐπὶ τῆς φλεβὸς, οἱ τὰ τῶν ἀνατομικῶν γράψαντες βιβλία νομίζουσιν ἀπὸ τῶν ὑπο-
30 κειμένων μυῶν λείψανα μικρὰ διεξέρχεσθαι πρὸς τὸ περικείμενον αὐτοῖς δέρμα. τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, κα-
θάπερ ἐθεασάμεθα πολλάκις. ἀλλ' εἰσὶν ἴδιαι ῥίζαι τῶν ἐπιπολῆς νεύρων, ἃς ἐναποδέροντες τῷ δέρματι
διαφθείρουσιν, ὡς μηδ' εἶναι δοκεῖν. ἔστι γὰρ ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη χαλεπώτατον γυμνῶσαι τὰ νεῦρα
ταῦτα σύμφυῆ ὄντα τῷ δέρματι τῇ φυσικῇ κατασκευῇ πράττοντας ἐν τῷδε. τῆς δ' οὖν ἐγχειρήσεως,
ὡς ἐπὶ τῆς χειρὸς εἴρηται κατορθωθείσης, τέτταρες ῥίζαι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ μηροῦ φανοῦνταί σοι τῶν
εἰς τὸ δέρμα διασπειρομένων νεύρων, ἰσάριθμοι ταῖς τῶν μεγάλων νεύρων ἀρχαῖς τῶν εἰς τοὺς μῦς διασπει-
ρομένων. καὶ γὰρ ἀπ' ἐκείνων πεφύκασιν. μία μὲν οὖν ἐστιν ἡ τῶν προσθίων μυῶν ἄνωθεν κάτω κατὰ τὸ
περικείμενον αὐτοῖς δέρμα πᾶν φερομένη καὶ διανεμομένη. ταύτης δ' ἔνδον ἡ διὰ τοῦ βουβῶνος ἐπο-
χουμένη τῷ μακρῷ καὶ στενῷ μυΐ, καὶ τρίτη παρὰ τὸν καλούμενον κόκκυγα, δυσθεωρητέρα τῶν προειρη-
μένων, καὶ τετάρτη ταύτης ἔτι δυσθεωρητοτέρα κατὰ τὸ τρῆμα τῆς ἥβης ὀστοῦ, καὶ γάρ τοι καὶ τὰ διασπί-
40 πτοντα πρὸς τὸ δέρμα νεῦρα, ταύτῃ μὲν πάνυ μικρὰ, καὶ οὕτως ἀραχνοειδῆ, τῶν δ' ἄλλων ἁδρότερα.
τὰ μὲν ὡς τρίχες εὐαφεῖς. τὰ δὲ καὶ τριχῶν παχύτερα. κατὰ δὲ τὰς ῥίζας ἐνίοτε καὶ πάνυ σαφῆ, τὰ
μὲν οὖν τοῖς προσθίοις ἐπιτεταγμένα μυσὶν, εὔρωστον ὑμένα ἐφ' ἑαυτοῖς ἔχοντα τοῦ περικειμένου
δέρματος ἀποξυσθέντος αὐτίκα, φαίνεται τὴν ῥίζαν ἔχοντα κατὰ τὸ μέσον τῆς προσθίας χώρας. οὐ χα-
λεπῶς δὲ φαίνεται καὶ τὰ διὰ τοῦ βουβῶνος ἐποχούμενα τῷ λεπτῷ καὶ στενῷ μυΐ. τὴν γὰρ ἔνδον ἅπα-
σαν χώραν τοῦ τε μηροῦ καὶ τῆς κνήμης διαπλέκοντα σύγκειται, συμφέρεται γοῦν τῇ φλεβὶ μέχρι τῆς
ἔνδον ἀποφύσεως τῆς κνήμης πρὸς ἀστράγαλον. τὸ δ' ὑπόλοιπον τῆς ἔνδον χώρας τοῦ μηροῦ μικρὸν ὡς
εἴρηται μόριόν τι τοῦ διὰ τοῦ τρήματος τῆς ἥβης ἐκπίπτοντος νεύρου, διαπλέκει. τοῦ δὲ λοιποῦ καὶ τετάρ-
του νεύρου τοῦ παρὰ τὸν κόκκυγα διεκπίπτοντος ὅλον σχεδόν τι τὸ ὀπίσω καὶ ἔξω τοῦ μηροῦ τὰς ἀποφύ-
σεις λαμβάνει, πλὴν τοῦ πρὸς τῷ γόνατι πέρατος, ἐνταῦθα γὰρ ἕτερον νεῦρον διεκπίπτει, κατὰ τὸν
50 πλατὺν μῦν, ὥσπερ γε καὶ κατὰ τὸ πέρας αὐτῆς πάλιν ἄλλο τὰ τῆς κνήμης ἐκτὸς διαπλέκειν, ὡς εἴ-
ρηται. διό τι καὶ τὸ ἔνδον αὐτῆς παρὰ τοῦ συγκαταφερομένου τῇ φλεβὶ νεύρου, τὰς ἀπονεμήσεις ὑπο-
δέχεται. λοιπὸν δὲ τὸ μὲν ὀπίσω μέρος τῆς κνήμης ἴδιον ἔχει νεῦρον ἀπὸ τοῦ τὴν γαστροκνημίαν διαπλέ-
κοντος ἀποσχιζόμενον. τὸ δὲ πρόσω τοῦ διαπλέκοντος τοὺς προσθίους μῦς τῆς κνήμης λαμβάνει τι μόριον.
ἐπισκεψάμενος δ' ὡς εἴρηται τὰ τοῦ δέρματος νεῦρα σμικρὰ τὰ ἐπιπολῆς, ἀνάτεμνε τοὺς περὶ τὸν μη-
ρὸν ἅπαντας μῦς, ὡς ἔμαθες ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι. χωριζομένων γὰρ αὐτῶν ἀπ' ἀλλήλων αἱ
τῶν μεγάλων νεύρων διανεμήσεις φαίνονται ἐναργῶς φερομένων ἁπάντων αὐτῶν μεταξὺ τῶν μυῶν.

καὶ τοίνυν καὶ τὰς ἀποφύσεις αὐτῶν δίδωσι τοῖς πλησιάζουσιν. ὄψει δὲ τέτταρας ἀρχὰς ἃς καὶ τῶν ἐπιπολῆς ἐθεάσω. καὶ γὰρ ἐκεῖναι τῶν διὰ βάθους ἀποσχίζονται. καὶ προσηκούσης σοι καὶ αὐται προτεθεωρημέναι, πρὸς τὴν τῶν μειζόνων μυῶν εὕρεσιν. ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν ἐπιπολῆς ἑτοίμως ὁρῶνται τῶν μεγάλων νεύρων αἱ ἀρχαὶ τῶν μυῶν, ὡς ἔμαθες τῶν ἀνατεμνομένων. εἰσὶ μὲν δὴ τρεῖς ἀρχαὶ τῶν νεύρων, ἀλλήλαις παραπλήσιαι τὸ μέγεθος, ἃς πρώτας ὁρῶ. τετάρτη δ' ἐπ' αὐταῖς ἄλλη μεγίστη διφυής, περὶ ἧς εἰρήσεται ὕστερον. τῶν τοίνυν τριῶν ἀρχῶν. ἡ μέν τις εἰς τοὺς προσθίους μῦς καταχίζεται μόνους. ἡ δ' ἑτέρα παραφέρεται τοῖς μεγάλοις ἀγγείοις, αὐτοῖς τε τοῖς ἀγγείοις ἀποφύσεις ἀραχνοειδεῖς διδοῦσα καὶ τοῖς ψαύουσι μυσί. ψαύουσι δ' αὐτῆς ὑποκείμενος μὲν ὁ μέγιστος τοῦ μηροῦ μῦς, ἐπικείμενος δὲ ὁ λεπτὸς καὶ στενὸς ὃν πρῶτον ἀνατέμνομεν τῶν περὶ τὸν μηρόν. ἡ δὲ λοιπὴ καὶ τρίτη τῶν νεύρων ἀρχὴ διεξέρχεται τὸ μέγα τρῆμα τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, καὶ δηλονότι τοὺς κατειληφότας αὐτὸ δύο μῦς μικρούς, ἕνα καθ' ἑκάτερον μέρος ἔξωθεν μὲν τὸν ἕτερον, ἔσωθεν δὲ τὸν λοιπόν, οὓς ἐν τοῖς κινοῦσι τὴν κατ' ἰσχίον διάρθρωσιν ἤκουσας ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν παραλελεῖφθαι. σχίζεται δὲ τὸ νεῦρον τοῦτο διχῇ πρὶν διεξέρχεσθαι τοὺς μῦς, καὶ τῶν μερῶν αὐτοῦ, τὸ μὲν ἕτερον ὑψηλότερον φερόμενον εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ πεφυκότα μῦν, ὃν δεύτερον ἔμαθες ἀνατέμνειν ὅλον, διασπείρεται, τὸ δὲ μεῖζόν τε καὶ ταπεινότερον διεξελθὸν τὸ τρῆμα καὶ τοὺς ἀμφ' αὐτὸ μῦς τοὺς μικροὺς ἀποπέμπει. ταύτας οὖν τὰς τρεῖς ἀρχὰς θεασάμενος ὡς εἶπον ἐπὶ τὴν τετάρτην ἧκε δυεῖν νεύρων μεγάλων ἐπὶ τὸ σκέλος καταφερομένων τε καὶ σχιζομένων ἄχρι δακτύλων ἄκρων. ἔσται δὲ καὶ αὕτη σαφὴς ἀνατμηθέντων τῶν κατὰ τὰς πυγὰς μυῶν, οὓς ἔμαθες ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ, κατὰ τὴν ἀνατομὴν τῶν κινούντων τὴν κατ' ἰσχίον διάρθρωσιν. ἅμα δ' αὐταῖς ἀνατετμήσθωσαν αἱ κεφαλαὶ τῶν περὶ τὸν μηρὸν μυῶν, οὓς ἐκφύεσθαι τοῦ κατ' ἰσχίον ἔφην ὀστοῦ τέτταρας ὄντας. ὑποκείμενα γὰρ ἐκείναις φαίνεται τὰ μεγάλα νεῦρα, διεκπίπτοντα πρὸς τοὐκτὸς ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τοῦ πλατέος ὀστοῦ. μετὰ καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ πεφυκότων νευρίων λεπτῶν. ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν εἰς τοὺς περὶ τὴν διάρθρωσιν ἔξωθεν ἅπαντας μῦς διασπείρεται, τόν τε πρῶτον ἁπάντων ἐπιπολῆς. ὃς εἰς τοὐπίσω τὴν διάρθρωσιν ἀπάγει, καὶ τὸν ὑπ' αὐτῷ σαρκώδη καὶ μέγαν τε καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν μικρούς. ἓν μὲν ἐκ τοῦ τῆς λα[illegible] ὀστοῦ φυόμενον. ἕτερον δὲ ἐκ τοῦ πλατέος, ὃς ἀεὶ πελιδνὸς φαίνεται. καὶ τρίτον ἐπ' αὐτοῖς τὸν ἕτερον τὸν ἀπὸ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ φερόμενον ἐπὶ τὸν μέγαν τροχαντῆρα τοῦ μηροῦ. ἀναλωθέντων δ' εἰς τούτους τῶν λεπτῶν νεύρων, ἐνίοτε δὲ καὶ τισι τῶν εἰρημένων τεττάρων μυῶν κεφαλῶν ἀπονεμήσεις διδόντας, μετὰ ταῦτα φαίνεται τὰ μεγάλα μόνα νεῦρα διὰ τῶν ὀπίσω μερῶν τοῦ μηροῦ φερόμενα, μεγίστην μὲν ἀπονέμησιν τῷ πλατεῖ διδόντα μυΐ, σαφῆ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τρισίν. ἐνίοτε δὲ καὶ τῷ μεγίστῳ, τῷ κατὰ τὸν μηρόν. ὁ δέ γε πλατὺς μῦς, οὐ μόνον ἄνω πρὸς τῇ κεφαλῇ καθάπερ οἱ ἄλλοι λαμβάνει τὸ νεῦρον, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦθ' ἕτερον, ἐπειδὰν τὸ μέσον τοῦ μηροῦ διέλθῃ τὰ μεγάλα νεῦρα, περὶ ὧν ὁ λόγος ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ νεύρου, καὶ τὰ διεκπίπτοντα πρὸς τὸ δέρμα, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν μηρὸν οὕτως ἔχει. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὴν κνήμην ἐφεξῆς ἐπισκέπτου, δύο μόνα πρὸς τὴν κνήμην νεῦρα μεγάλα διὰ τῆς ὀπίσω χώρας τοῦ μηροῦ σαφῶς φαινόμενα καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται, τοῦ πλατέος ἀνατμηθέντος μυός. καθάπερ γὰρ οὗτος ψαύει τοῦ παρακειμένου, κατὰ ταῦτα φέρεται, μέχρι πολλοῦ. πλησίον δὲ τῆς κατὰ τὸ γόνυ διαρθρώσεως, ὁ μὲν ἕτερος μῦς ὁ ψαύων αὐτοῦ πρὸς τὰ τῆς κνήμης ἔνδον ἀποχωρεῖ. τὰ νεῦρα δὲ ὑπὸ μόνῳ φέρεται τῷ πλάτει πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς κνήμης ἀφικνούμενα. κἀνταῦθα χωρίζεται πρῶτον ἀπ' ἀλλήλων. τὸ μὲν ἕτερον τοὔλαττον εἰς τοὺς ἐκτὸς αὐτῆς μῦς νεμηθησόμενον. τὸ δ' ἕτερον τὸ μεῖζον, εἰς τοὺς ἐντός. ἐπιβαίνει δὲ τῇ κνήμῃ, τὸ μὲν ἔξωθεν ὑπ' αὐτὴν τὴν κεφαλὴν τῆς περόνης. τὸ δ' ἔσωθεν, ὅπερ ἔφην μεῖζον εἶναι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς γαστροκνημίας, εἰς βάθος αὐτῆς καταδυόμενον. ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο κεφαλῶν τῶν μεγάλων αὐτοῦ μυῶν, οὓς ἐκπεφυκέναι τοῦ μηροῦ διὰ τοῦ πρὸ τοῦδε γράμματος ἔμαθες. ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ νεύρου λείψανον οὐ μικρὸν εἰς τὰ κάτω τοῦ ποδὸς ἀφικνεῖται. τοῦ δ' ἑτέρου λεπτὰ πέρατα τοῖς ἄνω τοῦ ταρσοῦ διανέμεται. μοῖρα δέ τις αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸ ἕτερον ἀφικνεῖται νεῦρον, τὸ διὰ τῆς γαστροκνημίας φερόμενον, ἐγγὺς ἤδη τῶν κάτω περάτων τῆς κνήμης, εἰς μὲν οὖν τὸ κάτω τοῦ ποδὸς ἓν ἀφικνεῖται νεῦρον, οὐ σμικρὸν εἰς πάντα αὐτοῦ τὰ μέρη νεμόμενον. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ νεῦρον λείψανον θατέρου τῶν μεγάλων, ὃ τοῖς ὀπίσω τῆς κνήμης μυσὶν ἔφην διανέμεσθαι. καταβαίνει τε πρὸς τὸ κάτω τοῦ ποδὸς ἅμα τοῖς τοὺς δακτύλους αὐτοῦ κάμπτουσι τένουσιν. ἐλέχθη δ' ὅτι τῷ νεύρῳ τούτῳ μίγνυταί τι καὶ τοῦ προσθίου νεύρου μόριον. εἰς δὲ τὸ ἄνω τοῦ ποδὸς ἀφικνεῖται νευρία σμικρὰ τέτταρα, λείψανα νευρίων τριῶν. ἑνὸς μὲν τοῦ συγκαταφερομένου τῇ φλεβὶ κατὰ τὰ ἔνδον μέρη τῆς κνήμης. ἑτέρου δὲ τοῦ τῆς γαστροκνημίας ὄπισθεν ἐπιπολῆς, οὗ σμικρὸν ἔμπροσθεν μνημόνευσα, καταφύεσθαι λέγων εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς γαστροκνημίας αὐτὸ μεταξὺ τῶν ἐκ τοῦ μηροῦ πεφυκότων μυῶν. ἀποφύεται δὲ τοῦ μεγάλου νεύρου, τουτέστι κατ' αὐτὴν τὴν ἔμφυσιν ἕτερόν τι νευρίον, ὃ κατὰ τῆς γαστροκνημίας φερόμενον ἀπὸ τοῦ παρατεταμένου τῇ περόνῃ μυός, ἐπὶ

τὸ πέρας αὐτῆς ἀφικνεῖται τὸ πρὸς τῷ ποδί. κἀνταῦθα τοῖς ἔξω μέρεσι τοῦ ταρσοῦ, τοῖς κα-
τὰ τοὺς μικροὺς δακτύλους διασπείρεται. καθάπερ γε τὸ προειρημένον, ὃ τῇ φλεβὶ συγκατα-
φέρεσθαι δι᾽ ὅλου τοῦ σκέλους εἶπον ἐπὶ τοὺς μεγάλους δακτύλους, ἐκτείνει τὰ πέρατα. μετα-
ξὺ δὲ τούτων ἄλλα δύο λείψανα θατέρου νεύρου τῶν μεγάλων ὃ τοὺς προσθίους τῆς κνήμης μῦς
ἐλέχθη διαπλέκειν, ἀφικνεῖται κάτω τοῖς μέσοις ἐπιβαίνοντα τοῦ ταρσοῦ. τὸ μὲν οὖν ἕτερον αὐ-
τῶν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι τέτακται τῷ κατὰ τὴν διάρθρωσιν ἐπικειμένῳ συνδέ-
σμῳ, μόνοις τοῖς κατὰ τὸ δέρμα τοῦ ταρσοῦ διασπειρόμενον μορίοις. τὸ δὲ διὰ βάθους ὑπὸ τῷ
συνδέσμῳ τοῖς ἐπικειμένοις τῷ ταρσῷ μυσὶ διανέμεται πᾶσιν, ὧν τοὺς τένοντας ἔμαθες τῆς λο-
ξῆς τῶν δακτύλων ἡγεῖσθαι κινήσεως. μικρὰ μέν τις φλὲψ ἐπὶ τὸ σκέλος ἥκει διὰ τοῦ τῆς ἥ-
10 βης ὀστοῦ βραχύ τι μέρος αὐτοῦ φέρουσα. περὶ οὗ ὕστερον εἰρήσεται. μία δ᾽ ἄλλη μεγίστη φλὲψ
εἰς ὅλον διανέμεται τὸ σκέλος ἐκ τῶν ἔνδον αὐτοῦ φερομένη διὰ τοῦ βουβῶνος. ἀποφύσεις δ᾽ αὐ-
τοῦ τινὲς μὲν ἄτακτοι πρὸς τὸ δέρμα διεξέρχονται, καὶ καλοῦσι τὰς τοιαύτας φλέβας ἔνιοι
τῶν ἰατρῶν σποράδας. αἱ δ᾽ εἰς τοὺς μῦς διανεμόμεναι τεταγμένην ἔχουσι τήν τε γένεσιν καὶ τὴν
θέσιν. οὐ μὴν οὐδ᾽ αὗται φυλάττουσι τὴν ἰσότητα τοῦ μεγέθους ἐπὶ πάντων. ὥσπερ οὐδὲ κατὰ
τὰς χεῖρας, εἰρήσονται δ᾽ ἡμῖν καὶ νῦν ὅσαι πλειστάκις ἀποφύσεις φαίνονται τῆς μεγάλης
φλεβὸς, ἥτις οἷον περ στέλεχος ἐστὶν ἁπασῶν τῶν κατὰ τὸ σκέλος. εὐθέως μὲν οὖν, εἴς τε τὰ
πρόσω καὶ ἔνδον τοῦ μηροῦ φέρεταί τις ἀπόφυσις, ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι πολυειδῶς εἰς
αὐτὸ διασπειρομένη. μετὰ δὲ ταύτην ἄλλαι λεπταὶ σποράδες εἰς τὸ δέρμα διανέμονται τρεῖς που
καὶ τέτταρες. εἶτα κατὰ μέσον τὸν μηρὸν ἀξιόλογος ἄλλη παραπλήσιος τῇ πρώτῃ σύνη πα-
20 ρὰ τὸν στενὸν μῦν, εἰς ὃν καὶ αὐτὸν ἐνταῦθα μάλιστα φλὲψ ἐμφύεται. κἄπειτ᾽ ἄλλαι σποράδες
μικραὶ δύο που καὶ τρεῖς. καὶ μετὰ ταύτας ἀξιόλογος ἄλλη κατὰ τοῦ γόνατος ἔνδον. εἶτ᾽ ἐφε-
ξῆς ἄλλη δισχιδής. καὶ ἐπὶ ταύτην ἄλλαι πλείους ἐφεξῆς. αὗται μὲν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρ-
ματι πᾶσαι. διὰ βάθους δὲ ἕτεραι τινὲς οὕτως ἔχουσαι. μετὰ μὲν τὸν βουβῶνα πρώτη τοῖς προ-
σθίοις δύο μυσὶ διανέμεται. καὶ μετὰ ταύτην ἄλλη διὰ βάθους μᾶλλον ἱκανῶς μεγάλη μεταξὺ φε-
ρομένη τοῦ τε μεγίστου πάντων μυὸς, καὶ τῶν προσθίων τοῦ ἔνδον. ἀφ᾽ ἧς πολλαὶ φλέβες εἰς ἅ-
παντας σχεδὸν τοὺς περὶ τὸν μηρὸν μῦς διανέμονται. ἐφεξῆς δὲ ταύτῃ περὶ ἧς προεῖπον, ὡς
ὑπὸ τῷ δέρματι διασπείρεται, καὶ μετὰ ταύτην ἄλλη τὶς εἰς τὸν τῶν προσθίων μέγαν μῦν ἐμ-
φύεται, διὰ βάθους διεξερχομένη πρὸς τὴν ἔξω χώραν τοῦ μηροῦ. καὶ μετ᾽ ἐκείνην ἀξιόλο-
γος ἄλλη, διὰ βάθους μᾶλλον εἴς τε τὸν μέγιστον μῦν καὶ τοὺς παρακειμένους αὐτῷ. καὶ μετὰ
30 ταύτας ἡ προειρημένη κατὰ τὴν τῶν ἐπιπολῆς διήγησιν, ἥτις κατὰ τὴν ἔνδον χώραν τοῦ
γόνατος μέχρι τοῦ τῆς κνήμης πέρατος διεξέρχεται κατασχιζομένη πολυειδῶς ὑπὸ τὸ δέρμα.
πλησίον δὲ τῆς εἰρημένης ἀποφύσεως ὄψει καὶ ἄλλας ἀπὸ τῆς μεγάλης φλεβὸς εἴς τε τὰ κάτω
μέρη τοῦ μεγίστου μυὸς, καὶ περὶ τὴν διάρθρωσιν ὅλην ἄχρι βάθους κατασχιζομένας. ἐπὶ δὲ
ταῖς εἰρημέναις ἐνίοτε μὲν εὐθέως ἡ μεγάλη φλὲψ διασχίζεται, ποτὲ δὲ πρὸ τοῦ σχισθῆναι,
φλὲψ αὐτῆς ἀποφύεται κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς γαστροκνημίας, διὰ τῶν ὑπὸ κάτω μερῶν
τῆς διαρθρώσεως εἰς τὴν ἐκτὸς χώραν περιερχομένη. παρατείνεται δ᾽ αὕτη τῇ περόνῃ δισχιδὴς
γιγνομένη. καὶ τὸ μὲν ἕτερον αὐτῆς μέρος ἐπιπολῆς κατασχίζεται τοῖς ἔξωθεν μέρεσι τῆς
περόνης ἄχρι τοῦ σφυροῦ. τὸ δ᾽ ἕτερον διὰ βάθους τῶν ἔξωθεν μυῶν ἐνεχθὲν ἀπονεμήσεις διδοὺς
ἑκάστῳ, διεξέρχεται μεταξὺ κνήμης τε καὶ περόνης πλησίον τοῦ κάτω πέρατος τῆς περόνης.
40 ὥσθ᾽ ἑκατέρῳ τῷ πέρατι τούτῳ τε καὶ τῷ προειρημένῳ τῆς ἐπιπολῆς φλεβὸς, ἡ κυρτὰ τῆς πε-
ρόνης ἀπόφυσις περιλαμβάνεται, φαίνεται δὲ ἐνίοτε μετὰ τὸ σχισθῆναι δίχα τὴν μεγάλην φλέ-
βα κατὰ τὴν ἰγνύαν, ἐκ θατέρου τῶν μερῶν ἡ προειρημένη φλὲψ ἀποβλαστάνουσα. ὅπως δ᾽
ἂν σχισθῇ καὶ ἔχῃ κατ᾽ αὐτὴν, ἥ τε ὑπόλοιπος φλὲψ ἡ μεγάλη δίχα σχίζεται κατὰ τὴν ἰγνύαν.
κἄπειτα τῷ μὲν ἑτέρῳ μυῒ τὴν γαστροκνημίαν διεξελθοῦσα πρὸς τὸ κατὰ τὰ σφυρὰ πέρας
ἀφικνεῖται τῆς κνήμης. κἀντεῦθεν ἐπὶ τὸ κάτω τοῦ ποδὸς ἐνεχθεῖσα διὰ τῆς μεταξὺ χώρας
κνήμης τε καὶ περόνης εἰς ταῦτα διανέμεται. τῷ δ᾽ ἑτέρῳ μέρει διεξελθοῦσα πρὸς τὸ ἀντικνήμι-
ον εἰς πλείους σχίζεται φλέβας, ἁπάσας ἐν τῷ πρόσω μέρει μεταξὺ κνήμης τε καὶ περόνης
φερομένας. καὶ διεξέρχεταί γ᾽ αὐτῶν τὰ πέρατα μέχρι τοῦ ταρσοῦ τε καὶ τοῦ ποδὸς, καὶ τῶν
δακτύλων ἀλλήλοις τε καὶ τῶν παρακειμένων ἀναμιγνύμενα. ταύτης γάρ τοι τῆς φλεβὸς τῆς
50 παρὰ τὸ ἀντικνήμιον διεξελθούσης. καὶ σχισθείσης ὡς εἴρηται κατὰ πάντα τὸν μεταξὺ τόπον πε-
ρόνης τε καὶ κνήμης, ἀξιόλογοι δύο φλέβες εὐθὺς ἥκουσι τῆς κυρτῆς πέρασι κνήμης τε καὶ περό-
νης ἐν τῷ μέσῳ τὰς ἄλλας πάσας ἑαυτῶν ἔχουσαι, καὶ μίγνυνταί γε ταῖς προειρημέναις αἱ φλέβες
αὗται καθ᾽ ἑκάτερον τῶν περάτων. ἡ μὲν ἔνδον τῇ κατὰ τὸ γόνυ μὲν ἀποσχισθείσῃ διὰ δὲ τῶν ἐντὸς μερῶν
κατά γε τῆς γαστροκνημίας καὶ τῆς κνήμης ὅλης ἐπὶ τὸ σφυρὸν ἐνεχθείσῃ. ἡ δ᾽ ἔξω ταῖς κατὰ τοῦτο τὸ μέ-
ρος εἰρημέναις ἀφικνεῖσθαι φλεψὶν ἀπὸ τῶν διὰ τῶν ἔξωθεν μερῶν παρὰ τὴν περόνην κατατείνοντος ἐνεχθείσης

ἀπὸ δὲ τῶν

ἀπὸ δὲ τῶν ἑνουμένων ἀλλήλαις κατὰ τὰ πέρατα κνήμης τε καὶ περόνης μικραὶ μὲν ἥκουσιν ἐπὶ τὸν
ταρσὸν τοῦ ποδός. μείζονες δ' αὐτῶν ἐν τῷ κάτω διεξέρχονται, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἔνδον χώραν,
ἔνθα τῆς κνήμης ἐστὶ τὸ κυρτὸν πέρας, ὑφ' ὧν τὰ κατὰ τοῦ ποδὸς ἅπαντα φέρεται. τὸ δὲ περὶ τὴν
πτέρναν ὄπισθεν ἀπὸ τῶν πλησίον, ἔσωθέν τε καὶ ἔξωθεν ἀποφύσεις ἑνουμένας ἀλλήλαις λαμβά-
νει. κοινὸν γὰρ χρὴ τοῦτο γινώσκειν ὥσπερ ἤδη καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὰ πέρατα τῶν φλεβῶν ἐπι-
μίγνυσθαι μὲν καὶ τοῖς ἄλλοις μέρεσι, μάλιστα δ' ἐν τοῖς ἄκροις τοῦ σώματος. πρόδηλα δέ που τὰ τοι-
αῦτα, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω τοῖς εἰρημένοις συνεπινοούμενα. τὰς γὰρ ἐπὶ τὸν ταρσὸν ἡκούσας φλέβας
τε καὶ νεῦρα μέχρι τοῦ πέρατος ἀναγκαῖον ἐξικνεῖσθαι τοῦ ποδός. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ τῶν μὲν ἀπὸ τῆς
περόνης ἐπ' αὐτὸν ἡκουσῶν τὰ πέρατα πρὸς τοὺς μικροὺς δακτύλους ἀφικνεῖται. τῶν δ' ἀπὸ τῆς
10 κνήμης, ἐπὶ τοὺς μεγάλους ὥσπερ γε καὶ τῶν ἀπὸ τῆς μεταξὺ χώρας περόνης τε καὶ κνήμης, ἐπὶ
τοὺς μέσους. ἡ μὲν οὖν διὰ τοῦ βουβῶνος φλὲψ οὕτω κατασχίζεται. ἡ δὲ διὰ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ μόνοις τοῖς ἐν-
ταῦθα σώμασι διανέμεται. πρόκειται δὲ τοῦ ὀστοῦ τοῦδε μῦς εἷς μικρὸς κατειληφὼς ὅλον τὸ τρῆμα. τούτῳ δ'
ἐπιπέφυκε τὰ πρῶτα τοῦ μεγίστου μυός, ᾧ παραπέφυκε τρίτος ὁ ἐκ τῆς συμβολῆς τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν ἐκφυό-
μενος εἰς ἑκατέρωθεν. ὁ μὲν οὖν μικρὸς ὅλος ὑπὸ τῆς φλεβὸς τῆσδε φέρεται. τοῦ δὲ μεγίστου μέρος οὐ πο-
λύ. τοῦ δ' ἐκ τῆς συμβολῆς συμφυομένου, πλεῖστον. εἰς γὰρ τὰ κάτω μέρη τοῦ μυὸς τούτου καὶ φλὲψ
ἄλλη, καὶ νεῦρον ἕτερον ἐμφύεται. τά γε μὴν πέρατα τῆς προκειμένης ἐν τῷ λόγῳ τῷδε φλεβὸς
ἐς ταὐτὸν ἥκει πέρας τοῖς ἀπὸ μὲν τῆς μεγάλης ἐμπεφυκόσι δὲ τοῖς πρώτοις τοῦ μεγίστου μυὸς εἰς ταῦτα
δὲ διαφερομένοις ἀρτηρία μεγίστη διὰ βουβῶνος, ἐμφύεται τῷ σκέλει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῇ μεγά-
λῃ φλεβί. καὶ τοῖς ἰσχνοῖς τε καὶ μεγαλοσφύκτοις αἰσθητὴν ἐνταῦθα τὴν κίνησιν εὑρήσεις ἐπιβα-
20 λὼν τοὺς δακτύλους. φέρεται δὲ ἀμφότερα τὰ ἀγγεῖα διὰ τῆς ἔνδον χώρας τοῦ μηροῦ ἐπικείμενα κατ'
αὐτὸν τοῦ στενοῦ μυός, εἰς ὃν ὥσπερ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τοὺς περὶ τὸν μηρὸν ἀποφύσεις τῆς ἀρτη-
ρίας ἥκουσι κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ μεγέθους. ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῆς χειρός, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ σκέ-
λους. ταῖς μὲν ἐς τοὺς μῦς ἐμφυομέναις ἀρτηρίαις συνεκφύονται φλέβες. οὐ μὴν ταῖς ἐπιπολῆς
φλεψὶν ἀρτηρίαι συναναβαίνουσιν, ἀλλ' ἀεὶ διὰ τοῦ βάθους ἐπὶ τοὺς μῦς ἥκουσιν. ὅσας οὖν φλέβας
εἴ τε τῷ μηρῷ κατὰ τὴν κνήμην ἔφην διὰ βάθους εἰς τοὺς μῦς κατασχίζεσθαι, ταύταις ἁπάσαις ἀρ-
τηρία παράκειται, τῶν δ' ἐπιπολῆς, οὐδεμιᾷ. δῆλον δὲ τοῦτο κἀκ τοῦ τοῖς εὐσάρκοις μηδαμόθι φαί-
νεσθαι σφυγμὸν ἐν τοῖς σκέλεσι, ὅτι μὴ κατὰ τὸν ταρσὸν εὐθὺ τοῦ δευτέρου δακτύλου μετὰ τὸν μέ-
γιστον. ἁπτόμεθα οὖν τῆς ἐνταῦθα κειμένης ἀρτηρίας πολλάκις, ὅταν μὴ δυνηθῶμεν ἅψασθαι
τῆς κατὰ τὸν καρπόν. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι κατὰ τὸν ταρσὸν καὶ τὸν πόδα ἀρτηρίαι διασημαίνουσαι
30 πολλάκις ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν τὸν σφυγμόν, ὅταν εἰς τὸ μέγεθος ἀρθῇ. κατὰ δὲ τὸν καρπὸν ἔξωθεν, οὐ-
δεμίαν ἔφην ἀρτηρίαν εὑρίσκεσθαι, διότι μηδὲ μῦς ἐστιν ἐνταῦθα μηδείς. ἕνεκα γάρ τοι τῶν ἐπικει-
μένων τῷ ταρσῷ μυῶν τῶν μικρῶν, ἣν ἀρτίως εἶπον ἀρτηρίαν εἰς αὐτοὺς διανέμεται, καθάπερ
γε καὶ τῶν κάτω τοῦ ποδὸς ἕνεκα μυῶν ἀρτηρία σμικρὰ φαίνεται συγκαταφερομένη τῇ προειρη-
μένῃ φλεβί, πρὸς τὸ χωρίον ἀφικνεῖσθαι τοῦτο. καταβαίνουσι δ' εἰς αὐτὸ διὰ τῆς μεταξὺ
χώρας περόνης τε καὶ πτέρνης. περὶ δὲ τῆς διὰ τοῦ τῆς ἥβης ὀστέου τρήμα-
τος ὃ καλοῦσι θυροειδὲς ἐς τὸν μηρὸν ἡκούσης ἀρτηρίας, ἃ περὶ
τῆς φλεβὸς εἶπον ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἀκηκοέναι νό-
μιζε. τοῖς γὰρ αὐτοῖς μυσὶ τοῖς τρισὶν
ὡσαύτως ἐκείνοις διανέ-
μεται.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ν μὲν τῇ περὶ χρείας μορίων πραγματείᾳ σκοπὸς ἦν μοι τοῦ λόγου τῶν ἐν ἀν-
θρώπου σώματι μελῶν ἁπάντων ἐξηγήσασθαι τὴν κατασκευήν, εἰς ὅσον ἥκει τέ-
χνης κοινόν τι τοῦτο δόγμα μεταχειριζόμενος τοῖς ἀρίστοις τῶν παλαιῶν ἰα-
τρῶν τε καὶ φιλοσόφων, ὥστ' εὐλόγως ἀπὸ χειρῶν ἠρξάμην ἐν ταύτῃ, διότι τὰ
μόρια ταῦτα μόνοις ἀνθρώποις ἐστίν. εἰκότως δ' ἡ ἀκολούθησις εὐθέως εἰπεῖν τι.
10 καὶ περὶ τῶν σκελῶν. ἐπειδὴ καὶ τούτοις ἀνθρώποις ἴδιον ἔχει τι παρὰ τἄλ-
λα σύμπαντα ζῶα, διότι μόνος ἐπ' αὐτῶν ὀρθῶς ἀκριβῶς βαδίζει. καὶ μέντοι
καὶ ὅτι γελοῖον ἀνθρώπου μίμημα ἐστὶν ὁ πίθηξ, ἐδείχθη. καὶ διὰ τοῦτο βαδίζει μὲν ὥσπερ ἄνθρωπος χω-
λεύων ἐν αὐτοῖς τοῖς κυριωτάτοις τῆς τῶν ὀρθίων σκελῶν κατασκευῆς ἀπολειπόμενος. ὁ μέγας δ' ἐν τῇ
χειρὶ δάκτυλος αὐτῷ κολοβὸς ἐγένετο. δι' οὗ τὸ κῦρος ἁπάντων αὐτῇ τῶν ἐνεργειῶν ἐστίν. ἐν δὲ τῇδε τῇ νῦν
προκειμένῃ πραγματείᾳ σκοπὸς ἐστί μοι διττός, εἷς μέν, ὅπως ἄν τις ἀκριβῶς θεάσαιτο τῶν μορίων ἕ-
καστον, ὧν τὰς χρείας ἐν ἐκείνῃ διῆλθον. ἕτερος δέ, εἰς τὸ τῆς ἰατρικῆς τέχνης ἀνῆκον τέλος. ἐπειδὴ γὰρ
ὁρῶ τοὺς νῦν ἰατροὺς ὅσοι γε δοκοῦσι περὶ τὴν ἀνατομὴν ἐσπουδακέναι, τῶν χρησιμωτέρων μὲν αὐτῆς ὀλι-
γωροῦντας, ἀσκοῦντας δὲ τὸ σοφιστικώτερον, ἐπειράθην αὐτό τε τοῦτο πρῶτον ἐπιδεῖξαι τοῖς νέοις, καὶ
προτρέψαι πρὸς τὸ χρησιμώτερον αὐτῆς. καί μοι τοῦτο πέπρακται κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου τε καὶ
20 τρίτου γράμματος. ἔχει δὲ τοῦ λόγου τὸ κεφάλαιον σχεδὸν ἁπάσας ὅσας ἑκάστης ἡμέρας ποιούμεθα χειρουρ-
γίας αἵ περί τε τὰ κῶλα γίγνονται, καὶ τοῦ παντὸς σώματος ἐν τοῖς ἐπιπολῆς. ἅπερ οἵ τε μύες εἰσί, καὶ τὰ
κατ' αὐτοὺς ἀγγεῖα καὶ νεῦρα. καὶ γὰρ τὰ βέλη καὶ τοὺς σκόλοπας ἐκκόπτομεν τούτων, οὐχ ἥπατος, ἢ καρδίας,
ἢ πνεύμονος. καὶ σύριγγας καὶ κόλπους ἀποσκήμματά τε καὶ διατμήματα καὶ σηπεδόνας ἐν τούτοις χει-
ρουργοῦμεν. ἐβουλόμην μὲν οὖν μοι τὰς πραγματείας ἀμφοτέρας τὴν αὐτὴν ἐσχηκέναι τάξιν ἐν ἅπα-
σιν. ὥσπερ ἐν τοῖς πρώτοις δύο βιβλίοις. ἐπεὶ δ' ὡς ὁρῶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐπίδοσιν
περὶ τὸ φαυλότερον μέρος τῆς ἀνατομῆς, σπουδὴν τοῦ χρησιμωτέρου σχεδὸν ἁπάντων ἀμελούντων, οὐ λό-
γῳ μόνον ἔγνων προτρέψαι τοὺς νέους ἐπὶ τὸ κατεπεῖγον αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς κατὰ τὴν διδασκαλίαν
τάξεως. ἃ γὰρ ἀξιῶ πρότερα μανθάνειν αὐτούς, ταῦτα καὶ γράφω πρότερον κατὰ τήνδε τὴν διέξοδον
τῶν λόγων, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν τῶν κώλων ἀνατομὴν ἐν τοῖς πρὸ τοῦδε γεγραμμένην, ἐφεξῆς γράφω
30 κατ' ἄλλα δύο τὴν ἐκτὸς ἀνατομὴν ὅλου τοῦ σώματος. ὅση γε κατὰ τοὺς μῦς ἐστίν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν κατὰ τὸ
πρόσωπόν τε καὶ τὴν κεφαλὴν μορίων. καὶ τούτων δ' αὐτῶν, ὅσα τῷ περικειμένῳ δέρματι συμπέφυκεν,
ὧν ἠγνοήθη μὲν τὸ κυριώτατον ἅπασι τοῖς ἀνατομικοῖς οἱ δύο μύες οἱ πλατεῖς καὶ λεπτοὶ οἱ εἴς τε τὰς
γνάθους καὶ τὰ χείλη τελευτῶντες, ἀρχόμενοι δ' ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν τράχηλον ἀκάνθης. ὅθεν ὑμενώδης ἐκ-
φυόμενος σύνδεσμος, ἐπιφερομένων δ' αὐτῷ τοιούτων ἰνῶν, ὁποίας ἅπαντες οἱ μύες ἔχουσι, τὴν οὐσί-
αν αὐτῶν συνίστησι. πολλαὶ δὲ καὶ τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν τῆς ὠμοπλάτης ἀνέρχονται χωρίων ἶνες, ὥσπερ
καὶ τῶν κατὰ τὴν κλεῖν ἐπὶ τὰ κῶλα πᾶσι τελευτῶσαι. καὶ χρὴ τέμνειν τούσδε τοὺς μῦς ὅταν τις χρεία
καλῇ κατὰ τὴν τῶν ἰνῶν φύσιν, ἣν ἀγνοοῦντες ἐπειδάν ποτε μείζονα ποιήσωνται τομὴν ἐγκαρσίαν δια-
ροῦντες αὐτάς, παρεσπασμένας ἐπὶ θάτερον μέρη τὰς γνάθους ἐργάζονται. τοῦτο μὲν οὖν ἅπαντες
40 ἠγνοήκασι, καὶ μικρὸν ὕστερον αὖθις ὑπὲρ αὐτοῦ ἐρῶ. τὴν δ' ὑποτεταγμένην τῷ κατὰ τὸ μέτωπον δέρ-
ματι μυώδη φύσιν ἐγνώκασι μὲν οἱ περὶ τὰς ἀνατομὰς ἔχοντες, αὐτήν τε καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς. ἀνα-
τείνεσθαι γοῦν φασὶ τὰ κατὰ τὰς ὀφρῦς ὑπ' ἐκείνης ἅπαν, τῷ τε κατὰ τὸ μέτωπον δέρματι τὴν κίνησιν ἐξ
ἐκείνης ὑπάρχειν. οὐ μὴν οἵ γε πολλοὶ τῶν χειρουργῶν ἐπίστανται. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο γ' ἐγκαρσίας μᾶλλον ἐπὶ
τοῦ μετώπου ποιοῦνται τὰς τομὰς ἤπερ ὀρθίας. συμβαίνει τοίνυν ὅταν ποτὲ μείζονά τε ποιήσωνται τὴν το-
μὴν ἐνταῦθα, καὶ μάλιστα πλησίον τῶν ὀφρύων, ἐπὶ τὰς ῥίζας τῶν βλεφάρων κατασπᾶσθαι τάς τε ὀφρύας
αὐτάς, καὶ τὸ συνεχὲς αὐταῖς δέρμα, καὶ βαρύνειν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπικειμένας αὐτοῖς, ὡς μήτ' ἀνοί-
γνυσθαι καλῶς, ἐμποδίζεσθαί τε κατὰ τοῦτο τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν. ἐνταῦθα μὲν οὖν ἄνωθεν κάτω τέτακται
τῶν ἰνῶν ἡ εὐθύτης. ἐπὶ δὲ τῶν τὰς γνάθους κινούντων, ὡς ἀρτίως εἶπον, εἶτ' οὐκ αἰσχρὸν ἀγνοοῦντας τινὰς
ἔτι πολλὰ τῶν τοιούτων, εἰ χονδρῶδές τι κατὰ τὸ κωνάριον ἢ ὀστῶδες ἔγκειται, ζητεῖν; ὡσαύτως δὲ εἰ καὶ κα-
τὰ τὰς καρδίας ἐστὶν ἁπάσας εὑρεῖν χονδρῶδες ἢ ὀστῶδές τι μόριον, ἢ μόνον τὰς μεγάλας. ἃ μᾶλλον τῶν
50 χρησίμων ὁρῶ τοῖς νῦν σπουδαζόμενα. διὰ τοῦτ' οὖν ἐγὼ τῇ τῶν κώλων ἀνατομῇ προσθεῖναι διέγνων, ἕτερα
δύο βιβλία. τουτὶ μὲν τέταρτον ὅλης τῆς πραγματείας ἐσόμενον, ἕτερον δ' ἐπ' αὐτῷ πέμπτον ἐν οἷς ἁπά-
σης τῆς μυῶν τῆς ἀνατομῆς πληρωθείσης, ἐπανήξω πάλιν ἐπὶ τὴν αὐτὴν τάξιν τῇ περὶ χρείας μορίων
πραγματείᾳ. καὶ πρῶτον μὲν ἐρῶ περὶ τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων. εἶτ' ἐφεξῆς περὶ τῶν τοῦ πνεύματος, ἐπ' αὐτοῖς δὲ
περὶ τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλόν τε καὶ νωτιαῖον ἁπάντων μορίων. εἶτα τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, οἷς ἕπεται τὰς
ἐπὶ τῶν ἐμβρύων ἐγχειρήσεις εἰπεῖν. ἑκκαιδεκάτου δ' ὄντος ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ βιβλίου τοῦ περὶ τῶν
ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων, ἐν ᾧ ἃ μὲν κοινὰ καὶ καθόλου τοῦ γένους αὐτῶν ἐγνῶσθαι χρήσιμα,
διῆλθον,

διῆλθον, ἕκαστον δὲ τῶν κατὰ μέρος ὁποῖόν τι τὴν φύσιν ἐστὶν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐφεξῆς δι-
δάσκεσθαι, διότι καὶ νῦν ἀκριβέστατα ὑπελθεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἐν γὰρ ταῖς προτέραις
ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι, λέλειπται πολλά. ὁ δὲ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου παντὸς ἄμεινον εἶναί μοι
δοκεῖ τὴν περὶ τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων ἀνατομὴν γράψαι, κατ' ἐκεῖνο δηλώσω τὸ βιβλί-
ον. ἐν ᾧ καὶ τὰς ἐγχειρήσεις ἄρξομαι λέγειν, αἷς ἄν τις ἄριστα χρώμενος, γυμνάσειεν αὐτά. νυνὶ δ' ἐπὶ
τὴν τῶν μυῶν ἀνατομὴν ἰτέον. ὧν πρώτους διηγήσομαι τοὺς κινοῦντας ἅμα τοῖς χείλεσι τὰς γνάθους ἡσυ-
χαζούσης τῆς κάτω γένυος. ἔνεστι δὲ τῷ βουληθέντι τοὺς ὀδόντας ἐπ' ἀλλήλων ἐρείσαντι τῶν γνάθων ἑκάτε-
ρον ἕλκειν ἐπὶ τἀναντία πρὸς τὰ τοῦ τραχήλου πλάγια. συμβήσεται δ' ἐν τούτῳ καὶ αὐτὸ τὸ δέρμα τείνε-
σθαι πρὸς τὸ ἀκρώμιον μὲν μάλιστα καὶ τὸ ταύτῃ πέρας τῆς κλειδός. ἤδη δὲ καὶ πρὸς τὰ πλάγια τοῦ
10 τραχήλου πάντα διοίγειν ἐφ' ἑκάτερον τὸ στόμα πεφύκασιν οἱ μύες οὗτοι, καθάπερ ἄλλοι μύες οὓς μασητῆ-
ρας ὀνομάζουσι τοῖς πλατέσι τῆς κάτω γένυος ἐπιβεβλημένοι, περιάγουσι πολυειδῶς ὅλην αὐτήν. οἱ
κροταφῖται γὰρ οὐ περιάγειν τὴν γένυν, ἀλλὰ προσάγειν πεφύκασιν ἐν τῷ δάκνειν ὁτιοῦν ἢ ἀποτρώγειν
ἢ κλείειν τὸ στόμα. καλεῖ μὲν οὖν καὶ τούτους τοὺς μῦς ὁ Ἱπποκράτης μασητῆρας, ἀλλ' ἔγωγε φεύγων
τὴν ὁμωνυμίαν κροταφίτας μὲν ὀνομάσω τοὺς δὲ δι' ὅλου τοῦ λόγου, μασητῆρας δὲ τοὺς ἐπιβεβλημέ-
νους ὅλῃ τῇ γνάθῳ κινοῦντας ἑκατέρως ὡς εἴρηται τὴν γένυν. ἅπασι γὰρ οἷς ἴσμεν ζώοις πλὴν κροκοδεί-
λου, τὴν κάτω κινεῖν ὑπάρχει γένυν ἀκινήτου φυλαττομένης τῆς ἄνω. τρεῖς δ' εἰσὶν ἅπασαι αἱ κινήσεις
αὐτῆς, μία μὲν ἐν τῷ μασᾶσθαι, δευτέρα δ' ἐν τῷ κλείειν, ἡ τρίτη δ' ἀνοίγειν τὸ στόμα. τούτων τῶν κινήσεων
ἡ προειρημένη κίνησις ἡ τῶν γνάθων, ἀφώρισται δυναμένη γίγνεσθαι παντάπασιν ἀτρεμούσης τῆς γένυ-
ος. οὐ μόνον δὲ τούτων ἀποκεχώρικεν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν χειλῶν ὑφ' ἑτέρων μυῶν κἀκείνης ἐπιτελουμέ-
20 νης. ὥστ' εἶναι πέντε μὲν ἐνεργείας περὶ τὸ στόμα, πέντε δὲ γένη μυῶν. ἃ σύμπαντα ἐφεξῆς δίειμι τὴν
ἀρχὴν ἀπὸ τῶν εὑρημένων ὑπ' ἐμοῦ ποιησάμενος. εἰσὶν οὖν ἐν πᾶσι τοῖς τῶν ζώων γένεσιν, ὅσα συνήθως ἀνατέ-
μνειν τοῖς ἰατροῖς ὡς οὐ πόρρω τῆς ἀνθρώπου φύσεως ὄντα, πλατεῖς καὶ ἰσχνοὶ μύες ἀπάγειν εἰς τὰ πλά-
για πεφυκότες ὅλας τὰς γνάθους. ἔστι δ' ὡς τύπῳ φάναι, τὰ γένη τῶν ζώων ὅσα μὴ πολὺ διενήνοχε ἀνθρώ-
που φύσεως, ἓξ τὸν ἀριθμόν, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηται. κατὰ δὲ τὸ παρὸν ἀπὸ τῶν πιθήκων ἄρξομαι.
διότι πάντων τῶν ζώων ἀνθρώπῳ μάλιστ' ἐοίκασιν. ἐπὶ τούτων οὖν ἐν ὕδατι πνιγέντων ἕνεκα τοῦ μηδὲν βλα-
βῆναι τῶν κατὰ τὸν τράχηλον ὀργάνων, ἀγχόνης περιβληθείσης, ὀρθὴν χρὴ τὴν τομὴν ἄγειν ὀξείᾳ σμί-
λῃ κατὰ τὸ τοῦ τραχήλου μῆκος ἀπ' ἀνθερεῶνος, ἐπὶ τὸ στέρνον. οὕτως συμμέτρως ἐρείδοντα κατὰ τὸ τοῦ δέρ-
ματος, ὥστε μόνον αὐτὸ διελεῖν. ἐθίσεις δὲ ῥᾳδίως τοῦτο πράττειν οὐκ ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλον
τὸ ζῷον, ἀφαιρῶν τὰς τρίχας ἐκείνου τοῦ μέρους ὃ μέλλεις τέμνειν. τῷ μὲν οὖν ἄλλῳ μικροῦ δεῖν ἅπαν-
30 τι δέρματι τῷ κατὰ τὸ σῶμα σύμπαν ὑμὴν ὑποτέτακται συναφαιρούμενος αὐτῷ κατὰ τὰς δοράς.
ἐνταυθοῖ δὲ πλατὺς καὶ λεπτὸς μῦς ἅμα νεύροις πολλοῖς τοιαύτην ἔχουσιν ἑκάστῳ μέρει τὴν θέσιν οἵανπερ
αἱ ἶνες αἷς παραφύεται, τελευτῶσι μὲν γὰρ πᾶσαι πρὸς τὰ χείλη, πάμπολλαι δ' αὐτῶν εἰσὶν αἱ ἀρχαί.
καὶ γὰρ ἀπὸ τῶν τοῦ τραχήλου σπονδύλων ἁπάντων ἄρχονται, καὶ μετ' ἐκείνους ἀπὸ τῶν ὠμοπλατῶν.
καὶ τούτων ἑξῆς ἀφ' ἑκατέρας κλειδὸς, ὅσαι μὲν οὖν ἀπὸ τῶν ὠμοπλατῶν ἄρχονται, λοξαὶ φέρονται
πᾶσαι διὰ τῶν γνάθων εἰς τὰ πλάγια μέρη τοῦ στόματος. ὅσαι δ' ἀπὸ τῶν σπονδύλων ἐγκάρσιαι μᾶλλον,
εὐθὺς δ' ὀρθίων εἰσὶν αἱ ἀπὸ τῶν κλειδῶν ἀναφερόμεναι. τούτων μέν γε πολλαὶ πρὸς ἄκρον ἀφικνούμεναι
τὸ γένειον ἐμφύονται τοῖς χείλεσιν ἐναλλαττόμεναι πρὸς ἀλλήλας, ὥσπερ τὰ συσπαστὰ βαλάντια. τῶν
μὲν ἐκ τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τὸ δεξιὸν χεῖλος ἐκτεινομένων, τῶν δ' ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ἐπὶ τὸ λαιόν. ὁ δ' ὑμὴν αὐτὸς ᾧ
περιπεφύκασιν αἱ ἶνες. οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους ὑμένας ἐστὶ, οὔτε τὸ πάχος, οὔτε τὴν ῥώμην. ἀλλὰ καὶ παχύ-
40 τερος ἁπάντων ὑπάρχει καὶ ῥωμαλεώτερος, καὶ τοσούτῳ ῥωμαλεώτερος, ὅσῳ παχύτερος. ἐκ γὰρ τῆς τῶν
συνδέσμων ἐστὶν οὐσίας τε καὶ φύσεως. οὓς ἐξ ὀστῶν ἔφην ἐκφύεσθαι. σκληροὺς καὶ ἀναισθήτους ὄντας. ὀνο-
μαζέσθω τοιγαροῦν οὗτός τε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι τοιοῦτοι, σύνδεσμοι μὲν, ἐπειδὴ τοῦτ' εἰσὶν ὄντως, ὑ-
μενώδεις δὲ, σαφοῦς ἑρμηνείας ἕνεκεν ὅτι λεπτοὶ δίκην ὑμένων εἰσίν, ἐκπέφυκε δ' οὗτος ὁ σύνδεσμος ἐξ
ἄκρας τῆς ἀκάνθης τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ σπονδύλων, καὶ πρὸς τούτους ὅλον ἀνήρτηταί τε καὶ συνδεῖ τὸν εἰρη-
μένον μῦν. εἰκότως οὖν ἐκδερόντων τὸ ζῷον ὁ μῦς ἀφανίζεται συναποδερόμενος ὥσπερ ὑμένι, τῷ συνδέσμῳ,
καὶ διττὴν γέ σοι τὴν ἐγχείρησιν ἔνεστι ποιήσασθαι καθ' ἓν ζῷον. ἐπὶ μὲν θατέρου μέρους ἤτοι τοῦ κατὰ τὸ
δεξιὸν ἢ τὸ λαιὸν ἀποξέσαντι τὸ δέρμα τοῦ μυός, ἐπὶ δὲ τοῦ λοιποῦ μετὰ τοῦ συνδέσμου τὸ δέρμα καὶ τὸν μῦν
ἀποδείραντι ἄχρι τῶν σπονδύλων τὸ δέρμα καὶ διατείνοντι σοι ταῖς σαυτοῦ χερσὶ, θεάσασθαι διὰ λεπτοῦ
τοῦ συνδέσμου τὸ πλῆθος τῶν νεύρων ἐφεξῆς ἀλλήλων κατὰ στίχον κείμενον, ὁμοίως ταῖς εἰσίν. ἐναργέστε-
50 ρον δ' ὁρῶνται ἐπὶ τῶν γηρασκόντων ζώων καὶ τῶν ἄρτι γεγεννημένων ἑκάτερα γὰρ οὐκ ἔχει πιμε-
λήν, ἥτις ἐπιτρέφεσθαι πέφυκεν ὑμέσι, καὶ συνδέσμοις, καὶ τένουσι, καὶ νεύροις, καὶ συλλήβδην φάναι τοῖς
ἀναίμοις ἅπασι καὶ τοῖς ψυχροῖς σώμασιν. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἄρτι γεγεννημένων τά τε νεῦρα σμικρά. καὶ
σύνδεσμος ἄρρωστος, ἥ τε σαρκώδης οὐσία μαλακή. διόπερ ἄν τις εἰκότως φεύγοι τὰ τοιαῦτα κατὰ τὴν
προκειμένην ἐγχείρησιν. ὅσα δ' ὑπὸ γήρως ἰσχνά, πάντων ἐπιτηδειότατα. καὶ γὰρ αἱ σάρκες τούτοις ὀλί-
γαι καὶ ξηραὶ καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι τὸ νευρῶδες ἅπαν ἀξιόλογόν τε τὸ μέγεθος. εἰ δὲ καὶ ἐκδύειν ζῴων ἀνεπι-
τηδείων αἱρεῖσθαι δεήσειεν, ἑτέρου μὴ παρόντος, ἄμεινον αἱρεῖσθαι τὸ νεογενὲς τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ μελανώδους.

οὐδὲν γὰρ οὕτω συσκιάζει νεύρων ἀνατομὴν, ὡς ἡ πιμελή, πρόσεχε δὴ τὸν νοῦν ἐπὶ τοῦ μυὸς τοῦδε τῇ θέσει
τῶν ἰνῶν, ἀφ' ὧν εἴρηκα χωρίων ἐπὶ τὰς γνάθους τε καὶ τὸ γένειον ἀναφερομένων. αὗται γὰρ ποδηγοῦσι
σε πρὸς τὰς τῶν νεύρων ἀρχὰς ἐκ πολλῶν χωρίων φερομένας. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν τοῖς προσθίοις τε καὶ πλα
γίοις τῆς κεφαλῆς, ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀνίσχει μυῶν. τὰ δ' ἐκ τοῦ ὄπισθεν ἥκοντα ἐκ τῆς ἀκάνθης ἐκπε-
φυκέναι σοι δόξει καὶ συνάρχεσθαί τε καὶ συγγεννᾶσθαι τῷ λεπτῷ καὶ πλατεῖ συνδέσμῳ. κάλλιον οὖν
ὑποβαλόντα βελόνην λεπτὸν λίνον ἔχουσαν ἑκάστῳ νεύρῳ περιτιθέναι βρόχον ἐγγυτάτω τῆς γένυος.
ἔπειτα τείνοντα διὰ τοῦ λίνου τὸ νεῦρον, ἀφαιρεῖν τὰς ἶνας ἑκατέρωθεν αὐτοῦ. καὶ οὕτω περάξαι καθ' ἕκα
στον τῶν νεύρων, ὅπως ἐκτμηθέντος ὅλου τοῦ μυὸς ὑπολειφθείη τὰ νεῦρα φυλαττόμενα σῶα σύμπαντα
πρὸς τὸ φανῆναι τὰς πρώτας ἐκφύσεις αὐτῶν, ὅταν τοὺς ὑποκειμένους μῦς τοὺς παχεῖς ἀφαιρῇς. ἀλλ' ἀρκεῖ
10 οὕτω κατὰ τὸ ἕτερον εἰργάσθαι τῶν μυῶν ἤτοι τὸν δεξιὸν ἤτοι τὸν ἀριστερόν. ἐπὶ δὲ θατέρου τὰ καθήκον-
τα πέρατα τῶν ἰνῶν ἐπί τε τὴν ὠμοπλάτην καὶ τὴν κλεῖν καὶ τὴν ῥάχιν ἀποτεμὼν ἀποδείρας τε τῶν ὑπο
κειμένων, τὸν μῦν ἕλκειν πειρῶ πρὸς τὰς εἰρημένας ἀρχὰς ἕκαστον αὐτῶν μέχρις ὑπὲρ τοῦ θεάσασθαι συνε
πομένας τοῖς συνελκομένοις τὰς γνάθους τοῦ ζώου. χρὴ δ' ἤτοι θερμὸν ἔτι τὸ ζῶον ᾖ νεωστὶ τεθνεὸς, ἢ θερ
μὸν τὸ περιέχον, ἢ πάντως γε καταχεῖν ὕδωρ αὐτοῦ θερμόν. ἐὰν γὰρ φθάσῃ ψυχθῆναι τὰ κατὰ τὰς γνάθους
μόρια, δυσκίνητα γίνεται πηγνύμενα δίκην βύρσης. ἡ μὲν οὖν ὄπισθεν ἀρχὴ τοῦ μυὸς τοῦδε τῆς ἀκάνθης ἀφορ
μᾶται διαπαντός. ἐντεῦθεν παραφερομένη τῇ βάσει τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ, κἄπειθ' ὑπὸ τὸ οὖς ὡς ψαύειν τῆς
ἐκφύσεως αὐτοῦ διεξερχομένη κατὰ τοῦ μασητῆρος μυὸς ἐπιβαίνει παντὸς συμφυομένη κατὰ τοῦτο διὰ
τοῦ συνδέσμου πρὸ τῆς ἄνω γένυος ὀστοῦ. ὥστε ἀκριβῶς ὡρίσθαι τὰς δύο ταύτας, ὡς ἂν εἴποι τις, πλευ
ρὰς τοῦ μυός. αἱ λοιπαὶ δὲ τρεῖς οὐχ ὁμοίως εἰσὶν ἀφωρισμέναι. τὰ μὲν γὰρ πολλὰ ἡ τῆς ὠμοπλάτης ἄκανθα
20 περιορίζει τὸ ταύτῃ μέρος τοῦ μυός. ἔστι δ' ὅτε βραχύ τι τῶν ἰνῶν ὑπερεκπίπτει. καὶ ταύτης ἐπὶ τὰ κά-
τω. τὰ δ' αὐτὰ κἀπὶ τῆς κλειδὸς εἰρῆσθαι μοι νόμιζε. βέλτιον μέντοι τῶν εἰρημένων ὅρων οὐκ ἂν εὕροις ἶνα
παυομένην, οὕτως δὲ καὶ τὰ πρόσω μέρη τῶν μυῶν ἐπὶ μὲν πιθήκων ἐς ταὐτὸν ἀλλήλοις ἀφικνεῖται
τὰ πολλά, καί σοι δόξουσιν εἷς ἄμφω μῦς ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ζώων ἀφεστήκασι μὲν ἀλλήλων αἱ
ὄρθιαι πλευραὶ τῶν εἰρημένων μυῶν. ὅμως μὴν ἐπ' ἐνίων συνάπτονται πρὸς ἀλλήλας ἐγκαρσίαις ἐστὶν
ὀλίγαις. καὶ μάλιστα κατὰ τοῦ λάρυγγος μέρη. καὶ τοσούτῳ γε πλεῖον ἀλλήλων οἱ εἰρημένοι μύες ἀφεστήκα
σιν ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων. ὅσῳ περ ἂν ᾖ μακροτραχηλότερον. τούτους οὖν ἁπάντων πρώτους ἀφελὼν τοὺς μῦς
ἐξουσίαν ἔχεις ἤτοι τοὺς ἀπ' ἰνίου δεικνύειν, ἢ τοὺς περὶ τὸ πρόσωπον. ἀλλ' ἐπεὶ πέντε κινήσεις ὀλίγον ἔμπρο
σθεν εἰπὼν ἐν τοῖς περὶ τὸ στόμα μορίοις εἶναι διαφερούσας ἀλλήλων, ἄμεινον εἶναι μοι δοκεῖ πάσας αὐτὰς ἀ
πελθεῖν. ἀρκτέον δ' ἀπὸ τῶν χειρῶν οἷς ἔλεγον ἐμπεφυκέναι δι' ἀλλήλων ἰούσας ἐνίας τῶν ἰνῶν ἑκατέ-
30 ρου τῶν ἰσχνῶν καὶ πλατέων μυῶν πρὶν δ' ἄρξασθαι τοῦδε, διορίσασθαι βέλτιον ὡς ἐπὶ μὲν τῶν πιθή-
κων ἐναργής ἐστιν ἡ εἰρημένη πλοκὴ τῶν ἰνῶν, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ζώων ὅσα μετ' ὀλίγον μακροτραχηλότερα,
τοσούτῳ τοῖς ἐν τοῖς πιθήκοις ἐναργὴς ἧττον, ὅσῳ μείζων ὁ τράχηλος, ὅσα δὲ πολλῷ, τούτοις τῆς εἰρημέ-
νης ὑπαλλάξεως τῶν ἰνῶν ὀλίγον σώζεται. διότι καὶ ἡ προσθία θέσις αὐτῶν ἥ τ' ὀρθία τελέως ἐπὶ τῶν
τοιούτων ζώων ἀπόλλυται τῶν πλαγίων ἰνῶν ἅμα ταῖς ἐγκαρσίαις διὰ τὸ μῆκος τοῦ τραχήλου τὸ πᾶν
ἔργον ἱκανῶς ἐργαζομένων, ἄνευ τῆς παρὰ τῶν ὀρθίων βοηθείας, καὶ γάρ τοι καὶ ἡ γένυς ἅπασι αὐ-
τοῖς μακροτέρα τῆς ἐν πιθήκοις ἐστίν. ἁπάντων γὰρ τῶν ζώων ἄνθρωπος ἔχει βραχυτάτην τὴν γένυν. ὡς
πρὸς τὴν ἀναλογίαν δηλονότι τοῦ παντὸς σώματος. εἶθ' ἑξῆς ἀνθρώπῳ πίθηκος. εἶτα λύγκες καὶ σάτυ-
ροι. κἄπειθ' ἑξῆς κυνοκέφαλοι. τούτων δὲ καὶ ὁ τράχηλος οὕτω μακρὸς, καὶ κλεῖν ἔχει πάντα καθάπερ
ἄνθρωπος. καὶ ἵσταται τὰ μὲν μᾶλλον αὐτῶν, τὰ δ' ἧττον. ἵσταται δ' οὖν ὀρθὰ, καὶ βαδίζει, τὰ μὲν, χεῖ-
40 ρον αὐτῶν, τὰ δὲ, βέλτιον. ἀλλ' οὖν βαδίζει γε πάντα δυοῖν ἐπερειδόμενα ποσίν. ἄλλο δὲ οὐδὲν ὧν ἴσμεν
ζώων πεζῶν ἐπὶ δυοῖν βαδίζει σκελῶν, ἐφεξῆς δὲ τούτων, τὸ τῶν ἄρκτων γένος, εἶτ' οἱ ὕες. εἶθ' ἑ-
ξῆς τὰ καρχαρόδοντα καλούμενα. κἄπειτ' ἄλλα δύο γένη ζώων, τὸ μὲν, κερασφόρον καὶ διχηλὸν καὶ
μηρυκάζον. τὸ δὲ, ἄκερόν τε καὶ ἄχηλον ἁπλαῖς μονοφυέσιν ἐπερειδόμενον, ὅσα δ' ἄλλα γένη ζώων ἐστὶ πε-
ζῶν καὶ τετραπόδων, ἐκπεπτωκέναι δοκοῦντα τῶν εἰρημένων ἓξ γενῶν, οὐ χαλεπὸν εὑρεῖν ὅτῳ μᾶλλον
ὁμοιώσεις αὐτά. τὰ τοίνυν χείλη φύσιν ἰδίαν ἐξαίρετον ἔχει. πρὸς γάρ τοι τὸ πολυειδὲς αὐτῶν τῆς κι-
νήσεως ἧς ἕνεκεν ἐγένετο, βελτίω σώματος οὐσίαν οὐδ' ἐπινοῆσαι δυνατόν. ἐκτρέψαι τε γὰρ αὐτὴν ἐστὶ
καὶ παρατρέψαι καὶ συναγεῖν καὶ παρατεῖναι καὶ σφίγξαι. καὶ χαλάσαι πρὸς ὅ, τι περ ἂν ἐσθιόν-
των, ἢ πινόντων, ἢ διαλεγομένων, ἢ πῶς ἄλλως ἐνεργούντων ἡ χρεία καλεῖ συνημμένων δ' αὐ-
τῶν τῷ δέρματι καὶ τοῖς προειρημένοις πλατέσι μυσὶν ἀρχὴν τίθεσο πρώτην, ὁπόταν ἀποδέρῃ τί σοι
50 τὸ δέρμα μὴ καθ' ὑπακουήν. καὶ μέν γε καὶ τῷ τῆς γένυος ὀστῷ τὰ χείλη συμπέφυκεν ἀκριβῶς ἔχοντά τι-
να καὶ τρίτην μίξιν οὐσίας ἐν ἑαυτοῖς συρατώδους, ὥστε τὴν ὅλην φύσιν αὐτῶν ἔκ τε τῆς τοιαύτης οὐ
σίας καὶ τοῦ δέρματος. ἔκ τε τῶν περάτων τοῦ πλατέος μυὸς ἀλλήλοις τῶν τριῶν κραθέντων γεγονέναι.
τὰς μὲν οὖν εἰς τὰ πλάγια κινήσεις ἐκ τῶν πλατέων ἔχει μυῶν κατὰ τὰς ἐγκαρσίας ἶνας αὐτῶν. τὴν
δ' εἰς τὸ κάτω τε καὶ ἄνω προσείληφεν ἐκ τῆς ὅλης αὐτῶν οὐσίας καὶ διὰ ταύτας τὰς κινήσεις, ἡ φύσις ἔδω
κεν αὐτοῖς νεῦρα διασχίσασα λεπτοτάταις ὀπαῖς τὴν γένυν. ἔστι δὲ τὰ τρήματα κατ' ἄκραν αὐτὴν ἑκατέ
ρωθεν τῆς συμφύσεως. ἐκπίπτει δὲ δι' αὐτῶν τὰ λείψανα τῶν παραπεφυκότων τοῖς φατνίοις νεύρων.

ἀφ' ὧν

ἀφ᾽ ὧν τά τε οὖλα καὶ οἱ ὀδόντες, καὶ οἱ ὑμένες οἱ περὶ ταῦτα τὴν αἴσθησιν ἔχουσιν. ἀκριβῶς οὖν προσέ-
χε τὸν νοῦν ἐν τῷ τὰ χείλη τῆς γένυος ἀποδέρειν, ὅπως μὴ διακόψῃς τὰ νεῦρα. φέρεται δὲ καὶ ταῦτα κα-
τὰ τὴν χειλῶν φύσιν ἐκ τῶν κάτωθεν ἄνω. ἔξω μὲν δὴ ταῦτα τὰ νεῦρα κατασπᾶσθαι πέφυκε τὰ χείλη,
συνάγεται δὲ ὑπὸ τῶν ἐμπεφυκότων αὐτοῖς περάτων ἑκατέρου τῶν ἰσχνῶν καὶ πλατέων μυῶν, κατὰ
τὰς ἀπὸ τῶν χειλῶν ἀναφερομένας ἶνας. ὑπὸ γάρ τοι τούτων ὥσπερ τὰ σύσπαστα βαλάντια πρὸς
ἑκάτερον τῶν πλαγίων ἑλκόμενα νεύρων, ὅσον ἀπολύσει τοῦ μήκους, τοσοῦτον εἰς πάχος ἐπιδιδόασιν. ὥσ-
περ ἂν εἰ δύο δακτύλους περιθεὶς αὐτοῖς ἐκ τῶν πλαγίων μερῶν ἑκατέρωθεν ἕνα, τούτοις θλίβων συνά-
γεις εἰς ὀλίγον αὐτά, τοσοῦτον ἂν εἰς ὕψος τε καὶ πάχος ἐπεγείρας, ὅσον τοῦ πλάτους ἀφῄρου σφίγγων ἑκα-
τέρωθεν, οὕτως ἡ τάσις τῶν μυῶν, ἐκ τῆς ἐπὶ τἀναντία καθ᾽ ἕνα χρόνον ὁλκῆς εἰς τὸ μέσον ἐπισπᾶται τὰ
10 πέρατα συλλαμβανούσης αὐτοῖς τι καὶ τῆς ἐριώδους οὐσίας οὐκ ὀλίγον. ἡ γὰρ τοιαύτη πᾶσα καὶ κενοῦται
ῥᾳδίως, καὶ πληροῦται. συστέλλεται μὲν κενουμένη, εἰς ὄγκον δ᾽ αἴρεται πληρουμένη. λέγεται δ᾽ ἐπι-
πλέον ὑπὲρ αὐτῆς ἐν τῇ τῶν ἀπόρων κινήσεων πραγματείᾳ. ὥσπερ δὲ τούτοις τὰ νεῦρα παρὰ τῆς κάτω
γένυος, οὕτω τοῖς ἄνω χείλεσι παρὰ τοῖς ἄνω χορηγεῖται, διεξερχόμενα καὶ ταῦτα διὰ λεπτῶν τρημά-
των ἐπὶ πάντων τῶν ζώων. εἰ δὲ μὴ φανείη ποτὲ τὰ τρήματα τῶν ὁμοειδῶν τι μεῖζον ἀνατεμών, εὑρήσεις
αὐτά. καλῶ δ᾽ ὁμοειδῆ νῦν ἵππον ἵππῳ, καὶ πίθηκον πιθήκῳ, καὶ κύνα κυνί. διαφέρει δ᾽ οὐδὲν οὐδ᾽ ἂν
ὁμογενῆ ποτε προσαγορεύσῃς αὐτά. κινεῖται δὲ καὶ ταῦτα τοῖς κάτω παραπλησίως, ἀνασπώμενα
μὲν ὑπὸ τῶν εἰρημένων νεύρων, ἰδίους δέ τινας μῦς λεπτοὺς τῶν ἄνω χειλῶν κινούντων, εἰς δὲ τὰ πλά-
για ταῖς εἰς ταῦτα καθηκούσαις ἰσὶ τῶν πλατέων μυῶν ἑλκόμενα. συναγόμενα δ᾽ εἰς ἑαυτὰ διὰ τῶν
ἀντεμπλεκομένων ἰνῶν. ὄψει γὰρ ἐναργῶς ἐπὶ τῶν μεγάλων ζώων ἐνίας μὲν αὐτῶν εἰς τὰς ἀρχὰς ἰού-
20 σας τῶν χειλῶν αὐτόθι τε παυομένας, ἐνίας δὲ ἀντιπλεκομένας ἀλλήλαις, ἐν δὲ τῷ τὰ χείλη γυ-
μνοῦν, καὶ τὰ κάτω τῶν μασητήρων ἐποχούμενα νεῦρα, προϊόντα δ᾽ ἄχρι τῶν πλαγίων μερῶν ἑκα-
τέρου χείλους ἔκλαβε βρόχοις, ὅπως καὶ τούτων αὖθις ἐπισκέψῃ τὰς ἀρχάς, ἀκριβῶς δὲ κατάσκε-
ψαι πότερον ὀρθῶς ἢ οὐκ ὀρθῶς, ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν ὑπὸ δυοῖν εἰρήκασι μυῶν ἑκάτερον τῶν χειλῶν
κινεῖσθαι λοξῶν ἑκατέρων ἐμβαλλόντων αὐτοῖς. ἐκ μὲν τῶν ὑπερκειμένων εἰς τὸ ἄνω χεῖλος. ἐκ δὲ τῶν
ὑποκειμένων εἰς τὸ κάτω, ἢ βέλτιόν ἐστιν ὅλως ἑκάτερον λέγειν μυῶν εἶναι δερματώδη, βοηθούμενον
ὑπὸ τῶν ἰνωδῶν μυῶν. τοὺς μέν τοι κινοῦντας τὰ τῆς ῥινὸς πτερύγια σαφῶς ἀποφαίνεσθαι χρὴ μῦς
εἶναι τοιούτους τὴν φύσιν οἷόσπερ καὶ τὸν πλατὺν μῦν. ὃν ἡμεῖς εὕρομεν. ὑπόκεινται γὰρ καὶ οὗτοι τῷ
δέρματι συμφυεῖς ὄντες, ὑφ᾽ ὧν κινεῖται. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ μέτωπον δέρματος ἡ τοιαύτη φύ-
σις ἐστί. συνάγεται μέντοι τὰ πτερύγια τῇ πρὸς τὸ ἄνω χεῖλος συμφύσει, μηδενὸς ἰδίου πρὸς τοῦτο ὑπο-
30 υργοῦντος μυός. ἀναβαίνειν οὖν χρὴ κατὰ βραχὺ μέχρι τοῦ μήλου καλουμένου περιαιροῦντα τὸ δέρμα πα-
ρὰ τῶν ἐνταῦθα σωμάτων. πράξαντι γάρ σοι τοῦτο καὶ οἱ μασητῆρες μύες ὀφθήσονται σαφῶς ἐπιτε-
ταμένων αὐτοῖς τῶν νεύρων. ἃ πρὸς τὰς γνάθους τελευτᾷ, καὶ τοῦτ᾽ οὖν αὐτὰ τὰ νεῦρα πρὶν ἀνατέμνειν
τοὺς μασητῆρας ἀγκίστροις ἀνατείνων ἀπόλυε τῶν ὑποκειμένων ἄχρι τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς ὀπίσω τῶν ὤτων τε-
ταγμένης. ἐνταῦθα τε καταλιπὼν αὐτὰ μέμνησο θεάσασθαι κατὰ τὴν ἀνάφυσιν τῆς κεφαλῆς, ὅθεν ἐκπέ-
φυκε. πρότερον δ᾽ ἔπειτα τοὺς μασητῆρας ἔλθε καὶ τοὺς ἔνδον τῆς γένυος ἐν τῷ στόματι καὶ τοὺς κροταφί-
τας. αὗται γὰρ αἱ τρεῖς συζυγίαι τῶν μυῶν κινοῦσι τὴν γένυν, ἀνασπῶντες μὲν οἱ κροταφῖται ἄνω εἰς τοὔν-
δον, εἰς δὲ τὰ πλάγια περιάγοντες οἱ μασητῆρες. ἑκάστην δὲ αὐτῶν ἀνατέμνειν ὧδε χρή, τῶν μασητήρων μυ-
ῶν τέμνε τὰς καταπεφυκυίας ἶνας ἐκ τῆς ἄνω γένυος εἰς τὴν κάτω, μὴ πάσας ἅμα χάριν τοῦ κατα-
μαθεῖν ὅπως ἀλλήλαις ἐπαλλάττονται. πρώτας οὖν ἀποτέμνων αὐτῶν τὰς ἐπιπολῆς, εἶτ᾽ ἄγχιστα
40 καταπείρων, ἀνάσπα, καὶ ἀνάδερε, καὶ ἀνάτεμνε μέχρι τῆς ἄνω γένυος, ὅθεν, ἐκπεφύκασιν ἄχρις ἂν ἐπὶ
τὰς ὑποκειμένας ἀφίκῃ, διαφέρουσαν ἐχούσας τὴν θέσιν. ἐπαλλάττονται γὰρ ὡς εἴρηται πρὸς ἀλλήλας,
καὶ οὐκ ὀρθαὶ φέρονται κάτω, διότι μὴ μόνον ἀνατείνεσθαί τε καὶ προσάγεσθαι τῇ ἄνω γένυι τὴν κάτω μασ-
σωμένων τῶν ζώων ἐχρῆν, ἀλλὰ καὶ λοξὴν ἠρέμα, ποτὲ μὲν εἰς τὰ πρόσω, ποτὲ δ᾽ εἰς τοὐπίσω φέρεσθαι,
τοιαύτης γὰρ τῆς ἐνεργείας εἰς τὸ μασᾶσθαι δεόμεθα. δύο τοίνυν εἰσὶ μύες ἑκάτερος τῶν μασητήρων ἀπὸ
κεφαλῆς ἰδίας εἰς κοινὴν τελευτὴν ἰόντες. ἡ μὲν οὖν τελευτὴ τῶν μυῶν ἐπὶ τῆς κάτω γένυός ἐστιν, ἐπειδὴ
ταύτην ἔδει κινεῖσθαι. τῶν δὲ κεφαλῶν. ἡ μὲν ἑτέρα κατὰ τὸ μῆλον καλούμενον, ἰσχυρὰ καὶ νευρώδης φανεῖται
σοι, συνδέσμῳ ῥωμαλέῳ συναπτομένης τῆς σαρκοειδοῦς οὐσίας. ἡ δ᾽ ἑτέρα καθ᾽ ὅλον τὸ ζύγωμά ἐστιν ἥκι-
στα νευρώδης. πρόσω μὲν ἠρέμα λοξὴν ἡ προτέρα τὴν γένυν ἀνασπῶσα, τῆς δ᾽ ἐναντίας ἕνεκα κινήσεως
ἡ δευτέρα γεγονυῖα. τοσοῦτον γὰρ ὀπίσω τὴν γένυν ἀπάγειν πέφυκεν, ὅσον εἰς τοὔμπροσθεν ἡ προτέρα, καὶ
50 μέντοι, καὶ τείνοντί σοι τῶν κεφαλῶν ἑκατέραν ἐν μέρει σαφῶς ἡ τῆς κάτω γένυος ὀφθήσεται κίνη-
σις, ὅπως δὲ χρὴ τοῦτο πράττειν ἤδη μοι πρόσεχε τὸν νοῦν. ὁ γάρ τοι λόγος ὁ μέλλων ῥηθήσεται κοινὸς
ἁπάσης ἐστὶν ἀνατομικῆς ἐγχειρήσεως, ἐν ᾗ τεθνεῶτος τοῦ ζώου κίνησιν ἐπισκεπτόμεθα μορίου. χρὴ τοίνυν
ἀφαιρεῖν ἁπάσας τὰς σάρκας ἐκείνων τῶν ὀστῶν ὑπὲρ ὧν ἂν ἡ σκέψις ἑκάστοτε γίγνεται μόνους φυλάτ-
τοντας τοὺς κινοῦντας αὐτὰ μῦς. ἀνατέμνοντας δὲ καὶ τούτους ἄχρι τῶν ὀρθίων κεφαλῶν. ἀποτέ-
μνειν μὲν ἐκείνας ἀπὸ τῶν ὀστῶν, ὧν ἐκπεφύκασιν. αὐτὸν δὲ μεταχειρισάμενον αὐτὰς ἐφέλκεσθαι τείνοντα
καθ᾽ ἣν ἐξ ἀρχῆς ἔκειτο θέσιν. ἐν γὰρ τῷ καλῶς τοῦτο πράττειν, ὀφθήσονταί σοι τῶν ὀστῶν αἱ κινήσεις. αἷς

ἰσόῤῥοποι μύες ἐμπεφύκασιν. οὕτως οὖν χρὴ καὶ τῆς κάτω γένυος ἀφελεῖν ἅπαντα τὰ πέριξ σώματα.
καὶ γυμνὴν ἀκριβῶς ἐργασάμενον ἐπισκέψασθαι τὰς κινήσεις ἑκατέρου τῶν μασητήρων μυῶν, οἳ κι-
νοῦσιν αὐτήν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐναργῶς αὐτὰς θεάσῃ, εἰ μὴ μόνον τἄλλα σύμπαντα περιέλοις τῆς γένυος καὶ
μάλισθ' ὅσα κάτωθεν ἐκπέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς κροταφίτας αὐτούς. οὓς ἔνεστι μέντοι, καὶ μετὰ τοὺς μασητῆ-
ρας ἀνατέμνειν. ἔνεστι δὲ καὶ πρὸ τούτων. ἑκατέρως δὲ ἀναγκαῖον ἐκκόψαι τὸ καλούμενον ζύγωμα. τούτου
γὰρ ἀρθέντος ἐναργῶς ὁ κροταφίτης ὅλος φαίνεται διὰ βάθους τοῦ τένοντος ἐμφυόμενος τῷ κορωνῷ τῆς
γένυος. ὄψει δὲ καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν τριῶν μυῶν ἀρθέντος τοῦ ζυγώματος. λέγω δὲ τριῶν μυῶν τοῦ τε
μασητῆρος καὶ τοῦ κροταφίτου. καὶ προσέτι τοῦ κατακεκρυμμένου μὲν ἔνδον ἐν αὐτῷ τῷ στόματι. σύ-
μενοῦς δὲ ἀκριβῶς ὄντος τῷ κροταφίτῃ. συμπέφυκε μὲν οὖν καὶ ὁ μασητὴρ μῦς τῷ κροταφίτῃ δι' ὀλί-
10 γων μερῶν, ὁ δέ γε κατακεκρυμμένος ἔνδον ἐν τῷ στόματι διὰ πολλῶν ἱκανῶς, ὥστε κἂν μέρος αὐτὸν εἴ-
πῃ τις εἶναι τοῦ κροταφίτου, μὴ δοκεῖν ἡμαρτηκέναι. περιπεφυκὼς γὰρ ὁ κροταφίτης μῦς ὅλον ἐν κύ-
κλῳ τὸ κορωνὸν τῆς γένυος ἑνοῦται, τῷ δὲ τρίτῳ μυῒ τὴν κεφαλὴν μὲν ἔχοντι κατὰ τὰς πτερυγοειδεῖς ἐκ-
φύσεις τοῦ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦ, τὸ κάτω δὲ πέρας ἐπιβάλλοντι τοῖς πλατέσι τῆς κάτω γένυος, ἔνθα δὴ
καὶ χώρα τίς ἐστιν ἠρέμα κοίλη τῆς ἐπιβάσεως ἕνεκα τοῦ μυὸς γεγενημένη, κατὰ μέντοι τὴν κεφαλὴν
αὐτοῦ μεγίστη κοιλότης ἐστὶ περὶ τὰς τοῖς πτερυγίοις ὁμοίας ἐκφύσεις τῶν ὀστῶν τῆς κεφαλῆς. ἀλλὰ τοῦ-
τον μὲν οὐχ οἷόν τε θεάσασθαι τὸν μῦν πρὶν ἀπολῦσαι τὴν γένυν, ἤτοι τῆς κεφαλῆς κατὰ τὴν διάρθρω-
σιν, ἢ σχίσαντα τὸ κάτω πέρας, ἔνθα σύμφυσίς ἐστιν ἑκατέρου τῶν μερῶν αὐτῆς. ὁ κροταφίτης δ' ἱκανῶς
ὁρᾶται, κἂν μόνον ἀνεκκόψῃς τὸ ζύγωμα. λέγει μὲν οὖν καὶ ὁ Ἱπποκράτης ὡς ἡ κάτω γένυς ἐκ δυοῖν ὀστῶν
σύγκειται συμπεφυκότων ἀλλήλοις κατὰ τὸ κάτω πέρας. εἴρηται δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὅσοι γ' ἀκρι-
20 βῶς ἐξηγήσαντο τὴν τῶν ὀστῶν φύσιν. οὐ μὴν ἐναργῶς ἐπὶ τῶν πιθήκων ἁπάντων ἐστὶ δεῖξαι τὴν σύμφυ-
σιν. οἱ πλεῖστοι γὰρ αὐτῶν, ἓν ὀστοῦν ἔχειν σοι δόξουσι τῆς κάτω γένυος. ἀλλ' ἐπί γε κυνῶν ἐναργὴς ἱκανῶς
ἡ σύμφυσις φαίνεται, καὶ ῥᾷστον χωρίσαι κατὰ ταύτην τὴν γένυν. ἔστι δὲ κἀκείνοις τοῖς ζώοις ἑκάστῳ τῶν
εἰρημένων τριῶν μυῶν οἷς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται. πᾶσι γὰρ ὑπάρχουσι τοῖς προγεγραμμένοις γέ-
σι τῶν ζώων οἱ τρεῖς οὗτοι μύες ἕνεκα τῆς αὐτῆς ἐνεργείας γεγονότες. ἁπλοῦς μὲν ἑκάτερος τῶν ἄλλων
ὁ μασητὴρ δὲ διπλοῦς, ὡς εἶπον. ἐφ' ὧν οὖν εὐπετῶς ἡ κάτω γένυς λύεται, τὴν γυμνασίαν χρὴ πρότερον
ποιεῖσθαι. κἄπειθ' οὕτως ἐπὶ τοὺς πιθήκους μεταβαίνειν. εἰ δὲ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐπ' αὐτῶν γυμνάζεσθαι βού-
λοιο, διεκκόπτων λύσεις τὴν γένυν, ἔνθα μάλιστ' ἐστὶν ἑαυτῆς ὀξυτάτη, προσέχων γὰρ τὸν νοῦν, τούτῳ τῷ
κάτω πέρατι τῆς γένυος, ἄνωθέν τε τῇ συμβολῇ τῶν προσθίων ὀδόντων οὓς καλοῦσι τομέας ἐπιχει-
ρήσεις οὕτω διασχίζειν αὐτήν, ἐκκοπεῦσιν ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς μέσης χώρας τῶν τομέων ὀδόντων. ἐπειδὰν
30 δὲ σχίσας ἀπαγάγῃς ἑκάτερον αὐτῆς τῶν μερῶν ἀπ' ἀλλήλων, ἐπιχείρει τηνικαῦτα κατασκέπτεσθαι τὸν
τρίτον μῦν εἰς τὸ πλατὺ τῆς κάτω γένυος ἐμφυόμενον ἐκ τῶν ἔνδον αὐτῆς μερῶν. ὄψει δ' ἐναργῶς αὐτὸν ἀπο-
δείρας τὸν ἐπιφυόμενον χιτῶνα πᾶσι τοῖς κατὰ τὸ στόμα χωρίοις. ἀκολουθῶν δὲ ἐντεῦθεν ἤδη ταῖς ἰσὶν
αὐτοῦ, τὴν κεφαλὴν ἀκριβῶς κατόψει τοῦ μυὸς ἐκπεφυκυῖαν, ὡς λέλεκται τῶν κοιλοτήτων τῆς κεφα-
λῆς, ἃς γεννῶσιν αἱ πτερυγοειδεῖς ἐκφύσεις. ἐπεὶ τοίνυν τοῖς μασητῆρσιν ὡς εἴρηται προπαρασκευα-
σμένοις, ἐπειδὰν καὶ τοὺς κροταφίτας ὅλους γυμνώσας ἀποτέμῃς, ὡς μηδαμόθεν προσέρχεσθαι μηδ' ἀν-
θέλκεσθαι τὴν γένυν, ἔνεστί σοι θεάσασθαι σαφῶς ὅπως κινοῦσιν αὐτήν. εἰ δ' ἐξ ἀρχῆς εὐθέως πρὶν
καὶ τούτοις ἐγχειρῆσαι, τοὺς κροταφίτας ἐθέλεις ἀνατέμνειν, ἐκκόπτειν μὲν χρὴ πρότερον τὸ ζύγωμα, γυμ-
νώσαντα δὲ οὕτω τὸν μῦν τοῦ τε δέρματος ἅμα καὶ τῶν ὑμένων, ἐπισκέπτεσθαι τὰς ἶνας, ὅπως ἐκ πολλῶν
ἀρχόμεναι χωρίων, ἐπὶ μίαν ἅπασαι συνδύουσιν, οἷον πρὸς κορυφὴν ἑαυτῶν τὸν εἰρημένον τένοντα. καὶ
40 μετὰ ταῦτα συμπάσας ἀποτέμνειν τὰς κεφαλάς. εἶτα λαβόμενον αὐτῶν, ἀνατείνειν ἰσχυρῶς. ὀφθήσε-
ται γάρ σοι ἥ τε κάτω γένυς ἀκολουθοῦσα, καὶ κλειόμενον τὸ στόμα. διοιγέτω οὖν αὐτὸ ταῖς ἑαυτοῦ χερσίν,
εἶτ' ἀνασπάτω αὖθις ἄνω τὸν κροταφίτην μῦν ὑπὲρ τοῦ φανῆναι συνεπομένην τε πάλιν αὐτῷ τὴν γέ-
νυν, καὶ κλειόμενον αὖθις τὸ στόμα. θεωρηθέντων δὲ τούτων ἐκτέμνειν αὐτὸν ὅλον ἄχρι τοῦ φανῆναι τὸν ἔν-
δον ἐν τῷ στόματι μῦν συμφυόμενον αὐτῷ κατὰ πολλά. φανήσεταί σοι δὲ πρὶν ἐκτέμνειν καὶ ὁ μασση-
τὴρ αὐτῷ κατ' ὀλίγα συμφυόμενος. ὃν καὶ αὐτὸν ὅλον ἀνατέμνειν ἤδη βέλτιον ἵν' ἀκριβέστερον ἴδῃς τὸν
ἔνδοθεν. ὀφθήσεται δ' οὗτος ἀκριβῶς ἄνευ τοῦ λυθῆναι τὴν γένυν. λύσεις οὖν αὐτὴν ἤτοι κατὰ τὴν δι-
άρθρωσιν, ἢ κατὰ τὴν σύμφυσιν. ὥστε ἐκτραπείσης ὁρᾶσθαι τὸν ἔνδον μῦν. εἰ δὲ καὶ κατ' ἄμφω λύσεις ἅ-
μα σαφεστέραν ἐπιδείξεις τὴν θέαν. εὔδηλον δ' ὅτι, κἀπὸ τούτου τοῦ μυὸς, ἡ μὲν ἀρχὴ κατὰ τὸ τῆς κεφα-
λῆς ὀστοῦν. ἡ τελευτὴ δὲ κατὰ τὸ τῆς κάτω γένυος ἐστί. ταύτῃ μὲν γὰρ ἐμπέφυκε κατὰ τὸ πλατύτατον
50 τῶν ἔνδον. ὃ δὴ καὶ κοῖλον ἠρέμα ἐστί, τῆς κεφαλῆς δὲ ἐμπέφυκε κατὰ τὰς παρὰ τοῖς πτερυγοειδέ-
σιν ὀστοῖς κοιλότητας. ἐκκόψας οὖν ὅλον ἤδη καὶ τοῦτον τὸν μῦν ἅμα τῷ τῆς κάτω γένυος ἡμίσει
μέρει, σκοπεῖσθαι δυνήσῃ σαφῶς ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ στόμα μόρια. πρῶτα μὲν τὰ περὶ τοῖς
φατνίοις οὖλα, μετὰ δὲ ταῦτα τά γε φάτνια καὶ τοὺς ὀδόντας αὐτούς, ἀλλ' ἐπεὶ τοὺς μῦς προὔκει-
το θεάσασθαι πρότερον, ἐπ' ἐκείνους ἴωμεν ἀρξάμενοι πάλιν ἀπὸ τῶν περὶ τὸν ὀφθαλμόν. τοὺς μὲν
οὖν κατὰ τὰ βλέφαρα κἂν τῶν περὶ χρείας μορίων εἰς τοὺς περὶ τῶν ἀπόρων κινήσεων ἀνεβαλόμην
λογισμούς. τοὺς δ' ἔνδον ἐν ταῖς χώραις τῶν ὀφθαλμῶν ἀνατέμνειν, ἤτοι γε ἐν κύκλῳ πρότερον ἐκκόψας

τὰ περικείμενα

τὰ περικείμενα αὐτοῖς, ἢ ὅλους ἐκτέμνων τοὺς ὀφθαλμούς, οὐ μὴν οὐδ' ἀνατέμνειν ἀναγκαῖον ἐστὶ πιθήκειον
ὀφθαλμόν, ἀφθονίαν παμπόλλην ἔχοντα τῆς τοιαύτης ἀνατομῆς ἐπὶ τῶν μειζόνων ζώων, ἀναβεβλή-
σθω τοιγαροῦν καὶ περὶ τῶν δὲ κατ' ἐκεῖνα διελθεῖν ἡμᾶς τῆς ἐνεστώσης πραγματείας, ἐν οἷς μέλλομεν ἀνα-
τέμνειν τῷ λόγῳ τὰ τοιαῦτα μόρια τῶν ζώων, ἃ καὶ χωρὶς τῶν ἄλλων ζώων αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ διασκέ-
ψασθαι δυνατόν ἐστιν, ἐξαιροῦντας ὅλου τοῦ σώματος ἐγκέφαλον, ὀφθαλμόν, γλῶτταν, λάρυγγα, πνεύμονα.
καρδίαν. ἧπαρ, σπλῆνα, νεφρούς. μήτραν, κύστιν, ὄρχεις, ἔντερα, κοιλίαν, ἐν τούτῳ δ' ὅπερ ἐξ ἀρχῆς πρου-
θέμεθα διέλθωμεν. ὅσοι μεγάλοι τῶν μυῶν εἰσὶ συνάπτοντες μόρια μορίοις, οὐκ αὐτοὶ περιεχόμενοι καθ'
ἕν τι μόριον τῶν γὰρ τοιούτων μυῶν τὴν φύσιν, οὐδὲ γνῶναι δυνατὸν ἄνευ τοῦ παντὸς ζώου. καταλιπόν-
τες οὖν τοὺς ὀφθαλμούς, ἀποδέρωμεν ἤδη τῷ λόγῳ, τὸ περὶ τὸ μέτωπον μυῶδες δέρμα. λέλεκται δὲ καὶ
10 πρόσθεν ὡς κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ὑποτέτακται τῷ δέρματι πλατὺς μῦς συμφυὴς αὐτῷ, κατὰ βρα-
χὺ δὲ ἀπολεπτυνόμενον ὄψει τοῦτον, ἕως ἄχρι τῆς κεφαλῆς ἀποτέμνῃς. ἀποδέροντι δέ σοι τὸ σύμ-
παν δέρμα τῆς κεφαλῆς, ὀφθήσονταί τινες ὑπογραφαὶ μυῶν ἀμφὶ τὸ οὖς, ἃς ἐπὶ τῶν ἄλ-
λων ζώων οὐχ ὑπογραφὰς μόνον, ἀλλὰ καὶ τελείους θεάσει μῦς. ἐπεὶ τοίνυν ἀφῄρηται ταῦτα
πράξαντι τὸ περὶ τῇ κεφαλῇ δέρμα ἅπαν, ἀφῄρητο δ' ἤδη καὶ τῶν περὶ τὸν τράχηλον σύμπαν, ἡνίκ'
ἐγύμνους τοὺς ἰσχνοὺς καὶ πλατεῖς μῦς, καιρὸς ἂν εἴη προτέρους μὲν ἀνατέμνειν ὅσοι τῇ κεφαλῇ συνά-
πτονται μύες, ἐφεξῆς δ' αὖ τῶν τοὺς κατὰ τὸν τράχηλον. ἐπεὶ δ' ἀμφισβητεῖται περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν μυ-
ῶν τῶν δὲ διὰ τοῦτο τὴν πρὸς ἕκαστον ὀστοῦν αὐτῶν σύμφυσιν ὡς ἂν ἐπὶ πλῆθος καλέσω. ποτὲ μὲν συμφύεσθαι
λέγων αὐτοὺς τῷ δέ τινι. ποτὲ δὲ ἐκφύεσθαι τοῦδε. ποτὲ δ' εἰς τόδε καταφύεσθαι. ποτὲ δ' ἐμφύεσθαι τῷδε. πάν-
των οὖν πρῶτος ἐπιπολῆς φαίνεται μῦς πλατὺς ὀλίγου δεῖν τρίγωνος. οἷάπερ οἱ γεωμέτραι καλοῦσι
20 τὰ τραπέζια σχήματα, νοήσεις δ' ὃ λέγω σαφέστερον, εἰ τρίγωνον ὀρθογώνιον διατέμνοις εὐθείᾳ γραμμῇ
παραλλήλῳ τῇ βάσει. τῶν δ' ἐπιζευγνυσῶν αὐτοὺς τὴν μὲν ἑτέραν ὀρθὴν πρὸς ἀμφοτέρας, τὴν δ' ἑτέ-
ραν λοξήν. ἡ μὲν οὖν ὀρθὴ πρὸς ἀμφοτέρας γραμμὴν τῆς κατὰ τὸν τράχηλον ἀκάνθης ἐκπέφυκεν. ἡ δὲ
βάσις ὅλου τοῦ σχήματος, ἡ ῥάχις τῆς ὠμοπλάτης ὅλη ἐστί. παράλληλος δ' αὐτῇ μικρὰ γραμμὴ τοῦ κατ'
ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς, τὸ, τῷ πρώτῳ σφονδύλῳ πλησίον. ἡ δὲ ἐπιζευγνῦσα ταύτην τε καὶ τὸ τῆς βά-
σεως πέρας, ἡ τετάρτη πλευρὸς τοῦ μυός, ἡ λοξὴ πρὸς τὴν καλουμένην ἀκρωμίαν ἐξήκει βραχύ τι συν-
επιφυομένη καὶ τῷ ταύτῃ πέρατι τῆς κλειδὸς. ἀνατέμνειν οὖν ἐγχειρῶν τὸν μῦν τοῦτον, ἀπὸ τῆς ὑψη-
λοτάτης ἄρξου γραμμῆς, ἥ τις ἐκπέφυκε μὲν ἐκ μέσου τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς, ἐγκαρσία δ' ὡς
ἐπὶ τὴν ῥίζαν ἀνατείνεται τοῦ κατ' αὐτὴν ὠτός. εὔδηλον δ' ὡς ἔστιν εἷς ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἀκάνθης ὁ μῦς οὗ-
τος. οὐ μὴν ἐξικνεῖται πρὸς τὸ οὖς οὐδέτερον αὐτῶν, ἀλλ' ἀπολείπονται τοσοῦτον ἑκάτεροι ὅσον ἀπ' ἰνίου
30 προσέρχονται. τέμνε οὖν σὺ κατὰ τὴν πρώτην ἔκφυσιν ἐγκαρσίαν τομὴν ἀπολύουσαν αὐτὸν ἀπὸ τῆς κε-
φαλῆς. εἶτα κατὰ πέρας ἀγκίστρον ἀπότεμνε τῶν ὑποκειμένων προχωρῶν εἰς τὸ κάτω κατὰ τοὺς εἰ-
ρημένους ὅρους, οἵπερ εἰσίν, ἥ τ' ἄκανθα τῶν ἐν τραχήλῳ σφονδύλων, καὶ ἡ λοξὴ πλευρὰ τοῦ τραπεζίου τοῦ
σχήματος ἐκτεινομένη μέχρι τῆς κλειδὸς οὐ πόρρω τῆς ἀκρωμίας, καὶ δὴ πέπρακταί σοι ταῦτα. καὶ πέ-
φηνεν ὁ μῦς οὗτος ἐμπεφυκὼς τῇ ῥάχει τῆς ὠμοπλάτης. ὅπερ οὖν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἀνεβαλόμην ζη-
τῆσαί τε καὶ διορίσασθαι περὶ τῶν συναπτόντων μυῶν μόρια κινούμενα, τοῦτ' ἔοικεν ἥκειν ἤδη. κινεῖται
μὲν γὰρ καὶ ἡ ὠμοπλάτη μεγάλας κινήσεις, κινεῖται δ' οὐδὲν ἧττον αὐτῆς, καὶ ἡ κεφαλή. καὶ μὲν δὴ καὶ
εἰ περιελὼν τὰς σάρκας αὐτῶν ἔτι προσφάτως ὑπὲρ τοῦ ῥᾳδίως ἕπεσθαι, τείνειν ἐν μέρει πειραθῇς,
διὰ τοῦ μυὸς ἀκολουθοῦσιν ὁμοίως ἑκάτερα. διὸ καὶ βέλτιον ἐστὶν ἕνεκα τῆς ὠμοπλάτης τὸν μῦν τοῦτον
ὑπὸ τῆς φύσεως οὐχ ἕνεκα τῆς κεφαλῆς ἡγεῖσθαι γεγονέναι πρῶτον μὲν οὖν ἐκ τοῦ διατμηθέντος αὐ-
40 τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον ἐγκαρσίου, κατασπᾶσθαι τὴν ὠμοπλάτην εἰς τὸ κάτω, καὶ μηκέτ' αὖθις εἰς τὸ ἄνω
κινηθῆναι δύνασθαι. πράττειν δ' οὕτως ἔτι ζῶντος τοῦ ζώου προσήκει. δεύτερον δ' ὅτι τῇ μὲν κεφαλῇ τῆς
εἰς τὰ πλάγια κινήσεως εἰσὶ καὶ ἄλλοι μύες ἐξηγούμενοι, τὴν δὲ ὠμοπλάτην ὅλην ἐπὶ τὴν κεφαλὴν οὗ-
τος ἀνέλκει μόνος. ὥστε εἴπερ ἀφορίσομεν αὐτὴν καὶ τούτου, παντάπασιν ἀφαιρήσει τῆς τοιαύτης κι-
νήσεως, καὶ μὴν ἔχει γ' αὐτὴν ἐναργῶς. ἔστιν ἄρα τις ὁ τοῦτ' ἐργαζόμενος μῦς. εἰ δὲ ἔστι μέν τις ἄλλος, ἄλλος
δ' οὐδείς ἐστιν, ἐξ ἀνάγκης οὗτος ἐστί. τρίτον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ὅτι τοῖς μακροτραχήλοις ζώοις οὐδ' ἀναβαί-
νει πρὸς τὴν κεφαλὴν ὁ μῦς οὗτος. ἀλλὰ τρίγωνος ἀκριβῶς ἐστὶ τῆς ἐπιζευγνυούσης τὰς περὶ τὴν ὀρ-
θὴν γωνίαν εὐθείας, ἀρχομένης μὲν ἀπὸ τῶν κάτω τῶν μερῶν τοῦ τραχήλου, τελευτώσης δὲ πρὶν ἐπὶ τὸ
κατ' ἰνίον ὀστοῦν ἐξικνεῖσθαι. μάτην γὰρ ἂν ἐπέπρακτο τοῦτο τῇ φύσει, καίτοι γ' οὐδὲν ποιούσῃ μάτην,
ἀνάγειν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μῦν, αὐτάρκως ἀνατείνεσθαι τῆς ὠμοπλάτης δυναμένης εἰ κατωτέρω τε-
50 λευτήσειε. διά τε τὸ κινεῖσθαι πλησίον τῆς ῥαχέως αὐτὴν ἐπὶ τούτων τῶν ζώων, ἀξιόλογόν τε τὸ μῆ-
κος εἶναι τῷ τραχήλῳ. τέταρτον μαρτύριον τοῦ τὴν ὠμοπλάτην ὑπ' αὐτοῦ κινεῖσθαι, τὸ καθήκειν νεῦ-
ρον εἰς αὐτὸν ἐξ ἐγκεφάλου, καὶ εἴ τις ἐκεῖνο τέμοι τὴν εἰρημένην τῆς ὠμοπλάτης παραλύεσθαι κίνησιν
οὐ τὴν τῆς κεφαλῆς καίτοι τό γε Λύκου βιβλίον ἐπὶ τὴν ὠμοπλάτην ἔφασκε κατασπᾶσθαι τὴν κεφα-
λὴν ὑπ' αὐτοῦ, μήτε τὸ νεῦρον ἐγνωκότος τοῦ γράψαντος αὐτό, μήτ' ἄλλο τῶν εἰρημένων μηδέν. ἀλλὰ γὰρ οὐ
πρόκειταί μοι διελέγχειν οὔτε Λύκον οὔτ' ἄλλον τῶν πρεσβυτέρων οὐδένα, πλὴν εἰ πάρεργον. οἶδα δ'
ὅτι παντὶ τῷ φιλοπονοῦντι καὶ τἀληθὲς εὑρεῖν ἐπιθυμοῦντι παμπόλλων ἁμαρτημάτων φανεῖται

μετὰ τὰ τῶν ἄλλων βιβλία. καὶ γὰρ καὶ τῶν κινούντων τὴν γένυν μυῶν, ὁ λύκος παρέλιπε μίαν συ
ζυγίαν τὴν ἔνδον ἐν τῷ στόματι, καθάπερ καὶ τοὺς πλατεῖς μῦς τοὺς κατὰ τὸν τράχηλον ἅμα τοῖς εἰρημένοις
ἠγνόησε. πολὺ δὲ πλείω τῶν ἑξῆς εἰρησομένων ἀγνοεῖ. τὰ μὲν οὖν, αὐτὸς μόνος, τὰ δ᾽ ἅμα τοῖς ἄλλοις.
ἃ παρακαλῶ κρίνειν τοὺς ἐντυγχάνοντας τοῖσδε τοῖς γράμμασιν, αὐτόπτας γινομένους τῶν ἀνατομῶν.
ἐγὼ γοῦν διὰ τοῦτο τὴν πραγματείαν ἔγραψα ταύτην, ὥστ᾽ αὐτοὺς διδάσκειν δύνασθαι τοὺς φιλοπόνους ἐὰν
ἀκριβῶσι τῶν δειξάντων. ὡς οἵ γε παρακαλέσαντες ἑταῖροί με γράφειν αὐτὴν ὑπομνήσεως ἕνεκα, καὶ
χωρὶς ταύτης ἀναμιμνήσκειν ἑαυτοὺς δυνήσονται τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ διδαχθέντων αὐτοῖς, εἴ γε μὴ πρὸς τὸ
ῥαθυμεῖν ἐκτρέποιντο. παραλείψω τοίνυν ἐξελέγχειν τοὺς πρεσβυτέρους ὑπὲρ τοῦ θᾶττον μὴ παραί-
νεσθαι* τὸν λόγον, αὐτὰ τἀληθῆ μόνα διηγουμένῳ. δευτέρα συζυγία μυῶν ἐστὶ τὸ μὲν μῆκος ἴσων τοῖς προ
10 ειρημένοις, ἀρχόμενοι γὰρ ἐκ τῆς αὐτῆς χώρας τοῦ κατ᾽ ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς ἐμφύονται τῇ μετεώρῳ
γωνίᾳ τῆς κατὰ τὴν ὠμοπλάτην βάσεως, εὖρος δ᾽ οὐκ ἴσοι αὐτοῖς, ἀλλὰ παμπόλλῳ δέ τινι λειπόμενοι.
στενοὶ γὰρ οἱ μῦς οὗτοι καὶ ἄρρωστοι, παντάπασιν ἐκείνοις παραβάλλειν, οὕς γε καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς οὕτως
μεγάλους ἔστιν ἰδεῖν, ὡς ὅλον εἰς ὄγκον ἐξῃρῆσθαι τὸν τράχηλον, καὶ μάλιστα τοῖς γυμναστικοῖς. ἀλλὰ τῶν
γε νῦν ἐν τῷ λόγῳ προκειμένων μυῶν τῶν λεπτῶν ἀρκτέον τῆς ἀνατομῆς, ὥσπερ καὶ τῶν πρώτων ἀπὸ
τῆς μέσης χώρας τοῦ κατ᾽ ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς. ὑποκείμενοι γὰρ τοῖς προειρημένοις, τὴν μὲν ἔκ-
φυσιν ἔχουσι κατὰ ἐγκαρσίαν ὥσπερ ἐκεῖνοι. παρατεταμένοι δὲ καὶ αὐτοὶ τῇ κατὰ ῥάχιν ἀκάνθῃ δι᾽ ὅλου
τοῦ τραχήλου τῶν ὑποκειμένων ἀποδέρονται ῥᾳδίως, ὥσπερ οἱ πρόσθεν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μὲν δι᾽ ὅλου τοῦδε ἔ-
παρχον ἄχρι τῆς ὠμοπλάτης. οὗτοι δ᾽ ἐγγὺς αὐτῆς γινόμενοι συμφύονται τοῖς παρακειμένοις ἑκατέ
ρωθεν μυσίν, εἶθ᾽ ὅταν ἅψωνται τῆς ὠμοπλάτης στρογγύλοι τένοντα γινόμενοι τοῖς ἔνδον μέρεσι τῆς βάσε
20 ως παραφερόμενοι ἄχρι μέσης αὐτῆς ἀνασπῶσι καὶ οὗτοι τὴν βάσιν τῆς ὠμοπλάτης ὡς πρὸς ἰνίον. οἱ
δέ γε πρότεροι μύες οὐ μόνον τὴν βάσιν, ἀλλ᾽ ὅλην ταύτην ἀνέλκουσιν. ἀρθέντων δὲ καὶ τούτων. εἰ μὲν
ἀμελῶς σκέπτοιο καθάπερ ὁ λύκος ἐπιτεταμένους δόξεις ὄπισθεν ὅλῳ τῷ τραχήλῳ τοὺς ῥαχίτας ὀνομαζο
μένους ὁρᾶν μῦς. εἰ δ᾽ ἀκριβῶς προσέχοις τὸν νοῦν ἄλλας εὑρήσεις πολλὰς ἐνθάδε μυῶν συζυγίας οὐκ ἐπὶ
πιθήκοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι ζώοις, διαφερούσας τῶν ῥαχιτῶν μυῶν ἐναργεστάτην διαφο
ράν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐξ ἑκάστου τῶν ὑποκειμένων σπονδύλων διὰ συνδέσμων ὑμενωδῶν ἐκφυόμενοι, τοῖς
ἐφεξῆς ἐμπεφύκασιν, οὐκ ἐπὶ μακρὸν ἐκτείνοντες τὰς ἶνας, αἱ δ᾽ εἰρημέναι συζυγίαι σαρκώδεσι λαβαῖς εἰς
τοὐπίσω τὴν κεφαλὴν ἀνακλῶσιν, ἐπιβεβλημέναι καθ᾽ ὅλον τοῦ τραχήλου μῆκος οὐ μικρὸν ἐπὶ τῶν
πλείστων ζώων ἔχοντος. ἀλλὰ καὶ τὰς ἶνας κάτωθεν ἀναφέρεται κατὰ ταύτας ὡς εἰς τὴν κεφαλὴν τε
λευτῶντα, οὐ τὴν ἀρχὴν ἐκεῖθεν ἔχοντα. ἡ μὲν οὖν πρώτη συζυγία πλατέων ἐστὶ μυῶν κατὰ γραμμὴν
30 ἐγκαρσίαν ὁμοίως τοῖς πρώτοις ῥηθεῖσι τὴν ἔκφυσιν ἔχουσα, τοῦ κατ᾽ ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς. εὔδηλον δ᾽
ὡς καὶ κατάφυσιν ἐν ταῖς τοιαύταις διηγήσεσιν οὐ διοίσει λέγειν. εἰσὶ δὲ τρίγωνοι τὸ σχῆμα, μίαν μὲν τῶν πλευ
ρῶν τὴν εἰρημένην ἔχοντες γραμμήν. ἑτέραν δὲ τὴν ὅλην ἄκανθαν τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ σπονδύλων.
καὶ τρίτην ἄλλην τὰς εἰρημένας ἐπιζευγνοῦσαν. ὥστ᾽ εἶναι λοξὰς τὰς ἶνας αὐτῶν ἀπὸ τοῦ κατ᾽ ἰνίον
ὀστοῦ πρὸς τὴν ἄκανθαν ἐγκεκλιμένας. ἔμπαλιν δὲ ταύταις αἱ τῶν ὑποβεβλημένων αὐταῖς
μυῶν ἐπὶ τὰ πρόσω φέρονται λοξαὶ πρὸς τὰς ἐγκαρσίας ἀποφύσεις τῶν σπονδύλων. ὅσον μὲν
οὖν ἐπὶ τῷ πάσας ῥέπειν ἐνταῦθα μίαν συνιστᾶσιν ἑκατέρωθεν ἕνα, τὸν μὲν ἕτερον ἐκ τῶν δεξιῶν
μερῶν τῆς ἀκάνθης. τὸν δ᾽ ἕτερον, ἐκ τῶν ἀριστερῶν. ὅσον δ᾽ ἐπὶ τῷ περιγραφάς τινας ἔχειν, ὡς τὰ
πολλὰ μὲν τρεῖς, ἔστι δ᾽ ὅτε δύο ταύτῃ πάλιν, οὐχ εἷς ἑκατέρωθεν μῦς, ἀλλ᾽ ἤτοι τρεῖς, ἢ δύο φανοῦνται
σοι. ἀλλ᾽ ὁπότε γε τρεῖς ἐναργῶς φαίνονται συζυγίαι μυῶν, μίαν μὲν ἐξ αὐτῶν θέασῃ παρατεταμέ-
40 μένην τῇ τῶν σπονδύλων ἀκάνθῃ. δευτέραν δὲ ταῖς ἐγκαρσίαις αὐτῶν ἀποφύσεσι, μέσην δὲ, ἀμφοῖν
τὴν τρίτην. περὶ δὲ τῆς ἐνεργείας τῶν εἰρημένων μυῶν, ἔστι μὲν δήπου κατὰ τῆς τῶν ἰνῶν φύσεως
μόνης τεκμήρασθαι. δυνατὸν δ᾽ ὡς προείρηται γυμνώσαντα τῶν περικειμένων ἁπάντων τὸ τῆς κε-
φαλῆς ὀστοῦν, εἰς τοὐπίσω διὰ τῶν μυῶν ἐπισπάσασθαι. φαίνεται γοῦν ἀνατεινομένη τε καὶ πρὸς τοὐπίσω
πολλάκις ἀνακλωμένη πρὸς ἁπάντων αὐτῶν. ἀλλ᾽ ὑπὸ μὲν τῶν νῦν εἰρημένων ἑκάστου μετὰ τῆς ἐπὶ
τὸ λοξὸν ἐγκλίσεως, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπικειμένων αὐτοῖς ἑκατέρων, τὴν ἀπὸ τῆς λοξῆς ταύτης ἐγκλί-
σεως ἐπὶ τὴν ἰσόρροπον ὀρθότητα πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδον λαμβάνουσα. τῆς δ᾽ ὅλης συζυγίας
ἅμα ταθείσης ἤτοι τῶν ἐπικειμένων, ἢ τῶν ὑποκειμένων ἰσόρροπον ὄψει τὴν κεφαλήν. ἐπὶ μὲν ταῖς
μετρίαις τάσεσιν εἰς ὀρθὴν κατάστασιν ἀγομένην, ἐπὶ δὲ ταῖς σφοδροτέραις, εἰς τοὐπίσω τινὰ λαμβά-
νουσαν ἀνάκλασιν ἐπὶ τὴν ῥάχιν τοῦ ζώου. πρόδηλον δ᾽ ὅτι περιῃρημένων ἁπασῶν τῶν σαρκῶν ἅμα τῷ
50 δέρματι τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ προσώπου παντὸς, ἐπιχειρεῖν δεῖ τῇ τοιαύτῃ θέᾳ τῶν κινήσεων. ἀρξει μὲν
οὖν τῆς εἰρημένης ἀνατομῆς τῶν μετρίων συζυγιῶν τῶν δὲ τῶν μυῶν ἀπὸ τοῦ κατ᾽ ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς,
εἰς ὃ καταπεφύκασιν. εὐανατμητότεροι γὰρ ἐντεῦθεν εἰσί. προήξεις δ᾽ ἄχρι τοῦ κάτω πέρατος, ὅπερ εἰ κε-
φαλὴν τις ἢ ἀρχὴν ὀνομάζοι τῶν μυῶν οὐκ ἂν ἁμάρτοι. ἀφαιρεθέντων δὲ αὐτῶν περὶ τὸ τῆς κεφαλῆς
ἄρθρον ὁρῶνται τρεῖς ἄλλαι συζυγίαι μυῶν μικρῶν. εἰσὶ δ᾽ οὐ τρεῖς κατὰ τἀληθὲς ἀλλὰ τέσσαρες,
ἀλλ᾽ ὄπισθεν αὖθις τῶν κατὰ τὰ πλάγια τοῦ σπονδύλου τοῦ πρώτου μικρῶν ἐγκεκρυμμένων τῇ διαρ-
θρώσει. διὸ καὶ λανθάνουσι. περὶ μὲν οὖν ἐκείνων ἐροῦμεν ὅταν τοὺς ὑποβεβλημένους τῷ στομάχῳ μῦς

ἀνατέμνωμεν. ἡ τετάρτη δὲ τῶν ὄπισθεν μυῶν τῶν μικρῶν συζυγία διὰ τὰς δὲ τὰς αἰτίας, παρεώφθη
τοῖς ἀνατομικοῖς. ὁ πρῶτος σφόνδυλος οὔτε τὴν ὄπισθεν ἀπόφυσιν ἔχει τὴν γεννῶσαν τὴν ἄκανθαν. ἁ-
πάντων τε τῶν σφονδύλων ἐστὶ λεπτότατος, ὥσπερ οὖν καὶ περιβέβληκε τὸν δεύτερον ὡς ὁμιλεῖν ἐγ-
γύς. διά τε οὖν ταῦτα, καὶ ὅτι κατὰ τοῦ συνάπτοντος τὸν πρῶτον σπόνδυλον τῇ κεφαλῇ μυὸς ἐλαχί-
στου τὸ μέγεθος ὄντος, ἔξωθεν ἐπιβέβληται μῦς ἕτερος συνάπτων τὸν δεύτερον σπόνδυλον τῆς κεφα-
λῆς, κατακρύπτεσθαι συμβαίνει τὸν μικρὸν μῦν. ὁ γὰρ ἐπικείμενος αὐτῷ ὄπισθεν μῦς ἄρχεται μὲν ἐκ
τῆς ἀκάνθης τοῦ κάτω σπονδύλου. τελευτᾷ δὲ εἰς τὸ κατ' ἰνίον ὀστοῦν τῆς κεφαλῆς, παρ' αὐτὴν μάλιστα τὴν
μεσότητα. καὶ διαστῶσί γε καὶ ψαύουσιν ἀλλήλων οἱ δύο μύες οἱ τῆς πρώτης τῶν εἰρημένων τεττάρων συ
ζυγιῶν ὄρθιοι, κατὰ τῆς διαρθρώσεως ὅλης ἐπιβεβλημένοι. καὶ πρὶν ἀρθῆναι τούτους, ἀδύνατόν ἐστιν
10 ὀφθῆναι τοὺς μικροὺς μῦς. ὁμοίως μὲν ὀρθίους ὄντας. ὁμοίως δὲ ἐκπεφυκότας τῆς κεφαλῆς. ὁμοίως δ' ἀλ
λήλων ψαύοντας ὥσπερ ἔψαυον οἱ κατ' αὐτὸν ἐπικείμενοι. καὶ μὲν δὴ καὶ καταφύονται τοῖς ὀπίσω μέ
ρεσι τοῦ πρώτου σπονδύλου καθάπερ οἱ πρὸ αὐτῶν τοῦ δευτέρου, καὶ τὴν δ' αἰτίαν τοῦ μὴ ἔχειν ὄπισθεν
ἀπόφυσιν τὸν πρῶτον σπόνδυλον, οὐκ ἄλλην τινὰ νόμιζε. ἢ ὅτι συναφθῆναι τὴν κεφαλὴν ἔδει τῷ δευ
τέρῳ σπονδύλῳ χάριν τῆς ἀνανεύσεως, οὐ τοίνυν ἐχρῆν ἐπιβεβλῆσθαι τοιαύτην ἄκανθαν ἐν τοῖς ἐν-
ταῦθα μυσίν, οἵα τοῖς ἄλλοις ἐστὶ σπονδύλοις, ἐτιτρώσκοντο γὰρ ἂν ὑπ' αὐτῆς οἷον ὑπὸ σκόλοπος, ἢ πάν-
τως γ' ἐθλῶντο, χρὴ τοίνυν ἀνατέμνοντα τὰς εἰρημένας δύο συζυγίας τῶν μυῶν ἐγχειρεῖν αὐτοῖς
διττῶς, ἐνίοτε μὲν, ἀποτέμνοντα τοῦ δευτέρου σπονδύλου τοὺς μῦς, εἶτ' ἀνατείνοντα καὶ συνεπόμενον
τῇ σμίλῃ προέρχεσθαι μέχρι τῆς κεφαλῆς. ὅπερ καὶ ῥᾷόν ἐστιν. ἐνίοτε δ' ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀρξάμε-
νον ἐπὶ τὸν σπόνδυλον ἰέναι, καὶ ἤν γε μὴ δὲ μιᾶς ψαύσῃς ἰνὸς τῶν ἐπιβεβλημένων μυῶν τῶν μικρῶν,
20 ἰδίαν ἑκάτερός σοι φανοῦνται περιγραφήν. εἰ δ' ἅψαιο κατά τι καὶ τέμοις αὐτοὺς, συμπεφυκέναι σοι
δόξουσι τοῖς ἐπιβεβλημένοις. ἡ μέντοι κατάφυσις ἡ εἰς τὸν πρῶτον σπόνδυλον ἐναργῶς ὀφθήσεται κα
τὰ πάσας τὰς ἐγχειρήσεις αὐτῶν. αὗται μὲν οὖν αἱ δύο συζυγίαι τῶν μυῶν ἀνανεύουσιν εἰς τοὐπίσω
μόνην τὴν κεφαλήν. ἑτέρα δὲ τρίτη συνάπτει τοῖς πλαγίοις μέρεσι τοῦ πρώτου σπονδύλου. καὶ παράκειν-
ταί γε τοῖς προειρημένοις οἱ μύες οὗτοι λοξοί, συνεχῆ μὲν αὐτοῖς ἔχοντες τὴν ἐκ τῆς κεφαλῆς ἔκφυ-
σιν. ἀποχωροῦντες δ' εἰς τὰ πλάγια καὶ τοίνυν κατὰ τοῦτ' αὐτὸ μᾶλλον ἡ μικροτέρα συζυγία μεθ' ὅλου τοῦ
πρώτου σπονδύλου παραλέλειπται τοῖς ἀνατομικοῖς. διότι φαντασίαν ἑνὸς σπονδύλου προβάλλουσιν
οἱ πρῶτοι δύο κατ' εὐθύ πως κειμένης τῆς ἀκάνθης τοῦ δευτέρου ταῖς πλαγίαις ἀποφύσεσι τοῦ πρώτου.
ὥσπερ γὰρ τὰ μέσα μέρη τοῦ πρώτου κατακέκρυπται διὰ τὸ μήτ' ἄκανθαν ἔχειν αὐτὸν, εἶναί τε ταύτῃ
λεπτὸν, ἐπιβεβλῆσθαί τε κατ' αὐτοῦ τέτταρας μῦς, οὕτω τὰ πλάγια πάντα τοῦ δευτέρου σπονδύλου
30 τελέως ἠφάνισται περιβεβληκότος αὐτῷ κατὰ ταῦτα τοῦ πρώτου μεγάλαις ἀποφύσεσιν. ἡ τοίνυν ἡ
τρίτη συζυγία τῶν μυῶν λοξῆς κινήσεως ἡγεῖται τῆς κεφαλῆς κατὰ τὴν τῶν ἰνῶν εὐθύτητα, πάντων
τῶν μυῶν φύσιν ἐχόντων εἰς ἑαυτούς τε συνάγεσθαι καὶ συνεπισπᾶσθαι τὰ συνημμένα μόρια τοῖς πέ-
ρασιν αὐτῶν. εἴρηται δὲ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἁπάντων ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως, οἷς ἀμε
ληκέναι συμβουλεύω μὴ κατὰ τὸ πάρεργον, ὅστις ἐντεῦθεν ὀνήσεσθαί τι μέλλοι. λοιπὴ δ' ἄλλη τετάρ-
τη συζυγία μυῶν ἐστὶ λοξὴ ἀντιστρόφως τῇ τρίτῃ. συνάπτουσιν οὗτοι τὸν πρῶτον σπόνδυλον τῷ δευτέρῳ.
τὰ πέρατα δ' αὐτῶν εἴς τε τὰς πλαγίας ἀποφύσεις ἐξήκει τοῦ πρώτου, καὶ τὴν ἄκανθαν τοῦ δευτέ-
ρου. δόξουσι δέ σοι ποιεῖν αἱ τρεῖς αὗται συζυγίαι τρίγωνον ἰσόπλευρον, ἥτε πρώτη πασῶν εἰρημένη. καὶ
ἡ τρίτη, καὶ ἡ τετάρτη. περὶ γάρ τοι τῆς δευτέρας ὅτι μηδ' ὅλως φαίνεται πρὶν ἀφαιρεθῆναι τὴν
πρώτην, εἴρηται πρόσθεν. ἀλλ' αἵ γε λοιπαὶ τρεῖς συζυγίαι φαίνονται σαφῶς ἀλλήλων ψαύουσαι καθ' ἣν
40 εἶπον ἰδέαν. ἐθαύμαζον οὖν ὅπως ὁ λύκος οὗτος οὗ νῦν εἰς τὸ μέσον ἥκει τὰ βιβλία μετὰ τὸν θάνατον ἐν τῇ
τῶν μυῶν ἀνατομῇ, μίαν οἶδε μόνην ἐξ αὐτῶν συζυγίαν τῷ πρώτῳ σπονδύλῳ συνάπτουσαν τὴν κεφα-
λήν. ὅτι μὲν γὰρ ἅπαντες παρεῖδον τὸν πρῶτον σπόνδυλον, αὐτὰ τὰ νῦν εἰρημένα, σαφῶς ἐνεδείξατο,
καὶ ζῶν αὐτοῖς ὅταν ἀνατέμνωμεν τὰ νεῦρα, δειχθήσεται. θαυμαστὸν δ' ὅπως ἰδόντες ἀκριβῶς τὴν
πρώτην τῶν μυῶν συζυγίαν οὐ καὶ τρίτην τε καὶ τετάρτην ἐθεάσαντο. φαίνονται γὰρ ἐναργῶς ὁμοίως
πᾶσαι τῷ τὰς τρεῖς συζυγίας ἀνατέμνοντι τῶν κοινῶν τραχήλῳ τε καὶ κεφαλῇ μυῶν. ἀλλά μοι δοκοῦ-
σιν ὥσπερ οὖν καὶ γράφουσι τῶν ῥαχιτῶν μυῶν μόρια νομίσαντες εἶναι τοὺς κατὰ τοῦ τραχήλου παντὸς
ἐπιβεβλημένους, οὐδ' ὅλως ἅψασθαι τῆς ἀνατομῆς αὐτῶν. ἡγησάμενοι δὲ καὶ τοῦ τῆς κεφαλῆς ἄρθρου
πάντως εἶναί τινας ἰδίους μῦς, ἀποπιστεῦσαι τῷ λογισμῷ χωρὶς τῆς ἀνατομῆς. εἶτ' ἐν τοῖς ὑπομνήμασι
γράφειν ὡς ἑωρακότες οὐ γὰρ οἷόν τε τοὺς κοινοὺς τοῦ δευτέρου σπονδύλου καὶ τῆς κεφαλῆς μῦς θεα-
50 σαμένους ἀγνοῆσαι ἄλλους. οὐ μόνον δὲ τῆς τούτων θέας ὀλιγώρως ἐσχήκασιν, ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς κεφα-
λῆς κινήσεων, ἃς ποιεῖται πρὸς τοὺς πρώτους δύο σπονδύλους, ὁποῖοι μὲν οὖν τινές εἰσιν οἱ δὲ καὶ καθ'-
ὅντινα τρόπον ἀλλήλοις τε καὶ τῇ κεφαλῇ διήρθρωνται, λέλεκταί μοι πρόσθεν ἐν τῷ τῶν ὀστῶν ὑπο-
γράμματι. καὶ ὅτι ἐπὶ τήνδε τὴν πραγματείαν ἥκει πρὶν ἐν ἐκείνῳ γυμνάσασθαι; σαθροῖς οὗτος ἴσως θε-
μελίοις βάρη μεγάλα. νυνὶ δὲ ὡς ἐπισταμένοις ἐκεῖνα περὶ τῶν κατὰ τὸν πρῶτόν τε καὶ δεύτερον σπόν-
δυλον ἐρῶ κινήσεων. ἡ πρώτη καὶ δευτέρα συζυγία τῶν εἰρημένων τεττάρων μυῶν ἀνατείνει μόνην τὴν
κεφαλὴν εἰς τοὐπίσω, χωρὶς τοῦ τραχήλου συμβαίνει τοιγαροῦν οὕτως ἐνεργούντων στηρίζεσθαι μὲν ἐν

ταῖς κοιλότησι τοῦ πρώτου σπονδύλου τὰ κορωνὰ τῆς κεφαλῆς, ἐρείδεσθαι δὲ αὐτοῖς τὸ κατ' ἰνίον ὀστοῦν
ἐπὶ τοῦ πρώτου σπονδύλου φαίνεται δ' οὐχ ἥκιστα καὶ τοῦ δευτέρου. καὶ τῆς τρίτης ἀνανεύσεως αὐτὴ τού-
των αὐτῶν ὑπάρχει τῶν ὄρων ἐπινευόντων δ' αὖθις, ἀποχωρεῖν μὲν εἰς τὰ πρόσω τῆς κεφαλῆς, ἐρείδεσθαι
δὲ κατὰ τῆς προσθίας ἀποφύσεως τοῦ πρώτου σπονδύλου. χαλαρὰ δὲ ἐνέχειν τὰ κορωνὰ ταῖς κοιλό-
τησιν ἀφιστάμενα τῶν ὀπισθίων αὐτοῦ μερῶν, κἂν ὑπερκύψῃ τὸν πρῶτον σπόνδυλον ἡ κεφαλὴ πρόσω, μηδε-
μιᾶς ὑπὸ τῆς φύσεως βοηθείας εἰς τοῦτο παρασκευασθείσης. οὐ γὰρ μόνον οἱ κατασπῶντες αὐτὴν μύες
ἐν τῷ κάμπτειν, ἱκανοὶ τοιοῦτον ἐπιφέρειν κίνδυνον ἀλλὰ καὶ τὸ βάρος αὐτὸ μετὰ τὴν πρώτην ἐπίνευσιν
ἑτοίμως εἰς τὸ κάτω ῥέπον. ἔστι μὲν οὖν τις ὡς μὴ ῥᾳδίως ὑπερβαίνειν εἰς τὸ πρόσω βοήθεια τῇ κεφαλῇ
κατὰ τῆς προσθίας ἐπιφύσεως τοῦ πρώτου σπονδύλου. στηρίζει γοῦν αὐτὴν ἐνταῦθα. καὶ βαστάζει κα-
10 θότι περ ἂν ὑπερβαίνει πρῶτον. ἀλλ' αὐτὴν μὲν μικράν, μεγίστην δὲ ἐκ τῆς πρὸς τὸν δεύτερον συμφύσεως
ἀσφάλειαν ἡ φύσις αὐτῇ κατεσκεύασεν. ἀποφύσασα γὰρ αὐτοῦ τι κωνοειδὲς μόριον ὄρθιον τοῖς πρόσω τὰ
κάτω μέρεσιν ἐστήριξε κατὰ τοῦ πρώτου σπονδύλου βραχεῖαν τινὰ παραγλύψασα κοιλότητα. καθ' ὃ μά-
λιστά ἐστιν ἡ κατὰ τὸ πρόσω μέρος ἀπόφυσις τοῦ πρώτου σπονδύλου. τῷ γὰρ ὄπισθεν αὐτῆς ἐπιβέβηκε μέ-
ρει τὸ πέρας τῆς ἀνάντους ἀποφύσεως τοῦ δευτέρου σπονδύλου, καὶ σύνδεσμος ἰσχυρὸς ἀπὸ τῆς κορυφῆς
αὐτοῦ πεφυκὼς ἐμφύεται τῇ κεφαλῇ. καί τις ἕτερος ἐγκάρσιος ἐξ αὐτοῦ τοῦ πρώτου σπονδύλου. γινόμε-
νος ἀκριβῶς σφίγγει τὸ κωνοειδὲς πέρας τοῦ δευτέρου σπονδύλου. ταῦτ' οὖν εἰ βουληθείης θεάσασθαι.
ῥᾷστον ἔσται σοι τῶν προειρημένων μυῶν τῶν μικρῶν ἀφῃρημένων. ἐκκόψας τε γοῦν τοῦ πρώτου σπονδύ-
λου τὸ ὄπισθεν ἅπαν, ἐναργῶς θεάσῃ τοὺς εἰρημένους δύο συνδέσμους. ὑπηρετοῦντας εἰς ὅπερ εἴρηκα τῇ
κεφαλῇ. κατέχει μὲν γὰρ αὐτὴν ὁ ἕτερος. τῶν συνδέσμων ὁ τῆς κορυφῆς ἐκπεφυκὼς τοῦ κατὰ τὸν δεύ-
20 τερον σπόνδυλον ὀδόντος. ἢ πυρῆνος, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ. αὐτὸν δὲ τοῦτον τὸν ὀδόντα κατέχει καὶ
στηρίζει φυλάττων αὖ τὸν ἀπαρέγκλιτον ὁ λοιπὸς σύνδεσμος. αἱ δ' εἰς τὰ πλάγια ἐπιστροφαὶ τῆς κεφα-
λῆς γίγνονται μὲν ὑπὸ τῶν λοξῶν μυῶν. ἐγκλίνουσι δὲ αὐτὴν ἐπὶ θάτερον τῶν κορωνῶν ἐφ' ὅπερ ἂν ὁ τεί-
νων ἡγῆται μῦς. κατὰ τοῦτο μὲν οὖν ἐνστηρίζεται τῇ κοιλότητι βιαίως ἐρείδουσα τὸ κορωνὸν εἰς ταύτην,
ἐνέχει δὲ θατέρῳ κορωνῷ μετεώρῳ κατὰ τῆς ἀντικειμένης κοιλότητος ὀχουμένη, συνεπιστρέφει δ' ἐν
ταύτῃ τῇ κινήσει πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἔγκλισιν ἡ κεφαλὴ διὰ τοῦ συνδέσμου τὸν δεύτερον σπόνδυλον, ὥς
τε εὔλογος καὶ τούτων ἡ φύσις ἄλλη συζυγία μυῶν λοξῶν συνῆψε τῷ πρώτῳ τὰς ἐπιστροφὰς αὐτοῦ κα-
τευθύνειν τε καὶ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν ἐπανάγειν πεφυκυῖα. περὶ μὲν δὴ τῶν κατ' ἰνίον καὶ
τράχηλον μυῶν τῆς κεφαλῆς αὐτάρκως εἴρηται, περὶ δὲ τῶν συναπτόντων αὐτὴν τῷ στέρνῳ καὶ τῇ
κλειδὶ λεκτέον ἐφεξῆς. ἀρθέντων γὰρ τῶν εἰρημένων ἁπάντων ἕτοιμον ἤδη τούτοις τε καὶ τῇ ῥάχει
30 συνάπτουσι τὰς ὠμοπλάτας ἐγχειρεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ πολλοὺς τῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς πεφυκότων μυῶν ἀνέτει-
μον τῷ λόγῳ, βέλτιον ἂν εἴη καὶ τοὺς περιστρέφοντας αὐτὴν ἐπὶ τὰ πρόσω προσθεῖναι. καθήκοντες γὰρ
ἐπὶ τὸ στέρνον οὗτοι, καὶ τὰ πρῶτα τῆς κλειδὸς ἀπὸ διττῶν ἀρχῶν. τῆς μέν, ὀπίσω τοῦ ὠτός, τῆς δ' ἔσω
αὐτῶν κειμένης. ὅτι μὲν ἤτοι τὸ στέρνον καὶ τὴν κλεῖν σὺν αὐτῷ τῷ θώρακι περιστρέφουσι τε ἅμα, καὶ ἄνω
πρὸς τὰ πλάγια τῆς κεφαλῆς, ἢ τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τὰ πρόσω περιάγουσι, δῆλον οἶμαι παντί.
δῆλον δ' οὐδὲν ἧττον ἐστὶ καὶ ὅτι τὸν θώρακα τὴν τοιαύτην κίνησιν ἀδύνατον αὐτοῖς κινεῖν, ὥστε ἀναγ-
καῖόν ἐστι περιστρέφεσθαι τὴν κεφαλὴν ὑπ' αὐτῶν πρόσω. κοινὸν γὰρ καὶ τοῦτο χρὴ περὶ πάντων
ἐπίστασθαι μυῶν, ὅσοι μὲν εὐθεῖαν ἔχουσι θέσιν ἁπλῆς ἐξηγοῦνται κινήσεως. ὅσοι δ' οὐκ εὐθεῖαν, συνθέ-
του. τοῖς μὲν οὖν προειρημένοις ἅπασι μυσὶν ὅσοι τῆς κεφαλῆς ἐκπεφύκασιν, ἥ τε θέσις εὐθεῖα, καὶ ἡ κίνη-
σις ἁπλῆ. οἱ μὲν γὰρ εἰς τὰς ὠμοπλάτας καθήκοντες, ἐκείνας ἀνέλκουσιν. οἱ δ' εἰς τὸν τράχηλον, οἱ μὲν
40 αὐτῶν ἀπαρέγκλιτον ἀνανεύουσιν. οἱ δὲ ἐπὶ βραχὺ λοξὸν ἐργάζονται. τῷ δὲ ἐκ μυὸς τῶν ὀπίσω τοῦ ὠτὸς
ἐκφυομένῳ, καθήκοντι δὲ εἰς τὸ πρὸς τῷ στέρνῳ πέρας τῆς κλειδός, ἡ θέσις οὐκ εὐθεῖαν γραμμὴν ἔχει,
ἥ τε κίνησις ἀνάλογον τῇ θέσει. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ μετ' αὐτόν, ὅσον εἰς τὸ στέρνον ἐμφύεται, εὑρή-
σεις δὲ αὐτῶν τὰς ἐκφύσεις ἐν οἷς εἶπον χωρίοις, τοῦ μὲν ἑτέρου συνεχὲς τῷ πρώτῳ τῶν κοινῶν τραχήλου
τε καὶ κεφαλῆς κατὰ γραμμὴν ἐγκαρσίαν ἐπὶ τὸ οὖς ἀφικνουμένην, τοῦ δ' ἑτέρου κατὰ τὴν ῥίζαν τοῦ
ὠτός. αὕτη μὲν οὖν στενή τ' ἐστὶ καὶ σκληρὰ καὶ μετρίως στρογγύλη. ἡ δ' ἑτέρα σαρκώδης ὁμοίως ταῖς ἄλλαις
ἁπάσαις, ἃς διῆλθον ἐν τῷ λόγῳ τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς ἐκπεφυκυίας. αἱ μὲν οὖν ἐκφύσεις, διτ-
ταὶ τῶν εἰρημένων μυῶν εἰσί. καταφύονται δ' εἰς τὰ προειρημένα μόρια πέρασι διττοῖς ὁ γὰρ ὑπὸ τῇ ῥίζῃ
τοῦ ὠτὸς ἐν τῷ προϊέναι διφυὴς γινόμενος, ἑνὶ μὲν τῶν περάτων εἰς τὸ στέρνον, ἑτέρῳ δ' εἰς τὸ διαρθρούμενον αὐ-
τῷ τῆς κλειδὸς ἐμφύεται. τουτὶ μὲν οὖν τὸ πέρας τοῦ μυὸς σαρκῶδές ἐστι. τὸ δ' εἰς τὸ στέρνον ἐμβάλλον ἀναι-
50 μότερόν τε φαίνεται καὶ σκληρότερον, ὡς συνδέσμου μετέχον οὐσίας ὁ δ' ἕτερος μῦς ὁ σαρκώδης τὴν
ἐκ τῆς κεφαλῆς ἔχων ἔκφυσιν, ὁμοίαν ἐκείνῃ ποιεῖται καὶ τὴν εἰς τὴν κλεῖν ἔμφυσιν ἐζευγμένην καὶ συνε-
χῆ τῇ προειρημένῃ σαρκώδει. οὐ μὴν εἰς ὅλην γ' οὕτως ἐμφύεται τὴν κλεῖν, ὡς ἔδοξέ τισιν. ἀλλ' εὐθὺς ἀφι-
κνούμενος τοῦ μέσου παύεται. τοῦτο μὲν οὖν διαπαντὸς ἴδωμεν, οὐ μὴν διαπαντός γε τὰς τρεῖς ἐκφύσεις
ἰδίαν ἑστῶσαν ἔχουσαν περιγραφήν. ἀλλ' ἅπαξ ποτὲ ὤφθη διφυὴς αὐτῶν ἡ τελευτή, τάχα δ' ἄμεινον
οὐ τελευτάς, ἀλλ' ἀρχάς γε καὶ κεφαλὰς ὀνομάζειν αὐτῶν τὰ πρὸς τῇ κλειδὶ πέρατα. τὰς δ' εἰς τὴν κε-
φαλὴν ἐκφύσεις, τελευτάς, εἴπερ ὄντως ἐκείνην κινοῦσιν. ἀλλὰ διὰ τὴν τάξιν τῆς ἐγχειρήσεως ἐκφύσεις

μὲν αὐτῶν ὀνόμασιν ὁμοίως τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀνατομικοῖς τὰς ἄνω πρὸς τῇ κεφαλῇ, κατὰ φύσεις δὲ,
τὰς κάτω πρὸς τῇ κλειδί. ἀποτμηθέντων δὲ τούτων τῶν μυῶν, ἐπὶ τοὺς τῆς ὠμοπλάτης οἰκείους μετα-
βαίνειν. δύο μὲν κατὰ ῥάχιν, οὓς μόνους τὴν ὠμοπλάτην ἀπάγειν εἰς τοὐπίσω φαμὲν, ὡς ὁ Λύκος τῶν
ἄλλων αὐτῆς ἀλιτώρησε κινήσεων. ἕτερον δὲ τρίτον ἀπὸ μὲν τοῦ πρώτου σπονδύλου τὴν ἔκφυσιν ἔχοντα,
τελευτῶντα δὲ εἰς τὸ πρὸς ἀκρωμίῳ πέρας τῆς ὠμοπλάτης, καὶ τέταρτον ἰσχνὸν καὶ μακρὸν, ὅς τις
αὐτὴν συνάπτει τῷ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λάρυγγος ὀστῷ, τῷ καλουμένῳ ὑοειδεῖ. πειρᾶσθαι δ' ἐγχειρῶν
ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων κατὰ τάδε μετὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ ζώου κατασκεψάμενος ἀκριβῶς τὴν ἄκαν-
θαν τῆς ῥάχεως, ὑπερβῆναι μὲν τὴν τοῦ δευτέρου σπονδύλου, παραγενόμενος δὲ ἐπὶ τὴν τοῦ τρίτου,
διάσκεψαι τινὰ ἐκ τῶν πλαγίων αὐτῆς μορίων ἔκφυσιν μυός. εἰ γοῦν ταύτην φωράσεις, ἀκολουθεῖν σοι
10 ῥᾷστον αὐτῇ τῶν ἐφεξῆς ἁπάντων ἐκπεφυκυίας σπονδύλων. ἐπειδὰν δὲ τοὺς πέντε τοῦ τραχήλου διανύσῃς,
ὡς εἴρηταί σοι, σκοπούμενος, ἀπαντήσει σοι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ θώρακος μῦς ὑπὸ τῷ δέρματι τὴν
θέσιν ἔχων. οὗτος τοῦ παρατεταμένου τοῖς πέντε τοῦ τραχήλου σπονδύλοις, κατακρύπτει τὸ λοιπὸν μέ-
ρος ἐξ ἄλλων ἑπτὰ τοῦ θώρακος ἐκπεφυκὸς, ὥστε σοι τὸν ἐπιπολῆς μῦν, ὅς περ καὶ ταπεινοτέραν ἔχει
τὴν θέσιν, ἀφαιρετέον ἐστὶ πρότερον, εἰ βούλοιο θεάσασθαι τὸν ἐκ τοῦ τραχήλου κατερχόμενον. ἀποτέμνειν
οὖν πρότερον μὲν τοῦ ταπεινοῦ τὰς ἐκ τῶν δώδεκα τοῦ θώρακος σπονδύλων ἐκφύσεις, ἐντεῦθεν τε μέ-
χρι τῆς εἰς τὴν ὠμοπλάτην ἐμφύσεως ἀποδέρειν αὐτὸν, ἐφεξῆς δὲ τούτῳ καὶ περὶ τὸν ἕτερον ὁμοίως ἐγχει-
ρεῖν. ὅταν δ' ὀφθῶσιν ὁ μὲν ἐπιπολῆς καὶ ταπεινὸς εἰς τὴν ῥίζαν τῆς κατὰ τὴν ὠμοπλάτην ἀκάνθης
ἐκπεφυκώς. ὁ δ' ἕτερος εἰς ὅλην τὴν βάσιν ἕλκειν ἑκάτερον ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἀρχὴν κατὰ τὴν τῶν ἰνῶν φύ-
σιν ὑπὲρ τοῦ γνωσθῆναι τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν. ὀφθήσεται γὰρ ὑπὸ μὲν ἀμφοτέρων ἐπὶ τὴν ῥάχιν ἡ
20 ὠμοπλάτη τεινομένη. κατὰ βραχὺ δ' ἐγκλίνων αὐτὴν, ὁ μὲν ὑψηλότερος, ἐπὶ τὸν τράχηλον. ὁ δ' ἕτε-
ρος, ἐπὶ τὰ κάτω τῆς ῥάχεως· ἀμφοτέρων δ' ἅμα ταθέντων, ὅλην ὀπίσω τὴν ὠμοπλάτην ἀπαρεγκλί-
τως ὄψει φερομένην ἐπὶ τοὺς πρώτους ἑπτὰ τοῦ θώρακος σπονδύλους, οἷς παρατέταται. μετὰ τούτους
τοὺς μῦς ἐπὶ τὸν ἀπὸ πρώτου σπονδύλου τὴν ἔκφυσιν ἔχοντα μετέρχεσθαι προσήκει. δυοῖν δ' οὐσῶν τοῦδε
τοῦ σπονδύλου πλαγίου ἀποφύσεων, ἐξ ἑκατέρας πεφύκασι πολλοὶ μύες. ἀλλὰ τούτων μὲν ἤδη δύο μι-
κροὺς ἀνετέμνομεν. ἕνα μὲν εἰς τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν ἀνήκοντα, δεύτερον δὲ ἕτερον ἐπὶ τὸν δεύτερον
σπόνδυλον ἰόντα, λοξὴν ἀμφοτέρους τὴν θέσιν ἀντιστρόφως ἀλλήλοις ἔχοντας. ἐφεξῆς δὲ τούτοις κα-
τὰ τὸ πέρας τῆς ἀποφύσεως δύο εἰσὶν ἄλλοι μεγάλοι μύες, ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ἐπὶ τὴν ὠμοπλάτην
ἀνατεινόμενος διὰ τοῦ τραχήλου μετέωρος, οὐ πάνυ στηριζόμενος, οὐδ' ὀχούμενος ἐφ' ἑτέρῳ, μᾶλλον
δ' αὐτὸν τὸν πρῶτον ἁπάντων εἰρημένων μέγαν καὶ πλατὺν μῦν, ὃν εἰς ὅλην τὴν ῥάχιν ἐμφύεσθαι τῆς
30 ὠμοπλάτης ἔλεγον, ὑπὲρ θατέρου μυὸς ἐκ τῆς πλαγίας ἀποφύσεως τοῦ πρώτου σπονδύλου τὴν ἔκ-
φυσιν ἔχει, κατὰ τὸ πέμπτον εἰρήσεται γράμμα, τὸν γάρ τοι προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ μῦν ἀποτεμὼν τοῦ
πρώτου σπονδύλου, μέχρι τῆς ὠμοπλάτης ἀνάτεμνε. κἄπειθ' ὅταν εὕρῃς ἐμφυόμενον τῷ πέρατι τῆς ῥά-
χεως αὐτῆς τῷ πρὸς τῷ ἀκρωμίῳ τεῖνον ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, κατὰ τὴν τῶν ἰνῶν θέσιν ὑπὲρ τοῦ θεάσασθαι
προσαγόμενόν τε καὶ ἀναγόμενον ὑπ' αὐτοῦ, τοῖς πλαγίοις μέρεσι τοῦ τραχήλου τὸ τῆς ὠμοπλάτης ὑψη-
λὸν, σαρκοειδὴς ὁ μῦς οὗτος ὅλος ἐστὶ καὶ μᾶλλον πως στρογγύλος, ἐμφύεταί τε τῷ τρίτῳ μέρει τῆς κα-
τὰ τὴν ὠμοπλάτην ἀκάνθης, ὅσον ὑψηλόν ἐστι τὸ πρὸς ἀκρωμίῳ. ἐσφαλμένοι δ' εἰσὶ περὶ αὐτὸν, ὡς καὶ
περὶ πολλοὺς ἄλλους οἱ τὰς τῶν μυῶν ἀνατομὰς γράψαντες, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ὁ Λύκος οὗ νῦν ἐκομίσθη
τινὰ τῶν ἀνατομικῶν βιβλίων, ὃν οὐκ ἐθεασάμην μὲν ἔτι ζῶντα, καίτοι πᾶσι τοῖς Κοΐντου μαθηταῖς
συγγενόμενος. καὶ μήθ' ὅλου μῆκος ὀκνήσας, μήτε πλοῦν. ἀλλ' οὐκ ἦν ὄνομα Λύκου παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἡνίκ'
40 ἔζη. νυνὶ δ' ἀποθανόντος αὐτοῦ βιβλίων τινὰ περιφέρεται σπουδαζόμενα, περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων
οἷς οὐκ ἐνέτυχον, οὐδὲν ἔχω φάναι, τὰς δ' ἀνατομὰς, ἃς γοῦν ἄχρι νῦν ἀνέγνων ἁμαρτήματα ἐχούσας
εὗρον πολλά. ἀλλ' ὅπερ ἔφην οὐ πρόκειταί μοι τοὺς πρεσβυτέρους ἐξελέγχειν, ὅτι μὴ πάρεργον,
αὐτὰς δὲ μόνας ἐν ὑπομνήμασι γράψαι τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις, ὑπὲρ ὧν καὶ Μαρῖνος ἓν ἐ-
ποίησε μέγα βιβλίον, ἀσαφὲς μὲν τὴν ἑρμηνείαν, ἐλλιπὲς δὲ τὴν θεωρίαν. ἐπὶ τὸ προκείμενον οὖν ἴωμεν
ἐάσαντες τῶν πρεσβυτέρων τὰ σφάλματα. μῦς ἰσχνὸς καὶ μακρὸς ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν λάρυγγα χωρίων ἐκτεί-
νεται πρὸς τὴν ὠμοπλάτην ἐπισπώμενος αὐτὴν εἰς τὰ πρόσω τοῦ τραχήλου. καταπέφυκε μὲν οὖν
ἐκείνοις τοῖς μέρεσι τῆς ὠμοπλάτης, ἃ κατὰ τὴν ὑψηλοτέραν αὐτῆς ὄντα πλευρὰν, ἐγγὺς ἥκει τῇ τῆς
ἀγκυροειδοῦς ἀποφύσεως ῥίζῃ. τὴν δ' ἄνωθεν ἔκφυσιν αὐτοῦ βραχύ τι τοῦ λάρυγγος ὑψηλοτέραν ὑπάρ-
χουσαν, ὅταν ἐκεῖνον ἀνατέμνω τῷ λόγῳ, τότε διηγήσομαι. ἀποτέμνων οὖν καὶ τοῦτον τὸν μῦν ἴθι, σοι
50 λοιπὸν ἔτι καταλειπόμενον ἕνα τῶν κινούντων τὴν ὠμοπλάτην. ὃς οὐδέπω δύναται θεωρεῖσθαι. κα-
ταλιπόντες οὖν αὐτὸν ἔν γε τῷ παρόντι, τοσοῦτον μόνον εἴπωμεν, ὡς τῶν κινούντων τὴν ὠμοπλάτην μυῶν
ἐν κύκλῳ περιβεβλημένων αὐτῇ τοὺς μέν τινας ἰδίους ἔχει, τοὺς δὲ κοινοὺς ἄλλοις μέρεσιν. ἴδιοι μὲν οὖν
εἰσὶ τῆς ὠμοπλάτης οἱ προειρημένοι μύες, ἕξ. δύο μὲν οὖν οἱ κατὰ ῥάχιν, ἄλλοι δὲ πρὸς τὴν κεφα-
λὴν ἀνατεταμένοι δύο. καὶ πέμπτος γε ἐπ' αὐτοῖς ὁ ἐκ τοῦ πρώτου σπονδύλου πεφυκὼς, ἐφ' οἷς ἕκ-
τος ὁ συνημμένος τῷ ὑοειδεῖ. κοινὸς δ' ἄλλος εἷς ἐστὶ τῇ κατὰ τὸν ὦμον διαρθρώσει καταπτῶν κά-
τω τὴν ὠμοπλάτην, ὑπὲρ οὗ κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν διαλέξομαι. νυνὶ δ' ἐπειδήπερ ὅπως χρὴ

γυμνοῦν τὰ μόρια τοῦ ζώου πρόκειται διελθεῖν, ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῖς προδεδειγμένοις ἐπανέλθωμεν. ἡ γὰρ ἀκολουθία τῶν γυμνουμένων μορίων ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ὁρίζει τῆς διδασκαλίας τὴν τάξιν. ἐπεὶ γοῦν τοῖς προειρημένοις μυσὶν ἀφαιρεθεῖσιν ἤδη φαίνοιτ' ἂν ὁ δισσὸς τὴν κάτω γένυν. ἀρχόμενος μὲν ἐκ τοῦ λιθοειδοῦς ὀστοῦ τῆς κεφαλῆς, ἀναφερόμενος δ' ἐπ' ἄκρων τῶν γενύων, ὥστ' ἥκειν ἐς ταὐτὸν ἑκάτερον τῶν μυῶν. τόν τε ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν τοῦ ζώου ὁρμώμενον, καὶ τὸν ἐκ τῶν ἀριστερῶν. ἴδιον ἐξαίρετον ἔχουσιν οἱ μύες οὗτοι τὸ κατὰ μέσην τὴν ὁδὸν ἣν ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς ποιοῦνται μέχρι τῆς ἐσχάτης τελευτῆς, ἀπόλλυσθαι μὲν αὐτῶν τὸ σαρκῶδες, ἄναιμον δὲ καὶ νευρῶδη καὶ περιφερῆ πως γίνεσθαι τὴν ἰδέαν ἑκατέρου. καθάπερ τένοντος ἢ συνδέσμου τινὸς ἐλαχίστας ἶνας ἐπιβεβλημένας σαρκοειδεῖς. εἰ δ' ἀποτεμὼν αὐτῶν τὴν πρώτην ἔκφυσιν ἀνατείναις τὸ σύμπαν σῶμα μέχρι τοῦ γενείου, σωζομένης τῆς εἰς τὴν κάτω γένυν ἐμφύσεως ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἕλκοις ἀρχὴν, ἀκολουθήσει μὲν αὐτοῖς ἡ γένυς, ἀνοιχθήσεται δὲ τὸ στόμα. χρὴ δὲ δηλονότι τὰ τοιαῦτα πάντα ποιεῖν, ἀφῃρημένου μὲν τοῦ δέρματος ἅπαντος. ἔτι δὲ προσφάτου ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ διὰ τοῦτο μαλακῶν ὑπαρχόντων, οὐ μόνον τῶν περὶ τὰς διαρθρώσεις συνδέσμων, ἀλλὰ καὶ τῶν μυῶν. ἡ δέ γ' ἀκριβεστάτη τῶν ἐνεργειῶν ἑκάστου μυὸς ἐξέτασις γίγνεται, τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων περιαιρουμένων, καταλειπομένων δὲ μόνον τῶν αὐτῇ τεταγμένων ἀλλήλοις. ὧν ἂν ἑκάστοτε τύχῃς ἐξετάζων τὰς κινήσεις. αἱ γάρ τοι σάρκες αἱ τῶν ζώων ἡ μεγίστη μοῖρα τῆς τῶν μυῶν οὐσίας εἰσί. διαπειρωμένων γοῦν εἰς αὐτὰς συνδέσμων τε καὶ νεύρων ὁ μῦς γεννᾶται. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐν ταῖς περὶ τῶν μυῶν κινήσεσι καὶ πάντα ἀναγνῶναι χρὴ τοῖς μέλλουσιν ἀκολουθεῖν τῇδε τῇ πραγματείᾳ. φανείσης οὖν τῆς εἰρημένης ἐνεργείας τε καὶ χρείας τῶν μυῶν, ἤδη καιρὸς ὑμῖν εἰπεῖν ὡς οὐ χρὴ ζητεῖν ἄλλην ἔτι μυῶν συζυγίαν ἀνοιγνῦσαν τὸ στόμα μόνῃ ταύτῃ τῇ νῦν εἰρημένῃ τῆς φύσεως ἀρκεσθείσης τῇ καὶ μόνῃ ἀντιταξάσῃ ταῖς κλειούσαις τὸ στόμα τρισίν. ἡ δ' αἰτία καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἴρηται.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ε.

Ἑξῆς δ' ἂν εἴη τοῖς εἰρημένοις τὰς ὠμοπλάτας χωρίσαι τοῦ θώρακος ὑπὲρ τοῦ φανῆναι τοὺς τὴν ἀναπνοὴν ἐργαζομένους ἅπαντας μῦς. ἐξετασθήσεται δ' ἐπὶ τῆς ἑτέρας αὐτῶν ὁ λόγος ἐχουσῶν ἅπαντα ἀλλήλαις τὰ αὐτά. τὸ τοίνυν δέρμα τὸ περὶ τοῖς στήθεσιν ἀποδείραντα τῶν ὑποκειμένων ἐπισκέπτεσθαι χρὴ πρῶτον αὐτόθι μῦν ἐπιπολῆς τῶν ἄλλων, ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τῆς παρὰ τῶν τιτθῶν χώρας, λοξὸν δ' ἀνατεινόμενον ἐπὶ τὴν κατ' ὦμον διάρθρωσιν. οὗτος ὁ μῦς κατὰ δάρσιν ἀπολύεται τῶν ὑποκειμένων, ὀνομάζουσι δ' οὕτως, ὅταν οἷον ἀράχνια ἄττα λεπτὰ πάνυ πολλὰ συνάπτῃ πρὸς ἄλληλα τὰ δερόμενα σώματα. διὸ κἂν ἐπὶ ζῶντος τοῦ ζώου διαλύῃς αὐτὰ, τὴν ἐπιφάνειαν ἑκατέρων ἀποσώζει τὴν ἰδίαν ὁμαλήν τε καὶ λείαν, οὐδαμόθεν διασπωμένην ἢ ἑλκομένην, ὡς ἔν γε τοῖς συμπεφυκόσι καὶ μάλιστα μυσὶν ἡ διαίρεσις ἑκατέρῳ τῶν χωριζομένων ἕλκος ἐργάζεται. καὶ μέντοι καὶ δεῖται πρὸς τὸ χωρισθῆναι σμίλης μὲν πάντως ταῦτα, τὰ δ' ὑπὸ τῶν ἀραχνοειδῶν διαφύσεων συνεχόμενα, καὶ τοῖς δακτύλοις αὐτάρκως ἀποχωρίζεσθαι. σοὶ μέντοι βέλτιον ἀνατέμνοντι χρῆσθαι σμίλῃ, καὶ πρὸς ταῦτα χάριν τοῦ θεάσασθαι τὸ πραττόμενον. ἐν γὰρ τῷ τοῖς δακτύλοις δέρεσθαι κατακρύπτεται τῶν χωριζομένων σωμάτων ἡ ἀκριβὴς ὄψις. ἄμεινον οὖν ἀνατείνοντα τῶν ὑποκειμένων τὸ χωριζόμενον ἀποδέρειν αὐτὸ διὰ τῆς σμίλης. ἐπιτηδειότεραι δὲ πρὸς ἔργον αὐτῶν αἱ μυρσίναι, καὶ τοίνυν οὕτω χρὴ καὶ αὐτὸν ἔργον τὸν μῦν, τὸν ἀπὸ τῶν νόθων πλευρῶν ἀναφερόμενον ἀποχωρίζειν τῶν ὑποκειμένων σωμάτων, ἀγκίστρῳ μὲν πρῶτον ἀνατείνοντα τὸ πέρας αὐτοῦ τῶν ἰνῶν, ἀποδέροντα δὲ ἀτρέμα τὴν πρώτην. ἀκριβέστερον γὰρ ἔσφιγκταί τε καὶ πεπίληται, καὶ συνῆπται τοῖς ὑποκειμένοις σώμασιν ἡ ἀρχὴ τοῦ μυὸς, ἤπερ τὰ ἄλλα σύμπαντα ταῦτα. ἀπολυθείσης δὲ ταύτης θαρρῶν ἤδη τὸν μὲν μῦν αὐτὸν ἀνατείνειν, ἀπὸ δὲ τῶν ὑποκειμένων σωμάτων χωρίζειν τῇ σμίλῃ, καὶ ἔργον πράττειν ἄχρις ἂν ἐπὶ τὴν κατὰ τὸν ὦμον ἀφίξῃ διάρθρωσιν. ἔνθα καταθεώμενος εἴτ' οὖν αἰωρούμενον, εἴτ' ἐπικείμενον τοῖς ταύτης σώμασι τὸν ἀνατετμημένον μῦν, ἐφ' ἕτερον ἀφίξῃ μῦν πολλῷ τούτου μείζονα. πρὸς μὲν τὴν αὐτὴν ἀναφερόμενον διάρθρωσιν, ἐκφυόμενον δ' ἐξ ὅλου τοῦ στέρνου, καὶ τὸν τιτθὸν ἐπικείμενον ἔχοντα. διφυὴς δέ πως ὁ μῦς οὗτός ἐστιν, ἐπαλλαττομένων αὐτοῦ τῶν ἰνῶν πρὸς ἀλλήλας ὁμοίως τῷ χ γράμματι. τὰς μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ταπεινοτέρων τοῦ στέρνου μερῶν πρὸς τὸ τῆς διαρθρώσεως ὑψηλότερον ἀναφερομένας ἔχει, τὰς δ' ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων πρὸς τὸ ταπεινότερον ἐγκλινομένας, ἐνθάδε μάλιστα παραπλησίως ταῖς γραμμαῖς τοῦ χ γράμματος αἱ ἶνες τοῦ μυὸς ἀλλήλας τέμνουσι, τὸ κατὰ τὴν μασχάλην ἐστὶ σαρκῶδες. ἡ γάρ τοι κοιλότης ἡ κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ὑπὸ δυοῖν γεννᾶται μυῶν, ἑνὸς μὲν τοῦ νῦν ἡμῖν ἐν τῷ λόγῳ προκειμένου, δευτέρου δὲ τοῦ παρατεταμένου

ταῖς πλευραῖς, ὑπὲρ οὗ μετ᾽ ὀλίγον εἰρήσεται. τὸν τοίνυν μῦν τὸν ἐκ τοῦ στέρνου παντὸς ἐμφυόμενον,
οὐκ ἔστι φάναι δύο συμφυεῖς ὑπάρχειν, οὐχ ἥκιστα διά τε τὴν εἰρημένην ἐπάλλαξιν τῶν ἰνῶν, καὶ τὴν τῆς
ἐνεργείας διαφοράν. αἱ γὰρ ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων τοῦ στέρνου μερῶν ἶνες ἀρχόμεναι προσάγουσι τῷ θώ-
ρακι τὸν βραχίονα μὴ κατασπῶσαι κάτω, τῶν ἑτέρων ἰνῶν λοξοτέραν αὐτοῦ τὴν κίνησιν ἐργαζομένων
ἐπὶ τὰ κάτω μέρη. νόησον γάρ μοι τέτταρας κινήσεις ἐφεξῆς ἀλλήλων, ἃς ἐθεάσω πολλάκις ἐμοῦ
δεικνῦντος. ἔστω δ᾽ ἐν αὐταῖς πρώτη μὲν ἡ τοῦ βραχίονος ἐπὶ τὸν θώρακα φορά, συναγομένου
κατὰ τοῦτο τὸ σχῆμα τοῦ προκειμένου μυὸς ἐν τῷ λόγῳ. καὶ ὡσὰν εἴποι τις ἀφαιρουμένου. δευ-
τέρα δέ, ταύτην ἐκδεχομένη κίνησίς σοι νοείσθω, προσάγουσα μὲν ἐπὶ τὸν θώρακα τὸ τοῦ βρα-
χίονος ὀστοῦν ἅμα ταῖς περικειμέναις αὐτῷ σαρξί, παρεγκλίνουσα δ᾽ ἀτρέμα ἐπὶ τὸ κάτω. τού-
10 των τῶν κινήσεων, ἡ μὲν προτέρα διὰ τῶν ὑψηλοτέρων τοῦ μυὸς ἰνῶν, ἡ δευτέρα δ᾽ ὑπὸ τῶν ταπεινῶν.
διαδέχεται δ᾽ αὐτὰς ἑτέρα τρίτη κατὰ τὴν τοῦ πρώτου μυὸς ἐνέργειαν. ἣν ἀπὸ τῶν παρὰ τὸν τιτθὸν
ἔφην ἄρχεσθαι χωρίων. ἄλλη δ᾽ ἐστὶ τετάρτη κίνησις τοῦ βραχίονος ταῖς πλευραῖς τοῦ θώρακος πα-
ρατεινομένου μακροῦ. διττὴ δ᾽ ὑπάρχει καὶ ἥδε. μία μὲν ἐκδεχομένη τὴν τοῦ πρώτου μυὸς ἐπαμφοτερί-
ζουσά πως ἔτι, καὶ οἷον μικτή τις ἔκ τε τῆς ἐπὶ τὰ στήθη προσαγωγῆς, καὶ τῆς ἐπὶ τὰς πλευρὰς θέσεως.
ἑτέρα δ᾽ ἀκριβῶς παρατείνουσα ταῖς πλευραῖς τὸν βραχίονα κατ᾽ ὀρθὴν ἀπαρέγκλιτον εὐθεῖαν γραμ-
μήν, ἄνωθεν κάτω τεταμένην. ἑκατέρας δὲ τῶν εἰρημένων ἴδιος ἐξηγεῖται μῦς, τῆς μὲν ἑτέρας αὐ-
τῶν, ἣν ἐπαμφοτερίζειν ἔφην, ὁ ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι, ὁ μικρός, ὃν ἡμεῖς εὕρομεν, εἰρήσεται δὲ
ὑπὲρ αὐτοῦ μετὰ βραχύ. τῆς δ᾽ ἑτέρας, ὁ μέγιστος τῶν ταύτῃ μυῶν, ὃν ἀρτίως ἔφην ἅμα τῷ κατὰ τὸ
στέρνον ἐργάζεσθαι τὸ κοῖλον τῆς μασχάλης, εὐαφέστατοι δὲ μάλιστα εἰσὶν ἐπὶ τῶν γυμναστικῶν οἱ δύο
20 μύες οὗτοι, καὶ σαφεῖς ἐναργῶς, ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ κάτωθεν ἀναφερομένου, κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον ἐρῶ,
νῦν δὲ ἐπάνειμι πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν τιτθῶν ἐπὶ τὴν τοῦ βραχίονος ἰόντας κεφαλήν, ὧν τὸν μὲν πρῶτον
ἔφην ἅμα τῷ κατὰ τὸ στέρνον ἐργάζεσθαι τὸ κοῖλον τῆς μασχάλης, ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς νόθας πλευρὰς
ἄρχεσθαι πλησίον τῶν ὑποχονδρίων, οὐ πόρρω που τοῦ τιτθοῦ, ταπεινῆς μὲν ἀπαγωγῆς αἴτιον ὑπάρ-
χοντα τῷ βραχίονι. τούτῳ δ᾽ ἐφεξῆς ἕτερον μῦν ἀξιόλογον τὸ μέγεθος ἐπαλλαττόμενον ταῖς ἰσὶ διφυῆ
πως ὑπάρχοντα. καὶ διὰ τοῦτο ἄν τινι μηδένα μῦν εἰκότως εἶναι νομισθησόμενον, ἀλλὰ δύο συμφυεῖς.
ὀνομαζέσθω δ᾽ οὖν ἡμῖν ὁ μῦς οὗτος ἐν τοῖς αὖθις λόγοις τῶν ἀπὸ τοῦ στήθους μέγιστος. ὑπόλοιπος δὲ τρί-
τος ἄλλος μῦς ἐστιν, ὅταν ὁ προειρημένος ἀνατμηθῇ τότε φανερὸς γινόμενος. ἐκφύεται δὲ καὶ οὗτος ἐκ
τοῦ στέρνου, καθὸ συναρθροῦνται πρὸς αὐτὸ ἡ δευτέρα, καὶ τρίτη, καὶ τετάρτη, καὶ πέμπτη, καὶ ἕκτη
πλευρά, προσαγωγῆς ὑψηλοτάτης αἴτιος τῷ βραχίονι. μετὰ τοῦτον γοῦν ἐστὶν ὁ παρὰ τὴν ὑψηλὴν
30 πλευρὰν τῆς ὠμοπλάτης ἀνατείνων ἐναργῶς ἤδη τὸν βραχίονα, προελομένῳ δή σοι χωρίσαι τοῦ θώ-
ρακος τὴν ὠμοπλάτην, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς προὔκειτο, πρῶτος μὲν ἀνατμητέος ὁ ἀπὸ τῶν νόθων πλευρῶν
ἀναφερόμενος ἄχρι τῆς διαρθρώσεως. ἐφεξῆς δέ, ὁ μέγας ὁ τοῦ στέρνου παντὸς ἐκφυόμενος. οὗ μέρος ἔφα-
μεν εἶναι τὸ κατὰ τὴν μασχάλην σαρκῶδες, εἶτα τρίτος ὑπὲρ οὗ νῦν διῆλθον ὑπὸ τῷ δευτέρῳ κρυπτό-
μενος. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ δεύτερος ἐξ ἅπαντος τοῦ στέρνου πέφυκεν. ὁ τρίτος δὲ οὐκ ἐκ τῆς ἕκτης κατὰ
τὴν πρώτην πλευρὰν συναρθρώσεως, οὔτ᾽ ἐκ τῆς κατὰ τὴν ἑβδόμην, ἀλλ᾽ ὡς εἴρηται πρόσθεν ἐκ τῆς με-
ταξὺ χώρας τοῦ στέρνου καθ᾽ ἣν ἡ δευτέρα καὶ τρίτη καὶ τετάρτη καὶ πέμπτη καὶ ἕκτη συναρθροῦνται
πλευρά. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ὁ μὲν δεύτερος ὥσπερ καὶ μέγιστος ἐστὶν ὅλῳ παρατείνεται τῷ μήκει τῆς κλειδός,
τρίγωνός πως ὑπάρχων. αὕτη γὰρ ὑψηλοτάτη τῶν ὁριζουσῶν αὐτὸν ἐστὶ γραμμῶν ἐγκαρσίαν ἔχουσα
θέσιν. ἡ δὲ κατὰ τὸ στέρνον ἔκφυσις ὀρθία γραμμὴ τοῦ τριγώνου σχήματος ἐστί. λοιπὴ δ᾽ ἡ τρίτη ταύτας
40 ἐπιζευγνῦσι. ὁ δ᾽ ὑπ᾽ αὐτῶν μῦς ὁ ὑψηλὸς τρίγωνος μέν ἐστι καὶ αὐτός, ἀλλ᾽ οὔτε ὀρθογωνίῳ τριγώνῳ
προσέοικεν, ὥσπερ ὁ δεύτερος, ἀλλ᾽ ἀμβλυγωνίῳ μᾶλλον. ἰσχυρότερός τ᾽ ἐστὶ πολλῷ τοῦ δευτέρου. τελευτῶσι
δ᾽ ἅπαντες οἱ εἰρημένοι τρεῖς μύες εἰς τένοντας πλατεῖς ἐμφυομένους τῷ βραχίονι. ἀλλ᾽ ὁ μὲν τοῦ με-
γάλου μυὸς ταπεινοτέραν ἔχει τὴν ἔμφυσιν, ὀρθίαν κατὰ τὸ μῆκος τοῦ βραχίονος ὑπὸ κάτω τῆς κε-
φαλῆς αὐτοῦ, διττὴν ὑπάρχουσαν ὡσαύτως ὅλῳ τῷ μυΐ. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ταπεινοτέρας αὐτοῦ μοίρας
τὴν εἰς τὸν βραχίονα κατάφυσιν ἐκ τῶν ἔνδον ποιεῖται, θατέρου τούτων ὑψηλοτέρων μερῶν ἀφορμη-
μένου, νευρωδεστέρου μέν πως πρώτου λεχθέντος μυός, τένων ὑμενώδης τε καὶ λεπτὸς γινόμενος
ἐπ᾽ αὐτὴν ἀναβαίνει τὴν διάρθρωσιν, ἵνα περ εἰσὶν αἱ τῆς κοιλότητος ὀφρύες. ἃς κατείληφεν ἡ μέση κε-
φαλὴ τοῦ κατὰ τὸν βραχίονα μυός, τοῦ προσθίου. τοῦ τρίτου δ᾽ ὁ τένων ἔσω αὐτοῦ τὸ ὑψηλότατον ἀνέρχεται
τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, ἐκφυόμενος μάλιστα κατὰ τοῦτο τῷ περιέχοντι τὴν διάρθρωσιν ὑμενώδει
50 συνδέσμῳ. τοὺς μὲν δὴ τρεῖς τούσδε μῦς ἀνατέμνοντί σοι μέχρι τῆς διαρθρώσεως, ἀποκεχώρισται τῶν κατὰ
τὰ στήθη μερῶν ἡ ὠμοπλάτη. συνέχουσι δὲ αὐτὴν ἔτι πρὸς τὰ πλάγια μέρη τοῦ θώρακος οἱ κάτωθεν
ἀναφερόμενοι δύο μύες. ὧν ὁ ἕτερος ἐπιπολῆς ὁ λεπτὸς ἐξ ὑμένων δή τινων γεννᾶται συνημμένων, τῷ
κατὰ τὰς λαγόνας δέρματι, τὴν πρώτην ἔκφυσιν ἐχόντων ἀπὸ τῶν κατ᾽ ὀσφὺν σφονδύλων. ἐντεῦθεν δὲ
κατὰ βραχὺ σαρκωδῶν ἐπιστρεφομένων ἰνῶν ἡ γένεσις αὐτῷ. τῷ δ᾽ ἑτέρῳ τῶν κάτωθεν ἀναφερομένων
μυῶν τῷ μεγάλῳ τὴν ἀρχήν, καὶ τούτῳ τοὺς κατὰ ῥάχιν ἔχοντι σπονδύλους, καὶ μάλιστα τοὺς κατὰ τὰς
νόθας πλευρὰς πρὸς τὴν τῆς ὠμοπλάτης βάσιν οὐ μικρὰ κοινωνία. κατὰ διαίρεσιν μὲν γὰρ ἀπολύεται.

πρὶν δ' ἐπιχειρεῖν δέρειν αὐτὸν, ἀκριβῶς συνέχεται πρὸς τὸν ταύτῃ μῦς, ὡς συμπεφυκέναι νομίζεσθαι·
καὶ γράφοντάς γε τοὺς ἀνατομικοὺς ἔστιν εὑρεῖν ἐνίοτε, καὶ ἡμᾶς ὀνομάζοντας ἐπιπεφυκέναι τὸν μῦν
τόνδε τῷδε, καίτοι δ' ἀποδέρεσθαι δυνάμενον. ἔστι γὰρ τῷ γένει, σύμφυσις καὶ ἡ τοιαύτη κοινωνία, τῷ
δ' εἶναι λεπτὰς τὰς ἶνας ἥτε περιγραφὴ σώζεται τῶν κατὰ διαίρεσιν ἀπολυθέντων. ἕλκωσις τ' οὐδεμία
καταλείπεται. κατὰ ταύτην οὖν τὴν συνήθειαν ὁ μέγας οὗτος μῦς ὑπὲρ οὗ νῦν ποιοῦμαι τὸν λόγον,
ἀμφοτέροις λέγεται συμπεφυκέναι τῷ τε θώρακι, καὶ τῇ βάσει τῆς ὠμοπλάτης ἀποδέρεσθαι δυνά-
μενος αὐτῶν. ἔστι δ' ἐκ τῆς ῥάχεως ἡ ἔκφυσις αὐτοῦ συνεχὴς θατέρῳ μὴ τῶν ὀπισθίων τῆς ὠμοπλάτης
τῷ ταπεινοτέρῳ. καθὸ γὰρ ἐκεῖνος παύεται, τὴν κορυφὴν τῆς ἐκφύσεως ὁ μῦς οὗτος λαμβάνει τὴν
κατ' αὐτὸν μοῖραν τοῦ ῥαχίτου μυὸς ἐπιβεβλημένος. τοὺς τοίνυν προκειμένους ἐν τῷ λόγῳ τῷδε δύο μῦς
10 τοὺς ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀναφερομένους ἐπὶ τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, ἀνατέμνειν μὲν ὡς εἴρηται κάτωθεν
ἀρχόμενον, ἀκολουθήσαντα δ' ἄχρι τῆς ἐμφύσεως, ἣν διὰ τένοντος πλατέος ὁ ἕτερος αὐτῶν ὁ μέγας
εἰς τὸν βραχίονα ποιεῖται, καταπαῦσαν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, ἄμεινον, ἕνεκα τοῦ γνωσθῆναι σαφῶς τὴν ἐνέργειαν
αὐτῆς. καταφυόμενος γὰρ ὀλίγον κάτωθεν τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, ἐπισπᾶται κάτω πρὸς τὰς
πλευρὰς αὐτόν. τούτῳ μὲν οὖν τῷ μὴ τῶν μεγίστων ὄντι καὶ ὁ τένων ἐστὶν ἰσχυρός τε ἅμα, καὶ μέγας ἐγγὺς
τῷ μεγάλῳ τῶν ἀπὸ τοῦ στέρνου μυῶν τὴν ἔμφυσιν ἔχων ἐκ τῶν ἔνδον αὐτοῦ μερῶν. τῷ δ' ἑτέρῳ τῷ μικρῷ, καὶ
ὁ τένων ἐστὶν ἰσχυρός τε ἅμα καὶ μέγας. ἐγγὺς δὲ τῷ μεγάλῳ μικρός ἐστιν ἐποχούμενος τοῖς προειρημένοις
τένουσιν ἐν τῷ κατὰ τὴν μασχάλην χωρίῳ. καὶ διὰ βραχυτάτης δὲ λαβῆς ἐμφυόμενος τῷ βραχίονι.
πρόσεχε δ' αὐτοῦ τῇ πρώτῃ γενέσει κατὰ τὰς λαγόνας γινομένῃ, μήπως ἐνταῦθα διασπάσας τοὺς
ὑμένας ἐξαπατηθῇς ὁμοίως τοῖς πρὸ ἡμῶν, ὡς παρειδὼν ὅλον τὸν μῦν ἰσχνὸν ὄντα. τούτων μὲν οὖν
20 τῶν μυῶν ἄχρι τοῦ τε βραχίονος ἀνατμηθέντων, ὡς εἴρηται, καὶ δι' ἑνὸς μὲν δὴ ἔτι μεγάλου μυὸς, ἡ ὠμο-
πλάτη συνέχοιτο ταῖς πλευραῖς ὑποπεφυκότος αὐτῇ τῷ σιμῷ, καὶ δι' ὀστοῦ δὲ τῆς κλειδὸς τῷ
στέρνῳ. ἔτι δὲ διὰ τούτου, καὶ δι' ἑτέρου μυὸς μικροῦ καθήκοντος ἐκ τῆς κλειδὸς εἰς τὴν πρώτην πλευρὰν
ὃν ἀγνοήσεις, καὶ διασπάσεις ὑπὸ τῇ κλειδὶ κατακεκρυμμένον, εἰ μὴ τῷδε τῷ τρόπῳ ποιήσαιο τὴν ἐγχείρη-
σιν. ἀπότεμνε πρῶτον ἀπὸ τοῦ τῆς κλειδὸς ὀστοῦ τὸν τῆς ἐπωμίδος μῦν. ἔστι δὲ συνεχής τε καὶ συμφυὴς
τῷ μεγίστῳ τῶν ἀπὸ τοῦ στέρνου κατὰ τὴν τῆς ὠμιαίας φλεβὸς χώραν, ὡς ἕνα δοκεῖν ὑπάρχειν ἀμφο-
τέρους. ἀλλὰ πρώτη μὲν ἡ τῶν ἰνῶν θέσις ἐνδείκνυται τὴν διαφορὰν αὐτῶν. ἐπὶ δὲ ταῖς ἰσὶ καὶ οἱ τέ-
νοντες ἔτι τε πρὸς τούτοις ἡ τοῦ τῆς ἐπωμίδος μυὸς ἐκ τῆς ὠμοπλάτης γένεσις. ὁρίζουσι γὰρ αὐτοῦ τὸ
ὑψηλὸν εὐθεῖαι γραμμαὶ δύο, γωνίαν πρὸς ἀλλήλας ἐργαζόμεναι παραπλησίαν τριγώνου κορυφῇ.
δύναιο δ' ἂν καὶ τῷ λ γράμματι τὴν σύνθεσιν αὐτῶν εἰκάσαι. καὶ μέντοι καὶ τῷ γραφομένῳ κατὰ
30 τὰς ἁμίλλας γ, διὸ καὶ τοῦτο γραμμὰς εὐθείας ἔχοντι. τῶν δὲ γραμμῶν, ἡ μὲν ἑτέρα ὅλον τὸ μῆκος
ἐστὶ τῆς κλειδὸς. ἡ δ' ἑτέρα τῆς ὠμοπλάτης ἡ ῥάχις. παρατέταται γὰρ αὐτῇ παρὰ τὸ ταπεινότατον
μέρος ἡ ἑτέρα κεφαλὴ τοῦ κατὰ τὴν ἐπωμίδα μυὸς. ἡ δ' οἷον κορυφὴ τῶν δύο πλευρῶν ἔνθα συμβάλλου-
σιν ἀλλήλαις ὑπὸ τὸ ἀκρώμιον ἐστίν. ὅταν οὖν ἀπὸ τῆς κλειδὸς ἀνατέμνων τὸ ἕτερον μέρος τοῦ μυὸς ἐπὶ
τὴν ἀκρωμίαν ἀφίκῃ, τότ' ἐντεῦθεν ἐπιστρέψας τὴν τομὴν, ἀνάτεμνε τὸν μῦν ἀγκίστροις ἀνατείνων,
ἀκολουθεῖ τε τῇ συνεχείᾳ τῶν ἀνατετμημένων αὐτοῦ μορίων, ὡς εἴγε τούτων καταφρονήσας ἄχρι τοῦ
βάθους τῆς ὠμοπλάτης τεμεῖς, ἁμαρτήσεις. ὑπόκειται γὰρ ἐνθάδε μῦς ἕτερος ἰδίαν ἔχων περιγρα-
φὴν κατὰ διαίρεσιν ἀπολυόμενος τοῦ τῆς ἐπωμίδος. ἀνατείνων οὖν ἰσχυρῶς ἀγκίστρῳ τὸ ἀνατεμνόμενον
ἑκάστοτε τοῦ κατὰ τὴν ἐπωμίδα μυὸς, ὄψει ποτὲ σαφῶς τὸν ὑποκείμενον μῦν ἰδίᾳ περιγεγραμμένον.
ἣν δ' ἅπαξ ἐπιτύχῃς τοῦδε, ῥᾷστον ἤδη σοι τοὔργον ὡς ἀπολῦσαί τε καὶ χωρίσαι τὸν ἐπικείμενον μῦν
40 τῶν δὲ τοῦ προσπεφυκότος τῷ τῆς ὠμοπλάτης ὀστῷ. καὶ μὴν καὶ ἄλλος τις αὐτῷ παραπέφυκε κατὰ τὴν
πλευρὰν τῆς ὠμοπλάτης μῦς, ἀφ' οὗ χωρίσεις αὐτὸν οὐ χαλεπῶς, ἢν φθάσῃς ἀκριβῶς ἀπολῦσαι τοῦ
προειρημένου. μετὰ τοῦτον δ' ἐστὶν ἔτι μῦς ἄλλος αὐτῷ παραπεφυκὼς ἐπὶ τοῦ βραχίονος ἄχρι τῆς ἐμφύ-
σεως, ἣν εἰς τὰ πρόσω μέρη ποιεῖται κατωτέρω τῆς διαρθρώσεως. ὀρθία δ' ἐστὶν ἡ ἔμφυσις ἄνωθεν κάτω
* κατὰ τοῦ βραχίονος εὐθυωρίᾳ φερομένη. διαφέρει δ' οὐδὲν εἴς γε τὰ παρόντα κατὰ ταύτην καλεῖν ἢ ὀρθίαν
αὐτήν. ἔστι δ' ὡσαύτως ὀρθία κατὰ τὸ τοῦ βραχίονος μῆκος, ἐκ τῶν ἔνδον αὐτῆς μερῶν παρατεταμένη
καὶ ἡ τοῦ μεγάλου τῶν ἀπὸ τοῦ στέρνου μυῶν ἔμφυσις. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἔσω προσάγει τὸ κῶλον, ὁ δὲ τῆς
ἐπωμίδος ἀνατείνει, μηδαμόσε παρεγκλίνων τὸν βραχίονα, μήθ' ὡς πρὸς τὴν κλεῖν ἔσω, μήθ' ὡς πρὸς
τὰ ταπεινὰ τῆς ὠμοπλάτης ἐκτὸς, ἀλλ' ἀπαρέγκλιτόν τε καὶ ἴσην ἀκριβῶς αὐτοῦ τὴν ἔκτασιν ἐργα-
ζόμενος. ὑπάρχει δὲ τῷ μυὶ τῷδε τὸ τοιοῦτον τῆς ἐνεργείας εἶδος, ὅτι διπλᾶς ἔχει κεφαλὰς περιβεβη-
50 κυίας τὸ ἀκρώμιον, ὡς εἴγε τινὲς ἐξ αὐτῶν τὴν ἑτέραν μόνην ἤτοι γ' ἐπὶ τὴν κλεῖν ἐντὸς, ἢ πρὸς τὰ ἐκτὸς
τῆς ὠμοπλάτης, ὁ βραχίων ἐνεχθήσεται μηκέτι ἀκριβῶς ὀρθῶς ἀνατεινόμενος, ἀλλ' ἐγκλινόμενος
εἰς τὰ πλάγια, συμβαίνει δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ διὰ τὴν κατ' αὐτὴν τὴν ὠμοπλάτην μυῶν, ἵν ὁ τοῦ, ὑψηλότε-
ρος, ὁ δὲ ταπεινότερος ἐκτέταται κατὰ τὸ μῆκος αὐτῆς. καὶ πρόδηλοί γε γίγνονται μὲν τῆς ἐπωμίδος
ἀνατμηθέντος ὡς εἴρηται. τούτους δ' αὐτοὺς πάλιν ἐγχειρῶν ἀνατέμνειν, ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν βάσιν τῶν
αὐτῆς ἄρξαι μερῶν, ἵνα παρ' αὐτῶν ἑκατέρου τὸ πέρας ἐστίν. ἐντεῦθεν δὲ προέρχου μέχρι τῆς κατὰ
τὸν ὦμον διαρθρώσεως, ἀποτέμνων αὐτοὺς ἐκπεφυκότας ἀκριβῶς τοῦ τῆς ὠμοπλάτης ὀστοῦ, μέχρι

πέρας ἑκατέρων εἰς ὕψος τὸ τείνοντα πλατὺν ἤδη τελευτῶντα, δι' ὧν τὸν βραχίονα κινοῦσιν ἀνατείνοντες
λοξόν, ὁ μὲν ἔσω μᾶλλον, ὡς πρὸς τὴν κλεῖν· ὁ δ' εἰς τὰ ἐκτὸς πρὸς τὰ ταπεινότερα τῆς ὠμοπλάτης. εἰ δ' ἅμα
ταθεῖεν ἀμφότερα, τὴν μέσην τῶν λοξῶν ἀνάτασιν ἐργάσονται, τὴν εὐθεῖαν. ἣν δὴ καὶ τοῦ τῆς ἐπωμίδος μυὸς
ὁ βραχίων ἔχειν ἐλέχθη. ἐμφύεται δ' ὁ μὲν ὑψηλότερος τῶν μυῶν εἰς τὴν ἑτέραν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς τοῦ βρα-
χίονος, ἣν ἡ μείζων κεφαλὴ τοῦ κατὰ τὸν βραχίονα προσθίου μυὸς ἐκτὸς ἀφορίζει. συνεχὴς δ' αὐτῇ τὴν ἀπονεύ-
ρωσιν ὁ ταπεινότερος μῦς ἐμφύει τῇ κεφαλῇ τοῦ βραχίονος ἔξωθεν ἤδη μᾶλλον. εἰ μὲν οὖν ἐνταῦθα τὴν ὅλην ἀνα-
τομὴν τῆς χειρὸς τρέποιο, καὶ τούτους τοὺς μῦς εὐθὺς ἀνατέμνειν, ὡς εἴρηται, πειράσῃ. καὶ τοὺς ἐφεξῆς αὖθις κα-
τὰ τὴν τῆς φύσεως τάξιν. εἰ δ' ἐνταῦθα τὸν θώρακα σπεύδεις, ἐάσας τούτους ὡς ἔχουσιν, ἀπότεμνε τοῦ στέρνου τὴν
κλεῖν, τοὺς περὶ τὴν διάρθρωσιν ὑμενώδεις συνδέσμους διατέμνων, εἶτ' ἀνατείνων ἐπὶ ἀκρωμίαν ὡς ἀνακλᾶν
10 ἠρέμα τοὺς ἄλλους ὑμένας τε καὶ συνδέσμους, ἀπότεμνε καθ' οὓς τοῖς πλησιάζουσιν ἡ κλεῖς συνῆπται μορίοις,
ἄχρις ἂν ἐναργῶς ἤδη ὑποφαινόμενον ἐκ τῶν ἔνδον τε καὶ κάτω μερῶν αὐτῆς τὸν εἰς τὴν πρώτην πλευρὰν
ἐμπεφυκότα μῦν, μικρὸν μὲν τῷ μεγέθει, λοξὸν δὲ, τῇ θέσει. κεφαλὴ μὲν αὐτῷ κατὰ τὴν ὠμοπλάτην ἀνατει-
νομένης τῆς κερκίδος ἐστίν, ἡ τελευτὴ δὲ καθ' ἣν ἐμφύεται τῇ πρώτῃ πλευρᾷ, τὸ πρὸς τὸ στέρνον αὐτῆς μέρος.
ἀποτεμὼν δὲ καὶ τοῦτον ἀπὸ τῆς κλειδὸς, φύλαττε προσκείμενον τῇ πρώτῃ πλευρᾷ. γυμνωθέντος γὰρ ὀλίγον
ὕστερον τοῦ θώρακος ἀνατείνων αὐτὸν ὡς ἐνταῦθα τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν, συναναστάσεις ἐν τῷδε καὶ τὴν πρώτην πλευ-
ράν. ἔνεστι δὲ καὶ τὴν κλεῖν οὐ μόνον, ὡς εἴρηται νῦν, ἀπὸ τοῦ στέρνου χωρίζειν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀκρωμιαίας διατέμνον-
τα τοὺς συνάπτοντας αὐτὴν τῇ ῥάχει τῆς ὠμοπλάτης δεσμούς. ἄλλο δὲ τρίτον ὀστοῦν ἐν πιθήκῳ μὴ ζήτει, ἔξω
τῶν εἰρημένων δυοῖν περάτων. οὐδὲ γὰρ ὁ δ' Ἱπποκράτης ἐπ' ἄλλου φησὶν ὑπάρχειν αὐτὸ, πλὴν ἀνθρώπου. καὶ προ-
20 σθείς γε τῷ λόγῳ τήνδε τὴν ῥῆσιν. ἑτέρη γὰρ φύσις ἀνθρώπου ταύτῃ τῶν ἄλλων ζώων. ἐὰν οὖν ποτε ἀποτέ-
μνῃς κατὰ τοῦτο τὴν κλεῖν, ἀνακλᾶ πάλιν ἐπὶ τὸ στέρνον αὐτὴν, ἀποτέμνων τοὺς ὑμένας, οἷς συνέχεται πρὸς τὰ
πλησιάζοντα. φανεῖται γάρ σοι καὶ νῦν ὁ τῆς πρώτης πλευρᾶς μῦς, ἀποτέμνοντι ὡς εἴρηται τῆς κλειδός.
ἤτοι γὰρ ἀφαίρει τελέως, ἢ ἀνακλάσας, ὡς πρὸς τὸ στέρνον ἔα κείμενον. ἢν δὲ δὴ ταῦτα πράξῃς τὰ κατὰ μα-
σχάλης ἀγγεῖα καὶ νεῦρα τέμνε σὺν τοῖς ὑμέσιν, ὡς καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἡ χεὶρ τοῦ θώρακος χωρισθείη. λειπὲν
γὰρ οὐκέτ' οὐδὲν αὐτὴν ἄλλο συνάπτει τῷ θώρακι, πλὴν τοῦ μεγάλου μυὸς, ὃν ὑποπεφυκέναι τοῖς σιμοῖς τῆς
ὠμοπλάτης ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. ἄρχεται δ' ὁ μῦς οὗτος ἐκ τοῦ πρώτου σπονδύλου. κἄπειτα φέρεται κά-
τω δι' ὅλου τοῦ αὐχένος τῆς ὠμοπλάτης ἐκείνου τοῦ μέρους. ἵνα περ ἐς ταυτὸν ἀλλήλαις ἴασιν, ἥ θ' ὑψηλοτέρα
πλευρὰ, καὶ ἡ βάσις τῆς ὠμοπλάτης, ὥς τε καὶ γωνία τι παραπλήσιον ἐνταῦθά ἐστι κατὰ τὸ τῆς ὠμοπλάτης
ὀστοῦν. λέλεκται δέ μοι καὶ πρόσθεν ἐπὶ τοῦτο τὸ χωρίον ἀφικνεῖσθαι μῦς ἰσχνὸς, ἐκ μὲν τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ τῆς
κεφαλῆς ἐκπεφυκὼς. ἐγγὺς δὲ τῇ εἰρημένῃ θέσει γωνίᾳ τῆς ὠμοπλάτης, τοῖς ἑκατέρωθεν αὐτοῦ μυσὶ συμφυόμενος.
30 ὁ μὲν οὖν ὄπισθεν αὐτοῦ μῦς ἐστὶν, ὁ τῶν ὀπισθίων τῆς ὠμοπλάτης ὑψηλός, ὁ δ' ἔμπροσθεν αὐτὸς οὗτος ὑπὲρ οὗ
νῦν ὁ λόγος. ἀφικνούμενος γὰρ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῆς βάσεως τοῦ τῆς ὠμοπλάτης ὀστοῦ, καταφύεται τούτῳ,
καὶ δι' ὅλου παραφύεται μέχρι τοῦ κάτω πέρατος ὑποβεβλημένος αὐτὸς ἅπαντι τῷ σιμῷ. ἀλλὰ τοῦτον μὲν
ἕτερος μῦς κατείληφεν, οὐ κατὰ διαρθρωσιν ὁ προκείμενος ἐν τῷ λόγῳ μῦς ἀπολύεται. συμπέφυκε δὲ τῇ βάσει
μόνῃ τῆς ὠμοπλάτης ὁ μῦς οὗτος ὑπὲρ οὗ ποιοῦμαι τὸν λόγον. ἐνέργεια δ' αὐτοῦ τοῖς μέσοις τῶν πλευρῶν
ἔνθα μάλιστα εἰσὶν ἑαυτῶν κυρτόταται, καταπεφυκότος ἀνασπᾶν τὸν θώρακα σύμπαντα πλὴν τῶν κάτω
περάτων, ἃ τὸ διάφραγμα δεχθήσεται κινοῦν. συγκινεῖται μὲν οὖν ἐνίοτε βραχύ τι κἀκεῖνα τοῖς ἄνω ταῖς
κατὰ τὰς σφοδρὰς ἐνεργείας τοῦ μυὸς, ὥσπερ γε καὶ τῷ διαφράγματι τῶν ὑπερκειμένων ἔνια συγκι-
νεῖσθαι πέφυκεν ἀμυδρῶς. τὸ μέντοι σύμπαν αὐτοῦ τῆς ἐνεργείας ἐν ἐκείναις μάλιστα φαίνεται ταῖς πλευ-
ραῖς, εἰς ἃς καταπέφυκεν. ἔσχισται γὰρ ὥσπερ εἰς δακτύλους τινὰς ἐμφυόμενος, οὓς αὐταῖς οὐ συνεχὲς,
40 οὐδ' ἄσχιστον ἔχων τὸ ταύτῃ πέρας, ὥσπερ οἱ πλεῖστοι τῶν μυῶν, ἀφικνεῖται μέχρι τῶν νόθων, ἁπάσας τὰς
ὑπερκειμένας αὐτῶν ἀνασπῶν. ἑκατέρωθεν δ' αὐτοῦ μῦς ἕτερός ἐστι. ὁ μὲν, ἐν τοῖς πρόσω τοῦ θώρακος. ὁ δ' ἐν
τοῖς ὀπίσω τὰς πλευρὰς ἀνασπῶντες, ὥστ' εἶναι τρεῖς μῦς τοὺς τοῦ θώρακος ὑψηλοτέρους. οὕτως γὰρ αὐ-
τοὺς ὀνομάζω τὸν μὲν ὀπίσθιον, τὸν δ' ἐμπρόσθιον, τὸν δὲ μέσον. ἔστι δ' ὁ μέσος ὑπὲρ οὗ δίῆλθον ἀρτίως, ἀμφοῖν
ἅμα συντεθειμένος. καὶ διὰ μόνης γε τῆσδε τῆς συζυγίας τῶν μέσων μυῶν κινούμενος ὁ θώραξ αὐτάρκως
ὑπηρετεῖ τῷ ζώῳ. μαθήσῃ δὲ τὴν ἐγχείρησιν ἐν ταῖς ἐνταῦθα τῶν ζώντων ἀνατομαῖς. ἡ δ' ἑτέρα συζυγία τῶν
προσθίων μυῶν, ἄρχεται μὲν ἐκ τοῦ δευτέρου σπονδύλου, πάντων δ' ἐφεξῆς τῶν ἄλλων ἐκπεφυκυῖα διὰ νεύ-
ρώδων συνδέσμων ἐμπέφυκε ταῖς πρώταις πέντε πλευραῖς τοῦ θώρακος. ὥσπερ γε καὶ ἡ ὑπόλοιπος
ἡ τρίτη τῶν ὑμενωδῶν μυῶν. καὶ γὰρ καὶ ταύτην δέχεσθαι δύνανται τὴν ἐπωνυμίαν. ἄρχεται μὲν
ἀπὸ τῆς ἀκάνθης τῶν τελευταίων ἐν τράχηλῳ τριῶν σπονδύλων ἅμα τῷ πρώτῳ τοῦ μεταφρένου, συνδέ-
50 σμον ὑμενώδη τὴν κεφαλὴν ἑκάτερος αὐτῶν ἔχων ἐπεστορεσμένην τοῖς ῥαχίταις μυσίν. ὅταν δὲ ἀποχωρί-
σῃ αὐτὸν, πρῶτον ἴνες ἐνταῦθα φυόμεναι λεπταὶ τῷ συνδέσμῳ, γεννῶσι τὸν μῦν, ἐνταῦθα μὲν τῶν πιθήκων,
ἐσχάτως ἄῤῥωστόν τε καὶ λεπτόν. ἐνταῦθα δὲ τῶν ἄλλων ζώων καὶ μάλιστα ὑῶν, καὶ κυνῶν, ἰσχυρότερον. ἔστι
δὲ καὶ ταῖς ἄρκτοις ὡσαύτως ἅπασί τε τοῖς καρχαρόδουσιν εὐρωστότερος οὗτος ὁ μῦς, οὐκ ἐλάττω τοῖς κα-
τὰ τοὺς πιθήκους. ἐνταῦθα φύεται μὲν οὖν τῇ τρίτῃ πλευρᾷ. καταπέφυκε δ' εἰς τὴν τετάρτην τε, καὶ πέμ-
πτην, καὶ ἕκτην, καὶ ἑβδόμην. καὶ εἰ λαβόμενος αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς ἕλκοις ἐπ' αὐτὴν τὰς πλευρὰς, ἀνα-
σπωμένας θεάσῃ καὶ διαστελλούσας τὸν θώρακα. ταυτὸν δὲ κἀπὶ τοῦ μέσου τε καὶ προσθίου μυὸς ἐργα-
σάμενος, ἀναλόγους αὐτῶν τοῖς μεγέθεσι τὰς διαστάσεις τοῦ θώρακος ὄψει γιγνομένας. αὗται μὲν οὖν τρεῖς
συζυγίαι τῶν ὑψηλῶν τοῦ θώρακος εἰσὶ μυῶν, αἱ πνοῆς δημιουργοί. τετάρτη δ' ἐπ' αὐταῖς ἡ τῶν πρώτων
πλευρῶν. ὄψει γὰρ ἀνατείνων αὐτοὺς κατὰ τὴν ἀρχαίαν θέσιν, ἀνασπώμενα μὲν τὰ τῶν πρώτων πλευ-

ρῶν ἐστὶ, διαστελλόμενον δὲ τὸ ταύτης μόριον τοῦ θώρακος. δύο δ᾽ ἄλλαι μυῶν συζυγίαι γεγυμνωμέναι τῇ θέσει,
ὡς εἴρηται, φαίνονται κατὰ τὸ μῆκος. ἡ μὲν τῆς ῥάχεως, ἡ δὲ τοῦ στέρνου παρατεταμένη, σαρκωδεστέραν μὲν εἶναι
ἡ παρὰ τὴν ῥάχιν, ἁπάσαις δ᾽ ἐπιβεβλημένη ταῖς πλευραῖς τοῦ θώρακος ἐγγὺς τῆς ῥάχεως τῶν μυῶν ὑμενωδεστέρα δὲ,
ἡ παρὰ τὸ στέρνον, ὅτι μὴ τὸ ἄνω πέρας αὐτοῦ ἐστι σαρκῶδες. ἀλλὰ καὶ τοῦτο παντάπασιν ὀλίγην ἔχει τὴν σάρκα.
τὸ δ᾽ ἄλλο ὑμενῶδες αὐτῶν, οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους ὑμένας ἔχον τὴν ῥώμην, ἀλλ᾽ οἷα σύνδεσμός τις, ἢ τένων πλατὺς,
ὁρᾶσθαι ἔοικεν ὡς ὑπάρχει διαφύσει γραμμῆς λευκῆς. ἡ δὲ ἀρχὴ σοι διοριζομένων ἀπὸ τοῦ κατ᾽ ἐπιγάστριον ὀρθίου
μυὸς, ἐγκαρσία ἐστὶν ἡ διάφυσις αὕτη, παρὰ τὸ ξιφοειδὲς ἐστὶν ἐπιπεφυκυῖα τῷ χονδρώδει τῆς ἐνταῦθα τελευταίας
πλευρᾶς. ἡ μὲν ἐν τοῖς δεξιοῖς, ἡ δ᾽ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς κειμένη, καθ᾽ ἑκάτερον μυῶν μία. οὗ καί που καὶ πρόσθεν αὐτῆς
ἐμνημόνευσα, φείδεσθαι κελεύων ἐν τῇ τῶν ἀρχῶν τοῦ στέρνου μυῶν ἀνατομῇ. τούτοις γὰρ ὑποβέβληται καὶ τούτοις
10 συναφαιρεῖται, καὶ διὰ τοῦτο ἀγνοεῖται τοῖς ἀνατέμνουσιν. ἔστι δ᾽ ὡς εἴρηται συνεχὴς ὁ τένων οὗτος τῷ κατ᾽ ἐπι-
γάστριον ὀρθίῳ μυῒ, τοῖς πέρασι τῶν πλευρῶν ἅπασι τοῖς πρὸς τὸ στέρνον ἀνήκουσιν ἐπιβεβλημένος. ἀνήκει δ᾽ ἄχρι τῆς
πρώτης πλευρᾶς ἐπὶ πάντων τῶν ζώων ὁ μῦς οὗτος, ἔνθα καὶ σαρκώδης ὁρᾶται. καί τι πλάτος λαμβάνει λεπτῆς
σαρκὸς ἐπιτρεφομένης τῷ τένοντι. καὶ κατὰ τὰ πλάγια μόρια μάλιστα, καθ᾽ ἃ μὲν τοῦ μεταφρένου ἡ πρώτη
πλευρὰ φέρεται τῆς πρὸς τὸ στέρνον ἀποχωροῦσα διαρθρώσεως. ὁμοίαν δὲ τῷ μυῒ τῷδε καὶ ὁ ἕτερος ἔχει τὴν ἐνέρ-
γειαν, ὁ τῇ ῥάχει παρατεταμένος οὔτ᾽ ἐπιμιγνύμενος οὕτως πρὸς ἕτερον μυῶν, ἅτε μόριος εἶναι τινὸς ἄλλου νο-
μισθῆναι δυνάμενος, ὥσπερ ὁ παρὰ τῷ στέρνῳ τοῦ κατ᾽ ἐπιγάστριον. ἀλλὰ συναρχόμενός τε καὶ συμπαυόμενος
τῷ θώρακι κατὰ περιγραφὴν ἰδίαν στενότερον μᾶλλον, ἢ πλατύτερον. ἐπιφύεται δὲ αὐτοῦ τῷ ῥα-
χίτῃ μυῒ τὸ κάτω πέρας ἐπιστρεφόμενον λοξὸν ὀπίσω, ὡς ἐπειδὰν τεθῇ, προστέλλειν τε καὶ σφίγγειν εἴσω τὰς
πλευράς. ἔοικε δὲ χρῄζειν αὐτῶν ἡ φύσις, ὅταν ἰσχυρῶς δεήσει συστέλλειν τὸν θώρακα, καθ᾽ ὃν καιρὸν ἐνεργοῦσι καὶ
20 οἱ κατ᾽ ἐπιγάστριον ἐνεργοῦντες μύες. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνων αὖθις εἰρήσεται. λοιπὴ δ᾽ ἄλλη μία μυῶν συζυγία
διαφυής ἐστι τοῦ θώρακος ἐκτὸς, ἡ κατὰ τὰς ὑστάτας πλευρὰς καταπαύουσα τὸ ταύτῃ πέρας τοῦ θώρακος. ἡ κεφα-
λὴ δὲ καὶ ταύτης ἐν τῷ κατ᾽ ἐπιγάστριον ἐπιμίγνυται μυῶν, περὶ ἧς σαφέστερον, ὅταν ἐκείνους ἀνατέμνω, διη-
γήσομαι. νῦν δ᾽ ἀρκείτω γε τοσοῦτον εἰπεῖν, ὡς καταπαύει τὴν ἐσχάτην πλευρὰν τοῦ θώρακος ὁ μῦς οὗτος, ἅμα τῇ
μετὰ ταύτην ἐπὶ τῶν πλείστων ζώων, καὶ μάλιστα τῶν καρχαροδόντων. ἐξήκει δ᾽ ἐνίοτε καὶ πρὸς τὴν τρίτην. ἐνο-
μάζω δὲ ἐσχάτην πλευρὰν νῦν, οὐ τὴν ὄντως νόθην τὴν μικρὰν, ἥτις ἀποκεχώρηκε τῶν ἄλλων, ἐπιπέφυκέ τε τῷ
σαρκώδει τοῦ διαφράγματος, ἀλλὰ τὴν μετ᾽ αὐτὴν, ἧς σαφὴς ἤδη λεπτὸς ὑμὴν ἔνδοθεν ὑποτέταται συνεχὴς τῷ
πάσας τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότι. περὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ μυὸς ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται σαφέστερον. ἐν δὲ τῷ πα-
ρόντι καιρὸς ἤδη περὶ τῶν μεσοπλευρίων ὀνομαζομένων διελθεῖν μυῶν, ὧν οὐδ᾽ αὐτῶν ἔγνωσαν οὔτε τὴν φύ-
σιν οὔτε τὴν ἐνέργειαν οἱ περὶ τὰς ἀνατομὰς δεινοί. καθάπερ οὐδὲ τῶν προειρημένων ἁπάντων, ὑφ᾽ ὧν ὁ θώραξ
30 ἐλέχθη κινεῖσθαι. μέχρι τοσούτου γοῦν ἥκουσι τῆς γνώσεως τῶν μεσοπλευρίων μυῶν, ὡς ἐπίστασθαι τὰς ἶνας
αὐτῶν, οὐ κατὰ τὸ μῆκος τῶν μυῶν ἀπὸ τῆς ῥάχεως ἐπὶ τὸ στέρνον ἐκτεταμένας, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς ἑτέρας εἰς τὴν ἑτέραν
διηκούσας. οὔτε δὲ ὅτι λοξὴν τὴν θέσιν ἔχουσιν, οὔτ᾽ ὅτι διφυεῖς εἰσιν, ἐναντίαν λοξότητα τῶν ἐκτὸς ἰνῶν ἐχουσῶν
ταῖς ἔνδον, ἔγραψέ τις αὐτῶν. ὅπου δὲ τοῦτο ἠγνόησαν, εὔδηλον ὡς οὐδὲ περὶ τῆς ἐνεργείας ἔγνωσάν τι.
νῦν μὲν οὖν ἀρκέσει τὴν φύσιν αὐτῶν ἐπιγνῶναι μόνον, ἐπειδὰν περὶ τῆς ἐπὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου γιγνομένης ἀνα-
τομῆς τοῦ θώρακος ὁ λόγος ᾖ μοι, καὶ περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν εἰρήσεται, καίτοι κἀν τῇ περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς
αἰτιῶν πραγματείᾳ, πάντων ἤδη τῶν κινούντων τὸν θώρακα μυῶν ἐδήλωσα τὴν ἐνέργειαν, ἀλλ᾽ ἔν γε τῇ νῦν διε-
ξόδῳ τοσοῦτον ὑπὲρ αὐτῶν ἱκανὸν εἰπεῖν, ὅτι τῶν προειρημένων ἁπάντων ἀφῃρημένων μυῶν, ἡ θέσις τῶν ἰνῶν
ἐναργῶς φαίνεται λοξὴ πᾶσι τοῖς κατὰ τὰ μεσοπλεύρια μυσίν. ἄρξασθαι δὴ χρὴ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν ἀπὸ τῶν
ῥαχιτῶν μυῶν, καὶ θεάσασθαι τῶν δύο περάτων ἑκάστης ἰνὸς, τὸ μὲν ὑψηλότερον ἐγγυτέρω τῶν ῥαχιτῶν, τὸ
40 ταπεινότερον δὲ ἐπὶ πλέον ἀποκεχωρηκὸς, ὡς ἂν λοξῆς ἐπὶ τὸ πρόσω φερομένης ἑκάστης ἰνὸς, οὐκ ὀρθῆς ἄνω-
θεν κάτω τεταμένης. εἰ δὲ καὶ τοὺς ῥαχίτας ἐκτέμοις, ὄψει κἀνταῦθα τὰς ὑποβεβλημένας αὐτοῖς ἶνας ὁμοίως λο-
ξάς. ἔστω δὲ καὶ τὸ ζῶον ἰσχνὸν καὶ παλαιὸν ἐφ᾽ οὗ ταῦτα χρὴ θεάσασθαι, μάλιστα γὰρ ἐπὶ τούτων ἐναργῶς ὁρᾶσθαι
πεφύκασιν αἱ τῶν μυῶν ἶνες. ἐπὶ δὲ τῶν νέων τε καὶ λιπαρῶν ζώων ἥ θ᾽ ὑγρότης, καὶ τὸ πλῆθος τῶν σαρκῶν ἐγκα-
λύπτουσι τὰς ἶνας. εἰ δὲ μὴ μόνον ἰσχνὸν εἴη καὶ παλαιὸν, ἀλλὰ καὶ μέγα τὸ ζῶον, ἐναργέστατα θεάσῃ τῶν ἰνῶν
ἐκπεφυκότας συνδέσμους λεπτοὺς ἰνώδεις, οἷς ἡ σὰρξ ἐπιτέτραπται. παραπλησίου τοῦ θεάματος ὄντος τῷ κατὰ
τοὺς ταλάρους τε καὶ τἄλλα πλέγματα, καθ᾽ ἃ τὸ γάλα πηγνύουσιν οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα δεινοί. ταῖς μὲν οὖν
χοίνοις ἀνάλογον μοι τίθει τὰς διεκπεφυκυίας τῶν ὀστῶν ἶνας, ἃς συνδέσμους ὠνόμασα. διότι τὴν γένεσιν ἐξ ὀστῶν
ἔχουσι. τῷ γάλακτι δ᾽ αὐτῶν τὸ αἷμα, καὶ τῷ τυρῷ τὴν σάρκα γινομένην, ὡς ἐκεῖνος ἐκ γάλακτος, οὕτως αὕτη
ἐξ αἵματος. ἀρξάμενος οὖν ὡς ἔφην ἀπὸ τῶν κατὰ ῥάχιν χωρίων, ἀκολουθεῖν χρὴ ταῖς ἰσὶν, ἐπισκοπούμε-
50 νον ἑκάστην, ὅπως ἐστὶ λοξή. τοῦτο γάρ σοι πράττοντι συμβήσεται κατὰ τὴν ὄψιν αὐτῶν, ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐπὶ τὸ
στέρνον προχωροῦντι θεάσασθαι ποτὲ μεταπίπτουσαν ἅμα τῇ τῶν πλευρῶν ἐπιστροφῇ καὶ τὴν τῶν ἰνῶν
θέσιν. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ὥρμησεν ἑκάστη ὁμοίως ἀπὸ τῆς ῥάχεως, ἐπὶ τὸ στέρνον ἀφικνεῖται λοξὸν, ἐγκε-
κλιμένον ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων τοῦ ζώου μορίων ἐπὶ τὸ ταπεινότερον. ἀλλ᾽ ὅταν ἐγγὺς ἤδη τοῦ στέρνου φαίνη-
ται χόνδρος αὐτό σοι γινόμενον, ἑτέραν ἴσχει θέσιν ἐναντίαν τῇ πρώτῃ, λοξὸν αὖθις ἐπιφερόμενον ἐπὶ
τὸ στέρνον, ᾧ συναρθροῦνται. κατὰ τοῦτ᾽ οὖν αὐτὸ τὸ μόριον ἵνα πρῶτον ὁ χόνδρος γίνεται, κυκλοτερὴς
μέν πως μᾶλλον, οὐ κατὰ γωνίαν ἡ καμπή γ᾽ ἐστὶ ταῖς πλευραῖς, ὑπεναντίαν δὲ θέσιν ἔχουσιν αἱ ἶνες ἐκ τῆς
ταπεινοτέρας ἐπὶ τὴν ὑψηλοτέραν ἐπιφερόμεναι λοξαί. καὶ γὰρ τοῦτο κατὰ πάσας αὐτὰς, πλὴν ἐκεί-
νων μόνων, ὧν οὐ συναρθροῦται τῷ στέρνῳ τὰ πέρατα. μονοειδὴς γάρ ἐστι τούτων τῶν πλευρῶν ἡ ἐξ ἀρχῆς
ἄχρι τελευτῆς φορὰ, μὴ δὲ μίαν ἔχουσα καμπὴν, οἵαν ἴσχουσιν αἱ τῷ στέρνῳ συναρθρούμεναι. καὶ τοίνυν καὶ κα-

λοῦσι

λοῦσι τὰς πλευρὰς ἐκείνας νόθας τελευτώσας μὲν εἰς ἀξιόλογον χόνδρον, ἐκπεφυκὸς δ' ἐχούσας ἑαυτῶν τὸ διά-
φραγμα, καὶ τόν τε χόνδρον ἑκάστου, οἷον πρόβλημά τι τῆς ἐκφύσεως. αὐτοῦ γε προνοητικῶς κἀνθάδε τῆς φύσεως, ὥσ-
περ κἀπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐκφυούσης τὸ διάφραγμα, μήτ' ἐκ τῶν ἔξω μερῶν ἑκάστης πλευρᾶς, μήτε ἐκ τοῦ πέ-
ρατος, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔνδον ἅμα καὶ πρὸ τοῦ πέρατος. αὗται μὲν οὖν αἱ πλευραὶ τὴν τῶν ἰνῶν θέσιν ἄνωθεν κάτω λοξὴν
ἐγκεκλιμένην ἔχουσιν. αἱ δὲ τὸ στέρνον συναρθρούμεναι τῇ τῆς φορᾶς μεταπτώσει συμβάλλουσι τὰς ἶνας ἐκ μὲν
δὴ τῶν ἔξω μερῶν, αἱ τῶν μεσοπλευρίων ἶνες, ὡς ἔχουσι φύσεως. ἐκ δὲ τῶν ἔνδον, ἐναντίως κατὰ τὴν τοῦ .χ. γράμ-
ματος ἰδέαν, τέμνουσι τὰς ἐκτός. ἐγχειρήσεις δὲ καὶ τῇ τούτων ὄψει, τὰς πλευρὰς ἀπολύσας τοῦ στέρνου. φαίνεται
γὰρ οὕτως ἥ τ' ἐντὸς εὐρυχωρία τοῦ θώρακος ἅπασα, καὶ σὺν αὐτῇ τὸ τῶν ἰνῶν σχῆμα. πρὸς δὲ τὸ τῆς διαγνώσεως
ἕτοιμον ἀνάκλα ἁπάσας ἐπὶ τὴν ῥάχιν. αἱ μὲν δὴ νόθαι κἀκ τῶν ἔνδον μερῶν ἐκφανοῦνταί σοι, δι' ὅλων ἑαυτῶν
10 ἔχουσαι τὸ τῶν ἰνῶν εἶδος ἔμπαλιν ταῖς ἐκτὸς ἐκ τῆς ταπεινοτέρας πλευρᾶς ἐπὶ τὴν ὑψηλοτέραν ἀναφερο-
μένας λοξῶς, αἱ δ' ἄλλαι πᾶσαι, διττὸν ἄχρι μὲν τῶν χόνδρων, ὅπως αἱ νόθαι δι' ὅλων ἑαυτῶν. ἐν τούτοις δ' ἄχρι
τοῦ στέρνου τοὐναντίον. εἷς οὖν ἔτι τοῦ θώρακος ὑπολείπεται μῦς οὐχ ὁ φαυλότατος, αἱ φρένες ὀνομαζόμεναι.
διάφραγμα δ' αὐτὰς μόνον ὑπάρχειν ἐνόμισεν ὁ Πλάτων, δυοῖν τῆς ψυχῆς μορίων, ἐπιθυμητικοῦ τε καὶ θυ-
μοειδοῦς. αἱ δ' οὐ τοῦτο μόνον εἰσίν, ἀλλ' ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ἐδείχθη, πάντων τῶν εἰρημένων μυῶν
ὑπάρχουσι τῷ ζώῳ χρησιμώταται πρὸς τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἐνέργειαν. ἡ γένεσις δ' ἐστὶ καὶ τούτῳ τῷ μυὶ τοιαύτη τὸ εἶδος.
ὁποίαν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν κατὰ τὰς πλευρὰς διήγημαι. σύνδεσμοι πολλοὶ καὶ λεπτοὶ τῶν ὀστῶν ἐκφυό-
μενοι περιφερομένην ἑαυτοῖς ἔχοντες ἁπλῆν σάρκα. τό γε μὴν μέσον ἅπαντος τοῦ διαφράγματος οἷον κύκλου
μεγάλου μικρὸς ἔνδον ἀμφὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ κύκλος ἕτερος ἀκριβὴς, τένων ἐστὶ, μηδεμίαν ἔτι φυλάττων ὧν
ἐκέκτητο σαρκῶν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐγχωρεῖ θεάσασθαι τοῦ διαφράγματος, ἐκ τῶν ἄνω μερῶν ἀπολελυμένων
20 τῶν πλευρῶν τοῦ στέρνου. τὴν δ' ὅλην αὐτοῦ φύσιν οὐχ οἷόν τε κατανοῆσαι σαφῶς ἄνευ τοῦ προανατέμνειν τοὺς
κατ' ἐπιγάστριον ὀκτὼ μῦς. ἐπὶ τὴν τούτων οὖν ἀνατομὴν ἰτέον τῷ λόγῳ. βούλομαι δὲ ὑμᾶς ἀναμνῆσαι τῶν
συνεχῶς γιγνομένων ὑπ' ἐμοῦ, μεμνημένους οἶδ' ὅτι καὶ αὐτοὺς, ἀλλὰ γὰρ ὡς καὶ πρόσθεν εἶπον, οὐκ ἐν ταῖς τῶν
ἑτέρων μόνων χερσὶ τὴν πραγματείαν ταύτην εἰκότως ἐστὶ φυλαχθῆναι, πολλὰς δ' ἀμείψειν ἀνθρώπων χεῖ-
ρας, ἑτοίμων μὲν ἐνίων ἅπαντα βασκαίνειν, ἑτοίμων δ' ἑτέρων ἐλέγχειν τε καὶ μανθάνειν τὰ κάλλιστα. χρὴ
τοίνυν κἀκείνων ἕνεκα τὰ γιγνωσκόμενα τοῖς ἑτέροις ἀναμιμνήσκειν τε καὶ λέγειν πολλάκις, ὅπερ καὶ λέ-
ξων ἤδη εἶμι. τοὺς κατ' ἐπιγάστριον ἅπαντας μῦς οἶδα πολλάκις ἀνατέμνων εὐθὺς ἅμα τῷ πνιγῆναι τὸν πίθη-
κον, εἶθ' ἑξῆς αὐτῆς ἔντερα καὶ γαστέρα, καὶ ἧπαρ, καὶ σπλῆνα, καὶ νεφροὺς, καὶ κύστιν, εἰ δὲ καὶ θῆλυ τὸ ζῶον
εἴη, καὶ μήτραν. καὶ τῇ πρώτῃ γε ἡμέρᾳ ταῦτ' οἶδα πολλάκις ἀνατέμνων τοῖς ἑταίροις μόνα, χάριν τοῦ μὴ σαπῆναι
χρονίζοντα, κἄπειτ' ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν ἐπὶ τἆλλα μεταβὰς, ἀνατέμνων τε κἀκεῖνα τῇ τάξει τῶν ἐν τῇδε
30 τῇ πραγματείᾳ γεγραμμένων, ἐξ ἀρχῆς. ὅπως μὲν οὖν ἐγχειρεῖν χρὴ τοῖς κατ' ἐπιγάστριον, ὅταν ἐπ' αὐτῶν τις
ἄρχηται, μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. νυνὶ δ' ἀκόλουθον τοῖς προειρημένοις τὴν διδασκαλίαν ποιήσομαι. τὰς γὰρ ἀπολε-
λυμένας τοῦ στέρνου πλευρὰς, ἃς ὑπὲρ τοῦ σαφῶς θεάσασθαι, τὰς ἔνδον ἀνακλάσαι συνεβούλευσα, πάλιν
ἐπαναγαγεῖν χρὴ πρὸς τὸ στέρνον ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν θέσιν, ὡς εἰ καὶ μηδ' ὅλως ἐτέτμητο, κἄπειτ' ἀναδέρειν μὲν
ὅσον ὑπόλοιπον ἔτι τοῦ κατ' ἐπιγάστριον δέρματος. ἄρχεσθαι δὲ τῆς ἀνατομῆς τῶν ὑπ' αὐτῷ μυῶν ἀπὸ τοῦ μεγίστου
τε καὶ πάντων ἔξωθεν, ὃς ἀπὸ τοῦ θώρακος ἀρχόμενος ἐπιστρώννυται τοῖς κατ' ἐπιγάστριον ἅπασι μυσίν. ὄψει δ' αὐτοῦ
τὰς ἀρχὰς ἐναργῶς ἀνατετμημένων γε τῶν προειρημένων, ἐφεξῆς κειμένας τῷ μεγίστῳ τῶν ὑψηλῶν τοῦ θώρακος
μυῶν, οἷον δακτύλοις τισὶ τοῖς ἑαυτοῦ πέρασιν ἐμφύεσθαι ταῖς πλευραῖς ὡς ἔφην. ἔνθα τοίνυν ἐκείνων ἑκάστη τῶν
καταφύσεων τελευτᾷ, παρακειμένας ἐνταῦθα τὰς ἀρχὰς θεάσῃ τοῦ προκειμένου κατὰ τὸν λόγον νῦν μυὸς,
ἑνὸς μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν δηλονότι μερῶν, ἑτέρου δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν. ὑπόκειται δ' ἡ πρώτη τῶν ἐκφύσεων κατὰ τὴν
40 ἕκτην μάλιστ' οὖσαν πλευρὰν, τῇ τελευτῇ τοῦ προσθίου μυὸς τῶν τὸν θώρακα κινούντων. ἐφεξῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων
ἤδη πασῶν ἐκφύεται πλευρῶν πλησίον ἐκείνων τῶν μερῶν, ἔνθα πρῶτον εἰς χόνδρον μεταπίπτει τὸ καθ' ἕκαστον
αὐτῶν ὀστοῦν, ὡς εἴρηται πρόσθεν. ἀνάλογον δ' ἔτι τῇ καμπῇ τῇ δὲ, καὶ ταῖς πρώταις ὑπάρχει τῶν νόθων, τῆς
μὲν ὀγδόης ἄνωθεν ἀριθμοῦντι, πρὸς τὸν ξιφοειδῆ χόνδρον ἀναφερομένης. τῶν δ' ἄλλων ἀπολειπομένων τοῦ-
δε, διαφερουσῶν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. ἀεὶ γὰρ ἡ ταπεινοτέρα βραχυτέρα τῆς ὑψηλοτέρας ἐστίν. ἐκφύε-
ται δὲ καὶ τούτων ἁπασῶν ἡ πρώτη τῶν κατ' ἐπιγάστριον μυῶν συζυγία λοξαῖς ἰσὶν ἐπὶ τὰ πρόσω τῆς γα-
στρὸς φερομένη. συνεκτείνεται δὲ παντὶ τῷ κατ' ἐπιγάστριον χωρίῳ τῷ διὰ τῶν κενεώνων, ἐπί τε τὰ τῶν
λαγόνων ὀστᾶ παρατεινόμενος, καὶ τὸν βουβῶνα τὸν καθ' ἑαυτὸν, ἑκάτερος ἐκφυόμενός τε τοῖς τῆς ἥβης ὀστοῖς,
ὑμενώδει μὲν, ἀλλ' ἰσχυρῷ τένοντι, πρόβολον τὴν γένεσιν ἔχοντι. καὶ μέντοι καὶ χαλᾶταί ποτε ἡ συντονία τοῦ
τένοντος τοῦδε κατὰ τὸν βουβῶνα. καὶ σὺν αὐτῷ χαλαρὸς ἀποτελεσθεὶς ὁ τόπος ὅλος οὗτος ὑποδέχεταί τι-
50 νὰ μέρη τῶν ὑποκειμένων σωμάτων εἰς ἑαυτὸν, ἐντέρων, ἢ ἐπιπλόου. καὶ ἤδη τοῦτο κήλη καλεῖται. τέτακται
δ' ὁ τένων οὗτος ὁ ὑμενώδης μικρὸν ὑπὲρ ἄνω τοῦ βουβῶνος ἕνεκα τοῦ διεξελθεῖν τὸ περιτόναιον ἅμα τοῖς ἐν
ἑαυτῷ περιεχομένοις, ὑπὲρ ὧν αὖθις εἰρήσεται. τὸ δ' ἐπὶ τὰ πρόσω τῆς γαστρὸς ἐκτεινόμενον μέρος τῶνδε τῶν
μυῶν, εἰς λεπτὸν ἀκριβῶς τελευτᾷ τένοντα, τοῖς ὀρθίοις ἐπιβεβλημένον ἔξωθεν μυσίν. οὕτως δὲ καὶ δευτέ-
ρας συζυγίας τῶν κατ' ἐπιγάστριον μυῶν, λοξὴν ἔμπαλιν ἐχόντων τοῖς πρώτοις τὴν θέσιν τῶν ἰνῶν,
ὁ τένων ὑμενώδης γενόμενος ἐπιβάλλει τοῖς προσθίοις μυσίν. ἄρχεται δ' ἑκάτερος τούτων ἐκ τοῦ τῆς λα-
γόνος ὀστοῦ, σαρκώδη τὴν ἔμφυσιν ἔχων, εἶτ' ἐντεῦθεν ἀναφέρονται λοξοὶ κατὰ τῶν ἐγκαρσίων ἐποχούμενοι
μυῶν. ἐμφύονται δὲ διὰ σαρκοειδοῦς οὐσίας τοῖς πέρασι τῶν τεττάρων νόθων πλευρῶν. ὁ δὲ τένων αὐ-
τῶν ὁ λεπτὸς εἰς ὃν ἐλέχθησαν τελευτᾶν, μέσος ἐστὶ τῶν τ' ὀρθίων μυῶν καὶ τοῦ τῶν προειρημένων τένοντος.

ἐνοῦσθαι γάρ σοι δόξουσιν οἱ δύο τένοντες ἀμφοτέρων τῶν μυῶν, καὶ χαλεπόν ἐστιν αὐτοὺς χωρίσαι. καὶ μάλιστ᾽
ὅταν ἀρχὴν τῆς ἀνατομῆς παντὸς τοῦ ζώου ταυτὶ ποιησόμεθα τὰ μόρια. κατὰ δὲ τὴν προκειμένην ἐγχείρη-
σιν ἀρξαμένοις τῆς ἀνατομῆς τῶν μυῶν τῶνδε, ῥᾴων χωρίσαι τοὺς τένοντας ἀκολουθοῦντας ἑκατέρῳ τῶν μυῶν.
ἔνθα γὰρ πρῶτον αὐτῶν παύεται τὸ σαρκῶδες, ἐντεῦθεν ὁ τένων ἐκπέφυκε συνεχὴς ὑπάρχων τῇ σαρκί. ταύ-
την οὖν θεώμενος ὅροις ἰδίοις περιγεγραμμένων, οὐ χαλεπῶς εὑρήσεις τὸν ἐξ ἑκατέρας αὐτῶν ἐκφυόμενον
ὑμενώδη τένοντα, καὶ μὴν δὴ καὶ γινώσκεται κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ χωρίον ὁ τένων οὗτος, ἔνθα τῶν ὀρθίων μυῶν ἐστιν ἡ
κατὰ τὸ πλάγιον ἑκατέρου πλευρά. κατὰ μὲν γὰρ τὰ πρόσω μέρη, ψαύουσιν ἀλλήλων οἱ δύο μύες οἵδε ταῖς
πλαγίαις πλευραῖς. ἐκ δὲ τῶν πλαγίων, ὡς εἴρηται, τὰς τῶν ὑμενωδῶν τενόντων ἐπιβολὰς δέχονται. σὰρξ
δ᾽ ἐστὶν αὐτῶν ἡ οὐσία. δι᾽ ὅλου τοῦ μήκους ἄνωθεν αὐτοῖς. καὶ τένων οὐδαμόθεν σαφής, ὥς τε καὶ τοῖς τῆς ἥβης ὀστοῖς ἐμ-
10 φύονται διὰ σαρκός. ἐν τούτοις δὲ τοῖς μέρεσι καὶ συμπεφύκασιν ἀκριβῶς ἀλλήλοις, ἀρξάμενοι τοῦτο πάνυ
κατωτέρω τοῦ κατὰ τὸ ζῷον ὀμφαλοῦ. τὸ γὰρ ὑψηλότερον αὐτῶν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, παράκειται
μὲν, οὐχ ἥνωται δέ. τρίτην ταύτην συζυγίαν τίθεσο τῶν κατ᾽ ἐπιγάστριον ὀκτὼ μυῶν. ἡ δὲ λοιπὴ καὶ τετάρτη
φύεται μυῶν ἔκ τε τῆς ὀρθίας γραμμῆς τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ, καὶ τῶν πλαγίων ἀποφύσεων, τῶν ἐν ὀσφύϊ
σπονδύλων. ἔστι δὲ καὶ οὐκ εὐθέως ἅμα τῷ πρῶτον ἐκφύεσθαι μῦς ἑκάτερος, ἀλλ᾽ ὑμενώδης σύνδεσμος ἰσχυρὸς
ἐκ τῶν εἰρημένων ὀστῶν ἐκπεφυκώς. εἶτ᾽ ἐν τῷ προϊέναι προσκτώμενος ἶνας ἐγκαρσίας εἰς ἰδέαν ἀφικνεῖται
μυός. ὑποφύεται δὲ καὶ τοῖς ἔνδον μέρεσι τῶν περάτων ἑκάστης τῶν νόθων πλευρῶν. ὥσπερ δὲ ἐν τῷ προσκτή-
σασθαι τὰς ἶνας ἐγένοντο μύες, οὕτως αὖθις ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν ἀποθέμενοι πάλιν αὐτὰς, εἰς τένοντα
πλατὺν τελευτῶσι. καὶ λανθάνει γ᾽ ὁ τένων οὗτος, ὥσπερ καὶ τῶν εἰρημένων τὰ πλεῖστα τοὺς πολλοὺς τῶν ἰατρῶν.
ὑμενώδης γὰρ ὢν καὶ λεπτὸς ἐπιφύεται τῷ περιτοναίῳ. καὶ τῶν συγκειμένων ἐξ ἀμφοῖν οὐχ ὥσπερ ἐστὶν, οὕτω
20 καὶ φαίνεται σύνθετον, ἀλλ᾽ ἁπλοῦς εἷς ὑμὴν εἶναι δοκεῖ. πειρᾶσθαι τοιγαροῦν χρὴ, καθ᾽ ὃ πρῶτον οἱ τένοντες
αὐτῶν ἐκφυόμενοι τῆς σαρκὸς ἐπιβαίνουσι τῷ περιτοναίῳ, κατὰ τοῦτο μάλιστα φυλάξαι τὴν ἕνωσιν, ὡς ἤν γ᾽ ἀπο-
σπασθῇ τῆς σαρκὸς ὁ τένων, οὐκέτ᾽ οἷόν τε χωρίζειν αὐτὸν, εἰ μή τις εἴη γεγυμνασμένος, ἐπιστήμων τε τῆς φύ-
σεως ἑκατέρων, ἀμέλει κἂν ταῖς καλουμέναις γαστρορραφίαις, ὡς περιτόναιον ἀνατείνουσι, καὶ διαρράπτουσι τὸ
συγκείμενον ἐξ ἀμφοῖν τῶν εἰρημένων. λέγω δ᾽ ἔκ τε τοῦ κατ᾽ ἀλήθειαν περιτοναίου καὶ τῆς τοῦ μυὸς ὑμενώδους τε-
λευτῆς. ἔστι δ᾽ αὐτὸ τὸ περιτόναιον ἀραχνίοις πλάτεσιν ὁμοιότατον, ἁπλοῦν, καὶ λεπτὸν ἐσχάτως. οὐχ ὥσπερ ἔνιοι
τῶν τενόντων εἰς ὑμένος ἰδέαν ἀπολεπτυνθέντες, ὅμως ἐμφαίνουσι τὸ ἶσον ἀκριβῶς ἐν αὐγῇ λαμπρᾷ σκο-
πουμένοις ἶνας λεπτὰς ἐν αὐτοῖς ἐμφερομένας, ἀλλ᾽ οὔτοι γε περιτόναιον. ἁπλοῦν γάρ ἐστιν ὡς εἴρηται συνε-
χὲς ἑαυτῷ πᾶν, ὁμοιομερὲς ἀκριβῶς, τῶν πρώτων σωμάτων ἕν τι. καὶ μὴν δὴ καὶ φαίνεταί σοι σαφῶς ὁποία
τις τὴν φύσιν ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν, ἔνθα μονοῦται χωρισθέντων ἀπ᾽ αὐτοῦ τῶν ἐγκαρσίων μυῶν, ἀναμίγνυνται
30 γὰρ οὗτοι καὶ συμφύονται τοῖς ὀρθίοις ἐνταῦθα μυσὶν ἀπολιπόντες τὸ περιτόναιον. περὶ μὲν δὴ τῶν κατ᾽ ἐπιγά-
στριον ὀκτὼ μυῶν αὐτάρκως εἴρηται κατά γε τὴν πρώτην ἰδέαν τῆς ἀνατομικῆς αὐτῶν ἐγχειρήσεως, ἣν νῦν
δίηλθον. πῶς δ᾽ ἄν τις ἐντεῦθεν ἀρχόμενος ἄριστα χειρουργῇ, λεκτέον ἐφεξῆς. ἀποδεῖραι χρὴ τὸ κατ᾽ ἐπιγά-
στριον δέρμα τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν μέσων αὐτοῦ ποιησάμενον, ἔνθα κίνδυνος οὐδείς ἐστι διατέμνειν, ἢ διασπᾶσθαί τι
τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. κεχώρισται γὰρ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τῶν ὑποβεβλημένων μυῶν ὁ συνεχὴς ὑμὴν τῷ
δέρματι. καὶ πᾶς ὅστις οὖν ποδηγούμενος ὑπ᾽ αὐτῆς τῶν σωμάτων τῆς φύσεως, ἱκανός ἐστι δεῖραι τὸ ταύτῃ
δέρμα, χωρὶς τοῦ διαφθεῖραί τι τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ. προχωρῶν δ᾽ ἐπὶ τὰ πλάγια παρὰ τὰς νόθας πλευ-
ρὰς, εἰ μὴ προσέχοις τὸν νοῦν, διασπάσεις δὴ τὴν κεφαλὴν τοῦ μικροῦ μυὸς, ὃν εἰς τὴν μασχάλην ἔλεγον ἀνα-
φέρεσθαι λαθόντα τοὺς ἀνατομικούς. ὁ γάρ τοι συνεχὴς ὑμὴν τῷ δέρματι, ἔχει τὰς ἶνας σαρκώδεις ἐκ δια-
στημάτων, τὰ μὲν πρῶτα μειζόνων, εἶτ᾽ ἐλαττόνων, αὖθις ἐπιφερομένας ἑαυτῷ λαμβάνων. ἄχρι γὰρ μυὸς
40 ἐνταυθοῖ μὲν ἰσχνότατόν τε ἅμα καὶ πλατύς, ἐν δὲ τῷ πρὸς τὴν μασχάλην ἀναφέρεσθαι τῶν ἐκ τοῦ πλάτους
ἰνῶν εἰς ἔλαττον ἀθροιζομένων χωρίον, σαρκοειδοῦς τε γιγνομένου καὶ στενοῦ. εἰ δὲ τὴν κάτωθεν ἀρχὴν αὐτοῦ τὴν
πλατεῖαν τῷ δέρματι συναποδείραις, ἐξαίφνης εὑρήσεις ἀπεσπασμένην σάρκα τοῖς κατὰ τὴν μασχάλην ἐπο-
χουμένην σώμασιν, ἣν εἰ μὲν εἴης φιλόπονος, ἐπιζητήσεις πόθεν ἀπέσπασται, κἄπειτα μηδὲν τῶν ἐκεῖ διεσπασμέ-
νων εὑρηκὼς, ἀπορίας ἐμπλησθήσῃ, καθάπερ κἀγὼ τὸ πρῶτον. εἰ δ᾽ ἀμελής τε καὶ ῥᾴθυμος, οἵους ἐν πολλαῖς
ἀνατομαῖς ἐστι φωρᾶσαι τοὺς ἔμπροσθεν ἡμῶν ἀνατομικούς, ὡς οὐδὲν πρᾶγμα τὴν σάρκα ταύτην, ἤτοι γ᾽ ἀποτε-
μὼν ἢ ἀποσπάσας τῶν ὑποκειμένων σωμάτων, οἷς ἐποχεῖται, ῥίψεις χαμᾶζε. περὶ μὲν οὖν τοῦ δέρειν ἀκριβῶς χρῆ-
ναι τὸ ταύτῃ δέρμα, καθ᾽ ὃν εἴρηται τρόπον, ἱκανὰ καὶ ταῦτα. γεγυμνωμένου δὲ παντὸς τοῦ κατ᾽ ἐπιγάστριον
χωρίου, τοὺς ὀκτὼ μῦς ἀνατέμνειν ὧδε. δίχα τέτμηται τὸ σῶμα δεξιοῖς τε καὶ ἀριστεροῖς κατὰ γραμμὴν εὐθεῖαν
ἄνωθεν κάτω δι᾽ ὅλου τοῦ θώρακος τεταμένην. ἧς σκοποὺς ἐναργεῖς λαβὼν, οὓς ἐγὼ νῦν ἐρῶ, πολλαχόθι χρηστὸν
50 ἕξεις θεώρημα. πρῶτος ἔσται σοι σκοπὸς, τὸ πέρας τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου, ἐντεῦθεν δ᾽ ἄνωθεν προχωροῦντι διὰ
μέσου τοῦ στέρνου, τελευταῖος ὅρος ἡ κορυφὴ τοῦ στέρνου. κοῖλος δ᾽ ἐστὶν ὁ τόπος οὗτος. ὑπό τε τῶν κλειδῶν ἑκατέ-
ρων ὁριζόμενος, καὶ τῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς καταφερομένων μυῶν, ὥστ᾽ ἀφῃρημένου τοῦ δέρματος ἐναργῶς ὁρᾶ-
σθαι, κάτω δ᾽ ἐκτείνοντι τὴν γραμμὴν τήνδε, τελευταῖος μὲν ὅρος ἡ συμβολὴ τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν. ἐν δὲ τῷ με-
ταξὺ τὸ μέσον τοῦ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίου. καί τ᾽ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ διαστήματος ἐστὶ τὸ μέσον, ὃ διέστηκεν ἡ
κορυφὴ τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου. προχωρεῖ δ᾽ ἐντεῦθεν παρὰ μέσον τὸν ὀμφαλὸν ἐπιπολῆς τέμνων, ὥς τε φανῆναί σοι
μετὰ τὴν πρώτην τομὴν λευκοτέραν τὴν ὑποτεταμένην γραμμὴν τῶν ἑκατέρωθεν σωμάτων. καί σοι τοῦτ᾽ ἔσται
μέγιστον γνώρισμα τοῦ τετμῆσθαι καλῶς. οἱ γάρ τοι μύες οἱ σαρκώδεις, οὓς ὀρθοὺς ὀλίγον ἔμπροσθεν ὠνόμαζον
ὑπὸ τῆς εἰρημένης διορίζονται γραμμῆς, ἥτις εἰκότως ἐστὶ λευκοτέρα τῶν πέριξ. οὐδὲ μιᾶς ὑποκειμένης

αὐτῷ

αὐτῷ σαρκός. οἱ γὰρ δὴ τένοντες οἱ ὑμενώδεις, οἱ περιλαμβάνοντες τοὺς ὀρθίους μῦς, οὓς ἀπὸ τῶν λοξῶν μυῶν
ἔφην γεννᾶσθαι, κατὰ τήνδε τὴν λευκὴν γραμμὴν ἐς ταυτὸν ἀλλήλοις ἀφικνοῦνται. τέμνειν οὖν αὖθις αὐ-
τὴν ἀτρέμα, ὡς μηδὲν τῶν ὑποκειμένων συντέμνειν, ἀλλὰ μόνον ἀπ' ἀλλήλων χωρίσαι τοὺς τένοντας. εἰ γάρ
τοι τοῦτο ποιήσαις καλῶς, ἕξεις ἂν ἤδη κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ τοῦ παντὸς ἥμισυ. καίτοι γ' ἡ παροιμία μὲν
ἅπασαν ἀρχὴν ἥμισυ παντὸς ἔργου νομίζει, πολλῶν ἀρχῶν ἑτοίμως παραχθῆναι δυναμένων. ἣν δ' εἶ-
πον ἐγὼ νῦν ἀρχὴν τῆς ἀνατομῆς τῶν μυῶν, ὄντως ἐστὶν ἥμισυ τοῦ παντὸς ἔργου. καθάπερ εἰ καὶ μὴ κα-
λῶς τις αὐτὰ ἐνεργήσει, συγχεῖται, καὶ ταράττεται καθ' ὅλην τὴν ἐφεξῆς ἀνατομήν. ἀλλ' ὡς εἴρηται
γινομένης, δι' ἧς ἤδη διαδεξαμένην σε τὴν ἐντεῦθεν ἐγχείρησιν. ἄμεινον δ' ἀσκῆσαι προτέραν τὴν ἑτοιμο-
τέραν. ἐλπὶς γὰρ οὕτω καὶ τὴν χαλεπωτέραν ποθ' ὕστερον ἐγχειρήσαντα μὴ διαμαρτεῖν τοῦ σκοποῦ. ἑτοι-
10 μοτέρα δ' ἐστὶ καὶ ῥᾴων ἐγχείρησις, ἤτοι γ' ἀνατείνοντα διὰ καθέσεως ἀγκίστρου τὸν ὄρθιον μῦν, ἢ διὰ τῆς
ἀριστερᾶς χειρὸς πρὸς τὸ πλάγιον ἀνατείνοντα, τέμνειν ἀτρέμα χωρίζοντα τῶν ὑποβεβλημένων σωμάτων.
ὅταν δ' ἐν τῇ νῦν τομῇ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ὑπηρεσίαν ἐποιήσω, τῇ τεινούσῃ τοιαύτην ἄμεινόν σε μετὰ ἑτέ-
ρου καὶ τῇ πρώτῃ πασῶν ἐπιβολῇ ποιεῖσθαι. κάλλιον γὰρ οὕτως ἐργάσῃ τὴν εὐθεῖαν τομήν, ἀπὸ τοῦ ξι-
φοειδοῦς ἀρξάμενος. ἔστω δ' ἡ τῆς χειρὸς ὑπηρεσία τῶν τεττάρων δακτύλων κατὰ τὸ μῆκος τοῦ μυὸς ἐπι-
βαλλομένων. εἶθ' ὅταν στηριχθῶσιν ἐπ' αὐτοῦ, πρὸς τὸ πλάγιον ἀγομένων ἀτρέμα. εἰ γὰρ ἐφ' ἑκατέρου τῶν μυ-
ῶν παραχθείη καλῶς τοῦτο, σαφέστερον δ' αὐτῶν ἐστὶ τὸ μεταξύ, καθ' ὃ τὴν πρώτην ἐκέλευσά σε ποιεῖσθαι τομήν.
ἀλλ' ὅταν γε διέλῃς ὀρθῶς, ἀρκέσει καὶ μία χεὶρ τὸν ἀνατεμνόμενον μῦν ἠρέμα πρὸς τὸ πλάγιον ἀπάγουσα.
δυνατὸν δ', ὡς ἔφην, ἐστὶ καὶ δι' ἀγκίστρου πράττειν αὐτό, ποιεῖσθαι δὲ τὴν εἰρημένην ἐγχείρησιν ἕως τῶν κα-
τὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων, ἄχρι περ ἂν ἀξιόλογον εἴσῃ τὸ γεγυμνωμένον τοῦ μυός. ὑπόκειται γὰρ αὐτῷ τὸ πε-
20 ριτόναιον ἅμα ταῖς τῶν ἐγκαρσίων μυῶν ἀπονευρώσεσιν, ὧν ἀποδέρεσθαι πεφύκασιν οἱ μακροὶ μύες, ὅστ' ἔσω
καὶ τοῖς δακτύλοις αὐτοὺς χωρίζω τῶν ὑποκειμένων, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀρχῆς προσήκει τοῦτο πράττειν ἅμα τῇ πρώ-
τῃ τομῇ. προελθούσης δὲ τῆς ἐγχειρήσεως καὶ σαφῶς ἤδη διωρισμένων αὐτῶν, ἕνεκα τοῦ ταχέως ἀνυσθῆ-
ναι τὸ πᾶν, ὑποβάλλοντα τοὺς δακτύλους ἀποδεῖραι χρὴ τῶν ὑποκειμένων τὸ ὑπόλοιπον τῶν μυῶν.
ἐπειδὰν δὲ τοῦτο πράξῃς ἤτοι τὴν ἄνωθεν ἀρχὴν αὐτῶν, ἔνθα τὴν διάφυσιν ἔλεγον ὑπάρχειν, ἀποτεμών,
ἐκτρέπειν ἐπὶ βραχὺ πειρῶ τοὺς μῦς ὑπὲρ τοῦ σαφῶς ὀφθῆναι τὰς περιγραφὰς αὐτῶν. ἔξωθεν γὰρ ὁ
κοινὸς τένων τῶν λοξῶν μυῶν ἐπιβεβλημένος αὐτοῖς ἐμποδίζει τῇ σαφηνείᾳ. εἴπερ δὲ μὴ βούλοιο αὐτῶν
τὰς κεφαλὰς τέμνειν, ἀλλὰ φυλάττειν ὑγιεῖς ὅλους ἐθέλοις, ἀποδέρειν πειρῶ τὸν ἐπιβεβλημένον αὐτοῖς ὑμε-
νώδη τένοντα, τοῖς ἀμελέστερον ἀνατέμνουσιν ἴδιον εἶναι σκέπασμα τῶν μυῶν τοῦτον νομιζόμενον, ὁποῖ-
ον οἱ πλεῖστοι κέκτηνται, συμφύτους τε καὶ οἰκείους ὑμένας, ἀποδέρειν δὲ τὸν τὴν πρώτην ὡς ἁπλοῦν,
30 ὑπὲρ τοῦ φανῆναι τὴν περιγραφὴν τῶν ὀρθίων μυῶν. αὖθις δὲ δίχα τέμνειν, ἀπονέμοντας τὴν μὲν μοῖ-
ραν αὐτοῦ τῷ πρώτῳ τε καὶ μεγίστῳ τῶν μυῶν. τὴν δ' ὑπ' αὐτὴν δευτέρῳ, καὶ τοίνυν καὶ καλείσθωσαν,
ὡς εἴρηται νῦν, οἱ μέν, λοξοὶ μύες, οἱ δέ, πρῶτοί τε καὶ δεύτεροι. ὑπ' αὐτοῖς δὲ τρίτος ὁ κατὰ μῆκος ἐκτετα-
μένος. ὑφ' ᾧ τέταρτος ὁ τῷ περιτοναίῳ συμφυόμενος ἐγκάρσιος μῦς, οὕτω δὲ καὶ τὰς συζυγίας αὐτῶν
ὀνομάζειν, πρώτην μὲν τῶν μεγίστων τε καὶ λοξῶν μυῶν ἀπὸ τῆς ἕκτης πλευρᾶς τοῦ θώρακος ἀρχομένων.
δευτέραν δὲ τῶν ὑπεναντίων τοῖς δὲ λοξῶν καὶ τρίτην, τῶν εὐθειῶν, καὶ τετάρτην τῶν ἐγκαρσίων. ἀλ-
λ' ὅταν γ' ἱκανῶς ἧς γεγυμνασμένος ἐν οἷς εἶπον, ἐπιχείρησον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μετὰ τὴν εὐθεῖαν τομὴν ἀπο-
χωρίζειν τῶν ὀρθίων μυῶν, πρῶτον μὲν τὸν ἐπιπολῆς τένοντα τοῦ μεγίστου μυός, ἔπειτ' ἐφεξῆς τὸν ὑπ' αὐ-
τῷ δεύτερον, ὃς ἀπὸ τοῦ δευτέρου φύεται. καὶ δείξας ἑκάτερον ἑκατέρῳ συμφυῆ, μετὰ ταῦτα ἐπιχεί-
ρει τῇ τῶν εὐθειῶν μυῶν ἀνατομῇ. οὕτω γὰρ ἔσται σοι φανερὸν ἅπαν τοὔργον ὡς ἂν μηδὲν συγκεχύσθαι, διωρι-
40 σμένων τῶν μυῶν ἅμα ταῖς οἰκείαις ἀπονευρώσεσιν. ὅ, περ οὖν ἔμπροσθεν ἔπραξας ἄνωθεν, ἀρχόμενος ἀπὸ
τοῦ θώρακος ἐπὶ τῆς πρώτης συζυγίας τῶν μυῶν, τοῦτό μοι νῦν ἔμπαλιν πρᾶττε, τὸν ὑμενώδη τένοντα με-
ταχειρισάμενος, ὃν ἀνατείνων ἀτρέμα, ἀποδέρειν πειρῶ τὸν πρῶτόν τε καὶ μέγιστον μῦν ἄχρι τῆς οἰκείας ἐκ-
φύσεως. οὐ μὴν δυνήσῃ γε κατὰ τήνδε τὴν ἐγχείρησιν ἄχρι παντὸς ἀνελθεῖν, ἐπιβεβλημένων αὐτῷ τῶν κα-
τὰ τὸ στῆθος μυῶν. τοῦτον οὖν ἀνάτεμνε τοσοῦτον, ὅσον ἐστὶν ἱκανὸν γυμνωθὲν, ἐναργῶς ἐπιδεῖξαι τὴν ἔκφυσιν τοῦ
μυός. τοὺς μέντοι λοιποὺς τρεῖς μῦς ἀποτέμνειν οἷόν τέ σοι, καὶ χωρὶς τοῦ γυμνῶσαί τι τῶν ὑπερκειμένων.
ὥσπερ γὰρ τὸν πρῶτον τὸν ἀπὸ τοῦ τένοντος, ἀρξάμενος ἄχρι τῆς ἄνωθεν ἐκφύσεως ἀνέτεμες ἀκολουθή-
σας τῇ συνεχείᾳ τῶν ἰνῶν, οὕτως καὶ τὸν δεύτερον ἀνατέμνῃς ἀπὸ τοῦ τένοντος μὲν πρῶτον ἐπὶ τὰς ἶνας
αὐτοῦ μεταβάς, ἐφεξῆς δέ, τὸ συνεχὲς ἐκείνων φυλάξας ἄχρι τῆς ἐκφύσεως, ἣν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. ἀλλὰ
50 καὶ τοῦ τρίτου μυὸς τοῦ σαρκοειδοῦς, ἄχρι μὲν τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων ἐπεποιήσω τὴν ἀνατομήν. ἐκεῖθεν δ' ὄ-
ψει συμφυόμενον ἐν τοῖς κάτω θατέρῳ μυὶ τὸν ἕτερον. ἐπιπλεκομένην τ' αὐτοῖς κατὰ τοῦτο καὶ τῆς ὑποκει-
μένης συζυγίας τῶν ἐγκαρσίων μυῶν τὴν κάτω μοῖραν. ἀφίσταται γὰρ αὐτῇ κατὰ βραχὺ τοῦ περιτοναίου, καὶ
μόνον ἀπολείπει γυμνὸν αὐτό. ταυτὶ μὲν οὖν εἰς τὸ παρὸν ἱκανά. περὶ τῶν καθ' ὑποχόνδριον μυῶν, ἀναλα-
βόντες δ' αὖθις ὑπὲρ τοῦ διαφράγματος εἴπωμεν, ὅσα ἀπελείπομεν αὐτοῦ τῆς φύσεως ἀνεξήγητα, ὅτι μηδέ-
πω φαίνεσθαι δυνατὸν ἦν, πρὶν διαπτυχθῆναι τὸ ἐπιγάστριον. εὔδηλον δ' ὡς ἔξεστιν ἡμῖν, εἰ μὴ πολλὰ δεικνύειν
ἐθέλοιμεν ἐφ' ἑνὸς ζώου, τὰ προτεταγμένα μόρια διακόπτουσιν, ὡς ἔτυχεν ἐπὶ τὸ προβληθὲν ἑκάστοτε πα-
ραγίγνεσθαι. τί γοῦν εἴ τις ἐθελήσειεν ἐπιδειχθῆναι τῶν φρενῶν μόνων τὴν φύσιν, ἢ εἰ καὶ ζήτημά τι περὶ τῆς κατα-
σκευῆς αὐτῶν γένοιτο, δεόμενον ἀνατομικῆς ἐγχειρήσεως; ἆρ' οὐκ εὔλογον ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, τὸ μὲν ἐπι-

γάστριον ὅλον ἅμα τῷ περιτοναίῳ διατέμνειν, ὡς ἔτυχε. ἐξελόντα δὲ τὰ ἔντερα, δεῖξαι τῶν φρενῶν πρώ-
την μὲν τὴν ἐκ τῶν νόθων πλευρῶν ἔκφυσιν, ὑπὲρ ἧς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. εἶθ᾽ ἑξῆς τὴν εἰς τὴν ῥά-
χιν κατάφυσιν ἀναπτύξαι τε μετὰ ταῦτα, καὶ διελεῖν αὐτῆς τὰ μόρια, καὶ ταῖς οὐσίαις μὲν αὐταῖς, ἀλλὰ
καὶ ταῖς θέσεσιν αὐτῶν, καὶ ταῖς ἐνεργείαις, καὶ ταῖς χρείαις διαφέροντα. τὸ μὲν γὰρ μέσον ἐν αὐταῖς, ἐστὶν
ὁ μῦς ἀπονευρούμενος εἰς τένοντα πλατὺν ἀπὸ παντὸς μέρους περιλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν σαρκωδῶν. ἑκα-
τέρωθεν δ᾽ αὐτοῦ λεπτὸς ὑμὴν ἐπιπέφυκεν, ἄνωθεν δὲ καὶ κάτωθεν, οὓς γυμνώσεις ἀκριβῶς εἰ προσέχοις
τῷδε τῷ λόγῳ. τούτων οὖν ὁ μὲν ὑψηλὸς διττὸς ὤν, ὅλον ὑπαλείφει τοῦ θώρακος. ἐκ μὲν τῶν δεξιῶν μερῶν,
ὁ ἕτερος. ἐκ δὲ τῶν ἀριστερῶν, ὁ ἕτερος. οὐ γὰρ δὴ μία γέ τις ἐστὶν ἡ ἔνδον τοῦ θώρακος εὐρυχωρία συνεχὴς ἑαυ-
τῇ, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῶν εἰρημένων ὑμένων διαφράττεται, παρακειμένων ἀλλήλοις ὀρθῶν παρὰ τὸ μῆκος τοῦ στέρ-
10 νου, πλὴν ὅσων ἀποχωροῦσί τε καὶ διΐστανται κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ μέρος, ἵνα περ ἡ καρδία κεῖται. ταύτην γὰρ
ἑαυτῶν μέσην λαβόντες ἰδίῳ περιεχομένην ὑμένι παχυτέρῳ σφῶν αὐτῶν, οὕτω μέχρι τοῦ ξιφοειδοῦς ἀφι-
κνοῦνται χόνδρου, περιλαμβάνοντες ἑκατέρωθεν, ὡς εἴρηται, τὸν περικάρδιον, εἴθ᾽ ὑμένα βούλοιο καλεῖν,
εἴτε χιτῶνα. ἅπασαν οὖν ἑκατέραν τοῦ θώρακος ὑπεζώκασι τὴν ἔνδον χώραν οἱ ὑμένες, ἁπλοῖ τὴν φύσιν
ὑπάρχοντες, ὥσπερ ἀράχνια. καλοῦνται δὲ κατὰ μὲν τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότες, ἔνθα δ᾽ ὄρθιοι μέχρι τῆς
σφαγῆς ἀναφέρονται, διαφράττοντες. ἵνα δὲ περιφύονται τῷ πνεύμονι, τούτου σκέπασμα εἰσί. ἡ βάσις
δ᾽ αὐτῶν ἐπιβέβληται τοῖς ἄνω μέρεσι τῶν φρενῶν, ὥσπερ τοῖς κάτωθεν ὑποβέβληταί τις ἕτερος ὑμὴν
παραπλήσιος τῷδε, κορυφὴ δικαιότατα ὀνομασθεὶς τοῦ περιτοναίου. συνεχὴς δ᾽ ἐστὶν ὁ ὑμὴν οὗτος ἑαυτῷ,
πᾶσαν ὑπαλείφων τὴν κάτω χώραν τῶν φρενῶν, ἔνθα τ᾽ ἐκεῖναι διατέτρηνται χρειῶν ἀναγκαίων ἕνεκεν,
ἐνταῦθα τοῖς διεξερχομένοις αὐτὰς περιφύεταί τε καὶ συναποτείνεται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ ἄνω-
20 θεν ὑμένες ὑπεζωκότες τὸν θώρακα, καὶ συνεπεκτείνονταί τε καὶ συμπροέρχονται τοῖς διεξερχομένοις
αὐτῶν ἀγγείοις ἐν κύκλῳ περικείμενοι. δύο δ᾽ ἐστὶ τὰ τρήματα τῶν φρενῶν. τὸ μὲν ἕτερον τὸ μέγα ἐστὶν, ἵνα τοῖς
σπονδύλοις ἀντεπιφύκασιν ὁδὸς τῷ τε στομάχῳ, καὶ τῇ μεγάλῃ παρασκευασμένον ἀρτηρίᾳ. τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον τὸ
ἔλαττον, τὴν κοινὴν φλέβα τοῖς ἄνω τοῦ ζώου μέρεσι κομίζουσαν αἷμα δέχεταί τε καὶ παραπέμπει σὺν ἀσφα-
λείᾳ πολλῇ. καὶ γὰρ περιπέφυκεν αὐτῇ πάνυ δυσλύτῳ συμφύσει. καὶ συναποπέμπει τὸν ἐν τοῖς δεξιοῖς
τοῦ θώρακος ὑμένα, λάθοι δ᾽ ἂν οὐδένα τῶν ὀργάνων τούτων οὐδὲν, οὔθ᾽ ἡ κοίλη φλὲψ, οὔθ᾽ ὁ στόμαχος, οὔθ᾽ ἡ ἀρ-
τηρία. καὶ μάλιστα ὅταν, ὡς εἴρηται, τὰ κάτω τῶν φρενῶν γυμνωθῇ. πρότερον δ᾽ ὑποπίπτει τοῖς ἀνα-
τέμνουσιν ἡ κοίλη φλὲψ, ὡς ἂν ἐν μετεώρῳ κειμένη, καὶ μηδὲν ἑαυτῆς ἐπίπροσθεν ἔχουσα τῶν μυῶν ἀρθέν-
των. εἰ δὲ καὶ θάτερον τρῆμα τῶν φρενῶν ἀκριβῶς ἐθέλοις θεάσασθαι, διτταῖς ἐγχειρήσεσιν ἐπιχείρει. καὶ
τόδε ποτὲ μὲν διοίξας κατὰ μῆκος τὸν θώρακα, κἄπειτ᾽ ἐκ τῶν ἄνω μερῶν ἀκολουθῶν ἐπὶ τὸ διάφραγμα
30 καταφερομένῳ τῷ στομάχῳ, ποτὲ δ᾽ ἀνατείνων τε ἅμα καὶ παρακέλλων τὴν γαστέρα. τὸ γάρ τοι στόμα αὐτῆς
ὄψει κατὰ τὰς φρένας κείμενον, οὐ μὴν ἰσχυρῶς γε συμφυόμενον ὥσπερ ἡ κοίλη φλὲψ, ἀλλὰ χαλαροῖς
ὑμέσι διειλημμένον. ἔστι δ᾽ οὐκ ἀκριβῶς κυκλοτερὲς ἐνταυθοῖ τοῦτο τοῦ διαφράγματος τρῆμα. τριγώνῳ δ᾽ ἔοι-
κε μᾶλλον, αἰωρουμένην μὲν ἔχοντι τὴν κορυφὴν, ἐστηριγμένην δὲ ἐπὶ τοῦ νώτου τὴν βάσιν. καὶ τί γὰρ ἄλ-
λο, ἢ ὥσπερ Ἱπποκράτης, εἴπερ ἀμφιβεβήκασιν αἱ φρένες ἐν τῷδε τῷ χωρίῳ τήν τ᾽ ἀρτηρίαν, καὶ τὸν στόμα-
χον, κατὰ μὲν αὐτὴν τὴν μέσην χώραν τῆς ῥάχεως ἐστηριγμένης τῆς ἀρτηρίας, ἐν δὲ τοῖς ἀριστεροῖς αὐτῆς,
παρατεταμένου τοῦ στομάχου. καὶ μὲν δὴ καὶ φλὲψ τις ἅμ᾽ αὐτοῖς μικρὰ καὶ νεῦρα δύο διεξέρχεται. περὶ
ὧν οὐ καιρὸς ἀκριβολογεῖσθαι τανῦν. οὐδὲ γὰρ ὁ περὶ τῆς ἀρτηρίας λόγος ἢ τοῦ στομάχου, τούτων ἕνεκα
αὐτῶν εἴρηται. πάρεργον δὲ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ ταύτῃ τρήματος, τῶν φρενῶν ἡ διήγησις αὐτῶν ἐγένετο, με-
λήσει δὲ καὶ αὖθις ἐν οἰκείῳ καιρῷ διδαχθήσεται τελεώτερον. ἀλλά τό γε διάφραγμα διὰ ταῦτα τὰ ἐκπί-
40 πτοντα μόρια, καὶ μέντοι καὶ διὰ τὰς ψόας, οὐ συνέφυ τοῖς τῆς ῥάχεως σπονδύλοις ἐνταῦθα, καίτοι δεό-
μενον. ἔστι μὲν γὰρ, ὡς εἴρηται, κυκλοτερὴς μῦς. ἐνεργεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἁπάντων μυῶν τοῦ θώρακος ἐν τῷ
πλείστῳ χρόνῳ τῆς ζωῆς. καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἔχρῃζεν ἐξηρτῆσθαι τινὸς ὀστοῦ τῶν ἐστηριγμένων ἀσφαλῶς δι᾽ εὐρώστου
συνδέσμου. ἀλλ᾽ ἐπεὶ τοῖς εἰρημένοις ὀργάνοις ἀναγκαῖον ἦν ἄνωθεν κάτω φέρεσθαι, ταῖς ψόαις τ᾽ ἀνατείνε-
σθαι πρὸς τὸ τῶν φρενῶν ὑψηλότερον, ὑπεστερήθη διὰ ταῦτα τῆς πρὸς τὴν ῥάχιν συμφύσεως ὁ τοῦ διαφρά-
γματος μῦς. ἄμεινον δ᾽ οὐχ ἁπλῶς ἀπεστερῆσθαι λέγειν αὐτὸν ἁπάσης συμφύσεως, ἀλλὰ τῆς κατὰ τοῦτο τὸ
μέρος, ὥς ἥ γε φύσις εὐμήχανος οὖσα, καὶ μηδὲν μηδαμόθι τῆς εἰς τὰ ζῶα κηδεμονίας ἀπολειποῦσα, τοῖς
κάτω μέρεσι, σπονδύλοις τὸ διάφραγμα συνέφυσε δι᾽ ἰσχυροτάτων συνδέσμων δυοῖν. τὰ γάρ τοι περιβε-
βηκότα τήν τε ἀρτηρίαν καὶ τὸν στόμαχον τῶν φρενῶν ἀποτείνεται κατὰ τῶν ἐφεξῆς σπονδύλων, ἐπ᾽ ἄλ-
λων μὲν τινῶν ζώων ἐπὶ πλέον, οἷς ὅλος ὁ θώραξ εὔρωστός τ᾽ ἐστὶ καὶ σύντονος, ἐπὶ δὲ τῶν πιθήκων οὐ μό-
50 νον ἔπεστιν, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ἀρρώστων συνδέσμων, ἢ κατ᾽ ἄλλα ζῶα. περὶ μὲν οὖν τῆς ἐν ἐκείνοις διαφορᾶς αὖθις εἰρή-
σεται. νυνὶ δ᾽ ἐπειδὴ πιθήκου ἁπάντων πρῶτον ὁ λόγος ἐξηγεῖσθαι προὔθετο, τοῦτον ἀνατέμνων καὶ
σὺ θεάσαι τὸ διάφραγμα. θεάσῃ δὲ καὶ τοὺς ὑποβεβλημένους τῷ στομάχῳ μῦς, ὅταν ἡ τῆς ἀνατομῆς τά-
ξις ἐπ᾽ αὐτοὺς ἀφίκηται, μέχρι τοῦ τετάρτου κατὰ τὸν θώρακα σπονδύλου. κατιόντας τοίνυν ὅλης τῆς
ῥάχεως ἔνδοθεν ἐχούσης μῦς, μόνου τοῦ θώρακος οἱ μέσοι σπόνδυλοι γυμνοὶ παντάπασιν ὑπάρξουσιν, ἓξ
τὸν ἀριθμὸν ὄντες. οἱ μὲν οὖν, ἄνωθεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀρχόμενοι, τὴν ἄνω μοῖραν ὅλην τῆς ῥάχεως κάμ-
πτουσιν. αἱ ψόαι δὲ μόνην τὴν κάτω. τὸ δ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ συγκινεῖται τοῖς ἑκατέρωθεν. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τὰ πλεῖ-
στα τῶν κάτω τοῦ διαφράγματος ἐγύμνωσας, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἀποδεῖραι σε τὸν ὑποβεβλημένον ὑμένα ταῖς
ψόαις. ἔστι δ᾽ οὗτος, ὡς αὖθις εἰρήσεται, τὸ κατ᾽ ὀσφὺν περιτόναιον, ἀποδαρέντος δ᾽ αὐτοῦ, σαφῶς ἤδη

διάσης τὰς ψόας, ἀκριβῶς μὲν ἑκατέρωθεν ἐν κατὰ τὸ μῆκος τῆς ῥάχεως ἀλλήλοις συμφυομένας, ἀφ' ἧς εἶπον ἀρχῆς ἄνωθεν ἅπαντι τῷ μήκει τῆς ὀσφύος. ἐπεὶ δ' αὖ δὲ πλησίον ἥκωσι τοῦ πλατέος ὀστοῦ, καλεῖται δ' ὡς οἶσθα τοῦτο πρός τινων ἱερὸν, ἀποχωροῦσιν ἀλλήλων παραφυόμενοι τοῖς ἔνδον τῶν λαγόνων, ἅμα τῷ καὶ συνεκφύεσθαι κατὰ τοῦτο σάρκας ἑτέρας οὐκ ὀλίγας αὐτοῖς ἐκ τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ γινομένας. ἀκολουθῶν οὖν ταῖς τ' ἄνωθεν ἰούσαις σαρξὶν, ἃς ψόας ὀνομάζομεν, ταύταις ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς λαγόνας ὀστῶν προσέχοντας δύο τένοντας, εὑρήσεις καθ' ἑκατέραν τῶν ψοῶν, οὓς ἔθος τοῖς ἀνατομικοῖς ἀπονευρώσεις μυῶν ὀνομάζειν. ἐμφύεται δ' ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν, ὁ ἔνδον, ὅνπερ καὶ σύνδεσμον ἄμεινον οὐ τένοντα νομίζειν, ἐκείνῳ μάλιστα τῷ χωρίῳ, καθ' ὃ συνάπτει τὸ τῆς ἥβης ὀστοῦν τῷ κατ' ἰσχίον. ὁ δ' ἕτερος εἰς τὸν μικρὸν τοῦ μηροῦ καθήκει τροχαντῆρα. τὴν δ' ἔκφυσιν ὁ μὲν πρότερος ἐκ τῆς ὑψηλοτέρας ἔχει μοίρας τῶν κατὰ τὴν ψόαν σαρκῶν διὰ τῆς ἔνδον χώρας προερχομένην. ὁ δὲ δεύτερος ἐκ τῆς ταπεινοτέρας, ἥτις ἔξωθεν αὐτοῦ παρατέταται, καὶ μέντοι κἀκ τῆς προσιούσης ἐκ τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ. μακρότερος μὲν οὖν ὁ πρότερος σύνδεσμος. βραχὺς δ' ὁ καθήκων τένων εἰς τὸν μικρὸν τροχαντῆρα, πλὴν οὐκ ἄρρωστος οὐδ' αὐτὸς, ἀλλὰ τοῦτον μὲν φύλαττε πρὸς τὴν ἀνατομὴν τῶν κινούντων τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον μυῶν. τὸν δ' ἕτερον ἀκριβῶς κατασκεψάμενος, εὑρήσεις σκληρότερόν τε καὶ λευκότερον, ἢ κατὰ τοὺς τένοντας, ὡς ἂν ἐκ τῆς τῶν συνδέσμων οὐσίας ὄντα. διὸ καὶ κεφαλὴν μᾶλλον, οὐ τελευτὴν, ὑποληπτέον αὐτὸν εἶναι τῶν τῆς ψόας ἔνδον. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐκτὸς μερῶν ἑκατέρα κεφαλὴ τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ τὴν ἔκφυσιν ἔχει. μικροτέραν μὲν πολὺ τῶν ἔνδον. εἰς τὴν αὐτὴν δὲ χρείαν συντελοῦσαν, τεινόμεναι γ' αἱ εἰρημέναι δύο μοῖραι τῆς ψόας, αὗται τὰ κάτω κάμπτουσι, τό τε κατ' ὀσφὺν ὅλον τῆς ῥάχεως ἔτι τε τὸ συνεχὲς αὐτῷ τοῦ μεταφρένου, οὕτως δὲ καὶ οἱ τῷ στομάχῳ μύες ὑποβεβλημένοι, περὶ ὧν αὖθις εἰρήσεται, τὸ τῆς ῥάχεως ἄνω κάμπτουσι μετὰ τοῦ συνεπιλαμβάνειν τι τῶν κατὰ μετάφρενον σπονδύλων. ἀλλ' αἵ γε ψόαι τὴν κεφαλὴν μὲν ἐν ἑαυταῖς ἔχουσι τοῦ καθήκοντος εἰς τὸν τοῦ μηροῦ τροχαντῆρα τένοντος, ὅσον δ' ἑκατέρωθεν τῆς δὲ τελευτὴ μᾶλλον ἐστὶν, οὐ κεφαλὴ δυοῖν μυῶν καμπτόντων τὴν ῥάχιν, ὥστ' εἶναι τρία μέρη τῆς ψόας ἑκατέρας. ἓν μὲν τὸ ἔνδον, ὑψηλοτέραν ἔχον τὴν ἄνωθεν ἀρχὴν, ἕτερον δὲ τὸ μέσον ἀπὸ ταπεινοτέρας ἐκφύσεως ἀρχόμενον, καὶ τρίτον ἐπ' αὐτοῖς, τὸ ἔξω ταπεινοτέραν ἔχον καὶ τοῦ μέσου τὴν σαρκώδη κατάφυσιν. ὁ μέντοι κάτω τοῦδε σύνδεσμος, ἀπὸ τῶν τῆς λαγόνος ὑψηλῶν ἄρχεται, διὸ καὶ τῷ μήκει τοῦτο τὸ μέρος ἐνδεῖ τῶν ἄλλων δυοῖν, ὥσπερ καὶ τῷ πάχει. μετὰ δὲ τοὺς εἰρημένους μῦς ἅπαντας ἐπισκέψαι τὴν ἔκφυσιν ἀκριβῶς ὅλων τῶν ῥαχιτῶν μυῶν. ἄρχονται μὲν γὰρ ἐκ τοῦ δευτέρου σπονδύλου δύο κεφαλὰς ἑκάτερος ἔχων, διεστηκυίας ἀλλήλων. ἐκπληροῦσι δ' αὐτῶν τὸ μέσον οἱ παραλειφθέντες ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν μύες, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν αὐτάρκως διῆλθον. ἀεὶ δὲ μᾶλλον εὐραφέστεροι γίνονται, καίτοι γ' ἀπὸ λεπτῶν ἀρχόμενοι τῶν κεφαλῶν, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον σπόνδυλον ἔκφυσίς τις αὐτοῖς μίγνυται, κἂν οὕτω διεξερχόμενοι τὸν τράχηλον ἀξιόλογοι τὸ μέγεθος καὶ τὴν ῥώμην γίγνονται, καὶ πρῶτον γ' εἰς ταυτὸν ἥκουσιν ἀλλήλοις ἐπὶ τελευτῇ τοῦ τραχήλου μύες ἐνταῦθα γιγνόμενοι καθ' ἑκάτερον μέρος τῆς ἀκάνθης. ὁ μὲν, ἐκ τῶν δεξιῶν. ὁ δὲ, ἐκ τῶν ἀριστερῶν. ὥστ' εἶναι τὰς πάσας ἀμφοτέρων τῶν μυῶν κεφαλὰς τέσσαρας. εἰσὶ δ' αὐτῶν αἱ ἶνες λοξαί. τινὲς μὲν ἀπὸ τῆς ἀκάνθης ἐπὶ τὰ πρόσω τε καὶ κάτω φερόμεναι, τινὲς δ' ἔμπαλιν ἐκ μὲν τῶν πλαγίων ἀποφύσεων ὁρμώμεναι, ῥέπουσαι δ' ὀπίσω καὶ κάτω. πρόσεχε δ' αὐτοῖς ἀκριβῶς, ἐπειδ' ἂν ἀνατεμὼν ἑκάτερον ἐπὶ τὴν ὀσφὺν ἀφίκῃ. κατὰ τοῦτο γὰρ ἐκ συνδέσμου τινὸς ὑμενώδους ὁρμηθέντος ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν ἄκανθαν χωρίων γεννῶνται μύες ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀτρέμα ἄνω φερόμενοι λοξοὶ πρὸς τὰς ἐσχάτας τοῦ θώρακος πλευράς, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ζώων ἀξιόλογοι τὸ μέγεθος, ἐπὶ δὲ τῶν πιθήκων, ὁμοίως ἅπασι τοῖς κατὰ θώρακα μικροτέροις καταφύωσιν οἱ μύες οὗτοι ταῖς ἐσχάταις πλευραῖς ἐμφύονται. τοῖς μὲν ἄλλοις ζώοις, ἄχρι τρίτης που καὶ τετάρτης ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀριθμοῦνται. πιθήκοις δ' ἄχρι τῆς δευτέρας, καὶ τρίτης ἀφικνοῦνται τῶν νόθων ὀνομαζομένων, ψαύοντες ἐνίοτε καὶ τῆς δ. παραλελοίπασι δὲ καὶ τούτους οἱ ἀνατομικοὶ τὸ μέντοι μέρος αὐτῶν, ὡς νομίζω, τοῖς κατ' ἐπιγάστριον ὀκτὼ μυσὶ συναποτέμνοντες. τὸ δ' ἐπὶ τοῖς ῥαχίταις προσεχὲς καταλιπόντες.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΙΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ. ϛʹ.

Ἐπειδὴ κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ἔδοξεν ἄμεινον εἶναι ποιήσασθαι τὴν πραγματείαν τήνδε, τῇ περὶ χρείας μορίων, ἐν ἐκείνῃ δὲ, μετὰ τὸν περὶ κώλων λόγον, ὁ περὶ τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων ἐστὶν, ἀκόλουθον ἂν εἴη καὶ νῦν ἐπὶ τοῦτον ἔρχεσθαι. χερσὶ μὲν οὖν καὶ σκέλεσιν ὁμοιότατος ἀνθρώπῳ πίθηκος, ᾧ μήτε πρόσωπον ἐστὶ προμήκες, μήθ' οἱ κυνόδοντες μεγάλοι. καὶ γὰρ συναύξεται ταῦτα ἀλλήλοις καὶ συμμειοῦται. καθάπερ ἥ τ' ὀρθὴ βάδισις καὶ τοῦ δρόμου τὸ τάχος. καὶ ὁ μέγας δάκτυλος ἐν τῇ χειρὶ, καὶ ὁ κροταφίτης μῦς, καὶ τῶν τριχῶν ἡ κατὰ σκληρότητα καὶ μαλακότητα καὶ μῆκος καὶ βραχύτητα διαφοράς. καίτοι τούτων ὧν εἶπον ἐν ὁτιοῦν θεασαμένῳ, γιγνώσκειν ὑπάρξει καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ἀεὶ γὰρ ἀλλήλοις ἅπαντα ταῦτα συναυξάνεται καὶ συμμειοῦται. ἐὰν ποτὲ τρέχοντα θεάσῃ πίθηκον ὀρθὸν ὠκέως, ἐξ ἀπόπτου, γίνωσκε τοῦτον ὅμοιον ὑπάρχειν ἀνθρώπῳ. καὶ δύνασαι προειπεῖν, ἐπ' αὐτοῦ πάνθ' ὑπάρχειν ἃ μικρῷ πρόσθεν εἶπον, πρόσωπον στρογγύλον, κυνόδοντας μικροὺς, τὸν δάκτυλον τὸν μέγαν ἐν τῇ χειρὶ μὴ πάνυ μικρὸν, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων

πιθήκων ἀνάλογον. πάλιν δὲ τοὺς ἐν τῷ ποδὶ δακτύλους μικροτέρους ἢ τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις πιθήκοις, τοὺς κροταφί-
τας μῦς, μικρούς. ὥσπερ γε καὶ τοὺς ἐκ τοῦ μηροῦ καθήκοντας εἰς τὴν κνήμην οὐκ ἐπὶ πολὺ προερχομένους,
τόν τ' ὀστοῦν τοῦ κόκκυγος ὀνομαζομένου, σμικρόν, ἥκιστά τε λάσιον εἶναι τὸν πίθηκον τοῦτον, καὶ τὰς θρίχας ἔχει
μὴ πάνυ σκληράς, ἢ περιμήκεις. οὕτω δ' αὖ τι τῶν εἰρημένων ἐναντίως ἔχει, καὶ τἄλλα ἐναντίως ἕξει. τινὲς γοῦν
αὐτῶν ἐγγυτάτω τὴν ἰδέαν εἰσὶ τοῖς κυνοκεφάλοις, ἄχρι τοῦ καὶ τὸν κόκκυγα τὸν μακρὸν ἔχειν, καί τινα, ἄχρι
τῆς οὐρᾶς. οὗτοι καὶ λασιώτατοι τῶν πιθήκων εἰσί, καὶ τὰς θρίχας ἔχουσι σκληρὰς καὶ ὀρθάς, καὶ τὸ βλέμμα
θρασύ. τῷ δ' ἀκριβεῖ πιθήκῳ, καὶ τοῦτο δῆλον ἐστίν, ὅ γε μὴν κροταφίτης μῦς, ἐπὶ πλεῖστον μὲν ἀνατείνεται
τοῖς ἀκριβέσι πιθήκοις, αὐτόθι δέ που παύεται περὶ τὴν στεφανιαίαν ῥαφὴν τοῖς ἀκριβέσιν, ὥσπερ τοῖς ἀν-
θρώποις, οὕτω δὲ καὶ ὀδόντες, μεγάλοι μὲν ἅπαντες, ἐπιφανέστεροι δ', οἱ κυνόδοντες, ὥσπερ γε καὶ ἡ γένυς μα-
10 κρά, καὶ πάνυ μικρὸς ὁ ἐν τῇ χειρὶ δάκτυλος ἅπασι τοῖς κυνοκεφαλοειδέσι πιθήκοις ἐστίν, οἱ τοιοῦτοι καὶ τοὺς
εἰς τὴν κνήμην ἐκ τοῦ μηροῦ καθήκοντας μῦς ἐπὶ πλεῖστον ἔχουσι ἐκτεινομένους, καὶ διὰ τοῦτο συνδεδεμένην,
ὡς ἂν εἴποι τις, ὅλην τὴν ἰγνύαν, διόπερ οὐκ ἀκριβῶς ἐκτείνειν δύνανται τὰ σκέλη. διόπερ αὖ πάλιν, οὐδ'
ἵστανται καλῶς. ὅπω δ' οὐχ ὑπάρχει ζώῳ καλῶς ὀρθῶς στῆναι, πῶς ἄν, ἢ βαδίσειεν ὀρθόν, ἢ δράμοι ταχέως.
οὐκ οὖν οὐδὲ τὸν μέγαν ἐν τῷ ποδὶ δάκτυλον ἔχουσι μέγαν, ὡς ἄνθρωποι, οὐδὲ τοὺς ἄλλους μικρούς. ἀλλὰ πάντες
μὲν αὐτοῖς εἰσι μεγάλοι. μικρότερος δὲ τῶν ἄλλων, ὃν ἄνθρωπος ἔχει μέγιστον. ἀρχὴ δέ τις οὐρᾶς ἐστιν ἐν αὐτοῖς,
καὶ τὸ σύμπαν σῶμα κυνοκεφάλοις ἐοίκασιν οἱ τοιοῦτοι πίθηκοι, ὥσπερ οὖν ἄμεινόν ἐστιν ἀνατέμνειν τὰ κῶ-
λα τῶν ὁμοιοτάτων ἀνθρώπῳ πιθήκων, ὅταν ἐπὶ παραδείγματος ἐθέλοις γυμνάσειν σεαυτόν, οὕτως
ἄμεινον, ὅταν ἀπορῇς τοιούτου πιθήκου, καὶ τῶν ἀνομοίων τινὰ λαμβάνειν, ὥσπερ κἂν ὅλως ἀπορῇς πιθήκου,
κυνοκέφαλον, ἢ σάτυρον, ἢ λύγκα. συνελόντι δ' εἰπεῖν, ἐκεῖνα τῶν ζώων, οἷς ἔσχισται τὸ πέρας τῶν κώλων εἰς
20 δακτύλους πέντε. τοῖς δ' αὐτοῖς τούτοις καὶ κλεῖς ἐστι, καὶ στέρνον ἥκιστ' ὀξύ, καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τῶν δύο βα-
δίζει σκελῶν, ὥσπερ ἄνθρωπος, χωλεύων. μετά γε μὴν τὰ τοιαῦτα ζῶα καὶ ἡ ἄρκτος ἐστί, καὶ ὁ λέων, καὶ
ὅλως τὰ καρχαρόδοντα καλούμενα. καὶ εἰ μὴ μικρὸν ἦν τὸ τῶν ἑρπόντων γένος, οἷον ἰκτίδες, καὶ γαλαῖ, καὶ
μύες, ἦν ἂν καὶ τούτων τὰ κῶλα χρήσιμα πρὸς τὴν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς γυμνασίαν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα
τέτταρας ἔχει δακτύλους ἀπολελωκότα τὸν μέγαν, ὅτι μὴ τισὶν αὐτῶν οἷον ὑπογραφή τις ἐστὶ κατά γε τὴν
ῥίζαν, ἀλλ' οὐδὲ ταύτην ἀπὸ τοῦ λιχανοῦ πολὺ κεχωρισμένην, ὡς ἐπ' ἀνθρώπου θεάσῃ. προγεγυμνασμένος γε
μὴν ἐν πιθήκῳ, καὶ ταῦτ' ἀνατέμνειν δυνήσῃ. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ὁ τὸν + τῆς χειρὸς ἔνδον ἀποφυόμενος
τένων καὶ τούτοις τοῖς ζώοις, ὥσπερ γε καὶ οἱ τοὺς δακτύλους κινοῦντες μύες, οὕτως δὲ καὶ οἱ τὸν καρπόν τε
καὶ τὴν κερκίδα, τούς τε τὸν μέγαν δάκτυλον κινοῦντας μῦς τε καὶ τένοντας, εὔδηλον ὡς οὐκ ἔχει ταῦτα τὰ
ζῶα. συνελόντι δὲ εἰπεῖν, ἔκ τε τῶν ἐνεργειῶν, ὧν ἐνεργεῖ, καὶ τῆς ἰδέας τῶν μορίων, ἣν ἔχειν ἔξωθεν φαί-
30 νεται τῶν ζώων ἕκαστον, ὑπαγορεύσει σοί τι καὶ περὶ τῆς ἐν αὐτῷ κατασκευῆς. τὰ γὰρ ὡσαύτως ἐνεργοῦντα
μόρια, καὶ τὴν ἔξωθεν ἰδέαν ἔχοντα τὴν αὐτήν, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὴν ἐν τῷ βάθει κατασκευὴν ἔχειν τὴν αὐ-
τήν. οὕτως δὲ καὶ τοῖς ὁμοίως ἐνεργοῦσιν, ὁμοίαν τε τὴν ἐκτὸς ἔχουσιν ἰδέαν, ὁμοία καὶ ἡ ἐν τῷ βάθει μορίων
ἐστὶν ἅπασα φύσις. ἑκάστῳ γάρ τοι τῶν ζώων ἡ φύσις τὸ σῶμα παρεσκεύασεν ἐπιτήδειον ταῖς κατὰ τὴν ψυχὴν
ὁρμαῖς. καὶ διὰ τοῦθ' ἅμα τῷ γεννηθῆναι, πάντα χρῆται τοῖς μορίοις, ὥσπερ δεδιδαγμένα. μύρμηκας μὲν οὖν
καὶ κώνωπας καὶ ψύλλους, ὅσα τἄλλα τῶν ζώων σμικρά, τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἐπεχείρησά ποτ' ἀνατέμνειν. ὅσα
δ' ἕρπει ζῶα καθάπερ γαλαῖ τε καὶ μύες, ὅσα τ' εἱλύεται, καθάπερ ὁ ὄφις, ὀρνίθων τε γένη πολλά, καὶ
ἰχθύων, πολλάκις ἀνέτεμον, ἕνεκα τοῦ πεισθῆναι βεβαίως ἕνα τὸν ἐνοῦντα τὸν διαπλάττοντα ταῦτα. καὶ
ὡς τῷ ἤθει τοῦ ζώου τὸ σῶμα ἐστὶν οἰκεῖον ἐν πᾶσιν. ἐκ γὰρ τῆς γε τοιαύτης γνώσεως ἔσται σοι προγνῶναι
θεασαμένῳ τι ζῶον, ὃ μήπως πρόσθεν εἶδες ὁποίαν τινὰ τὴν ὑπὸ τῷ δέρματι κατασκευὴν ἔχει. καὶ πολλά-
40 κις ἐγὼ τοῦτ' ἐπεδειξάμην οὐκ ἄλλοθεν, ὡς ἔφην, οὔτ' ἐμοὶ περιγενόμενον, οὔτ' ἄλλοθέν ποθεν ὑπάρξαι, ἢ ἐκ
τοῦ πεισθῆναι βεβαίως, οἰκείαν ἑκάστῳ ζώῳ τὴν τοῦ σώματος εἶναι κατασκευὴν τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσί τε καὶ
δυνάμεσιν. οὐδὲν οὖν ἐστι θαυμαστὸν ἐκ τῆς ἔξωθεν ἰδέας ἐναργῶς ὀφθείσης, προγνῶναι τὴν ἔνδον παρα-
σκευὴν ἑκάστου τῶν ζώων. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐὰν ἐνεργοῦν ἴδῃς αὐτό, καθάπερ ἀρτίως εἶπον ἐπὶ τὸν βαδίζοντα
ὀρθῶς. καὶ μὴν δὴ κἂν φωνοῦντος ἀκούσαις ζώου, δυνήσῃ τι τεκμήρασθαι περὶ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, οὐκ
ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς φωνῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης ἰδέας. εἰρήσεται δέ μοι περὶ τοῦδε σαφέστερον, ὅταν
ἐπὶ τὴν τῶν φωνητικῶν ὀργάνων ἀνατομὴν ἀφίκωμαι. νυνὶ δὲ καὶ τοῦτο περὶ τῶν κώλων ἐπὶ πλεῖον δῆλ-
ον, ὅτι τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἐν τοῖς πρώτοις τῆσδε τῆς πραγματείας ὑπομνήμασιν, ἐξηγησάμην. ἐλ-
πίσας οὖν ἀκολουθήσειν τῷ λόγῳ τοὺς προγεγυμνασμένους ἐν αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ παραδείγματος αὐτῶν δηλ-
ον ὑπὲρ τῆς τῶν ἄλλων ζώων ὁμοιότητός τε καὶ ταυτότητος, ἣν ἔκ τε τῶν ἐνεργειῶν ἔνεστί σοι σκοπεῖ-
50 σθαι, καὶ τῆς μορφῆς τοῦ ζώου συμπάσης τε καὶ κατὰ τὰ μόρια, δάκτυλος γὰρ ὁ πού ποτ' ἂν ᾖ, τὴν αὐτὴν
ἔχει κατασκευήν, ᾗ δάκτυλος ἐστίν. οὕτως δὲ καὶ εἰ τοιόσδε τις ὁ δάκτυλος εἴη, τὴν τοιαύτην ἔχει κατασκευὴν
ἀεὶ τῷ τοιῷδε δακτύλῳ, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ πῆχυς, καὶ κερκίς, καὶ ἕκαστον τῶν ἄλλων. ἡ μὲν γὰρ
κερκίς, ᾗ πῆχυς ἐστίν, ἀεὶ τὴν αὐτὴν ἔχει κατασκευήν. ἡ δὲ τοιάδε τις κερκίς, ἢ τοιόσδε τις πῆχυς, ὁμοίαν μὲν ἐν
τοῖς ὁμοίοις, ἀνάλογον δ' ἐν τοῖς ἀνομοίοις. ὅστις μὲν οὖν ἐγυμνάσατο λογικῶς, ἅμα τῷ καὶ πεφυκέναι καλῶς,
εὑρίσκει ῥᾳδίως τότε ταὐτὸν ἐν ἑκάστοις τῶν ὄντων, καὶ τὸ μὴ ταὐτόν. ὁ δὲ μήτε πεφυκώς, μήτε, γεγυμνασμέ-
νος, τάχ' ἂν καὶ οὕτως ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀνατεμνομένων ζώων ἐπιχειρεῖ ποτε, πρὸς τὸ κἂν ἀμυδρῶς
γ' οὖν ἐννοῆσαι. τὸ μὲν ταὐτόν, οὐ κατὰ συμβεβηκός, οὐδὲ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν ὑπάρχει
ἑκάστῳ τῶν εἰδῶν, τὸ δ' οὐ ταὐτὸν ἀπό τινων συμβεβηκότων τοῖς κατὰ μέρος, ἅπερ ἀτόμους οὐσίας ὀνομά-
ζομεν,

ζομεν, ὅπου γὰρ ἂν ἴδῃς κῶλον οὐ μόνον ἐκτεινόμενον, καὶ καμπτόμενον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ πλάγια
περιφερόμενον, ἐξ ἀνάγκης ἐκείνῳ τῷ κώλῳ δύο γένη μυῶν ἐστιν, ἄλλοι μὲν, ἐκτάσεώς τε καὶ κάμψεως.
ἄλλοι δὲ τῆς ἐφ᾽ ἑκάτερα φορᾶς αἴτιοι. προσεπισκεψάμενος οὖν εἰ ἓν ἐστιν ὀστοῦν κατὰ τὸ κῶλον, ὡς
ἐπὶ βραχίονος, εἴτε δύο, καθάπερ ἐπὶ πήχεώς τε καὶ κερκίδος, εἰ μὲν εὕροις ὀστοῦν, ἐπ᾽ ἐκείνου ζήτει τοὺς
εὐθεῖς τε καὶ λοξοὺς μῦς. δυοῖν δ᾽ ὄντων ὡς ἐπὶ πήχεώς τε καὶ κερκίδος, ἴσθι μὲν εὐθέως ἤδη, τὸ μὲν ἕτε-
ρον αὐτοῖν ἔκτασίν τε καὶ καμπὴν ἐργαζόμενον τοῦ κώλου, τὸ δ᾽ ἕτερον ἑκατέρωσε περιάγον. ἴσθι δ᾽, ὡς
καὶ τῶν κινούντων αὐτὰ μυῶν, λοξότεροι μὲν εἰσι κατὰ τὴν θέσιν οἱ κατὰ τὰς λοξὰς κινήσεις κινοῦντες.
εὐθύτεροι δ᾽, οἱ τὰς εὐθείας. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὑπάρχει τοῖς κώλοις ἅπασι κοινὸν, ὅσα περ ἔχει τὰς αὐτὰς
κινήσεις. τὸ δὲ μέγεθος τῶν μυῶν, καὶ τὸ σχῆμα, καὶ ἡ θέσις, ὅμοια μὲν ἐν τοῖς ὁμοίοις κατὰ τὴν μορ-
10 φὴν κώλοις. ἀνόμοια δ᾽ ἐν τοῖς ἀνομοίοις. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τοὺς δακτύλους, εἰ καὶ μικρότερον εἴη τὸ ἀνα-
τεμνόμενον ζῶον, οἷοί περ οἱ ἕρποντες οὗτοι μύες, ἀναγκαῖον αὐτῷ τούς τε κάμπτοντας εἶναι καὶ τοὺς ἐκ-
τείνοντας ἕκαστον τῶν δακτύλων, ὡς ἐν ἀνθρώπῳ. εἰ δὲ καὶ πρὸς τὰ πλάγια μέρη θεάσαιο κινουμένους τοὺς
δακτύλους, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὰς καθ᾽ αὐτὰ κινήσεις ἀνάλογον ἔχειν ἐκείνῳ τῷ ζώῳ τοῖς ἀνθρώποις, ὥσ-
τε τὴν μὲν, ὡς ἐπὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον, ἑκάστου φορὰν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἐπικειμένων τῷ λόγῳ τενόν-
των τε καὶ μυῶν γίγνεσθαι. τὰς δ᾽ ὡς ἐπὶ τὸν μέγαν, ὑπὸ τῶν ἔνδον. αὐτὸν δὲ τὸν μέγαν ὥσπερ οὖν
καὶ τὸν μικρὸν ἐπὶ πλεῖστον ἀπαγόμενον ἁπάντων τῶν ἄλλων εὑρήσεις ἐπὶ τῶν τοιούτων ζώων, ὑπὸ μυῶν
ὁμοίαν ἐχόντων θέσιν τῇ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους. ὥστε σοι καὶ τὴν ἀνατομὴν αὐτῆς ῥᾳδίαν γίγνεσθαι, καθάπερ
οὖν καὶ πολλάκις ἔμπροσθεν ἐχειρούργησας ἀμφ᾽ αὐτῆς. ταυτὶ μὲν οὖν εἴπερ ὅλως μέμνησαι τῶν εἰρημένων
ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι περὶ χειρὸς ἑτοίμως τ᾽ ἔμαθες ἄρτι ῥηθέντων ἀκούσας, ἑτοίμως τε ἐπὶ τῶν ζώων
20 εὑρήσεις. * ὃ δέ μοι πρόκειται λέγειν ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ περὶ τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων, ὧν ἕνεκα καὶ τὰ μέ-
χρι δεῦρο διῆλθον, ἄπιστα μὲν ἴσως σοι δόξει τήν γε πρώτην ἀκούσαντι, φιλοπονοῦντι δ᾽ ἐπὶ πολλῶν ζώων
ὁμοειδῶν τε, καὶ οὐχ ὁμοειδῶν, ἄπιστα μὲν οὐκ ἔτι φανεῖται. θαυμαστὰ δέ σοι δόξει, μίαν τέχνην ἐνδει-
κνύμενα τῶν ζώων ἁπάντων δημιουργὸν, εἴγε τοὺς σκοποὺς τῆς κατασκευῆς τῶν μορίων τὰς χρείας αὐτῶν
πεποίηται. μιᾶς γὰρ οὔσης κοινῆς χρείας ἅπασι τοῖς ζώοις ἧς ἕνεκα δέονται τροφῆς, εὑρήσεις ὄργανα καθ᾽
ἕκαστον εἶδος αὐτῶν τρίττα. τινὰ μὲν, κατὰ πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύσεως γεγονότα, πρός τε τὴν ὑποδο-
χὴν αὐτῆς καὶ κατεργασίαν, ἔτι δὲ τὴν εἰς ὅλον τὸ σῶμα φορὰν, ἕτερά τε κατὰ δεύτερον, ὅσα τῶν περιτ-
τῶν ἐστιν ὑποδεκτικά. διαφέρει δ᾽ οὐδὲν, εἴτε περιττὰ καλεῖν ἐθέλῃς, εἴθ᾽, ὡς Ἀριστοτέλης, περιττώματα.
τρίτα δ᾽ ἄλλα μόρια, κατὰ τρίτον λόγον ὑπηρετοῦντα ταῖς τούτων ἐκκρίσεσιν. εἰς ὃ μὲν οὖν ὑποδέχεται
τὴν τροφὴν ἅπαντα τὰ ζῶα μόριον, ὀνομάζεται γαστήρ. ἐν τούτῳ δὲ καὶ μεταβάλλεται τινὰ μικρὰν καὶ πρώ-
30 την μεταβολὴν, προπαρασκευαζόμενα τῷ ἥπατι μεγίστην ἀλλοίωσιν ἐργαζομένῳ τῆς εἰς αὐτὸ παραγινομέ-
νης τροφῆς. ἐντεῦθεν δὲ φλέβες εἰς ὅλον ὀχετεύουσι τὸ σῶμα κατεργασθεῖσαν αὐτήν. ὅπως δ᾽ ἐξ ἥπατος εἰς ὅλον
τὸ σῶμα φέρει τὸ καθαρὸν, καὶ μηδὲν ἔχουσαν περιττὸν, ὄργανα παρασκευάσειν ἡ φύσις ἐπιτήδεια πρὸς τοῦτο;
κατὰ δεύτερον ἤδη λόγον, οὐκέτι πρῶτον. ὥσπερ τὰ πρόσθεν, ὅσα λέλεκταί μοι. τούτων δὲ τῶν ὀργάνων,
τὰ μὲν τὸ λεπτὸν καὶ κοῦφον αὐτῆς ἐκκαθαίρει. τὰ δὲ, τὸ γεῶδες καὶ βαρύ. τὰ δὲ, τὸ μέσον ἀμφοῖν, ὑδα-
τῶδές τε ὂν καὶ ὀρρῶδες. ὀνομάζεται δ᾽ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, τὰ μὲν πρῶτα ῥηθέντα, πόροι χοληδόχοι, καὶ
κύστις ὁμοία τοῖς πόροις χοληδόχος. τὰ δὲ τὸ γεῶδές τε καὶ βαρὺ, τῶν τε σπλάγχνων ὁ σπλὴν, καὶ τῶν φλε-
βῶν ἡ κάτω μοῖρα προαπευθυσμένως. τὰ δὲ τὸ λοιπὸν τὸ τρίτον, οὐρητῆρες, καὶ νεφροὶ, καὶ κύστις. ἵνα δ᾽ ἐπὶ
ταῖς ὁρμαῖς τοῦ ζώου τῶν περιττῶν ἡ ἀπόκρισις ᾖ, μῦς ἐπέστησεν ἡ φύσις ἐπὶ τοῖς πέρασι τῶν περιεχόντων ἀγ-
γείων ταῦτα, κατὰ τρίτον ἤδη λόγον ἐκ τῶν περὶ τὴν τροφὴν ὀργάνων γιγνομένους. ἀναγκαῖον οὖν ἅπασι τοῖς
40 ζώοις τὰ τρία ταῦτα γένη τῶν ὀργάνων εἰς τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν παρασκευάσθαι τῇ φύσει, καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶν
τὸ κοινόν τε καὶ ταὐτὸν ἐν ἅπασιν, ἔντερα μὲν, καὶ γαστέρα, καὶ φλέβας καὶ ἧπαρ ἐκ τῶν κατὰ τὸν πρῶτον
λόγον γεγονότων, τὰ δ᾽ ἕνεκα τῆς διακρίσεως τε καὶ καθάρσεως τῶν περιττῶν, ἀγγεῖα χοληδόχα, καὶ τὴν ἐπὶ
τῷ ἥπατι κύστιν, ἔτι τε σπλῆνα, καὶ νεφροὺς ἐκ τῶν δευτέρων. τοὺς δὲ ταῖς τῶν περιττωμάτων ἐκκρίσεσιν ὑπη-
ρετοῦντας μῦς, ἐκ τῶν τρίτων. ἐπεὶ δ᾽ ἔνια μὲν τῶν ζώων ἰσχυραῖς φέρεται τροφαῖς, ἔνια δ᾽ ἀσθενέσι, πρὸς ταῦθ᾽
ἡ φύσις ἀποβλέπουσα, τὰς κατὰ μέρος εἰργάσατο διαφορὰς τῆς κοιλίας. ἐὰν οὖν ποτ᾽ ἴδῃς ζῶον, εἴτ᾽ ἐξ Ἰν-
δίας, ἢ καὶ Λιβύης, εἴτε Σκυθίας ἧκον, ὃ μὴ πρόσθεν ἐθεάσω, προσφερόμενον τροφὴν φρυγανώδη, μεγάλην
τούτῳ καὶ τραχεῖαν ἴσθι παρεσκευασμένην κοιλίαν. εἰ δὲ καὶ τοὺς ἄνωθεν ὀδόντας οὐκ ἔχοι, γαστέρας ἐξ ἀνάγκης
τούτῳ πλείους ὑπάρχειν. ὥστ᾽ εἰς μὲν τὴν πρώτην εὐθέως καταπίνειν τὴν νομήν. αὖθις δ᾽ ἐκ ταύτης ἐπανεμοῦν
κατεργάζεσθαι τῷ στόματι, καὶ μετὰ ταῦτα καταπίνειν αὖθις εἰς ἑτέραν γαστέρα. κἄπειτ᾽ ἐκ ταύτης πάλιν
50 εἰς ἑτέραν μεταβάλλειν. εἴτ᾽ ἐξ ἐκείνης τὰ τῆς τροφῆς ὄργανα κατὰ πρῶτον λόγον γέγονεν. οἷον γαστὴρ ἧπαρ.
φλέβες. ἔντερα. κατὰ δεύτερον λόγον οἱ νεφροὶ, σπλὴν, χοληδόχος κύστις, οὐρητῆρες. κατὰ τρίτον λόγον οἱ κα-
τὰ τὴν ἕδραν κατὰ τὸ ἐφήβαιον μύες. πρῶτον πίθηκοι, δεύτερον πιθηκοειδῆ, τρίτον, ἄρκτος, τέταρτον, καρ-
χαρόδοντα μέν. σύες πέμπτον. μονώνυχα ἕκτον μηρυκάζοντα αὖθις εἰς ἄλλην. προμεμαθηκὼς γὰρ ἐξ ὧν ἐθεά-
σω τῆς φύσεως ἔργων, καὶ τέχνην αὐτῆς ἔλπιζε καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εἶναι τὴν αὐτήν. οὕτως γοῦν ἀπο-
φαινόμεθα καὶ περὶ τῶν ἐν ἀνθρώποις τεχνῶν, οὐκ ἀναμένοντες ἅπαντας ἰδεῖν, οὓς ἐποίησεν ἀνδριάντας ὁ Φει-
δίας καὶ ὁ Πολύκλειτος, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν ἑωράκαμεν, ἐκ τούτων ἤδη καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐλπίζοντες. ὥστε καὶ
ὅστις ἐμπείρως ἔχει τῶν ἔργων τῆς φύσεως, ἐξ ὧν εἶδεν, ἤδη τι τεκμαίροιτ᾽ ἂν καὶ περὶ τῶν ἄλλων. τὰ γοῦν
κατεργαζόμενα τὴν τροφὴν ὄργανα, καὶ κατασκευάζει αὐτὴν, τηλικαῦτά τε τὸ μέγεθος, καὶ τοιαῦτα τὴν

θείαν, οἷα μάλιστα πρέπει τῇ ληφθησομένῃ τροφῇ, πεπείσμεθα πάντες ὅσοι τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐπιπλέον ὡμιλή-
καμεν. ἐγὼ γοῦν σοι φημὶ πᾶν ζῶον, ὅ,τι περ ἂν ἴδῃς οὐκ ἔχον τοὺς ἄνωθεν ὀδόντας, ἴσθι τοῦτο καὶ πολλὰς
γαστέρας ἔχον, καὶ πάντως μηρυκάζον, ὥσπερ γε πάλιν, ἐφ' ὧν ἐστιν ὁ τῶν ἄνωθεν ὀδόντων στοῖχος, οὐκ ἐνδέ-
χεται τοῦτο τὸ ζῶον, οὔτε μηρυκάζειν, οὔτε μὴν πολλὰς ἔχειν γαστέρας, ἀλλὰ μίαν μὲν ἔχειν, οὔπω τε κατασκευα-
σμένην, ὡς τοῖς σαρκοφάγοις. ὑπάρχει δ' ὡς τὸ πολὺ τοῖς κερασφόροις, οὐκ ἔχειν τοὺς ἄνωθεν ὀδόντας, εἰς
τὰ κέρατα τοῦ γεώδους περιττώματος αὐτοῖς ἐν τοῖς κατὰ τὴν κεφαλὴν μορίοις ἀναλισκομένου. ἀλλ' οὐ διότι
κερασφόρα, διατοῦτο πλείονας ἔχει γαστέρας, ἢ μηρυκάζειν τῷ φρυγανώδη διεσθίειν τροφὴν οὐ δεῖται τῶν
ἄνωθεν ὀδόντων, ἀμέλει καὶ κάμηλος οὐκ ἔχουσα κέρατα, ὅμως καὶ μηρυκάζει, καὶ πολλὰς ἔχει γαστέρας.
ὅτι καὶ τροφῇ χρῆται φρυγανώδει. διατοῦτο δ' αὐτῇ, καὶ ὁ τοῦ στόματος ἔνδον χιτὼν ἅπας τραχύς ἐστι, καὶ ὁ τῶν
10 κοιλιῶν ὡσαύτως. ἐπὶ πλέον δ' ἂν σοι διῆλθον, ὁπόση τίς ἐστιν ἡ τέχνη τῆς φύσεως ἐν ἅπασι τοῖς ζώοις, εἰ
τῆς προκειμένης πραγματείας ὁ λόγος ἦν οἰκεῖος. ἐπὶ τοσοῦτον γε μὴν ἐνδεδεῖχθαι περὶ αὐτῆς, εἰς ὅσον ἠναγ-
κάσθην ὑπὸ τῆς τοῦ λόγου χρείας, ἀρκέσει. τὰ γάρ τοι τῆς τροφῆς ὄργανα καθότι περ ἂν ἐθέλῃς ἐπισκέπτε-
σθαι ζῶον, οὕτως ἔχοντα εὑρήσεις, ὡς ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ κατὰ τὴν περὶ χρείας μορίων πραγμα-
τείαν εἴρηται. οἷον εὐθὺς εἰς τὰς πύλας τοῦ ἥπατος ἀναφερομένας ἁπάσας θεάσῃ τὰς φλέβας, ὅσαι κατ' ἔντε-
ρά τε καὶ γαστέρα καὶ σπλῆνα καὶ πρὸς τούτοις τὸ καλούμενον ἐπίπλοον, ὑπάρχουσιν. ἔστι γὰρ δὴ καὶ τὸ ἐπί-
πλοον τοῦτο τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων ἐν τῇ τῆς κατὰ πρῶτόν τε λόγον γενέσει, καὶ κατεργαζομένοις αὐτήν,
παρεσκευασμένον. οἷον ἐπίβλημα σύμφυτον, ἕνεκα θάλψεως. ἐάσας οὖν ἐν τῷ παρόντι λόγῳ σκοπεῖσθαι τὰς
διαφορὰς τῶν ἐντέρων τε καὶ τῆς κοιλίας, ἅπανθ' ὅσα μέλλω λέγειν, ἐν ἅπασι τοῖς ζώοις εὑρήσεις, ἐφ' ὧν γυ-
μνάζεσθαί σε καὶ κατὰ τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις ἠξίωσα. πιθήκους μὲν πρώτους, καὶ μάλιστα, καὶ τού-
20 των αὐτῶν ὅσοι μάλιστά τ' ἐοίκασιν ἀνθρώπῳ, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται. δεύτερα δ' ἐπ' αὐτοῖς, ὅσα
καλεῖν ἔχεις ζῶα. γένος δὲ ἕν τι ταῦτα πάντα τίθει, καὶ κάλει πιθηκοειδῆ ζῶα. τούτων δ' ἐφεξῆς ἄρκτους,
εἶθ' ἑξῆς τά τε καρχαρόδοντα, καὶ τοὺς μῦς, καὶ τὰ μονώνυχα προσαγορευόμενα. καὶ πρὸς τούτοις ἅπασιν ἕκ-
τον τι γένος τὰ μηρυκάζοντα. ταῦτα γὰρ αὐτὰ τὰ γένη τῶν ζώων ἀνατέμνεσθαί μοι δοκοῦσιν οἱ παλαιοί, κε-
λεύοντες ἑκάστοτε τοὺς ἀνατομικοὺς λόγους, οὓς αὐτοὶ γεγράφασιν, ἐπ' ἐκείνων ἐξετάζεσθαι τῶν ζώων, ὅσα
μὴ πολὺ διεστῶσαν ἀνθρώπων ἔχει τὴν φύσιν. ἀλλ' ἐπί γε τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων, οὐ μόνον αὐτὰ τὰ ζῶα
ἅπαντ' ἔχει τὰ λελεγμένα κατὰ τὴν περὶ χρείας μορίων πραγματείαν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα τῶν ἐπι-
πλέον ἀφεστώτων ἀνθρώπου φύσεως ἐστιν. ὅτε διχῶς ἐνδέχεται τὰ τῆς τροφῆς ἀνατέμνειν ὄργανα ἀπὸ τῶν ὑστέ-
ρων, οἷον τῶν κατ' ἐπιγάστριον μυῶν, ἢ ἀπὸ τῶν προτέρων, οἷον τοῦ περιτοναίου. ὥσπερ ὅσα τ' εἰλυσπᾶται, καὶ
περιέρπει καὶ νήχεται. τί δεῖ λέγειν ὅτι πρὸ τούτων ἐλέφαντές τε καὶ κάμηλοι καὶ οἱ Νειλῷοι τῶν ἵππων, ὅσα
30 τἆλλα τοιαῦτα. ἅπασι γὰρ αὐτοῖς ὑπάρχει πάνθ' ὅσα λέλεκται κατ' ἐκείνην τὴν πραγματείαν περὶ τῶν
τῆς τροφῆς ἀγγείων, ὅτι περ ἂν οὖν αὐτῶν ἐθέλῃς ἀνατέμνειν, ἐγχείρει τρόπῳ διττῷ, ποτὲ μὲν ἀπὸ τῶν κατ' ἐπι-
γάστριον ἀρχόμενος μυῶν, οἳ καὶ τοῦ σίτου γένους εἰσὶ τῶν τροφικῶν ὀνομαζομένων ὀργάνων. ἐνίοτε δ' ἀπ' αὐ-
τῶν τῶν πρώτως. ἀπὸ τούτων μέν, ὅτι πρῶτα τοῖς ἀξιώμασιν ἐστίν, ἀπὸ δὲ τῶν ἔξωθεν μυῶν, ὅτι πρῶτοι τῇ
τάξει. λεχθήσεται δέ μοι νῦν πρότερα τὰ καὶ τῷ λόγῳ τῆς κατασκευῆς πρότερα. διελὼν οὖν ἀπὸ τοῦ ξιφοει-
δοῦς μέχρι τῶν τῆς ἥβης ὀστέων ἅπαντας τοὺς καθ' ὑπογάστριον μῦς, ἐντεύξει τινὶ σώματι λεπτῷ καθάπερ ἀρα-
χνίῳ πλατεῖ τῷ καλουμένῳ περιτοναίῳ. προσαγορεύουσι δ' οὐχ οὕτω μόνον ἁπλῶς περιτόναιον, ἀλλ' ὑπὸ μὲν ἐνί-
ων, ὅλον τοῦτο περιτόναιος ὑμήν. ὑπ' ἐνίων δ', ὅλον τοῦτο περιτόναιος χιτών. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ περιτόναιον σκέπασμα κα-
λοῦσιν αὐτό. λεπτότατος δ' ὁ ὑμήν ἐστι κατὰ τὴν οὐσίαν τὸ μόριον τοῦτο, τῶν ἁπλῶν καὶ πρώτων σωμάτων ἐν ὑπάρ-
χον, ἃ δὴ καὶ προσαγορεύειν εὖ ἡμῖν ἐστιν ὁμοιομερῆ. κέκληται γε μὲν περιτόναιον ἀπὸ τοῦ περιτετάσθαι πᾶσι μὲν
40 τοῖς σπλάγχνοις, πᾶσι δὲ δὲ τοῖς ἐντέροις, ἔτι δὲ τοῖς ἀγγείοις, ὅσα μεταξὺ φρενῶν τ' ἐστὶ καὶ σκελῶν. οὕτω δὲ
καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσα τούτων κεῖται μεταξὺ περιτέταται πᾶσιν, ἐν οἷς ἐστι καὶ μήτρα, καὶ κύστις, ἐννοήσας δὲ
κείμενον ὕπτιον τὸ ζῶον, ἐφ' οὗ τὴν ἀνατομὴν ποιούμεθα, ταπεινὰ μὲν ἀκούσεις αὐτοῦ μόρια, κατὰ μὲν τὸ βά-
θος, ὅσα κατὰ τὴν ῥάχιν ἐστί, κατὰ δὲ τὸ μῆκος, ὅσα κατὰ τὸ πλατὺ καλούμενον ὀστοῦν, ἄχρι τῶν ἰσχίων τε καὶ
τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν. ἔμπαλιν δ' ὑψηλὰ κατὰ μὲν τὸ βάθος ὅσα περί τε τὸν ὀμφαλόν ἐστι καὶ τὸ συνεχὲς αὐτῷ
δέρμα, κατὰ δὲ τὸ μῆκος ὅσα, πρὸς ὑποχονδρίῳ. τούτοις μὲν οὖν ἅπασι καὶ προσέτι τοῖς πλαγίοις αὐτῶν, ὅσα
μεταξὺ τῶν εἰρημένων ἐστί, περιτέταταί τις ὑμὴν λεπτότατος, ὃν οὐδὲ ἀποδεῖραι ῥᾴδιον ἄνευ τοῦ διεσπᾶσθαι,
καὶ μάλιστά γε τὰς φρένας, καὶ τοὺς ὁμιλοῦντας αὐτῷ δύο μῦς τῶν κατ' ἐπιγάστριον, ἕνα μὲν καθ' ἑκάτερον
μέρος, ἀριστερόν τε καὶ δεξιόν. ἔνθα γὰρ οὗτοι πλατὺν καὶ λεπτὸν τένοντα, τὴν ἐξ αὐτῶν ἀπονεύρωσιν ἴσχουσι, συμ-
πέφυκεν αὐτοῖς δύσλυτος ὁ περιτόναιος ὑμήν, ὥστε τὴν καλουμένην γαστρορραφίαν, ἣν οἷόν τε τοῦ περιτοναίου
50 μόνου ποιεῖσθαι μετὰ τῆς ἀπονευρώσεως, ἣν λέγω, γιγνομένην ἴσθι. διαιρεθέντι μέντοι χωρὶς τῶν ψαυόντων ἁπάν-
των τὸ περιτόναιον, ἐν ἰδέᾳ φαίνεται σφαίρας τινὸς ἐχούσης, ἔν τισι μὲν αὐτῆς μέρεσιν ἀποφύσεις χαλαρὰς
ἔν τισι δὲ τρήματα μόνον. ἄρξαι δ' αὐτὸ χωρίζειν ἐξ ὑστέρων πρότερον, ὅπου μόνον ἐστὶν μηδενὶ τῶν ὑποκειμένων μυῶν
συμπεφυκός. εἷς δ' ἐστὶν οὗτος ὁ τόπος οὐ μετὰ πολὺ τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων, ἐν ᾧ πρῶτον χωρίζεται
τῶν ἐγκαρσίων μυῶν, καὶ μόνον ἀπολείπεται. ὥσπερ οὖν ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις ἑτοίμως αὐτὸ διασώσεις, μό-
νον ἀπὸ τῶν πέριξ ἁπάντων γυμνώσας, οὕτω δὲ καὶ χαλεπῶς, ὅταν πρῶτον ἐνίων ἐντύχοις τοῖς ἐγκαρσίοις
μυσί. καὶ μέντοι καὶ γνώσει σαφῶς αὐτῶν τὴν οὐσίαν, ἐν οἷς ἐγύμνωσας μέρεσι μόνον ἀκριβῶς ἐστὶ θεασά-
μενος. εἴσῃ τε ὅτι καὶ κακῶς ἐγνώκασιν οἱ μετὰ τῆς ἀπονευρώσεως αὐτὸ διαρράπτοντες ἐν ταῖς γαστρορραφίαις,
ὡς περιτόναιον μόνον, ἐναργῶς γὰρ ὁρᾶται κατὰ τὴν ἄνοδον, ἡνίκ' ἂν ἐγγὺς ᾖ τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων

τῷ λεπτῷ τένοντι τῶν ἐγκαρσίων μυῶν συμφυόμενον, ὧν ἔφην αὐτὸ μὴ ῥᾳδίως ἀπολελύσθαι χωρὶς τοῦ μὴ
διασπασθῆναι κατά τι. μεγάλου δ᾽ ὄντως τοῦ ζώου δυνατόν σοι τυχεῖν τοῦ σκοποῦ, καὶ διασῶσαι συνεχὲς αὐτὸ
τὸ περιτόναιον, ἄχρι τῶν νόθων πλευρῶν, ἐν ᾗ χώρᾳ παυομένων τῶν ἐγκαρσίων μυῶν, ἕτερος ἐκδέχεται μῦς,
ὁ τῶν φρενῶν αὐτῶν. καὶ γάρ τοι καὶ τούτων ἡ οὐσία μῦς ἀκριβής ἐστι κυκλοτερὴς τῷ σχήματι, τὸ μέσον μὲν αὐτοῦ
πᾶν ἔχων νευρῶδες, ὅσον δ᾽ ἐν κύκλῳ τοῦδε σαρκῶδες ἅπαν ἄχρι τῶν πρώτων ἐκφύσεων, ὑπὲρ ὧν αὖθις πλέον
ἐν τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ διερχόμεθα λόγοις. ὁ δὲ νῦν ἐστηκὼς, ὅσον δεῖται πρὸς τὴν τοῦ περιτοναίου κοινωνίαν,
ἤδη λέλεκται. παυσαμένων γὰρ τῶν ἐγκαρσίων μυῶν, ἀποφύεται τῷ σαρκώδει τῶν φρενῶν ὁ περιτόναι-
ος ὑμήν. ἀφ᾽ οὗ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποδέρειν αὐτὸν προσῆκεν, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων μυῶν ἀπέδειρας.
ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἐκείνων μὲν, ἀνέβαινες κατὰ τὸ τοῦ ζώου μῆκος ὡς ἐπὶ τὸν θώρακα. νῦν δ᾽ εἰς τὸ βάθος καταβαίνειν σε
10 δεήσει μέχρι τῆς ῥάχεως ἐπειδὴ ταύτῃ συμπεφύκασιν αἱ φρένες, οὐ μὴν πάνυ γε δύσλυτός ἐστιν ἡ πρὸς τῷ σαρ-
κώδει αὐτῶν ὁμιλία τοῦ περιτοναίου. καθάπερ ἡ πρὸς τὸ νευρῶδες. ἀλλ᾽ ὅμως ἀπολύεται φιλοπονούντων περὶ
τοὔργον ἄχρι περ ἂν ἐπὶ τὴν κοίλην ἀφίκηται φλέβα, καθ᾽ ἣν ἔγκειταί τε καὶ συμφύεται τῷ διαφράγματι
τὰ κυρτὰ τοῦ ἥπατος. ὅτι δὲ φρένας ἢ διάφραγμα λέγειν οὐ διαφέρει, πρόδηλον δή που. καὶ μέν τοι καὶ τῆσδε
τῆς συμφύσεως ἐξ ἀριστερῶν ἐστιν ἑτέρα σύμφυσις ταπεινοτέρα τοῦ περιτοναίου πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς γαστρὸς
ὅ, περ δὴ καὶ καλοῦσιν αὐτῆς στόμα παυομένου τοῦ στομάχου κατὰ ταύτας τὰς φρένας. ἐνταῦθ᾽ οὖν τὸ περιτό-
ναιον ἐπεκτείνεται, πρῶτον μὲν, τῷ στόματι τῆς γαστρὸς, εἶτ᾽ ἐφεξῆς τῷ κύτει παντὶ, παχύτερον ἑαυτοῦ γιγνό-
μενον. ὥστ᾽ οὐδ᾽ ἀποδεῖραι χαλεπὸν αὐτὸ τῆς κοιλίας. ὅσῳ δ᾽ ἐνταῦθα παχύτερον ἑαυτοῦ ἐστι, τοσούτῳ λεπτό-
τερον ἐπεκτεινόμενόν τε τῷ ἥπατι, καὶ πάντ᾽ αὐτοῦ σκεπὸν τὰ μόρια, καθάπερ τις χιτὼν ἴδιος. ἀμέλει διὰ τοῦ-
το καλοῦσιν ἔνιοι περιτόναιον αὐτὸ χιτῶνα, διότι καὶ γαστρὸς, καὶ ἥπατος, καὶ σπληνὸς καὶ νεφρῶν, ἐντέρων τε,
20 καὶ κύστεως, καὶ μήτρας ἀμφίεσμα ἐστιν. οὐδὲν γὰρ οἶδα τι διαφέρειν ἀμφίεσμα εἰπεῖν, ἢ χιτῶνα. τὸ μὲν οὖν ἧπαρ
ἐν τῷ τέως καταλίπε. συνακολούθει δὲ τῷ περιτοναίῳ περιλαμβάνοντι τὴν γαστέρα, μέχρι περ ἂν ἐπὶ τὸ κυρ-
τότατον αὐτῆς ἀποδέρων, ἀφίκῃ, καθ᾽ ὃ μετέωρον ὄψει φλέβα μεγάλην ἐποχουμένην παντὶ τῷ μήκει τῆς γα-
στρός. καί τινας ἀπὸ τῆς μετεώρου φλεβὸς ἐκείνης, εἰς τὴν γαστέρα θεάσῃ καταφυομένας φλέβας λεπτὰς
παμπόλλας ἐφεξῆς ἀλλήλων, κατά τε στοῖχον ἕνα, καὶ γραμμὴν μίαν, ἥτις ἐστὶ, ὡς εἴρηται τὸ κυρτότατον τῆς
γαστρός. ὅταν οὖν ἐπιτεινόμενον αὐτῇ τὸ περιτόναιον ἐντύχῃ ταῖς καταφυομέναις φλεψὶν, ὄρθιον αὐταῖς
αὐτίκα παραφυόμενον, ἀνατείνεται μέχρι τῆς μεγάλης φλεβὸς, ἀφ᾽ ἧς αὗται πεφύκασιν, ἀμφίεσμά τε ἅμα
γιγνόμενον αὐτῶν, καὶ πρόβλημα, καὶ στήριγμα. καὶ γάρ τοι καὶ διπλοῦν ἐνταῦθα ἐστὶ, διότι περιερχό-
μενον ἐν κύκλῳ τὴν γαστέρα, καὶ πᾶσαν αὐτὴν σκέπον, ὅταν ἐν τῇ τοιαύτῃ περιόδῳ κατὰ τὸ πρόσω μέρος
αὐτῆς γινόμενον, ἐντεῦθεν πάλιν ἀναφέρηται πρὸς τὸ κυρτότατον, ἐντυγχάνῃ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τοῖς αὐ-
30 τοῖς ἀγγείοις, οἷς καὶ ἐκ τῶν ἄνω καταβαῖνον ἐνέτυχεν. ὁμοίως τε οὖν αὐτὰ περιλαμβάνει καὶ στηρίζει τῆς με-
γάλης φλεβὸς ἀναφερόμενον, καὶ τούτῳ τῷ μεταξὺ τῶν μορίων ἀμφοτέρων τοῦ περιτοναίου τὰ τῆς γαστρὸς
ἀγγεῖα. μέσον δ᾽ οὐδὲν ἧττον αὐτῶν, καὶ τὸ μετέωρον τὸ μέγα, παρακειμένης τινὸς ἀρτηρίας αὐτῷ, καὶ συγκα-
ταχιζομένης ὁμοίως. ὥσπερ δ᾽ εἰς τὴν γαστέρα καταδύεται μικρὰ τῶν μεγάλων ἀγγείων ἀποβλαστήματα, κα-
τὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς τὸ κάταντες, ὡς ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν, ἕτερα μικρὰ τῶν μεγάλων ἀποφυόμενα καταφέ-
ρεται μετέωρα περιλαμβανόμενα ταῖς δύο μοίραις τοῦ περιτοναίου. καὶ προσέρχεταί γε τοῦτο τὸ σῶμα τὸ συγ-
κείμενον ἐκ δυοῖν, οἷον πτυχῶν τοῦ περιτοναίου. μέσον δ᾽ ἐν αὐταῖς περιεχομένων τῶν ἀγγείων, ἐπὶ μὲν τῶν ἐνίων
ζώων, οὐ πολὺ κατωτέρω τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων, ἐπ᾽ ἐνίων δ᾽ ἄχρι τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν, ὀνομαζόμενον
ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἑλλήνων διττῶς, ἐπίπλοόν τε, καὶ ἐπίπλουν. μέγιστον δ᾽ ἔχουσιν αὐτὸ, τῶν ζώων ἄνθρωποί
τε, καὶ πίθηκοι. καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἄνθρωποι μὲν πολλοὶ συνεχῶς ἐπιπλοκομισταὶ λέγονται, καλοῦσι γοῦν οὕτω τὴν
40 κήλην, ὅταν ἐπίπλους ἐμπέσῃ τῷ καθήκοντι πόρῳ πρὸς τὸν ὄρχιν. ὅ, περ οὐ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. τῶν δ᾽ ἄλ-
λων ζώων οὐδὲν, ὅτι μὴ πίθηκος ἐν τῷ τοιούτῳ πάθει καθίσταται. λέλεκται δὲ τὸ ἐπίπλοον τοῦτο, προσφά-
τως, ἐπειδή περ ἐπὶ τοῖς ἐντέροις οὐδενὶ συμφωνούμεθα αὐτῷ, ὅτι μὴ δεσμοῖς τισιν οὐ πολλοῖς κατὰ τὰ δε-
ξιὰ μέρη τῷ κώλῳ συναπτόμενα. ἡ μὲν οὖν ὑψηλοτέρα μοῖρα κατὰ τὸ ἐπίπλοον, ὁποίαν τιν᾽ ἔχει τὴν γένεσιν,
εἴρηται. περὶ δὲ τῶν ἄλλων αὐτοῦ μερῶν, ἐφεξῆς λεκτέον, ὅταν ἀκριβῶς θεάσῃ τὰς ἐκ τοῦ κυρτοῦ τῆς γα-
στρὸς ἐπὶ τὰ κάτω φερομένας φλέβας ὑπὸ διπλοῦ τοῦ περιτοναίου περιλαμβανομένας, οὐ δεῖ παύεσθαι
τῆς θέας, ἀλλ᾽ ἀκολουθεῖν ἑκατέρωσε τῇ κατὰ τὸ κυρτὸν αὐτῆς φλεβί. προάξει γάρ σε κατὰ μὲν τὰ δεξιὰ τοῦ
ζώου μέρη, πρὸς τὴν ἔκφυσιν, ἣν ἐκποιεῖται τὸ λεπτὸν ἔντερον ἐκ τῆς γαστρός. κατὰ δὲ τὸ ἕτερον, ἐπὶ τὰ σι-
μὰ τοῦ σπληνός. ἐν ἀριστεροῖς δὲ κειμένου τοῦ σπλάγχνου τούτου, τὸ μὲν κυρτὸν αὐτοῦ μέρος ἔστραπται πρός τε
τὰ τῶν νόθων πλευρῶν πέρατα, καὶ ὅσον τούτοις συνεχές ἐστι κατὰ τὴν ἀριστερὰν λαγόνα. τὸ δὲ σιμὸν ἐπὶ τὰ
50 δεξιὰ μέρη νεύει κατ᾽ ἀντικρὺ τεταγμένον ἥπατός τε, καὶ τῶν ἐνταῦθα μορίων. ἡ τοίνυν φλὲψ ἡ ἀπὸ τοῦ κυρ-
τοῦ τῆς κοιλίας ἐπὶ τὸ σιμὸν τοῦ σπληνὸς ἐκτεινομένη, κατὰ μὲν τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιφύεται τῷ σπληνὶ,
καθ᾽ ὃν καὶ τῇ κοιλίᾳ μετέωρος ὑπὸ διπλοῦ στηριζομένη τοῦ περιτοναίου. πέμπει δ᾽ ἐξ αὐτῆς ἀποβλαστήματά
τινα, καθάπερ ἐπὶ τῆς γαστρὸς, ἀριθμῷ μὲν, πολλὰ. μεγέθει δὲ σμικρὰ. τὰ μὲν εἰς τὸν σπλῆνα, τὰ δ᾽ εἰς τὸ ἐπίπλο-
ον. οὐ μὴν οὐδ᾽ ἀναλίσκεται κατὰ τὸν σπλῆνα τὸ ἀγγεῖον. ὅσον δ᾽ αὐτοῦ περιττὸν ἅμα τῷ τῆς ἐζευγμένης ἀρ-
τηρίας λειψάνῳ φέρεται κάτω διὰ τῆς ἀριστερᾶς λαγόνος, ἀρχὴ τῆς γενέσεως τῷ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἐπι-
πλόῳ γιγνόμενον. καὶ συμπεριέρχεταί γε τοῖς ἀγγείοις τὸ ἐπίπλοον ἄχρι τοσούτου γινόμενον, ἄχρις ἂν ἐκεῖ-
να καταναλωθῇ, σχιζόμενα δίκην κλάδων εἰς ἀκρέμονάς τε καὶ βλαστήματα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἡ κατὰ
τὴν δεξιὰν λαγόνα μοῖρα τοῦ ἐπιπλόου κατέρχεται σὺν τοῖς κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ μέρος ἀγγείοις, ἃ συνεχῆ τε κατὰ τὸ

κυρτόν ἐστι τῆς γαστρὸς· ὥς τε ἐνταῦθα ποδηγούμενος ὑπ' ἐκείνου ἀκριβῶς, κατόψει τὴν γένεσιν αὐτοῦ. ταυτὶ μὲν
οὖν τὰ κατὰ τὰς λαγόνας μόρια μεταξὺ κεῖται τῆς ἄνωθεν μοίρας, ἣν ἔκ τε τοῦ κυρτοῦ τῆς γαστρὸς ἔφην γί-
νεσθαι, καὶ τῆς κάτωθεν, ἣν οὔπω διῆλθον τῷ λόγῳ. τούτων δ' αὐτῶν ἑκατέρα συνεχής ἐστι τῇ κατὰ τὰς λαγόνας.
οὐ τούτῳ δὲ διαφέρουσι μόνῳ, τῷ τὴν μὲν ἐπικεῖσθαι, τὴν δ' ὑποκεῖσθαι. πρόσεστι γάρ τις αὐταῖς οὐ σμικρὰ, καὶ
ἄλλη διαφορὰ κατὰ τὸ τῶν ἀγγείων μέγεθος. ἡ δ' ὑποβεβλημένη μοῖρα τοῦ ἐπιπλόου κατά τε τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὸ μέ-
γεθος, ἐλάττους ἔχει τὰς φλέβας, ἐκφύεται δ' ἐκ τῶν σιμῶν τῆς κοιλίας, ἐξ ὧν περ ἔχει καὶ τὰ ἀγγεῖα τῶν ἐνταῦ-
θα καταφερομένων εἰς τὴν γαστέρα λείψανά τινα συναπάγοντα αὐτῷ κάτω, συνεχῆ δ' ἐστὶ ταῦτα πάντα ἀλ-
λήλοις τὰ μόρια, καὶ συνίστησιν ἓν σῶμα τὸ ἐπίπλουν, ἐν σχήματι μάλιστα φασκωλίου τε καὶ θυλάκου καὶ σάκ-
κου, τὸ στόμα μὲν ἔχοντος τὴν ἐκ τῆς γαστρὸς ἔκφυσιν ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν, ὅλον δὲ τὸ κύτος ἑαυτοῦ μέχρι τοῦ
10 πυθμένος, ὅσον ἐκ τῶν εἰρημένων ἀρχῶν ἀποτείνεται κάτω. μαθήσῃ δ' ἐναργέστερον οὕτως αὐτὸ ἔχον, ἐὰν ἀπο-
τεμὼν ἐνταῦθα αὐτὸ, καὶ κατὰ μηδὲν ἄλλο μέρος, ἢ φυσήσας, ἢ διασπάσας, ἐμπιπλάναι βουληθῇς, ἤτοι
ὑγρᾶς οὐσίας, ἢ στερεᾶς. πληρωθήσεται γὰρ ὑπ' αὐτῆς ὅλον ὑπάρχον ὑγιές τε καὶ συνεχὲς αὑτῷ, καθάπερ
τὰ φασκώλια. ῥᾷστον δ' ἐστὶ καὶ τελέως ἐξελεῖν τοῦ ζῴου. βραχεῖαι γὰρ ἔτι συμφύσεις ὑπολείπονται πρός
τε τὸν σπλῆνα, καὶ τὸ κῶλον αὐτῷ, μετὰ τὸ τῶν πρώτων ἐκφύσεων ὅλων χωρισθῆναι. προσφύεται μὲν οὖν πο-
τε σπανίως καὶ λοβῷ τοῦ ἥπατος ἄλλοτ' ἄλλῳ, καί τινι νόθῳ πλευρᾷ, μὴ δὲ ταύτῃ μιᾷ διαπαντὸς, ἀλλ' ὡς ἂν
τύχῃ. τουπίπαν δ' ἀπολύεταί τε καὶ κεχώρισται πάντων τῶν ἄλλων, ὅτι μὴ τριῶν τῶνδε, γαστρὸς, καὶ σπλη-
νὸς, καὶ κώλου. τούτοις γὰρ ἀεὶ συνῆπται. τὸ μὲν οὖν ἐπίπλοον ὁποῖόν τ' ἐστὶν αὐτὸ, καὶ ἥτις ἡ γένεσις αὐτοῦ κα-
τὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐγχειρῶν ἀνατέμνειν εὑρήσεις οὐ χαλεπῶς. ἐξαιρεθέντων δ' αὐτοῦ τῶν λοιπῶν ἁπάν-
των, ἀποδέρειν πειρῶ τὸ περιτόναιον, ἀπὸ μὲν τοῦ κυρτοῦ τῆς γαστρὸς αὖθις ἀρχόμενος, ἄχρι τοῦ πυλωροῦ τε καὶ
20 τῆς τῶν ἐντέρων γενέσεως, ἀπὸ δὲ τοῦ κάτω πέρατος ἔνθα μόνον ὑπάρχειν ἔφην αὐτὸ, χωρὶς τῆς τῶν ἐγκαρσίων
μυῶν ἀπονευρώσεως, ἐπὶ τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ προσερχόμενος. ἐντεῦθεν γὰρ ἐπεκτεινόμενον αὐτὸ θεάσῃ κύστει τε,
καὶ μήτρᾳ. καὶ εἰ προσαναβαίνοις αὖθις ἀνωτέρω διὰ τῶν ταπεινῶν κατὰ βάθος μερῶν, ὅπου τὸ μεσεντέ-
ριον, καὶ μεσάραιον καλεῖται, τοῖς κατ' ὀσφὺν ἅπασιν, ἐν οἷς εἰσὶ καὶ νεφροὶ, παραγενήσῃ δ' ἐπὶ ταῦτα, κᾂν
ἄνωθεν κατίῃς. ὡς γὰρ εἴρηται κατ' ἀρχὰς, ἓν ὑπάρχον ἑαυτῷ συνεχὲς τὸ περιτόναιον ἔν τε τοῖς πρόσω μέρεσι
τῆς γαστρὸς ἅπασι τοῖς τῆς τροφῆς ὀργάνοις περιτέταται, καὶ κατὰ τὴν ῥάχιν ὑπεστήρικται ἅμα καὶ περιβέ-
βληται. οὐ μὴν ἴσον ταυτῷ τὸ πάχος ἐστὶν ἐν ἅπασιν οἷς περιτείνεται, καθάπερ εἶπον. ἀλλ' ἐπὶ τινῶν μὲν αὐτοῦ
ἐστι παχύτερον, ἐπὶ τινῶν δὲ λεπτότερον. ἐπὶ μέν γε τοῦ ἥπατος ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, λεπτότατόν ἐστιν. οὕτως
δὲ καὶ κατὰ τὸν σπλῆνα. τούτων δ' ἧττον ἐπὶ τοῖς νεφροῖς. παχύτερον δ' αὐτοῦ ἐστι κατά τε τὴν γαστέρα, καὶ τὰ
ἔντερα, κύστιν, καὶ μήτραν. ὥστε τινὰς ἐξηπάτησεν, ὡς αὐτῶν τῶν εἰρημένων μορίων ἴδιον ὑπάρχον μέρος. εἰ-
30 κότως δ' οἶμαι τοιοῦτον ἐγένετο περὶ τοῖς ὀργάνοις, ὅσα πληρούμενα κατά τινα χρόνον, ἐξαίρεται τοῖς ὄγκοις.
ἄμεινον γὰρ ἦν αὐτῷ συνεπεκτείνεσθαι τούτοις. ὅπερ εἰ πάνυ λεπτὸν ἦν, οὐκ ἂν ἀλύπως ὑπέμεινεν. ὅτι δ' ὑπὸ
περιτοναίου σκέπεται ταῦτα πάντα, κατὰ τὴν εἰρημένην ἐγχείρησιν ἀποδέρων αὐτὸ, μαθήσῃ. καὶ μέντοι
καὶ τὸ μεσεντέριον. ὅπως δ' ὑπ' αὐτοῦ γίνεται δυνήσῃ γνῶναι, πρῶτα μὲν ἀποδείρας τὰ περὶ τὸν πυλω-
ρόν τε καὶ τὴν ἔκφυσιν, εἶθ' ἑξῆς κατὰ τὸ συνεχὲς, τήν κύστιν τε, καὶ τὸ λεπτὸν ἔντερον ὅλον, εἶθ' ἑξῆς τὸ παχύ.
περιείληφε γὰρ ἅπαντα μετὰ ταῦτα ἐν κύκλῳ τὸ περιτόναιον. οὐσῶν δ' ἑλίκων παμπόλλων ἐν αὐτοῖς ἀνάγκη
δήπου τὸ μὲν, κυρτὸν εἶναι τῆς ἕλικος, τὸ δὲ, σιμὸν αὐτῶν. εἰς μὲν δὴ τὸ σιμὸν αὐτῶν ἐμφύεται τὰ διὰ τοῦ με-
σεντερίου φερόμενα πρὸς ἕκαστον τῶν ἐντέρων ἀγγεῖα. κατὰ δὲ τὸ κυρτὸν, οὔτ' ἀγγεῖόν τι καταπεφύκει τοῖς ἐντέ-
ροις, οὔτ' ἄλλη τις σύμφυσίς ἐστιν, ἢ πρὸς ἕτερον ὄργανον, ἢ πρὸς ἄλληλα. κατὰ ταῦτ' οὖν εἰκότως ἀποδέρεταί τε
καὶ γυμνοῦται τοῦ περιτοναίου ῥᾳδίως πάντα. κατὰ δὲ τὸ σιμὸν, ἀποσπᾶσθαι μᾶλλον, οὐ δέρεσθαι τοῖς ἀγγείοις
40 ἀναγκαῖόν ἐστι. καὶ διὰ τοῦτ' ἐφ' ὧν ζῴων ὑγρόν τ' ἐστὶ φύσει τὸ αἷμα, καὶ τὸ περιέχον θερμὸν, ὅ τε θάνατος οὐ πρὸ πολ-
λοῦ γέγονεν, ἅμα τῷ σφαγῆναι τὸ ζῷον, αἷμα προχεῖται κατὰ τὰ στόματα τῶν ἀπορρηγνυμένων ἀγγείων. εἰ δ' ἤ-
τοι πρὸ πολλοῦ τεθνεὸς εἴη τὸ ζῷον, ἢ ἐσφαγμένον, ἢ παχύχυμον, ὥσπερ ὅ κύων τε, καὶ ὁ λέων, ἢ καὶ τὸ
περιέχον ψυχρὸν, οὐκ ἐκχεῖται τῶν ἀγγείων τὸ αἷμα. σοὶ δ' ἀναγκαῖόν ἐστι κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον ἐνεργοῦντι,
τὰ μὲν ἔντερα πάντ' ἐξελεῖν, ἀπολείπειν δ' ἐν τῷ ζῴῳ τὸ μεσεντέριον, ὃ καὶ μεσάραιον ὀνομάζουσιν, ἀπὸ τῶν
συμβεβηκότων αὐτῷ τὰς προσηγορίας ἀμφοτέρας θέμενοι. μεσεντέριον μὲν ἀπὸ τῆς θέσεως, μεσάραιον
δὲ, ἀπὸ τῆς οἰκείας οὐσίας. μέσον τε γὰρ τέτακται τῶν ἐντέρων, καὶ πάσας τὰς ἐξ ἥπατος εἰς αὐτὸ κατα-
φερομένας φλέβας, ἅμα ταῖς παρακειμέναις ἀρτηρίαις τε, καὶ νεύροις, ἐν κύκλῳ περιλαμβάνει. καθάπερ
ἕκαστον τῶν ἐντέρων. ἔνθα μὲν οὖν παρατείνεται τοῖς ἀγγείοις τε, καὶ τοῖς ἐντέροις, ἁπλοῦν ἐστιν. ἔνθα δὲ μέσον
ἐστὶν αὐτῶν συνδέσμου κείμενον, οὐ τὴν ἀμφιέσματος ἔτι χρείαν, ἀλλὰ τὴν συνοδὸν παρέχον. διπλοῦν γάρ ἐστι.
50 καὶ τοῦτ' ἔνεστί σοι καὶ χωρὶς τῆς εἰρημένης ἁπάσης κατὰ τὴν ἀνατομὴν ἀκολουθείας, αὐτίκα μετὰ τὴν διαίρεσιν
τῶν καθ' ὑπογάστριον, αὐτόν τε γνῶναι, καὶ δεικνύειν ἑτέρῳ. τέμνων γὰρ ὀξείᾳ σμίλῃ τὸ κυρτότατον μέρος οὗτι-
νοσοῦν ἕλικος ἐντέρου συμμέτρου, ὥστε μὲν ἔξωθεν, εἴθ' ὑμένα ἐθέλῃς καλεῖν, εἴτε χιτῶνα, διελεῖν, ἄτρωτον δὲ
φυλάξαι, τῶν ἐντέρων ἀποδέρειν αὐτὸ, πειρῶ καθ' ἑκάτερον τὸ χεῖλος τῆς τομῆς, ἄχρι περ ἂν ἐπὶ τὸ σιμώ-
τερον ἔλθῃς ἐκείνης τῆς ἕλικος, ἔνθα μάλιστα προσέχων τὸν νοῦν, ἑκατέρῳ τῶν ἀποδερομένων ἀκολούθει με-
ρῶν. ὄψει γὰρ, ὅταν πρῶτον ἀλλήλοις ἐντύχῃς, μὴ δὲ ἕτερον αὐτῶν παυόμενον. δεύτερον δὲ ἐν αὐταῖς ἐκ
δυοῖν τινῶν σύγκειται σωμάτων. τρίτον δὲ διὰ ε̄, ὅτι ἡ κύστις τε καὶ ἡ μήτρα ἐξ ἑνός ἐστι σώματος, χιτὼν ἐστὶν ὁ
περιτόναιον. ἐνταῦθα κατ' ἀλλήλων διεπιβαίνοντα καὶ διπλοῦν, ἐργαζόμενα σῶμα, ἕτερον ἐν τῷ μεταξὺ
κείμενον ἑκάστῃ αὐτῶν ἑκάστῃ τῶν καταφερομένων φλεβῶν εἰς τὴν ἕλικα. λέλεκται δ' ὅτι καὶ ἀρτηρία τις

αὐτῇ παράκειται καὶ νεῦρον πάνυ μικρὸν, ὥσπερ οὖν ἕκαστον τῶν ἐντέρων ἀπὸ τοῦ περιτοναίου κατὰ κύ-
κλον ἔξωθεν ἐσκέπετο περιλαμβανόμενον ὅλον, οὕτω καὶ τὸ συγκείμενον ἐκ τῶν τριῶν ὀργάνων, τῆς τ' ἀρτη-
ρίας, καὶ τῆς φλεβὸς, καὶ τοῦ νεύρου, καθάπερ ἕν τι σῶμα περιβέβληται πρὸς τοῦ περιτοναίου. πολλῶν
δ' οὐσῶν συζυγιῶν ἐξ ἀρτηρίας καὶ φλεβὸς καὶ νεύρου καθ' ἑκάστην ἕλικα, πολλῶν δὲ καὶ τῶν μεταξὺ χώρων
ἐν οἷς διπλοῦν ἐστι τὸ περιτόναιον, ἡ τοῦ μεσαραίου σύστασις ἐξ αὐτῶν ἀποτελεῖται, παραπλησίαν ἔχον τὴν
οὐσίαν ἐπιπλόῳ, καὶ γὰρ κἀκεῖνο καθὸ μὲν ἀρτηρίαν ἔχει, καὶ φλέβα, καὶ νεῦρον, ὡς ἓν σῶμα. κατὰ κύκλον
ἀμφιέννυται. τὸ δ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτων οὐδὲν ἄλλο ἢ περιτόναιόν ἐστι διπλοῦν, οὐ μὴν φαίνεταί γε σαφῶς ἡ
τῆς οὐσίας ὁμοιότης. ἄμεινον δ' εἰπεῖν ἐστι ταυτότης ἐπίπλου τε καὶ περιτοναίου διὰ τὸ πλῆθος τῆς πιμε-
λῆς, ἣν περιβέβληται κατὰ τὰς μεταξὺ χώρας τῶν ἀγγείων ἅπαν τὸ ἐπίπλοον. εἰ δ' ἱκανῶς πῖον εἴη τὸ
10 ζῶον, εἰς τοσοῦτον αὐξάνεσθαι συμβαίνει τὴν πιμελὴν, ὥστ' ἐνίοτε τοῖς ἀγγείοις ἐπιβαίνειν. ὁρᾶται γε μὴν ἐπὶ
τῶν τοιούτων ζώων, καὶ κατ' ἄλλα πολλὰ μέρη τοῦ περιτοναίου πιμελή. καὶ μάλισθ' ἐν οἷς οὐκέτ' ἀγγεῖα μεγάλα,
καὶ πόρρω τὰ σπλάγχνα. φαίνεται γὰρ ἀπὸ μὲν τῆς θερμασίας τηκομένη, φυλαττομένη δ' ἀπὸ τῆς ψύ-
ξεως καὶ διὰ τοῦτο τ' ἀεὶ περί τε τὰ νευρώδη σώματα συνισταμένη, καὶ τοῖς ἀργότερον βιοῦσι πλεονάζουσα.
τοιαύτη μὲν τίς ἐστι τοῦ περιτοναίου τε καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ γεννωμένων ἡ φύσις. αἱ δὲ κατὰ τὸ μεσεντέριον ἀρτη-
ρίαι καὶ φλέβες, ὥσπερ τινὰς ῥίζας εἰς τὸ σιμὸν τῶν ἑλίκων καταφύεσθαι, συνιοῦσαι πρὸς ἀλλήλας, ὥσπερ
ἐπὶ τῶν δένδρων αἱ ῥίζαι πρὸς μίαν ἀρχὴν ἀνήκουσιν ἑκάτερα. τὰς μὲν οὖν φλέβας οὐ χαλεπῶς εὑρήσεις
ἁπάσας εἰς μίαν ἀθροιζομένας, τὴν ἐπὶ ταῖς πύλαις τοῦ ἥπατος. τὰς δ' ἀρτηρίας οὐκέθ' οὕτως ἑτοίμως.
ἀμυδρότεραί τε γὰρ οὖσαι, καὶ παχύτερον τὸν χιτῶνα ψαύουσαν ἔχουσι τὴν ἀρχὴν ἀναίμου σώματος, ἐφ' οὗ
σύμπαν ἔχει τὸ μεσεντέριον τοῖς ἐντέροις. ὃ δὲ καὶ καλοῦσιν ἄρτημα μεσεντερίου, συνδέσμου φύσιν ἔχον. ἀνα-
20 τέταται δὲ τοῦτο παρακειμένας ἔχον αὐτῷ τὰς ἀρτηρίας εἰς ἐκεῖνο τῆς ῥάχεως τὸ μέρος, ὃ μεταξὺ τῶν τε
φρενῶν ἐστι, καὶ τῶν νεφρῶν. ἐνταῦθα δὲ ἀνήκει καὶ ἡ τῶν κατὰ τὸ μεσεντέριον ἀρτηριῶν ἀρχὴ ποτὲ μὲν ἐκ
μιᾶς ῥίζης αὐτίκα δισχιδὴς γιγνομένη, ποτὲ δ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, διπλῆ φαινομένη. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα, κα-
τὰ τὴν τῶν ἀγγείων ἀνατομὴν ἀκριβέστερον εἰρήσεται. σοὶ δ' ἐπισκεπτέον ἐστὶν, ἐξῃρημένων ἁπάντων τῶν ἐντέ-
ρων, τήν τε τῆς γαστρὸς ὅλην φύσιν, ἥπατός τε, καὶ σπληνὸς, καὶ νεφρῶν, καὶ κύστεως, καὶ μήτρας ἐπὶ τῶν
θηλειῶν. ἔνεστι δέ σοι καὶ τῶν ἐντέρων αὐτῶν τὴν οὐσίαν, ὁποία τίς ἐστι, μεταχειριζομένῳ ἕκαστον αὐτῶν κατα-
μανθάνειν. καὶ μᾶλλόν γ' ἐστὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ μόνας ἐπισκέπτεσθαι, τοῦ παντὸς σώματος ἐξαιροῦντα. στρέ-
φειν τε γὰρ αὐτὰ πρὸς τὴν αὐγὴν, ὡς ἂν ἐθέλῃς, ὑπάρξει σοι, καὶ πολυειδῶς, ἄλλοτε εἰς ἄλλο σχῆμα μετα-
βάλλοντι, πάντων τῶν κατ' αὐτὰ μερῶν ἀκριβῶς τὴν διάγνωσιν ἴσχειν. ἄμεινον δ' ἴσως ἐστὶ προκειμένων αὐ-
τῶν ἐπισκέπτεσθαι τοὺς κατὰ τὸ μεσεντέριον ἀδένας εἰς οὓς ἐκ τῶν ἐντέρων ἀναφερόμενά τινα σαφῶς ἐστιν ἰδεῖν
30 ἀγγεῖα. ἔνεστι γε μὴν καὶ μετὰ τὴν τῶν ἐντέρων ἐξαίρεσιν ὁρᾶν αὐτοὺς* κατὰ τὸ μεσεντέριον ἅμα τοῖς οἰκείοις ἀγγείοις,
ὑπὲρ ὧν τῆς φύσεως ἐν τῇ τῶν ἀδένων ἀνατομῇ λεχθήσεται. ἅπερ οὖν ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἴρηται,
πάντα εὑρήσεις ἀληθῆ κατά τε τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα, καὶ τ' ἄλλα, ὅσα περὶ τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν
ὄργανα παρεσκευάσθαι τῇ φύσει, δύο μὲν, τῆς τε κοιλίας καὶ τῶν ἐντέρων ἑκάστου, χιτῶνας. οὕτως γὰρ ὀνο-
μάζουσι τὰς συμπτύχας, ἐξ ὧν γεγόνασιν, οὐ πάνυ τι κυρίως. ἀμφίεσμα γὰρ καὶ περίβλημα δηλοῦται πρὸς
τοῦ χιτῶνος ὀνόματος. ἕνα δὲ τῆς κύστεως, ὥσπερ γε καὶ τῶν μητρῶν. ὃν γὰρ ἔνιοι δεύτερον μὲν, ἐπὶ τούτων,
τρίτον δ' ἐπὶ τῶν ἐντέρων τε καὶ τῆς κοιλίας εἶναι νομίζουσι, τὸ περιτόναιον ἐστιν ἐπεκτεινόμενον τούτοις, ὡς
προείρηται, καὶ χιτὼν ὄντως γιγνόμενον. αὕτη δ' ἡ γαστὴρ ἐκ δυοῖν σύγκειταί τε πλατέων καὶ λεπτῶν σωμά-
των, οἷόνπερ πτυχῶν ἐπ' ἀλλήλαις κειμένων. ἔχει δ' ἡ μὲν ἔνδον αὐτῆς μοῖρα τὰς ἶνας εὐθείας, ἡ δ' ἔξω, κυκλο-
τερεῖς. οὐδετέρας ἔχοντος τοῦ περιτοναίου, καθάπερ οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς ὑμήν. ἁπλοῦν γὰρ ἀκριβῶς ἐστι σῶμα
40 πᾶν. οὐ μὴν ἀράχνιον τὸ μή πω διυφασμένον. ἐν γε μὴν τοῖς ἐντέροις αἱ πλεῖσται κυκλοτερεῖς εἰσὶν ἶνες, ὀλιγο-
στῶν ἐπικειμένων αὐταῖς εὐθειῶν. ἅπαντ' οὖν ταῦτα πᾶσι τοῖς ἐναίμοις ὑπάρχει ζώοις, οὐ μόνοις τοῖς ἐξ γένε-
σιν. ὑπάρχει δ' αὐτοῖς καὶ τὸ ἧπαρ ἅπασιν. οἷς δ' ἧπαρ ἐστι, τούτοις καὶ σπλήν ἐστι πάντως, καὶ πόροι χολη-
δόχοι. κύστις δ' οὐ πᾶσιν ἐπ' αὐτοῦ πέφυκεν ἀθροίζουσα τὴν πικρὰν χολήν. οὐ μὴν οὐδὲ ἀληθεύουσιν οἱ γράψαν-
τες ἐπὶ πάντων, οἷς οὐκ εἶναι φασὶν αὐτὴν, ὥσπερ καὶ Μνησίθεος περὶ ἐλέφαντος. ἔστι γὰρ καὶ τούτῳ κύστις
ἐπὶ τοῦ ἥπατος ἀνάλογον ἔχουσα τὸ μέγεθος ὅλῳ τῷ σπλάγχνῳ. καὶ θέσις γε μία τοῖς ἔχουσιν αὐτὴν ζώοις,
ἐστι διαπαντὸς, ἡ κατὰ τὸν μέγιστον τῶν λοβῶν τοῦ ἥπατος. οὐ μὴν τό γε πλῆθος ἴσον ἀριθμῷ τῶν λοβῶν τοῦ ἥ-
πατος ἐν ἅπασι τοῖς ζώοις ἐστὶν. οὔτε κατὰ τὸ γένος οὔτε κατ' εἶδος. ὥσπερ οὐδὲ τὸ μέγεθος ἴσον, οὐδὲ τῶν λο-
βῶν, οὔθ' ὅλου τοῦ σπλάγχνου. τοῖς μέντοι λίχνοις καὶ δειλοῖς μέγα τ' ἐστὶ καὶ πολυσχιδὲς ἔντερον, πρὸς δὲ τοῖς
ἐναντίοις οἷς δ', ἐστὶ μέγα, εἰς πλείους τε καὶ μείζους ἔσχισται λοβοὺς, ἤπερ ἀνθρώποις. οὐ μὴν οὐδ' αὐτοῖς τοῖς
50 ἀνθρώποις ὁμοίως ἅπασιν ἔχει κατά τε μέγεθος καὶ πλῆθος λοβῶν. ἀκριβέστατα γοῦν ὑπὲρ αὐτοῦ γράφων
» Ἡρόφιλος αὐτοῖς ὀνόμασι, τάδε φησίν. ἔστι* δ' εὐμέγεθες τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἧπαρ καὶ μέγα τοῦ ἔν τισιν ἑτέροις ζώοις
» ἰσοπαλέσιν ἀνθρώπῳ, καὶ καθὸ μὲν ταῖς φρεσὶ προσψαύει, κυρτοῦται, καὶ λεῖον ἐστί. καθὸ δὲ τῇ κοιλίᾳ καὶ
» πρὸς τὸ κυρτὸν τῆς κοιλίας προσψαύσειε, σιμὸν καὶ ἀνώμαλον. ἀφομοιοῦται δὲ κατὰ τοῦτο διασφαγῇ τινι,
» καθὸ καὶ τοῖς ἐμβρύοις ἡ ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ φλὲψ εἰς αὐτὸ ἐμπέφυκεν. οὐχ ὅμοιον δ' ἐστὶν ἐν ἅπασιν, ἀλλὰ καὶ πλά-
» τει, καὶ μήκει, καὶ πάχει, καὶ ὕψει, καὶ λοβῶν πλήθει, καὶ ἀνωμαλίᾳ τῇ ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν, καθὸ παχύτατόν
» ἐστι, καὶ τοῖς ἄκροις τοῖς κύκλῳ κατὰ τὴν λεπτότητα, ἀλλήλοις ἀλλοῖον. λοβοὺς γὰρ τισὶ μὲν οὐδ' ἔχει, ἀλλ' ἔστιν
» ὅλον στρογγύλον, καὶ ἀνάρθρον. τοῖς δὲ, δύο. τοῖς δὲ καὶ πλείους, καὶ πολλοὺς, καὶ τέσσαρας ἔχει. τοῦτ' οὖν ὀρθῶς
» εἶπεν ὁ Ἡρόφιλος, ἔτι τε καὶ πρὸς τούτοις ὀλίγων μὲν ἐπ' ἀνθρώπων, οὐκ ὀλίγων δ' ἐπ' ἄλλων ζώων. ἐπιλαμ-

βαίνειν αὐτὸ τῶν ἀριστερῶν μερῶν ἀληθῶς ἔγραψεν, ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ βιβλίῳ τῷ δευτέρῳ τῶν ἀνατομικῶν, αὐ-
τὸς μὲν μόνου τοῦ λαγωοῦ μνημονεύσας, ἐμὲ δὲ καταλιπὼν ἐπισκέψασθαι καὶ περὶ τῶν ἄλλων ζώων, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ τῇ
προσηκούσῃ πραγματείᾳ διελθεῖν ἔγνωκα. νῦν γὰρ ὅσον ἐστί μοι χρήσιμον εἰς τὰ περὶ χρείας μορίων ὑπο-
μνήματα μόνον, ὅτι ἡ ἐπὶ πολλῆς φλέψ, καὶ στελεχιαία καλεῖται, ἐξ ἧς ἀποφύονται πᾶσαι τοῖς ἐναίμοις τε καὶ
πεζοῖς ζώοις, τῶν ὑπαρχόντων ἡ γνῶσις γίγνεται. κατὰ δὲ τὸ πάρεργον, οὐκ ὀλίγων ἀναγκάζομαι διαφορῶν
διαμνημονεύειν, ὥσπερ ἀμέλει, καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ ἥπατος τὸ πλείστη μὲν τοῖς δεξιοῖς ἐστὶν μοῖρα κατὰ πάντα τὰ ζῶα.
προσεπιλαμβάνει δέ τι καὶ τῶν ἀριστερῶν οὐκ ἴσον ἐν ἅπασιν. ἀλλ' ὥσπερ ὁ μὲν Ἡρόφιλος ἔγραψεν, ἐπὶ λα-
γωοῦ πλεῖστον. ἐγὼ δέ φημι καὶ τοῖς ἕρπουσι ἅπασι, καὶ οἷς ἐστὶ μέγιστον. ἔτι δ' ἔφην αὐτὸ τοῖς δειλοῖς τε καὶ λίχνοις
μέγιστον. ὅτι δὲ καὶ τῶν ἐντέρων ἡ φύσις, ἡ μὲν ἐντέρα, πάντων ἐστὶν ἡ αὐτή, διαφέρει δὲ μεγέθει καὶ ἀριθμῷ τῶν
10 ἑλικῶν, ἅπαντες ἤδη γιγνώσκουσιν. ἐλέφαντι γοῦν ἐστὶν ἔντερον εὐρύτατον ὁμοιότατον ἵππῳ, πολυέλικτον δὲ
καὶ μήκιστον ὑΐ, καὶ διαφορὰς ἔχον οὐ σμικρὰς κατὰ τὰ μόρια, τὰς αὐτὰς ἔχει διαφορὰς ἐπ' ἀνθρώπου τε καὶ
πιθήκου. πρώτη μὲν οὖν ἡ ἔκφυσις ἅπασα τοῖς τοιούτοις, ἣν ἐκ τοῦ πυλωροῦ λαμβάνει τὸ ἔντερον, ἱκανῶς ἐστὶ
στενή. μετὰ δὲ ταύτην δώδεκα δακτύλων οὖσα τὸ μῆκος, ὡς Ἡρόφιλος ἀληθῶς ἔφη, κατακάμπτεται πολυειδῶς
εἰς ἕλικα ἀγγείων παμπόλλων πλῆθος ἔχουσαν. ὃ, περ ὀνομάζουσι νῆστιν, ὅτι κενὸν ἀεὶ τροφῆς εὑρίσκεται. τού-
τῳ δ' ἐφεξῆς ἐστὶ τὸ λεπτὸν, καὶ κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν, ταὐτὸν τῷδε. διαφέρον δὲ τῷ τε μήτε κενὸν εὑρίσκεσθαι,
μήτε τοσούτων ἔχειν ἀγγείων πλῆθος. ἐπὶ τούτῳ δ' ἐστὶ τὸ τυφλὸν καλούμενον, εἶτα τὸ κῶλον. ἐφ' ᾧ κατὰ πέ-
ρας ἄχρι τῆς ἕδρας ἐκτέταται τὸ ἀπευθυσμένον ὀνομαζόμενον ἔντερον. οὕτω δὲ καὶ ὁ σπλὴν, ἐν μὲν τοῖς ἀρι-
στεροῖς κεῖται τὸ σιμὸν ἑαυτοῦ μέρος ἐστραμμένον ἔχων εἰς τὰ δεξιά. καί τις εἰς αὐτὸ φλὲψ ἐξ ἥπατος ἥκει. καὶ ταύ-
της ἀπόφυσις εἰς τὴν γαστέρα γίγνεται. καὶ μετὰ τὸ πᾶσι τοῖς μέρεσι τοῦ σπληνὸς ἀποφύσεις πέμψαι, τὸ μέν τι
20 πρὸς τὸ κυρτὸν τῆς γαστρὸς ἄνω φέρεται τῆς φλεβὸς τῆσδε, τὸ δὲ εἰς τὴν ἀριστερὰν χώραν τοῦ ἐπιπλόου. καὶ
γὰρ καὶ ταῦτα κοινὰ πάντων ἐστὶ τῶν ἐναίμων ζώων. οὐ μὴν τὸ μέγεθος τοῦ σπληνὸς, οὐδὲ ἡ χρόα. μέλας μὲν
γὰρ ἱκανῶς ἐστὶ λέοντί τε, καὶ κυνί. καὶ πᾶσι τοῖς ἀλκίμοις τε καὶ θερμοῖς ζώοις. ὑῒ δὲ καὶ τοῖς τοῖς ὑγροτέροις τε
καὶ ψυχροτέροις, λευκότερος. ἁπάσας οὖν τὰς τοιαύτας τῶν ζώων διαφορὰς ἐπὶ προσηκούσῃ τῇ πραγματείᾳ
πειράσομαι διελθεῖν, ἕνεκα τοῦ τελέως ἐπιστήμονα γενέσθαι τῶν τῆς φύσεως ἔργων, ὅστις ἂν τοῦτο σπουδάζῃ.
νυνὶ δ' ὡς ἐξ ἀρχῆς προυθέμην ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἀφίξομαι τῆς τῶν θρεψομένων καλουμένων ὀργάνων ἀνατομῆς.
ἀφαιρεθέντος γὰρ ὡς εἴρηται τοῦ περιτοναίου, καὶ τῆς κοινωνίας, ἣν τὸ δ' ἔχει πρὸς ἅπαντα κατὰ τῶν φρε-
νῶν ὄργανα, κἀκεῖνα πρὸς ἄλληλα, φανείσης, ἐναργῶς ἕκαστον αὐτῶν ἀνάτεμνε, διεμβάλλων ἔλασμα χαλκοῦν,
ἢ σιδηροῦν, ἢ ἀργυροῦν, ἢ ξύλινον. ὀνομάζειν δ' ἔθος ἐστὶ τοῖς ἀνατομικοῖς ἐλάσματα πάντα, κοινῇ προσηγορίᾳ, τὰ
τοιαῦτα. σμίλας, σπαθομήλας, ἀμφισμίλας, διπύρηνα, μηλωτίδας, οἷς ὅμοια δυνατόν ἐστι κατασκευάζειν ἐκ
30 ξύλου πυκνοῦ, καθάπερ ἡ μέν ἐστιν ἐκ πύξου. πρὸς γὰρ τὸ μὴ θραυσθῆναι ποτὲ τὴν σμίλην, ἐπιτηδειότερα ταῦ-
τα. χρῶμαι δ' αὐτοῖς, ὡς εἶπον, ἐμβάλλων τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων. ἐφ' ἥπατος μὲν, κατὰ τὴν ἐπὶ πύλῃ φλέ-
βα, τὴν στελεχιαίαν ὀνομαζομένην ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀνατομικῶν. καὶ τὴν διττὴν τῶν κυρτῶν ἄνω τε καὶ
κάτω φερομένην. ἐπὶ νεφρῶν δὲ κατά τε τὰς ἀπὸ τῶν ἐπὶ τῇ ῥάχει κειμένων ἀγγείων τῶν μεγάλων ἀποφύ-
σεις ἐπὶ τοὺς οὐρητῆρας, ἐπί τε τῶν ἄλλων ὡς ἐρῶ. πρότερον δ' ἐφ' ἥπατος ὁ λόγος μοι περαινέσθω. τουτὶ γάρ
τοι τὸ σπλάγχνον εἰς τὸ σιμώτατον ἑαυτοῦ μέρος ἀνηκούσας ἔχει τὰς ἐκ τοῦ μεσεντερίου φλέβας. ὀνομάζουσι
δὲ τὸν τόπον τοῦτον εἰς ὃν ἀθροίζονται πᾶσαι, πύλας ἥπατος. ἐνταῦθα οὖν εὑρήσεις στόμα μέγιστον φλεβὸς ἐπὶ
πάντων τῶν ἐναίμων ζώων, εἰς ὃ καθεὶς ἕν τι τῶν παρεσκευασμένων ἐλασμάτων, ἔστω δὲ πλείω, τὰ μὲν ἰσχνό-
τερα, τὰ δὲ, παχύτερα, πρὸς τὸ χρήσασθαι τῷ μάλιστα ἁρμόττοντι, καθ' ἕκαστον τῶν λοβῶν, ἀτρέμα πρoωθῶν
αὐτὸ, τέμνε σμίλῃ τὴν ἐπικειμένην οὐσίαν, ἄχρις ἂν ἐπὶ ταύτην τὴν φλέβα παραγένῃ, ἐν ᾗ περιέχεται
40 τὸ διὰ τῶν πυλῶν εἴσω τοῦ σπλάγχνου καθιέμενον ὄργανον. ἐναργῶς δὲ ὁρᾶται τοῦτο διανοούμενον ὑπὸ λε-
πτῷ τῷ χιτῶνι. καλεῖν γὰρ ἔθος ἐστὶ τοῖς ἀνατομικοῖς, καὶ τὰ τῶν ἀγγείων σώματα χιτῶνας, ὥσπερ ὀλίγον ἔμ-
προσθεν ἔφην ἐπὶ τῆς κοιλίας. ἐκείνης μὲν οὖν δύο χιτῶνας ὑπάρχειν εἶπον, ὥσπερ τινὰς πτύχας ἀλλήλαις
ἐπιβεβλημένας. ἑκάστης δὲ τῶν καθ' ἧπαρ φλεβῶν χιτὼν ἐστὶ πάνυ λεπτὸς, οἷος οὐκ ἄλλος οὐδὲ μιᾶς τῶν καθ' ὅ-
λον τὸ ζῶον. ὁπόταν δὲ γυμνώσῃς αὐτὴν αὖθις τῷ τέμνειν ἀφαίρει τὴν πέριξ σάρκα κατὰ τοῦ σπλάγχνου, με-
ταξὺ κειμένην τῶν ἀποφυομένων ἀγγείων. ἀπὸ γὰρ τῶν πυλῶν εἰς ἕκαστον λοβὸν, ὅσοι περ ἂν ὦσι, μίαν εὑρή-
σεις ἀφικνουμένην μεγάλην φλέβα, ἧς σχισθείσης εἰς πολλὰς μικρὰς, ὥσπερ στέλεχος εἰς κλάδους, εἶτ' αὖθις
ἐκείνων, οἷον εἰς ἀκρέμονάς τινας σχιζομένων. εἶτ' ἐκείνων, ὥσπερ εἰς βλαστήματα τινὰ λεπτὰ τελευτώντων, ὅσον
ἐστὶ μεταξὺ τῶν ἀγγείων ἅπαν, πεπλήρωται τῇ τοῦ σπλάγχνου σαρκί. καλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρα-
τον, παρέγχυμα. ταύτην οὖν τὴν οὐσίαν, ἥν εἴτε σάρκα βούλει καλεῖν, εἴτε παρέγχυμα δῆλον συμβῆς ἐγκει-
50 μένην ἁπάσαις ταῖς μεταξὺ χώραις τῶν σχιζομένων ἀγγείων, ἐξαίρειν οἷόν τε σοι τοῖς σαυτοῦ δακτύλοις, ὥστε
γυμνὰ καταλειφθῆναι τὰ διαπλέκοντα τὸν ἕνα λοβὸν ἐκεῖνον ἀγγεῖα, καθ' ὃν ἂν πρῶτον ἐμβάλῃς τὸ παρε-
σκευασμένον ὄργανον. ὃ γὰρ ἂν ἐφ' ἑνὸς ὀφθῇ σοι λοβοῦ, τοῦτ' ἐπὶ πάντων εὑρήσεις. ἐὰν μὲν οὖν ἀξιόλογον ᾖ τῷ
μεγέθει τὸ ζῶον, ἅμα ταῖς φλεψὶ καὶ τοὺς χοληδόχους πόρους, καὶ τὰς ἀρτηρίας αὐτοῦ διασῶσαι δυνήσῃ, κα-
τὰ τὸ ἧπαρ, ὡς εἴρηται, γυμνῶν. εἰ δὲ μικρὸν, οὐ πάνυ τι μέχρι πέρατος ἑκάστου λοβοῦ, διασῶσαι δυνήσῃ τὰ τρία
γένη τῶν ἀγγείων. ἄμεινον οὖν ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ζώων ταῖς τοιαύταις ἐγχειρεῖν ἀνατομαῖς, ἐφ' ὧν κἂν ᾖ καὶ τοῦ
παντὸς σώματος ἐξῃρημένον τὸ ἧπαρ, ἐναργῶς ὁρᾶται κατὰ τὰς πύλας ἥ τ' ἀρτηρία καὶ τὸ χοληδόχον ἀγ-
γεῖον, ὡς καὶ πρὶν ἐξαιρεθῆναι παρατεταμένα φλεβί. κατὰ δὲ τὰ μικρὰ τῶν ζώων, ἐξῃρημένου μὲν, οὐ δὸ-
λως φαίνεται. μηδέπω δ' ἐξῃρημένου, τὴν μὲν πρώτην ἔκφυσιν εἰς αὐτὸ τῆς ἀρτηρίας ἔνεστί σοι σαφῶς θεά-

σασθαι. λευκότερον γάρ πως ἐστὶν ἢ κατὰ τὴν φλέβα τὸ τῆς ἀρτηρίας ἀγγεῖον. ἀκολουθήσεις δ' οὐκέτι δυνή-
σῃ μέχρι πέρατος αὐτῇ κατασχιζομένῃ. ὄψει δ' εὐθέως ἂν ἀκριβῶς ἔχῃς τοῖς κατὰ τὰς πύλας χωρίοις. καὶ τὸν
ἐκ τῆς χοληδόχου κύστεως πόρον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν ἐντέρων ἐκφύσεως ἀφικνούμενον. οὐ πολλῷ κατωτέρω
τοῦ πυλωροῦ καλουμένου. τοιοῦτον δ' αὐτὸν τὸν πυλωρὸν ἐπί τινων ζώων θεάσῃ πεπαχυσμένην ἔχοντα κατὰ πε-
ριγραφὴν ἰδίαν, τὴν οὐσίαν τῆς γαστρὸς, ἔνθα πρῶτον αὐτῆς ἐκφύεται τὸ λεπτὸν ἔντερον. ἔνιοι δ' οὔπω κα-
λεῖν ἀξιοῦσιν ἔντερον αὐτὸ πρὶν εἰς ἕλικας ἑλίττεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο προσαγορεύουσιν οἱ μὲν ἁπλῶς ἔκφυσιν,
οἱ δὲ μετὰ τοῦ προσθεῖναι δωδεκαδάκτυλον. ἔστι δ' ὅτε κατὰ τὴν εἰς τοῦτ' ἔμφυσιν ὁ χολώδης πόρος ἀποσχίδα ἑαυ-
τῆς τινὰ πέμπει μικρὸν ἀνωτέρω τοῦ πυλωροῦ. καὶ μὲν δὴ καὶ μόριον πάνυ τι μικρὸν ἅμα τῇ πρὸς τὸ
σπλάγχνον ἀναφερομένῃ θεάσῃ φλεβὶ καταφερόμενον εἰς τὸν περικείμενον ἔξωθεν ὑμένα, χωρὶς τοῦ κατα-
10 σχίζεσθαι σὺν αὐτῇ διὰ βάθους, ἅπαντ' οὖν ταῦθα κατασκεψάμενος ἀκριβῶς, ἑξῆς ἐπὶ τὸ κυρτότατον ἴθι τοῦ
ἥπατος, ἀνατέμνων ἐκεῖνον αὐτοῦ τὸν λοβὸν, οὗ κατὰ σιμὸν μέρος ἐγύμνωσας τὰς φλέβας. ὄψει γοῦν ὡσαύτως
κατασχιζομένας τὰς ἐν τοῖς κυρτοῖς φλέβας ἄνευ τῶν ἀρτηριῶν. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον, οὐδ' οἱ χολώδεις πό-
ροι κατὰ τοῦτο τὸ μέρος εἰσὶ τοῦ σπλάγχνου. καλοῦσι δ' αὐτοὺς οὐχ οὕτως μόνον, ἀλλὰ καὶ χοληδόχους, ἤτοι διὰ
τοῦ. ο. γράμματος, ἢ διὰ τοῦ. η. τὴν δευτέραν συλλαβὴν προφερόμενοι. καθάπερ καὶ αὐτὴν ὀνομάζουσι
τὴν ἐπὶ τῷ μεγάλῳ λοβῷ τοῦ ἥπατος κύστιν. τὰς μέντοι φλέβας ὄψει κἀνταῦθα λεπτάς τε ἅμα καὶ
γυμνὰς παντὸς περιβλήματος ὑμενώδους. ὁποῖον ταῖς κατὰ τὸ μεσεντέριον ἁπάσαις ἐστίν. ἃς καὶ διὰ τοῦ-
το νομίζουσιν ἔνιοι δύο ἔχειν χιτῶνας. ἶνας μὲν οὖν ἔχει ποικίλως αὐτὴν διαπλεκούσας ἅπασα φλέψ,
χιτῶνα δ' ἕνα. τὸν ἑαυτοῦ ἴδιον ἀεὶ, πλὴν εἴπου μετέωρός τε καὶ ἀστήρικτος φερομένη, σκεπάσμασί τε ἅμα καὶ
στηρίγμασι δεήθη χρήσασθαι τισὶν ὑμέσι. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς ἀρτηρίας χιτώνων ἐν τῇ τῆς καρδίας ἀνατομῇ κα-
20 τὰ τὸν ἑξῆς λόγον ὑφηγήσομαι. νῦν δ' ἐπὶ τοὺς νεφροὺς μεταβῆναι καιρὸς, ὧν ὁ μὲν δεξιὸς, ἐπὶ πάντων ζώων
ἀνωτέρω κεῖται ψαύων, ἔστιν ὅτε, τοῦ μεγάλου τῶν καθ' ἧπαρ λοβῶν. ἐμφύεται δ' εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τῶν
κατὰ ῥάχιν ἀγγείων τῆς τε ἀρτηρίας καὶ τῆς φλεβὸς οὐ μικρὰ τὸ μέγεθος ἀγγεῖα, τοῖς μὲν πιθήκοις ἓν
ἑκατέρωθεν ἐπ' ἄλλων δέ τινων ζώων, ὡς αὖθις εἰρήσεται, διττά. καὶ μέντοι καὶ τὰ σιμὰ μὲν εἰς ἀλλήλους
ἔχουσιν ἐστραμμένα. τὰ κυρτὰ δ' ἀπεστραμμένα πρὸς τὰ πλάγια τοῦ ζώου μέρη. καθιέναι δ' ἐπὶ τῶν οὐ με-
γάλων ζώων ἔλασμα, μέχρι τῶν σιμοτάτων ἑκατέρου δυνήσῃ μερῶν, οὐ μὴν εἰς αὐτὴν ἐμβαλεῖν τὴν κοι-
λίαν αὐτῶν. ἐπὶ μέντοι τῶν μεγίστων ζώων ἐὰν παραχρῆμα μετὰ τὸν θάνατον ἐμβάλῃς, θεάσῃ σαφῶς εἰς τὴν
κοιλίαν τοῦ νεφροῦ διεξερχόμενον. ὄψει δὲ κατὰ τὴν ἔμφυσιν ἑκάτερον τῶν ἀγγείων σχιζόμενον, εἰς πλείω σα-
φῶς, ἐναργῶς μέντοι τὴν τοῦ νεφροῦ τὴν κοιλίαν θεάσῃ, κἂν μὴ μέγα τὸ ζῶον ᾖ, περιαλειφομένην μὲν ὑμενώδει
τινὶ σώματι, καθ' ἓν δέ τι μέρος αὐτῆς, οὐ πόρρω τῆς τῶν ἀγγείων ἐμφύσεως ἕτερον ἔχουσαν τι σῶμα πρόμηκές τε
30 καὶ κοῖλον ἐμφυόμενον. ὅπερ ἔνιοι μὲν ἀγγεῖον ὀνομάζουσι κατὰ τὴν κοινὴν μὲν προσηγορίαν ἁπάντων τῶν κοί-
λων τε καὶ προμήκων σωμάτων, ἔνιοι δὲ, πόρον. ἄλλοι δέ τινες, ἀρτηρίαν. εἰσὶ δ', οἳ φλέβα καλοῦσιν, ἀλλὰ σύ γε
πειθόμενος ἐμοὶ καὶ πλάτωνι, τῶν μὲν ὀνομάτων καταφρονήσεις ἀεὶ, σπουδάσεις δὲ πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα
τὴν ἐπιστήμην τῶν πραγμάτων. εἶθ' ἑξῆς, ὅταν ἕτερον τινὰ διδάσκῃς, τὴν σαφήνειαν, ἧς καὶ τὸν πλάτωνα καὶ
ἡμᾶς ὅση δύναμις ἡμῖν ἐστι, φροντίζοντας ὁρᾷς. αἰσθήσῃ δ' ἔστι τὸ στόμα τοῦ πόρου τούτου, κἂν μὴ πάνυ τι μέγα
ζῶον ᾖ. καί σοι διχόθεν ἐστὶ διεμβάλλειν αὐτοῦ τι τῶν παρεσκευασμένων λεπτὸν εἴτε ἀμφίμηλον, εἴτε διπύρη-
νον ὀνομάζειν ἐθέλεις, εἰ δέ τι λεπτότερον δέῃ, καὶ μηλωτίδα, ποτὲ μὲν ἐκ τῆς τοῦ νεφροῦ κοιλίας ὅταν ἀναπτύ-
ξῃς αὐτὸν ὡς ἐπὶ τὸ πρόσω, αὖθις δὲ ἐκ τοῦ πόρου καθιέντι διὰ τοῦ στόματος εἰς τὸν νεφρὸν, ὀνομάζεται δ' ὁ πόρος
οὗτος οὐρητὴρ, ἕνα μὲν ἔχων τὸν ἴδιον χιτῶνα, περιλαμβανόμενος δ' ὡσαύτως τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὅσα μετέω-
ρα καὶ τοῦ περιτοναίου. μάτην δ' ἐρίζουσι περὶ τὸν οὐρητῆρα τοῦτον ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν, εἴτ' ἀρτηρίαν ἄμει-
40 νον, εἴτε φλέβα προσαγορεύειν αὐτόν ἐστι. μένει γὰρ ἐξ ἑνὸς χιτῶνος, ὥσπερ αἱ φλέβες, οὐ μὴν οὕτω γ' ἰσχνοῦ.
καθάπερ ἐκεῖναι. σὺ δ' εἰ βουληθείης ἀφελὼν αὐτοῦ τὸν ἔξωθεν ὑμένα διατεμεῖν κατὰ τὸ μῆκος ἄχρι τῆς κύστεως
ἅμα μὲν ὅμοιός σοι φανεῖται τῇ τῆς κύστεως οὐσίᾳ, περιῃρημένου δηλονότι κἀκείνου τοῦ σκεπάσματος, ἅμα δ' ὄ-
ψει τὴν φύσιν τοῦ κατ' αὐτὴν πόρου λοξοῦ τε ἅμα καθήκοντος εἰς αὐτὴν, ἐπιβλήματί τι κατὰ τὴν ἔνδον αὐτῆς χώ-
ραν ἔχοντος τοιοῦτον, οἷον ἐπὶ τῶν περιστερεῶν οἱ καλούμενοι σκυφῶνες. ἔστι δ' οὐχ ἕτερόν τι τῆς κατὰ τὴν κύστιν οὐσίας
τουτὶ τὸ ἐπίβλημα. τοῦ σώματος δ' αὐτῆς ἕν τι μέρος, ἅμα τῇ κατ' αὐτὸν ἰδέᾳ ῥυθμιζόμενον οὕτω σαφῶς, ὡς ὑπὸ
μόνων ἀνοίγνυσθαι τῶν διὰ τοῦ πόρου φερομένων. θεάσῃ δ' εὐθέως, ὅταν γυμνώσῃς τοὺς οὐρητῆρας τοῦ περιτοναίου
καὶ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας ὁμοίως μετεώρους ἐπὶ τὰ τρήματα τοῦ περιτοναίου φερομένας λοξάς.
ἄρχονται μὲν οὖν ἀπὸ τῶν κάτω χωρίων, ἔνθα τοῖς μεγάλοις ἀγγείοις ἐπιβέβληται τὸ περιτόναιον, ἀπο-
50 φύντων δὲ τῶν ἐπὶ τοὺς ὄρχεις φερομένων, καὶ καταλιπόντων μὲν τὴν ἐπὶ τῆς ὀσφύος ἕδραν, προϊόντων δὲ ἀεὶ με-
τεώρων ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τῶν βουβώνων, συνεκτεινόμενον αὐτοῖς τὸ περιτόναιον ἐν κύκλῳ περιλαμβάνει, παραπέμ-
πον αὐτὰς ἄχρι τῶν ὑψηλῶν μερῶν τοῦ περιτοναίου, καθὸ μέρος ἑκατέρωθεν τέτρηται. τὸ μὲν γὰρ τοῖς ἀγ-
γείοις αὐτοῦ συμπροερχόμενον ἀποβλάστημα μακρόν ἐστι, τέτρηται δ' ἐν οἷς εἶπον μέρεσι τὸ μέγα περιτόναιον,
ὃ καθάπερ τινὰ σφαῖραν ἔλεγον ὑπάρχειν. ὁ μὲν οὖν ἐπὶ τὸν ὄρχιν καθήκων πόρος, μικρὸν ἀποβλάστημά ἐστι τοῦ
μεγάλου περιτοναίου τοῦ κατ' ἐπιγάστριον. ὁ δ' ἀμφιεννὺς τὰς ἐπὶ τοὺς ὄρχεις καταφερομένας ἀρτηρίας, καὶ
φλέβας, οὐ μὴν ἑτέρου μεγάλου περιτοναίου τοῦ κατ' ὀσφὺν ἀποφύεται. περιλαμβάνων μὲν ὡς εἴρηται τὰ
φέροντα τοὺς ὄρχεις ἀγγεῖα, συγκαταφερόμενος δ' αὐτῶν διὰ τοῦ πόρου. διπλοῦν οὖν ἐνταῦθα γίγνεται τὸ
ἀποβλάστημα τοῦ περιτοναίου, τὸ μὲν ἕτερον εἰς τὴν τοῦ πόρου γένεσιν ὡς εἰ καὶ μηδὲν ἔμελλεν ἀγγεῖον ὁδοιπο-
ρήσειν. διὰ τοῦτο δ' ἕτερον ἀμφίεσμα τῶν φερόντων τὸν ὄρχιν ἀγγείων, ὡς εἰ καὶ μὴ διὰ πόρου τινὸς ἐφέρετο.

ταυτὶ μὲν οὖν διὰ τὴν τοῦ περιτοναίου κοινωνίαν εἴρηταί μοι, καίτοι γ' οὐκ ὄντα τοῦ προκειμένου λόγου. καταλείπεται δὲ τὴν περὶ τὴν διαφορὰν ἐξηγήσασθαι τῶν ὀργάνων τῆς τροφῆς, ἅ, περ οἱ μύες εἰσὶν, οἱ μὲν κατ' ἐπιγάστριον, οὐκ εἰς ἀπόκρισιν μόνην τῶν περιττῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ἐκφυσήσεις τε καὶ φωνὰς οὐ μικρὰν ἔχοντες δύναμιν. οἱ δὲ κατὰ τὴν ἕδραν, εἴς τε τὸ σφίγγειν τε καὶ κλείειν τοῦ πόρου τὸ πέρας, ἀνασπῶντες αὖθις ὅταν ἐν ταῖς διαχωρήσεσιν ἐκτραπῇ. κατὰ δὲ τὴν κύστιν ἕνεκα τοῦ κλείειν μόνον. τοῖς μὲν οὖν κατ' ἐπιγάστριον εὐθὺς ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ζώων ἀνατομῇ κάλλιον ἐγχειρεῖν, εἴπερ ὅλως μέλλοις ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ζώου διακρίνειν αὐτούς. ὅσοι δὲ περὶ τὴν ἕδραν εἰσὶν, εἰ μὴ πρότερον ἐξέλοις τὰ ἔντερα, διαστήσεις τε τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ, θεάσασθαι σαφῶς αὐτοὺς ἀδύνατον. ὅπως οὖν χρὴ τοῦτο πράττειν, ἐμοὶ μὲν ἤδη λέγειν, σοὶ δ' ἀκούειν, καιρός, ἐπειδὴ τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ συμπέφυκεν ἀλλήλοις διὰ χόνδρου, κατὰ τὸ πρόσω μέρος αὐτῶν ἐξευρεῖν ἀκριβῶς πειρῶ τὴν γραμμὴν τῆς συμφύσεως, ἐὰν γὰρ κατ' ἐκείνης τέμνῃς ἰσχυρᾷ καὶ μεγάλῃ σμίλῃ, ῥᾳδίως αὐτὰ χωρίσεις ἀλλήλων. εἰ δὲ ταῦτα χωρισθείη, χωρίσεις ἑτοίμως αὐτίκα καὶ τὸ κατὰ τὴν βάσιν αὐτῶν ὑποκείμενον δέρμα, χωρὶς τοῦ διατέμνειν τὴν ἕδραν, εἶτ' ἐξῆς ἑκατέρου τῶν ὀστῶν λαβόμενος, ὃ καλεῖται λαγόνων, ἀνάκλα πρὸς τὸ ἐκτὸς ἄχρι τοῦ καὶ ταῦτα λυθῆναι τῆς πρὸς τὸ πλατὺ συμφύσεως, ὃ δὴ καὶ ἱερὸν ὀνομάζεται, καταφανῆ γὰρ οὕτως ἔσται σοι τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην ἅπαντα, ἥν τό, τε πλατὺ καὶ τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ περιλαμβάνει. αὕτη μὲν οὖν ἡ ἐγχείρησις ἁπάντων ἐστὶ κοινὴ τῶν ἐνταῦθα κειμένων ὀργάνων. καὶ γὰρ ἐὰν τὰς ἀρτηρίας, ἢ τὰς φλέβας, ἢ τὰ νεῦρα θεάσασθαι βουληθείης ἢ τὴν κύστιν, ἢ τὴν μήτραν, ἢ τοὺς ἐπὶ τὸν τοῦ μηροῦ μέγαν τροχαντῆρα παραγινομένους μῦς, ἀπ' ἀλλήλων μὲν πρότερον χωρίσεις τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ, μετὰ ταῦτα δ' ἀνακλάσεις ἐπὶ τὸ ἐκτὸς ἑκάτερον τῶν κατὰ τὰς λαγόνας ὀστῶν, χωρίζων τῆς περὶ τὸ πλατὺ συμφύσεως, ἐπὶ δὲ τὸ προκείμενον ἰτέον. ἑκατέρῳ μετὰ τῆς ἥβης ὀστῶν ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν θεάσῃ παμπόλλην ἐπικειμένην σάρκα, καλυπτομένην ὑμενώδει συνδέσμῳ τῶν ὀστῶν αὐτῶν ἐκπεφυκότι κυκλοτερῶς. ὅσον δ' αὐτῆς συνεχές ἐστι τῇ καθ' ἱερὸν ὀστοῦν χώρᾳ, τοῦτο συνεκφυόμενον ἔχει σύνδεσμον ἐξ ἐκείνου συνεχῆ τῷ προειρημένῳ. οὕτως οὖν ὁ πᾶς σύνδεσμος, ὅ, τ' ἐκ τοῦ πλατέος ὀστοῦ, καὶ ὁ τοῦ κατὰ τὴν ἥβην ἐκφυόμενος, εἷς ἀποτελεῖται, κεφαλὴ μυὸς γιγνόμενος. οὐ μεγάλου μὲν, ὑμενώδους δὲ ὅλου καὶ πλατέος ἐπὶ τὴν ἕδραν ἀφικνουμένου καθ' ἑκάτερον μέρος. ὃν ἐὰν ἀκριβῶς διασώσῃς ἐξ αὐτῆς τῆς θέσεως διδαχθήσῃ τὴν ἐνέργειαν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐὰν, ὡς εἴρηται γυμνώσας τῶν πέριξ ὅλον τε τὸν μῦν καὶ τὴν ἕδραν, εἶτα λαβόμενος τῆς εἰρημένης κεφαλῆς ἕλκεις ἐπ' ἐκείνην διὰ τοῦ μυὸς τὴν ἕδραν, ὄψει ὅπως ἀνασπᾶται. κατασπᾷ δ' οὐδεὶς αὐτὴν ἄλλος ἀντιτεταγμένος μῦς, ὥσπερ ἐπὶ τῶν πλείστων ἔχει μορίων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν κατ' ἐπιγάστριον μυῶν ἅμα ταῖς φρεσὶ θλιβόντων τά τε ἔντερα, καὶ δι' ἐκείνων ὅ, τι περ ἐν αὐτοῖς περιέχηται, προωθεῖσθαί τε συμβαίνει τὴν ἕδραν, ἐκτρέπεσθαί τε πολλάκις εἰς τοσοῦτον, ὡς μηδ' ὑπὸ τῶν εἰρημένων δυοῖν μυῶν ἑτοίμως ἀνασπᾶσθαι. κατὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν χρόνον ἐν ᾧπερ ἀποπατεῖ τὸ ζῶον, οἱ μὲν ὀκτὼ μύες, οἱ καθ' ὑπογάστριον, ἅμα ταῖς φρεσὶ κατὰ τὴν κοινὴν ἐνέργειαν ἁπάντων μυῶν, τείνονται, κεχαλασμένου τοῦ κυκλοτεροῦς μυός. ὃς ἐν κύκλῳ τὴν ἕδραν περιλαμβάνει. κατὰ δὲ τὸν λοιπὸν ἅπαντα χρόνον ἐσφιγμένος ὁ κυκλοτερὴς οὗτος μῦς κλείει τὸ στόμα τῆς ἕδρας. ὃν καὶ αὐτὸν ὄψει ῥᾳδίως, ἀποτεμὼν μὲν πρότερον ἅπαν τὸ περικείμενον τοῖς χωρίοις τούτοις δέρμα. μετὰ δὲ τοῦτο, καὶ τὴν πρὸς τὸν κόκκυγα σύμφυσιν τῶν ὑμενωδῶν σωμάτων μιγνυμένην τῷ δέρματι, τὸ πέρας γεννᾷ τῆς ἕδρας, ὅσον ἐκτός ἐστι τοῦ κυκλοτεροῦς μυός. αὐτὸς δ' οὗτος ὁ μῦς ἐκ μὲν τῶν ὀπίσω μερῶν ὑποβεβλημένην ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν ἔχει τοῦ κόκκυγος. ἐκ δὲ τῶν πρόσω διὰ μυὸς ἑτέρου συνῆπται τῷ καυλῷ, περὶ οὗ κατὰ τὴν τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἀνατομὴν, αὖθις ἐπισκέψῃ. καινὸν δὲ τὸν ἐπὶ τῷ πέρατι τῆς κύστεως μῦν, ἔνθα πρῶτον ὁ καλούμενος αὐχὴν αὐτῆς ἀποφύεται, γεγυμνωμένον ἔχων, ἤδη θεάσῃ σαφῶς ὅμοιον ὄντα τῷ περὶ τὴν ἕδραν κυκλοτερεῖ κατά τε τὴν ἐνέργειαν καὶ χρείαν. σφίγγει γοῦν καὶ οὗτος ὥσπερ κἀκεῖνος τὸ στόμιον ᾧ περιτέτακται, διὸ καὶ προσαγορεύουσιν, ὥσπερ ἐκεῖνον, οὕτω καὶ τοῦτον ἔνιοι σφιγκτῆρα. καταλοιποὶ δ' εἰσὶν οἱ κατειληφότες ἅπασαν τὴν κάτω χώραν τῶν φρενῶν ὀκτὼ μύες, οἳ μᾶλλόν τι τοῖς τῆς τροφῆς ὀργάνοις, ἢ τοῖς τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῆς φύσεως παρεσκευασμένοι εἰσί, περὶ ὧν οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν εἰρημένων ἔμπροσθεν ἐν τῇ τῶν ἐκτὸς μορίων ἀνατομῇ κατὰ τὸ ε. γράμμα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ζ΄.

ρόκειται μὲν ἐν τῷδε τῷ γράμματι διελθεῖν, ὅπως ἄν τις ἐγχειρήσαιτο τῇ τῶν πνευμα-
τικῶν ὀργάνων ἀνατομῇ, κοινοῦ δ' ὄντος λόγου καὶ περὶ τούτοις, ὃν ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ
διῆλθον ἐν ἀρχῇ περὶ τῶν τῆς τροφῆς ἀγγείων, ἐμοὶ μὲν οὐκέτι προσήκει γράφειν αὐτόν.
ἑκάστῳ δὲ τῶν ἀναγινωσκόντων ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰς τὰ παρόντα μεμνῆσθαι. πνεύμων
μὲν οὖν, καὶ καρδία, καὶ θώραξ τὰ κυριώτατα τῶν τοῦ πνεύματος ὀργάνων ἐστὶν, ἐφεξῆς
δὲ αὐτοῖς, ἀρτηριῶν τῶν ἐκκοπεῖς γένος διττόν. ἓν μὲν ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς
10 καρδίας εἰς ὅλον τὸ σῶμα νενεμημένον, αἳ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν ῥυθμὸν πᾶσαι σφύζουσι τῇ
καρδίᾳ. πασῶν δ' αὐτῶν ἐστὶν ἓν κοινὸν οἷόν τι πρέμνον ἡ ἀρτηρία μεγίστη. καλοῦσι δ' αὐτὴν οἱ μὲν αὐτὸ δὴ τοῦτο,
μεγίστην. οἱ δ' ἁπλῶς μεγάλην. οἱ δὲ, παχεῖαν. οἱ δὲ, ὀρθήν. ἕτερον δὲ γένος ἀρτηριῶν, ἃς ὀνομάζουσι τραχείας, ἐν
τραχήλῳ μὲν, μία μεγίστη, καθ' ὅλον δὲ τὸν πνεύμονα ταύτης ἀπονεμήσεις πολλαί. τῷ δ' ἄνω πέρατι τῆς εἰρημένης
ἐν τραχήλῳ μεγάλης ἀρτηρίας, οἷον κεφαλή τις ἐπίκειται μόριον, ὃ προσαγορεύομεν λάρυγξ. ὀνομάζεται δὲ καὶ
τοῦτο πρὸς τῶν νεωτέρων ἀνατομικῶν, βρόγχου κεφαλὴ, διότι καὶ αὐτὴν ὅλην τὴν τραχεῖαν οὐ μόνον οὕτως,
ἀλλὰ καὶ βρόγχον καλοῦσι. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα κατὰ πρῶτον λόγον ἡ φύσις ἐποίησε. τὰ μὲν, ἀναγκαίων
ἕνεκα χρειῶν, εἰς τὸ ζῆν αὐτό. τὰ δ', ὠφέλιμον μὲν, οὐ μὴν ἀναγκαίων γε τοῖς ζώοις. διήρηται δ' ὑπὲρ αὐτῶν
ἐν τῇ περὶ χρείας μορίων πραγματείᾳ κατὰ τὸ ἕκτον καὶ ἕβδομον βιβλίον. ἐπ' αὐτοῖς δ' ἄλλο τι κατεσκεύα-
σε μόριον, οὐσίαν τε τὴν αὐτὴν ἔχον τῷ περιτοναίῳ, καὶ χρείας τὰς αὐτὰς παρέξον ἅπασι τοῖς τοῦ πνεύματος
20 ὀργάνοις, ὥσπερ ἐκεῖνο τοῖς τῆς τροφῆς. ὀνομάζεται δ' ὥσπερ ἐκεῖνο περιτόναιον ἀπὸ τοῦ περιτετάσθαι τοῖς τῆς
τροφῆς ἀγγείοις, οὕτω τοῦθ' ὑπεζωκὼς, ἐπειδὴ τὰς πλευρὰς ὅλας ἔσωθεν ὑπέζωκεν. ὡσαύτως δ' ἐκείνῳ καὶ τὰς
ἄλλας ἔχει δύο προσηγορίας, ὑπ' ἐνίων μὲν ὑμὴν. ὑπ' ἐνίων δὲ χιτὼν ὀνομαζόμενος. ὑμὴν μὲν ἀπὸ τῆς οὐσίας,
χιτὼν δ' ἀπὸ τῆς χρείας, λεπτότατός τε ὢν, ὥσπερ ἀράχνιον, ὁμοιομερής τε κατὰ πᾶν ἑαυτῷ, τὰς μὲν πλευρὰς
ὑπέζωκεν, ἀμφίεσμα δ' ἐστὶν, οἷον χιτών τις, ἁπάντων τῶν πνευματικῶν ὀργάνων. ἀκριβῶς μὲν οὖν ὑμήν ἐστι καὶ
ὁ περιτόναιος, ὥσπερ ἐρρέθη κατὰ τὸν πρὸ τούτου λόγον, ἀκριβῶς δὲ καὶ οὗτος ὁ ὑπεζωκὼς ὀνομαζόμενος.
ἀκριβῶς δὲ καὶ ἡ λεπτὴ μῆνιγξ, οἵ τε περιόστιοι, καὶ οἱ τῶν μυῶν αὐτῶν ἴδιοι, καὶ τὸ τῆς καρδίας ἀμφίεσμα,
σώματα δ' ὑμενώδη πολλαχόθι χωρὶς τούτων ἐστὶ, τὰ μὲν ἐξ ὀστῶν ἐκφυόμενα κατὰ τὴν τῶν συνδέσμων οὐ-
σίαν. τὰ δ' ἐκ τῆς τῶν μυῶν ἀπονευρώσεως γεννώμενα κατὰ τὴν τῶν τενόντων. ἀλλ' ὁ ὑπεζωκὼς οὗτος ἐπιτεί-
νεται πᾶσι τοῖς ἔνδον τοῦ θώρακος ὀργάνοις, ὡς ὁ περιτόναιος ἐλέχθη, καὶ ἐδείχθη τοῖς κάτω τῶν φρενῶν. ἐξ
30 αὐτοῦ δὲ καὶ οἱ διαφράττοντες ὑμένες τὸν θώρακα γεννῶνται. καὶ κατὰ τοῦτ' ἂν ἔχοι μόνον ἡ κατασκευὴ διαφέρον-
τας αὐτῷ πρὸς τὸ περιτόναιον, ὅτι διττὸς ἀκριβῶς ἐστὶν, οὐχ εἷς ὥσπερ ἐκεῖνος. καταμαθήσῃ δ' αὐτοῦ τὴν φύ-
σιν ἀκριβῶς, ἐὰν διακόψῃς τὸ πρόσθιον ὅσον τοῦ θώρακος μέσον, ὃ προσαγορεύουσιν οἱ ἀνατομικοὶ στέρνον. ἔχῃς
δ' εἰς τοῦτο παρεσκευασμένους τοὺς καλουμένους ἐκκοπεῖς ἰσχυρούς τε ἅμα καὶ ὀξεῖς, ἐγχειρῶν δ' ἅμα τῷ ἔργῳ,
πρότερον ἀφαιρήσεις δηλονότι τὰ περικείμενα σώματα παντὶ τῷ στέρνῳ. γυμνωθέντος γοῦν αὐτοῦ στοχάσῃ τῆς
μέσης γραμμῆς ἀκριβέστερον, ἢ προσέχων τὸν νοῦν, εἰς δύο τε μέρη διελὼν ἄχρι τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου τὸ πᾶν
ὅσον τοῦ στέρνου, καταβαῖνε πρὸς τὸ βάθος ἕως τῆς ῥάχεως, ἀφιστὰς ἀλλήλων τοὺς ὑμένας. ἑτοιμότερον δὲ αὐτὸ
πράξεις, ἐὰν ἑκάτερον τῶν μερῶν τοῦ στέρνου πρὸς τὴν ἐκτὸς χώραν ἀπάγῃς ἀνακλῶν ἀτρέμα. καὶ τοίνυν
πράττοντί σοι τοῦτο, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μέρη ῥᾳδίως ὑπακούσει, κατὰ δὲ τὴν τῆς καρδίας χώραν, οὐκέθ' ὁ-
μοίως, ὁ γάρ τοι περικάρδιος ὀνομαζόμενος ὑμὴν καὶ χιτὼν, ἄμφω γοῦν καὶ τοῦτον ἐγχωρεῖ καλεῖν, ὑμένα μὲν ἀπὸ τῆς
40 οὐσίας, χιτῶνα δ' ἀπὸ τῆς χρείας, προσήρτηται τῷ στέρνῳ, κατά τε τὴν κορυφὴν ἑαυτοῦ μάλιστα, καί τινα τῶν ἐφ' ἑ-
κάτερον τῆς κορυφῆς μερῶν. ἐντεύξῃ δὴ καὶ τούτῳ κατ' ἐκεῖνον μὲν τὸν χρόνον ἡνίκα διακόπτεις τὸ στέρνον, οὐχ ἥκιστα
δὲ καὶ κατὰ τὸν ἐφεξῆς ὁπότε χωρίζεις ἀλλήλους τοὺς διαφράττοντας ὑμένας ὅλον τὸν θώρακα. κάλλιστον μὲν οὖν ἐστὶ
ἄτρωτον αὐτὸν φυλάξαι. διαφθαρήσεται γε μὴν οὐδ' ἂν τρωθῇ σοι τὸ προκείμενον κατὰ τήνδε τὴν ἀνατο-
μήν. εἰ μὲν γὰρ καρδία μὴ φανεῖται, συντρωθήσονται δ' οὐδ' οὕτως αἱ τοῦ θώρακος εὐρυχωρίαι, καὶ γάρ τι πολ-
λάκις ἑκόντες αὐτοὶ ζῶντος τοῦ ζώου γυμνοῦμεν ὅλην τὴν καρδίαν, ἄνευ τοῦ συντρῆσαί τινας τῶν τοῦ θώρα-
κος εὐρυχωριῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνης τῆς ἀνατομῆς ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. περὶ δὲ τῆς νῦν ἡμῖν προκειμέ-
νης ἀναλαβόντες λέγομεν, ὡς χρὴ πειρᾶσθαι μὲν εἰ οἷόν τε, μὴ τρῶσαι τὸν περικάρδιον, εἰ δὲ καὶ τρωθείη, μέ-
νουσιν ἀπαθεῖς οἱ διαφράττοντες ὑμένες τὸν θώρακα. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ προκείμενον ἐπὶ τῆς ἐνεστώσης ἀνατομῆς.
ἑκάτερος γάρ τοι τῶν ὑμένων φανεῖταί σοι συνεχὴς ἑαυτῷ κατὰ πᾶν μέρος, ὅ τ' ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ θώρακος
50 ὅ τ' ἐν τοῖς ἀριστεροῖς ὑπαλείφων ἅπασαν μὲν τῶν πλευρῶν τὴν ἔνδον χώραν, ἅπασαν δὲ τὴν καθ' ἑαυτὸν ἄνω
τῶν φρενῶν. ἐπεκτεινόμενος δὲ καὶ τῷ πνεύμονι, καθάπερ ἐλέχθη τὸ περιτόναιον ἅπασι τοῖς κάτω τοῦ δια-
φράγματος, ἔτι δ' ὥσπερ ἐκεῖνος τὰ μετέωρα τῶν ἀγγείων, οὕτω καὶ τοῦτο περιλαμβάνει κατὰ κύκλον,
ἐπιτέταταί τε τοῖς κατὰ ῥάχιν ὁμοίως ἐκείνῳ τῇ μεγίστῃ τῶν ἀρτηριῶν ἐνταῦθ' ὑποκειμένῃ, καὶ τῇ παρα-
τεταμένῃ ταύτῃ φλεβὶ, τῇ τὰ ἄνω τοῦ θώρακος τρεφούσῃ. καὶ προσέτι τῷ στομάχῳ. ἐντεῦθεν δὲ ἀνατεινόμε-
νος ὁ ὑμὴν ἄχρι τοῦ στέρνου, παραγίγνεται διττὸς ὑπάρχων, ὡς εἶπον. ὅ γε μὴν τῆς καρδίας χιτὼν ἴδιος,
ὁ περικάρδιος ὀνομαζόμενος, ἕτερος ἐστὶν ἑκατέρου τούτων, ἐν τῷ μέσῳ κειμένους, ἀμφοτέρων περιλαμ-
βανόμενός τε καθ' ἑκάτερον ἑαυτοῦ μέρος ὁμοίως ὑπ' αὐτῶν. θεάσῃ δ' ἀκριβῶς τοῦτο κατὰ ταύτην τὴν
νῦν λεγομένην ἀνατομὴν, ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου γιγνομένην. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄνω μέρεσιν ὅσα πρὸς τὰς

κλεῖς ἀνήκει ψαύοντας ἀλλήλων, ὄψει τοὺς διαφράττοντας ὑμένας. ἔνθα δ' ἐστὶν ἡ βάσις τῆς καρδίας, ἣν ἔνιοι
κεφαλὴν ὀνομάζουσι τοῦ σπλάγχνου, προστυγχάνοντες τῷ περικαρδίῳ χιτῶνι, περιφύονταί τε τούτῳ, καὶ
συμπεριέρχονται, μέχρι τῆς κορυφῆς αὐτοῦ κωνοειδοῦς ὄντος τὸ σχῆμα, καθάπερ ἡ καρδία. ἥ τε οὖν βάσις αὐτοῦ,
κύκλος οὖσα τὴν τῆς καρδίας ἐστεφάνωκε βάσιν. ἥ τε κορυφὴ τοῦ κώνου κατὰ τὴν τῆς καρδίας κορυφὴν τε-
ταγμένη συμφύεται τοῦ στέρνου τοῖς κάτω μέρεσιν, ὧν αὐτοῦ τοῦ πέρατος ὁ ξιφοειδής ἐστι χόνδρος. οὐ μὴν αὐτῷ
γε τῷ σώματι τῆς καρδίας ὁ περικάρδιος οὗτος χιτὼν συμπέφυκεν, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οὐ μικρά
τίς ἐστιν ἡ μεταξὺ χώρα τῆς καρδίας ἀνακειμένη κινήσει. κατὰ δὲ τὴν ἑαυτοῦ βάσιν, ἥτις, ὡς ἐρρέθη, κύκλος
ἐστί, τοῖς ἐκφυομένοις αὐτῆς ἀγγείοις συμπέφυκεν. ἃ καταμαθήσῃ σαφέστερον, ὅταν ἤτοι γ' ὅλον ἀναπτύξῃς τὸν
θώρακα πανταχόθεν, ἢ τὴν καρδίαν ἐξῃρημένην αὐτοῦ μόνην ἐφ' ἑαυτῆς ἀνατέμῃς. ὅπως δ' ὁ λόγος ᾖ σαφής,
10 ἐξηγήσομαι πρότερον ἕκαστον τῶν ὀνομάτων, οἷς ἀναγκαῖόν ἐστι χρῆσθαι, τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησάμενος. ὥσ-
περ αὐτὸ τὸ σφύζον σπλάγχνον ὀνομάζουσιν ἅπαντες καρδίαν, οὕτω καὶ τῶν ἀγγείων ἕκαστον τῶν σφυζόντων,
ἀρτηρίαν προσαγορεύουσιν. ἀλλὰ τὰς μὲν ἄλλας ἁπάσας ἀρτηρίας, ὁπόσαι καθ' ὅλον εἰσὶ τὸ σῶμα, τῇ αἰσθή-
σει διαγνῶναι σφυζούσας οὐ χαλεπόν ἐστιν, ἥ τε πρὸς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν ἁπασῶν αὐτῶν συνέχεια
ταὐτὸν τοῦτο ἐνδείκνυται. τὰς δ' ἐν τῷ πνεύμονι διαγνῶναι μὲν πάνυ τι σαφῶς αἰσθήσει δυνατόν ἐστι σφυ-
ζούσας. ἐκ δὲ τῆς πρὸς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν συνεχείας αὐτῶν, ἐπινοήσειεν ἄν τις. καίτοι τινὲς οὐχ ὑπό-
νοιαν μόνην, ἢ πιθανὴν ἐλπίδα νομίζουσιν ἔχειν, ἀλλ' ἐπιστήμην ἀκριβῆ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, οὐ μὴν κατὰ
τὸν αὐτόν γε τρόπον ἑκάτεροι. διότι μηδὲ ἀπὸ τῶν αὐτῶν δογμάτων ὅλως αὐτῶν ἄρχεται. τινὲς μὲν Ἐρασιστρά-
τῳ πειθόμενοι, κενὰς αἵματος, ὥσπερ τὰς ἄλλας ἀρτηρίας, οὕτω καὶ τὰς ἐν τῷ πνεύμονι θέμενοι, καθ' ἑκάστην
διαστολὴν τῆς καρδίας ἕλκεσθαί φασι δι' αὐτῶν ἐκ τοῦ πνεύμονος πνεῦμα. καὶ τῇ τούτου διόδῳ γίγνεσθαι τὸν
20 σφυγμόν, ἀνάλογον τῷ καθ' ὅλον τὸ σῶμα ἐπὶ πάσας αὐτάς. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸν ἐν ἐκείναις σφυγμόν, οὐ τῇ τοῦ σώμα-
τος αὐτῶν ἐνεργείᾳ γίγνεσθαι πεπιστεύκασι, καθάπερ τὸν τῆς καρδίας, ἀλλὰ τῇ πληρώσει τοῦ διαρρέοντος πνεύματος
ὃ συστελλομένη ἐκπέμπειν αὐταῖς φασὶ τὴν καρδίαν. ἔνιοι δὲ κατὰ μὲν τὴν αὐτὴν δύναμιν τῇ καρδίᾳ συστέλ-
λεσθαί τε καὶ διαστέλλεσθαι τὰς ἄλλας ἀρτηρίας, καὶ τὰς ἐν τῷ πνεύμονι νομίζουσι, διαφέρειν δέ φασι τῷ σύμφυτον
εἶναι τῇ καρδίᾳ τὴν δύναμιν, ἐπίρρυτον δ' ἐξ ἐκείνης ταῖς ἀρτηρίαις. κατὰ μὲν οὖν τοὺς προτέρους ἐν ἀθρόως
διατεμὼν καταμῆκος, ἤτοι τὰς δεξιὰς ἁπάσας πλευράς, ἢ τὰς ἀριστερὰς ὅλου τοῦ θώρακος ἔτι ζῶντος τοῦ
ζώου, σκοπεῖσθαι βουληθείης τὰ κατὰ τὸν πνεύμονα μόρια, μέχρι μὲν ἂν ἐκ τῶν τραχειῶν ἀρτηριῶν αἱ λεῖαι
μεταλαμβάνουσιν ἑκάστοτε τῆς καρδίας, ἔσται τις ἐν αὐταῖς σφυγμός, ὁπόταν δ' ἐκκενωθῶσι τελέως, οὐκ
ἔσται. κατὰ δὲ τοὺς ἑτέρους, οὐχ αἱ κατὰ κινούμενον μέρος τοῦ πνεύμονος ἀρτηρίαι μόναι σφύζουσι διαμένου-
σιν, ἄχρι περ ἂν ζῇ τὸ ζῷον, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον αὐτῶν αἱ κατὰ τὸ γεγυμνωμένον. ὅσον μὲν οὖν αὐτοῖς τοῖς δόγμασι τῶν
30 ἀνδρῶν, εἴρηται τὸ συμβαῖνον. ἐπεὶ δ' ἐν τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ περὶ τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων ὁ λό-
γος ἐστίν, οὐ τοῦ κρίνειν ἀλήθειαν δογμάτων, ἐπ' ἐκεῖνα σε ποδηγεῖν ἐπιχειρήσω. τέμνειν μὲν χρὴ κατὰ τὸ μῆκος
ἄνωθεν κάτω τομὴν εὐθεῖαν, ἐν τούτοις μάλιστα τοῦ θώρακος τοῖς μέρεσιν, ἵν' ἐστὶ τὰ τῶν πλευρῶν ὅσα χονδρώδη.
δυνήσῃ γὰρ ἐπιβολῇ μιᾷ μεγάλης σμίλης διελεῖν αὐτὰς ἁπάσας, ὅσαι μετὰ τὴν πρώτην εἰσίν, ἐκείνης δὲ φει-
δοῦ μόνης δεδιὼς αἱμορραγίαν, ἣν ἐκ τοῦ τρῶσαί τι τῶν ὑποκειμένων ἀγγείων αὐτῇ κίνδυνος γενέσθαι, εἰ δὲ δὴ τοῦτο
σοι καλῶς πραχθείη, τοῦ πνεύμονος ἀποδείρας ὅτι τάχιστα τὸν ὑμένα, κἄπειτα τοῖς αὐτοῦ δακτύλοις ἀφε-
λὼν τὴν μεταξὺ τῶν ἀγγείων σάρκα, καὶ γυμνώσας αὐτὰ πειρῶ κατασκέπτεσθαι, διά τε τῆς ὄψεως, καὶ τῆς
ἁφῆς, εἰ σφύζει τι τῶν κατ' αὐτὸν ἀγγείων. ὅ, τι δ' ἂν εὕρῃς σφύζον, ἀρτηρίαν ἐκεῖνο κάλει. πρὶν δ' ὑποπεσεῖν ἐναρ-
γῶς σοι τὴν κίνησιν αὐτῶν, οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν, οὔτε τὸ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἐκφυόμενον, οὔτε τὸ τῆς
δεξιᾶς οὕτω μὲν ἀγορεύειν, ὥσπερ ἐποίησαν ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν, διενεχθέντες μὲν ἀλλήλοις καὶ κατὰ ταύτας
40 τὰς προσηγορίας, ὅμως γε μὴν ἀποφαινόμενοι τινὲς μὲν αὐτῶν τὸ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας ἐκφυόμενον ἀγγεῖον,
ἀρτηρίαν, ἢ φλέβα, ἔνιοι δέ, τῆς δεξιᾶς. ἀμείνους δὲ τούτων, ὅσοι μὴ δι' ἑτέρων αὐτῶν ἁπλῶς ὠνόμασαν ἀρτη-
ρίαν ἢ φλέβα, προσθήκῃ δέ τινι τὸ προπετὲς τῆς ἀποφάσεως ἐκόλασαν, ἤτοι γ' ἀρτηριώδη φλέβα προσαγο-
ρεύσαντες, ἢ ἀρτηρίαν φλεβώδη. τέτταρα γὰρ ὀνόματα τῶν ἀγγείων ἑκατέρων ἔσχηκε παρὰ τοῖς ἀνατομικοῖς
ἀνδράσιν. ἠκολουθήσαμεν δ' ἡμεῖς ὡς ἄμεινον τιθεμένοις, ὅσοι τὸ μὲν ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἐκ-
φυόμενον ἀγγεῖον ὠνόμασαν ἀρτηρίαν φλεβώδη, τὸ δ' ἐκ τῆς δεξιᾶς ἀρτηριώδη φλέβα, βέλτιον εἶναι νομίζον-
τες, ἐπειδὴ τὸ σφύζειν οὐκ ἐναργῶς αὐτὰ διαγιγνώσκομεν, ὡς ἀρτηρίαν μὲν ὀνομάσαι τὸ πνευματικὸν ἀγγεῖον.
ἀλλ' ἐπεὶ φλεβὸς ἔχει τὸν χιτῶνα, προσθεῖναι τὸ φλεβώδης. φλέβα δ' αὖ πάλιν, θάτερον, ἀπὸ τῆς χρείας προ-
σαγορεύσαντες. ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο τὸ σῶμα ἐστὶν ἀρτηρίας, ἀρτηριώδη προσθέντες. ἄριστον μὲν γὰρ ὡς ἔφην τῷ
σφύζειν τε καὶ μὴ σφύζειν, αὐτὰ διακρίνεσθαι. τοῦτο δ' οὐ πάνυ τι ταῖς αἰσθήσεσι διαγιγνωσκόμενον σαφῶς, ἀπὸ
50 μὲν τῆς πρὸς τὰς κοιλίας τῆς καρδίας ἑκατέρας κοινωνίας, θέσθαι τοὔνομα, προσθήκην δ' ἀπὸ τῆς σω-
ματικῆς οὐσίας ποιήσασθαι. τῶν δ' ἄνευ προσθήκης ὀνομασάντων αὐτά, τινὲς μὲν τῇ σώματος προσέσχον οὐσίᾳ
μόνῃ, τινὲς δὲ τῇ χρείᾳ. κατὰ μὲν οὖν τὴν σωματικὴν οὐσίαν, ἀρτηρία μέν ἐστι τὸ τῆς δεξιᾶς κοιλίας ἐκφυόμενον
ἀγγεῖον, φλὲψ δὲ τὸ τῆς ἀριστερᾶς. κατὰ δὲ τὴν χρείαν, ἔμπαλιν, ἀρτηρία μὲν τὸ τῆς ἀριστερᾶς, φλὲψ δέ, τὸ τῆς
δεξιᾶς. ἥτις δ' ἐστὶν ἡ σωματικὴ τῶν ἀγγείων οὐσία, καιρὸς ἤδη λέγειν, ἀρχὴν τῷ λόγῳ τήνδε θεμένους. αἱ καθ' ὅλον
τὸ σῶμα φλέβες, ἐξ ἑνὸς ἰδίου γεγόνασι χιτῶνος. ὁ γὰρ ἔξωθεν αὐταῖς ἐνίοτε περιφυόμενος ὑμὴν ἔνθα
συνδεῖσθαι τισίν, ἢ στηρίζεσθαί τε καὶ σκέπεσθαι δέονται, κατ' ἐκεῖνα μόνα προσέρχεται. δύο δ' εἰσὶν οἱ τῆς
ἀρτηρίας ἴδιοι χιτῶνες. ὁ μὲν ἔξωθεν, οἷός περ ὁ τῆς φλεβός. ὁ δ', ἔνδον πενταπλάσιός που τῷ πάχει
τοῦδε. καὶ μέντοι καὶ σκληρότερος, εἰς ἐγκαρσίας ἶνας διαλυόμενος. ὅ γε μὴν ἔξωθεν ὁ καὶ ταῖς φλεψὶν
ὑπάρχων,

ὑπάρχων, εὐθείας τε καὶ μετρίως ἐνίας λοξὰς ἔχει τῶν ἰνῶν, ἐγκαρσίαν δ' οὐδὲ μίαν. ὁ δ' ἔνδον χιτὼν τῆς ἀρτηρίας, ὁ παχὺς καὶ σκληρὸς, ὅτι δέρμα τι κατὰ τὴν ἐντὸς ἐπιφάνειαν ἔχει, παραπλήσιον ἀραχνίῳ σαφῶς, φαινόμενον μὲν ἐπὶ τῶν μεγάλων ἀρτηριῶν, ὃν ἔνιοι τρίτον ἀρτηρίας τιθένται χιτῶνα. τέταρτος δ' ἄλλος ἴδιος αὐτῆς οὐδείς ἐστιν, ἀλλ' ὥσπερ ἐνίαις τῶν φλεβῶν, οὕτως καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἐπιφύεταί τε καὶ περιφύεται κατά τινα μέρη λεπτὸς ὑμὴν σκέπων, ἢ στηρίζων, ἢ συνδεσμῶν αὐτὰ τοῖς πλησιάζουσι μορίοις, καὶ μάλιστά γε τοῦτο γίγνεται ταῖς ἀρτηρίαις, καὶ ταῖς φλεψὶν ἐν μὲν τοῖς κάτω φρενῶν χωρίοις ὑπὸ τοῦ περιτοναίου, καθάπερ εἴρηται πρόσθεν. ἐν δὲ τοῖς ἄνωθεν, τοῖς ἔνδον τοῦ θώρακος, ὑπὸ τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος. ὁποῖαι μὲν οὖν καθ' ὅλον τὸ σῶμα εἰσὶν αἱ ἀρτηρίαι, τοιοῦτον ἐκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἐκφυόμενον ἀγγεῖον εἰς ὅλον τὸν πνεύμονα κατασχίζεται. ὁποῖαι δ' αἱ φλέβες, τοιοῦτον ἐκ
10 τῆς ἀριστερᾶς, ὥστε τριῶν ἀγγείων διαπλεκόντων τὸν πνεύμονα, τὸ μὲν ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ὁρμώμενον ἀρτηρίαν φλεβώδη καλεῖσθαι, τὸ δ' ἀπὸ τῆς δεξιᾶς, ἀρτηριώδη φλέβα, τὸ δὲ τρίτον, ἀρτηρίαν τραχεῖαν ἐκ χόνδρων συγκειμένην σιγμοειδῶν τὸ σχῆμα. τὸ μὲν οὖν κυκλοτερὲς τοῦ χόνδρου κατά τε τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν τὴν ἐν τῷ τραχήλῳ πρέμνου λόγον ἔχουσαν, ὡς πρὸς τὰς ἐν τῷ πνεύμονι, καὶ κατ' αὐτὰς ἐκείνας ὥσπερ τινὰς κλάδους ἀπ' αὐτῆς πεφυκυίας, ἐν τοῖς πρόσω τέτακται μέρεσιν, κατὰ μὲν τὸν τράχηλον ὁμιλοῦν τῷ στομάχῳ, κατὰ δὲ τὸν πνεύμονα τῇ κληθείσῃ πρὸς ἡμῶν ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἀρτηριώδει φλεβί. ἀναπληροῦνται δὲ τὰ μεταξὺ τῶν ἀγγείων ὑπὸ τῆς τοῦ πνεύμονος ἰδίας οὐσίας, ἣν οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον ὀνομάζουσι παρέγχυμα. τοῦτον μὲν δὴ καὶ τοῦ θώρακος ἐξῃρημένον ἀνατέμνειν ἐστὶν, ὥσπερ καὶ τὴν καρδίαν αὐτήν, οὐ μὴν τήν γε πρὸς τοὺς ὑμένας οἷόν τε κοινωνίαν αὐτοῦ ἐπιγνῶναι τοῦ θώρακος, ἐξελόντα. ἀλλ' ὡς ἀρτίως εἶπον. ἵνα μὲν γὰρ ἀπ' ἀλλήλων χωρίσῃς τοὺς διαφράττοντας, ὑμένας, ὅλον τὸν θώρακα
20 διατέμνειν χρὴ κατὰ μῆκος τὸ στέρνον ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου κἄπειτ' ἀνακλᾶν πρὸς τὰ πλάγια τὸ μέρος ἑκάτερον. ἵνα δὲ τὸν περικάρδιον ἀκριβῶς καταμάθῃς, ὅλον ἐκτέμνειν τὸ στέρνον ἐγχειρήσει τοιᾷδε. τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου τὸ πέρας, ἤτοι διὰ τῶν σαυτοῦ δακτύλων, ἢ δι' ἀγκίστρου, σφοδρῶς ἀνατείνων τε καὶ ἀνακλῶν, τέμνε τὰ πέριξ πάντα, καθ' ἃ συνέχεται τοῖς ὁμιλοῦσι σώμασιν. ὅταν δ' οὕτω πράττων ἐντύχῃς τῷ πέρατι τοῦ στέρνου, καὶ περὶ τοῦθ' ὁμοίως ἐνέργει, τὸ μὲν ἑκατέρωθεν αὐτοῦ τέμνων ἀφειδῶς, ἀποξύων δ' ἀτρέμα τῶν ὑποκειμένων ὑμένα τὸν περικάρδιον, οὕτω τε πράττων ἀνάβαινε μέχρις ἂν ἐντύχῃς τοῦ καλουμένου θύμου τοῖς κάτω πέρασιν, ὃν ἀνώτερον προερχόμενος ἀρτηρίοις ἐντεύξῃ. τεθνεῶτος μὲν οὖν ἤδη πρὸ πολλοῦ χρόνου τοῦ ζώου, κἂν τέμῃς τι τῶν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἀγγείων, οὐ πολλὴν αἵματος ἕξεις ῥύσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ μὴ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον εἴη τεθνεὸς, ἀλλ' ἐσφαγμένον. εἰ δ' οὔτε πρόσφατον, ἢ πολύαιμον ὑπάρχει, καταρρυήσεταί τι καὶ πρὸς τὴν τοῦ περικαρδίου ῥίζαν ἐκ τῶν τρωθέντων ἀγγείων αἷμα. δυνήσῃ μὲν οὖν αὐτὸ καὶ διὰ σπόγγου
30 καθήρας ἐπισκέπτεσθαι τὸ προκείμενον. ἄμεινον δ' ἀναιμωτὶ γίνεσθαι τοὔργον. ὑπάρξει γάρ σοι τἄλλα σαφέστερον ὁρᾶν. καὶ τοῦ περικαρδίου τὴν ῥίζαν, οὐκ ἐξ αὐτοῦ τῆς καρδίας τοῦ σώματος ὁρμωμένην, ἀλλ' ἐκ τῶν φυομένων ἀγγείων αὐτῆς, ὧν τὸ μέν ἐστιν ἡ μεγίστη τῶν ἀρτηριῶν ἐν ἀριστεροῖς δηλονότι μέρεσι, τὸ δ' ἕτερον ἐν τοῖς δεξιοῖς ἡ ἀφ' ἥπατος ἀναφερομένη φλέψ. ἄλλα δὲ δύο περὶ ὧν ἀρτίως εἶπον, ὧν τὸ μὲν ἀρτηρίαν φλεβώδη, τὸ δὲ ἀρτηριώδη φλέβα καλῶ. γυμνῶσαι θεάσῃ δὲ ταῦτα σαφῶς μὲν ἤδη καὶ πρὶν γυμνῶσαι τοῦ χιτῶνος τὴν καρδίαν, ἔτι δὲ σαφέστερον, εἰ γυμνώσαις. οὕτως γάρ σοι καὶ ἡ τῶν καλουμένων φύσις ὤτων ὀφθήσεται, βλεπομένη μὲν ἐναργῶς κἀπὶ τῆς ἐξῃρημένης τοῦ ζώου καρδίας, ὁρωμένη δὲ καὶ προσκειμένης ἔτι σαφῶς. ὄψει δὲ κατὰ τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν ἔτι καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ὡς ἥ τε καρδία μέση τέτακται τῶν τοῦ θώρακος εὐρυχωριῶν ἑκατέρας. διασημαίνει δ' ἡ κίνησις αὐτῆς, ὡς ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μᾶλλον κειμένης, διὰ δύο τὴν αἰτίαν. ὅτι τε κατὰ τοῦτο τέτακται τοῦ ζώου τὸ μέρος ἡ πνευματικὴ κοιλία, καὶ ὅτι κέκλιταί πως ὅλη
40 πρὸς τοῦτο μᾶλλον. οὐ γὰρ ὥσπερ ἡ βάσις αὐτῆς ἀκριβῶς ἐστι μέση τῶν τοῦ θώρακος ἀριστερῶν τε καὶ δεξιῶν, οὕτω καὶ ἡ κορυφή. διότι μὴ δὲ ἀκριβῶς κατ' εὐθὺ τῆς ἀπὸ τῆς ἰδίας βάσεως ἐπὶ τὸ κάτω πέρας ἐκτέταται. παρεγκλίνει δὲ ὡς ἔφην ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν χώραν. καὶ κατὰ τὴν εἰρημένην μὲν οὖν ἐγχείρησιν ἕκαστον τούτων φαίνεταί σοι, πολὺ δ' ἐναργέστερον ἐὰν μὴ μόνον ἐκτέμῃς τὸ στέρνον, ἀλλὰ σὺν τοῖς χονδρώδεσι τῶν πλευρῶν. ἔχε δὲ καὶ πρὸς τοῦτο τοὔργον ἰσχυρὰν καὶ μεγάλην σμίλην, ὅπως ἐπὶ βολῇ μιᾷ διακόψῃς ἁπάσας αὐτὰς ἐφεξῆς, στοχαζόμενος ἐν ἐκείνῳ μάλιστα τέμνειν, ἔνθα πρῶτον ἑκάστης τῶν πλευρῶν, ἡ μὲν ὀστώδης οὐσία παύεται, γίνεται δ' ἡ χονδρώδης, ἣν προκατανοήσας ἐφ' ἑτέρου ζώου καθ' ὅ τι μέρος ἐστὶ τῶν πλευρῶν, ἐπ' ἄλλου ποιήσει τὴν εὕρεσιν. ἑρμηνευθῆναι γὰρ αὐτὴν ἀκριβῶς τῷ λόγῳ, τῶν πάνυ χαλεπῶν ἐστιν. ὡς δ' ἄν τις μάλιστα δύναιτο πρὸς τὴν πεῖραν ἑτοιμότερον ἐλθεῖν ἐκ τοῦ λόγου προηγούμενος, ἤδη σοι δίειμι. τῶν πλευρῶν ἑκάστη κάτω τε ἅμα καὶ πρόσω φέρεται λοξὴ, τὴν ἀρχὴν ἑαυτῆς ἔχουσα πρὸς τῇ ῥάχει. διήρθρωται γὰρ ἀρθρώσεις ἐν-
50 ταῦθα διτταῖς ἑκάστῳ τῶν κατὰ τὸν νῶτον σπονδύλων. ἐπειδὰν δὲ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἰοῦσα λοξή τε, ἅμα καὶ κυρτὴ, τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν, ὅσον τοῦ θώρακος ἔξω φαίνεται κυρτότατον ἅπαν ἀνύσῃ, καμπήν τινα τὸ ἐντεῦθεν ἴσχει, μηκέθ' ὡς ἐξ ἀρχῆς ὥρμησεν, κάτω φερομένη. πρὸς γὰρ τὸ στέρνον ἀνατείνεται λοξή. κατὰ τοῦτο οὖν αὐτὸ καὶ τὴν οὐσίαν ἑτεροίαν ἴσχει, χόνδρος αὐτ' ὀστοῦ γιγνομένη, καὶ τέμνεσθαι δύναται ῥᾳδίως ὀξείᾳ τε ἅμα καὶ ἰσχυρᾷ σμίλῃ. τοιαῦται δέ εἰσιν ἐν ταῖς κεφαλικαῖς ὀνομαζομέναις δέλτοις ταῖς ἀρχαίαις. ἔχουσι δὲ καὶ οἱ τῶν ἵππων ἰατροὶ τοιαύτας σμίλας. ἔχε τοίνυν καὶ σὺ πρὸς τὴν τῶν χόνδρων τομὴν ἑτοίμας τοιαύτας, ὥσπερ ὁρᾷς κἀμοὶ παρεσκευασμένας, καὶ τέμνε νῦν μὲν ὡς εἴρηται τὸν θώρακα, τῶν δὲ ἄλλων ἕκαστον μορίων ἀνάλογον, ὡς ἔμπροσθέν τε περὶ τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν εἶπον, ἔν τε τῷ μετὰ ταῦτα λόγῳ πάλιν ἐφεξῆς ἐφ' ἑτέρῳ εἰρήσεται. τέμνων οὖν ἑκατέρωθεν εὐθεῖαν τομὴν ἄνωθεν κάτω, δι' ὅλου μὲν τοῦ θώρα-

κος τὸ μέρος, ὡς δείξουσιν ἑκατέρωθεν αἱ γιγνόμεναι τομαί, τὴν δ' ἐγχείρησιν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον,
ἀπὸ τοῦ ξιφοειδοῦς ἄρχεσθαι κελεύων χόνδρου. πολὺ δ' ἂν ἔτι μᾶλλον ἐναργὴς ἡ θέσις ἁπάντων τῶν ἔνδον τοῦ
θώρακος ἐπὶ τεθνεῶτος δηλονότι τοῦ ζώου γίγνοιτο, μετὰ τὸ πᾶν ἐκκόψαι τὸ περὶ τὸ στέρνον αὐτοῦ μέρος, ἅμα
τοῖς τῶν πλευρῶν χονδρώδεσι μορίοις, ἐὰν τὰ συνεχῆ τοῖς σπονδύλοις μέρη τῶν πλευρῶν ἀνακλάσῃ τις σφο-
δρῶς. ὁρᾶται γὰρ δή που καὶ ἐμὲ τοῦτο πράττοντα βιαίως οὕτως, ὥστε πολλάκις ἢ καταγνυσθαί τινα τῶν
ὀστῶν, ἢ διασπᾶσθαι τοὺς πρὸς τὴν ῥάχιν αὐτῶν δεσμούς. ἐὰν οὖν ὡσαύτως καὶ σὺ πράξῃς, πᾶν ὁρᾶν ὑπάρξει
σοι κατὰ τὸν θώρακα μόρια σαφῶς. καὶ μᾶλλον γ' ἔτι τοῦ διαφράγματος ἀποτμηθέντος τῶν πλευρῶν. ἔτι τε
μᾶλλον εἰ δύο πλευρὰς ἀπ' ἀλλήλων διεστώσας τέμνων τὴν ἐν τῷ μέσῳ σάρκα πᾶσαν. ἀλλὰ τοῦτο μέν σοι δείξει
πάντως, ὅταν ἀποτέμνῃς τὰ τοῦ θώρακος αὐτοῦ μόρια. πρὸς δὲ τὰ περὶ τὴν καρδίαν ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἐστίν, οὐ
10 δέ πω χρεία τῆς τοιαύτης ἐστὶ τομῆς. μόνον γὰρ ἀρκεῖ τὸ στέρνον ἐκκοπτόμενον ἅμα τοῖς προκειμένοις αὐτῷ
μέρεσι τῶν πλευρῶν. χονδρώδεις δ' ἐστὶ καὶ θέσιν ἐναντίαν ἔχει τοῖς ὀστώδεσιν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ῥάχεως
ἐπὶ τὰ πρόσω καὶ κάτω φέρεται λοξά. ταῦτα δ' ἀρξάμενα καθ' ὃν ἔτι τρόπον ἐδήλωσα, πρὸς τὸ στέρνον ἀνα-
φέρεται λοξά. τήν τε οὖν κοίλην φλέβα θεάσῃ σαφῶς ἄχρι τῆς σφαγῆς ἀνατεινομένην ὀρθίαν, τάς τε τῆς
κεφαλῆς ἀποφύσεις, ἃς ὀνομάζουσιν ὦτα, φύσιν οὐσίαν ἰδίαν ἐχούσας, οὐδαμόθι κατ' ἄλλο μόριον ὑπαρχοῦσαν.
ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὴν τῆς καρδίας αὐτῆς. παραπλήσια γάρ ἐστι τῶν ὁμοιομερῶν ὀνομαζομένων ἀλλήλοις ἔνια,
τὴν δ' οὐσίαν ἀκριβῶς οὐκ ἔχει τὴν αὐτήν, ἀλλ' ἔστι καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἰδιότης τις, ἣν ὑπογράψαι μὲν οἷόν τε
τῷ λόγῳ, δηλῶσαι δ' ἐναργῶς ἀμήχανον. ἃ γὰρ ἰδόντι μόνον ἢ ψαύσαντι σαφῶς διαγιγνώσκεται, ταῦτα
ἀδύνατον ἀκριβῶς διδαχθῆναι λόγῳ. ποδηγῆσαι μέντοι τινὰ πρὸς τὴν ἀκριβεστέραν αὐτῶν ἐπίσκεψιν οἷόν τε
τὴν μὲν καρδίαν ἐξ ἰνῶν ποικίλων τῇ θέσει συγκεῖσθαι λέγοντα, περιφυομένης αὐτῶν ἑκάστῃ σαρκὸς ἁπλῶς.
20 κοινὸν γὰρ τοῦτο καὶ τοῖς μυσὶν ἅπασι, καὶ τῇ γαστρί, καὶ τοῖς ἐντέροις, κύστει τε, καὶ μήτρᾳ. οὐ μὴν οὔθ' αἱ ἶνες
ἴσην ἰσχὺν ἢ πάχος ἔχουσιν ἐν ἅπασιν. οὔτε ἡ σὰρξ τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἰδέαν. ἀλλ' ἡ μὲν ἐν τοῖς μυσὶν ἐρυθροτέρα
τ' ἐστὶ καὶ μαλακωτέρα τῆς κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ μήτραν, καὶ κύστιν ἅπασάν τε τὴν τῶν ἐντέρων οὐσίαν. ἡ δὲ
τῆς καρδίας σκληροτέρα ἅμα καὶ ποικιλωτέρα ταῖς ἰσίν, ἁπλῶς μὲν γοῦν ἔχουσι τῇ θέσει τὰς ἶνας οἱ μύες,
οὐχ ἁπλῶς δὲ ἡ καρδία. καθάπερ οὐδ' ὁ τῆς μήτρας ἴδιος χιτών, οὐδ' ὁ τῆς κύστεως. ὅστις δ' ἀμελῶς ὁρᾷ, δόξει
τούτῳ μηδὲν διαφέρειν οὐσίαν μυὸς καὶ καρδίας, ὥσπερ οὐδὲ νεύρου καὶ συνδέσμου καὶ τένοντος. ἀλλὰ περὶ μὲν
τῆς ἐν τοῖς ἁπλοῖς καὶ πρώτοις σώμασι διαφορᾶς, εἴρηται μὲν ἤδη καὶ δι' ἄλλων, εἰρήσεται δ', ἂν δεήσῃ, καὶ κα-
τὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον αὖθις. ὅτι δ' ἡ τοῦ σώματος τῆς καρδίας οὐσία παμπόλλα διαφέρει μυός, αὐτάρκως
ἐπιδέδεικται, μαρτυρούσης αὐτῇ καὶ τῆς ἐνεργείας. ἀβούλητος μὲν γάρ ἐστι καὶ ἄπαυστος ἔστ' ἂν περιῇ τὸ
ζῷον, ἡ τῆς καρδίας κίνησις. ἡσυχάζει δὲ πολλάκις, ἐπεγείρεταί τε πάλιν ἡ τῶν μυῶν ταῖς ὁρμαῖς τοῦ ζώου
30 δουλεύουσα. καὶ μὴν ὁμολογοῦσί γε πάντες οἱ περὶ φύσιν δεινοὶ φιλόσοφοί τε καὶ ἰατροὶ ταῖς τῆς οὐσίας ἰδιότησι
τὰς ἐνεργείας ἕπεσθαι. διὰ τοῦτο γοῦν ὅσα μὲν ἔχει μόρια ταὐτὸν εἶδος οὐσίας, ὡσαύτως ἐνεργεῖ, κἂν ἐν διαφέ-
ρουσιν ᾖ παμπόλλα ζῴοις. ὅσα δ' οὐκ ἔχει, διάφορος ἐστὶ τούτων ἡ ἐνέργεια, κἂν ἑνὸς ὑπάρχῃ ζώου μόρια. καρ-
δία μὲν γὰρ ἅπασα καρδίᾳ πάσῃ τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἔχει, καὶ θώραξ θώρακι, καὶ πνεύμων πνεύμονι. νεφροὶ
δὲ καὶ κύστις οὔτε τούτων τινὶ τὴν αὐτήν, οὔθ' ἥπατι καὶ γαστρί. διὰ τοῦτ' οὖν οὐδ' οἱ μύες ἔχουσι τῇ καρδίᾳ τὴν αὐτὴν
ἐνέργειαν, ὅτι μηδὲ τὴν οὐσίαν. ἀμέλει κἂν ἑψήσας τις ἅμα καρδίαν τε καὶ μῦν ὁντιναοῦν ἑκατέρου γεύσασθαι
βουληθῇ, διαφορὰν εὑρήσει κατὰ τὴν γεῦσιν αὐτῶν οὐ σμικράν, ὥσπερ σπληνός, ἢ νεφρῶν, ἢ πνεύμονος ἢ κοι-
λίας, ἢ ἥπατός τε, καὶ γλώττης, ἢ τινος ἄλλου γεύσαιτο μορίου. * οὐ πάντα γὰρ ὥσπερ ἀπτομένῳ τε καὶ
θεωμένῳ, καὶ σκληρότητι, καὶ μαλακότητι, καὶ πυκνότητι, καὶ ταῖς κατὰ χρόαν διαφοραῖς, οὕτω δὲ καὶ
τῇ γεύσει διαφέρει. ὅσοι δὲ διὰ τοῦτό φασι τὴν καρδίαν οὐκ ἔχειν τοῖς μυσὶ τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν, ὅτι νεύρων οὐ με-
40 τέσχηκε κινητικῶν, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνοι νομίζουσιν, αἰσθητικῶν, ἀθρόα πολλὰ κατὰ τὸν λόγον ἁμαρτάνουσι. πρῶτον
μὲν ἐν αὐτῇ τῇ τῆς οὐσίας ἀγνοίᾳ. καὶ γὰρ σκληροτέρα μυὸς παντὸς ἡ καρδία. καὶ τῇ τῶν ἰνῶν ποικιλίᾳ δια-
φέρει σαφῶς, ὥσπερ γε καὶ τῇ χρόᾳ. καὶ πρὸς τούτοις ἅπασιν ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον τῇ γεύσει. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο
μέγιστον ἐστὶ γνώρισμα διαφορᾶς οὐσιῶν, ἀλλά μοι δοκοῦσιν οὐδέποτε καρδίας ἑψημένης φαγεῖν, ἢ πάντως
ἔγνωσαν ἂν ὁπόσον διαλλάττει τῶν σαρκῶν. ἢ μήτε ἄρα ἀγνοοῦσι καὶ ταῦτα, ὡς αἱ σάρκες ἅπασαι μυῶν εἰσὶ
μόρια, ταῦτα μὲν οὖν ἁμαρτάνουσι περὶ τὴν τῆς καρδίας οὐσίαν αἰσθήσει διδαχθῆναι δυνάμενοι. καὶ πρὸς
τούτοις ἅπασιν ἄλλα ἁμαρτάνουσι περὶ τὴν τῶν * νεύρων φύσιν, καὶ νομίζουσι τὸν ἐγκέφαλον ὅμοιον * αὐτῷ κα-
τὰ πᾶν θ' ὑπάρχοντα τὰ μέρη, πλὴν ὅσον ἔνια μὲν αὐτῶν εἰσὶ μᾶλλον, ἔνια δ' ἧττον μαλακά. διὰ μὲν ἑτέρων
νεύρων αἰσθητικὴν δύναμιν ἐπιπέμπει τοῖς κάτω τῆς κεφαλῆς, δι' ἄλλων δέ, κίνησιν καθ' ὁρμὴν ἅπαντα. μὴν ἦ
εὔλογον ἔχειν τὰ νεῦρα τὰς δυνάμεις ἀμφοτέρας ἐπιτηδειότερα δ' εἰσί, πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν τὰ μαλακά, πρὸς
50 δὲ τὴν κίνησιν, τὰ σκληρά. φαίνεται γὰρ ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης εἰς πλείω σχισθείσης, ἔνια μὲν τῶν νεύρων εἰς μῦς, ἔνια
δ' εἰς ἄλλα τὰ καταφυόμενα μόρια. καθάπερ ἐπί τε τῆς τρίτης ἔχει συζυγίας αὐτῆς καὶ τῆς ἕκτης οὐδὲν ἧττον,
ἀφ' ἧς ἡ καρδία λαμβάνει μικρόν τι νεῦρον. ἀπὸ ταύτης γοῦν οὐ μόνον ἡ καρδία, καὶ πνεύμων, ἧπαρ τε, καὶ γαστήρ,
ἔτι τε μεσεντέριον ἅπαν ἅμα τοῖς ἐντέροις, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῦ λάρυγγος μύες ἅπαντες, ἄλλοι τέ τινες, ἀποβλαστήματα
λαμβάνουσιν, ἀλλ' οὔτε τι βλέπουσιν οἱ τὴν καρδίαν εἰπόντες εἶναι μῦν, οὔθ' ὅτι νεύρων ἀπορήσασα, καθάπερ αὐτοὶ
νομίζουσι κινητικῶν, ἐστέρηται μὲν ἂν διὰ τοῦτο τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως, οὐ μὴν τήν γε διὰ τῶν σφυγμῶν ἐπεκτήσατο.
χρὴ μὲν γὰρ δή που καὶ ταύτης τῆς ἐνεργείας εἶναι τινὰ αἰτίαν. ἤτοι δὲ ἐκ τῆς τῶν νεύρων οὐσίας αὐτὴν χορηγεῖσθαι.
λεκτέον αὐτοῖς ἐστίν, ἢ σύμφυτον ὑπάρχειν ἐν τῷ σπλάγχνῳ. καὶ μὴν οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς τῶν νεύρων. ἅπαντά τε γοῦν
ἂν αὐτῆς μετεῖχον, ὅσα καὶ τῶν νεύρων μετέσχηκε. διακοπέντων τε αὐτῶν οὐκ ἂν ἔσφυζεν ἡ καρδία. φαί-

νεται

νεται δ' οὐδέτερον γιγνόμενον. ὑπολείπεται γοῦν ἐξαιρεθέντος τοῦ σώματος αὐτῆς ὁρμᾶσθαι τὴν σφυγμικὴν δύ-
ναμιν. οὐκ ἂν δ' ὡρμᾶτο, τὴν αὐτὴν τοῖς καθ' ὅλον τὸ ζῶον μυσὶ φύσιν ἔχοντος τοῦ σπλάγχνου. ἀλλὰ καὶ τὸ, τοῦ
θώρακος ἐξαιρεθεῖσαν τὴν καρδίαν ἄχρι πολλοῦ φαίνεσθαι κινουμένην, οὐ σμικρὸν τεκμήριόν ἐστι τοῦ μηδὲν δεῖ-
σθαι τῶν νεύρων αὐτὴν εἰς τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν. ταῦτά τε οὖν ἅπαντα δοκοῦσί μοι ἀγνοεῖν οἱ τὴν καρδίαν
ὑπολαμβάνοντες εἶναι μῦν. οὐ νενοηκέναι τε τὴν ὑπεροχὴν τῆς κατὰ αὐτὴν ἐνεργείας, ὡς ἐξ ἰδιότητος
οὐσίας ἀναγκαῖον ὑπάρχειν τῷ σπλάγχνῳ μέγιστα μὲν οὖν ἡμαρτήκασιν οἱ νομίζοντες μῦν εἶναι τὴν καρδίαν. ἐλάτ-
τονα δὲ οἱ τὸν τῆς καρδίας στόμαχον ὑπολαβόντες ἐκ τῆς αὐτῆς οὐσίας ἀκριβῶς εἶναι τοῖς μυσίν. ἐγγύ-
τερον μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστι τῆς οὐσίας αὐτῶν ἔξωθεν χιτὼν, ὁ τὰς ἐγκαρσίας ἔχων ἶνας. οὐ μὴν οὐδ' οὕτως
ἀκριβὴς ὑπάρχει μῦς. ἐχρῆν δ' εἴπερ ἐκ τῶν νεύρων ἡ καρδία τὴν σφυγμικὴν ἐνέργειαν ἔχει, καὶ τὸν στό-
10 μαχον τὴν αὐτὴν ἐσχηκέναι. νυνὶ δὲ συστελλόμενος μὲν ὁρᾶται καταπινόντων καὶ αὖθις ἐμούντων. ὅ, περ
ὑπάρχει καὶ τῇ γαστρὶ καὶ τοῖς ἐντέροις. καὶ γὰρ καὶ ταῦθ' ὑποστέλλεται τοῖς ἔνδον αὐτῶν. οὐ μὴν τήν
γε κατὰ τοὺς σφυγμοὺς ἔχει κίνησιν. ἐκεῖνο μὲν οὖν ἥμαρτον μεγάλως μὴ γνόντες ὅλως ἐνέργειάν τε καὶ
δύναμιν μυῶν τε, καὶ καρδίας. ἐμοὶ δ' ὅτι μὲν ἡ καρδία τῆς θυμοειδοῦς ἐστι δυνάμεως ἀρχὴ, τῆς τ' ἐμφύτου θερ-
μασίας οἷον πηγή τις, ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ὑπομνήμασι δέδεικται. νυνὶ δ' ἐπὶ
τὰ τῆς προκειμένης πραγματείας ἴδια, μετέλθωμεν, ἀπὸ τῶν ὤτων ἀρξάμενοι τῆς καρδίας, ἃ καθ' ὁ-
μοιότητά τινα τοῖς κυρίως ὀνομαζομένοις ὠσὶν, ἐκάλεσαν οἱ πρόσθεν. ὡς γὰρ ἐκεῖνα παραπέφυκεν ἑκατέρωθεν
τῇ κεφαλῇ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ταῦτα τῇ καρδίᾳ, νευρωδέστερά τε καὶ δερματωδέστερα φαινόμενα
σαφῶς αὐτοῦ τοῦ τῆς καρδίας σώματος. ἄχρι τοσούτου γὰρ ὑπογράψαι λόγῳ τὴν ἰδέαν αὐτῶν ἐγχωρεῖ.
βέλτιον δ' ὡς ἔφην, ὄψει καὶ ἀφῇ τὰ τοιαῦτα ἐπιτρέπειν, αἷς μόναις ἐστὶ διαγνῶναι χρόαν τε καὶ σύστασιν σώ-
20 ματος. ἔστι δέ πως ταῦτα τὰ μόρια καὶ τῇ χρόᾳ μελάντερα, καὶ σαφῶς ἐπιφύσεσι δερματώδεσιν ἔοικεν,
ἕνεκα τοῦ κοιλίαν τινὰ πρὸ τῆς καρδίας ἐργάσασθαι. διὰ τοῦτο γοῦν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο καὶ κοῖ-
λα, καὶ δερματώδη. κοῖλα μὲν ὥστε γενέσθαι κοιλίας. δερματώδη δ', ὅπως ἑτοίμως ἕποιτο ταῖς κινήσεσι
τῆς καρδίας, ὡς ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων λέλεκται. δύο δὲ ταῦτα εἰσὶν, ἐν καθ' ἑκάτερον τῶν εἰσαγόν-
των ἀγγείων τὰς ὕλας. ἐν μὲν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι κατὰ τὴν τῆς φλεβὸς ἔμφυσιν εἰς τὴν ἐνταῦθα κοιλίαν τῆς
καρδίας. ἐν δὲ τοῖς ἀριστεροῖς κατὰ τὴν τῆς ἀρτηρίας τῆς φλεβώδους. ἀναπτύξαντος δέ σου ταυτὶ τὰ ὦτα,
τότε στόμα τῆς καρδίας αὐτὸ φανεῖται, καὶ τῶν εἰρημένων στομάτων ἑκάτερον, εὐθ' ὑμένες οἱ κατὰ τὴν ἔμ-
φυσιν ἐπικείμενοι, τρεῖς μὲν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς κοιλίας, δύο δ', ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς, ὧν τὸ σχῆμα τῆς συνθέσεως
ἔοικε ταῖς τῶν βελῶν γλωχῖσι. ταῦτά τοι καὶ τριγλώχινας αὐτὰς ὠνόμασαν ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν. ἀλ-
λὰ ταῦτα μὲν ἔνεστί σοι κἀπὶ τῆς ἐξῃρημένης τοῦ θώρακος καρδίας ἀκριβῶς ἐπισκέψασθαι, καθάπερ γε
καὶ τὰ λοιπὰ δύο στόματα τῶν ἐξαγόντων τὰς ὕλας ἀγγείων, ἐκ μὲν τῆς δεξιᾶς κοιλίας εἰς τὸν πνεύμονα, τὴν
30 τῆς ἀρτηριώδους φλεβὸς. ἐκ δὲ τῆς ἀριστερᾶς εἰς ὅλον τοῦ ζώου τὸ σῶμα, τὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας. ἐφ' ὧν
αὖ πάλιν ἑκατέρωθεν θεάσῃ τρεῖς ὑμένας σιγμοειδεῖς τὸ σχῆμα, νεύοντας ἔξω τῆς καρδίας, ὥσπερ οἱ τρι-
γλώχινες εἴσω, πρὶν δ' ἐξαιρεῖσθαι τοῦ ζώου τὴν καρδίαν, τά τ' ἀποβλαστήματα τῆς κοίλης ἐπίσκεψαι πάν-
τα, περὶ ὧν αὖθις εἰρήσεται κατὰ τὴν τῶν ἀγγείων ἀνατομὴν, τόν τ' ἀδένα τὸν μέγαν, ᾧ θυμὸς ὄνομα, τήν τε
ῥίζαν τοῦ χιτῶνος τῆς καρδίας. ἐπίσκεψαι δὲ καὶ ὅπως ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ δεξιὸν οὔσης κοιλότητος ἥκει τις φλὲψ
ἐπὶ τὴν ῥάχιν ἀναβαίνουσα τῷ πέμπτῳ τοῦ μεταφρένου σπονδύλῳ. καὶ ὡς ἡ φλὲψ αὐτὴ παραγίγνεται
μὲν ἀεὶ πρὸς τοῦτο τὸ χωρίον ἐπὶ πάντων τῶν ζώων, ἐν οἷς ἐρρέθη γυμνάζεσθαί σε κατὰ τὰς ἀνατομὰς, οὐ
μὴν ἐπὶ πάντων γ' ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ τῆς καρδίας ὠτὸς, ἀλλ' ἐπ' ἐνίων, ἐπειδὰν ἡ κοίλη φλὲψ παρέλθῃ τοῦ-
το, πρὸς τὴν σφαγὴν ἀναφέρεται. τούτων τῶν ζώων εἰσὶ καὶ οἱ πίθηκοι. τὰ μέντοι τὴν καρδίαν αὐ-
τὴν τρέφοντα διαπαντὸς ἐπὶ πάντων τῶν ζώων ἐκ τῆς κοιλότητος ἐκείνης ὁρμᾶται. καὶ καλοῦσιν αὐ-
40 τὰ περιστρέφοντα τὴν καρδίαν, ἐπειδὴ περιέρχεται πᾶσαν αὐτὴν ὄντα δύο, καθάπερ γε κἀκ τῶν ἀρι-
στερῶν μερῶν εἰς αὐτὸ τῆς καρδίας τὸ σῶμα δύο καθήκουσιν ἀρτηρίαι τῆς μεγάλης ἀποβλαστάνουσαι μετὰ τὴν
πρώτην ἔκφυσιν, ἐξωτέρω τῶν ὑμένων. ἅπερ, ὡς ἔφην, ἄμεινον ἐξῃρημένης τοῦ ζώου τῆς καρδίας ἐπισκέ-
πτεσθαι, καὶ μᾶλλον ἐπὶ μεγάλου ζώου. πᾶσι μὲν γὰρ ὡσαύτως ὑπάρχει μηδεμιᾶς διὰ μέγεθος ἐν αὐτοῖς γι-
γνομένης διαφορᾶς, ὡς Ἀριστοτέλης οἴεται. σαφεστέρα δ' ἡ θέα κατὰ τὰς μεγάλας ἐστὶ καρδίας. καὶ γὰρ οὖν
καὶ τὸ κατ' αὐτὴν ὀστοῦν, ὃ τοῖς μεγάλοις ζώοις ὑπάρχειν νομίζουσι, καὶ τούτοις οὐ πᾶσιν, ἐν πᾶσι μὲν ἐστι, καὶ
τοῖς ἄλλοις, οὐ μὴν ὀστοῦν πᾶσί γε ἀκριβῶς, ἀλλὰ χόνδρος. ἔχει γοῦν ὧδε τὸ σύμπαν ἅπασι τοῖς ζώοις, οἷς ὑμένες,
οὓς ὀνομάζεσθαι τριγλώχινας ἔφην, ἥ τε τῶν ἀρτηριωδῶν ἀγγείων ῥίζα πρὸς οὐσίαν ἤρτηται σκληρὰν μὲν
πάντως, οὐ μὴν ἐν ἅπασί γ' ὁμοίως σκληράν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς μικροῖς, ἀτρέμα χονδρώδης ἐστίν. ἐν δὲ τοῖς μείζουσιν,
ἀκριβὴς χόνδρος. ἐν δὲ τοῖς ἱκανῶς μεγάλοις, χόνδρος ὀστώδης. καὶ ὅσῳ γ' ἂν εἴη τοῦ ζώου γένος ἀξιολογώτερον τῷ
50 μεγέθει, τοσούτου πλέον ὀστώδους οὐσίας ὁ χόνδρος ἐπικέκτηται. καὶ κατά γε τὰ μέγιστα ὅπου τὸ πλέον αὐτοῦ τῆς
ὀστώδους οὐσίας γίγνεται, προσήκει καλεῖν αὐτὸν τηνικαῦτα χονδρῶδες ὀστοῦν, οὐ χόνδρον ὀστώδη. πέφυκε γὰρ
ἐπὶ τούτων τῶν ζώων, ὅτε χόνδρος ἔτι ἀκριβῶς ἐστὶν, ἀλλ' ἤδη χονδρῶδες σῶμα. θαυμαστὸν δ' οὐδὲν ἐπὶ τῶν μικρῶν
ζώων ἀγνοεῖσθαι τελέως αὐτὸ τοῖς ἀγυμνάστοις περὶ τὰς ἀνατομάς. ὅπου γε καὶ κατὰ μείζω λανθάνει πολλάκις αὐτούς.
καί τι λέγω τὰ μείζω; μεγίστου γοῦν ἐλέφαντος ἔναγχος ἐν Ῥώμῃ σφαγέντος, ἠθροίσθησαν μὲν ἐπὶ τὴν ἀνατομὴν
αὐτοῦ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν εἵνεκα τοῦ γνῶναι, πότερον ἔχει δύο κορυφὰς, ἢ μίαν ἡ καρδία. καὶ δύο κοιλίας, ἢ τρεῖς. ἐγὼ δὲ
καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς αὐτοῦ διετεινόμην εὑρεθήσεσθαι τὴν αὐτὴν κατασκευὴν τῆς καρδίας ταῖς ἄλλαις πά-
σαις τῶν ἐξ ἀέρος ἀναπνεόντων ζώων, ἅπερ ἐφάνη καὶ διαιρεθείσης. εὗρον δὲ ῥᾳδίως καὶ τὸ κατ' αὐτὴν ὀστοῦν

ἅμα τοῖς ἑταίροις ἐπιβαλὼν τοὺς δακτύλους. οἱ δ' ἀγύμναστοι μὲν, ἐλπίζοντες δὲ εὑρήσειν, ὡς ἐν μεγάλῳ ζώῳ,
τὸ μὲν φαινόμενον ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὑπέλαβον οὐ δὲ τὴν ἐλέφαντος καρδίαν ἔχειν ὀστοῦν. ἐγὼ δ' ἠμέλησα μὲν
αὐτοῖς δεικνύειν. τῶν δ' ἑταίρων γελώντων ἐφ' οἷς ἑώρων, ἀναισθήτους ἐκείνους διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ τόπου, πα-
ρακαλεσάντων δὲ μὴ δεικνύειν, ὑπέσχον τὴν δεῖξιν. ἀρθείσης μέντοι τῆς καρδίας ὑπὸ τῶν τοῦ καίσαρος μα-
γείρων, ἔπεμψά τινα τῶν γεγυμνασμένων ἑταίρων περὶ τὰ τοιαῦτα παρακαλέσοντα τοὺς μαγείρους ἐπι-
τρέψαι τὸ κατ' αὐτὴν ὀστοῦν ἐξελεῖν, καὶ οὕτως ἐγένετο. καὶ παρ' ἡμῖν ἐστι νῦν, οὐ σμικρὸν μὲν ὑπάρχον
τῷ μεγέθει, θαυμαστὴν δὲ παρέχον ἀπιστίαν τοῖς ὁρῶσιν, εἰ τηλικοῦτον ὀστοῦν ἐλάνθανε τοὺς ἰατρούς. οὕτω ἄ-
ρα καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἐν τοῖς ζώοις μορίων λανθάνει τοὺς ἀγυμνάστους, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ἄλλα τε πολλὰ
κατὰ τὰς ἀνατομὰς Ἀριστοτέλη διαμαρτεῖν, καὶ ἡγεῖσθαι τρεῖς ἔχειν κοιλίας ἐπὶ τῶν μεγάλων ζώων τὴν καρδίαν.
10 ὅτι μὲν οὖν ἀγύμναστος ὢν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἐσφάλη περὶ τὴν τῶν μορίων εὕρεσιν, οὔτε θαυμάζειν χρὴ, καὶ
συγγνώσκειν αὐτῷ προσήκει. ὅπου γὰρ οἱ τὸν ὅλον ἑαυτῶν βίον ἀναθέντες τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ καθάπερ ὁ Μαρῖ-
νος, ἥμαρτον πολλὰ, τί χρὴ νομίζειν συμβαίνειν τοῖς ἐξαίφνης μὲν ἐπ' αὐτὴν ἐλθοῦσι; πεισθεῖσιν δ' οἷς πρῶτον
οὐκ εἶδον, ὡς μηκέτι ἐπιχειρῆσαι δι' αὐτῶν ἰδεῖν. ἐγὼ γοῦν ἐπόμνυμι τοὺς θεοὺς πάντας, ὡς πολλὰ τῶν ἔμ-
προσθεν* οὐδ' ὅλως ἑωραμένων μοι κατεῖδον ποθ' ὕστερον, καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ κατὰ τὴν καρδίαν ὀστοῦν, ὃ μήθ' ὅπου
ὑπόκειται, μήτ' εἰ πᾶσι τοῖς ζώοις ἐστὶ παρὰ τῶν διδασκάλων ἀκούσας, ἐπεχείρησα μὲν αὐτὸ ἐξευρεῖν, εἰς μικρὰ
μόρια κατατέμνων τὸ σπλάγχνον. ἀσφαλέστατος γὰρ οὗτος ὁ τρόπος ἐδόκει μοι τῆς ζητήσεως ὑπάρχειν. ἐπεὶ
δ' ἅπαξ εὗρον ἀνηρτημένας εἰς ταυτὸ τῶν θ' ὑμένων τὰς ῥίζας, καὶ τῶν ἀρτηριωδῶν ἀγγείων τὰς ἐκφύ-
σεις, πρῶτον μὲν ἐπείσθην ὡς ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐν ἅπασι τοῖς ζώοις τὴν τεχνικὴν φύσιν ἐστοχάσθαι τούτου τοῦ σκο-
ποῦ, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ δι' αὐτῆς τῆς πείρας ἐπείσθην ἀκολουθῶν ταῖς πρώταις ἐκφύσεσι τῶν εἰρημένων μο-
20 ρίων, ὑπὸ δὲ λοιπῆς τῆς περὶ ταῦτα τριβῆς ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ πάσης τῆς προκομισθείσης καρδίας ἐξευρεῖν
αὐτὰ ῥᾳδίως, καὶ τῶν ἑταίρων δ' οὐκ ὀλίγοι τάχιστα εὑρίσκουσι τὴν χώραν τῆς θέσεως τοῦ τῆς καρδίας ὀστοῦ.
καὶ ὅς τις οὐκ εἶδεν ἡμᾶς, ἀλλὰ τῷ λόγῳ γε προσδιδαχθεὶς ἐπὶ τὴν ἀνατομὴν ἦλθε, γυμνώσας μὲν τὴν ἀριστερὰν
κοιλίαν, ἀναπτύξας δὲ κατὰ μῆκος ὅλην τὴν ἔκφυσιν τῆς ἀορτῆς. εἰ γὰρ τούτων γενομένων ἀκολουθεῖ φιλο-
πόνως ταῖς ῥίζαις τῆς τε ἀορτῆς, καὶ τῶν ὑμένων, εὑρήσει ῥᾳδίως αὐτό. καὶ γὰρ ταύτης ἡ ῥίζα καὶ τῆς ἀρ-
τηριώδους φλεβὸς, ἔτι δὲ τῶν ἐν αὐταῖς ὑμένων, ἐν τῷ τῆς καρδίας ἐστὶν ὀστῷ. ταῦτα τε οὖν ὡς ἔφην ἅ-
παντα δυνατὸν ἐξηρημένης τοῦ ζώου τῆς καρδίας ἐπισκέπτεσθαι. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τοὺς δύο βοθύνους
ἐν ἑκατέρᾳ τῶν κοιλιῶν ἐπὶ πλεῖστον βάθος προήκοντας. ἐὰν δὲ ἐπὶ προσφάτου τοῦ ζώου φιλοπόνως ἀνα-
τέμνῃς, εὑρήσεις ἀκριβῶς, ἔνεστι δὲ καὶ τὰ περιστρέφοντα τὴν καρδίαν ἀγγεῖα θεάσασθαι καταχιζόμενα
πολυειδῶς εἰς αὐτήν. ἀλλήλοις μὲν παρακείμενα. τὴν δ' οὖν ὁδοιπορίαν ἅπασαν ἴσχοντα κατὰ τὰς συμβολὰς
30 τῶν κοιλιῶν. ὄψεις δὲ δή που γυμνώσας ὅλην τὴν καρδίαν, τὴν μὲν ἀριστερὰν κοιλίαν αὐτῆς ἀνήκουσαν ἐπ' ἄ-
κραν τὴν κορυφήν. τὴν δεξιὰν δὲ πολὺ κατωτέρω παυομένην. καὶ περιγραφὴν δὲ πολλάκις ἰδίαν ἔχουσαν ἐπὶ
μὲν τῶν μεγάλων ζώων μᾶλλον, οἷον ἵππων τε καὶ βοῶν καὶ καμήλων, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐλεφάντων, ἐστὶν ὅτε μὴν
κἀπὶ τῶν μικρῶν. ἀλεκτρυόνα γοῦν τις θύων θεοῖς, εὗρε δύο κορυφὰς ἔχουσαν τὴν καρδίαν, εἶθ' ἡγησάμενος
οἰώνισμα γεγονέναι τοῦτο, τοὺς περὶ ταῦτα δεινοὺς ἀνεζήτησε, κατὰ τύχην δὲ περιπεσὼν ἐμοὶ, δύο καρδίας
εὑρηκέναι καθ' ἓν ζῶον ἔφη θύων τοῖς θεοῖς, ἀλλ' οὐ δύο ἦσαν, ὡς ᾤετο, κἀν τῆς δεξιᾶς ἡ κορυφὴ περιγραφὴν
ἰδίαν εἶχεν. εὖ γοῦν εἰδέναι χρή σε κἂν ἐλέφαντος, ἤ τι μεῖζον, ἢ κορυδαλλοῦ μικρότερον ἐξ ἀέρος ἀναπνέῃ, ὁμοίαν
αὐτοῖς εἶναι τὴν κατασκευὴν τῆς καρδίας. ἄμεινον δ' οὐχ ὁμοίαν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν κατ' εἶδος εἰπεῖν, ἡ ὁποία δέ τις
ἐστὶ τοῖς ἰχθύσιν ἡ καρδία, καὶ ὅλως ὅσα καθ' ὕδατος διαιτᾶται, προϊούσης τῆς πραγματείας εἰρήσεται. νῦν
δὲ πρότερον ἐπὶ τῶν ἐξ ἀέρος ἀναπνεόντων ζώων ὁ λόγος ἐξεταζέσθω. τούτων οὖν ἁπάντων εὑρήσεις τὴν
40 αὐτὴν κατασκευὴν τῆς καρδίας. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν τοῦ πνεύμονος, ὁποίαν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. ἓν ἔτι μοι
δοκεῖ λείπεσθαι τῶν κατ' αὐτὰ, ὃ κατὰ τὴν τῶν νεύρων ἀνατομὴν εἰρήσεται περί τε τοῦ σπλάγχνου τοῦδε,
καὶ περὶ τῆς καρδίας. εἰρήσεται δὲ καὶ ὅτι τὰ τῆς καρδίας ὦτα τῶν κοιλιῶν αὐτῆς ἐκτός ἐστιν. εἰ δέ τις
αὐτὰ μέρη τοῦ σπλάγχνου θέμενος, ὥσπερ Ἡρόφιλος, ἐπὶ πλέον ἐξέτεινε τὸν ἀριθμὸν τῶν στομάτων, καὶ ταύτῃ
δόξει διαφωνεῖν Ἐρασιστράτῳ τε καὶ ἡμῖν εἰρηκόσι δ'. τὰ πάντα εἶναι στόματα τῶν κατὰ τὴν καρδίαν ἀγγείων τεττά-
* ρων, ἐκ τῶν γεγραμμένων ὑπομνημάτων μοι περὶ τῆς ἀνατομικῆς διαφωνίας μαθήσεται τὸν ἀκριβῆ τρόπον τῆς δια-
γνώσεως, ὧν τ' ἐν τοῖς φαινομένοις αὐτῶν τέσσαρσι διαφέρονται κατὰ ἀλλήλους οἱ ἀνατομικοὶ τῶν ἀνδρῶν, ὧν τ' ἐν
τοῖς περὶ αὐτῶν δόγμασιν ἐν τῷ πρώτῳ τῆς διδασκαλίας. ἓν μὲν γάρ ἐστι τὸ στόμα τῆς φλεβώδους ἀρτηρίας κατὰ
τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν, ἐφ' ὃ καὶ οἱ ὑμένες ἔξωθεν ἔσω νεύοντες οὐ μὴν μένει γ' ἓν ἄχρι πλείστου, ἀλλ' εὐθέως ἐν τῇ
κάτω οὔσῃ εὐρυχωρίᾳ σχισθὲν εἰς τέτταρα μόρια, ὧν εἰς ἕκαστον ἓν ἀφικνεῖται τῶν τοῦ πνεύμονος λοβῶν. ὅτι δ' οὐχ ὡς
50 ἐφ' ἥπατος οἱ λοβοὶ τοῦ πνεύμονος ἄνισοι τὸν ἀριθμόν εἰσιν, ἀλλ' ἐπὶ πάντων τῶν ζώων, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἡμῖν, ἔνεστι
μὲν δύο ἐν τοῖς δεξιοῖς αὐτοῦ μέρεσι, δύο δ' ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, ὡμολόγηται πᾶσιν. ὡμολόγηται δ' εἰ καὶ μὴ πᾶσι,
ἀλλὰ τοῖς ἀκριβέστερα ἀνατέμνουσιν, ὡς ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ θώρακος ἐστί τις καὶ πέμπτος λοβὸς μικρὸς, οἷον ἀπο-
βλάστημά τι θατέρου τοῖν δυοῖν. εὑρήσεις δ' αὐτὸν ῥᾷστα τῇ κοίλῃ φλεβὶ προσέχων τὸν νοῦν. ἐκείνῃ γὰρ ὑποβέβλη-
ται καθὸ πρῶτον ἐμπίπτει τῷ θώρακι καταλιποῦσα τὰς φρένας. ἔστι δ' ὅτε καὶ κοιλότητά τινα κατὰ τὸ τῆς
ἐπιπολῆς αὐτῆς σαφῶς ἰδεῖν ἐστιν, ἐφ' ἧς ἡ φλὲψ στηρίζεται ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου. μετὰ γάρτοι τὸν θάνατον ὁ
πνεύμων ἀεὶ συμπεπτωκὼς ὁρᾶται καὶ μικρὸς, οὐκ ὀλίγης γιγνομένης τῆς μεταξὺ χώρας αὐτῆς τε καὶ τοῦ
θώρακος, ἔμπαλιν ἢ ὡς ζῶντος ἔχει τοῦ ζώου. καὶ λεχθήσεταί γε περὶ τούτου διὰ τῶν ἐφεξῆς ἐπὶ συμπλη-
ρωθέντι τῷ περὶ τῆς καρδίας λόγῳ παντί. λείπεται γὰρ εἰπεῖν ὅπως ἄν τις αὐτὴν ἔτι ζῶντος τοῦ ζώου

γυμνώσειεν ἄνευ τοῦ τρῶσαι τὰς κοιλίας τοῦ θώρακος. ἀναμνησθεὶς οὖν ὧν εἶπον οὐ πρὸ πολλοῦ περὶ τῆς
συμφύσεως τῆς ἐν μὲν τῷ στέρνῳ τοῦ περικαρδίου χιτῶνος, οὐ χαλεπῶς εὑρήσεις, ὅπως χρή σε γυμνοῦ-
σαι τὴν καρδίαν. εὔδηλον γὰρ ὡς οὐκ ἄλλως, ἢ ὡς ἐπὶ τεθνεῶτος ἐγυμνοῦτο τοῦ ζώου, καθὰ προείρηται.
βέλτιον δ' ἴσως ἅπαντα τὸν λόγον ἀναλαβεῖν ἕνεκα σαφηνείας. ἔστω τοιγαροῦν ἔτι νέον τὸ ζῶον, ὅπως αὐτοῦ κα-
ταίσσοι διὰ σμίλης ἡ τομὴ χωρὶς ἐκκοπέων. ἐσχηματίσθω δ' ὕπτιον ἐπὶ σανίδος, ὁποίας ὁρᾶται πολλὰς
ἐμοὶ παρεσκευασμένας, ἐλάττους τε καὶ μείζους, ὡς εὑρίσκεσθαί τινα μίαν ἀεὶ τῷ μέλλοντι κατ' αὐτῆς
ἐκτανυσθήσεσθαι ζώῳ σύμμετρον. ἐχέτω δ' ἡ σανὶς αὕτη τρήματα δύο μόνον χοινίων λεπτῶν, ἀλλὰ καί τι τῶν
παχυτέρων σωμάτων διεκβληθήσεται ῥᾷστα. διδάχθω δέ τις τῶν ὑπηρετῶν ὅταν ὕπτιον ἐπὶ τῆς σανί-
δος κατακλίνῃ τὸ ζῶον, δεσμοὺς αὐτῷ περιβάλλειν τέσσαρας, ἑκάστῳ τῶν σκελῶν ἕνα, διεκβάλλειν τε
10 κάτω τὰ πέρατα τῶν δεσμῶν, ἀλλήλοις τε συνδεῖν ἐκεῖ. τρίχας δὲ εἴπερ ἔχει μείζους περὶ τὸ στέρνον τὸ
ζῶον, ἀφῃρήσθω καὶ ταύτας. παρασκευὴ μὲν ἥδε τοῦ μέλλοντος ἀνατμηθήσεσθαι. σὺ δ', ὡς εἴρηται, με-
γάλῃ σμίλῃ τέμνε παρ' αὐτὸ τὸ στέρνον ἄνωθεν κάτω τομῇ εὐθείᾳ, ἄχρι τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου. κἄπειτ' ἐν-
τεῦθεν ἐπιστρέφων προσέχεις τὴν σμίλην ἐγκαρσίᾳ τομῇ χώριζε τῶν ὑποκειμένων τὸ στέρνον, ὁποτέρως
ἂν θέλῃς, εἴτ' οὖν μετὰ ξιφοειδοῦς, εἴτε καὶ μόνον ἐντεῦθεν τὸ πᾶν ὡς ἔχεις κατὰ τὴν αὐτοῦ ἐπιβολὴν τῆς
σμίλης ἀνάγων τέμνων ὁμοίως παρὰ τὸ στέρνον ἄχρι τοῦ μέρους ἐκείνου, καθ' ὃ τεθνεῶτος ἑωράκεις τοῦ ζώου
τὸν περικάρδιον ὑποφυόμενον αὐτῷ. ταῦτα μὲν οὖν ἐκέλευόν σε κἀπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου πράττειν.
ἐπὶ δὲ τοῦ ζῶντος ὁ μὲν τῆς ἐγχειρήσεως τρόπος ὁ αὐτὸς, ὅσον ἐπὶ τῇ τομῇ. προσέρχεται δέ τι περιττό-
τερον, ὑπὲρ οὗ τοῖς μὲν ἑωρακόσιν ἐμὲ τέμνοντα, οὐ μακρῶν δεήσει λόγων. ὅσοι δ' οὐκ εἶδον, ἐκείνοις εἰπεῖν
ἀναγκαῖον, ὡς ἐκ τοῦ θώρακος ἀρτηρίαι καὶ φλέβες εἰς ὑποχόνδρια διεκπίπτουσι παρὰ τὴν τοῦ ξι-
20 φοειδοῦς ῥίζαν ἑκατέρωθεν ἓν ζεῦγος, ὧν διατεμνομένων ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ τῆς εἰρημένης ἀνατομῆς αἱμορ-
ῥαγία γίγνεται, καὶ μάλιστ' ἐκ τῶν ἀρτηριῶν. οὐδὲν δ' οὕτως χειρουργίαν ἅπασαν ἐν ζώου σώματι ταράττειν
εἴωθεν, ὡς αἱμορραγία. προγινώσκοντας οὖν ἡμᾶς χρὴ καθότι πέρ ἂν πρῶτον ἐξακοντιζόμενον ἀπὸ τῆς
ἀρτηρίας ἴδητε τὸ αἷμα, τελευτώσης ἤδη τῆς κατ' εὐθὺ τομῆς, ἐπιστρέφειν μὲν ὅτι τάχιστα τὴν σμίλην
εἰς ἐγκαρσίου τομῆς σχῆμα, καθότι λέλεκται. τῆς δ' ἀριστερᾶς χειρὸς τοῖς δύο δακτύλοις, λιχανῷ τε καὶ με-
γάλῳ περιλαμβάνειν τοῦ στέρνου τὸ μέρος ἐκεῖνο, καθ' ὃ τὴν ἀρτηρίαν αἱμορραγοῦσαν ὁρᾶται. ἵν' ἅμα μὲν ἐπί-
θημα στόματος ὁ ἕτερος ᾖ δάκτυλος. ἅμα δ' ἀσφαλὴς ἐξ ἀμφοῖν γίγνεται λαβὴ τοῦ παντὸς ὀστοῦ, καὶ πει-
ρᾶσθαί γε πράττειν ἐν χρόνῳ τὰ δύο ταυτὶ, τῇ μὲν σμίλῃ τέμνειν ὅτι τάχιστα συνάπτοντι, τῷ δὲ πέρατι
τῆς κατ' εὐθὺ τομῆς προτέραν μὲν τὴν ἐγκαρσίαν, ἐφεξῆς δ' αὐτῇ τὴν ἀνάντη. τοῖς δακτύλοις δὲ ἀνα-
κλᾶν ἀεὶ τὸ στέρνον. ἕπεται γὰρ ἀνακλωμένῳ καλῶς αὐτῷ τὴν αἱμορραγίας αἰτίαν παύεσθαι τῆς κατὰ
30 θάτερον στόμα τομῆς κρατουμένης ὑπὸ τοῦ χειρουργοῦντος. ὁρᾶσθαί τε τοῦ περικαρδίου τὴν πρόσφυσιν πο-
δηγοῦσαν σε πρὸς τὸ τέλος τῆς τομῆς. ἀνακλωμένου γὰρ τοῦ στέρνου τό τε κάτω πέρας ὑψηλὸν γίγνεται, ἥ τε
αἱμορραγία διὰ τοῦ τοιούτου σχήματος μειοῦται. τῶν τ' ἀγγείων ἡ θέσις μεταπίπτει καμπτομένων ἐν τῇ ἄνω
χώρᾳ ἅμα τῷ στέρνῳ, καὶ μηκέτι εὐθέως εἰς τὸ κάταντες φερομένων. ὑποτέτακται γὰρ ἐκ τῶν ἔνδον με-
ρῶν τῷ στέρνῳ ζεύγη δύο μεγάλων ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, ἃς περὶ τὴν ῥίζαν ἔφην τοῦ ξιφοειδοῦς χόν-
δρου διεκπιπτούσας εἰς ὑποχόνδρια ἐν τῇδε τῇ χειρουργίᾳ τέμνεσθαι. κατὰ μέντοι τὴν ἑτέραν ἐγχεί-
ρησιν, ἐν ᾗ διαιρεῖν ἐκέλευσά σε τὰς καμπὰς τῶν πλευρῶν, ἔνθα πρῶτον εἰς χόνδρον ἐξ ὀστοῦ μεταπί-
πτουσιν, οὐδεὶς φόβος αἱμορραγίας ἐστὶ διὰ τὴν τῶν ἀγγείων μικρότητα. χρησίμη δ' ἐκείνη τομὴ γίγνεται
κατὰ τὸ ἕτερον μέρος ἐπιτελουμένη τῷ θεάσασθαι βουλομένῳ τὰς τοῦ πνεύμονος ἀρτηρίας ἔτι ζῶν-
τος. ἡ δὲ νῦν μοι προκειμένη πρὸς ἄλλα μέν ἐστι χρησίμη, περὶ ὧν ἐφεξῆς ἐρῶ. φυλάττει δὲ ὡς ἔφην ἀτρώ-
40 τους ἑκατέρας τοῦ θώρακος τὰς κοιλότητας. ἔστι δὲ καὶ τρίτη τις ἄλλη χειρουργία γιγνομένη μὲν ἐπὶ
ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, διαφέρουσα δὲ τῆς πρώτης εἰρημένης, ᾧ κατ' ἄμφω τὰ μόρια τοῦ θώρακος ὁμοίαν γίγνε-
σθαι τομήν. ταύτης μὲν οὖν τὴν χρείαν ὀλίγον ὕστερον ἀκούσῃ. τῆς πρώτης δ' αὐτάρκως ἤδη μεμάθηκας.
ὥρα τοίνυν ἀκούειν σε περὶ τῆς νῦν προκειμένης, ἣν κάλλιστα ἐργάσῃ, γυμνὴν μὲν ἀποφήνας τὴν καρδίαν
ἀτρώτους δὲ φυλάξας τοῦ θώρακος τὰς κοιλότητας. ἐνίοτε μὲν οὖν κατὰ τὴν εἰρημένην ἐγχείρησιν ὁ περι-
κάρδιος διῄρηται, πολλάκις δὲ ἄτρωτος μένει. κοινὸν δ' ἀμφοτέραις ἐστὶ τὸ διελεῖν αὐτὸν ἄχρι τοῦ γυμνοῦσθαι
τὴν καρδίαν, καὶ μὴ τρῶσαι τρώσας τοὺς διαφράττοντας ὑμένας τὸν θώρακα. τρωθέντος γὰρ οὗτινος οὖν αὐ-
τῶν, ἀναγκαῖόν ἐστι περιπεσεῖν τὸ ζῶον ἐκείνοις τοῖς συμπτώμασιν, ἃ κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον εἰρήσεται γί-
γνεσθαι συντετρημένου τοῦ θώρακος. ἐπὶ δὲ τῆς γυμνουμένης καρδίας, ἀπαθεῖς φυλάττειν πρόκειταί σοι τὰς
ἐνεργείας ἁπάσας, ὥσπερ οὖν καὶ φυλάττονται. καὶ γὰρ ἀναπνέον ὡσαύτως καὶ κεκραγὸς φαίνεται τὸ
50 ζῶον, καὶ εἰ λύσῃς τῶν δεσμῶν αὐτὸ, τρέχον, ὡς ἔμπροσθεν ἔτρεχε. εἰ δὲ καὶ περιλάβοις ἔτι δεσμοῖς τὸ τραῦ-
μα, καὶ τροφὴν ὄψει προσφερόμενον, ἢν πεινῆσαν τύχῃ, καὶ πῖνον, ἢν διψήσῃ, καί τι θαυμαστὸν. ὅπου γὰρ
ὁ Μαρύλλου τοῦ μιμογράφου παῖς ἐθεραπεύθη, καὶ ζῇ νῦν ἔτι. καίτοι γυμνωθείσης αὐτῷ ποτε τῆς καρ-
δίας, εἰκὸς δηλονότι μᾶλλον ἄλογον ζῶον, ὅσῳ δυσπαθέστερον ἐστὶν ἀνθρώπου μηδὲν, πάσχειν ὑπὸ τοιούτου τραύ-
ματος. ἐπεὶ δ' ἅπαξ ἐμνημόνευσα τοῦ θεραπευθέντος, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἅπαντα διηγήσασθαι τὰ κατ' αὐτὸν γι-
νόμενα. διὰ γὰρ τὸ χρήσιμον τῆς ἱστορίας, εἰ καὶ μὴ τῆς παρούσης πραγματείας ἴδιον, ἐστὶ, βέλτιον αὐτὰ
εἰρῆσθαι. πληγεὶς ἐκεῖνος ὁ παῖς ἐν παλαίστρᾳ κατὰ τὸ στέρνον, ἠμελήθη μὲν τὸ πρῶτον. ὕστερον δ' οὐχ ὑγιῶς πωρώ-
θη καὶ μετὰ τέσσαρας που μῆνας ἐφάνη πῦον ἐν τῷ πληγέντι μορίῳ. τοῦτο κομίσασθαι βουλόμενος ὁ θεραπεύων,
ἔτεμε τὸν παῖδα. καὶ ὡς ᾤετο, διὰ ταχέων εἰς οὐλὴν ἤγαγεν. εἶτ' αὖθις ἐφλέγμηνε, καὶ αὖθις ἀπέστη,

καὶ αὖθις ἐτμήθη. καὶ οὐκέτ' οἷόν τε εἰς οὐλὴν ἀχθῆναι. ταῦτ' ἄρα καὶ ὁ δεσπότης αὐτοῦ πλείονας ἀθροίσας ἰατρούς, ἐν οἷς ἦν κἀγώ, σκοπεῖσθαι περὶ τῆς ἰάσεως ἐκέλευσεν. ὡς δὲ πᾶσιν ἐδόκει σφάκελος εἶναι τοῦ στέρνου τὸ πάθος, ἐφαίνετο δὲ καὶ ἡ τῆς καρδίας κίνησις ἐκ τῶν ἀριστερῶν αὐτοῦ μερῶν, οὐδεὶς ἐκκόπτειν ἐτόλμα τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν. ᾤοντο γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι αὐτῷ συντρῆσιν ἔσεσθαι τοῦ θώρακος. ἐγὼ δ' ἐκκόψειν μὲν ἔφην αὐτὸν χωρὶς τοῦ τὴν καλουμένην ἰδίως ὑπὸ τῶν ἰατρῶν συντρῆσιν ἐργάσασθαι. περὶ μέντοι τῆς παντελοῦς ἰάσεως οὐδὲν ἐπηγγελλόμην, ἀδήλου ὄντος εἰ πέπονθε, καὶ μέχρι πόσου πέπονθε τῶν ὑποκειμένων τι τῷ στέρνῳ. γυμνωθέντος οὖν τοῦ χωρίου, πλέον οὐδὲν ἐφάνη τοῦ στέρνου πεπονθός, ἢ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ἐφαίνετο. διὸ καὶ μᾶλλον ἐθάρρησα πρὸς τὴν χειρουργίαν ἐλθεῖν. ἀπαθῶν γε τῶν ἑκατέρωθεν ὀφθέντων περάτων, οἷς ὑποπεφύκασιν αἵ τ' ἀρτηρίαι καὶ φλέβες. ἐκκοπέντος δὲ τοῦ πεπονθότος ὀστοῦ κατ' ἐκεῖνον μάλιστα τὸν τόπον, ἐν ᾧ μὲν πέφυκεν ἡ τοιαύτη κορυφὴ τοῦ περικαρδίου καὶ φανείσης γυμνῆς τῆς καρδίας (ἐσέσηπτο γὰρ ὁ περικάρδιος), κατὰ τὸ παραχρῆμα μὲν οὐκ ἀγαθὴν ἐλπίδα περὶ τοῦ παιδὸς εἴχομεν. ὑγιάσθη δὲ εἰς τὸ παντελὲς οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ, ὅπερ οὐκ ἂν ἐγένετο μηδενὸς τολμήσαντος ἐκκόψαι τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν. ἐτόλμησε δ' ἂν οὐδεὶς ἄνευ τοῦ προγεγυμνάσθαι κατὰ τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις. ἄλλος γοῦν τις ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ σηπεδονώδη διάθεσιν ἐξ ἀποστήματος ἐν βραχίονι τέμνων ἀγνοίᾳ τῶν ἐν τῷ χωρίῳ μορίων ἀρτηρίαν ἀξιόλογον, εἶτα τῷ παραχρῆμα διὰ τὴν αἱμορραγίαν ἐθορυβήθη, καὶ μόγις ἐκλαβεῖν δυνηθεὶς αὐτὴν ὡς βρόχῳ διαλαβεῖν, ἐτύγχανε γὰρ οὖσα βύθιος, ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα τὸν ἐκ τῆς αἱμορραγίας ἀπώσατο κίνδυνον, ἑτέρῳ μέντοι τρόπῳ τὸν ἄνθρωπον ἀπέκτεινε, γαγγραίνης ἐπὶ τῷ βρόχῳ καταλαβούσης, τὴν μὲν ἀρτηρίαν μάλιστά τε καὶ πρώτην, ἐφεξῆς δ' ἅπαντα τὰ περὶ αὐτῆς. ταῦτ' ἦ μὲν οὖν ἀπὸ πολλῶν ὀλίγα κατὰ πάρεργον εἰρήσθω τοῖς νοῦν ἔχουσιν ἐνδεικνύμενα τῆς προκειμένης πραγματείας τὴν χρείαν. ἐπανελθὼν δ' αὖθις ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον, ἐν ᾧ τρεῖς ἔλεγον εἶναι χειρουργίας ἐπὶ ζῶντος τοῦ ζώου γιγνομένας, τὸ μέντοι κοινὸν ἐχούσας ἀλλήλαις, τὸ δ' ἑκάστῃ ἴδιον. ἤτοι γὰρ ἕνεκα τοῦ θεάσασθαι τὰς ἀρτηρίας τοῦ πνεύμονος ἀρκεῖ μία τομὴ γιγνομένη κατὰ τὰς καμπὰς τῶν πλευρῶν, ἢ καὶ πρὸς ταύτῃ τις ἑτέρα κατὰ τὸ λοιπὸν μέρος τοῦ θώρακος, ἧς τὴν χρείαν ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ. τρίτη δὲ ἐπὶ αὐταῖς ἐγχείρησις, καθ' ἣν ἡ μὲν καρδία γυμνοῦται, συντρῆσις δ' οὐ γίγνεται τοῦ θώρακος. οὐδὲν δήπου θαυμαστόν ἐστι, τρῶσιν μὲν τοῦ θώρακος τινὰ γενέσθαι, συντρῆσιν δὲ μή. τὴν γὰρ εἰς τὰς εὐρυχωρίας αὐτῆς, καθ' ἃς ὁ πνεύμων τέτακται διήκουσαν τομήν, ὀνομάζουσι συντρῆσιν. ἡ δ' ἄλλη πᾶσα διαίρεσις αὐτῆς, τρῶσις μὲν λέγεται, συντρῆσις δ' οὐ καλεῖται. τίς οὖν ἡ χρεία τοῦ γυμνοῦν οὕτω τὴν καρδίαν ἐστίν; ἵνα πρῶτον μὲν ἐν ὁποίῳ τρόπῳ σφύζῃ θεασώμεθα σαφῶς. καὶ πότερον ἐν τῷ διαστέλλεσθαι πλήττει τὸν θώρακα προσερχομένη τοῖς κατὰ τὸ στέρνον χωρίοις, ἢ καθ' ὃν χρόνον συστέλλεται. δεύτερον δ', ἵνα γυμνώσαντες ἀρτηρίαν μεγάλην ἐν τῷ ζώῳ, καθάπερ ἑωρᾶτέ με τὴν ἐν τῷ βουβῶνι γυμνοῦντα, κατανοήσωμεν ἀκριβῶς, εἴτε καθ' ὃν ἡ καρδία διαστέλλεται χρόνον, ἡ ἀρτηρία συστέλλεται, διαστελλομένη καθ' ὃν ἡ καρδία συστέλλεται, ἢ καὶ διαστέλλονται, καὶ συστέλλονται κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀμφότερα. τρίτον, ἵνα τοῖς δακτύλοις διαλαμβάνοντες, ἢ καὶ πυράγρᾳ τὴν καρδίαν, ὡς ἐγὼ ποιεῖν εἴωθα, διὰ τὸ ῥᾳδίως αὐτὴν ἐκπηδᾶν τῶν δακτύλων, ἴδωμεν ὁποῖόν τι σύμπτωμα καταλαμβάνει τὸ ζῶον. ἔτι τε πρὸς τούτῳ τοῖς φάσκουσιν, εἰ διαλάβοι τις βρόχῳ τὴν ἔκφυσιν τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ἢ ὡς ἕτεροί τινες τῆς εἰς τὸν πνεύμονα φερομένης τῆς φλεβώδους, τὰ δέ τινα καταλαμβάνει τὸ ζῶον τὰ συμπτώματα. λέγουσι δ' οὐ τὰ αὐτὰ πάντες, ὡς ἂν ψευδομένοις δείξωμεν. ὅτι μήτε περιβληθῆναί τις δύναται βρόχος ἄνευ τοῦ συντρηθῆναι τὸν θώρακα. μήτ' εἰ περιβληθείη, σφίγξειν ἀκριβῶς οὕτως τὴν ῥίζαν τῆς ἀρτηρίας, ὡς ἀποφράξαι τὸ στόμιον αὐτῆς, λεγόντων δ' ἐπειράθην ἀεὶ ταῦτα. τῶν μὴ δὲ γυμνῶσαι καρδίαν δυναμένων ἄνευ συντρήσεως. ἀλλ' εἰ καὶ βιάσαιτό τις αὐτοὺς εὐθέως συντρηθέντων τὸν θώρακα φασκόντων, χαλεπὸν εἶναι τυχεῖν τούτου, καὶ διὰ τοῦτ' ἀναβαλλομένων τὴν χειρουργίαν εἰς αὖθις, ὡς εἴ γ' εὐτυχηθείη γυμνωθῆναι. περιβάλλοντες ἂν τὸν βρόχον ἀποδεῖξαι σαφῶς ἅπερ ἐπηγγείλαντο. τούτοις οὖν ἡμεῖς ἔμπαλιν ἐπαγγελλόμεθά τε καὶ πράττομεν. γυμνώσαντες γὰρ τὴν καρδίαν ῥᾳδίως ἄνευ τοῦ τρῶσαι τινὰ τῶν διαφραττόντων ὑμένων τὸ κύτος τοῦ θώρακος, ἀξιοῦμεν αὐτοὺς περιβαλεῖν τὸν βρόχον τοῖς τῆς καρδίας ἐμφυομένοις ἀγγείοις. οἱ δ' ἄχρι τοσούτου βιάζονται μέν, ἀνύουσι δ' οὐδέν, ἄχρι τοῦ διασπάσαι τινὰ τῶν ὑμένων, συντρῆσίν τε ἐργάσασθαι. τηνικαῦτα γὰρ οὐδ' ἐπιχειρεῖν ἔτι χρῆναι φασίν. ἀλλ' ἡμεῖς τε ἐν τάχει πάλιν ἐφ' ἑτέρου ζώου γυμνώσαντες αὐτοῖς τὴν καρδίαν παρέχομεν, ἀναγκάζομέν τε πάλιν ἐγχειρεῖν ἄχρι περ ἂν ἀσχημονήσωσιν ἐφ' οἷς ἠλαζονεύσαντο. τῇ μὲν γὰρ ἐκφύσει τῶν ἀγγείων περιβάλλειν τὸν βρόχον οὐχ οἷόν τε. τῇ βάσει δὲ τῆς καρδίας ἐγχωρεῖ μέν, ἀλλ' εὐθέως ἀποθνήσκει τὸ ζῶον. τοιοῦτον γάρ τι καὶ τῷ φάσκοντι τῆς φλεβώδους ἀρτηρίας βρόχῳ διαληφθείσης, ὅταν καρδία γυμνωθῇ, χωρὶς τοῦ συντρῆσαι τὸν θώρακα, διεσταλμένον ἀεὶ διαμένειν τὸν πνεύμονα συνέβη παθεῖν ἐπὶ πολλῶν μαρτύρων ὑπό τινος τῶν ἡμετέρων ἑταίρων ἐλεγχθέντι. τοσαύτῃ τινὲς ἀλαζονείᾳ τε ἅμα καὶ τόλμῃ περὶ ὧν οὐκ ἴσασι πρὸς τοὺς οὐκ εἰδότας χρῶνται. καὶ μάλιστα ὅταν ἐπὶ τῆς φλεβώδους ἀρτηρίας ὁ λόγος αὐτοῖς γίγνηται, τῆς ἔνδον ἔτι τοῦ τῆς καρδίας ὠτὸς σχιζομένης, οἱ δ' ἔτ' ὡς μονοφυοῦς ἀνισχούσης αὐτῆς βρόχον ἐπιβεβληκέναι φασί, καὶ συμβῆναι τὸ ζῶον ἐκεῖνο παθεῖν ἄμφω ταῦτα, τὰς μὲν ὅλῳ τῷ σώματι πάσας τὰς ἀρτηρίας ἀκινήτους ἔχειν, ὡς ἂν δηλονότι τὴν χορηγίαν τοῦ πληροῦντος αὐτὰς πνεύματος ἀφῃρημένας, μένειν δ' ἐν ἴσῃ διαστάσει τὸν πνεύμονα μηδὲν δηλαδὴ μηδ' ἐκ τούτου τῆς καρδίας ἑλκούσης. ἕτεροι δὲ τῇ τραχείᾳ φασὶν ἀρτηρίᾳ βρόχον περιβάλλοντες ἐπιδεικνύναι κινούμενον τὸν πνεύμονα, μηκέτι προσθέντες, οἷς λέγουσιν ἢ διαγράφουσι. καὶ γὰρ καὶ γέγραπται πρός τινων ταῦτα. πῶς δὲ ἐθεάσαντο συστελλόμενον τὸν πνεύμονα, πότερον ἄνευ τοῦ συντρηθῆναι κατὰ τὸν θώρακα τὸ ζῶον ἢ συντρηθέντος, ἑκάτερον γὰρ ἄτοπον, συντρηθέντος

μὲν

μὲν, διαφθείρεται τὰ κατὰ τὴν ἀναπνοὴν ἅπαντα, πρὶν δὲ συντρηθῆναι τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἰδεῖν ἐστιν αὐτὸν, εἰ μή
τις ἄρα βούλοιτο πλευρὰν ἐκκόψας ἀπαθῆ φυλάξαι τὸν ὑπεζωκότα. λέγουσι δ' οὐδὲ τοῦθ' ὅσοι τὰ τοιαῦτα
ληροῦσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν τοῖς ἐφεξῆς εἰρήσεται κατὰ τὴν ἰδίαν τοῦ θώρακος ἀνατομήν. ὅσα δὲ περὶ τὴν
καρδίαν φαίνεται γυμνωθεῖσαν ἐπάνειμι. ἦν γάρ τις ὑπόλοιπος τρόπος τρίτος ἐγχειρήσεως, καθ' ὃν αἱ τομαὶ
τοῦ θώρακος γίγνονται περὶ τὰς καμπὰς τῶν πλευρῶν. εὔδηλον δ' ὅτι διὰ ταχέων ἀποθνήσκει τὸ ζῶον ἐπὶ
τῇ τοιαύτῃ χειρουργίᾳ πνιγόμενον, ὡς ἂν ἀπολλυμένης αὐτῆς τῆς ἀναπνοῆς. ἀλλὰ τά γε φαινόμενα περὶ τὴν
καρδίαν ἐστὶ ταῦτα. πρότερον δ' ἀναλαβὼν ἐρῶ περὶ τῆς χειρουργίας. ὡς μηδὲ τοὐλάχιστον ἀσαφὲς ὑπολεί-
ποιτο. καταμαθὼν ἀκριβῶς ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου τὰς χώρας τῶν καμπῶν, ἃς ἑκάστη κάμπτεται πλευρὰ,
καὶ τῇ μνήμῃ παραθέμενος ἐγχείρει τῷ ζώῳ σχηματίζας πρότερον ὕπτιον αὐτὸ, καθ' ὃν ἀρτίως ὑφήγημαι τρό-
10 πον. ἡ δὲ ἐγχείρησις ἔστω τοιάδε. τὰς θρίχας ἀφελὼν ἐκείνου τοῦ θώρακος τῶν μερῶν, ἔνθα μέλλεις τέμνειν, δύο
τομὰς κατὰ τὸ μῆκος τοῦ ζώου ποίησον, διαιρῶν ὡς εἴρηται τὰς καμπὰς τῶν πλευρῶν. ἐφ' αἷς ἄλλην αὖθις
ἐγκαρσίαν τομὴν τρίτην τέμνε κατὰ τὸν ξιφοειδῆ χόνδρον, ἔνθα δηλονότι ταῖς ἀρτηρίαις ἐντεύξῃ καὶ ταῖς
φλεψίν. ἀλλὰ καταφρονήσεις γε νῦν τῆς αἱμοῤῥαγίας αὐτῶν. οὐ γάρ σοι πρόκειται νῦν ζῶν φυλάττειν τὸ ζῶον.
ὅμως γε μὴν ὡς ἀρτίως εἶπον ἀνακλῶν ὅλον τὸ στέρνον ὑπὸ τοῦτο τέμνε τὴν ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις τρισὶ τομὴν,
ἀπολύων τοῦ στέρνου τὸ περικάρδιον, ὃν ἐὰν καὶ τρώσῃς ἢ διατέμῃς ὅλον ὁποσοῦν, ἄνευ τοῦ τὴν καρδίαν τρῶσαι, μη-
δὲν φροντίσῃς εἴς γε τὰ παρόντα. πρόκειται γάρ σοι κατὰ τὴν τοιαύτην ἀνατομὴν, θεάσασθαι τῆς καρδίας
ἀμφοτέρας τὰς κοιλίας σφυζούσας ὁμοίως, οὐχ ὥς τινες φασὶ μόνην τὴν ἀριστεράν. ἐκ περιουσίας δ' ἐναρ-
γέστερον ἔτι ὄψει νῦν, ἢ πρόσθεν, ἤτοι ἐναλλὰξ, ἢ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τε καὶ ῥυθμὸν, αἱ καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀρτη-
ρίαι διαστέλλονται καὶ συστέλλονται. ταῦτα μὲν οὖν εὐθέως ἔσται σοι δῆλα γυμνωθείσης αὐτῆς. ἐπὶ προήκοντι
20 δὲ τῷ χρόνῳ βραχεῖαι μὲν ἑκατέρας τῆς κοιλίας αἱ κινήσεις ἡσυχίαις μακραῖς διαλαμβανόμεναι, σαφὴς
δὲ καὶ τῆς δεξιᾶς κοιλίας διαστολὴ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς φύσιν ἐπιτελουμένη. καὶ μάλισθ' ὅσῳ περ ἂν ἐγγὺς
ἀκινησίας ἥκωσι, κατόψει τὰ τοιαῦτα. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτῶν ἑκάτερα παύεται κινούμενα τὰ πρὸς τῇ
κορυφῇ. δεύτερον δὲ, τὰ τούτων ἐφεξῆς καὶ ταῦτ' ἀεὶ γίγνεται μέχρις ἂν αἱ βάσεις μόναι ἀπολειφθῶσι κινούμε-
ναι. καὶ τούτων αὖθις παυσαμένων, ἀμυδρὰ καὶ βραχεῖα κίνησις ἐκ μακρῶν διαλειμμάτων ἐν τοῖς ὠσὶ τῆς καρ-
δίας φαίνεται. τούτου μὲν οὖν τοῦ φαινομένου τίς ποτ' ἐστὶν ἡ αἰτία ζητητέον ἐπὶ σχολῆς, οὐ γάρ ἐστιν εὔλογον αὐτοῦ
τοῦ σώματος τῆς καρδίας ἐπὶ πλείονα χρόνον φαίνεσθαι κινουμένας τὰς ἐπιφύσεις. ἡμῖν δὲ κατὰ τήνδε τὴν
πραγματείαν οὐ τὰς αἰτίας πρόκειται ζητεῖν, ἀλλ' αὐτὰ μόνα τὰ φαινόμενα κατὰ τὰς ἀνατομάς. ὅσα μὲν
οὖν ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα τῶν περὶ τὴν καρδίαν ἐστὶν ἔτι τοῦ ζώου ζῶντος ἐγχειρούντων, εἴρηται σχεδὸν ἅπαν-
τα. καὶ βέλτιον ἦν ἐπὶ τὰ κατὰ τὸν θώρακά τε, καὶ τὸν πνεύμονα φαινόμενα μεταβαίνειν. ἐπεὶ δ' ἔνιοι τῶν
30 ἐναργῶς ἐπαγγελλομένων δείξειν ἀρτηρίαν αἵματος κενὴν, ἀναισχύντως φλυαροῦσιν, ἄλλος ἄλλου τῶν φαινο-
μένων ἐξ ἀνατομῆς καταψευδόμενοι, δι' ἐκείνους δεήσει καὶ ἡμᾶς ἔτι διατρῖψαι περὶ τὸν τόπον. εἷς μὲν οὖν τις
ὑπισχνούμενος ἀεὶ τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν ἐπιδείξειν κενὴν αἵματος, ἐπιδεικνὺς δ' οὐδέποτε, κομιζόντων
αὐτῷ τῶν φιλοτιμοτέρων νεανίσκων ζῶα καὶ προκαλεσαμένων ἐπὶ τὴν δεῖξιν, οὐκ ἄνευ μισθοῦ δείξειν
ἔφασκεν. αὐτίκα δ' ὑπ' ἐκείνων εἰς μέσον κατατεθεισῶν δραχμῶν χιλίων, ἵν' εἰ δείξειε, κομίσαιτο, πολλὰς μὲν
ἀπορῶν ἐξεφέρετο στροφάς, ἀναγκαζόμενος δ' ὑπὸ πάντων τῶν παρόντων, ἐτόλμησε λαβὼν σμίλην τέμνειν
κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ θώρακος, ἔνθα μάλιστ' ᾤετο τῆς συντρήσεως γενομένης ἐναργῶς αὐτῷ φαίνεσθαι
τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν. εὑρέθη δ' οὕτως γεγυμνασμένος ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ὥστε κατ' ὀστοῦν ποιήσασθαι τὴν
τομήν. ἄλλος δ' ἐκ τούτου χοροῦ κατὰ μὲν τὸ μεσοπλεύριον ἔτεμεν, ἀλλ' εὐθὺς ἅμα τῇ πρώτῃ τομῇ τήν τ' ἀρτη-
ρίαν διέκοψε καὶ τὴν φλέβα. καταγελάσαντες οὖν αὐτὸν οἱ θέντες τὰς χιλίας νεανίσκοι τοῖς ἠθροισμένοις
40 ἐπὶ τὴν θέαν, αὐτοὶ τὴν ἐκείνου ἐπαγγελίαν ἐποιήσαντο, τεμόντες μὲν ὡς ἑωράκεισαν παρ' ἐμοὶ τὸ μεσοπλεύ-
ριον ἄνευ τοῦ τρῶσαί τι τῶν ἀγγείων, περιβάλλοντες δὲ διὰ ταχέων δύο βρόχους, ἕνα μὲν μετὰ τὴν ἔκφυσιν
εὐθέως ἐκ τῆς καρδίας, ἕτερον δ' ἐπιβαίνειν μελλούσης τῇ ῥάχει τῆς ἀρτηρίας, ἵν' ὡς οἱ θρασεῖς ἐπηγγείλαντο
μετὰ τὸν τοῦ ζώου θάνατον, ὅσον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν βρόχων ἐστὶ τῆς ἀρτηρίας, ἐπιδειχθῇ κενὸν αἵματος. ὡς δ' οὐχ
εὑρέθη κενὸν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, παρεμπτῶσιν εἰς αὐτὴν ἔφασκον γεγονέναι, καθ' ὃν οἱ βρόχοι περιεβάλλοντο,
ὥσπερ ἄλλου τινὸς οὐκ αὐτῶν ἐκείνων ἐπηγγελμένων τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν, μήτε πεπειραμένοι ποτ' αὐτῆς
πρὸ ἑτέρων, ἢ θᾶττον αὐτοὶ περιβάλλειν δυνάμενοι τοὺς βρόχους. οἵ γε μηδ' ὅτι παρατέταται τοῖς κάτω μέ-
ρεσι τῶν κατὰ τὰς πλευρὰς ὀστῶν, ἥ τ' ἀρτηρία καὶ ἡ φλὲψ ἠπίσταντο. τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ τὸν τετράγωνον πέ-
λεκυν ἐπινοήσας. εἶτα μήτε κατασκευάσας ποτ' αὐτὸν, μήτε πειραθεὶς, ὅμως οὐκ ᾐδεῖτο διὰ τούτου δείξειν
ἐπαγγελλόμενος ἀρτηρίαν κενὴν αἵματος. ἦν δ' οὖν αὐτοῦ τοιόνδε τι τὸ ἐνύπνιον. ἐν τετραγώνῳ σχήματι πρὸς μίαν
50 ἥκοντι κορυφὴν ἠξίου ποιήσασθαι τετράγωνον πέλεκυν, εἶτα κατὰ τὴν κορυφὴν αὐτοῦ διεκβεβλῆσθαι στειλεὸν
οἷόν περ ἔχουσιν αἵ τ' ἀξῖναι, καὶ οἱ πελέκεις, ἔπειτα ζῶόν τι πρηνὲς ἐκτείναντα κατὰ τῆς ῥάχεως αὐτοῦ πα-
τάξαι τῷ πελέκει σφοδρῶς, ἵνα μιᾷ πληγῇ τετράγωνόν τι σχῆμα τῆς ῥάχεως ἐκόπη κατὰ περιγραφὴν ἰδί-
αν, ἐν ᾧ τὸ περιλαμβανόμενον τῆς μεγάλης ἀρτηρίας εὑρεθήσεσθαι κενὸν αἵματος ἔφασκε. τοῦτον μὲν οὖν εἰς
γελωτοποιίαν τοῖς γράφουσι τοὺς μίμους τῶν γελοίων ἀφείσθω. μνημονεύσωμεν δ' ἡμεῖς ἑτέρας ἐγχειρήσεως,
ἐφ' ἧς δείξειν ἔφασκε γέρων τις ἑβδομηκοντούτης πάνυ σεμνὸς ἀρτηρίαν κενὴν αἵματος. ἠξίου γὰρ εἶναι μὲν
τὸ ζῶον, ἕν τι τῶν λαρινῶν ὀνομαζομένων, οἷον ἢ πρόβατον ἢ βοῦν ἢ αἶγα· διαιρεθῆναι δὲ κατά τι μόριον, ἔν-
θα μεγάλη μετὰ τὸ δέρμα εὐθύς ἐστιν ἀρτηρία. περιαιρεθῆναι δ' ἐκείνην καὶ γυμνωθῆναι τῶν πέριξ σωμάτων,
ὡς προσηρτῆσθαι μηδενὶ, κἄπειτα φυλαττομένης τῆς κατὰ τὸ δέρμα τομῆς μεθ' ἡμέρας ἓξ ἢ ἑπτὰ, διαστήσαν-

τας τὰ χείλη τοῦ ἕλκους περιβάλλειν βρόχους δύο περὶ τὴν ἀρτηρίαν καθόσον οἷόν τε πλεῖστον ἀλλήλων διε-
στῶτας, εἶτ' ἐκκόψαι τὸ μέσον αὐτῶν, εὑρεθήσεσθαι γὰρ κενόν. ἐκεῖνος μὲν οὖν ἑβδομήκοντα γεγονὼς ἐπὶ τὴν
ἐγχείρησιν ταύτην οὐδέποτ' ἐτόλμησεν ἔργῳ βασανίσαι. πρὸς ἡμῶν δ' εὐθέως ἐβασανίσθη μετὰ τὸ πρῶτον
ἀκοῦσαι. καὶ ὡς ἐπειράθημεν αὐτῆς, αἶγα καὶ πρόβατα οὕτω προπαρασκευάσαντες ἐκομίσαμεν τῷ γέρον-
τι παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐξεργασθέντα θεάσασθαί ποτε, κἂν ἅπαξ παρελεγχόμενος κατὰ τὸν ὕπνον αὐτοῦ
φαντασθέντα, καὶ τίνα καὶ ἄλλος τις οὐ πρὸ πολλοῦ γεγραμμένην ἐγχείρησιν ὑπ' ἐμοῦ κατὰ τὸ βιβλίον
οὗ τὸ ἐπίγραμμα ἐστίν· εἰ κατὰ φύσιν ἐν ἀρτηρίαις αἷμα διηγεῖτο, πρὸς τοὐναντίον ἢ κατὰ ἀλήθειαν ἔχει. θαυ-
μάζοντες οὖν αὐτοῦ τὴν τόλμαν οἱ τεθεαμένοι παρ' ἐμοὶ τὴν ἐγχείρησιν, ἠρώτων, εἴποτ' αὐτὸς ἐποίησεν αὐτήν,
ἢ διηγουμένου τινὸς ἀκούσας ἐπίστευσεν. ὁ καὶ πάνυ πολλάκις ἔφη πεποιηκέναι. κομίσαντες οὖν αἶγα αὐτῷ,
10 δεικνύειν ἠνάγκαζον, ὡς δ' οὐκ ἐβούλετο, διότι μὴ δ' ἠπίστατο, δείξαντες τοῖς παροῦσιν ἐναντίως ἔχον τὸ φαινό-
μενον, ἔπαυσαν οὕτως τῆς εἰς τὸ λοιπὸν ἀλαζονείας. ἡ δ' ἐγχείρησις ἐστὶ τοιάδε. τῶν ἐγγὺς τοῦ δέρματος ἀρτη-
ριῶν τῶν μεγάλων, χρὴ γυμνώσαντα μίαν, οἵα πέρ ἐστιν ἡ κατὰ τὸν βουβῶνα, μάλιστα γὰρ ἐπ' ἐκείνης εἴωθα
ποιεῖσθαι τὴν ἀνατομὴν τήνδε, βρόχον περιβάλλειν τοῖς ὑψηλοτέροις αὐτῆς μέρεσιν εἶτα τοῖς δακτύλοις τῆς
ἀριστερᾶς χειρὸς αὐτὴν σφίγγοντα τὴν ἀρτηρίαν ὅσον οἷόν τε, πορρωτάτω μὲν τοῦ βρόχου, πρὶν δ' ἀποβλά-
στημα ποιήσασθαι μέγα, διατέμνειν αὐτὴν κατὰ τὸ μῆκος εὐθείᾳ τομῇ, τηλικοῦτον ὡς ἐνθεῖναι δύνασθαι κοιλόν τι
σῶμα μεταξὺ τοῦ βρόχου καὶ τῶν δακτύλων. παρασκευάσθω δή τοι κάλαμος τῶν λεπτῶν οἷς γράφομεν, ἢ χαλ-
κοῦν τι τοιοῦτον ἐπίτηδες γεγονός. ἀρκεῖ δ' εἶναι τοῦτο τῷ μήκει δακτυλιαῖον. εὔδηλον οὖν ὡς κατὰ τὴν ἐνέρ-
γειαν ταύτην οὐδεμία γενήσεται τῆς διῃρημένης ἀρτηρίας αἱμορραγία, τοῦ μὲν ὑψηλοτέρου μέρους ὅθεν ἐπιρ-
ρεῖ τὸ αἷμα, βρόχῳ διειλημμένου, τοῦ ταπεινοτέρου δὲ μήτε σφύζοντος ἔτι διὰ τὸν βρόχον ὑπό τε τῶν δακτύ-
20 λων σφιγγομένου. κατὰ πολλὴν οὖν σχολὴν ἔνεστί σοι τὸ καθιέμενον εἰς τὴν ἀρτηρίαν σῶμα κοῖλον ὑποκείμενον
ποιῆσαι τῷ διῃρημένῳ μέρει τοῦ χιτῶνος αὐτῆς. εἶτα περιλαμβάνειν ἐν κύκλῳ λίνῳ λεπτῷ τὴν ἀρτηρίαν ἅμα
τῷ καλάμῳ, προνοούμενον ὅπως μηδὲν ὑπερεκπίπτει τῆς κατὰ τὴν ἀρτηρίαν τομῆς τοῦ καλάμου. τῷ πάχει
δὲ ἔστω τηλικοῦτος ὁ κάλαμος, ὡς ἔφην, ὥστε σε κατὰ τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας μὴ χαλαρὸν ἐγχεῖσθαι. βου-
λόμεθα γὰρ αὐτὸν κατὰ χώραν μεῖναι, μήθ' ἀνωτέρω τῆς κατὰ τὴν ἀρτηρίαν διαιρέσεως ἐνεχθέντα, μήτε
κατωτέρω. γενομένου δὲ τούτου, λύσειν μὲν τὸν βρόχον, αὐτὸς δὲ ὑπὲρ ἀσφαλείας, εἰ βούλει μετάθες τοὺς δακ-
τύλους, οἷς ἔσφιγγες τὴν ἀρτηρίαν ἐπὶ τὴν περὶ τῷ καλάμῳ μοῖραν αὐτῆς. εἴγε μὴν ὡς εἶπον ἐσφηνωμένος τ' εἴη,
καὶ δεδεμένος ἀκριβῶς ὁ κάλαμος, οὐδὲν ἔτι δεήσεταί σου κρατοῦντος. ἀλλ' ἐφ' ἡσυχίας μὲν δὴ οὕτως ὑπάρ-
ξει σοι θεάσασθαι τὸ μὲν ἀνώτερον τοῦ καλάμου τῆς ἀρτηρίας ἔτι καὶ νῦν σφύζον ὡς ἔμπροσθεν, ἄσφυκ-
τον δ' ἀκριβῶς γιγνόμενον αὐτοῦ τὸ κατώτερον. τὸ μὲν οὖν ἀληθῶς φαινόμενον οὕτως ἔχει. διηγεῖτό γε μὴν
30 ἐναντίως ὁ Ἐρασίστρατος ὑπὲρ αὐτοῦ, φαίνεσθαι λέγων κινούμενον τὸ κάτω τοῦ καλάμου. τοσαύτη τίς ἐστιν ἐνίων
τόλμα προπετείας, ἀποφάσεις ποιουμένων ὑπὲρ ὧν οὐδέποτ' ἐθεάσαντο. κατὰ γ' οὖν τὴν ἐγχείρησιν εἰ βούλοιο
μηδεμίαν ἔκχυσιν αἵματος γενέσθαι τεμνομένης τῆς ἀρτηρίας, ἔνεστί σοι μὴ μόνον ἄνω περιβάλλειν βρόχον, ἀλ-
λὰ καὶ τοῖς κάτω μέρεσιν ὁμοίως, εὔδηλον ὅτι λύσεις ὕστερον, ἐπειδὰν ἐνθῇς τὸν κάλαμον. ἐγὼ δ' οὐ περιβάλ-
λω βουλόμενος ἄθλιπτόν τε καὶ ἄθλαστον φυλάττεσθαι τὸ σῶμα τῆς ἀρτηρίας, λέγουσι γε μὴν ἔνιοι καὶ ἄλλας
ἐγχειρήσεις, δι' ὧν ἐπαγγέλλονται δείξειν ἀρτηρίαν κενὴν αἵματος, ὥσπερ ἢ ποιῆσαί τι σοφώτερον, ἐγχειρῆ-
σαι τὸ κάλλιον Ἐρασιστράτου δυνάμενοι. πάντως γὰρ ἂν ἐκεῖνος εἴ τις ὅλως ἦν τρόπος ἀνατομῆς ἱκανὸς ἐπιδεῖξαι
κενὴν ἀρτηρίαν, ἐπενόησε πρότερος, ὥσπερ οὖν ἐπέγραψεν ἐπὶ τῶν νεοθηλῶν ἐρίφων. ἀλλὰ κἀκείνου πειραθεὶς εὑρή-
σεις οὐδ' αὐτὸν ἀληθῆ. γιγνέσθω δ' ἡ πεῖρά σοι μὴ μόνον ἐπὶ τῶν ἐρίφων ἀλλὰ καὶ παντὸς οὑτινοσοῦν ἑτέρου
ζώου περιέχοντος ὑγρὰν οὐσίαν ἐν τῇ γαστρί. καὶ ὅσῳ γ' ἂν ἡ λεπτομερεστέρα, τοσούτῳ ῥᾳδίως εἰς τὰς ἀρτηρίας ἀνα-
40 ληφθήσεται. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν φασὶν ἅμα τῷ γυμνωθῆναι τὸ μεσεντέριον, ἀεροειδεῖς φαίνεσθαι τὰς ἀρτη-
ρίας, ὕστερον δ' ἄρχεσθαι γάλακτος πληρουμένας. εἰ μὲν οὖν ἀεροειδεῖς φαίνονται, παρείσθω τοι σκοπεῖν καί σοι
πολλῶν φιλονεικούντων ἐφ' ἑκάτερον μάτην ὑπὲρ αὐτοῦ. τὸ δὲ πληροῦσθαι γάλακτος αὐτάς, ἐν τούτῳ γάρ ἐστι
τὸ συνέχον τοῦ λόγου ψεῦδος, εἴρηται. καί σοι πάρεστι πεῖραν λαβεῖν ἐπὶ πάντων τῶν ζώων, οὐ μόνον ἐρίφων,
οὐδὲ γάλακτος μόνου πεπληρωμένης τῆς γαστρός, ἀλλὰ πάσης ὑγρασίας. οὐδὲ γὰρ οὐδ' εἰ γάλα, διὰ τοῦτο ἀνα-
λαμβάνεται ταχέως, ἀλλὰ διὰ μὲν τὴν ὑγρότητα ῥᾳδίως ἐμπίπτει τοῖς στόμασι τῶν καθηκουσῶν ἀρτηριῶν εἰς
τὴν γαστέρα, διὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίαν, ὡς ἐκεῖνος φησὶν, ἕλκεται ταχέως. ὥστ' ὅσῳ περ
ἂν ἡ λεπτομερεστέρα γάλακτος ἡ ὑγρότης, τοσούτῳ ῥᾷον ἀναληφθήσεται. ἀλλ' ὡς εἶπον οὐδ' ἐφ' ἑνὸς οὐδέποτε
εἴδομεν αὐτὴν ἀναλαμβανομένην, οὐδ' ἄλλος τις ὄψεται πειραθῆναι βουληθείς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΟΜΙΚΩΝ ΕΓΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ η'.

Ὅτι μὲν ἔτι καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον ἀνατομικῆς ἐγχειρήσεως διδάσκον ἐπὶ τῶν τοῦ πνεύματος ὀργάνων, ἃς ἐθεάσασθε δεικνυμένας πολλάκις. ἐπεὶ δ' οὐχ ὑμῶν μόνον, οἷς ἀνάμνησις ἐστὶν ὁ λόγος ὅδε, πρόκειταί μοι στοχάσασθαι, καθότι καὶ πρόσθεν εἶπον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσοι σπουδάζουσι περὶ τὰς ἀνατομάς, ἀναγκαῖον ἐστὶν οὕτως γράφειν αὐτόν, ὡς ἂν καὶ τοῖς μηδὲ πώποτε θεασαμένοις αὐτὰς ὅσον οἷόν τε μάλιστα γενέσθαι σαφέστατα. ὅσα μὲν οὖν χρὴ θεάσασθαι περί τε τὴν καρδίαν, καὶ τὸν πνεύμονα τεθνεῶτός τε καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, σχεδὸν ἅπαντα λέλεκται κατὰ τὸ πρὸ τούτου γράμμα. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τῶν ὑμένων ἁπάντων τῶν ἐν τοῖς πνευματικοῖς ὀργάνοις. ἐφεξῆς δ' ἐστὶ τοῖς προειρημένοις ἑρμηνεῦσαι λόγῳ προτέραν μὲν τὴν κατασκευὴν ὅλου τοῦ θώρακος, ἔπειτ' αὐτῇ δὲ τὰ κατὰ τὰς ἀνατομὰς ἔτι ζῶντος τοῦ ζώου φαινόμενα κατ' αὐτόν. ὥσπερ οὖν ὅσοι διηγοῦνται φύσιν χωρίου, τοὺς περιγράφοντας ὅρους αὐτὸ πρότερον δηλώσαντες, ἑξῆς ἐπὶ τὴν ἑκάστου τῶν μερῶν ἀφικνοῦνται διδασκαλίαν, οὕτω κἀγὼ τοὺς περιγράφοντας ὅρους τὸν θώρακα, προτέρους διηγήσομαι. βραχεῖ μὲν οὖν λόγῳ συλλαβὼν τὸ πᾶν, ὀνομάζουσι θώρακα τὸ περιλαμβανόμενον ὑπὸ τῶν πλευρῶν. εἰσὶ δ' αὗται πᾶσι τοῖς ζώοις, ὅσα πρόσθεν διῆλθον, εἰς δώδεκά που τὸν ἀριθμὸν ἐκτεινόμεναι. σπανιώτατα γὰρ ὁρᾶται τρισκαιδεκάτη πλευρά, καὶ τοῦτ' ἔτι σπανιώτερον, ἕνδεκα πᾶσι. ταῦτα μὲν οὖν οὕτως σπάνιά ἐστιν, ὥστε ἐν χιλίοις ἄν τις ἓν περιτύχοι τοιῷδε. πάντως δ' ἐπὶ πάντων τῶν ζώων ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἐστὶν ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ, ιβ'. εἰσὶ πλευραί, καὶ πρὸς ταύταις ἐπὶ τῶν κλεῖς ἐχόντων τῶν ζώων τοῦ θώρακος, ὑψηλότατος ὅρος αἱ κλεῖς εἰσιν. ὥσπερ γε τῶν ταπεινῶν ἅπασι τοῖς ζώοις, αἱ φρένες, ἃς καὶ διάφραγμα προσαγορεύουσιν. ἕδρα γε μὴν ἐστὶ ταῖς πλευραῖς ἁπάσαις διττῶς, πρόσω μὲν τὸ στέρνον, ὀπίσω δ' οἱ σπόνδυλοι. οὗτοι μὲν τοσοῦτοι, τὸν ἀριθμὸν ἀκριβῶς, ὅσαι περ καὶ αἱ πλευραί. τὸ στέρνον δὲ ἓν μὲν ὀστοῦν φαίνεται διὰ τὴν τῆς ἁρμονίας ἀκρίβειαν, ἣν ἐν τῇ συνθέσει λαμβάνει τὰ μόρια αὐτοῦ. περιξυόντων δὲ τοὺς ὑμένας, ὅτι πλείω τέ ἐστι, καὶ ὅτι τοσαῦτα τὸν ἀριθμόν, ὅσαι περ αἱ συναρθρούμεναι πρὸς αὐτὸ πλευραί, σαφῶς φαίνεται. συναρθροῦται γὰρ ἑκάστης πλευρᾶς τὸ πρόσω πέρας τῷ κάτω πέρατι τῶν συντιθέντων ἑκάστου τὸ στέρνον ὀστῶν, καὶ παρεισδύεταί γε τὸ τῆς πλευρᾶς πέρας ἀπολεπτυνόμενον εἰς τὸ μεταξὺ τῆς ἁρμονίας τῶν κατὰ τὸ στέρνον ὀστῶν ὡς ἐπί τινων ζώων οὐ μᾶλλόν τοι τοῖς πέρασι τῶν ὑψηλοτέρων ὀστῶν ἢ ταῖς κεφαλαῖς τῶν ταπεινοτέρων, ἀλλ' ἀμφοτέροις ὁμοτίμως συναρθροῦσθαι τὰς πλευράς. ἑπτὰ μὲν οὖν αἱ πρῶται τοῦ θώρακος πλευραὶ τοιαύτην ἔχουσι τὴν συνάρθρωσιν. ἡ δ' ὀγδόη κατὰ τὴν ῥίζαν ἐστὶ τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου. λοιποὶ δὲ τέτταρες εἰς τὰ πλάγια μέρη τοῦ θώρακος τελευτῶσιν ἀπολειπόμεναι πρόσω τοσοῦτον, ὅσον καὶ μείους εἰσὶ τῶν ἄλλων. ἔστι δ' αὐτῶν ἐλαχίστη μὲν ἡ ὑστάτη, τῶν δ' ἄλλων ἑκάστη κατὰ τὴν τῆς θέσεως τάξιν, ὅσον ἀπολείπεται τῷ μήκει τῆς ὑψηλοτέρας, τοσοῦτον πλεονεκτεῖ τῆς ταπεινοτέρας. ἅπασαι μὲν οὖν ὀπίσω διήρθρωνται, τοῖς τοῦ μεταφρένου σπονδύλοις, ἄρθρῳ διπλῷ, τὸ μὲν ὑψηλοτέρῳ πρὸς αὐτὸ τοῦ σπονδύλου τὸ σῶμα, τῷ δὲ ταπεινοτέρῳ καὶ τῇ πλαγίᾳ τῶν ἀποφύσεων αὐτῇ τῇ κατάντει. ἐντεῦθεν δὲ εἰς τὸ πρόσω καὶ κάτω φερόμεναι λοξαὶ μέχρι πλείστου παύονται τῆς τοιαύτης φορᾶς, ὅταν ἤδη πρόσω μᾶλλον ὦσι. παύονται δ' ἐν τούτῳ καὶ ὀστώδεις οὖσαι. καὶ γίγνεται τὸ ὑπόλοιπον αὐτῶν τοῖς μὲν μικροτέροις φύσει ζώοις ἀκριβὴς χόνδρος. τοῖς μείζοσι δὲ ὀστώδη χόνδρον εἰπὼν αὐτόν, οὐκ ἂν ἁμάρτοις. οὗτος ὁ χόνδρος, οὐχ ὥσπερ ἐξ αὐτῆς αἱ πλευραὶ τὸ σύμπαν ἠνέχθησαν κάτω λοξαί, καὶ αὐτὸς οὕτω ποιεῖται τὴν φοράν, ἀλλ' ἐπιστρεφόμενος ἔμπαλιν ἐκείναις ἄνω φέρεται πρὸς τὸ στέρνον. ἐνίοις μὲν ζώοις ἀπὸ κυκλοτεροῦς μᾶλλον τῆς ἐπιστροφῆς, ἐνίοις δ' ὥσπερ ἀπὸ τριγώνου γωνίας. ὅσαι δ' οὐ φθάνουσιν ἐπὶ τὸ στέρνον ἐλθεῖν, ὀνομάζονται μὲν νόθαι, χονδρώδεις δ' ἱκανῶς εἰσιν ὅλαι. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον αὐτῶν τὸ πέρας οὐ χονδρῶδες, ἀλλ' ἀκριβὴς χόνδρος. ἐκ δὲ τοῦ χόνδρου τοῦδε τῶν ἔνδον μερῶν αἱ φρένες ἄρχονται φύεσθαι. τὸ δὲ ὑψηλότατόν τε καὶ πρόσθιον αὐτῶν ἀποπέφυκεν, αὐτῷ τῷ ξιφοειδεῖ. καθάπερ γε τὸ ὀπίσθιον ἅμα καὶ ταπεινότερον ἐπιπέφυκε τῇ ῥάχει. κατὰ δὲ τὸ μεσαίτατον τοῦδε καθ' ὃ τῶν σπονδύλων ἐπιβεβήκασι τῇ πρόσω χώρᾳ, προσεκτείνονται κάτω δι' ἰσχυρῶν συνδέσμων δυοῖν ἐμφυόμενοι τοῖς κάτω σπονδύλοις. ὅστις σύνδεσμος ὅταν μὲν ᾖ μεγαλόφωνον τὸ ζῶον, ἢ νευρώδεις ἔχῃ φύσει τοὺς μῦς, ἰσχυρότατός τ' ἐστὶ καὶ μέχρι πλείστου πρόεισι· παύεται δ' αὐτόθι που περὶ τὸν εἰκοστόν τε καὶ δεύτερον ἄνωθεν ἀριθμοῦντι σπόνδυλον, οὔτε παχὺς ὑπάρχων, οὔτε ῥωμαλέος, ἐπὶ τῶν μικροφώνων τε καὶ τοὺς μῦς τοῦ θώρακος ἀρρώστους ἐχόντων, οἷός περ καὶ ὁ πίθηκός ἐστι. τό γε μὴν ἄνω πέρας τοῦ στέρνου τῇ πρώτῃ μὲν ἀεὶ συναρθροῦται πλευρᾷ, καθάπερ καὶ ταῖς ἄλλαις, ἐξ ἐπιμέτρου τε τὰς κλεῖς ἔχουσι, καὶ πρὸς ἐκείνας διαρθροῦται, οὐ μὴν συντελεῖταί τι πρὸς τὴν τοῦ θώρακος κίνησιν ἡ διάρθρωσις αὕτη. ἀλλ' εἰσὶν αἱ κινήσεις τῷ θώρακι κατὰ μὲν τὰ πρόσω πέρατα τῶν πλευρῶν ἀμυδραί. συναρθροῦνται γὰρ ἐνταῦθα τῷ στέρνῳ, σαφεῖς δὲ ἐν τοῖς ὀπίσω καθ' ἃ διὰ τῶν ἄρθρων ἔφην αὐτὰς διαρθροῦσθαι πρὸς τοὺς σπονδύλους. οὐχ ἅπαντες δὲ οἱ τῷ θώρακι συμπεφυκότες ὁπωσοῦν μύες, ἕνεκα τῆς κινήσεως αὐτοῦ γεγόνασιν. ἀλλ' ὡς ἐν τῷ πέμπτῳ γράμματι λέλεκται, τινὲς μὲν ἀπὸ τοῦ στήθους τε, καὶ τῶν κατὰ τὰς νόθας χωρίων ἀναφερόμενοι τῇ κατὰ τὸν ὦμον ὑπηρετοῦσι διαρθρώσει. τινὲς δ' ἐπὶ τὸ ἐπιγάστριον καταφερόμενοι χρειῶν ἰδίων ἕνεκεν, ὀλίγον τι κατασπῶσι τὸν θώρακα. καθάπερ γε καὶ οἱ τοῖς πέρασι τῶν πλευρῶν ἔξωθεν ἐπιβεβλημένοι παρά τε τῷ στέρνῳ πρόσω, καὶ τοῖς σπονδύλοις ὀπίσω, σφίγγουσί τε τὰς συναρθρώσεις, καὶ συστέλλουσι βραχύ τι τὸν θώρακα. τῆς δ' ὅλης αὐτοῦ κινήσεως ἀκριβῶς ἐξηγοῦνται

κάτω μὲν αἱ φρένες αὐταί τε κατὰ τὴν ἑαυτῶν ἔντασίν τε, καὶ χάλασιν ἐναλλὰξ γιγνομένην, εὐρύνουσί τε
καὶ συστέλλουσι τὸ ταύτῃ πέρας, ἐπισπώμεναί τε, κάτω μὲν διὰ τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου τὸ στέρνον, ἄνω δέ-
πως ἀτρέμα καὶ πρόσω τὰς νόθας. καὶ τήν γε δόξασαν εἶναι φυσικὸν ἔργον, οὐ ψυχικὸν, ἀναπνοὴν * ἐν εἶτα
κάτω μὲν τοῦ θώρακος ἅμα τοῖς ὑποχονδρίοις ὁρᾶται σαφῶς κινουμένου. τὰ δ' ἄνω ποτὲ, μὲν οὐδ' ὅλως. πο-
τὲ δ' ἀμυδρῶς. τὸ διάφραγμα δὲ μόνον ἐργάζεται μῦς, ὑπάρχων οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν μόνην, ἀλλὰ καὶ κατὰ
τὴν χρείαν. οἱ διδάσκαλοι δ' ἡμῶν οὐκ ὀρθῶς ᾤοντο μόνας τὰς φρένας κινεῖν τὸν θώρακα κατὰ τὰς ἀναπνοὰς
διαστελλούσας μὲν, ὁπότε τείνοιντο, καταπίπτειν δ' ἐπιτρεπούσας εἰς ἑαυτὸν, ὁπότε χαλασθεῖεν. ὅπως δ' ἐκφυ-
σῶμεν ἀθρόον ἢ φωνοῦμεν, οὐδ' ἐπεχείρησαν εἰπεῖν. ᾤοντο δὲ καὶ τὰς εὐθείας τοῦ θώρακος κινήσεις, ἃς ἐπὶ τῶν
γραμμάτων ὁρῶμεν, ἁπάντων τε τῶν ὁπωσοῦν ὀξέως γυμνασαμένων ἐκ τῆς τοῦ διαφράγματος ἐνεργείας
10 ἐπιτελεῖσθαι. τῶν μεσοπλευρίων δὲ μυῶν, ὥσπερ μάτην γεγονότων, οὐδ' ὅλως ἐμέμνηντο, καθάπερ οὐδὲ τῶν
ἀπὸ τοῦ τραχήλου καταφερομένων ἓξ μυῶν. ὧν μέγιστοι μὲν οἱ τοῖς σημείοις τῶν ὠμοπλατῶν ὑποπεφυκότες. ἑξῆς
δὲ αὐτῶν τὸ μέγεθος οἱ πρόσθιοι, μικρότατοι δὲ οἱ τῶν τῆς ῥάχεως ἐκπεφυκότες σπονδύλων. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν
ἀνασπώντων τὰς πλευρὰς, οὐδὲ κατασπώντων τὰς ἐσχάτας ἐμέμνηντο. λέλεκται δ' ἔμπροσθεν ἐν τῷ πέμπτῳ γράμ-
ματι, πῶς ἄν τις αὐτοὺς ἄριστα γυμνάσειεν. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῶν τῆς ὠμοπλάτης ὀπισθίων μυῶν, κοινωνούν-
των τῷ μὲν θώρακι, καθόσον καὶ μεταφρένῳ κίνησιν, δ' οὐδὲ μίαν αὐτῷ παρεχομένων, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐσ-
χάτων ὑποπεφυκότων τε καὶ παραπεφυκότων τοῖς τοῦ θώρακος σπονδύλοις, οὐδὲ τῶν ὑποτεταγμένων
τῷ στομάχῳ τῆς κάτω μοίρας, οὐδὲ τῶν ψαυόντων τῆς ἄνω. κάμπτεται μὲν γὰρ ὑπ' αὐτῶν ἡ ῥάχις. τῆς δ' ἀνα-
πνοῆς οὐδετέρῳ συντελοῦσι μορίῳ. καθάπερ οἱ διαστέλλοντες ἢ συστέλλοντες τὸν θώρακα. περὶ ὧν ἐν τοῖς τῆς
ἀναπνοῆς αἰτίοις εἰρήσεται. νυνὶ δὲ οὐ ταῦτα δεικνύναι μοι πρόκειται τὰ καλῶς ἐν ἐκείνοις δεδειγμένα. διδά-
20 ξαι δὲ μόνον ὅπως ἄν τις ἐγχειροίη προσηκόντως, ἕνεκα τοῦ δεῖξαι τὰ κατ' ἐκείνην τὴν πραγματείαν εἰρημένα
φαίνεσθαι περὶ τὸν θώρακα συμπτώματα. καὶ μὲν δὴ κἀν τοῖς περὶ θώρακός τε καὶ πνεύμονος κινήσεως, οὐκ
ὀλίγα τῶν ἐξ ἀνατομῶν φαινομένων εἴρηταί μοι, περὶ ὧν τῆς ἐγχειρήσεως εἰπεῖν τι καὶ νῦν προσήκει. λέλεκται
δὲ κἀν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτιῶν, ὡς τὰ περὶ θώρακός τε καὶ πνεύμονος κινήσεως βιβλία τρία, μηδὲν
ἴδιον ἀξιόλογον εὑρηκότος μου μηδέπω συνετέθη. καὶ ὡς ἑτέρῳ δοθέντα παρὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἐξέπεσον, ὥσπερ
καὶ ἄλλα πολλά. δίκαιον γὰρ ἐνόμιζον εὐθὺς ἐκ μειρακίου τὸν εὑρίσκοντά τι νεώτερον, ἐκεῖνο μόνον εἰς συγ-
γράμματα κατατίθεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔμελλον ὡς ἔμαθον γράφειν, ὅσα τοῖς πρόσθεν εἴρηται. γυμνάσια γὰρ
ἑαυτοῦ γράφειν ἕκαστον οὐ μόνον ἀνεμέσητον, ἀλλὰ καὶ χρησιμώτατον ἡγοῦμαι, καθάπερ καὶ φίλῳ δεηθέντι
χαρίζεσθαι. τῶν οὖν διδασκάλων τῶν ἡμετέρων, οἱ κορυφαῖοι δ' ἦσαν οὗτοι τῶν κοΐντου τε καὶ νουμησιανοῦ με-
σιῶν μαθητῶν, ὅτι μὲν ὑπὸ τοῦ θώρακος ὁ πνεύμων κινεῖται, καθ' ὃν ἐρασίστρατος ἔγραψε τρόπον, ἀποδεξάν-
30 των τε καὶ δειξάντων, ἡ μὲν ἔνδειξις τοῖς πρώτοις γράμμασι περὶ θώρακός τε καὶ πνεύμονος κινήσεως. αἱ δ' ἀπο-
δείξεις εἰσὶ γεγραμμέναι, καὶ τὰ φαινόμενα κατὰ τὰς ἀνατομὰς, ἐξ ὧν ἐποιήθη τὰ πρὸς τὰς ἀποδείξεις
λήμματα. τὸ τρίτον δ' αὐτῶν ὁποία τίς ἐστιν ἡ τοῦ θώρακος κίνησις, ἐξηγεῖται, κατὰ τὴν γνώμην τῶν διδασκά-
λων καὶ τοῦτο συγκείμενον. τά γε μὴν ὑπ' ἐμοῦ προεξευρεθέντα, περὶ τῆς τοῦ θώρακος κινήσεως, ἐδήλωσα δι' ἑ-
τέρας πραγματείας, ἣν περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ἐπέγραψα, καθ' ἣν τότε διφυὲς ἑκάστου τῶν μεσο-
πλευρίων μυῶν ἐξηγησάμην, ὁποῖόν τε τὴν φύσιν ἐστὶ, τό τε πλῆθος ἁπάντων τῶν κινούντων ὅλον τὸν θώρακα.
τάς τ' ἀρχὰς τῶν ἐμφυομένων αὐτοῖς νεύρων. ὅπως οὖν ἄν τις πάντα τὰ κατ' ἐκείνην εἰρημένα τὴν πραγμα-
τείαν ἐπιδείξειεν, ἤδη λέγομεν, ἀπὸ πρώτων ἀρξάμενοι τῶν μεσοπλευρίων μυῶν, ὧν τὰς ἐπιπολῆς ἶνας ἀπὸ τῆς ὑψη-
λοτέρας πλευρᾶς ἐπὶ τὴν ταπεινοτέραν ὄψει διηκούσας ἀτρέμα λοξὰς εἰς τὸ πρόσω. κατὰ βραχὺ δὲ ταύτας
ἀνατέμνων ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου, προγυμνάσασθαι γὰρ ἄμεινον ἐπὶ νεκροῦ, παραγενήσῃ τότ' ἐπὶ τὰς ἔνδον
40 ἐναντίαν ἐχούσας τὴν θέσιν, ὥσθ' οἷόν περ ἐστὶ τὸ χ γράμμα τοιαύτην ἀμφοτέρων εἶναι τὴν πρὸς ἀλλήλας σχέ-
σιν, ἣν καὶ μέχρι μὲν τῶν χονδρωδῶν μορίων ἑκάστης πλευρᾶς ὄψει διασωζομένην, ἐπαλλαττομένην δὲ κατ' ἐκεῖνα.
τὰς μὲν γὰρ ἔξωθεν ἶνας ἰδεῖν ἐστι θέσιν ἐχούσας, οἵαν περ εἶχον αἱ ἔνδον. ἔμπαλιν δὲ τὰς ἔνδον, οἵαν περ αἱ ἐκ-
τός. ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς νόθας πλευρὰς μυῶν ἄχρι τῆς τελευτῆς αὐτῶν, ἡ αὐτὴ φύσις. αὐτῶν ἐστι τῶν ἰνῶν.
οὐδὲ γὰρ ἔχουσιν τινὰ καμπὴν αὗται. μάλιστα δ' ἐναργὴς ἡ θέα τῶν κατὰ τούσδε τοὺς μῦς ἰνῶν ἐστιν ἐπὶ ζώου πρεσβυ-
τέρου τε ἅμα καὶ λεπτοῦ. γυμνασάμενος μὲν οὖν ἐπὶ νεκροῦ ζώου διακρίνειν τὰς ἐπιπολῆς ἶνας ἀπὸ τῶν διὰ
βάθους, ἐπιχείρησον αὖθις ἐπὶ ζῶντος αὐτὸ ποιεῖν. οὕτως καὶ τόθ' ἡμᾶς ἐρεῖς ἀληθεύειν ἐν τῇ διηγήσει τῶν
φαινομένων συμπτωμάτων ἐπὶ τῇ τομῇ τῶν ἰνῶν, ὑπὲρ ὧν γέγραπται μὲν ἤδη πάλαι κατὰ τὰ περὶ τῶν
τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ὑπομνήματα. γραφήσεται δὲ καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον. ἵνα δ' ᾖ σαφὴς ὁ λόγος, οὐδὲν χεῖρον
αὖθις ἑτέραν ἀρχὴν αὐτῷ θέσθαι τοιάνδε. γυμνασθῆναί σε βούλομαι πρότερον ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου γνω-
50 ρίζειν ἀκριβῶς ἑκάστου τῶν λεχθησομένων τὴν θέσιν, ἵν' ἐπὶ ζῶντος ὅτι τάχιστα γυμνοῦν αὐτὸ δυνηθῇς ἀναί-
μακτι, καθόσον οἷόν τε. κατὰ μὲν οὖν τοὺς μεσοπλευρίους μῦς ἐσωτάτω τοῦ τῆς πλευρᾶς ὀστοῦ τὴν ἀρτηρίαν εὑρή-
σεις, καὶ τὴν φλέβα, καὶ τὸ νεῦρον ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν ἑκάστης αὐτῶν. καὶ μᾶλλόν γε πλησίον αὐτὸ τὸ νεῦρον.
ὥστε κἀπειδὰν ἐπὶ τεθνεῶτος τοῦ ζώου τέμνῃς τὰς ἐπιπολῆς ἶνας, προγύμναζε σαυτὸν ἀπὸ τῆς ταπεινοτέ-
ρας πλευρᾶς ἀρξάμενος, ἀπολύσας τὴν μὲν ἐκείνων αὐτῶν ἕνωσιν, ἀνάτεμνε κατὰ βραχὺ μέχρι τῆς ὑψηλο-
τέρας, μηδαμόθεν δὲ δεδιὼς μήτ' ἀγγεῖον τέμνειν, μήτε μῦν, μήτε νεῦρον ἄχρι περ ἂν ἐγγὺς ἔσῃ τῆς ὑπερκειμένης
πλευρᾶς. ἐνταῦθα δέον προσέχειν ἀκριβῶς χρὴ τοῖς ὑποκειμένοις σώμασι ταῖς ἀνατεμνομέναις ἰσί. φανεῖ-
ται γάρ σοι ψαύοντα ἀλλήλων τὰ γ. τὸ τῆς ἀρτηρίας καὶ τὸ τῆς φλεβὸς καὶ τὸ τοῦ νεύρου. καὶ μέσον γε τῇ θέ-
σει τῶν τ' ἐπιπολῆς ἰνῶν, καὶ τῶν διὰ βάθους ὄψει τὸ νεῦρον, ἐὰν ἀκριβῶς ἀκολουθήσεις ταῖς ἰσί. πλείονές γε
μὲν αἱ ἐπιπολῆς ἶνες εἶναί σοι δόξουσι τῶν διὰ βάθους. ὅτι τε πλείονες ὄντως εἰσί, καὶ ὅτι κατὰ τὴν τοῦ νεύρου

θέσιν ἀπολεπτύνονται πῶς μᾶλλον αἱ διὰ βάθους. ἵνα δ' ἐπὶ ζῶντος ἤτοι τὰς ἔξωθεν ἶνας τέμῃς αὐτῶν τῶν
ἔνδον, ἢ καὶ τὰς ἔνδον σὺν αὐταῖς αὐτῶν τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος ὑμένος, ἄμεινόν ἐστιν εὐφυῶς προγυμνά-
ζεσθαί σε. τὸ γάρ τοι ζῶον τὸ μέγιστον κεκραγὸς ἐπιτηδειότατόν ἐστιν εἰς τὰς ἀνατομάς, ἐν αἷς καὶ φωνή τις βλά-
πτεται. τοῦτο δ' εἰκότως ἠγνοεῖτο τοῖς διδασκάλοις ἡμῶν, ὡς ἂν μηδέ πώποτε πειραθεῖσι τῆς εἰρημένης ἀνα-
τομῆς. ἀλλ' ὅτι γε τμηθεισῶν ἀμφοτέρων τῶν ἰνῶν ἀπόλλυται τοῦ ζώου φωνή τε ἅμα, καὶ ἣν ὑμεῖς ὀνομάζομεν
ἐκφύσησιν, ἐὰν ὡς εἴρηται πειραθῇς τέμνειν, αὐτό σε πείσει τὸ πρᾶγμα. κάλλιον μὲν οὖν εἰς τὴν τοιαύτην
ἐγχείρησιν ἐστὶ μέγαν εἶναι τὸν ὗν. ἰσχυρὸς γὰρ ἐπ' αὐτῷ ὁ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκὼς ὑμήν, ὃν φυλάξεσθαί σε δεῖ μὴ
τεμεῖν· τμηθέντος γὰρ αὐτοῦ διὰ τῆς τομῆς ἐν μὲν τῷ διαστέλλεσθαι τὸν θώρακα, τοῦ περιέχοντος ἔξωθεν ἀέρος
οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμονος ἕλκεται χώραν, ἐν δὲ τῷ συστέλλεσθαι τοῦτ' αὐτὸ πάλιν
10 ἐκκενοῦται διὰ τοῦ τραύματος. εὔδηλον δ' ὡς καὶ τῆς γινομένης εἰσπνοῆς διὰ τοῦ στόματος τοῦ ζώου, τοσοῦτον
ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀπολέσθαι διὰ τὴν τρῶσιν, ὅσον ἀντ' αὐτῆς ἔξωθεν εἰσρεῖ τῷ θώρακι τοῦ πέριξ ἀέρος. ὅσῳ δ' εἰσ-
πνεῦσαι διὰ τοῦ στόματος πρὸς ἀναγκαῖον αὐτῷ, τοσούτῳ μεῖον ἐκφυσῆσαι. ὅσῳ δ' αὖ ἡ ἐκφύσησις προσγίνηται,
τοσούτῳ τὴν φωνὴν ἀνάγκη βραχυτέραν ἀκολουθῆσαι. δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ φωνῆς ὑπομνή-
μασι. καίτοι περιττόν ἐστιν ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ τῶν συμβαινόντων τοῖς ζώοις ἐπὶ ταῖς ἀνατομαῖς ἐξη-
γεῖσθαι τὰς αἰτίας. εἴρηται γὰρ ἐν ταῖς οἰκείαις πραγματείαις. πρόκειται δὲ νῦν οὐ περὶ τῆς τῶν νεύρων
ἐνεργείας ἀπόδειξιν τινὰ εἰπεῖν, ἀλλ' ὧν ἐν ἐκείνοις τοῖς ὑπομνήμασιν ἐμνημονεύσαμεν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων
ἑρμηνεῦσαι λόγῳ τὰς ἐγχειρήσεις, ἃς ἤδη τεθέανται πολλοὶ πολλάκις. ἐνεργεῖν δ' οὐδ' ὀλίγοι δύνανται. τοῦτ' οὖν
μόνον ποιῶμεν ἐν τοῖς ἑξῆς λόγοις, εἴπωμέν τε πάλιν πρῶτον ὅσα καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἀνατομικοῖς ἐγιγνώσκετο.
τμηθέντος γοῦν ἀξιόλογον τομὴν τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος ὑμένος καθ' ἓν ὁτιοῦν μεσοπλεύριον, ἡμίπνουν
20 τ' αὐτίκα καὶ ἡμίφωνον γίνεται τὸ ζῶον. εἰ δὲ καὶ κατὰ τὸ ἕτερον μέρος τοῦ θώρακος ὁμοίως γε τμηθείη, ἄπνουν
τε καὶ ἄφωνον. ὥσπερ γε καὶ ἐὰν ἐν τῇ συστολῇ τοῦ θώρακος ἐκκενωθέντος διὰ τῶν τομῶν τοῦ παρεμπεπτωκό-
τος ἔξωθεν ἀέρος, φράξεις αὐτάς, ἀναπνεύσει τε καὶ φωνήσει παραχρῆμα τὸ ζῶον. εὔκολον δ' αὐτὰς ἐπι-
φράττειν ἐστίν, ἅμα μὲν τὰ χείλη συνάγοντα τῶν τομῶν, ἅμα δ' ἐπίθημα τοῦ μὴ φραχθέντος αὐτὴν τὴν συνά-
γουσαν αὐτὰς χεῖρα ποιούμενον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἔφην τὰ φαινόμενα πάντες ἐγίγνωσκον, οἵ γε περὶ τὰς
ἀνατομὰς σπουδάσαντες. ὅτι δ' ἀμφοτέρων τῶν ἰνῶν τμηθεισῶν ἐν ἅπασι τοῖς μεσοπλευρίοις μυσίν, οὐχ ἡ φωνὴ
μόνον ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκφύσησις ἀπόλλυται, πρὸς ἡμῶν εὑρέθη. καθάπερ γε καὶ ἐπειδὰν μόνων τῶν νεύρων πλησίον
τοῦ νωτιαίου τμηθέντων, ἀπαθεῖς μὲν αἱ τῶν μυῶν ἶνες φυλάττονται, διαφθαρήσεται δ' ἡ ἐνέργεια. καὶ καλλίων
ἐστὶν ἥδε ἡ ἐγχείρησις, ὡς ἀκριβέστερον ἐπιδεικνῦσα τὸ γινόμενον σύμπτωμα τῶν ζώων. ἡ γὰρ τῶν κατὰ τοὺς μῦς
ἰνῶν τομὴ δι' ὅλου τοῦ μήκους τῶν πλευρῶν ἀπὸ τοῦ μεταφρένου μέχρι τοῦ στέρνου γίγνεσθαι δεομένη κατὰ μὲν
30 ἁπάσας τὰς κατωτέρας πλευρὰς τῶν ὑψηλῶν μυῶν τοῦ θώρακος, οὓς ἐκ τοῦ τραχήλου καθήκειν εἰς αὐτὰς
ἔφην, ἑτοίμως τε γίνεται, καὶ τῶν κινούντων τὸν θώρακα μυῶν ἄλλων οὐδένα παραλύει τῆς ἐνεργείας, ἀλλ' αὐτοὺς
μόνους τοὺς τεμνομένους. εἰ δ' ἐν τοῖς ἄνω μεσοπλευρίοις, κἀκείνους ἀναγκάζεται τέμνειν μετὰ τοῦ καὶ τὰς ὠμο-
πλάτης ὅλας ἀφαιρεῖν. ἀμείνων οὖν ἐγχείρησις ἐστίν, ἡ διὰ τῆς τῶν νεύρων τομῆς. παραλύουσα τοὺς μεσοπλευρίους
μῦς. γιγνέσθω δὲ καθ' ὃ πρῶτον ἡ περιγραφὴ τῶν ἀρχῶν τῶν μυῶν ἐστιν, ἐν τοῖς πλαγίοις δηλονότι μέρεσι τῶν
σπονδύλων. ἔξεστι δέ σοι καὶ τούτους αὐτοὺς τέμνειν. ἀλλὰ διὰ βαθείας σαρκὸς οὐκ εὐπετῶς ἂν ὑποβάλλοις τῷ
νεύρῳ γυμνωθέντι τὸν ἄγκιστρον, οἵῳ μάλιστα χρώμεθα κατὰ τὰς κιρσῶν χειρουργίας, μικρὸν μὲν οὖν μήκει πάντη
κατ' αὐτὸ ὑποβάλλεσθαι τῷ γυμνωθέντι νεύρῳ. μήτε διατρῆσαι τὸν ὑπεζωκότα, τὸ μὲν ἱκανῶς ὀξύ, καὶ τρώσειέ
ποτε. τὸ δ' ἐσχάτως ἀμβλὺ μόγις διεξέρχεται τῶν ὑποκειμένων τῷ νεύρῳ σωμάτων. χρὴ τοίνυν ὀξὺ μὲν οὐδα-
μῶς ὑπάρχειν αὐτό, καθάπερ οὐδ' ἐσχάτως ἀμβλύ. λελεπτύνθαι δ' εἰς τοσοῦτον κατὰ τὸ πέρας, ὡς ὑποβαλ-
40 λόμενον τῷ νεύρῳ, μὴ κατέχεσθαι πρὸς τῶν ὑποκειμένων ἰνῶν τοῦ μυός, ἀλλὰ διεξέρχεσθαι πάσας ἑτοίμως
αὐτάς. ἀνατείνας οὖν ἀγκίστρῳ τοιούτῳ τὸ νεῦρον ὅλον, εὐθύς, ὡς ἔχεις, ἔκβαλλε τεταγμένως ὑπ' αὐτὸ τὸ ἄγκι-
στρον, ὥσπερ εἰ καὶ διπύρηνον ἤ τι τοιοῦτον ὑπέβαλλες ἐν ἑκάστῳ ὑψηλότερον ἔχεσθαι κατ' αὐτὸ τὸ νεῦρον ὑψη-
λόν. εἶτα τοῖς δακτύλοις λαβόμενος ἕλκυσον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἥτις ἐστίν, ὁ κατὰ τὸ μετάφρενον νωτιαῖος, ὡς
ἐπὶ τὸ τῶν πλευρῶν μῆκος. αὐτὸ καθ' ἣν ἐξ ἀρχῆς εἶχε θέσιν. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ τάσει σφοδροτέρᾳ γιγνομένῃ
συμβαίνει τὸ νεῦρον, ἔστιν ὅτ' ἀπορρήγνυσθαι τοῦ νωτιαίου. καὶ πρὸς μὲν τὸ παραλυθῆναι τοῦ μεσοπλευρίου μυὸς τὴν
ἐνέργειαν, οὐδὲν χεῖρον γίγνεται. λυμαίνεται δ' ἄλλῳ τινὶ μικρὸν ὕστερον εἰρησομένῳ. μὴ τοίνυν εἰς τοσοῦτον
τείνειν ὡς ἀπορρηγνύναι τὴν ῥίζαν τοῦ νεύρου. μετὰ δὲ τὴν τάσιν ὑποβάλλειν αὐτῷ βελόνην καμπύλην, λίνον
ἔχουσαν, ἣν διεκβαλὼν ὑπὸ τὸ νεῦρον ἕξεις ὑποκείμενον αὐτῷ τὸν λίνον. οὗ τοῖς δακτύλοις λαβόμενος βρό-
χον ἐξ αὐτοῦ περίβαλλε τῷ νεύρῳ, καθ' ὅσον οἷόν τε πλησιαίτατον τοῦ νωτιαίου. βούλει γὰρ δηλονότι παραλῦ-
50 σαι τὸν κατ' αὐτὸν μῦν ὅλον. ὅπερ ἔσται παραχρῆμα πάντως τοῦ νεύρου προπαραλυθέντος. ὑπάρχει δ' αὐτὸ
τοῦτο ῥᾳδίως, ἐὰν ἐγγὺς τῆς ῥίζης αὐτοῦ περιβάλλῃς τὸν βρόχον. ἐνδέχεται δὲ καὶ χωρὶς βελόνης ἀγκίστρῳ διατρήτῳ
γενέσθαι τὴν ἐγχείρησιν, ὡς ἐπὶ τῶν περὶ τὰς καρωτίδας ἀρτηρίας νεύρων εἴωθε ποιεῖσθαι. ταυτὸ μὲν οὖν σοι πράττειν
ἔξεστι, κἂν μόνος ἐπὶ σαυτοῦ ποτ' ἐξετάζῃς, ὁποῖόν τι πάσχει τὸ ζῶον ἐπὶ τοῖς νεύροις οὕτω διαληφθεῖσιν. ἐπι-
δεικνυμένῳ δὲ βέλτιόν ἐστιν αὐτῷ παρασκευάσασθαι τοῖς νεύροις ἅπασι λίνον ὑποβεβλημένον αὐτῶν τοῦ δεῖξαι. κέ-
κραγε γὰρ οὕτω παιόμενον, εἶτ' ἐξαίφνης ἄφωνον γιγνόμενον, ἐπὶ τῷ σφιγχθῆναι τοῖς λίνοις τὰ νεῦρα, τοὺς
θεατὰς ἐκπλήττει. θαυμαστὸν γὰρ εἶναι δοκεῖ νεύρων μικρῶν κατὰ τὸ μετάφρενον βροχισθέντων, ἀπόλλυ-
σθαι τὴν φωνήν. ἔστωσαν δὲ πλείονες οἱ ὑπηρετούμενοί σοι, κατὰ τὰς τοιαύτας ἐπιδείξεις, ἵνα ταχέως ἅπα-
σι τοῖς νεύροις οἱ βρόχοι περιβληθῶσιν. ἐὰν μὲν οὖν μηκέτι λύειν ἐθέλῃς αὐτούς, ὅπως ἂν ᾖ σοι φίλον, οὕτως

σφίγγε. βουλόμενος δὲ εὐθέως λῦσαι καὶ δεῖξαι φωνοῦν αὖθις τὸ ζῶον, οὕτω γὰρ μᾶλλον οἱ θεαταὶ
θαυμάζουσιν, ἀγκύλας τε κατὰ τῶν βρόχων ἐπίβαλλε, καὶ μετρίως σφίγγε. γενήσεται γάρ σοι πρὸς
μὲν τὸ λῦσαι ταχέως, ἡ ἀγκύλη χρήσιμος, ὡς τό γε τυφλὸν ἅμμα καλούμενον, ἱκανῶς ἐστι δύσλυ-
τον. πρὸς δὲ τὸ φωνῆσαι τὸ ζῶον αὐτίκα, τὸ μετρίως ἐσφίγχθαι. τὰ γὰρ σφοδρότερον ὑπὸ τῶν περιβλη-
θέντων βρόχων σφιγχθέντα νεῦρα σκληροῦ μὲν ὄντος τοῦ λίνου θλᾶται, λεπτοῦ δὲ διαπρίεται, καὶ τέ-
μνεται. παθόντα δ' οὕτως, οὐκ ἐνεργεῖν αὖθις δυνήσεται τῶν βρόχων ἀφαιρεθέντων, ὃ δὴ καὶ φυλαττόμε-
νος, ὡς ἴστε, πολλάκις ἐχρησάμην ἐρίου κρόκαις ἰσχυραῖς ἢ νήμασιν ἐξ ἐρίων. ἔνια μέντοι νεῦρα μετρίως θλασθέν-
τα, παραχρῆμα μὲν οὐκ ἐνεργεῖ τῶν βρόχων ἀφαιρουμένων, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἀνακτᾶσθαι τὴν οἰκείαν ἕξιν.
ὅπερ οὖν ἔλεγον μὲν ἀρτίως, ἐὰν ῥήξῃς τείνων τὸ νεῦρον ἕξει τινὰ βλάβην ἡ ἀνατομή. τουτέστιν αὐτὸ τὸ νῦν εἰρη-
10 μένον, οὔτε γὰρ ἀθρόως ἐκ φωνοῦντος ἄφωνον ἔσται τὸ ζῶον, οὔτ' αὖθις ἀφεθέντων τῶν βρόχων αὐτίκα φωνή-
σει. ἐπεὶ πρός γε τὸ πεισθῆναι περὶ τοῦ καταλαμβάνοντος αὐτὸ συμπτώματος, ὅπως ἂν ἀνακλάσῃς τὸ νεῦρον,
οὐδὲν διαφέρει. χρὴ δὲ κατὰ τὴν εἰρημένην ἐνέργειαν ἐπίστασθαί σε καὶ ταῦτα, πρῶτον μὲν, ὡς ἐν ταῖς ὑψηλο-
τέραις πλευραῖς ἐν τῷ παρατεταμένον αὐταῖς εὑρίσκεται τὸ νεῦρον, ἀποχωροῦν δὲ βραχύ τι πρὸς τὴν
κάτω χώραν ἐν ταῖς ταπεινοτέραις. διὸ καὶ ῥᾷον ἐστὶν ἐν ταύταις ὑποβάλλειν αὐτῷ τὸ ἄγκιστρον. ἔπειτα δὲ καὶ
τὸ μέγεθος τῆς βλάβης οὐκ ἐν ἅπασι τοῖς μεσοπλευρίοις ἀκριβῶς ἴσον, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς κατὰ τὰς νόθας εἰς
τοσοῦτον ἔλαττον, εἰς ὅσον ὅλος ὁ κατ' αὐτὸν μῦς ἐλάττων ἐστὶ τῶν ὑψηλοτέρων. οὕτω δὲ καὶ ὁ κατὰ τὸ πρῶτον
μεσοπλεύριον μῦς παραλυθεὶς τῆς ἐνεργείας, ἐλαχίστην φέρει τὴν βλάβην. ὁ δὲ κατὰ τὸ δεύτερον, ἤδη μεί-
ζονα. πολὺ δέ τινα μείζονα βλάβην ἑκάστου τῶν ἄλλων μυῶν ἡ παράλυσις ἐργάζεται. τουτέστι τοῦ τε κατὰ τὸ
τρίτον, καὶ πέμπτον, ἕκτον τε καὶ πρὸς τούτοις ἕβδομον. τὰ γὰρ ἐφεξῆς τέσσαρα μεσοπλεύρια τῶν νόθων ἐστὶ
20 πλευρῶν, εἰς τοσοῦτον ἐκλύοντα τῆς βλάβης τὸ μέγεθος, ὥστε τὸ πάντων ἔσχατον οὐδὲ αἰσθητὴν φέρειν τινὰ
βλάβην, ἀμυδροτάτην δ' ἐστὶν ὅτε καὶ τὸ πρῶτον ἁπάντων. ὥστ' ἐγὼ πολλάκις, ὡς ἴστε, κατὰ τὰς ἐπιδείξεις
εἴωθα παραλείπειν αὐτὸ χάριν τοῦ θᾶττον ἀπαλλαγῆναι τῆς χειρουργίας. ἔστι δὲ τὸ μὲν ἐν τῷ τελευταίῳ μεσο-
πλεύριον, ἑτοιμότατον ἐκληφθῆναι. τὸ δ' ἐν τῷ πρώτῳ, χαλεπώτατον, ὅτι τε τὰ πολλὰ πρόκειται σώμα-
τα, καὶ ὅτι τὸ νεῦρον αὐτὸ σμικρότατον ἐστὶν, ὥσπερ καὶ τὸ μεσοπλεύριον ὅλον. ἐλάχιστον μὲν οὖν ἐστὶ, καὶ τὸ
πάντων ὕστατον, τὸ κατὰ τὸ μεσοπλεύριον ὅλον αὐτὸ τὸ νεῦρον. ἐν γὰρ τοῖς τῶν νόθων πλευρῶν χωρίοις
ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τῶν μεσοπλευρίων ἐστὶ τὸ μέγεθος τῶν νεύρων, ὅσον ἂν οὐκ αὐτόθι διασπειρομένων, αὐτῶν
μόνων, ἐκπιπτόντων δ' ἔξω τοῦ θώρακος εἰς ὑποχόνδρια, τὸ δὲ τοῦ πρώτου μεσοπλευρίου νεῦρον εἰς μόνον τὸν
ἴδιον αὐτοῦ διανέμεται μῦν, ἐλάχιστον ὄντα. λοιπὸν τοίνυν ἐννέα μεσοπλεύρια καταλείπεται, τῆς εἰρημένης
ἀνατομῆς δεόμενα. καί σοι δυνατὸν ἐν ταῖς ἐπιδείξεσιν ὥσπερ ἐθεάσασθε κἀμὲ περιβληθέντος ποτὲ τοῦ θώρακος
30 εἰς ἀνατομὴν, αὐτὸν μὲν αὐτίκα λέγοντα, τὸν λόγον τῶν δειχθησομένων, ἑτέροις δὲ, ἐν τῷ τέως ἐκβαλεῖν τὰ
νεῦρα, προστάξαντα τὴν ἐπίδειξιν ἰδιοποιῆσαι τοῖς παροῦσιν. εἰ μέντοι κατὰ μόνας ὀλίγοις τῶν φιλομαθῶν
ἐπιδείκνυς μὲν τὴν ἀνατομὴν, εὔδηλον οἶμαι, κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, πρῶτον μὲν ἐπιλέξασθαι χρῆναι μέσον αὐγῆς
οἶκον, εἶτα τὴν σμίλην ἔχειν ὀξυτάτην, ὡς ἔνι μάλιστα. λέλεκται γὰρ ἔμπροσθεν ἐπιτηδειοτάτη πρὸς τὰς
ἀκριβείας τῶν τομῶν ὑπάρχειν ἡ τοιαύτη σμίλη. χρῆσθαι δ' αὐτῆς μάλιστα τῷ κυρτῷ μέρει κεχαλκευμένης
ὁμοίως ἑκατέρωθεν, ὥστε ἀμφικύρτους ἔχειν ἀμφοτέρας τὰς τεμνούσας γραμμὰς, ἀλλὰ κατὰ μὲν τὴν ἑτέ-
ραν, σιμῆς, κατὰ δὲ τὴν ἀντικειμένην ταύτῃ, κυρτῆς, καὶ μάλιστά σε τέμνειν ἀξιῶ, τὰ μὲν πρῶτα γυμναζό-
μενον ἐπὶ σαυτοῦ καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, ὕστερον, δ' ἐναντίως, ὡς ἐφεξῆς ἐρῶ πρότερον ἀναμνήσας τε τοῦ προ-
γεγραμμένου τρόπου, καθ' ὃν ἠξίουν οὕτως ἐν τῇ μέσῃ χώρᾳ τοῦ μεσοπλευρίου γίγνεσθαί σοι τὴν τομὴν τοῦ μυός.
οὔτε τῆς ὑψηλοτέρας πλευρᾶς ἐγγὺς, ἀλλὰ ἐν τοῖς ὑψηλοῖς, τῆς ταπεινοτέρας. ἀπολύσας γὰρ ἐνταῦθα
40 τὰς συμφυεῖς ἶνας αὐτῆς, ἀναδέρειν αὐτὰς δυνήσῃ κατὰ βραχὺ μέχρι τῆς ὑψηλοτέρας, ἄχρι περ ἂν ἐντύ-
χῃς ἐπιπολῆς μὲν κειμένῃ τῇ φλεβί. μετ' αὐτὴν δὲ τῇ ἀρτηρίᾳ, καὶ τῷ νεύρῳ καὶ τοῖς παρατεταμένοις μετὰ πᾶσι
τῇ πλευρᾷ, βραχὺ δέ πως ἐγγύτερον τοῦ νεύρου κειμένου. γυμνασάμενος δ' οὕτως ὑπὲρ τοῦ θεάσασθαι πρότε-
ρον ἐπὶ νεκροῦ τοῦ ζώου τὴν ἀκριβῆ θέσιν αὐτῶν, πάλιν ἐπὶ τὰς τοῦ ζώου νεκροῦ προγυμνάζου παρ' αὐτὸ τὸ
κάτω τῆς ὑψηλοτέρας πλευρᾶς ἐπιβολῇ μιᾷ γυμνοῦν αὐτὸ, τὰς μὲν ἐπικειμένας διαιρεῖν ἶνας, ἄτρωτον δὲ φυ-
λάττων τὸ νεῦρον. εἰς ὅπερ ἐστὶν ἐπιτηδειοτάτη μυρσίνη κυρτή. ταύτῃ γοῦν ἐγὼ χρώμενος, ὡς ἴστε, παρ' αὐτὴν
τὴν κάτωθεν, εἶθ' ἑκάστης πλευρᾶς τέμνων τὰς ἶνας, ἐνίοτε μὲν ἐπιβολῇ μιᾷ γυμνῶ τὸ νεῦρον, ἐνίοτε δ' εἰ μὴ τύ-
χοιμι τῆς συμμετρίας, τῇ δευτέρᾳ τὸ δέον ἐργασάμην, οὐδ' εἰ τρισὶ καὶ τέτρασιν ἐπιβολαῖς τὸ πρῶτον γυ-
μνώσαις, οὐ χρὴ τῆς βελτίονος ἐλπίδος ἀπογινώσκειν. ἀλλ' ἀκηκοότα σε λέγοντος Ἱπποκράτους, ὁκόσα χειρουρ-
γῆσαι δεῖ, συνεθισθῆναι χρὴ πάρος. προσεδρεύειν δ' ἀεὶ τὰς χεῖρας ἀσκοῦντα. τεύξει γάρ ποθ' ὑστέρῳ χρόνῳ τοῦ
50 σκοποῦ καὶ γυμνώσεις ἐπιβολῇ μιᾷ τὸ νεῦρον. εὐθὺς δ' ἐν τῷ περὶ τούτου γυμνάζεσθαι, μὴ δὲ τοῦ καλῶς ὑπο-
βάλλειν αὐτοῦ τὸ ἄγκιστρον ἀμέλει. πειρῶ δὲ καθ' ὅσον οἷόν τε φυλάττεσθαι μήτε τρῶσαι, μήτε διασπάσαι τὴν ἀρ-
τηρίαν, ἢ τὴν φλέβα. καταλαμβάνει δ' οὖν τὸ ζῶον ἐπὶ τοῖς νεύροις, ὡς εἴρηται βλαβεῖσιν, οὐκ ἀφωνία μόνον,
ἀλλ' ἕτερα δύο πρὸ αὐτῆς, ἃ ἕπεσθαι δέδεικται κατὰ τὴν περὶ τῆς φωνῆς πραγματείαν, ἓν μὲν καὶ πρῶτον,
ὅ, περ αἴτιον ἐστὶ τῶν ἐφεξῆς δυοῖν, ἀκινησία τῶν ἐν τοῖς μεσοπλευρίοις μυῶν, ἕτερον δ' ἐπ' αὐτῇ δεύτερον, ἀπώ-
λεια τῆς ταχείας τοῦ πνεύματος ἔξω φορᾶς. προσαγορεύω δ' αὐτὴν ἐκφύσησιν, ἧς χωρὶς οὐχ οἷόν τε γενέσθαι
φωνὴν, ὡς ἐδείχθη. καὶ διὰ τοῦθ' ἕπεται τρίτον τούτοις, ἡ ἀφωνία. καὶ μὴν δὴ καὶ τέταρτον ἄλλο τι γίνεται
κατὰ τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν πάθημα, λόγου δεόμενον ἰδίου πρὸς σαφήνειαν. ὃ διὰ τῶν τῶν ἀνατομῶν ἐναρ-
γῶς γνωρίσεις τῷ λόγῳ τῷδε. τὰ δὲ περὶ ταῖς ἀρτηρίαις, ἃς καρωτίδας ὀνομάζουσι, νεῦρα, τὰ καὶ τοῖς δι-

δασκάλοις ἡμῶν ἀγνοούμενα, βλαβέντα τινὰ βλάβην ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἄφωνον μὲν ἐργάζεται
τὸ ζῶον, οὐχ ὁμοίως δὲ τοῖς κατὰ τὰ μεσοπλεύρια. καταλείπεται γάρ τις ἐπ' αὐτῶν ψόφος βραγχώδης, οἷος
τοῖς ῥέγχουσιν ἐν ὕπνῳ φαίνεται γινόμενος. οὗτος ὁ ψόφος ἐπὶ ταῖς τῶν μεσοπλευρίων μυῶν παραλύ-
σεσιν ἀπόλλυται. παραλύονται δὲ ταχέως, ἢ τῶν ἰνῶν τῶν κατ' αὐτὸν, ὡς εἴρηται, τμηθεισῶν, ἢ τῶν πλευρῶν
ἐκκοπεισῶν, ἢ τοῦ νεύρου κατὰ τὴν ῥίζαν κακωθέντος ἢ διατμηθέντος ὅλου τοῦ νωτιαίου κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ μετα-
φρένου, καθ' ἣν ἐγχείρησιν μάλιστα ὁ βραγχώδης ψόφος ἀπόλλυται. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ τομῇ συμπαραλύεται πάν-
τα τὰ κάτω μόρια. τουτέστιν οἵ τε κατὰ τὰ μεσοπλεύρια μύες. οἵ τε καθ' ὑπογάστριον, ἢ ἐπιγάστριον, ἢ ὅπως ἄν
τις ὀνομάζειν ἐθέλοι, γέγραπται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐν τῷ ε. βιβλίῳ τῆσδε τῆς πραγματείας. ἐξηγουμένων
ἡμῶν κατ' αὐτὸ, πῶς ἄν τις ἄριστα διακρίνειεν αὐτοὺς ὄντας η. συμπαραλύονται δὲ τούτοις καὶ οἱ κατὰ τὴν
10 ἕδραν αἰδοῖόν τε, καὶ κύστιν καὶ σκέλη. τὸ μέντοι διάφραγμα καίτοι κατωτέρον τῶν μεσοπλευρίων ὑπάρ-
χον μυῶν, οὐ παραλύεται διὰ τὸ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ τῶν νεύρων ὑψηλοτέραν ὑπάρχειν ὅλου τοῦ θώρακος. οὐ μὴν
οὐδ' οἱ καθήκοντες ἐκ τοῦ τραχήλου μύες ς. οἱ διαστέλλοντες τὸν θώρακα, καὶ μάλιστα τὴν ἄνω μοῖραν αὐτοῦ,
βλάπτονται. καὶ γὰρ καὶ τούτοις ἐκ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον νωτιαίου τὰ νεῦρα   καὶ μέντοι γε καὶ δη-
μοσίᾳ ἐθεάσασθέ ποτε δεικνύμενον, ἡνίκα προβληθέντος εἰς ἀνατομὴν θώρακος, ἡμέραις ἐφεξῆς πολλαῖς ἀναγ-
καῖον ἐγένετό μοι λέγειν τε ἅμα καὶ δεικνύειν τὸ κατ' αὐτόν. ἐν ἀρχῇ γὰρ τοῦ θώρακος, ὅ, περ ἐστὶ μεταξὺ τῶν
δύο τούτων σπονδύλων ἑβδόμου τε καὶ ὀγδόου διατμηθέντος διατμήθη ὅλου τοῦ νωτιαίου, τὸ ζῶον. ἐνέπεσέ τε
καὶ πλάγιον ἔκειτο, κινουμένων τῶν κάτω τοῦ θώρακος μερῶν μόνον, ὑπὸ τοῦ διαφράγματος ἐρουμένων. καὶ γὰρ χρῆ-
ται μόνῳ τούτῳ κατὰ τὰς μικρὰς ἀναπνοὰς ἅπαν ζῶον. ἐπειδὰν δὲ χρεία τις αὐτὸ καταλάβῃ μείζονος ἀνα-
πνοῆς, ἤτοι γυμναζόμενόν πως, ἢ πυρέττον, ἢ διὰ σφοδρὰν θερμότητα τοῦ περιέχοντος, ἢ κατά τινα διάθεσιν
20 ἄλλην διαφορούμενον, ἀναγκάζεται προστιθέναι τῇ τοῦ διαφράγματος ἐνεργείᾳ τὴν τῶν μεσοπλευρίων.
εἰ δ' ἔτι πλεονάζοι τὰ τῆς χρείας, καὶ τοῖς ὑψηλοτέροις ἐνεργεῖ μυσίν. ἐθεάσασθε γοῦν ἐκεῖνο τὸ ζῶον ἐπὶ τῇ
τοῦ νωτιαίου τομῇ κατ' ἀρχὴν τοῦ μεταφρένου γενομένῃ, πεσὸν μὲν αὐτίκα, καὶ πλάγιον κείμενον, ἄφωνον δ' ὑπάρ-
χον, ἀκίνητόν τε τὰ ἄλλα τοῦ θώρακος, ὅτι μὴ τὰ κάτω μόνα τὰ πρὸς τοῦ διαφράγματος ἐνεργοῦντος κινού-
μενα. καὶ ὅτι γε σαφέστερον ὁρᾶται τῶν μερῶν τοῦ θώρακος ἡ κίνησις, ἀφαιρεθέντος ὅλου τοῦ πέριξ δέρματος,
ἐθεάσασθε. πάντες μὲν γὰρ οἱ μεσοπλεύριοι μύες, ἀκίνητοι παντάπασιν ἐγένοντο, διαστελλόμενα δὲ τὰ
κάτω τοῦ θώρακος ἀμυδρᾶς τινὸς ἀνωτέρω διαδιδομένης κινήσεως. ἀνελόμενος οὖν, ὡς ἴστε, τὸ διακείμενον
οὕτως ζῶον, ἔσαι μὲν αὖθις αὐτοῦ τὰς ἀρχὰς τῶν καθηκόντων εἰς τὸ διάφραγμα νεύρων, ἐφ' αἷς τμηθείσαις αὐ-
τίκα τὸ μὲν κάτω τοῦ θώρακος ἐπαύσατο κινούμενον. ἐνεργεῖν δ' ἠναγκάσθησαν οἱ ὑψηλοὶ μύες, ὑφ' ὧν ἐναργῶς ἐφαί-
νετο διαστελλομένη τοῦ θώρακος ἡ ἄνω χώρα. δεύτερον δ' ἐπὶ τούτῳ λαβὼν ζῶον, καὶ τεμὼν αὐτοῦ τὰς ἐν τῷ τρα-
30 χήλῳ ῥίζας, τῶν εἰς τὸ διάφραγμα φερομένων νεύρων, ἀκίνητον μὲν ἀπέδειξα παραχρῆμα τὸ κάτω τοῦ
θώρακος, ἐνήργουν δ' οἱ μεσοπλεύριοι. τμηθέντος δὲ καὶ τοῦ νωτιαίου κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ μεταφρένου ἐπὶ τῷδε,
παραχρῆμα τὸ ζῶον ἔκειτο πλάγιον, ἄμφω τὰ μόρια τοῦ θώρακος κινοῦν τά θ' ὑψηλὰ καὶ τὰ κάτω. διά γε τὸ δεῖσθαι
μείζονος ἀναπνοῆς, οὐκ ἦν ἱκανὸν αὐτῷ τὸ διάφραγμα μόνον. ὅταν μὲν οὖν τοῖς ἄνω μυσὶν ἀναπνέῃ τὸ ζῶον, ἡ κί-
νησις ἐναργῶς ὁρᾶται κατὰ τὰς ὠμοπλάτας ὅλας, ἄχρι καὶ τῶν ἀκρωμίων, ὅταν δὲ τῷ διαφράγματι μόνῳ,
κατὰ μὲν τὰς εἰσπνοὰς ἐξαίρεται τὰ ὑποχόνδρια, κατὰ δὲ τὰς ἐκπνοὰς περιστέλλεται, τῶν κατὰ τὰς ὠμο-
πλάτας ἀκινήτων μενόντων. ἐπειδ' αὖ δὲ τοῖς μεσοπλευρίοις μόνοις ἐνεργῇ μυσὶν, ἀκίνητοι μὲν αἱ ὠμοπλάται
εἰσὶ, τὸ δ' ὑποχόνδριον ἔμπαλιν, ἢ ὡς ἐπὶ τῇ τοῦ διαφράγματος ἐνεργείᾳ, περιστέλλεται μὲν εἰσπνεόντων
ἐξαίρεται δ' ἐκπνεόντων. εἰ δὲ τοὺς τῆς ὠμοπλάτης μῦς θέλεις παραλῦσαι, διχῶς ἐργάσῃ τοῦτο, ποτὲ μὲν τῇ
ἐγκαρσίᾳ τομῇ τέμνων αὐτοὺς, αὖθις δὲ τῇ τῶν νεύρων κακώσει. κοινὸν γὰρ δὴ τοῦτο περὶ πάντων ἐπίστασθαι χρὴ
40 μυῶν, ὡς εἴτε τὰ νεῦρα βλάψεις αὐτῶν, ὡς εἶπον, εἴτε τὰς ἶνας ἁπάσας ἐγκαρσίας ἀποτέμοις, ἀκινήτους αὐτί-
κα ποιήσεις ὅλους τοὺς μῦς. ὡς τ' ἀναγκαῖον ἐστί σοι τὰς ἀρχὰς τῶν εἰς αὐτὰ διανεμομένων νεύρων, καὶ τὴν τῶν
ἰνῶν θέσιν ἐπίστασθαι. τινὲς μὲν γὰρ ἄνωθεν κάτω φέρονται καθάπερ αἱ τῶν προσθίων, καὶ μέσων τοῦ θώρακος
μυῶν. τινὲς δ' εἰς τὸ πλάγιον ἐκκλίνουσιν. ὥσπερ αἱ τῶν ὄπισθεν. καὶ τινὲς μὲν ἀνάλογον ἔχουσιν ὅλῳ τῷ μήκει
τοῦ μυὸς, ὥσπερ αἱ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὡς ἔπος εἰπεῖν. ἔνιαι δ' ἔμπαλιν ὡς ἐπὶ τῶν μεσοπλευρίων. ὅταν οὖν ὡς
εἴρηται τοὺς ὑψηλοὺς μόνους παραλύσῃς μῦς, εἰ μὲν δεηθῇ, προστίθησι τὴν τῶν μεσοπλευρίων μυῶν ἐνέργειαν
αἱ μὲν οὖν ἄλλαι διαθέσεις, ἐφ' αἷς δεῖται τὸ ζῶον εἰσπνεῦσαι μειζόνως, εἴρηται σχεδὸν ἅπασαι, προσέρχεται
δ' αὐταῖς ἐνίοτε διάθεσις μὲν οὐδεμία τοῦ ζώου, οὐδ' αὐτοῦ τις ὁρμὴ μεγάλη, φωνῆσαι προθυμηθέντος. ὡς οὖν οἱ κή-
ρυκες ὅταν μέλλωσιν αἴρειν τὸ φθέγμα, πλεῖστον εἰσπνέουσι προπαρασκευάζοντες ὕλην τῇ φωνῇ δαψιλῆ,
οὕτω καὶ τῶν ἀνατεμνομένων ἔνια ζώων, ἔστιν ὅτε φαίνεσθαι ποιοῦντα. τούτων τε οὖν ἀναγκαῖον ἐστιν ὑμῖν μεμνῆ-
50 σθαι, τῶν τ' ἀκολούθων αὐτοῖς ἁπάντων, ὧν ἔνια βέλτιον εἶναί μοι δοκεῖ διελθεῖν. καὶ μάλιστα ὅσα τῶν προει-
ρημένων ἐγχειρήσεων ἐστὶ μόρια, κατὰ μέντοι γε τὴν τῶν μεσοπλευρίων μυῶν ἀνατομήν. ἄρξασθαι μὲν γὰρ χρὴ
γυμνοῦν, ὡς ἔφην, παρ' αὐτὴν τὴν κάτωθεν ἴτυν ἑκάστης πλευρᾶς ὀστοῦ. φανέντος δὲ τοῦ νεύρου συνεπισκοπεῖ-
σθαί πως αὐτῷ τήν τε φλέβα, καὶ τὴν ἀρτηρίαν, ἐπιπολῆς μὲν μᾶλλον ἢ τὰ νεῦρα, ταπεινοτέρας δ' ἀτρέμα κειμέ-
νας τὴν ἴτυν. ἐὰν οὖν ἐκ τῶν ὑψηλοτέρων μερῶν παρ' αὐτὴν τῆς πλευρᾶς τῆς τὴν ὑποβάλῃς τὸ μικρὸν ἀγκί-
στρον, ὅσον οἷόν τε σοι πειρωμένῳ ἐκλαμβάνειν τὸ νεῦρον ἄνευ τῶν παρακειμένων ἀγγείων, καὶ μάλιστα τῆς ἀρτη-
ρίας ἐπειδὴ σφοδρότερον αἱμορραγοῦσα κατακρύπτει τὸ νεῦρον. εἴ γε μὴν ποτὲ φθάσεις αὐτὴν, αὐτίκα λαβὼν
σμίλην, ἐγκαρσίαν ὅλην διάτεμε. κοινὴ δ' ἐστὶν αὕτη πάντων τῶν αἱμορραγούντων ἀγγείων ἐπίσχεσις. ἐπειδὴ
ἀνασπᾶσθαι πέφυκεν ἑκατέρων τῶν αὐτῆς μερῶν ἐπὶ τὸ συνεχὲς αὐτοῦ τι μόριον. ὅπερ ἐὰν τύχῃ καλυπτόμε-

νον ὑπὸ δαψιλοῦς σαρκὸς ἐκείνην αὐτὴν ἐπίθημα ἔχει. γυμνοῦ δ' ὄντος αὐτοῦ μικρὸν ἐκ τῆς τομῆς ὄφελος.
ἀλλ' οὐ γυμνά γε σαρκός ἐστι τὰ καθ' ἕκαστον τῶν μεσοπλευρίων ἀγγεῖα, διὸ καὶ τμηθέντα, καθ' ὃν εἴρηκα τρόπον,
αὐτίκα παύεται. τοῦτ' οὖν ὑπολείπεται τοῖς προειρημένοις οἰκεῖον, ἥ τε τοῦ νωτιαίου τομή. ποιοῦμαι δὲ καὶ αὐ-
τὴν, ὡς ἴστε, κατὰ μὲν τὰ μείζονα ζῶα προεκκόπτων τοὺς σπονδύλους, ἐπὶ δὲ τῶν μικρῶν οἷοί περ οἱ γεννώμενοι
πρὸ μιᾶς, ἢ δυοῖν, ἢ πάντως γε ὀλίγων ἡμερῶν, εἰσὶ χοῖροι διά τινος ὑπ' ἐμοῦ κατεσκευασμένου παραπλησίως
τῷ καλουμένῳ σκολοπομαχαιρίῳ, σιδήρου δὲ ἔστω τοῦ καλλίστου, οἷόν περ τὸ νωρικὸν ἐστίν. ἵνα μήτ' ἀμβλύ-
νηται ταχέως, μήτ' ἀνακάμπτηται, ἢ θραύηται. καὶ μέντοι καὶ παχύτερον τῶν σκολοπομαχαιρίων, ἵν' ἐνει-
δόντι σοι κατὰ τὰς συμβολὰς τῶν σπονδύλων, ἀνύηται τὸ ἔργον ἑτοίμως. ἐνίοτε μὲν οὖν, ὡς ἴστε, μετὰ τὸ
διελεῖν τῇ σμίλῃ τὸ δέρμα, καὶ τὰ μετ' αὐτὰ σώματα μέχρι τῆς τῶν σπονδύλων συμβολῆς, καθίημι τὸ προ-
10 μήκες μαχαίριον, οὕτω γὰρ αὐτὸ καλῶ δύο πλευρὰς ὀξείας ἔχον ἐπὶ τοῦ πλάτους εἰς μίαν κορυφὴν ἀνη-
κούσας. ἐνίοτε δὲ καὶ προεκκόπτω τὰς ὀπισθίας ἀποφύσεις. ἢ καὶ τῶν σπονδύλων αὐτῶν ὅλην τὴν ὀπίσω κυρ-
τότητα. καὶ μέν γε καὶ τῶν ῥαχιτῶν μυῶν ἀφαιρῶ πολλάκις ὅσον ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ἀκάνθης ἐστὶ καὶ τούτων γε
πλαγίων ἀποφύσεων πέρατα, ἵνα ἀκριβῶς ὀφθῶσιν αἱ τῶν σπονδύλων συμβολαί. μάλιστα δὲ προσέχειν ἀξιῶ
τὸν νοῦν ταῖς τὴν ἄκανθαν ἐργαζομέναις ἀποφύσεσιν, ὅπως εἰσὶν ἀνάντεις ἀτρέμα, χάριν τοῦ τὴν πρώτην εὐ-
θέως ἐπιβολὴν τῆς σμίλης ἄνωθεν κάτω ποιεῖσθαι λοξοτέραν ὡς ἐγκαρσίαν ἀκριβῶς. αὐτὸν μέντοι τὸν νω-
τιαῖον ἐγκάρσιον ὅλον τέμνε, μηδὲν ἄτμητον αὐτοῦ καταλιπών. πλὴν εἴποτε θέλεις ἐπίτηδες ἐξ ἡμίσεως
αὐτὸν παραλῦσαι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο αὐτὸ χρησιμώτατον ἐστὶν εἰς τὴν τῆς ὅλης οὐσίας τε καὶ φύσεως αὐτῆς
γνῶσιν, ὑπὲρ ἧς εἰρήσεται κατὰ τὸ ιδ. ὑπόμνημα τῆσδε τῆς πραγματείας. εἰς δὲ τὴν τῶν προκειμένων
εὕρεσιν ἀρκεῖ γινώσκειν σε τάδε, κατὰ μὲν τὸ μῆκος ἄνωθεν κάτω μέσος εὐθείᾳ διαιρέσει τεμνόμενος ὁ νωτιαῖος,
20 οὐδέτερον τῶν ἐν τοῖς μεσοπλευρίοις παραλύει νεύρων. οὔτε τὰ κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος, οὔτε τὰ κατὰ θάτερον,
ὥσπερ οὐδὲ τὰ κατ' ὀσφὺν, ἢ σκέλη. δι' ἐγκαρσίας δὲ, ἐπειδὰν διαιρεθείη μόνον αὐτὸ τὸ ἥμισυ μέρος, εἴτ' οὖν ἀρι-
στερὸν, εἴτε δεξιὸν, ἅπαντα ἐξῆς παραλύεται τὰ κατ' εὐθὺ τοῦ τμηθέντος μέρους νεῦρα. βουλομένῳ μὲν οὖν
σοι τὸ ζῶον ἡμίφωνον ἐργάσασθαι, τμητέον οὕτως ἐστίν. ἄφωνον δ' εἴπερ ἐθέλῃς αὐτὸ γενέσθαι παραχρῆμα,
διαιρετέον ὅλον τὸν νωτιαῖον ἐγκάρσιον. εἰπὼν δ' ὅτι καὶ τῶν πλευρῶν ἐκκοπτομένων εἰς ἐκφύσησίν τε καὶ φω-
νὴν βλάπτεται τὸ ζῶον, ὡσαύτως τοῖς τε μυσὶ καὶ τοῖς νεύροις τμηθεῖσιν, ὅπως δὲ ἐκκόπτειν χρὴ τὰς πλευρὰς ἤδη
λεγέσθω. προσέχειν δ' ἀξιῶ σε τὸν νοῦν, ἡνίκα κέκραγε τὸ ζῶον, τῇ θέσει τῶν πλευρῶν. προστελλομένων γὰρ
ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ σφοδρῶς τῶν μεσοπλευρίων μυῶν, ἐμφανεῖς αἱ τῶν πλευρῶν γίνονται κυρτότητες. ἔτι δὲ
μᾶλλον ἐὰν ἰσχνὸν ᾖ τὸ ζῶον, ἐφ' οὗ καὶ βούλομαί σε ποιεῖσθαι τὰς τοιαύτας ἀνατομάς. ὅταν οὖν ἀκριβῶς ἴδῃς
τὴν θέσιν, ἧς ἐγχειρήσεις ἐκκόψαι πλευρᾶς, τέμνε κατ' αὐτῆς ἐν ᾧ φωνεῖ χρόνῳ τὸ ζῶον ἅμα τῷ δέρματι πᾶν, ὅσον
30 ὑποπίπτει σαρκῶδες, αὐτῷ τῷ τῆς πλευρᾶς σώματι, χρώμενος ἐπικόπῳ. καλεῖσθαι γὰρ οὕτως οὐδὲν χεῖρόν ἐστιν
ὁμοίως τοῖς ἀνατομικοῖς τε καὶ χειρουργοῖς, τὸ στήριγμα τῶν ὑποβεβλημένων τῇ τομῇ τῶν σωμάτων. εἰ δὲ
μὴ τμηθείη πᾶν ὅσον χρὴ κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν, ἀλλὰ τῇ γε δευτέρᾳ, ἢ πάντως τῇ τρίτῃ τμηθήσεται.
καὶ γὰρ ἀσφαλέστερον ἐστί σοι τήν γε πρώτην εὐλαβέστερον τέμνειν, ἐνίοτε γὰρ συνέβη τοῖς ἀτρίπτοις περὶ τὰ
τοιαῦτα, καθ' ὅλου τοῦ μήκους τοῦ τῆς πλευρᾶς τὴν τομὴν φέρουσιν ἀπὸ τοῦ κυρτοῦ τῆς σμίλης ὀλισθησάσης πα-
ρανεχθείσης τε κάτω πρὸς τὸ μεσοπλεύριον, ἅψασθαι τινὸς τῶν ἐνταῦθα σωμάτων. εἴρηται δ' ὅτι τῇ κάτωθεν
ἴτυι πλευρᾶς ἑκάστης, οὐ τὸ νεῦρον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρτηρία καὶ φλὲψ παρατέταται, γυμνωθεὶς οὖν κατὰ τὴν
πρώτην ὅσον οἷόν τε πλείστην ἐπὶ τοῦ μήκους τῆς πλευρᾶς τέμνειν ἄχρι τοῦ περιοστίου τάχιστα τε καὶ κάλλιστα τὸ ἔργον
ἀνύσεις. ἠμφίεσται δ' ἑκάστη πλευρὰ κατὰ τὸ κυρτὸν καὶ κατὰ κύκλον, ὑμένι τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς περιοστίοις ὑμέ-
σιν ὁμοιότατον. τοῦτον οὖν αὐτὸν ἐπειδὰν κατὰ τὸ τῆς πλευρᾶς μῆκος τέμνῃς, ἀπόξυε τοῦ ὀστοῦ, χρώμενος ἀμφι-
40 κύρτῳ μυρσίνῃ. κἀπειδὰν ᾖ γεγυμνωμένον, ὡς ὑψηλὸν φαίνεσθαι τὸ τῆς πλευρᾶς ὀστοῦν, ὑπόβαλλε μηνιγγοφύ-
λακα λεπτὸν, ἢ σπαθομήλην πλατεῖαν ἀμφοῖν μεταξὺ τῶν σωμάτων, τοῦ θ' ὑμένος, τοῦ περιοστίου γυμνωθέντος, αὐ-
τοῦ τε τοῦ τῆς πλευρᾶς ὀστοῦ, προσέχων ἀκριβῶς μὴ διασπάσῃς, ἢ θρύσῃς τὸν ὑπεζωκότα. τούτου σοι καλῶς
πραχθέντος ἐκκοπτέσθω τὸ τῆς πλευρᾶς ὀστοῦν ἀντιβαλλομένων δυοῖν ἀλλήλοις ἐκκοπέων, ὡς ἔθος. ἐὰν ᾖ νεογνὸν
ᾖ τὸ ζῶον, ἀρκεῖ καὶ μία διαίρεσις ἐγκαρσία κατὰ τὸ χονδρῶδες τῆς πλευρᾶς γενομένη. προαπεζυσμένου γὰρ
ἐπιμελῶς τοῦ περιοστίου ῥᾷστον ἐστί σοι λαβομένῳ τοῖς δακτύλοις ἀνακλάσαι κατὰ βραχὺ τῆς διῃρημένης πλευ-
ρᾶς τὰ μόρια πρὸς τὸ συνεχὲς ἑκάτερον αὐτοῦ μέρος. ὀπίσω μὲν τῷ σπονδύλῳ διηρθρωμένον, εἰς δὲ τὸ πρόσω,
τῷ στέρνῳ συνηρθρωμένον. οὐ μὴν οὖν ἔκκοπτε κατὰ τῶν ὠμοπλατῶν ὅσαι μὲν θώρακος. ὅσαι δὲ ὑπὸ ταῖς
ὠμοπλάταις εἰσὶν, ἐκείνων δεῖται προαφαιρουμένων. ὅθεν ὥσπερ αἱ τομαὶ τῶν μεσοπλευρίων μυῶν τῶν
ὑψηλῶν, ὡς ἔμπροσθεν ἔλεγον, οὕτως καὶ αἱ τῶν πλευρῶν ἐκκοπαὶ χαλεπώταται τυγχάνουσι κατὰ τὸ χω-
50 ρίον τοῦτο. καὶ διὰ τοῦτο ἡ διὰ τῆς τῶν νεύρων κακώσεως ἐγχείρησις, ἀμείνων ἐστίν. εἴς γε μὴν τὸ πεισθῆναι τήν τ' ἐκφύ-
σησιν, καὶ τὴν φωνὴν βλαπτομένας ὑπὸ τῆς τῶν μεσοπλευρίων μυῶν παραλύσεως, ἱκανὸν καὶ τοὺς ὑποκάτω
τῶν ὠμοπλατῶν κακῶσαι μόνους. ἐνίοτε μὲν, ὡς ἔμπροσθεν ἐρρέθη, τέμνοντα τὰς ἶνας αὐτῶν, ἐνίοτε δ' ἐκ-
κόπτοντα τῶν ὀστῶν τι. τοσοῦτον γὰρ ἀπόλλυσθαι φαίνεται μέρος ὅλης τῆς κατὰ φύσιν ἐκφυσήσεώς τε καὶ
φωνῆς, ὅσον καὶ τῶν μεσοπλευρίων μυῶν μέρος εἰσὶν οἱ παραλυθέντες. καὶ συμβαίνει γε τοῦθ' ὁμοίως αὐτοῖς
ἐπὶ πάσαις ταῖς παραλυούσαις ἐγχειρήσεσι, τέσσαρσιν οὔσαις, ὡς ἐρρέθη, μιᾶς μὲν τῆς διὰ τῶν ἐκκοπτομένων
πλευρῶν, ἑτέρας δὲ τῆς τοῦ νωτιαίου τομῆς, καὶ τρίτης τῶν νεύρων, καὶ τετάρτης τῶν ἰνῶν. ἐὰν μὲν οὖν κατὰ τὸ
ἕτερον μέρος ἤτοι τὸ δεξιὸν, ἢ τὸ εὐώνυμον εἰς παράλυσιν ἀχθῶσι μύες, ἥμισυ μέρος ἐκφυσήσεώς τε καὶ φωνῆς
ἀπόλλυται. ἐὰν δ' ὁποτέρου τὸ ἥμισυ, τηνικαῦτα τὸ τέταρτον ἀμφοτέρων τῶν ἐνεργειῶν διαφθαρήσεται.

κατὰ γὰρ τὸν ἀριθμὸν ἀεὶ τῶν παραλυομένων μυῶν ἡ βλάβη γίνεται τῇ φωνῇ. προσλογιζομένων ἡμῶν δηλο-
νότι τὸ μέγεθος τῶν μυῶν. ἐὰν μὲν γὰρ μόνους παραλύσῃς ἑκατέρωθεν ἤτοι τοὺς μεγίστους, ἢ τοὺς σμικροτάτους, ἄνισον
ἐργάσῃ τὴν βλάβην ἐκφυσήσεώς τε καὶ φωνῆς, κἂν τὸν ἴσον ἀριθμὸν αὐτῶν κακώσῃς, οἱ μὲν γὰρ μείζους μετὰ τὴν
βλάβην, οἱ δ' ἐλάττους, διαφθείρουσιν. εἴρηται δὲ καὶ ὅτι τελεώτερον ἀπόλλυται φωνὴ, καὶ ἐκφύσησις ἐπὶ ταῖς
τοῦ νωτιαίου τομαῖς. εἰ δὲ τὰς ἴνας τέμνῃς τῶν μεσοπλευρίων μυῶν, ἢ τὰ τῶν πλευρῶν ἐκκόψῃς ὀστᾶ, καταλεί-
πονται τινὲς τῶν συστελλόντων τὸν θώρακα μυῶν, οἵ τ' ἐπιβεβλημένοι τοῖς πέρασι τῶν πλευρῶν, καὶ πάντες οἱ
καθ' ὑπογάστριον, ἥ τε πρώτη, καὶ τρίτη συζυγία. βραχείας δ' οὔσης τῆς παρὰ τούτων συστολῆς τῷ θώρακι, βρα-
χεῖα καὶ ἡ ἐκφύσησις γίνεται, ταύτῃ δ' ἀνάλογον καὶ ἡ φωνή. διὸ κατὰ τὰς εἰρημένας ἐγχειρήσεις τὸ ζῶον ἐνίο-
τε καθάπερ οἱ τονθορύζοντες φθέγγονται μικρόν τι πάνυ, καὶ ἀσαφές. τῇ μέν τοι τῶν νεύρων τομῇ σχε-
10 δὸν ἴσον ἕπεται τὸ βλάβος, ἢ μικρόν τι μεῖον ὅσον εἵπετο τῇ τοῦ νωτιαίου διατομῇ παρὰ τὸ τῶν μεσοπλευρίων
νεύρων τοὺς εἰρημένους μῦς ἀποβλαστήματα λαμβάνειν. καὶ γὰρ εἰ τὰ μεθ' ὑποχόνδριον μόρια τῆς πρώτης καὶ
τρίτης συζυγίας τῶν μυῶν ἑτέρωθεν ἔχει τὰ νεῦρα, τό γοῦν πρὸς τῷ θώρακι μέρος αὐτῶν ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀπολ-
λύναι τὴν ἐνέργειαν, ὥστε λοιπῷ τῷ κάτω συγκινούμενον αὐτὸ, μηδὲ μίαν αἰσθητὴν μήτε ἐκφυσήσεως μήτε φω-
νῆς ἐργάζεσθαι βλάβην. ὅτι δὲ κατὰ τὰ συμβεβηκότα ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀπόλλυται ἡ φωνὴ, πρώτως δ' ἡ
ἐκφύσησις, ἐν τοῖς περὶ φωνῆς εἴρηται λόγοις. ἀλλ' ἐπεὶ πάλιν ἡ ἐκφύσησις ἐκπνοή τις ἐστὶν ἀθρόα, καὶ σφοδρὰ,
διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἀναγκαῖον ἐγένετο μνημονεῦσαι τῶν τοιούτων ἐγχειρήσεων ἐπὶ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων,
λόγῳ. λεχθήσεται δὲ καὶ πάλιν ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ τῶν φωνητικῶν ἀνατομῇ. κατὰ λόγον δ' ἂν εἴη διελθεῖν
ὅπως ἄν τις ἀκίνητον ἐργάσαιτο τὸν ὅλον θώρακα, μόνοις τοῖς κινοῦσι τοὺς μῦς αὐτοῦ νεύροις βρόχους περιβάλλων.
ὅπερ οὐ μόνον ἰδίᾳ πολλάκις ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ δημοσίᾳ δεικνύντα με ἐθεάσασθε. τοὺς μὲν δὴ μεσοπλευρίους μῦς
20 διὰ τῶν ἐπ' αὐτοὺς ἰόντων ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, ἀκινήτους ἐργάσῃ, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον. τὸ διάφραγμα δὲ
τὰς ἀρχὰς καὶ τούτου τῶν νεύρων ὁμοίως κακώσας. ἐφ' ὑῶν δὲ μάλιστα πάντα τὰ τοιαῦτα δεικνύντα με ἐθεά-
σασθε πολλάκις ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ, διὰ τὸ μήτε πλέον ἔχειν τι πίθηκον ἐν ταῖς τοιαύταις ἀνατομαῖς, ἀπε-
χθές εἶναι τὸ θέαμα. λόγῳ μὲν οὖν ἑρμηνεῦσαι σαφῶς οὐκ ἔστι τὴν χώραν, ἔνθα χρὴ δηλῶσαι σαφῶς. εἴς τε γὰρ
τῶν ἤδη τεθεαμένων τὴν ἀνάμνησιν, εἴς τε τῶν μηδέπω μηδὲν ἑωρακότων τοιαύτην ἐπαγωγὴν, πρὸς τοὔργον
ἡ διήγησις ἔσται χρήσιμος. ὅταν οὖν ὕπτιον ἐσχηματισμένον ᾖ τὸ ζῶον, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον ἐπὶ τῆς σανί-
δος ὑπὸ δεσμῶν κατεχόμενον, οὐ τὰ τέτταρα κῶλα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν ὅλην ἅμα τῷ τραχήλῳ, κατ' ἐ-
κεῖνο μάλιστα τὸ χωρίον εὑρήσεις ὑποκείμενα τὰ νεῦρα, καθὸ τῶν προσθίων ἐστὶ κώλων ἡ ἀρχή. καί σοι τὴν
πρώτην ἄμεινον ἅπαν ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ τὸ δέρμα περιελεῖν, ὑπὲρ τοῦ θεάσασθαι δύο φλέβας μεγάλας. ὧν ἡ
μὲν ἑτέρα πρὸς τὸν τράχηλον ἀναφέρεται λοξή πως μᾶλλον, ἡ δ' ἑτέρα πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ προσθίου κώλου,
30 μᾶλλόν πως ἐγκαρσία. τοὺς γὰρ μεταξὺ τούτων ὑμένας ἀποδείρας τοῖς δακτύλοις, ὄψει τὰ νεῦρα κατὰ τῶν
πλαγίων μερῶν τοῦ τραχήλου φερόμενα κάτω λοξὰ πρὸς τὸν θώρακα τοῖς ὑποκειμένοις τῷ τραχήλῳ μυσὶν
ἐνεζευκότα, καὶ μέλλοντά γε ψαύσειν αὐτὰ τῆς πρώτης πλευρᾶς εἰς ταὐτὸν ἀλλήλοις ἰόντα θεάσῃ. εἰ δ' ἅπαξ
ἴδοις τὸ χωρίον ἀκριβῶς, ἐπιχειρήσεις περιδεῖραι τὸ δέρμα κατὰ τῆς τῶν νεύρων χώρας ἁπλῆν διαίρεσιν ποιήσασθαι
καί σοι τοῦτο μελετῶντι μιᾷ ποτὲ τομῇ γυμνοῦν ὑπάρξει τὰ τοῦ διαφράγματος νεῦρα, τρία μὲν ἑκατέρωθεν τὰ
ἐφ' ὑῶν ὄντα τοὐπίπαν. ἐπὶ δὲ τῶν πιθήκων, ὡς τὸ πολὺ δύο. σπανίως δὲ καὶ ἐπὶ τούτων ὁρᾶται τὸ τρίτον, ὡς ἐπὶ τῶν
ὑῶν τὸ τέταρτον. ἀρχὴ δ' ἐστὶν αὐτῶν ἁπάντων ὁ κατὰ τὸν τράχηλον νωτιαῖος. ἐκ μὲν τῆς μεταξὺ τετάρτου καὶ
πέμπτου σπονδύλου χώρας ἐκφυομένης τῆς πρώτης συζυγίας. ἐκ δὲ τῆς μεταξὺ πέμπτου τε καὶ ἕκτου, τῆς δευ-
τέρας ἐκ δὲ τῆς μετὰ τὸν ἕκτον, τῆς τρίτης, ἥτις καὶ μικρὰ παντάπασιν ἐστὶ καθάπερ γε, κἂν ἡ τετάρτη ποτὲ προ-
σέχοιτο τῆς μετὰ τὸν ἕβδομον σπόνδυλον συζυγίας, ἀποβλάστημα πάνυ σμικρόν ἐστιν, ἁπασῶν δὲ τμηθεισῶν αὐτῶν,
40 ἀκίνητον γένηται τὸ διάφραγμα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑκάστου τῶν ἐκ τραχήλου καθηκόντων εἰς τὸν θώρακα μυῶν,
ἓξ τὸν ἀριθμὸν ὄντων, εἰ κακώσαις τὰ νεῦρα, διαφθερεῖς τὴν ἐνέργειαν. ἡ κάκωσις δ', ὡς εἴρηται, διττή τίς ἐστιν. ἢ τε-
μνόντων, ἢ διαλαμβανόντων αὐτά. εἰσὶ δ' οὐδ' οἱ μύες. οὔτε πολὺ μᾶλλον τὰ νεῦρα φαίνεται τοῦ δέρματος ἀποδαρέν-
τος μόνου, τοὺς μῦς πρῶτον ἀνατέμνειν σε χρὴ τοὺς ἐπὶ τὴν κατ' ὦμον ἀναφερομένους διάρθρωσιν ἀπὸ τοῦ στήθους.
ἀπείρῳ μὲν οὖν χαλεπὸν φαίνεται τὸ πρᾶγμα, καί τις ἴσως ὑπονοήσειε μηδ' ἐξαρκέσαι τὸ ζῶον εἰς ἁπάσας τὰς ἀνα-
τομὰς, ἃς ἀναγκαῖον ἐστὶ ποιήσασθαι, δίχα τῆς τῶν νεύρων κακώσεως ὅλον ἀκίνητον ἐργασαμένης τὸν θώρακα, θεασα-
μένῳ δέ τινι πολλάκις ἐμὲ τοῦτο πράττοντα, διὰ τῆς ἐνεργείας ὑπάρχει πεπεῖσθαι τὸ δυνατὸν τῆς εἰρημένης ἀνατο-
μῆς. κατὰ γὰρ τὴν φαντασίαν μᾶλλον οὐ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἐκπλήττουσα τοὺς ἀπείρους φαίνεται δύσκολος.
μὴ τοίνυν καταπλαγῇ τις, ἀλλ' ἐπιτολμάτω τῇ πείρᾳ, πρῶτον μὲν ἀποδέρων ἀπὸ τῶν στηθῶν ὅλον τὸ δέρμα, γίνεται
γὰρ ἀναιμωτὶ τοῦτο, δεύτερον δὲ τοὺς εἰς τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον ἰόντας μῦς ἀφαιρῶν. καὶ γὰρ τοῦτο χωρὶς αἱμορραγίας γίγνεται.
50 τρίτον ἐπὶ τούτοις, ὅλας τὰς ὠμοπλάτας ἀπὸ τῶν ὑποπεφυκότων αὐταῖς κατὰ τὰ σιμὰ μυῶν, ἀποχωρίζων ἅμα
τοῖς ἀναφερομένοις κάτωθεν ἐπὶ τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον μυσὶ, τῷ τε τὴν μασχάλην ἐργαζομένῳ τῷ μεγάλῳ. καὶ τῷ
πρὸς ὦμον ἀνενεχθέντι τῷ μικρῷ. τούτων γὰρ γιγνομένων αἱ δύο συζυγίαι τῶν ὑψηλῶν τοῦ θώρακος φανοῦνται μυῶν.
ὥστε σοι καὶ τὰ νεῦρα τῆς μὲν ἑτέρας τῆς μείζονος ἐναργῶς ὁρᾶν ἐποχούμενα τοῖς μυσί. τῆς δ' ἑτέρας τῆς ἐλάτ-
τονος, ἥτις καὶ τὴν θέσιν ἔχει προσθίαν, δυσφωρατότερα μέν ἐστι τὰ νεῦρα. προγυμνασαμένῳ δ' ἐπὶ τεθνεῶ-
τος, οὐδὲ ταῦτα χαλεπῶς εὑρίσκεται, καὶ χωρὶς δὲ τοῦ τὰς ὠμοπλάτας ἅμα τοῖς εἰρημένοις μυσὶν ἀποδεῖ-
ραι, δυνατόν ἐστι τῶν κινούντων τὸν θώρακα μυῶν ἐξευρεῖν τῶν νεύρων τὰς ἀρχὰς, εἰς τὰς κεφαλὰς ἐμβαλ-
λόντων ἑκατέρας τῆς συζυγίας. εἰρήσεται γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῇ τῶν νεύρων ἀνατομῇ σαφῶς οὕτως, ὡς δύ-
νασθαί τινα φιλόπονον, αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ γυμναζόμενον ἐργάσασθαι ποτὲ τὴν εἰρημένην ἄρτι τελέως ἀνατο-

μην. ἐπεὶ δὲ καὶ τρίτον τι ζεῦγός ἐστι τῶν κινούντων τὸν θώρακα μυῶν ἰσχνὸν καὶ μικρόν, ἐκ συνδέσμου λεπτοῦ
καὶ ὑμενώδους ἀρχόμενον, ὄπισθεν τῶν ὠμοπλατῶν. ὅπερ οὐδ' αὐτὸ τοῦ δέρματος ἀφαιρεθέντος εὐθέως φαί-
νεται, πρὶν ἀνατμηθῆναι τοὺς ἰδίους τῆς ὠμοπλάτης μῦς. ἴσθι δὲ καὶ περὶ τῶνδε τῶν μυῶν, ὡς ἐπειδὰν τέμῃς
καθ' ἑκατέραν ὠμοπλάτην τοὺς ἰδίους αὐτῆς μῦς, γυμνώσῃς τε τὸ ζεῦγος τῶν ὑμενωδῶν μυῶν, οὐδ' οὕτως ἕτοι-
μόν σοι, καθάπερ ἐστὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐκ τῆς τῶν νεύρων κακώσεως, ἀκινήτους αὐτοὺς ἐργάσασθαι κατακεκρυμμέ-
νων τῶν ἅμα καὶ λεπτοτάτων ὄντων κινούντων αὐτοὺς νεύρων. ἀλλὰ καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὑμενώδεις συνδέσμους
οὔσας ἕτοιμόν σοι τέμνοντι παραλῦσαι τοὺς μῦς. ἴσθι γὰρ δὴ καὶ τοῦτο καθόλου περὶ πάντων τῶν μυῶν, ὡς τμηθείσης
αὐτῶν τῆς κεφαλῆς, οὐκέτ' ἐνεργοῦσιν. ἐὰν μὲν οὖν ἁπλῆν ἔχῃ καὶ μίαν τὴν κεφαλὴν ὁ μῦς, ἀρκέσει ἐκείνην τέ-
μνοντας στερῆσαι τῆς κινήσεως αὐτόν. ἐὰν δὲ πλείους, ἁπάσας αὐτὰς χρὴ τέμνειν. ἐπ' ἐνίων δὲ μυῶν, οὐδὲ ἐφο-
10 ρᾶται τίνι ἐστὶ τὸ πλῆθος τῶν κεφαλῶν. ὅταν ἐκ πλειόνων ἐκφύσεων ὀστῶν ἄρχηται, καθάπερ ἐπ' αὐτῶν τούτων ἔχει
τῶν προειρημένων δυοῖν συζυγιῶν τοῦ θώρακος. καὶ μᾶλλόν γε τῆς προσθίας. ἀσφαλέστερον οὖν κατ' ἐκεῖνο τέμ-
νειν αὐτοὺς τὸ χωρίον, καθὸ πρῶτον ἠθροίσθησαν ἐς ταυτὸν ἀλλήλαις αἱ κεφαλαί. τοῦτο γάρ τοι καὶ ἐπὶ τῶν ἐμ-
προσθίων μυῶν εἴωθα ποιεῖν, ὅταν μὴ διὰ τῆς τῶν νεύρων κακώσεως, ἀλλὰ τῇ τομῇ τῶν μυῶν αὐτῶν τὴν παρά-
λυσιν ἐργάσασθαι βουληθῶ. βαθείας μὲν οὖν ἐπὶ τούτων δεῖ τῆς τομῆς βάθος ἀξιόλογον λαμβανόντων, ὅταν ἀθροι-
σθῶσιν αὐτῶν αἱ κεφαλαί. προχειροτάτη δὲ ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ἡ διαίρεσίς ἐστιν, ὡς καὶ διὰ τῶν ὀνύχων γίγνεσθαι. περὶ
μὲν δὴ τῶν τοῦ θώρακος ἰδίων μυῶν, ἱκανὰ καὶ ταῦτα. περὶ δὲ τῆς τοῦ νωτιαίου τομῆς. εἰρήσεται μὲν δή που καὶ αὖ-
θις. ὁπόταν ἐπ' αὐτὸν ἀφικώμεθα. καὶ νῦν δὲ ἀρκέσει λεχθῆναι τοσοῦτον, ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον, ἐὰν ἐν τῇ
μεταξὺ χώρᾳ τρίτου καὶ τετάρτου σπονδύλου διατέμῃς ὅλον αὐτόν, ἄπνουν παραχρῆμα γίγνεται τὸ ζῶον. ἀκί-
νητον πάντως οὐ τοῦ θώρακος μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατωτέρου τῆς τομῆς γιγνομένου σώματος ὅλου. δῆλον δ' ὅτι
20 κἂν μετὰ τὸν δεύτερον, ἢ τὸν πρῶτον. ἢ κατ' αὐτὴν τοῦ νωτιαίου τὴν ἀρχὴν ἡ τομὴ γένηται, διαφθείρεται παρα-
χρῆμα τὸ ζῶον. μετὰ μέντοι τὸν ἕκτον σπόνδυλον εἰ τέμοις τὸν νωτιαῖον ὅλον ἐγκαρσίον, ἀεὶ γὰρ χρὴ τοῦτο προ-
σϋπακούειν, ἀκίνητοι μὲν ὅλοι που οἱ μῦες γίγνονται τοῦ θώρακος εὐθέως, ἀναπνεῖ δὲ τῷ διαφράγματι μόνῳ τὸ
ζῶον. αἱ κατωτέρω δὲ τούτου τοῦ σπονδύλου τομαὶ τοῦ νωτιαίου πλείοσι μέρεσιν αὐτοῦ τὸν θώρακα κινεῖσθαι συγ-
χωροῦσιν. ἥ γε μεγίστη τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ μυῶν συζυγία διττὴν ἀρχὴν ἑκατέρων τῶν νεύρων ἔχουσα, τὴν ἔκφυσιν τῆς
ἑτέρας συζυγίας τὰς μείζονας, ὡς τὸ πολὺ μετὰ τὸν ἕκτον σπόνδυλον λαμβάνει. καὶ γὰρ διὰ τοῦτο αἱ μετὰ τὸν ἕβδομον
σπόνδυλον τομαὶ τοῦ νωτιαίου τὰς συζυγίας ἀμφοτέρας ἔχουσι τῶν μυῶν ἐνεργούσας. ἔτι δὲ μᾶλλον αἱ μετὰ
τὸν ὄγδοον, ἢ τὸν ἔνατον γιγνόμεναι προσεπιλαμβάνουσί τε καὶ τὰς ἀρχὰς τὰς ἄλλας τῶν νεύρων. καὶ τὴν ὀπί-
σω τῶν ὑμενωδῶν μυῶν ἐνέργειαν ἐπικτῶνται. καὶ φαίνεται τὸ ζῶον εἰσπνέον ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι τοῦ θώρακος.
τοῖς τε ἄνωθεν καὶ κάτω, πλὴν εἰ μικροῦ δέοιτο τῆς ἀναπνοῆς. ἀρκεῖ γὰρ αὐτῷ τηνικαῦτα καὶ τὸ διάφραγμα μό-
30 νον. ὅσον δ' ἂν μᾶλλον ἐπὶ τοὺς ταπεινοτέρους σπονδύλους προχωρήσεις, τοσούτῳ πλείους μῦς τοῦ θώρακος ἕξεις
ἐνεργοῦντας. οὐ μὴν ἥ γε ἕκτη συζυγία τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων φαίνεται τῷ τῆς ἀναπνοῆς ἔργῳ συντελοῦ-
σα. διότι μηδ' ἀποφύεταί τι μόριον αὐτῆς εἰς μηδένα τοῦ θώρακος μῦν. διὰ τοῦτ' οὖν ὅταν αἱ μὲν ἄλλαι τῶν νεύρων
ἀρχαὶ πᾶσαι τμηθῶσιν, αὕτη δὲ διασώζηται μόνη, τὸ ζῶον ἄπνουν γίγνεται παραχρῆμα μηδὲν ἐξ αὐτῆς ὠφε-
λούμενον, οὐ μὴν ἥ γ' εἰς τὰς φρένας ἰοῦσα συζυγία τῶν νεύρων πέπονθε ταῦτα. ἁπάντων γὰρ τῶν ἄλλων νεύρων τῶν κα-
κωθέντων ἀναπνεῖ τῷ διαφράγματι μόνῳ τὸ ζῶον ἐναργῶς, φαινομένης τῆς κατὰ ταῦτα τὰ μόρια τοῦ θώρα-
κος κινήσεως. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τοῦ διηθεῖσθαι τὸ πνεῦμα τοῖς εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ θώρακός τε καὶ πνεύμονος χώραν
ἐζήτηται τοῖς ἀνατομικοῖς, καὶ τὰς εἰς τοῦτο χρησίμους ἀνατομὰς ἤδη καιρὸς εἰπεῖν. ἡ μὲν δὴ τῆς ἐκκοπτομένης
πλευρᾶς ἐξαίρεσις ἀρχαία τίς ἐστιν, ἀμυδρὰν ἔχουσα τὴν διάγνωσιν. ὡς ἐνίους μὲν ὁρᾶν λέγειν ἐζευγμένον τῷ
θώρακι τὸν πνεύμονα, τινὲς δ' ἀφεστῶτα, καὶ γίγνεται τοῦτο διὰ τὸ πάχος τῶν ὑπὸ ταῖς ἐκκοπτομέναις πλευ-
40 ραῖς ὑμένων. ἀλλ' ἡμεῖς γε ταύτην τὴν θέαν ἐναργεστέραν ἐποιήσαμεν, οὐκ ἐπὶ τῇ τῆς πλευρᾶς ἐξαιρέσει μόνον
παυσάμενοι, συνεξαίροντες δ' αὐτῇ τὸν ἕτερον τῶν ὑμένων, ὃς πρὶν ἐκείνην ἐκκοπῆναι περιόστιος ἦν. ἀρθέντος γὰρ
τοῦδε, μόνος ὁ ἁπλοῦς ὁ ὑπεζωκὼς καταλείπεται, σαφῆ τὴν δι' αὐτοῦ θέαν ἐργαζόμενος, ὡς ὁμολογεῖν ἅπαντας
ἐναργῶς ὁρᾶν ἐζευγμένον τῷ θώρακι τὸν πνεύμονα. σαφεστέρα δὲ ἔτι τῆσδε γίγνεται θέα κατὰ τὸ διάφραγμα
γυμνωθὲν, ἀποδερομένης τῆς κορυφῆς τοῦ περιτοναίου. χρὴ δὲ ποιεῖσθαι τὴν ἐγχείρησιν οὕτως. ὑπτίου τοῦ ζώου κει-
μένου, τμητέον ἐστὶ παρὰ τὰ πέρατα τῶν νόθων πλευρῶν ἅπαντας τοὺς καθ' ὑπογάστριον μῦς, ἄτμητον φυλάτ-
τοντας τὸ περιτόναιον. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς πρόσθεν, ὅτι τῆς τετάρτης τῶν ἐνταῦθα μυῶν συζυγίας αἱ ἀπονευ-
ρώσεις ἥνωνται τῷ περιτοναίῳ. παυσαμένης οὖν σοι τῆς τομῆς ἐπ' ἐκείναις ἀτμήτοις ἐξῆς ὑποδερέσθω τὸ
περιτόναιον ἀπὸ τῶν φρενῶν, μηκέτ' ἐνταῦθα συνεπεκτειναμένων αὐτῷ τῶν ἀπονευρώσεων. εὐκόλως δὲ γίγνεται
τοῦτο διὰ τῶν χειρῶν ἀνυόμενον, ἄνευ σμίλης. καὶ πολύ γε μᾶλλον ζῶντος τοῦ ζώου τὸ ἔργον, ἢ τεθνεῶτος ἀνύεται.
50 ψυχόμενα γὰρ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τὰ κατὰ δέρσιν ἀλλήλων χωρίζεσθαι δυνάμενα σώματα, δυσχωριστότερα γίγνεται
τηνικαῦτα, ὅταν ἀποδείρῃς τὸ περιτόναιον ἀπὸ τοῦ νευρώδους τῶν φρενῶν. τὴν μὲν γαστέρα κατασπάσεις, ὅσα δ' ἑκα-
τέρωθεν αὐτῆς ἐστιν, ἀπάξεις εἰς τὰ πλάγια πρὸς τὰ σαρκώδη τοῦ διαφράγματος. εἰ δὲ ἐπὶ τούτοις τὰ μὲν κα-
τὰ τὸν ξιφοειδῆ χόνδρον ἀνατείνας ἄνω, τὰ δὲ πρὸς τὰς ἐσχάτας πλευρὰς εἰς τὸ πλάτος τείνας, εἰ δὲ καὶ δεή-
σειε κατὰ τὰς λαγόνας ἑκατέρας ἐγκαρσίας ποιησάμενος τομὰς τῶν καθ' ὑπογάστριον μυῶν, εὐκατάσκεπτον ἐργά-
σῃ τὸ νευρῶδες τοῦ διαφράγματος, ὡς ἐναργῶς ἅπαντας ὁμολογεῖν προστετυπῶσθαι τὸν πνεύμονα κατὰ τοῦτο τῷ
θώρακι μηδέποτ' ἀφιστάμενον. ἀλλ' ἀεὶ προσκείμενον ἐν ἀμφοτέροις τῆς ἀναπνοῆς τοῖς μορίοις, εἴτ' ἐπιπνέοι τὸ ζῶ-
ον εἴτ' ἐκπνέοι. ταῦτα μὲν οὖν τὰ φαινόμενα τὴν Ἐρασιστράτου κρατύνει δόξαν, οἰομένου μηδὲν ἐκρεῖν τοῦ πνεύμονος
πνεῦμα. μάχεται δὲ τῷ μέλλοντι εἰρήσεσθαι. γεγυμνωμένου γὰρ οὕτω τοῦ διαφράγματος, ἐὰν ἀποκτείνῃς τὸ ζῶον εὐ-
θέως,

θέως, ὁ πνεύμων ἀφιστάμενος φαίνεται τῶν φρενῶν. ὄντων δὲ πολλῶν τρόπων θανάτου τοῖς ζώοις, ὅπως
ἂν ἀποκτείνῃς αὐτό, τὸν πνεύμονα θεάσῃ πλεῖστον ἀποκεχωρηκότα τῶν φρενῶν. ἡμεῖς οὖν ἐνίοτε μὲν
ἐν ὕδατι πνίξαντες, ἐνίοτε δὲ δι' ἀγχόνης, ἢ τομῆς κατὰ τοὺς πρώτους σπονδύλους τοῦ νωτιαίου γενομένης, ἔστι
δ' ὅτε καὶ ἀρτηρίας μεγάλας ἢ φλέβας διατεμόντες, ἐθεασάμεθα τὸν πνεύμονα κατὰ βραχὺ τοῦ διαφράγμα-
τος ἀφιστάμενον ἀποθνήσκοντος τοῦ ζώου. ταὐτὸν δὲ τοῦτο φαίνεται καὶ κατὰ τὴν ἐκκοπτομένην πλευράν,
καὶ μᾶλλόν γε ἐναργῶς τῷ προτεθεαμένῳ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου πλησιάζοντα τῷ θώρακι τὸν πνεύμονα, μετὰ δὲ
τὸν θάνατον ἐπὶ πλεῖστον ἀφεστηκότα, φαίνεται σαφῶς ἐνδεικνύμενος εἰς τὴν μεταξὺ χώραν ἑαυτοῦ καὶ τοῦ θώ-
ρακος ἐκκενοῦσθαι τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτῷ πνεῦμα. καὶ μὴν καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου κατὰ τὰ πέρατα τῶν
λοβῶν ὁρᾶταί τις χώρα κενὴ μεταξὺ τῶν ὀργάνων ἀμφοτέρων, καὶ μάλισθ' ὅταν ἀναπνέῃ μεῖζον. ὥς ἔν γε
10 ταῖς μικραῖς ἀναπνοαῖς, ἐπ' ἐνίων μὲν οὐδὲν ὅλως αἰσθητόν, ἐπ' ἐνίων δὲ βραχὺ παντελῶς φαίνηται, προσκε-
κομμένου δηλονότι τοῦ τῆς πλευρᾶς ὀστοῦ. μεῖζον δ' εἰ βούλοιο φαίνεσθαι τὸ κενόν, ἀνάγκαζε τρέχειν τὸ ζῶον
πρὸ τῆς ἀνατομῆς, ὥστε ἀσθμαῖνον ἔτι τὴν πλευρὰν ἐκκόπτεσθαι. συναύξεται γὰρ ἀεὶ τῷ μεγέθει τῆς ἀνα-
πνοῆς τὸ μέγεθος τῆς κενῆς χώρας. ἔτι δ' αὖ μεῖζον φανείη μετὰ τὸ δραμεῖν συντόμως τὸ ζῶον, εἰ παραλύσεις
αὐτοῦ τὸ διάφραγμα τῇ τῶν ἰδίων νεύρων τομῇ. τηνικαῦτα γὰρ ἀναγκάζεται τοῖς μεσοπλευρίοις μυσὶν ἀνα-
πνεῖν, ἐναργῶς τε φαίνεται κατὰ μείζονος διαστήματος ὁ θώραξ κινούμενος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη τις ἐγχείρησις ἐπι-
δεικνῦναι δοκοῦσα διηθεῖσθαί τι πνεύματος ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς τὸν θώρακα. χρὴ δὲ προπαρασκευάσασθαι κύ-
στιν ἔχουσαν στόμιον σύμμετρον, εἶτα τοῦ κατὰ τὰς πλευρὰς δέρματος ἐκτμηθέντος κυκλοτερῶς, ὡς εἶναι τοῦ
χείλους τῆς τομῆς τὸν κύκλον ἴσον τῷ στομίῳ τῆς κύστεως, πρῶτον μὲν ἐκκόψαι πλευρᾶς ὀστοῦν, ὡς εἴρηται,
μετὰ δὲ ταῦτα συρράπτειν τὴν κύστιν τῷ χείλει τοῦ ἕλκους, ὑποβάλλοντα κυκλοτερῶς αὐτὸ τὸ τῆς κύστεως
20 στόμιον, ἵν' ἔξωθεν ᾖ τὸ δέρμα. κἄπειτα ἐμπλάσαι τὰς κατ' αὐτὰς γεγενημένας ὑπὸ τῆς βελόνης ὀπάς, ὧν
διεξεβλήθη τὸ λίνον, ἐμπλαστικῷ τινὶ φαρμάκῳ. ὁποῖον τὸ πάρυγρον καλούμενον ἐστίν, ἤ τις τῶν ὑγρῶν κη-
ρωτῶν. μάλιστα μὲν οὖν οὐδὲ γίγνεταί τι μεταξὺ τοῦ τε λίνου καὶ τοῦ δέρματος αἰσθητὸν διάστημα. τὸ γ' οὖν ἐκ-
φεύγον τὴν αἴσθησιν, ἀσφαλέστερον ἐμπλάττειν τῇ κηρωτῇ, πρὸς τὸ μήτ' ἐκ τοῦ περιέχοντος ἀέρος ἔσω διαδύε-
σθαί τι πνεῦμα, μήτ' ἐκ τῶν ἔνδον ἔξω. κἄπειτα φυσῶντα κατὰ τὸν πυθμένα τὴν κύστιν ἐμβαλεῖν ἔσω διὰ τοῦ
τρήματος σμίλην ἔχουσαν λαβίδα στρογγύλην, ὡς περιβληθέντος ἔξωθεν τοῦ λίνου τῇ κύστει σφιγχθῆναι περὶ
τῇ λαβῇ τῆς σμίλης τὸν χιτῶνα τῆς κύστεως, ἕνεκα τοῦ μηδὲν αὐτῆς μεταξύ, μήτ' ἐκ τοῦ περιέχοντος εἰς τὴν
κύστιν παρηθεῖσθαι, μήθ' ὑπ' ἐκείνης ἔξω φέρεσθαι, διότι ὡς ἔφαμεν τῇ κηρωτῇ χρῆσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα τῇ σμίλῃ
τέμνειν τὸν ὑπεζωκότα, καὶ θεωρεῖν ὅπως ἐκκρίνεταί τι πνεῦμα διὰ τῆς τομῆς ἐκ τοῦ θώρακος εἰς τὴν κύστιν ἐν
τῷ χρόνῳ τῆς ἐκπνοῆς. τοῦτο δ' αὐτὸ πάλιν ὄψει κατὰ τὸν τῆς πνοῆς χρόνον, ἡνίκα ὁ θώραξ διαστέλλεται διὰ τῆς
30 τομῆς ἔσω τοῦ θώρακος ἑλκόμενον, εἶτ' αὖθις ἐκτείνοντος, εἰς τὴν κύστιν ἀφικνούμενον. εἶτ' ὑπ' ἐκείνης αὖ-
θις, εἰς τὸν θώρακα, καὶ πλεῖον γιγνόμενον ὄψει καθ' ἑκάστην πνοὴν τὸ πνεῦμα. καὶ τελέως ὑπ' αὐτοῦ πληρου-
μένην τὴν κύστιν. ἀλλὰ καὶ πρὸς τοῦτο τὸ φαινόμενον ἔνεστι διχῶς ἀντειπεῖν, ἤτοι παρηθεῖσθαί τι λέγοντα πα-
ρὰ τὸ λίνον ἀέρος ἔξωθεν μὲν ἔσω πνεύμονος ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς, ἐλάττονος δὲ ἔσωθεν ἔξω κατὰ τὰς ἐκπνοάς. ἢ καὶ
τὸν περικείμενον ὑμένα τῷ πνεύμονι συνδιαιρεῖσθαι τῷ ὑπεζωκότι. τοῦτο μὲν οὖν οὕτως ἐνίοτε συμβαίνει. χα-
λεπὸν γὰρ ὑπεζευγμένου τοῦ πνεύμονος ἀεὶ τῷ θώρακι, τὸ μὲν ἕτερον ὄργανον διαιρῆσαι, τὸ δ' ἕτερον αὐτῶν ἄρρη-
κτον φυλάξαι, καὶ φωράσας εἰς αὐτὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ζώου γυμνώσας τὸν πνεύμονα. περὶ δὲ τοῦ παρηθεῖσθαί τι
μεταξὺ τοῦ λίνου τε καὶ τοῦ δέρματος εἰς τὴν κύστιν ἐκ τοῦ περιέχοντος ἀέρος, ἐριστικὴν μὲν ἔχει τὴν ἀμφισβή-
τησιν. ἐλέγχου δὲ δεῖται μακροτέρου, περιττὸν δὲ χρῆσθαι τοιούτοις ὑφ' ἑτέρων ἐναργῶς φαινο-
μένων ἀποδεικνυμένου τοῦ πράγματος. οὐκ οὖν χρηστέον ὅλως εἰς ἀπόδειξιν τοῦ προκει-
40 μένου σκέμματος ἐγχειρήσεως τρόπῳ τοιούτῳ. τοῦ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημέ-
νου σαφῶς ἐνδεικνυμένου διηθεῖσθαί τι τοῦ πνεύμονος πνεῦμα. πάντως
γὰρ τῶν ὁπωσοῦν τεθνεώτων ζώων, ἐάνθ' ὡς εἴρηται πλευρὰν ἐκ-
κόψῃς, ἐάν τε τὸ διάφραγμα γυμνώσῃς, ἀφεστὼς ὁ πνεύ-
μων ὁρᾶται τοῦ θώρακος, οὐ δυναμένου τού-
του γενέσθαι χωρὶς τοῦ διηθεῖσθαί τι
πνεύματος ἐκ τοῦ πνεύμονος
εἰς τὴν τοῦ θώρακος
εὐρυχωρίαν.

ΒΙΒΛΙΟΝ θ'.

Σ δ' ἄν τις κάλλιστα θεάσαιτο τὰ διὰ τῆς ἀνατομῆς ἐν ἐγκεφάλῳ τε καὶ νωτιαίῳ φαι-
νόμενα, τεθνεῶτός τε καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, διὰ τοῦδε τοῦ λόγου δηλωθήσεται. τῆς
ἀνατομῆς, ἡ μὲν ἤδη τεθνεῶτος τοῦ ζώου γιγνομένη, τήν τε θέσιν ἑκάστου τῶν μορίων δι-
δάσκει, τόν τ' ἀριθμὸν καὶ τῆς οὐσίας τὴν ἰδιότητα, μέγεθός τε, καὶ σχῆμα, καὶ σύνθε-
σιν. ἡ δὲ ἤδη τῶν ζώντων, ἐνίοτε μὲν ἄντικρυς αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν, ἐνίοτε δ' εἰς τὴν
ταύτης εὕρεσιν λήμματα. πρόδηλον οὖν ὡς ἡγεῖσθαι χρὴ τὴν ἤδη τεθνεῶτος τοῦ ζώου
10 γιγνομένην ἀνατομὴν τῆς ἤδη ζῶντος. οὔσης δ' αὐτῆς διττῆς ἐπειδὴ καὶ προσκειμέ-
νου τῷ παντὶ σώματι μορίου, καὶ ἀφῃρημένου, δύναται γίγνεσθαι, προτέραν ἐγχείρησιν ἀνατομῆς ἐγκεφάλου
διηγήσομαι, τὴν ἐξῃρημένων τῶν ὀστῶν τοῦ κρανίου γιγνομένην, σωζομένης ἐν κύκλῳ τῆς μήνιγγος. ἣν εἴτε πα-
χεῖαν ὥσπερ ἐγὼ νῦν εἶπον, εἴτε σκληράν, εἴτε δερματώδη καλεῖν ἐθέλῃς, οὐ διοίσει. καθάπερ γε καὶ τὴν ἑτέραν
τὴν ὑπ' αὐτῇ λεπτὴν καὶ μαλακὴν ὑμενώδη τε προσαγορεύων, οὔτ' ὠφελήσεις τι τὴν ἀνατομικὴν θεωρίαν.
οὔτε βλάψεις. ἐν γὰρ τῇ γνώσει τῆς φύσεως τῶν μορίων ἡ ὠφέλεια τοῖς ἀνατέμνουσιν, οὐκ ἐν ταῖς προση-
γορίαις. ἕτοιμοι δὲ τοὐπίπαν ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσιν ἐγκέφαλοι βόειοι πιπράσκονται τῶν πλείστων τοῦ κρα-
νίου μερῶν γυμνοί. κἂν εἰ προσκεῖσθαι σοι ποτὲ δόξειεν ἐν τοῖς πλαγίοις μέρεσι πλείω τοῦ δέοντος ὀστᾶ, κε-
λεύσεις τῷ πιπράσκοντι μαγείρῳ περιελεῖν αὐτά. μὴ παρόντος δ' ἐκείνου, πράξεις οὕτως αὐτός, ἐκκοπεῦσι τοῖς
ἰσχυροῖς χρώμενος, ἢ τοῖς τῶν τεκτόνων σκεπάρνοις, ἅπερ ὁρᾶτε κἀμοὶ προπαρεσκευασμένα. πρὸ πάν-
20 των δ' ἐκ σιδήρου σκληροῦ κατασκευάσθω τὰ τοιαῦτα. τὰ γὰρ ἐξ ἀσθενοῦς ἤδη πολλαῖς πληγαῖς ἀνύσει τι σμι-
κρόν. ἡμεῖς δὲ πλήττεσθαι σφοδρῶς πολλάκις οὐ βουλόμεθα τὸ κρανίον. ἁπαλὸν γὰρ ὄντα τὸν ἐγκέφαλον αἱ
τοιαῦται πληγαὶ σείουσι σφοδρῶς, διαλύουσί τε, καὶ διασπῶσι. χρὴ δὲ οὐδὲν τούτων αὐτὸν πεπονθότα παρα-
σκευάσθαι πρὸς τὴν θέαν, ἕνεκα τοῦ πάσας μὲν τὰς τῶν νεύρων ἐκφύσεις ἀκριβῶς ὀφθῆναι, πάσας δ' ἀρ-
τηρίας καὶ φλέβας τὰς κατ' αὐτόν, ἔτι τε τὸ διάφραγμα τῶν προσθίων κοιλιῶν. καὶ τὰ περὶ τὴν καλου-
μένην πύελόν τε, καὶ χώνην, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. παρασκευασθέντος οὖν ἐπιτηδείως τοῦ μορίου, θεάσῃ τὴν
σκληρὰν μήνιγγα κατὰ τὸ μῆκος αὐτοῦ μέσον ἑαυτῆς πολὺ παχυτέραν φαινομένην, ἐγκαταβαίνουσάν τε μέ-
χρι τινὸς οὕτω, καθὸ μάλιστα μέρος ἐστὶν ἐν τῷ κρανίῳ τῶν ῥαφῶν ἡ μέση, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ τῇ λαβ-
δοειδεῖ ῥαφῇ τὴν παχεῖαν μήνιγγα θεάσῃ διπλουμένην τε ἅμα καὶ μέχρι τινὸς ἐγκαταβαίνουσαν τῷ ἐγκεφά-
λῳ. φανοῦνται δέ σοι καὶ φλέβες ἀνίσχουσαι δι' αὐτοῦ, ἑκατέρωθεν μία, κατὰ τὰς πλευρὰς τῆς λαβδοειδοῦς
30 ῥαφῆς. ἔνθα δ' ἀλλήλαις εἰς ταὐτὸν ἥκουσιν αὗται, σχεδὸν μέντοι τοῦτο τὸ χωρίον ὑψηλότατον φαίνεται τῶν
περιεξ. οὐκ ἴσον δ' ἀπ' αὐτοῦ τό τε πρόσω καὶ τοὐπίσω τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐστὶ μορίων. ἀλλὰ τὸ πρόσω
παμπόλλῳ μεῖζον. ἤδη δὲ τὸ μετεωρότατον τοῦτο καὶ ἡ ἑτέρα διπλόη παραγίνεται τῆς παχείας μήνιγγος, ὥσ-
τε φαίνεσθαι τετραπλασίαν τῷ πάχει τῶν ἄλλων ἁπάντων μερῶν ἑαυτῆς, ὅσα γε περιλαμβάνει τὸν ἐγκέ-
φαλον ἐν κύκλῳ. καὶ μέντοι καὶ φλὲψ ἄλλη τρίτη παρὰ τὰς εἰρημένας δύο κατὰ τὸ μῆκος ἐκτέταται πρό-
σω φερομένη. τί γὰρ ἂν ἄλλο τις ἢ φλέβα καλέσειε τὸ τοιοῦτον ἀγγεῖον, ἐν ᾧ φαίνεται περιεχόμενον αἷμα.
ζῶντος μὲν οὖν τοῦ ζώου γυμνωθέντος οὕτως τοῦ ἐγκεφάλου καθάπερ ἤδη τῶν κάταγμα ἐχόντων εἴωθα μὲν
κατατιτρᾶν τὸ κρανίον, αἷμα θεάσῃ περιεχόμενον ἐν ταῖς εἰρημέναις κοιλότησι. τεθνεῶτος δέ, θρόμβον. αὐ-
τὰς δὲ τὰς κοιλότητας, οὐ τὸν τῆς φλεβὸς ἐχούσας χιτῶνα συναναβαίνοντα διὰ τῶν ὀστῶν τῆς κεφαλῆς. ἀλ-
λ' ὅταν πρῶτον αἱ φλέβες ἅψωνται τοῦ κρανίου διπλουμένην τε κατὰ τοῦτο τὴν παχεῖαν μήνιγγα μετὰ τοῦ συ-
40 ειγγοῦσθαι τὴν ἔνδον χώραν εἰς ἰδίου ἀγγείου δεχομένην τὸ αἷμα, καὶ φυλάττουσαν οἷον περ ἔλαβεν. ὅπως οὖν
τοῦτ' ἀκριβῶς ἴδῃς, ἔστω σοί τι παρεσκευασμένον σῶμα λεπτὸν καὶ πρόμηκες, διὰ τὰ διπύρηνα καλούμενα.
τὴν δ' ὕλην ἐχέτω ξύλον πύξινον, ἤ τι τῶν οὕτω πυκνῶν. καὶ τοῦτο καθεὶς εἰς τὰς τῆς μήνιγγος κοιλότητας,
ὠθεῖν τε πρόσω πειρῶ, καθάπερ ἂν ὑπείκῃ. καὶ τέμνειν ἐπ' αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς μήνιγγος, ἄχρι περ ἂν ἐντύχῃς τῷ
ξύλῳ. εἰ δὲ παρείη τοῦτο διπύρηνον, ἢ σμίλη ἢ σπαθομήλη κατὰ τὸ ἕτερον πέρας, ἐν ᾧ τὸν πυρῆνα κυκλούμε-
νον ἔχουσι, καθιεὶς εἰς τὴν κοιλότητα τῆς μήνιγγος, ὠθεῖν τε πρόσω καὶ τέμνειν αὐτὴν κατὰ τὸ πλάτος, ἑκα-
τέρωθεν ἤδη τὸ ἕτερον μέρος ἐκκλίνων τὸ καθιέμενον ὄργανον, ὅπως μήτε τὴν σμίλην θραύσῃς ἐντυχὼν αὐτῇ
καὶ τῆς κοιλότητος ἐπιτύχῃς. ἐν αὐτῷ μὲν οὖν τῷ γυμνοῦσθαι τῶν περικειμένων ὀστῶν τὰς διπλόας τῆς μή-
νιγγος πολλάκις ἀπορρήγνυταί τι καὶ διασπᾶσθαι. καὶ τοῦτ' ἀρχή σοι γενήσεται τοῦ καθιέναι τι τῶν εἰρημέ-
νων ὀργάνων, εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ αἵματος. εἰ δὲ καὶ μὴ διασπασθείη τέμνων ὀξεία σμίλῃ τὴν πλευρὰν ἑκατέραν
50 τῆς διπλῆς μήνιγγος ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν, ἔνθα πρῶτον ἐμπίπτει τῷ κρανίῳ, κἄπειτα καὶ ἐκεῖ ἐμβαλὼν διὰ
τῆς τομῆς τὴν σμίλην ἄνω, βιάζεσθαι πειρῶ μέχρι τῆς κορυφῆς, ἔνθα συμβάλλουσιν ἀλλήλαις αἱ δύο φλέβες,
ἥν τινα χώραν Ἡρόφιλος ὀνομάζει ληνόν. ἔστι δ' αὕτη μέν, ἣν ἐκεῖνος οὕτως ὀνομάζει διὰ βάθους μᾶλλον, ἐπιπολῆς
δ' ἑτέρα συμβολὴ φλεβῶν μικρῶν ἐπικειμένων τῇ ληνῷ, κατὰ τὴν παχεῖαν ὡσαύτως μήνιγγα γεγενημένη.
δέχεται δ' οὐκέτ' αὕτη σπαθομήλης πυρῆνα διὰ στενότητα. καὶ διὰ τοῦτ' ἤδη τῶν μικρῶν ἐγκεφάλων ἤτοι
γ' ἀμυδρῶς, ἢ οὐδ' ὅλως, φαίνεται. τῶν λοιπῶν οὖν τι πυρήνων ἢ μηλωτίδων διεμβάλλειν πειρῶ, καὶ
τέμνειν παρ' αὐτήν. ἐκφύεται δ' ἡ εἰρημένη λεπτὴ τῆς μήνιγγος ἀπόφυσις ἡ ἐπιπολῆς κατ' ἐκεῖνο τὸ μέ-
ρος, ἔνθα συμβέβηκεν ἡ λαβδοειδὴς ῥαφὴ τοῖς λεπιδοειδέσιν ὀστοῖς. προτέρας οὖν τέμνε τὰς ἐπιπο-
λῆς ταύτας φλέβας, ἕως τῆς ἐπιπολῆς ληνοῦ. τέμνων δὲ πρῶτον μὲν ἐκκένωσον, εἴ τις θρόμβος ἐν αὐταῖς
ἐστίν. εἶτα

ἐστιν. εἶτα κατάσκεψαι τὴν ἐντὸς ἐπιφάνειαν τῆς μήνιγγος, ὅπως ὁμοιοτάτη τῇ γε τῆς οὐσίας ἰδέᾳ ταῖς φλεψίν
ἐστιν, εἰ καὶ μὴ τῇ λεπτότητι· καὶ οὐδὲν θαυμαστόν ἐστι τὴν φύσιν μὴ δεηθῆναι, τὸν χιτῶνα τῆς ἀναγούσης φλεβὸς τὸ
αἷμα ταῖς τῆς παχείας μήνιγγος παρατεῖναι κοιλίαις, ὁμοίας οὐσίας ἀμφοτέρων τῶν σωμάτων ὄντων, ἑξῆς
δὲ τὰς ἀποφυομένας ἑκατέρωθεν τῶν ληνῶν θεάσῃ φλέβας λεπτάς. ἐνίας μὲν ἰσχνὰς πάνυ, καὶ τριχὸς
μόνης δεομένας καθέσιν, ἐνίας δὲ μείζους. ὄψει δὲ τὰς μὲν ἀπὸ τῆς εὐθυπορῆς ληνοῦ τῆς μικρᾶς εἰς τὰ πλη-
σίον ἐγκεφάλου μόρια, τὰς εὐθυπορῆς διασπειρομένας. τὰς δ' ἀπὸ τῆς διαβάθους τῆς μεγάλης. εἴς τε τοὐπίσω
μέρος ὅλον ἐγκεφάλου τὸ καλούμενον ὑπό τινων ἐγκράνιον. εἴς τε τὸ πρόσω καταχιζομένας, ἃς καὶ πρὶν εἰς
αὐτὸ τὸ σῶμα καταδύεσθαι τοῦ ἐγκεφάλου, θεάσῃ σαφῶς ἐκπιπτούσας τῶν κατὰ τὴν μήνιγγα φλεβῶν, ἐάν γε
μὴ τύχῃς αὐτὰς διεσπακώς. ὀπίσθιον δὲ λέγειν ἐγκέφαλον, ἢ ἐγκράνιον, ἢ παρεγκεφαλίδα, διαφέρει οὐδέν.
10 εἰς ταύτην μὲν οὖν ἐμφυόμεναι φλέβες ἀπό τε τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν ληνὸν κατὰ τὰς πλευρὰς τῆς
λαβδοειδοῦς ῥαφῆς, ἔτι τε πρὸς αὐταῖς ἀπ' αὐτῆς τῆς ληνοῦ τὸν ἀκριβῆ τῆς φλεβὸς ἔχουσι χιτῶνα. τοιοῦτον
μάλιστα τὴν ἰδέαν οἷός περ ἁπάσαις ταῖς καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἐστίν. εἰς αὐτὸν δὲ τὸν ἐγκέφαλον, ὃν ἔνιοι πρόσθιον
ἐγκέφαλον ὀνομάζουσι, διὰ τῆς παχείας μήνιγγος ἀφικνεῖται τὸ αἷμα, μέσης ἀκριβῶς τεταγμένης καὶ τεμνού-
σης δίχα τὸν ἐγκέφαλον ἴσοις τμήμασιν. ἐνέμονται δὲ καὶ ταύτῃ φλέβες ἀκριβῶς πάμπολλαι παρ' ὅλον τὸ
μῆκος, εἰς ἑκάτερον τῶν ἐγκεφάλου μερῶν εὐώνυμόν τε καὶ δεξιὸν ἅπασαι μικραὶ πλὴν δυοῖν, μιᾶς μὲν τῆς
κατὰ τὴν ληνὸν ἀποφυομένης εἰς τὸ πρόσω διὰ βάθους κατὰ τὸ μῆκος ὅλης τῆς κεφαλῆς. ὅπως δ' αὐτὴν εὑρί-
σκειν χρή, μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. δευτέρας δὲ πολὺ μείζονος, οὔτ' ἐγγὺς πάνυ τῶν κατὰ τὴν ληνὸν χωρίων, οὔτε
πόρρω, κατὰ μέσον μάλιστα τοῦ παντὸς ἐγκεφάλου. προσαγορεύω δ' οὕτω τὸν συγκείμενον ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν
ὀπισθίου τε καὶ προσθίου. δύεται δ' ἡ φλὲψ αὕτη κατὰ ταύτης εἰς τὸ βάθος, ἔνθεν καὶ σχίζεται πολυειδῶς. οὐ μὴν
20 αὕτη γε ταύτῃ πάσχει μετὰ τὴν ἐκ τῆς μήνιγγος ἔκφυσιν, ἀλλὰ προελθοῦσα μέχρι τινὸς οὐ πολλοῦ. ταῦτα μὲν
οὖν ἅπαντα θεάσῃ, πρὶν διελεῖν κατά τι τὸν ἐγκέφαλον ἐπὶ μόνῃ τῇ παχείᾳ μήνιγγι γυμνωθείσῃ. γυμνώσης
δ' αὐτὴν κατὰ τρεῖς τόπους, ἐπειδὴ καὶ τριχῇ τέτμηκε ταῖς διπλόαις τὸν ὅλον ἐγκέφαλον, εἶτ' ἀνατείνας κα-
τὰ τὰς τομὰς τοῖς σαυτοῦ δακτύλοις, ἰδίᾳ μὲν τὸ ἀριστερὸν μέρος αὐτῆς, ἰδίᾳ δὲ τὸ δεξιόν, οἷς τὸν πρόσθιον ἐγκέ-
φαλον ἔσκεπεν, ἰδίᾳ δ' αὖ πάλιν τὸ λοιπόν, ᾧ τὸν ὀπίσθιον. ἁπάσας τε τῶν φλεβῶν ὄψει τὰς ἐκφύσεις εἰς τὰ
τρία μέρη τοῦ παντὸς ἐγκεφάλου διασπειρομένας. ἐνίας μὲν οὕτως εὐθυπορεῖς ὡς φαίνεσθαι τὰς σχίσεις αὐτῶν,
ἐνίας δὲ καὶ δυομένας εἰς τὸ βάθος. ἅπαντά τε τὸν λεπτὸν ὑμένα τὸν ζωννῦντα τὰς εἰρημένας φλέβας.
ἔξωθέν τε περικείμενον τῷ ἐγκεφάλῳ. μετά τε τῶν φλεβῶν εἰς τὴν κοιλίαν αὐτοῦ κατιόντα. τοῦτον τὸν ὑμένα
λεπτὴν ὀνομάζουσι μήνιγγα, κατά δή τι παλαιὸν ἔθος οὐκ οἶδ' ὅπως νῦν μόνης τοῖς περὶ τὸν ἐγκέφαλον ὑμέσι
φυλαχθείσης τῆς προσηγορίας. ὀνόμαζον γὰρ οὐ τούτους μόνους τοὺς ὑμένας, ἀλλὰ καὶ πάντας οἱ παλαιοὶ μή-
30 νιγγας. ὡς ἔνεστί σοι μαθεῖν ἔκ τ' ἄλλων πολλῶν συγγραμμάτων, ἃ γέγραπται τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις, ἀτὰρ οὐ-
χ ἥκιστα καὶ τῶν ἱπποκράτους τε καὶ διοκλέους, ὧν καὶ μαρτυρίας ἐμνημόνευσεν ἐν τῇ τῶν ἀνατομικῶν πραγμα-
τείᾳ. ἡ μὲν δὴ λεπτὴ μῆνιγξ εἴωθέ σοι φαίνεσθαι περιπεφυκυῖα τὸν ἐγκέφαλον, ἔν τε τῷ βάθει κατὰ τὸν αὐ-
τὸν τρόπον ὁμιλοῦσα, τὴν παχεῖαν δὲ πλεῖστον ἀφεστῶσαν αὐτοῦ θεάσῃ. καὶ πόσον γε τοῦτ' ἐστὶ δυνήσῃ μαθεῖν. εἰ
καθ' ἕν τι τῶν τριῶν μερῶν, εἰς ἃ τέτμηκας ὅλον τὸν ἐγκέφαλον, ὀπὴν ἐργασάμενος βραχεῖαν, ἐμβάλλοις εἰς
αὐτὴν ἀρχὴν σαλπιγγίου τινός, οἷά περ ἐμοὶ παρεσκευασμένα βλέπεις παραπλήσια τοῖς τῶν χρυσοχόων
φυσητῆρσιν. ὀνομάζουσι δ' οὕτως, ὡς ἴστε, δι' ὧν φυσῶσιν αὐτοὶ τὸ πῦρ ἀνάπτοντες. ἐὰν οὖν ἐμβαλὼν τῷ διῃρημένῳ
τὴν ἀρχὴν τοῦ σαλπιγγίου, καὶ περισφίγξας ἐν κύκλῳ τὴν μήνιγγα, φυσήσῃς δι' αὐτοῦ, θεάσῃ πληρουμένην
ἀέρος οὐκ ὀλίγου τὴν ὑπ' αὐτῇ χώραν. αὕτη μὲν γὰρ ἡ μῆνιγξ ἡ παχεῖα τὸ κρανίον ὑπέζωκεν. ὁ δ' ἐγκέφαλος
ἐν τῷ διαστέλλεσθαί τε καὶ συστέλλεσθαι, προσέρχεταί τε καὶ ἀποχωρεῖ κατὰ τὴν μεταξὺ χώραν τὴν κενήν.
40 ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου μετ' ὀλίγον εἰρήσεται, κατὰ τὴν ἐπὶ τῶν ζώων ἐγχείρησιν. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ τῶν
ἐφεξῆς ἐχώμεθα. μετὰ γὰρ τὸ θεάσασθαι τὰ περίξ ταῦτα, καιρὸς ἤδη τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν ἀνατέμνειν, ἀρ-
χὴν τῆς ἀνατομῆς αὐτοῦ ποιησάμενον ἀπὸ τῆς διχοτομούσης μήνιγγος τὸ πρόσω μέρος, ἣν ἀποτεμών, ἢ ἀποσπά-
σας τὰς εἰς τὸ πλάγιον ἐκφύσεις τῶν φλεβῶν. ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ πρόσω πέρατος ἀνάτεινε τοῖς σαυτοῦ
δακτύλοις, ἄχρι περ ἂν ἔλθῃς ἐπὶ τὴν ἀποφυομένην αὐτῆς μεγάλην φλέβα, τὴν εἰς τὸ βάθος εἰρημένην φέ-
ρεσθαι κατὰ ταύτῃ. κἀνταῦθα πάλιν ἀνατείνας ὑψηλὴν ἑτέρῳ δὸς κρατεῖν, εἶτ' αὐτὸς διάλυε κατὰ μῆκος,
ἑκάτερον τῶν μερῶν τοῦ ἐγκεφάλου χωρίζων ἀπ' ἀλλήλων ἠρέμα τοῖς ἑαυτοῦ δακτύλοις, ἄχρι περ ἂν ἔλθῃς
ἐπὶ τὴν τεταμένην φλέβα κατὰ τὸ μῆκος ἐνταῦθα, περὶ ἧς ἔμπροσθεν εἶπον, ὡς ἔστιν ἀξιόλογος. ὑπὲρ δὲ
τῆς κατὰ τοῦτο, ὀφθείσης δὲ τῆς εἰρημένης φλεβὸς τῆς κατὰ μῆκος ἐκτεταμένης, καὶ τῆς χρείας αὐτῆς, ἅμα
τῇ θέᾳ γυμνωθείσης, ἀποφύσεις γὰρ ἑκατέρας λεπτὰς φαίνεται πέμπουσα διασπειρομένας εἰς τὸν ἐγκέφα-
50 λον, αὐτὴν μὲν τὴν φλέβα τῶν ὑποκειμένων σωμάτων ἀφελών, ἤτοι γ' ἔκκοπτε πᾶσαν μέχρι τῶν κατὰ τὴν
ληνὸν χωρίων. ὅπερ ἐκπέφυκεν ἀνατείνας ἐπ' αὐτῶν ἐκείνων καταθοῦ. σὺ δὲ τὴν χώραν ἣν ἐγύμνωσας ἐπι-
μελῶς κατάσκεψαι τυλώδη πως οὖσαν ὡς φαίνεσθαι τινὰ φυσικὴν ἐνταῦθα ὑπάρχειν κοιλότητα. δεχομέ-
νην τῶν ὑπερκειμένων τε καὶ περικειμένων σωμάτων τὰ μὴ κατεργασθέντα τελέως τῆς τροφῆς, ἃ καλοῦσιν
ἰδίως περιττώματα. καὶ μέντοι καὶ ἡμᾶς οὕτω καλεῖν οὐδὲν κωλύει. προσαναδέρων δὲ ἠρέμα καὶ πόρων λεπτῶν
ἐμφάσεις εὑρήσεις ἄχρι τῆς μέσης κοιλίας τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἡκόντων. ἠρέμα δ' εἶπον ἀναδέρειν χρὴ κα-
τὰ χωρίον τοῦτο διὰ τὴν κορυφὴν τοῦ διαφράγματος ἐνταῦθ' ἀνήκουσαν. τὸ διαφράττον τὰς προσθίας ἐγκεφά-
λου κοιλίας. καὶ μέντοι καὶ θεάσασθαί σοι τοῦτο καιρὸς εὐθείαις τομαῖς ἑκατέρωθεν τῆς μέσης χώρας ἕως
τοῦ βάθους τέμνοντι μέχρι περ ἂν ἐντύχῃς ταῖς κοιλίαις. γνωρίσεις δ' αὐτὰς τὸ τετυλωμένον θεασάμενος

-ἐνταῦθα σαφεστάτην ἔχειν τὴν διαφορὰν τῶν τετμημένων ἐγκεφάλου μερῶν. ὄψει δὲ καὶ τὰ καλούμενα
χοροειδῆ πλέγματα κατὰ ταύτας. ὀνομάζουσι δ' οἱ περὶ τὸν Ἡρόφιλον αὐτὰ χοροειδῆ συστρέμματα παρο-
νομάσαντες δηλονότι τῶν χορίων, ἃ τοῖς κυουμένοις ἔξωθεν ἐν κύκλῳ περιβέβληται, φλεβῶν ὄντα καὶ
ἀρτηριῶν πλέγματα, λεπτοῖς ὑμέσι συνεχόμενα. οὕτω γάρ τοι καὶ τὰ τῶν ἐγκεφάλων ἐκ φλεβῶν καὶ
ἀρτηριῶν πέπλεκται, ζευγνυμένων τῇ λεπτῇ μήνιγγι τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἐχούσῃ τοῖς ἄλλοις ὑμέσι τοῖς λε-
πτοῖς. αὐτοῖς τε τοῖς κατὰ τὸ χορίον, ὑπεζωκότι τε καὶ περιτοναίῳ, καὶ ὅσοι τοιοῦτοι, καὶ μέντοι καὶ διατεί-
νων ἀτρέμα ταῖς σαυτοῦ χερσὶν ὡς μὴ διαρρῆξαι τὸ πλέγμα, κατασκέπτου τὰς μὲν φλέβας ἐκ τῶν ὑψηλῶν
μερῶν κατιούσας τε καὶ κατασχιζομένας. τὰς δ' ἀρτηρίας ἐκ τῶν ὑποκειμένων τῶν ταπεινῶν ὁμοίως.
καὶ ταύτας ἀνιούσας τε καὶ κατασχιζομένας, φυλάττειν τε ταύτῃ τὰ πλέγματα σωζόμενα πειρῶ, χάριν
10 τοῦ συνακολουθοῦντός σε μικρὸν ὕστερον, ὅταν γυμνώσῃς αὐτὰ τὰ μόρια, θεάσασθαι σαφῶς τὰς μὲν φλέβας
ὅσαι κατὰ τὰς κοιλίας εἰσὶν ἀπὸ τῆς ἔμπροσθεν εἰρημένης κατ' αὐτοὺς εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀφικνεῖσθαι πάσας
ἀπεσχισμένας. τὰς δ' ἀρτηρίας ἀπὸ δυοῖν ἀρτηριῶν ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀναφερομένας. ταύτας μὲν οὖν
ἀκριβέστερον ἐπισκέψῃ προϊούσης τῆς ἐγχειρήσεως. ἐπὶ δὲ τῇ πρώτῃ τομῇ τῶν κοιλιῶν, ἑκατέρας. ἡ δὲ τῶν
χοροειδῶν πλεγμάτων ὄψις, ἔστω σοι γνώρισμα, καὶ τὸ τυλῶδες τοῦ σώματος. εὐθὺς δὲ πειρῶ τὸ διαφράττον
σῶμα τὴν δεξιὰν κοιλίαν ἀπὸ τῆς ἀριστερᾶς θεάσασθαι τὴν αὐτὴν ἔχον οὐσίαν ὅλῳ τῷ ἐγκεφάλῳ. καὶ δὴ τοῦτο
ἀπορρηγνύμενον ῥᾳδίως εἰ ἐκταθῇ σφοδρότερον. ἔστι δ' οὕτω λεπτὸν, ὥσθ' ὅταν ἐν φωτὶ λαμπρῷ ποιῆται
τις τὴν ἀνατομὴν, ὥσπερ οὖν καὶ προσήκει, διαλάμπειν αὐτοῦ τὴν αὐγὴν ὁμοίως τοῖς διαφανέσι τούτοις λίθοις
οὓς τέμνοντες εἰς λεπτὰ ταῖς θυρίσιν ἐντιθέασιν. οὔτ' οὖν σφοδρῶς ἀνατείνειν χρὴ τοῦτο. διασπᾶται γάρ,
οὔτ' ἰδεῖν ἐγχωρεῖ σαφῶς αὐτὸ μὴ ἀνατείναντα. συμφυῶν δ' ὄντων αὐτοῦ τῶν ἄνω περάτων τοῖς τετμημέ-
20 νοις σώμασι, μᾶλλον δ' οὐ συμφυῶν χρὴ λέγειν. ἀλλ' ἡνωμένων αὐτῶν τῶν τετμημένων, χρὴ λαβόμενον ἀνα-
κλᾶν ἀτρέμα αὐτὰ πρὸς τὴν ἑτέραν κοιλίαν, ἐπιβάλλοντα τῇ κορυφῇ τοῦ διαφράγματος. οὕτω γὰρ ἡ γε-
γυμνωμένη κοιλία, φανερωτέρα γενήσεται. καὶ τὸ διάφραγμα μετρίαν ἕξει τὴν ἀνάτασιν ἧς μάλιστα δεόμεθα.
πρὶν μὲν γὰρ τοῦ ὅλως ἀνατεθῆναι χαλαρόν τέ ἐστι καὶ ῥυσόν. οὔτε διαλάμπειν δυνάμενον, οὔτε τὴν αὐτοῦ
συνέχειαν ἐνδεικνύμενον ἐναργῶς. ἀνελκυσθὲν δὲ εἰς τοσοῦτον, ὡς τετάσθαι μὲν ἅπαν, οὐ μὴν ἤδη γέ πω διεσπά-
σθαι φανεῖται σαφέστατα. τοὐντεῦθεν δὲ κἂν ὅλον ἄρῃς αὐτὰ μετὰ τῶν ἡνωμένων μορίων ἄχρι τῶν τομῶν.
ἐναργέστερόν τε κατόψει τὰς κοιλίας, ἥ τε κατ' αὐτῆς φλὲψ φανεῖταί σοι σχιζομένη περί τι σῶμα κωνοειδές. ὑμὴν
δ' ὥσπερ τὰς ἄλλας φλέβας, οὕτω καὶ τὰς σχιζομένας συνάπτει λεπτός. οὐκ ἄλλος τις ὢν οὔτε κατὰ τὴν
οὐσίαν οὔτε κατὰ τὴν συνέχειαν τῆς λεπτῆς μήνιγγος. καὶ διὰ τοῦτον τὸν ὑμένα κατακέκρυπται τὸ κωνοειδὲς σῶ-
μα. καὶ οὐχ οἷόν τ' ἐστὶν ἰδεῖν αὐτὸ πρὶν διασπάσαι κατά τι τὸν ὑμένα. ἔγκειται γὰρ οἷόν περ τι στήριγμα ταῖς ἀποσχιζο-
30 μέναις φλεψὶ τῆς κατ' αὐτοὺς φλεβὸς τῆς μεγάλης, αἳ κατέρχονται κατὰ τοῦ λελεγμένου σώματος ἐποχού-
μεναι. καὶ καταδύονται δ' αὐτίκα καὶ κατακρύπτονται σκεπόμεναι πρός τινος πλατέος σώματος, ὃ μόριον
μέν ἐστιν ἐγκεφάλου τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. ὅπως δὲ χρὴ γυμνοῦν αὐτὸ, μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. τοσοῦτον ἔτι τῷ λόγῳ
προσθείς. τὸ κωνοειδὲς σῶμα καλεῖται μὲν ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν οὐχ οὕτως μόνον, ἀλλὰ καὶ κωνάριον. ἔγκειται
δ' ὡς εἴρηται τῇ σχίσει φλεβὸς οὐ δυνάμενον ὀφθῆναι πρὶν διαιρεθῆναι κατά τι τὸν ὑμένα. διαιρεῖν οὖν αὐτὸν
ἀτρέμα πειρῶ, μὴ συνανατείνων ἰσχυρῶς τὸ κωνάριον. ἀπορραγήσεται γὰρ τῶν ὑποκειμένων σωμάτων. καὶ
βλάψει τὴν ἀνατομὴν εἰς τι μέγιστον ὃ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. καθάπερ οὖν ἡ καρδία γυμνοῦται τοῦ περιέχον-
τος αὐτὴν χιτῶνος, οὕτω χρὴ καὶ τὸ κωνάριον γυμνῶσαι διελόντα τὸν περικείμενον ὑμένα, καθ' ἕν τι μέρος ἀπὸ
τῆς βάσεως ὀρθίᾳ διαιρέσει. πλησίον ἀφικνουμένῃ τῆς κορυφῆς. ἔπειτα τὸν μὲν ὑμένα μετὰ τῶν φλεβῶν περι-
σχίζειν ἑκατέρως τοῦ κωνοειδοῦς. αὐτὸ δὲ ἐκεῖνο πρὸς τὴν διαίρεσιν ἐκκλίνειν ὅπως ὅτι τάχιστα γυμνωθείη
40 πρὸς τὴν ἐναντίαν χώραν ἀγόμενον τῷ περισχιζομένῳ χιτῶνι. τούτων δέ σοι πραχθέντων, οὕτως ἤδη μὲν πῶς
ἔνεστι πρὸ τοῦ γυμνῶσαι τὴν μέσην χώραν τοῦ τε κωναρίου καὶ τῶν κοιλιῶν φλέβας ἑκατέρας, ἐπιθεῖν τῷ χοροειδεῖ
πλέγματι ἀπὸ τῆς ἐσχισμένης περὶ τὸ κωνάριον ἥκειν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ γυμνώσας τὸ μεταξὺ σῶμα μαθήσῃ σαφῶς
ἐκεῖθεν ἡκούσας αὐτάς. ὅπως οὖν χρὴ τοῦτο γυμνοῦν, ἤδη μοι πρόσεχε τὸν νοῦν. οὐ γὰρ δὴ τὸ τυχόν γε ἐστὶ μέρος ἐγ-
κεφάλου τὸ σκεπόμενον ὑπὸ τούτου τοῦ σώματος, ἀλλὰ καί τις ἄλλη κοιλία τρίτη παρὰ τὰς εἰρημένας ὀλίγον
ἔμπροσθεν, ἃς ἐχώριζέ τε καὶ διώριζεν ἀλλήλων τὸ διάφραγμα. γυμνώσεις οὖν αὐτὸ κατ' ἐκεῖνα μάλιστα τὰ
χωρία, δι' ὧν αἱ φλέβες ὥσπερ ὀπῶν τινῶν ἐξιοῦσαι, ταῖς προσθίαις ἐμπίπτουσι κοιλίαις. κατ' αὐτὰς γάρ τοι
τὰς ὀπὰς ἡ μέση χώρα συντέτρηται ταῖς προσθίαις κοιλίαις. καὶ χρὴ πυρῆνα μύλης ἢ τὸ πλατὺ μέρος τῶν
καλουμένων σπαθίων, ἢ καὶ σπαθομήλης τουτὶ τοῦτο κατὰ τὰς ὀπὰς ἀμφοτέρας ἀτρέμας ὑποβάλλοντα
μετέωρον ἐξαίρειν ἄνω τὸ ταῖς φλεψὶν ἐπικείμενον σῶμα. τοῦτο γάρ σοι πράξαντι καθ' ἑκατέραν τὴν ὀπὴν ἀπαν-
50 τήσουσιν ἀλλήλαις αἱ σμίλαι καὶ φαίνεται τὸ σῶμα τουτὶ τὸ ταῖς φλεψὶν ἐπικείμενον, αἳ διεξέρχονται κρυ-
πτόμεναι, καθάπερ τις ψαλὶς τοῦ οἰκοδομήματος σφαιροειδοῦς. ὀνομάζουσι δ' οὐ ψαλίδας ἀλλὰ καμάρας οἱ πολλοὶ
τὰ τοιαῦτα. καὶ τοίνυν καὶ κέκληται τοῦτο τὸ σῶμα ψαλιδοειδὲς, ὑπὸ τῶν γνόντων αὐτό. τῶν δ' ἀγνοησάντων,
ἔνιοι μὲν οὐδ' ὅλως φασὶν εἶναι τὸ ψαλιδοειδὲς τοῦτο κατὰ τὸν ἐγκέφαλον. ἔνιοι δὲ παρακούσαντες, οἴονται τὸ
κατὰ τοῦ διαφράγματος ἐπικείμενον, οὕτως ὀνομάζεσθαι. ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖνο καλεῖται ψαλιδοειδές. ἔστι δὲ τοῦτο ψα-
λιδοειδὲς ὄντως ὥσπερ ὠνόμασται. καὶ εἰ διατέμοις αὐτὸ τύλον ὄψει. καθάπερ ἐν ταῖς προσθίαις κοιλίαις, οὕτω καὶ
τῇ δὲ κατὰ τὴν βάσιν ἐφεξῆς ἐστηριγμέναι τυγχάνουσιν. αἱ διεξερχόμεναι τὴν κοιλότητα φλέβες ἐν αὐτῷ τε
τῷ ψαλιδοειδεῖ κατὰ τὸ κοῖλον τῆς ψαλίδος. ἔξωθεν μὲν γὰρ τὸ κυρτόν ἐστιν. ἀφῃρημένον δηλονότι τῶν ὑπο-
κειμένων σωμάτων. ὑφ' ὧν ἀνατείνεται μέχρι τῆς κατὰ τὴν μήνιγγα διπλόης. ἔσωθεν δὲ τὸ κοῖλον. ὥσπερ ὀροφή

τῆς ψαλίδος. εἰ δ' ἐννοήσεις ὅπως ἔτι ζῶντος τοῦ ζώου, τῷ μὲν κρανίῳ περιείχετο πάντα τῆς παχείας μήνιγγος
τὰ μέρη, τῷ δ' ἐγκεφάλῳ μόνα τὰ κατὰ τὰς διπλόας αὐτῆς, οὐκ ἀπιστήσεις τὴν κορυφὴν τοῦ ψαλιδοειδοῦς
ἀνατεταμένην φυλάττεσθαι, κοιλίαν ὑφ' ἑαυτῇ μεγάλην ἐργαζομένην. οὕτω δὲ καὶ τῶν προσθίων κοιλιῶν
ἐπιμειζόνων οὐσῶν ὅλην τὴν κεφαλὴν τοῦ διαφράγματος ἀναγκαῖον ἦν ἀνατετάσθαι πρὸς τὸ μετέωρον ἅμα
τοῖς συνεχέσι σώμασιν. οὐ γὰρ δὴ στήριγμά γε δυνατὸν εἶναι τῶν ὑποκειμένων σωμάτων τὸ διάφραγμα
καθάπερ τινὰ τυχὸν ἐσχάτως, ἁπαλόν τε ἅμα καὶ λεπτὸν ὑπάρχον. ὧν εἰ καὶ θάτερον ἦν αὐτῷ μόνον οὐκ ἂν
ἐβάσταζε τῶν ὑποκειμένων ἐγκεφάλου μερῶν, οὐδὲ τὸ βραχύτατον. ἀλλὰ τούτου μὲν ἡ χρεία κατὰ τοὔνομα.
διαφράττει γὰρ ἀπ' ἀλλήλων τὰς προσθίας κοιλίας, οὐ στηρίζει τὰ κατ' αὐτὸν ἐπικείμενα, στήριγμα δ' οὐδὲν
οὐδὲ ταύταις ἐστὶ ταῖς κοιλίαις, οὔτε τῇ μετὰ ταύτας, ἀλλὰ τῷ κρεμᾶσθαι μετέωρα τὰ ὑποκείμενα σώμα-
10 τα τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν ἐργάζεται τῶν τριῶν κοιλιῶν, ἣν ἀπόλλυσθαι κατὰ τὰς ἀνατομὰς ἀναγκαῖον ἐστὶ
καταπιπτόντων τῶν ὑποκειμένων σωμάτων ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐρρέθη. καὶ μὴν δὴ καὶ πόρος τις ὑπόκειται
μέγιστος ἐν τῇ βάσει τῆς τρίτης ταύτης κοιλίας. ἔκ τε τῶν προσθίων δεχόμενος τὰ περιττὰ κατὰ τὰς εἰρη-
μένας ὀπάς. καὶ προσέτι τῶν ὑποκειμένων σωμάτων ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐρρέθη. συρρεῖ δ' εἰς αὐτὴν ἐκεῖ-
να καθ' ὃ μέρος αἱ ἀπὸ τοῦ κωναρίου φλέβες ἐμβάλλουσιν. ἀλλ' οἱ μὴ γνόντες ὅλως τὴν κοιλίαν ταύτην, εἰκότως
ἠγνόησαν ἅμα αὐτῇ καὶ τὸν εἰς τὸν ὀπίσω πόρον ἐκτεταμένον. ἀφ' οὗ τὸ κωνάριον ἐστήρικται. καὶ εἰ γυμνοῖ τις αὐτὸ
τῶν περικειμένων φλεβῶν ἀπορρήξει κατὰ τὴν βάσιν, ὀπή τις ἐνταῦθα φαίνεται μετέωρος ἀτεχνῶς φανεῖ
καθάπερ τις καπνοδόχη. καίτοι μηδένα καπνὸν ἔχοντος τοῦ ἐγκεφάλου καθ' ἑαυτόν. ὃν ἀναπνεῦσαι δεήσεται
διὰ μετεώρου στόματος. οὐ μὴν οὐδεὶς τὸν πέριξ ἀέρα διϊκνεῖται τὸ στόμιον αὐτῆς, ἀλλ' ἐπίκειται πλεῖστον ἐγκε-
φάλου μέρος ἄνωθεν, ἔθ' ἡ σκληρὰ μῆνιγξ διπλῆ. καὶ μετὰ ταύτην τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν. ὥστε μάτην ἂν ἡ
20 φύσις εἰργάσατο τὴν ὀπὴν τήνδε. καίτοι γε οὐδὲν εἰκῆ ποιοῦσα. τοιαῦτα μὲν οὖν οὐ μόνον εἰς αὐτὴν τὴν ἀνατομὴν
πλημμελοῦσιν οἱ καλῶς ἐγχειροῦντες ἀνατέμνειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς φυσικοὺς λόγους αὐτοῦ. ἀνάγκη γὰρ ὥσπερ τῶν
ἀληθῶς ὁρωμένων ἐν ταῖς ἀνατομαῖς αἱ χρεῖαι θαυμαστῶς ἔχουσιν, οὕτω καὶ τῶν παροφθέντων, ἄπορον γίγνε-
σθαι τὸν χρείας λόγον. ἀλλὰ σύ γε καλῶς ἅπαντα γυμνώσας τὰ προκείμενα κατὰ τὸν λόγον μόρια θεάσῃ τὴν
τρίτην κοιλίαν μέσην κειμένην τῶν τε δύο τῶν προσθίων καὶ τῆς τετάρτης τῆς ὄπισθεν. τὸν γάρ τοι πόρον ᾧ τὸ
κωνάριον ἐπιβέβηκεν, ὄψει διήκοντα πρὸς τὴν μέσην κοιλίαν ὡς φαίνεσθαι κατὰ τὴν ὀπήν, οὐ μικρὰς δύο, μίαν
μὲν εἰς τοὐπίσω φερομένην πρὸς τὴν ἐπικρανίδα, δι' ἧς καὶ καθεὶς ἤτοι διπύρηνον ἢ σπαθομήλην εὑρήσεις
περαινομένην αὐτὴν εἰς τὴν ὀπίσω κοιλίαν. ἑτέραν δὲ τὴν ἐν τῷ πυθμένι τῆς μέσης κοιλίας κάτω φερομένην.
ἀλλὰ τό γε κωνάριον, ἐπειδὰν γυμνώσῃς μὲν αὐτὸ τῶν περικειμένων, φυλάξῃς δ' ἐπικείμενον τῷ πόρῳ, κατα-
πίπτειν εἴωθεν οὐκ ὀρθῶς ἑστάναι, καθάπερ ὅτ' ἠμφίεστο τοῖς ὑμέσι μετὰ τῶν ἀγγείων. καὶ καταπίπτει γε τοὐπίπαν
30 ὀπίσω ῥέπον. ἐκδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν κατάπτωσιν ἀτρέμα περιφερῆ σώματα περιγραφὰς μὲν ἰδίας πως ἔχον-
τα, μόρια δὲ ὄντα τοῦ παντὸς ἐγκεφάλου. καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἔχοντ' αὐτῷ. καὶ καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ σχήματος αὐτὰ
τινὲς μὲν γλουτά, τινὲς δὲ διδύμια. ὅτι καὶ τοὺς ὄρχεις ὀνομάζουσι διδύμους. ὡς σεμνότερον ὂν οὕτως καλεῖν. ὁ δ' εἰρη-
μένος πόρος ἐκ τῆς μέσης κοιλίας εἰς τὴν ὀπίσω διήκει μεταξὺ τῶν γλουτῶν τούτων ἐστὶ σκεπόμενος ἰδίῳ χιτῶνι
τοιαύτην ἔχοντι οὐσίαν, οἵαπερ ἡ συνάπτουσα πάντα τὰ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀγγεῖα μῆνιγξ. διὸ προσέχων
τὸν νοῦν ἐπιχείρει γυμνοῦν τῶν ἐπικειμένων αὐτὸν εἰδὼς διασπασθησόμενον ἢ μελλήσῃ. ἐπίκειται αὐτῷ τι μόριον
ἐγκεφάλου, περιγραφὴν ἔχον ἐν σχήματι παραπλησίως τῷ κατὰ τὰ ξύλα γιγνομένῳ σκώληκι, ἔνθεν καὶ
τοὔνομα καλεσάντων τῶν ἀνατομικῶν ἐπίφυσιν σκωληκοειδῆ, τοῦτο σκέπον ἅπαντα τὸν πόρον σῶμα. καὶ
διττόν γε τὸ πέρας αὐτοῦ θεάσῃ τὸ μὲν ἕτερον ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν ἐφεξῆς, ὡς εἴρηται, τῷ κωναρίῳ ἐκτεταμένον.
ἕτερον δὲ ὀπίσω μηδέπω φαινόμενον. ἐπίκειται γὰρ αὐτῷ τὸ ὑψηλὸν μέρος ἅπαν τῆς κατὰ τὸν ὀπίσθιον ἐγκέ-
40 φαλον οὐσίας, ἧς τοῦ πέρατος λαβόμενος, ᾧ τέτακται πλησίον τῆς ἀρχῆς τοῦ νωτιαίου μυελοῦ πρὸς τὸ πρόσω
φέρειν, ὥσπερ ἀνακυλινδεῖ ἄχρις ἂν ἴδῃς ἕτερον σῶμα. τοιοῦτον δ' ἐστὶ σκώληξ ἐστί. καὶ τοίνυν ὅταν εὕρῃς τοῦτο
περιαίρει κατὰ βραχὺ τὰ πλείω τῶν ἐπικειμένων σωμάτων, ὥστε μόνα λείπεσθαι τὰ κατὰ τοῦ πόρου διττὸν
ἔχοντα πέρας ἑκατέρωθεν τοῖς εἰρημένοις σκώληξι, τὸ σχῆμα παραπλήσιον. ὄψει δὲ ἐν τῷδε καὶ τὰ συνδοῦν-
τα σώματα λεπτὰ τὴν προσθίαν ἐπίφυσιν σκωληκοειδῆ πρὸς τὰ παρακείμενα τοῖς γλουτοῖς ἑκατέρωθεν ἐγ-
κεφάλου, μόρια τένοντας δὲ αὐτὰ καλοῦσιν ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν. ἐν τούτῳ δὲ καθεστώσης ἤδη σοι τῆς ἀνατομῆς,
ἑκάτερον πέρας τῆς σκωληκοειδοῦς ἀποφύσεως μεταχειριζόμενος ἐν μέρει, ποτὲ μὲν εἰς τὸ πρόσω τὸ σύμπαν σῶ-
μα κίνει, ποτὲ δ' εἰς τοὐπίσω. λέγω δὲ πᾶν ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν ἔφην, ἐπικεῖσθαι τῷ πόρῳ πέρας ἔχον ἑκατέρωσε
σκωληκοειδές. εἶτα πρόσεχε τὸν νοῦν ὅπως ἀνακλωμένου μὲν αὐτοῦ πρόσω γυμνοῦσθαι συμβαίνει τὴν ὀπίσω
κοιλίαν τὴν δ'. ἔμπαλιν δὲ κινουμένου κατακαλύπτεσθαι μὲν αὐτῆς τὸ πλεῖστον μέρος. ἐκεῖνο δὲ φαίνεσθαι
50 μόνον ὅπερ Ἡρόφιλος εἴκαζεν ἀναγλυφῇ καλάμου, διαγράφομεν ὄντως γὰρ ἐστὶ τοιοῦτον ἐν μὲν τῷ μέσῳ, κοιλότη-
τά τινα κεκτημένον οἷον τομήν. ἑκατέρωθεν δ' αὐτῆς τοσοῦτον εἰς ὕψος ἀνατεινόμενον ἑκάτερον τῶν πλαγίων με-
ρῶν ὅσον ἐν τοῖς καλάμοις ἀπὸ τῆς μέσης ὑψοῦται γραμμῆς. καὶ μάλιστά γε κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρου οὕτω
γλύφουσι τοὺς καλάμους οἷς γράφομεν, ἔνθα διατρίβοντα τὸν Ἡρόφιλον ἡνίκ' ἀνέτεμεν, εἰκὸς δή που τῇ τῆς
εἰκόνος ὁμοιότητι προσαχθέντα τουνομᾶσθαι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΦΛΕΒΩΝ ΚΑΙ ΑΡΤΗΡΙΩΝ ΑΝΑΤΟΜΗΣ.

[illegible] φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν ἀνατομῆς Ἀντίσθενες φίλτατε βουληθέντι σοι παρ'
ἐμοῦ δοθῆναι, μνήμης ἕνεκεν ὧν ἐθεάσω δεικνυμένων ἐν πιθήκου σώματι, διὰ τοῦτον
τὸν λόγον πεποίημαι. ἡ δὲ ἀκριβεστέρα ἐξήγησις, οὐ τούτων μόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων
ἁπάντων μορίων, ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγεται, νυνὶ δὲ ἵνα καὶ σαφὴς ὁ
λόγος γένοιτο. δένδρου πρέμνον ἐοικός τι, κάτω μὲν εἰς πολλὰς ῥίζας, ἄνω δὲ εἰς ἀ-
10 κρέμονας σχιζομένου. οὕτω γὰρ οὐχ Ἱπποκράτης μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν οἱ δοκι-
μώτατοι τῶν ἀνατομικῶν εἰκάζουσιν. αἱ μὲν οὖν εἰς τὴν γαστέρα καὶ ἔντερα καθήκου-
σαι φλέβες, ἀνάλογον ῥίζαις εἰσίν, ἣν δὲ ὀνομάζουσιν ἡπατίτιν τε καὶ κοίλην οἷον τι πρέμνον ἁπασῶν ὑπάρχει
τῶν καθόλου τὸ σῶμα φλεβῶν. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἐκ τῆς καρδίας πεφυκυιῶν. αἱ μὲν εἰς τὸν πνεύμο-
να καταχιζόμεναι ῥίζαις τισὶν ἐοίκασιν. ἣν δὲ, ἀριστοτέλης μὲν ἀορτὴν, οἱ δὲ ἄλλοι ἀρτηρίαν μεγάλην ὀνομά-
ζουσιν, ἀνάλογον ἐστὶ καὶ αὐτὴ στελέχει φυτοῦ. πρῶτον οὖν σε τῶν ἐπὶ τὰ κατὰ τὴν γαστέρα μόρια καθηκουσῶν
ἀναμνήσω, μίαν ἀρχὴν ἐχουσῶν ἁπασῶν, ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ ἥπατος, ὃ καλοῦσι πύλας. ἐντεῦθεν γὰρ ἐκ-
φυομένη μεγάλη τις φλὲψ, ἀποτείνεται λοξὴ, πρός τε τὰ κάτω, καὶ ἄλλα τοῦ ζώου μόρια. κατὰ μέσην πως
μάλιστα τὴν δωδεκαδάκτυλον ὑπὸ Ἡροφίλου καλουμένην ἔκφυσιν. ὀνομάζει δ' οὕτως ἐκεῖνος τὴν ἀρχὴν
τοῦ ἐντέρου πρὶν εἰς ἕλικας ἑλίττεσθαι, καὶ μὲν δὴ καὶ δίδωσι ταύτῃ πρώτην βραχεῖαν τινα φλέβα μό-
20 νην ἐφ' ἐνίων φαινομένην. ὡς τὸ πολὺ δὲ καὶ ζεῦ ἄλλας τριχοειδέσιν, τῇ λεπτότητι πρός τε τὴν ἔκφυσιν
ἰούσας. καὶ τὸ πάγκρεας ὅπερ ἔνιοι καλλίκρεας ὀνομάζουσι. ἀδὴν δ' ἐστὶν οὗτος ὑποβεβλημένος ταῖς ἐν-
ταῦθα καταχιζομέναις ἀρτηρίαις. καὶ φλεψὶν, καὶ ἄλλη δέ τις φλὲψ μικρὰ πρὸς τὸν πυλωρὸν ἀνα-
φερομένη, τῷ περὶ ἐκεῖνο καὶ πρὸ τούτου μέρει τῆς γαστρὸς διασπείρεται. τῶν δὲ ἀξιολόγων ἀποφύ-
σεων τῆς ἐπὶ πύλας φλεβὸς, πρώτη μέν ἐστιν ἡ εἰς τὸ σιμὸν τῆς γαστρὸς φερομένη. δευτέρα δὲ ἡ εἰς τὸν
σπλῆνα. τισὶ μέν γε τῶν πιθήκων. ἡ μὲν ἀπόφυσις ἐστὶ μία. σχίζεται δὲ αὐτίκα διχῆ, καὶ τὸ μὲν ἕτερον ἐπὶ
τὴν γαστέρα. τὸ δὲ ἕτερον ἐπὶ τὸν σπλῆνα φέρεται. καὶ μὴν ὁπότε δύο εἰσὶν αἱ φλέβες αὗται καὶ τότε
ψαύουσιν ἀλλήλων κατὰ τὴν ἔκφυσιν. ἡ μὲν οὖν ἐπὶ τὸ σιμὸν τῆς γαστρὸς ἰοῦσα, πλησίον ἐκφύεται τοῦ
πυλωροῦ. καλεῖται δ' οὕτω τὸ κάτω πέρας αὐτῆς ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι κείμενον ἐγγὺς τοῦ ἥπατος. ἱκα-
νῶς γάρ ἐστι λοξὴ τὴν θέσιν ἐν τοῖς ζώοις τούτοις ἡ κοιλία. καταχίζεται δὲ οὐκ ἔτ' ἔσω παρ' αὐτῆς τὸ σιμὸν
30 ἡ φλὲψ ἥδε. τὰ γὰρ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς πάντα μέχρι τῆς κατὰ τὸν στόμαχον ἐκφύσεως, ἕτεραι διαπλέκουσι
φλέβες ἀποχισμέναι τῆς ἐπὶ τὸν σπλῆνα φερομένης. ἱκανῶς γὰρ αὕτη μικρὰ, καὶ πολλὰς ἐν τῇ διόδῳ
τριχοειδεῖς φλέβας εἰς τὸ πάγκρεας ἐκφύει. κἀν ἐπειδὰν ἤδη πλησίον ᾖ τοῦ σπληνὸς, ἀξιόλογον ἀπό-
φυσιν ἑαυτῆς ἐπὶ τὰ σιμὰ πέμπει τῆς γαστρὸς, ὅσον δὲ αὐτῆς ἐπιβαίνει τῷ σπληνὶ κατὰ τὸ μέσον αὐ-
τοῦ μάλιστα τὴν θέσιν ἔχει. κἄπειτα ἐνταῦθα διαχιζόμενον ὅλῳ τῷ σιμῷ τοῦ σπλάγχνου μετέωρον ὑπο-
φέρεται, πολλὰς εἰς αὐτὸν οἷον ῥίζας τινὰς ἐμβαλὼν, οὐ μὴν ἐνταῦθά γε καταχίζεται πᾶν, ἀλλ' ἱκανῶς ἀξιό-
λογον ἑκάτερον ἐστὶ τῶν περάτων αὐτοῦ. καὶ τοίνυν καὶ φέρεται τὸ μὲν τῆς κεφαλῆς τοῦ σπληνὸς ἐπὶ τὰ
κυρτὰ τῆς γαστρὸς, τὸ δὲ ἀπὸ τῆς τελευτῆς εἰς τὴν ἀριστερὰν ἐπιπλόου μοῖραν, ἐπίπλουν δὲ λέγειν ἢ ἐπίπλοον,
οὐ διοίσει. ταῦτα μὲν οὖν ὡς τὸ πολὺ φαίνεται. σπανίως δέ ποτε καὶ πρὶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐλθεῖν τοῦ σπλη-
νὸς, ἡ μεγάλη φλὲψ ἀναφέρεται πρὸς τὰ κυρτὰ τῆς γαστρὸς, ἀποφύσεις ἑαυτῆς πρός τε τοὐπόλοιπον τοῦ
40 σπληνὸς φέρουσαι, καὶ πρὸς τὰ σιμὰ τῆς γαστρὸς ἄχρι τοῦ στόματος αὐτῆς. τρίτη δ' ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις
ἀποφύεται τῆς μεγάλης φλεβὸς ὁμοίως ἐκείνης εἰς ἀριστερὰ μέρη διαπλέκουσα τὸ τελευταῖον μεσεντέ-
ριον τῶν μεγάλων ἐντέρων, ἄχρι τῆς ἕδρας. ὥσπερ γε καὶ μετ' αὐτὴν, ἑτέρα τις ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν
τῆς μεγάλης φλεβὸς ἀποφυομένη παρὰ τὸν πυλωρὸν, ἀναφέρεται πρὸς τὸ κυρτὸν τῆς γαστρὸς, ἀποφύ-
σεις δὲ αὐτῆς ἀνιούσης εἰς τοὐπίπλοον γίνονται κατὰ τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος, ὁποῖόν τε μάλιστα θέσιν ἀντι-
κειμένην ἔχουσά τι μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ σπληνὸς εἰς αὐτὸ φέρεσθαι λελεγμένῃ, καὶ
μετ' αὐτὴν δὲ φλὲψ ἄλλη τῆς μεγάλης ἀποφύεται φλεβὸς, ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν αὐτῆς, εἰς τὸ ταύτης
τοῦ κώλου μεσεντέριον καταχιζομένη. τὸ δ' ὑπόλοιπον ἅπαν τῆς φλεβὸς, ἣν ἀπὸ τῶν πυλῶν ἔφην ὁρ-
μᾶσθαι, πρὸς τὸ μέσον ἥκει τῶν προειρημένων δύο μεσεντερίων. ὃ δὴ καὶ πλείστας ἔχει φλέβας. εἰς
πρώτην μὲν τὴν νῆστιν. εἶθ' ἑξῆς τὸ λεπτὸν ἔντερον ἅπαν καταχιζόμενον. ἡ τελευτὴ δ' αὐτοῦ, τό τε τυ-
50 φλὸν ἔντερον διαπλέκει, καί τι μέρος μικρὸν τοῦ συνάπτοντος αὐτῷ κώλου. αὕτη μὲν ἡ νομὴ τῆς ἐπὶ
πύλας φλεβὸς, εἰς ἔντερα καὶ σπλῆνα, καὶ γαστέρα, καὶ μὲν δὴ καὶ αἱ τοῦ ἐπιπλόου φλέβες ἅπασαι,
τούτων τῶν φλεβῶν ἀποβλαστήματά εἰσιν. αἱ μὲν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς αὐτοῦ καὶ δεξιοῖς μέρεσιν, ὡς ὀλίγον
ἔμπροσθεν εἶπον. αἱ δὲ τῆς ἐμπροσθίας τε καὶ μέσης χώρας ἐκ τῶν κατὰ τὰ κυρτὰ τῆς γαστρὸς, αἱ
δὲ τῆς ὑποβεβλημένης ταύτῃ, μικραὶ παντελῶς ὑπάρχουσαι, τὴν γένεσιν, ἐκ τῶν κατὰ τὰ σιμὰ
τῆς γαστρὸς ἔχουσι φλεβῶν. ἀναμιμνήσκω δέ σε καὶ ὅτι τῶν τὸ κυρτὸν τῆς γαστρὸς διαπλεκουσῶν φλε-
βῶν δύο οὐσῶν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, τὰ πέρατα συνάπτεται πρὸς ἄλληλα. καὶ ὅτι μετέωρος
ἑκατέρων τῶν δὲ τῶν φλεβῶν. ἐπεχομένη τισὶν ἐμπεριέχεται τὸ κυρτὸν τῆς γαστρὸς, οὐ μὴν αἵ γε κατὰ

τὸ σιμὸν αὐτῆς. ἀλλ' ἄντικρυς αὐτῷ τῷ τῆς γαστρὸς ἐκφυόμεναι σώματι, τὴν θέσιν ἐν ἐκείνῳ ποιοῦνται. τοῦ
μέντοι σπληνὸς ἡ φλέψ, ὁμοίως ταῖς κατὰ τὰ κυρτὰ τῆς γαστρὸς ὑμέσιν ὀχουμένη, τὸ σιμὸν πᾶν ὑπελήλυ-
θεν. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι φλέβες ἐν τῷ τῶν μικρῶν ἐντέρων μεσεντερίῳ τῷ μέσῳ περαίνουσαι πρὸς ἀδένας
τινὰς ἐνταυθοῖ κειμένας. τῆς δὲ μεγάλης φλεβὸς τῆς ἐπὶ πύλας, ἧς ἀποβλαστήματά εἰσιν αἱ προειρη-
μέναι πᾶσαι, καὶ ἄλλαι τινὲς ἀποφύονται τοσαῦται τὸν ἀριθμόν, ὅσοι περ ἂν ὦσιν οἱ λοβοὶ τοῦ ἥπατος. εἰς
ἕκαστον γὰρ αὐτῶν κατασχίζεται μία. καὶ τοίνυν ἡ τροφὴ διὰ μὲν τῶν εἰς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα κα-
θηκουσῶν φλεβῶν ἐπὶ τὰς πύλας ἀναφέρεται ταύτας. διό μοι καὶ δοκοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι προσαγορεῦσαι
τὸ χωρίον οὕτως. ἐντεῦθεν δὲ εἰς ὅλον τὸ ἧπαρ ἀφικνεῖται φερομένη διὰ τῶν εἰς τοὺς λοβοὺς αὐτοῦ κατα-
σχιζομένων φλεβῶν. ἐντεῦθεν δὲ αὖθις εἰς ἑτέρας μεταλαμβάνεται φλέβας. ἐν μέντοι τοῖς κυρτοῖς
10 τοῦ ἥπατος τεταγμένας, ἀποφυομένας δὲ ἄλλης μεγίστης φλεβός, ἣν δι' αὐτὸ τοῦτο, κοίλην ὀνομάζουσι.
ἀπὸ ταύτης δὲ καὶ αἱ εἰς ὅλον τὸ σῶμα παράγουσαι τὸ αἷμα φλέβες διεκφύονται. ἐκπίπτουσα γὰρ
ἑκατέρως τοῦ ἥπατος, ἄνω μὲν ἐκ τῶν φρενῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀναφέρεται. κάτω δὲ ἐπὶ τὴν ῥάχιν κα-
τακάμπτεται. κἀνταῦθα ἐπιβαίνει τῇ μεγάλῃ ἀρτηρίᾳ τῇ ἀπὸ καρδίας ὀλίγον ἀνωτέρω τῶν φρενῶν.
ἀποφύονται δὲ φλέβες, ἀπὸ μὲν τῆς ἄνω φερομένης. ἡ δὲ πρώτη μὲν συζυγία, κατ' αὐτὰς τὰς φρένας.
εἶθ' ἑξῆς τριχοειδεῖς τινες πλείους. εἴς τε τοὺς διαφράττοντας ὑμένας τὸν θώρακα, καὶ τὸν περικάρδιον
χιτῶνα. μετ' αὐτὰς δ' ἱκανῶς ἀξιόλογος εἰς τὸ τῆς καρδίας οὖς δεξιόν, ἐκ δὲ τοῦ ὠτός, εἴς τε τὴν δεξιὰν κοι-
λίαν τῆς καρδίας μεγάλην, κἀκ ταύτης εἰς τὸν πνεύμονα, τὸν αὐτὸν ἔχουσα χιτῶνα τὸν τῶν ἀρτηριῶν,
καί τις ἄλλη μικροτάτη, κατὰ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν τῆς καρδίας, εἰς ὅλον τὸ σπλάγχνον διασπειρομέ-
νη. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων ζώων εἰς τὰ τοῦ θώρακος ἀριστερὰ μέρη φέρεται φλέψ,
20 ἐπιβαίνουσα τῷ πέμπτῳ τοῦ μεταφρένου σπονδύλῳ. τοῖς πιθήκοις δ' ἀνωτέρω βραχὺ τοῦ τῆς καρδίας ὠτὸς
ἐν τοῖς δεξιοῖς φλέψ, αὕτη τέτακται καταφερομένη μὲν ὁμοίως κατὰ τὴν ῥάχιν, εἰς ἅπαντα δὲ διανεμο-
μένη τὸν θώρακα, πλὴν δυοῖν, ἔστι δ' ὅτε τριῶν τῶν πρώτων μεσοπλευρίων. παρελθοῦσα γὰρ ἡ κοίλη τὴν
καρδίαν ἐπὶ τὰς σφαγὰς ἀναφέρεται. πρώτην μὲν τὴν εἰρημένην ἀποφύουσα φλέβα, μικρὰς δὲ ἄλλας
ἐφεξῆς τὰς μὲν ἀραχνοειδεῖς ἐπιπέμπουσα τοῖς διαφράττουσιν ὑμέσι τὸν θώρακα. καὶ τῷ καλουμένῳ θύ-
μῳ. πλησίον δὲ ἤδη τῶν σφαγῶν γινομένη, δίχα σχίζεται, καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς ἑκατέρα ἐγκλινομένων λο-
ξῶν ἐπὶ τὰ πλάγια, βραχὺ τῆς μέσης ἀφίσταται χώρας, ἐφ' ἑκάτερα δὲ πρὸς τὴν καθ' αὐτὰ κλεῖδα ἀναφε-
ρόμεναι ἐν τῇ μεταξὺ φορᾷ τῶν τε ἐπὶ τὰ πρόσω τοῦ θώρακος ἐρχομένων φλεβῶν, εἰσὶν αἱ ῥίζαι, καὶ μετὰ
ταῦτα, ἄλλη συζυγία φλεβῶν μεγάλων σχιζομένων, τά τε ἄνω μεσοπλεύρια τοῦ θώρακος τρέφεται, καὶ τὰ
περὶ τὰς ὠμοπλάτας χωρία, καί τινας τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ διὰ βάθους μυῶν. ἀπὸ τούτων δὲ τῶν φλεβῶν,
30 καὶ αἱ κατὰ ἕκτον σπόνδυλον ἐμπίπτουσαι τοῖς τρήμασιν αὐτῶν, φλέβες ἀναφέρονται μέχρι τῆς κεφαλῆς,
καὶ μέντοι καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν ὅσον πλεῖστόν ἐστιν, ἐπὶ τὰς μασχάλας ἀνατείνεται. περὶ τῆς φλεβὸς ἑκατέρω-
θεν οὔσης ἐν λόγῳ τι μιᾶς, ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἡ μὲν ἀκριβεστέρα διήγησις, ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχει-
ρήσεσιν λέγεται, συνόψεως δὲ ἕνεκεν χρησίμης τοῖς εἰσαγομένοις, εἰρήσεταί τι καὶ νῦν. μία μὲν ἀπόφυσις καθ'
ἑτέραν αὐτῶν μικρά, τοῖς ἀπὸ στέρνου φερομένοις ἐπὶ τὸν ὦμον μυσὶ διανεμομένη. δευτέρα δ' εἰς αὐτὰ κα-
τὰ τὴν μασχάλην, ἀδενώδη τε καὶ ὑμενώδη σώματα μικρὰ πάνυ. τρίτη δὲ ἀξιόλογος, εἰς μὲν τὰ κάτω φε-
ρομένη διὰ τῶν αὐτῶν μερῶν παρατεταμένη. ἡ δ' ἑκατέρα τῇ παρ' αὐτῶν πλευρᾷ τοῦ θώρακος ἄνωθεν κάτω
μέχρι τῶν ὑποχονδρίων ὑπὸ τῷ δέρματι τεταμένη μετὰ νεύρου λεπτοῦ. τετάρτη δὲ ἐπὶ ταῖς δὲ φλέψ
ἀποφύεται, τὴν διὰ μασχάλης ἐπὶ χεῖρα φερομένην εἴς τε τοὺς ἐν τοῖς σιμοῖς τῆς ὠμοπλάτης μυσὶ διανεμομένη,
καὶ τὸν κατ' αὐτὴν   τὴν μασχάλην τὸν μέγιστον. τὸ δὲ λοιπὸν τῆς φλεβὸς ταύτης, εἰς ὅλην τὴν
40 χεῖρα κατασχίζεται τρόπῳ τοιῷδε. διὰ μὲν τοὺς βραχίονας ἄνωθεν κάτω φέρεται, τοῖς ἔνδον μέρεσιν παρα-
τεταμένη τοῦ μεγάλου μυός, λαμβάνει δὲ ταύτης τῆς φλεβός, οὐχ οὗτος μόνον ὁ μῦς. ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ σχεδὸν
ἅπαντες, οἱ κατὰ τὸν βραχίονα. τῶν δὲ ἀποβλαστημάτων αὐτῆς, ἕν τι καὶ αὐτὸ διὰ βάθους φερόμενον ἑ-
λίττεταί πως ἐν κύκλῳ περὶ τὸν βραχίονα, τὴν ὄπισθεν χώραν ἐκπεριερχόμενον αὐτοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα, κα-
τὰ τὴν ἔξω τε καὶ πρόσω χώραν ἀναφέρεται πρὸς τὸ δέρμα. τοὐντεῦθεν δὲ φέρεται κάτω, μέχρι τῆς διαρ-
θρώσεως κατασχιζόμενον. τὸ πέρας δ' αὐτοῦ. ποτὲ μὲν ὀλίγον ὑπερβαίνει τὸν ἔξω τοῦ βραχίονος κόνδυλον.
ἔστιν ὅτε δὲ ἐπὶ πλεῖον ἐκτείνεται. παρά τε τοῦ πήχεος ὅσον κάτω φερόμενον ὑπὸ τῷ δέρματι. τὸ δὲ ἄλλο
πᾶν τῆς μεγάλης φλεβὸς ἐπὶ μέσην ἀφικνεῖται τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν, ἅμα τῷ νεύρῳ τῷ πλησιά-
ζοντι τοῖς τε ἔνδον μέρεσι τοῖς τῶν ἐνταῦθα μυῶν, ἄχρι τῆς ἔνδον κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, ἀποφύσεις ἐκτεί-
νον οὐδὲν ἧττον τε διὰ βάθους τοῖς ὄπισθέν τε καὶ πρόσω. πρὶν δὲ ἐπιβαίνειν τῆς διαρθρώσεως, εἰς πλείους σχί-
50 ζεται φλέβας, ὧν ἐπιπολῆς μὲν εἰσὶν αἱ πολλαί, διὰ βάθους δέ, ἡ μεγάλη πασῶν. αὐτῶν δὲ τῶν ἐπιπολῆς,
οὔτε τὸ μέγεθος ἴσον. οὔθ' ὁ ἀριθμός, ἐναργῶς γὰρ ὁρῶνται καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν ἀνθρώ-
πων. διαληφθέντος δὲ σιμοῦ τοῦ βραχίονος, ἄλλως ἐπ' ἄλλων ἔχουσαι. μάλιστα δὲ ἐπισκέπτεσθαι χρὴ τὸ φαινό-
μενον ἐπὶ τῶν εὐρείας ἐχόντων φλέβας, καὶ μέντοι κἀπὶ τῶν πιθήκων ἀνατεμνομένων, ἀκριβὴς ὁμοιότης ἐστὶ
τῶν ἐν τοῖς ἀνθρώποις φαινομένων, ἀλλ' ὡς τὸ πολύ γε μία μὲν φλέψ, ἀποσχίζεται τῆς μεγάλης φλεβὸς ἐπὶ τὰ
κάτω μᾶλλον ἀποκλίνουσα λοξή, κἄπειτα ἐκ τῶν κάτω μερῶν τοῦ πήχεος, ἄχρι τοῦ καρποῦ κατασχιζομένη. κἄπει-
τα ἄλλη τρίτη, κατὰ μέσον μάλιστα τὸν πῆχυν. ἐπιμίγνυται δὲ αὐτῶν τὰ πέρατα πλησίον τοῦ καρποῦ. ὑψηλο-
τάτη δ' ἅμα καὶ μεγίστη τῆς προκειμένης φλεβός, ἀπόφυσίς ἐστιν ἐπὶ τὸ μέσον ἀφικνουμένη τῆς κατ' ἀγκῶνος καμπῆς

εἰς ὅπερ ἥκει καὶ ἄλλης φλεβὸς οὐ μικρὰ μοῖρα κατὰ τὰ πρόσω τοῦ βραχίονος ὑπὸ τῷ δέρματι κειμένης,
ἣν ἐπὶ τῶν εὐσάρκων ἐχόντων τὰς φλέβας ἐναργῶς ὁρῶμεν. ἀπὸ μὲν τῆς κλειδὸς λοξὴν τὰ πρῶτα, πα-
ρὰ τὸν τῆς ἐπωμίδος μῦν φερομένην. μετὰ δὲ ταῦτα, εὐθεῖαν ἐκτεταμένην ἄνωθεν κάτω. ταύτης τῆς
φλεβὸς ἥτις μέν ἐστιν ἡ πρώτη γένεσις, ὕστερον εἰρήσεται. νυνὶ δὲ ἐκεῖνο χρὴ γινώσκειν ἐπ' αὐτῆς, ὡς ἐπιπολῆς
ὑπὸ τῷ δέρματι κειμένη, παντάπασιν ἀμυδρὰς ἀποφύει φλέβας ἐκείνοις τοῖς μορίοις, ἃ διεξέρχεται.
πλησίον δὲ ἤδη τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως γιγνομένη, οὐ μικρὸν μόριον ἑαυτῆς ἐκτείνει λοξὸν ἐπὶ τὴν
καμπὴν εἰς ταυτὸν ἐρχόμενον τῷ προειρημένῳ μορίῳ τῆς μεγάλης φλεβός, ἣν ἐξηγούμενοι, μόνην ἄχρι τοῦ
δε διὰ τὴν κοινωνίαν, ἠναγκάσθημεν ἐπὶ τὴν ἑτέραν φλέβα μεταβῆναι. δύο γὰρ αὗται τῆς ὅλης χει-
ρός εἰσι φλέβες, ἥ τε διὰ τῆς μασχάλης, εἰς αὐτὴν φερομένη, καὶ ἡ παρὰ τὴν κλεῖν, ἣν ὠμιαίαν ὀνομάζου-
10 σιν. ἀλλ' ἐκεῖνό γε περὶ ἀμφοῖν ἀναγκαῖον γινώσκειν, ὡς ἀεὶ μὲν ἑκατέρας αὐτῶν, οὐ σμικρὰ μοῖρα πρὸς τὴν
καμπὴν ἀφικνεῖται τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως. οὐκ ἀεὶ δέ, οὔτε ἡ θέσις ὁμοία ταῖς φλεψίν, οὔτε τὸ μέ-
γεθος ἴσον εἰς τρεῖς πως ἀνήκει μάλιστα διαφοράς, ὧν ἡ μὲν μία τοῖς πλείστοις ὑπάρχει. διὸ καὶ πρώτην αὐτὴν
διηγήσομαι, τὰς δὲ ἄλλας ἐφεξῆς τῇδε λέξω. κατὰ φύσιν δὴ μάλιστά ἐστι καὶ τοῖς πλείστοις ὑπάρχει τὸ μό-
ριον ἑκατέρου τῆς φλεβός, εἰς τὴν κατ' ἀγκῶνα καμπὴν φερόμενόν πως εἶναι. καὶ δὴ μιχθέντων αὐτῶν τὴν
γενομένην φλέβα μεγίστην φέρεσθαι τῶν ἐπιπολῆς ἁπασῶν κατὰ τὸν πῆχυν φλεβῶν. δευτέραν δὲ ἐπ' αὐτῇ,
τὸ μέγεθος εἶναι τὴν ὠμιαίαν, ἀπὸ μὲν τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ἀποτεταμένην τῇ κερκίδι. ἀφικνου-
μένην τε πρὸς τὸ κυρτὸν πέρας τοῦ κατὰ τὸν πῆχυν ὀστοῦ πρὸς τῷ καρπῷ. κἄπειτα ἐντεῦθεν εἰς τὰ κάτω
τῆς ἐκτὸς χειρὸς τοῦ καρποῦ διανεμομένην. αὕτη δὲ ἣν εἶπον μεγίστην γίνεσθαι τῶν ἐπιπολῆς ἐξ ἀμφοῖν τῶν
φλεβῶν γεννηθεῖσαν, ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τοῦ πήχεος ἀρχομένη. ἀναβαίνει μὲν πρῶτον ἐπὶ τὴν κερκίδα.
20 μετὰ ταῦτα δέ, ὑπεμβαίνει ἐκτός, ἔνθα διασχισθεῖσα. ἓν μὲν τῶν μορίων ἐπὶ τὸ τῆς κερκίδος ἔρχεται
πέρας τῷ πρὸς καρπῷ. θάτερον δὲ πρὸ τοῦ πήχεος ἀφικνεῖται ψαῦον ἐνταῦθα τῆς προειρημένης φλε-
βός, ἣν ἀπὸ τῆς ὠμιαίας σχιζομένην γίγνεσθαι. κατὰ φύσιν μὲν οὕτω μάλιστα ἔχουσιν αἱ δύο φλέβες.
εὑρίσκονται μὴν ἐνίοις, οὐχ οὕτως. ἀλλ' ἢ τὸ τῆς ὠμιαίας μόριον αὐξάνει τὴν ἀπὸ τῆς μασχάλης φερομένην,
ἢ τοὐναντίον ἐκείνης τὸ μόριον αὔξει τὴν ὠμιαίαν. ἀλλὰ καὶ τῇ θέσει πολλάκις ὑπεσταλμένης τῷ μυΐ, τῆς
ἑτέρας ἡ λοιπὴ μόνη φαίνεται. καὶ τοίνυν κἂν τῷ φλεβοτομεῖν, ἤτοι τὰς τρεῖς ἴσας ἰδεῖν ἐστιν ἢ δύο μόνας,
ἢ πάσας ἀνίσους. ἔστι δ' ὅτε καὶ κατακέκρυπται μία τις ἐξ αὐτῶν, ἢ δύο, καὶ μέντοι καὶ τὰς ἐφεξῆς αὐ-
τῶν τρεῖς τὰς ταπεινοτέρας, οὐ μόνον ἴσας τε καὶ ἀνίσους ἐστὶν ἰδεῖν. ἀλλὰ μηδὲ ὅλως φαινομένας ἐνίας
ἐξ αὐτῶν, ἤτοι τῷ μικρὰς εἶναι παντάπασιν, ἢ τῷ διὰ βάθους φέρεσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ παχύτε-
ρόν πως τὸ σῶμα. σχίζονται δὲ ὥσπερ αἱ ἔνδον τοῦ πήχεος φλέβες ἐν τοῖς κατὰ καρπὸν χωρίοις, εἰς πολ-
30 λὰς μικρὰς ἐπιμιγνυμένας ἀλλήλαις. οὕτω καὶ πολλοὶ μᾶλλον ἔτι τούτων ἐναργῶς ἀνατέμνουσί τε καὶ
πρὸ τῆς ἀνατομῆς. αἱ ἐκτὸς εἰς ταυτὸν γὰρ ἴασιν ἑνούμεναι πολλαχόθι πρὸς ἀλλήλας τε καὶ τὰς ἔνδον
ἐκτείνονταί τε κατὰ τὴν τοιαύτην ἐπιμιξίαν ὑπὸ τῶν τὸ δέρμα τὸ κατὰ τὸν καρπὸν καὶ τὸ μετακάρπιον,
καὶ τοὺς δακτύλους. αἱ μὲν οὖν ἐπιπολῆς φλέβες, οὕτως ἔχουσιν. αἱ δὲ διὰ βάθους φλέβες ἔν τε τῷ πήχει
παντί, καὶ κατ' ἄκραν τὴν χεῖρα. γίνονται μὲν ἀπὸ τῶν δύο φλεβῶν τῶν μεγάλων, ἀφ' ὧν αἱ καθ' ὅλας τὰς
χεῖρας λέγονται φύεσθαι. τρόπος δέ ἐστιν αὐταῖς τῆς γενέσεως τοιόσδε. κατὰ τὸ μέρος ἑκατέρας τῆς φλε-
βὸς τῆς μεγάλης ἀποφύεσθαι τινὰς ἔφην, ἐπὶ τὴν καμπὴν φερομένας δύο φλέβες ἀφ' ἑκατέρας μία φέ-
ρονται πρὸς τὸ βάθος. ἐνταῦθα τε καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀλλήλαις διαπλέκονται. κἄπειτα ἐξ αὐτῶν
πάλιν ἕτεραι δύο φλέβες γίνονται ἀξιόλογοι τὸ μέγεθος, ὧν ἡ μὲν ταπεινοτέρα, πρὸς τὰ τῆς χειρός, ἔνδον
ἀφικνεῖται μέρη. ἡ δὲ ἑτέρα ὑψηλοτέρα διὰ μέσου τοῦ βάθους ἄχρι πολλοῦ φερομένη, καὶ σχεδὸν ψαύουσα
40 τοῦ κοινοῦ συνδέσμου τῶν ὀστῶν, ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν ὕστερον. ἐπειδὰν ἅψηται τοῦ λοξοῦ μυὸς τοῦ μικροῦ
πρὸς καρποῦ τοῦ τὴν κερκίδα κινοῦντος εἰς τοὐκτὸς αὐτοῦ ἐκπίπτει μέρος. ἐνταῦθα τε διὰ βάθους ἐπιτει-
νομένη τῶν ἐπὶ τῆς χειρὸς ἐκτὸς πάντα διαπλέκει τῶν ψαυόντων ὀστῶν. ἡ προειρημένη δὲ ἐπὶ τὰ τῆς χει-
ρὸς ἔνδον φέρεσθαι. μέχρι τῶν μικρῶν ἀφικνεῖται δακτύλων ἐπιλαμβάνουσά τι τοῦ μέσου. τὸ δ' ὑπόλοιπον
τοῦ μέσου ἅμα καὶ τῶν ἐφεξῆς αὐτοῦ δύο τοῖς μεγάλοις δακτύλοις ἑτέρα φλὲψ διαπλέκει σὺν τοῖς προ-
τεταγμένοις δηλονότι μορίοις αὐτῶν μετακαρπίου τε καὶ καρποῦ, τὴν γένεσιν τῶν ἐπιπολῆς φλεβῶν
λαμβάνουσα. τοιαύτη μέν τις ἡ κατὰ χεῖρας ἐστὶ νομὴ τῶν φλεβῶν. ἡ δὲ τῶν εἰς τὰ πρόσω τοῦ θώρακος φε-
ρομένων τοιάδε, κατὰ μὲν τὸ μέσον, ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν τῆς ἐσχισμένης διχῆ κοίλης, ἡ ἐπὶ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ
στέρνου φερομένη φλέψ, ἀποφύεται κατὰ τὸ δὲ τὸ μόριον αὐτὴν τοῦ τῶν ἀριστερῶν ἡ ἑτέρα. φέρονται δὲ δι' ὅλου
τοῦ θώρακος ὑποτεταγμέναι τῷ στέρνῳ, μέχρι τῆς τρίτης ἐξῆς τοῦ ξιφοειδοῦς ὀνομαζομένου χόνδρου καθ'
50 ἕκαστον μεσοπλεύριον. ἀπόφυσιν ἑαυτῶν ποιούμεναι μικράν, καθ' ἣν ἀναμίγνυνται τοῖς πέρασι τοῖς κατὰ
τὰ μεσοπλεύρια φλέβες. διεκπίπτει τε τὸ μόριον αὐτῶν ἔξω τοῦ θώρακος, εἰς τοὺς ὑποκειμένους μύας.
αὗται δὲ αἱ παρὰ τὸν ξιφοειδῆ χόνδρον ἀνίσχουσαι, τοῖς τιτθοῖς, ἀπονεμήσεις δὲ οὖσαι τῷ λοιπῷ φέρον-
ται κάτω, τοῖς ὀρθίοις ὑποφυόμεναι μυσίν, εἰς οὓς καὶ πέμπουσι τινὰ μοῖραν, ἀφ' ὧν αὐτῶν, οὐκ ὀλί-
γας μοίρας αὐτῶν, εἰς ἔνιον ἥκει. πέρασιν ἑτέρων φλεβῶν κάτωθεν ἄνω φερομένων, ὑπὲρ ὧν ἐν
τοῖς ἐξῆς εἰρήσεται κατὰ τὴν διήγησιν τῶν κατὰ τὸ πλατὺ καλούμενον ὀστοῦν φλεβῶν. ἕτεραι δ' ἐπι-
πολῆς ὑπὸ τῷ καθ' ὑποχόνδρια δέρματι γεννῶνται φλέβες, ἐξ ἐπιμιξίας μορίων, ἀπό τε τῶν εἰρημένων
φλεβῶν ἀνίσχειν ἔξω παρὰ τὸν ξιφοειδῆ χόνδρον. ἔτι τε τῶν ἐν τοῖς ταύτῃ μεσοπλευρίοις αἷς αὖ πάλιν,

ἕτεραί τινες εἰς ταὐτὸν ἥκουσιν ἀπὸ τῶν βουβώνων ἀναφερόμεναι, περὶ ὧν εἰρήσεται κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν. αὕτη μὲν ἡ νομὴ τῶν φλεβῶν ἐστιν, ὅσαι τῆς κοίλης δίχα σχισθείσης ἀποφύονται, πρὶν ἅψασθαι τῶν κλειδῶν. κατ᾽ ἐκεῖνο μάλιστα γινόμεναι τὸ χωρίον, ἐν ᾧ μέγας ἀδὴν κεῖται, προσαγορευόμενος ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν, θύμος. ἐνταῦθα καὶ ἄλλαι φλέβες μικραί, τινὲς μὲν ἀραχνοειδεῖς, εἰς αὐτόν τε τὸν ἀδένα, καὶ τοὺς διαφράττοντας ὑμένας ἐμφύονται τῆς κοίλης ἀποσχιζόμεναι. τινὲς δέ, μείζους μὲν τούτων. ἔτι δὲ καὶ αὗται μικραὶ πρός τε τὸν περικάρδιον ἄρχονται χιτῶνα, καὶ κατὰ τῆς ἄνω φερομένης ἀπὸ καρδίας ἀρτηρίας ἐκτείνονται. καθ᾽ ὃ δ᾽ αἱ κλεῖς ἐπίκεινται τοῖς τῆς κοίλης τμήμασιν, ὑπόκειται ῥίζα μεγίστη φλεβός, ἑκατέρωθεν μία. ἥτις εὐθὺς ἀνίσχουσα, διχῇ σχίζεται, δύο φλέβας ἐργαζομένη μεγάλας, ὧν ἡ μὲν ἑτέρα φέρεται διὰ τοῦ τραχήλου, διὰ βάθους ἀποχωροῦσα, πρὸς τοὐπίσω τε καὶ πρόσω. ἡ δ᾽ ἑτέρα πρός τε τὸ πρόσω
10 καὶ κάτω βραχὺ προσελθοῦσα. κἄπειτα αὖθις ἄνω φερομένη, περιλαμβάνει τὴν κλεῖν ἔξωθεν ἐπὶ τὴν προειρημένην ἀναφερομένη. καὶ μικρὸν ἀπ᾽ αὐτῶν, ἡ ἐπιπολῆς γίνεται σφαγῖτις, ἑκατέρωθεν μία. μίγνυνται δέ, οὐ διαπαντὸς ὡσαύτως. ἀλλ᾽ ἐνίοτε μέν, οὐ μετὰ πολὺ τῆς κλειδός, ἐνίοτε δὲ ἐν τῇ τρίτῃ μοίρᾳ τοῦ μήκους ὅλου τοῦ τραχήλου. θεάσῃ δ᾽ αὐτὰς ποτὲ καὶ τῆς μέσης χώρας, ἡ εὐθὺς ἀφικνουμένας. ἔστι δ᾽ ὅτε οὐδ᾽ ὅλως μίαν ἐργαζομένας φλέβα, ἀναφερομένας δὲ ὀρθίας ἀλλήλων πλησίον. ἐκ δὲ τῶν ἔνδον μερῶν τοῦ τραχήλου, τῆς τραχείας ἀρτηρίας, οὐ πόρρω τὴν ἑτέραν. ἐκ δὲ τῶν ἔξω τὴν ὑπόλοιπον, ἣν περὶ τὴν κλεῖν ἔφην ἑλίττεσθαι, συνάπτονται μέντοι διὰ παντὸς ἀλλήλαις κοινῇ φλεβί, καὶ οὕτως ἀναφέρονται, θέσιν ἐγκαρσίαν ἔχουσαι πρὸς ἀμφοτέρας. ἣν δὲ ἔφην ἑλίττεσθαι περὶ τὴν κλεῖν, ἀποφύσεις ποιεῖται τινὰς μὲν ἀραχνοειδεῖς οὐκ ἐπὶ πάντων ὁρατάς, κοινὸν γὰρ ἁπασῶν τοῦτο τῶν τοιούτων φλεβῶν. ἐν αἷς δὲ τριχοειδεῖς, ἐπὶ τούτων ὁρατάς, ἂν εὐθέως ἀνατέμνηται τὸ ζῶον. ὥστ᾽ ἐνθλίβοντας ἡμᾶς εἰς αὐτὰς αἷμα σαφὲς
20 οὕτως ἐργάζεται. δύο δ᾽ εἰσὶ τῶν τοιούτων φλεβῶν ἐνταῦθα συζυγίαι. μία μὲν ἐγκαρσία, συναπτομένων ἀλλήλαις αὐτῶν κατὰ τὸ κοῖλον τῆς σφαγῆς. μία δὲ ἄλλη, μὴ συναπτομένων. ἀποκλίνουσαι γὰρ ὡς πρὸς τὴν ἔξω χώραν τοῦ τραχήλου λοξαί, τῶν δ᾽ ἀραχνοειδῶν, ὅσαι πρὸς τὴν ἔξω χώραν ἐπιστρέφονται, συνάπτεται πρὸς ἀλλήλας τὰ πέρατα. αὗται μὲν οὖν ὡς ἔφην, οὐκ ἐπὶ πάντων εἰσὶν ὁραταί, τῶν δ᾽ ἐναργῶς ὁρωμένων ἀεί, τρεῖς εἰσὶ φλέβες ἀπὸ τῆς περὶ τὴν κλεῖν ἑλιττομένης ἀρχόμεναι. μία μὲν ἱκανῶς ἀξιόλογος, ἴση πολλάκις τοῦ εὔρους αὐτῇ τῇ πρὸς τὸν τράχηλον ἀναφερομένῃ. καλοῦσι δ᾽ αὐτὴν ὠμιαίαν, ἐπειδὴ πρὸς ἐπὶ τὸν ὦμον ἐκτείνεται κατὰ βραχὺ τῆς κλειδὸς ἀποχωροῦσα λοξή, δύο δὲ ἄλλαι μικροτέρας ῥίζας ἑκατέρωθεν ἔχουσαι τῆς ὠμιαίας. ἡ μὲν οὖν ὑψηλοτέραν ἔχουσα τὴν ῥίζαν. ἄχρι τῆς ἐπὶ τὸ ἀκρώμιον ἀναφέρεται χώρας εἰς τὰ πλησιάζοντα σώματα διασπειρομένη. ἡ ταπεινοτέρα δέ, διὰ βάθους μᾶλλον κειμένη, κατὰ τὸν ἀπὸ τοῦ στέρνου μέγαν μῦν, ἄχρι τῆς κεφαλῆς ἀφικνεῖται τοῦ βραχίονος. ἧς ἐνίοτε τὰ πέρατα σαφῶς φαίνε-
30 ται τοῖς πέρασι τῆς φλεβός, ἥτις ἀποφυομένη τῆς διὰ μασχάλης ἐπὶ χεῖρα φερομένης, ἀναφέρεται λοξὴ πρὸς τὸν ὦμον εἰς τὰ ταύτης χωρία διανεμομένη. καὶ ἄλλαι δέ τινες σποράδες οὔτε τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἔχουσαι θέσιν ἐπὶ πάντων τῶν πιθήκων, οὔτε τὸ μέγεθος, ἀποφύονται τῶν ἐπὶ τὰς χεῖρας ἀφικνουμένων φλεβῶν. αἱ δ᾽ αἱ ἀξιόλογοι μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηνται κατὰ τὴν τῆς διὰ μασχάλης φερομένης ἀνατομήν, ἔστι γὰρ ἐκείνη καὶ μία τῶν πολλῶν τῆς ὠμιαίας, καὶ ἄλλας ἐν τῷ βραχίονι φλέβας ἀποφυομένας ἔχουσα. τῆς δὲ ὠμιαίας, ὀλίγαι τε καὶ αὗται τριχοειδεῖς τε καὶ ἀραχνοειδεῖς, ἀποφύονται τοῖς ἐπιπολῆς χωρίοις διασπειρόμεναι. λοιπὸν οὖν διηγήσασθαι χρή, τῶν ἐπιπολῆς τε καὶ διὰ βάθους σφαγιτίδων τὴν νομήν, ὀνομάζονται δὲ διὰ βάθους σφαγίτιδες, ὑπ᾽ ἐνίων μὲν αἱ μετὰ τὴν σχίσιν τῆς κοίλης εὐθέως γιγνόμεναι. τινὲς δὲ οὐχ ὅλας αὐτάς, ἀλλ᾽ ὅσον ἐν τραχήλῳ τέτακται τῶν κλειδῶν, ὑψηλότερον αὐτὸ ὀνομάζουσιν, ἔνιοι δὲ οὐδ᾽ ὅτι κατωτέρω σχίζονται τῶν κλειδῶν ἐπίστανται. ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἐπὶ πάντων εὕρομεν ἀεὶ πρὸ τῶν κλειδῶν σχιζομέ-
40 νην τὴν κοίλην ἀποφυομένας τε τῶν μορίων αὐτῆς ἑκατέρας φλέβας ἐπί τε τὸ στέρνον τὰ πρῶτα μεσοπλεύρια, καὶ τοὺς ἐξ σπονδύλους τοῦ τραχήλου καὶ τῶν ὠμοπλατῶν, ὅσα τε τούτοις ἐφεξῆς ἐπὶ τὰς χεῖρας ὅλας τὰς διὰ τῶν μασχαλῶν ἔφην ἐπ᾽ αὐτὰς ἰέναι. ὅταν δὲ ὑπὸ ταῖς κλεισὶ γεννηθῶσιν αἱ μεγάλαι φλέβες, ἃς ἐκ τοῦ τμηθῆναι διχῇ τὴν κοίλην ἔφην γίνεσθαι, ῥίζαν ἐργάζονται φλέβες ἀξιόλογοι, ἀφ᾽ ἧς ὡς εἴρηται, τήν τε ὠμιαίαν γίνεσθαι συμβέβηκεν. ἄλλας τέ τινας, ἃς ὀλίγον ἔμπροσθεν διῆλθον. ὅσον δὲ ὑπόλοιπόν ἐστι τῶν μεγάλων φλεβῶν, εἰς ἃς ἔφην ἐσχίσθαι τὴν κοίλην ὄρθιον ἀναφέρεται διὰ τοῦ τραχήλου ἔμπροσθεν ἔχον ἑαυτοῦ τὸν στόμαχον. ὑπὲρ ὧν τῆς νομῆς πρόκειται λέγειν, ἅμα ταῖς ἐπιπολῆς σφαγίτισιν. ἃς ἔφην ἄλλοτε ἄλλως εἰς ταὐτὸν ἀλλήλαις ἰέναι. ὥσπερ δὲ τούτου διαφοραὶ πάμπολλαι τῆς ἑνώσεως αὐταῖς εἰσίν, οὕτως αὖ πάλιν ἕτεραι διαφοραὶ τοσαῦται αὐτῶν τῆς σχίσεως ὁρῶνται γιγνόμεναι. προσελθοῦσα γὰρ ἡ ἐπιπολῆς αὐτῆς σφαγῖτις ἐστίν, ὅτε μὲν αὐτίκα σχίζεται, καὶ τῶν μορίων αὐτῆς ἑκατέρων. ἤτοι γε ἴσον, ἢ ἄνισον
50 φαίνεται. ποτὲ δὲ ἐπὶ πλεῖον ἀποχωρεῖ, καὶ ποτ᾽ οὕτως ἐπὶ πλεῖστον, ὡς εὐθὺς τῆς γένυος σχισθῆναι. ταῦτα δ᾽ ὁρᾶται, κἀπὶ τῶν ἀνθρώπων ἐναργῶς ὁσημέραι. κατά τε τὰς χειρουργίας. καὶ πρὸς τούτοις, ἐπειδὰν καίτοι μέγιστον φωνῶσιν. ἢ κατέχωσιν ἔνδον τὸ πνεῦμα, συστέλλοντες τὸν θώρακα καθάπερ οἱ ἀθληταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς καλουμέναις καταλήψεσι πνεύματος. ἀλλὰ καὶ διαθέσεις σηπεδονώδεις ἐψίλωσαν ἐνίοτε τοῦ περικειμένου δέρματος ἅπαν τὸ κάτω χωρίον, ὡς ἐναργῶς ὁρᾶσθαι τὰς φλέβας γυμνάς, καὶ μάλιστα τοῦτο συνεχῶς ἐγένετο περὶ πάντα τὰ τοῦ σώματος μόρια, κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἐν ᾧ τοὺς ἄνθρακας ἐπιδημῆσαι συνέβη κατὰ τὴν ἀσίαν. οἳ καὶ τοὺς θεασαμένους αὐτάς, ἔπεισαν, ἀκριβῶς ὁμοιότητα τοῖς πιθήκοις εἶναι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. ἰατρῶν μὲν οὖν ὅστις χειρουργεῖν μέλλει κατὰ τὸν τράχηλον,

ἀναγκαῖον δ' ἐστὶν ἐπίστασθαί τε τὴν εἰρημένην ποικιλίαν τῶν κατ' αὐτὸν φλεβῶν, ἐπίστασθαί τε καὶ τίνα μάλιστα αὐτῶν. εἰ δὲ αὖ ὁ χειρουργούμενος διαπέπτεται γινώσκειν γε ἀκριβῶς τὰς ἀποφύσεις ἑκάστης τῶν τεσσάρων φλεβῶν. λέγω δὲ τεσσάρας, πρῶτον μὲν τὰς κάτω, πρὶν ἐς ταυτὸν ἀλλήλαις ἐλθούσας τὴν ἐπιπολῆς γεννῆσαι σφαγίτην, ἔπειτα τὰς μετὰ τὴν σχίσιν ἄνω φερομένας, οὐ μὴν οὔτε τοῖς ἰατροῖς, οὔτε τοῖς εἰσαγομένοις, οὔτε πολὺ μᾶλλον ἡμῖν τοῖς φιλοσόφοις ἀντίθενες ἄκιστε, τὴν ἀκριβεστάτην ἐπιστήμην ἀναγκαῖον ἔχειν τῶν τοιούτων θεωρημάτων. διὸ καὶ τὼ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἔφην ἐν τῷδε τῷ πράγματι, σπουδήν τινα ποιήσασθαι τῆς τῶν ἀγγείων ἀνατομῆς. ἐν γὰρ ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν, ὅπως εἰς ἕκαστον μὲν ἀρτηρία καὶ φλὲψ ἐμβάλλει δηλοῦται. νυνὶ δὲ οὔτε ἀναγκαῖον ὡς ἔφην, ἀσαφής τε ἂν ὁ λόγος γένοιτο μοι τοὺς μύας ὀνομάζοντι. διὸ κἀν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν, τῶν μυῶν ἀνατομὴ προηγεῖται τῆς τῶν ἀγγείων. ὥς τε ἐν τῷ παρόντι λόγῳ,
10 τοσοῦτον εἰπεῖν ἀρκέσει τῶν ἐπιπολῆς σφαγιτίδων αἱ πλεῖσται τῶν ἀποφύσεων μικραί τε εἰσὶν, καὶ τοῖς ὑπὸ τὸ δέρμα μάλιστα διασπείρονται μυσὶν, ἐν οἷς εἰσὶν καὶ οἱ δύο μύες οἱ κινοῦντες τὰς γνάθους, λεπτοὶ μὲν ἱκανῶς ὄντες, ὑποπεφυκότες δὲ παντὶ τῷ τραχήλου δέρματι. μετὰ μέντοι τὸ σχισθῆναι πάλιν ἄνω φερομένων ὧν ἀξιόλογοι τῶν φλεβῶν τούτων, εἰσὶν αἱ ἀποφύσεις, καθ' ἃς εἴς τε τὸ πρόσωπον ὅλον διασπείρονται, καὶ τοῖς ἀμφὶ τὰ ὦτα χωρίοις διανέμονται, καὶ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναφέρονται. διχῆ γὰρ ἑκατέρας σχισθείσης, τὸ μὲν ἕτερον μέρος, εἴς τε τὰ κατὰ τὴν κάτω γένυν ἅπαντα μεγάλα ἀγγεῖα διασπείρεται, καὶ μικροῖς ἄλλοις, ἐς τὰ κατὰ τὴν ἄνω. τὸ δ' ἕτερον, εἴς τε τὰ περὶ τὰ ὦτα χωρία καὶ τὴν κεφαλὴν, ἐπιμίγνυται δὲ τούτων ἁπασῶν τῶν φλεβῶν τὰ πέρατα, καὶ πρὸς τὰς παρακειμένας μὲν, οὐδὲν δὲ ἧττον αὐτῶν καὶ πρὸς τὰς ἀντικειμένας, ἐς ταυτὸν γὰρ ἥκουσιν αἱ τελευταὶ τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι κειμένων φλεβῶν, πρὸς τὰς ἐν τοῖς δεξιοῖς. ἡνίκα γὰρ ἐπιπολῆς αἱ τέτταρες γεννηθῶσιν σφαγίτιδες. ἡ μὲν ἔξωθεν αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφέ-
20 ρεται, μέμνησο δ' ὅτι ταύτην ἑλίττεσθαι περὶ τὴν κλεῖν ἔφην. ἡ δὲ ἔσωθεν, εἰς τὰ περὶ τὴν κάτω γένυν ἐπιμιγνυμένη πολλαχόθι, τοῖς διὰ βάθους σφαγίτιδος ἀποβλαστήμασιν, ἀφ' ὧν εἴς τε τὸν λάρυγγα, καὶ τὸν στόμαχον, ὅσα τε κατὰ βάθος τοῦ τραχήλου τέτακται μυῶν μόρια. πολλαὶ τῶν ἀποτεμήσεων ἐμφύονται καθάπερ ὅσα τοῦ βάθους ἀποκεχώρησεν μόρια μυῶν, ὑπὸ τῶν ἐπιπολῆς φέρεται σφαγιτίδων. λαμβάνει δὲ καὶ ἡ γλῶττα μεγάλας φλέβας ἀπὸ τῶν διὰ βάθους σφαγιτίδων, ὃ ταυταῖς ἐπιπολῆς διὰ τῶν ἀποφύσεων συμπλακῶσιν. ὅσα μέντοι τῇ γλώττῃ περίκειται σώματα, καὶ τῶν μυῶν ὅσοι μὴ διὰ βάθους εἰσὶν, ὑπὸ τῶν ἐπιπολῆς φέρεται σφαγιτίδων. τό γε μὴν ὑπόλοιπον ἁπάντων διὰ βάθους σφαγιτίδων εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀναφερόμενον, ἐκπίπτει μὲν τῷ κρανίῳ κατὰ τὸ πέρας τῆς λαβδοειδοῦς ῥαφῆς, πρὶν δὲ ἐκπίπτειν ἀποβλάστημα μικρὸν τῇ μεταξὺ χώρᾳ πρώτου καὶ δευτέρου ποιεῖται σπονδύλου, καὶ μετὰ ταῦτα ἄλλο τριχοειδὲς ἐν τῇ μεταξὺ πρώτου καὶ κεφαλῆς. ἀναμίγνυνται δὲ ταύταις ἄνωθεν κάτω φερομέναις κατὰ τὸν ἐγκέφαλον
30 φλέβες. καί τισι τῶν ἔξωθέν τε καὶ τῶν πλαγίων. πασῶν γὰρ ἑνοῦνται τὰ πέρατα τῶν φλεβῶν, ἐν τοῖς περὶ τὴν κεφαλήν τε καὶ τὴν διάρθρωσιν αὐτῆς χωρίοις. ἀλλὰ καὶ τῶν περικειμένων φλεβῶν τῷ κρανίῳ. φέρονταί τινες ἔσω φερόμεναι, καὶ μάλιστα περὶ τὴν διάρθρωσιν τῆς γνάθου. ὅπως δὲ αὗται πᾶσαι μετὰ τὸ διελθεῖν εἴσω τοῦ κρανίου κατασχίζονταί τε καὶ κοινωνοῦσιν ἀλλήλαις. αὖθις τε πάλιν αὐτῶν ἔξω τινὰ φέρεται μόρια μετὰ νεύρων τινῶν, ἐν ταῖς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν λέγομεν. ὥσπερ καὶ ταῖς κατὰ τὸν πνεύμονα καὶ καρδίαν, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων σπλάγχνων, ἡ καθ' ἕκαστον ἔκφυσις ἀπὸ πάντων τῶν ἀγγείων, ἐν ταῖς ἰδίαις αὐτῶν ἀνατομικαῖς ἀκριβοῦται. νυνὶ δὲ ὡς εἴρηται σύνοψίν τινα τῆς τῶν ἀγγείων ἀνατομῆς ποιούμεθα, συμπεπληρωμένης ἤδη τῆς ἐξηγήσεως ἁπασῶν φλεβῶν ἐπὶ τὰς ὑπολοίπους μετέλθωμεν, ὅσαι τὰ κάτω τῶν φρενῶν φέρουσιν ἀπὸ τῆς ἐπ' ὀσφύι κοίλης γενόμεναι. αὕτη γὰρ ἡ φλὲψ ἐπειδὰν πρῶτον ἔξω τοῦ ἥπατος γένηται, πρὶν μὲν ἐπιβῆναι τῆς ὀσφύος ἔτι μετέωρος οὖσα. κατὰ μὲν τὸ δεξιὸν ἑαυτῆς
40 μέρος, ἐς τὸν τοῦ δεξιοῦ νεφροῦ χιτῶνα, καὶ τὰ περὶ τούτου σώματα, ποτὲ μὲν ἀραχνοειδεῖς, ποτὲ δὲ ἀμφοτέρας τὰς ἐπινεμήσεις πέμπει. κατὰ δὲ τὸ ἀριστερὸν, ἀξιόλογον φλέβα διασχιζομένην εἰς τὰ ταύτης σώματα. πολλάκις δ' αὖ τῆς ἐπὶ τὸν νεφρὸν ἀφικνουμένης ἀποφύονται φλέβες ἀπ' αὐτῆς, καὶ αὐτοῦ τοῦ περὶ τὸν νεφρὸν χιτῶνος, ἅμα τοῖς πέριξ χωρίοις, ἔνιαι μὲν ἀραχνοειδεῖς, ἔνιαι δὲ μικραὶ, ὀνομάζω δὲ ἰδίας φλέβας μικρὰς ὅσαι φαίνονταί τι, καὶ σμικρὸν εὖρος ἔχουσαι. τοῦτο δὲ οὐχ ὑπάρχει ταῖς ἀραχνοειδέσιν καὶ τριχοειδέσιν. ἀλλ' αἱ μὲν λεπτόταται ἐοίκασι γραμμαῖς μόνως ὁρωμέναις, ἃς ἀπαυθισμοὺς ἐκάλεσαν ἔνιοι τῶν παλαιῶν. αἱ δὲ, ὡς ἂν εἴποι τις ἁδροτέραις γραμμαῖς ἐχούσαις μὲν δηλονότι πάντως πλάτος, ἀλλ' ὡς πρὸς αἴσθησιν ἀπλατέσι λεγομέναις, ἐπειδὴ σαφεῖ διακρίσει ὁρίζοντι τὸ πλάτος μεῖον ἐν αὐταῖς ἔνεστιν. αὗται μὲν οὖν αἱ φλέβες τοιαίδε. αἱ δὲ εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμφυόμεναι, μέγισται πασῶν εἰσὶν τῶν τῆς κοίλης ἀπεσχισμένων. ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν ἐπὶ τοὺς ὄρχεις φέρονται φλέβες τὸ μέντοι κοινὸν ἐπὶ πάντων ἔχουσαι τῶν πιθήκων.
50 τὸ δὲ ἴδιον, ἐν ἑκάστοις αὐτῶν. τὸ κοινὸν μὲν οὖν ἐστιν, ἀπὸ τῆς ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν νεφρὸν ἀποβλαστήματι φέρεσθαι
* ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν ὄρχιν οὐδὲν φλέβα. ταύτης τε τῆς κοίλης ἀποσχιζομένης, ποτὲ δὲ μιᾶς μόνης τῆς ἐπὶ τὸν νεφρὸν ἰούσης φλεβὸς, ἡ δὲ ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι φλὲψ, εἰς τὸν δεξιὸν ὄρχιν ἰοῦσα τῆς κοίλης αὐτῆς ἀποπέφυκεν. ὤφθη δὲ ἅπαξ ποτέ μοι καὶ ἥδε, δύο ἀρχὰς ἔχουσα, καθάπερ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς πολλάκις. αὗται μὲν οὖν αἱ φλέβες εἰς τοὺς ὄρχεις φέρονται, ἄν τε ἄρρεν, ἄν τε θῆλυ τὸ ζῶον ᾖ. καὶ γὰρ καὶ τὸ θῆλυ κατὰ τὰ πλευρὰ τῆς μήτρας ἔχει τοὺς ὄρχεις πολὺ μικροτέρους τε καὶ πυκνοτέρους, ἤπερ ἐπὶ τῶν ἀρρένων. ἐφεξῆς δ' αὐτῶν καθ' ἕκαστον σπόνδυλον ἐπὶ τὰς λαγόνας φέρονται φλέβες, ὧν τὰ πέρατα, πρὸς τοὺς κατ' ἐπιγάστριον ἀναφέρονται μῦς. οἱ γάρ τοι κατ' ἐπιγάστριον μῦς, ἐκ τούτων φέρονται τῶν φλεβῶν, καὶ τῶν ἐν τοῖς τῶν νόθων πλευρῶν μεσοπλευρίοις, καὶ τῶν ἄνωθεν ἐπὶ τὸ στέρνον ἐπὶ τοὺς τιτθοὺς

φερομένων, καὶ τῶν ταύταις ἑνουμένων τοῖς πέρασιν ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀναφερομένων, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν
ἐπηγγειλάμην αὖθις ἐρεῖν. οἱ δὲ ὑποκείμενοι τούτων μύες, οἱ ἔξωθεν τοῦ θώρακος ἐκ τῶν κατὰ τὰς κλεῖς
ἀγγείων μικρῶν, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν εἶπον, καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ στήθους ἐπὶ τὸ στέρνον φερομένων. διεκπίπτει γὰρ
αὐτῶν ἀποβλαστήματα πρὸς τοὺς παρὰ τὸ στέρνον μῦς, καὶ προσέτι τῶν κατὰ τὰ μεσοπλεύρια. καὶ γὰρ καὶ
τούτων ἐκπίπτει τις ἔξω τοῦ θώρακος μοῖρα, καὶ μὲν δὴ ὅτι τῷ κατ' ὀσφὺν νωτιαίῳ φλέβες, ἀπὸ τῆς ἐπικειμέ-
νης ἐνταῦθα τῆς κοίλης ἐμφύονται καθ' ἕκαστον τρῆμα μία, λέλεκται πρόσθεν. ὥστ' οὐδὲν ἔτι ὑπόλοιπόν ἐστι,
τῆς ἐπ' ὀσφύϊ κοίλης ἀποβλάστημα διηγήσεως δεόμενον. ἀλλ' ὅπως διχῇ σχίζεται, λεκτέον ἤδη. κατὰ τοίνυν τοὺς
ὑστάτους τῆς ὀσφύος σπονδύλους, οὐκ ἔθ' ὑποκειμένην ἐστὶν εὑρεῖν τὴν ἀρτηρίαν τῇ φλεβί, τοὐναντίον δ' ἅ-
παν γίνεται. μετέωρος μὲν ἡ ἀρτηρία, κατὰ τῆς φλεβὸς ὀχεῖται. τῶν σπονδύλων δὲ αὐτῶν ἡ φλέψ. φαίνεται
10 τοίνυν καὶ σχίζεται κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἑκατέρων τῶν ἀγγείων διχῇ. καὶ γίνεται τὸ σύμπαν αὐτῶν σχῆμα τῷ λ
στοιχείῳ παραπλήσιον. ἕκαστον δὲ τῶν συνθέτων ἀγγείων, ἐπὶ τὸ καθ' ἑαυτὸ φέρεται σκέλος λοξὸν, ἐν δὲ τῇ
φορᾷ ταύτῃ, πρῶτον μὲν ἀπόφυσιν τῆς φλεβὸς ἑκατέρας ἰδεῖν ἐστιν ἐπὶ τὰς ψόας ὀπίσω διανεμομένας,
καί τινας ἄλλας τριχοειδεῖς ἀμυδρῶς ἐνίοτε φερομένας εἰς τὸ κατ' ὀσφὺν περιτόναιον. ἀπὸ γάρ τοι τῶν
πλησιαζόντων καθ' ἕκαστον μόριον ἀγγείων, τὸ περιτόναιον δέχεται τοσαύτας φλέβας. πλείστας δ' αὐτῶν καὶ
μακροτέρας λαμβάνει παρὰ τῶν ἐπ' ὄρχεις φερομένων. ἐφεξῆς δὲ τούτων εἰσὶ τῶν ἐπὶ τὰ σκέλη φερομένων
φλεβῶν, εἴς τε τὰ κάτω καὶ πρόσω. πρῶτον μὲν, εἰς τοὺς κατὰ τὸ πλατὺ καλούμενον ὀστοῦν μῦς, ὧν οὐ σμι-
κρὸν μέρος ἀναμίγνυται τῇ μετ' αὐτῶν ἐκφύσει, πρὸς τοὺς κατὰ τὴν ἕδραν μῦς φερόμενον. ἀμφοτέρων δὲ τῶν
συζυγιῶν τὰ πέρατα διεκπίπτει πρὸς τὰ ἐκτὸς μόρια τοῦ πλατέος ὀστοῦ τοῖς ἐνταῦθα μυσὶ διασπειρόμενα.
μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὰ κάτω μέρη τῆς μήτρας φέρονται φλέβες, ἀνωτέρω βραχὺ τῆς τοῦ τραχήλου πρώτης
20 ἐκφύσεως, αἵτινες εἴς τε τὸν τράχηλον αὐτὸν διασπείρονται, καὶ εἰς τὴν μήτραν ἑνούμεναι, μέχρι μὲν ἑαυτῶν
τείνει τοὺς ὄρχεις. τὸ δὲ ἄλλο τοῦ μέχρι τοῦ πυθμένος τῆς μήτρας διαπλέκουσιν. ἀπὸ δὲ τῶν ἐπὶ τὰ κάτω τῆς
μήτρας φερομένων φλεβῶν καὶ αἱ τῆς κύστεως ἀποσχίζονται φλέβες. ἐφεξῆς δ' ἔστιν ἄλλη συζυγία φλεβῶν,
δύο ἀρχὰς τοὐπίπαν ἐχουσῶν, προϊοῦσαι δὲ αὗται συνάπτονται πρὸς ἀλλήλας, καὶ γεννῶσι φλέβα καθ' ἑ-
κάτερον μέρος εἰς τοὐκτὸς φερομένην διὰ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, σὺν τῷ ταύτης νεύρῳ. καὶ τοίνυν διασπείρεται
τοῖς κάτω μυσὶ τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ τὸ ἀγγεῖον τοῦτο καθάπερ καὶ τὸ νεῦρον. μετὰ δὲ ταῦτα, ἔστιν ἄλλη συζυγία φλε-
βῶν, ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν ἀνεβαλόμην ἐρεῖν, τῶν ἀναφερομένων παρὰ τοὺς ὀρθίους μῦς, ἔπειτα εἰς ταὐτὸν
ἰουσῶν τοῖς πέρασι τῶν φλεβῶν, ἃς διὰ τοῦ θώρακος εἰς ὑποχόνδρια καταφέρεσθαι πρόσθεν εἶπον. ἀπὸ δὲ
τῆς αὐτῆς ῥίζης καὶ ἄλλο φλέβιον ἓν, καθ' ἕτερον μέρος εἰς τὴν μήτραν ἀφικνεῖται, δι' ὧν φλεβῶν ἡ κοινωνία
μάλιστα ἐστὶ τοῖς τιτθοῖς πρὸς τὰς μήτρας. αὗται μὲν οὖν αἱ φλέβες ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν κεῖνται τῶν ὀρθίων
30 μυῶν, καὶ αἵ γε ἀναφερόμεναι πρὸς τὰ ὑποχόνδρια, συμφυεῖς εἰσιν αὐτοῖς. ἑτέρα δ' ἔξωθεν τῶν μυῶν ἐστὶ συ-
ζυγία τῶν καθηκουσῶν ἐπὶ τὸ αἰδοῖον, αἴ τε ἄρρεν, αἴ τε θῆλυ τὸ ζῶον ᾖ. καταφέρονται δὲ παρὰ τὴν συμβου-
λὴν τῶν τῆς ἥβης ἑκατέρωθεν. καὶ μετὰ ταῦτα εὐθέως ἐστὶν ἑτέρα φλὲψ ἀφ' ἑκατέρας τῆς ἐπὶ τὰ σκέλη πρὸς
τοὺς ἔνδον μῦς τῶν μερῶν φερομένη. τούτων δ' ἑξῆς, ἄλλη συζυγία φλεβῶν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι κειμένη, ἃς
καὶ θεώμεθα πάνυ σαφῶς ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν ἀνθρώπων. ἀπὸ μὲν τῶν βουβώνων ἀρχομένας, ἀναφερομένας δὲ,
κατὰ τὸν τῶν λαγόνων τόπον. ἀμυδραὶ δὲ ἄλλαι συνάπτουσιν αὐτῶν τοῖς πέρασιν ἄνωθεν κάτω φερόμεναι,
τὴν γένεσιν ἔχουσαι μάλιστα, ἐκ τῶν παρὰ τοὺς τιτθοὺς φλεβῶν. ἀλλὰ ταῦτα τῆς συζυγίας τῆς νῦν ἐν τῷ λό-
γῳ προκειμένης ἔφην ἀναφέρεσθαι κάτωθεν ἄνω μέρος οὐ σμικρὸν, ἐπὶ τοὺς παρὰ τοὺς πύγας ἀποχωρεῖν μῦς.
ἐντεῦθεν δὴ λοιπὸν ἡ μεγάλη φλὲψ, εἰς τὸ σκέλος ἀποσχίζεται. πρώτην μὲν ἀπόφυσιν ἑαυτῆς κατὰ τὸν βου-
βῶνα ποιοῦσα σὺν ἀρτηρίᾳ μικρᾷ τοῖς ἐμπροσθίοις μυσὶ διανεμομένην. δευτέραν ἑκατέρα τε ἅμα καὶ τῶν
40 ἔνδον μερῶν ἄχρι τοῦ γόνατος ἐπιπολῆς διασπειρομένην. ἄλλας δ' οὐκ ὀλίγας διὰ βάθους εἰς τοὺς μηρούς. μικρὸν
δ' ἀνωτέρω τῆς κατὰ γόνυ διαρθρώσεως τριχῇ σχισθεῖσα τῷ μέσῳ μέρει αὐτῆς, ἣ δὴ μεγίστη ἐστὶ, δι' αὐτῆς τῆς ἰγνύος
φέρεται κάτω. κἄπειτα ἐντεῦθεν διὰ τοῦ βάθους ὅσαι τῆς καλουμένης γαστροκνημίας ἀποφύσεις, οὐκ ὀλιγά-
κις δίδωσι τοῖς κατὰ ταύτην μυσὶ, τῷ δ' ἔξωθεν μορίῳ τῷ δευτέρῳ κατὰ τὸ τῆς περόνης ἐκτὸς ἐπὶ τῆς κατὰ
τὸν πόδα διαρθρώσεως, ἐπιπολῆς ἀφικνεῖται. τῷ τρίτῳ δὲ μέρει τῶν ἔνδον ἐπ' αὐτὸν τὸ ἀντικείμενον ἔρχεται.
κἄπειτα ἐντεῦθεν ἐπὶ τὸ σφυρὸν ἀφικνεῖται, ἐπ' αὐτὸ τῆς κνήμης τὸ πέρας, ἐπιτηδειοτάτη πρὸς τὰς φλε-
βοτομίας οὖσα. καὶ μὲν δὴ καὶ τῆς διὰ βάθους τῆς μεγάλης εἰς τοὺς μῦς σχιζομένης, σὺν ἀρτηρίᾳ δύο πέρατα
ποιησαμένης τὸ μὲν ἕτερον τὸ μεῖζον, ἀπὸ τῆς κνήμης ἔσω φέρεται. τὸ δὲ ἕτερον, διὰ τῆς μέσης χώρας περόνης
τε καὶ κνήμης, εἰς τὰ πρόσω παραγίνεται τοῦ ποδὸς ἐμπηγνύμενον ἀποβλαστήματα φλεβὸς ἑτέρας, ἣν διὰ
τῶν ἐκ τῆς κνήμης μερῶν παρὰ τὴν περόνην ἔφην καταφέρεσθαι, ὡς γίνεσθαι τέτταρας φλέβας εἰς τὸν πό-
50 δα κατερχομένας. μίαν μὲν ἔξωθεν πασῶν παρὰ τὸ κυρτὸν πέρας τῆς περόνης. ἑτέραν δὲ ἐκ τῶν ἔνδον αὐτοῦ
μερῶν. καὶ τρίτην ὡς εἶπον πρόσω τοῦ τῆς κνήμης πέρατος. καὶ τετάρτην, ἐκ τῶν ἔνδον περιλαμβάνουσα τὰς
κυρτὰς ἀποφύσεις. ἡ μὲν πρώτη καὶ δευτέρα ῥηθεῖσαι τῆς περόνης. αἱ δὲ ἑξῆς δύο τῆς κνήμης. ἐντεῦθεν δ' ἡ μὲν
τετάρτη κάτω τοῦ ποδὸς ἁπάντων διαπλέκει συνεπιμιγνυμένων αὐτῇ μορίων τῆς πρώτης. αἱ μέσαι δ' αὐ-
τῶν αἱ δύο, κατὰ τοῦ ποδὸς ἄνω διασπείρονται. καὶ μέντοι καὶ τῆς πρώτης μόριον τὸ ἄνω τοῦ ποδὸς ἔχει,
ὃ διαπλέκει τὰ μέρη τῆς κατὰ τὸν μικρὸν μάλιστα δάκτυλον. ἐπιμίγνυνται δὲ ἢ ἄλλως πολυειδῶς. ὥσπερ
ἀνὰ ταῖς χερσὶν ἄκραις, οὕτω καὶ κατὰ τὸν πόδα μόρια τῶν ἀγγείων. αὕτη μὲν ἡ σύνοψις ἔσται σοι τῆς
τῶν φλεβῶν ἀνατομῆς. ἐφεξῆς δὲ περὶ τῶν ἀρτηριῶν ἐροῦμεν. Ἀρχὴ μὲν τούτων ἐστὶν ἡ ἀριστερὰ
κοιλία τῆς καρδίας. ἐντεῦθεν δὲ μία μὲν εἰς τὸν πνεύμονα κατασχίζεται λεπτὴ καὶ μονοχίτων, καὶ παχεῖα

πολὺ

πολὺ μεῖζον τῆς δὲ, καθάπερ τις στέλεχος ἁπασῶν οὖσα τῶν ἀρτηριῶν. εἰκάσαις δ᾽ ἂν εἰ βούλοιο καὶ τὴν εἰς
τὸν πνεύμονα κατασχιζομένην ἀνάλογον ἔχειν τῇ πρώτῃ πασῶν ῥηθείσῃ φλεβὶ, τῇ κατὰ τὰς πύλας τοῦ
ἥπατος, ἣν εἰς τὰ κατὰ τὴν γαστέρα μόρια καθήκειν ἔφην, οἷόνπερ ῥίζαις τισὶ τοῖς ἑαυτοῖς πέρασιν ἀνα-
λαμβάνουσα τὴν τροφήν, ὡσαύτως γάρ τοι καὶ ἡ δὲ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ὠφέλειαν εἰς τὸν πνεύμονα κατασχίζε-
ται. καὶ μέντοι καὶ δι᾽ αὐτὸ τὸ τῆς καρδίας σῶμα περιεχομένας ἐν κύκλῳ δύο ἀρτηρίας ἔχει. τὴν μὲν ἑτέ-
ραν τὴν μείζω τὸ πλεῖστον αὐτῆς διαπλέκουσαν. τὴν δὲ ἑτέραν εἰς ἐκεῖνα μάλιστα διανεμομένην, ἔνθα τὴν τρί-
την ἐνόμιζεν εἶναι κοιλίαν ὁ ἀριστοτέλης. αὕτη δέ ἐστιν ἡ κατὰ τὸ πλατὺ τῆς καρδίας μέσον. οὖσα τῆς δε-
ξιᾶς, οὐκ ἄλλη τις τρίτη. ταύτας μὲν οὖν τὰς ἀρτηρίας τὰς ἅμα τῷ πρῶτον ἐκφύεσθαι τῆς καρδίας τὴν
μεγίστην ἀποφυομένας αὐτῆς ἰδεῖν ἐστιν, εὐθὺς δὲ κἀκείνην διασχιζομένην ἀνίσοις τμήμασιν. καὶ μέντοι καὶ τὸ
10 ἔλαττον αὐτῆς μέρος ἄνω φερόμενον, καὶ αὐτὸ πάλιν αὐτίκα σχιζόμενον ἀνίσοις τμήμασι. κἄπειτα τὸ μὲν
μεῖζον αὐτῶν, ἐπὶ τὴν σφαγὴν ἀνατεινόμενον λοξὸν ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ τοῦ θώρακος. ἀντίστροφον
δὲ τὴν θέσιν ἔχον ἑκατέρον. ἀναφέρεται γάρ τι καὶ τοῦτο λοξὸν ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν ὠμοπλάτην τε καὶ μασχάλην
ἀποφύσεσιν. ἀποφυόμενον ἐπί τε τὸ στέρνον καὶ τὰς πρώτας τοῦ θώρακος πλευράς, καὶ τοὺς ἐκ τοῦ τραχήλου σπον-
δύλους. ἐπί τε τὰ περὶ τὴν κλεῖν χωρία μέχρι τῆς ἀκρωμίας. μεθ᾽ ἃς ἁπάσας τὸ ὑπόλοιπον, ἐπί τε τὴν ὠμο-
πλάτην καὶ τὴν χεῖρα κατασχίζεται, τὸ δ᾽ ἐπὶ τὴν σφαγὴν ἀνατεινόμενον μέρος τῆς ἀρτηρίας τὸ μεῖζον.
ὅταν τῷ θυμῷ πλησιάσῃ. πρῶτον μὲν ἀπόφυσιν ἑαυτοῦ ποιεῖται παρὰ τὴν ἀριστερὰν σφαγίτην. ἐπ᾽ αὐτῇ δὲ,
ἑτέραν παρὰ τὴν δεξιάν. εἶθ᾽ οὕτως τὸ ὑπόλοιπον ἅπαν αὐτῆς ἐν ὁμοίως κατασχίζεται τῇ λεγομένῃ πρὸς τὴν
ἀριστερὰν ὠμοπλάτην τε καὶ μασχάλην ἀναφέρεσθαι. καὶ γὰρ ἐπὶ τὸ στέρνον ἥκει τις ὡσαύτως τῇ φλεβὶ, τάς
τε ἄλλας ἀποφύσεις ποιουμένη καὶ τὴν ἐπὶ τῶν τιτθῶν. ἥ τε ἐπὶ τὰς πρώτας τοῦ θώρακος πλευρὰς συγκα-
20 τασχίζεται, καὶ συνεκπίπτει τοῦ θώρακος ἐκτὸς ἐπὶ τοὺς ῥαχίτας μῦς. ὥσπερ ἡ φλέψ, ἥ τε διὰ τῶν κατὰ τοὺς
πρώτους ἐξ τοῦ τραχήλου σπονδύλους τρημάτων φερομένη, συγκαταβαίνει τε καὶ συγκατασχίζεται τῇ φλε-
βὶ πρὸς τὰς τοῦ νωτιαίου μήνιγγας. ἥ τ᾽ ἐπ᾽ ἀκρώμιον ὠμοπλάτην τε καὶ μασχάλην δεξιάν, αὗται πᾶσαι
ταῖς παρακειμέναις φλεψὶ συγκατασχίζονται, καθάπερ αἱ καρωτίδες ὀνομαζόμεναι ταῖς διὰ βάθους σφαγίτι-
σιν, συναναφέρεταί τις ἀρτηρία. ἀλλ᾽ εἴτε δύο γενηθεῖσαι, εἴτε τέτταρες, αὗται χωρὶς ἀρτηριῶν εἰσί. τὸ δὲ ὑπό-
λοιπον ἑκατέρας καρωτίδος ὄρθιον ἀναφερόμενον εἴσω τοῦ κρανίου παραγίνεται. κἀνταῦθα ποιεῖ τὸ κα-
λούμενον δικτυοειδὲς πλέγμα. καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἀρτηρίαι δύο γινόμεναι, πρὸς τὸν ἐγκέφαλον ἀνα-
φέρονται. περὶ δὲ τῆς ἐκείνων νομῆς καὶ πρὸς τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα κοινωνίας ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγ-
χειρήσεσι λέγεται. τὸ δὲ ἕτερον μέρος τῆς ἐν καρδίᾳ φυομένης ἀρτηρίας τὸ μεῖζον παρὰ τὴν ῥάχιν κατακάμ-
πτεται, τῷ πέμπτῳ τοῦ θώρακος ἐπιβαῖνον σπονδύλῳ. φέρεται τοὐντεῦθεν δι᾽ ὅλης ἤδη τῆς ῥάχεως, ἄχρι τοῦ
30 πλατέος ὀστοῦ. πρῶτον μέν τινα πέμπων ἀπόφυσιν αὐτοῦ μικρὰν ἀρτηρίαν κατασχιζομένην εἰς ἐκεῖνα τοῦ θώρα-
κος τὰ μέρη, καθ᾽ ἃ ὁ πνεύμων ἐπίκειται. τὰ τελευταῖα δὲ αὐτῆς πέρατα μέχρι τῆς ἀρτηρίας ἀνήκει. μετὰ δὲ
ταῦτα καθ᾽ ἕκαστον σπόνδυλον εἴς τε τὰ μεσοπλεύρια καὶ εἰς τὸ νωτιαῖον ἀπονεμήσεις γίνονται. τὰ δ᾽ ἄνω τοῦ
θώρακος τὰ κατὰ τὰς τέσσαρας πλευράς, οὐχ ὁμοίως ἀεὶ τὰς ἀρτηρίας ἔχει διατεταμένας. ἐνίοτε μὲν γὰρ
ἀπὸ ταύτης πλέον. ἐνίοτε δὲ ἀπ᾽ ἀμφοῖν εἴσω εἰς αὐτὰς διασπείρονται. ἀλλ᾽ ἥ γε μεγάλη ἀρτηρία φερομένη
μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν θώρακα πρῶτον ἐν τῷ διαφράγματι, δύο δίδωσιν ἀρτηρίας. ἐφεξῆς δὲ, γαστρὶ μὲν, καὶ
σπληνὶ, καὶ ἥπατι, μίαν ἄζυγῆ κατὰ τὰ πρόσω μέρη τῆς μεγάλης ἀποπεφυκυίας ἀμφοτέρας. ἔστι δ᾽ ὅτε ἐκ
μιᾶς ῥίζης διχῆ σχισθεῖσα, γαστρὶ μὲν καὶ σπληνὶ καὶ ἥπατι τὸ ἕτερον τμῆμα. τοῖς δὲ ἐντέροις θάτερον δια-
νέμεται κατὰ τὰ δύο μεσεντέρια. τό τε ἐν τοῖς δεξιοῖς, ὅπερ ἐστὶ τοῦ κώλου τῶν πρώτων μερῶν, καὶ μέσον ἐντέρων
ἐπὶ τῶν ἁπάντων ἐστί. τὸ γάρ τοι τρίτον μεσεντέριον, ὃ πλησίον ἥκει τῆς ἕδρας ἐν τοῖς ἀριστεροῖς κείμενον, ἐν-
40 τεῦθεν μὲν ἀρτηρίαν οὐδεμίαν λαμβάνει, κάτωθεν δὲ ἐμβάλλει τις αὐτῷ μικρά, κατὰ τοὺς νεφροὺς φυομένη
τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ζυγῆς. μεταξὺ δὲ ταύτης καὶ τῶν προειρημένων ἐπὶ τοὺς νεφρούς, εἰσὶν ἀξιόλογοι τὸ
μέγεθος. ἑτέρα τέ τις αὐτῶν ἄνωθεν ἐκ τῶν ἀριστερῶν μερῶν παρατεταμένη τῇ κάτωθεν φλεβὶ, καὶ μέντοι
καὶ αὐτῶν τῶν προειρημένων δυοῖν ἀζύγων ἀρτηριῶν ὀλιγάκις ἐθεασάμεθα. τὴν μὲν ὑψηλοτέραν, εἰς γαστέρα
καὶ σπλῆνα τὴν δὲ ταπεινοτέραν εἰς ἧπάρ τε καὶ μεσεντέρια διανεμομένην, καθήκουσάν τε καὶ εἰς τὸ νωτιαῖον
ἅμα ταῖς φλεψὶ καθ᾽ ἕκαστον σπόνδυλον ἀρτηρίας τῆς μεγάλης ἀποσχιζόμεναι, καὶ ταῖς εἰς τὰς λαγόνας εἰρη-
μένας φέρεσθαι φλεψὶ, καὶ ταύταις ὁμοίως συμπαραφέρονται τινὲς ἀρτηρίαι τῆς ἐπ᾽ ὀσφύϊ μεγάλης ἀρτη-
ρίας ἀποφυόμεναι. καὶ ταῖς ἐπὶ τοὺς ὄρχεις, ὡσαύτως φέρεσθαι φλεψὶν εἰρημέναις ἀρτηρίαις συμπαραφέ-
ρονται. κατὰ δὲ τὰ πλάγια τῆς ὀσφύος ὑπερβαίνει τὴν ὑποκειμένην φλέβα τὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ὕστατον.
εἴρηται μὲν κατὰ τῶν σπονδύλων τὴν φλέβα, καὶ ταύτης εἰρῆσθαι τὴν ἀρτηρίαν. ἐπειδὰν δὲ τοῦτο γένηται,
50 τηνικαῦτα ὥσπερ ἡ φλὲψ, καὶ ἡ μεγάλη ἀρτηρία διχῆ σχισθεῖσα τῶν μορίων, ἑκατέρων εἰς τὸ κατ᾽ εὐθὺ πέμπει
σκέλος. ἐν δὲ τῇ φορᾷ ταύτῃ, μόριον ἐναπεσχισμένον, ἑκατέρας αὐτῶν φαίνεται πρῶτον, ὃ τοῖς ἐμβρύοις ἐξ
ὀμφαλοῦ προσάγεται. τελουμένων γὰρ τῶν ζώων. τὸ μὲν ἐν τῷ μεταξὺ πᾶν ὑμενῶδές τε καὶ ξηρὸν καὶ ἄχρη-
στον γίνεται. τὸ δὲ κατὰ τὴν ἔμφυσιν σώζεσθαι καὶ τούτου τινὰς ἀποφύσεις ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐμβρύων, οὕτω καὶ
ἐπὶ τῶν τελείων κατασχίζεται ταῖς κατὰ τὸ πλατὺ καλούμενον ὀστοῦν φλεψὶν, ἃς ἔμπροσθεν εἶπον εἰς τοὺς
ἐνταῦθα μῦς διασχίζεσθαι. αὕτη δὲ ἡ ἑκατέρων τῶν φλεβῶν ἀρτηρία νεμομένη, διὰ βάθους φέρεται τῇ μεγά-
λῃ φλεβὶ συμπαραφερομένη, καὶ μέντοι καὶ οὖσαι διὰ βάθους ἐκείνης εἴρηνται πρόσθεν, ἀποφύσεις γί-
νονται ταύταις, συμπαρεκτείνονταί τε καὶ συγκατασχίζονται. ταῖς δ᾽ ἐπιπολῆς φλεψὶν ταῖς ἐν τοῖς σκέλεσιν,
οὐκ αἰεὶ εὕροις ἀρτηρίαν διακειμένην, ὥσπερ οὐδὲ ἐν χερσὶ, κατά τε ἐπιγάστριον καὶ νῶτον, καὶ τράχηλον. ἐν κεφα-

λῆ δὲ μόνη, πλησίον τοῦ δέρματος εὕροις ἂν ἀρτηρίας ὄπισθεν τῶν ὤτων καὶ τὰς κατὰ θάτερον τῶν κροτάφων. αἱ δὲ
κατ' ἄκρας τὰς χεῖρας τῶν διὰ βάθους ἀρτηριῶν ἄσαρκον ὑποπίπτουσι τοῖς ἁπτομένοις. ὥσπερ γὰρ καὶ
κατὰ τοὺς ταρσοὺς τῶν ποδῶν, κἂν τοῖς παχυτέροις καὶ πιμελωδεστέροις τὸ σῶμα καὶ τούτων μικρόν τι τῶν
φανερῶν ἐστιν, καὶ τῶν ἄλλων οὐδεμία πρόδηλος. τοῖς τε γὰρ ἰσχνοῖς καὶ προφανῆ ἐπὶ πλεῖστον εἰσὶ καὶ πολλῶν
ἄλλων ἀρτηριῶν μόρια. τὰ μὲν οὖν εἰρημένα πάντα περὶ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν ἐπὶ τῶν τελείων φαίνεται
ζώων. ἐπὶ μέντοι τῶν ἔτι κυουμένων πρὸς τοῖς εἰρημένοις, κατ' αὐτὸ τὸ χωρίον ἀρτηρίαι καὶ φλέβες εἰσὶ κα-
θηκόντων περάτων ἐκφυόμεναι. συνιόντων δ' ἐκείνων πρὸς ἄλληλα ἐκ τῶν γινομένων αὖθις πρὸς ἀλλήλας
γενέσθαι, συμβέβηκεν δὲ ἐξ αὐτῶν τὸ κατ' ὀμφαλὸν ζεῦγος ἑκατέρων τῶν ἀγγείων. ἀλλ' αἱ μὲν ἀρτηρίαι
περιλαμβάνουσι τὴν κύστιν ἐπὶ τὰς ἀποπεφυκυίας τὰς κατὰ ῥάχιν ὡς ἐπὶ τὰ σκέλη παραγίνονται, καθ'
10 ὅτι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται. συμβάλλουσαι δ' ἄλλαι φλέβες κατὰ τὴν πρώτην ἔκφυσιν τοῦ ὀμφαλοῦ,
μίαν ἀποτελοῦσι μεγάλην ἐπὶ τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος φερομένην, ἐκ τῆς ἐπὶ πύλαις φλεβός, αὕτη τε
οὖν ἡ φλέψ, χωρὶς ἀρτηρίας ἐστὶ καὶ μετ' αὐτὴν ἡ κοίλη πᾶσα. τό τε γὰρ διὰ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος διε-
ληλυθὸς, οὐδεμίαν ἀρτηρίαν παρακειμένην, τοὐντεῦθεν ἐπὶ τὴν ῥάχιν φερόμενον. οὐ μὴν οὐδὲ ἄλλη τις
τῶν κατὰ τὰ κυρτὰ τοῦ ἥπατος φλεβῶν ἀρτηρίαν ἔχει παρακειμένην. ὥσπερ οὐδὲ αἱ τοῦ διαφράγματος,
ἃς ἔφαμεν ἀποφύεσθαι τῆς κοίλης διερχομένης αὐτῷ. καὶ μέντοι καὶ ἡ τὸν θώρακα τρέφουσα φλέψ, ἣν ἀνω-
τέρω τῆς καρδίας ἐπὶ τῶν πιθήκων ἔφην ἀποφύεσθαι καὶ ταύτην χωρὶς ἀρτηρίας ἐστὶν ἀποβῆναι τῆς ῥά-
χεως, οὐχ ἧττον τῆς δὲ μετὰ τὸ μέγεθος ἣν ὠμιαίαν ἔφαμεν ὀνομάζεσθαι χωρὶς ἀρτηρίας ἐστὶ μετὰ πασῶν
τῶν ἑαυτῆς ἀποφύσεων. ὅτι μὴ μιᾶς μόνης, ἣν ἐν τῇ κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσει τὴν γένεσιν ἔχειν ἔλεγον ἀπο-
φυομένην εἰς βάθος, ὥσπερ καὶ τῆς ἔνδον τῆς διὰ μασχάλης. αὗται γὰρ αἱ δύο μόναι διὰ βάθους τοῦ πήχεως
20 φέρονται σὺν ἀρτηρίαις. αἱ δὲ ἄλλαι αἱ κατὰ τὸν πῆχυν ἐπὶ πολὺ ἅπασαι χωρίς, τρεῖς γὰρ ἢ τέτταρας
φύεσθαι πρόσθεν ἔφην ἀπὸ τῆς διὰ μασχάλης. ἄλλη δὲ πολὺ τούτων μείζων ἡ ἐξ ἀμφοῖν γινομένη. αὗται πᾶ-
σαι καθ' ἑκατέραν χεῖρα φλέβες, οὐκ ἔχουσι παρακειμένην ἀρτηρίαν. ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ βραχίονος ἐστὶν ἐμ-
περιερχομένη διὰ τῶν ὀπίσω μερῶν. ἔπειθ' ὑπὸ τὸ δέρμα φερομένη κἀνταῦθα περὶ τὸν ἔξω κόνδυλον, εἰς
τὸν πῆχυν ἀφικνουμένη. καὶ γὰρ καὶ ἥδε μετὰ τῶν ἰδίων ἀποφύσεων ἁπασῶν χωρὶς ἀρτηρίας ἐστὶν, ὡσαύτως
δὲ καὶ ἐπὶ πολὺ σφαγίτιδες ἅμα ταῖς ἑαυτῶν ἀποφύσεσιν. ὅσαι δὲ κατὰ τὸν τράχηλον εἰσὶ, καὶ ἕως πρὸς τὰς ὠ-
μοπλάτας ἀποτείνονται, καὶ ὅσα κατὰ τὰς αὐτῶν ἐλέχθησαν εἰς τὰ πλησίον τῶν κλειδῶν σπείρεσθαι μι-
κραὶ, χωρὶς ἀρτηρίας εἰσὶ σύμπασαι. καὶ τῶν ἐν προσώπῳ δὲ καὶ κεφαλῆς φλεβῶν παμπόλλων οὐσῶν,
ὀλίγαι ταῖς ἀρτηρίαις παρατέτανται. καθάπερ ἐλέχθη πρόσθεν, ἡνίκα ὑπὲρ τῶν κατὰ τοὺς κροτάφους,
καὶ τῶν ὤτων ὄπισθεν ἢ * καὶ συλλήβδην εἰπεῖν τὰς ἐπὶ πολὺ, ἢ τὰς ὑπὸ τῷ δέρματι κατά τε τὸν
30 νῶτον καὶ τὰ πλευρὰ καὶ σύμπαντα τὸν θώρακα καὶ τὸ ὑπογάστριον, οὐκ ἂν εὕροις ἀρτηρίαν ὑποκειμένην·
ἀμέλει καὶ τῶν ἐξ ὑποχονδρίου καταφερομένων, ἃς συνάπτοντες κάτωθεν ἀναφερομένας, ἐφ' ἣν ἐπὶ πο-
λὺ οὐδεμίαν παρακειμένην ἀρτηρίαν ἔχει καθάπερ διὰ βάθους αἱ παραπεφυκυῖαι τοῖς ἐν μέρεσι τῶν ὀρ-
θίων μυῶν, αὗται γὰρ ἔχουσιν. αἱ δὲ ἐπὶ πολὺ οὐκέτ' εἰσὶν ὑπό τε τῶν διὰ βάθους. αἱ μὲν ἄνωθεν καταφε-
ρόμεναι παρακειμένην ἀρτηρίαν ἔχουσιν. αἱ δὲ κάτω φερόμεναι καὶ ἄνωθεν, αὗται συνάπτουσι χωρὶς ἀρ-
τηριῶν εἰς ἀδένας ἀναφερόμεναι. οὕτω δὲ καὶ τῶν καθ' ἱερὸν ὀστοῦν εἰς τοὺς μῦς, μόνην παρακειμένην ἀρτη-
ρίαν ἔχει, τῶν δὲ ἄλλων οὐδεμίας. καὶ ἃς ἐπὶ τὸ αἰδοῖον ἐλέγομεν φέρεσθαι, τῶν μυῶν ἐκτὸς ἤδη τὴν ἀπό-
φυσιν ἔχουσιν, καὶ αὗται χωρὶς ἀρτηριῶν εἰσιν. ὥσπερ γε καὶ αἱ κατὰ τὸν μηρὸν ὑπὸ τῷ δέρματι τῆς κνή-
μης. καὶ γὰρ ἐνταῦθα τριχῇ σχισθείσης τῆς μεγάλης φλεβὸς ὀλίγον πρὸ τῆς ἰγνύος, ἡ διὰ βάθους ἅμα ταῖς
ἀποφύσεσιν ἔχει τὰς ἀρτηρίας ἀποκειμένας, ὅσαι δ' ἀποχωροῦσι πρὸς τὸ δέρμα τούτων, οὐδὲ μία παρακει-
40 μένην ἀρτηρίαν ἔχει. αὗται μὲν αἱ φλέβες χωρὶς ἀρτηριῶν εἰσιν. ἀρτηρίαι δὲ χωρὶς φλεβῶν, αἱ κυουμένων
ἐπὶ τῶν ζώων περιλαμβάνουσαι τὴν κύστιν, ἃς ἐξ ὀμφαλοῦ φερομένας ἔφην εἰς τὴν παρὰ τὴν ῥάχιν ἀρ-
τηρίαν ἰέναι καθ' ἐκεῖνα μάλιστα τὰ μέρη. καὶ ἡ διχῇ σχισθεῖσα τῶν μορίων ἑκατέρου ἐπιβάσει τῷ καθ' ἑαυτὴν
σκέλει. καὶ μέντοι καὶ ἡ ἐκ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας εἰς τὴν ἀρτηριώδη φλέβα κυουμένων ἐπὶ τῶν ζώων, ἀπό-
φυσίς ἐστιν καὶ κατὰ φύσις οὐ κατὰ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν χρείαν ἐπὶ τῶν κυουμένων ἐστὶν ἀρτηρία
μόνη. καὶ αὐτὴ τεταμένη χωρὶς φλεβός. αἱ δὲ ἄλλαι ἀρτηρίαι χωρὶς φλεβῶν εἰσὶ ἐπὶ τῶν κυουμένων,
ἀλλὰ καὶ ἤδη τῶν τελείων ζώων αἵ γε ἐκ τῆς καρδίας αἱ μεγάλαι μία μὲν ἡ ἐπὶ τὸν πέμπτον τοῦ θώρακος κα-
θήκουσα σπόνδυλον, ἡ δὲ ἐπὶ τὰς σφαγὰς ἀναφερομένη πρώτη*, πρὸς ταύτας ἣν ἔφην ἐπ' ὠμοπλάτην τε
καὶ μασχάλην ἀρτηρίαν ἰέναι. τούτων γὰρ ἑκάστη μέχρι πολλοῦ φέρεται μόνη χωρὶς φλεβός, ἡ μὲν ἐπὶ
τὸν πέμπτον σπόνδυλον ἄχρι περ ἂν ὑπ' αὐτοῦ στηριχθῇ. ἡ δὲ ἐπὶ τὰς σφαγὰς, ἄχρι τοῦ κατὰ τὸν θυμὸν χω-
50 ρίου. ἡ δὲ ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν μασχάλην, ἄχρι τοῦ πλησιάσαι τῇ πρώτῃ πλευρᾷ. ἀρτηρία δὲ χωρὶς φλεβὸς
ἐστὶν, ἡ ἐκ τῆς καρωτίδος ἀνιοῦσα μία κατὰ μέρος τὸ δικτυοειδὲς, πλέγμα γάρ ἐστιν ἴδιον τὰς ἀποκεχωρι-
σμένας πολὺ τοῦ τρήματος ἐκείνου δι' οὗ τοῦ τῆς σφαγίτιδος τὸ πέρας ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἔφην ἀνιέναι,
καὶ μὲν δὴ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, χωρὶς φλεβός ἐστιν, καὶ ἀπὸ τοῦ δὲ ἐπὶ τὸ πλέον ἀναφερομένη κατ'
αὐτὴν τὴν δίοδον, οὐδεμίαν ἔχουσι παρακειμένην φλέβα, πρὶν ἄρξασθαι, καὶ ἐπὶ τὸ διάφραγμα δὲ πρὶν
ἐντυχεῖν τοῖς πέρασι τῶν φλεβῶν, ἃς ἀπὸ κοίλης εἰς αὐτὰς κατασχίζεσθαι προειρήκαμεν, οὐδεμίαν παρα-
κειμένην φλέβα, καθάπερ οὐδὲ αἱ πρῶται τῶν ἐκφύσεων, ἐφ' ἧπαρ, καὶ γαστέρα, καὶ σπλῆνα, καὶ ἔντερα·
οὐδὲ γὰρ ταύταις παράκειται φλὲψ πρὶν ἄρξασθαι.

τι μὲν οὐδὲν τῶν τοῦ ζώου μορίων, οὔτε κίνησιν, ἣν προαιρετικὴν ὀνομάζομεν, οὔτε αἴσθησιν ἔχει
χωρὶς νεύρου, καὶ ὡς εἰ τμηθείη τὸ νεῦρον ἀκίνητόν τε καὶ ἀναίσθητον εὐθέως γίνεται τὸ μόριον,
ὡμολόγηται πᾶσι τοῖς ἰατροῖς. ὅτι δὲ καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐστὶν ὁ ἐγκέφαλος, ὥσπερ καὶ τοῦ
νωτιαίου μυελοῦ, καὶ ὅτι τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου. τὰ δὲ ἐκ τοῦ νωτιαίου πέφυκεν, οὐ
πᾶσιν ἐγνώσθη. καί τοι τό γε κατὰ τὰς ἀνατομὰς φαινόμενον, τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. αὗται μὲν
αἱ ἔμπροσθιαι κοιλίαι κατὰ τὸν ἐγκέφαλον εἰς τὸ πρόσω φερόμεναι, στενοῦνται κατὰ βραχὺ
κώνου σχήματι παραπλησίως, ἄχρι περ ἂν ἐνταῦθα τὴν ἀρχὴν ἀφίκωνται τῆς ῥινὸς, ἀλλήλαις παρακείμεναί τε καὶ
10 ψαύουσαι διὰ παντὸς, ὡς μηδὲν εἶναι μέσον αὐτῶν, ὅτι μὴ τὴν λεπτὴν μήνιγγα. τούτων δὲ ἑκατέρωθεν. ἐν μὲν
ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν, ἓν δὲ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς ἐστι νεῦρον ἀξιόλογον τῷ πάχει. καὶ σχεδὸν ἁπάντων τῶν ἄλλων νεύρων
μαλακώτατον, ἐκφυόμενον μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, προερχόμενον δὲ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔξω τοῦ κρανίου
διατρήματος ἴσον ἔχοντος εὖρος ἀκριβῶς τῷ πάχει τοῦ νεύρου. τέτακται δὲ τὸ τρῆμα τοῦτο καθὰ πρῶτον ἡ χώρα
τῶν ὀφθαλμῶν ἄρχεται γεννᾶσθαι. καὶ δόξουσί σοι θεασαμένῳ καθάπερ τινὲς ῥίζαι τὰ νεῦρα ταῦτα εἶναι τῶν
ὀφθαλμῶν. διαλύεταί γε μὴν οὐκ εἰς πολλὰς ἶνας, ὥσπερ τὰ ἄλλα σύμπαντα νεῦρα τὰ διανεμόμενα τοῖς ὑπο-
δεχομένοις ὀργάνοις αὐτά. θαυμαστὸν δέ τινα τρόπον ἕτερον, ὃν οὔτε ῥᾴδιον εἰπεῖν, οὔτε ἀκούσας ἴσως πιστεύεις
πρὶν αὐτόπτης γενέσθαι τοῦ θεάματος. εἰς γὰρ τὸν καθ' εὐθὺ κείμενον ὀφθαλμὸν ἑκάτερον εἴσω λυόμενον εἰς πλά-
τος ἐκτείνεται περιφερόμενον ἐν κύκλῳ στρογγυλοειδῶς, ᾧ κατ' αὐτὸ ὑγρῷ καλουμένῳ ὑελοειδεῖ μηδέν τι παραλλάτ-
τον ἐνταῦθα τῆς ἐγκεφάλου φύσεως. ἀλλὰ καὶ μόνοις τούτοις τοῖς νεύροις, πρὶν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἐμφύεσθαι
20 σαφῶς ἔνδον ἐστὶν αἰσθητός τις πόρος. ὅθεν αὐτὰ καὶ πόρους ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν ἐκάλεσαν νεῦρα. τινὲς δὲ ὀπτι-
κὰ νεῦρα προσαγορεύουσιν, ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τοὔνομα θέμενοι. καὶ πρώτην γε ταύτην συζυγίαν ἀριθμοῦσι τῶν
ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων, ἁπασῶν τῶν ἄλλων οὖσαν μαλακωτάτην. ἑτέρα δ' ἐφεξῆς ἐστι συζυγία τοῖς κινοῦσι τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς μυσὶ διανεμομένη σκληροτέρα τε καὶ μαλακωτέρα πολλῷ τῆς προειρημένης, καὶ διεκπίπτει γε τοῦ κρα-
νίου παραπλησίοις ἐκείνοις ὀστῷ λεπτοτάτῳ διοριζομένη. παρέχεται δὲ αὕτη κατὰ τὴν τοῦ κρανίου φορὰν, οὐ
μὴν κατὰ τὴν πρώτην ἔκφυσιν, τρίτη τῶν νεύρων συζυγία. καλοῦσι δ' αὐτὰ μαλακὰ, πάμπολλα φαινόμενα κα-
τὰ τὴν πρώτην ῥίζαν εὐθὺς εἰ προσέχεις τὸν νοῦν αὐτοῖς ἀκριβῶς. ὡς ἀμελέστερόν γε θεωμένῳ, πάντα ἕν σοι δό-
ξει. μαλακώτερα μὲν ὄντως ἐστὶ ταῦτα τὰ νεῦρα καὶ τῶν ἐν τῇ προειρημένῃ δευτέρᾳ συζυγίᾳ, καὶ τῶν ἐν τῇ δ',
καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐφεξῆς. ἐπεὶ δὲ μᾶλλον φαίνεται τοιαῦτα, διότι πλείονα τὸν ἀριθμὸν ὄντα, καὶ θριξὶν ὁμοίως
λεπτὰ καὶ ἀλλήλων ἐπίκειται χωρὶς τοῦ πεπιλῆσθαι τε καὶ καταπεπλέχθαι. βραχὺ δὲ αὐτῶν οὖσα, σκληρο-
30 τέρα τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων ἡ τετάρτη συζυγία, μετὰ τὴν ἔκφυσιν εὐθέως ἀναμίγνυται τῇ τρίτῃ καὶ συν-
διεξέρχεται. πρώτην μὲν τὴν παχεῖαν μήνιγγα. μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη καὶ τὸ κατὰ τὴν κεφαλὴν ὀστοῦν. εἶτ'
αὖθις ἀποχωρίζεται πρὸς τὴν ὑπερῴαν τοῦ στόματος. ἥ γε μὴν τρίτη συζυγία, καθάπερ ἐκ πολλῶν φαί-
νεται τῶν πρώτων συγκειμένη ῥιζῶν, οὕτω καὶ κατασχίζεται πολυειδῶς. οὐδὲν γὰρ διαφέρει λύεσθαι λέγειν
ἀπ' ἀλλήλων τὸ προειρημένον ἄθροισμα τῶν νεύρων, ἢ κατασχίζεσθαι τὸ σύμπαν ἀποσχιζομένων τῶν μερῶν
οὕτω δὲ εἰ καὶ διακρίνεσθαί τις ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰ λέγει, ἢ τοῦ παντὸς ἀθροίσματος φύεσθαι τῶν μερῶν ἕκαστον
οὐ διοίσει. πρῶτον μὲν οὖν, ἕκαστον αὐτῶν ἀποχωρεῖ μόριον εἰς τὸ κάτω τῆς κεφαλῆς φερόμενον, ἀγνοηθὲν
τοῖς ἀνατομικοῖς. κοινὸν δ' ἐστὶ τὸ τρῆμα τοῦ κρανίου δι' οὗ τοῦτο φέρεται κάτω, καὶ τῆς καρωτίδος ἀρτηρίας
τὸ λείψανον ἀναφέρεταί τε πρὸς τὸν ἐγκέφαλον ἐν καθ' ἑκάτερον μέρος. εἰ δὲ καὶ μίαν λέγοιτό ποτε τοῦτο προσ-
υπακούειν αὐτὸ χρὴ δηλονότι πάντως ἅπαξ ἀκηκοότας ἄρτι μηδὲν μήτε τῶν ἐξ ἐγκεφάλου μήτε τῶν ἐκ νωτιαίου
40 νεύρων ἄζυγες ὑπάρχειν. ἀλλ' ἀεὶ τὸ μὲν ἐν τοῖς δεξιοῖς. τὸ δὲ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσιν ἀκριβῶς ἀλλήλοις ἴσα
τὸ μέγεθος. ὅπως μὲν οὖν ταῦτα τὰ νεῦρα φέρεται διά τε τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ θώρακος εἰς τὰ κάτω τῶν φρε-
νῶν χωρία, καί τις αὐτῶν ἡ νομὴ, προϊὼν ὁ λόγος ἐξηγήσεται. νῦν δὲ ἐνταῦθα τὰ λοιπὰ μόρια τῆς τρίτης συζυγί-
ας ἀνέλθω, μὲν ἐκπίπτουσα γοῦν τοῦ κρανίου, ψαύει μὲν τῆς δευτέρας, οὐ μὴν ἀναμίγνυται ταύτῃ καθάπερ
ἄλλαι τινὲς μίγνυνται. σχίζονται δὲ πολυειδῶς ὡς ἔφην. αὐτίκα γοῦν ἐκπίπτει τὸ μόριον αὐτῆς, παρὰ τὴν
διάρθρωσιν τῆς γένυος εἰς τὰ πρόσω τῶν ὤτων ὅσοις ἀπὸ τῆς πέμπτης συζυγίας ἥκουσιν ὅπως ἀναμίγνυνται
μικρὸν ὕστερον ἀκούσει. τοῦτο μὲν οὖν μικρόν τι μόριον ἐστὶν αὐτῆς. τὸ δὲ ἐπὶ πρέμνον ἁπάντων τῶν ἀπ' αὐτοῦ πε-
φυκότων μερῶν ἐν λόγῳ κλάδων τε καὶ ἀκρεμόνων. διχῆ μὲν σχίζεται τὸ πρῶτον. ἑκάτερον δ' αὖθις ἐκεί-
νων, εἰς πολλὰ μόρια. τὸ μὲν ἕτερον εἴς τε τοὺς κροταφίτας μῦς καὶ τοὺς μασητῆρας ὀνομαζομένους. ὅσοι τ' ἄλ-
λοι τῆς ἄνω γένυος ἐκπεφύκασιν διανεμόμενον. ἔστι δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὀνομαζομένοις, καὶ τοῖς οὔλοισι καὶ τῷ δέρ-
50 ματι τῷ περὶ τὸ πρόσωπον ἐκ τούτων τῶν νεύρων. τὸ δὲ ἕτερον εἴς τε τὰς ῥίζας τῶν κατὰ τὴν κάτω γένυν ὀδόν-
των σχίζεται, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, ἣν ἐσχίσθη τὸ πρότερον εἰς τοὺς ἄνω, καὶ τοῖς οὔλοις δ' ἀπονεμήσεις ὁμοί-
ως πέμπει καὶ τοῖς κάτω χείλεσιν ὥσπερ ἐκεῖνο τοῖς ἄνω. τὸ πλεῖστον δ' αὐτοῦ μέρος, εἰς τὸν τῆς γλώττης διανέ-
μεται χιτῶνα, καὶ καλοῦσί τινες τὸ ζεῦγος τοῦτο τῶν νεύρων γευστικὸν, ἐπειδὴ δι' αὐτῶν ἡ τῆς γεύσεως αἴσθη-
σις γίγνεται. τοιαύτη μέν τις, καὶ ἡ τῆς γ'. συζυγίας τομή. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τῆς δ', ἣν ὀρθῶς ὁ μα-
ρῖνος εὗρεν ἀποχωριζομένην τῆς τρίτης ἐπί τε τὴν ὑπερῴαν ἀφικνουμένην, ἣν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν
λέγομεν δ' ἐστίν. ἄλλη συζυγία νεύρων, ἣν μαρῖνος ὀνομάζει πέμπτην. καί τοι γε οὐκ ἐκ μιᾶς ἀκριβῶς ῥίζης ἀνίσχουσαν
ἀλλ' εἰσὶ μὲν πλησίον ἀλλήλων. ἕτερον δ' ἐξ ἑτέρας ἐκφύεται νεῦρον. ἐν μὲν τοῖς πρόσω μᾶλλον ὃ καλοῦσιν ἀκου-
στικὸν, εἰς τὸ τρῆμα τῆς ἀκοῆς ἐκπίπτον ἅμα τῇ συνεκφυομένῃ μήνιγγι τῇ σκληρᾷ, μεθ' ἧς πλατυνθὲν ὑπαλεί-

φει τὸν πόρον. ἐκ δὲ τῶν ὀπίσω θάτερον εἰς ἕτερόν τι τρῆμα τῆς λαβδοειδοῦς ἐκπίπτον ὅσον τὸ καλούμενον τυφλόν.
ὠνόμασαν γὰρ οὕτως οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνατομικῶν αὐτὸ, μὴ δυνηθέντες ἀκριβῶς ἀναβῆσαι τὴν ἕλικα, δι᾽ ἧς
ἐκπίπτει τὸ νεῦρον πρὸς τὸν ἐκτὸς ὀπίσω τῶν ὤτων. ἐπιμίγνυται δ᾽ αὐτίκα καὶ τοῦτο τῷ κατὰ τὴν γ. συζυ-
γίαν εἰρημένῳ διεκπίπτειν ἔξω παρὰ τὴν διάρθρωσιν τῆς γένυος. οὐκ ἐκείνου πρὸς τοῦτο ἀφικνουμένου, περι-
μένοντος δὲ τοῦτο πρὸς ἑαυτὸ παραγιγνόμενον, ἐξ ἀμφοτέρων δὲ αὐτῶν μιχθέντων τὸ πλεῖστον μέρος. ἅμα καὶ
δ᾽ εἰπεῖν ὀλίγου δεῖν ἅπαν εἰς τὸν πλατὺν μῦν καταχίζεται τὸν ὑποπεφυκότα τῷ δέρματι, τὸν τὴν γνάθον
κινοῦντα χωρὶς τῆς γένυος, ὃν ἡμεῖς εὕρομεν ἐνα δῆλον, καὶ τοῦτον ἑκατέρωθεν ὄντα. μεμνῆσθαι γὰρ χρὴ τοῦ
πάντων ἀκούειν κατὰ συζυγίαν εἰ καὶ παραλείποιτό ποτε κατὰ τὴν λέξιν. τοιαύτη μὲν οὖν καὶ ἡ τῆς πέμ-
πτης συζυγίας νομή. κείσθω γὰρ εἶναι μία διὰ μακρὸν, εἰ καὶ διττὴ φανερῶς ἐστίν. ἡ δὲ ἕκτη συζυγία τῶν ἀπ᾽ ἐγ-
10 κεφάλου νεύρων ἐγκέχρηται τρήματι τῷ κατὰ τὸ κάτω πέρας τῆς λαβδοειδοῦς ῥαφῆς. ἀρχὰς δ᾽ εὐθὺς ἐξ ἐγ-
κεφάλου τριῶν ἔχει νεύρων. ἐκπεσόντα δ᾽ ἔξω τοῦ κρανίου ταῦτα πολυειδῶς ἀλλήλοις τε καὶ τοῖς παρακει-
μένοις, ἃ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ, μίγνυται. λοιπὴ δ᾽ ἐστὶν ἑβδόμη συζυγία τῶν ἀπ᾽ ἐγκεφάλου νεύρων, τῷ πλείστῳ
μέρει σφῶν αὐτῶν εἰς τοὺς τῆς γλώττης μῦς διανεμομένη. μικρὸν γάρ τι μόριον αὐτῶν ἀεὶ μὲν εἰς τοὺς κοι-
νοὺς μῦς ἀφικνεῖται τοῦ τε θυρεοειδοῦς χόνδρου τοῦ λάρυγγος, καὶ τῶν ταπεινῶν πλευρῶν τοῦ λαβδοειδοῦς, οὐκ
ἀεὶ δὲ καὶ εἰς ἄλλους τινάς. ἐπιμίγνυται δ᾽ ὡς ἔφην ἀλλήλοις τὰ κάτω τῆς κεφαλῆς φερόμενα νεῦρα, τό τε ἀπὸ τῆς
γ. συζυγίας καὶ τῶν νῦν εἰρημένων ἐσχάτων δυοῖν, καὶ μέντοι καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, ἥ τε πρώτη
καὶ ἡ δευτέρα συζυγία πολλὴν ἐπιμιξίαν ποιεῖται πρὸς ταῦτα τὰ νεῦρα, καὶ πολλάκις μέν σοι δόξει τὸ διή-
κον ἐκ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον, οἷον δεσμός τις εἶναι μόνον ἀμφοῖν κοινός. ἐνίοτε δὲ τὸ μὲν ἕτερον τῶν νεύρων αὐξάνειν ὡς
προστεθὲν ἀναμιγνύμενον. ἔλαττον δὲ ἐργάζεται θάτερον ὡς ἂν ἀποχωρισθὲν αὐτοῦ. διὸ καὶ τεταραγμένοι τε πάν-
20 τες εἰσὶν οἱ ἀνατομικοὶ, περὶ τὴν τούτων τῶν νεύρων γνῶσιν, ἀλλήλοις τε διαπεφωνήκασιν ἐπὶ πλεῖστον, ἠγνοή-
κασι δὲ τὸ πλεῖστον ἐν ἑκάστῳ. τινὰ μὲν γὰρ, οὐδὲ διαπαντὸς, οὐ μόνον ἐπὶ πάντων φερόμενα τῶν ζώων, ἀλλ᾽ οὐδὲ
ἐπὶ μόνων τῶν πιθήκων ὡς μηδέποτε, ἀλλ᾽ ὡς ἔχοντα γεγράφασιν. ἔνια δ᾽ οὐ μόνον ἐπὶ τῶν πιθήκων, ἀλλὰ
καὶ τῶν ἄλλων ζώων, ὧν ἐξ ὑπάρχειν γένη δείκνυμι κατὰ τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις ὡσαύτως ἔχειν δια-
παντός. ἠγνόηταί γε τελέως αὐτοῖς αὐτίκα γέ τι ὅπως τοῖς ἰδίοις τοῦ λάρυγγος μυσὶν ἐκ τῆς ἕκτης συζυγίας ἀπο-
νενέμηται νεῦρα, κατὰ τρεῖς ἐκφύσεις ἑκατέρωθεν, ὡς εἶναι τὰς πάσας ἕξ. ἔγνωσαν δ᾽ ἔνιοι μὲν, τὰς δύο μόνας
αὐτῶν. ἔνιοι δ᾽ οὐδὲ ταύτας. οἵ γε μὴν κοινοὶ πρὸς ἄλλα μόρια τοῦ λάρυγγος μύες, οὐ διὰ παντὸς ἀπὸ τῆς ζ. συ-
ζυγίας λαμβάνουσι νεῦρα. καθάπερ οὐδὲ οἱ τὸ λαβδοειδές τε καὶ ὑοειδὲς ὀστοῦν ὀνομάζομεν τῷ στέρνῳ συνάπτοντες.
περὶ ὧν ἀκριβοῦται μὲν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν, ἐν αἷς καὶ περὶ τῶν τριῶν λέγεται νεύρων τῆς
νομῆς τῶν διὰ τοῦ τρήματος, ὃ κατὰ τὸ τέλος ἐστὶ τῆς λαβδοειδοῦς ῥαφῆς εἰρημένων ἐκφύεσθαι, καίτοι γε καθ᾽ ἕτε-
30 ρον ὀλίγου δεῖν ἅπαντες ἓν εἶναι νομίζουσι, ὃ παραπεφυκὸς ταῖς καρωτίσιν ἀρτηρίαις οὐκ εἰς βραχὺ δια-
λαμβανομένου τὸ ζῶον αὐτίκα ἀφ᾽ ὧν γίνεται. παρὰ τούτων μὲν οὖν καὶ οἱ τοῦ λάρυγγος μύες, ἀποβλαστήμα-
τα λαμβάνουσιν. τῶν δὲ ἄλλων δυοῖν τὸ μὲν εἰς ἑτέρους τοῦ φάρυγγος μῦς καὶ τῆς γλώττης τὴν ῥίζαν ἀφικνεῖ-
ται. τὸ δὲ ἐπί τε τὸν τῆς ὠμοπλάτης μῦν καὶ τὸ πλατὺ, καὶ τινὰς ἄλλους τῶν τῇδε. λελήθασι δ᾽ αὐτοὺς καὶ
τῶν παραφυομένων ταῖς ἀρτηρίαις ἃ μόνα νομίζουσιν ὡς ἔφην οἱ πλεῖστοι τὴν ἐκείνην εἶναι συζυγίαν, οὐκ ὀλί-
γαι τῶν ἀποφύσεων, ἃ διά τε τοῦ τραχήλου καὶ τοῦ θώρακος φερόμενα ποιεῖται πρὶν ἐμπίπτειν τῷ σώματι τῆς
γαστρὸς εἰς ὅπερ ἡ πλείστη μοῖρα καταφύεταί τε, καὶ διασπείρεταί τε, τῶν νεύρων τούτων, ἀλλ᾽ ἐκεῖνο θαυμαστὸν,
ὅτι ταῖς μὲν φρεσὶν, ἐξ αὐτῶν τινὰ λέγουσιν ἀπονέμεσθαι μόρια, μηδ᾽ ὅλως λαμβανουσῶν τῶν φρενῶν ἐκ ταύ-
της τῆς συζυγίας μηδὲ τὸ σμικρότατον. ὅτι δ᾽ ἐκ μέσου τοῦ θώρακος, ἀνάπαλιν ἥκει τινὰ μόρια ἐκ τούτων τῶν
ζώων, ἐπί τινες τοῦ λάρυγγος μῦς οὐκ ἔτι λέγουσιν, οὐδ᾽ ἥν τινα δύναμιν ἔχουσιν ταῦτα, καὶ τοιαῦτα τῆς ἀφω-
40 νίας ἐστὶν αἴτια τοῖς ζώοις βλαβέντα καὶ ἡ μεγάλη συζυγία τῶν παρὰ τῆς ἀρτηρίας νεύρων. ὅτι ταῦτα ἐστὶν
αὐτῶν μόρια τὴν φωνὴν ἀναιρεῖν πέφυκεν εἰ βλαβείη. ποικίλη δὲ καὶ ἡ μετὰ τὰς φρένας νομὴ τῶν
νεύρων τούτων, καὶ γὰρ παρὰ τοῦ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος νωτιαίου λαμβάνει τινὰ μόρια, καὶ
διασπείρει πρὸς τὰ ταύτης σπλάγχνα, καὶ τοῖς εἰρημένοις ἔμπροσθεν ἀπὸ τῆς τρί-
της συζυγίας καταφέρεσθαι, διά τε τραχήλου καὶ τοῦ θώρακος ἀναμίγνυται,
καίτοι γε ἅπαντες αὐτὰ πάλιν ταῦτα τὰ παρὰ τὰς ῥίζας τῶν πλευ-
ρῶν καταφερόμενα, τῆς ἕκτης συζυγίας ἀποβλαστήματα
εἶναι δοκοῦσιν, ποικίλη δὲ καὶ ἡ τούτων ἐπιμιξία πρός
τε τὰ τῶν μεταφρενείων νεῦρα, καὶ τὰ κατ᾽ ὀσφὺν,
σχεδὸν ἅπαντα τὰ σμικρὰ, καὶ τὸ λείψανον τῶν
50 ἐπὶ τὸ στόμα τῆς κοιλίας ἐλθόντων. ποι-
κίλη δὲ νομὴ καὶ ἡ κατὰ τὴν ἐκτὸς
τοῦ περιτοναίου χώραν. ἣν
οὐ πρόκειται νῦν εἰς
ἐσχάτην ἀκρί-
βειαν.

*

ὄσφρησιν ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες οὐ μόνον τὴν διάγνωσιν τῶν χυμῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύνα-
μιν, ἧς τοῦτ' ἔργον ἐστίν. ὥσπερ γε καὶ τὴν γεῦσιν, οὐ τὴν διάγνωσιν μόνον τῶν γευστῶν, ἀλλὰ
καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν καὶ κατ' ἄμφω δὲ τὰ σημαινόμενα τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον ἂν αὖ
ἐστὶν λέγοιτο. δι' οὗ ποιεῖται τὴν ἰδίαν αἰσθητῶν τὴν διάγνωσιν ἡ δύναμις, ἀνάλογον ὀφθαλ-
μῷ καὶ γλώττῃ. δοκεῖ δὲ εἶναι τοῦτο κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν τῆς διανοίας ἡ ῥίς. ἐν
γοῦν τῷ διὰ τοῦ στόματος εἰσπνεῖν στεγνώσαντες αὐτὴν ὁπωσοῦν, οὐδενὸς τῶν ὀσφρητῶν
ἀντιλαμβανόμεθα. καθάπερ γε κἀπειδὰν ἀνοίξαντες τοὺς μυκτῆρας εἰσπνέωμεν, εὐθέως
10 αἰσθανόμεθα. πότερον οὖν ὁ ὑπαλείφων ἔνδοθεν ἑκάτερος τῶν κατὰ τὴν ῥῖνα πόρων ὑμὴν, ἢ χιτὼν, ἀμφο-
τέρως γὰρ ὀνομάζουσιν αὐτὸν, αἰσθάνεται τῶν ὀσφρητῶν. οὔτι δὴ τό γε ὀστοῦν αὐτὸ τῆς ῥινὸς, ἢ τι τῶν ἔνδον τοῦδε
τῶν ὀσμῶν ἐστὶν ὄργανον, ἄξιον ἐπισκέψεως. ἐὰν γοῦν πληρώσῃς τοὺς πόρους ἤτοι μύρων τῶν εὐωδῶν, ἢ τινὸς ἄλ-
λου σφοδρὰν ὀσμὴν ἔχοντος, οὐκ αἰσθήσῃ πρὶν εἰσπνεῦσαι. διὸ καὶ δοκεῖ τισιν, ἡ μὲν ῥὶς, πόρος εἶναι τῶν ὀσφρη-
τῶν, αὐτὸ δὲ τὸ τῶν ὀσμῶν αἰσθανόμενον σῶμα, προσωτέρω που τετάχθαι. καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαῖόν ἐστιν τὰ συ-
νεχῆ τοῖς πόροις τῆς ῥινὸς ἐπίστασθαι σώματα, πρὸς τῆς ἀνατομῆς διδαχθέντας. γιγνωσκόντων δ' οὐ πάντων αὐ-
τὰ διηγήσασθαι βέλτιον ὅπως κατεσκεύασται. τῆς τοίνυν ῥινὸς ἐχούσης μέσον διάφραγμα, καὶ πόρους ἀξιο-
λόγους δύο τούτους δὴ τοὺς φαινομένους. ἕνα καθ' ἑκάτερον μυκτῆρα χρὴ γνώσκειν ἀνωτέρω τῶν μέσων τῆς ῥινὸς
ἑκάτερον αὐτῶν δίχα σχιζόμενον. ἧκε δὲ τῶν μερῶν, τὸ μὲν ἕτερον, εἰς τὸ τοῦ στόματος ἔνδον, τὸ δ' ἕτερον ὄρθιον ὡς
ἐξ ἀρχῆς ἐφέρετο πρὸς αὐτὸν ἀναβαίνειν τὸν ἐγκέφαλον. εἰσὶ γὰρ αὐτῶν καὶ δύο κατὰ τοῦτο ἀποφύσεις προμή-
20 κεις τε καὶ κοῖλαι, τὴν ἀρχὴν μὲν ἐκ τῶν προσθίων ἔχουσαι κοιλιῶν. καθήκουσαι δὲ ἔσω ἐκεῖνο τοῦ κρανίου τὸ μέ-
ρος, ὅθεν ἡ ῥὶς ἄρχεται. κατὰ τοῦτο καὶ ἡ τῶν ἠθμοειδῶν ὀστῶν ἐστι θέσις, ὧν τὴν χρείαν, ἱκανὴν ἐνδείξασθαι τοὔ-
νομα, καὶ ἥ γε μῆνιγξ ἡ παχεῖα καθὸ ψαύει τῶνδε τῶν ὀστῶν, ὀπαῖς λεπταῖς τέτρηται. διὰ ταύτης γέ τοι πρώτης
διηθεῖται τὰ παχύτερα, τῶν τοῦ ἐγκεφάλου περιττῶν. ἔθος δ' ἐστὶν ἀπ' Ἀριστοτέλους ἀρξάμενον ὀνομάζεσθαι τὰ
τοιαῦτα πάντα περιττώματα. τὰ μὲν γὰρ ἀτμοειδέστερα κατὰ τὰς ῥαφὰς ἀναθεῖ, καὶ ταύτην κένωσιν. ὅσα δὲ
τούτων παχέα καθάπερ ἡ βλέννα καὶ ἡ κόρυζα, καὶ πάντα φέρεται. πρώτην μὲν τὴν παχεῖαν μήνιγγα διεξερ-
χόμενα. μετ' ἐκείνην δὲ, διὰ τῶν ἠθμοειδῶν ὀστῶν ἠθούμενα. κἄπειθ' οὕτως ἐμπίπτει τα τοῖς πόροις τῆς ῥινός.
ἐν δὲ τῇ διὰ τούτων πορείᾳ, μέρος ἐστὶν ὅτε καταῤῥεῖ τῶν καταφερομένων εἰς τὸ στόμα διὰ τῶν εἰρημένων ἐκ τῆς
ῥινὸς εἰς αὐτὸν συμφύσεων, καὶ τάς γε παχυτέρας βλέννας, καὶ μάλισθ' ὅσαι γλίσχραι κατὰ μὲν τὸ ἕτερον
αὐτῶν ἐνίοτε πέρας ἐμπεπλωκυίας ταῖς εἰς τὸ στόμα συμφύσεσιν. κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἐν τοῖς τῆς ῥινὸς ὅσοις πόροις
30 ἑκατέρων ἐκκενουμένων. ἐκφύσει μὲν βιαιοτέρᾳ χρησάμενον, διὰ μυκτήρων. ἀναχρέμψει δὲ διὰ τοῦ στόματος. ὁ ὑπα-
λείφει δ' ἄναιμος χιτὼν, ὑμενώδης παχύτερος, αὐτούς τε τῆς ῥινὸς τοὺς εὐθεῖς πόρους, ἀναφερομένους ἄχρι τῶν ἠθ-
μοειδῶν, καὶ πρὸς τούτοις τοὺς ἄλλους τοὺς λοξοὺς, οὓς εἰς τὸ στόμα τελευτᾶν ἔφην. ἔστι δὲ συνεχὴς ὁ χιτὼν οὗτος,
καὶ αὐτῷ τῷ τὴν τοῦ στόματος ὅλου περιγραφὴν ἔνδοθεν ὑπαλείφοντι καὶ γλῶτταν ἀμφιεννῦντι. καὶ πρός γε ταύ-
της φάρυγγά τε καὶ λάρυγγα καὶ τραχεῖαν ἀρτηρίαν καὶ στόμαχον. εἰς δὲ δὴ ἄχρι τῆσδε τοῦτον, ἕνα μὲν ὑπάρχον-
τα καὶ συνεχῆ, καὶ τῷ τῆς οὐσίας εἴδει τὸν αὐτὸν ἐν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις φαινόμενον. οὐ μὴν ἴσον γε τὸ πάχος
ἐν ἅπασιν αὐτοῖς ἔχοντα, διαπείρει τέ τινα τῶν ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων μικρά, πλὴν τῶν εἰς τὴν γλῶτταν ἰόν-
των, ἱκανὸν ὥς τ' ἐκεῖνα πάχος. διότι περιττοτέρας αἰσθήσεως δεῖ τῷ μορίῳ, τῷ δὲ γεύσεως αἰσθητικοῦ γεγενη-
μένου. ταὔτ' ἄρα καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔτι παχύτερα τῶν εἰς τὴν γλῶτταν τούτων, ἡ φύσις ἔνειμεν νεῦρα, καὶ
μετ' αὐτοὺς ὥσπερ καὶ στόματι κοιλίας. ἐπειδὴ καὶ τοῦτο αἰσθητικώτατον ὑπάρχειν ἐχρῆν, ὡς ἐν τοῖς περὶ αὐτοῦ
40 δέδεικται λόγοις. ὀφθαλμὸς μὲν οὖν ὄργανον ὀπτικὸν, καὶ οὖς ἀκουστικὸν, καὶ γλῶττα γευστικόν. ὀρέξεως δὲ σιτίων
καὶ πομάτων ἡ γαστήρ ἐστιν ὄργανον, καὶ ταύτης μάλιστα τὸ στόμα, παχυμερεστάτην δὲ εἰς διάγνωσιν ἡ φύσις ἐποίη-
σεν, τὴν ἁπτικὴν δύναμιν. οὐκ ἔτι τὴν ταύτην γε καθ' ἓν ἀποκεκριμένον χωρίον ὡς ἑκάστην τῶν εἰρημένων. ἀλ-
λ' εἰς ὅλον ἐκτεταμένον τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ νεύρων αὐτῇ μικροτέρων ἔνειμεν καὶ τούτων σκληρῶν ἐκ νω-
τιαίου μυελοῦ τῶν πλείστων ἀρχομένων. εἰς δὲ τὰ προειρημένα μόρια, περιττοτέρας αἰσθήσεως δεόμενα, καὶ
μείζω καὶ μαλακώτερα νεῦρα κατὰ φύσιν ἐξ ἐγκεφάλου πάντα βλαστάνοντα. φωτοειδέστατον μὲν οὖν ἐποίησεν
τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον, ὡς ἂν καὶ μόνον αὐγῆς καὶ φωτὸς αἰσθανόμενον. ἀερῶδες τὸ τῆς ἀκοῆς αἰσθητὸν ἐσόμενον
καὶ τοῦτο τῶν κατὰ τὸν ἀέρα ψόφων. οὕτω δὲ καὶ τὸ τῶν χυμῶν διαγνωστικὸν ὄργανον τὴν γλῶτταν, ἐκ τῆς ὑγρο-
τέρας ἰδέας τοῦ σώματος ἡ φύσις εἰργάσατο. μεταξὺ δὲ ἀέρος τε καὶ ὑγροῦ καὶ πυρὸς, τὸ τῆς ὀσφρήσεως ἐστὶν
αἰσθητόν. οὐθ' οὕτω λεπτομερὲς ὑπάρχον ὡς ὁ ἀήρ. οὐθ' οὕτω παχυμερὲς ὡς ὑγρόν. ὅσον γὰρ ἀποῤῥεῖ τῶν σωμάτων
50 ἑκάστου, τοῦτ' ἐστὶ τὸ τῶν ὀσφρητῶν ἡ οὐσία. μαθεῖν δ' ἐστὶ μάλιστα ἐπὶ ῥόδων αὐτῶν, καὶ τῶν οὕτω ἁπλῶν. ἃ διὰ τα-
χέων ἑαυτῶν ἐλάττω τε ἅμα καὶ ξηρότερα γίνεται. φανερῶς ἐνδεικνύμενα τὴν ὑγροτέραν μοῖραν ἐκ τῆς οὐσίας
αὐτῶν διαφορεῖσθαι. ζητήσωμεν οὖν ἤδη τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον. ἀρξάμενοι μὲν ἀπὸ τῆς τῶν συνεχῶν κατα-
σκευῆς τοῖς μυκτῆρσι μορίων. ἐξῆς δὲ τούτοις ἐπισκεψάμενοι τὰ τῆς ἐνεργείας ἴδια συμβεβηκότα. ἐπεὶ τοίνυν
τοῖς κατὰ τὴν ῥῖνα πόροις ὑποτέτακται τοῖς ὀστοῖς ὁ χιτὼν ἐκεῖνος, ὃν καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ συνεχείᾳ τὸν αὐτὸν
ἔφην εἶναι, τῷ κατά γε τὸ στόμα καὶ τὴν γλῶτταν καὶ τὴν φάρυγγα. πλήν γε ὅτι λεπτομερής ἐστιν, ἢ τοῦτον
αἰσθητήριον εἶναι χρὴ νομίζειν ὀσμῶν, ἢ τὸ τῆς ῥινὸς ὀστοῦν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο τρίτον ἐνταῦθα μόριον ἐστὶν, ἀλλὰ τῷ
μὲν τῆς ῥινὸς ὀστῷ, μὴ ὅτι τῆς ὀσφρητικῆς, ἀλλ' οὐδὲ τῆς ἁπτικῆς αἰσθήσεως μέτεστιν. ὁ δ' ὅπῃ τεταμένος ἔνδον
χιτὼν, ὁμοιότατος μὲν ὑπάρχει, τῷ κατὰ τὸν οὐρανίσκον τε καὶ τὴν ὑπερῴαν, καὶ ταύτῃ γε ἀδύνατον αὐτῷ

πλεονεκτεῖν ἐκείνων εἰς ἀκριβεστέραν αἰσθήσεως ἠδύνατο μέντοι, μεγέθει μόνων νεύρων πλεονεκτοῦσα, καθάπερ
ἡ γλῶττα, φαίνεταί γε μὴν οὐδὲ ταῦτα, οὐ τὸ πλέον ἔχουσ', ἀλλ' ὅσον ἀναγκαῖον εἰς αἴσθησιν ἀπτικὴν, τοσοῦτον
νεύρων μετειληφώς. καὶ μὴν δὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ χιτῶνος ἡ φύσις, οὐ κατὰ τὴν τῶν αἰσθητηρίων οὐσίαν ἐστὶν, ὥσπερ
αἱ λοιπαί. τὸ μὲν γὰρ τῆς ὄψεως ὄργανον, ὑγρὸν καὶ σπογγοειδές. τὸ δὲ τῆς ἁφῆς, σκληρὸν καὶ γεῶδες. παρα-
σκευασθέντος ἑκάστου τῶν ὀργάνων ὑπὸ τῆς φύσεως εἰς ὁμοιότητα τῶν αἰσθητῶν, ἐχρῆν οὖν καὶ τὸ τῶν ὀσμῶν
αἰσθητήριον, ἀτμοειδὲς ὑπάρχειν, οὐ σκληρὸν καὶ γεῶδες ὁποῖόν ἐστιν, ὁ κατὰ τοὺς μυκτῆρας χιτὼν, πρὸς τῷ τοιοῦ-
τος εἶναι, μηδὲ νεύρων ἀξιολόγων τυχών. ἅπαντα ἂν ἔτυχε, καὶ πρὸ τῆς γλώττης ὡς ἂν καὶ τρίτην ἔχειν τάξιν ἐν
τοῖς αἰσθητικοῖς ὀργάνοις εἰς διάγνωσιν οὐσίας λεπτομεροῦς. τὸ μέν γε τῆς ὄψεως νεῦρον, εἰς τοσοῦτον ἥκει μεγέ-
θους, ὡς τοῦ κατιόντος εἰς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, μεῖζον εἶναι πολύ. καίτοι οὐκ εἰς ὅλον διανεμόμενον τὸν ὀφθαλ-
10 μὸν, ἀλλ' ἐπὶ μόνον ἧκον τὸ κρυσταλλοειδὲς σῶμα, ὅπερ ἐδείχθη τὸ κυριώτατον ὄργανον τῆς ὄψεως. ὅ γε μὴν ἀκου-
στικὸς πόρος, βραχύτατον ἔχων τὸ εἴσω πέρας, ἐν τῷ νεύρῳ φανεῖ παχὺ καὶ οὗτος κατὰ τὴν τοῦ μεγέθους ἀνα-
λογίαν εἴληφε νεῦρον. οὐ μὴν οὐδὲ ἡ γλῶττα μικρῶν μετέχων τῶν ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων, οὔκουν οὐδὲ τὸ τῶν ὀσμῶν
αἰσθητήριον ἔχων ἄν ποτε ἰσχνὸν, ὁποῖόν ἐστι τὸ κατὰ τὸν τῆς ῥινὸς χιτῶνα, καὶ μὴν δὴ καὶ ἀτμοειδὲς ἀναγκαῖον
ὑπάρχειν αὐτό. τοιαύτη γὰρ ἡ τῶν ὀσμῶν οὐσία. ταύτῃ μὲν οὖν καὶ ἡμεῖς ἀπάγει τῶν κατὰ τοὺς μυκτῆρας
χωρίων, ἀπὸ τῆς κατασκευῆς τὴν ἔνδειξιν τοῦ ζητουμένου λαμβάνοντας. ἐφεξῆς ἀπὸ τῶν ἰδίων τῆς ἐνεργείας
ἐπισκεπτομένοις φαίνεται, οὐδεμία γιγνομένη διάγνωσις ὀσμῶν, ἄνευ τῆς εἰσπνοῆς, καίτοι γ' ἐνίοτε πεπληρω-
μένων τῶν πόρων τῆς ῥινὸς ἀτμοῦ σφοδροτάτου ἔχοντος δύναμιν. ἐὰν οὖν τις ἐν οἴκῳ σμικροτάτῳ θυμιάσας
ἄσφαλτον, ἢ κασίαν, ἢ σμύρναν, ἢ λιβανωτὸν, ἢ στύρακα, καὶ πληρώσας ὀσμῆς ἰσχυροτάτης αὐτὸν, εἰσέλθοι ἀπ-
πειρῶ τοῦ διὰ πολλοῦ χρόνου ποιούμενος τὴν εἴσπνοιαν, εἴσεται τοῦ λεγομένου τὴν ἀλήθειαν. ἐν μὲν τῷ τῆς
20 εἰσπνοῆς χρόνῳ μόνῳ τῆς ὀσμῆς αἰσθανόμενος, ἐν δὲ τῷ λοιπῷ παντὶ μηδεμίαν ἔχων αὐτοῦ διάγνωσιν, καίτοι
γε πεπληρωμένων τῶν πόρων τῆς ῥινός. οὕτω δὲ κἂν ἐνστάξῃς εἰς τοὺς μυκτῆρας ὁτιοῦν ἔχον ἰσχυρὰν ὀσμὴν, ἐν ἐκεί-
νῳ μόνῳ τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ λήψῃ, καθ' ὃν εἰσπνέομεν. ἔοικεν οὖν ἐσωτέρω τι μᾶλλον εἶναι τὸ τῶν ὀσμῶν διαγνω-
στικὸν, ἔνδον που τεταγμένον ἐν βάθει τῷ τοῦ σώματος, οὐ πρόχειρον οὕτως, οὐδ' ἐκτὸς, ὡς ὁ κατὰ τὴν ῥῖνα χιτών.
ἀλλ' ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς εἰσπνοῆς λόγοις ἐμάθομεν, ὡς ὁ μὲν θώραξ, ὑπό τινων μυῶν διαστέλλοιτο, συνέποιτο δ' ὁ
πνεύμων αὐτῷ, κἄπειτα ἐξ ἀνάγκης τούτῳ κατὰ τὸ συνεχὲς ὁ ἔξωθεν ἀὴρ, διά τε τῆς τραχείας ἀρτηρίας καὶ
τοῦ φάρυγγος καὶ τοῦ στόματος καὶ τῆς ῥινός. εἴπερ οὖν ὁ κατὰ τὴν ῥῖνα χιτὼν οὐκ ἔστι τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον
ἐφεξῆς ἐπισκεπτέον ἡμῖν περὶ τοῦ κατὰ τὸν οὐρανίσκον. εἶθ' ἑξῆς φάρυγγός τε καὶ τραχείας ἀρτηρίας, ὁ μὲν
δὴ κατὰ τὸν οὐρανίσκον χιτὼν, οὐκ ἂν εἴη τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον. εἴ γε τοῖς ἐμφράξασι μὲν τοὺς μυκτῆρας,
ἢ καὶ σφίγξασι διὰ τῶν δακτύλων τὰ τῆς ῥινὸς πτερύγια, καὶ κλείσασιν ἀμφοτέρους τοὺς πόρους, ἀναπνέουσι
30 δὲ ἐν τῷδε διὰ τοῦ στόματος, οὐδεμία τῶν ὀσμῶν αἴσθησις γίνεται. διὰ δὲ ταῦτα καὶ τὴν φάρυγγα καὶ τὴν
τραχεῖαν ἀρτηρίαν, οὐχ ὑποληπτέον ὑπάρχειν αὐτό. λείπει τοίνυν ἐπισκέψασθαι, περὶ τοῦ λοιποῦ πέρατος τῶν
κατὰ τὴν ῥῖνα πόρων, ὃ διὰ τῶν ἠθμοειδῶν ὀστῶν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀναφέρεται. ἀλλὰ κἀνταῦθα, τὰ μὲν τῆς
κατασκευῆς ὅμοια, χιτὼν ὑπαλείφων τὸν πόρον, ὡσαύτως ἔχων τῷ κάτω κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν, καὶ τὴν τῶν
νεύρων ἰσχνότητα. τὰ δὲ ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων ἕτερα. κατὰ γάρ τοι τὴν εἰσπνοὴν ἐγχωρεῖ τὸν ἐγκέφαλον
αὐτὸν ἐνεργοῦντα, καὶ διαστέλλοντα τὸν θώρακα διὰ τῶν οἰκείων ἀποβλαστημάτων ἐπισπᾶσθαί τι, καὶ πρὸς τὰς
ἑαυτοῦ κοιλίας, οὐ μὴν ἀδύνατόν ἐστιν. ἀλλὰ κινοῦντι βραχυτάτην ἑαυτοῦ παρέχεσθαι κίνησιν, εἰς ἑαυτόν τε
καὶ ἐξ ἑαυτοῦ. πιλούμενον μὲν ἡνίκα εἰς ἑαυτὸ συνάγεται. χεόμενον δὲ, ὁπόταν ἀποτείνηται πάντα συνακο-
λουθεῖν δὲ αὐτῷ κατὰ τὸ συνεχὲς, ἐπειδὰν εἰς ἑαυτὸ συνάγηται τὸν ἔξωθεν ἀέρα. καθάπερ γε καὶ ἀντεκπνεῖ-
40 σθαι πάλιν ἐπειδὰν χέηται. τοῦθ' ἡμῶν σκοπουμένων ποτὲ, κατά τινα τύχην συνέβη βεβλαμμένον ἄνθρω-
πον ἐκ κορύζης τε καὶ καταῤῥόου πολυχρονίου τὴν αἰσθητικὴν ὄσφρησιν, ἐπὶ τὴν τοῦ μελανθίου βοήθειαν ἀφικέ-
σθαι. κόπτεται δὲ ἀκριβῶς ἐστι, χάριν τοῦ χνοώδης γενέσθαι. καὶ ἔπειτα μιχθὲν ἐλαίῳ παλαιῷ, τρίβε-
ται μετ' ἐκείνου πάλιν ἐπιμελῶς. εἶτα πληρώσας ὁ θεραπευόμενος ὕδατος τὸ στόμα, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀνα-
πνεύσας, ἐπὶ πλεῖστον ἐγχεόμενον διὰ τῶν μυκτήρων τὸ φάρμακον, εἰσπνέων ἕλκεις σφοδρότερον. ἐπὶ δὲ δι-
ῶν ἐφεξῆς ἡμερῶν ὁ νεανίσκος χρησάμενος τῷ βοηθήματι μεγάλως ὤνατο. φιλοτιμότερον δὲ εἰσπνεύσας
τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν, ἰσχυρᾶς ᾔσθετο δήξεως ἐν τῷ βάθει τῆς κεφαλῆς, καὶ μάλιστ' αὐτῆς κατὰ βραχὺ μειου-
μένης παντάπασιν ἐπαύσατο κατὰ τὴν ὑστεραίαν. ἐδόκει τοιγαροῦν ἡμῖν ἀνενεχθαί τι τοῦ μελανθίου κατὰ
τὰς τὸν ἐγκέφαλον κοιλίας ὃ προσιζῆσαν ἤτοι τοῖς χοροειδέσι πλέγμασιν, ἴσως δὲ καὶ αὐτῷ τῷ ἐγκεφάλῳ
παρασχεῖν τὴν ὀδύνην. ὁμολογεῖν δὲ φαίνεται τοῖσδε, καὶ τὸ δεῖν ἀτμοειδῶς πως εἶναι τὸ τῶν ὀσμῶν ἴδιον ὄργα-
50 νον, καὶ διὰ τοῦθ' ἕνεκα τοῦ βεβαίως πεισθῆναι, καὶ ἄλλου τινὶ καὶ ἄλλῳ, καὶ πολλοῖς ἐφεξῆς οἰκέταις ἐνεχέα-
μεν τοῦ φαρμάκου σφοδρῶς ἀναπνεῦσαι κελεύσαντες, ἐξ ὧν ἔνιοι μὲν οὐδόλως, ἔνιοι δὲ ἀμυδρῶς, εἰσὶ δ' οἳ καὶ
σαφῶς ᾔσθοντο δήξεως, ἐν τῷ βάθει τῆς κεφαλῆς. ἡμεῖς μὲν οὖν ἔκ τε τούτων ἀναλογιζόμενοι, καὶ τῶν ἄλλων
τῶν προειρημένων ἐν ταῖς προσθίαις κοιλίαις τοῦ ἐγκεφάλου τὴν τῶν ὀσφρητῶν αἴσθησιν ἐπιστεύομεν γίνεσθαι.
προσήρχοντο δὲ ἡμῖν ἐξ ἐπιμέτρου πίστεις οὐ σμικραί. πρώτη μὲν ἡ τῶν πταρμικῶν ὠφελούντων ἐναργῶς τῷ βά-
ρει τῆς κεφαλῆς, ὅταν ὑπὸ ἀτμῶν παχέων ὁ ἐγκέφαλος ἐκπληρωθῇ. δευτέρα δὲ, ὅτι πληροῦταί τε καὶ θερ-
μαίνεται κατὰ τὰς τῆς ἀναπνοῆς ἐπιχύσεις ὁ ἐγκέφαλος, ὡς ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ. εἰκὸς γοῦν ἐστι δεῖσθαι. τῆς μὲν
ἐκπνοῆς αὐτῶν ἕνεκα, τοῦ τὰ λυποῦντα γεννῶσαι. τῆς δ' εἰσπνοῆς, ἀναψύξεως χάριν. ἔτι τε τρίτον τοῖς
ἐγκεκαυμένοις ἢ καὶ ἄλλως ὁπωσοῦν θερμῆς τῆς κεφαλῆς αἰσθανόμεθα. τήν τε τῶν ῥόδων ὀσμὴν, καὶ τινῶν
ἄλλων ὅσα προσηνῆ, ὡς ἐμψύχει, ἐπιφανῶς ἰᾶσθαι τὴν θέρμην. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ μηδένα τρόπον ἐγχω-

ρεῖν ἐν τῷ τῆς ῥινὸς χιτῶνι τὴν αἴσθησιν γίνεσθαι τῶν ὀσμῶν. ὃ γὰρ εἶχε μόνον βραχὺ τὸ πιθανὸν ὑπ᾽ Ἀριστοτέ-
λους εἰρημένον, ἐξεταζόμενον ηὑρίσκετο ψεῦδος. ὅπως οὖν ἀκριβεστέρα γένοιτο παντὸς τοῦ δόγματος ἡ βάσανος
ἀρξώμεθα τῶν προειρημένων κεφαλαίων ἀπὸ τοῦ τελευταίου. τί δή ποτε γὰρ εἰσπνεόντων ἡ τῶν ὀσμῶν αἴσθη-
σις γίγνεται; κατ᾽ ἄλλον δὲ οὐδένα χρόνον. εἴπερ ἐν τοῖς τῆς ῥινὸς πόροις ἡ γένεσις αὐτῆς ἐστιν, ἐπισκεπτομένοις
ἡμῖν ἐν τούτῳ μόνον ηὑρίσκετο πιθανόν, ὡς μὴ κατὰ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν τοῦ τῆς ῥινὸς χιτῶνος, ἀλλὰ διὰ βά-
θους συχνοῦ τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον τετάχθαι. πόρων μέν τινων ἐπ᾽ αὐτὸ τεινόντων. οὐ μὴν ἀνεῳγμένων γε
διὰ παντός. ἀλλ᾽ οἷον ἐπιθήματα τινὰ ἐχόντων ὑμενώδη ἐπ᾽ αὐτὸ τεινόντων. οὐ μὴν ἀνεῳγμένων γε διὰ παντός. ἀλ-
λ᾽ οἷον ἐπιθήματα τινὰ ἐχόντων ὑμενώδη λεπτά. τούτων δ᾽ ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς ὑπὸ τῆς ῥύμης τοῦ πνεύματος ἀνοιγο-
μένων οὕτως ἀφικνεῖσθαι τὸ αἰσθητὸν ἐπὶ τὸ διαγνωστικὸν αὐτοῦ μόριον, ἔοικε δέ τι τοιοῦτον καὶ Ἀριστοτέλης
10 ἔν τε τῷ δευτέρῳ περὶ ψυχῆς, κἀν τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν. ὑπογράφεται δὲ τοῦτο καὶ δι᾽ ἑτέρου τρό-
που ὧδε. περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητηρίων. ἐπειδὴ τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα καλεῖν οὕτως ἔθος ἐστὶ καὶ Ἀρι-
» στοτέλει, κατὰ μὲν οὖν τὸ δεύτερον περὶ ψυχῆς ταυτὶ γέγραπται, οὕτως μὲν οὖν καὶ τὸ ὀσφραντικὸν ὄργα-
» νον, τοῖς μὲν ἀκάλυφες ὥσπερ τὸ ὄμμα. τοῖς δὲ τὸν ἀέρα δεχομένοις ἔχειν ἐπικάλυμμα. ὃ ἀναπνεόντων, ἀπο-
» καλύπτεσθαι. διευρυνομένων τῶν φλεβῶν καὶ τῶν πόρων. ἐν δὲ τῷ περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητηρίων, τάδε φη-
» σί. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀναπνέουσι τὸ πνεῦμα ἀφαιρεῖ τὸ ἐπικείμενον, ὥσπερ πῶμά τι, διὸ οὐκ αἰσθάνεται, μὴ ἀνα-
» πνέοντα. τοῖς δὲ μὴ ἀναπνέουσιν, ἀφῄρηται τοῦτο. καθάπερ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν. τὰ μὲν ἔχει βλέφαρα τῶν ζώ-
» ων, ὧν μὴ ἀνακαλυφθέντων, οὐ δύναται ὁρᾶν. τὰ δὲ σκληρόφθαλμα οὐκ ἔχει, διόπερ οὐ προσδεῖται οὐδενὸς
» τοῦ ἀνακαλύψαντος, ἀλλ᾽ ὁρᾷ ἐκ τοῦ δυνατοῦ ὁρᾶν αὐτῷ εὐθύς. αὗται μὲν αἱ τοῦ Ἀριστοτέλους ῥήσεις. οὐδόλως ἐπιχει-
ρήσαντος ζητῆσαι μόριον, ἐν ᾧ πρώτως τὴν τῶν ὀσμῶν αἴσθησιν ἔχομεν. ἀλλὰ καὶ τὸ λεγόμενον ὑπ᾽ αὐτοῦ πε-
20 ρὶ τῶν ἀνακαλυπτομένων πόρων, ἀδιανόητον μὲν οὐκ ἔστιν ὥσπερ ἔνια τῶν λεγομένων ὑπό τινων. οὐ μὴν δυνατόν γε
συστῆναι κατὰ τοὺς πόρους τῆς ῥινός. ἐπὶ μέν γε τῶν βλεφάρων ἡ κίνησις κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐπιτελεῖται προαι-
ρεσιν. καὶ διὰ τοῦτο ἔξεστιν ἡμῖν ὁπότε βουλώμεθα, καὶ κλείειν αὐτοὺς καὶ ἀνοίγειν. ἐπὶ δὲ τῆς τῶν ὀσμῶν αἰσθή-
σεως οὐχ ὧδ᾽ ἔχει. συμβεβηκὸς γάρ ἐστι ταῖς εἰσπνοαῖς τὸ κατὰ τὴν ἄνοιξιν τῶν πόρων, οὐχ ἡμέτερον ἔργον. πῶς
οὖν συμβήσεται, σκεπτέον ἐφεξῆς. καίτοι γε δίκαιος ἦν ὁ Ἀριστοτέλης ὁ περὶ τῶν λόγων, κατασκευάσαι μὲν τὴν
ἑαυτοῦ δόξαν, οὐκ ἀποφηνάμενος ἁπλῶς, ἡμῖν ἐπιτρέψας περὶ τῆς ἐκείνου γνώμης ἀπομαντεύσασθαι, μηδὲν
εἰπόντος σαφές. ὥστε οὐδὲ κατασκευήν, ἣν λέγει τῶν πόρων ἐδήλωσεν. εἴτ᾽ ἐν τῷ χιτῶνι τῶν μυκτήρων, εἴτ᾽ ἐν
ἄλλῳ τινὶ μέρει βούλεται τούτους δὴ τοὺς ὀσφρητικοὺς πόρους ὑπάρχειν. ἀλλ᾽ ὅτι γε μὴ κατὰ τοὺς μυκτῆρας,
ἐνθένδε δῆλον. εἰ γὰρ οὕτως ἔχει ἡ φορὰ τοῦ προσπίπτοντος ἔξωθεν ἀέρος ἀνοίγνυσιν αὐτούς, ἐὰν καὶ χωρὶς τῆς εἰσ-
πνοῆς ἐμπίπτῃ τὸ πνεῦμα. ὅτι δὲ οὐκ ἐργάζεται, σαφῶς ἔνεστι θεάσασθαι. πρῶτον μὲν αὐτῷ τε χρησόμενον κι-
30 νήσει ἀέρος ἐν οἴκῳ σμικρῷ μεστῷ σφοδροτάτης ὀσμῆς, δεύτερον δὲ καὶ πρὸς ἄνεμον στρέψαντα τοὺς μυκτῆρας
ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ, καὶ τρίτον ἐπιθέντα κατὰ τῶν μυκτήρων ἔνια τῶν ὀργάνων τῶν δυναμένων ὠθεῖν ἀέρα, κα-
λαμίσκοι δ᾽ εἰσὶ τοιοῦτοι, καὶ κύστεις εὐθύτρητοι, καὶ πρὸς ἑαυτῶν ἔχουσαι κέρατα. ἀλλά τοι τούτων πάντων κι-
νούντων ἀέρα διάγνωσις οὐδεμία γίγνεται τῆς ὀσμῆς. οὐ μὴν τοῦτ᾽ ἔστιν εἰπεῖν, ὡς τοιαύτη κίνησίς ἐστι τῶν κατὰ τὸν
χιτῶνα πόρων, οἵα τῶν τῆς καρδίας κοιλιῶν. ὧν διαστελλομένων, ἀνοίγνυσθαι συμβαίνει τὰ στόματα τῶν εἰσα-
γόντων τὰς ὕλας ἀγγείων, ἤτοι γὰρ κατὰ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν ἔνεστιν ὑποθέσθαι, τὴν κίνησιν γίνεσθαι τῶν
πόρων, ἢ χωρὶς προαιρέσεως, οἵα καὶ τῆς καρδίας ἐστί. εἰ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν* δεήσει καὶ χω-
ρὶς τῆς εἰσπνοῆς διαστεῖλαί σφισιν* αὐτοὺς καὶ αἰσθέσθαι τῆς ὀσμῆς. εἰ δὲ φυσικῶς ἦ, εὔδηλον ὅτι καὶ οὕτως ἄνευ τῆς
εἰσπνοῆς. ἀλλὰ μὴν οὐδέποτε χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς αἰσθανόμεθα. φανερὸν οὖν ὅτι τοῖς αἰσθητικοῖς τῶν ὀσμῶν
πόροις, οὔτε κατὰ προαίρεσιν οὔτ᾽ ἄνευ προαιρέσεως ἐστὶν οἰκεία κίνησις ἡ διοικοῦσα τὸ *σόμενον. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν
40 ἀναπνευστικῶν πόρων κίνησις διαστεῖλαι δυνήσεται τοὺς ὀσφρητικοὺς πόρους. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ θώραξ, ἐν τοῖς
περὶ τούτων λόγοις ἐπιδέδεικται διαστελλόμενος ὑπὸ μυῶν. ὁ πνεύμων δ᾽ αὐτὸς συνεπόμενός τε πάντῃ, καὶ
συνδιαστελλόμενος τῇ πρὸς τὸ κινούμενον ἀκολουθίᾳ. τούτῳ δὲ ἀκολουθῶν ὁ ἔξωθεν ἀήρ. οὐκέτι δὲ ἀνάγκης δια-
στελλομένων τῶν παραπεμπόντων αὐτῷ σωμάτων, οὔτε τοῦ στόματος, οὔτε τῆς ῥινός, οὔτε τοῦ φάρυγγος. ἀναπεπ-
ταμένων γὰρ αὐτῶν μόνων διὰ μείζονος, ἧς ἔμπροσθεν εἶχον εὐρύτητος, ἐπικτωμένων οὐδεί. δῆλον οὖν ἐστιν ἐκ τῶν
εἰρημένων, ὡς ἡ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων κίνησις, οὐ δύναται τοὺς λεπτοὺς ἐκείνους πόρους τῶν κατὰ τοὺς μυκ-
τῆρας χιτώνων ἀνοιγνύναι, ὥστ᾽ ἐκ τῆς φορᾶς τοῦ ἀέρος ἀνοιχθήσονται μόνης, ἣν ὡς ἔφην, ἐγχωρεῖ καὶ χωρὶς τῆς
εἰσπνοῆς ἐπιτεχνήσασθαι. εἰ δέ τις φαίη τὴν δι᾽ ἀμαθησίαν εἰκῇ πολλὰ φθεγγομένων ἐν τῷ τῆς εἰσπνοῆς χρόνῳ
τοὺς πόρους ἀνοίγνυσθαι μόνον, καὶ ἡμεῖς ἀναμνήσομεν αὖθις αὐτόν. ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις ἐξελήλεγκται
τοῦτο, κατ᾽ ἐκεῖνο τοῦ λόγου τὸ μέρος, ἡνίκα ἤτοι καθ᾽ ὁρμὴν τοῦ ζώου τὴν ἄνοιξιν αὐτῶν ἔφαμεν, ἢ φυσικήν τινα
50 εἶναι. κατὰ προαίρεσιν μὲν οὖν οὐκ ἔστιν. ἐφ᾽ ἡμῖν γὰρ ἂν ἦν ὁπόταν βουληθείημεν ἀνοίγειν αὐτούς, καὶ χωρὶς
τῆς εἰσπνοῆς. οὐ μὴν οὐδὲ φυσική, καθάπερ ἡ τῆς καρδίας. οὐ γὰρ ἂν οὐδ᾽ οὕτω κατὰ τὸν τῆς εἰσπνοῆς χρόνον ἐγί-
νετο διὰ παντός. ἀλλ᾽ ἰδίαν εἶχε τάξιν κινήσεως. ἐνίοτε μὲν εἰς ταὐτὸν τῷ τῆς εἰσπνοῆς ἀφικνουμένῳ χρόνῳ. πολ-
λάκις δὲ τῷ τῆς ἐκπνοῆς, ἢ ἐπισχέσεως ὅλης τῆς ἀναπνοῆς. εἰ τοίνυν οὔτε δι᾽ αὐτῶν, οὔθ᾽ ὑπὸ τῆς τῶν ἀναπνευστι-
κῶν ὀργάνων κινήσεως οἱ πόροι τοῦ κατὰ τὴν ῥῖνα χιτῶνος ἀνοίγνυνται, λείπεται πρὸς τῆς τοῦ πνεύματος ῥύ-
μης, εἰς τοῦθ᾽ ἥκειν αὐτούς, ἣν ὡς ἔφην οἷόν τ᾽ ἐστὶ τεχνήσασθαι, καὶ χωρὶς τῆς εἰσπνοῆς. εἰ δέ τις ἀπορεῖ, διὰ τινὰ
αἰτίαν ὑπὸ τῆς τοιαύτης κινήσεως, ἐν σφοδροτάτῃ γένοιτο μηδὲν ὀσμῆς μέρος εἰς τὸν ἐγκέφαλον συνελαύνε-
ται. καίτοι τρημάτων ὄντων εἰς τοσοῦτον εὐρέων. ὡς καὶ τὰς παχυτάτας βλέννας ἐγκεφάλου δι᾽ αὐτῶν φέρεσθαι,
διδάξομεν αὐτὸν ὡς οὐδὲ εἰς τὸν λάρυγγα καὶ τὸν πνεύμονα φέρεταί τι κατὰ τὰς εἰρημένας κινήσεις, τοῦ κατὰ

τοὺς μυκτῆρας ἀέρος, ἐπειδὴ φθάνουσιν οἰκείου πεπληρῶσθαι πνεύματος. ὁπότ᾽ οὖν οὐδ᾽ εἰς τοὺς μεγάλους πό-
ρους οὐδὲν ἔξωθεν ἐμπίπτει πνεῦμα, χωρὶς τῆς τῶν ὀργάνων διαστολῆς. εἰκὸς δή που μηδ᾽ εἰς τοσοῦτον λεπτοὺς τῷ
ὥς τισι τῶν ἀμελῶς ἀνατεμνόντων μετεῖναι δοκεῖ. ἀμέλει κἂν εἰς τὸν μυκτῆρα καθεὶς αὐλίσκον ἀκριβῶς στεγνώ-
σειας τὸν πόρον, οὐ δυνήσεται πνεῦμά τι ἐνεῖναι, πρὶν ἀνοῖξαι τὸ στόμα. διανοιχθέντος δ᾽ αὐτοῦ, τὸ κατὰ τὴν
ἀναπνοὴν ἐμπίπτον πνεῦμα πρὸς τοὺς κάτω ἀποχωρεῖν ἀκολουθοῦν ἐπιτρέπει τῷ συνεχεῖ. μὴ τοίνυν ἀξίου μηδ᾽ εἰς
τὸν ἐγκέφαλον ἀνέρχεσθαί τι κατὰ τὰς εἰρημένας ἐμπτώσεις εἰς τὴν ῥῖνα τοῦ πνεύματος. ἄχρι γὰρ ἂν ἡ κατ᾽ αὐ-
τὸν εὐρυχωρία φθάνει πεπληρωμένη πρὸς ἑτέρου πνεύματος, οὐχ οἷόν τ᾽ ἐστὶν ἐπεισελθεῖν ἄλλο, πρὶν διαστῆναι τὸν
ἐγκέφαλον. ὅπερ εἰσπνεόντων μὲν οἷόν τ᾽ ἐστὶ γενέσθαι. διαστέλλεται γὰρ πρῶτον, ἵν᾽ ἕλξῃ. καὶ ἔπειθ᾽ οὕτω εἰσδέχεται
τὸν ἔξωθεν ἀέρα. χωρὶς δὲ τῆς ἐξ ἑαυτοῦ διαστολῆς οὐκ ἐνδέχεται παραδέξασθαι πνεῦμά τι αὐτόν, οὐδ᾽ εἰ βιαίως
10 ὠθεῖτο, εἰ δ᾽ ὥσπερ καὶ βούλοιτό τις βιαίως ὠθούμενον ἐμπίπτει. ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν εἶναι πολλῷ. θλίβε-
ται μὲν γὰρ βιαίως ὡς ἴσμεν ὁ ἀήρ, καὶ πάλιν τείνεται πανταχόθεν παρὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. ἑκάτερον τούτων
ἀναγκαζόμενος πάσχειν, ὡς μηδεμιᾶς τε τοιαύτης αὐτῷ αἰτίας βιαζομένης, ἢ τῆς ἣν κατείληφε χώρας. οὐ
μὴν. οὐδ᾽ ὅτε πιλούμενος εἰς ἐλάττω συνέρχεται τόπον, ἢ χεόμενος ἐπὶ πλέον ἐκτείνεται μεγάλην ἐργάζεται
τὴν ἐφ᾽ ἑκάτερα μεταβολήν, ἀλλὰ καὶ συστέλλεται καὶ χεῖται βραχὺ παραχωρῶν ἐφ᾽ ἑκάτερα. διὰ τοῦτο γοῦν
οὐδὲν εἰς αὐτὸν ἐμπίπτει, κἂν σφοδρῶς ἐκθλίβῃ τις ἀνεῳγμένων τῶν μυκτήρων. ὁ δὲ καθ᾽ αὐτοὺς χιτών, ἐν ᾧ
τοὺς αἰσθητικοὺς πόρους ὑποτιθέμεθα φανερῶς αἰσθάνεται πληττόμενος ὑπὸ τοῦ προσπίπτοντος ἔξωθεν
ἀέρος βιαίως. ὥστε ἀνοίγνυσθαι τοὺς πόρους ἐχρῆν ἐν ταῖς τοσαύταις ἐμπτώσεσιν εἰς τὴν ῥῖνα τοῦ περιέξ ἀέρος,
ἀνοιχθέντων δὲ ἕπεσθαι τὴν αἴσθησιν τῶν ὀσμῶν. εἴπερ οὖν οὐχ ἕπεται τοὺς εἰρημένους πόρους ἀδύνατον ὑπάρ-
χει, οὐ μὴν οὐδὲ πιθανὸν τὴν φύσιν ἐπιτεχνήσασθαί τι τοιοῦτον μηδενὸς ἕνεκα. εἰ γὰρ ἐπεποιήκει τινὰς αἰσθητικοὺς
20 πόρους ὀσμῶν, οὐκ ἂν ἐπέφραξεν αὐτούς, ὥσπερ οὐδὲ τοὺς κατὰ τὰ ὦτα. βέλτιον γάρ ἐστι διὰ παντὸς ἑκάστην
αἴσθησιν διαγνωστικὴν εἶναι τῶν ἰδίων αἰσθητῶν οὐκ ἐν χρόνῳ μόνῳ τῷ τῆς εἰσπνοῆς. οὐδὲ διὰ τοῦτο τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς ἐποίησεν ἡ φύσις ἐπιθέματα, διότι βέλτιον ἦν αὐτοὺς μὴ διὰ παντὸς ἐνεργεῖν εἰ μέλλει. καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρι-
στοτέλης εἴρηκεν, ὡς ἐν τοῖς σκληρὸν ἔχουσι ζώοις τὸν ἔξωθεν χιτῶνα τῶν ὀφθαλμῶν ἡ φύσις οὐκ ἐποίησε βλέ-
φαρα. διότι δυσπαθεῖς εἰσί, καὶ αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ οὐδὲν οὔτε προβλημάτων, οὔτε σκεπασμάτων, οὐδὲ καλυμμά-
των ἐπὶ τούτων χρήζουσι τῶν ζώων, ἀλλ᾽ ἡμεῖς τε χρήζομεν δεόντως, ἕνεκά τε τῶν εἰρημένων, κἀπειδὰν ὕπνου
καιρὸς ἥκῃ. ἀδύνατον γὰρ ἐν ἀέρι φῶς ἔχοντι, καθευπνῶσαί τινα, χωρὶς τοῦ σκεπασθῆναι τοὺς ὀφθαλμούς. οὕτω
γοῦν καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς ζώοις οἷς οὐκ ἔστι βλέφαρα, καράβοις καὶ ἀστακοῖς καὶ παγούροις καὶ καρκίνοις ἡ
φύσις ἐποίησεν κοιλότητάς τινας, οἷον θαλάμους ὑποδεχομένους ὅλους τοὺς ὀφθαλμούς, ἐπειδὰν ὑπνοῦν
ἐθέλωσιν, ὡς ὅταν γε χρῆσθαι βουληθῶσιν αὐτοῖς, ἐξαίρουσιν ὅλους ὀρθίους ἅμα τοῖς αὐχέσιν, ἐφ᾽ ὧν βε-
30 βήκασιν εἰς τὴν οἰκείαν ὀφθαλμοὺς καθιστῶντες χώραν. ἥπερ ἐστὶν ἐπὶ τῶν ὑψηλοτάτων ἐν τοῖς ζώοις
μορίων. εἴρηται δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων αὐτάρκως, ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων, ἅπερ εἴ
τις ἀναλέξεται, γνώσεται μὲν καὶ τῶν βλεφάρων τὴν χρῆσιν, γνώσεται δέ, καὶ ὡς ἀεὶ τῇ φύ-
σει πρόκειται ταῖς αἰσθήσεσιν ἐνεργεῖν. εἰ δέ ποτ᾽ ἄλλου τινὸς ἕνεκα χρησιμωτέρου, κατά τινα καιρὸν ἡσυχάζειν
ἀναγκαῖον αὐταῖς ἐστίν. οὐδὲν τοῦτό γε ἀπόρημα τῷ λόγῳ. τὰ γὰρ μὴ δυνάμενα μετ᾽ ἀλλήλων ὑπάρχειν, οὐδ᾽ ἂν
οἱ πάντες θεοὶ ζεῦξαι βουληθῶσιν, οἷόν τε αὐτοῖς ἐργάσασθαι τοῦτο. ὅσα γοῦν ἀδύνατα τῇ σφῶν αὐτῶν φύ-
σει, καὶ θεοῖς ἐστὶν ἀδύνατον. μὴ τοίνυν θαύμαζε τὸ πῶς ἡ φύσις ἀεὶ βουλομένη τὰς αἰσθήσεις ἐνεργεῖν, ἡσυχάζειν
ἐπιτρέπει κατὰ τοὺς ὕπνους. βούλεται γὰρ ἐν τῷδε τὸν ὕπνον, ἀλλ᾽ ὅτι μᾶλλον. οὐ μὴν οὐδ᾽ ἐν καιρῷ μοι νῦν ἐστὶν
ἐξηγεῖσθαι φύσεως ὕπνου. λέλεκται γὰρ ἐν ἑτέροις ὑπὲρ ἑκάστου τῶν φυσικῶν ἐν ἡμῖν ἔργων τε καὶ παθη-
μάτων. εἴτ᾽ οὖν ἔργον ἐστὶ φυσικόν. εἴτε πάθος ὁ ὕπνος, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο διαιτητέον, ἀδύνατον αὐτῷ τὰς αἰ-
40 σθήσεις ἀκριβῶς αἰσθανομένας φυλάττειν, οὔτ᾽ οὖν ὅτι κατὰ τοὺς ὕπνους ἐνεργεῖν ὁμοίως οὐ δυνάμεθα ταῖς
αἰσθήσεσιν, διὰ τοῦθ᾽ ὁ λόγος ἐστὶ ψευδής. ἄμεινον εἶναι φάσκων διὰ παντὸς ἑκάστην αἴσθησιν ἐνεργεῖν τοῦ διαλείπειν.
οὐθ᾽ ὅτι φυλαττόμενοι τινὰ τῶν ἐμπιπτόντων τε καὶ προσπιπτόντων ἔξωθεν ἀναγκαζόμεθα κλείειν τὰ βλέφα-
ρα. διὰ τοῦτ᾽ ἐστὶ μὴ ὁρᾶν τηνικαῦτα. βέλτιον γὰρ εἴπερ οἷός τε ἦν ἀβλαβεῖς αὐτοὺς φυλάττεσθαι, καὶ τοῦθ᾽ ἡμᾶς
ὁρᾶν. ἐπειδὴ καὶ οἷόν τε [gap] τ᾽ ἐνεργαζομένην [gap] τὰ βλέφαρα. ταυτὶ μὲν οὖν εἰρήσθω μοι πε-
ρὶ βλεφάρων χρείας. ἀπὸ γὰρ πολλῶν ὀλίγα, μηκύνειν γὰρ οὐ καιρός. μεταφέρωμεν ἤδη τὸν λόγον ἐπὶ τοὺς
ὀσφρητικοὺς πόρους, οὓς Ἀριστοτέλης φησὶν ἐπιθέματα γεγονέναι πρὸς τῆς φύσεως. οὔτε χρείαν τινὰ εἰπὼν τῆς
τοιαύτης κατασκευῆς. οὔτ᾽ ἀποδείξεις ὑπάρχειν. οὐ μόνον γὰρ ἂν οὐδενὸς ἕνεκα χρηστοῦ τοιοῦτοι γεγόνασιν οἵους Ἀρι-
στοτέλης αὐτοὺς εἶναι λέγει, ἀλλὰ καὶ βλάβην ἐργάζονται μεγάλην ἐν τῷ πλείονι χρόνῳ τῆς ζωῆς τηροῦντες ἡμῶν
τὴν ὀσφρητικὴν αἴσθησιν, ὅπερ οὔτε κατὰ μίαν τῶν ἄλλων ὁρᾶται γεγονός. ἐγρηγορότων γὰρ ἐνεργοῦσιν ἅπα-
50 σαι διὰ παντός, ὅταν γε εὐπορῶσι τῶν οἰκείων αἰσθητῶν. ὅτι μὲν οὖν τὰ καλύμματα τῶν ὀσφρητικῶν πόρων,
ἄδηλος ἐστὶν, καὶ ἀναπόδεικτος ὑπόθεσις, οὐδ᾽ ὑφ᾽ ἑνὸς τῶν ἐναργῶν μαρτυρουμένη, δεδεῖχθαί μοι δοκεῖ. σκεψώ-
μεθα δ᾽ ἐφεξῆς ὅπως οἱ πταρμοί, τὰ τῆς κεφαλῆς ἰῶνται βάρη. γίνονται μὲν γὰρ ἐπὶ προηγησαμέναις μεγί-
σταις ἐκπνοαῖς, ἐκφυσήσεως ἑπομένης τάχιστα. ὀνομάζω δὲ ἐκφύσησιν τὴν ἀθρόαν ἐκπνοήν. εἰ δέ γε μηδὲν ἐξ ἐγκε-
φάλου δι᾽ αὐτῶν ἐκκενοῦτο, πρὸς τὸ μὴ παύσασθαι τὰ βάρη τῆς κεφαλῆς ὑπὸ τῶν πταρμῶν πολλάκις, ἔτι καὶ
συνεπληροῦτο ἂν μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀθρόας ἔξω τοῦ πνεύματος φορᾶς, καὶ πρὸς ἔτι τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ γενομένης
πληγῆς. οὕτως οὖν φαίνεται, καὶ ἐπὶ ταῖς μεγάλαις φωναῖς διατιθεμένη. καὶ μὴν δὴ καὶ πάθη τινὰ τῶν
κατὰ τὸν ἐγκέφαλον συνισταμένων, οἷα μάλιστα, ἐστὶ τὰ ληθαργικά, καὶ καρώδη, καὶ διὰ τῶν πταρμικῶν οὐχ
ἥκιστα θεραπεύεται φαρμάκων. ἅμα γε καὶ πρὸς τὸν ἥλιον ἀποβλέποντες ἐρεθιζομένων ἡμῶν πρὸς πταρμὸν

ὡς ἂν οἶμαι χεομένων ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀτμοειδῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον πνευμάτων. καθαίρουσι δὲ καὶ βλέ-
νας ἀθρόως τοῦ ἐγκεφάλου παχείας καὶ γλίσχρας οἱ πταρμοὶ τῇ τοῦ πνεύματος ἔξω φορᾷ συνεκβάλλοντες, οὐ
μὴν εἰκὸς φέρεσθαι μὲν ἔξω τι πνεῦμα, κατὰ τοὺς πταρμοὺς τοῦ ἐγκεφάλου. μηδὲν δὲ εἴσω μηδέποτε, καὶ ταῦτα
τῶν πόρων ὑπαρχόντων πολλῶν κατά τε τὸ καλούμενον ἠθμοειδὲς ὀστοῦν, καὶ τὴν ὑπαλείφουσαν ἐκ τῶν
ἔνδον μερῶν αὐτοῦ μήνιγγα, καὶ μὴν καὶ τῷ βλάπτεσθαι παραχρῆμα καὶ πληροῦσθαι καὶ βαρύνεσθαι τὴν
κεφαλὴν ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν ὀσμῶν. ἐνίοτε καὶ παραφροσύναις ἁλίσκεσθαι, σημεῖον ἐστὶ τοῦ φέρεσθαί τι τῆς
οὐσίας αὐτῶν εἰς τὸν ἐγκέφαλον. οὐ γὰρ δὴ κατά γε τὴν τῆς ποιότητος κοινωνίαν μόνην, ἀθρόως ἂν οὕτως καὶ
σφοδρῶς ἐλυπεῖτο. κατὰ τὸν αὐτὸν γοῦν τρόπον, εἰκὸς ἐστὶ καὶ τὸν ὑπὸ ἐκκαύσεως πονούμενον ἐγκέφαλον ὀνή-
σασθαι πρὸς τῆς τῶν ῥόδων ὀσμῆς. οὐδὲν δὲ αὐτὸς ἧττον ῥόδων ὀνίνησι τηνικαῦτα, καὶ ὁ ψυχρὸς ἀὴρ εἰσπνεό-
10 μενος. ὥσπερ καὶ ὁ πάνυ θερμὸς, ἱκανὸς φαίνεται βλάπτων. καὶ μέντοι τῆς ἀναπνοῆς ὅλης ὑπὸ ἐγκεφά-
λου γινομένης ἕνεκα τοῦ φυλάττεσθαι τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ θερμασίας τὴν συμμετρίαν, εὔλογον δή που πρώτην ταύτην
ἑαυτῶν, * προσάξειν αὐτῷ ἑτοιμότατον βλάπτεσθαι πεφυκότι πρὸς τῶν ἀμετροτέρων. ἤτοι θερμαινόντων ἢ ψυ-
χόντων. πῶς οὖν τινα πρὸς τοῦτο κίνησιν ἡ φύσις ἔδωκεν αὐτῷ σύμφυτον, ἐν μὲν ταῖς εἰσπνοαῖς, ῥιπίζουσάν
τε καὶ σφύζουσαν. ἐν δὲ ταῖς ἐκπνοαῖς, ἀποχέουσαν μὲν ἐνίοτε τὸ φλεγματῶδες, καὶ βλένναν καὶ κόρυζαν. ἐδεί-
χθη δὲ ἡμῖν κἂν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν ἅπαντα τὰ τοῦ σώματος μόρια. τήν τε τῶν ἀλλοτρίων
ἐκκριτικὴν ἔχοντα δύναμιν, καὶ τὴν τῶν οἰκείων ἑλκτικὴν, καὶ φαίνεται δ' ἐναργῶς ἐπί τε γαστρὸς τοῦτο καὶ
μητρῶν. ἆρ' οὖν ἡ φύσις, τῇ μὲν γαστρὶ δυνάμεις ἔδωκεν. ἕλκουσαν μὲν ἑτέραν τὸ χρηστὸν, ἐκκρίνουσαν δὲ ἄλλην τὸ
μοχθηρόν; ἐγκέφαλος δὲ μόνος, οὐκ ἔχει ταύτας. ἀλλὰ μένει τὰ κατὰ τῆς κοιλίας αὐτοῦ περιττώματα, τῷ βά-
ρει μόνῳ κάτω φερόμενα. κατὰ βραχὺ δ' ἐκπίπτει ποτὲ εἰς τὰς ῥῖνας. οὔκουν οἴεσθαι χρὴ, * καὶ μάλισθ' ὅταν
20 ὕπτιοι τύχωμεν, ὅλης νυκτὸς κατακείμενοι. φθάσει γὰρ ἀποπληξία τις, ἢ καρὸς, ἢ ἐπιληψία συνιστᾶσα, τῶν κοι-
λιῶν αὐτοῦ πληρωθεισῶν. ἀνατιτραμένοις γοῦν πολλάκις παραχρῆμα καρώσεις γίνονται, τῶν ὑπηρετουμένων
τοῖς χειρουργοῦσιν, ἀμετρότερον ἐνίοτε θλιψάντων τὰς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίας, καί ζι τι λέτω κοιλίας.

Περὶ μήτρας ὁ λόγος. θέσεώς τε καὶ μεγέθους καὶ σχήματος αὐτῆς. ὅθεν τε ἤρτηται καὶ
ὅθεν τρέφεται, καὶ ὅσοις συμφύεται, καὶ ἔστιν ὧν ψαύει, καὶ περὶ τῶν πλεκόντων αὐ-
τήν, καὶ ὅσα κυούσης τῆς γυναικὸς ἐντὸς τῆς μήτρας φύεται κατὰ τὸ χορίον, ἢ τοὺς τὸ ἔμ-
π. βρυον περιέχοντας ὑμένας. Κεῖται μὲν δή, ἐντὸς τοῦ περιτοναίου, μεταξὺ κύστεώς τε
καὶ ἀπευθυσμένου, τούτῳ μὲν ἐπικειμένη σχεδὸν ὅλῳ, κύστεως δὲ κατὰ μὲν πρὸς τὸν
ὀμφαλόν, ἔνθα ὁ πυθμήν ἐστιν αὐτῆς, ὑπερέχοντα ὡς τὰ πολλά, κατὰ δὲ πρὸς τὸ
αἰδοῖον ἡ κύστις τῆς μήτρας ὑπερέχει τῷ αὐχένι. αὐτῶν δὲ τούτων ἡ μὲν κύστις, κατὰ
10 τὸ ἐφήβαιον τέτακται, τὸν αὐχένα μικρότερόν τε καὶ εὐρύτερον ἔχουσα τῆς ἀνδρώας κύστεως, μεταξὺ τῶν τῆς
ἥβης καλουμένων ὀστῶν καθήκοντα. εἰς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, ἐγγὺς τῷ ἔξω τε καὶ ἄνω πέρατι αὐτοῦ. τὸ δὲ ἀπευ-
θυσμένον τῷ τε ἱερῷ καλουμένῳ ὀστῷ, καί τισι τῶν τῆς ὀσφύος σπονδύλων ἐφήδρυται, καὶ γάρ πως καὶ σιμοῦ-
ται τὰ ἔνδον ἡ ῥάχις κατὰ τοῦτο. διὸ καὶ ἔξωθεν κυρτὴ καταφαίνεται, ὥς που καὶ Ἱπποκράτης περὶ αὐτοῦ
εἶπεν. αὕτη δὲ ἡ ῥάχις κατὰ μῆκος ἰθύ, σκολιά ἐστιν, ἀπὸ μὲν τοῦ ἱεροῦ ὀστέου μέχρι τοῦ μεγάλου σπονδύλου, παρ' οὗ
προσήρτηται ἡ τῶν σκελῶν πρόσφυσις, ἄχρι μὲν τούτου κυφή. κύστις τε γὰρ καὶ γονὴ καὶ ἀρχοῦ τὸ χαλαρὸν
ἐν τούτῳ ἔγκειται. ἀρχὸν μὲν οὖν λέγω, τὸ ὅλον ἀπευθυσμένον, καὶ χαλαρὸν δὲ ἀρχοῦ, τὸ κάτω μέρος τοῦ ἀπευ-
θυσμένου, ἔνθα καὶ μάλιστα εὐρύνεται, καὶ ἔστιν ἐπὶ τέλει αὐτοῦ, ὁ καλούμενος σφιγκτήρ, πρὸς ὃν αὖ οἶμαι ἀντι-
διαστέλλων, χαλαρὸν ἔφη τὸ ἄλλο μέρος τοῦ ἀπευθυσμένου, ἔνθα καὶ μάλιστα εὐρύνεται. γονὴν δὲ λέγω ἤτοι τὰ
γεννητικὰ μόρια, ἢ καὶ αὐτὴν τὴν μήτραν. Μέγεθος δὲ οὐκ ἴση μὲν ἐπὶ πασῶν. παρὰ πολὺ γάρ, ἐλάττων
20 μέν, ἡ τῆς κυησάσης, μείζων δὲ ἡ τοῦ ἐγγύου, καὶ ἥτις οὐδέποτε ἐκύησε, καὶ ταύτης μείων ἐστί. καὶ παρὰ τὰς ἡλικί-
ας, αἷς μηδέπω τοῦ λαγνεύεσθαι, ὥρα ἢ μηκέτι, καὶ γὰρ καὶ ἄλλως ἐλάττων ἀεὶ ταῖς μὴ λαγνευομέναις. πειρα-
τέον δὲ ὑπογράψαι, τό γε μὴν τῆς συμμέτρως ἐχούσης μέγεθος. κατὰ μὲν τὸ ἄνω πέρας τοῦ πυθμένος, πλη-
σίον ἐστὶ τῷ ὀμφαλῷ. τῷ κάτω δὲ αὐτῆς πέρατι, κατὰ τὸ αἰδοῖον τῆς γυναικὸς ἔχει, καὶ ἔστιν ἀπὸ τοῦ τόπου ἐς ὃν
ἐμβάλλει, ἐπὶ τὸ πέρας τοῦ αἰδοίου τὸ ἔξω, οὐκ ἴσον μὲν ἐπὶ πασῶν, ὡς τὸ πολὺ δὲ σύμμετρον τὸ διάστημα δακ-
τύλων ἕνδεκα. κατὰ δὲ τὸ πλάτος ἐφ' ἑκάτερα τῶν λαγόνων ἐκτείνεται ταῖς αὐτῆς κεραίαις. περὶ δὲ τῶν
κατὰ βάθος περάτων ἤδη εἴρηται, ὅτι τε κύστις καὶ ἀπευθυσμένον ὁρίζουσιν αὐτήν, καὶ ὅτι ἡ μὲν ἐπίκειται, τὸ δ'
ὑπόκειται. ταῦτα δὲ τὸ αἰδοῖον τὸ γυναικεῖον. ἡ μεταξὺ τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν εὐρυχωρία, κατὰ τὰ ἔξω μέρη
δερματώδη ἐπίφυσιν ἔχουσα, ἀνάλογον τῆς ἐπὶ τῶν ἀρρένων πόσθης. Τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς, τὸ μὲν ἄλλο πᾶν σῶ-
μα, καὶ μάλιστα ὁ πυθμήν, κύστει ἔοικε, καθ' ὅσον δὲ ἐπὶ τῶν πλαγίων ἀποφύσεις ἔχει μαστοειδεῖς πρὸς τὰς λαγό-
30 νας ἀνανεύοντας, ταύτῃ οὐκέτι ἔοικεν. αὐτῶν δὲ τούτων τὸ σχῆμα ὁ μὲν Ἡρόφιλος, ἡμιτόμου κύκλου ἕλικι εἰκά-
ζει, Διοκλῆς δέ, κέρασι φυομένοις. διὰ ταῦτα καὶ ὀνόμασι κεραίας παρωνύμως ἀπὸ τοῦ κέρατος. Εὔδημος δὲ
πλεκτάνας καλεῖ, οὐκ ἔχων φάναι, πότερον ὅτι πέπλεκται ταύτῃ ἀτεχνῶς ἑλικοειδῶς, ἀλλ' αὐτὰς τὰς ἀπο-
φύσεις, παρείκασε πλεκτάναις. οἱ δὲ περὶ Πραξαγόραν τε καὶ Φιλότιμον κόλπους αὐτὰς καλοῦσι, ὅθεν καὶ
δίκολπον μὲν τὴν μήτραν τῆς γυναικὸς λέγουσι, πολύκολπον δὲ τὴν τῶν πολυτόκων ζώων, καὶ ὅτι μέν, ἡ τῆς
ὑὸς μήτρα, καὶ ἔτι ἄλλο, ὁμοῦ κυΐσκει πολλά, πολύκολπός ἐστι, τοῦτο μὲν καὶ πάνυ ἀληθές, οὐ μὴν ἐπί γε γυναι-
κῶν τοὔνομα πρέπειν ἡγοῦμαι. πρῶτον μὲν γάρ, ἑλικοειδής ἐστιν ἡ τῆς ὑὸς μήτρα, ἔπειτα ἐν τοῖς κόλποις, τὰ
ἔμβρυα κυΐσκεται. γυναικὶ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις, ὅσα γυναικὶ κατὰ τὴν μήτραν ἔοικεν, οἷον αἰγί τε καὶ βοΐ, οὐκ
ἐν ταῖς κεραίαις, εὑρίσκεται τὰ ἔμβρυα (παρὰ πολὺ γάρ, αὗται ἐλάττους, ἢ κατὰ μέγεθος ἐμβρύου) ἐν δὲ τῷ
40 ἄλλῳ κύτει παντὶ τῆς ὑστέρας. ἀλλ' οἶμαι τούτους οὐκ ἔχοντας, οὔτε χρείαν, οὔτε ἐνέργειαν εἰπεῖν τῶν κεραι-
ῶν τοιαῦτα ἄτοπα ὑπομένειν. ἐπεὶ δὲ μακρός τε ὁ λόγος, καὶ ἄλλως οὐ δίκαιον, περὶ μὲν κεραιῶν χρεί-
ας τε καὶ ἐνεργείας εἰπεῖν τι, καὶ μὴ περὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὴν μήτραν ἑκάστου, διὰ τοῦτο καὶ ἡμῖν, εἰσαῦ-
θις ἀναβεβλήσθω. ἱκανὰ τε γὰρ καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ ἐπισκέψασθαι τὰ κατὰ τὴν μήτραν πεφυκότα, τί τε
ἔργον ἑκάστου, καὶ τίς ἡ δύναμις, καὶ διὰ τί τοιαῦτα, κατά τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν θέσιν, καὶ τὴν διάπλασιν, καὶ
τὴν πλοκήν, καὶ τὴν πρὸς τὰ παρακείμενα, κοινωνίαν, ἐγένετο. νυνὶ δὲ ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἴωμεν. εἴη δ' ἂν ἑξῆς λέ-
γειν περί τε συμφύσεως καὶ προσαρτήσεως, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα τούτοις παράκειται. Τῶν γὰρ τῇ μήτρᾳ
σωμάτων ὁμιλούντων, τὰ μέν, ἐπιψαύει μόνον αὐτῆς, οὐκέτι δὲ καὶ συμφύεται. πολλὰ δὲ ἑνοῦται, καὶ οὐκ αὐ-
τὰ χωρίσαις ἄνευ τομῆς, ἔστι δὲ καὶ ἅ, καὶ δειρόντων ἀπολύεται, καὶ μὴν προσήρτηται πολλοῖς, καὶ πολ-
λὰ εἰς αὐτὴν ἐμπέφυκεν. ψαύει μὲν οὖν τῶν λεπτῶν ἐντέρων ἥ γε μετρίως ἔχουσα μεγέθους, ἄλλως δέ, ἡ μὴ ὑπερ-
50 βαλλόντως μικρὰ τούτων ψαύει μόνων, οἷς καὶ προσπέφυκεν. ἡ δ' αὖ μεγίστη. τοιαύτη δέ ἐστι μάλιστα, ὅταν κύῃ
τάς τε λαγόνας ἐκπεπλήρωκε, καὶ τὸ ὑπογάστριον, καὶ πολλῶν ἐντέρων ψαύει. προσήρτηται δὲ κατά τινας
ἰνώδεις καὶ λεπτὰς διαστάσεις, ἀπευθυσμένῳ τε καὶ κύστει. πλείω δέ ἐστι τὰ τῆς κύστεως ἀρτήματα, καὶ ἱερῷ ὀστέῳ
προσήρτηται. κατὰ πολλοὺς δέ, τούτου καὶ ἐξήρτηται, διά τινων εὐτόνων δεσμῶν, ἐπιδέσεις ἐχόντων νεύρων
καὶ* μυωδῶν τοσούτοις δὲ σώμασι καὶ τῶν κατὰ τὴν ὀσφὺν σπονδύλων ἤρτηται. ἐξήρτηται δὲ ἐκ τῶν ταύτης
μυῶν τῶν μεγάλων, ἀποφύσεις ἑκατέρωθεν ἀξιολόγους ποιουμένων. αἳ δὴ εἴς τε τὰ τῆς μήτρας ἄμφω μέρη, καὶ
εἰς τὸν αὐχένα τῆς κύστεως, καὶ εἰς τὴν ἕδραν μερίζονται. χαλαροὶ δὲ οὗτοι πάντες οἱ δεσμοὶ καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ
πλεῖστον ἡ μήτρα κινεῖσθαι τε καὶ μετασχηματίζεσθαι δύναται. ἀρτήματα δὲ οὐδὲν ἧττον, καὶ ὅσα εἰς αὐτὴν ἐμφύε-
ται τὰ μὲν δὴ ὑφαίνοντά τε καὶ διαπλέκοντα αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς ὑστέρας, ὧν οὐκ ὀλίγη μοῖρα ἐστί, τὰ ἀπὸ τοῦ νω-
τιαίου μυελοῦ νεῦρα, τὰ δ' αὐξήσεώς τε καὶ τροφῆς αὐτῆς τῆς μήτρας, καὶ τοῦ ἐμβρύου ἕνεκα, αἵ τε φλέβες καὶ
ἀρτηρίαι.

ἀρτηρίαι. κύστει δὲ κατ᾽ ἀρχὰς συμφύεται μόνον, κατὰ τὸν αὐχένα ὑμενώδεσί τε καὶ ἀρτηριώδεσι σώμασιν ἐπὶ
* ποσῇ πιμελῇ, καὶ ἀποδείρεσθαι μὲν αὐτῶν δύναται. οὕτω δὲ καὶ ἀκριβῶς συμπέφυκεν, ὡς μίαν τε καὶ τὴν
αὐτὴν εἶναι σάρκα. προσπεφύκασι δὲ αὐτῇ καὶ δίδυμοι, καὶ σπερματικὰ ἀγγεῖα. συμπέφυκε δὲ τῷ αἰδοίῳ κατὰ
τὸ πέρας τοῦ αὐχένος, ὥς τε τῆς μήτρας, τοῖς μὲν, συμφυομένης, τοῖς δὲ, προσηρτημένης, τοῖς δὲ, ἐξηρτημέ-
νης, καὶ τινῶν μὲν αὐτὴν πλεκόντων, τινῶν δὲ, τρεφόντων, πρὸς μὲν τράχηλον κύστεως, καὶ ἀπευθυσμένου κατὰ
τὸ αἰδοῖον, ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς ὄρχεις καὶ τὰ ἀγγεῖα, τὰ σπερματικὰ, συμφύεσθαι λέγοιτ᾽ ἄν, τοῖς δὲ ἄλλοις μέρεσι
κύστεως καὶ ἀπευθυσμένου, προσήρτηται. ἱερῷ δὲ ὀστέῳ καὶ προσηρτῆσθαι καὶ ἐξηρτῆσθαι λέγοιτο. μυελοῦ δὲ νω-
τιαίου καὶ τῶν κατ᾽ ὀσφὺν μυῶν, ἐξηρτῆσθαι μόνον, νεύροις δὲ, καὶ ἐξηρτῆσθαι καὶ συμπεφυκέναι καὶ συμπε-
πλέχθαι. Ἀρτηρίαις δὲ καὶ φλεψὶ, ἐξηρτῆσθαι, καὶ συμπεφυκέναι καὶ συμπεπλέχθαι καὶ τρέφεσθαι. πῶς οὖν
ἔχουσι μεγέθους τε καὶ θέσεως, καὶ πόσαι τὸν ἀριθμόν εἰσι, καὶ πόθεν πεφύκασιν αἵ τε φλέβες καὶ αἱ ἀρτηρίαι,
ἑπόμενον ἂν εἴη λέγειν. Ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς, καὶ τῆς ἐπικειμένης ἀρτηρίας τῆς μεγάλης, ἀποφύονται,
δύο μὲν φλέβες, δύο δὲ ἀρτηρίαι, μία ἑκατέρωθεν, φλὲψ μὲν, ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς, ἀρτηρία δὲ ἀπὸ τῆς
ἀρτηρίας. εἶτα ἡ μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν, εἰς τὰ δεξιὰ, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν, εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος τῆς μήτρας
ἐνεχθεῖσα, πρὸ μὲν τῆς εἰς αὐτὴν ἐμφύσεως, ἀποσχίδας εἰς τοὺς διδύμους ἐκτείνει. μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη εἰς τὸ σῶμα
τῆς μήτρας καταφύεται, καὶ ταύτῃ διαπλέκει. ταῦτα μὲν δὴ τὰ τέτταρα ἀγγεῖα, μικρὸν ὑποκάτω κεῖται τῶν
ἀπὸ τῶν νεφρῶν. πολλῷ δὲ μείζους αἱ φλέβες τῶν ἀρτηριῶν. ἕτερα δὲ τέτταρα, οὐκ ἐπὶ πασῶν γυναικῶν,
ἀλλ᾽ ἔστιν ἐφ᾽ ὧν, φησὶν Ἡρόφιλος, τῶν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἰόντων ἀποφυόμενα, εἰς τὴν μήτραν ἐμβάλλει, ὅπερ ἐπὶ
μὲν τῶν ἄλλων ζώων οὐχ εὗρον, πλὴν σπανίως ἐν πιθήκοις. οὐ μὴν ἀπιστῶ, τὸ, πολλάκις εὑρεῖν αὐτὰ ἐπὶ γυ-
ναικῶν τὸν Ἡρόφιλον. ἱκανὸς γὰρ ἦν τά τε ἄλλα τῆς τέχνης, καὶ τῶν δι᾽ ἀνατομῆς γνωσκομένων ἐπὶ τὸ ἀκριβέ-
στατον ἥκων, καὶ τὴν πλείστην ἐπίγνωσιν οὐκ ἐπὶ ἀλόγων ζώων, καθάπερ οἱ πολλοὶ, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων
πεποιημένος. οὗτος δὲ καὶ ὑμέσιν ἐμφύεσθαι τὰ τρέφοντα τὴν μήτραν ἀγγεῖα φησὶ, ὧν λέγομεν ἐξηρτῆσθαι κύστιν,
καὶ γίγνεσθαι τοὺς ὑμένας ἀεὶ παχυτέρους τε καὶ σκληροτέρους καὶ τυλωδεστέρους ταῖς πλείω κυησάσαις.
ταῦτα δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων φαίνεται ζώων, καὶ μὴν ἕτεραί τινες ἀρτηρίαι καὶ φλέβες ἑκατέρωθεν τῆς μήτρας
ἐμφύονται παρὰ τὸν αὐχένα, ἀπὸ τῆς εἰς τὸ αἰδοῖον τε καὶ τὴν ἕδραν ἡκούσης μεμερισμένα. τοσοῦτος μὲν δὴ
καὶ ὁ περὶ τῶν τρεφόντων καὶ πλεκόντων τὴν μήτραν ἀγγείων λόγος. Αὐτὸ δὲ τὸ σῶμα αὐτῆς, δύο χιτῶνες
εἰσὶν, ἀντιστρόφως κείμενοι, νευρωδέστερος μὲν, ὁ ἔξωθεν, φλεβωδέστερος δὲ, ὁ ἔσωθεν, ἐπὶ πολὺ διΐστασθαί τε
καὶ συστέλλεσθαι πεφυκότες. τούτων ὁ μὲν ἔξωθεν, ἁπλοῦς τε καὶ εἷς ἐστι. διπλοῦς δὲ, ὁ ἔσωθεν κατὰ τὰ μέρη αὐτοῦ,
συμβαλλόμενα ἀλλήλοις, οὐ συμφύεται δὲ, οὐδὲ ἑνοῦται, ἀλλὰ μόνον παράκειται, ἀπὸ τοῦ παρακειμένου χι-
τῶνος συνεχόμενα. εἰ οὖν θελήσαις ἀποδείρας χωρίσαι, δύο σοι φανοῦνται μῆτραι, ὑφ᾽ ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χι-
τῶνι κείμεναι. οὐδὲν γὰρ, ὥσπερ καὶ τὴν μήτραν, τὸν χιτῶνα, εἰς δύο χωρίσαι οὐκέτι δυνήσῃ. * οὗτος μά-
λιστα καὶ τὸν πυθμένα. ὁ δὲ περικείμενος αὐτῷ ὁ νευρώδης, παχύτερος πολλῷ τοῦ τῆς κύστεως χιτῶνος, καὶ
φλεψὶ πολλαῖς καὶ ἀρτηρίαις διειλημμένος. Ὁ δὲ αὐχὴν τῆς μήτρας, μυώδης ὢν, ἐκ σαρκὸς γέγονε σκληρᾶς
τε καὶ χονδρώδους, καὶ ἀεὶ σκληρότερος ἑαυτοῦ γίνεται, καὶ χονδρώδης τῷ χρόνῳ. ὥστε ὅσαι πολλά γε ἐκύησαν, ἢ
πρεσβύτιδες ἤδη εἰσὶν, ἱκανῶς ταύταις ὁ αὐχὴν σκληρός τε καὶ χονδρώδης. εἰκάζει δὲ αὐτῆς τὴν φύσιν ὁ Ἡρό-
φιλος, βρόγχου τῷ ἄκρῳ. τρῆμα δὲ ἔχει ὁ αὐχὴν οὗτος, δι᾽ οὗ κενοῦται μὲν τὸ θῆλυ τὰ ἐπιμήνια, λαμβάνει δὲ
πρὸς ἑαυτὴν ἡ γυνὴ τοῦ ἄρρενος τὴν γονὴν, ἔξεισί τε τῆς μήτρας δι᾽ αὐτοῦ τὸ ἔμβρυον. ἄπιστον γὰρ, ὁ πόρος οὗτος
εὐρύτητος κατὰ καιρὸν παραλλάττει, ὃς πυρῆνα μὲν μόλις ἐπιδέχεται, ἢ βραχύ τι τούτου παχύτερον ἐν τῷ
ἄλλῳ παντὶ χρόνῳ, κυούσης δὲ τῆς γυναικὸς, σφόδρα μέμυκε, καὶ οὐδὲν ἂν παραδέξοιτο. ἀπολυομένου δὲ τῆς
μήτρας τοῦ ἐμβρύου, αἱ ὠδῖνες ἐπὶ πολὺ διιστῶσιν αὐτὸν, θαῦμα καὶ ἀκοῦσαι, καὶ τὸ ζῶον ὅλον ταύτῃ δίεισι. πε-
ραίνει δὲ ὁ αὐχὴν οὗτος εἰς τὸν γυναικεῖον κόλπον οὐκ ὀρθὸς, οὐδὲ εὐθὺς ἐπὶ πασῶν, ἀλλ᾽ ἐκκλίνεται ἢ παρα-
στρέφεται, ἐπί τε τὰ ἀριστερὰ, καὶ τὰ δεξιὰ, καὶ τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω. περὶ δὲ τοῦ πρόσω καὶ ὀπίσω, ὅτι δὴ ὁμοίως
ἁπάσαις ἔχει, ἤδη εἴρηται. Ἔχουσι δὲ οὐδὲ τῷ πάχει τῆς μήτρας οἱ χιτῶνες ὡσαύτως ἀεὶ, ἀλλ᾽ εἰς μὲν τὴν
πρώτην ἡλικίαν, ὥσπερ μικροὶ, οὕτω καὶ λεπτοί εἰσι. τούτων δὲ ἤδη τῶν ἐπιμηνίων, πρὸς λόγον τοῦ μεγέθους
καὶ τὸ πάχος αὔξονται. καὶ ἣν ἔξωρος τοῦ κύειν τε καὶ καθαίρεσθαι ἡ γυνὴ γίνεται, ὥσπερ τὸ μέγεθος, οὕτως καὶ
τὸ πάχος μειοῦται. κατὰ μὲν τὰς ἡλικίας ὧδ᾽ ἔχουσι, κατὰ δὲ τὰς περιστάσεις, ὅσα μὲν αἱ νόσοι πεφύκασιν
ἀλλοιῶσαι κατὰ τὴν μήτραν, τὸ νῦν οὐ πρόκειται λέγειν, ὅσα δὲ ἐν τῷ κατὰ φύσιν αἱ περιστάσεις αὐτὴν ἀλλάτ-
τουσι, ταῦτα ἐροῦμεν. παχεῖα μὲν καὶ εὔσαρκος καὶ διῳδηκυῖα φαίνεται, ὅταν αὐτῇ ἡ κάθαρσις ἡ τῶν καταμη-
νίων συνδίδοται, διαβρέχεται γὰρ τηνικαῦτα τῇ νοτίδι τῇ ἀπὸ τοῦ αἵματος, λεπτὴ δὲ καὶ ξηρὰ, ἢ πορρωτάτω
τούτου τοῦ χρόνου. παχυτέρα δὲ καὶ τῇ κυησάσῃ, καὶ εἴ τις πλεῖστα ἐκύησε, ταύτῃ παχίστη. πάλιν οὖν ἀρχομένης
μὲν κύειν, παχεῖα. ἐγγὺς δὲ τοῦ ἀποκυΐσκειν γινομένης, μεγάλη μὲν, λεπτὴ δέ. τὸ γὰρ πάχος εἰς τὸ μῆκος ἐκτει-
νόμενον ἀναλίσκεται. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ, ἀνάλογον τοῦ μεγέθους τὸ πλάτος. Οἱ δὲ ὄρχεις τοῦ θή-
λεος, κεῖνται μὲν ἐκ πλαγίων τῆς μήτρας, εἷς ἑκατέρωθεν τοῦ πυθμένος, ἐγγὺς τῶν κεραιῶν, μεγέθει γε
πολὺ μείους, ἢ τοῦ ἄρρενος, καὶ τῷ σχήματι δὲ καὶ τῷ συγκρίματι, πάμπολυ διαφέρουσι. πλατεῖς μὲν γὰρ
οὗτοι, στρογγύλοι δὲ καὶ προμήκεις ἐκεῖνοι, καὶ ἀδενοειδεῖς μὲν οὗτοι, ἁπαλόσαρκοι δὲ οἱ τοῦ ἄρρενος. πε-
ριέχει δὲ τούτων ἑκάτερον ὑμὴν ἴδιος, λεπτὸς, οἷος ἐπὶ τῶν ἀρρένων ὁ δαρτός. ἐρυθροειδῆ δὲ καὶ ὄσχεον οἱ τοῦ
θήλεος ὄρχεις οὐκ ἔχουσι, καὶ μὴν καὶ ἀρτηρίαι καὶ φλέβες τοῖς ὄρχεσιν ἐμφύονται ἀπὸ τῶν εἰς τὴν μή-
τραν ἰουσῶν, εἰς ἑκάτερον μία. συμμίξαντα δὲ ἀλλήλοις ταῦτα τὰ ἀγγεῖα, πρὶν εἰς τὸν δίδυμον ἐμφυῆ-
ναι, βοτρυχοειδῶς ἑλίσσεται, οὐδέν τι ἀλλοιότερον, ἢ ἐπὶ τῶν ἀρρένων, ὥστε εἰ τέμοις τὴν ἕλικα, πολ-

λά σοι ἡ μία τομὴ. στόματα ποιήσει, οὐχ ὅτι πολλὰ ἀγγεῖα ἔτεμες, ἀλλ' ὅτι τὸ ἓν πολλάκις. Καὶ μὴν καὶ
τὰ ἀποφυόμενα τῶν ὄρχεων ἀγγεῖα σπερματικά, πάλιν ὁμοίως φαίνεται περιέχοντα σπέρμα, ὡς καὶ ἐπὶ
τῶν ἀρρένων, ἐπὶ μὲν αὐτῶν τῶν ὄρχεων, εὐρέα τε ὄντα, καὶ αἰσθητὴν ἔχοντα τὴν κοιλότητα, στενότερα
δὲ, καὶ οὐκ ἄκοιλα γινόμενα, μικρὸν ἀποτέρω. εἶτα πάλιν εὐρυνόμενα παρὰ ταῖς κεραίαις, ἔνθα καὶ εἰς τὴν μήτραν
καταφύεται. ταύτας δὲ τὰς ἐμφύσεις, οὔτε Ἀριστοτέλης, οὔτε Ἡρόφιλος, οὔτε Εὔδημος οἶδεν. ἐμνημόνευσα δὲ
τούτων οὐχ ὡς μόνων οὐκ εἰδότων, ἀλλ' ὡς κάλλιστα ἀνατεμόντων, Διοκλέα μὲν γὰρ καὶ Πραξαγόραν καὶ Φιλότιμον,
καὶ τοὺς ἄλλους παλαιοὺς ὀλίγου δεῖν ἅπαντας, οὐκ ἀπεικὸς ὥσπερ ἄλλα πολλὰ τῶν κατὰ τὸ σῶμα, οὕτω δὴ καὶ
ταῦτα ἀγνοῆσαι. ὁλοσχερέστερον γάρ πως καὶ οὐκ ἀκριβῶς περὶ τὰ ἀνατομικὰ ἔσχον. ὅθεν τὸ δι' ἐκείνων μοι ἐλέ-
πι δὲ τῶν ἀνδρῶν τούτων, οὐκ ἔχω τί φῶ. οὔτε γὰρ κατὰ γνῶσιν τούτων τολμῶ διὰ τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις ἀκρίβειαν,
10 οὔτε μικρὰ οὕτως ἐστὶ τὰ ἀγγεῖα, ὥστε ἄν τινα λαθεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν εἰς τράχηλον τῆς κύστεως ἐμφυομένων,
ἀκριβῶς εἴρηται αὐτοῖς, ὅτι τε εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἐμβάλλει, εἰς ὃν καὶ ἐπὶ τῶν ἀρρένων, καὶ ὅτι κιρσοειδῆ ἐστι τὰ
ἀγγεῖα ταῦτα, καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν διδύμων ἐκτείνεται τῇ μήτρᾳ παραφυόμενα. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς κεραίας οὐδὲν
εἰρήκασι, καίτοι καὶ ταῦτα πόροις τε αἰσθητοῖς ἐμβέβληκεν, ὥσπερ ἐκεῖνα εἰς τὸν τράχηλον. καὶ χυμὸν ἐν ἑαυτοῖς
ἔχοντα φαίνεται. ἐπιπλέον δὲ περὶ αὐτῶν, ἐν τῷ ἑξῆς λόγῳ τῷ περὶ τῶν ἐνεργειῶν σκεψόμεθα. τὸ νῦν ἔτι,
ὅπερ ἐστὶν ἔν τι τῶν προστεθέντων ὑπόλοιπον, τοῦτο λεγέσθω. τίνα κυούσης τῆς γυναικὸς, ἔνδον τῆς μήτρας φύεται.
ἐστὶ δὲ τάδε, πρῶτον μὲν, τὸ χόριον, τῇ μήτρᾳ προσφυές. μετὰ δὲ τόδε, ὑμένες οἱ τὸ ἔμβρυον συνέχοντες, καὶ αὐτὸ
τὸ ἔμβρυον. εἶδος δὲ ἑκάστου τῇ φύσει τοιόνδε ἐστί. Τὸ μὲν χόριον, ἀγγεῖα πολλά ἐστι, φλέβες τε καὶ ἀρτηρίαι
ἐγγὺς ἀλλήλων κείμεναι, καὶ τὰ μεταξὺ διαστήματα ὑμέσιν ἀναπληρούμενα. οἱ δὲ ὑμένες, ὁ μὲν, ὅλῳ περιτείνεται
τῷ ἐμβρύῳ, ὁ δὲ ἕτερος ἐπίκειται, διπλοῦς κατὰ τὰ ὑπερέχοντα αὐτοῦ, κεφαλήν τε καὶ γλουτοὺς καὶ πόδας,
20 καὶ ἔστιν ὀνόματα αὐτῶν, τῷ μὲν, ἀμνειός, τῷ δὲ ἀλλαντοειδής. ἀλλαντὶ γὰρ ἔοικεν. ὥστε ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ σχῆμα
ὁμοιότητος, τοὔνομα αὐτῷ. ἄμφω δὲ λευκοὶ καὶ λεπτοί, ἐγγὺς ἀράχνης τὸ εἶδος. ἔστι δὲ τοῦ μὲν χορίου ἡ πρὸς τὴν
μήτραν πρόσφυσις, τοιάδε. τῶν τῆς μήτρας ἀγγείων εἰς τὰ ἐντὸς αὐτῆς ἡκόντων, δι' ὧν καὶ τὰ καταμήνια ἡ γυνὴ κα-
θαίρεται, τὰ στόματα ἀνέῳκται, ὁπόταν ἡ γυνὴ συλλήψεσθαι μέλλῃ. ἔστι δ' οὗτος ὁ χρόνος, ἀρχομένων τῶν ἐπιμηνίων,
ἢ παυομένων. ἀνεστόμωται γὰρ καὶ ἐν τῷ ἄλλῳ παντὶ χρόνῳ τῆς καθάρσεως τὰ ἀγγεῖα ταῦτα. ἀλλ' οὐκ ἂν λάβοι
πρὸς ἑαυτὴν ἡ γυνὴ τηνικαῦτα. οὐδὲ γὰρ δύναται μένειν ἐν τῇ μήτρᾳ τὸ σπέρμα, ἐκκλυζόμενον τῷ πλήθει τοῦ
ἐπιρρέοντος αἵματος, παυομένων δὲ τῶν ἐπιμηνίων καὶ ἀρχομένων, ἀνεστόμωται τὰ ἀγγεῖα, καὶ τὸ ἐπιμήνιον οὔτε πολὺ,
οὔτε ἀθρόον ἐκχεῖται, ἀλλ' ὀλίγον τε καὶ κατὰ βραχὺ, ἔτι ἀπὸ νοτίδος αἱματηρᾶς, διϊδρούμενον. ὥστε προσίσχε-
ται μὲν διὰ τὴν τραχύτητα τῇ μήτρᾳ τὸ σπέρμα, αὐτάρκη δὲ ἔχει τροφὴν, τὴν ὀλιγότητα τοῦ συρρέοντος εἰς αὐτὴν
αἵματος. πρὶν δ' ἰέναι τὰ ἐπιμήνια, οὐκ ἂν συλλάβοι ἡ γυνὴ, ὅτι καὶ τροφῆς ἐστέρηται τὸ σπέρμα, καὶ προσίσχεσιν
30 οὐκ ἔχει. λεία γὰρ ἡ μήτρα τηνικαῦτα ἐστὶ, μεμυκότων τῶν ἀγγείων. ὥστε ἀπορρεῖ τὸ σπέρμα, καὶ οὐχ ἑνοῦται τῷ
χιτῶνι αὐτῆς. ἐπιτηδειότερον γὰρ πρὸς σύμφυσιν τὸ τραχὺ τοῦ λείου. ταὐτὸ γοῦν καὶ τῶν ἀψύχων τὰ πολλὰ
φησὶν ὁ Διοκλῆς, ὅτι ξύλα τε καὶ λίθους ἑνῶσαι πρὸς ἄλληλα βουλόμενοι, ἢν τυγχάνῃ λεῖα ὄντα, τραχύνουσι
πρότερον κατακνίζοντες. καὶ γὰρ τὰ χείλη καὶ τὰ βλέφαρα, καὶ τῶν δακτύλων τὰ μεταξὺ πολλάκις ἑλκω-
θέντα, συνέφυ. κατὰ φύσιν δὲ ἔχοντα, καίτοι ἀεὶ ὁμιλοῦντα, οὐ συμφύεται διὰ λειότητα. τὰ μὲν γὰρ τραχέα
κατὰ τὰς ἀνωμαλίας ἀλλήλοις ἐμπλεκόμενα ἑνοῦται, τὰ δὲ λεῖα, οὐκ ἔχοντα λαβὴν ἀσφαλῆ, κἂν ὑπό τινος
εἰς τὸ αὐτὸ ἀχθέντα καὶ βίᾳ συμπιλωθῇ, ῥᾳδίως ἀπόλλυται. ταῦτα μὲν εἴρηται, καὶ γέγονεν ἤδη δῆλον, ὅτι τὸ
χόριον τῇ μήτρᾳ προσφύεται κατὰ τὰ στόματα τῶν ἀγγείων μόνα, κατ' ἄλλο δὲ οὐδέν. ἡ δὲ πρόσφυσις γίνεται, τὸν
δὲ τὸν τρόπον. τὸ ἐν τῷ χορίῳ φυόμενον ἀγγεῖον, ἀρχὴν ἔχει τὸ πέρας τοῦ εἰς τὴν μήτραν ἐμβάλλοντος. ὥστε
ἄν τινα φάναι ἓν εἶναι τὰ δύο. ἑνοῦται γὰρ κατὰ τὰ στόματα, καὶ μεταλαμβάνει θάτερον παρὰ θατέρου. ἡ μὲν τὸ
40 φλὲψ, τὸ αἷμα παρὰ τῆς φλεβὸς, ἡ δὲ ἀρτηρία, τὸ πνεῦμα παρὰ τῆς ἀρτηρίας. ὥστε τηλικαῦται τῶν τοῦ
χορίου ἀγγείων αἱ διαστάσεις εἰσὶν ἃς ὑμὴν διαφαίνει ἡλίκον, καὶ τὸ ἐν μέσῳ τῶν ἀναστομωμένων εἰς τὴν μήτραν ἀγγείων.
κατὰ ταῦτα καὶ αἱ κοτυληδόνες εἰσὶ, δεσμὸς ἀσφαλὴς τῷ χορίῳ πρὸς τὴν μήτραν γεγενημέναι. καίτοι τὴν τῆς
ἀνθρώπου μήτραν, οὔ φασιν ἔχειν κοτυληδόνας. γίνεσθαι γὰρ αὐτὰς ἐπί τε βοῶν καὶ αἰγῶν καὶ ἐλάφων καὶ τοιούτων
ἑτέρων ζώων, σώματα πλαδαρὰ, ὑπόμυξα, τῷ σχήματι ἐοικότα κοτυληδόνι τῇ πόᾳ τῇ κυμβαλίτιδι, ὅθεν περ
» καὶ τοὔνομα αὐταῖς. ἀλλ' Ἱπποκράτης γε φησὶ ὁκόσαι μετρίως ἔχουσαι τὰ σώματα, ἐκτιτρώσκουσι τὰ ἔμβρυα,
» καὶ τρίμηνα ἄτερ φανερῆς προφάσιος, ταύτης αἱ κοτυληδόνες, μύξης μεσταί εἰσι, καὶ οὐ δύνανται κρατέειν
» ὑπὸ τοῦ βάρεος τὸ ἔμβρυον, ἀλλὰ ἀπορρήγνυνται. καὶ μὴν Διοκλῆς ὁ Καρύστιος καὶ Πραξαγόρας ὁ Κῷος, ὁ Νι-
κάρχου, μικρὸν ὕστερον Ἱπποκράτους γενόμενοι, ταῦτα λέγουσι. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι. ἆρ' οὖν πάντες ἠγνοήκα-
σι; ἀλλ' οὐ θέμις περὶ ἀνδρῶν τηλικούτων οὕτω φρονεῖν. τί ποτε οὖν ἐστιν ὃ λέγουσι. τὰ στόματα τῶν ἐν τῇ
50 μήτρᾳ ἀγγείων, οὕτω καλοῦσι. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα, κοτυληδονώδεις ἐξοχὰς ἐπιφυομένας ἴσχει παρὰ τὸν τῆς κυή-
σεως χρόνον, οἷαι καὶ ἐν τῷ ἀπευθυσμένῳ γίνονται τοῖς αἱμορροΐσι. λέγω δὲ ταῦτα, οὐ μαντευσάμενος, ἀλλὰ παρὰ
» Πραξαγόρου μαθών. ὁ γάρ τοι Πραξαγόρας, ὧδέ πως φησὶν, αὐταῖς λέξεσι. κοτυληδόνες δ' εἰσὶ τὰ στόματα
» τῶν φλεβῶν, τῶν εἰς τὴν μήτραν ἡκουσῶν. ὥστε ἔχοι ἂν ἡ γυναικεία μήτρα κοτυληδόνας, καὶ ᾗ διαφέρουσιν
αὗταί τε καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, σαφὲς ἤδη οἶμαι ἐκ τῶν εἰρημένων γεγονέναι. ἀρχόμενα οὖν τὰ τοῦ
χορίου ἀγγεῖα, ἐντεῦθεν ὅθεν περ εἴρηται, διαπλέκει τε τὸ χορίον, ἀλλήλοις τε μίγνυται καὶ συμφύεται. ὁ δὲ
τρόπος αὐτῆς τῆς συνόδου, τοιός δέ τις ἐστίν. ἐννόησον ῥίζας δένδρου πολλάς τε καὶ λεπτὰς κατὰ δύο καὶ τρεῖς
ἀλλήλαις ἑνουμένας, ὥστε ἐξ αὐτῶν ἑτέρας ῥίζας γίνεσθαι, μείζους μὲν τῷ μεγέθει, ἐλάττους δὲ τῷ ἀριθμῷ,
κἀκείνας πάλιν συνιούσας ἀλλήλαις, ἑτέρας ὡσαύτως ποιεῖν. εἶτα ἐκ τῶν γινομένων, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον
ἄλλας,

ἄλλας, καὶ τοῦτο ἀεὶ γινόμενον, ἕως εἰς ταὐτὸ ἐλθοῦσαι σύμπασαι τελευτήσωσιν ὑπὸ ἄκραν τῆς γῆς τὴν ἐπιφάνειαν, εἰς τὸ τοῦ δένδρου μέρος ἐκείνου, ὃ καλεῖται στέλεχος. καὶ γάρ τοι τὰ ἀγγεῖα ταῦτα δίκην ῥιζῶν τινὲς οὖσαι, πολλαὶ καὶ μικραὶ συμφύονται, καὶ συμφυόμενα γίνεται μείζονα τῶν προτέρων, εἶτα ἐφεξῆς μείζονα γινόμενα, περατοῦται σύμπαντα εἰς δύο δίκην στελέχη, φλέβας μὲν τὰ φλεβώδη, ἀρτηρίας δὲ τὰ ἀρτηριώδη. ἑκάτερον δὲ ἐξ ἑκατέρου μέρους δεξιοῦ τε καὶ ἀριστεροῦ ἐμβαλλούσαις εἰς τὸ ἔμβρυον κατὰ τὸν ὀμφαλόν, οὐ δὲ γὰρ οὐδὲ ἄλλο τί ἐστιν ὁ ὀμφαλὸς, ἀλλ᾽ ἢ τὰ τέτταρα ἀγγεῖα, μέσον αὐτῶν ἔχοντα τὸν οὐραχόν, οὗτος δέ ἐστιν ἀρχὴ τοῦ ἀλλαντοειδοῦς χιτῶνος, ὃν ἐξικνεῖσθαι κατὰ τὰ ἐξέχοντα τοῦ ἐμβρύου ἐλέγομεν, συντέτρηταί τε εἰς τὸν πυθμένα τῆς κύστεως τοῦ ἐμβρύου, ὁρᾶται καὶ ἀξιολόγῳ πόρῳ, ὥς τε εἶναι ἐνοῦσιν τῇ κύστει πρὸς τὸν ἀλλαντοειδῆ χιτῶνα διὰ τοῦ οὐραχοῦ, μεταξὺ ἀμφοῖν κειμένου. καθ᾽ ὃ δὲ πρῶτον ἀνευρυνομένου τοῦ οὐραχοῦ ἀποφύεται ὁ ὑμήν, βραχύτης ἱκανή, καὶ δίκην ψορώδης φαίνεται. καὶ μὴν καὶ ὑγρὸν οὐκ ὀλίγον ἐν ἑκατέρῳ τῶν ὑμένων περιέχεται, διαφέρον τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον, καὶ τῇ χροιᾷ, καὶ τῷ πλήθει. ξανθὸν μὲν γὰρ τὸ ἐν τῷ ἀλλαντοειδεῖ, λευκότερον δέ πως τὸ ἐν τῷ ἀμνειῷ. τοῦτο δὲ καὶ πλεῖόν ἐστι τοῦ ἑτέρου. καὶ γὰρ καὶ ὁ χιτὼν, τοῦ χιτῶνος μείζων, εἴ γε ὁ μὲν, ὅλον τὸ ἔμβρυον ἀμφιέννυσιν, ὁ δὲ κατά τινα μέρη ἐπίκειται αὐτῷ. ὅθεν δὲ καὶ τοῖς ὑγροῖς τούτοις ἡ γένεσις. καὶ τίς ἡ ἀπ᾽ αὐτῶν χρεία, εἰρήσεται ἐν ἑτέρῳ λόγῳ τῷ περὶ τῆς τοῦ ἐμβρύου ἀνατομῆς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΚΥΟΥΜΕΝΩΝ ΔΙΑΠΛΑΣΕΩΣ.

Περὶ τῆς τῶν κυουμένων διαπλάσεως, ἐπεχείρησαν μέν τοι καὶ φιλόσοφοι γράφειν, μηδεμίαν ἀφορμὴν, ὧν λέγουσιν, ἐξ ἀνατομῆς παρεχόμενοι. καὶ θαυμαστόν γε οὐδέν ἐστιν ἁμαρτεῖν τῆς ἀληθείας αὐτοὺς, διαφωνῆσαί τε πρὸς ἀλλήλους. ὅπου γὰρ καὶ τοῖς ἀνατεμοῦσιν ἐπιμελῶς, ἠγνοήθη τινὰ, πολὺ δή που μᾶλλον εἰκὸς ἦν ἁμαρτεῖν, ὅσοι ταῖς ἑαυτῶν ὑπονοίαις ἐπίστευσαν, ἄνευ τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων. ἱπποκράτης δὲ πρῶτος, ὧν ἴσμεν, ἔγραψέ τι περὶ διαπλάσεως ἐμβρύων ἀληθῶς, οὐ λογικαῖς ὑπονοίαις τὴν ἀκολουθίαν τῆς ζητήσεως ἐπιτρέψας, ἀλλ᾽ αἰσθηταῖς διαγνώσεσιν, οὐδ᾽ αὐταῖς οὐδὲ ταύταις ὀλίγαις, ὥσπερ ἔνιοι καθολικὰς ἀποφάσεις ἐκ τῶν ἅπαξ ἢ δὶς ὀφθέντων, ποιησάμενοι. καὶ νῦν γοῦν τινες ἰατροὶ θεασάμενοι ἅπαξ ἐκτρωθὲν ἔμβρυον ἡμερῶν τριάκοντα καὶ δυοῖν, ἔχον ἤδη σαφῆ τὴν τῆς διαπλάσεως ὑπογραφὴν, ὡς ἐπὶ πάντων ἐμβρύων οὕτω γιγνόμενον ἀπεφήνατο, μηδὲ τὰ πρὸς ἱπποκράτους εἰρημένα, μή τί γε δὴ τῶν ἄλλων, ὅσοι μετὰ τούτων ἱστόρησαν, ἀνεγνωκώς. οὐ γὰρ ἀποτετμημένος εἷς ὅρος ἐστὶ τοῖς ἐμβρύοις, οὔτε τῆς σαφοῦς διαπλάσεως, οὔτε τῆς κινήσεως, οὔτε τῆς ἀποκυήσεως, ἀλλ᾽ ὡς ἱπποκράτει τε γέγραπται καὶ τοῖς ἀξιοπιστοτάτοις τοῖς μετ᾽ αὐτὸν, ὧδ᾽ ἔχει τὸ σύμπαν. ἑκταίαν γονὴν ἐκπεσοῦσαν ἰδὼν ὁ γράψας τὸ περὶ φύσεως παιδίου βιβλίον, εἴτ᾽ αὐτὸς ἱπποκράτης ἐστὶν, εἴθ᾽ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ πόλυβος, ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ σαφῶς διηγήσατο κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. Καὶ μὴν ἐξ ἡμέρας μείνασαν ἐν τῇσι μήτρῃσι γονὴν, καὶ ἔξω πεσοῦσαν, αὐτός τε εἶδον καὶ ὁκοίη μοι ἐφαίνετο ἐν τῇ γνώμῃ τότε, ἀπ᾽ ἐκείνων τὰ λοιπὰ τεκμήρια ποιεῦμαι. ὡς δὲ εἶδον τὴν γονὴν ἑκταίην οὖσαν, ἐγὼ διηγήσομαι. γυναικὸς οἰκείης μουσουργὸς ἦν πολύτιμος, παρ᾽ ἄνδρας φοιτῶσα, ἣν οὐκ ἔδει λαβεῖν ἐν γαστρὶ, ὅκως μὴ ἀτιμοτέρη ἔῃ. ἠκηκόει δὲ ἡ μουσουργὸς, οἷα αἱ γυναῖκες πρὸς ἀλλήλας λέγουσιν, ὅτ᾽ ἂν γυνὴ μέλλῃ λήψεσθαι ἐν γαστρὶ, οὐκ ἐξέρχεται ἡ γονὴ, ἀλλ᾽ ἐμμένει. ταῦτα ἀκούσασα, ξυνῆκε καὶ τοῦτ᾽ ἐφύλασσεν ἀεὶ, καί πως ᾔσθετο οὐκ ἐξιοῦσαν τὴν γονὴν, καὶ ἔφρασε τῇ δεσποίνῃ. καὶ ὁ λόγος ἦλθεν πρὸς ἐμέ, κἀγὼ ἀκούσας, ἐκέλευσα αὐτὴν πρὸς γῆν πηδῆσαι. καὶ ἑπτάκις ἤδη ἐπεπήδητο, ἡ γονὴ κατερρύη ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ψόφος ἐγένετο, κἀκείνη ἐθεᾶτο, καὶ ἐθαύμαζεν. ὁκοίη δὲ ἦν, ἐγὼ ἐρέω. οἷον εἴ τις ὠοῦ ὠμοῦ τὸ ἔξω λεπύριον περιέλοι. ἐν δὲ τῷ ἔνδον ὑμένι, τὸ ἔσω ὑγρὸν διαφαίνοιτο. τρόπος μέν τις ἦν τοιοῦτος. ἅλις εἰπεῖν. ἦν δὲ ἐρυθρὸν καὶ στρογγύλον. ἐν δὲ τῷ ὑμένι ἐφαίνοντο ἐνεοῦσαι ἶνες λευκαὶ καὶ παχεῖαι, εἰλημμέναι ξὺν ἰχῶρι παχεῖ καὶ ἐρυθρῷ. καὶ ἀμφὶ τὸν ὑμένα, ἔξωθεν αἱ μάλωπες. κατὰ δὲ τὸ μέσον ἀπεῖχε λεπτόν, ὅτι μοι ἐδόκει εἶναι ὀμφαλὸς, καὶ ἐκείνῳ τὴν πνοὴν, καὶ ἔξω καὶ ἔσω ποιεῖσθαι τὸ πρῶτον. καὶ ὁ ὑμὴν ἐξ ἐκείνου ἐτέτατο πᾶς, ὁ περιέχων τὴν γονήν. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ τὸν μὲν περιέχοντα τὴν γονὴν ὑμένα, τὸ καλούμενον χόριον ἦν. τὸ δὲ τὰς λευκὰς καὶ παχείας ἶνας ἔχον ἐν ἑαυτῷ ξὺν ἰχῶρι παχεῖ καὶ ἐρυθρῷ, φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν ὑπογραφὴν τῆς γενέσεως ἡγητέον ὑπάρχειν. αὐξανόμενον γοῦν τὸ κύημα διαπαντὸς ὁρᾶται περιεχόμενον ὑπὸ τοῦ χορίου, μεστοῦ φλεβῶν τε καὶ ἀρτηριῶν ὄντος. οὐ δὲ γὰρ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα τὰ τρία τὴν οὐσίαν αὐτοῦ συντίθησιν, ἀλλ᾽ εἰσὶ πάμπολλαι φλέβες καὶ ἀρτηρίαι, πλησίον ἀλλήλων ἐκτεταμέναι, περιλαμβανόμεναί τε καὶ συναπτόμεναι συνεχεῖ σώματι λεπτῷ καὶ ὑμενοειδεῖ. διαιρουμένων δὲ τῶν κυούντων ζώων, ὅσα μὴ πόρρω τῆς ἀνθρωπίνης ἐστὶ φύσεως, οἷον αἰγῶν καὶ προβάτων καὶ ὑῶν, βοῶν τε καὶ ἵππων καὶ ὄνων, φαίνεται τὸ χόριον τοῦτο συμπεφυκὸς τῇ μήτρᾳ τοῦ κυοῦντος ζώου, κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας. ἡ δ᾽ ἀρχὴ τῆς γενέσεως τῶν ἀγγείων τούτων ἐστὶν ἐκ τῶν κατὰ τὰς μήτρας ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν, ὧν εἰς τὴν ἔνδον χώραν τῆς μήτρας ἀνεστόμωται τὰ πέρατα, καὶ διὰ τούτων μόνων, ἡ κοινωνία τοῖς κυουμένοις ἐστὶ πρὸς τὰς κυούσας. οὐδαμόθι γὰρ ἄλλοθι τέτρηται τὸ χόριον, ἀλλ᾽ οὐδὲ ψαύει κατά γε τὰς μήτρας, ὅτι μὴ κατὰ ταῦτα μόνα. τὸ δ᾽ ἄλλο κύτος αὐτοῦ, τὸ μεταξὺ, ταῖς μήτραις μὲν ἔνδοθεν ὑποτέταται, ψαύει δ᾽ αὐτῶν μόνον ἄνευ συμφύσεως. τά γε μὴν ἀγγεῖα τὰ κατ᾽ αὐτὸ, στενοτάτας μὲν ἔχει τὰς ἀρχὰς, δι᾽ ὧν, ὡς ἔφην, ἑνοῦται τοῖς πέρασι τῶν κατὰ τὴν μήτραν ἀγγείων, ἀποχωροῦντα δ᾽ αὐτῶν, εἰς ταὐτὰ ἀλλήλοις ἀφικνεῖται, τρόπον ὁμοιότατον ταῖς ῥίζαις τῶν φυτῶν. ὥσπερ γὰρ ἐπ᾽ ἐκείνων ἐκ πολλῶν καὶ λεπτῶν περάτων ἀλλήλαις συνιόντων, ἕτεραι ῥίζαι παχύτεραι γεννῶνται, κἀκείνων αὖθις ἀλλήλαις ἑνουμένων, ἕτεραι, καὶ τοῦτο γινόμενον οὐ παύεται

μέχρις ἂν ἅπασαι τελευτήσωσιν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πρέμνου, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον αἱ κατὰ τὸ χόριον ἀρτηρίαι
καὶ φλέβες συνιοῦσαι πρὸς ἀλλήλας, ἑτέρας γεννῶσιν ἑαυτῶν εὐρυτέρας, ἐξ ὧν ἀλλήλαις συνιουσῶν, εἶτα γι-
νομένων αὖθις ἄλλας, καὶ τούτου πάνυ πολλάκις αὐταῖς συμβαίνοντος, εἰς δύο μὲν ἀρτηρίας, δύο δὲ φλέβας,
ἡ πάντων τῶν κατὰ μέρος ἀγγείων κεφαλαιοῦται σύνοδος, ὧν ἐν τῷ μεταξὺ γεννᾶταί τις πόρος εἰς τὸν πυθμένα
τῆς κύστεως τοῦ κυουμένου συντετρημένος, ὃν οἱ δεινοὶ περὶ τὰς ἀνατομὰς ὠνόμαζον οὐραχόν, τὸ δ' ἕτερον τοῦ πόρου τοῦ
δεσμὸν χωριζόμενον τῶν τεττάρων ἀγγείων, εὐρύνεται κατὰ βραχύ, λεπτὸν ὑμένα παραπλήσιον ἄλλαντι τὸ σχῆμα
γεννῆσαν, ἐπιτεταμένον ἔξωθεν ἑτέρῳ τοιούτῳ, ᾧ περιέχεται τὸ ἔμβρυον. ὀνόματα δὲ τοῖς δύο τούτοις ὑμέσιν οἱ
ἀνατομικοὶ τέθεινται, τῷ μὲν ἀπὸ τοῦ σχήματος, ἀλλαντοειδεῖ, θατέρῳ δὲ τῷ περιέχοντι τὸ ἔμβρυον, ἀμνειῷ. ταῦτα
μὲν ἔξωθέν ἐστι τοῦ κυουμένου. κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ἔμβρυον ἴδια μόρια, πρῶτον μὲν ἁπάντων τὸ δέρμα, σκέπασμα καὶ
10 ἀμφίεσμα σύμφυτον ὑπὸ τοῦ δημιουργήσαντος αὐτὸ γεγονός, εἶτ' ἐξῆς ὑπ' αὐτῷ τὰ συνεχῆ τοῖς τέτταρσιν
ἀγγείοις ἔνδον τοῦ δέρματος μόρια, ὧν οὐδὲν οἷόν τ' ἐστὶ γεννηθῆναι, πρὶν τὰ πάντα τὰ κατὰ τὸ χόριον ἀγγεῖα τὴν
συναγωγὴν, εἰς τὰ προειρημένα τέτταρα σχεῖν. δεῖται δ' δηλονότι τῶν τοῦ κυουμένου μορίων ἕκαστον, εἴς τε τὴν πρώ-
την γένεσιν, ἅπασάν τε, τὴν μετὰ ταῦτα διοίκησιν ἐπιτηδείου τροφῆς. οὐδεμία δ' ἄλλη τοῖς ἐμβρύοις ἐστὶ τρόφι-
μος ὕλη, παρὰ τὴν ἐκ τῆς κυούσης αὐτὸ χορηγουμένην. οὔκουν οἷόν τε γεννηθῆναί τι τῶν κατ' αὐτὰ μορίων ἄνευ τῆς
αἱματικῆς οὐσίας. οὐ μὴν οὐδ' ἴσα λευκὰ καὶ ἄναιμα τῶν μορίων ἐστίν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ αἵματος οἷόν τε γεννᾶσθαι, καθάπερ
ἡ τοῦ ἥπατος οὐσία. ταχίστην οὖν ἴσχει τὸ σπλάγχνον τοῦτο τὴν γένεσιν ἐξ αἵματος, ὡς ἂν ὁμοιοτάτην αὐτῷ τὴν
τοῦ σώματος οὐσίαν ἔχον. ἐὰν γοῦν διατεμὼν φλέβα ζώου, τοῦ ῥέοντος αἵματος ἐάσῃς ἐμπεσεῖν συμμέτρως ὕδατι
θερμῷ παραπλησίαν ἴσχει τὴν πῆξιν, ἥπατος οὐσίᾳ. τοῦτο μὲν οὖν τὸ σπλάγχνον ἑτοιμότατον γίγνεται μόνῳ τῷ
περιέχεσθαι κατὰ τὸ τῆς μήτρας σῶμα πάγον τοῦτο. τῶν δ' ἄλλων μορίων ἕκαστον, ὅσα σαρκοειδῆ τ' ἐστὶ καὶ ἔναιμα,
20 πλείονος χρόνου δεῖται πρὸς τὴν γένεσιν, ὥσπερ γε τὸ τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν σῶμα, παντάπασιν ἄναιμον
ὑπάρχον ἐκ τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας, εὔλογόν ἐστι τὴν πρώτην γένεσιν ἐσχηκέναι, προσπεσόντος αὐτοῦ τοῖς πέρασι
τῶν εἰς τὴν μήτραν καθηκόντων ἀγγείων. ἑτοιμότερόν τε γάρ ἐστι καὶ ῥᾷον ἐκ τῆς οὐσίας ἑαυτοῦ γλισχρότητα πολλὴν ἐχού-
σης, τοιαύτην ἰδέαν ἐργάσασθαι μορίου. γινομένης δὲ τῆς πρώτης ῥιζώσεως τῶν ἀγγείων, ἐπὶ τοῖς στόμασι τῶν εἰς
τὴν μήτραν καθηκόντων, εἰκὸς δή που τὸ διαπλάττον αὐτὸ σπέρμα τροφὴν αὐτοῖς ἐκπορίζειν, ἕλκον ἐκ τῆς μή-
τρας τὸ αἷμα, καὶ κατὰ σμικρόν, οὕτως εὐρύνειν μὲν τὰ πρῶτα γεννηθέντα, προάγειν δ' εἰς μῆκος, αὐξάνειν τε καὶ
κατὰ βραχὺ συνάγειν ἐς ταὐτό, τὰ λεπτότερα πρὸς τὴν τῶν εὐρυτέρων γένεσιν. τὰ μὲν οὖν ἀγγεῖα καὶ τοὺς ὑμένας,
εὔλογον οὕτως γεννᾶσθαι, τὴν μὲν πρώτην σύστασιν ἐκ τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας λαβόντα, τὴν δ' ἐφεξῆς, εἰς μῆκος
τε καὶ εὖρος ἐπίδοσιν, ὡς ἐπὶ τῶν δένδρων ὁρῶμεν, ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ πρέμνου, τό θ' ὑπόλοιπον αὐτοῦ, πρὸς ὕψος
ἀνατεινόμενον, εἴς τε τοὺς κλάδους σχιζόμενον γεννᾶσθαι. τοῦτο μὲν ἡμῖν οἷον θεμέλιον τῶν ἐφεξῆς εἰρησομένων
30 ὑποβεβλήσθω, σκοπώμεθα δ' ἐπ' αὐτοῖς, ὅπως εἰκός ἐστι τὸ κυούμενον ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ σπέρμα δυνάμεως
ἅπαν ἐφεξῆς διαπλασθῆναι, τὴν ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως αὖθις ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς ἀνατομὰς ὁρωμένων ποιησάμενοι.
φαίνεται γὰρ τῶν εἰρημένων τεττάρων ἀγγείων, ἃ τὸν ὀνομαζόμενον ὀμφαλὸν, ἅμα τῷ κατὰ τὸν οὐραχὸν πόρον
συνίστησιν. εὐθὺς ἅμα τῷ διελθεῖν τὸ δέρμα τοῦ κυουμένου, τὸ μὲν ἕτερον ζεῦγος ἑνούμενόν τε παραχρῆμα, καὶ
μίαν φλέβα μεγάλην γεννῆσαν, ἐμφύεσθαι τῷ ἥπατι. λέγω δὴ ἐμφύεσθαι, τὴν ἐκ τῆς ἀνατομικῆς ἰδέαν ἑρμη-
νεύων. οὐ γὰρ δὴ προϋπάρχοντί γε τῷ ἥπατι τὴν ἔμφυσιν ἡ φλὲψ αὕτη ποιεῖται. τοὐναντίον γὰρ ἅπαν εἰκός ἐστι
γίγνεσθαι ὁπόταν εἴσω διαχθῇ καθάπερ τι δένδρου στέλεχος ἡ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν φλέψ, σχιδὴς μὲν τὸ πρῶτον
γίγνεσθαι, τῶν μερῶν δ' αὐτῆς ἑκάτερον ἀποφύσεις ποιεῖσθαι πολλάς, ἀνάλογον τοῖς ἐπὶ τῶν δένδρων κλάδοις,
εἶτα τῷ μὲν ἑτέρῳ μορίῳ τῆς σχίσεως τῶν φλεβῶν ἐπιφύεσθαι τὴν εἰρημένην σάρκα τῆς κατὰ τὸ ἧπαρ οὐσίας.
40 τῷ δ' ἑτέρῳ τῷ τὸ μεσεντέριον γεννῶντι, τήν τε γαστέρα καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὴν τῶν ἐντέρων ἕλικα πᾶσαν, ἐπί-
πλοόν τε καὶ τὸ καλούμενον ἀπευθυσμένον ἔντερον, οὐ δή που καὶ ταῦτα πρόσθεν ὑπάρχοντα, συγγενόμενα δὲ
τῇ σχίσει τῶν φλεβῶν, ὥσπερ ἡ κατὰ τὸ ἧπαρ οὐσία καθ' ἑκάστην τε τῶν φλεβῶν ἰδία παραφυομένη, καὶ κοινῇ
συμπάσαις ἔξωθεν, ἅμα πρὸς μίαν ἰδέαν σπλάγχνου διαπλαττομένη. οὐ μὴν οὕτω γε καὶ αἱ ἀρτηρίαι μετὰ
τὸ διασχεῖν ἔσω τοῦ δέρματος εὐθέως, οὔτε παραφυομένην ἑαυταῖς ἔχουσι τὴν οὐσίαν ἑτέραν, οὔτ' εἰς πολλὰ μό-
ρια κατασχίζονται. διαμένουσι δὲ μέχρι πολλοῦ δύο, παραλαμβάνουσαί τε τὴν κύστιν τοῦ κυουμένου, καὶ κατ'
αὐτῆς στηριζόμεναι, φέρονται, κατά τε ἄλλα καὶ πρὸς τὸ βάθος τοῦ σώματος, ἄχρι περ ἂν ἐπὶ τὸ πλατὺ
καὶ ἱερὸν ὀστοῦν ὀνομαζόμενον ἀφίκωνται, καθ' οὗ φαίνονται δύο τινὲς ἀρτηρίαι, μία καθ' ἕτερον μέρος ἐπὶ
τὰ σκέλη φερομένη, τῆς ἐπὶ τῇ ῥάχει μεγίστης εἰς αὐτὰς ἐσχισμένης, ἥτις φαίνεται τῇ τῆς καρδίας ἀριστερᾷ
κοιλίᾳ συνημμένη. οὐ μὴν ὥσπερ ἐπὶ τῆς τοῦ ἥπατος γενέσεως, οὐδὲν ὑπολείπεται ζήτημα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον
50 ἐπὶ τῆς καρδίας φαίνεται. τὸ μὲν γὰρ ἧπαρ, ἐπὶ θατέρῳ μέρει τῆς ἐξ ὀμφαλοῦ φερομένης φλεβὸς σχισθείσης πο-
λυειδῶς, τὴν πολυειδῆ διάφυσίν τε καὶ παρὰ φύσιν ἔχει. τῇ καρδίᾳ δὲ τὴν ὕλην ἐξ ἧς τὴν γένεσιν ἕξει παρὰ τῆς
κυούσης, ἤτοι διὰ τῶν ἀρτηριῶν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἢ διὰ μέσου τοῦ ἥπατος χορηγεῖσθαι κατὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ φερομένην
φλέβα μετέωρον, εἰς τὴν τῶν ἄνω τοῦδε τοῦ σπλάγχνου μορίων γένεσιν. μακρὸς δ' ἂν οὗτος ὁ χρόνος εἴη, καὶ οὐκ
εὐθέως ἅμα ταῖς πρώταις ἡμέραις, ἐν αἷς τὸ ἧπαρ ἀρχὴν ἴσχει τῆς γενέσεως, ὀλίγον ἀπέχει τῶν τῆς μή-
τρας σώματος. ὃ γὰρ ὑποφαίνεσθαι στρογγύλον ἐρυθρὸν εἶδον τοῦ χορίου κατὰ τὴν ἑκταίαν γονὴν ἱπποκρά-
της ἔφη, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ ἧπαρ ἀδιάρθρωτον ἔτι καὶ ἀδιάπλαστον. ἔν γε μὴν ταῖς ὑπὲρ τὰς τριάκοντα ἡμέρας
τῶν ἐμβρύων ἐκτρώσεσιν, ἑξῆς ἀλλήλων σαφῶς φαίνεται τὰ τρία ταῦτα τοῦ ζώου μόρια, τό θ' ἧπαρ
καὶ ἡ καρδία καὶ ὁ ἐγκέφαλος, μεῖζον μὲν ἀμφοῖν τῶν ἑτέρων τὸ ἧπαρ, ἀπολειπόμενον δ' αὐτοῦ πάμπολυ κα-
τὰ μέγεθος, ἥ τε καρδία καὶ ὁ ἐγκέφαλος. οὐ μὴν ὁπηνίκα γε πρώτη ἡ καρδία τὴν ἀρχὴν τῆς διαπλάσεως ἐσ

δυνατὸν εὑρεῖν, αἵ τε γὰρ ἀμβλώσεις αἱ κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα γιγνόμεναι, σαφὲς οὐδὲν διδάσκουσιν, ἥ τ' ἐπὶ
τῶν ὁμοίων ἀνθρώποις ζώων ἀνατομὴ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδ' αὐτή τι δηλοῖ βέβαιον, ἕως τ' ἂν ἀδιάρθρω-
τον ᾖ τὸ κύημα. διαρθροῦσθαι δ' ἀρξαμένου, τῶν μὲν ἄλλων μορίων τὰ πλεῖστα, περιγραφὴν οὐδεμίαν ἴσχει
σαφῆ, μόνα δ' ἀλλήλοις ἐφεξῆς ὁρᾶται τρία ταῦτα καθάπερ ἀρτίως εἶπον, ἥ τε καρδία καὶ ὁ ἐγκέφαλος καὶ τὸ
ἧπαρ. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἡνίκα τὰ περὶ σπέρματος ὑπομνήματα ἔγραφον, ἠναγκάσθην καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸν
χρόνον τάξεως ἑκάστου τῶν μορίων τῆς διαπλάσεως εἰπεῖν τι, τὴν καρδίαν ἔφην ὁμοίως τῷ ἥπατι κατὰ τὰς
πρώτας ἡμέρας τῆς κυήσεως, οὐ κρηπῖδά τινα τῆς γενέσεως ἴσχειν, ἐκ τῆς ἐπὶ τῶν τελείων χρείας, αὐτῆς
ἀξιολογωτάτης οὔσης, ἐπὶ τὸν λογισμὸν τοῦτον ἀγόμενος, ὡς δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις
ὅρον ἀρέσκον ὁμοίως τοῖς φυτοῖς, ἄχρι τῆς σαφοῦς διαπλάσεως διοικούμενον τὸ κύημα, πιθανώτερον ἔδοξέ
10 μοι, μηδεμίαν αὐτοῖς εἶναι χρείαν ἐν ἀρχῇ τῆς γενέσεως, ἀλλὰ τοῦ μὲν ἥπατος, ὕστερον αὐτὴν διαπλάττεσθαι
πάντως. ἐζήτουν δ' ὅπως γίγνεται τοῦτο. δυοῖν γὰρ δή που τούτων, ἀναγκαῖον εἶναι θάτερον, ἢ παρὰ τοῦ ἥπατος
αἵματος ἀνιόντος, ἅμα τῇ τῆς ἡπατίτιδος φλεβὸς γενέσει, καὶ τὴν καρδίαν ἐκ τούτου γεννᾶσθαι δεῖν, ἢ διὰ τῆς
μεγάλης ἀρτηρίας, ἐχούσης αἷμα καὶ αὐτῆς, οὐχ ὡς Ἐρασίστρατος οἴεται μόνον πνεῦμα. τοὺς πολλοὺς δ' εἰκὸς ἐξη-
πατεῖσθαι καὶ μάλιστα τοὺς φιλοσόφους, ὡς ἂν οὐδὲν ἐπισταμένους τῶν ἐν ταῖς διαιρέσεσι τῶν ζώων φαινομένων,
ὧν μάλιστ' ἐστὶ χρήσιμα, τὰ κατὰ τὴν, ἐπὶ τῶν ζώντων, ἀνατομὴν ἐγχειρουμένην τεχνικῶς, εἰς γύμνωσιν τῶν ἐν
τῷ βάθει μορίων. ὥς τε καὶ κατὰ τοῦτο, μακρὸς ὁ λόγος γίγνεται τοῖς ἐπιστημονικῶς αὐτὸν ὅλον ἐκμαθεῖν ὀρε-
γομένοις. ἐν μὲν γάρ ἐστιν ὑπόμνημά μοι γεγραμμένον, ἐν ᾧ σκοποῦμαι τὴν χρείαν τῆς ἀναπνοῆς, ἕτερον δ' ἐπ'
αὐτῷ τὸ περὶ τῆς τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς σφυγμῶν, ἐν οἷς ὁ γυμνασάμενος, εἴσεται τὸ κυούμενον,
οὔτ' ἀρτηριῶν, ἔχον ἀναγκαίαν χρείαν ἐν ἀρχῇ τῆς γενέσεως, οὔτε σφυγμῶν, οὔτε καρδίας, ὥσπερ οὐδὲ τὰ
20 φυτά. καὶ μέντοι καὶ περὶ τῆς τῶν φυτῶν γενέσεως ἐσκέφθαι τι χρὴ πρότερον. ἐκ γὰρ τῶν εἰς ταῦτα ἀναγ-
καίων, ἔνεστι καὶ τὸ γνώσκειν, ὁποίων τε καὶ ὁπόσων δεῖται τὸ κύημα, μέχρις ἂν ὑπὸ μιᾶς διοικεῖται ψυχῆς, ὡς
τὰ φυτά. καλοῦμεν δὲ τὴν ψυχὴν ταύτην, ὅταν μὴ περὶ τούτου προκείμενον ᾖ σκοπεῖν τῷ κοινῷ πάσης
οὐσίας προσρήματι, φύσιν ὀνομάζοντες, ὃ κἂν ταῖς ἀκριβέσι σκέψεσιν, οἱ περὶ Χρύσιππον ἐφύλαξαν, οὐχ ὡς Ἀρι-
στοτέλης τε καὶ Πλάτων, ἀπορσάντες ὠνόμασαν, ἀμφότεροι μὲν, ψυχὴν, ἀλλ' ὁ μὲν Ἀριστοτέλης, τὸ θρεπτικὸν αὐτῆς
προσθεὶς, ὁ δὲ Πλάτων τὸ ἐπιθυμητικόν. ἐπεὶ τοίνυν ὁ νῦν ἡμῖν προκείμενος λόγος, οὐ κατὰ τὸ πάρεργον, ὥσ-
περ ὅταν ἄλλο τι προηγουμένως σκοπῶμεν, ἀλλ' εἰς ἐσχάτην ἀκρίβειαν ἐκπονεῖται, τῆς κατὰ τὰ φυτὰ γε-
νέσεώς τε καὶ διοικήσεως, ἀναμνήσωμεν ὑμᾶς αὐτοὺς πρότερον. ἅτε γὰρ ἀμίκτου τε καὶ μόνης οὔσης αὐτῆς, ὡς
ἂν μήτε τὸ θυμοειδὲς ἐχόντων, μήτε τὸ λογιστικὸν, ἐλπὶς ἐστὶν εἰλικρινῆ τε καὶ ἀνόθευτον εὑρεῖν αὐτῶν τὴν διοίκη-
σιν. ἡ δ' οὖν αὖθις ἀρχὴ περὶ τῆς τῶν σφυγμῶν γενέσεως ἡμῖν γιγνέσθω, σπέρματος ἀναμνησθεῖσιν, εἰς γῆν
30 συμμέτρως ὑγρὰν καὶ θερμὴν ἐμβληθέντος. ἔστω δὲ τοῦτο δρυὸς ἤ τινος οὕτως ὑψηλοῦ φυτοῦ. ῥᾷον μὲν γὰρ, ἐν
μεγάλῳ σώματι κατοψόμεθα τῆς διοικούσης αὐτὰ φύσεως τὰς ἐνεργείας. αὐτίκα μὲν ἐκ τοῦ σπέρματος, ὁρᾶ-
ται διττή τις ἀπόφυσις γιγνομένη, κάτω μὲν εἰς τὴν γῆν ἑτέρα, πρὸς δὲ τὸν ὑπὲρ γῆς ἀέρα, παραπλησία τις
ἀλλήλαις. λεπταὶ δ' οὖσαι τό γε κατ' ἀρχὰς αἱ ἀποφύσεις, αἵ γε τοῦ χρόνου προϊόντος, ἀδρύνονταί τε ἅμα καὶ κατὰ
τὸ μῆκος ἐκτείνονται, κἀπειδὰν ἤδη μέγεθος ἀξιόλογον ἔχωσιν εἰς ἀποφύσεις σχίζονται. καὶ μέντοι τούτων
αὐτῶν αὖθις εἰς ἑτέρας ἀποφύσεις διαιρουμένων, εἶτ' ἐκείνων εἰς ἄλλας, ἐν ἑκάστῳ μορίῳ τοῦ χρόνου, πάσας
αὐτὰς ἅμα φέρεσθαί τε καὶ αὐξάνεσθαι συμβαίνει, καὶ δὴ καὶ καρποὺς ἐπιφύεσθαι τοῖς πέρασιν αὐτῶν ἅπασι
τελειωθέντος τοῦ φυτοῦ. τὴν αὐτὴν οὖν ἔχοντος τοῦ κυήματος ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει τοῖς φυτοῖς διοίκησιν, ἐλα-
χίστη μὲν εἰκότως ἡ αὔξησις αὐτοῦ γίγνεται κατὰ τὸν πρῶτον χρόνον. ὁπόταν δὲ σαφῶς ἄρξηται διαρθροῦ-
σθαι, πλείω, ὥσπερ γε καὶ διαρθρωθέντων, μεγίστη, κατὰ πολλὰ μόρια τῆς διοικούσης αὐτῶν φύσεως ἐνεργού-
40 σης ἅμα. τίς οὖν ὅρος ἐστὶ τοῦ πρώτου χρόνου, καθ' ὃν οὐδέπω δεῖται τῆς καρδίας τὸ κυούμενον; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ,
καθ' ὃν οὐδὲ τῶν φλεβῶν ἡ κατὰ τὸ ἧπαρ ἐγένετο σύμπασα σχίσις. καλῶ δὲ σύμπασαν, ἐπεὶ διττή τίς ἐστιν οὐκ
ἐμοὶ πρώτῳ φανεῖσα τοιαύτη, συμφωνουμένοις δὲ τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν ἅπασιν. ἡ γὰρ ἐξ ὀμφαλοῦ φλὲψ
ἅμα τῷ πρώτως εἰς τὴν ἐντὸς χώραν ἀφικέσθαι τοῦ περὶ τὸ κυούμενον δέρματος, εὐθέως σχίζεται διχῇ, καθάπερ
εἰς δύο μόρια μέγιστα κατὰ τὰ πολλὰ τῶν δένδρων ὁρᾶται τὸ πρέμνον διαιρούμενον. εἶθ' ἑκατέρας τῶν φλεβῶν
τῶν δε, δίκην κλάδου ἀποφυούσης ἑτέρας φλέβας, ἐκείνων τε πάλιν ἑτέρας, εἶτα τούτων γεννωμένων ἄλλας,
ἄχρι περ ἂν εἰς τινὰ πέρατα τελευτήσωσιν ἑκάτεραι τῶν κατασχίσεων ἡ τοῦ, ἥπατος ἴδιος οὐσία, περὶ ἣν
δίκην ἔμπροσθεν, ἐν κύκλῳ τε περιφύεται, καὶ τὰ μεταξὺ τῶν σχίσεων ἀναπληροῖ, καθάπερ τι στοιβὴ, καὶ
οὕτως αἱ μὲν ἀπὸ τῆς ταπεινοτέρας φλεβὸς ἀποφύσεις, ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ σπλάγχνου γίγνονται μέρεσιν, οἷς
περιλαμβάνει τὰ δεξιὰ τῆς γαστρὸς, αἱ δ' ἀπὸ τῆς ὑψηλοτέρας, ἐν τοῖς κυρτοῖς, ἔνθα τοῦ διαφράγματος
50 ψαύει. καὶ διὰ ταύτην γε τὴν αἰτίαν, αἱ δύο πύλαι τοῦ ἥπατος, ἐγένοντο τοῖς ἐμβρύοις. τῆς γάρ τοι μεγάλης
φλεβὸς, ἣν δι' ὀμφαλοῦ φερομένην ὁρῶμεν, αἱ κατὰ τὸ σῶμα φλέβες ἅπασαι, μόριά τε καὶ ἀποβλαστήματα
εἰσὶν, τῆς μὲν ὑψηλοτέρας πύλης γενομένης ἕνεκα τοῦ γεννηθῆναι τὰς κατὰ τὸ ἧπαρ ἁπάσας, τῆς ταπεινοτέρας
δ' ἕνεκα τοῦ τὰς εἰς τὴν γαστέρα καὶ σπλῆνα καὶ τὸ ὑπόλοιπον, ἔντερά τε πάντα. συμπληρωθέντος δὲ τοῦ ἥπα-
τος, ἐκ μὲν τῶν κατὰ τὰ κυρτὰ μερῶν φλεβῶν αὐτοῦ, καθάπερ ἔκ τινων ῥιζῶν ἀθροίζεται στέλεχος, ἡ μεγίστη τῶν
ἐν τῷ σώματι φλεβῶν, ἣν διὰ τοῦτο, κοίλην ὀνομάζουσιν, κατ' ἐξοχήν δή τινα πρὸς τὰς ἄλλας φλέβας ἐν-
δεικνύμενοι τὸ μέγεθος αὐτῆς. Ἱπποκράτης δ' ἀπὸ τοῦ ἥπατος ὅθεν ἑώρα τὴν ἔκφυσιν ἔχουσαν, ἡπατῖτιν
ἐκάλεσεν. ταύτης οὖν τῆς φλεβὸς ἐκτεταμένης κατὰ τὸ μῆκος τοῦ ζώου, τὸ μέντοι κάτω φέρεται κα-
τὰ μέσης τῆς ῥάχεως ἐστηριγμένον, τὸ δ' ἄνω διὰ μέσου τοῦ θώρακος ἐπὶ τὸν τράχηλον ἀναφέρεται, πρώτας

μὲν ἀποφύσεις εἰς τὸ διάφραγμα ποιουμένην οὐ σμικράς, ἐπ᾽ αὐτῆς δ᾽ ἑτέρας πάντως λεπτάς, εἴς τε τοὺς δια-
φράττοντας ὑμένας τὸν θώρακα, καὶ τὸν περικάρδιον χιτῶνα. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρ-
δίας, καὶ τὸν θώρακα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, εὔλογόν ἐστιν καὶ τὰς ἐκ τῶν ταπεινοτέρων πυλῶν φλέβας,
εἰς πάντα τὰ κατὰ τὴν γαστέρα μόρια κατασχιζομένας, αἰτίας τῆς γενέσεως αὐτοῖς γίγνεσθαι. ἐν ᾧ δ᾽ ἐπὶ τὴν
καρδίαν ἀναφέρεται τὸ ἄνω μέρος τῆς ἡπατίτιδος, ἐν τούτῳ τὸ καταφερόμενον, ἀποφύσεις ἑαυτοῦ τάς τ᾽ ἐπὶ
τοὺς νεφροὺς ποιεῖται. πρῶτοι μὲν γὰρ οὗτοι κεῖνται πλησίον τοῦ ἥπατος, καὶ εἰς τὰ περὶ τὴν ῥάχιν χωρία τὰ
κατ᾽ ὀσφύν, ὥσπερ γε τὸ ἄνω τοῦ διαφράγματος μέρος τῆς ῥάχεώς τε καὶ τοῦ θώρακος εὔλογον ἀπὸ τῆς ἀναφε-
ρομένης ἡπατίτιδος ἀποφύσεις λαμβάνειν, ὕλην τῆς γενέσεως ἐξ αὐτῶν ἴσχειν, ἐν ᾧ χρόνῳ καὶ καρδία πλάττε-
ται. παραγίγνεσθαι γὰρ ἐπ᾽ αὐτὴν ἤδη δύναται, καὶ τὸ τῶν ἀρτηριῶν προειρημένον ζεῦγος εἰς μίαν ἀνηγμένον,
10 καὶ αὐτὸ ἐπὶ μέσης τῆς ῥάχεως ἐστηριγμένον ὁρῶμεν, ἄχρι περ ἂν ἐγγὺς ἀφίκηται τῆς καρδίας. ἐκ ταύτης οὖν,
τὴν καρδίαν πιθανόν ἐστιν ἀρυομένην αἷμα θερμότερον πολλῷ τοῦ κατὰ τὰς φλέβας, εἰς τοσοῦτον καὶ αὐτὴν
θερμοτέραν γίνεσθαι τοῦ ἥπατος, εἰς ὅσον καὶ τὸ αἷμα τοῦ αἵματος ἐστὶ θερμότερον. οὐσῶν δὲ δυοῖν αὐτῆς κοιλιῶν,
εἰς μὲν τὴν δεξιάν, τὸ ἐκ τοῦ ἥπατος αἷμα παραγίγνεται, μετρίως θερμὸν ὑπάρχον. εἰς δὲ τὴν ἀριστεράν, πολλῷ
θερμότερον τοῦδε τὸ διὰ τῶν ἀρτηριῶν. ὅταν δὲ τὰς κοιλίας ἔχῃ, καὶ τὰς ὕλας ἀμφοτέρας, ὡς ἂν ἤδη πεπλη-
ρωμένης αὐτῶν τῆς οὐσίας, αὐτή τε σφύζει, καὶ τὰς ἀρτηρίας ἅμα ἑαυτῇ κινεῖ, τὴν αὐτὴν ἑαυτῆς κίνησιν,
ὥστε τὸ κυούμενον οὐ μόνον ὡς φυτὸν ἔτι τὴν διοίκησιν ἔχειν, ἀλλ᾽ ἤδη καὶ ὡς ζῷον, ὁποῖα ζῷα, χῆμαί τ᾽ εἰσὶ καὶ
κήρυκες. καὶ πῖναι, καὶ ὄστρεα καὶ λοπάδες, ἤτοι γ᾽ ὀλιγίστης ἢ οὐδ᾽ ὅλως δεόμενοι κινήσεως σφυγμικῆς. ἐδείχθησαν
γὰρ οἱ σφυγμοὶ τοῖς θερμοῖς σώμασιν ὑπάρχοντες. οὐδὲν δ᾽ οὔτ᾽ ἄναιμον ζῷόν ἐστι σαφῶς θερμόν, οὔτε τῶν σαφῶς
θερμῶν ἄναιμον. ἣν μὲν οὖν καὶ χωρὶς τοῦ παρὰ τῆς καρδίας θερμοῦ σύμφυτος ὑπάρχουσα χλιαρὰ θερμότης
20 τῷ κατὰ τὰς φλέβας αἵματι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῷ ἥπατι. τὴν καρδίαν δ᾽ ἔχει τὰ ζῷα καθάπερ τινὲς πυρὸς
ἑστίαν, καὶ γὰρ καὶ χωρὶς ταύτης, ἡ θερμασία τῶν ἐναίμων ζώων, παραπλησία τῷ κατὰ τοὺς οἴκους ἐστὶν ὥρᾳ θέρους,
ἀλλ᾽ ὥσπερ οἶκος, ἀναφθέντος ἐν αὐτῷ πυρός, γίνεται θερμότερος, οὕτω καὶ τὸ σῶμα τῶν ζώων, ἐκ τῆς καρδίας
ἐπικτᾶται θερμότητα πλείονα τῆς ἐμφύτου ταῖς τε φλεψὶ καὶ τῷ ἥπατι, καὶ δηλονότι καὶ τῷ αἵματι, τῷ κατ᾽
αὐτά. κατὰ γοῦν τὰς ἀρτηρίας, Ἐρασίστρατος μέν, οὐδ᾽ ὅλως οἴεται περιέχεσθαι τὸν χυμὸν τοῦτον, ἡμεῖς δ᾽ ἡγού-
μεθα, καθάπερ καὶ φαίνεται, λεπτομερέστερον καὶ θερμότερον ἐν αὐταῖς ὑπάρχειν αἷμα. τοιοῦτον γὰρ ὅτι κἂν τῷ
» τρωθῆναι τὸ ῥέον ἐξ αὐτῶν ἐστιν, καί μοι δοκεῖ καὶ Πλάτων ἐνδείκνυσθαι τοῦτο, δι᾽ ὧν φησὶν ἐν Τιμαίῳ. τὴν δὲ καρδίαν
» ἅμα τῶν φλεβῶν. καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος εἰς τὴν δορυφορικὴν
» οἴκησιν κατέστησαν. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν αἵματος αὐτὴν εἶναι πηγήν, ἀλλὰ τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ
μέλη σφοδρῶς. οὐ τοιοῦτον δ᾽ ἐστὶ τὸ κατὰ τὰς ἰδίως ὀνομαζομένας φλέβας, ὡς οἵ γε παλαιοὶ κοινὸν ὄνομα τὸ
30 τῶν φλεβῶν, ἑκατέρῳ τῷ γένει τῶν ἀγγείων ἐπέφερον. ὥσπερ δὲ τὴν καρδίαν ὑστέραν ἥπατος εὔλογον ἦν γενέσθαι,
καὶ διὰ τοῦτο τῇ τῆς κυούσης μήτρᾳ πλησιέστερον ἐτάχθη τὸ ἧπαρ, οὕτω τὸν ἐγκέφαλον ἔτι καὶ ταύτης πορρωτέρω
ταχθῆναι προσῆκον ἦν, ὡς ἂν καὶ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ γενησομένης ὑστέρας, ὅτι μηδὲ χρῄζει τι τὸ κυούμενον
ζῷον ἐγκεφάλου, διὰ τὸ μήθ᾽ ὁρᾶν αὐτὸ δεῖσθαι, μήτ᾽ ἀκούειν, μήτε γεύεσθαι, μήτ᾽ ὀσφραίνεσθαι, καθάπερ οὐδὲ τοῖς
κώλοις ἐνεργεῖν, οὐδ᾽ ὅλως ἑτέραν τινὰ προαιρετικὴν ἐνέργειαν, ἢ τὴν τῆς ἁφῆς αἴσθησιν ἔχειν, ἢ φαντασίαν, ἢ
λογισμόν, ἢ μνήμην. ὕστερον οὖν ποτε κατὰ τρίτην τάξιν χρόνου, ἐγκέφαλός τε, καὶ τὰ κατὰ τὸ πρόσωπον ἅπαντα
διεπλάσθη, καθ᾽ ὃν καιρὸν ἤδη καὶ τὰ κῶλα διηρθρώθη, καὶ πᾶν ἔτι πρόσθεν εἴρηται μόριον, εἰς τελειότητα τῆς
ἑαυτοῦ κατασκευῆς ἀφίκετο. πρόδηλον δ᾽ ὅτι καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, ὕστερον ἁπάντων τῶν ἄλλων ὀστῶν ἐπά-
γη. καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸ βρέγμα λεπτὸν οὕτως ἐστὶ καὶ ἀσθενές, ὡς ἐπὶ τῶν νεογενῶν παιδίων ὁρᾶσθαι τὴν κίνησιν
40 τοῦ ἐγκεφάλου, μὴ μόνον ψαυόντων ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ βλεπόντων. καὶ τέταρτος ἤδη χρόνος οὗτος ἥκει μετὰ τὴν πρώ-
την σύλληψιν ἐν ᾧ κρατύνεται τὰ κατὰ τὴν κίνησιν ὕστερα διαπλασθέντα μόρια. καὶ διὰ τοῦτο ταῖς μὲν τῆς θρεπτι-
κῆς ψυχῆς ἐνεργείαις τὰ βρέφη ῥωμαλεωτάταις χρῆται, δευτέραις δὲ κατὰ ῥώμην ταῖς ἀπὸ τῆς καρδίας,
ἀρρώστοις δέ, ταῖς ἀπ᾽ ἐγκεφάλου, μὴ ὅτι θεῖν ἤδη τοῖς σκέλεσιν ἢ βαδίζειν, ἀλλὰ μηδὲ στῆναι δυνάμενα, πολὺ δὲ
μᾶλλον, ἢ λογίσασθαί τι τῶν συμφερόντων, ἢ μαθεῖν, ἢ μνημονεῦσαι τινὸς αἰσθητοῦ παθήματος, ἢ λογικοῦ μα-
θήματος. ὕστερον δ᾽ αὐτοῖς καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν κρατύνεται, καὶ οἱ ὀδόντες ἐκφύονται, τειχοῦταί τε τὸ κρα-
νίον. ὥς τε καὶ τοῖς ὄμμασιν ἀτελῆ τὰ γεννηθέντα, καὶ τῷ τῆς ψυχῆς ἀρίστῳ τῷ μορίῳ λογιστικῷ σαφῶς φαίνεται.
σὺν γὰρ τοῖς ὀργάνοις τελειούμεναι αἱ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, ἐνεργοῦσιν. ἔνεστι καὶ τοῦτο μαθεῖν τῷ βουληθέντι τὸ βι-
βλίον ἀναγνῶναι, καθ᾽ ὃ δείκνυμι ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν ἕπεσθαι, τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις. τί ποτ᾽ οὖν ἔδο-
ξε Χρυσίππῳ, καὶ ἄλλοις πολλοῖς φιλοσόφοις στωϊκοῖς τε καὶ περιπατητικοῖς ἀποφήνασθαι περὶ καρδίας,
50 ὡς πρώτη τε φύεται τῶν τοῦ ζώου μορίων, ὑπ᾽ αὐτῆς τε τ᾽ ἄλλα γίγνοιτο, καὶ ὡς ᾧ πρώτως διαπλασθέντι,
καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων, ἀναγκαῖον ὑπάρχειν ἀρχήν. οὔτε γὰρ πρώτη σαφῶς φαίνεται γινομένη, καὶ δέδεικται
πρόσθεν ὡς ἐπὶ πασῶν τῶν τεχνῶν, ὁ αὐτὸς τεχνίτης ἐργάζεται, τό, τε πρῶτον μέρος τοῦ δημιουργουμένου,
καὶ τὰ μετ᾽ αὐτὸ πάντα μέχρι τῆς συμπληρώσεως, ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας ἀναγκαῖον ἐστίν, ἐκ τῆς τοῦ σπέρ-
ματος οὐσίας, πρώτας ἁπάντων γεννηθῆναι, καθ᾽ ὅτι κἂν τοῖς περὶ σπέρματος ὑπομνήμασι δέδεικται. ὥς τι κἂν
ἄλλο τις ὁμοίως τοῖς ἀποφηναμένοις περὶ καρδίας, ἢ τὸ χόριον ἢ τὸ ἧπαρ ἀρχὴν εἶναι λέγει πασῶν τῶν κατὰ τὸ
ζῷον ἐνεργειῶν, οὐ πεισθησόμεθα, γενέσεως μὲν ἀρχὰς ἑκάστῳ τὰ γένη τῶν σωμάτων ἑτέρας εἰδότες, ἑτέρας δὲ
τῆς διοικήσεως. οἰκοδομοῦσι μὲν γὰρ ἄλλοι τὰς πόλεις, διοικοῦσι δ᾽ ἄλλοι, καθάπερ γε καὶ τὰς ναῦς καὶ πᾶν
ὁτιοῦν ἄλλο, δημιουργοῦσι μὲν ἕτεροι, χρῶνται δ᾽ ὀρθῶς ἕτεροι τοῖς δημιουργηθεῖσι. καὶ κατά γε τὰς διοικού-
σας τὸν βίον ἡμῶν δυνάμεις, ὁ λογισμὸς ἁπασῶν ὕστατος γινόμενός τε καὶ τελειούμενος, ὅμως αὐτὸς

ἄρχει καὶ διοικεῖ τὰ κατὰ τὸν ἄνθρωπον, εὐδαιμόνως μὲν, ὅταν ἡ σύμπασα ψυχὴ κατὰ φύσιν ἔχῃ, κακοδαιμόνως δ' ὅταν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτραπῇ, ἀλλ' οὔ μοι πρόκειται νῦν σκοπεῖσθαι περὶ τῆς κατὰ τὰς πράξεις ἐνεργείας. ἐνεστησάμην γὰρ ἐν τῷδε τῷ λόγῳ, περὶ διαπλάσεως τῶν κυουμένων εἰπεῖν, εὔχρηστον μὲν λόγον αὐτὸν καθ' αὑτὸν, οὐ μόνον τοῖς φιλοσόφοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰατροῖς. διὰ δὲ τὸν ἐξ αὐτῶν οὐ χρὴ τὰ λήμματα πρὸς τὰς ἀποδείξεις λαμβάνοντας, ἀναγκαίως ἡμῖν ζητηθέντα. παρέντες γὰρ ἐκ τῶν τοῦ ζητουμένου τῆς οἰκείας φύσεως ἀρχὰς τῶν ἀποδείξεων ἔνιοι, τὰς ἐκ τῶν ἀδήλων μετέρχονται. τοῖς δ' ἰατροῖς χρήσιμον ἱκανῶς ἐστιν, ὁπόταν ἤτοι τὸ ἥμισυ τοῦ σώματος, ἢ καὶ* εἰπεῖν ὀλίγου δεῖν ἐξαίφνης παραλυθὲν, ἀκίνητόν τε ταῖς κατὰ προαίρεσιν ἐνεργείαις γεγένηται, καὶ πρὸς τούτοις γε ἤτοι παντάπασιν ἀναίσθητον, ἢ ἀμυδρῶς αἰσθανόμενον, ἐπίστασθαι τίνι χρὴ τόπῳ τοῦ σώματος ἐπιβάλλειν τὰ βοηθήματα. τοῦτο δ' οὐχ οἷόν τε γνῶναι πρὸ τοῦ ζητηθῆναι πότερον ἐξ αὐτῶν τήν τ' αἴσθησιν ἔχει, καὶ τὴν εἰρημένην κίνησιν ἅπαντα τοῦ ζώου τὰ μόρια, ἢ διὰ νεύρων αὐτοῖς ἐπιρρεῖ τις ἐξ ἐγκεφάλου δύναμις, ὡς πᾶσιν ὡμολόγηται τοῖς ἀνατομικοῖς, ἢ καθάπερ ἔνιοι φασὶν ἐκ καρδίας. οἱ στωϊκοὶ δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ἄχρηστον εἰς τὴν τοῦ τέλους εὕρεσιν, ἐν ᾧ κεῖσθαί τι τὴν εὐδαιμονίαν εἶναι φασὶν, ἐπιχειροῦσιν* οὐ ζητῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων, ἐξ ὧν εὑρεθῆναι δυνατὸν ἦν αὐτά. ἀλλὰ γὰρ ἐπειδή περ ἧκον ὥσπερ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, οὕτω κἀνταῦθα πρὸς ἀχρήστου πράγματος ἑαυτοῖς ἐπίσκεψιν, ἐχρῆν αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ὁμοίως τοῖς ἀνατομικοῖς ἰατροῖς τὰς ἀρχὰς τῆς ἀποδείξεως πεποιῆσθαι. οἱ δέ γε ἀποφηνάμενοι τὴν καρδίαν πρώτην διαπεπλάσθαι μήτε φαινόμενον ἐξ ἀνατομῆς ἔχοντες εἰπεῖν, ἐξ οὗ τὴν ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως ἐποιήσαντο, μήτε λογικήν τινα ἀπόδειξιν ἄλλην, ἑτέραν ἀφ' ἑτέρας συνάπτουσιν ἄγνοιαν, ὑπὸ τῆς καρδίας τἄλλα γεγονέναι φάσκοντες, εἶναί τε ταύτην, ὥσπερ τῆς γενέσεως αὐτῶν, οὕτω καὶ τῆς διοικήσεως ἡγεμόνα. πρότερον μὲν οὖν ὅτ' οὔπω τὰ τῆς ἀνατομῆς εἰς τοσοῦτον προεληλύθει γνώσεως, εἰς ὅσον νῦν προελήλυθεν, εἰκὸς ἦν, ἀπορεῖν τι περὶ τῆς ἐπιπεμπούσης ἀρχῆς διὰ τῶν νεύρων τοῖς τοῦ ζώου μορίοις, αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν, ἤδη δὲ καὶ πολλοῖς τοῖς τ' ἀνατομικοῖς ὁμολογουμένης ταύτης τῶν παθῶν τῆς ἰάσεως ἐκ πολυχρονίας τε καὶ συμφώνου πείρας ἅπασι τοῖς ἰατροῖς κεκριμένης, καὶ μηδενὸς ἔτι μήτ' ἐπὶ τῶν ἄνευ πυρετοῦ μαινομένων, ἢ μελαγχολούντων, ἢ τὸν λογισμὸν, ἢ τὴν μνήμην ὁπωσοῦν βεβλαμμένων, ἢ μετὰ πυρετοῦ φρενιτιζόντων, ἢ ληθάργῳ κατειλημμένων, ἢ μελαγχολούντων, ἢ ἐπιληπτῶν ἢ ἀποπλήκτων, ἀφισταμένου τῆς κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐπιμελείας, αὐτοὶ μόνοι ζητοῦσιν ἔτι τὰ σαφῶς, γιγνωσκόμενα πᾶσι τοῖς εὑρεῖν αὐτὰ βουληθεῖσιν. ἀλλὰ τούτων μὲν ἅλις, ἔν γε τῷ παρόντι. δέδεικται γὰρ ἑτέρωθι περὶ ὧν ἀχρήστως ὡς πρὸς τὸ τέλος εἰς μακρὰς ζητήσεις ἐνέβαλεν ἑαυτοὺς ἔνιοι τῶν φιλοσόφων, οὐδὲ πιθανὴν πρόφασιν εὑρεῖν τῆς ζητήσεως αὐτῶν δυνάμενοι, καθάπερ οἱ θεωρητικοὶ ὑποθέμενοι τὴν εἴτε φιλοσοφίαν χρὴ λέγειν, εἴτ' εὐδαιμονίαν. ὃ δὲ προσθεῖναι τοῖς προειρημένοις ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἀγνοούμενον καὶ αὐτὸ τοῖς γενναίοις φιλοσόφοις, ὥσπερ καὶ τἄλλα τὰ ἐξ ἀνατομῆς φαινόμενα, καιρὸς ἤδη μοι φράσαι, τὴν ἀρχὴν ἀφ' ὧν Ἡρόφιλος ἔγραψε ποιησαμένῳ. τὰς γὰρ ἀνατομικὰς διηγήσεις ἀξιοῖ μηδεμίαν ἐκ τοῦ φάναι τὸ δ' ἔτι μόριον ἐκ τοῦδε πεφυκέναι πρόληψιν ἐργάζεσθαι πρὸς τὰ δόγματα, καθάπερ ἔνιοι κακῶς ἀκούοντες ποιοῦσιν. ἐξ ἄλλων γὰρ φαινομένων, τὰς διοικούσας ἡμᾶς εὑρίσκεσθαι δυνάμεις, οὐκ ἐξ αὐτῆς ἁπλῶς τῆς θέας τῶν μορίων. διορισμῶν δέ τινων ὁ λόγος οὗτος οὐ χρήζει, λελεγμένων μὲν ἐπιπλέον ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ὑπομνήμασιν, ἐν κεφαλαίοις δὲ καὶ νῦν ἀναγκαίοις οὖσι λεχθῆναι. πρῶτος μὲν οὖν διορισμός ἐστιν, ἀπὸ τῶν ἀποτεμνομένων, ἢ βρόχῳ διαλαμβανομένων, ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων, ἐφ' ὧν ὁρᾶται τὰ μὲν ἐπέκεινα μόρια τῶν βρόχων ἐνεργοῦντα τὰς οἰκείας ἐνεργείας, τὰ δ' ἀπολλύντα τελέως. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο κἀπὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ φαινόμενον, ἐναργῶς ἰδεῖν ἐστιν. διαιρεθέντος γὰρ αὐτοῦ κατά τινα τόπον τῆς ῥάχεως, ὅσα μὲν ἀνωτέρω τῆς ἀπ' αὐτοῦ πέφυκε νεῦρα, διασώζοντα φαίνεται τήν τε κίνησιν καὶ τὴν αἴσθησιν. ὅσα δὲ κατωτέρω, πάντ' ἀπολλύντα παραχρῆμα. δῆλον οὖν ἐκ τούτου γίνεται τὰς δυνάμεις ταύτας ἄνωθεν ἐπιρρεῖν αὐτῷ παρ' ἐγκεφάλου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ὅταν ἀρτηρίας ἡστινοσοῦν βροχισθείσης, ὅσον μὲν ἀνωτέρω τοῦ βρόχου συνεχὲς τῇ καρδίᾳ φαίνεται σφύζειν, ὡς ἔμπροσθεν, ἄσφυκτον δ' αὐτίκα γίνεται τὸ ἄλλο, πρόδηλον δή που κἀνταῦθα ταῖς ἀρτηρίαις ἀπὸ τῆς καρδίας τὴν ἀρχὴν εἶναι τῆς κινήσεως. αὕτη μὲν οὖν ἀρίστη τε καὶ σαφεστάτη κρίσις ἀρχῆς ἐνεργειῶν. ἐφεξῆς δ' αὐτῆς, τῶν ἐξεταζομένων σωμάτων ἡ οὐσία, πότερον ἡ αὐτὴ κατὰ πάντ' ἐστὶ, ἢ διαφέρουσα παντοίως. ἡ μὲν γὰρ τοῦ νωτιαίου τε καὶ τῶν νεύρων ἡ αὐτὴ κατὰ πάντ' ἐστὶν τῇ ἐγκεφάλου. καθάπερ γε καὶ ἡ τῶν περιεχόντων αὐτὰ σκεπασμάτων τῇ τῶν περιεχουσῶν μηνίγγων τὸν ἐγκέφαλον. ἡ δὲ τῶν ἀρτηριῶν, οὐδὲν οὐδ' ἐγγὺς ἔχουσα τῇ τῆς καρδίας οὐσίᾳ. καθάπερ οὐδὲ ἡ τῶν φλεβῶν τῇ τοῦ ἥπατος. ὅταν μὲν οὖν ἡ αὐτὴ φαίνηται, πρόδηλόν ἐστιν ἀποβλαστήματ' εἶναι τὰ λεπτότερα τῶν παχυτέρων, οὐ δυνάμενα γεννηθῆναι χωρὶς ἐκείνων, ὥσπερ οὐδ' οἱ κλάδοι, χωρὶς τοῦ στελέχους. ὅταν δ' ἄλλη μὲν ἡ τῆς φλεβὸς οὐσία φαίνηται σαφῶς, ἄλλη δ' ἥ τε τῆς καρδίας καὶ τοῦ ἥπατος, ἄδηλόν ἐστιν ὅσον ἐπὶ τοῖς δε τοῖς φαινομένοις, εἴτ' ἐκ καρδίας ἡ κοίλη φλὲψ ἐκπεφυκυῖα τὴν ἔκφυσιν εἰς ἧπαρ παρέσχηκεν, εἴτ' ἐξ ἥπατος ἔχουσα τὴν ἀρχὴν, εἰς τὴν καρδίαν κατατέτακεν, ἢ τούτων μὲν οὐδέτερον, ἄλλο δέ τι τρίτον ἐστὶ μόριον, ἀρχὴ τῆς φλεβὸς ταύτης. ὥστ' εἰκότως, ἐπὶ μὲν τῆς ἡπατίτιδος φλεβὸς, ἐζήτηται τοῖς ἀνατομικοῖς ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως. περὶ δὲ τῶν νεύρων ὡμολόγηται. κἂν εὑρεθῇ τὸ ἧπαρ ἀρχὴ τῆς γενέσεως, τῇ κοίλῃ φλεβὶ, καὶ οὕτως ἄδηλον, ὅσον ἐπὶ τῷδε, πότερον ὥσπερ ἐγίνετο πρότερον, οὕτω καὶ τῆς ἐν τοῖς τελείοις διοικήσεως ἀρχὴ καθέστηκεν, ἢ παρ' ἄλλου τινὸς αὐτοῖς τοῦθ' ὑπάρχει. διορισθῆναι δὲ χρὴ, καὶ περὶ τοῦ, πότερον τὰ μεγάλα τῶν ἀγγείων ἀρχαὶ τοῖς μικροῖς εἰσὶν, ἢ τὰ μικρὰ τοῖς μεγάλοις. ἡμάρτηται γάρ τι

καὶ περὶ τῶν δὲ τῶν ἰατρῶν ἐνίοις, ὥσπερ καὶ τῷ φάναι, τῶν εἰς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα καθηκουσῶν φλε-
βῶν, ἀρχὴν εἶναι τὰ πέρατα. μὴ δ᾽ ἐπινοηθῆναι δυναμένοις τοῖς πέρασι τούτοις τῆς γενέσεως, ἄνευ τοῦ τὴν
ἐκ τοῦ χωρίου φλέβα παραγινομένην εἰς ἧπαρ, ἀπόφυσιν ἑαυτῆς πέμψαι διανεμηθησομένην εἰς αὐτά, εὔλογον
γὰρ ἐστὶν ἐκ τοῦ φαινομένου τούτου λογίζεσθαι, τὰς μὲν ἐν τῇ μήτρᾳ τῶν φλεβῶν ἀρχὰς, ἐοικέναι ταῖς ἐπὶ
τῶν δένδρων πέρασι τῶν ῥιζῶν, στελέχει δέ τινι τὴν εἰς ἧπαρ ἀφικνουμένην δι᾽ ὀμφαλοῦ. καὶ τούτων οὕτως
ἐχόντων, ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ ζῶον ὁρώμενα πέρατα τῶν φλεβῶν, ἀκρέμοσιν οὐ ῥίζαις ἀνάλογον ἔχειν. ἐπε-
χείρησα δέ ποτε καὶ περὶ τοῦ δε τοῦ λόγου διασκέψασθαι, καθ᾽ ὃν ἐγχωρεῖ φάναι τρόπον, πρώτους ἁπάντων ἐκ
τοῦ σπέρματος γενέσθαι τοὺς χιτῶνας τῶν δύο τούτων ἀγγείων, ἃ καὶ τοῖς ἐμβρύοις καὶ τοῖς τελείοις φαίνεται τὰ
μέγιστα, λέγω δὲ τήν τε μεγάλην ἀρτηρίαν, καὶ τὴν μεταξὺ τοῦ ὀμφαλοῦ τε καὶ τοῦ ἥπατος φλέβα, καὶ τούτων σχιζομέ-
10 νων, τὰς κατὰ τὸ χωρίον γεννᾶσθαι. κἄπειτα τούτων τὰ πέρατα τοῖς ἐπὶ τῶν δένδρων ἐοικέναι πέρασι τῶν ῥιζῶν.
ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, οὔτε τὸ ἧπαρ, οὔθ᾽ ἡ καρδία φαίνεται πρῶτα γινόμενα. δεῖται γὰρ δήπου
προφανῶς εἰς τὴν γένεσιν αἱματικῆς οὐσίας, ἣν διὰ τῶν ἀγγείων ἐκ τῆς μήτρας ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀφικνεῖσθαι.
πάλιν οὖν ὅπερ ἤδη καὶ πρόσθεν ἔφαμεν, τὸ μὲν σπέρμα τὸν τοῦ δημιουργοῦ λόγον ἕξει, τὰ δ᾽ ἀγγεῖα, δι᾽ ὧν ἐπι-
σπᾶται, παρὰ τῆς κυούσης αἷμα, πρὸς τὴν τῶν σπλάγχνων γένεσιν, ἁπάντων πρῶτα γεννηθήσεται. δεύτερα
δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῖς ἧπάρ τε καὶ καρδία, καθάπερ οἰκίας θεμέλιον, καὶ πλοίου τρόπις. ἐν ᾧ δ᾽ ἂν χρόνῳ διαπλάττῃ ταῦτα ἡ ἐν τῷ
σπέρματι δύναμις, εὔλογον δήπου καὶ ἄλλα τινὰ διαπλάττεσθαι, παρακείμενά τε τοῖσδε, καὶ μεταξὺ κείμενα
τούτων τε καὶ τῆς μήτρας. οὐδέποτε γὰρ εἰκὸς ἴσασθαι τὴν ὑπὲρ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα διαπλάττουσαν δύναμιν, ἀλλὰ
πᾶσαν δύναμιν ἅπασιν ἅμα τοῖς μέρεσιν, ἐπιφύειν τε καὶ προσαύξειν. οἴκου ἀποστήσεται τῆς τῶν ἄλλων δη-
μιουργίας ἡ διαπλάττουσα τὰ ζῶα φύσις, ἀλλὰ τάς γε φλέβας, ὥσπερ γε καὶ τὰς ἀρτηρίας ἀεὶ προάξει κα-
20 ταχίζουσα παραφύειν, ταύταις τε τἆλλα σπλάγχνα, καθάπερ ἧπάρ τε καὶ καρδίαν, ἐλέχθη παραφύειν ἅμα
καὶ τὸ σχῆμα τὸ πρέπον καὶ θέσιν, ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα προσήκει τοῖς μορίοις, ἔχειν, ἀπεργάζεσθαι προσηκόντως.
παντοίως οὖν ἐλέγχονται προπετῶς, ἀποφαινόμενοι τινὲς ὑπὸ τοῦ πρώτου διαπλασθέντος μορίου, τἆλλα
γεννᾶσθαι. τὸ γὰρ ἐκεῖνο δημιουργῆσαν αἴτιον, οὐ δήπου μετὰ τὸ συμπληρῶσαι τὸ μόριον ἐξῆλθεν, ἐκ τοῦ κυου-
μένου, προστάξαν οἷς ἐποίησεν τἆλλα γεννῆσαι. κατὰ γάρ τοι τὸν λόγον τοῦτον, αἱ ἀρτηρίαι καὶ φλέβες αἱ πρῶ-
ται γεννηθεῖσαι, τἆλλα γεννήσουσιν. οὐ μὲν οὐδὲ φαίνονται τῆς ἥπατος ἢ καρδίας οὐσίας ἀποφύσεις οὖσαι τῶν
ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν σώματα, καθάπερ ἐγκεφάλου τε καὶ μηνίγγων, ὅ τε νωτιαῖος καὶ τὰ νεῦρα. πιθανώτατον
οὖν ἐστὶν ὡς ἐν ἀδήλοις ἀποφήνασθαι, τὸ τὰς ἀρτηρίας καὶ φλέβας γεννῆσαν, αὐτὸ τοῦτο καταχίζον αὐτὰς, προ-
σάγειν ἐπὶ πάντα τοῦ κυουμένου τὰ μέρη περιπλάττον αὐτὰ κατὰ τοὺς οἰκείους τόπους τὰ μόρια. πιθανώ-
τατα δὲ καὶ τὰ διαπλασθέντα τὴν τελεωτάτην ἴσχοντα συμπλήρωσιν ἐνεργεῖν ἄρξασθαι, ταῖς οἰκείαις τῆς
30 ἑαυτῶν οὐσίας ἐνεργείαις, καὶ μήτε τοὺς νεφροὺς δεῖσθαι τινὸς ἄλλου μορίου, πρὸς τὴν ἰδίαν ἐνέργειαν, μήτε τὰς
μήτρας, μήτε σπλῆνα, μήτ᾽ ἔντερα, μήθ᾽ ὅλως ἄλλο μηδὲν ὄργανον φυσικόν. ἐπεὶ δὲ οὔτε κατὰ τὸ ποσὸν ἡ οὐσία δια-
μένει τῶν μορίων, ἀποῤῥοῆς αὐτῶν ἱκανῆς ὁσημέραι γιγνομένης, οὔτε ἡ κατὰ τὸ ποιὸν, ἀλλοιοῦται γὰρ καὶ κατὰ
τοῦτο πολυειδῶς, ἐπικουρίας δέονται τῆς ἐξ ἀλλήλων, ὅπως ἀναπληροῦται τὸ κενούμενον, ἐπανορθοῦται τὸ ἀλ-
λοιούμενον, ἅς τινας ἐπικουρίας, ὅσαι τέ εἰσι καὶ ὁποῖαι, μὴ ὅτι τῶν φιλοσόφων τις εὗρεν ἀκριβῶς, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῶν
ἰατρῶν, ὅσοι χωρὶς ἀνατομῆς ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτῶν ἧκον. ἡ γοῦν καρδία, ταύτην γὰρ μόνην ἔνιοι διοικεῖν βού-
λονται τὸ ζῶον, ἐπειδὰν στερηθῇ τῆς ἀναπνοῆς, αὐτή τε παύεται κινουμένη, καὶ σὺν αὐτῇ, τὸ πᾶν ζῶον ἀπόλλυται.
στερίσκεται δὲ τῆς ἀναπνοῆς, οὐ μόνοις τοῖς ἀπαγξαμένοις, ἢ διὰ τὴν φλεγμονὴν τῶν περὶ λάρυγγα μορίων φρα-
χθέντος τοῦ πόρου τῆς εἰσπνοῆς, ἀλλὰ καὶ τῶν κινούντων τὸν θώρακα νεύρων κακωθέντων, ἤτοι διὰ τομῆς ἢ θλά-
σεως ἢ βρόχου, ὧν ἁπάντων ἐστὶν ὁ νωτιαῖος μυελὸς, ἀρχὴ, καθάπερ ἐγκέφαλος ἐκείνου. ὥσπερ οὖν ὁ ἐγκέφαλος
40 εἰς τὴν διαμονὴν τῇ καρδίᾳ χρήσιμος ὑπάρχει, διὰ νεύρων τὸν θώρακα κινῶν, οὗ διαστελλομένου μὲν εἰσπνοὴ γίγνε-
ται, συστελλομένου δ᾽ ἐκπνοή, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐγκεφάλου παρέχει τινὰ χρείαν ἡ καρδία, καὶ τούτοις τὸ
ἧπαρ, ὡς ἐν τοῖς περὶ τούτων ἀποδέδεικται λόγοις. οὐ μόνον δὲ ταῖς τρισὶ ταύταις ἀρχαῖς ὑπ᾽ ἀλλήλων ὠφε-
λεῖσθαι συμβέβηκεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις. αὐτίκα γοῦν ἵν᾽ ἀφ᾽ ἑνὸς ἀναμνήσω τὰ καθ᾽ ἕκαστον
τῶν ἄλλων ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρημένα, δι᾽ ἧπαρ ἐγένοντο καὶ οἱ νεφροὶ, καὶ κύστεις δύο, κατὰ μὲν
αὐτοῦ τοῦ σπλάγχνου τὴν ἐπίφυσιν ἡ χοληδόχος ἔχουσα, τοῖς νεφροῖς δ᾽ αὖθις, ἡ οὐροδόχος τεταγμένη. τὰ
δ᾽ ἰλυώδη περιττώματα τοῦ σπλάγχνου καθαίρων ὁ σπλὴν, ὅτι δὲ καὶ ἡ γαστὴρ προσπέττει τῷ ἥπατι τὴν τροφὴν,
ἥ τε τῶν ἐντέρων ἕλιξ ἀναδόσεως ἕνεκα ἐγένετο τῆς εἰς αὐτὰ, δέδεικται, καὶ ταῦτα καὶ τἆλλα πάντα τὰ
καθ᾽ ἕκαστον τόπον τοῦ σώματος, ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ὑπομνήμασιν, ὧν οὐδὲν, οὐδ᾽ ἄχρι βραχέως ἐγνω-
κότες οἱ τῇ καρδίᾳ πάντ᾽ ἀνατιθέντες, ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι, τολμηρῶς ἀποφαίνονται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν
50 ἴσως ἐπὶ πλεῖον ἢ κατὰ τὰ προκείμενα νῦν ἐκτέταται πάντα, εἰκότως τῶν ἀνατομικῶν ἰατρῶν ἀγανα-
κτούντων, ἐφ᾽ οἷς οὐ μόνον ἀποφαίνονταί τινες περὶ ὧν οὐκ ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ θρασέως ἐπιτιμῶσι τοῖς ἐπι-
σταμένοις. οἵ γε νομίζουσι τὸ πρῶτον διαπλασθὲν ὑπὸ τῆς φύσεως μόριον, αὐτὸ διαπλάττειν τἆλλα, καὶ τοῦτ᾽
εἶναι τὴν καρδίαν, οὐ μόνον ἀπατώμενοι κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς ἀποφύσεις, ἀλλὰ κἂν συγχωρηθῇ, μὴ μόνον
ἁπάντων πρώτην διαπλάττεσθαι τὴν καρδίαν, ἀλλὰ καὶ τἆλλα διαπλάττειν αὐτήν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον. τὰς
δὲ τὰς ἐν τοῖς τελείοις ζώοις ἐνεργείας ὑπ᾽ ἐκείνης γίγνεσθαι, οὐ δὲ ταὐτόν ἐστιν ἢ γενέσεως ἢ διοικήσεως ἀρχὴν εἶναί
τι. μεταβάντες οὖν ἐπὶ τὸ μάλιστα προκείμενον ἐν τῇ δε τῇ πραγματείᾳ, δείξομεν αὐτοὺς μηδὲ τὰ πρὸς
τῶν ἰατρῶν ἐζητημένα καλῶς ἀξιώσαντες ζητῆσαι, ἀλλ᾽ οἰομένους ἐὰν εἴπωσιν ὑπὸ τῆς φύσεως διαπλάττε-
σθαι τὸ κυούμενον, οὐ μόνον εἰρηκέναι μηδὲν πλέον ὀνόματος ἅπασι συνήθους. οὐδεὶς οὖν οὕτως ἐστὶν ἀνόητος ὡς

μὴ τιθεὶς εἶναί τινα τῆς τοῦ κυουμένου γενέσεως αἰτίαν, ἣν ὀνομάζομεν ἅπαντες φύσιν, ἀγνοοῦντες αὐτῆς τὴν οὐσί-
αν. ἐγὼ δ' ὥσπερ ἔδειξα τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος ἡμῶν, ἄκραν ἐνδείκνυσθαι τοῦ ποιήσαντος αὐτὸ σοφίαν τε
ἅμα καὶ δύναμιν, οὕτως εὔχομαι δεῖξαί μοι τοὺς φιλοσόφους τὸν διαπλάσαντα, πότερον θεός τις ἐστὶ σοφὸς καὶ
δυνατὸς, ὡς ἐννοῆσαι μὲν πρότερον, ὁποῖον ἑκάστου ζώου προσήκει κατασκευασθῆναι τὸ σῶμα, δεύτερον δὲ τὴν
δύναμιν αὐτοῦ, καθ' ἣν ἃ προὔθετο κατεσκεύασεν, ἢ ψυχή τις ἑτέρα παρὰ τὴν τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ δὴ τῆς ὀνομα-
ζομένης φύσεως τὴν οὐσίαν, εἴτ' ἀσώματός τις ἐστὶν, εἴτε σωματικὴ, σοφίας εἰς ἄκρον ἥκειν ἐροῦσιν ἥν γε μηδ' ὅλως
ἔχειν φασὶν οὕτω τεχνικῶς ἐνεργῆσαι περὶ τὴν τῶν ἐμβρύων διάπλασιν οἷόν τε πεισθῆναι. τούτων γὰρ ἐπικούρου
τε καὶ τῶν ἄνευ προνοίας ἅπαντα γίγνεσθαι νομιζόντων ἀκούοντες, οὐ πειθόμεθα, καὶ μὴν ἀναγκαῖον ἐστὶν, ἢ
κατά τινα κίνησιν ἄλογόν τε καὶ ἄτεχνον, εἰς χρηστὸν τέλος ἀφικνεῖσθαι τὴν διάπλασιν τῶν ἐμβρύων, ἢ καθάπερ οἱ
10 τὰ θαύματα κατασκευάζοντες, ἀρχὴν κινήσεως αὐτοῖς παρασχόντες, ἀπέρχονται μὲν αὐτοὶ, τὰ δὲ κατεσκευασθέν-
τα μέχρι τινὸς οὐ πολλοῦ χρόνου κινεῖται τεχνικῶς. οὕτω καὶ τὰ σπέρματα τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων κατασκευάσαντας
τοὺς θεοὺς εἰς τοσαύτην διαδοχὴν κινήσεων ἐπιτήδεια, μηδὲν ἔτι πράττειν αὐτούς. ἀλλὰ τὸ μὲν πρότερον ἐλέγχειν, οὐ
χρήζω κατεγνωσμένον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, πρὸς οὓς ὁ λόγος ἐστί μοι μάλιστα. τὸ δεύτερον δ' ἐπισκεπτέον ἀκριβέστερον
εἰ δυνατόν ἐστιν ὑγρότητί τινι τοιαύτῃ, οἵα γοῦν φαίνεται κατὰ τὴν γονὴν, εἰς τοσοῦτον ἀριθμὸν ἀλλήλας διαδεχομένων κι-
νήσεων μηδὲν ἁμαρτεῖν, ἄχρι τοῦ προσήκοντος τέλους. ὥσπερ γὰρ ἄριστον τὸ κατὰ τύχην ἐν τοσούτῳ πλήθει μο-
ρίων ἁμαρτηθῆναι μηδὲν, οὕτω καὶ τολμηρὸν τὴν ἀκολουθίαν τῆς κινήσεως γενέσθαι τεχνικὴν ὑπό τινος οὐσί-
ας ἀλόγου καθάπερ αὐτοί φασιν. ἔτι δὲ θαυμαστότερον τὸ διὰ παντὸς τοῦ βίου γιγνόμενον. ἁπάντων ἡμῶν ὁρώντων, ὅτι
οὐδεὶς τῶν τὴν φυσιολογίαν ἐπαγγελλομένων, οὔτε κατενόησεν, οὔτε ἐζήτησεν, ὅπως γίγνεται. τί δὲ τοῦτ' ἐστὶ,
τὸ κατὰ τὰς ἐνεργείας τῶν μορίων. ἕνεκα δὲ σαφηνείας ἑνὸς ἢ δευτέρου παραδείγματος, ὁ λόγος περανθή-
20 σεται. προκεχειρίσθω δὴ, πρότερον μὲν ἄκρα χεὶρ, ἔχουσα δακτύλους πάντας συγκειμένους ἐκ τριῶν ὀστῶν,
ἀλλήλοις διηρθρωμένων. ἐφ' ὧν οἶμαι πρότερον ἄμεινον ἦν γυμνάσασθαι τοὺς μέλλοντας εὑρήσειν τὰ κατὰ τὸν
οὐρανὸν, καὶ σύμπαντα τὸν κόσμον, ὅπως κατεσκεύασται διὰ τίνων ὀργάνων ἡ κίνησις αὐτοῖς γίγνεται, πῶς ποτὲ
μὲν ἐκτεινομένων κατὰ τὰς διαρθρώσεις ὁμοῦ, τὸ καὶ πολλάκις ἑκάστου τοῦ ἐν μέρει. ποτὲ δὲ καμπτομένων εἰς πλά-
για διπλῶς. ἤτοι πρὸς τὸν μικρὸν ἢ τὸν μέγαν δάκτυλον. εἰ γοῦν ἔγνωσαν ὅτι διὰ μυῶν ἅπασαι γίγνονται, μὴ γι-
νωσκομένων ἡμῶν, πρὶν γυμνωθῆναι διὰ τῆς ἀνατομῆς, ἐθαύμασαν ἂν, ὅπως οὐ μόνον ἡμεῖς, ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ
παιδία κελευσάντων ἐκτεῖναι τὸν δεῖνα τὸν δάκτυλον, ἢ κάμψαι, παραχρῆμα τὸ κελευσθὲν πράττει, μηδὲ γινώσκον-
τα τὸν κινοῦντα μῦν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῆς γλώττης, ἐφ' ἧς οὐδὲ τοῖς ἀνατομικοῖς συμπεφώνηται περὶ τοῦ πλή-
θους τῶν κινούντων αὐτὴν μυῶν. τοσοῦτον ἀποδέουσι βεβαίως γιγνώσκειν τὸν ἐξηγούμενον μῦν, ἑκάστης τῶν κατὰ
μέρος κινήσεων, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τοῖς ἐπιμελεστέροις τῶν ἰατρῶν ἐζήτηται. καί τις ἔφη καθάπερ τι ζῶον ἕκα-
30 στον μυῶν τῆς βουλήσεως ἡμῶν αἰσθανόμενον, ἐπισπᾶσθαί τε καὶ περιάγειν τὴν γλῶτταν εἰς τὸ προσῆκον σχῆμα
τῆς ῥυθμιζομένης φωνῆς. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἅπασι τοῖς ἄλλοις οὐ πιθανὸν εἶναι δοκεῖ. θαυμαστὸν δὲ φαίνεται παι-
δίον σμικρὸν ἀκοῦσαν τὴν ἄρτος φωνὴν, οὔτε πῶς ἡ γλῶττα σχηματίζεται γιγνῶσκον, οὔθ' ὑπό τινων μυῶν ἄγε-
ται πρὸς τὰς κατὰ μέρος κινήσεις. καὶ στίχον γε ὅλον ἐφεξῆς λέγειν πολλὰς μεταβολὰς τῆς γλώττης ποιου-
μένης, ἑκάστῃ φωνῇ προσηκούσας. ὄντων οὖν ἐν ἡμῖν πλειόνων τῶν μυῶν, οὐ πιθανὸν ἕκαστον αὐτῶν ζῶον ὑπάρ-
χειν. ὥστ' ἐγὼ διὰ τοῦτ' ἀποστὰς, ὡς ἀπιθάνου τῆς δόξης, ἐπ' ἄλλην μετῆλθον, ὑφ' ἑτέρων ἀνδρῶν πρεσβευθεῖσαν
ὡς ἑλκόντων τοὺς μῦς ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν τῶν νεύρων, ᾧ συμβαίνειν ἕπεσθαι τῷ κατωτέρῳ τῶν τὴν διάρ-
θρωσιν ἐργαζομένων ὀστῶν. εἰς ὃν, ὁ τοῦ μυὸς ἐμφύεται τὸ πέρας. ἀλλὰ κἀνταῦθα πρὸς τὸ μὴ γινώσκειν ἡμᾶς, ὅν-
τινα μυῶν ἐπισπᾶσθαι χρὴ, ἔτι καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἀντιμαρτυρεῖ, σμικροτάτων νεύρων εἰς τοὺς μῦς ἐμφυο-
μένων, ἃ μή τ' ἐπὶ ζῶντος τοῦ ζώου φαίνεται, κινούμενα κατὰ τὰς προαιρετικὰς ἐνεργείας ὥσπερ οἱ μύες. ἀλ-
40 λὰ μὴν δὲ τεθνεῶτα ἑλκόμενον διὰ τῶν ἡμετέρων χειρῶν ἐπισπᾶσθαι φαίνεται τοὺς μῦς, ὥσπερ ἐκεῖνοι τὰ κα-
τὰ τὰς διαρθρώσεις ὀστᾶ, καὶ μὴν καὶ τὸ κινεῖσθαι τῶν μυῶν ἕκαστον, οἰκείαν τῇ βουλήσει κίνησιν, οὐ πιθανόν ἐστιν
ὁμοίως τοῖς θαύμασιν κατεσκευάσθαι τὸ σπέρμα, μὴ γιγνώσκειν δ' αὐτὸ μηδ' ὅλως παρακολουθεῖν οἷς πράττει.
διὸ καὶ τῶν λεγόντων ἑαυτοῦ διαπλάττειν τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν, ὁ λόγος ἔκ τινων φαινομένων πιθανῶς κα-
τασκευαζόμενος, ἐντεῦθεν ἀντιλογίαν ἴσχει. κατασκευάζει μὲν γὰρ αὐτὸν ἡ τῶν μορίων τοῦ σώματος χρῆσις ἅμα
τῷ γεννηθῆναι τοῖς ζώοις ὑπάρχουσα. φαίνεται γοῦν ἕκαστον ἐκείνῳ τῷ μορίῳ τοῦ σώματος ἀμυνόμενον, ὃ τῶν
ἄλλων ὑπερέχει. μόσχος μὲν κυρίττων πρὶν φῦσαι τὰ κέρατα. πῶλος δ' ἵππου λακτίζων, οὐδέ πω στερεαῖς ταῖς
ὁπλαῖς. ὥσπερ γε τὸ μὲν σκυλάκιον δάκνειν ἐπιχειροῦν, κἂν μηδέπω κρατεροὺς ἔχει τοὺς ὀδόντας. ὅσα δὲ πτηνὰ
τῶν ζώων ἐστὶν, ἐγχειροῦντα πέτεσθαι, καὶ εἰ μή πω δύναται. ταῦτα γὰρ ἐνδείκνυσθαι δοκεῖ τὴν χρωμένην τοῖς
μορίοις ψυχὴν ἐπίστασθαι τὴν χρείαν αὐτῶν, ὡς ἂν αὐτὴν κατασκευακυῖαν, οὐχ ὑπ' ἄλλου γεγονόσι χρωμένην. ἀλ-
50 λὰ διότι βουληθέντων ἡμῶν κινῆσαι μόριον ἥν τινοῦν κίνησιν εὐθέως κινεῖται μὴ γιγνωσκόντων τὸν κινοῦντα μῦν,
αὐτὸ, τῶν ἀπορωτάτων ἐστίν. μόγις γοῦν ἐξ ἀνατομῆς ἑκάστου μυὸς εὕρηται τοῖς ἀνατομικοῖς ἡ ἴδιος ἐνέργεια.
καὶ διὰ τοῦτο ἐνίοις ἔδοξεν, ἄλλην μὲν εἶναι ψυχὴν τὴν κατασκευάσασαν ἕκαστον τῶν μορίων, ἄλλην δὲ τὴν ἐξ-
ορμῶσαν ἐπὶ τὰς προαιρετικὰς ἐνεργείας καὶ φαίνεται κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν,
ἐπιδιαμένειν ἡ διαπλάσασα ψυχὴ τὰ μόρια. οὐ γὰρ οἷόν τε χρῆσθαι μὲν ἑκάστῳ προσηκόντως τὴν νῦν οὖσαν,
οἴχεσθαι δὲ τὴν κατασκευάσασαν. ἄπορος οὖν ὁ περὶ τῆς διαπλασάσης τὰ μόρια ψυχῆς λόγος ἐκ πάσης λα-
βῆς ὑπάρχει ἓν μόνον ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ σαφῶς ἐνδείκνυσθαι τὴν τέχνην τοῦ κατασκευάσαντος ἡμᾶς, ἣν οὐχ οἷόν τ'
ἐστὶ τὸν ἐλευθέρᾳ γνώμῃ σκεπτόμενον, εἰς τύχην ἄλογον ἀναφέρειν. ὄντων γοῦν ἐν τῷ σώματι μυῶν πολὺ πλειό-
νων, ἢ τῶν ὑφ' ὧν κινεῖται τὰ μόρια τὰς προαιρετικὰς κινήσεις, ἕκαστος αὐτῶν, καὶ σχῆμα τὸ πρέπον ἔχει καὶ

μέγεθος, καὶ κεφαλὴν, καὶ τελευτὴν, καὶ θέσιν, ἔμφυσίν τε νεύρου καὶ φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας, ἀφ' μετεχόν-
των τῷ μυῒ κατά τε τὸ μέγεθος καὶ τὸν τόπον τῆς ἐμφύσεως, ὧν οὐδὲν ὄντων τοιούτων, εὕροις ἂν μέμψασθαι.
δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ταῦτα, καὶ μὴν ε. τ'. μορίων κατασκευῆς, ἑκάστης ἐχούσης σκοποὺς
ι'. πάντα φαίνονται κατορθώμενα, ,γ'. γίγνοιντ' ἂν οἱ πάντες, καὶ οὔπω λέλεκται τὸ θαυμασιώτατον ἐν
ταῖς κατασκευαῖς αὐτῶν, ἴσον ἀκριβῶς εἶναι τῶν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι μυῶν, τῶν κατὰ τὰ δεξιὰ, καθάπερ γε καὶ
τὰς ἀρτηρίας ταῖς ἀρτηρίαις, καὶ τὰς φλέβας ταῖς φλεψὶ, καὶ τὰ νεῦρα τοῖς νεύροις, ὥστε τοὺς δισχιλίους
σκοποὺς διπλασιάζεσθαι. τὸ δ' αὐτὸ καὶ περὶ τῶν ὀστῶν ἐστι, πλεόνων ὑπαρχόντων, ἢ διακοσίων, καὶ ἔτι καὶ τούτων, οἱ σκοποὶ
καθ' ἕκαστον αὐτῶν ὄντες, πολὺ πλείους τῶν τεσσαράκοντα γίγνονται, καὶ δῆλον ὅτι διπλασιασθέντες, ἔσονται πλείους
τῶν ,η'. ἡ δ' αὐτὴ τέχνη καὶ κατὰ τὰ σπλάγχνα πάντ' ἐστὶ, καὶ ὅλως ὁπωσοῦν μόριον, ὡς αὖ τις ἀριθμεῖ τοὺς σκο-
10 ποὺς τῆς κατασκευῆς, εἰς μυριάδας οὐ χιλιάδας ἀριθμὸν ἀναχθῆναι, κατεσκευασμένων εἰς ἄκρον ἁπάντων, οὓς
ἐγὼ μὲν, ὡς ἔφην, οὐκ ἄν ποτε πεισθείην, ἄνευ σοφωτάτου τε καὶ δυνατωτάτου δημιουργοῦ γεγονέναι. τίς δ' οὗ-
τός ἐστιν ἐλπίζομεν ἔμπροσθεν ἀκούσεσθαι περὶ τῶν φιλοσόφων, οἵ γε καὶ περὶ τοῦ κόσμου, καὶ τῆς ὅλης γενέ-
σεως ἀποφαίνονται. πολὺ γὰρ εἶναι ῥᾷον ἡγούμην ἐγνῶσθαι ταῦτα, ὅπως αὐτοῖς κατεσκεύασται τὸ σῶμα,
καὶ μηδὲ τοῦτό γε ἐμαυτὸν ἐπιβαλὼν ἐν τῷ πρώτῳ, καθ' ὃν ἐν γεωμετρίᾳ τρόπον ἀποδείξεις ἠκηκόειν, οὕτως ἤλ-
πιζον ἀκούσεσθαι καὶ παρ' ἐκείνου. γνοὺς δ' αὐτὸν μὴ ὅτι γραμμικὰς ἀποδείξεις, ἀλλὰ μηδὲ ῥητορικὰς πί-
στεις λέγοντα, μετῆλθεν ἐφ' ἕτερον, ὃς καὶ αὐτὸς ἐξ ἰδίων ὑποθέσεων ἐναντία τῷ πρόσθεν ἀπεφαίνετο, καὶ
τρίτην γε καὶ τετάρτην πειραθεὶς, οὐδ' ὑπὸ τοῦ, ὡς ἔφην ἄμεμπτον ἀπόδειξιν ἤκουσα. λυπηθεὶς οὖν ἐπὶ τού-
τῳ μεγάλως, ἐζήτησα μέχρι κατ' ἐμαυτὸν εὑρεῖν τινὰ λόγον ἰσχυρὸν, ἐπὶ ταῖς τῶν ζώων κατασκευαῖς, εἶτ' εὑ-
ρίσκων οὐδένα. ταῦτά γε αὐτὸ διὰ τοῦδε τοῦ γράμματος ὁμολογῶ, παρακαλῶν τοὺς περὶ ταῦτα δεινοὺς τῶν φι-
20 λοσόφων ζητήσαντας εἴ τι σοφὸν εὑρίσκοιεν, ἀφθόνως ἡμῖν αὐτοὺς κοινωνῆσαι. ὅταν γὰρ θεάσωμεν τὰ παι-
δία φθεγγόμενα μὲν ἅτ' ἂν αὐτοῖς φθέγξασθαι κελεύσωμεν, δι' εἰ τύχῃ σμύρναν, καὶ σμίλην, καὶ σμῆγμα, μήτε
τοὺς κινοῦντας ἐπιτηδείως τῇ τοιαύτῃ φωνῇ τὴν γλῶτταν μῦς ἐπιστάμενα, μήτε πολὺ μᾶλλον ἔτι τὰ τούτοις
αὐτῶν νεῦρα, πιθανώτατον μὲν ἡγοῦμαι τὸν διαπλάσαντα τὴν γλῶτταν ὅστις ποτ' ἐστιν, ἢ αὐτὸν ἔτι διαμέ-
νειν ἐν τοῖς διαπλασθεῖσι μορίοις, ἢ ζῶα τὰ μόρια κατεσκευακέναι γνωρίζοντα τὸ βούλημα τοῦ τῆς ἡμετέρας
ψυχῆς ἡγεμονικοῦ. τούτου δ' ἀκόλουθον εὑρίσκων, ἄλλην μὲν εἶναι τὴν κατὰ τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ψυχὴν, ἄλ-
λας δὲ τὰς ἐν ἑκάστῳ τῶν μορίων, ἢ πάντως γε μίαν κοινὴν τὴν ἅπαντα διοικοῦσαν, εἰς ἀπορίαν ἔρχομαι, μηδ'
ἄχρι δυνατοῦ ἐπινοίας, μή τί γε βεβαίας γνώσεως, εὑρίσκων τι περὶ τοῦ διαπλάσαντος ἡμᾶς τεχνίτου. καὶ γὰρ
ὅταν ἀκούσω τινῶν φιλοσόφων λεγόντων, τὴν ὕλην ἔμψυχον οὖσαν ἐξ αἰῶνος, ἀποβλέπουσαν πρὸς τὰς ἰδέ-
ας, ἑαυτὴν κοσμεῖν, ἔτι καὶ μᾶλλον ἀγνοῶ, μίαν εἶναι δεῖν ψυχὴν, τήν τε διαπλάσασαν ἡμᾶς, καὶ τὴν νῦν χρω-
30 μένην ἑκάστῳ τῶν μορίων. αἰσθάνεται δὲ τούτου πάλιν ἡ ἄγνοια τῆς διοικούσης ἡμᾶς ψυχῆς, τῶν ὑπηρε-
τούντων ταῖς ὁρμαῖς αὐτῆς μορίων. οἱ γὰρ ἐπιχειρήσαντες εἰπεῖν περὶ τῶν στοιχειωδῶν φωνῶν, ἄχρι τοσούτου
προῆλθον, ὡς ἀποφήνασθαι τήνδε μέν τινα γίγνεσθαι στηριζομένης τῆς γλώττης, πρὸς τοὺς τομέας ὀνομαζομένους
ὀδόντας, ἤτοι τοὺς κατὰ τὴν ἄνω γένυν, ἢ τὴν κάτω. τοὺς δὲ πρὸς τὸν οὐρανίσκον ἀνακλωμένους, ἢ πρὸς ἄλλο τι
μόριον. ὥσπερ γε καὶ τὸ ἀναφερόμενον ἐκ τοῦ λάρυγγος πνεῦμα. ποτὲ μὲν ἐπὶ τὰς εἰς τὴν ῥῖνα συντρήσεις
ἀφικνεῖσθαι, ποτὲ δ' ἀνεῳγμένου τοῦ στόματος ἐκφυσᾶσθαι, καὶ ποτὲ ἀθρόου καὶ πολλοῦ, ποτὲ δ' ἐλάττονός τε καὶ
κατὰ βραχύ. τοὺς δὲ τὰς κινήσεις ταύτας ἐργαζομένους μῦς, οὐδεὶς οὐδὲ ταῦτα εἰπεῖν ὅπου γε οὐδὲ τοῖς ἐπὶ πλεῖ-
στον ἀνατομικῆς ἐμπειρίας ἀφικομένοις, εὕρηνταί πω βεβαίως, ἀλλ' οἱ μηδὲν τούτων μήτ' εὑρόντες, μήθ' ὅλως
ζητήσαντες, ἀποφαίνονται προπετῶς οὐ μίαν ἀπόφασιν, ἀλλ' ἐφεξῆς ὁρμαθόν τινα συνάπτοντες, ὃ τὴν πρώ-
την εὑρέσεως ὑπόθεσιν, ἄγνωστον μὲν αἰσθήσει λόγῳ δ' ἀνεύρετον ὑποτίθενται, τὴν καρδίαν ἁπάντων πρώτην γί-
40 γνεσθαι λέγοντες. δευτέραν δ' ἐπὶ τῇδε. τἆλλα μόρια διαπλάττειν ἐκείνην, ὡς ἀπολυομένου τοῦ διαπλάσαντος
αὐτὴν, ὅστις ποτ' ἐστὶ, καὶ μηκέτ' ὄντος. εἶτ' ἐφεξῆς ὡς ἀκόλουθον ἐπιφέροντες, ὅτι καὶ τὸ βουλευόμενον ἡμῶν
μέρος τῆς ψυχῆς, ἐν ταύτῃ καθέστηκεν. εἰ δὲ τὸ βουλευόμενον, καὶ τῶν σιτίων, ὥς φασι, καὶ πομάτων καὶ ἀφροδι-
σίων καὶ χρημάτων ἐπιθυμοῦν, καὶ δηλαδὴ, καὶ τὸ θυμούμενόν τε καὶ φιλονεικοῦν, ὧν οὐδὲν ἀναγκαῖον ἐστιν, ἀλλὰ
καὶ πρώτην μὲν ἐπιβολὴν ἐνίοις ἐνδεχόμενον εἶναι δοκοῦν, ὕστερον δὲ διὰ πολλῶν φαινομένων ἐλεγχόμενον. ἡ μὲν
γε πρώτη διάπλασις ἐπ' ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας, χόριόν τε καὶ ἧπαρ, οὐκ ἐπὶ τὴν καρδίαν ἡμᾶς προάγει,
λόγῳ τε σκοπουμένους, καὶ τοῖς ἐξ ἀνατομῆς φαινομένοις. ἡ δ' ἐπὶ ταύτῃ δευτέρα τε καὶ τρίτη, καθότι προεί-
ρηται πρόσθεν ἡμῖν. καὶ ὅσα μετὰ τὸ τεχθῆναι, τὰ μὲν οὐδ' ὅλως ὄντα προσγίγνεσθαι, τὰ δ' ἐλλιπῆ ὄντα τε-
λειοῦται. μάλιστα δ' ἄν τις θαυμάσειε τὴν πρὸς τοὺς γεννήσαντας ὁμοιότητα τῶν ἐκγόνων, ὅπως γίγνεται. φαίνεται
γὰρ πάλιν ἡ διαπλάττουσα τὸ σῶμα ψυχὴ, παρὰ τῶν γονέων εἰς τὸ κυούμενον ἥκειν, ὡς ἐν τῷ σπέρματι περιεχο-
50 μένη. τίς μὲν οὖν αὐτῆς ἐστιν ἡ οὐσία, λέγειν οὐκ ἔχω διὰ τὸ παρά τινων ἀκηκοέναι πεπεισμένων, ὥς φασιν, ἀσώμα-
τον ὑπάρχουσαν τὴν ψυχὴν, συνεισέρχεσθαι τῷ σπέρματι, χρωμένην αὐτῷ πρὸς τὴν τοῦ κυηθησομένου διά-
πλασιν, ὡς ὕλῃ* προσηκούσῃ. καίτοι τινὲς αὐτῶν, οὐχ ὕλην, ἀλλ' ὄργανον ὑπάρχειν αὐτῆς τὸ σπέρμα φασίν.
ὕλην γὰρ εἶναι τὸ τῆς μητρὸς αἷμα, λεγόντων ἑτέρων τἀναντία. δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς ὁ τεχνίτης αὐτὸς εἶναι τὸ σπέρμα,
τισὶ μὲν ὅλον, ἐνίοις δὲ τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτῷ πνεῦμα, καί μοι περὶ τούτων ἰδίᾳ γέγραπται κατά τι τὸ βι-
βλίον, ἐν ᾧ περὶ τῶν ὑπὸ Χρυσίππου λεγομένων ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς αὐτοῦ γράμμασιν ἐπισκέπτομαι, καὶ
προσέτι καὶ ἑτέροις ἐν ᾧ σκοποῦμαι περὶ ὧν ἑαυτῷ διαφέρεσθαι δοκεῖ Πλάτων ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς λόγοις. ἀλλ' ὅπερ
ἔφην οὐδεμίαν εὑρίσκων δόξαν ἀποδεδειγμένην ἐπιστημονικῶς, ἀπορεῖν ὁμολογῶ περὶ ψυχῆς οὐσίας, οὐδ' ἄχρι
τοῦ πιθανοῦ προελθεῖν δυνάμενος. ἐγὼ μὲν οὖν ἀπορεῖν ὁμολογῶ περὶ τοῦ διαπλάσαντος αὐτίκα τὸ ἔμβρυον. ἄκραν

γὰρ ἐρῶ ἐν τῇ διαπλάσει σοφίαν τε ἅμα καὶ δύναμιν, οὔτε τὴν ἐν τῷ σπέρματι ψυχὴν, φυτικὴν μὲν ὑπὸ
τῶν περὶ τὸν Ἀριστοτέλην καλουμένην, ἐπιθυμητικὴν δὲ ὑπὸ Πλάτωνος, ὑπὸ δὲ τῶν Στωϊκῶν οὐδὲ ψυχὴν ὅλως
ἀλλὰ φύσιν ἡγοῦμαι διαπλάττειν τὸ ἔμβρυον, οὐ μόνον, οὐκ οὖσαν σοφὴν, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἄλογον. οὔτε αὖ
πάλιν ἀποστῆναι τελέως αὐτοῦ δύναμαι, διὰ τὴν πρὸς τὰ γεννήσαντα τῶν ἐγγόνων ὁμοιότητα, τῆς τε με-
τὰ τὸν τόκον ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ λογικῆς ψυχῆς ἀφίσταμαι, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν ἡμᾶς πρὸ τῆς ἀνατομῆς. μήτε τὰ μό-
ρια τοῦ σώματος, μήτε τὰς ἐνεργείας αὐτῶν. εἰπόντος δέ τινος τῶν διδασκάλων μοι τῶν Πλατωνικῶν τὴν δι' ὅλου
κόσμου ψυχὴν ἐκτεταμένην, διαπλάττειν τὰ κυούμενα, τὴν μὲν τέχνην καὶ δύναμιν ἀξίαν ἐκείνης ἐνόμι-
σα, σκορπίους δὲ καὶ φαλάγγια, καὶ μυίας καὶ κώνωπας, ἐχίδνας τε καὶ σκώληκας, ἕλμινθάς τε καὶ ἀσκαρίδας
ὑπ' ἐκείνης διαπλάττεσθαι νομίζειν, οὐχ ὑπέμεινα, πλησίον ἀσεβείας ἥκειν ὑπολαβὼν τὴν τοιαύτην δόξαν.
10 οὐ μὴν οὐδὲ τὴν τῆς ὕλης ψυχὴν, εἰς τοσοῦτον τέχνης ἥκειν εὔλογον εἶναί μοι δοκεῖ. μόνον οὖν τοῦτο περὶ τῆς
διαπλαττούσης αἰτίας τὰ ζῶα δύναμαι ἀποφήνασθαί με νομίζω, τὸ, τέχνην τε καὶ σοφίαν αὐτὴν μεγίστην ὑπάρ-
χειν, ὥσπερ γε καὶ μετὰ τὸ διαπλασθῆναι τὸ σῶμα, σύμπαν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ διοικεῖσθαι τρισὶν ἀρχαῖς αὐτὸ κι-
νήσεων, τῆς τ' ἐξ ἐγκεφάλου διὰ νεύρων καὶ μυῶν, καὶ τῆς ἐκ καρδίας δι' ἀρτηριῶν, καὶ τῆς ἐξ ἥπατος διὰ φλε-
βῶν. ἐκ τίνων δ' ἀρχῶν ἐναργῶς ὅτι οὔτ' ἐτόλμησα δοξάζειν, ἐν πολλαῖς πραγματείαις ἐδήλωσα, καὶ μάλιστα
τῇ περὶ τῶν τῆς ψυχῆς εἰδῶν, οὐσίαν ψυχῆς ἀποφήνασθαι, μηδαμόθι τολμήσας, οὔτε γὰρ εἰ παντάπασιν ἀσώ-
ματός ἐστιν οὔτ' εἰ σωματική τίς ἐστιν οὔτ' εἰ τελέως ἀΐδιος. οὔτ' εἰ φθαρτὴ, γραμμικαῖς ἀποδείξεσιν εὗρον τινὰ κεχρη-
μένον, ὡς ἐν τῇ περὶ τῶν εἰδῶν τῆς ψυχῆς πραγματείᾳ διῆλθον.

20

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙ ΚΑΤΑ ΦΥΣΙΝ ΕΝ ΑΡΤΗΡΙΑΙΣ ΑΙΜΑ ΠΕΡΙΕΧΗΤΑΙ.

Επειδὴ τιτρωσκομένης ἀρτηρίας ἡστινοσοῦν, φαίνεται κενούμενον αἷμα, δυοῖν θάτερον
ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, ἢ ἐν αὐταῖς αὐτὸ περιέχεσθαι ταῖς ἀρτηρίαις, ἢ ἑτέρωθι μεταλαμ-
βάνεσθαι, ἀλλ' εἰ μεταλαμβάνεται, παντί που δῆλον, ὡς ὅτ' εἶχον κατὰ φύσιν, πνεῦμα
μόνον ἐν αὐταῖς περιεῖχον. εἰ δὲ τοῦτο, ἐν ταῖς τρώσεσιν ἐχρῆν πρότερον τοῦ αἵματος,
ἐκκενούμενον φαίνεσθαι τὸ πνεῦμα, οὐχὶ δέ γε φαίνεται, οὔκουν οὐδὲ μόνον ἔμπροσθεν πε-
ριείχετο. καὶ διὰ βραχυτέρου δ' ἂν λόγου τις τὸν ἀποδειχθέντα τόνδε τὸν τρόπον. εἰ τιτρωσκο-
μένων ἀρτηριῶν αἷμα παραχρῆμα φαίνεται κενούμενον, ἦν ἄρα ἐν ἀρτηρίαις αἷμα καὶ
30 πρὸ τοῦ τρωθῆναι. δῆλον γὰρ ὡς ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ τὸ παραχρῆμα προκείμενον, ἀληθῆ ποιεῖ τὴν τοῦ ἑπομένου τῷ
συνημμένῳ πρὸς τὸ ἡγούμενον ἀκολουθίαν. ἁπλῶς μὲν γὰρ ῥηθὲν, χωρὶς τοῦ παραχρῆμα τόνδε τὸν τρόπον, εἰ τι-
τρωσκομένων ἀρτηριῶν, αἷμα φαίνεται κενούμενον, ἑπόμενον ἕξει τὸ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ῥηθὲν, τὸ, ἤτοι καὶ πρό-
σθεν ἐν αὐταῖς περιείχετο, ἢ νῦν μεταλαμβάνεται, προκειμένου δὲ τοῦ παραχρῆμα, τὸ ἑπόμενον ἦν ἐν ἀρτη-
ρίαις ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ τρωθῆναι, συντεθέντος δηλονότι τοῦ παντὸς λόγου γινομένου, τόνδε τὸν τρόπον. εἰ
τιτρωσκομένων ἀρτηριῶν φαίνεται κενούμενον αἷμα, ἤτοι ἐν αὐταῖς περιείχετο ταῖς ἀρτηρίαις, ἢ ἑτέρωθεν
μεταλαμβάνεται, ἀλλὰ μὴν τιτρωσκομένων τῶν ἀρτηριῶν φαίνεται κενούμενον αἷμα, ὃ μεταλαμβάνεται ὡς δεί-
ξομεν, ἐν αὐταῖς ἄρα ταῖς ἀρτηρίαις περιείχετο. πῶς οὖν ὅτι μὴ μεταλαμβάνεται; ἐφαίνετο δή που
πρὸ αὐτοῦ, κενούμενον πνεῦμα. ἀλλὰ μὴν οὐ φαίνεται, οὐκ ἄρα μεταλαμβάνεται. ἀρκεῖ τοῦτο εἰς ἀπό-
δειξιν, τοῖς μήτ' αἱρέσει τινὶ προκατειλημμένοις, μήτ' ἀγνοοῦσιν ἀληθεῖς λόγους διακρίνειν ψευδῶν. ἐπειδὴ οὐ
40 πάντες τοιοῦτοι, πλειόνων ἴσως πρὸς ἐκείνους δεήσει λόγων. ἀντιλαμβάνονται γοῦν οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον
ψεῦδος εἶναι φάσκοντες τὸ συνημμένον. οὐ γὰρ ἀληθὲς ὑπάρχειν φασὶ τὸ, εἰ μεταλαμβάνεται φαίνεται πρὸ
αὐτοῦ κενούμενον πνεῦμα. δύναται γὰρ κενοῦσθαι μὲν, μὴ φαίνεσθαι δὲ, λεπτομερὲς ὂν καὶ κοῦφον, καὶ
διὰ τοῦτο ῥᾳδίως ἐκπεμπόμενον. ἀναγκαῖον οὖν αὖθις ἡμῖν δεικνύειν, ὡς οὐκ ἂν λάθοι. πῶς οὖν ἀποδεί-
κνυμεν; πολυειδῶς μὲν ὡς δ' ἂν καὶ σαφεῖς γίνωνται οἱ λόγοι, καὶ τάξει προΐωσιν, ἀναγκαῖον αὐτῶν ἐκεί-
νους ἐρέσθαι πῶς ἐκκενοῦσθαι θέλουσι τὸ πνεῦμα, πότερον ἐξ ἑαυτοῦ φερόμενον, ἢ πρὸς ἑτέρου τινὸς ὠθού-
μενον. ἀποκρίνονται δὲ οὐχ ὡσαύτως ἅπαντες, ἀλλ' οἱ μὲν ἐξ ἑαυτοῦ φέρεσθαι φασὶν, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς καρδίας ὠθεῖσθαι
καὶ τίνων καὶ ἡμῖν ἑκατέροις ἐν μέρει λεκτέον ἐστὶν, ὡς ἀδύνατα λέγουσιν ἀρκτέον δ' ἀπὸ τῶν ἐξ ἑαυτῶν φέρε-
σθαι λεγόντων. ἢ γὰρ τοῦτο πάντη δήπου λεπτομερέστερον, οἷον, τὸ αἰθερῶδες, ἢ ἄλλως πως θερμότερον εἶναι φή-
σουσιν αὐτὸ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος. οὐδὲ γὰρ τρίτον ἕξουσιν εἰπεῖν πνεύματος σύμπτωμα, δι' ὃ φέρεσθαι δύ-
50 ναιτο ἄν. λεπτομερέστερον μὲν οὖν οὐκ ἂν εἴη τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνεῦμα τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, ὡς ἡ γέ-
νεσις αὐτοῦ διδάσκει. γίγνεται γὰρ κατὰ τὸν Ἐρασίστρατον, ἐκ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος εἴσω τοῦ σώματος, εἰς μὲν
τὰς κατὰ πνεύμονα πρώτας ἀρτηρίας ἐλθόντος, ἔπειτα δὲ εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὰς ἄλλας. εἰς ὅσον δὲ ὑγρο-
τέροις ὁμιλεῖ σώμασιν, εἰς τοσοῦτον εἰκὸς αὐτὸ παχυμερέστερόν τε καὶ ἀπαλωδέστερον γίνεσθαι. θερμότερον δὲ
γίνεται. ἀλλ' ὡς ἀτμὸς ἄνω φερόμενον, οὔτε ἀφανῆ τὴν κένωσιν, οὔτε οὕτως ὠκεῖαν ἕξει. Πραξαγόρας μὲν οὖν,
καὶ παχυμερέστερον αὐτὸ, καὶ ἱκανῶς ἀτμῶδες εἶναι φησίν. Ἐρασίστρατος δὲ ὅπῃ μὲν ἔχει πάχους, οὐ διώρισεν. ἐξ
ὧν δ' ὑπὲρ αὐτοῦ λέγει τεκμήραιτ' ἄν τις οὐδαμῶς αὐτὸ προσήκειν εἶναι λεπτόν. τάς τε γὰρ ἀρτηρίας ὑπ' αὐ-
τοῦ πληρουμένας, διαστέλλεσθαί φησι, καὶ τὰς τῶν μυῶν κοιλίας ὡσαύτως, οὐδετέρου δὴ τούτων γίγνεσθαι ποτ' ἂν
δυνηθέντος, εἰ λεπτομερὲς ἀκριβῶς ὑπῆρχεν. οὐ γὰρ δὴ ἴσχεσθαί γε τὸ τοιοῦτον μᾶλλον ἐν τοῖς σώμασιν, ἀλλ' ἐκ-
πίπτεσθαι πρέπει. τί ποτ' οὖν ἐκφυσώμενον οὐ φαίνεται παραπλησίως τῷ κατὰ τὰς ἐκ τοῦ θώρακός τε καὶ

τοῦ πολιτοναίου καὶ τῆς φάρυγγος φύσεις· γελοῖον δ' ἴσως ποιοῦμεν, ἐξ ἑτέρων αὐτὸ συλλογιζόμενοι, παρὸν
αὐτοῦ ὑπομνῆσαι τῶν ἀρτηριῶν, ἐξ ὧν ὅταν ἀθρόον ἐξακοντίζηται τὸ αἷμα, σαφῶς ἐκφυσώμενον φαίνεται.
ὡς γὰρ θερμότερον, οὕτω καὶ ἀτμωδέστερον τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρίας αἷμα, οὐ μὴν αὐτός γε καθ' ἑαυτὸν ἀτμὸς ἢ
ἀὴρ, ἢ αἰθὴρ, ἢ ὅλως πνεῦμα περιεχόμενον ἐν αὐτῷ φαίνεται. καὶ εἰ τῇ λεπτοτάτῃ βελόνῃ διατρήσαις ἀρτηρίαν
εὐθὺς ἐξακοντίζεταί σοι τὸ αἷμα. ἐχρῆν δ' οἶμαι καὶ εἰ μὴ διὰ τοῦ μεγάλου τραύματος, ἀλλὰ γοῦν τοῦ μετρίου,
μὴ ταχέως, μηδ' ἀναισθήτως, ἀλλ' ἐν χρόνῳ πλείονι κενοῦσθαι τὸ πνεῦμα. πρὶν γὰρ ἐκεῖνο κενωθῆναι, πάντα ἂν
ἐκπίπτοι διὰ τοῦ τραύματος τὸ αἷμα, λέγοντός γε αὐτοῦ τοῦ Ἐρασιστράτου, τὰς πορρωτάτω κειμένας ἀρτηρίας,
πρώτας ἀπολαύειν τῆς μεταχύσεως. εἰ δὲ καὶ μὴ πρὸς ἐκείνου γεγραμμένον ἦν, ἐξ ἀνάγκης ἠκολούθησε ταῖς
ὑποθέσεσιν. εἰ γὰρ συνεχὲς αὑτῷ, πάντως ἐστὶ τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνεῦμα, καὶ οὕτως εὐκίνητόν τε καὶ λεπτὸν
10 ὡς ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ κενοῦσθαι ῥαδίως, οὐ τὸ μὲν ἐν ταῖς διαιρουμέναις ἀρτηρίαις κενωθήσεται μόνον, τὸ δ' ἐν ταῖς
ἄλλαις ἁπάσαις μενεῖ. πρόδηλον γὰρ ὥστε προτέρῳ τῷ κατὰ τὴν τετμημένην, τὸ λοιπὸν ἅπαν ἑτοίμως ἀκολου-
θήσει, καὶ πρώτη ταῖς ὑστάταις ἐπίδηλος ἡ κένωσις γενήσεται, μηκέτ' ἐχούσης ἑτέρας ὅθεν μεταληφθήσεται.
ἐν αὐτῇ οὖν πρώτως, κίνδυνος τοῦ κενὸν γενέσθαι τόπον, εἰ μὴ τῆς οὐσίας πληρώσειε τὴν χώραν τοῦ μεταλαμ-
βανομένου πνεύματος, καὶ διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τὸ διὰ τῶν συναναστομώσεων, ὡς αὐτός φησιν, αἷμα τῇ
πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ, καὶ τοῦτο, ὥσπερ προσδεδεμένον τῷ κατὰ τὰ πέρατα τῶν ὑστάτων ἀρτηριῶν
πνεύματι, πρῶτον μὲν ἅπαντος τοῦ ἄλλου αἵματος, ὕστατον δὲ παντὸς τοῦ κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνεύματος κενω-
θήσεται. δύο οὖν ἄτοπα μέγιστα συμβήσεται κατὰ τὸν λόγον, πρότερον μὲν, τὸ διὰ τοῦ κατὰ τὴν βελόνην τρή-
ματος ἅπαν ἐκκενοῦσθαι, τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνεῦμα, ταχέως οὕτως ὥστε λαθεῖν. δεύτερον δὲ τὸ ζῆν ἔτι τὸ
ζῷον, ἅπαντος τοῦ ζωτικοῦ πνεύματος ἐκκενουμένου. ἀλλὰ τοιαῦτα, καὶ μετ' ὀλίγον ἔξεσται διελθεῖν. ἐπεὶ δὲ
20 τὸ λοιπὸν τῶν προτεθειμένων μεταβάντες ἐπιδείξομεν, ὡς οὐδ' εἰ παρὰ τῆς καρδίας θλιβούσης, ἐπιπέμποιτο τὸ
πνεῦμα ταῖς ἀρτηρίαις, πιθανὸν οὐδ' αὐτὸ οὕτως ἐστὶ, τὸ τῆς παρεμπτώσεως δόγμα, τί γὰρ καὶ βούλεται πρό-
τερον, εἰς ἔσχατον πεφυκέναι συστέλλεσθαι τὰς ἀρτηρίας, ὥσπερ καὶ τὰς φλέβας, ἢ ὅπερ ἀληθές ἐστι μέχρι τι-
νὸς. ἔστω πρότερον, τὸ εἰς ἔσχατον, ἵνα μηδὲν παραλείπηται. ἀλλ' εἰ τοῦτο, μοχθηρὸς ὁ λόγος ἔσται καὶ ἀπέραντος
παρὰ τὸ τῆς διαιρέσεως ἐλλιπές. οὐκέτι γὰρ ἔξεστι λέγειν κενουμένου τοῦ πνεύματος, ἤτοι κενὸς ἔσται τό-
πος ἀθρόος, ἢ τὸ συνεχὲς ἀκολουθήσει. ἀλλ' ὑπομνήσωμεν αὐτὸν, ὡς καὶ τρίτον ἐστὶ παραλειπόμενον ἐν
τῇ διαιρέσει, τὸ κενούμενον ἀγγεῖον συσταλήσεται, καὶ διὰ τοῦτ' ἀπέραντος ὁ λόγος γενήσεται. παραληφθέν-
τος γὰρ ἑνὸς λήμματος ἀληθοῦς, τοῦ, ἀλλὰ μὴν οὐ γίγνεται κενὸς ἀθρόος τόπος, οὐκέτ' ἔξεστι λέγειν, τὸ, ἄρα συ-
νεχὲς ἀκολουθήσει, ἀλλὰ τί ποτ' ἔσται τὸ συμπέρασμα; ἤτοι ἄρα τὸ συνεχὲς ἀκολουθήσει, ἢ τὸ ἀγγεῖον συ-
σταλήσεται. οὕτως μὲν οὖν μοχθηρὸς ὁ τῆς παρεμπτώσεως ἐπιδειχθήσεται λόγος, εἰ τελέως ἡ ἀρτηρία
30 συστέλλοιτο. εἰ δὲ μέχρι ποσοῦ τινὸς, ἐκεῖνος αὖθις ὁ λόγος ἀποδειχθήσεται μοχθηρὸς, ἐὰν τὸ κατὰ τοὺς
ἁπαλοὺς καλάμους ἀναμνησθῶμεν φαινόμενον, οὓς ἐμφυσῶντες, ἤδη ποσοῦτον αὐτοὺς διαστέλλομεν, ἐφ' ὅσον πε-
φύκασιν. εἶτ' αὖθις ἐκκενοῦται κατὰ τὸ πέρας ὁ ἀὴρ τοσοῦτο, εἰς ὅσον ὁ κάλαμος πέφυκε συστέλλεσθαι. πλεῖον
γὰρ ὁ κάλαμος, οὔτ' ἐκτείνοιτο φυσώντων, οὔτ' ἂν συστέλλοιτο. ὅσον γὰρ ἐνεφυσήσαμεν, τοσοῦτ' ἀναγκαῖον κενοῦ-
σθαι μόνον. ὅσον δ' ἔφθανεν ἀέρος περιέχεσθαι, καὶ πρὶν ἡμᾶς ἐμφυσῆσαι, τοῦθ' ὑπομένειν ἀναγκαῖον. οὕτως οὖν
ἔχει, καὶ κατὰ τὰς ἀρτηρίας. περιέχεται μὲν γάρ τι πνεῦμα, καὶ συνεσταλμένων αὐτῶν, ἐπιπέμπεται δ' ἕτε-
ρον ὑπὸ τῆς καρδίας πληρούσης, καὶ τοῦτο ἐπιπληροῖ μὲν αὐτῶν τὰς κοιλίας, παρ' ἐν χρόνον ἐξέρχεται,
καὶ τὴν διαστολὴν ἐργάζεται. κενουμένων δὲ συστέλλεσθαι πάλιν, εἰς ὅσον ἐξ ἀρχῆς ἐπιτρέψει. οὔκουν οὐκέ-
τι οὐδὲ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον οὐδὲ μία τῆς τοῦ αἵματος παρεμπτώσεως ἀνάγκη. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ πολὺ σφο-
δρότερον διὰ τοῦ στόματος ἐμφυσῶμεν ἡμεῖς τοῖς καλάμοις, ἢ ταῖς ἀρτηρίαις ἡ καρδία. χρὴ δὲ δή που τὸ σφοδρό-
40 τερον ἐμφυσώμενον, μᾶλλόν τε καὶ θᾶττον κενοῦσθαι. ἀλλ' ὅμως οὐδ' εἰ τὸν κάλαμον αὐτὸν ὠθήσειέ τις κατὰ τῶν
ἀνέμων ἀπαντῶν, οὐδ' οὕτως ἔσται τις ἐν τοῖς καλάμοις τόπος κενός. ἀλλ' ἀεὶ μὲν, ὅσον ἔξει, τὴν εὐρυχωρίαν τοῦ καλάμου
τὸ διαρρέον πνεῦμα. κενωθήσεται δ' οὐδέποθ' οὕτως, ὡς δεηθῆναι τινὸς ἑτέρου σώματος ἀναπληροῦντος τὴν χώραν
τοῦ κενωθέντος. ἐπεὶ τοίνυν τὸ προκείμενον ἱκανῶς ἀποδέδεικται, τί κωλύει προσθεῖναι τινὰ καὶ τῶν ἄλλων ἀτό-
πων. ἅπαντα μὲν γὰρ διελθεῖν ἀδύνατον. οὕτω πολὺ πλῆθος αὐτῶν ἐστιν. ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτον ἄτοπον,
τὸ δεῖν πάντα ἤδη πάσῃ τρώσει, κἂν τὸ δέρμα μόνον ᾖ τετρωμένον ὑπὸ τῆς λεπτοτέρας βελόνης, ἁπάσας
μὲν τὰς ἀρτηρίας αἵματος πληροῦσθαι, πυρετὸν δ' ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι. φανερὸν δ' ἔσται τὸ λεγόμενον ἁρμοζο-
μένης ἡμῶν τῆς ἀποδείξεως ἐπ' αὐτῶν τῶν κατὰ τὰς ἀρτηρίας τρώσεων. καὶ δὴ μοι νόει βελόνην λε-
* πτὴν διὰ τῆς μασχάλης εἰς ὅλην τὴν χεῖρα, ἐνεμημένην ἀρτηρίαν. τί τοίνυν συμβήσεται κατὰ τὸν Ἐρασίστρα-
τον; ἐκκενοῦσθαι μὲν δηλονότι, τὸ κατ' αὐτῆς πνεῦμα, συγκενοῦσθαι δ' αὐτῇ, καὶ τὸ τῶν πλησίον ἀρτηριῶν.
50 πλησίον δ' εἰσὶ τῆς εἰρημένης, αἵ τ' ἀπ' αὐτῆς, εἰς τὴν χεῖρα νεμόμεναι, καὶ ἡ μεγάλη, ἡ ἀπὸ τῆς καρδίας,
ἀφ' ἧς αὕτη πέφυκεν. ἀλλ' εἴπερ αὕτη κενωθήσεται, πᾶσα δήπουθεν ἀνάγκη, πλησίον οὖσαν αὐτῆς τὴν ἀρι-
στερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας συνεκκενοῦσθαι, τήν τ' ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνιοῦσαν, καὶ τὴν ἤδη τὴν ῥάχιν κατα-
φερομένην. εἰ γὰρ ἅπαντι τῷ κενουμένῳ μέρει τῆς ἀρτηρίας τὰ πλησιάζοντα συνεκκενοῦται, πλησιάζει δὲ ἀεὶ τὰ
ἀπ' αὐτῆς πεφυκότα, καὶ ἀφ' ὧν αὕτη πέφυκεν, εὔδηλον, ὡς ἥ τ' ἀριστερὰ κοιλία τῆς καρδίας, καὶ τῶν εἰρημένων
ἑκατέρα συνεκκενωθήσεται τῇ κατὰ τὴν μασχάλην. ἐπεὶ τοίνυν ἀπὸ μὲν τῆς ἑτέρας αὐτῶν, αἱ κατὰ τὸν βρα-
χίονά τε καὶ τὴν κεφαλὴν ἅπασαι πεφύκασιν, ἀπὸ δὲ τῆς ἑτέρας αἱ καθ' ὅλον τὸ λοιπὸν σῶμα, δῆλον ὡς καὶ
ταύτην ἀνάγκη συνεκκενοῦσθαι μέχρι τῶν περάτων. ἀλλ' ὅταν πρῶτον ἤδη τὰ πέρατα τῶν ἀρτηριῶν ἡ κένω-
σις τοῦ πνεύματος ἐξικνῆται, μεταχεῖσθαι συμβήσεται κατὰ τὰς ἀναστομώσεις ἐκ τῶν φλεβῶν εἰς αὐτὰς τὰς

ἀρτηρίας αἷμα, καὶ τοῦτο μόνον τῷ κενουμένῳ πνεύματι. τὸ μὲν ἀπὸ τῶν κάτω μερῶν τοῦ σώματος, ἐπὶ τὴν κατὰ ῥάχιν ἀρτηρίαν καὶ τὴν καρδίαν ἀφικνεῖσθαι, κἄπειθ' οὕτως ἐπὶ τὴν μεγάλην. τὸ δ' ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν κεφαλὴν, ἐπὶ μὲν τὴν ἄνω φερομένην, τὴν προτέραν, ἑξῆς δ' ἐπὶ τὸν τράχηλον, τὴν τετρωμένην, οὔπω δὲ καὶ τὸ διὰ τῶν κατὰ τὴν χεῖρα πασῶν ἀρτηριῶν μεταληφθὲν αἷμα, τῷ πνεύματι συνακολουθοῦν, ἐπὶ τὴν διῃρημένην ἀρτηρίαν ἀχθήσεται, καὶ πᾶν οὕτω τὸ καθ' ὅλον τὸν ὄγκον αἷμα ῥυήσεται πρὸς τὴν διαίρεσιν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ πάνυ ἀληθές. φαίνεται δὲ διὰ μιᾶς ἀρτηρίας ἧς τινοσοῦν τῶν ἀξιολόγων, εἰ μὴ κωλύσειας αὐτῆς τὴν ῥύσιν, ἅπαν ἐκκενούμενον τὸ καθ' ὅλον τὸν ὄγκον αἷμα. μάχεται δ' ὡς ἐδείξαμεν οὐ τοῖς κατὰ τὰς ἀρτηρίας αἷμα περιέχειν φάσκουσιν, ἀλλ' Ἐρασιστράτῳ τε καὶ τοῖς οἰκείοις, ὄργανα τοῦ ζωτικοῦ πνεύματος ὑπάρχειν αὐτάς. ἀναγκαῖον γὰρ ἔσται βελόνῃ τρωθείσης τῆς εἰρημένης ἀρτηρίας, πρῶτον μὲν ἐκκενοῦσθαι τὸ ζωτικὸν πνεῦμα πᾶν, ἔπειτα δὲ εἰς ἁπάσας τὰς ἀρτηρίας αἷμα μεταχεῖσθαι. τὸ δὲ πάντων δεινότατον, ὅτι καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας. εἶτα πῶς οὐκ ἀπεπνίγη τὸ ζῶον, αἵματος ἐμπλησθείσης τῆς κοιλίας ταύτης, ἢ οὐκ ἀπέθανεν ἔμπροσθεν ἡνίκα ἐκενοῦτο τὸ πνεῦμα τὸ ζωτικὸν, ἢ τὰς τῶν μυῶν κινήσεις οὐκ ἀπώλεσεν, ἢ τὰς αὐτῶν τῶν ἀρτηριῶν οὐκ ἐβλάβη, ἢ πυρετὸς οὐκ ἠκολούθησεν αὐτῷ; πάντα γὰρ ταῦτα ἀναγκαῖον ἦν συμπίπτειν κατὰ τὸν Ἐρασίστρατον οὕτως, ἔτι μήτε τὰς κινήσεις τῶν ἀρτηριῶν, ὑπελάμβανε τεταγμένας διαμένειν δύνασθαι, μήτε τὴν τοῦ πνεύματος χορηγίαν ἐν ἅπασι τοῖς μορίοις ἀκώλυτον, ὅτι μὴ κενωτικαὶ παντελῶς αἵματος ὑπάρχουσιν, ἕπεσθαί τε πυρετὸν ἐξ ἀνάγκης, ὅταν εἰς τὸ ἐντὸς τῶν βουβώνων καὶ μασχαλῶν ἀρτηρίας, αἵματος παρέμπτωσις γένηται. καὶ μὴν οὐδὲν τούτων φαίνεται συμπῖπτον τῷ ζώῳ. πειραθῆναι δ' ἔξεστι παντὶ τῷ βουλομένῳ, καθ' ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐπειράθημεν πολλάκις τρώσαντες τὴν προειρημένην ἀρτηρίαν. οὐ χαλεπῶς δὲ ἐξευρήσεις αὐτὴν καὶ πρὶν γυμνῶσαι τὸ δέρμα, τῷ σφυγμῷ τεκμαιρόμενος. διασημαίνει γὰρ ἡ κίνησις, ἐν μὲν τοῖς ἰσχνοῖς ζώοις ἐπὶ πλέον, ἐν δὲ τοῖς πᾶσιν πλησίον τοῦ κατ' ὀλέκρανον ἄρθρου. ταύτῃ τοίνυν ἔπερ ἂν δέῃ σε, τιτρώσκεις, ἢ γραφεῖον ὀρθώσας καὶ καθιεὶς, ἢ βελόνην, ἢ τι τῶν ἰατρικῶν μαχαιρίων τῶν ἰσχνῶν, ἢ τι τῶν παραπλησίων ὀργάνων, ὅσα βραχεῖαν δύναται ποιῆσαι τὴν διαίρεσιν, ἵνα τὰ τ' ἄλλα πάνθ' ὅσα πρόσθεν εἴρηται κατὰ τὸν τόπον ἀποδείξῃς αὐτῶν, καὶ ὡς οὐδὲν, οὔθ' αἱ τῶν ἀρτηριῶν κινήσεις, οὔθ' αἱ τῶν μυῶν παραβλάπτονται. μὴ τοίνυν ὅτι μεγάλης ἀρτηρίας τιτρωσκομένης, ἀνάγκη ταῦτα συμβαίνειν, ἀλλὰ καὶ μικρᾶς τῆς τυχούσης, καὶ τοῦ δέρματος μόνου. οὗτος γὰρ ταῦτα βούλεται πλέγμα τῶν τριῶν ἀγγείων ὑπάρχειν. ὥστ' εἰ καθ' ὁτιοῦν αὐτῶν μέρος νύξειας βελόνῃ λεπτῇ, πάντως τὰ τρία γένη τῶν ἀγγείων τιτρώσκεται. ὑποκείσθω τοίνυν τὸ κατὰ τὸν βραχίονα δέρμα τὸ ἐπικείμενον τῇ κατὰ τὰς μασχάλας ἀρτηρίᾳ. εἶτ' ἐκκενούσθω τὸ διὰ τῆς ἀδήλου μὲν πρὸς τὴν ὄψιν διαπνοῆς, ὅπερ Ἐρασίστρατος βούλεται γίγνεσθαι, τετρωμένης ἀρτηρίας πνεῦμα. συνεκκενούσθω δ' αὐτῷ, καὶ τὸ συνεχὲς τὸ κατὰ τὴν ὑποκειμένην ἀρτηρίαν τὴν μεγάλην, τὴν διὰ τῆς μασχάλης. πάντῃ γάρ που, τό γ' ἐπικείμενον τοῖς μορίοις τοῦ σώματος δέρμα, πρὸς τῶν ὑποκειμένων ἀρτηριῶν ἀποφύσεις τινὰς λαμβάνει, ἀλλ' εἰ καὶ παρ' ἄλλων τινῶν, οὐδὲν ἔμοιγ' οὖν διαφέρει. συνεκκενωθήσονται γὰρ αἵ τινες ἂν ὦσι ταῖς κατὰ τὸ δέρμα τιτρωσκόμεναι συνεχεῖς, ἐκείναις δὲ αἱ λοιπαὶ πᾶσαι. ταῦτα γὰρ ἐδείχθη μικρῷ πρόσθεν. εἶτα πῶς οὐκ ἄτοπον, κἂν εἰ τῇ λεπτοτάτῃ βελόνῃ τρωθείη τὸ δέρμα, εὐθὺς οὕτω πάσας μὲν ἐμπίπλασθαι τὰς ἀρτηρίας αἵματος, πυρετὸν δ' ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι. πρὸς ταῦτ' ἐγὼ μὲν ᾤμην αὐτοὺς, μήτ' ἀντιλέξειν μηδένα, μαθήσεσθαί τε τὰ κακῶς ἐγνωσμένα. οὐ μὴν ἐθέλουσί γε, ἀλλ' ὥσπερ οἱ παντελῶς ἰδιῶται παλαισμάτων, οὐ γνωρίζοντες κείμενον ἐπὶ γῆς ἐνίοτε τὸν νῶτον αὐτῶν, ἔχοντες τραχήλου τῶν καταβαλόντων, οὐδ' ἐπιτρέποντες ἀναστῆναι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οὗτοι ἀμαθεῖς ὄντες τῶν ἐν τοῖς λόγοις πτωμάτων, οὐκ ἐπιτρέπουσιν ἀπαλλάττεσθαι, κενὰς τινὰς ἀεὶ στροφὰς στρεφόμενοι καὶ παντοίως λογιζόμενοι, μέχρι τοῦ μισήσαντός τινες τὴν ἀναισχυντίαν ἅμα καὶ τὴν ἀμαθίαν αὐτῶν, ἀποδυσπετήσαντας χωρισθῆναι, οἵ γε καὶ νῦν οὐκ αἰδοῦνται λέγοντες, ὡς ἐκ τῶν πλησίον μόνων συναναστομώσεων, ἡ μετάληψις ταῖς ἀρτηρίαις τοῦ αἵματος γίγνεται, μὴ μεμνημένοι μήθ' ὅτι τὰς ἐσχάτας αὐτὸς Ἐρασίστρατος εἴρηκε κενοῦσθαι πρώτας, μήθ' ὅτι φαίνεται τοῦθ' ἐναργῶς, ἐφ' ὧν αὐτὸς ἐκεῖνος ἔγραψεν ἀνατομῶν. ἐν γὰρ τῷ διαιρεῖσθαι τὸ ἐπιγάστριον ἅμα τῷ περιτοναίῳ, κατὰ τὸ μεσεντέριον ἀρτηρίας ἰδεῖν ἔστι σαφῶς, ἐπὶ μὲν τῶν νεοθηλῶν ἐρίφων, γάλακτος πλήρεις, ἐπὶ δὲ τῶν τελείων ζώων ἀλλοίας, οὐ μὴν πνεύματος μόνου ὤφθησαν ἔχουσαι πώποτε, καθάπερ οὐδ' ἄλλη τις ἀρτηρία γυμνωθεῖσα. νομίζω δ' αὐτοὺς εἰς τοσοῦτον ἀμαθεῖς εἶναι, τῶν κατὰ τὰς ἀνατομὰς φαινομένων, ὡς μηδ' αὐτὸ τοῦτο γινώσκειν, ὅτι καλῶς εἴρηκεν ὁ Ἐρασίστρατος ἐσχάτας, τὰς κατὰ τὸ μεσεντέριον ἀρτηρίας, παραβάλλων αὐτὰς δηλονότι ταῖς κατ' ἐπιγάστριον. οἴονται γὰρ ἴσως ὅτι τῇ θέσει πλησίον εἰσὶν, οὕτω καὶ τῇ συνεχείᾳ πλησίον ὑπάρχειν αὐτὰς, οὐκ εἰδότες ὡς ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῇ ῥάχει μεγάλης ἀρτηρίας ἑκάτεραι πεφύκασιν, αἱ μὲν κατὰ τὸ μεσεντέριον, ἅπασαι, τῶν δὲ κατ' ἐπιγάστριον αἱ πλεῖσται. καί τινες καὶ ἀπὸ βουβώνων ἀνιοῦσαι, καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ στέρνου κατιοῦσαι, συνεχεῖς εἰσι ταῖς κατὰ τὸ μεσεντέριον ἀρτηρίαις διὰ τῆς μεγάλης τῆς κατὰ τὴν ῥάχιν. οὔκουν ἐνδέχεται διαδοθῆναι τὸ πάθος, ἀπὸ τῶν ἑτέρων ἐπὶ τὰς ἑτέρας, οὔτ' οὖν κένωσιν, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν, μὴ διὰ τῆς ἐπὶ τῇ ῥάχει πρότερον ὁδοιπορῆσαν. ᾧ τί ἔοικε μάλιστα, καὶ δὴ πειράσομαι φράσαι. νόησόν μοι τὴν μὲν ἀρτηρίαν τὴν ἐπὶ τῇ ῥάχει, καθάπερ τι δένδρου πρέμνον, τὰς δ' ἔξω αὐτῆς φυομένας, οἷον κλάδους. ἴσαι δ' αὗται σχιζόμεναι τελευτῶσιν, οἷον βλαστήματά τινα καὶ φύλλα. ὡς οὖν τὰ φύλλα πολλάκις ἀπὸ διαφερόντων κλάδων πλησίον μέν ἐστιν τῇ θέσει, πορρωτάτω δὲ τῇ πρὸς ἄλληλα συνεχείᾳ, διὰ μέσου γὰρ ἑνοῦται τοῦ πρέμνου, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αἱ κατ' ἐπιγάστριον ἀρτηρίαι, ταῖς κατὰ μεσεντέριον ἐγγυτάτω κείμεναι, διὰ μακροτάτου συνάπτονται. εἰ οὖν τὰς ἐσχάτας ἀρτηρίας, ταῦτα γὰρ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγετο, μεταχεῖται πρότερον εἰς τὰς ἄλλας ἁπάσας τὸ αἷμα καὶ διὰ τοῦτ' ἀναγκαῖον, ἵν' ἐπὶ τὰς τετρωμένας ἀφίκηται, ἅπαν ἐκκενωθῆναι τὸ ζωτικὸν αἷμα. ταῦτα δ' ὡς ἄτοπον ὅτι ἔμπροσθεν ἐδείχθη.

Τάχ' οὖν ἤδη τις θαυμάζοι τε καὶ ζητοίη, πόθεν ἐπῆλθε συνετοῖς οὕτως ἀνδράσιν ἄτοπον ἐσχάτως προελέσθαι δόγμα. οὐ γὰρ δὴ ἀπὸ νοῦ γε καταπεσόντες, ἀλλὰ πάντες ὑπό τινων πιθανῶν ἀναπεισθέντες, ἐπὶ τοῦτ' ἧκον. ἀφ' ὧν μὲν οὖν ἐπείσθησαν αὐτοὶ διὰ τῶν ἰδίων δηλοῦσι γραμμάτων, ὅτι δὲ πιθανοῖς μὲν, οὐ μὴν ἀληθέσιν ἠκολούθησαν λογισμοῖς, ἐγὼ πειράσομαι δεῖξαι, πρότερόν γε τὸ καθόλου περὶ πάντων τοὺς λογισμοὺς σφάλμα διὰ βραχέων ὑπομνήσας. ἁπάντων γὰρ τῶν εἰς γνῶσιν ἀνθρωπίνην ἡκόντων, τὰ μὲν αἰσθήσει, τὰ δὲ λόγῳ φωρᾶται. καὶ τοίνυν ὥσπερ τὰς αἰσθήσεις πολλὰ τῶν αἰσθητῶν καταφεύγει, κατὰ τὰς πολλὰς αἰτίας, οὕτω καὶ τὸν λόγον. ὁ μὲν δὴ φιλαλήθης ἀνὴρ, οὔτε τῶν ἐναργῶς γνωσκομένων ἀφίσταται διὰ τὴν τῶν ἀδήλων ἀγνωσίαν, οὔτε τοῖς ἀγνώστοις συγκατατίθεται διὰ τὴν τῶν ἐναργῶν γνῶσιν. ὁ δὲ μὴ τοιοῦτος, ἢ τοῖς ἀδήλοις συναπόρησεν τὰ γνωσκόμενα, ἢ διὰ ταῦτα καὶ τὸ ἄδηλον προσήκατο. πεπόνθασι δὲ τὸ μὲν πρότερον, οἱ σκεπτικοὶ, τὸ δὲ δεύτερον, οἱ πλεῖστοι τῶν δογματικῶν. πῶς μὲν οὖν ἄν τις μηδὲν τοιοῦτον σφάλλοιτο, δι' ἑτέρων δεδήλωται· νυνὶ δὲ τοῖς περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, ἐνδείξασθαι τὸ σφάλμα πειράσομαι. οὐ γὰρ ὑπ' οἰκείων ἀποδείξεων αἵματος κενὰς τὰς ἀρτηρίας ἀπεφήναντο, ἀλλ' ὑφ' ὧν ἠπόρησαν ἐν ἑτέροις, ἀπιστήσαντες τῷ ἐναργῶς παραπλήσιόν τι παθόντες τὴν κίνησιν ἀναιροῦσιν, ὅτι τὸν κατ' αὐτὴν λόγον ἠπόρησαν διαλύσασθαι. βέλτιον δ' οἶμαι τὴν μὲν κίνησιν ὡς ἐναργὲς πρᾶγμα τιθέναι, τὸν δὲ καθ' αὐτοὺς λόγον ἐπὶ σχολῆς πειρᾶσθαι διαλύεσθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς ἀρτηρίας, ὅτι μὲν αἷμα περιέχουσιν, ἐκ τοῦ, κἂν λεπτοτάτῃ τρωθεῖεν βελόνῃ, παραχρῆμα φαίνεσθαι προχεόμενον αὐτὸ, συγχωρεῖν. διὰ τί δὲ μηδὲν ἡ φύσις εἰκῆ ποιοῦσα διττὸν τῶν ἀγγείων γένος ἐδημιούργησε μιᾶς ὕλης περιεκτικὸν, ἰδίᾳ ζητεῖν. οὕτω δὴ καὶ τὸ πῶς εἰς ἅπαν τὸ σῶμα κομισθήσεται τὸ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἑλκόμενον πνεῦμα τῶν ἀρτηριῶν αἷμα περιεχουσῶν, ἢ μὴ κομιζομένου, πῶς αἱ κατὰ προαίρεσιν κινήσεις ἔσονται, ἢ πῶς ἡ κατ' αὐτὰς τὰς ἀρτηρίας κίνησις ἀπαραπόδιστος μενεῖ, μὴ δυναμένης συνοικεῖν ὁμαλῶς πνεύματι ὑγροῦ. τὰ γὰρ τοιαῦτα προβλήματα μὲν ἐστιν ἰδίᾳ τε καὶ καθ' ἑαυτὰ προβάλλεσθαί τε καὶ ζητεῖσθαι δίκαια, καὶ τάχ' ἂν τῷ καὶ ἄπειρα νομισθέντι, οὐ μὴν ἱκανά γε τὸ ἐναργὲς ἀνατρέπειν. αὐτίκα γέ τοι τὸ πρῶτον αὐτῶν εἰρημένον, ὁμοιότατόν ἐστιν, ὡς εἰ καὶ τοῖς μηρυκάζουσι ζώοις θεασάμενος πλείονας κοιλίας, τὴν μὲν τῆς τροφῆς ὑποδεκτικὴν εἶναι λέγοι, τὴν δὲ τοῦ πόματος, τὴν δὲ τοῦ πνεύματος. οὐ γὰρ τὴν μηδὲν εἰκῆ ποιοῦσαν φύσιν, ὑποδοχῆς ἕνεκα μιᾶς ὕλης, πολλὰς ἐργάσασθαι τὰς γαστέρας. ὡς γὰρ κἀνταῦθα χρεία τίς ἐστιν ἑτέρα, δι' ἣν αἱ πολλαὶ γεγόνασι, καίτοι γε τὴν αὐτὴν ὕλην ὑποδεχόμεναι· οὕτως ἔχει καὶ περὶ τῶν ἀρτηριῶν καὶ τῶν φλεβῶν. αἷμα γὰρ ἀμφότεραι περιέχουσιν, ὡς ὁ πρόσθεν λόγος ἀπέδειξε. διάφοροι δὲ τῇ κατασκευῇ γεγόνασι, χρείας τινὸς ἕνεκεν, ἣν ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασι διέξειμεν. αἱ κατὰ προαίρεσιν ἔσονται κινήσεις, ἢ πῶς αἱ τῶν ἀρτηριῶν τεταγμέναι φυλαχθήσονται, καὶ πῶς ἀμαχὶ δύναται συνεῖναι τὸ αἷμα τῷ πνεύματι. ὥσπερ γὰρ ὁμολογούμενον λαμβάνοντες, τὸ δεῖν ἀπὸ τῆς καρδίας αὐταῖς ἐπιπέμπεσθαι τὸ πνεῦμα, τὰ λοιπὰ συμπεραίνουσιν, οὐκ εἰδότες ὡς καὶ τοῦτ' αὐτὸ μοχθηρόν ἐστιν, καὶ ῥᾳδίως ὅπῃ παρακρούεται φωραθῆναι δύναται. γυμνοῦντες οὖν ἡμεῖς ἑκάστοτε μεγάλας ἀρτηρίας, ἃς ἐνδέχεται, μάλιστα δ' ἐνδέχεται τὰς κατὰ κῶλα, τοὺς Ἐρασιστρατείους ἐρωτῶμεν, εἰ κἂν νῦν γοῦν ὁπότε γεγυμνῶνται, δοκοῦσιν αὐτοῖς ἔχειν αἷμα. οἱ δ' ὑπ' ἀνάγκης ὁμολογοῦσιν, ἅμα μὲν, ὅτι καὶ αὐτὸς Ἐρασίστρατος αὐτὰς ἐν τῷ διαιρεῖσθαι τὸ δέρμα παρέμπτωσιν αἵματος ἐκ τῆς ἀρτηρίας γίγνεσθαί φησιν, ἅμα δ' ὅτι καὶ τὸ φαινόμενον, οὕτως ἔχει. βρόχῳ γὰρ ἡμεῖς ἑκατέρωθεν τὰς γεγυμνωμένας ἀρτηρίας διαλαμβάνοντες. εἶτ' ἐκτέμνοντες τοὐν μέσῳ, δείκνυμεν αἵματος μεστάς. ἀλλὰ πῶς φασὶν εἰς ὅλον τὸ σῶμα κομισθήσεται, τὸ διὰ τῆς ἀναπνοῆς ἑλκόμενον πνεῦμα τῶν ἀρτηριῶν αἷμα περιεχουσῶν. τίς δ' ἀνάγκη, τοῦτο γίγνεσθαι. δύναται γὰρ ἅπαν ἀντεκπνεῖσθαι, καθάπερ τοῖς πλείστοις τε καὶ δοκιμωτάτοις ἔδοξεν ἰατροῖς τε ἅμα καὶ φιλοσόφοις, οἳ μὴ τῆς οὐσίας, ἀλλὰ τῆς ποιότητος αὐτοῦ δεῖσθαι φασὶ τὴν καρδίαν ἐμψύχεσθαι ποθοῦσαν, καὶ ταύτην εἶναι χρείαν τῆς ἀναπνοῆς. λαμβάνουσιν οὖν οἱ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, κἀνταῦθα τὸ ζητούμενον αὐτὸ, πρὶν ἀποδεῖξαι, δέον αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἰδίᾳ ζητεῖν, ὥσπερ ἡμεῖς πεποιήκαμεν, καὶ πάντες ὅσοι τάξει περὶ τῶν πραγμάτων σκεπτόμενοι, καὶ πάντες ὁμοῦ ζητοῦντές τε καὶ πράττοντες. ἀποδέδεικται δ' ἡμῖν ἐν τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς, ὡς ἤτοι παντελῶς ὀλίγον, ἢ οὐδὲν ὅλως τῆς τοῦ πνεύματος οὐσίας εἰς τὴν καρδίαν μεταλαμβάνεται. τὰ δ' αὐτὰ διαμαρτάνουσι, κἂν τῷ προβάλλειν, ὅπως αἱ κατὰ προαίρεσιν γεγυμνωμέναι, περιέχουσιν αἷμα. δείκνυμι ἐφεξῆς κινουμένας αὐτὰς ἀπαραποδίστως, οὐ πρὸς τὴν ἀξίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὄψιν. εἶτα ἐπερωτῶμεν λόγον, οὗ τὰ λήμματα καὶ πρὸς αὐτῶν ἐκείνων ὡμολόγηται. φασὶ γὰρ ἀληθὲς ὑπάρχειν τουτὶ τὸ συνημμένον. εἰ δὲ καὶ αἷμα περιέχουσιν αἱ ἀρτηρίαι, καὶ παρὰ καρδίας πληροῦνται πνεύματος, διαφθαρήσεται τῶν ἐν αὐταῖς κινήσεων ἡ τάξις. αὐτὸ μὲν γοῦν καθ' ἑαυτὸ τὸ τοιοῦτον συνημμένον, εἰ αἷμα περιέχουσιν αἱ ἀρτηρίαι, διαφθαρήσεται τῶν ἐν αὐταῖς κινήσεων ἡ τάξις, οὔτ' ἐκεῖνοι τολμῶσιν ἀληθὲς εἶναι λέγειν, οὔτ' ἄλλος τις νοῦν ἔχων. δυναμένων γε δὴ τῶν ἀρτηριῶν, οὐ διὰ τὸ πληροῦσθαι παρὰ τῆς καρδίας διαστέλλεσθαι, ἀλλ' ὅτι διαστέλλονται, διὰ τοῦτο πληροῦσθαι. χρὴ τοίνυν προσομολογεῖσθαι, τὸ παρὰ τῆς καρδίας αὐτὰς πληροῦσθαι πνεύματος, εἰ μέλλει τὸ συνημμένον ἀληθὲς ἔσεσθαι. ἀμφοτέρων γὰρ τεθέντων, τοῦ τε περιέχειν αἷμα, καὶ τοῦ παρὰ τῆς καρδίας πληρουμένας διαστέλλεσθαι, τῷ διαφθείρεσθαι τῶν κατὰ φύσιν ἐν αὐταῖς κινήσεων τὴν τάξιν, ὑπ' ἀνάγκης ἕπεται, θατέρῳ μόνῳ κατ' οὐδεμίαν ἀνάγκην ἑπόμενον. ἐρωτάσθω τοίνυν ὁ λόγος ἐπὶ τῶν γεγυμνωμένων ἀρτηριῶν, ὧδέ πως. εἰ αἱ ἀρτηρίαι καὶ αἷμα περιέχουσι, καὶ παρὰ καρδίας πληρούμεναι διαστέλλονται, διαφθαρήσεται τῶν ἐν αὐταῖς κινήσεων ἡ τάξις, ἀλλὰ μὴν οὐ διαφθείρεται, φαίνεται γὰρ καὶ τοῦτο, οὐκ ἄρα καὶ αἷμα περιέχουσι, καὶ παρὰ καρδίας πληρούμεναι διαστέλλονται. οἱ δέ γε περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, καὶ τὰ δύο λήμματα, καὶ τὸ συνημμένον καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦ λήμματος ἐν αὐτῷ προϊέμενοι, οὐκ οἶδ' ὅπως οὐκέτι προσίενται τὸ συμπέρασμα, τυχὸν ἴσως ἀγνοοῦντες, ἅπερ οὐδὲ τοὺς ἐπιτυχόντας

λέληθεν ὡς ἐκ συνημμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου, οὕτως εἰς ὃ λήγει τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡγουμένου περαίνεται. ἡγου-
μένου δὴ κατὰ τὸν λόγον ὄντος, οὐ μόνον τοῦ περιέχειν αἷμα τὰς ἀρτηρίας, ἀλλ' ὡς ἐδείχθη μικρῷ πρόσθεν, καὶ
τοῦ παρὰ καρδίας πληρουμένας διαστέλλεσθαι, τὸ συμπέρασμα γενήσεται τῆς τούτου συμπλοκῆς ἀπο-
φαντικόν. ὥσπερ γὰρ ἐν συνημμένῳ τῷ ὅλῳ ἀξιώματι, τὸ μὲν ἡγούμενόν ἐστι, τὸ συμπεπλεγμένον, τὸ δὲ λῆγον, τὸ
ἁπλοῦν, εἶτα προσληφθέντος τοῦ λήγοντος, τὸ ἀντικείμενον ἐξ ἀνάγκης περαίνεται τοῦ συμπεπλεγμένου. πρὸς
ταῦτ' οὖν οὐδὲν ἔχοντες λέγειν, ὥσπερ ἐπί τινα βωμὸν ἐλέους καταφεύγουσι, τὴν πυρρωνίαν ἀγροικίαν, οὐκ
ὀρθῶς ἔχειν φάσκοντες ἀποβαλέσθαι διαλεκτικαῖς περιέργοις, ἰατρικὴν θεωρίαν, εἶθ' ἡμῶν ἐρωτώντων
αὖθις αὐτοὺς εἰ τοῖς ὁμολογουμένοις λήμμασιν, ἐπιφέρειν ὁτιοῦν ἔξεστιν, ἢ μέθοδός τίς ἐστιν καὶ τέχνη ἡ διδά-
σκουσα τίνων ὁμολογηθέντων τί περαίνεται, πρὸς μὲν ταῦτα οὐδὲν ἀποκρίνονται, μάχης δ' ὑπαρχούσης, τί ἄν
10 δὴ καὶ ἔχουσιν ἀποκρίνασθαι*. οὖν ἔχειν ἐναργῶς οὐκ ἔστιν οὐδὲ μία μέθοδος, ἀλλ' ἔξεστιν ἁπλῶς ἐπιφέρειν ὁτιοῦν
τοῖς δοθεῖσι λήμμασιν, ὡς ἔστι μὲν, οὐ χρηστέον δ' αὐτῷ πρὸς τὰς ἀποδείξεις. ἀλλ' ἀμφότερα δεινῶς ἄτοπα. τὸ μὲν
γὰρ πρότερον εἰ φαῖεν, ὥσπερ οὖν ἤδη τις ἀναισχυντήσας ἀπετόλμησεν εἰπεῖν, ἑξῆς γε ἀκούσονται παρ' ἡμῶν
τοιούτοις λόγους, οἵους περ κἀκεῖνος ἤκουσεν. αἱ ἀρτηρίαι δίχιτονές εἰσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ αἷμα ξανθόν ἐστιν, οὐκ ἄρα
πνεῦμα μόνον, ἀλλὰ καὶ αἷμα περιέχουσιν αἱ ἀρτηρίαι. καὶ γελασάντων γε αὐτῶν, συνείροντες ἡμεῖς ἕτερον ἐπη-
νέγκαμεν λόγον τοιοῦτον. οἱ κόρακες μέλανές εἰσιν. ἀλλὰ καὶ οἱ κύκνοι λευκοί. οὐκ ἄρα πνεῦμα μόνον ἐν ταῖς ἀρ-
τηρίαις περιέχεται, καὶ πάλιν γελώντων τρίτον γε τοιοῦτον. τὸ πῦρ θερμόν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ ἡ χιὼν, ψυχρὰ, καὶ
σὺ μωρός. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται πνεῦμα μόνον ἐν ταῖς ἀρτηρίαις περιέχεσθαι. εἰ γὰρ ὅλως ἔξεστι τοῖς δοθεῖσι λήμμα-
σιν ὁτιοῦν ἐπιφέρειν, καὶ μηδὲ μία μέθοδός ἐστι, τῆς τοῦ συμπεράσματος εὑρέσεως, τί κωλύει τοιούτους ἐρωτᾶσθαι
λόγους. εἰ δ' ἔστι τις τέχνη καὶ μέθοδος, ἥπερ ὁτιοῦν διαγινώσκεται, τίνων ὁμολογηθέντων, τί περαίνεται, πό-
20 τερον ὁ μὴ γινώσκων αὐτὴν, ἢ ὁ γινώσκων μὲν, μὴ χρώμενος δὲ, δοκεῖ σοι σωφρονεῖν μᾶλλον, ἢ ὅστις γινώσκει, καὶ
κέχρηται. θαυμάζω δ' ὑμῶν ὦ ἐρασιστράτειοι, πῶς ὑμνοῦντες ἑκάστοτε τὸν ἐρασίστρατον, τἄλλα, καὶ ὡς θεοφρά-
στῳ συνεγένετο, φεύγειν τολμᾶτε τὰς λογικὰς μεθόδους, ὧν χωρὶς οὔτε θεόφραστος, οὔτε Ἀριστοτέλης ἐνεχείρουν
τι γράφειν. ταῦτα τινὲς αὐτῶν μόγις αἰσθανθέντες, ὥσπερ ἐξ ὕπνου βαθέος ἐγερθέντες, οὐκέτ' ἀγροίκως τε καὶ
ἀγρίως, ἀλλ' ἤδη λογικῶς τε καὶ ἀστείως ἐπιστραφέντες ἐπεχείρουν διαλέγεσθαι, καί τί φασι. πλέον ἂν περαίνοιτο
πρὸς τοῦ λόγου τοῦ οὐχὶ καὶ αἷμα ἔχουσιν αἱ ἀρτηρίαι καὶ παρὰ καρδίας πληροῦνται πνεύματος, καὶ ἡμεῖς ἤδη μὲν ἔφα-
μεν αὐτὸ τοῦτο νεωτερικῶς ὑμᾶς ἐπιφέρειν. οὐκ ἄρα αἱ ἀρτηρίαι αἷμα περιέχουσιν. μὴ γὰρ τοῦτ' εἶναι τὸ περαινόμενον,
ἀλλὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνδραμεῖν εἰς ταὐτὸ, αἷμά τε περιέχεσθαι, καὶ ταύτας, καὶ παρὰ καρδίας πληροῦσθαι
πνεύματος. ἐφεξῆς δέ τοι πάλιν ἐκ τούτου ποτὲ, καὶ τὸ περιέχειν αὐτὰς αἷμα συνάγομεν. ἔσται γὰρ ὁ λόγος τοιοῦ-
τος, εἰ αἷμα περιέχουσιν αἱ ἀρτηρίαι, οὐ* παρὰ καρδίας πληροῦνται πνεύματος. ἀλλὰ μὴν αἷμα περιέχου-
30 σιν αἱ ἀρτηρίαι. οὐκ ἄρα παρὰ καρδίας πληροῦνται πνεύματος. ἐφ' ὧ πάλιν εἰ βουληθείημεν τῶν ἔμπροσθεν
ἀναμνήσαντες, αὖθις ἐρωτήσωμεν ὧδε. εἰ αἱ ἀρτηρίαι πλήρεις αἵματος ὑπάρχουσι. καὶ αὗται σφύζουσι τε-
ταγμένως, καὶ ταῖς ἀπ' αὐτῶν πεφυκυίαις οὐ κωλύουσιν ὡσαύτως κινεῖσθαι, ἢ διὰ τὸ πληροῦσθαι παρὰ τῆς
καρδίας πνεύματος, σφύζουσιν, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν, ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, ἄρα τὸ δεύτερον. ἐφεξῆς δ' ἂν αὖθις, ἐρωτή-
σωμεν ὡδὶ, εἰ διὰ τὸ πληροῦσθαι τοῦ παρὰ καρδίας πνεύματος αἱ ἀρτηρίαι διαστέλλονται, ἢ ὅτι διαστέλλονται, πλη-
ροῦνται. ἀλλὰ μὴν οὐ τὸ πρῶτον, ἄρα τὸ δεύτερον, τῷ εἶναί τινα δύναμιν ἐν τοῖς χιτῶσιν αὐτῶν ὑφ' ἧς διαστέλ-
λονται, πᾶν ἕλκεται τὸ συνεχὲς ἐκ παντὸς μέρους αὐτῶν, ὅθεν ἂν ἐγχωρῇ. νοήσαις δ' ἂν ἔτι μᾶλλον, ἐπὶ πα-
ραδείγματος τὴν διαφορὰν πληρουμένου διαστέλλεσθαι, καὶ διαστελλομένου, πληροῦσθαι. οἱ μὲν γὰρ ἀσκοὶ καὶ οἱ θύλακοι
πληρούμενοι, διαστέλλονται, αἱ φῦσαι δὲ τῶν χαλκέων διαστελλόμεναι, πληροῦνται. τὰς τοίνυν ἀρτηρίας, ὅτι μὲν ἢ
κατὰ τὸν πρότερον ἢ κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον ἀναγκαῖον πληροῦσθαι, παντὶ δῆλον. ὅπως δ' ἔχει τἀληθὲς, ἐπιδέ-
40 δεικται ἡμῖν καὶ δι' ἄλλων ὑπομνημάτων αὐτάρκως, ἀτὰρ οὐχ ἥκιστα καὶ νῦν πέφανται, τὸ διαστελλομένας
αὐτὰς, ἕλκειν ἐκ παντὸς τοῦ πλησιάζοντος διὰ τῶν περάτων τε καὶ στομάτων, ὅτιπερ ἂν ἑτοιμότατα δύνηται
πληρῶσαι τὴν διαστολὴν αὐτῶν. ἢ γὰρ τοῦτο πάντως, ἢ θάτερον. ἐδείχθη δὲ ψεῦδος ἐκεῖνο. δῆλον ὡς τοῦτ' ἀλη-
θὲς, ὥσθ' ὅταν ἀπορῶσι πῶς εἰς ὅλον τὸ σῶμα παρὰ τῆς καρδίας κομισθήσεται τὸ πνεῦμα πεπληρωμένων αἵμα-
τος τῶν ἀρτηριῶν, οὐ χαλεπὸν ἐπιλύσασθαι τὴν ἀπορίαν αὐτῶν, μὴ πέμπεσθαι φάντας, ἀλλ' ἕλκεσθαι, μήτ' ἐκ
καρδίας μόνης, ἀλλὰ πανταχόθεν, ὡς ἡροφίλῳ τε καὶ πρὸ τούτου πραξαγόρᾳ καὶ φιλοτίμῳ καὶ διο-
κλεῖ, καὶ πλειστονίκῳ, καὶ ἱπποκράτει, καὶ μυρίοις ἑτέροις ἀρέσκει. ὅτι μέντοι τῆς διαστελλούσης τὰς ἀρτηρίας
δυνάμεως, οἷον πηγή τίς ἐστιν ἡ καρδία, καὶ τοῦτ' ἑτέρωθι πρὸς ἡμῶν ἐπιδέδεικται, καὶ τοῖς προειρημένοις ἅπασιν
ἀνδράσιν ὡμολόγηται, καὶ πολλῷ φυσικώτερόν ἐστιν οὕτω δοξάζειν, ἢ ὡς διά τινων ἀψύχων σωμάτων ἡγεῖσθαι φέ-
50 ρεσθαι δι' αὐτῶν τὸ πνεῦμα. δυνάμεως γὰρ μεταλήψει τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζῶντος, οὐκ οὐσίας περιοχῇ διαφέρει. ἀλ-
λ' οὐ νῦν περί γε τούτου πρόκειται λέγειν, οὐδ' ἵν' ἐπεξέλθοιμι τελέως τὸν λόγον, ὑπηρξάμην αὐτοῦ, δέδεικται
γὰρ ἐν ἑτέροις, ἱκανῶς περὶ τούτων, καὶ μάλιστ' ἐν τοῖς περὶ τῶν ἱπποκράτους καὶ πλάτωνος δογμάτων ὑπομνή-
μασιν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι τίσιν ἀπατηθέντες οἱ περὶ τὸν ἐρασίστρατον οὕτως ἄτοπον δόξαν προσήκαντο, καὶ τού-
των τῶν δογμάτων ἠναγκάσθην μνημονεῦσαι, καὶ νῦν ἔτι προσθεὶς αὐτοῖς, ἕν τι τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων,
ἐνταῦθά που καταπαύσω τὸν λόγον. ἔστι δὲ τὸ φαινόμενον τόδε. τῶν προφανῶν τε ἅμα καὶ μεγάλων ἀρτηριῶν
ἐθελήσει ἥντινα οὖν γυμνῶσαι πρῶτον μὲν τοῦ δέρματος, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ὑποκειμένων τε καὶ παρακειμένων
σωμάτων, ὡς περιβάλλειν αὐτῇ δύνασθαι βρόχον, καὶ μετὰ ταῦτα κατὰ μῆκος χαλάσας, κοῖλον ἐνθεῖναι κά-
λαμον, ἤ τινα χαλκοῦν αὐλίσκον εἴσω τῆς ἀρτηρίας διὰ τοῦ χαλάσματος, ὡς ἐμφράττεσθαι πρὸς αὐτοῦ τὸ τραῦ-
μα, καὶ κωλύεσθαι τὴν αἱμορραγίαν, ἄχρι μὲν ἂν οὕτως ἔχουσαν ἐπισκέπτῃς, θεάσῃ σφύζουσαν ὅλην. ἐπει-

ἐὰν δὲ βρόχον περιβαλὼν σφίγξῃς τὸν χιτῶνα τῆς ἀρτηρίας πρὸς τὸν κάλαμον, οὐκέτ' ὄψει τὰ μετὰ τὸν βρό-
χον ἐπισφύζοντα, καίτοι ἡ τοῦ αἵματός τε καὶ τοῦ πνεύματος φορὰ, διὰ τῆς τοῦ καλάμου κοιλότητος εἰς τὰ
πέρατα τῆς ἀρτηρίας ὡσαύτως ἐπιγίγνεται, καὶ εἴπερ οὕτως εἶχον αἱ ἀρτηρίαι τὸ σφύζειν, ἔσφυζον ἂν καὶ
νῦν τὰ πρὸς τοῖς πέρασιν αὐτοῖς μόρια τὰ μετὰ τὸν βρόχον, ὃ μὴ γίγνεται. δῆλον οὖν ὡς ἡ μὲν δύναμις ἀφ' ἧς
οὐ κινεῖσθαι παρὰ τῆς καρδίας αὐταῖς, διὰ δὲ τῶν χιτώνων αὐτὴν ἐπιπέμπεσθαι. τὰ δ' ὑπὸ Ἐρασιστράτου περὶ
κινήσεως τῶν ἀρτηριῶν εἰρημένα, ψευδῆ παντελῶς ἐστί. πρὸ γὰρ τοῦ παύσασθαι τῆς γεγυμνωμένης ἀρτη-
ρίας τὴν κίνησιν, ἐν τοῖς μετὰ τὸν βρόχον μορίοις, ὅπερ οὐκ ἐχρῆν γίγνεσθαι, πρὸ τοῦ βρόχον αὐτῇ περιβα-
λεῖν, ἔνεστι θεάσασθαι πᾶσαν ἐν ἴσῳ χρόνῳ κινουμένην, οὐ τὸ μὲν αὐτῆς πρότερον μόριον, τὸ δ' ὕστερον, ὅπερ Ἐρασί-
στρατος βούλεται. καίτοι καὶ ταῦτ' αὐτῷ δεινῶς ἄτοπα. πρὶν μὲν τὸ αἷμα περιέχειν αὐτὴν, ἴσως ἄν τις οὕτως
ὠκεῖαν εἶναι τὴν τοῦ πνεύματος φορὰν συνεχώρησεν, ὡς λανθάνειν τὴν αἴσθησιν ποῖα, πότ' ἐστι μόρια τῆς ἀρτηρί-
ας τὰ διαστελλόμενα πρότερα. πεπληρωμένης δὲ αἵματος, οὐκ ἐγχωρεῖ τὸ πνεῦμα τάχα οὕτως ὡς πρόσθεν ἀπὸ
τῆς καρδίας ἐπὶ τὰ πέρατα τῆς ἀρτηρίας διεξέρχεσθαι. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτ' οὕτως ἔφην, ἴσως οὐ συγχωρήσειεν
ἥ γε μετὰ τὸ καθεστῆναι τὸν κοῖλον κάλαμον εἰς τὴν ἀρτηρίαν τῶν κάτω μορίων αὐτῆς κίνησις πρὶν περιβλη-
θῆναι τὸν βρόχον. ἀκινησία δὲ περιβληθέντος ἐναργῶς ἐνδείκνυται δύναμιν ἀπὸ καρδίας ἐπιπέμπεσθαι τοῖς χι-
τῶσι τῶν ἀρτηριῶν τὴν διαστέλλουσαν αὐτὰς, οὐχ ὕλην διὰ τῆς κοιλότητος. ὡς γοῦν καὶ τὸν τοῦ ποδὸς δάκτυλον κι-
νῆσαι προελόμενοι, παραχρῆμα κινοῦμεν αὐτὸν, οὐ τὸν λογισμὸν ἔχοντες ἐν αὐτῷ τῷ μορίῳ, διαδοθείσης
δέ τινος ἐπ' αὐτὸν ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ δυνάμεως, οὕτω κἀπὶ τῆς καρδίας καὶ τῶν ἀρτηριῶν γίγνεται. ταῖς
μὲν γὰρ δυνάμεσι τὸ τάχος τῆς κινήσεως ὁμολογεῖ. ταῖς δ' ὕλαις ἀντιμαρτυρεῖ. ταῦτ' εἴ τις
φυλάττοιτο θέσιν ὡς Ἀριστοτέλης εἴωθεν λέγειν, οἶδ' ὅτι βεβαίως ἀποδεικνύσθαι τὸ προ-
κείμενον αὐτοῦ δόξει, μὴ φυλάττοντι δὲ φιλονείκως ἅπερ ἔθετο, μηθ' ὑπὸ τούτου
πείθεσθαι, μηθ' ὑφ' ἑτέρας ἀποδείξεως, αἰσχρόν ἐστιν, ἀλλὰ πρὸς τοῖς φαι-
νομένοις, ἐξ ἀνατομῶν, καταψεύδεσθαι. καὶ γράφουσι μὲν πολλοὶ τρόπους
τινὰς ἀνατομῶν, ἐξ ὧν δείξειν ἐπαγγέλλονται κενὰς αἵματος εἶ-
ναι τὰς ἀρτηρίας, εἶθ' οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀληθής ἐστιν. εἴρηται δὲ
δή που καὶ πρὸς Ἐρασιστράτου πολὺ μείζονα. τοῦτ'
τοίνυν ἀναισχύντως ψευδόμενος ἐν ταῖς
ἀνατομαῖς, ἐξ ὧν πεποιημένος.
ἀλλ' οὐκ ἦν εἰς τοσοῦτον Ἐρασίστρα-
τος ἀναίσχυντος ὡς γράφων
ἐπιχειρεῖν, ἃ δὴ ἰδεῖν
ἦν ἀδύνατον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΠΕΡΜΑΤΟΣ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ις ἡ χρεία καὶ τίς ἡ δύναμις ἐστὶ τοῦ σπέρματος; ἆρά γε λόγον ἔχει δυοῖν ἀρχῶν ὑλικῆς τε καὶ δραστικῆς, ὡς Ἱπποκράτης ὑπελάμβανεν; ἢ τῆς ἑτέρας μόνης, τῆς ποιητικῆς, ὡς Ἀριστοτέλης οἴεται, ἀρχὴν μὲν κινήσεως ὑπ' αὐτοῦ γίνεσθαι τῷ καταμηνίῳ νομίζων, οὐ μὴν δὲ ἐξ αὐτοῦ διαπλάττεσθαι τὸ ζῶον συγχωρῶν; ἄξιον οὖν ἐπισκέψασθαι καὶ διακρῖναι τηλικούτων ἀνδρῶν διαφωνίαν, οὐ πιθανοῖς ἐπιτρέψαντες λόγοις οἷς πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων χαίρουσιν, ἀλλ' ἐξ ἐναργῶν τε καὶ δι' ἐναργῶν ἀποδεικνῦντες. ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς περὶ ἑκάστου τῶν ζητουμένων ἐμπειρίας οἴεται χρῆναι καὶ Ἀριστοτέλης εἰς τὰς ἀποδείξεις λαμβάνεσθαι τὰ λήμματα, πρῶτον τοῦτο ἐπισκεψώμεθα ἀκριβῶς, πότερον ἔνδον μένει τὸ σπέρμα ταῖς μελλούσαις κυΐσκειν, ἢ καὶ συνεκκρίνεται. τριττὴν δ' ἐγχωρεῖ ποιήσασθαι τὴν ἐπίσκεψιν, ἐναργεστάτην μὲν ἣν πολλάκις κἀγὼ ἐποιησάμην, ἵππους τε καὶ κύνας, καὶ ὄνους, καὶ βοῦς, αἶγάς τε καὶ πρόβατα παραφυλάξας, εἰ κατέχει σπέρμα ποτὲ μετὰ τὴν ὀχείαν, ἢ ἐκκρίνει διὰ παντός. εὐθέως μὲν οὖν μοι καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς παρὰ τῶν τὰ τοιαῦτα δεινῶν ἐλέγχειν, φασκόντων ἀκριβῶς τετηρηκέναι τηνικαῦτα κατέχεσθαι τὸ σπέρμα τοῖς θήλεσι ζώοις, ὅταν κυΐσκειν μέλλοιεν, ἀλλ' εἰ κατεγνώσθη μου τόδε, ὁμολογῶ τὸ πάθος τοὐμόν, ὃ παρ' ὅλον ἐμαυτοῦ τὸν βίον ἔπαθον, οὐδενὶ πιστεύσας τῶν διηγουμένων τὰ τοιαῦτα, πρὶν πειραθῆναι καὶ αὐτός, ὧν δυνατὸν ἦν εἰς πεῖραν ἐλθεῖν με. οὔκουν οὐδὲ περὶ τούτου τοῖς αὐτόπταις φάσκουσι γεγονέναι πολλάκις, ὧν διηγοῦνται πιστεύειν ἔμελλον μόνοις, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα συμφωνοῦντας ἑώρων αὐτούς, ἀλλὰ τῇ συνήθει χρώμενος ἀπιστίᾳ διττὴν ἐποιησάμην τὴν βάσανον, ἑτέραν μὲν ἐπὶ τοῖς ἐκκρίνασι τὸ σπέρμα ζώοις, ἑτέραν δὲ ἐπὶ τοῖς κατασχοῦσιν, εἴτ' οὖν τῶν ἐκκρινόντων εἰ ἐκύησέ τι, καὶ πάντα ἐκύησε τὰ κατασχόντα. δευτέραν δὲ ὁδὸν εἰς τὰς γυναῖκας ἰέναι ἔγνων, πυνθανόμενος ὅσαι μάλιστα ἐδόκουν ἑαυταῖς παρακολουθεῖν, εἰ ὁμοίως φαίνοιτο ἐπ' αὐτῶν γινόμενον, ὡς ἐπὶ τῶν ζώων τῶν ἀλόγων, ἐμαυτὸν ἐπιτιμῶν ἐν τῷδε, τί γὰρ οὐ χρὴ τἀληθῆ λέγειν; εἰ νομίζοιμι διαφοράν τινα εἶναι κυήσεως ἐν ἀλόγῳ τε καὶ λογικῷ ζώῳ, γνῶναι δὲ ὅμως βουλόμενος εἰ παρακολουθοῦσι τῷ γινομένῳ. πλέον οὖν ἐλπίδος ἐξεῦρον, ὡς μὴ μεταγνῶναι τῆς πολυπραγμοσύνης. κινήσεως γάρ τινες ἔφασαν αἰσθάνεσθαι κατὰ τὴν μήτραν εἴσω σπωμένης τε καὶ κατὰ βραχὺ συνιούσης εἰς αὐτήν, ἐπειδὰν συλλαμβάνωσι τὸ σπέρμα. καί μοι καὶ αὐτὸ τοῦτο συλλαμβάνειν τὸ σπέρμα ἔτι τε πρὸς αὐτό, τοὔνομα τοῦτο ἡ σύλληψις ἐντεῦθεν ἀπὸ τῶν γυναικῶν ἐδόκει τεθεῖσθαι. τρίτην οὖν ὁδὸν ἔτι περιελθεῖν ἐδικαίωσα, ὅλα τὰ συγγράμματα ἀναγινώσκων ἁπάντων τῶν τὰ τοιαῦτα συγγεγραφότων ἰατρῶν. εὕρισκον δὲ κἀκείνους λέγοντας ἔνδον μένειν τὴν γονὴν τοῦ ἀνδρός, εἰ μέλλοι κυΐσκειν ἡ γυνή. τινὲς δὲ αὐτῶν ὅσοι γε ἐπιμελέστεροι, καὶ τὴν τῶν ὑστερῶν κίνησιν ἐγγεγράφασιν, εὐθέως προστιθέντες, ὅτι καὶ περιστέλλονται τῷ σπέρματι, καὶ πανταχόθεν αὐτὸ περιλαμβάνουσι. τοῦτο οὖν ἔγνων πάλιν χρῆναι βασανίσαι ταῖς ἀνατομαῖς, καὶ πολλὰ λαμβάνων ἐφεξῆς ἀνέτεμον ἐγκύμονα ζῶα. πάντων οὖν ἐφαίνοντο τοῖς ἐμβρύοις αἱ μῆτραι περιεσταλμέναι διαπαντός, εἴτε μείζω, εἴτ' ἐλάσσω, εἴτε καὶ παντάπασιν ἦν μικρόν, ἐοίκασι γὰρ οὕτως, ὥσπερ ὁ Πλάτων εἶπεν, αἱ μῆτραί τε καὶ ὑστέραι λεγόμεναι, καθάπερ τι ζῶον, παιδοποιΐας ἐπιθυμητικὸν, ὑπάρχειν, καὶ διὰ τοῦτο ἕλκειν τε πρὸς ἑαυτὰς τὸ σπέρμα, καὶ περιπτυσσομένας κατέχειν, ὥς που καὶ αὐτὸ τοῦτο προφανῶς αὐτοῖς τοῖς ἀνδράσι πολλάκις ὑπάρχειν αἰσθέσθαι, δίκην σικύας ἰατρικῆς εἴσω τὸ αἰδοῖον ἐπισπωμένων αὐτῶν. γίνεται δὲ μάλιστα τὸ τοιοῦτον ἄρτι πεπαυμένων τῶν καταμηνίων, ἡνίκα μάλιστα συλλαμβάνουσιν αἱ μῆτραι τὴν γονήν. ταῦτα μὲν οὖν εἴρηταί μοι διά τινας τῶν νῦν φιλοσόφων, ὡς αὐτοὶ καλοῦσι σφᾶς αὐτοὺς Ἀριστοτελικούς τε καὶ περιπατητικούς, οὐ γὰρ δὴ ἔγωγ' ἂν προσαγορεύσαιμι οὕτω τοὺς ἄνδρας, ἀγνοοῦντας εἰς τοσοῦτον τὴν Ἀριστοτέλους γνώμην, ὡς νομίζειν ἀρέσκειν αὐτῷ τὸ τοῦ ἄρρενος σπέρμα τὸ καταβαλλόμενον εἰς τὰς μήτρας τοῦ θήλεος, ἀρχὴν μὲν κινήσεως ἐντιθέναι τῷ καταμηνίῳ, μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκρίνεσθαι, μηδὲν μέρος γινόμενον τῆς σωματικῆς οὐσίας τῶν κυησκομένων, ἠπάτηνται δὲ ἐκ τοῦ πρώτου τῆς περὶ τῶν ζώων γενέσεως, ὅ μοι δοκοῦσιν ἀνεγνωκέναι τῶν πέντε. γέγραπται γὰρ ἐν αὐτῷ τάδε. καθάπερ γὰρ εἴπομεν τῆς γενέσεως ἀρχὰς ἄν τις οὐχ ἥκιστα θείη τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν. τὸ μὲν οὖν ἄρρεν ὡς τῆς κινήσεως καὶ τῆς γενέσεως ἔχον τὴν ἀρχήν, τὸ δὲ θῆλυ ὡς τῆς ὕλης. ταῦτα μὲν οὖν οὐ πολὺ μετὰ τὴν ἀρχήν, ἐν δὲ τοῖς κατωτέρω τοῦ συγγράμματος ἔτι καὶ τάδε γράφει. ἀλλὰ συμβαίνει ὥσπερ εὔλογον ἐπειδὴ τὸ μὲν ἄρρεν παρέχεται, τὸ εἶδος καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, τὸ δὲ θῆλυ, τὸ σῶμα καὶ τὴν ὕλην, οἷον ἐν τῇ τοῦ γάλακτος πήξει, τὸ μὲν σῶμα τὸ γάλα ἐστίν, ὁ δὲ ὀπὸς ἢ ἡ πιτύα τὸ τὴν ἀρχὴν ἔχον συνιστῶσαν. ἐκ τούτων ὁρμώμενοι τῶν ῥήσεων ἔνιοι μὲν οἴονται τῷ καταμηνίῳ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως παρασχὸν τὸ σπέρμα, πάλιν αὖ ἐκκρίνεσθαι, τινὲς δ' οὐ τοῦτό φασι λέγειν αὐτόν, ὅπερ ἡμεῖς ἅπαντες οἱ κατὰ φύσιν ἀκούοντες ἐδοκοῦμεν, ἀλλ' ὅτι τὸ μὲν θῆλυ τὴν ὕλην μόνην τῷ κυηθησομένῳ συμβάλλεται, τὸ δ' ἄρρεν, καὶ ταὐ-

τὴν μὲν, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος. ὥστε τις αὐτῶν σφόδρα ἡμῶν καταγελάσειεν, εἰ νομίζοιμεν πάλιν αὖ ἐκκρί-
νεσθαι τὸ σπέρμα παρὰ τοῦ θήλεος εἰς τοὐκτὸς, ἢ μένον ἔνδον εἰς τὸ μηδὲν ἀναλύεσθαι. οὕτω γὰρ ἕπεσθαι
φασὶν εἰ νομίζοιμεν τὴν σωματικὴν οὐσίαν μὴ κεράννυσθαί τε καὶ ἀναμίγνυσθαι τῇ τοῦ κυήματος ὕλῃ. και-
νὴν μὲν οὖν ἀμφοτέροισι ἐπιδείξομεν ἐκ τοῦ δευτέρου περὶ τῆς τῶν ζώων γενέσεως τήν δε τὴν ῥῆσιν.
» τούτων δ' ἐχόμενόν ἐστι καὶ ἀπορῆσαι καὶ εἰπεῖν, εἰ τῆς προϊεμένης εἰς τὸ θῆλυ γονῆς, μηδὲν μόριόν ἐστι τὸ εἰ-
» σελθὸν τοῦ γινομένου κυήματος ποῦ τρέπεται τὸ σωματῶδες αὐτῆς, εἴπερ ἐργάζεται τῇ δυνάμει τῇ ἐνούσῃ
» ἐν αὐτῷ. ἔτι ἐφεξῆς διορισάμενος περὶ ψυχῆς καὶ νοῦ κατὰ τὸ τέλος τῆς ῥήσεως τάδε γράφει. τὸ δὲ τῆς
» γονῆς σῶμα ἐν ᾧ συναπέρχεται τὸ σπέρμα τὸ τῆς ψυχικῆς ἀρχῆς, τὸ μὲν χωριστὸν ὂν σώματος ὅσοις ἐμπε-
» ριλαμβάνεται τὸ θεῖον, τοιοῦτο δέ ἐστιν ὁ καλούμενος νοῦς. τὸ δὲ ἀχώριστον, τὸ σπέρμα τῆς γονῆς, διαλύεται
10 καὶ πνευματοῦται φύσιν ἔχον ὑγρὰν καὶ ὑδατώδη. διόπερ οὐ δεῖ ζητεῖν ἀεὶ θύραζε αὐτὸ ἐξιέναι, οὐδὲ μό-
» ριον εἶναι οὐδὲν τῆς συστάσης μορφῆς. ὥσπερ οὐδὲ τὸν ὀπὸν τὸν τὸ γάλα συνιστῶντα. καὶ γὰρ καὶ οὗτος με-
» ταβάλλει, καὶ μόριον οὐδέν ἐστι τῶν συνισταμένων ὄγκων. αὕτη μὲν ἡ ῥῆσις ἀμφοτέρους διεξελέγχει μὴ γινώ-
σκοντας τὴν Ἀριστοτέλους δόξαν, ὅσοι τε νομίζουσιν ἐκκρίνεσθαι διαπαντὸς ἔξω τὴν γονὴν, ὅσοι τε μόριον γί-
νεσθαι τοῦ κυομένου. τοὺς δὲ δευτέρους αὐτῶν ἰδίᾳ καὶ ἡ κατὰ τὸ πρῶτον ἐφεξῆς τῇ προγεγραμμένῃ καθ'
» ἣν ἄρχεται τόνδε τὸν τρόπον. ἀλλὰ συμβαίνει ὥσπερ εὔλογον, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἄρρεν παρέχεται τό τε εἶδος καὶ
» τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, τὸ δὲ θῆλυ τὸ σῶμα καὶ τὴν ὕλην. ἐν γὰρ τοῖς ἑξῆς ἅπασιν ἐνδείκνυσιν, ὅτι ὥσπερ
ἐκ μὲν τοῦ ξύλου καὶ τοῦ τέκτονος ἡ κλίνη γίνεται, τοῦ κηροῦ δὲ καὶ τοῦ εἴδους ἡ σφαῖρα τὸν αὐτὸν τρόπον ἔκ τε
τοῦ καταμηνίου καὶ τῆς παρὰ τοῦ ἄρρενος κινητικῆς ἀρχῆς συνίσταται τὸ κύημα. διόπερ φησὶν οὐδ' ἀποκρί-
νειν ἔνια τῶν ζώων γονὴν, ἀλλὰ μεταδιδόναι μόνον τὸ θῆλυ θερμότητος ψυχικῆς, καὶ εἶναι τοιαῦτα τῶν ἐν-
20 τόμων ἔνια, καθιέντος μὲν εἰς τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος τὸ ἄρθρον, ἐπὶ πλείονα δὲ χρόνον ὁμιλοῦντος αὐτῷ, καὶ
λαμβάνοντος ἐν τῇ συμπλοκῇ σῶμα μὲν οὐδὲν, μόνην δὲ τὴν δύναμιν τὴν μορφοῦσαν καὶ εἰδοποιοῦσαν τὴν
μορφήν. καταλιπόντες οὖν ἤδη τοὺς ἄχρι μὲν ὀνόματος Ἀριστοτελικοὺς, ἔργῳ δ' εἰς τοσοῦτον ἀπολιπομένους,
ὡς μηδὲ ἃ κατὰ τὸ πρῶτον, ἢ τὸ δεύτερον ἔγραψε περὶ ζώων γενέσεως εἰδέναι, πάλιν ἐπ' αὐτὸν ἀφι-
κώμεθα τὸν Ἀριστοτέλη, διαλύεσθαι καὶ πνευματοῦσθαι φάσκοντα τὴν γονὴν ἐν ταῖς μήτραις. εἰ γὰρ οὕτως
αὐτὴν ὑπολειψόμεθα που πνευματοῦσθαι καθάπερ ἴσμεν εἰς πνεῦμα μεταβάλλον ὑγρὸν ἐπὶ τοῦ γλεύ-
κους, ἐξ ἐλαχίστης κατὰ τὸν ὄγκον ὑγρᾶς οὐσίας πλεῖστος ἀέρος ὄγκος συστήσεται. φαίνεται δὲ οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν
ἀνέμων, ὅσοι ποταμῶν ἀποπνέουσιν, ἢ λιμνῶν, ἢ τῆς θαλάττης, οἷον οἵ τ' ἐγκόλπιοι προσαγορευόμενοι, καὶ
οἱ πελάγιοι. μέγιστοι γὰρ ἐνίοτε πνέουσιν, ὡς ἂν πλείστης αὐτῶν γινομένης οὐσίας, ἐξ ἐλαχίστου κατὰ τὸν ὄγκον
ὑγροῦ. καὶ μὲν δὴ καὶ οἱ ἀπόγειοι καλούμενοι, τὸ αὐτὸ οὕτως ἐνδείκνυνται. διαλυομένης γὰρ ἀθροωτέρον εἰς
30 ἀέρα τῆς ἐν τῇ γῇ νοτίδος, οἱ τοιοῦτοι πνέουσιν ἄνεμοι. πῶς οὖν εἴπερ ἐπὶ τῆς πρώτης συλλήψεως ἡ γονὴ
πνευματοῦται, σμικρότεραί τε καὶ ἀφυσότεραι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν αἱ μῆτραι φαίνονται, περιεσταλμέ-
ναι πανταχόθεν ἀκριβῶς τῷ κυήματι. ἐχρῆν γὰρ δή που καὶ ταύτας, ὡς καὶ τὴν γαστέρα πνευματωθεῖσαν
ὁρῶμεν, ἐπιπλεῖστον ὀγκουμένην τε καὶ διατεινομένην, καὶ αὐτὰς εἰς μέγεθος αἴρεσθαι, καὶ ὀδυνᾶσθαι διατεινο-
μένας. οὐ μὴν φαίνεταί γε ἐνταῦθα οὕτως γινόμενον. προεσταλμέναι γάρ εἰσι καὶ ἀνώδυνοι. καὶ εἰ ἀνατέμνειν
ἐθέλοι τις ἄρτι συνειληφὸς ζῶον, ἀκριβῶς τῇ γονῇ περικειμένας ὄψεται τὰς μήτρας. οὐ μὴν οὐδὲ ἐκκρινό-
μενον φαίνεται πνεῦμα κατὰ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, ὥσπερ ἐπὶ τῆς γαστρὸς ἐμφυσηθείσης, ἐρυγαί τε καὶ φῦ-
σαι κάτω διερχόμεναι, κενοῦσί τε τοῦ πνεύματος αὐτὴν καὶ προστέλλουσι τὸν ὄγκον, οὐκοῦν ἔχομεν οὐ-
δὲ βραχὺ πιθανὸν εἰπεῖν τοῦ πνευματοῦσθαι τὴν γονὴν, οὐ φύσας ἔξω διὰ τοῦ τῶν μητρῶν αὐχένος, οὐκ
ἐπίδηλον ὄγκον ἔνδον μένοντα, οὐ διάτασιν ἢ ὀδύνην αἴσθησιν τοῦ κύειν ἀρξαμένης συγχωρήσαντες, εἰ βού-
40 λει, καὶ τοῦτ' αὐτὸ πνευματοῦσθαί τε καὶ δύνασθαι τὸ ὑγρὸν τῆς γονῆς ἐκπίπτον κατὰ βραχύ τε καὶ λε-
ληθότως, ἐπισκεψώμεθα λογικώτερον ἀπ' αὐτῆς τοῦ πράγματος τῆς φύσεως ὁρμώμενοι. πότερον γὰρ ἐν
αὐτῷ τῷ κύτει τῶν ὑστερῶν περιέχεται τὸ καταμήνιον, ἀθρόον τε προσπίπτον τὸ σπέρμα πλήττει τε καὶ
κινήσεων ἀρχὴν παρασχὸν αὖθις ἐκκρίνεται κατὰ τὸν αὐχένα τῶν μητρῶν, ἢ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἐν ᾧ
πλησιάζει τὸ θῆλυ τῷ ἄρρενι, διὰ τῶν καθηκόντων ἀγγείων ἀπαντᾷ τῷ σπέρματι, γλιχόμενον ὑποδέξα-
σθαι τὴν παρ' αὐτοῦ δύναμιν. ἀλλ' ἑκάτερον ἄτοπον. εἰ μὲν γὰρ ἐν ταῖς κοιλίαις τῶν μητρῶν ἀθρόον ἐστὶν ἐκ
πολλοῦ περιεχόμενον, οὐκ ἔτι οὐδὲ αἷμα οὕτω ἐστὶν, ἀλλὰ θρόμβος. ὅτι γὰρ ἐκπέσοι τῶν ἀγγείων αἷμα καθ' ὁτι-
οῦν ὄργανον κοῖλον ἐν τῷ ζώῳ παραχρῆμα θρόμβος γίνεται. ὥστε οὐκ ἐξ αἵματος, ἀλλ' ἐκ θρόμβου τὸ ζῶον τῷ
λόγῳ δημιουργήσομεν, οὐδεμίαν ἐξευρεῖν τινα πιθανὴν πρόφασιν ἔχοντες, ὅπως ἐκκριθήσεται μόνον τὸ
σπέρμα. συνελθόντων γὰρ αὐτῶν ἅπαξ εἰς ταυτὸ κατὰ τὴν ἐν ταῖς μήτραις εὐρυχωρίαν, οὐχ οἷόν τε τὸ
50 μὲν, ἐκκρίνεσθαι, τὸ δὲ, μένειν. εἰ δ' ἀπαντᾷ τῷ σπέρματι τὸ αἷμα, χρὴ δή που τὴν ἀπάντησιν καὶ σύνο-
δον αὐτῶν ἐπὶ τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων γίνεσθαι. ἀλλ' εἰ οὕτως ἔσται πότερον εἰς τοσαῦτα μόρια τὸ σπέρμα δια-
χυθὲν, ὅσα περ ἐστὶ τὰ τῶν ἀγγείων στόματα, πρὸς ἕκαστον αὐτῶν φήσομεν, ἢ διαμένον ἑαυτῷ συνεχές. τὸ μὲν
δὴ πρότερον, οὔ τε τῷ γλίσχρῳ τοῦ σπέρματος ὁμολογεῖ, καὶ δεῖται τινὸς ἑτέρας αἰτίας ἐπιστατούσης, ἣ
σχίσει τε αὐτὸ, καὶ πρὸς ἕκαστον ἀπάξει τῶν στομάτων, τὸ δ' ἕτερον οἰκειότερόν ἐστι μακρῷ τῇ τοῦ σπέρμα-
τος οὐσίᾳ, καὶ τρίτης ἄλλης οὐσίας οὐ δεῖται παρὰ τὴν ὁλκὴν τῶν ὑστερῶν, καὶ τὸν ἐξακοντισμὸν τῆς γο-
νῆς. ὡς γὰρ ἡ γαστὴρ, ὅταν ἐπιθυμῇ σιτίων, ἀναφέρει τῷ πυθμένι πρὸς τὸν στόμαχον, αὐτῷ δὲ τῷ στομάχῳ καθάπερ

χειρί τινι προσχρῆται, τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ μήτρα διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς τοῦ σπέρματος ποιότητος ἅπαν-
τα μὲν σύμπασα προστρέχουσα τῷ αἰδοίῳ, τῷ δ᾽ ἑαυτῆς αὐχένι τῷ στομάχῳ καθάπερ τινὶ χειρὶ χρῆται, συνεπω-
θοῦντι τὸ σπέρμα. καὶ τοίνυν ὅταν ποτὲ ἀρρωστήσῃ ὁ στόμαχος, οὗτος ὁμοίως θατέρῳ στομάχῳ τῷ τῆς γαστρὸς, ἕλκειν
» ἀδυνατεῖ τὸ σπέρμα. καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ πρὸς Ἱπποκράτους εἰρημένον, οὐ δύναται αὐτέης ὁ στόμαχος ἐρύσαι τὴν
» γονήν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων αὖθις. εἰ δὲ καὶ προσπίπτοι μὲν τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων τὸ σπέρμα, καὶ πάλιν ἀφίστη-
ται λυόμενον εἰς τὸν ἀέρα, τίς ἔσται τοῦ κυήματος ἡ ἀρχή; πρῶτον μὲν γὰρ τὴν αἰτίαν εὑρεῖν χρὴ τῆς εἰς τὰς μή-
τρας ἐκπτώσεως τοῦ καθ᾽ ἕκαστον τῶν ἀγγείων στόματος τῷ σπέρματι πεπλησιακότος αἵματος. ἔπειτα δ᾽ ἑτέραν τὴν
εἰς ταὐτὸ ἀθροίσουσαν ἅπαν. ἔπειτα δὲ τοῦ σκεπάσαντος ἔξωθεν ὑμένος ἅπαν τοῦτο τὸ αἷμα. τοῦτο γὰρ οὐκ ἔτι
ἐκ λόγου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ φαινομένου τὴν ἀρχὴν ἔχει, φαίνεται γὰρ ὑμὴν ἐν κύκλῳ περιέχων
10 τὸ κύημα μετὰ τὴν πρώτην σύλληψιν εὐθέως, ἄν τε πλειόνων, ἄν τε ὀλιγίστων ἡμερῶν ᾖ. καὶ γὰρ καὶ τριῶν καὶ
τεττάρων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἡμερῶν ἐκπίπτει πολλάκις ταῖς γυναιξὶν, ἐν ὑμένι περιεχομένη γονή. καὶ μέντοι
καὶ ταῖς ἀνατομαῖς τῶν ζώων ἔνεστί σοι ταὐτὸ τοῦτο φωρᾶσαι. θεάσῃ γὰρ ἐναργῶς μὲν τὴν μήτραν ἅπασαν ἀμ-
φὶ τὸ σπέρμα συνεσπασμένην, ὑμένα δ᾽ ἐκείνῳ περικείμενον. ἄμεινον δὲ Ἱπποκράτους ἀκοῦσαι περὶ τῶν αὐτῶν
λέγοντος ἐν τῷ περὶ φύσεως παιδίου γράμματι, παιδεύσει τε γὰρ ἡμᾶς τῶν τῆς θεωρίας ἀκριβεῖ καὶ τέρ-
ψει κεράσας οἷα δὴ λέξει τὴν διήγησιν, ὥστ᾽ ἐπανεῖναί τι βραχὺ τοῦ σφοδροῦ τοῦ λόγου, καὶ διαναπαύεσθαι σὺν
ὠφελείᾳ τερπομένους, ἵν᾽ ἑξῆς νεανικώτεροι γενόμενοι συντείνωμεν αὐτοὺς ἡμᾶς ἀκμαιότερον ἐπὶ τῷ κατά-
» λοιπον τοῦ λόγου. καὶ τοίνυν ἤδη ἀκούσωμεν τοῦ Ἱπποκράτους. ὡς δὲ εἶδον τὴν γονὴν ἑκταίην ἐοῦσαν, ἐγὼ διηγή-
» σομαι. γυναικὸς οἰκείης μουσουργὸς πολύτιμος ἦν παρ᾽ ἄνδρας φοιτέουσα, ἣν οὐκ ἔδει λαβεῖν ἐν γαστρὶ, ὅ-
» κως μὴ ἀτιμοτέρη ἔῃ. ἀκηκόει δὲ ἡ μουσουργὸς οἷα γυναῖκες πρὸς ἀλλήλας λέγουσιν, ἐπὴν γυνὴ μέλλοι λήψεσθαι ἐν
10 γαστρὶ οὐκ ἐξέρχεται ἡ γονὴ, ἀλλ᾽ ἔνδον μένει. ταῦτα ἀκούσασα συνῆκε, καὶ τοῦτο ἐφύλασσεν ἀεὶ, καί πως ὡς
» ᾔσθετο οὐκ ἐξιοῦσαν τὴν γονὴν, ἔφρασε τῇ δεσποίνῃ. καὶ ὁ λόγος ἦλθεν ἕως ἐμέ. κἀγὼ ἀκούσας ἐκέλευσά μιν αὐ-
» τὴν πρὸς τὴν γῆν πηδῆσαι. καὶ ἑπτάκι τοι ἐπειδὴ ἐπεπήδητο, ἡ γονὴ κατερρύη ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ψόφος ἐγένε-
» το, κἀκείνη ἰδοῦσα ἐθεᾶτο αὐτὴν καὶ ἐθαύμασεν. ὁκοῖον δ᾽ ἦν ἐγὼ ἐρέω. οἷόν τις ὠοῦ ὠμοῦ τὸ ἔξω λεπύριον πε-
» ριέλοι, ἐν δὲ τῷ ἔνδον ὑμένι, τὸ ἔνδον ὑγρὸν διεφαίνετο. ταυτὶ μὲν Ἱπποκράτης μαρτυρεῖ περὶ τοῦ μένειν ἔν-
δον τὴν γονὴν καὶ ἔχειν ὑμένα. φαίνεται δὲ κἀν ταῖς ἀνατομαῖς τῶν ζώων ὑμὴν οὗτος, ἐξηρτημένος μὲν ἐκ τῶν
μητρῶν κατ᾽ ἐκεῖνα τὰ μέρη, καθ᾽ ἃ τῶν ἀγγείων ἐστὶ τὰ στόματα, τὸ δ᾽ ἄλλο σύμπαν ἀπηρτημένον μὲν αὐταῖς, οὐ
συμπεφυκὸς δὲ, συνεχὲς γὰρ ἑαυτῷ μένον τὸ σπέρμα καθ᾽ ὃν ὑπὸ τῆς μήτρας ἕλκεται καιρὸν, ἐκτείνεται μὲν
δήπου καὶ πλατύνεται, πάντων τῶν μορίων τῆς μήτρας ὁμοίως ὀρεγομένων αὐτοῦ. τῷ δ᾽ εἶναι γλίσχρον τε
καὶ παχὺ καὶ θερμοῖς ὁμιλεῖν σώμασιν ὑμενοῦται ῥᾳδίως, ὥσπερ ταυτὶ τὰ κηρὸς ὅσα δημιουργοῦσιν οἱ σιτο-
30 ποιοὶ κατά τινας σκεύους θερμοῦ τε καὶ πλατέος ἐπαλείφοντες ὑγρὸν ἄλευρα σταῖς. ὀνομάζεται δὲ ἰτεία τε
καὶ ῥύμματα τὰ τοιαῦτα πάντα, πλατύσματά τε καὶ πέμματα. τοιοῦτον ἔτυχεν ἔργον, ὅπερ ἐκεῖ ὁ σιτοποιὸς
ἐκ τοῦ σίτου τῶν ἰτείων, ἡ φύσις τοῦ σπέρματος ἐργάζεται τὸν ὑμένα, ταθῆναι μὲν ἐπὶ πλέον ἀναγκασθέντος
τοῦ σπέρματος, ὅτι πάντα αὐτοῦ τὰ μόρια τῆς μήτρας ἐγλίχετο, κινδυνεύοντος δὲ ἐν τῷ τείνεσθαι διασπασθῆ-
ναι, καὶ δὴ διασπωμένου πολλάκις ὅταν ὑγρότερόν τε καὶ ἀτονώτερον ὑπάρχῃ, ἰσχυρῶς ὑπὸ πολλῶν ἅμα με-
ρῶν ἀνθέλκεται. ἀλλ᾽ εἰ μὲν τοῦτο πάθοι, διαρρεῖ καὶ ἀποπίπτει, καὶ φθείρεται τῆς συνεχείας λυθείσης. εἰ δ᾽ αὖ-
πῃ τεινόμενον, ὡς μὴ διασπασθῆναι, γλίσχρον δ᾽ εἶναι χρὴ καὶ πολὺ καὶ παχὺ τὸ τοιοῦτο, παραχρῆμα ὑμε-
νοῦται σύμπαν αὐτοῦ τὸ ἔξω τὸ τῶν μητρῶν ψαῦσαν, ἀφίσταται δ᾽ ἀπ᾽ αὐτοῦ ὥσπερ τὸ ἴτειον ἀπὸ τοῦ χαλκοῦ
σκεύους. οὐ γὰρ οἷόν τε λεῖον τῷ λείῳ συναφθῆναι. μεγίστη δὲ τοῦ λόγου πίστις, ἔνθα τραχύς ἐστι τῆς μήτρας ὁ
χιτὼν, ἔστι δὲ δήπου τοιοῦτος ἐν τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων, ἐκείνοις μόνοις συνδεῖται. βουλοίμην δ᾽ ἂν ἐάσας
40 ἤδη τὰ φαινόμενα πυθέσθαι τοῦ Ἀριστοτέλους; εἰ τὰ πρῶτά τε καὶ κοινότατα τῶν ἐν τοῖς ζώοις ὀργάνων
ὑφ᾽ ὧν ἅπαντα διοικεῖται τὰ μόρια, συγχωρεῖ καὶ αὐτὸς εἶναι, φλέβα καὶ ἀρτηρίαν, καὶ νεῦρον. εἰ γὰρ
δὴ τοῦτο συγχωρήσειεν, οἶμαι ῥᾳδίως αὐτὸν πείσειν, ὡς ἐκ σπέρματος ἡ γένεσις αὐτοῖς ἐστιν. ἄναιμα γάρ ἐστι
ταῦτα τὰ σώματα τῶν ἀγγείων, ὡς ἔνεστιν ἐκκενώσαντος τὸ αἷμα θεάσασθαι, καὶ τάσιν ἱκανὴν ἐπιδέχεται. τὸ
μὲν γὰρ νεῦρον οὐδὲ ἐκκενωθῆναι δεῖται, καθάπερ ἡ ἀρτηρία καὶ ἡ φλέψ. οὐδεμία γὰρ αἰσθητὴ κοιλότης ἐστὶν
ἐν αὐτῷ. ταῦτ᾽ οὖν ὦ θαυμασιώτατε πότερον ἐξ αἵματος ἢ ἐκ σπέρματος ἡ φύσις σοι δοκεῖ διαπλάττειν; ἀλλ᾽ ὅτι
μὲν οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ αἵματος ὥσπερ τὰς σάρκας εὔδηλον, οὐ γὰρ λευκός ἐστιν, οὐδὲ γλισχρὸς, οὐδ᾽ οὕτως παχὺς ὁ τοῦ
αἵματος χυμὸς, ὥστ᾽ ἐπὶ τοῦ ταθῆναί τε καὶ συριγγωθῆναι δύνασθαι συνεχὴς αὐτῷ διαμένειν, εἰ δὲ καὶ μεταβάλ-
λουσα, πότερον μὲν αὐτὸν ἐξ ἐρυθροῦ ἐργάζεται λευκὸν, ἐξ ὑγροῦ δὲ παχὺν, ἐξ ἀγλίσχρου δὲ γλισχρὸν, ἐπι-
λέλησται δὲ δήπου τῶν συμφύτων κινήσεων ἡ φύσις, ἃς ἀεὶ μαρτυρεῖς αὐτῇ, καὶ μάτην κάμνει τοιοῦτο σπεύ-
50 δουσα τὸ αἷμα κατασκευάζειν, ὃ ἐξ ἀρχῆς ἔχει τὸ σπέρμα. καὶ μὴν ὡς οὐδέν γε μάτην ἡ φύσις ἐργάζεται πα-
ρὰ σοῦ αὐτοῦ μεμαθήκαμεν. οὐκοῦν οὐδὲ νῦν ἐπελάθετο κατὰ τὸ μέγιστον τῶν αὐτῆς ἔργων, οὐ γὰρ δὴ μεῖζόν γέ τι
φύσει ἔργον ἢ καὶ τῷ δημιουργῷ παντὶ, τῆς προσηκούσης ἀρχῆς. ταύτην γοῦν οὐ μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς ὡς
ὁ κοινὸς λόγος, ἀλλὰ δυνάμει τὸ σύμπαν ὁμολογεῖς εἶναι καὶ αὐτὸς, ἑπόμενος τῷ διδασκάλῳ σου Πλάτωνι. πο-
λὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἐν τοῖς τῆς φύσεως ἔργοις ἡ ἀρχὴ δυνάμει τὸ πᾶν ἐστιν, ὅσῳ καὶ μέγιστα διαπράττεται τῶν τε-
χνῶν ἁπασῶν ἡ φύσις. ἀλλ᾽ οὐ χρὴ μακρολογεῖν, οὐδὲ ἔξωθεν ἐπάγειν τὰ μαρτύρια πρὸς Ἀριστοτέλη διαλεγόμε-
νον, ὃς οὕτω πολὺ νέμει ταῖς πολλαῖς καταβληθείσαις ἀρχαῖς ὥστε οὐκ ἀφαιρεῖται μὲν τὸ σπέρμα τὸ μὴ οὐ τὸν
τοῦ δημιουργοῦ λόγον ἔχειν πρὸς τὸ κυούμενον, ἐξ αὐτοῦ δὲ οὔ φησι γίνεσθαι τὸ ἔμβρυον, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ καταμη-

νίου, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως παρὰ τοῦ σπέρματος λαμβάνοντος. ἀλλ' ἐπεί περ ἱκανὴ μία πληγή τε καὶ ψαῦσις
ἐκ τοῦ σπέρματος εἰς τὸ αἷμα γινομένη τοσαύτην τε καὶ τοιαύτην ἐργάζεσθαι κινήσεων διαδοχὴν, ὡς ἐξ αὐ-
τῶν δημιουργεῖσθαι τὸ ζῶον, ἔργῳ μαρτυρεῖς ὡς ἀρχὴ τὸ σύμπαν ἐστίν. οὔκουν δεῖ παρελθεῖν ἡμᾶς ἀνεπι-
λόγιστον φίλτατε τηλικοῦτον ἔγκλημα τῆς ἐπαινουμένης πρὸς σοῦ φύσεως, ὡς εὐθὺς ἐν ἀρχῇ μάτην ἐργάζε-
σθαι. ποιῆσαι μὲν γὰρ αὐτὴν φλέβα καὶ ἀρτηρίαν καὶ νεῦρον ἀναγκαιότατόν ἐστιν. ἔχουσα δὲ εἰς ταῦτα καὶ λευ-
κὸν καὶ παχὺν καὶ γλίσχρον χυμὸν, ἐκβάλλει μὲν τοῦτον ὡς νομίζεις. ἐξ αἵματος δὲ ἕτερον ὅμοιον γεννᾷ. καὶ μὴν
εἰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τὸ αἷμα δύναμιν ἔχει γεννᾶν τε ἅμα καὶ διαπλάττειν τὸν τοιοῦτον χυμὸν, οὐ δεῖται τοῦ σπέρμα-
τος. εἰ δὲ ἐξ ἐκείνου λαμβάνει τὸ δύνασθαι τι τὸ πρῶτον, δεόμενον τῷ δευτέρῳ, καὶ παρ' ἐκείνου τὸ δύνασθαι,
προσλαμβάνεσθαι πρὸς ὑπηρεσίαν χρῆται. δεῖ μὲν γὰρ ἤτοι τῆς δυνάμεως τοῦ σπέρματος, ἢ τῆς σπερματι-
κῆς οὐσίας αὐτὴν καταγνοῦσαν, ἄλλῳ χρήσασθαι πρὸ αὐτοῦ, μέμψασθαι δὲ οὐδέτερον ἔχει, τήν τε γὰρ δύ-
ναμιν αὐτὸ τῷ αἵματι παρέχει, καὶ κατὰ τήν τε οὐσίαν ἔχον ἐπιτηδειοτάτην φαίνεται πρὸς τὴν τῶν κυριω-
τάτων ὀργάνων διάπλασιν. εἰ γὰρ ἄναιμον ἡ φύσις εἶναι βούλεται τῶν τριῶν ὀργάνων τὴν οὐσίαν, ἔχειν τοιαύ-
την ὕλην τὴν γονήν. εἴ τε παχεῖαν, καὶ ταύτην μᾶλλον αἵματος ὑπάρχειν, εἴτ' ἀποτείνεσθαι καὶ συνέχεσθαι.
καὶ μέχρι πλείστου προϊοῦσαν ἄνευ τοῦ ῥήγνυσθαι, τί ἂν εἰς ταῦτα ἐπιτηδειότερον τοῦ γλίσχρου ἐξεύροι; πάν-
των οὖν ὡς δεῖται πρὸς τὴν τῶν τριῶν ἀγγείων γένεσιν ἡ τοῦ σπέρματος οὐσία συλλαβοῦσα κέκτηται. μὴ τοί-
νυν ἀτιμάσωμεν αὐτὸ τῷ λόγῳ, διότι μηδὲ ἡ φύσις τοῦτο ἔργῳ ἔπραξεν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὅτι πλῆρες ἐστὶ τοῦ πνεύ-
ματος τοῦ ζωτικοῦ τοῦτο λέληθέ σε, οὐ γὰρ εἷς ὁ καλῶς εἰκάσας ἀφρῷ τὸ σπέρμα, πολλὰς πομφόλυγας ὑπὸ
σμικρότητος ἀοράτους κατὰ μίαν εἰς ἓν συνελθούσας ἐργάσασθαι φάσκων αὐτό. οὐ καὶ τὸν μῦθον οὐκ ἐμέμ-
ψω, τὴν Ἀφροδίτην ἐξ αὐτοῦ γεννηθῆναι λέγοντα. τί τοίνυν ἐκβάλλεις τῶν μητρῶν τὴν τοιαύτην ἀρχὴν τοῦ
ζώου; ἢ τί δώσεις ὄργανον τῇ φύσει τούτου βέλτιον, ἢ κοιλίας, ἢ πόρους, ἢ ὑμένας, ἢ ἀγγεῖα δημιουργούσῃ;
φήσεις γὰρ δή που καὶ αὐτὸς, ὡς τὰ μὲν, τιτρᾶται. τὰ δὲ διαφυσᾶται. τὰ δ' εὐρύνεται. τὰ δ' ἀποτείνεται τῆς
ὕλης, ἐν τῷ διαπλάττεσθαι τὸ ζῶον, εἰ μή τι κἀνταῦθα τὸν ἀτμὸν τοῦ αἵματος ἕξεις ὄργανον, ἵνα καὶ νῦν ἡ φύσις ἐκ-
βάλλουσα τὸ ἕτοιμον, ἕτερον κάμνῃ τοιοῦτον ἐργαζομένη. πῶς οὖν οὐκ ἐναντιώτατος ὁ λόγος ἐστὶ τοῖς ἔργοις
τῆς φύσεως, ἐὰν ἐκκρίνεσθαι μὲν εἰς ἀέρα λυθὲν τὸ σπέρμα, κατέχεσθαι δὲ τὸ καταμήνιον φάσκωμεν; ὃ γὰρ
ὡς ἀλλότριον ἐκκρίνει καθ' ἕκαστον μῆνα, δίδομεν αὐτῇ νῦν ὡς οἰκειότατον. εἰ δὲ ἔμπροσθεν μὲν ἀλλότριον, οἰκεῖ-
ον δὲ γίνεται μεταλαβὸν τῆς τοῦ σπέρματος ποιότητος, ἐξ ἐκείνου τὴν οἰκειότητα προσκτᾶται, ἔχοντος δή που
πρότερον αὐτοῦ. οὐ γὰρ δὴ μεταδίδωσί γέ τινος τοῖς πέλας, οὗ μὴ μετέσχηκεν αὐτό. πάλιν οὖν ἐνταῦθα ἡ
φύσις εὑρίσκεται τὸ μὲν πρώτως οἰκεῖον ἐκβάλλουσα, τὸ δὲ ἐκείνου μετασχὸν αἱρουμένη. καί τοι γε οὐ τῆς ποιό-
τητος αὐτῷ μεταδίδωσιν ἐκ τοῦ σπέρματος ὁ Ἀριστοτέλης, ἀεὶ δ' ἀρχὴν κινήσεως ἐνδίδωσι μόνην, ὥσπερ τοῖς
θαύμασιν ἐμφυλάττοντα τὴν ἑαυτοῦ κατασκευὴν, ἐκ μόνου τοῦ λαβεῖν τὴν τοιαύτην ἀρχὴν ἐπὶ πλεῖστον ἐξαρ-
κεῖ κινούμενα. καὶ μὴν οὐ διὰ κίνησιν, ἀλλὰ διὰ ποιότητος οἰκειότητα καὶ ἀλλοτριότητα τὰ μὲν αἱρουμένας τε καὶ
κατεχούσας ἐστὶν ἰδεῖν τὰς φύσεις, τὰ δ' ἀποστρεφομένας τε καὶ διὰ τοῦτο ἐκβαλλούσας, οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐν τῇ
γαστρὶ μένον οὐδὲν ἐστὶν ἰδεῖν τῶν οὐκ οἰκείων αὐτῇ. τί δεῖ λέγειν περὶ τῆς γαστρὸς οὕτως ἐναργῶς ἢ δι' ἐμέτου ἐκ-
βαλλούσης τὸ λυποῦν, ἢ κατ' ἕτερον ἐκκενούσης αὐτὸ, τὴν μήτραν ὁρῶντας ὅμοια διαπραττομένην; ἐδείχθη
γὰρ καὶ ἤδη κατὰ τὸν τῶν φυσικῶν δυνάμεων λόγον, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις, ἕλκουσα μὲν καὶ κατέχουσα
τὸ οἰκεῖον, ἐκβάλλουσα δὲ τὸ ἀλλότριον. ἀλλὰ μὴν ἀποκρίνει γε τὸ καταμήνιον ὡς περιττὸν, οὐκοῦν κατέχειν αὐτὸ
δύναται πού ὡς οἰκεῖον, οὐ γὰρ τοῦτο ἐστὶ ταῖς ὑστέραις οἰκεῖον, ἀλλὰ τὸ σπέρμα. καὶ τούτου δεκτικὸν ὄργανον, ἡ φύ-
σις ἐποίησεν αὐτάς. ὅσον μὲν οὖν αὐτοῦ τῶν ὑστερῶν ἔψαυσε, τοῦτο ὑμὴν εὐθέως ἐγένετο, καθότι μικρὸν ἔμ-
προσθεν ἐλέχθη, τὸ δ' ἄλλο πᾶν, εἶχε μὲν δή που καὶ αὐτὸ συμφύτους δυνάμεις, ἑλκτικὴν μὲν τῶν οἰκείων, ἐξ
ὧν καθέλξειν τε ἀλλοιώσειν ἔμελλε, καὶ τροφὴν ἑαυτῷ ποιήσασθαι, τῶν ἀλλοτρίων δὲ καὶ περιττῶν ἀπο-
κριτικήν. εἶχε δὲ καὶ ὕλας οἰκείας ἃς ἕλξειν ἔμελλε παρὰ τῆς μήτρας αἷμα καὶ πνεῦμα διὰ τῶν στομάτων
οἷς συνῆπται, καὶ τοίνυν εὐθὺς ταῦτα ἐπαύσατο, διὰ τοῦ περιέχοντος ὑμένος οὐδέ πω σκληροῦ γεγονότος. ἅ-
μα τε οὖν ἐφέρετο τὰ παρὰ τῆς μήτρας ἐκ τῶν ἀγγείων ἑλκόμενα καὶ ὁ ὑμὴν ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐγίνετο σκληρός,
καὶ τελέως μὲν οὕτως ἤδη σκληρὸς ἦν καὶ συνεχὴς ὅλον ἐν κύκλῳ περιλαμβάνων τὸ κύημα. μόνα δ' ἐκεῖνα διετήρει-
το, δι' ὧν ταῖς ὕλαις ἦν ἡ φορά. ἅτε γὰρ οὐδένα χρόνον ἡσυχαζούσης τῆς ὁλκῆς, ἔμενεν ἀεὶ τὸ τρῆμα ῥυόμε-
νος οὐ δυνάμενον ξυμφῦναι, διὰ τὸ μὴ δ' ἄλλο μηδὲν ἕτερον ἑτέρῳ δύνασθαι συμφῦναι, μέσων ἱσταμένων ἀεὶ
κινητῶν σωμάτων. οὐ μόνον δὲ οὐ συμφύεται τὸ τρῆμα τοῦ ὑμένος ἀλλὰ καὶ διαπαντὸς εὐρύνεται πρὸς λόγον
τοῦ πλήθους τοῦ διαρρέοντος. διαρρεῖ δὲ ἀεὶ μὲν τὸ θρέψον, οὐκ ἴσον δ' ἀεὶ τῷ πλήθει, διότι μηδ' αὐτὸ τὸ τρε-
φόμενον, ἴσον ἀεὶ φυλάττει τὸ μέγεθος, ἀλλ' ἐπιδίδωσι συνεχῶς αὐξανόμενον, ὥστε ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀνάλο-
γον ἐκείνου τῆς αὐξήσεως τὸ πλῆθος τῶν ὑλῶν ἐπιρρεῖν, αἷμα μὲν ἐκ τῶν φλεβῶν, πνεῦμα δὲ σὺν αἵμα-
τι λεπτομερεῖ καὶ ὀλίγῳ καὶ θερμῷ διὰ τῶν ἀρτηριῶν. καὶ δὴ καὶ τῷ χρόνῳ συριγγωμένην θᾶττον καὶ πλα-
μένην τὴν ὁδὸν, ἀγγεῖον γίνεσθαι. ἀλλὰ γὰρ οὐ χρὴ καθ' ἓν ἔργον τῆς φύσεως ἐξηγουμένους τῶν κινήσεων τὴν
ἀκολουθίαν ἑαυτὸν λαθεῖν ἀποχωρήσαντα πόρρω τῆς ἀρχῆς. ἐπανέλθωμεν οὖν αὖθις ἐπ' ἐκείνην, ἐπει-
δὴ προσέπεσε τῷ τῆς μήτρας πυθμένι τὸ σπέρμα, καὶ ἦν ἀδύνατον ἀπαλεῖψαι πᾶσαν αὐτὴν, ἀποφύ-
σεις ἔχουσαν ἑκατέρωσε, καθάπερ τινὰ κέρατα, καὶ ταῦτα ὑπήλειψεν ἡ φύσις ἑτέρῳ σπέρματι
τῷ τοῦ θήλεος. ἅπερ ἐπιδέδεικται μὲν ἡμῖν ἐν ἑτέροις, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ὀλίγον ὕστερον, ὡς μὴ δια-
κόπτοιτο τοῦ λόγου τὸ συνεχές. εἰς γάρ τοι τὰ κέρατα ταῦτα καθ' ἑκάτερον μέρος ἓν ὑπάρχον ἐμβάλ-
λοι σπέρ-

λαι σπερματικὸν ἀγγεῖον ἐκ τῶν τῆς θηλείας ὄρχεων ὁρμηθέν. ὅταν οὖν ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἅμα τῷ
ἄῤῥενι τὸ θῆλυ σπερμαίνῃ, δι᾽ ἑκατέρας τῶν κεραιῶν ἐξακοντιζόμενον τὸ σπέρμα, καὶ φερόμενον εἰς μέσον
τῆς μήτρας τὸ κύτος, ἅμα μὲν ὑπαλείφει τὰς ὁδοὺς, ἅμα δ᾽ ἐξικνεῖται πρὸς τὸ τοῦ ἄῤῥενος σπέρμα, καὶ αὐτό τε
μίγνυται τούτῳ, καὶ ὑμέσι ἀλλήλοις ἐμπλέκονται, οἷς τό τε κατὰ τὴν οἰκείαν ὁδοιποιείαν εἰργάσατο τὸ
τοῦ θήλεος σπέρμα, ὡς τὴν σύμπασαν γονὴν περιλαμβανόντων, ταύτην τὴν χρείαν τῷ κυήματι, καὶ οἷον τροφή τις
τῷ ἄῤῥενι γίνεσθαι. λεπτότερον μὲν γάρ ἐστιν αὐτοῦ καὶ ψυχρότερον. οἰκειότερον δὲ ἄλλου παντὸς εἰς θρέψιν.
ἣν δὲ εἶπον χρείαν παρέχειν αὐτὸ τὴν κατὰ τοῦ ὑμένος γένεσιν, ἀκριβεστέρας ἐξηγήσεως δεῖται. τὸν γὰρ περι-
λαμβάνοντα τὴν σύμπασαν γονὴν ὑμένα συμπλεκόμενον, ἐξάπτει μὲν πρῶτον δι᾽ αὐτοῦ ταῖς κεραίαις. συ-
νάπτει δ᾽ αὖθις ἅπαντι τῷ λοιπῷ κύτει τῆς μήτρας. ἔχει μὲν γὰρ εὐθὺς μίαν ἅπαντα αὐτῆς τὰ μόρια πε-
10 ριπτύσσεσθαι τῷ σπέρματι. δύναται δ᾽ οὐδέ πω τοῦτο ποιεῖν ἀπέχοντα πλέον, ἢ ὡς ψαύειν αὐτοῦ. ἀλλὰ καὶ ἐν
πολλαῖς ἡμέραις ἅμα μὲν αὐξανομένου τοῦ σπέρματος, ἅμα δὲ καὶ τῆς μήτρας ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἑαυτὴν περιστελ-
λούσης, ἄλλοτε ἄλλο μόριον αὐτῆς ἐμφράσσεται τοῦ σπέρματος, ἅτε δὲ ὄντος ἔτι μαλακοῦ τοῦ περιέχον-
τος ὑμένος αὐτὸ, καὶ τῶν ἀγγείων ἀνεστομωμένων, ἀντιλαμβάνεται δι᾽ ἑαυτῶν ἡ μήτρα τοῦ ὑμένος, ὥσπερ οἱ
πολύποδες ὧν ἂν ψαύσωσι ταῖς κοτυληδόσι, οὕτω γάρ ἐστι τὰ σώματα τῶν ἀγγείων ὅμοια ταῖς τῶν πολυπόδων
κοτυληδόσιν. ὥς τε οὕτως ὀνομάζουσιν ἄλλως αὐτά. λέλεκται δέ μοι τελεώτερον περὶ τούτου ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς
Ἱπποκράτους ἀνατομῆς, ἐξελέγχοντι τὴν ἄγνοιαν τῶν ἐγκαλούντων τἀνδρὶ, καὶ νομιζόντων τὰς ἐπιστρεφομέ-
νας ἐν κύκλῳ τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων σάρκας ἐν ἐνίοις τῶν ζώων ὀνομάζειν αὐτὸν κοτυληδόνας, οὔτε γὰρ ἐκεί-
νας ὀνομάζομεν, αἱ δ᾽ οὕτως κοτυληδόνες ἀγγείων εἰσὶ πέρατα, δι᾽ ὧν ἐφ᾽ ἑκάστῳ μηνὶ, τὸ περιττὸν τοῦ αἵματος, ἐξ
20 ὅλου τοῦ σώματος εἰς τὴν μήτραν ἐξοχετεύεται. ὅτι δ᾽ ἂν τούτων τῶν στομάτων ἅψηται τοῦ σπέρματος, ἐπισπᾶ-
ται δ᾽ αὐτοῦ τὴν τροφὴν ἐκεῖνο, πρὸς ἑαυτὸ τετρημένου τοῦ ὑμένος, ὡς ἂν ἔτι μαλακοῦ τε καὶ νεοπαγοῦς ὄντος.
εἶτ᾽ ἐν τῷ χρόνῳ, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἀγγεῖον γίνεται συμφυές τε ἅμα καὶ ὅμοιον τῷ τῆς μήτρας.
καί σοι πάρεστι θεάσασθαι κατὰ τὰς τῶν ἐγκυμόνων ζώων ἀνατομὰς, καὶ μεστὰ ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν τὸν
ἔξωθεν ὑμένα τῶν ἐμβρύων. ὀνομάζεται δὲ χορίον ὑμὴν οὗτος ὁ ἔξωθεν, ὃν διοδεύουσιν αἵ τ᾽ ἀρτηρίαι τε καὶ αἱ
φλέβες, ὕλας ἐκ τῆς μήτρας εἰς τὸ κυούμενον ἄγουσαι. θατέρῳ δ᾽ ὑμένι τῷ πρὸς τὰς κεραίας ἀνήκοντι,
τὴν μὲν προσηγορίαν διὰ τοῦ σχήματος ἔθεντο. παραπλήσιος γὰρ ὢν ἀλλᾶντι, καὶ τοὔνομα παρηγμένον ἀπ᾽ ἐ-
κείνου κέκτηται. ἡ χρεία δὲ αὐτοῦ τοῖς ἐμβρύοις, ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἡμέραις ἣν ἀρτίως εἶπον, αὐξανο-
μένων δὲ τῶν ὑγρῶν περιττωμάτων ὑποδέξασθαι τὸ ἕτερον. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀκριβέστερον ὀλίγον ὕστε-
ρον εἰρήσεται. πάλιν δ᾽ ἐπάνειμι πρὸς τὸ ἀναβεβλημένον ἐν ἀρχῇ. τοῦτο γὰρ ἕλκει τι μὲν πρὸς ἑαυτὸ διὰ τῶν εἰς
τὴν μήτραν καθηκόντων ἀγγείων, αἷμα καὶ πνεῦμα πρὸς τὴν ἰδίαν ἑκατέραν ἑαυτοῦ κοιλότητα, συνεφέλκεται
30 δὲ, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρόσθεν, ἅμα τῷ διὰ τῶν ἀρτηριῶν πνεύματι λεπτομερέστερόν τε καὶ θερμότερον αἷμα
τοῦ κατὰ τὰς φλέβας. ἐκ μὲν δὴ τούτων τὸ θερμότατον τῶν σπλάγχνων δημιουργεῖ, τὸ δὲ ἕτερον αἷμα τὸ πα-
χὺ, τὴν ἥπατος ἰδέαν αὐτῷ συνίστησι. καὶ τοίνυν καὶ περαίνουσιν αἱ μὲν πολλαὶ φλέβες αἱ διὰ τοῦ χορίου
φερόμεναι. αἱ δ᾽ ἀρτηρίαι πρὸς ἕτερον θερμότερον, ὃ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν θερμότητα, καθάπερ τις
φλὸξ οὐκ ἀναπαύεται κινουμένη, ἀλλ᾽ ἐναλλὰξ ἀεὶ διαστέλλεταί τε καὶ συστέλλεται, αἱ μὲν δὴ παρέχουσαι
τὰς ὕλας, εἰς τά δε τὰ σπλάγχνα φλέβες τε καὶ ἀρτηρίαι, καθάπερ ῥίζαι τινὲς αὐταῖς εἰσιν, αἱ δ᾽ εἰς ὅλον ἐξά-
γουσαι τὸ κύημα, πρέμνοις ἀνάλογοι εἰς πολλοὺς πτόρθους σχιζομένοις, ἡ γένεσις δὲ καὶ ταύταις ἐστὶ συνειργου-
μένης τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας. ἡ δὲ τρίτη τῶν ἀρχῶν ἀφ᾽ ἧς σύμπαντα πέφυκε τὰ νεῦρα, τὴν γένεσιν ἐξ
αὐτοῦ μόνου τοῦ σπέρματος ἔσχηκεν, ἐν γοῦν τῇ πρὸς τὸ θῆλυ σπέρμα μίξει πολλαὶ τῶν πομφολύγων ἐῤῥάγησαν,
ἐξ ὧν εἴσω τε καὶ πρὸς τὸ βάθος ἐχώρει τὸ πνεῦμα σώζειν ἑαυτὸ γλιχόμενον, οὐ γάρ τι οἷόνπερ ἀτμὸς ἦν, ἀλλ᾽ αὐ-
40 τοκίνητος ἀρχὴ ζώου, καθάπερ καὶ αὐτὸ τὸ περιέχον ὑγρὸν αὐτὸ κοιλίαν εἰργάσατο τῷ σπέρματι μεστὴν πνεύ-
ματος. ὅπως οὖν μὴ δ᾽ ἐντεῦθεν ἑτοίμως κενῶτο, στεγανὸν ἑαυτῷ τὸν οἶκον ἐργάζεται τῆς περιειληφυίας αὐτὸ
τοῦ σπέρματος ὑγρᾶς οὐσίας, ὅσον ἦν παχύτερόν τε καὶ σκληρότερον ἀπωθούμενον εἰς τὴν ἐκτὸς περιγρα-
φὴν, ὅπερ ἔμελλεν ἐν τῷ χρόνῳ θερμαινόμενόν τε καὶ ξηραινόμενον ὀστοῦν ἔσεσθαι, τοῦτο ἐν ἀρχῇ μὲν ἡ διαπλάτ-
τουσα τὸ ζῶον δύναμις ἐργάζεται. φαίνεται δὲ οὐδέ πω κατὰ τὴν ἀρχὴν ὑπὸ σμικρότητος, ἀλλ᾽ ὅταν γε πρῶ-
τον φαίνεσθαι δύνηται, μέγιστα μὲν εἰσὶ τὰ τρία ταῦτα, πλησίον δὲ ἀλλήλων ἐφεξῆς κείμενα καὶ ψαύοντα,
τὸ μὲν τῶν νεύρων ἀρχὴ γενησόμενον, ὃ προσαγορεύομεν ἐγκέφαλον ἐφ᾽ ὑψηλοτέρας ἕδρας ταχθὲν, ὑπόκειται
δ᾽ αὐτῷ καρδία τε καὶ ἧπαρ, ἀλλήλων ψαύοντα. τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος αἱ εἰρημέναι τρεῖς ἀρχαὶ, καὶ διΐσταν-
ται πλέον, εἰς ὅλον τε τὸ προσπλαττόμενον τοῦ ζώου σῶμα διαπέμπουσι τὰ βλαστήματα. νωτιαῖον μὲν ὁ ἐγκέ-
φαλος ἀποφύσας, οἷόνπερ τι πρέμνον. ἡ καρδία δὲ τὴν μεγίστην ἀρτηρίαν, ἣν ἀορτὴν Ἀριστοτέλης ὀνομάζει. τὴν
50 κοίλην δὲ φλέβα τὸ ἧπαρ. καὶ μὲν δὴ καὶ φαίνεται κατ᾽ ἀρχὰς εὐθὺς ἅμα τῇ τούτων γενέσει περὶ μὲν τὸν νω-
τιαῖον ἡ ῥάχις πηγνυμένη τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἀμφὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐν κύκλῳ πε-
ριβληθὲν τὸ κρανίον. ὁ δὲ θώραξ περὶ τὴν καρδίαν, οἷόνπερ οἶκός τις εὐρύχωρός τε ἅμα καὶ στεγανός. ἔμελλε δ᾽
ἄρα περὶ τὴν ἀποκύησιν, οὐκ οἶκος μόνον, ἀλλὰ τὸ πρῶτόν τε καὶ κυριώτατον ἀναπνοῆς ὄργανον ἔσεσθαι. ταῦ-
τα μὲν οὖν ὕστερα ποτὲ γίνεται. πάλιν δὲ ἐπὶ τὴν πρώτην σύστασιν τοῦ ζώου ἐπανάγωμεν τὸν λόγον, καὶ ὅπως
γε ἡμῖν εὔτακτός τε ἅμα καὶ σαφὴς γένοιτο, διελόμεθα τέσσαρσι χρόνοις τὴν σύμπασαν τῶν κυουμένων δημιουρ-
γίαν. πρῶτον μὲν ἐν ᾧ κατὰ τὰς ἀμβλώσεις τε καὶ κατὰ τὰς ἀνατομὰς ἡ τοῦ σπέρματος ἰδέα κρατεῖ. κατὰ τοῦτον τὸν
χρόνον οὐδ᾽ Ἱπποκράτης ὁ πάντα θαυμάσιος, ἤδη πω κύημα καλεῖ τὴν τοῦ ζώου σύστασιν, ἀλλ᾽ ὡς ἀρτίως ἠκούσαμεν

ἐπὶ τῆς ἑκταίας ἐκπεσούσης ἤδη γονῆς. ἐπειδὰν δὲ πληρωθῇ μὲν τοῦ αἵματος, ἡ καρδία δὲ καὶ ὁ ἐγκέφαλος
καὶ τὸ ἧπαρ ἀδιάρθρωτα μὲν ἔτι καὶ ἄμορφα, πῆξιν δ' ἤδη τινὰ καὶ μέγεθος ἀξιόλογον ἔχει, δεύτερος μὲν
οὗτος ὁ χρόνος ἐστὶ, σαρκοειδὴς δὲ καὶ οὐκέτι γονοειδής ἐστιν ἡ οὐσία τοῦ κυήματος. οὐκοῦν οὐδὲ γονὴν ἔτι προσαγορεύον-
τα τὸν Ἱπποκράτην τοιαύτην ἰδέαν εὕροις ἂν, ἀλλ' ὡς εἴρηται κύημα. τρίτος ἐπὶ τῷδε χρόνος, ἡνίκα ὡς εἴρηται
τὰς μὲν τρεῖς ἀρχὰς ἐστὶν ἰδεῖν ἐναργῶς, ὑπογραφὴν δέ τινα καὶ οἷον σκιογραφίαν ἁπάντων τῶν ἄλλων μορί-
ων. ἐναργεστέραν μὲν γὰρ ὄψει τὴν περὶ τὰς τρεῖς ἀρχὰς διάπλασιν. ἀμυδροτέραν δὲ, τὴν τῶν κατὰ τὴν γα-
στέρα μορίων. καὶ πολὺ δὴ τούτων ἔτι ἀμυδροτέραν τὴν κατὰ τὰ κῶλα. ταῦτα γὰρ ὕστερον, ὡς Ἱπποκρά-
της ὠνόμασεν, ὀζοῦται τὴν πρὸς τοὺς κλάδους ἀναλογίαν ἐνδειξάμενος τῇ προσηγορίᾳ. τέταρτος δ' οὗτος ἐστὶ
τελευταῖος χρόνος, ἡνίκα ἤδη τά τ' ἐν τοῖς κώλοις ἅπαντα διήρθρωται, καὶ οὐδ' ἔμβρυον ἔτι μόνον, ἀλλ' ἤδη
10 καὶ παιδίον ὀνομάζει τὸ κυούμενον ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης, ὅτε καὶ ἀσκαρίζειν καὶ κινεῖσθαι φησὶν, ὡς ζῷον
ἤδη τέλειον. ἀλλ' οὐδὲν ὡς ζῴου δέομαι τό γε νυνὶ τοῦ κυουμένου μνημονεύειν, ὡς φυτὸν γὰρ ἅπασάν τε τὴν
γένεσιν ἔσχηκε καὶ τὴν διάπλασιν ἀπὸ τοῦ σπέρματος, ὥσπερ ἐκεῖνα διπλῆν ἀρχὴν κινήσεώς τε καὶ διαπλάσε-
ως εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐνδειξάμενον, οἷα μὲν γὰρ εἰς τὰ κάτω τε καὶ κατὰ τῆς γῆς ἐστὶν ἡ ῥίζωσις τοῖς φυτοῖς, τοι-
αύτη τοῖς κυουμένοις ἡ εἰς τὴν μήτραν ἔμφυσις τῶν κατὰ τὸ χορίον ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν. ὁποῖα δ' ἄνω τὸ
πρέμνον ἐν τοῖς φυτοῖς, τοιαῦται τοῖς ἐμβρύοις αἱ ἀπὸ τῶν τριῶν ἀρχῶν ἐκφύσεις. αὖθις δ' ὥσπερ τὰ φυτὰ
διττὴν ἐκ τῶν σπερμάτων ἔχει τὴν ἔκφυσιν, ἄνω μὲν προάγοντα τὸ πρέμνον τε καὶ τοὺς πτόρθους, ἄχρι τῶν ἐσχά-
των ἐργάζεται βλαστῶν, εἰς δὲ τὸ κάτω καταχίζοντα τὴν ῥίζωσιν, οὕτω καὶ τοῖς ἐμβρύοις, πολυσχιδεῖς εἰσι
τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, ὡς πρέμνων μὲν, εἰς ὅλον τὸ κυούμενον, ὡς ῥιζῶν δὲ εἰς τὴν μήτραν τελευ-
τῶσαι. ταῦτά τοι καὶ μεμψαίμην ἂν Ἀριστοτέλει μέμψιν δικαίαν, οὐ μόνον ὅτι παρεῖδεν ἃ μὴ ἐχρῆν αὐτὸν
20 παριδεῖν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑαυτοῦ δογμάτων ἐπιλέλησται, καὶ τὰ τῆς φύσεως ἔργα διαφόρως ἐξηγεῖται, κα-
τά τε φυτὰ καὶ τὰ ζῷα. βλέπων οὖν ἐν ἅπασι τοῖς φυτοῖς τὸ σπέρμα τῆς δημιουργικῆς ἀρχῆς οὐδὲν ἧττον
ἐν ἑαυτῷ τὴν ὑλικὴν περιέχον, ἐπὶ τῶν ζῴων ἀφαιρεῖται τὴν ἑτέραν αὐτῶν. καί τοι τοῦτο ἤρκει μόνον ἀνδρὶ
περὶ φύσιν δεινῷ τὴν χρείαν τῆς γονῆς ἐνδείξασθαι, εἰ γὰρ οὐκ ἄλλαις μὲν δυνάμεσιν ἡ φύσις τοῦ σπέρματος
ἐργάζεται τὸ φυτὸν, ἄλλαις δὲ τὸ ζῷον, ἐξ ὧν ἐν φυτοῖς ὁρᾷς ἐπὶ τὰ ζῷα μετατίθει, τὴν αὐτὴν γὰρ ἀναλογί-
αν εὑρήσεις ἐν ἀμφοῖν. δεῖται τὸ τοῦ φυτοῦ σπέρμα γῆς, ἵν' ἐξ αὐτῆς τρέφηταί τε καὶ αὐξάνηται, δεῖται καὶ τὸ
ἡμέτερον σπέρμα μήτρας, ἕνεκα τῶν αὐτῶν. ῥίζας ἑαυτῷ γεννᾷ τὸ φυτὸν, αἷς ἕλξει τὴν τροφὴν ἐκ τῆς γῆς. καὶ
τὰ χορίου ἀγγεῖα, τὰς ῥίζας τῶν ἐμβρύων. ἀναφύει τε στέλεχος ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ σπέρμα, καὶ ἀπ' ἐκείνου κλά-
δους, εἶτ' ἄλλους ἐπὶ ἄλλοις αὖθις κλῶνας καταχιζομένους. εἶτ' ἐκείνους αὖθις εἰς ἄλλους, καὶ τοῦτο μὴ παύε-
ται γινόμενον ἄχρι τῶν ἐσχάτων βλαστῶν. ὁρᾷς κἀνταῦθα καὶ τὰ μὲν στελέχη τρία καθ' ἑκάστην ἀρχὴν, ἀορτὴν
30 καὶ κοίλην φλέβα καὶ νωτιαῖον, αὖθις δ' ἀπὸ τούτων ἀποφύσεις πολλὰς οἷον περ κλάδους ἄλλους εἰς αὖθις ἑαυ-
τῶν ἐλάττους κλῶνας καταχιζομένους. εἶτ' ἐκείνους αὖθις εἰς ἄλλους, καὶ τοῦτο μὴ παυομένου, ἄχρι τῶν
ἐσχάτων ἀποβλαστημάτων. εἰ δὲ τριπλοῦν ὁρᾷς τὸ φυτὸν ἢ ἔναιμον, ἢ σαρκοειδὲς, οὐ χρὴ τούτων ἕνεκα νομίζειν
ἄλλο τι καὶ οὐ φυτὸν ὑπάρχειν αὐτό. τὸν γοῦν δημιουργὸν τὸν αὐτὸν ἔχει ἀμφότερα καὶ τὴν φυτικὴν ψυχήν.
ἀλλ' ἐκεῖνο σκόπει, ὅτι τὸ φυτὸν τοῦτο μέλλει γενήσεσθαι ζῷον, οὐκ ἀποβαλὸν, ἣν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς δύναμιν,
ἀλλ' ἑτέραν ἐπικτησάμενον, ἐκ τόπου δὲ μεταβαίνειν εἰς τόπον αὐτὸ χρὴ τελειωθέν τε καὶ ἀπολυθὲν τῆς μή-
τρας. ἀλλ' οὐκ ἂν δύναιτο τοῦτο ποιεῖν οὔτε ψυχρὸν ὁμοίως τοῖς δένδροις γινόμενον, οὔτε ὀργάνων ἀποροῦν μετα-
βατικῶν. ἵν' οὖν ἅμα τε θερμὸν ᾖ συμμέτρως εἰς ὅσον πρέπει ζῴῳ γενέσθαι θερμῷ, καὶ τοὺς τόπους ἀμείβειν
δύνηται, δύο ἀρχὰς ἐπεκτήσατο, τὴν μὲν ἑτέραν ὀργάνων, διαφυλαξάντων αὐτῷ τὴν κατὰ φύσιν θερμότη-
τα, τὴν δὲ ἑτέραν ὑπηρετησόντων ἁπάσαις ταῖς καθ' ὁρμὴν ἐνεργείαις. ἀλλὰ τούτοις μὲν ὕστερον χρήσεται, τὴν
40 φυτικὴν δ' ἀρχὴν ἁπάντων ἔχει πρώτην δημιουργοῦσαν οὐκ ἐξ αἵματος ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ σπέρματος, ἀρτηρίαν
καὶ φλέβα καὶ νεῦρον, ὀστοῦν τε καὶ ὑμένα. ταῦτα γὰρ πρόσθεν ὁ λόγος ἐξηγήσατο, χορίον μὲν πρῶ-
τον ἔξωθεν αὐτῷ περιθεὶς, ἅμα δ' αὐτῷ τὸν ἀλλαντοειδῆ ποιήσας ὑμένα, συνεργασάμενον μὲν ὡς εἴρηται τῷ
χορίῳ τὴν γένεσιν, ὑποδεξόμενον δὲ διαπλασθέντος τοῦ ζῴου τὸ οὖρον. ἀνάγκη γὰρ ἦν καὶ τῷ κυουμένῳ ζῴῳ
περιττώματα γενέσθαι τοσαῦτά τε καὶ τοιαῦτα, ὅσα τε καὶ οἷα ὑπάρχει τοῖς ἀπολελυμένοις ἤδη τῆς μήτρας,
ἀλλὰ τούτων οὖρον τε καὶ ἀποπάτημα, διαπεπλασμένων τε καὶ διηρθρωμένων ἤδη τῶν μορίων, ἐξ ἀρχῆς
δ' εὐθέως τὸν ἀποῤῥέοντα τοῦ κυήματος ἀτμὸν, ὃς ἀνάλογος ἐστὶ τῷ τῶν τελείων ζῴων ἱδρῶτι, καὶ τοῦτο τοί-
νυν ἀναγκαῖον γενέσθαι τινὰ ὑμένα, καθάπερ καὶ τῷ οὔρῳ τὸν ἀλλαντοειδῆ, καὶ δὴ καὶ γέγονεν ὁ ἀμνειὸς
ὀνομαζόμενος, ὅλον ἐν κύκλῳ περιλαμβάνων τὸ κύημα. τῷ γὰρ ἀλλαντοειδεῖ, καί τοι προτέρῳ τοῦ ἀμνειοῦ
γεγονότι συγχρήσασθαι πρὸς τὴν τοιαύτην ὑπηρεσίαν, οὐκ ἐδικαίωσεν ἡ φύσις, ἅμα μὲν ὅτι λεπτὸς καὶ ἄτο-
50 νος ἦν ἐξ ἀρρωστοτέρου γεγενημένος σπέρματος. ἐχρῆν δὲ τὸν περιέξοντα τὸ ἔμβρυον ὑμένα, πάχος ἔχειν ἰ-
σχυρὸν, ὡς ἂν οὐ μόνον ἱδρῶτος ἀγγεῖον αὐτὸ γενησόμενον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς μελλούσας ἔσεσθαι τῶν κώ-
λων κινήσεις ἀνθέξοντα. πρὸς τοῦτο δὲ καὶ ὅτι στενώτερος ἦν ὁ ἀλλαντοειδὴς, ἢ ὡς τὸ πᾶν ἀμφιέσαι τὸ
κύημα. τί δὴ οὖν οὐκ ἐποίησεν αὐτὸν εὐρύτερον, ὑπολάβοις ἄν μοι τῷ λόγῳ ὅτι τὸ θῆλυ σπέρμα ἔλατ-
τον ὑπάρχει πολλῷ τοῦ ἄρρενος. λέλεκται γάρ μοι, καὶ πρόσθεν. οὔκουν ἦν δυνατὸν εὐρὺν ἅμα καὶ
μακρὸν ἐργάσασθαι τὸν ἀλλαντοειδῆ, ἀλλ' ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης μακρὸς, ὡς ἂν εἰς ἀμφοτέρας τὰς κεραί-
ας, τῶν μητρῶν ἀνηρτημένος. ὥστ' εὐλόγως ἅμα καὶ ἀναγκαίως στενὸς ἐγένετο. τοιούτου δ' ὄντος αὐτοῦ
καὶ προσέτι λεπτοῦ τὸν ὑποδεξόμενον ὑμένα τὰς ἀτμώδεις ἀποῤῥοὰς εὐρὺν καὶ παχὺν ἅμα τῇ

πρώτῃ

πρώτῃ συλλήψει τῆς γονῆς ἡ φύσις ἔξωθεν αὐτῇ περιέτεινεν, ἀτμίζειν γε μελλούσῃ διὰ τὴν θερμότητα,
τῶν δ' ἄλλων ὑμένων οὐδεὶς ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις ἀναγκαίαν ἔχει τὴν γένεσιν, οὐδὲ γὰρ ἐξήρκεσεν εἰς
τὴν ἁπάντων αὐτῶν δημιουργίαν ἡ τοῦ σπέρματος οὐσία, ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ προϊόντι κύημα μὲν τὸ σπέρμα
ἤδη, τρεφόμενον δὲ ηὐξάνετο, καὶ πλεῖστον ὑπῆρχεν, ἡνίκα διαφράττεσθαι μὲν ἔδει τὴν καρδίαν ἀπὸ τοῦ ἥπα-
τος, ἀμφιέννυσθαι δὲ ἔξωθεν αὐτὴν καθ' αὑτὴν ἰδίῳ φρουρίῳ, περιτείνεσθαι δὲ τῇ γαστρὶ τὸ περιτόναιον,
ὑπαλείφεσθαι δὲ τῷ θώρακι τὸν ὑπεζωκότα, τηνικαῦτα καὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐχρῆν σκεπάσασθαι διτταῖς
μήνιγξι, καὶ τὸν νωτιαῖον ἅμα ταύταις ἑτέρᾳ τρίτῃ, καὶ σύμπαν τὸ κύημα τὴν ἔξωθεν ἅπασαν περιγρα-
φὴν ὑμενώδη λαβεῖν ὡς εἶναι ταύτην αὐτῷ σύμφυτον σκέπασμα τοῦ μή τι βλάπτεσθαι μηδὲν ὑπὸ τῶν
περιττωμάτων, ἃ στέγειν ἔμελλεν ὁ ἀμνειός. ὕστερον δὲ δέρμα γίνεσθαι, σαρκώδους οὐσίας ἐπιτραφείσης αὐ-
10 τῷ. κατεχρήσατο γοῦν ἡ φύσις εἰς ταῦτα σύμπαντα τῷ γλίσχρῳ τῆς γονῆς. ὅσον δὲ ἐν αὐτῇ παχύτε-
ρον καὶ γεωδέστερον ἦν, καὶ ἧττον ἕλκιμον, εἰς τὴν τῶν ὀστῶν χώραν κατέθετο, σύμπαν γὰρ ἤδη διεπλάττετο
τὸ ἔμβρυον, ὡς ἂν οὐδέποτε κατ' οὐδὲν μέρος ἀργοῦσα, καὶ τοίνυν ἧκεν ὁ τρίτος μὲν χρόνος τῇ κυήσει. πάντων
δὲ φύσις ὑπογραφὰς πεποιημένη σπέρματος οὐσίας, διαρθροῦν ἀκριβῶς αὐτὰ καὶ τὰ μόρια ταῦτα ἐ-
ξεργάζεσθαι καιρὸν εἶχεν, ἅμα τε οὖν ἐπέφυέ τε καὶ περιέφυσεν ἅπασι τοῖς ὀστοῖς τὰς σάρκας, ἅμα τε καὶ
καὶ τὸ πιότατον ἐξ αὐτῶν μυζήσασα, γεώδη μὲν ἐκεῖνα καὶ κραῦρα καὶ ἀλιπῆ, παντάπασιν ἀπετέλεσεν. ὅσον
ἕλκειν ἐξ αὐτῶν γλίσχρον ἐκφύουσα καθ' ἕκαστον, ἔνθα μὲν τοῖς πέρασι τῶν ὀστῶν συνδέσμους εἰργάσατο
πρὸς ἄλληλα. κατὰ δὲ τὸ μῆκος ἐν κύκλῳ πᾶν ὑμένας λεπτοὺς περιέβαλεν, οὓς ὀνομάζουσι περιοστέους,
οἷς τὰς σάρκας ἐπέφυσεν, ἐχρήσατο δ' εἰς τὴν τῶν ὀστῶν δημιουργίαν μάλιστα τῇ τοῦ θερμοῦ δυνάμει, κατο-
πτῶσα πάντῃ αὐτὰ καὶ ξηραίνουσα. καὶ γὰρ ἐκείνοις ἄμεινον ἦν τοῦτο, σκληροῖς ἔσεσθαι μέλλουσι, καὶ τὸ λι-
20 παρὸν ἐξ αὐτῶν οὕτως ἔμελλε μάλιστα ἐκχυθήσεσθαι, καθάπερ ἀφρός τις ζεσάντων. ἔνθα δὲ ἐπέφυσεν αὐ-
τοῖς τοῖς ὀστοῖς σάρκας πρὶν σκεπάσαι τοῖς ὑμέσιν, ἧττον κραῦρον γέγονε τὸ τοιοῦτον ὀστοῦν ξύμπαν. ἐξέτει-
νε δὲ ἀπὸ τῶν περιοστέων ὑμένων καὶ ταῖς σαρξὶν ἰσχνὰ σκεπάσματα. καὶ μέντοι καὶ νεῦρα εἰς ἑκάστην αὐ-
τῶν εἰσάγουσα διέσπειρε, λύσασα πρότερον εἰς ἶνας ἀραχνῶν λεπτοτέρας, ἑτέρας δὲ ἶνας ὁμοίως λεπτὰς
ἐκ τῶν συνδέσμων ἀγαγοῦσα, καὶ περιπτύξασα πάσαις αὐταῖς σάρκας, συνήγαγεν αὖθις εἰς ταὐτὸν ἀμ-
φότερα τῶν ἰνῶν τὰ γένη, τὸ μὲν ὅλον ὄργανον ἐν ᾧ ταῦτα ἐτεχνήσατο μῦν εἰργασμένη, τὸ δ' ἐκ τῆς τῶν ἰ-
νῶν συνόδου τένοντα. τῶν μὲν δὴ συνδέσμων ὡς εἴρηται μοῖραν οὐκ ὀλίγην εἰς τοὺς μῦς ἐνέβαλε. τῶν νεύρων
δὲ οὐκ εἰς τούτους μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς σπλάγχνοις ἅπασιν ὁμοίαν ποιεῖται τὴν νομήν. ἔστι δὲ δή τι καὶ ἕτε-
ρον εἶδος ἰνῶν, ἔν τε τῇ γαστρὶ καὶ τοῖς ἐντέροις καὶ ἀμφοτέραις ταῖς κύστεσι καὶ ταῖς μήτραις καὶ τῇ καρδίᾳ,
τὴν γένεσιν ἐκ σπέρματος ἔχον αἷς περιπέφυκεν οἷον πλοκάμῳ τινὶ τὸ τοῦ σπλάγχνου σύμπαν σῶμα, τὴν
30 γένεσιν ἐκ σώματος εἰληφός. ἅπαντα γὰρ ὅσα σαρκώδη τὴν ἰδέαν ἐστὶν ἐξ αἵματος ἐγένετο. τὰ δ' ὑμενώδη
πάντα, ἐκ σπέρματος ἐτάθη. καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν ἐξ αἵματος εἰ φθαρείη ποτὲ, γεννᾶται πάλιν ῥᾳδίως,
ὡς ἂν τὴν ὕλην ἔχοντα τῆς γενέσεως ἄφθονον. ὅσα δ' ἐκ σπέρματος, ἢ οὐδ' ὅλως, ἢ κατὰ σπάνιον αὖθις
γεννᾶται, καίτοι τήν γε ποιητικὴν αἰτίαν αὐτοῦ τοῖς τελείοις, οὐ γὰρ δὴ καταλέλοιπέν γε ἡ φύσις τὸ ζῶ-
ον, οὐδ' ἐπιλέλησται τῶν δυνάμεων ὧν ἔχει συμφύτων, ἃς γὰρ οὐκ ἐπεκτήσατο παρά τινος, ἀλλ' ἐκ σπέρμα-
τος ἔχει, ἀμήχανον ἀποβαλεῖν αὐτάς. τί δὴ ποτ' οὖν εἰ ἐκτέμνει τις τοῦ σώματος ἡμῶν πιμελὴν, ἢ σάρκα,
γεννᾶται πάλιν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἀπολουμένης ἑτέρα πιμελὴ καὶ σάρξ, ἀρτηρία δὲ ἢ φλὲψ ἢ νεῦρον, ἢ ὑμὴν,
ἢ σύνδεσμος, ἢ τένων, ἢ χόνδρος, ἢ ὀστοῦν ἅπαξ ἀπολόμενα, δεύτερον οὐκ ἔτι γεννᾶται; καὶ τό γε θαυμασιώ-
τερον, ὅταν γυμνωθῇ τι τούτων, καὶ δέον σκεπάσαι, καὶ εἰς οὐλὴν ἀγαγεῖν αὐτὰ σὰρξ μὲν περιφύεται
τῶν εἰρημένων ἑκάστῳ, τὸ δ' ὅμοιον αὐτῷ τῷ γυμνωθέντι κατ' οὐδένα τρόπον ἔτι ἐπιφύεται, οὐδ' ἂν αὐτὰ τὰ
40 παιώνια φάρμακα προσφέρηται. ἀλλὰ διὰ τί συμβαίνει τὸ τοιοῦτον; ἢ ὅτι ἡ τῆς μὲν σαρκὸς ὕλη καὶ νῦν ἐστιν,
ἐκείνων δ' οὐδενός. ἐπεὶ τί νομίζεις ὁ χιτὼν τῆς ἀρτηρίας, ἢ τὸ τοῦ νεύρου σῶμα τὴν διοικοῦσαν αὐτὸ δύναμιν
οὐκ ἔχει τοιαύτης οὐσίας ποιητικὴν, οἵαν αὐτὸ κέκτηται; καὶ μὴν εἴπερ τι ἄλλο καὶ τοῦτο ταῖς φύσεσιν ὑ-
πάρχει. τὸ ποιεῖν ἑαυταῖς ὅμοια. πῶς δ' ἂν ἄλλως ἐτρέφετο σῶμα μὴ τῆς τοιαύτης δυνάμεως, ἀεὶ παραμενού-
σης αὐτῇ; πάντως γὰρ ἀπορρεῖ τι τῆς οὐσίας ἑκάστου, καὶ διὰ τοῦτο δεῖται τοῦ θρέψαντος. ὅμοιον δ' εἶναι
χρὴ τὸ προστιθέμενον ἐκ τῆς τροφῆς τῷ διαφορηθέντι. καί σε κἀνταῦθα τῶν σῶν ἀναμνήσω λόγων ἀριστοτέ-
λου φίλτατε. δυοῖν γὰρ θάτερον ἀναγκαῖον, ἢ ἐν τοῖς σιτίοις ἑκάστου τῶν τρεφομένων σωμάτων ἐμφέρεσθαι
μόρια, κἄπειτα τῶν ὁμοίων ὡς τὰ ὅμοια φοιτώντων γίνεσθαι τὴν θρέψιν· ἢ ἀλλοιουμένης τῆς τροφῆς, ἀλλὰ τὸ
μὲν πρότερον δόγμα τὸ τῶν ὁμοιομερῶν ἐξήλεγξας αὐτὸς ὡς οὐκ ἀληθές. τὸ δ' ἕτερον ὃ τὴν ἀλλοίωσιν πρε-
σβεύει, ὡς ἀληθὲς συνεστήσω, οὐ μὴν οὐδὲ ἐξ ἅπαντος εἰς ἅπαν ὁμοίως αἱ μεταβολαὶ γίνονται δυνατὸν εἰπεῖν,
50 ὅσῳ γὰρ τὸ πλησιαίτερον τῇ φύσει τοῦ μεταβαλλομένου, ῥᾴων ἡ μεταβολή. καὶ διὰ τοῦτο τῷ αἵματι ῥᾷστον μὲν
γίνεσθαι σαρκὶ, χαλεπώτερον δ' ὑμένι, καὶ νεύρῳ, καὶ φλεβὶ, καὶ ἀρτηρίᾳ, καὶ χιτῶνι. πρῶτον μὲν οὖν ἕλ-
κει τὰ μέλλοντα θρέψασθαι τὸν οἰκεῖον ἕκαστον ἐκ τοῦ αἵματος χυμὸν, ὡς Ἱπποκράτης ἐγίνωσκεν, ἀποδέδεικται
δ' ἡμῖν ἐν ἑτέροις ἐπὶ πλέον αὐτά τε ταῦτα, καὶ ὡς τὸ μὲν, παχυτέρου δεῖται τοῦ αἵματος. τὸ δὲ, λεπτοτέρου.
καὶ τὸ μὲν, θερμοτέρου. τὸ δὲ, ψυχροτέρου. καὶ τὸ μὲν, φλεγματωδεστέρου. τὸ δὲ μελαγχολικωτέρου. ἀτὰρ οὖν
καὶ ἀκριβεστέρου καὶ καθαρωτέρου δεῖταί τινα. καὶ αὖθις ἕτερα μὲν καθαρωτέρου. τὰ δ' ὀρρωδεστέρου. καὶ δὴ
καὶ τελεωτάτου κατειργασμένου, τοῖς δ' οὐδὲν ἐμποδίζει κἂν μὴ τοιοῦτον ᾖ τὸ θρέψον, μετὰ δὲ τὴν εἰς ἕκαστον
μόριον ὁλκὴν τοῦ οἰκείου χυμοῦ, τὸ μὲν ἑλχθὲν εἰς πολλὰ μέρη διαλυθὲν ἀτμοειδῶς προστίθεται τοῖς ἕλξα-
σι, μεταβαλλόμενον ἐν χρόνῳ πλείονι. δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο. προσφύει δὲ αὐτὸ κατὰ τὴν πολυ-

χρόνιον μονὴν ἑαυτῷ τὸ ἕλξαντι καὶ ὁμοιῶσαν, μὴ τοίνυν δοκεῖ γεγονέναι μὲν ἐξ ἀρχῆς ἕκαστον τῶν πρώτων
τοῦ ζώου μορίων ἐκ σπέρματος, ἀλλὴν δὲ αὐτῶν εἶναι τὴν ἐσχάτην καὶ οἰκειοτάτην τροφήν. ὅπως οὖν αὕτη
γίνεται ἕκαστον μὲν ἣν ἡμῖν διὰ βραχέων ἀποφήνασθαι, βούλομαι δ' ἀπόδειξιν προσθεῖναι τῷ λόγῳ, καὶ
μάλιστα ὅτι τῆς ἐνεστώσης πραγματείας οἰκειότατόν ἐστιν. ὥσπερ οὖν ὁπότε περὶ χρείας τε καὶ δυνάμεως
σπέρματος ὁ λόγος ἦν ἀπὸ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἀρξάμενοι καὶ λέγοντες ἐν ταῖς μήτραις μένειν τὸ σπέρ-
μα ἡνίκα κυήσειν μέλλοι τὸ ζῶον ἐντεῦθεν συνελογισάμεθα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οἶμαι, καὶ νῦν ἀπὸ
τῶν φαινομένων ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἄρξασθαι προσήκει. φαίνεται τοίνυν ἀρτηρία καὶ φλὲψ ἐφ' ἑκάτε-
ρον ἰοῦσαι τῶν ὄρχεων οὐκ εὐθεῖαν ὁδὸν ὥσπερ ἤδη τὰ ἄλλα σύμπαντα, πολυειδῶς δὲ πρότερον ἑλισσόμεναι
δίκην ἑλίκων ἢ κιρσῶν. ὅθεν οἶμαι καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν ἐπῆλθε κιρσοειδῆ μὲν ἐνίοις, ἑλι-
10 κοειδῆ δ' ἄλλοις ὀνομάσαι τὴν φύσιν αὐτῶν. ἐν δὲ δὴ ταῖς πολλαῖς ἕλιξι ταύταις ἃς ποιοῦνται πρὶν ἤδη τοὺς
ὄρχεις ἐξικνέεσθαι κατὰ βραχὺ λευκαινόμενον ἐνεστί σοι θεάσασθαι τὸ αἷμα. καὶ τέλος ἐπειδὰν ἤδη τοῦ ὄρχεως
ἅπτηται τὸ ἀγγεῖον, ἡ τοῦ σπέρματος οὐσία σαφῶς ἐν αὐτῷ φαίνεται. εἰ μὲν δὴ καὶ ἐκ τῆς τῶν ὄρχεων φύσεως ἀλ-
λοίωσίν τινα προσλαμβάνει, καὶ ἄλλως ἀμήχανον αὐτῷ συντελεσθῆναι, παρείσθω τό γε νῦν εἶναι σκοπεῖν.
ἑπόμεθα δ' εἰ βούλει τήν γε πρώτην Ἀριστοτέλει, καὶ ὅτι μηδὲν ἡμῖν συνεργοῦσιν, εἰς σπέρματος γένεσιν οἱ ὄρχεις.
ὥς τε οὐ τὸ πλεῖστον, ἀλλὰ τὸ σύμπαν ἥ τε ἀρτηρία καὶ ἡ φλὲψ ἐργάζονται τῆς θορώδους ὑγρότητος, φύσις ἄρ' ἐστὶν
αὐταῖς γεννητικὴ σπέρματος, ἀλλ' ἐξ αἵματος ἐγέννησαν αὐτὸ πολυχρονίως ἐν αὐταῖς διατρίψαντος. αὕτη γὰρ
καὶ ἡ χρεία τῆς ἕλικος. ἀλλοιοῦσαι δὲ δή που τὸ αἷμα μετέβαλον εἰς σπέρμα. τὸ δ' ἀλλοιοῦν ἅπαν εἰς τὴν ἑαυ-
τοῦ φύσιν ἄγει τὸ ἀλλοιούμενον, ὅπερ δὴ καὶ φαίνεται. λευκὸν γὰρ καὶ παχὺ καὶ γλίσχρον ἐστὶ τὸ σπέρμα, φέ-
ρειν ἤδη τι ἴδιον ἀρτηρίας καὶ φλεβὸς σῶμα. φαίνεται δὲ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τούτοις ἡμῖν ὁμολογῶν, ἐ-
20 πειδὰν φάσκῃ. τοὐναντίον ἄρ' ὅ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον λεκτέον, οἱ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ παντὸς ἀπιόν. ἡμεῖς δὲ τὸ πρὸς ἅ-
παν ἰέναι πεφυκὸς σπέρμα ἐροῦμεν. τῆς δ' αὐτῆς ἔχεται γνώμης καὶ τῷ φάναι. χρησίμου ἄρα περιττώμα-
τος μέρος τι ἐστὶ τὸ σπέρμα. χρησιμώτατον δὲ τὸ ἔσχατον καὶ ἐξ οὗ δὴ γίνεται τὸ ἔσχατον τῶν μορίων, ὅθεν οἴ-
μαι θαυμάσειέ τις ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτοῦ κατὰ τὸ πρῶτον βιβλίον περὶ ζώων γενέσεως, ἐν μὲν τῇ προγε-
γραμμένῃ ῥήσει καθ' ἣν ἀντιλέγει τοῖς ἀρχαίοις ἑαυτοῦ, περὶ τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας ἀποδεικνύναι πει-
ρωμένου τῶν μορίων ἕκαστον ἐξ αὐτοῦ γίνεσθαι, κατωτέρω δ' ὑπ' αὐτοῦ μὲν, οὐκ ἐξ αὐτοῦ δὲ, τὸ γὰρ ἐξ οὗ γίνε-
ται τὸ καταμήνιον εἶναι. τάχ' οὖν φαίη τις ἀκριβέστερον ἡμῖν γεγονέναι τὸν λόγον, εἰ γὰρ δίαι τε γενναῖαι εἰσὶν
αἱ ἀρτηρίαι τε καὶ αἱ φλέβες τὸ σπέρμα, διά τι τοῖς ἀποκοπεῖσιν ἑαυτῶν μέρεσιν οὐκ ἀποφύουσιν ἕτερα ἀντ'
αὐτῶν. διττὴ δ' ἂν εἴη καὶ ἡ πρὸς τοῦτο ἀπόκρισις. ἡ μὲν ἑτέρα διότι φλέβας ἐθεάσαντό τινες ἤδη γεγεννημέ-
νας ἐν ἕλκεσι μεγάλοις, ὥσπερ καὶ ἡμᾶς αὐτοὶ κατά τε ἄλλα τινὰ μόρια καὶ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἱκανῶς ἀ-
30 ξιολόγους τε καὶ πολλάς. ἑτέρα δὲ, ἣν οὐκ ἀπόκεισιν ἴσως ἐάσει τις ἐνσμάζεσθαι τῶν περὶ λέξιν ἐσπουδακό-
των, ἀλλὰ διέξοδον. ἐρῶ γὰρ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὔ τε πολλοῖς ὤφθησαν ἐν ἕλκεσι γεννηθῆναι φλέβες, ἀλλ' ὀλι-
γίστοις παντάπασιν. ἀρτηρίαν δὲ καὶ νεῦρον οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ κατὰ τὸ σπάνιον τινὶ γεννηθέντα. τουτὶ μὲν οὖν ὀλί-
γον ὕστερον ἐροῦμεν ὡς μηδὲν λίπῃ τῷ λόγῳ. πρὸς Ἀριστοτέλην δὲ πρότερον ἐν οἷς ἔλεγεν ἀντειπεῖν βού-
λομαι τελευτὴν, ἀποφηνάμενον ἀχρήστους εἰς τὴν τοῦ σπέρματος γένεσιν εἶναι τοὺς ὄρχεις, ἐξ ὧν γὰρ
οὕτω γινώσκει τῇ φλεβὶ καὶ τῇ ἀρτηρίᾳ τὴν γένεσιν αὐτοῦ παραχωρεῖ ταῖς εἰς τοὺς ὄρχεις φερομέναις. οὐ
δή που δὲ ταύταις μὲν ὑπάρχει φύσις, ὡς γεννᾶν σπέρμα, ταῖς δ' ἄλλαις οὐχ ὑπάρχει. ἀλλ' εἰ καὶ κατ' ἄλ-
λην τινὰ τοῦ ζώου χώραν ἀρτηρία καὶ φλὲψ ὁμοίως ἦσαν ἐληλιγμέναι, καὶ κατ' ἐκείνην ἂν ἐφαίνετο τοιοῦ-
* τος χυμός. εἴπερ οὖν γεννῶσι, καὶ τρέφονται πρὸς αὐτοῦ. ἀλλ' ἡ θρέψις καὶ ἡ γένεσις οὐδέν ἐστιν ὅμοιον οὕτω διαφερ-
θέντι καὶ μέρος τὸ διαφορηθὲν τῶν τρεφομένων. ἡ θρέψις μόρια γεννᾷ τῶν τρεφομένων. ἀλλ' οὐκ ἐξ ἄλλης
40 μὲν ὕλης ἐγεννήθη μὲν τὸ ὅλον ἀγγεῖον, ἐξ ἄλλης δὲ νῦν αὐτοῦ γεννᾶται τὰ μέρη. δῆλον οὖν ὡς εἴπερ ἐξ ὑγρό-
τητος τρέφεται θορώδους ἐκ τοιαύτης καὶ κατ' ἀρχὴν ἐγίνετο. πρὸς Ἀριστοτέλη μὲν αὐτάρκης ὁ λόγος. ἀνα-
λαβόμενοι δὲ ἅπερ ἐρεῖν ἀνεβαλλόμεθα. πρῶτον μὲν ὡς ὀλιγάκις ὤφθη φλὲψ γεννηθεῖσα. δεύτερον δ' ὅτι
τῶν ἄλλων οὐδὲν ὤφθη. τὸ γὰρ ἐπιτρεφόμενον ἀγγεῖον τῇ προϋπαρχούσῃ φλεβὶ, ταύτῃ γὰρ δηλονότι συνε-
χές ἐστιν. οὐχ ἐν ἁπάσῃ τῇ φύσει τοῦ σώματος ὕλην ἄφθονον εἰς γένεσιν ἔχει. ἂν τοίνυν οὐδὲ φθάσῃ σὰρξ ἐν κύ-
κλῳ περιτραφῆναι τῷ στόματι τῆς ἀποκεκομμένης φλεβὸς, οὐδ' αὖ ἐξ ὑγροῦ ποτε δαψιλοῦς ὕλης ἀπορή-
σῃ, δυνήσεται γεννῆσαι. χρὴ τοίνυν ἅμα μὲν ἐρρωμενεστάτην εὑρεθῆναι τὴν ἐν ταῖς ἀποκεκομμέναις φλεψὶ δύ-
ναμιν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ δημιουργοῦσα τὴν ἐπιφυομένην ἅμα δ' ὕλην θορώδη τοσαύτην ὡς μὴ φθασθῆναι
πρὸς τῆς ἐπιφυομένης σαρκὸς κλεισθῆναι τὸ στόμα. σπανιώτατον δέ ἐστι συνελθεῖν εἰς ταὐτὸν ἄμφω ταῦτα.
εἰ τοίνυν ἐπὶ φλεβὸς ἁπλοῦν καὶ λεπτὸν ἐχούσης τὸν χιτῶνα σπανίως ἡ γένεσις, οὐδὲν δή που θαυμαστὸν ἐπ'
50 ἀρτηρίας ἑξαπλάσιον, ἢ κατὰ φλέβα τὸ πάχος ἐχούσης, οὐ σπάνιον, ἀλλ' ἀδύνατον γενέσθαι. διότι καὶ ἡ
τοσαύτης ὕλης παρασκευὴ ἀδύνατος. οὕτω δὲ δή που καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον οἷς ἐκ σπέρματος ἡ γένεσις, ἀπο-
ρίᾳ δαψιλοῦς ὕλης αὖθις οὐ φύεται. τοσοῦτον γὰρ οὐδαμόθι περιεχόμενον ἀθρόον σπέρμα δυνατόν ἐστιν εὑ-
ρεῖν, ὅσον δεῖται πρὸς τὴν γένεσιν ἕκαστον τῶν ἀπολωλότων. ἀλλὰ καὶ χρόνῳ πλείονι συναθροίζεσθαι μέλ-
λον, φθανούσης τῆς σαρκώσεως ἴσχεται. κατὰ δὲ τὴν πρώτην ἐκ τοῦ σπέρματος γένεσιν ἀθρόον μὲν ἐπὶ τὸ
ὑγρὸν, ἐξ οὗ τῶν ἀγγείων ἡ διάπλασις. ὁ δημιουργὸς δ' αὐτοῦ διττός. ἥ τ' ἐν αὐτῷ τῷ σπέρματι δύναμις. ἥ τ' ἐν ταῖς
τῆς μήτρας ἀρτηρίαις, οἷς προσέπεσεν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἑλκωμάτων ἀπορίᾳ δαψιλοῦς ὕλης, ἀργὸς ἦν ἡμῖν τοσοῦτος δημιουρ-
γός. ἐπὶ δὲ τῆς ἐν τῇ μήτρᾳ τῶν ζώων γενέσεως ἥ τε ὕλη δαψιλής. καὶ σύνεστιν αὐτῷ δημιουργὸς ἕτερος οὐ ψαύων μόνον τῆς
ὕλης, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλης αὐτῆς διαπεφοιτηκώς. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἐν τάχει διαπλάττεσθαι τοῖς κυουμένοις τὰ πρῶτα

τῆς φύσεως ὄργανα, τῇ τε τῆς ὕλης ἀφθονίᾳ τε ἅμα καὶ ἀρετῇ, καὶ τῇ τῶν δημιουργούντων αὐτὰ ἐνεργείᾳ.
ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων ἀποδέδεικται, τὸ καταλοιπὸν τῶν ἐμβληθέντων διέλθωμεν. πρὸς μὲν γὰρ τὸν Ἀριστοτέλει
ἐραστὸς ὁ λόγος ἐγένετο τοὺς ὄρχεις ἀποστερήσαντα τοῦ σπέρματος τὴν γένεσιν. εἰ γὰρ οὐκ ἐκεῖνοι γεννῶσιν αὐτὸ, πρόδη-
λον ὡς ἡ ἀρτηρία τε καὶ ἡ φλέψ. ἀλλ' οὐ χρὴ τὴν Ἀριστοτέλους ἄγνοιαν ἑρμαιον ἡγησαμένους ἀναπόδεικτον καταλι-
πεῖν τηλικοῦτον δόγμα, μή καὶ τῶν ἀντιλογικῶν ἐπιτιμήσῃ τις ἡμῖν, ὡς προσποιησαμένοις μὲν ἀλήθειαν ἐρᾶν,
ἁρπάζουσι δὲ τοὺς λόγους μᾶλλον ἢ ἀποδεικνύουσι. οὐ δή που γὰρ εἰ Ἀριστοτέλης ἠγνόησε τῶν ὄρχεων τὴν δύ-
ναμιν, ἡμᾶς χρὴ διὰ τοῦτο τοῖς ἑλικοειδέσιν ἀγγείοις ἐπιτρέπειν ἅπασαν τοῦ σπέρματος τὴν γένεσιν. κατῶ φαί-
ην ἂν πρὸς αὐτούς, ὡς αἰσχυνοίμην ἂν αὐτοῖς εἰ ἐπιτρέποιμι ξύμπασαν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἑτοίμως ἔλαβον,
Ἀριστοτέλους ἕνεκεν, ὅπως μὴ μακρὸς ὁ πρὸς αὐτόν μοι γίγνοιτο λόγος. ἥκω δ' αὖθις ἐπὶ τοὺς οἰομένους ἅπαν
10 ἀπὸ τῶν ὄρχεων γεννᾶσθαι τὸ σπέρμα, καὶ πρῶτον μὲν ἐρωτῶ. τί δή ποτε ἐπ' αὐτοὺς καταφερομένοις
ἐν τοῖς ἄνωθεν ἀγγείοις φαίνεται περιεχόμενον, εἴπερ μόνων τῶν ὄρχεων ἔργον ἐστίν; ὥσπερ γὰρ οὐκ
ἐστὶν εὑρεῖν ἐν τῇ γαστρὶ καὶ τοῖς ἐντέροις αἷμα, διότι μηδὲν ὅλως εἰς γένεσιν αὐτοῦ συντελοῦσιν, οὕτως οὐδ'
ἂν ἐν τοῖς ἀγγείοις ἦν τὸ σπέρμα, μηδὲν συμπράττουσιν. ἑξῆς δὲ τῆς ἕλικος αὐτῆς αὐτὸν ἐρωτήσω τὴν χρεί-
αν. δυνατὸν γὰρ ἦν οἶμαι μᾶλλον εἰπεῖν ἄμεινόν τε καὶ ῥᾷον εὐθὺ τῶν ὄρχεων ἰέναι τοῖς ἀγγείοις αὖ τῆς
τοιαύτης ὕλης ἐπὶ τούτοις, εἰ νεκροὺς καὶ ἀδυνάτους ἀλλοιοῦν ὑποτίθενται τῶν ἀγγείων τοὺς χιτῶνας, ὕ-
λην πολυχρονίως ὁμιλοῦσαν. ἢ εἰ καὶ συγχωροῦσι μὲν τοῦτο, καὶ κατὰ τὴν ἑαυτῶν δὲ φύσιν ἀξιοῦσιν
αὐτοὺς ποιεῖσθαι τὴν ἀλλοίωσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀτοπώτερον ἔτι, καὶ ὅμοιον, ὡς εἰ καὶ τὸ πῦρ φαίη τις ψυ-
χρὸν ὂν θερμαίνειν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐστὶν, ἢ κατὰ ποιότητα μεταβολὴ, καὶ ἀλλοίωσις αὐτῆς τοῦ πάσχον-
τος ὁμοιώσεως τῷ δρῶντι. καὶ μὴν εἰ καὶ τοῦτο συγχωρεῖτο, παχὺ καὶ γλίσχρον καὶ λευκὸν ἐργάσονται τὸ
20 ἀλλοιούμενον. ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ τοῦ σπέρματος αὐτοῖς ἀναθεῖναι τὴν γένεσιν. τουτὶ μὲν ἡμῖν ἐνταυ-
θα κείσθω. τὸ δ' ἕτερον μέρος τοῦ λόγου διέλθωμεν. ἐπειδὰν καὶ τῶν ἰατρῶν ἔδοξέ τισιν, οὐδὲν εἰς σπέρ-
ματος γένεσιν οἱ ὄρχεις συντελεῖν, ἐξευρήκασιν δ' οἱ πλεῖστοι πιθανὰς ἀποδείξεις, καὶ τοῖς ἐρωτῶσι τὴν αἰτί-
* αν διδόασι, οὐ μᾶλλον τῶν ἄλλων θερμανθέντων καὶ ψυχθέντων αἴτιον γίνεται τὸ ὂν, εἰ μηδὲν εἰς σπέρματος
γένεσιν συντελοῦσιν, ὧν ἀποκείσθω ἐνίας Ἀριστοτέλης πρῶτον εἶπεν. διὸ καὶ ὅτι τοιαύτην χρείαν παρέχον-
ται τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις, οἵαν καὶ αἱ λεῖαι καλούμεναι κατὰ τοὺς ὀρθίους ἱστοὺς, κατασπῶντες γὰρ αὐ-
τοὺς αὔξουσι τὴν ἐπαναδίπλωσιν, ἣν ἐκεῖνος φησὶ χρήσιμον ὑπάρχειν εἰς τὸ στασιμωτέραν γενέσθαι τὴν κί-
νησιν τοῦ σπερματικοῦ περιττώματος. ἀφαιρεθέντων δὲ ὥς φησιν, ἀναπαύεται, ἀλλὰ ψυγέντες γε σφοδρῶς
ἀγόνους ποιοῦσι. καί τοι κατασπᾶν γε ἔτι δύνανται. τί ποτ' οὖν καὶ φησὶν ὅτι τῶν σπερματικῶν ἀγγείων ἡ
ψύξις, οὐχὶ τῶν ὄρχεων αὐτῶν αἰτία τῆς ἀγονίας ἐστί; διὰ τί τοίνυν θλασθέντες; ὅτι συνθλᾶται φησὶ τὰ
30 σπερματικά. διὰ τί δὲ σκιρρωθέντες; ὅτι κἀκεῖνα συνσκιρροῦνται. καὶ ὅλως ὅτι περ ἂν εἴποι τις πάθος τῶν
ὄρχεων ἀγονίας ποιητικὸν, ἐκείνου καὶ τὰ σπερματικὰ μετεσχηκέναι φησίν. ἴσως οὖν ἄμεινον ἄνωθεν ἄρξα-
σθαι τῷ λόγῳ περὶ τῆς κατασκευῆς πρότερον ἀκριβῶς διελθεῖν τῶν σπερματικῶν ὀργάνων, ὧν χωρὶς οὐδὲ
συνιέναι τῶν λεχθησομένων ἐστὶν, ἡ μὲν οὖν ἀρτηρία καὶ ἡ φλὲψ ἀπὸ τῶν κατὰ ῥάχιν ἀγγείων ὁρμηθεῖσαι διὰ
τῶν λαγόνων φέρονται κάτω, μέχρι περ ἂν ἐξίκωνται πρὸς τὴν καλουμένην ἐπιδιδυμίδα. μόριον δ' ἐστὶν
αὕτη τοῦ ζώου κατὰ τῆς κεφαλῆς ἐπικείμενον τοῦ ὄρχεος, ὡς καὶ τοὔνομα ἐνδείκνυται, καὶ σύριγγες πολ-
λαὶ διήκουσιν ἐξ αὐτῆς εἰς τὸν ὄρχιν ὑγροῦ ὀρρώδους μεσταί. ταύτῃ τῇ ἐπιδιδυμίδι καὶ ἀρτηρία καὶ φλὲψ
παραπεφύκασι κατὰ τὴν εἰρημένην ὀλίγον ἔμπροσθεν ἕλικα. καί τινα βραχεῖαν ἑαυτῶν ἀπονέμησιν αὐτῇ
παρέχουσι πρὶν ἐμφῦναι τῷ ὄρχει. καὶ μὴν δὴ καὶ ὁ πόρος ὁ σπερματικὸς ὃν ὀνομάζουσιν ἔνιοι κιρσοειδῆ παρα-
στάτην, ἐντεῦθεν ἀρχόμενος τὴν γονὴν, ἐπὶ τὴν ἔκφυσιν ἀναφέρει τοῦ αἰδοίου. καὶ διὰ τοῦτο οἶμαι καὶ Ἡρό-
40 φιλον οἰηθῆναι μηδέν τι μέγα συνεργάζεσθαι τῇ γενέσει τοῦ σπέρματος. μέχρι μὲν γὰρ ἐντὸς τῶν λαγόνων ἐ-
στὶν ἡ ἀρτηρία καὶ ἡ φλὲψ ἅμα τοῖς ἄλλοις ἅπασι σπλάγχνοις τῷ κοινῷ πάντων καλύπτεται σκεπάσματι
τῷ περιτοναίῳ καλουμένῳ. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε τέτρηται τὸ περιτόναιον ἑκατέρωθεν ἀξιολόγῳ τρήματι. καὶ πό-
ρος ἀπ' αὐτοῦ γίνεται μέγιστος εἰς τοὺς ὄρχεις καθήκων. ἐν τούτῳ τῷ πόρῳ, καὶ ἡ τῶν ἀγγείων ἕλιξ γεννᾶται καὶ
τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον ἐκ τῆς ἐπιδιδυμίδος ἐκφυόμενον ἐπὶ τὰς λαγόνας ἀναβαίνει. ψαῦον μὲν κατὰ
τὴν ἔκφυσιν τοῦ ὄρχεος, οὐ μὴν ἐξ αὐτοῦ γε τὴν γένεσιν ἔχον. ἤδη μοι πάλιν ἄνωθεν ἀρξάμενος καὶ προ-
σέχων ἀκριβέστερον τὸν νοῦν τῷ λόγῳ καθ' ἑκάτερον πόρον, ἴδε αὐλόν τινα τὴν μὲν ἀρτηρίαν ἅμα τῇ φλε-
βὶ καταφερομένην εὕροις ἂν, ἀναφερόμενον δὲ τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον, ἐντεῦθεν δὲ πάλιν οὐκέτι ἔξωθεν τῶν
τῆς ἥβης ὀστῶν, ἀλλὰ διὰ βάθους τε καὶ ἔσω αὐτοῖς εἰς τὸ κάταντες φερόμενον ἄχρις ἂν ἐπὶ τὸν τῆς κύ-
στεως ἐξικνεῖται τράχηλον, ᾧ συνεχὲς ὑπάρχει τὸ αἰδοῖον. ἄντικρυς οὖν δῆλόν ἐστι τῷ κατασκεψαμένῳ τὰ
50 εἰρημένα διὰ τῶν ἀνατομῶν, ὡς τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον διὰ τὸ μακρότατον γενέσθαι τοσαύτην ὁδὸν περιέρ-
χεται, βραχὺ γὰρ ἂν ὂν ἐσχάτως ἀπὸ τῆς ἐπιδιδυμίδος εὐθὺ τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως ἀφίκοιτο. καὶ μὴν δὴ
καὶ εἴπερ ἐντὸς τοῦ περιτοναίου τῶν ὄρχεων ἡ θέσις ἐγένετο, τοῦ σπερματικοῦ τὸ ἥμισυ μέρος ἀπώλετο, καὶ
ἡ τῆς ἀρτηρίας τε καὶ φλεβὸς ἕλιξ. ὅπως οὖν ἐκείνη τε γένοιτο καὶ τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον αὐξυνθείη, τόν
τε τοῦ περιτοναίου πόρον ἡ φύσις ἔτεμετο, καὶ τοὺς ὄρχεις ἔταξε κάτω. συμβαίνει γὰρ οὕτως ἐν μὲν τοῖς ἀγγείοις
χρονίζειν τὸ αἷμα πέττεσθαί τε καὶ θρομβοῦσθαι. μακρότατον δὲ γενέσθαι τὸ σπερματικὸν, ὅπως πλέον ἐξακοντί-
ζοι κατὰ μίαν ἐνέργειαν τὸ σπέρμα. δι' αὐτό γε τοι τοῦτο κιρσωδέστερον ἐποίησεν αὐτὸ πλησίον τοῦ τραχήλου τῆς
κύστεως, ὅθεν καὶ τοὔνομα αὐτῷ κιρσοειδὴς ἐτέθη παραστάτης. εἴ τις ταῦτα θεάσαιτο, θαυμάσει τῶν ἀνδρῶν ὅσοις
ἔδοξεν ἕνεκα τοῦ κατασπᾶσθαι τὰ τοῦ σπέρματος ὄργανα τοὺς ὄρχεις ὑπὸ τῆς φύσεως γεγονέναι. πότερον γὰρ

τὰς ἄμεινον ἦν ἐκλείπεσθαι, ταῦτ' εὐθύνεσθαι θέλουσιν, ἢ τὴν κιρσοειδῆ παραστάτην. διατρίβω δὲ ἴσως οὐκ ἀναγκαί-
ως ἐν τῷδε, μέγιστον ἔχων μαρτύριον, ὅσα τῶν ζώων ἐντὸς τοῦ περιτοναίου κέκτηται τοὺς ὄρχεις ὥσπερ καὶ
οἱ ὄρνιθες. οὐ γὰρ δὴ καὶ τούτοις γε φήσει τις ἐξῆφθαι τῶν σπερματικῶν ἀγγείων, ὥσπερ τὰς λείας, ἐφ' ὑψη-
λοτέρου κειμένων αὐτοῖς τῶν σπερματικῶν. ἴσως οὖν γε παρατείνει τὸ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένον, ὡς χρὴ
μῆκος ἀξιόλογον ὑπάρχειν τῷ σπερματικῷ. δόξει γὰρ ἡ ἐντὸς τοῦ περιτοναίου θέσις ἀφαιρεῖσθαι τὸ ἥμισυ μέ-
ρος αὐτοῦ τὸ καταφερόμενον ἅμα τοῖς κιρσώδεσιν ἀγγείοις ἐπὶ τὸν δίδυμον. ἀλλ' εἰ μάθοις πῶς τε ὄρχεις ἔχει
ταῦτα τὰ ζῶα τῶν φρενῶν ψαύοντας, εὐρυτάτους τε τοὺς σπερματικοὺς πόρους, ἑτοίμη τῆς ἀπορίας ἡ λύ-
σις. ἀπό τε γὰρ τῶν φρενῶν ἱκανὸν τὸ μεταξὺ διάστημα, καὶ τὸ χωρίον θερμόν, ὥστε ὅσον ἐκ τῆς μακρᾶς ἕλικος
τῶν ἀγγείων καὶ τοῦ μήκους τῶν σπερματικῶν εἰς πλῆθος ἐφ' ἡμῶν ὠφελεῖται τὸ σπέρμα, τοσοῦτ' ἐπ' ἐκείνων ἐκ
10 τε τῆς τῶν πόρων εὐρύτητος καὶ τῆς θέσεως τῶν ὄρχεων. οἱ μὲν γὰρ σπερματικοὶ πόροι, τοσοῦτον ἐπλεονέκτη-
σαν τῆς εὐρύτητος, ὅσον ἀπολείπονται τοῦ μήκους. ἡ δὲ θέσις τῶν ὄρχεων ἐφ' ὑψηλοῦ γινομένη, διὰ μὲν τὴν
ἀπόστασιν ἐχαρίσατο τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις ἀξιόλογον μῆκος, διὰ δὲ τὴν τῶν θερμοτάτων σπλάγχνων γει-
τνίασιν εἰς τάχος γενέσεως οὐ σμικρὰ τῷ σπέρματι συνετέλεσεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ περιουσίας. ὁ δ' ἐκεί-
νων λόγος αὐτάρκης ἐξελήλεγκται, μόνῃ τῇ θέσει τῶν ὄρχεων ἐξεληλεγμένος, οὐδὲν ἧττον καὶ δι' ὧν ἔμπροσθεν
εἶπον, οὐχ ἥκιστα δ' ἂν ἐλεγχθείη καὶ διὰ τῶνδε. χρὴ γὰρ ἤδη διελθεῖν ἡμᾶς ὃ παρορῶσιν ἅπαντες σχεδὸν ἰατροί
τε καὶ φυσικοὶ φιλόσοφοι περὶ χρείας τε καὶ δυνάμεως ὄρχεων οὐ γινώσκοντες, ὡς ἐπὶ τῶν ἐκτμηθέντων αὐ-
τοὺς οὐδὲ τοῦ ψαῦσαι τῆς ἐπιδιδυμίδος οὐδὲν παρέχει τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον. ἀπόλλυται δὲ τῶν ζώων οὐ τὸ
σπερμαίνειν μόνον, ἕρμαιον γὰρ ἂν ἦν τοῦτο τοῖς τῶν ἀφροδισίων ἀπέχεσθαι βουλομένοις, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνδρεία τε καὶ
ὡς ἂν εἴποι τις ἀρρενότης. οὕτω δὲ καὶ εἰ θήλεος ζώου τοὺς ὄρχεις ἐκτέμνοις οὔτ' ὀργᾷ ποτε τὸ τοιοῦτον, οὔτε προσίεται
20 τοῦ ἄρρενος ἀφροδισίου κοινωνίας ἕνεκεν, ἀπόλλυσί τε ὡς ἂν εἴποι τις τὴν θηλύτητα. τὰς γοῦν θηλείας ὗς ἐκ-
τέμνουσιν οἱ παρ' ἡμῖν, οὐ μόνον ἐπὶ τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ κἀν τοῖς ὑπερκειμένοις ἔθνεσιν ἄχρι Καππαδοκίας, καὶ
γίνονται πᾶσαι παραπλήσιαι τοῖς εὐνουχισθεῖσιν, ἱκανῶς εὐτραφεῖς τε καὶ πίονες, ἥδιόν τε τὸ κρέας ἔχουσι τῶν
ἄλλων θηλειῶν, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρρενες τῶν ἀρρένων. οὐ μὴν ὁμοίως ἀκίνδυνος ἡ ἐξαίρεσις τῶν τῆς θηλείας ὄρ-
χεων ἐστὶ διὰ τὸ χωρίον ἐν ᾧ κεῖνται. τοῖς γὰρ τῶν μητρῶν πλαγίοις μέρεσι παράκεινται καθ' ἑκάτερον εἰς ἀρ-
τηρίαν μὲν καὶ φλέβα, καθάπερ καὶ οἱ τῶν ἀρρένων λαμβάνοντες ἑλικοειδῶς ἐμφυόμενον ἑαυτοῖς ἀγγεῖον
σπερματικὸν εἰς ἑκατέραν τῶν κεραιῶν περαῖνον. ἀναγκαῖον οὖν ἐστὶ περισχίζειν τὰς λαγόνας ἑκατέρας εἴ τις
ἐκτέμνειν βούλοιτο, κἀν τούτῳ μείζων ὁ κίνδυνος ἤπερ ἐπὶ τῶν ἀρρένων. ταύτην οὖν τηλικαύτην ὑπάρ-
χουσαν τοῖς ὄρχεσι τὴν δύναμιν, οὐκ οἶδ' ὅπως ἅπαντες παρεωράκασι, καὶ περὶ τοῦ συντελεῖν αὐτοὺς ἢ μὴ
συντελεῖν τῷ σπέρματι ζητοῦσιν. εἰ δ' οἱ μὲν ἐσχάτως ἐσφάλησαν ὡς καὶ τοῦτο αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι, τινὲς δὲ γου-
30 νάδας μὲν ὑπ' αὐτῶν ἔφασαν τὸ σπέρμα, τί δὲ συμβαίνει τῷ παντὶ ζώῳ, δι' ὃ ψυχρότερόν τε καὶ ἀσθενέστερον εὐνου-
χισθὲν ἀποτελεῖται ζητῆσαι παρέλιπον, ἀλλ' ὥσπερ τὸ σπερμαίνειν μόνον, ἄλλο δ' οὐδὲν ἀπόλλυται τῶν ὄρχεων ἀφαιρεθέν-
των, ὅτι συνδιασπᾶται καθάπερ ἐκεῖνοί φασι τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον, οὐκ ἂν ἦν μόνον ἐν ταῖς τομαῖς αὐτῶν τὸ βλά-
βος μὴ δύνασθαι φῦσαι παῖδας. ὥστε οὖν τῶν παίδων οὐδεμία φροντίς, ἀλλ' εἴτε στεφανίτης ἀγῶνας αἱρεῖ-
σθαι μᾶλλον ἐθέλουσιν ἢ τινα τοιαύτην ἄλλην ὑπόθεσιν ἐπανῄρηνται, δεῖν οὐκ ἀγαθὸν ἀγνοεῖν ἔγνωμεν, οὐδ' ἂν εἴη
τοῦτο ἐκτομῆς ὄρχεων, ὥρα τοίνυν ἡμῖν ἐστὶ τῶν ἀσκούντων Ὀλύμπια τοὺς ὄρχεις ἐκτέμνειν, ὡς οὐ μόνον ἐκείνοις γε
παίδων γενέσεως οὐδεμία φροντίς, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο μέρος ἑτοίμως ἐπιδώσουσι τῆς νίκης ἕνεκεν, ἀλλ'
οὐκ ἀσφαλὴς ἡ τομὴ συνεκτέμνουσα τοῖς ὄρχεσι τὴν ἰσχὺν τοῦ σώματος ἅπαντος. ἢ εἰ μὴ τοῖς ὄρχεσιν τὴν ἰσχὺν ἀλλ'
ὡς ἂν ἐκείνων τις ἴσως εἴποι τοῖς πόροις τοῖς σπερματικοῖς, ἐχρῆν καὶ τοῦτο διασκέψασθαι καθ' ὅντινα τρόπον γί-
νεται, καίτοι γοῦν οὐδ' ἐκτέμνεται τούτων οὐδέτερος, ἀλλ' ἀποσπᾶται μόνον ἀπὸ τῶν ὄρχεων, ὥστ' εὔλογον,
40 οὐ διὰ τὸ μένον ἐστὶ καὶ σωζόμενον, ἀλλὰ διὰ τὸ τελέως ἀπολόμενον ἐκ τοῦ ζώου μόριον ἀπόλλυσθαι τὴν ἀρρενότητα
καὶ τὴν ἰσχύν. ἆρά σοι δοκοῦσι καθάπερ αἱ λεῖαι τοῖς ἴσοις οὕτως οἱ ὄρχεις τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις προσκεῖ-
σθαι; ἀλλ' οὐχὶ μόνον ἐοικὸς ἥκειν τῇ χρείᾳ τῆς καρδίας αὐτῆς; ἀποψύχονται γοῦν οἱ ἀπολέσαντες αὐτοὺς ἑτέ-
ραν ἀρχὴν ἐμφύτου θερμότητος ἀφῃρημένοι, καὶ καταπίπτει πᾶς ὁ τόνος αὐτοῖς, ὡς εἰ καὶ γεγηρακότες ἔτυχον.
οὔτ' εὐρεῖα φλὲψ οὔτ' ἀνθηρὸν αἷμα καὶ ἀρτηρίαι μικρὸν καὶ ἀρρώστως σφύζουσιν ὥσπερ τοῖς γέρουσιν, ὥστε καὶ ῥώμης
ἀρχὴ τοῖς ζώοις εἰσί, καὶ θερμότητα πολλὴν ἐπάρδουσι τῷ σύμπαντι σώματι. δι' ἣν οἱ στερηθέντες αὐτῶν, ἄτε-
χοι μὲν οὐ τὰ γένεια μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ σύμπαν γίνονται σῶμα. μικρὰς δ' ὡς εἴρηται τὰς φλέβας ἴσχουσιν ὁμοίως
ταῖς γυναιξὶ οὐκ ἐπιθυμοῦσιν ἀφροδισίων, ὡς ἄλλο τι μᾶλλον ἢ ζῶον ὑπάρχοντες. ὥστε ταύτῃ γε καὶ τῆς καρ-
δίας αὐτῆς πλέον ἔχουσιν οἱ ὄρχεις, ὡς πρὸς τὴν θερμότητά τε καὶ ῥώμην τοῖς ζώοις παρέχειν ἔτι καὶ τῆς τοῦ
γένους διαμονῆς ἐξηγοῦνται. ταῦτ' οὖν καὶ τηλικαῦτα παριδόντες οἱ πρὸ ἐμοῦ φιλόσοφοί τε καὶ ἰατροὶ περὶ μι-
50 κρῶν καὶ φαύλων ἐρίζουσι, ζητοῦντες εἰ συντελοῦσί τι πρὸς τὴν τοῦ σπέρματος γένεσιν οἱ ὄρχεις. ἡμᾶς οὖν αὖ-
θις ὑπὲρ αὐτῶν ἀναλαβόντες εἴπωμεν, ὡς πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἔτι κἀκεῖνα. τῶν ὄρχεων ἐστὶν οὐ σμικρὰ τε-
κμήρια, τῆς ὅλου τοῦ σώματος ὑπ' αὐτοῖς ἀλλοιώσεως. οὐ μόνον γὰρ ἥδιόν ἐστι τὸ κρέας τῶν εὐνουχισθέν-
των ἱερείων, ἀηδέστερον δὲ τὸ τῶν ἀτμήτων, ἀλλὰ καὶ ἡ ποιότης αὐτὴ τῶν σαρκῶν ὅμοιόν τι τῇ τῶν ὄρχεων
ἔχει ποιότητι, βαρὺ καὶ βρομῶδες, ὡς ἂν οὕτω τις εἴποι, μέχρι καὶ τῆς κατὰ τὴν ὀσμὴν ὁμοιότη-
τος. ἄλλους μὲν οὖν τινας ἀγνοῆσαι τὰ τοιαῦτα θαυμαστὸν οὐδέν, Ἀριστοτέλην δ' οὐκ ἐχρῆν, ἡμῖν
αὐτὸν εἰρηκότα πολλάκις ὡς μικρὰ μόρια μεγίστων ἀλλοιώσεων αἴτια τῷ παντὶ γίνεται σώματι. τοῦτο
γὰρ ἐκεῖνον ἐχρῆν προσθεῖναι μόνον, ὥσπερ ἐξαιρεθέντος τινὸς μορίου τὸ ζῶον ἀλλοιοῦται σύμπαν, αἰτία
* τῆς ἀλλοιώσεως ἐστὶ τὸ μόριον, οὐ γὰρ δὴ τῆς αὐτῆς γε καὶ ἀφαιρούμενον τοῦ ζώου καὶ παρόν. ἀλλ' εἰ μὲν

αἰρόμενα

ἀιρόμενον καταψύχει, πυρρὸν ἐθέρμαινεν. εἰ δ' ἀσθενὲς ἐργάζεται, ῥώμης ἦν ἀρχή. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰ τὰς
πρὸς τὴν συνουσίαν ὁρμὰς ἀφαιρεῖται τμηθέν, δι' ἐκείνου τοῖς ζώοις ἡ τοῦ γένους ἦν διαδοχή. τουτὶ μέν γε τὸ φί-
τον, οὐδ' ἡ καρδία δύναται παρασχεῖν, ὥστ' ἐκείνη μὲν ἂν εἴη τοῦ ζῆν μόνον. οἱ δ' ὄρχεις τοῦ καλῶς ζῆν ἀρχή. ὅσον
δέ ἐστι κρεῖττον τὸ εὖ ζῆν, ψιλοῦ καὶ μόνου τοῦ ζῆν, τοσοῦτον ἐπὶ τοῖς ζώοις οἱ ὄρχεις αἱρετώτεροι τῆς καρδίας.
ἦν ἄρα δίκαιον αὐτοὺς εἰκάσαι λίθοις ἐξηρτημένοις νημάτων, οἷς ἐκ τοῦ βάρους μόνον ἡ χρεία; τίς οὖν ἐστιν ἡ αἰτία
δι' ἣν ἐκτμηθέντος συντέμνουσιν ἑαυτοῖς ἅπασαν τοῦ ζώου τὴν εὐτονίαν, ἐχρῆν μὲν δή που μέγιστόν τι πεποιῆσθαι
πρόβλημα τὸν Ἀριστοτέλη κατὰ τὸ πρῶτον σύγγραμμα περὶ τῆς τῶν ζώων γενέσεως, ἔνθα τὴν χρείαν ἐξη-
γούμενος, ὑπὲρ τοῦ σώζεσθαι φησὶ τὴν ἐπαναδίπλωσιν τῶν σπερματικῶν ὀργάνων τοὺς ὄρχεις ὑπὸ τῆς φύσεως γε-
γονέναι. μικρὸν μὲν γὰρ τοῦτο. τῆς δὲ ἰσχύος ἁπάσης τῶν ζώων ἐν αὐτοῖς ἡ ἀρχὴ φαίνεται, καὶ τοῦτο ἦν ἀναγ-
10 καῖον ἐν τοῖς μάλιστα ζητηθεῖσι, τὴν χρείαν τῶν ὄρχεων ἐπισκεπτομένῳ. παραλιπὼν οὖν αὐτὸ καὶ μηδὲν ἐν τῷ
πρώτῳ διαλεχθεὶς, ἐν τῷ πέμπτῳ κατὰ τὸ πάρεργον ἦν ἵνα περὶ φωνῆς ὀξείας τε καὶ βαρείας ὁ λόγος ἦν αὐ-
τῷ, πειρᾶται δεικνύναι ὅπως τῶν ὄρχεων ἐκτεμνομένων ἀτονωτέρα περὶ τὰς ἐνεργείας ἡ καρδία γίνεται. ἔ-
» χει δὲ ἡ ῥῆσις ὧδε. ἐκτεμνόμενα δὲ πάντα εἰς τὸ θῆλυ μεταβάλλει, καὶ διὰ τὸ ἀνίεσθαι τὴν ἰσχὺν τὴν νευρώδη ἐν τῇ
» ἀρχῇ ὁμοίαν ἀφίησι φωνὴν ταῖς θηλείαις. ἡ δ' ἄνεσις παραπλησία γίνεται, ὥσπερ ἂν εἴ τις χορδὴν κατατείνας σύν-
» τονον ποιήσειεν τῷ ἐξάψαι τι βάρος. οἷον αἱ τοὺς ἱστοὺς ὑφαίνουσαι καὶ γὰρ αὗται τοὺς στήμονας κατατείνουσι προσάπτουσαι
» τὰς καλουμένας λείας. οὕτω γὰρ καὶ ἡ τῶν ὄρχεων φύσις προσήρτηται πρὸς τοὺς σπερματικοὺς πόρους. οὗτοι δὲ ἐκ τῆς φλε-
» βὸς ἧς ἀρχὴ ἐν τῇ καρδίᾳ. ἡ μὲν ῥῆσις αὕτη. προσχῶμεν δὲ αὐτῆς τῷ κατ' αὐτὸ τὸ τέλος εἰρημένῳ κεφαλαίῳ, σύμπαν-
τος τοῦ προειρημένου λόγου τὴν ἐπιτομὴν ἔχοντι. διὰ τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς εὐνουχισμοῖς φησὶ μεταβάλλειν εἰς τὸ ἀσθενέστερον
τὰ ζῶα, διότι τῆς καρδίας δι' ἧς ἐστιν ἡ συντονία τῷ σώματι συμβαίνει γίνεσθαι τὴν ἔκλυσίν τε καὶ ἄνεσιν, ἀ-
20 φαιρουμένων τῶν κατατεινόντων βαρῶν, ὡς δὴ τῆς καρδίας, οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας κράσεώς τε καὶ φύσεως ἐχούσης
τὴν ῥώμην, ἀλλ' ἐκ τοῦ κατασπᾶσθαι κάτω καθάπερ ὑπὸ λίθων τινῶν ἐξηρτημένων, τῶν ὄρχεων. ἀλλ' εἰ καὶ μὴ
διὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἡ καρδία τὴν ῥώμην ἔχει ταύτην καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιπέμπει μορίοις, ὡς ἂν ἀρχή, καὶ δεῖται
ἔξωθεν τινὸς εἰς τοῦτο ἐπικουρίας ἑτέρας, ἔχει πρὸ τῶν ὄρχεων βοηθείας μυρίας ἀπολείπεσθαι μὴ δυναμέ-
νας ἔστ' ἂν περιῇ τὸ ζῶον, ὧν μίαν ἐναργεστάτην τε καὶ ἰσχυροτάτην εἴποιμι ἂν αὐτῷ κατατείνειν γε βουλο-
μένῳ τὴν καρδίαν. ἐπιβαινούσης γὰρ τῆς ἀορτῆς τῇ ῥάχει τί χαλεπὸν ἦν τῇ φύσει προσδῆσαι δεσμοῖς ἰσχυροῖς
τὸ ἀγγεῖον ἐνταῦθα, δι' ὧν ἀντεχομένη τε καὶ τεινομένη βιαίως συνεπισπᾷ ἑαυτῇ τὴν ὅλην καρδίαν; οὐκ ἀδύνα-
τον δὲ οὐδὲ τὸ ἕτερον μέρος τῆς ἀρτηρίας τὸ πρὸς τὴν κλεῖν ἀναφερόμενον ἐνταῦθα προσθεῖναι. διαφέρει γὰρ
οὐδὲν εἰς τὸ τετάσθαι τὰς χορδὰς, ὧν αὐτὸς ἐκεῖνος ἐμνημόνευσε, καθ' ὁπότερον ἂν μέρος αὐτῶν, εἴτε τὸ ἄνωθεν,
εἴτε τὸ κάτωθεν, ἡ τάσις αὐτοῖς γίνεται. κατὰ μὲν τὸ ἀληθὲς ἐξ ἀμφοῖν χρὴ καὶ τοῦτο, οὐ κατὰ τὸ ἄνω καὶ κάτω
30 μόνον ἀντικειμένων ἀλλήλοις, ἀλλὰ καὶ τῶν πλαγίων ἑκατέρωθεν, ἢ πρόσθεν ἢ ὄπισθεν, ἢ κατὰ λοξὴν ἀντίθε-
σιν ἡντινοῦν. εἴπερ οὐκ ἤρκει τῇ καρδίᾳ πρὸς ῥώμην ἡ οἰκεία φύσις, ἀλλ' ἐχρῆν ὥσπερ χορδὴν ἢ στήμονα τάσιν
ἐπίκτητον αὐτὴν προσλαβεῖν, ἑτοιμότερον ἦν οἶμαι τῇ φύσει διά τε τῶν εἰρημένων ἀρτηριῶν ἐργάσασθαι τοῦτο,
καὶ διὰ φλεβῶν δὴ καὶ νεύρων, καὶ ὑμένων, οὐδὲν ἧττον, ὧν οὐδὲν ἂν ἑτοίμως αὐτῆς ἀφαιρεθῇ, καθάπερ οἱ ὄρ-
χεις. πόσον γάρ τι βάρος εἰσὶν οὗτοι; πῶς δ' ἥκοι ἄν ποτε πρὸς τὴν καρδίαν ἡ ἐξ αὐτῶν τάσις; εἰ γὰρ καὶ μὴ με-
ταξὺ συνέβαινε καμπὰς πλείονας εἶναι τοῖς ἐκ τῆς καρδίας εἰς τοὺς ὄρχεις ἀφικνουμένοις ἀγγείοις, ἐχρῆν ἔξω-
θεν θεῖναι πρότερον, ἵν' ἐπ' αὐτὴν ἡ τάσις ἐξικνῆται. τάς τε τῶν κιρσωδῶν ἀγγείων ἕλικας, ἄξιον ἦν ἐπεσκέφθαι
τὸν Ἀριστοτέλην, καὶ πεπειρᾶσθαι τοῦ πράγματος, ἐπὶ τῶν ἐκτὸς φαινομένων πρότερον, εἴπερ μὴ λόγῳ περι-
λαβεῖν αὐτὸ δυνατὸς ἦν, ὧν γὰρ ἂν μεταξὺ περιέλιξ ᾖ οὐκ ἐνδέχεται τὴν ἐκ θατέρου τάσιν εἰς θάτερον ἀφικνεῖσθαι
πρὶν εὐθυνθῆναι τὴν ἕλικα. τοσαύτη δ' ἐστὶ πρὸ τῶν ὄρχεων ἡ ἕλιξ ἀγγείων, ὥστε εἴπερ εὐθύνοιτο μέχρις μέσων
40 τῶν μηρῶν, ἀφικνεῖσθαι δύναται, καὶ οὕτως ἂν οὐδὲν μὲν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐχρῆν ῥώμην ἐνυπάρχειν ἐκεί-
νοις δὲ μόνοις οἷς ἱκανῶς εἰσιν οἱ ὄρχεις χαλαροὶ πάντως ἢ ἀσθενεῖς. διὰ τοῦτο καὶ τοῖς παρηβῶσι καὶ ἀσθενέσι συμ-
βαίνει τὸ πάθημα. νέοις δὲ καὶ ἰσχυροῖς οὐδέποτε χαλαροὶ εἰς τοσοῦτον οἱ ὄρχεις ἐγένοντο. τί δ' ἂν περὶ τῶν ζώων εἴ-
ποιμεν ὧν οἱ ὄρχεις προσεσταλμένοι τέ εἰσι καὶ οὐκ ἐκκρεμεῖς, ὥσπερ αἱ λεῖαι, καθάπερ ἐν μὲν τοῖς τετράποσιν τῶν
ὑῶν, ἐν δὲ τοῖς ὄρνισιν, οὐκ ἐν τούτοις γε ἢ δυοῖν, ἀλλὰ σύμπασιν ἐν τοῖς τῆς ὀσφύος πλησίον τῶν φρενῶν, ὑπὸ τῆς ῥάχεως
εἰσὶν ἐστηριγμένοι, καίτοι καὶ τούτων τῶν ζώων ὁ εὐνουχισμὸς ἄτονον ἐργάζεται τὸ σύμπαν σῶμα. εἰ δὲ καὶ πρὸς
τῶν ἐστηριγμένων μορίων κατασπᾶσθαι τὴν καρδίαν φήσωμεν, ὥρα καὶ τοὺς νεφροὺς ἡμῖν ἐπαινέσαι πολὺ
μᾶλλον τῶν ὄρχεων, καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὴν γαστέρα, καὶ τὸ ὁτιοῦν. καθήκουσι γὰρ εἰς ἅπαντα φλέβες καὶ
ἀρτηρίαι, καὶ τῷ πλησιέστερον εἶναι τῆς καρδίας αὐτά, καὶ χωρὶς μέσης ἕλικος, ἧς καὶ αὐτῆς οὐχ ὅπως τὴν
χρείαν οὐ συνοῖδεν ἐξηγεῖσθαι, νομίζων αὐτῆς τοὺς ὄρχεις, ὥσπερ τὰς λείας τῶν στημόνων· ἐναντιώτατον γάρ ἐστι τῷ
50 ἑλίττεσθαι τὸ κατατείνεσθαι, πῶς οὖν εἰς ταὐτὸ χωρίον ἀμφότερα συνήγαγεν ἡ φύσις, ἐκίρσωσέ τε καὶ κατ'
ἀλλήλων καὶ ἑαυτῶν ἐδίπλωσε πολλάκις ἑκάτερον τῶν ἀγγείων. ἡ γὰρ εὔχρηστος ἀγγείων ἕλιξ, οὐ μόνον ἄχρηστον.
ἀλλὰ καὶ βλαβερώτερον αὐτῆς τῶν ὄρχεων ἐστὶ βάρος. εἰ δὲ τοῦτο εὔχρηστον ἦν, ἡ καρδία κατασπᾶται κακῶς.
ἀλλὰ καὶ ταῦτα συγχωρήσαντες αὐτῷ καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα τῶν κατασπᾶν ὄντως δυναμένων τὴν καρδίαν. ἀνα-
μνήσωμεν σπλάγχνου τοῦ ἥπατος. εἴπερ γὰρ ὅλως οὐκ ἐκ τῆς οἰκείας φύσεως ἔχει τὴν εὐτονίαν, ἀλλ' ἐξ ἐπικτή-
του τε καὶ παρὰ φύσιν τάσεως ἐχρῆζε λαβεῖν αὐτήν, οὐδὲν ἔδει δή που μακρὸν οὕτω σῶμα τὸν ὄρχιν ἐκ μα-
κροῦ διαστήματος ἐξάπτειν αὐτῆς δι' ἀγγείων μακρῶν καὶ τούτων ἑλελιγμένων, ἐχούσης τὸ ἧπαρ ὅ ἐστι παρα-
πλήσιον, ἐγγυτάτω τε κείμενον, καὶ ἐξηρτημένον διὰ τῆς μεγίστης ἁπασῶν τῶν ἐν τῷ σώματι φλεβῶν εὐθὺ τῆς
καρδίας ἄνευ πάσης ἕλικός τε καὶ καμπῆς τεταμένης. ἀποχωρήσαντες οὖν ἤδη τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων
ὡς φυσικὸν ἄνδρα τὸν Ἀριστοτέλην τῶν οἰκείων ἀναμνήσωμεν δογμάτων. ἀεὶ μὲν ἤτοι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν, ἢ τὸ

τὸ σῶμα τὸ σύμφυτον ἢ τὴν εὐκρασίαν αἰτιώμενον τῆς εὐρωστίας τῶν μορίων. ἐν δὲ τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει μόνην
τὴν ἐκ τῶν ἐξηρημένων τάσιν ἥτις ἐστὶ βίαιός τε καὶ παρὰ φύσιν ὅταν ἔξωθεν γίνηταί τινι καθάπερ τῶν χορδῶν
ὡς αὐτὸς παρέθετο, θεάσασθαι πάρεστι. ῥήγνυνται γοῦν εἰ βραχὺ πλείονι χρόνῳ τεταμέναι φυλάττοιντο. καὶ διὰ
τοῦτ' ἀνιᾶσιν αὐτὰς ἀποτιθέμενοι τὰς λύρας τε καὶ κιθάρας ὅταν μηκέτι ἐνεργῶσι δι' αὐτῶν οἱ κιθαρισταί. μὴ
τοίνυν ὅτι τοῖς ψάλλουσιν ἡ τάσις αὐτοῖς ἐστὶ χρήσιμος, ἡγοῦμαι κατὰ φύσιν εἶναι τοῦτο ταῖς χορδαῖς. οὐ γὰρ ταῖς
ἡμετέραις χρείαις μετρεῖται τὸ κατὰ φύσιν ἑκάστου τῶν ὄντων. οὕτω γὰρ καὶ τοῖς σφαζομένοις ἱερείοις κατὰ φύ-
σιν ὁ θάνατος ἔσται, μέλλουσί γε χρησίμοις ἡμῖν γενέσθαι. οὐ μὴν οὐδ' εἰ ταῖς χορδαῖς ἡ κατὰ φύσιν τάσις ἀναγκαία
ἦν, διὰ τοῦτο καὶ τῇ καρδίᾳ. ὅπου γὰρ οὐδ' ἐξ ἐπαγωγῆς ἀπόδειξιν ἐπιστημονικὴν συνιστάμεθα, σχολῇ γ' ἄν ποτε
ἐκ παραδείγματος συστησαίμεθα. διατρίβω δ' ἴσως ἐπὶ πλέον ἐλέγχων δόξαν ἐναργῶς μοχθηράν, ὡς μηδ' ἂν
10 ἰδιώτην μηδένα λαθεῖν, ὅθεν εἰ οἷόν τε ἦν εὐξαίμην ἂν ὡς μὴ δὲ εἰρῆσθαι μηδὲν τοιοῦτον ὑπὸ Ἀριστοτέλους, ἀλλὰ
παντάπασιν ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι σεσιγῆσθαι τὸ περὶ τῶν εὐνουχιζομένων πρόβλημα. καὶ παραλε-
λεῖφθαι ἄσκεπτον διὰ τὴν ἐπὶ ταῖς τῶν ὄρχεων τομαῖς ὅλον ἐκθηλοῦσθαι τὸ σῶμα. ζητοῦμεν οὖν ἡμεῖς αὐτοῖς
ὑποθέσεσι χρώμενοι τοῖς ἀποδειχθεῖσί τε καὶ φαινομένοις ἐναργῶς ἐπὶ ταῖς ἀνατομαῖς, ἥτε γὰρ ἀρτηρία καὶ ἡ
φλέψ, αἱ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄρχεως ἐμβάλλουσαι, σπερματῶδες ὑγρὸν περιέχειν ἤδη φαίνονται. καὶ αὐτὸς
ὅλος ὑγροῦ τοιούτου μεστός ἐστι. καὶ τὸ κατὰ τὴν ἐπιδιδυμίδα περιεχόμενον ἐκ τούτου μετείληπται πρὸς αὐ-
τήν, ὥσπερ ἐκ ταύτης εἰς τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον, ὃ παραστάτην κιρσοειδῆ τὸ πρὸς τῷ καυλῷ μέρος Ἡρόφιλος
ὠνόμασεν, ἁμαρτάνων μὲν καὶ αὐτὸς ὅτι τῷ σπερματικῷ πλέον ἢ τοῖς ὄρχεσιν ἀναφέρει τῆς τοῦ σπέρματος γε-
νέσεως, οὐ μὴν ἴσα Ἀριστοτέλει σφαλλόμενος εἰκάζοντι λείαις τοὺς ὄρχεις. μὴ τοίνυν ἔτι μηκύνωμεν, ἀλλ' ἐπὶ
τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις συλλογιζώμεθα, προσλαβόντες τι τῶν ἀποδεδειγμένων ἡμῖν ἐν ἑτέροις, ὁμολογούμενον
20 δὲ καὶ παρ' Ἀριστοτέλει. ἕκαστον γὰρ δεῖ τῶν τοῦ ζώου μορίων ἀλλοιοῦν τὸν ἐπιρρέοντα χυμὸν ἐν λόγῳ τροφῆς εἰς τὴν
ἑαυτοῦ φύσιν. ἔστι δὲ ἑκάστῳ μορίῳ τὸ εἶναι τοῦτο, ὅπερ ἐστίν, οὐ κατὰ τὴν τῶν ἐνυπαρχόντων ὑγρῶν φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῶν
στερεῶν σωμάτων οὐσίαν, ὑφ' ὧν καὶ τοῖς περιεχομένοις ὑγροῖς ἡ ἀλλοίωσις. ἀλλ' εἴπερ τοῦτο οὕτως ἔχει, περιέχεται δὲ ἐν ὄρ-
χεσιν ὀρρῶδες ὑγρὸν ὑπὸ τοῦ τοιούτου δηλονότι τὸ σῶμα αὐτῶν τρέφεται. ἕκαστον δὲ αὐτῶν τὴν οἰκειοτάτην ἐργάζεται τρο-
φὴν ὥστε οἱ ὄρχεις ἐργάζονται σπέρμα. ἐδείχθησαν δὲ καὶ αἱ ἀρτηρίαι καὶ αἱ φλέβες ἐργαζόμεναι. ἀλλ' αὗται μὲν
ὀλίγον ἐν χρόνῳ πολλῷ, οἱ δ' ὄρχεις οὐ πολὺ μόνον ἀλλὰ ταχέως, ἀλλὰ καὶ κατειργασμένον ἀκριβῶς. εἰλικρι-
νεστάτη μὲν γὰρ αὐτοῖς ἀκριβῶς ἡ τοῦ σπέρματος ἐστὶ ποιότης, διὸ καὶ τάχιστα αὐτοῖς μεταδίδωσιν ἅπασι τοῖς
τοῦ ζώου μέρεσι. καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν εἴπερ γε καὶ ὀπὸν εἴτ' οὖν τὸν μηδικὸν εἴτε κυρηναϊκὸν ἐὰν ὀλίγον τις προσε-
νέγκοιτο διά τε τῶν οὔρων αὐτῶν καὶ διὰ τῶν ὑγροτήτων ἐμφαίνεταί τι τῆς ποιότητος, ὥσπερ οἶμαι καὶ
πήγανον, ἢ σκόροδον, ἤ τι τοιοῦτον. αἱ γὰρ ἰσχυραὶ δυνάμεις ἑαυταῖς συναλλοιοῦσι τὸ σύμπαν σῶμα. κατὰ τοῦ-
30 τον οὖν τὸν λόγον ἐλάχιστον ὑγρὸν ἐμπεσὸν ζώου σώματι τῶν δηλητηρίων ὀνομαζομένων ὅλον ἐν τάχει μεταβάλ-
λει τε καὶ συνδιατίθησιν ἑαυτῷ τὸ σῶμα. καὶ ἡ ἴασις δὲ διὰ τῶν ἀλεξιφαρμάκων ὁμοίως γίνεται πᾶν ἀλλοιούν-
των καὶ τούτων τὸ σῶμα τὴν ἐναντίαν τοῖς δηλητηρίοις ἀλλοίωσιν, οὐ τῆς οὐσίας αὐτῶν εἰς ὅλον διασπειρομένης τοῦ
ζώου, οὐ γὰρ οἷόν τε βραχὺν οὕτω χυμὸν ἐλαχίστῳ χρόνῳ πληροῦν ὄγκον σώματος ἐνίοτε μέγιστον, ἀλλὰ τῆς ποιό-
τητος διαδιδομένης οἷάπερ ὁρᾶται διάδοσις, ἐκ τῆς μὲν τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς εἰς τὸ περιέχον. ἐν ἡμῖν δὲ ἐκ καρδίας
μὲν εἰς ἀρτηρίας. ἐξ ἐγκεφάλου δὲ εἰς νεῦρα. τί δὴ θαυμαστὸν ἐστὶ κἀκ τῶν ὄρχεων εἰς ὅλον τὸ σῶμα διαδίδοσθαι
τινὰ δύναμιν; οἷα τοῖς μὲν νεύροις αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως ἐξ ἐγκεφάλου. ταῖς δ' ἀρτηρίαις τοῦ σφύζειν ἐκ καρ-
δίας. ἥτις δύναμις ἐν μὲν τοῖς ἄρρεσιν εὐρωστίας τε καὶ ἀρρενότητος, ἐν δὲ τοῖς θήλεσιν αὐτῆς τῆς θηλύτητος
ἐστὶν αἰτία. καὶ διὰ τοῦτο ὁμοιοῦται τὸ θῆλυ ζῶον ἐκτμηθὲν τοὺς ὄρχεις, εὐνουχισθέντι τῷ ἄρρενι. τὰ μὲν γὰρ
ἄλλα σύμπαντα μόρια τὰς αὐτὰς ἔχει δυνάμεις ἐν ἀμφοτέροις. ὅπερ δὲ ἐξαίρετον ἦν ἐν ἑκατέρῳ, δι' ὃ τὸ μὲν ἄρ-
40 ρεν αὐτῶν ὑπῆρχε. τὸ δέ, θῆλυ, τοῦτο ἀποτελέσαντα τὸ κατάλοιπον ἑαυτῷ ἔχω ταὐτόν, ὡς εἰ κατ' ἀρχὰς ἐγεγό-
νει μήτε θῆλυ, μήτε ἄρρεν, ἀλλά τι τρίτον διαφέρον μὲν ἀμφοῖν. οὐδέτερον δὲ ἐκείνων, πάλιν οὖν ἀναμνήσωμεν
ὧν πολλάκις ἐπεδείξαμεν, ὡς ἕκαστον τῶν μορίων ἐκ τῶν φλεβῶν ἕλκει τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμὸν ἄχρι καὶ τῶν
περιττωμάτων. οὕτως ἐδείκνυντο καὶ οἱ νεφροὶ τὸ οὖρον ἐπισπώμενοι, καὶ ἡ χοληδόχος κύστις τὴν χολήν. ἕλ-
κουσιν οὖν καὶ οἱ ὄρχεις τὸ ὑγρὸν τὸ ὀρρῶδες, ὃ προπαρασκευάζουσιν αὐτοῖς αἱ τῶν ἀγγείων ἕλικες. εἶτ' ἀπολαύ-
σαντες αὐτοῦ τῆς ποιότητος, αὐτοί τε μεταδόντες ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τῆς ἑαυτῶν, ὀλίγον ὕστερον ἐναποτίθεν-
ται τοῖς σπερματικοῖς πόροις τὸ περιττόν. οἱ δ' ἀποκρίνουσιν ἐκτὸς ἐν ταῖς συνουσίαις. εἰ δ' ἀμετρότερόν τις λα-
γνεύοι, συνεχέστερον ἕλκοντες ἐκ τῆς τῶν ἀγγείων ἕλικος οἱ ὄρχεις τὸ σπέρμα, τελέως ἐκκενοῦσιν αὐτά. καὶ εἰ
ἀνατέμοις τὸ τοιοῦτον ζῶον οὐχ εὑρήσεις ἐν αὐτῷ ὀρρῶδες ὑγρόν. ὥσπερ αὖ πάλιν ἀφροδισίων ἀπεσχημένον ἀ-
νατεμὼν ζῶον εὑρήσεις πλεῖστον τε καὶ πάχιστον σπέρμα. βουλοίμην δ' ἂν οὖν καὶ σὲ τὸν ὁμιλοῦντα τοῖσδε τοῖς
50 γράμμασι, κἂν νῦν γοῦν ἀλήθειαν τιμήσαντα, βασανίσαι τὰ λεγόμενα μὴ κατὰ τὸ πάρεργον, οὐ δὲ γὰρ οὕτως
εὑρέθη, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐπὶ τὰς ἀνατομὰς ἐλθόντα καὶ θεασάμενον ἀκριβῶς ὅσα εἴρηται τῶν ἔμπροσθεν
τε καὶ μάλιστα αὐτῶν ὧν δὴ νῦν πέπαυμαι λέγων, ὡς τοῖς μὲν ἀπεσχημένοις ὁμιλίας τῆς πρὸς τὸ θῆλυ ζῶον
ἅπαντα σπέρματος εἰσὶ μεστά. πρῶτον μὲν ὁ κιρσοειδὴς παραστάτης. εἶθ' ὅλον τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον. εἶθ' ἐπιδι-
δυμίς. εἶθ' ὅλος ὁ ὄρχις. εἶθ' ἡ τῶν ἀγγείων ἕλιξ. εἰ δέ τις συνεχέσι λαγνείαις ἐξεκένωσεν ἅπαν τὸ σπέρμα τούτου
τοῦ ζώου μήτ' ἄλλο τι μόριον ἔχον σπέρμα, μήτε τὴν ἕλικα, κατὰ τοῦτον οὖν τὸν καιρὸν οἱ ὄρχεις ἕλκουσιν ἐκ τῶν
ὑπερκειμένων φλεβῶν, ὅσον ἐν αὐταῖς περιέχεται ὀρρῶδες ὑγρόν, ἐστὶ δ' ὀλίγον τοῦτο, καὶ δροσοειδῶς ἀναμεμι-
γμένον τῷ αἵματι, τοιούτου δ' ἐδείχθησαν κἀκεῖναι δεόμεναι, βιαίως οὖν ἀφαιρούμεναι πρὸς τῶν ὄρχεων αὐτῶν
σφοδροτέραν ἐχόντων δύναμιν, αὗται τῶν ὑπερκειμένων ἀντισπῶσιν. αἱ δ' αὖ πάλιν αὐτῶν ἐφεξῆς. εἶτ' ἐκεῖναι τῶν

ἐρημένων. καὶ τοῦτο οὐ παύεται γινόμενον ἄχρι περ ἂν εἰς μόρια πᾶσαν τοῦ σώματος ἡ μετάληψις ἐξικνεῖται ὥς τε
τὰ καθ' ὅλον τὸ ζῶον μόρια κενοῦσθαι τῆς οἰκείας τροφῆς. ἀντισπᾷ γὰρ ἀεὶ τὸ τελέως ἐκκενωθὲν ἐκ τοῦ
πλέον ἔχοντος οἷον ἐξαρπάζον βιαίως. ἀεὶ τοίνυν τούτου γινομένου καὶ πάντων ὥσπερ ἐν χορῷ μεταδιδόντων ἀλλή-
λοις ἔχει τοσούτου κενοῦσθαι τὰ καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀγγεῖά τε καὶ μόρια πάντα ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἄχρι περ ἂν ἐμπλησθῇ
τὸ ἰσχυρότατον, οὐ μόνον δὲ τῆς ὀρρώδους ὑγρότητος ἀφαιρεῖσθαι πᾶσι τοῦ ζώου τοῖς μέρεσι συμβήσεται κατὰ τοὺς τοιού-
τους καιρούς, ἀλλὰ καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ζωτικοῦ, καὶ τι καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἀρτηριῶν ἐκκενοῦται μετὰ τῆς σπερματώδους
ὑγρότητος, ὥς τε οὐδὲν θαυμαστὸν ἀσθενεστέρους ἀποτελεῖσθαι τοὺς λαγνεύοντας ἀμετρότερον, ἀφαιρουμένου τοῦ σώμα-
τος ἅπαντος ἑκατέρου τῶν ὑγρῶν τὸ εἰλικρινέστατον. προσερχομένης δὲ καὶ τῆς ἡδονῆς ἥτις αὐτὴ καθ' ἑαυτήν ἐστιν ἱκα-
νὴ διαλύειν τὸν ζωτικὸν τόνον, ὥστε ἤδη τινὲς ὑπερησθέντες ἀπέθανον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰρήσθω κατὰ τὸ πάρεργον
οὐκ ὄντα πάρεργα. ζητεῖται γοῦν οὐδὲν ἧττον τῶν ἄλλων αὐτοῖς καὶ τοῦτο τὸ πρόβλημα. διὰ τί μάλιστα ἐκλύει συνουσία, καὶ
λέγουσιν εἰς αὐτὸ πολλὰ καὶ ψευδῆ, διότι τὰς πρώτας ἀρχὰς ἠγνόησαν, αἷς ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τοῦτο πάλιν.
ἀλλ' ὁ λόγος ἑαυτὸν ἐπὶ τὰ προκείμενα καλεῖ καί φησιν ἐκ σπέρματος μὲν εἶναι τὴν γένεσιν ἅπασι τοῖς στερεοῖς
τοῦ ζώου μορίοις, ἐκ σπέρματος δὲ καὶ τὴν θρέψιν, ὥσπερ οὖν τοῖς σαρκοειδέσιν ἅπασιν ἐξ αἵματος ὑπάρχειν καὶ
γένεσιν καὶ θρέψιν. ἕκαστον γὰρ ἐξ ἧς τὸ πρῶτον οὐσίας ἐγένετο, καὶ τρέφεται διαπαντός. ὅτι καὶ ἡ θρέψις ἀναπλή-
ρωσίς ἐστι τῆς ἀποῤῥεούσης οὐσίας. ἔστι τοίνυν καὶ γεννᾶσθαι μὲν ἔτι καὶ νῦν. ὅσα τὴν ἀρχὴν ἐξ αἵματος ἐγένετο, μὴ γεν-
νᾶσθαι δέ, πλὴν εἴπου τινὰ φλέβα σπανίως οἷς ἐκ σπέρματος ἡ γένεσις. εἴ μοι δοκεῖ προσθεῖναι τῷ λόγῳ, τάχα
μὲν οὐκ ἀναγκαῖον, ἐπεὶ δὲ ἐξηγησάμην ἅπασαν τῶν ὄρχεων τὴν φύσιν οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον καὶ περὶ τῶν σπερματικῶν
ἀγγείων αὖθις εἰπεῖν, εἰ γὰρ δὴ φαίνεται σπέρματος μεστὰ καθ' ὃν οὐκ ἀφροδισιάζει χρόνον τὰ ζῶα τάχ' ἂν ἐρωτή-
σειέ τις ὅπως γίνεσθαι τοῦτο. πότερον ἕλκοντα τὴν γονήν, ἢ τῶν ὄρχεων ἐκπεμπόντων εἰς αὐτὰ διὰ μεγίστης ἐπιδι-
δυμίδος; ἀποκριτέον οὖν ἐστι καὶ τοῖς ταῦτα ἐρωτῶσιν ἑκατέρως γίνεσθαι τὴν πλήρωσιν. εἴρηται δὲ καὶ οὗτος ὁ λόγος
τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἐπὶ πλεῖστον ἀποδεδειγμένος ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ. νυνὶ δὲ ἐξ αὐτοῦ τὸ χρήσιμον
εἰς τὰ παρόντα ληπτέον. ἐδείχθη γὰρ ἕκαστον μόριον ἕλκειν μὲν εἰς ἑαυτὸ τὴν οἰκείαν τροφήν. ἀπολαῦσαν δὲ αὐ-
τῆς ἐκκρίνειν τὸ κατάλοιπον, ἑαυτῷ μὲν ὑπάρχον περίττωμα, τροφὴν δὲ ἑτέρῳ τῷ μετ' αὐτὸ γενησόμενον. αὕτη
μὲν ἡ πρὸς ταῦτα ἀπόκρισις. εἰ δέ τις ἔροιτο, τίνος οὖν ἕνεκεν ἡ ἐπιδιδυμὶς ὑπὸ τῆς μηδὲν εἰκῇ ποιούσης ἐγένετο
φύσεως, ἀποκρινούμεθα ἂν αὐτῷ, τῶν εἰρημένων ὀργάνων αὐτῶν ὄρχεώς τε καὶ σπερματικοῦ πόρου, καὶ τῆς ἀρτηρίας
καὶ φλεβός, ἐν οἷς προαθροίζεται τὸ σπέρμα. μὴ γὰρ οἷόν τε εἶναι τὸν ὄρχιν ἀκινδύνως αὐτῷ ἑνωθῆναι, σφοδρο-
τάτης συντονίας ἐν τῇ προέσει τοῦ σπέρματος γινομένης. νευρώδης μὲν γὰρ ὅ τε τῆς ἀρτηρίας τε καὶ φλεβὸς
χιτών, ὡς καὶ τῶν σπερματικῶν ἀγγείων. ἀδενώδεις δ' εἰσὶν οἱ ὄρχεις καὶ μαλακοί. ῥᾳδίως οὖν ἔμελλεν ἰσχυρᾷ τάσει
τὸ σκληρὸν ἀποῤῥήγνυσθαι τοῦ μαλακοῦ λαβαῖς ἠρτημένον ἀσθενέσιν. ἐξεύρηται τοίνυν τῇ φύσει τὸ τῆς ἐπιδιδυμί-
δος σῶμα μέσον, οὐ τῇ θέσει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς ὅλης οὐσίας εἴδει. τοσούτῳ γὰρ ἐστὶ μαλακωτέρα τοῦ σπερμα-
τικοῦ, καὶ τῶν ἑλικοειδῶν, ὅσῳ τοῦ ὄρχεος σκληροτέρα. τοσούτῳ δὲ πάλιν τούτου νευρωδεστέρα τὴν φύσιν, ὅσῳ
ἐκείνων σαρκωδεστέρα. τῷ μὲν οὖν νευρώδει καὶ σκληρῷ πρὸς τὸ μαλακὸν καὶ σαρκῶδες ἀνάρμοστος ἡ κοινωνία. τῷ
μέσῳ δ' ἀμφοῖν οἰκεία πρὸς ἄμφω. τοσοῦτο μὲν γὰρ αὐτῇ μέτεστι σκληρότητος ὡς μὴ ῥήγνυσθαι τεινομένη πρὸς
τῶν σπερματικῶν. τοσοῦτον δ' αὖ μαλακωτάτη ὡς εὐαρμόστως ἔχειν ὄρχεων οὐσίας. συνάπτονται τοίνυν διὰ
μέσης αὐτῆς οἱ ὄρχεις τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις. μᾶλλον δ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἀρχὴ καὶ ῥίζα τούτων ἐστὶν ἡ
ἐπιδιδυμὶς ἐξ ὅλου τοῦ ὄρχεος εἰς αὐτὴν ἀρυομένη τὸ σπέρμα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΣΠΕΡΜΑΤΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ β'.

Ἑξῆς δ' ἂν εἴη λεκτέον περὶ τοῦ τῆς θηλείας σπέρματος, ὅπερ κατὰ τὴν ἔμπροσθεν
διέξοδον εἰπεῖν ἀνεβαλλόμεθα. ἀρχὴ δὲ καὶ τούτων τὰ διὰ τῶν ἀνατομῶν ἐναργῶς
φαινόμενα. παράκεινται μὲν οἱ ὄρχεις ταῖς μήτραις, εἷς ἑκατέρωθεν, ὁμοίαν ἀγγείων
ἕλικα δεχόμενοι τοῖς ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων, οὐ μὴν εἴς γε τὸν αὐτὸν ἀφικνεῖται τόπον;
ὅτι μὴ δ' ἐκτὸς ἐχρῆν ὥσπερ τὸ ἄῤῥεν, ἀλλ' εἰς τὰς ἑαυτὰς μήτρας σπερμαίνειν τὸ
θῆλυ. καὶ τοίνυν αὗται καθάπερ ἁπαντῶσαι τῷ σπερματικῷ προμήκεις ἑαυτῶν
ἀποφύσεις ἐκτείνουσιν εἰς τὰ πλάγια, δι' ὧν ὑποδέχονται τὸ σπέρμα. μεστὸν δ' ἐστὶ μά-
λιστα τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον, ἐν τοῖς ὀργῶσι ζώοις, ὥσπερ αὖ κενὸν ἐπὶ ταῖς προσ-
φάτοις ὀχείαις. ἔχει δ' ἀμέλει πλῆθος οὐκ ὀλίγον ἐνίοτε καὶ τοῖς ἐκ πολλοῦ κύουσιν,
ἐν αἷς δὴ καὶ προφανῶς θεάσῃ κατὰ τῶν προμήκων ἀποφύσεων, ἃς δὴ κεραίας ὀνομάζουσιν ὑγρὸν ὀρρῶδες πα-
χύ. πρὸς τοῦτο τὸ χωρίον ἐῤῥέθη πρόσθεν ὁ ἀλλαντώδης ἀνήκειν ὑμήν, ἥ τε παχεῖα γονή. θαυμάσαι δ' ἐστὶ καὶ ταῦ-
τα τῶν λεγόντων ἐκτὸς τῆς μήτρας ἀνεστομῶσθαι τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον, κινδυνεύσω μὲν οὖν εἰ τὸ παραπῖπτον ἑκά-
στοτε τῷ λόγῳ, δι' ὃ χρῆν ἅπαν, εἰς τοῦτο τὸ γράμμα μεταθεῖναι τὴν τῶν γεννητικῶν μορίων ἀνατομήν. οἶδα δ'
αὖ πάλιν ὡς εἰ καὶ τὸ ἀληθὲς αὐτὸ διδάσκοιμι μόνον, ἀφαιρήσεσθαι τῆς τοῦ λόγου πίστεως. ὅπως οὖν μήτε περιττῶς
μηκύνοιμι, μήτ' ἔρημον ἁπάσης πίστεως ἀπολείποιμι τὸ λεγόμενον, ἐξουσίαν δοὺς ἅπαντι τῷ βουλομένῳ τῶν ἐξ ἀ-
νατομῆς φαινομένων, ὅ, τι ἂν ἐθελήσῃ κελεῦσαι δειχθῆναι πρὸς ἡμῶν, αὐτὰ μόνα διηγήσομαι τὰ κατ' ἀλήθειαν
ὄντα. μυείοις οὖν ἤδη σαφῶς ἐπέδειξα τὰ καλούμενα διπύρινα διεμβαλλόμενα διὰ τῶν σπερματικῶν ἀγγείων ἔξω

θεν, εἴσω διὰ τῶν κεραιῶν ἐπὶ μήτραις αἰγὸς. εἰ δὲ βοῦς, ἢ ὄνος, ἢ ἵππος ἦ τὸ ζῶον. οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ
τριπλάσια καὶ τετραπλάσια τούτων τὸ πάχος, ἢ ξύλα πύξινα στρογγύλα τε καὶ προμήκη καθιέμενα καὶ διεμ-
βαλλόμενα διὰ τῶν κεραιῶν ἢ τὰς καλουμένας σπαθομήλας. δείξουσι δὲ τοῦτο κἂν ἡμεῖς ἀποθάνωμεν οἱ ἑταῖροι
πάντες, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ χαλεπὴν ἔχει τὴν χειρουργίαν, ἀλλ' εἴπερ τι ἄλλο τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων ἐναργές τε καὶ ἐρ-
5 κη· ὡς περ οὖν ἄξιον μέμψασθαι πολλοῖς τῶν ἰατρῶν, οὕτως ἐπαινέσαι δίκαιον Ἱπποκράτη τὸν πρῶτον ἁπάν-
των ταῦτα εὑρόντα. φησὶ γοῦν ἀρχόμενος τοῦ περὶ φύσιος παιδίου. ἢν ἡ γονὴ μείνῃ ἀπ' ἀμφοῖν ἐν τῇσι μήτρη-
σι τῆς γυναικὸς πρῶτον μὲν μίσγεται ὁμοῦ ἅτε τῆς γυναικὸς οὐκ ἀτρεμεούσης καὶ ἀθροίζεται καὶ παχύνε-
ται θερμαινομένη. καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς διδάσκει κατὰ λόγον, ὅπως ἐκ συναμφοτέρας τῆς γονῆς μιχθείσης
ἡ γένεσις ἀποτελεῖται τῶν ἐμβρύων. Ἡρόφιλος δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως ἐκτὸς ἐκχεῖσθαι φησὶ τὸ τῶν θηλειῶν σπέρμα,
10 καίτοι γε περὶ τῶν ὄρχεων ἀκριβῶς ἔγραψε τῆς κατὰ αὐτοὺς ἐν τῷ τρίτῳ τῆς ἀνατομῆς ἐν ἀρχῇ μὲν ὧδέ
πως εἰπών. ἐμπεφύκασι δὲ τῇ μήτρᾳ καὶ δίδυμοι ἐκ τῶν πλαγίων ἐξ ἑκατέρου μέρους, ἐπ' ὀλίγον διαφέροντες
τῶν τοῦ ἄρρενος. ἔπειτα ἐν τοῖς ἐφεξῆς οὐ μετὰ πάνυ πολλὰ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. δίδυμοι δὲ ταῖς θηλείαις ἐμπε-
φύκασι πρὸς ἑκατέρῳ τῷ ὤμῳ τῆς μήτρας. ὁ μὲν ἐκ τοῦ δεξιοῦ. ὁ δὲ ἐκ τοῦ εὐωνύμου, οὐκ ἐν ἑνὶ ὀσχέῳ ἀμφότεροι. ἀλλ'
ἑκάτεροι χωρὶς, λεπτῷ τινι καὶ ὑμενοειδεῖ ὑμένι περιεχόμενοι μικροὶ καὶ ὑποπλατεῖς ἀδέσιν ὅμοιοι. κατὰ
μὲν τὸν ἐν κύκλῳ χιτῶνα νευρώδεις. τῇ δὲ σαρκὶ ἀθρυπτοι, ὥσπερ καὶ οἱ τῶν ἀρρένων. ταῖς δ' ἵπποις καὶ πάνυ εἰσὶν
εὐμεγέθεις. προσπεφύκασι δὲ ὑμένι οὐκ ὀλίγῳ πρὸς τὴν μήτραν καὶ φλεβὶ καὶ ἀρτηρίᾳ, τῇ ἀπὸ τῆς μήτρας εἰς
αὐτοὺς ἐμπεφυκυίας. ἀπὸ γὰρ τῆς φλεβὸς καὶ τῆς ἀρτηρίας τῆς εἰς ἑκάτερον τῶν διδύμων προσπέφυκε.
φλὲψ μὲν ἀπὸ τῆς φλεβός. ἀρτηρία δὲ ἀπὸ τῆς ἀρτηρίας. ὁ δὲ σπερματικὸς πόρος ἐφ' ἑκατέρου οὐ λίαν μὲν φαί-
νεται, προσφυὴς δέ ἐστι τῇ μήτρᾳ ἐκ τοῦ ἐκτὸς μέρους. ὁ μὲν, ἐκ τοῦ δεξιοῦ. ὁ δὲ, ἐκ τοῦ εὐωνύμου. ἑλίκται τε παρα-
20 πλησίως τῷ τοῦ ἄρρενος καὶ τὸ πρόσθεν αὐτοῦ μέρος, καὶ τὸ λοιπὸν κιρσοειδὲς σχεδὸν ἅπαν ἄχρι τοῦ πέρατος. καὶ
ἐμπέφυκεν ἀφ' ἑκατέρου τοῦ διδύμου ὁμοίως ὥσπερ τῷ ἄρρενι εἰς τὸ σαρκῶδες τοῦ αὐχένος τῆς κύστεως, λεπτός τε
ὢν καὶ σκολιὸς ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ μέρει, καθ' ὃ τὰ τῶν ἰσχίων ὀστᾶ ψαύει, ἐν ᾧ περ καὶ ἀπολήγει, ὡς τὸ αἰδοῖον ἐξ ἑ-
κατέρου τοῦ μέρους εἰς τὸ ἐντὸς διαπεφυκός. παραστάτης δὲ ὁ κιρσοειδὴς οὐχ ἑωρᾶται ἐν τῷ θήλει. αὕτη μὲν ἡ
τοῦ Ἡροφίλου ῥῆσις. ὃ δέ μοι θαυμάζειν παρίσταται μάλιστα καὶ δὴ φράσω, καὶ θέσιν καὶ μέγεθος καὶ φύσιν ἀ-
κριβῶς γράψας τῶν ἐν τοῖς θήλεσι ζώοις ὄρχεων, οὐ παραλιπὼν δὲ οὐδὲ περὶ τῆς ἐμβαλλούσης ἑκατέρω-
θεν φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας οὐδὲν, ἀλλὰ ἀκριβώσας τὴν διήγησιν. εἶτα ἑξῆς ὑπὲρ τοῦ σπερματικοῦ πόρου. τὸ μὲν
ὅτι προσφυής ἐστι ταῖς μήτραις ἔξωθεν εἰς ἑκατέρωθεν ἀληθῶς εἰπὼν, τὸ δ' ὅτι μὴ λίαν φαίνεται ψευσάμενος.
ἀξιόλογος γάρ ἐστι τὸ μέγεθος, ἑξῆς τούτου πολὺ μᾶλλον ἐψεύσατο, φάμενος εἰς τὸν αὐχένα τῆς κύστεως ἐμφύε-
σθαι τῷ τοῦ ἄρρενος ὁμοίως. οὐ μόνον γὰρ εἰς τὸν τῆς κύστεως αὐχένα τῶν σπερματικῶν πόρων οὐδέτερος ἐκφύε-
30 ται κατ' οὐδὲν θῆλυ ζῶον, ἀλλ' οὐδὲ τὸν τῶν μητρῶν αὐχένα. καίτοι γε ἐγγυτέρω πολὺ τοῦ τῆς κύστεως κύτους ἐστίν.
ἀλλ' ὅμως οὐδὲ πρὸς τοῦτον ἐξικνοῦνται. παραπεφυκότες δὲ τοῖς πλαγίοις μέρεσι τῶν μητρῶν. ὁ μὲν, ἔνθεν, ὁ δὲ,
ἔνθεν, ἐπ' ἄκρον ἔρχονται, τὴν καθ' ἑαυτὸν ἑκάτερος κεραίαν, ἐγχέαντες εἴσω τὸ σπέρμα, ὅπερ ἐν μὲν τῷ κύειν ἀ-
θροίζεται κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον. ἐν δὲ τοῖς ὀνειρογμοῖς πρῶτον μὲν εἰς τὴν μήτραν ἐμπίπτει. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς τὸ
κύτος ἐκκενοῦται. καθάπερ ὤφθη καὶ νῦν ἐπὶ γυναικὸς ἀπὸ νοσημάτων ὑστερικῶν ἐνοχλουμένης, εἰς τὴν μή-
τραν μὲν πρῶτον, ἐκ ταύτης δὲ ἔξω πλεῖστόν τε καὶ παχὺ ταῦτ' ἐκχυθὲν σπέρμα. χρόνον δ' αὐτῇ συχνὸν χη-
ρευούσῃ τοσοῦτόν τε καὶ τοιοῦτον ἤθροικε. ἀλλὰ τότε τάσεις τινὲς αὐτὴν κατέλαβον ὀσφύος καὶ χειρῶν καὶ
ποδῶν ὡς σπασθῆναι δοκεῖν, ἐφ' αἷς ἐξεκρίθη τὸ σπέρμα, καὶ τὴν ἡδονήν τε παραπλησίαν ἔλεγεν αὐτῇ γε-
γονέναι τῇ κατὰ τὰς συνουσίας. τότε μὲν οὖν τὸ σπέρμα παχύ τε ἦν καὶ πολὺ διὰ τὸ μὴ κεκενῶσθαι χρόνῳ
πολλῷ. ταῖς δ' ἄλλαις ἔλαττόν τε καὶ ὑγρὸν ἐκπίπτον φαίνεται. πολλάκις ἔσωθεν ἐξ αὐτῶν τῶν ὑστερῶν, ἵνα
40 περ οὐρεῖ. διὸ καὶ Ἀθηναῖος ἀπίθανος ἐστὶ φάσκων ὥσπερ τοῖς ἄρρεσι τοὺς τιτθοὺς, οὕτω καὶ τοῖς θήλεσι τὰ σπερ-
ματικὰ διακεῖσθαι μόρια, αὐτῆς μόνης τῆς ἀναλογίας τῶν μορίων ἐν τῇ πρώτῃ διαπλάσει γενομένης, οὐ μὴν
τῆς γε ἐνεργείας φυλαχθείσης, οὐχ ὁρῶν, ὅτι τοῖς μὲν ἄρρεσι πλὴν ὀλίγων ἤδη τινῶν, οὐκ ἔστι τὰ περὶ τοὺς τιτ-
θοὺς ἀδενώδη σώματα, ὡς τὰ τοῖς θήλεσιν ὑπάρχοντα μέγιστα. ταῖς δὲ θηλείαις, οὐ μόνον τὰ σπερματικὰ τῶν
ἀγγείων ἐστὶ μεστὰ σπέρματος, ἀλλὰ καὶ οἱ ὄρχεις. διὸ καὶ τῶν ἀρρένων ἐλαχίστοις ἐξαιρουμένοις ἰδεῖν τοὺς τιτθοὺς, οὐδὲ
τούτοις ἀξιολόγους, ἅπασι δὲ τοῖς θήλεσι περιεχόμενον ἐν τοῖς σπερματικοῖς τὸ σπέρμα. ὥσπερ οὖν εἰ πᾶσι τοῖς
ἄρρεσιν ἑωρᾶτο κατὰ τοὺς μαστοὺς γάλα περιεχόμενον, οὐκ ἐχρῆν τῷ λόγῳ σκοπεῖσθαι περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐ-
τοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, οὐδὲ ἐπὶ τῶν θηλειῶν ὁρῶντας τὸ σπέρμα περιεχόμενον, οὐ χρὴ ζητεῖν εἰ ἀ-
ποκρίνουσι σπέρμα. μὴ τοίνυν ἔτι πρὸς Ἱπποκράτη ζυγομαχήτωσαν εἰπόντα κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ περὶ φύσιος
παιδίου γράμματος. ἢν ἡ γονὴ μείνῃ ἀπ' ἀμφοῖν ἐν τῇσι μήτρῃσι τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ ζητησάτωσαν, ἥν τινα χρείαν
50 παρέχεται. δύναται γὰρ ὡς ἔφαμεν ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ τῇ ἀλλαντοειδεῖ γεννᾶν ἡ φύσις καὶ ἐξ αὐτοῦ. δύνα-
ται δὲ, καὶ τροφὴν οἰκείαν καὶ πρώτην αὐτῷ παρασκευάσειν τὸ τοῦ ἄρρενος σπέρμα. δύναται δὲ καὶ Ἱπποκράτης
ὑπελάμβανεν ἐξ ἀμφοῖν κεραννυμένων ἐν τέλειον γίγνεσθαι σπέρμα. κἂν ἦν δυνατὰ. εἰ μὴ ταῦτα τὸ γοῦν ἐπεγεί-
ρεσθαι τὸ θῆλυ πρὸς ἀφροδίσια, δυνατὸν ἐν τοῖς μάλιστα ἐστὶ καὶ πολλῷ γε ἦν ἄμεινον, ὅτι μὲν ὑπάρχει τὸ τῶν
θηλειῶν σπέρμα τοῖς φαινομένοις πιστεύειν, ἥν τινα δὲ δύναμιν ἔχει τῷ λόγῳ σκοπεῖσθαι. τὰ μὲν οὖν φαινόμε-
να, καὶ πρόσθεν εἴρηται, καὶ νῦν αὖθις εἰρήσεται. πόροι σπερματικοὶ μεστοὶ, σπέρματος ἐκκρίνουσι τοῦτο χωρὶς τοῦ
συνελθεῖν ἄρρενι τὸ θῆλυ, κατά τε τοὺς ὀνειρογμοὺς αὐτῶν πάσχουσι ὁμοίως τοῖς ἄρρεσι. καὶ ὡς εἴρηται πρόσθεν
ἐπὶ τῆς χηρευούσης γυναικὸς, ἐπί τε τοῦ τῶν ζώων ἐπὶ τῇ κορυφῇ τοῦ ἀλλαντοειδοῦς. εὑρισκόμενον, ὅπερ καὶ μά-
λιστα φαινόμενον ἐλέγχει, καὶ Ἀριστοτέλην μὲν οὐχ ἥκιστα καὶ Ἀθήναιον, ἀλλὰ καὶ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ὅσοι φα

ἐν ἐμπεφυκέναι ταῖς κεραίαις τὰ σπερματικὰ, τετρημένα δὲ τρήμασι πλαγίοις τισὶν, ἐκχεῖν τὸ σπέρμα κατὰ
τῆς μήτρας ἔξωθεν. καὶ γὰρ καὶ συγχωρήσειεν ἄν τις αὐτοῖς ἀληθεύειν, ὀξύτερον μὲν ὁρῶσι αὐτοῦ τοῦ λυγκέως ἐν
τῷ σμικροτάτῳ τρήματι βλέπειν. ἀμβλύτερον δὲ τῶν ὑποχεομένων τὸ μὴ βλέπειν τὰ μέγιστα, τῷ γε μηδ᾽ ὅλως
ζητῆσαι πόθεν μὲν ἀθροίζεται τοῦ ἀλλαντοειδοῦς ὃ κατὰ τὴν κορυφήν ἐστι. τί δ᾽ ἀναλίσκεται τὸ κατὰ τῆς μήτρας
ἐκχεόμενον. εἰκότως ἄν τις αὐτοῖς μέμψαιτο. δυοῖν γὰρ θάτερον, ἢ ὑπειδόμενοι τὴν ἀπορίαν, ἑκόντες ἐσιώ-
πησαν. ἢ ὅλως οὐδὲ ζήτημα οὐδὲν ᾠήθησαν εἶναι. τὸ μὲν δὴ σιωπᾶν ἑκόντας, οὐκ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔργον ἐστί. τὸ δὲ
μηδ᾽ ὅλως οἰηθῆναι ζητήσεως ἄξιον, ὑπάρχει νωθρῶν διανοίας ἀνθρώπων. ἆρ᾽ οὖν ἐν τούτῳ μόνῳ διαμαρτάνουσιν,
ἢ πολὺ μᾶλλον ἐν οἷς οὐδὲν αὐτῶν; μέμνηνται μὲν γὰρ καταμηνίων ὕλην οἰκείαν θέμενοι τῷ κυουμένῳ. τὸ δὲ
σπέρμα δημιουργὸν αὐτὸν, ἀνατεινόμενόν τε πολλὰ τῷ λόγῳ πρὸς τὸ ἀφ᾽ ὅλου τοῦ σώματος ἀρχέσθαι τὸ σπέρμα φά-
10 σκοντας καὶ δείξαντας, ὡς οὐχ ὁρῶσι οὗτοι τόν δε κοσμήσαντα καὶ τάξαντα τὸ παραγινόμενον, αὐτόν τε φάμενοι
τὴν ἐν τῷ σπέρματι δύναμιν εἶναι τοῦτον, διαπλάττουσάν τε καὶ μορφοῦσαν τὸ κύημα. μικρὸν ὕστερον ἐπιλα-
θόμενοι τούτων, οὐκ αἰσθάνονται τοσαύτας τῇ ὕλῃ διδόντας δυνάμεις, ἃς ἔμπροσθεν ἐδίδοσαν τῷ δημιουρ-
γῷ. ὅτι μὲν γὰρ τοῦ διαπλάττοντος ἔργον ἐστὶν ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον ἐργάσασθαι τὸ ἔγγονον, ὁποτέρῳ τῶν γεννησάν-
των, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. τὰ δ᾽ ὁμοιούμενα παιδία τῇ μητρὶ διὰ τὴν τροφὴν ὁμοιοῦσθαι φάσιν. κἄπειτα ἐντεῦθεν ἀ-
ποτείνουσι δόλιχον τοῦ λόγου, δεικνῦντες, ὅσαι διὰ τροφῆς ἀλλοιώσεις ἐγίγνοντο καὶ ζώοις καὶ φυτοῖς. εἶτ᾽
οὐκ αἰσθάνονται μηδεμίαν ὧν λέγουσιν ἀλλοιώσεων ἐπιδεῖξαι δυνάμενοι τὸ εἶδος ἐξαλλάττουσαν. αὐτίκα γὰρ τὸ
περσαῖον φυτὸν εἰς αἴγυπτον μετακομισθὲν ἐξήλλαξε τὴν ἰδέαν. ἀλλὰ χρηστῆς ἐπιλαβόμενον τροφῆς, τὸ νῦν ἐδώ-
διμον ἔσχεν, οὐκ ὂν πρότερον τοιοῦτον. οὔτε τὰ πρόβατα μεταστάντα ποτὲ εἰς νομὴν ἑτέραν, ταῖς ἔμ-
προσθεν αἰξὶν ὁμοιώθη. καθάπερ οὐδ᾽ αἶγες προβάτοις, ἢ ὄνοις καὶ ἵπποις. ἐν μέντοι ταῖς ἐπιμιξίαις τῶν ἑτε-
20 ρογενῶν ζώων, αὐτὸς ἀθήναιος ὁμολογεῖ προσγίνεσθαί τι τῷ κυουμένῳ παρὰ τῆς μητρὸς, οὐκ εἰς τὴν τῆς χροιᾶς
ὑπάλλαξιν, ἢ λεπτότητος ἢ παχύτητος. ἢ εὐφωνίας ἢ τινὸς ἑτέρου τοιούτου, μακρὰ γὰρ ταῦτα, καὶ τῆς ὕλης
μόνης αὐτοῦ κατὰ τὸ ζῶον εἴδους ἐστὶ τὰ πάθη. τὰ δ᾽ ἀπὸ τῆς μητρὸς, ὅλον ἐξαλλάττει τὸ εἶδος. εἰ μὲν ὄνου σπέρ-
ματα ταῖς μήτραις ἵππος ὑποδέξαιτο, τὰ κυήματα, οὐ τοῦ πατρὸς εἶδος μόνον ἴσχοντα. ἀλλ᾽ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν γιγνομέ-
νων μικτόν. εἰ δ᾽ ἀλώπηξ κυνὸς κἀνταῦθα τὸ γινόμενον, μὴ κυνὸς ἀλλὰ μικτὸν τινὸς ἐξ ἀμφοῖν γενῶν ἀποτελουμέ-
νου. καὶ μέν γε καὶ μεῖζον ἔτι τοῦ γε κατὰ τὸ ἕβδομον βιβλίον ὅπερ ἐστὶ περὶ σπέρματος αὐτῷ προσομολογεῖ
ὁ ἀθήναιος, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως οὐκ αἰσθάνεται. πλέον τι ἔχειν φησὶ παρὰ τῆς μητρὸς ἢ τοῦ πατρὸς τὸ γινόμενον. ἵππου
μὲν τὸν ἡμίονον, ὄνου δὲ τὸν [illegible] ὥσπερ ἤ καὶ ἐπειδὰν ἀλώπηξ κυνὶ μιχθῇ τὸ γεννηθὲν εἰ μὲν ὁ κύων ἄρρεν ὑπάρχει τὸ τῆς ἀ-
λώπεκος ἴσχειν εἶδος, εἰ δ᾽ ἀνάπαλιν εἰς τὴν τοῦ κυνὸς ἰδέαν μεταπίπτει τὸ ἔγγονον, ὡς γίνεσθαι τὸ μὲν ἐξ ἀλώπεκος ἀλώ-
πεκα κυνοειδῆ. τὸ δ᾽ ἐκ κυνὸς ἀλωπεκοειδῆ κύνα. καί τι εἰ πρόβατον τράγος ὀχεύσει, πρόβατον γενᾶσθαι φησὶ σκλη-
30 ρόθριχον, εἰ δ᾽ ἔμπαλιν αἶγα κριὸς μαλακόθριχον, ὡς οὐδὲν ἧττον εἰς τὴν ἰδέαν τῶν τικτομένων συντελεῖσθαί τι παρὰ τῆς
μητρὸς, ἀλλὰ καὶ πλέον ἢ παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐχρῆν δὲ μὴ, ὅ, τι πλέον ἐκ τῆς μητρὸς εἶναι τοῖς ἐγγόνοις. ἀλλὰ μὴ
δὲ τὸ ἔλαττον, ὅλως γὰρ οὐδὲν ὑπαλλάττει μορφὴ τοῦ κατὰ τὸ ζῶον ἢ τὸ φυτὸν εἴδους, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν σπερμάτων ἔ-
χει πάντα τὴν τοιαύτην ἀρχήν. καὶ τί δεῖ μακρολογεῖν, ὁμολογοῦσι γὰρ τοῦτό γε καὶ οὗτοι πρὸς οὓς ὁ λόγος ἐστί
μοι μάλιστα. λέγω δὲ τὸ μὴ μόνον ἐγγίνεσθαι τῇ ὕλῃ τὸ εἶδος ἐξ οὗ γίνεται τὸ μὲν ἄνθρωπον. τὸ δὲ δρῦς, ἢ πλάτανος, ἢ
κιττὸς, ἀλλὰ καὶ τὴν μορφὴν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σπέρματος τὴν ὕλην διαπλάττοντος ἀποτελεῖσθαι. στοχάζεσθαι
δ᾽ αὐτό φασι κατὰ τὴν μόρφωσιν, οὐ τοῦ σχήματος μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς θέσεως ἑκάστου τῶν μο-
ρίων, ἔτι τε τῆς πρὸς ἄλληλα συμφύσεως. ἵν᾽ οὖν γνῶσιν ὅτι ἁμαρτάνουσιν ἐρωτήσομεν αὐτοὺς λόγον ἐξ ὧν αὐ-
τοὶ τίθενται περαινόμενον. πότερον ἡ διαπλάττουσα τὸ κύημα δύναμις, ὀφθαλμὸν μὲν καὶ ῥῖνα καὶ ὀφρὺν
ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων μορίων ἐξεργάζεσθαι πέφυκεν. ἡ δ᾽ ὕλη τὴν τοῦ γρυπὴν ῥῖνα καὶ σιμὴν, ὀφθαλμόν τε γλαυ-
40 κὸν καὶ μέλανα δημιουργεῖν, ἢ τῆς αὐτῆς ἐστὶ δυνάμεως εἴποιτε τὴν ῥῖνα διαπλάττειν εὐθὺς καὶ γρυπὴν αὐτὴν
ἢ σιμὴν. ἢ εὐθεῖαν ἐργάσασθαι. καθάπερ οἶμαι καὶ ὁ πολύκλειτος λίθινα ἔπλαττε τὸν δορυφόρον οὐκ αὐτὸς
μὲν τὴν ῥῖνα καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἐδημιούργησε, τῷ πηλῷ δὲ ἐπέτρεψεν εὐθεῖαν αὐτὴν ἐργάσασθαι. ἀλλὰ γὰρ ὅπως
μηδὲν ἐπιδεὲς ἢ καθ᾽ ἑτέραν ἀπόκρισιν ὁ λόγος περαινέσθω. καὶ πρῶτον ὑποκείσθωσαν ἢ μὴν ἀποκρίνασθαι τὴν
μὲν ῥῖνα πρὸς τοῦ δημιουργοῦ, τὴν δ᾽ εὐθεῖαν ῥῖνα πρὸς τῆς ὕλης γίνεσθαι. καὶ δὴ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὀφ-
θαλμὸν μὲν ὑπὸ τῆς διαπλαττούσης δυνάμεως. ἤτοι δὲ ἢ γλαυκὸν ἢ μέλανα, πρὸς τῆς ὕλης. ὡσαύτως δὲ καὶ
περὶ τῶν ἄλλων. αὐτὸ μέντοι ἕκαστον, ἀπὸ τοῦ σπέρματος γίνεσθαι. τοιόνδε ἢ τοῖον, ἀπὸ τοῦ καταμηνίου. καὶ
μὴν καὶ εἰ τοῦτο θείημεν, ἀκολουθήσει τὸ διὰ παντὸς ὁμοιοῦσθαι τῇ μητρὶ τὸ γεννώμενον. ἡ γὰρ ὁμοιότης ἐκ τῆς
τῶν μορίων γίγνεται διαπλάσεως. οὐ κατὰ τὸ κοινὸν εἶδος. ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐγγινομένας αὐτῷ διαφορὰς, ὡς τό
γε κοινὸν εἶδος, ἄνθρωπον ποιεῖ, καὶ ἵππον καὶ βοῦν. ἡ δὲ κατὰ τὰ μόρια διαφορὰ σιμὸν καὶ γρυπὸν ἐργάζεται,
50 κατὰ τοῦτο δὲ ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον τοῖς γονεῦσιν. αὖθις οὖν ὑποθώμεθα τὴν τοιαύτην διάπλασιν ἐκ τῶν σπερ-
μάτων γίγνεσθαι. ἀλλ᾽ εἴπερ σπερμαίνει μόνον τὸ ἄρρεν, οὐκ ἄν ποθ᾽ ὅμοιον γένοιτο τῇ μητρὶ τὸ ἔγγονον. ὥστ᾽ ἑκατέ-
ρωθεν ὁ λόγος ἄπορος. εἰ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς δυνάμεως ὅπερ ἐστὶν ἀπὸ τοῦ σπέρματος ὁμοιότης ἀποτελεῖται,
τοῖς ἄρρεσι μόνοις ὁμοιωθήσεται τὰ ἔγγονα. τῇ μητρὶ δ᾽ οὐδέποτε οὐδὲν ὅμοιον γεννήσεται. εἰ δ᾽ ἐκ τῆς ὕλης ὅπερ ἐστὶ
τοῦ καταμηνίου, τοῖς θήλεσι μόνοις, οὐδὲν δὲ οὐδέποτε ὅμοιον ἔσται τῷ πατρί. καὶ μὴν ἑκατέροις ὁμοιούμενα φαί-
νεται, ὥς τε κενεῶς χρῶνται τῶν λημμάτων. τὸ μὲν γὰρ σχῆμα τοῦ λόγου συλλογιστικὸν οὐδεὶς ἀγνοεῖ τῶν γε
καὶ βραχύ τι περὶ ἀποδείξεως μεμαθηκότων. ὅπως δὲ σαφέστερον ἔτι καὶ τοῖς βραχύ τι γεγυμνασμένοις, ἐρω-
τήσω τὸν λόγον ἑκάτερον ἰδίᾳ. αἱ ὁμοιότητες ἐκ τῶν σπερμάτων, τὸ σπέρμα ἐκ μόνου τοῦ ἄρρενος. οὗτος μὲν ὁ πρό-
τερος λόγος. ὁ δ᾽ ἕτερος αἱ ὁμοιότητες ἐκ τοῦ καταμηνίου. τὸ καταμήνιον ἐκ μόνου τοῦ θήλεος. εὔδηλον τοίνυν

γέγονεν ἤδη. ἐὰν τὸ πρότερον ἀληθὲς ὑποθῆται, ψευδὲς ἀκολουθήσει συμπέρασμα οὐδέν. καὶ μὴν οὐδ᾽ ἄλλο
γ᾽ εὕροις τρίτον, ἀλλ᾽ ἐκ καταμηνίου καὶ σπέρματος ἡ τῶν ζώων ἐστὶ γένεσις. ὥς ἐντεῦθεν μὲν οὐδὲν ἄλλο τι ἡμῖν
ζητητέον. ὑπολείπεται δὲ τῶν ὑπολοίπων λημμάτων, οὐκ ἀληθὲς εἶναι τὸ ἕτερον, ἣν δὲ τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν
ἐν ᾧ τὸ καταμήνιον ἐλέγετο μόνης εἶναι τῆς μητρός. τὸ δ᾽ ἕτερον ἐν ᾧ τὸ σπέρμα μόνον τοῦ πατρός. ὥστ᾽ ἐκ
τούτων πάντως ἕτερον ἐστὶ ψεῦδος. ἀλλὰ τὸ τῆς μητρὸς εἶναι μόνης τὸ καταμήνιον, ἀληθές ἐστι, καὶ κατ᾽ αὐτοὺς
ἐκείνους. ὥστε ψεῦδος λέγεται τὸ μόνου τοῦ πατρὸς εἶναι τὸ σπέρμα. πρόδηλον ὡς εἴτε σπέρμα λέγοιμεν
εἴτε γόνιμον σπέρμα καθ᾽ ἑκατέρου λέξιν, ὁ λόγος περανθήσεται. πρὸς μὲν οὖν τοὺς μηδ᾽ ὅλως ἡγουμένους σπερ-
μαίνειν τὸ θῆλυ μόνον ἁπλῶς ὀνομαζόντων ἡμῶν τὸ σπέρμα. πρὸς δὲ τοὺς σπερμαίνειν μὲν λέγοντας, οὐ μὴν
γόνιμον δὲ τοῦτο, ἅμα λεγόντων ἡμῶν γόνιμον σπέρμα. ταυτὶ μὲν ἱκανὰ τὴν δόξαν ἐλέγχειν αὐτῶν. ἔστι δὲ καὶ
10 χωρὶς ἐλέγχου τὴν ἀπόδειξιν ἐξ εὐθείας ποιεῖσθαι. διττῶς συλλογιζόμενοι ὑποθετικῶς τε καὶ κατηγορικῶς.
ὑποθετικῶς μὲν εἰ ἑκατέροις τῶν γονέων ὁμοιοῦται τὰ ἔγγονα, κατὰ κοινὴν αἰτίαν ἀμφοτέροις ὑπάρχουσαν
ὁμοιοῦται. ἀλλὰ μὴν ἑκατέροις τῶν γονέων ὁμοιοῦται τὰ ἔγγονα. κατὰ κοινὴν αἰτίαν ἄρα ἀμφοτέροις ὑπάρχου-
σαν ὁμοιοῦται. εἶτ᾽ αὖθις. εἰ κατὰ κοινὴν αἰτίαν ὁμοιοῦται τὰ ἔγγονα τοῖς γεννήσασιν, ἤτοι γε κατὰ τὴν τοῦ σπέρμα-
τος οὐσίαν, ἢ κατὰ τὴν τῶν καταμηνίων ὁμοιοῦται, ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν τῶν καταμηνίων κοινή, κατὰ τὴν τοῦ σπέρμα-
τος ἄρα ὁμοιοῦται. κατηγορικῶς δὲ οὕτω συλλογισόμεθα, ἐπεὶ τὰ ἔγγονα ἀμφοτέροις τῶν γονέων ὁμοιοῦται κοι-
νὴν ἔχει τὴν ὁμοιοῦσαν αὐτοῖς τοῖς γονεῦσιν ἀρχήν. ἐγγόνοις γὰρ ἡ ὁμοιότης πρὸς τὸ γεννῆσαν κατὰ τὴν ἀρχὴν γί-
νεται. εἶτ᾽ αὖθις ἐπὶ τῷ δὲ τῷ λόγῳ ἐρωτήσομεν ἕτερον ὧδε. ἡ διὰ σπέρμα τοῖς ἐγγόνοις ἡ ὁμοιότης πρὸς τὸ γεν-
νῆσαν ἐστί, ἢ διὰ τὸ καταμήνιον. ἀλλ᾽ οὐ διὰ καταμήνιον. διὰ σπέρμα ἄρα. εἶτα ἐπὶ τούτῳ πάλιν ἕτερον λόγον.
εἰ διὰ τὸ σπέρμα τοῖς ἐγγόνοις εἰσὶν αἱ ὁμοιότητες. ἀναγκαῖον καὶ τὸ θῆλυ σπερμαίνειν, ὅτι πολλοὶ παιδίων ὁμοιότατοι
20 τῇ μητρὶ φαίνονται. ταυτὶ μὲν ἐν Ἀθηναίου τε χαίρειν εἰρήσθω καὶ Ἀριστοτέλους ἐπεὶ χαίρουσί τε καὶ χρῆσθαι σπουδά-
ζουσιν ἐπιστημονικαῖς ἀποδείξεσιν. αὐτοὶ δ᾽ αὖθις ἀφ᾽ ἡμῶν αὐτῶν ἴδωμεν, εἴ τίς ποτε ἐστὶν αἰτία, δι᾽ ἣν τὸ εἶδος
τοῦ ζώου κατὰ τὴν μητέρα γίνεται μᾶλλον. ἡ δ᾽ ὁμοιότης, ἄλλοτ᾽ ἄλλῳ τῶν γονέων. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα σπερμαίνει
τὸ θῆλυ, καὶ γόνιμον σπερμαίνει, ἀλλ᾽ οὔτω γε πλέον ἢ γονιμώτερον τοῦ ἄρρενος. ἐχρῆν οὖν ἀεὶ κρατεῖσθαι
μὲν τὸ θῆλυ σπέρμα, κρατεῖν δ᾽ αὐτοῦ τὸ ἄρρεν, ὥστε καθ᾽ ἑαυτὸ καὶ τὴν τοῦ εἴδους ἐργάζεσθαι, καὶ τὴν
τῆς ὁμοιότητος ἐπικράτησιν, ἣ δή μοι δοκεῖ πρὸς τὴν τούτου λύσιν τοῦ λόγου, ἐξῆς δίειμι. χρησάμενος πρὸς λύ-
σιν ὑποθέσεων, ὑπὸ Ἀριστοτέλους μὲν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ ζώων μορίων, ὑφ᾽ ἡμῶν δ᾽ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ χρείας
μορίων δεδειγμένων. τοῖς γὰρ τῆς ψυχῆς ἤθεσί τε καὶ δυνάμεσιν ἡ φύσις ἐπιτήδειον παρασκευάζει τὸ σῶμα.
τὰ δ᾽ ἤθη καὶ τὰς δυνάμεις ἔχει συμφύτους ἐκ τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν κράσεως, ὅθεν καὶ πρώτη γένεσις αὐτῶν,
ὡς καὶ τοῦτ᾽ ὑπὸ Ἀριστοτέλους ἀποδέδεικται. συμβαίνει τοίνυν ἐκ τούτων ὑποκειμένων περαίνεσθαι ταῖς ὑπο-
30 βεβλημέναις οὐσίαις τῇ γενέσει τὰ τῶν ζώων ἀκολουθεῖν εἴδη. καὶ ᾖ τὸ μὲν ζῶον ἵππον, ἢ βοῦν, ἢ ἄνθρωπον. ἢ ὁτιοῦν
ἄλλο εἶδος κατὰ τὴν οὐσίαν ὅθεν ἐγένετο. τὴν φύσιν δὲ αὐτοῦ δύναμίν τινα τῆς οὐσίας ἐκείνης κινητικήν τε
καὶ διαπλαστικήν. οὐδὲν δὲ διήνεγκεν εἰς τὰ παρόντα λέγειν ὕλην ἢ οὐσίαν, εὔδηλον γὰρ ὅτι τῆς οὐσίας
πολλαχῶς λεγομένης, ἕν τι νῦν αὐτῆς σημαινόμενον, τὸ κατὰ τὴν ὕλην παραλαμβανόμενον. ἐν δὲ τοῖς ζώοις
ἡ μὲν ὑποβεβλημένη πρὸς τὴν γένεσιν αὐτῶν οὐσία, τὸ καταμήνιον ἐστὶ μόνον, ὡς Ἀριστοτέλης ἔλεγεν. ἡ δὲ ἀρχὴ
τῆς κινήσεως ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτῇ γίνεται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ Ἀθήναιος, ὡσαύτως Ἀριστοτέλει τὴν μὲν ὕλην
τῆς τοῦ ζώου γενέσεως ἐν τῷ καταμηνίῳ τίθεται. τὴν κινοῦσαν δὲ αὐτὸ δύναμιν ἐν τῷ τοῦ ἄρρενος σπέρματι.
συμβήσεται τοίνυν αὐτοῖς ἐκ τοῦ δὲ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ προβληθέντος αὐταρκῶς ἐπιλύεσθαι. τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον
ἥμισυ καταλιπεῖν ἄπορον, οἰκεῖον μὲν γὰρ ἐστὶ τῷ καταμηνίῳ τὸ εἶδος τοῦ ζώου, κατὰ γὰρ τὴν ὕλην ἐξ ἧς γίνε-
ται τοῦτο ἐδείχθη συνιστάμενον. ἡ μορφὴ δὲ ἑκάστου τῶν εἰδῶν, ὡς καὶ πρόσθεν ἐλέγομεν, ἀεὶ κατὰ τὸ ἄρρεν, ὧν
40 τὸ μὲν πρότερον, ἀληθὲς μέν πως, οὐ μὴν πάντῃ. τὸ δεύτερον δέ, ἐστὶ πάντως ψεῦδος. εἰ μὲν γὰρ οἰκεῖον τὸ εἶδος
τῇ ὕλῃ τῆς τοῦ ζώου γενέσεως, ἀληθὲς τὸ πρότερον. εἰ δ᾽ οὐ ξύμπαν, ἀλλά τι καὶ τοῦ τὴν δύναμιν παρέχοντος εἴ-
δους ἐπιμίγνυται, τοῦτο ψεῦδος. ἐδείκνυτο δ᾽ ἔμπροσθεν, οὐ σύμπαντος τοῦ ζώου τὸ εἶδος κατὰ τὴν μητέρα τυ-
πούμενον, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον μὲν κατ᾽ ἐκείνην. ἔχον δέ τι καὶ παρὰ τοῦ πατρός, ὥστ᾽ ἔοικεν ἀδύνατον εἶναι λυθῆ-
ναι τελέως τὸ ζητούμενον, ἐπὶ ταῖς Ἀθηναίου καὶ Ἀριστοτέλους ὑποθέσεσιν ἁπάσαις μενούσαις. ἐπισκεψώμε-
θα οὖν ἥν τινα ποτὲ κινητέον ἡμῖν ἐστί. τὴν μὲν δὴ προτέραν ἀκίνητον χρὴ φυλάττεσθαι, δι᾽ ἐναργῶν ἀποδεδει-
γμένην ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ὑφ᾽ ἡμῶν τε καὶ Ἀριστοτέλους. κινητέον δ᾽ εἴπερ ἄρα τὴν τοῦ καταμηνίου
καὶ τὴν τοῦ σπέρματος. οὔτε γὰρ τὸ σπέρμα δύναμις μόνον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ ὕλη τις, οὔτε τὸ καταμήνιον, μόνον
ὕλη, ἀλλὰ καὶ δύναμις. ὅτι μὲν οὖν τὸ σπέρμα καὶ πρὸς τὴν ὑλικὴν ἀρχὴν τοῦ ζώου συμβάλλεται τὰ μέγιστα
κατὰ τὸ πρότερον ἐπιδέδεικται βιβλίον, ὅτι δὲ τὸ καταμήνιον εἰς τὴν δυναμικήν, ἐν τῷδε δειχθήσεται. το-
50 σοῦτον μόνον ἡμῶν ἀναμιμνησκόντων ἐξ ὧν ἐν τῷ προτέρῳ γράμματι περὶ τῆς τοῦ σπέρματος ἐδείχθη γενέσεως, ὅτι
κατειργασμένον ἐστὶν ἀκριβῶς αἷμα, πρὸς τῶν περιεχόντων ἀγγείων αὐτό. κατὰ γάρ τοι τοῦτον τὸν λόγον, οὐ μόνον
ὕλη τοῦ γεννηθησομένου τὸ αἷμα γίνοιτ᾽ ἄν, ἀλλὰ καὶ σπέρμα δυνάμει. φαίνεται δὲ καὶ Ἀθήναιος ἐπὶ τοῦτον ἀφι-
κνούμενος ἐξ ἀνάγκης τὸν λόγον ὕστερον, ἡνίκα ζητεῖ, πῶς ὁμοιοῦται τῇ μητρὶ τὸ ἔγγονον. ἀληθὲς μέν τι λέγων, οὐ
μὴν ἑαυτῷ ὁμολογούμενον, ὡς αὖθις δείξω. νῦν δὲ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἴωμεν. ὅτι μὲν ἐξ ὕλης τε καὶ δυνάμεως
ἕκαστον τῶν ζώων γίνεται, κοινὸν ἡμῖν ὁμολόγημά ἐστιν. ὅτι δὲ καὶ τὸ σπέρμα καὶ τὸ καταμήνιον ἀμφοτέρας ἔχει
τὰς ἀρχάς, οὐ μὴν ὡσαύτως ἰσοσθενεῖς, ἀλλὰ τὸ μὲν σπέρμα τὴν ποιητικὴν ἰσχυροτάτην, ὀλιγίστῳ δὲ ὄγκῳ τὴν
ὑλικήν. τὸ δὲ αἷμα τὴν μὲν ὑλικὴν πλείστην, ἀσθενεστάτην δὲ τὴν δυναμικὴν ἐκεῖνοι μὲν οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἠγνόησαν,
ἡμᾶς δ᾽ οὐ χρὴ παρελθεῖν ἀναμνησθέντας, ὧν ἀπεδείξαμεν, εἰ μὲν γὰρ τὴν ὑλικὴν ἀρχὴν τοῦ γεννησομένου καθ᾽ ἣν

ἐλέκυτο τοῦ ζώου τὸ εἶδος ἀποτελούμενον ἐν τῷ καταμηνίῳ μόνον εἶναι συνέβαινεν, ἀκριβῶς ἂν ὁμοιῶς
ἐγίνετο τῇ μητρὶ τὸ ἔκγονον. ὥσπερ γε καὶ εἰ τὴν ποιητικὴν μόνον ἐν τῷ σπέρματι, διαπαντὸς ἂν ὁμοιοῦτο τῷ
πατρί. ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρων μὲν ἑκατέρου αὐτῶν μετείληφεν. ἐπικρατεῖ δὲ ἐν μὲν τῷ καταμηνίῳ τὸ πλῆθος τῆς
ὕλης. ἐν δὲ τῷ σπέρματι τῆς δυνάμεως ἡ ῥώμης, εἰκότως οἶμαι τὸ εἶδος τοῦ ζώου κατὰ τὴν μητέρα μᾶλλον ἐμφαί-
νει, ἢ κατὰ τὸν πατέρα ὁ ἔκγονος, καίτοι εἰς τὴν ὑλικὴν ἀρχὴν αὐτοῦ συντελεῖ τὸ σπέρμα. τὸ δὲ τῆς ὁμοιότητος
αὐτῷ οὐ μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ ἄρρεν. καίτοι γε ὅσον ἐπὶ τῇ ῥώμῃ τοῦ σπέρματος, ἀεὶ ἐχρῆν ὁμοιοῦσθαι τῷ πατρὶ
τὸ ἔκγονον. ἀλλ' ἡ θήλεια γονὴ συντελοῦσα εἰς εὐρωστίαν προσέλαβε τὴν ἐκ τοῦ καταμηνίου δύναμιν, ἐνίοτε μηδὲν
ἐπαινοῦσαν, ὅσον ἠλαττοῦτο κατὰ τὴν πρώτην σύνοδον. οἰκεῖον γὰρ ἦν τῷ τῆς θηλείας σπέρματι, τὴν σαυτοῦ
μᾶλλον οὐσίαν τε καὶ δύναμιν αὐξάνειν καὶ ῥώννυσθαι ἤπερ τὴν τοῦ ἄρρενος. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ περὶ τούτων αὐ-
10 ταρκῶς διώρισται, καιρὸς ἂν εἴη διασκέψασθαι τὸ προβαλλόμενον, ὡς ἄπορον, ἀπό τε τῶν οὐχ ἡγουμένων ὅλως
σπερμαίνειν τὸ θῆλυ, καὶ τῶν οὐ γόνιμον σπερμαίνειν. εἴπερ γὰρ ἐνεχώρει φασὶ τὸ θῆλυ μὴ μόνον ὕλης, ἀλλὰ
καὶ δυνάμεως ἀρχὴν εἶναι, περιττὸν τὸ ἄρρεν. ἔνιοι δὲ καὶ τῶν ὀρνίθων ἐν τῷδε μνημονεύουσι τῶν, τὰ ὑπηνέμια
καὶ ζεφύρια καλούμενα*, τικτόντων ὠὰ χωρὶς τῆς πρὸς τὸ ἄρρεν μίξεως. ὁ μὲν οὖν Ἐμπεδοκλῆς διεσπάσθαι
τὰ τοῦ γεννηθησομένου μόρια. καὶ τὰ μὲν, ἐν τῷ τοῦ ἄρρενος σπέρματι. τὰ δ' ἐν τῷ τῆς θηλείας περιέχεσθαι.
καὶ αὐτῆς γε τῆς ἀφροδισίου συμπλοκῆς ἐντεῦθεν γίνεσθαι τοῖς ζώοις τὴν ἐπιθυμίαν, ὀρεγομένων ἀλλήλοις ἑ-
νωθῆναι τῶν διεσπασμένων μορίων. οὗτος ὁ λόγος ἐστὶν ἄτοπος, ὑποτιθέμενος μὲν προσεῖναι ἑκάστῳ τῶν μορίων,
ὥσπερ ζώῳ σύμφυτον ὄρεξιν ἑνώσεώς τε καὶ μίξεως εἰς τὴν συμπλήρωσιν ὅλου τοῦ μορίου. εἶτα οὐκ αἰσθάνε-
ται μεγαλείαν ποιῶν ἑκάτερον τῶν σπερμάτων, οὐχ ὁμοιομερὲς ἀπολεῖπον, οἷόν περ καὶ φαίνεται. ἅπαντα
γὰρ ἔχει κατ' αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα, καὶ ἐκ πάντων συγκείσεται τῶν τοῦ ζώου μορίων, ἀρτηρίας δηλονό-
20 τι, καὶ φλεβὸς, καὶ νεύρου, καὶ ὀστοῦ, καὶ συνδέσμου, καὶ σαρκὸς, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων, ἀτάκτως κειμένων πα-
ράλληλα, καὶ τοῦ τάξοντος δηλονότι καὶ διακοσμήσαντος δεομένων ἵν' ἐξ αὐτοῦ γένηται τὸ ζῶον. τί ποτ' οὖν ἔσται
τοῦτο τὸ τὴν τάξιν αὐτοῖς ἐπιθήσον; οὐ γὰρ δὴ ὥς γε τινὲς φασὶν ἡ τῶν ὁμοίων φορὰ πρὸς τὰ ὅμοια. κατὰ μὲν
γὰρ τοῦτον τὸν λόγον, ἓν μὲν ὀστοῦν ἦν ἂν μέγα κατὰ τὸ κυούμενον, ἁπάντων ἀθροιζομένων ἐς ταὐτὸ τῶν ὀστω-
δῶν μορίων, εἷς δὲ χόνδρος, ἀρτηρία δὲ, μία, καὶ νεῦρον, ἓν, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐ τινὸς ἄρα τρίτου δεή-
σει τοῖς διεσπαρμένοις ἐν ἑκατέρῳ τῶν σπερμάτων μέρεσι, τοῦ τάξαντος αὐτὰ καὶ διακοσμήσαντος, ὡς ἤτοι τρί-
τον σπέρμα ζητητέον ἡμῖν, ᾧ ταύτην ἀναθήσομεν τὴν δύναμιν, ἢ ἐν τοῖς πρώτοις σπέρμασιν εὐθὺς περιέχε-
σθαι φατέον. ἔτι δὲ ἀτοπώτερον ὁ λόγος ἔχει, τοῦ Ἐμπεδοκλέους οὐ συνιέντος ἥτις ποτὲ ἡ αὔξησις ἔσται τῷ κυή-
ματι. σμικροτάτων γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὐσῶν τῶν πρώτων ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν, ἔτι δ' ὀστῶν, καὶ νεύρων, καὶ
χόνδρων, καὶ συνδέσμων, ὑμένων τε καὶ σαρκῶν, ὅμοιον δή που χρὴ τὸ προσπλασσόμενον αὐτοῖς ὑπάρχειν ἵν'
30 αὐξηθῇ. πόθεν οὖν ἕξομεν τοῦτο; φαίνεται μὲν γὰρ οὐδὲν ἄλλο τοῖς κυουμένοις ἐπιρρέον πλὴν τοῦ καταμηνίου. τοῦτο δὲ
αἷμα μόνον ἐστὶν, οὐ δή που συγκείμενον ἐκ νεύρων, καὶ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ ὀστῶν, ἁπάντων τε τῶν ἄλλων μορίων, εἰδ'
ἀλλοιουμένου καὶ μεταβαλλομένου τούτων τῶν μορίων ἕκαστον γίνεσθαι φήσομεν. ἐν τῷ σπέρματι οὖν ταῦτα
ἐργασάμενον ὑποθέσθαι χρὴ τεχνίτην, ὃν ἐξ ἀρχῆς ἔχοντες ἀτόπως ὑποτιθέμεθα διεσπασμένα μόρια. πῶς
γὰρ δὴ καὶ διέσπασται, πότερον τὸ μὲν τῆς κεφαλῆς ὀστοῦ τὸ μέρος ἑκάτερον ἐστὶν ἰδίᾳ περιγεγραμμένον ἐν ἑκατέ-
ρῳ τῶν σπερμάτων, ὡς πάλιν ἑκάστου τῶν σπονδύλων. εἶτ' αὖθις ἰδίᾳ τε βραχιόνων καὶ πηχέων ἑκάστου τε τῶν
ἄλλων, ἢ συμπάντων γε ὁμοῦ τῶν ὀστῶν ἀδιάπλαστόν τε καὶ συγκεχυμένην ἔχει τὴν οὐσίαν ἑκάτερον τῶν σπερ-
μάτων εἶτ' ἐξ αὐτῆς ἄλλος τις τεχνίτης διαπλάττει τῶν ὀστῶν ἕκαστον. εἶτ' ἀλλήλοις συντίθησιν ὥσπερ ἐκ τοῦ πη-
λοῦ τὰς πλίνθους διαπλάττει μὲν ὁ πλινθουργός. συντίθησι δ' ἀλλήλοις ὁ οἰκοδόμος; ἀλλὰ οὐ τὰ πάντα ἐστὶν
ἀδύνατα καθ' ἕκαστόν τε τῶν ὀργάνων μορίων ἐπισκεπτέοντι, καὶ μάλιστα τῶν γεννητικῶν. ἤτοι γὰρ ἐν ἑκατέ-
40 ρῳ τῶν σπερμάτων ἑκατέρων ἐστὶ τὰ μόρια τῶν γυναικείων καὶ ἀρρενικῶν ὀργάνων. ἢ τῶν γυναικείων ἐν τῷ τῆς
θηλείας, τῶν δ' ἀρρενικῶν ἐν τῷ τοῦ ἄρρενος, ὁποτέρως δ' ἂν ἔχοι, μιχθέντων αὐτῶν ἄμφω διαπλασθήσεται κα-
τὰ τὸ κυούμενον, ὡς γίνεσθαι πάντα ἡμῶν τὰ ἔκγονα τοιαῦτα τὴν ἰδέαν, οἵους οἱ πλάσται πλάττουσι τοὺς κα-
λουμένους ἑρμαφροδίτους, ἀμφότερα ἔχοντας τέλεα τὰ γεννητικὰ μόρια, καὶ τὰ τῶν ἀρρένων, καὶ τὰ τῶν θη-
λειῶν. εἰ δ' ἀπόλλυται θάτερα καὶ σκέλος ἀπόλλυσθαι, καὶ χεῖρα, καὶ ἄλλο τι μέρος ἀναγκαῖον ἔσται. πολυειδῶς οὖν
ἄτοπος ἡ Ἐμπεδοκλέους δόξα. καὶ μένειν ἔτι φαίνεται τὸ ἐξ ἀρχῆς πρόβλημα ἄπορον. διὰ τί, εἴπερ ὑπάρχει καὶ τὸ θῆ-
λυ ζώῳ σπέρμα, τὸ ἄρρεν ἐγένετο, διὰ τί οὐ γεννᾷ τὸ θῆλυ μόνον αὐτὸ καθ' ἑαυτό. πρὸς ἡμῶν ἤδη λέλεκται
δυνάμει τὸ ζήτημα διὰ τοῦ προτέρου γράμματος. εἰρήσεται δὲ οὐδὲν ἧττον καὶ νῦν. οὔτε δὲ Ἀθήναιος οὔτε Ἀριστοτέ-
λης, οὔτ' ἄλλος ἰατρὸς ἢ φιλόσοφος εὐπόρησε τῆς λύσεως αὐτοῦ. παραπλήσιον δ' ἔπαθον οἱ πλεῖστοι τοῖς τὴν κίνη-
σιν οὐδ' ὅλως εἶναι φάσκουσιν, ὅτι μὴ γινώσκουσιν ὅπως γίνεται. καὶ χρὴ κατά γε τοῦτο τὸν Ἐμπεδοκλέα μᾶλλον ἐ-
50 παινεῖν Ἀθηναίου καὶ Ἀριστοτέλους, ὅτι φυλάξας τὸ φαινόμενον ἐζήτει τὴν αἰτίαν. εἰ γὰρ ἐν οἷς ἀποροῦμεν αἰ-
τίας εὐλόγου, τὸ πρᾶγμα ἀναιρήσομεν, ὥρα λέγειν ἡμῖν ὅτι μήθ' ὁρῶμεν ὅλως, μήτ' ἀκούομεν, ἀλλὰ μήτ' αἰ-
σθανόμεθα, μήτ' ἀναμιμνησκόμεθα, μήτ' ὀνείρους ὁρῶμεν, ὡς ἄπορός γε καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἡ αἰτία τῆς γενέσεως.
ὅτι μὲν οὖν ἔχει τὸ θῆλυ ζῶον σπέρμα ταῖς αἰσθήσεσι πιστευτέον, ὡς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, οὐκ ἀνατρεπτέον δὲ τῷ
λόγῳ τὴν ὕπαρξιν τῶν ἐναργῶν. ἥτις δ' ἐστὶν ἡ αἰτία δι' ἣν σπερμαίνοντος καὶ τούτου, ὅμως ἄρρεν ἐγένετο τὸ ζῶον,
ἐπισκεπτέον, ἢ διὰ τί γενομένου τοῦ ἄρρενος ἐφυλάχθη καὶ τὸ θῆλυ τὸ σπέρμα. βέλτιον γὰρ ἦν ἔχειν αὐτὸ περίτ-
τωμα συντελοῦν εἰς τὴν τοῦ κυουμένου γένεσιν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀθήναιον ἔμπαλιν ἐχρήσαντο τῷ λόγῳ, διὰ τοῦτο
γὰρ οὐκ εἶναι φασὶ τῷ θήλει περίττωμα σπερματικὸν, ὅτι τὸ αἱματικὸν ἔχει. δύο δ' οὐκ ἦν αὐτῷ περιττώματα γε-
νέσθαι. προστιθέασι δ' ἐνίοτε τῷ λόγῳ καὶ ὡς οὐχ οἷόν τε ἐστὶν ἓν ζῶον ἀμφοτέρας ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὰς ἀρχὰς τῆς

γεννηθησομένου, τήν τε ὕλην καὶ τὴν δύναμιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ οἶδ᾽ ὅπως οἱ πλανώμενοι πάλιν αὐτοὶ κα-
τὰ τὰ φυτὰ μὴ διακεκρίσθαι φασὶ τὰς ἀρχὰς τῆς γενέσεως, ἀλλ᾽ ἀμφοτέρας ἐν αὐτοῖς εἶναι. καὶ τὰς ὡς ὕ-
λης, καὶ τὰς, ὡς δυνάμεως. Ἀριστοτέλης δ᾽ ἔτι καὶ μᾶλλον ἐπί τινων ζώων ὦφθαί φησιν ἅπαντα τὰ κυϊσκόμε-
να καὶ μηδὲν ἀποκεκριμένον ὑπάρχειν ἐν αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ὠῶδες, καὶ τούτου μὲν ἕνεκεν οὐκ ἀναμένουσι τὸν ἔξωθεν κα-
τὰ χρόνον, ἀλλ᾽ αὐτοὶ καταβάλλουσιν ἑαυτοὺς ὑπὸ τῆς ἀκρασίας νικώμενοι. λέγομεν δ᾽ ἡμεῖς αὐτὸ, ἐν ᾧ περ ἀ-
πορήσειεν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι λελύσθαι φθάνει. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδ᾽ ἂν ὀρεχθῇ συνουσίας τὸ θῆλυ
χωρὶς τοῦ ἔχειν ὄρχεις τε καὶ σπέρμα, καὶ τοῦτο οὐκ ἐκ λόγων γε πιθανῶν, οἷς ἐκεῖνοι χρῶνται, τοῖς ἐπιστημονι-
κοῖς δὲ καὶ ἀποδεικτικοῖς φάσκοντες εἶναι πιστούμεθα. μόνον δ᾽ ἀρκούμεθα διηγήσασθαι τὰς κατὰ τῶν ὄρ-
χεων ἐκτομὰς, ἃς ἐν πολλοῖς ἔθνεσιν ἐπὶ τῶν θηλειῶν ὑῶν ποιοῦνται. φαίνονται γὰρ αὗται μηκέτι τοῖς κάπροις
10 ἑαυτὰς ὑποβάλλουσαι καθάπερ ἔμπροσθεν, ἀλλ᾽ ἐπιλανθανόμεναι πάσης ἀφροδισίου συμπλοκῆς. ἐξῆς δ᾽ ἄν
σοι δηλώσαιμι χρείαν ἑτέραν οὐ σμικρὰν τοῦ τῆς θηλείας σπέρματος, εἰ βουληθείης αὖθις μὲν θεάσασθαι τὸν
ἀλλαντοειδῆ καλούμενον ὑμένα τῶν σπερματικῶν ἀγγείων, ἐξημμένον ἐκ τοῦ τῆς θηλείας σπέρματος ἐλέγομεν
γεννᾶσθαι. θεάσῃ δ᾽ εὐθέως ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ὡς οὐδὲ δυνατὸν ἦν ἅπαντα τῆς μήτρας ὑπαλεῖψαι τὰ μό-
ρια τῷ τοῦ ἄρρενος σπέρματι, κατ᾽ εὐθὺ γὰρ ἐξακοντιζόμενον φέρεται διὰ τοῦ τῶν ὑστερῶν αὐχένος ἐπὶ τὸν πυ-
θμένα καὶ ὅσα τούτου πλησίον. ἐπιστραφῆναι δὲ εἰς τὰ πλάγια μέχρι τῶν κεραιῶν αὐτῷ ἀδύνατον. καὶ ταύτῃ γοῦν
οὐ μικρὰν χρείαν παρέχει τῷ κυηθησομένῳ τὸ τῆς θηλείας σπέρμα. καὶ ὥσπερ τις οἰκεία τροφὴ γίνεται τῷ ἄρρενι
ὑγρότερόν τε καὶ ψυχρότερον ὑπάρχον, παχυτέρῳ γε ὄντι καὶ θερμοτέρῳ. μὴ τοίνυν ἀδύνατον εἶναι λέγωμεν, ἀμφότε-
ρα ἀθροίζειν περιττώματα τὸ θῆλυ. φαίνεται γὰρ ἀθροίζειν αὐτὰ, καὶ δυνατὸν εἶναι φάσκειν τὸ φαινόμενον ἐναργῶς
ὑπάρχον. οὐ γὰρ τοῦτο ἀδύνατον, ὅ γε ὑπάρχει σαφῶς, ἀλλ᾽ ὁ διαβάλλων αὐτὸ λόγος ἀπίθανος, ἐναντιούμενος
20 τοῖς ἐναργέσι. μήτε οὖν μάτην γεγονέναι τὸ τῆς θηλείας λέγωμεν σπέρμα. βέλτιον γὰρ ἦν αὐτοῖς ὀλίγον τι παρα-
θραύσασι τοῦ λόγου φάσκειν ἀδύνατον εἶναι τὸ θῆλυ, τό θ᾽ αἱματικὸν ἔχειν περίττωμα, καὶ τὸ σπέρμα γόνιμον,
εἴ γε διὰ μὲν τὸ τῆς κράσεως ψυχρὸν ἀθροίζουσιν αἷμα περιττὸν, ἰσχυρᾶς δὲ δεῖ θερμότητος εἰς γένεσιν ἀκριβῶς
κατειργασμένου τοῦ σπέρματος. ὑγρότερον μὲν οὖν τὸ θῆλυ καὶ ψυχρότερον, θερμότερον δὲ καὶ ξηρότερον τὸ
ἄρρεν. εὐλόγως ἄρα τὸ μὲν ἐνδεῖ τι τὴν πρὸς τοῦ σπέρματος ἀκριβῆ κατεργασίαν. τὸ δ᾽ οὐκ ἐγχωρεῖ περίττωμα
ἔχειν αἱματικὸν ὑπὸ θερμότητός τε καὶ ξηρότητος ἅπαν ἐξικμαζούσης. διὰ τοῦτο καὶ ὅσα ἐστὶ τῶν ζώων ξηρό-
τερα ταῖς κράσεσιν ὥσπερ ὄρνιθές τε πολλαὶ, καὶ τῶν ἰχθύων οὐκ ὀλίγοι, τά τε ὠὰ πέφυκε γεννᾶν ἄνευ τῆς
πρὸς τὸ ἄρρεν ὁμιλίας. ἐνδεῖ γοῦν ὅμως καὶ τούτοις τι πρὸς τέλειον, εἰ μὴ μεταλάβοι τῆς ἐξ ἐκείνου θερμότη-
τος, οὐ μὴν ἀδύνατόν γε ἐπινοῆσαι τοιαύτην κρᾶσιν ζώου σώματος ὡς γεννῆσαι τέλεον ζῶον, ἄνευ τῆς πρὸς ἕτε-
ρον ὁμιλίας. ζῶον μέντοι γε τέλεον ἐν αὐτῷ κυῆσαι χαλεπὸν ὄντως ἐστὶ, καὶ ἴσως ἀδύνατον. ἐν πολλῷ γὰρ χρόνῳ
30 δεῖ τρέφεσθαι τὸ τοιοῦτο κύημα. τοῦτο δ᾽ οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι χωρὶς τοῦ περιττωματικὸν εἶναι τὸ θῆλυ. περιττω-
ματικὸν δ᾽ οὐκ ἂν εἴη, χωρὶς τοῦ ψυχρότερόν τε καὶ ὑγρότερον ἱκανῶς ὑπάρχειν τῇ κράσει. τοιοῦτον δ᾽ ὂν οὔτ᾽
ἀξιόλογον τῷ πλήθει τὸ σπέρμα γεννᾶν, οὔτε γλίσχρον, οὔτε θερμὸν, οὔτε παχὺ δυνατόν ἐστιν, ὡς οὐδὲ γόνιμον. ἐδεί-
ξε γὰρ ὁ πρόσθεν λόγος ὡς τοιοῦτον εἶναι χρὴ τὸ γόνιμον, ὡς εὐθὺς ἅμα τῷ καταβληθῆναι, τὸ μὲν ὑμενοῦσθαι τῆς
οὐσίας αὐτοῦ, τὸ δὲ, εἰς ἀγγεῖον ἀποτείνεσθαι. τὸ δὲ, σφίζειν προσήκει. δέδεικται τοίνυν ἀναγκαία τοῦ θήλεος ὑ-
γρότης τε καὶ ἡ ψυχρότης ἐν οἷς ζώοις ἡ φύσις ὅμοιον τῷ κυοῦντι τὸ κατὰ τὰς μήτρας διαπλάττει ζῶον. ὥσπερ
γὰρ τοῖς φυτοῖς γῆ, τοῦτο τοιούτοις ἡ μήτηρ ἐστὶ, τροφὴν ἐπαρδεύουσα, μέχρι περ ἂν ὅλον ἐπεργασθῇ τέλειον
τὸ ζῶον. αἰτία δὲ τούτων ἡ τῆς τροφῆς ἐστι διαφορά. τοῖς μὲν γὰρ φυτοῖς ὁ ἐκ τῆς γῆς χυμὸς ἡ τροφή. τοῖς ζώοις δ᾽ ἕτε-
ροι. πόαι. καὶ γάλα. καὶ ζώων ἑτέρων σάρκες. ὥσπερ καὶ τῷ σπέρματι τῷ μὲν τῶν φυτῶν ὁ ἐκ τῆς γῆς χυμὸς
αὐτάρκης. τῷ δὲ τῶν ζώων ἐπειδὴ μήτε ἐσθίειν ἤδη μήτε πίνειν ἐστὶ τὸ κύημα δυνατὸν ἡ τῆς μητρὸς ἐν ταῖς φλε-
40 ψὶν ὕλη τροφὴ σύμφυτος. ἐχρῆν οὖν αὐτὸ συναφθῆναι τῇ μητρὶ καθάπερ τὸ τοῦ φυτοῦ σπέρμα τῇ γῇ. ἀπορία
δ᾽ οὐ μικρὰ διαδέχεται αὐτὸν τὸν λόγον ὑπὲρ τῆς κατὰ τὰ μόρια τῶν ἐγγόνων πρὸς τοὺς γεννήσαντας ὁμοιό-
τητος. εἰ γὰρ δὴ κατὰ τὸ κρατοῦν σπέρμα συμβαίνει γίνεσθαι τὴν ὁμοιότητα, πάντα ὅμοια τὰ μόρια γενήσεσ-
θαι θατέρῳ τῶν γονέων, οὗπερ ἂν ἐπικρατήσῃ τὸ σπέρμα. οὐ μὴν φαίνεταί γε συμβαῖνον οὕτω. καὶ μὴν εἴπερ ἐγ-
χωρεῖ τινὰ μὲν τῶν μορίων ὑπὸ τῆς τοῦ ἄρρενος ἐπικρατηθῆναι κινήσεως. ἔνια δ᾽ ὑπὸ τῆς τοῦ θήλεος, οὐκέτι ὁ-
μοιομερὲς εἶναι δόξει τὸ σπέρμα. καίτοι γε δοκεῖ παντὸς μᾶλλον εἶναι τοιοῦτον, καὶ ἦν ἡμῖν ὁμολόγημα κοινὸν τοῦτο
πρός γε Ἀριστοτέλη καὶ Ἀθήναιον, ἐκ τῆς τοῦ αἵματος πέψεως τὴν γένεσιν αὐτῷ τιθεμένους, οὐχ ἐκ τῆς ἁπάντων
τῶν τοῦ ζώου μορίων ἀποτήξεως, εἰ μή τι κἂν ὁμοιομερὲς ὑπάρχῃ, καὶ μιγνύηται κατὰ τὴν γαστέρα τὸ θῆλυ
σπέρμα τῷ ἄρρενι, δυνατόν ἐστι κατὰ τὰς τῶν ἐμβρύων διαπλάσεις ἐπικρατεῖν ἀλλήλων αὐτὰ, κατὰ διαφέ-
ροντα μόρια. ὅπου γε καὶ τῶν ὑμένων, τῶν περὶ τὸ ἔμβρυον ὁ πρόσθεν λόγος ἐδείκνυεν ἐκ τοῦ τῆς θηλείας μόνης σπέρ-
50 ματος γίνεσθαι τὸν ἀλλαντοειδῆ χιτῶνα. ἐγχωρεῖ δὲ κἂν ὁμοιομερὲς ᾖ τὸ σπέρμα τοιοῦτον, οἷον ἐξ ἅπαντος ἑαυ-
τοῦ μορίου δημιουργεῖν ἅπαντα τοῦ ζώου μέρη. ταύτῃ γοῦν οὕτω διαφέρει, τὸ μὲν πρῶτον ἐκπεσὸν, ἤτοι παχύ-
τερον ἐστί. τὸ δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ κατὰ τὸν δεύτερον ἢ τρίτον ἐξακοντισμὸν, ἤτοι λεπτότερον, ἢ ψυχρότερον, ἢ ἀσθενέσ-
τερον, ἢ τῆς τοῦ συμφύτου πνεύματος οὐσίας ἐλάττονος μετέχον. ὥσπερ γε τὰ ἐναντία, τὸ μὲν πρῶτον ἀτονώτερον
ἢ ψυχρὸν ἢ πνευματῶδες ὑπάρχειν. ἐναντίον δ᾽ αὐτῷ τὸ κατὰ τὴν δευτέραν ἢ τρίτην ἢ τετάρτην ἔκπτωσιν, εἶθ᾽
οὕτως ἐν τῇ μίξει κρατεῖν. ἐν ἄλλοις μέν τισι μορίοις τὸ τοῦ ἄρρενος, ἐν ἄλλοις δὲ τὸ τῆς θηλείας. ὅπου δ᾽ ἂν κρατήσῃ
τὸ μέρος ἐκεῖνο συνεξομοιοῦσθαι τῷ κρατοῦντι. συνυπάρχει γὰρ ἐν ἅπαντι μορίῳ τῆς ὕλης ὁ δημιουργὸς, οὐκ ἀ-
ποκέκριται δὲ χωρὶς ἰδίᾳ μὲν τὸ κινοῦν. ἰδίᾳ δὲ τὸ κινούμενον, ἀλλ᾽ ἑαυτῷ κινεῖ καὶ ῥυθμίζει τὸ σπέρμα. καὶ δὴ
καὶ αὐξάνει καθάπερ ἔμπροσθεν ἐλέγετο τὴν τροφὴν ἕλκον ἐκ τῆς κυούσης. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἑκατέρων τῶν

γονέων ὁμοιοῦσθαι τὰ ἔγγονα κατὰ διαφέροντα μέρη. ἆρ' οὖν οὕτω καὶ περὶ τῶν γεννητικῶν μορίων καὶ ταύ-
την τις αἰτίαν ζητήσεται, τοῦ τὸ μὲν ἄρρεν αὐτῶν γίνεσθαι, τὸ δὲ θῆλυ; καὶ τοῦ τῷ παντὶ σώματι διαφέρειν τὸ ἄρρεν
τοῦ θήλεος, οὐκ ἀνθρώποις μόνον ἀλλὰ καὶ κατὰ σύμπαντα τῶν ζώων γένη; καί τις ἐξ ἀπόπτου θεασάμενος
ταῦρον εὐθὺς γνωρίζει τὸ ἄρρεν ἄνευ τοῦ κατασκέψασθαι τὰ γεννητικὰ μόρια, καὶ λέοντά γε ὁμοίως ἔστι γνω-
ρίζειν τε καὶ διακρίνειν λεαίνης. ἀλεκτρυόνα, τῆς ἀλεκτορίδος. αἰγός τε θηλείας, τράγον, καὶ προβάτου, κριὸν.
οὕτω δὲ καὶ ἄνδρα διακρίνομεν γυναικὸς, οὐκ ἀποδύσαντες πρότερον ἵν' ἐπισκεψώμεθα τὴν διαφορὰν τῶν μο-
ρίων, ἀλλ' ἠμφιεσμένους θεασάμενοι. τό τε γὰρ ὅλον σῶμα διαλλάττουσι, καὶ τῶν ὑστέρων ὀνομαζομένων μορίων.
τὰ μὲν, οὐδ' ὅλως ἐστὶ τοῖς θήλεσι. τὰ δὲ, οὐ τοιαῦτα, γένεια γοῦν καὶ λόφοι, καὶ πλῆκτρα, καὶ χαυλιόδοντες,
ἀρρένων ζώων μόρια. τοῖς δὲ ἐλάφοις καὶ τὰ κέρατα πολλὰ, καὶ κατὰ ταῦτα τῶν ἀρρένων ἀπολείπεται. δι-
10 αλλάττει δὲ καὶ τῷ τὰ μὲν εἶναι ψιλότερα τὰ δὲ, λασιώτερα. καὶ τὰ μὲν, μαλακότριχα καὶ πλατύτριχα. τὰ δὲ,
εὐρύτερα, καὶ ἄλλαις πολλαῖς διαφοραῖς. ὥστ' οὐκ ἂν ἀπὸ τρόπου δόξειεν ὁ φυσικὸς Στρατόνικος ὑπειληφέναι τὸ
μὲν ἄρρεν γίνεσθαι ζῶον, ἐπικρατείᾳ γονῆς ἄρρενος. τὸ δὲ θῆλυ, θηλείας. οὕτω μέν γε καὶ φλεψὶ καὶ ἀρτηρίαις
οἴεται διαφέρειν αὐτὰ καθάπερ γε τοῖς γεννητικοῖς μορίοις, ἀπείρως ἔχων ἀνατομῆς ἀκριβοῦς. οὐ γὰρ ὁ ἀριθμὸς
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ διάπλασις αὐτῶν καὶ ἡ θέσις ἁπάσαις ταῖς ἀρτηρίαις ἐστὶ καὶ ταῖς φλεψὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα
τῶν ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν ζώων, ἀλλὰ ταύτῃ μὲν ἥμαρτε πάμπολυ. τὸ δ' οἰηθῆναι τὸ μὲν ἄρρεν ζῶον ὅταν
ἐπικρατήσῃ τὸ τοῦ ἄρρενος σπέρμα, τὸ δὲ θῆλυ κατὰ τὴν τῆς θηλείας ἐπικράτησιν γίνεσθαι πιθανῶς ἱκανῶς
ἔστι. μάχεται δὲ αὐτῷ τὸ καὶ τὰ θήλεα πολλάκις ὁμοιότατα γίνεσθαι τῷ πατρὶ, καὶ τῶν ἀρρένων οὐκ ὀλίγα τῇ
μητρί. βέλτιον οὖν ἴσως ἐστὶν οὐχ ἁπλῶς ἐπικρατείᾳ τῶν σπερμάτων γίνεσθαι φάναι τὸ θῆλυ καὶ ἄρρεν, ἀλ-
20 λὰ κατὰ τὰ διαφέροντα μόρια. μάχεται δ' ὡς εἴρηται καὶ τοῦτο, τὸ μὴ μόνον τὰ γεννητικὰ μόρια διαλλάττειν αὐ-
τοῖς, ἀλλὰ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα. δεήσει γὰρ οἶμαι ζητῆσαι τὴν αἰτίαν ἥτις ποτ' ἐστὶ δι' ἣν ἄρρεν μὲν ἐνίοτε τὸ
παιδίον γίνεται, ὁμοιότατον δὲ τῇ μητρί. κατὰ μὲν οὖν τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὁμοιότητες φαίνονται διτταὶ τοῖς
ἐκγόνοις πρὸς τὰ γινόμενα. πρώτη μὲν ἡ κατὰ τὸ τῆς ὅλης οὐσίας εἶδος, ὅταν ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου καὶ ἵπ-
πος ἐξ ἵππου γεννῆται, καὶ ταύτης τὸ πλέον ἡ μήτηρ φαίνεται παρέχειν. ἑτέρα δ' ἡ κατὰ ταυτὰ τοῖς εἴδεσι
διαφορὰ, ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπον, καὶ ἵππου πρὸς ἵππον, ἐν αἷς τὸ ἐπικρατῆσαν τῶν σπερμάτων ἐδείκνυτο
πλέον. ἄλλη δ' εὕρηται νῦν ὁμοιότης τρίτη, παρὰ τὰς πρόσθεν, ἢ ὡς ἄρρενος, πρὸς ἄρρεν, ἢ θήλεος, πρὸς θῆλυ,
ἐπὶ ἧς πρόκειται σκοπεῖν, ὅπως γίνεται. οὔτε γὰρ ὅταν ἐν τοῖς γεννητικοῖς μορίοις ἐπικράτησις γίνεται, διὰ τὸ καὶ παντὶ τῷ
σώματι διαφέρειν ἄρρεν θήλεος, οὔθ' ὅταν πάντῃ κρατήσῃ τὸ ἕτερον σπέρμα. πολλὰ γὰρ καὶ τῶν ἀρρένων ὁμοιοῦται τῇ
μητρὶ καὶ τῶν θηλειῶν τῷ πατρί. τίς οὖν ἄλλη παρὰ ταύτας ἐστίν; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μία μόνη λείπεσθαι τῇ κράσει τῶν δρα-
στικῶν ποιοτήτων ἑπομένη, καλεῖν δ' οὕτως εἴωθα θερμότητα καὶ ψυχρότητα. σκεπτέον οὖν εἰ κατὰ τὴν τούτων
30 ὑπάλλαξιν ἄρρεν καὶ θῆλυ γίγνεσθαι δύναται. φαίνεται δὲ καὶ αὐτῶν τῶν κυουμένων ἔτι τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος
οὐ μόνον θερμότερον, ἀλλὰ καὶ ξηρότερον εὐθέως ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχον, οἷον αὐτίκα τὸ μὲν ἄρρεν ἅπαντες οἷς τού-
των ἐμέλησεν, οὐχ Ἱπποκράτης μόνον, ἐλάττονι χρόνῳ διαπλάττεσθαι καὶ μορφοῦσθαι φασὶ, τὸ δὲ θῆλυ πλέονι.
φαίνεται γὰρ οὕτως ἔν τε ταῖς ἐκτρώσεσι καὶ ταῖς τῶν κυούντων ζώων ἀνατομαῖς. πότερον οὖν αὐτῶν ἡγη-
τέον ὑγρότερόν γε εἶναι καὶ ψυχρότερον; ἆρά γε τὸ ταχέως μὲν ἑκάστου τῶν μορίων ἐμφαῖνον τὴν ἰδέαν, ἰδίᾳ
μὲν ὀστοῦ, ἰδίᾳ δὲ νεύρου, ἰδίᾳ καὶ ἀρτηρίας καὶ φλεβὸς, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων, ἢ τὸ μέχρι πλείστου γονοειδές τε καὶ
αἱματῶδες φαινόμενον; ἢ τοῦτό γε πρόδηλον ὡς τῷ θερμῷ καὶ ξηρῷ θᾶττον μὲν ὀστοῦν πήγνυται, θᾶττον δ' ἀπο-
τείνεται τὰ νεῦρα, θᾶττον δὲ αἱ φλέβες καὶ ἀρτηρίαι συριγγοῦνται, καὶ τὰ ἄλλα πάντα διαπλάττεται μόρια.
καθάπερ γὰρ ὁ μὲν ὑγρὸς πηλὸς οὐκ ἐπιδέχεται τύπον, οὐδὲ διάπλασιν οὐδεμίαν, ὁ δὲ μετρίως σκληρὸς ἐπι-
δέχεται, οὕτω καὶ τὸ πρῶτον κύημα παραπλήσιον οὖν ἐστιν ἄρτι πηγνυμένῳ γάλακτι, καὶ ὥσπερ τοῦτο δια-
40 πλάττειν οὐδεὶς ἐπιχειρεῖ τῶν τυροποιῶν, πρὶν μετρίως παγῆναι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδ' ἡ φύσις τὸ ζῶον,
οὐδὲ γὰρ εἰ ἐπιχειροῦσι πλέον ἂν αὐτῷ τι γένοιτο, μηδέπω τῆς ὕλης ἕδραν ἐχούσης, ἀλλ' ἀστηρίκτου τε καὶ
ῥοώδους διαρρεούσης. οὐδὲ γὰρ ὁ πλάστης ἐπιχειρεῖ πηλὸν ἢ κηρὸν ὑγρὸν διαπλάττειν, πρὶν μετρίαν λαβεῖν
πῆξιν. ξηρότερον μὲν δὴ διὰ ταῦτα τὸ θᾶττον μορφούμενον, εὐρείας δὲ ἀρτηρίας καὶ φλέβας καὶ θώρακα, καὶ
ἁπλῶς εἰπεῖν ἁπάσας τῶν μορίων τὰς κοιλότητας ἴσχει τὸ διαφυσώμενον, ἐπεὶ μᾶλλον ἐργάζεσθαί τι ὅπερ
πέφυκε πολὺ πνεῦμα θερμόν. ταῦτά τοι καὶ ἀρτηρίας μείζονάς τε καὶ ἰσχυρότερον ἴσχει σφυζούσας,
καὶ ὅλον τὸ σῶμα σύντονόν τε καὶ ἕτοιμον εἰς τὰς κινήσεις, τὰ τοιαῦτα οὐκ ἀποκυηθέντων μόνον, ἀλλὰ καὶ
κυουμένων ἔτι θερμοῦ κρατοῦντος τὰ ἅπαντα ἐστὶν γνωρίσματα. διὰ ταῦτα κἀν τῇ δεξιᾷ μήτρᾳ φαίνεται
κυούμενα τὰ ἄρρενα, καὶ σπανίως ὤφθη ποτὲ θῆλυ κατὰ ταύτην τὴν μήτραν, ὥσπερ γε καὶ κατὰ τὴν ἀριστε-
ρὰν ἄρρεν. οὕτω δὲ καὶ τῶν ὄρχεων εὐτραφέστερος μὲν ὁ δεξιὸς ὑπάρχει, καὶ πρῶτος μὲν ἐν τῷ τραγᾶν διαφυση-
50 θεὶς ἀρρενογόνους ποιεῖ. ἀτροφώτερος δὲ καὶ ὕστερον ἀρξάμενος ἐξαίρεσθαι θηλυγόνους. εἴρηται δ' ὑπὲρ τούτων
ἤδη πλέον ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς, ἐκείνου γὰρ ἐστὶν εὑρήματα. νῦν δ' ἀρκεῖ τό γε τοσοῦτον ἐξ
αὐτῶν λαβεῖν. ὡς εἴπερ ἐστὶ τὰ δεξιὰ μόρια θερμότερα τῶν ἀριστερῶν ὥσπερ ἐστὶν, εἴη ἂν τοῦτο γνώρισμα τοῦ θερ-
μότερον εἶναι τὸ ἄρρεν. ἐδείχθη δὲ καὶ ξηρότερον θερμότερον, γὰρ ἐστὶ καὶ ξηρότερον, ἀλλ' ὅτι μὲν ἐστὶ τοιοῦτον πάν-
τες ὁμολογοῦσιν ὅσοι τι περὶ κράσεων ἐπραγματεύσαντο, καὶ ὡς ἕπεταί γε τῇ τοιαύτῃ κράσει ῥώμη τῶν ἐνερ-
γειῶν ὡμολόγηται καὶ τοῦτο. διότι δὲ τὸ μὲν τοιοῦτο τῇ κράσει κύημα τοὺς ὄρχεις ἐκτὸς ἔχει κρεμαμένους, καὶ κατ'
αὐτῶν τὸ αἰδοῖον πρόμηκες, καὶ μήτραν οὐδαμόθεν. τὸ δ' ὑγρότερόν τε ἅμα καὶ ψυχρότερον, ἔνδον μὲν τοὺς ὄρχεις
καὶ τὰς μήτρας, ἔνδον δὲ καὶ αὐτὸ σύμπαν τὸ αἰδοῖον, ἐν τῷ παρόντι λόγῳ προὔκειτο σκοπεῖσθαι. δοκῶ δέ
μοί τι τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων ὁρμητήριον ἡμῖν γενέσθαι τῆς τῶν ζητουμένων εὑρέσεως. ἔστι δὲ τοῦτο τῶν

γεννητικῶν μορίων ἀναλογία, κατά τε τὸ ἄῤῥεν ζῶον καὶ κατὰ τὸ θῆλυ. εἰ γὰρ ὑπάρχουσαν τὴν μήτραν
τῶν γυναικῶν εἴ τις ἐπινοήσειε δύο ταῦτα πάσχουσαν, ἅμα τε περιπίπτουσαν ἔξω τοῦ περιτοναίου, καὶ οὕτως ἐκ-
τρεπομένην, καὶ ὅσα μὲν ἐστὶν ἔξωθεν αὐτῆς νῦν ἔνδοθεν γενέσθαι. τὰ δ' ἔνδον ὑπάρχοντα νῦν ἔξωθεν φαίνε-
σθαι, γενήσεται αὖ οὕτω τοὺς ὄρχεις ἐν ὀσχέῳ τοῦ μετὰ τῆς μήτρας κύτους ὁμοίου γεννηθέντος. τοῦ περιτοναίου δὲ ἐρυ-
θροειδοῦς. αὐτῶν ἐν δὲ τῶν ὄρχεων οὐκ ἔξωθεν ὥσπερ νῦν εἰσὶ τῶν μητρῶν, ἀλλ' ἔσωθεν γινομένων. καὶ γὰρ καὶ
ὁ κρεμαστὴρ ὀνομαζόμενος, ἐστὶ δ' ἑκατέρωθεν εἷς ἀπὸ τῶν εἰς τὰς λαγόνας ἀποφυομένων μυῶν, ὥσπερ φαί-
νεται καθήκων εἰς τὴν μήτραν κατά γε τὰ τοῦ περιτοναίου τρήματα. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν ἀῤῥέ-
νων ὁδὸς γινόμενος ταῖς μὲν ἀρτηρίαις καὶ φλεψὶν ἄνωθεν, κάτω τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις κάτωθεν. αὐ-
ταῖς θηλείαις δ' ἐντὸς τοῦ περιτοναίου ἔσω κείμενον ἀπὸ τοῦ μυὸς ἄρτημα πρὸς τὴν μήτραν διαπέμπεται καθ' ἑκά-
10 τερον μέρος ἀριστερόν τε καὶ δεξιὸν, ὥς τε καὶ ταῦτα ἀνάλογον εἶναι τοῖς ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων κρεμαστῆρσιν. ὁ δὲ δὴ τρά-
χηλος τῶν ὑστερῶν ἔνδον καὶ οὗτος κείμενος ἐπὶ τῶν θηλειῶν, ἐκτὸς ἐστὶν ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων αὐτὸ τὸ αἰσχρὸν
αἰδοῖον ἀπεργασθείς. ἡ δὲ τούτων πόσθη τὸ γυναικεῖον ἐστὶν αἰδοῖον ἐπὶ τῶν θηλειῶν ἐπίπωμα γὰρ ὥσπερ ἐστὶ τοῦ στο-
μάχου τῶν ὑστερῶν ἐστὶν, οὕτως ἡ πόσθη τοῦ τῶν ἀῤῥένων ἐστὶν αἰδοίου δερματώδης ἐπίφυσις ἔνδον κοίλη, πλὴν ὅσῳ
πολλῷ μεῖζον ἐστὶν ἐπὶ τῶν θηλειῶν ἢ ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων. ἅπαντα οὖν φαίνεται ἔχειν τὰ γεννητικὰ μόρια ταῦ-
τα τὸ θῆλύ τε καὶ ἄῤῥεν ζῶον ἤτοι τῇ θέσει διαφέροντα, τῷ τὰ μὲν αὐτῶν ἐντὸς εἶναι τοῦ περιτοναίου. τὰ δὲ
ἐκτὸς. ἢ τῷ μεγέθει, καθάπερ ἐπὶ πόσθης τε καὶ ὄρχεων ἀρτίως ἐλέγετο. καὶ γὰρ καὶ τὰ τρέφοντα τοὺς ὄρχεις ἀγ-
γεῖα τῶν αὐτῶν ἀφώρμηται φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν καυλὸν καὶ τὸν ὄσχεον ἐπὶ
τῶν ἀῤῥένων, τοῖς τὸν τράχηλόν τε τῶν ὑστερῶν καὶ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, οὕτω δὲ καὶ τῶν τὰς μήτρας τρεφόν-
των ἀγγείων ἀνάλογον αἱ ἀρχαὶ τοῖς τῶν ὄρχεων τῶν ἀνδρῶν. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν νεύρων ἀρχὴ διάφορος ἑκατέροις
20 ἐστὶν, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν αὐτῶν τοῦ νωτιαίου χωρίων ἐπ' ἀῤῥένων τε καὶ θηλειῶν ἀφώρμηται. πάντη οὖν φαίνεται,
τὰ συνιστῶντα τῶν γεννητικῶν μορίων ἑκατέρων τῶν ζώων ὑπάρχοντα, καὶ κατὰ μηδὲν ὅλως πλεονεκτοῦν,
μήτε τὸ θῆλυ τοῦ ἄῤῥενος μήτε τὸ ἄῤῥεν τοῦ θήλεος ἀλλ' ἐν μόνῳ διαφέροντα, τῷ τὰ μὲν, ἔνδον εἶναι, τὰ δὲ,
ἐκτὸς, ὥς τε εἰ νοήσειας ἐν τῇ τοῦ κυουμένου ζώου διαπλάσει τὰ γεννητικὰ μόρια τὴν μὲν πρώτην ὑπογραφὴν
καὶ οἷον ὑποτύπωσιν ἐντὸς λαμβάνοντα τοῦ περιτοναίου, μετὰ ταῦτα δ' ἐκτὸς ἄγοντα τὴν ἄῤῥενος ζώου γένε-
σιν, οὕτως ἂν μάθοις ὅτι δ' οὐκ ἄλλως ἡ φύσις εἴωθε τὰ τοιαῦτα δημιουργεῖν τῶν μορίων ἐκ πολλῶν τεκμη-
ρίων ἔνεστί σοι μαθεῖν. ἐνὸς μὲν καὶ πρώτου τῶν φαινομένων ἐπὶ τοῖς νεογνέσι ζώοις, ὀδόντων μὲν ἐν τοῖς φά-
τνοις ἔτι κατακεκρυμμένων ἐντὸς, ὀφθαλμῶν δ' ἐπὶ τῶν πλείστων ἔτι κεκλεισμένων, ἐπ' ἐνίων δὲ μὴ διηρ-
θρωμένων. ἀκριβῶς δ' ἑξῆς τὴν τούτων θέαν τὰς ἀμβλώσεις παραφυλάττων, ἔτι τε τὰς ἐπὶ τῶν κυούντων
ζώων ἀνατομὰς, εὕροις ἂν τά τ' ἄλλα καὶ αὐτὰ τὰ γεννητικὰ μόρια τοιαύτην ἴσχοντα τὴν γένεσιν. ἀνδρὶ δέ γε
30 γυμνασμένῳ παρὰ φύσιν ἀρκεῖ καὶ ταῦτα λογίσασθαι μόνα τὰ νῦν λεχθησόμενα. χρῆται μὲν ὀργάνοις ἡ φύ-
σις εἰς τὴν τῶν μορίων δημιουργίαν, καὶ μάλιστα τῶν ἐχόντων κοιλίας ἀέρι τε καὶ πνεύματι, καὶ γὰρ εὐρῦναι καὶ διαφυσῆ-
σαι καὶ παρατεῖναι καὶ ξηρᾶναι καὶ κρατῦναι τὰ σώματα τούτων ἔργον ἐστὶν εἰ δ' ἀναπνεύσειε πρὸς τὸ ἐκτὸς, ἀ-
πολείψει τὴν ὕλην. ὅσα τοίνυν τῶν εἰρημένων μορίων ἡ φύσις διαπλάττει τὴν ἐκτὸς ἅπασαν περιγραφῆ δὲ
ἕρκος ὀχυρόν. ὅταν δ' ὑπογράψηται τὸ τῶν δημιουργουμένων εἶδος ἀθρωοτέρᾳ φορᾷ χρησαμένη τοῦ πνεύματος
ἅμα μὲν ἔξω προωθεῖ τὸ διαπλασθέν. ἅμα δὲ ῥηγνύει τὸ περιέχον. εἰ δ' ἀῤῥωστήσειέ ποτε περὶ τὸ τελευταῖον, ἔργον ἀτε-
λὲς ἐγκαταλείπει τὸ γινόμενον. ὥσπερ ἀμέλει φαίνεται καθ' ὅλον τὸ τῶν ἀσφαλάκων γένος. οἷς ἀνατετύπωνται μὲν ἔν-
δον οἱ ὀφθαλμοί. πρὸς τοὐκτὸς δ' αὖ ἴσχειν οὐκ ἠδυνήθησαν ἀῤῥώστου κατὰ τοῦτο τῆς φύσεως αὐτῶν γινομένης, ὡς
μὴ συντελέσαι τὸ ἔργον ὃ προὔθετο. δέδεικται δὲ ἱκανῶς Ἀριστοτέλει τῶν ζώων τὰ μὲν ἀτελέστερα, κατά τε μόρια καὶ
σύμπαν ἐνίοτε τὸ σῶμα. τῶν γοῦν ὀφθαλμῶν ἐπειδὴ τούτων ἐμνήσθην ἐπὶ μὲν ἐνίων ζώων οὕτως ἐστὶ τέλεός τε
40 καὶ δραστήριος ἡ φύσις ὥς τε οὐδὲν αὐτοῖς ἐνδεῖ γεννηθεῖσιν, ἀλλ' εὐθὺς ὁμοίως βλέπει τοῖς ἀκμάζουσιν, ἐπ' ἐνίων
δ' ἀνοίγονται τὰ βλέφαρα καὶ χρόνου δεῖται μακροτέρου πρὸς τὴν τῆς ἐνεργείας ἀκρίβειαν. τὰς δὲ κύνας
ἤδη που καὶ ἡ παροιμία φησὶ τυφλὰ τίκτειν ὑπὸ σπουδῆς. ἀλλ' ἀκριβῶς μὲν αὐτὰ ὀνομάζων ἀτελῆ μᾶλ-
λον ὡς τυφλὰ καλέσει τὰ νεογνὰ κυνίδια μέλλοντα δι' ὀλιγίστων ἡμερῶν ὄψεσθαι. τοὺς δ' ἀσφάλακας ὄντως
τυφλοὺς εἶναί τε καὶ γεννᾶσθαι, τούτων δ' αὐτῶν ἔτι μᾶλλον ὀφθαλμῶν ἐστέρηνται τὰ πλεῖστα τῶν ὀστρέων
γένη. τῶν σκωλήκων δὲ τισὶ μὲν οὐδ' ὅλως ἔνεισιν ὀφθαλμοί, τισὶ δ' αὐτὸ μόνον ἴχνος ἀμυδρὸν, ὥς τ' οἷον βαθμοὺς
τινας ἡ φύσις ἔοικεν ἔχειν, πρῶτον μὲν ἐν ᾧ βραχύ τι τῶν φυτῶν ἀποκεχώρηκε ζῷον ποιήσασα, μίαν ἔχει αἴ-
σθησιν τὴν ἁφήν. δεύτερον δὲ ἐν ᾧ καὶ γεῦσιν προστίθησι. καὶ τρίτον ἐν ᾧ καὶ ὄσφρησιν. εἶτα τετάρτῳ βα-
θμῷ τὴν ἀκοήν. καὶ πέμπτῳ τὴν ὄψιν. εἶτ' αὐτῶν, ἃς εἴρηκα διαφοράς. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἐστὶ ὥσπερ οἱ ἀ-
σφάλακες ἔχουσι μὲν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔνδον ἀρχομένους διαρθροῦσθαι, ἔξω δ' αὐτοὺς ἡ φύσις αὐτοὺς προσαγα-
50 γεῖν οὐκ ἠδυνήθη. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ γεννητικὰ τοῖς θήλεσι τῶν ζώων, ἔνδον μὲν διαπλασθῆναι
καὶ πρὸς τοὐκτὸς αὐτίχ' εἶν μὴ δυνηθῆναι, διὰ τὸ τὴν φύσιν ὅλην αὐτῶν ἀῤῥωστοτέραν τε εἶναι καὶ ἀτελεστέραν
ὥσπερ καὶ Ἀριστοτέλης ἔλεγεν. ἀλλὰ τοσοῦτόν γε τῆς τῶν ἀσπαλάκων φύσεως ἡ τῶν θηλείων ζῴων ἐστὶ τε-
λεωτέρα, καθ' ὅσον ἐκεῖνοι μὲν οὐδενὸς ἀπολαύουσι χρηστοῦ τῆς τυφλότητος, οὐ σμικρὰ δὲ εἰς τὴν τοῦ γένους δια-
δοχὴν συντελεῖ τὸ θῆλυ ζῷον, ἅτε γὰρ ὑγρότερόν τε καὶ ψυχρότερον γενόμενον, ἔμελλε θρέψειν περιττώμα-
τα πρὸς τροφὴν τοῖς κυουμένοις ἐπιτήδεια. καὶ δὴ καὶ κεφαλαίοις ὀλίγοις ἅπασαν αὐτῶν ἐπέλθωμεν τὴν
φύσιν. ὅταν ἡ τοῦ πρώτου κυήματος σύστασις ὑγροτέρα γίνηται καὶ ψυχροτέρα, τήν τε ἀρχὴν τῆς μορφώσεως ὀ-
ψιαίτερον ἴσχει, καὶ τὴν τελευτὴν ὅπως βραδεῖάν τε καὶ ἄῤῥωστον, ὡς μὴ δυνηθῆναι πρὸς τοὐκτὸς ἀγαγεῖν τὰ μόρια.
ταῦτ' οὖν αὐτὰ περὶ τὰ τελευταῖα διαπλασθέντα κάμνειν συνέβη τὴν φύσιν ἀσθενεστέραν τῶν ἄλλων ἀ-

ποτελεῖσθαι. δέδεικται δ' ἡ μὲν ἐν ἑτέροις ὅ,τι περ ἂν ᾖ περιττὸν εἴτε τροφῆς χρηστῆς, εἴτε μὴ χρηστῆς, ὠθούμενον
ἀπὸ τῶν ἰσχυροτέρων μορίων εἰς ἀσθενέστερα. καὶ τοίνυν καὶ τὸ θῆλυ ζῷον ἔτι μὲν ἀσθενέστερον ἐγένετο, καὶ περιττω-
ματικόν ἐστιν. ὅτι δ' ἁπάντων αὐτῶν τῶν μορίων ἀσθενέστερα τὰ γεννητικά, διὰ τοῦτο εἰς ταῦτα ἀφικνεῖται τὸ περιττὸν
αἷμα. καὶ κάθαρσις μὲν τοῖς θήλεσιν ὑγιεινὴ γινομένη πρὶν κύειν, ὕλη δ' εἰς τροφὴν ἐπιτήδειος τοῖς ἐμβρύοις ἐν τῷ
τῆς κυήσεως καιρῷ. ταῦτ' οὖν εἴρηταί μοι. καὶ γέγονε δῆλον, τῇ μὲν τῇ θερμοτέρᾳ τε καὶ ξηροτέρᾳ κράσει τοῦ κυήμα-
τος, ἄρρεν ζῷον γινόμενον. τῇ δὲ τῇ ψυχροτέρᾳ καὶ ὑγροτέρᾳ, θῆλυ. τὸ δ' εἶδος ἢ τὸ γένος τοῦ ζώου, καλεῖν ἂν ἑκάτερον
ἐγχωρεῖ, τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἵππον καὶ τὸν βοῦν, τῇ φύσει τῆς ὑποβεβλημένης ὕλης εἰς τὴν τοῦ ζώου γένεσιν ἀ-
κόλουθον ὑπάρχειν, ὥσπερ γε καὶ τὴν ὁμοιότητα τῆς μορφῆς ἑκατέρῳ τῶν γονέων τῆς τε διαπλαστικῆς καὶ μορ-
φωτικῆς γίνεσθαι, δυνάμεως ἐν τῷ σπέρματι ἐχομένης. ὥστ' ἔχειν ἡμᾶς τελέως ὁμοιότητος ἀρχὰς τρεῖς, τὴν μὲν
10 τοῦ γένους τοῦ ζώου κατὰ τὴν οὐσίαν ἐξ ἧς ἐγένετο. τὴν δὲ τῆς μορφῆς κατὰ τὴν ἐκ τοῦ σπέρματος κίνησιν, τὴν δ'
ὡς ἄρρενος ἢ θήλεος, ἐκ τῆς ἀμφοτέρων τῶν ἀρχῶν, κράσεως. ἀρχὰς δ' ἀμφοτέρας λέγω καταμήνιόν τε καὶ σπέρ-
μα. ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς ἔχειν μοι δοκεῖ. καὶ γὰρ ὅτι τοῖς προγόνοις ὁμοιοῦταί τινα κατὰ τοὺς σπερματικοὺς
λόγους, οὐ μόνον τοὺς τοῦ πατρός, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῆς μητρός, εὔδηλον ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστί. σκεψώμεθα δ' ἑξῆς περὶ
τῶν ὑμνουμένων παραστατῶν, οὓς οἱ μὲν ἄπειροι τῆς ἀνατομικῆς θεωρίας, οὐδὲ γινώσκουσι τὴν ἀρχήν, οἱ δὲ ἔμ-
πειροι πάντες ὥσπερ δι' ἑνὸς στόματος ἀπεφήναντο περιέχειν σπέρμα. δυσωποῦμαι οὖν αὐτῶν τό τε πλῆθος
καὶ τὴν δόξαν, ὅμως ἄγε γινώσκω ῥητέον κἀνταῦθα, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑπὲρ τῶν ὄρχεων ἐποιησάμην.
τί δή ποτ' οὖν εἰ σπέρματος εἰσὶν ἀγγεῖα καὶ οὗτοι, τοῖς ἐκτμηθεῖσι ζῴοις τοὺς ὄρχεις ἀπόλλυται παντάπασιν ἡ
τῆς μίξεως ἐπιθυμία, χρὴ γὰρ εἴπερ ἄρα μίγνυσθαι μέν, μὴ γεννᾶν δέ, διότι λεπτὸν καὶ ὀρρῶδές ἐστι τὸ κατ' αὐ-
τοὺς σπέρμα, φαίνεται δὲ οὐχ οὕτως γινόμενον. καὶ μὴν οὐκ ἐγχωρεῖ τὰ μὲν ὄργανα τοῦ σπερμαίνειν ἔχειν, οὐκ
20 ἔχειν δ' αὐτῶν τὴν χρῆσιν. ἁπάντων γὰρ τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος ἡ φύσις τοῖς ζώοις ἔδωκε δυνάμεις συμφύτους
ἀδιδάκτους χρῆσθαι πρὸς τὰς οἰκείας ἐνεργείας, ἀποδέδεικται δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἡμῶν ἐν τῷ περὶ χρείας μο-
ρίων, καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους πρότερον, ἄλλων τε πολλῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων. ὥστε οὐδὲν δέω κατασκευάζειν
αὐτὸς πρὸς ἐκείνους τὸν λόγον ποιούμενος, ἀλλ' ὑποκειμένου κοινοῦ πᾶσιν ἡμῖν ὁμολογήματος τοῦ μήτ' ἄχρηστόν τι καὶ
περιττὸν ἐργάσασθαι μόριον τὴν φύσιν, μήτ' αὖ τῆς χρησομένης αὐτῷ δυνάμεως, ἀναλήψομαι τὸν λόγον, ὡς ἀ-
δυνατεῖς παραστάται κατὰ τὰς τῶν ὄρχεων ἐκτομὰς οὐδὲν πεπονθότες οὐκ ἐπεγείρουσι τὸ θνητὸν ζῷον εἰς τὴν
ἀφροδίσιον ὁμιλίαν, ὡς ἂν ἄλλο τι μᾶλλον ὑπάρχοντες, ἢ σπερματικὸν ὄργανον, ἑτέρας τινὸς ἕνεκα χρείας
γεγονότες. ὥσπερ γὰρ εἰ τινος ἄλλου μορίου διαφθαρέντος ἀβλαβῶν δ' ὑπαρχόντων τῶν ὀφθαλμῶν, οὐχ
ὑπάρχει μὲν τὸ βλέπειν, οὐκ ἂν ὀφθαλμῶν ἐνέργειαν φαμὲν αὐτό. καὶ εἰ τῶν σκελῶν μηδὲν βεβλαμμέ-
νων, ἀπόλοιτο βάδισις, οὐκ ἂν τούτων ἐνέργειαν αὐτὴν ἐπιτιθέμεθα. κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον εἰ τῶν ἀδε-
30 νοειδῶν παραστατῶν ὑγιαινόντων διαφυλαττομένων ἀπόλοιτο τοῖς ζῴοις ἡ ἀφροδίσιος ὁμιλία, τῶν γεννητικῶν οὐκ ἐ-
στιν οὗτοι μορίων. ὡς οὖν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις ἐπὶ τῶν ἀρρένων ἀνεστομοῦσθαι πιθα-
νῶς συνελογίσαντο τῆς αὐτῆς ἕνεκα γεγονέναι χρείας αὐτούς, οὕτως ἐπὶ τῶν θηλειῶν θεασαμένους ἑτέρως τε-
λευτῶντας ἐχρῆν κἀνταῦθα συλλογίσασθαι τὸ μὴ τῆς αὐτῆς. εἶθ' ἑξῆς ἀπορήσαντας ὑπὲρ τῆς κατὰ τὰς ἀπο-
δείξεις μάχης, ὥσπερ ἡμεῖς ἠπορήσαμεν, ἐπισκέψασθαι, πότερον ἐξ ἀνάγκης ἀληθές ἐστι τὸ τοὺς εἰς ταυτὸ χωρίον
ἀνεστομωμένους ὀχετοὺς ἕνεκα τῆς αὐτῆς δημιουργεῖσθαι χρείας, ἢ τὸ μὲν τοὺς ἕνεκα τῆς αὐτῆς χρείας γεγονό-
τας εἰς ταυτὸν ἐμβάλλειν ἀληθές, οὐκ ἀληθὲς δὲ τὸ τοὺς εἰς ταυτὸν ἥκοντας ἐξ ἀνάγκης εἰς μίαν συντελεῖν. αὐτί-
κα γέ τοι καὶ ὁ τῆς κύστεως πόρος τὸ οὖρον ἐξοχετεύων εἰς τὸν αὐτὸν τοῦτον πόρον, ὃν περ καὶ οἱ παραστάται πάν-
τες οἱ τέσσαρες ἐπὶ τῶν ἀρρένων ἀνεστόμωνται. ὥστ' οὐ χρὴ πρὸς ἕτερον ἀπελθεῖν μόριον, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ προ-
κειμένου μαθεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἦν ἀναγκαῖον τοὺς εἰς ταυτὸ τὸ χωρίον ἀνεστομωμένους πόρους εἰς μίαν ἐνέργειαν συντε-
40 λεῖν. εἰ δὲ καὶ ἐξ ἑτέρων αὐτὸ πιστώσασθαι χρή, ἀφθονία πιστώσεται παραδειγμάτων. εἰς μὲν τὴν τοῦ στόματος εὐ-
ρυχωρίαν ἅπασαν τὴν ὁδόν, ἣν ὀνομάζουσι φάρυγγα, τά τ' ἐσθιόμενα καὶ πινόμενα διὰ τοῦ στόματος ἐμπίπτει, καὶ τῆς
κατὰ τὰς ῥῖνας συρρύσεως, ὅ,τ' εἰσπνεόμενος ἀὴρ καὶ ἡ κόρυζα, καλεῖ δ' αὐτὴν Ἱπποκράτης μὲν ὡς τὰ πολλὰ
βλένναν. οἱ δὲ ἄλλοι μύξαν. ἔτι τε πρὸς τούτοις ἐξ ἐγκεφάλου δι' ὑπερώας περίττωμα, καὶ τῶν παρὰ τῇ ῥίζῃ τῆς
γλώττης ἀδένων τὸ σίαλον. εἰς ἑτέραν δὲ τά τ' ἐκ τῆς γαστρὸς ἥκει, καὶ τὸ χολῶδες ὑγρὸν ἐξ ἥπατος, ἐξ ἀδένων τε τινῶν
ἑτέρων αὖ πάλιν ἐνταῦθα τεταγμένων ὑγρὸν γλίσχρον ὅμοιον σιέλῳ, περὶ ὧν ἀδένων οὐ σμικρὰ ζήτησις γέγο-
νε τοῖς ἀνατομικοῖς ἀπὸ Ἡροφίλου τε καὶ Εὐδήμου τὴν ἀρχὴν λαβοῦσα. καὶ μοι δοκεῖ τὸν λόγον ἐπιστήσας ἐνταῦ-
θα διότι κατὰ τύχην δή τινα πρῶτον ἐμνημόνευσα μορίων, ἃ δὴ αἰσθητῶς οἱ ἀδένες ἐπιτέγγουσι, πρὸς τὸν
κράτιστον Μαρῖνον ἐρεῖν τι, χρησάμενος ἀρχαῖς εἰς τὸν λόγον, ἃς αὐτὸς ἐκεῖνος ἐξ ἐναργῶν ἐπεστήσατο. διττὴν οὖν
ἁπάντων χρείαν φησὶν εἶναι τῶν ἀδένων, ἤτοι στηριζόντων ἀγγεῖα μετέωρα, σχιζόμενα καὶ κινδυνεύοντα διασπασθῆ-
50 ναι κατὰ τὰς σφοδροτέρας κινήσεις, ἢ γενέσεως ὑγρῶν ἕνεκεν, ἐπιτέγγειν δυναμένων μόρια τὰ χρῄζοντα πα-
ρασκευασμένης φύσει ὑγρότητος γλίσχρου, πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως καταξηραινόμενα δυσκίνητα γίνεσθαι. τὸ μὲν
δὴ τῶν ἑτέρων ἀδένων γένος, ὃ τὰ σχιζόμενα τῶν ἀγγείων στηρίζει καταλείπομεν ἐν τῷ παρόντι, μηδέν γε αὐ-
τοῦ δεόμενοι. προχειρισώμεθα δὲ θάτερον τὸ ἐν τῷ λόγῳ τῶν γλίσχρων ὑγρῶν γεννητικόν, ὃ καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ
σώματος ἑτέραν ἔχειν φησὶν αὐτὸς ὁ Μαρῖνος, ἀραιότερον γὰρ εἶναι καὶ σομφῶδες, ὑγρότητός τε μεστόν. ὥσπερ
σπογγιὰ διάβροχον, οὐ μὴν ἐκ πάντων γε αὐτὸν ἐκφύεσθαι πόρους αἰσθητούς, εἰς τοῦτο γε τὸ γένος τῶν ἀδένων φησὶ
καὶ ἀρτηρίας καὶ φλέβας ἐκφύεσθαι, καί τινας τῶν κατὰ μεσεντέριον ἀγγείων ἀδένας τελευτᾶν. διττὸν γὰρ
καὶ τούτων εἶναι τὸ γένος τῶν ἀδένων, ὅτι καὶ τὴν χρείαν διττήν, πυκνοὺς μὲν καὶ ξηροὺς ὅσοι στηρίζουσι τὰ σχιζόμενα
τῶν ἀγγείων. ἀραιοὺς δὲ καὶ ὑγρούς, εἰς οὓς ἀγγεῖα καταφύεται, τούτους φησὶ καὶ τὴν οἷον φλεγματώδη γεννᾶν.

ὑγρότητα τὴν ὑπαλείφουσαν τὸν ἔνδον χιτῶνα τῶν ἐντέρων. ὅτι δὲ καὶ οἱ τὸ σίελον γεννῶντες ἀδένες ἀγγείοις εἰς τὸ στόμα προχέουσιν αὐτὸ, σχεδὸν οὐκέτι οὐδεὶς ἀγνοεῖ. καὶ μὲν δὴ ὡς τὴν φάρυγγα πάσαν ἀδένες ὑγραίνουσι τῆς αὐτῆς χρείας ἕνεκεν, ἐπιδεικνύς τε ἤδη καὶ τοῖς ἀνατομικοῖς ὡμολόγηται πᾶσι. Μαρῖνος δὲ καὶ ἄλλους ἀδένας ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἄλλων μορίων ὑγραντικοὺς καταλέγει μὴ πάνυ σαφῆ μήδε ἐναργῆ τὴν πίστιν ἔχοντας, διὸ παραλείπω μὲν ἐκείνους. ἀρκεῖ δέ μοι τὴν εἰς τὸ προκείμενον πίστιν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν λαβεῖν. εἰ γὰρ καὶ τὴν τοῦ στόμαχου εὐρυχωρίαν ἀδένες ὑγραίνουσι καὶ τὸν φάρυγγα καὶ τὸν στόμαχον, εἴτε σύμπαν τὸ ἔντερον, οὐκ ἂν δήπου θαυμαστὸν ἐστὶ καὶ τῷ τῆς κύστεως αὐχένι παρεσκευάσθαι τινὰ ὁμοίαν ὑπηρεσίαν, ὅπως μὴ καταξηρανθεὶς ποτε δυσκίνητος γένηται. πολὺ δὲ δή που μᾶλλον αὐτῷ τῷ αἰδοίῳ τοῦ ἄρρενος εἰκός ἐστι τοιαύτην ὑπηρεσίαν ὑπὸ τῆς φύσεως παρεσκευάσθαι, δι᾽ ὃ καὶ τοῖς ἄρρεσιν ἀξιόλογοι τὸ μέγεθος εἰσὶν ἀδένες, οὕτοι κίνδυνος γὰρ
10 ἦν αὐτοῖς ὡς ἂν προμήκους τε καὶ γυμνοῦ τοῦ αἰδοίου τεταγμένου ξηρανθέντος ποτὲ διασφαλῆναι, καὶ μύσαι τὸν πόρον αὐτοῦ. ἐπεὶ δέ γε τῶν θηλειῶν ὁ τῆς μήτρας αὐχὴν, οὔτε προμήκης, οὔτε γυμνὸς, ἀλλ᾽ ἔνδον κείμενος, ἔκ τε τῶν περιεχόντων αὐτῶν ἰκμάδα δέχεται παμπόλλην, ἐξ αὐτῶν τε τῶν καταμηνίων ἐπιτέγγεται· δύναται δ᾽ αὖ ἴσως ἡ φύσις εὐλαβηθεῖσα τὴν ἐκ τοῦ οὔρου δῆξιν ἄλειμμα τὸ ὑγρὸν, τούτῳ τῷ πόρῳ τοῦ αἰδοίου παρεσκευασκέναι. τάχα δ᾽ αὖ τις εὑρεθείη καὶ τρίτη χρεία σκοπουμένοις ἀκριβέστερον. οὕτως τε καὶ ἄλλα πολλὰ ζητήσεως ἀκριβεστέρας τυχόντα κατὰ πάσας τὰς τέχνας ἐξευρηται. τὸν δ᾽ ἀποδεικτικὸν αὐτὸς κατὰ τὰ τοιαῦτα προβλήματα χρόνῳ προσήκει σκοπεῖσθαι πλείονι. τῶν ἀποδεδειγμένων δὲ ἔχεσθαι διὰ παντὸς, ὧν ἓν καὶ τόδε ἐστὶν. εἴπερ οἱ τοῖς ἀδενοειδέσιν ἐγεννᾶτο τὸ σπέρμα τῆς ἀποκρίσεως ἂν αὐτοῦ τὰ εὐνουχιζόμενα τῶν ζώων ἐγλίχετο. φαίνεται δ᾽ οὐ γλιχόμενα, δῆλον οὖν ὡς οὐδὲν γεννᾶται. τοῦτο οὖν ἡμῖν φυλαττέσθω μένον ἀκίνητον αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ, μέχρι περ ἂν εὕρωμεν ἐπιστημονικῶς, ἥν τινα χρείαν τῷ ζώῳ παρέχουσιν οἱ ἀδενοειδεῖς παραστάται. τάχα μὲν γὰρ ἀληθεῖς εἰσὶν,
20 ἃς ἀρτίως εἶπον, ἴσως δ᾽ αὖ τις εὑρεθείη ποτὲ ἀληθεστέρα. πιθανὸς τε ὁ τῶν τοιούτων εὑρετικὸς λόγος, οὐκ ἀποδεικτικὸς, ὥσπερ ὁ πιστούμενος ἐν αὐτοῖς μὴ γεννᾶσθαι σπέρμα. ὥς τε καὶ μόνοι καὶ πρῶτοι τοῦτο λέγοντες ὑπὲρ τῆς χρείας τῶν ἀδενοειδῶν σωμάτων οὐκ αἰσχυνόμεθα. καθάπερ οὖν ἔμπροσθεν ἡνίκα τοὺς ὄρχεις ἀπεδείκνυμεν ἀλλοιοῦν πεφυκέναι τὸ σύμπαν σῶμα, καὶ γίγνεσθαι δι᾽ αὐτοὺς ἄρρεν τε καὶ θῆλυ, κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν, οὔτε ἄρρεν ὑπάρχειν οὔτε θῆλυ· τοῖς γὰρ ἀποδείξεσιν ἕπεσθαι μεμαθηκόσι, κἀκεῖνος ὁ λόγος ἀπέδειξεν, καὶ ὁ νῦν εἰρημένος ὅτι μήτε περιέχεται μήτε γεννᾶται σπέρμα κατὰ τοὺς ἀδενοειδεῖς παραστάτας. εἰ δὲ καὶ τὰς εἰρημένας αὐτῶν ἀρτὶ δύο χρείας ἀληθῶς τις εὑρῆσθαι νομίζει, πάρεστι χρῆσθαι καὶ τούτῳ τῷ εὑρήματι πρὸς τῷ μὴ κεκωλῦσθαι ζητεῖν ἄλλο τι βέλτιον. ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ περιέχεσθαι σπέρμα κατ᾽ αὐτοὺς ὡς ἱκανῶς ἀποδεδειγμένου πεπεῖσθαι χρὴ καὶ συγγινώσκειν τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐξηπατημένοις ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῶν ἀρρένων εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ἀναστομώσεως τοῖς ὄντως σπερματικοῖς. ἡ γὰρ τοῦ χωρίου κοινωνία καὶ τὴν τῆς χρείας αὐτῶν κοινωνίαν ἐνεδείξατο πιθανῶς μὲν, οὐκ ἀληθῶς,
30 δὲ, καθάπερ ἡμεῖς ἀρτίως ἐνεδείξαμεν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΗΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΗΜΩΝ.

Τίς ἡ ἀρίστη κατασκευὴ τοῦ σώματος ἡμῶν; ἆρα γε ἡ εὐκρατοτάτη, καθάπερ ἔδοξε πολλοῖς τῶν παλαιῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων; ἢ τὴν μὲν ἀρίστην ἀναγκαῖον εὐκρατοτάτην ὑπάρχειν, οὐ μὴν τήν γε εὐκρατοτάτην ἀρίστην ἐξ ἀνάγκης; ἡ μὲν γὰρ ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ σύμμετρος κρᾶσις, ὑγεία τῶν ὁμοιο-
40 μερῶν ἐστὶ μελῶν τοῦ σώματος ἡμῶν. ἡ δὲ ἐκ τούτων ἁπάντων διάπλασις τοῦ ζώου ἐν θέσει, καὶ μεγέθει, καὶ σχήματι, καὶ ἀριθμῷ τῶν συνθέντων ὑπάρχει. καὶ δόξειεν ἂν ἐγχωρεῖν τὸ ἐκ τῶν πλείστων μορίων εὐκράτων συγκείμενόν τι σῶμα παρὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν, ἢ τὸν ἀριθμὸν, ἢ τὴν διάπλασιν, ἢ τὴν πρὸς ἄλληλα σύνταξιν, ἡμαρτῆσθαι. πειρατέον οὖν ὑπὲρ ἁπάντων τούτων ἐφεξῆς διελθεῖν ἀρξαμένους ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, οἷς ἐξ ἀνάγκης χρώμεθα κατὰ τὸν λόγον. ἐπειδὴ καὶ περὶ τούτων ἐρίζουσί τινες. οἱ μὲν, κατασκευὴν ἀρίστην· οἱ δὲ, διάθεσιν. οἱ δὲ, σχέσιν, οἱ δὲ, ἕξιν, ἢ φύσιν σώματος, ἢ ὅπως ἂν ἑκάστῳ δόξειε λέγειν ἀξιοῦντες. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν, ὡς ἂν τῳ παραστῇ ποιεῖσθαι τὴν ἑρμηνείαν, οὐ μέμφομαι. τὸ δ᾽ ἐγκαλεῖν τοῖς ἑτέροις ὀνόμασιν, οὐκ ἐπαινῶ. τὴν πλείστην καὶ μεγίστην φροντίδα τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἐστὶ, ἡγούμενος χρῆναι ποιεῖσθαί μᾶλλον, ἢ τῶν ὀνομάτων. εἴτ᾽ οὖν ἀρίστην κατασκευὴν σώματος, εἴτε διάθεσιν, εἴτε ἕξιν, εἴτε σχέσιν, εἴτε φύσιν, εἴθ᾽ ὁπω-
50 σοῦν ἑτέρως ὀνομάζειν ἐθέλοι τις, οὕτω θέμενος, ἐὰν ἀπό γε τῆς ὁμολογουμένης ἐννοίας ἄρξηται καὶ προΐῃ ἐπὶ τὴν τῆς οὐσίας εὕρεσιν ἐν τάξει τινὶ καὶ μεθόδῳ ποιεῖται τὴν ζήτησιν, ἐπαινέσομαι τοῦτον ἐγὼ πολὺ μᾶλλον, ἢ εἰ περὶ ὀνομάτων πάνδεινός τις μοι φαίνοιτο. καὶ τοίνυν καὶ ἡμεῖς οὕτως ποιῶμεν ἀπὸ τῆς κοινῆς ἐννοίας ἀρξάμενοι. καὶ ταύτην διορισάμενοι, μεθόδῳ προΐωμεν ἐπὶ τὸ συνεχὲς τῆς σκέψεως. τίς οὖν κοινὴ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐστὶν ἔννοια ἀρίστης κατασκευῆς σώματος; ἀκοῦσαι μὲν γάρ ἐστιν, οὐχ ὁμοίως αὐτῶν λεγόντων τῇ λέξει. νοούντων δ᾽ ἁπάντων, ἓν καὶ ταὐτὸν πρᾶγμα. τὸ γοῦν ὑγιεινότατον σῶμα, πάντες μὲν ἑξῆς ἐπαινοῦσιν, ὥσπερ οὖν καὶ τὸ εὐεκτικώτατον, εἰς ἓν πρᾶγμα βλέποντες ἀμφότεροι, καὶ τούτῳ τὴν διάνοιαν ἐπιβαλόντες, οὐ μὴν οὔτε διηρθρωμένως αὐτὸ νοοῦντες, οὔθ᾽ ἑρμηνεῦσαι σαφῶς ἐπιστάμενοι. καὶ γὰρ καὶ τὰς ἐνεργείας ἁπάντων τῶν τοῦ σώματος μορίων, ἐρρωμένας ἔχειν ἀξιοῦσι, καὶ μὴ ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν νοσωδῶν αἰτιῶν νικᾶσθαι.

ἐγγίνεσθαι, τούτων δὲ, τὸ μὲν, ἐν ταῖς ἐνεργείαις κατὰ φύσιν ὑγεία. τὸ δὲ, μετὰ ῥώμης τινὸς, εὐεξία. κοινὸν δ' ἀμφοῖν,
τὸ μὴ ῥᾳδίως ἁλίσκεσθαι νόσοις. ὥστε εὐεκτικὴ μὲν πάντων ἐστὶν, ἡ ὑγιεινοτάτη κατάστασις, ἧς ἅπαντες ἄνθρω-
ποι γλίχονται. συμβέβηκε δ' αὐτῇ τότ' ἐν ταῖς ἐνεργείαις κατορθωμένον, καὶ τὸ δύσλυτον. ταύτῃ τοι καὶ
δικαίως εὐεξία κέκληται. ἐμφαίνεται μὲν ἤδη καὶ αὐτοῦ τοῦ τῆς ἕξεως ὀνόματος, τὸ μόνιμόν τε καὶ δύσλυτον,
οὐ μὴν, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τοῦ τῆς εὐεξίας ὡς ἂν ἀρίστης τινὸς ἕξεως ὑπαρχούσης, ὥστε καὶ κατασκευὴν ἀρί-
στην σώματος, εἴτε τὴν ὑγιεινοτάτην, εἴτε τὴν εὐεκτικωτάτην εἴποιμεν, οὐχ ἁμαρτησόμεθα, καὶ κρινοῦμεν αὐ-
τὴν, τῷ δυσλύτῳ τῶν κατορθουμένων ἐνεργειῶν. ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἤδη διώρισται, σκεπτέον ἐφεξῆς ἥτις ἐστὶν ἡ οὐσία
τῆς τοιαύτης τοῦ σώματος ἕξεως. ἀρχὴ δὲ κἀνταῦθα τῆς εὑρέσεως, εἰ ζητήσαιμεν ὅπως διακειμένου τοῦ σώματος
ἐνεργοῦμεν ἄριστα. χρὴ τοίνυν εἰς τοῦτο τῶν ἤδη δεδειγμένων, ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασιν, ἀναμνησθῆναι. πρῶ-
10 τον μὲν ὡς ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, τὰ σώματα ἡμῶν κέκραται. δέδεικται δὲ περὶ τού-
του ἐν τῇ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων πραγματείᾳ. δεύτερον δὲ τοῦ διαιρεῖσθαι τὰς κράσεις τῶν μο-
ρίων, εἴρηται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐν τοῖς περὶ τῶν κράσεων ὑπομνήμασιν. ἐφεξῆς δὲ τούτων, ὡς ἕκαστον μὲν τῶν
ὀργανικῶν τοῦ σώματος μελῶν, ἓν ἔχει τῶν ἐν ἑαυτῷ μορίων, αἴτιον τῆς ἐνεργείας, τὰ δ' ἄλλα σύμπαντα τὰ
πληροῦντα τὸ πᾶν ὄργανον, ἐκείνου χάριν ἐγένετο. δέδεικται δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως ἐν τῇ περὶ χρείας
μορίων πραγματείᾳ. εἴη ἂν οὖν ἀρίστη κατασκευὴ τοῦ σώματος, ἐν ᾗ τὰ ὁμοιομερῆ πάντα, καλεῖται δ' οὕτως δηλο-
νότι τὰ πρὸς αἴσθησιν ἁπλᾶ, τὴν οἰκείαν ἔχει κρᾶσιν. ἡ δ' ἐκ τούτων ἑκάστου τῶν ὀργανικῶν σύνθεσις, ἔν τε τῷ μεγέθει
αὐτῶν καὶ τῷ πλήθει, καὶ ταῖς διαπλάσεσι, καὶ ταῖς πρὸς ἄλληλα συντάξεσιν, ἐμμετρότατα κατεσκεύασται. ὅ, τι
δ' ἂν πάσαις ταῖς ἐνεργείαις ἄριστα διάκειται, τοῦτο καὶ δυσπαθέστατον εἶναι ἁπάντων τῶν ἄλλων σωμάτων οὐ
χαλεπῶς ἄν τις ἐξεύροι. ὃ γὰρ ἂν ἐνεργῇ μόριον ἄριστα, τοῦτο τῆς μὲν τῶν ὁμοιομερῶν εὐκρασίας, καὶ τῆς τῶν
20 ὀργάνων συμμέτρου κατασκευῆς ἕνεκεν ὑπάρχει. τοιοῦτον δ' ἐστὶ τὸ προειρημένον σῶμα, δῆλον οὖν ὡς ἐνεργήσει
πάντων ἄριστα. ὅτι δὲ καὶ δυσπαθέστατον ἐστὶν, ὧδ' ἂν μάλιστα μάθοις. αἱ βλάβαι τοῖς σώμασιν ἡμῶν, αἱ μὲν,
ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν. αἱ δ' ἀπὸ τῶν τῆς τροφῆς ὁρμῶνται περιττωμάτων. αἱ μὲν ἀπ' αὐτῶν τῶν ἔξωθεν
αἰτιῶν, ἐκκαυθεῖσι τε καὶ ψυχθεῖσιν, ὑγρανθεῖσί τε καὶ ξηρανθεῖσι παρὰ τὸ προσῆκον. ἐν τούτῳ δὲ τῷ γένει, καὶ
κόπους καὶ λύπας, καὶ ἀγρυπνίας, καὶ φροντίδας ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα θετέον. ἀπὸ δὲ τῶν τῆς τροφῆς περιτ-
τωμάτων, διτταὶ μὲν κατὰ γένος, ὅτι καὶ ταῦτα διττὰ τὰ μὲν, τῷ ποσῷ. τὰ δὲ, τῷ ποιῷ διοχλοῦνται. πολυει-
δεῖς δὲ κατ' εἶδος. ὅτι μὲν οὖν τοῖς ἔξωθεν αἰτίοις, τὸ συμμέτρως διακείμενον σῶμα, δυσάλωτόν ἐστι, πρόδηλον
μὲν κἀξ αὐτῆς τῆς εὐκρασίας, χαλεπῶς καὶ μόγις εἰς ἀμετρίαν κράσεως ἀφικνουμένης, τῷ πάντη τῶν ἄ-
κρων ἀφεστάναι πλεῖστον. οὐ μὴν ἀλλὰ κἀκ τοῦ καλῶς ἐνεργεῖν, ἄριστ' ἂν εἴη παρεσκευασμένον εἰς δυσπάθειαν.
ἥκιστα καμάτοις ἁλισκόμενον. ὑπάρχει δ' εὐθὺς τῷ τοιούτῳ σώματι, καὶ εὐχυμότατον τῶν ἄλλων ἁπάντων
30 εἶναι, ὥστε καὶ λύπης καὶ θυμοῦ καὶ ἀγρυπνίας καὶ φροντίδος ὄμβρων τε καὶ αὐχμῶν καὶ λοιμῶν, καὶ
πάντων ἁπλῶς εἰπεῖν τῶν νοσερῶν αἰτιῶν, ῥᾷον τῶν ἄλλων ἀνέξεται σωμάτων. μάλιστα γὰρ δὴ τὰ κακό-
χυμα πρὸς τῶν τοιούτων αἰτιῶν, ἐξελέγχεται ῥᾳδίως, ὡς ἂν ἤδη καὶ καθ' ἑαυτῶν πλησίον ἡκόντων νόσων. οὔ-
τω μὲν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἡμῖν προσπιπτόντων καὶ λυπούντων τὸ σῶμα, δυσαλωτότατός ἐστιν, ἡ εἰρημένη διά-
θεσις. ὅτι δὲ οὐδ' ὑπὸ τῶν τῆς τροφῆς περιττωμάτων εὐάλωτος ὑπάρχει νόσοις, ὧδ' ἂν μάλιστα καὶ τόδε
μάθοις, εἰ λογίσαιο μήτε πλῆθος ἐν τῇ τοιαύτῃ φύσει μήτε κακοχυμίαν οὐδεμίαν, ἢ ἀθροίζεσθαι ῥᾳδίως, ἢ
ἀθροισθεῖσαν, λυμαίνεσθαί τι τοῖς ζώοις. ἥ τε γὰρ συμμετρία τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν πρὸς ἀλλήλας, καὶ
ἡ καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἀρετὴ, καὶ γίνεσθαι κωλύει τὰ περιττώματα, καὶ γινόμενα, ῥᾳδίως ἐκκρίνει. κἂν εἰ μείνειε
δέ ποτε μέχρι πλείονος, ἥκιστα νικᾶται πρὸς αὐτῶν. τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν νοσερῶν αἰτιῶν ῥᾳδίως νικᾶσθαι τοῖς
ἀσθενέσι τε καὶ δυσκράτοις φύσεσιν ὑπάρχει. τὸ δ' ἀντέχειν ἐπὶ πλεῖστον, τοῖς εὐκράτοις καὶ ἰσχυραῖς, ὁποίαν ἦν τὴν ἀ-
40 ρίστην ἔφαμεν. ἔχεις δ' αὐτῆς ἐν μὲν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν, ὡς εὐκράτου τὰ γνωρίσματα, κατὰ δὲ τὸ ἑπτα-
καιδέκατον τῆς περὶ χρείας μορίων, ὡς συμμέτρως ἐχούσης τοῖς ὀργανικοῖς μορίοις. καὶ νῦν δ' ἂν οὐδὲν ἧττον ἐκ
τῶν νῦν εἰρησομένων, ἀναμνησθείης αὐτῆς. ἐπειδὴ τε οὐκ ἐστενωμένην, οὐδ' ἁπλοῦν ἀκριβῶς, οὐδ' ἄτμητον πρᾶγμα
τὴν ὑγείαν ἐδείξαμεν ἐν τοῖς περὶ αὐτῆς λόγοις, ἀλλ' εἰς ἱκανῶς πλάτος ἐκτείνεσθαι δυναμένην, δοκεῖ μοι κα-
λῶς ἔχειν, εἰ μέλλει χρήσιμος ὁ λόγος ἔσεσθαι τοῖς ἐργαζομένοις τὴν τέχνην, μὴ μόνον τὸ σπάνιον ἐν αὐτῷ σῶ-
μα, καὶ οἷον παράδειγμα τοῦ Πολυκλείτου κανόνος ἐν τῷ λόγῳ πλάττειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπολειπομένων μὲν αὐ-
τοῦ κατά τι, μὴ μέν τοι κατάφωρον ἤδη καὶ μέγα τὸ σφάλμα κεκτημένων ἀναμνησθῆναι. τό τε γὰρ ἑτοίμως
γνωρίζειν τὴν ἀρίστην κατασκευὴν τοῦ σώματος, εἰ καὶ σπανίως ἡ γένεσις αὐτοῦ, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας,
αἷς ὁμιλοῦμεν ὁσημέραι διαγινώσκειν ῥᾳδίως, οὕτως ἂν μάλιστα ἡμῖν ὑπάρξῃ. τὸ μὲν γὰρ ἄκρως ἐν ἅπασι κα-
τωρθωμένον, ὡς μήτε τῶν ὁμοιομερῶν, μήτε τῶν ὀργανικῶν μορίων μηδὲν ἔχειν ἀμέτρως διακείμενον, οὐ πάνυ
50 τι συνεχῶς, ἀλλ' ἐν μακροτέραις χρόνων περιόδοις, εἴωθε γίνεσθαι. τὸ δ' ἀπολειπόμενον βραχὺ τοῦδε κἂν συνε-
χὲς θεάσαιο. τὸ μὲν οὖν ἀκριβῶς εὔκρατον, μέσον ἐστὶν ἁπαλοῦ τε καὶ σκληροῦ, καὶ δασέος καὶ ψιλοῦ τριχῶν,
καὶ φλέβας εὐρείας ἔχοντος ἢ στενὰς, καὶ σφυγμοὺς μεγάλους ἢ μικρούς. τὸ δ' ἀκριβῶς σύμμετρον τοῖς ὀργα-
νικοῖς μορίοις ἐν κεφαλαίῳ περιληφθὲν, οἷός περ ὁ Πολυκλείτου κανὼν, ὑπάρχειν ἐλέγετο. ὅσα δὲ ἤδη θερ-
μότερα τοῦ προσήκοντός ἐστιν, οὐ μὴν πολλῷ γε, ψυχρότερα δὴ καὶ ὑγρότερα καὶ ξηρότερα μετρίως, καί τοι
μέρος ἐν οὐκ ὀρθῶς διαπεπλασμένον ἔχοντα, ταῦτα σύμπαντα καὶ πλεονεκτεῖν, ἐνίοτε τοῦ συμμέτρου δόξειεν.
αὐτίκα τὸ μὲν σκληρότερον αὐτοῦ σῶμα, δυσπαθέστερον ἐστὶν ἅπασι τοῖς ἔξωθεν αἰτίοις. τὸ δ' ἁπαλώτερον, τοῖς
» ἔνδοθεν. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν πυκνότερον, τοῖς ἔξωθεν. τὸ δὲ ἀραιότερον, τοῖς ἔνδοθεν. τὸ γοῦν ὑφ' Ἱπ-
» ποκράτους εἰρημένον ἐν τῷ περὶ τροφῆς. ἀραιότης σώματος εἰς διαπνοὴν, οἷς πλεῖον ἀφέρεται ὑγιεινότερον.

οἷς ἔλασσον νοσωδέστερον, περὶ τῶν ἐκ τῆς τροφῆς περιττωμάτων εἰς ὑγείαν καὶ νόσον συντελούντων εἴρηται, οὐ γὰρ δή γε περὶ τῶν ὑγιεινῶν ἁπλῶς ἢ νοσερῶν σωμάτων ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ προὔκειτο λέγειν αὐτῷ, ἀλλὰ περὶ πάντων τῶν ἐκ τῆς τροφῆς γινομένων ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, τὸν λόγον ποιούμενος, εὐλόγως ἐμνημόνευσε καὶ τῶν, ὅσον ἐπὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν περιττώμασιν, ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν σωμάτων. τὸ μὲν γὰρ ἀραιότερον, ὑγιεινότερον, ὅσον ἐπὶ τοῖς δε· τὸ δὲ πυκνότερον, νοσερώτερον. ἔμπαλιν δὲ τοῖς ἔξωθεν αἰτίοις ἅπασιν. τὸ μὲν ἀραιότερον, εὐαλωτότερον. τὸ δὲ πυκνότερον, δυσπαθέστερον. ὥστε τὸ σύμμετρον σῶμα πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς, οὔτ' ἀραιὸν ἢ πυκνὸν ἔχομεν εἰπεῖν, ἀλλ' ὡς περὶ τῶν ἄλλων ὑπερβολῶν μέσον, οὕτω καὶ τῶν δε πλεονεκτεῖ, κατά τι τῶν ὑπερβαλλόντων ἑκατέρου. τὸ μὲν γὰρ πυκνότερον ἧττον, τοῖς ἔξωθεν αἰτίοις εὐάλωτον. τὸ δ' ἀραιότερον, τοῖς ἔνδοθεν. ἀμφοτέροις δὲ δυσάλωτον ἀκριβῶς μὲν, οὐκ ἂν εὕροις, οὐδὲν, μετρίως δέ πως τὸ μέσον ἁπασῶν τῶν ὑπερβολῶν, ὃ δὴ καὶ πάντων σωμάτων ὑγιεινότατον εἶναι φαμέν. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν ξηρότερον τοῦ συμμέτρου σώματος, τοῖς ὑγραίνουσιν αἰτίοις ἅπασιν ἐστὶ δυσαλωτότερον. τὸ δ' ὑγρότερον, τοῖς ξηραίνουσιν. ὥσθ' ὅπερ μοι ἐλέχθη μικρῷ πρόσθεν, οὐ πάντα πάντων ἐστὶ δυσπαθέστατον τὸ μέσον, ἀλλ' ἑκάστου μὲν, καθ' ἕν τι χεῖρον. ἁπάντων δὲ αἱρετώτατον. ὅτι δ' οὐκ ἀναγκαῖον ἢ μέγα τὸ τοιοῦτον ἢ μικρὸν ἢ μέσον ὑπάρχειν, εἴρηται μὲν, κἀν τοῖς περὶ κράσεων. οὐδὲν δ' ἧττον εἰρήσεται καὶ νῦν. ὡς τὸ μὲν μέγα καὶ διὰ πλῆθος ὕλης. τὸ δὲ σμικρὸν, καὶ διὰ βραχύτητα γίνεται τοιοῦτον, ὥσπερ ἀνδριάς, μέγας μὲν, ἐκ χαλκοῦ πολλοῦ. μικρὸς δὲ, ἐξ ὀλίγου, σύμμετρον δ' εἶναι τοῖς μορίοις ἑκάτερον, οὐδὲν κωλύει. καὶ δὴ καὶ σῶμα. τὸ μὲν, μήτ' εἶναι πυκνὸν ἐπιδήλως, μήτ' ἀραιὸν, μήτε σκληρὸν, μήτε μαλακὸν, μήτε λάσιον, μήτε ψιλὸν, εὐκρατότατον ἐστὶν, ὁπηλίκον ἂν ᾖ μεγέθει. εἰ δὲ καὶ τὰς συμμετρίας τῶν ὀργανικῶν μορίων τὰς πρὸς ἄλληλα σώζοι κάλλιστόν τε ἂν οὕτως ἰδέσθαι κατωρθωμένον τελέως ἐν τῇ κατασκευῇ ὑπάρχοι. τὸ δὲ μεῖζον τοῦ δέοντος, ἢ σμικρότερον, κατὰ διττὰς αἰτίας γίνεται. τὸ μὲν μεῖζον, ἢ διὰ πλεονεξίαν ὑγρότητος ἢ ὕλης. τὸ δ' ἔλαττον, ἢ διὰ ξηρότητα κρατοῦσαν, ἢ ὕλης ἔνδειαν. αὔξησις μὲν γὰρ ἔστ' ἂν τὰ ὀστᾶ κρατυνθῇ, κρατύνεται δὲ ἐπὶ σμικρῷ μεγέθει, δι' ὕλης ἔνδειαν, ἢ ξηρότητα. ὥστε οὐχ ἁπλῶς, οὔτε τὸ μέγεθος ὑγρότητος σημεῖον, οὔθ' ἡ σμικρότης, ξηρότητος. παύεται γὰρ τῆς αὐξήσεως ἢ πρωϊαίτερον, ἢ ὀψιαίτερον ἕκαστον, ἐπὶ διττῇ προφάσει. ὥστε ἀλλ' εἰ μὲν τὸ μέγα, καὶ μαλακὸν εὐθὺς ὑπάρχει. τὸ δὲ σμικρὸν, σκληρὸν, εἴη ἂν οὕτω τὸ μὲν, ὑγρὸν. τὸ δὲ, ξηρόν. ἀλλ' εἰ ταῦτα ἀχώριστα, περιττὸν εἰς μέγεθος ἢ σμικρότητα βλέπειν. ἀρκεῖ γὰρ τὰ τῶν κράσεων ἴδια γνωρίσματα. διείρηται δὲ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῶν, ἐν τοῖς περὶ κράσεων. εἴπερ οὖν ταῦθ' οὕτως ἔχει, τὴν ἀρίστην κατασκευὴν ἐν δυοῖν τούτοιν θετέον. εὐκρασίᾳ μὲν τῶν ὁμοιομερῶν, συμμετρίᾳ δὲ τῶν ὀργανικῶν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΕΥΕΞΙΑΣ

Ο τῆς ἕξεως ὄνομα κατὰ παντὸς ἐπιφέρειν εἰθίσμεθα, τοῦ μονίμου τε καὶ δυσλύτου, καὶ οὐδὲν μᾶλλον ἐπαινοῦντες, ἢ ψέγοντες, ἀλλ' ὅταν εὐεξίαν ἢ καχεξίαν εἴπωμεν, ἤδη τηνικαῦτα διορίζομεν, ὁποίαν τινὰ τὴν ἕξιν εἶναι φαμέν. ἀγαθὴ μὲν οὖν ἁπλῶς ἕξις ἐν ἀρίστῃ κατασκευῇ γίνεται σώματος, οὐχ ἁπλῶς δὲ καὶ καθ' ἑκάστην φύσιν σώματος. ἡ μέν τοι καχεξία περὶ πᾶσαν συνίσταται κατασκευὴν σώματος, εἴθ' ἁπλῶς, εἴτ' ἐν τῷ πρός τι λέγοιτο. χρὴ τοίνυν ἀναμνησθῆναι τῶν περὶ ἀρίστης κατασκευῆς εἰρημένων ἰδίᾳ, τὸν βουλόμενον ἀκριβῶς ἐπιγνῶναι, τί ποτέ ἐστιν ἁπλῶς εἰπεῖν εὐεξία. πλάτος γὰρ ἱκανὸν ἐχούσης τῆς ὑγείας, ὡς πολλάκις ἐν ἑτέροις ἐπιδέδεικται. τὴν μὲν ἐπίτασιν αὐτῆς, εὐεξίαν ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοί τε καὶ ἰατροί. τὴν δὲ ἔκλυσιν, ἰδίῳ μὲν οὐκέτι προσαγορεύουσιν ὀνόματι. τὸ δὲ τοῦ παντὸς γένους ὡσαύτως ὑγείαν καλοῦντες, ὡς ἀρίστη τις ὑγεία, ἡ εὐεξία. καὶ διὰ τοῦτο ἐν τοῖς ἄριστα κατεσκευασμένοις γίνεται σώμασιν. εἰ γάρ τι μὴ τοιοῦτον, οὐκ ἂν δέξαιτο τὴν ἀρίστην ὑγείαν, ὥστ' οὐδὲ τὴν εὐεξίαν. εἰ δὲ ἐν τῷ πρός τι, κατὰ τὴν ἑκάστου φύσιν γίνεται καὶ διὰ τοῦτο μετὰ προσθήκης λέγεται Δίωνος, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἢ Μίλωνος εὐεξία, οὐχ ἁπλῶς εὐεξία. ἡ μέν γε τοῦ Μίλωνος, καὶ ἡ τοῦ Ἡρακλέος, καὶ ἡ τοῦ Ἀχιλλέος, ἁπλῶς τ' εἰσὶν εὐεξίαι, καὶ χωρὶς προσθήκης ὀνομάζονται. καθάπερ καὶ καλὸς μὲν ὁ Ἀχιλλεὺς ἁπλῶς, ὁ δὲ πίθηκος οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς πίθηκος καλός. ἐκ τῶν μετὰ προσθήκης ἐστὶ λεγομένων καὶ ἡ τῶν ἀθλητῶν εὐεξία, καὶ δεόντως ὑπὲρ αὐτῆς, ὁ Ἱπποκράτης ἔλεγεν, ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαι, σφαλεραί, οὐ γὰρ δὴ τήν γε ἁπλῶς ὀνομαζομένην εὐεξίαν ἐπειδὰν εἰς ἄκρον ἥκῃ, σφαλερὰν εἶναι φησίν. αὐτὸ γὰρ δὴ τοῦτο ἐστὶν αὐτῇ τὸ εἰς ἄκρον ἥκειν, τὸ πασῶν τοῦ σώματος τῶν διαθέσεων ὑπάρχειν ἀσφαλεστάτῃ. ἀλλ' ἡ τῶν ἀθλητῶν, ἢ τῶν γυμναστικῶν, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλοι τις ὀνομάζειν εὐεξίαν, διότι μὴ ἁπλῶς ἐστὶν εὐεξία, ἡ ἀρίστη διάθεσις σώματος εὐλόγως εἰς ἄκρον ἰοῦσα σφαλερωτάτη γίνεται. διάθεσις γάρ φησιν ἀθλητικὴ οὐ φύσει. ἕξις ὑγιεινὴ κρείσσων. τῆς μὲν οὖν ὑγιεινῆς ἕξεως, ἡ τελειότης εὐεξία ἐστί. τῆς δὲ τῶν ἀθλητῶν διαθέσεως, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης, ὡς εὔμορφος πίθηκος. καὶ πῆχυς μέγας. καὶ ἄδικος χοῖνιξ. καὶ ἀδόκιμος δραχμή. εἴτε γὰρ ὁ πῆχυς μέγας, οὐκέθ' ἁπλῶς πῆχυς, ἀλλ' ὅλον τοῦτο μέγας πῆχυς. εἴτε ἡ χοῖνιξ ἄδικος, οὐκέθ' ἁπλῶς χοῖνιξ, ἀλλ' ὅλον τοῦτο χοῖνιξ ἄδικος. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, τὸ χωρὶς τῆς προσθήκης ἁπλῶς ὀνομαζόμενον, οὐ τῆς αὐτῆς ἐστὶ φύσεως τῶν μετὰ προσθήκης λεγομένων. ἀλλ' ἐνίοτε τὸ μὲν ἄκρως ἐπαινετόν ἐστι.

τὸ δὲ, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ψεκτόν. ὥσπερ γε καὶ ἡ τῶν ἀθλητῶν εὐεξία, τοσοῦτον δὴ τὸ ἐπαινετέον ἔχει, ὥστε ψέγεσθαι δεόντως, οὐχ ὑφ' Ἱπποκράτους μόνον, ἢ τῶν ἄλλων ἰατρῶν τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τῶν ἀρίστων φιλοσόφων. ὡς καὶ Πλάτωνος ἐν τῷ τρίτῳ τῆς πολιτείας, τήν τε ἀχρηστίαν αὐτῆς ἅπασαν, εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν ἐπιδεικνύντος, καὶ ὡς σφαλερὰ πρὸς ὑγείαν ἐστὶ διεξιόντος. οὐ γὰρ εὐκρασίαν ἁπλῶς τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ μέγεθος ὄγκου μεταδιώκοντος, ὃ χωρὶς ἀμέτρου πληρώσεως, οὐκ ἂν γένοιτο. οὕτω καὶ σφαλερὰν αὐτὴν ἀπεργάζονται καὶ πρὸς τὰς πολιτικὰς ἐνεργείας ἄχρηστον. ἵνα τοίνυν τῆς ὄντως εὐεξίας εἰς ἀκριβῆ γνῶσιν ἀφικώμεθα, παραβαλεῖν αὐτῇ χρὴ τὴν ὁμώνυμον εὐεξίαν τὴν ἀθλητικὴν, καὶ σκέψασθαι τί ταὐτὸν ἑκατέραις ὑπάρχει, τί τε ἐναντίον. ἡ μὲν δὴ τῶν μορίων ἁπάντων τοῦ σώματος εὐκρασία, κοινὸν ἀμφοῖν. οὕτω δὲ καὶ ἡ τῶν ἐνεργειῶν ἀρετή. καὶ ἔτι πρὸς ταῦτα καὶ ἡ εὐχυμία. ταυτὶ μὲν τὰ κοινά. τὰ δ' ἐναντία, συμμετρία μὲν αἵματός τε καὶ τοῦ τῶν στερεῶν σωμάτων ὄγκου παντὸς ἐν ταῖς ὄντως εὐεξίαις. ἀμετρία δὲ τῶν αὐτῶν τούτων, καὶ μάλιστα τοῦ σαρκώδους γένους ἐν ταῖς ἀθλητικαῖς, αἷς ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τὸ σφαλερὸν, ἐπειδὰν εἰς ἄκρον ἀφίκηται. ὅταν γὰρ ἐσθίωσι μὲν πρὸς ἀνάγκην, πέττῃ δὲ ἡ γαστὴρ ἐρρωμένως, καὶ ἡ ἀνάδοσις γίνηται εὐθὺ τῇ πέψει ῥᾳδίως, αἱμάτωσίς τε καὶ πρόσθεσις καὶ πρόσφυσις καὶ θρέψις ἕπεται. τοῖς δὲ, κίνδυνος ὑπερπληρωθῆναι τὴν ἕξιν, ὡς μηκέτ' ἔχειν τῇ φύσει χώραν προσθέσεως, κἂν τῷδε πληροῦνται μὲν αἵματος αἱ φλέβες ἀμέτρως, κατασβέννυται δὲ καὶ πνίγεται τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ἀπορροῦν τῆς διαπνοῆς. εἴπερ δὲ ἔτ' ἀντέχει τοῦτο, ῥήγνυταί τι τῶν ἐπικαίρων ἀγγείων, ἃ δὴ κατὰ πνεύμονά τε καὶ ἧπαρ καὶ θώρακα τέτακται, καὶ γὰρ μαλακώτερα τοῖς χιτῶσι τῶν ἐν τοῖς κώλοις ὑπάρχει ταῦτα, καὶ πρότερον τὴν τροφὴν δέχεται, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐν αὐτοῖς φυσικῆς θερμασίας, ἔτι τε τῶν ἐνεργειῶν τὸ διηνεκὲς, ὅμοιόν τι τῇ ζέσει πάσχον τὸ αἷμα τοὺς χιτῶνας αὐτῶν ἀναρρήγνυσιν. ὥσπερ ὁ γλευκίνης οἶνος, τοὺς πίθους. ταῦτα τε οὖν οὕτω γίνεται πάντα, ταῖς ἀμέτροις πληρώσεσιν ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενα, καὶ αἱ περὶ αὐτῶν ἀποδείξεις, τοῖς φυσικοῖς ἕπονται λόγοις. ὅτι δὲ σβέννυται τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ὑπερπληρωθεισῶν αἵματος τῶν φλεβῶν, ἐν τοῖς περὶ χρείας ἀναπνοῆς εἴρηται. ὅτι δ' αἱ φλέβες ῥήγνυνται ἐν τοῖς ἀνατομικοῖς, οὕτω δ' ἂν καὶ ὁ Ἱπποκράτης φανείη γινώσκων, οὐ μόνον
» ἐπειδὰν φησὶ τὴν ἐν τοῖς γυμναστικοῖς ἐπ' ἄκρον εὐεξίαν εἶναι σφαλερὰν, ἀλλὰ κἀπειδὰν ἑτέρωθεν γρά-
» φῃ τῷ ἐξαίφνης ἄφωνον γενέσθαι, φλεβῶν ἀπολήψιες τὸ σῶμα λυπέουσι. τὰς γὰρ αἰφνιδίους παραλύσεις τῶν ἐνεργειῶν ἁπασῶν, διὰ μιᾶς ἐπικαιροτάτης ἐδήλωσεν. ἀπολήψεις δὲ φλεβῶν, τὰς ὑπερπληρώσεις εἶπεν, ἐπειδὰν ἀπορῶσιν εἰς ἀνάψυξιν διαπνοῆς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΑΝΩΜΑΛΟΥ ΔΥΣΚΡΑΣΙΑΣ.

Ἀνώμαλος δυσκρασία γίνεται μὲν, καὶ καθ' ὅλον τοῦ ζώου τὸ σῶμα ἐνίοτε, καθάπερ ἔν τε τοῖς ἀνὰ σάρκα λεγομένοις ὑδέροις, καὶ τοῖς ἠπιάλοις καλουμένοις πυρετοῖς, καὶ σχεδὸν ἅπασι τοῖς ἄλλοις, πλὴν τῶν ἑκτικῶν ὀνομαζομένων. γίνεται δὲ καὶ καθ' ἓν ὁτιοῦν μόριον, οἰδισκόμενον, ἢ φλεγμαῖνον, ἢ γαγγραινούμενον, ἢ ἐρυσιπελατούμενον, ἢ καρκινούμενον. τούτου δὲ τοῦ γένους καὶ ὁ καλούμενος ἐλέφας, καὶ ἡ φαγέδαινα, καὶ ὁ ἕρπης, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἅπαντα, μετὰ ῥευμάτων, ἄνευ δ' ὕλης ἐπιρρύτου μόναις ταῖς ποιότησιν ἀλλοιουμένων τῶν μορίων, ἀνώμαλοι γίνονται δυσκρασίαι ψυχθέντων, ἢ ἐκκαυθέντων, ἢ γυμνασαμένων ἐπὶ πλέον, ἢ ἀργησάντων, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον παθόντων. οὐ μὴν ἀλλὰ κἀκ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων, ἀνώμαλοι δυσκρασίαι τοῖς σώμασιν ἡμῶν πλεῖσται ἐγγίνονται, θερμαινομένοις ἢ ψυχομένοις, ἢ ξηραινομένοις, ἢ ὑγραινομένοις. ἁπλαῖ μὲν γὰρ αὗται, καθότι κἀν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν ἐδείκνυτο. σύνθετοι δὲ ἐξ αὐτῶν εἰσιν ἕτεραι τέσσαρες, ἢ θερμαινομένων ἅμα καὶ ξηραινομένων, ἢ ψυχομένων τε ἅμα καὶ ὑγραινομένων, ψυχομένων τε ἅμα καὶ ξηραινομένων, ἢ θερμαινομένων τε ἅμα καὶ ὑγραινομένων. ὅτι δ' αἱ τοιαῦται δυσκρασίαι διαφέρουσι τῶν ὁμαλῶν τῷ μὴ κατὰ πάντα τὰ μόρια τοῦ δυσκράτως διακειμένου σώματος ὡσαύτως ὑπάρχειν, αὐτόθεν δῆλον. ὅστις δὲ ὁ τρόπος τῆς γενέσεως ἐστὶν ἁπάσαις ταῖς ἀνωμάλοις δυσκρασίαις, ἐν τῷδε τῷ γράμματι πρόκειται διελθεῖν. ἵνα δὲ σαφὴς ὁ λόγος γένηται ἀναμνῆσαι χρὴ πάντων τοῦ σώματος μορίων, ἀρξάμενον ἀπὸ τῶν μεγίστων, ἃ δὴ καὶ τοῖς ἰδιώταις γινώσκεται. χεῖρας γάρ τοι καὶ πόδας καὶ γαστέρα καὶ θώρακα καὶ κεφαλὴν, οὐκ ἔστιν ὃς ἀγνοεῖ. τεμνέσθω δὲ πάλιν ὑφ' ἡμῶν ἓν ὁτιοῦν ἐξ αὐτῶν εἰς τὰ προσεχῆ καλούμενα μόρια. σκέλος μὲν εἰ τύχῃ εἰς μηρὸν καὶ κνήμην καὶ πόδα, χεὶρ δ' αὖ εἰς βραχίονά τε καὶ πῆχυν καὶ ἄκραν χεῖρα. καὶ μὲν δὴ καὶ ἄκρας χειρὸς οἰκεῖα μόρια καρπὸς καὶ μετακάρπιον καὶ δάκτυλοι. δακτύλων δ' αὖ πάλιν, ὀστᾶ καὶ χόνδροι, καὶ σύνδεσμοι, καὶ νεῦρα, καὶ ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες, ὑμένες τε καὶ σάρκες, καὶ τένοντες, ὄνυχές τε καὶ δέρμα καὶ πιμελή. ταῦτα δ' οὐκέτ' ἐγχωρεῖ τέμνειν, εἰς ἕτερον εἶδος, ἀλλ' ἔστιν ὁμοιομερῆ τε καὶ πρῶτα, πλὴν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, αὗται γὰρ ἐξ ἰνῶν τε καὶ ὑμένων σύγκεινται, καθὸ κἀν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐλέγετο. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς χῶραι πολλαὶ μεταξὺ τῶν εἰρημένων ὁμοιομερῶν τε καὶ πρώτων μορίων ὑπάρχουσι καὶ τούτων ἔτι πλείους τε καὶ μείζους ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὀργανικῶν τε καὶ συνθέτων. ἐνίοτε δὲ καὶ καθ' ἓν ὁτιοῦν ὁμοιο-

μόριον, ὡς ἐν ὀστῷ καὶ δέρματι. καὶ περὶ τούτων ἁπάντων ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν εἴρηται.
τὰ μὲν οὖν μαλακὰ τῶν σωμάτων ἀλλήλοις ἐπιπίπτοντα, τὰς μεταξὺ χώρας ἀδήλους ἐργάζεται πρὸς τὴν
αἴσθησιν. ὅσα δὲ σκληρὰ καὶ ξηρὰ πάνυ φανερὰς αὐτῶν αἰσθήσει τὰ διαλείμματα, καθάπερ ἐν ὀστοῖς τὰς
σήραγγας, ἔχουσι δὲ αὗται κατὰ φύσιν ἐν ἑαυταῖς ὑγρὸν παχὺ καὶ λευκὸν εἰς θρέψιν τοῖς ὀστοῖς παρεσκευα-
σμένον. οἱ δὲ ἐν τῷ δέρματι πόροι καθ' ὅν τινα γίγνονται τρόπον, ἐν τοῖς περὶ κράσεων εἴρηται. ταυτὶ μὲν οὖν ἀ-
ναγκαῖον ἦν ἀναμνῆσαι σαφηνείας ἕνεκεν τῶν μελλόντων λεχθήσεσθαι. περὶ δὲ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας,
ἤδη ῥητέον, ὁποία τίς ἐστιν ἡ φύσις αὐτῆς ἐστι, καὶ ὅσοι τρόποι γενέσεως. ὅτι μὲν δὴ μία κρᾶσις οὐκ ἔστιν ἐν ἅπασι
τοῖς μέρεσιν τοῦ πεπονθότος οὕτω σώματος, ἔμπροσθεν εἴρηται, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἁπάσης ἀνωμάλου δυσκρασίας
κοινόν. αἱ διαφοραὶ δὲ ταῖς τῶν πεπονθότων σωμάτων ἕπονται φύσεσιν. ἄλλως μὲν γὰρ ἡ ἁπλῆ σὰρξ. ἄλλως
δὲ ὁ σύμπας μῦς εἰς ἀνώμαλον ἀφικνεῖται κρᾶσιν. αὐτίκα γέ τοι ῥεύματος θερμοῦ κατασκήψαντος εἰς μῦν,
πρῶτον μὲν αἱ μείζους ἀρτηρίαι καὶ φλέβες ἐμπίπλανταί τε καὶ διατείνονται. μετὰ ταῦτα δὲ, αἱ μικρό-
τεραι. καὶ τοῦτο γίνεται μέχρι τῶν σμικροτάτων, ἐν αἷς ὅταν ἰσχυρῶς σφηνωθῇ καὶ μηκέτι στέγηται τὸ ῥεῦ-
μα τὸ μὲν τι κατὰ τὸ στόμα. τὸ δέ τι καὶ διὰ τῶν χιτώνων αὐτῶν διηθεῖται πρὸς τὸ ἐκτός. κᾀν τούτῳ ἀναπίμπλαν-
ται ῥεύματος αἱ μεταξὺ χῶραι τῶν πρώτων σωμάτων. ὥστε καὶ θερμαίνεσθαι καὶ περικλύζεσθαι παν-
ταχόθεν ὑπὸ τῆς ὑγρότητος ἅπαντα, τὰ νεῦρα δὲ ἐστι ταῦτα καὶ ὑμένες καὶ σύνδεσμοι καὶ σάρκες αὐ-
ταί, πρὸ δὲ τούτων, αἱ ἀρτηρίαι καὶ φλέβες. αἳ δὴ καὶ πρώτως καὶ μάλιστα ποικίλως ὀδυνῶνται. καὶ γὰρ
ἔνδοθεν ὑπὸ τοῦ ῥεύματος θερμαίνονταί τε καὶ διατείνονται καὶ διασπῶνται. κᾀκ τῶν ἔξωθεν θερμαί-
νονται ἅμα καὶ θλίβονται καὶ βαρύνονται. τὰ δ' ἄλλα μόρια, τὰ μὲν, ἐν τῷ θερμαίνεσθαι μόνον ἢ θλίβε-
σθαι. τὰ δὲ τῷ συναμφοτέρῳ κάμνει. καὶ καλεῖται μὲν τὸ νόσημα φλεγμονή, δυσκρασία δ' ἐστὶν ἀνώμαλος τοῦ
μυός. τὸ μὲν γὰρ αἷμα τὸ κατ' αὐτὸν, ἤδη ζεῖ. συνεκθερμαίνει δὲ αὐτῷ, πρώτους μὲν καὶ μάλιστα τοὺς χιτῶνας
τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν. ἤδη δὲ καὶ τὰ ἐκτὸς αὐτῶν, οἷς περικέχυται πάντα. καὶ δυοῖν γε θάτερον ἀνάγκη
ἀπαντῆσαι. νικήσαντος μὲν τοῦ ῥεύματος, φθορὰν γίνεσθαι τῶν νικηθέντων σωμάτων. νικηθέντος δὲ, τὴν εἰς
τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδον τῷ μυΐ. καὶ δὴ νικάσθω πρότερον τὸ ῥεῦμα. βέλτιον γὰρ ἀπὸ τῶν κρειττόνων ἄρχε-
σθαι. διττὸς ἐν τούτῳ τρόπος ἔσται τῆς ἰάσεως, ἢ διαφορηθέντος ἅπαντος τοῦ κατασκήψαντος ὑγροῦ, ἢ πεφθέν-
τος. ἀλλ' ἡ μὲν διαφόρησις εὐκταιοτάτη τῶν ἰάσεών ἐστι. τῇ πέψει δὲ ἕπεται δύο ταῦτ' ἐξ ἀνάγκης, πύου γένεσις
καὶ ἀπόστασις. ἀφίσταται δὲ, ποτὲ μὲν εἰς τὴν μεγίστην καὶ ἀκυροτάτην τῶν παρακειμένων κοιλοτήτων, ἥπερ
δὴ καὶ βελτίστη τῶν ἀποστάσεών ἐστιν. ἐνίοτε δὲ εἰς τὴν μεγίστην μὲν, οὐ μὴν ἄκυρον. ἢ εἰς ἄκυρον μὲν, οὐ μεγίστην δέ. τοῖς
μὲν οὖν κατὰ γαστέρα, κάλλιστη τῶν ἀποστάσεών ἐστι, ἡ εἰς τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν, εἰς ἣν καὶ συῤῥήγνυνται τὰ πολ-
λά. μοχθηρὰ δὲ ἡ ὑπὸ τὸ περιτόναιον. οὕτω δὲ καὶ τοῖς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἡ μὲν, εἰς τὰς ἐμπροσθίους κοι-
λίας, ἀγαθή. μοχθηρὰ δὲ ἡ ὑπὸ τὰς μήνιγγας καὶ εἰς τὴν ὄπισθεν κοιλίαν. αἱ δὲ κατὰ τὰς πλευρὰς ἀποστά-
σεις εἰς τὰς τοῦ θώρακος εὐρυχωρίας ἐκρήγνυνται. καὶ τῶν μὲν μυῶν ὑπὸ τὸ δέρμα. τῶν δὲ σπλάγχνων ἢ εἰς τὰς
ἀρτηρίας, καὶ τὰς φλέβας τὰς ἐν αὐτοῖς, ἢ ὑπὸ τὸν ὑμένα τὸν περιέχοντα, καθάπερ τι δέρμα καὶ αὐτὸν ὑπάρ-
χοντα τοῖς σπλάγχνοις. εἰ δὲ νικηθείη τὰ σώματα πρὸς τοῦ ῥεύματος, εἰς τοσαύτην μὲν ἀφίξεται δηλονότι
δυσκρασίαν, ὡς καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν ἀπολέσθαι καὶ φθαρῆναι τῷ χρόνῳ. παύσεται δὲ ὀδυνώμενα τότε
πρῶτον, ὅταν ἐξομοιωθῇ τῷ μεταβάλλοντι. οὐ γὰρ ἐν τῷ μεταβεβλῆσθαι τὴν κρᾶσιν, ἀλλ' ἐν τῷ μεταβάλλε-
σθαι πονεῖ τὰ μόρια. καθότι καὶ ὁ θαυμαστὸς Ἱπποκράτης ἔλεγε. τοῖσι γὰρ τὴν φύσιν διαλλαττομένοισι, καὶ δια-
φθειρομένοισι, αἱ ὀδύναι γίγνονται. διαλλάττεται δὲ καὶ διαφθείρεται τὴν φύσιν ἕκαστον θερμαινόμενον, ἢ ψυ-
χόμενον, ἢ ξηραινόμενον, ἢ ὑγραινόμενον, ἢ τῆς συνεχείας λυόμενον. ἐπὶ μὲν ταῖς ἀνωμάλοις δυσκρασίαις
διὰ τὸ θερμαίνεσθαι ἢ ψύχεσθαι μάλιστα. δραστικώταται γὰρ αὗται αἱ ποιότητες. ἤδη δὲ καὶ διὰ τὸ ὑγραίνε-
σθαί τι καὶ ξηραίνεσθαι. ἐν δὲ τῷ πεινῆν ἢ διψῆν ἐπιλειπούσης, ἔνθα μὲν τῆς ὑγρᾶς οὐσίας. ἔνθα δὲ τῆς ξηρᾶς.
ἐν δὲ τῷ τιτρώσκεσθαι καὶ διαβιβρώσκεσθαι καὶ τείνεσθαι καὶ θλίβεσθαι καὶ ἀνασπᾶσθαι, τῆς συνεχείας λυο-
μένης. εἰ μὲν οὖν ἥ τε θερμότης τοῦ αἵματος ἡ κατὰ τὸ φλεγμαῖνον μόριον ἐπιεικὴς ὑπάρχει καὶ τὸ περιε-
χόμενον αἷμα καθ' ὅλον τὸ τοῦ ζώου σῶμα μετρίως ἔχει κράσεως, οὐ πάνυ τι ῥᾳδίως συνεκθερμαίνεται τῷ πεπον-
θότι. εἰ δ' ἤτοι ζέοι σφοδρότερον ἢ εἰ καὶ τὸ καθ' ὅλον τὸ τοῦ ζώου σῶμα αἷμα χολωδέστερον ὑπάρχοι, παραχρῆμα
σύμπαν ἐκθερμαίνεται. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπειδὰν ἄμφω συνδράμοι καὶ τὸ κατὰ τὴν φλεγμονὴν αἷμα θερ-
μὸν ἱκανῶς εἶναι, καὶ τὸ καθ' ὅλον τὸ ζῶον χολῶδες. ἐκθερμαίνεται δὲ πρότερον μὲν τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρί-
ας, ὅτι καὶ φύσει θερμότερόν ἐστι καὶ πνευματωδέστερον. ἐφεξῆς δὲ καὶ τὸ κατὰ τὰς φλέβας. εἰ δ' ἐγγὺς εἴη τῶν
πολυαίμων σπλάγχνων, τὸ φλεγμαῖνον μόριον, ἔτι καὶ θᾶττον αὐτῷ συνεκθερμαίνεται, τὸ καθ' ὅλον τὸ ζῶ-
ον αἷμα. συνελόντι δὲ εἰπεῖν ἐπὶ παντὸς τοῦ θερμαίνοντος, ὅσον εὐαλλοίωτον ἦν, ἢ τῇ φύσει θερμὸν, ἐκθερμαί-
νεται πρῶτον. ὥσπερ γε κἀπὶ τοῦ ψύχοντος, ὅσον εὐαλλοίωτον ἦ. ἢ τῇ φύσει ψυχρὸν, ἐκεῖνο πρῶτον κατα-
ψύχεται. εὐαλλοίωτον μὲν οὖν τὸ πνεῦμα, διότι καὶ λεπτομερέστατον. θερμότατον δὲ φύσει, χολὴ ξανθή. ψυ-
χρότατον δὲ, φλέγμα. τῶν δ' ἄλλων χυμῶν αἷμα μὲν ἐφεξῆς τῇ ξανθῇ χολῇ θερμόν. ἡ μέλαινα δὲ, ψυχρὰ
μετὰ τὸ φλέγμα. καὶ δὴ ἀλλοιοῦται μὲν ἡ ξανθὴ χολὴ ῥᾳδίως, ὑπὸ παντὸς τοῦ δρῶντος εἰς αὐτήν. ἡ μέλαινα
δὲ, δυσκόλως. ἐν ἑνὶ δὲ λόγῳ τὸ μὲν λεπτομερὲς ἅπαν, εὐαλλοίωτον. τὸ δὲ παχυμερὲς, δυσαλλοίωτον. ὥστ' ἀνάγκη
πολυειδεῖς γίνεσθαι τὰς ἐπὶ ταῖς φλεγμοναῖς ἀλλοιώσεις, ὅτι καὶ πολυειδῶς διάκεινται τὰ σώματα. πρῶ-
τος μὲν γὰρ ὁ τὴν φλεγμονὴν ἐργαζόμενος χυμὸς ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐστὶ θερμός. ἐφεξῆς δὲ σύμπας αὐτὸς κα-
τὰ τὴν οἰκείαν ἅπαντα φύσιν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ περὶ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐσφηνῶσθαι. τὰ γὰρ μὴ διά-
πνεόμενα θᾶττον σήπεται, ὥσπερ κἀπὶ τῶν ἐκτὸς ἁπάντων, ὅταν δὲ καὶ θερμὰ καὶ ὑγρὰ τὴν κρᾶσιν ᾖ, τότε

δὴ καὶ μάλιστα. καὶ μὴν δὴ καὶ τὸ φλεγμαῖνον μόριον, ἢ ἐγγὺς, ἢ πόῤῥω τῶν πολυαίμων σπλάγχνων ἐστί. καὶ τὸ
πᾶν αἷμα πικρόχολον, ἢ μελαγχολικὸν, ἢ φλεγματῶδες, ἢ πνευματῶδες, καὶ ταῦτα πάντα μᾶλλόν τε καὶ ἧτ-
τον, ὥστ' ἀνάγκη πολυειδεῖς γίνεσθαι τὰς ἀλλοιώσεις, ἑτέρου τε πρὸς ἕτερον παραβαλλομένου, καὶ αὐτοῦ τι-
νὸς πρὸς ἑαυτὸ αὗται πᾶσαι δυσκρασίαι τοῦ σώματος ἀνώμαλοι γίγνονται. μάλιστα μὲν ἐκπυρουμένου τοῦ κα-
τὰ τὴν φλεγμονὴν αἵματος, ἐφεξῆς δὲ τοῦ κατὰ τὰ σπλάγχνα καὶ τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ ταύτης μάλιστα τοῦ
κατὰ τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν, εἰς ἣν εἰ καὶ ζῶντος τοῦ ζώου καὶ μηδέπω πυρέττοντος ἐθελήσεις ἐμβαλεῖν
τοὺς δακτύλους ὡς ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι γέγραπται, σφοδροτάτης αἰσθήσῃ θερμασίας, οὔκουν
ἀπεικός ἐστιν οὐδ' ὁπότε σύμπαν ἐκθερμαίνεται τὸ σῶμα παρὰ φύσιν εἰς ἄκρον ἥκειν τὴν θερμότητα ἐκείνην μά-
λιστα, καὶ γὰρ λεπτομερέστατον αἷμα, καὶ πνευματωδέστατον ἔχει καὶ κινεῖται διαπαντός. ἀλλ' ἐν τοῖς τοιούτοις
10 ἅπασι πυρετοῖς, ἐκθερμαίνεται μὲν ἐνίοτε σύμπαν ἤδη τὸ αἷμα, καὶ δέδεκται τὴν παρὰ φύσιν ἐκείνην θερμα-
σίαν, τὴν ἐκ τῆς σηπεδόνος τῶν χυμῶν ὁρμηθεῖσαν. οὐ μὴν οὐθ' οἱ χιτῶνες τῶν ἀρτηριῶν ἢ τῶν φλεβῶν, οὔτ'
ἄλλο τι τῶν στερεῶν σωμάτων ἤδη πω τελέως ἠλλοίωται τὴν κρᾶσιν, ἀλλ' ἔτι μεταβάλλεται καὶ ἀλλοιοῦ-
ται θερμαινόμενα. εἰ δ' ἐν χρόνῳ πλείονι τοῦτο πάσχοι, κἂν νικηθείη ποτὲ καὶ μεταβληθείη παντάπασιν ὡς
μηκέτι θερμαίνεσθαι μόνον, ἀλλ' ἤδη τεθερμάνθαι παρὰ φύσιν. ὅρος δέ ἐστι τῆς ἀλλοιώσεως ἑκάστῳ τῶν μορίων,
ἡ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ βλάβη. τὸ δ' ἄχρι τοῦ δε πλάτος, ἐπάνοδός ἐστιν εἰς τὸ παρὰ φύσιν, διὸ ἐπίμικτόν τε καὶ
κοινὸν καὶ μέσον ἐξ ἀμφοῖν τῶν ἐναντίων γεγονὸς, αὐτοῦ τε τοῦ κατὰ φύσιν ἀκριβῶς καὶ τοῦ τελέως ἤδη παρὰ
φύσιν. ἐν δὲ τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ τὸ θερμαινόμενον σῶμα τῷ ποσῷ τῆς ἀλλοιώσεως ἀνάλογον ἔχει τὴν
ὀδύνην. ὅταν δ' ἐκθερμανθῇ τελέως, ἅπαντα τοῦ σώματος τὰ στερεὰ μόρια, καλεῖται ὁ τοιοῦτος πυρετὸς ἑκτι-
κὸς, ὡς ἂν μηκέτι τοῖς ὑγροῖς τε καὶ τῷ πνεύματι μόνον, ἀλλ' ἤδη καὶ τοῖς ἕξιν ἔχουσι σώμασι περιεχόμενος, ἀνώ-
20 δυνος δ' ἐστὶ, καὶ νομίζουσιν οἱ πυρέττοντες οὕτως ὡς μηδὲ πυρέττειν ὅλως. οὐ γὰρ αἰσθάνονται τῆς θερμασίας,
ἁπάντων ὁμοίως τεθερμασμένων αὐτοῖς τῶν μορίων. καὶ δὴ καὶ ὁμολογεῖται ταῦτα τοῖς φυσικοῖς ἀνδράσιν ἐν
τοῖς περὶ τῶν αἰσθήσεων λογισμοῖς. οὔτε γὰρ χωρὶς ἀλλοιώσεως ἡ αἴσθησις, οὔτ' ἐν τοῖς ἤδη τελείως ἀλλοιωμένοις
ἡ ὀδύνη. ταῦτ' ἄρα καὶ οἱ ἑκτικοὶ πυρετοὶ πάντες, ἄπονοί τε καὶ τελέως εἰσὶν ἀναίσθητοι τοῖς κάμνουσιν. οὐ γὰρ ἔτι
τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων, τὸ μὲν, ποιεῖ. τὸ δὲ, πάσχει, πάντων ὁμοίων ἀλλήλοις ἤδη γεγονότων, καὶ μίαν ἐχόντων ὁ-
μόλογον κρᾶσιν. εἰ δὲ δὴ καὶ τὸ μὲν εἴη θερμότερον αὐτῶν. τὸ δὲ, ψυχρότερον, ἀλλὰ τοσούτῳ θερμότερον ὡς μὴ λυ-
πεῖν τὸ πλησιάζον, ἢ οὕτως ἂν ἦν ἀλλήλοις λυπηρὰ καὶ κατὰ φύσιν ἔχοντα τὰ μόρια, ὡς διαφέροντά γε καὶ αὐταῖς
ταῖς κράσεσι. σὰρξ μὲν γὰρ θερμὸν μόριον. ὀστοῦν δὲ ψυχρόν. ἀλλὰ καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἀνώδυνος ἡ
ἀνωμαλία τῷ μέτρῳ τῆς ὑπεροχῆς. οὕτω γοῦν καὶ τὸ περιέχον ἡμᾶς οὐκ ἀνιᾷ, πρὶν εἰς ἄμετρόν τε ψύξιν ἢ θερμα-
σίαν ἐκτραπῆναι. τῶν δ' ἐν τῷ μέσῳ διαφορῶν αὐτοῦ, καίτοι παμπόλλων οὐσῶν, καὶ σαφῆ τὴν ὑπεροχὴν
30 ἐχουσῶν, ἀλύπως αἰσθανόμεθα. κινδυνεύει τοιγαροῦν ἐκ τῶν δε κἀκεῖνος ὁ λόγος ἔχειν ἐπιείκειαν, ὥς που καὶ Ἱπ-
ποκράτης φησίν. ὁ φάσκων ἕλκη πάντ' εἶναι τὰ νοσήματα. συνεχείας μὲν γὰρ λύσις τὸ ἕλκος αἱ δ' ἄμετροι θερμα-
σίαι καὶ ψύξεις, πλησίον ἥκουσι τοῦ λύειν τὴν συνέχειαν. ἡ μὲν γε πολλὴ θερμασία, τῷ διακρίνειν τε καὶ διατέμνειν
τῆς οὐσίας τὸ συνεχές. ἡ δ' ἄκρα ψύξις τῷ, πιλεῖν τε καὶ συνωθεῖν εἴσω, τὰ μὲν, ἐκπιέζει. τὰ δὲ, θλᾷ. καὶ τοῦ-
τον γέ τις ὅρον τιθέμενος ἀμετρίας θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ τάχ' ἂν οὐκ ἔξω τρόπου γιγνώσκειν δόξειεν, εἴτε δὲ
οὗτος, εἴτε ἄλλος τις ὅρος ἐστὶ τῆς ἀμετρίας. ἀλλὰ τό γ' ἐν τῷ πρός τι ποσὸν ἀμετρίαν ὑπάρχειν ἤδη που
πρόδηλον. οὐ γὰρ ὡσαύτως ὑπὸ τῶν θερμῶν ἢ ψυχρῶν ἅπαν τὸ σῶμα διατίθεται, καὶ διὰ τοῦτο τινὰ
μὲν οἰκείους ἔχει τοὺς χυμοὺς ἀλλήλοις ζῶα. τινὰ δ' οὐ μόνον οἰκείους ἔχει, ἀλλὰ καὶ φθαρτικούς. διὸ ἄνθρωπος
καὶ ἔχιδνα, τὸ γοῦν σίελον ὀλέθριον ἐστὶν ἑκατέρῳ τὸ τοῦ ἑτέρου. οὕτω γοῦν καὶ σκορπίον ἀναιρήσεις ἐπιπτύων
νῆστις. οὐ μὴν ἄνθρωπός γε ἄνθρωπον ἀναιρήσει δάκνων, οὐδὲ ἔχις, ἔχιν, οὐδ' ἀσπίδα, ἀσπίς. τὸ μὲν γὰρ ὅμοιον,
40 οἰκεῖον ἐστὶν καὶ φίλιον. τὸ δ' ἐναντίον, ἐχθρὸν καὶ ἀνιαρόν. αὐξάνεται οὖν ἅπαντα καὶ τρέφεται, πρὸς τῶν ὁμοί-
ων. ἀναιρεῖται δὲ καὶ φθείρεται, πρὸς τῶν ἐναντίων, καὶ διὰ τοῦτο ἡ μὲν τῆς ὑγείας φυλακὴ, διὰ τῶν ὁμοίων.
ἡ δὲ τῶν νοσημάτων ἀναίρεσις, διὰ τῶν ἐναντίων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἕτερος λόγος. ὁ δ' ἑκτικὸς ἐκεῖνος πυ-
ρετὸς ὁ τὴν ἕξιν ἤδη τοῦ ζώου κατειληφὼς, ἀναίσθητός ἐστι τῷ κάμνοντι. τῶν δ' ἄλλων πυρετῶν, οὐδεὶς ἀναί-
σθητος. ἀλλ' οἱ μὲν, μᾶλλον. οἱ δὲ, ἧττον ἀνιαροὶ τοῖς νοσοῦσιν. ἔνιοι δ' αὐτῶν καὶ ῥῖγος ἐπιφέρουσι, γίνεται γὰρ οὖν
δὴ καὶ τοῦτο τὸ σύμπτωμα, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας. εἰπεῖν δ' οὐκ ἐγχωρεῖ τὸν
τρόπον αὐτῆς τῆς γενέσεως ἐν τῷ ἐνεστῶτι λόγῳ, πρὶν ἀποδεῖξαι περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ὅσαι τέ εἰσι, καὶ
ὁποῖαι, καὶ ὅ, τι δρᾷν ἑκάστη πέφυκεν. ἀλλ' ἐν ταῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίαις ὑπὲρ ἁπάντων εἰρήσεται, ἐπά-
νειμι δὲ πάλιν ἐπὶ τὰς τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας διαφοράς. ὅπως μὲν γὰρ ἐπὶ φλεγμονῇ γίγνεται πυρε-
τὸς ἅπας, ὅτι τε καὶ πυρετὸς καὶ φλεγμονὴ πᾶσα, χωρὶς τῶν ἑκτικῶν ὀνομαζομένων, ἐκ τῶν ἀνωμάλως κε-
50 κραμμένων νοσημάτων, ἤδη μοι λέλεκται. γίνεται δὲ καὶ χωρὶς φλεγμονῆς ἐπὶ σήψει χυμῶν πυρετός. οὐ γὰρ
δὴ τά γε ἐσφηνωμένα καὶ μὴ διαπνεόμενα σήπεται μόνον, ἀλλὰ ταῦτα τάχιστα μὲν καὶ μάλιστα. σήπεται
δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἐπιτηδείων εἰς σῆψιν. εἰρήσεται δὲ καὶ περὶ τῆς τούτων ἐπιτηδειότητος ἑτέρωθι. καὶ
μὴν δὴ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον ἀνώμαλος ἔσται δυσκρασία περὶ σύμπαν τὸ σῶμα. ποτὲ μὲν λιγνυώδους διαπνοῆς
ἐπισχεθείσης, ποτὲ δὲ ἐκ γυμνασίων πλειόνων, ἢ πόνων αὐξηθέντων. ποτὲ δὲ ἐπὶ θυμῷ ζέσαντος ἀμετρότερον τοῦ
αἵματος, ἢ δι' ἔγκαυσίν τινα ἔξωθεν ἐκθερμανθέντος. ὅτι δὲ κἀν τούτοις ἅπασι τοῖς πυρετοῖς ὥσπερ κἀν τοῖς ἐπὶ
ταῖς φλεγμοναῖς ἔμπροσθεν ἐλέγετο, παρά τε τὴν ἰσχὺν τοῦ δρῶντος αἰτίου καὶ παρὰ τὴν τοῦ σώματος διάθε-
σιν, οἱ μὲν μᾶλλον πυρέσσουσιν. οἱ δὲ ἧττον. οἱ δὲ, οὐδ' ὅλως, εὔδηλον εἶναι νομίζω. καὶ μὴν δὴ καὶ ὡς ποτὲ μὲν ταύ-
της τῆς πνευματώδους μόνης οὐσίας. ἐνίοτε δὲ ἅπτεται καὶ τῶν χυμῶν ἡ δυσκρασία, πρόδηλον καὶ τοῦτο οὐδὲν

ἧττον, καὶ ὡς ἐν πᾶσι τοῖς τοιούτοις χρονίζουσιν ὁ καλούμενος ἑκτικὸς, ἐκκλυθήσει, καί πως ὁ λόγος ἤδη δείκνυσι,
ὡς ἐνίοτε μὲν οὐσίας θερμῆς ἢ ψυχρᾶς ἐπιρρυείσης μορίῳ τινὶ γίγνεσθαι συμβαίνει τὴν ἀνώμαλον ταύτην δυ-
σκρασίαν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν φλεγμαινόντων ἐλέγετο. πολλάκις δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ' αὐτῆς τοῦ σώματος τῆς κράσε-
ως ἀλλοιωθείσης κατὰ ποιότητα, καὶ ὡς τῶν ἀλλοιούντων αὐτὴν, τὰ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος ὁρμᾶται. τὰ
δὲ, ἔξωθεν. ὅταν μὲν ἐπὶ σήψεσι μόναις, ἢ ταῖς φλεγμοναῖς ἐγείρηται πυρετὸς, ἐξ αὐτοῦ τοῦ σώματος. ὅταν
δὲ ἐπὶ ἐγκαύσεσι καὶ γυμνασίοις, ἔξωθεν. εἰρήσεται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον αὖθις ἐν ταῖς τῶν νοση-
μάτων αἰτίαις, ὥσπερ δὲ ἐπὶ ἐγκαύσει γίνεται πυρετὸς, ἀλλοιωθείσης τῆς τοῦ σώματος κράσεως, οὕτως ἐν κρύει
πολλάκις ἐψύχθησαν ἰσχυρῶς ἔνιοι σύμπαν τὸ σῶμα, καί τινες ἐξ αὐτῶν ἀπέθανον. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς ἀλγοῦσιν οὗτοι
πάντες, οὐδὲ τοῦτ' ἄδηλον. ἀλγοῦσι δὲ καὶ ὅσοι καταψυχόμενοι σφοδρῶς ὑπὸ κρύους καρτεροῦ, προεθυμήθη-
10 σαν ἐκθερμῆναι ταχέως ἑαυτοὺς, καὶ πολλοί γε αὐτῶν ἐπενέγκαντες ἀθρόως τῷ πυρὶ τὰς χεῖρας, ἀλγήματος
αἰσθάνονται σφοδροῦ κατὰ τὰς ῥίζας τῶν ὀνύχων. εἶτά τις οὕτως ὁρῶν ἐναργῶς ὀδύνης αἰτίαν γιγνομένην
τὴν ἀνώμαλον δυσκρασίαν, ἔτ' ἀπιστεῖ περὶ τῶν ἐντὸς ἀλγημάτων, ἢ θαυμάζει πῶς χωρὶς φλεγμονῆς ὀδυνῶνται
πολλάκις, ἢ τὸ κῶλον, ἢ τοὺς ὀδόντας, ἢ τῶν ἄλλων τι μορίων, οὔτε γὰρ τῶν τοιούτων διαθέσεων οὐδὲν θαυμα-
στὸν, οὐδὲ πῶς ἅμα ῥιγοῦσι καὶ πυρέττουσιν ἔνιοι τῶν νοσούντων. καὶ γὰρ εἰ φλεγματώδης χυμὸς ψυχρὸς, ὃν ὁ Πρα-
ξαγόρας ὑαλοειδῆ καλεῖ, καὶ πικρόχολος καὶ θερμὸς ἅμα πλεονάζειεν τε, καὶ κινεῖτο διὰ τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων
οὐδὲ θαυμαστὸν ἀμφοτέρων ὁμοίως αἰσθάνεσθαι τὸν ἄρρωστον. οὐδὲ γὰρ εἰ στήσαις ἄνθρωπον ἐν ἡλίῳ θερμῷ, καὶ προσ-
βρέχοις ὕδωρ ψυχρὸν, ἀδύνατον αὐτὸν μὴ οὐχ ἅμα καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἡλίου θερμότητος αἰσθάνεσθαι, καὶ τῆς ἀ-
πὸ τοῦ ὕδατος ψυχρότητος. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν, ἔξωθεν ἐστὶν ἀμφότερα, καὶ κατὰ τὰ μεγάλα προσπίπτει μόρια.
κατὰ δὲ τοὺς ἠπιάλους πυρετοὺς, ἔνδοθέν τε καὶ κατὰ μικρὸν, καὶ διὰ τοῦτο σύμπαν ἀμφοτέρων αἰσθάνεσθαι τὸ
20 σῶμα δοκεῖ. τὸ γὰρ δὴ ἐλαχίστῳ παρεσπάρθαι τότε θερμὸν καὶ ψυχρὸν, οὐδέν ἐστιν αὐτῆς λαβεῖν μόριον αἰσθη-
τὸν, ἐν ᾧ θάτερον οὐχ ὑπάρχει. κατὰ μέντοι τὴν εἰσβολὴν τῶν παροξυσμῶν, ἔνιοι τῶν πυρεττόντων, καὶ ῥι-
γοῦσι καὶ διψῶσι καὶ ἀμφοτέρων αἰσθάνονται, ψύξεως ἅμα καὶ θέρμης. ἀλλ' οὐ κατ' αὐτὸν τὸν τόπον, ἐναρ-
γῶς γὰρ ἔχουσι διορίσαι τὰ θερμαινόμενα μόρια τῶν ψυχομένων. ἔνδοθεν μὲν γὰρ καὶ κατ' αὐτὰ τὰ σπλάγχνα
θερμασίας. ἐν δὲ τοῖς ἔξωθεν μορίοις ἅπασι τῆς ψύξεως αἰσθάνονται. ἔτι δὲ καὶ οἱ λειπυρίαι καλούμενοι πυ-
ρετοὶ διὰ παντὸς τοιοῦτοι. καί τι γένος ὀλεθρίων καύσων. ὅπερ οὖν ἐν τούτοις κατὰ τὰ μεγάλα μόρια, τοῦτ' ἐν
τοῖς ἠπιάλοις κατὰ σμικρὰ συμπέπτωκεν. ἀνώμαλος μὲν γὰρ δυσκρασία, καὶ ἡ τούτων τῶν πυρετῶν, ἀνώμαλος
δὲ καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἁπάντων, πλὴν τῶν ἑκτικῶν ὀνομαζομένων. ἀνώμαλος δὲ καὶ τοῖς ῥιγοῦσι μὲν, οὐκ ἐπιπυ-
ρέττουσι δὲ, σπάνιον μὲν γὰρ τὸ σύμπτωμα, γίνεται μὴν ὅλως καὶ γυναιξὶ, καὶ τισιν ἀνδράσιν ἐνίοτε. χρὴ δὲ πάν-
τως ἀργὸν προηγεῖσθαι βίον, ἤ τι πλῆθος ἐδεσμάτων, ἐν χρόνῳ πλείονι προσυνεχέχθαι τὸν ἄνθρωπον, ἐξ οὗ χυ-
30 μὸς ἀργὸς καὶ ψυχρὸς καὶ ὠμὸς καὶ φλεγματώδης γεννᾶται, ὁποῖον τινὰ καὶ Πραξαγόρας ἡγήσατο τὸν ὑα-
λοειδῆ. πάλαι δὲ ὡς ἔοικεν, οὐδεὶς οὕτως ἔπασχεν, ὅτι μηδεὶς τοσοῦτον ἀργῶς καὶ πλησμίως διῃτᾶτο. καὶ διὰ
τοῦτο γέγραπται παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἰατροῖς ἕπεσθαι ῥίγει πυρετὸν, ἀλλὰ καὶ ἡμῖν αὐτοῖς καὶ ἄλλοις πολλοῖς
τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ὦπται πολλάκις ῥῖγος, ᾧ πυρετὸς οὐκ ἐπηκολούθησε. σύνθετος δ' ἐκ ταύτης ἐστὶ τῆς δυ-
σκρασίας, καί προσέτι τοῖς τῶν πυρεττόντων, ὁ ἠπίαλος, οὕτω δ' ὀνομάζω τὸν πυρετὸν ἐκεῖνον, ᾧ διὰ παντὸς ἀμ-
φω συμβέβηκεν, ὧδε ἡγεῖται μὲν, ῥῖγος. ἕπεται δ' ὁ πυρετὸς, ὡς ἐν τριταίοις καὶ τεταρταίοις, οὐ καλῶ τοῦ-
τον ἠπίαλον, ὥστε διὰ τῶν ἀνωμάλων δυσκρασιῶν, ὁ ἠπίαλος συμπέπλεκται, καὶ οἱ λοιποὶ δὲ πυρετοὶ σχεδὸν
ἅπαντες πλὴν τῶν ἑκτικῶν ὀνομαζομένων. ὡσαύτως καὶ ὅσα μορίου τινός ἐστι νοσήματα μετ' ὄγκου, καὶ ταῦ-
τα σύμπαντα παραπλησίως τῇ φλεγμονῇ κατὰ δυσκρασίαν ἀνώμαλον ἀποτελεῖται, καρκῖνος, ἐρυσίπελας,
ἄνθραξ, ἕρπης, οἴδημα, φλεγμονὴ, φαγέδαινα, γάγγραινα. κοινὸν μὲν γὰρ αὐτοῖς ἅπασι τὸ ἐξ ἐπιρροῆς ὑγρῶν
40 γεγονέναι. διαφέρει δὲ τῷ τὰ μὲν, ἀπὸ τοῦ φλεγματικοῦ χυμοῦ. τὰ δὲ, ὑπὸ χολώδους, ἢ μελαγχολικοῦ χυμοῦ.
τὰ δὲ, ὑφ' αἵματος ἤτοι θερμοῦ καὶ λεπτοῦ καὶ ζέοντος, ἢ ψυχροῦ καὶ παχέος, ἢ πῶς ἄλλως διακειμένου γί-
γνεσθαι. δηλωθήσεται γὰρ ἀκριβῶς ὑπὲρ τῆς κατ' εἶδος ἐν τούτοις διαφορᾶς, ἑτέρωθι. πρὸς δὲ τὸν ἐνεστῶ-
τα λόγον, ἀρκεῖ καὶ τοῦτ' εἰρῆσθαι μόνον, ὡς ὁποῖον ἂν ᾖ τὸ ῥεῦμα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἕκαστον τῶν εἰρημένων
ἐργάσεται παθῶν, καθ' ὃν ἔμπροσθεν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ αἱματώδους ἐδείκνυτο γενέσθαι φλεγμονή. καὶ ὡς
τῶν ὁμοιομερῶν τε καὶ ἁπλῶν σωμάτων ἕκαστον, ὑπὸ τοῦ ῥεύματος διατιθέμενον, εἰς ἀνώμαλον ἀφίξεται
καὶ αὐτὸ δυσκρασίαν. ἔξωθεν μέν τοι θερμαινόμενον, ἢ ψυχόμενον, ἢ ξηραινόμενον, ἢ ὑγραινόμενον, ὁποῖον
ἂν ᾖ τὸ ῥεῦμα, μέχρι τοῦ βάθους μηδέ πω διακείμενον ὁμοίως. εἰ δὲ πᾶν ὅλον δι' ὅλου μεταβάλλοι καὶ ἀλλοιωθείη,
γενήσεται μὲν εὐθέως ἀνώδυνον. ἐν χαλεπωτέρᾳ δὲ ἂν οὕτω γε διαθέσει καταστοίη. ταῦτα ἀρκεῖν μοι δο-
κεῖ προεγνῶσθαι τοῖς μέλλουσι, τῇ τε περὶ φαρμάκων ἀκολουθήσειν πραγματείᾳ, καὶ μετ' αὐτὴν τῇ τῆς
50 θεραπευτικῆς μεθόδου.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἐπὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπισκέψασθαι προθέμενος,
ἀπὸ τῆς πρώτου κατὰ τὴν δύναμιν ὑπηρξάμην, ᾧ καὶ τἆλλα σχεδὸν ἅπαντα
10 τὰ κατὰ μέρος ἀκολουθεῖν ἔδειξα, αὕτη δ' ἐστὶ, τὰ περὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς
δυνάμεων, ὁπόσαι τέ εἰσι τὸν ἀριθμὸν, ὁποία τέ τις ἑκάστη, καὶ τόπον ὃν τιν' ἐν τῷ
ζώῳ κατείληφεν, ἠξίουν τε μηδὲν οὕτω φυλάττεσθαι κατὰ τὸν λόγον, ὡς τὸ τοῖς
ἐναργῶς φαινομένοις ἐναντία τίθεσθαι, καθάπερ οἵ τε μηδὲν ἄλογον ζῷον ἐπι-
θυμεῖν, ἢ θυμοῦσθαι φάσκοντες, οἵ τε τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων ὑπάρχειν ἐν τῇ καρ-
δίᾳ. ἀπὸ τε τόλμης τοι γὰρ ἅπαντα τὰ τοιαῦτα πρὸς ἀνθρώπων ἀνάπτεσθαι φι-
λονεικούντων, ὅσα καλῶς εἴρηται τοῖς παλαιοῖς, ὑπὲρ τοῦ νεωτέραν αἵρεσιν
ἰδίαν συστήσασθαι. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα τῶν ψευσμάτων, ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ
διήλεγξα. νυνὶ δὲ, ἐπὶ θάτερον εἶδος λόγων ὧν ποιοῦνται, ἔγνωκα μεταβὰς ἐπιδεῖξαι σαφῶς, καθ' ὅσον οἷός
τ' εἰμὶ, πῇ ποτε σφάλλονται. διελέσθαι δὲ ἴσως ἄμεινον ἕνεκα σαφηνείας εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ δὲ τοῦ γράμμα-
20 τος, ἥτις ἐστὶν ἡ διαφορὰ τῶν λόγων, οἷς χρῶνται πάντες οἱ καὶ πῶς ὁτιοῦν μεταχειριζόμενοι πρόβλημα. φημὶ
δὴ τῶν λημμάτων, ἃ ἕνεκα τοῦ συμπεράσματος λαμβάνουσι. τὰ μὲν, ἄντικρυς εἶναι ψευδῆ. τὰ δὲ, οὐκ οἰκεῖα
τοῦ προκειμένου σκέμματος. ἄντικρυς μὲν ψευδῆ, τὰ τοιαῦτα περὶ ὧν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ διῆλθον
ἐπὶ πλέον. ὅταν ἤτοι μηδὲν τῶν ἀλόγων ζώων ἐπιθυμεῖν τις ἢ θυμοῦσθαι φάσκει, καθάπερ οἱ ἀπὸ τῆς στοᾶς. ἢ
πάλιν ἐκ καρδίας πεφυκέναι τὰ νεῦρα. τὰ δὲ οὐκ οἰκεῖα τῶν λημμάτων ὁπόσα τὴν φύσιν ἐστὶν, εἴρηται μὲν ἐ-
πὶ πλεῖστον ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ὑπομνήμασιν, ἐν οἷς ἅπασιν ἐδήλωσα τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ὁ-
ποία τίς ἐστιν, παρεκάλουν τε διὰ τοῦ πρώτου τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ἐν ἐκείνῃ γυμνάσασθαι πρότερον, ὅσ-
τις ὁτιοῦν ἀποδεικνύειν ἐπιχειρεῖ. γεγράφθαι δὲ λέγω ὑπὲρ αὐτῆς ἄριστα τοῖς παλαιοῖς φιλοσόφοις, τοῖς
περὶ Θεόφραστόν τε καὶ Ἀριστοτέλην κατὰ τῶν δευτέρων ἀναλυτικῶν βιβλία, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς ἐκείνους μὲν
οὐδὲ μακρὸν ἔσεσθαι τὸν λόγον ἐλπίζω περὶ τῶν τριῶν ἀρχῶν τοῦ ζώου. τὰ γὰρ ἰδιωτικά τε καὶ ῥητορικὰ
30 λήμματα αἰδοῦνται παραλαμβάνειν εἰς ἀποδείξεις ἐπιστημονικάς, ὧν πέπλησται τὰ Χρυσίππου βιβλία,
ποτὲ μὲν ἰδιώτας ἐπικαλούμενα μάρτυρας, ὧν ὑποτίθεται λημμάτων. ἔστι δὲ ὅτε ποιητάς, ἢ τὴν βελ-
τίστην ἐτυμολογίαν, ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον, ἃ περαίνει μὲν οὐδὲν, ἀναλίσκει δὲ καὶ κατατρίβει μάτην ἡμῶν τὸν
χρόνον, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐνδεικνυμένων αὐτοῖς, ὡς οὐκ ἔστιν ἐπιστημονικὰ τὰ τοῦ συμπεράσματος λήμματα.
μετὰ ταῦτα δὲ καὶ συγκαταβαινόντων τε καὶ συμπαλαιόντων αὐτοῖς, ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι καὶ τοὺς ἰδιώτας καὶ
τοὺς ποιητάς, οὐδὲν ἧττον ἡμῖν ἢ ἐκείνοις μαρτυροῦντας, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ μᾶλλον. οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐτυμολογίαν
ἐπειδὰν ἄτοπον μακροτέραν ἀδολεσχίαν, ἐπιδείκνυμεν αὐτοῖς οὐδὲν μᾶλλον ἐκείνοις, ἤπερ ἡμῖν μαρτυροῦσαν,
ἀλλ' ὅτι μὲν ἀλαζὼν ἐστὶ μάρτυς ἡ ἐτυμολογία, πολλάκις μὲν ὁμοίως μαρτυροῦσα τοῖς τἀναντία λέγουσι τῶν
ἀληθῶν, οὐκ ὀλιγάκις δὲ τοῖς ψευδομένοις μᾶλλον, ἤπερ τοῖς ἀληθεύουσιν, ἐν ἑτέρᾳ πραγματείᾳ δέδεικταί
μοι τῆς περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος. ἔνθα καὶ περὶ τῆς ἐγὼ φωνῆς ἐπέδειξα τὸν Χρύσιππον ἐτυμολογοῦντα ψευ-
40 δῶς. τί μὲν οὖν ἐπιδεόμενον ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐνταῦθα διεξιέναι. Χρυσίππῳ μὲν γὰρ καὶ τοῦτο φίλον, οὐ
δὶς, ἢ τρὶς, ἀλλὰ καὶ τετράκις, ἐνίοτε καὶ πεντάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐν διαφερούσαις πραγματείαις διέρ-
χεσθαι, φυλάξαιτο δὲ ἄν τις αὐτὸ τῶν χρόνου φειδομένων. ἃ δ' οὖν ὑπὲρ τῆς ἐγὼ φωνῆς ἔγραψεν ἐν τῷ
πρώτῳ περὶ ψυχῆς ὁ Χρύσιππος ὑπὲρ ἡγεμονικοῦ διαλεγόμενος, ἤδη παραγράψω γνωρίσματος ἕνεκα.
» οὕτως δὲ καὶ τὸ ἐγὼ λέγομεν κατὰ τοῦτο, δεικνύντες αὐτοὺς ἐν τῷ ἀποφαίνεσθαι τὴν διάνοιαν εἶναι, τῆς
» δείξεως φυσικῶς, καὶ οἰκείως ἐνταῦθα φερομένης, καὶ ἄνευ δὲ τῆς κατὰ τὴν χεῖρα τοιαύτης δείξεως
» νεύοντες εἰς αὐτοὺς τὸ ἐγὼ λέγομεν. εὐθὺς καὶ τῆς ἐγὼ φωνῆς τοιαύτης οὔσης καὶ κατὰ τὴν ἑξῆς ὑπο-
» γεγραμμένην δεῖξιν συνεκφερομένης. τὸ γὰρ ἐγὼ προφερόμεθα κατὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν κατα-
» σπῶντες τὸ κάτω χεῖλος εἰς αὐτοὺς δεικτικῶς, ἀκολούθως δὲ τῇ τοῦ γενείου κινήσει καὶ ἐπὶ τὸ στῆθος νεύσει.
» καὶ τῇ τοιαύτῃ δείξει ἡ ἑξῆς συλλαβὴ παράκειται, οὐδὲν ἀποστηματικὸν παρεμφαίνουσα. ὅπερ ἐπὶ τοῦ ἐκεῖ-
50 νος συντέτευχε. διὰ ταύτης οὖν ἁπάσης τῆς ῥήσεως ὁ Χρύσιππος, οὐδὲν μὲν ἐπιστημονικὸν λῆμμα τοῦ τὴν
ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ὑπάρχειν ἐν τῇ καρδίᾳ παραλαμβάνει. δύο δ' ἐς ταυτὸν οὐκ οἰκεῖα τῷ προκειμένῳ συμ-
πλέκει. τὸ μὲν ἕτερον, ἀπὸ τῆς ἐτυμολογίας, ὅτι τὴν ἐγὼ φωνὴν φθεγγόμενοι κατὰ τὴν πρώτην συλ-
λαβὴν τὴν ε λεγομένην τὸ στόμα κάτω που καὶ τὴν γένυν ἀπάγομεν ὡς ἐπὶ τὰ στέρνα. τὸ δὲ ἕτερον ὅ-
τι καὶ τὴν χεῖρα συνεπιφέρομεν ἐνίοτε τοῖς στέρνοις, ἡμᾶς αὐτοὺς δεικνύντες. ἐν τῷ λέγειν, ἐμοὶ τοῦτο
προσήκει. τοῦτο ἐγώ σοι λέγω. ὅτι δὲ καὶ τῆς ῥινὸς ἅπτονται πολλάκις οἱ ἄνθρωποι λέγοντες, ἐμοὶ τοῦτο δός.
ἐμοὶ τοῦτο προσήκει. τοῦτο ἐγώ σοι λέγω, παντελῶς ἐπιλέλησται. καί τοι κατά γε τὴν ἐγὼ φωνὴν, οὐκ ἐ-
πελάθετο τῆς ἐκείνης. οὐκ ἀπὸ παραπλησίας δέ τινος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀκριβῶς συλλαβῆς ἀρ-

φερομένης τῆς ε. ἐχρῆν δ' οἶμαι καίτοι περὶ ταύτης ἐμνημόνευσε μὲν, οὐκ ἔλυσε δὲ τὸ ἄτοπον, οὕτω
καίτοι τῆς ὑπὲρ τῶν στέρνου δείξεως, ἐπιμνησθῆναι μὲν τῆς ὑπὲρ τὴν ῥῖνα φορᾶς τοῦ δακτύλου, μὴ μέντοι μηδὲ
ἐνταῦθα διαλύεσθαι τὸ προβληθὲν, εἰ μὴ ἄρα τις οἴεται τὴν ἀπόφασιν τοῦ Χρυσίππου ψιλὴν αὐτὴν μόνην
ῥηθεῖσαν, ἀπόδειξιν ὑπάρχειν. τί γὰρ δὴ καὶ φησίν. ἀκολούθως δὲ τῇ τοῦ γενείου κινήσει καὶ ὑπὲρ τὸ στῆθος
νεύσει, καὶ τῇ τοιαύτῃ δείξει ἡ ἑξῆς συλλαβὴ παράκειται, οὐδὲν ἀποστηματικὸν παρεμφαίνουσα, ὥσπερ ἐ-
πὶ τοῦ ἐκεῖνος συντέτευχεν. ἐννοήσας γὰρ ὅτι τὴν ἡ ἐκεῖνος φωνὴ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ποιεῖται συλ-
λαβῆς, ὥσπερ καὶ ἡ ἐγὼ, καὶ δείξει καὶ ταύτην ἐνδείκνυσθαι ταυτὸν σημαινόμενον, εἰς τὴν τῶν ἐπιφερο-
μένων συλλαβῶν διαφορὰν ἀναφέρει τὴν τοῦ ζητουμένου λύσιν, ἔστι δὲ τοιάδε. εἰπὼν τῆς ἐγὼ φωνῆς τὴν δευ-
τέραν συλλαβὴν τὴν γω, μηδὲν ἀποστηματικὸν ἐμφαίνειν, ἐπήγαγεν, ὑπὲρ δὲ τῆς ἐκεῖνος ἐμφαίνειν τὴν κει. τοῦ-
10 το δ' ἀπόφασις ἐστὶ ψιλὴ, μηδεμίαν ἀπόδειξιν ἔχουσα, μὴ ὅτι βεβαίαν τε καὶ ἐπιστημονικὴν, ἀλλὰ μηδ' ἄχρι
πιθανότητος ἢ ῥητορικῆς ἢ σοφιστικῆς προϊοῦσα. διατί γὰρ ἡ μὲν κει συλλαβὴ ἀποστηματικόν τι δηλώσει, ἡ δὲ
γω, μὴ οὐ, προσθεῖναι δίκαιον ἦν αὐτὸν ἀπόδειξίν τινα. διατί δὲ τοῖς μὲν στέρνοις ἐπιφέροντες τὸν δάκτυλον ἐ-
πιδεικνύμεθα τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἐνταῦθα εἶναι. τῇ ῥινὶ δὲ ἐπιφέροντες, οὐκ ἐνδεικνύμεθα, δίκαιον γὰρ
εἴπερ ἡ δεῖξις ἱκανὴ πίστις εἰς εὕρεσιν ἡγεμονικοῦ μορίου ψυχῆς, οὐχ ὑπὲρ μὲν τῶν στέρνων αὐτὴν ἱκανὴν ὑπάρ-
χειν, ἀσθενῆ δὲ ὑπὲρ τῆς ῥινὸς, ἀλλὰ καίτοι ταύτης ἰσχύειν ὁμοίως, ἢ εἴπερ οὐδὲ ὑπὲρ ταύτης, οὐδὲ ὑπὲρ τῶν στέρ-
νων. διὰ τί δὲ ἐν ταῖς συγκαταθέσεσιν ἐπινεύοντες τὴν κεφαλὴν, ἐφ' ὃ φέρομεν αὐτὴν μέρος, ἐν ἐκείνῳ τὴν
ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ὑπάρχειν ἐνδεικνύμεθα μᾶλλον, καὶ οὐκ αὐτῷ τῷ κινουμένῳ. τὸ γάρ τοι πρῶτον κινούμε-
νον ἐν ἡμῖν μόριον ἐπινευόντων, αὐτὸ δή που πιθανώτερον ἔχειν ἐστὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς, ἤπερ τι τῶν ἄλ-
λων πρὸς ὃ φέρεται κινούμενον. ἵνα μὴ νῦν ἐκείνων μνημονεύω τῶν ἀνθρώπων, οἳ ταῖς κεφαλαῖς ἀνανεύουσιν
20 ἐπειδὰν συγκατατίθενται. τάχα γὰρ φήσει τοὺς βαρβάρους, ὥσπερ τἄλλα χείρους εἰσὶ καὶ ἀλογώτεροι τῶν
ἑλλήνων, οὕτω καὶ τῷδε σφάλλεσθαι. πάντ' οὖν ὅσα περὶ τὰ τῶν ἐπιχειρημάτων, ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ἐ-
δείξαμεν οὐκ οἰκεῖα τῷ ζητουμένῳ πράγματι, καὶ διὰ τοῦτο νῦν οὐ χρὴ μηκύνειν περὶ αὐτῶν, ὥσπερ δ' ὑπὲρ
τῶν ἐκ τῆς ἐτυμολογίας ὁρμωμένων, εἴρηται γὰρ καὶ περὶ ἐκείνων αὐτάρκως ἐν τοῖς περὶ ὀνομάτων ὀρ-
θότητος. ἀλλὰ τίνα χρὴ ζητεῖν λήμματα τῷ προκειμένῳ προβλήματι προσήκοντά τε καὶ οἰκεῖα, γέγρα-
πται μὲν δή που καὶ περὶ τούτων ὑπὲρ πλεῖστον ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ὑπό τε τῶν παλαιῶν εἰρημένοις
ἀσφαλέστερόν τε καὶ συντομώτερον. ὑπό τε ἡμῶν ἐξηγουμένων ἐκεῖνα σαφῶς τε ἅμα, καὶ διὰ πολλῶν. ἀρ-
κέσει δὲ νῦν ἐξ αὐτῶν τὸ κεφάλαιον ἀναμνήσασι μόνον, ἐκείνῳ χρήσασθαι σκοπῷ εἰς τὴν τῶν κατὰ μέρος
εὕρεσιν, ἦν δὲ τὸ κεφάλαιον, ὡς ἀπ' αὐτῆς χρὴ τῆς οὐσίας τοῦ ζητουμένου πράγματος ἐξευρίσκειν τὰ προ-
σήκοντά τε καὶ οἰκεῖα λήμματα. καθάπερ ἐν τούτοις ἐνδοῖς Χρύσιππός τε ἐπισκέπτεται περὶ τοῦ τῆς ψυ-
30 χῆς ἡγεμονικοῦ τὸν τῆς οὐσίας λόγον εἰπόντας ὑπὲρ οὗ ζητοῦμεν πράγματος ἐκείνῳ χρῆσθαι κανόνι τε καὶ
σκοπῷ τῶν κατὰ μέρος ἁπάντων. ἔστι δὲ τὸ ἡγεμονικὸν ὡς αὐτοὶ βούλονται τὸ κατάρχον αἰσθήσεώς τε καὶ
ὁρμῆς. οὐκοῦν ἄλλοθεν χρὴ δεικνύναι τὴν καρδίαν ἐν αὐτῇ τὸ ἡγεμονικὸν ἔχουσαν, ἢ ἐκ τοῦ πάσης μὲν τῆς
καθ' ὁρμὴν κινήσεως ἐξηγεῖσθαι τοῖς ἄλλοις τοῦ ζώου μορίοις, ἅπασαν δὲ αἴσθησιν εἰς αὐτὴν ἀναφέρεσθαι,
πόθεν οὖν τοῦτο δειχθήσεται; πόθεν δὲ ἄλλοθεν, ἢ ἐκ τῶν ἀνατομῶν; εἰ γὰρ αὕτη τοῖς κατὰ μέρος ἅπα-
σιν ἐπιπέμπει δύναμιν αἰσθήσεώς τε ἅμα, καὶ κινήσεως, ἀποπεφυκέναι τι πάντως ἀπ' αὐτῆς ἀγγεῖον ἀναγκαῖ-
ον ἐστὶν εἰς τὴν αὐτῶν ὑπηρεσίαν, ὥστε ἐκ τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου πέφηνεν ὅτι τε χρησιμώτερον ἀνα-
τέμνοντας τὰ ζῶα, κατασκέπτεσθαι τίνα, καὶ πόσα γένη σωμάτων ἐκ τῆς καρδίας ἐκφυόμενα διανέμε-
ται τοῖς ἄλλοις τοῦ ζώου μορίοις. ὅτι τε τούτων αὐτῶν ὄντων τοιούτων, καὶ τοσῶνδε. τοῦτο μὲν αἴσθησιν ἢ
κίνησιν ἢ ἄμφω παράγει. τοῦτο δ' ἄλλο τι. καὶ οὕτως ἔχειν ἤδη, τίνων ἐν τοῖς ζώοις δυνάμεων ἡ καρδία πηγή.
40 ταύτης τῆς ὁδοῦ πᾶν ὅτι περ ἂν ἔξω πίπτῃ, περιττόν τ' ἐστὶ καὶ ἀλλότριον, καὶ ταύτῃ διήνεγκεν ἐπιστημο-
νικὸν δείξεως λῆμμα ῥητορικοῦ τε καὶ γυμναστικοῦ, καὶ σοφιστικοῦ ὑπὲρ ὧν οὐδ' αὐτῶν οὐδεμίαν ἐδίδα-
ξαν ἡμᾶς, οὔτε μέθοδον, οὔτε γυμνασίαν οἵ γε περὶ τὸν Ζήνωνα καὶ τὸν Χρύσιππον. ὅθεν ἀναμέμικται φύρ-
δην ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν ἐφεξῆς ἅπαντα τὰ λήμματα, καὶ πολλάκις ἡγεῖται μὲν, εἰ οὕτως ἔχει ῥητορικὸν
ἐπιχείρημα. τούτῳ δ' ἕπεται γυμναστικόν τε καὶ διαλεκτικόν. εἶθ' ἑξῆς ἐπιστημονικόν. εἶθ' οὕτως εἰ ἔτυχε σοφι-
στικὸν, οὐκ εἰδότων ὡς τὰ μὲν ἐπιστημονικὰ λήμματα πρὸς τὴν οὐσίαν ἀναφέρεται τοῦ ζητουμένου, καὶ τοῦτ'
ἔχει τὸν σκοπόν. τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων ἔξωθεν ὄντων, ὅσοις μὲν ὁ διαλεκτικὸς εἰς τὸ γυμνάσασθαι χρῆται.
καὶ σοφιστὰς ἐξελέγξαι, καὶ πεῖραν λαβεῖν μυήσεως μειρακίου, ἢ καὶ μαιεύσασθαι, καὶ προσαγαγεῖν ἐπί τινος εὕ-
ρεσιν, ἀπορῆσαί τε ποιῆσαι. ταυτὶ μὲν ἅπαντα διαλεκτικά τε κάλει, εἰ βούλοιο, καὶ γυμναστικὰ, καὶ τοπικά.
τῶν γὰρ ὀνομάτων οὐ φροντίζω. διορίζειν δὲ ταῦτα πειρῶ τῶν ἐπιστημονικῶν. ὅσα δ' ἔτι τούτων ἀποκεχώ-
50 ρηκε ἐξωτέρω καὶ μάλιστα διὰ παραδειγμάτων ἐνδόξων τε, καὶ πολιτικῶν, ἐπαίνων τέ τινων τοιού-
των, ἢ μαρτύρων εἰς σύστασιν ἀφικνεῖται. ταῦτ' εἰ βούλοιο πιθανά τε, καὶ ῥητορικὰ προσαγορεύειν, οὔ μοι μέ-
λει τῆς κλήσεως, γνωρίζειν δὲ αὐτῶν χρὴ πειρᾶσθαι τὴν φύσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀποκεχώρηκε τῆς οὐσίας
τοῦ ζητουμένου τὰ σοφιστικὰ, καὶ γέγραπται περὶ τούτων ἁπάντων τοῖς παλαιοῖς, ἐν μὲν τοῖς σοφιστι-
κοῖς ἐλέγχοις, περὶ τῶν σοφιστικῶν, εἴτε προτάσεων ἐθέλεις ὀνομάζειν, εἴτε ἀξιωμάτων, εἴτε λόγων,
οὐδὲν γὰρ εἰς τὰ παρόντα διαφέρει. κατὰ δὲ τὰς ῥητορικὰς τέχνας, ὑπὲρ τῶν ῥητορικῶν. ἐν δὲ τοῖς τοπικοῖς
ὑπὲρ τῶν διαλεκτικῶν. ἐν δὲ τοῖς περὶ ἀποδείξεως ἃ δὴ καὶ δεύτερα ἀναλυτικὰ ἐπιγράφουσιν, ὑπὲρ τῶν
ἐπιστημονικῶν, ὥστε ὅστις ὁτιοῦν ἀποδεικνύναι πειρᾶται, πρῶτα μὲν χρὴ τοῦτ' ἐγνωκέναι τὴν διαφορὰν

τῶν λημμάτων αὐτῶν. εἶθ' ἑξῆς χρόνῳ πολλῷ γεγυμνάσθαι, λέγοντος μὲν ἑτέρου, γνωρίζειν αὐτὰ ποίου
γένους ἐστὶν ἐκ τῶν εἰρημένων, μὴ λέγοντος δὲ ἑτέρου ταχέως ἐστὶν εὑρίσκειν αὐτὸν εἰς ἕκαστον τῶν προβλη-
θέντων. ἐπὶ δὲ λόγῳ καθάπερ αὐθὶ τῷ λογίζεσθαι ποιοῦμεν, οὕτω κἀνταῦθα πράττειν. ὥσπερ τις ἐθέλει γί-
γνεσθαι λογιστικὸς, οὗτος μὲν ἐκμανθάνει πρῶτον ἀριθμοὺς ἅπαντας, οὓς ὀνομάζουσιν ἐκεῖνοι τετραγώνους,
καὶ ἑτερομήκεις. ἐφεξῆς δὲ γυμνάζεται χρόνῳ παμπόλλῳ πολλαπλασιάζειν καὶ μερίζειν, εἶθ' ἑξῆς μα-
θὼν ὀλιγίστας μεθόδους, οὕτως ἤδη περὶ παντὸς τοῦ προβληθέντος ἱκανὸς γίνεται λογίζεσθαι. καί μοι θαυ-
μάζειν ἐπέρχεται τῆς τῶν πολλῶν δοξοσοφίας εἰ προβληθέντος μὲν, ἂν οὕτω τύχῃ, τίς γίγνεται τόκος ἑ-
κατοστὸς, ἀττικῶν δυσμυρίων πεντακισχιλίων ἑξακοσίων τριακονταεπτὰ, μηνῶν τεσσαράκοντα καὶ δέκα, τοῖς λο-
γιστικοῖς ἐπιτρέπουσιν, εἰδότες οἶμαι σαφῶς, ὡς ἑαυτῷ οὐ μέτεστιν ἐπιστήμη οὐδεμία τοῦ λογίζεσθαι τὰ τοιαῦ-
10 τα, διότι μήτ' ἤσκησαν αὐτὰ, μήθ' ὅλως ἔμαθον. ἀποδείξει δὲ χρῆσθαι τολμῶσιν, οὐκ εἰδότες ὡς οὔτε παρ'
ἑτέρων ἔμαθον ὅλως οὐδὲν, οὔτε αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐξεῦρον, οἵ γε μὴ δὲ ἐζήτησαν, ὅπου γε καὶ τὴν μεμαθη-
κόσιν ὁδὸν ἀποδεικτικὴν, οὐκ ἔστιν ἱκανὸν, ἀλλ' ἐχρῆν οἶμαι πρότερον ἠσκῆσθαι κατ' αὐτήν. οὐδὲ γὰρ τοῖς
ῥήτορσιν ἀπόχρη μέθοδον ἐκμαθεῖν ὡς χρὴ διαιρεῖν ὑπόθεσιν ἅπασαν, ἀλλ' αὐθὶ τῇ γνώσει τῆς μεθόδου, καὶ
τὴν ἄσκησιν ἐπάγουσιν. ἐβουλόμην ἂν οὖν μοι καὶ τὸν ἀποδεικτικὸν εἶναι φάσκοντα, πρῶτον μὲν εἰπεῖν
τὴν μέθοδον ᾗ χρῆται πρὸς τὰς ἀποδείξεις, εἶθ' ὅπως ἤσκηται κατ' αὐτὴν ἐπιδείξασθαι. νυνὶ δὲ πῶς μὲν
οἱ διὰ δύο τροπικῶν τριῶν ἀναλύονται συλλογισμοὶ. καὶ πῶς οἱ ἀδιαφόρως περαίνοντες. ἢ τινὲς ἄλλοι τοιοῦ-
τοι, τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ θέματι προσχρώμενοι, πολλοῖς ἐστὶ συντυχεῖν ἀκριβῶς ἠσκημένοις. ὥσπερ ἀ-
μέλει καὶ ἑτέροις ἄλλοις ὅσοις διὰ τοῦ τρίτου θέματος ἢ τετάρτου συλλογισμοὺς ἀναλύουσι. καίτοι τούτων τοὺς
πλείστους ἔνεστιν ἑτέρως ἀναλύειν συντομώτερον ὡς Ἀντίπατρος ἔγραψεν, πρὸς τῷ καὶ περιεργίας εἰ-
20 ναι οὐ μικρᾶς ἀχρήστου πράγματος ἅπασαν τὴν τῶν τοιούτων συλλογισμῶν συμπλοκὴν, ὡς αὐτὸς ὁ Χρύ-
σιππος ἔργῳ μαρτυρεῖ, μηδαμόθεν τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων εἰς ἀπόδειξιν δόγματος ἐκείνων δεηθεὶς
τῶν συλλογισμῶν. ὅπως δὲ χρὴ γνωρίζειν τε καὶ διακρίνειν ἐπιστημονικὰ λήμματα διαλεκτικῶν τε, καὶ
ῥητορικῶν, καὶ σοφιστικῶν, οὐκέτι ἔγραψαν ἀξιόλογον οὐδὲν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον, οὔτε φαίνονται χρώ-
μενοι. ἀλλ' ὅτι τὰς χεῖρας ἐπιφέρομεν τῷ θώρακι δεικνύντες ἡμᾶς αὐτοὺς, ἢ τῇ κεφαλῇ κάτω νεύομεν ἢ
τὴν ἐγὼ φθεγγόμεθα φωνὴν, εἰς ἔνδειξιν τοῦ τὴν καρδίαν εἶναι τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς, οὐκ αἰδοῦνται γρά-
φοντες, ὧν ἡ δεῖξις οὐδὲν μᾶλλον ἐν τῇ καρδίᾳ ἢ ἐν τῇ ῥινί τε καὶ τῷ μετώπῳ. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα δείκνυται
πολλάκις ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐμφαίνει τὸ ἡγεμονοῦν εἶναι τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ ἐπίνευσις οὐδὲν μᾶλλον ἐν τοῖς
κατὰ τὴν κεφαλὴν, ἢ ἐν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα, ἡ δὲ ἐγὼ φωνὴ, πόσης ἀτοπίας ἔχεται, κατὰ τὸ δεύτερον
ὑπέδειξα τῶν περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος. εἴ τις οὖν καλῶς ἤσκηται τὰς διαφορὰς τῶν λημμάτων ἐξευρί-
30 σκειν τε καὶ γνωρίζειν, οὐ δεήσομαι πρὸς αὐτὸν ἀντιλογίας μακροτέρας, ὥσπερ οὐδὲ πρὸς τοὺς ἐκ τοῦ πε-
ριπάτου. κατὰ γὰρ τὰς ἰδίας αὐτῶν διδασκαλίας ὁ λόγος ἔσται μοι πρὸς αὐτοὺς ὑπὲρ τοῦ τὴν τοῦ ἡγε-
μονικοῦ τῆς ψυχῆς ἀρχὴν, ἐν ἐγκεφάλῳ περιέχεσθαι. τῆς δὲ θυμοειδοῦς ἐν καρδίᾳ, τῆς δ' ἐπιθυμητικῆς
ἐν ἥπατι. πρὸς μέντοι τοὺς στωϊκοὺς ἀναγκαῖον ἐστὶ μακρὸν ἀποτείνεσθαι λόγον ἀνθρώποις, ἐν μὲν τοῖς ἀχρήστοις τῆς
λογικῆς θεωρίας ἱκανῶς γεγυμνασμένους, ἐν δὲ τοῖς χρησίμοις ἀγυμναστοτάτους τε ἅμα καὶ μοχθηραῖς ὁδοῖς
ἐπιχειρημάτων ἐντεθραμμένους. ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι μὴ μόνον διδάσκειν αὐτοὺς, ὅσον χρηστὸν, ἀλλὰ πολὺ πρό-
τερον ἀποστῆσαι τοῦ μοχθηροῦ. τοῦτο δὲ χαλεπῶς μὲν ἂν ἴσως. ἀνύσειν δ' ἠλπίσαμεν, εἴ τις αὐτῶν ὑπέμεινε τῇ
περὶ ἀποδείξεως πραγματείᾳ, ἀκολουθήσας αὐθὶ πλέον ἐν αὐτῇ δοῦναί τε καὶ λαβεῖν λόγον, ἐν εὐμενέσιν
ἐλέγχοις. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὑπομένουσι μὲν τοῦτο, περὶ δὲ τοῦ προτεθέντος ἀεὶ ζητοῦσι, πρὶν ὅπως χρὴ ζητεῖν κα-
ταστήσασθαι. τις ἂν ἡμῖν ἐλπὶς ἔτι λείποιτο τοῦ μεταστῆσαι τοὺς ἀνθρώπους, ἀφ' ὧν ψευδῶς ὑπειλήφασιν. ἀλλ'
40 ἐπεὶ μὴ μόνον ἐκείνους πρόκειται πείθειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅστις ἂν μήπω μοχθηροῖς ἔθεσι λόγων
ἐντεθραμμένος ἀνίατον ἔχει τὴν ἐν τῇ ψυχῇ διαστροφὴν, ἄρξομαι πάλιν αὖθις εἰς τὸ προκείμενον σκέμμα
δεικνύναι, πῶς ἄν τις ἐπιστημονικὰ λαμβάνοι λήμματα τὴν ἀληθινὴν ἀπόδειξιν συνιστάντα. πῶς δὲ ἂν
ταῦτα διακρίνῃ τις ἀπὸ τῶν ἄλλων λημμάτων. ἔτι τε πρὸς τούτοις τῶν τὴν φαινομένην ἀπόδειξιν οὐκ οὖσαν
δὲ συνιστάντων λημμάτων, ἐπιδείξω τὴν φύσιν, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου σκέμματος, ἥτις δὲ τού-
των αὐτῶν ἐστὶ πρὸς ἄλληλα διαφορὰ καθ' ὅσον οἷός τ' εἰμὶ, σαφέστατα περὶ πάντων ἐρῶ. ἐπεὶ τοίνυν πρό-
κειται σκέψασθαι περὶ τῆς καρδίας εἰ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ὃ καταρχει πᾶσι τοῖς τοῦ ζώου
μορίοις αἰσθήσεώς τε ἅμα καὶ τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως, ἰστέον ὡς ὅσα μὲν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῇ λαμβά-
νεται λήμματα, διττὴν ἕξει τὴν διαφοράν. ἔσται γὰρ αὐτῶν, τὰ μὲν κατ' αὐτὸ τὸ προκείμενόν τε καὶ ζητού-
μενα, ἐπιστημονικά. τὰ δ' ἄλλα πάντα γένους ἑτέρου δευτέρου παρακειμένου τοῖς ἐπιστημονικοῖς. ὅσα δὲ ἀπὸ
50 τῶν ἀνθρωπίνων δοξῶν, εἴτ' οὖν ἰδιωτῶν, εἴτε ποιητῶν, εἴτε φιλοσόφων, εἴτ' ἐξ ἐτυμολογίας τινος, εἴτε ἐκ
νευμάτων, εἴτε ἐξ ἐπινευμάτων, εἴτε ἐξ ὁτουδήτινος ἑτέρου τοιούτου λαμβάνεται λήμματα, τοῦ τρίτου γέ-
νους ἔσται ταῦτα. διττὴν μὲν ἀπόστασιν ἀφεστῶτα τῶν ἐπιστημονικῶν, οὐ πολλῷ δέ τινι διαφέροντα τῶν σοφιστι-
κῶν, ἅπερ ἐν ὁμωνυμίαις τέ τισι καὶ τοῖς τῆς λέξεως σχήμασι μάλιστα συνίσταται. ἀρκτέον οὖν ἀπὸ τῶν ὑπαρ-
χόντων ἁπάντων τῇ καρδίᾳ καὶ λεκτέον ἐφεξῆς ταῦτα πάντα. πρῶτον μὲν, ἐν κεφαλαίοις τε καὶ κατὰ γένος.
εἶθ' οὕτως καὶ κατὰ τὰ μέρος τε καὶ κατ' εἶδος. ὑπάρχει δὴ τῇ καρδίᾳ θέσις, καὶ πηλικότης, καὶ πλοκὴ, καὶ διάπλασις,
καὶ διάθεσις, καὶ κίνησις. ἀπὸ πρώτης οὖν τῆς θέσεως ἀρκτέον, ἐπιδεικνῦντας ὅσαι προτάσεις ἀπ' αὐ-
τῆς συνίστανται. κεῖται δὲ ὡς πρὸς μὲν τὸν θώρακα μέση πως μᾶλλον. ἡ μὲν γὰρ βάσις αὐτῆς ἀκριβῶς

ἐστὶ μέση τοῦ θώρακος ἅπαντος. ἡ κορυφὴ δὲ, καὶ τὰ κάτω μέρη προήκει τοσοῦτον, ἡλίκον περ αὐτῆς τὸ μέγε-
θος τῆς καρδίας. ὡς δὲ πρὸς ὅλον τὸ ζῶον ἀνωτέρω τῶν μέσων αὐτοῦ μερῶν τέτακται τοσοῦτον, ὅσον ἀπέ-
χει τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων, ἐκεῖνα γὰρ ἀκριβέστατα τὰ μέσα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν φάρυγγα δι' ἧς
ἀναπνέομεν οὕτω πως ἔχει θέσεως, ὥστε διὰ μέσου τοῦ πνεύμονος αὐτῇ συνῆφθαι. κατὰ γὰρ τὴν ἀριστερὰν
κοιλίαν τῆς καρδίας ἐκφύεταί τις ἀρτηρία φλεβώδης τὸ σῶμα. τὸ μὲν πρῶτον εἰς τοσαῦτα μόρια σχιζο-
μένη, ὅσοι περ ἂν ὦσιν οἱ τοῦ πνεύμονος λοβοί. μετὰ ταῦτα δὲ ἤδη καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἑκάστη διανέμεται, εἰς
πολλὰ γιγνομένη μόρια, μέχρι περ ἂν ἀναλωθῇ σύμπασα. τοῖς δ' ἐσχάτοις αὐτῆς πέρασι παμπόλλοις οὖσιν
οἷόν περ δένδρου βλάσταις εἰς ταὐτὸν ἥκει τὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας πέρατα. τὸν αὐτὸν τρόπον ἐς ὅλον τὸ
σπλάγχνον μεριζομένης, ὅν περ ἡ φλεβώδης ἀρτηρία. καὶ μὲν δὴ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν πνεύμονα θέσιν ἔχει
10 τοιαύτην, ὥστ' ἔξωθεν ὑπ' αὐτοῦ πανταχόθεν ἠμφιέσθαι. τὰ μὲν οὖν τῆς θέσεως ὧδε ἔχει τῇ καρδίᾳ, καὶ
δύναιτ' ἄν τις ἀπ' αὐτῆς ἐπιχειρήματα ποιεῖσθαι. τῇ μὲν, ὡς πρὸς τὸ σύμπαν σῶμα, διότι μέσον πως αὐ-
τοῦ κεῖται δικαίας ἕνεκα νομῆς, ὧν ἐπιπέμπει δυνάμεων αὐτῷ. τῇ δὲ, ὡς πρὸς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, ὅτι
τὴν φωνὴν διὰ ταύτης ἐκπέμπει. καὶ μὲν δὴ καὶ τὴν χρείαν τε καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀναπνοῆς συνάπτων
αὐτῇ. δύναιτ' ἄν τινα κἀντεῦθεν ἐπιχειρήματα λαμβάνειν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅτι μέση τοῦ θώρακος,
ἴσως ἂν ἔχοι τι καὶ περὶ τούτου λαβεῖν ὁ βουλόμενος ἐκ πάντων ἐπιχειρεῖν. ἀλλ' οὔπω τούτων οὐδὲν ἐπιστη-
μονικὸν, οὐδὲ ἀποδεῖξαι τὸ προκείμενον ἱκανόν. ἕως ἂν μηδέπω περαίνηται δι' αὐτῶν ὡς αἰσθήσεώς τε καὶ
κινήσεως τῆς κατὰ προαίρεσιν ἀρχὴ τοῖς ζώοις ἐστὶν ἡ καρδία. οὐ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τῷ μέσῳ τῷ ζώῳ
κεῖσθαι, τὸ πάντων ἀρχὴν ὑπάρχειν αὐτήν. καίτοι γε οὐδὲ αὐτὸ τοῦτ' ἀληθές ἐστι τὸ μέσον ἐν τοῖς ζώοις
εἶναι τὴν καρδίαν. εἰ γὰρ ἀκριβῶς τις ἐξετάσειε, τὰ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ἐστὶ μέσα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρό-
20 πον, οὐδὲ ὅτι μέση τοῦ θώρακος ἡ καρδία, διὰ τοῦτ' ἀρχὴ τοῦ ζώου παντός. οὐδὲ γὰρ ὅτι καθάπερ ἐν ἀκροπό-
λει τῇ κεφαλῇ δίκην μεγάλου βασιλέως ὁ ἐγκέφαλος ἵδρυται. διὰ τοῦτ' ἐξ ἀνάγκης ἡ τῆς ψυχῆς ἀρχὴ
κατ' αὐτόν ἐστιν. οὐδὲ ὅτι καθάπερ τινὰς δορυφόρους ἔχει τὰς αἰσθήσεις περιῳκισμένας, οὔτ' εἴ γε καὶ τοῦτο
λέγοι τις ὅτι περ οὐρανὸς ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, τοῦτ' ἐν ἀνθρώποις εἶναι τὴν κεφαλήν, ἢ διὰ τοῦθ' ὥσπερ ἐκεῖνος οἶκος
ἐστὶ τῶν θεῶν, οὕτω τὸν ἐγκέφαλον οἶκον εἶναι τοῦ λογισμοῦ. καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα πάντα καί περ ὄντα πο-
λὺ μὲν πιθανώτερα τῶν ἐπὶ τῆς καρδίας εἰρημένων, ὅμως οὐκ ἔστιν οὐδὲ αὐτὰ πιστὰ πρὸς ἐπιστήμην ἀκριβῆ.
καθάπερ οὐδὲ ὅτι τῆς φωνῆς ἡ καρδία δημιουργός ἐστιν. εἰ μὲν γὰρ ἀπόδειξίν τινα διδάσκειν ἡμᾶς ἔχουσιν, ἡδέ-
ως ἀκουσόμεθα. τὸ δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως μόνης ὁρμᾶσθαι, μοχθηρόν. οὕτω γὰρ οἶμαι καὶ τὸν πνεύμονα καὶ τὴν
τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἀρχὴν τῆς φωνῆς ἐροῦμεν, ὡς ἐγγυτέρω γε ταῦτ' ἐστι τῆς καρδίας τοῖς φωνητικοῖς ὀρ-
γάνοις. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ πρῶτόν τε καὶ ἴδιον ὄργανον τῆς φωνῆς, ὁ λάρυγξ ἐστίν. εἰ γοῦν κατωτέρω τέμοις αὐ-
30 τοῦ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, οὐκέτ' ἀκούσῃ φωνοῦντος τοῦ ζώου. καίτοι γ' ἀναπνέων ἀκωλύτως ὄψει καὶ νῦν
αὐτό. κἂν εἴ περ ἄνθρωπος εἴη τὸ οὕτω τρωθέν, ἐξέσται σοι κελεύειν αὐτῷ φθέγξασθαί τι. προθυμηθήσεται
μὲν γὰρ οὐδὲν καὶ ἀκούσῃ πλέον ἐκπνοῆς ῥοιζώδους, ἣν ἡμεῖς ὀνομάζομεν ἐκφύσησιν, αὐτοῦ δὲ τοῦ προθυμεῖ-
σθαι φθέγξασθαι. φέρεται μὲν ἔξω τὸ πνεῦμα κατὰ τὰς ἐκπνοάς, οὐ μὴν σὺν ψόφῳ γε τινὶ καὶ ἀθρόως.
ὄψει δὲ καὶ τοὺς κατὰ τὸν θώρακα μῦς ἅμα τοῖς κατ' ἐπιγάστριον ὅταν προθυμῆται φθέγγεσθαι τὸ ζῶον,
ἐκτεινομένους σφοδρῶς. τούτους μέν γε καὶ πρὸ τοῦ τρωθῆναι τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν τὸν φάρυγγα, σα-
φῶς ἐστιν ἰδεῖν τεινομένους, ἐπειδὰν βιαιότερον φωνῶμεν. ἀλλ' ἐπί γε τετρωμένῃ τῇ ἀρτηρίᾳ, πονοῦσι μάτην
ὅσα γε πρὸς γένεσιν φωνῆς. ἐκφύσησιν γὰρ μόνην ἐργάζονται διαφέρουσαν, ἁπλῆς ἐκπνοῆς, ὅτι μετὰ ψό-
φου τε ἅμα καὶ τάχους ἐκκενοῦται τὸ πνεῦμα. διττὸν οὖν ἁμαρτάνεται κἀνταῦθα ἁμάρτημα τοῖς τὴν
φωνὴν ἐκ τῆς καρδίας ἐκπέμπεσθαι νομίζουσιν. ὅτι πρῶτον μὲν ἀπὸ τῆς θέσεως ἐπιχειροῦσιν. ἔπει-
40 τα δὲ οὐδὲ ἀπὸ ταύτης, ὡς χρή. τείνονται μὲν γὰρ οἵ τε κατὰ τὸν θώρακα μύες ἅπαντες, οἵ τε κατ' ἐπιγά-
στριον, ἐπειδὰν θελήσῃ φωνῆσαι τὸ ζῶον, εἰς τάσιν δή τινα καὶ κίνησιν ἀγόμενοι τῆς καρδίας, οὐδεμί-
αν ἐν τούτῳ νεωτέραν ἐπικτωμένης ἐνέργειαν. οὐ μὴν ἤδη γέ πω τὸ κάτωθεν ἀναφερόμενον πνεῦμα,
πρὶν ὑπὸ τοῦ λάρυγγος ῥυθμισθῆναι, φωνῆς ἔχει ἰδέαν, ἀλλ' ὡς εἴρηται πρόσθεν ἐκφυσήσεως μόνης ὡς ἀπο-
δείξωμεν ἐν τῇ περὶ φωνῆς πραγματείᾳ. πληττομένη γὰρ ὑπὸ τῶν κατὰ τὸν λάρυγγα χόνδρων, οἷον
ὑπὸ πλήκτρων τινῶν, ἡ ἐκφύσησις αὕτη φωνὴ γίνεται. σύγκειται δὲ ὁ λάρυγξ ἐκ τριῶν χόνδρων ὑπὸ
μυῶν πολλῶν κινουμένων. ὅς τις δὲ ὁ τρόπος ἐστὶ τῆς τῶν χόνδρων συστάσεως ἢ τῆς τῶν μυῶν κινήσεως, ἐμοὶ
μὲν ἐν ταῖς περὶ τούτων πραγματείαις οἰκείαις ἀκριβῶς εἴρηται. τοῖς δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως μόνης ἐπιχειροῦ-
σιν, οὐδὲν τῶν τοιούτων γιγνώσκεται. κἄπειτα θαυμάζουσιν ἐξαίφνης ἀκούσαντες ἐξ ἐγκεφάλου γί-
γνεσθαι τὴν φωνήν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπειδὰν ἀκούσωσιν ὡς αἱ κατὰ προαίρεσιν ἅπασαι κινήσεις ὑπὸ μυῶν ἐ-
50 πιτελοῦνται, θαυμάζουσι δὲ καὶ παραδοξολόγους ἡμᾶς ἀποκαλοῦσι. καίτοι γε ἡμεῖς ἅπερ ἐπαγγελλόμεθα
λόγῳ, ταῦτα ἐπὶ ταῖς τῶν ζώων ἀνατομαῖς ἐπιδείκνυμεν. οἱ δ' οὐδὲν ἄλλο ἔχουσι λέγειν, ἢ διότι πλησί-
ον ἐστὶν ἡ καρδία τῆς φάρυγγος, διὰ τοῦτ' ἐξ ἐκείνης ἄρχεσθαι τὴν φωνήν. αἱροῦνται γὰρ οἶμαι τὴν σύντομόν
τε καὶ λείαν ὁδὸν ἐν τοῖς λόγοις, ἀντὶ τῆς τραχείας τε καὶ μακρᾶς. κἂν αὕτη μὲν ἀπάγει πρὸς τὸ ζητού-
μενον. ἡ δὲ λεία τε καὶ βραχεῖα σφάλλει τ' ἀληθοῦς. οὐδ' ἔστιν ὅς τις ἐμοὶ πώποθ' ὑπέμεινε δεικνύντι τοὺς μῦς ἅπαν-
τας, ὑφ' ὧν ἡ ἀναπνοή τε γίγνεται καὶ φωνή. καίτοι γ' οὐκ ἐν τούτοις μόνοις ἐστὶ τὸ κῦρος τῆς ἀποδείξεως,
ἀλλ' ἡ τρίτη μοῖρα τοῦ λόγου παντός. οἱ μὲν γὰρ μύες ὄργανά τινα κινοῦσιν ὑφ' ὧν ἀναπνοή τις καὶ φωνὴ γί-
γνεται, δέονται δ' αὐτοὶ πάλιν ὅπως κινηθῶσι, τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων, ὧν εἴτε βρόχοις διαλάβοις,

εἴτε τέμοις,

εἰ τέμοις, ἀκίνητον αὐτίκα μάλα ποιήσεις τὸν μῦν ἐκεῖνον, εἰς ὃν τὸ νεῦρον ἐνέβαλεν. ἀκίνητον δὲ καὶ τοῦ ζώου τὸ
μέλος ὃ πρότερον ὑπὸ τοῦ μυὸς ἐκινεῖτο πρὶν τμηθῆναι τὸ νεῦρον. ὅστις οὖν ὄντως ἀληθείας ἐρᾷ, πρὸς ἡμᾶς
ἡκέτω μαθησόμενος ἐναργῶς ἐπ' αὐτῶν τῶν ζώων, εἰ μόνον ἔχοι τὰς αἰσθήσεις ἀπηρώτους, ὑφ' ἑτέρων μὲν ὀρ-
γάνων τε καὶ μυῶν καὶ νεύρων εἰσπνοὴν ἀβίαστον γιγνομένην, ὑφ' ἑτέρων δὲ τὴν μετὰ βίας. ὀνομάζω δὲ ἀβία-
στον μὲν, τὴν τοῖς ὑγιαίνουσι, καὶ μὴ δὲ μίαν ἰσχυρὰν κίνησιν κινουμένοις, ὑπάρχουσαν. βιαίαν δὲ τὴν ἔν τε πά-
θεσί τισι καὶ τοῖς σφοδροῖς γυμνασίοις ἐπιτελουμένην, ἐφ' ἧς εὐθέως ὄψει συνεξαιρόμενα καὶ τὰ κατὰ
τὰς ὠμοπλάτας ἅπαντα μόρια. καὶ δὴ κατὰ τὰς ἀνάλογον αὐταῖς ἐκπνοὰς, ὑφ' ἑτέρων μὲν ὀργάνων καὶ
μυῶν καὶ νεύρων τὴν ἀβίαστόν τε καὶ μικρὰν, ὑφ' ἑτέρων δὲ τὴν βίαιόν τε καὶ μεγάλην, ἣν ὀνομάζειν ἔθος
ἡμῖν ἐκφύσησιν. ἐπὶ δὲ τούτοις ἅπασιν ἐξῆς, ἀποδείξομέν σοι τὸ τῆς φωνῆς ἴδιον ὄργανον ἐν φάρυγ-
10 γι, καὶ τοὺς κινοῦντας αὐτὸ μῦς. καὶ τὰ τῶν μυῶν ἐκείνων νεῦρα τὰ ἐξ ἐγκεφάλου καθήκοντα. καὶ μετὰ ταῦ-
τα τὴν γλῶτταν ἕτερον ὄργανον, οὐ φωνῆς, ἀλλὰ διαλέκτου τε καὶ διαλέξεως ὁποτέρως ἂν ὀνομάζειν ἐθε-
λήσαις, καὶ τοὺς μῦς ἐπιδείξομέν σοι. καὶ τὰ νεῦρα τὰ ἐξ ἐγκεφάλου. καὶ δὴ καὶ ζῶα πλείω παρασκευά-
σαντες, ἄλλην κατ' ἄλλο τῶν εἰρημένων ἐνεργειῶν ἐπιδείξομεν ἀπολλυμένην ἐφ' ἑκάστου τῶν ἀπ' ἐγκεφά-
λου νεύρων τεμνομένων. τάχ' ἴσως ἐπιθυμεῖ τις ἀκοῦσαι τῶν εἰρημένων ἐνεργειῶν ἑκάστης τὸ ἴδιον ὄργανον,
καὶ τοὺς κινοῦντας μῦς. οἵτινές τε εἰσὶ καὶ πόσοι τὸν ἀριθμὸν ἥν τινά τε θέσιν ἔχουσι. καὶ πηλίκοι τὸ μέγε-
θος ὑπάρχουσι. καὶ τίνα δέχονται νεῦρα. καὶ πόσα καὶ πηλίκα. καὶ κατὰ τί μάλιστα μέρος ἐξ ἐγκεφάλου
βλαστάνονται. τίς τε τοῖς ὑπ' αὐτῶν κινουμένοις ὀργάνοις τρόπος ἐστὶ τῆς κινήσεως. ἐγὼ δὲ καὶ πρόσθεν εἶπον,
ὡς πολλάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν γράφειν οὐκ ἐπαινῶ. ἀλλ' εἴπερ ὄντως ἐστί τις φιλομαθὴς, ἑτέρας ὑπὲρ τού-
των ἁπάντων ἔχει πραγματείας ἡμῖν γεγραμμένας. πρῶτον μὲν τὴν περὶ θώρακός τε καὶ πνεύμονος
20 κινήσεως, ἔνθα δείκνυμεν ὑπὸ τοῦ θώρακος κινούμενον τὸν πνεύμονα. καὶ κατὰ μὲν τὰς διαστολὰς διαστελ-
λόμενον, ἕλκειν τὸν ἔξωθεν ἀέρα. καὶ τοῦτ' εἶναι τὴν εἰσπνοήν. κατὰ δὲ τὰς συστολὰς συστελλόμενον, ἐκθλί-
βειν τὸν ἐν αὐτῷ περιεχόμενον εἴς τε τὴν φάρυγγα καὶ τὸ στόμα. καὶ διὰ τούτων ἐκπέμπειν ἔξω. καὶ τοῦτ'
εἶναι τὴν ἐκπνοήν. ἑτέραν δὲ ἔχει πραγματείαν ἐφεξῆς τῇδε περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων. ἔνθα καὶ τοὺς
μῦς ἅπαντας ἐδήλωσα, καὶ τὰ πρὸς αὐτῶν ὄργανα κινούμενα. καὶ τὰ νεῦρα τὰ τοῖς μυσὶ τὴν ἐξ ἐγκεφά-
λου παρέχοντα δύναμιν τὴν ψυχικήν. εἶτ' αὖθις ἄλλην ἐξῆς ταῖς δὲ περὶ τῆς φωνῆς ἔχει πραγματείαν.
ὑπέρ τε τῶν ταύτα κινούντων μυῶν. ἔτι τε τῶν εἰς τούτους καθηκόντων ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων. εἰς δέ γε τὰ
παρόντα καὶ τοῦτ' ἀρκεῖ μοι μόνον εἰπεῖν, ὡς εἴπερ ἡ φωνὴ τυπουμένου πως τοῦ κατὰ τὸν πνεύμονα πνεύ-
ματος ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν ἐγίγνετο. κἄπειθ' ἑαυτῷ τὸ κατὰ τὴν φάρυγγα συντυπώσαντος, οὐκ ἂν ἀ-
πόλλυτο παραχρῆμα τμηθέντων νεύρων τινῶν ἤτοι κατὰ τὸν τράχηλον, ἢ τὴν κεφαλήν. ἔτι δὲ μᾶλλον οὐκ
30 ἂν ἀπώλετο θλιψάντων τὸν ἐγκέφαλον. ἢ τρωσάντων ἄχρι κοιλίας, ἢ διατεμόντων τὸν νωτιαῖον μυελόν. τὸ
μὲν γὰρ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἥνπερ δὴ καὶ φάρυγγα προσαγορεύομεν, ἢ τοῦ πνεύμονος, ἢ τῆς καρδίας
αὐτῆς βλαβείσης ἀπόλλυσθαι τὴν φωνήν, οὐδὲν ἂν οἶμαι θαυμαστὸν, εἴπερ ἐκ τῆς καρδίας ὡρμᾶτο. τὸ δὲ τοῦ
ἐγκεφάλου θλιβέντος ἤ τινος τῶν ἐξ αὐτοῦ νεύρων τῶν εἰς τοὺς τοῦ λάρυγγος μῦς φερομένων, ἄτοπόν τε καὶ
δεινῶς ἄλογον. εἴπερ γε μηδενὸς αὐτῶν ἡ τῆς φωνῆς γένεσις προσδεῖται. καὶ μὴν ἔμπαλιν ἔχει τὸ φαι-
νόμενον ἢ δοξάζουσιν ἐκεῖνοι. καρδίας μὲν γὰρ γυμνωθείσης ὡς καὶ τῷ πρὸ τούτου μοι λέλεκται γράμμα-
τι, καὶ κρατῶν, καὶ θλίβων, καὶ θλῶν, οὔτε ἄπνουν, οὔτε ἄφωνον, οὔτε ἄλλην τινὰ τῶν καθ' ὁρμὴν ἐνεργειῶν
ἐμποδιζόμενον ὄψει τὸ ζῶον. ἐγκέφαλον δὲ γυμνώσας τῶν ὀστῶν ἢ θλίψας ἥντινοῦν αὐτοῦ κοιλίαν, οὐκ ἄ-
φωνον μόνον, οὐδ' ἄπνουν εὐθὺς, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἀναίσθητόν τε καὶ ἀκίνητον ἁπασῶν τῶν καθ' ὁρμὴν
κινήσεων ἐργάσῃ τὸ ζῶον. εἴρηται δέ μοι καὶ πρόσθεν ὡς οὐ χρὴ συντιτρᾶναι τοῦ θώρακος οὐδ' ἑτέραν κοιλότη-
40 τα γυμνοῦντας τὴν καρδίαν. εἰ γὰρ δὴ τούτου τύχῃ τις, οὐ μόνον εἰ θλίβειν ἢ θλᾶν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐργά-
ζεσθαι βουληθῇ, δυνήσεται κατορθοῦν. ἀλλὰ καὶ βουληθεὶς ἀθρόως ὅλην ἐξελεῖν, οὐκ ἀτυχήσει τῆς χει-
ρουργίας. γίνεται μὲν οὖν καὶ κατὰ πολλὰς θυσίας ἐξ ἔθους οὕτως ἐπιτελουμένας. καὶ φαίνεται τὰ
ζῶα τῆς καρδίας ἤδη κατὰ τῶν βωμῶν ἐπικειμένης, οὐκ ἀναπνέοντα μόνον, ἢ κεκραγότα συντόνως, ἀλ-
λὰ καὶ φεύγοντα μέχρι περ ἂν ὑπὸ τῆς αἱμορραγίας ἀποθάνῃ. τάχιστα δὲ δήπουθεν αὐτῶν ἐκκενοῦται τὸ
αἷμα τεττάρων μεγίστων ἀγγείων διατετμημένων. ἀλλ' ἄχρι περ ἂν ἔτι ζῇ, καὶ ἀναπνεῖ, καὶ φωνεῖ, καὶ τρέχει. τοὺς
δέ γε κατὰ τὸν πρῶτον σπόνδυλον ὁσημέραι διατεμνομένους ταύρους τὴν ἔκφυσιν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ,
παραχρῆμα θεώμεθα μὴ ὅτι δραμεῖν ἔτι δυναμένους, ἀλλὰ μηδ' ἐπ' ἐλάχιστον προβῆναι. συναπόλλυται δ'
αὐτοῖς ἅμα τῇ τομῇ, καὶ ἡ ἀναπνοὴ καὶ ἡ φωνή. καὶ γὰρ καὶ ταύταις ἄνωθεν ἐστὶν ἡ ἀρχή. τὴν μέντοι καρ-
δίαν ἐπὶ τῶν οὕτω πληγέντων ταύρων ἐστὶν ἰδεῖν ἄχρι πλείστου σφύζουσαν ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις ἁπάσαις.
50 οὐ γὰρ δὴ καὶ ταύταις γε παρ' ἐγκεφάλου τὸ σφύζειν ἐστὶν, ὥσπερ οὐδὲ αὐτῇ τῇ καρδίᾳ. ὡς γὰρ αἱ κινήσεις
ἑτέρου γένους εἰσὶν, οὕτω καὶ τῶν ἀρχῶν οὐδ' ἑτέρα προσδεῖται τῆς ἑτέρας. ἀλλ' ἔστιν οὕτως ἥ τε καρδία πη-
γὴ τῆς κατὰ τοὺς σφυγμοὺς κινήσεως, ὅ τ' ἐγκέφαλος, τῆς κατὰ προαίρεσιν. οὐδ' ἔστιν οὐδεὶς λόγος ὃς ἀναγκά-
σει μίαν ἀρχὴν ἁπασῶν εἶναι τῶν κατὰ τὸ ζῶον ἐνεργειῶν. οὔτε γὰρ ὡς οὐκ ἐνδεχομένων εἶναι πολ-
λῶν οὔθ' ὡς μὴ οὕτως φαινομένων ἐπιδείξει. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου κἂν τοῖς ἑξῆς ἐπιπλέον αὐτοῖς διαλέ-
ξομαι. νυνὶ δ' ἐφ' ὅπερ ἔλεγον, αὖθις ἐπάνειμι. πρὸς τὸ μήτε τῆς ἀναπνευστικῆς κινήσεως, μήτε τῆς φω-
νητικῆς δημιουργικὴν ἀρχὴν εἶναι τὴν καρδίαν. δι' ἐκείνην μὲν γὰρ τὸ πλεῖστον οὐ μὴν ὑπ' ἐκείνης γε
τὴν ἀναπνοὴν γίγνεσθαι συμβέβηκεν. οὐ ταυτὸν δ' ἐστὶν ὑπό του γίνεσθαι. καὶ διά τι. γέγραπται δὲ ἡμῖν
ἓν βιβλίον ἴδια καθ' ἑαυτὸ περὶ χρείας ἀναπνοῆς. οἱ δ' ἡγούμενοι φωνὴν ἢ ἀναπνοὴν ὑπὸ τῆς καρ-

δίας ἐπιτελεῖσθαι, πρὸς τῆς κατὰ τὴν θέσιν ἐγγύτητος ἠπατήθησαν, οὐκ εἰδότες ὡς οὐ πάντως
ἔτι πλησίον ἐστὶ μορίου ἐνεργείας ἡστινοσοῦν, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο καὶ ἀρχὴ τῆς ἐνεργείας ἐστίν. οὐδὲ γὰρ ὅ-
σοι τὸν ἐγκέφαλον ὑπολαμβάνουσιν ἀρχὴν εἶναι τῆς κατ' ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ ῥῖνας αἰσθήσεως,
ὅτι πλησίον αὐτῶν ἐστίν, ὀρθῶς ἐπιχειροῦσιν, ἀλλὰ καὶ τούτους ἡ θέσις ἔσφαλε. μᾶλλον δὲ οὐχ ἡ θέσις, ἀλλ' ἡ
περὶ τῆς αἰσθήσεως δόξα. πάντως γὰρ δήπου τοιούτῳ τινὶ προσχρήσονται κατὰ τὰς ἀποδείξεις ἀξιώματι.
πᾶσι τοῖς ἐνεργοῦσιν ἐκ τῶν πλησίον ἐστὶν ἡ ἀρχή. τούτου γὰρ ὑποτεθέντος ὡς ἀληθοῦς. εἶτ' ἐκ τοῦ φαίνε-
σθαι προσληφθέντος ὡς ἐγκέφαλον ψαύει τὰ ὦτα, περαίνοιτ' ἂν ἤδη τὸ καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς τῆς ἐνεργεί-
ας ἐντεῦθεν ὑπάρχειν. ἀλλ' οὔτε πρὸς αἴσθησιν, οὔτε πρὸς νόησιν ἐναργές ἐστιν. ὡς πρῶτόν τε καὶ ἐξ ἑαυτοῦ
* πιστὸν εἶναι τὸ νῦν εἰρημένον ἀξίωμα, τὸ πᾶσι τοῖς ἐνεργοῦσιν ἐκ τῶν πλησίον εἶναι τὴν ἀρχήν. *
10 οὐδ' ὅτι πλησίον ἐστὶ καρδίας τὰ φωνητικά τε καὶ ἀναπνευστικὰ μόρια, διὰ τοῦτ' ἐκ καρδίας αὐτοῖς ἡ ἀρχή.
καὶ μὴν ὁ θαυμαζόμενος ὑπὸ τῶν στωϊκῶν λόγος ὁ Ζήνωνος, ὃν καὶ πρῶτον ἁπάντων ἔγραψεν ἐν τῷ πε-
ρὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ Διογένης ὁ Βαβυλώνιος, οὐκ ἐξ ἄλλου τινὸς ἔχει τὸ θαυμάζεσθαι, πλὴν οὗ νῦν
» εἶπον ἀξιώματος ἤδη. εἴη δ' ἐναργέστερον, εἰ παραγράψαιμι αὐτόν. ἔχει γὰρ ὧδε. φωνὴ διὰ φάρυγγος χω-
» ρεῖ, εἰ δὲ ἦν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου χωροῦσα, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐχώρει. ὅθεν δὲ λόγος, καὶ φωνὴ ἐκεῖθεν χω-
» ρεῖ. λόγος δὲ ἀπὸ διανοίας χωρεῖ. ὥστ' οὐκ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐστὶν ἡ διάνοια. τὸν αὐτὸν δὴ τοῦτον λόγον Διογένης,
» οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐρωτᾷ λέξιν, ἀλλ' ὧδε. ὅθεν ἐκπέμπεται ἡ φωνή, καὶ ἡ ἔναρθρος. οὐκοῦν καὶ ἡ σημαί-
» νουσα ἔναρθρος φωνὴ ἐκεῖθεν, τοῦτο δὲ λόγος. καὶ λόγος ἄρα ἐκεῖθεν ἐκπέμπεται ὅθεν καὶ ἡ φωνή, ἡ δὲ φω-
» νὴ οὐκ ἐκ τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν τόπων ἐκπέμπεται, ἀλλὰ φανερῶς ἐκ τῶν κάτωθεν μᾶλλον. ἐμφανὴς
» γοῦν ἐστὶ διὰ τῆς ἀρτηρίας διεξιοῦσα. καὶ ὁ λόγος ἄρα οὐκ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐκπέμπεται. ἀλλὰ κάτωθεν μᾶλ-
20 λον. ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο ἀληθὲς τὸ τὸν λόγον ἐκ τῆς διανοίας ἐκπέμπεσθαι. ἔνιοι γοῦν καὶ ὁριζόμενοι αὐτόν φα-
» σιν εἶναι φωνὴν σημαίνουσαν, ἀπὸ διανοίας ἐκπεμπομένην. καὶ ἄλλως δὲ πιθανὸν ὑπὸ τῶν ἐννοιῶν ἐνα-
» σημασμένον τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ οἷον ἐκτετυπωμένον, ἐκπέμπεσθαι τὸν λόγον. καὶ παρεκτείνεσθαι τῷ χρό-
» νῳ κατά τε τὸ διανοεῖσθαι καὶ τὴν κατὰ τὸ λέγειν ἐνέργειαν. καὶ ἡ διάνοια ἄρα οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ κεφαλῇ, ἀλλ'
» ἐν τοῖς κατωτέρω τόποις, μάλιστά πως περὶ τὴν καρδίαν. τοιοῦτος μέν τοι καὶ ὁ τοῦ Διογένους λόγος. ἔμ-
παλιν ἢ κατὰ τὸν τοῦ Ζήνωνος εἰς μῆκος ῥήσεων ἐκτεταμένος. ὥς τε ἐκείνῳ μὲν, ἐλλείπειν τινὰ τῶν ἀναγκαίων
ἀξιωμάτων. πλεονάζειν δὲ, τούτῳ. βούλομαι δὲ πρὶν ἐλέγχειν αὐτούς, ἔτι καὶ τὸν τοῦ Χρυσίππου παραθέ-
» σθαι. τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα. εὔλογον δὲ εἰς ὃ γίγνονται αἱ ἐν τούτῳ σημασίαι, καὶ ἐξ οὗ λόγος, ἐκεῖνο εἶναι
» τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μέρος. οὐ γὰρ ἄλλη μὲν ἡ πηγὴ λόγου ἐστίν. ἄλλη δὲ, διανοίας. οὐδὲ ἄλλη μὲν φωνῆς πη-
» γή. ἄλλη δὲ λόγου. οὐδὲ τὸ ὅλον ἁπλῶς ἄλλη φωνῆς πηγή ἐστιν. ἄλλο δὲ τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μέρος. τοιούτοις
30 δὲ καὶ τὴν διάνοιαν συμφώνως ἀφοριζόμενοι, λέγουσιν αὐτὴν πηγὴν εἶναι λόγου. τὸ γὰρ ὅλον, ὅθεν ὁ λόγος
» ἐκπέμπεται ἐκεῖσε δεῖ καὶ τὸν διαλογισμὸν γίγνεσθαι καὶ τὰς διανοήσεις καὶ τὰς μελέτας τῶν ῥήσεων, κα-
» θάπερ ἔφην. ταῦτα δὲ ἐμφανῶς περὶ τὴν καρδίαν γίγνεται ἐκ τῆς καρδίας διὰ φάρυγγος καὶ τῆς φωνῆς
» καὶ τοῦ λόγου ἐκπεμπομένων. πιθανὸν δὲ καὶ ἄλλως εἰς ὃ ἐνσημαίνεται τὰ λεγόμενα, καὶ σημαίνεσθαι ἐκεῖ-
» θεν, καὶ τὰς φωνὰς ἀπ' ἐκείνου γίγνεσθαι κατὰ τὸν προειρημένον τρόπον. ἅλις ἤδη μοι τῶν περὶ τῆς φωνῆς λό-
γων τῶν στωϊκῶν. εἰ γὰρ καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἠρωτημένους ἐφεξῆς γράφοιμι σύμπαντας, εἰς ἄμετρόν τι
μῆκος ἐμπεσεῖται τὸ γράμμα. οὐ γὰρ ἂν οὐδὲ τῶν ὑπὸ Χρυσίππου τε καὶ Διογένους εἰρημένων ἐμνημόνευ-
σα λόγων, ἀλλ' ἠρκέσθην ἐξετάσας τὸν τοῦ Ζήνωνος μόνον, εἰ μὴ πρός τινα τῶν στωϊκῶν ἐγεγόνει μοί ποτε ἀμφι-
σβήτησις ὑπὲρ τοῦ χωρεῖ ῥήματος, ὅπερ ἔλαβεν ὁ Ζήνων ἐν τῷ λόγῳ γράψας ὧδε. φωνὴ διὰ φάρυγγος χω-
ρεῖ. τὸ γὰρ χωρεῖ τοῦτο ῥῆμα, ἐγὼ μὲν ἠξίουν ἀκούειν ἐν ἴσῳ τῷ ἐξέρχεται ἢ ἐκπέμπεται. ὁ δὲ, τούτων μὲν μηδ'
40 ἕτερον ἔφη σημαίνεσθαι πρὸς αὐτοῦ. καὶ τρίτον ἄλλο παρὰ ταῦτα λέγειν οὐκ εἶχεν. ἠναγκάσθην οὖν αὐτῷ
τὰ τῶν ἄλλων στωϊκῶν παραναγνώσκειν βιβλία, μεταλαμβανόντων τὴν λέξιν, ἢ εἰς τὸ, ἐξέρχεται, ἢ εἰς τὸ
ἐκπέμπεται, καθάπερ καὶ νῦν ἀπέδειξα Χρύσιππόν τε καὶ Διογένην. μεθ' οὓς οὐκ ἀναγκαῖον ἡγοῦμαι τὰς
τῶν ἄλλων παραγράφειν ῥήσεις. ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν ἤδη τρέψομαι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Ζήνωνος ποιη-
σάμενος, ὥσπερ δὴ καὶ πηγή ἐστι τοῦ τε περὶ τῆς φωνῆς λόγου τοῦδε, καὶ ἁπάσης τῆς τῶν στωϊκῶν αἱρέσεως. τὸ
μὲν οὖν πρῶτον λῆμμα τῆς χωρεῖ φωνῆς μεταληφθείσης ἐπὶ τὸ σαφέστερον, ἔσται τοιόνδε. φωνὴ διὰ φάρυγ-
γος ἐκπέμπεται. τὸ δὲ ἐφεξῆς τούτῳ τὸ δεύτερον τοιοῦτον. εἰ δὲ ἦν ἀπ' ἐγκεφάλου ἐκπεμπομένη, οὐκ ἂν διὰ φά-
ρυγγος ἐξεπέμπετο. τοῦτο φημὶ τὸ λῆμμα. μὴ ὅτι τοῦ πρώτου γένους ἐκπεπτωκέναι τῶν εἰς τὰς ἀποδείξεις ἐπι-
τηδείων, ἀλλὰ καὶ τοῦ δευτέρου τε καὶ τρίτου, περιέχεσθαι δὲ ἐν τῷ τετάρτῳ γένει τῶν σοφιστικῶν λημμά-
των, εἴ γε δὴ σχήματι λέξεως ὑπολύεται πεπανουργημένον τε καὶ σεσοφισμένον πρὸς ἀμφιβολίαν, ἐκ
50 ταύτης τὸν ἔλεγχον ἐλπίζων ἀποδράσεσθαι. τὸ γὰρ εἰ δ' ἦν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου χωροῦσα, οὐκ ἂν διὰ φά-
ρυγγος ἐχώρει. μοχθηρῶς ἔχει τὴν ἀπὸ πρόθεσιν ἐγκειμένην τῇ ῥήσει. δύο γάρ εἰσιν ἐν ἅπασι τοῖς τοιού-
τοις λόγοις σαφεῖς προθέσεις, ἥ τε ἀπὸ καὶ ἡ ἐξ, ὧν οὐδὲ μίαν παρέλαβεν. καίτοι δυνάμενος εἰπεῖν
εἰ δ' ἦν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου χωροῦσα, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐχώρει. ἢ εἰ μὴ, ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου, ὑπὸ τοῦ
ἐγκεφάλου γε πάντως ἐχρῆν εἰπεῖν αὐτόν. ἡ γοῦν διὰ τῆς φάρυγγος ἐκπεμπομένη φωνή, ἔκ τινός τε καὶ
ὑπό τινος ἐκπέμπεται. ἔκ τινος μὲν, ὡς ἀγγείου περιέχοντος. ὑπό τινος δ' ὡς δυνάμεως κινούσης τὸ περιέ-
χον. ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὸ οὖρον ἐξέρχεται μὲν διὰ τοῦ αἰδοίου. ἐκπέμπεται δ' ἐξ ἀγγείου μὲν τῆς ὑπο-
κειμένης κύστεως. ὑπὸ δυνάμεως δὲ τῆς τὴν κύστιν συστελλούσης εἰς ἑαυτήν, ἵν' ἐκθλίψῃ τὸ οὖρον. ἡ δ'
ἀπὸ πρόθεσις ἄδηλός ἐστιν, εἴτ' ἀντὶ τῆς ἐξ, εἴτε ἀντὶ τῆς ὑπὸ παρείληπται. εἰ μὲν οὖν ἀντὶ τῆς ἐξ

ἀληθής

ἀληθὴς ἐστὶν ὁ λόγος. ἔσται γὰρ τοιοῦτος. εἰ δὲ ἦν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκπεμπομένη ἡ φωνή, οὐκ ἂν διὰ τῆς
φάρυγγος ἐξεπέμπετο. εἰ δὲ αὐτὸ τῆς ὑπό, ψευδὴς ἔσται γὰρ αὖ πάλιν τοιοῦτος. εἰ δὲ ἦν ὑπὸ τοῦ ἐγκεφά-
λου ἐκπεμπομένη, οὐκ ἂν διὰ τῆς φάρυγγος ἐξῄει. ὅτι δ' οὐκ ἀληθὴς ἐστὶν ὁ τοιοῦτος λόγος, οὐκ ἐμὲ χρὴ κα-
τασκευάζειν, ἀλλ' ἐκείνους αὐτοὺς ἀξιοῦν ἀφορίσασθαι πρότερους ὑπὲρ τοῦ τοιούτου λόγου. τὸ οὖρον διὰ τοῦ
αἰδοίου χωρεῖ. εἰ δὲ ἦν ὑπὸ τῆς καρδίας ἐκπεμπόμενον, οὐκ ἂν διὰ τοῦ αἰδοίου ἐξῄει. καὶ μὴν ὑπὸ προαιρέ-
σεώς γε τῆς ἡμετέρας ἐκπέμπεται. οὐκ ἄρα ἐν τῇ καρδίᾳ ἐστὶν ἡ προαίρεσις. οὕτω δὲ καὶ περὶ διαχωρήματος
ἐρωτᾶν ἐγχωρεῖ. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο διὰ μὲν τῆς ἕδρας ὑπὸ τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως πρώτης κινούσης ἐκπέμ-
πεται, ἥ τις οἶμαι καὶ τῶν πορρωτάτω κειμένων ἑαυτῆς δάκτυλον ὁντινοῦν, τῶν ἐν ποσὶ κινεῖ παραχρῆ-
μα μηδὲν ἐκ τοῦ διαστήματος ἐμποδιζομένη πρὸς τὸ τάχος. εἴτε γὰρ ἐν ἐγκεφάλῳ θείης εἴτ' ἐν καρδίᾳ τὴν
10 προαίρεσιν, ἢ διάνοιαν, ἢ ὅ τί ποτε καὶ βούλει καλεῖν, οὐδὲν γὰρ εἰς τὰ παρόντα διαφέρει, χρόνος οὐδεὶς εὑρε-
θήσεται μεταξὺ γινόμενος τοῦ τε βουληθῆναι κινῆσαι τὸν δάκτυλον, καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ. καθά-
περ οἶμαι καὶ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως ἔχει. οὐ γὰρ οὖν οὐδ' ἐπὶ ταύτης ἀναμένειν δεῖ χρόνον τινὰ τοῦ νύξαντος ἢ τρώ-
σαντος, ἵν' αἴσθηται τὸ ζῶον, ἀλλ' ἅμα τε τὸ τέμνον τέμνει καὶ τὸ ζῶον αἰσθάνεται. καὶ τοῦτο βούλεταί
γε Ζήνων καὶ Χρύσιππος ἅμα τῷ σφετέρῳ χορῷ παντί, διαδίδοσθαι τὴν ἐκ τοῦ προσπεσόντος ἔξωθεν ἐγ-
γινομένην τῷ μορίῳ κίνησιν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἵν' αἴσθηται τὸ ζῶον. ὡς οὖν οὐδείς ἐστι χρόνος αἰ-
σθητὸς ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τρωθῆναί τε τὸ μόριον, αἰσθέσθαι τε τὸ ζῶον, ὡσαύτως οὐδὲ τοῦ βουληθῆναι κάμ-
ψαι τὸν ἄνθρωπον δάκτυλον, ἢ τὸν πόδα, καὶ αὐτῆς τῆς ἐνεργείας. οὕτως οὐ δὲ τοῦ βουληθῆναι τὸ οὖρον ἐκ-
κρίναι καὶ αὐτῆς τῆς ἐκκρίσεως. ἀλλ' ἅμα τε τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν ἐβουλήθη καὶ τὰ τῆς αἰσθήσεως
ἐνήργησεν ὄργανα. πῶς οὖν λύσομεν ἐκεῖνον τὸν λόγον ὦ σοφώτατοι; εἰ δὲ ἦν ὑπὸ τῆς καρδίας ἐκπεμπόμε-
20 νον τὸ οὖρον, οὐκ ἂν διὰ τοῦ αἰδοίου ἐξεκρίνετο. ἣν γὰρ ἂν εἴπητε λύσιν, ἐξέσται δή που καὶ ἡμᾶς αὐτῇ χρήσα-
σθαι. κατὰ μὲν δὴ τοὺς διαλόγους ἐκείνους, ἀναγκάζειν χρὴ λύειν τὸν λόγον. ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἐγχωρεῖ ποιεῖν οὕ-
τως, ἀλλὰ χρὴ τὴν λύσιν αὐτοὺς εἰπεῖν, οὐδὲν ἔχουσαν ἀποκεκρυμμένον ἢ μακρὸν ἢ χαλεπόν, ἀλλ' ἐκ προχείρου
φαινομένην. οὐδὲν γὰρ κωλύει φήσομεν ἐκ τῆς κύστεως ἐκκρίνεσθαι διὰ τοῦ αἰδοίου τὸ οὖρον, ἀρχὴν κινήσεως ἐ-
πιπέμψαντος τοῦ ἡγεμονικοῦ, ἵνα συσταλῇ τὸ περιέχον ἀγγεῖον. λοιπὸν εἴτ' ἐγκέφαλος ἐστὶν, εἴτε καρδία τὸ τῆς ψυ-
χῆς ἡγεμονοῦν, οὐδὲν οἶμαι διαφέρειν εἴς γε τὴν τοῦ προκειμένου λόγου διάλυσιν. ἄν τε γὰρ ἐγκέφαλος ᾖ,
τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, αὐτὸς ἐπιπέμψει, καὶ τοῖς τὸ οὖρον ἐκκρίνουσιν ὀργάνοις, καὶ τοῖς τὸ περίττωμα-
τῆς τροφῆς, καὶ τοῖς τὸ σκέλος κινοῦσι, καὶ τοῖς τὸν πόδα καὶ τοὺς δακτύλους. ἄν θ' ἡ καρδία, κατὰ τὸν αὐτὸν
τρόπον. οὕτως οἶμαι καὶ τῆς φωνῆς ἐκπεμπομένης διὰ φάρυγγος, οὐδὲν κωλύει τὸν ἐγκέφαλον αἴτιον ὑπάρ-
χειν τῆς πρὸ τῆς φάρυγγος κινήσεως. ὥστ' ἴσον ἔτι μένει τὸ ζητούμενον ἐξ ἀρχῆς, οὐδὲν ἔκ γε τοῦ φαινομένου
30 πρὸς οὐδ' ἕτερον τῶν δογμάτων ἐπικλῖνον. ὡς γὰρ ἐπὶ τῆς κατὰ κύστιν καὶ τὴν ἕδραν κινήσεως ἄδηλον ὑπάρ-
χει πότερον ἐγκέφαλος ἢ καρδία τὴν ἀρχὴν ἔχει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπί τε φωνῆς καὶ ἀναπνοῆς ὁμοίως
ἐστὶν ἄδηλον ὁπότερον τῶν σπλάγχνων ἔχει τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλ' ὡς εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν ἡ τῆς θέσεως ἐγ-
γύτης, ἑκατέρους ἐξαπατῶσα, φαντασίαν ἀποτελεῖ τῶν λημμάτων, ὡς ἐπιστημονικῶν τε καὶ πρὸς ἀπόδειξιν
ἐπιτηδείων. οὐ μὴν οὕτως γ' ἔχει τἀληθές. ὅτε γὰρ ἁπάντων ἀρχὴν ὑποτιθέμενος εἶναι τὴν καρδίαν,
οὐκ εὐλαβηθήσεται τὴν τῶν ὀφθαλμῶν ἐγγύτητα. ὡς μὴ καὶ τούτους ἀπ' ἐκείνης ὡς περ πηγῆς τινὸς ἀρ-
ρύεσθαι φάναι τὴν αἴσθησιν τε καὶ κίνησιν. ὅτε τὸν ἐγκέφαλον, οὐκ ἄλλο τι μόριον φησὶν ἀρχὴν εἶναι τῆς τῶν
ἀναπνευστικῶν τε καὶ φωνητικῶν ὀργάνων κινήσεως, ἀλλ' ἐκεῖνον, ὥσπερ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐξηγεῖσθαι τῆς κα-
τὰ προαίρεσιν κινήσεως, οὕτως καὶ τοῖσδε. ἅπερ οὖν ἐν ταῖς περὶ τῆς ἀποδείξεως μεθόδοις ἐδιδάχθημεν
καθόλου, ταῦθ' εὑρίσκεται κατὰ μέρος ἐπὶ πάσης ὕλης πραγμάτων ἀληθεύοντα. χρὴ γὰρ οὐκ ἀπὸ πάν-
40 των τῶν ὑπαρχόντων τῷ προκειμένῳ πράγματι τἀληθὲς λαμβάνειν, ἀλλ' ἀπὸ μόνου τοῦ συνημμένου τῷ
προβλήματι. Ζήνων δὲ καὶ Χρύσιππος, καὶ Διογένης οἵ τ' ἄλλοι στωϊκοί, κἂν μυριάκις ἐπὶ τῷ λόγῳ θαρρῶσιν,
οὐχ εὑρῶσιν ἀπολογήσασθαι περὶ τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ. τὸ γάρ τοι δεύτερον λῆμμα τὸ κατ' αὐτὸν, εἰ μὲν
ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ σαφῶς καὶ διωρισμένως εἴρητο, τῶν ἐκ δευτέρου γένους ἂν ἐφωράθη πάντως ὑπάρ-
χον. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ τῆς λέξεως σχῆμα πεπανουργημένην ἀμφιβολίαν ἐπεποιήσατο, τοῦ τετάρτου γένους
ἐν τούτῳ μετέχων. εἰ μὲν οὖν γινώσκων αὐτοῦ τὴν πανουργίαν ὁ Ζήνων ἑκὼν παρεχρήσατο, σοφιστὴς ἂν εἴη τις
μᾶλλον ἢ φιλόσοφος. εἰ δὲ ἀγνοήσας ἄκων ἐχρήσατο, λογικῆς θεωρίας ἀγύμναστος. ἀλλ' ἡμεῖς γε μήθ' ἑκόντες
ποτὲ τοιούτοις χρησαίμεθα λόγοις, ἐχθροῦ γὰρ ἀληθείας ἀνδρὸς τὸ πανούργημα, μήτ' ἄκοντες ὑπὸ ἀμα-
θίας τε ἅμα καὶ ἀγυμνασίας ἐμπίπτοιμεν εἰς αὐτούς. ὁμοίαν δὲ ἔχει τῷ δευτέρῳ λήμματι καὶ τὸ τέταρ-
τον ἀτοπίαν, ἐν ᾧ φησὶν ὁ λόγος ἀπὸ διανοίας χωρεῖ. ὁ γάρ τοι λόγος οὗτος ἡ σημαίνουσα φωνή, ὑπὸ μὲν
50 τῆς διανοίας ἐκπέμπεται, καθάπερ καὶ τἄλλα πάντα τὰ κατὰ προαίρεσιν ἐνεργούμενα. οὐ μὴν ἐκ τῆς
διανοίας γε, ἀλλὰ ἐκ τοῦ λάρυγγος. ἔμπροσθεν δὲ οὐδέ πω φωνὴ τὸ ἀναφερόμενόν ἐστιν. ἀλλ' ὡς ἔφαμεν ὕλη
τις οἰκεία φωνῆς ἣν ὀνομάζομεν ἐκφύσησιν. ἐκπέμπεται δὲ ἐκ τῶν κατὰ πνεύμονα τραχειῶν ἀρτηρι-
ῶν, ὧν οὐδεμία τῆς καρδίας ἅπτεται. ὁ μὲν οὖν Ζήνων εἴτε ἄκων εἴτε ἑκὼν, ἀσαφεῖ τῇ λέξει χρησάμενος,
εἰς τὸ τέταρτον εἶδος ἐμπέπτωκε τῶν λημμάτων. ὁ Διογένης δὲ τὰ πολλὰ μὲν εἰς τὸ δεύτερον, ἅπαξ δέ του
καὶ αὐτὸς εἰς τὸ τέταρτον. ὅταν μὲν γὰρ λέγῃ ὅθεν ἡ φωνὴ ἐκπέμπεται. καὶ ὅταν ἡ δὲ φωνὴ οὐκ ἐκ τῶν
κατὰ τὴν κεφαλὴν τόπων ἐκπέμπεται, ἀλλὰ φανερῶς ἐκ τῶν κάτω μᾶλλον, ἐκ τοῦ δευτέρου γένους
τῶν ἐπιχειρημάτων χρῆται τοῖς λήμμασιν. ὅταν δὲ φησὶ τὸν λόγον ἀπὸ διανοίας ἐκπέμπεσθαι. δέον ὑπὸ
διανοίας φάναι, τῷ τετάρτῳ χρῆται γένει τῶν ἐπιχειρημάτων. ὁ δὲ ἔλεγχος καὶ τῶν τούτου σφαλμά-

τον ὁ αὐτὸς τῷ προγεγραμμένῳ κατὰ τὸν τοῦ Ζήνωνος λόγον. οὕτω δὲ καὶ ὁ Χρύσιππος ἐπειδὰν μὲν λέγῃ καὶ
διὰ οὗ ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἐκεῖνο εἶναι τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς μέρος. ἀντιληψόμεθα τοῦ λόγου καὶ φήσομεν,
ὑφ' οὗ μὲν ὁ λόγος ἐκπέμπεται, τὸ κυριεῦον ὑπάρχειν, οὐ μὴν διὰ οὗ γε. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον κἀπειδὰν εἴ-
πῃ. τὸ γὰρ ὅλον ὅθεν ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἐκεῖσε δεῖ καὶ τὸν διαλογισμὸν γίνεσθαι. οὐχ ὅθεν φήσομεν, ἀλλ'
ὑφ' οὗ μορίου ὁ λόγος ἐκπέμπεται, καὶ τὸ λογίζεσθαι κατ' ἐκεῖνο τε καὶ ἐν ἐκείνῳ γίνεσθαι. δῆλον γὰρ δὴ ὅ-
τι τὸ ἐκεῖσε, ἀντὶ τοῦ ἐκεῖ ὁ Χρύσιππος εἴρηκεν, ὅπερ ἴσον δύναται τῷ ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει τοῦ σώματος. οὐ γὰρ
δὴ τό γε εἰς ἐκεῖνο τὸ μόριον ἡγητέον αὐτὸν βούλεσθαι δηλοῦν, ἐν τῷ λέγειν ἐκεῖσε. καὶ ὅτι μάλιστα τὸ μὲν ἐκεῖσε
εἰς τόπον ἢ δηλοῦν. τὸ δὲ ἐκεῖ, ἐν τόπῳ. σολοικίζειν γὰρ μᾶλλον ὑποληπτέον ἐν τῇ φωνῇ τὸν Χρύσιππον, ἤπερ
οὕτω προφανῶς ἀδιανόητα λέγειν. τὸ μὲν γὰρ ἱκανῶς σύνηθες αὐτῷ, καὶ μόνον οὐ καθ' ἑκάστην ῥῆσιν γινό-
10 μενον. τὸ δ' ἀδιανόητα λέγειν, οὐδαμῶς. ἐνίοτε γάρ που καὶ ψευδῆ λέγει καθάπερ καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λό-
γον, ἀλλ' οὐκ ἀδιανόητά γε. διαφέρει γὰρ πάμπολυ τὸ ψεῦδος τοῦ ἀδιανοήτου. ἐπεὶ τοίνυν τὸ ἐκεῖσε ἀντὶ τοῦ ἐν ἐ-
κείνῳ πιθανώτερόν ἐστιν εἰρῆσθαι πρὸς τοῦ Χρυσίππου, γένοιτ' ἂν ἡ ῥῆσις εἰς τὴν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον μετα-
ληφθεῖσα τοιάδε. ὅθεν ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἐκεῖ δεῖ καὶ τὸν διαλογισμὸν γίνεσθαι. τουτέστιν ἐν ἐκείνῳ τῷ μο-
ρίῳ. τοῦτο δὲ φήσομεν ἄντικρυς εἶναι ψεῦδος. οὐ γὰρ ἔτι κατὰ προαίρεσιν ἔκ τινος ἐκπέμπεται, κατ' ἐκεῖνο τὸ
μόριον δείκνυται τὴν διάνοιαν ὑπάρχειν. καθάπερ οὐδὲ τὸ οὖρον. οὐδὲ τὸ πτύελον. οὐδὲ ἡ κόρυζα. οὐδὲ τὸ ἀπο-
πάτημα. φαίνεται τοίνυν τοῦτο σφῆλαι τόν τε Ζήνωνα πρῶτον καὶ μάλιστα, καὶ μετ' αὐτὸν ἤδη τοὺς ἄλλους
στωϊκούς. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸν Χρύσιππον ὅσον γε ἐπὶ τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει. κατὰ μὲν γὰρ ἄλλην τινὰ
μετ' οὐ πάνυ πολὺ ταύτης γεγραμμένην, ἠναγκάσθη τὸ ἀληθὲς ὁμολογῆσαι, ἀναγκασθῆναι δὲ εἶπον, ὅτι λό-
γον ἕτερον ἀνατρέψαι βουλόμενος ὡς οὐκ ἀληθῆ. κἄπειτα τὸ τῆς ἀντιλογίας εἶδος αἰσθόμενος οὐδὲν ἧττον
20 ἐπιστρέφον καὶ καθ' ἑαυτοῦ, συνανατρέψαι καὶ τὸν ἴδιον οὐκ ὤκνησε τῷ τῶν ἑτεροδόξων. ἐχρῆν δ' αὖ ἢ μὴ ταῦ-
τα γράφειν, ἢ μὴ ἐκεῖνα, καὶ μάλιστα πλησίον οὕτως ἀλλήλων. εἰ μὲν γὰρ ἀληθὴς οὗτος ὁ λόγος, οὐκ ἀλη-
θὴς ἐκεῖνος. εἰ δ' ἐκεῖνος ὑγιής, κίβδηλος οὗτος. ἡμεῖς μὲν οὖν ἐπιστημονικαῖς μεθόδοις γυμνασάμενοι γνωρί-
ζειν τε καὶ διακρίνειν δυνάμεθα τόν τε ἀληθῆ καὶ τὸν ψευδῆ. τοῖς δ' ἀγυμνάστοις οὐ σμικρὸν ἂν εἴη ζήτημα πό-
τερον αὐτῶν ἕλωνται. παραγράψω δὲ καὶ τὴν ῥῆσιν αὐτὴν ἐν ᾗ δείκνυσιν ὁ Χρύσιππος, ὡς οὐκ ἔστι ὁ προγε-
» γραμμένος λόγος ἀποδεικτικός. ἔστι δὲ τοιάδε. ἔχει δ' ὡς ἔφην πλείονα αὐτοῖς ἐπὶ πᾶσι μή ποτ' εἰ καὶ τοῦτο
» δοθείη καθάπερ ἐπιπορεύονται ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἶναι τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τὰ εἰρημένα μέρη ἐπιζητήσομεν.
» σχεδὸν γὰρ οἷα ἄττινα λέγοιε περὶ τοῦ τὴν φωνὴν ἐκ τοῦ στήθους φέρεσθαι διὰ τῆς τοῦ φάρυγγος ἀπὸ τῆς κε-
» φαλῆς ποιᾶς τινὸς καταρχῆς γιγνομένης, τοιαῦτ' ἔξεστι λέγειν. ἐν τῇ καρδίᾳ μὲν τοῦ ἡγεμονικοῦ ὄντος. τῆς
» δὲ τῶν κινήσεων ἀρχῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς οὔσης. ὃ δὴ γὰρ βούλεται λέγειν ὁ Χρύσιππος ἐν τῇδε τῇ ῥήσει,
30 τοιοῦτόν ἐστιν. εἰ καὶ συγχωρήσειέ τις ἀρχὴν εἶναι νεύρων τὴν κεφαλήν, οὐ πάντως ἐν αὐτῇ συγχωρήσει
τὸ ἡγεμονικὸν ὑπάρχειν. ἃ γὰρ ἐκεῖνοι δύνανται λέγειν ὑπὲρ τοῦ τὴν φωνὴν ἐκ τοῦ στήθους διὰ τῆς φάρυγ-
γος ἐκφέρεσθαι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνεργείας τοῖς μορίοις ἐπιπεμπούσης τῆς κεφαλῆς, τοιαῦτ' ἔξεστι λέγειν ὑ-
πὲρ τῶν νεύρων ἡμῖν. ὡς ἐκ μὲν τῆς κεφαλῆς ἀρχομένων. ἀπὸ δὲ τῆς καρδίας τὴν ἐνέργειαν ἐχόντων. ὡς δ' ὅτι
δυνατόν ἐστιν ἐκ τοῦ στήθους τε καὶ διὰ τῆς φάρυγγος ἐκπέμπεσθαι τὴν φωνήν, ἀρχὴν τῆς κινήσεως τοῖς ἐνταῦ-
θα μορίοις παρεχούσης τῆς κεφαλῆς, αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὡμολόγησεν. οὔκουν χρηστέον ἐστὶν ὡς ἀποδεικτικῷ
τῷ λόγῳ, καθάπερ οἱ πλεῖστοι τῶν στωϊκῶν ὑπειλήφασιν. ἐπιχειρεῖται γὰρ ὡς εἶπον ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν θέσιν
ἐγγύτητος, ὅθεν καὶ λείπειν ἡγητέον τῷ τοῦ Ζήνωνος λόγῳ λήμματα πρὸς τὸ τελέως ἠρωτῆσθαι. δειχθείη δὲ
ἂν ἐναργέστερον τούτων τῶν λημμάτων μεταληφθέντων ἐπὶ τὸ σαφέστερον. ὡς εἶναι τὸν λόγον τοιόνδε, φωνὴ διὰ
φάρυγγος ἐκπέμπεται. εἰ δὲ ἦν ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκπεμπομένη, οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐξεπέμπετο. ὅθεν δὲ λόγος,
40 καὶ φωνὴ ἐκεῖθεν ἐκπέμπεται. λόγος δὲ ἐκ διανοίας ἐκπέμπεται. ὥστ' οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἡ διάνοια. τὸ
μὲν οὖν πρῶτον λῆμμα τῶν πρὸς αἴσθησιν ἐναργῶν ἐστιν. ὥστ' οὐδ' ἀποδείξεως αὐτὸ δεῖται. πιστὴ γὰρ διὰ αὐτῶν
ὑπάρχει πάντα τὰ πρὸς αἴσθησιν ἐναργῆ. τὸ δὲ δεύτερον, οὔτε τῶν πρὸς αἴσθησιν, οὔτε τῶν πρὸς νόησιν ἐναργῶν
ἐστί, τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδὲ ἐκ τῶν πρώτων ἀξιωμάτων ὑπάρχει. ἀλλ' ἐχρῆν ὧδέ πως ἐρωτηθῆναι τὸν λόγον, εἴπερ
ἐκ τῶν πρώτων τε καὶ ἀποδεικτικῶν ἤμελλεν ἄρχεσθαι. φωνὴ διὰ φάρυγγος ἐκπέμπεται. πᾶν δὲ τὸ διά τινος
ἐκπεμπόμενον, ἐκ τῶν συνεχῶν αὐτῷ μορίων ἐκπέμπεται. οὐκ ἔστι δὲ ἐγκέφαλος τῇ φάρυγγι συνεχής, οὐκ ἄρα
διὰ ἐγκεφάλου ἐκπέμπεται. μετὰ δὲ τοῦτον τὸν λόγον αὖθις ἕτερον ἐχρῆν ἐρωτᾶσθαι τὸ συμπέρασμα λῆμμα
ποιησάμενον. ὡς εἶναι τοιόνδε. τὸ, ὅθεν ἡ φωνὴ ἐκπέμπεται, ἐκεῖθεν καὶ ἡ σημαίνουσα φωνή τουτέστιν ὁ λόγος.
ἐκ δὲ διανοίας ὁ λόγος ἐκπέμπεται, ἀλλ' οὐκ ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου. οὐκ ἄρα ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐστὶν ἡ διάνοια. οὕτω μὲν ἐ-
χρῆν ἠρωτῆσθαι τὸν λόγον ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος, εἰ μηδὲν τῶν λημμάτων ἤμελλεν μήτε παραλειφθήσεσθαι,
50 μήτε ἐκ περιττοῦ παραληφθήσεσθαι. ἔνεστι δὲ καὶ συντομώτερον ἔτι κατὰ τόνδε τὸν λόγον ἐρωτῆσαι,
συνθέντα τοὺς λόγους ἀμφοτέρους ἐς ταυτόν, ὁ λόγος διὰ φάρυγγος ἐκπέμπεται, πᾶν δὲ τὸ διά τινος ἐκ-
πεμπόμενον, ἐκ τῶν συνεχῶν αὐτῷ μορίων ἐκπέμπεται. ὥστε καὶ ὁ λόγος ἐκ τῶν συνεχῶν τῇ φά-
ρυγγι μορίων ἐκπέμπεται. ἐγκέφαλος δὲ οὐκ ἐστὶ συνεχὴς τῇ φάρυγγι, οὐκ ἄρα διὰ ἐγκεφάλου ὁ λόγος ἐκπέμ-
πεται. ἀλλὰ ἐκ τῆς διανοίας ἐκπέμπεται, οὐκ ἄρα ἐν ἐγκεφάλῳ ἐστὶν ἡ διάνοια. ἔξεστι δὲ δηλονότι καὶ τὸ
κυριεῦον εἰπεῖν ἀντὶ τοῦ τῆς διανοίας ὀνόματος ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἡγεμονικὸν καὶ τὸ ἡγεμονοῦν, καὶ τὸ ἡγού-
μενον. καὶ τὸ δεσπόζον. καὶ τὸ ἄρχον. καὶ τὸ λογιζόμενον. καὶ τὸ νοοῦν. καὶ τὸ φρονοῦν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἡγη-
τέον ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι, ταὐτὸ φυλάττων τὸ ὑποκείμενον πρᾶγμα. εἰ οὕτως ἅπαντες ἠρωτήκεσαν
τὸν λόγον, καὶ μὴ τὸ ἀναγκαιότατον τῶν λημμάτων παραλελοίπεσαν, ἐν ᾧ δηλοῦται τὸ, πᾶν τὸ διά τινος ἐκ-

πεμπόμενον,

πεμπόμενον, ἐκ τῶν συνεχῶν αὐτῷ μορίων ἐκπέμπεσθαι. τὰ δὲ οὐκ ἀναγκαῖα μὴ μάτην προσετεθήκεσαν; ἀφώρατος ἂν ἦν ὁ λόγος ἀπό τε τῆς θέσεως ἐπιχειρεῖν ὡρμημένος, οὐκ ἀποδεικνὺς τὸ προκείμενον. εἰ μὲν γὰρ ἡ ἐξ πρόθεσις ἐγκέοιτο κατὰ τὸ λῆμμα τὸ λέγον ἐκ τῆς διανοίας ἐκπέμπεσθαι τὸν λόγον, ψευδὲς εἶναι φήσομεν αὐτό. μὴ γὰρ ἐκ τῆς διανοίας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διανοίας αὐτὸν ἐκπέμπεσθαι. εἰ δὲ τὴν ὑπὸ πρόθεσιν ἐκ τῆς ἀπὸ δηλουμένην νομίζομεν, ὡς εἶναι τὸ λῆμμα τοιοῦτον. ὁ λόγος ἀπὸ τῆς διανοίας ἐκπέμπεται, τὸ μὲν λῆμμα φήσομεν ἀληθὲς ὑπάρχειν, ἀπέραντον δὲ εἶναι τὸν λόγον, ὡς ἂν μηκέτι πάντων τῶν λημμάτων ὁμοίως ἠρωτημένων. ἀλλὰ τῶν μὲν, τὴν ἐξ. τῶν δὲ, τὴν ὑπὸ πρόθεσιν ἐχόντων. εἰ δέ γε πάνθ' ὁμοίως ἐρωτηθείη κατὰ μὲν τὴν ἐξ πρόθεσιν ἐν τῷ προτέρῳ λήμματί γε κινήσεται τὸ ψεῦδος. κατὰ δὲ τὴν ὑπὸ, τοῦτο μὲν ἀληθὲς ἔσται, τὸ καθόλου δὲ τὸ παραλελειμμένον ὑπ' αὐτῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ κατὰ μέρος ἄμφω ψευδῆ. τὸ μὲν γὰρ καθόλου, γενήσεται τοιοῦτον. ἅπαν τὸ διά τινος ἐκπεμπόμενον, ἀπὸ τῶν συνεχῶν αὐτῷ μορίων ἐκπέμπεται. τὸ δὲ κατὰ μέρος. ὁ λόγος ἀπὸ τῶν ἐν τῇ φάρυγγι συνεχῶν μορίων ἐκπέμπεται. οὐ γὰρ ἀπὸ τῶν συνεχῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν συνεχῶν ἀληθῶς ἂν λέγοιτο. δέδεικται τοίνυν ἤδη σαφῶς τὸ κυριώτατον τῶν λημμάτων παραλελειμμένον αὐτοῖς, ἢ ἑκοῦσι σοφιστικῶς, ἢ ἄκουσιν ὑπὸ ἀγυμνασίας τῆς μεθόδου. διὸ καὶ παρακρούονται τὸν ἀκροατὴν οὐ δυνάμενον ἀκριβῶς διελέσθαι πότερον τῶν λημμάτων ἐστὶν ἀληθές. εἴτε τὸ κατὰ τὴν ἐξ πρόθεσιν ἠρωτημένον εἴτε τὸ κατὰ τὴν ὑπό. τὴν ἀρχὴν μὲν γὰρ οὐδὲ λέγουσιν αὐτὸ κατά γε τὴν λέξιν. εἰς δέ γε τὴν σύστασιν τοῦ λόγου, πάντως, ὡς εἰρηκότες προσχρῶνται. τὸ γὰρ εἰ δ' ἦν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου ἐκπεμπομένη οὐκ ἂν διὰ φάρυγγος ἐξεπέμπετο, κατὰ τὴν τοῦ παραλελειμμένου λήμματος δύναμιν ἀληθὲς εἶναι φαντάζεται. πᾶσιν οὖν τοῖς ἁμαρτήμασιν ὁ τοῦ Ζήνωνος λόγος ὑπεύθυνος ἐστὶ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν λημμάτων τὸ νυνί μοι λελεγμένον. πρῶτον μὲν ὅτι τὴν ἀπὸ πρόθεσιν ἐν αὐτῷ παρέλαβον, δέον ἤτοι τὴν ἐξ ἢ τὴν ὑπό. δεύτερον δ' ὅτι τὰ κυριώτατα παρέλιπε τό τε καθόλου, τὸ πᾶν δὲ τὸ διά τινος πεμπόμενον ἐκ τῶν συνεχῶν μορίων αὐτῷ ἐκπέμπεσθαι. τό τε κατὰ μέρος, ὅτι ἡ φωνὴ καὶ ὁ λόγος ἐκ τῶν συνεχῶν τῇ φάρυγγι μορίων ἐκπεμφθήσεται. τούτων δ' οὕτω διορισθέντων. εἰ μὲν κατὰ τὴν ἐξ πρόθεσιν ἅπαντα ἐρωτηθείη τὰ λήμματα, ψεῦδος ἔσται τὸ τὸν λόγον ἐκ τῆς διανοίας ἐκπέμπεσθαι. εἰ δὲ κατὰ τὴν ὑπό, τό τε καθόλου τὸ νυνὶ λεγόμενον. τὸ, πᾶν τὸ διά τινος ἐκπεμπόμενον, ἀπὸ τῶν συνεχῶν ἐκπέμπεσθαι. καὶ τὸ, κατὰ μέρος. τὸ, τὸν λόγον ἀπὸ τῶν ἐν τῇ φάρυγγι μορίων ἐκπέμπεσθαι. εἰ δὲ μικτῶς ἐρωτηθείη, κατὰ τινὰ μὲν λήμματα τῆς ἐξ προθέσεως ἀκριβῶς παραλαμβανομένης, καθ' ἕτερα δὲ τῆς ὑπὸ καθάπερ κἂν τῷ τὸν λόγον ἀπὸ τῆς διανοίας ἐκπέμπεται, τῶν μὲν λημμάτων οὐδὲν μεμψόμεθα. τὸν ὅλον δὲ λόγον ἀπέραντον ὑπάρχειν ἐροῦμεν. οὐ γὰρ ἔτι συναφθήσονται πρὸς ἀλλήλας αἱ κύριαι τοῦ συμπεράσματος προτάσεις. ἔστι γὰρ αὐτῶν ἡ μὲν ἑτέρα, τοιαύτη. ὁ λόγος ἀπὸ τῆς διανοίας ἐκπέμπεται. ἡ δὲ ἑτέρα ὁ λόγος ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου οὐκ ἐκπέμπεται. ἐχρῆν δὲ γ' ἀμφότερα. ἤτοι κατὰ τὴν ὑπὸ πρόθεσιν. ἢ κατὰ τὴν ἐξ ἠρωτῆσθαι, ἵν' ἐπιφέρηταί τι κοινὸν αὐταῖς συμπέρασμα. τάχ' ἂν ἔτι πλείω λέγειν ὑπὲρ τῆς τοῦ λόγου μοχθηρίας ἐπειρώμην, εἰ μὴ καὶ ὁ Χρύσιππος ἐγνώκει τε τὴν ἀτοπίαν αὐτοῦ, καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀπολήψεως αὐτὸς ἐγέγραφε, δι' ἧς ὀλίγον ἔμπροσθεν παρεθέμην ῥήσεως. ἐγχωρεῖν φάσκων ἐκ τῶν κατὰ τὰ στήθη μερῶν ἐκπέμπεσθαι τὸν λόγον, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐπιπεμπούσης τῆς κεφαλῆς. ὥσπερ γε καὶ τὰ νεῦρα πάντα τὴν ἔκφυσιν ἐκ τῆς κεφαλῆς ἔχοντα, τὴν ἀρχὴν τῆς δυνάμεως ἀπὸ τῆς καρδίας λαμβάνειν. ταῦτα μὲν οὖν ὀρθῶς εἴρηται τῷ Χρυσίππῳ, καὶ διὰ τοῦτ' ἄν τις αὐτῷ καὶ μᾶλλον μέμψαιτο, διότι κατιδὼν τὸ ἀληθὲς, ὅμως οὐ χρῆται. τὰ δὲ ἀπὸ τῆς θέσεως ἐπιχειρήματα, καὶ τούτων ὅσα μᾶλλον ποιηταὶ μαρτυροῦσιν. ἢ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων. ἢ ἐτυμολογία τις. ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, οὐκ ὀρθῶς. κάλλιον γὰρ ἦν ἐπιμείναντα τοῖς κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ὑπολαμβανομένοις λήμμασιν, ἐξετάσαι τί καὶ κεῖται διὰ τῆς αἰσθήσεως. αὐτὸς δὲ ὥσπερ οὐ κατ' ἐπιστήμην, ἀλλὰ κατὰ τύχην εὑρηκὼς τὸ ἀληθὲς, ἀπεχώρησέ τε τῆς ζητήσεως αὐτοῦ, καὶ ποιητὰς ἐπάγεται μάρτυρας. ὅπερ οὖν ὁ Χρύσιππος ἐθεάσατο μὲν, οὐκ ἐπεξῆλθε δὲ τῷ λόγῳ, τοῦτ' ἐγώ μοι δοκῶ προσθήσειν. ἐπειδὴ γὰρ ἐγχωρεῖ κἂν ὅτι μάλιστα πάντων τῶν νεύρων ἐγκέφαλος ἀρχὴ φαίνεται τὴν καρδίαν ἐπιπέμπειν αὐτῷ δύναμιν αἰσθητικήν τε καὶ προαιρετικήν. ὡσαύτως δὲ κἂν ἐκ τῶν κατὰ τὸν θώρακα μορίων ὁ λόγος ἐκπέμπεται τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως αὐτοῦ ἀπ' ἐγκεφάλου καταφέρεσθαι, ζητητέον ἐφεξῆς ἐστὶ. πότερον οὐδέτερον οὐδετέρῳ μεταδίδωσιν, οὐδὲ μιᾶς δυνάμεως, ἢ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ. γένοιτο δ' ἂν ἡ ζήτησις ὧδε. τὰ συνάπτοντα τὴν καρδίαν ἐγκεφάλῳ διασκέψασθαι χρὴ κατὰ τὰς τῶν ζώων ἀνατομὰς ὁπόσα τ' ἐστὶ καὶ ὁποῖα. κἄπειτα κατὰ τὸν τράχηλον ἕκαστον αὐτῶν ἢ τέμνειν ἢ θλᾶν ἢ βρόχοις διαλαμβάνειν. εἶτ' ἐπισκέπτεσθαι τίνα καταλαμβάνει τὸ ζῶον παθήματα. συνάπτει δὲ καρδίαν ἐγκεφάλῳ τὰ τρία γένη τῶν ἀγγείων, ἅπερ δὴ καὶ παντὸς τοῦ σώματος ὑπάρχει κοινά. φλέβες καὶ ἀρτηρίαι καὶ νεῦρα. φλέβες μὲν αἱ σφαγίτιδες ὀνομαζόμεναι. ἀρτηρίαι δὲ αἱ καρωτίδες. νεῦρα μὲν τὰ ταύταις ταῖς ἀρτηρίαις παραπεφυκότα. τὰς μὲν δὴ σφαγίτιδας φλέβας, ἢ τὰς καρωτίδας ἀρτηρίας οὐχ ἁπλῶς χρὴ τέμνειν, ὥσπερ τὰ νεῦρα. τεθνήξεται γὰρ εὐθέως τὸ ζῶον αἱμορραγίᾳ λαύρῳ συσχεθέν. ἀλλ' ἄμεινον βρόχοις ἰσχυροῖς διαλαβόντα. πρότερον ἔν τε τοῖς ἄνω καὶ κάτω μέρεσι τοῦ τραχήλου, τὸ μέσον τῶν βρόχων διατέμνειν, ὡς μηδεμίαν αἱμορραγίαν ἀκολουθῆσαι. τὰ νεῦρα δὲ εἴτε θλᾶν. εἴτε διαλαμβάνειν ἐθέλοις βρόχοις τισὶν. ἢ τοῖς αὐτοῦ δακτύλοις. εἴτε τέμνειν, ἐφ' ἅπασι τούτοις τοῖς παθήμασιν ἓν καὶ ταὐτὸν ἀκολουθήσει σύμπτωμα τῷ ζώῳ, ἄφωνον ἔσται παραχρῆμα. τῶν δὲ ἄλλων ἐνεργειῶν, οὐδὲ μία οὔτ' ἐν τῷ παραυτίκα βεβλαμμένη οὔθ' ὕστερον φανεῖται. τῶν ἀρτηριῶν δέ γε βρόχοις διαληφθεισῶν ἢ ὡς εἴρηται τμηθεισῶν, ἄφωνον μὲν ἢ καρῶδες, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν μεθ' Ἱπποκράτην κακῶς ἀνατεμόντων ἔγραψαν, οὐκ ἔσται τὸ ζῶον. αἱ γὰρ ἀνωτέρω τῶν δεθεισῶν ἀρτηριῶν ἅπασαι τελέως ἄσφυκτοι γενήσονται. τὰς γὰρ φλέβας οὔτε βρόχοις διαλαμβάνων, οὔθ' ὡς εἴρηται τέμνων ὄψει τινὰ σαφῶς ἐνέργειαν ἀπολλυμένην. ἐκ τούτων τῶν φαινομένων ἕτοιμον ἐστὶν συλλογίσασθαι, μήτε τὴν

καρδίαν εἰς τὴν τῶν σφυγμῶν κίνησιν ἐγκεφάλου τι προσδεῖσθαι, μήτε τὸν ἐγκέφαλον καρδίας ἵν' αἰσθάνηταί
τε καὶ κατὰ προαίρεσιν ἐνεργῇ τὸ ζῶον. ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲν ἡ καρδία πρὸς τὴν οἰκείαν κίνησιν ἐγκεφάλου δέεται,
δῆλον ἐστὶν ἐκ τοῦ καὶ τῶν φλεβῶν καὶ τῶν ἀρτηριῶν καὶ τῶν νεύρων τῶν προειρημένων βρόχοις διαληφθέν-
των, ὁμοίως ἔτι σφύζειν αὐτήν, καὶ τὰς καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀρτηρίας. αἱ γὰρ ἀνωτέρω τῶν βρόχων μέναι παν
τάπασιν ἄσφυκτοι γίγνονται. τοῦ συνεχοῦς αὐτῶν μέρους τοῦ μέχρι καρδίας ὡσαύτως ταῖς ἄλλαις σφύζοντος.
ὅτι δὲ οὐκ ἐκ τῆς ἐγκεφάλου δυνάμεως ἡ καρδία τὴν πρώτην ἀρχὴν ἔχει, μάθοις ἂν ἐκ τοῦ πάντων τῶν εἰρημέ-
νων νεύρων. ἤτοι τμηθέντων. ἢ βρόχοις διαληφθέντων, ἄφωνον μόνον γίγνεσθαι τὸ ζῶον, εἰσπνεῖ μέντοι καὶ ἐκ
πνεῖ ἀκωλύτως κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαφορὰς τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων εἰσπνοῶν τε καὶ ἐκπνοῶν οὕτω δὲ κἀν
τοῖς τέσσαρσιν κώλοις ἔτι καὶ νῦν ἐνεργεῖν καθάπερ καὶ πρόσθεν ἀκούειν τε καὶ βλέπειν καὶ πάσαις αἰσθήσεσι
10 αἰσθάνεσθαι. μόνη γὰρ ὡς εἴρηται φωνὴ διαφθείρεται τοῦ ζώου, τμηθέντων τῶν παρὰ ταῖς ἀρτηρίαις νεύρων. ὅ-
σοι δὲ τῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις ἀρτηρίαις. ἤτοι τμηθείσαις. ἢ ὡς εἴρηται διαληφθεί-
σαις ᾤοντο καροῦσθαι τὸ ζῶον, εἶτ' ἐκ τούτου συνελογίζοντο τὴν καρδίαν ἐγκεφάλῳ χορηγεῖν αἴσθησίν τε καὶ
κίνησιν, ἐσφάλθαι μὲν αὐτοὺς ὑποληπτέον ἐν τῇ περὶ τὸ φαινόμενον ἐμπειρίᾳ, τὸ δ' ἐξ ὑποθέσεως ἀκολουθοῦν
ἀκριβῶς ἑωρακέναι. εἴπερ γὰρ ὄντως ἐγίγνετο καρῶδες τὸ ζῶον ὅπερ αὐτοῖς ὄνομα βούλεται σημαίνειν τ'
ἀναίσθητόν τε καὶ ἀκίνητον, ἐξ ἀνάγκης ἂν ἀκολουθεῖν τὸ τὴν καρδίαν ἐπιπέμπειν ἐγκεφάλῳ τὴν πρώτην ἀρ-
χὴν αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως, ἣν αὐτὸς ἅπαντι τῷ σώματι διὰ νεύρων χορηγεῖ. ὥστ' εἶναι δευτέραν τινὰ ἀρχὴν
αὐτὸν οὐκ ἀκριβῶς πρώτην ἀνάλογον ὕπαρχον μεγάλου βασιλέως, ἀποδεδειγμένον δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς ἡ μὲν
καρδία τῶν ἀρτηριῶν. ὁ δ' ἐγκέφαλος τῶν νεύρων ἐστὶν ἀρχή. περαίνοιτ' ἂν εἴπερ ἀληθὲς ἦν τὸ λεγόμενον, ὡς ἡ
καρδία διὰ τῶν ἀρτηριῶν ἐγκεφάλῳ χορηγεῖ δύναμιν ψυχικήν, οὐ μὴν ἀληθές ἐστιν, ἀλλὰ κατεψεύσαντο τοῦ
20 φαινομένου κατὰ τὰς ἀνατομάς. καρῶδες μὲν γὰρ οὐδ' ἐπὶ τοῖς νεύροις τμηθεῖσι γίγνεται τὸ ζῶον. μήτοι γε
δὴ ταῖς ἀρτηρίαις. ἄφωνον δὲ τῶν νεύρων μὲν βλαβέντων γίγνεται, τῶν ἀρτηριῶν δ' οὐ γίγνεται, καὶ πολὺ δὲ
μᾶλλον ἔτι τῶν φλεβῶν. ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις τὰ νεῦρα τοῖς βρό-
χοις διαλαμβάνοντες, εἶτα ἄφωνον ὁρῶντες αὐτίκα τὸ ζῶον γιγνόμενον, ἀρτηριῶν τὸ πάθος ᾠήθησαν ὑπάρχειν,
καὶ κάρον ὠνόμασαν, οὐκ ὀρθῶς οἶμαι, εἰ μή τι ἄρα τὴν ἀφωνίαν ἐθέλουσιν ὀνομάζειν κάρον, οὕτω γὰρ ὀνόματι μόνον
σφάλλοιντο κατά γε τοῦτο. περὶ δὲ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ ἁμαρτάνουσιν, εἴπερ ἐπὶ ταῖς ἀρτηρίαις ὑπολαμβάνουσιν
ἄφωνον γίγνεσθαι τὸ ζῶον. ἐγὼ μὲν δή μοι δοκῶ τὸ κελευσθὲν ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου πεπραχέναι ζητήσας, εἴτ' ἀπὸ
καρδίας ἐγκεφάλῳ δύναμίς τις, εἴτ' ἀπ' ἐγκεφάλου τῇ καρδίᾳ χορηγεῖται. Χρύσιππος δ' αὐτὸς ὀλιγώρως ἐσχη-
κέναι φαίνεται περὶ τὴν τοῦ πράγματος εὕρεσιν, ἰδὼν μὲν τὴν ὁδὸν ᾗ χρὴ τὸ ζητούμενον ἁλῶναι, μὴ χρησάμενος
δὲ αὐτῇ. μέμφομαι δ' αὐτῷ καὶ διότι καθ' ἓν βιβλίον ἐναντία λέγειν ὑπέμεινεν, οὐκ ἀπὸ μακροῦ διαστήματος ἀλ-
30 λήλων, ἔμπροσθεν μὲν ὡς ἀποδεικτικὸν γράψας τὸν τοῦ Ζήνωνος λόγον, ἐπὶ προήκοντι δὲ τῷ συγγράμματι δει-
κνὺς αὐτοῦ τὴν λύσιν. εὑρίσκω δ' οὐχ ἥκιστα τὸν Χρύσιππον καὶ ἄλλας τινὰς ἐναντιολογίας ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ
λόγῳ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ πεποιημένον. ἐν ἀρχῇ γὰρ προειπών, ὡς τὰ μὲν ἄλλα μέρη τῆς ψυχῆς, ἐν
οἷς ἐστὶ τοῦ ζώου μορίοις, ὁμολογεῖται. περὶ δὲ τοῦ ἡγεμονικοῦ μόνου ζητεῖται, διὰ τὸ μήτε αἴσθησιν ἐκφανῆ μηδε-
μίαν εἶναι αὐτοῦ, μήτ' ἐναργές τι τεκμήριον, ὀλίγον ὕστερον ὡς περὶ φαινομένου τοῦ μέρους διαλέγεται. ἔχουσι
δὲ αἱ ῥήσεις αὐτοῦ τόνδε τὸν τρόπον. οὕτω φαίνεται διαφεύγειν ὁ τόπος ἡμᾶς οὔτε αἰσθήσεως ἐκφανοῦς γιγνομένης
ὅπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συντέτευχεν. οὔτε τῶν τεκμηρίων, δι' ὧν ἄν τις συλλογίσαιτο τοῦτο. οὐ δὲ γὰρ ἂν οὐδ' ἐπὶ
τοσοῦτον ἀντιλογίας προῆλθεν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις. ταῦτα προειπὼν ὁ Χρύσιππος, ἐφεξῆς φησίν. ὡς ἅ-
παντες ἄνθρωποι τῶν τῆς διανοίας παθῶν αἰσθάνονται κατά γε τὸν θώρακα καὶ τὴν καρδίαν. ἔχει δὲ καὶ ἥδε ἡ
ῥῆσις ὧδε. κοινῇ δέ μοι δοκοῦσιν οἱ πολλοὶ φέρεσθαι ἐπὶ τοῦθ' ὡσανεὶ αἰσθανόμενοι περὶ τὸν θώρακα αὐτοῖς τῶν
40 κατὰ τὴν διάνοιαν παθῶν γιγνομένων, καὶ μάλιστα καθ' ὃν ἡ καρδία τέτακται τόπον. οἷον μάλιστα ἐπὶ τῶν φό-
βων καὶ τῶν λυπῶν λέγω καὶ ἐπὶ τῆς ὀργῆς, καὶ μάλιστα τοῦ θυμοῦ. κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο,
τὸ γοῦν ὡσανεὶ προσέθηκεν οὐ τολμήσας ἄντικρυς εἰπεῖν αἰσθάνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους τῶν κατὰ τὴν διάνοιαν
παθῶν ἐν τῷ θώρακι γιγνομένων. ὡσανεὶ γὰρ ἔφη συναισθανόμενοι. μικρὸν δ' ὕστερον. καὶ τὸ, ὡσανεὶ περιελών,
οὑτωσὶ γράφει. ἡ γὰρ περὶ τὴν διάνοιαν γιγνομένη ταραχὴ καθ' ἕκαστον τούτων, αἰσθητῶς περὶ τὸν θώρακας ἐστίν.
εἶτ' ἐφεξῆς. τῆς μὲν γὰρ ὀργῆς γιγνομένης ἐνταῦθα εὔλογον καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιθυμίας ἐνταῦθα εἶναι. καὶ
πάλιν ἐν τοῖς ἑξῆς τοῦ συγγράμματος. καὶ τὰ τῶν ὀργιζομένων, πάθη φησὶ φαίνεται περὶ τὸν θώρακα γιγνόμε-
να, καὶ τὰ τῶν ἐρώντων. καὶ λοιπὸν οὐκ ἔτι παύεται περὶ τῶν παθῶν διαλεγόμενος, ὡς ἔν τε τῷ θώρακι καὶ
περὶ τὴν καρδίαν μάλιστα συνίστασθαι φαινομένων. ὥστ' ἔγωγε θαυμάζω τἀνδρὸς ὅτι τὸ κατ' ἀρχὰς ὑφ' ἑαυτοῦ
γραφόμενον οὐκ ἐξήλειψεν ἔνθα φησίν. οὔτ' αἴσθησιν οὐδεμίαν ἐμφανῆ γίγνεσθαί που τὸ κύριον τῆς ψυχῆς μέ-
50 ρος, οὔτε τεκμήριον. οὐ γὰρ ἐπὶ τοσοῦτον διενεχθῆναι πρὸς ἀλλήλους ἰατρούς τε καὶ φιλοσόφους, εἴπερ ἀρέσκε-
ται τῷ δὲ τῷ λόγῳ, πῶς οὐκ ᾐδέσθη πάλιν ἐν τοῖς ἑξῆς αἰσθήσει γε κείνων τὸ δόγμα καὶ φαίνεται λέγων. ἐγὼ
δέ μοι δοκῶ καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔπραξα τὸν ἀληθέστερον ἑλόμενος λόγον, ὃν ὁ Χρύσιππος ἔγραψε πρὸς
ἑαυτὸν ἐναντιολογούμενος οὕτω, καὶ νῦν ποιήσειν, οὐδεμία γὰρ αἴσθησις ἡμῖν γίγνεται τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονι-
κοῦ κατὰ τὴν καρδίαν ἢ τὸν θώρακα περιεχομένου. καὶ διὰ τοῦτ' ἐπαινῶ μὲν τὰ πρῶτα τοῦ Χρυσίππου, δι' ὧν
ὁμολογεῖ τὸ ἀληθές, οὐκ ἐπαινῶ δὲ ἐν οἷς καταψεύδεται τῆς αἰσθήσεως. οὐ γὰρ ἓν ἔτ' ἐνταῦθα δοκεῖ μοι σφάλ-
λεσθαι κατὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ δύο μεγάλα. πρῶτον μὲν ὅτι παντὸς τοῦ σώματος ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν ἐναρ-
γῶς ἀλλοιουμένου, καὶ ποτὲ μὲν ὠχριῶντός τε καὶ καταψυχομένου καὶ τρέμοντος, ὡς ἐν τοῖς φόβοις φαίνεται
γιγνόμενον. ἔστιν ὅτε δ' ἐρυθριῶντός τε καὶ θερμαινομένου καὶ σφοδρῶς ἐντεινομένου καθάπερ ἐν τοῖς θυμοῖς,

οὐδενὸς μὲν ἄλλου μέμνηται μορίου. μόνων δὲ τῶν κατὰ τὸν θώρακα. ἔπειτα δ' ὅτι κἂν συγχωρηθῇ μειζόνως ἡ
καρδία τῶν ἄλλων τοῦ ζώου μορίων ἐξισταμένη τοῦ κατὰ φύσιν ἐν φόβοις τε καὶ λύπαις, ἀγωνίαις τε καὶ θυμοῖς,
ἅπασί τε τοῖς ἄλλοις πάθεσιν, οὐ τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τὸ θυμούμενον, ἢ ἐπιθυμοῦν ἐνταῦθα ὑ-
πάρχειν ἐνδείξεται. ὥς τε πλέον θάτερον ἢ ὅπερ αὐτὸς βούλεται περαίνεσθαι διὰ τοῦ λόγου. εἰ γὰρ ἐν μὲν τῷ
διανοεῖσθαί τε καὶ μανθάνειν ἢ διδάσκειν οὐδεμία κίνησις ἐξαίρετος ἐμφαίνεται κατὰ τὴν καρδίαν, ἐν ἅπασι δὲ τοῖς
πάθεσιν ἐναργῶς φαίνεται, δῆλον οἶμαι γίγνεται τὸ μὲν λογιζόμενον τῆς ψυχῆς οὐκ ὂν κατὰ τὴν καρδίαν. τὸ δ' ἄλογόν
τε καὶ παθητικὸν ὀνομαζόμενον, ἐν αὐτῇ περιέχεσθαι. εἰ δ' ἔνθα τὸ πάθος ἐνταῦθά φησι καὶ τὸ λογιζόμενον ὑπάρ-
χειν, αὐτὸ τὸ ζητούμενον ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἑτοίμου λήψεται. πολλῷ δ' ἦν ἄμεινον ἀπόδειξίν τινα ἡμᾶς διδάξαι τοῦ λα-
βεῖν ἐκ προχείρου τὸ ζητούμενον. ἀλλ' οὔτ' ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ πρώτῳ περὶ ψυχῆς, οὔτ' ἐν τῷ περὶ παθῶν ἀπόδειξίν τινα
10 εἶπε τοῦ χρῆναι πάντως ἔνθα τὸ ἄλογόν ἐστιν ἐνταῦθ' εἶναι καὶ τὸ λογιζόμενον, ἀλλ' ἑτοίμως τε κἀκ προχείρου πανταχοῦ
χοῦ λαμβάνει. καίτοι Πλάτωνος ἐνίας μὲν ἀποδείξεις ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας γράψαντος. ἐνίας δ' αὖθις
ὁρῶν ἀναβαλλομένου, περὶ ὧν ἐνδείκνυται κατὰ τὸν Τίμαιον, ἃς κἀγὼ διὰ τῶν ἐξῆς ὑπομνημάτων ἁπάσας γράψω.
νυνὶ δ' οὔπω μοι πρόκειται ταῦτα δεικνύειν. ἀλλ' ὅτι τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς ὃ δὴ καὶ ἡγεμονικόν τε καὶ
διάνοιαν καὶ κύριον αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὀνομάζει κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐστί. τούτου γὰρ ἀποδειχθέντος, ἐάν τις ἑτέ-
ρα δύναμις ἐν τῇ καρδίᾳ φαίνηται περιεχομένη, μηδαμόθεν ἑτέρωθεν ὁρμωμένη τὰς δύο μὲν ἀρχὰς ἤδη σα-
φῶς ἕξομεν. ἐφεξῆς δὲ καὶ τὴν τρίτην ὁμοίως ἐξευρήσομεν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰς τὸν μέλλοντα λόγον ἀναβε-
βλήσθω. νυνὶ δ' ἐπανέλθωμεν αὖθις ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λόγον, ὅθεν εἰς τοῦτον ἐξέβημεν. ὡς ἄρα ὁ Χρύσιππος ἐναν-
τιολογούμενος ἑαυτῷ παρὰ πόδας, οὐκ αἰσθάνεται καθάπερ ἐπεδείξαμεν διά τε τοῦ περὶ τῆς φωνῆς λόγου,
καὶ τοῦ φάσκειν ἐνίοτε μὲν οὐδεμίαν αἴσθησιν ἡμῖν γίγνεσθαι τοῦ περιέχοντος τόπου τὸ ἡγεμονικόν. ἐνίοτε δὲ
20 φαίνεσθαι λέγειν αὐτόν. ἀλλὰ γὰρ οὐδὲ τοῦτ' αὐτὸ πρόκειταί μοι νῦν ἀποδεικνύειν, ὅτι μὴ πάρεργον. ἀλλ' ἦν ἐξ
ἀρχῆς τὸ προκείμενον ἐν τούτῳ τῷ γράμματι τὰς τέτταρας διαφορὰς ἐπιδεῖξαι τῶν λημμάτων. ἐκάλουν δὲ τὸ
μὲν πρῶτον γένος αὐτῶν, ἐπιστημονικόν τε καὶ ἀποδεικτικόν. τὸ δὲ δεύτερον γυμναστικόν τε καὶ ὡς Ἀριστοτέλης
ὀνομάσειε, διαλεκτικόν. τὸ δὲ τρίτον, πιθανόν τε καὶ ῥητορικόν. τὸ δὲ τέταρτον, σοφιστικόν. ἐπεδείκνυον τε τὰ μὲν
ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων τε καὶ συμβαινόντων τῇ καρδίᾳ συνιστάμενα, κατὰ μόνον αὐτὸ τὸ ζητούμενον πρᾶγμα,
τῶν ἐπιστημονικῶν εἶναι λημμάτων. τὰ δ' ἄλλα σύμπαντα διαλεκτικά. τὰ δ' ἀπὸ τῶν ἔξωθεν μαρτύρων, ῥη-
τορικά. τὰ δ' ὁμωνυμίαις τισὶν ἢ τοῖς τῆς λέξεως σχήμασι πεπανουργημένα, σοφιστικά. τὰ μὲν οὖν ἐπιστημονι-
κὰ καθ' ἕκαστον πρᾶγμα παντάπασιν ὀλίγα τε καὶ εὐαρίθμητ' ἐστί. τὰ δὲ γυμναστικά, πάμπολλα. καθ' ἕκαστον γὰρ
τῶν ὑπαρχόντων τε καὶ συμβαινόντων τῷ πράγματι συνίσταται. τὸν γοῦν ἀπὸ τῆς φωνῆς ἐρωτώμενον λό-
γον, ἐκ τῆς θέσεως ὁρμώμενον ἐπέδειξα. οὕτω δὲ καὶ τὸν ἀπὸ τῆς εἰσπνοῆς τε καὶ ἐκπνοῆς. ὡσαύτως δ' ἔχοντα εὑ-
30 ρήσεις καὶ τὸν ἀπὸ τῆς ἐν ταῖς λύπαις δήξεως. ἐναργῶς μὲν ἡ δῆξις ἐστὶν ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρός. οἱ δ' ἐς τὴν καρ-
δίαν ἀναφέρουσιν αὐτήν, οἱ μὲν οὖν ὅτι πλησίον ἡ καρδία τέτακται τῷ στόματι τῆς γαστρός, διὰ τοῦτ' ἀπ' ἐκείνης
ἄρχεσθαι νομίζουσι τὸ πάθος, ἀπὸ τῆς θέσεως ἐπιχειροῦσιν. οἱ δ' αὐτὴν ὄντως οἴονται τὴν καρδίαν δάκνεσθαι,
πάμπολυ σφάλλονται. κάτω μὲν γὰρ τοῦ θώρακος ἡ δῆξις ἐστὶν ὑπὸ τῷ κατὰ τὸ στέρνον χόνδρῳ. ἡ καρδία δ' ἐν
μέσῳ τέτακται τῷ θώρακι. καὶ οὐδεὶς ᾔσθετο πώποτε τῆς καρδίας αὐτῆς δακνομένης, οὔτ' ἐν λύπαις, οὔτ' ἐν
ἄλλῳ πάθει ψυχῆς ἢ σώματος. οὐ μὴν οὐδ' ἡ καρδιαλγία τοὔνομα τὴν ἐν τῷ θώρακι περιεχομένην καρδίαν ὀδυ-
νᾶσθαι δηλοῖ, ἀλλ' ἔστιν ὁμωνυμία τις οὐδένα λανθάνουσα τῶν ὡμιληκότων ἀρχαίων γράμμασι. ὥσπερ γὰρ τὸ
κατὰ τὸν θώρακα σπλάγχνον, οὕτω καὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα καρδίαν ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοί, καὶ πάμπολύ γε
τοὔνομα ἐστὶ παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἐγὼ δυοῖν ἢ τριῶν ἐπιμνησθήσομαι τῶν παραδειγμάτων, ὑπὲρ τοῦ σαφῶς ἐνδεί-
» ξασθαι τὸ σημαινόμενον ἐκ τῆς λέξεως. ὁ μὲν δὴ Νίκανδρος ὧδέ πως φησίν, ἢν καρδίην ἐπιδόρπιον. οἱ δὲ δο-
40 χαίην κλείουσι στομάχοιο. Θουκυδίδης δ' ὧδε. καὶ ὁπότε εἰς τὴν καρδίαν στηρίξαιεν, ἀνέστρεφέ τε αὐτὴν καὶ ἀπο-
» καθάρσεις χολῆς πᾶσαι, ὅσαι ὑπὸ τῶν ἰατρῶν εἰσὶν ὠνομασμέναι ἐπῄεσαν. ὁ δ' Ἱπποκράτης. γυνὴ ἐκαρδιάλγεε,
» καὶ οὐδὲν καθίστη πλὴν ἐς ῥοιῆς χυλὸν ἄλφιτον ἐπιπάσσουσα. καὶ μονοσιτεῖν ἤρκεσε. καὶ αὖ ἤλκεν οἷα τὰ κυ-
» ρίωνος. ἅπαντες οὗτοι δηλοῦσιν ἐναργῶς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ὀνομάζεσθαι καρδίαν, ὥστε ταύτης μὲν τῆς καρ-
δίας εἴη ἄν τι πάθος ἡ καρδιαλγία. τοῦ σπλάγχνου δ' ὑπὲρ οὗ πρόκειται σκοπεῖν, εἰ τὸ κυριεῦον τῆς ψυχῆς
μόριον ἐν ἑαυτῷ περιέχει, τοιοῦτον πάθος οὐδέποτε γίγνεται. οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὐτοῦ τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς ἅ-
παν ἄλγημα καρδιαλγίαν προσαγορεύουσιν, ἀλλὰ μόνον ἐπειδὰν ὑπὸ δριμέων ὑγρῶν ἐρεθίζηταί τε, καὶ ἀνα-
δάκνηται. τοῦτο δ' αὐτὸ συμβαίνει ἐν ταῖς λύπαις, διὸ καὶ χολὴν ἐμοῦσιν οἱ λυπηθέντες. ἐνίοις δ' ὑπέρχεται
κάτω, καὶ ἡ γαστὴρ, αὐτοῖς ἄκρατα χολώδη διαχωρεῖ. συμβαίνει δὲ οὐ μόνον τοῖς λυπηθεῖσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπι-
πλεῖστον ἀσιτησάντων οὐκ ὀλίγοις δάκνεσθαι τὸ τῆς γαστρὸς στόμα, καὶ μᾶλλον εἰ σφοδρῶς προγεγυμνασμένοι
50 μὴ προσενέγκοιντο σιτία. τοῖς τε γὰρ λυπηθεῖσι, καὶ τοῖς γυμνασαμένοις εὐτονώτερον, εἰς τὴν γαστέρα συρρεῖ χολὴ
ξανθή, πρὸς ταύτης οὖν δακνόμενοι, καρδιαλγοῦσιν. οὐδ' ἔστιν ἀναγκαῖον ἐν τῷδε τῷ λόγῳ τὴν αἰτίαν ἐπισκέ-
πτεσθαι δι' ἣν ταῦτα συμβαίνει. μόνον γάρ μοι πρόκειται δεῖξαι κατά γε τὸ παρὸν ὡς οὐκ ἔστι τῆς καρδίας τοῦ
σπλάγχνου τὸ πάθος ἡ καρδιαλγία. καθάπερ οὐδὲ τὸ δάκνεσθαι κατὰ τὰς λύπας. ἀλλὰ τὸ μὲν σύμπτωμα τοῦ
στόματος τῆς γαστρός. ἐπικεχείρηται δὲ ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν θέσιν ἐγγύτητος, ὥσπερ γε καὶ τὸ πάλλεσθαι τὴν καρ-
δίαν ἐν τοῖς φόβοις, ἀπὸ συμβεβηκότος ἐπιχειρεῖται, ὧν ἑκάτερον οὐκ ἔστιν ἐπιστημονικόν. εἰ δὲ συγχωρηθείη τοιοῦ-
τον ὑπάρχειν, οὐ Στωϊκοῖς καὶ περιπατητικοῖς, ἀλλ' Ἱπποκράτει καὶ Πλάτωνι μαρτυρεῖ. καθάπερ καὶ ὁπόσα
τοῖς θυμουμένοις ὁ Χρύσιππος γράφει συμπίπτειν ἔν τε τῷ θώρακι παντὶ καὶ κατὰ τὴν καρδίαν. ἄχρι γὰρ ἂν
ἐν μὲν τῷ διδάσκειν τε καὶ μανθάνειν καὶ ὅλως κινεῖσθαι τὴν ψυχὴν κατ' ἐπιστήμην τινὰ μηδὲν ἐπιδεικνύουσι

συμβαίνειν τῇ καρδίᾳ, κατὰ δὲ τὰ πάθη διακινοῦσιν, οὐ μόνον οὐκ ἀνατρέπουσι τὸν παλαιὸν λόγον ἀλλὰ καὶ κατασκευάζουσιν. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα τῶν ἐπιχειρημάτων, ἐκ τοῦ δευτέρου γένους ἐστὶ τῶν λημμάτων. ὥσπερ οἶμαι καὶ τὸ πρώτην ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ ζώου διαπεπλάσθαι τὴν καρδίαν. οὐ γὰρ τὴν κατὰ δύναμιν ἀρχὴν ἐνδείκνυται τοῦτο συγχωρηθέν, ὑπὲρ ἧς νῦν ζητοῦμεν, ἀλλὰ τὴν κατὰ γένεσιν. εἴρηται δέ μοι καὶ διώρισται σαφῶς ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀρχῶν ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ. τὸ μέντοι πρώτην μὲν ἁπάντων ἄρχεσθαι κινεῖσθαι τῶν τοῦ ζώου μορίων αὐτήν, ὑστάτην δὲ παύεσθαι, τῶν ἀποδεικτικῶν ἐστὶ λημμάτων. ἐνδείκνυται γὰρ ἀρχὴν εἶναι κινήσεως αὐτήν. οὐ μὴν ἁπάσης γε. ἀλλὰ μόνης τῆς κατὰ τοὺς σφυγμούς, ἥ τις ἑτέρου γένους ἐστὶ τῆς κατὰ προαίρεσιν. ἐκείνης δ' οὔτ' ἄρχεσθαι πρώτην, οὔθ' ὑστάτην παύεσθαι τὴν καρδίαν ἔχει τις δεῖξαι. ὑπὲρ αἰτίας τ' αὖ οὖν καὶ τούτου τοῦ λήμματος; οὐχ ὅπερ Ἀριστοτέλης τε καὶ Χρύσιππος ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλ' ὃ Πλάτωνι καὶ Ἱπποκράτει δοκεῖ. τῆς μὲν κατὰ προαίρεσιν ἐν ἡμῖν κινήσεως, ἀρχὴν εἶναι τὸν ἐγκέφαλον. ἑτέρας δέ τινος ἀπροαιρέτου τὴν καρδίαν. ἦν μὲν οὖν καὶ ταῦθ' ἱκανὰ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν προκειμένων, ἀλλ' ἐπειδὴ προὐθέμην ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ τὰ λήμματα ἐπελθεῖν ἅπαντα τὰ λαμβανόμενα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τῇ καρδίᾳ, προσθεὶς ἔτι τὰ ὑπόλοιπα, καταπαύσω τὸν λόγον, ἐπ' αὐτοῖς δὲ ἐστὶ καὶ τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους λῆμμα, περὶ οὗ κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ πρώτου βιβλίου διῆλθον ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τῇ καρδίᾳ. πλῆθος γάρ τι νεύρων ἐν αὐτῇ φαίνεσθαι φησίν. ἐδείχθη δ' ὑφ' ἡμῶν ὡς νευρώδη μέν τινα σώματα κατὰ τὴν καρδίαν εἴη. νεῦρα δ' οὐκ εἴη. καὶ ὡς τὰ μὲν νευρώδη τοῦ σώματος ἰδέᾳ μόνον ἔοικε τοῖς νεύροις οὐκ ἐνεργείᾳ τε καὶ χρείᾳ. κρίνεσθαι δὲ προσήκει τὴν ἐν τοῖς ὀργάνοις ἑτερότητα, καὶ ταυτότητα ταῖς ἐνεργείαις καὶ ταῖς χρείαις αὐτῶν. ὥστ' οὐδὲν ἔτι περὶ τῶν αὐτῶν δέομαι διέρχεσθαι, μεταβήσομαι δ' ἐπί τι τῶν ὑπολοίπων οὗ σχεδὸν ἅπαντες μεμνημονεύκασιν, οἷς ἡ καρδία πασῶν τῶν δυνάμεων ἀρχὴ τῶν ἐν τοῖς ζώοις ὑπείληπται. λέγουσι γὰρ ὅθεν ἡ τοῦ φέρεσθαι τοῖς ζώοις ἀρχή, κατ' ἐκεῖνο τὸ μόριον εἶναι καὶ τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς, ἐν καρδίᾳ δ' εἶναι τὴν τοῦ φέρεσθαι τοῖς ζώοις ἀρχήν. ὥστε καὶ τὸ λογιζόμενόν τε καὶ διανοούμενον ὑπάρχειν ἐν αὐτῇ. ψεύδονται δ' ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λήμμασιν. οὔτε γὰρ ἐν καρδίᾳ τὴν ἀρχὴν τοῦ φέρεσθαι τοῖς ζώοις εἶναι συγχωροῦμεν, ἀλλ' ἕν τι καὶ τοῦτ' ἐστὶ τῶν ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ προκειμένων εἰς τὴν σκέψιν. οὐ χρὴ δὲ τὸ ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον λαμβάνειν, οὔτε τὸ μίαν ἀρχὴν ἀμφοτέρων ὑπάρχειν τῶν δυνάμεων. ἀλλὰ καὶ τούτου τὸ ἐναντίον ἡμεῖς ἀποδείκνυμεν. θαυμάζω τοίνυν κἀνταῦθα τῶν ἀνδρῶν. εἰ ἄμφω τὰ ζητούμενα προχείρως λαμβάνουσιν, οὐδὲ μίαν ἀπόδειξιν προτιθέντες, ὅμοιον δέ τι ποιοῦσι κἀπειδὰν ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς τροφῆς ἐστὶν ἐνταῦθ' εἶναι φάσκωσι καὶ τὸ ἡγεμονικόν. εἶθ' ἑξῆς προσλαμβάνουσιν ὡς ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς τροφῆς ἐστὶν ἀρχή. οὔτε γὰρ τοῦτ' ἀληθές. ἀρχὴ γὰρ τροφῆς καὶ ὑγρᾶς καὶ ξηρᾶς, στόμα, στόμαχος, κοιλίη φησὶν Ἱπποκράτης. οὔτ' εἰ καὶ παντὸς μᾶλλον ἂν ἠκολούθει ἐξ ἀνάγκης. καθ' ὃ μόριον ἡ ἀρχὴ τῆς τροφῆς ἐστί, κατὰ τοῦτο ὑπάρχειν τὸν λογισμόν. τοῦτο γὰρ ἕν τι τῶν ζητουμένων ἐστί. τὸ δ' ἕτερον τῶν ζητουμένων ψεῦδος. ἡ μὲν γὰρ πρώτη τῆς τροφῆς ἀρχὴ στόμα, στόμαχος, κοιλίη. ἡ δευτέρα δ' αἱ ἐξ ἥπατος εἰς κοιλίην καθήκουσαι φλέβες, ἐν αἷς πρώταις αἷμα γίγνεται. ἡ τρίτη δὲ τὸ ἧπαρ αὐτό, ἡ τετάρτη δὲ μετὰ τὸ ἧπαρ ἡ κοίλη φλέψ, ἐν ᾗ πρώτῃ καθαρὸν τῶν περιττωμάτων ἀπολείπεται τὸ αἷμα. παρὰ ταύτης δ' ἤδη τῆς φλεβός, ὥσπερ τἆλλα τοῦ ζώου μόρια πάντα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ καρδία λαμβάνει τὴν τροφήν. οὐ μὴν οὐδ' ὅταν εἴπωσιν, ὅθεν ἡ χορηγία τοῦ πνεύματος, ἐνταῦθ' εἶναι τὸ ἡγεμονικόν, εἶτ' ἐπ' αὐτῷ προσλαμβάνουσιν ἐκ τῆς καρδίας χορηγεῖσθαι τὸ πνεῦμα, συγχωρητέον αὐτοῖς. καὶ γὰρ κἀνταῦθα πάλιν εἰ μὲν τὸ ψυχικὸν πνεῦμα φασὶν ἐκ τῆς καρδίας ἄρχεσθαι, τὸ ζητούμενον αὐτὸ λαμβάνουσιν. εἰ δὲ τὸ ζωτικόν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἀμφοτέροις ὑπάρχειν. Ἐρασίστρατος οὖν οὐχ ἁπλῶς ὥσπερ οὗτοι τὸ ζητούμενον λαμβάνων ἀλλὰ μετὰ κατασκευῆς λόγων οὐκ ὀλίγων. ἐκ μὲν τῆς κεφαλῆς φησὶ τὸ ψυχικόν, ἐκ δὲ τῆς καρδίας τὸ ζωτικὸν ὁρμᾶσθαι πνεῦμα. εἰ δ' οὐδ' ἕτερον μὲν τούτων τῶν πνευμάτων ἐρωτᾶσθαι κατὰ τὸν λόγον ἐροῦσι. τὸ δὲ ἀνάλογον τῇ ξηρᾷ καὶ ὑγρᾷ τροφῇ τὸ προσαγορευόμενον ὑλικόν, ἀκούσονται καὶ περὶ τοῦδε παρ' Ἱπποκράτους. ἀρχὴ τροφῆς πνεύματος, στόμα, ῥῖνες, βρόγχος, πνεύμων, καὶ ἡ ἄλλη διαπνοή. οὔκουν οὔτε τούτων τῶν λόγων ἰσχυρὸς οὐδείς, οὔθ' ὅταν ὁ Διογένης εἴπῃ. ὃ πρῶτον τροφῆς καὶ πνεύματος ἀρύεται, ἐν τούτῳ ὑπάρχει τὸ ἡγεμονικόν. ὃ δὲ πρῶτον τροφῆς καὶ πνεύματος ἀρύεται, ἡ καρδία. τὸ γὰρ πρῶτον ἐρωτήσωμεν ὅπως λέγει. εἰ μὲν γὰρ ὡς ὄργανον πρῶτον, οὐδαμῶς ἡ καρδία τροφῆς καὶ πνεύματος ἀρύεται πρώτη, ἀλλὰ τροφῆς μὲν, στόμα, στόμαχος, κοιλίη. πνεύματος δὲ στόμα, ῥῖνες, βρόγχος, πνεύμων. εἰ δ' ὡς ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεώς ἐστι τοῖς ἀρυομένοις, ἀληθὲς μὲν τὸ πρότερον λῆμμα. τοῦ δευτέρου δ' αὖτι ληψόμεθα, φάσκοντες αὐτὸ τὸ ζητούμενον ἑτοίμως λαμβάνειν αὐτόν. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀπὸ κεφαλῆς πεμφθήσεσθαι τὴν ἀρχὴν ὁμολογοῦμεν τῆς κινήσεως, ἐπειδὰν ἐσθίειν, ἢ πίνειν, ἢ ἀναπνεῖν βουλόμεθα. ὁ Διογένης δὲ τοῦτο λαβὼν χωρὶς ἀποδείξεως, ἀμφισβήτησιν πεποίηκεν ἰδίαν. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ ἑαυτοῦ τοῖς λόγοις ἐχρήσατο, τὸ φύσει κινοῦν τὸν ἄνθρωπον τὰς κατὰ προαίρεσιν κινήσεις, ψυχική τίς ἐστιν ἀναθυμίασις, πᾶσα δὲ ἀναθυμίασις ἐκ τῆς τροφῆς ἀνάγεται. ὥστε τὸ κινοῦν πρῶτον τὰς κατὰ προαίρεσιν κινήσεις καὶ τὸ τρέφον * ἡμᾶς ἀνάγκη ἓν καὶ ταυτὸν εἶναι, ὅταν ταῦτα ὁ Διογένης γράφῃ. περὶ μὲν οὖν τοῦ τὴν οὐσίαν εἶναι τῆς ψυχῆς ἀναθυμίασιν, εἴτ' οὖν ἐκ τροφῆς, εἴτ' ἐκ πνεύματος, οὐδὲν ἔν γε τῷ παρόντι φήσομεν ἀμφισβητεῖν, ἵνα μὴ τὰ πάντα λυπῶμεν τὸν ἄνδρα. περὶ δὲ τοῦ ταυτὸν εἶναι τὸ κινοῦν πρῶτον ἡμᾶς τὰς κατὰ προαίρεσιν κινήσεις, καὶ τὸ τρέφον ἀντιληψόμεθα. τοὐναντίον γὰρ ἅπαν ἐξ ὧν ὑπέθετο περαίνεσθαι φήσομεν, ἐξ αἵματος μὲν ὁμολογοῦντες.

καὶ αὐτὸς ἐπιλανθανόμενος τῶν οἰκείων δογμάτων αἷμα φησὶν εἶναι τὴν ψυχήν.. ὡς Ἐμπεδοκλῆς καὶ Κριτίας ὑπέλαβον. εἰ δέ γε ἕποιτο Κλεάνθει καὶ Χρυσίππῳ καὶ Ζήνωνι τρέφεσθαι μὲν ἐξ αἵματος φήσαντος τὴν ψυχήν.

οὐσίαν δ' αὐτῆς ὑπάρχειν τὸ πνεῦμα, πῶς ἔτι ταὐτὸν ἔσται τὸ τρέφον τε καὶ κινοῦν, εἴπερ τρέφει μὲν τὸ αἷμα, κινεῖ δὲ τὸ πνεῦμα. ὥς τε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀτόποις καὶ ἀπέραντός ἐστιν ὁ τοῦ Διογένους λόγος. ὃ γὰρ ἐπιφέρει τοῖς ὑποτεθεῖσι λήμμασιν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕπεται. δειχθήσεται δὲ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτοῦ διὰ τῶν ἑξῆς ὑπομνημάτων. ἐν μὲν γὰρ τῷ παρόντι δοκῶ μοι καιρὸν εἶναι καταπαύειν ἐνταῦθα τὸ βιβλίον. ὑποσχόμενος γὰρ περὶ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ὑπάρχειν τῇ καρδίᾳ τὸν λόγον ἐν τῷδε τῷ γράμματι ποιήσασθαι, τί ἂν ἔτι δεοίμην ἐφάπτεσθαι τοιούτων ἐπιχειρημάτων, ὧν δόγματα μᾶλλον, οὐ τὸ φαινόμενον ἐκ τῆς ἀνατομῆς, ἡ ἀρχὴ τῆς συστάσεώς ἐστιν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ. γ'.

Τι μὲν ἀναγκαῖόν ἐστιν οὐ φιλοσόφοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰατροῖς, ὅσοι γε μὴ ἀλογίστως ἅπτονται τῆς τέχνης, ἐσκέφθαι περὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων, ὁπόσαι τέ εἰσι κατὰ γένος, ὁποία τέ τις ἑκάστη κατ' εἶδος, ἐν τίνι τε μάλιστα τοῦ ζώου μορίῳ καθίδρυται, διὰ τοῦ πρώτου δέδεικται λόγου. ὅτι δ' οἱ κάλλιστα περὶ αὐτῶν ἀποφηνάμενοι, Πλάτων τε καὶ Ἱπποκράτης εἰσὶν, ἐρρέθη μὲν οὐκ ὀλίγα καὶ διὰ τοῦ πρώτου βιβλίου. τελεώτατα δὲ ἐπεξῆλθον τῷ λόγῳ κατὰ τὸ δεύτερον γράμμα, τὰς διαφορὰς ἁπάντων τῶν λημμάτων ἐκθέμενος, οἷς ἐχρήσαντο περὶ τοῦ προκειμένου δόγματος οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν φιλοσόφων. ἀναγκαῖον δέ μοι δοκεῖ καὶ νῦν ἔτι περὶ αὐτῶν ἀναμνήσαντι, περαίνειν οὕτω τὸν ὑπόλοιπον λόγον. τέτταρας ἔλεγον εἶναι τὰς πάσας διαφορὰς τῶν λημμάτων, ἔνια μὲν γὰρ αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων τῷ μορίῳ λαμβάνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ προβλήματος οὐσίαν. ἔνια δὲ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων μὲν, οὐ μὴν κατὰ τὸ προβεβλημένον τε καὶ ζητούμενον. ἕτερα δὲ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν μαρτύρων. πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ τέταρτον ἀπὸ τῶν σοφιστικῶν λημμάτων, τοῖς τῆς λέξεως σχήμασι, πρὸς ἀμφιβολίαν πεπανουργημένον. οὐκ ὀλίγα δὲ ἔγραψα παραδείγματα ἀφ' ὧν ἕκαστον τῶν λημμάτων ἐφευρίσκεται γένος, αὐτὰ τὰ ῥήματα τῶν χρωμένων αὐτοῖς προστιθέμενος. καὶ δὴ τοὺς λόγους αὐτῶν ἀνατρέπων ἱκανῶς βέλτιον ἐγνώκειν ἐν αὐτῷ τῷ τρίτῳ γράμματι τόν τ' ἀριθμὸν καὶ τὰς οὐσίας τῶν ἀρετῶν διδάσκειν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπέρχεταί μοι τῶν ἀρετῶν μνημονεύσαντι, τὸ λέγειν τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰς διαφορὰς τῶν συμβεβηκότων, καί τις γε τῶν ἐπιφανεστάτων σοφιστῶν μὴ φήσας ὡς οὐ δυνατὸν ἀνατρέπειν ὅσα περ ὁ Χρύσιππος ἔγραψε περὶ τοῦ τὴν καρδίαν μόνην ἐν τῷ σώματι τοῦ ζώου ἀρχὴν εἶναι τοῦ ἡγεμονικοῦ. κατὰ τοῦτο τὸ τρίτον ὑπόμνημα ἐπεξελθεῖν μὲν τῷ λόγῳ τὰ γ' ἐλλείποντα παρεβίασεν. ἴσως μὲν οὖν τοῦτο αἴτιον αὐτῷ γενήσεται τοῦ ἐπαίνου. ἔπειτα οἱ μνημονεύοντες τῶν εἰρημένων ἐν τῷ δευτέρῳ λόγῳ, γινώσκουσιν ἡμᾶς τὸ ἰσχυρόν τε καὶ γενναῖον ὧν ὁ Χρύσιππος εἶπεν ἀνατρέποντας, ἐάσαντές τε τὰ ἀσθενέστατα ἐπιδεικνύειν αὐτοῦ τὰ σφάλματα, λέγω δὴ ὅτι ὁ Χρύσιππος κατὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ περὶ ψυχῆς λόγον τῶν μερῶν αὐτῆς τοῦ ἡγεμονικοῦ μνημονεύειν ἀρχόμενος ἔνθα δεικνύναι πειρᾶται τὴν ἀρχὴν τῆς ψυχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ μόνῃ περιέχεσθαι, οὑτωσὶ λέγει. ἡ ψυχὴ πνεῦμά ἐστι σύμφυτον ἡμῖν συνεχὲς παντὶ τῷ σώματι διῆκον ἔστ' ἂν ἡ τῆς ζωῆς εὔπνοια παρῇ ἐν τῷ σώματι. ταύτης οὖν τῶν μερῶν ἑκάστῳ διατεταγμένων μορίῳ, τὸ διῆκον αὐτῆς εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, φωνὴν εἶναι· τὸ δὲ εἰς ὀφθαλμοὺς, ὄψιν· τὸ δὲ εἰς ὦτα, ἀκοήν· τὸ δὲ εἰς ῥῖνας, ὄσφρησιν· τὸ δ' εἰς γλῶτταν, γεῦσιν· τὸ δ' εἰς ὅλην τὴν σάρκα, ἁφήν· καὶ τὸ εἰς ὄρχεις, ἕτερόν τιν' ἔχον τοιοῦτον λόγον, σπερματικόν· εἰς ὃ δὲ συμβαίνει πάντα ταῦτα, ἐν τῇ καρδίᾳ εἶναι, μέρος ὂν αὐτῆς τὸ ἡγεμονικόν. οὕτω δὲ ἐχόντων αὐτῶν, τὰ μὲν λοιπὰ συμφωνεῖται, περὶ δὲ τοῦ ἡγεμονικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς διαφωνοῦσιν, ἄλλοι ἐν ἄλλοις λέγοντες αὐτὸ εἶναι τόποις. οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν θώρακά φασιν εἶναι αὐτό· οἱ δὲ, περὶ τὴν κεφαλήν. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα διαφωνοῦσι ποῦ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακός ἐστιν, οὐ συμφωνοῦντες αὑτοῖς. Πλάτων δὲ καὶ τριμερῆ τὴν ψυχὴν φήσας εἶναι, τὸ μὲν λογιστικὸν ἔλεγεν ἐν τῇ κεφαλῇ εἶναι· τὸ δὲ θυμοειδὲς, περὶ τὸν θώρακα· τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν, περὶ τὸν ὀμφαλόν. οὕτω φαίνεται διαφεύγειν ὁ τόπος ἡμᾶς, οὔτ' αἰσθήσεως ἐκφανοῦς γινομένης, ὅπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συντετύχηκεν, οὔτε τῶν τεκμηρίων, δι' ὧν ἄν τις συλλογίσαιτο τοῦτο, οὐδὲ γὰρ ἂν ἀντιλογία ἐπὶ τοσοῦτον προῆλθεν, καὶ ἐν ἰατροῖς καὶ ἐν φιλοσόφοις. αὕτη πρώτη ῥῆσις γέγραπται ὑπὸ Χρυσίππου περὶ ἡγεμονικοῦ, κατὰ τὸ πρότερον περὶ ψυχῆς. τὸ μὲν γὰρ ἥμισυ μέρος αὐτῷ τῆς βίβλου τὸ πρότερον, ὑπὲρ οὐσίας ψυχῆς ἔχει τὴν σκέψιν. κατὰ δὲ τὸ ἐφεξῆς ἥμισυ τὸ ἀπὸ τῆς γεγραμμένης ῥήσεως ἀρχόμενον, ἐπιδεικνύναι πειρᾶται τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν ἐν καρδίᾳ περιέχεσθαι, τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τοῦ λόγου δίκαιον ἀγάσασθαι, σαφῶς τε γὰρ ἅμα καὶ ἀκριβῶς ὡς ἐχρῆν εἰπεῖν ἀρχόμενον ἄνδρα τηλικούτου δόγματος εἴρηται Χρυσίππῳ. καὶ γὰρ ὅτι Πλάτων τρία μέρη τῆς ψυχῆς ἐτίθετο, καὶ ἅ τινα ταῦτα εἴρηκε, καὶ καθ' οὕς τινας τόπους ἐν τοῖς ζώοις καθιδρυμένα, καὶ ὅτι λόγῳ χρὴ διασκέψασθαι περὶ τοῦ δόγματος ἐκφυγόντος τὰς αἰσθήσεις. τὰ δ' ἐφεξῆς οὐκέθ' ὁμοίως ἔχει. δίκαιον γὰρ ἦν οἶμαι πρῶτον μὲν εἰπεῖν ὑπὸ τίνων πιθανῶν ἀναπεισθεὶς ὁ Πλάτων οὕτως ἐδόξαζεν. ἔπειτα δὲ ἐξελέγξαι καὶ διαβαλεῖν αὐτὰ, κᾆτ' ἐπὶ τούτῳ τὴν ἑαυτοῦ κατασκευάσαι δόξαν, οὐκ ἐκ πιθανῶν ἐπιχειρημάτων, οἷς ἔθος ἐστὶ χρῆσθαι σοφισταῖς τε καὶ ῥήτορσιν, ἀλλ' ἐξ ἐπιστημονικῶν τε καὶ ἀποδεικτικῶν, ἃ δὴ μεταχειρίζεσθαι πρέπει φιλοσόφοις ἀνδράσιν ἀλήθειαν σπουδάζουσιν.

ἆρ' οὖν οὕτως ὁ Χρύσιππος ἔπραξεν, ἢ πᾶν τοὐναντίον; ἐπελάθετο μὲν, ὡς μὴ δὲ προειρηκὼς ὅλως τι περὶ τῆς
τοῦ Πλάτωνος δόξης. ἄρχεται δ' ἐπιχειρεῖν ἀπὸ τοῦ γένους τῶν λημμάτων, ὃ κατὰ μαρτύρων δόξαν, ἢ πλῆθος,
οὐ κατὰ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν ἄξιον πιστεύεσθαι. παραγράψω δὲ καὶ τὴν ῥῆσιν αὐτὴν ὧδέ πως ἔχουσαν.
» περὶ ὧν ἑξῆς ζητήσομεν παραπλησίως ἀπὸ τῆς κοινῆς ὁρμώμενοι φορᾶς, καὶ τῶν κατὰ ταύτην εἰρημένων λό-
» γων. κοινὴν ἐνταῦθα φορὰν ὁ Χρύσιππος εἴρηκε, τὸ κοινῇ πᾶσιν ἀνθρώποις δοκοῦν. εἶτ' ἐπιφέρων φησί. καὶ
» ἐπὶ τούτων ἱκανῶς φαίνονται ἐνηνέχθαι ἀπ' ἀρχῆς, εἰς τὸ εἶναι τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ. εἶτ' ἐφεξῆς
» τούτων ἁπτόμενος ἤδη τῶν προχειρημάτων αὐτῶν, ὧδέ πως γράφει κατὰ λέξιν. κοινῇ δέ μοι δοκοῦσιν οἱ λοι-
» ποὶ φέρεσθαι ἐπὶ τοῦτο, ὡσανεὶ συναισθανόμενοι περὶ τὸν θώρακα αὐτοῖς τῶν κατὰ τὴν διάνοιαν παθῶν γινο-
» μένων, καὶ μάλιστα καθ' ὃν ἡ καρδία τέτακται τόπον. οἷον μάλιστα ἐπὶ τῶν λυπῶν, καὶ τῶν φόβων, καὶ ἐπὶ
10 τῆς ὀργῆς, καὶ μάλιστα τοῦ θυμοῦ, ἐκ τῆς καρδίας ἀναθυμιωμένου, καὶ ὠθουμένου ἐκτὸς ἐπί τινα καὶ ἐμφυσῶν-
» τος τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας γίγνεται ἡμῖν ἔμφασις. ἐν τούτοις ἤδη πάνυ σφόδρα θαυμάζω τοῦ Χρυσίπ-
που, πάνθ' ἅμα συγχέοντός τε καὶ ταράττοντος. εἰρηκώς τε γὰρ ὀλίγον ἔμπροσθεν ὡς ὁ Πλάτων ἐν τοῖς περὶ τὸν
θώρακα τόποις ὑπολαμβάνει τὸ θυμοειδὲς ὑπάρχειν. εἶτ' ἀφ' ὧν κινηθεὶς ἐπὶ τοῦθ' ἧκεν ὑπερβὰς εἰπεῖν. ὑπερβὰς
δὲ καὶ τὸ διαβαλεῖν αὐτὰ, κατασκευάζειν εὐθὺς ἄρχεται τὰ δοκοῦντα αὐτῷ πρώτου πάντων τῶν ἐπιχειρημά-
των μνημονεύων, δι' ὧν δείκνυται τὸ θυμοειδὲς ἐν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα τόποις ὑπάρχειν. οὐ γὰρ δὴ ἐξ ἄλλων
πραγμάτων φαινομένων, ἢ ἐξ ὧν εἴρηκεν ὁ Χρύσιππος, νῦν ἐναργέστερον ἄν τις ἀποδείξειεν ἐκ θώρακός τε καὶ
καρδίας ὁρμᾶσθαι τὸν θυμόν. ὡσανεὶ γάρ φησιν ἀναθυμιωμένου τοῦ θυμοῦ ἐκ τῆς καρδίας καὶ ὠθουμένου ἐκτὸς
ἐπί τινα, καὶ ἐμφυσῶντος τὸ πρόσωπόν τε καὶ τὰς χεῖρας γίγνεται ἡμῖν ἔμφασις. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει συγχωρεῖν ἔοι-
20 κεν ὁ Χρύσιππος τῷ παλαιῷ λόγῳ ζέσιν τινὰ τῆς ἐμφύτου θερμότητος ὑπολαμβάνοντι γίγνεσθαι κατὰ τὴν
καρδίαν ἐν τοῖς θυμοῖς, ᾗ ζέσει τό, τε διαφυσᾶσθαι τὸ πρόσωπον ἕπεται, καὶ σύμπαν ἐρυθαίνειν τε καὶ θερμαίνε-
σθαι τὸ σῶμα, καὶ σφοδρῶς πηδᾶν τὴν καρδίαν σὺν ταῖς κατὰ τὸ ζῶον ἁπάσαις ἀρτηρίαις. ἆρ' οὖν ὁ Πλάτων
» ἕτερόν τι φησὶν ἐπειδὰν ἐν Τιμαίῳ γράφῃ. τὴν δὲ καρδίαν ἅμα τῶν φλεβῶν καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κα-
» τὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος εἰς τὴν δορυφορικὴν οἴκησιν κατέστησαν. ἵν' ὅτε ζέσειε τὸ τοῦ θυμοῦ μένος
» τοῦ λόγου παραγγείλαντος. ὅταν ἄδικος περὶ αὐτὰ γίγνεται πρᾶξις ἔξωθεν. ἢ καί τις ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν ἐπι-
» θυμιῶν ὀξέως διὰ πάντων τῶν στενωπῶν πᾶν ὅσον αἰσθητικὸν ἐν τῷ σώματι τῶν τε παρακελεύσεων καὶ ἀπει-
» λῶν αἰσθανόμενον, γίγνεται ἐπήκοον. ἔτι δὲ τούτοις ἐφεξῆς καὶ τάδε γράφει. τῇ δὲ δὴ πηδήσει τῆς καρδίας
» ἐν τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ καὶ τῇ τοῦ θυμοῦ ἐγέρσει προγιγνώσκοντες ὅτι διὰ διάπυρός γε ἡ τοιαύτη πᾶσα ἔ-
» μελλεν οἴκησις γίγνεσθαι τοῦ θυμουμένου, ἐπικουρίαν αὐτῇ μηχανώμενοι, τὴν τοῦ πνεύμονος ἰδέαν ἐνεφύτευσαν.
30 ὥστε ὦ φίλτατε Χρύσιππε, τὰ Πλάτωνος δόγματα γράφεις, ἐπειδὰν ἐκ τῆς καρδίας ἀναθυμιᾶσθαί τε καὶ
πρὸς τὸ ἐκτὸς ὠθεῖσθαι καὶ τὸ πρόσωπον ἐμφυσᾶν λέγῃς τὸν θυμόν. οὐ μὴν τοῦτό γ' ἦν σοι τὸ ἀμφισβητούμενον.
εἰ τὸ θυμούμενον τῆς ψυχῆς καρδίᾳ κατῴκισται, ἀλλ' εἰ τὸ λογιζόμενον, ὅπερ ἐχρῆν ἀποδείξαντα, μὴ πολλὰ κά-
μνειν ὑπὲρ τοῦ θυμουμένου. μὴ δ' ἐμπιπλάναι τὸ βιβλίον ἐπῶν ποιητικῶν, ὧν ἐφεξῆς γράφεις ὡδί. ὅς γε
πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο Ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται ἠΰτε καπνός. Καὶ πάλιν, ὁ θυμὸς αὐ-
τὸν τῶν φρενῶν ἐξῆρεν ἄνω. Καὶ πάλιν, πηδῶν δ' ὁ θυμὸς ἔνδοθεν μαντεύεται. καὶ μυρία ἕτερα τοιαῦτα παρ' ὅ-
λον τὸ γράμμα κατασκευάζοντα τὸ θυμούμενον ὑπάρχειν ἐν τῇ καρδίᾳ, δέον μὴ τοῦτο δεικνύειν, ἀλλὰ τὸ λογιζό-
μενον, ἢ νὴ Δία εἴπερ ἀδύνατος ἦν ἄντικρυς ἐπιδεικνύναι τοῦτο, πειραθῆναι γοῦν ἐπιχειρῆσαι, δεῖξαι καθ' ἓν
τοῦτο τὸ μόριον εἶναι τό τε θυμούμενον τῆς ψυχῆς καὶ τὸ λογιζόμενον. ὁ δέ γε τουτὶ μὲν οὐδ' ἐπεχείρησε πρᾶξαι
κατ' οὐδὲν μέρος τοῦ βιβλίου, χρῆται δ' ἐν διὰ παντὸς ὡς ἐξ ἑτοίμου λαμβάνων. εὐθὺς γοῦν ἐν τοῖς ἐφεξῆς οὕτω γρά-
40 φει. τῆς μὲν ὀργῆς γιγνομένης ἐνταῦθα, εὔλογον καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιθυμίας ἐνταῦθ' εἶναι, καὶ νὴ Δία τὰ λοιπὰ
πάθη, καὶ τοὺς διαλογισμοὺς, καὶ ὅσον τούτοις ἐστὶ παραπλήσιον, οὐδὲν γὰρ ἀναγκαῖον ἔνθα τὰ πάθη, καὶ τοὺς
διαλογισμοὺς ἐνταῦθ' ὑπάρχειν, ὡς εἴ γε τοῦτ' ἐκ προχείρου τις ἀξιώσειε λαμβάνειν, αὐτὸ τὸ ζητούμενον λήψεται.
Πλάτωνος μὲν γὰρ λέγοντος οὐκ ἐκ ταὐτοῦ μέρους ὁρμᾶσθαι λογισμόν τε καὶ θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν: Ζήνωνος δὲ
ἐν καρδίᾳ καθιδρύοντος ἅπαντα, προσῆκον ἦν οἶμαι καὶ Χρυσίππῳ καὶ παντὶ τῷ μετὰ Πλάτωνα καὶ Ζή-
νωνα κρίνοντι τὰ δόγματα τῶν ἀνδρῶν, προσθεῖναι θατέρῳ μὲν αὐτῶν ἀπόδειξιν, θατέρῳ δ' ἔλεγχόν τινα.
τὸ δὲ χωρὶς ἀποδείξεως ἀποφήνασθαι καθάπερ ὁ Χρύσιππος ἐποίησεν, ὡς ἔνθ' ἂν ᾖ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς,
ἐνταῦθα καὶ τὸ λογιστικὸν ὑπάρχειν, τοσούτου δεῖ φιλοσόφῳ προσήκειν, ὥστ' οὐδ' οἱ ῥήτορες, οὐδ' οἱ σοφισταὶ
πράττουσιν αὐτό. πειρῶνται γοῦν κἀκεῖνοι πίστεσι τισὶ πιθαναῖς χρῆσθαι. τὸ δὲ ἕκαστον τῶν ζητουμένων ἐξ ἑτοίμου
λαμβάνειν, οὔτε σοφισταῖς, οὔτε ῥήτορσιν, οὔτε διαλεκτικοῖς, οὔτ' ἀποδεικτικοῖς, οὐδ' ὅλως οὐδενὶ τῶν πάντων
50 προσήκει. κάλλιον οὖν ἦν οἶμαι καθάπερ ὁ Πλάτων ἀποδεῖξαι προὐθυμήθη, τὸ ἑαυτοῦ δόγμα, καὶ τὸν Χρύσιπ-
πον οὕτω, πειραθῆναι τὸ τοῦ Ζήνωνος ἀποδεῖξαι, καὶ μὴ πλῆθος ἐπῶν παραγράφειν ἐξ ἁπάντων τῶν ποιη-
τῶν ἐκλέγοντα, δεικνύντων ὀργὴν, καὶ θυμὸν, καὶ φόβον, καὶ δειλίαν, καὶ θράσος, καὶ θάρσος, καὶ καρτερίαν,
ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. τὰ μὲν ἐνεργείας τινὰς εἶναι· τὰ δὲ, παθήματα τῆς καρδίας. τί γὰρ αὐτῷ βούλεται
ταυτὶ τὰ ἔπη τὰ ἐξ Ὁμήρου συνειλεγμένα. Κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει. Καὶ, στῆθος δὲ πλήξας κραδίην
ἠνίπαπε μύθῳ. Τέτλαθι δὴ κραδίη καὶ κύντερον ἄλλό ποτ' ἔτλης. Καὶ, ὡς πυκινὰς στήθεσσιν ἀνεστε-
νάχιζ' Ἀγαμέμνων. Νειόθεν ἐκ κραδίης. περὶ γὰρ δὴ ἐν νηυσὶν Ἀχαιῶν. Καὶ, ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χό-
λῳ. Καὶ, ἥρη δ' οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον ἀλλὰ προσηύδα. Καὶ, ἀλλά τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέ-
σῃ. Ἐν στήθεσσιν ἑοῖσιν. ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις οὐ τὸ λογιστικὸν ἀλλὰ τὸ θυμοειδὲς ἐν τῇ καρδίᾳ περιέχεσθαι δη-
λοῦται. ὥς περ οἶμαι καὶ τοῖς δέ. Καὶ χόλος ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι. Ὅς τε πολὺ γλυ-

κίων μέλιτος καταλειβομένοιο· ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται ἠΰτε καπνός. Καί, κραδίη ἄληκτον πόλεμόν
πολεμίζειν ἠδὲ μάχεσθαι. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι Καὶ οἱ γυίοισι θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἔθηκε. καὶ δύε δ' ἄχος κρα-
δίην λαβρ τιάδαο ὀδυσῆος. Καί, ἐν δ' ἀρχοῖς στήθεσι μένος πατρώϊον ἧκε. Καί, αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς Δεινὸν ἐνὶ
στήθεσσιν ἔχει μεγαλήτορα θυμόν. καί, σοὶ δ' ἄληκτόν τε κακόν τε Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι θεοὶ θέσαν εἵνεκα κού-
ρης. Καί, ὡς Αἰνεία θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι γεγήθει. Καί, πρήσειν ἐνὶ στήθεσσιν ἐελδεαι ἐός διὸς ἀλκαί. Γνέμεναι.
Καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, Καί, δέ μοι αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι, μᾶλλον ἐφορμᾶται πολεμίζειν ἠδὲ
μάχεσθαι. Καί, σεῖός τε ἔπι δ' αὐτὲς αὖσε μάλα μέγα τοῖσι δὲ θυμὸν ἐν στήθεσσιν ἔθελξε. φόβου δ' ἐμνή-
σαθ' Ἕκτωρ. Καί, Νέστωρ ἐμὸν ὄρνυε κραδίη καὶ θυμὸς ἀγήνωρ. Καί, οἱ τοῦ μὲν πρόφρων κραδίη καὶ θυμὸς ἀγή-
νωρ. Καί, ὦ γέρον. εἴθ' ὡς θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισιν, Ὥς τοι γοῦναθ' ἕποιτο. Καί, οἶσθα γὰρ οἷος θυμὸς ἐνὶ στή-
10 θεσσι γυναικός. καί, σὸν δὲ φίλον κῆρ. Τετλάτω ἐν στήθεσσι κακῶς, πάσχοντος ἐμοῖο. Καί, ὣς φάτο. τοῖσι
δὲ θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ὄρινε. Καί, Τηλέμαχος δ' ἐν μὲν κραδίῃ μέγα πένθος ἄεξεν. Καί, ὣς φάτ' ἐνὶ στήθεσσι κα-
θαπτόμενος φίλον ἦτορ. Καί, τῷ δὲ μάλ' ἐν πείσῃ κραδίη σημοῦεται τλησία. Πάντα μὲν γὰρ ταῦτα τὰ
ἔπη, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μυρία ἕτερα τὸ πλῆθος, ὧν Χρύσιππος παρατίθεται, τὸ θυμοειδὲς ἐν τῇ καρδίᾳ φη-
σὶν ὑπάρχειν, ἐγὼ δὲ εἰ πάντα παραγράφοιμι, πληρώσω τὸ βιβλίον ὡς περ καὶ ὁ Χρύσιππος ἐπλήρωσεν, ἀλ-
λ' οὖν Ὁμήρου μὲν ἱκανὰ καὶ ταῦτα. τῶν δ' οὖν Ἡσιόδου παραγραφέντων ὑπὸ Χρυσίππου παμπόλλων καὶ
αὐτῶν ἐπῶν, ἀρκέσει μοι δυοῖν ἢ τριῶν ἐπιμνησθῆναι παραδειγμάτων ἕνεκα. τοῦ δὲ γὰρ ἀέξετο θυμὸς ἐνὶ στή-
θεσσι φίλοισι. Καί, οἷον ἐνὶ στήθεσσι χόλον θυμαλγέ' ἔχουσα. Καί, πάντων ἐν στήθεσσιν ἀέξετο θυμὸς ἀγή-
νωρ. ἐν οἷς ἐγὼ μὲν ἐκπλήττομαι τῆς μεγαλοψυχίας τὸν Χρύσιππον, δέον γὰρ ὡς ἄνθρωπον ἀνεγνωκότα το-
σούτους ποιητάς, καὶ γινώσκοντα σαφῶς ἅπασι τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ μαρτυροῦντας, ἄλλο τι κατ' ἄλλα τῶν
20 ἐπῶν, ὡς περ καὶ Πλούταρχος ἐπέδειξεν ἐν τοῖς τῶν Ὁμηρικῶν μελετῶν. ἐκλέγει μὲν οὖν αὐτῶν ὅσα μαρτυ-
ρεῖ τῷ σπουδαζομένῳ πρὸς αὐτοῦ δόγματι. παραλείπει δὲ, τὰ μαχόμενα. καὶ πάνυ ἐνίοτε κατασκευάζοντα
τοὐναντίον. ὁ δ' ὁμοίως ἐξῆς ἁπάντων μέμνηται. τὰ, μὲν γὰρ τοιαῦτα, τῶν ἐπῶν ἅπαντ' ἐχρῆν ὑπ' αὐτοῦ πα-
ραλελεῖφθαι, δι' ὧν δὲ νοῦν καὶ φρένας καὶ διάνοιαν καὶ λογισμὸν εἴπέ τις ἐν καρδίᾳ περιέχεσθαι, συνάγειν ἔ-
δει καθάπερ ἔχει καὶ τὰ τοιαῦτα. Καὶ τό τε δὴ στηθέων θ' ἅμα φρένας ἐξέλετο Ζεύς. Καί, ἔγνως ἣν ἐν στήθεσσι
ἐμὴν ἐν στήθεσι βουλήν. Καί, αἰεί τοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα. Καί, οὔ μοι τοιοῦτον ἐνὶ στήθεσσι νόημα. ὡς
περ γὰρ τοῦ προτέρου γένους τῶν ἐπῶν δι' ὧν ἐν τῇ καρδίᾳ δείκνυται τὰ τῆς ψυχῆς πάθη παμπόλλη τις ἀφθο-
νία παρὰ τοῖς ποιηταῖς ἐστίν. οὕτως οὐδὲ θατέρου ὀλίγων, ἐν οἷς τὸ λογιζόμενον ἐν καρδίᾳ τις ὅσον ἐπὶ τοῖς ποιη-
ταῖς ἐπιδεῖξαι δυνήσεται. τοῦτ' οὖν ἐχρῆν ἐκλέγειν μόνα τὸν Χρύσιππον, εἴπερ ὅλως κατὰ μάρτυρας ἐγνώ-
κει διαιρεῖν τὸν ἀγῶνα. τὸ δὲ πλείω μὲν, ἐκεῖνα. ταυτὶ δ' ἐλάττω γράψαι. τῷ μὲν τὸ ἀληθὲς τῆς ἱστορίας ἐπιδεικνύν-
30 τι καλῶς γίγνοιτο. πλείω γὰρ ὄντως ἐστὶν ἐκεῖνα. τῷ δ' ὅπερ ὁ Χρύσιππος σπουδάζει κατασκευάζειν ἐπιχειροῦν-
τι πρὸς ἐναντιώματος ἂν εἴη. καὶ μάλισθ' ὅσα φανερῶς ἐπιτιμῶνται ποιεῖ τὸν λογισμὸν τῷ θυμῷ καθάπερ καὶ
τάδε. στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ. τέτλαθι δὴ κραδίη καὶ κύντερον ἄλλό ποτ' ἔτλης.
ταυτὶ γὰρ ὅμηρος ἐποίησε τὸν Ὀδυσσέα λέγοντα πρὸς ἑαυτὸν ἡνίκ' ἐφ' οἷς ἑώρα κατὰ τὴν οἰκίαν πραττομέ-
νοις ὑπὸ τῶν θεραπαινῶν ἀνέζεσέ τε τὸ κατὰ τὴν καρδίαν αὐτοῦ θερμόν, ἔμελλέ τε νικήσας ὁ θυμὸς τὸν λογι-
σμὸν ἐπ' ἄκαιρον κόλασιν ἄξειν αὐτὸν τῶν γυναικῶν. ὃν γὰρ ἱππεὺς πρὸς ἵππον, ἢ κυνηγέτης πρὸς κύνα λόγον
ἔχουσιν, τοῦτον ὁ λογισμὸς πρὸς θυμόν. ἄρχειν μὲν γὰρ ἐν ἅπασι καὶ κρατεῖν ἐστὶ δικαιότερον τὸ φύσει κρεῖττον
ἱππεὺς μὲν, ἵππου. κυνηγέτης δὲ, κυνός. λογισμὸς δὲ, θυμοῦ. συμβαίνει δ' οὐκ ἀεὶ ἰόμῳ φύσεως διοικεῖσθαι τὴν συ-
ζυγίαν. ἀλλ' ἵππος μὲν ἐνίοτε δι' ἀπειθὴς οὐ κατὰ κόσμον ἐκφερόμενος, συναπήνεγκεν αὐτῷ τὸν ἀναβάτην ἀῤῥω-
στίᾳ δυνάμεως, ἢ ἐπιστήμης ἱππικῆς ἀμαθίᾳ νικηθέντα. θυμὸς δὲ ἰσχυρὸς καὶ ἐπὶ τιμωρείαν ἄκαιρον ἐξορμή-
40 σας σφοδρότερον, ἔστιν ὅτε συνεπεσπάσατο λογισμὸν ἄῤῥωστον ἢ ἀμαθῆ. εἰ μὲν γὰρ καὶ ῥώμην καὶ ἐπιστήμην ἔχοι,
κρατήσει πάντως ὅτε λογισμὸς τοῦ θυμοῦ, καὶ ὁ ἡνίοχος τοῦ ἵππου. εἰ δ' ἤτοι θατέρου τούτων ἢ ἀμφοῖν στεροῖτο,
ἐνδέως ἐνταῦθα τοῦ φύσει κρείττονος ἐπικρατήσαι τὸ χεῖρον. ὡς περ γὰρ ἐν Σκύθαις τε καὶ Γαλάταις, καὶ
πολλοῖς ἄλλοις βαρβάροις ἔθνεσιν ὁ θυμὸς κρείττων τοῦ λογισμοῦ. παρ' ἡμῖν δὲ ἔν τε παισὶ καὶ τοῖς ἀπαιδεύτοις
ἀνθρώποις. ὅμηρος δὲ δὴ τοῦτ' αὐτὸ ἐπιδεῖξαι βουλόμενος Ἕκτορα μὲν, καὶ Ἀχιλλέα, καί τινας ἑτέρους τοιούτους
θυμῷ δουλεύοντας, ὑποτίθεται νεανίσκους. Ὀδυσσέα δὲ καὶ Πολυδάμαντα, καὶ Νέστορα τῷ λογισμῷ κρατοῦντας
τοῦ θυμοῦ. πολλάκις μὲν οὕτως ἰσχυρῶς ὡς μὴ δ' ἐξορμῆσαι πρὸς ἄλογον τινὰ πρᾶξιν τὸν θυμόν. ἔστιν ὅτε δ' ὁρ-
μῶντα μὲν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ κατεχόμενον. ὡς περ κἀν τοῖς δὲ τοῖς ἔπεσιν Ὀδυσσέα πεποίηκεν. ἅπαντα
δ' ἐφεξῆς αὐτὰ παραγράψω.

Ἔνθ' Ὀδυσεὺς μνηστῆρσι κακὰ φρονέων ἐνὶ θυμῷ
50 Κεῖτ' ἐγρηγορέων. ταὶ δ' ἐκ μεγάροιο γυναῖκες
Ἤισαν, αἳ μνηστῆρσιν ἐμισγέσκοντο πάροιθεν.
Ἀλλήλῃσι γέλω τέ καὶ εὐφροσύνην παρέχουσαι.
Τοῦ δ' ὠρίνετο θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι φίλοισι.
Πολλὰ δὲ μερμήριζε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν.
Ἠὲ μεταΐξας θάνατον τεύξειεν ἑκάστῃ.
Ἦ ἔτ' ἐῷ μνηστῆρσιν ὑπερφιάλοισι μιγῆναι
Ὕστατα καὶ πύματα. κραδίη δέ οἱ ἔνδον ὑλάκτει
Ὡς δὲ κύων ἀπαλοῖσι περὶ σκυλάκεσσι βεβῶσα

ἄνδρ' ἀγνοιήσας ὑλάει μέμονέ τε μάχεσθαι.
ὣς ῥα τοῦ ἔνδον ὑλάκτει ἀγαζομένου κακὰ ἔργα.
Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ.
Τέτλαθι δὴ κραδίη καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης,
ἤματι τῷ ὅτε τοι μένος ἄσχετος ἤσθιε κύκλωψ
ἰφθίμους ἑτάρους. σὺ δ' ἔτλης ὄφρα σε μῆτις
ἐξάγαγ' ἐξ ἄντροιο ὀϊόμενον θανέεσθαι.
ὣς ἔφατ' ἐν στήθεσσι καθαπτόμενος φίλον ἦτορ.

εἰ μὴ σαφῶς ἐν τούτοις Ὅμηρος ἐκδιηγεῖται μάχην θυμοῦ πρὸς λογισμὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ. καὶ νίκην μὲν τοῦ λο-
10 γισμοῦ, τοῦ θυμοῦ δ' εὐπείθειαν πρὸς αὐτόν. οὐ δ' ἄλλ' οὐδὲν ἄν τις ἡμῖν συγχωρήσει ἐκ μανθάνειν τοῦ ποιητοῦ. τῶν
γὰρ οὕτως ἐναργῶς λεγομένων εἰς ἀμφιβολίαν ἀχθέντων, οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ἂν ἔχοι τις ὅτι χρήσαιτο. τὰς γὰρ
θεραπαίνας ἁμαρτανούσας ὁρῶν ὀδυσσεὺς ὑπὸ μὲν τοῦ θυμοῦ βιαίως εἵλκετο πρὸς τὴν τιμωρίαν αὐτῶν,
ὑπὸ δὲ τοῦ λογισμοῦ κατείχετο τὴν ἀκαιρίαν ἐκδιδάσκοντος. ἐπεὶ δ' οὐκ ἠδύνατο ῥᾳδίως πείθειν ὁ λογισμὸς
τὸν θυμὸν ἀναβάλλεσθαι τὴν τιμωρίαν εἰς ἐπιτηδειότερον καιρὸν, σφοδρότερον αὐτῷ προσφέρεται, καθά-
περ ἵππον ἐκφερόμενον ἡνίοχος ἀντισπῶν βιαίως ἰσχυρῷ χαλινῷ, καὶ δὴ καὶ ταῦτα φησὶ πρὸς ἑαυτὸν καρ-
τερεῖν κατὰ τὸ παρὸν ὦ γενναιοτάτη καρδία, καθάπερ που καὶ πρότερον ἐκαρτέρησας ἐπὶ κύκλωπα, ὁρῶ-
σα τοὺς ἑταίρους ὑπ' αὐτοῦ διαφθειρομένους. ἐμοὶ μὲν δὴ τούτων τῶν ἐπῶν εὐκαιρότατα μὲν ὁ Πλάτων δοκεῖ
μνημονεύειν ἐν τετάρτῳ πολιτείας. ἀκαιρότατα δ' ὁ Χρύσιππος. ἔτι δὲ μᾶλλον ὧν Εὐριπίδης ἐποίησε λέγουσαν
τὴν Μήδειαν, ἡνίκα καὶ κατὰ τὴν ἐκείνης ψυχὴν ὁ λογισμὸς ἐστασίαζε πρὸς τὸν θυμόν. ᾔδει μὲν γὰρ ὡς ἀνόσιόν τι
20 καὶ δεινὸν ἔργον ἐργάζοιτο τῇ τῶν παίδων ἐπιχειροῦσα σφαγῇ. καὶ διὰ τοῦτ' ὤκνει τε καὶ ἀνεβάλλετο, καὶ οὐκ εὐθὺς
ὁρμήσασα ἔπραξε τοὔργον. αὖθις δ' αὐτὴν ὁ θυμὸς ὥσπερ τις ἵππος δυσπειθὴς νικήσας τὸν ἡνίοχον ἐπὶ τοὺς
παῖδας εἷλκε βίᾳ. κἄπειτα πάλιν ὁ λογισμὸς ἀντέσπασέ τε καὶ ἀπῆγεν. εἶτ' αὖθις ἀνθεῖλκεν ὁ θυμός. εἶτ'
αὖθις ὁ λογισμός. ὥστε πολλάκις ἄνω καὶ κάτω πρὸς ἀμφοῖν ἀγομένη ὡς συνεχώρησε τῷ θυμῷ, τηνικαῦτα
ποιεῖ λέγουσαν ὁ Εὐριπίδης αὐτήν. Καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακά. Θυμὸς δὲ κρείττων τῶν ἐμῶν
βουλευμάτων. Μανθάνει μὲν δή που τὸ μέγεθος, ὧν μέλλει δράσειν κακῶν, ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ διδασκομένη.
κρείττονα δ' εἶναι φησὶ αὐτοῦ τὸν θυμόν. καὶ διὰ τοῦθ' ὑπ' ἐκείνου πρὸς τοὔργον ἀπάγεσθαι βιαίως. ἔμπαλιν Ὀδυσ-
σεῖ τῷ λογισμῷ τὸν θυμὸν ἐπισχόντι. βαρβάρων μὲν γὰρ καὶ ἀπαιδεύτων ἀνθρώπων ἔθετο παράδειγμα τὴν
Μήδειαν Εὐριπίδης, οἷς ὁ θυμὸς ἰσχυρότερος τοῦ λογισμοῦ. ἑλλήνων δὲ καὶ πεπαιδευμένων οἷον περ αὖ πάλιν ὁ
ποιητὴς ὑπέθετο τὸν Ὀδυσσέα κρείττων ὁ λογισμὸς τοῦ θυμοῦ. πολλάκις μὲν οὖν ὁ λογισμὸς εἰς τοσοῦτον τοῦ θυμοει-
30 δοῦς μέρους τῆς ψυχῆς κρείττων ἐστὶν, ὡς μηδέποτε μάχην αὐτοῖς γίγνεσθαι πρὸς ἀλλήλους. ἀλλὰ τὸ μὲν, ἄρχειν.
τὸ δὲ, ἄρχεσθαι. καὶ τοῦτο μὲν τοῖς εἰς τέλος ἥκουσι φιλοσοφίας, ὑπάρχει. πολλάκις δ' ὁ θυμὸς τοῦ λογι-
σμοῦ κρατεῖ τοσοῦτον, ὡς ἄρχειν τε καὶ ἡγεῖσθαι διὰ παντός. ὁρᾶται δ' ἔν τε πολλοῖς τῶν βαρβάρων τοῦτο, καὶ
τῶν παίδων τοῖς φύσει θυμικοῖς. ἔτι δὲ θηρίων οὐκ ὀλίγοις, καὶ ἀνθρώπων τοῖς θηριώδεσιν. ἔστιν ὅτε δὲ οὐδ'
ἕτερον εἰς τοσοῦτον, ἰσχυρότερον ἐστὶν, ὡς ἐφέλκεσθαι παραχρῆμα θάτερον, ἀλλ' ἐναντιοῦταί τε πρὸς ἄλληλα,
καὶ διαμάχεται, καὶ νικᾷ τῷ χρόνῳ θάτερον. ἐπ' Ὀδυσσέως μὲν ὁ λογισμός. ἐπὶ Μηδείας δ' ὁ θυμός. ὡς δύο ὄντα
αὐτὰ μόρια τῆς ψυχῆς. ἢ εἰ μὴ μόρια, πάντως γε δυνάμεις τινές. ὁ δὲ Χρύσιππος οὔτε μόρια ψυχῆς ταῦτ' εἶναι
νομίζων, οὔτε δυνάμεις ἀλόγους ἑτέρας τῆς λογικῆς, ὅμως οὐκ ὀκνεῖ τῶν Ὀδυσσέως τε καὶ Μηδείας ἐπῶν μνη-
μονεύειν, ἐναργῶς καταβαλλόντων τὴν δόξαν αὐτοῦ. πῶς ἂν οὖν τις ἔτι διαλέγοιτο τοιούτοις ἀνδράσι, μή τι τῶν
ἐναργῶς φαινομένων φροντίζουσιν, ὡς ἤδη πολλάκις ἔδειξα, καὶ τῶν ἐξελεγχόντων τὰ δόγματ' αὐτῶν ὡς μαρ-
40 τυρούντων μνημονεύουσιν; ἐμπέπλησται γὰρ ὁ περὶ ἡγεμονικοῦ λόγος, ὑπὸ Χρυσίππου γεγραμμένος, ἐπῶν
ποιητικῶν ἤτοι τὰ πάθη περὶ τὸν θώρακά τε καὶ τὴν καρδίαν συνίστασθαι μαρτυρούντων, ἢ δύο εἶναι τῆς ψυ-
χῆς δυνάμεις ὅλῳ τῷ γένει διαφερούσας ἀλλήλων, τὴν μὲν, ἄλογον, τὴν δὲ, λογικήν. ὥσπερ γὰρ ἐξ Ὁμήρου καὶ
Ἡσιόδου βραχέα παρεθέμην ὀλίγῳ πρόσθεν, ὧν ὁ Χρύσιππος ἔγραψεν, οὕτω ἐξ Ὀρφέως, καὶ Ἐμπεδοκλέους, καὶ
Τυρταίου, καὶ Στησιχόρου, καὶ Εὐριπίδου, καὶ ἑτέρων ποιητῶν ἐπῶν μνημονεύει παμπόλλων, ὁμοίαν ἐχόντων ἀ-
τοπίαν. οἷον καὶ ὅταν εἴπη Τυρταῖον λέγοντα. Αἴθωνος δὲ λέοντος ἔχων ἐν στήθεσι θυμόν. Ὅτι μὲν γὰρ ἔχει
ὁ λέων θυμὸν, ἀκριβῶς ἅπαντες ἄνθρωποι καὶ πρὶν ἀκοῦσαι Τυρταίου γιγνώσκομεν, οὐ μὴν Χρυσίππῳ γ' ἔ-
πρεπε παραθέσθαι τὸ ἔπος, ἀφαιρουμένῳ τοὺς λέοντας τὸν θυμὸν, οὐδὲν γὰρ ὡς οἴεται τῶν ἀλόγων ζώων οὔτε τὸ θυ-
μοειδὲς, οὔτε τὸ ἐπιθυμητικὸν, οὔτε τὸ λογιστικὸν ἔχει, ἀλλ' ὡς εἴρηταί μοι καὶ κατὰ τὸ πρῶτον γράμμα παρὰ
πᾶσαν τὴν ἐνέργειαν ἀφαιροῦνται τῶν εἰρημένων ἁπάντων αὐτὰ σχεδὸν ἅπαντες οἱ στωϊκοί. Τυρταῖος δέ γε,
50 καθάπερ οὖν καὶ Ὅμηρος, καὶ Ἡσίοδος, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἅπαντες οἱ ποιηταὶ, σφοδρότατον ἔχειν φασὶ τοὺς
λέοντας τὸν θυμὸν, ὥστε καὶ τῶν ἀνθρώπων ὅστις ἂν ᾖ θυμοειδέστατος, εἰκάζουσι λέοντι. καὶ χωρὶς δὲ τῶν ποιη-
τῶν ἅπαντες ἄνθρωποι τοὺς θυμικωτάτους λέοντας ὀνομάζουσιν. οὕτως οὐδὲ τοῖς ἀθληταῖς παύονται καθ' ἑ-
κάστην ἡμέραν οὕτως ἐγκελευόμενοι. καὶ τοὐναντίον ἔοικεν ἅπαν, εἰ βούλεται συμπίπτειν τῷ Χρυσίππῳ. τῶν
γὰρ ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ τοῦ ζητουμένου πράγματος ἐπιχειρημάτων ἀποχωρῶν ἑκάστοτε, καὶ ῥητορικῶς
μᾶλλον ἢ φιλοσόφως ἐν πλήθει μαρτύρων τὸ νικᾶν θέμενος, ὑπ' αὐτῶν, ὧν ἐπικαλεῖται, προπαραδίδοται.
καί γ' οὖν ὅταν εἴπη διὰ τοῦτο λέγεσθαι τινὰς ἀκαρδίους ὅτι πεπιστεύκασιν ἅπαντες ἄνθρωποι τὸ ἡγεμονικὸν
τῆς ψυχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ περιέχεσθαι, θαυμάζειν ἄξιον τἀνδρὸς. εἰ μὴ ἄχρι τοσούτου παρακολουθεῖ τοῖς λεγο-
μένοις ὡς γνωρίζειν ὅτι μηδένα τῶν ἀνοήτων τε καὶ ἀσυνέτων ἀκάρδιον ὀνομάζουσιν, ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἅπαντας

ἐπειδ' ἂν

ἐπειδὰν σκώπτωσιν, οὐκ ἔχειν ἐγκέφαλον φασὶν, τοὺς ἀτόλμους δὲ καὶ δειλοὺς, ἀκαρδίους ὀνομάζουσιν, ἐξελέγχεσθαι τοίνυν κἀνταῦθα τὸ τοῦ Χρυσίππου δόγμα πρὸς αὐτῶν ὧν ἐπικαλεῖται μαρτύρων, ἐν ἐγκεφάλῳ μὲν ὑπολαμβανόντων εἶναι τὸ λογιζόμενον, ἐν καρδίᾳ δὲ τὸ θυμοειδὲς, ἀλλὰ νὴ Δία θαυμασίως ὅπως ἐξηγεῖται τοὔνομα τὸ ἀκάρδιον, ἢ τινὶ διανοίᾳ λέγουσιν οἱ πολλοὶ, συνάπτων εὐθὺς αὐτῷ καὶ τὸ ἄσπλαγχνον, ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις ὧδε, πα-
» ραβάλλουσι δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν λεγομένων, οἷον τοὺς ἀσπλάγχνους, καθ' ὃ φαμὲν μὴ ἔχειν τινὰς
» ἐγκέφαλον καὶ ἔχειν, οὕτως ἡμᾶς ὑπονοοῦντες λέγειν καὶ μὴ ἔχειν καρδίαν τινὰς καὶ ἔχειν, κατὰ τὰ προειρημένα, τῶν
» μὲν ἀσπλάγχνων τάχα λαμβανομένων κατὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ἔνδον συναλγοῦν κατὰ τὰ ἐναντία καὶ ἀπὸ τῆς καρ-
» δίας οὕτως αὐτῶν κοινότερον λεγομένων, τοῦ δ' ἐγκεφάλου λαμβανομένου. ἤτοι κατὰ τὰ αὐτὰ ὁμοίου τινὸς ὄντος,
» ἢ διὰ τὸ καὶ τοῦτον ἔχειν τινὰ κυρίαν τοῖς σπλάγχνοις ὁμοίαν. ἡ μὲν ῥῆσις αὕτη, χρὴ δ' αὐτὴν ἀναγνῶναι τινὰ καὶ
10 δὶς καὶ τετράκις σὺν σχολῇ πολλῇ ἀκριβῶς προσέχοντα τὸν νοῦν τοῖς λεγομένοις, οὕτω γὰρ μόνως οἶμαι πεισθήσεται τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον ὑπάρχειν αὐτῇ, τὸ, λάβε μηδὲν καὶ κράτει καλῶς, ἐγὼ γοῦν ἐν πολλοῖς πολλάκις βιβλίοις ἀνέγνωκα ῥήσεις, ἐν αἷς ὀνόματα καὶ ῥήματα συνάπτεται, μηδεμίαν ἔχοντα διάνοιαν, οὐδαμόθεν τοῦτ' ἀκριβοῦμενον εἶδον οὕτως, ὡς κατὰ τὴν δὲ τὴν νῦν ἡμῖν προγεγραμμένην λέξιν, αἴνιγμα γάρ ἐστιν ὁ λόγος τοῦ Χρυσίππου θαυμαστῇ τινὶ κατὰ πεπλεγμένον ἀσαφείᾳ μετὰ συντομίας ἀκαίρου. καί τοι τήν γε συντομίαν, οὐ δὲ καθ' ἓν τῶν ἑαυτοῦ λόγων ἐζήλωκεν, ἀλλ' οὕτω μακρός ἐστιν, ὡς πολλάκις ἐν ὅλῳ βιβλίῳ πολυειδῶς ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἄνω τε καὶ κάτω τοὺς λόγους ἑλίττειν. τὸ μὲν δὴ τῆς ἀσαφείας αὐτῷ συνήθες, ἀσθενείας τῆς ἑρμηνευτικῆς δυνάμεως ἑπόμενον. καί μοι δοκεῖ καὶ αὐτὸς αἰσθανόμενος αὐτῆς, τρὶς καὶ τετράκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνειν τοὺς λόγους οὐκ ὀκνεῖ. τὸ δὲ τῆς βραχυλογίας ἀηθές τε καὶ σπανίως ὑπ' αὐτοῦ γιγνόμενον, ἐν οἷς ἂν μάλιστα λόγοις ἄφυκτον αἰσθάνεται τὸ σφάλμα τῶν ἑαυτοῦ δογμάτων, βούλεται γὰρ
20 οἶμαι παρατρέχειν αὐτὸ διὰ ταχέων, ἀλλ' ὑπομένων ἐξελέγχεσθαι. καί μοι δοκεῖ καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις λόγοις ἀγωνίζεται σαφῶς ἑρμηνεύειν, οὕτως ἐν οἷς ἐξελέγχεται συγκρύπτειν τὸν λόγον ἀσαφείᾳ μετὰ βραχυλογίας, ἵνα δηλαδὴ δοκῇ μὲν ἀπολελογῆσθαι πρὸς τοὔγκλημα, καὶ μὴ παρεληλυθέναι τελέως αὐτὸ, μηδὲν δὲ ἡμεῖς ἔχωμεν ἀντιλέγειν τοῖς εἰρημένοις, ὧν οὐδ' ὅλως μανθάνομεν, αὐτίκα γέ τοι κατὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, ἐν ᾗ τὸ ἄσπλαγχνον, καὶ τὸ μὴ ἔχειν ἐγκέφαλον ὅπως οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ἐξηγεῖται, ἐμοὶ μὲν δοκεῖ τοιόνδε τι δηλοῦν, ἀσπλάγχνους μὲν καλοῦσιν ἐνίους ἐν ἴσῳ τῷ ἀκαρδίους, ἐπειδὴ σπλάγχνον ἡ καρδία, τὸ δ' ἐγκέφαλον μὴ ἔχειν ἐν ἴσῳ τῷ ἀσπλαγχνον εἶναι λέγουσιν, ἐπειδὴ καὶ οὗτος σπλάγχνον τ' ἐστὶ καὶ κύριον, οὐ μὴν προσίενταί γε πάντες οἱ στωϊκοὶ τὴν τοιαύτην ἐξήγησιν, ἀλλ' ἕτερον μέν τι λέγεσθαι φασὶν, οὐ δηλοῦσι δὲ αὐτὸ. τῶν ἐσωτερικῶν ὑπάρχον δηλονότι, καὶ ἀντιτιμῶσιν ἡμῖν εὐθέως ὡς προπετῶς ἀντιλέγουσι πρὶν γνῶναι τὸ λεγόμενον, οἱ δὲ καὶ λοιδοροῦντες σφοδρότεροι ἀνεπιστήμονάς τε καὶ φιλονείκους ἀποκαλοῦσιν, οὐ φασὶ τὸ διδάξειν τὸ
30 λεγόμενον ἀπαιδεύτους ἀνθρώπους, καί τοι τά γ' ἄλλα καὶ μὴ βουλομένων ἡμῶν διεξέρχονται μακρῶς, ἀλλ' ὅταν ὡς εἶπον ἐπί τι τοιοῦτον ἀφίκωνται, μηδεμίαν ἔχοντ' ἀπορίαν φλυαρίας, οἱ μὲν γράφοντες τὰ βιβλία ταχέως ἅμα καὶ ἀσαφῶς παρατρέχουσιν, οἱ δ' ἐξηγούμενοι τὰ τούτων συγγράμματα φθόνου μᾶλλον ὑπόνοιαν εἰς τοὺς ἀκούοντας ἐκπέμπειν ἕτοιμοι γίγνονται, προσποιούμενοι μὴ βούλεσθαι διδάσκειν ἡμᾶς, ἤπερ ὁμολογοῦντες νενικῆσθαι. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀσπλάγχνους τε καὶ ἀνεγκεφάλους, ἤδη παρέλθωμεν, ἵνα μὴ λυπῶμεν ἐπὶ πλεῖον τοὺς περὶ τὸν Χρύσιππον ἐναργῶς καταμαρτυρουμένους, ὑφ' ὧν ἐπικαλοῦνται μαρτύρων. ὅθεν δ' ἀπελείπομεν, ἐκεῖθεν πάλιν ἐπανέλθωμεν, ἐμπλήσας ὁ Χρύσιππος ὅλον τὸ βιβλίον ἐπῶν ὁμηρικῶν, καὶ ἡσιοδείων, καὶ στησιχορείων, ἐμπεδοκλείων τε καὶ ὀρφικῶν, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐκ τῆς τραγῳδίας καὶ παρὰ Τυρταίου καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν οὐκ ὀλίγα παραθέμενος, εἶτα μὴ συνεὶς τῆς θαυμαστῆς δὴ ταύτης ἀπεραντολογίας, ἔστι γὰρ αὐτῇ μᾶλλον ἡγοῦμαι προσήκειν τοὔνομα, ταῦτα κα-
40 τὰ λέξιν ἐπιφέρει, ταυτὶ μὲν φήσουσιν ἀδολεσχίαν εἶναι γραώδη, τυχὸν δὲ καὶ γραμμάτων διδασκάλου βουλομένου στίχους ὅτι πλείστους ὑπὸ τὸ αὐτὸ διανόημα τάξαι, καλῶς εἶπες ὦ Χρύσιππε ταῦτα, κάλλιον δ' ἂν εἰ μὴ μόνον εἶπες, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἐφυλάξω τὴν γραώδη ταύτην ἀδολεσχίαν, τί γὰρ ἂν εἴη γραωδέστερον, ἢ ἀδολεσχότερον, ἢ γραμματιστῇ πρεπωδέστερον, ἢ πόρρω μᾶλλον ἀπεληλαμένον ἀποδείξεως προσηκούσης ἀνδρὶ φιλοσόφῳ τοῦ, μνημονεύσαντα κατ' ἀρχὰς εὐθὺς τοῦ Πλάτωνος δόγματος, ἐάσαι μὲν ἐᾶν καὶ ἀπορρῖψαι παντάπασιν, οὐδ' ὡς ὑπὸ τῶν μετ' αὐτὸν κατασκευάσαι προγράψαντα, παρελθεῖν δὲ καὶ τὴν πρὸς τοὺς ἠρωτημένους ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν λόγους ἀντιλογίαν τε καὶ λύσιν, ἐφ' ᾗ δίκαιον ἦν αὐτὸν ἀποδείξεσι χρησάμενον ἐπιστημονικῶς, ἐμπεδῶσαι τὸ ἑαυτοῦ δόγμα, ποιητῶν δὲ μεμνῆσθαι, καὶ πλῆθος ἰδιωτῶν καλεῖν μαρτυρήσον, καὶ τί λέγουσιν αἱ γυναῖκες, γράφειν, οὐδ' οὕτω οὐ δὲ ἐν αὐτοῖς οἷς καλεῖ μάρτυσιν εὐτυχοῦντα. καὶ γὰρ οἱ ποιηταὶ κατ' αὐτοῦ λέγουσιν ἅπαντες τὰ πλείω καὶ οἱ ἰδιῶται, τίς γοῦν οὐκ
50 ἔγραψε ποιητὴς ἐπιθυμεῖν τε καὶ θυμοῦσθαι πολλὰ τῶν ζώων ἀνθρώπου σφοδρότερον; τίς δ' ἰδιώτης οὐχ οὕτω χρῆται τοῖς ὀνόμασιν; ὡς τὸ Πλάτωνος βούλεται δόγμα, τὸ μὲν ἀκάρδιον ἐν ἴσῳ τῷ δειλὸν, καὶ ἄτολμον, καὶ ἄνανδρον ὀνομάζων, καρδίαν δὲ λαβεῖν ἐγκελευόμενος ἐπειδὰν εἰς ἀνδρείαν πρᾶξιν ἐπεγείρῃ τὸν πέλας, ἐπικαλῶν δὲ τοῖς αἰσχρὸν εἰποῦσιν ἀνεγκεφάλους καὶ ἀσυνέτους ὀνομάζων αὐτοὺς, ἑτέρους δ' ἀγχίνους, καὶ ἐνίους φρένας, οὓς ἂν ὡς συνετοὺς ἐπαινῇ, ἀσπλάγχνους δὲ ἀποκαλῶν, τοὺς μὴ ἐλεοῦντας μηδένα, μήτε φιλοῦντας, μήθ' ὅλως φροντίζοντας, ἢ ἐπαινούντων ἢ ψεγόντων, ἢ ἀδικούντων ἢ ὠφελούντων, ἀλλ' ὥσπερ λίθους ἀναισθήτους ὑπάρχοντας, οὓς γὰρ ἂν εἰς ἀναισθησίαν παντελῆ σκῶψαι βουληθῶσιν, ἀσπλάγχνους ὀνομάζουσιν, ὥσπερ τοὺς ἀνάνδρους μὲν, ἀκαρδίους, ἀνεγκεφάλους δὲ τοὺς ἄφρονας, ἐπεὶ δ' ἐστὶ καὶ τρίτον τι σπλάγχνον τὸ ἧπαρ ἐν ᾧ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἵδρυται τῆς ψυχῆς. καὶ χρὴ καὶ τούτῳ συμμετρίαν τινὰ τῶν οἰκείων

ὑπάρχειν κινήσεων, εἰ μέλλοι τελέως κεκοσμεῖσθαι τὴν ψυχὴν ὁ ἄνθρωπος, εἴη ἂν καὶ ὁ κατὰ τοῦτ' ἀναίσθητος
ὡς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς δεινοῖς, καὶ μοχθηρῶς διακείμενος, ἄσπλαγχνος ὀρθῶς ὀνομαζόμενος, ὁ δ' ἐναντίος αὐτῷ με-
γαλόσπλαγχνος λέγεται. καθάπερ ὁ εὐριπίδης εἰσάγει τὴν μήδειαν ὄντως μεγαλόσπλαγχνον, ἁπάσας τὰς
τῶν τριῶν σπλάγχνων δυνάμεις τε καὶ κινήσεις ἰσχυρὰς ἔχουσαν. ἐπιθυμητικωτάτην μὲν γὰρ ὑποτίθεται
τὴν γυναῖκα, καὶ θυμικωτάτην ἅμα καὶ λογίσασθαι δεινήν. ἱκανὰ δὲ γνωρίσματα τοῦ μὲν ἐπιθυμητικοῦ
τῆς ψυχῆς εἰς ὅσον ἀμέτρου κινήσεως ἀφῖκται, τὰ περὶ τὸν ἔρωτα τοῦ Ἰάσονος, ὑφ' οὗ νικηθεῖσα προὔδωκεν ἅμα
καὶ κατέλιπε τοὺς οἰκείους, ἐπηκολούθησε δὲ καὶ τελέως ἐπίστευσεν ἑαυτὴν ἀνθρώπῳ ξένῳ. τοῦ δὲ θυμικοῦ τῆς
σφοδρότητος, οἷα περὶ τοὺς παῖδας ἐμήνισεν οὐ σμικρὰ γνωρίσματα. τοῦ δὲ λογιστικοῦ τῆς συνέσεως, ὑποτίθε-
ται γὰρ κἀν τούτοις αὐτὴν ὁ εὐριπίδης, οὐ τὴν τυχοῦσαν, οὐ σμικρὰ σημεῖα τὰ πρὸς τὸ τιμωρήσασθαι τοὺς ἐχθροὺς
10 ἐπινοηθέντα, καὶ ὅσα πρὸς ἑαυτὴν διεξέρχεται, καὶ στέλλουσα καὶ πείθουσα τὸν θυμὸν ἀποχωρεῖν ἔργων ἀνο-
σίων, ὥς τ' εὐλόγως ἐπ' αὐτῆς ὁ Εὐριπίδης εἶπε, τί ποτε ἐργάσεται μεγαλόσπλαγχνος δυσκατάπαυστος ψυχὴ
δηχθεῖσα κακοῖσι. αὕτη μὲν οὖν μεγαλόσπλαγχνος. ἄσπλαγχνος δὲ καὶ μικρόσπλαγχνος ᾧ φαῦλα καὶ μι-
κρὰ καὶ βραδυκίνητα καὶ δυσκίνητα τὰ τρία τῆς ψυχῆς μόρια. μεταξὺ δέ μοι τῶν λόγων ὧν διεξέρχομαι,
τὸ παραστὰν οὐκ ὀκνήσω φράσαι, λέλεκται δὲ ὑπὸ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων ὡς οὐκ ἐνδέχεται τινὰ διαλεγό-
μενον ἀδολέσχοις ἀνθρώποις ἀποχρῆσθαι τελέως ἁπάσης ἀδολεσχίας. ἐγὼ γ' οὖν ἠναγκάσθην ὑπὸ τοῦ χρυσίπ-
που προαχθεὶς ἀδολεσχίας ἐξηγεῖσθαι τάς τε τῶν ἰδιωτῶν καὶ τὰς εὐριπίδου φωνάς, ὃ μήποτ' ἂν ἑκὼν ἐτόλμη-
σα πρᾶξαι περὶ τηλικούτου δόγματος ἀποδείξεις γράφων, οὐχ ὅπως γὰρ εὐριπίδης ἢ τυρταῖος ἢ τις ἄλλος
ποιητής, ἢ καὶ παντάπασιν ἰδιώτης ἱκανὸς πιστεύεσθαι περὶ δόγματος, ἁπάσης ἀποδείξεως χωρίς, ἀλλ' οὐδ'
αὐτὸς ἁπάντων ἰατρῶν ὁμολογουμένως ἄριστος Ἱπποκράτης, ὥσπερ οὐδὲ ὁ πρῶτος ἁπάντων φιλοσόφων
20 Πλάτων, οὐδὲ γὰρ ἂν ἐρίζειεν ὑπὸ φθόνου σύμπαντες οἱ μετ' αὐτόν, οὐδ' ἂν ὑπὸ φιλονεικίας ἀναισχυντο-
φιλοῦνται, καθάπερ οἱ περὶ τὸν χρύσιππον. ἢ τὴν δόξαν ὑπερβαλέσθαι ποτὲ δυνήσονται τοῦ Πλάτωνος. ἢ τὸν τῶν
ἀποδείξεων μιμήσασθαι κόσμον, ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τούτοις τοῖς ἀνδράσι τοσοῦτον ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐπιστήμῃ τὴν
ψυχὴν κεκοσμημένοις οὐδεὶς νοῦν ἔχων ἁπλῶς εἰποῦσιν ἀξιοῖ πιστεύειν, ἀλλ' ἀναμένει τὴν ἀπόδειξιν. ὁ δέ γε χρύσιπ-
πος, ὧν μὲν οὗτοι λέγουσιν ἀποδείξεων ὑπὲρ τοῦ προκειμένου δόγματος, οὔτε ἐμνημόνευσεν οὐδὲ μιᾶς, οὔτ' ἐξε-
λέγχειν ἐπεχείρησεν, οὐκ αἰδεῖται δὲ Τυρταῖόν τε καὶ Στησίχορον ἐπικαλούμενος μάρτυρας, οὓς εἰ καὶ ζῶντας
ἤρετό τις εἰ τῆς περὶ τούτων τῶν δογμάτων ἐπιστήμης ἀμφισβητοῦσιν, ἐξωμολογήσαντο ἂν εὖ οἶδ' ὅτι μηδὲν ἐ-
παΐειν αὐτῶν, αὐτοὶ δὲ μᾶλλον ἂν οἶμαι παρὰ Χρυσίππου τι μαθεῖν ἢ παρ' αὐτῶν ἀποδεικνύειν ἠξίωσαν, εἶτα
δηλαδὴ χρύσιππος ἂν ἐπὶ τοὺς ἰδιώτας ἧκεν αὐτούς, ὁ σοφὸς ἐπὶ τοὺς ἀμαθεῖς, ὁ σώφρων ἐπὶ τοὺς μαινομέ-
νους, ὁ λόγων ἀκολουθίαν εἰδώς, ἐπὶ τοὺς διαφερομένους πρὸς ἀλλήλους τε καὶ ἑαυτοὺς κατὰ πάντα καιρὸν
30 ἐν λόγοις τε ἅμα καὶ πράξεσιν. ἀλλ' εἰ καὶ μαίνονται τὰ πάντα καὶ διαφέρονται πρὸς ἀλλήλους τε καὶ ἑ-
αυτοὺς ἅπαντες οἱ ἰδιῶται, τοῦτο γοῦν οἶμαι σῶφρον ἔχουσι τὸ μὴ καλεῖν ἐφ' ἃ λέγουσι τοὺς καταμαρτυ-
ρήσοντας ἑαυτῶν. ἡ δὲ Χρυσίππου σοφία, καὶ τῆς τῶν ἰδιωτῶν ἀμαθίας ἐπέκεινα προελήλυθεν. ἐπικαλεῖται
γοῦν μάρτυρας ὑφ' ὧν κατακρίνεται. τούτου χάριν ἠναγκάσθην κἀγὼ νῦν ἀδολεσχεῖν, ἵν' ἐπιδείξω τὸν Χρύ-
σιππον ἐν ἅπασι μέγιστα σφαλλόμενον, οὔτε γὰρ ἐμνημόνευσεν οὐδὲ μιᾶς τῶν ὑπὸ Πλάτωνός τε καὶ Ἱπ-
ποκράτους εἰρημένων ἀποδείξεων, οὔτε ἀντεῖπεν, οὔτ' αὐτὸς τινὰ εἶπεν ἑτέραν ἀπόδειξιν, οὔτε οἶδεν οὓς χρὴ κα-
λεῖν μάρτυρας. ἐπεδείξαμεν οὖν ἤδη καὶ διὰ τοῦ πρώτου βιβλίου περὶ τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἐναντιολογίας τοῦ
Χρυσίππου, πρόδηλος δὲ καὶ νῦν ἐστὶν ἡ ἀναισθησία τἀνδρός, ἃ χρὴ ἀποκρύπτειν ἐναργῶς καταβάλλοντα τὸν
λόγον αὐτοῦ, ταῦτ' οὐ μόνον ἀποκρύπτοντος, ἀλλὰ καὶ μαρτυρεῖν ὑπολαμβάνοντος. ἀποχωρήσαντες οὖν ἤδη τῶν
τοιούτων, ἴδωμεν ἑξῆς ἅπαντας οὓς ἐρωτᾷ λόγους, ἐπὶ τὴν ἀρχὴν αὖθις ἀνελθόντες ἅπαντος τοῦ λόγου, πρὸς
» τὸ μηδὲν παρελθεῖν. παραθήσομαι δὲ τὴν ῥῆσιν ἅπασαν, εἰ καὶ μακροτέρα πως ἐστίν, ἔχουσαν ὧδε, τῆς μὲν οὖν
40 ὀργῆς γινομένης ἐνταῦθα, εὔλογον καὶ τὰς λοιπὰς ἐπιθυμίας ἐνταῦθ' εἶναι, καὶ ἤδη τὰ λοιπὰ πάθη, καὶ τοὺς
» διαλογισμοὺς, καὶ ὅσα τούτοις ἐστὶ παραπλήσια, συνιόμενοι δὲ φημὶ οἱ πολλοὶ τούτων, πολλὰ κατὰ τὴν ἀλήθειαν
» ἐπιλέγουσι τοιαῦτα ἐχόμενοι τῆς ῥηθείσης φορᾶς, πρῶτον μὲν γὰρ ἵνα πάντες ἐντεῦθεν ἄρξωμαι, κατὰ τοῦτο
» φασὶν ἀναβαίνειν τινὰς τὸν θυμὸν καὶ καταπίνειν τὴν χολὴν τινὰς ἀξιοῦσι λέγοντές τε καταπίνεσθαι τινὰ αὐ-
» τοῖς πράγματα, καὶ μὴ καταπίνεσθαι κατὰ τὴν τοιαύτην φορὰν λεγομένων, οὕτω δὴ λέγεσθαι, καὶ μηδὲν αὐτοῖς τού-
» των καταβαίνειν, καὶ ὅτι καταπιὼν τὸ ῥηθὲν ἀπῆλθεν ὅτε Ζήνων πρὸς τοὺς ἐπιλαμβανομένους, ὅτι πάντα τὰ ἐσ-
» θιόμενα εἰς τὸ στόμα φέρειν, ἔφησεν, ἀλλ' οὐ πάντα καταπίνεται, οὔτε τῆς καταπόσεως, ἄλλως ἂν οἰκειότερον λεγο-
» μένης, οὔτε τῆς καταβάσεως τῶν ῥηθέντων, εἰ μὴ περὶ τὸν θώρακα τὸ ἡγεμονικὸν ἡμῶν ἦν, εἰς ὃ ταῦτα πάν-
» τα φέρεται. ἐν γοῦν τῇ κεφαλῇ ὄντος αὐτοῦ γελοίως ῥηθήσεται καὶ ἀλλοτρίως, καταβαίνειν, ἀναβαίνειν δ' ἂν
50 οἶμαι οἰκειότερον αὐτῶν λεγομένων, καὶ οὐ καταβαίνειν τὸν προειρημένον τρόπον τῆς κατὰ τὴν ἀκοὴν αἰσθή-
» σεως καταφερομένης περὶ τὴν διάνοιαν, ἐὰν ᾖ περὶ τὸν θώρακα, οἰκείως κατάβασις ῥηθήσεται, ἐὰν δὲ περὶ τὴν
κεφαλὴν, ἀλλοτριώτερον. ἐν τούτοις πάλιν ὁ Χρύσιππος οὐκ αἰσθάνεται τοὺς ἰδιώτας ἐφ' ἑαυτὸν καλῶν. τὸ
γὰρ ἀναβαίνειν τὸν θυμὸν, ἢ καταβαίνειν τὴν χολὴν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα λέγεται, μαρτυρεῖ τοῖς τὸν θυ-
μόν τε καὶ ὅλως τὰ πάθη κάτω που τετάχθαι νομίζουσιν, ὥσπερ ἐν τῇ κεφαλῇ τὸν λογισμόν, τηνικαῦτα
γὰρ οἶδα καὶ τὸ μὴ καταβαίνειν ἑαυτοῖς τὰ εἰρημένα λέγοντας τοὺς πολλούς, οὐκ ἐπειδὰν μὴ παρακολου-
θῶσι, μηδὲ μανθάνωσι τῶν λεγομένων, ἐπειδὰν λέγηται μετά τινος ὀργὴν ἢ λύπην, ἢ θυμὸν ἢ τι τοιοῦτον πά-
θος ἐγκαλεσόμενα, μὴ φροντίζῃ δὲ αὐτῶν ὁ ἀκούων, μηδὲ κινεῖται κατὰ πάθος. αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀδολεσχία,
τοῦτο τὸ πέρας ἐχέτω, μετὰ ταῦτα δ' ὁ Χρύσιππος τοιᾶσδ' ἑτέρας μέμνηται, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ μᾶλλον

τι τούτων

τὶ τούτων ἐμφαίνουσιν. εἰ δὲ μὴ καταβαίνει αὐτοῖς τὰ λεγόμενα, πολλάκις τὸν δάκτυλον κατάγουσιν ἕως τοῦ
κατὰ τὴν καρδίαν τόπου, οὐ φάσκουσαι καταβαίνειν ὧδε τὰ εἰρημένα. τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα τοῖς ἔμπροσθεν ὁμογε-
νές ἐστι, δύο ἕτερα προσειληφὸς ἐπιχειρήματα πάνσοφα, τό, τε γυναῖκας εἶναι τὰς λεγούσας αὐτά, καὶ μὴ ὥσπερ
τὰ πρόσθεν τοὺς ἄνδρας, τό, τε καὶ τῇ δείξει δηλοῦν ὥσπερ ὀρχουμένας, ἅπερ ὁ λόγος ἐπὶ τὴν ἔσω ὁδὸν ἐδήλου.
ἀλλά τοι κἀνταῦθα γενναιότατε Χρύσιππε κατὰ σαυτοῦ καλεῖς τὰς γυναῖκας μάρτυρας, οὐ δὲ γὰρ αὗται λέγου-
σιν οὕτως, οὐδ' ὀρχοῦνται ταῖς χερσὶν ὡς εἴρηκας, ἐπειδὰν ἀρνῶνται συνιέναι τῶν λεγομένων. ἀλλ' ὅταν ὑπὸ λοιδο-
ρίας ἢ ἀπειλῆς, ἢ τινὸς τοιούτου, μήτε ὀργίζεσθαι φάσκουσι, μήτε θυμοῦσθαι, μήθ' ὅλως ἀγανακτεῖν, ὅπερ οὐδ' αὐ-
» τὸν οἶμαι λανθάνει τὸν Χρύσιππον, ἀντιφθεγγόμενος γοῦν κἀνταῦθα ἑαυτῷ μετ' ὀλίγον ὧδέ πως γράφει, ἀφ' ἧς
» τε φορᾶς λέγομεν μὴ καταβαίνειν τὰ λεγόμενα, εἴτε ἀπειλάς, εἴτε λοιδορίας, ὥς τε καθικέσθαι, καὶ ἅπτεσθαι
10 αὐτῶν. καὶ οὕτως κινεῖσθαι τὴν διάνοιαν. ἀπὸ τῆς φορᾶς ταύτης καὶ βαθείας τινὰς φαμὲν εἶναι. τὸ διὰ μηδὲν τῶν τοιούτων
» ἐοικέναι καταβαίνειν αὐτῶν. ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ τῶν ἀπειλούντων ἢ λοιδορούντων λέγεται τὸ μὴ καταβαίνειν εἰς τὸ
στῆθος τὰ εἰρημένα, καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος, μαρτυρεῖ. προσέρριψε δὲ τῷ λόγῳ τὸ τῆς διανοίας ὄνομα δέον εἰπεῖν
θυμοῦ, τὸ μὲν γὰρ λογίζεσθαί τε καὶ νοεῖν τὰ λεγόμενα καὶ τὸ μαχόμενον ἢ ἀκόλουθον ἐπίστασθαι τῆς λογιστικῆς
δυνάμεως ἔργον. τὸ δὲ ἐπὶ λοιδορίαις ἢ ἀπειλαῖς μήτ' ὀργισθῆναι μήτε θυμωθῆναι τῆς θυμοειδοῦς ἴδιον. ἀλλὰ
ταῦτα μὲν ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὁ Χρύσιππος λέγει, μεταξὺ δὲ ταύτης τῆς τε νῦν γεγραμμένης ῥήσεως, καὶ ἧς ὀλίγον
ἔμπροσθεν ἔγραψα περὶ τῶν γυναικῶν, ἑτέρα ῥῆσις ἐστὶν ἣν ἤδη παραγράψω, πρὸς τὸ μηδὲν ὅλως ὑπερβαίνειν δο-
» κεῖν, ἔχει δὲ ὧδε. τούτοις δ' ἀκολούθως ἀνεμεῖν τέ τινας φαμὲν τὰ φανέντα αὐτοῖς, καὶ ἔτι τὸν βαθὺν λέγομεν
» πολλῶν τοιούτων συμφώνως τοῖς εἰρημένοις, καταπιόντες γὰρ ὅμοιον εἰπεῖν ὅτι ἡμέρα ἐστί. καὶ ἐναποθέμε-
νοι τοῦτο εἰς τὴν διάνοιαν. καὶ πάλιν ἐκεῖνο λέγοντες ὅτι οὐκ ἐστὶν ἡμέρα μενόντων τῶν πραγμάτων, οὐκ ἀλλοτρίως οὐ-
20 δ' ἀνοικείως ἀνεμεῖν λέγονται τοῦτο, τὸ ἀνεμεῖν, ἐγὼ μὲν οὐδὲ ἤκουσα τινὸς λέγοντος, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποπτύσαι καὶ ἐκπτύ-
σαι καὶ ἐκβαλεῖν καὶ ἀπορρίψαι καὶ ἀποθέσθαι λέγουσιν, ἐπειδὰν λέγωσι τινὰ δοξῶν ἀποστῆναι μοχθηρῶν. εἰ δ' ἄ-
ρα καὶ τὸ ἐξεμέσαι λέγοιτο πρός τινων, εἴη ἂν τοῦτο τῷ ἀποπτύσαι καὶ ἀπορρίψαι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐκ μετα-
φορᾶς λεγομένοις ὁμοίως ἔχον. ὅτι δ' οὐ μόνον ἀνδρὶ φιλοσοφοῦντι τῶν τοιούτων ἐπιχειρημάτων οὐδὲν ἐστι μετα-
χειριστέον, ἀλλ' οὐδὲ ῥητορικῷ, δέδεικται μὲν ἤδη μοι καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νῦν ἔνεστιν ἐν-
δείξασθαι διὰ βραχέων, ἀναμνήσαντα τῶν ῥητορικῶν τεχνῶν ἃς ἐκεῖνοι γράφουσι, διδάσκοντες ἡμᾶς τόπους
ἐπιχειρημάτων εἰς ἑκάστην ὑπόθεσιν, οὐδενὸς γὰρ τοιούτων μνημονεύουσιν οἵων ὁ Χρύσιππος ἐνέπλησε τὰ ἑαυ-
τοῦ συγγράμματα. ἀλλὰ γὰρ εἴπερ πᾶσαν ῥῆσιν ἀκριβολογεῖσθαι βουληθείην ὡς μηδὲν τῶν ἁμαρτημάτων
ἀνέλεγκτον παραλιπεῖν, εἰς ἄπειρον ἄν τι μῆκος ἐκταθείη τὸ βιβλίον. ἀφέμενος οὖν ἤδη τῶν προγεγραμμένων,
ἐπὶ τὰ ἐφεξῆς τρέψομαι δι' ὧν ὁ Χρύσιππος ἄρχεται παρατίθεσθαι τὰς τῶν ποιητῶν μαρτυρίας, μεταξὺ παρεν-
30 τιθεὶς αὐτῶν ὀλίγους λόγους ἑαυτοῦ. πολλάκις μὲν ὥσπερ ἐξήγησιν ὧν ἡ ῥῆσις βούλεται, πολλάκις δ' ὥσπερ
ἐπιτομήν τινα, καὶ οἷον καθόλου τι κεφάλαιον. ἀρξάμενος οὖν ἀπό τινος Ἐμπεδοκλείου ῥήσεως ἐξηγεῖταί τε
αὐτήν, καί τινων κατὰ τὴν ἐξήγησιν ἀξιολογωτέρων ἄρχεται λόγων, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ ὁ περὶ τῆς φωνῆς, οὗ κατὰ
τὸ δεύτερον ἐμνημόνευσα τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, ἐν ᾧ βιβλίῳ πάντας ἔδοξέ μοι κάλλιον εἶναι παραθέσθαι
τοὺς λόγους, οἳ τὸ πιθανὸν ἔχουσι, καὶ οὐχὶ ἀπόβλητοι τελέως εἰσίν, οὐ δὲ γυναῖκας, οὐ δὲ ἰδιώτας, οὐ δὲ ἐτυμο-
λογίας, ἢ φορὰς χειρῶν, ἢ ἐπινεύσεις, ἢ ἀνανεύσεις κεφαλῆς, ἢ ποιητὰς ἐπικαλοῦνται μάρτυρας. ἐφ' ὧν καὶ
μόνων ἐγνώκειν καταμεῖναι μὴ προσθεὶς αὐτοῖς ταυτὶ τὰ νῦν μοι γραφόμενα. δόξαν δὲ τοῖς ἑταίροις ἄμεινον
εἶναι, μηδ' ὅσα παντάπασιν ἠδολέσχηται τῷ Χρυσίππῳ, μηδὲ ταῦθ' ὑπερβῆναι παντελῶς, ἀλλ' ἐπισημήνασθαι
τε τὴν ἀτοπίαν αὐτῶν, ἐπιδεῖξαί τε πρὸς τὸ μηδὲν πλέον ἀνύειν αὐτὰ κατὰ τῶν στωϊκῶν δογμάτων παρειλημ-
μένα, διὰ τοῦτο προσέθηκα πάντα ταῦτα κατὰ τόδε τὸ βιβλίον. περὶ μὲν δὴ τῆς φωνῆς, οὐδὲν ἔτι δέο-
40 μαι λέγειν ἐν τῷδε, σύμπαντα τὸν τρόπον ἱκανῶς ἐξειργασμένος ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ. ὅσα δὲ ἐφε-
ξῆς ἔτι τοῦ περὶ ταύτης λόγου κατὰ τὸ τοῦ Χρυσίππου βιβλίον εἰρημένα, τούτων ἤδη μνημονεύσω. ἔστι δὲ τά
τε κατὰ τὰς φορὰς τῶν χειρῶν, ὅτε ἐφαπτόμεθα τῶν στέρνων ἡμᾶς αὐτοὺς δεικνύντες. ἔτι τε τὰ κατὰ τὴν
ἐγὼ φωνήν. ἃ δὴ κἀν τοῖς ἐτυμολογικοῖς εἶπεν ἔχειν τι φάσκων αὐτὰ δεικτικὸν ἐκ τοῦ φαινομένου διὰ τὸ
κατὰ τὴν πρώτην ἐν αὐτῇ συλλαβῇ. ὡς ἐπὶ τὸ στῆθος ἀπάγεσθαι τήν τε κάτω γένυν καὶ τὸ χεῖλος, εἴ-
ρηταί μοι καὶ περὶ τούτων ἤδη κατὰ τὸ δεύτερον τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, κἀν τοῖς περὶ ὀνομάτων ὀρ-
θότητος. ὅμοια δὲ τοῖς τοιούτοις ἐπιχειρήμασι καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐτυμολογίαν ἐστὶ τοῦ τῆς καρδίας ὀνόμα-
τος. ἑξῆς τῶν προειρημένων ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου γεγραμμένα κατὰ τὸ πρῶτον περὶ ψυχῆς ὧδέ πως
ἔχοντα, τούτοις πᾶσι συμφώνως καὶ τοὔνομα τοῦτ' ἔσχηκεν ἡ καρδία κατά τινα κράτησιν καὶ κυρείαν ἀ-
πὸ τοῦ ἐν αὐτῇ εἶναι τὸ κυριεῦον καὶ κρατοῦν τῆς ψυχῆς μέρος, ὡς ἂν κρατία λεγομένη, τὸ μὲν ὡς πρὸς
50 τὴν ζωὴν ἡμῶν κυριώτατον εἶναι τὸ σπλάγχνον οὐδ' ἡμεῖς ἀμφισβητοῦμεν ὦ γενναιότατε Χρύσιππε.
οὐ μὴν ἁπλῶς γε κυριώτατον εἶναι συγχωροῦμεν. οὐ γὰρ ἄρχειν αὐτὸ καὶ δεσπόζειν τῶν ἄλλων ἡ φύ-
σις ἔνειμεν ὅταν γε προσηκόντως διοικήσαι τὰ κατὰ τὸν ἄνθρωπον. ἀλλ' ἐγκεφάλῳ μὲν ἄρχειν. ὑπακούειν δὲ τῇ
» καρδίᾳ καθάπερ ἡμεῖς ἀποδείκνυμεν. ἐφεξῆς δὲ τοῖς εἰρημένοις ὁ Χρύσιππος τάδε γράφει. ὁρμῶμεν κατὰ τοῦ-
» το τὸ μέρος καὶ συγκατατιθέμεθα τούτῳ. καὶ εἰς τοῦτο συντείνει τὰ αἰσθητήρια πάντα. ταῦτα δὲ τὰ κεφάλαια
μόνα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐστί. καὶ εἴπερ ἀπέδειξεν ὁ Χρύσιππος αὐτά, τότ' ἂν ἐπῃνοῦμέν τε τὸν ἄνδρα καὶ τοῖς
δόγμασιν ἐπειθόμεθα τῶν στωϊκῶν. ἐπεὶ δ' ἀποδεῖξαι μὲν οὐκ ἐπεχείρησεν. ἀπεφήνατο δὲ μόνον. ἡμεῖς δὲ πρόσθεν
μὲν ἤδη περὶ τῶν αὐτῶν ἀπεδείξαμεν, ὡς οὔτε κατὰ τὴν καρδίαν γίγνεται, καὶ πάντων αὐτῶν ἐγκέ-
φαλος ἐστὶν ἀρχή, καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς δέ, οὐδὲν ἧττον ἀποδείξομεν, οὐκέτ' ἂν οἶμαι δίκαιον εἶναι τοῖς Χρυ-

σίππου πιστεύειν δόγμασιν, ἀλλὰ τοῖς Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος. ταυτὶ μὲν οὖν τὰ κεφάλαια τὸ σύμπαν κῦ-
ρος ἐν αὐτοῖς ἔχοντα περὶ τῶν προκειμένων ἡμῖν δογμάτων, οὕτως ταχέως ὁ Χρύσιππος παρέδραμεν, ὡς ἐπι-
μνησθῆναι μόνον, ἐν οἷς δὲ οὐ χρὴ μηκύνει περιττῶς. ἑξῆς δὲ περί τε φωνῆς μνημονεύει καὶ νεύρων ἀρχῆς, ὑπὲρ
ὧν ἀμφοτέρων εἴρηταί μοι κατὰ τὰ πρόσθεν ὑπομνήματα. καὶ μετὰ ταῦτα τὴν ἀκάρδιον ἐξηγεῖται προσηγο-
ρίαν, ὑπὲρ ἧς ἔμπροσθεν ἤδη μοι λέλεκται, τοσοῦτον δὲ ἐπισημαινοῦμαι καὶ νῦν ἀπ' αὐτῆς τῆς λέξεως τοῦ
» Χρυσίππου μαρτυρούσης οἷς προεῖπον. ἔχει δὲ ὧδε. κατὰ τοῦτο καὶ ἀκάρδιοι λέγονταί ποιεῖν τινὲς καθάπερ ἄ-
» ψυχοι. καὶ καρδίαν ἀλγεῖν οἱ κηδόμενοι τινῶν, ὡς ἂν κατὰ τὴν καρδίαν τῆς κατὰ τὴν λύπην ἀλγηδόνος γινο-
» μένης. ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ῥήσει σαφῶς ὁ Χρύσιππος ἐμαρτύρησεν ἡμῖν, ὡς οὐδέποτε τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς
οὐδεὶς τῶν ἰδιωτῶν ἐν καρδίᾳ νενόμικεν ὑπάρχειν. οὐδ' ὁ ἀκάρδιος τὸ ἄψυχον, ὡς οἴεται ὁ Χρύσιππος, ἀλλὰ τὸ
10 ἄτολμον δηλοῖ παρ' αὐτοῖς. οὕτω δὲ καὶ τὴν καρδίαν ἀλγεῖν, τὸ λυπεῖσθαι λέγουσιν, ὡς καὶ τοῦτ' αὐτὸς μαρτυρεῖ
διὰ τῆς αὐτοῦ ταύτης ῥήσεως τοῦ νυνὶ γεγραμμένης, ἐν ᾗ φησιν ὡς ἂν κατὰ τὴν καρδίαν τῆς κατὰ τὴν λύπην ἀλ-
γηδόνος γινομένης. οὕτως ἐν ἅπασι τοῖς λόγοις ὁ Χρύσιππος οὐκ αἰσθάνεται τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς κάτω τῆς κε-
φαλῆς μέρεσιν ὑπάρχειν κατασκευάζων, οὐ τὸ λογιζόμενον ἢ ἐπισήμως δεχόμενον, ἢ ἀλήθειαν συνδοξάζειν, οὕτω γοῦν ἐ-
» πειδὰν ἐπιφέρων εἴπῃ, τὸ δ' ὅλον καθάπερ ἐν ἀρχῇ εἶπον, εὖ μάλ' ἐμφαίνουσιν οἵ τε φόβοι καὶ αἱ λῦπαι κατὰ τοῦτο τὸ μέ-
» ρος γινόμεναι. μαρτυρεῖ κἀνταῦθα τῷ τοῦ Πλάτωνος λόγῳ, καὶ διὰ τῆς ἑξῆς ῥήσεως κατὰ τὸν παραπλήσιον τρόπον, οὐκ αἰ-
σθάνεται κατασκευάζων ὡς ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ θυμοειδὲς ἵδρυται τῆς ψυχῆς. ἥ τε γὰρ ἐν τοῖς φόβοις πάλσις τῆς καρδίας ἐκ-
φανής ἐστι, καὶ ἡ εἰς τοῦτο τῆς ὅλης ψυχῆς συνδρομή. οὐκ ἄλλως ἐπιγεννηματικῶς γινομένων αὐτῶν καθάπερ ἄλλοις ἀλλ-
συμπάσχειν πεφυκότος, καθὸ καὶ συνιζάνουσιν εἰς αὑτοὺς συναγόμενοι πρὸς τοῦτο, ὡς ἂν τὸ ἡγεμονικόν. καὶ κατὰ τὴν ὡς
ἂν αὐτοῦ τούτου φυλακτικὴν καὶ τὰ τῆς λύπης πάθη ἐνταῦθά που εὐφυῶς γίνεται, οὐδενὸς ἄλλου συμπάσχοντος οὐ-
20 δὲ συναλγοῦντος τόπου. ἀλγηδόνων γάρ τινων κατὰ ταῦτα γινομένων σφοδρῶν, ἕτερος μὲν οὐδεὶς ἐμφαίνει τόπος
τὰ πάθη ταῦτα, ὁ δὲ περὶ τὴν καρδίαν μάλιστα. ταῦτα πάντα φήσομεν ἀληθῶς ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λέγεσθαι. καὶ πα-
ρακαλέσομέν γε τοὺς ἀπ' αὐτοῦ μεμνῆσθαί τε αὐτῶν, καὶ μηκέτι παρ' ἡμῶν ἑτέραν ἐπιζητεῖν ἀπόδειξιν ὑπὲρ τοῦ τοὺς
φόβους καὶ τὰς λύπας καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα πάθη κατὰ τὴν καρδίαν συνίστασθαι, ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ παρ' αὐτῶν ὁμο-
λογούμενον λαμβάνεσθαι τῶν στωικῶν. οὐ μόνον γὰρ Χρύσιππος, ἀλλὰ καὶ Κλεάνθης καὶ Ζήνων ἑτοίμως αὐτὰ τιθέασιν. ἐκεῖνο
δ' ἐπισκέπτεσθαι χρὴ μόνον, ἐν ᾧ τὴν πᾶσαν ἀμφισβήτησιν εἶναι συμβέβηκεν, εἰ καὶ τὸ λογιζόμενόν ἐστιν ἐνταῦθα, εἰ γὰρ
ὥσπερ τὸ θυμοειδὲς ἐναργῶς ἐπιδείκνυται, δι' ὧν ὁ Χρύσιππος ἤδη πολλάκις εἴρηκε λόγων, περιεχόμενον ἐν τῇ καρ-
δίᾳ, ἡμεῖς δὲ καὶ περὶ τοῦ λογιζομένου παραπλησίας ταύτας ἢ καὶ σφοδροτέρας ἔτι προσθήσομεν ἀποδείξεις ὑπὲρ τοῦ
κατὰ τὴν κεφαλήν τε καὶ τὸν ἐγκέφαλον ὑπάρχειν αὐτό, τί ἄλλο ἢ τὸ Πλάτωνός τε καὶ Ἱπποκράτους ἀποδείκνυται
δόγμα, τὰς ἀποδείξεις ἀμφοτέρας ἡμῶν συνθέντων. ἴσως οὖν ἄμεινον ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο τοῦ λόγου γεγόναμεν, ἀναμνῆ-
30 σαι τῶν ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ πλέον ἐν τῷ πρὸ τούτου διελέχθην ὑπομνήματι, τὰ λήμματα δει-
κνύς, ἐξ ὧν ἄν τις ἀποδείξει τὸ προκείμενον, τὸ δ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιον ἐκ τῶν ὑπαρχόντων καὶ συμβεβηκότων ἑκατέρῳ
τῶν σπλάγχνων κατὰ τὴν οὐσίαν τοῦ ζητουμένου πράγματος, ἄρχεσθαι χρῆναι, καὶ δὴ τὰ ὑπάρχοντά τε καὶ συμβαίνον-
τα καθ' ἑκάτερον ἰδίᾳ πάντα διήλθομεν ἔμπροσθεν. ἦν δὲ καὶ τούτων κεφάλαια ταῦτα. πρῶτον μὲν ὡς τῶν αἰσθήσεών τε
καὶ κίνησιν τὴν κατὰ προαίρεσιν ἅπασι τοῖς τοῦ ζώου μέλεσι παρεχόντων ὀργάνων, ἅπερ ὀνομάζεται νεῦρα, τὸν ἐγκέφα-
λον ἀρχὴν ὑπάρχειν συμβέβηκεν. ὥσπερ τῶν ἀρτηριῶν τὴν καρδίαν. ἔπειτα δ' ὅτι θλιφθεισῶν μὲν ἢ τρωθεισῶν τῶν κα-
τὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλιῶν, ὅλον τὸ ζῶον αὐτίκα γίνεται καρῶδες, οὐ μὴν ἀπόλλυταί γε, οὔτε ἡ κατὰ τὰς ἀρτηρίας,
οὔτε ἡ κατὰ τὴν καρδίαν κίνησις. ὥσπερ γε κἀπειδὰν ὁμοίως τὴν καρδίαν διαθῶμεν. αἱ μὲν κατὰ τὰς ἀρτηρίας κι-
νήσεις παραβλάπτονται. τὸ δὲ ὅλον ζῶον οὔτε εἰς αἴσθησιν οὐδεμίαν, οὔτε κίνησιν οὐδὲν φαίνεται βλαπτόμενον. ἐπ-
εδείξαμεν δὲ καὶ ὡς οὐδ' ἕτερον οὐδ' ἑτέρῳ χορηγεῖ τῶν εἰρημένων δυνάμεων, οὔθ' ἡ καρδία τῷ ἐγκεφάλῳ τῆς αἰσθητικῆς τε
40 καὶ κατὰ προαίρεσιν κινητικῆς, οὔθ' ὁ ἐγκέφαλος τῇ καρδίᾳ τῆς σφυγμικῆς, ἀλλ' ἐστὶν ἑκάτερον τῶν μορίων ἑκατέρας
δυνάμεως οἷον πηγή τις, ἐνδείκνυται δ' ὁ λόγος ἤδη καὶ τὴν ἀπὸ τῶν νοσημάτων μαρτυρίαν, ὑπὲρ ἧς ἐν τοῖς ἑξῆς ἐπὶ πλέον ἐ-
ροῦμεν, ἐγκεφάλου μὲν γὰρ πάσχοντος, ἕτοιμον παραφρονῆσαί τε καὶ ἀκίνητον καὶ ἀναίσθητον γενέσθαι τὸ ζῶον. καρδίας
δέ, συγκοπῆναι μὲν καὶ ἀπολέσθαι, τῶν προειρημένων δ' οὐδὲν παθεῖν. εἴπερ οὖν οὕτως ταῦτ' ἔχει καθάπερ ἔχει, καὶ οἱ λέγον-
τες ἐκ καρδίας πεφυκέναι τὰ νεῦρα, λέγειν μὲν δύνανται τοῦτο καὶ γράφειν, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ λέγουσί τε καὶ γράφου-
σιν οὐ μὴν ἐπί γε τῶν ζώων ἐναργῶς δεικνύναι, τὴν μὲν γὰρ λεγομένην ἀρχήν, ἀφ' ἧς τὰ νεῦρα πέφυκεν, ἐγκέφαλον ἀν-
αγκαῖον ὑπάρχειν. ὅσα δὲ Χρύσιππος ἐπὶ πλεῖστον μηκύνων ὑπὲρ τῆς καρδίας διεξῆλθεν, οὐ τὸ λογίζεσθαι δείκνυσι τὸ σπλάγ-
χνον. ἀλλὰ τὸ θυμοῦσθαι, καὶ τὸ φοβεῖσθαι καὶ τὸ λυπεῖσθαι καὶ πάνθ' ὅσα τοῦ θυμοειδοῦς τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἔργα τε καὶ πά-
θη. ὅπερ οὖν εἶπον ἤδη πρόσθεν ἐν τῷδε τῷ γράμματι τοῦτο καὶ νῦν ἀναγκαῖον ἀναμνῆσαι ὅτι ὁ Χρύσιππος ἐν τῇ μετὰ
τὰς προγεγραμμένας ῥήσεις λέξει, προχείρως πάλιν ἐξ ἑνὸς ἄρχεσθαι μόνου τὰς δυνάμεις ἀμφοτέρας λαμβά-
50 νει, μὴ δὲ μίαν ἀπόδειξιν ἢ παραμυθίαν ἢ πιθανότητα τῷ λόγῳ προστιθείς, ὡς ἐξ αὐτῆς φανερὸν ἔσται τῆς λέ-
» ξεως αὐτῶν τόνδε τὸν τρόπον ἐχούσης. ἀτόπως οὖν αὐτὸ κατὰ ταῦτα ἐξαχθησόμενοι ἐάν τε μὴ φῶσι τὴν λύ-
» πην καὶ τὴν ἀγωνίαν ἀλγηδόνας εἶναι, ἐάν τε ἀλγηδόνας ἐν ἄλλῳ γίνονται τόπῳ ἢ τῷ ἡγεμονικῷ. τὰ δὲ αὐτὰ
» καὶ ἐπὶ τῆς χαρᾶς καὶ ἐπὶ τοῦ θάρσους ἐροῦμεν. ἅπερ ἐμφαίνει περὶ τὴν καρδίαν γινόμενα. ὃν τρόπον γὰρ ὅταν τὸν πό-
» δα πονῶμεν, ἢ τὴν κεφαλήν, περὶ τούτους τοὺς τόπους ὁ πόνος γίνεται, οὕτως συναισθανόμεθα καὶ τῆς κατὰ
τὴν λύπην ἀλγηδόνος περὶ τὸν θώρακα γινομένης, οὔτε τῆς λύπης οὐκ οὔσης ἀλγηδόνος οὔτε ἐν ἑτέρῳ τινὶ τό-
πῳ, ἢ τῷ ἡγεμονικῷ αὐτῆς γινομένης. πρὸς ταύτην ῥῆσιν δίκαιον ἀποκρίνασθαι τῷ Χρυσίππῳ, καθ' ἕκαστον [illegible]
τῶν κεφαλαίων, εὐθέως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τὸ πρῶτον ἀναλαβόντας ἔνθα φησὶ τὴν λύπην καὶ τὴν ἀγωνίαν,
καὶ τὴν ὀδύνην ἀλγηδόνας ὑπάρχειν. εἴτε γὰρ ἐρωτῴη ἡμᾶς οὕτως εἴποι τις ὡς Χρύσιππος εἴρηκεν. ἐπι

ἀποφαινόμενος,

ἀποφαινόμενος, ἐπαινέσομεν αὐτοῦ τὸν λόγον, καὶ φήσομεν ἀγωνίαν καὶ λύπην καὶ ὀδύνην ἀλγηδόνας εἶναι
τῷ γένει, μᾶλλον δ' εἰ χρὴ τοῖς ὀνόμασι κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων χρήσασθαι συνήθειαν, ὀδύνας δὲ, καὶ ἀλγηδόνας οὐ
δ' ἕτερον ἀλλήλων διαφέρειν, ὥσπερ οὐδὲ κίονα, οὐδὲ στῦλον, οὐδ' ὦπας καὶ ὀφθαλμούς. ἀγωνίας μέντοι καὶ λύπης οἰκ-
εῖος εἶναί τι τὴν ἀλγηδόνα. τὸ δ' ἐν τῷ ἡγεμονικῷ τόπῳ τὰς ἀλγηδόνας γίνεσθαι, τοῦτ' οὐκ ἔτι τῷ Χρυσίππῳ συγ-
χωρήσομεν αὐτῷ τὴν ἀλγηδόνα κατά γε τὸ ἡγεμονικὸν συνίστασθαι. δίκαιος οὖν ἐστιν ἐπιδεῖξαι, καθ' ἓν ταυτὸν
σπλάγχνον ἀμφοτέρας ᾠκισμένας τὰς δυνάμεις, καίτοι τί λέγω καθ' ἓν καὶ ταυτὸν, οὐ γὰρ πρὸς Χρύσιππον οὕτω χρὴ
ποιεῖσθαι τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς Ἀριστοτέλην συγχωροῦντα μὲν εἶναι πλείους δυνάμεις ἡμῶν ἐν τῇ ψυχῇ τῷ γένει δια-
φερούσας. οὐ μὴν ἐν ἄλλῳ γε καὶ ἄλλῳ σπλάγχνῳ καθιδρῦσθαι, πάντων γὰρ ἀρχὴν εἶναι βούλεται καρδίαν. ὁ δὲ Χρύσιπ-
πος οὐδὲ τὰς δυνάμεις αὐτὰς διαλλάττειν ἀλλήλων ὁμολογεῖ, οὐδ' ἑτέρᾳ μέν τινι δυνάμει θυμοῦσθαι τὸ ζῷον, ἑτέρᾳ δ'
10 ἐπιθυμεῖν, ἑτέρᾳ δὲ λογίζεσθαι. οὔκουν οὐδ' ἡμᾶς οὕτω χρὴ προβάλλειν αὐτὸ, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἐπι-
δεῖξαι παρακαλοῦντας ὡς ἐν ταὐτῷ τόπῳ τοῦ ζῴου καὶ τὸ θυμοειδές ἐστι καὶ τὸ λογιστικὸν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν. τὸ τοίνυν
πρότερόν τε τοῦτο καὶ γενικώτερον ζήτημα τοῦτο παρακαλέσομεν, ἢ Χρύσιππον ἤ τινα τῶν ἀπ' αὐτοῦ κατασκευάσασθαί
τι καὶ ἀποδεῖξαι, τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τῆς αὐτῆς εἶναι δυνάμεως ἔργα τό τε λογίζεσθαι καὶ τὸ θυμοῦσθαι, καὶ τὸ βρω-
μάτων τε καὶ πομάτων καὶ ἀφροδισίων ἐπιθυμεῖν. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐπί τε τῶν ἄλλων ζῴων ἐναργῶς ἐπιδείκνυ-
μεν αὐτὰ κεχωρισμένα, καὶ πρὸς ἔτι τῶν παίδων, οἳ λογισμῷ μὲν ἥκιστα χρῶνται, θυμοῖς δὲ καὶ ἐπι-
θυμίαις ἰσχυροτάταις ὥσπερ τὰ θηρία δουλεύουσι. καὶ ἡμῶν γ' αὐτῶν ὁ μὲν τῷ λογισμῷ μάλιστα χρώ-
μενος, ἥκιστ' ἐπιθυμητικός τ' ἐστὶ καὶ θυμικός. ὁ δ' ὑπό τινος τῶν ἀλόγων τῆς ψυχῆς μορίων ἀρχόμενος,
ἥκιστα χρῆται λογισμῷ. καὶ τῆς Μηδείας δ' ἀναμνηστέον ἐν τούτῳ τῆς Εὐριπίδου, καὶ τοῦ Ὁμηρικοῦ Ὀδυσσέως. ἐν
οἷς ἐστασίασε μὲν ἑκάτερα πρὸς ἄλληλα τῆς ψυχῆς τὰ μόρια, δηλοῦντα σαφῶς ὡς οὐχ ἕν ἐστιν. ἐνίκησε δὲ ἐπὶ τοῦ σο-
20 φωτέρου τὸ βέλτιον, ἐπὶ δὲ τῆς ἀπαιδεύτου τε καὶ βαρβάρου, τὸ χεῖρον. καὶ ἐπὶ πολλῶν ἀνθρώπων τοιαῦ-
τ' ἐστὶ γινόμενα κατὰ τὴν ψυχὴν τοῦ λογισμοῦ, ποτὲ μὲν τῷ θυμοειδεῖ μαχομένου, ποτὲ δὲ τῷ ἐπιθυμητικῷ. ὁ δὲ
Χρύσιππος ἅμα τοῖς ἄλλοις Στωϊκοῖς ἐπὶ μὲν τῶν ἀλόγων ζῴων ὁμόσε χωρεῖ πρὸς τὸ δόγμα, μὴ δ' ἐπιθυμεῖν φά-
σκων, καί μοι περὶ τῆς ἀναισχυντίας τοῦ λόγου πρόσθεν εἴρηται, ἐπὶ δὲ τῶν παίδων ἄνω καὶ κάτω περιπλέκουσιν,
οὐχ ὡσαύτως μὲν ἅπαντες, ἀναισχυντοῦντες δὲ καὶ παρὰ τὸ φαινόμενον ἀποφαινόμενοι πάντες. εἰρήσεται μοι δὲ καὶ
περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἐφεξῆς, ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν παθῶν τῆς διαφορᾶς οὐδὲν ὁμο-
λογούμενον, οὔτε τοῖς ἐναργέσιν, οὔτ' ἀλλήλοις λέγουσιν, οὔθ' ἕκαστος ἑαυτῷ. περὶ ὧν ἁπάντων ἔγνωκα κατὰ
τὸν ἑξῆς λόγον τὸν δ΄ διελθεῖν. οὑτοσὶ γὰρ ὁ τρίτος οὐκ οἶδ' ὅπως παρενέπεσε διὰ τὰς τῶν Στωϊκῶν ἔρεις ἀ-
ξιούντων μὴ ὅσα τῶν ὑπὸ Χρυσίππου γεγραμμένων, ἀλλὰ πρὸς ἅπαντα τὴν ἀντιλογίαν ποιεῖσθαι. ἐγὼ δ' ὧν
μὲν καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ᾔσθετο περιττῶς εἰρημένων ὑφ' ἑαυτοῦ, καὶ τάχ' αὐτῷ δοξάντων ὡς αὐτός φησιν
30 ὑπὸ γραμματιστοῦ τινος ἢ γραὸς ἀδολεσχούσης εἰρῆσθαι, βέλτιον ᾤμην εἶναι μηδ' ὅλως μνημονεύειν. τὰ
δ' ἄλλα σύμπαντα διχῇ τεμὼν, ἐν μὲν τῷ πρὸ τούτου διῆλθον, ἅπερ ἦν ἁπάντων ἰσχυρότατα. τοῖς δὲ περὶ
τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ζητουμένοις ἔγνωκεν ἀνατεθεῖναι, κατὰ τόδε τὸ γ΄. τῶν ὑπομνημάτων. ταῦτα μὲν οὖν ἐὰν
ὁ θεὸς ἡμᾶς σώζῃ, πάντως πράξομεν, ἐπεὶ δ' ἐν τῷ νῦν ἐνεστῶτι λόγῳ μνημονεῦσαι πάντων διέγνωμεν ὧν εἶ-
πεν ὁ Χρύσιππος ἐν τῷ προτέρῳ περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ διαλεγόμενος, ἑξῆς ἂν εἴη καιρὸς ἤδη συνάπτειν τοῖς εἰρη-
μένοις τὰ λοιπά. συνεχὴς οὖν τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει τοῦ Χρυσίππου τοιάδε τίς ἐστι, καθ' ἣν ἐπιφορὰν καὶ τὰ
» τοιαῦτα λέγεται πάντα. ἢ ψαύω σου τῆς καρδίας ὥσπερ τῆς ψυχῆς, καὶ ἅπτομαι τῆς καρδίας λέγο-
» μεν, οὐκ ὡς ἄν τι παρέλθοιεν τινὲς ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ τῶν σπλάγχνων λέγοντες καὶ τοῦ ἥ-
» πατος, ἀλλὰ τοῖς προειρημένοις παραπλησίως, ἐκεῖνα γάρ μοι δοκεῖ λέγεσθαι, ὡς ἄν τις ἔφη τῶν ἐντός
» σου ἅπτομαι δικνουμένης τῆς κακοποιίας ἐπὶ τοσοῦτον, τῇ δὲ καρδίᾳ καθάπερ ἂν τῇ ψυχῇ χρώμε-
40 θα. καὶ τούτων ἔσται ἔμφασις ἐφιστᾶσι μᾶλλον, ὅτι καὶ ταῦτα πρὸς τῷ μηδὲν ἀποδεικνύειν, ἀλλ' ἰδιώτας ἐπικα-
λεῖσθαι μάρτυρας, οὐδὲ περαίνει τι τῶν προκειμένων, ἀλλὰ τὸ παθητικόν τε καὶ ἄλογον τῆς ψυχῆς οὐ τὸ λογι-
ζόμενον ἐνδείκνυται, κατὰ τὴν καρδίαν ὑπάρχειν, ἄντικρυς δῆλον. ὅθεν οὐδ' ἐπὶ πλέον ἐν αὐτοῖς χρὴ δια-
τρίβειν, ὁμοίαν ἔχουσιν ἀτοπίαν οἷς ἤδη πολλάκις ἔδειξα. μετὰ δὲ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, ἑτέρα τις ἐφε-
ξῆς ἐστιν, ἐν ᾗ τοὺς ἀσπλάγχνους τε καὶ τοὺς οὐκ ἔχοντας ἐγκέφαλον ἐξηγεῖται πῶς λέγονται, περὶ ἧς αὐτάρ-
» κως ἔμπροσθεν εἴρηται. μετὰ δὲ ταῦτα, τοιάνδε τινὰ γράφει ῥῆσιν, κατὰ τοιάνδε μοι δοκοῦσι μάλιστα φο-
» ρὰν, καὶ ὅτι ἐμφορητικώτερον πρός τινας φερόμενοι ὁρμᾶν ἐπὶ τὸ ταύτην ἐκσπάσαι, καθ' ἣν φορὰν ἐπιτεί-
» νοντες καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν σπλάγχνων ὁμοειδῶς φέρονται. ἐνταῦθα πάλιν ὁ Χρύσιππος οὐκ οἶδ' ὅπως
ἀγνοεῖ κατασκευάζων ἕτερόν τι τοῦ προκειμένου σκέμματος. οἱ γὰρ ἀπειλοῦντές τισιν, ὥσπερ ἐκκόψαι τοὺς ὀ-
φθαλμοὺς αὐτῶν ἐνίοτε λέγουσιν, ἢ κατάξαι τὴν κεφαλὴν, ἢ συντρίψαι τὰ σκέλη, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐστὶν ὅτε
50 καὶ τὴν καρδίαν ἐκσπάσαι φασὶν ἐν ἴσῳ τῷ ἀποκτεῖναι. ἀλλὰ τί τοῦτο πρὸς τὰ παρόντα; τὸ γὰρ ἀποτεμεῖν ἐνίοτε
τὰ ὦτα καὶ τὴν ῥῖνα, καὶ διασπάσαι πολλάκις ἄλλους ἀπειλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι. καί που τις εὐχομένη παρὰ τῷ
ποιητῇ γυνὴ, τάδε λέγει, τοῦ ἐγὼ μέσον ἧπαρ ἔχοιμι ἐσθέμεναι προσφῦσα, τί οὖν οὐ καὶ τὸ ἧπαρ ἀρχὴν τῆς ψυχῆς
ἀποφαινόμεθα, φίλτατε Χρύσιππε; καὶ ταῦθ' Ὅμηρον ἔχοντες μαρτυροῦντα τηλικοῦτον ποιητήν. ᾧ μᾶλλον ἦν σε
πιστεύειν δίκαιον ἢ τοῖς ἰδιώταις. οὗτος μέν γε πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔτι καὶ ταῦθ' ὑπὲρ ἥπατος ἔγραψε. καὶ Τιτυὸν
εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱὸν κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα. γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω,
ἧπαρ ἔκειρον δέρτρον ἔσω δύνοντες. ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί, Λητὼ γὰρ ἕλκυσε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν, Πυθώ-
δ' ἐρχομένην διὰ Καλλιχόρου Πανοπῆος. ἐν τούτοις ὁ ποιητὴς ἐναργῶς ἐνδείκνυται τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμητικὸν μέρος
ὑπάρχειν ἐν ἥπατι. διότι γάρ φησιν ἐπεθύμησεν ὁ Τιτυὸς ὑβρίσαι τὴν Λητὼ, διὰ τοῦτο γῦπες αὐτοῦ κείρουσι τὸ ἧπαρ

ὡς εἰς αὐτὸ μάλιστα τιμωρούμενοι τὸ κατάρξαν τῆς ὕβρεως, ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἐπαινῶ τὸν Χρύσιππον, ἑκόντα σιω-
πήσαντα τὸ καταβάλλον αὐτοῦ τὴν δόξαν, ἐν οἷς δ' ἤδη περαίνει μηδὲν ἢ καθ' ἑαυτοῦ καλεῖ τοὺς μαρτυρήσοντας,
ἐνταῦθα νομίζω μὴ συνιέναι τῶν ἀκολουθούντων τε καὶ μαχομένων ἀλλήλοις πραγμάτων, ὥσπερ γε κἀν τοῖς
» ἑξῆς τῶν προγεγραμμένων ἐν οἷς φησί· καὶ τὰ τῶν ὀργιζομένων δὲ πάθη περὶ τὸν θώρακα φαίνεται γινόμενα,
» καὶ τὰ τῶν ἐρώντων, ὥστε καὶ τὴν ἐπιθυμίαν μάλιστα γίνεσθαι περὶ τούτους τοὺς τόπους. ἐφ' ἑκάστῃ τῶν τοιού-
των ῥήσεων ἐπιφθέγγεσθαι προσήκει. τί οὖν ὦ Χρύσιππε τοῦτο πρὸς τὸ λογιστικὸν ὑπὲρ οὗ ζητοῦμεν; οὐ γὰρ
δὴ περὶ τῶν ὀργιζομένων ἢ ἐπιθυμούντων ἡ ἀμφισβήτησις ἦν, εἰ κατὰ τὸν θώρακά τε καὶ περὶ τὸν θώρακα
τοῖς οὕτως ἔχουσι κινεῖται τὰ πάθη, ἀλλ' εἰ καὶ τὸ λογιζόμενον ἐνταῦθα ἐστίν. ἐφεξῆς δὲ τούτων τάδε γράφει,
» ἔτι μᾶλλον δὲ παρίστησι τὸ λεγόμενον ὡς ἔφην καὶ αἱ ἐν αὐτοῖς γινόμεναι μελέται, καὶ ῥήσεων, καὶ τῶν παραπλη-
10 σίων. ἐν ᾧ γὰρ ταῦτα πάντα συντελεῖται πάντως εὔλογον ἐν ἐκείνῳ καὶ τὴν τοῦ λόγου διέξοδον γίνεσθαι. καὶ
λέγειν ἡμᾶς καὶ διανοεῖσθαι κατ' ἐκεῖνο. ἀληθῆ ταῦτα γράφεις ὦ Χρύσιππε. καθ' ὃ γὰρ ἐν ἑαυτοῖς μελετῶμεν,
ἢ καὶ μετὰ σιγῆς διεξερχόμεθα διανοούμενοι, τοῦτ' ἐστὶ τὸ λογιζόμενον. ἀλλὰ πότερον ἐγκέφαλος ἢ καρδία τὸ
διανοούμενον ἐστίν, ὃ ἀπ' ἀρχῆς ἐζητοῦμεν, ἐχρῆν ἀποδεῖξαι σε, καὶ μὴ τὸ πρῶτον λῆμμα λαβόντα πρὸς ἁπάν-
των ὁμολογούμενον ἡγεῖσθαί τι παρ' αὐτοῦ πλέον ἕξειν εἰς τὴν τῶν ζητουμένων εὕρεσιν. οὐδεὶς γοῦν ἐστὶν ὃς οὐχ ὁμο-
λογήσει καθ' ὃ σκεπτόμεθα καὶ διαλεγόμεθα, κατὰ τοῦτο τὸ μόριον εἶναι τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν, ἀλλ' οὐ τοῦτ'
ἦν τὸ ζητούμενον. ἀλλ' εἰ καρδία τοῦθ' ὑπάρχει τὸ μόριον, ὅπερ οὐκ ἀπέδειξας εἰ μή που ἄρα φῂς αἰσθάνεσθαι κα-
» τὰ τὴν καρδίαν λογιζομένου, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ γε τοῦ λόγου παντὸς ἔφησθα κατὰ λέξιν ὧδε· οὕτω φαίνεται δια-
» φεύγειν ὁ τόπος ἡμᾶς, οὔτε αἰσθήσεως ἐκφανοῦς γινομένης, ὅπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν συνέτυχεν, οὔτε τῶν τεκμη-
» ρίων δι' ὧν ἄν τις συλλογίσαιτο τοῦτο, οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἀντιλογία προῆλθε καὶ ἐν ἰατροῖς, καὶ ἐν φι-
20 λοσόφοις. ὁ ταῦτ' εἰπὼν Χρύσιππος, εἰ πάλιν ἐν ταὐτῷ βιβλίῳ φάσκοι τῶν διαλογισμῶν ἡμᾶς αἰσθάνεσθαι κα-
τὰ τὴν καρδίαν γινομένων, οὔθ' ἑαυτοῦ δόξει μεμνῆσθαι καὶ καταψεύδεσθαι τῶν ἐναργῶν, οὐ μὴν τοιοῦτός γ' ὁ
ἀνήρ, ὥστ' οὐκ ἂν εἴποι δι' αἰσθήσεώς τινος ἐπιγινώσκειν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν προειρημένων ἕκαστον γινόμενον. καὶ
μὴν εἰ μὴ δι' αἰσθήσεως, ἀλλὰ δι' ἀποδείξεώς τινος, ἡδέως ἂν ἀκούσαιμεν αὐτῆς. ἐμοὶ μὲν δὴ δοκεῖ τῷ πε-
ρὶ τῆς φωνῆς λόγῳ καὶ νῦν προσχρῆσθαι. τεκμαίρομαι δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐπιφερομένων, ἀπὸ γὰρ τῆς
διανοίας φησὶ δεῖ λέγειν, καὶ ἐν ἑαυτῷ λέγειν ἢ φωνὴν διεξιέναι καὶ καρδίαν νοεῖσθαι, καὶ ἐν ἑαυτοῖς
φωνὴν διεξιέναι, καὶ ἐκτὸς ἐκπέμπειν, ὁμολογούμενον γάρ τι λαμβάνων ὡς τοῦ αὐτοῦ μορίου τὸ λέ-
γειν εἴη, καὶ τὸ ἐν ἑαυτῷ λέγειν, εἶτα προσλαμβάνων αὐτὸ τῆς καρδίας ἔργον εἶναι τὸ λέγειν, ἐξ ἀμ-
φοῖν ἔχει περαινόμενον ἐν τῇ καρδίᾳ γίνεσθαι τὸ ἐν ἑαυτῷ λέγειν, ἀλλ' ἡμεῖς γε κατὰ τὸ πρὸ τούτου γράμ-
μα τὸν ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος ἐρωτηθέντα λόγον, ὑπὲρ τοῦ τὴν φωνὴν ὑπὸ τῆς καρδίας ἐκπέμπεσθαι,
30 μοχθηρὸν ἐπεδείξαμεν, ὥστε καὶ ὁ νῦν ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λόγος, ἅμα ἐκείνῳ συναιρεῖ-
» ται; ἐπισκεψώμεθα οὖν ἤδη τὸν ἑξῆς. οἰκείως δὲ τούτῳ καὶ οἱ στεναγμοὶ ἐντεῦθεν προΐενται, καὶ τοὺς
στεναγμοὺς ὦ Χρύσιππε καὶ τὰς φωνὰς ἐκ τοῦ θώρακος μὲν φήσομεν ἐκπέμπεσθαι καὶ τοῦ πνεύμονος, οὐ μὴν,
οὐδ' ἐκ τῆς καρδίας, ὥσπερ οὐδὲ τὰς φωνάς. ἀποδέδεικται γὰρ ἡμῖν ὑπὲρ ἑκάστου τούτων ἐν ἑτέροις
οὐχ ἁπλῶς, οὐχ ὥσπερ ὑπὸ σοῦ νῦν, οὐδεμίαν ἀπόδειξιν προσθέντος. ἐφεξῆς δὲ τοῖσδε πλῆθος ἐπῶν,
ὁ Χρύσιππος γράφει τῶν πλείστων ἑαυτῷ μαχομένων, ὡς ἔμπροσθεν ἔδειξα. τὰ δὲ μεταξὺ τῶν ἐπῶν,
ἔτι μὲν ὀλίγιστα. περιέχεται δέ τις κατὰ ταῦτ' ἐναντιολογία τοῦ Χρυσίππου πρὸς ἑαυτόν, ἣν ἐν τῷ μετὰ
τοῦτ' ἐπιδείξω βιβλίῳ, καθ' ὃ περὶ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν ἔγνωκα ποιήσασθαι τὸν λόγον. ἐν δὲ τῷ πα-
» ρόντι τῶν ῥήσεων αὐτῶν ἐπιμνησθήσομαι μόνων, ἐχουσῶν ὧδε. ὁ δὲ ποιητὴς πλεονάζων ἐν τούτοις διὰ
» πολλῶν παρίστησιν, ὅτι καὶ τὸ λογιστικὸν καὶ τὸ θυμοειδές, περὶ τοῦτον ἐστὶ τὸν τόπον, συνάπτων ὡς ταυ-
» τὸν αὐτὰ καθάπερ καὶ δεῖ ποιῆσαι, φανερῶς γὰρ ἐνταῦθα συγχωρεῖ μὲν ἕτερόν τι παρὰ τὸ λογιστι-
40 κὸν εἶναι, τό τε θυμοειδὲς καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν, ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ κατῳκεῖσθαι φησίν, ὅπερ Ἀριστοτέ-
λους ἐστίν, οὐ τῶν στωϊκῶν δόγμα. καὶ διὰ τῶν ἑξῆς δὲ προειπὼν ἐν οἷς ὁ ποιητὴς ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ λο-
γιζόμενον ὑπάρχειν ἀποφαίνεται. μετὰ ταῦτ' ἐπιφέρει. ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐνταῦθα, διὰ τούτων ἐμφαί-
νει, οὐ γάρ πώποτέ μ' ὧδε θεᾶς ἔρος οὐδὲ γυναικὸς   θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περὶ προχυθεὶς ἐδάμασσεν. εἶτ' ἐφεξῆς ὅτι
δὲ τὸ θυμοειδὲς ἐνταῦθά που ἐστὶ τὰ τοιαῦτα ἐμφαίνει πλείονα ὄντα,   ἥρη δ' οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον, ἀλλὰ προσηύ-
δα,   καὶ χόλον ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι,   ἐν τοῖς τοιούτοις ἅπασιν ὁ Χρύσιππος ὁμολογεῖ δυνάμεις
τινὰς εἶναι τῆς ψυχῆς, τήν τε θυμοειδῆ, καὶ τὴν ἐπιθυμητικὴν ἑτέρας τῆς λογιστικῆς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὡς ἔφην ἐν τῷ τε-
τάρτῳ διαλέξομαι γράμματι. τὰ δ' ὑπόλοιπα τῶν κατὰ τοῦ Χρυσίππου βιβλίων ἐπιδραμὼν ἐνταῦθά που καὶ
αὐτὸς ἤδη καταπαύσω τὸν ἐνεστῶτα λόγον. μετὰ δὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐπῶν. ἐφεξῆς ὁ Χρύσιππος περί τε φωνῆς καὶ
50 λόγου καὶ νεύρων ἀρχῆς, ὅσα τε τούτοις συνέζευκται, διῆλθεν, ἃ δὴ καὶ μόνα τῶν κατὰ τὸ βιβλίον ἔπρε-
πεν ἀνδρὶ φιλοσόφῳ. περὶ ὧν καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ διεληλύθαμεν, ὑπερβάντες τὰ περιττῶς ἠδο-
λεσχημένα. νυνὶ μέντοι κατὰ τοῦτο βιβλίον ἐπειδὴ καὶ ταῦτ' ἔδοξε προσθεῖναι, τά τ' ἄλλα τὰ προηγούμενα διῆλ-
θον. ἑξῆς τε προσθήσω τὸν περὶ τῆς Ἀθηνᾶς λόγον. αἰσθόμενος γὰρ ὁ Χρύσιππος ἐναντιούμενον τοῖς ἑαυτοῦ δόγμα-
σι τὸν περὶ τῆς θεοῦ μῦθον ἀπὸ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς ὑπειλημμένης γεγενῆσθαι, τοιάδε λέγει, παραγρά-
» ψω γὰρ ἅπασαν τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ εἰ καὶ μακροτέρα πώς ἐστιν. ἀκούω δή τινας λέγειν παραμυθουμένους
» πρὸς τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ εἶναι τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ψυχῆς μέρος. τὸ γὰρ τὴν Ἀθηνᾶν μῆτιν οὖσαν καὶ οἷον φρόνησιν
» ἐκ τῆς κεφαλῆς γενέσθαι τοῦ Διός, σύμβολόν φασιν εἶναι, τοῦ ταύτῃ τὸ ἡγεμονικὸν εἶναι. οὐ γὰρ ἄλλως ἂν ἐν τῇ
» κεφαλῇ γενέσθαι μῆτιν καὶ φρόνησιν, εἰ μὴ τὸ ἡγεμονικὸν ἐν ταύτῃ ἐστί. πιθανοῦ μέν τινος ἐχόμενοι, διαμαρτά-

τοῖς δ' ὡς ἐμοὶ φαίνεται, καὶ ἀγνοοῦντες τὰ περὶ τούτων ἱστορούμενα, περὶ ὧν οὐ χεῖρον ἐστὶν ἐπὶ πλέον εἰπεῖν ἐν τοῖς ἐνεστῶσι ζητήμασι. φασὶ δ' οἱ μὲν, οὕτως ἁπλῶς ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς αὐτὴν γενέσθαι, οὐ δὲ προσιστοροῦντες τὸ πῶς, ἢ κατὰ τίνα λόγον. ὁ δὲ Ἡσίοδος ἐπὶ πλέον λέγει, ἐν ταῖς θεογονίαις, τινῶν μὲν ἐν τῇ θεογονίᾳ γραφόντων τὴν γένεσιν αὐτῆς. πρῶτον μὲν, μήτιδι συγγενομένου τοῦ Διὸς, δεύτερον δὲ θέμιδι. τινῶν δὲ ἐν ἑτέροις ἄλλως γραφόντων, τὴν γένεσιν αὐτῆς. ὡς ἄρα γενομένης ἔριδος τῷ διῒ καὶ τῇ ἥρᾳ, γεννήσειεν ἡ μὲν ἥρα δι' ἑαυτῆς τὸν ἥφαιστον. ὁ δὲ Ζεὺς τὴν ἀθηνᾶν ἐκ τῆς μήτιδος καταποθείσης ὑπ' αὐτοῦ. ἡ μὲν γὰρ εἰς αὐτὸν καταπόσις τῆς μήτιδος, καὶ ἔνδον τοῦ διὸς, τῆς ἀθηνᾶς γένεσις κατ' ἀμφοτέρους τοὺς λόγους ἐστίν. διαφέρουσι δ' ἐν τῷ πῶς ταῦτα συνετελέσθη πρὸς τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ὅθεν ὡς ὄντως τοιούτου. τὸ γὰρ κοινὸν ἐν αὐτοῖς ὑπάρχον μόνον χρήσιμον ἐστὶ πρὸς τὰ ἐνεστῶτα. λέγεται δ' ἐν μὲν τῇ θεογονίᾳ, οὕτω· Ζεὺς δὲ θεῶν βασιλεὺς πρώτην ἄλοχον θέτο μῆτιν. Πλεῖστα θεῶν εἰδυῖαν. ἰδὲ θνητῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ὅτε δὴ ἄρ' ἔμελλε θεὰν γλαυκῶπιν ἀθήνην Τέξεσθαι, τότ' ἔπειτα δόλῳ φρένας ἐξαπατήσας Αἱμυλίοισι λόγοισιν ἑὴν ἐγκάτθετο νηδύν. ὡς δή οἱ συμφράσσαιτο θεὰ ἀγαθόν τε κακόν τε. Εἶτα προελθὼν φησὶν οὕτως, Αὐτὸς δ' ἐκ κεφαλῆς γλαυκώπιδα γείνατ' ἀθήνην. Δεινὴν ἐγρεκύδοιμον ἀγέστρατον ἀτρυτώνην. Πότνιαν ᾗ κέλαδοί τ' ἅδον, πόλεμοί τε μάχαι τε. Στήθεσι γὰρ αὐτοῖς, ἔνδον εὔδηλον ὅτι ἀπέθετο τὴν μῆτιν, καὶ οὕτως φησὶν αὐτὴν γεννῆσαι κατὰ τὴν κεφαλήν. ἐν δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα πλείω διεληλυθότος αὐτοῦ τοιαῦτ' ἐστὶ τὰ λεγόμενα. Ἐκ ταύτης ἔριδος ἡ μὲν, τέκε, φαίδιμον υἱὸν Ἥφαιστον τέχνῃσιν ἄνευ διὸς αἰγιόχοιο. Ἐκ πάντων παλάμῃσι κεκασμένον οὐρανιώνων. Αὐτὰρ ὅ γ' ὠκεανοῦ καὶ τηθύος ἠυκόμοιο. Κούρῃ νόσφ' ἥρας παρελέξατο καλλιπαρήου. Ἐξαπαφὼν μῆτιν καίπερ πολυδήνεα ἐοῦσαν. Συμμάρψας δ' ὅ γε χερσὶν, ἑὴν ἐγκάτθετο νηδύν. Δείσας μὴ τέξῃ κρατερώτερον ἄλλο κεραυνοῦ. Τοὔνεκά μιν κρονίδης ὑψίζυγος αἰθέρι ναίων, Κάππιεν ἐξαπίνης. ἡ δ' αὐτίκα παλλάδ' ἀθήνην, Κύσατο, τὴν μὲν ἔτικτε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε Πὰρ κορυφὴν τρίτωνος ἐπ' ὄχθῃσι ποταμοῖο. Μῆτις δ' αὖτε Ζηνὸς ὑπὸ σπλάγχνοις λελαθυῖα Ἧστο ἀθηναίη μήτηρ τέκταινα δικαίων Πλεῖστα θεῶν εἰδυῖα, καταθνητῶν τ' ἀνθρώπων. Ἔνθα θεὰ παρέδεκτο θέμις παλάμαις περὶ πάντων Ἀθανάτων ἐκέκασθ' ὅσ' ὀλύμπια δώματ' ἔχουσιν. Αἰγίδα ποιήσασα φοβέστρατον ἔντος ἀθήνη. Σὺν τῇ ἐγείνατό μιν πολεμήια τεύχε' ἔχουσαν. Ταῦτα προειπὼν ὁ Χρύσιππος ἑξῆς αὐτοῖς συνάπτων τὰ δὲ γράφει. τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς ἀθηνᾶς λεγόμενα τοιαῦτα ἐστὶν ἄλλου τινὸς συμβόλου ποιοῦντ' ἔμφασιν. πρῶτον μὲν γὰρ ἡ μῆτις λέγεται ὡσανεὶ τὶς φρόνησις, καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον τέχνη, ἣν τὰς τέχνας δεῖ καταπίνεσθαι καὶ ἐναποτίθεσθαι καθ' ὃν λόγον, καὶ τὰ λεγόμενά τινας καταπίνειν φαμὲν, διὰ δὲ τὴν καταπόσιν, συνηκολουθηκότως λέγεται καὶ εἰς τὴν κοιλίαν ἀποτίθεσθαι αὐτά. μετὰ ταῦτα τὴν καταποθεῖσαν τοιαύτην τέχνην, τίκτειν εὔλογον ἐν αὐτῷ παραπλησίαν τῆς τικτούσης μητρός. πρός τε τούτοις, τὰ ὑπὸ τῶν ἐπιστημονικῶν τικτόμενα ἐν αὐτοῖς, πῶς δ' ἂν ἐκπορεύοιτο, καὶ διὰ τίνος μάλιστα, πάρεστι σκοπεῖν. φανερὸν γὰρ ὅτι λόγῳ ἐκφέρεται διὰ τοῦ στόματος κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐξιόν, οὕτως τῆς κεφαλῆς λεγομένης, ὃν τρόπον προβάτου κεφαλὴ λέγεται. καὶ τὰς κεφαλὰς ἀφαιροῦσί τινων, καθ' ὃν λόγον παραγινόμενον καὶ ἐκ τῆς κορυφῆς λέγεται γενέσθαι τῶν τοιούτων παραλλαγῶν κατὰ σύμβολον γινομένων πλειόνων. καὶ χωρὶς δὲ τῆς ἱστορίας ταύτης ἀπ' αὐτοῦ μόνου τοῦ γενέσθαι ταύτην κατὰ τὴν κεφαλὴν, τὰ παραπλήσιά τις λέγοι. οὐ γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ φησὶν αὐτὴν γενέσθαι εἰ μή τινες διαστρέφοντες, ἢ παραλλάττοντες τὸν λόγον ἐξελθεῖν ταύτῃ γενομένην, ἀλλ' ὡς ἐρεῖν τὸ. ὥς τε μᾶλλον καὶ τοῦτο σύμβολον πρὸς τὸ ἕτερον εἶναι ὡς ἔφην, τὰ γὰρ ἐν αὐτοῖς γινόμενα τεχνικὰ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐξιόντα μάλιστα, ἀποσημαίνει τὸν προειρημένον λόγον. αὕτη μὲν ἡ τοῦ Χρυσίππου ῥῆσις. ἐπεὶ δ' ἐστὶ πάνυ μακρὰ, καὶ διὰ τοῦτ' ἴσως τινὲς οὐκ ἀκριβῶς αὐτῆς ἅπαντα τὸν νοῦν καταμανθάνουσιν, ἐγὼ πειράσομαι διὰ βραχέων εἰπεῖν ἃ βούλεται δηλοῦν. οὐ μάχεταί μοι φησὶν ὁ μῦθος λέγων ἐκ τῆς τοῦ διὸς κεφαλῆς γεννηθῆναι τὴν ἀθηνᾶν, φρόνησιν ὑπάρχουσαν. οὐ γὰρ αὐτὸ τοῦτο μόνον εἴρηται κατ' αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι καταπιὼν τὴν μῆτιν ὁ Ζεὺς καὶ ὡς περ ἐγκύμων ἐξ αὐτῆς γενόμενος, τὴν γεννηθεῖσαν ἐν αὐτῷ κόρην, ἀπεκύησε διὰ τῆς κεφαλῆς. εἰρῆσθαι δ' οὕτω φησὶ τὰ κατὰ τὸν μῦθον, ἐπειδὴ τὰς τέχνας ἁπάσας ἐν τῇ καρδίᾳ συνισταμένας διὰ τὸν λόγον εἰς τὸ φανερὸν ἐκφερόμενοι τινὲς λόγοι, διὰ τῆς κεφαλῆς ἐξίασιν. ἔστι γὰρ καὶ τὸ στόμα τῆς κεφαλῆς μόριον, οὐ γὰρ τὸ τετριχωμένον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ μετὰ τὸν τράχηλον ἄνωθεν ἅπαν ὀνομάζεσθαι κεφαλήν· καθ' ὃ σημαινόμενον ἀποτμηθῆναί τινος λέγομεν τὴν κεφαλήν. εἰ δὲ μὴ διὰ τοῦ στόματος τοῦ διὸς, ἀλλ' ἐκ τῆς κορυφῆς ἐμυθολόγησεν ἐξεληλυθέναι τὴν ἀθηνᾶν, οὐδὲν ἄτοπον εἶναι φασὶ τοιούτων παραλλαγῶν κατὰ σύμβολον γινομένων πλειόνων. ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ὁ Χρύσιππος, τὰ μὲν ἄλλα πιθανῶς τε ἅμα καὶ εὐμηχάνως ἐξηγεῖται τοῦ μύθου, προσαρμόττων αὐτὸν τῷ στωικῷ δόγματι. τὸ δὲ συνέχον τε καὶ κυριώτατον τοῦ λόγου παντὸς, ὑπὲρ οὗ δίκαιον ἦν ἀγωνίσασθαι μάλιστα διὰ ταχέων παρέδραμεν, ὡς κἀν τοῖς πρόσθεν ἐποίησεν ἐξηγούμενος, ὅπερ οἱ πολλοὶ λέγουσι, τοὺς μὲν, οὐκ ἔχειν, τοὺς δ' ἔχειν ἐγκέφαλον. ὡς γὰρ ἐν ἐκείνοις αὐτὸ τὸ ζητούμενον, τάχιστα παρῆλθεν, ἐν τοῖς ἔξωθεν αὐτοῦ μηκύνας ἐπὶ πλεῖστον, οὕτω κἀνταῦθα τὸ συνέχον αὐτὸ τοῦ λόγου διὰ ταχέων παρέδραμεν ἀρκεσθεὶς εἰπεῖν, διὰ τοῦτ' ἐκ τῆς κορυφῆς γεννηθῆναι τὴν ἀθηνᾶν, οὐκ ἐκ τοῦ στόματος τοιούτων παραλλαγῶν κατὰ σύμβολον γινομένων πλειόνων. ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν ἢ μηδ' ὅλως ἅψασθαι τοῦ μύθου, μηδέν γ' ἀναγκαῖον ἔχοντος ἀνδρὶ φιλοσόφῳ πρὸς ἀπόδειξιν δόγματος, ἢ ἁπτόμενον, ὅπερ ἦν μάλιστα τὴν ἀντιλογίαν συνέχον, ἀκριβῶς ἅπασαν ἐξελθεῖν, κἂν εἰ πλειόνων ἔχρηζε λόγων, οὐκ ὀκνήσαντα τοὺς πολλοὺς προσγράψαι. βουλόμενος δ' ἄν τις οἶμαι καὶ τοὺς τοιούτους ἑτέρως ἐξηγεῖσθαι πολλὰς ἐπιχειρημάτων ἀφορμὰς ἐκ τῶν κατὰ τὰς ἀνατομὰς φαινομένων δύναιτο λαμβά-

των. ὑπὲρ ὧν ἐπὶ πλέον μὲν ἐν τοῖς ἑξῆς ἀνάγκαιον ἔσται διελθεῖν, ἐπειδὰν περὶ τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος ὁ λόγος
ἡμῖν γίνεται. διὰ βραχέων δ' αὖ καὶ νῦν αὐτὰ μόνον εἴποιμι τὰ κεφάλαια τῶν μελλόντων ἀποδειχθήσεσθαι. ὡς
γὰρ δι' αὐτὸ τὸ σῶμα τῆς καρδίας ἐξ ἑαυτῆς διαστελλόμενόν τε καὶ συστελλόμενον ἐν μέρει τὰς ὕλας τε ἕλκει καὶ αὖθις
ἐκπέμπει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ ἐγκέφαλος ἐπειδὰν προέληται τοῦ περιεχομένου κατὰ τὰς ἑαυτοῦ κοι-
λίας πνεύματος ὃ δὴ καὶ ψυχικὸν ὀνομάζομεν, ἐπιπέμψαι τινὶ μορίῳ, τὴν εἰς τοῦτ' ἐπιτήδειον κίνησιν κινηθεὶς,
οὕτως ἐπιπέμπει. γένεσις δὲ τῷ πνεύματι τῷδε τῷ κατὰ τὰς κοιλίας αὐτοῦ, τάχα μέν τις ὀλίγη καὶ ἐκ τῶν
εἰς αὐτὰς περαινομένων γίγνεται φλεβῶν. τὴν πλείστην δὲ καὶ κυριωτάτην αἱ κατὰ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα
τὸ κατὰ τὴν τοῦ ἐγκεφάλου βάσιν ἀρτηρίαι χορηγοῦσιν, αἵ τινες ἀπὸ τῆς καρδίας ἀναφέρονται. ὥστ' εἴ τις βού-
λοιτο τοῖς ἀληθέσι συνάπτειν τὸν μῦθον ἐν τοῖς κάτω μέρεσι κυηθεῖσαν τὴν φρόνησιν, τοῦτ' ἔστι τὸ πνεῦμα τὸ ψυ-
10 χικὸν, ἐν τῇ κεφαλῇ φύσει τελειοῦσθαι, καὶ μάλιστά γε κατὰ τὴν κορυφὴν, ὅτι κατὰ ταύτην ἐστὶν ἡ μέση καὶ
κυριωτάτη τῶν ἐγκεφάλου κοιλιῶν. ἐγὼ μὲν οὖν ὥσπερ ὁ Πλάτων αὐτὸς εἶπε, τὰ τοιαῦτα πάντα μυθολο-
γήματα, ἄλλως μὲν χαρίεντα ἡγοῦμαι. λίαν δὲ δεινοῦ καὶ ἐπιπόνου καὶ οὐ πάνυ εὐτυχοῦς ἀνδρὸς κατ' ἄλλο
μὲν οὐδὲν. ὅτι δ' αὐτῷ ἀνάγκη μετὰ τοῦτο, τὸ τῶν ἱπποκενταύρων εἶδος ἐπανορθοῦσθαι, καὶ αὖθις τὸ τῆς χι-
μαίρας, καὶ ἐπιρρεῖ δὲ ὄχλος τοιούτων γοργόνων καὶ πηγασῶν καὶ ἄλλων ἀμηχάνων πλήθη τε καὶ ἀτοπότη-
τες τερατολόγων τινῶν φύσεων. αἷς εἴ τις ἀπιστῶν προσβιβᾷ κατὰ τὸ εἰκὸς ἕκαστον, ἅτε ἀγροίκῳ τινὶ σοφίᾳ χρώμενος,
πολλῆς αὐτῷ σχολῆς δεήσει. ταύτην τὴν ῥῆσιν ἐχρῆν ἀνεγνωκότα τὸν Χρύσιππον ἀποκεχωρηκέναι τῶν μύθων,
καὶ μὴ κατατρίβειν τὸν χρόνον ἐξηγούμενον αὐτῶν τὰς ὑπονοίας. ἂν γὰρ ἅπαξ εἰς τοῦτ' ἀφίκηταί τις, ἀνά-
ριθμον πλῆθος ἐπιρρεῖ μυθολογημάτων, ὡς θ' ὅλον ἀπολέσει τὸν βίον, εἴ τις ἐπεξέρχοιτο πάντα. ἄμεινον δ' εἶ-
ναι οἶμαι τὸν ἀληθείας ὄντως ἐφιέμενον ἄνδρα, μὴ τί λέγουσιν οἱ ποιηταὶ σκοπεῖν, ἀλλὰ τῶν ἐπιστημονικῶν λημ-
20 μάτων, ὑπὲρ ὧν ἐν τῷ δευτέρῳ γράμματι διῆλθον ἐκμαθόντα τὴν τῆς εὑρέσεως ὁδόν. ἐφεξῆς μὲν ἀσκῆσαί τε
καὶ γυμνάσασθαι κατὰ ταύτην. ὅταν δ' ἱκανῶς ἤδη τὰ κατὰ τὴν ἄσκησιν αὐτῷ προήκειν, τηνικαῦτα ἀφικό-
μενον ἐφ' ἕκαστον τῶν προβλημάτων ἐπισκέπτεσθαι περὶ τῶν εἰς τὰς ἀποδείξεις αὐτοῦ λημμάτων. τίνα μὲν
ἐξ αἰσθήσεως ἁπλῆς. τίνα δ' ἐξ ἐμπειρίας, ἤτοι τῆς κατὰ τὸν βίον, ἢ τῆς κατὰ τὰς τέχνας. τίνα δὲ ἐκ τῆς πρὸς
νόησιν ἐναργῶν χρὴ λαβόντα, περαίνειν ἐξ αὐτῶν ἤδη τὸ προκείμενον. εἰ ταύτην τὴν ὁδὸν ὁ Χρύσιππος ἐτράπετο
παρελθὼν, τήν κατὰ τοὺς μύθους τε καὶ τὰς ἐτυμολογίας, ἀνανεύσεις τε καὶ κατανεύσεις κεφαλῆς, καὶ χειρῶν
κινήσεις, καὶ χειλῶν σχήματα, καὶ ποιητῶν μαρτυρίας ἅμα γυναιξὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἰδιώταις, αὐτὸς ἂν εὑρί-
σκετ' ἀληθὲς, ἡμῶν τε τὸν χρόνον οὐκ ἂν ἀπώλλυεν. ἐπιδεικνύντων αὐτῷ μὴ δὲ ἐν οἷς ἐπικαλεῖται μάρ-
τυσι, μὴ δὲ ἐν τούτοις τι πλέον ἔχοντι. καὶ γὰρ οἱ ποιηταὶ τὰ πλείω κατὰ τῶν δογμάτων αὐτοῦ λέγου-
σι, καὶ οἱ μῦθοι καὶ οἱ ἰδιῶται καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος, οὓς ὡς ἑαυτῷ μαρτυροῦντας ἐν τῷ
30 προτέρῳ περὶ ψυχῆς ἔγραψε. ταῦτ' ἐστὶν ἃ παραλελοίπειν ἐγὼ κατὰ τὸ πρὸ τούτου
βιβλίον, ὧν εἰρήκει Χρύσιππος ἐν τῷ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ λόγῳ νο-
μίζων, εἰ κἀκεῖνος οὐκ ἠδέσθη πλεονάζειν ἐν αὐτοῖς. ἐμοὶ γοῦν προσήκειν ἀ-
ποχωρεῖσαι τῆς τοιαύτης ἀδολεσχίας. ἐπεὶ δ' ὡς ἔφην ἔδοξε τῶν
ἑταίρων τισὶ ὑπὸ φιλοτιμίας κινηθεῖσιν ἐπιμνησθῆναί με καὶ
τῶν τοιούτων λόγων, ἐκείνοις χαριζόμενος ἔγραψα καὶ
τουτὶ τὸ βιβλίον. ὅσον οἷόν τ' οὖν ἐμοὶ μετὰ τοῦ
διὰ ταχέων παρέρχεσθαι τὰ περιττῶς
ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου γεγραμμένα,
καὶ τῶν χρησίμων τῇ προ-
40 κειμένῃ πραγματείᾳ
προτιθεὶς, οὐκ
ὀλίγα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ. Δ'.

Τ
ων μὲν λόγων τοῦ μήκους οὐχ ἡμᾶς αἰτιατέον, ἀλλὰ τοὺς ἐμπλήσαντας ἃ συνέγρα-
ψαν βιβλία μοχθηρῶν ἐπιχειρημάτων, ἅπερ εἰ μέν τις ἅπαντα παρέρχοιτο,
τάχ' ἂν ὑποπτευθείη τῷ μὴ δύνασθαι λύειν αὐτὰ, μᾶλλον οὐ τῷ καταφρονεῖν, αἱ-
ρεῖσθαι τὴν βραχυλογίαν. εἰ δ' ἀκολουθῶν ἐξελέγχοι πάντα, κίνδυνος εἰς τοσαύτην
ἐμπεσεῖν μακρολογίαν, ὡς μηδέποτε κεφαλὴν ἐπιθεῖναι τῇδε τῇ πραγματείᾳ.
ταῦτά τοι κἀγὼ βουληθεὶς ἑκάτερον τῶν ἐγκλημάτων ἐκφυγεῖν, εὑρηκέναι μοι δο-
κῶ μέσην τινὰ καὶ σύμμετρον ὁδὸν ἴσον ἀφεστῶσαν ἐλλιποῦς τε βραχυλογίας, καὶ πε-
ριττῆς μακρολογίας. ἐάσας γὰρ ἅπαντας τοὺς ἄλλους στωϊκοὺς, ὅσα Χρύσιππος ἔγρα-
ψεν εἰς τὸ περὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων δόγμα, ταῦτ' ἔγνων χρῆναι προ-
χειρισάμενος μόνα παραβάλλειν αὐτὰ τοῖς ὑφ' Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος εἰρημένοις. παμπόλλων δ' ἐπι-
χειρημάτων γεγραμμένων αὐτῷ περί τε τοῦ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα τόποις συνίστασθαι,
περί τε τοῦ τὸ λογιζόμενον ἐνταῦθ' ὑπάρχειν, οὐδὲ μιᾶς ἀποδείξεως εἰρημένης, ἀλλ' ἑτοίμως ἀεὶ λαμβάνοντος τ'
ἀνδρὸς ἔνθα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς συνίσταται, ἐνταῦθα καὶ τὴν διάνοιαν ὑπάρχειν. εἴρηται μὲν ἤδη μοι πρὸς
αὐτὸν οὐκ ὀλίγα καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ὅσον ὑπόλοιπον. εἰ μὲν οὖν ἀεὶ τὰ αὐτὰ περὶ τῶν
αὐτῶν ὁ Χρύσιππος ἔγραφε, καὶ μὴ διεφέρετο πρὸς αὐτὸν ἐν τοῖς πλείστοις δόγμασιν ἐπαμφοτερίζων, οὐδ'
ἂν ἐμοὶ μακρὸς ὁ τῆς ἀντιλογίας ἐγίνετο λόγος. ἐπεὶ δ' ἄλλοτε ἄλλα περὶ τῶν αὐτῶν εὑρίσκεται γράφων,
οὐκ ἔτι ῥᾴδιον οὔτε τὴν γνώμην ἑρμηνεῦσαι τἀνδρὸς, οὔθ' ὅπη σφάλλεται δεικνύναι. περὶ γοῦν τῶν διοικου-
σῶν ἡμᾶς δυνάμεων ἐν τῷ προτέρῳ περὶ τῆς ψυχῆς εἰπὼν ὡς ὁ Πλάτων ὑπελάμβανε. τὸ μὲν λογιστικὸν ἐν τῇ
κεφαλῇ τετάχθαι. τὸ δὲ θυμοειδὲς, ἐν τῇ καρδίᾳ. τὸ δὲ ἐπιθυμητικὸν, περὶ τὸν ὀμφαλόν. ἐν τοῖς ἑξῆς αὐτὸς εἰς
τὴν καρδίαν πειρᾶται τὰ τρία συνάγειν. ἔχουσι δὲ αἱ ῥήσεις ὧδε. ὁ δὲ ποιητὴς πλεονάζων ἐν τούτοις διὰ πολλῶν
παρίστησιν, ὅτι καὶ τὸ λογιστικὸν καὶ τὸ θυμοειδὲς περὶ τοῦτόν ἐστι τὸν τόπον συνάπτων εἰς ταυτὸν καὶ τὸ ἐπιθυμη-
τικὸν, καθάπερ καὶ ἔδει ποιῆσαι. εἶτα ἐπιφέρων φησὶν. ὅτι μὲν γὰρ τὸ λογιστικὸν ἐστὶν ἐνταῦθα, διὰ τούτων ἐμ-
φαίνεται. Ἄλλος δ' ἐνὶ στήθεσσι νόος. καὶ μῆτις ἀμύμων. Ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσσιν ἔπειθεν.

Εἶτ' ἐφεξῆς ἔπη παραθέμενος πλείω μετὰ ταῦτα φησίν. ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐνταῦθα ἐκ τούτων ἐμφαί-
νει. Οὐ γάρ πώποτ' ἐμ' ὧδε θεᾶς ἔρως, οὐδὲ γυναικὸς. Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσε. Καὶ
μετ' ὀλίγα πάλιν. ὅτι δὲ καὶ τὸ θυμοειδὲς ἐνταῦθα αὐτῷ ἐστὶ, τὰ τοιαῦτα ἐμφαίνει πλείονα ὄντα. Ἥρῃ δ' οὐκ
ἔχαδε στῆθος χόλον, ἀλλὰ προσηύδα. καὶ ἔτι, Καὶ χόλον ὥς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ χαλεπῆναι. Ὥς τε
πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλιβομένοιο Ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται, ἠΰτε καπνός. ἐναργέστατα καὶ σα-
φέστατα διὰ τῶν τοιούτων ἐνδεικνύμενος ὡς ὑπολαμβάνει καὶ αὐτὸς ὁμοίως Ἱπποκράτει καὶ Πλάτωνι, δυνάμεις
τῆς ψυχῆς ὑπάρχειν ἑτέρας παρὰ τὸν λογισμὸν, τήν τ' ἐπιθυμητικὴν καὶ τὴν θυμοειδῆ. καὶ καθ' ἕτερον μόνον
τοῦτο διαφερόμενος αὐτοῖς καθ' ὅσον ἐν τῇ καρδίᾳ πάσας εἶναι φησὶν ὡς Ἀριστοτέλης ὑπελάμβανεν, οὐκ ἐν τοῖς
τρισὶ σπλάγχνοις ἐγκεφάλῳ καὶ ἥπατι καὶ καρδίᾳ, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν δυνάμεων ἔργα τε καὶ τὰ πάθη, διὰ
τῶν ἐπῶν ὡς ἔγραψεν, αὐτάρκως ἐνεδείξατο. διὰ μὲν τοῦ φάναι. Οὐ γάρ πώποτ' ἐμ' ὧδε θεᾶς ἔρως. οὐδὲ γυ-
ναικὸς. Θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσεν. ὡς ὁ ἔρως πάθος εἴη τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως. ἐν
δὲ τῷ λέγειν. Ἥρῃ δ' οὐκ ἔχαδε στῆθος χόλον ἀλλὰ προσηύδα, ὡς ὁ χόλος τῆς θυμοειδοῦς. διαφερέτω δ' ἐν
γε τῷ παρόντι μηδὲν, εἴτε ἔργα τῶν δυνάμεων, εἴτε πάθη τὰ τοιαῦτα πάντα λέγοιμεν. ὕστερον γὰρ ὑπὲρ
αὐτῶν ἀκριβῶς ἐπισκεψόμεθα. κατὰ μὲν τὸ πρότερον περὶ ψυχῆς βιβλίον ὁ Χρύσιππος, οὐχ ὅπως ἀντιλέ-
γει μὴ δὲ μίαν εἶναι τῆς ψυχῆς δύναμιν, ἢ ἐπιθυμητικὴν, ἢ θυμοειδῆ, ἀλλὰ καὶ τὰ παθήματ' αὐτῶν ἐκ-
διδάσκει, καὶ τόπον ἀπονέμει τοῦ σώματος ἕνα. κατὰ δὲ τὰ περὶ τῶν παθῶν ἅπαντα τά τε τρία δι' ὧν ἐπι-
σκέπτεται τὰ λογικὰ περὶ αὐτῶν ζητήματα, καὶ προσέτι τὸ θεραπευτικὸν, ὃ δὴ καὶ ἠθικὸν ἐπιγράφουσί τι-
νὲς, οὐκέθ' ὁμοίως, εὑρίσκεται γιγνώσκων. ἀλλὰ τὰ μὲν, ὡς ἐπαμφοτερίζων γράφει. τὰ δὲ, ὡς μηδὲ μίαν ἡγούμε-
νος εἶναι δύναμιν τῆς ψυχῆς, μήτε ἐπιθυμητικὴν, μήτε θυμοειδῆ, κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἐξήγησιν τῶν ὁρισμῶν τοῦ
πάθους, ἐμφαίνει τινὰ δύναμιν ἄλογον ἐν τῇ ψυχῇ τῶν παθῶν αἰτίαν ὑπάρχειν, ὡς ὀλίγον ὕστερον ἐπιδείξω
τὴν ῥῆσιν ἐξηγησάμενος αὐτοῦ. ἐν δὲ τοῖς ἐφεξῆς, ἔνθα ζητεῖ πότερα κρίσεσιν ἐπιγίγνεται τὰ πάθη, προφα-
νῶς ἀποχωρεῖ τῆς Πλάτωνος δόξης, ὅς γ' οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ διαιρέσει τοῦ προβλήματος ἠξίωσε καὶ ταύτης ἐ-
πιμνησθῆναι, καίτοι τοῦτο πρῶτον εὐθὺς ἐγκαλέσειεν ἄν τις αὐτῷ παρὰ τῷ τῆς διαιρέσεως ἐλλιπὲς ἐσφαλ-
μένῳ. τὸ γάρ τοι πάθος οἷον ὁ ἔρως ἤτοι κρίσις τίς ἐστι, ἢ κρίσεσιν ἐπιγιγνόμενον, ἢ κίνησις ἔκφορος τῆς ἐπιθυ-
μητικῆς δυνάμεως. οὕτω δὲ καὶ ὁ χόλος ἤτοι κρίσις, ἢ ἑπόμενόν τι ταύτῃ πάθος ἄλογον, ἢ κίνησις σφοδρὰ τῆς
θυμοειδοῦς δυνάμεως. ὁ δέ γ' οὐδ' οὕτως ἐγχωροῦν εἰς τρία τέμνεσθαι τὸ πρόβλημα, μεταχειρίζεται τὸν λό-
γον ἐπιδεικνύναι πειρώμενος, ὡς ἄμεινον εἴη κρίσεις ὑπολαμβάνειν αὐτὰ, καὶ οὐκ ἐπιγινόμενά τινα ταῖς κρί-
σεσιν, ἐπιλαθόμενος ὧν αὐτὸς ἐν τῷ προτέρῳ τῷ περὶ ψυχῆς ἔγραψε. τὸν μὲν ἔρωτα τῆς ἐπιθυμητικῆς εἶναι
δυνάμεως. τὸν δὲ χόλον, τῆς θυμοειδοῦς. ὥσπερ δ' ἐν τούτοις ἐπελάθετό τε ἅμα τῶν ἑαυτῷ γεγραμμέ-
νων, οὐκ ἠξίωσέ τε πρὸς τὸ τῶν παλαιῶν ἀντειπεῖν δόγμα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τοῖς ὁρισμοῖς τῶν

ψυχικῶν παθῶν, οὓς πρῶτος ἐξέθετο, τελέως ἀποχωρεῖ τῆς γνώμης αὐτῶν, τὴν λύπην ὁριζόμενος δόξαν πρόσφατον κακοῦ παρουσίας. τὸν δὲ φόβον, προσδοκίαν κακοῦ. τὴν δ' ἡδονὴν, δόξαν πρόσφατον ἀγαθοῦ παρουσίας. ἄντικρυς γὰρ ἐν τούτοις τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς μόνου μέμνηται παραλείπων τό τ' ἐπιθυμητικὸν καὶ τὸ θυμοειδές. καὶ γὰρ τὴν δόξαν καὶ τὴν προσδοκίαν ἐν τῷ λογικῷ μόνῳ συνίστασθαι νομίζει. κατὰ μέντοι τὸν τῆς ἐπιθυμίας ὅρον, ἣν ὄρεξιν ἄλογον εἶναι φησὶν, ἐφάπτεται μέν πως ὅσον ἐπὶ τῇ λέξει τῆς ἀλόγου κατὰ τὴν ψυχὴν δυνάμεως. ἀποχωρεῖ δὲ κἀνταῦθα κατὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς. εἴ γε καὶ ἡ ὄρεξις ἣν κατὰ τὸν ὁρισμὸν παρέλαβε τῆς λογικῆς ἐστι δυνάμεως. ὁρίζεται γοῦν αὐτὴν ὁρμὴν λογικὴν ἐπί τι ὅσον χρὴ ἧδον. ἐν μέντοι δὴ τούτοις τοῖς ὅροις, ὁρμὰς, καὶ δόξας, καὶ κρίσεις, ὑπάρχειν οἴεται τὰ πάθη. κατὰ δέ τινας τῶν ἐφεξῆς Ἐπικούρῳ καὶ Ζήνωνι μᾶλλον, ἢ τοῖς ἑαυτοῦ δόγμασιν ἀκόλουθα γράφει. τήν τε γὰρ λύπην ὁριζόμενος μείωσιν εἶναι φησὶν ἐπὶ φευκτῷ δοκοῦντι ὑπάρχειν. τὴν δ' ἡδονὴν ἔπαρσιν ἐφ' αἱρετῷ δοκοῦντι ὑπάρχειν. καὶ γὰρ αἱ μειώσεις, καὶ αἱ ἐπάρσεις, καὶ αἱ συστολαὶ, καὶ αἱ διαχύσεις, καὶ γὰρ τούτων ἐνίοτε μέμνηται, τῆς ἀλόγου δυνάμεώς ἐστι παθήματα ταῖς δόξαις ἐπιγιγνόμενα. τοιαύτην δέ τινα τὴν οὐσίαν τῶν παθῶν Ἐπίκουρος καὶ Ζήνων, οὐκ αὐτὸς ὑπολαμβάνει, ὃ καὶ θαυμάζειν ἐπέρχεταί μοι τἀνδρὸς ἐν ἐπαγγελίᾳ λογικῆς τε ἅμα καὶ ἀκριβοῦς διδασκαλίας, οὐκ ἀκριβοῦντος, καὶ γὰρ οὐκ αὐτὰ ταῦτα μόνον αὐτὸς ἑαυτῷ διαφέρεται φανερῶς, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὰν ὑπὲρ τῶν κατὰ τὸ πάθος ὁρισμῶν γράφων ἄλογόν τε καὶ παρὰ φύσιν κίνησιν ψυχῆς αὐτὸ φάσκῃ, καὶ πλεονάζουσαν ὁρμήν. εἶτα τὸ μὲν ἄλογον ἐξηγούμενος τὸ χωρὶς λόγου τε καὶ κρίσεως εἰρῆσθαι φάσκει. τῆς δὲ πλεοναζούσης ὁρμῆς παράδειγμα, τοὺς τρέχοντας σφοδρῶς παραλαμβάνει. ταυτὶ γὰρ ἀμφότερα μάχεται τῷ κρίσεις εἶναι τὰ πάθη. εἰσόμεθα δ' ἐναργέστερον αὐτὰς τὰς ῥήσεις αὐτοῦ παραγράψαντες. ἔχει δ' ἡ μὲν ἑτέρα, τόνδε τὸν τρόπον. δεῖ δὲ πρῶτον ἐνθυμεῖσθαι ὅτι τὸ λογικὸν ζῶον ἀκολουθητικὸν φύσει ἐστὶ τῷ λόγῳ, καὶ κατὰ τὸν λόγον, ὡς ἂν ἡγεμόνα πρακτικόν. πολλάκις μέντοι καὶ ἄλλως φέρεται ἐπί τινα, καὶ ἀπό τινων ἀπειθῶς τῷ λόγῳ ὠθούμενον ἐπὶ πλεῖον, καθ' ἣν φορὰν ἀμφότεροι ἔχουσιν οἱ ὅροι τῆς παρὰ φύσιν κινήσεως ἀλόγως οὕτως γινομένης, καὶ τοῦ ἐν ταῖς ὁρμαῖς πλεονασμοῦ. τὸ γὰρ ἄλογον τουτὶ ληπτέον ἀπειθὲς λόγῳ, καὶ ἀπεστραμμένον τὸν λόγον, καθ' ἣν φορὰν καὶ ἐν τῷ ἔθει τινάς φαμεν ὠθεῖσθαι καὶ ἀλόγως φέρεσθαι ἄνευ λόγου κρίσεως, ὡς εἰ διημαρτημένως φέρεται καὶ παριδών τι κατὰ τὸν λόγον, ταῦτ' ἐπισημαινόμεθα. ἀλλὰ μάλιστα καθ' ἣν ὑπογράφει φορὰν οὐ πεφυκότος τοῦ λογικοῦ ζώου κινεῖσθαι οὕτως κατὰ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ κατὰ τὸν λόγον. ἡ μὲν οὖν ἑτέρα τῶν τοῦ Χρυσίππου ῥήσεων ἐξηγουμένη τὸν πρότερον τῶν ὅρων τοῦ πάθους ἐνταυθοῖ τελευτᾷ. τὴν δ' ὑπόλοιπον ἐν ᾗ τὸν ἕτερον ὅρον ἐξηγεῖται γεγραμμένην ἐφεξῆς τῇδε κατὰ τὸ πρῶτον σύγγραμμα περὶ παθῶν, ἤδη σοι παραθήσομαι. κατὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ πλεονασμὸς τῆς ὁρμῆς εἴρηται. διὰ τὸ τὴν καθ' αὑτοὺς καὶ φυσικὴν τῶν ὁρμῶν συμμετρίαν ὑπερβαίνειν. γένοιτο δ' ἂν τὸ λεγόμενον διὰ τούτων γνωριμώτερον, οἷον ἐπὶ τοῦ πορεύεσθαι καθ' ὁρμὴν οὐ πλεονάζει ἡ τῶν σκελῶν κίνησις, ἀλλὰ συναπαρτίζει τι τῇ ὁρμῇ, ὥστε καὶ στῆναι ὅταν ἐθέλῃ καὶ μεταβάλλειν. ἐπὶ δὲ τῶν τρεχόντων καθ' ὁρμὴν οὐκέτι τοιοῦτον γίνεται, ἀλλὰ πλεονάζει παρὰ τὴν ὁρμὴν ἡ τῶν σκελῶν κίνησις. ὥστε ἐκφέρεσθαι καὶ μὴ μεταβάλλειν εὐπειθῶς οὕτως εὐθὺς ἐναρξαμένων, αἷς οἶμαί τι παραπλήσιον καὶ ἐπὶ τῶν ὁρμῶν γίνεσθαι, διὰ τὸ τὴν κατὰ λόγον ὑπερβαίνειν συμμετρίαν. ὥσθ' ὅταν ὁρμᾷ μὴ εὐπειθῶς ἔχειν πρὸς αὐτόν. ἐπὶ μὲν τοῦ δρόμου τοῦ πλεονασμοῦ λεγομένου παρὰ τὴν ὁρμήν. ἐπὶ δὲ τῆς ὁρμῆς παρὰ τὸν λόγον. συμμετρία γάρ ἐστι φυσικῆς ὁρμῆς ἡ κατὰ τὸν λόγον καὶ ἕως τοσούτου καὶ ἕως αὐτὸς ἀξιοῖ. διὸ δὴ καὶ τῆς ὑπερβάσεως κατὰ τοῦτο καὶ οὕτως γινομένης πλεονάζουσά τε ὁρμὴ λέγεται εἶναι καὶ παρὰ φύσιν, καὶ ἄλογος κίνησις ψυχῆς. αἱ μὲν τοῦ Χρυσίππου ῥήσεις αὗται. σκεψώμεθα δ' ἀκριβέστερον ὑπὲρ ἑκατέρας αὐτῶν ἀπὸ τῆς προτέρας ἀρξάμενοι, καθ' ἣν ἐξηγεῖται πῶς εἴρηται τὸ πάθος ἄλογος καὶ παρὰ φύσιν κίνησις ψυχῆς. ἐπειδὴ γὰρ ἠπίστατο δύο σημαινόμενα πρὸς τῆς ἄλογος φωνῆς, ὧν τὸ ἕτερον βούλεται μόνον δηλοῦσθαι κατὰ τὸν ὅρον, τὸ χωρὶς κρίσεως, ὀρθῶς ἐποίησε, μὴ δὲ μίαν ὑπολιπόμενος ἀμφιβολίαν, ἀλλ' αὐτὸς δηλώσας, ὅτι τὴν κατὰ τὸ πάθος ὁρμὴν ἄλογον εἶναί φησι καθ' ὅσον ἀπέστραπται τὸν λόγον, καὶ ἀπειθεῖ τῷ λόγῳ, καὶ χωρὶς κρίσεως γίνεται. διὰ μὲν οὖν τοῦ ἀπεστράφθαι φάναι τὸν λόγον, ἐχώρισε τὴν κατὰ τὸ πάθος ἄλογον κίνησιν τῶν ἀψύχων τε καὶ τῶν ἀλόγων ζώων. κινεῖται μὲν γὰρ καὶ λίθος καὶ ξύλον ἐνίοτε καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν ἀψύχων, ἀλλ' οὐχ ὡς ἀπεστραμμένον τὸν λόγον, οὐδ' ὡς ἀπειθοῦν. ᾧ γὰρ τὴν ἀρχὴν μὴ μέτεστι τοῦ πείθεσθαί τε καὶ ἕπεσθαι τῷ λόγῳ, τοῦτο πῶς ἂν ἢ ἀπειθεῖν, ἢ ἀπεστράφθαι ποτὲ δύναιτο τὸν λόγον; ἀλλ' ὅλως μὴ χρῆσθαι λέγοιτο ἂν εἰκότως. ἀπεστράφθαι δὲ καὶ ἀπειθεῖν λεχθήσεται, τὸ φύσει μὲν ἔχον ἕπεσθαί τε καὶ πείθεσθαι. παρὰ φύσιν δέ ποθ' ἑτέρως φερόμενον. ἐκ μὲν δὴ τῶν τοιούτων δείκνυται, τὸ μήτ' ἀψύχῳ τινὶ, μήτ' ἀλόγῳ ζώῳ πάθος ἐγγίνεσθαι ψυχικόν. ἐπειδὰν δὲ γράφῃ χωρὶς λόγου, καὶ κρίσεως γίγνεσθαι τὴν κατὰ τὸ πάθος κίνησιν. εἶτα συνάπτων ἐφεξῆς λέγει οὐχὶ εἰ διημαρτημένως φέρεται, καὶ παριδών τι κατὰ τὸν λόγον, καὶ ἀπεστραμμένως τε καὶ ἀπειθῶς αὐτῷ διορίζει τῶν ἁμαρτημάτων τὰ πάθη, καὶ πάνυ δεόντως. τὰ μὲν γὰρ ἁμαρτήματα μοχθηραὶ κρίσεις εἰσὶ, καὶ ὁ λόγος ἐψευσμένος τῆς ἀληθείας, καὶ διημαρτημένος. τὸ δὲ πάθος ἔμπαλιν οὐδὲν μὲν ἡμαρτημένον, οὐδὲ παρεωραμένον κατὰ τὸν λογισμὸν, ἀπειθὴς δ' ἐστὶ τῷ λόγῳ κίνησις ψυχῆς. ὁ μὲν γὰρ ὑπὲρ τοῦ σῶσαι τὴν πατρίδα τῆς ζωῆς τῶν τέκνων καταφρονήσας, καὶ ἤτοι παραδοὺς ἑτέροις ἀποσφάττειν, ἢ αὐτὸς ὑπομείνας σφάξαι, τῇ γε τοῦ καλοῦ φαντασίᾳ τοῦτο δρᾷ, καὶ λογισμῷ τινὶ χρησάμενος. ἡ Μήδεια δ' ἔμπαλιν, οὐ μόνον ὑπ' οὐδενὸς ἐπείσθη λογισμῷ κτείνειν τοὺς παῖδας, ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ἅπαν ὅσον ἐπὶ τῷ λογισμῷ μανθάνειν φησὶ οἷα δρᾶν μέλλει κακά, τὸν θυμὸν δὲ εἶναι κρείττονα τῶν βουλευμάτων, τουτέστιν οὐχ ὑποτετάχθαι, καὶ πείθεσθαι, καὶ ἕπεσθαι, καθάπερ τινὶ δεσπότῃ τῷ λο-

γῳ τὸ πάθος, ἀλλ' ἀφηνιάζειν, καὶ ἀποχωρεῖν, καὶ ἀπωθεῖν τῷ προστάγματι ὡς ἑτέρας τινὸς ἔργον, ἢ πάθη-
μα δυνάμεως ὑπάρχον, οὐ τῆς λογιστικῆς. πῶς γὰρ ἂν ἢ ἀπειθεῖν ἑαυτῷ τι δύναιτο, ἢ ἀποστρέφεσθαι ἑαυτὸ, ἢ μὴ
ἕπεσθαι ἑαυτῷ; ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα πρὸς τῷ μηδὲν ἔχειν μεμπτὸν, ἔτι καὶ ἀληθῶς τε καὶ διωρισμένως καὶ
κατὰ τὴν Πλάτωνος εἴρηται γνώμην. παραπλησίως δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ δευτέρου τῶν ὅρων ἐπ'
αὐτοῦ γεγραμμένα, δι' ἧς ἐμνημόνευσε καὶ τῶν τρεχόντων ὠκέως, οἳ μὴ δ' εἰ στῆναι βούλοιντο, παραχρῆμα δύναιν-
το πρᾶξαι αὐτό. σαφῶς γὰρ κἀνταῦθα ἔνδειξις γίγνεται δυνάμεως ἑτέρας παρὰ τὸν λόγον, ὑφ' ἧς ἀπο-
τελεῖται τὰ παθήματα. γνοίημεν δ' ἂν ἐναργέστερον εἰ τὴν αἰτίαν ἐξεύροιμεν, ὑφ' ἧς συμβαίνει μὴ δύνασθαι
στῆναι παραχρῆμα πολλοὺς τῶν θεόντων. ἡ δ' εὕρεσις ἐξ αὐτοῦ γένοιτ' ἂν ἡμῖν τοῦ μὴ πᾶσιν οὕτως συμβαίνειν, ἀλλ'
ὅσοι δι' ὁμαλοῦς τινὸς ἢ κατάντους φέρονται. τῶν μὲν γὰρ ἀνάντη χωρία διαθεόντων, οὐκ ἔστιν ὅτῳ τοῦτο συμ-
10 πίπτει, παραχρῆμα γοῦν ἵστανται βουληθέντες ὡς ἂν τῆς ῥοπῆς τοῦ σώματος μὴ φερούσης αὐτοὺς βιαίως κά-
τω, καθάπερ ἐκείνους ἔφερε. σύνθετος γὰρ αὐτῶν ἐστιν ἡ τῆς φορᾶς αἰτία. ἡ μέν τις ὡς ζώων ὑφ' ὁρμῆς κι-
νουμένων. ἡ δ' ὡς ἀψύχων σωμάτων τῷ βάρει ῥεπόντων. οὕτω γοῦν καὶ λίθοι πολλάκις ὀρῶν καταφέρονται
στῆναι μεταξὺ μὴ δυνάμενοι, πρὶν ἐξικέσθαι πρός τι χωρίον ὁμαλὸν, ἢ κοῖλον. ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο τὸ παρά-
δειγμα, δυνάμεως ἐστὶν ἔνδειξις ἑτέρας παρὰ τὸν λογισμὸν, ἀλόγου τὴν φύσιν, οἵαπερ ἐστὶν ἐν τοῖς τῶν ζώων
σώμασι τὸ βάρος. ὅτι δ' οὐ δύνανται διὰ τοῦτο στῆναι βουληθέντες, οὐ μόνον ἐκ τῆς τῶν ἀνάντων τε καὶ κατάν-
των χωρίων διαφορᾶς ἔνεστι μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμαλέσι διαφόρου κινήσεως. ὁ μὲν γὰρ εἰς τοὐ-
πίσω τὴν ῥοπὴν τοῦ σώματος ποιησάμενος ἐν τῷ τρέχειν, αὐτοκράτωρ ἐστὶ τοῦ στῆναι. ὁ δ' εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ὑπ' ἐκεί-
νης κωλύεται. καὶ δι' αὐτό γε τοῦτο οὕτω θέουσιν ἅπαντες, ὑπ' αὐτῆς τοῦ πράγματος τῆς φύσεως διδασκόμε-
νοι συντελεῖν τὴν εἰς τὸ πρόσω ῥοπὴν τῷ τάχει τῆς κινήσεως. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ παραδείγματος ὦ γενναιό-
20 τατε Χρύσιππε. τοῖς μὲν μηδὲν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ σῶμα βάρους εἰς τάχος κινήσεως ὠφελουμένοις, ἕτοιμον τὸ
στῆναι. τοῖς δ' ἐκ διττῆς αἰτίας τὸ τάχος γίνεται, οὐκ ἔθ' ἡ βούλησις ἱκανή. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν τῆς
ψυχῆς ὁρμῶν. ὅταν μὲν ὁ λογισμὸς μόνος ἔχῃ τὴν αἰτίαν, ἐπ' αὐτῷ παῦσαι τὴν ὁρμήν. ὅταν δ' ἤτοι θυμὸς ἢ
ἐπιθυμία τις αὐτῷ προσέλθῃ, δυνάμεις ἄλογοί τε καὶ παραπλήσιαι τῷ κατὰ τὸ σῶμα βάρει, παραχρῆμα
μὲν οὐχ οἷόν τε στῆναι. χρόνῳ δ' ἂν ἴσως γένοιτο καὶ τοῦτο, καθάπερ ἐπὶ τῶν θεόντων. τὸ δ' ἴσως τῷ λόγῳ προ-
σέθηκα διὰ τὴν τῶν κατὰ μέρος αἰτίων, ὅσα τε κινεῖ τὴν ὁρμὴν ἄνισον δύναμιν. ἐπειδὴ γὰρ καὶ λογισμὸς αὐ-
τὴν κινεῖ, καὶ ἐπιθυμία καὶ θυμός. ἡ μὲν ὑφ' ἑνὸς αὐτῶν συστᾶσα τῶν ἄλλων ἡσυχαζόντων, ὑπ' ἐκείνου μόνου
δεσπόζεται, ὥστ' εἰ μὲν ἀπὸ τοῦ λογισμοῦ γένοιτο, καὶ καταπαύσειν αὐτὴν καὶ αὖθις ἐπεγείρειν οἷόν τε διὰ
μόνου τοῦ βουληθῆναι. εἰ δ' ἀπὸ θυμοῦ τινὸς ἢ ἐπιθυμίας, ὅταν ἐκεῖνα λωφήσῃ. εἰ δ' ὑφ' ἑκατέρων ἐνεργούν-
των γίγνοιτο λογισμοῦ θ' ἅμα καί τινος ἀλόγου δυνάμεως. εἰ μὲν οὖν ἀντισπῶντος τοῦ λογισμοῦ, κρατήσῃ τὸ ἰσχυ-
30 ρότερον, εἰ δὲ συνεκθέοντος, οὐδέποτε παύσεται. λέγω δὲ συνεκθεῖν τῷ πάθει τὸν λογισμὸν, ὅταν ἅπερ ἐκεῖ-
νος πράττῃ, καὶ ὁ λογισμὸς δοξάζῃ. ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀκολάστων, δοξάζουσι γὰρ ἀγαθὸν εἶναι μέγιστον οὗτοι τὴν
ἀπόλαυσιν τῶν ἡδίστων, ἑκουσίως ἑπομένου κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτῶν τοῦ λογισμοῦ τῇ ἐπιθυμίᾳ. ἀντιτείνειν
δέ φημι τὸν λογισμὸν τῷ πάθει, μὴ δοξάζοντος μὲν τ' ἀνθρώπου καλὸν ἢ ἀγαθὸν εἶναι τὴν ἀπόλαυσιν τῆς προ-
κειμένης ἡδονῆς. ἑλκομένου δέ πως ἐπ' αὐτὴν διὰ τὴν τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως ἰσχυρὰν κίνησιν. ἀλλ' εἰ μὲν
ὁ λογισμὸς κρατήσειεν, ἐγκρατὴς ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἔστι τε καὶ λέγεται.
εἰ δ' ἐπιθυμία, τοὐναντίον τῷδε πρόσρημα λαβὼν ἀκρατὴς ὀνομάζεται. ὅταν δ' ἀπὸ τοῦ λογισμοῦ μόνου πρὸς
τὴν τῶν ἡδέων ἄγηται χρῆσιν, ὁ τοιοῦτος σώφρων καλεῖται, σκοπὸν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν, οὐ τὴν ἀπόλαυσιν,
ἀλλὰ τὴν ὠφέλειαν πεποιημένος. ὥσπερ γε καὶ ἀκόλαστος ὁ πρὸς τῆς ἐπιθυμίας μόνης ἀγόμενος ἀκολουθοῦν-
τος αὐτῇ τοῦ λόγου, καθάπερ τινὸς οἰκέτου. τῇ τοιαύτῃ συμπλοκῇ τῶν τὰς ὁρμὰς κινούντων αἰτίων, μαρτυ-
40 ρεῖ καὶ τὸ τοῦ Χρυσίππου παράδειγμα. τῶν μὲν γὰρ πρὸς ἄναντες θεόντων, ἡ λογικὴ μόνη δύναμις ἡγεῖται.
τῶν δ' ἀκουσίως ἐπὶ κρημνοῦ φερομένων, ἡ ἄλογος, ἥνπερ δὴ τὸ βάρος τοῦ σώματος ἔφαμεν ὑπάρχειν. τῶν
δ' ἐς τὸ κάταντες θεόντων, ἀμφότεραι. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἐφ' ὁμαλοῦς εἰ πρόσω ῥέποιεν, ὡς εἴγε ἀναδύοιεν ὀπί-
σω, θέοιεν μὲν ἂν οὕτω γε τῶν ἑτέρων ἧττον. ἵσταιντο δ' ἂν ὁπότε βουληθεῖεν. ὥστε οὐδὲν ἄχρι γε τῆς τῶν ὅρων ἐξη-
γήσεως ὁ Χρύσιππος ἐναντίον ἀπεφήνατο τοῖς παλαιοῖς. ὁπόταν δ' ἐφεξῆς ἐπισκέπτηται πότερον κρίσεις τι-
νὰς ἢ κρίσεσιν ἑπόμενα χρὴ νομίζειν εἶναι τὰ πάθη, καθ' ἑκάτερα μὲν ἀποχωρεῖ τῶν παλαιῶν. πολὺ δὲ μᾶλ-
λον ἐν τῷ τὸ φαυλότερον ἡγεῖσθαι. καὶ γὰρ Ζήνωνι κατά γε τοῦτο καὶ ἑαυτῷ καὶ πολλοῖς ἄλλοις μάχεται τῶν
στωϊκῶν, οἳ οὐ τὰς κρίσεις αὐτὰς τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπὶ ταύταις ἀλόγους συστολὰς, καὶ ταπεινώσεις,
καὶ δήξεις, ἐπάρσεις τε καὶ διαχύσεις ὑπολαμβάνουσιν εἶναι τὰ τῆς ψυχῆς πάθη. Ποσειδώνιος μέν γε τε-
λέως ἀπεχώρησεν ἀμφοτέρων τῶν δοξῶν, οὔτε γὰρ κρίσεις, οὔτε ἐπιγινόμενα κρίσεσιν, ἀλλ' ὑπὸ τῆς θυμοει-
50 δοῦς τε καὶ ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως, ἡγεῖται γίγνεσθαι τὰ πάθη, κατὰ πᾶν ἀκολουθήσας τῷ παλαιῷ λό-
γῳ. καὶ πυνθάνεταί γε τῶν περὶ τὸν Χρύσιππον οὐκ ὀλιγάκις ἐν τῇ περὶ παθῶν ἑαυτοῦ πραγματείᾳ, τίς ἡ
τῆς πλεοναζούσης ὁρμῆς ἐστὶν αἰτία. ὁ μὲν γὰρ λόγος οὐκ ἂν δύναιτό γε πλεονάζειν παρὰ τὰ ἑαυτοῦ πράγμα-
τά τε καὶ μέτρα. πρόδηλον οὖν ὡς ἑτέρα τις ἄλογος ἐστὶ δύναμις αἰτία τοῦ πλεονάζεσθαι τὴν ὁρμὴν ὑπὲρ τὰ
μέτρα τοῦ λόγου, καθάπερ τοῦ πλεονάζεσθαι τὸν δρόμον ὑπὲρ τὰ μέτρα τῆς προαιρέσεως, ἄλογος ἡ αἰτία τὸ
βάρος τοῦ σώματος. ἀλλ' οὐ τοῦτο θαυμαστὸν εἰ πολλοῖς ἐναντία λέγει Χρύσιππος, ὥσπερ οὐδ' ὅτι τῆς ἀληθείας ἀ-
πέσφαλται. συγγνώμη γὰρ ἀνθρώπῳ γε ὄντι καὶ ἁμαρτάνοντι, ὡραῖον τι, ἀλλ' ὅτι μήτε ἐπεχείρησεν ὅλως τὰ
πρὸς τῶν παλαιῶν εἰρημένα διαλύσασθαι, καὶ πρὸς αὐτὸν διαφέρεται. νυνὶ μὲν γίνεσθαι νομίζων τὰ πά-
θη ἄνευ λόγου καὶ κρίσεως. νυνὶ δ' οὐ μόνον κρίσεσιν ἕπεσθαι φάσκων, ἀλλ' αὐτὰ δὴ ταῦτα κρίσεις εἶναι, τὸ γὰρ μὴ

δ' ὅλως ἐφάπτεσθαι κρίσεως ἐναντιώτατόν ἐστι δήπου τῷ κρίσιν εἶναι τὸ πάθος. εἰ μὴ νὴ Δία βοηθῶν τις αὐτῷ
φαίη, πλείω σημαίνειν τὸ τῆς κρίσεως ὄνομα, καὶ κατὰ μὲν τὴν ἐξήγησιν τοῦ ὅρου τὴν δι' ἣν πείσονται εἰρῆσθαι
κρίσιν, ὡς εἶναι τὸ ἄνευ κρίσεως, ἴσον ἄνευ περισκέψεως. ἔνθα δὲ κρίσεις εἶναι φησὶ τὰ πάθη, τὰς ὁρμάς τε καὶ
τὰς συγκαταθέσεις ὀνομάζεσθαι κρίσεις. ἀλλ' εἴπερ τοῦτό τις δέξαιτο, πλεονάζουσα συγκατάθεσις ἔσται τὸ
πάθος, καὶ πάλιν ὁ Ποσειδώνιος ζητήσεται τὴν αἰτίαν, ὑφ' ἧς πλεονάζεται πρὸς τῷ καὶ μέγιστον ἁμάρτημα κα-
τὰ τὴν διδασκαλίαν ἡμαρτῆσθαι τῷ Χρυσίππῳ. εἰ γὰρ ἐν αὐτῷ δὴ τούτῳ τὸ κῦρος τοῦ δόγματός ἐστιν ἐν τῷ δια-
στείλασθαι τὴν ὁμωνυμίαν καὶ δεῖξαι κατὰ τί μὲν σημαινόμενον ἄνευ κρίσεως γίνεται τὰ πάθη, κατὰ τί
δὲ κρίσεις εἰσίν. ὁ δ' οὐδὲ καθ' ἓν τῶν τεττάρων βιβλίων, ἃ περὶ τῶν παθῶν ἔγραψεν ἐποίησεν αὐτό, πῶς οὐκ ἄν
τις αὐτὸν δικαίως μέμψαιτο. τάχα μὲν γὰρ οὐδὲ βραχυλογίαν τις ἄκραν ἐζηλωκώς, ὀρθῶς ἂν ὑπερβαίνοιτο
10 τὰ οὕτως ἀναγκαῖα. πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον, ὅταν ἐπὶ μήκιστον ἐκτείνει τοὺς λόγους, ὥσπερ ὁ Χρύσιππος. ἀλλὰ περὶ
μὲν τούτων καὶ μικρὸν ὕστερον ἐπισκεψόμεθα. περὶ δὲ τοῦ μὴ φροντίζειν τῆς πρὸς ἑαυτὸν ἐναντιολογίας αὐτόν,
ἔχων ἔτι μυρία λέγειν, ἅ τάχ' ἂν καὶ ὕστερον εἰ μικροτέρας ἐπιλαβοίμην σχολῆς εἰς μίαν ἀθροίσαιμι πραγμα-
τείαν ἅπαντα, παραλιπὼν τἆλλα, μόνων τῶν οἰκείων τοῖς νῦν προκειμένοις μνημονεύσω. τὴν τοίνυν ἐπιθυ-
μίαν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν ὁρισάμενος ὄρεξιν ἄλογον, αὐτὴν πάλιν τὴν ὄρεξιν ἐν ἕκτῳ τῶν κατὰ γένος
ὅρων, ὁρμὴν λογικὴν εἶναι φησὶν ἐπί τι, ὅσον χρὴ ἧδον αὐτῷ. οὕτω δὲ αὐτὴν ὁρίζεται κἀν τοῖς περὶ τῆς ὁρμῆς
ὥστε τὸν τῆς ἐπιθυμίας ὅρον ἀναπτυσσόμενον γίγνεσθαι τοιοῦτον. ἐπιθυμία ἐστὶν ὁρμὴ λογικὴ ἐπί τι, ὅσον χρὴ
ἧδον αὐτῷ ἄλογος. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν διαφόροις ἤτοι βιβλίοις ἢ χωρὶς βίβλων ἀναισθήτως ἔχειν τῆς ἐναντιολο-
γίας, ἧττον δεινόν. ὅταν δ' ἐν αὐτοῖς οἷς φθέγγεταί τις ἐναντία τε καὶ παντοίως μαχόμενα συμπλέξῃ, συγ-
χεῖ καὶ ταράσσει τὴν διδασκαλίαν ἐν τῷδε, καὶ πολλὴν εὐπορίαν παρέχει τοῖς ἐξελέγχειν αὐτὰ πειρωμένοις.
20 ὥσπερ ἂν εἰ καὶ οὕτω τις εἴποι γε καταβὰς ἄνω, καὶ διαλεχθεὶς τῷ λίθῳ, καὶ πλεύσας διὰ μέσης τῆς πέτρας
ἀνελθεῖν εἰς τὸν βυθὸν τῆς λίμνης. αὖτε γὰρ ὡς οὐ καταβάντα διελέγχῃς, φάσκων αὐτὸν ἄνω μεμενηκέναι
καταβάντα, τοῦτ' αὐτὸ δήπου φήσει καὶ αὐτὸς εἰρηκέναι κατὰ τὸν λόγον ἐν τῷ προσθεῖναι τὸ ἄνω, αὖθ' ὡς οὐ-
δενὶ διελέχθη, καὶ τοῦτ' εἰρῆσθαι φήσει. ταυτὸ γὰρ εἶναι τό, λίθῳ διαλέγεσθαι τῷ μηδὲ λίθῳ. τῷ λίθῳ γὰρ οὐ-
δεὶς διαλέγεται. καὶ τἆλλα οὕτως ἅπαντα σοφιστικῶς ἐπανορθοῦσθαι δυνήσεταί τις, ὥστε κατ' ἀρχὰς εὐθὺς
δεῖν ἀφορίσασθαι λόγων εἶδος τοιούτων ἐν ᾧ χρὴ τοὺς ἀκούοντας, οὐχ ἃ σημαίνεται συνήθως ὑφ' ἑκάστου τῶν ὀνο-
μάτων μανθάνειν ἀλλ' ἕτερα ἄττα. τοιοῦτον γάρ τι καὶ ὁ Χρύσιππος ἀξιώσει ἐπειδὰν μὲν ἄνευ κρίσεως λέγῃ τις
γίνεσθαι τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἀκούειν ἡμᾶς ἀξιῶν, ὅτι μετὰ κρίσεώς τε γίνεται καὶ κρίσεις εἰσίν. ἐπειδὰν δ'
ἄνευ λόγου καὶ ἄλογα, τὸ μήτ' ἄλογα, μήτ' ἐν ἀλόγῳ τινὶ δυνάμει τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐν τῇ λογιζομένῃ, καὶ λογι-
κά. τὸ γὰρ κρίνειν ταύτης ἔργον ὑπάρχειν. ἐπειδὰν δ' ἀπειθῶς τε καὶ ἀπεστραμμένως τοῦ λόγου, τὸ μηδὲ μίαν
30 ἐπιζητεῖν ἑτέραν ἐν τῇ ψυχῇ δύναμιν, ἧς κινουμένης ἀπειθῶς τῷ λόγῳ γίγνεσθαι τὰ πάθη. μηδὲν γὰρ εἶναι
τινὰ τοιαύτην ὡς ἔνιοι τῶν φιλοσόφων ὑπολαμβάνουσιν ἐπιθυμητικήν τε καὶ θυμοειδῆ προσαγορεύοντες,
τὸ ὅλον γὰρ εἶναι τὸ τῶν ἀνθρώπων ἡγεμονικόν, λογικόν. εἰ μὲν γὰρ εἰς πρόβλημά τις ἀπὸ στόματος ἐπικαίρου
λέγοι, κάλλιον μὲν καὶ τούτῳ διωρισμένως τε χρῆσθαι καὶ σαφῶς τοῖς ὀνόμασιν. ἕξει δ' οὖν ὅμως συγγνώμην
αὐτοῦ τὰ σφάλματα. τὸ δ' ἐπιστημονικὴν καὶ λογικὴν πραγματείαν ἐπαγγειλάμενον γράφειν, ἀπειθῆ μὲν
τῷ λόγῳ τινὰ κίνησιν ὀνομάζειν. ἀξιοῦν δ' ἡμᾶς ἀκούειν αὐτὴν λογικήν, ἢ ἀπεστράφθαι μὲν τὸν λόγον. εἶναι δ'
οὐδὲν ἄλλο ἢ λόγον τε καὶ κρίσιν αὐτήν, οὐκ οἶδ' εἰ μὴ τῆς μεγίστης μέμψεως ἄξιος ὑπάρχει ἄνθρωπος μὴ συγχω-
ρῶν ἐπὶ τούτου λέγειν αἰσχύνεσθαι καὶ αἰδεῖσθαι. μὴ δ' ἥδεσθαι καὶ χαίρειν. ἀλλ' ἀκριβοῦν ἅπαντα καὶ μέχρι
τῶν ὀνομάτων ἀξιῶν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγράμμασιν, ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν οὐκ ἐκ λόγου καὶ κρίσεως ἔφησε γίγνε-
σθαι, προελθὼν ἐν λόγῳ καὶ κρίσει συνίστασθαι φησίν. ἐχρῆν ἐκφυγεῖν μὲν ἁπάσας τὰς οὕτως ἀκαίρους τε ἅμα
40 καὶ παρὰ τὸ τῶν Ἑλλήνων ἔθος ἀναπιμπλαμένας ὁμωνυμίας, ἀκριβοῦσαι, καὶ διαρθροῦσαι τὸν λόγον ἑλ-
ληνικοῖς τε καὶ σαφέσιν ὀνόμασιν. τὸ γοῦν ἄλογον ὡσαύτως ἀφώνῳ τε καὶ ἀτραχήλῳ διχῶς ἅπαντες ἄνθρωποι
λέγουσιν, καὶ τρίτον οὐδέν ἐστιν ἐπ' αὐτῶν σημαινόμενον εὑρεῖν, οὔτε παρὰ τοῖς νῦν Ἕλλησιν, οὔτε παρὰ τοῖς
παλαιοῖς, ἔτι χρὴ τεκμαίρεσθαι τοῖς βιβλίοις αὐτῶν. ἄφωνον δὲ δή πως λέγουσι, καὶ ἀτράχηλον. ἀναγκάζει γὰρ
ἡμᾶς τὰ ῥήματα ἡ Χρυσίππειος ἑρμηνεία καὶ ταῦτ' ἐξηγεῖσθαι. τὸ μέν, οἶμαι στερήσει φωνῆς, ἢ τραχήλου. τὸ δέ,
κακώσει. εἰ μὲν γάρ τις φάσκει τοὺς ἰχθῦς ἀφώνους ὑπάρχειν, ἢ τὰ φυτά, τῷ μηδόλως ἔχειν φωνὴν οὕτως αὐ-
τὰ προσαγορεύει. εἰ δέ τις ἄφωνον εἶναι λέγοι τὸν κιθαρῳδόν, ἢ τὸν κήρυκα, κάκωσίν τινα ἐνδείκνυται τῆς φω-
νῆς τἀνθρώπου, ἢ γὰρ μικρόφωνον, ἢ τραχύφωνον, ἢ μελάμφωνον, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον εἶναι φησὶν αὐτόν, οὐ μὴν
παντελῶς γ' ἐστερῆσθαι φωνῆς. οὕτω δὲ καὶ ἀτραχήλους τινὰς ὀνομάζουσιν ἀνθρώπους, οὐ μὰ Δία ὥσπερ τοὺς ἰχθῦς,
ἀτραχήλους ἄν τις εἴποι δι' ὅτι μηδ' ὅλως αὐτοῖς ὑπάρχει τράχηλος. οὐδεὶς γὰρ ἂν οὕτως γε ἄνθρωπος ἀτράχηλος
50 εἴη ὡς ἐστερῆσθαι τὸ πάμπαν τραχήλου, ἀλλὰ τῷ μικρὸν ἔχειν τὸν τράχηλον ὀνομάζονται τινὲς οὕτως. καὶ μὴν
κἀνταῦθα τὰ παραπλήσια δύο σημαινόμενα, καθάπερ ἐπὶ τῆς ἀφώνου προσηγορίας. οὕτω δὲ καὶ ἄπους,
καὶ ἀσκελής, καὶ ἀκοίλιος, καὶ ἄπλευρος, καὶ ἄχειρ, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα ποτὲ μὲν ἀναιρούσης τῆς ἀ φω-
νῆς τὸ σημαινόμενον ἑκάστου τῶν ὀνομάτων, οὗ προτάττεται. ποτὲ δ' οὐκ ἀναιρούσης. οὕτως εὑρήσομεν καὶ τὸ ἄλο-
γον ὄνομα παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἅπασιν εἰρημένον, ὑπό τε τῶν νῦν ἀνθρώπων λεγόμενον. ἐπειδὰν μὲν γὰρ ἢ τὸν
ἰχθῦν τις, ἢ τὸν καρκίνον ἄλογον εἶναι φάσκῃ, παντάπασιν ἀναιρεῖ τὸ σημαινόμενον ἐκ τῆς ἄλογος φωνῆς. ἐπει-
δὰν δὲ τὸ δέ τι τὸ ὑπὸ τοῦδε λεγόμενον, ἐπιμεμφόμενοι φάσκωσιν ἄλογον οὐχ ὡς οὐδένα λόγον ἔχον, ἀλλ' ὡς
μεμπτέον, καὶ πονηρῶς ἔχον οὕτως ὀνομάζουσιν. ἄλλο δὲ τρίτον ἢ καὶ νὴ Δία τέταρτον ὡς οὗτοι βιάζονται ση-
μαινόμενον, οὐκ ἔστιν ἐν ἔθει τοῖς Ἕλλησιν, ὃ ἐξηγεῖσθαι τὴν φωνὴν ἐπαγγέλλονται. δηλοῖ δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ

Χρύσιππος ἐν τῇδε τῇ ῥήσει. διὸ καὶ οὐκ ἀπὸ τρόπου λέγεται ὑπό τινων τὸ τῆς ψυχῆς πάθος εἶναι κίνησις πα-
ρὰ φύσιν, ὡς ἐπὶ φόβου ἔχει καὶ ἐπιθυμίας καὶ τῶν ὁμοίων. πᾶσαι γὰρ αἱ τοιαῦται κινήσεις τε καὶ κατα-
στάσεις ἀπειθεῖς τε τῷ λόγῳ εἰσὶ καὶ ἀπεστραμμέναι. καθὸ καὶ ἀλόγως φαμὲν φέρεσθαι τοὺς τοιούτους. οὐχ ὅτι
κακῶς ἐν τῷ διαλογίζεσθαι, ὡς ἄν τις εἴποι κατὰ τὸ ἔχειν ἐναντίως πρὸς τὸ εὐλόγως. ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ λόγου
ἀποστροφήν. ἐναργῶς ἐν τούτοις ὁ Χρύσιππος ἐνδείκνυται τὰ δύο σημαινόμενα τῆς ἀλόγου φωνῆς, ἅπερ καὶ
ὄντως ἐστὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι. τὸ μὲν ἕτερον, ᾧ τὸ εὔλογον ἐναντίον ἐστί. τὸ δ' ἕτερον, ᾧ μηδὲν μέτεστι λόγου. τὸ μὲν οὖν
ἀντικείμενον τῷ εὐλόγῳ, ἁμάρτημά ἐστι καὶ κρίσις μοχθηρά. τὸ δ' ἕτερον, ὃ χωρὶς λόγου γίγνεται παντὸς, ἡ κα-
τὰ τὸ πάθος ὁρμὴ καὶ κίνησις. εἰ δέ γε ἦν πλείω τὰ σημαινόμενα τοῦ ἄλογον ὀνόματος, οὐκ ἂν ὤκνησεν οὐδὲ πε-
ρὶ ἐκείνων εἰπεῖν. ἐπιδεικνὺς ὡς οὐδὲ καθ' ἓν αὐτῶν ἄλογον εἴρηται τὸ τῆς ψυχῆς πάθος, ἀλλὰ κατὰ μόνον ὅ-
περ αὐτὸς ὠνόμασε τὸ κατὰ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ λόγου γινόμενον. ὅσα μὲν γάρ τις ἔκρινε κακῶς, οὐκ ἀπέστρα-
πται τὸν λόγον, ἀλλ' ἔσφαλται κατ' αὐτόν. ὅσαι δ' ὁρμαὶ κατὰ θυμὸν, ἢ ἐπιθυμίαν ἀποτελοῦνται, μὴ προσχρώ-
μεναι λόγῳ, ταύτας ἀλόγους ὀνομάζει, κατὰ τὸ ἕτερον τῶν σημαινομένων, ἐν ᾧ τὴν α φωνὴν ἀπόφασιν
τε καὶ ἀναίρεσιν ἐλέγομεν τοῦ σημαινομένου τῆς μετ' αὐτοῦ τεταγμένης. ἡ γὰρ ἀπειθὴς λόγῳ κίνησις ψυχῆς ἄ-
λογός ἐστι, κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον, ἐν ᾧ τὸ μὴ δὲ ὅλως χρῆσθαι λόγῳ περιέχεται. ὡς εἴ γε χρώμεθα λόγῳ
καὶ κατ' αὐτήν, οὐκ ὀρθῶς ὁ Χρύσιππος εἶπεν, ἔν τε τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν, οὐχὶ διημαρτημένως φέρεται,
καὶ παριδών τε κατὰ τὸν λόγον, ἀλλ' ἀπεστραμμένως τε καὶ ἀπειθῶς αὐτῷ. καὶ πάλιν ἐν τῷ θεραπευτικῷ
τῶν παθῶν, αὐτὰ δὴ ταῦτα τὰ μικρῷ πρόσθεν μοι παραγεγραμμένα διὰ τῆς ῥήσεως, ἐν ᾗ τὸ μὲν ἐναντίως,
τῷ εὐλόγως λεγόμενον ἄλογον, οὐκ ἔφασκεν ἐν τῷ τοῦ πάθους ὁρισμῷ σημαίνεσθαι. θάτερον δὲ τὸ ἀπειθές
τε καὶ ἀπεστραμμένον τὸν λόγον. ἐπιφέρων γοῦν φησὶν οἷαι καὶ ἀκρατεῖς αἱ τοιαῦται καταστάσεις εἰσίν. ὡς ἂν
οὐ κρατούντων ἑαυτῶν, ἀλλ' ἐκφερομένων καθάπερ οἱ τῷ τόνῳ τρέχοντες προσεκφέρονται οὐ κρατοῦντες τῆς
τοιαύτης κινήσεως. οἱ δὲ κατὰ τὸν λόγον κινούμενοι ὡς ἂν ἡγεμόνα καὶ τούτῳ οἰακίζοντες κἂν ὁποιοσοῦν ᾖ, κρα-
τοῦσιν ἤτοι ἀπαθεῖς εἰσὶ τῆς τοιαύτης κινήσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν ὁρμῶν. ἐνταῦθα γοῦν πάλιν τὸ κἂν ὁποιο-
σοῦν ᾖ προσκείμενον ἐπὶ τοῦ λόγου, σαφῶς ἐνδείκνυται τὸν ἀπὸ τῶν ἁμαρτημάτων διορισμὸν τοῦ πάθους. εἴτε
γὰρ ὑγιὴς εἴη καὶ ἀληθὴς ὁ λόγος. εἴτε μοχθηρός τε καὶ ψευδὴς, ὁ κινούμενος κατ' αὐτὸν, οὐκ ἄν ποτε γένοιτ' ἐν
πάθει. κατὰ μὲν γὰρ τὸν ἀληθῆ, προσηκόντως τε καὶ κατορθωμένως κινεῖται. κατὰ δὲ τὸν ψευδῆ, μοχθηρῶς
τε καὶ διημαρτημένως. ἵνα γὰρ ὁ λόγος ἡγεμών ἐστιν, ἢ ἀρετὴ ἕπεται, ἢ ἁμάρτημα, πάθος οὐδέ ποτε. τὸ γοῦν
οἰηθῆναι τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, καθάπερ ὁ Ἐπίκουρος, ἡμαρτημένος τε λόγος ἐστὶ καὶ ψευδὴς, ἁπάσας τε
τὰς ἐνεργείας καὶ κατὰ μέρος κινήσεις ἐκ τῆς ψυχῆς ὅσαι τῆς ἡδονῆς ὡς τέλους στοχάζονται μοχθηρῶς, μο-
χθηρὰς μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔχει καὶ διημαρτημένας, οὐ μὴν ἤδη γέ πω καὶ πάθη. τὸ γὰρ ἴδιον τοῦ πάθους αὐτὸ
δὴ τοῦτ' ἐστὶ τὸ χωρὶς λόγου κινεῖσθαι τὴν ψυχήν. ὅθεν καὶ δεόντως ὁ Χρύσιππος ἔγραψεν. οἱ δὲ κατὰ λόγον
κινούμενοι. ὡς ἂν ἡγεμόνα καὶ τούτῳ οἰακίζοντες τὰς κατὰ μέρος δηλονότι κινήσεις τῆς ψυχῆς κρατοῦσι τῶν
κατ' αὐτὰς ὁρμῶν. ἀνάλογον τοῖς περιπατοῦσιν, ἀλλ' οὐχ ὑπ' αὐτῶν ἐκφέρονται βιαίως, ὥσπερ οἱ κατὰ πρα-
νοῦς θέοντες. συνάπτων γοῦν τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει, καὶ ταυτὶ προσέγραφε. οἱ δέ γε κατὰ τὸν λόγον κινούμενοι
ὡς ἂν ἡγεμόνα καὶ τούτῳ, οἰακίζοντες κἂν ὁποιοσοῦν ᾖ, κρατοῦσι τῆς κινήσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὰς ὁρμῶν.
ὥστε πεισθῆναι ἐάν περ ἐνδείκνυται αὐτὸς παραπλησίως τοῖς περιπατοῦσιν, οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ τούτοις ἐπι-
φέρει. διὸ καὶ αἱ οὕτως ἄλογοι κινήσεις, πάθη τε λέγονται καὶ παρὰ φύσιν εἶναι, ἅτ' ἐκβαίνουσαι τὴν λογι-
κὴν σύστασιν, πῶς οὕτως, ἢ δηλονότι χωρὶς λόγου παντὸς, καὶ ἀπεστραμμέναι τὸν λόγον ὃν ἡγεμόνα ἔδωκεν ἡμῖν
ἡ φύσις ἁπασῶν τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν. οὐχ ἡγεῖται δ' ἐν τοῖς πάθεσιν ὅθεν ἐκβεβηκέναι φησὶ τὴν λογι-
κὴν σύστασιν ἁπάσας τὰς κατὰ πάθος κινήσεις ὀρθότατα λέγων. εἰ γὰρ ἡ μὲν λογικὴ τοῦ ζώου σύστασις ἡγεμό-
να κέκτηται τὸν λόγον, οὐ κρατεῖ δ' οὗτος, οὐδ' ἡγεῖται τῶν κατὰ τὸ πάθος κινήσεων, ἐκβέβηκε τὴν λογικὴν
φύσιν ὁ κατὰ πάθος κινούμενος, καὶ μὴν εἴπερ οὐ λόγος ὁρμῆς ἡγεῖται, ἀποκρινάσθωσαν ἡμῖν οἱ περὶ τὸν
Χρύσιππον. ὅτι τί ποτέ ἐστι τὸ ἡγούμενον. οὐ γὰρ δή γε ἀποχρήσει αὐτοῖς εἰπεῖν, ὡς οὔτε λόγος, οὔτε ἄλλη δύνα-
μις οὐδὲ μία. συγχωροῦσι γὰρ οὕτως ἀναίτιον τινὰ κίνησιν, ὃ παντὸς μᾶλλον φυλάττεσθαι παραινοῦσι, καὶ μέμ-
φονταί γε τὸν Ἐπίκουρον ἐπειδάν τινα τοιαύτην ὑποτίθηται. εἴπερ οὖν μηδὲν ἀναιτίως γίγνεται, καὶ τοῦτ'
ἐστὶν ἁπάντων σχεδόν τι τῶν φιλοσόφων ὁμολόγημα κοινὸν, οὐ Χρυσίππου μόνον ἢ Ἀριστοτέλους ἢ Πλάτωνος, ἀπο-
κρινάσθωσαν ἡμῖν ἥ τις ποτ' ἐστὶν αἰτία τῆς κατὰ πάθη κινήσεως. οὐ γὰρ δὴ ὁ λόγος γε νῦν ἡγεμὼν, οὐδ' αἴτι-
ος αὐτοῖς ὑπάρχει καθάπερ ἔν τε τοῖς ἁμαρτήμασι καὶ κατορθώμασιν. ὁ μὲν οὖν Ποσειδώνιος, ὡς ἂν οἶμαι τε-
θραμμένος ἐν γεωμετρίᾳ, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων στωϊκῶν ἀποδείξεσιν ἕπεσθαι συνειθισμένος, ᾐδέσθη τήν τε
πρὸς τὰ σαφῶς φαινόμενα μάχην, καὶ τὴν αὐτὴν πρὸς αὐτὸν ἐναντιολογίαν τοῦ Χρυσίππου. καὶ πειρᾶται
μὴ μόνον ἑαυτὸν τοῖς Πλατωνικοῖς, ἀλλὰ καὶ τὸν Κιτιέα Ζήνωνα προσάγειν. οἱ δ' ἄλλοι στωϊκοὶ σχεδὸν ἅπαντες,
οὐκ οἶδ' ὅπως ἕπεσθαι μᾶλλον οἷς ἔσφαλη Χρύσιππος, ὑπομένουσιν ἢ τἀληθὲς αἱρεῖσθαι. καὶ οἵ γε νῦν αὐτῶν
ἐνδοξότατοι τῶν φαινομένων ἢ μὴν ἑκάστοτέ τινα ποτὲ χρὴ τίθεσθαι τὴν αἰτίαν, τῆς κατὰ τὰ πάθη κινή-
σεως, ἄνω μὲν καὶ κάτω τοὺς λόγους ἑλίττουσιν, ἀποσαφοῦσι δ' οὐδέν. ἀλλ' ἐνίοτε μὲν τὸν ἡμαρτημένον λόγον φα-
σὶν, καὶ τὴν δόξαν τὴν ψευδῆ τῶν κατὰ τὰ πάθη κινήσεων, αἴτιον ὑπάρχειν. δυσωπούμενοι δ' αὖθις ὑπὸ τῶν
Χρυσίππου ῥήσεων, ὑποχωροῦσί τε τούτων καὶ κινήσεις τινὰς ἀναιτίους ὑποτίθενται. καὶ μένουσιν οὐδέ ποτ'
ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀποκρίσεων, ἀλλ' εὐρίπου δίκην ἑκάστοτε μεταρρέουσιν, ἀπὸ μὲν τοῦ, τὸν λόγον τε καὶ τὴν δό-
ξαν αἰτιᾶσθαι τῶν παθῶν, ἐπὶ τὸ, χωρὶς αἰτίας οὑτωσί πως κινουμένην τὴν ψυχὴν ἐμπίπτειν τοῖς πάθε-
σι. ἀπὸ δ' αὖ, τῆς εἰκαίας τε καὶ ἀναιτίου κινήσεως, ἐπὶ τὸ λογικὰς εἶναι τὰς κινήσεις τῶν παθῶν. ὁ γὰρ ἔλεγ-

γος ἑκατέρων τῶν ἀποκρίσεων ἐκ προχείρου παρακειμένας, οὐκ ἐᾷ κατά γε μὲν εἶναι οὐδετέρας αὐτῶν. οἱ μὲν
τῷ τὰς κατὰ τὰ πάθη κινήσεις ἀπὸ τοῦ λόγου γίγνεσθαι φάσκειν, οὐκ ἐχόντων αὐτῶν ἁμάρτημα διακρῖναι
πάθους. ἐν δὲ τῷ καὶ τοῦτο ἀφελεῖν, εἰς ἀναίτιον τινὰ κίνησιν ἐμπιπτόντων. ἐν οὖν αὐτοῖς δεῖ ἐπιμελῶς φυγεῖν ἀμφο-
τέρας τὰς ἀτοπίας. τὴν μὲν τοῦ μὴ δύνασθαι διορίσαι πάθους ἁμάρτημα, χωρίζοντος τοῦ λόγου τὰ πάθη.
τὴν δὲ τοῦ γίγνεσθαί τι χωρὶς αἰτίας ὁμολογήσαντας, ἀλόγους τινὰς εἶναι δυνάμεις ἐν τῇ ψυχῇ τῶν κατ' αὐ-
τὴν παθῶν αἰτίας. οὐ μόνον τοίνυν οἱ ἄλλοι, ἀλλὰ καὶ ὁ Χρύσιππος αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ παθῶν συγγράμμα-
σιν ἐπ' οὐδεμιᾶς ὁρίζει βεβαίως δόξης, ἀλλ' ἀεὶ σαλεύει καθάπερ ἐν κλύδωνι. καὶ γὰρ καὶ χωρὶς λόγου παν-
τὸς γίγνεσθαι φησὶ τὰ πάθη, καὶ αὖθις τῆς λογικῆς εἶναι δυνάμεως μόνης. ὥστε διὰ τοῦτο μηδὲ ἐν τοῖς ἀλό-
γοις ζώοις συνίστασθαι, καὶ χωρὶς κρίσεως γίγνεσθαι. καὶ αὖθις κρίσεις εἶναι. ἐμπίπτει δέ ποτε καὶ εἰς τὸ φάσκειν εἰκῇ
10 γίγνεσθαι τὰς κατὰ τὰ πάθη κινήσεις, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ ἀναιτίως εἴ τις ἀκριβῶς ἐξετάζοι τὸ ῥῆμα. οἷς
» γοῦν ὀλίγον ἔμπροσθεν γέγραφε ῥήσεσιν ἐφεξῆς φησὶν, οἰκείως δὲ τῷ τῶν παθῶν γένει ἀποδίδοται καὶ ἡ πτοία.
» κατὰ τὸ ἐνσεσοβημένον τοῦτο καὶ φερόμενον εἰκῇ. ἀλλ' εἰ μὲν τὸ ἀναίτιον εἰκῇ λέγεις ὦ Χρύσιππε, καὶ σαυτῷ
μάχῃ καὶ Ἀριστοτέλει, καὶ Πλάτωνι, καὶ ταῖς ἁπάντων ἀνθρώπων ἐννοίαις, καὶ πολὺ πρότερον αὐτῇ τῶν
πραγμάτων τῇ φύσει, μηδενὸς ἀναιτίως γίγνεσθαι δυναμένου. εἰ δὲ τὸ χωρὶς λόγου σημαίνεσθαι τὸ εἰκῇ. τὸ
μὲν ἄλογον οὕτω γε μετειλημμένον ἂν εἴη. τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς ζητούμενον ἔτι μένει, τὴν παράλογον ταύτην κίνη-
σιν ἀπὸ λόγου μὲν μὴ γινομένην, ὑπ' αἰτίας δέ τινος, γινομένην. ἐρωτῶμεν σε τίς ἐδημιούργησεν αἰτία. ἡμεῖς
μὲν γὰρ φαμὲν ἐνίοτε μὲν τὴν θυμοειδῆ δύναμιν. ἐνίοτε δὲ τὴν ἐπιθυμητικὴν, σὺ δὲ οὔτε ταῦτα ὁμολογεῖς,
οὔτε τὴν λογικὴν εἰπεῖν τολμᾷς, ἀλλ' εἰκῇ γίγνεσθαι φήσας ἀπηλλάχθαι νομίζεις τοῦ ζητήματος. οὐκ εἰδὼς ὅτι πᾶν
ὅτιπερ ἂν εἰκῇ, καὶ ἀπὸ ταυτομάτου γίγνεσθαι λέγηται κατὰ τὴν ὡς πρὸς ἡμᾶς γνῶσιν οὕτω προσαγορεύε-
20 ται. ταῖς δ' ἀληθείαις οὐδὲν αὐτῶν οὕτω γίγνεται, καθάπερ καὶ ὁ θειότατος Ἱπποκράτης εἶπεν, ἡμῖν μὲν αὐτό-
» ματον, αἰτίᾳ δ' οὐκ αὐτόματον. οὕτω δὲ καὶ τὸ πλεονάζουσαν ὁρμὴν εἶναι τὸ πάθος, ἐξηγούμενος ὁ Χρύσιππος,
ἔν τε τῷ περὶ παθῶν ἠθικῷ, κἀν τῷ πρώτῳ τῶν λογικῶν, ὑπὲρ τὴν τοῦ λόγου συμμετρίαν γίγνεσθαι φησὶ τὴν
ὑπερβολὴν τῆς κινήσεως, οὐ μὴν τήν γ' αἰτίαν αὐτῆς προστίθησιν. ἐχρῆν δέ γε κἀνταῦθα μὴ περιπλέκειν καὶ
παρατείνειν τὸν λόγον εἰς περιττὸν ἐκτείνοντα μῆκος, ἀλλὰ τοῦ πλεονάζεσθαι τὴν ὁρμὴν εἰπόντα τὴν αἰτίαν, ἀπη-
λλάχθαι. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν εἰς τὸ κάταντες, θεόντων, ἅμα τῇ βουλήσει τὸ βάρος τοῦ σώματος αἴτιον ὑπάρχει τῆς
κινήσεως, οὕτως ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς πάθεσιν ὅτι ποτ' ἄλλο τῇ λογικῇ δυνάμει προσιὸν αἴτιον γίνεται τῆς ἀμέτρου
καὶ ὡς αὐτὸς εἴωθεν ὀνομάζειν ἐκφόρου κινήσεως, ἐχρῆν αὐτὸν διελθεῖν. ἡ δ' οὖν ῥῆσις ἡ κατὰ τὸ θεραπευτι-
» κὸν τῶν παθῶν βιβλίον ὧδ' ἔχει. οἰκείως δὲ, καὶ ὁρμὴ πλεονάζουσα λέγεται εἶναι τὸ πάθος, ὡς ἄν τις ἐπὶ τῶν
» ἐκφερομένων κινήσεων πλεονάζουσαν κίνησιν εἴποι, τοῦ πλεονασμοῦ ἐν αὐτῇ γινομένου κατὰ τὴν τοῦ λόγου ἀ-
30 ποστροφὴν, καὶ τὸ αἴτιον τοῦ πλεονασμοῦ τούτου, συστικόν. ὑπερβαίνουσα γὰρ τὸν λόγον ἡ ὁρμὴ καὶ παρὰ τοῦτον
» ἀθρόως φερομένη, οἰκείως τ' ἂν πλεονάζειν ῥηθείη. καὶ κατὰ τοῦτο παρὰ φύσιν γίγνεσθαι καὶ εἶναι ἄλογος, ὡς
ὑπογράφομεν ὑπερβαίνουσα φησὶ τὸν λόγον ἡ ὁρμὴ καὶ παρὰ τοῦτον ἀθρόως φερομένη, τὴν κατὰ τὸ πά-
θος ἔκφορον ἀπεργάζεται κίνησιν. οὐκοῦν ὁ λόγος αἴτιος ὦ Χρύσιππε τῆς ἐκφόρου τε καὶ ἀμέτρου κινήσεως. αὐ-
τὸς γὰρ ὁμολογεῖς αὐτὴν γίγνεσθαι παρὰ τὸν λόγον. οὐκ ἐγχωρεῖ δ' ἅμα τι παρὰ τὸν λόγον γίγνεσθαί τι καὶ ὑπὸ
τοῦ λόγου, πάντως δ' ὑπό τινος αἰτίας. οὐκ ἔστι δ' ἐκείνη λογική, ἄλογος ἄρα τίς ἡ τὸ πάθος ἐργαζομένη δύναμις.
καὶ τάχ' οὐχ ὑπ' ἄλλων ἀλλὰ τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεθα. καίτοι γ' ἐνὸν ἡμῖν λέγειν ὦ γενναιότατε Χρύ-
σιππε δυοῖν θάτερον, ἢ ὡς οὐδὲν διαφέροι πάθος ἁμαρτήματος, ἢ ὡς ἐπιγίνεται τοῖς ἁμαρτήμασι τὰ πάθη.
τούτων γὰρ ὁποτερονοῦν εἰπόντες, οὐκ ἂν ἀναγκαζόμεθα τὴν αἰτίαν οὐκ ἀποκρίνεσθαι τῆς παρὰ τὸν λόγον ἀμέ-
τρου κινήσεως. ἀλλὰ τούτων μὲν οὐδέτερον ὑπέμεινας εἰπεῖν αἰδούμενος ἐναντία λέγειν τοῖς ἐναργῶς φαινομέ-
40 νοις. αὖθις δὲ πρὸς αὐτὸν ἀντιλεγούμενος οὐκ αἰσθάνῃ παρὰ τὸν λόγον γίγνεσθαι φάσκων τινὰς κινήσεις, καὶ
ἀπεστράφθαι τὸν λόγον καὶ ἀφηνιάζειν αὐτόν. κἄπειτα μικρὸν ὕστερον τὰς αὐτὰς ταύτας ἀπὸ λογικῆς γί-
νεσθαι δυνάμεως φάσκων. ἡ δ' αὐτὴ μάχη κἀν ἐν τῷ κρίσεις τε φάσκειν εἶναι τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ χωρὶς
κρίσεως γίγνεσθαι. τὴν μὲν οὖν ἐκ τοῦ πρώτου περὶ παθῶν ῥῆσιν, ἔνθα φησὶ χωρὶς κρίσεως γίνεσθαι τὰ πάθη
παρεθέμην ἔμπροσθεν. ὅτι δὲ καὶ κατὰ τὸ θεραπευτικὸν αὐτοῦ βιβλίον, ὃ δὴ καὶ ἠθικὸν ἐπιγράφεται τῆς
» αὐτῆς δόξης ἔχεται, μαθεῖν ἐστὶν ἐκ τῆσδε τῆς ῥήσεως. οὐ γὰρ ἐν τῷ κρίνειν ἀγαθὰ ἕκαστα, τούτων λέγεται ἀῤῥω-
» στήματα ταῦτα, ἀλλὰ κατὰ τὰ ἐπιπλέον ἐκπεπτωκέναι πρὸς ταῦτα, τοῦ κατὰ φύσιν. ἴσως δ' ἄν τινος ἐν τῇδε
τῇ ῥήσει λέξοντος οὐκ ἀπεστέρηκε μὲν τοῦ κρίσιν εἶναι τὸ ἀῤῥώστημα, οὐ μὴν ἐν αὐτῇ γε μόνῃ τῇ ψευδεῖ κρίσει τὴν
γένεσιν αὐτοῦ τίθεται, ἀλλὰ προσέρχεσθαι φησὶ τὸ ἐπὶ πλέον, ἐκ τῶν ἐπιφερομένων ἡ γνώμη τοῦ Χρυσίππου
καταφανήσεται. ὅθεν οὐκ ἀλόγως γυναικομανεῖς τινὲς λέγονται, καὶ ὀρνιθομανεῖς. εἰ γὰρ δὴ μὴ μάτην ἐπικέ-
50 σεται τὸ τῆς μανίας ὄνομα τῷ τοῦ ἀῤῥωστήματος προσαρτήματι. μανία δ' ἀπὸ τῆς ἀλόγου κατὰ τὸ σῶμα γί-
νεται δυνάμεως, οὐδὲν ἧττον τὸ ἀῤῥώστημα τῶν λογικῶν. ἀλλὰ νὴ Δία ἴσως ἄν τις φήσειε τὸ μανιῶδες οὐ διὰ τὴν ἄλο-
γον γίγνεσθαι δύναμιν, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐπιπλέον ἢ προσῆκεν ἐξῆχθαι τήν τε κρίσιν καὶ τὴν δόξαν, ὡς εἰ καὶ οὕτως
ἔλεγεν ἀῤῥωστήματα γίγνεσθαι κατὰ τὴν ψυχὴν, οὐχ ἁπλῶς τῷ ψευδῶς ὑπειληφέναι περί τινων, ὡς ἀγαθῶν ἢ
κακῶν, ἀλλὰ τῷ μέγιστα νομίζειν αὐτά. μηδέπω γοῦν ἀῤῥώστημα τὴν περὶ τῶν χρημάτων εἶναι δόξαν ὡς ἀγαθῶν,
ἀλλ' ἐπειδάν τις αὐτὰ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι νομίζοι, καὶ μηδὲ ζωῆς ἄξιον ὑπολαμβάνοι τῷ στερηθέντι χρημά-
των. ἐν τούτῳ γὰρ συνίστασθαι τήν τε φιλοχρηματίαν καὶ τὴν φιλαργυρίαν ἀῤῥωστήματα οὔσας. ἀλλὰ τῷ ταῦ-
» τα φάσκοντι Ποσειδώνιος ἀντιλέγων, ὧδέ πως φησί. τοιούτων δ' ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λεγομένων διαπορήσει-
» εν ἄν τις. πρῶτον μὲν πῶς οἱ σοφοὶ, μέγιστα καὶ ἀνυπέρβλητα νομίζοντες εἶναι ἀγαθὰ τὰ καλὰ πάντα, οὐκ ἐμ-

παθῶς κινοῦνται ὑπ' αὐτῶν ἐπιθυμοῦντες τε ὧν ὀρέγονται καὶ περιχαρεῖς γινόμενοι ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅταν τύχωσι αὐτῶν. εἰ γὰρ τὸ μέγεθος τῶν φαινομένων ἀγαθῶν ἢ κακῶν κινεῖ τὸ νομίζειν καθῆκον καὶ κατ' ἀξίαν εἶναι παρόντων αὐτῶν ἢ παραγινομένων καὶ μηδένα λόγον προσίεσθαι περὶ τοῦ ἄλλως δεῖν ὑπ' αὐτῶν κινεῖσθαι, τοὺς ἀνυπέρβλητα νομίζοντας εἶναι τὰ περὶ αὐτοὺς, τοῦτ' ἔδει πάσχειν· ὅπερ οὐχ ὁρᾶται γινόμενον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τοὺς προκόπτοντας ἢ μεγάλας βλάβας ἀπὸ τῆς κακίας ἀπολαμβάνοντας, παρεῖναι. ἔδει δὲ καὶ ἀποφέρεσθαι φόβοις, καὶ λύπαις περιπίπτειν μὴ μετρίαις, ὅπερ οὐδ' αὐτὸ συμβαίνει. τούτοις ἐφεξῆς ὁ Ποσειδώνιος, καὶ τάδε γράφει. εἴτε πρὸς τῷ μεγέθει τῶν φαινομένων καὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς αἰτιάσαιντο, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν σοφοὺς, τὸ παράπαν ὁρῶσιν ἀπηλλάχθαι τῶν παθῶν, τοὺς δὲ φαύλους, ὅτε ἀσθενεῖς ὦσι μὴ κατὰ τὴν κοινὴν ἀσθένειαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπὶ πλεῖον ἐρρυηκυῖαν. οὐδ' οὕτως λέλυται τὸ ζητούμενον. ὅτι γὰρ διὰ τὴν νόσον τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς πάθεσι γίνονται, πάντες ὁμολογοῦσι. πῶς μέντοι γε κινηθείσης, καὶ πῶς κινούσης, ζητεῖται μὲν, οὐχ ἀποδείκνυται δέ. εἶτ' ἐφεξῆς καὶ τάδε γράφει. οὐ μόνον δ' οἱ ἐπὶ πλέον ἐρρυηκυῖαν ἔχοντες τὴν κακίαν, καὶ ἐν ταῖς εὐεμπτωσίαις, ὄντες ἐμπίπτουσιν εἰς τὰ πάθη, ἀλλὰ πάντες οἱ ἄφρονες ἕως ἂν ἔχωσι τὴν κακίαν, καὶ εἰς μεγάλα πάθη καὶ εἰς μικρὰ ἐμπίπτουσι. καὶ τούτων ἑξῆς τάδε. τὸ δ' ἀπολαμβάνειν κατ' ἀξίαν εἶναι τῶν συμβεβηκότων οὕτως κεκινῆσθαι, ὥστε ἀφίστασθαι τὸν λόγον μέγα πάθος ἐμφαίνει, οὐ καλῶς ἀπολαμβάνειν ἐστί. γίνεται δὲ καὶ διὰ σύμμετρον καὶ μικρόν. ἐχόμενα δὲ τούτων ὁ Ποσειδώνιος, καὶ τάδε γράφει. δυοῖν τε τὴν αὐτὴν ἀσθένειαν ἐχόντων, καὶ τὴν ὁμοίαν λαμβανόντων φαντασίαν ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ. ὁ μὲν, ἐν πάθει γίνεται. ὁ δὲ, οὔ. καὶ ὁ μὲν, ἧττον, ὁ δὲ, μᾶλλον. καὶ ἐνίοτε ὁ ἀσθενέστερος μεῖζον ἀπολαμβάνων τὸ προσπεπτωκὸς οὐ κινεῖται, καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς. ὅτε μὲν ἐν πάθεσι γίνεται, ἔστιν ὅτε δ' οὔ, καὶ ὅτε μὲν μᾶλλον. ὅτε δ' ἧττον. οἱ γοῦν ἀήθεις μᾶλλον πάσχουσιν ἐν φόβοις, ἐν λύπαις, ἐν ἐπιθυμίαις, ἐν ἡδοναῖς. καὶ οἱ κακώτεροι, συναρπάζονται ταχέως ἀπὸ τῶν παθῶν. ἐφεξῆς δὲ τούτων ὁ Ποσειδώνιος. ῥήσεις τε ποιητικὰς παρατίθεται, καὶ ἱστορίας παλαιῶν πράξεων μαρτυρούσας οἷς λέγει. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιφέρων φησί. τὸ μὲν ἄρα κακὸν ἀπὸ τοῦ ἀσυνήθους ταχὺ συναρπάζεται. τὸ δ' ἐναντίως ἡγμένον χρόνῳ μετασυνεθιζόμενον. ἐν οἷς αἱ μὲν ὑπολήψεις ἴσαι πολλάκις καὶ τὰ τῆς ἀσθενείας. τὰ πάθη δ' οὔτ' ἐπίσης, οὔτ' ἴσα γίνεται. καὶ μὴν καὶ τούτων ἑξῆς τοιάσδε τινὰς ἐρωτήσεις ἐρωτᾷ. παραγράψω δὲ καὶ ταύτας αὐτοῖς ὀνόμασι. κἂν μακρότεραί πως αἱ ῥήσεις ὦσι. διὰ τί δέ τινες τῶν μεγάλων νομιζόντων, καίπερ ἀσθενεῖς ὄντες ταῖς γνώμαις, βουλεύονταί τε καὶ συμφράδμονας ἄλλους παραλαμβάνουσιν, ὡς ὁ διαγρυπνῶν Ἀγαμέμνων. οὗτος γὰρ διὰ τὴν φροντίδα εὐθὺς ἅμα τοῖς ἄλλοις ἀριστεῦσιν ἀρρήτῳ τινὶ πένθει βέβληται κατὰ τὸν ποιητήν, λωφήσαντος δὲ τοῦ πάθους, καίπερ τῆς τῶν συμβεβηκότων ἀπολήψεως ἅμα τῆς τῶν λογισμῶν ἀσθενείας διαμενούσης, οὐδαμῶς ἡσυχάζειν ἐδοκίμαζεν. Ἥδε δὲ οἱ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή. Νέστορ' ἔπι πρῶτον Νηλήϊον ἐλθέμεν ἀνδρῶν. εἴ τινά οἱ σὺν μῆτιν ἀμύμονα τεκτήναιτο. ἥ τις ἀλεξίκακος πᾶσι Δαναοῖσι γένοιτο. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Νέστωρ θεασάμενος διὰ τῆς ὁρμῆς πόρρωθεν προσιόντα, τίς ἐστιν ἐπηρώτα. δηλώσας μετά τινος σχετλιασμοῦ, φησί. πλάζομαι ὧδ' ἐπεὶ οὔ μοι ἐπ' ὄμμασι νήδυμος ὕπνος ἱζάνει, ἀλλὰ μέλει πόλεμος καὶ κήδε' Ἀχαιῶν. αἰνῶς γὰρ Δαναῶν περιδείδια. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλύκτημαι. κραδίη δέ μοι ἔξω στηθέων ἐκθρῴσκει. τρομέει δ' ὑπὸ φαίδιμα γυῖα. εἰ μὲν δὴ τὴν καρδίαν σαλευόμενος οὕτως ἀπὸ τοῦ φόβου πάρεστι συμβουλευόμενος. οἱ ἐν τοῖς πάθεσιν ὄντες οὐ κατ' ἀξίαν τῶν συμβεβηκότων καθήκει νομίζοντες μηδένα λόγον προσίεσθαι, κινοῦνται κατὰ τὰ πάθη. εἰ δὲ μηκέτι φοβούμενος, ἀγωνιῶν μὲν δὲ τὰ ἐν τῷ φόβῳ ταῦτα φησί, διατί ποτε τῆς αὐτῆς ἀπολήψεως καὶ ἀσθενείας ὑποκειμένης. οἱ μὲν, ἀποκλίνουσι τὸν λόγον. οἱ δὲ, προσίενται, διαπορήσειεν ἄν τις εὐλόγως. τὸ δ' αἴτιον τοῦ πάθους πάντως οὐκ εἴρηκεν. ἑξῆς τούτοις ὁ Ποσειδώνιος καὶ τάδε φησί. τὸ δὲ δὴ μὴ μόνον ἀφίστασθαι τὸν λόγον ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις ὥς φησιν, ἀλλὰ καὶ προσυπολαμβάνειν ὅτι εἰ καὶ μὴ συμφέρον ἐστί, καὶ οὕτως ἑκτέον, μάχην περιέχειν φαίνεταί τε ὡς ἐπὶ μέγα συμφέρον. καὶ διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ εἰ καὶ ἀσύμφορόν ἐστιν ἄξιον ἡγεῖσθαι τοῦ μεγέθους αὐτοῦ εἰ καὶ μηδὲν ἔχει μέγεθος. ἀλλὰ καὶ τοὐναντίον ὅμως ἀντέχεσθαι οὕτως αὐτοῦ. ἔστω γὰρ τοὺς λέγοντας, ὅτι οὐκ ἔστι συμφέρον ἀφίστασθαι καὶ τοὺς ἐπαγγελλομένους δείξειν ὅτι ἀσύμφορόν ἐστι, λήρους ἡγεῖσθαι καὶ διὰ τὸ μέγα ὄφελος εἶναι τὸ οἰόμενον. ἀλλ' ἐκεῖνό γε ἀπίθανον, διὰ τὸ μέγα αὐτὸ ἀγαθὸν ὑπολαμβάνειν οἴεσθαι δεῖν, κἂν ᾖ μέγιστον κακὸν, ὅμως αὐτὸ λαμβάνειν ἐπιφωνοῦντας ἐᾶν ἀφλέσθαι τοῦτο μοι νῦν συμφέρει. τούτου γὰρ τὴν αἰτίαν οὐ πιθανόν ἐστιν ἐν τῇ ἀπολήψει κεῖσθαι τοῦ μέγα ἀγαθὸν ὑπάρχειν ἐφ' ὃ ὠθοῦνται, ζητητέον δέ. ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω πρὸς ταῦτα οὐδ' ἀποκρίνασθαι τῷ Ποσειδωνίῳ. νομίζω δὲ μηδ' ἄλλον τινὰ ἕξειν. ὅτε χρὴ τεκμαίρεσθαι τῇ τε φύσει τῶν πραγμάτων αὐτῇ, καὶ τοῖς νῦν οὖσι στωϊκοῖς. οὐκ ὀλίγων γὰρ οὐδὲ τῶν ἐπιτυχόντων ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις γεγονότων οὐδενὸς αὐτῶν οὐδὲν ἤκουσα πιθανὸν εἰπόντος εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Ποσειδωνίου προβληθείσας ἀπορίας. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνων, καὶ αὖθις ἐροῦμεν. ὅτι δ' ὁ Χρύσιππος οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις αὐτὸς ὁμολογεῖ δύναμίν τινα ἑτέραν εἶναι τῆς λογικῆς ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων αἰτίαν τῶν παθῶν, ἔνεστιν ἡμῖν ἐκ τῶν τοιούτων καταμαθεῖν ἐν οἷς αἰτιᾶται τῶν πραττομένων οὐκ ὀρθῶς ἀτονίαν τε καὶ ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς. οὕτω γὰρ αὐτὰς ὀνομάζει καθάπερ γε καὶ τἀναντία τὸ μὲν, εὐτονίαν τὸ δ' ἰσχύν. ὅσα γοῦν οὐκ ὀρθῶς πράττουσιν ἄνθρωποι. τὰ μὲν, εἰς μοχθηρὰν κρίσιν ἀναφέρει. τὰ δ' εἰς ἀτονίαν καὶ ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς. ὥσπερ γε καὶ ὧν κατορθοῦσιν, ἡ ὀρθὴ κρίσις ἐξηγεῖται μετὰ τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν εὐτονίας. ἀλλὰ τοιούτων ὥσπερ ἡ κρίσις ἔργον ἐστὶ τῆς λογικῆς δυνάμεως, οὕτως ἡ εὐτονία, ῥώμη τε καὶ ἀρετὴ δυνάμεως ἑτέρας παρὰ τὴν λογικὴν, ἣν αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὀνομάζει, τόνον, ἀφίστασθαί τέ φησιν ἔστιν ὅτε τῶν ὀρθῶς ἐγνωσμένων ἡμῖν, ἐνδόντος τοῦ τόνου τῆς ψυχῆς, καὶ μὴ παραμείναντος ἕως παντὸς, μήτ' ἐξυπηρετήσαι-

τος τοῖς τοῦ λόγου προστάγμασιν. ἐναργῶς ἐν τοῖς τοιούτοις ἐνδεικνύμενος οἷόν τι τὸ πάθος ἐστίν. ἤδη δὲ καὶ ῥῆσιν
» αὐτοῦ τινὰ παραγράψω περὶ τούτων ἐκδιδάσκουσαν. ἔστι δ' ἐκ τοῦ περὶ παθῶν ἠθικοῦ. ἔτι δὲ καὶ κατὰ τοῦτ'
» ἴσως οἱ ἐπὶ τοῦ σώματος λέγονται τόνοι, ἄτονοι καὶ εὔτονοι εἶναι κατὰ τὸ νευρῶδες, τῷ δύνασθαι ἡμᾶς ἢ ἀδυνα-
» τεῖν ἐν τοῖς διὰ τούτων ἐπιτελουμένοις ἔργοις. καὶ ὁ ἐν τῇ ψυχῇ λέγεται τόνος, ὡς εὐτονία καὶ ἀτονία καὶ ἐ-
» φεξῆς. ὥσπερ γὰρ ἐν δρόμῳ καὶ ἀνθέξει τινὸς, καὶ τῶν παραπλησίων ἤδη ἃ διὰ τῶν νεύρων ἐνεργεῖται, ἔστι
» τις ἐπιτελεστικὴ κατάστασις, καὶ ἐνδοτικὴ τῶν νεύρων προεκλελυμένων καὶ ἀνειμένων, ἀναλόγως καὶ ἐπὶ
» ψυχῆς ἔστι τοιοῦτον νευρῶδες καθὸ καὶ κατὰ μεταφορὰν ἀνεύρους τινὰς λέγομεν καὶ νεῦρα ἔχειν. εἶθ' ἑξῆς ἐξη-
» γούμενος αὐτὸ τοῦτο, τάδε γράφει. ὁ μὲν, δείμασιν ἐπιπιπτόντων ἀφίσταται. ὁ δὲ κέρδους ἢ ζημίας φερομένης
» ἐξελύθη καὶ ἐνέδωκεν. ὁ δὲ, καθ' ἕτερα τοιαῦτα, οὐκ ὀλίγα. ἕκαστον γὰρ τῶν τοιούτων, τρέπεταί τε καὶ δουλοῦ-
10 ται ἡμᾶς ὡς ἐνδιδόντας αὐτοῖς, καὶ πολλοὺς καὶ πόλεις προδιδόναι, καὶ αὑτοὺς εἰς πολλὰς καὶ ἀσχήμονας πρά-
» ξεις ἐπιδιδόναι, τῆς πρόσθεν φορᾶς ἐκλυθείσης, οἷος εἰσῆκται καὶ τῷ Εὐριπίδῃ ὁ Μενέλαος σπασάμενος
» γὰρ τὴν μάχαιραν φέρεται ἐπὶ τὴν Ἑλένην ὡς ἀναιρήσων. ἰδὼν δὲ καὶ καταπλαγεὶς εἰς τὸ κάλλος, ἐξέβαλε
» τὴν μάχαιραν, οὐδὲ ταύτης ἔτι δυνάμενος κρατεῖν. καθὰ καὶ ἡ ἐπίπληξις αὐτῆς εἴρηκεν αὐτῷ. σὺ δ' ὡς ἐσεῖδες
» μαστὸν ἐκείνης, ἐκβαλὼν ξίφος, φίλημ' ἐδέξω προδότιν αἰκάλλων κύνα. ἃ πάντα εἴρηται ὀρθῶς τῷ Χρυσίππῳ.
μάχεται δὲ τῷ κρίσεις εἶναι τὰ πάθη. κρίνας γοῦν ὁ Μενέλαος ἀποκτεῖναι τὴν Ἑλένην, καὶ σπασάμενος
τὸ ξίφος, ἐπειδὴ πλησίον ἧκεν αὐτῆς, ἐκπλαγεὶς τοῦ κάλλους διὰ τὴν ἀτονίαν καὶ ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς, τοῦτο
γάρ ἐστιν ὃ κατασκευάζει παρ' ὅλον τὸν λόγον ὁ Χρύσιππος, οὐ μόνον ἀπέρριψε τὸ ξίφος, ἀλλὰ καὶ καταφιλεῖ
τὴν γυναῖκα, καὶ ὥσπερ ἂν εἴποι τις αὐτὸν δοῦλον ἐγχειρίζει, οὐ μεταπεισθεὶς ὑπὸ λόγου τινὸς ὡς ἑτέραν κτή-
σασθαι κρίσιν, ἀλλ' ἀκρίτως τε καὶ ἀλόγως ὁρμήσας ἐπὶ τἀναντία τοῖς ἐξ ἀρχῆς κεκριμένοις. ὅθεν καὶ αὐ-
20 τὸς ὁ Χρύσιππος ἐπιφέρων φησί. διὸ πάντων τῶν φαύλων οὕτω πραττόντων ἀποστατικῶς, καὶ ἐνδοτικῶς κα-
» τὰ πολλὰς αἰτίας ἀσθενῶς καὶ κακῶς ἕκαστα πράττειν ἂν λέγοιτο. τὸ μὲν οὖν ἀποστατικῶς μὲν τοῦ λόγου, τοῖς
πάθεσι δ' ἐνδοτικῶς ἁπάντων τῶν φαύλων πραττόντων, ἀσθένειάν τινα καὶ ἀτονίαν ἐμφαίνεσθαι κατὰ τὴν ψυ-
χὴν αὐτῶν, ἀληθέστατα λέγεται. τὸ δὲ κατὰ πολλὰς αἰτίας ὃ δὴ καὶ αὐτὸς προσέθηκεν ἐν τῇ ῥήσει. καλῶς
μὲν εἴρηται πρὸς αὐτοῦ, κάλλιον δ' ἦν εἰ καὶ τὰς πολλὰς ταύτας αἰτίας, αἵτινές ποτ' εἰσὶν ἐφεξῆς αὐτὸς διε-
λήλυθεν. εἰ γάρ τις προσέχοι τὸν νοῦν, οὐδὲν οὕτως εὑρήσει συνέχον τὴν περὶ τῶν παθῶν πραγματείαν καὶ μά-
λιστα τὴν θεραπευτικὴν, ἐν ᾗ ταῦτ' ἔγραφεν, ὡς τὸ πάσας γνῶναι τὰς αἰτίας ὑφ' ὧν ἀποχωροῦσι τῶν ἐξ ἀρ-
χῆς κρίσεων οἱ κατὰ πάθος τι πράττοντες. ὁ δέ γε τοσούτου δεῖ συμπάσας ἀκριβῶς ἐκδιδάσκειν, ὥστ' οὐδ' αὐ-
τὴν ταύτην ἧς μέμνηται νῦν, ἐδήλωσε σαφῶς. οὐ γὰρ δὴ ἀποχρήσει γ' ἡμῖν εἰπεῖν ὡς ἡ τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἀσθένεια.
κοινὴ γὰρ αὕτη γε κατὰ πάντα τὰ πάθη καὶ μία. Χρύσιππος δὲ πολλὰς εἶναί φησιν αἰτίας τὰς ἐξελεγ-
30 χούσας δηλονότι τὴν ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς. ὥσπερ ἐπὶ μὲν τοῦ Μενέλεω, τὸ κάλλος τῆς Ἑλένης. ἐπὶ δὲ τῆς Ἐρι-
φύλης, τὸν χρυσόν. ἐπ' ἄλλου δέ τινος, ἄλλο. μυρία γάρ ἐστι τὰ κατὰ μέρος. ὑφ' ὧν ἐξίστανται τῆς ἀρχαίας κρί-
σεως οἱ κατὰ πάθος ζῶντες. ἀλλ' οὐ χρὴ τῶν μυρίων τούτων μνημονεύειν, ἀλλ' εἰς ὀλίγα κεφάλαια τὸν λόγον ἀ-
γειν, ὡς ὁ Πλάτων ἐποίησε. βασιλικὸν μέν τι λέγων εἶναι καὶ δεσποτικὸν, ἐπιστήμην. καὶ μήποτε ἂν ἁμαρτεῖν
μηδένα κατὰ μηδὲν, ἐπιστήμης παρούσης. τοὺς μέντοι μεταπεισθέντας, ἢ ἐπιλαθομένους αὐτῶν, ἢ βιασθέντας,
ἢ δελεασθέντας, ἐξαμαρτάνειν ἄλλον ἐν ἄλλῃ πράξει. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐπιλαθέσθαι. καὶ τὸ μεταπεισθῆναι. πάθος
οὐδέπω, καθάπερ οὐδὲ τὸ μηδὲ ὅλως ἔχειν ἐπιστήμην. ἀμαθία γὰρ τοῦτο καὶ ἄγνοιά ἐστιν, οὐ πάθος. εἰ δέ τις ὑπὸ
θυμοῦ βιασθεὶς ἢ δελεασθεὶς ὑφ' ἡδονῆς ἀπέστη τῶν ἐξ ἀρχῆς κεκριμένων, ἀσθενὴς μὲν ἡ ψυχὴ τούτῳ καὶ ἄτο-
νος. ἡ κίνησις δ' αὐτῆς τὸ πάθος ἐστίν. ὥσπερ που καὶ ἡ τοῦ κατὰ τραγῳδίαν ὑποκειμένου Μενέλεω ψυχὴ δελεα-
σθεῖσα πρὸς τῆς ἐπιθυμίας, ἐξέστη τῶν κεκριμένων. ἡ δέ γε Μηδεία βιασθεῖσα πρὸς τοῦ θυμοῦ περὶ ἧς καὶ
40 αὐτῆς οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ Χρύσιππος οὐκ αἰσθάνεται καθ' ἑαυτοῦ τῶν Εὐριπίδου μεμνημένος ἐπῶν. καὶ μαν-
» θάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακά. θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων. οὐ γὰρ μανθάνειν ἐχρῆν εἰρη-
κέναι τὸν Εὐριπίδην, εἰ τοῖς τοῦ Χρυσίππου δόγμασιν ἔμελλε μαρτυρήσειν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐναντιώτατον ἀγνοεῖν τε
καὶ μὴ μανθάνειν οἷα δρᾶν μέλλει κακά. τὸ δὲ γινώσκειν μὲν αὐτὸ, νικᾶσθαι δ' ὑπὸ τοῦ θυμοῦ, τί ἄλλο ἐστὶν, ἢ δύο
ἀρχὰς εἰσάγοντος ἀνθρώπου, τῶν τῆς Μηδείας ὁρμῶν. ἑτέραν μὲν ᾗ γιγνώσκομέν τε τὰ πράγματα, καὶ ἐ-
πιστήμην ἔχομεν αὐτῶν, ἥτις ἐστὶν ἡ λογικὴ δύναμις, ἑτέραν δ' ἄλογον, ἧς ἔργον τὸ θυμοῦσθαι. αὕτη μὲν οὖν
Μηδείας ἐβιάσατο τὴν ψυχήν. ἡ δὲ ἑτέρα ἡ ἐπιθυμητικὴ, τὴν τοῦ Μενέλεω δελεάσασα, κατηνάγκασεν ἀκολου-
θεῖν, οἷς αὐτὴ προσέταττε. Χρύσιππος δ' οὔτε τῆς ἐν τούτοις ἐναντιώσεως αἰσθάνεται, καὶ μυρία ἕτερα γράφει
τοιαῦτα. καθάπερ ἐπειδὰν λέγῃ. ἔστι δὲ ὡς οἶμαι κοινότατον ἡ ἄλογος αὕτη φορὰ καὶ ἀπεστραμμένη τὸν λό-
γον, καθὸ καὶ θυμῷ φαμὲν τινὰς φέρεσθαι. καὶ πάλιν διὸ καὶ ἐπὶ τῶν δὲ τῶν ἐμπαθῶν ὡς περὶ ἐξεστηκότων
50 ἔχομεν. καὶ ὡς πρὸς παρηλλαχότας ποιούμεθα τὸν λόγον. καὶ οὐ παρ' ἑαυτοῖς οὐδ' ἐν ἑαυτοῖς ὄντας. καὶ ἐφε-
ξῆς δὲ πάλιν ἐξηγούμενος αὐτὰ ταῦτα, ἡ δὲ παραλλαγὴ γίγνεται καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ ἀναχώρησις. οὐ κατ' ἄλλο
τι ἢ τὴν τοῦ λόγου ἀποστροφὴν ὡς προείπομεν. τῷ τε γοῦν θυμῷ φέρεσθαι, καὶ ἐξεστηκέναι, καὶ οὐ παρ' ἑαυτοῖς,
οὐδ' ἐν ἑαυτοῖς εἶναι, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα φανερῶς μαρτυρεῖ τοῦ κρίσεις εἶναι τὰ πάθη. κἀν τῇ λογικῇ
» δυνάμει τῆς ψυχῆς συνίστασθαι καθάπερ καὶ τὰ οὕτως ἔχοντα. διὸ καὶ τοιαύτας ἐστὶν ἀκοῦσαι φωνὰς ἐπὶ
» τῶν ἐρώντων καὶ τῶν ἄλλως σφόδρα ἐπιθυμούντων, καὶ ἐπὶ τῶν ὀργιζομένων. ὅτι τε τῷ θυμῷ θέλουσι χα-
» ρίζεσθαι. καὶ ἐᾶν αὐτοὺς εἴτ' ἄμεινον, εἴτε μὴ, καὶ μηδὲν λέγειν αὐτοῖς. καὶ ὡς τοῦτο, ἐκ παντός γε τρόπου ποι-
» τέον, καὶ εἰ διαμαρτάνουσι καὶ εἰ ἀσύμφορόν ἐστιν αὐτοῖς, καὶ γὰρ καὶ τὰ οὕτως ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λεγόμενα, τὴν
θυμοειδῆ δύναμιν ἑτέραν τινὰ τῆς λογιζομένης ἐνδείκνυται, καὶ τὴν ὁρμὴν τοῦ ζώου ποτὲ μὲν, ὑπ' ἐκείνης

ἄρχεσθαι

ἄρχεσθαι διδάσκει. ποτὲ δ' ὑπὸ τῆς ἐπιθυμητικῆς, ὅταν γ' ἐν πάθει καθεστήκῃ καθάπερ ὅταν ἔξω πά-
θους, ὑπὸ τῆς λογικῆς. ὅμοια δὲ τοῖς προγεγραμμένοις, καὶ τὰ οὕτως ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λεγόμενα. κα-
» θάπερ ἔχει καὶ τάδε. οἰκείας μάλιστα φορᾶς, καὶ οἱ ἐρώμενοι ἀξιοῦσι πρὸς ἑαυτοὺς ἔχειν τοὺς ἐραστάς, ἀπερι-
» σκεπτότερον, καὶ ἄνευ ἐπιστροφῆς λοιπῆς ἱσταμένους, καὶ ἔτι τοῦ παραινοῦντος λόγου αὐτοῖς ὑπερβατι-
» κοὺς ὄντας. μᾶλλον δ' οὐδ' ὅλως ὑπομονητικοὺς ἀκοῦσαι τινὸς τοιούτου, καὶ γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα
» τῇ παλαιᾷ δόξῃ μαρτυρεῖ, καθάπερ καὶ τὰ ἐφεξῆς αὐτῶν τάδε. οὕτως τε μακρὰν ἀπέχουσιν ἀπὸ τοῦ λόγου,
» ὡς ἂν ἀκοῦσαι, ἢ προσέχειν τινὶ τοιούτῳ. ὥστε μὴ δὲ τὰ τοιαῦτα ἀπὸ τρόπου ἔχειν γ' αὐτοῖς λέγεσθαι, κύ-
» πρις γὰρ οὐδὲ νουθετουμένη χαλᾷ. ἂν γὰρ βιάζῃ, μᾶλλον ἐντείνειν φιλεῖ. νουθετούμενος δ' ἔρως μᾶλλον
» πιέζει. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα, καὶ τὰ ἐφεξῆς λεγόμενα τῷ παλαιῷ μαρτυρεῖ δόγματι, περὶ τῆς τῶν
10 παθῶν γενέσεως. ἔχει δ' οὕτως. ὅτι δ' ὥσπερ ἄκαιρον ἐπιτίμησιν, καὶ οὐκ ἐπιγνώμονα τοῖς γινομένοις ἐν τῷ
ἐρᾶν ἀποκλίνουσι τὸν λόγον. καθάπερ ἄνθρωπον ἀκαίρως δοκοῦντα νουθετεῖν. ἵνα δὴ καὶ οἱ θεοὶ δοκοῦ-
» σιν αὐτοῖς ἐφιέναι ἐπιορκεῖν. καὶ ἔτι τὰ τούτων ἑξῆς. ἔτι μᾶλλον ἐξεῖναι φησὶν αὐτοῖς τὸ ἑπὸν ποιεῖν, ἀκολου-
» θοῦσι τῇ ἐπιθυμίᾳ. ἐνταῦθα μέν γε ναὶ μὰ τὸν Δία σαφῶς εἶπεν ἀκολουθοῦσι τῇ ἐπιθυμίᾳ, καθάπερ ἔμ-
προσθεν ἔφην τῷ θυμῷ, λόγῳ δ' οὔτ' ἐν τούτοις, οὔτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ τῶν ἑξῆς ἀκολουθεῖν φήσει τοὺς ἐν πάθει καθεστη-
κότας, ἀλλ' ἀπεστράφθαι διὰ παντὸς αὐτόν, καὶ φεύγειν, καὶ μὴ προσίεσθαι, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα. καὶ
μὲν δή, καὶ ὅταν μνημονεύῃ τοῦ Μενανδρείου ἔπους ἐν ᾧ φησι τὸν νοῦν ὑποχείριον ἔχων, εἰς τὸν πίθον δέ-
δωκα, φανερῶς κἀνταῦθα μαρτυροῦσαν ἀπόφασιν τῇ παλαιᾷ δόξῃ παρατίθεται. καθάπερ κἀπειδὰν
ἐξηγούμενος τὸ μὴ παρ' ἑαυτοῖς εἶναι μὴ δ' ἐν ἑαυτοῖς, λέγῃ ταυτί. οἰκείως δὲ καὶ ἐκφέρεσθαι λέγονται
οἱ οὕτως ὀργιζόμενοι, τοῖς ἐπὶ τῶν δρομέων προεκφερομένοις παραπλησίως κατὰ τὸ πλεονάζον. τῶν μέν,
20 παρὰ τὴν ἐν τῷ τρέχειν ὁρμήν. τῶν δέ, παρὰ τὸν ἴδιον λόγον. οὐ γὰρ ἂν οὕτως οἵ γε κρατοῦντες τῆς κινήσε-
ως καθ' ἑαυτοὺς ἂν κινεῖσθαι λέγοιντο, ἀλλὰ κατ' ἄλλην τινὰ βίαν ἔξωθεν αὐτῶν. ὁμολογεῖ κἀνταῦθα βίαν τι-
νὰ τὴν κινοῦσαν εἶναι πᾶσι τοῖς πάθεσιν ὁρμάς, ὀρθότατα γινώσκων, πλὴν ὅτι τὴν βίαν ἔξωθεν αὐ-
τῶν ἔφησεν εἶναι, δέον οὐκ ἔξωθεν, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀνθρώποις ὑπάρχειν εἰπεῖν. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο λέγομεν αὐτοὺς
ἑαυτοῖς ἔξω καθεστηκέναι, καὶ μὴ ἐν ἑαυτοῖς εἶναι, διότι τὸ βιαζόμενον αὐτοὺς ὁρμᾶν κατὰ τὸ πάθος, ἔξω-
θεν ἐστίν, ἀλλ' ὅτι παρὰ φύσιν ἔχουσιν. εἴ γε τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς ᾧ κρατεῖν, καὶ ἄρχειν τῶν ἄλλων ἦν κατὰ
φύσιν, οὐ κρατεῖ νῦν, ἀλλὰ κρατεῖται, καὶ ἄρχεται πρὸς τῶν ἀλόγων τῆς ψυχῆς δυνάμεων. ὅπερ οἶμαι
καὶ διὰ τῶν τοιούτων παραδειγμάτων ὁ Χρύσιππος κατασκευάζων οὐκ αἰσθάνεται. παρατίθεται γοῦν
τὸν Εὐριπίδου γεγραμμένον Ἡρακλεῖ πρὸς Ἄδμητον διάλογον. ἔχει δ' ὧδε. τί δ' ἂν προκόπτοις εἰ θέλεις
στένειν ἀεί. ταυτὶ μὲν Ἡρακλῆς λέγει. ὁ δ' Ἄδμητος ἀποκρίνεται. ἔγνωκ' αὐτός, ἀλλ' ἔρως τίς ἐξάγει.
30 δῆλον γὰρ ὅτι τῆς ἐπιθυμητικῆς δυνάμεως, οὐ τῆς λογικῆς ὁ ἔρως πάθος ὑπάρχων, ἐξάγει τὴν ὅλην ψυ-
χήν, καὶ ἄγει τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐναντίας πράξεις, ὧν ἐξ ἀρχῆς ἐκεκρίκει. παρατίθεται δὲ καὶ τὰ τοῦ Ἀχιλλέ-
ως πρὸς τὸν Πρίαμον εἰρημένα. ἄνσχεο μὴ δ' ἀλίαστον ὀδύρεο σὸν κατὰ θυμόν. οὐ γάρ τι πρήξεις ἀκαχήμε-
νος υἷος ἑῆος. οὐδέ μιν ἀνστήσεις πρίν, καὶ κακὸν ἄλλο πάθησθα. ταῦτα μὲν φησὶ λέγειν αὐτὸν παρ'
αὐτῷ διαλεγόμενον, οὕτω τ' ἔγραψεν αὐτοῖς ὀνόμασιν. ἐξίστασθαι δ' οὐκ ὀλιγάκις ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων κρίσεων
ἐν τοῖς συμπίπτουσιν, καὶ μὴ κρατεῖν ἑαυτοῦ νικωμένου ὑπὸ τῶν παθῶν. καὶ γὰρ οὖν κἀνταῦθα τό τε
τῶν κρίσεων ἐξίστασθαι καὶ τὸ μὴ κρατεῖν ἑαυτοῦ, καὶ τὸ ποτὲ μὲν εἶναι παρ' ἑαυτῷ. ποτὲ δ' οὔ. καὶ πάνθ'
ὅσα τοιαῦτα, τοῖς τε φαινομένοις ἐναργῶς ὁμολογεῖ, καὶ τῇ παλαιᾷ δόξῃ, περὶ παθῶν τε καὶ ψυχῆς δυ-
νάμεων, οὐ μὴν οἷς ὑπέθετο Χρύσιππος. ὁμοίως δ' εἴρηται, καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ τὸ περὶ τῶν παθῶν βι-
βλίον. τὸ γὰρ δὴ σεσοβημένον, καὶ παρηλλαχὸς ἐν ἡμῖν, καὶ ἀπειθὲς τῷ λόγῳ, οὐχ ἧττον ἐπὶ τῆς ἡδονῆς
40 καταγίνεται, καὶ πάλιν οὕτω γὰρ ἐξιστάμεθα, καὶ ἔξω γινόμεθα ἑαυτῶν, καὶ τελέως ἀποτυφλούμεθα ἐν
» τοῖς σφαλλομένοις. ὥστ' ἔστιν ὅτε σπόγγον ἔχοντες, ἢ ἔριον ἐν ταῖς χερσίν, τοῦτον διαράμενοι βάλλομεν ὡς
» δή τι περανοῦντες δι' αὐτῶν. εἰ δὲ τυγχάνομεν μάχαιραν ἔχοντες, ἢ ἄλλο τι, τούτῳ ἂν ἐχρησάμεθα πα-
» ραπλησίως, καὶ ἐφεξῆς, πολλάκις δὲ κατὰ τὴν τοιαύτην τυφλότητα τὰς κλεῖς δάκνομεν, καὶ τὰς θύ-
» ρας τύπτομεν, οὐ ταχὺ αὐτῶν ἀνοιγομένων, πρός τε τοὺς λίθους ἐὰν προσπταίσωμεν, τιμωρητικῶς προ-
» σφερόμεθα καταγνύντες, καὶ ῥιπτοῦντες αὐτοὺς εἴς τινας τόπους, καὶ ἐπιλέγοντες καθ' ἕκαστα τούτων
» ἀτοπώτατα. ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς ἑξῆς φησίν. ἐννοήσειε δ' ἄν τις ἐκ τῶν τοιούτων, καὶ τὴν ἐν τοῖς πάθε-
» σιν ἀλογιστίαν, καὶ ὡς ἐν τοῖς τοιούτοις ἀποτυφλούμεθα καιροῖς, ὡς ἂν ἕτεροί τινες γεγονότες τῶν προσδια-
λελογισμένων. ὅλως δ' εἴ τις ἐκλέγοι πάντα καὶ παραγράφοι νῦν ὅσα κατὰ τὸ περὶ παθῶν εἴρηται βι-
βλίον αὐτῷ, μαχόμενα μὲν οἷς αὐτὸς ὑπέθετο δόγμασιν. ὁμολογοῦντα δὲ τοῖς τε φαινομένοις ἐναργῶς,
50 καὶ τῇ Πλάτωνος δόξῃ, μῆκος ἂν ἄμετρόν τι γένοιτο τοῦ βιβλίου. μεστὸν γάρ ἐστιν αὐτῷ τὸ γραμμάτων τὸ ἐκ τῶν
κρίσεων ἐξίστασθαι λέγοντι, καὶ τῶν προδιαλελογισμένων διὰ τὸν θυμὸν ἢ τὴν ἐπιθυμίαν, ἢ τὴν ἡδονὴν ἢ
ἤ τι τοιοῦτον μανιωδῶς τε κινεῖσθαι, καὶ οὐκ ἐν ἑαυτῷ, οὐδὲ παρ' ἑαυτῷ εἶναι, τετυφλῶσθαι τε τὴν διά-
νοιαν, ἀλογίστως τε φέρεσθαι, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα. τὰς μὲν δὴ τοιαύτας ῥήσεις αὐτῷ, τινὶ κατὰ σχολὴν
ἐκλέγειν ἐπιτρέπω. δεδειγμένου δὲ ἤδη σαφῶς αὐτῶν τοῦ τύπου, μεταβήσομαι δ' ἐπί τινα τῶν ὑπὸ τοῦ
Ποσειδωνίου πρὸς τὸν Χρύσιππον ἀντειρημένων. ὁ γοῦν ὅρος οὗτος φησὶν ὁ τῆς λύπης, ὥσπερ οὖν καὶ ἄλ-
λοι πολλοὶ τῶν παθῶν, ὑπό τε Ζήνωνος εἰρημένοι, καὶ πρὸς τοῦ Χρυσίππου γεγραμμένοι σαφῶς ἐξε-
λέγχουσι τὴν γνώμην αὐτοῦ. δόξαν γὰρ εἶναι πρόσφατον τὸ κακὸν αὐτῷ παρεῖναι φησὶ τὴν λύπην, ἐν ᾧ

καὶ συντομώτερον ἐνίοτε λέγοντες ὧδέ πως προφέρονται. λύπη ἐστὶ δόξα πρόσφατος κακοῦ παρουσίας
εἶναι μὲν δὴ τὸ πρόσφατον φησὶ τὸ ὑπόγυιον κατὰ τὸν χρόνον, ἀξιοῖ δὲ τὴν αἰτίαν αὐτῶν ῥηθῆναι δι' ἣν
ἡ τοῦ κακοῦ δόξα πρόσφατος μὲν οὖσα, συστέλλει τε τὴν ψυχὴν, καὶ λύπην ἐργάζεται. χρονισθεῖσα δ' ἢ οὐ
δ' ὅλως, ἢ οὐκ ἔθ' ὁμοίως συστέλλει. καίτοι οὐδὲ τὸ πρόσφατον ἐχρῆν ἐγκεῖσθαι κατὰ τὸν ὅρον, εἴπερ ἀληθῆ
τὰ Χρυσίππου. κατὰ γὰρ τὴν γνώμην αὐτοῦ μᾶλλον τοῦ μεγάλου κακοῦ, ἢ ἀνυπομονήτου, ἢ ἀκαρτερήτου κα-
θάπερ αὐτὸς εἴωθεν ὀνομάζειν τὴν λύπην εἰρῆσθαι δόξαν, οὐ προσφάτου. ἔνθα καὶ διχόθεν ὁ Ποσειδώνιος ἀν-
τιλέγει τῷ Χρυσίππῳ. κατὰ μὲν τὸν δεύτερον ὁρισμὸν ἀναμιμνήσκων τῶν τε σοφῶν καὶ τῶν προκο-
πτόντων, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. οἱ μὲν γὰρ ἐν μεγίστοις ἀγαθοῖς. οἱ δ' ἐν μεγίστοις κακοῖς ἑαυτοὺς ὑπολαμβά-
νοντες εἶναι, ὅμως οὐ γίνονται διὰ τοῦτ' ἐν πάθει. κατὰ δὲ τὸν πρῶτον ἐρωτᾷ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οὐχ ἡ τῆς τοῦ
10 κακοῦ παρουσίας δόξα τὴν λύπην, ἀλλ' ἡ πρόσφατος ἐργάζεται μόνη, καί φησι διότι πᾶν τὸ ἀμελέτητον,
καὶ ξένον, ἀθρόως προσπίπτον, ἐκπλήττει τε, καὶ τῶν παλαιῶν ἐξίστησι κρίσεων. ἀσκηθὲν δὲ καὶ συνεθισθὲν, καὶ
χρονίσαν ἢ οὐδ' ὅλως ἐξίστησιν ὡς κατὰ πάθος κινεῖν, ἢ ἐπὶ μικρὸν κομιδῆ, διὸ καὶ προενδημεῖν φησὶ τοῖς
πράγμασι, μήπω παροῦσιν, οἷον παροῦσι χρῆσθαι. βούλεται δὲ τὸ προενδημεῖν ῥῆμα τῷ Ποσειδωνίῳ, τὸ
οἷον προαναπλάττειν τε, καὶ προτυποῦν τὸ πρᾶγμα παρ' ἑαυτῷ τὸ μέλλον γενήσεσθαι, καὶ ὡς πρὸς ἤδη
γενόμενον ἐθισμόν τινα ποιεῖσθαι κατὰ βραχύ. διὸ καὶ τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου παρείληφεν ἐνταῦθα. ὡς ἄρα τι-
νὸς ἀναγγείλαντος αὐτῷ τεθνάναι τὸν υἱὸν, εὖ μάλα καθεστηκότως εἶπεν. ᾔδειν θνητὸν γεννήσας. καὶ ὡς τοῦτο λα-
βὼν Εὐριπίδης τὸ νόημα τὸν Θησέα πεποίηκε λέγοντα. Ἐγὼ δὲ παρὰ σοφοῦ τινος μαθὼν Εἰς φροντίδας
νοῦν συμφοράς τ' ἐβαλλόμην. Φυγάς τ' ἐμαυτὸν προστιθεὶς πάτρης ἐμῆς Θανάτους τ' ἀώρους, καὶ κακὰς ἄλ-
λας ὁδούς. Ὡς εἴ τι πάσχοιμ' ὧν ἐδόξαζόν ποτε Μή μοι νεωρὲς προσπεσὸν ψυχὴν δάκοι. Οὕτω δὲ
20 εἰρῆσθαί φησι καὶ τὰ τοιαῦτα. Εἰ μὲν τόδ' ἦμαρ πρῶτον ἦν κακουμένῳ. καὶ μὴ μακρὰν δὴ διὰ πόνων
ἐναυστόλουν, εἰκὸς σφαδάζειν ἦν ἂν ὡς νεόζυγα Πῶλον, χαλινὸν ἀρτίως δεδεγμένον. νῦν δ' ἀμβλύς εἰ-
μι καὶ κατηρτυκὼς κακῶν. ἔτι θ' ὅτε τὰ τοιαῦτα μακρὸς χρόνος μαλάξει. νῦν δ' ἔθ' ἡ βάσκει. κακὸν ὅτι δ' ἐν
τῷ χρόνῳ μαλάττεται τὰ πάθη κἂν αἱ δόξαι μένωσι τοῦ κακόν τι αὐτοῖς γεγονέναι, καὶ ὁ Χρύσιππος ἐν
» τῷ δευτέρῳ περὶ παθῶν μαρτυρεῖ γράφων ὧδε. ζητήσαι δ' ἄν τις καὶ περὶ τῆς ἀνέσεως τῆς λύπης πῶς
» γίνεται, πότερον δόξης τινὸς μετακινουμένης, ἢ πασῶν διαμενουσῶν, καὶ διὰ τί τοῦτ' ἔσται. εἶτ' ἐπιφέρων φη-
» σί. δοκεῖ δέ μοι ἡ μὲν τοιαύτη δόξα διαμένειν ὅτι κακὸν αὐτὸ, ὃ δὴ πάρεστιν. ἐγχρονιζομένης δ' ἀνίεσθαι ἡ συστο-
» λὴ, καὶ ὡς οἶμαι ἡ ἐπὶ τὴν συστολὴν ὁρμή. τυχὸν δὲ καὶ ταύτης διαμενούσης οὐχ ὑπακούσεται τὰ ἑξῆς
» διὰ ποιὰν ἄλλην ἐπιγινομένην διάθεσιν, δυσυλλόγιστον τούτων γινομένων. οὕτω γὰρ καὶ κλαίοντες, καὶ μὴ
» βουλόμενοι κλαίειν κλαίουσιν ὅταν μὴ ὁμοίας τὰς φαντασίας τὰ ὑποκείμενα ποιῇ, καὶ ἐνίσταταί τι ἢ μη-
30 » δέν. ὃν τρόπον γὰρ ἡ θρήνων παῦσις γίνεται, καὶ κλαυθμοῦ, τοιαῦτα εὔλογον, καὶ ἐπ' ἐκείνων συντυγχά-
» νειν ἐν ταῖς ἀρχαῖς μᾶλλον τῶν πραγμάτων κινούντων, καθάπερ ἐπὶ τῶν τὸν γέλωτα κινούντων γίνεσθαι
» ἔφην, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. ὅτι μὲν οὖν ἐν τῷ χρόνῳ παύεται τὰ πάθη, καίτοι τῆς δόξης διαμενούσης,
αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ὁμολογεῖ. διὰ τίνα μέντοι τὴν αἰτίαν τοῦτο γίνεται, δυσλόγιστον εἶναί φησιν. εἶθ' ἑξῆς
ἕτερα παραπλησίως γινόμενα γράφει, περὶ ὧν οὐδ' αὐτῶν δηλονότι τὴν αἰτίαν ἐπαγγέλλεται γινώσκειν.
ἀλλ' οὐ Ποσειδώνιός γε Χρυσίππῳ τε τὰς, αἰτίας τῶν τοιούτων ἀγνοεῖν φησὶν, ἀλλ' ἐπαινεῖ καὶ ἀποδέχεται τὰ
ὑπὸ τῶν παλαιῶν εἰρημένα, ἃ ἐφεξῆς ἐρῶ. σὺ δ' οὔτ' ἐκείνων μνημονεύσας, οὔτ' ἄλλην αὐτὸς εἰπὼν, οἴει
λελύσθαι τὸ ζητούμενον ἂν ὁμολογήσῃς ἀγνοεῖν τὴν αἰτίαν. καίτοι τό γε συνέχον ὅλην τὴν πραγμα-
τείαν τήν τε τῶν λογικῶν ζητημάτων, καὶ τὴν θεραπευτικὴν τῶν παθῶν οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ τὸ τὰς αἰτίας ἐ-
ξευρεῖν ὑφ' ὧν γίνεταί τε καὶ παύεται τὰ πάθη. οὕτω γὰρ ἄν τις οἶμαι καὶ τὴν γένεσιν αὐτῶν κωλύσειε,
40 καὶ γενομένας παῦσαι δυνηθείη. συναναιρεῖσθαι γὰρ εὔλογον οἶμαι ταῖς αἰτίαις τάς τε γενέσεις, καὶ τὰς
ὑπάρξεις τῶν πραγμάτων. ταῦτά τοι καὶ ἀχρεῖς κατὰ τὸ περὶ τῶν παθῶν βιβλίον τί καὶ γράψαι τοι-
οῦτον ἡμῖν, ᾧ προσέχοντες τὸν νοῦν κωλύσομέν τε τῶν παθῶν ἕκαστον γίνεσθαι, καὶ γενόμενον ἰασόμεθα.
καίτοι καὶ τοῦ Πλάτωνος θαυμαστῶς γράψαντος, ὡς καὶ ὁ Ποσειδώνιος ἐπισημαίνεται θαυμάζων τὸν ἄν-
δρα, καὶ θεῖον ἀποκαλεῖ, ὡς καὶ πρεσβεύων αὐτοῦ τά τε περὶ τῶν παθῶν δόγματα, καὶ τὰ περὶ τῶν
τῆς ψυχῆς δυνάμεων, ὅσα τε περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι τὴν ἀρχὴν, ἢ γενόμενα παύεσθαι τάχιστα τῆς ψυ-
χῆς τὰ πάθη γέγραπται πρὸς αὐτοῦ. συνῆφθαι δὲ καὶ τὴν περὶ τῶν ἀρετῶν διδασκαλίαν τούτοις φησί.
καὶ τὴν περὶ τοῦ τέλους, καὶ ὅλως πάντα τὰ δόγματα τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας, ὥσπερ ἐκ μιᾶς μη-
ρίνθου δεδέσθαι τῆς γνώσεως τῶν κατὰ τὴν ψυχὴν δυνάμεων, αὐτός τε δείκνυσιν, ὡς ἀπὸ θυμοῦ, καὶ
ἐπιθυμίας γίγνεται τὰ πάθη, καὶ διὰ τίνα τὴν αἰτίαν ἐν τῷ χρόνῳ καθίσταται, κἂν αἱ δόξαι τε καὶ αἱ
50 κρίσεις ἔτι μένωσι τοῦ κακὸν ὑπάρχειν αὐτοῖς, ἢ γεγονέναι. προσχρῆται δ' εἰς τοῦτο μάρτυρι καὶ αὐτῷ τῷ
» Χρυσίππῳ, κατὰ τὸ δεύτερον περὶ τῶν παθῶν ὧδέ πως γράφοντι. περὶ δὲ τῆς λύπης, καὶ ὡς ἂν ἐμ-
» πλησθέντες τινὲς ὁμοίως φαίνονται ἀφίστασθαι καθάπερ καὶ ἐπὶ Ἀχιλλέως ταῦτα λέγει ὁ ποιητὴς, πεν-
» θοῦντος τὸν Πάτροκλον. Ἀλλ' ὅτε δὴ κλαίων τε κυλινδόμενός τ' ἐκορέσθη. Καί οἱ ἀπὸ πραπίδων
» ἦλθ' ἵμερος ἠδ' ἀπὸ γυιῶν, ἐπὶ τὸ παρακαλεῖν ὥρμησε τὸν Πρίαμον τὴν τῆς λύπης ἀλογίαν αὐτῷ πα-
» ριστὰς, εἶτ' ἐφεξῆς ἐπιφέρει καὶ ταῦτα, Καθ' ὃν λόγον οὐκ ἂν ἀπελπίσαι τις οὕτως τῶν πραγμάτων ἐγχρο-
» νιζομένων, καὶ τῆς παθητικῆς φλεγμονῆς ἀνιεμένης τὸν λόγον παρεισδυόμενον, καὶ οἱονεὶ χώραν λαμβά-
» νοντα παριστάναι τὴν τοῦ πάθους ἀλογίαν. ἐναργῶς γὰρ ἐν τούτοις ὁ Χρύσιππος ὁμολογεῖ τήν τε παθη-
τικὴν φλεγμονὴν ἀνίεσθαι κατὰ τὸν χρόνον ἔτι τῆς ὑπολήψεώς τε καὶ δόξης μενούσης, ἐμπίπλα-

σθαί τε

σθαί τε τῶν παθητικῶν κινήσεων τὸν ἄνθρωπον. καὶ διὰ τοῦτο παῦλαν τινὰ λαμβάνοντος τοῦ πάθους, καὶ ἡσυχάσαντος, τὸν λόγον ἐπικρατέστερον γίνεσθαι. ταῦτα γὰρ ἀληθῆ μέν ἐστιν εἴπερ τινά, καὶ ἄλλα, μάχεται δὲ ταῖς ὑποθέσεσιν αὐτοῦ καθάπερ καὶ τὰ ἐπιφερόμενα τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα. λέγεται δὲ καὶ τοιαῦτα εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν παθῶν. λαιψηρὸς δὲ κόρος κρυεροῖο γόοιο. καὶ ἔτι τὰ τοιαῦτα εἰς τὸ κατὰ τὴν λύπην ἀγωγόν. τοῖς δὲ δυστυχοῦσι πῶς τερπνὸν τὸ κλαῦσαι, καὶ ἀποδύρασθαι τύχας. καὶ ἔτι τούτων ἐφεξῆς. ὣς φάτο τοῖσι δὲ πᾶσιν ὑφ' ἵμερον ὦρσε γόοιο. Καί, τὸν αὐτὸν ἀνέγειρε γόον, αἶ ἔγε πολύδακρυν ἀηδόνα. ἔτι δὲ ἀμέλει πάμπολλα καὶ ἄλλα τοιαῦτα παρὰ τῶν ποιητῶν ἀθροῖσαι μαρτυρεῖα, τοῦ, καὶ λύπης, καὶ δακρύων, καὶ κλαυθμῶν, καὶ θρήνου, καὶ νίκης, καὶ τιμῆς, καὶ πάντων τε τῶν τοιούτων ἐμπίπλασθαι τὸν ἄνθρωπον, ἐφ' οἷς οὐδὲν χαλεπόν ἐστι συλλογίζεσθαι τὴν αἰτί-
10 αν, δι' ἣν ἐν τῷ χρόνῳ παύεται μὲν τὰ πάθη, κρατεῖ δὲ τῶν ὁρμῶν ὁ λόγος. ὡς γὰρ ἐφίεται τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς οἰκείων τινῶν ὀρεκτικῶν οὕτως καὶ τυγχανόντων αὐτῶν ἐμπίπλαται. κἂν τούτῳ τὴν ἑαυτοῦ κίνησιν καθίστησιν, ἥτις ἐκράτει τῆς ὁρμῆς τοῦ ζώου, καὶ καθ' ἑαυτὴν ἦγεν ἐφ' ὅτι παρῆγετο, οὔκουν ἀσυλλόγιστοι τῆς παύλας τῶν παθῶν εἰσὶν αἱ αἰτίαι καθάπερ ὁ Χρύσιππος ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ πάνυ σαφεῖς τῷ γε μὴ βουλομένῳ φιλονεικεῖν τοῖς παλαιοῖς. οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐναργές ἐστιν, ὡς τὸ δυνάμεις τινὰς ἐν ταῖς ἡμετέραις εἶναι ψυχαῖς ἐφιεμένας φύσει, τὴν μέν, ἡδονῆς, τὴν δέ, κράτους, καὶ νίκης, ἃς ἐναργῶς ὁρᾶσθαι φησὶ κἀν τοῖς ἄλλοις ζώοις ὁ Ποσειδώνιος, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἐπεδείξαμεν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώτου γράμματος. ἐπιμέμφεται δ' ὀρθῶς τοῦ Χρυσίππου, κἀν τῷ φάναι τυχὸν δὲ τῆς ὁρμῆς διαμενούσης οὐχ ὑπακούσεται τὰ ἑξῆς διὰ ποιὰν ἄλλην ἐπιγινομένην διάθεσιν. ἀμήχανον γὰρ εἶναι φησὶ παρεῖναι μὲν τὴν ὁρμήν, ὑπ' ἄλλης δέ τινος αἰτίας κωλύεσθαι τὴν κατ' αὐτὴν ἐνέργειαν. ὅθεν κἀπει-
20 δὰν λέγῃ. οὕτω γὰρ καὶ κλαίοντες παύονται, καὶ μὴ βουλόμενοι κλαίειν κλαίουσιν, ὅταν ὁμοίας τὰ ὑποκείμενα φαντασίας ποιῇ, τὴν αἰτίαν ἐρωτᾷ κἀνταῦθα ὁ Ποσειδώνιος, δι' ἣν καὶ οἱ πολλοὶ μὴ βουλόμενοι πολλάκις κλαίουσιν, ἐπέχειν μὴ δυνάμενοι τὰ δάκρυα. καὶ ἄλλοι κλαίειν ἔτι βουλόμενοι φθάνουσιν ἔτι παυόμενοι διὰ τὰς παθητικὰς κινήσεις, σφόδρα ἐγκειμένας, ὡς μὴ κρατεῖσθαι πρὸς τῆς βουλήσεως, ἢ παντελῶς πεπαυμένας, ὡς μηκέτ' ἐπεγείρεσθαι δύνασθαι πρὸς αὐτῶν. οὕτω γὰρ ἥτε τοῦ λόγου μάχη τε καὶ διαφορὰ πρὸς τὸ πάθος εὑρεθήσεται, καὶ τῆς ψυχῆς αἱ δυνάμεις ἐναργῶς σωθήσονται, οὐ μὰ Δία ὡς Χρύσιππος φησὶ διά τινας αἰτίας ἀσυλλογίστους τούτων γινομένων, ἀλλὰ διὰ τὰς ὑπὸ τῶν παλαιῶν εἰρημένας. οὐ γὰρ Ἀριστοτέλης μόνον, ἢ Πλάτων ἐδόξαζον οὕτως. ἀλλ' ἔτι πρόσθεν ἄλλοι τέ τινες καὶ ὁ Πυθαγόρας, ὡς καὶ ὁ Ποσειδώνιος φησὶν ἐκείνου πρώτου τε εἶναι λέγων τὸ δόγμα, Πλάτωνα δ' ἐξεργάσασθαι, καὶ κατασκευάσαι τελεώτερον αὐτό. διὰ τοῦτο τοίνυν καὶ τὰ ἔθη
30 φαίνεται πλεῖστον δυνάμενα, καὶ ὅλος ὁ χρόνος εἰς τὰς παθητικὰς κινήσεις. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἔθεσιν οἰκειοῦται κατὰ βραχὺ τὸ τῆς ψυχῆς ἄλογον, οἷς ἂν ἐντρέφηται. κατὰ δὲ τὸν χρόνον ὡς προείρηται, παῦλα γίνεται τῶν παθῶν ἐμπιπλαμένων τῶν ἀλόγων τῆς ψυχῆς δυνάμεων, ὧν ἐπεθύμουν ἔμπροσθεν. αἱ δὲ λογικαὶ γνώσεις τε καὶ κρίσεις, καὶ ὅλως ἐπιστῆμαι πᾶσαι καὶ τέχναι, διὰ τὸν χρόνον αὐτὸν μόνον ψιλόν, οὔτε δύσλυτοι φαίνονται γίγνεσθαι καθάπερ οἱ κατὰ πάθος ἐθισμοί, οὔτε μετατίθεσθαι τε καὶ παύεσθαι καθάπερ ἡ λύπη, καὶ ἄλλα πάθη. τίς γὰρ τοῦ τὰ δὶς δύο τέσσαρα εἶναι διὰ τὸν χρόνον ἐμπλησθεὶς ἀπέστη καὶ μετεδόξασεν. ἢ τίς τοῦ, μὴ πάσας εἶναι τὰς ἐκ τοῦ κέντρου τοῦ κύκλου, καθ' ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων θεωρημάτων, οὐδείς ἐστιν ὅστις ἐμπλησθεὶς ἀπέθετο τὴν παλαιὰν δόξαν, ὥσπερ ἀποτίθεται τὸ κλαίειν τε καὶ λυπεῖσθαι, καὶ στένειν, οἰμώζειν τε καὶ θρηνεῖν, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα κἂν αἱ περὶ τῶν γεγενημένων, ὡς κακῶν ὅμοιαι διαμένουσιν ὑπολήψεις. ἱκανὰ μὲν οὖν ἀμέλει, καὶ ταῦ-
40 τα πρὸς ἔνδειξιν, ὧν οὐκ ὀρθῶς ἔγραψεν ὁ Χρύσιππος, ὑπέρ τε τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, καὶ πολὺ πρότερον ἔτι περὶ τῶν ἐργαζομένων αὐτὰ δυνάμεων. οὐ μὴν ἀλλὰ διὰ τοῦ πέμπτου γράμματος ἔγνωκα περὶ τῶν αὐτῶν ἔτι διαλεχθῆναι, παραλείπων μὲν τὰ πλεῖστα τῶν οὐκ ὀρθῶς εἰρημένων αὐτῷ. μόνων δὲ ἐκείνων μνημονεύων, ἐν οἷς ἀπολογεῖται πρὸς ἑαυτόν. ἐναντία τε τολμᾷ φθέγγεσθαι τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις. ἐπιμνησθήσομαι δ' ἐν αὐτοῖς ἔτι καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ποσειδωνίου πρὸς τὸν Χρύσιππον ἀντειρημένων.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠ-ΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩ-ΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ. έ

Περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς λόγος ἀναγκαῖος μὲν ἦν ἡμῖν ἐσκέ-
φθαι, καὶ δι' ἑαυτόν. ἀναγκαιότερον δὲ ἐποίησαν αὐτὸν οἱ περὶ τὸν Χρύ-
10 σιππον εἰς ἀπόδειξιν τοῦ περιέχοντος τόπου τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν
προσχρησάμενοι. δείξαντες γὰρ ὡς μὲν αὐτοὶ νομίζουσιν ἅπαντα τὰ
πάθη συνιστάμενα κατὰ τὴν καρδίαν. ὡς δὲ τἀληθὲς ἔχει τὰ κατὰ
μόνον τὸν θυμόν. ἔπειτα προσλαβόντες, ὡς ἔνθα ἂν ᾖ τὰ πάθη τῆς
ψυχῆς, ἐνταῦθ' ἐστὶ καὶ τὸ λογιζόμενον αὐτῆς, οὕτως ἤδη περαίνου-
σιν, ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ λογιστικὸν ὑπάρχειν. ἡμεῖς δὲ ὅτι μὲν ἐντεῦθεν ὁρ-
μᾶται τὰ κατὰ τὸν θυμόν, ἀληθεύειν αὐτοὺς φαμέν, οὐ μὴν οὔθ' ὅτι
καθ' ἕνα τόπον ἀναγκαῖόν ἐστι τό τε θυμούμενον εἶναι, καὶ τὸ λογιζό-
μενον, οὔθ' ὅτι μιᾶς δυνάμεως ἔστων ἔργα συγχωροῦμεν. ἀλλ' ἀποδεικνύειν αὐτοὺς ἀξιοῦμεν ὥσπερ
τἆλλα τὰ κατὰ τὸν λόγον, οὕτω καὶ ὅτι τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἀναγκαῖόν ἐστιν εἶναι τῶν τε παθῶν καὶ
20 τοῦ λογισμοῦ. Χρύσιππος μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν ἀποδεικνύναι πειρᾶται κρίσεις τινὰς εἶ-
ναι τοῦ λογιστικοῦ τὰ πάθη. Ζήνων δ' οὐ τὰς κρίσεις αὐτάς, ἀλλὰ τὰς ἐπιγιγνομένας αὐταῖς συστο-
λὰς καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε καὶ τὰς πτώσεις τῆς ψυχῆς ἐνόμιζεν εἶναι τὰ πάθη. ὁ Ποσειδώνι-
ος δ' ἀμφοτέροις διενεχθεὶς ἐπαινεῖ τε ἅμα καὶ προσίεται τὸ Πλάτωνος δόγμα, καὶ ἀντιλέγει τοῖς
περὶ τὸν Χρύσιππον, οὔτε κρίσεις εἶναι τὰ πάθη δεικνύων, οὔτε ἐπιγιγνόμενα κρίσεσι, ἀλλὰ κινή-
σεις τινὰς ἑτέρων δυνάμεων ἀλόγων ἃς ὁ Πλάτων ὠνόμασεν ἐπιθυμητικήν τε καὶ θυμοειδῆ. πολλῶν
δ' εἰρημένων αὐτῷ πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ παλαιοῦ δόγματος, ἃ μέν ἐστιν ἐπίκαιρα, ταῦτ' ἐν τῷ πρὸ τού-
του λόγῳ τετάρτῳ τῆς ὅλης ὄντι πραγματείας, ἐπειράθην εἰπεῖν διὰ βραχέων ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ
γράμματος. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν αὐτὸς ἀπ' ἐμαυτοῦ διῆλθον ὅσα τε μάχεται τῶν ἐναργῶς φαι-
νομένων τῷ Χρυσίππου δόγματι, καὶ ὅσα πρὸς ἑαυτὸν ἐναντιολογούμενος εἴρηκεν, οὐκ ἀναμείνας τὸν
30 ἔξωθεν κατήγορον. ἱκανὰ μὲν οὖν ἦν καὶ ἐκεῖνα πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ πλείους εἶναι δυνάμεις, αἷς ἐπι-
θυμοῦμέν τε καὶ θυμούμεθα, καὶ λογιζόμεθα, καὶ μὴ μίαν ὡς ὁ Χρύσιππος οἴεται. προσκείσεται δ'
οὐκ ὀλίγα, καὶ κατὰ τόνδε ἔτι τὸν λόγον ὅσα ὁ Χρύσιππος αὐτὸς ἐναντιολογούμενος αὐτῷ, μαρτυρεῖ
τοῖς τἀληθέσιν ἅμα καὶ τῷ παλαιῷ δόγματι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τὰ κακῶς εἰρημένα παρ' αὐτοῦ,
καίτοι πάμπολλα τὸν ἀριθμὸν ὄντα, παρελθεῖν ἐκεῖνα, πολύβιβλόν τε ἅμα τὴν πραγματείαν ἔσε-
σθαί μοι νομίζων, εἰ πάντ' ἐξελέγχοιμι καλῶς, πεπεισμένος τε ὑπὸ φιλονεικίας τῆς πρὸς τοὺς πα-
λαιοὺς ἐριστικωτέρους ὑπὲρ αὐτῶν ἀντεροῦντας μοι τοὺς ἐπαινοῦντας τὰ Χρυσίππου δόγματα. ἐν
οἷς δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν καταβάλλει μετὰ τοῦ καὶ μάχεσθαι τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις, ἐν τούτοις ἡγοῦ-
μαι τάχ' ἂν αἰδεσθῆναί τε τινα, καὶ μεταστῆναι πρὸς τὰ βελτίω, καθάπερ καὶ ὁ Ποσειδώνιος ἐποίη-
κεν, αἰδεσθεὶς συναγορεῦσαι ψευδεῖ φανερῶς δόγματι τῷ τῶν ἄλλων στωϊκῶν. οἵ γε μέχρι τοσού-
του φιλονεικίας ἥκουσιν, ὥστ' ἐπειδὴ τῆς λογικῆς δυνάμεως ἔφασαν εἶναι τὰ πάθη τοῖς ἀλόγοις
40 ζώοις μὴ μετέχειν αὐτῶν συγχωρεῖν. οἱ πλεῖστοι δ' οὐδὲ τοῖς παιδίοις, ὅτι δηλαδὴ καὶ ταῦτ' οὐδέ-
πω λογικά. τὸ μὲν οὖν οὕτως ἀναισχυντεῖν πρὸς τὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναργῶς φαινόμενα, σοφιστῶν
ἔργον ἐστί. τὸ δὲ μηδὲ ἅπερ ὑπέθεντο δύνασθαι διαφυλάττειν. ἀλλ' ἐναντία γράφειν αὐτῶν, ἀγυμνά-
στων περὶ λόγον ἀνθρώπων. οἷός περ καὶ ὁ θαυμασιώτατος Χρύσιππος ἐν παμπόλλαις εὑρίσκεται
πραγματείαις. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἑτέρωθι, περὶ δὲ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν, ὡς οὐκ ἔστι τῆς
λογιστικῆς δυνάμεως ἤδη μέν μοι καὶ τὸ πρὸ τούτου πεπλήρωται βιβλίον, ὧν αὐτὸς ἀκούων ὁμο-
λογεῖ. πληρωθήσεται δ' οὐδὲν ἧττον καὶ τόδε τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησαμένῳ. τὸ πάθος τῆς ψυ-
χῆς κίνησιν τινὰ παρὰ φύσιν ἄλογον ὑπάρχειν, οὐχ οἱ παλαιοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ Χρύσιππος ὁμολο-
γεῖ. καὶ μὲν δὴ ὡς ἡ κίνησις αὕτη ταῖς τῶν ἀστείων οὐκ ἐγγίνεται ψυχαῖς, ὡμολόγηται παρ' ἀμφοῖν. ὁ-
50 ποία δέ τις ἐστίν, ἡ τῶν φαύλων ψυχὴ κατά τε τὰ πάθη, καὶ πρὸ τῶν παθῶν, οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἐξη-
γοῦνται. Χρύσιππος μὲν γὰρ ἀνάλογον ἔχειν αὐτὴν φησὶ τοῖς ἐπιτηδείοις σώμασιν εἰς πυρετοὺς ἐμπί-
πτειν, ἢ διαῤῥοίας, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐπὶ μικρᾷ καὶ τυχούσῃ προφάσει. καὶ μέμφεταί γε ὁ Πο-
σειδώνιος αὐτοῦ τὴν εἰκόνα. χρῆναι γάρ φησιν οὐ τούτοις, ἀλλὰ τοῖς ἁπλῶς ὑγιαίνουσι σώμασιν εἰ-
κάσαι τὴν τῶν φαύλων ψυχήν. εἴτε γὰρ ἐπὶ μεγάλοις αἰτίοις, εἴτ' ἐπὶ μικροῖς πυρέττοιεν,
οὐδὲν διαφέρειν ὡς πρὸς τὸ πάσχειν τε αὐτὰ καὶ εἰς πάθος ἄγεσθαι καθ' ὁπωσοῦν. ἀλλὰ τῷ τὰ
μέν, εὐέμπτωτα εἶναι. τὰ δέ, δύσπτωτα, διαφέρειν ἀλλήλων. οὔκουν ὀρθῶς εἰκάζεσθαί φησιν
ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου, τὴν μὲν ὑγείαν τῆς ψυχῆς, τῇ τοῦ σώματος ὑγείᾳ, τὴν δὲ νόσον, τῇ ῥᾳδίως εἰς

νόσημα ἐμπιπτούσῃ καταστάσει τοῦ σώματος. ἀπαθῆ μὲν γὰρ γίγνεσθαι ψυχὴν τὴν τοῦ σοφοῦ δηλο-
νότι, σῶμα δ' οὐδὲν ὑπάρχειν ἀπαθές. ἀλλὰ δικαιότερον εἶναι προσεικάζειν τὰς τῶν φαύλων ψυ-
χὰς ἤτοι τῇ σωματικῇ ὑγείᾳ ἐχούσῃ τὸ εὐέμπτωτον εἰς νόσον, οὕτω γὰρ ὠνόμασεν ὁ Ποσειδώνιος, ἢ αὐ-
τῇ τῇ νόσῳ. εἶναι γὰρ ἤτοι νοσώδη τινὰ ἕξιν, ἢ ἤδη νοσοῦσαν. συμφέρεται μέντοι τῷ Χρυσίππῳ,
καὶ αὐτὸς ὡς νοσεῖν τε καὶ λέγειν τὴν ψυχὴν ἅπαντας τοὺς φαύλους, ἐοικέναι τε τὴν νόσον αὐτῶν ταῖς
εἰρημέναις τοῦ σώματος καταστάσεσι. λέγει γοῦν ὧδε κατὰ τὴν λέξιν. διὸ καὶ ἡ νόσος τῆς ψυχῆς ἔοικεν, οὐχ
" ὡς ὁ Χρύσιππος ὑπείληφε τῇ νοσώδει καχεξίᾳ τοῦ σώματος καθ' ἣν ὑποφέρεται ῥεμβώδεσιν οὐχὶ
" περιοδικοῖς δὲ τ' ἐμπίπτει πυρετοῖς. ἀλλὰ μᾶλλον ἔοικεν ἡ ψυχικὴ νόσος ἤτοι σωματικῇ ὑγείᾳ ἐχού-
" σῃ τὸ εὐέμπτωτον εἰς τὴν νόσον, ἢ αὐτῇ τῇ νόσῳ. ἔστι γὰρ ἡ μὲν σωματικὴ νόσος, ἕξις ἤδη νοσοῦσα. ἡ
10 δὲ ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου λεγομένη νόσος, εὐεμπτωσίᾳ μᾶλλον ἔοικεν εἰς πυρετούς. ἐν τούτοις τὸν Ποσει-
δώνιον ἐπαινῶ μὲν, ὅτι τοῖς ὑγιαίνουσι σώμασιν ὁμοίως ἔχειν φησὶ τὰς τῶν φαύλων ψυχὰς, ὅταν
ἔξω παθῶν καθεστήκασιν, οὐκ ἐπαινῶ δὲ νόσον ὀνομάζοντα τὴν τοιαύτην κατάστασιν. ἐχρῆν γὰρ εἴ-
περ ὀρθῶς εἴκαζε τὰς μὲν τῶν σπουδαίων ψυχὰς, ὁμοίως ἔχειν φάναι τοῖς ἀπαθέσι σώμασιν. εἴτ'
οὖν ἔστιν εἴτ' οὐκ ἔστι τινὰ τοιαῦτα, περιττὸν γὰρ ὡς πρὸς τὴν προκειμένην, ἐκ τοῦδε διασκέπτεσθαι τοῦ-
το. τὰς δὲ τῶν προκοπτόντων τοῖς εὐεκτικοῖς. τὰς δὲ τῶν μετρίων ἀνδρῶν, τοῖς ὑγιαίνουσι χωρὶς εὐε-
ξίας. τὰς δὲ τῶν πολλῶν τε καὶ φαύλων τοῖς ἐπὶ σμικρᾷ προφάσει νοσοῦσι. τὰς δὲ τῶν ὀργιζο-
μένων ἢ θυμουμένων, ἢ ὅλως ἐν πάθει τινὶ καθεστώτων, τοῖς ἤδη νοσοῦσιν. ἀλλὰ γὰρ εὐλαβηθῆναί μοι
δοκεῖ διαφερόμενος ἐν ἅπασι φωραθῆναι Χρυσίππῳ. τίνα γὰρ ἄν τις ἄλλην αἰτίαν εἴποι τοῦ τὴν νόσον τῆς
ψυχῆς ὁμοιοῦν αὐτὸν τῇ καταστάσει τῶν θ' ὑγιαινόντων σωμάτων, τῶν τ' ἤδη νοσούντων. οὐ γὰρ ἀμφοτέροις ἀλ-
20 λὰ μόνοις τοῖς νοσοῦσι δικαιότερον ἦν παραβεβλῆσθαι τὰς νοσούσας ψυχάς. ἀδύνατον γοῦν ἐν πράγμα-
τι τὴν νόσον τῆς ψυχῆς δυσὶν ἐναντίοις ὁμοιοῦσθαι πράγμασιν ὑγείᾳ τε ἅμα καὶ νόσῳ, εἰ γὰρ δὴ τοῦτο, καὶ τὴν ὑγί-
ειαν ἀναγκαῖον ἔσται τῇ νόσῳ παραπλησίαν ὑπάρχειν. εἴ γε δὴ καὶ τῇ τῆς ψυχῆς νόσῳ προσέοικεν ἑκάτερον
αὐτῶν. τὰ γὰρ τῷ αὐτῷ παραπλήσια. πάντως που καὶ ἀλλήλοις ἐστὶ παραπλήσια. Χρύσιππος δ' ἀτοπώτε-
ρον ἔτι, μὴ δὲ τοῖς περιοδικαῖς τισὶ νόσοις καθεστῶσιν οἱονεὶ τριταίων, ἢ τεταρταίων πυρετῶν ὁμοιοῦσθαι
" συγχωρῶν τὴν νόσον τῆς ψυχῆς. γράφει γοῦν ὧδε. ὑπονοητέον τοίνυν τὴν μὲν τῆς ψυχῆς νόσον ὁμοιο-
" τάτην εἶναι τῇ τοῦ σώματος πυρετώδει καταστάσει, καθ' ἣν οὐ περιοδικῶς ἀλλ' ἀτάκτως πυρετοὶ,
" καὶ φρῖκαι γίνονται. καὶ ἄλλως ἀπὸ τῆς διαθέσεως, καὶ μικρῶν ἐπιγινομένων αἰτίων. οὐκ οἶδα τί
ποτε δόξαν αὐτῷ, τοὺς μὲν ἑτοίμως ἔχοντας πρὸς τὸ νοσῆσαι, νοσεῖν ἤδη φησί. τοὺς δ' ἤδη νοσοῦντας,
οὐδ' ὅλως νοσεῖν. οἱ γὰρ ἐν τεταρταίαις, καὶ τριταίαις περιόδοις ὄντες, ἐπειδὰν μὲν ῥιγῶσί τε καὶ
30 πυρέττωσιν, ἐν πάθει καθεστήκασι. κινουμένης δ' αὐτῶν τῆς νοσώδους κατασκευῆς ἐπειδὰν μηδὲν τού-
των πάσχωσιν ἀλλ' ἐν τοῖς καλουμένοις διαλείμμασιν ὦσιν, ἔξω τῶν παθῶν εἰσί. τὴν μέντοι νοσώδη
κατάστασιν, εἰκάζοιτό τις ἂν οἶμαι τοῖς ἤτοι πενθοῦσιν, ἢ ἐρῶσιν, ἢ φθονοῦσιν, ἢ τί τοιοῦτον ἕτερον
πάσχουσιν. καὶ γὰρ οὗτοι καθ' ὃν μὲν ἂν χρόνον, ἢ ὑπνώττωσιν, ἢ πρὸς ἄλλῳ τινὶ τὴν διάνοιαν ἔχωσιν,
ἔξω τῶν παθῶν γίνονται. μετ' ὀλίγον δὲ ἀναμνησθέντες αὐτῶν εἰς παραπλησίαν τινὰ κατάστασιν ἀφι-
κνοῦνται ταῖς καταβολαῖς τῶν πυρετῶν. ὅσοις μέντοι μήτε πένθος ἐνέστηκε, μήτ' ἐπιθυμία τις ὑ-
πόγυιος, ἢ θυμὸς, οὗτοι τοῖς ὑγιαίνουσι τὰ σώματα παραπλησίως ἔχουσιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τούτων αὐ-
τῶν ἔνιοι μέν εἰσιν εὐάλωτοι νόσοις. ἔνιοι δ' οὔ, καὶ τῶν τὰς ψυχὰς ὑγιαινόντων, οἱ μὲν, τούτοις. οἱ δ'
ἐκείνοις ὁμοίως ἕξουσιν. οὐ μὴν λεχθήσονταί γε νοσεῖν τὰς ψυχὰς εἴπερ μὴ δὲ ἐκεῖνοι τὰ σώματα. ἀλ-
λὰ νὴ δία φήσει τις ἴσως τῶν στωϊκῶν, ὥσπερ οὖν καὶ λέγουσιν, οὐ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν εἶναι τῇ ψυ-
40 χῇ πρὸς τὸ σῶμα, κατά τε τὰ πάθη, καὶ τὰ νοσήματα, καὶ τὴν ὑγίειαν, τί ποτ' οὖν ὦ βέλτιστοι φαί-
μεν ἂν ἡμεῖς πρὸς αὐτούς. εἰκάζετε τοῖς κατὰ τὸ σῶμα πάθεσί τε καὶ νοσήμασι τὰ τῆς ψυχῆς πάθη;
τί δὲ Χρύσιππος ἐν τῷ περὶ παθῶν ἠθικῷ γράφει ταυτί, οὔτε γὰρ περὶ τὸ νοσοῦν σῶμά ἐστι τις τέ-
χνη ἣν προσαγορεύομεν, ἰατρικήν. οὐχὶ δὲ καὶ περὶ τὴν νοσοῦσαν ψυχήν ἐστι τις τέχνη. οὔτ' ἐν τῇ
κατὰ μέρος θεωρίᾳ τε καὶ θεραπείᾳ δεῖ λείπεσθαι ταύτην ἐκείνης, διὸ καὶ καθάπερ τῷ περὶ τὰ
σώματα ἰατρῷ καθήκει τῶν τε συμβαινόντων αὐτοῖς παθῶν ἐντὸς εἶναι ὡς εἰώθασι τοῦτο λέγειν, καὶ
τῆς ἑκάστῳ οἰκείας θεραπείας, οὕτω καὶ τῷ τῆς ψυχῆς ἰατρῷ ἐπιβάλλει ἀμφοτέρων τούτων ἐντὸς εἶ-
ναι ὡς ἔνι ἄριστα. καὶ ὅτι οὕτως ἔχει, μάθοι ἄν τις τῆς πρὸς ταῦτα ἀναλογίας παρατεθείσης ἀπ' ἀρ-
χῆς. ἡ γὰρ πρὸς ταῦτα ἀντιπαρατείνουσα οἰκειότης παραστήσει ὡς οἴομαι καὶ τὴν τῶν θεραπειῶν
ὁμοιότητα. καὶ ἔτι τὴν ἀμφοτέρων τῶν ἰατρειῶν πρὸς ἀλλήλοις ἀναλογίαν. ὅτι μὲν οὖν ἀναλογίαν τι-
50 νὲς βούλονται εἶναι τῶν ἐν τῇ ψυχῇ τοῖς κατὰ τὸ σῶμα, δῆλον οἶμαι γεγονέναι, καὶ οὐ μόνον γε διὰ
τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως, ἀλλὰ καὶ δι' ὧν ἐφεξῆς γράφει τόνδε τὸν τρόπον ἐχόντων. καθάπερ γὰρ καὶ
ἐπὶ τοῦ σώματος θεωρεῖται ἰσχύς τε, καὶ ἀσθένεια, εὐτονία, καὶ ἀτονία, καὶ τόνος. πρὸς δὲ τούτοις ὑ-
γίειά τε καὶ νόσος, εὐεξία τε καὶ καχεξία, καὶ τ' ἄλλα ὅσα τούτοις ἑξῆς καταλέγει, πάθη τε, καὶ ἀρ-
ρωστήματα, καὶ νοσήματα, κατὰ τὸν αὐτὸν φησὶ τρόπον ἀνάλογόν τινα πᾶσι τούτοις, καὶ ἐν ψυ-
χῇ λογικῇ συνίσταταί τε καὶ ὀνομάζεται. εἶθ' ἑξῆς ἐπιφέρων φησὶν, ὡς οἴομαι ἀπὸ τῆς τοιαύ-
της ἀναλογίας τε καὶ ὁμοιότητος, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς συνωνυμίας γεγενημένης. καὶ γὰρ καὶ κα-

» τὴν ψυχὴν τινὰς λέγομεν ἰσχύειν, καὶ ἀσθενεῖν, καὶ εὐτόνους, καὶ ἀτόνους εἶναι, καὶ ἔτι νοσεῖν, καὶ
» ὑγιαίνειν. οὕτω πως καὶ τὸ πάθος, καὶ τὸ κατ' αὐτὴν ἀρρωστήματος λεγομένου, καὶ τῶν τούτοις
» παραπλησίων. ἐναργῶς γὰρ ἐν τούτοις ὁ Χρύσιππος ἀναλογίαν τινὰ βούλεται σώζεσθαι τῶν ἐν
τῇ ψυχῇ τοῖς κατὰ τὸ σῶμα, καὶ παθῶν πρὸς πάθη, καὶ ἀρρωστημάτων πρὸς ἀρρωστήματα, καὶ
νοσημάτων πρὸς νοσήματα, καὶ ὑγιείας πρὸς ὑγίειαν, καὶ εὐεξίας πρὸς εὐεξίαν, καὶ ἰσχύος πρὸς ἰσχὺν,
καὶ ἀσθενείας πρὸς ἀσθένειαν, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ἁπάντων τῶν συνωνύμως λεγομένων πρὸς ἅπαν-
τα. καὶ γὰρ τοὔνομα, καὶ τὸν λόγον αὐτῶν εἶναι τὸν αὐτὸν, εἴγε δὴ συνώνυμα φησὶν ὑπάρχειν αὐτά.
ὥστε ὅπως ἄν τις ὁρίζηται καθόλου τὴν ἐν τῷ σώματι νόσον, ἀναγκαῖον εἶναι τούτῳ, καὶ τὴν ἐν
ψυχῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁρίζεσθαι. ὅτι μὲν οὖν πρόκειται τῷ Χρυσίππῳ ἀναλογίαν ἅπασαν
10 ἐξηγεῖσθαί τε καὶ φυλάττειν, ἐκ τούτων δῆλον. εἰ δὲ ἐπιχειρήσας αὐτὸν ποιεῖν, οὐ τυγχάνει τοῦ προτε-
θέντος, οὐκ ἀποστατέον ἐστὶ τῆς ὁμοιότητος, ἀλλὰ τῇ διδασκαλίᾳ μεμπτέον ὡς οὐκ ἀληθεῖ. ἔστι δ' οὐδὲν
ἧττον αὐτῇ, καὶ κατὰ τὸν ἐφεξῆς ὑπάρχειν λόγον ἅπαντα τὸν ἐν τῷ περὶ παθῶν ἠθικῷ. γράφει
» γοῦν ὧδε. διὸ καὶ κατὰ τρόπον προσῆκται Ζήνωνι λόγος. ἡ δὲ τῆς ψυχῆς νόσος ὁμοιοτάτη ἐστὶ τῇ τοῦ
» σώματος ἀκαταστασίᾳ. λέγεται δὲ εἶναι σώματος νόσος ἡ ἀσυμμετρία τῶν ἐν αὐτῷ θερμοῦ, καὶ
» ψυχροῦ, ξηροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ μετ' ὀλίγα. ἡ δ' ἐν τῷ σώματι ὑγίεια, εὐκρασία τις, καὶ συμμετρία τῶν εἰρη-
» μένων, καὶ πάλιν ἐφεξῆς. οἶμαι γὰρ εἶναι εὐεξίαν σώματος τὴν ἀρίστην τῶν ῥηθέντων εὐκρασίαν. καὶ πά
» λιν ἐφεξῆς. λέγεται δὲ καὶ ταῦτα οὐκ ἀπὸ τρόπου ἐπὶ τοῦ σώματος, διότι ἡ ἐν θερμοῖς, καὶ ψυχροῖς, καὶ ὑ-
» γροῖς, καὶ ξηροῖς γινομένη συμμετρία, ἢ ἀσυμμετρία ἐστὶν ὑγίεια, ἢ νόσος. ἡ δὲ ἐν νεύροις συμμετρία ἢ ἀσυμ
μετρία, ἰσχὺς, ἢ ἀσθένεια, καὶ εὐτονία, ἢ ἀτονία. ἡ δ' ἐν τοῖς μέλεσι συμμετρία, ἢ ἀσυμμετρία, κάλλος ἢ αἶ-
20 σχος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὦ γενναιότατε Χρύσιππε, καλῶς ἅπαντα διῆλθες. ἀπόδος δ' ἡμῖν ὡς ἐπηγγεί
λω τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ συνωνύμως αὐτοῖς ὠνομασμένων. ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ὑγιείας τε καὶ
τῆς νόσου. ὥσπερ γὰρ ὑγίεια σώματός ἐστιν ἡ συμμετρία τῶν ἁπλουστάτων αὐτοῦ μορίων, ἃ δὲ καὶ στοιχεῖα προ
σαγορεύομεν τοῦ θερμοῦ λέγω καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἴη ἂν οἶμαι, καὶ
ἡ τῆς ψυχῆς ὑγίεια συμμετρία τις τῶν ἁπλῶν αὐτῆς μορίων ἅ τινά ποτ' ἐστὶ καὶ ὁπόσα, καὶ ὅπως ἔ-
χοντα πρὸς ἄλληλα, διελθεῖν ἀναγκαῖον ἔσται σοι, μέλλοντί γε μηδὲν παραλείψειν ὧν ἐπηγγείλω.
καὶ δὴ καὶ ἡ νόσος, ἡ τῆς ψυχῆς ὡσαύτως ἀσυμμετρία τις ἔσται, καὶ στάσις πρὸς ἄλληλα τῶν αὐ-
τῶν τούτων μορίων, ὧν ἡ συμμετρία τῆς ψυχῆς ἦν ὑγίεια. τὰ δὲ μόρια ταῦτα κατὰ τὸν Πλά-
τωνα, τὸ θυμοειδές ἐστι καὶ τὸ λογιστικὸν, ἔτι τε πρὸς τούτοις τρίτον τὸ ἐπιθυμητικόν. ὥστε σώζε-
σθαι τήν τε τῆς ὑγιείας, καὶ τὴν τῆς νόσου κατὰ πᾶν ὁμοιότητα τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα. συμφω-
30 νοῦντα μὲν γὰρ ἀλλήλοις τὰ τρία, καὶ κατὰ μηδὲν στασιάζοντα, τὴν ὑγίειαν τῆς ψυχῆς ἀποργάζε-
ται. διαφωνήσαντα δὲ καὶ στασιάσαντα, τὴν νόσον. ἔστι γὰρ ἡ νόσος αὐτὸ τοῦτο, καὶ καθόλου μᾶλλον
ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται. περιλάβομεν οὖν αὐτῆς τὴν ἔννοιαν. ἡ τοῦ φύσει συγγενοῦς ἔκ τι-
νος, διαφορά. οὕτω γὰρ ἐν σοφιστῇ Πλάτων ὡρίσατο. ὅτι δ' αὐτὸ ταῦτ' ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις ἥδε. καὶ πά-
σας τὰς κατὰ μέρος νόσους ἀκριβῶς ἐπιλαμβάνει, τάς τε τῆς ψυχῆς ἡμῶν, καὶ τὰς τοῦ σώματος,
καὶ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις τε καὶ φυτοῖς, ἤδη δὲ κἂν ταῖς πόλεσιν ὅλαις οὐ χαλεπὸν κατα μα-
θεῖν. οὕτω γὰρ οἶμαι καὶ τὰς στασιαζούσας πόλεις ἐμφυλίῳ πολέμῳ νοσεῖν ἐν ἑαυταῖς λέγομεν.
ὡς ἂν εἰς μάχην ἀφιγμένων τῶν ἐν αὐταῖς φύσει συγγενῶν. αὕτη μὲν ἡ γενικωτάτη νόσου πά-
σης ἔννοια. τῶν δ' ἁπλουστάτων μορίων, ἡ πρὸς ἄλληλα στάσις, ἧττον ταύτης ἐστὶ γενική, καὶ ταύτης
ἔτι ἧττον, ἐπειδὰν θερμῶν καὶ ψυχρῶν, καὶ ξηρῶν, καὶ ὑγρῶν ἀμετρία τις εἶναι λέγεται. σώμα-
40 τος γὰρ αὕτη γε μόνου, καὶ οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐστὶ νόσος. ὥσπερ γε καὶ ἡ τοῦ λογιστικοῦ στάσις οὐδε-
νὸς τῶν ἄλλων ἐστὶ, πλὴν ψυχῆς νόσος. ὁ δὲ Χρύσιππος ἁμαρτάνει διττὰ κατὰ τὴν ἐν τούτοις διδα-
σκαλίαν. πρῶτον μὲν ὅτι διαφέρεται πρὸς αὑτὸν, ἐν μὲν τῷ περὶ παθῶν ἠθικῷ, συνωνύμως ὀνο-
μάζεσθαι λέγων τὴν ἐν τῇ ψυχῇ νόσον, τῇ κατὰ τὸ σῶμα. διὰ δὲ τοῦ πρώτου τῶν λογικῶν εἰκάζων αὐτὴν,
εὐλύτῳ καὶ εὐδιαφθάρτῳ ὑγείᾳ. ἔπειθ' ὅτι μὴ δ' ὅπερ ἀληθῶς ὑπέσχετο κατὰ τὸ θεραπευτικὸν καὶ
ἠθικὸν ἐπιγραφόμενον βιβλίον, δυνήθη δεῖξαι. τί δ' ἐστὶ τοῦτο, πῶν μορίων τῆς ψυχῆς ἡ πρὸς ἄλ-
ληλα συμμετρία, καθ' ἣν ὑγιαίνειν τε λέγεται, καὶ νοσεῖν. πάντα γὰρ αὐτῆς τά τε πάθη, καὶ τὰ νο-
σήματα, καθ' ἓν ὑποθέμενος γίγνεσθαι τὸ λογιστικὸν, εἰκότως ἀπορεῖ δεικνύναι τίνων μὲν ἐστὶ μορί-
ων ἡ τῆς ψυχῆς ὑγίεια, συμμετρία. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν συμμετρίᾳ μορίων ὑποθέμενος γί
γνεσθαι τὸ κάλλος. ἐν ἀμετρίᾳ δέ τινι τὸ αἶσχος, εἰκότως ἀπορεῖ δεικνύναι ποίων μὲν τῆς ψυχῆς με-
50 ρῶν ἡ συμμετρία κάλλος ἐστί. ποίων δὲ ἀμετρία, αἶσχος. καί τοι γράφει γ' ἐφεξῆς ὧν ὀλίγον ἔμπρο-
» σθεν αὐτοῦ παρεθέμην ῥήσεων, ὧδε. διὸ καὶ καλὴ, ἢ αἰσχρὰ ψυχὴ ἀνάλογον ῥηθήσεται κατὰ συμμετρίαν
» τέ τινα καὶ ἀσυμμετρίαν τοιῶνδέ τινων μερῶν. ὅτι μὲν οὖν κατὰ συμμετρίαν τέ τινα καὶ ἀσυμμετρίαν
τοιῶνδέ τινων μερῶν τῆς ψυχῆς, ἢ καλὴν, ἢ αἰσχρὰν αὐτὴν εἶναι λεκτέον ἐστὶ καὶ ὑγιαίνουσαν, καὶ νοσοῦσαν ὀρ
θῶς εἴρηται τῷ Χρυσίππῳ. τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα τὰ τῆς ψυχῆς μόρια μὴ δυνάμενος εἰπεῖν, ὡς ἂν ἐν ἑνὶ μόνῳ τῷ
λογιστικῷ, καὶ τὴν ὑγίειαν αὐτῆς, καὶ τὴν νόσον, καὶ τὸ κάλλος, καὶ τὸ αἶσχος τιθέμενος, ἀναγκάζει περιπλέκειν τε
τὸν λόγον καὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῆς ὡς μερῶν μνημονεύειν. ἐφεξῆς γοῦν οἷς παρεθέμην, ὧδε γράφει. ἔστι δὲ

» τῆς ψυχῆς μόρια, δι' ὧν ὁ ἐν αὐτῇ λόγος συνέστηκε, καὶ ἡ ἐν αὐτῷ διάθεσις. καὶ ἔστι καλὴ ἢ αἰσχρὰ ψυχὴ κατὰ
» τὸ ἡγεμονικὸν μόριον ἔχον, ἢ οὕτως κατὰ τοὺς οἰκείους μερισμούς. ποίους οἰκείους μερισμούς, ὦ Χρύσιππε
προσγράψας ἐφεξῆς ἀπαλλάξεις ἡμᾶς πραγμάτων. ἀλλ' οὔτ' ἐνταῦθα προσέγραψας, οὔτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ
τῶν σαυτοῦ βιβλίων, ἀλλ' ὥσπερ οὐκ ἐν τούτῳ τὸ πᾶν κῦρος ὑπάρχον τῆς περὶ τῶν παθῶν πραγματεί-
ας, ἀποχωρήσεις τε παραχρῆμα τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ, καὶ μηκύνεις τὸν λόγον ἐν τοῖς οὐ προσήκουσι, δέ-
ον ὑφηγεῖσθαι καὶ δεῖξαι τίνα ποτὲ ἐστὶ τὰ μόρια τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς. ἐπειδὴ τοίνυν σὺ παρέδραμες, εἴθ'
ἑκὼν, εἴτ' ἄκων τὸν λόγον, οὐ γὰρ ἔχω συμβαλεῖν, ἐγὼ πειράσομαι τοῖς σοῖς δόγμασιν ἑπόμενος ἐξευρεῖν τέ
σου τὸ βούλημα καὶ διασκέψασθαι περὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως
» ποιησάμενος ἐχούσης ὧδε. ἔστι δέ γε τῆς ψυχῆς μέρη δι' ὧν ὁ ἐν αὐτῇ λόγος συνέστηκεν, ἀναμιμνήσκων ἴσως ἡ-
10 μᾶς τῶν ἐν τοῖς περὶ τοῦ λόγου γεγραμμένων ὧν σὺ δηλαδὴ ἐστὶν ἐννοιῶν τε τινῶν καὶ προλήψεων ἄθροι-
σμα, ἀλλ' εἴπερ ἑκάστην τῶν ἐννοιῶν, καὶ προλήψεων εἶναι μόριον νομίζεις τῆς ψυχῆς, ἁμαρτάνεις διττά, πρῶ-
τον μὲν γὰρ οὐ ψυχῆς ἐχρῆν, ἀλλὰ λόγου ταῦτ' εἶναι μόρια φάσκειν, ὥσπερ οὖν καὶ γράφεις ἐν τῇ περὶ λό-
γου πραγματείᾳ, οὐ γὰρ δή που ταυτόν ἐστι ψυχὴ, καὶ λόγος. ἄλλως τε καὶ διὰ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως
ἐνδείξω τῶν ἐν τῇ ψυχῇ συνισταμένων ὡς ἕν τι καὶ ὁ λόγος ἐστίν. οὐ ταυτὸν δὲ ψυχή ἐστι, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ συνιστά-
μενον. ἔπειτα δ' εἰ καὶ τοῦτο τις ἐάσειεν ἀνέλεγκτον, ἀλλά τοι τάς γ' ἐννοίας, καὶ προλήψεις οὐ μόρια τῆς
ψυχῆς εἶναι λεκτέον, ἀλλ' ἐνεργείας τινάς, οὐδὲν δ' ἐκ τῶν οἰκείων ἐνεργειῶν σύγκειται, οὔτε οὖν ὁ ὀφθαλμός,
οὔτε τὸ οὖς, οὔτε χείρ, οὔτε σκέλος. οὔτ' ἄλλο τῶν πάντων οὐδέν. ἀλλ' εἰσὶν ἐνέργειαι μὲν ὀφθαλμοῦ, αἱ τῶν
χρωμάτων ἑκάστου διαγνώσεις λευκοῦ καὶ μέλανος, καὶ ξανθοῦ καὶ φαιοῦ, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὥσπερ
γε καὶ ὠτὸς αὖ, αἱ τῶν φωνῶν ὀξείας, καὶ βαρείας, καὶ μεγάλης, καὶ μικρᾶς, καὶ λείας, καὶ τραχείας.
20 οὐ μὴν τά γε μόρια ταῦτ' ἐστὶν. οὔτ' ὠτὸς, οὔτ' ὀφθαλμοῦ. ἀλλ' οἶσθα δή που καὶ σὺ σαφῶς ὡς κερατοειδής τέ
τις ἐστὶ χιτών, καὶ ῥαγοειδὴς ἕτερος, καὶ ἔτι κρυσταλλοειδές τε καὶ ὑαλοειδὲς ὑγρόν, ἕτερά τε τοιαῦτα μόρια
τῶν ὀφθαλμῶν, ὥσπερ γε καὶ ὠτὸς ὀστᾶ, καὶ χόνδροι, καὶ νεῦρα, καὶ ὑμένες, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα. μὴ τοί-
νυν μηδὲ σὺ τῆς ψυχῆς σύγχει τὰ μόρια ταῖς ἐνεργείαις. αἱ μὲν γὰρ ἔννοιαι, καὶ αἱ προλήψεις, ἐνέργειαι
τῆς ψυχῆς ὡς αὐτὸς σὺ δι' ἑτέρων ἐκδιδάσκεις. τό τε ἀκουστικὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὀπτικόν, ἔτι τε πρὸς τούτοις,
φωνητικόν τε, καὶ γεννητικόν, καὶ πρὸ πάντων αὐτῶν τὸ ἡγεμονικόν, ἐν ᾧ καὶ τὸν λόγον ἔφης συνίστασθαι,
καθ' ὃ δὴ καὶ μάλιστα μόριον τῆς ψυχῆς αἶσχος καὶ κάλλος ἐγγίνεσθαι λέγεις αὐτῇ. τοῦτ' οὖν τὸ πνεῦμα, δύο
μὲν κέκτηται μόριά τε καὶ στοιχεῖα καὶ καταστάσεις, δι' ὅλων ἀλλήλοις κεκραμμένα, τὸ ψυχρὸν καὶ θερμόν.
εἴπερ δ' ἑτέροις ὀνόμασι, καὶ ἀπὸ τῶν οὐσιῶν ἐθέλοι τις αὐτὰ προσαγορεύειν. ἀέρα τε καὶ πῦρ, οὐ μὴν ἀλλὰ
καὶ ἰκμάδα τινὰ προσείληφεν ἀπὸ τῶν σωμάτων ἐν οἷς διαιτᾶται, ἀλλὰ θαυμάζοιμ' ἂν εἰ τὴν τούτων συμ-
30 μετρίαν, ὑγείαν, ἢ κάλλος εἶναι βουλήσει τοῦ ἡγεμονικοῦ. τοῦ μὲν γὰρ σώματος αὐτοῦ τὴν ὑγείαν ἐν τού-
τοις τίθεσθαι προσῆκεν. ὡς ἡγεμονικοῦ δὲ ψυχῆς, οὐκ ἔτ' ἐν τούτοις οὐδὲ κατ' αὐτὸν σέ. διέφθαρται τοίνυν
ἡμῖν ὅλον τὸ παράδειγμα, καὶ ἡ τῆς συνωνυμίας ἐπαγγελία παντάπασιν οἴχεται, μὴ δυνηθεῖσιν ὑπο-
δεῖξαι τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τῷ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικῷ νόσον ἢ ὑγείαν, ἢ κάλλος, ἢ αἶσχος συνιστάμενα καθάπερ
ἐν ὅλῳ τῷ σώματι. καί τοι τοῦτό γ' ὑπέχου πρότερον ὀρθῶς γιγνώσκων, καὶ φυλάττων τὴν ἔννοιαν ἁπάντων
τῶν εἰρημένων, οὐ μὴν ἀκολουθῆσαι μέχρι παντὸς ἠδυνήθης. οὐδ' ἐξηγήσω τὴν ἀναλογίαν τε καὶ ὁμοιότη-
τα τῶν κατὰ τὴν ψυχὴν ἐγγιγνομένων τοῖς κατὰ τὸ σῶμα. αὖθις οὖν ἀναλήψομαι τὸν λόγον, ἵνα δή τε
πέρας ἱκανὸν νῦν ἀπολαύῃ. τῆς νόσου τὴν ἔννοιαν, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν συνέχεεν ὁ Χρύσιππος,
ἀνάλογον ἔχειν φάμενος τὴν ἐν τῇ ψυχῇ νόσον, τῇ τοῦ σώματος καταστάσει, καθ' ἣν εὐεμπτώτως εἰς πυρετοὺς
» ἢ διαρροίας, ἤ τι τοιοῦτον ἔχει. κατὰ μέντοι τὸ θεραπευτικόν, ἐφυλάξατο μὲν τὴν ἔννοιαν τῆς νόσου, τῆς
40 πρὸς ἑαυτὸν οὐδὲν φροντίσας ἐναντιολογίας. ἐξηγήσασθαι δ' ὡς ὑπέσχετο τὴν ἐν τῇ ψυχῇ νόσον ἅμα τοῖς
ἄλλοις οἷς ἀνάλογον ὑπάρχειν αὐτῇ φησὶ πρὸς τὸ σῶμα, παντάπασιν ἠδυνάτησε μετὰ τοῦ καὶ συγχεῖν εἰς
ταυτὸν τήν θ' ὑγείαν τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ κάλλος. ὑπὸ μὲν γὰρ τοῦ σώματος ἀκριβῶς αὐτὰ διωρίσατο. τὴν μὲν
ὑγείαν ἐν τῇ τῶν στοιχείων συμμετρίᾳ θέμενος. τὸ δὲ κάλλος ἐν τῇ τῶν μορίων. ἐδήλωσε γὰρ σαφῶς τοῦτο
διὰ τῆς προγεγραμμένης ὀλίγον ἔμπροσθεν ῥήσεως, ἐν ᾗ τὴν μὲν ὑγείαν τοῦ σώματος ἐν θερμοῖς, καὶ ψυχροῖς,
καὶ ξηροῖς, καὶ ὑγροῖς συμμετρίαν εἶναί φησιν. ἅπερ δὴ στοιχεῖα δηλονότι τῶν σωμάτων ἐστίν. τὸ δὲ κάλλος οὐκ
ἐν τῇ τῶν στοιχείων, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν μορίων συμμετρίᾳ συνίστασθαι νομίζει δακτύλου πρὸς δάκτυλον δη-
λονότι, καὶ συμπάντων αὐτῶν πρός τε μετακάρπιον καὶ καρπόν, καὶ τούτων, πρὸς πῆχυν, καὶ πήχεως πρὸς
βραχίονα, καὶ πάντων, πρὸς πάντα. καθάπερ ἐν τῷ Πολυκλείτου κανόνι γέγραπται. πάσας γὰρ ἐκδιδάξας
ἡμᾶς ἐν ἐκείνῳ τῷ συγγράμματι, τὰς συμμετρίας τοῦ σώματος, ὁ Πολύκλειτος, ἔργῳ τὸν λόγον ἐβεβαίωσε.
50 δημιουργήσας ἀνδριάντα κατὰ τὰ τοῦ λόγου προστάγματα, καὶ καλέσας δὴ καὶ αὐτὸν τὸν ἀνδριάντα καθάπερ καὶ
τὸ σύγγραμμα, κανόνα. τὸ μὲν δὴ κάλλος τοῦ σώματος ἐν τῇ τῶν μορίων συμμετρίᾳ κατὰ πάντας ἰατροὺς, καὶ
φιλοσόφους ἐστίν. ἡ δ' ὑγεία τῶν στοιχείων αὖ πάλιν ἅττα ποτ' ἂν ᾖ πρὸς ἄλληλα ἐστὶ συμμετρία, εἴτε γὰρ ἐξ ὄγκων
καὶ πόρων ὡς Ἀσκληπιάδης ὑπέθετο τὰ τῶν ζώων σύγκειται σώματα, συμμετρία τούτων ἐστὶν ἡ ὑγεία. εἴτ'
ἐξ ἀτόμων ὡς Ἐπίκουρος. εἴτ' ἐξ ὁμοιομερῶν ὡς Ἀναξαγόρας. εἴτ' ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ
καθάπερ ὅ τε Χρύσιππος δοξάζει, καὶ πάντες οἱ στωϊκοί, καὶ πρὸ αὐτῶν Ἀριστοτέλης καὶ Θεόφραστος. καὶ
πρὸ τούτων ἔτι Πλάτων, καὶ Ἱπποκράτης, ἡ τῶν στοιχείων κατὰ πάντα συμμετρία τὴν ὑγείαν ἐργάζε-
ται. εἰ τοίνυν ἐθέλοι τις ἅπασαν τὴν ἀναλογίαν αὐτῶν κατὰ τὸ σῶμα, τοῖς κατὰ τὴν ψυχὴν διασώζειν
ὡς ὑπέσχετο Χρύσιππος, ὑποδεῖξαι χρὴ τοῦτον ἔκ τινων ἁπλῶν ὡσανεὶ στοιχείων συγκειμένην τὴν ὅλην ψυ-

χρὴ. ἵνα ἐν τῇ τούτων πρὸς ἄλληλα συμμετρίᾳ, τήν ὑγείαν, καὶ τὴν νόσον αὐτῆς εὕρῃ γιγνομένην, ὥσπερ ὁ
Πλάτων ἐποίησε. Χρύσιππος δ' οὔτε ταύτην ἠδυνήθη τὴν ὁμοιότητα διδάξαι, καίτοι ἐπαγγελλόμενος, οὔτε τὴν
τοῦ κάλλους τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ εἰς ταυτὸν συνέχει τῇ ὑγείᾳ τὸ κάλλος. κατὰ γὰρ τὰ οἰκεῖα τοῦ λόγου μόρι-
α καλὴν ἢ αἰσχρὰν ἔφησε γίγνεσθαι ψυχήν. ὑγιαίνουσα δ' ἡ νοσοῦσα πῶς ἂν γένοιτο, παρέλιπεν. εἰς ταυ-
τὸν οἶμαι συγχέων ἄμφω, καὶ μὴ δυνάμενος ἀκριβῶς τε καὶ ὡρισμένως ὑπὲρ αὐτῶν ἀποφήνασθαι, καθά-
περ ὁ Πλάτων ἐποίησεν, ἐν ἄλλοις τέ τισι, καὶ τῷ σοφιστῇ. τὴν μὲν τῶν μορίων τῆς ψυχῆς πρὸς ἄλληλα στάσιν,
ἀποφηνάμενος εἶναι νόσον ψυχῆς. τὰς δὲ παραφόρους τε καὶ ἀμέτρους κινήσεις αὐτῆς, τουτέστι τὰς ἐνεργεί-
ας τὰς καθ' ὁρμήν, αἶσχος. ὥσπερ γε τὴν μὲν συμφωνίαν τε καὶ συμμετρίαν πρὸς ἄλληλα τῶν μορίων
αὐτῆς, ὑγείαν. τὴν δὲ συμμετρίαν τῶν κινήσεων, τὸ κάλλος. ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα τὸ καλόν, ἐν τῇ συμμετρίᾳ τῶν
10 μορίων τὴν γένεσιν ἴσχει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνεργείᾳ καλῇ διὰ τὴν τῶν κατὰ μέρος κινήσεων γίγνεσθαι
συμμετρίαν. οὕτω γοῦν καὶ ὀρχεῖσθαι. καὶ παγκρατιάζειν. καὶ παλαίειν, καὶ βαδίζειν εὐσχημόνως καὶ κα-
λῶς λέγονταί τινες. ἕτεροι δ' ἀσχημόνως τε καὶ αἰσχρῶς. ἐν μὲν τῇ συμμετρίᾳ τῶν κατὰ μέρος κινήσεων τὸ
κάλλος τῶν ἐνεργειῶν ἐστὶ γνώριμον. κατὰ δὲ τὰς ἀμετρίας, τὸ αἶσχος. ἔχουσι δὲ καὶ αἱ τοῦ Πλάτωνος ῥήσεις
» ἐκ τοῦ σοφιστοῦ, τόνδε τὸν τρόπον, δύο μὲν εἴδη κακίας περὶ ψυχὴν ῥητέον. ποῖα. τὸ μὲν οἷον νόσον ἐν σώματι, τὸ δ'
» οἷον αἶσχος ἐγγιγνόμενον. οὐκ ἔμαθον, νόσον ἴσως καὶ στάσιν οὐ ταυτὸν νενόμικας. οὐδ' αὖ πρὸς τοῦτο ἔχω τί χρή
» με ἀποκρίνεσθαι. πότερον ἄλλο τι στάσιν ἡγούμενος, ἢ τὴν τοῦ φύσει συγγενοῦς ἔκ τινος διαφθορᾶς διαφοράν. οὐδὲν
» ἀλλ' αἶσχος ἄλλο τι πλὴν τὸ τῆς ἀμετρίας πανταχοῦ δυσειδὲς ὂν γένος. οὐδαμῶς ἄλλο. οὕτως μὲν ἐν τῷ κα-
θόλου περὶ νόσου τε καὶ αἴσχους. ὁποῖον τι τὴν φύσιν ἑκάτερον αὐτῶν ἐστιν, ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Πλάτων. καὶ ὅπως
» ἐγγίγνονται ταῖς ψυχαῖς ἐφεξῆς διδάσκων, περὶ μὲν τῆς νόσου ταῦτα γράφει. τό δὲ ἐν ψυχῇ δόξας ἐπι-
20 θυμίαις καὶ θυμὸν ἡδοναῖς, καὶ λόγον λύπαις, καὶ πάντα ἀλλήλοις ταῦτα τῶν φλαύρως ἐχόντων οὐκ
» ᾐσθήμεθα διαφερόμενα, καὶ σφόδρα γε, ξυγγενῆ γε μὴν ἐξ ἀνάγκης ξύμπαντα γέγονε. πῶς γὰρ οὔ. στάσιν
» ἄρα καὶ νόσον τῆς ψυχῆς πονηρίαν λέγοντες ὀρθῶς ἐροῦμεν. εἶτ' ἐφεξῆς ὅπως αἶσχος ἐγγίνεται ψυχαῖς διεξι-
» ὼν φησί. τί δ' ὅσα κινήσεως μετέχοντα καὶ σκοπόν τινα θέμενα, πειρώμενα τούτου τυγχάνειν καθ' ἑκάστην
» ὁρμὴν παράφορα αὐτοῦ γίγνεται καὶ ἀποτυγχάνει. πότερον αὐτὰ φήσομεν ὑπὸ συμμετρίας τῆς πρὸς
» ἄλληλα, ἢ τοὐναντίον ὑπὸ ἀμετρίας αὐτὰ πάσχειν, δῆλον ὡς ὑπὸ ἀμετρίας. ἀλλὰ μὴν ψυχήν γε ἴσμεν
» ἄκουσαν πᾶσαν, πᾶν ἀγνοοῦσαν. σφόδρα γε. τό γε μὴν ἀγνοεῖν ἐστιν ἐπ' ἀλήθειαν ὁρμωμένης ψυχῆς πα-
» ραφόρου συνέσεως γιγνομένης οὐδὲν ἄλλο, ἢ παραφροσύνη. πάνυ μὲν οὖν. ψυχὴν ἄρα ἀνόητον αἰσχρὰν καὶ ἄ-
» μετρον θετέον. οὕτω μὲν ἐν τῷ σοφιστῇ Πλάτων ἀπεφήνατο, καὶ καθόλου, καὶ κατὰ μέρος περὶ ὑγείας τε,
καὶ κάλλους, αἴσχους τε καὶ νόσου. καθόλου μὲν ὑπογράψας τὴν ἔννοιαν αὐτῶν. κατὰ μέρος δὲ, ὅπως ἐγγί-
30 γνεται ταῖς ψυχαῖς διδάξας. τὰς δ' ἄλλας αὐτοῦ ῥήσεις οὐκ ὀλίγας οὔσας ἐν πολλοῖς τῶν συγγραμμά-
των ἐν οἷς περὶ ὑγείας τε καὶ κάλλους αἴσχους τε καὶ νόσου δίεισιν, οὔ μοι δοκεῖ νῦν εἶναι παρατίθεσθαι
καιρός. ἀλλ' ἐπειδὰν περὶ ὑγείας τε καὶ νόσων ὁ λόγος ἡμῖν περαίνηται δεικνύουσιν ὡσαύτως Ἱπποκρά-
την καὶ τὸν Πλάτωνα γινώσκειν περὶ αὐτῶν, ἐπὶ πλέον ἐν ἐκείνοις τῶν τοιούτων μνημονεύσω ῥήσεων, νυνὶ δ'
οὔτε γὰρ ἁπλῶς περὶ κάλλους ἢ ὑγείας ἢ αἴσχους, ἢ νοσημάτων ὁ λόγος, οὔτε περὶ μόνων τῶν τοῦ σώμα-
τος, ἀλλὰ περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς ἡμῖν προύκειτο, παραλείψω μὲν τἄλλα. τὸ προκείμενον δ' αὖ τὸ μό-
νον ἀναλήψομαι, πρόκειται δὲ δεικνύειν ὡς οὔτε καθ' ἓν μέρος τῆς ψυχῆς, οὔτε κατὰ μίαν αὐτῆς δύνα-
μιν, αἵ τε κρίσεις γίγνονται, καὶ τὰ πάθη συνίσταται, καθάπερ ὁ Χρύσιππος ἔφασκεν, ἀλλὰ καὶ δυνά-
μεις πλείους αὐτῆς εἰσιν ἑτερογενεῖς, καὶ μόρια πλείω. τὸ μὲν δὴ τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς τρεῖς εἶναι
τὸν ἀριθμὸν, αἷς ἐπιθυμοῦμέν τε, καὶ θυμούμεθα, καὶ λογιζόμεθα, καὶ Ποσειδώνιος ὁμολογεῖ καὶ Ἀρι-
40 στοτέλης. τὸ δὲ καὶ τοῖς τόποις αὐτὰς ἀλλήλων κεχωρίσθαι, καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν μὴ μόνον ἔχειν ἐν ἑαυ-
τῇ δυνάμεις πολλὰς, ἀλλὰ καὶ σύνθετον ἐκ μορίων ὑπάρχειν ἑτερογενῶν τε καὶ διαφερόντων ταῖς οὐσί-
αις, Ἱπποκράτους ἐστὶ, καὶ Πλάτωνος δόγμα, καί μοι πολλὰ μὲν ἤδη περὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ διὰ τῶν ἔμ-
προσθεν εἴρηται. πολλὰ δ' ἐν τοῖς ἐφεξῆς εἰρήσεται. νυνὶ δ' ἐπὶ τὸν Χρύσιππον αὖθις ἐπάνειμι, μήτε
τὰς εἰρημένας δυνάμεις ὁμολογοῦντα κατὰ τὴν ψυχὴν ἡμῶν ὑπάρχειν, ἀλλὰ πᾶσαν ἐνέργειάν τε, καὶ
πάθος ἐν τῷ λογιστικῷ μόνῳ συνίστασθαι φάσκοντα, μήθ' ὅπως ἰᾶσθαι χρὴ τὰ πάθη γινόμενα, μήθ' ὅπως κω-
λύσαι γενέσθαι διδάσκοντα. διηνέχθη μὲν οὖν καὶ περὶ τούτου πρὸς ἑαυτὸν ὥσπερ καὶ περὶ παμπόλλων
ἑτέρων ἐν μὲν τῷ προτέρῳ περὶ ψυχῆς τιθέμενος εἶναι ταύτας δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἃς ἐν τῷ πρὸ τούτου
γράμματι παραθέμενος, αὐτοῦ τὰς ῥήσεις ἐπέδειξα, κατὰ δὲ τὰ περὶ τῶν παθῶν βιβλία κρίσεις τινὰς ὑ-
πάρχειν τὰ πάθη τοῦ λογιστικοῦ τῆς ψυχῆς ἀποφηνάμενος, ἀλλ' ἡμεῖς ἃ μὲν ἀληθῶς εἶπε, μαρτυρία τῶν Ἱπ-
50 ποκράτους τε καὶ Πλάτωνος δογμάτων, οὐ τὰ τυχόντα νομίζομεν ὑπάρχειν, εἰρημένα τε πρὸς ἀνδρὸς οὐ συ-
νετοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ σπεύδοντος ἅπαντι τρόπῳ τὸ παλαιὸν δόγμα διαβαλεῖν, ἡ γὰρ περὶ τῶν τοιούτων μαρ-
τυρία καταναγκαζομένων ὑπὸ τῆς ἀληθείας εἴωθε γίγνεσθαι. μεταβάντες δὲ πάλιν ἐφ' ἕτερα, τῶν ὑπ' αὐ-
τοῦ γεγραμμένων εἰς τὸ προκείμενον, ἐπιδείξομεν ὅπως καὶ τούτων ἔνια μὲν οἷς αὐτὸς εἶπεν οὐ συμφωνεῖ. ἔνια
δ' αὖ τοῖς ἐναργέσι μάχεται. τινὰ δὲ κατ' ἄμφω πεπλημμέληται, καὶ πρῶτόν γε πάλιν ἀναλάβωμεν εἰς ὅπερ
ἐτελεύτησεν ὁ προγεγραμμένος μοι λόγος, ὡς ὑγεία καὶ νόσος, αἶσχος τε καὶ κάλλος ψυχῆς ἐν τοῖς μέρεσι γί-
γνεται αὐτῆς, καὶ ὡς τὰ μέρη ταῦτα, ἔννοιαί τε καὶ προλήψεις εἰσὶ, συγχωρήσωμεν αὐτῷ τήν γε πρώτην
ὅτι μὲν γὰρ ὅλως οὐ χρὴ κατὰ τὰς ἐνεργείας τίθεσθαι νόσον ἢ ὑγείαν, ἀλλ' αἶσχος ἢ κάλλος μόνον, εἴρηταί μοι
πρόσθεν, ὅτι δ' οὐδ' εἴ τις οὕτω συγχωρήσειε, τὰ γοῦν ἑξῆς ὀρθῶς εἴρηται νῦν ἐπιδεῖξαι, πειράσομαι, ἐπεὶ

γὰρ ἐν

γὰρ ἐν τῷ μάχεσθαι δύο κρίσεις ἀλλήλαις ἡ τῶν παθῶν ἐστὶ γένεσις, ἀνάγκη τῶν δύο τούτων κρίσεων, ἤτοι τὴν ἑτέραν μὲν ὑπάρχειν ἀληθῆ, τὴν ἑτέραν δὲ ψευδῆ, ἢ ἀμφοτέρας ψευδεῖς, εἴ τις καὶ τοῦτο συγχωρήσειεν, ἔχει γάρ τινα ζήτησιν λογικήν. εἴτε δὲ ἀμφοτέρας ψευδεῖς, εἴτε τὴν ἑτέραν αὐτῶν ἀληθῆ φαίημεν ὑπάρχειν, οὐδαμῶς ἡ μάχη τῶν κρίσεων ἔσται τὸ πάθος, ἀλλ' εἰ μὲν ἰσάζοιέν πως ἀλλήλαις αἱ κρίσεις, ὡς πρὸς πίστιν ἐπέχειν, ἀναγκαῖον ἡμᾶς ἔσται περὶ τῆς τοῦ πράγματος ὑπάρξεως, εἰ δ' ἡ ἑτέρα φαίνοιτο μακρῷ πιστοτέρα, συγκατατίθεσθαι μὲν καὶ πράττειν γέ τι κατὰ τὴν συγκατάθεσιν, οὐκ ἀπερισκέπτως δὲ, καθάπερ εἰ καί τις τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν οἰόμενος ὑπάρχειν ἔχοι τι βραχὺ περιέλκων εἰς τοὐναντίον, ἢ εἰ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν ὑπολαμβάνων, ὅμως ἔτι καὶ αὐτὸς αἰτιασθείσας ἑτέραν ὑπόληψιν ἔχοι πρὸς τὸ μὴ διατεταμένως πιστεύειν, ἢ εἰ καθάπερ ὁ Πύρρων ἀμφοτέρας ὁμοτίμους τιθέμενος, ἐπέχοι περὶ τῆς ἀποφάσεώς τε καὶ συγκαταθέσεως, ἐν οὐδενὶ τῶν τοιούτων συνίσταται τὸ πάθος, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ὁ Χρύσιππος ἐναργῶς ἐδήλωσε δι' ὧν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι παρεθέμην ῥήσεων, ἐν αἷς φησιν οὐχὶ διημαρτημένως φέρεσθαι, καὶ παριδών τι κατὰ τὸν λόγον, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα προσέγραψε συνίστασθαι τὸ πάθος, ἀλλ' ὅταν ἀπειθὴς ἡ ὁρμὴ γίγνηται τῷ λόγῳ, ὥς τε κἀνταῦθα πάλιν ἐναντιολογίαν τινὰ εὑρίσκεσθαι τοῦ Χρυσίππου πρὸς ἑαυτὸν, εἴπερ ἀποχωρήσας τὸ πάθος τῶν διημαρτημένων κρίσεων αὖθις ἐν τῇ τῶν κρίσεων πρὸς ἀλλήλας ὁμολογίᾳ, τά τε νοσήματα τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ πάθη συνίστασθαι λέγει. μὴ τοίνυν θαυμάζωμεν ἔτι, μηδ' ὅτι τὰς θεραπείας τῶν παθῶν ὀρθῶς μὲν ὁ Πλάτων ἔγραψεν, ὡς ὁ Ποσειδώνιος αὐτῷ μαρτυρεῖ, μοχθηρῶς δ' ὁ Χρύσιππος, ὁ γὰρ μήτε τὰς αἰτίας τῶν παθῶν ἀποφήνασθαι τολμήσας, ἀλλ' ἐν ταῖς κυριωτάταις ἀπορεῖν ὁμολογήσας ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου δέδεικται γράμματι, μήτ' ἐν αἷς ἐτόλμησεν εἰπεῖν τι καλῶς ἀποφηνάμενος, οὗτος οὐκ ἂν οἶμαι δύναιτο τὴν θεραπείαν αὐτῶν ποιήσασθαι κατὰ τρόπον, ἀλλ' ὅπερ εἶπον ἤδη καὶ πρόσθεν, εἴ τις ἐξελέγχοι τὰ τέσσαρα τοῦ Χρυσίππου βιβλία, πολὺ πλειόνων αὐτῷ δεήσει συγγραμμάτων, ὅσα τοίνυν ἀναγκαιότατα πρὸς τὴν προκειμένην ἡμῖν πραγματείαν ἐστὶ, ταῦτα ἐπέλθωμεν μόνα, καὶ πρῶτόν γε αὐτῶν προχειρισώμεθα τὸ περὶ τῆς τῶν παίδων διοικήσεως, οὔτε γὰρ ὑπὸ λόγου τὰς ὁρμὰς αὐτῶν ἐπιτροπεύεσθαι δυνατὸν εἰπεῖν, οὐ γὰρ ἔχουσιν ἤδη τὸν λόγον, οὐδ' ὡς οὐ θυμοῦταί τε καὶ λυπεῖται καὶ ἥδεται καὶ γελᾷ καὶ κλαίει, καὶ τοιαῦθ' ἕτερα πάθη πάσχει μυρία, πολὺ γὰρ δὴ καὶ πλείω καὶ σφοδρότερα τὰ πάθη τοῖς παιδίοις ἐστὶν ἢ τοῖς τελείοις, οὐ μὴν ἀκολουθεῖ γε ταῦτα τοῖς Χρυσίππου δόγμασιν, ὥσπερ οὔτε τὸ μηδὲ μίαν οἰκείωσιν εἶναι φύσει πρὸς ἡδονὴν ἢ ἀλλοτρίωσιν πρὸς πόνον, ὁρμᾷ μὲν γὰρ ἀδιδάκτως ἅπαντα τὰ παιδία πρὸς τὰς ἡδονὰς, ἀποστρέφεται δὲ καὶ φεύγει τοὺς πόνους, ὁρῶμεν δ' αὐτὰ καὶ θυμούμενα καὶ λακτίζοντα, καὶ δάκνοντα, καὶ νικᾶν ἐθέλοντα, καὶ κρατεῖν τῶν τοιούτων, ὥσπερ ἔνια τῶν ζώων οὐδενὸς ἄθλου προβαλλομένου παρὰ τὸ νικᾶν αὐτὸ, φαίνεται δ' ἐναργῶς τὸ τοιοῦτον ἐπ' ὀρτύγων καὶ ἀλεκτρυόνων καὶ περδίκων, ἰχνεύμονός τε, καὶ ἀσπίδος καὶ κροκοδείλου, καὶ μυρίων ἑτέρων. οὕτως οὖν οἰκειοῦσθαι καὶ τὰ παιδία φαίνεται, καὶ πρὸς ἡδονὴν, καὶ πρὸς νίκην, ὥσπερ ὕστερόν ποτε δείκνυσιν ἐπειδὰν προβαίνῃ κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὅτι πρὸς τὸ καλὸν ἔχει τινὰ φυσικὴν οἰκείωσιν, αἰδεῖται γοῦν ἁμαρτάνοντα προϊούσης αὐτοῖς τῆς ἡλικίας καὶ χαίρει τοῖς καλοῖς ἔργοις, καὶ δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν ἀντιποιεῖται, καὶ πράττει πολλὰ κατὰ τὰς τούτων ἐννοίας, ἔμπροσθεν ἡνίκα ἦν ἔτι σμικρὰ κατὰ πάθος ζῶντα, καὶ τῶν ἐκ τοῦ λόγου προσταγμάτων οὐδεμίαν φροντίδα ποιούμενα. τριῶν οὖν τούτων ἡμῖν οἰκειώσεων ὑπαρχουσῶν φύσει καθ' ἕκαστον τῶν μορίων τῆς ψυχῆς εἶδος, πρὸς μὲν τὴν ἡδονὴν διὰ τὸ ἐπιθυμητικὸν, πρὸς δὲ τὴν νίκην, διὰ τὸ θυμοειδὲς, πρὸς δὲ τὸ καλὸν, διὰ τὸ λογιστικόν. Ἐπίκουρος μὲν τὴν τοῦ χείρονος μορίου τῆς ψυχῆς οἰκείωσιν ἐθεάσατο μόνην, ὁ δὲ Χρύσιππος τὴν τοῦ βελτίστου φάμενος ἡμᾶς οἰκειοῦσθαι πρὸς μόνον τὸ καλὸν, ὅπερ εἶναι δηλονότι καὶ ἀγαθὸν, ἁπάσας δὲ τὰς τρεῖς οἰκειώσεις θεάσασθαι μόνοις τοῖς παλαιοῖς ὑπῆρξε φιλοσόφοις. ἐάσας οὖν τὰς δύο ὁ Χρύσιππος εἰκότως ἀπορεῖν ἐρεῖ τῆς κατὰ τὴν κακίαν γενέσεως, οὔτ' αἰτίαν ἔχων εἰπεῖν αὐτῆς, οὔτε τρόπους τῆς συστάσεως, οὔθ' ὅπως ἁμαρτάνει τὰ παιδία δυνάμενος ἐξευρεῖν, ἅπερ εὐλόγως οἶμαι πάντα καὶ ὁ Ποσειδώνιος αὐτοῦ καταμέμφεται, καὶ ἐλέγχει. εἰ γὰρ δὴ πρὸς τὸ καλὸν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ᾠκείωται τὰ παιδία, τὴν κακίαν οὐκ ἔνδοθεν οὐδ' ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἔξωθεν μόνον ἐχρῆν αὐτοῖς ἐγγίγνεσθαι, ἀλλὰ μὴν ὁρᾶταί γε κἂν χρηστοῖς ἔθεσιν ἐκτρέφεται καὶ προσηκόντως παιδεύηται, πάντως ἐξαμαρτάνοντά τι καὶ τοῦτ' αὐτὸ καὶ ὁ Χρύσιππος ὁμολογεῖ. καίτοι γ' ἐνῆν αὐτῷ ὑπεριδόντι τῶν ἐναργῶς φαινομένων αὐτὸ μόνον ὁμολογῆσαι, τὸ ταῖς ἰδίαις ὑποθέσεσιν ἀκόλουθον. εἰ καλῶς ἀχθείη τὰ παιδία, πάντως αὐτὰ φάσκοντι σοφοὺς ἄνδρας γενήσεσθαι τοῦ χρόνου προϊόντος, ἀλλ' οὐκ ἐτόλμησε τοῦτό γε καταψεύσασθαι τῶν φαινομένων. ἀλλὰ κἂν ὑπὸ φιλοσόφῳ τρέφηται μόνῳ, καὶ μηδὲν μήτε θεάσηται, μήτ' ἀκούσειε πώποτε παράδειγμα κακίας, ὅμως οὐκ ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ φιλοσοφήσειν. διττὴν γὰρ εἶναι τῆς διαστροφῆς τὴν αἰτίαν. ἑτέραν μὲν ἐκ κατηχήσεως τῶν πολλῶν ἀνθρώπων ἐγγιγνομένην. ἑτέραν δ' ἐξ αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως. ἐγὼ δὲ ὑπὲρ ἑκατέρας αὐτῶν ἀπορῶ. καὶ πρώτης γε τῆς ἐκ τῶν πέλας γιγνομένης. καὶ γὰρ διά τι θεασάμενόν τε καὶ ἀκούσαντα παράδειγμα κακίας οὐχὶ μισεῖ τοῦτο καὶ φεύγει τῷ μηδὲ μίαν οἰκείωσιν ἔχειν πρὸς αὐτὸ, θαυμάζειν ἐπέρχεταί μοι, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἐπειδὰν μήτε θεασάμενα μήτ' ἀκούσαντα πρὸς αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐξαπατηθῇ. τίς γὰρ ἀνάγκη τοὺς παῖδας ὑπὸ μὲν τῆς ἡδονῆς ὡς ἀγαθοῦ δελεάζεσθαι, μηδὲ μίαν οἰκείωσιν ἔχοντας πρὸς αὐτήν. ἀποστρέφεσθαι δὲ καὶ φεύγειν τὸν πόνον. εἴπερ μὴ καὶ πρὸς τοῦτον ἠλλοτρίωται φύσει; τίς δ' ἀνάγκη πρὸς μὲν τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰς τιμὰς ἥδεσθαί τε καὶ χαίρειν αὐτοῖς, ἄχθεσθαι δὲ καὶ φεύγειν τούς γε ψόγους, καὶ τὰς ἀτιμίας; εἴπερ μὴ καὶ πρὸς ταῦτα φύσει τινὰ ἔχουσιν οἰκείωσίν τε καὶ ἀλλοτρίωσιν, εἰ γὰρ μὴ ταῖς φωναῖς, ἀλλὰ τῇ γε δυνάμει τῶν λεγομένων ὁμολογεῖν ἔοικεν ὁ Χρύσιππος, ὡς ἔστιν οἰκείωσίς τέ τις ἡμῖν καὶ ἀλλοτρίωσις φύσει πρὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ἐπειδὰν γὰρ λέγῃ τὰς περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐγγίνεσθαι τοῖς φαύλοις διαστροφὰς διά τε τὴν

πιθανότητα τῶν φαντασιῶν, καὶ τὴν κατήχησιν, ἐρωτητέον αὐτὸν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἡδονὴ μὲν ὡς ἀγαθόν, ἀλ-
γηδὼν δ' ὡς κακόν, πιθανὴν προβάλλουσι φαντασίαν, ὥσπερ δὲ καὶ διατί, τὴν μὲν νίκην τὴν ἐν ὀλυμπιάσι, καὶ
τὴν τῶν ἀνδριάντων ἀνάθεσιν ἐπαινούμενά τε καὶ μακαριζόμενα, πρὸς τῶν πολλῶν ἀκούοντες ὡς ἀγαθά, πε-
ρὶ δὲ τῆς ἥττης τε καὶ τῆς ἀτιμίας ὡς κακά, ἑτοίμως πειθόμεθα, καὶ γὰρ καὶ ταῦθ' ὁ Ποσειδώνιος μέμφε-
ται, καὶ δεικνύναι πειρᾶται πασῶν τῶν ψευδῶν ὑπολήψεων τὰς αἰτίας, ἐν μὲν τῷ θεωρητικῷ διὰ τῆς πα-
θητικῆς ὁλκῆς, προηγεῖσθαι δ' αὐτῆς, τὰς ψευδεῖς δόξας ἀσθενήσαντος, περὶ τὴν κρίσιν τοῦ λογιστικοῦ, γεννᾶ-
σθαι γὰρ τῷ ζώῳ τὴν ὁρμὴν ἐνίοτε μὲν, ἐπὶ τῇ τοῦ λογιστικοῦ κρίσει, πολλάκις δ' ἐπὶ τῇ κινήσει τοῦ παθητι-
κοῦ, συνάπτει δ' εἰκότως τοῖς λόγοις τούτοις ὁ Ποσειδώνιος, τὰ κατὰ τὸν φυσιογνώμονα φαινόμενα, καὶ γὰρ τῶν
ζώων καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὅσα μὲν, εὐρυστερνά τε καὶ θερμότερα, θυμικώτερα πάνθ' ὑπάρχει φύσει, ὅσα δὲ πλα-
10 τυϊσχία τε καὶ ψυχρότερα, δειλότερα, καὶ κατὰ τὰς χώρας οὐ σμικρῷ τινι διενηνοχέναι τοῖς ἤθεσι τοὺς ἀνθρώ-
πους εἰς δειλίαν καὶ τόλμαν, ἢ τὸ φιλήδονόν τε καὶ φιλόπονον, ὡς τῶν παθητικῶν κινήσεων τῆς ψυχῆς ἑπομέ-
νων ἀεὶ τῇ διαθέσει τοῦ σώματος, ἣν ἐκ τῆς κατὰ τὸ περιέχον κράσεως οὐ κατ' ὀλίγον ἀλλοιοῦσθαι, καὶ γὰρ δὴ καὶ
τὸ αἷμα διαφέρειν ἐν τοῖς ζώοις φησὶ θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, καὶ πάχει, καὶ λεπτότητι, καὶ ἄλλαις φησὶ
διαφοραῖς οὐκ ὀλίγαις, ὑπὲρ ὧν Ἀριστοτέλης ἐπὶ πλεῖστον διῆλθεν, ἡμεῖς δὲ κατά τινα οἰκεῖον καιρὸν ἐπὶ προή-
κοντι τῷ λόγῳ μνημονεύσωμεν αὐτῶν, ἡνίκα ἂν καὶ ταύτας τὰς Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος ῥήσεις περὶ
τούτων παραγράφωμεν, ἐν δὲ τῷ παρόντι πρὸς τοὺς περὶ τὸν Χρύσιππον ὁ λόγος ἐνέστηκέ μοι μήτ' ἄλλο γιγνώ-
σκοντας τῶν κατὰ τὰ πάθη, μήθ' ὡς αἱ τοῦ σώματος κράσεις, οἰκείας ἑαυταῖς ἐργάζονται τὰς παθητικὰς κι-
νήσεις, οὕτως γὰρ ὁ Ποσειδώνιος ὀνομάζειν εἴωθεν. Ἀριστοτέλης δ' ἄντικρυς ἤδη καλεῖ τῶν ζώων ἁπάσας τὰς
τοιαύτας τῆς ψυχῆς καταστάσεις, ἐξηγεῖταί τε καθ' ὅν τινα τρόπον ἐπὶ ταῖς διαφερούσαις κράσεσι συνίσταται,
20 διόπερ οἶμαι καὶ ἡ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς ἴασις ἐπ' ἐνίων μὲν, εὔκολός τε καὶ ῥᾳδία, διὰ τὸ μήτε τὰς παθη-
τικὰς κινήσεις αὐτοῖς ἰσχυρὰς ὑπάρχειν, μήτε τὸ λογιστικὸν ἀσθενὲς φύσει καὶ ἀσύνετον, ἀλλὰ δι' ἀμαθίαν καὶ μο-
χθηροὺς ἐθισμοὺς ἐμπαθῶς ἀναγκάζεσθαι ζῆν τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, ἐνίοις δὲ χαλεπὴ καὶ δύσκολος ὅταν
κινήσεις αἱ κατὰ πάθος αἱ διὰ τὴν τοῦ σώματος κατασκευὴν ἀναγκαίως γιγνόμεναι, μεγάλαι δή τινες οὖσαι
τύχωσι καὶ σφοδραί, τό, τε λογιστικὸν ἀσθενὲς καὶ ἀσύνετον φύσει, χρὴ γὰρ καὶ τοῦτο μὲν ἐπιστήμην λαβεῖν τῶν
ἀληθῶν, καὶ τὰς κατὰ πάθος δὲ κινήσεις ἀμβλυνθῆναι χρηστοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐθισθείσας, εἴ τις μέλλοι βελ-
τίονα τὸ ἦθος ἀποδείξειν τὸν ἄνθρωπον, οὕτω δὲ καὶ πλάττειν ἐξ ἀρχῆς ἄνθρωπον χρὴ πρὸς τὸ βέλτιστον, ἀπάν-
των μὲν πρῶτον, αὐτῶν τῶν σπερμάτων προνοουμένους, εἶς ἐφεξῆς τῆς διαίτης ἣν ἡ κύουσα διαιτήσεται κα-
τά τε τὰς τροφὰς καὶ τὰ πόματα, καὶ τὰ γυμνάσια, καὶ τὰς ἡσυχίας, καὶ τοὺς ὕπνους καὶ τὰς ἐγρηγόρσεις,
ἐπιθυμίας τε, καὶ θυμούς, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, περὶ ὧν ἁπάντων ὁ μὲν Πλάτων ἀκριβέστατα διῆλθεν, ὁ δὲ
30 Χρύσιππος οὐ μόνον αὐτὸς οὐδὲν ἱκνούμενον εἶπεν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀπ' αὐτοῦ τινι κατέλιπεν ἀφορμὴν εὑρέσεως, μο-
χθηρὰν ὑποβαλλόμενος τῷ λόγῳ τὴν κρηπῖδα, ταῦτά τοι καὶ ὁ Ποσειδώνιος αὐτῷ μέμφεται, μετὰ τοῦ καὶ
θαυμάζειν ὅσα Πλάτων εἶπεν ὑπὲρ τῆς τῶν παίδων ἔτι τε κυουμένων ἐν τῇ μήτρᾳ διαπλάσεως, ἀποκυηθέν-
των τε τροφῆς καὶ παιδείας, καὶ γέγραφεν οὖν ἐπιτομήν τινα κατὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ περὶ παθῶν σύγγραμ-
μα τῶν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρημένων ὡς χρὴ τρέφεσθαι καὶ παιδεύεσθαι τοὺς παῖδας, ὑπὲρ τοῦ τὸ παθητικόν τε
καὶ ἄλογον τῆς ψυχῆς σύμμετρον ἀποφαίνεσθαι ταῖς κινήσεσι, καὶ τοῖς τοῦ λόγου προστάγμασιν εὐπειθές, αὕ-
τη γὰρ ἀρίστη παίδων παιδείας παρασκευὴ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς, ὡς ἂν ἐπιτηδειοτάτη ἡ πρὸς τὴν ἀρ-
χὴν τοῦ λογιστικοῦ, μικρὸν μὲν γὰρ τὰ πρῶτα καὶ ἀσθενὲς ὑπάρχειν τοῦτο, μέγα δὲ καὶ ἰσχυρὸν ἀποτελεῖσθαι πε-
ρὶ τὴν τεσσαρεσκαιδεκαετῆ ἡλικίαν, ἡνίκα ἤδη κρατεῖν τε καὶ ἄρχειν αὐτὸ προσήκει καθάπερ ἡνιόχῳ τινὶ τοῦ
ζεύγους τῶν συμφύτων ἵππων ἐπιθυμίας τε καὶ θυμοῦ, μήτ' ἰσχυρῶν ὑπαρχόντων ἄγαν, μήτ' ἀσθενῶν μήτ' ὀ-
κνηρῶν, μήτ' ἐκφερῶν, μήτε δυσπειθῶν ὅλως, ἢ ἀκόσμων, ἢ ὑβριστῶν, ἀλλ' εἰς ἅπαν ἑτοίμων ἕπεσθαί τε καὶ
40 πείθεσθαι τῷ λογισμῷ, τούτου δ' αὐτοῦ τὴν παιδείαν τε καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπιστήμην εἶναι τῆς τῶν ὄντων φύσεως,
ὥσπερ τοῦ ἡνιόχου τῶν ἡνιοχικῶν θεωρημάτων. ἐν γὰρ ταῖς ἀλόγοις τῆς ψυχῆς δυνάμεσιν ἐπιστήμας οὐκ ἐγ-
γίγνεσθαι, καθάπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ἵπποις, ἀλλὰ τούτοις μὲν τὴν οἰκείαν ἀρετὴν ἐξ ἐθισμοῦ τινος ἀλόγου παρα-
γίνεσθαι, τοῖς δ' ἡνιόχοις ἐκ διδασκαλίας λογικῆς, ἕπεται δ' αὖθις τοῖσδε, καὶ ὁ περὶ τῶν ἀρετῶν λόγος αὐ-
τὰς ἔχων τὸ σφάλμα διττόν, εἴτ' ἐπιστήμας τις ἁπάσας αὐτὰς, εἴτε δυνάμεις ὑπολάβοι. τῶν μὲν γὰρ ἀλόγων
τῆς ψυχῆς μερῶν, ἀλόγους ἀνάγκη καὶ τὰς ἀρετὰς εἶναι, τοῦ λογιστικοῦ δὲ μόνου λογικήν, ὥστ' εὐλόγως ἐκείνων
μὲν, αἱ ἀρεταὶ δυνάμεις εἰσίν, ἐπιστήμη δὲ μόνου τοῦ λογιστικοῦ. Χρύσιππος δὲ μεγάλα σφάλλεται, οὐχ ὅτι μηδὲ
μίαν ἀρετὴν ἐποίησε δύναμιν, οὐ γὰρ μέγα τὸ τοιοῦτον σφάλμα ἐστίν, οὐδὲ διαφερόμεθα πρὸς αὐτό, ἀλλ' ὅτι
πολλὰς ἐπιστήμας τε καὶ ἀρετὰς εἶναι φήσας, μίαν ἔφησεν εἶναι δύναμιν τῆς ψυχῆς, οὐ γὰρ ἐνδέχεται μιᾶς
50 δυνάμεως ἀρετὰς εἶναι πολλάς. εἴ γε μηδὲ τελειότητας πολλὰς ἑνὸς πράγματος, μία γὰρ ἑκάστου τῶν ὄντων
ἡ τελειότης, ἡ δ' ἀρετὴ τελειότης ἐστὶ τῆς ἑκάστου φύσεως ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, κάλλιον οὖν Ἀρίστων ὁ Χῖος, οὔτε
πολλὰς εἶναι τὰς ἀρετὰς τῆς ψυχῆς ἀποφηνάμενος, ἀλλὰ μίαν ἣν ἐπιστήμην ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν εἶναί φη-
σιν, οὔτε περὶ τῶν παθῶν ἐναντία ταῖς ἰδίαις ὑποθέσεσι γράψας ὥσπερ ὁ Χρύσιππος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἀρε-
τῶν ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν, ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τούτων ὁ Χρύσιππος ἐπηρεάζει τὸν Πλάτωνα, νυνὶ γὰρ ἐξ ἀκολου-
θίας τινὸς ἑαυτῶν ἐμνημόνευσα τῷ περὶ τῶν παθῶν δόγματι, καὶ τοῦ περὶ τῶν ἀρετῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένου,
ὥσπερ καὶ ὁ Ποσειδώνιος φησίν, ὧδέ πως γράφων αὐτοῖς ὀνόμασι κατὰ τὸ πρῶτον περὶ παθῶν οὐ μετὰ πολ-
» λὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ βιβλίου. νομίζω γὰρ καὶ τὴν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, καὶ τὴν περὶ τελῶν, καὶ τὴν περὶ ἀρε-
» τῶν, ἐκ τῆς περὶ παθῶν ὀρθῶς διασκέψεως ἠρτῆσθαι, ὅτι μὲν οὖν τὴν περὶ τῶν ἀρετῶν ὀρθῶς δόξαν ἐξάγει

συμβέβηκε τῷ περὶ τῶν παθῶν, αὐτάρκως ἐνδεδεῖχθαι μοι δοκῶ, ὅτι δὲ καὶ τὴν περὶ ἀγαθῶν τε καὶ τοῦ τέλους, ἀρκεῖ μοι τὰ Ποσειδωνίου παραγράψαι τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα. τὸ δὴ τῶν παθῶν αἴτιον τουτέστι τῆς τε ἀνομολογίας καὶ τοῦ κακοδαίμονος βίου τὸ μὴ κατὰ πᾶν ἕπεσθαι, τῷ ἐν αὐτῷ δαίμονι συγγενεῖ τε ὄντι, καὶ τὴν ὁμοίαν φύσιν ἔχοντι τῷ τὸν ὅλον κόσμον διοικοῦντι, τῷ δὲ χείρονι καὶ ζῳώδει ποτὲ συνεκκλίνοντας φέρεσθαι. οἱ δὲ τοῦτο παριδόντες οὔτε ἐν τούτοις βελτιοῦσι τὴν αἰτίαν τῶν παθῶν, οὔτ᾽ ἐν τοῖς περὶ τῆς εὐδαιμονίας καὶ ὁμολογίας ὀρθοδοξοῦσιν, οὐ γὰρ βλέπουσιν ὅτι πρῶτόν ἐστιν ἐν αὐτῇ τὸ κατὰ μηδὲν ἄγεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀλόγου τε καὶ κακοδαίμονος καὶ ἀθέου τῆς ψυχῆς. ἐν τούτοις φανερῶς ὁ Ποσειδώνιος ἐδίδαξε πηλίκον ἁμαρτάνουσιν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον, οὐ μόνον ἐν τοῖς περὶ τῶν παθῶν λογισμοῖς, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ τέλους, οὐ γὰρ ὡς ἐκεῖνοι λέγουσιν, ἀλλ᾽ ὡς ὁ Πλάτων ἐδίδαξε τὸ τῇ φύσει ζῆν ὁμολογουμένως ἐστίν. ὄντος γὰρ ἐν ἡμῖν τοῦ μὲν βελτίονος τῆς ψυχῆς μέρους, τοῦ δὲ, χείρονος, ὁ μὲν τῷ βελτίονι συνεπόμενος, ὁμολογουμένως ἂν λέγοιτο τῇ φύσει ζῆν· ὁ δὲ τῷ χείρονι μᾶλλον ἑπόμενος ἀνομολογουμένως, ἔστι δ᾽ οὗτος μὲν ὁ κατὰ πάθος ζῶν, ἐκεῖνος δὲ ὁ κατὰ λόγον. οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ τούτοις ὁ Ποσειδώνιος ἐναργέστερόν τε καὶ σφοδρότερον καθάπτεται τῶν περὶ τὸν Χρύσιππον, ὡς οὐκ ὀρθῶς ἐξηγουμένων τὸ τέλος, ἔχει δ᾽ ἡ ῥῆσις ὧδε. ἃ δὴ παρέντες ἔνιοι, τὸ ὁμολογουμένως ζῆν συστέλλουσιν εἰς τὸ πᾶν τὸ ἐνδεχόμενον ποιεῖν ἕνεκα τῶν πρώτων κατὰ φύσιν, ὅμοιον αὐτῷ ποιοῦντες τῷ, σκοπὸν ἐκτίθεσθαι τὴν ἡδονὴν, ἢ τὴν ἀοχλησίαν, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. ἔστι δὲ μάχην ἐμφαῖνον κατ᾽ αὐτὴν τὴν ἐκφοράν, καλὸν δὲ καὶ εὐδαιμονικὸν οὐδέν, παρέπεται γὰρ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον τῷ τέλει, τέλος δὲ οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ τούτου διαληφθέντος ὀρθῶς ἔξεστι μὲν αὐτῷ χρῆσθαι πρὸς τὸ διακόπτειν τὰς ἀπορίας ἃς οἱ σοφισταὶ προτείνουσι, μὴ μέντοι γε τὸ κατ᾽ ἐμπειρίαν τῶν κατὰ τὴν ὅλην φύσιν συμβαινόντων ζῆν, ὅπερ ἰσοδυναμεῖ τῷ ὁμολογουμένως εἰπεῖν, ζῆν, ἡνίκα μὴ τοῦτο μικροπρεπῶς συντείνειν εἰς τὸ τῶν διαφερόντων τυγχάνειν. ἀρκεῖ μὲν οὖν ἴσως καὶ ταῦτα πρὸς ἔνδειξιν τῆς ἀτοπίας ὧν ὁ Χρύσιππος εἴρηκε περὶ τοῦ τέλους ἐξηγούμενος, ὅπως ἄν τις τυγχάνοι τοῦ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν. ἄμεινον μὴν ἡγοῦμαι καὶ τὰ τούτοις ἑξῆς ὑπὸ τοῦ Ποσειδωνίου γεγραμμένα παραθέσθαι τόνδε τὸν τρόπον ἔχοντα. ταύτην τε δὴ τὴν ἀτοπίαν διέλυσεν ἡ αἰτία τῶν παθῶν ὀφθεῖσα, καὶ τὰς ἀρχὰς ἔδειξε τῆς ἐν τοῖς ὀρεκτοῖς καὶ φευκτοῖς διαστροφῆς, καὶ τοὺς τρόπους τῆς ἀσκήσεως διεῖλε, καὶ τὰ διαπορούμενα περὶ τῆς ἐκ πάθους ὁρμῆς ἐξέφηνεν, οὐ σμικρά γε οὐδὲ τὰ τυχόντα φησὶν ἡμᾶς ἀπολαύσειν ἀγαθὰ τῆς αἰτίας τῶν παθῶν εὑρεθείσης, εἴς τε τὸ μαθεῖν ἀκριβῶς οἷόν τι τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν ἐστιν, ἐκ τῆς τῶν παθῶν αἰτίας εὑρεθείσης ὠφελήθημεν. ὁ μὲν γὰρ κατὰ πάθος, οὐχ ὁμολογουμένως ζῇ τῇ φύσει, ὁ δὲ μὴ κατὰ πάθος, ὁμολογουμένως ζῇ τῇ φύσει. ἕπεται γὰρ ὁ μὲν, τῷ ἀλόγῳ καὶ ἐμπλήκτῳ τῆς ψυχῆς. ὁ δὲ, τῷ λογικῷ τε καὶ τῷ θείῳ, καὶ τὰς ἀρχὰς δὲ τοῖς ἐν τοῖς αἱρετοῖς τε καὶ φευκτοῖς διαστροφῆς ἐδίδαξεν ἡ αἰτία τῶν παθῶν εὑρεθεῖσα· τὰ γὰρ οἰκεῖα ταῖς ἀλόγοις δυνάμεσι τῆς ψυχῆς ἐξαπατώμενοι τινὲς ὡς ἁπλῶς οἰκεῖα δοξάζουσιν, οὐκ εἰδότες ὡς τὸ μὲν ἥδεσθαί τε καὶ τὸ κρατεῖν τῶν πέλας τοῦ ζῳώδους τῆς ψυχῆς ἐστιν ὀρεκτά. σοφία δὲ καὶ πᾶν ὅσον ἀγαθόν τε καὶ καλὸν ἅμα τοῦ λογικοῦ τε καὶ θείου, καὶ τοὺς τρόπους δέ φησι τῆς ἀσκήσεως, ἡ τῶν παθῶν αἰτία γνωσθεῖσα διωρίσατο, τοὺς μὲν γὰρ ἐν τοιοῖσδε ῥυθμοῖς ἅμα καὶ ἁρμονίαις καὶ ἐπιτηδεύμασι, τοὺς δὲ ἐν τοιοῖσδε, διαιτᾶσθαι κελεύσομεν, ὥσπερ ὁ Πλάτων ἡμᾶς ἐδίδαξε, τοὺς μὲν ἀμβλεῖς καὶ νωθροὺς, καὶ ἀθύμους, ἔν τε τοῖς ὀρθίοις ῥυθμοῖς καὶ ταῖς κινούσαις ἰσχυρῶς τὴν ψυχὴν ἁρμονίαις, καὶ τοῖς τοιούτοις ἐπιτηδεύμασι τρέφοντες. τοὺς δὲ θυμικωτέρους καὶ μανικωτέρους ἄγοντες ἐν ταῖς ἐναντίαις, ἐπεὶ διὰ τί πρὸς θεῶν, ἐρωτήσω γὰρ ἔτι τοῦτο τοὺς ἀπὸ τοῦ Χρυσίππου, Δάμων ὁ μουσικὸς αὐλητρίδι παραγενόμενος αὐλούσῃ τὸ Φρύγιον νεανίοις τισὶν οἰνωμένοις καὶ μανικὰ ἄττα διαπραττομένοις ἐκέλευσεν αὐλῆσαι τὸ Δώριον, οἱ δ᾽ εὐθὺς ἐπαύσαντο τῆς ἐμπλήκτου φορᾶς, οὐ γὰρ δή που τὰς δόξας τοῦ λογιστικοῦ μεταδιδάσκονται πρὸς τῶν αὐλημάτων, ἀλλὰ τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς ἄλογον ὑπάρχον, ἐπεγείρονταί τε καὶ πραΰνονται διὰ κινήσεων ἀλόγων, τῷ μὲν γὰρ ἀλόγῳ, διὰ τῶν ἀλόγων ἥ τε ὠφέλεια καὶ ἡ βλάβη. τῷ λογικῷ δὲ δι᾽ ἐπιστήμης τε καὶ ἀμαθίας. καὶ ταῦτ᾽ οὖν ἐκ τῆς τῶν παθῶν αἰτίας γνωσθείσης ὠφελεῖσθαι φησὶν ἡμᾶς ὁ Ποσειδώνιος, καὶ προσέτι τὰ διαπορούμενά φησι περὶ τῆς ἐκ πάθους ὁρμῆς ἐξέφηνεν, εἶτ᾽ αὐτὸς ἅττα ποτ᾽ αὐτά ἐστιν ἐπιφέρων ἐξηγεῖται τόνδε τὸν τρόπον. οἶμαι γὰρ ὅτι πάλαι βλέπετε πῶς διὰ λόγου μὲν πεισθέντες κακὸν ἑαυτοῖς παρεῖναι ἢ ἐπιφέρεσθαι, οὔτε φοβοῦνται οὔτε λυποῦνται, φαντασίας δ᾽ ἐκείνων αὐτῶν λαμβάνονται. πῶς γὰρ ἄν τις λόγῳ κινήσειε τὸ ἄλογον ἐὰν μή τινα ἀναζωγράφησιν προσβάληται αἰσθητῇ παραπλησίαν, οὕτως οὖν ἐκ διηγήσεως τινὲς εἰς ἐπιθυμίαν ἐκπίπτουσι, καὶ ἐναργῶς ἐγκελευσαμένου φεύγειν τὸν ἐπιφερόμενον λέοντα οὐκ ἰδόντες φοβοῦνται. ταῦτά τε οὖν εἴρηται καλῶς τῷ Ποσειδωνίῳ, καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς ἔτι συμπάσας τὰς αἰτίας ἐξηγουμένῳ τῶν ἀπορηθέντων ὑπὸ τοῦ Χρυσίππου, περὶ ὧν κατὰ τὸ πρὸ τούτου γράμμα διῆλθον ἐπὶ τῆς τελευτῆς, ὅθεν μοι δοκῶ καὶ νῦν ἐνταῦθα καταπαῦσαι τὸν λόγον, μίαν ἔτι τὴν ἐφεξῆς αὐτοῦ παραγράψας ῥῆσιν ἔχουσαν ὧδε. καὶ μὴν οἱ προκόπτοντες μεγάλα κακὰ δοκοῦντες ἑαυτοῖς οὐ λυποῦνται, φέρονται γὰρ οὐ κατὰ τὸ ἄλογον τῆς ψυχῆς οὕτως, ἀλλὰ κατὰ τὸ λογικὸν, εἶτ᾽ ἐφεξῆς οὗτος διατί τὰ χρονίζοντά τε τῶν παθῶν ἡσυχέστερά τε καὶ ἀσθενέστερα γίγνεται, τὴν αἰτίαν ἀποδίδωσιν, ὑπὲρ ἧς ὁ Χρύσιππος ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ παθῶν ἀπορεῖν ὡμολόγησεν, εἴρηται δὲ περὶ αὐτῆς ὑφ᾽ ἡμῶν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ τετάρτου, καὶ νῦν εἰρήσεται διὰ βραχέων οἷον ἐπιτομή τις τῆς Ποσειδωνίου ῥήσεως μακρᾶς ὑπαρχούσης. τὸ γὰρ παθητικὸν τῆς ψυχῆς ἐν τῷ χρόνῳ τοῦτο μὲν ἐμπίπλαται τῶν οἰκείων ἐπιθυμιῶν, τοῦτο δὲ κάμνει ταῖς πολυχρονίαις κινήσεσιν, ὥστε δι᾽ ἄμφω καθησυχάσαντος αὐτοῦ καὶ μέτρια κινουμένου κρατεῖν ὁ λογισμὸς ἤδη δύναται, ὥσπερ καὶ ἵππου τινὸς ἐκφόρου τὸν ἐπιβάτην ἐξενεγκόντος βιαίως, εἶτα κάμνοντός τε ἅμα τῷ δρόμῳ καὶ προσέτι καὶ ἐμπλησθέντος ὧν ἐπεθύμησεν, αὖθις ὁ ἡνίοχος ἐγκρατὴς καταστείη, φαίνεται γὰρ τοῦτο πολλάκις γιγνόμενον, καὶ οἵ γε παιδεύοντες τὰ νέα τῶν ζώων ἐπιτρέψαντες αὐτοῖς κάμνειν τε ἅμα καὶ ἐμ-

παλινωδῆναι κατὰ τὰς ἐκφόρους κινήσεις ὕστερον ἐπιτίθενται, περί τε οὖν τῶν τοιούτων ἠπόρηκεν ὁ Χρύσιππος, ὡς ἂν οὐ δυνάμενος εἰς τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς ἀναφέρεσθαι αὐτῶν τὰς αἰτίας, καὶ πρὸς τί. καὶ ἔτι καὶ ἐπιδείκνυσιν ἐν τοῖς ἑξῆς ὁ Ποσειδώνιος, οὐ τοῖς φαινομένοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ Ζήνωνι καὶ Κλεάνθει διαφερέσθαι, τὴν μὲν τοῦ Κλεάνθους γνώμην ὑπὲρ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς ἐκ τῶνδε φαίνεσθαι φησὶ τῶν ἐπῶν· τί ποτ' ἐσθ' ὅτι βούλει θυμέ; τοῦτό μοι φράσον. ἐγὼ λογισμὸν πάνθ' ὃ βούλομαι ποιεῖν βασιλικόν γε. πλὴν ὅμως εἶπον πάλιν, ὡς ἂν ἐπιθυμῶ ταῦθ' ὅπως γενήσεται. ταυτὶ τὰ ἀμοιβαῖα, Κλεάνθους φησὶν εἶναι Ποσειδώνιος ἐναργῶς ἐνδεικνύμενος τὴν περὶ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς γνώμην αὐτοῦ, εἴ γε δὴ πεποίηκε τὸν λογισμὸν τῷ θυμῷ διαλεγόμενον ὡς ἕτερον ἑτέρῳ, ὁ δὲ Χρύσιππος οὐδ' ἕτερον εἶναι νομίζει τὸ παθητικὸν τῆς ψυχῆς τοῦ λογιστικοῦ, καὶ τῶν ἀλόγων ζώων ἀφαιρεῖται τὰ πάθη φανερῶς ἐπιθυμίᾳ τε καὶ θυμῷ διοικουμένων ὡς καὶ Ποσειδώνιος

10 ὑπὲρ αὐτῶν ἐπὶ πλέον διεξέρχεται. ὅσα μὲν οὖν τῶν ζώων δυσκίνητ' ἐστὶ καὶ προσπεφυκότα δίκην φυτῶν πέτραις ἤ τισιν ἑτέροις τοιούτοις ἐπιθυμίᾳ μόνῃ διοικεῖσθαι λέγει αὐτά, τὰ δ' ἄλλα τὰ ἄλογα σύμπαντα, ταῖς δυνάμεσιν ἀμφοτέραις χρῆσθαι, τῇ τ' ἐπιθυμητικῇ καὶ τῇ θυμοειδεῖ, τὸν ἄνθρωπον δὲ μόνον ταῖς τρισί. προσειληφέναι γὰρ καὶ τὴν λογιστικὴν ἀρχήν. ταῦτά τε οὖν ὀρθῶς εἴρηται τῷ Ποσειδωνίῳ, καὶ ἄλλα πάμπολλα, καθ' ὅλην τὴν περὶ τῶν παθῶν πραγματείαν, ὡς περ οὖν ὁ Χρύσιππος ἐσφαλμένος ἐν αὐτοῖς ὡς ἄν τις εἴποι τοῖς στοιχείοις τῆς περὶ τῶν παθῶν θεωρίας ἐξ ἀνάγκης πάμπολλα κακῶς εἶπεν, οὕτως ἀνάγκη τὸν ἀληθέσι ταῖς ἀρχαῖς χρησάμενον, εἰ μὲν ἀκριβῶς φυλάξειε τὸ πρὸς αὐτὰς ἀκόλουθον ἅπαν εἰπεῖν ὀρθῶς, εἰ δ' οὐκ ἀκριβῶς, ἀλλὰ τά γε πλεῖστα κατορθῶσαι. δοκῶ μοι καταπαύσειν ἤδη τὸν ἐνεστῶτα λόγον ἐν τῷδε, τὸ γὰρ ἐπισκέπτεσθαι νῦν ὁποίας τινὸς ἔχεται γνώμης ὁ Ζήνων, οὐ κατὰ τὸν ἐξ ἀρχῆς ἄν μοι προτεθέντα γίγνοιτο σκοπόν, ἕνεκά τε τοῦ μὴ μακρολογεῖν ἀποχωρήσειν ἔφην τῶν ἄλλων στωϊκῶν, ἐξετάζειν δὲ μόνα τὰ Χρυσίππου, καὶ γὰρ οὐδὲ τί ποτε ἕκαστος ἐγίγνωσκε τῶν φιλοσόφων ὑπὲρ ψυχῆς, ὑπεσχόμην ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ διελθεῖν, ἀλλ' ὅπως ἀληθείας ἔχει τὰ Πλάτωνός τε καὶ Ἱπποκράτους δόγματα διασκέψασθαι, ὥς τε καὶ τὰ πρὸς τὸν Χρύσιππον ἀντειρημένα μοι διὰ τὸ προκείμενον ἐγένετο, καὶ Ζήνων εἰ μὲν τὰ αὐτὰ βούλοιτο τῷ Χρυσίππῳ, τοῖς αὐτοῖς ἐγκλήμασιν ὑπεύθυνος καθεστήσεται, εἰ δὲ ταῖς τοῦ Πλάτωνος ἀρχαῖς ἕποιτο Κλεάνθει τε καὶ Ποσειδωνίῳ παραπλησίως, τῆς ἡμετέρας ἂν οὕτω μετέχοι φιλοσοφίας, εἰ δ' ὅπερ ἐγὼ πείθομαι κρίσεσιν ἐπιγίγνεσθαι τὰ πάθη νομίζει, μέσος ἂν εἴη τῆς τε χείρστης ὑπὲρ αὐτῶν αἱρέσεως τῆς Χρυσίππου καὶ τῆς ἀρίστης ἣν Ἱπποκράτης τε καὶ Πλάτων ἁπάντων πρῶτοι μετεχειρίσαντο, Ποσειδώνιος δὲ καὶ Πυθαγόραν φησὶν αὐτοῦ μὲν τοῦ Πυθαγόρου συγγράμματος οὐδενὸς εἰς ἡμᾶς διασωζομένου, τεκμαιρόμενος δ' ἐξ ὧν ἔνιοι τῶν μαθητῶν αὐτοῦ γεγράφασιν, ἀλλ' ὅπερ εἶπον ὀλίγον ἔμπροσθεν οὐχ ἱστορίαν δογμάτων παλαιῶν ὁ λόγος διδάξειν ἐπηγγείλατο, μόνα

30 δὲ τὰ πρὸς Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος εἰρημένα διασκέψασθαι, καί μοι δοκῶ καθ' ὅσον οἷόν τ' ἦν πεπεράνθαι διὰ βραχυτάτων, οὐ γὰρ ὅτι πολύβιβλος ἡ πραγματεία χρὴ σκοπεῖν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν εἰς τὸ πλῆθός τε καὶ τὸ μέγεθος ὧν ἂν ἐπισκεπτόμεθα δογμάτων ἀναφέρειν ἐξετάζειν τε καὶ σκοπεῖν, ἐπεὶ τῶν αὐτῶν ἐνεχώρει, βραχύτερον εἰπεῖν ἄνευ τοῦ παραλιπεῖν τι τῶν ἀναγκαίων, ὡς ἔστι γε καὶ ἐξ αὐτῶν ὧν ἔγραψε Χρύσιππος περὶ παθῶν ἔνεστι καταμαθεῖν. τεττάρων γοῦν βιβλίων οὕτω μεγάλων αὐτῷ γεγραμμένων, ὥσθ' ἕκαστον εἶναι διπλάσιον τῶν ἡμετέρων, ὅμως ἡμεῖς οὐδ' ἐν ὅλοις δύο τὴν περὶ τῶν παθῶν αὐτοῦ γνώμην ἐξητάκαμεν αὐθίς, καὶ τῶν τῷ Ποσειδωνίῳ γραφέντων εἰς τὴν αὐτὴν πραγματείαν ἐπιμνησθέντες. ἡ μὲν δὴ πρὸς Χρύσιππον ἀντιλογία τέλος ἐχέτω, νομίζω γὰρ εἰ μέν τις προσέχοι τὸν νοῦν τοῖς εἰρημένοις, οὐκ ἂν χαλεπῶς αὐτὸν ἐξευρεῖν ὅσα κατὰ μέρος ἐν ὅλῃ τῇ πραγματείᾳ διημάρτηται, εἰ δέ τις οὐ προσέχοι τούτοις, οὐδ' ἂν ἔτι πλείω γράφεσθαι προσέξει. μεταβήσομαι δ' ἤδη πρὸς τὴν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρημένην ἐπίδειξιν, ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πο-

40 λιτείας ὑπὲρ τοῦ τρία τῆς ψυχῆς εἶναι μόρια τὰ καθ' ὁρμὴν ἡμᾶς κινοῦντα, γιγνώσκειν δὲ χρὴ κἀνταῦθα, τὸ μὲν ὅτι μόρια διαφέροντ' ἀλλήλων ἐστίν, οὐκ ἀναγκαστικῶς ἀποδεικνύμενον, οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τρεῖς εἶναι δυνάμεις ἢ τρία μόρια δείκνυσιν ὁ λόγος, ὅτι μέν γε τρία μόρια σύμπαντ' ἐστὶν εἴτε μόρια ψυχῆς εἴτε δυνάμεις ὑφ' ὧν ὁ βίος ἡμῶν διοικεῖται, βιαστικῶς τε καὶ ἀναντιρρήτως ἀποδείκνυται, ὥς τε καὶ ἐκ τῶν νῦν λεχθησομένων ἡ μὲν τοῦ Χρυσίππου, διαβληθήσεται δόξα, κατασκευασθήσεται δὲ τὸ κοινὸν Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος καὶ Ποσειδωνίου δόγμα, τὸ καθ' ἑτέραν μὲν ἡμᾶς δύναμιν λογίζεσθαι καθ' ἑτέραν δὲ θυμοῦσθαι κατ' ἄλλην δ' ἐπιθυμεῖν. ὅτι μέντοι καὶ ταῖς οὐσίαις ἀλλήλων ταῦτα διαφέρει, καὶ πολὺ μᾶλλον ὅτι κατὰ διαφέροντας ἵδρυται τόπους, ἐκ μὲν τῶν νῦν λεχθησομένων ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν οὐκ ἔνεστι λαβεῖν. ἐν δὲ τῷ μετὰ ταῦθ' ὑπομνήματι γραφησομένῳ μοι τῆς ὅλης πραγματείας ἕκτῳ γενήσεσθαι μέλλοντι δι' ἐναργῶν λημμάτων ἀποδειχθήσεται κατὰ τὰς Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος μεθόδους. ἰστέον δ' ὅτι καὶ ὁ Πλάτων αὐτὸς ἐπίσταται τὴν δύναμιν τῶν λεχθησομέ-

50 νων ἀποδείξεων. ἄρχεσθαι γοῦν αὐτῶν μέλλων, τάδε προὔγραψε. καὶ εὖ ἴσθι ὦ Γλαύκων ὡς ἡ ἐμὴ δόξα ἀκριβῶς μὲν τοῦτο ἐκ τοιούτων μεθόδων, οἵαις δὴ νῦν ἐν τοῖς λόγοις χρώμεθα, οὐ μή ποτε λάβωμεν, ἄλλη γὰρ μακροτέρα καὶ πλείω ὁδός ἐστι, δι' ἧς ἀποδείκνυται τρία τῆς ψυχῆς ἡμῶν εἶναι τὰ μέρη, οὐ μόνον τοῖς τόποις τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ ταῖς οὐσίαις, καὶ ταῖς δυνάμεσι, καὶ ταῖς ἐνεργείαις, διαφέροντα ὡς κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον, ἐπιδείξω, καθ' ὃν καὶ τὴν μέθοδον αὐτήν, ἣν ἐνταῦθ' αἰνίττεται μέλλω διεξέρχεσθαι, διὰ τί δὲ καί τοι μὴ θαρρῶν ἣ μέλλει λέγειν ἀποδείξει ὅμως χρῆται, πρόδηλον ὑπάρχειν οἶμαι τῷ γε προσεσχηκότι τὸν νοῦν. οἷς δὲ ἀρτίως ἐλέγομεν, ὡς ὅτι μὲν τρεῖς εἰσι δυνάμεις διοικοῦσαι τὸν βίον ἡμῶν, ἐναργῶς ἀποδείκνυται, μὴ μέντοι, τὸ ὅτι διαφέρουσαι ταῖς οὐσίαις πρὸς δὲ τὴν προκειμένην αὐτῷ πραγματείαν ἐν τῇ πολιτείᾳ τὴν περὶ δικαιοσύνης τε καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν, ὑπὲρ ἁπασῶν γὰρ ἐν τοῖς ἑξῆς ποιεῖται τὸν λόγον, ἤρκει τὸ δειχθῆναι τρεῖς ἢ δυνάμεις ἑτερογενεῖς. οὕτω γοῦν καὶ ὁ Ποσειδώνιος ὑπολαβὼν, ἀπεχώρησέ τε τοῦ Χρυσίππου, καὶ μᾶλλον ἠκολούθησεν ἀ-

ἀριστοτέλει καὶ Πλάτωνι, προσέθηκα δὲ τῷ λόγῳ τὸ μᾶλλον ἐπειδὴ κατὰ μέρος εὑρίσκονταί τινα διαφωνοῦντες
οἱ τρεῖς ἄνδρες ὑπὲρ τῆς τῶν ἀρετῶν διαφορᾶς, κατὰ δὲ τὸ συμπέρασμα ὁμολογοῦσιν ἀλλήλοις. ἐπιδείξω δὲ καὶ
αὐτὸ τοῦτο σαφῶς, ἡνίκ' ἂν ἐν τοῖς ἔπειτα τὸν ὑπὲρ τῶν ἀρετῶν διεξέρχωμαι λόγον. ἐν δὲ τῷ παρόντι
τῶν ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος εἰρημένων ἀποδείξεων ἤδη μνημονεύσω, προγράψας
» τὴν ῥῆσιν ἀφ' ἧς ἄρχεται τοῦ λόγου, ἔχει δὲ ὧδε. ταὐτὸν δῆλον ὅτι τἀναντία ποιεῖν ἢ πάσχειν, ἢ κατὰ ταὐτό τε
» καὶ πρὸς ταὐτὸν οὐκ ἐθελήσει ἅμα. εἶθ' ἑξῆς πιστωσάμενός τε τοῦτο καὶ περὶ τῶν [illegible] μαχέσθαι διελθὼν
» ἐπιφέρει. ἆρ' οὖν ἦν δ' ἐγὼ τὸ ἐπινεύειν τῷ ἀνανεύειν, καὶ τὸ ἐφίεσθαί τινος λαβεῖν τῷ ἀπαρνεῖσθαι, καὶ τὸ προσά-
» γεσθαι τῷ ἀπωθεῖσθαι. πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις θείης, εἴτε ποιημάτων, εἴτε παθημάτων, οὐ-
» δὲν γὰρ ταύτῃ διοίσει, ἀλλ' ἦ δ' ὃς τῶν ἐναντίων, τί οὖν ἦν δ' ἐγὼ διψῆν καὶ πεινῆν, καὶ ὅλως τὰς ἐπιθυμίας καὶ
10 αὖ τὸ ἐθέλειν καὶ τὸ βούλεσθαι οὐ ταῦτα πάντα εἰς ἐκεῖνά ποι ἂν θείης τὰ εἴδη τὰ νῦν λεχθέντα, οἷον ἀεὶ τὴν
» τοῦ ἐπιθυμοῦντος ψυχὴν, οὐχὶ ἤτοι ἐφίεσθαι φύσει ἐκείνου οὗ ἂν ἐπιθυμεῖ, ἢ προσάγεσθαι τοῦτο ὃ ἂν βούλη-
» ται γενέσθαι μοι, ἢ αὖ οὐ καθ' ὅσον ἐθέλει τί οἱ πορισθῆναι ἐπινεύειν τοῦτο πρὸς αὐτὴν, ὥσπερ τινὸς ἐρωτῶντος
ἐπορεγομένου αὐτοῦ τῆς γενέσεως, ἔγωγε, τί δὲ τοῦ ἀβουλεῖν καὶ μὴ ἐθέλειν, μὴ δ' ἐπιθυμεῖν, οὐκ εἰς τὸ ἀποθεῖν καὶ
ἀπελαύνειν ἀπ' αὐτῆς, καὶ εἰς ἅπαντα τἀναντία ἐκείνοις θήσομεν, πῶς γὰρ οὔ. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει καὶ ταῖς
ἑξῆς ἁπάσαις δείκνυσιν ἕτερον εἶναι μέρος τῆς ψυχῆς τὸ ἐπιθυμοῦν τοῦ λογιζομένου, πῶς καὶ τίνα τρόπον, ἐν μὲν
τῷ πεινῆν, ἐφιέμεθα πληρωθῆναι σιτίων, ἐν δὲ τῷ διψῆν, πόματος. ἀλλὰ παῖδες μὲν ὄντες ὁμοίως τοῖς ἀλόγοις
ζώοις ἑτοίμως ἐπὶ τὸ πληρωθῆναι ἐρχόμεθα, μήτ' εἰ συνοίσει τοῦτο, μήτ' εἰ βλάψει σκοπούμενοι, κατὰ δὲ τὴν
ἡλικίαν καὶ τὸν λογισμὸν γενόμενοι, πολλάκις μὲν οὐδ' ὅλως πίνομεν, ἐπειδὰν πεισθῶμεν ὑπὸ τοῦ πόματος
βλάβην ἔσεσθαι, πολλάκις δὲ ὀλιγώτερον ἢ ὅσον ἐπιθυμοῦμεν, εἰ κἀνταῦθα μέλλοι βλάψειν τὸ πλέον, ἐνίοτε δ' ὕ-
20 δωρ πίνομεν, οἶνον ἐπιθυμοῦντες πιεῖν, ἢ σφοδρῶς ὀρεγόμενοι ψυχροῦ, θερμὸν προσφερόμεθα. οἱ δέ γε ἀλόγι-
στοι τῶν ἀνθρώπων ὡσαύτως τοῖς βρέφεσι, καὶ θηρίοις, οὔτε τὸν καιρὸν ἀναμένουσιν, οὔτε ποσότητα καὶ ποιότητα
τοῦ πόματος ἐπισκέπτεσθαι. τὸ μὲν δὴ μὴ χρῆσθαι λογισμῷ, μήτε τὰ θηρία μήτε τὰ βρέφη, καὶ πρὸς τῶν πε-
ρὶ τὸν Χρύσιππον ὡμολόγηται. τὸ δὲ ὑπὸ δυνάμεώς τινος ἑτέρας παρὰ τὸν λογισμὸν ἐπὶ τὴν ἀπόλαυσιν, ὧν
ἐπιθυμοῦσιν ἔρχεσθαι, ποτὲ μὲν ὁμολογοῦσιν, ἔστιν ὅτε δ' ἀρνοῦνται περιπλέκοντες ἄνω καὶ κάτω τοὺς λόγους
ἐνίους ἄνδρας ἐργαστὰς ἀληθείας ἐκ προχείρου συλλογίζεσθαι δύναμιν τινὰ ὑπάρχειν, ἄλογον, ἐπὶ τὴν τοῦ σώ-
ματος ἀπόλαυσιν ἄγουσαν, οὐ τὰ βοσκήματα μόνα καὶ τοὺς παῖδας, ἀλλὰ καὶ τοὺς βοσκήμασιν ὁμοίους ἀνθρώπους.
εἰς μὲν οὖν τὴν τοιαύτην ἀπόδειξιν ὁ λόγος ἡμᾶς ἤγαγεν περαιτέρω ὁ δ' ἀκόλουθόν τινες, οὐ σμικρὰ συντελοῦσαν
οὐδ' αὐτὴν ταῖς ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος λεγομέναις, ἐπὶ δὲ τοὺς ἤδη τελείους ἄνδρας οὐ κατὰ τὴν ἡλικίαν μόνον,
ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν λογισμὸν ἀφικόμενοι τῷ λόγῳ θεασώμεθα ἤδη τὴν αὐτοῖς μάχην τῆς λογιστικῆς δυνάμεως
30 πρὸς τὴν ἐπιθυμητικὴν ἔν τε νόσοις καὶ ἄλλαις πολλαῖς περιστάσεσιν, ἐν αἷς οὔπω δοκεῖ καιρὸς εἶναι προσφέρε-
σθαι πόμα τὸν διψῶντα, καὶ σιτία τὸν πεινῶντα, καὶ θάλπεσθαι τὸν ῥιγοῦντα, καὶ ψύχεσθαι τὸν θαλπόμε-
νον, ἀφροδισίοις τε χρῆσθαι τὸν ἐπὶ ταῦτ' ὁρμῶντα. ἡ μὲν γὰρ ἄλογος ἐν ἡμῖν δύναμις ἐφ' ἕκαστον τῶν ἐπιθυ-
μουμένων ἕλκει τὸν δεόμενον. ὁ δὲ λογισμὸς ἀντισπᾷ καὶ κατέχει τὴν οὐκ ἐν καιρῷ φορὰν, καὶ μάχη γε πολλά-
κις ἑκατέρων ἰσχυρὰ γίγνεται πρὸς ἄλληλα, φανερῶς ἐνδεικνυμένη διττὴν εἶναι φύσιν ἐν ἡμῖν τῶν στασια-
ζουσῶν ἀλλήλαις δυνάμεων. εἴπερ γὰρ ἦν μία μόνη καθάπερ ἐν τοῖς παισὶν οὐδὲν ἐκώλυεν ἀκαίρως ἡμᾶς ἀπο-
λαύειν τῶν ἐπιθυμουμένων, ὥσπερ γε καὶ εἰ μόνος ὁ λογισμὸς ἦν πρὸς οὐδὲν ἀνθέλκειν τε καὶ στασιάζειν ἐθι-
σμένος οὐδὲν ἂν ἦν πρᾶγμα διψῶντα μὴ πίνειν, ἢ πεινῶντα μὴ ἐσθίειν, οὐδ' ἐγκρατὴς οὐδὲ σώφρων ἂν ὁ μὴ πο-
ιῶν ὠνομάζετο, καθάπερ οὐδ' ὁ μὴ βαδίζων εἰ μὴ βούλοιτο. νυνὶ δ' ἐπεὶ διτταί τινες εἰσὶν αἱ τὸν ἄνθρωπον ἐπι-
» σπώμεναι δυνάμεις, ἔστι δὲ ἄλογος ἡ τοῦ πόματος ἐπιθυμοῦσα, ἡ δὲ κατέχουσα ταύτην λογική, ἀφροσύνης ἐν
40 τῷ τοιούτῳ καὶ ἐγκρατείας γένεσις. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡμῖν ἐν σμικρὸν ἐν παρέργῳ λεχθὲν εἰς τὸν περὶ τῶν ἀρε-
τῶν λόγον, μνημονευέσθω, μήτ' ἐγκράτειαν εἶναι τι, μήτε σωφροσύνην ἀναιρεθείσης τῷ λόγῳ τῆς ἐπιθυμητικῆς
δυνάμεως. ἐπὶ δὲ τὸ προκείμενον αὖθις ἐπάνειμι, ὡς ἡ τοῦ διψῶντος μὲν, μὴ βουλομένου δὲ πίνειν ψυχὴ, κατὰ
μέν τινα τῶν ἑαυτῆς δυνάμεων ἢ μερῶν, ἐφίεται ποτοῦ, καθ' ἕτερον δέ τι φεύγει καὶ ἀποτρέπεται, ἐν γὰρ καὶ
ταὐτῷ προσίεσθαί τι καὶ φεύγειν οὐκ ἐνδέχεται. εἴτε δὲ προσίεσθαι καὶ φεύγειν λέγεις, εἴτε διώκειν εἴτ' ἐφίεσθαι
διαφέρει οὐδὲν, ὥσπερ οὐδὲ εἰ βούλεσθαι ἢ ὀρέγεσθαι ἢ ἀντιποιεῖσθαι, ἢ ἀσπάζεσθαι ἢ ἐπιθυμεῖν, ἡ γὰρ τῶν
τοιούτων ὀνομάτων διαίρεσις, οὐδὲν εἰς τὴν παροῦσαν σκέψιν ὀνίνησιν, ἀλλ' αὐτὸ τοὐναντίον ἄκαιρός τ' ἐστὶ καὶ τὴν
περὶ τῶν πραγμάτων ζήτησιν, εἰς τὴν περὶ τῶν πραγμάτων ἀμφισβήτησιν ἀπάγει. διὸ καὶ τεχνάζονται
τινες ἐξεπίτηδες ὑπὲρ τοῦ μηδὲν περανθῆναι πρὸς ἕκαστον τῶν ὀνομάτων ἐνίστασθαι, εἰ μὲν ὀρέγεσθαι πόματος εἴ-
ποις τὸν διψῶντα μὴ συγχωροῦντες ὀρέγεσθαι λέγειν, αἴτιον γάρ τι τὴν ὄρεξιν εἶναι καὶ μόνου τοῦ σοφοῦ, ὑ-
50 πάρχειν γοῦν αὐτὴν ὁρμὴν λογικὴν ἐπί τι ὅσον χρὴ ἥδοντος, ἂν δὲ ἐπιθυμεῖν, οὐδὲ οὕτως ὀνομάζειν, συγχω-
ροῦντες. τὸ μὲν γὰρ διψῆν οὐκ ἐν τοῖς φαύλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀστείοις γίγνεσθαι. τὴν δ' ἐπιθυμίαν αὐτήν
τι φαύλην εἶναι, καὶ μόνοις τοῖς φαύλοις ἐγγίνεσθαι, εἶναι γὰρ ὄρεξιν ἀθρόως ῥεπτικὴν πρὸς τὸ τυγχάνειν,
εἰ δὲ μὴ μακρὸν οὕτως αὐτῆς ὁρισμὸν ποιήσειεν, ἀλλ' ὄρεξίν τε ἄλογον ὑπάρχειν εἴποι, ἐπιτιμήσει μάλα σεμνῶς
ἀνδρὶ, πολλάκις οὐκ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἐπιστήμῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν ὀνομάτων χρήσει, μυρίων διαφέρον-
τι. τοιοῦτοι δ' ἀμέλει καὶ τῶν παλαιῶν ἦσαν οὐκ ὀλίγοι, καθάπερ καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων φησὶν, ὀνόμασι χρώμε-
νοι καινῶς μετωνομασμένοις, δι' οὓς μοι δοκεῖ, καὶ νῦν οὐχ ἓν ἁπλῶς γράψαι κατὰ τὸν προκείμενον λόγον ὀνό-
μα. χρήσασθαι δὲ ἐξεπίτηδες ἅπασιν οἷς ἐγχωρεῖ ταὐτὸν δηλῶσαι πρᾶγμα, τῷ τε γὰρ ὀρέγεσθαι καὶ τῷ ἐπι-
θυμεῖν καὶ τῷ ἐφίεσθαι καὶ τῷ νεύειν, ἐπορέγεσθαί τε καὶ θέλειν καὶ βούλεσθαι καὶ προσάγεσθαι, καὶ μέντοι

καὶ τοῖς ἐναντίοις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἑνὸς πράγματος φαίνεται χρώμενος τῷ ἀβουλεῖν καὶ μὴ ἐθέλειν. τί ἐνδείξασθαι γὰρ αὐτῷ πρόκειται καὶ δηλῶσαι σαφῶς, ὃ βούλεται περὶ τὴν ἀπόδειξιν ἐσπουδακότι, καὶ δυνηθέντι διὰ τῆς λέξεως τὴν μήνυσιν τοῦ πράγματος οὐ τερθρευομένῳ περὶ τὰς συλλαβάς. ἐκ μὲν δὴ τῶν προειρημένων ἕτερον ἐπέδειξε τὸ ἐπιθυμοῦν τοῦ λογιζομένου. παραγράφειν γὰρ ἁπάσας αὐτοῦ τὰς ῥήσεις, μακρὸν ἔδοξέ μοι δυναμένῳ γε παντὶ τῷ βουλομένῳ τὸ ἐφεξῆς ἅπαν ἀναγνῶναι τοῦ βιβλίου χωρίον. εἰ δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τῆς τελευτῆς ὅλου τοῦ λόγου δέοι παραγράψαι ῥῆσιν, ὡς ἔμοιγε δοκεῖ χάριν τοῦ σαφεστέραν γενέσθαι τὴν ἐπὶ τὸ δεύτερον κεφάλαιον μετάβασιν, οὐδὲ ταύτην παρήσω, ἔχει δ' ὧδε, ἆρα τοῦ διψῶντος ἡ ψυχὴ καθ' ὅσον διψῇ οὐκ ἄλλο τι βούλεται ἢ πιεῖν, καὶ τούτου ὀρέγεται καὶ ἐπὶ τοῦτο ὁρμᾷ, δῆλον δή, οὐκοῦν εἴ ποτέ τι αὐτὴν ἀνθέλκει διψῶσαν, ἕτερον ἄν τι ἐν αὐτῇ εἴη αὐτοῦ τοῦ διψῶντος καὶ ἄγοντος ὥσπερ θηρίον ἐπὶ τὸ πιεῖν. οὐ γὰρ δή φαμεν τῷ γε αὐτῷ τὸ αὐτὸ τῷ ἑαυτοῦ περὶ τὸ αὐτὸ ἅμα τἀναντία πράττειν, οὐ γὰρ οὖν ὥσπερ οἶμαι τοῦ τοξότου οὐ καλῶς ἔχει λέγειν, ὅτι αὐτοῦ ἅμα αἱ χεῖρες τὸ τόξον ἀπωθοῦνταί τε καὶ προσέλκονται, ἀλλ' ὅτι μὲν ἄλλη ἡ ἀπωθοῦσα χείρ, ἑτέρα δὲ ἡ προσαγομένη, παντάπασι μὲν οὖν ἔφη, πότερον δὴ φῶμεν τινὰς ἔστιν ὅτε διψῶντας οὐκ ἐθέλειν πιεῖν, καὶ μάλα γ' ἔφη πολλοὺς καὶ πολλάκις, τί οὖν φαίην ἐγώ, φαίη τις ἂν τούτων πέρι; οὐκ ἐνεῖναι μὲν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν τὸ κελεῦον, ἐνεῖναι δὲ τὸ κωλῦον πιεῖν, ἄλλο ὂν τὸ κρατοῦν τοῦ κελεύοντος; ἔμοιγ' ἔφη δοκεῖ, ἆρ' οὖν οὐ τὸ μὲν κωλῦον τὰ τοιαῦτα ἐγγίγνεσθαι ὅταν ἐγγένηται ἐκ τοῦ λογισμοῦ, τὰ δὲ ἄγοντα καὶ ἕλκοντα διὰ παθημάτων τε καὶ νοσημάτων παραγίγνεται. φαίνεται. οὐ δὴ ἀλόγως ἦν δ' ἐγώ, ἀξιώσομεν αὐτά, διττά τε καὶ ἕτερα ἀλλήλων εἶναι, τὸ μὲν ᾧ λογίζεται, λογιστικὸν προσαγορεύοντες τῆς ψυχῆς, τὸ δ' ᾧ ἐρᾷ τε καὶ πεινῇ καὶ διψῇ καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἐπτόηται, ἀλόγιστόν τε καὶ ἐπιθυμητικόν, πληρώσεών τινων καὶ ἡδονῶν ἑταῖρον. διὰ τούτων ἔδειξεν ἕτερον εἶδος εἶναι ψυχῆς τὸ λογιστικὸν τοῦ ἐπιθυμητικοῦ, ἀλλ' ὡς εἶπον καὶ πρόσθεν οὔπω μοι πρόκειται δεικνύειν ὡς ἕτερα τῷ εἴδει ταυτὶ τὰ δύο μέρη τῆς ψυχῆς ἐστιν, ἀλλ' εἴς γε τὸ προκείμενον ἀπόχρη τὸ περαινόμενον ἀναμφισβητήτως, ὅτι μὴ τῆς αὐτῆς ἐστι δυνάμεως τότε λογίζεσθαι καὶ τῶν σιτίων ἢ ποτῶν ἢ ἀφροδισίων ἐπιθυμεῖν, ὅπερ οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ Χρύσιππος ἅμα πολλοῖς στωϊκοῖς ἠγνόησεν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀγνοῆσαί τι συγγνωστόν, ὡς καὶ πρόσθεν ἔλεγον, οὐ συγγνωστὸν δὲ τὸ πλημμελῶς οὕτως μεταχειρίσασθαι τὸν λόγον, ὥστε τῶν μὲν τοῖς κωμικοῖς ἢ τραγικοῖς ποιηταῖς εἰρημένων μνημονεύειν, εἰς τηλικούτου δόγματος ἀπόδειξιν, ἀνθρώπων οὐδ' ἐπιχειρούντων ἀποδεικνύειν οὐδέν, ἀλλὰ μόνον οἷα ἂν αὐτοῖς δόξῃ πρέπειν τῷ λέγοντι προσώπῳ, κατὰ τὸ δρᾶμα κοσμούντων διὰ τῆς ἑρμηνείας, τῶν δ' ὑπὸ Πλάτωνος εἰρημένων εἰς τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ, μήτε μνημονεῦσαι μήτ' ἀντειπεῖν ἐπιχειρῆσαι, ἀλλ' οὐδ' ἑτοίμου τε καὶ προχείρου λαμβάνειν, ὡς, ἔνθ' ἂν ᾖ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἐνταῦθ' ἐστὶ καὶ τὸ λογιζόμενον. Χρύσιππος μὲν οὖν ἀεὶ τοιοῦτος, ὁ δὲ Πλάτων ἐπειδὴ διώρισεν ἐν τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει τὸ ἐπιθυμητικὸν τοῦ λογιστικοῦ, μετὰ ταῦτα πειρᾶται καὶ τὸ θυμοειδὲς αὐτῶν διορίζειν, ἔχει δ' ἡ ἀρχὴ τῆς ῥήσεως ὧδε, ταῦτα μὲν τοίνυν ἦν δ' ἐγὼ δύο ἡμῖν ὡρίσθω εἴδη ἐν ψυχῇ ἐνόντα· τὸ δὲ δὴ τοῦ θυμοῦ καὶ ᾧ θυμούμεθα, πότερον τρίτον ἢ τούτων ποτέρῳ ἂν εἴη ὁμοφυές, ἴσως ἔφη τῷ ἑτέρῳ τῷ ἐπιθυμητικῷ. ἀλλ' ἦν δ' ἐγώ, ποτὲ ἀκούσας τι πιστεύω τούτῳ, ὡς ἄρα Λεόντιος ὁ Ἀγλαΐωνος ἀνιὼν ἐκ Πειραιέως ὑπὸ τὸ βόρειον τεῖχος ἐκτὸς αἰσθόμενος νεκροὺς παρὰ τῷ δημίῳ κειμένους, ἅμα μὲν ἰδεῖν ἐπιθυμοῖ, ἅμα δὲ δυσχεραίνοι καὶ ἀποτρέποι ἑαυτόν, καὶ τέως μὲν μάχοιτό τε καὶ παρακαλύπτοιτο, κρατούμενος δ' οὖν ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας διελκύσας τοὺς ὀφθαλμοὺς προσδραμὼν πρὸς τοὺς νεκρούς, ἰδοὺ ὑμῖν ἔφη, ὦ κακοδαίμονες ἐμπλήσθητε τοῦ καλοῦ θεάματος. ἤκουσα ἔφη καὶ αὐτός, οὗτος μέντοι ἔφην ὁ λόγος χαλεπαίνειν τὴν ὀργὴν πολεμεῖν ἐνίοτε ταῖς ἐπιθυμίαις, ὡς ἄλλο ὂν ἄλλῳ. σημαίνει γάρ ἔφη. πάλιν κἀν τούτοις ὁ Πλάτων ἐπιδείκνυσιν ὡς ἕτερόν ἐστι τὸ ἐπιθυμητικὸν τοῦ ὀργιζομένου, προσχρώμενος δηλονότι τῷ κατ' ἀρχὰς ὑποκειμένῳ ἀξιώματι, ὡς οὐκ ἐνδέχεται τὸ ἀκριβῶς ἓν καὶ ἁπλοῦν, καὶ ἀσύνθετον ὀρέγεσθαι τινὸς καὶ ἀποτρέπεσθαι, καὶ χαίρειν τῷ αὐτῷ καὶ δυσχεραίνειν, ἀλλ' ἀναγκαῖον, ἕτερον μὲν τὸ ἐπιθυμοῦν θεάσασθαι τοὺς νεκρούς, ἕτερον δὲ τὸ κωλῦον θεάσασθαι, καὶ ὡς τῷ μὲν ἐπιθυμοῦντι πάντως πού τις ἡδονὴ κατὰ τὴν θέαν ἤμελλεν ἔσεσθαι, τῷ δὲ κωλύοντι δυσχέρειά τε καὶ ἀηδία, τὸ γὰρ ὀργίζεσθαι τῷ ἐπιθυμοῦντι καὶ δυσχεραίνειν αὐτοῦ ταῖς ὁρμαῖς καὶ κωλύειν ἐθέλειν τε ταῖς ἐπιθυμίαις ἐπιτιμᾶν τε καὶ μέμφεσθαι, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, μέρους ἑτέρου τῆς ψυχῆς ἔργον ἐστὶν οὐκ αὐτοῦ τοῦ ἐπιθυμοῦντος, εἰ δὲ καὶ μὴ μέρους, ἀλλὰ δυνάμεώς γε πάντως ἑτέρας. εἴρηται γὰρ ἤδη γε τοῦτο πολλάκις, ὡς οὐδέποτε κατὰ τόδε τὸ βιβλίον ἀγωνιζόμεθα πρὸς Ἀριστοτέλην καὶ Ποσειδώνιον, ὁμολογοῦντας μὲν ἑτέροις ἀλλήλων λογίζεσθαί τε καὶ θυμοῦσθαι καὶ ἐπιθυμεῖν ἡμᾶς, οὐ μὴν εἴδεσί γε ἢ μορίοις ψυχῆς ἀλλὰ δυνάμεσιν, ἐν γὰρ τοῖς ἐφεξῆς λόγοις ἐπιδείξομεν ὅτι μὴ δυνάμεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ μέρεσι τῆς ψυχῆς ἑτέροις ἀλλήλων κατ' εἶδος. ἐν δὲ τῷδε τῷ νῦν ἐνεστῶτι τοῦτ' ἀρκεῖ μόνον ἀποδεῖξαι πρὸς ἔνδειξιν τῆς Χρυσίππου περὶ τὰ τοιαῦτα ῥᾳθυμίας, ὡς αὐτὸς ἰσχυρῶν λόγων ὑπὸ Πλάτωνος ἠρωτημένων εἰς ἀπόδειξιν, τοῦ νῦν ἡμῖν ζητουμένου δόγματος, οὔτ' ἐμνήσθη τινὸς αὐτῶν οὔτ' ἀντειπεῖν ἐπιχείρησεν, καίτοι πληρώσας λόγων … ποιητικῶν ἐπῶν, ὅλον τὸ πρῶτον βιβλίον περὶ ψυχῆς, ἐν ᾧ περὶ ἡγεμονικοῦ διεξῆλθεν. οὐ μόνον δὲ κατὰ τοῦτο τελέως ἐσιώπησε τοὺς τοῦ Πλάτωνος λόγους, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ περὶ παθῶν συγγράμματα, τά τε τρία τὰ λογικά, καὶ τὸ χωρὶς αὐτῶν ἰδίᾳ γεγραμμένον ὑπ' αὐτοῦ, τὸ θεραπευτικόν τε καὶ ἠθικὸν ἐπιγραφόμενον. ἐπὶ τὰς ὑπολοίπους οὖν τοῦ Πλάτωνος ῥήσεις ἴωμεν ἐχούσας ὧδε, οὐκοῦν καὶ ἄλλοθι ἔφην πολλάκις αἰσθανόμεθα, ὅταν βιάζωνταί τινα παρὰ τὸν λογισμὸν ἐπιθυμίαι λοιδοροῦντά τε αὑτὸν καὶ θυμούμενον τῷ βιαζομένῳ ἐν ἑαυτῷ καὶ ὥσπερ δυοῖν στασιαζόντων, σύμμαχον τῷ λόγῳ γιγνόμενον τὸν θυμὸν τοῦ τοιούτου, ταῖς δ' ἐπιθυμίαις αὐτὸν κοινωνήσαντος αἱροῦντος λόγου μὴ δεῖν τι πράττειν οἶμαί σε, οὐκ ἂν φάναι γενομένου ποτ' ἐν ἑαυτῷ τοιούτου αἰσθέσθαι οἶμαι δ' οὐδ' ἐν ἄλλῳ, οὐ μὰ τὸν Δία ἔφη. κατὰ μὲν οὖν τὴν προτέραν ῥῆσιν ὁ Πλάτων ἐν ᾗ τοῦ ποθοῦντ-

περὶ τὸ θεάσασθαι τοὺς νεκροὺς ἐμνημόνευσεν, ἐναργῶς μὲν ἀπέδειξεν ἕτερον ὑπάρχειν τὸ θυμούμενον τοῦ ἐπιθυμοῦντος, οὐ μὴν ὅτι τὸ λογιζόμενον ἕτερον ἀμφοῖν ἐστὶν ἐναργῶς εἶπεν, ἀλλ' ἐνεδείξατο, καὶ κατ' ἐκεῖνον μέν πως τὸν λόγον, ἐνταῦθα δ' ἱκανῶς ὑπεξέρχεται, ὅταν γάρ τινα βιάζηταί τις ἐπιθυμία παρὰ τὸν λογισμὸν, ὡς αὐτὸν τὸν ἔμπροσθεν εἰρημένον Λεόντιον, ὁ θυμὸς ἐνταῦθα κινεῖται συμμαχῶν τῷ λογισμῷ, καὶ πολλάκις μὲν ἐκράτησεν ἅμα τῷ λογισμῷ τῆς ἀμέτρου κινήσεως τοῦ ἀκολάστου τῆς ψυχῆς εἴδους, καὶ κατέσχε τε καὶ διεκώλυσεν αὐτὸ, καὶ τῆς ὁρμῆς ἐπέσχεν. ὥσπερ οὖν καὶ ὁ Λεόντιος ἐδυνήθη λοιδορηθεὶς ἑαυτῷ τῆς περὶ τὸ θεάσασθαι τοὺς νεκροὺς ἀκρασίας προελθεῖν μὴ θεασάμενος αὐτοὺς, ἐνίοτε δ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς, ἀγχόντων τε καὶ λοιδορουμένων, ἀντιπραττόντων τε καὶ ἀνθελκόντων ἐκράτησε τὸ ἐπιθυμητικὸν, ὥσπερ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ δὲ τοῦ θεασαμένου τοὺς νεκροὺς ὁ Πλάτων διηγεῖται γενέσθαι, συνενδεικνύμενος ἐν τῷ λόγῳ πολλὰ, καὶ γὰρ ὅτι τὸ θυμούμενον ἕτερον ἐστὶ τοῦ ἐπιθυμοῦντος, καὶ ὅτι τὸ λογιζόμενον ἀμφοῖν ἄλλο, καὶ ὡς τὸ θυμαινόμενον οὐδέποτε συμμαχεῖ τῷ ἐπιθυμητικῷ δι' ἑνὸς ἐνεδείξατο τοῦ δὲ τοῦ προειρημένου παραδείγματος, οὐδεὶς γὰρ ἐπετίμησεν ἑαυτῷ ποτὲ καὶ ὠργίσθη, διότι τῶν ἀκαίρως ἐπιθυμιῶν ἀφίστασθαι προαιρεῖται. εἴπερ τις γοῦν ἐν νόσῳ τῶν ἀμέτρως συγκαιομένων   περὶ πόματος ψυχροῦ λογισάμενος ὄλεθρον οἴσειν αὐτῷ τὸ πόμα, ἐκράτησεν, εἶτ' ἐπισχὼν τὴν ὁρμὴν καὶ κατὰ τὰς ψυχὰς ἃς ἐπετίμησεν αὐτῷ καὶ ὠργίσθη διότι καλῶς ἐλογίσατο, οὐδεὶς ὡς οἶμαι τῶν πάντων, ἀλλ' ἔνθα μὲν ἂν ἑκὼν ὁ λογισμὸς ἕπεται τῷ ἐπιθυμητικῷ, συνέπεται καὶ τὸ θυμοειδὲς τῷ λογισμῷ, τούτῳ γὰρ ὑπηρετεῖν καὶ συμπράττειν ὥσπερ τις κύων κυνηγέτῃ κατὰ τοῦ τρίτου τῆς ψυχῆς εἴδους ὑπὸ τῆς φύσεως ἐδόθη, ἔνθα δὲ ἐναντιοῦται, καὶ στασιάζει καὶ μάχεται, μετὰ τοῦ λογισμοῦ γίνεται καὶ τούτῳ συμμαχεῖ. ὅτι δὲ τῷ λογιστικῷ τὸ θυμοειδὲς ἀεὶ κατὰ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ συμμαχεῖ, καὶ διὰ τῆς ἐπιφερομένης ῥήσεως δῆλον ποιεῖται γράφων ὧδε, τί δὲ ἣν δ' ἐγὼ ὅταν τις οἴηται ἀδικεῖν οὐχ ὅσῳ ἂν γενναιότερος ᾖ τοσούτῳ ἧττον δύναται ὀργίζεσθαι, καὶ πεινῶν καὶ ῥιγῶν, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν τοιούτων πάσχων ὑπ' ἐκείνου ὃν ἂν οἴηται δικαίως ταῦτα δρᾷν, καὶ ὃ λέγω οὐκ ἐθέλει πρὸς τοῦτον αὐτοῦ ἐγείρεσθαι ὁ θυμός; ἀληθῆ ἔφη, τί δὲ ὅταν ἀδικεῖσθαί τις ἡγεῖται οὐκ ἐν τούτῳ ζεῖ τε καὶ χαλεπαίνειν καὶ συμμαχεῖν τῷ δοκοῦντι δικαίῳ, καὶ διὰ τὸ πεινῆν καὶ διὰ τὸ ῥιγοῦν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα πάσχειν ὑπομένων καὶ νικᾷ καὶ οὐ λήγει τῶν γενναίων πρὶν ἂν ἢ διαπράξηται ἢ τελευτῇ, ἢ ὥσπερ κύων ὑπὸ νομέως ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ παρ' αὐτῷ ἀνακληθεὶς πραϋνθῇ. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει πάλιν ὁ Πλάτων ἐμνημόνευσεν, δυοῖν ἀνθρώπων ἀμφοῖν μὲν ταυτὰ πασχόντων ὑπό τινος ἄρχοντός τε καὶ κρατοῦντος ὡς καὶ πεινῆν καὶ διψῆν καὶ ῥιγοῦν, ἀλλὰ τοῦ μὲν ἑτέρου δικαίως πεπεισμένου πάσχειν αὐτὰ, τοῦ δὲ ἑτέρου ἀδίκως, εἶτα φησὶν ὡς ὁ μὲν ἕτερος ὅς τις οἴεται δικαίως πάσχειν ταῦτα διὰ τὸ πρότερον αὐτὸς ἀδικεῖν τι, φέρει πρᾴως αὐτὰ καὶ οὐκ ὀργίζεται τῷ δικαίως κολάζοντι, καὶ τοσούτῳ γε μᾶλλον φησὶ, ὅσῳ περ ἂν γενναιότερος. εἴρηκε δὲ τὸ τοῦ αὐτοῦ τοῦ κολαζομένου, ὅστις ἂν ὅσῳ περ ἂν εὐγενέστερος ὑπάρχει φύσει, τοσούτῳ μᾶλλον ὑπομένει γενναίως τὰς κολάσεις, ὁ δ' ἕτερος ὅς τις ἂν ἀδικεῖσθαι νομίζῃ, θυμοῦταί τε καὶ χαλεπαίνει, καὶ συμμαχεῖ τῷ δοκοῦντι δικαίῳ. ταῦθ' ὁσημέραι γενόμενα, καίτοι τῶν οἰκετῶν ἐστὶ θεάσασθαι, ὅσοι μὲν ἂν αὐτῶν, ἢ κλέπτοντες, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον δρῶντες ἁλῶσι, καὶ μαστιγούμενοι καὶ λιμαγχονούμενοι καὶ ἀτιμαζόμενοι πρὸς τῶν δεσποτῶν, οὐκ ὀργίζονται, ὅσοι δ' ἂν οἰηθῶσιν ἀδίκως τι τούτων ἢ πάσχειν ἢ πεπονθέναι ἀεὶ τούτων ἔνδον ὁ θυμὸς ἀγριούμενός ἐστι καὶ ποθῶν ἀντιτιμωρήσασθαι τὸν ἀδικοῦντα. δηλοῦται δ' ἐξ ἀμφοτέρων τῶν παραδειγμάτων ὡς τὸ θυμοειδὲς ὑπὸ τῆς φύσεως ἡμῖν ἐδόθη σύμμαχον τῷ λογιστικῷ, τούτῳ γοῦν δὴ φαίνεται συμμαχοῦν ὅταν ὑπό τινος ἢ ἔνδοθεν ἢ ἔξωθεν ἀδικεῖσθαί τε καὶ βιάζεσθαι δοξάζῃ. τὸ μὲν οὖν δοξάζειν ἀδικεῖσθαι τοῦ λογιστικοῦ, τοῦ δ' ἐπαμύνειν αὐτῷ κατὰ τοῦ βιαζομένου, τοῦ θυμοειδοῦς ἴδιον. ἐπειδὰν μὲν οὖν ἀμέτρως ἐπί τι φερόμενον τὸ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμητικὸν ἄκοντα τὸν λογισμὸν ἕλκῃ βιαίως κατ' ἐκεῖνον σύμμαχον τῷ λογιστικῷ τὸ θυμοειδὲς γίγνεται, ὅταν δὲ ἔξωθεν ἤ τις ἀδικῶν ἐκεῖνον ἀντιτιμωρεῖσθαι σπεύδει, ἐπειδὰν δ' ὑπὸ μηδενὸς ἀδικεῖσθαι δοξάζῃ τὸ λογιστικὸν οὐδ' ὁ θυμὸς ἀναζεῖ τηνικαῦτα, κἂν ὅτι μάλιστα κολάζηται τὸ σῶμα δικαίως ὑπό τινος ἢ ῥιγοῦν ἢ πεινῆν ἢ διψῆν ἀναγκαζόμενον, ᾧ δῆλον ὡς ταῖς δόξαις ἕπεται τοῦ λογιστικοῦ κατὰ φύσιν ἔχον τὸ θυμοειδές. ἐνδέχεται γάρ ποτε καὶ τοῦτο μοχθηρῶς διακείμενον ἀπειθῶς κινεῖσθαι τῷ λογισμῷ. μετ' ὀλίγα γοῦν καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων ἐνδεικνύμενος τοῦτο φησὶν, ἢ καθάπερ ἐν τῇ πόλει συνεῖχεν αὐτὴν τρία ὄντα γένη, χρηματιστικὸν, ἐπικουρητικὸν, βουλευτικὸν, οὕτω καὶ ἐν ψυχῇ τοῦτο τρίτον ἐστὶ τὸ θυμοειδὲς ἐπίκουρον ὂν τῷ λογιστικῷ φύσει, ἐὰν μὴ ὑπὸ κακῆς τροφῆς διαφθείρηται. τίνες μὲν οὖν εἰσὶν αἱ διαφοραὶ τοῦ θυμοειδοῦς, οὐκ ἐν καιρῷ νῦν λέγειν, ἐν γὰρ τῷ μετὰ τοῦτον λόγῳ περί τε τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, ὡς ἐδόκει Πλάτωνι καὶ περὶ νοσημάτων καὶ ἁμαρτημάτων κατ' αὐτὴν ἁπασῶν, τῆς κακίας ὅπως γίγνεταί τε καὶ θεραπεύεται μετὰ τὸ γενέσθαι διελθεῖν ἔγνωκα, καὶ δὴ καὶ περὶ κάλλους τε καὶ ὑγιείας αὐτῆς ἁπασῶν τε τῶν ἀρετῶν, οὐ σμικρὰ γὰρ οὐδ' ἐν τούτοις ὁ Χρύσιππος σφάλλεται, νυνὶ δὲ ἔτι μίαν ῥῆσιν ὑπογράψαι βούλομαι τοῦ Πλάτωνος, ἐν ᾗ δείκνυσιν ἕτερον ὑπάρχειν τὸ θυμοειδὲς τοῦ λογιστικοῦ, γέγραπται δ' ἐφεξῆς τῶν προειρημένων ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας τόνδε τὸν τρόπον. καὶ γὰρ ἐν τοῖς παιδίοις τοῦτό γ' ἄν τις ἴδοι, ὅτι θυμοῦ μὲν εὐθὺς γενόμενα μεστά ἐστι, λογισμοῦ δ' ἔνιοι μὲν ἔμοιγε δοκοῦσιν οὐδέποτε, ναὶ μὰ δία ἦν δ' ἐγὼ, καλῶς εἶπες, ἔτι γ' ἐν τοῖς θηρίοις ἄν τις ἴδοι ὃ λέγω ὅτι οὕτως ἔχει, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ὃ ἄνω που εἴπομεν τὸ τοῦ Ὁμήρου μαρτυρήσει, τὸ, Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ, ἐνταῦθα γὰρ δὴ σαφῶς, ὡς ἕτερον ἑτέρῳ ἐπιπλῆττον πεποίηκεν Ὅμηρος τὸ ἀναλογισάμενον, περὶ βελτίονός τε καὶ χείρονος τῷ ἀλογίστως θυμουμένῳ. ἐν τούτοις ἐναργῶς ὁ Πλάτων ἐπιδείκνυσιν ἕτερον ὑπάρχον τὸ θυμούμενον τοῦ λογιζομένου, οἱ γοῦν παῖδες ὥσπερ καὶ τὰ θηρία θυμοῦ μὲν πλήρεις εἰσὶ, λογισμοῦ δὲ ἥκιστα μετέχουσιν, ἐπὶ μὲν οὖν τῶν θηρίων ἐτόλμησαν ἔνιοι λέγειν, οὔτε θυμὸν οὔτ' ἐπιθυμίαν ἐνυπάρχειν αὐτῶν ταῖς ψυχαῖς, ἐπὶ δὲ τῶν παίδων οὐκ οἶδ' ὅτι φήσουσιν, οὐ γὰρ δή γε καὶ τὰ

τούτων πάθη διὰ συλλογισμοῦ χρὴ μαθεῖν, ἀλλ' ἀναμνησθῆναι μόνον αὐταρκές, ὡς οὐκ ἄλλως μὲν νῦν, ἄλλως δὲ παῖδες ὄντες θυμούμεθα, καὶ γὰρ δύναμις, ἡ καὶ ὁ τρόπος τῆς τοῦ πάθους γενέσεως ὅμοιος, ἐν καὶ μόνον ἐξαίρετον ὑπάρχει τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, ὅταν γε μὴ κατὰ πάθος ὦσιν, ἀλλὰ λογισμὸς αὐτῶν ἐξηγεῖται τοῦ βίου, κατέχουσιν ἐν πολλαῖς πράξεσι τὸν θυμόν, ὥσπερ τις νομεὺς κύνα γενναῖον ἀγριώτερον ἐκφερόμενον ἐπὶ τὸν πέλας. ἐν δὲ τοῖς παισὶν, οὐδὲν γίγνεται τοιοῦτον, ὥσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς θηρίοις ὅτι τοῖς μὲν, οὔπω, τοῖς δὲ οὐδέποτε λογισμὸς ἄρχει τῶν ὁρμῶν. ταῦτα μὲν οὖν ὀρθῶς εἴρηται τῷ Πλάτωνι, καὶ προσέτι τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως γεγραμμένον, ἔνθα τὸν Ὅμηρον ἐπάγεται μαρτυρία ταυτὶ λέγοντα, Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ, ἐνταῦθα γάρ φησιν, ὡς ἑτέρῳ ἕτερον πεποίηκεν ἐπιπλήττειν τὸ ἀναλογισάμενον περὶ τοῦ βελτίονός τε καὶ χείρονος τῷ ἀλογίστως θυμουμένῳ, ἡβουλόμην δ' αὖ καὶ τὸν Χρύσιππον ἀνεγνωκέναι τε τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ προσεσχηκέναι τε τὸν νοῦν αὐτῇ, πάντως γὰρ ἄν τι καὶ αὐτὸς ὤνητο μαθὼν ἐπὶ τίνι τε προσήκει καλεῖν Ὅμηρον μάρτυρα καὶ περὶ τίνων πραγμάτων, οὔτε γὰρ ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων, ἀλλ' ἐπειδὰν ἱκανῶς ἀποδείξῃ τις τὸ προκείμενον, ἀνεπίφθονον ἤδη καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἐπικαλεῖσθαι μαρτυρήσοντας οὔτε περὶ πραγμάτων ἀδήλων παντάπασιν, ἀλλ' ἤτοι περιφαινομένων ἐναργῶς, ἢ παρακειμένην αἰσθήσει τὴν ἔνδειξιν ἐχόντων, οἷάπερ ἐστὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, οὐ μακρῶν λόγων οὐδ' ἀποδείξεων ἀκριβεστέρων δεόμενα, μόνης δὲ ἀναμνήσεως ὧν ἑκάστοτε πάσχομεν ὡς καὶ Ποσειδώνιος εἶπεν, ὅτι μὲν γὰρ ἐν ἐγκεφάλῳ τὸ λογιζόμενον ἐστὶν, ἢ ἐν καρδίᾳ τὸ θυμούμενον, οὐ μεγάλην μοῖραν πρὸς πίστιν ἐκ τῶν μαρτύρων, ἀλλ' ἀπόδειξιν χρὴ τὸ πᾶν ἐπιτρέπειν ἐνταῦθα, τὸ δὲ πρότερον εἶναι τοῦ θυμουμένου, τὸ λογιζόμενον, οὔτ' ἀποδείξεως δεῖται μακρᾶς, οὔτε σοφῶν τῶν μαρτυρησόντων, ἀλλ' ἀρκεῖ μὲν καὶ Ὅμηρος ἐπὶ τοῖς ἀρτίως ῥηθεῖσι μαρτυρῶν, ἀρκεῖ δὲ καὶ Θουκυδίδης λέγων. καὶ οἱ λογισμῷ ἐλάχιστα χρώμενοι, θυμῷ πλεῖστα ἐς ἔργον καθίστανται, ἀρκεῖ δὲ καὶ Δημοσθένης εἰπών, ἀλλὰ μὴν ἄν τις ἄφνω τὸν λογισμὸν φθάσας ἐξαχθῇ πράξεις, ὑβριστικὰς ποιήσει. δι' ὀργὴν δὲ ὁ Πλάτων ἔφησε πεποιηκέναι, πρὸς τούτοις οἱ λοιποὶ πάντες, καὶ ῥήτορες, καὶ ποιηταὶ, καὶ μυθολόγοι, διὰ γὰρ τὴν ἐνάργειαν τοῦ πράγματος, οὐδείς ἐστιν ὃς οὐχ οὕτω γινώσκει. προσεκτέον οὖν ἐστὶ τῇ προγεγραμμένῃ τοῦ Πλάτωνος ῥήσει, τῶν τε ἄλλων ἕνεκα καὶ ὅπως ἀσφαλῶς οὐ περὶ μὲν τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον εἶναι τὸ λογιζόμενον, ἐν καρδίᾳ δὲ τὸ θυμούμενον, ἐπικαλέσαιτο μαρτυρήσοντα τὸν Ὅμηρον, ἀλλὰ περὶ μόνου τοῦ διαφέρειν τὸ θυμούμενον τῆς ψυχῆς τοῦ λογιζομένου. τοῦτο μὲν γὰρ ἅπαντες ἄνθρωποι γιγνώσκουσι, δι' ἐνάργειαν, ἐκεῖνο δ' οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἅπαντες, ἀλλ' ἀποδείξεως αὐτὸ δεῖ, διό μοι δοκῶ κἀγὼ καταπαύειν μὲν ἤδη τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ἐν δὲ τῷ μετ' αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀπόδειξιν τρέπεσθαι τοῦ καὶ τοῖς τόποις διῃρῆσθαι τὰ τρία μόρια τῆς ψυχῆς.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΑ ΔΟΓΜΑΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ. ς'.

Προὔκειτο μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐπισκέψασθαι περὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων, εἴτ' ἐκ τῆς καρδίας μόνης ὁρμῶνται σύμπασαι, καθάπερ Ἀριστοτέλης τε καὶ Θεόφραστος ὑπελάμβανον, εἴτε τρεῖς ἀρχὰς αὐτῶν τίθεσθαι βέλτιον, ὡς Ἱπποκράτης τε καὶ Πλάτων ἐδόξαζον, ἐπεὶ δὲ Χρύσιππος οὐ περὶ τῶν ἀρχῶν μόνον ἀμφισβήτησε πρὸς τοὺς παλαιούς, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν δυνάμεων αὐτῶν, οὔτε τὴν θυμοειδῆ συγχωρήσας ὑπάρχειν οὔτε τὴν ἐπιθυμητικὴν, ἔδοξε χρῆναι τὴν τούτου πρότεραν δόξαν ἐπισκεψαμένους, οὕτως ἐπανέρχεσθαι πάλιν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἐγκέφαλός τε καὶ καρδία, καὶ ἧπαρ ἀρχαὶ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεών εἰσιν. ἀφῖκται οὖν ὁ λόγος ἤδη πρὸς τοῦτο, καὶ ἀρχὴν ἕξει τὴν τῶν ὀνομάτων ἐξήγησιν, οἷς ἔμπροσθέν τε ἤδη κεχρήμεθα, κἀν τῷ μεταξὺ τούτῳ λόγῳ πολλάκις χρησόμεθα, πρὸς γοῦν τὸ μηδένα τῶν εἰρημένων παρακούειν, ἀλλ' ἐν ἅπασι τὸ διωρισμένον τε ἅμα καὶ σαφὲς ἕτοιμον ὑπάρχειν ἀναγκαιότατον ἐστὶ ἕκαστον τῶν ὀνομάτων ἐφ' ὅτου λέγεται πράγματος ἀκριβῶς ἀφωρίσθαι, καὶ γάρ τοι καὶ λύεσθαι τινὰ τῶν ἔμπροσθεν ἀνεβληθέντων ζητημάτων ἐκ τούτου τοῦ τρόπου συμβέβηκεν, ὥσπερ οἶμαι καὶ τόδε, πότερον ἐνεργείας ἢ πάθη προσαγορευτέον ἐστὶ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν θυμὸν, ὅσα τἆλλα τοιαῦτα. ἡ μὲν οὖν ἐνέργεια κίνησις ἐστὶ δραστικὴ, δραστικὴν δ' ὀνομάζω τὴν ἐξ ἑαυτοῦ, τὸ δὲ πάθος, ἐν ἑτέρῳ κίνησις ἐστὶν ἐξ ἑτέρου, ὥστε ἀναγκαῖον μὲν πολλάκις εἰς ἓν ὑποκείμενον τῷ πάθει τὴν ἐνέργειαν συνέρχεσθαι, καὶ κατὰ τοῦτο διαφέρειν μηδὲν, τῷ λόγῳ μέντοι διαφέρειν. ἡ γὰρ ἀπὸ τοῦ τέμνοντος ἐν τῷ τεμνομένῳ διαίρεσις, ἓν καὶ ταυτὸν ὑπάρχουσα πρᾶγμα, τοῦ μὲν τέμνοντος ἐνέργεια, τοῦ δὲ τεμνομένου πάθος ἐστὶν, οὕτως οὖν καὶ ὁ θυμὸς, ἐνέργεια μέν ἐστι τοῦ θυμοειδοῦς, πάθημα δὲ τῶν λοιπῶν τῆς ψυχῆς δύο μερῶν, καὶ προσέτι τοῦ σώματος ἡμῶν παντὸς ὅταν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ βιαίως ἄγηται πρὸς τὰς πράξεις, ἓν μὲν δὴ τοῦτο τὸ σημαινόμενον ἑκατέρων τῶν ὀνομάτων, ἕτερον δὲ τὴν μὲν ἐνέργειαν κατὰ φύσιν τινὰ κίνησιν ἡμῶν νοούντων, τὸ δὲ πάθος παρὰ φύσιν, πολλαχοῦ δὲ τοῦ κατὰ φύσιν λεγομένου, τοῦτ' ἀκούειν χρὴ νῦν, ὃ κατὰ πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύσεως γίγνεται. κατὰ πρῶτον δὲ λόγον ἐκεῖνα γίγνεσθαι φαμὲν ὑπὸ τῆς φύσεως, ὧν ὥσπερ σκοπῶν αὐτὴ ποιεῖται, καὶ μηδ' ἀκολουθίαν τινὰ ἑτέροις ἐξ ἀνάγκης ἕπεται ἡ τοιαύτη κίνησις κατὰ φύσιν, εἴτ' ἐξ αὐτοῦ κινοῖτο τὸ κινούμενον, εἴθ' ὑφ' ἑτέρου. ἤδη μὲν οὖν οἶμαι σαφὲς ἐστὶ τὸ λεγόμενον, ἀλλ' οὐδὲν χεῖρον ἐπὶ παραδειγμάτων αὐτὸ σαφέστερον ἀπεργάσασθαι. ἡ τῆς καρδίας κίνησις, ἡ μὲν κατὰ

μὲν κατὰ τοὺς σφυγμοὺς, ἐνέργεια ἐστίν. ἡ δὲ κατὰ τοὺς παλμοὺς, πάθος. ὑπ' αὐτῆς μὲν γὰρ ἐστι καὶ
ἡ κατὰ τοὺς παλμοὺς, ἀλλ' οὐ κατὰ φύσιν. ὑπ' ἑαυτῆς δὲ καὶ ἡ τῶν σφυγμῶν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν. δεῖ δὲ τοῦ
σφυγμοῦ ὀνόματος ἀκούειν οὕτως νῦν, ὡς Πραξαγόρας, καὶ Ἡρόφιλος, ἅπαντές τε σχεδὸν οἱ μετ' αὐτοὺς
ἐχρήσαντο μέχρι καὶ ἡμῶν. ὡς ἥγε παλαιοτέρα χρῆσις, ἡ κἀν τοῖς Ἐρασιστράτου τε καὶ Ἱπποκράτους
εὑρίσκεται γράμμασιν, ἑτέρα τίς ἐστι, καὶ λεχθήσεται περὶ αὐτῆς ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα. τὴν μέντοι
τῆς καρδίας ἰδίαν κίνησιν ὀνομαζόντων ἡμῶν σφυγμὸν, ὁ παλμὸς μὲν πάθος εἶναι λεχθήσεται κα-
τά γε τὸ δεύτερον τῆς πάθος φωνῆς σημαινόμενον. ὁ σφυγμὸς δ' οὐ πᾶς ἐνέργεια. τὸν γοῦν μείζονα
τοῦ κατὰ φύσιν, ἢ μικρότερον ἢ ὠκύτερον, ἢ βραδύτερον, ἢ πυκνότερον, ἢ ἀραιότερον, ἢ πῶς ἄλλως
ἐξιστάμενον, οὐκ ἄν τις ἐνέργειαν εἴποι κατὰ τὸ δεύτερον τῆς ἐνεργείας σημαινόμενον, ὑπ' ἑαυτῆς
10 μὲν γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις σφυγμοῖς ἡ καρδία κινεῖται. κατὰ φύσιν δ' οὐ κινεῖται. ὥστ' εἰ οὕτως ἔτυ-
χεν οὐδὲν εἶναι θαυμαστὸν τὸ πρᾶγμα, καὶ πάθος ὀνομάζεσθαι, καὶ ἐνέργειαν. ὥσπερ τὸν μικρότερον
τοῦ κατὰ φύσιν σφυγμὸν, οὐ μὴν κατά γε ταὐτὸν σημαινόμενον. ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ πρότερον ῥηθὲν,
ἐνέργειαν. ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἡ κατὰ τοῦτον τὸν σφυγμὸν κίνησις δραστική. κατὰ δὲ τὸ δεύτερον οὐκ ἐνέρ-
γεια ἀλλὰ πάθος ὅτι μὴ κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ κίνησις. οὕτως οὖν ἔχει κἀπὶ τοῦ θυμοῦ, καὶ τῶν ἄλλων πα-
θῶν. ἅπαντα γὰρ ἐνέργειαι τινὲς εἰσὶ τοῦ παθητικοῦ τῆς ψυχῆς κατά γε τὸ πρῶτον τῆς ἐνεργείας
σημαινόμενον. καθ' ὅσον δ' ἔκφοροί τε καὶ ἄμετροι κινήσεις εἰσὶ, καὶ οὐ κατὰ φύσιν, οὐκ ἐνέργειαι λέγοιντ'
ἂν ὑπάρχειν, ἀλλὰ πάθη κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον. οἷον γάρ τι κατὰ τὴν τῶν ἀρτηριῶν κί-
νησιν ὁ μέγας σφυγμὸς ἐστὶ, τοιοῦτος κατὰ τὴν τοῦ θυμοειδοῦς ὁ θυμός. οἷον δ' αὖ πάλιν, ὁ μικρὸς σφυ-
γμὸς, τοιοῦτον ἡ ἀθυμία. αὕτη μὲν γὰρ ἐλλιπὴς ἐστὶ κίνησις τοῦ θυμοειδοῦς. ὑπερβάλλουσα δὲ καὶ
20 πλεονάζουσα τοῦ προσήκοντος ἡ κατὰ τοὺς θυμούς. ταύτῃ γοῦν ἐνέργειαί τε ἅμα, καὶ πάθη λεχθήσονται.
καθ' ἕτερόν τε καὶ ἕτερον σημαινόμενον, ἥτε ὀργὴ καὶ ἡ λύπη, καὶ ὁ φόβος, καὶ ἡ ἐπιθυμία, καὶ ὁ
θυμός. ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα, καὶ προσέτι καθ' ὅσον ὅλον τὸ σῶμα μετὰ τῆς ψυχῆς ἀπάγεται πρὸς αὐ-
τῶν ἡ κίνησις τοῦ ζώου πάθος ἔσται κατ' ἄμφω τὰ σημαινόμενα. πολλάκις μὲν γὰρ ἕπεται τῷ θυ-
μοειδεῖ τὰ λοιπὰ δύο. πολλάκις δὲ τῷ ἐπιθυμητικῷ καθάπερ ἑλκόμενά τε καὶ συρόμενα παραπλη-
σίοις τρόποις, ὥσπερ καὶ ξυνωρίδες ἵππων, ὁ μὲν ἕτερος ἰσχυρότερος αἴξας ἐπισύρει τὸν ἕτερον ἅμα
ἑαυτῷ μετὰ τοῦ σύμπαντος ἅρματός τε καὶ ἡνιόχου. ὁ δ' ἕτερος δι' ὑπ' ἀσθενείας ἕπεται κατεπη-
χῶς, αὐτὸς δ' ὁ ἡνίοχος συμφέρεται βίᾳ. τηνικαῦτα γὰρ ἡ μὲν κατὰ τὸν ἔκφορον ἵππον κίνησις, ἐ-
νέργειά τε καὶ πάθος αὐτοῦ λεχθήσεται. κατὰ μὲν τὸ πρότερον σημαινόμενον, ἐνέργεια. κίνησις γάρ
ἐστιν ὑπ' ἑαυτοῦ. κατὰ δὲ τὸ δεύτερον, οὐκ ἐνέργεια, παρὰ φύσιν γ' οὖσα κίνησις αὐτῷ, ἀλλ' ἤδη πάθος. ἡ
30 μέντοι τοῦ ἡνιόχου κίνησις οὐδὲ καθ' ἕτερον τῶν σημαινομένων ἐνέργεια ἐστί. ἀλλὰ κατὰ ἄμφω πά-
θος, εἴγε μήτ' ὑπ' ἑαυτοῦ μήτε κατὰ φύσιν ἡ κίνησις αὐτῷ. πολλαὶ γὰρ τῶν κινήσεων εἰ καὶ μὴ δρασι-
καί τινές εἰσι, μήτ' ὑπ' ἑαυτῶν, ἀλλὰ τῷ γε κατὰ φύσιν ὑπάρχειν, ἐνέργειαι λέγονται. καθάπερ καὶ ἡ τοῦ
σκέλους, ἢ ὅλης τῆς χειρός. ὑπ' ἑτέρων γὰρ ἔχει ταῦτα τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως οὐχ ὑπ' ἑαυτῶν, ὥσ-
περ ἡ καρδία, ἀλλ' ὅμως, καὶ ἡ βάδισις ἐνέργεια σκελῶν ἐστὶ, καὶ λέγεται κατὰ τὸ δεύτερον σημαι-
νόμενον. εἰ καί τινες ὑπ' ἀγυμνασίας τῆς περὶ τὰ σημαινόμενα τὴν βάδισιν οὐ σκελῶν ἐνέργει-
αν, ἀλλὰ διὰ σκελῶν εἶναι φασὶν. ἀληθὲς μέντοι λέγοντες. ἤδη γὰρ τὸ πρότερόν τε, καὶ κυριώτερον
ἔρχονται σημαινόμενον. ὅτι μέντοι μόνον οὕτως λέγειν ἀξιοῦσιν, καὶ μὴ συγχωροῦσι, καὶ κατὰ θάτερον
ἑρμηνεύειν, οὐκ ὀρθῶς ποιοῦσιν. οὕτως οὖν καὶ ὁ θυμὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία, καὶ πάθος, καὶ ἐνέργειαι λεχθή-
σονται. τῶν γὰρ τῆς ψυχῆς συμφύτων δυνάμεων, κινήσεις τινὲς ἄμετροί τε καὶ οὐ κατὰ φύσιν ὄντα,
40 διότι μὲν ὑπ' ἑαυτῶν ἐκεῖναι κινοῦνται, διὰ τοῦτ' ἐνέργειαι τῶν δυνάμεων εἰσίν. διότι δ' ἀμέτρως, διὰ τοῦ-
το πάθη. καὶ τῆς ὅλης μὲν ψυχῆς, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν κινουμένων δυνάμεων ἀμφοτέρων αἱ κινή-
σεις αὐτῶν παρὰ φύσιν εἰσίν. ταῖς μὲν ἀλόγοις δυνάμεσιν διὰ τὴν ἀμετρίαν. τῇ δ' ὅλῃ ψυχῇ, διότι
παρὰ φύσιν. ἐπεὶ οὐχ ὑπὸ τῶν τοῦ παθητικοῦ κινήσεων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν τοῦ λογιστικοῦ κρίσεων ἐπι-
τροπεύεσθαί τε καὶ διοικεῖσθαι φαμὲν τὸν βίον ἡμῶν. ὅταν οὖν ἔμπαλιν διοικώμεθα, παρὰ φύσιν τε
δηλονότι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ κατὰ πάθος ὁ τοιοῦτος βίος ἐπιτελεῖται. διὰ ταύτας μὲν ἤδη τὰς αἰτί-
ας, ἄν τ' ἐνέργειαί τις ἄν τε πάθος εἴπῃ τὸν θυμὸν ἢ τὴν ἐπιθυμίαν, ἢ τι τῶν ἄλλων τῶν κατὰ ταῦτα
παθῶν, οὐ χρὴ μέμφεσθαι τούτῳ, πρὶν ἔρεσθαι τὰ σημαινόμενα ἐκ τῆς φωνῆς ἐφ' ὅτι φέρων οὕ-
τως ὠνόμασεν. εὑρίσκεται δὲ καὶ Πλάτων αὐτὸς ἐνίοτε μὲν ἐνεργείας, ἐνίοτε δὲ πάθη προσαγορεύων.
τό τε δίψην καὶ τὸ πεινῆν, καὶ ὅλως τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τοὺς θυμοὺς, καὶ μὲν δὴ, καὶ ὡς οὐδὲν δια-
50 φέρει πρός γε τὰ παρόντα τὸ οὕτως, ἢ ἐκείνως ὀνομάζειν, ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας ὧδε γρά-
» φει. ἆρ' οὖν ἦν δ' ἐγὼ, τὸ ἐπινεύειν τὸ ἀνανεύειν, καὶ τὸ ἐφίεσθαι τινὸς λαβεῖν, τὸ ἀπαρνεῖσθαι, καὶ τὸ προσά-
» γεσθαι τὸ ἀπωθεῖσθαι πάντα τὰ τοιαῦτα τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις θείης, εἴτε ποιημάτων, εἴτε παθη-
μάτων. διὰ παραδειγμάτων δ' ἐναργέστερον τοῦτο διδάξαι προελόμενος ἐπιφέρων φησί. τί οὖν, ἦν δ'
» ἐγὼ, δίψην, καὶ πεινῆν, καὶ ὅλως τὰς ἐπιθυμίας, καὶ αὖ τὸ ἐθέλειν. καὶ τὸ βούλεσθαι οὐ πάντα
» ταῦτα εἰς ἐκεῖνά ποι ἂν θείης τὰ εἴδη τὰ νῦν δὴ λεχθέντα. οἷον αὐτὴν τοῦ ἐπιθυμοῦντος ψυχὴν, οὐχὶ

» ἤτοι ἐφίεσθαι φύσεις ἐκείνου οὗ ἂν ἐπιθυμῇ, ἢ προσάγεσθαι τοῦτο ὃ ἂν βούληταί οἱ γενέσθαι, ἢ αὖ και-
» θ' ὅσον ἐθέλει τι, ἢ προΐζεσθαι ἐπινεύειν τοῦτο πρὸς αὐτήν. ὥσπερ τινὸς ἐρῶντος ὀρεγομένην αὐτοῦ
» τῆς γενέσεως. ἔστω γε. τί δὲ τὸ ἀβουλεῖν, καὶ μὴ ἐθέλειν, μηδ' ἐπιθυμεῖν, οὐκ εἰς τὸ ἀπωθεῖν καὶ ἀπε-
» λαύνειν ἀπ' αὐτῆς, καὶ εἰς ἅπαντα τὰ ἐναντία ἐκείνοις θήσομεν. αὗται μὲν αἱ τοῦ Πλάτωνος ῥήσεις. οὐ
μόνον ὅπερ ἐλέγομεν ἐπιδεικνύουσαι σαφῶς ὡς τὸ πεινῆν, καὶ τὸ διψῆν, καὶ ὅλως τὸ ἐπιθυμεῖν τι-
νος, ἢ ἐφίεσθαί τε καὶ φεύγειν. εἴτε ποιήματά τις, εἴτε παθήματα. τουτέστιν εἴτε ἐνεργείας εἴτε πά-
θη προσαγορεύσειεν, οὐδὲν διαφέρει, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς διδάσκουσαι. διὸ καὶ κα-
λῶς ἂν ἔχοι μὴ παραδραμεῖν αὐτὰς, ἀλλ' ὅλον ἀναλαβεῖν τὸν λόγον, ὃν ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς πολιτείας
διῆλθεν, ὑπὲρ τοῦ τρία τὰ τῆς ψυχῆς ἡμῶν ὑπάρχειν εἴδη. προσέχειν δὲ χρὴ κἀνταῦθα τῶν λεγο-
10 μένων τὸν νοῦν ἀπ' αὐτῶν ἀρξαμένους αὖθις τῶν ὀνομάτων, καὶ μὴ νομίζειν ἐπιλανθάνεσθαι τὸν Πλά-
τωνα τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ λεγομένων. ἐπειδὰν εἴδη τρία τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἔχειν εἰπὼν, αὖθις εἰς τρία μέ-
ρη διαιρεῖσθαι φάσκει, καὶ γὰρ εἴδη, καὶ μέρη ψυχῆς ὀρθῶς ἄν τις ὀνομάζοι τὸ λογιστικὸν, καὶ τὸ θυμοει-
δὲς, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν. ὥσπερ εἰ καὶ σώματος εἴδη τις εἰπὼν εἴη φλέβα, καὶ ἀρτηρίαν, καὶ νεῦρον,
ὀστοῦν τε καὶ χόνδρον, καὶ σάρκα, καὶ τἄλλ' ὅσα τοιαῦτα, μετὰ ταῦθ' ὡς περὶ μερῶν αὐτῶν διαλέγοι-
το. καὶ γὰρ καὶ μέρη τοῦ σώματος ἡμῶν ἀληθῶς ἄν τις εἶναι λέγοι τὰ τοιαῦτα. συμπληροῦται γὰρ
τὸ ὅλον ἐξ αὐτῶν, καὶ μέντοι καὶ εἴδη τοῦ σώματος οὐδὲν ἧττον. ἐν μόνοις γὰρ τοῖς ὁμοιομερέσι τὸ δια-
φέρειν εἴδους οὐκ ἔστιν ἢ τὸ τῆς σαρκὸς μέρος, ἢ τὸ τῆς φλεβὸς, ἢ τὸ τῆς πιμελῆς. οὐδὲ ἀληθὲς εἰπεῖν ἐ-
πὶ τῶν τοιούτων, ὡς ἐκ τοσῶνδέ τινων εἰδῶν, σύγκειται τὸ ὅλον. ἐν δὲ τοῖς ἀνομοιομερέσιν, ἡ τῶν εἰδῶν
διαφορὰ τὸν ἀριθμὸν ὁρίζει τοῖς μορίοις. τοιοῦτον δέ τι χρῆμα, καὶ ἡμῶν τὴν ψυχὴν ὁ Πλάτων εἶναι
20 φησὶν, ἐκ τριῶν μερῶν συγκειμένην. εἰκάζει δ' οὕτω. τὸ μὲν ἐπιθυμητικὸν θηρίῳ ποικίλῳ τε καὶ πο-
λυκεφάλῳ. τὸ δὲ θυμοειδὲς, λέοντι. τὸ δὲ λογιστικὸν ἀνθρώπῳ. αὕτη γὰρ ἡ εἰκὼν οἰκειοτέρα τῆς κατὰ
τὸν Φαῖδρον, ἐν ᾗ τῶν εἰδῶν ἱππομόρφω μέν τινι δύω φησὶν ὑπάρχειν. ἡνίοχον δὲ τρίτον, ἀλλὰ καὶ ἐν
τῷ τῆς πολιτείας ἐνάτῳ τῆς προτέρας εἰκόνος ἐμνημόνευσεν ὡς σαφέστερον ἐνδεικνύμενος ὁποῖον
ἕκαστόν ἐστι τῶν εἰδῶν τῆς ψυχῆς. ὁ μὲν οὖν Πλάτων, καὶ τοῖς τόποις τοῦ σώματος κεχωρίσθαι νομί-
ζων αὐτὰ, καὶ ταῖς οὐσίαις παμπόλυ διαλλάττειν, εὐλόγως εἴδη τε καὶ μέρη, προσαγορεύει, ὁ δ' Ἀρι-
στοτέλης τε καὶ ὁ Ποσειδώνιος εἴδη μὲν ἢ μέρη ψυχῆς οὐκ ὀνομάζουσιν, δυνάμεις δ' εἶναί φασι μιᾶς οὐσί-
ας ἐκ τῆς καρδίας ὁρμωμένης. ὁ δὲ Χρύσιππος, ὥσπερ εἰς μίαν οὐσίαν, οὕτω καὶ εἰς δύναμιν μίαν
ἄγει, καὶ τὸν θυμὸν, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ὀλίγον ἁμαρτάνει τῆς ἀληθείας ὁ ἀνὴρ, οὕ-
τως αὐταρκῶς ἡμῖν ἐπιδέδεικται. ὅτι δὲ οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέλην σφάλλονται μιᾶς οὐσίας τὰς τρεῖς
30 δυνάμεις εἶναι νομίζοντες, ἔν τε τοῖς ἔμπροσθεν ἱκανῶς ἐπιδέδεικται, καὶ οὐδὲν ἧττον ὁ μετὰ ταῦτα λό-
γος ἀποδείξει. πρότερον δὲ ὅτι Πλάτων αὐτὸς εἴδη τε καὶ μέρη ψυχῆς ὀνομάζει τό τε λογιστικὸν, καὶ τὸ
θυμικὸν, καὶ ἐπιθυμητικὸν, ἐξ αὐτῶν τῶν ῥήσεων αὐτοῦ πιστωσόμεθα. ἐν μὲν οὖν τῷ Τιμαίῳ περὶ τῆς
» ἐπιθυμητικῆς ψυχῆς ἧς καὶ τὰ φυτὰ μετέχει φύσει διαλεγόμενος, ὧδέ πως γράφει. μετέχει γε μὴν
» τοῦτο ὃ νῦν λέγομεν τοῦ τρίτου τῆς ψυχῆς εἴδους ὃ μεταξὺ φρενῶν ὀμφαλοῦ τε ἱδρῦσθαι. αὖθις δ' ἐν
» τῷδε τῷ βιβλίῳ περὶ τῆς λογιστικῆς ψυχῆς διαλεγόμενος, ὧδέ πως φησί. τὸ δὲ δὴ περὶ τοῦ κυριω-
» τάτου παρ' ἡμῖν ψυχῆς εἴδους διανοεῖσθαι δεῖ τῇδε. ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα ὁ θεὸς ἑκάστῳ δέδωκε. ὃ δὴ
» φαμὲν οἰκεῖν μὲν ἡμῶν ἐπ' ἄκρῳ τῷ σώματι. πρὸς δὲ τὴν ἐν οὐρανῷ συγγένειαν, ἀπὸ γῆς ἡμᾶς αἴρειν.
συναμφότερα δ' αὖ πάλιν ἐν ταὐτῷ βιβλίῳ τὸ ἐπιθυμητικὸν, καὶ τὸ θυμοειδὲς, τῇδε τῇ ῥήσει, ψυχῆς
εἶδος ὠνόμασεν. ἀλλ' ὅτι εἶδος ἐν αὐτῷ ψυχῆς προσῳκοδόμουν τὸ θνητὸν τὸ δεινὰ καὶ ἀναγκαῖα ἐν ἑαυτῷ
40 παθήματα ἔχον. ὁμοῦ δ' αὖ πάλιν τὰ τρία μέρη τῆς ψυχῆς ἡμῶν, εἴδη προσαγορεύει τῆς ψυχῆς ἐν
» ταὐτῷ βιβλίῳ τῷ Τιμαίῳ κατὰ τήνδε τὴν διήγησιν. ἔστι γὰρ καθάπερ εἴπομεν πολλάκις ὅτι τρία
» τῆς ψυχῆς ἐν ἡμῖν εἴδη κατῴκισται. ὡσαύτως δὲ κἀν τῇ πολιτείᾳ. κατὰ μὲν τὸ τέταρτον ὑπὲρ τοῦ
θυμοειδοῦς προειρηκὼς ὡς ἕτερόν ἐστι τοῦ ἐπιθυμητικοῦ. κἄπειθ' ἐφεξῆς ζητῶν, εἰ καὶ τοῦ λογιστικοῦ
» διαφέρει, φησίν. ἆρ' οὖν ἕτερον ὂν καὶ τούτου, ἢ λογιστικοῦ τι εἶδος. ὥστε μὴ τρία, ἀλλὰ δύο εἴδη εἶναι
» ἐν τῇ ψυχῇ λογιστικόν τε καὶ ἐπιθυμητικόν. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὸ ἔνατον ἔγραψεν. ἔν γε τῇδε τῇ ῥήσει. ἀλλ'
» ἡσυχάσας μὲν τὼ δύω εἴδη τὸ τρίτον δέ τις κινήσας ἐν ᾧ τὸ φρονεῖν ἐγγίγνεται. καὶ προσέτι τῇδε. ὅτι δὴ
» οὖν εἶπον ἀμφισβητοῦνται ἑκάστου εἴδους αἱ ἡδοναὶ καὶ αὐτὸς ὁ βίος μὴ ὅτι πρὸς τὸ κάλλιον καὶ αἴσχιον
» ζῆν, μηδὲ τὸ χεῖρον καὶ ἄμεινον. ἀλλὰ πρὸς αὐτὸ τὸ ἥδιον, καὶ ἀλυπότερον. πῶς ἂν ἤδη μέντοι τις αὐτῶν ἀλη-
θέστατα λέγοι. τί ἂν ἔτι δεοίμεθα ἑτέρας παραγράφειν ῥήσεις; ἱκαναὶ γὰρ καὶ αἵδε δηλῶσαι τὴν γνώ-
50 μην τἀνδρὸς, ὡς εἴδη ψυχῶν εἶναι βούλεται τὰ τρία ταυτὶ, λογιστικὸν, ἐπιθυμητικὸν, καὶ θυμοειδές. ἀμέ-
λει μόνας αὐτὰς εἶναί φησι χωρὶς ἀλλήλων. ἐν μὲν τοῖς φυτοῖς, τὴν ἐπιθυμητικήν. ἐν δὲ τοῖς θεοῖς,
τὴν λογιστικήν. τὴν μέντοι θυμοειδῆ δίχα τι μόνην, οὐχ οἷόν τε κατ' οὐδὲν τῶν σωμάτων εἶναι, προϊ-
ὼν ὁ λόγος ἀποδείξει. παραθεμένων ἡμῶν τὴν ἐκ τοῦ Τιμαίου ῥῆσιν, ἔνθα τὴν χρείαν τῆς γενέσε-
ως αὐτῆς διδάσκων, ἕνεκα τῆς ἐπιθυμητικῆς γεγονέναι φησὶ βοηθὸν τῇ λογικῇ ψυχῇ. καθάπερ τι-
να κύνα κατὰ τοῦ πολυκεφάλου τε καὶ ἀγρίου θρέμματος τῆς ἐπιθυμίας. εἰκότως οὖν εἴδη ψυχῆς

αὐτὰ προσαγορεύει, κατά γε τὰς προγεγραμμένας ῥήσεις καὶ προσέτι πολλὰς ἑτέρας, ὧν οὐκ ἀνάγκη
μνημονεύειν ἐναργῶς ἤδη διὰ τούτων τῆς γνώμης τἀνδρὸς ἐγνωσμένης. εἰ δὲ καὶ μέρη ψυχῆς ἕκαστον αὐ-
τῶν ὀνομάζει, θαυμαστὸν οὐδέν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὡς ὅτι περ ἂν εἶδος ᾖ, τοῦτο καὶ μέ-
ρος ὀνομάζειν ἐγχωρεῖ. οὐ μὴν μέντοι τό γε μέρος ἅπαν εὐθὺς, καὶ εἶδος εἶναι. δεύτερον δὲ, ὅτι μὴ δ' ἐγχω-
ρεῖ λέγειν μηδὲν συνθέτου, ὁμοιομερὲς, ἑαυτῷ γὰρ συνεχὲς ὅλον ὑπάρχον. ἐξ ὡρισμένων γὰρ τὸν ἀ-
ριθμὸν σύγκειται μορίων, οὐδενὸς γὰρ ὁμοιομεροῦς ἀριθμῷ περιλαβεῖν ἐγχωρεῖ τὸ πλῆθος τῶν μορίων.
ὅτι μὲν οὖν εὐλόγως ὁ Πλάτων εἴδη τε καὶ μέρη τῆς ψυχῆς ὀνομάζει ταῦτα, μακροτέρων οὐ δέομαι λό-
γων. ὅτι δὲ τὸ μὲν, ἐν τῇ κεφαλῇ καθίδρυται. τὸ δ' ἐν τῇ καρδίᾳ. τὸ δ' ἐν τῷ ἥπατι, τοῦτο ἐξ ἀρχῆς προὔ-
κειτο, καὶ δέδεικται διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὑπὲρ τῶν δύο μερῶν. ὑπόλοιπον δὲ ἔτι τὸ ἐπιθυμητικὸν ἰδίας
10 ἀποδείξεως δεόμενον ὂν, ἐν τῷδε δείξομεν. ἐκεῖνο πρότερον ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου προειπόντες ὡς οὐκ ἐξ ὁμοί-
ως ἐναργῶν, οὐδ' ἐξ αὐτῆς ἄντικρυς τοῦ ζητουμένου τῆς φύσεως ἡ ἀπόδειξις ἔσοιτο καθάπερ ἐπὶ τῶν ἔμ-
προσθεν, ἀλλ' ἐκ τῶν τούτῳ συμβεβηκότων ἰδίᾳ. τῶν μὲν γὰρ νεύρων βρόχῳ διαλαμβανομένων, ἢ τεμνο-
μένων, ἐφαίνετο τὰ μὲν ἐγκεφάλῳ συνεχῆ μόρια διασώζοντα τὰς ἀρχαίας δυνάμεις. τὰ δ' ἐπέκεινα τοῦ
βρόχου παραχρῆμα καὶ τὴν αἴσθησιν ἀπολλύντα, καὶ τὴν κίνησιν. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἀρτηριῶν αἱ μὲν τῇ
καρδίᾳ συνεχεῖς δ' ὑπὸ τοῦ βρόχου διειργόμεναι, τελέως ἄσφυ-
κτοι γιγνόμεναι, καὶ μέντοι, καὶ τὰ παθήματα τῆς ψυχῆς, ὅσα κατὰ τοὺς θυμούς τε, καὶ τοὺς φόβους
συμπίπτει, προφανῶς ἐξιστάντα τὴν καρδίαν ἐφαίνετο τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας. ἐμνημονεύσαμεν δὲ
καὶ ὅσα θλιβόμενος ὁ ἐγκέφαλος ἢ τιτρωσκόμενος εἰς τὰς κοιλίας ἅπαν βλάπτει τὸ σῶμα. καὶ ὡς καὶ
ταῦτ' ἐναργῶς ἐνδείκνυται κινήσεώς τε καὶ αἰσθήσεως ἀρχὴν ὑπάρχειν αὐτόν. ἐπὶ δὲ τοῦ ἥπατος οὐδὲν
20 τοιοῦτον ἔχομεν ἐπιδεικνύειν οὔτ' εἰ γυμνώσαντες αὐτὸ θλίβομεν, οὔτ' εἰ βρόχῳ τὰς φλέβας διαλαμ-
βάνομεν. οὔτε γὰρ ἐναργοῦς ἐστι κινήσεως ἡ ἀρχὴ καθάπερ ἡ μὲν καρδία τῆς σφυγμικῆς. ὁ δ' ἐγκέφαλος τῆς
αἰσθητικῆς τε καὶ προαιρετικῆς, οὔτ' ὀξείας βλάβης αἴτιον, ὡς ἐκείνων ἑκάτερον, ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ βλάπτε-
ται τὸ ζῷον εἰς ἀτροφίαν τε καὶ ἀχροιαν, ἥπατος ἀτονίσαντος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ μέρος εἰς ὅπερ ἂν ἐμβάλ-
λουσαν φλέβα βρόχῳ διαλάβοις, ἢ καὶ παντάπασιν ἐκκόψῃς, ἀτροφώτερόν τε, καὶ ἀχρούστερον ἐν πλέονι
χρόνῳ φαίνεται γιγνόμενον, οὐ μὴν ἔν γε τῷ παραυτίκα βλαπτόμενον οὐδὲν ὅτι ἄξιον λόγου. τοιαύτης γὰρ
δυνάμεως ἀρχὴ τὸ ἧπαρ οἵα καὶ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει. καλείσθω γὰρ ἔν γε τῷ παρόντι δύναμις, ὕστερον
ἐπιδειξόντων ἡμῶν ἀκριβέστερον, ὡς πολλῶν ἐστι δυνάμεων ἀρχὴ τὸ ἧπαρ, καὶ κάλλιον οὐσίαν ψυχῆς ὀνο-
μάζειν οὐ δύναμιν, ἐν ἑκάστῳ τῶν τριῶν σπλάγχνων περιεχομένην. ἐν ἐγκεφάλῳ μὲν, λογιστικήν. ἐν καρ-
* δίᾳ δὲ θυμοειδῆ. κατὰ δὲ τὸ ἧπαρ, ἐπιθυμητικὴν, ἢ φυτικὴν, ἢ γεννητικὴν, ἢ ὡς οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέ-
30 λην, θρεπτικὴν, ἢ φυσικὴν, ἢ γεννητικὴν ἀφ' ἑνὸς ἑκάστου τοὔνομα θέμενος, ἀπὸ μὲν τοῦ φύειν, φυτικήν.
ἀπὸ δὲ τοῦ τρέφειν, θρεπτικήν. ἀπὸ δὲ τοῦ γεννᾶν, γεννητικήν. ὁ δὲ Πλάτων ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἐπιθυμι-
ῶν, ἐπιθυμητικήν. οἱ δὲ Στωϊκοὶ οὐδὲ ψυχὴν ὅλως ὀνομάζουσι τὴν τὰ φυτὰ διοικοῦσαν, ἀλλὰ φύσιν. ὀνομα-
ζέτω μὲν οὖν ἕκαστος ὡς ἂν ἐθέλῃ, περὶ δὲ τῶν ἐναργῶς τοῖς πράγμασι διαφορῶν ἀποδεῖξαι πιστούσθω κα-
θάπερ ἡμεῖς, ἐπὶ μὲν ἐγκεφάλου καρδίας ἔμπροσθεν ἐποιήσαμεν, ἐφ' ἥπατος δὲ κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λό-
γον ὁρμώμεθα διελθεῖν, ἀρξόμεθα δ' ἀπὸ τῶν ἐναργεστέρων γυμνασθέντες. ἐν τούτοις,
ῥᾷον ἐξεύρωμεν τι τῶν ἀμυδροτέρων ἅμα τε προτάσεων εὐπορήσωμεν εἰς αὐτά. ἐναργέστερον δ' ἐστὶν ἀπὸ τῶν
φλεβῶν ἄρξασθαι, καὶ ζητῆσαι πότερον, καὶ τούτων ἐστὶν ἀρχὴ τὸ ἧπαρ ὡς ἀρτηριῶν μὲν ἡ καρδία, τῶν
νεύρων δ' ὁ ἐγκέφαλος, ἢ καθάπερ ἔνιοι νομίζουσιν οὐ ταῖς ἀρτηρίαις μόναις, ἀλλὰ καὶ ταῖς φλεψὶν ἐπι-
πέμπει τὰς φυσικὰς δυνάμεις ἡ καρδία. κάλλιστον οὖν εἰς τοῦτο περὶ τῆς κατὰ τὰ φυτὰ γενέσεώς τε ἅ-
40 μα, καὶ διοικήσεώς ἐπισκέψασθαι πρότερον. εἰκὸς γάρ που μόνην ἐκείνοις ὑπάρχουσαν τὴν ζητουμένην
δύναμιν, ἐναργέστερα τεκμήρια τοῦ μέρους, ὅθεν ὁρμᾶται παρασχέσθαι. καταβληθέντος εἰς τὴν γῆν σπέρ-
ματος οὑτινοσοῦν, εἰ μὲν αὐχμώδη εἴη πλέον οὐδὲν εἰς φυτοῦ γένεσιν αὐτὸ περιεργάσεται τὸ σπέρμα, πά-
σαν αὐτοῦ τὴν ἔμφυτον ἰκμάδα πρὸς ἑαυτὴν τῆς γῆς ἑλκυσάσης, μετρίως δ' ὑπαρχούσης ὑγρᾶς, μα-
λακὸν γίνεται τὸ σπέρμα, διοιδίσκεται δὲ κατὰ τὸ περιέχον αὐτὸ σύμφυτον σκέπασμα τὸ, οἷον δέρμα, καὶ
ῥήγνυται μὲν πρῶτον ἀθροισθείσης τῆς κατὰ τὸ σπέρμα νοτίδος. εἶθ' ἑξῆς ἀποτείνεται κατὰ τὸ ῥαγὲν ἀ-
ποβλάστημα τι λεπτὸν, καὶ μαλακὸν εἰς ἄμφω τὰ μέρη, τό τ' ἄνω τοῦ σπέρματος ὡς πρὸς τὸν ἀέρα, καὶ τὸ
κατὰ βάθους τῆς γῆς, καὶ ταῦτα συνεχῆ φαίνεται τὴν αὔξησιν ποιούμενα, καὶ φερόμενα διὰ παν-
* τὸς εἰς ἅπερ ἀρχῆθεν ὥρμησε, καὶ τοῦ χρόνου προϊόντος εἰς τὸ σπέρμα δένδρου τινὸς εἴη μεγάλου σπέρμα,
τὸ μὲν εἰς τὸν ἀέρα φερόμενον αὐτοῦ, πρέμνον γίγνεται. τὸ δ' εἰς τὸ βάθος τῆς γῆς, ῥίζα, καὶ σχίζεταί
50 γε πολλὰς σχίσεις ἑκάτερον. εἰ πολυσχιδοῦς εἴη δένδρου τὸ σπέρμα. μία μὲν οὖν ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἐστὶ
καὶ τῆς αὐξήσεως ἅπασι τοῦ φυτοῦ τοῖς μορίοις ὁ τόπος ἐκεῖνος, ὅθεν ἄνω μὲν τὸ πρέμνον, ἡ δ' ἀρχὴ τῆς
ῥιζώσεως κάτω γίγνεται, καὶ φαίνεται καθάπερ ἔκ τινος ἑστίας ἡ διοικοῦσα τὸ δένδρον δύναμις, ἐκεῖ-
θεν ὁρμωμένη. κινεῖται μὲν οὖν τὰς ἐναντίας κινήσεις, εἰς μὲν τὸ κάτω, καὶ τὸ βάθος τῆς γῆς ἔν τε τῷ
κατασχίζειν εἰς πολλὰ τὰς πρώτας ῥίζας αὔξανειν εἰς δὲ τὸ ἄνω, κλά-
δους μέν τινας ἀποφύσουσι καὶ στελέχους. ἐκείνου δ' αὖθις εἰς ἑτέρους σχίζουσι μέχρι τῶν ἐσχάτων καὶ λε-
πτοτάτων βλαστῶν, καὶ ἔοικέ τε τὸ μὲν ἄνω μέρος ἅπαν, ὅπερ ἐστὶ τὸ δένδρον ἐκεῖ ἑαυτοῦ τε καὶ τὸν καρπὸν

διαπλάττει. τὸ κάτω δ' ὑπὲρ τῆς κατὰ τὴν τροφὴν ὑπηρεσίας. ὁποῖον γάρ τι τοῖς ζώοις ἐστὶ τὸ στόμα, τοιοῦ-
τον τοῖς φυτοῖς τὸ πέρας τῆς ῥιζώσεως, ἀτεχνῶς φαίνεται δοκεῖ στοματίων πολλῶν ἑλκόντων ἐκ τῆς γῆς τρο-
φὴν ὑπὸ τῆς φύσεως δεδημιουργημένην. ἄγε δή μοι τὴν ἐναντίαν κατὰ τὰ ζῶα, καὶ πρῶτον μὲν ἐπίσκεψαι
τὴν μεγίστην ἀρτηρίαν, ἥτις ὥσπερ πρέμνον ἐκφύουσα τῆς καρδίας, διασχίζεται τῷ μὲν ἑτέρῳ μέρει,
τῷ μικροτέρῳ, πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναφερομένη, θατέρῳ δὲ τῷ μείζονι, κατὰ τῆς ῥάχεως ἐκτεταμένη. διά-
σπεῖται δ' ἐξῆς ἅπαντ' αὐτῆς τὰ βλαστήματα πάντοσε τοῦ σώματος φερόμενα καθ' ὃν ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι
λέλεκται τρόπον. ἑτέραν δ' ἀρτηρίαν ἐκ τῆς αὐτῆς κοιλίας τῆς καρδίας ἐκφερομένην τὴν εἰς τὸν πνεύμονα
κατασχιζομένην ἀνάλογον τῷ καθήκοντι μέρει τῆς ῥιζώσεως εἰς τὴν γῆν. ὥσπερ γὰρ ἐκ τῆς γῆς τὰ φυτὰ
διὰ τῶν ῥιζῶν ἅπασαν ἐπισπᾶται τὴν τροφὴν, οὕτως ἐκ τοῦ πνεύμονος ἡ καρδία τὸν ἀέρα διὰ τῶν εἰρη-
10 μένων ἀρτηριῶν. αὗται δύο μὲν τῆς καρδίας ἐκπεφύκασιν ἀρτηρίαι, μέγισται τῶν οἰκείων ἀποβλαστημά-
των ἑκάτεραι, καὶ καθάπερ ἐν τῷ φυτῷ, τὸ μὲν ὑπερέχον τῆς γῆς τὸ πρέμνον ἐστὶν, ἁπάντων εὐρύτατον τῶν
ἄλλων, τὸ δ' εἰς τὰς ῥίζας σχιζόμενον ἁπάντων καὶ τοῦτ' εὐρύτατον τῶν κάτω. τὸ μέσον δ' ἀμφοῖν ἡ ἀρχὴ τοῦ
φυτοῦ. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. ἡ μὲν, οἷον στέλεχος ἀρτηρία μεγίστη τῶν καθ' ὅλον ἐστὶ τὸ ζῶον. ἡ δ' εἰς τὸν πνεύμο-
να τὴν ἔμφυσιν ἔχουσα τῶν ἐν ἐκείνῳ πασῶν. αὕτη δὲ ἡ καρδία μέση τ' ἀμφοτέρων ἐστὶ, καὶ ἀρχὴ τῶν διοικου-
σῶν αὐτὰ δυνάμεων. ἀνδρὶ τὸ παρὰ φύσιν δεινῷ καὶ χωρὶς τῶν εἰρημένων εὔδηλον, ὡς τὰ μείζω τῶν ἐλατ-
τόνων ἀρχαὶ καθάπερ γε καὶ ἡ πηγὴ τῶν ὀχετῶν εἰς οὓς διανέμεται. καίτοι τινὲς εἰς τοσοῦτον ἥκουσιν ἀλο-
γίας ὡς τῆς ἀρχῆς τὰ μετ' αὐτὴν μείζω νομίζειν, ἐξαπατῶσι πρὸς τῶν ποταμῶν, οἳ μικροὶ παντάπα-
σι πρὸς ταῖς πηγαῖς ὄντες, αὐξάνονται προσιόντες, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ γιγνομένου. τινὲς μὲν γὰρ αὐ-
τῶν ἑτέρους ὑποδεχόμενοι ποταμοὺς εἰκότως αὐξάνονται, τινὲς δ' ὀχετῶν ἀποσχιζομένων σμικρύνον-
20 ται. ποταμὸς δὲ οὐδεὶς ἐκ μιᾶς ὁρμώμενος πηγῆς ἐλάττονα τὴν κεφαλὴν ἔχει τῶν ἐφεξῆς, εἰ δὲ ἐκ πολλῶν
ἀθροίζοιτο πηγῶν εὔλογον δήπου τὸ ὅλον, ἑκάστης αὐτῶν γίνεσθαι μείζονα. καὶ χωρὶς δὲ τοῦ παραδείγματος
εἰ τὰ κατὰ τὸ σῶμα τῶν ζώων ἀγγεῖα τὰ μικρότερα τῶν μειζόνων ἀρχὰς θησόμεθα, μαχεῖται πρὸς ἑαυ-
τὸν ὁ λόγος ἐν ἅπαντι μορίῳ τοῦ σώματος ἀναγκαζόμενος ὁμολογεῖν ἀρχὴν εἶναι τῶν ἄλλων τριῶν ὀργά-
νων, ἀρτηρίας, καὶ νεύρου, καὶ φλεβός. ὥστ' εἰ οὕτως ἔτυχε τὴν πτέρναν ἢ τὸν δάκτυλον ἀρχὴν εἶναι τῆς
μεγίστης ἀρτηρίας, καὶ τῆς κοίλης φλεβὸς, καὶ τοῦ νωτιαίου. ταυτὶ γὰρ ὥσπερ τινὰ πρέμνα, τὸ μὲν ἀρ-
τηριῶν ἐστὶ, τὸ δὲ φλεβῶν, τὸ δὲ μυελῶν. ὥστ' ἴσως ὁ τοῦτον τὸν λόγον εἰσηγούμενος, οὐδὲ τὰ βλαστήματα τῶν
δένδρων, οὐδὲ τὰ πέρατα τῶν ῥιζῶν αἰσχύνεται λέγειν ἀρχὰς τοῦ φυτοῦ. καίτοι τά γε πέρατα τῶν ῥιζῶν,
ἀρχαὶ τροφῆς τοῦ δένδρου δύναιντ' ἂν λέγεσθαι παραπλησίως ταῖς εἰς τὴν γαστέρα καθηκούσαις φλεψὶ, καὶ ταῖς
εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζομέναις ἀρτηρίαις. ἁπλῶς δ' ἅπαντα τῶν φλεβῶν τὰ πέρατα λέγειν αὐτὰς, ἀτο-
30 πώτατον. οὔτε γὰρ τῆς τροφῆς οὐδὲν αὐτῶν ἀρχὴ πλὴν τῶν εἰρημένων, οὔτε τῆς διοικούσης δυνάμεως. οὕτως γὰρ
ἅπαν ἔσται μόριον ἀρχή. εἰ δὲ τινὰ μὲν ἀρχὰς ἐροῦσι τῶν περάτων. τινὰ δ' οὐκ ἀρχὰς, ἀναπόδεικτον ὑπόθεσιν θήσον-
ται. τί γὰρ μᾶλλον τάδε τῶν δε νομιστέον ἀρχὰς, οἷον τὰ κατ' ἐγκέφαλον, τῶν κατὰ πνεύμονα, καὶ τούτων τὰ κατὰ
τὸ ἧπαρ ἢ τὸν σπλῆνα. κἀκείνων τὰ κατ' ἄλλο τι μόριον, ἢ σπλάγχνον. ἐγὼ τοῦτον τὸν λόγον οὐδ' ὅτε μειράκιον
ὢν ἤκουσα παρὰ τοῦ διδασκάλου Πέλοπος ἐπιδεικνύναι πειρωμένου τὸν ἐγκέφαλον ἁπάντων τῶν ἀγγείων
ἀρχὴν, οὔτ' ἐν τῷ παραχρῆμα προσηκάμην, οὔθ' ὕστερον ἀνασκεπτόμενος ἐπῄνεσα. τὰ δ' ἀπὸ τῆς κεφαλῆς
καταφέρεσθαι λεγόμενα τέτταρα ζεύγη φλεβῶν ἐμβεβλῆσθαι τέ μοι δοκεῖ τοῖς ἐπιγραφομένοις Ἱππο-
κράτους συγγράμμασι, καὶ διεσκευάσθαι φανερῶς, οὐδὲν γοῦν αὐτῶν δείκνυται δεικνύναι, καίτοι τἆλλα
τὰ περὶ φλεβῶν εἰρημένα πρὸς Ἱπποκράτους ἅπερ ἔγραψεν πάντα κατὰ τὴν περὶ τῆς Ἱπποκράτους
ἀνατομῆς πραγματείαν ὡμολόγηται, τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσι, καὶ δείκνυται καὶ πρὸς ἡμῶν. τὰ τέττα-
40 ρα δὲ ἐκεῖνα ζεύγη πρὸς τῷ μὴ δ' ὑφ' ἑνὸς ἄλλου λέγεσθαι τῶν ἀνατομικῶν, οὐδὲ δείκνυται πρός τινος. ἀλλ' ἔ-
νιοι μὲν τῶν πειθομένων αὐτὰ πιστεύειν Ἱπποκράτει φασὶ κἂν οὗτοι μὴ δύνανται δεικνύειν ὡς περὶ λόγου
θεωρητοῦ πράγματος οὐκ αἰσθητοῦ διαλεγόμενοι. τινὲς δ' ἐπαγγέλλονται μὲν δείξειν. ἔδειξαν δ' οὐδέποτε.
τὸ μὲν οὖν ἐν ἑτέρῳ τινὶ γράφεσθαι βιβλίῳ τῶν προφανῶς νόθων τὰ τέσσαρα ζεύγη τῶν φλεβῶν, οὐδὲν
θαυμαστόν. εὑρίσκεται δὲ καὶ κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, δευτέρου δὲ τοῦ περὶ διαί-
της ᾧ τὴν ἀρχὴν μὲν τῶν βιβλίων ἐμβεβλήκασιν, οὐδένα λόγον ἔχουσαν τῇ διαίτῃ συνῆφθαι. πολὺ γὰρ
ἦν πιθανώτερον οὐ τούτῳ τῷ μέρει τοῦ γράμματος, ἀλλὰ τῷ προτέρῳ συνάπτειν αὐτήν. ἀλλὰ γὰρ ὁ δια-
σκευάζων ᾤετο λήσεσθαι μᾶλλον ἢ ἐν τῷ τέλει παρέγραψεν. ὅτι δ' οὐδὲ τῷ προτέρῳ μέρει προσαρμόττε-
σθαι λόγον ἔχει, εὔδηλόν ἐστιν ἅπασι τοῖς ἀνεγνωκόσι τὸ σύγγραμμα. ζητεῖ γὰρ ἐν αὐτῷ φύσιν ἀνθρώ-
που τὴν ὡς ἐκ στοιχείων, οὐ τὴν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένην. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἔστι γνήσιος, οὔθ' Ἱπποκράτους οὔτε
50 Πολύβου τῶν εἰρημένων φλεβῶν ἡ ἀνατομὴ, καὶ πρὸ ἡμῶν μὲν, ἑτέροις ἀποδέδεικται, καὶ ἡμεῖς δ' ἂν εἰ θεὸς
διδοίη ποτὲ περὶ τῶν γνησίων Ἱπποκράτους συγγραμμάτων πραγματεύσασθαι, διὰ πλειόνων ἐπιδείξαι-
μεν, ἥτις ἐστὶν Ἱπποκράτους γνώμη περὶ φλεβῶν ἀρχῆς ἣν ἔκ τε τοῦ περὶ τροφῆς ἔνεστι λαβεῖν, καὶ ἐκ τοῦ
δευτέρου τῶν ἐπιδημιῶν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰσαῦθις ἀναβεβλήσθω. δεῖξαι γὰρ πρότερον ὃ λέγων ἀπέ-
λιπον. ἔγνωκα ὅτι καὶ τοῖς φυτοῖς μὲν ἀρχὴ καὶ γενέσεως, καὶ διοικήσεως τὰ μείζω σώματα τῶν μι-
κροτέρων ὑπάρχει οὐχ ἥκιστα κἀν τοῖς ζώοις. ἐπάνειμι γὰρ αὖθις ὡς τὸν Πέλοπα συγχωροῦντα τὸν
ἐγκέφαλον ἁπάντων εἶναι τῶν νεύρων ἀρχήν. ὁμολογεῖ γοῦν καὶ αὐτὸς ἀπ' ἐγκεφάλου φυόμενα τὰ νεῦρα

διασπείρεσθαι τοῖς κατ' ὀφθαλμοὺς μυσὶν ἐκ μιᾶς, καὶ παχείας ἐκφύσεως εἰς μικρὰ, καὶ πολλὰ σχιζόμε-
να, τούτων δ' ἔτι μᾶλλον ἡ ἐφεξῆς συζυγία παχείστη μὲν ἐστὶν ἐκφυομένη. τέμνεται δ' εἰς πάμπολλα μικρὰ
τοῖς περὶ τὸ πρόσωπόν τε καὶ τὸ στόμα διανεμομένη μορίοις, ὥσπερ γε καὶ ἡ μετ' αὐτήν. ἵνα δὲ μὴ τρίβω τὸν
χρόνον ὁ νωτιαῖος βλαστάνειν αὐτῷ δοκεῖ, καὶ εἶναι καθάπερ τι πρέμνον ἀριθμοῦ
παμπόλλου νεύρων, οἷον κλάδων ἀποφυομένων αὐτοῦ. ταῦτα μὲν οὖν ἀληθῆ τ' ἐστὶ καὶ τοῖς ἐναργῶς ὁρωμέ-
νοις ὁμολογούμενα. τὸ δὲ τὰ μικρὰ τῶν μεγάλων ἀρχὰς εἶναι, μάχεται μὲν καὶ τοῖς κατὰ τὰ νεῦρα φαινομέ-
νοις, ἀεὶ γὰρ ἐν τούτοις τὰ μείζω τῶν μικροτέρων ἀρχαί. μάχεται δὲ ὡς εἴρηται, καὶ τοῖς κατὰ τὰ φυτὰ,
καὶ προσέτι τοῖς κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὴν καρδίαν, ἀναισχυντία πάντως γὰρ ἐστὶν ἄλλο τι σπλάγχνον ἀρ-
τηριῶν ἀρχὴν ὑποθέσθαι. φαίνονται γοῦν αἱ μὲν ἀρτηρίαι πρὶν ἐκτμηθῆναι τοῦ ζώου τὴν κίνησιν ἀπολλύου-
10 σαι σαφῶς ἐπειδὰν βρόχῳ διαληφθῶσι, μή τι γε δὴ χωρισθεῖσαι, καὶ ἐκτὸς γινόμεναι, μόνη δ' ἡ καρδία πάν-
των τῶν ἐν τῷ ζώῳ μορίων ἐξαιρουμένη μέχρι πλείστου διαφυλάττουσα τὴν κατὰ φύσιν ἐνέργειαν, ὡς ἀρχὴ
κινήσεως ἑαυτῇ τε καὶ τοῖς ἀφ' ἑαυτοῖς, αἱ δ' ἀρτηρίαι ἀποχωρισθεῖσαι αὐτῆς ἢ βρόχοις, ἢ τομαῖς ἅμα τῷ
πάθει, καὶ τὴν κίνησιν ἀπολλύουσιν. ἀλλ' εἴπερ ἀναίσχυντον ἐστὶ τὰς ἀρτηρίας ἑτέρωθεν ἄρχεσθαι φάναι. τὰ μέ-
γιστα μόρια τῶν ἀρτηριῶν ἀρχαὶ τῶν μικροτέρων γενήσονται. εὐρύταται οὖν ἁπασῶν εἰσὶ τοῦ ζώου ἀρτηριῶν,
αἱ τῆς καρδίας ἐκφυόμεναι. παχύταται δὲ καὶ τῶν νεύρων αἱ ἀρχαὶ καθάπερ ἐν τοῖς φυτοῖς. πάχιστον
μὲν τὸ πρέμνον ἁπάντων τῶν κλάδων. παχύστη δ' ἡ ῥίζωσις τῶν ῥιζῶν. ὀνομάζω δὲ ῥίζωσιν ὅπερ ὀλίγον ἔμ-
προσθεν ἐδείκνυον τὸ κάτωθεν μέρος ἀρχὴν εἶναι τοῦ φυτοῦ. καί μοι δοκεῖ, καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐντεῦθεν ἤδη τὰ
ζῶα μεταφέρων τοὔνομα ῥίζωσιν εἰρηκέναι τῶν μὲν ἀρτηριῶν, τὴν καρδίαν. τῶν δὲ φλεβῶν, τὸ ἧπαρ. ὡς γὰρ
ἀπὸ τῆς ῥιζώσεως τῶν φυτῶν αἱ ῥίζαι μὲν κάτω. τὸ δὲ στέλεχος ἄνω φύεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐκ μὲν
20 τῆς καρδίας ἥ τε εἰς τὸν πνεύμονα, καὶ ἡ εἰς ὅλον τὸ ζῶον. ἐκ δὲ τοῦ ἥπατος ἥ τ' εἰς τὴν κατὰ τὴν γαστέρα,
καὶ εἰς τὸ σύμπαν σῶμα. ῥίζαι μὲν οὖν ἐοίκασιν αἱ εἰς τὴν γαστέρα καθήκουσαι φλέβες. ὡς καὶ τοῦτ' αὐτὸς Ἱπ-
ποκράτης ἔδειξε, φάμενος. ὡς γὰρ τοῖς δένδροις ἡ γῆ, οὕτω τοῖς ζώοις ἡ γαστήρ. τὸ δ' οἷον πρέμνον, ἡ κοίλη φλὲψ
ἐστίν. ἐκ μὲν τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἐκπεφυκυῖα. φερομένη δ' ἐκ τοῦ ἥπατος εὐθεῖα πρὸς ἑκάτερα τοῦ ζώου τὰ
μέρη τό τε ἄνω καὶ τὸ κάτω. εὐρύτατον μὲν οὖν αὐτῆς ἐστὶ τὸ κάτω τοῦ ἥπατος. ἧττον δ' εὐρὺ, τὸ διὰ τῶν φλε-
βῶν   αντεταμ. ἔλαττον δὲ ἀμ   καί τοι ἐ   καρδία τῆς κοίλης
φλεβὸς, ὡς καὶ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἀρχὴ, μέγιστον ἂν ἦν οἶμαι τὸ συνεχὲς αὐτῆς μέρος. εἰ δέ τις οἴεται τῆς
μὲν δυνάμεως ταῖς φλεψὶ χορηγὸν τὴν καρδίαν, τῆς δ' ὕλης τὸ ἧπαρ, ἐντεῦθεν γὰρ ὁρμᾶσθαι τὸ αἷμα, καὶ διὰ
τοῦτ' εὐρυτέραν εἶναι τὴν κάτω κοίλην τῆς ἄνω, διότι πλείω μόρια τὰ κάτω τοῦ ἥπατος ἐστίν. οἷς ἀναγκαῖ-
ον ἐστὶν ἅπασι χορηγεῖσθαι τροφὴν, οὗτος μοι δοκεῖ δι' αὐτῶν, ὧν ὑποτίθεται συγχωρεῖν ἃ μὴ βούλεται. τὸ
30 γὰρ ἐξ ἥπατος ὁρμᾶσθαι τὸ αἷμα, τί ἄλλο ἐστὶν, ἢ τὴν γεννῶσαν αἷμα δύναμιν ἐν τούτῳ τῷ σπλάγχνῳ πε-
ριέχεσθαι. εἴπερ οὖν ἕνεκα μὲν τοῦ τρέφεσθαι τὸ ζῶον ἡ τοῦ αἵματος ἐστὶ γένεσις, ἐν ἥπατι δὲ γίγνεται τὸ αἷ-
μα, τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως ἀρχὴ τοῦτ' ἔσται τὸ σπλάγχνον οὐχ ἡ καρδία. τὸ γὰρ προνοούμενον ὕλης ἐπιτη-
δείου πρὸς θρέψιν ἅπαντι τῷ σώματι, τοῦτ' εὔλογον ἀρχὴν εἶναι τῆς θρεπτικῆς τε, καὶ φυτικῆς δυνάμεως, ὥσ-
περ οἶμαι κἂν τοῖς φυτοῖς ἐκεῖνο τὸ μέρος ὃ ῥίζωσιν ἐκαλοῦμεν. ἕλκει τε γὰρ ἐφ' ἑαυτῷ διὰ παμπόλλων
ῥιζῶν ἐκ τῆς γῆς τὴν τροφὴν, ἐπιπέμπει τε προκατεργασάμενον ἅπαντι τῷ φυτῷ διὰ τοῦ στελέχους. εἰ
γὰρ καὶ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, ὥσπερ καὶ τῆς σφυγμικῆς ἀρχὴν θησόμεθα τὴν καρδίαν, ἐκ τοῦ περιτ-
τοῦ τὸ ἧπαρ, ἡ μηδὲν μάτην ἐργαζομένη φύσις ἐποίησεν. ἦν γὰρ δή που κατὰ τὴν καρδίαν αἱματοῦσθαι τὴν
τροφὴν, ἀλλ' ὡς εἰς μέγα τὸ ἔργον, οἷον ὑπηρέτην τινὰ τὸ ἧπαρ ἡ φύσις τῇ καρδίᾳ παρεστήσατο προπαρα-
σκευάσοντα τὴν ὕλην αὐτῇ, καθάπερ ἡ γαστὴρ ἐκείνῳ. πιθανὸς μὲν ὁ λόγος οὐ μὴν ἀληθής γε, φαίνεται γάρ.
40 οὐχ ὡς ὑπηρέτης ἡγουμένῳ προπαρασκευάζων ἐπιτήδειον ὕλην τὸ ἧπαρ, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὁ ἡγούμενος ἐξου-
σίαν ἔχων τοῦ διανέμειν αὐτήν. ἐναργῆ δὲ παραδείγματα κατ' αὐτὸ τοῦ ζώου τὸ σῶμα πάρεστι θεάσασθαι.
πάντα γοῦν ὅσα προπαρασκευάζει τὰς ὕλας ἑτέροις, ἐκείνοις αὐτὰς ἀκεραίους φυλάττει, καὶ οὔτ' ἐκ πνεύ-
μονος ἄλλη τις ὁδὸς ἑτέρως τέτμηται πλὴν μιᾶς τῆς εἰς τὴν καρδίαν, οὔτ' ἐκ κοιλίας τε καὶ ἐντέρων
ἑτέρωσε πλὴν εἰς ἧπαρ. οὔτ' ἐκ τοῦ δικτυοειδοῦς πλέγματος ἑτέρωσε πλὴν εἰς ἐγκέφαλον. οὔτ' ἐκ τῶν τὸ
σπέρμα προπαρασκευαζόντων ἀγγείων εἰς ἄλλο τι πλὴν τῶν ὄρχεων, οὕτω δὲ καὶ οἱ τὸ χολῶδες ὑγρὸν ἀθροί-
ζοντες πόροι πάντες εἰς ἓν ἀγγεῖον ἀποφέρονται   ἥπατι κύστιν. ἐντεῦθεν
     καθάπερ οἱ νεφροὶ τὸ οὖρον, εἰς τὴν μίαν δηλονότι κύστιν. οὐκοῦν οὐδὲ τὸ ἧπαρ εἴπερ
τῇ καρδίᾳ τὸ αἷμα προπαρασκευάσων ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο διανέμειν αὐτὸ τῇ παρασκευῇ ἡμίεργον
ἐπιστεύθητο ἄν. οὔτε γὰρ ὑπηρέτου τὸ τοιοῦτον ἔργον, ἀλλ' ἡγεμόνος καὶ ἄρχοντος, οὔθ' ὅλης ἐλλιπῶς πα-
50 ρεσκευασμένης τὸ πάθος. ὑπηρέτου γάρ ἐστι τὸ παρασκευάζειν μόνον, ὕλης τ' ἐλλιποῦς ἐστὶ τὸ μὴ διανέμεσθαι,
καὶ μὴν οὔθ' ὡς ὑπηρέτης τὸ ἧπαρ ἀλλ' ὡς ἄρχων. οὔθ' ὡς ὕλην ἐλλιπῆ, ὕλην τὸ αἷμα διανέμειν πεπίστευται.
πάντα γὰρ ὅσα κάτω τοῦ διαφράγματος ἐστὶ τοῦ ζώου μόρια, παρ' ἥπατος ἀναμφισβητήτως ἔχει τὸ αἷμα.
καίτοι πλείω τῶν ἡμίσεων ἐστί. μᾶλλον δ' ὅτι, καὶ αὐτὸ τὸ διάφραγμα, καὶ ὁ περικάρδιος ὑμὴν ἅμα
τοῖς ἄλλοις ὑμέσι τοῖς πλησίον ὅσοι τε διαφράττουσι τὸν θώρακα, καὶ ὅσοι περιαλείφουσι τὸν πνεύμονα τὴν
τροφὴν ἐκ τῆς κοίλης ἔχει, πρὶν ἤδη τὴν καρδίαν ἀφικνεῖσθαι διδαχθῶμεν, ὑπὸ τῆς ἀνατομῆς εἰσό-
μεθα τὰ πλείω τῶν τοῦ ζώου μορίων ἐξ ἥπατος τρεφόμενα, προφανῶς τε καὶ ἀναμφισβητήτως. ἐπιδει-
χθήσεται μὲν γὰρ ὀλίγον ὕστερον, ὅτι καὶ τὸ ἄνω τῆς καρδίας ἅπαν ἐξ ἥπατος ἔχει τὴν τροφήν. ἀλλὰ τό γ'

ἀναμφισβήτητον ἤδη λαμβανέσθω τὸ τὰ κάτω τῆς καρδίας ἐξ ἐκείνου φέρεσθαι. ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ θώ-
ρακος ὅλα τὰ δύο μέρη. μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ, καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα τὰ κατὰ τὰς ἀνατομὰς φαινόμενα,
καὶ πρῶτόν γε καὶ μέγιστον ἡ κάθαρσις τῶν περιττωμάτων τοῦ αἵματος. ὡς γὰρ συμπεπληρωμένῃ τῇ τοῦ χυ-
μοῦ γενέσει, καὶ τὸ προσῆκον εἶδος ἐχούσῃ παρεσκεύασεν, ἡ φύσις ὄργανα καθαρτικὰ τῶν περιττωμάτων,
νεφροὺς καὶ σπλῆνα, καὶ τὴν χοληδόχον κύστιν. οὐδ' ἔστιν ἄλλο τέταρτον οὐδ' ἐπινοῆσαι περίττωμα τροφῆς, ἢ ὕ-
λης ἢ γινομένης ὑπὸ θερμοῦ μεταβαλλομένης, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα τρία τὸν ἀριθμόν ἐστι. τουτὶ γὰρ δέδεικται
ἐκεῖ δι' ἑτέρων ἤδη πραγματειῶν, αὖθίς τε δειχθήσεται κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ
πραγματείαν. νυνὶ δ' εἴρηται μὲν ὡς μηδὲν τῶν ἀληθῶν παραλίποιτο. τῆς δ' ἐξ αὐτοῦ πίστεως οὐδὲν δεῖ τοῖς
παροῦσιν. ὁμολογεῖται γὰρ ἥ τε τῶν νεφρῶν ἐνέργεια, καὶ ἡ τῆς χοληδόχου κύστεως ἐκκαθαίρειν τὸ αἷμα,
10 κατὰ δὲ τὴν καρδίαν οὔτ' ἄλλο τι καθαρτικὸν ὄργανον ἡ φύσις ἐποίησεν, οὔτ' ἄλλον ἐργάζεται χυμόν. ὅμοιον
γάρ τό τ' ἐν τῇ δεξιᾷ κοιλίᾳ τῆς καρδίας αἷμα. καὶ τὸ κατὰ πάσας τὰς φλέβας ὅλῳ τῷ ζώῳ. καθάπερ
γε καὶ τὸ κατὰ τὰς ἀρτηρίας ἁπάσας ὅμοιόν ἐστι τῷ κατὰ τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν. τουτὶ μὲν οὖν ὡς τὰ πολ
λὰ λεπτότερόν τ' ἐστὶ καὶ ξανθότερον. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ τἀναντία, παχύτερόν τε καὶ μελάντερον. ἀεὶ μέντοι
θερμότερον αὐτό ἐστι. τὸ δὲ κατὰ τὴν δεξιὰν κοιλίαν αἷμα τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἔχει. τῷ τ' ἄλλῳ παντὶ, καὶ τῷ κα-
τὰ τὸ ἧπαρ. ὡς ἂν οὐδὲν ἐξαίρετον ἐπικτώμενον ἐν τῇ δεξιᾷ κοιλίᾳ. μεγίστη δὲ πίστις ὡς οὐ προπαρασκευάζει
τῇ καρδίᾳ τὸ ἧπαρ οὐδένα χυμὸν εἰς τροφὴν τῶν τοῦ ζώου μορίων, ἀλλ' αὐτὸ συμπληροῖ τὴν σύμπασαν ἰδέαν
αὐτοῦ, τὸ μίαν εἶναι φλέβα τὴν ἐξ ἥπατος ἢ καρδίας ἐκφυομένην. ἑτέραν δὲ μηκέτι ἀντεκφύεσθαι κατ'
ἄλλο μέρος αὐτῶν, εἰς ὅλον ἅπαξ φέρουσαν τὸ σῶμα τὸν κατεργασθέντα χυμόν. καίτοι γ' ἄλλης μὲν εἰσαγούσης ἀρ-
τηρίας. ἄλλης δ' ἐξαγούσης τὸ πνεῦμα. φαίνεται γὰρ ἡ φύσις οὐ τοῖς αὐτοῖς ἀγγείοις χρωμένη πρός τε τὰς ἡ-
20 μιεργάστους ὕλας, καὶ πρὸς τὰς τελέως κατειργασμένας οὐδὲ ταῖς αὐταῖς ὁδοῖς. οὐδὲ γὰρ δυνατόν ἐστιν ἅ-
μα τε τὸ ἡμίπεπτον ἐξ ἥπατος εἰς καρδίαν ἀναπέμπεσθαι τροφήν. ἅμα δὲ τὴν ἤδη κατειργασμένην διὰ τῆς αὐ-
τῆς ὁδοῦ καταφέρεσθαι. ἀλλ' ἦν ἂν πάντως ἑτέρα μὲν φλὲψ ἡ εἰσάγουσα τὴν ἡμίπεπτον. ἑτέρα δὲ ἡ τὴν ἀ-
κριβῶς κατειργασμένην ἐξάγουσα. νυνὶ δ' εἰσάγει μέν τις. ἐξάγει δ' οὐδεμία πλὴν τῆς εἰς πνεύμονα, περὶ ἧς
ἂν ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων ἐπισκεψώμεθα, τὴν αἰτίαν ἐρευνῶντες ἧς ἕνεκεν ἐκ τῆς καρδίας
οὐκ ἐκ τῆς κοίλης ἐξέφυσεν ἡ φύσις εἰς τὸν πνεύμονα τὴν θρέψουσαν τὸ σπλάγχνον φλέβα. δεῖται δὲ μάλιστα
εἴπερ τις ἄλλος λόγος, καὶ ὁ νῦν ἡμῖν προκείμενος, αὐτοῦ τοῦ φαινομένου κατὰ τὰς ἀνατομάς. οὐ μόνον γὰρ
οὐδεμία φαίνεται φλὲψ ἐκ καρδίας εἰς τὰ κάτω μόρια φερομένη, πλὴν ἡ τῆς ἐξ ἥπατος ἀναφερούσης τὸ
αἷμα, ἀλλ' οὐδ' εἰς τὸ ἄνω καρδίας ἀφικνεῖται φλὲψ οὐδεμία. φαίνεται γὰρ ἡ κοίλη φλὲψ ἀπὸ τοῦ ἥπατος
εὐθὺ τῶν σφαγῶν ἀναφερομένη. καὶ ταύτης ἀποβλαστήματι τὸ εἰς τὴν καρδίαν ἐμφυόμενον, οὐκ ἐξ ἐκείνης
30 αὐτή. γνώρισμα δ' ἐναργέστατόν ἐστι τὸ κατὰ μὲν ἀρτηρίαν τὴν μεγάλην τὸ θεωρούμενον ἄν τινα βου-
λοίμην οὕτως ἐπὶ τὴν κοίλην ἔρχεσθαι φλέβα. μία γὰρ ἀρτηρία μεγίστη τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρ-
δίας ἐκφῦσα σαφῆ σχίσιν, εἰς ἀμφοτέρας ποιεῖται τὰς ἀρτηρίας, τήν τε ἄνω πρὸς τὴν κεφαλὴν, τήν τ'
ἐπὶ τὴν ῥάχιν ὁρῶμεν καταφερομένην. οὕτως δ' οὖν ἐχρῆν καὶ τὴν ἐκ τῆς δεξιᾶς κοιλίας ἐκφυομένην
φλέβα, σαφῆ τὴν νομὴν ἔχειν εἰς ἄμφω τὰ μέρη. φαίνεται δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀναφερομένης ἐξ
ἥπατος εἰς καρδίαν ἀποσχίζεται. πῶς οὖν ἔτι δυνατόν ἐστι τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας ὑπολαβεῖν
εἶναι φλεβῶν ἀρχὴν, ὥσπερ τὴν ἀριστερὰν ἀρτηριῶν, ἐπεὶ γὰρ ἀνομοίοις γνωρίσμασιν, ἀνόμοιον εἶναι
χρὴ καὶ τὴν ἔνδειξιν. εἰ δέ τῳ δοκεῖ μικρὸν εἶναι τὸ τῆς ἐκφύσεως τῶν ἀγγείων γνώρισμα, καίτοι γ' οὐκ ὄν-
τος μικροῦ. ἀλλ' ἐκεῖνό γ' οἶδ' ὅτι οὐ σμικρὸν εἶναι φησὶ τὸ πολλὰ τῶν ζώων οὐκ ἔχειν τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς
καρδίας, καίτοι γ' οὐκ ἐνδέχεται τὴν κοίλην φλέβα τῆς κοιλίας ταύτης ἐκφύεσθαι νομίζειν. ὅταν ἐν
40 παμπόλλοις γένεσι ζώων ἧπαρ μὲν ὑπάρχει, καὶ κοίλη φλέψ. ἡ κοιλία δ' ἡ δεξιὰ μηδόλως ᾖ. τίνα τοίνυν ἐστὶ,
καὶ πόσα τὰ γένη τῶν ζώων ἐν οἷς φημὶ τὴν δεξιὰν οὐκ εἶναι τῆς καρδίας κοιλίαν. ἀριθμῷ μὲν οὐκ ἔχω
διελθεῖν αὐτά. κοινὸν δ' ἐφ' ἅπασι κεφάλαιον εὗρον ἀνατέμνων πολλὰ ἀσύμβατα μὲν εἰς ἕτερα. πρόσεστι δὲ
ἐν αὐτοῖς ἐξαίρετον ὅπερ οὐχ ἅπασι τυγχάνει τοῖς ἐνύδροις, τὸ, μήτ' ἀναπνεῖν ἐξ ἀέρος, μήτ' ἔχειν πνεύμο-
να. τουτὶ γοῦν ἄχρι τοῦ δευτέρου κατὰ πάντα γένη τῶν ζώων παρεφυλάξατο, συναπόλλυσθαί τε καὶ συγ-
γεννᾶσθαι τῷ πνεύμονι τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας. ἐζήτησα δὲ χρόνῳ παμπόλλῳ, καὶ τὴν αἰτίαν αὐ-
τῶν, καὶ γέγραπται τὰ φανέντα ἡμῖν εὔλογα, κατὰ τὴν περὶ χρείας μορίων πραγματείαν. ἐμπίδας μὲν
οὖν καὶ μυίας, καὶ σκώληκας, καὶ μελίττας, καὶ μύρμηκας, οὔτ' ἀνέτεμον, οὔτ' ἀνατεμεῖν ἐπιχειρήσαιμι
ἄν. ὅπου γοῦν κἀν τοῖς μεγάλοις ζώοις εὑρίσκω πολλὰ σφαλλομένους τοὺς ἀνατέμνοντας, εὔλογον δήπου κατὰ
τὰ σμικρότερα μᾶλλον σφαλῆναι. τῶν γοῦν ἀνατμηθέντων ὑπ' ἐμοῦ μέχρι γε τοῦ δεῦρο, σχεδὸν οὐκ ἔστιν ὅ-
50 τῳ μὴ καὶ καρδία, καὶ ἧπαρ ὑπάρχει, καὶ κοίλη φλέψ, καὶ ἀρτηρία, ἡ μεγάλη. καὶ φαίνεται καθάπερ
ἡ ἀρτηρία τῆς καρδίας, οὕτως ἡ φλὲψ τοῦ ἥπατος ἐκφυομένη διαπαντὸς, κἂν μηδόλως ἔχῃ δεξιὰν ἡ
καρδία κοιλίαν, καὶ διὰ τοῦτο φαίνεται σχιζομένη μετὰ τὸ διελθεῖν τὰς φρένας ὑποκάτω τῆς καρδί-
ας, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅταν ἐγγὺς ἥκῃ τῶν σφαγῶν. ἐν ἑτέροις δὲ ζώοις, οὐκ ὀλίγοις ἐστὶ μὲν δε-
ξιὰ κοιλία, φαίνεται δ' οὐδὲν ἧττον ἡ κοίλη φλὲψ εἰς μεγάλα δύο σχιζομένη, πρὶν ἐπὶ τὴν καρδίαν ἐξι-
κέσθαι, καὶ τοῦτο πᾶσι μὲν ὑπάρχει σχεδὸν τοῖς πτηνοῖς, ἅπασί τε τοῖς ἕρπουσι, καὶ τῶν βαδιζόντων οὐκ ὀ-
λίγοις. ὥστε τὰ πλεῖστα τῶν ζώων τὴν κοίλην φλέβα προφανῶς ἐξ ἥπατος ἔχει ἀρχομένην. ἐναργῶς
γὰρ ὁρᾶται διπλάσιον εὖρυ τὸ ἐξ ἐκείνου τοῦ σπλάγχνου φυόμενον ἀγγεῖον ἑκατέρων τῶν τμημάτων ὡς

ἅμα δίχα

ἅμα δίχα τῆς κοίλης ἐνταυθοῖ σχισθείσης. εἰ δὲ εὐρύτερον ποτὲ θάτερον ἐπί τινος ζώου φαίνοιτο θατέρου τμήματος, ἀλλὰ συναμφότερά γε τῇ κοίλῃ φλεβὶ προφανῶς ἐστιν ἴσα μονονοῦ μετὰ φωνῆς ὁρμὴν δόντα, τὴν μὲν, διότι πρέμνον ὑπάρχειν. αὐτὰ δ' ἀπ' ἐκείνης γεννᾶσθαι σχισθείσης οἷόν περ κλάδους τινὰς ἢ καὶ κλῶνας. οὐ μόνον δ' ἡ κοίλη φλὲψ ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἐκπέφυκεν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν σιμῶν ἑτέρα φλὲψ, ἣν οἱ μὲν, ὀνομάζουσι πύλας ἥπατος, οἱ δὲ, τὴν ἐπὶ πύλαις. οὐ γὰρ δὴ ὅλην γε τὴν φλέβα πύλας ὑπάρχειν. ἀλλ' ὅσον πρῶτον αὐτῆς ἐξίσχει τοῦ ἥπατος. ὅπερ καὶ πάντων εὐρύτατον ἐστιν. ἀπ' αὐτοῦ γὰρ εἰς ἄμφω τὰ μέρη κατασχίζεται τὸ ἀγγεῖον, εἴς τε τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος ἅπαντα, καὶ εἰς τὰ κατὰ τὴν γαστέρα τὸ καλούμενον ἐπίπλοον. τῶν ἐν τούτοις ἅπασι φλεβῶν παμπόλλων οὐσῶν οὐδεμία συνεχής ἐστι τῇ καρδίᾳ. καί τις ἀκούσας τῶν τὴν ἀλήθειαν τιμώντων, ἀπεθαύμαζέ τε καὶ ἠπίστει τῷ λόγῳ, καὶ διαχθῆναί οἱ τὸ λεγόμενον ἠξίου, καὶ ὡς εἶδε, μεγάλως κατεγίνωσκε τῶν ἀποφηναμένων ἀρχὴν εἶναι φλεβῶν τὴν καρδίαν. ὥσπερ γὰρ εἰ μίαν ἡντινοῦν ἐν ὅλῳ τῷ ζώῳ φλέβα κεχωρισμένην εἰς τοσοῦτον ηὑρίσκομεν, ὡς μήτ' αὐτῷ συνάπτειν τῷ ἥπατι, μήτε τινὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ φλεβῶν οὐκ ἂν ἀπεφηνάμεθα τῆς φλεβὸς ἐκείνης ἀρχὴν εἶναι τὸ ἧπαρ, οὕτως ἐπειδὴ νῦν οὐ μίαν, οὐδὲ δύο μόνας, ἀλλ' ἀναρίθμητόν τι πλῆθος εὑρίσκομεν οὐδεμίαν ἐχούσας τῇ καρδίᾳ συνέχειαν, οὐκ ἂν οἶμαι φαίημεν ἐκείνων τῶν φλεβῶν ἀρχὴν εἶναι τὴν καρδίαν. εὐλόγως οὖν εἴρηται ῥίζωσις τῶν φλεβῶν εἶναι.

Τῶν ἀρτηριῶν ἡ καρδία τοῦ δένδρου δ' ἡ καὶ χώρα τοῦ καταβληθέντος σπέρματος, ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις ἡ ῥίζωσις ἀρχὴ τοῦ παντός ἐστιν, οὐ τῆς ἐξ ἀρχῆς γενέσεως μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς νῦν διοικήσεως. ἔτι δὲ τὸ φαινόμενον αὐτὸ διὰ τῆς ἀνατομῆς βιάζεται, καὶ τοὺς τἀναντία δοξάζοντας ἄκοντας ὁμολογεῖν τἀληθὲς, ἐκ τοῦδε ἂν μάλιστα μάθοις, οὐδεὶς τῶν ἀνατομικῶν ἀνδρῶν ἐπὶ τὸ γράφειν ἀφικόμενος, ἀνατομὴν φλεβῶν, ἑτέραν ἀρχὴν διδασκαλίας ἐπιτήδειον ἠδυνήθη ποιήσασθαι παρελθὼν τὸ ἧπαρ. ἀλλ' εἴτ' ἀγνοεῖν ὑπὲρ ἀρχῆς ἔφησεν ὡς Ἡρόφιλος. εἴτ' ἀπορεῖν, ὡς ἄλλοι πολλοὶ, καὶ ὁ ἡμέτερος Πέλοψ, ὅμως τήν γε διδασκαλίαν ὀλίγου δεῖν ἅπαντες ἐφ' ἥπατος ἐποιήσαντο, καὶ τό γε θαυμασιώτατόν τε καὶ ἀπιστότατον ὁ Πέλοψ ἔπαθεν, ἐν μιᾷ πραγματείᾳ τῶν τε φλεβῶν ἀρχὴν κατασκευάσας τὸν ἐγκέφαλον, ἀνατομήν τε γράφων αὐτῶν ἀφ' ἥπατος ἤρξατο, κατὰ μὲν τὸ δεύτερον σύγγραμμα τῶν Ἱπποκρατείων εἰσαγωγῶν εὖ μάλα γενναίως ἀγωνισάμενος ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι τὸν ἐγκέφαλον, οὐ νεύρων μόνον, ἀλλὰ καὶ φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν ἀρχήν. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τῆς ἀνατομῆς τῶν φλεβῶν ἀφ' ἥπατος ἀρξάμενος ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες ἀνατομικοὶ εἶναι γράφουσι. πρὸς γὰρ τὴν διδασκαλίαν ἐπιτήδειον τουτὶ τὸ σπλάγχνον ἀρχὴν γενέσθαι τῷ λόγῳ. θαυμάζω δ' αὐτῶν εἰ χωρὶς αἰτίας φυσικῆς ἐπιτήδειον εἶναι νομίζουσι πρὸς τὴν διδασκαλίαν αὐτό, ἐγὼ μὲν γὰρ οἶδα καὶ τοῦθ' ἕν τι τῶν ὡμολογημένων ἅπασιν, ὡς οὐδὲν τῶν γεγονότων τε καὶ γινομένων ἀναίτιον ἐστιν. εἰ μὲν οὖν ἀπορεῖν ὁμολογοῦσιν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν ἀδήλων ὁμοίως τοῖς ἐμπειρικοῖς. οὐδ' ἂν ἐμοὶ πρὸς αὐτοὺς εἴη τις λόγος. οὔτε γὰρ ἀρχὴν αὐτῶν ζητήσουσιν, οὔθ' ὅλως ἀνατεμοῦσιν. εἰ δὲ λόγον ἔχειν φασὶν ἐξ οὗ τὰ διαφεύγοντα τὴν αἴσθησιν εὑρίσκουσιν, τί οὐκ αὐτοῦ τούτου πρώτου οὐ λέγουσιν, ἐπεσκέψαντο τὴν αἰτίαν ἐπιτήδειόν ἐστιν εἰς διδασκαλίαν φλεβῶν ἀνατομῆς ἀρχὴ τῷ λόγῳ γενέσθαι τὸ ἧπαρ ἀναιτίως ὦ σοφώτατοι; ἢ ὅτι πάντως τῇ φύσει πλεονεκτεῖ, καὶ πρὸς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀρχὴν ἐπιτηδειότερόν ἐστι. τίς ἡ πλεονεξία ζητῆσαι δίκαιον, οὐκ ἀργῶς οὐδὲ ῥαθύμως ὑπερβῆναι. τὴν δ' ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως αὐτὸ τοῦτο οἶμαι παρέξειν. ὃ πρὸς ἁπάντων ὁμολογεῖται τῶν ἀνατομικῶν ἐπιτήδειον εἶναι φασκόντων αὐτὸ πρὸς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀρχήν. εἰ γὰρ καὶ μηδενὸς ἄλλου τούτου αὐτοῦ τὸν λόγον ἡμῖν ἀποδοῦναι δυνήσονται τοῦ φάσκειν ἐπιτήδειον εἰς ἀρχὴν διδασκαλίας ἐστίν. οὔθ' ὅτι τὴν χρόαν ἐρυθρόν ἐστιν, οὔθ' ὅτι διείληπται λοβοῖς. οὔθ' ὅτι καθ' ἑνὸς αὐτῶν ἐπιτέταται τὸ τῆς χολῆς ἀγγεῖον, οὔτε δι' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδὲν, ἀλλ' ὅτι πᾶσαι συνεχεῖς αἱ φλέβες ὑπάρχουσιν αὐτῷ, καὶ μὴν οὔτ' ἄλλου τινὸς ἐστὶ τοῦτ' αὐτὸ γνώρισμα πλὴν τῆς ἀρχῆς. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δι' ἄλλο τι νεύρων ἀνατομῆς ἀδύνατόν ἐστιν ἑτέραν ἀρχὴν ποιήσασθαι διδασκαλίας ἐγκέφαλον ὑπερβάντα, ἢ ὅτι ἀρχὴ τούτων ἐστί. τούτου γοῦν μὴ διδομένου οὐκ ἂν δύναιτό τις ἄλλην ἐξευρεῖν αἰτίαν. οὐδὲ διότι τῶν ἀρτηριῶν τὴν καρδίαν, ἡ γὰρ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀρχὴ κατασταθεῖσα, καὶ τὴν διδασκαλίαν ἀφ' ἑαυτῆς ἀναγκάζει ποιήσασθαι. οὐδὲ γὰρ εἴ τις ἐθελήσειεν ὕδατος ἐξηγήσασθαι διανομὴν ἐπεισάκτου πόλει τὴν ἀρχὴν τῆς διηγήσεως οὐκ ἂν ἄλλοθεν εὕροι ποιήσασθαι παρελθὼν τὴν πρώτην εἴσοδον. ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα τούτῳ προειπόντι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῆς πόλεως, οὗ εἴσω πρότερον ἔξωθεν ἀφικνεῖται τὸ ὕδωρ, ἀπ' ἐκείνου ποιήσασθαι τὴν ἑξῆς ἅπασαν διήγησιν, ὥστ' οὐ χρὴ ζητεῖν ἄλλην μὲν ἀρχὴν τῆς τοῦ πράγματος φύσεως, ἄλλην δὲ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ. κατὰ γὰρ τὴν τοῦ πράγματος φύσιν ἡ διδασκαλία γινομένη τὴν αὐτὴν ἔχει τῷ διδασκομένῳ τὴν ἀρχὴν, οὐδ' ἔστιν ὀρθῶς διηγήσασθαι βουλομένῳ, ἢ γένεσιν τῶν γεγονότων ἢ διοίκησιν τῶν διοικουμένων ἑτέραν ἀρχὴν ἐπιτηδειοτέραν εὑρεῖν τῆς ἀληθοῦς, ἡ μὲν γοῦν τῆς οἰκίας γένεσις ἀναγκάσειε πρῶτον μνημονεῦσαι τῶν θεμελίων. ἡ δὲ τῆς νεὼς, τῆς τρόπεως. οὕτω δὲ καὶ εἰ βουληθείης διηγήσασθαι πόλεως, ἢ ἔθνους, ἢ στρατοπέδου διοίκησιν, ἀναγκασθείης τῆς πρώτης ἀρχῆς ἐν ἑκάστῳ μνημονεῦσαι.

θαυμάζειν οὖν ἄξιον ὅσοι διδάξαι μὲν ὀρθῶς ἑτέρωθεν ἀρξάμενον, ἀδύνατον εἶναι φασὶν, ἀγνοεῖν δὲ τὴν ὄντως ἀρχὴν τῶν φλεβῶν. ἀλλήλοις γὰρ ἄμφω συνῆπται ταῦτα. καὶ οὐχ οἷόν ἐστι χωρὶς ἀλλήλων γενέσθαι διασπασθέντα τὴν ὀρθὴν ἀρχὴν λέγω τῆς διδασκαλίας τῆς ὄντως ἀρχῆς τοῦ πράγματος. ἀλλ' εἴτ' ὀρθῶς διδάσκει τις ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἀρχῆς ἄρξεται, εἴτε δὲ τὴν ὄντως ἀρχὴν οἶδέ τις, τὴν τῆς διδασκαλίας οὐκ ἀγνοεῖ, ἤρκει μὲν οὖν καὶ ταῦτα πρὸς ἀπόδειξιν τῆς ἀρχῆς τῶν φλεβῶν. οὐδὲν μὴν ἧττον ἐστὶ καὶ τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι βέβαια γνωρίσματα τοῦ μηδαμῶς εἶναι τὴν καρδίαν μήτε τοῦ φέροντος αἵματος ὅλον τὸ σῶμα γεννητικὴν ἀρχὴν, μήτε

τῶν ὀργάνων αὐτοῦ, δείξω δὲ ἑκάτερον ἰδίᾳ, καὶ πρότερον ὡς οὐκ ἔστι τῷ ζῴῳ τοῦ θρέψαντος αἵματος ἀρχή,
διότι δὲ τοῦ θρέψαντος πρόσκειται κατὰ τὸν λόγον αὖθις, διότι ἐδείκνυον ὡς ἑτέρου τινὸς αἵματος, ἑτέραν χρείαν
τοῖς ζῴοις παρεχομένου, τῆς γενέσεως οὐκ ἀφαιροῦμαι τὴν καρδίαν, ἀλλὰ τὸ γενναῖον εἶναι προκείμενον, ὡς
ὑφ' οὗ φέρεται τὰ σύμπαντα μέλη τοῦ ζῴου τοῦ τ' ἐξ ἥπατος, οὐκ ἐκ τῆς καρδίας ὁρμᾶται, δείξειν ἐπαγγέλλομαι
τῶν ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων ἀρχὴν τῷ λόγῳ ποιησάμενος, ὃ μάλιστα μάχεται τοῖς ἐρασιστρατείοις, οἳ νῦν ἡ-
μῖν ἐροῦσιν ὡς παράδοξά τε καὶ καινὰ κατασκευάζουσιν, εἴρηται δὲ τὸ φαινόμενον ὑπὸ Ἐρασιστράτου κατὰ
τὴν τῶν πυρετῶν πραγματείαν, ὡς ὑμένες ἐπιπεφύκασι τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων, οἷς εἰς ὑπηρεσίαν ὑλῶν εἰ-
σαγωγῆς τε καὶ αὖθις ἐξαγωγῆς ἡ καρδία προσχρῆται, τούτους τοὺς ὑμένας ἐτόλμησάν τινες οὐκ εἶναι λέγειν,
ἀλλ' ὑπ' ἐρασιστρατείου διεσκευάσθαι δόγματος ἕνεκεν κατασκευῆς, πλὴν εἰς τοσοῦτον ἥκουσι γνώσεως ἅπασι
10 τοῖς ἰατροῖς, ὥστ' ἀρχαῖος ὄντως εἶναι δόξειεν ἂν ὁ μὴ γινώσκων αὐτούς. εἰσὶ δ' ἐπὶ μὲν τῷ στόματι τῆς κοίλης
φλεβὸς τρεῖς ἀκίδων γλωχῖσιν ὁμοιότατα τὴν σύνταξιν. ὅθεν οἶμαι, καὶ τριγλώχινας ἔνιοι τῶν ἐρασιστρα-
τείων ἐκάλεσαν αὐτούς. ἐπὶ δὲ τῆς ἀρτηρίας τῆς φλεβώδους, οὕτω δὲ ὀνομάζω τὴν ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας
τῆς καρδίας εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζομένην, ὁμοιότατοι μὲν τὸ εἶδος. ἀριθμῷ δ' οὐκ ἴσοι. μόνῳ γὰρ τούτῳ
τῷ στόματι δυοῖν ὑμένων ἐπίφυσίς ἐστι. τῶν δ' ἄλλων στομάτων ἑκατέρῳ τρεῖς ὑμένες εἰσὶν ἅπαντες σιγμοει-
δεῖς. ἐξάγει δ' ὡς Ἐρασίστρατός φησιν ἐξηγούμενος τὸ φαινόμενον ἑκάτερον μὲν τῶν στομάτων. αἷμα μὲν εἰς τὸν
πνεύμονα ἕτερον αὐτῶν. πνεῦμα δ' εἰς ὅλον τὸ ζῷον τὸν τῶν ὑμένων ὡς ἐκείνῳ δοκεῖ πρὸς
ἐναντίας ὑπηρεσίας τῇ καρδίᾳ χρόνοις ἀμοιβαῖς ἐγκαίροις ὑπαλλαττομένας τοὺς μὲν ἐπὶ τοῖς εἰσάγουσι
τὰς ὕλας ἀγγείοις ἐπιπεφυκότας ἔξωθεν ἔσω φερομένους, ἀνατρέπεσθαι μὲν ὑπὸ τῆς εἰσόδου τῶν ὑλῶν.
ἀναπίπτοντας δ' εἰς τὰς κοιλότητας τῆς καρδίας ἀνοιγνύντας τὰ στόματα παρέχειν ἀκώλυτον τὴν φορὰν
20 τοῖς εἰς αὐτὴν ἑλκομένοις. οὐ γὰρ δὴ αὐτομάτως γε τὰς ὕλας εἰσθεῖν φησιν ὡς εἰς ἄψυχόν τινα δεξαμενήν,
ἀλλ' αὐτὴν τὴν καρδίαν διαστελλομένην. ὥσπερ τὰς τῶν χαλκέων φύσας ἐπισπᾶσθαι πληροῦσαν τῇ δια-
στολῇ. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐξάγουσιν ἀγγείοις τὰς ὕλας ἐλέγομεν ἐπικεῖσθαι, καὶ τοὐναντίον ἡγεῖσθαι πάθος πάσχειν.
ἔσωθεν γὰρ ἔξω ῥέποντας, ἀνατρεπομένους μὲν ὑπὸ τῶν ἐξιόντων ἀνοιγνύναι τὰ στόματα, καθ' ὃν ἂν ἡ καρδία
λόγον ἐπιχορηγεῖ τὰς ὕλας. ἐν δὲ τῷ λοιπῷ παντὶ κλείειν ἀκριβῶς τὰ στόματα, μηδ' ἐνίας τῶν ἐκπεμφθέν-
των ἐπανέρχεσθαι συγχωροῦντας. οὕτως δὲ καὶ τοῖς ἐπὶ τοῖς εἰσάγουσι, ὅταν ἡ καρδία συστέλληται κλείειν
τὰ στόματα, μηδὲν τῶν ἑλχθέντων ὑπ' αὐτῆς αὖθις ἔξω παλινδρομεῖν ἐπιτρέποντας. εἴπερ οὖν ἔχει ταῦθ' οὕ-
τως αὐτοῖς οἱ ἐρασιστράτειοι. τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀγγείων ἐάσωμεν ἤδη τῷ λόγῳ. τὸ δ' ἀμφισβητούμενον ἐπισκε-
ψώμεθα, τὴν κοίλην φλέβα τὴν ἐξ ἥπατος εἰς καρδίαν εἰσάγουσαν τὸ αἷμα. ποτέρους ἔχει τοὺς ἐπιπεφυκό-
τας ὑμένας. ἆρ' ἔσωθεν ἔξω ῥέποντας, ἢ τοὐναντίον ἔξωθεν ἔσω φερομένους, ἀλλ' ἴσως οὐδὲ τοῦτο μέγα πρὸς τὸ
30 προπαρασκευάσθαι μὲν ἐν ἥπατι τὸ αἷμα. φέρεσθαι δ' ἐντεῦθεν εἰς τὴν καρδίαν, ἀπολειψόμενον ἐνταῦθα τὸ
λεῖπον τῆς οἰκείας ἰδέας εἰς ἀκριβῆ τελειότητα, καὶ γὰρ καὶ λόγον ἔχει, μηδὲν τῶν τελέων τε καὶ μεγάλων
ἔργων ἀθρόως δύνασθαι γίνεσθαι, μηδὲ ὑφ' ἑνὸς ὀργάνου φυσικοῦ τὸν οἰκεῖον κόσμον ἅπαντα κτήσασθαι. δεί-
ξατε οὖν ἡμῖν ἕτερον ἀγγεῖον ἐξάγον ἐκ τῆς καρδίας τουτὶ τὸ κοσμηθὲν αἷμα, καὶ διανεμόμενον ἅπαντα τὰ
σώματα, καθάπερ ἡ ἀρτηρία τὸ πνεῦμα καὶ μὴν τὰ σύμπαντα τέτταρά ἐστι στόματα. δύο καθ' ἑκατέραν κοι-
λίαν. ἓν μὲν ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰσάγον τὸ πνεῦμα. τὸ δ' ἕτερον ἐξάγον μὲν ἄμφω ταῦτα κατὰ τὴν ἀριστερὰν κοι-
λίαν. ὑπόλοιπα δὲ δύο κατὰ τὴν δεξιάν. εἰς μὲν τὸν πνεύμονα τὸ ἕτερον αἷμα
τὸ ἕτερον, ὑπὲρ οὗ σύμπας ὁ λόγος ἐστίν. πέμπτον δ' ἄλλο στόμα οὐκ ἔχει κατὰ τὴν καρδίαν. ὧ τὸ ἐξ ἥ-
πατος ἀφικνούμενον εἰς αὐτὴν αἷμα πρὸς ὅλον ἀποπέμψει τὸ σῶμα. μὴ τοίνυν ἐπιπέμπεσθαι λέγετε τῷ παντὶ
σώματι παρὰ τῆς καρδίας αἷμα, καὶ πνεῦμα, μηδὲ εἶναι τοῦτο τὸ σπλάγχνον ὡς ἀρτηριῶν, οὕτω καὶ φλε-
40 βῶν ἀρχήν. οὔτε γὰρ ἀγγεῖον ἕτερον ἔχετε δεικνύειν ἐκφυόμενον τῆς καρδίας, οὔτ' ἄλλου τινὸς πλὴν τῶν
ὑμένων, οὓς οὐκ ἂν ἡ μηδὲν εἰκῇ ποιοῦσα φύσις ἐν τῷ κυριωτάτῳ σπλάγχνῳ κατέθετο, μὴ μέγιστόν τι μέλλον-
τας εἰς ὑπηρεσίαν παρέχειν αὐτῷ, καί μοι θαυμάζειν ἐπέρχεται μάλιστα πάντων Ἐρασιστράτου, καθ' ἓν βι-
βλίον τὸ πρῶτον περὶ πυρετῶν, ἅμα μὲν ἀρχὴν ἀποφηναμένου, καὶ ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν εἶναι τὴν
καρδίαν. ἅμα δὲ τοὺς ἔξωθεν ἔσω νεύοντας ὑμένας ἐπὶ τοῖς εἰσάγουσι τὰς ὕλας ἀγγείοις ἐπιπεφυκέναι φά-
σκοντος, οὐ δὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν εἰπεῖν. ὡς τοῦ μὲν αἵματος ἀρχὴ τὸ ἧπάρ ἐστι. τῆς διοικούσης δὲ τὰς
φλέβας δυνάμεως ἡ καρδία. ὅπου γὰρ οὐδὲ ταῖς ἀρτηρίαις ἐκ καρδίας ἐκπέμπεσθαι διὰ τῶν χιτώ-
νων ὁμολογεῖ τὴν δύναμιν, ἤπου γε ταῖς φλεψὶν ὁμολογήσει; εἴπερ οὖν ἀρχὴν ἐκεῖνο φαμὲν εἶναι
τὸ μόριον, αὐτοῖς ἀφ' ἑαυτοῦ πεφυκόσιν ἤτοι τὴν δύναμιν ἢ πάντως γε τὴν ὕλην χορηγήσει, τὴν καρ-
δίαν οὐχ οἷόν τε φάναι τῶν φλεβῶν ἀρχήν. δύναμιν μὲν γὰρ αὐταῖς οὐ χορηγεῖ κατὰ τὸν Ἐρασίστρατον ἔτι μὴ δὲ
50 ταῖς ἀρτηρίαις. ἡ δ' ὕλη τοῦ αἵματος ἐξ ἥπατος ὁρμᾶται σαφῶς, οὐ μὴν ἔτι πᾶσαι περαίνουσιν εἰς τὴν καρδίαν
αἱ φλέβες ἀρχὴν αὐτῶν οἷόν τε τὴν καρδίαν αὐτὴν εἰπεῖν. οὐ περαίνουσι γὰρ ὡς δέδεικται πρόσθεν. ἆρ' οὖν ὅτι
κατὰ τὴν πρώτην διάπλασιν ἐκ καρδίας ἡ γένεσις αὐτῶν ἐστιν, δι' αὐτὸ τ' ἀρχὴν ἔχουσι τὴν καρδίαν αἱ φλέ-
βες. ἀλλ' οὔτε περὶ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἡ ζήτησις ἦν ὡς ἐν τῷ πρώτῳ γράμματι κατ' ἀρχὰς εὐθέως διώ-
ρισται, καὶ πρὸς τῷ μὴ ζητεῖσθαι τὴν τῆς γενέσεως αὐτῶν ἀρχήν, οὐδ' ἀπόδειξίν τινα ἐπεχείρησεν Ἐρασίστρα-
τος εἰπεῖν. ὡς ἐκ καρδίας ἡ φύσις ἐν τῷ διαπλάττεσθαι τὸ ἔμβρυον ἐξέφυσε τὸ φλεβῶδες γένος. οὐ μὴν οὐδ' ἐπὶ
νεύρων ἐζήτησε τὴν τοιαύτην ἀρχήν. ὥσπερ οὐδ' ἐπ' ἀρτηριῶν. ἀλλὰ μόνης τῆς ἐπὶ τοῦ διαπεπλασμένου τε-
λέως ζῴου διοικήσεως ἀρχὰς ἀπεφήνατο. τῆς μὲν τῶν ἀρτηριῶν ἐνεργείας, τὴν καρδίαν. τῆς δὲ τῶν νεύρων,
τὴν κεφαλήν. οὐκοῦν οὐδὲ φλεβῶν ἑτέρως ἂν ἔλεγεν ἀρχὴν εἶναι τὴν καρδίαν. εἰκότως μὲν οὖν ἀσαφὴς ἡ γνώ-

μητ᾽ αἴτιος ἐστὶν ἡ περὶ τῶν φλεβῶν. οὐδὲν εἰπόντος περὶ αἵματος γενέσεως. ἀλλ᾽ ὅλην ταύτην παραλιπόντος
ἄσκεπτον τὴν ἐνέργειαν, ἀναγκαιοτέραν οὖσαν μακρῷ τοῖς ζώοις τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα, ζῆν μὲν γὰρ οἷόν τ᾽ ἐστὶν
ἡμῖν, εἰ καὶ μὴ δὲ ὅλως ἡ γαστὴρ τρίβῃ τὰ σιτία, δυναμένοις γε προσφέρεσθαι χυλοὺς, ὡς ἐν πολλοῖς ἔθνεσι γάλα.
τεθνάναι δ᾽ ἀναγκαῖον εἰ ἡ τοῦ αἵματος ἀπόλλοιτο γένεσις, ἣν οὔτε εἰ τὸ ἧπαρ. οὔθ᾽ αἱ φλέβες. οὔθ᾽ ἡ καρδία πεπίστευ-
ται, σαφῶς ἐτόλμησεν ἀποφήνασθαι τοσοῦτον ἀποδεῖ προσθεῖναι τινὰ ἀπόδειξιν τῷ λόγῳ. οὐ μόνον δὲ ταύ-
την τὴν ἐνέργειαν ἀλλοιοῦσαν τὰ σιτία κατὰ ποιότητα διελθεῖν ὠλιγώρησεν, ἀλλὰ καὶ τὴν θρέψιν ὁμοίως γι-
γνομένην ἐπιχειρήσας ἐξηγεῖσθαι μᾶλλον πάντων ἢ ἀλλοιώσεως ἐμνημόνευσεν. εἰ δὲ ταύτης ἐμνημόνευσεν εὐ-
θὺς ἂν οἶμαι καὶ τοῦτο συνεπενόησεν, ὅτι πᾶσι τοῖς ὑπό τινος ἀλλοιουμένοις εἰς τὴν τῶν ἀλλοιούντων ἰδέαν ἡ με-
ταβολὴ γίγνεται. καθάπερ γὰρ τὸ πῦρ ὁμοιῶσαν ἑαυτῷ τὸ ξύλον ἐξ ἑαυτοῦ ἅμα γένεσίν τε ἅμα καὶ τροφὴν ἴσχει,
10 κατὰ τὸν αὐτὸν ὁρᾶται τρόπον καὶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα τὴν τροφὴν ἑαυτοῖς ὁμοιοῦντα. δηλοῦται δὲ τοῦτο
καὶ ἐκ τῶν ἡμιπέπτων περιττωμάτων ὁμοίων ἀεὶ γιγνομένων τοῖς τρεφομένοις σώμασιν, ὧν ἐστὶ περιττώματα.
φυσικώτερος μὲν οὖν ὁ λόγος ἐστὶ καὶ δεόμενος ἀκροατῶν προγεγυμνασμένων ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνά-
μεων λογισμοῖς, οὓς ἰδίᾳ διήλθομεν ἑτέρωθι. λεχθήσεται δὲ καὶ νῦν ὀλίγον ὕστερον. ἐν δὲ τῷ παρόντι συντε-
λέσαι βούλομαι τὸν ὑπὲρ τῆς Ἐρασιστράτου γνώμης ἅπαντα λόγον, ᾧ ἀποδείκνυται ὡς κατὰ τὴν πρώτην
ἐν τῇ μήτρᾳ τῶν ἐμβρύων διάπλασιν οὐκ ἐκ τῆς καρδίας αἱ φλέβες ἴσχουσι τὴν γένεσιν. ἅπασαι γοῦν αἱ κατὰ τὸ
χόριον φλέβες αἱ συνάπτουσαι τῇ μήτρᾳ τοῦ κυουμένου ἀποβλαστήματ᾽ εἰσὶ μιᾶς μεγίστης φλεβὸς ἐξ ἥπατος
ὡρμημένης. αὕτη δὲ ὥσπερ τι στέλεχος ἐπὶ πόρρωθεν παμπόλλων τῶν ἐξ αὐτῆς ἐκπεφυκότων ἀγγείων εἰς τὸ χό-
ριον ἄχρι πλείστου μὲν ἄσχιστος καὶ μία μένουσα, διεξέρχεται μέγα διάστημα τὸ κατ᾽ αὐτὸ τὸ σπλάγχνον, ἀνίσχου-
σα δ᾽ ἤδη πρὸς τοὐκτὸς, ἕτερον μέγιστον διάστημα διεξέρχεται διχᾶ σχισθεῖσα διπλοῖς. καὶ τοῦτο ὁριζόμενον
20 ὅροις ἐνὶ μὲν, ᾧ νῦν δὴ πέπαυμαι λέγων, ὅταν ἀνίσχῃ πρῶτον ἔξω τοῦ δέρματος. ἑτέρῳ δ᾽ ὅταν ὑπερκύψῃ
τὸν ἀμνειόν. ἡ γὰρ διὰ τούτου διέξοδος ἅπασα τὴν ἀπὸ τοῦ ἥπατος ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν συνεζευγμένην φλέβα
περιέχει γινομένην εἰς δύο. τρίτη δ᾽ ἄλλη χώρα τὰς δύο ταύτας ἐκδέχεται φλέβας, ἡ κατὰ τὸ χορίον οὐκέ-
τι μενούσας δύο. σχίζεται γὰρ ἑκατέρα πολυειδῶς εἰς παμπόλλας ἄλλας ἀλλαχόσε τοῦ χορίου διασπειρομένας.
αὖθις δ᾽ ἀπ᾽ ἐκείνων ἕτεραί τινες. εἶτ᾽ ἀπ᾽ ἐκείνων ἄλλαι γεννῶνται καθάπερ οἱ κλῶνες ἀπὸ τῶν πόρρωθεν ἄχρις
ἂν εἰς μικρότητα τελευτήσωσιν ἀγγεῖα τὰς οἷον ἐσχάτας φλέβας τὰς τοῦ φυτοῦ. οἰκειότερον δ᾽ ἦν ἄρα μήτε τὴν
ἐκ τοῦ ἥπατος ὁρμηθεῖσαν φλέβα πρέμνῳ προσεικάζειν εἰς πολλοὺς κλάδους σχιζομένῳ, μήτε τὰς ἐσχάτας τε-
λευτὰς βλαστήμασι. ἀλλὰ ταύτας μὲν αὐτοῖς τοῖς πέρασι τῶν ῥιζῶν τοῖς εἰς τὴν γῆν ἐμπεφυκόσι. τὴν μεγίστην
δὲ φλέβα, τῇ συμπάσῃ τῆς ῥιζώσεως ἀρχῇ. φαίνονται γάρ πως εἰς τὴν μήτραν αἱ τελευταὶ τῶν φλεβῶν
ἐρριζωμέναι τροφὴν ἐξ αὐτῆς αἷμα ἀναφέρειν ἐπὶ τὸ ἧπαρ, ὡς ἀρχὴν ἅπαντος τοῦ φυτοῦ. εἰ δ᾽ οὐ βούλει τὸ ἧπαρ
30 ἀρχὴν θέσθαι. τῇ καρδίᾳ μὲν οὐδαμῶς ἂν ἔχοις ἔτι προσιέμειν τὴν ἀρχήν. ἀναγκασθήσῃ δὲ πάντα τὰ εἰς τὴν
μήτραν ἐμφυόμενα πέρατα τὴν ἀρχὴν ἀποφήνασθαι τῶν φλεβῶν. ἀλλὰ εἰ τοῦτο καὶ τὴν τῶν ἀρτηριῶν ἀρχὴν
ἀναγκαῖον ἔσται σοι τὰ εἰς τὰς μήτρας καθήκοντα πέρατα θέσθαι τὴν καρδίαν ὑπερβάντι. δείξειν οὖν ἡμῖν
ἔτι καὶ τὴν τῶν νεύρων ἀρχὴν ἐκ τῶν αὐτῶν ὁρμωμένην. ἀλλ᾽ ὅμως οὔτ᾽ ἔστι τι νεῦρον ἐκφυόμενον τῆς μήτρας
ἐς χόριον, οὔτ᾽ ἐν τῷ χορίῳ φαινόμενον, οὔτε κατὰ τὸν ὀμφαλόν. ἢ ἔξωθεν ἔσω χωροῦν. ἢ ἔσωθεν ἔξω προερχό-
μενον. οὐδὲ γὰρ ἦν ὅλως χρεία τὴν τῶν νεύρων ἀρχὴν τοῦ γεννωμένου συναφθῆναι τῇ μητρὶ, καθάπερ τὴν τῶν
ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν. αὗται μὲν γὰρ δέονται τῶν ἐκ τῆς κυούσης ὑλῶν. ἡ δ᾽ ἀρχὴ τῶν νεύρων οὐ δεῖται.
δέδεικται δὲ κἂν τοῖς ἔμπροσθεν ἤδη λόγοις ὑπὲρ τοῦ τὰ μέγιστα τῶν ἀγγείων ἀρχὰς εἶναι τοῖς ἐλάττοσιν. ὥσ-
τε καὶ ἡ ἐκ τοῦ ἥπατος ἐκφυομένη φλὲψ, ἀρχὴ ταῖς κατὰ τὸ χόριον ἁπάσαις ἐστίν. ὥσπερ γε καὶ ἡ ἐκ τῆς καρ-
δίας ἀρτηρία. καὶ γὰρ καὶ αὕτη ταῖς κατὰ τὸ χόριον ἁπάσαις χορηγεῖ τῆς οἰκείας δυνάμεως, οὐκ ἐκεῖναι ταύ-
40 τῃ. ἐκ γὰρ τοῦ σπέρματος ἡ ἀρχὴ τοῖς ἐμβρύοις ἐστὶ τῶν διοικουσῶν αὐτὰ δυνάμεων, οὐκ ἐκ τῆς μήτρας. ἀμέλει
κἂν βρόχῳ διαλάβῃς, ἢ τοῖς σαυτοῦ δακτύλοις πιέσῃς τὰς κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἀρτηρίας, ἀσφύκτους ὄψει πα-
ραχρῆμα τὰς κατὰ τὸ χόριον ἁπάσας, οὐ τοὐναντίον ἐφαίνετ᾽ ἂν εἰ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως αὐταῖς ἡμετέρας πα-
ρεῖχεν. ἔοικα δὲ διατρίβειν ἐπὶ πλέον ἐν πράγματι σαφεῖ τε ἅμα καὶ τοῖς ἀνατομικοῖς σχεδὸν ἅπασιν ὡμολογη-
μένῳ. καὶ γὰρ ὅπως διαιρεῖν χρὴ τῆς κυούσης τὸ ἐπιγάστριον, καὶ ὅπως γυμνὸν ἐργάζεσθαι τὸ ἔμβρυον ἔτι τῇ μήτρᾳ πε-
ριεχόμενον, οὐχ ἡμέτερον εὕρημα ἐστὶν, ἀλλὰ πολλοῖς τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται. τοῖς δ᾽ αὐτοῖς τούτοις ὡμολόγηται
καὶ ὅτι τὸ κυούμενον, ἐν ἑαυτῷ τὰς ἀρχὰς ἔχει τῶν διοικουσῶν αὐτὸ δυνάμεων. ὥστε τούτου μὲν ἀποχωρεῖν
ἤδη προσήκει. τοῦ ζητεῖν εἴτε τὸ ἔμβρυον ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀρχὴν ἔχει τῶν φλεβῶν. εἴθ᾽ ἡ μήτρα τῆς κυούσης. ἐπισκέ-
πτεσθαι δ᾽ ἐξ ὅτου τῶν σπλάγχνων αὗται πεφύκασιν. ἑτοίμη δ᾽ εὕρεσις ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς φαινομένων.
εἰς ὃ γοῦν ἅπασαι περαίνουσιν αἱ κατὰ τὸ χόριον, ἐκεῖθεν πεφύκασιν. ἀλλὰ μὴν ἐναργῶς τοῦτό γε φαίνεται πᾶ-
50 σι τοῖς ὀφθαλμοὺς ἔχουσιν εἰς μίαν ἅπασαι συνιοῦσαι φλέβα τὴν ἐκ τοῦ ἥπατος ἐκπεφυκυῖαν. ὥσπερ γε
καὶ αἱ ἀρτηρίαι πᾶσαι πρὸς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν τὴν κατὰ ῥάχιν, ἀλλ᾽ ἐνταῦθα μὲν ὥσπερ ἔξωθεν τοῦ
ἐμβρύου δίεισιν ἡ ἀρτηρία καθ᾽ ὅλον τὸν ἀμνειὸν, οὕτω καὶ μέχρι τῆς κατὰ ῥάχιν ἀρτηρίας δύο διαμένουσαι
περαίνονται. συνέρχονται δ᾽ εἰς φλέβα μίαν αἱ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ὁρμώμεναι δύο φλέβες. αὕτη μὲν οὖν
ἡ φλὲψ εὐθὺ τοῦ ἥπατος ἀφικνεῖται τὰς δύο ἀρτηρίας, οὔτ᾽ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὖ τὴν ἄντικρυς, οὔτ᾽ ἐπὶ τὴν
μεγάλην ἀρτηρίαν ἡ φορά. περιλαβοῦσαι γὰρ ἑκατέρωθεν τὴν κύστιν εἰς τὸ κάταντες ἔρχονται. μέχρι περ
ἂν ἐντύχωσι ταῖς ἐπὶ τὰ σκέλη τοῦ κυουμένου φερομέναις ἀρτηρίαις. ἀλλ᾽ ἐπεὶ τῆς κατὰ τὴν ὀσφὺν ἀφώρ-
μηνται τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, διὰ τοῦτ᾽ ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν ὡς ἐκείνην αὐτὰς ἔφασαν περαίνειν. εἰ μὲν ἀ-
κριβολογεῖτό τις, οὐκ ἀληθεύοντες. εἰ δὲ ὡς εἴρηται νῦν ἀκούει τῶν λεγομένων, οὔτε ἀκριβοῦντες τοῦ φαινο-

μόνου τὴν διήγησιν, οὔτε μέγα τι σφαλλόμενοι. θαυμαστὸν οὖν ἐστίν μοι δοκεῖ τῶν ἀνδρῶν ὅσοι τὰς μὲν ἀρτηρίας
ἁπάσας τὰς κατὰ τὸ χόριον τε καὶ τὸν ὀμφαλὸν ἐκ τῆς καρδίας πεφυκέναι φασὶν καί τοι οὔτ' ἐξ ἐκείνης ἐκ-
φυομένας. οὔτ' ἐκ τῆς μεγάλης τῆς κατ' ὀσφύν. ἀλλ' ἐκ τῶν ἀπ' ἐκείνης εἰς τὰ σκέλη πεφυκυιῶν ἑτέρα, δίκαιον
ἦν οἶμαι τὸ ἧπαρ ἀρχὴν τίθεσθαι τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλόν τε καὶ τὸ χόριον ἁπασῶν τῶν φλεβῶν ὥσπερ καὶ τὴν
καρδίαν ἐθέμεθα τῶν ἀρτηριῶν. ὅσα γὰρ ἀγγεῖα τῶν ἐξ ἑτέρου πεφυκότων ἐκπέφυκε, τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ἐκεί-
νοις ἔχει. πολὺ μᾶλλον οὖν τὸ ἧπαρ ἀρχὴν τῶν φλεβῶν ἐστὶ θετέον, ἢ τὴν καρδίαν τῶν ἀρτηριῶν, ὅσον ἐπὶ
τοῖς ἐξ ἀνατομῆς φαινομένοις. ἐναργέστερα γὰρ αὐτῷ τὰ τῆς ἀρχῆς ὑπάρχει γνωρίσματα. μὴ τοίνυν μηδὲ ἐκεῖνό
σε λανθανέτω, διότι πάντως ἂν ἔσφυζον αἱ φλέβες εἴπερ ἐκ τῆς καρδίας ἐπεφύκεσαν. ὁ λόγος δ' οὐκέτι μοι
πρὸς Ἐρασίστρατον ἢ τοὺς Ἐρασιστρατείους ἐστίν. ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἡγουμένους, οὐ διότι πληροῦνται πνεύματος αἱ ἀρ-
10 τηρίαι, διὰ τοῦτο διαστέλλεσθαί τε καὶ σφύζειν αὐτάς. ἀλλὰ διότι διαστέλλονταί τε καὶ σφύζουσι, διὰ τοῦτο
πληροῦσθαι. κοινὸν μὲν οὖν τουτὶ τὸ δόγμα πολλῶν τ' ἐστὶ καὶ δοκίμων ἀνδρῶν. ὥσπερ γε καὶ ὅτι τὴν δύναμιν
ἐκ τῆς καρδίας οἱ χιτῶνες τῶν ἀρτηριῶν τοῦ διαστέλλεσθαι καὶ συστέλλεσθαι λαμβάνουσιν, ἀπεσχίσθαι δ' οὖν
οὐκ οἶδ' ὅπως αὐτῶν οἱ περὶ τὸν Πραξαγόραν τε καὶ Φιλότιμον ὁμολογήσαντες τἆλλα, καὶ νομίζουσι τὸ πάμ-
παν ἐξ ἑαυτῶν σφύζειν τὰς ἀρτηρίας, ὥστε καὶ εἰ σάρκα τις ἐκτεμὼν ζώου καταθείη παλλομένην ἐπὶ τῆς
γῆς, ἐναργῶς ὁρᾶσθαι τὴν κίνησιν τῶν ἀρτηριῶν, οὔκουν ἐβουλόμην ἐς τοσόνδε διαμαρτεῖν τοῦ φαινομένου τη-
λικούτους ἄνδρας ὡς μὴ δύνασθαι διορίσαι παλμὸν σφυγμοῦ, χρὴ δ' οἶμαι γιγνώσκεσθαι μὲν καὶ τοῦτο τοῖς ἀν-
δράσι, γιγνώσκεσθαι δὲ καὶ ὡς εἰ μόνην ἐκτέμοις ἀρτηρίαν, οὐ κινεῖται καθάπερ οὐδ' εἰ βρόχῳ διαλάβοις ἔτι συ-
νημμένην τῇ καρδίᾳ. καί τοι θαυμαστὸν ἡνίκα μὲν ἐστὶν ἔξω τοῦ ζώου, μὴ μόνον τῆς καρδίας. ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἄλλων
ἁπάντων μορίων ἀφῃρημένης συμπνοίας, ἀκωλύτως σφύζειν αὐτήν, ἡνίκα δὲ συνῆπται πᾶσιν ἄσφυκτον γίγνε-
20 σθαι βρόχῳ διαληφθεῖσαν. ἀλλ' οὐδὲ γὰρ ἔξω θαυμασιώτατε Πραξαγόρα πάλλεται διαπαντὸς ἐκτεμνομένη τοῦ
ζώου. καί τοι τί περὶ τούτου φιλοτιμοῦμαι διελέγχειν αὐτόν. ἀρκεῖ γὰρ ἐπιδεῖξαι μόνας τὰς ἀρτηρίας ἀκινή-
τους τε καὶ ἀσφύκτους ἀκριβῶς γινομένας, ὅταν ἐκτμηθῶσι τοῦ ζώου. παρὰ τῆς καρδίας οὖν αὐταῖς τὸ κινεῖσθαι. καὶ
τοῦτ' ὀρθῶς μὲν εἶπε καὶ ὁ Ἐρασίστρατος. οὐκ ὀρθῶς δ' ἐξηγήσατο τῆς κινήσεως τὴν γένεσιν. οὐ γὰρ ὡς ἀσκὸς ἐμφυσώμε-
νος ὑπὸ τῆς καρδίας ἐκθλιβούσης τὸ πνεῦμα πληροῦται τῶν ἀρτηριῶν ἑκάστη. τῷ συνῆφθαι δ' αὐτῇ καὶ ἐξ
ἐκείνης πεφυκέναι τῆς αὐτῆς ὅλῳ τῷ σπλάγχνῳ κεκοινώνηκε δυνάμεως. ὅτι δ' ὅλον σφύζει τῆς καρδίας τὸ
σῶμα, διαστελλόμενόν τε καὶ συστελλόμενον ἐξ ἑαυτοῦ, ῥᾴδιον ἤδη τοῦτο καὶ διὰ τῶν ἀνατομῶν γνωρίσεις τηνι-
καῦτα τὸ δεξιὸν αὐτοῦ μέρος ἀναπτύξας. γυμνοῦται δ' ἡ καρδία χωρὶς τοῦ συντμηθῆναι τὸν θώρακα. τοῦ ξιφοει-
δοῦς ἐκκοπέντος, ᾧ ἐγγὺς ἤρτηται τὸ περικάρδιον σκέπασμα. τρίτη δὲ αὕτη τοῦ θώρακος ἐστὶν εὐρυχωρία
κατὰ μέσα τὰ στέρνα. μὴ δι' ἑτέρας οὖσα τῶν ὑπολοίπων δυοῖν. ἐὰν οὖν ἅμα τε τοῦτο ποιήσῃς, καὶ τέμῃς ὄρθιον
30 ὡς εἴρηται, τὸν δεξιὸν θώρακα τῆς δεξιᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἐναργῶς ὄψει τὸν σφυγμόν. οὐ λήσεταί σε οὐδὲ
τὸ καταφυόμενον εἰς αὐτὴν ἀγγεῖον, ὅπερ ἐστὶν ἀποβλάστημα τῆς κοίλης, ὁμοίως ταῖς ἀρτηρίαις σφύζον. εἴτε δὲ
τῷ δέχεσθαι δύναμιν ἐκ τῆς καρδίας ἄχρι τοῦ βραχέος ἐπιρρέουσαν, εἴτε τοῦ αἵματος τῆς ἐπὶ τἀναντία φο-
ρᾶς τῇ κατὰ τὸ δεξιὸν οὖς, εἴτε ἄλλῳ τινὶ τρόπῳ τὴν κίνησιν ταύτην ἡ κοίλη φλὲψ λαμβάνει, περιττὸν ἐν τῷ πα-
ρόντι σκοπεῖν. ἱκανὸν γὰρ εἰς τὰ προκείμενα τὸ μὴ δι' ὅλως σφύζειν αὐτὴν ὥσπερ τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν, ἅμα
ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις, ταῖς κατὰ τὸ σῶμα. ὅτι μὲν οὖν οὔτε τῆς πρώτης γενέσεως τῶν φλεβῶν. οὔτε τῆς μετὰ
ταῦτα διοικήσεως ἐστὶν ἀρχὴ ἡ καρδία, δέδεικται σαφῶς. ὑπόλοιπον δ' ἐστίν, ὑπὲρ οὗ ἐδόξασαν τινὲς ἄτοπον μὲν
ἱκανῶς, ὅμως δὲ ἀρέσαν ἐνίοις τῶν ἐνδόξων ἰατρῶν, ἐξηγήσασθαι μὲν πρότερον, ἐπιδεῖξαι δέ τι καθότι διή-
μαρτται. φασὶ γοῦν ὥσπερ ὁδοῦ τις ἀρχὴ λέγεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐγχωρεῖν εἶναι τινὰ καὶ φλεβῶν ἀρ-
χήν, οὐδὲν κωλύον εἰ καὶ τελευτὴν ὀνομάζει τις αὐτήν, ἐν γὰρ τῷ πρός τι τὴν τοιαύτην ἀρχὴν εἶναι τὰς ἀθή-
40 νας, ἀλλὰ κατὰ τοῦτον γε τὸν τρόπον οὐχ ἡ καρδία μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἄλλο μόριον ἀρχή τε ἅμα δύναται καὶ
τελευτὴ λέγεσθαι τῶν εἰς αὐτὸ καταφερομένων ἀγγείων, οὕτως οὖν καὶ ἡ καρδία τῆς κοίλης φλεβὸς οὐδὲν μᾶλλον
ἀρχὴ ἢ τελευτὴ νομίζοιτο, τῆς δ' ἐπὶ ταῖς πύλαις οὐδαμῶς ἂν ἀρχὴ ἢ τελευτὴ νομίζοιτο, μήτ' αὐτῆς ἐκείνης
τῆς φλεβὸς εἰς τὴν καρδίαν περαινούσης, μήτε τῶν ἀπ' αὐτῆς ἀποσχιζομένων μηδεμιᾶς, οὐκοῦν οὐδὲ τῶν
καθ' ὅλον τὸ σῶμα φλεβῶν, ὥστε διαμαρτάνουσιν οἱ μηδὲν ὧν εἴδασι δέον ὁδῶν μνημονεύοντες, ἄχρηστος γὰρ ἡ
τοιαύτη ζήτησις τοῖς ὑποθεμένοις γε χρήσιμον ὑπάρχειν αὐτήν, τὸ μὲν δὴ ἧπαρ ἀρχή τε ἅμα καὶ τελευτὴ
συναπασῶν ἔσται τῶν φλεβῶν, ἄλλο δ' οὐδέν, οὔτε σπλάγχνον, οὔτε μόριον. ὅτι μὴ δὲ συνεχεῖς εἰσὶν αἱ καθ' ὅ-
λον τὸ σῶμα φλέβες ἑτέρῳ τινὶ μορίῳ. πάλιν οὖν ἄνωθεν ἐπὶ κεφαλαίων ἀναλάβωμεν τὸν λόγον, εἰ τὴν
τῆς πρώτης γενέσεως ἀρχὴν τῶν φλεβῶν ζητεῖς, ἧπαρ ἐστίν, εἰ τῆς κατὰ τὴν ὅλην διοικήσεως ᾗ τρέφεται τὸ
σύμπαν σῶμα, καὶ δυνάμεως, οὐδ' οὕτως ἄλλό τι σπλάγχνον εὑρήσεις ἐπιτηδειότατον ἀρχὴν νομισθῆναι,
50 φημὶ γὰρ καὶ τὰς φύσει παρελθὼν ἀρχὰς εἰ τὴν ὡς διδασκαλίας ἀρχήν, ἢ τὴν ὡς ὁδὸν ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἐθέ-
λοι σκοπεῖσθαι, πᾶσαν ἐπίνοιαν ἀρχῆς ἐπιτήδειον ἐστὶ δέξασθαι τὸ ἧπαρ. εἰ γὰρ ὄντως τε καὶ φύσει τῶν φλε-
βῶν ἐστὶν ἀρχή, θαυμαστὸν τοῦτο κατὰ πάντα τρόπον ἀρχὴν αὐτῶν εὑρίσκεσθαι. ἆρ' οὖν ἤδη καταπαύσομεν ἐνταυ-
θοῖ τὸν λόγον, ἢ προσθῶμεν αὐτῷ κεφάλαιον ἕν τι τῶν ἔμπροσθεν ἀναβληθέντας. ἡνίκ' ἐλέγομεν οὐκ ἄν
τινα γεγυμνασμένον ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων λογισμοῖς. ἄλλο γενέσεως αἵματος ἀποφαίνεσθαι σπλάγ-
χνον αἰτιώτερον ἥπατος. ἄμεινον ἴσως ἐστὶν ὑπὲρ τοῦ πάντ' εἰρῆσθαι προσθεῖναι, κἂν ὅτι μάλιστα τὸ προκείμενον
ἐξ ἀρχῆς ἀποδεδειγμένον ὑπάρχει τελέως, ὅτι μὲν ἀλλοιοῦται τὸ τρέφον εἰς τὴν τοῦ τρεφομένου μεταβαλλόμε-
νον οὐσίαν, ἡ μὲν τε δι' ἑτέρων ἀποδέδεικται, καὶ σχεδὸν ὑπὸ τῶν ἀρίστων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων ἀποδέδει-
κται, ὅτι δ' εἴπερ ὁ ἐκ τῆς γαστρὸς εἰς ἧπαρ ἀναδιδόμενος χυμὸς αἷμα φαίνεται γιγνόμενος, ἀναγκαῖον ὑπὸ

τῆς οἰκείας οὐσίας τοῦ ἥπατος ἐπιγίνεσθαι τὴν ἀλλοίωσιν αὐτῶν, τοῦτ' οὐκέτι σύμπαντες ὁμολογοῦσιν. ἀλλ' ἡ-
γοῦνται τινὲς αὐτὸν τῶν φλεβῶν τὸν χιτῶνα ἐργάζεσθαι τὸ αἷμα, καί τοι γ' εἰ ἐκκενώσαις αὐτὸν οὐδὲν ὑμε-
νώδους ἢ νευρώδους οὐσίας θεάσῃ διαφέροντας, ὥσπερ οὖν εἴ τις ἀπὸ νεύρων, ἢ ὑμένων, ἢ ἰσῶν, ἢ χόνδρων, ἢ πι-
μελῆς, ἢ ὅλως ἀναίμου σώματος ἔφασκε γίγνεσθαι τὸ αἷμα, κατέγνωμεν ἂν ἐξ ἴσου μὲν αὐτοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶ-
μαι τρόπον, εἰ καὶ τοῖς τῶν φλεβῶν χιτῶσι κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἀναφέροι γένεσιν αἵματος, οὐ γὰρ ἐρυθρὸν
ἐκεῖνοί γε χυμὸν, ἀλλὰ λευκὸν καὶ γλίσχρον ἐργάζεσθαι πεφύκασιν, ἐξ οὗ ἥ τε γένεσις αὐτοῖς ἐστὶν, ἥ τ' αὔξησίς τε
καὶ θρέψις. ἀποδέδεικται δὲ περὶ τούτων ἐν τῷ προτέρῳ περὶ σπέρματος γράμματι, καὶ μὴν εἴπερ εἰς ὁμοί-
αν ἰδέαν τῷ μεταβάλλοντι τὸ μεταβαλλόμενον ἀφικνεῖται, τῆς τοῦ ἥπατος αὐτοῦ σαρκὸς οὐδὲν ἂν εὕροις ἐπι-
τηδειότερον εἰς αἵματος γένεσιν. εἰ γὰρ παχυνθείη τὸ αἷμα, σὰρξ ἥπατος ἀκριβὴς ἀποδειχθήσεται. πολλὰ δ'
10 ἀγνοήσαντες οἶμαι τῶν φυσικῶν οἱ πλεῖστοι, πράγματα ἡμῖν παρέχουσιν ὧν ἄλλα τέ τινά ἐστι, καὶ τὰ διὰ τῆς
περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων πραγματείας ἀποδεδειγμένα. περιστέλλεται γὰρ ἡ γαστὴρ τοῖς σιτίοις, ἕλκουσα
τὸν οἰκεῖον ἑαυτῇ χυμὸν ἐξ αὐτῶν, ἕως τ' ἂν ἀπολαύσασα καὶ τελέως ἐμπλησθεῖσα δηώσηται τὸ περιττὸν ἅπαν
εἰς τὴν νῆστιν, ἐντεῦθεν δ' αὖθις ἕλκει τὸ ἧπαρ εἰς ἑαυτὸ προκατειργασμένον αὐτὸ ἐν τῇ γαστρὶ κατὰ τὸν ἔμπρο-
σθεν χρόνον, οὐ μὰ δία τῆς γαστρὸς ἕνεκα τοῦ ἥπατος ἀλλοιούσης αὐτὸν, ἀλλὰ ἀδύνατον εἰς ταυτὸν ἀλλήλοις ἰόντα
δύο σώματα μὴ δρᾶν καὶ πάσχειν εἰς ἄλληλα, δέδεικται γὰρ δὴ καὶ τοῦθ' ἡμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ, καὶ ὡς
τὸ ἰσχυρότερον νικᾷ καὶ μεταβάλλει θάτερον. ὥσπερ οὖν τὸ τῆς γαστρὸς λείψανον, ἐπιτήδειον γίνεται τῷ ἥπα-
τι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τοῖς μεθ' ἧπαρ ἅπασι τὸ τούτου πάλιν αὐτοῦ περιττόν. οὐδ' οὖν οὐδ' αὐτοῦ τοῦ ἥπα-
τος ἐκείνων ἕνεκεν ἀλλοιώσαντος τὴν τροφὴν, ἀλλὰ καθ' ὃν εἴρηκα τρόπον ἡνίκα μεταβάλλοντός τε καὶ ἀλλοιοῦντος
ἐπιτηδειότερα ἐν τῷδε γίγνεται τοῖς μεθ' ἧπαρ μορίοις. ὡς γὰρ αὐτὸ διὰ τῶν φλεβῶν ἕλκυσεν ἐκ γαστρός τε
20 καὶ τῶν ἐντέρων τὴν τροφὴν, οὕτως ὅσα μετ' ἐκεῖνο τέτακται δι' ἄλλων ἕλκει φλεβῶν εἰς ἑαυτὰ, κἄπειτ' αὖ-
θις ἕτερα, καὶ τοῦτο ὑπάρχει γιγνόμενον ἄχριπερ ἂν εἰς ἅπαν ἀφίκηται τοῦ ζώου μόριον ἡ τροφὴ, παρα-
σκευάζει δ' ἕκαστον ἀεὶ καὶ προπέττει τὸ μεθ' αὐτὸ κατὰ τὸ συνεχὲς τῆς διαδόσεως. οὕτως οὖν καὶ τὸ ἧπαρ πα-
ρομοιοῖ τὸν ἐκ τῆς κοιλίας ἀναδοθέντα χυλὸν, ἑαυτῷ, τουτέστι τῇ σαρκί τε καὶ τῇ οὐσίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, τῷ καλουμέ-
νῳ πρός τινων ἰατρῶν παρεγχύματι. ἕκαστον γὰρ τῶν ὀργανικῶν τοῦ ζώου μορίων σύνθετον ὑπάρχον ἐξ ἑτέ-
ρων ἁπλουστέρων μορίων πάντως ἴδιόν τι τοιοῦτον ὑπάρχει κατὰ τὴν οὐσίαν, οἷ οὐκ ἄλλο καθ' ὅλου τοῦ ζώου τὸ
σῶμα. τὸ γοῦν τῆς γαστρὸς σῶμα, τὸ ἴδιον οἷ οὐκ ἄλλο τῶν πάντων ἐστὶν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ τοῦ σπληνὸς, ἐγκεφά-
λου τε καὶ νεφρῶν, καὶ γλώττης, καὶ ὀφθαλμῶν, καὶ κύστεων, καὶ μητρῶν. ἀρτηρίαι μὲν οὖν καὶ νεῦρα, καὶ φλέ-
βες ἐμφύονται τοῖς ὀργάνοις, ἕνεκα χρείας κοινῆς, ὡσαύτως δ' ἐνίοις αὐτῶν ὑμένες τε καὶ σύνδεσμοι. τὸ δ' ἴδιον
ἑκάστου σώματος χωρὶς τούτων ἐστὶ, διὸ καὶ τὴν ἐνέργειαν ἐξαίρετον, ἥ τ' ἄλλα κέκτηται. κατὰ μὲν γὰρ τὸ κοινὸν
30 ἀνάγκη δήπου καὶ τὴν ἐνέργειαν εἶναι, κοινὴν, οὐ γὰρ οἷόν τε παρὰ τοὺς τόπους τοῦ σώματος ὑπαλλάττεσθαι φλε-
βὸς, ἢ ἀρτηρίας, ἢ νεύρου τὴν ἐνέργειαν. ἀλλ' αἵ τε κατὰ τὴν πτέρναν αἵ τε κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀρτηρίαι ἐν-
νοήσεις, εὐθὺς αὐτῆς συνεπινοήσεις τὴν κοινὴν ἁπασῶν ἀρτηριῶν ἐνέργειαν ὡσαύτως δὲ καὶ νεύρῳ καὶ φλε-
βὶ, καὶ ὀστῷ. καὶ χόνδρῳ καὶ ὑμένι. καὶ συνδέσμῳ, καὶ πιμελῇ, κατὰ δὲ τὸ ἴδιον εἶδος ἑκάστης οὐσίας ἰδίαν ἀναγ-
καῖον εἶναι τὴν ἐνέργειαν, οἷ γάρ ἐστι τὸ τοῦ πνεύμονος σῶμα κατὰ τὴν οὐσίαν οὐκ ἂν εὕροις ἕτερον, οὐδ' οἷ ἐγκε-
φάλου οὐδὲν ἄλλο τοιοῦτον, ὥσπερ οὐδὲ ὁποῖον ἡ καρδία σῶμα κατὰ τὴν οὐσίαν ἐστὶν, οὐδὲν ἀκριβῶς ἄλλο τοιοῦ-
τον ὑπάρχει, καὶ νεφροὶ δὲ καὶ σπλὴν ἑκάτερον αὐτῶν οἷον οὐκ ἄλλο, καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐνέργεια καθ' ἕκαστον ἴδιος
ἐστὶ τῷ τῆς οὐσίας ἰδίῳ, καὶ ἡ, τοῖς δὲ σὰρξ ἰδιότητα πολλὴν ἔχει παρὰ τὰς ἄλλας σάρκας. ἐν ὀφθαλμῷ δὲ
τί δεῖ καὶ λέγειν, ὡς ἴδιον ἐξαίρετον καὶ οὐδ' ἐγγὺς οὐδενὶ τῶν ἄλλων ἐοικός ἐστι τὸ κρυσταλλοειδὲς; ὅτι καὶ τὸ τῆς ἐνερ-
γείας τῆς κατ' αὐτὸ μηδενὶ προσέοικεν. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν ἐστιν, οὐδὲ τὸ τοῦ ἥπατος ἴδιον σῶμα κατὰ τὴν αὐτοῦ
40 φύσιν κεκτῆσθαι τὴν ἐνέργειαν. ἐρυθρότατον μὲν γάρ ἐστιν, ὥς τε τὸ αἷμα καὶ τῷ πεπῆχθαι μόνον ὑπὸ τοῦ περιέχον-
* τος γίγνεται, σβεννύουσα μὲν ἐξ αὐτοῦ τὴν θερμότητα, μελαίνουσα δὲ διὰ τὴν ψύξιν. οὐχ οὕτως καὶ κατὰ τὸ
ἧπαρ, ἀλλ' ὑπό γε τῆς ἐμφύτου θερμασίας, κοσμούσης αὐτὸ μᾶλλον ἢ φθειρούσης. ἀλλοιοῦται μὲν γοῦν ἑκατέρως
τὸ αἷμα, κἂν θρόμβος γένηται, κἂν ἥπατος σὰρξ. ἀλλ' ὁ μὲν εἰς θρόμβον ἀλλοίωσις, ὁδὸς ἐστὶ φθορᾶς ἐστι, ἡ δ' εἰς
τὴν ἥπατος οὐσίαν, ἐνέργεια φύσεως. οὐδ' ἔστιν οὐδὲν, ὁμοιότερον εὑρεῖν αἵματι τῆς ἥπατος ἰδέας. εἴρηται μὲν οὖ
καλῶς οὐδ' ὑπὸ τῶν εἰπόντων τῇ πρώτῃ καὶ νεοπαγεῖ σαρκὶ παραπλήσιον γίγνεσθαι στάξαν εἰς ὕδωρ χλια-
ρὸν, αἷμα. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἡ συμμετρία τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀκριβῆ περιτίθησιν αὐτῷ τὸν κόσμον. ἐπεί-
περ οὖν ἕκαστον μόριον ἐξ ὁμοιοτάτου κατὰ τὴν οὐσίαν ἑαυτῷ τρέφεται χυλοῦ, καὶ τοῦτον παρασκευάζειν ἑαυ-
τῷ πέφυκεν ἀλλοιοῦν τε καὶ μεταβάλλειν ἡ τοῦ αἵματος γένεσις, ἔργον τῆς ἥπατος σαρκός. αὕτη δ' ἐστὶν ὡ, ἐλέ-
χθη τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ σῶμα, διὸ τῶν ἄλλων ἀποκριθὲν ἔτι τῶν σπλάγχνων ἐστὶ μονογενές. μετέχει μὲν οὖν καὶ ἡ
50 καρδία τοῦ τοιούτου χρώματος, ἀλλ' οὐκ εἰς ὅσον ἧπαρ, ὑγρότερον γάρ ἐστι τὸ σπλάγχνον τοῦτο τῆς καρδίας, καὶ
διὰ τοῦτ' ἐρυθρότερόν τε καὶ μαλακώτερον, ἡ δὲ, ξηροτέρα τε καὶ θερμοτέρα τοῦ ἥπατος ὑπάρχει, οὕτως γὰρ
ἤμελλεν ἅμα τε σκληροτέρα γενήσεσθαι καὶ κινήσεσθαι διττὴν κίνησιν, ὁμοίως ταῖς ἀρτηρίαις, ἵν' ἐκ μὲν τῆς τοιαύ-
της κινήσεως ἡ συμμετρία φυλάττηται τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ὡς ἐν τῷ περὶ χρείας σφυγμῶν ἐπεδείξα-
μεν. ἡ σκληρότης δὲ τὴν δυσπάθειαν αὐτῇ παρέχει, συνεχέσι τε κινήσεσι, καὶ σφόδρα ἰσχυραῖς ἐνίοτε πα-
ρεσκευασμένῃ ὑπὸ τῆς φύσεως, ὅθεν οὐδὲ τὸ ἴδιον αὐτῆς αἷμα τοιοῦτον ἐστὶν, οἷόνπερ τὸ τοῦ ἥπατος, ἀλλ' ὅσῳ
θερμότερον, τὸ σπλάγχνον τοῦ σπλάγχνου, τοσούτῳ ξανθότερον, ὅπερ ἴδιον αἵματος ξηροτέρου, καθάπερ τοῦ
ὑγροτέρου τὸ ἐρυθρόν, εἴρηται δὲ καὶ ὑπὸ Πλάτωνος μὲν ἐν Τιμαίῳ περὶ τῆς τῶν δὲ τῶν χρωμάτων γενέσεως,
ἀτὰρ οὖν καὶ ἡμεῖς αὖθις ἐξηγησάμεθά τε καὶ ἀπεδείξαμεν, ὡς ἀληθῶς εἴρηται πάντα, γεγραφότες ὑπὲρ

αὐτῶν ἰδίαν καθ' ἕτερον λόγον. ἀλλὰ νῦν γε τὸ προκείμενον ἡμῖν περαινόμενον. αἵματος ὑγροῦ μὲν τὴν κρᾶσιν, ἐρυ-
θροῦ δὲ τὴν χρόαν, ἡ πρώτη μὲν ἐν ἥπατι γένεσις ἔχει τοὶ δὲ παράγοντές τε καὶ διανέμοντες αὐτὸ παντὶ τῷ σώ-
ματι φλέβες. αἵματος δὲ ξανθοῦ καὶ λεπτοῦ, καὶ λεπτομεροῦς καὶ πνευματώδους, ἡ μὲν πρώτη γένεσις ἐν τῇ
τῆς καρδίας ἀριστερᾷ κοιλίᾳ, διανέμουσι δὲ καὶ παράγουσιν εἰς ὅλον τὸ ζῷον αἱ ἀρτηρίαι τὸ τοιοῦτον αἷμα. δέδεικται δὲ
καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, ὥσθ' ἅμα μὲν ὅπερ ἀνεβαλόμην ἐν
τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ἐρεῖν αὖθις ὑπὲρ τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν αἵματος, τὰ νῦν εἴρηται, ἅμα δὲ ὡς ἐσφάλησαν
οἱ καὶ τὴν καρδίαν ἀρχὴν εἰπόντες εἶναι τῶν φλεβῶν, ἐπιδέδεικται. εἴπερ γὰρ αἵματός τινος εὐθὺς δήπου καὶ
φλεβῶν ἐνόμισαν, ὥσπερ μὴ καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἐχουσῶν αἷμα λεπτομερέστατον καὶ θερμότατον, ὡς οὖν ἀρ-
τηριῶν οὕτως καὶ τοῦ πνευματώδους τε καὶ τοῦ ζέοντος αἵματος, ἀρχή τε καὶ πηγὴ τοῖς ζώοις ἐστὶν ἡ καρ-
10 δία, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ θυμοειδὲς ἐνδείκνυται τῆς ψυχῆς ἐν αὐτῇ κατῳκεῖσθαι, ταῦτ' ἄρα καὶ ὁ Πλάτων τὴν
καρδίαν ἔλεγεν πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα μέλη σφοδρῶς αἵματος, οὐ ταὐτὸν γάρ ἐστιν ἡ πηγὴν
αἵματος ἁπλῶς εἰπεῖν ἢ προσθεῖναι τοῦ περιφερομένου σφοδρῶς, τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἥπατος ὁρμώμενον οὐ περι-
φέρεται σφοδρῶς, ὅτι μήτε πνευματῶδές ἐστι, μήθ' ὅλως σφύζουσιν αἱ περιέχουσαι φλέβες αὐτό. τὸ δὲ ἐκ τῆς
ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ὁρμώμενον θερμότερόν τε τοῦδε καὶ πνευματῶδες ἱκανῶς ἐστιν, ὡς ἂν σφυζόν-
των αὐτοῦ τῶν ἀγγείων, καλεῖται δὲ ὑπὸ μὲν τῶν παλαιοτάτων ἰατρῶν καὶ φιλοσόφων καὶ τοῦτο τὸ γένος τῶν
ἀγγείων ὡσαύτως θατέρῳ φλέψ, ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων, ἀρτηρία μὲν τὸ σφύζον, τὸ δὲ ἄσφυκτον φλέψ.
ὅτι δ' οὕτως ὠνόμαζον οἱ παλαιοί, δέδεικται μὲν ἤδη πολλοῖς τῶν ἔμπροσθεν, ἐπιδέδεικται δὲ καὶ πρὸς
ἡμῶν ἑτέρωθεν, νυνὶ δὲ τοσοῦτον μόνον ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον ὑπομνήσω τῆς κατὰ τὸν ἀγ-
κῶνα καὶ μάλιστα τὸν ἀριστερὸν ἀρτηρίας, ὅταν ἡ κίνησις ἐκ γεννητῆς ὑπάρχῃ, ταχεῖά τε ἅμα καὶ με-
20 γάλη, καὶ εὔτονος, ἰσχυρὰν μὲν ἐνδείκνυται τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ θυμοειδῆ δύναμιν, ἀκμαῖον δὲ καὶ ζέον
τὸ κατ' αὐτὴν θερμόν, ὅπερ ὀνομάζειν, μανιῶδές τε καὶ ὀξύθυμον ἦθος, ὁ τοίνυν Ἱπποκράτης ὀνομάζων φλέ-
» βα τὴν ἀρτηρίαν ταύτην, ὧδέ πως γράφει κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν. ᾧ δ' ἂν ἡ φλὲψ ἡ ἐν ἀγκῶνι
» σφύζῃ, μανικὸς καὶ ὀξύθυμος, ᾧ δ' ἂν ἀτρεμέως, τυφώδης, ὅτι δὲ καὶ τὸ ὄνομα καὶ ὁ σφυγμὸς
ἐπὶ τῆς σφοδρᾶς εἰς τοσοῦτον τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως ὡς καὶ πρὶν ἐπιλαβεῖν τὴν ἁφὴν αἰσθητὴν εἶναι αὐτῶν
τὴν κίνησιν ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐλέγετο, καὶ δι' ἄλλων μὲν ἀποδέδεικται, καὶ νῦν δ' οὐχ ἥκιστα φαίνεται διὰ τῆς
πρὸς τὸ ἀτρεμέειν ἀντιθέσεως, καὶ τὸν τυφώδη δὲ δηλονότι τὸν ἐναντίον τῷ μανικῷ ἢ καὶ ὀξυθύμῳ, καὶ ἀέργα-
τον, ὡς θ' οἷον ὅλου τι πάρεργον ἡμῖν οὐ σμικρὸν ἀνύσαι κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ τῆς φλεβὸς ὀνόματος ἐπιδεῖξα-
σιν Ἱπποκράτην πρότερον Πλάτωνος ἐν καρδίᾳ τιθέμενον ἀρχὴν τῆς θυμοειδοῦς δυνάμεως, ἀλλὰ τούτου μὲν
καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιμνησθήσομαι, πρὸς δὲ τὴν τοῦ Πλάτωνος λέξιν ἐπάνειμι, καθ' ἣν τὰς ἀρτηρίας ὀνομάζων φλέ-
30 βας ἔλεγε, τὴν δὲ καρδίαν ἅμα τῶν φλεβῶν καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς
αἵματος. ἐπειδὴ γὰρ οὐδέπω τὸ σφύζον ἀγγεῖον, ὥσπερ νῦν ἀρτηρίαι προσαγορεύονται, μόνας δὲ τὰς κατὰ τὸν
πνεύμονα, τὰς ὑπὸ τῶν νεωτέρων τραχείας ὀνομασθείσας οὕτως ἐκάλουν, εὐλόγως ὁ Πλάτων εἰς διορισμὸν ὁ-
ποίων ἄττινων βούληται φλεβῶν εἶναι τὴν καρδίαν ἀρχήν, προσέθηκε καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κα-
τὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος, εἰς ὅτι μὲν οὖν ἐστι τοῦτο τὸ αἷμα τοῦ ζῴου χρηστόν, αὖθις εἰρήσεται, τὸ
δ' ἐξ ἥπατος ὁρμώμενον εἰς τροφὴν παρεσκεύασται τοῖς τοῦ σώματος ἅπασι μορίοις, ὅθεν οἶμαι καὶ ὁ Πλάτων
ὑπὲρ ἐκείνου διαλεγόμενος ἔφη, οἷον φάτνην ἐν ἅπαντι τούτῳ τῷ τόπῳ τῆς τοῦ σώματος τροφῆς τεκτηναμένου,
καὶ μέντοι καὶ ἐκ τοῦ λέγειν. τοῦτο μὲν τὸ καθ' ἧπαρ εἶδος τῆς ψυχῆς σιτίων τε καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικόν, ὑπάρ-
χειν, οὐ μὴν ἐπί γε τῆς καρδίας οὐδὲν ἔτι προσθεῖναι τοιοῦτον, δῆλός ἐστιν ἐκ μὲν τῆς γαστρὸς, εἰς ἧπαρ βουλό-
μενος ἀναφέρεσθαι τὴν τροφήν, ἐκεῖθεν δὲ ἐπὶ τὴν καρδίαν ἰέναι τι μέρος εἰς τὴν τοῦ κατ' ἐκείνην αἵματος γένε-
40 σιν. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἐκ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα χωρίων τῆς τροφῆς ἀνάδοσις εἰς τὴν καρδίαν εὐθέως ἀλλ' εἰς ἧπαρ
γίγνεται πρότερον αὐτάρκως ἀποδεδειγμένον ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, οὐδὲν ἔτι δέομαι νῦν ἐ-
πεξέρχεσθαι, προσθεῖναι δ' ἄμεινον τῷ λόγῳ τοσόνδε, θερμὸν μὲν ἱκανῶς ἀναγκαῖον εἶναι τὸ θυμοειδὲς σπλάγχνον
οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὲ θερμὸν ἱκανῶς τὸ ἐπιθυμητικόν, ἀλλ' ἐν φυτοῖς μὲν, καὶ πάμπολυ τοῦ θυμοειδοῦς ἀπολειπό-
μενον, ἐν ζῴοις δ' οὐ τοσοῦτον μὲν, ὅμως δ' οὐκ ὀλίγον, οὔτε γὰρ ἂν οὕτως θερμὸν εἰργάζετο χυμόν, εἰ μὴ καὶ αὐτὸ
τοιοῦτον ὑπῆρχεν, οὔτ' ἀσφύκτους ἂν εἶχε τὰς φλέβας, εἰ ζεούσης θερμασίας ἦν ἀρχή, ταῦτ' ἄρα καὶ Ἱππο-
» κράτης ἐνδεικνύμενος ἔγραφε. ῥίζωσις φλεβῶν ἧπαρ. ῥίζωσις ἀρτηριῶν, καρδίη, ἐκ τουτέων ἀποπλανᾶται
» εἰς πάντα αἷμα καὶ πνεῦμα, καὶ θερμασίη, διὰ τούτων φοιτᾷ, αἷμα μὲν, ἐξ ἥπατος ἀποπλανᾶσθαι λέγων, πνεῦ-
μα δ' ἐκ καρδίας, θερμασίαν δ' ἐξ ἀμφοῖν, ὅθεν οὐδὲ διήνεγκεν ἢ φλεβῶν ἀρχὴν εἰπεῖν τὸ ἧπαρ, ἢ αἵματος, ἢ τῆς
ἐπιθυμητικῆς ψυχῆς. ἀλλ' οἰκειότερόν πως ἰατρῷ μὲν ἐπὶ τοῖς σωματικοῖς ὀργάνοις, φιλοσόφῳ δ' ἐπὶ ταῖς ψυ-
50 χικαῖς δυνάμεσι ποιεῖσθαι τὴν διδασκαλίαν, ἕπεται δὲ ἐπιδειχθέντι θατέρῳ θάτερον, καὶ τοίνυν φαίνον-
ται γεγραφότες οὕτως ὑπὲρ αὐτῶν Ἱπποκράτης καὶ Πλάτων, ὁ μὲν, ὑπὲρ τῶν σωματικῶν ὀργάνων τὸν
πλείω λόγον ποιησάμενος. ὁ δ' ὑπὲρ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, διὰ τοῦτ' οὖν ὁ μὲν Ἱπποκράτης ἐρεῖ, ῥίζωσις φλε-
» βῶν ἧπαρ. ἀνατομήν τε γράφει φλεβῶν, τὴν δέ. ἡ ἡπατῖτις ἐν ὀσφύϊ μέχρι τοῦ μεγάλου σπονδύλου κάτω-
» θεν, καὶ σπονδύλοισι προσδιδοῖ ἐντεῦθεν μετέωρος δι' ἥπατος καὶ διὰ φρενῶν, εἰς καρδίαν, καὶ ἡ μὲν, ἰθεῖα
» ἐς κληῖδας, ἐντεῦθεν δ' αἱ μὲν, ἐς τράχηλον, αἱ δ' ἐπ' ὠμοπλάτην, αἱ δ' ἀποκαμφθεῖσαι κάτω περὶ παρασπον-
» δύλου, καὶ πλευρᾶς, ἀποκλίνουσιν, ἐξ ἀριστερῶν μὲν μία ἐγγὺς κληῖδων, ἐκ δεξιῶν δὲ ἐπί τι τούτης χωρίον, ἄλ-
» λη δὲ σμικρὸν κατωτέρω ἀποκαμφθεῖσα ὁκόθεν μὲν ἐκείνη ἀπέλιπε, προσέδωκε τῇσι πλευρῇσιν, ἔστ' ἂν δὲ τῆς
» ἐπ' αὐτῆς καρδίας προστύχῃ ἀποκαμπτομένη εἰς τὰ ἀριστερά, ἀποκαμφθεῖσα δὲ κάτω ἐπὶ σπονδύλους κα-

τιβαίνει, ἐς ταὐτὸ ἀφίκηται ὅθεν ἤρξατο μετεωρίζεσθαι ἀποδιδοῦσα τῇσι πλευρῇσι τὴν ἐπίλοιπον ἁπάσαις, καὶ ἔνθεν ἀποσχίδας, παρ' ἑκάστην διδοῦσα, μιᾶς δ' οὔσης, ἀπὸ μὲν τῆς καρδίας ἐπί τι χωρίον, ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι μᾶλλον ἐοῦσα, ἔπειτα ὑποκάτω τῆς ἀρτηρίας ἐς τ' ἂν καταναλωθῇ καὶ ἔλθῃ ὅθεν ἡ ἡπατῖτις ἐμετεωρίσθη· πρότερον δέ γε πρὶν ἐνταῦθα ἐλθεῖν παρὰ τὰς ἐσχάτας δύο πλευρὰς ἐδιχώθη, καὶ ἡ μὲν, ἔνθεν· ἡ δὲ ἔνθεν τῶν σπονδύλων ἐλθοῦσα κατηναλώθη, ἡ δ' εὐθεῖα ἀπὸ τῆς καρδίας πρὸς κλεῖδας τείνουσα ἄνωθεν τῆς ἀρτηρίας ἐστί, καὶ ἀπὸ ταύτης ὥσπερ καὶ παρ' ὀσφὺν κάτωθεν τῆς καρδίας, καὶ ἀπὸ ταύτης ἀΐσσει ἐς τὸ ἧπαρ. ἡ μὲν, ἐπὶ πύλας καὶ λοβόν, ἡ δ' ἐς τὸ ἄλλο ἑξῆς ἀφωρμήκει σμικρὸν κάτωθεν φρενῶν, φρένες δὲ προσπεφύκασι τῷ ἥπατι, ἃς οὐ ῥηΐδιον χωρίσαι, διπλαῖ δ' ἀπὸ κληΐδων αἱ μὲν, ἔνθεν· αἱ δ' ἔνθεν ὑπὸ στῆθος ἐς ἶφιν· ὅπῃ δ' ἐντεῦθεν, οὔπω οἶδα. φρένες δὲ κατὰ τὸν σπόνδυλον τὸν κάτω πλευρέων, ᾗ νεφρὸς ἐξ ἀρτηρίας ταύτῃ ἀμφιβεβήκασι, ἀρτηρίαι δὲ ἐκ τούτου ἐκπεφύκασιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀρτηρίη τόνον ἔχουσα. ταύτῃ δὲ παλινδρομήσασα ἀπὸ καρδίης, ἡ ἡπατῖτις ἔληγεν, ἀπὸ δὲ τῆς ἡπατίτιδος διὰ τῶν φρενῶν αἱ μέγισται δύο ἡ μὲν, ἔνθεν, ἡ δὲ, ἔνθεν φέρονται, μετέωροι, πολυσχιδέες τε διὰ τῶν φρενῶν εἰσιν, ἀμφὶ ταύτας αἷς καὶ πεφύκασιν, αὗται δὲ φρενῶν αὗται μᾶλλον ἐκφανέες. οὕτως μὲν ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψεν τὴν ἀνατομὴν τὴν ἐξ ἥπατος ἐκφυομένων φλεβῶν, ἐνδεικνύμενος ἐντεῦθεν εἶναι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, ἐξηγησόμεθα δὲ τὴν ῥῆσιν ἑτέρωθί τε κἀν τῷ δευτέρῳ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς, ὁ δὲ Πλάτων οὐ κατὰ τὰς φλέβας, ἀλλὰ κατὰ τὴν διοικοῦσαν αὐτὰς δύναμιν ὑφ' ἥπατος ὁρμωμένην, ἐν Τιμαίῳ διαλεγόμενος ὧδέ πως ποιεῖται τὴν τοῦ λόγου διέξοδον, τὸ δὲ δὴ σίτων τε καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς, καὶ ὅσων ἔνδειαν διὰ τὴν τοῦ σώματος ἴσχει φύσιν, τοῦτο εἰς τὸ μεταξὺ τῶν τε φρενῶν, καὶ τοῦ εἰς τὸν ὀμφαλὸν ὅρου κατῴκισαν, οἷον φάτνην ἐν ἅπαντι τούτῳ τῷ τόπῳ τῇ τοῦ σώματος τροφῇ κεκτημένοι, καὶ κατέδησαν δὴ τὸ τοιοῦτον ἐνταῦθα, ὡς θρέμμα ἄγριον, τρέφειν δὲ δὴ συνημμένον ἀναγκαῖον εἴπερ τι μέλλει τὸ θνητὸν ἔσεσθαι γένος. καὶ μικρὸν προελθών, τοῦτο δή φησιν ὁ θεὸς ἐπιβουλεύσας αὐτοῦ τὴν ἥπατος ἰδέαν συνέστησεν. περὶ μὲν δὴ τοῦδε τοῦ σπλάγχνου καθάπερ νειμάμενοι τοὺς λόγους, ὁ μὲν ὑπὲρ τῶν ὀργάνων, ὁ δὲ ὑπὲρ τῆς διοικούσης αὐτὰ δυνάμεως διηλέχθη, περὶ δὲ τῆς καρδίας ἑκάτεροι ὡς ἀμφότεροι μετεχειρίσαντο, Πλάτων μὲν ἐν Τιμαίῳ γράφων ὧδε, τὴν δὲ δὴ καρδίαν ἅμα τῶν φλεβῶν, καὶ πηγὴν τοῦ περιφερομένου κατὰ πάντα τὰ μέλη σφοδρῶς αἵματος εἰς τὴν δορυφορικὴν οἴκησιν κατέστησαν, ἵν' ὅτε ζέσειε τὸ τοῦ θυμοῦ μένος τοῦ λόγου παραγγείλαντος, ὥς τις ἄδικος περὶ αὐτὰ γίγνεται πρᾶξις ἔξωθεν, ἢ καί τις ἀπὸ τῶν ἔνδοθεν ἐπιθυμιῶν, ὀξέως διὰ πάντων τῶν στενωπῶν, πᾶν ὅσον αἰσθητικὸν ἐν τῷ σώματι τῶν τε παρακελεύσεων, καὶ ἀπειλῶν αἰσθανόμενον γίγνοιτο ἐπήκοον, καὶ ἕποιτο πάντῃ, καὶ τὸ βέλτιστον οὕτως ἐν αὐτοῖς πᾶσιν ἡγεμονεῖν ἐῷ. Πλάτων μὲν οὖν οὕτως ἀμφοτέρους τοὺς λόγους ἔμιξεν εἰς ταὐτὸ τούς τε περὶ θυμοειδοῦς ψυχῆς, καὶ τοὺς περὶ τῆς καρδίας, καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς πεφυκότων ἀγγείων. Ἱπποκράτης δ' αὖ [illegible] οὐδ' αὐτὸς ἀπέχεται τοῦ περὶ τῆς τοιαύτης εἰπεῖν τι, μάλιστα μὲν ἣν μικρὸν πρόσθεν ἔγραψα ῥῆσιν, καθ' ἣν ἐκ τοῦ σφυγμοῦ τῆς κατ' ἀγκῶνα φλεβὸς ἐτεκμαίρετο περὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἠθῶν, ἤδη δὲ κἀν τῷ θεραπεύειν ἀχροίας τε καὶ ἰσχνότητας ἐκ κατεψυγμένης ἕξεως σώματος, ἐπιτήδευσιν γάρ φησιν ὀξυθύμου ἐμποιεῖν, καὶ χροιῆς ἀναλήψιος εἵνεκα καὶ ἐκχυμώσιος, ἐξηγεῖσθαι γοῦν σοι δόξει ταῦτα Πλάτων ἐν οἷς φησιν, περὶ τῆς καρδίας, ἵν' ὅτε ζέσειε τὸ τοῦ θυμοῦ μένος, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν φιλόσοφοι καὶ ὁρισμὸν τοῦτον ἐποιήσαντο τοῦ θυμοῦ, ζέσιν εἶναι φάσκοντες αὐτὸν τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν θερμοῦ, καὶ μὲν δὴ καὶ ὁπότε περὶ γενέσεως πυρετοῦ διαλεγόμενος ὁ Ἱπποκράτης φησίν, αὔξεται μὲν γὰρ ψύχων τοὺς πόδας ἐξαπτόμενος ἀπὸ τοῦ θώρακος καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν ἀναπέμπων οἷα φλόγα, τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ἀρχὴν οἶδε τὴν καρδίαν. ἀλλὰ γὰρ οὐ πρόκειταί μοι κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν, οὔτε ἀθροίζειν ἁπάσας τῶν ἀνδρῶν τὰς ῥήσεις, οὔτ' ἐξηγεῖσθαι, μέλλοντί γε δι' ἑτέρων ὑπομνημάτων ἰδίᾳ ποιεῖσθαι τὰς ἐξηγήσεις. ὅπερ δὲ ἐναρχόμενος εἶπεν ἐπισκέψασθαί τε καὶ κρῖναι τὰ δόγματα μόνον εἴτε κατὰ πάντα ἀλλήλοις ὁμολογοῦσιν εἴτε καὶ μή, καταπαύειν ἤδη καιρὸς ἐν τῷδε καὶ τόνδε τὸν λόγον, ἀρχῆς τοῦ ἥπατος ἀποδεδειγμένου καὶ φλεβῶν καὶ αἵματος, καὶ τῆς ἐπιθυμητικῆς ψυχῆς, ἐπεὶ δ' οὐ μόνον Ἱπποκράτης καὶ Πλάτων οὕτως ἐδόξαζον, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιητῶν, οἷς ὡς μάρτυσι χρῆται Χρύσιππος, οὐχ οἱ φαυλότατοι ἔγνωκεν, ἔτι καὶ τοῦτο προσθεῖναι τῷ λόγῳ διὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτοῦ σοφίαν, ὃς ἀποχωρῶν ἑκάστοτε τῶν ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων, ποιηταῖς καὶ μυθολογήμασι καὶ γυναιξὶν εἰς πίστιν δογμάτων χρῆται, οὐ μὴν οὐδὲ αὐτὸ τοῦτ' αἰσθανόμενος, ὡς ἀντιμαρτυροῦσιν αὐτῷ, καὶ τἀναντία τίθενται σύμπαντες αὐτοί, καθάπερ ἔμπροσθεν ἔδειξα, τὸν μὲν θυμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ, τὸν λογισμὸν δ' ἐν ἐγκεφάλῳ περιέχεσθαι πεπιστευκότες. ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἐν ἥπατι κατοικίζουσιν, ἐνῆν μέν μοι καὶ τοῦτο διὰ πλειόνων πιστοῦσθαι μαρτύρων, ὅπως δὲ μὴ δόξαιμι [illegible] ἃ φεύγειν παραινῶ, καὶ τρίβειν τὸν χρόνον ἀχρήστοις πράγμασιν, Ὁμήρου μνημονεύσω, τὸν Τιτυὸν εἰς ᾅδου κολαζόμενον εἰσάγοντος, ἐφ' οἷς ἀκολασταίνειν ἐπεχείρησεν εἰς τὴν Λητώ. Καὶ Τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικυδέος υἱόν Κείμενον ἐν δαπέδῳ, ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα, Γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον, δέρτρον ἔσω δύνοντες, ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσί, Λητὼ γὰρ ἥλκυσε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν, Πυθώδ' ἐρχομένην διὰ καλλιχόρου Πανοπῆος. Οὐ τὴν καρδίαν ἢ τὸν ἐγκέφαλον ἤ τι τῶν ἄλλων μορίων ἐσθιόμενον ἐποίησε τοῦ Τιτυοῦ δι' ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν ἐξυβρίζειν ἐπιχειρήσαντος, ἀλλὰ τὸ ἧπαρ μόνον εἰς τὸ τῆς ὕβρεως αἴτιον σπλάγχνον κολάζεσθαι φάμενος αὐτόν, ὥσπερ ἦν εὔλογον. οὕτω γοῦν εἰώθασι καὶ νῦν ποιεῖν οἱ τοὺς ἁμαρτάνοντας οἰκέτας καταδικάζοντες, τῶν μὲν ἀποδιδρασκόντων τὰ σκέλη, καίοντές τε καὶ κατασχάζοντες, καὶ παίοντες, τῶν δὲ κλεπτόντων, τὰς χεῖρας, ὥσπερ γε καὶ τῶν γαστριμάργων, τὴν γαστέρα, καὶ τῶν φλυαρούντων τὴν γλῶτταν, ἁπλῶς δ' εἰπεῖν ἐκεῖνα κολάζοντες τὰ μόρια, δι' ὧν ἐνεργοῦσι τὰς μοχθηρὰς ἐνεργείας, εἰ δ' ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἔχει τις εἰπεῖν τῶν ἐπαινούντων τὰ Χρυσίππου, δι' ἣν οὕτως Ὅμηρος ἐποίησε κολαζόμενον τὸν Τιτυόν, ἡδέως ἂν

ἀκούσαιμι, μὴ λεγόντων μέν τοι μὴ δ' εὑρισκόντων, εὔλογον οἶμαι περὶ Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος ἐπαι-
νεῖν ὅμηρον οὕτω δοξάζοντα, καὶ μάρτυρα τίθεσθαι καὶ αὐτὸν, ὧν ἡμεῖς δι' ἀποδείξεως ἐπιστάμεθα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΔΟΓΜΑΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ. ζ'.

ὐκ ἐγὼ τοῦ μήκους τῆς πραγματείας αἴτιος ὡς καὶ πρόσθεν εἶπον, ἀλλ' οἱ ψευδῶν
10 λόγων ὧν ἠρώτησαν περὶ ἡγεμονικῆς ψυχῆς οὐκ ὀλίγους πληρώσαντες βί-
βλους, οὓς εἰ μὲν ἀνελέγκτους τις εἴασεν ὥσπερ ἐγνώκειν ἐγὼ τό τε κατ' ἀρχὰς,
οὐκ ἂν ἐδόκει βεβαίως ἀποδεδεῖχθαι τ' ἀληθὲς, εἰ δὲ ἐξήλεγχε πάντας ἑξῆς ἐπιὼν
ὡς μηδένα παραλιπεῖν, εἰς μῆκος οὐκ ἀναγκαῖον ἐκτείνεσθαι συνέβαινε τὴν ὅ-
λην πραγματείαν, ἐπειδὴ τοίνυν τῶν πρώτων ἤδη ὑπομνημάτων οὐκ ὤκνουν
τινὲς ἐπαινεῖν, ὡς ἀληθεῖς, οὓς Χρύσιππός τε καὶ ἄλλοι τινὲς περὶ ἡγεμονικῆς
ψυχῆς ἠρώτησαν λόγους, ἔδοξε τοῖς ἑταίροις οἷς μάλιστα χαριζόμενος ἔγραφον
ταῦτα προσθεῖναι τὰς λύσεις αὐτῶν, ἀναγκαῖον γὰρ ὂν ἢ μηκῦναι κατὰ τὴν
πραγματείαν, ἢ μὴ δοκεῖν ἀποδεδειχέναι τελέως ὑπὸ τριῶν ἀρχῶν διοικούμενον τὸ ζῶον, αἱρετώτερον ἔδο-
ξεν εἰς μῆκος ἐκτεῖναι, καὶ μέν τοι καὶ τὸ τέλος αὐτὸ τοῦ γιγνομένου δείκνυσιν ὀρθῶς ἡμᾶς ἑλομένους ἅπαντας
20 ἐλέγξαι τοὺς ἠρωτημένους λόγους, οὔτε γὰρ στωϊκὸς ἔτι φιλόσοφος, οὔτε περιπατητικὸς, οὔτε ἰατρός τις ὁμοίως
θρασὺς ὡς πρόσθεν εἴρηται, ἔσται, ἀλλ' ἔνιοί γε καὶ φανερῶς ἤδη πρὸς ἀληθῆ μετέστησαν λόγον, ἰατροὶ μὲν, ἐξ ἐγ-
κεφάλου συγχωροῦντες ἐπιρρεῖν αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως δύναμιν ἅπασι τοῖς κατὰ τὸ ζῶον μέλεσι, φι-
λόσοφοι δὲ τὸ λογιζόμενον τῆς ψυχῆς ἐνταῦθ' ὑπάρχειν, ἠσθάνθησαν γὰρ ἐναργῶς ὑπὸ τῆς ἀνατομῆς ἐλεγχθέν-
τες θατέρου τῶν λημμάτων προηγουμένως ᾧ χρώμενοι ψευδῶς συνελογίζοντο προστιθέντες αὐτῷ τὸ πρὸς ἁ-
πάντων ὁμολογούμενον, καθ' ὃ φασὶν ἔνθα τῶν νεύρων ἡ ἀρχὴ, ἐνταῦθ' εἶναι τὸ ἡγεμονικὸν, ὅπερ καὶ ἀληθὲς
ἐστὶν, ἀλλ' ἥ γε προσληφθεῖσα δεομένη μὲν ἐξ ἀνατομῆς εὑρεθῆναι, καταψευσμένη δ' ὑπ' ἐκείνων, οἰομένων ἐκ τῆς
καρδίας ὁρμᾶσθαι τὰ νεῦρα, ψευδὲς εἰκότως εἰργάζετο τοῦ παντὸς λόγου τὸ συμπέρασμα, καί τινές γε τῶν
οὐκ ἀλήθειαν, ἀλλ' ἅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔθεντο στεργόντων, ἐπιχειρήσαντες ἀναστρέπειν πᾶσιν ὁμολογούμενον ἔμπρο-
σθεν λῆμμα, καταγέλαστοι τελέως ἐφάνησαν. ἐδείχθη γὰρ ἀπ' αὐτῆς τοῦ ζητουμένου πράγματος τῆς οἰκείας
30 φύσεως, ἢ οὐσίας, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ τὴν θέσιν ἔχον ἡγεμονικὸν, ἁπάντων νοούντων καὶ λεγόντων
τὸ κατάρχον αἰσθήσεώς τε καὶ τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως, ἐδείχθη δὲ καὶ ὡς αὐτὸς ὁ λόγος ἀρχαῖς μὲν ἐστὶν ἀρκεῖ
μόνος οὐκ ἐνδόξοις, οὐμὴν ἀλλ' ἐπιστημονικοῖς τοῖς λήμμασι κεχρημένος, ὅπερ ἴδιον ἐστὶν ἀποδεικτικῆς μεθόδου,
οὐ μόνον δὲ τοὺς περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ λόγους ἠρωτημένους ὑπ' αὐτῶν ἐλέγχοντες ἐμηκύναμεν, ἀλλὰ καὶ
τὰ περὶ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς ὑπὸ Χρυσίππου γεγραμμένα, τὰ μὲν ἐν τοῖς λογικοῖς ὑπομνήμασι τέτταρ-
σι, τὰ δ' ἐν τῷ θεραπευτικῷ, μετὰ τοῦ καὶ δεικνύειν αὐτὸν ἑαυτῷ διαφερόμενον τὸν Χρύσιππον, ἐπεμνήσθη-
μεν δὲ καὶ τῶν Ποσειδωνίου συγγραμμάτων, ἐν οἷς ἐπαινεῖ τὸν παλαιὸν λόγον, ἐλέγχων τὰ Χρυσίππῳ κακῶς
εἰρημένα, περί τε τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ἀρετῶν τῆς διαφορᾶς. ὥσπερ γὰρ ἀναιρεῖται τὰ πάθη τῆς
ψυχῆς εἰ μόνον εἴη τὸ λογιστικὸν τῆς ψυχῆς αὐτῆς, μηδενὸς μήτ' ἐπιθυμητικοῦ, μήτε τοῦ θυμοειδοῦς ὄντος, οὕτω
καὶ τῶν ἀρετῶν πλὴν φρονήσεως αἱ λοιπαὶ πᾶσαι, καί τοι κἀνταῦθ' εἴ τις ἐπεξέρχοιτο τῷ λόγῳ, τάς τε
40 περὶ τῆς ψυχῆς διαφορὰς τῶν ἀρετῶν, ἐν τέτταρσι βιβλίοις ὑπὸ Χρυσίππου γεγραμμένα βασανίζων, ἔσται
τε καθ' ἓν ἄλλο δῆλα θεν, ὧ δείκνυσι ποιὰς εἶναι τὰς ἀρετὰς ἐλέγχων τὸν Ἀρίστωνος λόγον, οὐχ ἑνὸς ἢ δυοῖν, ἀλλὰ
τριῶν ἢ τεττάρων δεηθεὶς βιβλίων, ἔστι μὲν γὰρ κἀνταῦθα λόγος εἷς βραχὺς ἐπιστημονικὸς ἐλέγχων τὸν Χρύ-
σιππον, οὔτε τ' ἀληθῆ πρεσβεύοντα, καὶ μηκύνοντα περιττῶς, ἀλλ' οἱ μήτε παιδευθέντες ἐν ἀποδεικτικῇ με-
θόδῳ, μήθ' ὅλως γνόντες ἥ ποία τίς ἐστι, μόνῳ δὲ τῷ μεγέθει καὶ πλήθει τῶν ὑπὸ Χρυσίππου γραφέντων βι-
βλίων προσέχοντες τὸν νοῦν ἀληθῆ νομίζουσι πάνθ' ὑπάρχειν αὐτὰ, καὶ γὰρ καὶ ὄντως ἐστὶ τὰ πλεῖστα αὐ-
τῶν ἀληθῆ, καὶ μάλιστά γε τὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, ἐν ὧ δείκνυσι ποιὰς εἶναι τὰς ἀρετὰς, ἀλλ' ὅτι τῷ μίαν
ὑποτιθεμένῳ δύναμιν ὑπάρχειν ἐν τῇ ψυχῇ τὴν λογικὴν τε καὶ κριτικὴν ὀνομαζομένην, ἀνελόντι δὲ τὴν ἐπι-
θυμητικήν τε καὶ θυμοειδῆ καθάπερ ὁ Χρύσιππος ἀνεῖλε, μάχεται τὰ κατὰ τοῦτο τὸ βιβλίον εἰρημένα ταυτὶ,
μέμψαιτ' ἄν τις αὐτῷ, τὸ μέν τοι καταβάλλεσθαι τὴν Ἀρίστωνος αἵρεσιν ἀληθῶς ὑπὸ τῶν γεγραμμένων οὐκ
50 ἄν τις μέμψαιτο, νομίζει γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, μίαν οὖσαν τὴν ἀρετὴν ὀνόμασι πλείοσιν ὀνομάζεσθαι κατὰ τὴν πρός
τι σχέσιν, ὁ τοίνυν Χρύσιππος δείκνυσιν οὐκ ἐν τῇ πρός τι σχέσει γινόμενον τὸ πλῆθος τῶν ἀρετῶν τε καὶ κακιῶν,
ἀλλ' ἐν ταῖς οἰκείαις οὐσίαις ὑπαλλαττομέναις κατὰ τὰς ποιότητας, ὡς ὁ τῶν παλαιῶν ἐβούλετο λόγος ὅπερ
καὶ αὐτὸ βραχὺ παρατρέψας ὁ Χρύσιππος, ἑτέραις λέξεσι δῆλα θε ποιὰς εἶναι τὰς ἀρετὰς, τοῖς τ' ἐπιχειρήμασιν οὐ
πρέπουσι τῷ τὸ λογικὸν εἶναι μόνον τῆς ψυχῆς τεθειμένῳ τὸ παθητικὸν δ' ἀνῃρηκότι, πῶς οὖν ἐγὼ τοῦ μήκους
τῶν λόγων αἴτιος, ἐὰν ἀναγκασθῶ νῦν ἐπιδεικνύειν ἀλλοτρίας αἱρέσεως ἐπιχειρήμασι χρώμενον τὸν Χρύσιπ-
πον, εἰκότως καταβαλεῖν τὴν Ἀρίστωνος δόξαν, οἱ γὰρ μήτε γνόντες οἷόν τι πρᾶγμα ἐστὶ μέθοδος ἀποδεικτικὴ,
μήτ' ἀσκηθέντες ἐν αὐτῇ, μήτε ἀλήθειαν τιμῶντες οὗτοι δικαιότεροι τοῦ μήκους τῶν λόγων ἔχειν τὴν αἰτίαν. οὗ-
τοι γάρ εἰσι καὶ οἱ πρὸς ἅπασαν ἀπόδειξιν ἀεὶ λογιζόμενοι καὶ στροφὰς ἀσχήμονας στρεφόμενοι, χάριν τοῦ δο-

καὶ ἁπλῶς τὸν ὅλον ὑπάρχειν λόγον, ὅπου καὶ νῦν ἐκ πολλοῦ γεγραμμένων τῶν πρὸ τούτου βιβλίων, ἔπεσί τε πολλοῖς βεβασανισμένων ὑπὸ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν ἔκ τε τοῦ περιπάτου καὶ τῆς στοᾶς, ἐξαίφνης τις ἀνεφάνη τῶν περιπατητικῶν ὑμένας εἶναι λέγων τοὺς ἀπὸ τῆς καρδίας εἰς ἐγκέφαλόν τε καὶ μήνιγγας ἀναφερομένους, ὑφ᾽ ὧν ἡ ψυχικὴ δύναμις ἀνακομίζεται, καὶ ταῦτ᾽ ἐπιχειρεῖ λέγειν ἄνθρωπος οὐδ᾽ ὅλως ἀνατομῆς ἡψάμενος. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἡμῶν ἐδέδεικτο καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν, ὡς τοῖς νεύροις ἐγκέφαλος ἐπιπέμπει δυνάμεις, ἣν πηγή τις ὑπάρχων αὐτὸς, οὐκ ἐκ καρδίας λαμβάνων, ὡς μὲν ἔνιοι δι᾽ αὐτῶν ὧν ἔφασαν νεύρων, ὡς δ᾽ ἄλλοι διὰ τῶν καρωτίδων ἀρτηριῶν, ἠναγκάσθημεν οὖν αὖθις ἡμεῖς ἐπιδεικνύναι, μήθ᾽ ὑμένας ἀναφερομένους ὅλως ἐκ καρδίας εἰς κεφαλὴν, εἰ δὲ καί τινες τῶν κατὰ τὸν τράχηλον ὑμένων ἐκ καρδίας μὴ εἶναι φάσκοιεν, διατέμνοντές τε πάντας αὐτοὺς, ἐκκόπτοντές τε μηδὲν τοῦ ζώου βλαπτομένου, σκεπάσματα γάρ εἰσιν οἱ ὑμένες, ὧνπερ ἂν ὑπάρχωσι μορίων, μηδεμίαν ἐνέργειαν ἢ χρείαν ἑτέραν ἔχοντες, ὁποίαν ἀρτηρίαι καὶ νεῦρα καὶ φλέβες, ὥσπερ οὖν ἐν τούτοις, οὐκ ἐγὼ τοῦ μήκους τῶν λόγων αἴτιος, ἀλλ᾽ ὅσοι μήτ᾽ ἠσκήθησαν ἐν ἀποδεικτικῇ μεθόδῳ, μήτ᾽ ἀληθείας ἐρῶσιν, οὕτω κἀπὶ τοῦ πλήθους τῶν ἀρετῶν, ὁ μὲν ἐπιστημονικὸς λόγος ἐλάχιστος, οἱ δ᾽ ἐξ ἀμαθίας τε καὶ φιλονεικίας ὁρμώμενοι πολλοί. τίς οὖν ὁ ἐπιστημονικὸς λόγος ὁ ἀπ᾽ αὐτῆς δηλονότι τῆς τοῦ πράγματος οὐσίας ὁρμώμενος, ὡς ἐν τῇ περὶ τῆς ἀποδείξεως ἐδιδάχθη πραγματείᾳ, χρὴ γὰρ ἄρξασθαι μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἀρετὴν ἐννοίας, μεταβῆναι δ᾽ ἐντεῦθεν ἤδη τὴν τῆς οὐσίας εὕρεσιν ἐπισκοπουμένους, εἴτε μία τῆς κατὰ ψυχὴν ἀρετῆς, εἴτε πλείους εἰσὶν αἱ οὐσίαι κατὰ τὸ κοινότατον τῶν σημαινομένων, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀποδείξεως εἴρηται βιβλίοις ἀκουόντων ἡμῶν τοῦ τῆς οὐσίας ὀνόματος, ὅπερ ἐστὶν ἡ ὕπαρξις. ὥς φασιν, ἡ βελτίστη τελειότης τῆς ἑκάστου φύσεως, ἀλλ᾽ εἴπερ τι τοιοῦτον πρᾶγμα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, μία καθ᾽ ἕκαστον ὑπάρξει τῶν ὄντων, εἴπερ γε τὸ βέλτιστον ἓν, καὶ ἡ τελειότης ἐστὶ μία, κατὰ μὲν τὸ λογιστικὸν μόριον τῆς ψυχῆς, ἐπιστήμην ἀναγκαῖον εἶναι τὴν ἀρετὴν, καὶ εἴπερ ἓν τοῦτ᾽ ἐστὶ μόνον ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ λογιζόμενον, οὐ χρὴ ζητεῖν ἀρετὰς πολλὰς, εἰ δὲ καὶ τὸν θυμὸν, ἀναγκαῖον ἔσται κἀκείνου γενέσθαι τὴν ἀρετήν. οὕτω δὲ εἰ καὶ τρίτον ἄλλο πρὸς τούτοις εἴη τὸ ἐπιθυμητικὸν, ἐξῆς μὲν αὕτη τρίτη, ἄλλη δ᾽ ἐκ τῆς πρὸς ἄλληλα αὐτῶν σχέσεως γίνεται τετάρτη. ἆρ᾽ οὖν μή τι μακρὸς ὁ λόγος οὐδαμῶς, ὥσπερ οὐδ᾽ ἄλλος οὐδεὶς τῶν ἐπιστημονικῶν, ἀλλὰ μακρὰ λέγειν ἡμᾶς ἀναγκάζουσιν, οἱ ληροῦντες μακρὰ, καθάπερ ἀμέλει καὶ νῦν ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰ καὶ μὴ τελέως μακρὰ, μέτρια γοῦν ἔτι διελθεῖν ὑπὲρ τῶν τῆς ψυχῆς ἀρετῶν. εἰ γὰρ ὡς ἔμπροσθεν δέδεικται, ἕτερον μέν ἐστι τὸ λογιζόμενον, ἕτερον δὲ τὸ ἐπιθυμοῦν, ἄλλο δὲ τὸ θυμούμενον, ἔσται τις ἀρετὴ καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν μία, κάλει τοίνυν εἰ βούλει τὴν μὲν ἐν τῷ λογιζομένῳ, σοφίαν ἢ φρόνησιν ἢ ἐπιστήμην, ἢ ὅτι περ ἂν ἄλλο σοι δόξῃ. τὴν δ᾽ ἐν τῷ θυμουμένῳ πάλιν, ἀνδρείαν ἢ ὅτι περ ἂν ἄλλο βουληθῇς, οὐ γάρ μοι μέλει τῶν ὀνομάτων, ἀλλ᾽ ὅτι μίαν αὐτὴν ἀναγκαῖον εἶναι, κάλει δ᾽ εἴπερ ἐθέλεις καὶ τὴν ἐν τῷ λοιπῷ τῷ ἐπιθυμητικῷ γιγνομένην ἀρετὴν, σωφροσύνην, αὖθις ἡμῶν ἐπισκεπτομένων περὶ τῆς κατ᾽ αὐτὴν Ἀριστοτέλει τε καὶ Πλάτωνι γεγενημένης διαφωνίας, οὐ μεγάλης ὑπαρχούσης, ἐπεὶ δ᾽ ἕκαστον μόριον τῆς ὅλης ψυχῆς τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν ἑαυτοῦ κάλλος ἔχει, τὴν ψυχὴν ὅλην εἰκότως ἂν εἴποις δικαίαν. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀλόγοις μέρεσιν αὐτῆς ἕξεις τέ τινες εἰσὶ καὶ δυνάμεις μόνον αἱ ἀρεταί, κατὰ δὲ τὸ λογικὸν οὐχ ἕξις μόνον ἢ δύναμις ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ ἐπιστήμη ἡ ἀρετὴ, μόνῳ γὰρ τούτῳ τῷ μορίῳ τῆς ψυχῆς ἐπιστήμης μέτεστι, τὰ δὲ ἄλλα δυνάμεις μέν τινες καὶ ἕξεις βελτίους τε καὶ χείρους κτᾶσθαι δύναται, μετασχεῖν δ᾽ ἐπιστήμης ἀμήχανον αὐτοῖς ἄχρι περ ἂν μὴ δὲ λόγου. τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς οὕτω βραχὺ, μεταβῶμεν δ᾽ ἑξῆς ἤδη τὸ διημαρτημένον, ἐστὶ γὰρ οὐδ᾽ αὐτὸ μακρὸν ἀνδρὶ κατὰ φύσιν ἔχοντι. νομίσας γοῦν ὁ Ἀρίστων μίαν εἶναι τῆς ψυχῆς δύναμιν, ᾗ λογιζόμεθα, καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς ἔθετο μίαν, ἐπιστήμην ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὅταν μὲν οὖν αἱρεῖσθαί τε δέῃ τἀγαθὰ, καὶ φεύγειν τὰ κακὰ, τὴν ἐπιστήμην τήνδε, καλεῖ σωφροσύνην. ὅταν δὲ πράττειν μὲν τἀγαθὰ, μὴ πράττειν δὲ τὰ κακὰ, φρόνησιν. ἀνδρείαν δ᾽ ὅταν τὰ μὲν θαρρῇ, τὰ δὲ φεύγῃ. ὅταν δὲ τὸ κατ᾽ ἀξίαν ἑκάστῳ νέμῃ, δικαιοσύνην, ἑνὶ δὲ λόγῳ γινώσκουσα μὲν ἡ ψυχὴ χωρὶς τοῦ πράττειν τἀγαθά τε καὶ κακὰ, σοφία τ᾽ ἐστὶ καὶ ἐπιστήμη, πρὸς δὲ τὰς πράξεις ἀφικνουμένη τὰς κατὰ τὸν βίον, ὀνόματα πλείω λαμβάνει, τὰ προειρημένα, φρόνησίς τε καὶ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἀνδρεία καλουμένη, τοιαύτη μέν τις ἡ Ἀρίστωνος δόξα περὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἀρετῶν. ὅγε μὴν Χρύσιππος οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἀντιλέγειν ἐπιχειρεῖ τἀνδρὶ τὴν κοινὴν πρὸς ἑαυτὸν ὑπόθεσιν ἀκριβῶς διαφυλάττοντι, καλῶς γὰρ ἅπαντα γινωσκόντων τε καὶ πραττόντων ἡμῶν, ἂν ὁ βίος διοικεῖτο κατ᾽ ἐπιστήμην, κακῶς δὲ καὶ ψευδῶς γινωσκόντων τε καὶ πραττόντων κατ᾽ ἄγνοιαν, ὡς αὐτὸς ὁ Χρύσιππος βούλεται, καὶ διὰ ταῦτα, μία μὲν ἀρετὴ γίγνοιτ᾽ ἂν ἡ ἐπιστήμη, μία δ᾽ ὡσαύτως καὶ ἡ κακία προσαγορευομένη, καὶ ἤδη ποτὲ μὲν ἄγνοια, ποτὲ δ᾽ ἀνεπιστημοσύνη. ἐὰν οὖν τις τὸν θάνατον, ἢ τὴν πενίαν, ἢ τὴν νόσον, ὡς κακὰ δεδιὼς ᾖ, δέον θαρρεῖν ὡς ἤδη ἀδιαφόροις, ἔνδεια μὲν ἐπιστήμης αὐτὸ τίθενται, ἄγνοιαν τἀληθὲς ὡς ἂν Ἀρίστων τε καὶ Χρύσιππος εἴποι, κακίαν δ᾽ ἔχει ψυχῆς, ἣν ὀνομάζουσι δειλίαν, ἧς ἐναντίαν ἀρετὴν αὐτοί φασιν εἶναι τὴν ἀνδρείαν ἐπιστήμην οὖσαν, ὧν χρὴ θαρρεῖν ἢ μὴ θαρρεῖν, τουτέστιν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν τῶν ὄντως δηλονότι τοιούτων, οὐ κατὰ ψευδῆ δόξαν ὑπειλημμένων, οἷα περ ἐστὶν ὑγίεια, καὶ πλοῦτος, καὶ νόσος, καὶ πενία, τούτων γὰρ οὐδὲν οὔτ᾽ ἀγαθὸν οὔτε κακὸν εἶναι φασὶν, ἀλλ᾽ ἀδιάφορα πάντα, καὶ τοίνυν εἰ τὸ μὲν ἡδὺ, νομίσας τις ἀγαθὸν, τὸ δ᾽ ἀνιαρὸν κακὸν, ἀκολουθῶν τῇ δόξῃ τῇ δὲ τοῦ μὲν τὴν αἵρεσιν ποιοῖτο, τοῦ δὲ, τὴν φυγὴν, ἀμαθίας ἐστὶν οὐσίας ἀγαθοῦ, καὶ διὰ ταῦτ᾽ ἀκόλαστος, ἐν ἁπάσαις γὰρ πράξεσιν αἱρουμένων ἡμῶν τὸ φαινόμενον ἀγαθὸν, φευγόντων δὲ τὸ φαινόμενον κακὸν, ἐχόντων δὲ φύσει τὰς ὁρμὰς ταύτας ἐφ᾽ ἑκάτερον, ἡ φιλοσοφία διδάσκουσα τὸ κατ᾽ ἀλήθειαν ἀγαθόν τε καὶ κακὸν, ἀναμαρτήτους ἐργάζεται. Χρύσιππος δὲ οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ὥσπερ οἱ ἰδιῶται λόγων τῇ διαφορᾷ τῶν φωνῶν οὐ τοῖς τυγχάνουσιν αὐτοῖς πράγμασι προσέχει τὸν νοῦν, ἕτερόν τι νομίζων δηλοῦσθαι καθ᾽ ἑκάστην τῶν δὲ τῶν φωνῶν αἱρετέον, ποιητέον, θαρρητέον, ἀγαθὸν

ἐστὶ δ' οὐχ ἕτερον, ἀλλ' ἐν ἁπάσαις ταὐτὸν ὅπερ ἐκ τῆς ἀγαθὸν δηλοῦται. τοῦτο γάρ ἐστι μόνον, ὅπερ ἂν ἕλοιτό τις ἢ
πράξειεν, ἢ θαρρήσειεν, ὥσπερ γε καὶ τὸ κακὸν ὃ μήτε ἂν ἕλοιτο, μήτε πράξειε, μήτε θαρρήσειεν, ὡς οὖν ὁ λέγων
ἔχειν ἡμᾶς ὀφθαλμοὺς, οὐχ ἕτερόν τι λέγει τοῦ φάσκοντος ἔχειν ἡμᾶς ὦπας, ἢ ὄμματα, καθάπερ οὐδ' εἰ τούτων ἀπο-
χωρήσας τῶν ὀνομάτων, ἡμᾶς ἔχειν φαίημεν μόριον ὀπτικὸν, ἢ μόριον ὁρατικὸν, ἢ ὄργανον ὁρατικὸν, οὕτως ὁ λέγων
ἔχειν ἡμᾶς ἐπιστήμην ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, οὐχ ἕτερόν τι λέγει φάσκοντος ἐπιστήμην αἱρετέων καὶ οὐχ αἱρετέων,
ἢ ποιητέων καὶ οὐ ποιητέων, ἢ θαρραλέων καὶ οὐ θαρραλέων ἔχειν ἡμᾶς, ἁπάσαις γὰρ ταύταις ταῖς λέξεσιν, ἀγα-
θὸν καὶ κακὸν λέγει καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Χρύσιππον, εἴγε δὴ τὸ ἀγαθὸν αὐτὸ μόνον ἐστὶν, αἱρετέον, καὶ ποιητέον, καὶ
θαρρητέον, ὥστε τὴν τῶν ἀγαθῶν ἐπιστήμην ἐν διαφόροις ὕλαις ἢ πράξεσιν ἐργαζομένην ὀνόματα πλείω λαμ-
βάνειν, ἕκαστον ἐν τῷ πρός τι κατὰ τὴν ὕλην ἢ τὴν πρᾶξιν ὑφιστάμενον. ὥσπερ οὖν τὸν περὶ τῆς ψυχῆς ἡ-
10 μῶν μερῶν λόγον ὁ Πλάτων ἐν λόγῳ βραχεῖ περιέλαβεν ἐπιστημονικῷ, κατὰ τὸ τέταρτον τῆς πολιτείας,
οὕτω καὶ περὶ τῶν ἀρετῶν αὐτῆς ἐφεξῆς ἐδίδαξε διὰ βραχέων. ἐν δέ γε τῷ Λάχητι παρέγραψεν, εἴ τις ἐπιστή-
μας εἶναι νομίζει τὰς ἀρετὰς, οὐ πολλαὶ γένοιτ' ἂν, ἀλλὰ καὶ μία γνῶσις ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, οὐκοῦν οὔτε Πλάτων,
οὔτ' ἐγὼ πολυλογίας αἴτιος, καθάπερ οὐδ' Ἀρίστων, ἀλλ' ὁ μακροὺς μὲν ἀποτείνων λόγους ἐκ λημμάτων ἀρχομένους
ἤτοι διαλεκτικῶν μόνον, οὐ μὴν ἐπιστημονικῶν, ἢ οὐδὲ τοιούτων, ἀλλ' ἤτοι ῥητορικῶν, ἢ σοφιστικῶν. ἐπιδέδεικται δέ μοι
τοῦτο κατὰ τὸ δεύτερον ὑπόμνημα τῆς δὲ τῆς πραγματείας, δεικνύντι τὴν διαφορὰν τῶν λημμάτων, ὅπερ οὖν
τοῦ προκειμένου ἐστὶ σκέμματος. οὕτως οὖν καὶ τοῖς περὶ τῆς τῶν ἀρετῶν διαφορᾶς ὁ Χρύσιππος ἀποχωρῶν
τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἀποδεικτικῶν λημμάτων ἐν τοῖς ὑπολοίποις ἅπτεται τρισὶ γένεσιν ὡς ἔν γε τῷ
ποιὰς εἶναι τὰς ἀρετὰς, ἐπιστημονικῶν μᾶλλον ἅπτεται, καταβαλόντων μὲν ὅπως τὸν Ἀρίστωνος λόγον, οὐ μὴν
τῇ γε οἰκείᾳ πρέπον τῶν ὑποθέσεων. διὰ τοὺς ἀγανακτοῦντας οὖν ἐπὶ τῷ μήκει τῆς ἐνεστώσης πραγματείας,
20 ἑτέρωθι μὲν ἰδίᾳ περὶ τῆς τῶν ἀρετῶν διαφορᾶς αὖθις ἔγνωκα ποιήσασθαι τὸν λόγον, ἐν δὲ τῷ παρόντι διὰ
τοὺς φιλομαθεῖς ἐπείσαντάς με τὰ λείποντα προσθεῖναι τοῖς ἐνεστῶσιν, ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῖς εἰρημένοις ἀφίξομαι.
δέδεικται μὲν γὰρ ὡς ἡ τοῦ γεννωμένου ζώου διοίκησις ὑπὸ τριῶν ἀρχῶν γίνεται, μιᾶς μὲν τῆς ἐν τῇ κεφα-
λῇ κατῳκισμένης, ἧς ἔργα καθ' ἑαυτὴν μὲν ἥ τε φαντασία καὶ ἡ μνήμη καὶ νόησις καὶ διανόησις, ἐν δὲ τῷ πρός τι
τῆς τ' αἰσθήσεως ἡγεῖσθαι, τοῖς τ' αἰσθανομένοις τοῦ ζώου μέρεσι, καὶ τῆς κινήσεως τοῖς κινουμένοις καθ' ὁρμὴν,
ἑτέρας δὲ τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ καθιδρυμένης, ἧς ἔργα καθ' ἑαυτὴν μὲν, ὁ τόνος ἐστὶ τῆς ψυχῆς, καὶ τὸ μόνιμον ἐν οἷς
ἂν ὁ λογισμὸς κελεύσῃ καὶ τὸ ἀήττητον, κατὰ πάθος δὲ οἷον ζέσις τῆς ἐμφύτου θερμασίας ποθούσης τιμωρήσα-
σθαι τῆς ψυχῆς τηνικαῦτα τὸν ἀδικεῖν δόξαντα, καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτον θυμὸς, ἐν δὲ τῷ πρός τι θερμασίας
ἀρχὴ τῆς κατὰ μέρος εἶναι μορίοις ἀρτηρίαις τε κινήσεως σφυγμικῆς, τῆς δ' ὑπολοίπου δυνάμεως ἐν ἥπα-
τι καθιδρυμένης, ἔργα τὰ περὶ τὴν θρέψιν ἅπαντα κατὰ τὸ ζῶον, ὧν μέγιστον μέρος ἡμῖν τε καὶ πᾶσι τοῖς
30 ἐναίμοις ζώοις ἐστὶν ἡ τοῦ αἵματος γένεσις, τῆς δ' αὐτῆς ταύτης δυνάμεως καὶ ἡ τῶν ἡδέων ἐστὶν ἀπόλαυσις, ἐν ᾗ
σφοδρότερον τοῦ δέοντος κινουμένη, τὴν τ' ἀκρασίαν καὶ τὴν ἀκολασίαν ἐργάζεται, ἡ μὲν οὖν ἀπόδειξις ἡ δεικνῦσα
τὴν τῶν νεύρων ἀρχὴν εἶναι, κατὰ τὴν κεφαλὴν εὐθὺς ἔχει καὶ τὸ μέρος αὐτῆς συνενδεικνύμενον. ἔστι γὰρ
τοῦ λόγου δυοῖν λημμάτων, ἑνὸς μὲν κατὰ τὴν τοῦ προβλήματος ἔννοιαν, ἢ οὐσίαν, ἢ φύσιν, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλῃς ὀνο-
μάζειν, ἑτέρου δὲ φαινομένου διὰ τῆς ἀνατομῆς, τούτῳ τῷ φαινομένῳ μετ' ἀκριβείας γνωσκομένῳ συνδιαγινώσκε-
ται τῆς κεφαλῆς τὸ μέρος, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐστὶν, οὐχ αἱ μήνιγγες, ἀλλ' ἐγκέφαλος, ἕκαστον γὰρ τῶν ἀπο-
φυομένων νεύρων τριπλοῦν τὴν οὐσίαν ἐστὶ, τὸ μέσον μὲν τοῦ αὐτοῦ καὶ διὰ βάθους ὅπερ ἀνάλογόν ἐστι τῇ τῶν δέν-
δρων ἐντεριώνῃ τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἔχον ἐξ ἐγκεφάλου, περιεχόμενον δ' ἐν κύκλῳ πρώτῃ μὲν, τῇ τῆς
λεπτῆς μήνιγγος ἀποφύσει, δευτέρᾳ δὲ, τῇ τῆς παχείας, Ἐρασίστρατος δ' ἄχρι πολλοῦ τὴν ἔξωθεν μοῖραν ὁρῶν
μόνην τοῦ νεύρου τὴν ἀπὸ τῆς παχείας μήνιγγος ὁρμωμένην, ἀπ' ἐκείνης ᾤετο πεφυκέναι σύμπαν τὸ νεῦρον, καὶ
40 μεστά γε τὰ πλεῖστα τούτων τῶν συγγραμμάτων ἐστὶν ἀπὸ τῆς περιεχούσης τὸν ἐγκέφαλον μήνιγγος πεφυκέ-
ναι φάσκοντος τὰ νεῦρα, ἀλλ' ὅγε πρεσβύτης ὢν ἤδη καὶ σχολὴν ἄγων μόνοις τοῖς τῆς τέχνης θεωρήμασιν ἀκριβεστέ-
ρας ἐποιεῖτο τὰς ἀνατομὰς, ἔγνω καὶ τὴν οἷον ἐντεριώνην τῶν νεύρων ἀπ' ἐγκεφάλου πεφυκυῖαν, ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις αὐτοῦ,
» τόνδε τὸν τρόπον. ἐθεωροῦμεν δὲ καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ ἦν ὁ μὲν ἐγκέφαλος διμερὴς, καθάπερ καὶ τῶν λοιπῶν
» ζώων, καὶ κοιλίαν παρὰ τῷ μήκει τῷ εἴδει κειμένην, (συντέτρηντο δ' αὗται) εἰς μίαν κατὰ τὴν συναφὴν τῶν μερῶν, ἐκ δὲ
» ταύτης ἔφερεν εἰς τὴν ἐπεγκρανίδα καλουμένην, καὶ ἐκεῖ ἑτέρα ἦν μικρὰ κοιλία, διαπέφρακτο δὲ ταῖς μή-
» νιγξιν ἕκαστον τῶν μερῶν, ἥ τε γὰρ ἐπεγκρανὶς διεπέφρακτο αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν καὶ ὁ ἐγκέφαλος παραπλήσιος
» ὢν νήστει καὶ πολύπλοκος, πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον τούτου ἡ ἐπεγκρανὶς πολλοῖς ἑλιγμοῖς καὶ ποικίλοις κατεσκεύα-
» στο, ὥστε μαθεῖν τούτων τὸν θεωροῦντα, ὅτι ὥσπερ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ζώων, ἐλάφου τε καὶ λαγωοῦ, καὶ εἴ τι ἄλ-
» λο κατὰ τὸ τρέχειν πολύ τι τῶν λοιπῶν ζώων ὑπεραίρει τοῖς πρὸς ταῦτα χρησίμοις, εὖ κατεσκευασμένοις μυσί
50 τε καὶ νεύροις, οὕτω καὶ ἄνθρωπος, ἐπειδὴ τῶν λοιπῶν ζώων πολὺ τῷ διανοεῖσθαι περίεστι πολὺ τοῦτ' ἐστὶ πο-
» λύπλοκον, ἦσαν δὲ καὶ ἀποφύσεις τῶν νεύρων πᾶσαι αἱ ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ καθ' ὅλον εἰπεῖν, ἀρχὴ φαίνεται
» εἶναι τῶν κατὰ τὸ σῶμα ὁ ἐγκέφαλος, ἥ τε γὰρ ἀπὸ τῶν ῥινῶν γιγνομένη αἴσθησις συντέτρητο ἐπὶ τοῦτον, καὶ αἱ
» ἀπὸ τῶν ὤτων, ἐφέροντο δὲ καὶ ἐπὶ τὴν γλῶτταν καὶ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποφύσεις ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου, ἐνταῦθα
ὁ Ἐρασίστρατος ὁμολογεῖ καὶ πρότερον ἀγνοούμενον ἑαυτῷ, σαφῶς ἑωρακέναι τηνικαῦτα, τῶν νεύρων ἕκαστον ἐξ
ἐγκεφάλου φυόμενον, ἀκριβῶς δὲ καὶ περὶ τῶν τεττάρων αὐτοῦ κοιλιῶν ἔγραψεν, ἃς οὐδ' αὐτὸς ἔτι τῷ πρό-
τερον ἴδεν, εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ζώντων ζώων ἐπεποίητο τὴν πεῖραν, ἣν ἡμεῖς οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δὶς, ἀλλὰ πάνυ πολλά-
κις ἐποιησάμεθα, βεβαίως ἂν ἔγνω τὴν μὲν σκληρὰν καὶ παχεῖαν μήνιγγα, σκέπης ἕνεκεν γεγενημένην ἐγ-
κεφάλου, τὴν δὲ μαλακὴν καὶ λεπτὴν, καὶ ῥύπου μὲν αὐτοῦ χάριν, ἔτι δὲ μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ συνδεῖν ἅπαντα

τὰ κατὰ

τὰ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀγγεῖα τάς τε ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας, τίνα δέ ἐστιν ἃ χρῆναί φημι τεθεᾶσθαι κατὰ
τὰς ἀνατομὰς εἰς τὴν τῶν τοιούτων δογμάτων εὕρεσιν, ὑπὲρ τῶν πλείω μὲν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγεται,
μνημονεύσω δὲ καὶ νῦν αὐτῶν τοσούτου μέρους, ὅσον εἰς τὰ παρόντα μάλιστ' ἐστὶ χρήσιμον, ἐκκοπέντος τοῦ τῆς
κεφαλῆς ὀστοῦ, ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, καὶ γυμνῆς τῆς παχείας μήνιγγος γενομένης ἐὰν ἔνθα τέτρωται τῆς μέσης
εὐθείας καθ' ἣν ἐγκαταβαίνει τῷ ἐγκεφάλῳ διπλουμένη, δι' ἀγκίστρων ἀνατείνας αὐτὴν ἢ τέμῃς μακρὰν, ἢ ἐκ
τέμῃς ὅλην, οὔτ' ἀναίσθητον, οὔτ' ἀκίνητον γίγνεται τὸ ζῶον, ὥσπερ οὐδ' εἰ τὸ σκέποι αὐτῆς μέρος ὅλον τὸν ὑπο-
κείμενον ἐγκέφαλον. ἢ τέμσις μόνον, ἢ ἐκτέμνεις οὐ μὴν οὐδ' εἰ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν ὁπωσοῦν ἐκτέμνοις, οὐδ' οὕτως τὸ
ζῶον ἀκίνητον ἢ ἀναίσθητον γίγνεται, πρὶν ἐπί τινα τῶν κοιλιῶν αὐτοῦ τὴν τομὴν ἐξικνεῖσθαι. μάλιστα μὲν οὖν
ἡ ὀπίσω βλάπτει τὸ ζῶον, ἐφεξῆς δὲ ἡ μέση. τῶν προσθίων δὲ ἑκατέρα βραχυτέραν ἐργάζεται τὴν βλάβην, καὶ
10 μᾶλλον μὲν ἐπὶ τῶν πρεσβυτέρων ζώων. ἧττον δ' ἐπὶ τῶν νέων. τὰ δ' αὐτὰ ταῖς εἰς τὰς κοιλίας τομαῖς αἱ
κατ' αὐτῶν ἐργάζονται θλίψεις, ἃς οὐδ' ἐπιτηδευόντων, ἀλλὰ καὶ πάνυ φυλαττομένων ὁρῶμεν ἐνίοτε γι-
γνομένας ἐπὶ τῶν ἀνατιτρωμένων ἀνθρώπων, ὅταν τὰ τῆς κεφαλῆς ὀστᾶ καταγῶσιν. ἐκ τούτων οὖν τῶν
φαινομένων ἴσως ἄν τις ὑπονοήσειε τὸ κατὰ τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου πνεῦμα δυοῖν θάτερον, εἰ μὲν ἀσώ-
ματος ἐστὶν ἡ ψυχὴ, τὸ πρῶτον αὐτῆς ὑπάρχειν ὡς ἂν εἴποι τις οἰκητήριον. εἰ δὲ σῶμα, τοῦτ' αὐτὸ πνεῦμα τὴν ψυ-
χὴν εἶναι. ἀλλ' ὅταν γε συναχθεισῶν τῶν κοιλιῶν ὀλίγον ὕστερον αὖθις αἰσθάνηται καὶ κινῆται τὸ ζῶον οὐκ ἔτ' οἷόν
τε φάναι τῶν εἰρημένων ὑπάρχειν τουτὶ τὸ πνεῦμα. βέλτιον οὖν ὑπολαβεῖν ἐν αὐτῷ μὲν τῷ σώματι τοῦ ἐγ-
κεφάλου τὴν ψυχὴν οἰκεῖν, ἥτις ποτ' ἂν ᾖ κατὰ τὴν οὐσίαν, οὔπω γὰρ περὶ τούτου σκέψις ἥκει, τὸ πρῶτον δ' αὐ-
τῆς ὄργανον εἴς τε τὰς αἰσθήσεις ἁπάσας τοῦ ζώου, καὶ προσέτι τὰς καθ' ὁρμὴν κινήσεις τοῦτ' εἶναι τὸ πνεῦμα, διὸ
καὶ κενωθὲν ἄχρις ἂν αὖθις ἀθροισθῇ, τὴν μὲν ζωὴν οὐκ ἀφαιρεῖσθαι τὸ ζῶον, ἀναίσθητον δὲ καὶ ἀκίνητον ἐργά-
20 ζεσθαι. καίτοι γε εἴπερ ἦν αὐτὸ ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία, συνδιεφθείρετ' ἂν αὐτῷ κενουμένῳ παραχρῆμα τὸ ζῶον.
εὔλογον οὖν γεννᾶσθαι μὲν τουτὶ τὸ πνεῦμα κατὰ τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ διὰ τοῦτ' ἐκεῖσε τελευ-
τᾶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν οὐκ ὀλίγον πλῆθος, ἐξ οὗ τὰ καλούμενα χοροειδῆ πλέγματα γέγονεν, ὄρ-
γανον δ' ὡς ἔφην εἶναι τὸ πρῶτον αὐτὸ τῆς ψυχῆς. ἔτι δ' ἂν μᾶλλον ἐλπίσαις γίγνεσθαι τὸ πνεῦμα τοῦτο τῶν ἀγ-
γείων ἀναπνεόντων αὐτὸ, καὶ μάλιστα τῶν ἀρτηριῶν εἰς τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου τὸ δικτυοειδὲς ἰδὼν πλέ-
γμα γιγνόμενον ἐκ τῶν ἐρχομένων εἰς τὴν κεφαλὴν ἀρτηριῶν, ὅταν πρῶτον ὑπερβᾶσαι τὸ κρανίον εἴσω
αὐτοῦ γένωνται κατὰ τὴν καλουμένην ἐγκεφάλου βάσιν, ἐνταῦθα γὰρ οὐκ ὀλίγην χώραν ἡ φύσις εἰς θαλά-
μην τινὰ τῷ δικτυοειδεῖ τῷδε παρεσκεύασε πλέγματι περιεχομένην ὑπὸ τῆς παχείας μήνιγγος, εἰς ἣν χώ-
ραν ἀπὸ τῶν καρωτίδων ὀνομαζομένων ἀρτηριῶν, οὐ σμικρά τις ἀνακυουμένη μοῖρα καθ' ἑκάτερον μέρος τῶν ἀγ-
γείων, εἶτα κατασχιζόμεναι πολυειδῶς οὐχ ἁπλοῦν ἐργάζονται καὶ τὸ δίκτυον, ἀλλ' ἐπ' ἀλλήλοις κείμενα πολ-
30 λὰ, μετὰ τοῦ συνῆφθαι τε καὶ συμπεφυκέναι πάντα. καὶ πάλιν γε κατὰ τοῦ πλέγματος τοῦδε τηλικούτου
ζεύγους ἀρτηριῶν, ἐκφυομένου ἡλίκον ἐξ ἀρχῆς ἦν τὸ παρὰ τῶν καρωτίδων ἧκον, εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀναφέ-
ρεται, τἄλλα μέρη διαπλέκον αὐτοῦ παμπόλλαις ἀπονεμήσεσι, καὶ τὰ κατὰ τὰς κοιλίας ἐργαζόμενα πλέ-
γματα. τὸ μὲν οὖν κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνεῦμα, ζωτικόν ἐστί τε καὶ προσαγορεύεται, τὸ δὲ κατὰ τὸν ἐγκέφα-
λον, ψυχικὸν, οὐχ ὡς οὐσία ψυχῆς ὑπάρχον, ἀλλ' ὡς ὄργανον πρῶτον αὐτῆς οἰκούσης κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ὁποία
τις ἂν ᾖ τὴν οὐσίαν. ὥσπερ δὲ τὸ ζωτικὸν πνεῦμα κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὴν καρδίαν γεννᾶται, τὴν ὕλην
ἔχον τῆς γενέσεως, ἔκ τε τῆς εἰσπνοῆς, καὶ τῆς τῶν χυμῶν ἀναθυμιάσεως, οὕτω τὸ ψυχικὸν ἐκ τοῦ ζωτικοῦ κα-
τεργασθέντος ἐπὶ πλέον, ἔχει τὴν γένεσιν. ἐχρῆν γὰρ δήπου μᾶλλον ἁπάντων αὐτὸ μεταβολῆς ἀκριβοῦς τυ-
χεῖν. εἴπερ οὖν τό τε σπέρμα καὶ τὸ γάλα, καίτοι γ' ἀπολειπόμενα τῇ δυνάμει τοῦ ψυχικοῦ πνεύματος, ὅμως
ἡ φύσις ἀκριβῶς κατεργάζεσθαι δεομένη, πολυχρόνιον αὐτοῖς ἐμηχανήσατο τὴν ἐν τοῖς πεπτικοῖς ὀργάνοις δια-
40 τριβὴν, καὶ διὰ τοῦτο τῷ μὲν σπέρματι, τὴν πρὸ τῶν ὄρχεων ἕλικα παρεσκεύασε, τῷ δὲ γάλακτι, τὸ μῆκος
τῶν εἰς τοὺς τιτθοὺς ἰόντων ἀγγείων. εἰκότως καὶ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐκ τοῦ ζωτικοῦ πνεύματος ἐργαζομένη τὸ
ψυχικὸν, δεῖν λαβύρινθόν τινα ποικίλον ἐδημιούργησε πλησίον ἐγκεφάλου τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, τούτων τε
οὖν αὐτὸ τῆς κατασκευῆς τῶν μορίων ἐνδειξαμένης, ἐδιδάχθημεν ὅτι τε τὸ ψυχικὸν πνεῦμα, μήτ' οὐσία ψυχῆς
ἐστὶ, μήτε οἶκος αὐτῆς, ἀλλ' ὄργανον πρῶτον ἐκ τοῦ κενωθέντος αὐτοῦ κατὰ τὰς τρώσεις, αὐτίκα μὲν οἷον περ νε-
κρὸν γίγνεσθαι τὸ ζῶον, ἀθροισθέντος δὲ αὖθις ἀναβιώσκεσθαι, καὶ πάνθ' ἁπλῶς ὅσα περ εἴρηταί τε καὶ μέλ-
λει λεχθήσεται, τὰ μὲν ἐκ τῆς τῶν μορίων κατασκευῆς, τὰ δὲ, ἐκ τῶν ἑπομένων συμπτωμάτων ἐπὶ ταῖς το-
μαῖς ἢ θλίψεσιν ἔχει τὴν εὕρεσιν. αὐτίκα γέ τοι τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον πόρων, οἱ μὲν, διὰ τῆς καλουμένης χώ-
νης εἰς ὑπερώαν καθήκουσιν, οἱ δ' εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ῥινὸς τελευτῶσιν, οἱ δ' ἐν τοῖς ὀπτικοῖς φαίνονται νεύροις,
καί τις ἄλλος εἰς γῆς ἐμβάλλει τῇ πρώτῃ γενέσει τοῦ νωτιαίου, καθ' ὃ μέρος μάλιστα τῆς παχείας μήνιγγος
50 τρωθείσης, ὁ πόρος ἅλις γίγνεται γυμνὸς ἅμα τῷ πέρατι τῆς ὄπισθεν ἐγκεφάλου κοιλίας, ὅπερ οὐχ ἥκιστα τὸν
Ἐρασίστρατον ἠπάτησεν, ὡς οἰηθῆναι διὰ τὴν τῆς μήνιγγος τρῶσιν ἀκίνητον αὐτίκα γίγνεσθαι τὸ ζῶον, ἑώρα γὰρ
ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν πρῶτον σπόνδυλον τιτρωσκομένων βοῶν, ἅμα τῷ διαιρεθῆναι τὴν μήνιγγα, ἀκίνητον αὐτί-
κα τὸ ζῶον γιγνόμενον, ἀλλ' οὐ τῷ πάθει τῆς μήνιγγος, ἀλλὰ τῷ γυμνοῦσθαι τὴν ὀπίσω κοιλίαν γίγνεται τοῦτο. δῆ-
λον δ' ἐστὶν ἐκ τοῦ κατὰ πάντα τἄλλα μέρη τὴν μήνιγγα μηδὲν τοιοῦτον τιτρωσκομένην ἐργάζεσθαι. περὶ μὲν οὖν
τῆς ὅλης φύσεως ἐγκεφάλου, δι' ἑτέρων λέγεται πραγματειῶν, τὰ μὲν ἐξ ἀνατομῆς φαινόμενα, κατὰ τὴν τῶν
ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, ἡ δὲ χρεία τῆς κατασκευῆς ἑκάστου τῶν μελῶν ἐν τῇ περὶ χρείας μορίων εἴρηται,
οὐκ ὀλίγα δὲ κἀν τοῖς περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς ὑπομνήμασιν, ἐν δὲ τῷ παρόντι τὰ χρήσιμα μόνα πρὸς
τὰ προκείμενα διέρχομαι. τῶν γάρ τοι νεύρων ἐκπεφυκότων ἐγκεφάλου τε καὶ τῶν περικειμένων αὐτῷ μη-

νίγγων, διὰ μὲν τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀποφύσεως, ἥ τ᾽ αἴσθησις ἅπασι τοῖς μέλεσι, καὶ ἡ κίνησις χορηγεῖ-
ται, ὃ δ᾽ ἑκατέρας τῶν μηνίγγων ἐστὶν ἀποβλάστημα, τὴν αὐτὴν χρείαν παρέχει τοῖς νεύροις, ἣν περὶ ἐγκε-
φάλῳ παρέχον ἔκειτο, διὸ κἂν ἄμφω περιέλῃς οὐδὲν βλάπτεται τὸ μόριον εἰς ὃ τὸ νεῦρον ἀφικνεῖται, κα-
θάπερ οὐδ᾽ εἰ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν ἀφέλοιο τὰς ἔξωθεν μήνιγγας, οὐδὲν γὰρ οὐδ᾽ ἐπὶ ταύταις βλάπτεται τὸ
ζῷον, εἴγε τῷ παραυτίκα, χρόνῳ δ᾽ ὕστερον εἰ κατὰ συμπάθειαν ἕπεται κίνδυνος. οὐδὲν τούτων ἐστὶ πρὸς τὸ ζη-
τούμενον, πότερον οὖν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν κοιλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου κενωθέντος τοῦ πνεύματος ὅλον τὸ ζῷον ἀναί-
σθητον ἐγίνετο, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἔφαμεν αὐτὸ χρήσιμον ὑπάρχειν εἰς τὰς τῶν μορίων αἰσθήσεις τε καὶ κινήσεις, οὕτως
ἡγητέον ἐστὶ, καὶ καθ᾽ ἕκαστον νεῦρον εἶναί τι πνεῦμα καὶ πότερον ἐγχώριον γέ τι καὶ σύμφυτον αὐτοῖς εἶναι
τοῦτο τὸ πληττόμενον ὑπὸ τοῦ παρὰ τῆς ἀρχῆς ἥκοντος ὥσπερ ἀγγέλου τινὸς, ἢ σύμφυτον μὲν ἐστὶν αὐτοῖς οὐδὲν
10 ἐπιρρεῖ δ᾽ ἐξ ἐγκεφάλου κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν ᾧ κινῆσαι προαιρούμεθα τὸ μόριον, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω προχείρως
ἀποφήνασθαι, προκείσθω δ᾽ ἐν κοινῷ σκοπεῖσθαι καὶ ταῦτα μὲν ἄμφω τὰ νῦν εἰρημένα, καὶ πρὸς τοῖσδε
τρίτον, ἡ κατὰ ποιότητα τῶν συνεχῶν ἀλλοίωσις, ὅπερ αἰνίττεσθαί μοι δοκοῦσιν οἱ κατὰ δύναμιν ἐπιρρεῖν
τινὰ χωρὶς οὐσίας φάσκοντες, αἱ γὰρ κατ᾽ ἀλλοίωσιν εἰς τὰ συνεχῆ σώματα διαδόσεις τῶν ποιοτήτων, ἐπιρροαὶ
δυνάμεως ὑπ᾽ αὐτῶν λέγονται, καθάπερ ὅταν ἐπὶ τοῦ περιέχοντος ἀέρος ἐκ τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς ὁρμηθεῖ-
σά τις ποιότης εἰς ἅπαν αὐτοῦ μόριον ἀφικνεῖται διάδοσις, αὐτῆς τῆς οὐσίας τοῦ ἡλίου μενούσης κατὰ χώ-
ραν. ἐπιδέδεικται γὰρ ἡμῖν τοῦτο κατὰ τὴν περὶ τῆς ἀποδείξεως πραγματείαν. οὔκουν οἷόν τε προχεί-
ρως ἀποφήνασθαι πότερον οὕτως ἐξ ἐγκεφάλου δύναμις ἐπιρρεῖ τοῖς μέλεσι διὰ νεύρων, ἢ τῆς τοῦ πνεύ-
ματος οὐσίας παραγινομένης ἄχρι τῶν αἰσθανομένων καὶ κινουμένων μορίων, ἢ μέχρι τινὸς ἐμπιπτούσης
τοῖς νεύροις ὡς ἀλλοιοῦσθαι σφοδρῶς αὐτὰ, κἄπειθ᾽ οὕτως τῆς ἀλλοιώσεως ἄχρι τῶν κινουμένων μελῶν
20 διαδιδομένης, τοιοῦτον γάρ τι καὶ κατὰ τὴν ὀπτικὴν αἴσθησιν ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀποδείξεως ἐδείχθη γι-
γνόμενον. ὅτι γὰρ ἐφ᾽ ἑκάτερον τῶν νεύρων αὐγοειδὲς φέρεται πνεῦμα, τρήματα ἐχόντων σαφῆ, κατά τε
τὴν ἄνωθεν ἀρχὴν καὶ τὴν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔμφυσιν, ἐν ταῖς τῶν μεγάλων ζῴων ἀνατομαῖς ἐστὶ θεάσα-
σθαι. τὸ μὲν οὖν κάτωθεν, καὶ πρὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς, οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνατομικῶν ἐγνώκασιν, ἡ δ᾽ ἄνωθεν ἀρχὴ
τῶν δὲ τῶν νεύρων σχεδὸν ἅπασιν αὐτοῖς ἠγνόηται κατὰ τὴν εἰς τὸ πλάγιον ἐπιστροφὴν, οὖσαν τῶν προ-
σθίων κοιλιῶν, ἑκατέρας γὰρ αὐτῶν στενὴν καὶ προμήκη τὴν κάτω τελευτὴν ἐχούσης, ἔνθα τῶν τῆς ῥινὸς
πόρων ἐστὶν ἡ ῥίζα, τὸ δὲ ἄνω πέρας ὃ πρὸς τὴν μέσην ἀνήκει κοιλίαν εὐρυνόμενον ἐπιστροφῆς ἐντεῦθεν
εἰς τὸ πλάγιον γίγνεται ῥέπουσα βραχὺ πρός τε τὸ κάτω καὶ τὴν βάσιν, οὐ μὴν ἐξικνοῦνταί γ᾽ ἐπ᾽ ἐκείνην,
ἀλλὰ κατ᾽ ὀλίγον στενωθεῖσαι παύονται κέρατος δίκην οὐκ ἀκριβῶς εὐθέως, ἀλλ᾽ ἀτρέμα πως ἀποστρεφομέ-
νου. πρὸς τοῦτο οὖν τὸ πέρας τῶν κοιλιῶν ἀνήκει τῶν ὀπτικῶν νεύρων ἡ ἀρχὴ τρῆμα δυσθεώρητον ἔχουσα,
30 θεάσῃ δὲ αὐτὸ τριῶν τούτων στοχασάμενος, ἑνὸς μὲν τοῦ μέγα τὸ ζῷον εἶναι, δευτέρου δὲ, τοῦ παραχρῆμα
μετὰ τὸν θάνατον ἀνατέμνεσθαι, καὶ τρίτου, τοῦ τὸν πέριξ ἀέρα φωτεινὸν εἶναι, ἐὰν γὰρ ἐπὶ τούτοις οὕτω
παρασκευασμένοις γυμνώσῃς ἐπιτηδείως τὸ πέρας τῆς κοιλίας ἀφελὼν, ἅπαντα τὰ κατ᾽ αὐτῆς ἐπικεί-
μενα σώματα χωρὶς τοῦ διασπάσαι τε καὶ θλάσαι τὴν ἔκφυσιν τοῦ νεύρου, θεάσῃ τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ
τρῆμα, ὅτι μὲν οὖν φέρεταί τι πνεῦμα διὰ τῶν πόρων τούτων ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἥ τε κατασκευὴ διδά-
σκει, καὶ προσέτι τὸ, κλεισθέντος μὲν αὐτῶν ἑνὸς, εὐρύνεσθαι θατέρου τὴν κόρην, ἀνοιχθέντος δὲ, παρα-
χρῆμα πάλιν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανέρχεσθαι μέγεθος, ὅτι τε γὰρ ὑπό τινος οὐσίας διατεινομένου τοῦ ῥα-
γοειδοῦς χιτῶνος ἐν τῷ πληροῦσθαι τὴν ἔνδον αὐτοῦ χώραν ἀναγκαῖόν ἐστιν εὐρύνεσθαι τῷ κατὰ τὴν κόρην
τρήματι, καὶ ἄλλως ἀμήχανον, ὅτι τε τὸ τάχος τῆς κενώσεώς τε καὶ πληρώσεως οὐχ ὑγροῦ τινὸς ἐπιρρέοντός
τε, ἀλλὰ μόνης ἐστὶ πνευματικῆς ἔργον οὐσίας, οὐ χαλεπὸν συνιδεῖν, ἐπεὶ δ᾽ ἐς ταὐτὸ ἀμφότεροι οἱ πόροι πα-
40 ραγίγνονται, καὶ γὰρ καὶ τοῦτ᾽ ἐναργῶς φαίνεται τῆς διὰ ἀνατομῆς, εἰκός ἐστι τὴν κοινὴν χώραν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν πό-
ρων τὸ πνεῦμα δεχομένην ἐν τῷ μύσαι τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν ἐπιπέμπειν τῷ λοιπῷ σύμπαν αὐτὸ, μέγιστον δὲ
μαρτύριον τοῦ λεγομένου, καὶ τὸ τῶν ὑποκεχυμένων, οἷς μὲν εὐρύνεται τὸ τρῆμα κλεισθέντος θατέρου τῶν ὀφθαλ-
μῶν, ἔτι σώζεσθαι τὴν ὀπτικὴν δύναμιν, οἷς δ᾽ ἂν μὴ γίγνηται τοῦτο, τελέως ἀπολωλέναι. καὶ διὰ τοῦτο κἂν καλῶς
καταχθῇ τὸ ὑπόχυμα, μὴ βλέπειν αὐτοὺς, ἄλλοις δέ τισι συνέβη μὴ βλέπειν ὑποχύματος χωρὶς, ἐφ᾽ ὧν ἐκλει-
σθείη θάτερον τὸ βλέφαρον ἡ κόρη τὸ ἴσον ὁρᾶται κύκλον ἔχουσα τῷ πρόσθεν ὡς ἂν μηκέτι πνευματικῆς οὐσίας ἀφι-
κνουμένης εἰς τὸν ὀφθαλμὸν, ὑφ᾽ ἧς διατείνεται πληρούμενος ἔνδοθεν ὁ ῥαγοειδὴς χιτών. εἰκότως οὖν ἐπὶ τούτων ἐμ-
πεφράχθαι τοὺς πόρους τῶν ὀπτικῶν νεύρων, ὑπὸ πολλῶν εὐδοκίμων ἰατρῶν εἴρηται, καὶ οἶδά γέ τινα τῶν οὕ-
τω παθόντων διηγούμενον ἡμῖν ὡς πρὶν μὲν παθεῖν ἐπὶ τοῖς ὕπνοις, ἀνοιχθέντων τῶν βλεφάρων, ἑώρα φῶς
πολὺ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὅπερ ἀμέλει κἀμοὶ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ὑπάρχειν, κατὰ βραχὺ δ᾽ ἔφη μειωθῆναί τό
50 τε φῶς αὐτοῦ μέχρι τοῦ μηδ᾽ ὅλως ἔτι φαίνεσθαι, καὶ τὴν ὀπτικὴν αἴσθησιν ἀμαυρουμένην ὁμοίως εἰς ἀπώ-
λειαν ἀφικέσθαι παντελῶς, λέουσι δὲ καὶ παρδάλεσι καὶ τῶν ἄλλων ζῴων οἷς αὐγοειδής ἐστιν ἱκανῶς ὁ ὀ-
φθαλμὸς, ἔνεστί σοι θεάσασθαι νύκτωρ, ὅταν ἐπιστρέψωσι τὴν κόρην ἐπὶ τὴν ῥῖνα κύκλον αὐγῆς ἔξω αὐτῆς
φαινόμενον, ὡς ἀναλογίσασθαι τοσοῦτον ἀπὸ τῆς κόρης ἐν τῷ μεταξὺ τὸν ὀπτικὸν αὐξῆσθαι κῶνον, ἡλίκος ἂν
ᾖ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ διαστήματος ὁ κύκλος αὐτῆς. τοῖς μὲν γὰρ μείζονα ταύτην ἔχουσι φύσει, καὶ ὁ τῆς αὐ-
γῆς κύκλος μείζων φαίνεται, τοῖς δ᾽ ἐλάττονα τοσοῦτον ἀνάλογον ἐλάττων, ὅσον κἀκεῖνος. πότερον οὖν ὥσπερ
ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφικνεῖταί τι πνεῦμα διὰ τῶν ὀπτικῶν νεύρων, οὕτω καὶ κατὰ τἄλλα ἔχει σύμπαντα,
καί τις ὁδός ἐστι καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ἀόρατος ὑπὸ σμικρότητος, ἢ τοῦτο ἀδύνατον ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς νεύροις λε-
πτοτάτων ὑπάρχειν ἰνῶν, δεήσει γὰρ ἡμᾶς ἐπινοῆσαι τῷ πόρῳ περικείμενον ἐν κύκλῳ, τι τοῦ νεύρου σῶμα

λεπτότερον

λεπτότερον καὶ τῶν ἀραχνίων, ὡς ταὐτό τε διασπασθήσεται τάχιστα, καὶ ὁ πόρος ἐμφραχθήσεται μονο-
νοῦ καθ' ἑκάστην ῥοπήν, διὰ ταῦτα μὲν ἡγοῦμαι, μὴ πᾶσι τοῖς νεύροις ὑπάρχειν πόρους. ἴσως οὖν ἐρεῖ τις,
εἴπερ ὅλως ἓν νεῦρον οἷόν τ' ἐστὶ διακομίζειν τοῖς κάτω μέλεσι τὰς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς δυνάμεις, ἀκοίλιον ὑ-
πάρχον ἐγχωρήσει καὶ πάντα, τί δήποτ' οὖν ὅτε κατὰ τὴν ἔκφυσιν τοῦ νωτιαίου πόρος αἰσθητός ἐστιν οὕ-
τως, ὡς ἐν τοῖς ὀπτικοῖς νεύροις, ἢ ὅτι τῷ μὲν συνεχεῖ, ἡ μετάδοσις ἀσθενὴς γίγνεται τῶν δυνάμεων, καὶ
μάλισθ' ὅταν ἤτοι μεῖζον ἢ σκληρότερον ᾖ τὸ δεχόμενον ἢ σφοδροτέρας ἀλλοιώσεως δεόμενον, εἰ δέ γε λε-
πτομεροῦς οὐσίας ἄχρι τινὸς ἔμπτωσις γίγνοιτο μετὰ βίας τε καὶ πληγῆς, αὐξηθήσεται τὰ τῆς ἀλλοιώ-
σεως. ἐλέχθη γὰρ ὅτι ἐστὶ δὴ τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν διάδοσις δυνάμεως, ἀλλοιώσεως ἐστὶ με-
τάδοσις, οἷα καὶ κατὰ τὸν ἀέρα γίγνεται πρὸς τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς. οὕτως γοῦν εἰκός ἐστι καὶ τὸ παραγι-
10 γνόμενον εἰς ὀφθαλμοὺς πνεῦμα κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἔμπτωσιν ἑνοῦσθαί τε τῷ περιέχοντι, καὶ συ-
ναλλοιοῦν αὐτὸ πρὸς τὴν ἰδιότητα τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, οὐ μὴν ἐπὶ πλεῖστον γ' ἐκτείνεσθαι, μάλιστα δ' ἂν πει-
σθείη τις τοῦτο γίνεσθαι, μαθὼν ὅπως εὔλογόν ἐστιν ὁρᾶν ἡμᾶς. ἀρχὴ δὲ καὶ τοῦδε τοῦ λόγου, τοιάδε, τὸ βλε-
πόμενον σῶμα δυοῖν θάτερον, ἢ πέμπον τι πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ἑαυτοῦ, σὺν ἐκείνῳ καὶ τὴν ἰδίαν ἐνδείκνυται διά-
γνωσιν, ἢ εἴπερ αὐτὸ μηδὲν πέμπει, περιμένει τινὰ παρ' ἡμῶν ἀφικέσθαι δύναμιν αἰσθητικὴν ἑαυτό.
πότερον οὖν αὐτῶν ἐστὶν ἀληθέστερον, ὧδ' ἂν μάλιστα κριθείη διὰ τοῦ κατὰ τὴν κόρην τρήματος ὁρῶμεν,
εἴπερ ἐπεριμένομεν πρὸς ἑαυτὸ παραγενέσθαι τινὰ μοῖραν ἢ δύναμιν, ἢ εἴδωλον, ἢ ποιότητα τῶν ἐκτὸς
ὑποκειμένων σωμάτων, οὐκ ἂν τοῦ βλεπομένου τὸ μέγεθος ἐγνώκαμεν, οἷον ὄρους εἰ τύχοι μεγίστου, τηλι-
κοῦτον γὰρ εἴδωλον ἐνέπιπτεν ἀπ' αὐτοῦ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ἡλίκον ἐστὶν αὐτό, ὅπερ παντάπασιν ἄ-
λογον, ἅμα τῷ καὶ κατὰ μίαν ῥοπὴν καιροῦ πρὸς ἕκαστον τῶν ὁρώντων, εἰ καὶ μυρίοι τύχοιεν ὄντες, ἀφι-
20 κνεῖσθαι. τῷ τε ὀπτικῷ οὐχ οἷόν τε τοσαύτην ῥύσιν ἐκτεινομένῳ λαμβάνειν ὡς περιχεῖσθαι παντὶ τῷ βλε-
πομένῳ σώματι. τοῦτο γὰρ ὅμοιόν ἐστι τῷ τῶν στωϊκῶν σταλαγμῷ, κεραννυμένῳ τῇ πάσῃ θαλάττῃ. λεί-
πεται οὖν ἔτι τὸν πέριξ ἀέρα τοιοῦτον ὄργανον ἡμῖν γίγνεσθαι καθ' ὃν ὁρῶμεν χρόνον ὁποῖον ἐν τῷ σώ-
ματι τὸ νεῦρον ὑπάρχει διὰ παντός. τοιοῦτον γάρ τι πάσχειν ἔοικεν ὁ περιέχων ἡμᾶς ἀὴρ ὑπὸ τῆς τοῦ
πνεύματος ἐκπτώσεως, ὁποῖόν τι καὶ πρὸς τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς, ἐκείνη τε γὰρ ψαύουσα τοῦ ἄνω πέρατος
αὐτοῦ δίδωσιν εἰς ὅλον τὴν δύναμιν ἥ τε διὰ τῶν ὀπτικῶν νεύρων ὄψις φαινομένη, τὴν μὲν οὐσίαν ἔχει πνευ-
ματικήν, ἐμπίπτουσα δὲ τῷ περιέχοντι, καὶ τῇ πρώτῃ προσβολῇ τὴν ἀλλοίωσιν ἐργαζομένη, διαδίδω-
σιν ἄχρι πλείστου συνεχοῦς αὐτῷ, δηλονότι τοῦ πέριξ σώματος ὑπάρχοντος, ὡς ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ τὴν ἀλ-
λοίωσιν εἰς ὅλον αὐτὸ διαπέμπειν. ἐναργῶς γὰρ τοιοῦτον φαίνεται κἀπὶ τῆς κατὰ τὸν ἥλιον ὑπάρχον δυ-
νάμεως, θέντες γοῦν τι στερεὸν σῶμα μεταξὺ τὸν ἐφεξῆς ἀέρα βλέπομεν εὐθέως ἀπολλύντα τὴν αὐ-
30 γήν, ὡς ἐν τῷ μεταβάλλειν φωτοειδῆ γιγνόμενον, οὐκ ἐν τῷ μεταβεβληκέναι διαμένοντα. μόνιμον γὰρ ἂν
ἦν τὸ φῶς ἐν ἑαυτῷ μέχρι πολλοῦ κἂν ἤρθη τὸ φωτίζον. οὕτω δὲ καὶ νεύρου τμηθέντος ὅσον ἂν ἡ τομὴ χω-
ρίσῃ τῆς πρὸς τὸν ἐγκέφαλον συνεχείας, ἀναίσθητον εὐθέως γίγνεται. φαίνεται γοῦν ὅμοιόν τι πά-
θος ἀμφοτέροις συμβαῖνον τῷ τε νεύρῳ, καὶ τῷ πέριξ ἀέρι, κατὰ μὲν τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἔχουσιν ἤδη τι-
νὰ ὁμοιότητα, πρός τε τὸ μεταβάλλον, ὁμοιουμένοις ἀκριβῶς ὡσαύτως τῇ συνεχείᾳ, καὶ τοῦ πάσχειν ἀεὶ δεομέ-
νοις. ὥσπερ ὁ πέριξ ἡμῶν ἀὴρ ὑπό τε φωτίζεται, σαφῶς γοῦν ἡμῖν κατ' αὐτὸν θερμασία μέχρι πολλοῦ διαμένει,
σαφῶς κἂν χωρισθῇ τὸ θερμαῖνον, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ψύξις οὐκέτι παρόντος τοῦ ψύχοντος, ἡ δ' αὐγὴ παραχρῆ-
μα τῷ φωτίζοντι, συναπέρχεται. φαίνεται δὲ καὶ κατὰ τὰς ἀρτηρίας ἡ αὐτὴ φύσις, ὁμοίως γοῦν τοῖς
νεύροις καὶ αὗται διατμηθεῖσαι τε καὶ βρόχῳ διαληφθεῖσαι ἄσφυκτοι γίνονται, στερηθεῖσαι, οὐχ ὡς Ἐρασίστρατος
οἴεται τοῦ παρὰ τῆς καρδίας ἐπιπεμπομένου. δέδεικται γὰρ ἐν ἄλλοις ὑφ' ἡμῶν ἀδύνατον τοῦτο, δειχθήσεται
40 τε καὶ νῦν ἐν τοῖς ἐφεξῆς ὡς μηδὲν τῷ λόγῳ λείπειν, ἀλλὰ τῷ τοὺς χιτῶνας αὐτῶν συνεχεῖς ὑπάρχοντας τῷ
τῆς καρδίας σώματι παρ' ἐκείνου τὴν δύναμιν ἐπιρρέουσαν ἴσχειν ἀεί. κοινὸν μὲν οὖν ἁπασῶν ἐστὶ τῶν αἰ-
σθητικῶν δυνάμεων, ἀπ' ἐγκεφάλου τὴν ἀρχὴν ἐχουσῶν φέρεσθαι διὰ τῶν νεύρων ἄχρι τῶν οἰκείων ὀργά-
νων. ὁμοειδὲς δὲ καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν τὸ νεῦρον ὑπάρχειν τῷ ἐγκεφάλῳ, πλὴν ὅσον ἐπιλήθη δυσπα-
θείας ἕνεκεν εὐθὺς ἐν αὐτῷ φύτῳ, τοσοῦτον ἀπεχώρησε τῆς ἐγκεφάλου φύσεως, ὅσον δὲ ἐσκληρώθη πιλη-
θέν, εὐθὺς δὲ καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸ δεῖται τῆς ἐκείνου διηνεκοῦς ἐπικουρίας, ὡς εἴγε τοιοῦτον ἔμεινεν οἷον
ἐστὶν ὁ ἐγκέφαλος, οὐκ ἂν ἐδεῖτο τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας. αἱ γὰρ τῶν οὐσιῶν ἰδιότητες, οἰκείας ἑαυ-
ταῖς ἔχουσι καὶ τὰς τῶν δυνάμεων ἰδιότητας. εἰς ὅσον οὖν ἕκαστον τῶν αἰσθητικῶν ἰδίως ὀνομαζομένων
νεύρων ἀποκεχώρηκε τῆς ἐγκεφάλου φύσεως, εἰς τοσοῦτον καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. καλεῖται δ' ἰδίως αἰ-
σθητικὰ νεῦρα τὰ τοῖς αἰσθητικοῖς ὀργάνοις ἐπιπεμπόμενα, μαλακώτερα τῶν ἄλλων ὑπάρχοντα τῶν κινούν-
50 των τὰ μόρια, προμηθῶς καὶ τοῦτο τῆς φύσεως ἐργασαμένης. ἐπειδὴ γὰρ ἡ μὲν αἴσθησις οὐκ ἄνευ τοῦ δια-
τεθῆναι πῶς τὸ νεῦρον, ἡ δὲ κίνησις ἐν τῷ δρᾶν μόνῳ τὴν ἐνέργειαν ἔχει, κατὰ λόγον ἁπαλώτερον μὲν
τὸ αἰσθητικόν, σκληρότερον δὲ τὸ κινητικὸν νεῦρον ἐγένετο. μέτεστι δὲ καὶ τοῖς κινητικοῖς ἅπασιν αἰσθήσεως
ἁπτικῆς, ἐπειδὴ παχυμερές ἐστι τὸ ταύτης αἰσθητόν. ἔμπαλιν δὲ τούτῳ τὸ τῆς ὄψεως νεῦρον, οὐ τῷ τετρῆ-
σθαι μόνον αἰσθητῷ τρήματι τὴν ὑπεροχὴν ἐνδείκνυται τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ καὶ τῇ μαλακότητι καὶ τῷ
μεγέθει καὶ τῷ δύνασθαι πάλιν ἐν ὀφθαλμοῖς γενόμενον ἐξομοιοῦσθαί τε κατὰ πάντα ἐγκεφάλῳ. καὶ αὐ-
τὸ δὲ τὸ νεῦρον ὅλον ἐστὶν ἐγκεφάλου τε καὶ ὀφθαλμοῦ μεταξύ, τὸ μὲν ἔνδον ἑαυτοῦ μαλακώτερον ἔχει, τὸ

δ᾽ ἔξω σκληρότερον, ἀμφοτέρων στοχασαμένου τοῦ δημιουργοῦ, τῆς τε κατὰ τὴν εὐπείθειαν ἀσφαλείας, καὶ τοῦ διασώζειν εἰς ὅσον οἷόν τε, τὴν ἐγκεφάλου φύσιν, εἰκότως οὖν ἁπάντων νεύρων οὐ μόνον τῶν ἐξ ἐγκεφάλου πεφυκότων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκ τοῦ νωτιαίου μέγιστον ἀπειργάσθη τὸ τῆς ὄψεως, ἐξαίρετα γὰρ ἐχρῆν αὐτῷ παρὰ τἄλλα ὑπάρχειν πολλά, τετρῆσθαί τε διὰ τοῦ βάθους, καὶ μαλακὰ μὲν εἶναι κατὰ ταῦτα, σκληρὰ δὲ τὰ πέριξ, ἀφικνεῖσθαί τε δι᾽ αὐτοῦ πολλὴν ἐξ ἐγκεφάλου πνευματικὴν οὐσίαν εἰς τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν, τοῦτ᾽ οὖν ῥῆμα πάντως ἐχρῆν ὑπό τινος οὐσίας περιέχεσθαι στεγανῆς, ἥτις ἄνευ τοῦ παχυνθῆναι τὸ νεῦρον οὐκ ἂν ἐγένετο, τό τε πάχος αὐτοῦ διττὴν ἔχει ἰδέαν, μαλακοῦ μὲν ἔνδον, ἔξωθεν δὲ σκληροῦ γενομένου. ὅτι δὲ καὶ τὸν ὀφθαλμὸν οὐκ ὀλίγης ἐχρῆν οὐσίας ἐγκεφάλου μετειληφέναι, πεισθείης ἂν σαφῶς ἀνατεμὼν αὐτόν, εὑρήσεις γὰρ ὑπὸ τοῖς χιτῶσιν ἔνδον ὑγρὰ σφαιροειδῆ διττά, τὸ μὲν οὕτω μαλακόν, οἷάπερ ἐστὶν ὕαλος ἡ μετρίως λυθεῖσα. τὸ δ᾽ οὕτω σκληρόν, οἷος ὁ μετρίως παγεὶς κρύσταλος, ὀνομάζεται δ᾽ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ὑαλοειδὲς μὲν τὸ μαλακώτερον, κρυσταλοειδὲς δὲ τὸ σκληρότερον ἀπὸ τῆς πρὸς ὕαλόν τε καὶ κρύσταλον ὁμοιότητος, οἷς οὐ μόνον ταῖς συστάσεσιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς χροιαῖς ἔοικεν, ἀκριβῶς γάρ ἐστι καθαρὰ καὶ διαυγῆ καὶ λαμπρά. πρότερον μὲν οὖν ἐκδέχεται τὸν ἐξ ἐγκεφάλου καθήκοντα πόρον εἰς ἑκάτερον αὐτῶν τὸ ὑαλοειδές, ἐφεξῆς δ᾽ αὐτῷ τὸ κρυσταλοειδὲς ἐοικὸς ἠρέμα πεπλατυσμένῃ σφαίρᾳ. ὁ τοίνυν πόρος αὐτὸς ἅμα τῷ περιέχοντι νεύρῳ διεξελθὼν τὸν ἔξωθεν χιτῶνα κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἄμφω ταῦτα πάσχει, κατὰ τὴν πρώτην ἔκπτωσιν ἣν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ποιεῖται, ἐκεῖ μὲν τὸ πνεῦμα κεραννύον τοῖς ὑγροῖς ἕνεκα τοῦ γενέσθαι τὴν οὐσίαν αὐτῶν ὅλην αἰσθητικήν, περιλαμβάνει δ᾽ αὖθις λυθείσῃ τε καὶ πλατυνθείσῃ τῇ κατὰ τὸ νεῦρον οὐσίᾳ, τὸ ὑαλοειδὲς ὑγρὸν ἐμφυόμενος κατὰ τὴν ἴτυν ἐν αὐτοῦ τῷ μεγίστῳ κύκλῳ τοῦ κρυσταλοειδοῦς, ὥστε σοι τὸ σχῆμα δόξει τοῦ πλατυνθέντος νεύρου παραπλήσιον ἀμφιβλήστρῳ γεγονέναι, διὸ καὶ προσηγόρευσαν ἀμφιβληστροειδῆ χιτῶνα τουτὶ τὸ σῶμα, καὶ εἰ περιελὼν ὅλον αὐτὸ πειραθείης ὁμοῦ πᾶν ἀθροῖσαι, μόριον ἐγκέφαλός σοι φανεῖται, καὶ εἰ δείξαις γέ τινι μὴ τεθεαμένῳ πόθεν ἠθροίσθη, φύσει μέρος ὑπάρχειν ἐγκεφάλου τὸ δεικνύμενον σῶμα καὶ ἀπιστήσει κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτὸ περιέχεσθαι. τοσαύτῃ μὲν ὑπεροχῇ τῆς κατασκευῆς ὀφθαλμὸς κέχρηται παρὰ τἄλλα τῶν αἰσθήσεων ὄργανα, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν εἰς ὅσον αὐτοῦ τὸ πρῶτον αἰσθητὸν ἀκριβέστερόν τ᾽ ἐστὶ καὶ λεπτομερέστερον, ἢ τοῖς ἄλλοις εἰς τοσοῦτον καὶ τῆς ἐγκεφάλου φύσεως αὐτὸ ἐπιπλέον ἐκείνων μετειληφέναι. οὔτε γὰρ εὑρήσεις αὐτὴν ἔτι τὴν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον οὐσίαν, ἐν οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων, οὔτε κατὰ τὰς κοιλίας, ὡς ἐν αὐτῷ πνεύματος ψυχικοῦ τοσοῦτον πλῆθος, εἰκότως δ᾽ ὡς ἔφην οὕτω κατεσκευάσθη δεόμενος ὀργάνῳ χρῆσθαι τῷ πέριξ ἀέρι. καὶ γίνεται δὲ τοιοῦτον ὄργανον αὐτῷ πρὸς τὴν τῶν αἰσθητῶν οἰκείαν διάγνωσιν οἷον ἐγκεφάλῳ τὸ νεῦρον, ὥσθ᾽ ὃν ἔχει λόγον ἐγκέφαλος πρὸς τὸ νεῦρον, τοιοῦτον ὀφθαλμὸς ἔχει πρὸς τὸν ἀέρα, τὸ δ᾽ οἰκεῖον αἰσθητὸν ὄψεως, ὅπερ καὶ πρῶτον αὐτῆς αἰσθητὸν ὠνόμασα, τὸ τῶν χρωμάτων ἐστὶ γένος, ἐκείνου μὲν
* γὰρ πρώτου τε καὶ καθ᾽ αὑτὴν καὶ μόνη τῶν ἄλλων αἰσθάνεται καθάπερ ἡ γεῦσις τῶν χυμῶν, συνδιαγιγνώσκειν δ᾽ αὐτῷ τὸ κεχρωσμένον σῶμα καθάπερ ἡ γεῦσις τὸ τοὺς χυμοὺς ἔχον, ἀλλ᾽ ἡ μὲν γεῦσις, ὁμοίως ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσιν ἐπὶ τὸ τοῦ ζῴου σῶμα περιμένει παραγενέσθαι τὸ αἰσθητόν, ἡ δ᾽ ὄψις ἐκτείνεται διὰ μέσου τοῦ ἀέρος ἐπὶ τὸ κεχρωσμένον, ὅθεν αὐτῇ μόνῃ συνδιαγιγνώσκειν ὑπάρχει τῇ χροιᾷ τοῦ βλεπομένου, τό τε μέγεθος αὐτοῦ καὶ τὸ σχῆμα, μὴ δὲ τούτου δυναμένης αἰσθάνεσθαι αἰσθήσεως ἄλλης, ὅτι μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ἐνίοτε τῆς ἁφῆς, ἐξείργασται γοῦν τὸ τοσοῦτον ὁ λόγος ἐν τῷ πέμπτῳ περὶ ἀποδείξεως. τῇ δ᾽ οὖν ὄψει πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει καὶ θέσιν καὶ διάστημα συνδιαγιγνώσκειν, τοῦ κεχρωσμένου σώματος, οὐδενὸς τῶν ἄλλων αἰσθέσθαι δυναμένου. ὅσοι δ᾽ ἐπιχειροῦσι καὶ ὀσφρήσει καὶ ἀκοῇ τὴν θέσιν τοῦ τὸν ἀτμὸν ἀποπέμποντος σώματος, ἢ τοῦ πλήξαντος τὸν ἀέρα μεταδιδόναι τῆς διαγνώσεως ὅπως ἁμαρτάνουσιν, οὐ νῦν καιρὸς ἐρεῖν, εἴρηται γὰρ ἐπὶ πλεῖστον ὑπὲρ ἁπάντων τῶν κατὰ τὰς δύο αἰσθήσεις φαινομένων ἐν τῷ πέμπτῳ περὶ τῆς ἀποδείξεως, ὥσπερ γ᾽ ἔφαμεν ἐν ᾗ πραγματείᾳ γυμνασάμενός τις ἑτοιμότερον ἀκολουθήσει τοῖς νῦν λεγομένοις, ἐπιδέδεικται γὰρ ἐν ἐκείνοις ἅπαντα μαρτυροῦντα τῷ τὸ βλεπόμενον σῶμα καθ᾽ ὃν ἂν ὑπάρχει τόπον ὁρᾶσθαι, φαίνεται δὲ τοῦτ᾽ ἐναργῶς, καὶ δι᾽ αὐτῆς τῆς αἰσθήσεως, ὅθεν οὐδ᾽ οἱ γεωμετρικοὶ μετ᾽ ἀποδείξεως, ἀλλ᾽ αὐτόθεν ὡς ἐναργὲς αὐτὸ τιθέασι, καίτοι τοῦ γε κατ᾽ εὐθείας ὁρᾶν ἡμᾶς γραμμάς, ἢ τοῦ τὴν ὄψιν, ἐπειδὰν ἀκριβῶς τινὶ λείῳ καὶ στίλβοντι προσπέσῃ, κατὰ τὴν ἴσην ἀνακλᾶσθαι γωνίαν, ἣ προσήκουσιν ἀποδείξεις φέρουσί τινες, εἴπερ οὖν ἡ ὄψις μόνη τῶν ἄλλων αἰσθήσεων αἰσθάνεται τοῦ κινοῦντος αὐτὴν αἰσθητοῦ διὰ μέσου τοῦ ἀέρος, οὐχ ὡς βακτηρίας τινός, ἀλλ᾽ ὡς ὁμοειδοῦς τε καὶ συμφυοῦς ἑαυτῇ μορίου, καὶ μόνῃ τοῦτ᾽ ἐξαίρετον αὐτῇ δέδοται, μετὰ τοῦ καὶ δι᾽ ἀνακλάσεως ὁρᾶν, εἰκότως ἐδεήθη πνεύματος ἄνωθεν ἐπιρρέοντος αὐγοειδοῦς, ὃ προσπῖπτον τῷ πέριξ ἀέρι, καὶ οἷον ἐπιπλῆττον αὐτὸν ἑαυτῷ συνεξομοιώσει, δεόντως οὖν εἰρήκαμεν, αὐγοειδὲς μὲν εἶναι τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον, ἀεροειδὲς δὲ τὸ τῆς ἀκοῆς, ἀτμοειδὲς δὲ τὸ τῆς ὀσμῆς, καὶ τὸ μὲν τῆς γεύσεως, ὑγρόν, τὸ δὲ τῆς ἁφῆς, γεῶδες, οὐδὲ γὰρ οἷόν τ᾽ ἦν ἑτέρως ἔχειν αὐτὰ τῆς ἐκ τῶν ὁμοίων ἀλλοιώσεως χρῄζοντα, καὶ τοῦτ᾽ ἄρ᾽ ἦν ὃ βούλεται δηλοῦν ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐν οἷς φησί. Γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ᾽ ὕδωρ, Αἰθέρι δ᾽ αἰθέρα δῖαν, ἀτὰρ, πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον. αἰσθανόμεθα γὰρ ὄντως τῷ μὲν γεωδεστέρῳ τῶν αἰσθητηρίων, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἁφή, τῆς γεώδους φύσεως ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, τῷ δ᾽ αὐγοειδεστάτῳ τῆς ὄψεως, τῆς αὐγοειδοῦς, καθάπερ γε καὶ τῷ κατὰ τὴν ἀκοὴν ἀεροειδεῖ γιγνομένῳ, τῶν ἰδίων ἀέρος παθημάτων ἡ διάγνωσις ἀποτελεῖται, καὶ μὴν δὴ καὶ τῷ κατὰ τὴν γεῦσιν ὑγρῷ καὶ σπογγοειδεῖ τὴν φύσιν

ὄντι,

ὄντι, τῶν χυμῶν ἡμῖν αἴσθησις γίγνεται. λοιπὸν δ' ἐστὶ τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον, οὐκ ἐν τοῖς κατὰ τὴν ῥῖ-
να πόροις, ὡς οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ἀλλ' ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἔμπροσθεν ἐγκεφάλου κοιλιῶν, εἰς ἅπερ ἀνήκουσιν
οἱ κατὰ τὴν ῥῖνα πόροι. κατὰ τοῦτο γάρ τοι τὸ μόριον, ἀτμοειδεστάτας εἶναι συμβέβηκε τὰς κοιλίας αὐ-
τοῦ, γέγραπται δὲ τῷ βουλομένῳ, καὶ περὶ τοῦδε βιβλίον ἐν ἡμέτερον, ᾧ καὶ τὸ ἐπίγραμμά ἐστι περὶ τοῦ
τῆς ὀσφρήσεως ὀργάνου. πέμπτον γὰρ δὴ τοῦτ' ἐστὶν αἰσθητήριον, οὐκ ὄντων πέντε στοιχείων, ἐπειδὴ τὸ τῶν ὀ-
σμῶν γένος, ἐν τῷ μεταξὺ τὴν φύσιν ἐστὶν ἀέρος καὶ ὕδατος, ὡς καὶ Πλάτων εἶπεν ἐν Τιμαίῳ μετὰ τὴν δὲ
τὴν ῥῆσιν, μεταβάλλοντος γὰρ ὕδατος εἰς ἀέρα, ἀέρος τε εἰς ὕδωρ ἐν τῷ μεταξὺ γεγόνασιν ὀσμαὶ σύμ-
πασαι. λέγει δὲ καὶ περὶ τοῦ τῆς ὄψεως ὀργάνου, ὅτι πυρός ἐστι τοῦ καθαρωτάτου γένους, ὅσπερ αὐτὸς αὐγήν
» τε καὶ φῶς ὀνομάζει, διαφέρον ἄνθρακός τε καὶ φλογὸς, φησὶ γοῦν. μετὰ δὲ ταῦτα δεῖ νοεῖν, ὅτι πυρός
10 τε γένη πολλὰ γέγονεν, οἷον, φλὸξ, τό τ' ἀπὸ τῆς φλογὸς ἀπιὸν, ὃ καίει μὲν, οὔ, φῶς δὲ τοῖς ὄμμασι πα-
» ρέχει, τό τε φλογὸς ἀποσβεσθείσης, ἐν τοῖς διαπύροις καταλειπόμενον αὐτοῦ. τούτων οὖν τῶν τριῶν γε-
νῶν τὸ μὴ καῖον μὲν ὡς αὐτὸς ἔφη, φῶς δὲ τοῖς ὄμμασι παρέχον, ἐν τῷ τῆς ὄψεως ὀργάνῳ πλεῖστόν ἐστιν,
» ὃ καὶ τοῦτο πάλιν αὐτὸς ἐδήλωσεν ἐν αὐτῷ τῷ βιβλίῳ τῷ Τιμαίῳ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. τῶν δ' ὀργάνων
» πρῶτον μὲν φωσφόρα συνετεκτήναντο ὄμματα, τοιάδε ἐνδήσαντες αἰτίᾳ, τοῦ πυρὸς ὅσον τὸ μὲν καίειν
» οὐκ ἔσχε, τὸ δὲ παρέχειν φῶς ἥμερον οἰκεῖον ἑκάστης ἡμέρας σῶμα ἐμηχανήσατο γίγνεσθαι, τὸ γὰρ ἐντὸς
» ἡμῶν ἀδελφὸν ὂν τούτου πῦρ εἰλικρινὲς ἐποίησαν, διὰ τῶν ὀμμάτων ῥεῖν λεῖον καὶ πυκνὸν, ὅλον μὲν, μάλι-
» στα δὲ τὸ μέσον συμπιλήσαντες τῶν ὀμμάτων, ὥστε τὸ μὲν ἄλλο ὅσον παχύτερον, στέγειν πᾶν, τὸ τοιοῦτον
» δὲ μόνον αὐτὸ καθαρὸν διηθεῖν. ὁποῖον μὲν οὖν τι τὸ τῆς ὄψεώς ἐστιν ὄργανον, ἐν τούτοις ἐδήλωσεν. ὅπως δὲ
» ὁρῶμεν, ἐν τοῖς ἐφεξῆς συνάπτων γοῦν τοῖς προειρημένοις φησίν. ὅταν μὲν οὖν μεθημερινὸν ᾖ φῶς
20 περὶ τὸ τῆς ὄψεως ῥεῦμα, τότ' ἐκπῖπτον ὅμοιον πρὸς ὅμοιον συμπαγὲς γενόμενον ἓν σῶμα, οἰκειωθὲν ξυνέστη κα-
» τὰ τὴν τῶν ὀμμάτων εὐθυωρίαν, ὅπηπερ ἀντερείδει τὸ προσπῖπτον, ἔνδοθεν πρὸς ὃ τὸ ἔξω συνέπεσεν, ὁμοιο-
» παθὲς δὴ δι' ὁμοιότητα πᾶν γενόμενον, ὅτου τε ἂν αὐτό ποτε ἐφάπτηται, καὶ ὃ ἂν ἄλλο ἐκείνου, τούτῳ
» τὰς κινήσεις διαδιδὸν εἰς ἅπαν τὸ σῶμα, μέχρι τῆς ψυχῆς αἴσθησιν παρέσχετο ταύτην ᾗ δὴ ὁρᾶν φαμεν,
αὗται μὲν αἱ τοῦ Πλάτωνος ῥήσεις, αὐγοειδὲς τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον εἶναι λέγοντος, αἴσθησίν τε γίγνεσθαι
δι' αὐτοῦ τῶν κατὰ τὴν αὐγὴν παθημάτων, ὥσπερ τῶν κατὰ τὸν ἀέρα διὰ τῆς ἀκοῆς, τῷ γὰρ ὁμοίῳ τὸ ὅ-
μοιον εἰς τὴν τῶν παθημάτων ἀφικνεῖται κοινωνίαν, δύο δὲ σημαινούσης ἁπάσης τῆς τοιαύτης λέξεως, οἵαν
» καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐποιήσατο λέγων, γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ. ἓν μὲν, ὅτι δι' ὀργάνου τοιοῦδε,
δεύτερον δὲ, ὅτι διὰ δυνάμεως τοιᾶσδε, τὸ μὲν ὡς δι' ὀργάνου, συγχωρητέον ἀληθὲς εἶναι. τὸ δ' ὡς διὰ δυνάμεως οὐκέτι,
τὸ γάρ τοι πρῶτον αἰσθητικὸν ὅτι περ ἂν ᾖ κοινὸν ἁπασῶν ἐστι τῶν κατὰ μέρος αἰσθήσεων, ὡς καὶ τοῦτο Πλάτων
30 ἐν ἄλλοις τέ τισι, καὶ μέντοι κἀν Θεαιτήτῳ διδάσκει κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ συγγράμματος ἔνθα φησὶ, δεινὸν γάρ
» που ὦ παῖ, εἰ πολλαί τινες ἐν ἡμῖν ὥσπερ ἐν δουρείοις ἵπποις αἰσθήσεις ἐγκάθηνται, ἀλλὰ μὴ εἰς μίαν τινὰ ἰδέαν
» εἴτε ψυχὴν, εἴθ' ὅτι δεῖ καλεῖν πάντα ταῦτα συντείνει, ᾗ διὰ τούτων οἷον ὀργάνων αἰσθανόμεθα ὅσα αἰσθη-
» τά. καὶ κατασκευάζων γε διὰ πλειόνων ἑξῆς ὁ Πλάτων τὸν λόγον ὧδέ φησι. θερμὰ καὶ σκληρὰ καὶ κοῦ-
» φα καὶ γλυκέα δι' ὧν αἰσθάνῃ, ἆρ' αὐτοῦ σώματος ἕκαστα τίθης, ἢ ἄλλου τινός. οὐδενὸς ἄλλου. ἦ καὶ ἐθελήσεις
» ὁμολογεῖν ἃ δι' ἑτέρας δυνάμεως αἰσθάνῃ, ἀδύνατον εἶναι δι' ἄλλης ταῦτ' αἰσθέσθαι, οἷον ἃ δι' ἀκοῆς, δι' ὄψεως
» ἢ ἃ δι' ὄψεως, δι' ἀκοῆς. πῶς γὰρ οὐκ ἐθελήσω. εἴ τι ἄρα περὶ ἀμφοτέρων διανοῇ, οὐκ ἂν διά γε τοῦ ἑτέρου
» ὀργάνου, οὐδ' αὖ διὰ τοῦ ἑτέρου περὶ ἀμφοτέρων αἰσθάνοιο ἄν. οὐ γὰρ οὖν. περὶ δὴ φωνῆς, καὶ τῆς χρόας,
» πρῶτον μὲν αὐτὸ τοῦτο περὶ ἀμφοτέρων διανοῇ, ὅτι ἀμφοτέρω ἐστόν. ἔγωγε. οὐκοῦν καὶ ὅτι ἑκάτερον μὲν
» ἑκατέρου ἕτερον, ἑαυτῷ δὲ ταὐτόν. τί μήν, καὶ ὅτι ἀμφοτέρω δύο. ἑκάτερον δὲ ἕν. καὶ τοῦτο. οὐκοῦν καὶ
40 εἴτε ἀνομοίω εἴτε ὁμοίω ἀλλήλοιν δυνατὸς εἶ ἐπισκέψασθαι. ἴσως. ταῦτα δὴ πάντα διά τινος περὶ αὐτῶν δια-
» νοῇ, οὔτε γὰρ δι' ἀκοῆς, οὔτε δι' ὄψεως, οἷόν τε τὸ κοινὸν λαμβάνειν περὶ αὐτῶν, ἔτι δὲ καὶ τόδε τεκμήριον
» περὶ οὗ λέγομεν, εἰ γὰρ δυνατὸν εἴη ἀμφοτέρω σκέψασθαι ἆρ' ἐστὸν ἁλμυρὼ, ἢ οὔ, οἶσθ' ὅτι ἕξεις εἰπεῖν ᾧ
» ἐπισκέψῃ καὶ τοῦτο οὔτε ὄψις οὔτε ἀκοὴ φαίνεται, ἀλλά τι ἄλλο. τί δ' οὐ μέλλει εἴ γε διὰ τῆς γλώττης δύ-
» ναμις. καλῶς λέγεις, ἡ δὲ δὴ διά τινος δύναμις τό τ' ἐπὶ πᾶσι κοινὸν καὶ τὸ ἐπὶ τούτοις δηλοῖ σοι ᾧ
» τὸ ἐστὶν ὀνομάζεις, καὶ τὸ οὐκ ἔστι, καὶ ἃ νῦν δὴ ἠρωτῶμεν περὶ αὐτῶν πᾶσι ποῖα ἀποδώσεις ὄργανα,
» δι' ὧν αἰσθάνεταί ἡμῶν τὸ αἰσθανόμενον ἕκαστα. ἔν τε οὖν τούτοις ὁ Πλάτων ὥσπερ οὖν κἀν τοῖς ἐφεξῆς,
ἐν ἄλλοις τέ τισι διαλόγοις ἐδίδαξεν ἡμᾶς περὶ τῆς κοινῆς δυνάμεως, ἥτις ἐξ ἐγκεφάλου διὰ τῶν νεύ-
ρων, εἰς ἕκαστον τῶν αἰσθητηρίων ἀφικνουμένη τῶν ἐν αὐτοῖς ἀλλοιώσεων αἰσθάνεται, ὡς εἴγε δυνατὸν
ἦν τοῖς ἰδίοις παθήμασιν αὐτῆς. ἀλλ' ὅτι συναλλοιωθῆναι παρὰ τὸ φωτοειδὲς ὄργανον, ἢ τοῖς τῶν ἀτμῶν
50 ἕτερόν τι τοῦ ἀτμοειδοῦς ἢ τοῖς τοῦ ἀέρος, ἄλλο τι παρὰ τὸ ἀεροειδὲς, ἢ τοῖς τῶν ὑγρῶν ἕτερόν τι πα-
ρὰ τὸ γευστόν τε καὶ πλῆρες χυμῶν, οὐκ ἂν ἐγεγόνει τὰ τῶν αἰσθητηρίων ὄργανα. νυνὶ δ' οὐχ οὕτως ἔχει, τὰ
μὲν γοῦν ἐν τοῖς ἀντιβαίνουσι σώμασιν, ὅσα περ ἦν ἴδια τῆς οἰκείας διαφορᾶς, ἅπαντι μορίῳ νεύρων με-
ταλαβόντι, δυνατὸν αἰσθάνεσθαι, διότι μὴ δὲ παθεῖν ἅπαν ὑπὸ τῆς τοῦ γηΐνου σώματος προσβολῆς ἐ-
πιτήδειον ἐστί. ἦν δ' αὐτῶν πρώτη μὲν ἡ κατ' ὀξύτητα καὶ ἀμβλύτητα, δευτέρα δ' ἡ κατὰ θερμότητα
καὶ ψυχρότητα, κατὰ συμβεβηκὸς δ' αἱ λοιπαὶ, μέγεθός τε καὶ σχῆμα, καὶ κίνησις, καὶ ἀριθμὸς, αἱ καὶ

μετὰ συλλογισμοῦ καὶ μνήμης, οὐ μόνον ἧς αἰσθήσεως ἐλέχθησαν γνώμονες, κατά γε τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ὅλην ἐν τῇ περὶ τῆς ἀποδείξεως πραγματείᾳ, καθ' ἣν πρώτην ἀξιῶ γεγυμνάσθαι τὸν ἀκριβῶς ἕπεσθαι τοῖς νῦν λεγομένοις ἐφιέμενον, ὥσπερ δὲ τὰ τῆς ἁπτικῆς αἰσθήσεως αἰσθητὰ δι' ἀντιβάσεως, οὕτω τὰ τῆς γευστικῆς δι' ὑγρότητός τε καὶ χυμῶν εἰς γνῶσιν ἥκει, καὶ ἣν ξηρανθεῖσα ποτὲ τύχῃ σφοδρῶς ἡ γλῶττα, διαφθείρεται τῶν χυμῶν ἡ διάγνωσις, μὴ δυναμένου τοῦ παθόντος αὐτὸ διακρίναι τί μὲν ὀξὺ, τί δὲ πικρόν ἐστιν ἢ δριμὺ, τί δὲ αὐστηρὸν, ἢ στρυφνὸν, ἢ ὅλως στῦφον, ὥσπερ οὐδὲ τί μὲν γλυκὺ τί δ' ἁλμυρόν. ἐμφράξεως δὲ γινομένης τῶν πόρων τῆς ῥινὸς, ἡ ἐκ τῶν ὀσμῶν αἴσθησις ἀπόλλυται, καθάπερ γε καὶ ἡ τῶν φωνῶν ἐὰν ἐμφραχθῇ τὰ ὦτα, μὴ διϊκνουμένης εἰς ἑκάτερον τῶν ὀργάνων τῆς οἰκείας ἀλλοιώσεως, εἰς μὲν τὸ ἀτμοειδὲς, ἐκ τῶν ὀσμῶν, ἀτμὸς γὰρ ἡ τούτων οὐσία, εἰς δὲ τὸ ἀεροειδὲς, ἐκ τῶν φωνῶν, ἐπειδὴ καὶ τούτων ἀήρ ἐστιν ἡ οὐσία. ταῖς τοιαύταις ἐμφράξεσιν, ἀνάλογόν ἐστι καὶ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάθημα, καλεῖται δὲ ὑπόχυσις, ἐμφράττεται δὲ ἐν αὐτῷ τῆς ἡλιοειδοῦς αὐγῆς ὁ κατὰ τὸν ῥαγοειδῆ χιτῶνα πόρος, ὡς μηκέτι συνάπτεσθαι τὸ τῆς ὄψεως ἴδιον ὄργανον, τῷ περιέχοντι τὸν ὅλον ὀφθαλμὸν ἔξωθεν ἀέρι, τοῦτ' οὖν αὐτὸ καὶ κατ' ἐκείνην τὴν ῥῆσιν ὁ Πλάτων ἐδήλωσεν ἔνθα φησί. σωματοειδὲς δὴ καὶ ὁρατὸν αὐτὸ τέλειον γενόμενον εἶναι, χωρισθὲν δὲ πυρὸς, οὐδὲν ἄν ποτε ὁρατὸν γένοιτο, οὐδὲ ἁπτὸν ἄνευ τινὸς στερεοῦ, στερεὸν δὲ οὐκ ἄνευ γῆς, ὅθεν ἐκ πυρὸς καὶ γῆς, τὸ τοῦ παντὸς σῶμα ἀρχόμενον συνιστὰν ὁ θεὸς ἐποίει, ἐκ πυρὸς γὰρ καὶ γῆς πεποιῆσθαι φησὶ τὸ σῶμα τοῦ παντὸς, ἵν' ὁρατόν τε καὶ ἁπτὸν ᾖ, διὰ τοῦτ' οὖν καὶ τὰ κατὰ τῶν ζώων σώματα, τὸ μὲν ἁπτικὸν ὄργανον γεῶδές ἐστι, τὸ δὲ ὀπτικὸν πυροειδὲς, ἅπερ ἀλλοιοῦσθαι μὲν ἠδύνατο καὶ χωρὶς αἰσθήσεως εἰ μὴ μετεῖχε νεύρων, αἰσθάνεται τῆς ἀλλοιώσεως μετουσίᾳ τούτων, οὐκοῦν ἀλλοίωσίς ἐστιν ἡ αἴσθησις ὥς ἔνιοι φασὶν, ἀλλὰ διάγνωσις ἀλλοιώσεως, οὐ μὴν οὐδ' ἀρκεῖ λείαν ἢ τραχεῖαν ἐν τῷ σώματι γενέσθαι κίνησιν εἰς ἡδονῆς, ἢ πόνου γένεσιν, ἀλλὰ χρὴ προσελθεῖν αἴσθησιν ἑκατέρᾳ τῶν τοιούτων κινήσεων, εἰ δὲ καὶ τὴν διάθεσιν αὐτὴν ἐθέλοις καλεῖν ὀδύνην ἢ πόνον, οὔ μοι διαφέρει, μόνον γὰρ ἀξιῶ σε μεμνῆσθαι τῆς διαφορᾶς ἀλλήλων τήν τε διάθεσιν ἣν ἴσχει τὰ σώματα τῆς φύσεως ἐξιστάμενα καὶ τὴν αἴσθησιν αὐτῆς, ἐπεὶ πῶς γε καθάπερ Ἱπποκράτη κέκληται πρὸς ἡ αἴσθησις μόνη, πόνος, ἔνθα φησὶν, ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος τὰ πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τούτοισιν ἡ γνώμη νοσεῖ. τοὺς γὰρ βεβλαμμένους ὁτιοῦν μέρος οὕτως σφοδρῶς, ὡς εἰ μὴ παρεφρόνουν ἀλγεῖν, ὠνόμασε πονοῦντας. ὅταν οὖν φησὶ ὀδύνη γίγνεται, καὶ διὰ τὸ θερμὸν, καὶ διὰ τὸ ψυχρὸν, καὶ διὰ τὸ πλεῖον, καὶ διὰ τὸ ἔλαττον καὶ ἐν μὲν τοῖσιν ἐψυγμένοισι τοῦ σώματος, διὰ τὸ θερμὸν μὲν, ἐν δὲ τοῖσι τεθερμασμένοισι διὰ τὸ ψυχρὸν, καὶ τοῖσι τὴν φύσιν διαφθειρομένοισιν ὀδύναι γίγνονται, μὴ νομίσῃς αὐτὸν ἀλλοίωσίν τινα βραχεῖαν φάναι, ἀλλὰ σφοδρᾶς ἀλλοιώσεως αἴσθησιν, ἥτις αἴσθησις οὐ δύναται γενέσθαι χωρὶς τῆς τοῦ πάσχοντος σώματος εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐξαλλαγῆς, ἡ δέ γε βραχεῖα μεταβολὴ τῶν σωμάτων, αἴσθησιν μὲν ἐργάζεται διαγνωστικὴν τῆς τοῦ ποιήσαντος δυνάμεως, ὅταν γ' αἰσθητικὸν ὑπάρχῃ δηλονότι τὸ ἀλλοιούμενον, ὀδύνην δ' οὐδέπω παρέχει, πάσχει δ' ἑτοίμως τὰς βραχείας μεταβολὰς ἀπὸ τῶν ὁμογενῶν ἕκαστον, αὐτίκα γέτοι τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον, ἐπειδὴ χρωμάτων ἐχρῆν αὐτὸ διαγνωστικὸν ὑπάρχειν, αὐγοειδὲς ἐγένετο, μόνων τῶν τοιούτων σωμάτων ἀλλοιοῦσθαι πεφυκότων ὑπὸ χρωμάτων, ὡς δηλοῖ καὶ ὁ περιέχων ἀὴρ ἡνίκα μάλιστα καθαρὸς ὑπάρχει τηνικαῦθ' ὑπὸ χρωμάτων ἀλλοιούμενος. ἰδεῖν γοῦν ἐστιν, ὅταν ἐν ἀέρι τοιούτῳ τις ὑπὸ δένδρῳ κατακείμενος ᾖ, τὸ τοῦ δένδρου χρῶμα περιεχόμενον αὐτῷ, καὶ τὸ τοῦ τοίχου δὲ χρῶμα πολλάκις ἀὴρ λαμπρὸς ψαύσας ἐδέξατό τε καὶ διεκόμισεν ἐφ' ἕτερον σῶμα, καὶ μάλισθ' ὅταν ᾖ τὸ χρῶμα κυανοῦν, ἢ ξανθοῦν, ἢ ὁπωσοῦν ἑτέρως εὐανθές. καὶ μὴν δὴ καὶ ὥσπερ ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς αὐτῷ τῷ ψαῦσαι μόνον ὁ πᾶς ἀὴρ ἀθρόως ὁμοιοῦται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ τοῦ χρώματος, αὐτίκα μεταβάλλεται. ταυτὶ μὲν οὖν ὀρθότατα καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους εἴρηται, περί τε τῆς παραχρῆμα μεταβολῆς τῶν οὕτως ἀλλοιουμένων, ὡς κινδυνεύειν ἄχρονον εἶναι, καὶ περὶ ταύτην, καὶ διό τι πέφυκεν ὑπὸ χρωμάτων ὁ λαμπρὸς ἀὴρ ἀλλοιούμενος, ἄχρι τοῦ τῆς ὄψεως ὀργάνου διαπέμπων τὴν ἀλλοίωσιν, οὐ μὴν ὅπως γε τὴν θέσιν, ἢ τὸ μέγεθος ἢ τὸ διάστημα γνωρίζομεν ἑκάστου τῶν αἰσθητῶν εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ καὶ συλλογιζόμενοι περὶ τὸ δόγμα πολλοὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ, κατάφοροι γίγνονται ψευδόμενοι, μήτ' ὀσμῶν μήτε φωνῶν συνενδεικνυμένων τῶν τόπων ὅθεν ἥκουσιν, ὡς ἐν τῷ τόπῳ δέδεικται περὶ ἀποδείξεως, καὶ μὴν δὴ καὶ τὸ διὰ τῶν κατόπτρων, ὅσα τε ἄλλα στιλπνὰ σώματα, ποτὲ μὲν ἡμᾶς αὐτοὺς θεᾶσθαι, ποτὲ δὲ ἄλλους τινὰς ἐκ πλαγίων, ἢ ὄπισθεν ὥσπερ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, πλὴν Πλάτωνος, οὕτω καὶ Ἀριστοτέλει μάχεται, μόνου τοῦ χρώματος δυναμένου κατ' ἀνάκλασιν ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ὄψιν ἀφικέσθαι. μορφῆς δ' ἢ μεγέθους, οὐκέτι, μορφὴν μὲν γὰρ τῆς ποικιλίας τῶν περὶ τὰ μόρια σχημάτων ἐργαζομένης, οὔτ' ἐπιτυποῦσθαι δυνατὸν ἀπ' αὐτῶν τινὰ γενέσθαι προσβολὴν τοῖς κατόπτροις, οὔτ' εἰ καὶ γένοιτο χωρὶς τοῦ κλασθῆναι τὴν ἀνάκλασιν ἐφ' ἡμᾶς ἀφικέσθαι. πιθανώτερα γὰρ ὅσον ἐπὶ τῷδε τὰ κατ' Ἐπίκουρον εἴδωλα, τὸ δὲ μέγεθος ἔτ' ἀδυνατώτερον ἐγκαταβαίνειν τῇ κόρῃ, καίτοι δεῖν γε ταῖς ἁπάντων τῶν ἄλλων καταβάλλειν δόξαις, ὥσπερ τις μικρὸν παρέρχεται. περὶ μὲν τοῦ διαστήματός τε καὶ τῆς θέσεως ἐπιχειροῦντες σοφίζεσθαι, τὴν δὲ τοῦ μεγέθους διάγνωσιν ὅπως γίγνεται, παρερχόμενοι, καίπερ διαρρήδην αὐτῷ ἀναφέρουσι

τῶν ἀνατρεπόντων τὰς δόξας. ἀδύνατον γὰρ αἰσθέσθαι τοῦ μεγέθους τῶν ὁρατῶν, ἄνευ τοῦ θεωρεῖσθαι τὸ βλε-
πόμενον, ἐν ᾧπερ ἂν ὑπάρχῃ τόπῳ, καίτοι περὶ τῆς ἀνακλάσεως ἣν ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐφ' ἡμᾶς ὁ Ἀριστο-
τέλης ἥκειν λέγει, τῷ λόγῳ δοκεῖ μοι κατανενοηκέναι τὴν ἀτοπίαν, οὐδαμόθι τολμῶν αὐτῇ χρῆσθαι, πα-
ραλλόμενος δ' ὡς ἀπίθανον ἀεί, καὶ γὰρ ὅπως ἴρεις γίγνεται, καὶ ὅπως ἅλως ἢ περὶ τὸν ἥλιον ἢ τὴν σε-
λήνην, οἵ τ' ἀνθήλιοι καὶ οἱ παρήλιοι καλούμενοι, τά τε διὰ τῶν κατόπτρων ὁρώμενα διερχόμενος, εἰς ἀνά-
κλασιν ὄψεως ἀναφέρει πάντα, μηδὲν διαφέρειν λέγων, ἢ τὴν ὄψιν ἀνακλᾶσθαι νομίζειν, ἢ τὰς ἀπὸ τῶν ὁρω-
μένων ἀλλοιώσεις τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος ὁμοιότατον, κατά γε τοῦτο σοφιζόμενος Ἀσκληπιάδῃ τῷ τῆς ὁλ-
κῆς ἀντὶ τοῦ τῆς φορᾶς ὀνόματι χρωμένῳ, τὸ γὰρ ἀπίθανον τῆς φορᾶς ὑπειδόμενος ἐπετόλμησε τῇ μεταθέσει
τῆς προσηγορίας. οὕτως οὖν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐπειδὴ σαφῶς ἠπίστατο τὰς κατὰ μέρους ἀπιθάνους εὑρεῖν
10 τὰς ὀπτικὰς αἰτίας, εἰ φυλάττει τὴν ἑαυτοῦ δόξαν, ἐπὶ τὴν ἀλλοτρίαν ἀφίκετο, μηδὲν διαφέρειν λέγων ὁ-
ποτέρως ἂν ἑρμηνεύῃ, καίτοι δικαιότατ' εἴποι πρὸς αὐτὸν ἄν τις. εἰ μηδὲν διαφέρει λέγειν οὕτως, ἢ
ἐκείνως, τί καταλιπὼν τὴν ἀληθῆ τε καὶ σὴν δόξαν ἀλλοτρίαν χρῇ ψευδεῖ, εἰς γὰρ τοὐναντίον σοι περιτρα-
πήσεται τὸ σόφισμα, μηδεμίαν αἰτίαν εἰπόντι τῆς ἀλόγου τῶν δογμάτων μεταλλαγῆς, ὥστε ὑποπτευ-
θήσῃ μᾶλλον ἢ πιστευθήσῃ. καὶ μὴν εἰ διότι πιθανώτερον σοι τὸ λέγειν ἐστὶ, διὰ τοῦτο φαίης προσκεχρῆ-
σθαι δόγμασιν ἀλλοτρίοις, ἐρωτηθήσεται πάλιν αὐτοῦ τοῦ πιθανοῦ τὴν αἰτίαν, εἰ γὰρ ἡ ψευδὴς δόξα τὰς
κατὰ μέρος ἁπάσας αἰτίας πιθανωτέρας ἔχει τῆς ἀληθοῦς, ἀπιστηθήσεται πάντ' αὐτοῦ τὰ τῶν προβλη-
μάτων βιβλία. τὸ μὲν οὖν διὰ μέσου τοῦ ἀέρος ὁρᾶν ἡμᾶς, ἐναργές ἐστι καὶ πᾶσιν ὁμολογούμενον. ἡ ζήτη-
σις δὲ ἐπὶ τῷδε γίγνεται, πότερον ὡς δι' ὁδοῦ τινὸς μέσης ἀπὸ τῶν ὁρωμένων ἀφικνεῖταί τι πρὸς ἡμᾶς, ἢ
τοιοῦτον ὄργανον ὁ ἀήρ ἐστιν ἡμῖν εἰς τὴν τῶν ὁρατῶν διάγνωσιν, οἷόνπερ τὸ νεῦρον εἰς τὴν τῶν ἁπτῶν. οἴονται
20 μὲν οὖν οἱ πλεῖστοι καὶ διὰ τοῦ νεύρου τὴν ἀπὸ τῶν προσπιπτόντων ἀλλοίωσιν ἀναδιδομένην, ἐπὶ τὸ τῆς ψυ-
χῆς ἡγεμονικὸν εἰς διάγνωσιν ἄγειν ἡμᾶς αὐτῶν, οὐκ ἐννοοῦντες ὡς οὐκ ἂν ἡ τῆς ὀδύνης αἴσθησις ἐγίγνετο κατὰ
τὸ τεμνόμενον, ἢ θλώμενον, ἢ καόμενον μόριον, εἰ μὴ καὶ τῆς αἰσθήσεως ἡ δύναμις ἦν ἐν αὐτοῖς. ἔχει δ' ἐναν-
τίως, ἢ δοξάζουσιν ἐκεῖνοι τὸ ἀληθές, αὐτό τε γὰρ τὸ νεῦρον ἐγκεφάλου μόριόν ἐστιν, οἷόνπερ ἀκρέμων, ἢ βλά-
στημα δένδρου, τό τε μόριον εἰς ὃ τὸ μόριον ἐμφύεται τὴν δύναμιν αὐτοῦ δεχόμενον εἰς ὅλον ἑαυτῷ διαγνωστικὸν
γίνεται τῶν ψαυόντων αὐτοῦ. παραπλήσιον οὖν τι κἀπὶ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος γίγνεται, πεφωτισμέ-
νος γὰρ ὑφ' ἡλίου, τοιοῦτον ἐστὶν ἤδη τῆς ὄψεως ὄργανον, οἷον τὸ παραγιγνόμενον ἐξ ἐγκεφάλου πνεῦμα. πρὶν
φωτισθῆναι δὲ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ πνεύματος εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς βολῆς ἀποτελουμένην ἀλλοίωσιν, ὁμοιοπα-
θὲς ὄργανον οὐ γίγνεται. μὴ τοίνυν ὡς διὰ βακτηρίας τοῦ πέριξ ἀέρος ὁρᾶν ἡμᾶς οἱ στωϊκοὶ λεγέτωσαν, ἡ γὰρ
τοιαύτη διάγνωσις ἀντιβαινόντων ἐστὶ σωμάτων κατὰ συλλογισμὸν, ἔτι μᾶλλον οὐ πληττοῦ δ' αἰσθητικὴ ἡ τοῦ
30 ὄμματος αἴσθησις ἡμῖν ἐστιν, οὔτε τῆς σκληρότητος ἢ μαλακότητος, ἀλλὰ χρόας, καὶ μεγέθους, καὶ θέσεως,
ὧν οὐδὲν ἡ βακτηρία διαγνῶναι δύναται. πολὺ τοίνυν ἄμεινον, ὡς ἐν ἐσφαλμένοις Ἐπίκουρος ἀπεφήνατο τῶν
στωϊκῶν, ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τῶν ὁρατῶν οὐδὲν ἄγουσιν ἄχρι τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως. ὁ δ' Ἐπίκουρος ἀπεφήνατο ἄγειν,
καὶ πολύ γε τούτου κρείττων Ἀριστοτέλης, οὐκ εἴδωλον σωματικὸν, ἀλλὰ ποιότητα δι' ἀλλοιώσεως τοῦ πέριξ
ἀέρος ἀπὸ τῶν ὁρατῶν ἄγων ἄχρι τῆς ὄψεως, εὐλαβήθη γὰρ ὅλως αἰσθητικὸν ποιῆσαι τὸν πέριξ ἀέρα, καί-
τοι τήν τε σάρκα σαφῶς ὁρῶν αἰσθητικὴν γιγνομένην, ἐκ τῆς ἀφικνουμένης εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς δυ-
νάμεως. τί δὲ χαλεπόν ἐστι τὴν ἡλιακὴν αὐγὴν αἰσθητικὴν ὑποθέσθαι, οἷον μάλιστα τὸ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς
πνεῦμα τὸ παραγόμενον ἐξ ἐγκεφάλου προδήλως ὁρᾶται, φωτοειδὲς καὶ γάρ ἐστιν. εἰ δὲ καὶ περὶ ψυχῆς οὐ-
σίας ἀποφήνασθαι χρὴ δυοῖν θάτερον ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ἢ τοῦτ' εἶναι τὸ οἷον αὐγοειδές τε καὶ αἰθερῶδες σῶ-
μα, λεκτέον αὐτὴν, εἰς ὃ κἂν μὴ βούλωνται κατ' ἀκολουθίαν ἀφικνοῦνται στωϊκοί τε καὶ Ἀριστοτέλης, ἢ αὐ-
40 τὴν μὲν ἀσώματον ὑπάρχειν οὐσίαν, ὄχημά τε τὸ πρῶτον αὐτῆς εἶναι τουτὶ τὸ σῶμα, δι' οὗ μέσου τὴν πρὸς
τἆλλα σώματα κοινωνίαν λαμβάνει. τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ δι' ὅλου λεκτέον ἡμῖν ἐκτετάσθαι τοῦ ἐγκεφάλου,
τῇ δέ γε πρὸς αὐτὸ κοινωνίᾳ τὸ κατὰ τὰς ὄψεις αὐτῶν πνεῦμα φωτοειδὲς γίγνεσθαι. περὶ μὲν οὖν τῆς Ἀρι-
στοτέλους τε καὶ τῶν στωϊκῶν δόξης ὀλίγον ἀναβάλλομαι. τὸ δὲ τὴν αἴσθησιν τῶν αἰσθητῶν γίγνεσθαι δι' ἀλ-
λοιώσεώς τε καὶ διαγνώσεως, ἐξ ὧν εἶπον δῆλον. ἀλλοιοῦται μὲν οὖν τὸ τῆς αἰσθήσεως ὄργανον, ἡ διάγνωσις
δ' αὐτοῦ τῆς ἀλλοιώσεως γίγνεται ἐκ μιᾶς δυνάμεως κοινῆς πάντων τῶν αἰσθητηρίων ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐπιρρεού-
σης, τὴν δὲ ἀρχὴν αὐτῶν, εἴτε κοινὴν αἴσθησιν, εἴτε πρῶτον αἰσθητικὸν ἐθέλοις ὀνομάζειν, οὐ διοίσει. καὶ ταύ-
την ἔδειξεν ὁ πρόσθεν λόγος, ἐγκέφαλον οὖσαν, ἀφ' οὗ πάντα τὰ μόρια αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν ἔχει καθη-
κόντων ἑτέρων μὲν νεύρων εἰς τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα, διαγνώσεως ἕνεκα τῶν αἰσθητῶν, ἑτέρων δὲ τῶν κι-
νούντων αὐτὰ, τά γε κινεῖσθαι δεόμενα, καθάπερ ὀφθαλμούς τε καὶ γλῶτταν καὶ ὦτα. καὶ γὰρ οὖν καὶ
50 ταῦτα τοῖς πλείστοις τῶν ζώων κινεῖται, μυῶν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ περιλαμβανόντων αὐτά. δι' ὧν αἱ καθ' ὁρ-
μὴν ἅπασαι κινήσεις τοῖς ζώοις εἰσὶν ἐξ ὧν ἁπάντων μαρτυρεῖται προσηκόντως εἰρῆσθαι τὸν ἐγκέφαλον ἀρ-
χὴν εἶναι, τοῦτο μὲν αἰσθήσεως ἁπάσης τοῖς ζώοις, τοῦτο δὲ τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως. εἰ δέ γε μὴ διὰ ταῦτα
τινὸς ἕνεκα ἄλλου γέγονεν, ἢ διότι τὰς μήνιγγας ἔξωθεν αὐτῷ περιέτεινεν ἡ φύσις. εἴπερ ἐν ἐκείναις μὲν
ἐστὶν ἡ τῆς ψυχῆς ἀρχὴ, μάτην δ' ἐγκέφαλος ἐγένετο, διατί δ' ἑκάστη τῶν κοιλιῶν αὐτοῦ τιτρωσκομένη κίν-
δυνον ὀξύτατον ἐπιφέρει, διὰ τί δ' ἀπ' αὐτοῦ πάντα πέφυκε τὰ νεῦρα καὶ ὁ νωτιαῖος μυελὸς, ὃς ὅτι μὲν ἀπο-
βλάστημα τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον οὐσίας ἐστὶν, ἐναργῶς φαίνεται διὰ τῶν ἀνατομῶν, ὡς μὴ δὲ τοὺς μαγείρους

ἀγνοεῖν, ὁποίαν δέ τινα τὴν δύναμιν ἔχει, μαθήσῃ ῥᾳδίως, ὡς εἰ πρότερον μὲν ἐπὶ τὴν ἀνατομὴν ἀφικόμε-
μενος ἴδοις ἀπ' αὐτοῦ νεῦρα φυόμενα τὸν ἀριθμὸν ἑξήκοντά που. καταμάθοις δ' ἑκάστου τὴν χρείαν ἐνδειξαμέ-
νης τῆς κατασκευῆς αὐτῶν ἅμα τοῖς γιγνομένοις παθήμασιν ἐπὶ ταῖς τομαῖς. ἡ μέν γε κατασκευὴ παρα-
πλησία τοῖς ἀπ' ἐγκεφάλου φυομένοις, τῆς μὲν δὴ ἐντεριώνης ἑκάστου τῶν νεύρων, ἀπ' αὐτοῦ τοῦ νωτιαίου βλα-
στανούσης, ἐν κύκλῳ δ' αὐτῷ τῶν μηνίγγων περιλαμβανουσῶν. ἔχει γὰρ δὴ καὶ ὁ νωτιαῖος ὁμοίως ἐγκεφάλῳ
τὰς μήνιγγας ἕνεκα τῆς αὐτῆς χρείας, ἃς εἰ καὶ περιέλοις ἑκάστου τῶν ἀποφυομένων νεύρων οὐδὲν βλάπτεται
τὸ μέλος, εἰς ὃ τὸ νεῦρον ἐμφύεται, μαρτυροῦντος καὶ τοῦδε τοῦ φαινομένου σκεπάσματα μὲν εἶναι τὰς μήνιγγας
ἐγκεφάλου τε καὶ νωτιαίου. τὴν δὲ τῆς αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως δύναμιν, ἐν τοῖς ὑπ' αὐτῶν περιεχομένοις ὑ-
πάρχειν, ὅταν οὖν διατέμῃς τὴν ἐντεριώνην τοῦ νεύρου, παραχρῆμα τὸ μέλος εἰς ὃ τὸ νεῦρον ἀφικνεῖται φαίνε-
ται παντάπασιν ἀναίσθητόν τε καὶ ἀκίνητον. ὅτι δὲ καὶ ὁ νωτιαῖος αὐτὸς ἀπ' ἐγκεφάλου τὴν ἀρχὴν ἔχει τῶν
δυνάμεων, εὔδηλον ἐκ τοῦ διατμηθέντος αὐτοῦ καθ' ὁτιοῦν μέρος, ὅσον μὲν ἀνωτέρω τῆς τομῆς ἐστιν, ὑπὲρ
διαφυλάττεσθαι, τοῦ κατωτέρω δὲ τὴν αἴσθησιν ἀπόλλυσθαι παραχρῆμα, καὶ τὴν κίνησιν ἁπάντων
τῶν ἀπ' αὐτοῦ λαμβανόντων τὰ νεῦρα μυῶν, ἀναισθήτων τε καὶ ἀκινήτων γιγνομένων. Ἐρα-
σίστρατος μὲν οὖν εἰ καὶ μὴ πρόσθεν, ἀλλ' ἐπὶ γήρως γε τὴν ἀληθῆ τῶν νεύρων ἀρχὴν
κατενόησεν. Ἀριστοτέλης δὲ μέχρι παντὸς ἀγνοήσας, εἰκότως ἀπορεῖ χρείαν εἰ-
πεῖν ἐγκεφάλου. τίνα δ' ἐστὶν ἃ λέγει, καὶ ὅπως ἐξελέγχεται, μαθεῖν ἔνε-
στί σοι τὸ περὶ χρείας μορίων ὄγδοον ὑπόμνημα τῆς ἡμετέρας
πραγματείας ἀναγνόντα, καθάπερ γε καὶ ὅτι τοῦτο ἁπάν-
των τῶν δογμάτων ὧν διῆλθον Ἱπποκράτους ἐστὶν ἡγε-
μών, ἐν ἄλλοις τέ τισι κἀν τοῖς περὶ Ἱπποκράτους
ἀνατομῆς ὑπομνήμασι δέδεικται, διὸ καὶ
νῦν οὐ γέγραφα τὰς ῥήσεις ὥσπερ
τὰς Πλάτωνος, ὅπως μὴ δὶς
ὑπὲρ τῶν αὐτῶν λέ-
γοιμι, τοῦ Πλά-
τωνος δὲ
κατ'
ἄλλην οὐδὲ μίαν μεμνημονευκὼς πρα-
γματείαν, εἰκότως ἐν τῇδε παρεθέμην.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΔΟΓΜΑΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ. θ'.

Περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπισκέψασθαι προθέμενοι, πρῶτον μὲν, ἐπεδείξαμεν ἀναγκαιότατον ὑπάρχειν ἰατρικῇ τε καὶ φιλοσοφίᾳ. εἴτε πλείους εἰσὶ δυνάμεις αἱ διοικοῦσαι τὸν ἄνθρωπον, εἴτε μία, βεβαίως ἐξευρεῖν. ἐφεξῆς δ' ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτῶν ἁψάμενοι κατὰ τὸν ἀποδεικτικὸν νόμον, ἔννοιαν ὁμολογουμένην ἔφαμεν εἶναι τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ τὸ κατάρχειν αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως τῆς κατὰ προαίρεσιν, οὐδὲν ὡς πρὸς τὰ παρόντα διαφέροντος, ἢ κατὰ προαίρεσιν, ἢ καθ' ὁρμὴν εἰπεῖν. εὔδηλον δὲ, ὅτι ἕτεραι μὲν εἰσὶν αἱ κινήσεις ἐκτεινόντων τε καὶ συστελλόντων τὰ κῶλα, βαδιζόντων τε καὶ τρεχόντων, ἑστώτων τε καὶ καθημένων, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα πραττόντων. ἕτεραι δ' αἱ κατὰ τὴν καρδίαν τε καὶ τὰς ἀρτηρίας, οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν ἀποτελούμεναι. καθάπερ καὶ τρίτον ἄλλο γένος κινήσεων, αἱ περὶ τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν. ἀλλ' ἀπό γε τῶν προαιρετικῶν ἀρξάμενοι καθ' ἃς καὶ τὸ καλούμενον ἰδίως ἡγεμονικόν ἐστι τῆς ψυχῆς, ἐν αὐτοῖς ἐδείκνυμεν ἠρωτῆσθαι μόνον ἐπιστημονικῶς ἀπὸ τοῦ ζητουμένου τῆς οὐσίας ἔχοντα τὰς προτάσεις ὄντα τοιοῦτον. ὅπου τῶν νεύρων ἡ ἀρχὴ, ἐνταῦθά ἐστι τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν. αὕτη μὲν ἡ τοῦ λόγου κυριωτάτη πρότασις ὡμολογημένη πᾶσιν ἰατροῖς τε καὶ φιλο-

10 σόφοις. ἡ δ' ἑτέρα πρόληψις αὐτῆς. ἀληθὴς μὲν, ἡ ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ. ψευδὴς δὲ, ἡ ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐν τῇ καρδίᾳ. γράφειν μὲν ταύτην τὴν πρότασιν, ἢ καὶ λέγειν τοῖς ἀπείροις ἀνατομῆς, δυναμένου τινὸς, οὐ μὴν δεῖξαι γε δυναμένου. πάντα γὰρ ἐν τοῖς ζώοις τὰ μόρια νεύρων μετέχει. τὰ μὲν, ἄντικρυς ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου παραγινομένων εἰς αὐτά. τὰ δὲ διὰ μέσου τοῦ νωτιαίου. πρῶτοι τοίνυν μακρολογίας αἴτιοι κατέστησαν οἱ καταψευσάμενοι τῶν φαινομένων, οὐχ Ἱπποκράτης ἢ Ἐρασίστρατος, ἢ Εὔδημος, ἢ Ἡρόφιλος, ἢ Μαρῖνος, οἱ μετὰ τοὺς παλαιοὺς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τὴν ἀνατομικὴν θεωρίαν, ἠμελημένην ἀνακτησάμενοι. ὡς εἴ γε τὸ φαινόμενον ἐκ τῆς ἀνατομῆς εἶπον, οὐκ ἂν ἐμακρολογοῦμεν δι' ἀποδείξεως μιᾶς εὑρημένου τοῦ ζητουμένου. μακροτέρων οὖν λόγων ἐδεήθημεν εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ, διὰ τοὺς, ἃ μηδ' ὅλως εἶδον, ὡς ἀκριβῶς εἰδότας, ἐπιχειρήσαντας γράφειν, ἠναγκάσθημεν τε καὶ νεύρων, καὶ ἀρτηριῶν ἀνατομὴν ἐπὶ κεφαλαίων ἐν αὐτῷ διελθεῖν. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῶν ἠρωτημένων λόγων περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ τοὺς πιθανωτάτους ἀπεδείξαμεν οὐ κα-

30 τὰ τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ὑπ' αὐτῶν συντεθέντας, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐγγὺς τῶν ἐνδόξων διαλεκτικοὺς ἔθος ἐστὶν Ἀριστοτέλει καλεῖν. ἐνίους δὲ πορρωτέρω, οὓς διαιροῦμεν εἴς τε τοὺς ῥητορικούς τε καὶ τοὺς σοφιστικούς. ἔπραξα δὲ τοῦτο καὶ τοῦ προκειμένου μὲν ἕνεκεν αὐτοῦ, καὶ διὰ τοὺς ἑταίρους δὲ βουλομένους ἐκ παραλλήλου τῶν λόγων ἔχειν τὰς διαφορὰς, ἐφ' ἑνὸς προβλήματος ἐσομένης τῆς γυμνασίας ταύτης εἰς πολλὰ χρησίμης. ἐπεὶ δὲ καὶ τοιοῦτόν τινα λόγον ὁ Χρύσιππος ἔγραψεν. ἔνθα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς, ἐνταῦθα καὶ τὸ ἡγεμονικόν. τὰ δὲ πάθη τῆς ψυχῆς ἐν καρδίᾳ, ἐν ταύτῃ ἄρα καὶ τὸ ἡγεμονικόν. ἐδείκνυον αὐτὸ τὸ ζητούμενον αὐτὸν, ἐν τῷ κυριωτάτῳ λήμματι λαμβάνοντα. Πλάτωνος γὰρ εἰρηκότος. ἐν μὲν τῇ κεφαλῇ τὸ λογιστικὸν ὑπάρχειν. ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ τὸ θυμοειδές. ἐν ἥπατι δὲ τὸ ἐπιθυμητικὸν, ἐχρῆν αὐτὸν ἐλέγξαι πρότερον ὅσα κατασκευάζων ἑαυτοῦ τὸ δόγμα διῆλθεν ὁ Πλάτων, οὐχ ἁπλῶς ἀποφηνάμενος, ἀξιοπιστοτέραν ἡγεῖσθαι τὴν ἰδίαν ἀπόφασιν, τῶν ὑπὸ Πλάτωνος εἰρημένων λόγων. ἐδείκνυον δὲ, καὶ ὡς οὐδ' ἐπεχείρησέ που τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων ὁ Χρύσιππος ἀντειπεῖν

40 τοῖς τοῦ Πλάτωνος λόγοις. ἅπαντες μὲν οὖν ὅσοι μηδέπω φιλοσοφίας ἦσαν ἠμμένοι γεωμέτραι, καὶ ἀριθμητικοὶ, καὶ λογιστικοὶ, καὶ ἀστρονόμοι, καὶ ἀρχιτέκτονες, ἔτι τε μουσικοὶ καὶ γνωμονικοὶ, καὶ ῥητορικοὶ, καὶ γραμματικοὶ, καὶ ὅλως εἴτις ἐν τέχνῃ λογικῇ γεγύμνασο, πᾶσιν βεβαίαν ἔχουσιν ἐστὶ λέγεσθαι μὲν τοὺς τῶν ἄλλων λόγους, ὅσους ἐγράφεσαν ὑπὲρ ἡγεμονικοῦ ψυχῆς. ἀληθεῖς δ' εἶναι τοὺς Ἱπποκράτους, καὶ Πλάτωνος. ἐπεὶ δὲ τὰ τοῦ Χρυσίππου βιβλία, τὰ περὶ παθῶν γεγραμμένα, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου ὡς ἐν ἐκείνοις ἀπέδειξεν ὁ ἀνὴρ ἐν τῷ λογιστικῷ τῆς ψυχῆς εἶναι τὰ πάθη, τοὺς θυμοὺς, καὶ τοὺς φόβους, καὶ τὰς λύπας, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, δι' ἐκείνους ἠναγκάσθην ἐπιδεικνύναι μὴ μόνον ψευδῶς εἰρηκότα πολλὰ κατὰ τὰ περὶ τῶν παθῶν βιβλία τὸν Χρύσιππον, ἀλλὰ καὶ μαχομένως αὐτῷ. καὶ κατὰ τοῦτο προσέθηκα τοῖς πρώτοις δύο βιβλίοις, ἕτερα τρία, δείξας εὐθέως ἐν αὐτοῖς, ὅτι καὶ Ποσειδώνιος ὁ ἐπιστημονικώτατος τῶν στωϊκῶν διὰ τὸ γεγυμνάσθαι κατὰ γεωμετρίαν ἀπέστη τε τοῦ Χρυσίππου, καὶ δείκνυσιν ἐν τῇ περὶ παθῶν πραγματείᾳ, διοικουμένους ἡμᾶς ὑπὸ τριῶν δυνάμεων, ἐπιθυμητικῆς τε καὶ θυμοειδοῦς καὶ λογιστι-

50 κῆς. τῆς δ' αὐτῆς δόξης ὁ Ποσειδώνιος ἔδειξεν εἶναι καὶ τὸν Κλεάνθην. καὶ μέντοι καὶ τὸν περὶ τῶν ἀρετῶν λόγον ταύταις ταῖς ἀρχαῖς ὀρθῶς φησὶ περαίνεσθαι, καὶ δείκνυσιν αὐτὸ τοῦτο διὰ μεγάλης πραγματείας ἰδίᾳ γεγραμμένης αὐτῷ. ὥστ' οὐκ ἐγὼ τοῦ μήκους τῶν λόγων αἴτιος, ἀλλ' οἱ προπετῶς ἐπαινοῦντες τὰ γεγραμμένα Χρυσίππῳ, περί τε τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ, καὶ περὶ παθῶν, ἃ πάντ' ἐγνώκειν ἐγὼ παρελθεῖν ἐάσας ἀνέλεγκτα. θεοὺς δ' ἅπαντας ἐπικαλοῦμαι μάρτυρας, ὡς τοὺς ἀναισχύντους τῶν λόγων ἐλέγχους, αὐτὸς αἰδοῦμαι. βέλτιον εἶναι νομίζων ἀγνοεῖσθαι τοῖς πολλοῖς αὐτοὺς, ὅπως μὴ βλάπτοιντο θεώμενοι φιλοσόφους ἄνδρας, ἃ μηδέποτ' εἶδον, ὡς ἰδόντας, γράφοντας. ἧττον γὰρ αἰδοῦνται, καὶ αὐτοὶ φωραθῆναι ψευδόμενοι. αἰδεσθῆναι δ' ἐστὶ, καὶ οἱ μὴ γινώσκουσιν ἐν φιλοσοφίᾳ γεγηρακότες ἄνδρες. ὁ εἷς μόνος οὗτος ἠρώτηται λόγος ἀποδεικτικῷ νόμῳ περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ. καθ' ὃν ἡ μὲν ἀληθὴς πρόσληψις ἐστὶν ἐγκέφαλον εἶναι τῶν νεύρων ἀρχήν. ἡ ψευδὴς

δὲ τὴν καρδίαν. ὥστε οὐ μόνον ἐν πέντε βιβλίοις οὐκ ἦν ἀνάγκη γραφῆναι τὸν περὶ ψυχῆς ἡγεμονικοῦ λόγον,
ἀλλ' οὐδὲ δι' ἑνὸς ὅλου πρός γε τοὺς μεμαθηκότας ὁποῖόν τι πρᾶγμά ἐστιν ἀπόδειξις ἐπιστημονική. προσήκου-
σα μὲν ὡς ἐγώ φημι φιλοσόφοις μᾶλλον, ἢ γεωμέτραις, ἀριθμητικοῖς τε, καὶ λογιστικοῖς, ἀστρονόμοις τε, καὶ ἀρ-
χιτέκτοσιν, οὐ μὴν ἠσκημένοις γ' αὐτοῖς ὥσπερ ἐκείνοις. διὰ τοῦτ' οὖν Εὐκλείδης μὲν ἐν θεωρήματι τῷ πρώτῳ
κατὰ τὸ τῶν φαινομένων βιβλίον ἀπέδειξε δι' ὀλιγίστων ἐπῶν τὴν γῆν μέσην εἶναι τοῦ κόσμου, καὶ σημείου καὶ
κέντρου λόγον ἔχειν πρὸς αὐτόν, ἣν οἱ μαθόντες οὕτω πιστεύουσι τῷ συμπεράσματι τῆς ἀποδείξεως, ὡς καὶ τὸ τὰ
δὶς δύο, τέτταρα εἶναι. τῶν φιλοσόφων δ' ἔνιοι τοιαῦτα ληροῦσι περὶ μεγέθους τε καὶ θέσεως γῆς, ὡς αἰδεσθῆ-
ναι τινὰ περὶ τοῦ παντὸς ἐπιτηδεύματος. ὅπου γὰρ οἱ μὲν ἀεὶ παρακελευόμενοι, μηδὲν μήτε πράττειν, μήτε λέ-
γειν, προπετῶς οὕτω φαίνονται τοιοῦτοι. τῶν δ' εἰρημένων ἄνωθεν ἀντιτεχνιτῶν, οὐδεὶς μὲν ἑαυτὸν νομίζει
10 σοφὸν ὡς ἐκεῖνοι. ταῖς δ' ἀποδείξεσι προσηκόντως χρῶνται, μηδαμόθεν μαχόμενοι μηδὲ διαφωνοῦντες ἀλλήλοις,
μηδὲ ἀναισχύντως ἀποφαινόμενοι περὶ ὧν οὐκ ἴσασι. πῶς οὐκ ἄν τις αἰδεσθείη περὶ παντὸς τοῦ τῆς φιλοσοφίας
ἐπιτηδεύματος, οὕτως γοῦν ὁ ἀληθὴς λόγος ἐστὶ βραχύς, ὡς ἐγὼ δείξω σοι δι' ὀλίγων συλλαβῶν περαινόμενον αὐ-
τὸν ὄντα τοιοῦτον. ἔνθα τῶν νεύρων ἡ ἀρχή, ἐνταῦθα τὸ ἡγεμονικόν. ἡ δ' ἀρχὴ τῶν νεύρων ἐν ἐγκεφάλῳ ἐστίν, ἐνταῦ-
θα ἄρα τὸ ἡγεμονικόν. ἔστι μὲν οὗτος λόγος ἐννέα, καὶ τριάκοντα συλλαβῶν. ὅπερ ἐστὶν ἴσον, καὶ ἡμίσεως ἐπῶν ἑξαμέ-
τρων. ἕτερος δ' ἐστὶν πέντε τῶν πάντων ἐπῶν. ἔνθα τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ἐπιφανέστερον κινεῖ τὰ μόρια τοῦ σώμα-
τος, ἐνταῦθα παθητικὸν τὸ τῆς ψυχῆς ἐστίν. ἀλλὰ μὴν ἡ καρδία φαίνεται μεγάλην ἐξαλλαγὴν ἴσχουσα τῆς κι-
νήσεως ἐν θυμοῖς, καὶ φόβοις, ἐν ταύτῃ ἄρα παθητικὸν τὸ τῆς ψυχῆς ἐστίν. εἰ δὲ συνθείης ἀμφοτέρους τοὺς δύο
λόγους, οὐ πλειόνων τῶν ἑξαμέτρων ὀκτὼ τὸ συγκείμενον ἐξ αὐτῶν πλῆθος ἔσται. τίνες οὖν αἴτιοι τοῦ πέντε
βιβλία γραφῆναι περὶ τούτων, ἃ διὰ ὀκτὼ στίχων ἡρωικῶν, ἐπιστημονικὴν ἀπόδειξιν εἶχεν, οὐχ ἡμεῖς δήπου-
20 θεν, ἀλλ' οἱ μὴ βουλόμενοι γραμμικαῖς χρῆσθαι ἀποδείξεσι φιλόσοφοι, περὶ ὧν ἔφην αἰδεῖσθαι. τίνες δὲ
αἴτιοι τοῦ καὶ τὸ ἕκτον βιβλίον ἐν αὐτοῖς γραφῆναι περὶ τῆς τρίτης ἀρχῆς, μακροτέρου μὲν λόγου δεομένης,
οὐ μὴν ὥστε ὅλον ἐν πληρωθῆναι βιβλίον, οἱ μὴ γεγυμνασμένοι γραμμικῶν ἀποδείξεων ἀκούειν. ἐπεί τοι καὶ
τούτου τοῦ σκέμματος ἐν ὀλίγοις κεφαλαίοις ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις. ἐδείχθη γὰρ ἔν τε τοῖς φυτοῖς τὰ παχύτατα
μέρη τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἐκφυόμενα, καὶ τῶν προδεδειγμένων δυοῖν ἀρχῶν τῆς τῶν νεύρων, καὶ τῶν ἀρτηριῶν,
τὰ μέν, οἷον στελέχη, πρὸς ταῖς ἀρχαῖς εἶναι. τὰ δέ, ἀνάλογον κλάδοις, ἐν τῷ προσιέναι τὰ στελέχη γινόμενα.
τοῦτο μὲν ἓν λῆμμα, δι' ἐναργῶν ἀποδείξεων ἐδείχθη. δεύτερον δὲ ἐπ' αὐτῷ τῆς φυτικῆς ἐν ἡμῖν δυνάμεως, ἣν κοι-
νὴν ἔχομεν πρὸς τὰ φυτά, τὰς φλέβας ὑπάρχειν ὄργανα. καθηκουσῶν μὲν εἴς τε τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα
λεπτῶν φλεβῶν, ὥσπερ εἰς τὴν γῆν αἱ ῥίζαι τῶν δένδρων. ἁπασῶν μὲν ἀπὸ μιᾶς φλεβὸς πεφυκυιῶν, τῆς
ἐπὶ ταῖς πύλαις ἥπατος. αὖθις δὲ ἐκ τοῦ ἥπατος ἐκφυομένης μεγίστης φλεβός, ἣν κοίλην ὀνομάζουσιν, ἧς ὥσπερ
30 κλάδοις τισὶν σχίζονται φλέβες ἄλλαι πάντῃ τοῦ σώματος φερόμεναι. ἐξ ὧν ἐπεραίνετο ἡ τῶν φλεβῶν ἀρ-
χὴν τὸ ἧπαρ ὑπάρχειν, ᾧ πάλιν εἵπετο, καὶ τῆς κοινῆς πρὸς τὰ φυτὰ δυνάμεως ἀρχὴν εἶναι τοῦτο τὸ σπλάγχνον.
ἥν τινα δύναμιν ὁ Πλάτων ἐπιθυμητικὴν ὀνομάζει. αὕτη μὲν ἀπόδειξις μία τοῦ, τὸ ἧπαρ ἀρχὴν εἶναι τῆς ἐπιθυ-
μητικῆς δυνάμεως, καὶ τῶν φλεβῶν. ἑτέρα δ' ἐκ τοῦ μηδὲν ἄλλο μόριον εὑρίσκεσθαι κατὰ τὸ ζῶον ᾧ συμφυεῖς
εἰσὶν αἱ φλέβες ἅπασαι, λαμβανομένη. τὴν γὰρ ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἐκφυομένην φλέβα τὴν κοίλην
ἔνιοι φασὶ τῆς δεξιᾶς ἐν τῇ καρδίᾳ κοιλίας ἐκπεφυκέναι. εἴπερ οὖν ἀπ' ἐκείνης ἀνάλογον κλάδοις αἱ κατὰ
τὸ σῶμα πᾶν ἀποσχίζονται φλέβες, εἴη ἂν ἁπασῶν αὐτῶν ἀρχή, καρδία. ἀλλ' αἵ γ' ἐκ τῶν σιμῶν τοῦ ἥ-
πατος ἀνάλογον ῥίζαις εἰς τὴν γαστέρα τήν τε νῆστιν, καὶ τὸ λεπτὸν ἔντερον, καὶ τὸ τυφλόν, καὶ τὸ κῶλον, εἴς
τε τὸ ἀπευθυσμένον ὀνομαζόμενον, καὶ τὸν σπλῆνα, καὶ τὸ ἐπίπλοον ἥκουσαι φλέβες, οὐκ ἀπὸ ταύτης πεφύ-
κασιν, ἀλλ' ἔστιν ἑτέρα φλὲψ ἁπασῶν τούτων ἀρχὴ κατὰ τὰς πύλας τοῦ ἥπατος τεταγμένη. πῶς οὖν ἔτι ἀρ-
40 χὴ τῶν φλεβῶν ἡ δεξιὰ τῆς καρδίας ἔσται κοιλία. μήτε τῶν εἰρημένων φλεβῶν. μήτε πρὸς αὐταῖς τῶν ἐν
τοῖς σιμοῖς τοῦ ἥπατος συναπτομένων τῇ καρδίᾳ. ἧπαρ δὲ καὶ ταύταις ἁπάσαις συνῆπται ταῖς φλεψί, καὶ
ταῖς καθ' ὅλον τὸ σῶμα διὰ τῆς ἐκ τῶν κυρτῶν αὐτοῦ μερῶν ἐκπεφυκυίας, ἣν οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν κοί-
λην ὀνομάζουσι διὰ τὸ μέγεθος. Ἱπποκράτης δὲ καὶ ὅσοι τὰ τούτου πρεσβεύουσιν, ἡπατῖτιν ἀπὸ τοῦ σπλάγχνου
προσονομάζουσιν, ὅθεν ἐκπέφυκεν αὕτη. τοιγαροῦν ἤδη σοι δευτέρα περὶ ἥπατος ἀπόδειξις, ὡς ἁπασῶν ἐστὶ
φλεβῶν ἀρχή. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τῆς θρεπτικῆς δυνάμεως. ἄλλη δ' ἐκ περιουσίας τρίτη, τοιάδε τις. ἐὰν τὴν
δεξιὰν τῆς καρδίας κοιλίαν ἀρχὴν ὑποθώμεθα τῆς κοίλης φλεβός, ἐναντίως ἔσται τῷ φαινομένῳ, καὶ ἐν
ταῖς τῶν ἰχθύων ἀνατομαῖς εὑρισκομένῳ, οὐδενὸς οὖν αὐτῶν ἡ καρδία δεξιὰν ἔχει κοιλίαν, ὅτι μηδὲ πνεύ-
μων ἐστὶ τοῖς ζώοις ἐκείνοις. διατί δὲ γίνεταί τε καὶ συναπόλλυται πνεύμονι τῆς καρδίας ἡ δεξιὰ κοιλία
δέδεικταί μοι κατὰ τὴν περὶ χρείας μορίων πραγματείαν. ἐκ περιουσίας μὲν ὡς ἔφην, οὐ σμικρὰ τῷ δό-
50 γματι πίστις ἐστί, καὶ ἐκ τοῦ νῦν εἰρημένου λόγου. προσέρχεται δὲ καὶ ἄλλη τις ὁμοία τῇδε, τὴν εὐθύτητα τῆς
κοίλης ἡμῶν ἐπισκεπτομένων. ὁρᾶται γοῦν ἀπὸ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἄχρι τῶν σφαγῶν, ἅπαν μὲν αὐτῆς τὸ δε-
ξιὸν μέρος εὐθεῖαν μίαν ἄκλαστον φυλάττων αὐτήν. ἐκ δὲ τῶν ἀριστερῶν ἀπόφυσις εἰς τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς
καρδίας γιγνομένην. ἥν τινα φλέβα νομίζουσιν ἔνιοι τὸ πρέμνον, ὡς ἂν εἴποι τις, εἶναι τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶ-
μα φλεβῶν. εἰ δέ περ ἦν ἀληθὲς τοῦτο, πάντως ἂν ἐσχίζετο καὶ αὕτη μετὰ τὴν ἔκφυσιν, ὡσαύτως τῇ με-
γάλῃ ἀρτηρίᾳ. ἣν ὁμολογουμένως ἁπασῶν τῶν καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀρτηριῶν ἀρχὴν οὖσαν ἰδεῖν ἐστι κα-
τὰ τὸ πρῶτον ἐκφῦναι τῆς καρδίας διχῇ σχιζομένην. ὅπως τῶν μερῶν αὐτῆς. τὸ μὲν ἕτερον ἄνω.
τὸ δὲ ἕτερον ἐνεχθείη κάτω τοῦ σώματος. ὥστε καὶ εἰ ἡ κοίλη φλὲψ τῆς καρδίας ἐφύετο, πάντως ἂν καὶ
αὕτη παραπλησίως τῇ ἀρτηρίᾳ διχῇ σχισθεῖσα. τῷ μὲν ἑτέρῳ μέρει, πρὸς τὰς σφαγὰς ἀνηνέχθη. τῷ

δὲ ἑτέρῳ κατηνέχθη πρὸς τὸ ἧπαρ, οὗ μὴ φαινομένου δῆλον ἐστὶν οὐδὲ ἐκ τῆς καρδίας αὐτὴν ἄρχεσθαι.
αὗται τέτταρες ἀποδείξεις εἰσὶν εἰρημέναι κατὰ τὸ τῆς προκειμένης πραγματείας ἕκτον γράμμα τοῖς εἰ-
δόσι τί ποτ' ἐστὶν ἀπόδειξις, αὐτάρκως. εἴρηται δὲ καὶ ἄλλα τινὰ κατὰ τὸ βιβλίον εἰς πίστιν τοῦ δόγματος. οὐ
μὴν ἐπιστημονικήν γε τὴν ἀπόδειξιν ἔχοντα. καθάπερ οἱ πρῶτοι δύο λόγοι, καὶ μέντοι καὶ ἀντιλογία
τις εἴρηται πρὸς τοὺς ἑτέρους δοξάζοντας, ὥς γε ὅσον ἐπ' ἐμοί, διὰ βραχυτάτων ἃ ἤδη τὸ προκείμενον ἀπο-
δέδεικται, καὶ χρὴ τοῦ μήκους τῶν λόγων, οὐχ ἡμῖν ἐλέγχουσιν οὓς ἡμαρτημένους ἔγραψαν ἐκεῖνοι λόγους,
ἀλλὰ τοῖς συνθεῖσιν αὐτοὺς μέμφεσθαι. τεττάρων οὖν βιβλίων λογικῶν περὶ παθῶν γεγραμμένων Χρυσίππῳ
δυνάμενος ἀντειπεῖν, ἃ πρὸς αὐτὸν διηνέχθην διελέγχων μηκύνειν οὐχ ὑπέμεινα ταῦτα πρᾶξαι. καθάπερ οὐδ'
ὅσα περὶ τῆς τῶν ἀρετῶν διαφορᾶς ἔγραψεν ἐν τέτταρσι βιβλίοις. ὑπὲρ ὧν αὐτῷ καὶ ὁ Ποσειδώνιος μέμ-
10 φεται. ἀλλὰ καὶ περὶ τούτων ἐνδειξάμενος τοῖς ἀκούειν δυναμένοις ἐπιστημονικῶν ἀποδείξεων, ἀνεβαλό-
μην ἐπὶ σχολῆς αὖθις ἐπιδείξειν, ὅσα, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐναντιολογούμενος ἔγραψε, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐν-
αργῶς φαινομένων ἀλήθειαν. ἐκείνη μὲν οὖν ἡ πραγματεία καθ' ἑαυτὴν γέγραπται. νῦν δὲ ποθοῦσιν ἔχειν ἤδη
πολλοῖς τῶν φίλων τὰ κατάλοιπα τῶν Ἱπποκράτους, καὶ Πλάτωνος δογμάτων, ἐνταῦθα τρέψομαι. ἀρχὴν
ἀπὸ τῶν φυσικῶν στοιχείων ποιησάμενος. ὀνομάζεται μὲν οὖν στοιχεῖον ὅπερ ἂν ἐλάχιστον ᾖ μόριον ἐκείνου τοῦ
πράγματος οὗπερ ἂν ᾖ στοιχεῖον. ἐκ γὰρ τοῦ τῆς πρός τι κατηγορίας ἐστὶν ἡ στοιχεῖον φωνή. καθάπερ καὶ τοῦ μέ-
ρους. τότε γὰρ στοιχεῖον, τινός ἐστι στοιχεῖον. τότε μέρος, τινός ἐστι μέρος. ὥσπερ οὖν τῆς φωνῆς ἡμῶν ᾗ χρώμεθα
διαλεγόμενοι πρὸς ἀλλήλους, τέτταρα καὶ εἴκοσιν ἐστὶ στοιχεῖα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἁπάντων τῶν γεννητῶν, καὶ
φθαρτῶν σωμάτων ἐλάχιστα μόρια. γῆ, καὶ ἀήρ ἐστιν. ὕδωρ τε καὶ πῦρ. ἐλαχίστου δὲ λεγομένου τοῦ μηκέτι τομὴν
ἐγχωροῦντος. ἡ μὲν γὰρ κατὰ τὸ μέγεθος τομή, τοιοῦτον οὐδὲν ἐλάχιστον ἔχει. μόνη δὲ ἡ κατ' εἶδος ἵσταται ποτὲ
20 καθάπερ ἐπὶ τῆς φωνῆς. οὔσης γάρ τινος συνθέτου τοιᾶσδε. Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος. ὅλη μέν ἐστιν
αὕτη, μέρη δὲ τὸ μῆνιν. καὶ τὸ ἄειδε, καὶ τὸ θεά, καὶ τὸ Πηληϊάδεω, καὶ τὸ Ἀχιλλῆος. ἕκαστον δὲ τούτων πάλιν εἰς
τὰς συλλαβὰς τέμνεται, καὶ τῶν συλλαβῶν αὖθις ἑκάστη διαίρεσιν εἰς τὰ στοιχεῖα λαμβάνει. τῆς γοῦν πρώ-
της συλλαβῆς τῆς μὴ συγκειμένης ἐκ δυοῖν στοιχείων οὐδέτερον αὐτῶν εἰς ἄλλας ἑαυτοῦ φωνὰς ἐλάττους δύ-
* ναται τμηθῆναι. καὶ διὰ τοῦτο τὴν μὲν φωνὴν ἐλαχίστην τε καὶ ἄτμητον εἶναι φαμέν. ὡς καὶ τὸν δίωνα καλεῖν
ἔθος ἐστὶ τοῖς φιλοσόφοις ἄτομον οὐσίαν. οὕτως δὲ καὶ λόγον βραχύτατον εἴρηκεν ὁ Πλάτων, τὸν συγκείμενον
ἐξ ὀνόματος, καὶ ῥήματος. ὡς λόγον δηλονότι καλῶς βραχύτατον αὐτόν. ἕκαστον γὰρ τῶν κατ' εἶδος λεγομένων τε
καὶ νοουμένων, ὅταν μηκέτι χωρῇ τομὴν εἰς εἴδη πλείω, τοῖς τοιούτοις ὀνόμασι προσαγορεύομεν βραχύτα-
τον ἄτμητον, στοιχεῖον. περὶ μὲν οὖν τοῦ στοιχείου ὀνόματος ὅλον ἔχεις γεγραμμένον βιβλίον ἐν τῇ τῶν ἰατρι-
κῶν ὀνομάτων πραγματείᾳ. περὶ δὲ τῆς κατὰ μέγεθος τομῆς τῶν σωμάτων ἀποδέδεικται τοῖς γεωμετρι-
30 κοῖς ἀνδράσιν, ὡς οὐδέποτε στῆναι δυναμένης, ἀλλ' ἀεὶ τοῦ τεμνομένου μικρότερον ἑαυτοῦ τὸ μέγεθος ἔχοντος.
ἀπολειπομένης δὲ μόνης τῆς κατ' εἶδος τομῆς ὁμολογεῖται πάλιν αὖθις περὶ τῆς καθ' ἕκαστον γένος τῶν ὄν-
των ἄτομον εἶδος εἶναί τι τοιοῦτον ὁποῖόν ἐστιν ἐν τοῖς φυσικοῖς σώμασι στοιχεῖον, ἡ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ. ὅτε ἀὴρ καὶ
τὸ πῦρ. ἀποδείξεις δὲ τούτων οὐ δέομαι γράφειν ἐνταῦθα, φθάσαντος γραφῆναι ὑπομνήματος ἑτέρω-
θι περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων. ὃ σαφέστερον μὲν ἂν ἐγέγραπτο καθάπερ καὶ ἄλλα πολλά. μὴ πρὸς
μόνον ἀποβλέποντα τὸν λαμβάνοντά μου τὸ βιβλίον. ἀλλ' ὡς καὶ τῶν ἀμαθεστέρων ἐκείνου μελλόντων ὁμιλή-
σειν αὐτῷ. πολλῶν δ' ἔχειν φθασάντων, οὐκ ἔτ' ἔδοξέ μοι γράφειν ἄλλο τὸ εἶναι ὀλίγους τινὰς ἐν αὐτῷ λό-
γους μακροτέρας ἐξεργασίας δεομένους. ὧν οὐχ ἥκιστα καὶ οὗτος αὐτὸς ὁ νῦν εἰρημένος ὑπὲρ τῆς κατὰ τὸ
στοιχεῖον ἐννοίας ἐπὶ πλεῖστον μὲν ἐξειργασμένος, ὡς ἔφην ἐν ἑνὶ βιβλίῳ, διὰ κεφαλαίων δὲ νῦν εἴρηται μὲν
ὅσα που μᾶλλον ἂν εἴρητο κἂν τῷ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων, εἴπερ αὐτῶν συλλαβῶν τὸ στοιχεῖον ἐδεῖ-
40 το. γεγραμμένου δὲ τῷ Ἱπποκράτῃ βιβλίου περὶ φύσεως ἀνθρώπου, προστεθέντος δ' αὐτῷ, καὶ τοῦ περὶ διαί-
της μικροῦ βιβλιδίου. καί τινος παρεντεθείσης ἀνατομῆς φλεβῶν, ἣν ὁ διασκευάσας δοκεῖ μοι προσθεῖναι
τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, καὶ τῷ περὶ διαίτης, ἐξήγησίς ἐστι τὸ ἡμέτερον γράμμα τὸ περὶ τῶν καθ' Ἱππο-
κράτην στοιχείων τοῦ γεγραμμένου περὶ φύσιος ἀνθρώπου. τὴν δὲ ἐξήγησιν οὐχ οὕτως ἔχει γεγονυῖαν, ὡς εἰώθα-
σιν οἱ τὰς ἐξηγήσεις γράφοντες ποιεῖσθαι καθ' ἑκάστην λέξιν, ἀλλὰ τῶν συνεχόντων τὸ δόγμα μόνων, ἅμα ταῖς
οἰκείαις ἀποδείξεσιν, ἃς εἴπερ ἐθέλεις μανθάνειν, ἐπ' ἐκεῖνο μετάβηθι τὸ βιβλίον, ἐγὼ δ' οὐκ εἴωθα πολλάκις
τὰ αὐτὰ γράφειν ἐν διαφόροις ὑπομνήμασιν. ἀλλ' ἐνταῦθα τὰς μόνου τοῦ Πλάτωνος παραγράψω ῥήσεις.
ἐν αἷς ἠκολούθησε τῷ Ἱπποκράτει τὰ σώματα ἡμῶν, ἐκ γῆς, καὶ πυρός. ἀέρος τε καὶ ὕδατος συγκεῖσθαι λέ-
γων. εἰρημένου δ' αὐτοῦ τούτου, καὶ κατὰ τἆλλα βιβλία, νῦν ἡμῖν ἀρκέσει τὴν ἐκ τοῦ Τιμαίου παραγράψαι
» ῥῆσιν ἔχουσαν ὧδε. τεττάρων γὰρ ὄντων γενῶν, ἐξ ὧν συμπέπηγε τὸ σῶμα, γῆς, πυρός, ὕδατός τε καὶ ἀέρος. τού-
50 των ἡ παρὰ φύσιν πλεονεξία, καὶ ἔνδεια, καὶ τῆς χώρας μετάστασις ἐξ οἰκείας ἐπ' ἀλλοτρίαν γιγνομένη. πυρός
» τ' αὖ καὶ τῶν ἑτέρων, ἐπειδή γε πλείω ἑνὸς ὄντα τυγχάνει τὸ μὴ προσῆκον ἕκαστον ἑαυτῷ προσλαμβάνειν. καὶ
» πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, στάσεις καὶ νόσους παρέχει. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει σαφῶς ἐδήλωσεν ὁ Πλάτων. οὐ μόνον ἐκ
γῆς καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, καὶ πυρὸς γεγονέναι τὰ σώμαθ' ἡμῶν. ἀλλὰ καὶ διότι διὰ ταῦτα μέτρῳ μὲν
ἀλλήλοις κεκραμένα κατὰ φύσιν ἔχομεν. ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῷ ὑγιαίνομεν. ἐλλείποντος δέ τινος, ἢ πλεονά-
σαντος, ἢ μεταστάντος εἰς ἀλλοτρίαν χώραν, νοσοῦμεν. ὅτι μὲν οὖν ἥ τε πλεονεξία, καὶ ἡ ἔνδεια διαφθείρει τὴν
εὐκρασίαν, ἐν ᾗ τῶν πρώτων σωμάτων ἡ ὑγεία, πρόδηλον δ' ὅτι καὶ ἡ μετάστασις, ἐὰν ἐννοήσωμεν, ὡς τοῖς κα-
τὰ τὸν θώρακα, καὶ τὰς τραχείας ἀρτηρίας ὀργάνοις αἵματος, ἢ τινὸς ἄλλου χυμοῦ παρεμπεσόντος συγχω-
ρεῖσθαι τὴν ἄμεμπτον ὑγίειαν αὐτῶν, ἔν τε τοῖς κατὰ γαστέρα, καὶ ἔντερα, καὶ φλέβας, καὶ σάρκας. ἀέρω-

» δοῦς οὐσίας ἀθροισθείσης. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Πλάτων διὰ τῶν συνεχῶν τῇ προειρημένῃ ῥήσει διδάξει περὶ
» λείπων ὧδε. παρὰ φύσιν γὰρ ἑκάστου γιγνομένου καὶ μεθισταμένου. θερμαίνεται μὲν, ὅσα ἂν πρότερον
» ψύχηται. ξηρὰ δ' ὄντα, εἰς ὕστερον γίγνεται ὑγρότερα. καὶ κοῦφα δὴ καὶ βαρέα καὶ πάσας πάντη με-
» ταβολὰς δέχεται. μόνως γὰρ δή φαμεν κατὰ ταὐτὸν ταὐτῷ, καὶ ὡσαύτως καὶ ἀνάλογον προσγιγνόμενον καὶ ἀ-
» πογιγνόμενον ἐάσει ταὐτὸν ὂν αὐτῷ σῶον, καὶ ὑγιὲς μένειν. ὃ δ' ἂν πλημμελήσει τι, τούτων ἐκτὸς ἀπιὸν, ἢ προσ-
» ιὸν, ἀλλοιότητας παμποικίλας, καὶ νόσους φθοράς τε ἀπείρους παρέξεται. ὅτι μὲν οὖν ἐκ γῆς καὶ πυ-
ρὸς ἀέρος τε καὶ ὕδατος, ἡ τοῦ σώματος ἡμῶν ἐστι σύστασις, ὅτι τε διὰ τὴν τούτων ἔνδειαν, ἢ πλεονεξίαν, ἢ
μετάστασιν αἱ νόσοι γίγνονται, σαφῶς ἐδήλωσε. δόξει δ' ἐν τῷ μὴ καλεῖν αὐτὰ στοιχεῖα διαφέρεσθαι πρὸς Ἱπ-
ποκράτην, καίτοι γε οὐδὲ ἐκεῖνος ὠνόμασεν αὐτὰ στοιχεῖα. μόνον δ' ὅτι τούτων συνιόντων καὶ κεραννυμένων,
10 τὰ φυσικὰ γίγνεται σώματα, καὶ τούτων προσωτέρω χωρεῖν. ὁ μὲν Ἱπποκράτης οὐδὲ μίαν ἀνάγκην εἶναι
φησὶ πρακτικὴν, οὐ θεωρητικὴν μεταχειριζόμενος τέχνην. ὁ δὲ Πλάτων ὡς ἂν τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφί-
αν ἡγούμενος εἶναι τιμιωτάτην, οὐκ ἠρκέσθη μόναις ταῖς φαινομέναις ἐν τοῖς στοιχείοις δυνάμεσιν, ἀλλὰ
καὶ τὴν αἰτίαν ἐπιζητεῖ τῆς γενέσεως αὐτῶν. ἄχρηστον ἰατρῷ σκέμμα. διὰ τί γὰρ ὑγραίνει μὲν τὸ ὕδωρ,
καίει δὲ τὸ πῦρ. ἢ διὰ τί ῥεῖ μὲν τὸ ὕδωρ, ἄνω δὲ φέρεται τὸ πῦρ. ἑδραιοτάτη δὲ καὶ βαρυτάτη τῶν στοι-
χείων ἐστὶν ἡ γῆ, πρὸς τὰς τῶν νοσημάτων ἰάσεις, οὐδὲν συντελεῖ. μόνον γὰρ ἀρκεῖ τῷ φυλάξοντι μὲν τὴν ὑγείαν. ἰασο-
μένῳ δὲ τὰς νόσους ἐπίστασθαι, διὰ τὴν εὐκρασίαν τοῦ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ τὴν ὑγείαν
ὑπάρχειν τοῖς ζώοις, ἐπὶ δὲ ταῖς τούτων δυσκρασίαις, τὰς νόσους γίγνεσθαι. τὸ δ' ἐκζητεῖν εἴτ' ἐκ πυρα-
μοειδῶν τῷ σχήματι μορίων σύγκειται τὸ πῦρ. εἴτ' ἄλλη τίς ἐστιν αἰτία, δι' ἣν τέμνει τε καὶ διαιρεῖ τὰ πλη-
σιάζοντα σώματα, τῆς θεωρητικῆς φιλοσοφίας ἔργον ἐστὶν, ἣν μεταχειριζόμενος ὁ Πλάτων. τὰ μὲν τοῦ πυ-
20 ρὸς μόρια, πυραμοειδῆ φησὶν εἶναι. τὰ δὲ τῆς γῆς, κυβοειδῆ. τὸ δὲ καλούμενον ὀκτάεδρον σχῆμα, τοῦ ἀέρος
ἴδιον εἶναι νομίζει. καθάπερ καὶ τὸ εἰκοσάεδρον, ὕδατος. εἰ μὲν οὖν ὀρθῶς, ἢ οὐκ ὀρθῶς ἐδόξαζε περὶ τού-
των ὁ Πλάτων, οὐκ ἔστι τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου λόγου. διατί γὰρ οὐκ ὀνομάζει στοιχεῖα γῆν καὶ ὕδωρ, ἀέρα
τε καὶ πῦρ ἐζητοῦμεν λόγον ἡμεῖς δοῦναι ὡς εἴρηται. οὐκ εἰ ψευδῶς ἕκαστον ὧν εἶπε σχημάτων αὐτοῖς ἀπονέμει.
διαιρεῖ δὲ τῷ λόγῳ πάλιν αὐτὰ ταῦτα κατ' ἐπίνοιαν εἴς τε τὴν ὕλην καὶ τὸ σχῆμα. καὶ ἐπειδὴ τὸ σχῆμα σύν-
θετον ἐστι. τὸ μὲν τῆς πυραμίδος, ἐκ τεσσάρων ἰσοπλεύρων τριγώνων. τὸ δὲ ἑξάεδρον, τοῦ κύβου τετραγώνων
ἕξ. τὸ δὲ ὀκτάεδρον, ὀκτὼ τριγώνων ἰσοπλεύρων. ὥσπερ γε καὶ τὸ εἰκοσάεδρον, εἴκοσι τριγώνων. πάλιν
» ἐπισκοπεῖται τῶν τὰ στερεὰ σχήματα περιεχόντων ἐπιπέδων τὴν τάξιν, καὶ φησὶ τὸ μὲν ἰσόπλευρον τρίγω-
» νον, ἐκ τριγώνων ὀρθογωνίων δ' οἷον γενέσθαι. τὸ δὲ τετράγωνον, ἐκ τεττάρων. ἐπεὶ δὲ μηκέτι ἀνωτέρω προ-
ελθεῖν ἔχει, ὡς ἐν ἐλαχίστοις ἵσταται τούτοις. καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸ προσαγορεύει στοιχεῖα. τὸ μὲν ἕτερον, ἰσοπλεύ-
30 ρου τριγώνου. τὸ δ' ἕτερον, τετραγώνου. παραγράψω δέ σοι καὶ τὰς ῥήσεις αὐτοῦ. πρώτην μὲν τὴν ἐπὶ τῆς
πυραμίδος εἰρημένων ἔχουσαν ὧδε κατὰ λέξιν. ἄρξει δὴ τό τε πρῶτον μὲν εἶδος, καὶ σμικρότατον συνι-
στάμενον. στοιχεῖον δ' αὐτοῦ τὸ τὴν ὑποτείνουσαν τῆς ἐλάττονος πλευρᾶς διπλασίαν ἔχον μήκει. δεύ-
τερον δὲ ἐπὶ τῷδε, τὴν ἐπὶ τοῦ εἰκοσαέδρου, καὶ αὖ τὴν οὕτως ἔχουσαν αὐτοῖς ὀνόμασι. τὸ δὲ τρίτον ἐκ δὶς
ἑξήκοντα τῶν στοιχείων συμπαγέντων. στερεῶν δὲ γωνιῶν δώδεκα, ὑπὸ πέντε ἐπιπέδων τριγώνων ἰσοπλεύ-
ρων περιεχομένης ἑκάστης εἴκοσι βάσεις ἔχον τριγώνους ἰσοπλεύρους γέγονε. ἃ μὲν οὖν τὰ συστατικὰ τρί-
γωνα τῶν εἰρημένων ἐπιπέδων τὰ στερεὰ σχήματα κέκληται στοιχεῖα. προσελθὼν δὲ καὶ αὐτὰ τὰ περιε-
χόμενα σώματα πρὸς τῶν εἰρημένων ἐπιπέδων ὀνομάζει στοιχεῖα γράφων οὕτως. ἔστω δὴ κατὰ τὸν αὐ-
τὸν ἄρτι λόγον, καὶ κατὰ τὸν εἰκότα, τὸ μὲν τῆς πυραμίδος γεγονὸς στερεὸν εἶδος, πυρὸς στοιχεῖον τε καὶ σπέρ-
μα, τὸ αἰσθητὸν τουτὶ πῦρ ἀθρόον ἄθροισμα νομίζειν μικρῶν εἶναι σωμάτων. τὸ σχῆμα πάντων ἐχόντων πυρα-
40 μίδος. ἓν ἕκαστον οὖν ἕκαστον στοιχεῖον εἶναι φησὶ τοῦ πυρός. ὡς εἰ καὶ τοῦ τῶν πυρῶν σωροῦ στοιχεῖον ἔλεγεν
εἶναί τις ἕκαστον τῶν πυρῶν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον. καὶ τὰ μὲν τῆς φωνῆς στοιχεῖα γεννᾷ πρώτας μὲν
τὰς συλλαβάς. εἶτ' ἐξ αὐτῶν γεννᾶσθαι τό τε ὄνομα, καὶ τὸ ῥῆμα, καὶ τὴν πρόθεσιν ἄρθρον τε καὶ σύνδεσμον.
ἃ πάλιν ὁ Χρύσιππος ὀνομάζει τοῦ λόγου στοιχεῖα. ταυτὶ μὲν οὖν σοι, καίτοι γε οὐκ οὔσης ἀνάγκης διῆλ-
θον, ὅπως μή τις ἐριστικὸς ἐπηρεάζῃ μου τῷ λόγῳ. διαφέρεσθαι φάσκων ἐν τῷ περὶ τῶν στοιχείων δόγμα-
τι τὸν Πλάτωνα τῷ Ἱπποκράτει. τὴν ἀρχὴν μὲν γὰρ οὐδ' ὠνόμασεν Ἱπποκράτης στοιχεῖα τὴν γῆν, καὶ τὸ
ὕδωρ, καὶ τὸν ἀέρα, καὶ τὸ πῦρ, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν ἡμᾶς ἔφη συνεστάναι. μηκέτι ζητῶν διὰ τίνα αἰτίαν ἕκαστον αὐ-
τῶν ἔχει δύναμιν ἰδίαν, ἣν ἐναργῶς ὁρῶμεν ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσαν. ὁ Πλάτων δὲ καὶ τοῦτ' ἐζήτησε πρὸς
τῷ συγχωρεῖν ἐκ τῶν τεττάρων ἅπαντα τὰ γεννητὰ, καὶ φθαρτὰ σώματα συμπεπηγέναι. καὶ μὴν
καὶ τὸν τρόπον ὃν ἐκ τῶν στοιχείων τὰ σώμαθ' ἡμῶν συνίσταται, τὸν αὐτὸν ἀμφότεροι λέγουσι. οὐδήπου τῆς
50 γῆς ὕδατι φυραθείσης, εἶτ' ἐν ἡλίῳ θερμανθείσης γεννᾶσθαι τὰ ζῶα φάσκοντες, ἀλλὰ διὰ πλειόνων τῶν
μεταξὺ μεταβολῶν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν τεττάρων στοιχείων, ἥ τε τῶν φυτῶν ἐστι γένεσις, οἵ τ' ἐξ αὐτῶν καρ-
ποὶ, καὶ τὰ σπέρματα. τροφὴ δὲ ταῦτα πάντα προβάτοις τε, καὶ ὑσὶν, αἰξί τε, καὶ βουσὶ, καὶ τοῖς
ἄλλοις ζώοις ὁπόσα πόας, ἢ καρποὺς δένδρων, ἢ ἀκρέμονας, ἢ ῥίζας ἐσθίει. τοῖς δ' ἀνθρώποις, αὐτά
τε ταῦτα τροφαὶ τὰ ζῶα. καὶ γεννᾶται δ' ἐν αὐτοῖς ἐκ τούτων αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ χολαὶ διτταί.
πλεῖστον μὲν αἷμα. διὸ καὶ φαίνεται μόνον ἐν ταῖς φλεψίν. ὀλίγον δὲ τῶν ἄλλων ἑκάστου. καὶ τοῦτ' ἐστὶν
αὐτὸ τὸ αἷμα τῆς γενέσεως ἡμῶν ὡς ὕλη τὸ συγκείμενον μὲν ἐκ τῶν τεσσάρων χυμῶν. κατ' ἐπικράτειαν δ' ὠνο-
μασμένον οὕτως. γεννώμεθα γὰρ ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὰς μήτρας κυούμενοι, καὶ τήν τε πρώτην διάπλασιν ἐκ τούτου λαμ-
βανόμενοι. ἐφεξῆς δὲ ταύτῃ τῶν διαπλασθέντων μορίων, τήν τε διάρθρωσιν καὶ τὴν αὔξησιν, καὶ τὴν τελεί-

σιν ἀρκυνθέντες, καὶ πρῶτα μὲν τῷ γάλακτι τρεφόμεθα, τὴν γένεσιν ἐξ αἵματος ἔχοντες. μετὰ δὲ ταῦ-
τα ταῖς αὐταῖς τελείοις τροφαῖς, ἐξ ὧν πάλιν αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ χολὴ ξανθὴ, καὶ μέλαινα γεν-
νῶνται. διαφερέτω δὲ μηδὲν, εἰς τὰ παρόντα. ξανθὴν ἢ ὠχρὰν ὀνομάζειν χολήν. ἀλλὰ ταῦτά γε πάντα
Ἱπποκράτης ἁπάντων πρῶτος ὧν ἴσμεν ἰατρῶν τε, καὶ φιλοσόφων ἀκριβῶς ὡρίσατο, καὶ διὰ τοῦτο
τὰ νοσήματα τῶν πρώτων σωμάτων κατὰ δυσκρασίαν ἔφη γίνεσθαι. τίνα δ᾽ ὀνομάζω πρῶτα σώματα δη-
λώσω πρότερον, ὅπως μηδὲν ἀσαφὲς ᾖ κατὰ τὸν λόγον. αὐτὸς μὲν γὰρ Ἱπποκράτης οὐκ ὠνόμασε σῶμα
πρῶτον, ἢ δεύτερον ὥσπερ Ἀριστοτέλης. ὁ δὲ Πλάτων δευτέραν μέν τινα σύστασιν εἶπεν εἶναι σωμάτων. πρώ-
την δ᾽ οὐδ᾽ αὐτὸς ὠνόμασεν. ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ δευτέραν τινὰ φάμενος, δῆλός ἐστι πρὸ αὐτῆς ἑτέραν τιθέμενος. ἣν
ὀνόματι τῷ τῶν ὁμοιομερῶν ὁ Ἀριστοτέλης οὕτως ὠνόμασεν, ὡς αὖ ἐπὶ πλέον περί τε τῶν ἐν τοῖς ζώοις μο-
10 ρίων, καὶ περὶ τῆς γενέσεως αὐτῶν διελθών. ὅσον γὰρ αὖ τις ἀκριβέστερόν τε καὶ λεπτομερέστερον ἥν τινος οὖν φύ-
σει πραγμάτων ἐξεργάζεται, τοσούτῳ πλεόνων ὀνομάτων αὐτῷ γίγνεται χρεία. τὰ τοίνυν ἐν μιᾷ περι-
γραφῇ σώματα, πολλάκις μὲν ὁμοιομερῆ καλεῖται τῷ πάντ᾽ αὐτὰ τὰ μόρια, καὶ ἀλλήλοις ὑπάρχειν ὅ-
μοια, καὶ τῷ παντί. πολλάκις δ᾽ ἁπλᾶ, καὶ πρῶτα. συντίθεται, καὶ γὰρ ἐξ αὐτῶν τὰ σύνθετά τε καὶ
ὀργανικὰ προσαγορευόμενα. δάκτυλοι καὶ καρπὸς ὅλος, καὶ πῆχυς ὅλος, καὶ βραχίων ὅλος. ἀνάλογον δ᾽ αὐ-
τοῖς τὰ κατὰ τὰ σκέλη μόρια. δάκτυλοι καὶ πούς, καὶ κνήμη, καὶ μηρός, καὶ μὴν καὶ ὀφθαλμός, καὶ
γλῶττα, καὶ καρδία, καὶ πνεύμων. ἅπαντά τε τὰ σπλάγχνα, καὶ ἡ γαστὴρ, καὶ τὰ ἔντερα, τῶν ὀργανικῶν
μορίων ἐστίν. ἐξ ὧν πάλιν ὅλον τὸ σῶμα συντίθεται. πρώτη μὲν οὖν ἐστι γένεσις ἡμῶν. ἐκ τῆς λαμ-
βανομένης τροφῆς εἴσω τοῦ σώματος. ἔστι δὲ καὶ σπέρμα. αἷμα δ᾽ ὀνομάζω τὸ κατ᾽ ἐπικράτειαν οὕτω καλούμε-
νον. ὃ καὶ περιεχόμενον ὁρᾶται κατὰ τὰς φλέβας. ἐκ τούτων δὲ τὰ πρῶτα μόρια γεννᾶται. χόνδρος καὶ
20 ὀστοῦν. καὶ νεῦρον, καὶ ὑμὴν, καὶ σύνδεσμος, καὶ ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα. κἄπειτ᾽ ἐκ τούτων ὀφθαλμὸς, καὶ
γλῶττα, καὶ κεφαλὴ, καὶ τὰ σπλάγχνα, καὶ τὰ κῶλα, καὶ πάλιν ἐκ τούτων ὅλον τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦθ᾽ Ἱπ-
ποκράτης ἐν τῷ περὶ φύσιος ἀνθρώπου τὴν ἐκ τῶν στοιχείων ἕνωσιν ἁπάντων τῶν φυσικῶν σωμάτων κοινὴν
εἰπὼν ὑπάρχειν ἐξ ἧς ἐπὶ τὴν τῶν ζώων μετέβη, καὶ τούτων οὐχ ἁπάντων, ἀλλὰ τῶν ἐναίμων, ἐν οἷς ἐστι καὶ
» ὁ ἄνθρωπος. ἐφ᾽ ὃν ἑξῆς ὁ λόγος ἔσπευδεν αὐτῷ. καὶ τοίνυν φησὶν ὧδέ πως ὑπὲρ αὐτοῦ. τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀνθρώ-
» που ἔχει ἐν ἑαυτῷ αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν ξανθήν τε, καὶ μέλαιναν, καὶ ταῦτά ἐστιν αὐτῷ φύσις τοῦ σώ-
» ματος, καὶ διὰ ταῦτ᾽ ἀλγέει, καὶ ὑγιαίνει. ὑγιαίνει μὲν οὖν μάλιστα, ὅταν μετρίως ἔχῃ ταῦτα τῆς πρὸς ἄλ-
» ληλα δυνάμεως, καὶ τοῦ πλήθεος, καὶ μάλιστα μὲν μεμιγμένα ᾖ. ἀλγέει δ᾽ ὅταν τι τούτων ἔλαττον, ἢ πλέον
» χωρισθῇ τῷ σώματι, καὶ μὴ κεκρημένον ᾖ τοῖσι πᾶσιν, ἀνάγκη γὰρ ὅταν τι τούτων χωρισθῇ, καὶ ἐφ᾽ ἑωυτοῦ στῇ,
» οὐ μόνον τὸ χωρισθὲν ἐπίνοσον γενέσθαι. ἀλλὰ καὶ ἔνθα αὖ στῇ, καὶ ἐπιχυθῇ ὑπερεμπιπλάμενον, ὀδύνην
30 τε καὶ πόνον παρέχειν, καὶ γὰρ ὅταν τι τούτων ἔξω τοῦ σώματος ἐκρυῇ πλέον τοῦ ἐπιπολάζοντος, ὀδύνην πα-
» ρέχει. ἢ καὶ νόσον, ἤν τ᾽ αὖθις ἔσω ποιήσηται τὴν κίνησιν, καὶ τὴν μετάστασιν, καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἀπὸ τῶν ἄλ-
» λων, πολλή γ᾽ αὐτῷ ἀνάγκη διπλῆν τὴν ὀδύνην παρέχειν κατὰ τὰ εἰρημένα. ἔνθα τε ἐξέστη, καὶ ἔνθεν ὑπερέ-
» βαλλεν. αὕτη μὲν ἡ τοῦ Ἱπποκράτους ῥῆσις. ἣ μοι δοκεῖ βουλόμενος ἀκολουθεῖν ὁ Πλάτων εἰπεῖν ἐκεῖνα τὰ
μικρὸν ἔμπροσθεν γεγραμμένα περί τε τῶν τεσσάρων στοιχείων τῆς γενέσεως ἡμῶν, καὶ περὶ τοῦ καθόλου
» τρόπου τῶν νοσημάτων. ἀρχὴ δὲ τῆς ῥήσεως ἐστὶν ἥδε. τεττάρων γὰρ ὄντων τῶν γενῶν, ἐξ ὧν συμπέπηγε τὸ σῶ-
» μα. γῆς πυρὸς ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἀκριβέστερον φαίνεται, καὶ μέντοι, καὶ χρησιμώτερον ἱκανῶς περὶ αὐ-
τῶν ὁ Ἱπποκράτης γεγραφώς. ἐκ μὲν γὰρ τῶν τεσσάρων στοιχείων φησὶ γεγονέναι τὸ σῶμα καλῶν τοῦτ᾽ ἀπὸ
ἀπὸ τῶν δραστικῶν ποιοτήτων αὐτά. τὸ μὲν ξηρὸν, τὸ δ᾽ ὑγρὸν, καὶ τὸ μὲν θερμὸν, τὸ δὲ ψυχρόν. οὐ μὴν κατ᾽
ἐκεῖνα τὸν περὶ τῶν νοσημάτων λόγον ἐποιήσατο. δυνάμει μὲν γάρ ἐστιν ἐν τοῖς σώμασιν. ἐνέργεια δὲ οὐκ ἔστιν. ἀλ-
40 λὰ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγονότα, διὰ μέσων τῶν τροφῶν αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ ἡ ξανθὴ, καὶ μέλαινα χολή. πυ-
ρὶ μὲν ἀνάλογον ἡ ξανθὴ χολὴ, ἡ δὲ μέλαινα τῇ γῇ. τὸ δὲ φλέγμα, τῷ ὕδατι, καὶ διὰ τοῦτο θερμὴ μὲν καὶ ξη-
ρὰ, τὴν δύναμιν ἐστὶν, ἡ ξανθὴ χολὴ, καθάπερ τὸ πῦρ. ψυχρὰ δὲ ἡ μέλαινα, καὶ ξηρὰ παραπλησίως τῇ γῇ. τὸ
δὲ φλέγμα ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν, ὥσπερ τὸ ὕδωρ. μόνον δὲ τὸ ἀερῶδες στοιχεῖον ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν ὁρᾶ-
ται πλησίον τῆς ἑαυτοῦ φύσεως, ἔν τε ταῖς ἀναπνοαῖς, καὶ κατὰ τοὺς σφυγμοὺς, ἤδη δὲ κἀν τοῖς πνευματώδεσι
πάθεσιν ἐμφυσήμασί τε καὶ οἰδήμασιν ἐστίν. ἔν τε ταῖς καλουμέναις πνευματώσεσιν, ἡ δ᾽ ἐξ ἁπάντων τῶν τετ-
τάρων στοιχείων σύμμετρος κρᾶσις, ἐγέννησε τὸ ἀκριβὲς αἷμα, καὶ βέλτιον ἐστὶν ἐπὶ τῶν χυμῶν λέγειν ἅπερ ὁ
Πλάτων ἐπὶ τῶν στοιχείων ἔγραψεν. ἀλλ᾽ ὁ Ἱπποκράτης προειπών. τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐν ἑαυτῷ
αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν ξανθήν τε καὶ μέλαιναν, ἐφεξῆς φησὶ καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει, καὶ ὑγιαίνει. τὸ μὲν
ἀλγέει, κατ᾽ ἐξοχὴν μεγάλου νοσήματος, ἐπὶ πάντων τῶν παρὰ φύσιν τάσσεται. τὸ δὲ ὑγιαίνει κατὰ τὴν
50 πρὸς τὰ παρὰ φύσιν ἀντίθεσιν πάντα. κἄπειτα πάλιν ἐφεξῆς ὅπως μὲν ὑγιαίνει διδάσκων φησίν. ὑγιαίνει μὲν
οὖν μάλιστα ὅταν μετρίως ἔχῃ ταῦτα πρὸς ἄλληλα δυνάμεως. καὶ τοῦ πλήθεος, καὶ μάλιστα μεμιγμένα ᾖ,
τίνα ταῦτα, οὐ τὰ στοιχεῖα δήπουθεν. ἀλλὰ καὶ τὰ προσεχῶς γεννητικὰ τῶν τοῦ σώματος μορίων, αἷμα καὶ φλέ-
γμα, καὶ δύο χολαί. ἀλγέει δέ φησιν ὅταν τι τούτων ἔλαττον ἢ πλέον ᾖ. ἢ χωρισθῇ ἐν τῷ σώματι, καὶ μὴ κεκρημένον
ᾖ τοῖσι πᾶσιν, ὅπερ ὁ Πλάτων παραφράζων ἔφη. καὶ τῆς χώρας μετάστασιν ἐξ οἰκείας ἐπ᾽ ἀλλοτρίαν γι-
γνομένην. ἀλλ᾽ οὗτος μὲν ὡς ἔφην ἁμαρτάνει προσθεὶς πυρός τε καὶ τῶν ἑτέρων, ἐπειδὴ, καὶ γένει πλέονα
ἑνὸς ὢν τυγχάνει. ταῦτα γὰρ οὐκ ἔστι τὰ μεθιστάμενα, καὶ χώραν ἀμείβοντα κατὰ τὰ τῶν ζώων σώματα. φλέγμα
δὲ καὶ χολαὶ, καὶ αὐτὸ τὸ αἷμα, καὶ γὰρ καὶ ταῦτα πολλάκις εἰς ἀλλοτρίαν ἀφικόμενα ἕδραν, αἴτιον ὀλε-

θρίων νοσημάτων γίγνεται. ἄχρι μὲν οὖν τοῦ πλέον, ἢ ἔλασσον ἕκαστον τῶν συντιθέντων ἡμᾶς πηγνύμε-
νον, αἱ νόσοι καθίστανται. κοινὸς ὁ λόγος ἐστὶν ἐπί τε τῶν χυμῶν, καὶ τῶν στοιχείων. περὶ δὲ τοῦ καθ' ἑαυ-
τό που στάντος ἔν τινι τόπῳ τοῦ σώματος, οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἐπ' ἀμφοῖν ὁ λόγος ἀληθής. οἱ μὲν γὰρ χυμοὶ σαφῶς ὁ-
ρῶνται καθάπερ ἂν ἐν τῷ σώματι μόριον στῶσι, νόσους ἐργαζόμενοι. τὰ ἐρυσιπέλατα, καὶ τοὺς ἕρπητας,
ἡ ξανθὴ χολή. τοὺς καρκίνους δὲ ἡ μέλαινα. τὰ δ' οἰδήματα τὸ φλέγμα, τὸ δ' αἷμα κατά τε τὸν πνεύμονα, καὶ
μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμονος, ὅταν ἐκχυθὲν τῶν οἰκείων ὀργάνων στῇ σηπόμενον, ἐν τῷ χρόνῳ φθορὰς
ἐργάζεται, καὶ κατὰ γαστέρα, καὶ κατὰ τὰ μεγάλα τῶν τραυμάτων θρομβούμενον, ἐσχάτους κινδύ-
νους ἐπιφέρει. γῆν δ' οὐδαμοῦ καθ' ἑαυτὴν ἰδεῖν ἐστι μόνην ἐν τῷ σώματι ἀθροισθεῖσαν, ὥσπερ οὐδὲ πῦρ
αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μόνον, οὐδ' ὕδωρ στοιχεῖον, ἀλλ' ἰχῶρας τινὰς ἐπιμιχθέντων ἀλλήλοις, τοῦ θ' ὑδατώδους
10 στοιχείου, καὶ τοῦ πυρώδους, οὐ μόνον οὐδ' εἰλικρινῶν, ἀλλὰ καὶ πάχους ἰλυώδους προσλαβόντων. οὕ-
τω δὲ καὶ τὸ φυσῶδες πνεῦμα γεννᾶται κατὰ τὰ ζῷα, προσλαβούσης γε τῆς ἀερώδους οὐσίας ὑγρᾶς ἰκ-
μάδος. καλῶς μὲν οὖν Ἱπποκράτης περὶ τῶν χυμῶν ἔγραψεν, τὸ χειριζομένους τε τῶν ἄλλων, καὶ
καθ' ἓν ὁτιοῦν ἱσταμένους μόριον αἰτίους γίγνεσθαι νοσημάτων, οὐκ ὀρθῶς δὲ ὁ Πλάτων περὶ τῶν στοιχείων
εἶπεν αὐτό. περὶ μὲν δὴ τῆς ἐκ στοιχείων γενέσεως ὑγιείας τε καὶ νόσου τῶν ὁμοιομερῶν, καὶ πρώτων σω-
μάτων, ἱκανὰ καὶ ταῦτα. μεταβῶμεν δ' ἐπὶ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν ἐν τῷ Τιμαίῳ γεγραμμένην ἣν φθάνομεν
» ἐξηγεῖσθαι κατὰ λέξιν οὕτως ἔχουσαν. δευτέρων δὴ συστάσεων αὖ κατὰ φύσιν συνεστηκυιῶν, δευτέρα κα-
» τανόησις νοσημάτων τῷ βουλομένῳ συννοῆσαι γίνεται, μυελοῦ γὰρ ἐξ ἐκείνων, ὀστοῦ τε καὶ σαρκὸς καὶ νεύ-
» ρου συμπαγέντος. ἔτι τε αἵματος, ἄλλον μὲν τρόπον, ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν γεγονότος, τῶν μὲν ἄλλων τὰ πλεῖστα ἥ-
» περ τὰ πρόσθεν. τὰ δὲ μέγιστα τῶν νοσημάτων τῇδε χαλεπὰ συμπέπτωκε. τούτοις πάλιν ὁ Πλάτων ὀρθῶς μὲν
20 ἔφη δευτέραν ἁπάντων στοιχείων εἶναι σύστασιν, μυελοῦ καὶ ὀστοῦ, καὶ σαρκὸς, καὶ νεύρου. ταῦτα γὰρ ἐκ
τῶν χυμῶν γίγνεται, τὴν πρώτην ἐχόντων γένεσιν. οὐκ ὀρθῶς δὲ αὐτοῖς συγκατέλεξε τὸ αἷμα πρώτην
ἔχον, οὐ δευτέραν σύστασιν. εἰς ἔννοιαν οὖν μοι δοκεῖ, καὶ αὐτὸς ἀφικόμενος τῆς ἀνομοιότητος τοῦ αἵματος
πρὸς ταῦτα μὴ ἁπλῶς εἰπεῖν. μυελοῦ γὰρ ἐξ ἐκείνων ὀστοῦ τε καὶ σαρκὸς καὶ νεύρου συμπαγέντος. ἔτι τε
αἵματος, ἀλλὰ προσθεῖναι τῷ λόγῳ καὶ τὸ, ἄλλον μὲν τρόπον. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν γεγονότος. ὁμολογεῖ γὰρ ἐν
τούτοις οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν σύστασιν ἐκ τῶν τεττάρων στοιχείων, ὀστῷ καὶ μυελῷ, καὶ σαρκὶ, καὶ νεύρῳ γε-
γονέναι τὸ αἷμα. πρότερον γὰρ αὐτῶν ἐστι κοινὴν τοῖς ἄλλοις χυμοῖς ἔχειν τὴν γένεσιν, ἐξ ὧν συνίσταται
» τὰ πρῶτα σώματα, μυελὸς, καὶ σὰρξ, καὶ νεῦρον, καὶ ὀστοῦν. ἕτερά τε πολλά. βιβλίον γὰρ ὅλον ἐμοὶ γέ-
γραπται, περὶ τῆς τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων διαφορᾶς. εἰ δέ τις ἐρωτήσει τὸν Πλάτωνα τίς ἕτερος τρόπος
ἐστὶ τῆς τοῦ σώματος γενέσεως, ὃν αἰνίττη, θαυμάζοιμ' ἂν εἰ ἄλλον τινὰ παρὰ τὸν ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημέ-
30 νον ἔχων εἰπεῖν. ἐπὶ πλεῖστον γὰρ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐξείργασται τά τε περὶ γενέσεως τῶν χυμῶν, καὶ διαφορᾶς,
καὶ δυνάμεως, ὅστις τε καθ' ἥντινα χώραν, ἢ ὥραν, ἢ ἡλικίαν, ἢ σώματος ἕξιν ἐπικρατεῖ. οὐ μὴν ἀναγκαῖ-
ον ἦν Πλάτωνι ταῦθ' ὁμοίως Ἱπποκράτει διέρχεσθαι πάντα. καθάπερ οὐδ' Ἱπποκράτει ζητεῖν, διὰ τί
λευκὸς μὲν ὁ τοῦ φλέγματος χυμός. ἐρυθρὸς δ' ὁ τοῦ αἵματος, ἢ ξανθὸς ὁ τῆς πικρᾶς χολῆς, ἢ μέλας ὁ
τῆς ὀξείας. ἀφορμὰς μὲν γὰρ αὐτὸς ἔδωκε τῆς τούτων εὑρέσεως. ὥσπερ ὅταν ἐκ τῶν τῆς γλώττης χρω-
μάτων διαγινώσκῃ τὰς ἐν τῷ σώματι διαθέσεις μελαίνας, λέγων αὐτὰς ὑπ' ἐγκαύσεως λιγνυώδους γί-
γνεσθαι. καθάπερ γὰρ ἐκτὸς ἡ λιγνὺς κατά τε τοὺς λύχνους, καὶ τὰς δᾷδας, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν λιπα-
ρῶν γεννᾶσθαι πέφυκεν, οὕτω καὶ κατὰ τὰ σώματα τῶν ζῴων πολλάκις ὑπεροπτωμένων τῶν χυμῶν,
καὶ μάλιστα τῶν λιπαρῶν, γεννᾶται τι παραπλήσιον λιγνύϊ. τὸ μὲν δὴ λευκὸν φαίνεσθαι τὸ φλέγμα
διότι κατὰ τὴν γένεσιν αὐτοῦ μικραὶ πολλαὶ πομφόλυγες ἐναπολαμβάνονται λέγειν Ἱπποκράτης οὐκ ἐ-
40 τόλμησεν, ὡς μείζονος ἤδη φυσιολογίας, ἢ κατὰ τέχνην ἰατρικήν, ἀλλ' ὅτε Πλάτων, καὶ τοῦτ' εἶπεν, καὶ πε-
ρὶ τῆς τοῦ αἵματος χρόας ἐν ταὐτῷ βιβλίῳ διῆλθεν, ἃ νῦν ἐμοὶ γράφειν οὐκ ἀναγκαῖον. ἄμεινον γὰρ ὡς ἀ-
ξιοῦσιν ἔνιοι τῶν φίλων ἐξηγήσεις ἑτέρωθι ποιήσασθαί με τῶν ἰατρικῶν ἐν τῷ Τιμαίῳ γεγραμμένων. εἰς
μὲν γὰρ τἄλλα πολλοῖς ὑπομνήματα γέγραπται, καί τισι γ' αὐτῶν μακρότερα τοῦ προσήκοντος, εἰς ταῦ-
τα δ' ὀλίγοι τε καὶ οὐδ' οὗτοι καλῶς ἔγραψαν. ἀρκεῖ τοιγαροῦν ἔν γε τῷ παρόντι τό γε τοσοῦτον εἰπεῖν,
ὡς τοὺς τέτταρας χυμοὺς ὁ Πλάτων αἰτιᾶται τῶν πλείστων νοσημάτων ὡσαύτως Ἱπποκράτει. καὶ καθ' ἕκα-
στόν γ' αὐτῶν ἔγραψεν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ βιβλίου. παραθήσομαι δέ σοι τὰς ἀρχὰς τῶν ῥήσεων ἀναμνή-
» σεως ἕνεκα. περὶ μὲν οὖν τῆς ἐν ταῖς χολαῖς διαφορᾶς ἀρκέσει παραγράψαι ταῦτα. ὅσον μὲν οὖν ἂν
» παλαιότατον ὂν τῆς σαρκὸς τακῇ δύσπεπτον γιγνόμενον. μελαίνει μὲν ὑπὸ πολλῆς συγκαύσεως. διὰ δὲ
» τὸ πάντῃ διαβεβρῶσθαι πικρὸν ὂν πάντῃ χαλεπὸν προσπίπτει τοῦ σώματος. ὅσον ἂν μή πω διεφθαρμέ-
50 νον ᾖ. καὶ τοτὲ μὲν ἀντὶ τῆς πικρότητος, ὀξύτατον ἔχον τὸ μέλαν χρῶμα. ἀπολεπτυνθέντος μᾶλλον τοῦ πι-
» κροῦ. τοτὲ δ' ἡ πικρότης αὖ βαφεῖσα αἵματι χρῶμα ἔχον ἐρυθρότερον. τοῦ δὲ μέλανος τούτῳ συγκεραν-
» νυμένου, χλοῶδες. ἔτι δὲ συμμίγνυται ξανθὸν χρῶμα μετὰ τῆς πικρότητος, ὅταν νέα συντακῇ σὰρξ ὑπὸ τοῦ
» περὶ τὴν φλόγα πυρός, καὶ τὸ μὲν κοινὸν ὄνομα πᾶσι τούτοις, ἤ τινες ἰατρῶν που, χολὴν ἐπωνόμασαν. ἢ καί τις ὢν
» δυνατὸς εἰς πολλὰ μὲν καὶ ἀνόμοια βλέπειν. ὁρᾶν δ' ἐν αὐτοῖς ἓν γένος ἐνὸν ἄξιον ἐπωνυμίας πᾶσι. τὰ δ' ἄλλα ὅσα χο-
» λῆς εἴδη λέγεται παρὰ τὴν χρόαν λόγον ἔσχεν αὐτῶν ἕκαστον ἴδιον. ταῦτα μὲν οὖν τῷ Πλάτωνι γέγραπται πε-
ρὶ τῆς τῶν χολῶν διαφορᾶς πάσας αὐτὰς γίγνεσθαι βουλομένῳ, καθάπερ ὁ Ἱπποκράτης εἶπε διὰ θερμασίας
ὑπερβολήν. περὶ δὲ τῶν νοσημάτων ὅσα διὰ χολὴν γίνεται, τὸν λόγον ποιούμενος ὁ Πλάτων, ὧδέ πως ἄρχεται.

ὅσα δὲ

ὅσα δὲ φλεγμαίνειν λέγεται, τοῦ σώματος ἀπὸ τοῦ καίεσθαί τε καὶ φλέγεσθαι διὰ χολὴν γέγονε πάντα,
καὶ μὴν, καὶ περὶ φλέγματος ὧδέ πως ἤρξατο. φλέγμα δ' ὀξὺ, καὶ ἁλμυρὸν πηγὴ πάντων νοσημάτων ὅσα
γίγνεται καταρροϊκά, καὶ περὶ μελαίνης χολῆς ἄλλα τέ τινα λέγει, καὶ ταῦτα. ἰχὼρ δ' ὁ μὲν αἵματος ὀρὸς,
πρᾶος. ὁ δὲ μελαίνης χολῆς ὀξὺς καὶ ἄγριος. οὐ μόνος δὲ Πλάτων, ἀλλὰ καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ Θεόφρασος, οἵ τε
ἄλλοι μαθηταὶ Πλάτωνός τε καὶ Ἀριστοτέλους, οἳ τὸν περὶ τῶν χυμῶν λόγον ἐζήλωσαν Ἱπποκράτους ὥσπερ
γε καὶ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν οἱ δοκιμώτατοι, Διοκλῆς, Πλειστόνικος, Μνησίθεος, Πραξαγόρας, Φιλότιμος, Ἡ-
ρόφιλος. Ἐρασίστρατος, δὲ δῆλός ἐστι πρὸς τὸν ἀπὸ κῶ φιλοτιμούμενος, ὡς ἐν ἑτέροις ἐδείξαμεν, οὐκ ἀλήθειαν
τιμῶν. καὶ διὰ τοῦτο δεδιὼς φθέγξασθαι θερμὸν, ἢ ψυχρὸν, ἢ ὑγρὸν, ἢ ξηρὸν, τινὰ τῶν χυμῶν. ὁ δ' Ἱπποκρά-
της ἔν γε τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ, τά τ' ἄλλα καὶ τὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας ἄμεινον ἐποιήσα-
το Πλάτωνος. ὅτι τε γὰρ οἱ τέσσαρες χυμοὶ κατὰ φύσιν εἰσὶν, ἀπέδειξεν. οὐδ' ἐπιχειρήσαντος τοῦτο πρᾶξαι τοῦ
Πλάτωνος ὅτι τε κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ἄλλος ἐν ἄλλῃ πλεονάζει. παραθήσομαι δέ σοι, καὶ περὶ τούτου
ὀλίγα τῶν ῥήσεων αὐτοῦ. εἶπον δὲ ἃ ἂν φήσω τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἀποφανεῖν αἰεὶ ταῦτα ἐόντα, καὶ κατὰ νόμον
καὶ κατὰ φύσιν, φημὶ δ' εἶναι, αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν ξανθήν τε καὶ μέλαιναν. τουτέων πρῶτον μὲν
κατὰ τὸν νόμον τὰ ὀνόματα διηρῆσθαι φημὶ, καὶ οὐδενὶ αὐτέων τωυτὸ ὄνομα, ἔπειτα κατὰ φύσιν τὰς ἰδέ-
ας κεχωρίσθαι, καὶ οὔτε τὸ φλέγμα οὐδὲν ἐοικέναι τῷ αἵματι, οὔτε τὸ αἷμα τῇ χολῇ. οὔτε τὴν χολὴν τῷ φλέ-
γματι. πῶς γὰρ ἂν ἐοικότα εἴη ταῦτ' ἀλλήλοισιν, ὧν οὔτε τὰ χρώματα ὅμοια φαίνεται προσορώμενα. οὔτε
τῇ χειρὶ ψαύοντι, ὅμοια δοκέει εἶναι, οὔτε γὰρ θερμὰ ὁμοίως ἐστίν. οὔτε ψυχρὰ, οὔτε ξηρὰ, οὔτε ὑγρά. ἀνάγκη τοί-
νυν, ὅτι τοσοῦτον διήλλακται ἀλλήλων τὴν ἰδέαν τε καὶ τὴν δύναμιν μὴ ἓν αὐτὰ εἶναι, εἴπερ μὴ πῦρ τε καὶ
ὕδωρ ταυτόν ἐστι, γνοίης δ' ἂν τοῖσδε. ὅτι οὐχ ἓν ταῦτα πάντα ἐστὶν. ἀλλ' ἕκαστον αὐτέων ἔχει δύναμίν τε καὶ φύ-
σιν τὴν ἑωυτοῦ. εἰ γάρ τινι διδοίης ἀνθρώπου φάρμακον, ὅ, τι φλέγμα ἄγει, ἐμέεταί σοι φλέγμα, καὶ ἢν διδῷς
φάρμακον ὅ, τι χολὴν ἄγει, ἐμέεταί σοι χολήν. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ χολὴν μέλαιναν καθαίρει ἢν διδῷς φαρ-
μακον ὅ, τι χολὴν μέλαιναν ἄγει καὶ ἢν τρώσῃς αὐτοῦ τοῦ σώματος μέρος τι, ὥστε ἕλκος γενέσθαι, ῥυήσεται αὐτῷ
αἷμα. καὶ ταῦτα ποιήσει πάντα πᾶσαν ἡμέραν, καὶ νύκτα, καὶ χειμῶνος, καὶ ἦρος, μέχρις ἂν δυνατὸς ᾖ
τὸ πνεῦμα ἕλκειν εἰς ἑωυτὸν, καὶ πάλιν μεθιέναι, καὶ δυνατὸς ἔσται ἔς τ' ἄν τινος τούτων στερηθῇ τῶν συγγεγο-
νότων. συγγέγονε δὲ ταῦτα τὰ εἰρημένα. πῶς γὰρ οὐ συγγέγονε. πρῶτον μὲν φανερῶς ἐστιν ἄνθρωπος ἔ-
χων ἐν ἑωυτῷ πάντα ταῦτα αἰεὶ ἕως ἂν ζῇ. ἔπειτα δὲ γέγονεν ἐξ ἀνθρώπου πάντα ταῦτα ἔχοντος. ἔπειτα
τέθραπται ἐν ἀνθρώπῳ πάντα ταῦτα ἔχοντος. ἅ ἐγώ τέ φημι, καὶ ἀποδείκνυμι. διὰ τούτων ὁ Ἱπποκράτης ἀ-
πέδειξε τοὺς τέτταρας χυμοὺς κατὰ φύσιν ἐν ἡμῖν εἶναι, καὶ οὐχ ὥσπερ ἔνιοι νομίζουσι τὸ αἷμα μόνον. ἐκ περιου-
σίας τε πάλιν ἐλέγχων διὰ τῶν ἑξῆς τοὺς ἓν ὁτιοῦν τούτων εἰπόντας εἶναι τὸν ἄνθρωπον ὡς καὶ διὰ τῶν ἔμ-
προσθεν ἤλεγξε τοὺς ἓν εἰπόντας εἶναι τὸ στοιχεῖον τῶν ἐν γενέσει, καὶ φθορᾷ σωμάτων, ὑπὲρ ὧν τῆς ἀποδεί-
ξεως, ὡς ἔφην, γέγραπταί μοι κατ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, ὃ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτους στοιχείων ἐπιγέγραπται,
καὶ τοῦτον οὖν τὸν λόγον ὁ Πλάτων ἅπαντα παρέλιπεν, ὁ δ' Ἱπποκράτης ὡς ἔφην διῆλθε διὰ τῶν ἐφεξῆς
τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει. μόνην δ' ἀρκέσει μοι τὴν ἀρχὴν αὐτῆς παραγράψαι, κατὰ λέξιν οὕτως ἔχουσαν,
οἱ δὲ λέγοντες ὡς ἕν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος δοκέουσί μοι ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρῆσθαι. ὁρῶντες τοὺς πίνοντας ἀνθρώπους
τὰ φάρμακα ἀπολλυμένους ἐν τῇσι καθάρσεσι, τοὺς μὲν χολὴν ἐμέοντας, τοὺς δέ τινας φλέγμα, τοῦθ' ἕκαστον αὐ-
τῶν ἐνόμισαν εἶναι τὸν ἄνθρωπον ὅτι καθαιρόμενον εἶδον ἀποθανόντα, καὶ οἱ τὸ αἷμα φάντες εἶναι τὸν ἄν-
θρωπον, τῇ αὐτῇ γνώμῃ χρῶνται. ὁρῶντες ἀποσφαζομένους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὸ αἷμα καταρρέον, ἐκ τοῦ σώ-
ματος, τοῦτο νομίζουσιν εἶναι τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ μαρτυρίοισι τούτοισι χρῶνται ἐν τοῖσι λόγοισι.
ταῦτα προειπὼν ὁ Ἱπποκράτης ἐφεξῆς ἐλέγχει τὴν δόξαν τῶν οὕτως ὑπολαμβανόντων, ἅπερ εἴ τις μέλλει
πάντα ἀναγιγνώσκειν ἐκ τοῦ περὶ φύσιος ἀνθρώπου βιβλίου πάρεστιν αὐτῷ. τὸ γὰρ σύγγραμμα παρὰ πᾶσιν ἀν-
θρώποις ἐστί. ἐγὼ δὲ μήκους φειδόμενος, ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῦ λόγου τρέψομαι. μετὰ γὰρ τὸ κατασκευάσαι τοὺς
τέτταρας χυμοὺς ἡμῖν εἶναι κατὰ φύσιν, ὑπερβάλλοντας δὲ ποσότητι καὶ ἀλλοιουμένους κατὰ ποιό-
τητα, νόσων αἰτίους γίγνεσθαι, μετὰ ταῦτα δείκνυσιν ἐν μὲν τῷ χειμῶνι πλεονάζον τὸ φλέγμα. τοῦ δ' ἦ-
ρος, τὸ αἷμα, καὶ τοῦ θέρους, τὴν ξανθὴν χολὴν, καὶ τοῦ φθινοπώρου τὴν μέλαιναν. ἄμεινον δ' ἐστὶν αὐ-
τὴν τὴν ῥῆσιν ὅλην αὐτοῦ παραγράψαι κατὰ λέξιν οὕτως ἔχουσαν. αὔξεται δ' ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ φλέ-
γμα τοῦ χειμῶνος. τοῦτο γὰρ τῷ χειμῶνι κατὰ φύσιν μάλιστα τῶν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων, ψυχρότατον
ἐστί. τεκμήρια δὲ τούτων, ὅτι τὸ φλέγμα ψυχρότατον, εἰ θέλεις ψαῦσαι φλέγματος, καὶ χολῆς, καὶ αἵ-
ματος, τὸ φλέγμα εὑρήσει ψυχρότατον ἐόν. καίτοι γλισχρότατόν ἐστι, καὶ βίᾳ μάλιστα ἄγεται μετά γε χο-
λὴν μέλαιναν. ὅσα δὲ βίῃ ἔρχεται θερμότερα γίνεται ἀναγκαζόμενα ὑπὸ τῆς βίης. ἀλλ' ὅμως καὶ
πρὸς ταῦτα πάντα ψυχρότατον ἐὸν τὸ φλέγμα φαίνεται ὑπὸ τῆς φύσεως τῆς ἑωυτοῦ. ὅτι δ' ὁ χειμὼν
πληροῖ φλέγματος τὸ σῶμα, γνοίης ἂν τοῖσδε. οἱ ἄνθρωποι πτύουσι, καὶ ἀπομύσσονται φλεγματωδέστα-
τον τοῦ χειμῶνος, καὶ τὰ οἰδήματα λευκὰ γίγνονται μάλιστα κατὰ ταύτην τὴν ὥραν, καὶ τἄλλα νοσή-
ματα φλεγματώδεα. τοῦ δ' ἦρος ἔτι μὲν ἰσχυρὸν τὸ φλέγμα ἐστὶν ἐν τῷ σώματι, καὶ τὸ αἷμα αὔξεται. τά τε
γὰρ ψύχεα ἐξανίει, καὶ τὰ ὕδατα ἐπιγίγνεται, τὸ δ' αἷμα αὔξεται ὑπό τε τῶν ὄμβρων, καὶ ὑπὸ τῶν
θερμημεριῶν. κατὰ φύσιν γὰρ αὐτέῳ ταῦτ' ἐστὶ μάλιστα τοῦ ἐνιαυτοῦ. ὑγρόν τε γάρ ἐστι καὶ θερμόν. γνοί-
ης δ' ἂν τοῖσδε, οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἦρος, καὶ τοῦ θέρεος μάλιστα ὑπὸ τῶν δυσεντεριῶν ἁλίσκονται, καὶ ἐκ τῶν
ῥινῶν τὰ αἵματα ῥέει αὐτοῖσι, καὶ θερμότατοί εἰσι, καὶ ἐρυθροί. τοῦ δὲ θέρεος τό τε αἷμα ἰσχύει ἔτι. καὶ ἡ χο-
λὴ αἴρεται ἐν τῷ σώματι, καὶ παρατείνει ἐς τὸ φθινόπωρον. ἐν δὲ τῷ φθινοπώρῳ τὸ μὲν αἷμα ὀλίγον γί-

γίνεται· ἐναντίον γὰρ αὐτοῦ τῇ φύσει τὸ φθινόπωρόν ἐστιν, ἡ δὲ χολὴ τὸ θέρος κατέχει τὸ σῶμα, καὶ τὸ φθινόπω-
ρον. γνοίης δ' ἂν τοῖσδε. οἱ ἄνθρωποι αὐτόματοι ταύτην τὴν ὥραν χολὴν ἐμέουσιν, καὶ ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσι
χολωδέστατα καθαίρονται. δῆλον δὲ καὶ τοῖσι πυρετοῖσι, καὶ τοῖσι χρώμασι τῶν ἀνθρώπων. τὸ δὲ φλέγμα
τοῦ θέρεος ἀσθενέστατόν ἐστιν αὐτὸ ἑωυτοῦ. ἐναντίη γὰρ αὐτοῦ τῇ φύσει ἡ ὥρη ἐστὶ, ξηρή τε οὖσα καὶ θερμή, τὸ δ' αἷμα
τοῦ φθινοπώρου ἐλάχιστόν ἐστιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ξηρόν τε γάρ ἐστι τὸ φθινόπωρον, καὶ ψύχειν ἄρχεται ἤδη τὸν
ἄνθρωπον. ἡ δὲ μέλαινα χολὴ τοῦ φθινοπώρου πλείστη τε καὶ ἰσχυροτάτη ἐστίν. ὅταν δ' ὁ χειμὼν καταλαμβάνῃ,
ἥ τε χολὴ ψυχομένη ὀλίγη γίνεται, καὶ τὸ φλέγμα αὔξεται πάλιν ἀπό τε τῶν ὑετῶν τοῦ πλήθεος, καὶ
ἀπὸ τῶν νυκτῶν τοῦ μήκεος. ἔχει μὲν οὖν ταῦτα πάντα αἰεὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. ὑπὸ δὲ τῆς ὥρης περιϊστα-
μένης, ποτὲ μὲν πλείω γίνεται αὐτὰ ἑωυτῶν, ποτὲ δ' ἐλάσσω ἕκαστα κατὰ μέρος τε καὶ κατὰ φύσιν. ὡς
10 γὰρ ὁ ἐνιαυτὸς μετέχει μὲν πᾶσι πάντων, καὶ τῶν θερμῶν, καὶ τῶν ψυχρῶν, καὶ τῶν ξηρῶν, καὶ τῶν ὑγρῶν,
οὐ γὰρ ἂν μείνειε τουτέων οὐδὲν οὐδένα χρόνον ἄνευ πάντων τῶν ἐνεόντων ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ. ἀλλ' εἴ τι γε ἐκλεί-
ποι, πάντα ἂν ἀφανισθείη. ἀπὸ γὰρ τῆς αὐτῆς ἀνάγκης πάντα συνέστηκέ τε καὶ τρέφεται ὑπ' ἀλλήλων. οὕτω
δὲ καὶ εἴ τι ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκλείποι τουτέων τῶν συγγεγονότων, οὐκ ἂν δύναιτο ζῆν ὁ ἄνθρωπος. ἰσχύει δ' ἐν
τῷ ἐνιαυτῷ τοτὲ μὲν ὁ χειμὼν μάλιστα. τοτὲ δὲ τὸ ἔαρ. τοτὲ δὲ τὸ θέρος. τοτὲ δὲ τὸ φθινόπωρον. οὕτω δὲ καὶ
ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τοτὲ μὲν τὸ φλέγμα ἰσχύει. τοτὲ δὲ τὸ αἷμα. τοτὲ δ' ἡ χολή. πρῶτον μὲν ἡ ξανθή. ἔπειτα δ' ἡ
μέλαινα καλεομένη. μαρτύριον δὲ σαφέστατον εἰ θέλοις τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ δοῦναι τὸ αὐτὸ φάρμακον τετρά-
κις τοῦ ἐνιαυτοῦ. ἐμεῖται τοῦ μὲν χειμῶνος φλεγματωδέστερα. τοῦ δ' ἦρος, ὑγρότερα. τοῦ δὲ θέρεος, χολωδέστατα.
τοῦ δὲ φθινοπώρου, μελάντατα. ταῦτα περὶ τῆς κατὰ τὰς ὥρας διαφορᾶς εἰπὼν, ὁ Ἱπποκράτης ἐδίδαξεν
ἐν αὐτοῖς δυνάμει περὶ τῶν ἡλικιῶν, καὶ χωρῶν. ἀεὶ γὰρ ἐν ἅπασιν οἷς ἂν ὑφηγεῖται καθ' ὁντιναοῦν λόγον ἐπι-
20 βλέπειν κελεύει, καὶ ὥραν, καὶ χώραν, καὶ ἡλικίαν, καὶ ὅτι δὲ ἐφ' ἑνὸς τούτων ἀκούεις, μεταφέρειν ἀξιοῖ
σε δεῖν, καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ δύο καθ' ὁμοιότητα. τὸν αὐτὸν γὰρ λόγον ἐν ἡλικίαις ὁ παῖς ἔχει τῇ τοῦ ἦρος ἐν ὥ-
ραις. ὡσαύτως δ' ὁ μὲν νεανίσκος, τῇ τοῦ θέρους. ὁ δὲ παρακμάζων, τῇ τοῦ φθινοπώρου καὶ τελευταῖος ὁ γέρων
τῇ τοῦ χειμῶνος. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν χωρῶν. ἡ μὲν εὔκρατος, τῇ τοῦ ἦρος, ἡ δὲ θερμὴ, τῇ τοῦ θέρους, ἡ δ' ἀνωμά-
λως ἔχουσα κατὰ θερμότητα, καὶ ψυχρότητα. πλεονεκτοῦσα δ' ὅμως ψυχρότητι, καὶ ξηρότητι τῇ τοῦ φθι-
νοπώρου. ἡ δ' ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ τῇ τοῦ χειμῶνος. ταῦτά τε οὖν διδάξας, καὶ πρὸς τούτοις, ὅτι τὰ ἐναντία τῶν
ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα τῆς κατὰ τὴν τέχνην μεθόδου τὰ στοιχεῖα παρέδωκεν. εἶτ' ἐφεξῆς τὰ κατὰ τοὺς ἀφορι-
σμοὺς διελθὼν περὶ τῶν πλεοναζόντων καθ' ἑκάστην ὥραν τε καὶ ἡλικίαν νοσημάτων τὰς δὴ συλλαβὰς ἐπὶ τοῖς
στοιχείοις ὑφηγήσατο. παραγράψω δέ σοι καὶ τὰς ῥήσεις αὐτοῦ κατὰ λέξιν ἐχούσας ὧδε. νοσήματα δὲ πάντα
μὲν ἐν πάσῃσιν ὥρῃσιν γίνεται. μᾶλλον δ' ἔνια κατ' ἐνίας αὐτῶν καὶ γίνεται, καὶ παροξύνεται. τοῦ μὲν ἦρος,
30 τὰ μελαγχολικὰ, καὶ τὰ μανικὰ, καὶ τὰ ἐπιληπτικὰ, καὶ αἵματος ῥύσιες, καὶ κυνάγχαι, καὶ κόρυζαι, καὶ
βράγχοι, καὶ βῆχες, καὶ λέπραι, καὶ λειχῆνες, καὶ ἀλφοὶ, καὶ ἐξανθήσιες ἑλκώδεες πλεῖσται, καὶ φύματα,
καὶ ἀρθριτικά. τοῦ δὲ θέρεος. ἔνιά τε τουτέων, καὶ πυρετοὶ συνεχέες, καὶ καῦσοι, καὶ τριταῖοι πυρετοὶ, καὶ
τεταρταῖοι. ἔμετοί τε καὶ διάρροιαι. καὶ ὀφθαλμίαι, καὶ ὤτων πόνοι, καὶ στομάτων ἑλκώσιες, καὶ σηπεδόνες
αἰδοίων, καὶ ἵδρωα. τοῦ δὲ φθινοπώρου, καὶ τῶν θερινῶν τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ τεταρταῖοι, καὶ πλάνητες,
καὶ σπλῆνες, ὕδρωπες, φθίσιες, καὶ στραγγουρίαι, καὶ λειεντερίαι, καὶ δυσεντερίαι, καὶ συνάγχαι, καὶ ἄσθμα-
τα, καὶ εἰλεοὶ, καὶ ἐπιληψίαι, καὶ τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικά. τοῦ δὲ χειμῶνος, πλευρίτιδες, περιπνευ-
μονίαι, κόρυζαι, λήθαργοι, βράγχοι, βῆχες, πόνοι στηθέων, πλευρέων, ὀσφύος, κεφαλαλγίαι, ἴλιγγοι, ἀποπλη-
ξίαι. ταῦτα περὶ τῶν ὡρῶν εἰπὼν ὁ Ἱπποκράτης ἐφεξῆς περὶ τῶν ἡλικιῶν ὧδε γράφει. ἐν δὲ τῇσιν ἡλι-
κίῃσι συμβαίνει τοῖσι μὲν μικροῖσι, καὶ νεογνοῖσι παιδίοισιν, ἄφθαι, ἔμετοι, βῆχες, ἀγρυπνίαι, φόβοι, ὀμφα-
40 λοῦ φλεγμοναί. ὤτων ὑγρότητες, πρὸς δὲ τὸ ὀδοντοφυεῖν προσάγουσιν, οὔλων ὀδαξισμοί. πυρετοὶ, σπασμοὶ,
διάρροιαι, καὶ μάλιστα ὅταν ἀνάγωσι τοὺς κυνόδοντας, καὶ τοῖσι παχυτάτοισι τῶν παιδίων καὶ τοῖσι κοιλίας
σκληρὰς ἔχουσι. πρεσβυτέροισι δὲ γινομένοισι παρίσθμια. σπονδύλου τοῦ κατὰ ἰνίον εἴσω ὤσιες. ἄσθμα-
τα, λιθιάσιες, ἕλμινθες στρογγύλαι. ἀσκαρίδες, ἀκροχορδόνες, σατυριάσεις, χοιράδες, στραγγουρίαι, καὶ τἄλλα
φύματα. τοῖσι δ' ἔτι πρεσβυτέροισι, καὶ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσι, τούτων τε πολλὰ καὶ πυρετοὶ χρόνιοι
μᾶλλον, καὶ ἐκ ῥινῶν αἵματος ῥύσιες. τὰ δὲ πλεῖστα τοῖσι παιδίοισι πάθεα κρίνεται. τὰ μὲν, ἐν τεσσαράκον-
τα ἡμέρῃσι, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ μησί. τὰ δὲ, ἐν ἑπτὰ ἔτεσι. τὰ δὲ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσιν. ὅσα δ' ἂν διαμείνῃ τοῖ-
σι παιδίοισι, καὶ μὴ ἀπολυθῇ περὶ τὸ ἡβάσκειν, ἢ τοῖσι θήλεσι περὶ τὰς τῶν καταμηνίων ῥήξιας, χρο-
νίζειν εἴωθε. τοῖσι δὲ νεηνίσκοισιν αἵματος πτύσιες, φθίσιες, πυρετοὶ ὀξέες, ἐπιληψίαι, καὶ τἄλλα νοσήματα.
μάλιστα δὲ τὰ εἰρημένα. τοῖσι δ' ὑπὲρ τὴν ἡλικίαν ταύτην, πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, λήθαργοι, φρενίτι-
50 δες, καῦσοι, διάρροιαι, χολέραι, δυσεντερίαι, αἱμορροΐδες, τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι, δύσπνοιαι, κατάρροι βηχώ-
δεες, στραγγουρίαι, δυσουρίαι, ἄρθρων πόνοι, νεφρίτιδες, ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι, καχεξίαι, ξυσμοὶ τοῦ σώματος, ἀγρυ-
πνίαι, κοιλίης καὶ ὀφθαλμῶν, καὶ ῥινῶν ὑγρότητες, ἀμβλυωπίαι, γλαυκώσιες, βαρυηκοΐαι. ταύτην τὴν
τάξιν τῆς διδασκαλίας ἐχρῆν πεποιῆσθαι τὸν Πλάτωνα μᾶλλον, εἴπερ γε φιλοσόφῳ προσήκει τὸ τάξει καὶ
μεθόδῳ χρῆσθαι, καὶ διδασκαλίᾳ, καὶ μᾶλλον ἢ τοῖς ἰατροῖς. ἀλλ' ἴσως οὐκ ἠδύνατο περὶ τῶν τοιούτων ἀκρι-
βῶς διελθεῖν ἐμπειρίας δεομένων, αὐτὸς οὐκ ὢν τρίβων τῶν ἔργων τῆς ἰατρικῆς, καὶ κατὰ τοῦτο ἐπαινεῖν
αὐτὸν προσήκει περὶ ὧν ἀκριβῶς οὐκ ἠπίστατο μηδ' ἐπιχειρήσαντα λέγειν. ἀλλ' ἐκεῖνά γε δυνατὸν ἦν αὐτῷ
παρ' αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως μεμαθηκέναι τὰ λελεγμένα κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς ἐν τῇδε τῇ ῥή-
σει. κατὰ δὲ τὰς ὥρας τοῦ μὲν ἦρος, καὶ ἄκρου τοῦ θέρεος, οἱ παῖδες καὶ οἱ τούτων ἐχόμενοι τῇσιν ἡλικίῃσιν ἄριστά τε

διάγουσι

ὀλίγουσι, καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα. τοῦ δὲ θέρεος, καὶ τοῦ φθινοπώρου, μέχρι μέν τινος οἱ γέροντες. τὸ δὲ λοιπὸν, καὶ τοῦ χειμῶνος οἱ μέσοι τῇσιν ἡλικίῃσιν. ταῦτα μὲν οὖν περὶ τῶν εἰρημένων ἡλικιῶν ἐφ' ἑαυτοῦ καὶ τῶν ὁμοδιαίτων ἐξετάσαι τις δύναται προσήκων ἤδη κατὰ τὴν ἡλικίαν. ὡς εἰκὸς ἦν Πλάτωνα προσήκειν ὅτι ἔγραφε τὸν Τίμαιον. ἀμελῶς οὖν ἔχω περί τε τὴν τῶν αὐτῶν τούτων ἐξέτασιν. ἔτι τε μᾶλλον ὧν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης περὶ τῶν πλεοναζόντων νοσημάτων ἐν ἑκάστῃ τῶν ἡλικιῶν τε καὶ ὡρῶν. ὡς εἴγε προσῆκε τὸν νοῦν αὐτοῖς, οὐκ ἂν ἐγεγράφει ταῦτα. τὸ μὲν οὖν ἐκ πυρὸς ὑπερβολῆς μάλιστα νοσῆσαν σῶμα, συνεχῆ καύματα καὶ πυρετοὺς ἀπεργάζεται. τὸ δὲ ἐξ ἀέρος, ἀμφημερινούς. τριταίους δὲ ὕδατος, διὰ τὸ νωθέστερον ἀέρος, καὶ πυρὸς αὐτὸ εἶναι. τὸ δὲ γῆς τέταρτον ὂν νωθέστατον τούτων ἐν τετραπλασίαις περιόδοις χρόνου καθαιρόμενον, τεταρταίους πυρετοὺς ποιῆσαν ἀπαλλάττεται μόλις. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ πρῶτον μὲν ἡμάρτηκε κατὰ τὰ κοινὰ στοιχεῖα ἁπάντων σωμάτων, οὐ κατὰ τῶν ἐναίμων ζώων ποιησάμενος τὴν αἰτιολογίαν τῶν περιοδικῶν πυρετῶν. ἄμεινον γὰρ ἦν ἃ καὶ δεῖξαι δυνάμεθα κατὰ τὸ σῶμα πλεονάζοντα, ταῦτ' ἰᾶσθαι. δεύτερον δ' ὅτι τῶν ἀμφημερινῶν, καὶ τριταίων πυρετῶν. οὐδ' ἐγγὺς ἧκε τῆς ἀληθοῦς αἰτίας. φαίνεται γὰρ ἐναργῶς ἐπὶ μὲν τῶν ἀμφημερινῶν ὁ φλεγματώδης πλεονάζων χυμὸς. ὑγρὸς καὶ ψυχρὸς ὤν. ἐπὶ δὲ τῶν τριταίων, ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς. πάλιν αὖ καὶ οὗτος ἄκρως θερμὸς, καὶ ξηρός. ὥστ' ἐπὶ τούτου μὲν ἐχρῆν εἰρῆσθαι πλεονάζειν τὸ τοῦ πυρὸς στοιχεῖον. ἐπ' ἀμφημερινοῦ δὲ τὸ τοῦ ὕδατος. ὥσπερ ἐν τοῖς τεταρταίοις, χυμὸν μὲν, τὴν μέλαιναν χολὴν, στοιχεῖον δὲ τὴν γῆν. ὅς τις δ' ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἀκριβῶς ἐκμαθεῖν βούλεται τὴν φύσιν, ἔν τε τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασι, κἀν τοῖς περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν πυρετῶν ἐξειργασμένον τὸν λόγον ἔχει. ἐγὼ δ' οὐκ εἴωθα πολλάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ γράφειν, ἀλλ' ἅπαξ ἢ καὶ δὶς, ἐνίοτε τὴν ἀπόδειξιν εἰπὼν ἐν τοῖς ἄλλοις βιβλίοις τῷ συμπεράσματι τῆς ἀποδείξεως χρῶμαι. καθάπερ καὶ περὶ τοῦ τρεῖς εἶναι τὰς ἀρχὰς τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων ἅπαξ ἀποδείξας ἐν τοῖς πρώτοις βιβλίοις τῆσδε τῆς πραγματείας, ἐν ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις ἐξ ἑτοίμου λαμβάνω, μόνον ἀναμιμνήσκων ἐνίοις ὡς ἀποδέδεικται. καὶ νῦν γοῦν ἀρκεῖ τό γε τοσοῦτον ἀναμνῆσαι περὶ τῶν ἐν ἐκείνοις δεδειγμένων, ὡς τοὺς ὀξυτάτους τε καὶ καυσωδεστάτους πυρετοὺς, ἡ ξανθὴ χολὴ γεννᾷ, καὶ ὡς τοῦ γένους τῶν καυσωδῶν πυρετῶν, ἐστὶ καὶ ὁ τριταῖος. εἴρηται δ' ἐν ἐκείνοις ἡ αἰτία δι' ἣν οὐκ ἔστι συνεχὴς ὥσπερ ὁ καῦσος. ἀλλὰ διαλείπων γίγνεται. τοῦτο οὖν ὁ Πλάτων οὐκ ἀκριβῶς ἔγνω τῆς Ἱπποκράτους τέχνης. καίτοι πειρώμενος ἕπεσθαι τἀνδρὶ, καὶ προσέτι γε περὶ τοῦ λευκοῦ φλέγματος. τὸ μὲν γὰρ πομφολύγων ἐναπολαμβανομένων ἀοράτων μὲν διὰ σμικρότητα, καθάπερ αὐτὸς ἔφη, συναπασῶν δὲ τὸν ὄγκον παρεχομένων, ὁρατὸν γεννᾶσθαι τὸν τοιοῦτον χυμὸν, εὔλογόν τε ἅμα, καὶ πιθανόν. τὸ δ' ἐκ συντήξεως ἁπαλῆς σαρκὸς γενέσθαι ποτὲ φλέγμα, τῶν ἀτοπωτάτων ἐστὶ, πλὴν εἴ τις Πρόδικος ὑπαλλάττων τοὔνομα τὸν πικρόχολον χυμὸν ὀνομάζει φλέγμα, διὰ τὸ νομίζειν ἀπὸ τοῦ πεφλέχθαι τὴν προσηγορίαν αὐτῷ γεγονέναι, ἀλλ' ὅ γε Πλάτων αὐτὸς οἶδε θερμότατον ὄντα τὸν τῆς τοιαύτης χολῆς χυμὸν ἐν οἷς φησὶν, ὅσα δὲ φλεγμαίνειν λέγεται τοῦ σώματος ἀπὸ τοῦ κάεσθαί τε καὶ φλέγεσθαι διὰ χολὴν γέγονε πάντα, καὶ τούτων ἐφεξῆς. λαμβάνουσα μὲν ἀναπνοὴν, ἔξω παντίαν ἀναπέμπει ζέουσα φύματα, καθειργνυμένη δὲ ἐντὸς, πυρίκαυτα νοσήματα πολλὰ ἐμποιεῖ, δῆλος ὢν ἐστὶ τῇ συνήθει προσηγορίᾳ κατὰ τοῦ πικροχόλου χυμοῦ χρώμενος, ὅσπερ τοῦτο πάνυ ἐστὶ ξανθὸς τὴν χρόαν. καὶ ὠχρὸς δ' ἐνίοτε γίγνεται πολλὴν ὀρρώδη προσλαβὼν ὑγρότητα, καὶ μέντοι καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ προσθεῖναι τῷ φλέγεσθαι διὰ τῆς χολῆς ὄνομα δῆλος ἐστὶν οὐκ ἐν τῇ προσηγορίᾳ σφαλλόμενος ὥσπερ ὁ Πρόδικος, ἀλλ' ἐν τῇ γνώσει τῆς φύσεως τοῦ χυμοῦ, λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ τόνδε τὸν τρόπον, τὸ δ' αὖ μετ' ἀέρος τηκόμενον ἐκ νέας καὶ ἁπαλῆς σαρκὸς, τούτου δ' ἀνεμωθέντος καὶ ξυμπεριληφθέντος ὑπὸ ὑγρότητος καὶ πομφολύγων ξυστασῶν ἐκ τοῦ πάθους τούτου καθ' ἑκάστην μὲν ἀοράτων διὰ σμικρότητα, ξυναπασῶν δὲ τὸν ὄγκον παρεχομένων ὁρατὸν χρῶμα ἐχουσῶν, διὰ τὴν τοῦ ἀφροῦ γένεσιν ἰδεῖν λευκόν. ταύτην πᾶσαν τηκεδόνα ἁπαλῆς σαρκὸς μετὰ πνεύματος συμπλακεῖσαν λευκὸν εἶναι φλέγμα φαμὲν, καὶ μετ' οὐ πολλὰ δὲ πάλιν, οὕτως ὑπὲρ αὐτοῦ γράφει, τὸ δὲ λευκὸν φλέγμα διὰ τὸ τῶν πομφολύγων πνεῦμα χαλεπὸν ἀποληφθὲν, ἔξω δὲ τοῦ σώματος ἀναπνοὰς ἴσχον ἠπιώτερον μὲν, καταποικίλλει δὲ τὸ σῶμα λεύκας ἀλφούς τε καὶ τὰ τούτων ξυγγενῆ νοσήματα ἀποτίκτει, ἐν ταύτῃ μὲν τῇ ῥήσει, καλῶς ἀπεφήνατο περὶ τῶν γιγνομένων ἀπὸ τοῦ φλέγματος παθῶν, ἡνίκα δ' ἔλεγεν ἔμπροσθεν τὴν πᾶσαν τηκεδόνα ἁπαλῆς σαρκὸς μετὰ πνεύματος συμπλακεῖσαν λευκὸν εἶναι φλέγμα φαμὲν, οὐκ ὀρθῶς. δέδεικται γὰρ ἥ τε τοῦ φλέγματος γένεσις ἐκ τροφῆς φύσει ψυχροτέρας ἐνδεῶς ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας κατεργασθείσης ἀποτελουμένη, τηκομένη δὲ σὰρξ, ὅμοιόν τι ποιεῖ τὸ σύντηγμα τῇ χροιᾷ τῆς ὠχρᾶς χολῆς, ἐπὶ τὸ λευκότερον ῥέπον, ὡς εἶναι τὸ καλούμενον ὕπωχρον πυρρὸν, ἔστι δὲ καὶ παχύτερον τὸ σύντηγμα ταύτης τῆς ὠχρᾶς χολῆς καὶ δυσωδέστερον καί τινα γλισχρότητα πολλάκις ἔχον ἐν ἑαυτῷ, καὶ λιπαρότητα, ταῦτα μὲν ἱκανὰ περὶ χυμῶν ἐγνῶσθαι πρός γε τὸ παρὸν εἰ μέλλοιμεν ὥς τινες τῶν φίλων ἀξιοῦσιν ἐξηγεῖσθαι τὰ κατὰ τὸν Τίμαιον ἰατρικῶς εἰρημένα, καὶ τὰ λοιπὰ δὲ τῶν κατὰ τὸ βιβλίον λόγων διὰ κεφαλαίων ῥηθήσεται, συνόψεως ἕνεκεν ἐν οἷς τε ὁμολογοῦσιν οἱ ἄνδρες ἀλλήλοις ἐν οἷς τε διαφέρονται διὰ, μακροτέρων τε κατὰ τὴν ἐσομένην ἡμῖν ἐξήγησιν αὖθις εἰρήσεται λέγοντος οὖν Ἱπποκράτους ἀεὶ τὸ σύμφυτον θερμὸν αἰτιώτατον εἶναι πάντων τῶν φυσικῶν ἔργων, ὁ Πλάτων οὐ θερμὸν ἀλλὰ πῦρ ὀνομάζει, ἴδωμεν δ' ὅπως ὑπ' αὐτοῦ διοικεῖσθαι λέγει τὰ τῶν ζώων σώματα, πᾶν ζῶον πάντως περὶ τὸ αἷμα καὶ τὰς φλέβας αὐτοῦ θερμότητα ἔχει, οἷον ἐν ἑαυτῷ πηγήν τινα ἐνοῦσαν πυρὸς, πλὴν μὲν οὖν πάντα καλῶς εἶπεν, ἡ γὰρ ἐκ παρατρίψεως τοῦ κατὰ τὰς ἀρτηρίας πνεύματος ἡ θερμασία γίνεται κατὰ τὰ τῶν ζώων σώματα, καθάπερ ἐκτὸς ἐπὶ λίθων τε καὶ ξύ-

λων, ἀλλ' ἔμπαλιν ἀπὸ τῆς συμφύτου θερμασίας αἱ κινήσεις αὐτῶν γίνονται. ὅταν οὖν ψυχθῇ τὸ σῶμα διὰ
κρύος, ἢ φάρμακον, ἢ οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἀλλοιουμένου τῶν κατ' αὐτὸ, παύονται μὲν αὐτίκα αἱ τῶν ἀρτη-
ριῶν κινήσεις. αἱ δὲ κατὰ τὰ νεῦρα καὶ μῦς οὐ μὴν πυρός γε πηγὴν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐμφύτου θερμοῦ βέλτιον ἦν εἰρῆ-
σθαι κατὰ τὰ σώματα ἡμῶν, ὡς Ἱπποκράτης ὀνομάζει διαπαντός. εἴπερ γὰρ ἀπὸ πυρὸς ἡ πέψις γίνεται τῶν
σιτίων, ἥτ' ἀνάδοσις, ἥθ' αἱμάτωσις, ἥτε θρέψις, ἄμεινον ἂν ἐπὶ τῶν πυρεττόντων ὀξέως ἐφαίνετο ταῦτα ἐπιτε-
λούμενα. τὸ δ' ἔμφυτον θερμὸν εὔκρατον εἶναι κατὰ μὲν οὐσίαν ἐν αἵματι, καὶ φλέγματι τὴν ὕπαρξιν ἔχον μά-
λιστα, κατὰ δὲ ποιότητα μικτὸν ὂν εὐκράτως ἐκ θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος. ἀσφαλέστερον οὖν ὁ Ἱπποκρά-
» της ἔφη. τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς, εἰ δὲ μὴ τὸ σῶμα ἀναλί-
σκεται. γέρουσι δ' ὀλίγον τὸ θερμόν, διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δέονται, ὑπὸ πολλῶν μὲν γὰρ ἀπο
10 σβέννυνται, διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσιν οὐχ ὁμοίως ὀξέες, ψυχρὸν γὰρ τὸ σῶμα. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν
λόγον κἀν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου τῇ πρώτῃ τῶν ἡλικιῶν τὸν ἄνθρωπον ἔφη θερμότατον ὑπάρχειν αὐτοῦ,
καθάπερ ψυχρότατον ἐν τῇ τοῦ γήρως ἐσχάτῃ. οὐχ ἁπλῶς θερμότατον, ὥσπερ ἐν τοῖς καύσοις πυρετοῖς, ἀλλὰ
τῷ ἐμφύτῳ θερμῷ θερμότατον εἴπομεν εἶναι τὸ γεγεννημένον ἄρτι παιδίον τῇ οὐσίᾳ. διὰ τοῦτο οὖν ἐν ἀφορι-
σμοῖς πρῶτον μὲν ἔφη τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν, ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἤδη προύγραψα τὸν
» ἀφορισμόν. ἄλλα δ' ὁμολογοῦντα αὐτῷ γράφει κατὰ λέξιν οὕτως. αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος, θερμόταται
» φύσει, καὶ ὕπνοι μακρότατοι, ἐν ταύτῃσιν οὖν τῇσιν ὥρῃσι καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον, καὶ γὰρ
» τὸ ἔμφυτον θερμὸν πολὺ, τροφῆς οὖν πλείονος δεῖται, σημεῖον δὲ αἱ ἡλικίαι καὶ οἱ ἀθληταί. τὸ ἔμφυτον θερμὸν
ἔφη πλεῖστον εἶναι χειμῶνος, οὗ τὸ ἐπίκτητον ἐπὶ τοῦ θέρους πλεονάζει. μηκύνειν δ' οὐ χρὴ περὶ τῆς γνώμης αὐ-
τοῦ, κατὰ τόνδε τὸν λόγον, τοὺς μὲν ἀφορισμοὺς ἐξηγησαμένου δι' ὑπομνημάτων ἑπτὰ, βιβλίον δ' ἄλλο γεγρα-
20 φότος πρὸς τοῦ Κοΐντου μαθητὴν Λύκον, ὃς οὐ νοήσας, ὁποῖόν τι τὸ ἔμφυτον θερμὸν ὁ Ἱπποκράτης βούλεται,
ἀντεῖπε πρὸς τοὺς εἰρημένους ἀρτίως ἀφορισμούς. νῦν οὖν ἀρκέσει τὰς τοῦ Πλάτωνος παραγράψαι ῥήσεις, ἃς
» ἐν τῷ περὶ τροφῆς ἀναδόσεως λόγῳ κατὰ τὸν Τίμαιον ἔγραψεν, ἄρχεται δ' αὐτῶν, ὧδε. τὸ ἐντεῦθεν ἤδη τὴν
» ὑδραγωγίαν παρεσκεύασαν τρόπῳ τινὶ τοιῷδε, ὃν κατοψόμεθα ῥᾷον προδιομολογησάμενοι τὸ τοιόνδε, ὅτι πάν-
» τα ὅσα ἐξ ἐλαττόνων συνίσταται στέγει τὰ μείζω, τὰ δ' ἐκ μειζόνων τὰ σμικρότερα οὐ δύναται. πῦρ δὲ πάντων
» μερῶν μικρομερέστερον, ὅθεν δι' ὕδατος καὶ γῆς ἀέρος τε, καὶ ὅσα ἐκ τούτων συνίσταται διαχωρεῖν καὶ στέγειν οὐ-
» δὲν αὐτὸ δύναται. ταυτὸν δὴ καὶ περὶ τῆς παρ' ἡμῖν κοιλίας διανοητέον, ὅτι σιτία μὲν καὶ ποτὰ ὅσ' ἂν εἰς
» αὐτὴν ἐμπέσῃ, στέγει. πνεῦμα δὲ καὶ πῦρ σμικρομερέστερα ὄντα τῆς αὐτῆς συστάσεως οὐ δύναται. τούτοις οὖν κα-
» τεχρήσατο θεὸς εἰς τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἐπὶ τὰς φλέβας ὑδρείαν, πλέγμα ἐξ ἀέρος, καὶ πυρὸς ὥσπερ οἱ
» κύρτοι ξυνυφηνάμενος. τὸ μὲν οὖν ἀέρι καὶ πυρὶ χρῆσθαι τὴν φύσιν πρὸς πέψιν τροφῆς, καὶ μάλιστ' ἔτι καὶ
30 ἀνάδοσιν ὀρθῶς εἴρηται. τὸ δ' ἐξ αὐτῶν πλέγμα γεγονέναι, καὶ μὴ δι' ὅλων κρᾶσιν, οὐκ ἔτ' ἐπαινῶ. καθάπερ
οὐδὲ τὸ πῦρ ὀνομάζειν αὐτὸν ἐνὸν ὡς Ἱπποκράτης ἔμφυτον θερμόν. ἀλλ' ἔοικεν οὕτω καλεῖν ἀναμιμνήσκειν ἡ-
μᾶς βουλόμενος, ἔτι διὰ τὴν τοῦ πυρὸς μίξιν ἐν τοῖς ἄλλοις στοιχείοις, ἡ πρὸς τὰ ἐκτὸς ἐκ τοῦ βάθους φο-
ρὰ γίγνεται τῆς κατὰ τὸ σῶμα θερμασίας. φαίνεται γοῦν ποτὲ καὶ μεταλαμβάνων αὐτὸς εἰς τὴν τοῦ θερ-
» μοῦ προσηγορίαν, τὸ τοῦ πυρὸς ὄνομα. καθάπερ καὶ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. τὸ θερμὸν δὴ κατὰ φύσιν εἰς τὴν
» ἑαυτοῦ χώραν ἔξω, πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμολογητέον ἰέναι. τούτοις δ' ὁμολογεῖ, καὶ τάδε. καὶ διὰ ταῦτα δὴ καθ'
» ὅλον τὸ σῶμα, ἅπασι τοῖς ζώοις τὰ τῆς τροφῆς νάματα οὕτως ἐπίρρυτα γεγονέναι. νεότμητα δὲ καὶ ἀπὸ συγ-
» γενῶν ὄντα. τὰ μὲν καρπῶν. τὰ δὲ χλόης, ἃ ὁ θεὸς ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ἡμῖν ἐφύτευσεν εἶναι τροφὴν, παντοδαπὰ
» μὲν χρώματα ἴσχει διὰ τὴν σύμμιξιν. ἡ δ' ἐρυθρὰ πλείστη περὶ αὐτὰ χρόα διαθεῖ τῆς τοῦ πυρὸς τομῆς τε καὶ
» ἐξομόρξεως ἐν ὑγρῷ δεδημιουργημένης φύσεως. ὅθεν τοῦ κατὰ τὸ σῶμα ῥέοντος τὸ χρῶμα ἔσχεν οἵαν ὄψιν διελη-
40 λύθαμεν, ὃ καλοῦμεν αἷμα. τὴν ἐρυθρὰν χρόαν γεννᾶσθαι φησὶν ἐν τῷ αἵματι διὰ τὴν τοῦ πυρὸς ἐξό-
μορξιν. ὅπερ ἐστὶν ἐναπόθεσις τῆς αὐτοῦ ποιότητός τε καὶ δυνάμεως. ὥστ' ἐκ κράσεως τοῦ τε πυρώδους στοι-
χείου, καὶ τῆς δεξαμένης ὑγρότητος, αὐτὰ γεννᾶσθαι φημὶ τὸ αἷμα. τῆς δ' ὑγρότητος οὐκ ἀκριβοῦς ὕδα-
τος οὔσης, ἀλλά τι καὶ γεῶδες ἐχούσης, ὡς δηλοῖ τὸ πάχος αὐτοῦ, ἐξ ἁπάντων ἐγεννήθη τὸ αἷμα, προσλαμβά-
νον ἐξ ἀνάγκης τι καὶ τῆς ἀερώδους οὐσίας, ὡς ἐν ἑτέροις δέδεικται. φαίνεται τοιγαροῦν κἀν τούτοις ὁ Πλάτων
ἑπόμενος τῷ Ἱπποκράτει. τὸ γὰρ ἔμφυτον θερμὸν αἴτιον εἶναι φησὶ, τῆς τε κατὰ τὴν γαστέρα πέψεως τῶν σι-
τίων, καὶ τῆς ἐντεῦθεν εἰς ἧπάρ τε, καὶ φλέβας ἀναδόσεως, καὶ προσέτι τῆς αἱματώσεως, καὶ τῆς εἰς ὅλον τὸ
σῶμα φορᾶς τε καὶ πέψεως. ἐκ μέντοι τῆς περὶ ἀναπνοῆς δόξης διηνέχθη πρὸς ἑαυτὸν οὐ σμικρά. πρῶτον μὲν
τῷ δι' ἀναπνοῆς μᾶλλον αἰτίαν εἰπεῖν, οὐκ ἀναπνοῆς, εἶτ' οὐδὲ ταύτης ἀμέμπτως, ἀναιρεῖ γὰρ ὁλκὴν, ᾗ πρὸς
πολλὰ τῶν φυσικῶν ἔργων ὁ Ἱπποκράτης χρῆται. διὰ τοῦτ' ἠναγκάσθη τῶν ἐνεργειῶν ἐνίας οὐκ αὐτὸ τῆς ὁλ-
50 κῆς γιγνομένας εἰς περίωσιν ἀναφέρειν. ὁποῖον μὲν οὖν τι τῆς ὁλκῆς ἐστὶν, ἔνεστί σοι μαθεῖν αὐλίσκου τὸ μὲν
ἕτερον στόμιον εἰς ὕδωρ καθέντι. τὸ δὲ ἕτερον περιλαβόντι τοῖς χείλεσιν. ἕλκοντι γὰρ καὶ μυζῶντι διὰ
τῶν χειλέων τὸν ἐκ τοῦ αὐλίσκου ἀέρα, συνακολουθήσει τὸ ὕδωρ. οὕτως δὲ καὶ τὰ παιδία τῇ παραθέσει
τῶν χειλέων ἔκ τε τῶν τιτθῶν ἕλκει τὸ γάλα, κἀκ τῶν βομβυλιῶν τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτοῖς ὑγρόν. ἀλλὰ καὶ
αἱ τῶν χαλκέων φῦσαι διαστελλόμεναι τὸν ἔξωθεν ἀέρα, διὰ τῶν προσκειμένων αὐταῖς αὐλίσκων ἕλκουσιν
ἐκπληροῦσαι τὴν διαστολήν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ζώοις ὁ θώραξ διαστελλόμενος ἕλκει διὰ τῆς τραχείας
ἀρτηρίας ἀναγκαίως εἰς τὸ στόμα τὸν ἔξωθεν ἀέρα, μικρὸν δ' ὕστερον ἐκθλίβει συστελλόμενος ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς.
τουτὶ μὲν τὸ ἔργον ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ μυῶν κινήσεως ἐδείχθη προαιρετικὸν, τὸ δὲ ἕτερον ὃ καλεῖται σφυ-

γμὸς, ὑπό τε τῆς καρδίας καὶ τῶν ἀρτηριῶν, γίνεται τῇ μὲν διαστολῇ, διά τῶν εἰς τὸ δέρμα καθήκοντων
στομάτων ἑλκουσῶν τῶν ἀρτηριῶν εἰς τὸ σῶμα τὸν ἔξωθεν ἀέρα, τριῶν ἕνεκα χρειῶν, ἐμψύξεως, ῥιπίσεως, γε-
νέσεως πνεύματος ψυχικοῦ· τῇ συστολῇ δ' ἐκθλιβουσῶν ὅσον αἰθαλῶδες ἢ καπνῶδες ἐγεννήθη κατ' αὐτὰς,
τῶν χυμῶν, ἀποδέδεικται δὲ περὶ μὲν ἀναπνοῆς, ἐν τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς ὑπομνήματι, περὶ
δὲ σφυγμῶν. ἐν τῷ περὶ χρείας σφυγμῶν. ὅτι δ' ὁ θώραξ διαστελλόμενος ἕλκει τὸν ἔξωθεν ἀέρα, κατὰ
τὰ περὶ θώρακος καὶ πνεύμονος κινήσεως ὑπομνήματα δέδεικται. τίνες δ' εἰσὶν οἱ διαστέλλοντες αὐτὰ μύες ἢ τί-
νες οἱ συστέλλοντες ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ἐλέχθη. τὰ δ' ἕκαστον τούτων τῶν μυῶν νεῦρα κινοῦντα,
πάντ' ἐκ τοῦ νωτιαίου πέφυκεν, οὐ κατ' ἐμὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ πάντας τοὺς ἀνατομικούς, αὐτὸς δ' ὁ νωτιαῖος ἐξ
ἐγκεφάλου, ὥστ' ἐκείνου διὰ μέσου τοῦ νωτιαίου τὰ νεῦρα τὰ καθ' ὁρμὴν κίνησιν ἐπιφέρει τοῖς τοῦ θώρακος μυσὶν,
10 ὑφ' ὧν διαστελλόμενος ἕλκει τὸν ἔξωθεν ἀέρα διὰ τοῦ λάρυγγός τε καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας εἰς τὸν πνεύμονα,
συστελλόμενος δ' ἐκθλίβει διὰ τῶν αὐτῶν, ἥμαρτεν οὖν ὁ Πλάτων μὴ βουληθεὶς ἀκολουθῆσαι τῷ Ἱπποκράτει
» λέγοντι κατὰ τὸ περὶ φύσιος ἀνθρώπου βιβλίον. καὶ ταῦτα ποιήσει σοι πάντα πᾶσαν ἡμέραν καὶ νύκτα,
» καὶ χειμῶνα καὶ θέρος μέχρις ἂν δυνατὸς ᾖ τὸ πνεῦμα ἕλκειν εἰς ἑωυτὸν, καὶ πάλιν μεθιέναι. ἕλκει μὲν οὖν ἐς
» ἑωυτὸν ὁ ἄνθρωπος τὸν ἔξωθεν ἀέρα διὰ τοῦ στόματος εἰς τὸν πνεύμονα, διὰ δὲ τοῦ δέρματος, εἰς τὰς ἀρτηρίας, ἀν-
» τιπέμπει δὲ δι' ὧν ἔλαβεν αὖθις. ἡ μὲν οὖν ἑτέρα τῶν ἐνεργειῶν, ἀναπνοὴ καλεῖται, διαπνοὴ δ' ἡ διὰ τοῦ δέρ-
ματος, ἃς ἀμφοτέρας εἰς ἓν συνάγων ὁ Πλάτων οὔτε συνημμένας ἀλλήλαις, οὔθ' ὑπὸ μιᾶς δυνάμεως γινο-
μένας ὡς ἐπιδέδεικται δι' ὧν εἶπον ἀρτίως ὑπομνημάτων τὸν περὶ τῆς ἀναπνοῆς λόγον ἐν Τιμαίῳ συνέθηκεν
» ἔχοντα κατὰ λέξιν ὧδε, πάλιν δὲ τὸ τῆς ἀναπνοῆς ἴδωμεν πάθος αἷς χρώμενον αἰτίαις τοιοῦτον γέγονεν οἷόν
» περ νῦν ἐστιν, ὧδ' οὖν ἐπειδὴ κενὸν οὐδέν ἐστιν εἰς ὃ τῶν φερομένων δύναιτ' ἂν εἰσελθεῖν τι, τὸ δὲ πνεῦμα φέρεται
20 παρ' ἡμῶν ἔξω, τὸ μετὰ τοῦτο ἤδη παντὶ δῆλον, ὡς οὐκ εἰς κενὸν, ἀλλὰ τὸ πλησίον ἐκ τῆς ἕδρας ὠθεῖ, τὸ δὲ ὠ-
» θούμενον ἐξελαύνει τὸ πλησίον ἀεὶ, καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην πᾶν περιελαυνόμενον εἰς τὴν ἕδραν ὅ-
» θεν ἐξῆλθε τὸ πνεῦμα, εἰσιὸν ἐκεῖσε καὶ ἀναπληροῦν αὐτὴν συνέπεται τῷ πνεύματι, καὶ τοῦτο ἅμα πᾶν οἷον τρο-
» χοῦ περιαγομένου γίγνεται διὰ τὸ κενὸν μηδὲν εἶναι, διὸ δὴ τὸ τῶν στηθῶν καὶ τοῦ πνεύμονος ἔξω μεθιὸν τὸ πνεῦ-
» μα πάλιν ὑπὸ τοῦ περὶ τὸ σῶμα ἀέρος εἴσω διὰ μανῶν τῶν σαρκῶν δυόμενον καὶ περιελαυνομένου, γίγνεται
» πλῆρες. αὖθις δ' ἀποτρεπόμενος ὁ ἀὴρ καὶ διὰ τοῦ σώματος ἔξω ἰὼν, εἴσω τὴν ἀναπνοὴν περιωθεῖ, κατὰ τὴν τοῦ
» στόματος καὶ τὴν τῶν μυκτήρων δίοδον. τὴν τοῦ τροχοῦ περιαγωγὴν οὐχ ἁπλῶς λέγειν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίων κι-
νήσεων συγκειμένην, ὅταν μὲν ἐπὶ τὸ δέρμα τὸ ἔμφυτον ὁρμήσῃ θερμὸν ὠθουμένου τε καὶ περιελαυνομένου τοῦ
ἐκτὸς ἀέρος εἰς τὸ σῶμα διὰ τοῦ στόματος, ὅταν δ' αὖ πάλιν ὁρμήσῃ διὰ τοῦ στόματος ἔξω φέρεσθαι, περιωθουμέ-
νου τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος εἰς τὸ σῶμα διὰ τοῦ δέρματος, ὡς ἐνέργειαν μὲν εἶναι διὰ τῆς φύσεως ἡμῶν τὴν ἐκ-
30 πνοὴν καὶ διαπνοὴν, πάθος δὲ τὴν εἰσπνοὴν, οὐ μόνον τὴν διὰ τοῦ στόματος, ἀλλὰ καὶ τὴν διὰ τοῦ δέρματος, ἐν οὐ-
δετέρᾳ δ' αὐτῶν ὁ Πλάτων προσχρῆται τῇ προαιρέσει, καίτοι φανερῶς ἐν ἡμῖν ὄντος, καὶ τοῦ θᾶττον καὶ
βραδύτερον ἔλαττόν τε καὶ πλέον καὶ πυκνότερον εἰσπνεῦσαί τε καὶ ἐκπνεῦσαι. ἔτι γ' οὖν ὁ λόγος τοῦ Πλά-
τωνος ἐλέγχεται, καὶ ὅτι μετὰ τὴν συστολὴν τῶν ἀρτηριῶν ἐχρῆν εὐθέως εἰσπνοὴν γίγνεσθαι, μετὰ δὲ τὴν ἐκ-
πνοὴν εὐθέως διαστολὴν τῶν ἀρτηριῶν, φαίνεται δ' οὐχ οὕτω συμβαῖνον, ἀλλ' ἐὰν θελήσωμεν ἐπισχεῖν πλέονι
χρόνῳ τὴν ἀναπνοὴν, εὐθέως αἱ ἀρτηρίαι μετὰ τῆς καρδίας κινοῦνται, καὶ μέντοι καὶ διαστέλλονται μὲν εἰς-
πνεόντων ἐνίοτε, συστέλλονται δ' ἐκπνεόντων καὶ κατὰ μιᾶς ἀναπνοῆς χρόνον ἑπτάκις ἢ ὀκτάκις ἢ καὶ δεκά-
κις ἡ καρδία μετὰ τῶν ἀρτηριῶν φαίνεται διαστελλομένη τε καὶ συστελλομένη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ τῆς περιώσεως
λόγος ἄτοπος, ὑπὸ γὰρ τῆς ἐκπνοῆς περιελαυνόμενον τὸν ἀέρα φέρεσθαι πάλιν ἔσω διὰ τοῦ δέρματος οὐκ ἀ-
ναγκαῖον, ἑπομένης γὰρ τῆς ἐκπνοῆς τῇ συστολῇ τῶν ἀναπνευστικῶν, ἐκείνῃ τῇ συστολῇ ἀκολουθῶν ὁ περικεχυμέ-
40 νος ἡμῖν ἀὴρ, χώραν παρέχει τῷ ἐκπνεομένῳ, ὅτι δὲ καὶ τἄλλα ὅσα τὴν ὁλκὴν ἀναιρῶν εἶπεν ὁ Πλάτων ἀτό-
πως ἐπικεχείρηται, κατὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν, εἰρήσεται, νυνὶ γὰρ ἀρκεῖ μόνον δεδηλῶσθαι περὶ ὧν ὁμολο-
γεῖται καὶ διαφέρεται τῷ Ἱπποκράτει, προσθῶμεν οὖν αὐτῷ καὶ τἄλλα. φαίνεται γὰρ ἐν τῷ περὶ χρείας
ἀναπνοῆς λόγῳ συνακολουθῶν ὁ Πλάτων τῷ Ἱπποκράτει, βουλόμενος τὴν μὲν εἰσπνοὴν ἐμψύξεως ἕνεκα γί-
γνεσθαι τῆς ἐμφύτου θερμασίας, τὴν δ' ἐκπνοὴν ἀποχύσεως καὶ διαπνοῆς τῶν λιγνυωδῶν περιττωμάτων,
ἐν ᾗ δὲ ταῦτα λέγει ῥήσει, καὶ περὶ τοῦ φέρεσθαι τὸ ποτὸν εἰς τὸν πνεύμονα δῆλα δὴ ἐχούσῃ κατὰ λέξιν οὕτως,
» τῇ δὲ δὴ πηδήσει τῆς καρδίας ἐν τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ, καὶ τῇ τοῦ θυμοῦ ἐγέρσει προσγιγνώσκοντες, ὅτι
» διὰ πυρὸς ἡ τοιαύτη πᾶσα ἔμελλε διοίκησις γίνεσθαι τῶν θυμουμένων, ἐπικουρίαν αὐτῇ μηχανώμενοι τὴν
» τοῦ πνεύμονος ἰδέαν ἐνεφύτευσαν, πρῶτον μὲν μαλακὴν καὶ ἄναιμον, εἶτα, σήραγγας ἐντὸς ἔχουσαν οἷον σπόγγου
» κατατετρημένας, ἵνα τὸ πνεῦμα καὶ πόμα δεχομένη ψύχουσα ἀναπνοὴν καὶ ῥαστώνην ἐν τῷ καύματι πα-
50 ρέχοι. εἰ μὲν οὖν ἡγεῖται Πλάτων ἅπαν τὸ πόμα καταπίνειν ἡμᾶς εἰς τὸν πνεύμονα, δίκαιός ἐστι καταγινώ-
σκεσθαι προφανέστατον πρᾶγμα μὴ γιγνώσκων. εἰ δὲ μέρος τι τοῦ πόματος ἡγεῖτο διὰ τῆς τραχείας ἀρτη-
ρίας, παρηθούμενον εἰς τὸν πνεύμονα καταφέρεσθαι, τῶν ἐνδεχομένων τι λέγει, παραπλησίως τε
ἄλλων δογματικῶν, περὶ ὧν διαφέρονται πρὸς ἀλλήλους ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι. οὐ ταὐτὸν δ' ἐστὶν
ἢ ψεῦδός τι λέγειν, ἢ καταγέλαστον, ἐπεί τοι καὶ αὐτὸν Ἐρασίστρατον ἐδείξαμεν ἔν τε τῷ περὶ χρείας
ἀναπνοῆς καὶ σφυγμῶν χρείας τε ἅμα καὶ γενέσεως, ἔτι δὲ καταπόσεως τε καὶ πέψεως ἐσφαλμένον,
ἀλλ' οὐ κατεγελάσαμεν αὐτοῦ, διό τι μὴ πᾶν τὸ ψεῦδος εὐθὺς ἐστὶ καὶ καταγέλαστον, ἐπεί τοι δὲ καὶ
περὶ φλεγμονῆς γενέσεως καὶ πυρετοῦ διαγνώσεως ἔν τε τοῖς περὶ φλεβοτομίας λόγοις καὶ ἄλλοις
πᾶσι θεραπευτικοῖς λογισμοῖς ἐλέχθη ἐσφαλμένος, καὶ μέν τοι καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ τις ἀντιστρέψας τὸ

λόγου, ἡμᾶς φησὶ περὶ τούτων οὐκ Ἐρασίστρατον ἐσφάλθαι, οὐ μὴν οὔτε ἡμεῖς ἐκείνου καταγελάσο-
μεν, οὔτ᾽ ἐκεῖνος ἡμῶν. ἀδήλων γὰρ ὄντων τῶν δογμάτων καὶ τῇ διὰ τοῦ λόγου πίστει τοῖς μὲν πιθα-
νῶν, τοῖς δ᾽ ἀπιθάνων φαινομένων, ὥσπερ τὸ τοῖς δόξασιν ἀληθὲς εἶναι συναγορεύειν, ἀνεμέσητόν ἐστιν,
οὕτω καὶ τὸ συγχωρεῖν ἑτέροις ἀντιλέγειν αὐτοῖς, τὸ δὲ σκώπτειν καὶ καταγελᾶν ὡς ἠλιθίου, ὃ δογματι-
κῶς ἀμφισβητεῖται προπετές, ὅπερ αὖ ἐστὶ καὶ τὸ παραρρεῖν τι τοῦ πόματος εἰς τὸν πνεύμονα, διά τε τοῦ λάρυγγος
καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, οὐκ ἀθρόον οὐδὲ διὰ μέσης τῆς εὐρυχωρίας τοῦ ὀργάνου φερόμενον, ἀλλὰ περὶ τὸν
χιτῶνα αὐτὸν δροσοειδὲς καταρρέον, τοῦτο μὲν οὖν εἴτ᾽ ἀληθὲς εἴτε ψεῦδός ἐστιν, ὀλίγον ὕστερον ἐπισκεψόμεθα,
τὸν δὲ καταγέλαστον ὄντως λόγον, ὡς οὐκ εἰς τὴν γαστέρα φέροιτο διὰ τοῦ στομάχου τὸ ποτὸν, ἀλλ᾽ εἰς τὸν πνεύμονα διὰ
τῆς ἀρτηρίας ἅπαν, οὐδὲ μόνος Πλάτων εἶπεν. ἐν γοῦν αὐτῷ τούτῳ τῷ βιβλίῳ καθ᾽ ὃ τὴν προειρημένην περὶ
10 τοῦ πόματος ῥῆσιν ἔγραψεν εἰς τὴν κοιλίαν ἔφη τὸ πινόμενον ὥσπερ τὰ σιτία φέρεσθαι, καὶ οὐχ ἅπαξ τοῦτ᾽ εἶπεν,
ἀλλὰ πάνυ πολλάκις, ὡς ἔνεστί σοι μαθεῖν ἐκ τῶν ῥήσεων αὐτοῦ, πρώτης μὲν τῆσδε, μετὰ τέτταρας πρώτους στί-
» χους τῆς προειρημένης ὑπ᾽ αὐτοῦ ῥήσεως γεγραμμένης. τὸ δὲ δὴ σιτίων τε καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικὸν τῆς ψυχῆς, καὶ
» ὅσων ἔνδειαν διὰ τὴν τοῦ σώματος ἴσχει φύσιν, τοῦτο εἰς τὸ μεταξὺ τῶν φρενῶν καὶ τοῦ πρὸς τὸν ὀμφαλὸν ὅρου κα-
» τῴκισαν. οὐκ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῷ πνεύμονι φησὶ τὸ τῶν σιτίων καὶ ποτῶν ἐπιθυμητικὸν, ἀλλὰ κατωτέρω τοῦ δια-
φράγματος εἶναι, φρένας γὰρ οὐχ οὗτος μόνος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι παλαιοὶ τὸ διάφραγμα προσηγόρευον. κατω-
τέρω δὲ τῶν φρενῶν τούτων ἥ τε γαστὴρ κεῖται καὶ τὰ ἔντερα, καὶ τὸ ἧπαρ αὐτὸ περὶ οὗ νῦν ποιεῖται τὸν λό-
» γον. καὶ μέν τοι καὶ μετ᾽ ὀλίγα πάλιν φησὶ τὴν ἐσομένην ἡμῖν ποτῶν καὶ ἐδεσμάτων ἀκολασίαν εἰδότες οἱ ξυν-
» τιθέντες ἡμῶν τὸ γένος, καὶ ὅτι τοῦ μετρίου καὶ ἀναγκαίου διὰ μαργότητα πολλῷ χρησοίμεθα πλέονι, ἵν᾽ οὖν μὴ
» φθορὰ διὰ νόσους ὀξείας γίγνοιτο, καὶ ἀτελὲς εὐθὺς τὸ γένος τὸ θνητὸν τελευτῴη, ταῦτα προορώμενοι τὴν γενη-
20 σομένην πόματος ἐδέσματός τε ἕξει τὴν ὀνομαζομένην κάτω κοιλίαν ὑποδοχὴν ἔθεσαν, καὶ κατωτέρω δὲ πάλιν
» ἐν ταὐτῷ συγγράμματι, τάδε γράφει. ταὐτὸν δὴ καὶ περὶ τῆς παρ᾽ ἡμῖν κοιλίας διανοητέον, ὅτι σιτία μὲν
» καὶ ποτὰ ὅταν εἰς αὐτὴν ἐμπέσῃ, στέγει. πνεῦμα δὲ καὶ πῦρ μικρομερέστερα ὄντα τῆς αὐτῆς συστάσεως οὐ δύνα-
» ται. πάλιν οὖν κἀνταῦθα σαφῶς εἶπεν εἰς τὴν κοιλίαν ἡμῶν ἀφικνεῖσθαι τά τε σιτία καὶ τὰ πόματα, καὶ τοῦ
γ᾽ ἐν αὐτῇ κατὰ τὴν τούτων μῖξιν γενομένου χυμοῦ τὴν εἰς τὰς φλέβας ἀνάδοσιν, ὑδρείαν ὠνόμασε διὰ τὴν ὑγρό-
» τητα, λέγων ἐφεξῆς τοῖς προγεγραμμένοις, οὕτως. τούτοις δὴ κατεχρήσατο ὁ θεὸς εἰς τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἐπὶ
» τὰς φλέβας ὑδρείαν. κἀν τοῖς ἑξῆς δὲ πάλιν οὐ μετὰ πολλὰ τῶν εἰρημένων, ὧδέ πως φησίν. ὅταν γ᾽ εἴσω καὶ ἔξω
» τῆς ἀναπνοῆς ἰούσης τὸ πῦρ ἐντὸς ξυνημμένον ἕπηται, διαιρούμενον δι᾽ ἀεὶ διὰ τῆς κοιλίας εἰσελθὸν τὰ σιτία καὶ
» ποτὰ λάβῃ, τήκει δὴ καὶ κατὰ τὰ σμικρὰ διαιροῦν διὰ τῶν ἐξόδων, ᾗπερ πορεύεται διάγον, οἷον ἐκ κρήνης ἐπ᾽
» ὀχετοὺς ἐπὶ τὰς φλέβας ἀντλοῦν ταῦτα ῥεῖν, ἢ ὥσπερ αὐλῶνος, διὰ τοῦ σώματος τὰ τῶν φλεβῶν ποιεῖ ῥεύ-
30 ματα. καὶ διὰ τῶν ἑξῆς δὲ φυλάττειν φαίνεται τὴν αὐτὴν γνώμην, ἔν τε τοῖς περὶ τῆς ἀναπνοῆς καὶ πέψεως λό-
γοις ἅπασιν, ὥστε τῆς μὲν ἠλιθίου δόξης ἀπήλλακται, καὶ χρὴ τοὺς οἰηθέντας αὐτὸν οὕτως ἀνόητον ὑπάρχειν, ὡς
ὑπολαβεῖν εἰς πνεύμονα φέρεσθαι τὸ ποτὸν ἅπαν, αὐτοὺς ἐγκαλεῖσθαι μᾶλλον ἐφ᾽ οἷς καταψεύδονται. περὶ δὲ τοῦ
φέρεσθαί τι τοῦ πόματος εἰς τὸν πνεύμονα περὶ τὸν ἔνδοθεν χιτῶνα τοῦ τε λάρυγγος καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας
βουλόμενός τις αὐτὸς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ πειραθῆναι, δύναται λαβὼν μὲν ἐστὼς τοῦ ὕδατος εἰς τὸ στόμα δαψιλές, εἶτα
κατακλιθεὶς ὕπτιος, ὑπανοίγων τε βραχὺ τὸ στόμιον τοῦ λάρυγγος, ἐφ᾽ ἡμῖν γάρ ἐστιν ἀνοιγνύναι τε καὶ κλείειν
αὐτὸ, παραρρέοντος γάρ τινος εἰς αὐτὸν ἐκ τοῦ στόματος αἰσθήσεται βραχέος, ὃ δὴ καὶ γαργαλίζει καὶ πα-
ροξύνει πλέον γενόμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐρεθιζομένην βῆχα καρτερήσας τις δύναται κα-
τασχεῖν, ὡς αὐτίκα παύσασθαι βραχέος τοῦ γαργαλίζοντος ὄντος. ἐνίοτε δὲ καὶ βηχίον μικρὸν
γενόμενον, ἐσκέδασε τὸ γαργαλίζον, οὐδὲ μιᾶς ἀναπτύσεως γενομένης, ᾧ καὶ δῆλον ἐστὶ
40 τὸ ἀθρόον πόμα καὶ πολὺ καὶ τοσοῦτον, ὡς καταλαμβάνειν τὰς ὁδοὺς τοῦ πνεύ-
ματος ἐρεθίζειν τὸ ζῷον εἰς βῆχα. τὸ δ᾽ οὕτως ὀλίγον, ὡς περὶ τὸν ἔνδον χι-
τῶνα τοῦ λάρυγγός τε καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἐκχεῖσθαι δρο-
σοειδῶς, οὔτε ἐρεθίζον, οὔθ᾽ ὅλως αἴσθησιν ἐργαζόμενον ἑαυ-
τοῦ καταφερομένου διὰ τῆς ἀρτηρίας, ἀλλ᾽ εἰ καὶ
ζῷον ὅτι ἂν ἐθελήσας διψῆσαι ποιήσεις, ὡς κε-
χρωσμένον ὕδωρ ὑπομεῖναι ποιεῖν, εἰδείης
εἴτε κυανῷ χρώματι χρώσας εἴτε
μίλτῳ, εἴτ᾽ εὐθέως σφάξας
ἀνατέμοις εὑρήσεις κε-
50 χρωσμένον τὸν
πνεύμο-
να.
δῆλον οὖν ἐστὶν ὅτι φέρεταί τι
τοῦ πόματος εἰς αὐτόν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΔΟΓΜΑΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ. θ'.

Ἐπειδὴ περὶ πάντων ὧν ἀμφότεροι λέγουσιν ὁ Ἱπποκράτης καὶ ὁ Πλάτων ἐπισκέψασθαι προὔκειτο, λέλεκται δ' ἤδη περὶ τῶν μεγίστην δύναμιν ἐχόντων εἰς ἰατρικήν τε καὶ φιλοσοφίαν, καιρὸς ἂν εἴη τρέπεσθαι πρὸς τἆλλα. φαίνεται δ' ἐν αὐτοῖς οὐ σμικρὰν δύναμιν ἔχον ἐπίστασθαι διακρίνειν ἀπ' ἀλλήλων τὰ ὁμοιότατα, οὐ μόνον γὰρ ὅπου κοινωνοῦσιν ἐπίστασθαι χρήσιμον, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἐν οἷς διαφέρονται. τὴν ἀρχὴν οὖν ἀπὸ τούτων ποιησόμεθα, δεικνῦντες ὅτι τε καθόλου περὶ αὐτῶν ὡσαύτως ἀπεφήναντο διά τε τῶν ἐν εἴδεσι παραδειγμάτων, ὁ μὲν, τῆς ἰατρικῆς τέχνης, ὁ δὲ, τῆς φιλοσοφίας ἐγύμνασαν ἡμᾶς· καὶ τρίτον, ὅτι δι' αὐτῶν ὧν ἐγύμνασαν ἐδίδαξαν ὁδὸν ἣν προϊόντες ἐπὶ τὸ προκείμενον ἀφιξόμεθα. καθόλου μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἀπεφήνατο περὶ ὧν πλάνας καὶ διαπορίας καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἰατροῖς παρέχει. ὁ δὲ Πλάτων, ὧδε, δεῖ ἄρα πρῶτον τὸν μέλλοντα ἀπατήσειν μὲν ἄλλον, αὐτὸν δὲ μὴ ἀπατηθήσεσθαι, τὴν ὁμοιότητα τῶν ὄντων καὶ ἀνομοιότητα ἀκριβῶς εἰδέναι. ὅπως δ' ἄν πω περιγένοιτο, πάλιν ὁ Πλάτων ἐν διδάξει λέγων, ἆρ' οὖν οἷόν τε ἐστὶν ἀλήθειαν ἀγνοοῦντα τις ἑκάστου τὴν ἀγνοουμένου ὁμοιότητα σμικράν τε καὶ μεγάλην ἐν τοῖς ἄλλοις διαγιγνώσκειν, ἀδύνατον. ὅπως δὲ τὴν ἀλήθειαν ἑκάστου τῶν ζητουμένων εὑρίσκοι τις, ἄκουσον ἐμοῦ πρότερον διηγησαμένου σαφῶς τε καὶ διὰ συντόμων, ἃ δ' ἂν ἀκούσῃς τῇ μνήμῃ παραθέμενος ἐπὶ τὰς ἐκείνων ἧκε ῥήσεις, ἐγὼ δέ σοι φημὶ τὴν τῶν ζητουμένων ἀλήθειαν εὑρεθήσεσθαι, πρῶτον μὲν γνόντι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπ' αὐτὰ ὁδοῦ, ταύτης γὰρ ἁμαρτών, εἰς πολλήν ἄλην τε καὶ πλάνην ἀφίξῃ λόγων. διὰ τῶν αὐτῶν δὲ κριτηρίων, δι' ὧν τὴν ἀρχὴν εὗρες, εὑρήσεις καὶ τὸ μετὰ τὴν ἀρχὴν δεύτερον, εἶθ' ὁμοίως τὸ τρίτον, καὶ ἕκαστον τῶν ἐφεξῆς. πῶς οὖν ἐστι τὴν ἀρχὴν εὑρίσκειν, ἐπειδὴ καὶ ὁ Πλάτων ἐπαινέσας τὴν παροιμίαν ἐν ᾗ λέγομεν, ἀρχὴ δέ τοι ἥμισυ παντὸς, αὐτὸς προσέθηκε τὸ μέγιστον εἰπὼν, ἀρχὴν παντὸς ἔργου μέγιστον εἶναι, ὥσπερ καὶ ἄλλοι τινὲς, οἱ μὲν, οὐ μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς εἶναι τὴν ἀρχὴν ἔφασαν, ἀλλὰ καὶ πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, τινὲς δὲ καὶ τὸ πᾶν δυνάμει. λέξωμεν οὖν ἤδη πῶς ἄν τις εὑρίσκοι τὴν ἀρχὴν τῆς τῶν ζητουμένων εὑρέσεως, ἀναμνήσαντες ἃ διὰ μακρῶν ἔν τε τῇ περὶ τῆς ἀποδείξεως πραγματείᾳ λέλεκται καὶ κατ' ἄλλας τινάς. εἰ μὲν γὰρ οὐδὲν ἡμῖν ἐστι φυσικὸν κριτήριον, οὐδὲ τεχνικὸν οὐδὲν εὑρεῖν δυνησόμεθα· φυσικὰ δ' ἔχοντες, εὕροιμεν ἄν τι καὶ τεχνικόν; ἆρ' οὖν ἔχομεν τινὰ φυσικὰ κριτήρια κοινὰ πάντες ἄνθρωποι, οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται φυσικὰ λέγειν αὐτὰ τὰ μὴ κοινὰ πάντων ὄντα. χρὴ γὰρ δή που τὰ φυσικὰ πρὸς τῷ πάντων εἶναι κοινὰ, καὶ τὴν φυσικὴν ἔχειν κοινήν, ἐγὼ μὲν ἔχειν φημὶ πάντας ὑμᾶς φυσικὰ κριτήρια, καὶ τοῦτ' ἀναμιμνήσκων οὐ διδάσκων, οὐδ' ἀποδεικνὺς, οὐδ' ὡς αὐτὸς εἰρηκὼς λέγω, τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα; τοὺς κατὰ φύσιν ἔχοντας τῶν ὀφθαλμῶν, ὁρῶντας τὰ ὁρατὰ, καὶ κατὰ φύσιν ἔχοντας τῶν ὤτων ἀκούοντας τὰ ἀκουστὰ, καὶ γλῶτταν, γευομένην χυμῶν, καὶ ῥῖνας, ὀσμῶν, καὶ σύμπαν τὸ δέρμα, τῶν ἁπτῶν, ἐπὶ δὲ τούτοις, τὴν γνώμην ἢ ἔννοιαν ἢ ὅτι ποτ' ἂν ἐθέλῃ τις ὀνομάζειν, ᾧ διαγιγνώσκομεν ἀκόλουθόν τε καὶ μαχόμενον, καὶ ἄλλα ἃ καταπέπτωκε τούτοις, ἐν οἷς ἐστι καὶ διαίρεσις καὶ σύνθεσις, ὁμοιότης τε καὶ ἀνομοιότης, ἀφ' ὧν ὁ παρὼν ὡρμήθη λόγος. ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης οὕτως ἔγραψε περὶ αὐτῶν, ἢ ὅμοια, ἢ ἀνόμοια ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῶν μεγίστων καὶ ῥᾴστων, ἀπὸ τῶν πάντως πάντῃ γιγνωσκομένων ἃ καὶ ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι ἐστὶν, ἃ καὶ τῇ ὄψει καὶ τῇ ῥινὶ, καὶ τῇ γλώσσῃ καὶ τῇ γνώμῃ ἐστὶν αἰσθέσθαι, οἷς γιγνώσκομεν ἅπασιν ἐστὶ γνῶναι. ταύτην τὴν ῥῆσιν ἐξηγησάμενος τελέως ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εἰς τὸ κατ' ἰητρεῖον ὑπομνημάτων, οὐδὲν ἔτι δέομαι διέρχεσθαι νῦν, ἀλλ' ἀρκέσει τὰ κεφάλαια μόνον αὐτῆς εἰπεῖν, ὅτι πρὸς τὴν τῶν ὁμοίων τε καὶ ἀνομοίων ἀκριβῆ διάγνωσιν ἀφικνεῖσθαι χρὴ, τὴν ἀρχὴν τῆς εὑρέσεως αὐτῶν ποιούμενον, ἀπὸ τῶν φυσικῶν κριτηρίων, ἅπερ ἐστὶν αἴσθησίς τε καὶ γνώμη. καλεῖν δ' ἔξεστί σοι ὡς πολλάκις εἴρηταί μοι πολλαχόθι καὶ διάνοιαν καὶ νοῦν καὶ λογισμὸν, ἢ ὅπως ἄν τις ἐθέλοι, φυλάττων τὴν ἔννοιαν ὡς Ἱπποκράτης βούλεται. ὡς γὰρ τῶν αἰσθητῶν αἴσθησίς ἐστι τὸ κριτήριον, οὕτω τῶν νοητῶν ἑτέρα τις δύναμις ἣν ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν βούληται, συγχωρῶμεν αὐτῷ, μή πως ἡμῖν τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου μεῖζον γένηται, χρώμεθα γὰρ ὀνόμασι καὶ ὅλως τῇ πρὸς ἀλλήλους διαλέκτῳ χάριν τοῦ δηλῶσαι τὰς κατὰ τὴν ψυχὴν δόξας, ἃς ἐκ τοῦ σκοπεῖσθαι τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν ἐκτησάμεθα. γελοῖον οὖν ἐστι καταλιπόντας τοῦτο περὶ τῶν ὀνομάτων ἁμιλλᾶσθαι. πῶς δέ φησιν ὁ Ἱπποκράτης τὴν τῶν πραγμάτων εὑρίσκεσθαι φύσιν, ἐὰν ἀπὸ τῶν μεγίστων καὶ ῥᾴστων ἀρξώμεθα, μεγίστων μὲν κατὰ τὴν χρείαν, ῥᾴστων δὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνῶσιν. ἡ γάρ τοι φύσις ἄμφω ταῦθ' ἡμῖν ἔδωκεν, αὐτά τε τὰ κριτήρια καὶ τὸ πιστεύειν αὐτοῖς ἀδιδάκτως. αὐτὰ μὲν οὖν τὰ κριτήρια τά τε ὄργανα τῶν αἰσθήσεών ἐστι, καὶ αἱ χρώμεναι τοῖς ὀργάνοις δυνάμεις, ἡ δὲ πίστις αὐτῶν, ἀδίδακτός τε καὶ φύσει οὐκ ἀνθρώποις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ὑπάρχουσα, καὶ γὰρ ὁρῶντα τὸν προσιόντα, καὶ ἀκούοντα ψόφου τινὸς ἢ φωνῆς, ὑποφεύγει μὲν αὐτίκα, μείζονος ὀφθέντος ζώου, μένει δὲ κατὰ χώραν, ἐὰν ἐλάττονός τε καὶ ἀσθενεστέρου τοῦ προσιόντος αἴσθηται. εἰ μὲν οὖν ἀπιστεῖ τις τοῖς διὰ αἰσθήσεως ἢ νοήσεως ἐναργῶς φαινομένοις, οὐδ' ἐπιχειρεῖν χρὴ συστάσει τέχνης οὐδὲ μιᾶς. εἰ δὲ φαίνεται τὰ τῶν τεχνῶν ἔργα τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων χρήσιμα, πάντως που τοῖς φυσικοῖς κριτηρίοις οἱ πιστεύοντες ἄνθρωποι τὴν κρίσιν αὐτῶν ἐποιήσαντο. καὶ ἡμεῖς εὐτυχέστεροι κατὰ τοσοῦτον ἐκείνων ἐσμὲν, ὅτι τὰ χρήσιμα πολλῷ χρόνῳ μετὰ καμάτων τε καὶ φροντίδων εὑρεθέντα τοῖς πρὸ ἡμῶν, αὐτοὶ μανθάνομεν ὀλίγῳ χρόνῳ. ἐὰν οὖν τῷ λοιπῷ τοῦ βίου μὴ κατὰ τὸ πάρεργον ἀσκῶμεν τὰς τέχνας, ἀλλὰ περὶ τὴν τῶν ὁμοίων τε καὶ ἀνομοίων διάγνωσιν ἀεὶ φροντίζομεν, οὐδὲν κωλύει τῶν ἔμπροσθεν ἡμᾶς γενέσθαι βελτίους. πῶς οὖν γυμνασόμεθα καὶ ἀσκήσομεν ἡμᾶς αὐτούς; ἀπὸ τῶν γνωσθέντων

ῥᾴστων ἀρξάμενοι καθάπερ ὁ Ἱπποκράτης εἶπε, ταῦτα γάρ ἐστι τὰ μεγάλην ἔχοντα τήν τε εἰς ὅλον τὸν βίον
χρείαν, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα διαφοράν, ἐρῶ δὲ καὶ παραδείγμασι παρ' ἑκατέρου τῶν ἀνδρῶν ἕνεκα τοῦ
σαφῶς ἐναργεστέρας. ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης, οὕτως φησὶν ἐν προγνωστικῷ. σκέπτεσθαι δὲ χρὴ ὧδε ἐν τοῖσιν ὀξέσι
νοσήμασι, πρῶτον μὲν, τὸ πρόσωπον τοῦ νοσέοντος, εἰ ὅμοιόν ἐστι, τοῖσι τῶν ὑγιαινόντων, μάλιστα δὲ, εἰ αὐτὸ, ἑαυτῷ·
οὕτως γὰρ ἂν εἴη ἄριστον. τὸ δὲ ἐναντιώτατον τοῦ ὁμοίου, δεινότατον, εἴη δ' ἂν τὸ τοιοῦτον ῥὶς ὀξεῖα, ὀφθαλμοὶ
κοῖλοι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐφεξῆς εἰρημένα. φαίνεται γὰρ ἐν τούτοις τὴν ἀρχὴν τῆς διαγνώσεως τῶν προγνωστι-
κῶν χωρίων, ἀπὸ τῶν ἐναντιωτάτων τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσι πεποιημένος, ἅπερ καὶ μέγιστά ἐστι καὶ πᾶσι γνω-
σθήσεται ῥᾳδίως. ταῦτα δέ τις προμαθὼν δυνήσεται κατὰ βραχὺ μεταβαίνων ἐπὶ τὰ πλησίον ἀλλήλοις ἀ-
φικέσθαι ποτὲ, καθάπερ ἐπεδείξαμεν ἐν τῷ προγνωστικῷ πεποιηκότα τὸν Ἱπποκράτην. ἀλλὰ καὶ ὁ Πλάτων,
10 οὕτως ἔγραψε περὶ αὐτῶν, ἡνίκα πεποίηκεν ἐν πολιτείᾳ παρακαλούμενον Σωκράτην ὑπὸ Γλαύκωνός τε
καὶ Ἀδειμάντου, διελεῖν αὐτοῖς πάντα τὸν περὶ δικαιοσύνης λόγον, ἐπειδὴ γὰρ ὑπέστη τὸ δείξειν μὲν αὐτὸν
εἰς τὸ δεῖξαι τὸ προτεθὲν, ὡς οὐκ ἔστι μία τῆς ὅλης ἡμῶν ψυχῆς ἡ οὐσία, διὰ τοῦτο πρότερον ἐπὶ πόλεως ἀξιοῖ
ποιήσασθαι τὸν λόγον, ἔχει δ' ἡ λέξις, ὧδε. εἶπον οὖν ὅπερ μοι ἔδοξεν, ὅτι τὸ ζήτημα ᾧ ἐπιχειροῦμεν, οὐ φαῦ-
λον, ἀλλ' ὀξὺ βλέποντος ὡς ἐμοὶ φαίνεται. ἐπειδὴ μὲν οὖν ἡμεῖς οὐ δεινοί, δοκῶ μοι, ἦν δ' ἐγὼ τοιαύτην ποιήσασθαι
ζήτησιν αὐτοῦ οἵαν περ ἂν εἰ προσέταξέ τις γράμματα σμικρὰ πόρρωθεν ἀναγνῶναι μὴ πάνυ ὀξὺ βλέπου-
σιν, ἔπειτα τὶς ἐνενόησεν ὅτι τὰ αὐτὰ γράμματα ἔστι που καὶ ἄλλοθι μείζω τε καὶ ἐν μείζονι, ἕρμαιον ἂν ἐ-
φάνη, οἶμαι ἐκεῖνα πρῶτον ἀναγνόντας, οὕτως ἐπισκοπεῖν τὰ ἐλάττω, εἰ τὰ αὐτὰ ὄντα τυγχάνει. πάνυ μὲν
οὖν ἔφη ὁ Ἀδείμαντος, ἀλλὰ τί τοιοῦτον ὦ Σώκρατες ἐν τῇ περὶ δικαίου ζητήσει καθορᾷς. ἐγώ σοι ἔφην ἐρῶ,
δικαιοσύνη φαμὲν ἔστιν ἑνὸς ἀνδρὸς, ἔστι δέ που καὶ ὅλης πόλεως. πάνυ γε ἦ δ' ὅς. οὐκοῦν μεῖζον πόλις
20 ἑνὸς ἀνδρός. μεῖζον ἔφη. ἴσως τοίνυν πλείων ἂν δικαιοσύνη ἐν τῷ μείζονι ἂν εἴη, καὶ ἔστι καταμαθεῖν, εἰ οὖν
βούλεσθε, πρῶτον ἐν ταῖς πόλεσι ζητήσωμεν ποῖόν τί ἐστιν, ἔπειτα οὕτως ἐπισκεψώμεθα καὶ ἐν ἑνὶ ἑκάστῳ
τὴν τοῦ μείζονος ὁμοιότητα, ἐν τῇ τοῦ ἐλάττονος ἰδέᾳ ἐπισκοποῦντες. προγυμνάσας οὖν ἡμᾶς ἐπὶ πόλεως ὁ Πλά-
των καὶ δείξας ὅτι ἄλλο μέν τι τὸ ἄρχον, ἄλλο δέ τι τὸ προπολεμοῦν, καὶ τρίτον ἄλλο τὸ δημιουργικὸν ἔθνος
ἐν αὐτῇ, μεταβὰς ἐπὶ τὴν ψυχὴν καὶ κατ' αὐτὴν ἐπιδείκνυσιν ἕν μέν τι μέρος εἶναι τὸ ἄρχον ὅταν εὖ ἔχῃ,
ἕτερον δὲ τὸ ὑπηρετοῦν αὐτῇ, καθάπερ ἐν ταῖς πόλεσιν ὑπηρετεῖ τὸ στρατιωτικόν. τρίτον δὲ τὸ λοιπὸν ὃ τοῦ τρέφε-
σθαι τὸ σῶμα χάριν οἱ δημιουργήσαντες ἡμᾶς προσέθεσαν, κἂν οἱ ἀγύμναστοι τοῦ διακρίνειν, ἀπ' ἀλλήλων τὰς ὁ-
μοιότητας, ἓν εἶναι νομίζουσιν, οὐ τρία τὰ εἰρημένα μόρια τῆς ψυχῆς. ὅπως οὖν χρὴ γυμνάζεσθαι περὶ τὴν
διάκρισιν αὐτῶν ἐδίδαξεν ὁ Πλάτων ἐπί τε τῆς πόλεως διὰ πάσης σχεδόν τι τῆς πολιτείας, ἐπί τε τῆς ψυχῆς
τὸ μὲν κυριώτατον τῆς διανοίας, ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ, τὸ δὲ ἑπόμενον αὐτῇ κατὰ τὰ ἄλλα. καιρὸς οὖν ἤδη
30 καὶ τῶν εἰρημένων αὐτῷ κατὰ τὸν Φαῖδρον ἀκοῦσαι, ἡ ἀπάτη πότερον ἐν πολὺ διαφέρουσι γίγνεται μᾶλλον, ἢ ὀλίγον.
ἐν τοῖς ὀλίγον. ἀλλὰ μὴν κατὰ σμικρὸν καταβαίνων μᾶλλον λήσεις ἐλθὼν ἐπὶ τὸ ἐναντίον ἢ κατὰ μέγα. πῶς δ' οὔ.
δεῖ ἄρα τὸν μέλλοντα ἀπατήσειν μὲν ἄλλον, αὐτὸν δὲ μὴ ἀπατηθήσεσθαι τὴν ὁμοιότητα τῶν ὄντων καὶ ἀνομοιό-
τητα ἀκριβῶς διιδεῖν. ἀνάγκη μὲν οὖν. ἦ οὖν οἷός τ' ἔσται ἀλήθειαν ἀγνοῶν ἑκάστου, τὴν τοῦ ἀγνοουμένου ὁμοιό-
τητα σμικράν τε καὶ μεγάλην ἐν τοῖς ἄλλοις διαγιγνώσκειν. ἀδύνατον. οὐκοῦν τοῖς παρὰ τὰ ὄντα δοξάζουσι
καὶ ἀπατωμένοις, δῆλον, ὡς τὸ πάθος τοῦτο δι' ὁμοιοτήτων τινῶν εἰσερρύη. γίγνεται οὖν οὕτω. ἔστιν οὖν ὅπως
τεχνικὸς ἔσται, μεταβιβάζειν κατὰ σμικρὸν διὰ τῶν ὁμοιοτήτων ἀπὸ τοῦ ὄντος ἑκάστοτε ἐπὶ τοὐναντίον ἀπά-
γων, ἢ αὐτὸς τοῦτο διαφεύγειν ὁ μὴ ἐγνωρικὼς ὃ ἔστιν ἕκαστον τῶν ὄντων. οὐ μή ποτε. λόγων ἄρα τέχνην ὦ ἑταῖρε
ὁ τὴν ἀλήθειαν μὴ εἰδὼς, δόξας δὲ τεθηρευκὼς, γελοίαν τινὰ ὡς ἔοικε καὶ ἄτεχνον παρέξεται. ὅτι δ' ὡς Ἱππο-
κράτης ἔλεγε, τινὰ μὲν ἐστι ῥᾷστα γνωσθῆναι, τινὰ δ' οὐκ ἔστι, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν ῥᾴστων ποιητέον, ἃ καὶ πᾶσιν ἀν-
40 θρώποις ὁμολογεῖται διὰ τὴν ἐνάργειαν, οὕτω καὶ ὁ Πλάτων ἐγίγνωσκεν. μάθοις δ' ἂν ἐκ τῆσδε τῆς ῥήσεως
αὐτοῦ. ἆρ' οὖν οὐ παντὶ δῆλον τό γε τοιόνδε, ὡς περὶ μὲν ἔνια τῶν τοιούτων ὁμονοητικῶς ἔχομεν, περὶ δ' ἔνια στασια-
στικῶς. δοκῶ μὲν ὃ λέγεις μανθάνειν. ἔτι δ' εἰ περὶ σαφέστερον. ὅταν τις ὄνομα εἴπῃ σιδήρου ἢ ἀργύρου, ἆρ' οὐ τὸ αὐ-
τὸ πάντες διενοήθημεν. καὶ μάλα. τί δ' ὅταν δικαίου ἢ ἀγαθοῦ οὐκ ἄλλος ἄλλῃ φέρεται καὶ ἀμφισβη-
τοῦσιν ἀλλήλοις τε καὶ ἡμῖν αὐτοῖς. πάνυ μὲν οὖν. ἐν μὲν ἄρα τοῖς, συμφωνοῦμεν, ἐν δὲ τοῖς, οὔ. οὕτω. ποτέρωθι
οὖν εὐαπατητότεροι ἐσμὲν, καὶ ἡ ῥητορικὴ, ἐν ποτέροις μεῖζον δύναται εἶναι. δηλονότι ἐν οἷς πλανώμεθα. οὐκ-
οῦν τὸν μέλλοντα τέχνην ῥητορικὴν μετιέναι, πρῶτον μὲν δεῖ ταῦτα ὁδῷ διῃρῆσθαι καὶ εἰληφέναι τινὰ χα-
ρακτῆρα ἑκατέρου τοῦ εἴδους, ἐν ᾧ τε ἀνάγκη τὸ πλῆθος πλανᾶσθαι καὶ ἐν ᾧ μή. καλὸν γοῦν ὦ Σώκρατες εἶ-
δος εἴη ἂν κατανενοηκὼς ὁ τοῦτο λαβών, ἔπειτά γε οἶμαι πρὸς ἑκάστῳ γιγνόμενον μὴ λανθάνειν, ἀλλ' ὀξέως αἰσθά-
νεσθαι, περὶ οὗ ἂν μέλλῃ ἐρεῖν, ποτέρου ὂν τοῦ γένους τυγχάνει. τί μήν. τί οὖν τὸν ἔρωτα πότερον φῶμεν εἶναι
50 τῶν ἀμφισβητησίμων ἢ τῶν μὴ ἀμφισβητησίμων. δήπου. ἦ οἴει ἄν σοι συγχωρῆσαι εἰπεῖν ἃ δὴ εἶπες περὶ αὐ-
τοῦ ὡς βλάβη τέ ἐστι τῷ ἐρωμένῳ καὶ ἐρῶντι, καὶ αὖθις ὡς μέγιστον τῶν ἀγαθῶν τυγχάνει. ἄριστα λέγεις. αὕτη
μὲν ἡ ῥῆσις, ἐν τῷ Φαίδρῳ γέγραπται, διδάσκοντος αὐτοῦ μηδὲ μίαν ἀμφισβήτησιν ἔχειν, τὰ τοῖς φυσικοῖς
κριτηρίοις ἐναργῶς ὑποπίπτοντα, ἐν οἷς δή τοι μηδ' ὅλως ὑποπίπτει τοῖς κριτηρίοις τούτοις, ἢ ἀμυδρῶς ὑπο-
πίπτει, τὴν ἀμφισβήτησιν γίγνεσθαι, καὶ χρὴ γεγυμνάσθαι κατὰ ταῦτα διακρίνοντα τὰς τῶν πραγμάτων ὁμοιό-
τητας. ἔνια γὰρ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα κατὰ τὰς τῶν ἐν αὐτοῖς ὁμοιότητας, ἢ τὴν παραλλαγὴν, ὡς κατά τι
μὲν ὑπάρχειν ὅμοια, κατά τι δ' ἀνόμοια. καὶ χρὴ τῶν τοιούτων διαγνωστικὸν τὸν τεχνίτην εἶναι ὡς ἀκριβῶς τε
ἅμα καὶ ταχέως δύνασθαι γνωρίζειν, εἰ ὅμοιά ἐστιν ἀλλήλοις ἢ ἀνόμοια. ὅπερ οὖν ἀεὶ καὶ λέγοντός μου καὶ γρά-
φοντος ἀκούεις, ἀκούσῃ πάντως καὶ νῦν. ἡ καθόλου μέθοδος χωρὶς τοῦ γυμνασθῆναι κατὰ πολλὰ τῶν ἐν μέρει

τεχνῶν

τεχνίτην ἀγαθὸν οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ἐργάσασθαι, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πασῶν ἔνεστί σοι θεάσασθαι τῶν τοιούτων, ἐπ' ἐνίας
γε μὴν οὕτως ἰσχυρὰν δύναμιν ἔχον, ὡς τὴν μὲν καθόλου μέθοδον ἐν αὐτῷ μόνῳ δύνασθαι τελεώτατα μα-
θεῖν. τὴν δ' ἄσκησιν εἰ μὴ δι' ὅλου τοῦ βίου γένοιτο, κωλύειν εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα. καὶ φαίνεταί γε σαφῶς οὖ-
σα τοιαύτη τέχνη, λογιστική τε καὶ ῥητορική, καὶ ἡ διὰ τῶν ὀργάνων ἐνεργοῦσα μουσική. τοσαύτης μὲν οὖν ἀσκή-
σεως ἀποδεικτικὴ μέθοδος οὐ δεῖται, χρήζει γοῦν οὐκ ὀλίγης καὶ αὕτη, γυμνάζεσθαι γοῦν χρὴ γυμνασίαν
καθ' ἑκάστην ἄσκησιν τέχνης ἐν ὕλαις ὧν τὰς χρησίμους τῷ βίῳ πράξεις δεόμεθα. κἂν γὰρ ὅτι μάλιστα τὴν φύσιν
ἀρίστην τις ἔχων εἰς ὁτιοῦν ἔργον ἀμελήσῃ τῆς ἀσκήσεως, οὐδενὸς τῶν ἀπολειπομένων μὲν τῇ φύσει, πλεονεκ-
τούντων δὲ τῇ κατὰ τὴν ἄσκησιν ἐπιμελείᾳ, βελτίων ἐστί. νόησον γοῦν τινὰ τῇ τε τῶν σκελῶν κατασκευῇ καὶ τῇ
τοῦ παντὸς σώματος ῥώμῃ κάλλιστα διακείμενον, ἠμεληκότα δὲ τῆς φύσεως εἰς τοσοῦτον, ὡς πρὸς τῷ μηδέποτε
10 δραμεῖν, ἔτι καὶ τῷ περιπατεῖν ἀεὶ βλακεύοντα διατελεῖν, ὡς ἀδύνατόν ἐστι τοῦτον ὀλυμπιονίκην γενέσθαι,
χωρὶς τοῦ τὴν ἔμπροσθεν ἀργίαν ἀποθέμενον, εἰς ἔθος ἑαυτὸν μεταστῆναι γυμνασίων, τῶν κατὰ φύσιν, οὐ δὲ
τούτων τῶν τυχόντων, ἀλλὰ μάλιστα οἷα ἐστὶν οἰκεῖα σκέλεσιν. ὡς ἐάν γέ τις παραλαβὼν τὸν οὕτως πεφυκότα με-
ταβαίνειν μὲν ἐπὶ λεπτοῦ σχοινίου διδάξῃ, πρὸς ξύλον δὲ ὄρθιον ἀναρριχᾶσθαι, καθάπερ οἱ θαυματοποιοὶ δι-
δάσκουσι τοὺς μαθητάς, οὐ μόνον οὐκ ἂν ἕλοιτο νίκην ὀλυμπιονίκην, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐπιτυχόντων ἀνθρώπων ὠ-
κύτερος ἄν ποτε ὀφθείη. τοῦτ' οὖν Ἱπποκράτει τε καὶ Πλάτωνι γέγραπται, παραδείγματα γράψασιν εἴς τε
τὰς τέχνας καὶ πάσας τὰς κατὰ τὸν βίον πράξεις χρήσιμα. παραθήσομαι δὲ ὀλίγα χάριν τοῦ συνοφθῆναι
τὴν ἰδέαν αὐτῶν, οὐ μὴν καὶ ἀρκεσθῆναί γε τούτοις ἀξιῶ τοὺς βουλομένους γενέσθαι τεχνίτας κατὰ τὰς τέ-
χνας, ἃς ἂν αὐτοὶ τυγχάνωσιν ἀσκοῦντες, ἀλλὰ γυμνάζεσθαι διαπαντός, ὥσπερ οἱ ῥητορικοὶ γυμνάζονται
καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑποθέσεις εὑρίσκοντες ἐπιτηδείους εἰς τὴν προκειμένην ἄσκησιν. εἰλήφθω δὴ παρὰ Πλάτω-
20 νος μὲν πρῶτον, ὃ κατὰ τὸ πέμπτον τῆς πολιτείας ἐδίδαξεν, ἔνθα περὶ τῆς τῶν γυναικῶν φύσεως ἄρχεται
τῶν αὐτῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς ἀνδράσιν ἀξιῶν μετέχειν αὐτάς, ὡς ἂν καὶ τὴν αὐτὴν ἐχούσας φύσιν, εἶτ' αὐτὸς ἀν-
τιλαμβάνεται τοῦ λόγου. φησὶ δ' οὐκ ἂν ἴσως συγχωρῆσαι τινὰ τὴν αὐτὴν εἶναι φύσιν ἄρρενός τε καὶ θήλεος
» σώματος, ἐπιδείκνυσι τε κατά τι τὴν αὐτὴν ἔφη, ἔχει δ' ὁ σύμπας λόγος αὐτῷ, κατὰ τάδε. τὰς θηλείας
» τῶν φυλάκων κυνῶν πότερα ξυμφυλάττειν οἰόμεθα δεῖν, ἅπερ ἂν οἱ ἄρρενες φυλάττωσι, καὶ ξυνθηρεύειν καὶ
» τὰ ἄλλα κοινῇ πράττειν, ἢ τὰς μὲν, οἰκουρεῖν ἔνδον, ὡς ἀδυνάτους διὰ τὸν τῶν σκυλάκων τόκον τε καὶ τροφήν,
» τοὺς δὲ, πονεῖν τε καὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν ἔχειν περὶ τὰ ποίμνια. κοινῇ ἔφη πάντα, πλὴν ὡς ἀσθενεστέραις χρώ-
» μεθα, τοῖς δ' ὡς ἰσχυροτέροις. οἷόν τ' οὖν ἔφην, ἐπὶ τὰ αὐτὰ χρῆσθαι τινὶ ζώῳ ἐὰν μὴ τὴν αὐτὴν τροφήν τε καὶ
» παιδείαν ἀποδιδῷς; οὐχ οἷόν τε. εἰ ἄρα ταῖς γυναιξὶν ἐπὶ τὰ αὐτὰ χρησόμεθα καὶ τοῖς ἀνδράσι τὰ αὐτά,
καὶ διδακτέον αὐταῖς. ναί. μουσικὴ μὲν ἐκείνοις καὶ γυμναστικὴ ἐδόθη. ναί. καὶ ταῖς γυναιξὶν ἄρα τούτω τὼ τέ-
30 χνα, καὶ τὰ περὶ τὸν πόλεμον ἀποδοτέον τε καὶ χρηστέον κατὰ ταὐτά. ἐν τούτοις καθόλου προειπὼν ὁ Πλά-
των ὅτι τῶν αὐτῶν ἁπάντων ἐστὶ μεταδοτέον τῷ θήλει γένει, μετὰ ταῦτα καὶ περὶ γυμνασίων ὅσα γυμνοὶ γυ-
μναζόμεθα, καὶ περὶ τῆς ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχήσεως, ὅσα τε πολέμου ἕνεκα διδάσκεται καὶ ἀσκεῖται μετέ-
» χειν ἀξιοῖ καὶ τὰς γυναῖκας, εἶτ' αὐτὸς ἀντιλαμβανόμενος τοῦ λόγου, τάδε φησί. βούλει οὖν, ἦν δ' ἐγὼ ἡμεῖς
» πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀμφισβητήσωμεν, ἵνα μὴ ἔρημα τὰ τοῦ ἑτέρου λόγου πολιορκῆται. οὐδὲν
» ἔφη κωλύει. λέγωμεν δὴ ὑπὲρ αὐτῶν, ὅτι ὦ Σώκρατές τε καὶ Γλαύκων οὐδὲν δεῖ ὑμῖν ἄλλους ἀμφισβητεῖν,
» αὐτοὶ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς κατοικήσεως, ἣν ᾠκίζετε πόλιν, ὡμολογεῖτε δεῖν κατὰ φύσιν ἕκαστον ἕνα ἓν τὸ αὑτοῦ
» πράττειν, ὡμολογήσαμεν οἶμαι. πῶς γὰρ οὔ. ἔστιν οὖν ὅπως οὐ πάμπολυ διαφέρει γυνὴ ἀνδρὸς τὴν φύσιν. πῶς
» οὐ διαφέρει. οὐκ οὖν ἄλλο καὶ ἔργον ἑκατέρῳ προσήκει προστάττειν τὸ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. τί μήν. πῶς οὖν
» οὐχ ἁμαρτάνετε νυνὶ, καὶ τἀναντία ὑμῖν αὐτοῖς λέγετε φάσκοντες αὐτούς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας δεῖν
40 τὰ αὐτὰ πράττειν, πλεῖστον κεχωρισμένην φύσιν ἔχοντας. ἕξεις τι ὦ θαυμάσιε πρὸς ταῦτ' ἀπολογεῖσθαι; τού-
τοις εἰπὼν τινὰ περὶ τῆς ἀντιλογικῆς δυνάμεως, ἐφεξῆς γράφει τὴν ῥῆσιν τῆς ἀντιλογίας ὧδέ πως. κινδυ-
» νεύομεν οὖν ἄκοντες ἀντιλογίας ἅπτεσθαι. πῶς. τὸ τὴν αὐτὴν φύσιν, ὅτι οὐ τῶν αὐτῶν δεῖ ἐπιτηδευμάτων τυγ-
» χάνειν, πάνυ ἀνδρείως τε καὶ ἐριστικῶς κατὰ τὸ ὄνομα διώκομεν, ἐπισκεψόμεθα δὲ οὐδ' ὁπηοῦν τί εἶδος τὸ τῆς ἑ-
» τέρας τε καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, καὶ πρὸς τί τεῖνον ὡριζόμεθα τότε ὅτε τὰ ἐπιτηδεύματα, ἄλλῃ φύσει,
» ἄλλα, τῇ δὲ αὐτῇ τὰ αὐτὰ ἀπεδίδομεν. οὐ γὰρ οὖν ἔφη ἐπισκεψόμεθα. τοι γάρ τοι εἶπον ἔξεστιν ἡμῖν ὡς ἔοικεν
» ἀνερωτᾶν ἡμᾶς αὐτοὺς εἰ ἡ αὐτὴ φύσις φαλακρῶν καὶ κομητῶν, καὶ οὐχ ἡ ἐναντία, καὶ ἐπειδὰν ὁμολογῶμεν
» ἐναντίαν εἶναι, ἐὰν φαλακροὶ σκυτοτομῶσι, μὴ ἐᾶν κομήτας, ἐὰν δ' αὖ κομῆται, μὴ τοὺς ἑτέρους. γελοῖον μέντ' ἂν
» εἴη ἔφη. ἆρα κατ' ἄλλο τι εἶπον ἐγὼ γελοῖον, ἢ ὅτι τότε, οὐ πάντως τὴν αὐτὴν καὶ τὴν ἑτέραν φύσιν ἐτιθέμεθα,
» ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς ἀλλοιώσεώς τε καὶ ὁμοιώσεως μόνον ἐφυλάττομεν τὸ πρὸς αὐτὰ τεῖνον τὰ ἐπιτηδεύμα-
» τα, οἷον ἰατρικὸν μὲν καὶ ἰατρικὴν τὴν ψυχὴν ὄντα τὴν αὐτὴν φύσιν ἔχειν ἐλέγομεν, ἢ οὐκ οἴει. ἔγωγε. ἰατρικὸν
» δέ γε καὶ τεκτονικὸν ἄλλην. πάντως που. οὐκ οὖν ἦν δ' ἐγὼ καὶ τὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ τῶν γυναικῶν γένος, ἐὰν
» μὲν πρὸς τέχνην τινὰ ἢ ἄλλο ἐπιτήδευμα διαφέρον φαίνεται, τοῦτο δὴ φήσομεν ἑκατέρῳ δεῖν ἀποδιδόναι, ἐὰν δ'
» αὐτῷ τούτῳ φαίνεται διαφέρειν τῷ τὸ μὲν θῆλυ τίκτειν, τὸ δ' ἄρρεν ὀχεύειν, οὐδέν τί πω φήσομεν μᾶλλον ἀπο-
» δεδεῖχθαι, ὡς πρὸς ὃ ἡμεῖς λέγομεν, διαφέρει γυνὴ ἀνδρός, ἀλλ' ἔτι οἰησόμεθα δεῖν τὰ αὐτὰ ἐπιτηδεύειν τούς τε
» φύλακας ἡμῶν καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν. καὶ ὀρθῶς γ' ἔφη. οὐκ οὖν μετὰ τοῦτο κελεύομεν τὸν τὰ ἐναντία
» λέγοντα, τοῦτο αὐτὸ διδάσκειν ἡμᾶς, πρὸς τίνα τέχνην ἢ τί ἐπιτήδευμα τῶν περὶ πόλεως κατασκευὴν οὐχ ἡ
» αὐτὴ, ἀλλ' ἑτέρα φύσις γυναικός τε καὶ ἀνδρός. δίκαιον γ' οὖν. τάχα τοίνυν ἂν ὅπερ σὺ ὀλίγῳ πρότερον ἔλεγες,
» εἴποι ἂν καὶ ἄλλος, ὅτι ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα ἱκανῶς εἰπεῖν, οὐ ῥᾴδιον, ἐπισκεψαμένῳ δὲ οὐδὲν χαλεπόν. εἴποι

γάρ ἄν. βούλει οὖν δεώμεθα τοῦ τὰ τοιαῦτα ἀντιλέγοντός μου ἀκολουθῆσαι ἡμῖν ἐάν πως ἡμεῖς ἐκείνῳ ἐνδειξώμεθα, ὅτι οὐδέν ἐστιν ἐπιτήδευμα ἴδιον γυναικὶ πρὸς διοίκησιν πόλεως. πάνυ γε. ἴθι δή φήσομεν πρὸς αὐτὸν ἀποκρίνου, ἆρ᾽ οὕτως ἔλεγες τὸν μὲν εὐφυῆ πρός τι εἶναι, τὸν δὲ ἀφυῆ, ἐν ᾧ ὁ μὲν ῥᾳδίως τι μανθάνοι, ὁ δὲ χαλεπῶς, καὶ ὁ μὲν, ἀπὸ βραχείας μαθήσεως ἐπὶ πολὺ εὑρετικὸς εἴη οὗ ἔμαθεν, ὁ δὲ πολλῆς μαθήσεως τυχὼν καὶ μελέτης, μηδὲ ἃ ἔμαθε σώζοιτο, καὶ τῷ μὲν, τὰ τοῦ σώματος ἱκανῶς ὑπηρετεῖ τῇ διανοίᾳ, τῷ δ᾽ ἐναντιοῖτο. ἆρ᾽ ἄλλ᾽ ἄττα ἐστὶν, ἢ ταῦτα οἷς τὸν εὐφυῆ πρὸς ἕκαστα, καὶ τὸν μὴ, ὡρίζου, οὐδεὶς ἢ δ᾽ ὃς ἄλλα φήσει. οἶσθα, τί οὖν ὑπὸ ἀνθρώπων μελετώμενον, ἐν ᾧ οὐ πάντα ταῦτα τὸ τῶν ἀνδρῶν γένος, διαφερόντως ἔχει τοῦ τῶν γυναικῶν, ἢ μακρολογῶμεν τήν τε ὑφαντικὴν λέγοντες καὶ τὴν τῶν ποπάνων τε καὶ ἑψημάτων θεραπείαν, ἐν οἷς δή τι δοκεῖ τὸ γυναικεῖον γένος εἶναι, οὗ καὶ καταγελαστότατόν ἐστι πάμπολυ ἡττώμενον. ἀληθῆ λέγεις ἔφη ὅτι πολὺ κρατεῖται ἐν ἅπασιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὸ γένος τοῦ γένους, γυναῖκες μέν τοι πολλαὶ πολλῶν ἀνδρῶν βελτίους εἰς πολλὰ, τὸ δ᾽ ὅλον ἔχει, ὡς σὺ λέγεις. οὐδὲν ἐστιν ἄρα ὦ φίλε ἐπιτήδευμα τῶν πόλιν διοικούντων γυναικὸς, διότι γυνὴ οὐδὲν ἀνδρὸς, διότι ἀνὴρ, ἀλλ᾽ ὁμοίως διεσπαρμέναι αἱ φύσεις ἐν ἀμφοῖν τοῖν ζῴοιν, καὶ πάντων μὲν μετέχει γυνὴ ἐπιτηδευμάτων κατὰ φύσιν, πάντων δ᾽ ἀνὴρ, ἐπὶ πᾶσι δ᾽ ἀσθενέστερον γυνὴ ἀνδρός. πάνυ γε. ἦ οὖν ἀνδράσι πάντα προστάξομεν, γυναικὶ δ᾽ οὐδὲν, ἢ καὶ πῶς, ἀλλ᾽ ἔστι γάρ οἶμαι ὡς φήσομεν, καὶ γυνὴ ἰατρικὴ, ἡ δ᾽ οὔ, καὶ μουσικὴ ἡ δ᾽ ἄμουσος φύσει. τί μήν. γυμναστικὴ δὲ, ἆρ᾽ οὐ οὐδὲ πολεμικὴ, ἡ δὲ, ἀπόλεμος καὶ οὐ φιλογυμναστική. οἶμαι ἔγωγε. τί δὲ φιλόσοφός τε καὶ θυμοειδὴς, ἡ δὲ, ἄθυμος καὶ μισόσοφος. ἔστι καὶ ταῦτα. ἔστιν ἄρα καὶ φυλακικὴ γυνή. ἡ δ᾽ οὔ. ἢ οὐ τοιαύτην καὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν φυλακικῶν φύσιν ἐξελεξάμεθα. τοιαύτην μὲν οὖν. καὶ γυναικὸς ἄρα καὶ ἀνδρὸς, ἡ αὐτὴ φύσις εἰς φυλακὴν πόλεως, πλὴν ὅσα, ἡ μὲν ἀσθενεστέρα, ἡ δ᾽ ἰσχυροτέρα ἐστί. φαίνεται. καὶ γυναῖκες ἄρα τοιαῦται τοῖς τοιούτοις ἀνδράσιν ἐκλεκτέαι συνοικεῖν τε καὶ φυλάττειν ἐπείπερ εἰσὶν ἱκαναὶ καὶ ξυγγενεῖς αὐτοῖς τὴν φύσιν. πάνυ γε. τὰ δ᾽ ἐπιτηδεύματα, οὐ τὰ αὐτὰ ἀποδοτέα ταῖς αὐταῖς φύσεσι. ταὐτά. ἥκομεν ἄρα εἰς τὰ πρότερα περιφερόμενοι, καὶ ὁμολογοῦμεν μὴ παρὰ φύσιν εἶναι ταῖς τῶν φυλάκων γυναιξὶ, μουσικήν τε καὶ γυμναστικὴν ἀποδιδόναι. παντάπασι μὲν οὖν. ἐν τούτοις ἅπασιν ἐφ᾽ ἑνὸς παραδείγματος τοῦ τῶν γυναικῶν ἐγύμνασεν ἡμᾶς εὑρετικούς τε καὶ διακριτικοὺς εἶναι, κατὰ τί μὲν ὅμοια ταῖς φύσεσιν ἐστὶ κατὰ τί δ᾽ ἀνόμοια τὰ παραβαλλόμενα. γυναῖκες γ᾽ ἀνδράσιν ὅμοιαι μέν εἰσιν, καθὸ καὶ αὗται ὑπάρχουσι λογικὰ ζῷα, τουτέστιν ἐπιστήμης δεκτικαὶ, καθ᾽ ὅσον δὲ τὸ μὲν τῶν ἀνδρῶν γένος ἰσχυρότερον ὑπάρχει, καὶ εἰς ἅπαν ἔργον τε καὶ μάθημα βέλτιον, αἱ γυναῖκες δ᾽ ἀσθενέστεραί τε καὶ χείρους, ἀνόμοιαί γε κατὰ τοῦτ᾽ εἰσίν. ὥσπερ γε πάλιν ἐναντίως ἔχουσι καθ᾽ ὅσον αὗται μὲν ὑπάρχουσι θήλειαι, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς κύησιν ἐπιτήδειαι. ταῖς μὲν γυναιξὶν, ἔστι μόρια ἄττα τοῦ σώματος ἀπὸ τῆς φύσεως παρεσκευασμένα, τοῖς δ᾽ ἄρρεσιν οὐκ ἔστιν. ὥς τ᾽ ἀληθῶς ἄν τις φαίη κατά τι μὲν ὁμοίως διακεῖσθαι τὰς γυναῖκας τοῖς ἀνδράσι, κατά τι δ᾽ ἐναντίως. ἐπειδὰν μὲν οὖν τις κατὰ τὴν ὁμοιότητα τὴν μετάβασιν ἀπὸ θατέρου ποιῆται πρὸς τὸ ἕτερον, ἀληθεύσει. ἐπειδὰν δὲ κατὰ τὴν ὁμοιότητα, ψεύσεται, καὶ πολὺ μᾶλλον κατὰ τὴν ἐναντίωσιν. ὡς γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ κατ᾽ ἰητρεῖον ἔγραψε κελεύων ἡμᾶς ἐξ ἀρχῆς ἢ ὅμοια ἢ ἀνόμοια σκοπεῖσθαι, προσέθηκε δὲ ἐν τῷ προγνωστικῷ καὶ τὸ ἐναντίον οἷς ἔλεγεν ἐπὶ τοῦ προσώπου, τὸ δ᾽ ἐναντιώτατον τοῦ ὁμοίου δεινότατον. οὕτως φαίνεται καὶ ὁ Πλάτων τὴν ἀπόδειξιν πεποιημένος ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει, προσθῶμεν οὖν ἔτι καὶ ἄλλο τῶν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους γεγραμμένων παραδείγματος ἕνεκα τοῦ διακρίνειν ἐν τοῖς παραβαλλομένοις ὅσον καθ᾽ ὅμοιον ἐστὶ καὶ ὅσον ἀνόμοιον, ἔστι δ᾽ ἡ λέξις ἐκ τοῦ περὶ ἄρθρων συγγράμματος ὧδέ πως ἔχουσα. γινώσκειν δ᾽ εἰ ἐκπέπτωκεν ὁ βραχίων, τοῖσι χρὴ τοῖς σημείοισι, τοῦτο μὲν ἐπειδὴ δίκαιον ἔχουσι τὸ σῶμα οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ σκέλη παραδείγματα χρὴ χρῆσθαι τῷ ὑγιεῖ πρὸς τὸ μὴ ὑγιὲς, μὴ τὰ ἀλλότρια ἄρθρα καθορῶντα, ἄλλοι γὰρ μᾶλλον ἄλλων ἔξαρθροι πεφύκασιν, ἀλλὰ τὰ αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος ὂν ἀνόμοιον τὸ ὑγιὲς τῷ κάμνοντι, καὶ τοῦτο εἴρηται μὲν ὀρθῶς, παραξύνεσιν δ᾽ ἔχει πάνυ πολλὴν διὰ τοιαῦτα, καὶ οὐκ ἀρκέει μοῦνον λόγῳ εἰδέναι τὴν τέχνην ταύτην, ἀλλὰ καὶ ὁμιλίῃ ὁμιλέειν, πολλοὶ γὰρ ὑπὸ ὀδύνης ἢ καὶ ὑπὸ ἄλλης προφάσιος οὐκ ἐξεστεώτων αὐτοῖσι τῶν ἄρθρων, ὅμως οὐ δύνανται εἰς τὰ ὅμοια σχήματα καθιστάναι ἐς οἷάπερ τὸ ὑγιαῖνον σῶμα σχηματίζεται. προξυνιέναι οὖν καὶ ἐννοεῖν, καὶ τὸ τοιόνδε σχῆμα χρὴ, ἀτὰρ καὶ ἐν τῇ μασχάλῃ ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος φαίνεται ἐγκειμένη πολλῷ μᾶλλον τοῦ ἐκπεπτωκότος ἢ τοῦ ὑγιέος, τοῦτο δ᾽ ἄνωθεν κατὰ τὴν ἐπωμίδα κοῖλον φαίνεται τὸ χωρίον, καὶ τὸ τοῦ ἀκρωμίου ὀστέον ἐξέχον φαίνεται, ἅτε ὑποδεδυκότος ἤδη τοῦ ἄρθρου ἐς τὸ κάτω τοῦ χωρίου παραξύνεσιν μὲν κἀν τούτῳ ἔχει τινά. ἀλλ᾽ ὕστερον περὶ αὐτοῦ γραφήσεται, ἄξιον γὰρ γραφῆς ἐστι, τούτου δὲ τοῦ ἐκπεπτωκότος ὁ ἀγκὼν φαίνεται, ἀφεστεὼς μᾶλλον ἀπὸ τῶν πλευρέων ἢ ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, εἰ μέν τοι τις προσαναγκάζοι, προσάγεται μὲν, ἐπιπόνως δέ. τοῦτο δ᾽ ἄνωθεν τὴν χεῖρα ἆραι εὐθεῖαν παρὰ τὸ οὖς ἐκτεταμένου τοῦ ἀγκῶνος, οὐ μᾶλλον δύνανται, ὥσπερ τὴν ὑγιέα, οὐδὲ παράγειν ἔνθα καὶ ἔνθα ὁμοίως. αὕτη μὲν ἡ τοῦ Ἱπποκράτους ῥῆσις, αὐτῇ τῇ κατὰ τὸ προγνωστικόν. ὡς γὰρ ἐκεῖ τὸ πρόσωπον ἡμᾶς τοῦ νοσοῦντος ἐκέλευσε σκοπεῖσθαι, πότερον ὅμοιον ἐστὶν ἢ ἀνόμοιον τῶν ὑγιαινόντων, μάλιστα δ᾽ εἰ αὐτὸ ἑαυτῷ, οὕτως νῦν τὸ ἐκπεπτωκὸς ἄρθρον τῷ ὑγιεῖ παραβάλλει τὴν παραβολὴν ποιούμενος ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος ἀνθρώπου, ἀπάτη γὰρ ἣν παραξύνεσιν ὠνόμασε, γίγνεται πολλάκις ἐάν τοῖς ἀλλοτρίοις ἄρθροις παραβάλλοις αὐτό. καὶ μέν τοι καὶ ὡς ἐκ τῶν κατὰ μέρος εἰ ὅμοιον ἐστὶ τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι τό γε πεπονθὸς, ἔνεστι διαγνῶναι, καθάπερ ἐν τῷ προγνωστικῷ διῆλθεν, οὕτως κἀνταῦθα, τὰ μὲν ἄλλα γράψας καλῶς ἐν ᾧ δ᾽ ἄν τι σφαλείη διὰ τὴν πρὸς τὸ ἐξηρθρηκὸς ὁμοιότητα τοῦτ᾽ ἐπισημηνάμενος, ὡς παραξύνεσιν ἔχον καὶ αὐτό. ταπεινὴ γὰρ ἡ ἐπωμὶς οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπόσπασμα κατὰ τὸ ἀκρώμιον ἐχόντων, ὥς τε συγχεῖσθαι κατὰ τοῦτο τὴν διάγνωσιν τῶν ἐξαρθρημάτων,

μάτων, εἰς κοινὸν σημεῖον ἀφικνουμένην τοῖς ἀπεσπασμένον ἔχουσι τὸ ἀκρώμιον, ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν ὥ-
σπερ καθόλου διὰ τοῦ κατ' ἰητρεῖον ἀπεφήνατο, οὕτω νῦν ἐν ἑνὸς εἴδους ἐποίησεν, ἐπιδείξας οὐ μόνον ἢ ὅμοια τὰ
σημεῖα τῶν δύο παθῶν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἢ ἀνόμοια. κοίλη μὲν οὖν ἡ ἐπωμὶς ἐπ' ἀμφοῖν φαίνεται, τῶν δὲ ἄλ-
λων συμπτωμάτων ὧν τὸν κατάλογον ἔγραψεν ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων ὤμων, οὐδὲν συμβαίνει κατὰ τὰ τῶν
» ἀκρωμίων ἀποσπάσματα, περὶ ὧν κατὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν οὕτως εἶπε, τούτου δὲ τοῦ ἐκπεπτωκό-
» τος ὁ ἀγκὼν φαίνεται ἀφεστεὼς μᾶλλον ἀπὸ τῶν πλευρῶν, ἢ τοῦ ἑτέρου, εἰ μέντοι τις προσαναγκάζοι, προ-
» σάγεται μὲν, ἐπιπόνως δὲ, οὕτω δὲ ἄνω ἆραι τὴν χεῖρα ἰθεῖαν παρὰ τὸ οὖς ἐκτεταμένου τοῦ ἀγκῶνος, οὐ μά-
» λα δύναται, ὥσπερ καὶ τὴν ὑγιέα οὐδὲ παράγειν ἔνθα καὶ ἔνθα ὁμοίως, ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων
φαίνεται γιγνόμενα, μηδὲν τοιοῦτον παρόντων οἷς ἀπέσπασται τὸ ἀκρώμιον, μόνοις γὰρ αὐτοῖς κοινόν ἐστι τὸ
10 τὴν ἐπωμίδα φαίνεσθαι κοίλην, ἔστι δὲ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ κοινὸν, οὐ μόνον ὁμοιότης, ἀλλὰ καὶ ἀνομοιότης. φαί-
νεται γὰρ ὁ τόπος ὢν ταπεινότερος, οὐ μὴν καὶ γεγονώς γε κατὰ ἀλήθειαν ἑαυτοῦ ταπεινότερος, ὡς ἐπὶ
τῶν ἐξηρθρηκότων ὤμων, ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος εἰς τὴν μασχάλην καταπεσούσης ὁ
πρότερον ὑπάρχων ὄγκος ἐν τῷ κατὰ τὴν ἐπωμίδα τόπῳ, κατ' ἀλήθειαν ἀπόλωλεν, ἐν δὲ τοῖς ἀποσπά-
σμασιν, οὗτος μὲν ὁ αὐτὸς διαμένει, μεταστάντος δ' εἰς ὕψος τοῦ ἀκρωμίου, φαντασία ψευδὴς γίγνεται τῆς τοῦ
τόπου ταπεινώσεως. ἴσως οὖν ἄμεινόν ἐστι καὶ μίαν ἄλλην ἔτι παραγράψαι ῥῆσιν ἐκ τοῦ περὶ ἄρθρων, ἐν ᾗ καθ' ἓν
πάθος ἐπιδείκνυσιν ὁ Ἱπποκράτης ὁμοιότητά τε καὶ ἀνομοιότητα σφάλλουσαν τοὺς πολλοὺς τῶν ἰατρῶν, ὅταν τις
ἐξαρθρήσῃ σπόνδυλος εἰς τὸ πρόσω ταπεινὸν κατὰ τοῦτο γίγνεται τὸ χωρίον τῆς ῥάχεως, ἐνίοτε δὲ περιθραυσθει-
σῶν τῶν κατὰ τοὺς σπονδύλους ὀπισθίων ἀποφύσεων ἐξ ὧν ἡ τῆς ῥάχεως ἄκρ[illegible] γίνεται, κοῖλος
καὶ ταπεινὸς ὁ τόπος φαίνεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων εἰς τὸ πρόσω σπονδύλων. ἔστι δὲ τοῦτο μὲν
20 τὸ πάθος εὐιατότατον, ὀλεθριώτατον δὲ τὸ ἕτερον. ἀγνοοῦντας δὲ τῶν ἰατρῶν ἐνίους τὴν διαφορὰν αὐτῶν,
ὁ Ἱπποκράτης φησὶν, οἴεσθαι τεθεραπευκέναι ῥαδίως τὴν εἰς τὰ πρόσω τῶν σπονδύλων μετάστασιν, ὀνομάζει
δὲ τὴν εἰς τὸ πρόσω ταύτην οὐ μόνον οὕτως, ἀλλὰ καὶ ἔσω καλῶν, ἔσω μὲν δηλονότι, τὸ βάθος τοῦ σώματος,
ἔξω δὲ, τὸ ἐπιπολῆς ὄπισθέν τε καὶ πρόσθεν, ἔστι δ' ἡ ῥῆσις αὐτοῦ καθ' ἣν γέγραπται ταῦτα, αὕτη. ἐκ δὲ
» τοῦ ὄπισθεν, οὐ ῥηΐδιον τοιαύτην ἔξαλσιν γενέσθαι ἐς τὸ εἴσω εἰ μὴ ὑπέρβαρύ τι ἄχθος ἐμπέσοι. τῶν τε γὰρ
» ὀστέων τῶν ἐκπεφυκότων ἔξωθεν ἕκαστον τοιοῦτόν ἐστιν, ὥστε πρόσθεν ἂν αὐτὸ καταγῆναι, πρὶν ἢ μεγάλην
» ῥοπὴν εἴσω ποιῆσαι, τούς τε ξυνδέσμους, βιασάμενον καὶ τὰ ἄρθρα τὰ ἐνηλλαγμένα, ὅτε αὖ νωτιαῖος πο-
» νοίη ἂν, εἰ ἐξ ὀλίγου χωρίου τὴν περικαμπὴν ἔχοι τοιαύτην ἐξέλασιν ἐξαλλομένου σπονδύλου, ὅ τε ἐκπηδή-
» σας σπόνδυλος πιέζοι ἂν τὸν νωτιαῖον εἰ μὴ καὶ ἀπορρήξειε, πιεχθεὶς δ' ἂν καὶ ἀπολελαμμένος, πολλῶν καὶ
» μεγάλων καὶ ἐπικαίρων ἀπονάρκωσιν ποιήσειεν, ὥστ' οὐκ ἂν μέλοι τῷ ἰατρῷ ὅπως χρὴ τὸν σπόνδυλον κατορ-
30 θῶσαι πολλῶν καὶ βιαίων ἄλλων κακῶν παρεόντων, ὥστε δὴ οὐδ' ἐμβαλεῖν οἷόν τε, οὔτε κατασείσει, οὔτ'
» ἄλλῳ οὐδενὶ τρόπῳ πρόδηλον τῶν τοιούτων, εἰ μή τις διατεμὼν τὸν ἄνθρωπον, ἔπειτα ἐμβαλόμενος ἐς τὴν
» κοιλίην ἐκ τοῦ εἴσωθεν τῇ χειρὶ ἐς τὸ ἔξω ἀντωθέοι, κἀνταῦθα νεκρῷ μὲν οἷόν τε ποιέειν, ζῶντι δ' οὐ πά-
» νυ. διατί δὲ ταῦτα γράφω, ὅτι οἴονταί τινες ἰητρευκέναι τοὺς ἀνθρώπους οἷσιν ἔσωθεν ἔπεσον σπόνδυλοι τε-
» λέως ὑπερβάντες τὰ ἄρθρα, καίτοι ῥηΐστην ἐς τὸ περιγενέσθαι τῶν διαστροφέων ταύτην ἔνιοι νομίζουσι καὶ
» οὐδὲν δέεσθαι ἐμβολῆς, ἀλλ' αὐτομάτως ὑγιέα γενέσθαι τὰ τοιαῦτα, ἀγνοοῦσι δὲ πολὺ καὶ κερδαίνουσιν ὅτι
» ἀγνοοῦσι, πείθουσι γὰρ τοὺς πέλας, ἐξαπατῶνται δὲ, διὰ τόδε, οἴονται τὴν ἄκανθαν τὴν ἐξέχουσαν κατὰ τὴν ῥάχιν
ταύτην τοῦ σπονδύλου αὐτὰς εἶναι, ὅτι στρογγύλον αὐτῶν ἕκαστον φαίνεται ψαυόμενον, ἀγνοοῦντες ὅτι τὰ ὀστέα
ταῦτά ἐστι τὰ ἀπὸ τῶν σπονδύλων πεφυκότα, περὶ ὧν ὀλίγῳ ἔμπροσθεν εἴρηται, οἱ δὲ σπόνδυλοι πολλὸν προ-
σωτέρω ἄπεισι, στενοτάτην γὰρ πάντων ζώων ἄνθρωπος κοιλίην ἔχει ὡς ἐπὶ μεγέθει ἀπὸ τοῦ ὄπισθεν εἰς τὸ ἔμ-
40 προσθεν ὅτι καὶ κατὰ τὸ στῆθος, ὅταν οὖν τι τούτων τῶν ὀστέων τῶν ὑπερεχόντων ἰσχυρῶς καταγῇ, ἤν τε
ἓν, ἤν τε πλείω, ταύτῃ ταπεινότερον τὸ χωρίον γίνεται, ἢ τὸ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, διὰ τοῦτο ἐξαπατῶνται
οἰόμενοι τοὺς σπονδύλους εἴσω οἴχεσθαι, ὅτι δὲ μεγίστην ἔχει δύναμιν ἡ τῶν ὁμοίων τε καὶ ἀνομοίων διάγνωσις,
καὶ πᾶς τεχνίτης δεῖται διακρίνειν εἰ ὅμοια, ἢ ἀνόμοια τὰ πράγματα ἐστι, περὶ ἃ διατρίβει, ἀθρεῖν ἔνεστι
κἀκ τοῦδε τοῦ παραδείγματος, ἐπειδὴ γὰρ ἐν γυμνασίᾳ κεῖται τὸ πλεῖστον τῆς προκειμένης γνώσεως, οὐκ ἐν
τοῖς καθόλου παραδείγμασι χρὴ βλέπειν, ἀλλ' ἐν πολλοῖς τε καὶ ποικίλοις γυμνάζεσθαι, καὶ μάλιστα περὶ τοῖς ἀρι-
στα μεταχειρισαμένοις τὴν περὶ ταῦτα τέχνην Ἱπποκράτει τε καὶ Πλάτωνι, δείξαντος οὖν τοῦ Πλάτωνος
ἐν τῷ πρώτῳ τῆς πολιτείας ἐπὶ πλειόνων παραδειγμάτων, ὧν ἐστὶ καὶ κυβερνῆται καὶ ἰατροὶ τοὺς τε-
χνίτας, ὧν ἄρχωσι καὶ διοικῶσιν, ἐκείνοις τὴν ὠφέλειαν οὐχ ἑαυτοῖς ἐκπορίζεσθαι, καταγελάσας Θρασύμα-
χος, ποιμένων τε καὶ βουκόλων μνημονεύει, τὸ ἑαυτοῖς συμφέρον, οὐ τὸ τοῖς προβάτοις τε καὶ βουσὶν ἐκπο-
50 ριζόντων, ἀλλὰ Σωκράτης ἐπιδείκνυσιν αὐτῶν σκοπὸν εἶναι καὶ τέλος, ἕτερον μὲν τοῖς παρὰ τῇ ποιμαντι-
κῇ τε καὶ βουκολικῇ τέχνῃ, μηδὲν ἄλλο σκοπουμένοις παρὰ τὴν τῶν προβάτων τε καὶ βοῶν ὠφέλειαν, ἄλλο
δὲ τοῖς εἰς πρᾶσιν ἢ θοίνην παρασκευάζουσι τὰ ζῶα, πρόδηλον οὖν ὅτι καὶ ἰατρὸς, ᾗ μὲν ἰατρός ἐστι πρώτη
προνοεῖται τῆς τοῦ σώματος ὑγείας, ᾗ δὲ δι' ἄλλο τι τοῦτο πράττει, κατ' ἐκεῖνο καὶ τὴν προσηγορίαν ἕξει, τινὲς
μὲν γὰρ ἕνεκα χρηματισμοῦ τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐργάζονται, τινὲς δὲ διὰ τὴν ἐκ τῶν νόμων αὐτοῖς διδο-
μένην ἀλειτουργησίαν, ἔνιοι δὲ διὰ φιλανθρωπίαν, ὥσπερ ἄλλοι διὰ τὴν ἐπὶ ταύτῃ δόξαν ἢ τιμήν. ὀνομασθήσονται
τοιγαροῦν, ᾗ μὲν ὑγιείας εἰσὶ δημιουργοὶ, κοινῇ πάντες ἰατροὶ ἕξουσι πρὸς τὰς πράξεις ἐπὶ διαφόροις ποιοῦν-
ται σκοποῖς, ὁ μέν τις φιλάνθρωπος, ὁ δὲ φιλότιμος, ὁ δὲ φιλόδοξος, ὁ δὲ χρηματιστὴς, οὐκοῦν τοῖς ἰατροῖς
τὸ τέλος ἐστὶν ὡς ἰατροῖς ἔνδοξον ἢ πόριμον, ὡς Μηνόδοτος ἐμπειρικὸς ἔγραψεν, ἀλλὰ μὴν εἰδότα μὲν τοῦτο

Διοκλεῖ δ' οὐ τοῦτο, καθάπερ οὐδὲ Ἱπποκράτει καὶ Ἐμπεδοκλεῖ, οὐδ' ἄλλοις τῶν παλαιῶν οὐκ ὀλίγοις, ὅσοι διὰ
φιλανθρωπίαν ἐθεράπευον τοὺς ἀνθρώπους. γυμνασάμενος οὖν ἐν τοῖς τοιούτοις τις παραδείγμασι, πάμ-
πολλα δ' ἐστὶ παρ' Ἱπποκράτει καὶ Πλάτωνι ῥαδίως καταλήψεται, τά τε ἴδια τέχνης ἑκάστης, καὶ τὰ κοινά. πρὸς
μὲν τὸν Θρασύμαχον ἐν τῷ πρώτῳ τῆς πολιτείας Σωκράτης διαλεγόμενος, ἔδειξεν ἐπὶ ποιμένων τε καὶ βου-
κόλων, ὡς κοινωνοῦσι μὲν, καθ' ὅσον εἰσὶ ποιμένες καὶ βουκόλοι, διαφέρουσι δὲ, καθ' ὅσον ὁ μὲν, ὡς χρηματιστής,
ὁ δ' ὡς ἵνα καταδέσηται κατασκευάζουσιν αὐτὰ πίονα. κατὰ μέντοι τὸ περὶ ἀκμαίων διὰ πλειόνων ἔδειξεν ἡ-
μᾶς διακρίνειν τά τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια. κατὰ δὲ τὰς τέχνας, τουτέστιν εἰ ὅμοιά τ' ἐστὶ καὶ ἀνόμοια, ἓν γάρ ἐστι
τῇ δυνάμει τὰ τρία ταῦτα σκέμματα, τό τε περὶ τῶν κοινῶν καὶ ἰδίων, καὶ τὸ διακρίνειν εἰ ὅμοια ἢ ἀνόμοια
τὰ παραβαλλόμενα πράγματά εἰσι, καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις, τί ταὐτὸν ἐν αὐτοῖς ἐστὶ καὶ τί ἕτερον. εἰώ-
10 θασι γὰρ οἱ Ἕλληνες ὅμοια καλεῖν ἐνίοτε, τὰ ταὐτὸν ἔχοντά τι. καὶ τά γε παραδείγματα κατὰ ταὐτὸν ἐν
τοῖς παραβαλλομένοις ἐκέλευσεν ἡμᾶς ὁ Πλάτων ποιεῖσθαι. γειτνιᾷ δέ πως τούτῳ τῷ σκέμματι, καὶ τὸ κατὰ
τὴν διαιρετικὴν ὀνομαζομένην μέθοδον, ἧς τὴν μὲν γυμνασίαν ὁ Πλάτων ἐν σοφιστῇ καὶ πολιτικῷ πεποίηται,
τὴν δὲ ἐξ αὐτῆς χρείαν ἐπέδειξεν οὐκ ἐν τούτοις μόνον, ἀλλὰ σαφέστατα μὲν ἅμα καὶ τελεώτατα, κατά τε φι-
λήβον, καὶ φαίδρον, οὐ μὴν καὶ κατὰ τὴν πολιτείαν τε καὶ ἄλλα τῶν συγγραμμάτων. ἐν μὲν οὖν τῷ σο-
φιστῇ καὶ τῷ πολιτικῷ διδάσκει, πῶς ἄν τις αὐτὸ τῆς προσηγορίας ἑρμηνεύοι λόγῳ σαφεῖ τε ἅμα καὶ συντό-
μῳ τὸ σημαινόμενον ἑαυτῆς, ὅν τινα λόγον ὁρισμόν τε καὶ ὅρον ἐξαιρέτως ἐκάλεσαν οἱ μετὰ Πλάτωνα. ἐν
δὲ τῷ φιλήβῳ καὶ τῷ φαίδρῳ, δείκνυσιν ἐς τεχνῶν σύστασιν, ἀναγκαιοτάτην οὖσαν τὴν διαιρετικὴν καὶ συν-
θετικὴν θεωρίαν, γεγυμνάσθαι τε κελεύει διττῶς κατ' αὐτήν. ἀπὸ μὲν τοῦ πρώτου καὶ γενικωτάτου κατα-
βαίνοντας ἐπὶ τὰ μηκέτι τομὴν δεχόμενα διὰ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ διαφορῶν, δι' ὧν καὶ τοὺς ὁρισμοὺς τῶν εἰ-
20 δῶν ἐδεδείχειν, συνισταμένους ἐν σοφιστῇ καὶ πολιτικῷ. ἔμπαλιν δ' ἀπὸ τῶν εἰδικωτάτων πολλῶν ὄντων ἀνα-
βαίνοντας ἐπὶ τὸ πρῶτον γένος κατὰ σύνθεσιν. ὁδὸν μὲν γὰρ εἶναι μίαν ἀμφοῖν, ὁδοιπορίαν δὲ διττήν, ἀπὸ
θατέρου τῶν περάτων ἐπὶ θάτερον ἐναλλὰξ ἰόντι. λέγει δὲ περὶ αὐτῶν, ἐν μὲν τῷ φαίδρῳ κατὰ τήνδε τὴν
» λέξιν. ἐμοὶ δὲ φαίνεται τὰ μὲν ἄλλα τῷ ὄντι παιδιᾷ πεπαῖσθαι, τούτων δέ τινων ἐκ τύχης ῥηθέντων δυοῖν εἰ-
» δῶν, εἰ αὐτὴν τὴν δύναμιν τέχνῃ λαβεῖν δύναιτό τις, οὐκ ἄχαρι. τίνων δή. εἰς μίαν τε ἰδέαν συνορῶντα ἄγειν
» τὰ πολλαχῇ διεσπαρμένα, ἵν' ἕκαστον ὁριζόμενος δῆλον ποιῇ, περὶ οὗ ἂν ἀεὶ διδάσκων ἐθέλῃ, ὥσπερ τὰ νῦν δὴ
» περὶ ἔρωτος ὃ ἐστιν ὁρισθὲν, εἴτε εὖ εἴτε κακῶς ἐλέχθη, τὸ γοῦν σαφὲς καὶ τὸ αὐτὸ αὐτῷ ὁμολογούμενον διὰ ταῦτα
» ἔσχεν εἰπεῖν ὁ λόγος. τὸ δ' ἕτερον δὴ εἶδος τί λέγεις ὦ Σώκρατες. τὸ πάλιν κατ' εἴδη δύνασθαι διατέμνειν κατὰ ἄρ-
» θρα ᾗ πέφυκε, καὶ μὴ ἐπιχειρεῖν καταγνύναι μέρος μηδὲν κακοῦ μαγείρου τρόπῳ χρώμενον. ταῦτα μὲν οὖν
καθόλου περὶ τῆς διαιρετικῆς τε καὶ συνθετικῆς μεθόδου λέλεκται τῷ Πλάτωνι, μεταβὰς δ' ἐπὶ τὴν ῥη-
30 τορικὴν τέχνην, ἔτι δ' ἂν ἡμῖν ἕν τι τοῦτο παράδειγμα τῆς ὅλης πραγματείας, τάδε γράφει. ἐπειδὴ λό-
» γου δύναμις τυγχάνει ψυχαγωγία οὖσα, τὸν μέλλοντα ῥητορικὸν ἔσεσθαι, ἀνάγκη εἰδέναι ψυχὴ ὅσα εἴδη ἔχει,
» ἔστιν οὖν τόσα καὶ τόσα καὶ τοῖα καὶ τοῖα, ὅθεν οἱ μὲν, τοιοίδε, οἱ δὲ, τοιοίδε γίγνονται. τούτων δ' οὕτω διῃρημέ-
» νων, λόγων αὖ τόσα καὶ τόσα ἐστὶν εἴδη, τοιόνδε δὲ, ἕκαστον, οἱ μὲν οὖν τοιοίδε ὑπὸ τῶν τοιῶνδε λόγων διὰ τήνδε
» τὴν αἰτίαν εἰς τὰ τοιάδε εὐπειθεῖς, οἱ δὲ τοιοίδε διὰ τάδε δυσπειθεῖς. δεῖ δὴ ταῦτα ἱκανῶς νοήσαντα μετὰ
» ταῦτα θεώμενον αὐτὰ ἐν ταῖς πράξεσιν ὄντα τε καὶ πραττόμενα ὀξέως δύνασθαι ἐπακολουθεῖν τῇ αἰσθή-
» σει, ἢ μηδὲν εἶναί πω πλέον αὐτῷ, ὧν τότε ἤκουε λόγων ξυνών, ὅταν δ' εἰπεῖν τε ἱκανῶς ἔχῃ οἷος ὑφ' οἵων πείθεται,
» παραγιγνόμενόν τε δυνατὸς ᾖ διαισθανόμενος ἑαυτῷ ἐνδείκνυσθαι, ὅτι οὗτός ἐστι καὶ αὕτη ἡ φύσις, περὶ ἧς τό-
» τε ἦσαν οἱ λόγοι, νῦν ἔργῳ παροῦσά οἱ, ᾗ προσοιστέον τούσδε ὧδε τοὺς λόγους ἐπὶ τὴν τῶνδε πειθώ. πάν-
» τα δὴ ταῦτ' ἔχοντι προσλαβόντι καιροὺς τοῦ πότε λεκτέον καὶ ἐπισχετέον βραχυλογίας τε καὶ αὖ καὶ ἐλεει-
40 νολογίας καὶ δεινώσεως ἑκάστων τε ὅσ' ἂν εἴδη λόγων μάθῃ τούτων τὴν εὐκαιρίαν τε καὶ ἀκαιρίαν διαγνόντι,
» καλῶς τε καὶ τελέως ἐστὶν ἡ τέχνη ἀπειργασμένη, πρότερον δ' οὔ. ἀλλ' ὅτι ἂν αὐτῶν τις ἐλλείπῃ λέγων, ἢ διδά-
» σκων ἢ γράφων φησὶ δὲ τέχνην λέγειν ὁ μὴ πειθόμενος, κρατεῖ. ταῦτα οὖν αὐτῷ λέλεκται περὶ τῆς ῥητο-
ρικῆς, ἐνταῦθα διδάσκοντι, πῶς ἄν τις αὐτὴν ἄριστα συστήσαιτο μεθόδῳ χρώμενος, οὐ καθάπερ οἱ πολλοὶ δι' ἐμ-
πειρίας τε καὶ τριβῆς. ἔτι τε πρὸς τούτοις κατωτέρω μετὰ τὸ διελθεῖν ἐν τῷ μεταξὺ χρήσιμα πολλὰ συγκε-
» φαλαιούμενος αὐτὰ, κατὰ λέξιν οὕτως ἔφη. ὥστ' εἰ μὲν ἄλλο τι περὶ τέχνης λόγων λέγοις, ἀκούοιμεν ἄν, εἰ δὲ
» μὴ, οἷς νῦν δὴ διήλθομεν πεισόμεθα, ὡς ἐὰν μή τις τῶν τ' ἀκουσομένων τὰς φύσεις διαριθμήσηται, καὶ κατ' εἴδη
» τε διαιρεῖται τὰ ὄντα, καὶ μιᾷ ἰδέᾳ, ἀδύνατος ᾖ καθ' ἓν ἕκαστον περιλαμβάνειν, οὔπω τ' ἔσται τεχνικὸς
» λόγων πέρι, καθόσον δυνατὸν ἀνθρώπῳ. ἐν τούτῳ μὲν τῷ βιβλίῳ διὰ συντόμων ἐδήλωσε περί τε τῆς τῶν
τεχνῶν ἁπασῶν καθόλου συστάσεως καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς. ἀκριβέστατα δὲ τὸν λόγον ὅλον ἐν τῷ φιλήβῳ
50 διῆλθεν, ἐγὼ δὲ ἀπὸ τῶν ἐπικαιροτάτων ἄρξομαι παραγράψας αὐτοῦ πρώτην τήνδε τὴν ῥῆσιν. φωνὴ μὲν
» ἡμῖν ἐστί που μία διὰ τοῦ στόματος ἰοῦσα, καὶ ἄπειρος αὖ πλήθει πάντων τε καὶ ἑκάστου. τί μήν. καὶ οὐδὲν
» ἑτέρῳ γε τούτων ἐσμέν πως σοφοὶ, οὔτε ὅτι τὸ ἄπειρον αὐτῆς ἴσμεν, οὔθ' ὅτι τὸ ἓν ἄλλό τι, ὁπόσα τέ ἐστι καὶ
ὁποῖα, τοῦτό ἐστι τὸ γραμματικὸν ἕκαστον ποιοῦν ἡμῶν. ἀληθέστατα. καὶ μὴν καὶ τὸ μουσικὸν ὃ τυγχά-
νει ποιοῦν τουτέστι ταὐτόν. πῶς. φωνὴ μέν που καὶ τὸ κατ' ἐκείνην τὴν τέχνην ἐστὶ μία ἐν αὐτῇ. πῶς
δ' οὔ. δύο δὲ θῶμεν βαρὺ καὶ ὀξὺ, καὶ τρίτον, ὁμότονον, ἢ πῶς. οὕτως. ἀλλ' οὔπω σοφὸς ἂν εἴης τὴν
μουσικὴν εἰδὼς ταῦτα μόνα, μὴ εἰδὼς δὲ ὡς ἔπος εἰπεῖν, εἰς ταῦτα, οὐδενὸς ἄξιος ἔσῃ. οὐ γὰρ οὖν.
ἀλλ' ὦ φίλε ἐπειδὰν λάβῃς ὁπόσα τὰ διαστήματά ἐστι τὸν ἀριθμὸν τῆς φωνῆς ὀξύτητός τε πέρι καὶ βα-
ρύτητος, καὶ ὁποῖα, καὶ τοὺς ὅρους τῶν διαστημάτων, καὶ τὰ ἐκ τούτων ὅσα συστήματα γέγονεν, ἃ κα-

ποδόντες δὲ πρόσθεν, παρέδοσαν ἡμῖν τοῖς ἑπομένοις ἐκείνοις καλεῖν αὐτὰ ἁρμονίας, ἔν τε ταῖς κινήσεσιν αὖ τοῦ σώματος ἕτερα τοιαῦτα ἐνόντα πάθη γιγνόμενα, ἃ δὴ δι' ἀριθμῶν μετρηθέντα δεῖν αὐτά φασι ῥυθμοὺς, καὶ μέτρα ἐπονομάζειν, καὶ ἅμα ἐννοεῖν, ὡς οὕτω δεῖ περὶ παντὸς ἑνὸς, καὶ πολλῶν σκοπεῖν. ὅταν γάρ ταῦτά τε λάβῃς, οὕτω τότε ἐγένου σοφός. ὅταν δ' ἄλλο τῶν ὄντων ὁτιοῦν ταύτῃ σκοπούμενος ἕλῃς, οὕτως ἔμφρων περὶ τούτου γέγονας. τὸ δ' ἄπειρόν σε ἑκάστων, καὶ ἐν ἑκάστοις πλῆθος ἄπειρον ἑκάστοτε ποιεῖ τοῦ φρονεῖν, καὶ οὐκ ἐλλόγιμον, οὐδ' ἐνάριθμον, ἅτ' οὐκ εἰς ἀριθμὸν οὐδένα ἐν οὐδενὶ πώποτε ἀπιδόντα. κάλλιστα ὦ Φίληβε ἔμοιγε τὰ νῦν λεγόμενα εἰρηκέναι φαίνεται Σωκράτης. καὶ ἐμοὶ ταῦτά γε αὐτά. ἀλλὰ τί δή ποτε πρὸς ἡμᾶς οὗτος ὁ λόγος εἴρηται νῦν, καὶ τί ποτε βουλόμενος. ὀρθῶς μέντοι τοῦθ' ἡμᾶς ὦ Πρώταρχε ἠρώτησε Φίληβος. πάνυ μὲν οὖν καὶ ἀποκρίνου γε αὐτῷ. δράσω ταῦτα, διελθὼν σμικρὸν ἔτι περὶ αὐτῶν τούτων. ὥσπερ γὰρ ἓν ὁτι-
10 οῦν εἴ τίς ποτε λάβοι τοῦτον, ὥς φαμεν, οὐκ ἐπ' ἀπείρου φύσιν δεῖ βλέπειν εὐθὺς, ἀλλ' ἐπί τινα ἀριθμόν. οὕτω καὶ τὸ ἐναντίον, ὅταν τις τὸ ἄπειρον ἀναγκασθῇ πρῶτον λαμβάνειν, μὴ ἐπὶ τὸ ἓν εὐθὺς, ἀλλ' ἐπ' ἀριθμὸν αὖ τινα πλῆθος ἕκαστον ἔχοντά τι κατανοεῖν. τελευτᾶν τ' ἐκ πάντων εἰς ἕν. πάλιν δὲ ἐν τοῖς γράμμασι τὸ νῦν λεγόμενον λάβωμεν. πῶς. ἐπειδὴ φωνὴν ἄπειρον κατενόησεν, εἴτε τις θεὸς, εἴτε καὶ θεῖος ἄνθρωπος, ὡς λόγος ἐν Αἰγύπτῳ Θεῦθ τινα τοῦτον γενέσθαι λέγων, ὃς πρῶτος τὰ φωνήεντα ἐν τῷ ἀπείρῳ κατενόησεν οὐχ ἓν ὄντα, ἀλλὰ πλείω. καὶ πάλιν ἕτερα φωνῆς μὲν, οὐ φθόγγου δὲ μετέχοντά τινος. ἀριθμὸν δέ τινα καὶ τούτων εἶναι. τρίτον δὲ εἶδος γραμμάτων διεστήσατο τὰ νῦν λεγόμενα ἄφωνα ἡμῖν. τὸ μετὰ τοῦτο διῄρει τά τε ἄφωνα, καὶ ἄφθογγα μέχρις ἑνὸς ἑκάστου, καὶ τὰ φωνήεντα, καὶ τὰ μέσα. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕως ἀριθμὸν αὐτῶν λαβὼν ἑνί τε ἑκάστῳ, καὶ σύμπασι, στοιχεῖον ἐπωνόμασε. καθορῶν δ' ὡς οὐδεὶς ἡμῶν οὐδ' ἂν ἓν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἄνευ πάντων αὐτῶν μάθοι, τοῦτον τὸν δεσμὸν αὖ λογισάμενος, ὡς ὄντα ἕνα, καὶ ταῦτα πάντα ἕν πως ποιοῦντα, μί-
10 αν ἐπ' αὐτοῖς ὡς οὖσαν γραμματικὴν τέχνην ἐπεφθέγξατο προσειπών. ταῦτα μὲν ὁ Πλάτων ἔγραψεν ἐν Φιλήβῳ περὶ συστάσεως τεχνῶν, τῆς κατὰ μέθοδον δηλονότι τὴν λογικὴν, οὐ τῆς ἐκ τῆς πολυχρονίου τηρήσεως, ἐκ τῆς τῶν κατὰ μέρος ἀθροιζομένης ἐμπειρίας. ὅτι δ' οὐκ ἄνευ τοῦ γεγυμνάσθαι περὶ διαίρεσίν τε καὶ σύνθεσιν οἷόν τε γενέσθαι τὴν λογικὴν σύστασιν τῶν τεχνῶν, εὔδηλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἄχρι τοῦ δεῦρο λέλεκταί μοι. καὶ μέντοι, καὶ καθ' ὅλον τὸ βιβλίον τὸν Φίληβον ἐν τοῖς ἑξῆς ἔργῳ δείκνυσι τὴν μέθοδον ἐπὶ τῆς ἡδονῆς, ἁπάσας αὐτῆς τὰς διαφορὰς διελθών. οὕτω δὲ καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἔφθασεν ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, μεμψάμενος τοὺς Κνιδίους ἰατροὺς, ὡς ἀγνοοῦντας τὰς καθ' εἴδη, καὶ γένη διαφορὰς τῶν νοσημάτων, αὐτὸς δὲ δείκνυσι τοὺς διορισμοὺς, καθ' οὓς τὸ δοκοῦν ἓν εἶναι, πολλὰ γίγνεται τεμνόμενον, οὐκ ἐπὶ νοσημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἐν ᾧ τοὺς πλείστους τῶν ἐνδοξοτάτων ἰατρῶν εὑρεῖν ἐστιν ἐσφαλμένους, ἄχρι καὶ τῶν βοηθημάτων. ἔνιοι μὲν γὰρ ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος αὐτῶν ἐλθόντες χρείας, ἀμέθοδον εἰρ-
30 γάσαντο τὴν διδασκαλίαν. ἔνιοι δὲ τὸ κοινότατον εἰπόντες, ἄχρι μὲν τῆς προχείρου φαντασίας, μεθοδικώτατον ἐποιήσαντο τὸν λόγον· τῇ ἀληθείᾳ δὲ, μοχθηρότατον. ἐντεῦθεν δὲ διεφώνησαν ἀλλήλοις. ἔνιοι μὲν ὡς οἷα βοήθημα τοῦ δεῖνος τοῦ πάθους, οἷον εἰ τύχῃ πλευρίτιδος, ἀποφηνάμενοι τὴν φλεβοτομίαν. ἔνιοι δὲ τὴν κάθαρσιν. ὥσπερ γε καὶ πυρίαν. οἱ μὲν, διὰ σπόγγων, οἱ δὲ, διὰ τῶν καλουμένων ὑπὸ τῶν ἰατρῶν μαρσίππων, ἢ τινος ἑτέρου. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ περὶ λουτρῶν, καὶ περὶ ἀλουσίας διηνέχθησαν, ὀξυμέλιτός τε καὶ μελικράτου, καὶ ὕδατος, καὶ οἴνου, καὶ πτισάνης, ἤτοι τοῦ διηθημένου χυλοῦ μόνου διδόντες, ἢ τῆς κριθώδους μόνης, οἱ δὲ, καὶ σιτίων, ἄλλως ἄλλου διορισαμένου τάς τε διαφορὰς τῶν καμνόντων καὶ τῶν εἰρημένων ἔλεγξε χρῆζον τὸ τῆς πλευρίτιδος πάθος. ὅπως μὲν οὖν αὐτὸς διῆλθεν ἀτακτότερον πρῶτος εὑρίσκων, ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν ἐξήγημαι τοῦ περὶ διαίτης ὀξέων. ὅ τινες μὲν ἐπιγράφουσι, πρὸς τὰς Κνιδίας γνώμας. ἔνιοι δὲ περὶ πτισάνης. ἑκάτεροι μοχθηρῶς. ἐγὼ δ' ἵνα καὶ τούτου τοῦ λόγου ἔχωσι διὰ συντόμων σα-
40 φῆ τὴν διδασκαλίαν οἱ φιλομαθεῖς, οὐκ ὀκνήσω δηλῶσαι τὰ κεφάλαια. τῶν γάρ τοι πλευριτικῶν ἄρτι μὲν ἀρχομένων, ὀδυνᾶσθαι τὴν πλευρὰν, ὡς ἂν οὐδέπω τῆς διαθέσεως οὔσης σαφοῦς, ἀπειρᾶσθαι κελεύει τῶν πυριάσεών τε καὶ θερμασμάτων ὀνομαζομένων, καὶ διῆλθεν αὐτὸς τὴν ὕλην. εἶτα ἂν μὴ λύηται σκεψάμενον. εἴτε νεοβρωτί ἐόντι, καὶ εἴτε ὑποκεχωρηκυίας τῆς κοιλίας, εἴτε μὴ, διδάσκει τί ποιητέον ἐστίν. ἐὰν δὲ μὴ ὑπείκῃ πρὸς ταῦτα, διορισμοὺς ἔγραψεν τῶν τε φλεβοτομίας δεομένων, καὶ τῶν καθάρσεως. ἐπὶ τίνων τε χρὴ μελικράτῳ ποτῷ χρῆσθαι, ἢ ὀξυμέλιτι, ἢ ὕδατι, μέχρι κρίσεως, μηδεμίαν διδόντα τροφήν. ἐπὶ τίνων τε χυλῷ πτισάνης, ἢ τῇ κριθῇ χρηστέον τινὶ καὶ ταῦτα, καὶ σιτία δοτέον ἐστί. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ περὶ οἴνου δόσεως διορίζεται τίσι τε χρὴ διδόναι, καὶ τίσι μὴ, καὶ ὁπότε, καὶ ὁποῖον. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ λουτρῶν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. διττῆς δ' οὔσης ἁμαρτίας ἐν ταῖς διαιρέσεσι, διὰ τὸ τοὺς μὲν, ἐλλιπέστερον τέμνειν. τοὺς δ' ὑπερβάλλειν εἰς οὐκ οἰκεῖον τῷ τεμνομένῳ πλῆθος, ἑκατέρους αὐτῶν ὁ Ἱπποκρά-
50 της μεμφόμενος, ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ βιβλίου, τάδε φησί. τὰς μέντοι πολυτροπίας τὰς ἐν ἑκάστῃσι τῶν νούσων
» καὶ τὴν πολυσχιδίαν αὐτῶν, οὐκ ἠγνόουν ἔνιοι. τοὺς δ' ἀριθμοὺς ἑκάστου τῶν νοσημάτων σάφα ἐθέλοντες φράζειν,
» οὐκ ὀρθῶς ἔγραψαν. μὴ γὰρ καὶ οὐκ εὐαρίθμητον ᾖ. εἰ τουτέῳ τι σημαίνεται τὴν τῶν καμνόντων νοῦσον,
» τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διαφέρειν τι, τὸ μὴ ὠυτὸν δὲ νόσημα δοκέειν εἶναι, ἢν μὴ τὠυτὸ οὔνομα ἔχῃ. ἐπὶ δὲ τῶν
» ἰημάτων ἔμπαλιν ὡς ἐλλιπόντων αὐτῶν, ὧδέ πως φησίν. καὶ οὐ μόνον διὰ τοῦτο οὐκ ἐπαινέω, ἀλλ' ὅ-
» τι καὶ ὀλίγοισι τὸν ἀριθμὸν τοῖσιν ἄκεσι χρέονται. μετὰ δὲ ταῦτα προλαβὼν ἓν τῷ προβλήματι χρησιμώτατον, οὐ σαφῶς αὐτοῦ τὴν λύσιν ἔγραψεν, καὶ διὰ τοῦτ' ἠγνοήθη πολλοῖς τῶν ἰατρῶν, ἐν ᾗ τοῦ προβλήματος ἡ δύναμις. ἐξηγησάμην μὲν οὖν ὅλον τὸν λόγον τοῦτον ἐν τῷ πρώτῳ περὶ διαίτης ὀξέων

ὑπομνήματι. συντόμως δ' αὐτῷ καὶ νῦν εἰπεῖν ἀναγκαῖον ἐστὶ τὴν δύναμιν. αὐτὸ μὲν τὸ πρόβλημα κατὰ τήνδε τὴν λέξιν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης, δοκεῖ δέ μοι ἄξια γραφῆς εἶναι, καὶ μάλιστα ὁκόσα τε ἀκαταμάθητα ἐστὶ τοῖς ἰητροῖσιν ἐπίκαιρα ἐόντα εἰδέναι. καὶ ὁκόσας μεγάλας ὠφελείας φέρει, ἢ μεγάλας βλάβας. ἀκαταμάθητα δ' ἐστὶ καὶ τάδε. διατί δ' ἄρα, ἐν τοῖσιν ὀξέσι νούσοισιν, οἱ μέν τινες τῶν ἰητρῶν πάντα ἐς τὸν αἰῶνα διατελοῦσι, πτισάνην διδόντες ἄνηθον, καὶ νομίζουσιν ὀρθῶς ἰητρεύειν. οἱ δέ τινες περὶ παντὸς ποιοῦνται, ὅπως κριθὴν μὲν μηδεμίαν καταπίῃ ὁ κάμνων. μεγάλην γὰρ βλάβην ἡγέονται εἶναι. ἀλλὰ δι' ὀθονίου τὸν χυλὸν διηθέντες διδόασιν. οἱ δ' αὖ τινὲς αὐτέων, οὔτ' ἂν πτισάνην παχεῖαν δοῖεν, οὔτ' αὖ χυλόν. οἱ μὲν, μέχρις ἂν ἑβδομαῖος, ὁ κάμνων γένηται, οἱ δὲ, καὶ διὰ τέλους ἄχρις ἂν κριθῇ ἡ νοῦσος. μάλα μὲν οὖν οὐδὲ προβάλλεσθαι τὰ τοιαῦτα ζητήματα εἰθισμένοι εἰσὶν, οἱ ἰητροί. ἴσως δ' οὐδὲ προβαλλόμενα εὑρίσκεται, καίτοι διαβολὴν ἔχει ὅλη ἡ τέχνη πρὸς τῶν δημοτέων μεγάλην. μηδὲ δοκεῖν ὅλως ἰητρικὴν εἶναι. ὥστ' ἐν γε τοῖσιν ὀξυτάτοισι τῶν νοσημάτων τοσόνδε διοίσουσιν ἀλλήλων οἱ χειρώνακτες, ὥστε ἃ ὁ ἕτερος προσφέρει ἡγούμενος ἄριστα εἶναι, ταῦτα νομίζειν ἤδη τὸν ἕτερον κακὰ εἶναι, καὶ μετ' ὀλίγα, φημὶ δὴ, πάνυ καλὸν εἶναι τοῦτο τὸ σκέμμα ἠδελφισμένον τοῖσι πλείστοισι τῶν ἐν τῇ τέχνῃ, καὶ ἐπικαιρότατα τοῖσι, καὶ γὰρ τοῖσι νοσέουσι πᾶσιν ἐς ὑγείαν τι μέγα δύνασθαι, καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσιν, εἰς ἀσφάλειαν, καὶ τοῖσιν ἀσκέουσιν, ἐς ἀξίην, καὶ ἐς ὅτι ἕκαστος ἐθέλοι. τὸ περὶ διαφωνίας φησὶ τῶν τεχνιτῶν σκέμμα, μεγίστην ἔχει δύναμιν οὐ μόνοις τοῖς νοσοῦσιν ἐς ὑγιείας κτῆσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἐς φυλακὴν αὐτῆς δηλονότι, καὶ τοῖς ἀσκοῦσιν ἀξίην τοῦ σώματος πρός τε τὴν κτῆσιν αὐτῆς, καὶ διαμονήν. εἶτα προσέθηκε, καὶ ἐς ὅτι ἕκαστος ἐθέλοι, δηλῶν, οὐ μόνον εἰς ἰατρικὴν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας τέχνας ἐκτετάσθαι τὸ σκέμμα τὴν λύσιν αὐτοῦ. θαυμάσαι γάρ ἐστι διατί τέχνην μετιόντες οἱ ἰατροὶ, καθ' ἣν τῇ πείρᾳ τὰ προσφερόμενα βοηθήματα κριθῆναι δύναται, πότερον, ὠφέλησεν, ἢ ἔβλαψεν, ὅμως ἐναντιωτάτας ἀποφάσεις ἐποίησαν, περὶ τῶν ὠφελούντων τε καὶ βλαπτόντων. ἐν μὲν γὰρ φιλοσοφίᾳ μὴ πεπαῦσθαι τὰς πλείστας τῶν διαφωνιῶν, οὐδὲν θαυμαστὸν ὡς ἂν μὴ δυναμένων τῶν πραγμάτων ἐναργῶς κριθῆναι τῇ πείρᾳ, καὶ διὰ τοῦτο τινῶν μὲν ἀποφαινομένων ἀγένητον εἶναι τὸν κόσμον, τινῶν δὲ, γενητόν. ὥσπερ γε καὶ τινῶν μὲν, οὐδὲν ἔξωθεν αὐτοῦ περιέχειν εἶναι. τινῶν δὲ, εἶναι λεγόντων, καὶ τούτων αὐτῶν περιεχόμενόν τι φασκόντων. ἐνίων μὲν, κενὸν ἀποφηναμένων εἶναι τοῦτο, μηδεμίαν οὐσίαν ἔχον ἐν ἑαυτῷ. τινῶν δὲ, κόσμους ἄλλους ἀριθμῷ ἀπεριλήπτους, ὡς εἰς ἄπειρον ἐκτετάσθαι πλῆθος. αἰσθήσει γὰρ ἐναργεῖ τὴν τοιαύτην διαφωνίαν ἀδύνατον κριθῆναι. οὐ μὴν ὅμοιόν γε τὸ τῆς ὠφελείας, καὶ βλάβης τῶν προσφερομένων τοῖς σώμασιν ἰαμάτων, εἰς διαφωνίαν ἀφικόμενον ἐν τοῖς ἰατροῖς. δυνάμενόν γε αὐτῶν κρῖναι τῇ πείρᾳ τότ' ὠφελοῦν, καὶ τὸ βλάπτον. τούτου τοίνυν τοῦ ζητήματος ἡ λύσις, οὐ πάνυ τοι σαφῶς εἴρηται τῷ Ἱπποκράτει, καὶ διὰ τοῦτο σχεδὸν ἅπαντας ἔλαθε τοὺς ἐξηγησαμένους τὸ βιβλίον. ἔστι δὲ τοιάδε τῶν νοσούντων. ἔνιοι μὲν ἀσιτίας χρῄζουσιν, ἄχρις ἂν ἡ νοῦσος κριθῇ. τινὲς δὲ, τροφῆς. καὶ τούτων ἔνιοι μὲν, τῆς κεκριθισμένης πτισάνης. ἔνιοι δὲ, τοῦ χυλοῦ μόνου. καθάπερ γε καὶ στερεωτέρας ἔνιοι. καὶ μέντοι, καὶ τινὲς μὲν, ὀξυμέλιτος, ἢ μελικράτου. τινὲς δ' ὕδατος, ἢ οἴνου. διὰ τοῦτο τοῖς ἰατροῖς ὅσοι τῇ πείρᾳ μόνῃ τὴν τέχνην συνεστήσαντο, χρήσιμον ἔδοξεν ἐκεῖνο μόνον, ὃ κατὰ τὴν τύχην αὐτοῖς ἐφάνη, πλεονάκις ὠφελῆσαν. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοὐναντίον εἶδος ἀφικέσθαι τῆς διαίτης τολμῶσιν, ὡς καὶ κείνου πειραθῆναι, τὴν ἀτυχίαν δεδιότες. μόνος οὖν ὁ τήν τε φύσιν εἰδὼς τοῦ κάμνοντος, καὶ τὴν τοῦ νοσήματος διάθεσιν, καὶ τὴν τοῦ προσαχθησομένου βοηθήματος δύναμιν. ἔτι τε τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ χρηστέον αὐτῷ τολμῆσαι δυνήσεται χρησάμενος τῷ λογικῶς ἐπινοηθέντι βοηθήματι, τῇ πείρᾳ βεβαιῶσαι τὴν ἐλπίδα. ὥστε μόνος εὑρήσει τῆς τε διαφωνίας τὴν αἰτίαν, καὶ τοὺς διορισμοὺς, οἷς προσέχων τις, ἐπὶ τὸ τῷ κάμνοντι συμφέρον ἀφίξεται. τῶν δ' ἄλλων, οὐδεὶς γινώσκεται τοῦτο. τοῖς τε γὰρ ἐγνωσμένοις διαπείρας ἐπιμένοντες, ἐκεῖνα μόνα παραλαμβάνουσιν, αἰτιώμενοι φύσιν, ἢ τέχνην, ἢ τι τοιοῦτον, τῆς βλάβης αἴτιον γενέσθαι. τοῦτ' οὖν αὐτὸ, καὶ κατὰ τὸ περὶ ἀγμῶν ἐδήλωσεν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῶν μεθ' ἕλκους καταγμάτων, ἐν τῇδε τῇ ῥήσει. ἄλλοι δέ τινές εἰσιν, οἳ ὀθονίοισι τὰ τοιαῦτ' ἰητρεύουσιν εὐθέως, καὶ ἔνθεν μὲν καὶ ἔνθεν ἐπιδέουσι τοῖσιν ὀθονίοισι. κατὰ τὸ ἕλκος δὲ αὐτὸ διαλείπουσι, καὶ ἐῶσιν ἀναψύχειν. ἔπειτα καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τὸ ἕλκος τῶν καθαρτικῶν τι, καὶ σπλήνεσιν οἰνηροῖσιν, ἢ ἐρίοισιν ὑσωπηροῖσι θεραπεύουσιν. αὕτη ἡ ἴασις κακὴ, καὶ εἰκὸς τοὺς οὕτως ἰητρεύοντας τὰ μέγιστα ἀσυνετέειν, καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισι κατήγμασι, καὶ ἐν τοῖσι τοιούτοισι. μέγιστον γάρ ἐστι τὸ γινώσκειν καθ' ὁποῖον τρόπον χρὴ τὴν ἀρχὴν βάλλεσθαι τοῦ ὀθονίου, καὶ καθ' ὁποῖον μάλιστα πεπιέχθαι, καὶ διά τε ὠφελέονται. ἢν ὀρθῶς τις βάλληται τὴν ἀρχὴν, καὶ πιέζῃ ᾗ μάλιστα χρὴ, καὶ ὅσα βλάπτονται, ἢν μὴ ὀρθῶς τις βάλληται, μὴ δὲ πιέζῃ. ἀλλ' ἔνθεν καὶ ἔνθεν. εἴρηται μὲν οὖν καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν γεγραμμένοισιν ὁποῖα ἀφ' ἑκατέρου ἀποβαίνει. μαρτυρέει δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἰητρική. ἀνάγκη γὰρ τῷ οὕτως ἐπιδεομένῳ τὸ οἴδημα ἐξαείρεσθαι εἰς αὐτὸ τὸ ἕλκος, καὶ γὰρ εἰ ὑγιὴς χρὼς ἔνθεν μὲν καὶ ἔνθεν ἐπιδεθείη ἐν μέσῳ δὲ διαλειφθείη, μάλιστα κατὰ τὴν διάλειψιν οἰδήσειεν ἂν καὶ ἀχροιήσειε. πῶς οὖν οὐχὶ ἕλκος γε ταῦτ' ἂν πάθοι, ἀναγκαίως οὖν ἔχει ἄχροον μὲν καὶ ἐκπεπιεσμένον εἶναι τὸ ἕλκος, δακνῶδές τε καὶ ἀνεκπύητον, ὀστέα δ' ἢ μέλλει ἀποστῆναι συστατικὰ γενέσθαι σφυγματῶδές τε καὶ πυρετῶδες τὸ ἕλκος ἂν εἴη. ἀναγκάζονται διὰ τὸ εἶδος ἐπικαταπλάσσειν. ἀσύμφορον δὲ καὶ τοῦτο τοῖσι ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπιδεομένοισιν. ἄχθος γὰρ ἀνωφελὲς πρὸς τῷ ἄλλῳ σφυγμῷ ἐπιγίγνεται. τελευτῶντες δ' ἀπολύουσι τὰ ἐπιδέσματα. ὁπότ' ἂν σφιν πάλιν κοτέῃ, καὶ ἰητρεύουσι τὸ λοιπὸν ἄνευ ἐπιδέσιος. οὐδὲν δὲ ἧσσον, καὶ ἤν τι ἄλλο τοιοῦτον λάβωσι, τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἰητρεύουσιν, οὐ γὰρ οἴονται τὴν ἐπίδεσιν, τὴν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ τὴν ἀνάψυξιν, αἰτίαν εἶναι τοῦ ἕλκους. ἀλλ' ἄλλην τινὰ δυστυχίην, οὐκ οἴονται φησὶ τὴν κακὴν ἐπίδεσιν αἰτίαν εἶναι τῆς βλάβης, ἀλλ' ἄλλην τινὰ δυστυχίαν, διὰ τοῦτ' οὖν οὐδ' ἀφίστανται τῆς εἰωθυίας αὐτοῖς ἀγωγῆς. ἀλλ' ἐπιμένουσι τοῖς κακῶς ἐγνωσμένοις.

αὕτη μοι ἡ τοῦ προβλήματος λύσις ἐστὶ, καθ' ὃ τὴν αἰτίαν ἡμᾶς σκέψασθαι τῆς ἐν τοῖς ἰάμασι διαφωνίας, ἣν
καθόλου περιλαβὼν ἄν τις εἴποι διαφορὰν εἶναι τοῦ γενικῶς νοουμένου τε καὶ λεγομένου, καὶ προβαλλο-
μένου πράγματος, ἐάν τε πάθος, ἐάν τε ὕλη τις ᾖ βοηθήματος. λέγω δὲ πάθος μὲν, οἷον τὴν πλευρῖτιν, ἐφ'
ἧς ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἐποιήσατο τὸν λόγον. ὕλην δὲ, μελίκρατον, ἢ οἶνον, ἢ ὕδωρ, ἢ ὀξύκρατον. καθ' ἕκαστον
γὰρ τούτων, ἴδιαί τινές εἰσι διαφοραί, περὶ ὧν ἁπασῶν, ὁ Ἱπποκράτης, οὐ μόνον δι' ὀλίγων ῥημάτων, ἀλλὰ καὶ
σαφῶς ἐδίδαξε τοὺς διορισμοὺς, ὡς ἐχρῆν διαιρεῖσθαι τὰς διαφοράς. ἐμοὶ δὲ ἀρκέσει παραδείγματος τινὸς,
» ἐξ αὐτῶν μνημονεῦσαι τοῦ περὶ τὸν οἶνον λόγου κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν εἰρημένου. γλυκύν τε οἶνον, καὶ οἰνώ-
» δεα, λευκὸν καὶ μέλανα, καὶ μελίκρατον, καὶ ὕδωρ, καὶ ὀξύμελι. τοῖσδε, σημαινόμενον χρὴ διορίζειν ἐν τοῖσιν
» ὀξέσιν νούσοισιν. ὁ μὲν γλυκὺς, ἧσσόν ἐστι καρηβαρικὸς τοῦ οἰνώδεος, καὶ ἧσσον φρενῶν ἁπτόμενος, καὶ διαχωρη-
10 τικώτερος δή τι τοῦ ἑτέρου κατ' ἔντερον. μεγαλόσπλαγχνος δὲ σπληνὸς, καὶ ἥπατος. οὐκ ἐπιτήδειος δ' οὐδὲ
» τοῖσι πικροχόλοισι. καὶ γὰρ οὖν, καὶ διψώδης τοῖσί γε τοιούτοις ἐστὶ, ἀτὰρ καὶ φυσώδης τοῦ ἐντέρου τοῦ ἄνω. οὐ
» μὴν πολέμιός γε τῷ κάτω ἐντέρῳ, κατὰ λόγον τῆς φύσης, καίτοι οὐ πάνυ πόριμη ἐστὶν, ἡ ἀπὸ τοῦ γλυκέος
» οἴνου φῦσα, ἀλλ' ἐγχρονίζει περὶ ὑποχόνδρια. καὶ γὰρ οὖν ἧσσον οὐρητικός οὗτος τὸ ἐπίπαν τοῦ οἰνώδεος λευ-
» κοῦ. πτυάλου δ' ἀναγωγὸς μᾶλλόν ἐστι τοῦ ἑτέρου ὁ γλυκύς, καὶ οἷσι μὲν διψώδης ἐστὶ πινόμενος, ἧσσον ἂν τούτοισιν
» ἀνάγει, ἢ ὁ ἕτερος οἶνος, οἷσι δὲ μὴ διψώδης, οἶνος ἐπήνηται μὲν καὶ ἕλκεται τὰ πλεῖστα, καὶ μέγιστα ἤδη ἐν τῇ
» τοῦ γλυκέος οἴνου διηγήσει. ἐς δὲ κύστιν μᾶλλον πόριμος ἐὼν τοῦ ἑτέρου, καὶ διουρητικὸς δὲ ἂν καὶ καταρρηκτι-
» κὸς, ἀεὶ πολλὰ πρὸς ὠφέλειαν, ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισι. καὶ γὰρ εἰ πρὸς ἄλλα ἀνεπιτηδειότερος τοῦ ἑτέρου πέ-
» φυκεν, ἀλλ' ὅμως κατὰ κύστιν ἡ κάθαρσις ὑπ' αὐτοῦ γινομένη ῥύεται, ἣν προτρέπηται ὁκοῖα δεῖ. καλὰ δὲ
» ταῦτα τεκμήρια ἐστὶ τὰ περὶ οἴνου, καὶ ὠφελείας, καὶ βλάβης, ὅσα ἀκατάμαθητα ἦν, τοῖσιν ἐμεῦ γεραιτέ-
20 ροισι. κιῤῥῷ δ' αὖ οἴνῳ καὶ μέλανι αὐστηρῷ ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισιν, ἐς τάδε ἂν χρήσαιο. εἰ καρηβαρίη μὲν μὴ ἐνείη,
» μὴ δὲ φρενῶν ἅψις. μὴ δὲ τὸ πτύαλον κωλύοιτο τῆς ὁδοῦ. μὴ δὲ τὸ οὖρον ἴσχοιτο. διαχωρημάτων δὲ πλαδαρωτέ-
» ρων, καὶ ξυσματωδεστέρων εἴη. ἐν δὲ τοῖσι τοιούτοισι, πρέπει ἂν μάλιστα, μεταβάλλειν ἐκ τοῦ λευκοῦ, καὶ ὅσα τού-
» τοισιν ἐμφερέα. προσξυνιέναι δὲ, διότι τὰ μὲν ἄνω πάντα, καὶ τὰ κατὰ κύστιν ἧσσον βλάψει ἢν ὑδαρέστερος ᾖ. τὰ
» δὲ κατ' ἔντερον, καὶ μᾶλλον ὀνήσει ἢν ἀκρατέστερος ᾖ. κατὰ ταῦτα φησὶ τὰ περὶ τῆς τῶν οἴνων διαφορᾶς τε
καὶ χρήσεως, ἀκατάμαθητα ἦν τοῖσιν ἐμεῦ γεραιτέροισιν. εἶτα δὲ, ταῦτα διορισμοῖσι διακρίνων, τὴν ἐπ' αὐ-
τοῖσι τέχνην συνεστήσατο. οὕτω δὲ καὶ περὶ μελικράτου, καὶ μέλιτος, ὕδατός τε, καὶ ὀξυμέλιτος, καὶ πτισά-
νης, καὶ βαλανείων, ἔγραψε τοὺς διορισμούς. μεμφόμενος τοὺς ἐπὶ πάντων τῶν ὀξέως νοσούντων, ἤτοι κελεύον-
τας, ἢ κωλύοντας ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων χρῆσθαι. πρὸς γὰρ τὸν ἐρωτώμενον εἰ δοτέον οἶνον τοῖς πυρέττουσιν, ἀπο-
κριτέον. ὡς τῷδε μέν τινι δοτέον ἐστί. τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ περὶ ἡδονῆς ὁ Πλάτων ἐποίησε. τινὰς μὲν αὐτῶν φεύ-
30 γειν ἡμᾶς κελεύων. τινὰς δὲ, προσίεσθαι. ταῖς μὲν γὰρ ἐπὶ μαθήμασιν ὠφελίμοις τε καὶ καλοῖς, καὶ ὅλως ἁ-
πάσαις ταῖς καλαῖς πράξεσι προσίεσθαι χρή. ταῖς δ' ἐπ' οἰνοφλυγίαις, ἢ λιχνείαις, ἢ ἀφροδισίοις φεύγειν. ὅσαι
δὲ μηδὲν τούτων ἀποκεκριμένον ἔχουσι, μήτε φεύγειν, μήτε διώκειν. εὑρίσκονται δὲ δηλονότι τοῦ γένους τῶν ἡδο-
νῶν, αἱ διαφοραὶ κατὰ τὴν διαιρετικὴν μέθοδον, ὡς ἐν ὅλῳ τῷ Φιλήβῳ δείκνυσιν ὁ Πλάτων, τὰς διαφορὰς ἁπά-
σας αὐτῶν διδάσκων. διὰ τοῦτ' οὖν ἔφην παρακεῖσθαι, καὶ κοινωνεῖν κατὰ τὴν διαιρετικὴν ὁδὸν εὑρισκόμενα
τοῖς κατὰ τὴν ὁμοίου γνῶσιν. ὁμοιότης μὲν γὰρ ἐστὶ ταῖς ἡδοναῖς πρὸς ἀλλήλας. ἡ μὲν κοινότης κατὰ τὸ γένος.
ἐν γάρ τοι κοινὸν ἐστὶν ἐν αὐταῖς, καθ' ὃ τὴν προσηγορίαν ἐκτήσατο κοινήν. ἑτέρα δὲ, κατὰ τὴν ἐν ταῖς ἰδίαις
διαφοραῖς ἰδέαν. αἱ μὲν γὰρ ἁπλαῖ ταῖς ἁπλαῖς πρὸς τῷ κοινῷ τῆς ἡδονῆς εἴδει, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἁπλότητα
προσλαβοῦσαι, μείζονα τὴν ὁμοιότητα προσλαμβάνουσιν. ὥσπερ γε καὶ ἐν τοῖς συνθέτοις αἱ σύνθετοι, καὶ
αἱ σωματικαὶ, ταῖς σωματικαῖς, αἵ τε ψυχικαὶ, ταῖς ψυχικαῖς. αἵ τε ὠφέλιμοι, ταῖς ὠφελίμοις, αἵ τε βλαβε-
40 ραὶ, ταῖς βλαβεραῖς. ὥσπερ γε καὶ αἱ κατὰ τὰς καλὰς πράξεις, καὶ αἱ κατὰ τὰς κακὰς ἀλλήλαις ἑκάτεραι.
παραπλησίως δὲ, καὶ αἱ μὲν κατὰ τὸ λογιστικὸν εἶδος τῆς ψυχῆς ἀλλήλαις. αἱ δὲ, κατὰ τὸ θυμοειδὲς, ἢ ἐπι-
θυμητικὸν. ὁμοίως καὶ αἱ δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀλλήλαις. εἰ δὲ χωρὶς τοῦ τέμνειν εἰς τὰς οἰκείας διαφο-
ρὰς ἕκαστον τῶν γενῶν ἀποφαινόμενοι τι καθόλου, καὶ ἀδιορίστως ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι, πολλὰ τῶν ἐναρ-
γῶς φαινομένων ὁσημέραι μαχόμενα ταῖς ἑαυτῶν ἀποφάσεσιν ἴσχουσιν. ὁ γὰρ ἐπαινούμενος ὑπὸ τῶν κα-
τὰ τὰς τέχνας ἁπάντων ἀξιολόγων ἀνδρῶν διορισμὸς, ἐκ τοῦ γεγυμνάσθαι κατὰ τὰς δύο ταύτας θεωρί-
ας, ὑπὲρ ὧν ἐν τῷδε τῷ γράμματι διῆλθον, ἀποτελεῖται. λέγω δὲ δύο θεωρίας, τήν τ' ἐκ τῆς τῶν ὁμοίων
τε καὶ ἀνομοίων διακρίσεως, καὶ τὴν ἐκ τῆς κατὰ διαίρεσιν τε τῶν γενῶν ἄχρι τῶν ἀτόμων ὁδοῦ. τῆς τ' αὖ
ἀντιστρόφου ταύτης θέσεως δηλονότι, ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἐπὶ τὸ πρῶτον γένος ἀνόδου, διὰ τῶν ἐν τῷ με-
ταξὺ διαφορῶν. καὶ ταύτας ἀμφοτέρας τὰς μεθόδους κάλλιστα, καὶ ἄριστα τῶν ἔμπροσθεν ἰατρῶν τε καὶ
50 φιλοσόφων Ἱπποκράτης τε καὶ Πλάτων εὗρον, ἐπέδειξάν τε πολλὰ συγγράμματα ψευδῶς λελεγμένα πρὸς
τῶν ἀγνοούντων διορίζεσθαι τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων. καὶ μέντοι καὶ τὰς διαφωνίας πρόσθεν ἔδειξα ἐντεῦ-
θεν γεγονυίας τοιαύτας, ὁποίας παρὰ μὲν τοῖς ἰατροῖς ἐγένοντο περί τε πτισάνης χρήσεως, ὅσα τε ἄλλα
προσφέρεται τοῖς νοσοῦσι. παρὰ δὲ τοῖς φιλοσόφοις, περὶ τῶν τῆς ψυχῆς ἀρετῶν, ἐνίων μὲν οἰομένων,
διδακτὰς ὑπάρχειν αὐτάς. ἐνίων δὲ, φυσικὰς, ἢ δι' ἐθῶν καὶ ἀσκήσεως κτητάς. εἰ γὰρ διῄρουντο τὰ τῆς
ψυχῆς εἴδη, καὶ σαφῶς ἐγνώκεσαν. ἕτερον μὲν εἶναι τὸ λογιστικὸν. ἕτερον δὲ τὸ ἄλογον, διττὴν ἔχον καὶ
τοῦτο τομήν. οὔτ' ἂν τοῦ λογιστικοῦ τήν τ' ἐπιστήμην ἀφῃροῦντο τοῖς τ' ἀλόγοις, οὐκ ἂν αὐτῆς μετεδίδοσαν.
ὥσπερ κἀκεῖνος ὁ λόγος, ἐφ' ᾧ φησιν ὁ Πλάτων ἑκάστου τῶν ὄντων περὶ ὃ τέχνην τινὰ συστήσασθαι βουλόμεθα,
τὴν φύσιν τῆς οὐσίας ἀκριβῶς χρὴ γνῶναι, συνῆπταί τε καὶ κοινωνεῖ ταῖς νῦν εἰρημέναις μεθόδοις.

τὸ γὰρ γνοὺς οὐχ ἁπλοῦν ἓν εἶδος ἐν ἡμῖν εἶναι ψυχῆς, ὥσπερ ἐν τοῖς φυτοῖς μὲν τὸ ἐπιθυμητικόν, ἐν θεοῖς δὲ,
τὸ λογιστικόν, ἀνθρώπῳ δ' ἄμφω τε ταῦτα, καὶ τρίτον ἐπ' αὐτοῖς τὸ θυμοειδές. ἔγνω δ' ἂν τούτῳ τῶν ἀρετῶν τὸν
ἀριθμόν, καὶ τὴν δύναμιν, καὶ τὴν κτῆσιν. ὥσπερ ὁ γνοὺς τὴν φυσικὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος ἡμῶν, ἐν μὲν
τοῖς ὁμοιομερέσι συμμετρίαν τῶν στοιχείων, ἐν δὲ τοῖς ὀργανικοῖς ἐκ τῆς τῶν ὁμοιομερῶν ποσότητός τε καὶ πη-
λικότητος, ἔτι τε διαπλάσεως ἑκάστου καὶ θέσεως ἀποτελεῖσθαι, τὸ κατὰ φύσιν ἐν ἑκάστῳ σώματι ζῴου τῆς συμ-
μετρίας δηλονότι καθ' ἑκάστην ζωὴν, τῶν εἰρημένων φυλαττομένης οἰκείας, αὐτίς γε τῶν νοσημάτων εὑρή-
σει τῆς προσηκούσης ἑκάστῳ θεραπείας τε καὶ προφυλακῆς. εἰκότως οὖν ἔνιοι τὴν τῶν ὁμοίων τε καὶ οὐχ ὁ-
μοίων ἀκριβῆ γνῶσιν αὐτάρκη νομίζουσιν ὑπάρχειν εἰς μεθοδικὴν σύστασιν ἁπάσης τέχνης, εἴγε καὶ πρὸς τὴν
τῶν ἀμφισβητουμένων κρίσιν ἱκανὴ ποδηγός ἐστιν. ὁμοιότητος γὰρ οὔσης πολλῆς, ἐνίοις τῶν πιθανῶν μὲν, οὐκ
10 ἀληθῶν δὲ, πρὸς τοὺς ὄντας ἀληθεῖς λόγους, ὁ γεγυμνασμένος διακρίνειν ἀπ' ἀλλήλων αὐτοὺς, ἔσται σαφῶς,
ὅσον γε χρὴ δόγμασι πιστεύειν ὡς ἀληθέσιν ὅσων τε καταγινώσκειν ὡς ψευδῶν, ὅσων τε τὸ πιθανὸν, ἄδηλοι ὅπως
ἀδηλίας ἔχον, προσέοικε τῷ ἀπιθάνῳ. ὥσπερ γε καὶ τῶν ἐπ' ἴσης ἀλλήλων, εἴτε ἐν δυσὶν, εἴτε ἐν τρισὶν, εἴτ' ἐν
πλείοσιν ἡ ἔκτασις γίνοιτο μηδὲν ἡγεῖσθαι πιστότερον. ἀνάγεται δὲ ἡ τούτων κρίσις εἰς φαντασίαν, ὡς μὲν οἱ νεώ-
τεροι τῶν ἀκαδημαϊκῶν λέγουσιν, οὐ μόνον πιθανὴν, ἀλλὰ καὶ περιωδευμένην, καὶ ἀπερίσπαστον, ὡς δ' οἱ περὶ
τὸν Χρύσιππον, εἰς καταληπτικὴν, ὡς δὲ κοινῇ πάντες ἄνθρωποι πεπιστεύκασιν, εἰς αἴσθησίν τε καὶ νόησιν ἐναρ-
γῆ. διαφέρειν μὲν οὖν ἀλλήλων δοκοῦσιν αἱ εἰρημέναι λέξεις, εἰ δ' ἐπιμελέστερόν τις σκοποῖτο, τὴν αὐτὴν ἔχουσι
δύναμιν, ὥσπερ γε κἀπειδὰν φησί τις ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν ἄρχεσθαι, καὶ ταύτας τίθεσθαι πρῶτον ἁπάντων
κριτήριον ἐξ ἑαυτοῦ πιστόν· ὅτι μὲν γὰρ τὸ πρῶτον κριτήριον ἀναποδείκτως εἶναι δεῖ πιστὸν, ὁμολόγηται πᾶσιν,
οὐ μὴν ὅτι γε φυσικὸν εἶναι δεῖ τοῦτο, καὶ πάντων ἀνθρώπων κοινὸν, ἐννοοῦσιν ἅπαντες, καὶ οἱ πλεῖστοι προκρί-
20 νουσιν, ἐνίοτε τοῦ κοινῇ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναργῶς φαινομένου τῇ ἑαυτῶν ὑπολήψει ἐμμένειν, καὶ προσποιοῦνται
πεπιστευκέναι βεβαίως οἷς αὐτοὶ λέγουσιν εἰκῇ, ἕνεκα τοῦ κατασκευάζειν τι δόγμα τῶν ἀπὸ τῆς ἑαυτῶν αἱρέ-
σεως. ὥσπερ γε πάλιν ἕτεροι τινὲς εἰς τὸ διαβάλλειν τι τῶν ἑτεροδόξων ὑπομένουσιν ἑκουσίως ψεύδεσθαι.
τοῖς γὰρ ἑαυτοὺς ἀπό τινος αἱρέσεως ἀναγορεύσασιν ἀγωνίζεσθαι πρόκειται περὶ πάντων τῶν κατὰ τὴν αἵρε-
σιν, εἰ καὶ μηδεμίαν ἀναγκαίαν ἀκολουθίαν ἔχει πρὸς τὴν στοιχείωσιν. ὥσπερ ἀμέλει καὶ περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμο-
νικοῦ δόγματος, ὅπερ γοῦν ἰατροῖς ἐπίστασθαι χρήσιμόν ἐστιν, ἕνεκα τοῦ προσφέρειν τὰ βοηθήματα τῷ πεπονθότι
τόπῳ, βεβλαμμένου τοῦ λογισμοῦ. φιλοσόφοις δ' οὔτε δ' αὖτ' εἰς τὴν εὕρεσιν τῆς διαφορᾶς τῶν ἀρετῶν, οὔτ' εἰς τὴν
ἄσκησιν αὐτῶν ἐστὶ χρήσιμον. ἐάν τε γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν ὑπάρχει μόριον, ἐάν τε ἐν τῇ κεφα-
λῇ, δυνησόμεθα καὶ φρόνησιν κτήσασθαι καὶ σωφροσύνην, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἀνδρείαν, τῶν ἄλλων δογμά-
των τε καὶ ἀσκήσεων, ἐπὶ τὴν κτῆσιν αὐτῶν ἀφικόμενοι. μόνοις οὖν ἐκείνοις τοῖς φιλοσόφοις καὶ τὰ μηδὲν εἰς
30 ἦθός τε καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις χρήσιμον ζητεῖν, ἀκόλουθόν ἐστιν, ὅσοι τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν εἵλοντο,
καθάπερ γε καὶ εἰ μετὰ κόσμον τοῦτον ἔστι τι, καὶ εἰ ἔστιν, ὁποῖον τι τοῦτο, καὶ εἰ ὁ κόσμος οὗτος ἐν ἑαυτῷ περιέ-
χεται, καὶ εἰ πλείους ἑνὸς, καὶ εἰ πάμπολύ τι πλῆθος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ γεννητὸς, ἢ ἀγέννητος ὅδε ὁ κόσμος ἐστί.
ὥσπερ γε καὶ εἰ γεγονότος αὐτοῦ, θεός τις ἐγένετο δημιουργὸς, ἢ θεὸς μὲν οὐδεὶς, αἰτία δέ τις ἄλογός τε καὶ ἄτε-
χνος εἰργάσατο κατὰ τὴν τύχην οὕτως καλὸν αὐτὸν, ὡς εἰ καὶ θεὸς ἐπεστάτει τῇ κατασκευῇ, σοφώτατος ἅμα καὶ
δυνατώτατος. ἀλλὰ τά γε τοιαῦτα ζητήματα, πρὸς τὸ καλῶς οἰκεῖν τὸν ἴδιον οἶκον ἢ τὰ τῆς πόλεως πραγμά-
των προνοεῖσθαι προσηκόντως, ἢ συγγενέσι καὶ πολίταις, καὶ ξένοις προσφέρεσθαι δικαίως τε καὶ κοινωνικῶς,
οὐδὲν συντελεῖ. παρεγένετο δ' ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτῶν ἔνιοι τῶν πρακτικῶν ὑποτιθεμένων τὸ τέλος ἐκ τῶν
χρησίμως ζητουμένων κατὰ βραχὺ προελθόντες, ὡς ἐφ' ὅμοια. οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ γεγονέναι τὸν κόσμον, ἢ μὴ γε-
γονέναι ζητεῖν ἄχρηστον, οὕτω καὶ περὶ προνοίας καὶ θεῶν. ὅτι γὰρ ἔστι τι κρεῖττον ἀνθρώπῳ δυνάμει τε καὶ σοφίᾳ
40 κατὰ τὸν κόσμον ἅπασιν ἡμῖν ζητεῖσθαι βέλτιον, οὐ μὴν ὁποῖοί τινές εἰσι τὴν οὐσίαν οἱ θεοὶ πότερον ἀσώματοι
παντάπασιν, ἢ καθάπερ ἡμεῖς οὕτως αὐτοὶ μετὰ σωμάτων, ἀναγκαῖον σκοπεῖσθαι. καὶ γοῦν καὶ ταῦτα καὶ ἄλ-
λα πολλὰ τελέως ἄχρηστ' ἐστὶν εἰς τὰς ἠθικάς τε καὶ πολιτικὰς ὀνομαζομένας ἀρετάς τε καὶ πράξεις, ὥσπερ
γε καὶ εἰς τὰς τῶν ψυχικῶν παθῶν ἰάσεις. καὶ γέγραπται περὶ αὐτῶν ὑπὸ Ξενοφῶντος ἄριστα, μὴ μόνον αὐ-
τοῦ τῆς ἀχρηστίας κατεγνωκότος, ἀλλὰ καὶ Σωκράτην φάσκοντα οὕτω φρονεῖν, ὁμολογοῦσι δ' αὐτῷ, καὶ οἱ ἄλ-
λοι τοῦ Σωκράτους ἑταῖροι, καὶ Πλάτων αὐτὸς, ὃς τὴν φυσικὴν θεωρίαν τῇ φιλοσοφίᾳ προσθεὶς, Τιμαίῳ ἀ-
ναφέρει τὸν περὶ αὐτῆς λόγον, οὐχὶ Σωκράτει, καθάπερ καὶ τὴν ἐπὶ πλέον ἐκτεταμένην διαλεκτικὴν, εἰς Παρ-
μενίδην τε, καὶ τὸν ἑταῖρον αὐτοῦ Ζήνωνα. δι' ὁμοιότητα μέντοι τινα τοῖς χρησίμοις τῶν λογικῶν καὶ φυσικῶν θεωρημά-
των, καὶ ἡ τῶν ἀχρήστων προσετέθη ζήτησις. ἀδύνατον γάρ ἐστι μηδ' ὅλως ἐφάψασθαι, κατὰ τὴν ἠθικήν τε καὶ
πολιτικὴν θεωρίαν, μήτε τῆς φυσικῆς, μήτε τῆς συλλογιστικῆς, ἀλλὰ καὶ ταῦτα τῶν ἀχρήστων εὑρήσει, πα-
50 ραπλήσια δὲ πολλὰ τῶν ψευδῶν ἐστὶ τοῖς ἀληθέσιν, ἔν τε ταῖς ἀρχαῖς τῶν ἀποδείξεων, καὶ πᾶσι τοῖς μετα-
ταῦτα, καὶ τὰ σοφίσματα καθ' ὁμοιότητα τῶν πρὸς τοὺς ἀληθεῖς λόγους συντίθενται, διαγινώσκειν καὶ δια-
κρίνειν αὐτὰ ἀπ' ἀλλήλων οἱ γεγυμνασμένοι κατὰ τὴν ὕλην ἐκείνην ἴσασι, περὶ ἣν ἡ τέχνη διατρίβει, μετὰ
τοῦ δηλονότι, καὶ τὴν φυσικὴν ἔχειν ἀγχίνοιαν, ἣν ἐχρῆν μάλιστα κρίνεσθαι κατὰ τὴν ἡλικίαν τῶν παί-
δων, ὑπὸ τῶν ἑκάστῃ πόλει συνετωτάτων πρεσβυτέρων, ἐκμανθάνειν τε τὴν προσήκουσαν τῇ φύσει τέ-
χνην ἕκαστον, ὡς νῦν γε πολλοὺς ὁρῶμεν τέχνας λογικὰς μετιόντας, οὐδ' οἷς αὐτοὶ φθέγγονται παρακολου-
θοῦντας. ὅτι δ' εἰς τὰς λογικὰς ἀρχὰς ἀνάγεται παντὸς δόγματος ἡ ἀπόδειξις, ἐπιδέδεικται μὲν ἡμῖν ἐν
ἁπάσαις σχεδὸν ταῖς πραγματείαις, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐπειδὴ τὸ διακρίνειν ἀπ' ἀλλήλων δύνασθαι τὰ πράγμα-
τα καὶ θεωρεῖν ἀκριβῶς τὰς ἐν ἑκάστοις ὁμοιότητάς τε, καὶ ἀνομοιότητας, ἐξ ἀρχῆς σκοπεῖσθαι προὐθέμε-

ιχ, προσθήσω τι παράδειγμα, γυμνασίας ἕνεκεν, ὡς οὐ χρὴ μόνον ἀρκεῖσθαι τῷ δεῖξαι τοῦ λέγειν ἡμᾶς γυμνάζεσθαι περὶ τὰ κατὰ μέρος, ἀλλὰ καὶ πράττειν οὕτω. οὐδὲ γὰρ ὁ Πλάτων αὐτὸς, οὐδ᾽ Ἱπποκράτης ἠρκέσθησαν ἐν τῷ καθόλου τὸ συμβουλεῦσαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν παραδειγμάτων ἐγύμνασαν ἡμᾶς ἐν πολλοῖς κατὰ μέρος. προκεχειρίσθω δέ τις ὕλη θεωρίας ἡ περὶ τῆς ἡμᾶς προνοίας τοῦ δημιουργοῦ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος ποιησαμένοις. ἔνιοι γὰρ κατά τινα τύχην ἄτεχνον καὶ ἄλογον, οὐ κατὰ πρόνοιαν σοφοῦ δημιουργοῦ διαπλάττεσθαι φασὶν ἄνθρωπον, πρὸς τὴν πίστιν ὧν λέγουσιν ὁμοιότητι χρώμενοι, ὡς ἔνια κατὰ τὸν βίον ἀπὸ τύχης ὅμοια γίνεται τοῖς κατὰ τὰς τέχνας. ὁρῶν γάρ τις τινῶν τὴν περιγραφὴν ἢ τὸ σχῆμα, παραπλήσιον εἶναι λέοντος προσώπῳ, καθάπερ ἐνίων δράκοντος, ἢ ἄλλου τινὸς ζώου ὥς φασι. καί πού τις πατάξας πέτραν ἀπέρρηξεν αὐτῆς τηλικοῦτον, ὡς τὸ καταλειπόμενον, ἐοικέναι λέοντος μορφῇ, ἕτερά τε τοιαῦτα λέγουσιν ἅπαξ ἐν μακρῷ χρόνῳ, καθ᾽ ὅσα τὴν οἰκουμένην γεγονότα, τῆς δὲ τῶν τεχνῶν φύσεως, ἣν ἅπαντες ἄνθρωποι φύσει ποιοῦνται, καὶ τῆς πρὸς αὐτὰς ὁμοιοτάτης ἡμῶν διαπλάσεως, παντάπασιν ἐπιλανθάνονται. καίτοι γε ὁρῶνται ἐνεργοῦντας περὶ τὰς ὕλας πολλοὺς, οὔτε σκυτοτόμους ὀνομαζομένους, οὔτε τέκτονας, οὔτε πλάστας, ἐάν γε μὴ φαίνηται χρησίμου ἕνεκα τινὸς ἑκάστου, ὧν ἐκεῖνοι ἐδημιούργησαν γεγονέναι, ὡς οὐδὲν ἄλλο τέχνης ὑπάρχει γνώρισμα παρὰ τὴν χρείαν ἑκάστου τῶν ἐν τῷ δημιουργηθέντι μορίων. ἐὰν μὲν οὖν ὁ τὰ ξύλα τέμνων τε καὶ πρίων, καὶ συμπηγνὺς ἀπεργάσηται σκίμποδα, πάντ᾽ ἐπιτήδεια τὰ μόρια ἔχοντα πρὸς τὴν χρείαν ἧς ἕνεκα πήγνυται γεγονότα, τεχνίτην φασὶν εἶναι τὸν τοιοῦτον. ἐὰν δ᾽ ἤτοι τοὺς δεξιοὺς πόδας τοῖς ἀριστεροῖς ἀνίσους ἀπεργάσηται κατὰ τὸ μῆκος, ἢ τὸ πάχος, ἢ τὸ σχῆμα διαφέροντας, ἤ τι τοιοῦτον κατὰ τὸ ἐπίκλιντρον, ἢ τὰ διήκοντα ξύλα κατὰ τὸ μῆκος τι τῶν ἄνω μερῶν ἢ τὰ κάτω φαίνηται σφαλεὶς, ἄτεχνον εἶναι φασί. καὶ πολύ γε μᾶλλον ἂν τὸ κατασκευαζόμενον ἐκ πολλῶν μερῶν, ᾖ συγκείμενον. εἶτα μηδὲν ἐν αὐτοῖς ὁ συμπηγνὺς αὐτὰ σφάλλεται, τεχνίτην εἶναι φασὶ τὸν κατασκευάσαντα, καθάπερ ἐπὶ τῆς ἁμάξης ὁ Ἡσίοδος εἶπεν, ἑκατὸν δέ τε δούρατ᾽ ἁμάξης. εἴτε γὰρ οὕτως ἑκατὸν, εἴτε ἀντὶ τοῦ πολλὰ τοσαῦτα εἶπεν, ὡς περ Ὅμηρος, τὸ, ἑκατὸν θύσανοι πάγχρυσοι ἠερέθοντο. καὶ διὰ τοῦτο οἱ γραμματικοί φασιν, ἀντὶ τοῦ πολλὰ, ἑκατὸν εἰρηκέναι, τῷ μὴ σφαλῆναι κατά τι τῶν μορίων, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος αὐτοῖς καὶ τὸ σχῆμα περιθεῖναι τὸ πρέπον, ἐν χώρᾳ τε τῇ προσηκούσῃ τάξαι, καὶ τὴν πρὸς τὰ πλησιάζοντα σύνθεσιν, ἀσφαλῆ καὶ δύσλυτον ἐργάσασθαι, τέχνης ἐπιδείγματα πάντες ἡγοῦνται, οὐχὶ παρ᾽ ἀνθρώπου διδαχθέντες οὕτω κρίνειν, ἀλλ᾽ ἔχοντες φύσει τέχνης ἔννοιαν ἀφωρισμένην τύχης. τὸ μὲν γὰρ ἐν ἅπασι κατορθούμενον, εἰς τέχνην ἀναφέρουσι, τὸ δὲ καθ᾽ ἓν ἢ δύο, τύχης ἔργον οὐ τέχνης εἶναι πεπιστεύκαμεν. τὴν αὐτὴν οὖν ἔννοιαν ἀνατομικοὶ τῶν ἰατρῶν, ἐθαύμασαν ἅπαντες τὴν τέχνην τῆς φύσεως. οὐ γὰρ ὡς ἔξωθεν ὁρᾶται τὸ σῶμα συγκείμενον ἐκ μερῶν οὖν δέκα που καὶ δώδεκα, ἢ εἰ βούλει καὶ εἴκοσιν, οὕτω καὶ κατ᾽ ἀλήθειαν ἔχει. σύγκειται γὰρ ἐξ ὀστέων πλειόνων, ἢ διακοσίων, ὥσπερ γε καὶ μυῶν, πολὺ πλειόνων, ἢ διακοσίων, εἰς ἕκαστον δὲ τῶν ὀστῶν μὲν ἀφικνεῖται τὸ τρέφον ἀγγεῖον, ὃ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι φλέβα, τῶν δὲ μυῶν, οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρτηρία, καὶ νεῦρα, ἴσα τε πάντα ἐστὶν ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ ζώου, τοῖς κατὰ θάτερον, ὀστοῦν, ὀστῷ, καὶ μῦς, μυῒ, καὶ φλὲψ, φλεβὶ, καὶ νεῦρον, νεύρῳ, καὶ ταῖς ἀρτηρίαις, ἀρτηρίαι, διὸ καὶ θαυμαστῶς ὁ Ἱπποκράτης ἔφη, τοῦτο μὲν ἐπεὶ δίκαιον ἔχουσι τὸ σῶμα οἱ ἄνθρωποι, μέγιστον γάρ ἐστι σημεῖον τῆς ἐν τοῖς μορίοις δικαιοσύνης, καὶ ἡ τοῦ σχήματος ὁμοιότης, ἥ τε τῆς χώρας καθ᾽ ἣν ἐμφύεται τὰ τρία ταῦτα ὄργανα, τὴν φλέβα λέγω καὶ τὴν ἀρτηρίαν, καὶ τὸ νεῦρον ἐν ἑκάστῳ τῶν μυῶν, ἥ, τε τῆς ἐν αὐτοῖς σχίσεως ἐναντιότης οὐ δικαιοσύνην μόνον, ἐν τῇ κατασκευῇ τοῦ σώματος ἐνδείκνυται σαφῶς, ἀλλὰ καὶ δύναμιν ἄκραν τοῦ κατασκευάσαντος αὐτὸ τὸ σῶμα. τοὺς γάρ τοι σκοποὺς τῆς κατασκευῆς ἐὰν ἀριθμήσῃς, εἶθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν εὕρῃς κατορθούμενον, ἐναργῶς σοι φανεῖται τὸ μέγεθος αὐτοῦ, φημὶ τοῦ δημιουργοῦ. οὐ γὰρ ἁπλῶς οὕτως ὡς ἄν ἀμελῶς τις ἐννοήσειεν ἰσάριθμον ἐστὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀστῶν καὶ τῶν μυῶν, τοῖς ὀστοῖς τε καὶ μυσὶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, μεγέθους λέγω, καὶ θέσεως, καὶ συνθέσεως, καὶ ἀριθμοῦ, καὶ σχήματος, ὅλης τε τῆς διαπλάσεως, ἅπερ καὶ κατὰ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας, καὶ τὰ νεῦρα φαίνεται φυλαττόμενα. καὶ γὰρ ὁποῖον αὐτῶν ἕκαστον εἶναι προσήκει καὶ ὁπηλίκον, ὅπῃ τε μέρος ἐμφυόμενον τοῦ μυὸς, ὅπως τε καὶ καταχιζόμενον ἀκριβῶς φυλάττεται καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν, ἔτι τε πρὸς τούτοις, ἡ πάντων ἰσότης τῶν ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, τοσούτους ἔχουσα καὶ αὐτὴ, τοὺς κατὰ μέρος σκοποὺς, ὅσους καὶ τὰ μόρια. καὶ ταῦτά σοι λέγω μηδέπω μνημονεύων ἑκάστου τῶν σπλάγχνων, ἢ τῶν ἄλλων μορίων, ὅσα κατὰ περιγραφὴν ἰδίαν ὁρᾶται, φαίνεται γὰρ καὶ τούτοις οὐκ ὀλίγοις ἀριθμὸς σκοπῶν ἐν ἑκάστῳ. δυοῖν γοῦν ὀφθαλμῶν ὑπαρχόντων ἡμῖν, ἴσον ἑκατέρῳ τὸ πλῆθος τῶν μορίων ἐστὶ, οὔτε κατὰ σχῆμα παραλλάττον, οὔτε κατὰ τὸ μέγεθος, ἢ τὴν θέσιν, ἢ τὴν διάπλασιν, ἢ τὴν πρὸς τὰ πλησιάζοντά τε σύνθεσιν καὶ σύμφυσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν ἴσον ἀκριβῶς ἐν ἑκατέρῳ, καὶ τὸ ὑαλοειδὲς ὁμοιότητα κατά τε χρόαν, καὶ σχῆμα, καὶ σύστασιν, ὀνομάζω δὲ σύστασιν, τὴν κατὰ μαλακότητα καὶ σκληρότητα διαφορὰν τῶν μορίων. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν ὑμένων τε καὶ χιτώνων, οὐδεὶς ἑτέρως ἔχων, ἐν ἑκατέρῳ τῶν ὀφθαλμῶν ἐστὶν, ἀλλ᾽ ἀκριβῶς ἴσον μὲν τὸ μῆκος, ἴσον δὲ τὸ πάχος, ἢ τὴν λεπτότητα καθάπερ γε καὶ τὴν χρόαν, καὶ τὴν σύστασιν, οὐδὲ βραχὺ παραλλάττων. οὕτω δὲ καὶ ὁ τῶν μυῶν ἀριθμὸς ἴσος, ὅτε καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ὄγκος τοῦ σώματος, ἅμα τῷ σχήματι, καὶ τῇ χρόᾳ, καὶ τῇ συστάσει. τὴν δὲ αὐτὴν εὑρήσεις δικαιοσύνην, ἐν ἅπασι τοῖς ὀργανικοῖς τοῦ σώματος μορίοις, οὐ γὰρ μόνον ὅσα διττὰ καθάπερ οἱ ὀφθαλμοὶ, καὶ τὰ ὦτα, καὶ αἱ γένυς, οἵ τε νεφροὶ καὶ οἱ ὄρχεις, καὶ αἱ χεῖρες ὅλαι, καὶ τὰ σκέλη, τὴν κατασκευὴν ἀκριβῶς ἔχει τὴν αὐτὴν τὰ δεξιὰ τοῖς ἀριστεροῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν μονοφυῶν εἶναι δοκούντων, ὅσα διφυῆ κατ᾽ ἀλήθειαν εἰσὶν, οἷον ἐγκέφαλος, γλῶττα, γένυς, πνεύμων, θώραξ, καὶ μῆτραι τῶν γυναικῶν, ἕτερά τε τοιαῦτα. καθ᾽ ἕκαστον γὰρ αὐτῶν τὰ δεξιὰ τοῖς ἀριστεροῖς, τὸν ἀριθμὸν ἴσον ἔχει τῶν μορίων, ἅμα τῷ μεγέθει, καὶ τῷ πάχει, καὶ τῇ λεπτότητι, καὶ τῇ χρόᾳ, καὶ τῇ συστά-

σει, καὶ τῇ φύσει πάντως ἀπαράλλακτον, οὕτω δὲ καὶ τὸ τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων γένος ἴσα
τὰ δεξιὰ τοῖς ἀριστεροῖς, παντοίως ἐστὶν ἀπαράλλακτά τε, κατὰ τὰς τῶν οὐσιῶν ὁμοιότητας. ὥσπερ οὖν ἐπὶ
τῶν ἀνθρωπείων παθῶν ποιούμεθα τὰς κρίσεις, οὕτω χρὴ καὶ ἐπὶ τῶν θείων ποιεῖσθαι, καὶ θαυμάζειν τὸν τοῦ
σώματος ἡμῶν δημιουργὸν, ὅς τις ποτὲ ἐστὶ θεῶν. εἰ δ᾽ ἐκ τοῦ μὴ βλέπειν αὐτὸν, οὐδ᾽ εἶναι φήσομεν, οὐ φυ-
λάξομεν ἔτι τὴν ὁμοιότητα, τῆς πρὸς τὰς τέχνας κρίσεως, ἐφ᾽ ὧν οὐκ ἐν τῷ θεάσασθαι τὸν συμπήξαντα τὴν
ναῦν, ἢ τὸν σκίμποδα, τὴν κρίσιν τῆς τέχνης ἐποιούμεθα, παραλιπόντες σκοπεῖσθαι τὴν χρείαν ἑκάστου τῶν
μορίων, ἀλλ᾽ ἐν τούτῳ τὸ κῦρος αὐτῆς ἐθέμεθα. γελοῖον γὰρ εἴ τις ἐν τῷ θεάσασθαι τὸν κατασκευάζοντα τού-
των τι, τεχνίτην εἶναι νομίζοι, καὶ εἰ ἔνια τῶν μορίων εὑρίσκοι κακῶς κατεσκευασμένα. γελοῖον δὲ κἂν ἄριστα
κατεσκευασμένης τῆς νεὼς, ἢ τῆς οἰκίας, ἢ τῆς κλίνης, ἀγνώστου δ᾽ ὄντος τοῦ κατασκευάσαντος, νομίζειν ἀπὸ
10 τῆς τέχνης γεγονέναι τὰ τοιαῦτα, ἢ κατὰ τύχην διακειμένων ἁπάντων, καὶ τὴν μὲν σπανιάκις ἁμαρτά-
νειν τοῦ σκοποῦ, τὴν δ᾽ ἐπιτυγχάνειν ὀλιγάκις, χρείαν δὲ ἡμῖν τεχνικὴν, ἡγεῖσθαι τὴν τῆς τοῦ σώματος ἡμῶν κα-
τασκευῆς αἰτίαν εἶναι φυλάττοντα τὴν ὁμοιότητα τῆς κρίσεως τῶν τ᾽ ὁρατῶν τεχνιτῶν, πρὸς τοὺς μὴ ὁρωμένους. οὐ
γὰρ ἔξωθεν ἐπεισάγειν προσήκει κριτήριον εἰς ἐπίσκεψιν ὧν ἅπαντες ἔχομεν φύσει, τούτοις τοῖς κριτηρίοις
χρώμενος ὁ Ἱπποκράτης, ἔγραψε τάς τε φωνὰς, ἀπαίδευτος ἡ φύσις ἐοῦσα, οὐ μαθοῦσα τὰ δέοντα ποιέει. καὶ
ἐν ἄλλαις, ἄλλως, φύσιες νούσων οἱ ἰητροί. ὡσαύτως ἔχει καὶ τὸ, φύσις ἐξαρκέει, πάντα πᾶσιν. καλεῖ δ᾽ αὐτὴν
καὶ δικαίαν ἐνίοτε, καὶ τὸν ἰατρὸν ὑπηρέτην τε καὶ μιμητὴν αὐτῆς εἶναι φησί, καὶ διαπαντὸς ἐν τοῖς κατὰ μέ-
ρος λόγοις, ὑμνεῖ τε καὶ θαυμάζει τὴν δύναμιν αὐτῆς. ἥτις μέν ἐστιν ἡ οὐσία τῆς διαπλαττούσης τε καὶ διοι-
κούσης ἡμᾶς φύσεως, οὐ τολμῶν ἀποφήνασθαι, τὸ δὲ δημιουργικὸν ἡμῶν αἴτιον, ὡς ἔθος ἐστὶν ἅπασιν ἀνθρώ-
ποις, ὀνομάζων, φύσιν. ἀλλὰ Πλάτων γε καὶ τὸ κατασκευάσαν ἡμᾶς αἴτιον ἀπεφήνατο, τὸν τοῦ κόσμου δημιουρ-
20 γὸν θεὸν, τοῖς ἑαυτοῦ παισὶ κελεῦσαι λόγῳ διαπλάσαι τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, λαβόντας μὲν παρ᾽ αὐτοῦ
τῆς ἀθανάτου ψυχῆς τὴν οὐσίαν, προσθέντας δ᾽ ἐν αὐτῇ τὸ γεννητόν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνό γε χρὴ γινώσκειν ἡμᾶς ὡς οὐκ ἔστιν
ὅμοιον εἶδος ἀποδείξεώς τε καὶ θέσεως τοῦ κατὰ πρόνοιαν θεοῦ τινος, ἢ θεῶν ἡμᾶς κατασκευάσθαι, καὶ τοῦ
γνῶναι τὴν οὐσίαν τοῦ κατασκευάσαντος, ὥσπερ οὐδὲ τῆς ψυχῆς ἡμῶν. ὅτι μὲν ἄκρας ἐστὶ σοφίας καὶ δυνά-
μεως ἡ τοῦ σώματος ἡμῶν κατασκευὴ, δι᾽ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ἐπιδείκνυται. τὰ δὲ περὶ τῆς οὐσίας τῆς
ψυχῆς, καὶ τῶν διαπλασάντων ἡμᾶς θεῶν, ἔτι τε μᾶλλον ὅσα περὶ τοῦ σώματος ἡμῶν λέγεται παντὸς ὑπὸ
τοῦ θειοτάτου Πλάτωνος, ἄχρι τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότως ἐκτείνεται, ὡς αὐτὸς ἐδήλωσεν ἐν Τιμαίῳ, πρῶτον ἐ-
νάρχεσθαι μέλλων τῆς φυσιολογίας, εἶτα καὶ μεταξὺ κατὰ τὴν διέξοδον λόγου, παρεντιθεὶς τὴν ἀπόφασιν. ἄρ-
χεσθαι μὲν οὖν μέλλων αὐτοῦ ὁ Τίμαιος, τὸν γὰρ ὑπέθετο τὸν περὶ φύσεως τῶν κατὰ τὸν κόσμον ἅπαντα
λόγον διερχόμενος, ὧδέ πως φησὶν. ἐὰν οὖν ὦ Σώκρατες πολλὰ πολλῶν εἰπόντων περὶ θεῶν, καὶ τῆς τοῦ παντὸς
30 γενέσεως μὴ δυνατοὶ γινώμεθα, πάντῃ πάντως αὐτοὺς αὑτοῖς ὁμολογουμένους λόγους καὶ ἀπηκριβωμέ-
νους ἀποδοῦναι, μὴ θαυμάσῃς, ἀλλ᾽ ἐὰν ἄρα μηδενὸς ἧττον παρεχώμεθα, εἰκότως ἀγαπᾶν χρὴ, μεμνημένους ὡς
ὁ λέγων, ὑμεῖς τε οἱ κριταὶ, φύσιν ἀνθρωπίνην ἔχομεν, ὥστε περὶ τούτου τὸν εἰκότα μῦθον ἀποδεχομένους, πρέ-
πει μηδὲν ἔτι πέρα ζητεῖν. οὕτω δὲ καὶ τὰ περὶ ψυχῆς αὐτῷ γεγραμμένα, τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότως ἔχεσθαι
φησὶν, ὧδέ πως εἰπών. τὰ μὲν οὖν περὶ ψυχῆς ὅσον θνητὸν ἔχει καὶ ὅσον θεῖον, καὶ ὅπῃ, καὶ μεθ᾽ ὧν, καὶ δι᾽ ἃ χω-
ρὶς ᾠκίσθη, τὸ μὲν ἀληθὲς ὡς εἴρηται, θεοῦ ξυμφήσαντος, τότ᾽ ἂν οὕτω μόνως διισχυριζοίμεθα, τό γε μὴν εἰκὸς ἡ-
μῖν εἰρῆσθαι, καὶ νῦν ἔτι μᾶλλον ἀνασκοποῦσι διακινδυνευτέον τὸ φάναι καὶ πεφάσθω. ὥσπερ οὖν ταῦτα
περὶ ψυχῆς εἶπεν ἄχρι τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότως ἡμῖν γινώσκεσθαι προ   μένα, καὶ διὰ τοῦτο κἀγὼ
τολμηρῶς ἀποφήνασθαι περὶ αὐτῶν οὐ θαρρῶ, κατὰ δὲ τοὐναντίον ὅτι πλείω τὰ τῆς ψυχῆς ἐστὶν εἴδη, καὶ
ὅτι τριχῇ κατῴκισται, καὶ ὅτι τὸ μὲν αὐτῶν θεῖον ἐστὶν ᾧ λογιζόμεθα. τὰ δὲ λοιπὰ δύο, παθητικὰ, τὸ μὲν, ᾧ θυ-
40 μούμεθα, τὸ δὲ, ᾧ τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡδονῶν ἐπιθυμοῦμεν, ὃ καὶ τοῖς φυτοῖς ἐστὶν ἀποδείξεις ἔχειν φημί. καὶ
μέντοι καὶ ὅτι τὸ μὲν, ἐν ἐγκεφάλῳ κατῴκισται, τὸ δὲ, ἐν καρδίᾳ, τὸ δ᾽ ἐν ἥπατι. καὶ γὰρ τούτων εἰσὶν ἀποδείξεις
ἐπιστημονικαὶ, καὶ περὶ αὐτῶν ἠγωνισάμην ἐν τοῖς πρώτοις ἓξ ὑπομνήμασι τῆσδε τῆς πραγματείας, οὔτε πε-
ρὶ τῆς οὐσίας εἰπὼν τι τῶν τριῶν εἰδῶν τῆς ψυχῆς, οὔτε περὶ τῆς ἀθανασίας, οὔθ᾽ ὅλως ζητήσας πότερα κυ-
ρίως ὀνομάζων εἴρηκεν ἐν Τιμαίῳ θνητὰ τὰ δύο μέρη τῆς ψυχῆς, ἢ ταύτην αὐτοῖς ἐπήνεγκε τὴν προσηγορίαν,
ἀθανάτοις οὖσιν, ὡς χείροσι, τοῦ λογιστικοῦ, καὶ ὡς κατὰ τὰ θνητὰ τῶν ζώων ἐνεργοῦσι μόνον. τὸ γὰρ ὅτι τριχῇ
κατῴκισται τὰ ψυχῆς εἴδη, καὶ ὅτι τοσάσδε τὰς δυνάμεις ἕκαστον αὐτῶν ἔχει, καὶ ὅτι τοιάσδε τινὰς, εἴς τε τὴν
ἰατρικὴν τέχνην χρήσιμον ὑπάρχειν, εἴς τε τὴν ἠθικήν τε καὶ πολιτικὴν ὀνομαζομένην φιλοσοφίαν, εὐλό-
γως Ἱπποκράτει τε καὶ ἡμῖν ζητεῖται. πότερον δὲ καὶ τὸ θυμοειδὲς, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀθάνατα τετύχηκεν ὄν-
τα, καθάπερ ἡγοῦνται πολλοὶ τῶν Πλατωνικῶν, ἢ θνητὰ κυρίως εἴρηται κατὰ Τίμαιόν τι μᾶλλον, οὐ πάνυ
50 τι χρήσιμον, οὔτ᾽ εἰς ἰατρικὴν, οὔτε τὴν ἠθικήν τε καὶ πολιτικὴν φιλοσοφίαν ὀνομαζομένην ὑπάρχει, εἰκό-
τως τοῖς ἰατροῖς καὶ πολλοῖς τῶν φιλοσόφων παραλέλειπται. τῆς θεωρητικῆς οὖν φιλοσοφίας ἐστὶ μᾶλλον
ἢ τῆς πρακτικῆς. ἀλλ᾽ ὅτι τὸ βέβαιον αἱ περὶ τούτων ἀποδείξεις οὐκ ἔχουσιν, αὐτὸν ἐπέδειξα τὸν Πλάτωνα διὰ
τῆς ἐν Τιμαίῳ ῥήσεως ὁμολογοῦντα, οὐ μὴν περί γε τῶν ἐν τῷ τετάρτῳ πολιτείας ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένων
ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προερχομένων μόνον. ἀλλ᾽ ἐμοὶ μὲν ἐπιστημονικαὶ δοκοῦσιν αἱ ἀποδείξεις ὑπάρ-
χειν, ἄλλο μὲν εἶναι τὸ λογιστικὸν, ἄλλο δὲ τὸ θυμοειδὲς, ἄλλο δὲ, τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀποδεικνύντος αὐτοῦ, ὃ δὴ καὶ δῆ-
λον ὅπερ ἐξ ἀρχῆς λέγω, χαλεπώτατον εἶναι διακρίνειν τὰς ὁμοιότητας. ὅπου γὰρ αὐτῶν τῶν Πλατωνι-
κῶν πολλοὶ ἐναντίως οἷς ὁ Πλάτων ἀπεφήνατο ἐδόξασαν, πῶς ἄν τις ἐπὶ τοῖς ἄλλοις φιλοσόφοις θαυμά-
σειεν ἀγνοοῦσι διακρίνειν τὸ πιθανὸν μὲν, οὐκ ἀληθὲς δὲ, τοῦ βεβαίως ἀληθοῦς, ὅπερ οὐκ ἂν ἐγένετο, οὐδὲ

μιᾶς ὁμοιότητος οὔσης, τοῖς ψευδέσι καὶ πιθανοῖς πρὸς τὰ μετ' ἐπιστήμης δεικνύμενα. μάθοις δ' ἂν ἐναρ-
γῶς αὐτὸ τοῦτο κἀκ τοῦ τετάρτου τῆς πολιτείας. ἀξιώματι γὰρ εἰς τὴν ἀπόδειξιν μέλλων χρῆσθαι, τὰ πλείω
τὰ τῆς ψυχῆς ἡμῶν εἶναι μόρια, προσέχειν ἀκριβῶς αὐτῷ παρακελεύεται, γιγνώσκων ἐνίους ἀντι-
ροῦντας ὡς οὐκ ἀληθῆ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀντικρίνειν ἀπὸ τῶν ἀληθινῶν τὰ πιθανὰ μέν, οὐκ ἀληθῆ δέ,
πολλῆς ἐν αὐτοῖς οὔσης ὁμοιότητος. ἐντεῦθεν γάρ τοι καὶ τὸ τῶν δογμάτων πλῆθος ἐγένετο κατ' ἰατρι-
κήν τε καὶ φιλοσοφίαν, οὐ δυναμένων ἁπάντων διακρίνειν ἀπὸ τῶν ἐξ ἀνάγκης ὑπαρχόντων τισίν, ἢ ἑπο-
μένων, ἢ μαχομένων, ἢ τινὰ ἄλλην σχέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα, τὰ τὸ δυνατὸν ἔχοντα μόνον. ὁμοιότης
γὰρ ἐστὶ κἀνταῦθα πολλοῖς τῶν ἀναγκαίων, πρὸς τὰ δυνατὰ μέν, ὅσον ἐπὶ τῇ νοήσει, μὴ μέντοι γε ὑ-
πάρχοντα κατὰ ἀλήθειαν. ἀλλὰ καὶ τούτων κἀνταῦθα μόνοις τοῖς γεγυμνασμένοις κατ' αὐτὰ καλῶς τὴν
10 διάγνωσιν οἴονται πεποιῆσθαι, καὶ μόνη γ' ἀρκέσει τοῖς βουλομένοις ἀποδεικτικοῖς γίνεσθαι, μετὰ τοῦ
δηλονότι συνετοῖς εἶναι φύσει. θαυμάζειν οὖν δίκαιον ἐστὶ καὶ μετὰ τοῦτο τὸν Πλάτωνα, μὴ μόνον τὰς με-
θόδους εἰπόντα διὰ συντόμων, ἀλλὰ καὶ γυμνάσαντα καθ' ἑκάστην. ἔστι μὲν γὰρ τρία κεφάλαια, πρῶ-
τον μέν, τὸ περὶ διαίρεσιν καὶ σύνθεσιν. δεύτερον δέ, τὸ περὶ τὴν τῶν ἀκολούθων τε καὶ μαχομένων
γνῶσιν. ἐπ' αὐτοῖς δὲ τρίτον, τὸ κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα τῶν πραγμάτων μεταβολήν, ἐν τῷ μᾶλλον
τε καὶ ἧττον, ἴσως τε καὶ ὁμοίως. καὶ ἀνάλογόν ἐστιν, ἥτε ταὐτοῦ καὶ ἡ ἑτέρου γνῶσις, οἷς ἅπασι κοινὰ συμ-
βέβηκε· περὶ ἃ γεγυμνάσθαι χρὴ τὸ δυνατόν, καὶ ἀναγκαῖον, ἥτ' ἐν τούτοις ὁμοιότης τε καὶ ἀνομοιότης. οἱ
μὲν οὖν σκοποὶ καθ' οὓς ἕκαστα τούτων ὀρθῶς ἄν τις μεταχειρίζοιτο, παντάπασιν ὀλίγοι. τὸ κατ' αὐτοὺς γυ-
μνάσιον, οὐκ ὀλίγου χρόνου δεόμενον. ἐνδείκνυται δὲ τοῦτο καὶ κατὰ τὸ τέταρτον τῆς πολιτείας ὁ Πλάτων,
ἔνθα βούλεται δεῖξαι τὴν ψυχὴν ἡμῶν, οὐχ ἁπλῆν οὐδὲ μονοειδῆ κατὰ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ σύνθετον ἐκ τριῶν
20 μερῶν, ὧν ἕκαστον μὲν ἴδιον ἔχει τὸ εἶδος, οὐ μίαν δὲ δύναμιν, ἀλλὰ πλείους, εἰς γὰρ τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ χρῆ-
» ται τινὶ τῶν πρὸς νόησιν ἐναργῶν, λόγῳ τοιῷδε. δῆλον ὅτι ταὐτὸν τἀναντία ποιεῖν ἢ πάσχειν, κατὰ ταὐτόν τε
» καὶ πρὸς ταὐτὸν οὐκ ἐθελήσει ἅμα. τοῦτο μὲν οὖν τὸ ἀξίωμα καθ' ὃ τὴν ἀπόδειξιν ἐγχειρεῖ ποιήσασθαι, γιγνώ-
» σκων δὲ μὴ παντὶ τὸν εἰρημένον εἶναι λόγον σαφῆ, ἐπάγει. αὐτὸς οὕτως ὧδε ἑστάναι εἶπον, καὶ κινεῖσθαι τὸ αὐτὸ
» ἅμα, κατὰ τὸ αὐτὸ ἅμα ἀδύνατον. οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ οὐδὲ τούτῳ διὰ τὸ συντόμως εἰρῆσθαι, μακρότερον αὖθις
» διέρχεται τὸν αὐτὸν λόγον, ὧδέ πως γράφων. ἔτι τοίνυν ἀκριβέστερον διομολογησώμεθα, μήπως προϊόντες
» ἀμφισβητήσωμεν. εἰ γάρ τις λέγοι ἄνθρωπον ἑστηκότα, κινοῦντα δὲ τὰς χεῖρας τε καὶ τὴν κεφαλήν, ὅτι ὁ αὐ-
» τὸς ἕστηκε καὶ κινεῖται ἅμα, οὐκ ἂν οἶμαι ἀξιοῖ μὲν οὕτως λέγειν δεῖν, ἀλλ' ὅτι τὸ μέν τοι αὐτοῦ ἕστηκε, τὸ δέ, κινεῖ-
» ται, οὐχ οὕτως οὕτω. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ παράδειγμα, χρησιμώτερον ἔτι ὂν εἰς ἀντιλογίαν τοῦ προκειμένου ἀξιώ-
» ματος, ἐπιφέρων, ὧδέ πως γράφει, οὐκοῦν, καὶ εἰ ἔτι μᾶλλον χαριεντίζοιτο, ὁ ταῦτα λέγων κομψευόμε-
30 νος ὡς οἵ τε στρόμβοι ὅλοι ἑστᾶσί τε ἅμα καὶ κινοῦνται, ὅταν ἐν τῷ αὐτῷ πήξαντες τὸ κέντρον περιφέρων-
» ται, ἢ καὶ ἄλλό τι κύκλῳ περιιὸν, ἐν τῇ αὐτῇ ἕδρᾳ τοῦτο δρᾷ, οὐκ ἂν ἀποδεχοίμεθα, ὡς οὐ κατὰ ταὐτὰ
» αὑτῶν τὰ τοιαῦτα μενόντων τε καὶ φερομένων, ἀλλὰ φαίημεν ἂν ἔχειν αὐτὰ εὐθύ τε καὶ περιφερὲς ἐν ἑαυ-
» τοῖς, καὶ κατὰ μὲν τὸ εὐθύ, ἑστάναι, οὐδαμῇ γὰρ ἀποκλίνειν· κατὰ δὲ τὸ περιφερὲς κύκλῳ κινεῖσθαι. καὶ ὅταν
» δὲ τὴν ἰθυωρίαν ἢ εἰς δεξιὰ, ἢ εἰς ἀριστερὰ, ἢ εἰς τὸ πρόσθεν, ἢ εἰς τὸ ὄπισθεν ἐκκλίνει ἅμα περιφερόμενόν τε,
» οὐδαμῇ ἑστάναι. ταῦτα προειπὼν ὁ Πλάτων, σαφέστατα συνάπτων αὐτοῖς ἐφεξῆς φησίν. οὐδὲν ἄρα ἡ-
» μᾶς τῶν τοιούτων λεγομένων ἐκπλήξει, οὐδὲ μᾶλλόν τι πείσει, ὥς ποτέ τι ἂν τὸ αὐτὸ ὂν ἅμα, κατὰ
» τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ αὐτὸ τἀναντία πάθοι ἢ καὶ εἴη, ἢ καὶ ποιήσειεν. ἐν τούτοις διορίζει τὰς ἐν τοῖς εἰρημένοις
πράγμασιν ὁμοιότητας, ἐπιδεικνὺς ὅπως ἐνδέχεται τινὰ τὸν μὴ καθορῶντα ἀκριβῶς αὐτὰς οἴεσθαι τὸν
εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ καθόλου λόγον οὐκ εἶναι διὰ παντὸς, οὐδ' ἐπὶ πάντων ἀληθῆ. δύνασθαι γὰρ τἀναν-
40 τία κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, πρὸς τὸ αὐτὸ ποιεῖν, ἢ πάσχειν ἐπὶ τὰ μόρια τὸν λόγον ἀνάγοντα, καθάπερ
ἐπ' ἀνθρώπου κινουμένου μὲν τοῖσδε τοῖς μορίοις, ἡσυχάζοντος δὲ τοῖσδε. πρόδηλον γὰρ ὡς οὐ σώζεται τὸ
ταὐτὸν ἀκριβῶς ἐν τοῖς τοιούτοις, ἀλλ' ἐάν τις ἐπιδεῖξαι δύναιτο τὸν δάκτυλον ἡσυχάζειν τε ἅμα καὶ κινεῖ-
σθαι, οὗτος ἂν εἴη τὸ προειρημένον ἀξίωμα διαβεβληκώς. δείξας οὖν ὁ Πλάτων κἀνταῦθα τὴν ὁμοιότη-
τα τοῦ βουληθέντος ἀντειπεῖν κατὰ τὸν εἰρημένον λόγον, ἐφ' ἑτέραν ἀντιλογίαν πιθανωτέραν μεταβὰς,
ἐπιδείκνυσι κἀκείνην, κατὰ τὸ μὴ δύνασθαι διακρίνειν τὴν ὁμοιότητα τῆς ἀνομοιότητος ἐσομένην. ἐν γὰρ
τοῖς στρόμβοις δύναιτ' ἄν τις λέγειν τἀναντία, μὴ περὶ ταὐτὸν σῶμα συμβαίνοντα, ὅταν ἐν τόπῳ πή-
ξαντες τὸ κέντρον περιφέρωνται, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα φησὶν ὁ Πλάτων, ἕτερον μὲν εἶναι
τὸ ἑστὸς τοῦ στρόμβου, ἕτερον δὲ τὸ περιφερόμενον, ὃ δὴ κύκλον προσηγόρευσεν αὐτός. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ
παντὶ σκοπὸν ἡμᾶς ἐδίδαξε τῆς διακρίσεως τῶν οὕτω λεγομένων ἐν διαφορᾷ κινεῖσθαι, τοῦ τε ἀκριβῶς
50 λεγομένου ταὐτοῦ, καὶ τοῦ πάχους τε καὶ πλάτους καὶ οὐκ ἀκριβῶς. ὁ μὲν γὰρ αὐτὸς ἵππος, οὐ δύνα-
ται κατὰ τὸν αὐτὸν ἅμα χρόνον εἰς Ἀθήνας τε καὶ Κόρινθον ἀπιέναι, καθάπερ οὐδ' εἶναι κατὰ τὸν αὐτὸν
ἅμα χρόνον, Ἀθήνησι καὶ Κορίνθῳ, οὐδὲ μέλας καὶ λευκὸς εἶναί τε καὶ λέγεσθαι καθ' ἕνα χρόνον τὸν αὐ-
τόν, εἰ μὴ τὸ μὲν ἥμισυ μέρος τοῦ σώματος λευκὸν αὐτοῦ εἴη, τὸ δ' ἕτερον αὐτοῦ μέλαν, ἀλλ' ὅτι οὔτε τὸ λευ-
κὸν μέρος ἅμα τε λευκὸν εἶναι καὶ μέλαν, οὔτε τὸ μέλαν ἅμα μέλαν τε, καὶ λευκὸν οἷόν τ' εἶναι. κατὰ
τοῦτον οὖν τὸν σκοπὸν ἐπὶ πλέον, ἐν τοῖς ἑξῆς γυμνάζων ἡμᾶς διακρίνει τό, τε ταὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἑτέρου,
καὶ τὸ ὅμοιον, ἀπὸ τοῦ ἀνομοίου. κἀπειδὴ ταῦτα ἔπραξεν αὐτὸς ἐφεξῆς, κατὰ λέξιν ὧδέ πως ἔγραψε.
» μή τοί τις, ἦν δ' ἐγὼ, ἀσκέπτους ἡμᾶς ὄντας θορυβήσῃ ὡς οὐδεὶς ποτοῦ ἐπιθυμεῖ, ἀλλὰ χρηστοῦ ποτοῦ, καὶ
» οὐ σίτου, ἀλλὰ χρηστοῦ σίτου, τὰ δ' αὐτὰ ἕκαστα αὐτοῦ ἑκάστου μόνου. εὔδηλον οὖν ὅτι προσθεὶς κατὰ τὸν λόγον

εὐθὺς ἐν ἀρχῇ. μή τοί τις οὖν δι᾽ ἐπὶ τὸ ἀσκέπτους ἡμᾶς ὄντας θορυβήσῃ. διὰ τοῦτο προσέθηκε τὸ ἀσκέπτους, ἐνδεικ-
νύμενος ὅτι περὶ ἕκαστον τούτων ἐσκέφθαι χρὴ διατείναντα, καὶ γυμνασάμενον πολυειδῶς. τοιαύτη γάρ τις ἡ πε-
ριοδευομένη φαντασία παρὰ τοῖς μετ᾽ αὐτὸν ἀκαδημαϊκοῖς ὠνομάσθη, καὶ θαυμαστὸν οὐδὲν ἐκ τῆς πολλῆς τῆς
περὶ τὸ προκείμενον πρᾶγμα σκέψεως, ἀκριβεστέραν αὐτοῦ γίγνεσθαι τὴν γνῶσιν. ὅπου γε καὶ τῶν ταῖς
αἰσθήσεσι διαγιγνωσκομένων ἡ γνῶσις ἀκριβεστέρα τοῖς συνεχῶς αὐτὰ θεωμένοις γίγνεται. καθάπερ ἐπὶ
πολλῶν διδύμων φαίνεται. δοκούντων τοῖς μὲν ἀήθεσιν ἀπαραλλάκτως εἶναι. τοῖς δὲ συνήθεσι, καὶ πάνυ
ῥᾳδίως διακρινομένων. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν ἀξιωμάτων αἱ ὁμοιότητες πλάνας, καὶ αἱ ἀνομοιότητες παρέ-
χουσι τοῖς ἀγυμνάστοις τε καὶ ἀσκέπτοις, οὕτω καὶ περὶ τῶν ζητουμένων πραγμάτων ἀπάτη γίγνεται πολ-
λάκις οὐχ ἥκιστα, καὶ διὰ τὰς ὁμωνυμίας διττὰς οὔσας. ἑτέρας μὲν, ἐκ τῶν ὁμογλώττων ἐθνῶν. ἑτέρας
10 δ᾽ ἐξ αὐτοῦ τοῦ τῶν διαλέκτων, ὥσπερ ἀμέλει καὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν ψυχὴν μερῶν ἡ ζήτησις γέγονεν. ἀπο-
δεικνῦντος μὲν τοῦ Πλάτωνος μὴ δύνασθαι τὸ ταὐτὸ τἀναντία ποιεῖν, ἢ πάσχειν, κατὰ ταὐτόν τε καὶ πρὸς ταὐ-
τόν. ἐν γὰρ τοῖς ἐπιφερομένοις σαφῶς αὐτοῦ τοῦτο δῆλον ὀνομάζων ταὐτὸν τὸ τῆς ψυχῆς εἶδος τε καὶ μέ-
ρος. ἔνιοι δὲ τὸ ταὐτὸν ἐπὶ δυνάμεως εἰρῆσθαι φασὶν, ὡς καὶ οὗτος εἶπε. τὴν αὐτὴν δύναμιν ἐν χρόνῳ πρὸς
ἔν τι πρᾶγμα μὴ δύνασθαι τἀναντία ποιεῖν, ἢ πάσχειν. οὐδὲ τοῦτ᾽ ἐννοήσαντες, ὅτι τὸ μὲν ποιεῖν ἐπὶ τῆς δυνά-
μεως, ἀκούειν ἐγχωρεῖ. τὸ πάσχειν δ᾽ οὐκ ἐγχωρεῖ. κατὰ γὰρ τὸ δρᾶν ὁ Πλάτων ἀεὶ φαίνεται τὸ τῆς δυνάμεως
ὄνομα προσφερόμενος, οὐ κατὰ τὸ πάσχειν. ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων δρᾶν μέν τι δύναται καθ᾽ ἣν ἔχει δύ-
ναμιν, ἡγούμενος. οὐ μὴν καὶ πάσχειν κατὰ δύναμιν. ἀλλὰ καὶ κατὰ ἀσθένειαν μᾶλλον, ὅτι ἰσχυρότερον αὐ-
τοῦ τὸ συντυγχάνον ὑπάρχῃ. καὶ πρόδηλον δ᾽ ἐξ ὅλου τοῦ λόγου γέγονε, καθ᾽ ὅτι μοι δέδεικται, καὶ διὰ τῆς
δὲ τῆς πραγματείας, ἐν ᾗ, περὶ τῶν τῆς ψυχῆς εἰδῶν ἐμνημόνευσα, κατὰ τὴν τοῦ Πλάτωνος γνῶσιν τὸν λό-
20 γον ποιούμενος. ἐν μὲν λέγειν αὐτὸν, ὅτι περ ἂν ὑποκείμενον ἢ κατὰ τὴν ζήτησιν οὐσίαν ἰδίαν ἔχον, ἢ συμ-
βεβηκός. οὐσία δὲ, ἥτις μὴ δύναται τἀναντία περὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἅμα δρᾶν τε καὶ πάσχειν.
* ἀλλὰ διὰ τὸ τῆς διαιρέσεως ὄνομα. λέγεται μὲν κυρίως ὅταν ὅλον τι συνεχὲς ὂν τὰ μόρια τέμνηται. λέγε-
ται δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀπ᾽ αὐτοῦ μεταφορὰν, ὅταν εἰς διαφορὰς, ἢ εἴδη συγχέωνταί τινες
ἐν ταῖς τοιαύταις τομαῖς, ὡς οὐ δύνασθαι διακρῖναι, τὴν τῆς οὐσίας εἰς τὰ μόρια διαίρεσιν, ἀπὸ τῆς τῶν γε-
νῶν τε καὶ διαφορῶν, καὶ εἰδῶν διαιρέσεως. ἔτι δὲ μᾶλλον, ὅτε κατὰ τὸ τρίτον σημαινόμενον οἱ διαλεκτι-
κοὶ, διαίρεσιν ὀνομάζουσι, τὴν τῶν φωνῶν εἰς τὰ σημαινόμενα, καὶ κατ᾽ ἄλλην ὅταν τὰς φυσι-
κὰς οὐσίας ἐξ ὕλης, καὶ εἴδους ἀποίους συγκεῖσθαι λέγωσιν. ὥσπερ δή γε κἀπειδὰν ἐκ τῆς
ὑποκειμένης οὐσίας ἀποίου, καὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ. λέγουσι γὰρ ἔνιοι φιλόσο-
φοι, καὶ τὸ τοιοῦτον διαίρεσιν, ὥσπερ καὶ ἀνάλυσιν. οὐ μὴν τάς γε οὐσίας διαιρεῖσθαι
30 φασὶν εἰς τὰς ἐν αὐταῖς δυνάμεις. ἀλλ᾽ ἑκάστην ἄτμητον οὖσαν ἐνεργεῖν τι κα-
τὰ τὰς ἐν αὐτῇ δυνάμεις. οὐδὲ γὰρ ἁπλῶς λέγουσι δύναμιν
ἔχειν τινὰ τὴν οὐσίαν. ἀλλὰ προστιθέασι ποτὲ μὲν, τοῦ καίειν, ἢ
ψύχειν, ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν, ποτὲ δὲ τοῦ φαντασιοῦ-
σθαι, καὶ λογίζεσθαι, καὶ κινεῖν ἑαυτὴν, ἤ τι
τῶν ἄλλων, ὅσα τε τοιαῦτα κατὰ τὴν
λογιστικὴν ψυχὴν, ἐνεργοῦμεν, αὐ-
τὴν μὲν οὖσαν μίαν, ἔχουσαν
δὲ δυνάμεις πολλὰς, ἃς
ἁπάσας ἐν τῇ
40 προειρημένῃ
πραγμα-
τείᾳ δῆλον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ.

Αἴ τις ἴσως δόξει διαφωνίας ἀξιόλογον εἶναι τῶν λεγόντων θερμὰ μὲν εἶναι τὰ ζῶα, ψυχρὰ δὲ τὰ φυτά, μὴ γινώσκων, ὡς ὅταν μὲν ἀκριβέστερόν τις ἐπεξέρχηται πᾶν τὸ ἀκόλουθον ζητουμένῳ ἄχρι τῆς ἐσχάτης ἐπιστήμης. ὅταν δὲ περί τινος ἄλλου πράγματος σκοπούμενος ἐν παρέργῳ ἐπὶ τούτων, τὸ πρὸς τὴν πρόχειρον αἴσθησιν θερμὸν ἢ ψυχρὸν λέγων ἀρκεῖται. Πλάτων γοῦν αὐτὸς ἔμψυχα μὲν ἀεὶ λέγει τὰ ζῶα, τοὺς λίθους δὲ καὶ τὰς πόας καὶ τὰ ξύλα, καὶ καθόλου φαίη τὰ φυτὰ πάντα τῶν ἀψύχων σωμάτων εἶναί φησιν. ἀλλ᾽ ὅταν ἐν Τιμαίῳ τὴν φυσικὴν θεωρίαν ὀλιγίστοις ἀκροαταῖς, κατακολουθεῖν ἐπιστημονικοῖς λόγοις δυναμένοις, ἀποχωρήσας τῶν τοῖς πολλοῖς δοκούντων, εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἐκτετάσθαι λέγει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, διαφωνίαν οὐ χρὴ δήπου νομίζειν εἶναι τἀνδρὸς ἑαυτῷ τἀναντία λέγοντος. ὥσπερ οὐδ᾽ Ἀριστοτέλους, ἢ Θεοφράστου. τὰ μέν, τοῖς πολλοῖς γεγραφότων. τὰς δὲ ἀκροάσεις, τοῖς ἑταίροις. ὅταν γάρ τι τῶν ἐκφευγόντων ἅπασαν αἴσθησιν δόγμα, πολλῶν λόγων δεόμενον, εἰς ἀπόδειξιν ἀκαίρως λέγηται, προσκρούει τοῖς ἀκούουσιν. οὔκουν χρὴ περὶ τῶν τοιούτων ἀποφαίνεσθαι, πρὶν τοῦ κατὰ βραχὺ διὰ μακρᾶς ἀποδείξεως ἐπὶ τὸ συμπέρασμα τοῦ λόγου παντὸς ἀφικέσθαι. οὐ δὲ διὰ τῶν λίθων, καὶ τῶν ὀστράκων, καὶ τῆς ψάμμου, καὶ τῶν κατακαιομένων ἢ σηπομένων νεκρῶν ζώων τὴν τοῦ κόσμου διήκειν ψυχήν. εἰ γὰρ ἁπλῶς οὕτως ἀποφαινόμενον ἀκουόντων τῶν πολλῶν, ὁ Πλάτων εἶπέ τι τοιοῦτον, κατεγίνωσκον ἂν οἱ παρόντες αὐτοῦ πάντες. ἐγὼ δ᾽ οὖν ἀφ᾽ ὧν μὲν κινούμενος ἐπὶ τὴν δόξαν ταύτην ἀφίκετο, δι᾽ ἑτέρων ὑπομνημάτων ἐδήλωσα, μὴ συναποφηνάμενος αὐτῷ ἢ διατεινόμενος. οὐ δὲ γὰρ αὐτὸς ἐκεῖνος οὕτως ἀποφαίνεται τὰ τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἀλλ᾽ ἄχρι τοῦ πιθανοῦ καὶ εἰκότος αὐτὴν προέρχεσθαί φησιν. ὅτι μέντοι τὰ φυτὰ κινήσεως ἀρχὴν ἐν αὐτοῖς ἔχει, καὶ τὴν τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων αἴσθησιν, ἀληθὲς εἶναι νομίζω, λέγειν δὲ ἀκαίρως τὰ τοιαῦτα φυλάττομαι μᾶλλον ἢ αὐτὸς ἐκεῖνος. ἀλλ᾽ ἐὰν ἐρωτᾷ με τίς τί πλεονεκτεῖ τῶν φυτῶν τὰ ζῶα, τήν τε αἴσθησιν λέγω καὶ τὴν καθ᾽ ὁρμὴν κίνησιν, καὶ τάς τε δυνάμεις, ἃς εἶπον ἄρτι τήν τε ἑλκτικὴν καὶ τὴν ἀποκριτικὴν καὶ τὴν καθεκτικήν τε καὶ ἀλλοιωτικήν, οὐ ψυχικάς, ἀλλὰ φυσικὰς ὀνομάζων, μηδὲν ἐκ τούτου μήτε τὴν ἰατρικὴν τέχνην, μήτε τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν βλαπτομένην ὁρῶν. ὅταν δὲ τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας τὸ φυσικὸν μέρος, ὁποῖόν τι Πλάτων ἡγεῖται, λέγειν ἀναγκαῖον μοι γίνηται. τινὰ μὲν ἄντικρυς ἐπαινῶ καὶ συναποφαίνομαι τἀνδρί. περί τινων δὲ ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προέρχομαι. καθάπερ ἐπ᾽ ἐνίων ἀπορῶ παντάπασιν, οὐδὲ μίαν ἔχων ῥοπὴν ἐπὶ τῶν διαφωνουμένων, ὁπότερον ἐστὶν αὐτῶν πιθανώτερον. ὥσπερ ὅτι ψυχὴν ἔχομεν ἐπίστανται πάντες ἄνθρωποι, θεώμενοι μὲν ἐναργῶς καὶ τὰ διὰ τοῦ σώματος ἐνεργούμενα, βαδιζόντων καὶ τρεχόντων, καὶ παλαιόντων, αἰσθανομένων τε πολυειδῶς, νοοῦντες δὲ καὶ τῶν ἔργων τούτων αἰτίαν τινὰ ὑπάρχειν, ἔκ τινος ἀξιώματος πιστοῦ φύσει πᾶσιν ἡμῖν, καθ᾽ ὃ μηδὲν ἀναιτίως γίνεσθαι νοοῦμεν. ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ γινώσκειν ἥτις ἐστὶν ἡ αἰτία τῶν ἔργων τούτων, ὀνομάζομεν ἀπὸ τοῦ δύνασθαι ποιεῖν, ἃ ποιεῖ, δύναμιν εἶναι τῶν γινομένων ἑκάστου ποιητικήν. οὕτω γοῦν καὶ τὴν σκαμμωνίαν ἅπαντές φασι, δύναμιν ἔχειν καθαρτικήν, ὥσπερ τὸ μέσπιλον ἐφεκτικὴν γαστρός. οἱ δὲ τὴν φυσικὴν ὀνομαζομένην ἐκπονήσαντες θεωρίαν, ἄλλως ἄλλοι πείσαντες ἑαυτούς, οἱ μὲν ἀσωμάτους τινὰς ἀπεφήναντο δυνάμεις ἐνοικεῖν ταῖς αἰσθηταῖς οὐσίαις. οἱ δὲ αὐτὰς ἐνεργεῖν τὰς οὐσίας κατ᾽ ἰδίαν ἑκάστην φύσιν, ἤτοι γε ἐκ τῆς τῶν τεττάρων στοιχείων κράσεως γινομένην, ἢ ποιᾶς συνθέσεως τῶν πρώτων σωμάτων, ἅ τινες μέν, ἄτομα, τινὲς δὲ ἀμερῆ, τινὲς δέ, ὁμοιομερῆ φασὶν εἶναι. καὶ γάρ τοι καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν αὐτήν, οἱ μὲν ἀσώματόν τινα νομίζουσιν οὐσίαν εἶναι, τινὲς δὲ πνεῦμα, καθάπερ ἄλλοι μὴ δὲ εἶναί τινα ὕπαρξιν αὐτῆς ἰδίαν, ἀλλὰ τὴν ἰδιότητα τῆς τοῦ σώματος οὐσίας, ὧν ποιεῖν πέφυκε τούτων ἔχειν λέγεσθαι δυνάμεις οὐκ οὐσῶν τινων ἐκείνων ἰδίαν φύσιν ἐχουσῶν, ἀλλὰ τῆς ἐνεργούσης οὐσίας κατ᾽ αὐτὴν πρὸς τὰ γινόμενα, δι᾽ αὐτῆς τε καὶ ὑπ᾽ αὐτῆς δυνάμεις ἔχειν λεγομένης, ὧν πέφυκε δρᾶν. ἐγὼ τοίνυν ἐν τούτοις, μέσην τινὰ τάξιν ἐμαυτοῦ ἔταξα. ἐπεὶ τὰ ἄλλων δόγματα ἀποφαινόμενος ἁπλῶς, τὸ μέν, ὡς εἰδείην, τὴν ἐν αὐτῷ ἀλήθειαν, τὸ δέ, ὡς οὐδὲν αὐτοῦ εἰδείην, ἐν οἷς ἄρτι διῆλθον, ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προέρχομαι, βέλτιον μὲν εἶναι νομίζων εἴπερ ἐγνώκειν οὕτω περὶ αὐτῶν ὡς ἀποφαίνεσθαι, καθάπερ ἐπ᾽ ἄλλων, οὐ μήν, ἀναπείθων ἐμαυτῷ ὥσπερ ἕτεροι βεβαίαν ἔχειν γνῶσιν, ὧν οὐκ ἔχουν ἀπόδειξιν βεβαίαν, εἰπεῖν οὖν βούλομαι, καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων, ὅσα τὴν μὲν γνῶσιν οὐκ ἀναγκαίαν ἔχει πρὸς ὑγείαν σώματος, ἢ τὰς τῆς ψυχῆς ἠθικὰς ἀρετάς. ἐπεκόσμησε δ᾽ ἄν, εἴπερ ἐγνώσθη βεβαίως, διὰ τῶν γινωσκομένων ἀκριβῶς, ἀποτελούμενα κατὰ ἰατρικήν τε καὶ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν, ἣν ἐγώ φημι χρησίμην τε ἅμα καὶ δυνατὴν εἶναι πᾶσι τοῖς βουλομένοις ἀσκῆσαι. καὶ γέγραπταί μοι περὶ τούτου δύο βιβλία. νυνὶ δὲ ὅπερ ὑπεσχόμην προσάξω τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησάμενος. ὅτι μὲν ἐκ τῆς τῶν δ στοιχείων κράσεως ἅπαντα τὰ παρ᾽ ἡμῖν σώματα γίγνεται, βεβαίως γιγνώσκειν φημί. καὶ προσέτι δι᾽ ὅλων αὐτῶν κεραννυμένων, οὐχ ὡς Ἐμπεδοκλῆς ἡγεῖτο κατὰ σμικρὰ μόρια κατατεθραυσμένων. εἴτε δὲ τῶν σωματικῶν οὐσιῶν ὅλων δι᾽ ἀλλήλων ἰουσῶν, εἴτε τῶν ποιοτήτων μόνων, οὔτ᾽ ἀναγκαῖον εἶναί φημι γινώσκειν, οὔτε ἀποφαίνομαι. πιθανώτερον δὲ εἶναι νομίζω, κατὰ τὰς ποιότητας γίγνεσθαι τὰς κράσεις. τήν γε μὴν ψυχήν, εἰ μὲν ἀθάνατος οὖσα ταῖς σωματικαῖς οὐσίαις κεραννυμένη τὰ ζῶα διοικεῖ, γινώσκειν βεβαίως οὐκ ἐπαγγέλλομαι. καθάπερ οὐδὲ εἰ μηδεμία καθ᾽ ἑαυτήν ἐστιν ἡ οὐσία ψυχῆς. ἐκεῖνο μέντοι φαίνεταί μοι σαφῶς, ὅτι κἂν εἰσοικίζηται τοῖς σώμασι, δουλεύει ταῖς φύσεσιν αὐτῶν, αἵπερ εἰσίν, ὡς ἔφην, ἐκ τῆς τῶν στοιχείων ποιᾶς κράσεως γιγνόμεναι. καὶ κατά γε δήπου πρὸς τὴν ἰατρικὴν τέχνην, οὐδὲν ἡγοῦμαι βλαβήσε-

σθαι διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς καλουμένης ἐμψυχώσεώς τε καὶ μετεμψυχώσεως. ἐπιτήδειόν τε γὰρ εἶναι τὸ σῶμα χρὴ τὸ δεξόμενον τὴν ψυχήν, ἀλλοιωθέντος τε αὐτοῦ μεγάλην ἀλλοίωσιν ἐν τῇ κράσει, παραχρῆμα τὴν ψυχὴν ἐξιέναι. ψυχομένου μέντοι σφοδρῶς ἐν ταῖς κενώσεσι τοῦ αἵματος, καὶ ἐν ταῖς πόσεσι τῶν ψυχόντων φαρμάκων, ὅταν τε σφοδρῶς ᾖ τὸ περιέχον ψυχρόν, ἀμέτρως τε θερμαινομένου κατά τε τοὺς πυρετούς, καὶ τὰς ἐπινοὰς τῆς φλογός, ἢ τῶν ὑπερθερμαινόντων φαρμάκων πόσεις, οὐ μόνον δὲ οὕτως ἀλλοιωθείσης τῆς κράσεως τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν ὁρῶμεν αὐτοῦ χωριζομένην, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὰν τῆς ἀναπνοῆς στερηθείη πάντως, κἀνταῦθα τινὸς γινομένης ἀλλοιώσεως κατὰ τὸ σῶμα. τηρουμένης οὖν τῆς φυσικῆς εὐκρασίας ἐν τῷ σώματι, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ χωρισθῆναι δοκῶ μοι γινώσκειν ἀδύνατον ἦ. καὶ διὰ τοῦτο τὴν οὐσίαν αὐτῆς, ἥτις ἐστίν, οὐκ ἀναγκαῖον οὔτε εἰς τὰς ἰάσεις τῶν νοσημάτων, οὔτε εἰς φυλακὴν τῆς ὑγείας, ἐπίστασθαι. καθάπερ οὐδὲ εἰς τὴν ἠθικὴν
10 φιλοσοφίαν, πρακτικήν τε καὶ πολιτικήν. ὀνομαζέτω γὰρ αὐτὴν ἕκαστος ὡς ἂν ἐθέλῃ, χωρίζων τῆς θεωρητικῆς. ἐπιπλέον δὲ περὶ τούτων ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασι γέγραπταί μοι. τῶν δὲ φυσικῶν δυνάμεων ἐπιδεδειγμένων, ὁπόσαι τε καὶ ὁποῖαι εἰσί, ζήτησις τις γίνεται κατὰ ἀκολουθίαν. ὅπως φαμὲν αὐτὰς ἕλκειν μὲν τὸ οἰκεῖον, ἀποκρίνειν δὲ τὸ ἀλλότριον. ἀδύνατον γὰρ εἶναι φαίνεται προγνωρίσαι σαφῶς, ὁποῖον μέντοι τὸ οἰκεῖον ἐστίν, ὁποῖον δέ τι τὸ ἀλλότριον, ἢ τὴν ὁλκὴν τῶν οἰκείων, ἢ τὴν ἀπόκρισιν τῶν ἀλλοτρίων ποιεῖσθαι. τὸ δὲ γνωρίζειν, αἰσθητικῆς δυνάμεως ἔργον εἶναι φαίνεται. διὰ τοῦτο οὖν ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, παρακοή τίς ἐστι, καίτοι σαφῶς εἰρηκότος τοῦ Πλάτωνος, ἕτερον ἐστὶ γένος αἰσθήσεως ἐν τοῖς φυτοῖς, οἰομένων τῶν ἀκουόντων, εἶναι τινὰ γνωριστικὴν δύναμιν ἐν αὐτοῖς τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων. τούτων γὰρ μόνων ἐστὶν ἡ διάγνωσις αὐτοῖς, ἤτε καθ' ἡδονὴν ἤτε κατ' ἀνίαν, ἤτε κατά τινα παραπλησίαν τούτοις. ἢ ἀνάλογα τὰ παθήματα, γιγνομένη, τῶν ἄλλων αἰσθητικῶν διαγνώσεων οὐ μετεχούσης τῆς φυσικῆς ψυχῆς. οὔτε ἡ τῆς ὁρατῶν, οὔτε τῆς ἀκουστικῶν, οὔτε τῆς ὀσφραν-
20 τῶν, οὔτε τῶν γευστῶν, οὔτε τῶν ἁπτῶν ποιοτήτων ἔχει διάγνωσιν, ἀλλὰ μόνον τῶν τρέφειν, ἢ μὴ τρέφειν δυναμένων. τὰ μὲν γὰρ τρέφειν δυνάμενα, πρὸς ἑαυτὴν ἕλκουσα, καὶ κατέχουσα, καὶ πέττουσα, καὶ μεταβάλλουσα, πρὸς τὸ οἰκεῖον τοῖς τρεφομένοις οὐσίας. τὰ δὲ μὴ δυνάμενα τρέφειν, οὐ προσίεται. ὥστε μοι Πλάτων ὀρθῶς δοκεῖ λέγειν αἴσθησιν ἔχειν τὰ φυτὰ τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων δηλονότι. καὶ κατὰ τοῦτο ζῶα προσηκόντως ἂν λεχθῆναι. μετὰ τοῦ μή τε τῆς ἐξ αὐτῶν κινήσεως ἐστερῆσθαι, ἀλλὰ μὴ δὲ τῆς τοιαύτης γνώσεως ἀναγκαίως οὔσης εἰς τὴν ἰατρικὴν φιλοσοφίαν, ἀρκοῦ μοι διὰ τὴν ἀκολουθίαν μόνην ἄχρι τοῦ πιθανοῦ προερχόμενος, ἐπαινεῖν τὸν Πλάτωνα, καὶ ζῶα καλοῦντα τὰ φυτά, καὶ μετέχειν αἰσθήσεως μόνης φάσκοντα, τῆς τῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων διαγνωστικῆς. ἥτις ἂν ἀκριβὴς σκοπὸς τοῦ γένους τῶν ἡδέων τε καὶ οὐχ ἡδέων οὖσα φαίνεται. δι' οὐδὲν γὰρ ἄλλο δυνατὸν εἰπεῖν ἕλκειν αὐτὰ τὸ οἰκεῖον, ἢ ἐξομοιοῦν ἑαυτοῖς, ἢ διὰ τὴν ἀπόλαυσίν τε, καὶ τὴν ἐγγενομένην αὐτοῖς ἡδονήν. ἀλλ' ὡς ἔφην ἀρκεῖ πρὸς ἰατρικὴν ἐπίστασθαι τοῦτο μόνον, ὡς ἕλκει μὲν τὸ οἰ-
30 κεῖον, ὥσπερ καὶ τρέφεται. ἀποκρίνει δὲ τὸ ἀλλότριον. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰς φιλοσοφίαν ἠθικήν, ἄχρηστος ἡ τῶν τοιούτων ἀκριβὴς γνῶσις, ὅθεν οὐδὲ ὁ Πλάτων αὐτῆς ἐμνημόνευσεν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΟΤΙ ΤΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΗΘΗ ΤΑΙΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΡΑΣΕΣΙ ΕΠΕΤΑΙ.

Αἱ τοῦ σώματος κράσεσιν, ἕπεσθαι τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ πάνυ πολλάκις οὐ δι' ἐμαυτοῦ μόνου βασανίσας τε καὶ πολυειδῶς ἐρευνήσας, ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς μὲν ἅμα τοῖς διδασκάλοις, ὕστερον δὲ σὺν τοῖς ἀρίστοις φιλοσόφοις, ἀληθῆ τε διὰ παντὸς εὗρον τὸν λόγον, ὠφέλιμόν τε τοῖς κοσμῆσαι τὰς ἑαυτῶν ἐθέλουσι ψυχάς. ἐπειδήπερ ὡς διῆλθον ἐν τῇ περὶ τῶν ἐθῶν πραγματείᾳ, καὶ διὰ τῶν ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων, ἔτι τε τῶν ὁσημέραι πραττομένων, εὐκρασίαν ἐργαζόμενοι τῷ σώματι, κἀκ ταύτης εἰς ἀρετήν τι τῆς ψυχῆς συντελέσομεν, ὡς οἱ περὶ Πυθαγόραν καὶ Πλάτωνα, καί τινες ἄλλοι τῶν παλαιῶν ἱστοροῦνται πράξαντες. ἀρχὴ δὲ παντὸς τοῦ μέλλοντος εἰρῆσθαι λόγου, γνῶσις τῆς διαφορᾶς τῶν ἐν τοῖς μικροῖς παιδίοις φαινομένων ἔργων τε καὶ παθῶν τῆς ψυχῆς, ἐξ ὧν αἱ δυνάμεις αὐτῆς καταδῆλοι γίνονται. τινὰ μὲν γοῦν αὐτῶν φαίνεται δειλότατα. τινὰ δὲ καταπληκτικώτατα, καὶ τινὰ μὲν ἄπληστα καὶ λίχνα. τινὰ δὲ ἐναντίως διακείμενα. καὶ τινὰ μὲν ἀναίσχυντα. τινὰ δὲ αἰσχυντηρὰ, καὶ πολλὰς ἑτέρας ἔχοντα τοιαύτας διαφορὰς, ἃς ἁπάσας ἐν ἑτέροις διῆλθον. ἐνταυθοῖ δ' ἀρκεῖ παραδείγματος ἕνεκα τῶν τριῶν αὐτῆς εἰδῶν τε καὶ μερῶν ἐνδείξασθαι τὰς δυνάμεις, ἐναντίας ὑπαρχούσας φύσει τοῖς βρέφεσιν. ἐκ τούτου γὰρ ἔνεστι συλλογίζεσθαι, μὴ τὴν αὐτὴν ἅπασι φύσιν εἶναι ψυχῆς. εὔδηλον δὲ ὅτι τὸ τῆς φύσεως ὄνομα κατὰ τὸν τοιοῦτον λόγον, ταυτὸν σημαίνει τῷ τῆς οὐσίας. εἴπερ γὰρ ἦν ἀπαράλλακτος αὐτῶν ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς, ἐνήργουν τε τὰς αὐτὰς ἐνεργείας, ἔπασχόν τ' ἂν ἀπὸ τῶν αὐτῶν αἰτιῶν τὰ αὐτὰ πάθη. δῆλον οὖν ὅτι διαφέρουσιν ἀλλήλων οἱ παῖδες, εἰς τοσοῦτον ταῖς τῶν ψυχῶν οὐσίαις, εἰς ὅσον καὶ ταῖς ἐνεργείαις τε καὶ τοῖς παθήμασιν αὐτῶν. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ταῖς δυνάμεσι. συγκεχυμένοι δέ εἰσιν εὐθὺς ἐν τούτῳ πολλοὶ τῶν σοφῶν ἀδιόρθωτον ἔννοιαν ἔχοντες περὶ δυνάμεως. ὥσπερ γὰρ ἐνοικοῦντός τινος πράγματος ταῖς οὐσίαις, ὡς ἡμεῖς ταῖς οἰκίαις, οὕτω μοι δοκοῦσι περὶ τῶν δυνάμεων φαντάζεσθαι, μὴ γινώσκοντες ὅτι τῶν γινομένων ἑκάστου, ποιητική τις ἐστὶν αἰτία νοουμένη κατὰ τὸ πρός τι, καὶ ταύτης τῆς αἰτίας, ὡς μὲν πράγματος τοῦδέ τινος, ἰδία καὶ καθ' ἑαυτὸ προσηγορία τίς ἐστιν. ἐν δὲ τῇ πρὸς τὸ γινόμενον ἀφ' ἑαυτῆς σχέσει, δύναμίς ἐστι τοῦ γινομένου, καὶ διὰ τοῦτο, τοσαύτας δυνάμεις ἔχειν τὴν οὐσίαν φαμὲν, ὅσας ἐνεργείας. οἷον τὴν ἀλόην καθαρτικήν τε δύναμιν ἔχειν, καὶ τονωτικὴν στομάχου, καὶ τραυμάτων ἐναίμων κολλητικὴν, ἰσοπαίδων ἑλκῶν ἀπουλωτικὴν, ὑγρότητος βλεφάρων ξηραντικὴν, οὐ δή που τῶν εἰρημένων ἔργων ἕκαστον, ἄλλου τινὸς ποιοῦντος, παρὰ τὴν ἀλόην. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ταῦτα δρῶσα, καὶ διὰ τὸ δύνασθαι ποιεῖν αὐτὰ, τοσαύτας ἐλέχθη δυνάμεις ἔχειν ὅσα τὰ ἔργα. λέγομεν γοῦν τὴν ἀλόην καθαίρειν δύνασθαι καὶ ῥωννύναι στόμαχον, καὶ κολλᾶν τραύματα, καὶ ἕλκη συνουλοῦν, καὶ ὀφθαλμοὺς ὑγροὺς ξηραίνειν, ὡς οὐδὲν διαφέρον ἢ καθαίρειν δύνασθαι φάναι τὴν ἀλόην, ἢ δύναμιν ἔχειν καθαρτικὴν, οὕτω δὲ καὶ τὸ ξηραίνειν ὑγροὺς ὀφθαλμοὺς δύνασθαι, ταυτὸν σημαίνει τῷ δύναμιν ἔχειν ὀφθαλμῶν ξηραντικήν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅταν εἴπωμεν. ἡ ἐν ἐγκεφάλῳ καθιδρυμένη λογιστικὴ ψυχὴ, δύναται μὲν αἰσθάνεσθαι διὰ τῶν αἰσθητηρίων. δύναται δὲ καὶ μεμνῆσθαι διὰ τῶν αἰσθητῶν αὐτὴ καθ' αὑτὴν, ἀκολουθίαν τε καὶ μάχην ἐν τοῖς πράγμασιν ὁρᾶν, ἀνάλυσίν τε καὶ σύνθεσιν, οὐκ ἄλλο τι δηλοῦμεν, ἢ εἰ συλλαβόντες εἴποιμεν. ἡ λογιστικὴ ψυχὴ, δυνάμεις ἔχει πλείους. αἴσθησιν καὶ μνήμην καὶ σύνεσιν, ἑκάστην τε τῶν ἄλλων. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον αἰσθάνεσθαι δύνασθαι φαμὲν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος. ὁρᾶν. ἀκούειν. ὀσμᾶσθαι. γεύεσθαι. ἅπτεσθαι. πάλιν αὖ δυνάμεις αὐτὴν ἔχειν λέγομεν. ὀπτικὴν, ὀσφραντικὴν, ἀκουστικὴν, γευστικὴν, ἁπτικήν. οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐπιθυμητικὴν αὐτῇ δύναμιν ὁ Πλάτων ὑπάρχειν ἔλεγεν, ἣν δὴ κοινῶς ἐπιθυμητικὴν, οὐκ ἰδίως ὀνομάζειν ἔθος αὐτῷ. πλείους μὲν γὰρ εἶναι καὶ ταύτης τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίας φησὶ, πλείους δὲ καὶ τῆς θυμοειδοῦς. πολλῷ δὲ πλείους καὶ ποικιλωτέρας τῆς τρίτης, ἣν δι' αὐτὸ τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ὠνόμασεν ἐπιθυμητικὴν, εἰωθότων οὕτω τῶν ἀνθρώπων ἐνίοτε τὰ πρωτεύοντα τῶν ἐν τῷ γένει, τῷ τοῦ γένους προσαγορεύειν ὀνόματι. καθάπερ ὅταν εἴπωσιν ὑπὸ μὲν τοῦ ποιητοῦ λελέχθαι τόδε τὸ ἔπος. ὑπὸ δὲ τῆς ποιητρίας, τόδε. πάντες γὰρ ἀκούομεν Ὅμηρον μὲν λέγεσθαι ποιητὴν, Σαπφὼ δὲ ποιήτριαν. οὕτω δὲ καὶ θῆρα λέγουσιν ἐξαιρέτως τὸν λέοντα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα κατ' ἐξοχὴν ὀνομάζουσιν. ἐπιθυμητικὸν οὖν ἐστι, κατὰ τὸ κοινὸν τῆς ἐπιθυμίας σημαινόμενον, ἀληθείας μὲν καὶ ἐπιστήμης καὶ μαθημάτων καὶ συνέσεως καὶ μνήμης, καὶ συλλήβδην εἰπεῖν ἁπάντων τῶν καλῶν, ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ψυχῆς, ὃ καλεῖν εἰθίσμεθα λογιστικόν. ἐλευθερίας δὲ καὶ νίκης καὶ τοῦ κρατεῖν καὶ ἄρχειν καὶ δοξάζεσθαι καὶ τοῦ τιμᾶσθαι, τὸ θυμοειδές. ἀφροδισίων τε καὶ τῆς ἐξ ἑκάστου τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων ἀπολαύσεως, τὸ κατ' ἐξοχὴν ὀνομαζόμενον ὑπὸ Πλάτωνος ἐπιθυμητικὸν, οὔτε τῆς αὐτῆς ψυχῆς, ὄρεξιν τῶν καλῶν ἔχειν δυναμένης, οὔτε τῆς λογιστικῆς ἀφροδισίων ἢ πομάτων ἢ βρωμάτων, ὥσπερ οὐδὲ εἰκὸς ἢ ἀρχῆς, ἢ δόξης, ἢ τιμῆς. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον οὔτε τῆς θυμοειδοῦς, ὧν ὀρέξεις ἔχειν, ἥτε λογιστικὴ, καὶ ἡ ἐπιθυμητική. ὅτι μὲν οὖν τρία τῆς ψυχῆς ἐστιν εἴδη, καὶ ὁ Πλάτων βούλεται ταῦτα, δι' ἑτέρων ἐπιδέδεικται. καθάπερ γε καὶ ὅτι τὸ μὲν, ἐν ἥπατι. τὸ δὲ, ἐν καρδίᾳ. τὸ δὲ, ἐν ἐγκεφάλῳ καθίδρυται. ὅτι δὲ ἐκ τούτων τῶν εἰδῶν τε καὶ μερῶν τῆς ὅλης ψυχῆς τὸ λογιστικὸν ἀθάνατόν ἐστι, Πλάτων μὲν φαίνεται πεπεισμένος. ἐγὼ δὲ οὔθ' ὡς ἔστιν, οὔθ' ὡς οὐκ ἔστιν ἔχω διατείνεσθαι πρὸς αὐτόν. πρῶτον οὖν ἐπισκεψώμεθα περὶ τῶν ἐν καρδίᾳ καὶ ἥπατι τῆς ψυχῆς εἰδῶν, ἃ κἀκείνῳ κἀμοὶ συνωμολόγηται φθείρεσθαι κατὰ τὸν θάνατον. ἔχοντος δὲ ἰδίαν οὐσίαν ἑκατέρου τῶν σπλάγχνων, ἥτις μέν ἐστιν ἀκριβῶς αὕτη, μηδέ πω ζητῶμεν. ἀναμνησθῶμεν δὲ περὶ τῆς κοινῆς ἁπάντων σωμάτων συστάσεως. ἐκ δυοῖν γὰρ ἀρχῶν ἡμῖν ἐδείχθη σύνθετος ὑπάρχειν. ὕλης μὲν ἀποίου κατ' ἐπίνοιαν. ἐχούσης δὲ ἐν αὐτῇ ποιοτήτων τεττάρων κρᾶσιν, θερμότητος, ψυχρότητος, ὑγρότητος, ξηρότητος, ἐκ τούτων καὶ χαλκὸς καὶ σίδηρος καὶ χρυσὸς, ἥτε σὰρξ, νεῦρά τε καὶ χόνδρος, καὶ πιμελὴ, καὶ πάνθ' ἁπλῶς τὰ, πρωτόγονα μὲν ὑπὸ Πλάτωνος, ὁμοιομερῆ δ' ὑπ' Ἀριστοτέλους ὀνομαζόμενα γέγονεν. ὥστ' εἴτε αὐτὸς οὗτος Ἀριστοτέλης εἶδος εἶναι

τοῦ σώματος ἔστιν ἡ ψυχή, ἐρωτητέον αὐτὸν εἰ τό γ' ἀπ' αὐτοῦ. ποτέραν τὴν μορφὴν εἶδος εἰρῆσθαι πρὸς αὐτοῦ νο-
μίσομεν, ὥσπερ ἐν τοῖς ὀργανικοῖς σώμασιν ἢ τὴν ἑτέραν ἀρχὴν τῶν φυσικῶν σωμάτων, σῶμα δημιουργῆσαι, ὅπερ
ὁμοιομερές ἐστι καὶ ἁπλοῦν, ὡς πρὸς αἴσθησιν οὐκ ἔχον ὀργανικὴν σύνθεσιν. ἀρκεῖν οὖν τῇ γε ἐξ ἀνάγκης τὴν ἑτέ-
ραν ἀρχὴν τῶν φυσικῶν σωμάτων, εἴγε δὴ τούτων εἰσὶ πρώτως ἐνέργειαι. δέδεικται γὰρ τοῦθ' ἡμῖν ἑτέρωθι, καὶ
νῦν, ἂν δεήσῃ, πάλιν εἰρήσεται. καὶ μὴν εἴπερ ἐξ ὕλης τε καὶ εἴδους ἅπαντα συνέστηκε τὰ τοιαῦτα σώματα, δοκεῖ
δὲ καὶ αὐτῷ τῷ Ἀριστοτέλει τῶν τεττάρων ποιοτήτων ἐγγινομένων τῇ ὕλῃ τῶν φυσικῶν γίνεσθαι σωματικὴν ἐκ
τούτων κρᾶσιν. ἀναγκαῖον αὐτὸ τίθεσθαι τὸ εἶδος. ὥστε πως καὶ ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία κρᾶσις ἔσται τῶν τεττάρων, εἴπερ
ποιοτήτων ἐθέλεις λέγειν, ὑγρότητός τε καὶ ξηρότητος, καὶ ψυχρότητος καὶ θερμότητος, ἤτοι σωμάτων ὑγροῦ καὶ
θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ. τῇ δὲ τῆς ψυχῆς οὐσίᾳ τὰς δυνάμεις αὐτῆς δεικνύουσι ἑπομένας, εἴγε καὶ τὰς ἐνερ-
10 γείας. εἰ μὲν οὖν καὶ τὸ λογιζόμενον εἶδος τῆς ψυχῆς ᾖ, θνητὸν ἔσται. καὶ τι καὶ αὐτὸ κρᾶσις τις ἐγκεφάλῳ, καὶ πάνθ'
οὕτω τὰ τῆς ψυχῆς εἴδη τε καὶ μέρη τὰς δυνάμεις ἑπομένας ἕξει τῇ κράσει, καὶ ἔσται τοιαύτη ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία.
εἰ δ' ἀθάνατός ἐστιν, ὡς Πλάτων βούλεται, διὰ τί χωρίζεται ψυχθέντος σφοδρῶς, ἢ ὑπερθερμανθέντος, ἢ ὑπερξη-
ρανθέντος, ἢ ὑπερυγρανθέντος τοῦ ἐγκεφάλου, καλῶς ἂν ἐπεποιήκει γράψας αὐτὸς, ὥσπερ καὶ τἄλλα τὰ κατ'
αὐτὴν ἔγραψε. γίνεται γὰρ ὁ θάνατος κατὰ τὸν Πλάτωνα, χωριζομένης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. διὰ τί δὲ
αὐτὴν κένωσις αἵματος χωρίζει πολλὴ καὶ κώνειον ποθὲν, καὶ πυρετὸς διακαής. εἰ μὲν ὁ Πλάτων ἔζη, παρ' ἐκείνου
πάντως ἂν ἠξίωσα μαθεῖν. ἐπεὶ δ' οὔτ' ἐκεῖνος ἐστὶν ἔτι, καὶ τῶν πλατωνικῶν διδασκάλων οὐδεὶς οὐδεμίαν αἰτίαν ἐδι-
δάξατό με. δι' ἣν ὑφ' ὧν εἶπον ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος ἀναγκάζεται χωρίζεσθαι, τολμῶ λέγειν αὐτὸς, ὡς οὐ πᾶν εἶδος
σώματος ἐπιτήδειόν ἐστιν ὑποδέξασθαι τὴν λογιστικὴν ψυχήν, ἀκόλουθον γὰρ ὁρῶ τοῦτο, τῷ περὶ ψυχῆς δόγματι τοῦ
Πλάτωνος. ἀπόδειξίν γε μὴν οὐδεμίαν ἔχω λέγειν αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν με τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ὁποία τίς
20 ἐστιν, ἐκ τοῦ γένους τῶν ἀσωμάτων ὑποθεμένων ἡμῶν ὑπάρχειν αὐτήν, ἐν μὲν γὰρ σώμασι τὰς κράσεις ὁρῶ πάμ-
πολύ τε διαφερούσας ἀλλήλων, καὶ παμπόλλας οὔσας. ἀσωμάτου δ' οὐσίας αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν εἶναι δυναμένης, οὐκ
οὔσης δὲ ποιότητος, ἢ εἴδους σώματος, οὐδεμίαν νοῶ διαφοράν, καίτοι πολλάκις ἐπισκεψάμενός τε, καὶ ζητήσας
ἐπιμελῶς. ἀλλ' οὐδὲ πῶς οὐδὲν οὖσα τοῦ σώματος, εἰς ὅλον αὐτὸ δύναιτ' ἂν ἐκτείνεσθαι. τούτου μὲν οὐδὲν οὐδ' ἄχρι
φαντασίας ἐννοῆσαι δεδύνημαι, καίτοι προθυμηθεὶς χρόνῳ παμπόλλῳ. γινώσκω δ' ἐκεῖνο ἐναργῶς φαινόμε-
νον· ὡς ἡ μὲν τοῦ αἵματος κένωσις καὶ ἡ τοῦ κωνείου πόσις, καταψύχουσι τὸ σῶμα. πυρετὸς δὲ σφοδρὸς, ὑπερθερ-
μαίνει, καὶ πάλιν ἐρῶ ταυτὸν, διατί ψυχόμενον ἢ ὑπερθερμαινόμενον τὸ σῶμα καταλείπει τελέως ἡ ψυχή,
πολλὰ ζητήσας, οὐχ εὗρον. ὥσπερ γε οὐδὲ διατί χολῆς μὲν ξανθῆς ἐν ἐγκεφάλῳ πλεοναζούσης εἰς παραφροσύνην
ἑλκόμεθα. διατί δὲ τῆς μελαίνης εἰς μελαγχολίαν. διατί δὲ τὸ φλέγμα καὶ ὅλως τὰ ψυκτικὰ παραίτια ληθαρ-
γιῶν, ἐξ ὧν καὶ μνήμης καὶ συνέσεως βλάβαις ἁλισκόμεθα. καὶ μέντοι καὶ διὰ τί μωρίαν αὐτὴν ἐργάζεται κώνειον
30 ποθὲν, ᾧ καὶ τοὔνομα ἔνθεν παρώνυμον ἀπὸ τοῦ πάθους, ὃ πάσχον ὁρῶ ὑπ' αὐτοῦ τὸ σῶμα. λύπης δὲ ἁπάσης καὶ
δυσθυμίας κουφίζει σαφῶς οἶνος πινόμενος. ἑκάστης γὰρ ἡμέρας, τούτῳ χρώμεθα. καὶ Ζήνων ὥς φασιν ἔλεγεν ὅτι
καθάπερ οἱ πικροὶ θέρμοι βρεχόμενοι τῷ ὕδατι γίνονται γλυκεῖς, οὕτω καὶ αὐτὸν ὑπ' οἴνου διατίθεσθαι. φασὶ δὲ καὶ
τὴν οἰνοποίαν ῥίζαν, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐργάζεσθαι τοῦτο, καὶ ταύτην εἶναι τὸ τῆς αἰγυπτίας ξένης φάρμακον. ὅ φησιν
» ὁ ποιητής. αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ὅθεν ἔπινεν. νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθες ἁπάν-
των. ἡ μὲν οὖν οἰνοποία ῥίζα χαιρέτω, δέομαι τι αὐτῆς οὐδὲν εἰς τὸν λόγον, ὁρῶντες ὁσημέραι τὸν οἶνον ἐργαζόμενοι
ὅσαπερ οἱ ποιηταὶ λέγουσιν. οἶνός σε τρώει μελιηδὴς ὅς τε καὶ ἄλλους. βλάπτει ὅς ἄν μιν χανδὸν ἕλοι μηδ'
» αἴσιμα πίνοι. οἶνος καὶ κένταυρον ἀγακλειτὸν εὐρυτίων. ἄασ' ἐνὶ μεγάρῳ μεγαθύμου πειριθόοιο. ἐς λαπί-
» θας ἐλθόνθ' ὃ δ' ἐπεὶ φρένας ἄασεν οἴνῳ. μαινόμενος κάκ' ἔρεξε δόμον κατὰ πειριθόοιο. καὶ ἀλλαχόθι
» περὶ αὐτοῦ φησὶν ἠλεός. ὅς τ' ἐφέηκε πολύφρονά περ μάλ' ἀεῖσαι. καί θ' ἁπαλὸν γελάσαι καί τ' ὀρχήσα-
40 σθαι ἀνῆκε. καί τι ἔπος προέηκεν ὅπερ τ' ἄρρητον, ἄμεινον. οὕτω δὲ καὶ Θέογνις ἔλεγεν. οἶνος πινόμενος πο-
λὺς, κακόν. ἢν δέ τις αὐτὸν πίνῃ ἐπισταμένως, οὐ κακὸν, ἀλλ' ἀγαθόν. ὄντως γὰρ εἰ συμμέτρως ποθείη καὶ πέψει, καὶ
ἀναδώσει, καὶ αἱματώσει, καὶ θρέψει. μεγάλα δὲ συντελεῖ μετ' αὐτὸν καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἡμερωτέραν τε ἅμα
καὶ θαρσαλεωτέραν ἐργάζεσθαι, διὰ μέσης δηλονότι τῆς κατὰ τὸ σῶμα κράσεως, ἥν τινα αὖ πάλιν ἐργάζεται
διὰ μέσων τῶν χυμῶν. οὐ μόνον δὲ ὡς ἔφην κράσεις σώματος ὑπαλλάττει καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ
καὶ χωρίζειν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ σώματος δύναται. τί γὰρ ἂν ἄλλο τις εἴποι, θεώμενος τὰ ψύχοντά τε καὶ θερμαί-
νοντα φάρμακα, παραχρῆμα τὸν προσενεγκάμενον ἀναιροῦντα. τοῦ γένους δὲ εἰσὶ τούτων, καὶ οἱ τῶν θηρίων ἰοί,
τοὺς δηχθέντας οὖν ὑπὸ τῆς ἀσπίδος, ὁρῶ μὲν ἀποθνήσκοντας αὐτίκα. παραπλήσιον τῆς ἀπὸ κωνείου πό-
σεως, ὡς καὶ τοῦ ταύτης ἰοῦ ψύχοντος. ἀναγκαῖον ἔσται καὶ τοῖς ἰδίαν οὐσίαν ἔχειν ὑποθεμένοις τὴν ψυχήν, ὁμο-
λογῆσαι δουλεύειν αὐτὴν, ταῖς τοῦ σώματος κράσεσιν. εἴγε καὶ χωρίζειν ἐξουσίαν ἔχουσι, καὶ παραφρονεῖν
50 ἀναγκάζουσι, καὶ μνήμην καὶ σύνεσιν ἀφαιρεῖσθαι. καὶ λυπηροτέρα καὶ ἀτολμοτέρα καὶ ἀθυμοτέρα ἐργάζε-
σθαι, καθάπερ ἐν ταῖς μελαγχολίαις φαίνεται. καὶ τούτων ἔχει τἀναντία ὁ πίνων τὸν οἶνον συμμέτρως. ἆρ' οὖν
ὑπὸ μὲν τῆς κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν κράσεως ὑπαλλάττεσθαι πεφύκασιν αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς. ὑπὸ
δὲ τῆς κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρὸν οὐδὲν πάσχειν; καὶ μὴν τούτου πολλὰ τεκμήρια, κατά τε φάρμακα, καὶ τὴν
ὁσημέραι δίαιταν ἔχομεν. ἅ τάχ' ἂν ἐφεξῆς, εἴποιμι σύμπαντα. πρότερον ἀναμνήσας ὧν ὁ Πλάτων ἔγραψε
λέγων ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος ὑγρότητος εἰς λήθην ἔρχεσθαι τὴν ψυχήν, ὧν πρότερον ἠπίστατο, πρὶν ἐνδεθῆ-
ναι τῷ σώματι. λέγει γὰρ ὧδέ πως αὐτοῖς ῥήμασιν ἐν Τιμαίῳ, κατ' ἐκεῖνο τὸ χωρίον τοῦ συγγράμματος, ἔνθα
φησὶ τοὺς θεοὺς δημιουργῆσαι τὸν ἄνθρωπον, ἐνδοῦντας τὴν ἀθάνατον ψυχὴν εἰς ἐπίρρυτον σῶμα καὶ ἀπόρρυ-
τον. εὔδηλον ὅτι τὴν ὑγρότητα τῆς βρεφῶν οὐσίας αἰνιττόμενος. ἐφεξῆς γοῦν τούτοις τὰ δέ φησιν. αἱ
» δὲ, εἰς ποταμὸν ἐνδεθεῖσαι πολὺν, οὔτ' ἐκράτουν, καὶ βίᾳ ἐφέροντό τε καὶ ἔφερον. καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν.

πολλοῦ

πολλοῦ τ' ὄντος τοῦ κατακλύζοντος καὶ ἀποῤῥέοντος κύματος, ὃ τὴν τροφὴν παρεῖχεν, ἔτι μείζονα θόρυβον ἀπειρ-
γάζετο τὰ περιπίπτοντα τῶν παθημάτων ἑκάστης. καὶ μέντοι καὶ διέλθωμεν αὐτὰ πάλιν. ἐφεξῆς φησί. διὰ δὴ
ταῦτα πάντα τὰ πάθη κατ' ἀρχάς, ἡ ψυχὴ γίνεται ἄνους πρῶτον ὅταν εἰς σῶμα ἐνδεθῇ θνητόν. ὅταν δὲ τὸ τῆς αὐ-
ξήσεως καὶ τροφῆς ἔλαττον ἐπίῃ ῥεῦμα. πάλιν δὲ αἱ περίοδοι λαμβανόμεναι γαλήνης τὴν ἑαυτῶν ὁδὸν ἴωσι, καὶ καθι-
στῶνται μᾶλλον ἐπιόντος τοῦ χρόνου· τότε ἤδη πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἰόντων σχῆμα ἑκάστου τῶν κύκλων αἱ περιφοραὶ κα-
τευθυνόμεναι, τό τε θάτερον καὶ τὸ ταυτὸν προσαγορεύμεναι κατ' ὀρθόν, ἔμφρονα τὸν ἔχοντα αὐτὰς γιγνόμενον ἀπο-
τελοῦσι. ὅταν φησὶ τὸ τῆς αὐξήσεως καὶ τροφῆς ἔλαττον ἐπίῃ ῥεῦμα, τὴν ὑγρότητα δηλονότι λέγων, τὴν ἔμπρο-
σθεν ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένην τῆς κατὰ ψυχὴν ἀνοίας αἰτίαν γινομένην. ὡς τῆς μὲν ξηρότητος εἰς σύνεσιν. τῆς δ' ὑγρό-
τητος, εἰς ἄνοιαν ἀγούσης τὴν ψυχήν. ἀλλ' εἴπερ ὑγρότης μὲν ἄνοιαν ἐργάζεται, ξηρότης δὲ σύνεσιν, ἡ μὲν ἄκρα ξηρό-
της, ἄκραν ἐργάζεται σύνεσιν. ἡ δ' ἐπίμικτος ὑγρότης, τοσοῦτον ἀφαιρήσει τῆς τελείας συνέσεως, ὅσον ἐκοινώ-
νησεν ὑγρότητος. τίνος οὖν ἢ τοῦ ζώου τοιοῦτόν δε σῶμα τίνος ἄμοιρον ὑγρότητος, ὥσπερ τὰ τῶν ἄστρων οὐδενὸς
οὐδέπω, ὥς τε οὐδὲ συνέσεως ἄκρας ἐγγύς ἐστι σῶμα θνητοῦ ζώου. πάντα δ' ὥσπερ ὑγρότητος, οὕτω καὶ ἀνοίας με-
τέχει. ὁπότ' οὖν τὸ λογικὸν τῆς ψυχῆς μονοειδῆ οὐσίαν ἔχον τῇ τοῦ σώματος κράσει συμμεταβάλλεται, τί χρὴ νο-
μίσαι πάσχειν τὸ θνητὸν εἶδος αὐτῆς. ἢ δῆλον, ὅτι πάντη δουλεύειν τῷ σώματι. ἄμεινον δὲ φάναι μὴ δουλεύειν. ἀλλ'
αὐτὸ δὴ τοῦτ' εἶναι τὸ θνητὸν τῆς ψυχῆς, τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος. ἐδείχθη γὰρ ἔμπροσθεν ἡ θνητὴ ψυχή, κρᾶσις οὖσα
τοῦ σώματος. ἡ μὲν οὖν τῆς καρδίας κρᾶσις, τὸ θυμοειδές ἐστι τῆς ψυχῆς. ἡ δὲ τοῦ ἥπατος, τὸ καλούμενον ὑπὸ τοῦ
Πλάτωνος μέν, ἐπιθυμητικόν, θρεπτικὸν δὲ καὶ φυσικὸν ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους. Ἀνδρόνικον δὲ τὸν περιπατητικὸν
ὅτι μὲν ὅλως ἐτόλμησεν ἀποφήνασθαι τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ὡς ἐλεύθερος ἀνὴρ χωρὶς τοῦ περιπλέκειν ἀσαφῶς, ἐ-
παινῶ τε πάνυ καὶ ἀποδέχομαι τὴν φράσιν τοῦ ἀνδρός. εὑρίσκω γὰρ αὐτὸν καὶ κατ' ἄλλα πολλὰ τοιοῦτον. ὅτι δὲ τοι
κρᾶσιν εἶναι φησίν, ἢ δύναμιν ἑπομένην τῇ κράσει καὶ μέμφομαι τῇ προσθήκῃ τῆς δυνάμεως. ἡ γάρ τοι ψυχή, πολ-
λὰς ἔχει δυνάμεις, οὐσία τις οὖσα, καὶ τοῦτο ὀρθῶς Ἀριστοτέλει λέλεκται. καὶ προσέθει τοῦτο διώρισται καλῶς ἡ ὁμω-
νυμία. λεγομένης γὰρ οὐσίας, καὶ τῆς ὕλης, καὶ τοῦ εἴδους, καὶ τοῦ συναμφοτέρου, τὴν κατὰ τὸ εἶδος οὐσίαν ἀπεφήνατο
ψυχὴν ὑπάρχειν. οὐκ ἐγχωρῶν λέγειν ἄλλο τι παρὰ τὴν κρᾶσιν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο. ἐν ταυτῷ δὲ γένει
τῆς οὐσίας, καὶ ἡ τῶν στωϊκῶν περιέχεται δόξα. πνεῦμα μὲν γάρ τι τὴν ψυχὴν εἶναι βούλονται. καθάπερ καὶ τὴν φύσιν
ἀλλ' ὑγρότερον μὲν καὶ ψυχρότερον τὸ τῆς φύσεως. ξηρότερον δὲ καὶ θερμότερον τὸ τῆς ψυχῆς. ὥς τε καὶ τοῦθ' ὕλη
μέν τις οἰκεία τῆς ψυχῆς ἐστι τὸ πνεῦμα. τὸ δὲ τῆς ὕλης εἶδος ἤτοι κράσεως, ἐν συμμετρίᾳ γιγνομένης τῆς ἀερώδους
τε καὶ πυρώδους οὐσίας. οὔτε γὰρ ἀέρα μόνον οἷόν τε φάναι τὴν ψυχήν, οὔτε πῦρ ὅτι μήτε ψυχρὸν ἄκρως ἐμφανῆ γίγνεσθαι
ζώου σῶμα, μήτε ἄκρως θερμόν, ἀλλὰ μηδὲ ἐπικρατούμενον ὑπὸ θατέρου κατὰ μεγάλην ὑπεροχήν, ὅπου γε κἂν
βραχεῖ πλέον γένηται τοῦ συμμέτρου, πυρέττει μὲν τὸ ζῶον ἐν ταῖς τοῦ πυρὸς ἀμέτροις ὑπεροχαῖς. καταψύχεται δὲ
καὶ πελιδνοῦται καὶ δυσαίσθητον ἢ παντελῶς ἀναίσθητον γίνεται κατὰ τὰς τοῦ ἀέρος κράσεις. οὗτος γὰρ αὐτὸς ὅσον μὲν
ἐφ' ἑαυτῷ, ψυχρός ἐστιν. ἐκ δὲ τῆς πρὸς τὸ πυρῶδες στοιχεῖον ἐπιμιξίας, εὔκρατος γίνεται. δῆλον οὖν ἤδη σοι γέγονεν,
ὡς ἡ τῆς ψυχῆς οὐσία, κατὰ ποιὰν κρᾶσιν ἀέρος τε καὶ πυρὸς γίνεται κατὰ τοὺς στωϊκούς, καὶ συνετὸς μὲν ὁ Χρύσιππος
ἀπείργασται διὰ τὴν τούτων εὔκρατον μίξιν. οἱ δ' Ἱπποκράτους υἱεῖς, οὓς ἐπὶ μωρίᾳ σκώπτουσιν οἱ κωμικοὶ διὰ τὴν
ἄμετρον ψύξιν. ἴσως οὖν τις ἐρεῖ, μήτε Χρύσιππον ἐπαινεῖσθαι δεῖν ἐπὶ συνέσει. μήτ' ἐκείνους ἐπὶ μωρίᾳ ψέγεσθαι.
παραπλησίως δὲ καὶ εἰς τὰ τοῦ θυμοειδοῦς ἔργα καὶ πάθη, μήτε τοὺς εὐτόλμους ἐπαινεῖσθαι χρῆν, μήτε τοὺς ἀτόλμους
ψέγεσθαι. περὶ μὲν οὖν τούτων, ὀλίγον ὕστερον ἐπισκεψόμεθα. νῦν δ' οἷς ἐξ ἀρχῆς προὐθέμην, προσθήσω τὰ
λείποντα. τοσοῦτον ἔτι πάλιν ἐπειπών, ὡς οὐχ οἷόν τ' ἐστι πάντα δεικνύειν ἐν ἅπασι, καὶ ὡς δυοῖν οὐσῶν αἱρέσεων
ἐν φιλοσοφίᾳ κατὰ τὴν πρώτην τομήν, ἔνιοι μὲν γὰρ ἡνῶσθαι τὴν κατὰ τὸν κόσμον οὐσίαν ἅπασαν. ἔνιοι δὲ διῃρῆσθαι
φασὶ κενοῦ παραπλοκῇ. τὴν δευτέραν αἵρεσιν ἐφωράσαμεν οὐκ ἀληθῆ δι' ἐκείνων τῶν ἐλέγχων, οὓς ἐν τῷ περὶ τῶν
καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐγράψαμεν. πρὸς δὲ τὸν παρόντα λόγον ὑπόθεσιν λαβόντες ἀλλοιοῦσθαι τὴν οὐσίαν
ἡμῶν καὶ τὴν κρᾶσιν αὐτῆς ἐν ὁμοιομερεῖ ἐργάζεσθαι τὸ φυσικὸν σῶμα τὴν τῆς ψυχῆς οὐσίαν ἐδείξαμεν, κατὰ τὴν
κρᾶσιν συνισταμένην. ἐάν γε μή τις αὐτὴν ὑπόθηται, καθάπερ ὁ Πλάτων, ἀσώματον ὑπάρχειν, ἀλλ' οὖν τοῦ σώματος εἶναι
δυναμένην. ὑποθεμένοις δὲ τοῦτο, τὸ ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος κράσεως ἐνεργεῖν κωλύεσθαι τὰς οἰκείας ἐνεργείας,
ἱκανῶς μὲν ἤδη δέδεικται. προστεθήσονται δὲ καὶ ἄλλαι τινὲς ἀποδείξεις. ἀλλὰ νῦν γε καὶ τούτου τοῦ τρόπου εἰρημένου, τὴν
περὶ τῶν κράσεων λόγον προσθεῖναι δοκεῖ μοι βέλτιον εἶναι. δυνήσονται γὰρ λέγειν οἱ τὴν ψυχὴν εἶδος εἶναι τοῦ σώματος
ἡγούμενοι, τὴν συμμετρίαν τῆς κράσεως, οὐ τὴν ξηρότητα, συνετωτέραν αὐτὴν ἐργάζεσθαι, καὶ ταύτῃ διαφωνή-
σουσι τοῖς εἰρημένοις. ὅσῳ περ ἂν ἡ κρᾶσις γίνεται ξηροτέρα, τοσούτῳ καὶ τὴν ψυχὴν ἀποτελεῖσθαι ξυνετωτέραν,
ἀλλ' εἰ καὶ ξηρότητα μὴ ξυγχωρῆσαι ἐναντίαν εἶναι συνέσεως, εἴ γε μὴν ὑφ' Ἡρακλείτου. καὶ γὰρ οὗτος οὐχ οὕτως εἶπεν.
αὐγὴ ξηρή, ψυχὴ σοφωτάτη. τὴν ξηρότητα πάλιν ἀξιῶν εἶναι συνέσεως αἰτίαν. τὸ γὰρ τῆς αὐγῆς ὄνομα τοῦτ' ἐνδεί-
κνυται. καὶ βελτίονά γε δόξαν ταύτην εἶναι νομιστέον. ἐννοήσαντας καὶ τοὺς ἀστέρας αὐγοειδεῖς τε ἅμα καὶ ξηροὺς
ὄντας, ἄκραν σύνεσιν ἔχειν. εἰ γὰρ μή τις αὐτοῖς ὑπάρχειν τοῦτο φαίη, δόξει τῆς τῶν θεῶν ὑπεροχῆς ἀναίσθητος εἶναι.
διὰ τί τοίνυν εἰς ἔσχατον ἀφικνούμενοι γῆρας παρεληρήθησαν οὐκ ὀλίγοι τῶν τοῦ γήρως ἡλικίας ἐπιδεδειγμένης
εἶναι ξηρᾶς, οὐ διὰ τὴν ξηρότητα φήσομεν, ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχρότητα. φανερῶς γὰρ αὕτη, πᾶσι τοῖς ἔργοις τῆς
ψυχῆς λυμαίνεται. ἀλλὰ ταῦτα μέν, εἰ καὶ πάρεργα ἐστίν, ἀλλ' ἐναργῶς τῆς προκειμένης νῦν ἡμῖν πραγματείας ἐν-
δείκνυται τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα καὶ πάθη, ταῖς τοῦ σώματος ἑπόμενα κράσεσιν. εἰ μὲν εἶδος ἐστὶν ὁμοιομεροῦς σώματος
ἡ ψυχή, τὴν ἀπόδειξιν ἐξ αὐτῆς τῆς οὐσίας ἔχομεν ἐπιστημονικωτάτην. εἰ δ' ὑποθώμεθα ταύτην ἀθάνατον εἶναι,
φύσιν ἰδίαν ἔχουσαν, ὃ Πλάτων ἔλεγεν, ἀλλὰ τό γε δεσπόζεσθαι καὶ δουλεύειν τῷ σώματι, καὶ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον
ὁμολογεῖται, διά τε τὴν τῶν βρεφῶν ἄνοιαν, καὶ τὴν τῶν ἐν γήρᾳ ληρούντων, ἔτι τε τῶν εἰς παραφροσύνην,
ἢ μανίαν, ἢ ἐπιλησμοσύνην, ἢ ἄνοιαν ἀφικνουμένων ἐπὶ φαρμάκων δόσεσιν, ἢ τισὶν ἐν τῷ σώματι γεννηθεῖσι

μοχθηροῖς χυμοῖς. ἄχρι μὲν γὰρ τοῦ λήθην ἢ ἄγνοιαν ἢ ἀκινησίαν ἢ ἀναισθησίαν ἕπεσθαι τοῖς εἰρημένοις, ἐμποδίζεσθαι
φαίη τις ἂν αὐτὴν ἐνεργεῖν, ἃς ἔχει φύσει δυνάμεσιν. ὅταν δὲ οἴηται βλέπειν τὰ μὴ βλεπόμενα, καὶ ἀκούειν ὧν
μηδεὶς ἐφθέγξατο, καὶ φθέγγηταί τι τῶν αἰσχρῶν ἢ ἀπορρήτων ἢ ὅλως ἀνοήτων, οὐ μόνον ἀπωλείας ἐστὶ τεκμήριον
ὧν εἶχε δυνάμεων ἡ ψυχὴ συμφύτων, ἀλλὰ τῆς τῶν ἐναντίων ἐπεισόδου. τοῦτο μὲν οὖν ἤδη καὶ ἀπορίαν τινὰ
ἀφαιρεῖ μεγάλην ὅλῃ τῇ τῆς ψυχῆς οὐσίᾳ μὴ οὐκ ἀσώματον ἦ. πῶς γὰρ ἂν ὑπὸ τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας εἰς τὴν
ἐναντίαν ἑαυτῆς φύσιν ἀχθείη, μήτε ποιότης τὶς οὖσα τοῦ σώματος, μήτ' εἶδος, μήτε πάθος, μήτε δύναμις. ἀλλὰ τοῦτο
μὲν, ἐάσωμεν, ἵνα μὴ τὸ πάρεργον ἡμῖν γένηται καὶ πολὺ μεῖζον ἔργου οὗ προὐθέμεθα. οὐδ' ὑπὸ τῶν τοῦ σώ-
ματος κακῶν δυναστεύεσθαι τὴν ψυχὴν ἐναργῶς ἐν μελαγχολίαις καὶ φρενίτισι καὶ μανίαις φαίνεται. τὸ μὲν γὰρ
ἀγνοῆσαι διὰ νόσημα σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπιτηδείους. ὅπερ ὅτε Θουκυδίδης ἐμβῆναι πολλοῖς φησιν, ἐν τῇ
10 λοιμώδει νόσῳ τῇ καθ' αὑτὸν γενομένῃ ἔτεσιν οὐ πολλοῖς, ἣν καὶ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα, παραπλήσιον εἶναι δόξει τῷ μὴ βλέπειν
διὰ λήμην ἢ ὑπόχυσιν, οὐδὲν αὐτῆς τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως πεπονθυίας. τὸ δ' αὖ θ' ἕτερα βλέπειν αὐτοῖς, τῆς
ὀπτικῆς δυνάμεως ἐστὶ μέγιστον πάθος, ὃ τῷ φρενιτίζειν ἔοικεν. ὅτι δὲ καὶ ὁ Πλάτων αὐτὸς οἶδε βλαπτομένην τὴν
» ψυχὴν ὑπὸ τῇ κακοχυμίᾳ τοῦ σώματος, ἡ ἑξῆς ῥῆσις ἤδη δηλώσει. ὅπου γὰρ ἂν ἢ τῶν ὀξέων καὶ τῶν ἁλυκῶν φλεγμάτων
» ἢ καὶ ὅσοι πικροὶ καὶ χολώδεις χυμοὶ κατὰ τὸ σῶμα πλανηθέντες, ἔξω μὲν μὴ λάβωσιν ἀναπνοήν, ἐντὸς δὲ εἱλλό-
» μενοι τὴν ἀπ' αὐτῶν ἀτμίδα τῇ τῆς ψυχῆς διαθέσει σφόδρα συμμίξαντες ἀνακερασθῶσι, παντοδαπὰ νοσή-
» ματα τῆς ψυχῆς ἐμποιοῦσι. μᾶλλον καὶ ἧττω. καὶ ἐλάττω. καὶ πλείω. πρός τε τοὺς τρεῖς τόπους ἐνεχθέντα τῆς ψυ-
» χῆς πρὸς ὃν ἂν ἕκαστα αὐτῶν προσπίπτῃ, ποικίλλει μὲν εἴδη δυσκολίας καὶ δυσθυμίας παντοδαπά,
» πολλάκις δὲ θρασύτητάς τε καὶ δειλίας. ἔτι δὲ λήθας ἅμα καὶ δυσμαθίας. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει σαφῶς ὁ
Πλάτων ὡμολόγησε τὴν ψυχὴν ἐν κακίᾳ τινὶ γίγνεσθαι διὰ τὴν ἐν τῷ σώματι κακοχυμίαν. ὥσπερ δὲ πά-
20 λιν ἐν νόσῳ καθίστασθαι διὰ τὴν ἐν τῷ σώματι ἕξιν κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. τὸ δὲ σπέρμα πολὺ καὶ γλοιῶδες ἔχων,
» καθάπερ εἰ δένδρον πολύκαρπον τοῦ συμμέτρου πεφυκός, ἢ πολλὰς μὲν καθ' ἕκαστον ὠδῖνας, πολλὰς δὲ ἡδο-
» νὰς κτώμενος ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα τόκοις. ἐμμανής τε τὸ πλεῖστον τοῦ βίου γιγνόμενος
» διὰ τὰς μεγίστας ἡδονὰς καὶ λύπας καὶ νοσοῦν καὶ ἄφρονα ἴσχων ὑπὸ τοῦ σώματος τὴν ψυχήν, οὐχ ὡς νοσῶν ἀλλ' ὡς ἑκὼν
» κακῶς δοξάζεται. τὸ δ' ἀληθές, ἡ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀκολασία καὶ τὸ πολὺ μέρος διὰ τὴν ἑνὸς γένους ἕξιν ὑπὸ
» μανότητος. ὡς τὴν ἐν σώματι ῥεώδη καὶ ὑγραίνουσαν, νόσον ψυχῆς γεγονέναι. ἱκανῶς μὲν οὖν καὶ ταύτῃ τῇ ῥήσει
τὴν ψυχὴν νοσεῖν ἀπεφήνατο διὰ μοχθηρὰν ἕξιν σώματος. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἔτι καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ γε-
» γραμμένων ἡ γνώμη κατάδηλος γίνεται τοῦ φιλοσόφου. τί γάρ φησι. καὶ σχεδὸν ἅπανθ' ὁπόσα ἡδονῶν ἀκρασία καὶ
» ὄνειδος ὡς ἑκόντων λέγεται τῶν κακῶν, οὐκ ὀρθῶς ὀνειδίζεται. κακὸς μὲν γὰρ ἑκὼν οὐδείς, διὰ δὲ πονηρὰν ἕξιν τοῦ σώ-
» ματος καὶ ἀπαιδεύτους τροφάς, κακὸς γίνεται. παντὶ δὲ ταῦτα ἐχθρά, καὶ ἄκοντι προσγίνεται. ὅτι μὲν δὴ ὁ Πλάτων
30 αὐτὸς ὁμολογεῖ τὰ προαποδεδειγμένα ὑπ' ἐμοῦ, ἔκ τε τούτων αὐτῶν τῶν ῥήσεων ἐστὶ δῆλον, διά τ' ἄλλων τε πολλῶν.
ὧν τινὰς μὲν ἐν τῷ Τιμαίῳ καθάπερ καὶ τάσδε τὰς νῦν εἰρημένας. τινὰς δὲ ἐν ἄλλοις βιβλίοις αὐτοῦ ἐστιν εὑρεῖν.
ὅτι δὲ καὶ Ἀριστοτέλης τῇ κράσει τοῦ τῆς μητρὸς αἵματος δι' οὗ τὴν γένεσιν ἔχειν ἡμῶν φησὶ τὸ αἷμα τὰς τῆς ψυχῆς
δυνάμεις ἀκολουθεῖν οἴεται, δῆλον ἐστὶν ἐκ τῶνδε τῶν ῥήσεων. οὗτος κατὰ μέν γε τὸ δεύτερον τῶν ζώων μορίων,
» οὕτως ἔγραψεν. ἔστι δὲ ἰσχύος μὲν ποιητικώτερον τὸ παχύτερον αἷμα καὶ θερμότερον. αἰσθητικώτερον δὲ, τὸ λε-
» πτότερον καὶ ψυχρότερον. τὴν αὐτὴν δὲ ἔχει διαφορὰν καὶ τῶν ἀνάπαλιν ὑπαρχόντων πρὸς τὸ αἷμα, διὸ καὶ μέ-
» λιτται καὶ ἄλλα τοιαῦτα ζῶα φρονιμώτερα τὴν φύσιν ἐστὶν ἐναίμων πολλῶν. καὶ τῶν ἐναίμων. τὰ μὲν ψυχρὸν ἔχοντα
» καὶ λεπτὸν αἷμα, φρονιμώτερα τῶν ἐναντίων. ἄριστα δὲ, τὰ θερμὸν ἔχοντα καὶ λεπτὸν καὶ καθαρὸν αἷμα. πρός τε γὰρ
» ἀνδρίαν τὰ τοιαῦτα καὶ φρόνησιν ἔχει καλῶς. διὸ καὶ τὰ ἄνω μόρια πρὸς τὰ κάτω τὴν αὐτὴν ἔχει διαφοράν, καὶ
» πρὸς τὸ θῆλυ τὸ ἄρρεν. καὶ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ σώματος. εὔδηλον οὖν ἐστιν ὡς ὁ Ἀριστοτέλης ταύτῃ τῇ ῥήσει
40 ἕπεσθαι βουλόμενος, τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις τῇ φύσει τοῦ αἵματος ἀπεφήνατο ἕπεσθαι. οὐδὲν ἧττον καὶ κατωτέρω
» τοῦ συγγράμματος ἀποφαινόμενος τὴν δόξαν, ἔγραψεν ὧδε. τὰς δὲ καλουμένας ἶνας αἷμα τὸ μὲν ἔχει. τὸ δὲ,
» οὐκ ἔχει. οἷον τὸ τῶν ἐλάφων καὶ δορκάδων, διόπερ οὐ πήγνυται τὸ τοιοῦτον αἷμα. τοῦ γὰρ αἵματος τὸ μὲν ὑδατῶδες,
» μᾶλλον ψυχρόν ἐστι. διὸ καὶ οὐ πήγνυται. τὸ δὲ γεῶδες, πήγνυται ἐξατμιζομένου τοῦ ὑγροῦ ἐν ταῖς πήξεσι. συμ-
» βαίνει δὲ ἐνίοτε καὶ γλαφυρωτέραν ἔχειν τὴν διάνοιαν τὰ τοιαῦτα, οὐ διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ αἵματος, ἀλλὰ διὰ λε-
» πτότητα, μᾶλλον καὶ διὰ τὸ καθαρὸν εἶναι. τὸ γὰρ γεῶδες, οὐδέτερον ἔχει τούτων. εὐκινητοτέραν γὰρ ἔχουσι τὴν
» αἴσθησιν τὰ λεπτοτέραν ἔχοντα τὴν ὑγρασίαν καὶ καθαρωτέραν. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τῶν ἀναίμων ἔνια, συνετωτέραν
» ἔχει τὴν ψυχὴν ἐνίων ἐναίμων, καθάπερ εἴρηται καὶ πρότερον. οἷον ἡ μέλιττα καὶ τὸ γένος τῶν μυρμήκων. καὶ εἴ τι τῶν
» τοιούτων ἕτερόν ἐστι. δειλότερα δὲ πάντα τὰ ὑδατώδη. ὁ γὰρ φόβος καταψύχει. προωδοποίηται οὖν τῷ πά-
» θει τὰ τοιαύτην ἔχοντα τὴν ἐν τῇ καρδίᾳ κρᾶσιν. διὸ καὶ τὰ ἄλλα ἔναιμα, δειλότερα τῶν ἀναίμων ἐστίν, ὡς ἁπλῶς
50 εἰπεῖν. καὶ ἀκινητίζει γε φοβούμενα, καὶ προΐεται περιττώματα, καὶ μεταβάλλει ἔνια τὰς χρόας αὐτῶν. τὰ δὲ πολλὰς
» ἔχοντα λίαν ἶνας καὶ παχείας, γεωδέστερα τὴν φύσιν ἐστὶ καὶ θυμώδη τὸ ἦθος καὶ ἐκστατικὰ διὰ τὸν θυμόν, θερμότη-
» τος γὰρ παρεκτικὸς ὁ θυμός, τὰ δὲ στερεὰ θερμανθέντα, μᾶλλον εἰσὶν ἢ προσήκει θερμά, ὡς ἡ τῶν ἰνῶν φύσις ἐν τῷ
» ὑγρῷ. αἱ γὰρ ἶνες στερεώτεραι καὶ γεωδέστεραι γίνονται. οἷον αἱ πορεῖαι ἐν τῷ σώματι, καὶ ζέσιν ποιοῦνται ἐν τοῖς θυμοῖς. διὸ οἱ
» ταῦροι καὶ οἱ κάπροι, θυμώδεις καὶ ἐκστατικοί. τὸ γὰρ αἷμα τούτων, ἰνωδέστατον, καὶ τό γε τοῦ ταύρου, τάχιστα πήγνυται
» πάντων. ἐξαιρουμένων δὲ τῶν ἰνῶν, οὐ πήγνυται τὸ αἷμα. αἱ γὰρ ἶνες γεώδεις. καθάπερ ἐκ πηλοῦ εἴ τις ἐξέλοι τὸ γεῶδες,
» οὐκ ἂν ξηρανθείη τὸ ὕδωρ. οὕτως καὶ τὸ αἷμα. τῶν ἰνῶν μὲν ἐξαιρουμένων, οὐ πήγνυται. μενουσῶν δέ, πήγνυται. οἷον καὶ ὑγρὰ
» γῆ καὶ ὑπὸ ψύχους ἂν πάθοι. τοῦ γὰρ θερμοῦ ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ ἐκθλιβομένου συνεξατμίζεται τὸ ὑγρόν, καθάπερ
» εἴρηται πρότερον, καὶ πήγνυται οὐχ ὑπὸ θερμοῦ, ἀλλ' ὑπὸ ψυχροῦ ξηραινόμενον, ἐν δὲ τοῖς ὄμμασιν ὑγρόν
» ἐστι, διὰ τὴν θερμότητα τὴν ἐν τοῖς ζώοις. ταῦτα προειπὼν ὁ Ἀριστοτέλης, ἐφεξῆς αὐτοῖς συνάπτει ταῦτα.

πολλῶν δ' ἐστὶν αἰτία ἡ τοῦ αἵματος φύσις, καὶ κατὰ τὸ ἦθος τοῖς ζώοις, καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν εὐλόγως. ὕλη γάρ ἐστι παντὸς τοῦ σώματος ἡ τροφή, ὕλη δὲ τὸ αἷμα, ἐσχάτη τροφή. πολλὴν οὖν ποιεῖ διαφορὰν θερμὸν ὂν καὶ ψυχρὸν καὶ λεπτὸν, καὶ πολὺ, καὶ καθαρὸν καὶ θολερὸν, οὐσῶν δὲ καὶ ἄλλων αὐτοῦ ῥήσεων ἐν ταῖς περὶ τῶν ζώων αὐτοῦ πραγματείαις, καὶ τοῖς τῶν προβλημάτων αὐτοῦ βιβλίοις, ἔδοξέ μοι περιττὸν εἶναι παραγράφειν ἁπάσας. ἀρκεῖ γάρ μοι τὴν Ἀριστοτέλους ἐνδείξασθαι γνώμην ἣν ἔχει περί τε τῶν κράσεων τοῦ σώματος, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων. ὅμως δὲ προσθήσω καὶ κατὰ τὸ πρῶτον εἰρημένον τῆς τῶν ζώων ἱστορίας, ὧν τινὰ μὲν ἄντικρυς εἰς τὴν κρᾶσιν ἀνάγεται. τινὰ δὲ διὰ μέσων τῶν φυσιογνωμονικῶν σημείων, καὶ μάλιστα κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην. βούλεται γὰρ οὗτος τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσί τε καὶ δυνάμεσιν, οἰκείαν γίνεσθαι τὴν διάπλασιν ὅλου τοῦ σώματος ἑκάστῳ γένει ζώων. ἔστι αὐτίκα τῶν ἐναίμων ἡ γένεσις μὲν ἐστὶν, ἐκ τοῦ τῆς μητρὸς αἵματος. ἀκολουθεῖ δὲ τῇ κράσει τούτου τὰ
10 τῆς ψυχῆς ἤθη. καθότι καὶ διὰ τῶν προγεγραμμένων ῥήσεων ἀπεφήναμεν. τῶν δὲ ὀργανικῶν μορίων ἡ διάπλασις, οἰκεία τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσι γίνεται κατ' αὐτὸν τὸν Ἀριστοτέλην, καὶ κατὰ τοῦτο δὴ λοιπὸν, οὐκ ὀλίγα πέφυκε περί τε ψυχῆς ἠθῶν, καὶ τῆς τοῦ σώματος κράσεως. ἔνια δὲ τῶν φυσιογνωμονικῶν, ἄντικρυς τε καὶ δι' οὐδενὸς μέσου τὴν κρᾶσιν ἐνδείκνυται. τοιαῦτα δ' ἐστὶ κατὰ τὰς χρόας καὶ τρίχας, ἔτι τε τὰς φωνὰς καὶ τὰς ἐνεργείας τῶν μορίων. ἀκούσωμεν οὖν ἤδη τῶν ὑπὸ Ἀριστοτέλους γεγραμμένων ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ζώων ἱστορίας. προσώπου δὲ τὸ μὲν, μέτωπον. τούτου δὲ οἷς μὲν μέγα, βραδύτεροι. οἷς δὲ μικρὸν, εὐκίνητοι, καὶ οἷς μὲν πλατὺ, ἐκστατικοί. μία μὲν αὕτη ῥῆσις. ἑτέρα δὲ οὐ μετὰ πολὺ τόνδε τὸν τρόπον ἔχουσα. ὑπὸ τῷ μετώπῳ. ὀφρύων δὲ αἱ μὲν εὐθεῖαι φύονται, μαλακοῦ ἤθους σημεῖον. αἱ δὲ πρὸς τοὺς κροτάφους μεμυκυῖαι, εἴρωνος. εἶτα πάλιν οὐ μετὰ πολὺ, κοινὸν δὲ βλεφα εἰδος μόριον τὸ ἄνω καὶ κάτω, κανθοὶ δύο μὲν πρὸς τῇ ῥινὶ, δύο δὲ πρὸς τοῖς κροτάφοις. οἳ μὲν εἰσὶ μακροὶ, κακοηθείας σημεῖον. οἷς δὲ βραχεῖς, ἤθους βελτίονος. ὧν δὲ οἱ κτένες οἷον κρεώδεις ἔχοντες πρὸς τῷ μυκτῆρι, πονηρίας. εἶτα
20 ἐφεξῆς πάλιν. αἱ ὀφρύες αἱ ὥσπερ κατεσπασμέναι, φθόνου, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν. ὀφθαλμοῦ δὲ τοῦ μὲν λευκοῦ ὁμοίως ἐπὶ πολὺ πᾶσι τὸ καλούμενον μέλαν διαφέρει. τοῖς μὲν γάρ ἐστι μέλαν. τοῖς δὲ, καὶ σφόδρα γλαυκὸν, οἷς δὲ χαροπὸν, τοῦ βελτίστου σημεῖον ἐστί. καὶ δὴ καὶ τούτων ἐφεξῆς τάδε γράφει. τῶν δὲ ὀφθαλμῶν οἱ μὲν, μακροὶ, οἱ δὲ, μεγάλοι, οἱ μέσοι δὲ, καὶ βέλτιστοι, καὶ οἱ ἐκτὸς σφόδρα ἢ ἐντὸς ἢ μέσως, τούτων οἱ ἐντὸς μάλιστα ὀξυωπέστατοι ἐπὶ παντὸς ζώου. οἱ δὲ μέσοι, ἤθους βελτίστου σημεῖον, καὶ σκαρδαμυκτικοὶ οἱ ἐκτὸς ἢ οἱ μέσοι. ἐκείνων τῶν οἱ μὲν, ἀνεμώδεις. οἱ δὲ, ἀβέβαιοι. καὶ πάλιν οὐ μετὰ πολλὰ, καὶ τὸν περὶ τῶν ὤτων λόγον ὧδέ πως ἔγραψεν. ἔστι μὲν πάνυ μικρὰ ἢ μέσα ἢ ἐπανεστηκότα σφόδρα ἢ. τούτων τὰ μὲν μικρὰ, κακοήθους σημεῖον. τὰ δὲ μέσα, βελτίστου ἤθους. τὰ δὲ μεγάλα καὶ ἐπανεστηκότα, μωρολογίας καὶ ἀδολεσχίας. ταῦτα μὲν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ζώων ἱστορίας Ἀριστοτέλης ἔγραψεν. ὀλίγα δὲ μέμνηται καὶ ἐν ἄλλῳ συγγράμματι τῶν φυσιογνωμονικῶν θεωρημάτων, ὧν καὶ παρεθέμην ἄν τινας ῥήσεις, εἰ μήτε μακρολογίας ἔμελλον ἀποίσεσθαι δόξαν, ἀναλίσκειν τε τὸν χρό-
30 νον μάτην. ἐξὸν ἐπὶ τὸν πάντων ἰατρῶν τε καὶ φιλοσόφων πρῶτον εὑρόντας τὴν θεωρίαν ταύτην ἀφικέσθαι μάρτυρα τὸν θεῖον Ἱπποκράτην. γράφει τοίνυν οὗτος ἐν τῷ βιβλίῳ ἐν ᾧ περὶ ὑδάτων καὶ ἀέρων καὶ τόπων διδάσκει. πρῶτον μὲν ἐπ' ἐκείνων τῶν πόλεων ἃς ἐστράφθαι φησὶ πρὸς ἄρκτους, ὧδέ πως αὐτοῖς ὀνόμασι. τά τε ἤθεα ἀγριώτερα ἢ ἡμερώτερα, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐπὶ τῶν πρὸς ἀνατολὴν ἐστραμμένων ὧδε. λαμπρόφωνοί τε οἱ ἄνθρωποι. ὀργήν τε καὶ ξυνέσιν βελτίους τῶν πρὸς βορέαν. ἔπειτα προελθὼν ἐπὶ πλέον περὶ τῶν αὐτῶν. ὧδέ πως διεξέρχεται τὴν οὐσίαν. πλεῖστον δὲ διαφέρει φημὶ τῆς Εὐρώπης ἐς τὰς φύσιας τῶν ξυμπάντων τῶν ἐκ γῆς φυομένων, καὶ τῶν ἀνθρώπων. πολὺ γὰρ καλλίω καὶ μείζω πάντα γίγνεται ἐν τῇ Ἀσίᾳ. ἥ τε χώρη τῆς χώρας ἡμερωτέρα, καὶ τὰ ἤθεα τῶν ἀνθρώπων ἡμερώτερα. τὸ δ' αἴτιον τούτων, ἡ κρᾶσις τῶν ὡρέων. τὴν κρᾶσιν αἰτίαν εἶναί φησιν οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἃ διεξῆλθεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἠθῶν. ὅτι δὲ τὴν τῶν ὡρῶν κρᾶσιν ἐν θερμότητι καὶ ψυχρότητι. ξηρότητί τε καὶ ὑγρότητι διαλλάττειν ἑτέραν τῆς ἑτέρας φησὶ παμπόλλας ῥήσεις παρεθέμην ἐν τῇ πραγματείᾳ.
40 καθ' ἣν ἐπιδείκνυμι τὴν αὐτὴν φυλάττοντα δόξαν αὐτὸν περὶ τῶν στοιχείων ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ. καὶ τἄλλα πάντα συγγράμματα. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἑπομένας ῥήσεις τῇ προκειμένῃ ταυτὸν διδάσκων, γράφει ὧδε περὶ τῆς εὐκράτου χώρας, ἣν καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἤθη φησὶ ποιεῖν εὔκρατα. οὔτε γὰρ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ἐκκέκαυται λέγει, οὔτε ὑπὸ τῶν αὐχμῶν καὶ ἀνυδρίης ἀναξήρανται. οὔτε ὑπὸ ψύξεως πέπτεται. διὰ τούτων οὖν ἐφεξῆς φησί. τὸ δὲ ἀνδρεῖον καὶ τὸ ταλαίπωρον καὶ τὸ θυμοειδὲς, οὐκ ἂν δύναιτο ἐν τοιαύτῃ φύσει ἐγγίνεσθαι. οὔτε ὁμοφύλου, οὔτε ἀλλοφύλου. ἀλλὰ τὴν ἡδονὴν ἀνάγκη κρατέειν, καὶ μέντοι κατωτέρω πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ συγγράμματι, τάδε γράφει. περὶ δὲ τῆς ἀθυμίας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῆς ἀνανδρίης ὅτι αὐτοδαιμονέστεροι τὰ ἤθεα θεωρέεται μάλιστα οὐ μεγάλας τὰς μεταβολὰς ποιεύμενα, οὔτε ἐπὶ τὸ θερμὸν, οὔτε ἐπὶ τὸ ψυχρὸν, ἀλλὰ παραπλησίως, καὶ μέντοι καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν εἶπεν οὕτως. εὑρήσεις δὲ καὶ τῶν Ἀσιηνῶν διαφέροντας αὐτοὺς ἑωυτῶν. καὶ τοὺς μὲν, βελτίονας, τοὺς δὲ, φαυλοτέρους ἐόντας. τούτων δὲ αἱ μεταβολαὶ αἴτιαι τῶν ὡρέων ὥσπερ μοι εἴρη-
50 ται ἐν τοῖσι προτέροισι καὶ κατωτέρω τοῦ συγγράμματος. ἡνίκα περὶ τῶν τὴν Εὐρώπην οἰκούντων ὁ λόγος αὐτῷ γίγνεται, τάδε γράφει. τὸ δὲ ἄγριον καὶ τὸ ἄμικτον καὶ θυμοειδὲς, ἐν τῇ τοιαύτῃ φύσει γίγνεται. καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐν ἑτέρᾳ ῥήσει γράφει ταυτί. ὅσοι μὲν ὀρεινὴν χώρην οἰκοῦσι καὶ τρηχείην καὶ ὑψηλὴν καὶ ἄνυδρον, καὶ μεταβολαὶ αὐτέοισι γίγνονται τῶν ὡρέων, μέγα δὲ τὸ διάφορον ἐνταῦθα. εἰκὸς γὰρ εἴδεα μεγάλα εἶναι. καὶ πρὸς τὸ ταλαίπωρον καὶ ἀνδρεῖον εὖ πεφυκότα, καὶ τό γε, ἄγριον καὶ θηριῶδες, αἱ τοιαῦται φύσιες οὐχ ἥκιστα ἔχουσιν. ὅσοι δὲ κοῖλα χωρία καὶ λειμακώδεα, καὶ πνιγηρὰ καὶ τῶν θερμῶν πνευμάτων πλέον μέρος μετέχουσι ἢ τῶν ψυχρῶν ὕδασί τε χρέονται θερμοῖσιν, οὗτοι δὲ μεγάλοι μὲν οὐκ ἂν εἴησαν. οὐδ' εὐμήκεες. εὐρέες δὲ πεφυκότες καὶ σαρκώδεες καὶ μελανότριχες, καὶ αὐτοὶ μέλανες μᾶλλον ἢ λευκότεροι, φλεγματίαι τε ἧσσον ἢ χολώδεες, τὸ δὲ ἀνδρεῖον καὶ τὸ ταλαίπωρον ἐν τῇ ψυχῇ, φύσει μὲν οὐκ ἂν ὁμοίως ἔχοιεν, νόμος δὲ προσγενό-

μένος, ἀπεργάσεται νόμον, εἴρηκε δηλονότι, τὴν νόμιμον ἐν ἑκάστῃ χώρᾳ τοῦ βίου διαγωγὴν, ἣν δὴ καὶ τροφὴν καὶ
παιδείαν καὶ συνήθειαν ἐπιχώριον ὀνομάζομεν, οὗ καὶ αὐτοῦ μεμνήσομαι, πρὸς τὸν ὀλίγον ὕστερον εἰρησό-
μενον λόγον. ἐν δὲ τῷ παρόντι προσθεῖναι ταύτας ἔτι βούλομαι τὰς ῥήσεις αὐτοῦ. ὅσοι δὲ ὑψηλὴν οἰκέουσι
χώρην, καὶ λείην καὶ ἀνεμώδεα καὶ εὔυδρον, εἶεν ἂν εἴδεα μεγάλοι, καὶ ἑωυτοῖσι παραπλήσιοι, καὶ ἀνανδρότεραι
δὲ καὶ ἡμερώτεραι τούτων αἱ γνῶμαι. καὶ συνάπτων γε ἐφεξῆς περὶ τὸ χωρίον ἔτι τάδε γράφει. ὅσοι δὲ
λεπτὰ καὶ ἄνυδρα καὶ ψιλὰ τῇσι μεταβολῇσι τῶν ὡρέων, οὐκ εὔκρητα ἔχει τῇ χώρῃ τὰ εἴδεα, ἀλλὰ σκληρά τε καὶ
εὔτονα καὶ ξανθότερα ἢ μελαντότερα. τὰ εἴδεα καὶ τὰς ὀργὰς αὐθάδεας τε καὶ ἰδιογνώμονας. καὶ τί δεῖ,
ἵνα μὴ πολλῶν μνημονεύσω ῥήσεων αὐτοῦ, ἐφεξῆς ἐρεῖ. εὑρήσεις γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ τῆς χώρης τῇ φύσει ἀκολου-
θοῦντα καὶ τὰ εἴδεα τῶν ἀνθρώπων καὶ τοὺς τρόπους. αὐτὴν δὲ δηλονότι τὴν χώρην κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυ-
χρὸν καὶ ξηρὸν, καὶ ὑγρὸν, ἑτέρης χώρης διαφέρειν, εἴρηκε πολλάκις ἐν τῷ συγγράμματι. διὰ γοῦν πάλιν τῶν
ἐφεξῆς φησίν. ὅκου μὲν γὰρ ἡ γῆ πίειρα καὶ μαλθακὴ καὶ ἔνυγρος, καὶ τὰ ὕδατα κάρτα μετέωρα ἔχουσα, ὥστε
θερμὰ εἶναι τοῦ θέρεος, καὶ τοῦ χειμῶνος ψυχρὰ, καὶ τῶν ὡρέων καλῶς κεῖται, ἐνταῦθα καὶ οἱ ἄνθρωποι σαρ-
κώδεές εἰσι καὶ ἄναρθροι καὶ ὑγροὶ καὶ ταλαίπωροι καὶ τὴν ψυχὴν κακοί. ὥς τε ἐπὶ πολὺ τόν γε ῥάθυμον καὶ
τὸν ὑπνηλὸν ἔνεστιν ἐν αὐτοῖς ἰδεῖν, ἔς τε τὰς τέχνας παχέες, καὶ οὐ λεπτοὶ, οὐδὲ ὀξέες. ἐν τούτοις πάλιν ἐδή-
λωσε σαφέστατα, μὴ μόνον τὰ ἤθη ταῖς τῶν ὡρῶν κράσεσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀμβλύτητα τῆς διανοίας, ὥσπερ
οὖν καὶ τὴν σύνεσιν ἑπομένην. ὅμοια δὲ τούτοις, καὶ κατὰ τὴν ἐχομένην ῥῆσιν ὑπ' αὐτοῦ γέγραπται αὐτοῖς
ὀνόμασιν. ὅκου δέ ἐστιν ἡ χώρη ψιλὴ, καὶ χιόνι ἀπὸ τοῦ χειμῶνος πιεζομένη, ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ ἡλίου κεκαυμέ-
νη, ἐνταῦθα σκληρούς τε καὶ ἰσχυροὺς καὶ διηρθρωμένους καὶ εὐτόνους καὶ δασέας ἴδοις. τό τε ἐργαστικὸν ὀξὺ
ἐνεὸν ἐν τῇ φύσει τῇ τοιαύτῃ καὶ τὸ ἄγρυπνον. τά τε ἤθεα καὶ τὰς ὀργὰς αὐθάδεας, καὶ ἰδιογνώμονας. τοῦ τε ἀγρίου
μᾶλλον μετέχοντας ἢ τοῦ ἡμέρου. ἔς τε τὰς τέχνας ὀξυτέρους τε καὶ συνετωτέρους καὶ τὰ πολέμου ἀμείνους
εὑρήσεις. ἐν τούτῳ πάλιν τῷ λόγῳ σαφῶς οὐ μόνον τὰ ἤθη ταῖς τῆς χώρας κράσεσιν ἀκόλουθά φησιν ὑπάρ-
χειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τέχνας τοὺς μὲν, ὀξυτέρους, τοὺς δὲ, ἀσυνετωτέρους, τοὺς δὲ, ἀμβλυτέρους τε καὶ
παχέας τὴν διάνοιαν. οὐκέτ' οὖν δέομαι τῶν κατὰ τὸ δεύτερον ἢ τὸ ἕκτον τῶν ἐπιδημιῶν γεγραμμένων
φυσιογνωμονικῶν γνωρισμάτων ἁπάντων μνημονεύειν, ἀλλ' ἀρκεῖ παραγράψαι δείγματος ἕνεκα, τήν δε τὴν
λέξιν αὐτοῦ. ὧν ἡ φλὲψ ἡ ἐν ἀγκῶνι σφύζει, μανικοὶ καὶ ὀξύθυμοι. ὧν δ' ἂν ἀτρεμέει, τυφώδεις. κατὰ δὲ τὴν ῥῆσιν
ὁ λόγος ἐστὶ τοιοῦτος. ὧν ἀνθρώπων ἡ κατὰ τὸν ἀγκῶνα ἀρτηρία σφοδροτάτην ποιεῖται τὴν κίνησιν, οὗτοι
μανικοί εἰσι, φλέβας μὲν γὰρ καὶ τὰς ἀρτηρίας ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ, καὶ δέδεικται πολλάκις, οὐδέ πω δὲ
πᾶσαν ἀρτηριῶν κίνησιν ὠνόμαζον σφυγμὸν, ἀλλὰ μόνον τὴν αἰσθητὴν αὐτὴν, αὐτῷ τῷ ἀνθρώπῳ πάντως
οὖσαν σφοδράν. Ἱπποκράτης δὲ ὡς καὶ πρῶτος ἄρξας τοῦ μετὰ ταῦτα κρατήσαντος ἔθους, εἴρηκέ που σφυγμὸν
ἁπασῶν τῶν ἀρτηριῶν τὴν κίνησιν, ὁποία τις ἂν εἴη. κατὰ μέντοι τήν δε τὴν ῥῆσιν, ἔτι τῷ παλαιοτέρῳ τρόπῳ
τῆς ἑρμηνείας χρώμενος, ἐκ σφοδρᾶς κινήσεως τῆς ἀρτηρίας, ἐτεκμήρατο τὸν μανικὸν καὶ ὀξύθυμον ἄνθρω-
πον, ἐπεὶ διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ θερμασίας, οὕτω σφύζουσιν αἱ δὲ αἱ ἀρτηρίαι. καὶ μανικοὺς μὲν γὰρ
καὶ ὀξυθύμους τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας ἐργάζεται. νωθροὺς δὲ καὶ βαρεῖς καὶ δυσκινήτους, ἡ τῆς κράσεως ψυ-
χρότης. Ἱπποκράτης μὲν οὖν ἐπιδείξας ἐν ὅλῳ τῷ περὶ ὑδάτων καὶ ὡρῶν κράσεως συγγράμματι σώματος
κράσει ἕπεσθαι τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις, οὐ μόνον ὅσαι κατὰ τὸ θυμοειδὲς ἢ ἐπιθυμητικὸν αὐτῆς εἰσιν, ἀλλὰ καὶ
τὰς κατὰ τὸ λογιστικὸν ἁπάσας, ἀξιοπιστότατός ἐστι μάρτυς, εἴγε τις ἐπὶ μαρτυρίᾳ ποιεῖτο, καθάπερ ἐνίοις ἔθος
ἐστὶ, τὴν τῶν δογμάτων ἀλήθειαν, ἐγὼ δ' οὐχ ὡς μάρτυρα τὸν ἄνδρα πιστεύω τοῖς πολλοῖς ὡσαύτως, ἀλλ' ὅτι τὰς
ἀποδείξεις αὐτοῦ βεβαίας ὁρῶ. διὰ τοῦτο γοῦν καὶ αὐτὸν ἐπαινῶ τὸν Ἱπποκράτην. τίς γὰρ οὐχ ὁρᾷ τὸ σῶμα
καὶ τὴν ψυχὴν ἁπάντων τῶν ὑπὸ ταῖς ἄρκτοις ἀνθρώπων ἐναντιώτατα διακείμενα, τοῖς ἐγγὺς τῆς διακεκαυ-
μένης ζώνης; ἢ τίς οὐκ οἶδε τοὺς ἐν τῷ μέσῳ τούτων ὅσοι τὴν εὔκρατον οἰκοῦσι χώραν ἀμείνους τε τὰ σώματα, καὶ
τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν ἐκείνων τῶν ἀνθρώπων. ἀλλὰ διά τινας τῶν πλατωνικοὺς μὲν ἑαυτοὺς
ὀνομαζόντων. ἡγουμένους δὲ ἐμποδίζεσθαι μὲν ἐν ταῖς νόσοις τὴν ψυχὴν ὑπὸ τοῦ σώματος, ὑπαλλάττουσαν δὲ ἰδίας
ἐνεργείας ἐνεργεῖν, οὔτε ὠφελουμένην οὔτε βλαπτομένην ὑπ' αὐτοῦ, ἀναγράψω τινὰς ῥήσεις τοῦ Πλάτωνος.
ἐν αἷς ἀποφαίνεταί τινας διὰ τὴν τῶν τόπων κρᾶσιν, εἰς φρόνησιν ὠφελημένους τε καὶ βλαπτομένους ἄνευ τοῦ νοσεῖν
τὸ σῶμα. κατὰ μέν γε τὰ πρῶτα τῶν Τιμαίου λόγων, ἔγραψε. ταύτην δὴ τὴν σύμπασαν διακόσμησιν καὶ
σύνταξιν ἡ θεὸς προτέρους ὑμᾶς διακοσμήσασα, κατῴκισεν. ἐκλεξαμένη τὸν τόπον ἐν ᾧ γεγένησθε, τὴν ὡρῶν τὴν
εὐκρασίαν ἐν αὐτῷ κατιδοῦσα, ὅτι ἄνδρας φρονιμωτάτους οἴσει. ἀλλὰ καὶ συνάπτων ἐφεξῆς. ἅτε οὖν φιλοπόλε-
μός τε καὶ φιλόσοφος ἡ θεὸς οὖσα, τὸν προσφερεστάτους αὐτῇ μέλλοντα οἴσειν τόπον ἄνδρας, τοῦτον ἐκλεξαμένη,
πρῶτον κατῴκισεν. ὅτι μὲν οὖν πολὺ δίδωσι τοῖς τόποις. τουτέστι ταῖς κατὰ τῆς γῆς οἰκήσεσιν εἴς τε τὰ τῆς ψυχῆς
ἤθη καὶ σύνεσιν καὶ φρόνησιν, ἤδη μὲν κἀκ τούτων ἐστὶ δῆλον, ἀλλὰ κἀν τῷ πέμπτῳ τῶν νόμων ὧδέ πως ἔγρα-
ψε. μὴ δὲ τοῦθ' ὑμᾶς λανθανέτω περὶ τόπων πρὸς τὸ γεννᾶν ἀνθρώπους ἀμείνους καὶ χείρους. ἐναργῶς πάλιν
ἐνταῦθα, γεννᾶν τοὺς τόπους φησὶν ἀμείνους τε καὶ χείρους ἀνθρώπους. καὶ ἐφεξῆς δὲ πάλιν ἐπιφέρων τοῖς
δε, φησίν. οἱ μέν πού γε διὰ πνεύματα παντοῖα καὶ εἱλήσεις, ἀλλόκοτοί τε εἰσὶ, καὶ ἐναίσιοι ἑαυτῶν. οἱ μὲν
δι' ὕδατα. οἱ δὲ διὰ τὴν ἐκ τῆς γῆς τροφὴν ἀναδιδοῦσαν. οὐ μόνον τοῖς σώμασιν ἄμεινον καὶ χεῖρον, ταῖς ψυ-
χαῖς δὲ οὐχ ἧττον δυναμένην πάντα τὰ τοιαῦτα ἐμποιεῖν. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ πνεύματα σαφῶς φησι καὶ
τὰς εἱλήσεις. τουτέστι, τὰς ὑφ' ἡλίου θερμότητας εἰς τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις προσισταμένας. εἰ μή τι ἄρα
νομίζουσι διὰ μὲν τὰ πνεύματα, καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος ἀέρος θερμότητα καὶ ψυχρότητα, καὶ τὴν τῶν
ὑδάτων τε καὶ τῆς τροφῆς φύσιν, ἀμείνους τε καὶ χείρους τὴν ψυχὴν ἀνθρώπους δύνασθαι γίνεσθαι. ταῦτα

δὲ αὐτὰ

δὲ αὐτὰ μὴ διὰ μέσων τῶν κράσεων ἐργάζεσθαι τὰ κατὰ ψυχὴν ἀγαθά τε καὶ φαῦλα, καὶ γὰρ ταῦτα
ἂν εἴη τῇ συνέσει τῶν ἀνδρῶν ἀκόλουθα. ἀλλ' ἡμεῖς γε σαφῶς ἴσμεν ὡς ἕκαστον ἔδεσμα καταπίνεται μὲν
πρῶτον εἰς τὴν γαστέρα. προκατείργασται δὲ ἐν αὐτῇ. μετὰ ταῦτα δὲ διὰ τῶν εἰς ἧπαρ αὐτῇ καθηκου-
σῶν φλεβῶν ἀναληφθὲν, ἐργάζεται τοὺς ἐν τῷ σώματι χυμοὺς, ἐξ ὧν τρέφεται τἄλλα μόρια πάντα. καὶ σὺν
αὐτοῖς ἐγκέφαλός τε καὶ καρδία καὶ ἧπαρ. ἐν δὲ δὴ τῷ τρέφεσθαι, θερμότερα σφῶν αὐτῶν γίγνεται ψυχρό-
τερα τε καὶ ὑγρότερα, συνεξομοιούμενα τῇ δυνάμει τῶν ἐπικρατούντων χυμῶν. ὡς σωφρονήσαντες κἂν νῦν
γοῦν οἱ δυσχεραίνοντες τροφὴν δύνασθαι τοὺς μὲν σωφρονεστέρους. τοὺς δὲ ἀκολαστοτέρους ἐργάζεσθαι. καὶ τοὺς
μὲν ἀκρατεστέρους, τοὺς δὲ, ἐγκρατεστέρους, καὶ θαρσαλέους, καὶ δειλοὺς, ἡμέρους τε καὶ πρᾳότους, ἐριστικούς τε καὶ
φιλονείκους, ἡκέτωσαν πρός με μαθησόμενοι τίνα μὲν ἐσθίειν αὐτοὺς χρὴ, τίνα δὲ πίνειν, εἴς τε γὰρ τὴν ἠθικὴν φι-
10 λοσοφίαν ὀνήσονται μέγιστα, καὶ πρὸς ταύτῃ, κατὰ τὰς τοῦ λογιστικοῦ δυνάμεις ἐπιδώσουσιν εἰς ἀρετὴν, συνετώ-
τεροι καὶ μνημονικώτεροι γενόμενοι καὶ φιλομαθέστεροι, καὶ φρονιμώτεροι. πρὸς γὰρ ταῖς τροφαῖς καὶ τοῖς
πόμασι, καὶ τοὺς ἀνέμους αὐτοὺς διδάξω, καὶ τὰς τοῦ περιέχοντος κράσεις, ἔτι τε τὰς χώρας ὁποίας μὲν αἱρεῖ-
σθαι προσήκει, ὁποίας δὲ φεύγειν. ἀναμνήσω δὲ πάλιν αὐτοὺς κἂν μὴ θέλωσιν, ὡς ὁ Πλάτων αὐτὸς ἀφ' οὗ πα-
ρονομάζουσιν ἑαυτοὺς, οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ πολλάκις ἔγραψε περὶ τούτων, ὡσαύτως δ' οὖν μοι ἀρκέσει προ-
θεῖναι κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον πρὸς τῷ περὶ τροφῆς ἐκ Τιμαίου, καὶ ἐκ τοῦ δευτέρου τῶν νόμων. ὧν οἱ μὲν
» δύο, περὶ οἴνου πόσεως, εἰσί. ἆρ' οὐ νομοθετήσομεν πρῶτον μὲν τοὺς παῖδας μέχρις ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα, τὸ
» παράπαν οἴνου μὴ γεύεσθαι. διδάσκοντες, ὡς οὐ χρὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ ὀχετεύειν, εἴς τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, πρὶν
» ἐπὶ τοὺς πόνους ἐγχειρεῖν πορεύεσθαι. τὴν ἐμμανῆ εὐλαβούμενοι ἕξιν τῶν νέων, μετὰ δὲ τοῦτο, οἴνου μὲν δεῖ
» γεύεσθαι τοῦ μετρίου μέχρι τριάκοντα ἐτῶν. μέθης δὲ καὶ πολυοινίας τοπαράπαν νέους ἀπέχεσθαι. τετταρά-
20 κοντα δὲ ἐπιβαίνοντας ἐτῶν, ἐν τοῖς ξυσσιτίοις εὐωχηθέντα καλεῖν, τούς τε ἄλλους θεοὺς καὶ δὴ καὶ Διόνυσον πα-
» ρακαλεῖν εἰς τὴν τῶν πρεσβυτέρων τελετὴν ἅμα καὶ παιδιάν. ἣν τοῖς ἀνθρώποις ἐπίκουρον, τῆς τοῦ γήρως
» αὐστηρότητος, ἐδωρήσατο τὸν οἶνον φάρμακον, ὥστε ἀνηβᾶν καὶ δυσθυμίας λήθην γίγνεσθαι, μαλακώτερον ἐκ σκλη-
» ροῦ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος, καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρον ἐντεθέντα, γιγνόμενον, καὶ οὕτως εὐπλαστότερον εἶναι. ἐκ ταύ-
της τῆς ῥήσεως μεμνῆσθαι ποιεῖν καλοὺς καὶ γενναίους τοὺς Πλατωνικοὺς, καὶ οὐ μόνον ἀφ' ἧς λέλεκται περὶ
πόσεως οἴνου ἐκείνῳ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἡλικιῶν διαφορᾶς. ἐμμανῆ μὲν γὰρ εἶναι φησὶ τὴν τῶν μειρακίων φύσιν,
αὐστηρὰν δὲ καὶ δύσθυμον καὶ σκληρὰν τὴν τῶν γερόντων, οὐ δή που διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ
σώματος ἔχουσαν κρᾶσιν, τὴν οὖσαν ἑκάστῃ τῶν ἡλικιῶν. ἡ μὲν γὰρ τῶν μειρακίων, θερμὴ καὶ πολύαιμος. ἡ δὲ τῶν
γερόντων, ὀλίγαιμός τε καὶ ψυχρὰ, καὶ διὰ τοῦτο γε αὖ τοῖς μὲν γέρουσιν ὠφέλιμος οἴνου πόσις εἰς συμμετρίαν
θερμασίας ἐπανάγουσα τὴν ἐκ τῆς ἡλικίας ψυχρότητα. τοῖς δ' αὐξανομένοις, ἐναντιωτάτη, ζέουσαν γὰρ
30 αὐτῶν τὴν φύσιν, καὶ σφοδρῶς κινουμένην, ὑπερθερμαίνει τε καὶ εἰς ἀμέτρους τε καὶ σφοδρὰς ἐκμαίνει
κινήσεις. ἀλλὰ Πλάτωνι μὲν καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν νόμων εἴρηται περὶ πόσεως
οἴνου τοῖς βουλομένοις ἀναγινώσκειν, ὠφέλιμα. μόνης δὲ ἐγὼ ἔτι μιᾶς αὐτοῦ ῥήσεως μνημονεύσω κατὰ τὸ τέλος
» εἰρημένης ἁπάντων τῶν περὶ πόσεως λόγων, ἔνθα περ εἴρηκε, τὸν τῶν Καρχηδονίων λόγον, ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις οὕτω,
» ἀλλ' ἔτι μᾶλλον τῆς Κρητῶν καὶ Λακεδαιμονίων χρείας προσθεῖμ' ἂν αὐτῷ Καρχηδονίων νόμῳ, δέ ποτε μηδένα ἐπὶ
» στρατοπέδου γεύεσθαι τοῦ πόματος ἀλλ' ὑδροποσίαις συγγίγνεσθαι τοῦτον τὸν χρόνον ἅπαντα. καὶ κατὰ πόλιν, μήτε
» δούλους γεύεσθαί ποτε, μὴ δὲ ἄρχοντας τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν, ὃν ἂν ἄρχωσι, μήτ' αὖ κυβερνήτας μήτε δικαστὰς
» ἐνεργοὺς ὄντας, οἴνου γεύεσθαι τοπαράπαν, μὴ δὲ ὅστις βουλευόμενος εἰς βουλὴν ἀξίαν τινὰ λόγου συνέρ-
» χεται, μὴ δέ γε μεθ' ἡμέραν τοπαράπαν μηδένα εἰ μὴ σωμασκίας ἢ νόσων ἕνεκα, μὴ δ' αὖ νύκτωρ ὅταν ἐπινοῇ τις
» παῖδας ποιεῖσθαι ἀνὴρ ἢ γυνή. καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ ἄν τις λέγοι ἐν οἷς τοῖς γε νοῦν τε καὶ νόμον ἔχουσιν ὀρθὸν οὐ πο-
40 τέος οἶνος. ταῦτα τοῦ Πλάτωνος εἰρηκότος οὐκ ἐπὶ τῶν νοσούντων σωμάτων, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀμέμπτως ὑγιαι-
νόντων, εἴ γε ὑμῖν δοκοῦσιν ὦ γενναιότατοι Πλατωνικοὶ στρατεύειν καὶ ἄρχειν καὶ δοκιμάζειν καὶ κυβερνᾶν νεὼς
οἱ πίνοντες ὑγιαίνοντες ἀποκρίνεσθέ μοι τοὐντεῦθεν ἐρωτῶντι. πότερον οὐχ ὥσπερ τις τύραννος ὁ πληθεὶς οἶνος
κελεύει τὴν ψυχὴν μήτε νοεῖν ἀκριβῶς, ἃ πρόσθεν ᾔδει, μήτε πράττειν ὀρθῶς, ἃ πρόσθεν ἔπραττε, καὶ διὰ τοῦτο
φυλάττεσθαί φησιν ὁ Πλάτων ὡς πολέμιον; ἐπειδ' ἅπαξ εἴσω τοῦ σώματος ἀφίκοιτο καὶ τὸν κυβερνήτην κωλύει ὡς
προσήκει μεταχειρίζεσθαι τοὺς οἴακας τῆς νεὼς, καὶ τοὺς στρατευομένους σωφρονεῖν ἐν ταῖς παρατάξεσι, καὶ
τοὺς δικαστὰς, ὁπότε οὖν δικαίους χρὴ εἶναι, ποιεῖ σφάλλεσθαι, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας ἄρχειν κακῶς, καὶ
προστάττειν οὐδὲν ὑγιές. ἡγεῖται γὰρ τὸν οἶνον ἀτμῶν θερμῶν ὅλον τὸ σῶμα καὶ μάλιστα τὴν κεφαλὴν πλη-
ροῦντα, κινήσεως μὲν ἀμετροτέρας αἴτιον γίγνεσθαι τῷ ἐπιθυμητικῷ μορίῳ τῆς ψυχῆς καὶ τῷ θυμοειδεῖ. βου-
λῆς δὲ προπετεστέρας, τῷ λογιστικῷ. καὶ μὴν εἴπερ οὕτως ἔχει ταῦτα διὰ μέσης τῆς κράσεως αἱ εἰρημέναι τῆς
50 ψυχῆς ἐνέργειαι φαίνονται βλαπτόμεναι πινόντων ἡμῶν τὸν οἶνον. ὥσπερ γε πάλιν ὠφελούμεναί τινες. ἀλλὰ
γὰρ καὶ τοῦθ' ὑμᾶς, ἐὰν βούλησθε, διδάξω καθ' ἕτερον καιρὸν, ἐκ τοῦ θερμαίνειν ὅσα βλάπτειν τε καὶ ὠφελεῖν ἡμᾶς
οἶνος πέφυκεν. ἐν δὲ τῷ παρόντι, τὴν ἐν τῷ Τιμαίῳ ῥῆσιν παραγράψω. καθ' ἣν προσεῖπεν ὁ Πλάτων οὕτως.
» ταύτῃ κακοὶ πάντες οἱ κακοὶ διὰ δύο ἀκουσιώτατα γιγνόμεθα. ὧν αἰτιατέον μὲν ἀεὶ τοὺς φυτεύοντας τῶν φυ-
» τευομένων μᾶλλον, καὶ τοὺς τρέφοντας τῶν τρεφομένων. ἐφεξῆς δέ φησι. προθυμητέον μὴν ὅπῃ τις δύναται καὶ
» διὰ τροφῆς, καὶ δι' ἐπιτηδευμάτων μαθημάτων τε, φυγεῖν μὲν κακίαν. τοὐναντίον δὲ, ἑλεῖν ἀρετὴν, ὥσπερ ἐπιτη-
» δεύματα καὶ μαθήματα κακίας μὲν, ἀναιρετικὰ, γεννητικὰ δὲ ἀρετῆς ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ τροφή. λεγομένης ἐνίοτε
τροφῆς ὑπ' αὐτοῦ οὐ μόνον τῆς ἐπὶ σιτίοις, ἀλλὰ καὶ συμπάσης τῶν παίδων τῆς διαίτης, οὐχ οἷόν τε ἦν φάναι
κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον, εἰρῆσθαι νῦν ὑπ' αὐτοῦ τὴν τροφὴν, οὐ γὰρ τοῖς παισὶν, ἀλλὰ τοῖς τελείοις

ποιεῖν κελευόμενος, ἔφη πειρατέον μὲν ὅπῃ τις δύναται καὶ διὰ τροφῆς καὶ δι᾽ ἐπιτηδευμάτων μαθημάτων τε
φυγεῖν τὴν κακίαν, τοὐναντίον δὲ ἑλεῖν ἀρετήν. ἐπιτηδεύματα οὖν λέγει, τὰ κατὰ γυμναστικὴν καὶ μουσι-
κὴν μαθήματα, τά τε κατὰ γεωμετρίαν καὶ ἀριθμητικήν. τροφὴν, οὐκ ἄλλην τινὰ νοεῖν οἷόν τε παρὰ τὴν ἐκ
τῶν σιτίων, καὶ ῥοφημάτων, καὶ πομάτων, ὧν ἐστι καὶ οἶνος, ὑπὲρ οὗ πολλὰ διῆλθεν ὁ Πλάτων ἐν τῷ δευτέ-
ρῳ τῶν νόμων, ὅς τις δὲ βούλεται καὶ χωρὶς ἐμοῦ γνῶναί τι περὶ πάσης τῆς ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεως, ἔνεστιν
ἀναγνῶναι αὐτῷ, τοὺς τρεῖς περὶ τούτων τῶν ἡμετέρων ὑπομνήσεως, καὶ τὸ τέταρτον ἐπ᾽ αὐτοῖς, περὶ εὐχυμίας τε καὶ
κακοχυμίας, οὗ μάλιστα χρήζομεν εἰς τὸ παρόν. πολλὰ μὲν γὰρ ἡ κακοχυμία ταῖς τῆς ψυχῆς ἐνεργείαις λυ-
μαίνεται. σώζει δὲ ἀβλαβεῖς αὐτὰς, ἡ εὐχυμία. οὔκουν ἀναιρετικὸς ὁ λόγος ἐστὶ τῶν ἐκ φιλοσοφίας καλῶν,
ἀλλ᾽ ὑφηγητικός τε καὶ διδασκαλικὸς ἀγνοουμένου τινὸς ἐν αὐτοῖς τῶν φιλοσόφων, οἵ τε γὰρ ἡγούμενοι πάν-
10 τας ἀνθρώπους ἐπιδεκτικοὺς ἀρετῆς ὑπάρχειν. οἵ τε μηδένα τὴν δικαιοσύνην αἱρεῖσθαι, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ μηδένα γί-
γνεσθαι φυσικὸν ὅρον δὲ ἡμισείας, ἑκάτεροι τὴν ἀνθρωπίνην ἑωράκασι φύσιν. οὔτε γὰρ ἅπαντες ἐχθροὶ φύονται
δικαιοσύνης, οὔθ᾽ ἅπαντες φίλοι διὰ τὰς κράσεις τῶν σωμάτων ἑκάτεροι τοιοῦτοι γινόμενοι. πῶς οὖν φασι
δικαίως τις ἐπαινοῖτο καὶ ψέγοιτο καὶ μισοῖτο καὶ φιλοῖτο γεγενημένος πονηρὸς ἢ ἀγαθὸς, οὐ δι᾽ ἑαυτὸν, ἀλλὰ
διὰ τὴν κρᾶσιν, ἣν ὑπ᾽ ἄλλων αἰτιῶν φαίνεται λαμβάνων; ὅτι φαμὲν ὑπάρχειν ἅπασιν ἡμῖν ἀσπάζεσθαι
μὲν τὸ ἀγαθὸν καὶ προσίεσθαι καὶ φιλεῖν. ἀποστρέφεσθαι δὲ καὶ μισεῖν καὶ φεύγειν τὸ κακὸν, ὅτι οὐκέτι προσεπι-
σκεπτομένοις, οὔτε εἰ γεννητόν ἐστι, οὔτε εἰ μὴ γεννητόν. οὐ γὰρ τὸ ἕτερον αὐτῶν τοιοῦτον ἐποίησεν, ὅτι κατεσκεύασεν
αὐτὸ τοιοῦτον. τούς τ᾽ οὖν σκορπίους καὶ τὰ φαλάγγια καὶ τὰς ἐχίδνας, ἀναιροῦμεν ὑπὸ τῆς φύσεως γεγονό-
τα τοιαῦτα καὶ οὐχ ὑφ᾽ ἑαυτῶν. ἀγέννητόν τε τὸν πρῶτον καὶ μέγιστον θεὸν ὁ Πλάτων λέγων εἶναι, ὅμως ἀγαθὸν ὀνο-
μάζει, καὶ ἡμεῖς δὲ πάντες, φύσει φιλοῦμεν αὐτὸν, ὄντα τοιοῦτον ἐξ αἰῶνος, οὐχ ὑφ᾽ ἑαυτοῦ γενόμενον ἀγαθόν.
20 ὅλως γὰρ οὐδ᾽ ἐγένετο ποτὲ διαπαντὸς ὢν ἀγέννητος καὶ ἀΐδιος. εἰκότως οὖν καὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς πονηροὺς
μισοῦμεν, οὐ προσλογιζόμενοι τὸ ποιῆσαν αἴτιον αὐτοὺς τοιούτους, ἔμπαλιν δὲ προσιέμεθα καὶ φιλοῦμεν τοὺς
ἀγαθοὺς, εἴτ᾽ ἐκ φύσεως, εἴτ᾽ ἐκ παιδείας καὶ διδασκαλίας, εἴτε ἐκ προαιρέσεώς τε καὶ ἀσκήσεως ἐγένοντο τοιοῦ-
τοι. καὶ μέντοι καὶ ἀποκτείνομεν τοὺς ἀνιάτους καὶ πονηροὺς, διὰ τρεῖς αἰτίας εὐλόγους. ἵνα μὴ ἡμᾶς ἀδικήσωσι
ζῶντες. εἰς φόβον τε τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς ἐνάγωσιν, ὡς κολασθησομένους ἐφ᾽ οἷς ἂν ἀδικήσωσι. καὶ τρίτην, ἐστὶ καὶ
αὐτοῖς ἐκείνοις ἄμεινον τεθνάναι διεφθαρμένοις οὕτω τὴν ψυχὴν, ὡς ἀνίατον ἔχειν τὴν κακίαν, ὡς μηδ᾽ ὑπὸ
τῶν μουσῶν αὐτῶν παιδεύεσθαι. μὴ δέ γε ὑπὸ Σωκράτους ἢ Πυθαγόρου βελτίους γενέσθαι. θαυμάζω δὲ ἐν τῷ
δὲ τῶν στωϊκῶν ἅπαντας μὲν ἀνθρώπους εἰς ἀρετῆς κτῆσιν ἐπιτηδείως ἔχειν οἰομένων. διαστρέφεσθαι δὲ ὑπὸ
τῶν οὐ ζώντων. ἵνα γὰρ ἐάσω τἄλλα πάντα τὰ καταβάλλοντα τὸν λόγον αὐτῶν, ἐν δὲ μόνον ἐρωτήσω περὶ
τῶν πρότερον γενομένων ἀνθρώπων. οἳ μηδένα πρὸ ἑαυτῶν ἔχον ἕτερον ἢ ὑπὸ τίνων αὐτοῖς
30 ἐγένετο λέγειν οὐχ ἕξουσιν ὥσπερ παιδία θεώμενοι πονηρότατα τίς ἐδίδαξεν αὐτῶν τὴν
καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ πολλὰ μὲν ἅμα θεώμενα

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΑΓΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΕΚΑΣΤΟΥ ΨΥΧΗ ΙΔΙΩΝ ΠΑΘΩΝ.

πειδὴ καὶ δι' ὑπομνημάτων ἔχειν βούλει, ἃ πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀπεκρινάμην, ἣν ἐνεστήσω πρὸς ἡμᾶς ὑπὲρ τοῦ γραφέντος Ἀντωνίῳ τῷ ἐπικουρείῳ βιβλίου περὶ τῆς τοῖς ἰδίοις πάθεσιν ἐφεδρείας· ἤδη πράξω τοῦτο, καὶ τήνδε τίθεμαι τὴν ἀρχήν. ἄριστον μὲν ἦν αὐτὸν τὸν Ἀντώνιον, εἰρηκέναι σαφῶς, τί ποτε βούλεται σημαίνειν, ἐκ τοῦ τῆς ἐφεδρείας ὀνόματος. ὡς δ' ἄν τις ἐξ ὧν λέγει κατὰ τὸ βιβλίον εἰκάσειεν, ἤτοι τὴν παραφυλακὴν, ἢ τὴν διάγνωσιν, δοκεῖ μοι δηλοῦν, ἢ καὶ πρὸς τούτοις τὴν ἐπανόρθωσιν. ἐφάνη δ' ὡς οἶσθα καὶ ἀσαφῶς ἑρμηνεύων τὰ πολλὰ τῶν εἰρημένων, ὡς εἰκάσαι μᾶλλον ἐστὶν ἢ νοῆσαι σαφῶς. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἔδοξε προτρέπειν ἡμᾶς ἐννοεῖν, ὅτι καὶ αὐτοὶ, πολλὰ παραπλησίως τοῖς ἄλλοις ἁμαρτάνομεν. ἐνίοτε δ' ὅπως αὐτός τις ἕκαστον, ὧν ἁμαρτάνει διαγιγνώσκει. καὶ πρὸς τούτοις αὖθις ὅπως αὐτός τις ἑαυτὸν ἀπάγει τῶν ἁμαρτανομένων, ὃ δοκεῖ μοι τοῦ λόγου παντὸς εἶναι, σκοπός. ἕκαστον γὰρ τῶν προειρημένων, ἄχρηστον ἐστὶ καὶ περιττὸν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτο ἀναφέροιτο, διορθοῦν δὲ χρὴ αὐτὸν ἐν τοῖς μάλιστα παθήμασι τῶν ἁμαρτημάτων. ἐνίοτε μὲν γὰρ ὡς περὶ μόνων τῶν παθῶν αὐτοῦ ὁ λόγος γίνεται· πολλάκις δὲ ὡς περὶ τῶν ἁμαρτημάτων. ἔστι δ' ὅτε περὶ ἀμφοτέρων διαλέγεσθαί σοι δόξει. ἐγὼ δ' αὐτὸ τοῦτο πρῶτον, ὡς οἶσθα, προσδιώρισα τὰ μὲν ἁμαρτήματα κατὰ ψευδῆ δόξαν εἰπὼν γίγνεσθαι. τὸ δὲ πάθος κατά τινα λόγον ἐν ἡμῖν, δύναμιν ἀπειθοῦσαν τῷ λόγῳ. κοινῇ δ' ἀμφότερα κατὰ γενικώτερον σημαινόμενον, ἁμαρτήματα κεκλῆσθαι. λέγω μὲν οὖν ἁμαρτάνειν καὶ τὸν ἀκολασταίνοντα, καὶ τὸν θυμῷ τι πράττοντα, καὶ τὸν διαβολῇ πιστεύοντα. γέγραπται μὲν οὖν καὶ Χρυσίππῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς τῶν φιλοσόφων, θεραπευτικὰ συγγράμματα τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν. ἔρχεται δὲ καὶ πρὸς Ἀριστοτέλους καὶ τῶν ἑταίρων αὐτοῦ. καὶ πρὸ τούτων, ὑπὸ Πλάτωνος. καὶ ἦν μὲν βέλτιον ἐξ ἐκείνων μανθάνειν αὐτὰ, ὥσπερ κἀγώ. τὰ δ' οὖν κεφάλαια ἐκ τοῦ πρώτου λόγου τοῦδε διὰ συντόμων, ἐπειδὴ κελεύεις, διέξειμι πάντα, καθ' ἣν ἤδη τάξιν ἤκουσας ὅτ' ἐπύθου περὶ τοῦ γεγραμμένου τῷ Ἀντωνίῳ βιβλίου. ὅτι μὲν εἰκὸς ἐστὶν ἁμαρτάνειν, εἰ καὶ μὴ δοκοίημεν αὐτοὶ σφάλλεσθαί τι, πάρεστιν ἐκ τῶνδε τῶν λόγων λογίσασθαι. πάντας ἀνθρώπους ὁρῶμεν ἑαυτοὺς ὑπολαμβάνοντας, ἤτοι γε ἀναμαρτήτους εἶναι παντάπασιν, ἢ ὀλίγα καὶ σμικρὰ διὰ λόγου σφάλλεσθαι. καὶ τοῦτο μάλιστα πεπονθότας, οὓς ἄλλοι πλεῖστα νομίζουσιν ἁμαρτάνειν. ἐγὼ οὖν, εἰ καί τις ἕτερος, καὶ τοῦδε παμπόλλην ἔσχηκα πεῖραν. ὅσοι μὲν τῶν ἀνθρώπων ἑτέροις ἐπέτρεπον τὴν περὶ αὐτῶν ἀπόφασιν ὁποῖοί τινές εἰσιν, ὀλιγώτατα ἐθεασάμην ἁμαρτάνοντας. ὅσοι δὲ ἑαυτοὺς ἀπειλήφασιν εἶναι ἀρίστους χωρὶς τοῦ τὴν κρίσιν ἑτέροις ἐπιτρέψαι, μέγιστα καὶ πλεῖστα τούτους ἑώρακα σφαλλομένους, ὥστε ὅπερ ᾤμην, ὅτε μειράκιον ἦν ἐπαινεῖσθαι μάτην, τοῦτο δ' οὖν τὸ Πυθίου γνῶναι κελεῦον ἑαυτὸν, οὐ γὰρ ἐστὶ μέγα τὸ πρόσταγμα, τοῦθ' εὗρον ὕστερον δικαίως ἐπαινούμενον. ἀκριβῶς μὲν γὰρ ὁ σοφώτατος ὁ μόνος ἂν ἑαυτὸν γνοίη, τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων ἀκριβῶς μὲν οὐδεὶς. ἧττον δὲ καὶ μᾶλλον ἕτερος ἑτέρου. καθάπερ γὰρ ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καὶ κατὰ πάσας τὰς τέχνας. τὰς μὲν μεγάλας ὑπεροχάς τε καὶ διαφορὰς τῶν πραγμάτων ἅπαντος ἀνδρὸς ἐστὶ γνῶναι. τὰς δὲ μικρὰς τῶν φρονίμων τε καὶ τεχνιτῶν, οὕτω κἀπὶ τῶν ἁμαρτημάτων ἔχει, καὶ παθῶν. ὅστις μὲν οὕτω μικροῖς ὀργίζεται σφοδρῶς, δάκνει τε καὶ λακτίζει τοὺς οἰκέτας, οὗτος μέν σοι δῆλος ἐστὶν ὅτι ἐν πάθει καθέστηκεν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅστις ἐν μέθαις τε καὶ ἑταίραις καὶ κώμοις παραγίνεται. τὸ δ' οὕτω μεγάλῃ βλάβῃ χρημάτων ἢ ἀτιμίᾳ μετρίως ταραχθῆναι τὴν ψυχὴν, οὐκ ἔθ' ὁμοίως ἐστὶ φανερὸν, ἐκ τοῦ γένους τῶν παθῶν ὑπάρχον. ὥσπερ οὐδὲ τὸ πλακοῦντα φαγεῖν ἀκρατέστερον. ἀλλὰ καὶ ταῦτα κατάδηλα γίγνεται τῷ προσμελετήσαντι τὴν ψυχὴν, ἐξετάσαντί τε ἁπάντων παθῶν ἐπανορθώσεως δεόμενα, καὶ μεῖζον γ' ἔμπης ἀποφαγεῖν αὐτὰ διότι μικρά. ὅστις οὖν βούλεται καλὸς κἀγαθὸς γενέσθαι, τοῦτο ἐννοήσας ὡς ἀναγκαῖον ἐστὶν αὐτὸν ἀγνοεῖν πολλὰ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων. ὅπως ἂν ἐξεύροι πάντα, δυνάμενος ἐγὼ λέγειν, ὅπως εὗρον αὐτὸς, οὔπω λέγω. διότι τὸ βιβλίον τοῦτο δύναταί ποτε καὶ εἰς ἄλλων ἀφικέσθαι χεῖρας. ὅπως ἂν κἀκεῖνοι γυμνασθῶσι πρὸς ὁδὸν εὑρεῖν τῆς γνώσεως τῶν ἁμαρτημάτων, ὥσπερ καὶ σύ μοι λέγειν ἠξίωσας, καὶ μέχρι τοσαῦτα δοκοῦν ἀπεφηνάμην, διεσιώπησα. καὶ νῦν οὕτω πράξω παρακαλέσας τὸν ὁμιλοῦντα τῷδε τῷ γράμματι, καταθέμενον αὐτῷ ζητῆσαι πῶς αὐτός τις ἑαυτὸν δύναται γνωρίζειν ἁμαρτάνοντα. δύο γὰρ ὡς Αἴσωπος ἔλεγε πήρας ἐξήμμεθα τοῦ τραχήλου. τῶν μὲν ἀλλοτρίων τὴν πρόσω. τῶν ἰδίων δὲ τὴν ὄπισθεν. καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν ἀλλότρια βλέπομεν ἀεί. τῶν δ' οἰκείων ἀθέατοι καθέσταμεν. καὶ τοῦτόν γε τὸν λόγον ὡς ἀληθῆ πάντες προσίενται. ὁ δὲ Πλάτων ἀποδίδωσι καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ γιγνομένου. τυφλοῦται γάρ φησι τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον. εἴπερ οὖν ἕκαστος ἡμῶν ἑαυτὸν ἁπάντων μάλιστα φιλεῖ, τυφλοῦσθαι ἀναγκαῖον ἐστὶν, αὐτὸν ἐφ' ἑαυτοῦ. πῶς οὖν ὄψεται τὰ ἴδια κακά; καὶ πῶς ἁμαρτάνων γνώσεται; πολλῷ γὰρ ἔοικεν ὅτε τοῦ Αἰσώπου μῦθος καὶ ὁ τοῦ Πλάτωνος λόγος ἀνελπιστότερον ἡμῖν τὴν τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων εὕρεσιν ἀποφαίνειν. εἴ γε μή τι τοῦ φιλεῖν τις ἑαυτὸν ἀποστῆσαι δύναται, τυφλοῦσθαι ἀναγκαῖον ἐστὶ τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον. οὐ μὴν οὐδ' ἐγὼ τὸν ἀναγινώσκοντα τόδε τὸ βιβλίον ἀξιοῦν ἐπισκέψασθαι καθ' αὑτὸν ὁδὸν τῆς τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων εὑρέσεως, εἰ μὴ χαλεπὸν ἦν τὸ πρᾶγμα, καίτοι ὡς οὕτω πλεῖστον ἐσκεμμένος ἦ καθ' αὑτόν. καὶ τοίνυν ἐγὼ τὴν ἐμὴν ἀποφαίνομαι γνώμην, ἣν, εἰ μὲν τινὰ καὶ αὐτὸς ἕκαστος ἑτέραν ὁδὸν εὕροι, προσλαβὼν καὶ τὴν ἐμὴν, ὠφελήσεται πλεονεκτικῶς, διπλῆν ἀνθ' ἁπλῆς εὑρὼν ὁδὸν σωτηρίας. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' αὐτῇ γε

τῇ ἡμετέρᾳ διατελεῖ χρώμενος, ἄχρι περ ἂν ἑτέραν εὕροι βελτίονα. τίς οὖν ἡ ἐμή, λέγειν ἂν ἤδη καιρὸς, ἀρχὴν τῷ λόγῳ τήνδε ποιησάμενος. ἐπειδὴ τὰ μὲν ἁμαρτήματα διὰ τὴν ψευδῆ δόξαν γίγνονται. τὰ δὲ πάθη διὰ τὴν ἄλογον ὁρμήν, ἔδοξέ μοι πρότερον αὐτὸν ἐλευθερῶσαι τῶν παθῶν. εἰκὸς γάρ πως καὶ διὰ ταῦτα ψευδῶς ἡμᾶς δοξάζειν. ἔστι δὲ πάθη ψυχῆς ἅπερ ἅπαντες γιγνώσκουσι. θυμὸς, καὶ ὀργή. καὶ φόβος, καὶ λύπη. καὶ φθόνος. καὶ ἐπιθυμία σφοδρά. κατὰ δὲ τὴν ἐμὴν γνώμην καὶ τὸ φθάσαι πάνυ σφόδρα φιλεῖν ἢ μισεῖν, ὁτιοῦν πρᾶγμα πάθος ἐστίν. ὀρθῶς γὰρ ἔοικεν εἰρῆσθαι τὸ μέτρον ἄριστον ὡς οὐδενὸς ἀμέτρου καλῶς γιγνομένου. πῶς οὖν ἄν τις ἐκκόψῃ ταῦτα μὴ γνοὺς πρότερον ἔχων αὐτά; γνῶναι δ' ὡς ἐλέγομεν ἀδύνατον, ἐπειδὴ σφόδρα φιλοῦμεν ἡμᾶς. ἀλλὰ καὶ μὴ σαυτὸν ὁ λόγος οὗτος οὐκ ἐπιτρέπει σοι κρίνειν, ἄλλον τε συγχωρεῖ δύνασθαι κρίνειν τὸν μήτε φιλούμενον ὑπὸ σοῦ, μήτε μισούμενον. ὅταν οὖν ἀκούσῃς τινὰ τῶν κατὰ τὴν πόλιν, ὃν μήτε φυλήσειν οἶδα, μήτ' ἐπαινούμενον ὑπὸ πολλῶν, ἐπὶ τῷ μηδένα κολακεύειν, ἐκείνῳ προσφοιτήσας τῇ αὐτῇ πείρᾳ κρῖνον, εἰ τοιοῦτός ἐστιν, οἷος εἶναι λέγεται. καὶ πρῶτον ἐὰν ἴδῃς αὐτὸν, ἐπὶ τὰς τῶν πλουσίων τε καὶ πολὺ δυναμένων, ἢ καὶ τὰς τῶν μονάρχων οἰκίας ἀπιόντα συνεχῶς, γίγνωσκε μάτην ἀκηκοέναι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἀληθεύειν ἅπαντα. ταῖς γὰρ τοιαύταις κολακείαις ἕπεται καὶ τὸ ψεύδεσθαι. δεύτερον ἢ προσαγορεύοντα, ἢ παραπέμποντα τοῖς τοιούτοις ὁρῶν ἑαυτὸν, ἢ καὶ συνδειπνοῦντα. τοιοῦτον γάρ τις ἑλόμενος βίον, οὐ μόνον οὐκ ἀληθεύει, ἀλλὰ καὶ κακίαν ὅλην διὰ αἰσχύνης ἔχει, φιλοχρήματος ὢν, ἢ φίλαρχος, ἢ φιλόδοξος, ἢ φιλότιμος, ἢ τινὰ τούτων, ἢ πάντα. τὸν δὲ μὴ προσαγορεύοντα, μήτε παραπέμποντα, μήτε συνδειπνοῦντα, καὶ τοῖς πολὺ δυναμένοις ἢ πλουτοῦσι κεκολασμένῃ τῇ διαίτῃ χρώμενον ἐλπίσας ἀληθεύειν. εἰς βαθύτερον ἀφικέσθαι πειράθητι γνῶσιν ὁποῖός τέ τίς ἐστι, ἐν συνουσίαις δ' αὕτη πολυχρονιωτέραις γίγνεται. κἂν εὕροις τοιοῦτον ἰδίᾳ ποτὲ μόνῳ διαλεχθεὶς παρακαλέσας ὅτι ἂν σοι βλέπῃ τῶν εἰρημένων παθῶν, εὐθέως δηλοῦν ὡς χάριν ἕξοντα τούτῳ μεγίστην, ἡγησόμενόν τε σωτῆρα μᾶλλον, ἢ εἰ νοσοῦντα τὸ σῶμα διέσωσε. κἂν ὑπόσχηταί δηλώσειν, ὁπόταν τι τῶν εἰρημένων πάσχοντά σε βλέπῃ, κἄπειτα πλειόνων ἡμερῶν μεταξὺ γιγνομένων μηδὲν εἴπῃ. σὺ διατρίβων δηλονότι μέμψῃ τῷ ἀνθρώπῳ, αὖθίς τε παρακάλεσον ἔτι λιπαρώτερον, ἢ ὡς πρόσθεν, ὅτι ἂν ὑπὸ σοῦ βλέπῃ παθῶν πραττομένων εὐθέως μηνύειν. ἐὰν δὲ εἴπῃ σοι διὰ τὸ μηδὲν ἑωρακέναι περὶ σὲ τοιοῦτον, ἐν τῷ μεταξὺ, διὰ τοῦτο μηδ' αὐτὸν εἰρηκέναι. μὴ πεισθῇς εὐθέως, μηδ' οἰηθῇς ἀναμάρτητος ἐξαίφνης γεγονέναι. ἀλλὰ δυοῖν θάτερον, ἢ διὰ ῥαθυμίαν οὐ προσεσχηκέναι σοὶ τὸν παραβεβλημένον φίλον, ἢ ἐλέγχειν αἰδούμενον σιωπᾶν. ἢ καὶ μισηθῆναι μὴ βούλεσθαι, διὰ τὸ γιγνώσκειν ἅπασιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἀνθρώποις ἔθος εἶναι μισεῖν τοὺς τἀληθῆ λέγοντας. ἢ εἰ μὴ διὰ ταῦτα, ἴσθι βουλόμενον αὐτὸν ὠφελεῖν σε, διὰ τοῦτο σιωπᾶν. ἢ καὶ ἄλλην τινὰ αἰτίαν, ἣν οὐκ ἐπαινοῦμεν ἡμεῖς. ἀδύνατον γὰρ ἴσως αὐτῷ ἡμαρτεῖσθαι μηδὲν πιστεύσας ἐμοί. τοῦτον νῦν ἐπαινέσεις ὕστερον, θεώμενος ἅπαντας ἀνθρώπους καθ' ἑκάστην ἡμέραν μυρία μὲν ἁμαρτάνοντας, καὶ κατὰ πάθος πράττοντας, οὐ μὴν ἑαυτούς γε παρακολουθοῦντας. ὥστε μηδὲ σὺ νόμιζε σαυτὸν, ἄλλο τι μᾶλλον, ἢ ἄνθρωπον εἶναι. νομίζεις δ' ἄλλο τι μᾶλλον, ἢ ἄνθρωπον ὑπάρχειν, ἐὰν ἀναπείσῃς σαυτὸν, ἅπαντα καλῶς σοι πεπρᾶχθαι. μὴ ὅτι ἐνιαυτὸν ἀλλὰ μιᾶς ἡμέρας. ἴσως οὖν ἐρεῖς εἰ ἀντιλογικὸς ἦς, ἤτοι κατὰ προαίρεσιν, ἢ ἐκ μοχθηροῦ τινὸς ἤθους γεγονὼς τοιοῦτος, καὶ φύσει φιλόνεικος ὢν, ὅσον ἐπὶ τῶν νῦν ὑπ' ἐμοῦ προκεχρημένων λόγων, τοὺς σοφοὺς ἄνδρας, ἄλλο τι μᾶλλον ἢ ἀνθρώπους εἶναι. τούτῳ δή σοι τῷ λόγῳ, τὸν ἡμέτερον ἀντίθες διττὸν ὄντα. τὸν μὲν ἕτερον, ὅτι μὲν ὁ σοφὸς, ἀναμάρτητός ἐστι τὸ πάμπαν. ἕτερον δ' ἐπ' αὐτῷ τῷ προειρημένῳ, εἴπερ ἀναμάρτητός ἐστιν ὁ σοφὸς οὐδ' ἄνθρωπον ὑπάρχειν αὐτὸν, ὅσα δ' ἐπὶ τῷδε καὶ διὰ τοῦτο τῶν παλαιοτάτων φιλοσόφων ἀκούσεις ὅμοιον εἶναι θεῷ τὴν σοφίαν. ἀλλὰ σύ γε θεῷ παραπλήσιος ἐξαίφνης οὐκ ἄν ποτε γένοιο. ὅπου γὰρ οἱ δι' ὅλου τοῦ βίου, ἀπάθειαν ἀσκήσαντες, οὐ πιστεύουσι τελέως αὐτὴν ἐσχηκέναι, πολὺ δή που μᾶλλον ὁ μηδέποτ' ἀσκήσας σύ. μὴ τοίνυν πιστεύσῃς τῷ λέγοντι μηδὲν ἑωρακέναι κατὰ πάθος ὑπὸ σοῦ πραττόμενον, ἀλλ' ἤτοι μὴ βουλόμενον ὠφελεῖν σε, νόμιζε λέγειν οὕτως, ἢ μὴ παραφυλάξαι προῃρημένον, ἃ πράττεις κακῶς, ἢ φυλαττόμενον ὑπὸ σοῦ μισηθῆναι. τάχα δὲ καὶ εἰδέναι σε ποτὲ πρὸς τὸν ἐπιδημήσαντα δυσχεραίνοντα τοῖς σοῖς ἁμαρτήμασί τε καὶ πάθεσιν, ὥστ' εἰκότως σιωπᾶν. ἢ πιστεύειν, ἀληθεύοντά σε λέγοντα βούλεσθαι ἕκαστον εἰδέναι, ὧν ἁμαρτάνεις. ἐὰν δὲ πρῶτον τῶν ὑπὸ σοῦ πραττομένων ἀπαλλαγῇ σιωπήσῃς, εὑρήσεις πολλοὺς ὀλίγον ὕστερον ἀληθῶς ἐπανορθουμένους σε. καὶ πολύ γε μᾶλλον, ἐὰν χάριν γνοὺς τῷ μεμψαμένῳ, χρειώδους οὔσης σου τῆς βλάβης, τούτου γ' ἕνεκεν. διὰ αὐτοῦ δὲ τούτου διασκέψασθαι, πότερον ἀληθῶς ἢ ψευδῶς ἐπιτιμᾷ σοι, μεγάλης ὠφελείας αἰσθήσῃ κἂν συνεχῶς πράττῃς αὐτὸ, προῃρημένος ὄντως εἰς γενέσθαι καλὸς κἀγαθὸς, ἔσῃ τοιοῦτος. ἐν μὲν δὴ τῷ πρώτῳ χρόνῳ μηδ' ἂν καὶ σκεπτόμενος ἀνεικῶς εὕροις ἐπηρεαστικῶς τε καὶ ψευδῶς σε κρίνειν καὶ ἀπείρως αὐτὸν πείθειν, ὡς οὐδὲν ἥμαρτες. ἀλλὰ σοὶ ταὐτὸν τοῦτο φιλοσόφημα τὸ καρτερεῖν ἐπηρεαζόμενον. ὕστερον δέ ποτε κατεσταλμένος ἱκανῶς, σαυτοῦ παθῶν αἰσθόμενος, ἐπιχειρήσεις ἀπολογεῖσθαι τοῖς ἐπηρεάζουσι μηδέ ποτε πικρῶς, μηδ' ἐλεγκτικῶς, μηδὲ τὸ φιλονείκως ἐμφαίνειν, μηδὲ τὸ καταβάλλειν ἐθέλειν ἐκεῖνον, ἀλλ' ὠφελείας ἕνεκα τῆς σῆς. ἵνα τι καὶ πρὸς ἀντιλογίαν ἀντειπόντος αὐτοῦ πιθανὸν, πεισθεὶς ἐκεῖνον ἄμεινον γιγνώσκειν, εἰ μετὰ πλείονος ἐξετάσεως εὕροις αὐτὸν, ἔξω τῶν ἐγκλημάτων. οὕτω γοῦν καὶ Ζήνων ἠξίου πάντα πράττειν ἡμᾶς ἀσφαλῶς, ὡς ἀπολογησομένους ὀλίγον ὕστερον παιδαγωγοῖς. ὠνόμαζε γὰρ οὕτως ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ, τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἑτοίμους ὄντας τοῖς πέλας ἐπιτιμᾶν, κἂν μηδεὶς αὐτοὺς παρακαλῇ. χρὴ δὲ τὸν ἀκούοντα μηδὲ πλούσιον εἶναι, μηδὲ ἀξίαν ἔχοντα πολιτικὴν, ὡς ἄν γε ταύτην ἔχῃ, διὰ φόβον οὐδεὶς αὐτῷ τἀληθῆ λέξει, καθάπερ οὐδὲ τοῖς πλουτοῦσι, διὰ κέρδος οἱ κόλακες. ἀλλὰ κἂν εἴ τις ἀληθεύων παραφανῇ, διαβληθήσεται πρὸς αὐτὸν, ἐὰν οὖν τις ἤτοι πολλὰ δυνάμενος ἢ καὶ πλούσιος ἐθέλῃ σοι γενέσθαι καλὸς κἀγαθὸς, ἀποθέσθαι πρότερον αὐτὸν δεήσει, καὶ μάλιστα νῦν ὅπου οὐχ εὑρήσει Διογένη δυνάμενον εἰπεῖν ταὐτὸν τἀληθές.

κἂν πλουσιώτατος ᾖ, κἂν μονάρχης. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ὑπὲρ ἑαυτῶν βουλεύσονται. σὺ δὲ ὁ μὴ πλούσιος, μήτε
δυνατὸς ἐν πόλει, πᾶσι μὲν ἐπίτρεπε λέγειν, ἃ καταγινώσκουσί σου. πρὸς μηδένα δ᾽ αὐτὸς ἀγανάκτει, καὶ οὕτως
ἔχε ἅπαντας, ὡς Ζήνων ἔλεγε, παιδαγωγούς. οὐ μὴν ὁμοίως γε πᾶσι περὶ ὧν ἂν εἴπωσιν ἀξιοῦ προσέχειν, ἀλλὰ
τοῖς ἄριστα βεβιωκόσι πρεσβύταις. ὁποῖοι δ᾽ εἰσὶν οἱ ἄριστα βιοῦντες, ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ
προϊόντι, αὐτὸς παρακολουθήσεις καὶ γνώσεις ἡλίκα πρόσθεν ἂν ἡμάρτανες, ἡνίκα μάλιστα ἐπώσει φανοῦμαι
λέγων ἀληθῆ, μηδένα φάσκων ἔξω παθῶν ἢ ἁμαρτημάτων εἶναι, μηδ᾽ ἂν εὐφυέστατος ᾖ, μηδ᾽ ἂν ἐν ἔθεσι τοῖς
καλῶς τεθραμμένοις, ἀλλὰ πάντως τινὰ σφάλλεσθαι. καὶ μᾶλλον ὅταν ἔτι νέος ᾖ. δεῖται γὰρ ἀσκήσεως ἕκαστος
ἡμῶν σχεδὸν ὅλου τοῦ βίου πρὸς τὸ γενέσθαι τέλειος ἀνήρ, οὐ μὴν ἀφίστασθαι χρὴ τοῦ βελτίω ποιεῖν ἑαυτόν, εἰ
καὶ πεντηκοντούτης τις ὢν, αἴσθοιτο τὴν ψυχὴν λελωβημένος, οὐκ ἀνίατον, οὐδ᾽ ἀπανόρθωτον λώβην. οὐδὲ γὰρ εἰ
10 τὸ σῶμα κακῶς διέκειτο πεντηκοντούτης ὤν, ἔκδοτος ἀνέδωκε τῇ καχεξίᾳ, πάντως ἂν ἐπειράθη βέλτιον αὐτὸ
κατασκευάσαι. καίτοι τὴν Ἡράκλειον εὐεξίαν οὐ δυνάμενος σχεῖν. μὴ τοίνυν μηδ᾽ ἡμεῖς ἀφιστάμεθα τοῦ βέλτιστα
τὴν ψυχὴν ἐργάζεσθαι, κἂν τὴν τοῦ σοφοῦ μὴ δυνάμεθα σχεῖν. ἀλλὰ μάλιστα μὲν ἐλπίζωμεν ἕξειν κἀκείνην, ἂν
ἐκ μειρακίου προνοώμεθα τῆς ψυχῆς ἡμῶν. εἰ δὲ μή, ἀλλὰ τό γε μὴ πάνυ αἰσχρὰν αὐτὴν γενέσθαι, καθάπερ ὁ
Θερσίτης τὸ σῶμα, φροντίζωμεν. εἰ τοίνυν ἐφ᾽ ἡμῖν ἦν μὴ γινομένοις ἐντυχεῖν τῷ προνοουμένῳ τῆς γενέσεως ἡμῶν,
δεόμεθα τι λαβεῖν σῶμα γενναιότατον. ὁ δ᾽ ἠρνήσατο, πάντως οὖν ἐφεξῆς ἐδεήθημεν αὐτοῦ δεύτερον γοῦν ἢ τρίτον
ἢ τέταρτον αὐτὸ σχεῖν ἀπὸ τοῦ πρώτου κατ᾽ εὐεξίαν. ἀγαπητὸν γοῦν ἦν καὶ μὴ τὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἀλλὰ τό γε τοῦ Ἀχιλλέως
σχεῖν, ἢ εἰ μὴ δὲ τοῦτο τό γε, τοῦ Αἴαντος, ἢ Διομήδους, ἢ Ἀγαμέμνονος, ἢ Πατρόκλου. εἰ δὲ μὴ τούτων, ἄλλων γέ τινων
ἀγαθῶν τῶν ἡρώων. οὕτως οὖν εἰ καὶ μὴ τὴν τελευταίαν εὐεξίαν τις οἷός τ᾽ ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἔχειν δέξαιτ᾽ ἂν οἶμαι δεύ-
τερον ἢ τρίτον ἢ τέταρτον γενέσθαι μετὰ τὸν ἄκρον, οὐκ ἀδύνατον δὲ τοῦτο τῷ βουληθέντι κατεργάσασθαι,
20 χρόνῳ πλείονι συνεχῶς τῆς ἀσκήσεως γινομένης. ἐγὼ δὲ μειράκιον ὢν ἔτι ταῦτ᾽ ἀκούσας, ἐπεῖδόν τινα ἄνθρωπον ἀνοῖ-
ξαι θύραν σπεύδοντα, μὴ προχωρούσης δὲ εἰς τὸ δέον αὐτῷ τῆς πράξεως, δάκνοντα τὴν κλεῖδα, καὶ λακτίζοντα
τὴν θύραν, καὶ λοιδορούμενον τοῖς θεοῖς, ἠγριωμένον τε τοὺς ὀφθαλμούς, ὥσπερ οἱ μαινόμενοι, καὶ μικροῦ
δεῖν αὐτὸν ἀφρόν, ὡς οἱ κάπροι, προϊέμενον ἐκ τοῦ στόματος, ἐμίσησα τὸν θυμὸν οὕτως, ὡς τε μηκέτι ὀφθῆναι
δι᾽ αὐτὸν ἀσχημονοῦντά με. ἀρκέσει δὲ καὶ τοῦτο τήν γε πρώτην, ὡς μήτε θεοῖς λοιδορεῖσθαί σε, μήτε λακτίζειν μήτε
δάκνειν τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα, καὶ μήτ᾽ ἄγριον ἐμβλέπειν, ἀλλ᾽ ἐν σαυτῷ κατέχειν τε καὶ κρύπτειν τὴν ὀργήν.
ἀόργητος μὲν γὰρ εὐθέως ἅμα τῷ βουληθῆναι, γενέσθαι τις οὐ δύναται· κατασχεῖν δὲ τὸ τοῦ πάθους ἄσχημον
δύναται. τοῦτο δ᾽ ἂν πολλάκις ποιήσειεν γνωριεῖ ποτὲ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἧττον ἤδη, ἢ πρόσθεν ὀργιζόμενον, ὡς μήτ᾽
ἐπὶ σμικροῖς, μήτ᾽ ἐπὶ μεγάλοις θυμοῦσθαι, ἀλλ᾽ ἐπὶ μόνοις τοῖς μεγάλοις* μιασμοῖς. οὕτε γὰρ ὑπάρχει ποθεῖν
* ὕστερον αὐτόν, καὶ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις ὀργίζεσθαι μιασμοῖς, εἴ τις, ὅπερ ἐγὼ προστάξας αὐτὸ μειράκιον ὢν ἔτι, διὰ
30 παντὸς ἐφύλαξα τοῦ βίου φυλάξει, τὸ μηδέποτε τυπτῆσαι τῇ χειρί μου μηδένα τῶν οἰκετῶν, ὅπερ ἤσκηταί μου
καὶ τῷ πατρί, καὶ πολλοὺς ἐπετίμησε τῶν φίλων, περιθλάσασιν εὑρὼν ἐν τῷ πατάξαι κατὰ τῶν ὀδόντων οἰκέτας,
ἀξίους εἶναι λέγων ἐπὶ τῇ γινομένῃ φλεγμονῇ καὶ σπασθῆναι καὶ ἀποθανεῖν. ὅπου γὰρ ἐξῆν αὐτοῖς καὶ νάρ-
θηκι καὶ ἱμάντι μικρὸν ὕστερον ἐφορῆσαι πληγάς, ὅσας ἐβούλοντο, τῇ βουλῇ τὸ τούτοις ἔργον ἐπιτελεῖν. ἄλλοι
δὲ οὐ μόνον πὺξ, ἀλλὰ καὶ λακτίζουσι, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττουσι, καὶ γραφείῳ κεντοῦσιν, ὅταν τοῦτο τύ-
χωσιν ἔχοντες. εἶδον δέ τινα καὶ καλάμῳ, δι᾽ οὗ γράφομεν, ὑπ᾽ ὀργῆς εἰς τὸν ὀφθαλμὸν πατάξαντα τὸν οἰκέτην.
Ἀδριανὸς αὐτοκράτωρ, ὥς φασι, γραφείῳ πατάξας εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἕνα τῶν ὑπηρετῶν, ἐπεὶ δὲ διὰ τὴν πλη-
γὴν ταύτην ἔγνω γενόμενον ἑτερόφθαλμον, ἐκάλεσέ τε καὶ συνεχώρησεν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ πάθους αἰτεῖν παρ᾽ αὐτοῦ
δῶρα. ἐπεὶ δὲ διεσιώπησεν ὁ πεπονθώς, αὖθις ἠξίωσεν ὁ Ἀδριανὸς αἰτεῖν ὅτι βούλοιτο, ἀρνοῦνται τὸν δ᾽, ἄλλο
μὲν οὐδέν, ὀφθαλμὸν δὲ αἰτῆσαι. τί γὰρ ἂν καὶ γένοιτο δῶρον ἀντάξιον ἀπωλείας ὀφθαλμοῦ. βούλομαι δέ σε
40 καὶ τῶν ἐμοί ποτε συμβάντων ἑνὸς ἀναμνῆσαι, καίτοι γε ἤδη πολλάκις ὑπὲρ αὐτοῦ εἰρηκὼς ἀπὸ νοστήσαντι
ἐκ Ῥώμης συνοδοιπορῆσαι τινὶ φίλῳ τῶν ἐκ Γορτύνης τῆς Κρήτης ἀνδρί, τὰ μὲν ἄλλα λόγου τινὸς ἀξίῳ, καὶ
γὰρ ἁπλοῦς ὤν, καὶ φιλικός, καὶ χρηστός, ἐλευθέριός τε περὶ τὰς ἐφ᾽ ἡμέραν δαπάνας, ἦν δὲ ὀργίλος οὕτως,
ὡς ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶ χρῆσθαι κατὰ τῶν οἰκετῶν. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ τοῖς σκέλεσι. πολὺ δὲ μᾶλλον ἱμάντι καὶ ξύλῳ
τῷ παρατυχόντι. γενομένοις οὖν ἡμῖν ἐν Κορίνθῳ πάντα μὲν ἔδοξε τὰ σκεύη, καὶ τοὺς οἰκέτας ἀπὸ Κεγχρέων εἰς
Ἀθήνας ἐκπέμψαι κατὰ πλοῦν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ἐν ὄχημα μισθωσάμενος, πεζῇ διὰ Μεγάρων πορεύεσθαι. καὶ
δὴ διελθόντων ἡμῶν Ἐλευσῖνα καὶ κατὰ τὸ Θριάσιον ὄντων ἤρετο τοὺς ἑπομένους οἰκέτας αὐτοῦ περί τινος
σκεύους, οἱ δ᾽ οὐκ εἶχον ἀποκρίνασθαι. θυμωθεὶς οὖν, ἐπεὶ μὴ ἄλλο εἶχε δι᾽ οὗ πατάξει τοὺς νεανίσκους, ἐν θήκῃ
περιεχομένην μάχαιραν ἀνελόμενος ἅμα τῇ θήκῃ καταφέρει τὴν κεφαλήν, οὐ πλατεῖαν ἐπενεγκών, οὐδὲν γὰρ
οὕτως εἰργάσατο δεινόν, ἀλλὰ κατὰ τὸ τέμνον τοῦ ξίφους. ἥ τε οὖν θήκη διετμήθη παραχρῆμα καὶ τραῦμα μέγιστον
50 ἐπὶ τῆς κεφαλῆς διττὸν ἀμφοτέροις εἰργάσατο. δὶς γὰρ ἑκάτερον αὐτὸς ἐπάταξε. ὡς δὲ πλεῖστον ἄμετρον αἷμα
χεόμενον ἐθεάσατο, καταλιπὼν ἡμᾶς, εἰς Ἀθήνας ἀπῆρε βαδίζων εὐθέως, ἕνεκα τοῦ διαφθαρῆναί τινα τῶν οἰκε-
τῶν ἔτι παρόντος αὐτοῦ. ἐκείνους μὲν οὖν ἡμεῖς ἐσώσαμεν εἰς τὰς Ἀθήνας. ὁ δὲ φίλος ὁ Κρής, ἑαυτοῦ καταγνοὺς
μεγάλως εἰσάγει με λαβόμενος τῆς χειρός, εἰς οἶκόν τινα, καὶ προσδοὺς ἱμάντα καὶ ἀποδυσάμενος, ἐκέλευσε
μαστιγῶσαι αὐτὸν ἐφ᾽ οἷς ἔπραξεν ὑπὸ τοῦ καταράτου θυμοῦ βιασθείς, αὐτὸς γὰρ οὕτως ὠνόμασεν. ἐμοῦ δ᾽ ὡς εἰ-
κὸς γελῶντος ἐδεῖτο προσπίπτων τοῖς γόνασι μὴ ἄλλως ποιεῖν. εὔδηλον οὖν ὅτι μᾶλλον ἐποίει με γελᾶν. ὅσῳ
μᾶλλον ἐν ἐκείνῳ τῷ μαστιγωθῆναι ἐδεόμενος. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ποιούντων ἡμῶν ἱκανὸς ἐτρίβετο χρόνος, ὑπεσχόμην
αὐτῷ δώσειν πληγάς, εἴ μοί τι παράσχῃ καὶ αὐτὸς ἐν, ὃ ἂν αἰτήσω σμικρὸν πάνυ. ὡς δ᾽ ὑπέσχετο παρεκάλουν ὑπο-
σχεῖν μοι τὰ ὦτα λόγον τινὰ διερχομένῳ, καὶ τοῦτ᾽ ἔφην εἶναι τὸ αἴτημα. τοῦ δ᾽ ὑποσχομένου πράττειν οὕτως

παρέσει αὐτῷ διηλέγχθην ὑποτιθέμενος ὅπως χρὴ παιδαγωγῆσαι τὸ ἐν ἡμῖν θυμοειδὲς, τῷ λόγῳ δηλονότι,
καὶ οὐ διὰ μαστίγων, ἀλλ' ἑτέρῳ τρόπῳ ᾧ παιδαγωγεῖται δῆλα θεν. ἐκεῖνος μὲν οὖν ἐν ἑαυτῷ προνοησάμενος, ἑ-
αυτοῦ πολὺ βελτίων ἐγένετο. σὺ δ' εἰ καὶ μὴ πολὺ γένοιο βελτίω, ἀρκεσθήσῃ γε καὶ μικρῷ τινὶ κατὰ τὸν πρῶ-
τον ἐνιαυτὸν ἐπιδοῦναι πρὸς τὸ κρεῖττον. ἐὰν γὰρ ἐπιμείνῃς τῷ πάθει ἀντέχων καὶ πραΰνων τὸν θυμὸν, ἀξιο-
λογώτερον ἐπιδώσεις κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος. εἶτ' ἐὰν ἔτι διαμείνῃς σαυτοῦ προνοούμενος, καὶ μᾶλλον ἐν τῷ
τρίτῳ, καὶ μετ' αὐτὸν ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ, αἰσθήσῃ μεγάλης αὐξήσεως εἰς βίου σεμνότερον. αἰσχρὸν γὰρ
ἵνα μέν τις ἰατρὸς ἢ γραμματικὸς ἢ ῥήτωρ ἢ γεωμέτρης γένηται πολλοῖς ἔτεσιν ἐφεξῆς κάμνειν, ὡς δ' αὐτὸς ἀγα-
θὸς μήδε ποτ' ἐλέσθαι τῷ μήκει τοῦ χρόνου κάμνειν. τίς οὖν ἐστιν ἡ τῆς ἀσκήσεως ἀρχή, πάλιν ἀναλαβῶμεν, ὑπὲρ
γὰρ τῶν ἀναγκαιοτάτων οὐδὲν χεῖρον ἐστὶ καὶ δὶς καὶ τρὶς λέγειν τὰ αὐτὰ, τὸ μή δέ ποτε μηδένα τῶν οἰκετῶν
10 ἁμαρτάνοντα διὰ τῶν ἑαυτοῦ χειρῶν νουθετεῖν. ἀλλ' ὥσπερ ἐγώ ποτε πυθόμενος αἱρεῖσθαι Πλάτωνα πρός τι-
να τῶν ὑπηρετῶν ἁμαρτόντα διὰ παντὸς, οὕτως ἔπραξα, καλὸν ἡγησάμενος εἶναι τὸ ἔργον, οὕτω καὶ σὺ
παράγγελλε σαυτῷ, μήτ' αὐτὸς διὰ τῶν σαυτοῦ χειρῶν οἰκέτην πλῆξαι, μήτ' ἄλλῳ προστάξαι, παρ' ὃν ἂν ὀργισθῇς
χρόνον. ἀλλ' εἰς τὴν ὑστέραν ἀναβαλέσθαι. μετὰ γάρ τοι τὸν θυμὸν σωφρονέστερον ἐπισκέψῃ, πόσας χρὴ πληγὰς
ἐντεῖναι τῷ τῆς κολάσεως ἀξίῳ. ἢ μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἄμεινον ἐστὶ συγγνώμην πρᾶξαι, οὕτως αἰτήσαντα, ἱμάντα
καὶ σωφρονίσαντα λόγῳ καὶ ἀπειλήσαντα, μηκέτι τὸ λοιπὸν συγχωρῆσαι, ἐὰν ὁμοίως ἁμάρτοι. πολλῷ γὰρ
ἄμεινον ἐστὶ μηκέτι ζέοντος τοῦ θυμοῦ, πράττειν, ἃ πράττεις, ἔξω τῆς ἀλογίστου μανίας γινόμενον, ὅ ποτε καὶ τῷ
λογισμῷ τὸ συμφέρον εὑρήσεις. ὅτι γὰρ ὁ θυμὸς οὐδὲν ἀπολείπει μανίας ἐξ αὐτῶν ἤδη ὧν ποιοῦσιν οἱ θυμούμενοι μαθεῖν
ἐστὶν, παίοντες γὰρ, καὶ λακτίζοντες καὶ κατασχίζοντες ἱμάτια, καὶ θορυβῶδες ἐμβλέποντες ἕκαστα πράττουσιν, ἄχρι
τοῦ, καθάπερ ἔφην, καὶ θύραις καὶ λίθοις καὶ κλεισὶν ὀργίζεσθαι. καὶ τὰ μὲν καταράσσειν. τὰ δὲ δάκνειν. τὰ δὲ λακτί-
20 ζειν. ἀλλ' ἴσως φήσουσι ταῦτα τῶν ὄντως μαινομένων εἶναι. τὰ δὲ ὑπὸ σοῦ γιγνόμενα σωφρονούντων. ἐγὼ
δὲ ὅτι μὲν ἔλαττον ἁμαρτάνουσι τῶν τοὺς λίθους, καὶ τὰς θύρας, καὶ τὰς κλεῖς δακνόντων τε καὶ λακτιζόντων,
οἱ τοὺς οἰκέτας ταῖς ἑαυτῶν παίοντες χερσὶν, ὁμολογῶ. πέπεισμαι δὲ καὶ τὸ πρὸς ἄνθρωπον ἅμα τι ποιεῖν, ἢ
μικρᾶς μανίας ἔργον ὑπάρχειν, ἢ ζώου τινὸς ἀλόγου τε καὶ ἀγρίου. οὐ γὰρ μόνος ἄνθρωπος ἐξαίρετα ἔχει-
ἄρα τὰ ἄλλα λογίζεσθαι ταῦτα, ἐὰν ἀπορρίψωσι τὸν θυμὸν χαρίζεσθαι ζωήν; οὐκ ἀνθρώπου βίος. μὴ τοίνυν
νόμιζε φρόνιμον ἄνθρωπον ὑπάρχειν ὃς ἂν αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐκφύγῃ λακτίζειν καὶ δάκνειν καὶ κεντεῖν τοὺς
πέλας. ὁ γὰρ τοιοῦτος οὐκ ἔτι μέν ἐστι θηρίον, οὐ μὴν ἤδη γε φρόνιμος ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτων τε
καὶ τῶν θηρίων. ἆρ' οὖν ἀσκήσοι μηκέτ' εἶναι θηρίον, τοῦ ἄνθρωπος γενέσθαι καλὸς κἀγαθὸς οὐ πεφροντικότα, ἢ
βέλτιον ὥσπερ οὐκ ἔτι θηρίον, οὕτω μήδ' ἄφρονα σε μήδ' ἀλόγιστον ἔτι διαμένειν. ἔσῃ δὲ τοιοῦτος, ἐὰν μηδέ ποτε
θυμῷ δουλεύων, ἀλλ' ἀεὶ διαλογιζόμενος, ἅπαντα πράττεις, ἅπαντά σοι χωρὶς τοῦ πάθους σκεπτομένῳ, φαί-
30 νεται κράτιστα. πῶς οὖν ἔσται τοῦτο τιμήσαντός σου τιμὴν σαυτὸν μεγίστην, ἧς οὐδ' ἐπινοῆσαι δυνατόν ἐστι μεί-
ζονα; τὸ γὰρ ἁπάντων ἀνθρώπων ὀργιζομένων, αὐτὸν ἀόργητον εἶναι, τί ἄλλο ἐστὶν, ἢ ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι πάν-
των ἀνθρώπων βέλτιστον; σὺ δ' ἴσως νομίζεσθαι, τί ἄλλο ἐστὶν ἢ ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι νομίζεσθαι μὲν εἶναι βελτίω
ἐθέλειν, εἶναι δὲ οὕτως βελτίω μὴ βούλεσθαι, καθάπερ εἴ τις ἐπεθύμησε νομίζεσθαι μὲν ὑγιαίνειν τὸ σῶμα,
νοσεῖ δὲ κατ' ἀλήθειαν. ἢ οὐχ ἡγῇ νόσημα ψυχῆς εἶναι τὸν θυμὸν, ἢ μάτην ὑπὸ τῶν παλαιῶν ὀνομάζεσθαι
νομίζεις ψυχῆς πάθη πέντε ταῦτα. λύπην. ὀργήν. θυμόν. ἐπιθυμίαν. φόβον. ἀλλ' ἔμοιγε βέλτιον εἶναι δοκεῖ
μακρῷ, πρῶτον μὲν ἐπὶ πολὺ ἔχειν αὐτοῦ τῶν εἰρημένων παθῶν, ἐξαναστάντα τῆς κοίτης ἐπισκοπεῖσθαι πρὸ
πάντων τῶν κατὰ μέρος ἔργων, ἆρα βέλτιον ἐστὶ πάθεσι δουλεύοντα ζῆν, ἢ λογισμῷ χρῆσθαι πρὸς ἅπαντα.
δεύτερον δ' ὅτῳ τῷ βουλομένῳ γίγνεσθαι καλὸς κἀγαθὸς, παρακλητέον ἐστὶ τὸν δηλώσοντα τῶν ὑφ' ἑαυτοῦ
πραττομένων οὐκ ὀρθῶς ἕκαστον. εἶτ' ἔτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν τε καὶ ὥραν ἔχειν ἐν προχείρῳ τὴν δόξαν ταύτην,
40 ὡς ἄμεινον μέν ἐστιν ἑαυτὸν τιμήσαντα καλὸν κἀγαθὸν, τοῦτο δ' ἄνευ τοῦ σχεῖν τὸν δηλώσαντα τῶν ἁμαρτανο-
μένων ἕκαστον ἀδύνατον ἐστὶν ἡμῖν γενέσθαι, καὶ μέν τοι καὶ τὸν σωτῆρα ἐκεῖνον καὶ φίλον μέγιστον ἡγεῖσθαι,
τὸν μηνύσαντα τῶν πλημμελουμένων ἕκαστα. εἶθ' ὅτι κἂν ψευδῶς σοι φαίνηται ποτ' ἐγκαλέσας, ἀόργητον προ-
σήκει φαίνεσθαι. πρῶτον μὲν ὅτι δυνατόν ἐστιν ἐκεῖνον σου βέλτιον, ὁρᾶν ἕκαστον, ὧν ἁμαρτάνων τυγχάνεις, ὥς τε
καὶ σὺ τῶν ἐκείνου τι δεύτερον ἐστὶ κἂν ἐπηρεάσῃ ποτὲ ψευδῶς. ἀλλ' οὖν ἐπεγείρει σε πρὸς ἀκριβεστέραν ἐπίσκε-
ψιν, ὧν πράττεις. ὃ δ' ἐστὶ μέγιστον ἐν τούτῳ ἀεὶ φύλαττε προῃρημένος γε, τιμᾶσθαι σεαυτὸν, ἔστι δὲ τοῦτο διὰ μνή-
μης ἔχειν πρόχειρα τό τε τῶν ὀργιζομένων τῆς ψυχῆς, αἶσχος, τό τε τῶν ἀοργήτων κάλλος. ὃς γὰρ ἁμαρτάνειν
ἐθισθῇ χρόνῳ πολλῷ δυσέκλυτος ἔχω τὴν κλεῖδα τῶν παθῶν. οὕτω καὶ τῶν δογμάτων, οἷς πειθόμενος
ἀνὴρ γενήσῃ καλὸς κἀγαθὸς, ἐν πολλῷ χρόνῳ προσήκει μελετᾶν ἕκαστον. ἐπιλανθανόμεθα γὰρ αὐτῶν ῥᾳδίως
ἐκπίπτοντος τῆς ψυχῆς ἡμῶν διὰ τὸ φθάσαι πεπληρῶσθαι τοῖς πάθεσιν αὐτήν, τοιγαροῦν παρακολουθεῖν
50 ἐστὶν, ἕκαστον τῶν σωθῆναι βουλομένων, ὡς μηδὲ μίαν ὥραν ἀποραθυμεῖν. ἐπιτρεπτέον τε πᾶσι κατηγορεῖν ἡμῶν.
ἀκουστέον τε πράως αὐτῶν, καὶ χάριν οὐ τοῖς κολακεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἐπιπλήττουσιν ἔχειν, ἀνεῴχθη σου ἡ θύρα
διὰ παντὸς τῆς οἰκήσεως, ἔξεστι τοῖς συνήθεσιν εἰσιέναι πάντα καιρὸν, ἢν οὕτως ᾖς παρεσκευασμένος, δεῖ οὖν
θαρρεῖν ὡς ὑπὸ τῶν εἰσιόντων εὑρίσκεσθαι μηδενὶ τῶν μεγάλων ἁμαρτημάτων ἰσχυρῶς κατειλημμένον. ἔστι δ' ὥσπερ
τὸ πᾶν τῷ ἄκοντι ἐκκόψαι, δύσκολον οὕτως τὰ μεγάλα τῷ βουληθέντι ῥᾷστον. τῆς θύρας οὖν ἀνεῳγμένης σου
διὰ παντὸς, ὡς εἶπον, ἐξὸν τοῖς συνήθεσιν ἔσω κατὰ πάντα καιρὸν εἰσιέναι, ὡς δ' ἄλλοι πάντες αὖ οἱ προελθόν-
τες εἰς τὸ δημόσιον ἅπαντα πειρῶνται πράττειν κόσμια, οὕτω σὺ κατὰ τὴν ἰδίαν οἰκίαν πράττεις. ἀλλ' ἐκεῖνοι
μὲν αἰδούμενοι τοὺς ἄλλους ἁμαρτάνοντάς τι φωραθῆναι μόνους ἑαυτοὺς οὐκ αἰδοῦνται. σὺ δὲ σαυτὸν αἰδοῦ
μάλιστα πειθόμενος τῷ φάντι. πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνεο σαυτόν. οὕτως γὰρ πράττων δυνήσῃ ποτὲ τὴν τῶν

θυμοειδοῦς ἐν σοὶ δύναμιν ἄλογον, ὥσπερ τι θηρίον, ἡμερῶσαί τε καὶ πραΰναι. ἢ δεινὸν ἂν εἴη τοὺς μὲν ἱππι-
κοὺς ἄνδρας ἀχρείους τοὺς ἵππους παραλαβόντας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ χειροήθεις ἐργάζεσθαι. σὲ δ' οὐκ ἔξωθέν τι
λαβόντα ζῶον, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ δύναμιν ἄλογον, ᾗ διὰ παντὸς ὁ λογισμὸς συνοικεῖ, μὴ δυνηθῆναι πραΰναι
τὴν αὐτήν, εἰ καὶ μὴ ταχέως, ἀλλ' ἐν μακροτέρῳ χρόνῳ; λέλεκται δὲ ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς περὶ ἠθῶν ὑπομνήμα-
σι, ὅπως ἄριστα τις αὐτὴν ἐργάσαιτο, καὶ ὡς τὴν μὲν ἰσχὺν οὐ χρὴ καταβαλεῖν αὐτῆς, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἵππων
τε καὶ κυνῶν, οἷς χρώμεθα. τὴν δ' εὐπείθειαν οὔτε κἀπ' αὐτῶν ἀσκεῖν, ἐπιδέδεικται δέ σοι καὶ δι' ἐκείνων τῶν
ὑπομνημάτων οὐχ ἥκιστα, καὶ ὅπως αὐτῇ πάλιν τῇ τοῦ θυμοειδοῦς δυνάμει συμμάχῳ χρήσῃ κατὰ τῆς ἑτέρας,
ἣν ἐπιθυμητικὴν ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι, φερομένης ἀλογίστως ἐπὶ τὰς διὰ τοῦ σώματος ἡδονάς. ὥσπερ
οὖν αἰσχρὸν θέαμα διὰ θυμὸν ἄνθρωπος ἀσχημονῶν, οὕτω καὶ δι' ἔρωτα καὶ γαστριμαργίαν, οἰνοφλυγίαν τε, καὶ λι-
10 χνείαν, ἃ τῆς ἐπιθυμητικῆς ἐστὶ δυνάμεως ἔργα τε καὶ πάθη, προσοιστέον, οὐχ ἵππῳ καὶ κυνί, καθάπερ ἐκείνῃ
τῇ πρώτῃ, ἀλλ' ὑβριστῇ κάπρῳ καὶ τράγῳ, καί τινι τῶν ἀγρίων ἡμερωθῆναι μὴ δυναμένων. διὸ ταύτῃ μὲν
οὐδὲ μία παίδευσις τοιαύτη ἐστίν, οἵα τῆς ἑτέρας, ἡ εὐπείθεια. ὃ δ' ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ κολάζειν, ἀναλογίαν τινὰ
ἔχειν πρὸς τὴν δε. γίνεται δὲ ἡ κόλασις τῆς δυνάμεως ταύτης ἐν τῷ μὴ παρέχειν αὐτῇ τῶν προθυμουμένων
ἀπόλαυσιν. ἰσχυρὰ μὲν γὰρ οὕτω καὶ μεγάλα γίγνεται.* ἐν τῷ κολασθῆναι δὲ μικρά τε καὶ ἀσθενῆ, ὡς ἕπεσθαι τῷ λο-
γισμῷ δι' ἀσθένειαν, οὐκ εὐπείθειαν. οὕτως γοῦν καὶ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ὁρῶμεν ἑπομένους τοῖς βελτίοσι
τοὺς χείρους, ἢ ἄκοντας βιαζομένους, ὥσπερ τὰ παιδία καὶ τοὺς οἰκέτας, ἢ πεισθέντας ἑκόντας, ὥσπερ τοὺς
ἀγαθοὺς φύσει. καὶ* τῶν μὴ πρὸς ῥημάτων κολασθέντων αὐτὸ δή που τούτοις πάλαι συνήθες* ἐστιν, ὡς ἀκόλαστος ὁ
δέ τις ἄνθρωπός ἐστιν, ἐφ' οὗ δηλονότι τὴν ἐπιθυμητικὴν δύναμιν, οὐκ ἐκόλασεν ἡ λογιστική. δύο γὰρ ἔχομεν
ἐν ταῖς ψυχαῖς δυνάμεις ἀλόγους. μία μὲν ἧς θυμοῦσθαί τε παραχρῆμα καὶ ὀργίζεσθαι τοῖς δόξασι πλημ-
20 μελεῖν εἰς ἡμᾶς ἔργον ἐστί, τῆς δ' αὐτῆς ταύτης καὶ τὸ μηνιᾶν ἄχρι πλείονος, ὃ τοσούτῳ πλεῖον ἐστὶ θυμοῦ πάθος
ὅσῳ καὶ χρονιώτερον. ἄλλη δ' ἐστὶν ἐν ἡμῖν δύναμις ἄλογος ἐπὶ τὸ φαινόμενον ἡδὺ προπετῶς φερομένη, πρὶν
διασκέψασθαι πότερον ὠφέλιμον ἐστὶ καὶ καλόν, ἢ βλαβερόν τε καὶ κακόν. ταύτην οὖν ἐπέχειν χρὴ τὴν σφο-
δροτάτην, πρὶν αὐξηθεῖσαν, ἰσχὺν δυσνίκητον κτήσασθαι. τηνικαῦτα γὰρ οὐδ' ἂν θελήσῃ ἔτι κατασχεῖν
αὐτὴν δυνήσῃ. κἄπειτα φήσ, ὥσπερ ἤκουσα τινὸς ἐρῶντος ἐθέλειν μὲν παύσασθαι, μὴ δύνασθαι δέ, παρα-
καλέσεις τε μάτην ἡμᾶς ὡσαύτως ἐκείνῳ τῷ δεομένῳ βοηθήσασθαι, καὶ τὸ πάθος ἐκκόψαι. καὶ γὰρ τῶν τοῦ
σώματος παθῶν ἔνια διὰ μέγεθος ἐστὶν ἀνίατα. σὺ δ' ἴσως οὐδ' ἐπενόησάς ποτε τοῦτο. βέλτιον οὖν σοι κἂν νυνὶ
ἐννοῆσαί τε καὶ διασκέψασθαι, πότερον ἀληθεύω λέγων αὐξανομένην τὴν ἐπιθυμητικὴν δύναμιν εἰς ἀνία-
τον ἔρωτα πολλάκις ἐμβαλεῖν, οὐ σωμάτων μόνον ὡραίων, οὐδ' ἀφροδισίων, ἀλλὰ καὶ λιχνείας, καὶ γαστριμαρ-
γίας, οἰνοφλυγίας τε, καὶ τῆς παρὰ φύσιν αἰσχρουργείας. ἢ ψεύδομαι καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἔμπρο-
30 σθεν εἰρημένων. ἃ γὰρ περὶ τοῦ θυμοῦ λέλεκται μέχρι τοῦ δεῦρο, ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἄλλων παθῶν ἡγοῦ λε-
λέχθαι. πρῶτον μὲν ὡς ἑτέρῳ ἐστὶ τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ἐπιτρεπτέον, οὐχ ἡμῖν αὐτοῖς. εἶθ' ὅτι μὴ τοὺς τυχόν-
τας τούτοις ἐπιστατεῖν, ἀλλὰ πρεσβύτας ὁμολογουμένους μὲν εἶναι καλοὺς κἀγαθούς, ἐξηγητὰς μὲν οὖν δὲ
καὶ πρὸ ἡμῶν αὐτῶν ἐπὶ πλέον ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς, ἕνεκα ἔξω παθῶν εἶναι. εἶθ' ὅτι οὐ φαίνεσθαι χρή,
τοῖς τοιούτοις, ὅταν εἴπωσί τι τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, ἀγανακτοῦντας, ἀλλὰ χάριν εἰδότας. εἶτα καθ' ἑ-
κάστην ἡμέραν σαυτὸν ἀναμιμνήσκειν ἄμεινον μὲν εἰ πολλάκις, εἰ δὲ μή, ἀλλὰ παντός γε κατὰ τὴν ἕω, πρὶν ἄρχε-
σθαι τῶν πράξεων. εἰς ἑσπέραν δὲ πρὶν ἀναπαύεσθαι μέλλειν. ἐγὼ δή ποτε καὶ ταύτας δὴ τὰς φερομένας,
ὡς Πυθαγόρου, παραινέσεις εἴθισα δὶς τῆς ἡμέρας ἀναγινώσκειν μὲν τὰ πρῶτα, λέγειν δ' ἀπὸ στόματος ὕστε-
ρον. οὐ γὰρ ἀρκεῖ μόνον ἀοργησίαν ἄγειν, ἀλλὰ καὶ λιχνείας, καὶ λαγνείας, οἰνοφλυγίας τε καὶ περιεργείας,
καὶ φθόνου καθαρεύειν. ἕτερον οὖν ἡμᾶς ἐπιπειρῶ μήτ' εἴπου, καθάπερ οἱ κύνες, ἀπλήστως ὤφθημεν ἐμφο-
40 ρούμενοι σιτίων, ἤ, ὡς οἱ δικναιόμενοι πυρετῷ συνεχεῖ, ψυχρὸν ἐπεσπασόμεθα τὸ πόμα λαβρότερον, ἢ ἀνδράσι
σεμνοπρεπῆ. οὔτε γὰρ διὰ πείνας ἐμφορεῖσθαι προσήκει σφοδρῶς καὶ ἀπλήστως. οὔτε διὰ δίψος ὅλην τὴν
κύλικα λαχανδὸν ἐκπίνειν. ἔτι δὲ μᾶλλον οὔτε διὰ λιχνείαν, ἁπάντων τῶν παρόντων πλέον ἤτοι πλακοῦν-
τος ἢ τινὸς ἄλλου τῶν λιχνῶν ὄψων ἀπολαύειν. ἀλλ' ἐν ἅπασιν αὐτοῖς ἀλκομένους* μὲν ἔτι παρακλητέον ἐστὶν
ἑτέρους, ὅ, τι ἁμαρτάνομεν ἐπιτηρεῖν τε καὶ λέγειν ἡμῖν. ὕστερον δὲ καὶ χωρὶς παιδαγωγῶν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπιτη-
ροῦμεν αὐτοὶ καὶ παραφυλάττομεν, ὅπως ἁπάντων τε τῶν συνδειπνούντων ἔλαττον ὄψου προσενεγκώμεθα,
καὶ τῶν λίχνων ἐδεσμάτων ἀπεχόμεθα, σύμμετρα τῶν ὑγιεινῶν προσαράμενοι. τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος οὐκέτι
οὐδὲ πρὸς τοὺς δειπνοῦντας ἀποβλέπειν ἀξιώσομεν αὖ σε. μέγα γὰρ οὐδὲν ἐκείνων ἐσθίειν τε καὶ πίνειν ἐγκρατέστε-
ρον. εἰ δέ περ οὕτως αὐτὸν ἔγνωκας τιμᾶν, ἐπισκέπτου μᾶλλον ποτὲ ἐγκρατῶς διῃτεῖσθαι χθὲς ἢ τήμερον. ἐὰν γὰρ
τοῦτο ποιῇς, αἰσθήσῃ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐκολώτερον, ὧν εἶπον ἀπεχόμενος, αἰσθήσῃ τε μεγάλα εὐφρανθησόμενος
50 τὴν ψυχήν, ἐάν τε σωφροσύνης ὄντως ἐραστὴς ὑπάρχῃς. οὕτω γὰρ ἄν τις ἐρασθεὶς χαίρει προκόπτων ἐν αὐτῷ.
καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μὲν οἰνοφλυγίαις ἔστιν ἰδεῖν ἡδομένους, ὅταν πίνοντες ὑπερβάλλονται τοὺς συμπότας.
ὅσοι δὲ γαστρίμαργοι, καὶ τούτους τῷ πλήθει τῶν ἐδεσμάτων εὐφραινομένους. ὅσοι δὲ λίχνοι, πλακοῦσι καὶ τα-
γηνοῖς καὶ λοπάσι καὶ καρυκείαις. ἐνίους δὲ μέγα φρονοῦντας ἔγνω, ἐπὶ τῷ πλήθει τῶν ἀφροδισίων. ὡς γὰρ ἐκεῖνοι
τὴν ἀκρότητα τῶν σπουδαζομένων ἀσκοῦσί τε καὶ μεταδιώκουσι, οὕτως καὶ ἡμᾶς χρὴ σωφροσύνης ἀκρότητα
σπουδάζειν. εἰ δὲ τοῦτο πράξομεν, οὐ τοὺς ἀκολάστους ἡμῖν παραβάλλωμεν, οὐδ' ἀρκέσει πλέον ἐκείνων ἔχειν
ἐγκρατείας τε καὶ σωφροσύνης. ἀλλὰ πρῶτον μὲν τοὺς σπουδάζοντας τὰ αὐτὰ φιλονεικήσομεν ὑπερβάλ-
λεσθαι. καλλίστη γὰρ ἡ τοιαύτη φιλονεικία. μετ' ἐκείνους δ' αὖθις ἡμᾶς αὐτούς, ὡς ἐξ ἔθους πολυχρονίου τοῖς
ὑγιεινοτάτοις τε ἅμα καὶ προσθεῖναι ῥᾴστοις, ἡδέως ἅμα προσφέρεσθαι, μεμνημένους τῶν καλῶς εἰρημένων. ἐν

ἢ τοῦτ' ἐστὶν ἐκλέγου βίον, ἄριστον· ἡδὺν δ' αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσεται. ὥσπερ οὖν ὁπότε πρὸς τὸν θυμὸν ἀσκεῖν ἠξίουν σε, γνώρισμα τῆς ὠφελείας ἔχεις ὁρᾶν σαυτὸν, οὐκ ἐπιθυμούμενον, ὡσαύτως καὶ τῆς σωφροσύνης ἔστω σοι γνώρισμα, μηδ' ἐπιθυμεῖν ἔτι τῶν ἡδίστων. ὁδὸς δ' ἐπ' αὐτὴν ἐστὶ διὰ τῆς ἐγκρατείας. οὔπω γὰρ αὐτὸς πλεονεκτεῖ σώφρων ἐγκρατοῦς, τὸ μηδ' ἐπιθυμεῖν λιχνῶν ἐδεσμάτων, ἢ διὰ τὸ πολυχρόνιον ἔθος, ἢ δι' ἐγκράτειαν, καθάπερ καὶ αὐτὸ τοὔνομα αὐτῆς ἐνδείκνυται γεγονὸς, ὅπερ ἐστὶν ἐκ τοῦ κρατεῖν καὶ νικᾶν τὰς ἐπιθυμίας. ἐπίπονος δὲ ἐστὶ καὶ τραχεῖα τότε κατ' ἀρχὰς, ὥσπερ αἱ ἄλλαι τῶν καλῶν ἐπιτηδευμάτων ἀσκήσεις. εἰ μὲν οὖν εἴτε τὴν ἀρετὴν ἀντὶ τῆς κακίας ἔχειν ἐθέλεις, εἴτε τὴν γαλήνην τῆς ψυχῆς, ἀντὶ τῶν τοῦ σώματος γαργαλισμῶν, ἀσκητέον ἐστί σοι τὸν εἰρημένον τρόπον, ἐπὶ σωφροσύνην βαδίζοντα δι' ἐγκρατείας. εἰ δ' ἤτοι τὴν ἀρετὴν ἀτιμάζεσθαι ἢ γαργαλίζεσθαι βούλει, δι' ὅλου τοῦ σώματος, καταληπτέον ἐστὶ τὸν λόγον. οὐ γάρ ἐστι προτρεπτικὸς ἐπὶ ἀρετὴν, ἀλλὰ τοῖς προτετραμμένοις ὑφηγητικὸς τῆς ὁδοῦ, καθ' ἣν ἄν τις αὐτὴν κτήσαιτο. διαιρουμένου δὲ τοῦ λόγου, πρός τε τὸ διαγνωστικὸν ἕκαστον ἡμῶν ὑπάρχειν ἑαυτοῦ, καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τὴν διάγνωσιν τῶν ἁμαρτημάτων, ἐπανόρθωσιν, οὐ περὶ ταύτης πρόκειται λέγειν, ἀλλὰ περὶ τῆς διαγνώσεως τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων. ἐπεὶ δὲ τοῖς μὲν ἀρχομένοις αὐτὴν οὐ διαγνῶσαι δυνατὸν, ἑτέρους μὲν τοῖς ἀρχομένοις ἐπιστήσομεν ἐπόπτας αὐτῶν ἢ τοὺς ἀκούοντας, ὡς ἂν ἤδη δυναμένους γνῶναι, ποίων μὲν ἀπηλλάγησαν ἁμαρτημάτων καὶ παθῶν, ὅπως αὐτοῖς ἐνδεῖ πρὸς τὸ τέλος. ὅπερ δὲ εἴωθα λέγειν ἑκάστοτε, καὶ νῦν ἐρῶ. καθ' ἕτερον μὲν τρόπον ἁπάντων ἐστὶ δυσκολώτατον ἑαυτὸν γνῶναι, καθ' ἕτερον δὲ ῥᾷστον. ἐὰν μὲν γὰρ ἐντὸς θέλῃ τις αὐτὸς, χαλεπώτατον ἐστίν. ἐγὼ μὲν οὖν ἅπαντα ταῦτ' εἰρημένα καὶ τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι τοῖς βουληθεῖσιν ἀποτίθεμαι. τάχα μὲν οὖν οὔσης καὶ ἄλλης τινὸς ὁδοῦ πρὸς τὸ καλὸν κἀγαθὸν γενέσθαι, μὴ γινώσκων δ' εὑρεῖν αὐτὴν, ἐχρησάμην τε δι' ὅλου τοῦ βίου ταύτῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀφθόνως δηλῶν, παρεκάλουν ἀντιδιδόναι τε καὶ ἀποδοῦναί τι, καὶ ἀντιδιδάσκειν, εἴ τινας ἑτέραν ἄλλην αὐτοὶ γινώσκουσι καλοκαγαθίας ὁδὸν, ἄχρι περ ἂν ἐπιθυμῶμεν ἄλλην, ἐν τῇ δὲ διατρίβωμεν, ἡ κοινὴ πάντων διαγνώσεώς τε καὶ θεραπείας. καὶ γὰρ ἡ φιλονεικία καὶ φιλοδοξία καὶ ἡ φιλαρχία, πάθη τῆς ψυχῆς εἰσὶν, τούτων ἔλαττον μὲν, ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὸ πάθος. περὶ δὲ τοῦ φθόνου τί δεῖ καὶ λέγειν, αἴσχιστον τῶν κακῶν ἐστὶν, ὀνομάζω δὲ φθόνον, ὅταν τις ἐπὶ ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς λυπῆται. πάθος μὲν ἐστὶ καὶ λύπη πᾶσα, χειρίστη δὲ ὁ φθόνος ἐστὶ, εἴτε ἓν τῶν παθῶν, εἴτε λύπης ἐστὶν εἶδος πλησιάζον αὐτῇ. κοινὴ δ' ἐφ' ἁπάντων ὁδὸς τῆς ἰάσεως ἡ προειρημένη. χρὴ γὰρ ὅτι μὲν αἰσχρὰ καὶ φευκτὰ, καταμαθεῖν, ἐπὶ τῶν ἐχομένων αὐτοῖς σφοδρῶς. ἐναργὲς γὰρ ἐπὶ ἐκείνων φαίνεται τὸ αἶσχος. ὅτι δ' οὐ βλέπομεν ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν μηδὲν, εἶναι νομίζειν προσήκει τυφλότητ' εἴτε περὶ τὸ φιλοῦν, εἴτε περὶ τὸ φιλούμενον. ἔνιά τε λανθάνειν διὰ σμικρότητα καὶ παρορᾶσθαι, μὴ δυνάμενα παροφθῆναι διὰ τὸ μέγεθος ἐν ἄλλοις. πρεσβύτην οὖν τινὰ βλέπειν αὐτὰ δυνάμενον ἐξετάζειν προσήκει παρακαλοῦντας ἅπαντα μετὰ παρρησίας δηλοῦν. εἶτ' εἰπόντος τι, πρῶτον αὐτῷ χάριν μὲν γνῶναι παραυτίκα, χωρισθέντας δὲ διασκέπτεσθαι κατὰ μόνας ἑαυτοῖς ἐπιτιμῶντας, ἐκκόπτειν τε πειρωμένους τὸ πάθος, οὐκ ἄχρι τοῦ μὴ φαίνεσθαι τοῖς ἄλλοις μόνοις, ἀλλ' ὥστε μήτε ῥίζαν ἐγκαταλιπεῖν αὐτοῦ τῇ ψυχῇ. ἔτι γὰρ ἀναφύεταί τι τῶν συζώντων ἀρδόμενον ποιεῖν. διὰ τοῦτο προσεκτέον ἡμῖν αὐτοῖς ἐστὶν ἐφ' ἑκάστῳ τῶν παθῶν, ὅσα περὶ τὸν πέλας ἐπισκοπούμεθα, εἴ τι κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐστὶ ψυχὴν τοιοῦτον. ἐκκοπτέον γὰρ αὐτὸ φυόμενον ἔτι, πρὶν αὐξηθὲν ἀνίατον γενέσθαι. τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων παθῶν τῆς ψυχῆς οἱ πολλοὶ καταφρονοῦσι, καίτοι γε ὅταν ἑτέρους αὐτὰ πάσχοντας ἴδωσι, καταγινώσκοντες, ἡ λύπη δ' ἅπασι φαίνεται κακὸν, ὥσπερ ὁ πόνος ἐν τῷ σώματι. καίτοι τῶν συνηθεστάτων ἐμοὶ νεανίσκων, ἐπὶ μικροῖς ἀνιώμενος ὕστερον ποτὲ καταπονήσας τοῦτο, παραγενόμενός τε πρός με βαθὺν ὄρθρον, ὅλης ἔφη τῆς νυκτὸς ἀγρυπνῶντα ἐπὶ τῷ δὲ τῷ πράγματι, μεταξύ πως εἰς ἀνάμνησιν ἀφικέσθαι τοῦ μηδ' ἐπὶ μεγίστοις οὕτως ἀνιώμενον, ὡς ἐπὶ τοῖς σμικροῖς ἐμαυτὸν, ἠξίου μαθεῖν, ὅπως μοι τοῦτο περιεγένετο, πότερον διὰ ἀσκήσεώς τινων ἢ δογμάτων, ἢ φύσει τι τοιοῦτον. ἀπεκρινάμην οὖν ταὐτῷ τἀληθῆ. καὶ γὰρ καὶ τὴν φύσιν ἐν ἅπασιν ἔφην δύνασθαι μέγα ἐν τῇ τῶν παίδων ἡλικίᾳ εἰς ζωῆς τελειώσιν. ἔπειθ' ὕστερον τά τε δόγματα καὶ τὴν ἄσκησιν. ὅτι μὲν οὖν αἱ φύσεις ἡμῶν πάμπολυ διαφέρουσιν, μαθεῖν ἐναργῶς ἐστὶν ἐπὶ τῶν παραφερομένων παιδίων. ἔνια μὲν γὰρ αὐτῶν, ἀεὶ φαιδρά. σκυθρωπὰ δ' ἄλλα θεώμεθα. καὶ τὰ μὲν ἕτοιμα γελᾶν ἐπὶ πᾶσι. τὰ δὲ κλαίειν ἐπὶ μικραῖς προφάσεσιν. οὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν, ἔχει κοινή. τὰ δὲ, ἁρπάζει. καὶ τὰ μὲν, θυμοῦται σφοδρῶς ἐπὶ τῶν σμικροτάτων, ὥστε δάκνειν τε καὶ λακτίζειν, καὶ λίθους καὶ ξύλα ἀμύνασθαι τὸν πέλας, ὅταν ἀδικεῖσθαι δόξῃ. τὰ δ' ἔστιν ἀνεξίκακα καὶ πρᾶα, μήτ' ὀργιζόμενα, μήτε κλαίοντα πρὶν ἀδικηθῆναί τι μέγα. ταῦτα καὶ ὁ Εὔπολις ἐρωτώμενον Ἀριστείδην τὸν δίκαιον ὑπὸ τοῦ Νικίου ὡς ἐγένου δίκαιος, οὕτω εὐπρεπῶς ἀποκρινάμενον ἐποίησεν, ἡ μὲν φύσις τὸ μέγιστον. ἔπειτα δὲ κἀγὼ τὴν φύσιν προθύμως συνελάμβανον. οὐ μόνον οὖν ἕτοιμοι τῶν νέων φύσεις πρὸς τὸ λυπεῖσθαι ῥᾳδίως, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ θυμοῦσθαι καὶ λιχνεύειν, ὅπερ αὐτὸ ἄχρι δεῦρο τὸν πλεῖστον λόγον ἐποιησάμην. ἔτι δὲ πρὸς ταῖς εἰρημέναις ἔστιν ἰδεῖν ἔνια μὲν ἀναίσχυντα τῶν παιδίων. ἔνια δὲ καὶ αἰδούμενα. καὶ τὰ μὲν μνημονικά. τὰ δὲ ἀμνήμονα. τινὰ δὲ ἐπιλήσμονα, καὶ τὰ μὲν φιλόπονα περὶ τὰ διδασκόμενα. τὰ δ' ἀμελῆ καὶ ῥᾴθυμα. καὶ τῶν φιλοπόνων ἔνια μὲν ἐπὶ τῷ χαίρειν ἐπαινούμενα προθύμως. ἔνια δὲ ἐπὶ τῷ καταγινώσκεσθαι πρὸς τῶν διδασκάλων αἰδούμενα. τινὰ δὲ καὶ δεδιότα τὰς πληγάς. οὕτω δὲ καὶ τῶν ῥᾳθύμων ἐπὶ ταῖς ἐναντίαις ἕκαστον ἐστὶ ῥᾳθυμεῖν. διὸ ὧν οὖν θεῶνται περὶ τὰ παιδία πάντες ἄνθρωποι, τὰ μὲν αἰσχυντηλὰ καλοῦσιν αὐτῶν. τὰ δὲ, ἀναίσχυντα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ἤτοι φιλότιμα καὶ φιλόκαλα, ἢ ἀφιλόκαλα καὶ ἀφιλότιμα· καὶ μὴν δειλὰ καὶ καταφρονητικὰ τῶν πληγῶν. ἑτέρας τε τοιαύτας ἐπ' αὐτῶν τίθενται προσηγορίας, κατὰ τὰς φύσεις αὐτὰς, οὕτω δὲ καὶ τὰ μὲν φιλοψευδῆ. τὰ δὲ φιλαλήθη τῶν παιδίων ὁρῶμεν φύσει ὄντα. καὶ πολλὰς ἄλλας ἔχοντα διαφορὰς ἠθῶν,

ὑπὲρ ὧν οὐκ ἀναγκαῖον ἐστὶ νῦν λέγειν. εἰκότως ἔνια μὲν αὐτῶν ῥᾷστα δέχεται τὴν ἀγαθὴν παιδείαν. ἔνια δέ,
οὐδὲν ὀνίναται. οὐ μὴν τούτου γε ἕνεκεν ἀμελητέον ἐστὶ τῶν παίδων. ἀλλ' ἐν ἀρίστοις ἤθεσι θρεπτέον. εἰ μὲν γὰρ ἡ φύ-
σις αὐτῶν δέχηται τὴν ἐκ τῆς ἐπιμελείας ὠφέλειαν, ἀγαθοὶ γενηθεῖεν ἄνδρες, εἰ δὲ μὴ δέξαιντό που, τὸ μὴ
ἡμέτερον ἄμεμπτον εἴη. παραπλησία γάρ πως ἐστὶν ἡ τῶν παίδων διαγωγὴ τῇ τῶν φυτῶν ἐπιμελείᾳ κατ' ἐκεί-
νην γοῦν ὁ γεωργὸς, οὐκ ἄν ποτε δυνήσαιτο ποιῆσαι τὴν βάτον ἐκφέρειν βότρυν. οὐ γὰρ ἐπιδέχεται ἡ φύσις
αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τοιαύτην τελείωσιν, ἀμπέλους δ' αὖ πάλιν ἑτοίμας οὔσας ὅσον ἐφ' ἑαυτῶν τὸν καρπὸν ἐκφέ-
ρειν, ἐὰν ἀμελήσας ἐπιτρέψῃ μόνῃ τῇ φύσει, μοχθηρὸν, ἢ οὐδ' ὅλως οἴσουσιν αὐτόν, οὕτω δὲ καὶ ἐν τῶν ζώων, ἵπ-
πον μὲν παιδεύσης, εἰς πολλὰ χρήσιμον ἕξεις, ἄρκτον δὲ, κἂν ἥμερά ποτε διδάξεις, μόνιμον οὐκ ἕξει τὴν ἕξιν, ἔ-
χιδνα δὲ καὶ σκορπιὸς, οὐκ ἄχρι τοῦ δοκεῖν ἡμεροῦσθαι προέρχεται. ἐγὼ τοίνυν ὅπως μὲν τὴν φύσιν ἔσχον, οὐκ ἔχω
10 γνῶναι. τὸ γὰρ ἑαυτὸν φάναι χαλεπόν ἐστι καὶ τοῖς τελείοις ἀνδράσιν, μήτοι γε δὴ τοῖς παισὶ, εὐτύχησα δὲ, με-
γάλην εὐτυχίαν, ἀοργητότατον, καὶ δικαιότατον, καὶ χρηστότατον, καὶ φιλανθρωπότατον, ἔχων πατέρα μη-
τέρα δὲ ὀργιλωτάτην, ὡς δάκνειν μὲν ἐνίοτε τὰς θεραπαίνας, ἀεὶ δὲ κεκραγέναι τε καὶ μάχεσθαι τῷ πατρὶ,
μᾶλλον ἢ ξανθίππη Σωκράτει. παράλληλα τε ὁρῶντι μοι τὰ καλὰ τῶν τοῦ πατρὸς ἔργων τοῖς αἰσχροῖς πάθε-
σι τῆς μητρὸς ἐπῄει. τὰ μὲν, ἀσπάζεσθαί τε καὶ φιλεῖν, τὰ δὲ, φεύγειν καὶ μισεῖν, ὥσπερ δὲ ἐν τούτοις ἑώρων
παμπόλλην διαφορὰν τῶν γονέων, οὕτω κἂν τῷ, τὸν μὲν ἐπὶ οὐδεμίᾳ ζημίᾳ λυπούμενον, αἰωρουμένην δ' ἐπὶ
σμικροτάτοις τὴν μητέρα, γιγνώσκεις δὲ δή που καὶ σὺ τοὺς παῖδας, οἷς μὲν ἐνίστωσι, ταῦτα μιμουμένους, ἃ
δ' ἂν ἀηδῶς ὁρῶσι, φεύγοντας, ἡ μὲν οὖν ὑπὸ τῷ πατρὶ παιδεία τοιαύτη τις ἦν. ὑποπληρώσας δὴ τεσσα-
ρεσκαιδέκατον ἔτος ἤκουον φιλοσόφων πολιτῶν ἐπὶ πλεῖστον μὲν, στωϊκοῦ φιλοπάτορος μαθητοῦ. βραχὺ δέ
τινα καὶ πλατωνικοῦ μαθητοῦ Γαΐου, διὰ τὸ μὴ σχολάζειν αὐτὸν, εἰς πολιτικὰς ἀσχολίας ἑλκόμενον ὑπὸ τῶν
20 πολιτῶν, ὅτι μόνος αὐτοῖς ἐδόκει δίκαιός τε καὶ χρημάτων εἶναι κρείττων, εὐπρόσιτός τε καὶ πρᾶος, ἐν τούτῳ
δέ τις καὶ ἄλλος ἦλθε πολίτης ἡμέτερος, ἐξ ἀποδημίας μακρᾶς. Ἀσπασίου τοῦ περιπατητικοῦ μαθητὴς, καὶ
μετὰ τοῦτον ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν ἄλλος Ἐπικούρειος, ὧν ἁπάντων ὁ πατὴρ δι' ἐμὲ, τοῦ βίου, καὶ τῶν δογμάτων ἐξέ-
τασιν ἐποιεῖτο σὺν ἐμοὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικνούμενος. ἐγεγύμναστο δ' ἐπὶ πλεῖστον ἐν γεωμετρίᾳ, καὶ ἀριθμητικῇ,
καὶ ἀρχιτεκτονίᾳ, καὶ ἀστρονομίᾳ, βουλόμενος γοῦν ὁμοίως ταῖς γραμμικαῖς ἀποδείξεσιν, λέγειν κεχρῆσθαι
τὸν διδάξαντα. διὰ ταύτην δὲ* χρὴ τὴν αἰτίαν, μηδὲ διαφωνίαν γεγονέναι πρὸς ἀλλήλους τῶν ἀπὸ τῶν σὺν δηλο-
νότι μαθημάτων καλῶν, καθάπερ οἱ ἀρχαῖοι κατὰ τὰς προειρημένας τέχνας, ὧν αἱ πρῶται γεωμετρία τε
καὶ ἀριθμητική, καθάπερ οὖν ἔφην* τὸ μὴ προπετῶς ἀπὸ μιᾶς αἱρέσεως ἀναγορεῦσαι σαυτὸν, ἀλλὰ ἐν χρόνῳ
παμπόλλῳ μανθάνειν τε καὶ κρίνειν αὐτὰς, οὕτως πρὸς ἁπάντων μὲν ἀνθρώπων ἐπαινεῖται συνομολογεῖται
δὲ καὶ τοῖς φιλοσόφοις εἶναι. ζηλωτητία ταῦτα, καὶ νῦν ἤδη ζηλωτέον αὐτὰ καὶ μανθάνειν καὶ αὔξειν ἀ-
30 ξιῶσαι, δικαιοσύνης ἀντιποιούμενοι καὶ σωφροσύνης, ἀνδρείας τε καὶ φρονήσεως, ἐπαινοῦσι γὰρ ἅπαντες
τὰς ἀρετὰς ταύτας κἂν αὐτοὶ συνειδῶσιν ἑαυτοῖς, οὐδὲ μίαν αὐτῶν ἔχουσι, καὶ φαίνεσθαί γε πειρῶνται
τοῖς ἄλλοις ἀνδρεῖοι, καὶ σώφρονες, καὶ δίκαιοι, καὶ φρόνιμοι. ἄλυποι μέντοι κατ' ἀλήθειαν εἶναι, κἂν μὴ φαίνωνται
τοῖς ἄλλοις,* ὥστε τοῦτο πρῶτον ἁπάντων ἀσκητέον ἐστὶν, τὸ σπουδαζόμενον ἅπασιν ἀνθρώποις μᾶλλον ἄλλων τῆς
ἀρετῶν, ταύτας ἔφην ἐγὼ παρὰ τοῦ πατρὸς λαβὼν τὰς ἐντολὰς ἄχρι δεῦρο διαφυλάττω μήτ' ἀπὸ αἱρέσεως τινὸς
ἐμαυτὸν ἀναγορεύσας, ὧν σπουδῇ πάσῃ ἀκριβῆ τὴν ἐξέτασιν ἔχων, ἀνέκπληκτός τε πρὸς τὰ κατὰ τὸν βίον
ὁσημέραι συμπίπτοντα διαμένω, ὥσπερ ἑώρων τὸν πατέρα, οὔτ' οὖν ἀπώλεια τινὸς λυπήσει με, πλὴν ἢ παν-
τοίως ἀπολέσαιμι τὰ κτήματα. τοῦτο γὰρ οὐδέπω πεπείραμαι. δόξης τε καὶ τιμῆς ὁ πατὴρ εἴθισέ με κατα-
φρονεῖν, ἀλήθειαν μόνην τιμῶντα. λυπουμένους δ' ὁρῶ τοὺς πολλοὺς, ὅταν ἤτοι ἀτιμάζεσθαι δοκῶσιν ὑπό τινος, ἢ
χρημάτων ἀπωλείᾳ. κατὰ τοῦτ' οὖν ἔφην οὐδὲ λυπούμενον εἶδές με ποτὲ, οὐδὲ γὰρ χρημάτων ἀπώλεια συνέπεσέ μοι
40 μέχρι τοῦ δεῦρο τηλικαύτη τὸ μέγεθος, ὡς μηκέτ' ἔχειν ἐκ τῶν ὑπολοίπων ἐπιμελεῖσθαι τοῦ σώματος ἱκανῶς
μήτ' ἀτιμία τις ὡς ὁρᾷν με τοῦ συνεδρίου τῆς ἐμῆς βουλῆς ἀφαιρεθέντα. εἰ δέ τινας μὲν ἀκούσαιμι ψέγειν
τινὰς δὲ ἐπαινοῦντας, αὖθις ἀντιτίθημι, καὶ νομίζω τοὺς πάντας ἀνθρώπους ἐπαινοῦντας ἐπιθυμεῖν ἔχειν, ἐοικέναι
τῷ θ' ἅπαντα ἔχειν ἐθέλειν κτήματα. δοκῶ τοίνυν ἔφην ἐμαυτῷ, τάχα δὲ καὶ σοὶ δόξω, μηδὲν ἄχρι δεῦρο μέγα
πεπονθέναι, διὰ τέλους ἀλύπως, οὔτε γὰρ ἀφῃρέθην ἁπάντων τῶν χρημάτων, οὔτ' ἠτιμώθην, εἰ δὲ βοῦς, ἢ ἵπ-
πος, ἢ οἰκέτης ἀπέθανεν, οὐχ ἱκανὸν τοῦτο λυπῆσαι, μεμνημένος ὧν ὁ πατὴρ ὑπέθετο, μὴ πρότερον ἐπὶ χρημά-
των ἀπωλείᾳ λυπηθῆναι συμβουλεύων, ἄχρις ἂν ἡ τὰ λειπόμενα πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν αὐτάρκη
τοῦτον γὰρ ἐτίθετο πρῶτον ὅρον ἐκείνων κτημάτων, ὡς μὴ πεινᾶν, μὴ ῥιγοῦν, μὴ διψᾶν. εἰ δὲ πλείω τις εἰς ταῦτα
χρεία εἴη, καὶ πρὸς τὰς καλὰς πράξεις ἔφη χρῆσθαι αὐτῶν, ἐμοὶ τοίνυν ἄχρι δεῦρο τοσαύτη χρημάτων χρῆσις
ἐστὶν, ὡς καὶ πρὸς τὰς τοιαύτας πράξεις ἐξαρκεῖν. οἶδα δὲ ἔφη καὶ σὲ διπλασίαν τε ἐμοῦ κεκτημένον, ἐπιτι-
50 μιόν τε κατὰ τὴν πόλιν ἡμῶν, οὕτως, ὡς τίς ἂν εἴη σοι λύπης αἰτία, πλὴν ἀπληστίας, οὐχ ὁρῶ. πρὸς ταύτην οὖν
ἄσκησιν μόνην ἂν εἴσοδον ἐγὼ διὰ μνήμης ἔχων καὶ μελετῶν ἀεὶ καὶ σκοπούμενος, μέχρι περ ἂν τούτῳ ἐπεισθῇ
ὡς τὰ δὶς δύο, τέσσαρα εἶναι. θεάσασθαι γὰρ εἶπεν ἐπὶ σχολῆς, ὁποῖόν τι πάθος ἐστὶν ἡ ἀπληστία. τὴν δ' ἀρ-
χὴν τῆς σκέψεως ἡ περὶ τὰς τροφὰς ἀπληστία παρέξει, τὸ γοῦν ἐπέκεινα τοῦ συμμέτρου προσφέρεσθαι σίτου,
ἀπληστίαν ὀνομάζουσι. τὸ σύμμετρον δ' αὐτῶν κρίνουσι τῇ χρείᾳ τῆς τροφῆς. χρεία δ' αὐτῆς ἐστὶ, τὸ θρέψαι τὸ σῶμα.
θρέψει δὲ πεφθεῖσα καλῶς, πεφθήσεται δ' εἰ σύμμετρος, τὴν γὰρ πολλὴν ἀπεπτουμένην ἴσμεν. εἰ δ' ἅπαξ τοῦτο
γένοιτο, διαφθείρεσθαι τὴν χρείαν αὐτῆς ἀναγκαῖον. εἰ δέ γε ὑπὸ τῆς δήξεως τῶν ἀπεπτηθέντων σιτίων ἡ γα-
στὴρ ἀνιαθεῖσα πᾶν ἐκκρίνει, διάρροια μὲν ὀνομάζεται τὸ σύμπτωμα. διαφθείρεται δ' ἡ χρεία τῆς τροφῆς. οὐ γὰρ
ἐφ' ὅτι διεξελθεῖν τὰ ἔντερα, λαμβανόμεθα αὐτὴν, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ προστεθῆναι πᾶσι τοῖς μορίοις τοῦ σώματος.

εἰ δ' ἀναδοθεῖ,

εἰ δ' αὐξηθείη, μὴ καλῶς πεφθεῖσα, κακοχυμίαν ἐργάζεται ἐν ταῖς φλεψίν. ἐπεὶ τοίνυν ἐπὶ τῷ σώματι ἡμῶν ἔμαθες, ὁποῖόν τι πρᾶγμά ἐστιν ἡ ἀπληστία, μεταβὰς ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἤδη θεάσαι κἀνταῦθα, τὴν φύσιν αὐτῆς ἐφ' ἑκάστης ὕλης πραγμάτων ἐπισκοπούμενος, ἀπὸ τῶν κτημάτων ἀρξάμενος. ἐν τούτοις οὖν ἔνια μὲν οὐκ ὀρθῶς ἐσπουδάσθαι, καθάπερ οἱ μαργαρῖται καὶ οἱ σαρδόνυχες, αἵ τ' ἄλλαι λίθοι πᾶσαι. καθάπερ κόσμος ἃ αἱ γυναῖκες οἷόν τι φέρουσαι ταῖς ἐξαρτησαμέναις αὐτῶν. τούτου τοῦ γένους ἐστὶ τὰ χρυσοϋφῆ τῶν ἱματίων, ἢ τινὰ περίεργον ἔργον ἔχοντα, ἢ ὕλης δεόμενα πόρρωθεν κομιζομένης, ὥσπερ τῶν σηρικῶν ὀνομαζομένων. ἔνια δὲ τῶν κτημάτων πρὸς τὴν τοῦ σώματος ὑγείαν διαφέροντα προσηκόντως σπουδάζεται. πρῶτα μὲν ἐξ ὧν τρεφόμεθα καὶ ἀμφιεννύμεθα, καὶ ὑποδούμεθα. ἐν οἷς καὶ ἡ οἴκησις. ἐκείνου δὲ τοῦ γένους φαίνεται καὶ τὰ τοῖς νοσοῦσιν ἐπιτήδεια. τινὰ δὲ ὥσπερ τοὔλαιον ἀμφοτέροις ὑπάρχει χρήσιμα τοῖς ὑγιαίνουσι καὶ τοῖς νοσοῦσιν. ἔνια δὲ τοιαῦτα μείζω μὲν, τὰ δ' ἐλάττω τὴν ὠφέλειαν παρεχόμενα τοῖς τῶν ἀνθρώπων σώμασι. καὶ τοίνυν ἤδη τοῦ πλήθους τὸν ὅρον καὶ τῆς κτήσεως αὐτῶν, ἐναργῶς οἶμαί σε τεθεᾶσθαι. ὥσπερ γὰρ τὸ πηχυαῖον ὑπόδημα πρὸς τέλος ἐστὶν ἄχρηστον, οὕτω καὶ τὸ ε. καὶ ι. ἔχειν ὑποδήματα, πλὴν δυοῖν. ἀλλά τε γὰρ ὄντα πάντως αὐτάρκης ἡ χρεία. οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐσθῆτα διπλῆν ἔχειν αὐτάρκες, οἰκέτας τε καὶ σκεύη. ἐν ἡμῖν ἔφη, οὐ μόνον ἐσθὴς ὑπάρχει περιττοτέρα τῆς διπλῆς, ἀλλὰ καὶ οἱ οἰκέται καὶ σκεύη καὶ πάνθ' ἁπλῶς τὰ κτήματα πολὺ πλείω τῶν διπλῶν ἐστιν. πρόσοδον γὰρ ἔχομεν ἀφ' ὧν κεκτήμεθα πολλαπλασίαν, ἢ ὡς εἰς ὑγείαν μόνην ἐξ αὐτῶν ὑπηρετεῖσθαι τῷ σώματι. τίνας οὖν ἔφην ὁρῶ τὸν ἀπολαυστικὸν ὀνομαζόμενον ἑλομένους βίον, οὐ διπλάσια μόνον ἢ τριπλάσια δαπανῶντας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πενταπλάσια, καὶ δεκαπλάσια, καὶ τριακονταπλάσια. τὸν δ' ὡσαύτως ἐμοὶ διαιτώμενον θεῶμαι. λυπούμενον δ' αὖ ὁμοίως ἐμοί, καίτοι τῆς οὐσίας, οὐχ ἑκάστου ἔτος αὐξανομένης· ἐπεὶ ἐξ αὐτῶν τῶν προσόδων ἀναλίσκεται μὲν τὸ ι. μέρος ἴσως, αἱ λοιπαὶ δὲ θ. μοῖραι τοῖς ὑπάρχουσι προστίθενται. βλέπω γάρ σε οὐδὲ πρὸς τὰ καλὰ τῶν ἔργων δαπανῆσαι τολμῶντα, μήτ' εἰς βιβλίων ὠνὴν καὶ κατασκευὴν καὶ τῶν γραφόντων ἄσκησιν, ἤτοι γε εἰς τάχος διὰ σημείων, ἢ εἰς καλῶν ἀκρίβειαν. ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἀναγινωσκόντων ὀρθῶς. οὐ μὴν οὐδὲ κοινωνοῦντά σε θεῶμαι. καθάπερ ἐμὲ σὺ βλέπεις ἑκάστοτε τοῖς μὲν ἱματίοις οἰκετῶν. τοῖς δ' εἰς τροφάς, ἢ νοσηλείαν. τινῶν δ' ἐθεασάμην καὶ τὰ χρέα διαλυσάμενος. ἐγὼ μὲν οὖν καταλείπω πᾶσαν, ἣν ὁ πατὴρ κατέλιπέ μοι πρόσοδον, οὐδὲν ἐξ αὐτῆς περισσὸν ἀποτιθέμενος. οὐδὲ θησαυρίζων, οὐδὲ πολλαπλάσια τῶν ἀναλισκομένων ἀποτιθέμενος. ὅμως ἀνιώμενον φαίη πολλάκις ἐμέ, καθάπερ αὐτὸς ὁμολογεῖς οὐδέποτε λυπούμενον ὁρῶν. ἆρ' οὖν δύνασαι καθ' ἑαυτὸν τῆς λύπης σου τὴν αἰτίαν, ἢ παρ' ἐμοῦ καὶ τοὔνομα αὐτῆς ἀκοῦσαι ποθεῖς; ἤδη σοι καὶ τοῦτο βούλει γενέσθαι; μίαν ἴσθι πασῶν λυπῶν αἰτίαν, ἣν ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες, ἐνίοτε μὲν ἀπληστίαν. ἐνίοτε δὲ πλεονεξίαν. ἀπληστίαν μὲν ἀπὸ τοῦ τὰς ἐπιθυμίας ἀπληρώτους ἔχειν, ἀεί τι ποθοῦσι τῶν ἔμπροσθεν οἱ ἄπληστοι, ὥς τε κἂν διπλάσια ἔχωσι, τριπλάσιον προσκτήσασθαι σπεύδουσι, κἂν τριπλάσιον ἔχωσι, τετραπλασίου ἐφίενται. καὶ ὅτι γε ἐφορῶσι τοὺς πλείονα κεκτημένους αὐτῶν, οὐ τοὺς ἐλάττονα, καὶ τούτους ὑπερβαλέσθαι ζητοῦσι, καὶ τούτων πλέον ἔχειν ἐπιθυμοῦσι. σὺ γοῦν, οὕτως ἔφην, ἐὰν σκοπῇς ἅπαντας ἡμῶν τοὺς πολίτας, εὑρήσεις οὐ πολλοὺς πλουσιωτέρους σαυτοῦ, ὥστε τῶν ὑπολοίπων ἁπάντων ἔσῃ πλουσιώτερος, εὔδηλον δὲ ὡς καὶ τῶν δούλων αὐτῶν, καὶ προσέτι καὶ γυναικῶν τοσούτων. εἴπερ οὖν ἡμῖν οἱ πολῖται πρὸς τοὺς τετρακισμυρίους εἰσίν, ὁμοῦ ἐὰν προσθεὶς αὐτῶν τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς δούλους, εὑρήσεις σεαυτόν, δυοκαίδεκα μυριάδων ἀνθρώπων, οὐκ ἀρκούμενον εἶναι πλουσιώτερον, ἀλλὰ καὶ τούτους βουλόμενον ὑπερβαλέσθαι καὶ πάμπλουτον ἐν πλούτῳ γενέσθαι σε σπεύδοντα. καίτοι πολίτην ἀμείνω ἐν αὐταρκείᾳ πρῶτον ὑπάρχειν, ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ σοί, τὸ δ' ἐν πλούτῳ πρωτεύειν οὐκ ἀρετῆς, ἀλλὰ τύχης ἔργον, ἥ τις καὶ δούλους καὶ ἀπελευθέρους ἐργάζεται ἡμῶν τῶν ὀνομαζομένων εὐγενῶν πλουσιωτέρους. ἀλλὰ σύ γε κἂν σχῇς, ὡς εὔχῃ, πλεῖον τῶν πολιτῶν ἁπάντων, οὐκ ἀρκεσθήσῃ. περίσκεψαι δ' αὐτίκα μή τις ἐν ἄλλῃ πόλει πλουσιώτερος, εἶτ' ἂν ὑπηρετοῦσαν σοι σχῇς καὶ πρὸς τούτοις τὴν τύχην, ἐπὶ τἄλλα μεταβὰς ἔθνη καὶ τῶν ἐν ἐκείνοις πλουσίων ἐθελήσεις γενέσθαι πλουσιώτερος, ὥστ' οὐ πάντων πλουσιώτερος, ἀλλ' ἀεὶ πένης ἔσῃ διὰ τὰς ἀορίστους ἐπιθυμίας. εἰ δέ γε τῇ χρείᾳ τῶν κτημάτων ἐμμέτρεις σαυτοῦ τὸ σύμμετρον, ἐκ τῶν πλουσίων, αὖ ἤδη, σαυτὸν ἠριθμήκεις, ἢ πάντως γε τῶν εὐπόρων. ἐγὼ γοῦν ἐμαυτὸν ἐκ τούτων ἀριθμῶ, καίτοι γε ἐλάττω σου κεκτημένος. ἐὰν οὖν οὕτω πείσῃς σαυτόν, οὐκ ἔτι ἀνιάσει σε τῶν ἀπολλυμένων οὐδέν, ἔσῃ τε μακάριος, ὅσον ἐπὶ τῷ μὴ λυπεῖσθαι διὰ χρήματα. τὴν δ' αὖ τὴν ταύτην τὴν ἀπληστίαν ἂν ἐξέλῃς τοῦ τιμᾶσθαι βούλεσθαι, καὶ κατὰ τοῦτ' ἀλύπως ἔσῃ. εἰ δ' οὐ μόνον ἀρκεῖ τιμᾶσθαι πρὸς τῶν συνήθων, ἀλλὰ καὶ πάντας ἐθέλεις τοὺς κατὰ τὴν πόλιν ἐπαινεῖν σε, οἵ τε μὴ γινώσκουσί σε τὴν ἀρχήν, ἴσως οὖν βουλήσῃ πρότερον ὑπ' αὐτῶν γνωσθῆναι. δεύτερον δὲ τιμᾶσθαι. τοῦτο δὲ τὸ μὲν γνωσθῆναι πᾶσιν ἐθέλειν, πλείστου φιλοδοξίας ἔργον ἐστί. τὸ δὲ τιμᾶσθαι, ματαίας φιλοτιμίας. ἀναγκαῖον οὖν ἔσται σοι, καθάπερ ἐπὶ χρημάτων κτήσει, τῶν ἀγρυπνίας, οὕτως ἐὰν εἰς φιλοδοξίαν ἢ φιλοτιμίαν ἐκτείνῃς τὴν ἐπιθυμίαν ἀνιαθήσεσθαι μειζόνως ἐπὶ τοῖς μὴ γινώσκουσί τε καὶ τιμῶσι πολλοῖς οὖσιν, εἴπερ οὖν εὕρομεν καὶ ἀσκήσομεν ἔξω αὐτῶν διὰ παντὸς ἡμᾶς αὐτούς, καὶ ἄλυποι γενησόμεθα. πῶς οὖν ἀσκήσομεν; ἐὰν γνῶμεν πότερον ὀρθῶς εἴρηται πάθος εἶναι ψυχῆς μοχθηρότατον ἀπληστίαν. κρηπὶς γάρ τις αὕτη φιλοχρηματίας ἐστί, καὶ φιλοδοξίας, καὶ φιλοτιμίας, καὶ φιλαρχίας, καὶ φιλονεικίας. πρῶτον μὲν οὖν ἀεὶ πρόχειρον ἔχειν δεῖ τὸ περὶ τῆς αὐταρκείας δόγμα, συνημμένον δηλονότι τῷ περὶ τῆς ἀπληστίας. ὁ γὰρ μισήσας τὴν ἀπληστίαν, ἐφίλησε τὴν αὐτάρκειαν. εἴπερ οὖν ἐν τούτῳ μόνῳ κεῖται τὸ ἄλυπον εἶναι. τοῦτο δέ, ἐφ' ἡμῖν, ἤδη πᾶν ἐφ' ἡμῖν ἀλύπους γενέσθαι, πρόχειρον μὲν ἔχουσι τὸ περὶ τῆς αὐταρκείας, καὶ τὸ περὶ τῆς ἀπληστίας δόγμα. τὴν δ' ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἔργων ἄσκησιν ἑκάστης ἡμέρας ποιουμένοις ἐπὶ τοῖς δὲ τοῖς δόγμασι. ὅπερ ἐκ τῆς πρώτης παιδείας

ἐκ

ἑτέροις ὑπῆρξε, τοῦτο τοῖς ἀτυχήσασιν ἐκείνοις ὕστερον πόθου παρέξει, δι' ἧς εἶπον ὁδοῦ. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἐθελήσῃ
ἄλυπος εἶναι παρ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον; ἢ τίς οὐκ ἂν τοῦτον προέλοιτο τοῦ πλούτου κτήσεώς τε καὶ μακροῦ
μᾶλλον; ἐγὼ μὲν οὖν καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ διῆλθον ἐκείνῳ τε καὶ ἄλλοις ὕστερον πολλοῖς, καὶ πάντας
ἔπεισά γε παραυτίκα, τὴν δὲ ἐκ τῶν ὑστέρων ὠφέλειαν ὀλιγοστοὺς εἶδον ὕστερον ἔχοντας. τηλικαῦτα γὰρ
ἤδη τὰ πάθη τῆς ψυχῆς ηὐξήκασιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἀνίατα ὑπάρχειν. εἰ δέ τις ἔτι μετρίοις δου-
λεύει πάθεσι, γνῶναι τ' ἂν οὕτω δύναται τι τῶν προειρημένων, ἐπιστήσας ἑαυτῷ, καθάπερ ἔμπροσθεν εἶπον
ἐπόπτην τινὰ καὶ παιδαγωγὸν, ὅς τις ἑκάστοτε τὰ μὲν ἀναμιμνήσκων αὐτόν, τὰ δ' ἐπιπλήττων, τὰ δὲ προτρέ-
πων τε καὶ παρορμῶν ἔχεσθαι τῶν κρειττόνων, ἑαυτόν τε παράδειγμα παρέχων ὧν λέγει καὶ προτρέπει,
δυνήσεται κατασκευάσαι λόγῳ ἐλευθέραν τε καὶ καλὴν τὴν ψυχήν. αἰσχρὸν γὰρ τὴν μὲν κατὰ νόμους ἀν-
10 θρωπίνους ἐλευθερίαν ἀντὶ πολλῶν πεποιῆσθαι, τὴν δ' ὄντως κατὰ φύσει μὴ σπουδάζειν, ἀλλ' αἰσχραῖς καὶ ἀσελ-
γέσι καὶ τυραννικαῖς δεσποίναις δουλεύειν, φιλοχρηματίαις τε καὶ σμικρολογίαις, καὶ φιλαρχίαις, καὶ φιλο-
δοξίαις, καὶ φιλοτιμίαις, καίτοι τούτων ἁπασῶν οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι φάναι μητέρα πλεονεξίαν. τίς οὖν ἔχων
ταύτην ἐν τῇ ψυχῇ, δύναται καλὸς κἀγαθὸς γενέσθαι; τίς δ' οὐκ ἂν εἴη θανάτων ἄξιος μυρίων, εἰ μὴ μισήσειε
τὸ τοιοῦτον αἶσχος ἐστί; πολὺ δὲ μᾶλλον μισητέον ἐστὶ καὶ φευκτέον αὐτό, σωθῆναι βουλομένοις νέοις, ὡς ἐὰν
φθάσωσιν ἐκτραφέντες ἀπλήστως χρημάτων ἐπιθυμεῖν, δύνανται οὐκ ἔτ' αὐτοῖς μετὰ τεσσαρακοστὸν ἔτος ὠφελη-
θῆναι. τίθει δ' εἰ βούλει πεντηκοστόν, ἵνα μή τις ἡμᾶς, ἀπάνθρωπον φῇ, καθάπερ ἤκουσα τινὸς λέγοντος ἡττο-
νας μὲν ἀνθρώπους καὶ λιχνείας, καὶ ἀφροδισίων, καὶ δόξης, καὶ τιμῆς οὐκ ὀλίγων. τὸν δὲ πλούσιον εὐηττώμενον
διότι μηδενὸς ἐτύγχανεν, ὧν ἐφίετο. καὶ γὰρ δὴ ἐπειδὴ καὶ οὗτος πολλοῦ χρόνου μεθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑώρα φαι-
δρὸν ἐμὲ αὐτοῦ καὶ κο ἐλεῶ διδάσκειν, ὅπως ἂν αὐτός, μὴ ἀνιῷτο. φάντος δέ μου οἱ πάλιν ἐκ τῶν δεῖσθαι πρὸς
20 ἐπανόρθωσιν, ὧν ηὔξησε μέχρι δεῦρο παθῶν, ἀνακραγὼν εἶπεν. οὐδὲν ἀπανθρωπότερον σοῦ, ὥσπερ ἐμοῦ σπουδά-
ζειν δυνηθέντος μὲν ἂν εἰ ἐβουλήθην ἄλυπον αὐτὸν ἐργάσασθαι τάχιστα, φθονήσαντος δέ τινες εὐεργεσίαν, καί-
τοι μόνῳ τούτῳ τῶν μαθημάτων, οὐδεὶς τῶν πέλας δύναται φθονῆσαι. συμφέρει γὰρ ἡμῖν ἅπαντας ἀνθρώ-
πους οἷς συνδιατρίβομεν ἔξω τῶν ψυχικῶν παθῶν εἶναι, μήτε φιλοδοξίαν, μήτ' ἄλλό τι τοιοῦτο τὴν ψυ-
χὴν λελωβημένους. ὅσῳ γὰρ ἂν ὦσι βελτίους οὗτοι, τοσούτῳ καὶ ἡμῖν ὠφελιμώτεροι φίλοι γενήσονται. πά-
λιν οὖν ἐπὶ τὸν ἀληθῆ ἄνδρα γενέσθαι βουλόμενον, ἐπανελθὼν ἀποδείξομαι τὴν κοινὴν ὁδὸν εἰς ἅπαντα
τὰ κατὰ τὴν ψυχὴν ἡμῶν καλά. χρὴ γὰρ αὐτόν, τὸν ἐπιστάτην ἐπιστῆσαι τό γε κατ' ἀρχάς, ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πραττο-
μένων οἱ ἀναμνήσει τὸ παρορώμενον. ἔστι γὰρ ὅτε δυσδιόριστον ἐν ταῖς πράξεσι τὸ κατὰ σμικρολογίαν
πραττόμενον τοῦ κατ' οἰκονομίαν. ὥστ' ἀδύνατόν ἐστιν ἀφορίσαι, τοῦτο τῷ πρώτῳ ἀρχομένῳ τὸ τῆς φιλοχρημα-
τίας ἐκκόπτειν πάθος. ὥσπερ δ' ἐν τούτῳ ἡ ἀρετὴ γειτνιᾷ τῇ κακίᾳ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς φιλοτιμίας
30 ἐκκοπτομένους,* ἀναίσχυντον γὰρ κατὰ τὰς καλὰς πεφυκυίας ψυχάς, ἑτέρους μὲν ἐπιτιμωμένους τὰ τῶν
σωθῆναι δυναμένων νέων ἁμαρτήματα, πρεσβύτας δὲ τὴν ἡλικίαν ἐν ὅλῳ δὲ τῷ βίῳ πεῖραν ἱκανὴν δεδωκό-
τας ἐλευθέρας γνώμης, οἷς ἐπιτιμῶσιν, οὐδ' ἀντιτείνειν, οὐκ ἀπεχθάνεσθαι προσήκει, ἀλλὰ χάριν εἰδέναι καὶ παρα-
καλεῖν ἀεὶ λέγειν τἀληθῆ καὶ γνόντας αὐτὸ πειρᾶσθαι, κἂν μὴ κατὰ μεγάλα μόρια, κατὰ σμικρὰ γοῦν
ἀποκόπτειν τι τοῦ μεγέθους τῶν παθῶν. εἰ καὶ χαλεπὸν ἐν ἀρχῇ τοῦτο, καὶ μετὰ πολλῆς ταλαιπωρίας φαίνοιτο
γιγνόμενον. εἰδότας οὐχ ὁμοίως χαλεπὸν ἔσεσθαι τοῦ χρόνου προϊόντος. ὅσον γὰρ ἂν αὔξηται ἡμῶν
τὸ λογιστικὸν ἐν ταῖς τοιαύταις ἀσκήσεσι, καθάπερ ἡττᾶται καὶ μειοῦται τὰ πάθη, τοσοῦτον
ῥᾷον ὕστερον ἡ παντελὴς ὑποταγή. ὅπου γὰρ ἔτι μεγίστων ὄντων ἐκράτησεν ὁ λογισμός,
ἀγύμναστος ὤν, εὔδηλον ὡς μᾶλλον κρατήσειεν, διπλῆς ὑπεροχῆς ἐν τῷ χρόνῳ προσ-
γενομένης αὐτῷ. καὶ γὰρ αὐτὸς ὑφ' ὧν ἐγυμνάσατο, πολὺ γενναιότερος ἔσται.
40 κἀκείνοις διατελέσει σμικροτέροις γιγνομένοις. ἤρκει δὲ καὶ θάτερον
αὐτῶν μόνον εἰς τὴν τοῦ μέλλοντος ἐλπίδα. διόπερ ἐν ἀρχῇ τῆς
ἀσκήσεως οὐ προσήκει ἀθυμεῖν ὀλίγην ἐπίδοσιν ἑαυτῷ γιγνο-
μένην αἰσθανόμενον ἐν τῇ τῶν παθῶν ἰάσει. μεγάλα
γὰρ ἔσται τοῦ χρόνου προϊόντος, ἐὰν μόνον ὑπο-
μένῃ τις ἀκούειν, ἃ ἁμαρτάνει, τὴν ἀλη-
θινὴν φιλίαν ἑαυτὸν φιλήσας, καὶ
βουληθεὶς γενέσθαι καλὸς κἀγα-
θὸς οὐ φαίνεσθαι μόνον. ἡ μὲν
δὴ τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς
50 γνῶσίς τε καὶ θερα-
πεία κατὰ τὴν εἰ-
ρημένην ὁδὸν.
περὶ δὲ τῶν
ἁμαρ-
τημάτων, ἐφεξῆς εἰρήσεται.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΔΙΑΓΝΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΨΥΧΗ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ.

μὲν δὴ τῶν παθῶν ἐν ἑκάστου ψυχῇ διάγνωσίς τε καὶ θεραπεία, κατὰ τὴν εἰρημένην ὁδὸν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι λέλεκται. περὶ δὲ τῶν ἐφεξῆς ἁμαρτημάτων ἂν εἴη ῥητέον. ἄρξομαι δὲ καὶ νῦν ἀρχὴν ἀρίστην, ἣν ἅπαντες ὁμολογοῦσιν, εἰ καὶ μὴ διὰ τῶν ἔργων ἐπιδείκνυνται. τί ποτε λέγουσιν ἁμάρτημα λόγῳ διελθών, ὅπως ἡμῖν ἀμφιβολία μηδὲ μία κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον ὑπολείποιτο, δεικνὺς ὥς γε εἰώθασι χρῆσθαι τῇ φωνῇ ταύτῃ πάντες οἱ Ἕλληνες. ἐνίοτε μὲν, ἐπὶ τῶν κατὰ κρίσιν οὐκ ὀρθῶς γιγνομένων. ὡς εἶναι τοῦ λογιστικοῦ μόνου τῆς ψυχῆς. ἐνίοτε δὲ κοινῶς καὶ τῆς ἀλόγου δυνάμεως ἅπτεσθαι

τὴν συγκατάθεσιν ἁμαρτήματος συνομολογεῖται πᾶσι. τί δὲ καὶ ἀσθενὴς οὐκ ἔτι. μεταξὺ γὰρ δοκεῖ τισὶν ἄμεινον εἶναι τίθεσθαι τὴν ἀσθενῆ συγκατάθεσιν ἀρετῆς τε καὶ κακίας. ἀσθενῆ δὲ λέγουσι συγκατάθεσιν ὅταν μηδέπω πεπεικότες ὦμεν ἡμᾶς αὐτοὺς οὕτως ἀληθῆ τὴν δέ τινα δόξαν ὑπάρχειν, ὥς τε πέντε δακτύλους ἔχειν, εἰ τύχοι, καθ' ἑκατέραν χεῖρα, καὶ τὰ δὶς δύο, τέτταρα εἶναι. ἴσως μὲν οὖν πρεσβύτου δι' ὅλου τοῦ βίου σχολάσαντος εὑρήσεις τῶν ἀληθῶν ἁμαρτημάτων. ἡ συγκατατίθεσθαι τινὶ τὴν ἀπόδειξιν ἐπιστημονικὴν ἐχόντων ἀσθενῶς. ἐπιστήμη γὰρ οὖν ἐστὶ τοῦ γεωμετρικοῦ τοιαύτη περὶ τὰ δεδειγμένα διὰ τῶν εὐκλείδου στοιχείων. ὁποῖα τῶν μονάδων ἐστὶ τοῦ τὰ δὶς δύο τέτταρα εἶναι. τὴν δ' αὐτὴν ἐπιστήμην ἔχει καὶ περὶ τῶν ἐφεξῆς τούτοις διδασκομένων σφαιρικῶν θεωρημάτων. ὥσπερ γε καὶ τῶν κατ' αὐτὰ ἀναλυομένων ἁπάντων τῶν κωνικῶν καὶ τῶν γνωμονικῶν. ἐὰν οὖν ἀμφιβάλληται βραχὺ καὶ μήτ' ἰδίαν ἑαυτοῖς ἔχειν συγκατάθεσιν, ἣν κατάληψιν ὀνομάζουσι τινές, ἁμάρτημα εἶναι τοῦτο συγχωρήσειεν ἄν τις ὡς γεωμετρικοῦ δηλονότι τἀνθρώπου. τοῦ μέντοι κατὰ τὸν βίον ἁμαρτάνοντος ἐν τοῖς περὶ ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν γνώσεώς τε καὶ κτήσεως καὶ φυγῆς, αἱ μοχθηραὶ δόξαι συνίστανται κατὰ ψευδεῖς, ἡ συγκατάθεσις ἢ προπετής, ἢ ἀσθενής. ἐνταῦθα οὖν ἤδη κίνδυνος ὡς σμικρὸν ἁμάρτημα καὶ μέγιστον ἐὰν ψευδῶς συγκατατιθώμεθα τῇ τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν δόξῃ. κατὰ μὲν τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς τε καὶ πυρρωνείους οὐ συγχωροῦντας ὧν ζητοῦμεν ἀπόδειξιν ἐπιστημονικὴν ἔχειν ἡμᾶς. ἅπασαι νῦν κατὰ θέσεις δι' ἀνάγκης μὲν εἰσὶ προπετεῖς. ἐνδέχεται δὲ αὐτὴν εἶναι καὶ ψευδῆ. καὶ τῶν ἀποφηναμένων φιλοσόφων περὶ ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν ἀλλήλαις μαχομένας δόξας, οὐκ ἐγχωρεῖ φησὶν, ἁπάσας ἀληθεῖς εἶναι. δύνασθαι γε μὴν ἴσως εἶναι ψευδεῖς ἁπάσας, ὡς μήτε ἡδονὴν τὸ ἀγαθὸν εἶναι, μήτε ἀοχλησίαν, μήτ' ἀρετὴν, ἢ τὴν κατ' αὐτὴν ἐνέργειαν, ἢ ὅλως ἕτερον οὖν ἄλλο τῶν εἰρημένων τοῖς φιλοσόφοις. πρῶτον οὖν ἐπισκέψασθαι δεῖ τὸν ἀναμάρτητον εἶναι βουλόμενον, εἰ ἔστι ἀπόδειξις ἀδήλου πράγματος, ὅταν εὑρεῖν ζητῆσαι, μὴ κατὰ τὸ πάρεργον αὐτῶν μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ συχνῷ μετὰ τῶν ἀληθεστάτων ἀνδρῶν, καὶ φύσιν συνετῶν καὶ γεγυμνασμένων ἐν θεωρίαις λογικαῖς ὁποῖα τίς ἐστι

ἡ ἀποδεικτικὴ μέθοδος. εἶθ' ὅταν πεισθείη τις αὐτὴν εὑρηκέναι μετὰ τὸν χρόνον πολλῷ πάλιν ἀσκηθῆναι, πρὶν ἐπὶ τὴν τῶν μεγίστων ἰέναι ζήτησιν, ἢ διὰ τὸ ἀγαθὸν, ὅπερ δὴ καὶ τέλος ὀνομάζουσι τοῦ βίου, κτησεὶ εὐδαίμονας ἡμᾶς, ἢ μακαρίους, ἢ ὅπως ἂν ἄλλως ὀνομάζειν ἐθέλῃ τις, ἐργάζεται. ἆρ' οὖν, ὦ πρὸς θεῶν, οἱ χωρὶς τοῦ πεῖσαι πρότερον ἑαυτοὺς τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ἴσασιν ἐπιχειροῦντες εὑρέσει μεγίστων πραγμάτων, οὐ φανερῶς εἰσὶ προπετεῖς; ἐμοὶ μὲν καὶ πάνυ δοκοῦσι. παραπλήσιον γάρ τι ποιοῦσι τοῖς πρὸ τοῦ πεῖσαι σφᾶς αὐτοὺς ἱκανῶς ἐπὶ τὴν ἀρετὴν γεγυμνάσθαι τελείωσιν, ἀποφαίνεσθαί τι περὶ λογιστικῶν, ἢ ἀριθμητικῶν θεωρημάτων, ὥσπερ οὖν τούτους ἀναγκαῖόν ἐστι σφάλλεσθαι πολλαχόθεν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅσοι πρὸ τοῦ γυμνάσασθαι κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδον ἐπιχειροῦσιν ἀποδεικνύειν, ἀδύνατον αὐτοῖς μὴ σφαλῆναι. ὅτι μὲν γὰρ ἔνιοι τῶν ψευδολογούντων πείθουσι τινὰς, εὔδηλον ἐκ τοῦ πλήθους τῶν αἱρέσεων. ὅτι δὲ οὐκ ἂν ἔπειθον ὡς ἀληθέσιν εἰ μή τις ἦν αὐτοῖς ὁμοιότης, οὐδὲ ταῦτα, δῆλον ὡς οὐ σμικράν γε χρὴ νομίζειν εἶναι τὴν ὁμοιότητα. ῥᾷστα γὰρ ἂν ἐφωράθη τις οὐ τῷ χρόνῳ βασανιζομένη πρὸς ἀνδρῶν ἀξιολόγων τε καὶ πολλῶν. ὅπερ οὖν Ἱπποκράτης ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν πραγμάτων εἶπε, τὸ αὐτὸ φαίνεται κατὰ φιλοσοφίαν ὑπάρχειν. Ἱπποκράτης δὲ εἶπεν τὰς ὁμοιότητας πλάνας καὶ ἀπορίας ἐργάζεσθαι καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἰατροῖς, ὡς οὐ μόνον τῶν ἐπιτυχόντων ἰατρῶν ἐν ταῖς ὁμοιότησι σφαλλομένων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρίστων. οὐκ ἀπεικός ἐστι καὶ τοῖς ἀγαθοῖς φιλοσόφοις ἐν τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν ἀπορίας τε καὶ πλάνας γίγνεσθαι. περὶ τὰς ὁμοιότητας τῶν διδύμων, οἱ συνήθεις μὲν ἐπιμελῶς διαγιγνώσκουσιν. οἱ δ' ἀήθεις, οὐ δύνανται. κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οὐδὲ τὰς ἐν τοῖς λόγοις ὁμοιότητας ὅσοι μὴ πάνυ τρίβωνες λόγων ὑπάρχουσι, μηδ' ἑκάστης ἡμέρας, ὥσπερ οἱ τῶν διδύμων ἀδελφῶν ὁμοδίαιτοί τε καὶ ἠθάδες ἱκανοὶ διαγιγνώσκειν εἰσίν. ἓν μὲν δὴ πρῶτον τοῦθ' ἁμάρτημά ἐστι μέγιστον τῶν προπετῶς ἀποφαινομένων τι περὶ τὸν κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον. ἀγαθὸν δὲ καὶ κακὸν ἐκ φιλαυτίας, ἢ δοξοσοφίας, ἢ ἀλαζονείας, ἢ φιλοτιμίας φυόμενον. ἐνίους μὲν γὰρ ἀναπεπεικότας ἑαυτοὺς ὡς ὀρθῶς δοξάζουσιν. ἐνίους δὲ τιμῆς ἕνεκεν, ἢ προσχηματισμοῦ τοὺς πέλας μὲν ἀναπείθοντας. αὐτοὺς δ' ὑπόπτως ἔχοντας περὶ ὧν λέγουσιν. ἁμαρτάνουσιν ἑκάτεροι δηλονότι γιγνώσκοντες μὲν οἱ δεύτεροι, καὶ εἴη ἂν αὐτῶν ἐμπαθὲς τὸ κακὸν, ἀγνοοῦντες δὲ οἱ πρότεροι, καὶ εἴη ἂν αὖ καὶ τούτων τὸ σφάλμα κατὰ τὸ καλούμενον ἰδίως ἁμάρτημα. καλῶς οὖν ποιήσουσιν οὗτοι τῶν Αἰσώπου πηρῶν ἀναμνησθέντες, ἐπιτρέψαντες τε τὴν κρίσιν ταῖς ἑαυτῶν δόξαις ἑτέροις, οὐ μὰ Δία τοιούτοις οἷοί περ αὐτοὶ τυγχάνουσιν ὄντες, οὐ μόνον ἀγύμναστοι μεθόδων ἀποδεικτικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων, ἐν οἷς ἡ ψυχὴ θήγεται, γεωμετρίας, ἀριθμητικῆς, λογικῆς, ἀρχιτεκτονίας, ἀστρονομίας. ἔνιοι δ' αὐτῶν οὐδὲ ῥήτορος οὐδὲ τὸ προχειρότατον δὴ τὸ τῆς γραμματικοῦ διδασκαλίας τυχόντες, ἀλλ' οὕτως ἀγύμναστοι περὶ λόγους ὄντες, ὡς μὴ παρακολουθεῖν τοῖς ἀκούουσιν ὑφ' ἡμῶν λεγομένους. ἅπερ ἐγὼ κατανοήσας ὅταν τι λόγον εἴπω, ἀξιῶ παρ' αὐτῶν ἀκοῦσαι τὰ ῥηθέντα. φαίνονται γὰρ ὄντως καθάπερ οἱ ὄνοι τῆς λύρας, οὕτω καὶ αὐτοὶ μηδ' ὅλως οἷς εἶπον ἠκολουθηκότες. ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτοὶ θράσους ἢ τόλμης εἰς τοσοῦτον ἥκουσιν, ὡς μήτε καταγελώμενοι πρὸς τῶν τὰ γράμματα μεμαθηκότων, ἐπὶ τῷ μὴ δύνασθαι διελθεῖν ἃ ἤκουσαν, αἰδεῖσθαι. νομίζειν δὲ τὴν ἀλήθειαν ἑαυτοὺς ἐγνῶσθαι τοὺς πεπαιδευμένους μάτην ἀπολωλεκέναι τὸν χρόνον. ἀλλ' οὐ τούτους ἐλπίζω ὠφελήσειν ἐς τόνδε τὸν λόγον ἥκον. οὐδὲ γὰρ εἰ βουληθεῖεν, οἵ γε πλείους αὐτῶν ὠφεληθῆναι δυνήσονται, μηδὲ τὴν ἡλικίαν ἐπιτήδειον αὐτὴν πρὸς παίδευσιν ἔχοντες. ὅστις δὲ φύσει συνετός ἐστι καὶ μέχρι τούτου γοῦν ἐγυμνάσατο κατὰ τὴν πρώτην παιδείαν, ὅσαπερ ἂν ἀκούσῃ μάλιστα μὲν ἀπὸ στόματος αὐτίκα δύνασθαι λέγειν. εἰ δὲ μὴ, γράψαι γε δύνασθαι, βοήθειαν ἕξει τόνδε τὸν λόγον, εἴ γε ὅλως ἀληθείας ὀρεχθῇ. τὸ γὰρ ἐπ' ἐκείνῳ σύμπαν ἐστὶ, καὶ χρὴ πεφυκέναι μὲν πρῶτον. εἶτα δεῖται παιδείας τεθράφθαι χρηστῶς. τὸ δὲ μήτε φῦντι πρὸς ἀλήθειαν ἐν ἐπιτηδεύμασι μοχθηροῖς τε καὶ ἀσελγέσι τραφέντι, παντάπασιν ἀδύνατόν ἐστιν ὀρεχθῆναί ποτ' ἀληθείας. ἢ δι' αὐτοῦ λαβόντι τὴν τοιαύτην ὁρμὴν, ἢ ὑπ' ἄλλου προτραπέντι. οὐκ οὖν οὐδ' ἐγὼ ποτ' ἐπηγγειλάμην ὠφελήσειν ποτὲ τοιοῦτον, ἀλλ' ὡς ἔφην. ὃς ἂν ἀληθείας ἐστὶ φίλος, ἐκείνῳ τὴν ὁδὸν ἐπιδεῖξαι καθ' ὅσον οἷός τ' εἰμὶ πειράσομαι. ζητήσας μὲν αὐτὴν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ. πεπεικὼς δ' ἐμαυτὸν, ἢν εὕρω νῦν εἶναι μόνην.

Πῶς ἄν τις δοκιμάσοι μέθοδον εἰ ἔστιν ἀληθής.

Ἀξιῶ γοῦν ἔφην ἐκμαθόντας, ὅσα περὶ τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου γέγραπται τοῖς πρὸ ἡμῶν, ἐπ' ἄλλων πραγμάτων πρότερον αὐτῆς λαβεῖν πεῖραν, εἰ ὄντως εὑρίσκει τι τῶν ζητουμένων. ἔστι δὲ τῶν τοιούτων πραγμάτων φύσιν ἱκανὴν μαρτυρῆσαι τοῖς εὑροῦσιν αὐτὰ, καθάπερ ἐπὶ τῷ δε τὴν δοθεῖσαν εὐθεῖαν, ἢ τὰ ἐπιταχθέντα μέρη διελεῖν. ἴσως δ' οὐ νοοῦσιν οἱ παντάπασιν ἀμαθεῖς, ὅτι ποτε λέγεται. ἐγὼ δὲ, καθάπερ ὅλοις αὐτοῖς ἐπιχειρήσω σαφέστερον εἰπεῖν. εὐθεῖαν μὲν δοθεῖσαν ὁ λόγος λέγει τὴν προτεθεῖσαν ἐφ' ἧς τινος ἀκριβῶς ὁμαλοῦ ἐπιπέδου. τὰ δ' ἐπιταχθέντα μέρη κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ προλαβόντος. εἴ τις εἰς πέντε διελεῖν ἴσα τὴν προτεθεῖσαν εὐθεῖαν, ἢ τοῖς ἑπτὰ κελεύουσιν, ἐνίοτε εἰς εἴκοσιν, ἢ εἰς ἑκατόν. ἐὰν γὰρ εὕρῃς μέθοδον μίαν, ᾗ παρ' ἑτέρας διδαχθεὶς χρώμενος, εἰς ὅσα περ ἂν ἐθέλῃς μέρη τὴν προτεθεῖσαν εὐθεῖαν διαιρήσεις, αὐτὸ μαρτυρήσει σοι τὸ πρᾶγμα. φαίνοιτο ἅπαντα τὰ μέρη τοῖς οὕτω διαιρεθεῖσιν ἀκριβῶς εἰς ἀφανῆ. καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα προβλήματα βεβαίως εὕρημεν δι' αὐτῶν τῶν ἐναργῶς φαινομένων. οἷον ὅταν περιγράψαι τῷ δοθέντι τετραγώνῳ κύκλον ἐπιταχθῶμεν. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τῷ δοθέντι κύκλῳ τετράγωνον περιγράψαι. ἢ ἐγγράψαι πάλιν τῶν τὸ δοθὲν πεντάγωνον, ἰσόπλευρόν τε καὶ ἰσογώνιον κύκλον περιγράψαι. ἐὰν γάρ τις ἕκαστον τῶν τοιούτων δι' ἧς ἔμαθε μεθόδου περιγράψῃ, παραχρῆμα δυνηθῇ, πρὸς αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐμαρτυρήθη, τὸ ζητούμενον εὑρηκώς, οὐ μὴν εἰ γέγονεν ἢ ἀγέννητος ὁ κόσμος ἐστὶ δύναται τὸ πρᾶγμα μαρτυρῆσαι αὐτὸ, καθάπερ οὐδὲ εἰ πεπερασμένοι

ἢ ἄπειροι

ἢ ἄπειρον τὸ πᾶν. ἢ πόσος ὁ τῶν κυμάτων ἀριθμός. οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων ζητημάτων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δοκοῦντος
εὑρίσκεσθαι πράγματος ἐπικρίνεται. καθάπερ ἐὰν ἐπιταχθεὶς τῷ κύκλῳ δωδεκάπλευρον ἰσόγωνόν τε καὶ
ὀρθογώνιον εὐθέως ἔσω ποιήσαις. ἢ γὰρ ἐγγραφόμενόν τε καὶ περιγραφόμενον ἐναργῶς ὁρᾶται, ὥσπερ
γε καὶ ὁ κύκλος ἐγγραφόμενός τε καὶ περιγραφόμενος τῷ τοιούτῳ πολυγώνῳ. ὅταν εὕρωμεν ἀποδεικτι-
κὴν μέθοδον ἐπιζητοῦμεν ἡμᾶς ἄγειν, μαρτυρεῖται πρὸς αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐναργῶς, καὶ βασάνους μικρὰς
ἐκ τούτου τῆς κατ' αὐτῆς ἀληθείας ἕξομεν, ὡς τολμήσασθαι ποτὲ χρήσασθαι καὶ ἐπὶ τῶν δυναμένων αὐτὸ μαρ-
τυρεῖν ἐναργῶς. οὐκοῦν ἀξιῶ τινὰ περὶ τῶν μεγίστων πραγμάτων εὐθέως ἀποκινδυνεύειν. εἰ δὲ δὴ μέγιστα ἐστὶ
τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν ἄγοντα, προγυμνάσασθαί γε πρότερον ἐν ὕλαις πραγμάτων. ἐλεγχούσαις μὲν τὸ
ψεῦδος οἰόμενον εὑρηκέναι τὰ ζητούμενα. μαρτυρούσαις δὲ τοῖς ἀληθῶς εὑρηκόσιν. ἡ τοιαύτη δὲ μέθοδος ἡ κατὰ
γεωμετρίαν ἐστὶν ἀριθμητικήν τε καὶ λογιστικὴν, ἀστρονομίαν τε καὶ ἀρχιτεκτονίαν. ἐν γὰρ ὀνόματι τῷ τῆς ἀρ-
χιτεκτονίας περιγράφω καταγραφὰς ὡρολογίων καὶ κλεψυδρῶν, ὑδροσκοπείων τε καὶ μηχανημάτων ἁπάν-
των, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ πνευματικὰ προσαγορευόμενα. μαρτυρεῖ γοῦν ἅπαντα ταῦτα τοῖς εὑρίσκουσιν αὐτὰ κα-
θάπερ καὶ τὴν ἀστρονομίαν, καὶ γὰρ ταῦτα πρὸς αὐτῶν τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἐπικρίνεται βασανίζε-
ταί τε καὶ μαρτυρεῖται. εἴ γε δὴ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἐστὶν ἔκλειψις ἡλίου καὶ σελήνης, ὅσα τε κατὰ
τοὺς ἀπλανεῖς καὶ πλανήτας ἀστέρας ὁρᾶται. ὅτι δὲ διάκεινται τὴν ψυχὴν ἅπαντες ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις,
ὅσοι προβεβηκότες ἤδη κατὰ τὴν ἡλικίαν, οὐκ ἔτι καιρὸν ἔχουσι χρόνῳ πολλῷ βασανίσαι τὴν ἀποδεικτικὴν
μέθοδον ἐπὶ πραγμάτων ἐναργῶς αὐτὴν μαρτυρῆσαι δυναμένων. ἤτοι γὰρ ὡς ἔφην διὰ φιλαυτίαν, ἢ διὰ
δοξοσοφίαν, ἢ φιλοτιμίαν, ἢ φιλοδοξίαν, ἢ ἀλαζονείαν, ἢ χρηματισμὸν, ἔνιοι μὲν ἑαυτοὺς, ἔνιοι δ' ἄλλους ἀναπεί-
θουσιν ἐπίστασθαί τι βέβαιον. οὐδὲν οὖν ἐστὶ θαυμαστὸν ἐν ταῖς ἰδίαις ἕκαστον διατριβαῖς τοὺς φοιτητὰς ἀναπεί-
θειν ἐνίους μὲν ὀκνώδεις φύσει, τινὰς δὲ, δριμεῖς μὲν, ἀλλ' ἀγυμνάστους ἐν τοῖς πρώτοις μαθήμασιν. συμφέρει γὰρ
οἶμαι διδασκάλοις ἀλαζόσι τοιούτους ἔχειν μαθητὰς, ὡς ὅ γε συνετὸς φύσει καὶ προγεγυμνασμένος ἐν τοῖς
μαθήμασιν εὐθέως αὐτῶν καταφρονεῖ. καθάπερ καὶ ἐγὼ πολλῶν διδασκάλων, ἔτι μειράκιον ὢν, κατεφρόνησα,
τολμώντων μὲν ἀποφαίνεσθαι τινὰ μαχόμενα τοῖς ἐπιστημονικῶς ἀποδεδειγμένοις ἐν γεωμετρίᾳ, μὴ γινωσκόν-
των δ' αὐτοῦ οὐδ' εἴδωλον ἀποδείξεως. ἐὰν οὖν ἐθέλοι ὁ μέλλων ἀλήθειαν ζητῆσαι, ἀλαζονείαν, φιλαυτίαν, φιλο-
τιμίαν, φιλοδοξίαν, δοξοσοφίαν, φιλοχρηματίαν, ὁ δ' ἀφίξεται πάντως ἐν αὐτῇ προγυμνασάμενος, οὐ μησὶν
ἀλλ' ἔτεσι πολλοῖς ὕστερον, ζητῆσαι τὰ πρὸς εὐδαιμονίαν τε καὶ κακοδαιμονίαν ἄγειν δυνάμενα δόγματα. τὸ
δ' ὑπό τινων παθῶν, ὧν εἶπον, οἰστρούμενον, πρὸς μὲν τὴν οὕτω μακρὰν ὁδὸν ὀκνῶ. ἐκείνους δὲ μισῶ ἐπίβουλόν τε
καὶ διάβολον κατασκευάζοντας. τούτοις γὰρ εἰώθασι προκαταλαμβάνειν τοὺς ἑαυτῶν μαθητὰς, ὡς μηδ' ὑπο-
μένειν ποτὲ τὸ παρασχεῖν τὰ ὦτα τοιούτοις λόγοις, ὁποίους ἐγὼ μέχρι δεῦρο προυχειρισάμην. ἑτοιμότατον δ' ἐστὶ
πείθεσθαι μειρακίοις ἅπασι διδάσκαλον τὸν ὁρῶντα σεμνῷ προσώπῳ φάσκειν ὁδὸν ἐπὶ σοφίαν ὑφηγμέ-
νοι παρὰ τοῖς κυνικοῖς ὀνομαζομένοις. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι σύντομον ἐπ' ἀρχῆς ὁδὸν εἶναι φασὶ τὸ σφέτερον ἐπι-
τήδευμα. τινὲς δὲ αὐτῶν ἐλέγχοντες οὐκ ἐπ' ἀρετὴν, ἀλλὰ δι' ἀρετῆς ἐπ' εὐδαιμονίαν, ὁδὸν εἶναι φάσκουσι τὴν
κυνικὴν φιλοσοφίαν. ἀλλ' ἕτεροί γε ἀληθέστερον ἀποφαινόμενοι αὐτὴν, σύντομον ἐπ' ἀλαζονείας ὁδὸν εἶναι
φασὶ δι' ἀμαθῆ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων τόλμαν. ὥσπερ οὖν οἱ κυνικοὶ πάντες, οὕς γε δὴ τεθέαμαι κατὰ τὸν ἐ-
μαυτοῦ βίον. οὕτω καὶ τῶν φιλοσόφων ἐπαγγελλομένων ἔνιοι φεύγειν ὁμολογοῦσι τὴν ἐν τῇ λογικῇ θεωρίᾳ γυ-
μνασίαν. εἶθ' ὅταν ἡμῶν ἀπαλλαγῶσιν οὐκ ἀξιοῦσι διαλέγεσθαι τοῖς ἐπιτυγχάνουσιν ἀνθρώποις, αἰπόλοις, καὶ
βουκόλοις, καὶ σκαπανεῦσι, καὶ θερισταῖς, ὅτι μὴ παρακολουθῶσιν, ὡς φασὶ, τοῖς λεγομένοις, ἀγύμναστοι
περὶ λόγους ὄντες, ὥσπερ αὐτοὶ γεγυμνασμένοι ποτὲ κατὰ τὰ πρῶτα μαθήματα, καὶ οὐκ αἴφνης ἐπὶ τέλους
βίου καὶ κακοδαιμονίας ἀκούσαντες τοὺς διδασκάλους λόγους τινὰς ἀποδεικτικοὺς, ὡς ἐκεῖνος ἐνόμιζε. πει-
σθέντες δὲ διὰ γυμνασίαν. ὥσπερ αὐτοῖς, ὡς ἔφην δι' ὁμοιότητος τῶν ψευδῶν λόγων πρὸς τοὺς ἀληθεῖς, αἰτίαι τῶν ψευ-
δῶν δογμάτων. τὰς δ' ὁμοιότητας οἱ μάλιστα τετριμμένοι καθ' ἑκάστην ὅλην πραγματείαν ἀκριβῶς διαγινώ-
σκουσιν. ἀναγκαῖον δ' ἐστὶ τὸν ἐξαίφνης προελθόντα κρίσει, λόγου ἀδυνατεῖν διαγνῶναί τε καὶ διακρῖναι τοὺς ψευ-
δεῖς ἀπὸ τῶν ἀληθῶν. ἐναργὲς δὲ τούτου τεκμήριον ἐστὶ, τὰ καλούμενα σοφίσματα λόγοι τινὲς ὄντες ψευδεῖς
εἰς ὁμοιότητα τῶν ἀληθῶν πεπανουργευμένοι. τὸ μὲν οὖν ψεῦδος αὐτῶν πρόδηλον φαίνεται διὰ τοῦ συμ-
περάσματος, οὐκ ὄντος ἀληθοῦς. ἐπειδὴ δ' οἱ ψευδεῖς λόγοι πάντως ἤτοι τῶν λημμάτων ἔχουσί τι ψεῦδος ἢ τὸ
συμπέρασμα κακῶς ἐπιφερόμενον. οὐ φαίνεται δὲ προχείρως ταῦτα κατὰ τὰ σοφίσματα, διὰ τοῦτο δύσο-
πτα τοῖς ἀγυμνάστοις περὶ λόγους. ὅπου τοίνυν ὁμολογοῦμεν τὸ ψεῦδος τὸν λόγον εἶναι, διὰ τὸ φαίνεσθαι πᾶ-
σιν ἐναργῶς τὸ συμπέρασμα αὐτοῦ ψεῦδος, ὅμως ἡ λύσις ἀπορεῖται τοῖς ἀγυμνάστοις, ἀσφαλὲς μὲν αὐτοῖς εἴη πάν-
τας ὑποπτεύειν λόγους, συγκατατίθεσθαι δὲ μηδενὶ πρότερον ἄχρι περ ἂν ἀκριβῶς ἑαυτοὺς πείσωσιν ἱκα-
νοὺς εἶναι γιγνώσκειν τὰς ὁμοιότητας τῶν ψευδῶν λόγων πρὸς τοὺς ἀληθεῖς. πείσωσι δὲ προβάλλειν ἐπιτρέπον-
τες τοῖς βουλομένοις τῇ πείρᾳ γνῶναι τὴν δι' αὐτῶν. ἆρ' οὖν ἄλλο τι συμβουλεύουσιν, ἢ γυμνάζειν ἀξιοῦσιν ἐν τῇ
τῶν σοφισμάτων λύσει τοὺς μαθητὰς, οὐδαμῶς οὐδὲν ἄλλο τῆς λύσεως οὔσης, ὡς ἔφην, ἐν τῷ φράσαι τὴν πρὸς
τὸν ἀληθῆ λόγον ὁμοιότητα, ψευδεῖς, ἀναγκαῖον ἐστὶν, προμεμαθηκέναι πρὸ τῆς τῶν ἀληθῶν λόγων φύσεως. ὁ
γὰρ ἐν ἐκείνοις γυμνασάμενος ὡς ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ ταχέως γιγνώσκειν αὐτῶν τὸ εἶδος, οὐ χαλεπῶς ἂν ἔφην διαγι-
νώσκει τοὺς ψευδεῖς. ἐγὼ γοῦν τοι ἔδειξα μειράκια πω γεγυμνασμένα ἐν μαθήμασι διδάξας γνωρίζειν ἀληθεῖς λόγους
ἀξιώσας τι προσβάλλειν αὐτοῖς σοφισμάτων τοῖς βουλομένοις τῶν παρόντων. αὐτὰ γὰρ ἐγνώρισε τὴν ἀτοπίαν
αὐτῶν, ἤτοι κατὰ τὸ σχῆμα γεγενημένην, οὐκ ὂν συλλογιστικὸν, ἢ κατὰ τῶν λημμάτων ψευδῆ ὄντων ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο φανῆναι
σαφῶς τοῖς δοξοσόφοις τούτοις πρεσβύταις, ὅσοι σοφίσματα λύειν ἀδυνατοῦσιν, ὅτι διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀληθῶν

λόγων τοῦτο πεπόνθασιν. εἶτ' ἐσχάτης καταγνώσεως ἄξιοι εἰσὶ διὰ προπετῆ συγκατάθεσιν ἐν κακοδαίμονι βίῳ γινόμενοι. ἡ γὰρ περὶ τέλους δόξα ψευδὴς ὁμολογεῖται πᾶσι πρὸς κακοδαιμονίαν ἄγειν. οὗτοι δὲ ἀγύμναστοί τινές εἰσι περὶ διαγνώσεως ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν λόγων, ἐνίοτε πιστευόμενοι τινὸς νοεῖν ἀλήθειαν δόξης, ἀγνοοῦσι μὲν ὅτι λόγον ἐνδεχόμενον εἰρήκασιν, ὡς φαινομένων ἐναργῶς ὧν δοξάζουσι. κελεύουσι δ' ἡμᾶς ἕπεσθαί τε καὶ πείθεσθαι χωρὶς ἀποδείξεως. πολλάκις δὲ μόνης ἐνδείξεως δεομένου τοῦ λόγου, δι' ἀποδείξεως ἐπιχειροῦσιν αὐτὸν πιστοῦσθαι. τινὲς δὲ γνοῦντες ὅτι διαφέρει τὸ ἐνδείξεως ἢ ὡς πρῶτόν τε καὶ ἐξ αὐτοῦ πιστόν, ὅμως ἐπιχειροῦσιν ἀποφαίνεσθαι περὶ πραγμάτων ἀκριβοῦς ἐπισκέψεως γινομένης. καὶ ταῦτα πεπόνθασι πολλοὶ τῶν ἤδη γεγηρακότων ἐν φιλοσοφίᾳ. τί οὖν, ὦ πρὸς θεῶν, ἢ τῶν τοιούτων ἀμάθειάν τε καὶ δοξοσοφίαν δοκεῖ σοι δύνασθαι θεραπευθῆναι ῥᾳδίως, ἢ ὅστις μὲν σκιρρώδης ἐτῶν ἤδη τριῶν ἢ τεττάρων ἄλυπον ἔχει τὸν σκίρρον; ἢ τὸ τῶν τοιούτων γερόντων ψυχὴν τὸν τῆς ἀμαθίας τε καὶ δοξοσοφίας σκίρρον ἐτῶν τετταράκοντα ἔχουσαν δύνασθαι λυθῆναι; θὲς εἰ βούλει καὶ δύνασθαι, καὶ σκέψαι πότερον ἡμερῶν, ἢ μηνῶν, ἢ ἐτῶν τοῦ τοιούτου σκίρρου θεραπείας δεῖται. μὴ τοίνυν θαύμαζε διότι πολλοὶ τῶν φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλομένων, οὐδ' ὅλως ἀξίους διαλέγεσθαι. ἀμείνους γὰρ αὐτῶν. οἶδα πάντας ἰδιώτας τε καὶ συνετοὺς φύσει καὶ πεπαιδευμένους τὴν παρ' Ἕλλησιν ἐξ ἀρχῆς εὐδοκιμοῦσαν παιδείαν. οὗτοι μὲν καὶ γνωρίζουσι ῥᾳδίως ὅσα τ' ἐναργῶς ἀκολουθεῖ. τῶν δ' ὡς ἐριζομένων ὄντων, ἢ προσποιουμένων μὲν μὴ γνωρίζειν, ὅσα τοῖς δόγμασιν αὐτῶν ἐναντιοῦται, πολλάκις ἐπειράθην. περὶ μὲν γοῦν τῶν ἑπομένων ἑκάστῳ τέλει μυριάκις ἤδη λόγων ἡμῶν γεγονότων πρὸς πολλοὺς τῶν φιλοσόφων οἱ μὲν ἄλλοι πάντες διὰ τὸ πεπαιδεῦσθαι τὴν πρώτην παιδείαν, ὀξεῖς εἰσι τὴν διάνοιαν. αὐτοί τε τοὺς ἀκολούθους βίους ὀλίγον ἡμῶν τε λόγων γνωρίζοντες ὡς εἴρηται γεγηρακότες ἐν δοξοσοφίᾳ μόνοι τἀναντία λέγοντες. εἶτα καταγελώμενοι πρὸς ἁπάντων τῶν παρόντων εἰς λοιδορίαν αὐτῶν ἐτρέποντο. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐξηγημένα πολλάκις ἡμῖν ἅμα πολλοῖς ἀνδράσι περὶ τῶν ἀκολούθων ἑκάστῳ τέλει βίων, ἐν ἑτέροις ὑπομνήμασιν ἔχεις. καὶ δῆλον ὅτι πολλὰ παραδείγματα τῶν ἁμαρτημάτων ὧν ἁμαρτάνουσιν ἐν αὐτοῖς γέγραπται. πάντα γὰρ ὅσα καθ' ὅλον τις τὸν βίον ἐναντίως ἀλλήλοις πράττουσιν, ὅσα τε καὶ λέγουσιν οἱ ἀπὸ τῶν διαφόρων αἱρέσεων ἀναγόμενοι, κατὰ κρίσιν ψευδὴς γίνεται, καὶ πρόδηλόν γ' ἐστίν, ὡς κακῶς τε γίνεσθαι πάντα, καὶ ἁμαρτημάτων ἐστὶ τὰ κατὰ πᾶσαν αἵρεσιν πλημμελήματα τῆς ἀληθοῦς εὑρηκυίας, οὐ μόνον τὸ τέλος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀκόλουθον αὐτῷ βίον. ἔνθα καὶ σαφῶς ὅτι διαφέρει πάθος ἁμαρτήματος ἔνεστί σοι μαθεῖν. ὁ μὲν γὰρ εὐεργετεῖν, εἰ οὕτως ἔτυχε, τοὺς ἀνθρώπους δόγμα θέμενος ὡς ἀληθὲς ἢ τέλειον εὐεργετῆσαι τινὰς ἐκλείπων τὴν βοήθειαν, ἢ δι' ὕπνον, ἢ ἀργίαν, ἢ φιληδονίαν, ἤ τι τοιοῦτον κατὰ πάθος ἐσφάλη. κεκρικὼς δέ τις ἑαυτῷ μόνῳ τὰς ἡδονὰς ἢ τὴν ἀοχλησίαν ἐκπορίζειν. ἀποσχόμενος δὲ διὰ τοῦτο πολίταις ἢ οἰκείοις ἀδικουμένοις βοηθῆσαι, διὰ μοχθηρὰν δόξαν, οὐ διὰ πάθος ἥμαρτε.

Ὅτι ἡ περὶ τέλος ἑκάστου βίου ὑπόληψις ψευδής.

Ἀρχὴ μὲν οὖν ἐστιν τῶν πολλῶν ἁμαρτημάτων, ἡ περὶ τέλους ἑκάστου βίου ὑπόληψις ψευδής, φύεται γάρ, ὥσπερ ἐκ ῥίζης τινός, ταύτης τὰ κατὰ μέρος ἁμαρτήματα. δύναται δέ τις ἐν τῇ περὶ τέλους δόξῃ μὴ σφαλείς, ἔν τινι τῶν κατὰ μέρος σφαλῆναι, μὴ συνεὶς τῆς ἀκολουθίας. ἐπὶ πλέον δέ σοι καθάπερ ἔφην ἄρτι τὰς ἀκολούθους πράξεις ἑκάστῳ τέλει δι' ἑτέρων ὑπομνημάτων ἤθροισα. νυνὶ δὲ τὰ κεφάλαια μόνα τῶν ἁμαρτημάτων εἴπω, ἃ καὶ βέλτιον εἶναι νομίζω πάλιν ἀναλαβεῖν ἕνεκα τοῦ σύνοψιν τινὰ τῶν προκειμένων εὐμνημόνευτον γενέσθαι. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ περὶ τέλους σκέψει τὸ κῦρος ἐστὶ τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας, εἰκότως ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτὴν πάντες ἧκον, οἱ τιμήσαντες ἑαυτοὺς προπετῶς ἀπεφήναντο. ἀπεφήναντο δὲ προπετῶς, ἤτοι πάντες, ἢ χωρὶς ἑνός, οὐ δι' αὐτὸ ἐστὶ φανερὸς αὐτοῦ τοῦ κρῖναι τὰς ἀποδείξεις, ἤτοι ὄντως εἰσὶν ἀποδείξεις, εἴτ' ἐκείνοις φαίνονται. ὃν ἐπιτηροῦντα καὶ παραφυλάττοντα τὰς ἰδίας ἁμαρτίας. αὐτὸ τοῦτο χρὴ πρῶτον ἐννοῆσαι, τὸ δίκαιον εἶναι πάντως, ἐπιμελῶς τε καὶ ἀκριβῶς ἀκούσαντα τῶν οἰομένων ἀποδεδειχέναι τὰ ζητούμενα, μετὰ ταῦτα κρίνειν αὐτὰ πειρᾶσθαι. πάλιν κἀνταῦθα παρ' αὐτῶν ἀκούσαντα, τίνα τίθενται κριτὴν τῆς ἐν λόγοις ἀληθείας. εἶτα καὶ πάλιν αὐτὰ ταῦτα πῶς εὗρεν χρὴ βουλευόμενον αὐτὸν ἐπισκεψάμενόν τε μή τι πάλιν ἕτερον ἀκούουσι κριτήριον ἄλλου κριτηρίου δεόμενον. εἶτ' ἐπ' ἐκείνου πάλιν ἄλλο, καὶ τὴν εἰς ἄπειρον ἔκπτωσιν ὑποπτεύσαντα μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας ἐν χρόνῳ πολλῷ σὺν τοῖς ἀληθεστάτοις αὐτοῖς φανεῖσιν ἀνδράσιν οὕτως ἐπισκέψασθαι τὸ πρῶτον ἁπάντων κριτήριον. ὃ δῆλον, καί τινα λαβὼν ἄκριτον χρὴ καταλαβόντα μεμνῆσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁμολογούμενον δ' ἦν αὐτό, καὶ χωρὶς κρίσεως ἱκανὸν ἐνδείκνυσθαι τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔστι τούτου πάσης ἀποδείξεως. οὕτως τὸ λοιπὸν ἐπ' αὐτὸ βλέποντα. πάντα ἀνάγειν τὰ κατὰ μέρος, ὥσπερ ἀνάλυσιν ἐκάλεσαν ἔνιοι τῶν φιλοσόφων, ὡς ἄνοδόν τινα τῶν μεταξὺ γινομένων ἐπὶ τὸ πρῶτον κριτήριον. ἅτ' ἔνδον τοῦ ἱκανῶς χαλεποῦ πράγματος, ὡς ἐγὼ πολλάκις ἔμαθες ἐπὶ τῶν δοξοσόφων ἀσχημονοῦντα, τε καὶ καταγελωμένων διὰ τὸ μηδὲ τὰ τυχόντα τῶν ζητουμένων δύνασθαι πρὸς τὸ πρῶτον ἀνάγειν κριτήριον, ἑαυτῷ χρὴ παρακολουθεῖν τὸν ἐπιστημονικὸν γενέσθαι βουλόμενον, ἐπὶ πολλῶν τῶν κατὰ μέρος ὡς ἔμπροσθεν ἔφην γυμναζόμενον, ἀμαρτυρῆσαι δύναται τοῖς εὑρίσκουσιν ἑαυτήν. τοιαῦτα δέ ἐστι τὰ κατὰ τὴν ἀριθμητικήν τε καὶ γραμμικὴν θεωρίαν, αἷς, οἷον ἐπιβάσεσιν, ἀστρονομία καὶ ἀρχιτεκτονία χρῆται. φέρε γάρ, ἵνα σαφηνείας ἕνεκεν, τῆς ἀρχιτεκτονίας τι λέξω παράδειγμα. πόλεως κτιζομένης προκείσθω τοῖς οἰκήσουσιν αὐτὴν ἐπίστασθαι βούλεσθαι μὴ στοχαστικῶς ἀλλ' ἀκριβῶς ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας ὁπόσον τε παρελήλυθεν ἤδη τοῦ χρόνου τοῦ κατ' αὐτὴν ὁπόσον τε ὑπόλοιπον ἐστὶν ἄχρι δύσεως ἡλίου, τοῦτο πρόβλημα κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν

λυτικὴν μέθοδον εὐθὺς τὸ πρῶτον ἀναχθῆναι χρὴ καὶ τέλειον, εἰ μέλλοι τις εὑρήσειν αὐτὰ καθ' ὃν ἐμάθομεν τρόπον ἐν τῇ γνωμονικῇ πραγματείᾳ. πάλιν δὲ ἐκείνων τὴν αὐτὴν ὁδὸν ὑπεναντίως ἰόντων συντεθῆναι, καθότι καὶ τοῦτ' ἐμάθομεν εὐθὺς τῆς αὐτῆς πραγματείας. εὑρεθείσης δ' οὕτω καθόλου τε καὶ κοινῆς ὁδοῦ, καὶ γνόντων ἡμῶν ἐπὶ δὲ γραμμῶν τοιῶνδε τὴν μέτρησιν τῶν μορίων τοῦ χρόνου τις ὅτι ἀναγκαῖον ἐστὶ ποιεῖσθαι, μεταβῆναι προσήκει εὐθὺς τὰ μέλλοντα σώματα δέξασθαι εἰς τὴν τῶν γραμμῶν καταγραφὴν καὶ τὸν γνώμονα. καὶ πρῶτον μὲν ζητῆσαι τίνα σχήματα σωμάτων ἐπιτήδεια πρὸς τὴν εὑρημένην καταγραφήν ἐστιν, εἶτα καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐξ ἀναλύσεώς τε καὶ συνθέσεως εὑρεῖν ὁποία ἂν αὕτη γίγνοιτο; κἀπειδὰν ἡ λογικὴ μέθοδος ἐναργῆ τὴν πίστιν ἡμῖν ἐνδείξεται τῆς τῶν προκειμένων εὑρέσεως, ἑξῆς εὐθὺς τὸ πράττειν ἔργῳ τὰ δι' αὐτῆς εὑρεθέντα, παραγινομένους ἐπισκέψασθαι πάλιν, ὅπως ἂν ἐπιφάνειαν ὁμαλὴν ἐργασώμεθα τοῦ μέλλοντος καταγράφεσθαι σώματος. εὑρόντας δὲ τοῦτο, ἐξ ἀναλύσεώς τε καὶ συνθέσεως. εἶτα κατασκευάσαντας τὶ τοιοῦτον σῶμα, διὰ τῶν ὀργάνων αὐτὸ δεῖ καταγράψαι ζητῆσαι. καὶ πάλιν ἐξ ἀναλύσεώς τε καὶ συνθέσεως εὑρεθέντος αὐτοῦ πειρᾶσαι κατασκευάσαι τοιαῦτα τὸ εἶδος, οἷάπερ ἡ μέθοδος ἐδίδαξεν. εἶτα ποιήσαντας ἐφεξῆς καταγραφὴν ἐπὶ πολλῶν σχημάτων, καὶ δοῦναι τοῖς ἀνθρώποις ἔργῳ πειραθῆναι γεγονὸς ἤδη τὸ προβληθέν. ὅταν γὰρ ἥ τε πρώτη γραμμὴ τὴν ἀκτῖνα δέχηται τοῦ ἡλίου, κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὴν τελευταίαν ἡ ὑστάτη. καὶ τοῦτ' εὐθὺς πάντων φαίνεται τῶν καταγεγραμμένων ὡρολογίων ἡλιακῶν, ἤδη μέν που ἔν τι γνώρισμα ἕξομεν ἐναργὲς τοῦ προβληθέντος. εὑρήσεις δὲ πάλιν δεύτερον ἄλλο, ὅταν ἀλλήλοις καταγραφέντα πάντα συμφωνῇ, καὶ τρίτον, ὅταν ὕδατος ὁμαλοῦ ῥύσις αὐτοῖς μαρτυρεῖ. καὶ γὰρ τοῦθ' ὁ λόγος εὑρίσκει καὶ τέλειον ἐσόμενον τῆς τῶν καταγεγραμμένων ὡρολογίων ἀληθείας. ὃ δὲ λέγω τοιοῦτόν ἐστιν, ἀγγεῖον πλήσας ἐξ ἧς ἂν ὕλης ἐθέλης γεγονός, ἔπειθ' ὕδατι καθαρῷ τὴν πρώτην ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου θεασάμενος. εἶθ' ὅταν σοι τὸ καταγεγραμμένον ὡρολόγιον ἀγγέλλῃ πρώτην ὥραν ἠνύσθαι, σημειωσάμενος ὅσον ἐκπληρώθη τοῦ ἀγγείου μέρους ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ἔτι ἐκκενώσας εὐθέως αὐτὸ πάλιν ἐπίθες εὐθὺς ταυτὸν ὕδωρ. ὅταν δὲ τὴν δευτέραν ὥραν ἀγγέλλῃ τὸ ἡλιακὸν ὡρολόγιον ἐπισκέψαι τὸ ἀγγεῖον. εἶθ' ὅταν εὕρῃς ἐν αὐτῷ τὸ ὕδωρ εὐθὺς τὸ αὐτὸ μέρος ἀφιγμένον κατὰ τὴν πρώτην ὥραν, ἐν σημειοῦνον ταχέως. ἐγχέας αὖθις κατ' αὐτοῦ τοῦ ὕδατος ἐπισκέπτου πάλιν εἰ μέχρι τῆς τρίτης ὥρας ἐνδείκνυσι τὸ ὡρολόγιον εὐθὺς τὴν αὐτὴν ὥραν ἀφικνεῖται τοῦ ἀγγείου τὸ ὕδωρ, ἐφ' ἣν κατὰ τὴν πρώτην ἢ κατὰ τὴν δευτέραν. ὅταν οὖν εὕρῃς οὕτω γεγονός, ἐκχέας αὖθις ἐπίθες μέχρι τῆς τετάρτης ὥρας. ἰδών τε πάλιν εὐθὺς τὸ αὐτὸ μέρος τοῦ ἀγγείου τὸ ὕδωρ ἀναβεβηκός, ἐκχέασαι αὐτὸ παραχρῆμα. πάλιν ἐπιθεὶς ὁμοίως ἐξέταζε κατὰ τὴν πέμπτην ὥραν. ὅταν καὶ ταύτης εὕρῃς εὐθὺς τὴν αὐτὴν χώραν ἀφιγμένον τὸ ὕδωρ, εἶτα κατὰ τὴν ἕκτην τε καὶ κατὰ τὰς ἐφεξῆς μέχρι τῆς δωδεκάτης. εἰ μὴ παντελῶς γνώσῃ, πεισθήσῃ καλῶς καταγεγράφθαι τὸ ὡρολόγιον. εἴ γε τὸ προκείμενον ἐπεδείξατο. προκείμενον ἦν εἰς δώδεκα μοίρας ἴσας νεμηθῆναι τὸν χρόνον τῆς ὅλης, ὅτι ἀλλὰ τοῦτον μὲν τὸν ἀριθμόν, ὡς χρησιμώτατον προείλοντο. καὶ γὰρ ἥμισυ ἔχει καὶ δίμοιρον καὶ τέταρτον, ἕκτον τε καὶ δωδέκατον, ἅπερ οὐδεὶς ἄλλος ἔχει μετ' αὐτὸν ἄχρι τοῦ εἰκοστοῦ τετάρτου. τοῦτον μὲν ὡς σμικρὸν παρῃτήσαντο, σύμμετρον δ' εἶναι κρίναντες τὸν δωδέκατον. εἰς τοσαῦτα μέρη τὸν χρόνον τῆς ὅλης διέτεμον. ὅτι δὲ χρήσιμόν ἐστι τῇ τοιαύτῃ τομῇ, τῇ πείρᾳ βασανίζοντες αὐτὴν ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ ῥωμαῖοι χρῶνται τὴν οὐσίαν ἅπασαν, ὅταν διατίθενται. διαιρούντων δ' εἰς δώδεκα μέρη καὶ τῶν ἐν τῷ βίῳ σταθμῶν τε καὶ μέτρων εἰς δώδεκα μοίρας τέμνονται τὰ πλεῖστα. σὺ δ' εἰ κελεύσεις καταγράψομαί σοι κατὰ τὴν μέθοδον ὡρολόγιον. εἴτ' εἰς δώδεκα τὴν ὅλην ἡμέραν διαιρεῖν ἐθελήσεις, εἴτ' εἰς ἄλλον τινὰ τὸν ἐφεξῆς ἀριθμόν. εὑρήσεις γὰρ ἐπ' ἐκείνου πάλιν ὃ προὔβαλε γεγονὼς ἔκ τε τοῦ συμφωνεῖν τῇ διὰ τῶν τετριμμένων ἀγγείων ἐκμετρήσει, καὶ τῷ πάντοτε ἀλλήλοις ὁμολογεῖν καταγεγραμμένα πρός τι τοῦ τὰς τελευταίας ἐν αὐτοῖς γραμμὰς ὁρίζειν τὰ πέρατα τῆς ἡμέρας. οὕτω δὲ καὶ κλεψύδρας καταγραφὴν ὁ λόγος εὗρεν ἀναλυτικῇ μεθόδῳ ζητήσας. ἧς πάλιν ἡ βάσανος ἐναργής ἐστι καὶ τοῖς ἰδιώταις. ἡ γὰρ ἀνωτάτω γραμμή, δωδεκάτην ὥραν σημαίνουσα, τὸ μέγιστον μὲν ὕψος ἔχει, καθ' ὃ μέρος ἡ κλεψύδρα τὴν μεγίστην ἡμέραν ἐκμετρεῖ, βραχύτατον δὲ καθ' ὃ τὴν ἐλαχίστην, ἐν τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν ἐστιν, ἣ τῆς ἰσημερινῆς μέτρον* σοι δηλώσει. τὸ δ' ἐφεξῆς τὴν τετάρτην ἐπεξιὼν τὸ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πάσας τὰς ἐνιαυτοῦ. τὸ δὲ μεταξὺ μέχρι τῶν ἰσημερινῶν τμημάτων εὐθὺς τοῦ χείλους τῆς κλεψύδρας δηλώσει τὰς εἰρημένας τέτταρας ἡμέρας. ἀφ' ὧν τμημάτων ὁρμηθήσομαι ἐφεξῆς τῷ σημαίνοντι τὴν μεγίστην εὑρήσειν δηλονότι ἄχρι τίνος μέρους τῆς ὑψηλῆς γραμμῆς τὸ ἐν τῇ κλεψύδρᾳ τὸ ὕδωρ ἀναβήσεται τῆς δωδεκάτης ὥρας συμπληρουμένης. τὰ δὲ μετ' ἐκεῖνα πάλιν τρίτα ἀπὸ τῆς δωδεκάτης τροπῆς εὑρήσεις μετροῦσαν τὴν μίαν ἐκείνην ἐν τῇ κλεψύδρᾳ γραμμήν, ἣν ὑψηλοτάτην ἔφην εἶναι. καὶ μέντοι καὶ τὰς ἄλλας γραμμὰς ὅσαι τῆς ὑψηλοτάτης εἰς τελειοτέρας ἄλλας ὥρας ἐκμετρούσας εὑρήσεις, τὴν τετάρτην μὲν ἀπὸ τῆς δωδεκάτης. ἐν ἅπασι τοῦ ἐνιαυτοῦ ταῖς ἡμέραις τὴν ἑνδεκάτην ὥραν σημαίνουσιν ἐν διαφερούσαις αὐτῆς ἡμέραις, ὡς εὐθὺς τῆς ὑψηλοτάτης προείρηται. τὴν δ' ἐφεξῆς πέμπτην ἢ ἕκτην ὥραν δηλοῦσαν ὡσαύτως κατὰ διαφέροντα μέρη. καὶ τὴν ἐφεξῆς γε πάλιν ἐνάτην ἢ ὀγδόην τε καὶ τὰς ἄλλας ἄχρι τῆς κατωτάτης γραμμῆς τὴν ὥραν πρώτην εὑρίσκειν εὐθὺς τῶν ἡλιακῶν ὡρολογίων, φαίνεταί σοι πεπληρωμένου τοῦ κατὰ τὴν κλεψύδραν ὕδατος. ὥσπερ γε ἡ τετάρτη καὶ αἱ λοιπαὶ μέχρι τῆς δωδεκάτης ἀλλήλαις μὲν ἴσαι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡντιναοῦν φαίνονται. ταῖς δὲ ἄλλαις ἄνισοι ταῖς προγεγενημέναις τε καὶ μελλούσαις. εἶτα τὴν τοιαύτην μέθοδον εὑρίσκων οὐκ ἐπεθύμησας, ὦ οὗτος, τί ποτ' ἐστί, οὐκ ᾔσθου τῆς ἐν σαυτῷ δοξοσοφίας. ἀμαθὴς ὅστις ὢν τούτων τῶν προβλημάτων, οὐκ ἂν εὕροι ἐνιαυτῷ, βέλτιον δὲ εἰπεῖν ὅλῳ τῷ βίῳ. οὐ δὲ γὰρ ἤρκει αὐτὰ βίος ἀνδρὸς ἑνός, ἀλλὰ κατὰ σμικρὸν προῆλθεν ἡ γραμμικὴ θεωρία. πρῶτον μὲν τῶν στοιχειωδῶν ἐν αὐτῇ θεωρημάτων ζητηθέντων αὐτῷ ἐπεὶ δὲ εὑρέθη ταῦτα προστεθέντων αὐτῶν αὖθις τῶν ἐφεξῆς

γινομένων ἀνδρῶν τὴν θαυμασιωτάτην θεωρίαν, ἣν ἀναλυτικὴν ἔφην ὀνομάζεσθαι, καὶ γυμνασάντων ἐν
αὐτῇ ἑαυτούς τε καὶ τοὺς βουληθέντας ἐπὶ πλεῖστον. ἐν αὐτῇ καίτοι μηδὲν ἔχουσι δεῖξαι χειρούργημα τοιοῦτον,
οἷα μέχρι δεῦρο διῆλθον, ἐπί τε τῶν ἡλιακῶν ὡρολογίων καὶ κλεψυδρῶν, ἀλλ' οὐκ ἦσαν οὔτε προπετεῖς. οὔτ'
ἀλαζόνες οἱ τὰ τοιαῦτα ζητήσαντες ὁμοίως τοῖς ἐπαγγελλομένοις σοφίαν, ἢ ζητεῖν, ἢ εὑρηκέναι, τιμήσαντες
δ' ἑαυτοὺς τὴν ἀληθεστάτην τιμὴν ὀρεχθεῖσαν, ἣν ἔχειν ἐν τῇ ψυχῇ δύναμιν, ἀρίστην ταύτην ἀσκῆσαί τε καὶ
εἰς τέλος ἀγαγεῖν. εὔδηλον ὅτι τὴν λογικὴν λέγω, ἧς γυμναζομένης τε καὶ τὴν οἰκείαν εὐεξίαν λαμβανούσης,
εὐφραίνονται μειζόνως οἱ ταῖς διὰ τοῦ σώματος ἡδοναῖς δουλεύοντες. οὐδὲ γὰρ διαφέρομεν ἄλλῃ τινὶ δυνά-
μει, ψαρῶν καὶ σκωλήκων, ὑῶν τε καὶ προβάτων, καὶ ὄνων. οὐδ' ἄλλη τις θεωρία μειζόνως εὐφραίνει ψυχὴν
ἀνδρὸς εὐφυοῦς, τῆς ἀναλυτικῆς, ὅταν γέ τις ἐν αὐτῇ προέλθῃ. κατ' ἀρχὰς μὲν γὰρ ἐπίπονός ἐστιν, ὥσπερ καὶ
10 αἱ ἄλλαι σχεδὸν ἅπασαι, καίτοι κἂν εἰ μηδεμίαν εὐφροσύνην εἶχεν, αὐτό γε τὸ μέλλειν αὐτῇ χρῆσθαι πρὸς τὰ
μέγιστα καλῶς εἶχεν ἀσκηθῆναι κατ' αὐτήν, ἐξαίρετον ἔχουσαν ὡς ἔφην τὸ μαρτυρῆσαι πρὸς αὐτῶν τῶν εἰρη-
μένων εὑρεθέντων, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς κατὰ φιλοσοφίαν εὑρισκομένοις, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς προπετέσιν ἐν αὐ-
τῇ φλυαροῦσιν ἔξεστιν ἀναισχυντεῖν. οὐ γὰρ ὥσπερ ὁ κακῶς καταγράψας ὡρολόγιον ἢ κλεψύδραν, ὑπ' αὐτοῦ
τοῦ πράγματος ἐλέγχεται προφανῶς, οὕτω καὶ τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ θεωρήμασιν ἐναργής ἐστιν ὁ ἔλεγχος. ἀλλ'
ἔξεστι λέγειν ὥσπερ ἂν ἐθέλῃ τις, ὅταν γε ἅπαξ ἀναίσχυντος, ἄνευ μεθόδου λογικῆς ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμά-
των διδάσκεσθαι λέγει. ἀλλ' εἰ μὲν ἐκείνοις μόνοις διελέχθη τὰ πράγματα λαβόντα φωνήν, εὐλόγως ἀλα-
ζονεύονται, σιωπώντων δ' αὐτῶν ἀεὶ καὶ μεθ' ἡμῶν, μήτ' ἐκείνων διαλεγομένων, εὔδηλον ὅτι μόνος ὁ ἐν ἡμῖν λόγος
εὑρήσει τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν, ἐπιδειξάσθω τοίνυν πρότερον εὑρίσκειν αὐτὰ δυνάμενος ἐν πράγμα-
σιν ἐναργῶς αὐτὸ μαρτυροῦσιν, εἰ πάντως τὴν μέθοδον ἡμῖν, ᾗ πᾶν ἀναλυτικῶς ὑποπίπτει πρόβλημα, καὶ δει-
20 ξάτω προκειμένας τὰς ὁμοιότητας τῶν ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν λόγων, οὐ δυνατὸν φωράσαι τὴν κακίαν. οὐκ
ἂν ἔτι πιστὸς ἐπὶ τῶν ἀδήλων εἴη. ταῦτα πάντα ἄνθρωποι καλῶς φασὶ λέγεσθαι πλὴν τῶν δοξοσόφων τε
καὶ προπετῶν, οἷς ἡ ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν ὁδὸς οὐ μακρά τίς ἐστιν, οὐδ' αὖ αὐτὴ ὁποίαν Ἡσίοδος ἐπὶ τὴν ἀρετὴν εἶναι
φησὶν ἀλλὰ σύντομος καὶ βραχεῖα, μᾶλλον δ' οὐδ' ὅλως ἐστίν, εἰ γὰρ αὐτὰ τὰ πράγματα διδάσκει τὴν ἑαυτῶν
φύσιν ἅπαντας ἀνθρώπους, οὐ χρὴ κατατρίβεσθαι γυμναζομένους ἐν ταῖς λογικαῖς μεθόδοις. ἆρ' οὖν ὦ δοξο-
σοφώτατοι κἂν τούτῳ γε συγχωρήσητε εἶναι προδήλως ἡμῖν τοῖς ἄλλοις. ὁπόσοι μήπω τὴν ὑμετέραν σοφίαν
ἐσμὲν σοφοὶ τὸ πάντας ἀνθρώπους ἐγνωκέναι δεῖν ἁπάντων πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν. εἴπερ ἡ φύσις αὐτῶν
ἱκανὴ διδάσκειν ἐστὶν ἑαυτήν, ἀναλύονται πάλιν ὅταν οὕτως ἐρωτηθῶσιν, καὶ φασὶν οὐ πάντας ὑπὸ τῶν πρα-
γμάτων διδάσκεσθαι. τίνες οὖν εἰσὶν οἱ διδασκόμενοι πάλιν ἐρωτώντων ἡμῶν, ἑαυτοὺς μόνους φασί, τί γὰρ
ἔχουσιν εἰπεῖν ἄλλο, φυλάττειν γε τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀλαζονείαν προῃρημένοι. ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς γε πιστεύομεν αὐτοῖς
30 ἀποφαινομένοις ὃ βούλονται. διὰ τί γάρ, ὦ πρὸς θεῶν, μόνοις αὐτοῖς τὰ πράγματα τὴν αὐτῶν φύσιν ἐπιδεί-
κνυνται; πότερον ὅτι μόνοι μηδὲν τῶν πρώτων μαθημάτων μεμαθήκασιν; ἀλλὰ ψεῦδος τοῦτο καὶ γὰρ ἄλλοι πολ-
λοὶ τούτων οὐδὲν ἔμαθον· ἀλλ' εἰ τὴν λογικὴν ψυχῆς δύναμιν ἤσκησαν ἐν μαθήμασιν ἔργον μαρτυρεῖ δυνα-
μένους αὐτήν, καὶ μὴν οὐδέ πω ἥψαντο τοιαύτης θεωρίας, ἴσως δὲ φήσουσι μόνοι τε γενέσθαι συνετοὶ καὶ
βλέπειν ἐπιληπτικῶς τὰ πράγματα, καθάπερ Λυγγεὺς τὰ κατὰ γῆς. τί ποτ' οὖν ἡ οὕτως αὐτῶν ὀξυδερκής ἐστιν
ἡ ψυχὴ καταγελαστότατοι πάντες εἰσὶν ἐν τοῖς τοιούτοις προβλήμασιν; ὧν ἡ εὕρεσις αὐτὴ μαρτυρεῖ τοῖς εὑρί-
σκουσιν ἀληθῶς αὐτά, τούτων γὰρ ἐν οὐδὲν οὐδέ ποτ' αὐτῶν εὑρεῖν ἠδυνήθη, ὅπου γε καὶ τῶν εὑρηκότων λεγόντων
καὶ διδασκόντων. οἱ μὲν ἄλλοι μανθάνουσιν. ἐκεῖνοι δὲ μόνοι δι' ἀγυμνασίαν καὶ βραδυτῆτα ψυχῆς μὴ μανθάνουσιν εἶτα
παρακολουθοῦσιν ἐμέ, καί τις ἐξ αὐτῶν κατὰ τύχην παρακολουθήσειεν. ἀλλ' εἰπεῖν γε τὸ εἰρημένον οὐ δύναται. τίς
οὖν μείζων τυφλότης εἰς τὴν τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων γνῶσιν ἐστὶ τῆς τοιαύτης τῶν τοιούτων; ὅταν ἄν-
40 θρωποι τῶν ἐπιτυγχανόντων ἑαυτοὺς ὁρῶντες ἀφυεστέρους, εἴς τε τὸ νοῆσαι καὶ μνημονεῦσαι καὶ τὰ δι' ἀρι-
θμητικήν τε καὶ γεωμετρίαν ἀρχιτεκτονίαν τε καὶ ἀστρονομίαν εὑρισκόμενα, τὰ φιλοσοφίας εὑρηκέναι νο-
μίζουσιν οὕτω ῥᾳδίως, ὡς ἀποφαίνεσθαι τολμᾶν αὐτὰ δεικνύναι τὰ πράγματα χωρὶς ἀποδείξεως, καὶ μεθό-
δου λογικῆς. ὅτι δὲ ἑκόντες ἑαυτοὺς κολακεύουσιν, οὐκ ἀλήθειαν ζητοῦσιν, ἔνεστι γνῶναι κἀκ τοῦ κατά τινος ἥκι-
στον αὐτῶν ἀνατείνεσθαι παρὰ τοῖς φοιτηταῖς, ἅπαντάς τε διαβάλλουσι τοὺς ἄλλους ὡς ἐσφαλμένους. ἐγὼ δὲ
συνάγων αὐτοὺς εἰς ταὐτὸν οὐχ ὑπομένω, ἀλλὰ τὴν αἰδῶ τινὶ καταπροΐεσθαι καὶ φάσκειν μὴ δύνασθαι
φθέγξασθαι, παρὰ τῶν ἀνθρώπων πλειόνων. καί τοι τινὲς αὐτῶν ἀκροατὰς ἔχουσιν ὁ μὲν κ. ὁ δέ, λ.
καί ποτε καὶ πλείονας, οὐκ αἰσχυνόμενοι λέγειν ἐπ' αὐτοῖς. ἀλλ' ὅταν ἐγὼ μὲν τρεῖς ἢ τέτταρας ἀξιώσω πα-
ρεῖναι τῷ συλλόγῳ, πλατωνικοὺς δ· τρεῖς ἢ τέτταρας ἐπικουρείους. ἴσους τε τὸν ἀριθμὸν ἄλλους στωϊκούς τε
καὶ περιπατητικούς, ἢ τρεῖς πρὸς τούτοις, ἤτοι τ' ἀκαδημαϊκοὺς ἢ σκεπτικούς, ὡς γίνεσθαι πάντας ἐκ φιλο-
50 σοφίας ἀνθρώπους, εἴκοσιν. ἄλλως τε πρὸς αὐτοὺς τοσούτων τῶν γεγυμνασμένων μὲν ἐν μαθήμασι τὴν λογικὴν
δύναμιν, ἀγνοούντων δὲ τοὺς κατὰ φιλοσοφίαν λόγους, οὐδεὶς αὐτῶν ὑπέμεινε τηνικαῦτα τὸ τοιοῦτον συνέ-
δριον. εἰ δέ γε πότ' ἀναγκασθέντες ὑπὸ τῶν ἐλευθέρων μὲν αἱρέσεως, γεγυμνασμένων δὲ ἐν λόγοις, ὑπομεῖναι
ἀπαντῆσαι τοιούτοις συνεδρίοις. φιλονεικούντων μὲν αὐτῶν ἐπὶ τούτοις. ἐλιττόντων δὲ τοὺς αὐτοὺς λόγους,
πολλάκις μὲν ἧκεν ἐν τούτοις καὶ γεωμετρικός, ἧκον δὲ καὶ τῶν ἰατρῶν ἔνιοι, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν φιλολόγων
ἀνδρῶν, καὶ πεπαιδευμένων ἐν τοῖς μαθήμασιν. αὐτὸ δὲ ἔχειν ἐργαζομένων δι' εὐπορίαν κτημάτων, οὔτε δου-
λευόντων αἱρέσει τινὶ τῶν κατὰ φιλοσοφίαν, ὥσπερ εἴωθα καὶ τότε κεκρικέναι τοὺς λόγους ἠξίωσα, καὶ τίς ἐξ
αὐτῶν ἔφην κάλλιστα κριθῆναι τὴν ἀμφισβήτησιν. ἢ πορευθέντες εἰς ὃ λέγουσιν οὗτοι περιέχειν τὸν κόσμον κε-
νόν. εἴτ' ὁ μὲν ἐν αὐτῷ σαφῶς, εἴτ' ἐν μιᾷ χώρᾳ πέφυκε μὲν εἶναί τε καὶ φέρεσθαι πρὸς ἄλλον τινὰ τόπον, ὅπερ

αὐ ἑαυτὸ τεθῆ σῶμα. τοὺς μὲν ἄλλους πάντας ἤρεσε τὰ λεχθέντα, μόνοι δ' οὐκ ἐπαύοντο φιλονεικοῦντες
ἀλλήλοις καὶ ἡμῖν οἱ φιλόσοφοι μὴ δυνάμενοι διακρῖναι τοὺς ἐνδεχομένους λόγους ἀπὸ τῶν ἀναγκαίων. ἐν-
δέχεται μὲν γὰρ καὶ μένειν ἐν τῷ κενῷ καθ' ἕνα τόπον ἕκαστον τῶν σωμάτων. ἐνδέχεται μὲν καὶ μὴ μένειν. ἀ-
ναγκαίαν ἀπόδειξιν οὐδετέρας τινὸς αἱρέσεως ἐχούσης. καιρὸς οὖν ἥκειν δοκεῖ τι φθέγξασθαι κἀμέ, βρα-
χεῖαν μὲν ἐλπίδα τοῦ φράξαι τὴν δοξοσοφίαν ἔχοντες μὴ καταλείπειν ἀπείρατον, ἡγούμενον μὲν τι δ' εἶναι μὴ
δ' αὐτὸ τοῦτο βραχύ, καὶ τοίνυν ἐφ' ᾧ ὁμολογεῖται μὲν ἡ ἀπὸ τῶν ἐναργεστάτων ἀρχὴ πάσης ἀποδείξεως.
ἀλλ' εὐθὺς ἡ πρώτη μετάβασις ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ τὸ τῶν ἀδήλων οὐ συγχωρεῖται μὲν ὑπὸ τῶν ἀκαδημαϊκῶν
τε καὶ σκεπτικῶν. ἡμῖν δὲ τοῦτο μὲν ἀλλήλοις συνεχώρει. ὅτι μὲν ἄλλο εὑρισκόμεθα τὴν ἐκείνων ἀπορίαν
κρατείνοντες. ὄντων γὰρ ἐναργῶς τῶν μὲν πρὸς νόησιν, τῶν δὲ πρὸς αἴσθησιν, ἀλλήλοις ἐνίοτε μὲν δοκεῖ μάχεσθαι
10 ταῦτα, καὶ πρῶτα γε τοῦτο αὐτὸ γεγυμνασμένου δεῖται τοῦ δείξοντος οὐδέποτ' ἀλλήλοις αὐτὰ διαφέρε-
σθαι. δεύτερον ἐπὶ τὸ δὲ μέγιστον ἐστὶν ἀπὸ τῶν ἐναργῶς φαινομένων γνωρίζειν τὰ τοιαῦτα. τινὲς γὰρ ὑπὸ
προπετείας τοῖς μηδέπω φαινομένοις ἐναργῶς, ὡς τοιούτοις συγκατατιθέμενοι σφάλλονται. καὶ τί θαυμά-
ζειν ἔφην, εἰ πρὸς διάνοιαν ἐναργῆ τοῦτο συμβαίνει τοῖς προπετέσιν, ὁρῶντας αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς αἴσθησιν ἐνίους
πάχοι τὰς ἑκάστην. ἔτι γὰρ ἀπόπτου θεασάμενοι παραγινόμενόν τινα Δίωνα φασίν, εἰ οὕτως ἔτυχεν εἶναι,
τὸν ἀφικνούμενον ὡς βεβαίως εἰδότες. ὥστ' ἐνίοτε πλησίον ὀφθεὶς ὁ παραγινόμενος ἐφάνη Θέων οὐ Δίων ὑπάρ-
χων. εἰ μὲν οὖν ἀπαράλλακτος ἡ φαντασία τῶν πόρρωθεν ὁρωμένων ἐστὶ καὶ τῶν ἐγγύθεν, οὐ διαφωνοῦντες
ἀλλήλοις ἐπὶ τῶν πόρρωθεν ὁρωμένων οὔτ' ἐλέγξουσι οὔτ' ἐλεγχθήσονται ποτέ. εἰ δ' ἔστιν ἄλλη ἐνέργεια
τῶν πλησίον ὁρωμένων, ἄλλη δὲ, τῶν οὐ πλησίον. οἱ πειρωμένων τὴν ἐκ τοῦ πλησίον γιγνομένην, εἰκότως
σφάλλονται. τοῦτ' οὖν αὐτὸ πρῶτον ἀναμνήσθητι πρὶν ἐπὶ τὰ πρὸς διάνοιαν ἐναργῶς μετιέναι, καὶ σὺ ποτὲ
20 προπετῶς. ὁρῶν δέ τινα τὸν προσιόντα, φέρε μὲν ἵππον, ὡς ἀποθῆκε πλησίον ἐγνῶσθαι Θεόδωρος ὤν, ἢ
δι' ὅλου τοῦ βίου σαυτὸν ἀνέχεις ἀπὸ τῆς τοιαύτης συγκαταθέσεως, ἣν ὀνομάζουσί τε πρόπτωσιν καὶ προπέ-
τειαν. ἐγὼ μὲν σὺ λέγω μόνος, οὐδεὶς ἔχει με δεῖξαι τοιοῦτον ποτὲ ἐσφαλμένον οὐδέν. ἐκ μειρακίου γὰρ ἐπέχειν
ἐμαυτὸν εἴθισα προπετοῦς συγκαταθέσεως. ὥσπερ ἐν τοῖς πρὸς αἴσθησιν, οὕτω καὶ τοῖς πρὸς λόγον φαινομένοις
ἐφ' ἃ μεταβὰς ἤδη πάλιν ἀναμνησθῆναί σε κἀνταῦθα παρακαλῶ, μηδενὶ ψευδῶς συγκαταθέμενον ἑαυτόν,
ὥσπερ ἑκάστης ἡμέρας ὁρῶ παμπόλλους τῶν φίλων. ἐνίους μὲν ἐν τῶν εἰπόντων ὁτιοῦν πιστεύσαντας. εἰ δὲ
δύο καὶ τρία καὶ τέσσαρα εἴποιεν ταὐτὸν οὐκ ἐπιτυχόντας, ἀλλὰ πάντως συγκατατιθεμένους ἐν, προπετεῖς
δὲ καὶ οἱ τρισὶν ἢ τέσσαρσιν αὐτοῦ διορίσασθαι πότερον ἐνδέχεται πάντας αὐτοὺς, ἐκ μιᾶς αἰτίας κοινῆς ἀλη-
θεύειν, ἢ ψεύδεσθαι πάντας ἐκ μιᾶς αἰτίας κοινῆς. βέλτιον οὖν ἐνταῦθα βραδύνειν, ὥσπερ ἐγὼ ποιῶ, κἂν
ὅτι μάλιστά με καλῶσιν ἐπισκώπτοντα ἄπιστον, οἱ προπετεῖς συγκατατιθέμενοι. τῶν φίλων γοῦν εἰσί τινες οἱ πυ-
30 θόμενοι παρά τινος ἀφῖχθαι τὸν δέ τινα τῶν ἀποδημούντων ἤγγειλαν ἡμῖν ἥκοντα τὸν ἄνθρωπον. ἐλεγχθεῖ-
σι δὲ ψευδομένοις, ὡς ὅταν ἐπιτιμήσω, τοσοῦτον δέουσιν εἰς τὸ μέλλοντα παρασκευάζεσθαι ἑαυτοὺς ἀσφαλε-
στέρους, ὥστ' ἀγανακτοῦσι πρός με καὶ φασὶν, αὐτοὺς μὲν οὐκ εἶναι τῆς ψευδολογίας αἰτίους. πιστεῦσαι δ' εἰπόντι τὸ δεῖ-
να, τὸ δ' ἁμάρτημα μὲν ἐκείνου γεγονέναι, μὴ βουλόμενοι θεάσασθαι τὸ προστιθέμενον, εἰς ἑαυτοὺς ἁπάσαις
ταῖς προπετέσι συγκαταθέσεσιν. εἰ μὲν γὰρ, ὥσπερ ἐγὼ λέγειν εἴωθα, τὸν δέ μοι τινὰ περὶ τοῦ δε, τὸ δέ τι
διηγήσασθαι καὶ αὐτοὺς, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐποιοῦντο τοὺς λόγους, οὐκ ἂν ἐψεύδοντο. νῦν δ' ἐν τῷ πιστεύειν
τῷ λέγοντι σφάλλονται, οὐκ ἐκείνους μόνον ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτοὺς συναπέδειξαν αὐτὸ ψευδομένους. ἐνὸν γὰρ
αὐτοῖς οὐκ ἀποφαινομένοις εἰπεῖν ἀφῖχθαι, τὸν δέ τινα τῶν ἀποδημούντων φίλων, ἀλλ' ἀκηκοέναι παρὰ τοῦ
δεῖνος. ἐπεὶ δ' οὖν ἐπὶ τοσούτων πραγμάτων οὐ μικρὸν ὕστερον αὐτοὺς ἐλέγχει ψευδομένους, οὐ παύονται προπε-
τῶς συγκατατιθέμενοι. τί χρὴ νομίζειν ἐπὶ τῶν ἀδήλων αὐτοῖς προσάπτεσθαι, οὕτω δυσκολωτέρων, εὐκο-
40 λώτερον μὲν γὰρ ἐστὶν ἑνὸς ἀεὶ μνημονεύειν τοῦ περιμένειν ἐναργῶς ἐν ἀκριβεῖ. χαλεπώτατον δὲ, διότι τοῦτ' αὐ-
τὸ ποιεῖν οὐκ ἐθέλουσιν οἱ πολλοὶ, καὶ ζητοῦσί γέ μοι τὴν αἰτίαν τῆς προπετείας αὐτῶν, εἰ μὴ ἄρα πλεονε-
ξίας κατεφάνη πάντ' ἐργάζεσθαι τὰ τοιαῦτα. τὸ γὰρ τάχ' ὁτιοῦν ἢ δι' αἰσθήσεως ἢ διὰ νοήσεως εὑρίσκειν ἐπαινοῦ-
μενοι ὁρῶντες οἴονται βελτίους ἑαυτοὺς ἐπιδείξειν τῷ πέλας ἐν τῷ τάχει τῆς διαγνώσεως ταχύς, ἀλλ' ἀγνοίας
ἐπιλέκνωνται. ταῦτα μὲν οὖν ἔφην εἰρῆσθαι μοι κοινῇ πρὸς ἅπαντας ὅσοι προπετῶς ἀποφαίνονται. πά-
λιν ἐπὶ τούσδε τοὺς φιλοσόφους ἔλθωμεν ἀποφαινομένους προπετῶς περὶ τῶν ἐν τῷ κενῷ σωμάτων ἑστώτων ἢ κά-
τω φερομένων. ὁ μὲν γὰρ ἀρχιτέκτων οὗτος οὐκ ἂν ἀπεφήνατο πρὶν εἰς αὐτὸ τὸ κενὸν ἐξελθὼν τοῦ κόσμου τῇ
πείρᾳ βασανίσαι τὸ πρᾶγμα καὶ θεάσασθαι σαφῶς ἢ μένειν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ
σωμάτων, εἴτε καὶ μεθίστασθαι. τοιαύταις γὰρ ἀρχαῖς εἰς τὰς ἀποδείξεις οἶδα χρωμένους αὐτοὺς ἐναργέσι
τε καὶ ἀναντιλέκτοις ὑπὸ πάντων ὁμολογουμέναις. ὑμεῖς δὲ οἱ φιλοσοφοῦντες ὧν οὐδὲ μίαν ἐναργῶς γνῶ-
50 σιν ἔχετε, τοῦθ' ὡς ἐναργῶς γνωσθῆναι δυνάμενον. ἤκουσα πρῴην ἀμφισβητούντοιν δυοῖν φιλοσόφοιν. ἐδόκει γὰρ
αὐτῶν τῷ μὲν ἑτέρῳ τὸ ὕδωρ τῶν ξύλων βαρύτερον εἶναι. τῷ δ' ἑτέρῳ τὰ ξύλα τοῦ ὕδατος. ἑκάτερος τε λό-
γους ἔλεγε μακροὺς ἐμβλέπων ἄνω τε καὶ κάτω. κεφάλαιον δὴ τοῦ μὲν ἑτέρου τῶν φιλοσόφων τὴν πεπιλημέ-
νην οὐσίαν βαρυτέραν εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο τὰ ξύλα τοῦ ὕδατος. τοῦ δ' ἑτέρου ἔλαττον ἔχειν κενὸν τὰ ξύλα.
καὶ ταῦτα ἔλεγον διὰ μακρῶν ἐξηκόντων λόγων οὐκ ἀποδεικτικῶν ποιούμενοι τὰς πίστεις. ὥσπερ ἀδύνατον ἐν
αἰσθήσει διαγνῶναι τὸ πρᾶγμα, καθάπερ ὑμᾶς οἶδα ποιοῦντας. οἱ φιλόσοφοι λέγειν ἔτι βουλόμενοι αὐτὸν
ἠρώτησαν ὅστις ὁ τρόπος εἴη καθ' ὃν ἐναργῶς διαγινώσκεται πότερόν ἐστι βαρύτερον. οὐ γὰρ δὴ διὰ ζυγοῦ γε δυ-
νατὸν ἔφασαν γενέσθαι τοῦτο. καθάπερ οὐδὲ δι' ἀγγείου πληρουμένου. στῆσαι μὲν γὰρ οἷόν τέ ἐστι τὸ ξύλον, οὐ μὴν
πληρῶσαι, τό γε ἀγγεῖον ἐξ αὐτοῦ τὸ ὕδωρ αὖ πληροῦσθαι δύναται. τοιαῦτ' οὖν αὐτῶν λεγόντων ὥσπερ

εἰώθασι. γελάσας ὁ ἀρχιτέκτων ἔφη. τοιοῦτοι δὴ πάντες ὑμεῖς οἱ δοξόσοφοι πάντες ἐστέ, τὰ μὲν ἔξω τοῦ κόσμου γιγνώσκειν οἰόμενοι περὶ ὧν ἑκάστου μηδ' ἔστιν ἐνδεχόμενον. γνῶναι δ' ἐπιστημόνως οὐκ ἐγχωρεῖ. τὰ δὲ ταῦτα, καὶ τοῖς τυχοῦσιν ἐνίοτε γιγνωσκόμενα, παντάπασιν ἀγνοοῦντες. ὥσπερ καὶ τοῦτ' αὐτὸ τὸ νῦν προκείμενον, ὕδατός τε καὶ ξύλων σταθμὸν ἀντεξετάσαι. δεηθέντων οὖν ἁπάντων τῶν παρόντων εἰπεῖν τὸν ἀρχιτέκτονα πῶς ἐπιστημονικῶς καὶ βεβαίως ἀντεξετασθήσεται τὸ τοῦ ξύλου βάρος τῷ τοῦ ὕδατος. ὁ μὲν διῆλθεν ἐν τάχει τε καὶ σαφῶς ὡς ἅπαντας τοὺς παρόντας νοῆσαι, πλὴν μόνων τῶν φιλοσόφων. ἐκεῖνος δὲ καὶ δεύτερον ἠναγκάσθη καὶ τρίτον εἰπεῖν τὸν αὐτὸν λόγον, ὥς τε μόλις ἐνόησαν. ὁ μὲν ἀρχιτέκτων εἰκότως ἔφη λέγουσι πάμπολλα, πλὴν δοξοσοφίας οὐδὲν τούτοις ὑπάρχειν. οἱ δὲ ἀνόητοι μὲν ἐν τοῖς ἀγνώστοις ἅπασιν ἐλέγχονται. δοξόσοφοι δ' ἐν τοῖς γνωστοῖς. ἐγὼ δὲ διαδεξάμενος αὐτὸν τὸν λόγον· εὐλόγως ἔφην τοῦτο συμβαίνειν αὐτοῖς, ὅπως χρὴ μεταβαίνειν ἀπὸ τῶν ἐναργῶς γιγνωσκομένων ἐπὶ τὰ τῶν ἀδήλων, οὐδέποθ' ὑπομείναντας ἀσκηθῆναί τε καὶ μαθεῖν ἐπὶ πραγμάτων. μαρτυρῆσαι μὲν τοῖς εὑροῦσιν αὐτὰ δυναμένων, ἐλέγξαι δὲ τοὺς οὐχ εὑρόντας. ἵνα δ' ἔφη καὶ γελάσῃ τε καὶ γνῷ τε τὸν τῦφον αὐτῶν ὁ τηλίκος ἐστίν, διελθεῖν ὑμῖν ἕν τι καὶ δύο βούλομαι περὶ ὧν ἀποφαίνονται προπετῶς οἱ τὰς ὀφρῦς ἀνεσπακότες οὗτοι, καὶ πρῶτόν γε τοῦτο λέγω μάλιστ'. ἐπειδὴ τῶν περιπατητικῶν τις ἀφῖκται τῶν φιλοσόφων ἕνα τε τὸν κόσμον τοῦτον εἶναι πεπεισμένων, ἔξωθέν τε αὐτοῦ μηδὲν εἶναι κενόν, ὥσπερ οὐδ' ἔνδον, διαφέρει γε μὴν ἔφην τῷδε τῷ φιλοσόφῳ, διττὴν διαφορὰν ἑκάτερος τούτων. ἐδείκνυον δὲ τόν τε στωϊκὸν καὶ τὸν Ἐπικούρειον. ὁ δὲ στωϊκὸς οὐκ ἔνδον τι κενὸν εἶναι, ἔξωθεν τοῦ κόσμου ὑπάρχειν αὐτό. ταῦτα δ' ἄμφω συγχωρῶν ὁ Ἐπικούρειος ἐν ἄλλῳ τινὶ διαφέρεται πρὸς αὐτόν. οὐ γὰρ ὁμολογεῖ, κόσμον εἶναι τὸν δὲ καθάπερ ὁ στωϊκὸς οἴεται. κατά γε τοῦτο τοῖς περιπατητικοῖς ὁμόδοξος. ἀλλ' ὥσπερ γε καὶ τὸ κενὸν ἄπειρον τῷ μεγέθει φησὶν ὑπάρχειν, οὕτω καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ κόσμους ἀπείρους εἶναι τῷ πλήθει. ἐγὼ δ' ἤκουσα μὲν ἃ λέγουσιν οἱ τρεῖς συγκατορθοῦν βουλόμενοι τοῖς ἰδίοις ὀνείροις. ἀκριβῶς δ' οἶδα μηδένα λόγον ἀποδεικτικῶς ἔχοντας αὐτούς, ἀλλ' ἐνδεχομένως τε καὶ εἰκότως. ἐνίοτε δὲ μηδὲ τοιοῦτον. γνώσεσθ' ὅτι μὴ ψεύδομαι παρακαλέσαντες εἰπεῖν τινα ἀπόδειξιν ἕκαστον αὐτῶν εἰς ταὐτὸ τοῦτο προκείμενον. οὕτως οὖν ἔλεγον ἅπερ ἴσμεν ἐν τοῖς βιβλίοις αὐτῶν γεγραμμένα. πᾶσι δὲ τοῖς παροῦσι σαφῶς ἐφαίνετο μηδεὶς ἀναγκαστικὸν λόγον εἰπών, μὴ δ' ἀποδείξεως γραμμικῆς ἐχόμενον. ἀλλ' ἐξ ἐπιχειρημάτων συγκείμενον οἷς οἱ ῥήτορες χρῶνται. ἀλλὰ γὰρ περὶ πλουσίων, ὁ λόγος. ἐφ' ἡμᾶς οὖν αὐτοὺς ἔλθωμεν ὅσοι μὴ πλουτοῦμεν. ἐρωτήσωμέν τε πάλιν ἕνα τῶν σοφῶν, εἰ δίκαιον ἐστὶν ἑαυτοὺς ἀναγορεύειν ἐγνωκότας μόνην τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων καταγιγνωσκομένων ἰδιωτῶν τε καὶ φιλοσόφων τὸ γάρ τοι δεινότατον ἔφην, τουτέστιν ὅτι τῶν φιλοσόφων ἕκαστος ἔξωθεν τῆς οἰκείας ποίμνης ὑπ' οὐδενὸς ἐπαινεῖται. τίνα τοίνυν εἰκός ἐστιν ἄλλον δὴ τὸν τοὺς φιλοσόφους ἅπαντας ὑπομένοντας κρίνειν, πλὴν αὐτῶν τῶν φαινομένων, ὑπομένοντάς τε καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν λογικῶν τεχνῶν ἁπασῶν ἀριθμητικούς, λογιστικούς, γεωμέτρας, ἀστρονόμους, ἀρχιτέκτονας, νομικούς, ῥήτορας, γραμματικούς, μουσικούς, * ὁ ὑφ' ἑαυτοῦ κρινόμενός τε καὶ στεφανούμενος, ὑπὸ τῶν ἄλλων κριτῶν εἰ ὑπομένει δοκιμάζεσθαι, μηδὲ μιᾶς ψήφου μεταλαμβάνεται.

τοσαῦτα καὶ περὶ
ἁμαρτημάτων
πρὸς τὸ
παρὸν ἀρκείσθω.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΣ α.

Ὥσπερ τῶν ζώων ἕκαστον ἓν εἶναι λέγεται, τῷ φαίνεσθαι κατά τινα περιγραφὴν ἰδίαν, μηδαμῆ τοῖς ἄλλοις ξυνημμένον, οὕτω καὶ τῶν μορίων αὐτοῦ, τὸ μὲν, ὀφθαλμὸς, τὸ δὲ, ῥὶς, τὸ δὲ, γλῶττα· τὸ δ' ἐγκέφαλος, ἓν εἶναι λέγεται, τῷ φαίνεσθαι περιγραφὴν ἰδίαν ἔχον. εἰ δὲ μὴ συνῆπτο κατά τι τοῖς πέλας, ἀλλὰ πάντως κεχώριστο, τότ' ἂν οὐδὲ μόριον ἦν ὅλως, ἀλλ' ἁπλῶς ἕν. ὥσθ' ὅσα σώματα, μήτε πάντη περιγραφὴν ἰδίαν ἔχει, μήτε πάντη συνῆπται πρὸς ἕτερα, μόρια ταῦτα κέκληται. καὶ εἰ τοῦτο, πολλὰ τῶν ζώων ἔσται μόρια, τὰ μὲν, μείζω· τὰ δ' ἐλάττω, τὰ δὲ, καὶ παντάπασιν εἰς ἕτερον εἶδος ἄτμητα. χρεία δ' αὐτῶν ἁπάντων ἐστὶ τῇ ψυχῇ. τὸ γὰρ σῶμα, ταύτης ὄργανον, καὶ διὰ τοῦτο πολὺ διενήνοχεν ἀλλήλων τὰ μόρια τῶν ζώων, ὅτι καὶ αἱ ψυχαί. τὰ μὲν γάρ ἐστιν ἄλκιμα, τὰ δὲ δειλά, τὰ δ' ἄγρια, τὰ δ' ἥμερα, τὰ δ' οἷον πολιτικά τε καὶ δημιουργικά, τὰ δ' οἷον μονότροπα. πᾶσι δ' οὖν ἐπιτήδειον τὸ σῶμα, ταῖς ψυχαῖς ἤθεσί τε καὶ δυνάμεσιν. ἵππῳ μὲν ἰσχυραῖς ὁπλαῖς, καὶ χαίτῃ κεκοσμημένον. καὶ γὰρ ὠκὺ καὶ γαῦρον, καὶ οὐκ ἄθυμον τὸ ζῶον. λέοντι δὲ, θυμικὸν γὰρ καὶ ἄλκιμον, ὀδοῦσί τε καὶ ὄνυξιν ἰσχυρόν, οὕτω δὲ καὶ ταύρῳ, καὶ συΐ. τῷ μὲν γὰρ κέρατα, τῷ δ' οἱ χαυλιόδοντες, ὅπλα ξύμφυτα. ἐλάφῳ δὲ, καὶ λαγωῷ, δειλὰ γὰρ τὰ ζῶα, ταχὺ μὲν τὸ σῶμα, γυμνὸν δὲ πάντη καὶ ἄοπλον. ἔπρεπε γὰρ οἶμαι τάχος μὲν, τοῖς δειλοῖς, τὰ δ' ὅπλα τοῖς ἀλκίμοις. οὔτ' οὖν δειλὸν οὐδὲν ὥπλισεν ἡ φύσις, οὔτ' ἄλκιμον ἐγύμνωσεν. ἀνθρώπῳ δὲ, σοφὸν γὰρ τοῦτο τὸ ζῶον, καὶ μόνον τῶν ἐπὶ γῆς θεῖον, ἀντὶ πάντων ὁμοῦ τῶν ἀμυντηρίων ὅπλων, χεῖρας ἔδωκεν, ὄργανον εἰς ἁπάσας μὲν τὰς τέχνας ἀναγκαῖον. εἰρηνικὸν δ' οὐδὲν ἧττον, ἢ πολεμικόν. οὔκουν ἐδέησεν οὔτε κέρατος αὐτῷ ξυμφύτου, βέλτιον ὅπλον κέρατος ἐπ' ἄκραις ταῖς χερσὶν ἡνίκ' ἂν βούλοιτο, λαβεῖν δυναμένῳ, καὶ γὰρ καὶ ξίφος, καὶ δόρυ μείζονά τε ἅμα, καὶ τμητικώτερα κέρατος ὅπλα. ἀλλ' οὔτε ὁπλῆς. καὶ γὰρ ξύλον καὶ λίθος ἁπάσης ὁπλῆς θλᾶν βιαιότερος. καὶ κέρας μὲν καὶ ὁπλὴ πρὶν ἐλθεῖν ὁμόσε, δρᾶν οὐδὲν δύναται. τὰ δ' ἀνθρώπων ὅπλα, πόρρωθεν οὐδὲν ἧττον ἢ πλησίον ἐνεργεῖ. ἀκόντιον μὲν καὶ βέλος, κέρατος. λίθος δὲ καὶ ξύλον, ὁπλῆς. ἀλλ' ὠκύτερος ἀνθρώπου λέων. τί δὲ τοῦτο; ἄνθρωπος μὲν γὰρ ἵππον, ἐδαμάσατο σοφίᾳ, καὶ χερσίν, ὠκύτερον λέοντος ζῶον, ᾧ χρώμενος καὶ ἀποφεύγει καὶ διώκει λέοντα καὶ καθεζόμενος ἀφ' ὑψηλοῦ, βάλλει τὸν ταπεινόν, οὔκουν γυμνός, οὐδ' ἄοπλος, οὐδ' εὐάλωτος, οὐδ' ἀνυπόδετος ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔστι μὲν αὐτῷ θώραξ σιδηροῦς, ὁπότε βούλοιτο, πάντων δερμάτων δυσπαθέστερον ὄργανον. ἔστι δ' ὑποδημάτων παντοίων εἶδος, ἔστι δ' ὅπλων, ἔστι δὲ καὶ σκεπασμάτων. οὐ γὰρ θώραξ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἰκία, καὶ τεῖχος, καὶ πύργος, ἀνθρώπου σκεπάσματα. ξύμφυτον δ' εἴπερ ἦν αὐτῷ κέρας ἐπὶ ταῖν χεροῖν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἀμυντήριον ὅπλον, οὐδὲν ἂν εἶχεν ὅτι χρήσαιτο ταῖς χερσίν, οὔτε εἰς οἰκίας, ἢ τείχους κατασκευήν, οὔτε εἰς δόρατος ἢ θώρακος, ἢ ἄλλου τινὸς παραπλησίου. ταύταις ταῖς χερσὶν ἄνθρωπος καὶ ἱμάτιον ὑφαίνει, καὶ δίκτυον ἐπλέξατο, καὶ κύρτον, καὶ γρῖφον, καὶ νεφέλην, ὡς οὐ μόνον τῶν ἐν γῇ ζώων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν θαλάττῃ τε καὶ ἀέρι κρατεῖ. τοιοῦτον μὲν αὐτῷ πρὸς ἀλκὴν ὅπλον, ἡ χείρ. εἰρηνικὸν δ' ὅμως, καὶ πολεμικόν, ὁ ἄνθρωπος. χερσὶ καὶ νόμους ἐγράψατο, καὶ βωμούς, καὶ ἀγάλματα θεοῖς ἱδρύσατο, καὶ ναῦν κατεσκευάσατο, καὶ αὐλόν, καὶ λύραν, καὶ σμίλην, καὶ πυράγραν, καὶ τἄλλα πάντα τῶν τεχνῶν ὄργανα, καὶ ὑπομνήματα δ' αὐτῶν τῆς θεωρίας, ἐν γράμμασιν ὑπελίπετο, καί σοι διά τε γράμματα, καὶ χεῖρας, ἔτι καὶ νῦν ὑπάρχει ὁμιλεῖν πλάτωνί τε καὶ ἀριστοτέλει, καὶ ἱπποκράτει, καὶ τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς. οὕτω μὲν σοφώτατον τῶν ζώων, ὁ ἄνθρωπος. οὕτω δὲ καὶ χεῖρες, ὄργανα πρέποντα ζώῳ σοφῷ. οὐ γὰρ ὅτι χεῖρας ἔσχε, διὰ τοῦτο σοφώτατον, ὡς ἀναξαγόρας ἔλεγεν, ἀλλ' ὅτι σοφώτατον ἦν, διὰ τοῦτο χεῖρας ἔσχεν, ὡς ἀριστοτέλης φησὶν ὀρθότατα γιγνώσκων. οὐ γὰρ αἱ χεῖρες τὸν ἄνθρωπον ἐδίδαξαν τὰς τέχνας, ἀλλ' ὁ λόγος. αἱ χεῖρες δ' ὄργανον, ὡς λύρα μουσικοῦ, καὶ πυράγρα χαλκέως. ὥσπερ οὖν ἡ λύρα τὸν μουσικὸν οὐκ ἐδίδαξεν, οὐδ' ἡ πυράγρα τὸν χαλκέα, ἀλλ' ἔστι μὲν ἑκάτερος αὐτῶν τεχνίτης, διὰ τὸν ἐν αὐτῷ λόγον, ἐνεργεῖν δ' οὐ δύναται κατὰ τὴν τέχνην χωρὶς ὀργάνων, οὕτω καὶ ψυχὴ πᾶσα διὰ μὲν τῆς ἑαυτῆς οὐσίαν, ἔχει τινὰς δυνάμεις, δρᾶν δὲ ἃ πέφυκε δρᾶν, ἀμήχανον αὐτῇ χωρὶς ὀργάνων. ἔστι δ' ἐναργῶς ἰδεῖν, ὅτι μὴ τὰ μόρια τοῦ σώματος ἀναπείθει τὴν ψυχήν, ἢ δειλήν, ἢ ἄλκιμον, ἢ σοφὴν γίγνεσθαι, τὰ νεογενῆ ζῶα θεασάμενον, ἐνεργεῖν ἐπιχειροῦντα, πρὶν τελειωθῆναι τοῖς μορίοις. ἐγὼ γ' οὖν καὶ βοὸς μόσχον πολλάκις εἶδον κυρίττοντα, πρὶν φῦσαι τὰ κέρατα, καὶ πῶλον ἵππου λακτίζοντα μαλακαῖς ἔτι ταῖς ὁπλαῖς. καί τινα κομιδῆ σμικρὸν χοῖρον, ἀμύνεσθαι ταῖς γνάθοις ἐπιχειροῦντα, γυμναῖς τῶν μεγάλων ὀδόντων. καὶ σκύλακα νεογενῆ δάκνειν ὀργιζόμενον, ἁπαλοῖς ἔτι τοῖς ὀδοῦσιν. αἴσθησιν γὰρ πᾶν ζῶον ἀδίδακτον ἔχει τῶν τε τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς δυνάμεων, καὶ τῶν ἐν οἷς μορίοις ὑπερέχει. ἢ διὰ τί παρὸν ἐνδάκνειν τῷ σμικρῷ χοίρῳ τοῖς μικροῖς ὀδοῦσιν, ὁ δέ, τούτοις μὲν ἀργοὺς ἔχει πρὸς τὴν μάχην, οἷς δ' οὐκ ἔχει πω, χρῆσθαι ποθεῖ. πῶς οὖν ἐστι δυνατὸν φάναι, τὰ ζῶα πρὸς τῶν μορίων διδαχθῆναι τὰς χρήσεις αὐτῶν, ὅπου καὶ πρὶν ἐκεῖνα σχεῖν, φαίνεται γινώσκοντα; εἰ οὖν ἐθέλοις ᾠὰ τρία λαβών, τὸ μὲν, ἀετοῦ, τὸ δέ, νήττης, τὸ δ' ὄφεως, αὐτὰ θερμήνας συμμέτρως, ἐκλέψαι τὰ γενόμενά σοι ζῶα, τὰ μὲν τῶν πτερύγων ἀποπειρώμενα θεάσῃ, καὶ πρὶν δύνασθαι πέτεσθαι. τὸ δ' ἰλυσπώμενόν τε, καὶ πρὸς τὸ ἕρπειν ὁρμῶν, κἂν ἔτι μαλακὸν καὶ ἀδύνατον ᾖ. καὶ εἰ τελειώσας αὐτά, καθ' ἓν οἴκημα καὶ τὸν αὐτὸν οἶκον, ἔπειτ' εἰς τόπον ὕπαιθρον ἀγαγὼν μεθείης, ὁ μὲν ἀετὸς ἀναπτήσεται πρὸς τὸ μετέωρον, ἡ νῆττα δὲ εἰς λίμνην τινὰ καταπτήσεται. ὁ δ' ὄφις εἰς τὴν γῆν κα-

παιδεύεται. εἶθ' ὁ μὲν, οἶμαι, θηράσει μὴ μαθὼν, ὁ δὲ, νήξεται. ὁ δ' ὄφις φωλεύσει εἰς γῆν. φύσιες γὰρ
ζώων ἀδίδακτοι φησὶν ὁ ἱπποκράτης. ταύτῃ μοι δοκεῖ, τὰ μὲν ἄλλα τῶν ζώων φύσει μᾶλλον ἢ λόγῳ, τέχνην
τινὰ διαπλάττεσθαι. πλάττειν μὲν αἱ μέλιτται, θησαυροὺς δέ τινας καὶ λαβυρίνθους δημιουργεῖν οἱ μύρμηκες·
νήθειν δὲ καὶ ὑφαίνειν, οἱ ἀράχναι. τεκμαίρομαι δὲ, τῷ ἀδιδάκτῳ. ἄνθρωπος δὲ ὥσπερ τὸ σῶμα, γυμνὸς
ὅπλων, οὕτω καὶ τεχνῶν τὴν ψυχὴν ἔρημος. διὰ τοῦτο ἀντὶ μὲν τῆς τοῦ σώματος γυμνότητος, τὰς χεῖρας
ἔλαβεν. ἀντὶ δὲ τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν ἀτεχνίας, τὸν λόγον. οἷς χρώμενος ὁπλίζει μὲν καὶ φρουρεῖ τὸ σῶμα
παντοίως, κοσμεῖ δὲ τὴν ψυχὴν ἁπάσαις τέχναις. ὥσπερ γοῦν εἴ τι ξύμφυτον ὅπλον ἐκέκτητο, μόνον ἂν ἦν ἐκεῖ-
νο διαπαντὸς αὐτῷ, οὕτως εἴ τινα εἶχε τέχνην φύσει, τὰς ἄλλας οὐκ ἂν εἶχεν. ἐπεὶ δ' ἄμεινον ἦν ἅπασι μὲν
ὅπλοις, ἁπάσαις δὲ χρῆσθαι τέχναις, διὰ τοῦτο αὐτῷ ξύμφυτον οὐδὲν ἐδόθη. καλῶς μὲν οὖν καὶ ἀριστοτέλης,
10 οἷον ὀργανόν τι πρὸ ὀργάνων, ἔφασκεν εἶναι τὴν χεῖρα. καλῶς δ' ἄν τις καὶ ἡμῶν ἐκεῖνον μιμησάμενος. οἷον τέχνην
τινὰ πρὸ τεχνῶν φήσειεν εἶναι τὸν λόγον. ὡς γὰρ ἡ χεὶρ οὐδὲν οὖσα τῶν κατὰ μέρος ὀργάνων, ὅτι πάντα καλῶς
πέφυκε δέχεσθαι, πρὸ πάντων ἐστὶν ὄργανον, οὕτως ὁ λόγος, οὐδεμιᾶς μὲν τῶν κατὰ μέρος ὑπάρχων τεχνῶν,
ἁπάσας δ' εἰς ἑαυτὸν δέχεσθαι πεφυκὼς, τέχνη τις ἂν εἴη πρὸ τεχνῶν. ἄνθρωπος οὖν μόνος ἁπάντων ζώων,
τέχνην ἔχων πρὸ τεχνῶν ἐν ψυχῇ, κατὰ λόγον ἐν τῷ σώματι πρὸ ὀργάνων ὄργανον ἐκτήσατο. φέρε οὖν
τοῦτο πρῶτον αὐτοῦ βασανίσωμεν τὸ μόριον, οὐκ εἰ χρήσιμον ἁπλῶς, οὐδ' εἰ σοφῷ ζώῳ πρέπον ἐπισκοποῦ-
ντες, ἀλλ' εἰ παντοίως οὕτως ἔχει κατασκευῆς, ὡς οὐκ ἂν, εἴπερ ἑτέρως ἐγεγόνει, διέκειτ' ἂν ἄμεινον. ἓν μὲν δὴ καὶ
πρῶτον κεφάλαιον ἀρίστης κατασκευῆς ὀργάνου ἀντιληπτικοῦ, ἐν πάντων μὲν σχημάτων, πάντων δὲ μεγεθῶν,
ὅσα κινεῖν ἄνθρωπος πέφυκεν, ἑτοίμως ἀντιλαμβάνοιτο. πότερον οὖν ἦν αὐτῷ ἄμεινον. πρὸς ταῦτα σχισθῆναι
πολυειδῶς, ἢ παντάπασιν ἀσχίστῳ γενέσθαι; ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲ λόγου δεῖται πλείονος, ὡς ἄσχιστος μὲν μένουσα,
20 τηλικούτου μεγέθους ἔψαυσεν ἂν ἑκάστου τῶν ὁμιλούντων, ἡλίκη περ ἂν οὖσα ἐτύγχανεν, εἰς πολλὰ δὲ σχισθεῖσα,
καὶ τοὺς πολὺ μείζονας ἑαυτῆς ὄγκους ῥᾳδίως ἔμελλε περιλήψεσθαι, καὶ θηράσειν ἀκριβῶς τὰ σμικρότα-
τα. τοῖς μὲν γὰρ ἐπεκτείνεται τῇ διαστάσει τῶν δακτύλων αὐτὰ περιλαμβάνουσα, τὰ σμικρότατα δ' οὐχ
ὅλη πειρᾶται λαμβάνειν, διαδιδράσκει γὰρ οὕτως, ἀλλ' ἀρκεῖ πρὸς ταῦτα αὐτῇ δυοῖν δακτύλων χρῆσθαι τοῖς
ἄκροις. οὕτω μὲν δὴ πρός τε τὴν τῶν μειζόνων, καὶ τῶν ἐλαττόνων ἑαυτῆς ἀσφαλῆ λαβὴν ἡ χεὶρ ἄριστα διάκει-
ται. πρὸς δ' αὖ τὸ πολυειδῆ σχήματα περιλαμβάνειν δύνασθαι, κάλλιστον ἦν ἂν ἐσχίσθαι πολυειδῶς, ὡς νῦν
ἔσχισται. καὶ πρὸς τοῦτ' ἄριστα πάντων ἀντιληπτικῶν ὀργάνων φαίνεται παρεσκευασμένη. καὶ γὰρ περὶ
τὸ σφαιροειδὲς, σφαιροῦσθαι δύναται κατὰ κύκλον, αὐτὸ πανταχόθεν περιλαμβάνουσα, καὶ τοῖς εὐθέ-
σιν, ἢ κοίλοις, ἀσφαλῶς περιβαίνει. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ πᾶσι σχήμασιν, ἐκ τριῶν γὰρ ἅπαντα γραμμῶν συνίστα-
ται, κυρτῆς, κοίλης, εὐθείας. ἐπεὶ δὲ πολλὰ τῶν σωμάτων μείζονα τὸν ὄγκον ἔχει, ἢ κατὰ μίαν χεῖρα, σύμμα-
30 χον ἑκατέρᾳ τὴν ἑτέραν ἡ φύσις ἐποίησεν, ὡς τ' ἀμφοτέρας ἐξ ἐναντίων μερῶν περιλαμβανούσας αὐτὰ,
μηδὲν ἀπολείπεσθαι μιᾶς μεγίστης. ταύτῃ ἄρα καὶ πρὸς ἀλλήλας νενεύκασιν. ἀλλήλων γὰρ ἕνεκα γεγένηνται, καὶ
πάντῃ πεφύκασιν ἴσαι. καὶ γὰρ τοῦτ' ἔπρεπεν ὀργάνοις τοῖς ὁμοίως ἐνεργήσουσιν. ἐννοήσας οὖν τὸ μέγιστον ὧν ἄν-
θρωπος δύναται μεταχειρίζεσθαι σωμάτων ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶν, οἷον ξύλον, ἢ λίθον, αὖθίς μοι νόησον τὸ
σμικρότατον, οἷον κέγχρον, ἢ λεπτὴν ἀκριβῶς ἄκανθαν, ἢ τινὰ τρίχα. κἄπειθ' ὅσον ἐστὶν ὄγκων πλῆθος, ἐν τῷ
μεταξὺ τοῦ μεγίστου, καὶ τοῦ σμικροτάτου, τοῦτ' αὖθις ἅπαν ἐννοήσας, οὕτω καλῶς αὐτὸ μεταχειριζόμενον
ἄνθρωπον εὑρήσεις, ὡς εἰ καὶ ἓν ἕκαστον, ἐκείνου μόνου χάριν ἐγεγόνεισαν αἱ χεῖρες. τὰ μὲν γὰρ σμικρότατα
τοῖς δύο δακτύλοις ἄκροις λαμβάνει, λιχανῷ τε καὶ μεγάλῳ. τὰ δὲ τούτων βραχὺ μείζω, τοῖς αὐτοῖς μὲν,
ἀλλ' οὐκ ἄκροις. ὅσα δὲ καὶ τούτων ἔτι μείζω, περὶ ταῦτα τοῖς τρισὶν ἐνεργεῖ δακτύλοις, μεγάλῳ καὶ λιχανῷ
καὶ μέσῳ. καὶ εἴ τινα τούτων ἔτι μείζω, τοῖς τέτταρσιν. εἶθ' ἑξῆς, τοῖς πέντε. καὶ μετὰ τοῦτ' ἤδη πάσῃ τῇ χειρὶ
40 κἄπειτα τὴν ἑτέραν ἐν τοῖς μείζοσι προσάγει, ὧν οὐδὲν ἂν εἰ μὴ πολυειδῶς εἰς τοὺς δακτύλους ἔσχιστο, δυνατὸν ἦν
γενέσθαι. οὐ γὰρ δὴ τό γε σχισθῆναι μὲν ἱκανὸν αὐτὸ καθ' αὑτὸ, τί γὰρ εἰ μηδεὶς ἀντιτέτακτο τοῖς τέτταρσιν, ὥσπερ
νῦν, ἀλλ' ἑξῆς ἅπαντες ἐπὶ μιᾶς εὐθείας ἐπεφύκεισαν οἱ πέντε. ἆρ' οὐ πρόδηλον, ὡς ἄχρηστον αὐτῶν ἐγίγνετο τὸ
πλῆθος; δεῖται γοῦν τὸ λαμβανόμενον ἀσφαλῶς, ἢ πανταχόθεν κατὰ κύκλον, ἢ πάντως γ' ἐξ ἐναντίων δυοῖν
τόπων διαλαμβάνεσθαι. τοῦτ' οὖν ἀπώλετ' ἂν, εἴπερ ἐπὶ μιᾶς εὐθείας ἑξῆς ἅπαντες ἐπεφύκεσαν. σώζεται
δ' ἀκριβῶς νῦν ἑνὸς τοῖς ἄλλοις ἀντιταχθέντος. οὕτω γὰρ ἔχει θέσεώς τε, καὶ κινήσεως ὁ εἷς οὗτος, ὥστ' ἐπι-
στρεφόμενος βραχεῖαν παντελῶς ἐπιστροφὰς, μεθ' ἑκάστου τῶν τεττάρων ἀντιτεταγμένου ἐνεργεῖν. ἐπεὶ
τοίνυν ἄμεινον ἦν οὕτως ἐνεργεῖν τὰς χεῖρας, ὡς νῦν ἐνεργοῦσι, διὰ τοῦτο καὶ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἐν ἔργοις
τοιούτοις πρέπουσαν, ἡ φύσις ἐποίησεν. οὐ γὰρ ἁπλῶς ἐχρῆν, δύο δακτύλοις ἀντιτεταγμένοις ἐν ταῖς τῶν
μικρῶν ὄγκων θήραις τοῖς ἄκροις σφῶν αὐτῶν ἐνεργεῖν, ἀλλὰ καὶ τοιούτοις οὖσιν οἷοι νῦν εἰσὶν, οὕτω μὲν μα-
50 λακοῖς, οὕτω δὲ περιφερέσιν, οὕτω δ' ὄνυχας ἔχουσιν. οὔτε γὰρ εἰ μὴ σαρκῶδες ἦν αὐτῶν τὸ πέρας, ἀλλ' ὀστεῖνον,
ἦν ἄν ποτε δυνατὸν ἀντιλαβέσθαι τῶν μικρῶν σωμάτων, οἷον ἀκανθῶν ἢ τριχῶν, οὔτ' εἰ σαρκῶδες μὲν, ἀλλὰ μα-
λακωτέρας καὶ ὑγροτέρας σαρκός. δεῖ μὲν γὰρ ὡς ἔνι μάλιστα περιπτύσσεσθαι τῷ λαμβανομένῳ τὸ λαμβά-
νον, ἵν' ἀσφαλὴς ἡ ἀντίληψις γένοιτο. περιπτύσσεσθαι δὲ τῶν μὲν σκληρῶν καὶ ὀστεΐνων οὐδὲν δύναται, τὰ μα-
λακὰ δὲ συμμέτρως, καὶ διὰ τοῦτο μετρίως εἴκοντα. τὰ γὰρ ἀμέτρως μαλακὰ, καὶ οἷον ῥυτὰ, πλέον ἢ δεῖ τοῖς
σκληροῖς εἴκοντα, ῥᾳδίως αὐτῶν ἀπορρεῖ. ὅσα τοίνυν μεταξὺ τὴν φύσιν ἐστὶ τῶν ἀμέτρως μαλακῶν, καὶ σκληρῶν,
ὥσπερ καὶ αἱ τῶν δακτύλων κορυφαὶ, ταῦτ' ἂν εἴη μάλιστα λαβῆς ἀσφαλοῦς ὄργανα. ἀλλ' ὄντων καὶ αὐτῶν
τῶν λαμβανομένων πολυειδῶν ταῖς συστάσεσι, τὰ μὲν γὰρ μᾶλλον αὐτῶν, τὰ δ' ἧττον μαλακὰ καὶ σκληρὰ τε-
τύχηκεν ὄντα, πρὸς πάντ' ἐπιτήδειαν ἡ φύσις ἐποίησε τὴν κατασκευὴν αὐτῶν. διὰ τοῦτο οὖν, οὔτ' ἐξ ὄνυχες

ἁπλῶς

καλῶς ἡ κορυφὴ τῶν δακτύλων, οὔτ' ἐκ σαρκὸς μόνης, ἀλλ' ἐξ ἀμφοῖν, ἀρίστην θέσιν λαβόντων συνετέθη. τὸ μὲν γὰρ σαρκῶδες αὐτῶν, ἐν τοῖς πρὸς ἄλληλα νενευκόσι μέρεσιν, ὧν ταῖς κορυφαῖς θηράσειν ἔμελλεν, ὁ δ' ὄνυξ, ἔξωθεν ἕδρα τούτοις ὑποβέβληται. τὰ μὲν οὖν μαλακὰ σώματα, τοῖς σαρκώδεσι σφῶν αὐτῶν μορίοις μόνοις λαμβάνουσιν, ὅσα δὲ σκληρά, καὶ διατρέπει τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν ὠθεῖ καὶ βιάζεται, ταῦτ' οὐ δύνανται λαβεῖν χωρὶς τῶν ὀνύχων. ἕδρας γὰρ δεῖται τηνικαῦτα ἡ σὰρξ ἀναφερομένη. πάλιν δ' αὐτοῖς ὄνυξι μόνοις, οὐχ οἷόν τε λαβεῖν οὐδὲν τῶν τοιούτων. σκληροὶ γὰρ ὄντες, ἀπὸ τῶν σκληρῶν ἑτοίμως ὀλισθαίνουσι. ταῦτ' ἄρα, τῆς μὲν σαρκοειδοῦς ἐν ταῖς κορυφαῖς τῶν δακτύλων οὐσίας τὸ τῶν ὀνύχων ὀλισθηρὸν ἐπανορθουμένης, τῶν δ' ὀνύχων, τὸ τῆς σαρκὸς εὐανάτρεπτον στηριζόντων, ὄργανον ἀντιληπτικὸν ἁπάντων τῶν σμικρῶν ἅμα καὶ σκληρῶν σωμάτων, ὁ δάκτυλος ἐγένετο. μάθοις δ' ἂν ἐναργέστερον ὃ λέγω, ἐπιστήσας ταῖς ἀμετρίαις τῶν
10 ὀνύχων. ὅσοι μὲν γὰρ ὑπερβαλόντως μεγάλοι, καὶ διὰ τοῦτ' ἀλλήλοις συμπίπτουσιν, οὔτ' ἄκανθαν μικράν, οὔτε θρίχα λαβεῖν, οὔτ' ἄλλό τι δύνανται τοιοῦτον. ὅσοι δ' αὖ διὰ σμικρότητα πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν δακτύλων οὐκ ἐξικνοῦνται, τῆς ἕδρας ἀποστεροῦντες τὴν σαρκώδη φύσιν, ἀδύνατον ἀντιλαβέσθαι ποιοῦσιν. ὅσοι δ' ἐξισοῦνται ταῖς κορυφαῖς τῶν δακτύλων, οὗτοι μόνοι τὴν ὠφέλειαν ἧς ἕνεκα γεγόνασιν, ἄριστα παρέξονται.
» ταῦτ' ἄρα καὶ Ἱπποκράτης ἔλεγεν. ὄνυχας μήθ' ὑπερέχειν μήτ' ἐλλείπειν δακτύλων κορυφῆς. ὧν γὰρ ἕνεκα γεγό-
» νασιν, ὅτε μετρίως ἔχουσι μεγέθους, τηνικαῦτα μάλιστα παρέχονται. πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλα χρηστὰ παρ' αὐτῶν εἰς τὰς ἐνεργείας ἐστίν, οἷον κἂν εἰ ξύσαι τι δέοι, κἂν εἰ κνῆσαι, κἂν εἰ ἐκδεῖραι, κἂν εἰ διασπάσαι, σχεδὸν γοῦν ἐν ἅπαντί τε τῷ βίῳ καὶ κατὰ πάσας τέχνας, καὶ μάλισθ' ὧν ἀκριβεῖς αἱ χειρουργίαι, τῶν τοιούτων χρήζομεν, ἀλλ' ὡς ἀντιληπτικὸν ὄργανον ἡ χείρ, εἰς τὴν τῶν σμικρῶν ἅμα, καὶ σκληρῶν σωμάτων θήραν, ὀνύχων ἐδεήθη μάλιστα. τί δήποτ' οὖν, καίτοι ζηλωτὴς ὢν Ἱπποκράτους Πλάτων, εἴπερ τις ἄλλος, καὶ τὰ μέγιστα τῶν
20 δογμάτων παρ' ἐκείνου λαβών, οὕτως ἀργῶς ὑπὲρ ὀνύχων χρείας ἀπεφήνατο; τί δ' Ἀριστοτέλης δεινότατος ὢν τά τ' ἄλλα, καὶ τέχνην φύσεως ἐξηγήσασθαι, παρεῖδε τοσοῦτον περὶ χρείας ὀνύχων; ὁ μὲν γοῦν ὥσπερ τινὰς φαύλους δημιουργούς, τοὺς κατασκευάζοντας τὸν ἄνθρωπον θεούς, οἷον προμελετῶντας τὴν χρειώδη τῶν ὀνύχων ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις γένεσιν, διὰ τοῦτ' ἐπ' ἄκροις αὐτοὺς φησὶ φῦσαι τοῖς δακτύλοις. ὁ δ' Ἀριστοτέλης, σκέπης ἕνεκα γεγονέναι φησί, τίνος μέντοι σκέπης, οὐκέτ' εἶπε, κρύους ἄρα γε ἢ θάλπους, ἢ τῶν τιτρωσκόντων, ἢ τῶν θλώντων; οὔτε γὰρ τούτων οὐδενός, οὔτε παρὰ ταῦτα ἄλλου τινός, ἕνεκα σκέπης, ἐπινοῆσαι δυνατὸν ὄνυχας γεγονέναι. ἐμνημόνευσα δὲ Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος, οὐχ ὡς ἐλέγξαι τὰ κακῶς αὐτοῖς εἰρημένα προῃρημένος, ἀλλ' ἵν' ὅθεν ἐπὶ τήνδε τῶν λόγων ὡρμήθην τὴν διέξοδον, ἐνδείξωμαι. πολλῆς γὰρ οὔσης παρὰ τοῖς παλαιοῖς, ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις διαφωνίας, περὶ χρείας μορίων, οἱ μὲν οὐδ' ἕνεκά του νομίζουσι γεγονέναι τὰ σώματα ἡμῶν, οὐδ' ὅλως κατὰ τέχνην. οἱ δέ, καί τινος ἕνεκα, καὶ τεχνικῶς, καὶ τούτων αὐτῶν, ἄλλος ἄλλην
30 χρείαν ἑκάστου τῶν μορίων λέγει. πρῶτον μὲν οὖν ἐζήτησα κριτήριον τῆς τοσαύτης εὑρεῖν διαφωνίας. ἔπειτα δὲ καὶ μέθοδόν τινα μίαν ἐν τῷ καθόλου συστήσασθαι, δι' ἧς ἑκάστου τῶν μορίων αὐτοῦ τε καὶ τῶν συμβε-
» βηκότων αὐτῷ τὴν χρείαν, εὑρίσκειν δυνησόμεθα. λέγοντος οὖν Ἱπποκράτους κατὰ μὲν οὐλομελίην πάντα
» ξυμπαθέα, κατὰ δὲ μέρεα τοῦ μέρεος ἑκάστου πρὸς τὸ ἔργον ἔδοξέ μοι δίκαιον εἶναι βασανίσαι τὸν λόγον ἐν τοῖς μορίοις πρότερον, ὧν σαφῶς ἴσμεν τὰς ἐνεργείας. ἐντεῦθεν γὰρ κἀπὶ τὰ ἄλλα δύνασθαι μεταβαίνειν. ὡς οὖν ἐβασάνισα καὶ δὴ φράσω, πρότερόν γε τὴν Ἱπποκράτειον λέξιν ἐξηγησάμενος, ἀσαφεστέραν τοῖς πολλοῖς οὖσαν, ὅτι τε κατὰ τὸν παλαιὸν ἡρμήνευται τρόπον, καὶ ὅτι ταχέως ὡς ἐκείνῳ συνήθες. ἔστι δὲ τὸ λε-
» γόμενον πρὸς αὐτοῦ τοιοῦτον. τὰ μόρια τοῦ σώματος, πάντα ἀλλήλοις ἐστὶ συμπαθῆ. τουτέστιν εἰς ὑπηρεσίαν ἑνὸς ἔργου πάνθ' ὁμολογεῖ. τὰ μὲν δὴ μεγάλα, καὶ τοῦ παντὸς ζώου μόρια, καθάπερ χεῖρες καὶ πόδες, καὶ ὀφθαλμοί, καὶ γλῶττα τῶν ὅλων τοῦ ζώου χάριν ἐνεργειῶν ἐγένοντο, καὶ πρὸς ταύτας ἅπανθ' ὁμολογεῖ. τὰ δὲ σμι-
40 κρότερα καὶ αὐτῶν τούτων πάλιν τῶν εἰρημένων μόρια, πρὸς τοὔργον τοῦ παντὸς ὀργάνου τὴν ἀναφορὰν ἔχει, οἷον, ὀφθαλμὸς ὄργανον ὢν ὀπτικὸν ἐκ πολλῶν συγκείμενον μορίων, ἅπαντα πρὸς ἓν ἔργον τὴν ὄψιν ὁμολογοῦντα κέκτηται. τὰ μὲν γὰρ ἔχει δι' ὧν ὁρῶμεν, τὰ δ' ὧν οὐκ ἄνευ ὁρᾶν δυνατόν, τὰ δ' ἕνεκα τοῦ βέλτιον ὁρᾶν, τὰ δ' εἰς τὴν τούτων ἁπάντων σωτηρίαν. ἀλλὰ καὶ πᾶν ἄλλο μόριον ὡσαύτως. καὶ γὰρ γαστὴρ οὕτω, καὶ στόμα, καὶ γλῶττα, καὶ πόδες, καὶ χεῖρες, ὑπὲρ ὧν νῦν πρόκειται λέγειν, ὧν τὸ μὲν ἔργον, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. πρόδηλον γὰρ ὡς ἀντιλήψεως ἕνεκα γεγόνασιν. ὅτι δ' ἅπαντ' αὐτῶν τὰ μόρια τοιαῦτά τε καὶ τηλικαῦτά ἐστιν, ὡς εἰς ἓν ἔργον ὁμολογεῖν τὸ τοῦ παντὸς ὀργάνου, τοῦτ' οὐκέτι γινώσκουσιν ἅπαντες, ἀλλ' Ἱπποκράτης τε οὕτως ἐγίνωσκε, καὶ ἡμῖν νῦν αὐτὸ τοῦτο ἀποδεῖξαι πρόκειται. ἐξ αὐτοῦ γὰρ ἥ τε μέθοδος συνίσταται τῆς τῶν χρειῶν εὑρέσεως, καὶ τῶν παρὰ τ' ἀληθὲς ἄλλό τι δοξαζόντων ἐξελέγχεται τὰ σφάλματα. εἰ μὲν οὖν ὡς ὀφθαλμῶν καὶ χειρῶν καὶ ποδῶν ἅπασιν εὔδηλον τοὔργον, οὕτω καὶ θώρακος καὶ πνεύμονος, καὶ καρδίας, καὶ τῶν ἄλ-
50 λων ἁπάντων ἦν, οὐκ ἂν ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων λόγοις, πολλὰ διεφερόμεθα. νυνὶ δέ, τῶν γὰρ πλείστων ἄδηλον τοὔργον, ἄνευ δ' ἐκείνου καλῶς γνωσθέντος οὐκ ἐνδέχεται τῶν κατὰ μέρος ἐξευρεῖν τὴν χρείαν οὐδενός, εὔδηλον ὡς ὅσοι περὶ τὰς ἐνεργείας τῶν ὀργάνων ἐσφάλησαν, οὗτοι καὶ τῆς χρείας τῶν μορίων διήμαρτον. οὔκουν οὔτ' Ἀριστοτέλους, οὔτ' ἄλλου τινὸς τῶν ἔμπροσθεν, ἁπάσας τὰς ἐνεργείας τῶν ὀργάνων εἰπόντος ἐνεδέχετο περὶ χρείας μορίων ἡμᾶς ἀποδέξασθαι συγγράμματα, πρὸς τῷ καί τινας μέν, ὀρθῶς εἰρηκέναι τῶν πλείστων τὰς ἐνεργείας, ἀγυμνάστους δέ, ἐν τῇ μεθόδῳ τῆς τῶν χρειῶν εὑρέσεως γενομένους, ἐν πολλοῖς τῶν κατὰ μέρος ἐσφάλθαι, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὀνύχων ἐδείξαμεν ὀλίγον πρόσθεν. οἱ γοῦν ἄριστοι τῶν φιλοσόφων ἠγνοηκότες ἐφαίνοντο τὴν χρείαν αὐτῶν, οὐδὲ τῶν Ἱπποκράτους ὡς ἐλέγομεν συνιέντες γραμμάτων. ὁπότ' οὖν ἐπὶ χειρός, ἧς τὴν ἐνέργειαν ἴσμεν, ὅμως ἔτι δεόμεθα μεθόδου τινὸς εἰς τὴν τῶν χρειῶν εὕρεσιν. ἦπου γε τῶν

ἐγκεφάλου μορίων, ἢ καρδίας, ἢ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων σπλάγχνων, ἑτοίμως ἐξευρήσομεν ἑκάστου
τὴν ὠφέλειαν; ὁ μὲν, γὰρ τὴν καρδίαν. ὁ δὲ, τὰς μήνιγγας. ὁ δὲ, τὸν ἐγκέφαλον ἐν ἑαυτῷ φησὶν ἔχειν τὸ τῆς
ψυχῆς ἡγεμονοῦν. ὥστε καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων τὴν ὠφέλειαν, ἄλλος ἄλλην ἐρεῖ. περὶ μὲν δὴ τούτων,
ἐν τοῖς ἑξῆς διευκρινήσομεν. οὐδὲ γὰρ νῦν αὐτῶν ἐμνημονεύσαμεν ἄλλου τινὸς ἕνεκεν, ἢ τοῦ μηνῦσαι τὰς
αἰτίας, δι' ἃς περὶ χρείας μορίων ἐνεχειρήσαμεν γράφειν. οὕτω μὲν ἀριστοτέλει, πολλῶν καὶ καλῶς εἰρη-
μένων. οὕτω δ' οὐκ ὀλίγοις ἄλλοις, ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις ἧττον μὲν ἴσως ἢ ἀριστοτέλει. καλῶς δ' οὖν καὶ
αὐτοῖς, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ἡροφίλῳ τῷ καρχηδονίῳ. ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἱπποκράτους ἦν ἱκανά, τὰ μὲν, ἀσαφῶς εἰ-
πόντος. τὰ δ' ὅλως παραλιπόντος. κακῶς *μὲν γὰρ ἐκεῖνος, οὐδὲν ἔγραψεν ἔμοιγ' οὖν κριτῇ. διὰ ταῦτα οὖν
ἅπαντα προτραπέντες γράψαι, περὶ τῆς χρείας τῶν μορίων ἑκάστου, τὰ μὲν, ἐξηγησόμεθα τῶν ὑπὸ ἱππο-
10 κράτους ἀσαφέστερον εἰρημένων. τὰ δ' αὐτοὶ προσθήσομεν, κατὰ τὰς ὑπ' ἐκείνου γραφείσας μεθόδους. ὅθεν
οὖν λέγοντες ἀπελίπομεν, ἀναλάβωμεν αὖθις, ἅπασαν ἐπεξιόντες τὴν τῆς χειρὸς κατασκευήν. ἂν γὰρ ἐν
τοῖς περὶ ταύτης λόγοις σαφῆ τὴν ἐνέργειαν ἐχούσης τελέως γυμνασώμεθα, ῥᾷον οὕτω τὴν μέθοδον ἐν τοῖς
ἑξῆς λεγομένοις μαθησόμεθα. πάλιν οὖν ὥσπερ ἀπὸ θεοῦ φωνῆς, τῆς ἱπποκράτους, ἀρξώμεθα λέξεως. ἐν οἷς
γὰρ ἐνεδείκνυτο τὴν χρείαν τῶν ὀνύχων, δι' ὧν ἡλίκους αὐτοὺς ἔχειν προσήκεν, ἐδίδασκεν, ἐν τούτοις, καὶ τὸ
σχισθῆναι μὲν εἰς δακτύλους τὴν χεῖρα, καὶ τοῖς τέτταρσιν ἀντιταχθῆναι τὸν μέγαν, ὁμοίως ἐνδείκνυται γρά-
» φων ὧδε. δακτύλων δ' εὐφυΐα, μέγα τὸ ἐν μέσῳ, καὶ ἀπεναντίον, τὸν μέγαν τῷ λιχανῷ. ἕνεκα γὰρ τοῦ διΐστα-
» σθαι τοὺς δακτύλους ἀπ' ἀλλήλων ὡς ἐπὶ πλεῖστον, πολλαχῆ εὔχρηστον ὄν, ἡ σχίσις αὐτῶν ἐγίνετο. δεόντως οὖν, ὅταν
οὗ χάριν ἐγένοντο, τοῦτ' αὐτοῖς ὑπάρχῃ, μάλιστα τὴν τοιαύτην κατασκευήν, εὐφυεστάτην εἶναί φασι. διὰ γάρ
» τοι ταύτην καὶ τὸ ἀντιτετάχθαι τὸν μέγαν τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει, ὡς εἴπερ ἐσχίσθη μόνον ἡ χεὶρ ταύτῃ, μὴ μέν-
20 τοι καὶ πλεῖστον τῶν ἄλλων ἀπεῖχεν ὁ μέγας, οὐκ ἂν ἀντιτέτακτο αὐτοῖς. πολλὰ τοίνυν κἀνταῦθα δι' ὀλί-
» γων ῥημάτων διδάσκει, τούς γε δυναμένους μανθάνειν τὰ αὐτοῦ. δίκαιον οὖν ἴσως καὶ ἡμᾶς, μή τ' ἄλλα μόνον τοῦ
ἀνδρὸς ζηλοῦντας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο, τὸ δι' ὀλίγων ῥημάτων διδάσκειν πολλὰ, τὸν τρόπον τῆς ἐξηγήσεως
ἁπάντων τῶν οὕτως ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων ἐνδεδειγμένους, μηκέτι τὰς κατὰ μέρος ἐπεξιέναι ῥήσεις. οὐ γὰρ
ὡς ἱπποκράτης κάλλιστα περὶ τῶν τοιούτων ἐγίνωσκε, πρόκειται λέγειν. ὅτι μὴ πάρεργον, ἀλλὰ τῶν μορίων
ἁπάντων διελθεῖν τὴν χρείαν. ἓν ἔτι τοῦτο μόνον ἐξηγησαμένους ὧν ἐνεδείξατο διὰ τῆς προγεγραμμένης λέ-
ξεως ὁ ἱπποκράτης ἀναγκαιότατον μὲν ὂν ἰατρῷ γινώσκεσθαι, μὴ δυνάμενον δ' εὑρεθῆναι, χωρὶς τοῦ περὶ
χρείας μορίων ἀκριβῶς ἐπισκέψασθαι. τί δ' ἐστὶ τοῦτο; τὸ γινώσκειν ἥτις ἐστὶν ἡ ἀρίστη κατασκευὴ τοῦ σώματος
ἡμῶν. δῆλον γὰρ ὡς ἡ πάντ' ἔχουσα τὰ μόρια, τὴν ἀφ' ἑαυτῶν ὠφέλειαν ἱκανὴν εἰς τὰς ἐνεργείας τῶν ὀργά-
νων, παρεχόμενα. δακτύλων γὰρ εὐφυΐα φησὶ, μέγα τὸ ἐν μέσῳ καὶ ἀπεναντίον τὸν μέγαν τῷ λιχανῷ, καὶ εἰ
30 ἐπανερωτῴης. διατί; τὴν ἀπόκρισιν ἑτοίμην ἔχειν γεγραμμένην. κατὰ μὲν γὰρ οὐλομελίαν τὰ πάντα ξυμ-
παθέα. κατὰ δὲ μέρεα τὰ μέρεα ἑκάστου πρὸς τὸ ἔργον. τί ποτ' οὖν ἔργον ἐστὶ τοῦ μέρους ἡμῶν τῆς χειρός; ἀν-
τίληψις δηλονότι. πῶς οὖν εἰς αὐτὴν ὁμολογήσουσιν οἱ δάκτυλοι πάντες, εἰ μέγα μὲν ἔχοιεν τὸ ἐν μέσῳ. ἀν-
τικρὺ δ' ὁ μέγας εἴη τῷ λιχανῷ. οὕτω γὰρ ἅπαντα τὰ δι' αὐτῶν ἐνεργούμενα, καλῶς πραχθήσεται. καὶ γὰρ
οὖν καὶ ὀφθαλμῶν, καὶ ῥινῶν εὐφυΐαν ζητῶν, ταῖς ἐνεργείαις αὐτῶν συνάπτων τὴν κατασκευήν, ἐξευρή-
σεις. αὕτη γάρ σοι κανὼν, καὶ μέτρον καὶ κριτήριον εὐφυΐας τε καὶ κάλλους ἀληθινοῦ. οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι τὸ ἀλη-
θινὸν κάλλος ἐστὶ, πλὴν τῆς ἀρίστης κατασκευῆς, ἣν ταῖς ἐνεργείαις κρινεῖς, ἱπποκράτει πειθόμενος, οὐ λευκό-
τησιν ἢ μαλακότησιν ἢ ἄλλοις τισὶ τοιούτοις, δι' ὧν τὸ κομμωτικὸν καὶ νόθον, οὐ τὸ τῆς φύσεως οὐδὲ τὸ ἀληθινὸν
ἐνδείκνυται κάλλος. ὅθεν ἄλλα μὲν ἀνδραποδοκάπηλος, ἄλλα δ' ἱπποκράτης ἐπαινέσειεν σώματα. οὐ δ' ἴσως
οἴει παίζοντα τὸν παρὰ τῷ ξενοφῶντι σωκράτην, περὶ κάλλους ἀμφισβητεῖν, τοῖς εὐμορφοτάτοις εἶναι δο-
40 κοῦσι τῶν κατ' αὐτόν, ὁ δ' εἰ μὲν ἁπλῶς εἶπεν, ἄνευ τοῦ πρὸς τὴν ἐνέργειαν ἀναφέρειν, καὶ ταύτῃ τὸ πᾶν σταθ-
μᾶσθαι κάλλους πέρι, τάχ' ἂν ἔπαιζε μόνον. ἐπεὶ δ' ἐν ἅπαντι τῷ λόγῳ τὸ τῆς κατασκευῆς τῶν μορίων κάλ-
λος, εἰς τὴν ἀρετὴν ἀναφέρει τῆς ἐνεργείας, οὐκέτι παίζειν αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ σπουδάζειν νομιστέον. αὕτη
γὰρ ἡ σωκράτους μοῦσα, μιγνύειν ἀεὶ τὴν σπουδὴν ἐν μέρει παιδιᾶς. ταῦτα μὲν οὖν εἰς τοσοῦτον αὐτάρκως
εἴρηται, τό τε χρήσιμον ἐνδεικνύμενα τῆς προκειμένης πραγματείας, καὶ τῶν παλαιῶν ὡς χρὴ τῆς τε
γνώμης καὶ τῆς λέξεως ἐπαΐειν διδάσκοντα. τὴν δὲ τῆς χειρὸς κατασκευήν, ἐξῆς ἅπασαν ἐπέλθωμεν, μηδὲν
ὡς οἷόν τε παραλιπόντες ἀβασάνιστον. ἵνα δ' ὁ λόγος προΐῃ μεθόδῳ, πάντα τὰ τοῖς σώμασιν ὑπάρχοντα διελώ-
μεθα. ὑπάρχουσι δὲ πρῶτον μὲν καὶ μάλισθ' αἱ κράσεις. αὗται γὰρ τὴν ἰδίαν οὐσίαν συμπληροῦσι τῶν μο-
ρίων. ὅτι γὰρ ὡδέ πως ἔχει θερμότητός τε καὶ ψυχρότητος τὸ σῶμα, καὶ ξηρότητος καὶ ὑγρότητος, διὰ τοῦτο
τοιόνδε τὴν φύσιν ἐστὶ, τὸ γὰρ εἶναι σαρκὶ τῇ σαρκὶ, καὶ τῷ νεύρῳ τῷ νεύρῳ, καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστῳ, τοῦθ' ὅπερ
50 ἐστὶ, διὰ τὴν ἐκ τῶν εἰρημένων τεττάρων ποιὰν κρᾶσιν ἐγένετο. ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῖς κατὰ τὸν τῆς οὐσίας
ὑπάρχει λόγον. ἕπονται δ' ἐξ ἀνάγκης ἀτμοὶ καὶ χυμοὶ, καὶ χροιαὶ, καὶ σκληρότητες, καὶ μαλακότητες.
ἕτερα δ' ἐξ ἀνάγκης συμβέβηκε, θέσις καὶ μέγεθος καὶ πλοκὴ καὶ διάπλασις. ὅταν οὖν τις ἀκριβῶς ἐθέ-
λοι βασανίσαι τὴν χρείαν ἁπάντων τῶν ὑπαρχόντων τοῖς ὀργάνοις, πρῶτον μὲν ἐξεταζέτω καθ' ἣν τὴν ἐνέρ-
γειαν ἐκτήσατο. τὰ μὲν γὰρ πολλὰ εὑρήσει, κατὰ τὴν ἰδίαν οὐσίαν. ἔστι δ' ὅτε καὶ διά τι τῶν ἑπομένων, ὡς ἐν
ὀφθαλμοῖς διὰ τὴν χροιάν. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ μορίων τὴν χρείαν ἑκάστῳ ζητησάτω. πότερα
διὰ τὴν ἐνέργειαν ὠφέλιμόν ἐστιν, ἢ διά τι τῶν ἑπομένων ταῖς κράσεσιν, ὡς ὀστοῦ διὰ τὴν σκληρότητα. μετὰ
δὲ ταῦτ' ἤδη τῶν συμβεβηκότων ὅλοις τε τοῖς ὀργάνοις καὶ τοῖς μορίοις αὐτῶν ἕκαστον, ἐπισκεψάσθω. ταῦτα
δ' ἐστὶν ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν ἐρρήθη, θέσις καὶ μέγεθος, καὶ πλοκὴ καὶ διάπλασις. ὅστις δὲ πρὶν ἅπαντα ταῦτα

βασανίσαι,

βρυανίου, πότερον ὀρθῶς ἢ καί τι φαύλως αὐτῶν ἔχει, περὶ χρείας οἴεται μορίων καλῶς ἐπισκέψασθαι,
κακῶς ἔγνωκε. μὴ τοίνυν μηδ' ἡμεῖς αὐτὸ πάθωμεν ἑκόντες, ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐπὶ τῆς χειρὸς, ἐπειδὴ περὶ
ταύτης προὐθέμεθα πρῶτον λέγειν. ἑξῆς δὲ καὶ τῶν ἄλλων μορίων ἁπάντων, τὴν βάσανον ποιησόμεθα.
πρὸς ἅπαντα ταῦτα ὡς καὶ πρόσθεν ἐδείξαμεν, ἀρχήν τε ἅμα τῆς ζητήσεως, καὶ κριτήριον τῶν εὑρισκο-
μένων, τὴν ἐνέργειαν ἔχοντες. ἐπεὶ τοίνυν τὸ μὲν ἔργον τῆς χειρὸς, ἡ ἀντίληψις, ἀντιλαμβάνεσθαι δ' οὐδε-
νὸς ἂν ἠδυνήθη ποτὲ, ἀκίνητος μένουσα, λιθίνης γὰρ οὕτως ἢ νεκρᾶς οὐδὲν ἂν ἀπέδει, δῆλον ὡς τὸ πρῶτον
αὐτῇ τῆς ἐνεργείας μόριον ἔσται, δι' οὗπερ ἂν εὑρεθῇ κινουμένη. ἐπεὶ τοίνυν τὰς καθ' ὁρμὴν κινήσεις ἁπά-
σας, ὥσπερ αἱ τῆς χειρός εἰσιν, ὑπὸ μυῶν ἀπεδείξαμεν γίνεσθαι, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ πρῶτον αὐτῇ τῆς κινή-
σεως ὄργανον. τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ μὲν ἕνεκεν τοῦ βέλτιον γίνεσθαι τὴν ἐνέργειαν. τὰ δ' ὧν οὐκ ἄνευ γενέσθαι
10 δυνατὸν ἦν αὐτὴν, τὰ δ' ὑπὲρ τῆς φυλακῆς ἁπάντων τούτων ἐδημιουργήθη. τὸ μὲν δὴ γένος τῶν ὀνύχων,
τοῦ βελτίονος ἕνεκεν ἐφαίνετο γεγονέναι. δυναμένων γε τῶν χειρῶν ἀντιλαμβάνεσθαι μὲν καὶ χωρὶς τῶν
ὀνύχων, ἀλλ' οὔτε πάντων τῶν ὄγκων, οὔθ' οὕτω καλῶς ὡς νῦν. ἐδείχθη γὰρ ὅτι τὰ σμικρὰ καὶ σκληρὰ σώματα
διαδιδράσκει ῥᾳδίως αὐτὰς, εἰ μὴ ταῖς κορυφαῖς τῶν δακτύλων, ὑπέκειτό τις οὐσία σκληροτάτης στηρίζειν τὴν
ταύτῃ σάρκα δυναμένη. καὶ μέχρι μὲν τούτου, τῆς τε σκληρότητος τῶν ὀνύχων, καὶ τῆς θέσεως ἡ χρεία
λέλεκται. διατί δ' εἰς τοσοῦτον σκληροὶ γεγόνασι, περαιτέρω δ' οὐκέτι, καὶ διατί περιφερεῖς ἐκ παντὸς
μέρους, οὔπω μὲν εἴρηται, καιρὸς δ' αὐτὸ νῦν ἤδη λέγεσθαι. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ πλέον ἢ νῦν εἰσιν, ἐγεγόνεισαν
σκληροὶ δίκην ὀστῶν, ἦσαν μὲν ἂν οὕτω γε καὶ πρὸς τὰς ἀντιλήψεις ἀφυέστεροι, μηδ' ἐπὶ βραχὺ περιπτύσσε-
σθαι δυνάμενοι. μάλιστα δ' ἂν ἀπεθραύοντο ῥᾳδίως, ὥσπερ καὶ τἄλλα τὰ κραῦρα σύμπαντα. τῆς οὖν
ἀσφαλείας αὐτῶν ἡ φύσις προνοουμένη, συμμέτρως ἀπειργάσατο σκληρούς, ὡς μήτε τὴν χρείαν ἧς ἕνεκα
20 ἐγεγόνεισαν εἰς μηδὲν παραβλάπτεσθαι, μήτε αὐτοὺς τι πάσχειν ἑτοίμως. ὅτι δ' οὕτω προνοουμένη μαλακω-
τέρους ὀστῶν εἰς τοσοῦτον ἐποίησεν, εἰς ὅσον εἴκοντας μετρίως τοῖς ἔξωθεν ἐμπίπτουσι σφοδρῶς, ἐκλύειν
αὐτῶν τὴν βίαν, ἡ τῶν ὁμοίων ἁπάντων ἐνδεικνύσθω σοι κατασκευή. πάντα γὰρ ὅσα προπετῆ τε καὶ γυμ-
νὰ μόρια τῶν ζώων ἐστὶν ἐκ τοιαύτης οὐσίας ἐδημιούργησεν, οἵας μήτε θλᾶσθαι ῥᾳδίως διὰ μαλακότητα,
μήτε θραύεσθαι διὰ ξηρότητα. τοιοῦτον μόριον ὁπλὴ, τοιοῦτον χηλὴ, τοιοῦτον πλῆκτρον. τοιοῦτον κέρας.
οἷς ὡς μὲν ὅπλοις ἀμυντηρίοις, σκληροτέροις εἶναι συνέφερεν ἢ νῦν εἰσὶν, ὥστε καὶ θλᾶν καὶ τέμνειν
μᾶλλον δύνασθαι, πρὸς δὲ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀσφάλειαν, οὐκ ἦν ἄμεινον εἰς τοσοῦτον γενέσθαι σκληροῖς, ὡς
θραύεσθαι ῥᾳδίως. οὕτως οὖν καὶ μάχαιραν ἀρίστην εἶναί φαμεν, οὐ τὴν ἐκ κραύρου σιδήρου γεγενημένην, οἷος ὁ
παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ἐστὶ μάλιστα, καίτοι τάχιστά γε τέμνουσαν. ἀλλὰ τὴν εἰς τοσοῦτον ἥκουσαν σκληρότητος, ὡς
μήτ' αὐτὴν θραύεσθαι ῥᾳδίως, καὶ τέμνειν ἑτοίμως. ὅσα μὲν οὖν οὕτως ἄκρα τοῦ σώματος μόρια, ὅπλοις
30 ἀμυντηρίοις ἀνάλογον ἔκκειταί τε καὶ προβέβληται, σκληρότερα μέν ἐστι τῶν σκεπαστηρίων, ἀλλ' οὐχ
ὥστε θραύεσθαι. τὰ δὲ μὴ δ' ὅπλα γεγονότα τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἁπλῶς μόρια τοῦ σώματος ἐκκεῖσθαι δεόμε-
να, καθάπερ ὦτα καὶ ῥῖνες ὀλέκρανά τε καὶ γόνατα, μαλακωτέραν ἔτι τὴν οὐσίαν ἔσχεν, ὡς μᾶλλον ὑπεί-
κοντα, μᾶλλον ἐκλύειν τὰ προσπίπτοντα. τοιοῦτόν τι καὶ ὄνυξ ἐπ' ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο πολὺ μα-
λακώτερος καὶ λεπτότερος ἐγένετο, τῶν ἐν λύκοις τε καὶ λέουσι καὶ παρδάλεσιν ὀνύχων. ἡμέρου γάρ ἐστι
καὶ πολιτικοῦ ζώου μόριον, εἰς ἀκρίβειαν λαβῆς παρεσκευασμένον, οὐκ ἀμυντήριον ὅπλον ἀγρίου θηρός.
διατί δὲ περιφερεῖς εἰσὶ πανταχόθεν; ἢ καὶ τοῦτ' ἀσφαλείας ἕνεκα, οὐ μόνον γὰρ τῶν σχημάτων πρὸς δυσπά-
θειαν ἀκριβῶς παρεσκεύασται τὸ κυκλοτερὲς, ὡς ἂν μηδεμίαν ἐγκειμένην ἔχον γωνίαν ἀποθραυσθῆναι δυνα-
μένην, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ κνώντων ἡμῶν ὁπουοῦν ἐν αὐτοῖς, καὶ ἄλλως ὁπουοῦν ἐνεργούντων, ἔμελλεν ἐκτρίβεσθαι
τὰ πέρατα, ταῦτα μόνα τὰ μόρια τοῖς ζώοις ἡ φύσις, αὐξάνεσθαι δυνάμενα κατεσκεύασε. κἂν ἤδη πε-
40 παυμένον ᾖ τὸ σύμπαν σῶμα τῆς αὐξήσεως. αὐξάνεται δ' οὐκ εἰς μῆκος καὶ βάθος καὶ πλάτος, ὁμοίως
τοῖς ἄλλοις μέρεσιν. ἀλλὰ ταῖς θριξὶ παραπλησίως εἰς μῆκος μόνον, ὑποφυομένων ἀεὶ ἑτέρων νεωτέρων
ὀνύχων, καὶ προωθούντων τοὺς παλαιούς, οὐδὲ τοῦτ' ἀργῶς τῆς φύσεως ἐργασαμένης. ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τοῖς
ἀποτριβομένοις ἑκάστοτε κατὰ τὸ πέρας αὐτῶν, εἶναί τι τὸ ἀντικαθιστάμενον. οὕτω μὲν οὖν εἰς ἄκρον
ἥκει προμηθείας τῆς φύσεως, τὰ κατὰ τοὺς ὄνυχας. τὸ δὲ τῶν ὀστῶν γένος, ἐν τοῖς δακτύλοις, ὅτι καὶ αὐτὸ
τοῦτο τοῦ βελτίονος ἕνεκα γέγονεν, ἐκ τῶνδ' ἂν μάθοις. κινεῖσθαι μὲν δή που πολυειδῶς ὑπῆρχεν ἂν αὐτοῖς,
καὶ χωρὶς τῶν ὀστῶν, ὥσπερ καὶ τοῖς πολύποσι. τὸ δ' ἑδραῖον ἐν τοῖς ἔργοις οὐκ ἄν ποτε ἔσχομεν, ἀπο-
ροῦντες ἀντιβατικοῦ τε καὶ σκληροῦ μορίου, τοιοῦτον δέ ἐστιν ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασι, τὸ γένος τῶν ὀστῶν, καὶ
διὰ τοῦτ' ἔν τε τοῖς δακτύλοις, καὶ καθ' ὅλας τὰς χεῖράς τε καὶ τὰ σκέλη, καὶ πολλαχόθεν τοῦ σώματος
ἐγένετο. τί μὲν οὖν καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων ὀργάνων, ἡ παρὰ τῶν ὀστῶν ἕδρα συντελεῖ, τάχ' ἂν ὁ λόγος
50 προϊὼν ἐπιδείξειεν. ὅτι δ' εἰς πολλὰ τῶν ἔργων χρῆσθαι τοῖς δακτύλοις ἐστὶν, ἤδη πάρεστι σκοπεῖν. ἐννοήσαν-
τας ὅτι οὐδὲν ἂν τῶν τρεμόντων βέλτιον ἐνηργοῦμεν, ἢ γράφοντες ἢ τέμνοντες ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο δια-
πραττόμενοι, χωρὶς ὀστῶν. ὃ γὰρ ἐκείνοις διὰ τὸ πάθος, τοῦτ' ἂν ἀεὶ πᾶσιν ἡμῖν ὑπῆρχε φύσει, λυγιζο-
μένων τε καὶ δὴ κλονουμένων τῶν δακτύλων ὑπὸ μαλακότητος. ἀλλ' ἡ τῶν ὀστῶν φύσις εἰς τοῦτ' ἐπίκουρος,
ὑπὸ τοῦ δημιουργήσαντος ἐδόθη, στηρίζουσα καθ' ἕκαστον τῶν σχημάτων, τοὺς δακτύλους. καὶ γὰρ δὴ καὶ
αὐτὸ τοῦτο τὸ πολυειδῶς σχηματίζεσθαι, χρησιμώτατον ὑπάρχον, ἐκ πλειόνων ὀστῶν ἑκάστου συντεθέντος,
ἐγένετο. μὴ γινόμενον, εἴπερ ἐξ ἑνὸς ἐδημιουργήθησαν μόνου, μόνα γὰρ ἂν οὕτως ἐκεῖνα τῶν ἔργων ἐπράττε-
το καλῶς, ὅσα τῶν δακτύλων ἐκτεταμένων δεῖται, θαυμάσαι δὲ χρὴ κἀνταῦθα τὴν τέχνην τῆς φύ-
σεως, εἰς ἁπάσας τὰς ἐνεργείας ἐπιτηδείους κατασκευασαμένης τοὺς δακτύλους. ἄνευ μὲν γὰρ ὀστῶν γινόμε-

σοι, μόνα τῶν ὄντων ἐπελάττον ἂν ἐκεῖνα καλῶς, ἐν οἷς κυκλοτερῶς ἐχρῄζομεν ἐλίττειν αὐτοῦ, περὶ τὸ λη-
πτόν. ἐν δ' εἴπερ ὀστοῦ ἕν ἔχον, ἐν οἷς ἐκτεταμένων ἐχρῄζομεν, ἐν τούτοις μόνοις ὀρθῶς ἂν ὑπηρέτουν. ἐπεὶ
δ' οὔτε χωρὶς ὀστῶν οὔτ' ἐξ ἑνὸς ἐδημιουργήθησαν μόνου, ἀλλ' ἐκ τριῶν ἕκαστος ἐγένετο, κατ' ἄρθρα ἀλλήλοις
συναπτόντων, διὰ τοῦτ' εἰς ἅπασαν ἐνέργειαν ἑτοίμως σχηματίζονται, καμφθέντων μὲν γὰρ ἁπάντων τῶν
ἄρθρων, οὕτως ἐνεργοῦμεν αὐτοῖς, ὡς εἰ καὶ χωρὶς ὀστῶν ἐγεγόνεισαν, ἐκταθέντων δ' ἁπάντων, ὡς εἰ καὶ
ἐξ ἑνὸς ὀστοῦ μόνου, πολλαχῆ δ' οὔτε πάντων ἐκτεταμένων, οὔτε πάντων κεκαμμένων δεόμενοι, ποτὲ μὲν τὸ
πρῶτον μόνον, ἢ τὸ δεύτερον ἢ τὸ τρίτον ἄρθρον, ποτὲ δὲ ἤτοι τὸ πρῶτον ἅμα καὶ τὸ δεύτερον ἢ τὸ δεύτερον καὶ
τὸ τρίτον, ἢ τὸ πρῶτον καὶ τὸ τρίτον ἐκτείνοντες ἢ κάμπτοντες, ἓξ οὕτω διαφορὰς σχημάτων ἐργαζόμεθα. καθ'
ἑκάστην δ' αὐτῶν τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον εἰς ὅσον πλῆθος ἐκτέταται, λέξαι μὲν ἀδύνατον, ἐννοῆσαι δὲ ῥᾴδιον. ἡ
10 μὲν γὰρ τελέα κάμψις, ὥσπερ οὖν καὶ ἡ ἔκτασις, ἄτμητος εἰς τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. αἱ δ' ἐν τῷ μεταξὺ τού-
των κινήσεις τῶν ἄρθρων, ἀμήχανον ὅσον ἀριθμὸν ἐργάζονται, ποτὲ μὲν μᾶλλον, ποτὲ δὲ ἧττον, καμπτομένων
τε, καὶ αὖθις ἐκτεινομένων αὐτῶν. οὐκοῦν ἓξ μόναι διαφοραὶ σχημάτων προσγίνονται τοῖς δακτύλοις οὕτω
κατασκευασθεῖσιν. ἀλλ' ἓξ μὲν καθόλου, κατὰ μέρος δ' ἄπειροι. τῶν δ' ἄλλων δυοῖν κατασκευῶν, τῆς μὲν
χωρὶς ὀστῶν, τὸ κυκλοτερὲς μόνον σχῆμα αὐτοῖς διδόναι δυναμένης. τῆς δ' ἐξ ἑνὸς ὀστοῦ, τὸ εὐθύ. καὶ δι' οὖν
τούτων ἀπελείφθησαν. καὶ πρὸς αὐτοῖς, ἓξ μὲν καθόλου, πολυειδῆ δ' ἐν μέρει σχήματα προσεκτήσαντο. τὸ
μὲν οὖν ἀκριβῶς εὐθὺ δυνατὸν ἦν ὑπάρχειν αὐτοῖς ἐκ μόνων ὀστῶν, κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν συντεθεῖσι. τὸ
δ' ἀκριβῶς κυκλοτερὲς οὐκέτι. πρὸς δὴ τοῦτο, ἡ φύσις αὐτοῖς ἐμηχανήσατο τὴν τῆς σαρκὸς γένεσιν, ἣν τοῖς
μὲν ἐκτὸς μέρεσι τῶν ὀστῶν, περιτρέφειν οὐκ ἐδεῖτο, περιττὸν γὰρ οὕτως ἄχθος ἦν, τοῖς δ' ἐντὸς ἅπασιν ὑπέ-
θρεψεν. ἵν' ὅταν δέῃ τι περιλαβεῖν κυκλοτερῶς, μαλακὴ τὴν σύστασιν ὑπάρχουσα, καὶ πρᾳέως εἴκουσα τοῖς
20 ὁμιλοῦσιν, ἐπανορθοῦται τὴν τῶν ὀστῶν εὐθύτητα. καὶ διὰ τοῦτο ἐν αὐτοῖς μὲν τοῖς ἄρθροις ὀλιγίστην, πλεί-
στην δ' ἐν τοῖς μεταξὺ τῶν ἄρθρων ἐποίησεν. οὐ δὲ γὰρ ἐδεῖτό τι τῶν ἄρθρων τῆς ὁμοίας τοῖς ὀστοῖς ἐπικου-
ρίας, κάμπτεσθαι πεφυκός, καὶ πρὸς τὸ μηδὲν αὐτοῖς χρήσιμον παρέχειν, ἐμποδὼν ἐγίνετο τῇ κινήσει. τὸ
μέν τι βαρύνουσα περιττῶς, τὸ δέ που καὶ τῆς ἐντὸς εὐρυχωρίας ἀποκλείουσα. διὰ ταῦτα μὲν δὴ τὴν
τῆς σαρκὸς γένεσιν, ἡ φύσις ἐκτὸς μὲν τῶν δακτύλων, οὐδόλως. ἐντὸς δὲ πλείστην μὲν, ἐν τοῖς μεταξὺ τῶν
ἄρθρων, ἐλαχίστην δ' ἐπ' αὐτοῖς εἰργάσατο. προσέφυσε δ' ἤδη κἀν τοῖς πλαγίοις τῶν δακτύλων, αὐτῆς
τοσοῦτον, ὅσον ἔμελλεν ἀναπληρώσειν αὐτοῦ τὰς μεταξὺ χώρας τὰς κενάς. ἵνα κἀνταῦθα ἡ χεὶρ μὴ μό-
νον ὡς πολυειδὲς ὄργανον, ἀλλ' ὡς καὶ παντάπασιν ἄριστον ἐνεργεῖν δύνηται. συναχθέντων γὰρ πρὸς ἀλ-
λήλους τῶν δακτύλων, οὕτως ἡ μεταξὺ χώρα πᾶσα σφίγγεται πρὸς τῆς σαρκός, ὥστ' εἰ καί τι τῶν ὑγρῶν
σωμάτων ἐθέλοις κατέχειν, ὑπτίαν ἐργασάμενος τὴν χεῖρα, μὴ ἐᾶν ἐκρυῆναι. ταῦτ' οὖν τοιαῦτα καὶ
30 τοσαῦτα πρὸς τῆς σαρκὸς ἀγαθά, τῇ χειρί. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μαλάττειν καὶ τρίβειν ὅσα συμμέτρως
μαλακῶν τῶν μαλαττόντων τε καὶ τριβόντων ὀργάνων δεῖται. πολλὰ δὲ κατὰ πάσας τὰς τέχνας ἐστὶ
τοιαῦτα. ἴδιαι μὲν οὖν αὗται χρεῖαι τῆς ἐν τῇ χειρὶ σαρκός. αἱ δὲ κοιναί, καὶ γὰρ τούτων οὐδὲν ἧττον ἀπο-
λαύει, διὰ τῆς τοῦ γράφοντος αὐτὰς εἰρήσονται λέξεως. φησὶ δὲ Πλάτων ἐν Τιμαίῳ. τὴν δὲ σάρκα
» προβολὴν μὲν καυμάτων, πρόβλημα δὲ χειμώνων, ἔτι δὲ πτωμάτων, οἷα τὰ πιλητὰ ἔσεσθαι κτήμα-
» τα, σώμασι μαλακῶς καὶ πρᾳέως ὑπείκουσαν. θερμὴν δὲ νοτίδα ἐντὸς ἑαυτῆς ἔχουσαν. θέρους μὲν, ἀνι-
» δροῦσάν τε, καὶ νοτιζομένην, ἔξωθεν ψῦχος καθ' ἅπαν τὸ σῶμα παρέξειν οἰκεῖον. χειμῶνος δ' ἔμπαλιν
» αὐτῷ τῷ πυρὶ τὸν προσφερόμενον ἔξωθεν, καὶ περιϊστάμενον πάγον ἀμύνεσθαι μετρίως. ὅτι μὲν οὖν
» οἷα προβλήματι, τοῖς πιλητοῖς κτήμασιν ὁμοιότατον, ἡ σάρξ ἐστιν, οὐ δεῖται λόγου. φαίνεται δὲ ὁμοίως
καὶ ὅτι θερμὴν ἐντὸς ἑαυτῆς ἔχει, τὴν ἐκ τοῦ αἵματος ἰκμάδα. ὅτι δὲ ἅπασα θερμὴ συμμέτρως νοτίς,
40 οἵαπερ ἡ τῆς σαρκός ἐστιν, ἀρήγει κατ' ἴσον ταῖς ἀμετρίαις ἀμφοτέραις κρύους θ' ἅμα καὶ θάλπους, οὐχ
ὁμοίως οἱ πολλοὶ συγχωροῦσιν. ἀλλ' εἰ πρῶτον μὲν αὐτοὺς τῆς τῶν βαλανείων ὑπομνήσομεν δυνάμεως.
ἔπειτα δέ, καὶ τὴν φύσιν αὐτὴν τοῦ πράγματος ἐξηγησόμεθα, τάχ' ἂν πεισθεῖεν. οὔτ' οὖν ἐμψύχειν ἱκα-
νώτερον τοὺς θάλπει σφοδρῷ συγκαυθέντας, οὔτε θερμαίνειν ἑτοιμότερον τοὺς μεγάλῳ κρύει καταπονηθέν-
τας, εὕροις δ' ἄν τι βαλανείου. ὑγρὸν γὰρ ὂν τῇ φύσει καὶ συμμέτρως θερμόν, τῇ μὲν ὑγρότητι, τὴν ἐκ τοῦ
θάλπους τέγγει ξηρότητα. τῇ δ' αὖ θερμότητι, τὴν ἐκ τοῦ κρύους ἰᾶται ψύξιν. ἀλλὰ περὶ μὲν σαρκῶν,
ἀρκεῖ καὶ ταῦτα. Περὶ δὲ τῆς τῶν ἄρθρων, καὶ ὀστῶν φύσεως, τῆς ἐν τοῖς δακτύλοις, αὖθις ἐπά-
νιμεν, ὅθεν λέγοντες ἔμπροσθεν ἀπελίπομεν. ὅτι μὲν γὰρ ἐδεήθημεν αὐτῶν τῆς εἰς τὰς ἐνεργείας ἕδρας
ἕνεκα, καὶ ὅτι πλειόνων ὑπὲρ τοῦ πολυειδοῦς τῶν σχημάτων, ἱκανῶς ἀποδέδεικται. περὶ μὲν οὖν τοῦ
πλήθους αὐτῶν ὅτι τοσοῦτον, καὶ περὶ τοῦ καθ' ἕκαστον μεγέθους ὅτι τηλικοῦτον, καὶ περὶ σχήματος καὶ
50 τρόπου διαρθρώσεως, οὐδὲν εἴπομεν. ὧδ' οὖν αὖθις λεγέσθω, μήτε πλείω τῶν τριῶν. μήτ' ἐλάττω χρῆ-
ναι γενέσθαι τὰ τῶν δακτύλων ὀστᾶ. πλείω μὲν γὰρ γενόμενα, πρὸς τῷ μηδὲν ὠφελεῖν ἐνέργειαν μηδὲ
μίαν, ἱκανῶς γὰρ ἐδείχθησαν ἅπασαι καὶ διὰ τῶν τριῶν ἐπιτελούμεναι, τάχ' ἄν που καὶ παρέβλα-
ψε τὴν τελείαν ἔκτασιν, ἧττον ἑδραίαν ἢ νῦν ἐστι ἐργασάμενα. τὰ γὰρ ἐκ πλειόνων μορίων συγκείμενα, ῥᾷον
ὀκλάζοι τῶν ἐξ ἐλαττόνων. ἐλάττω δ' εἴπερ ἐγένετο, τὴν ποικιλίαν τῶν κατὰ μέρος σχημάτων οὐκ ἂν εἶχε
τοσαύτην. ἵν' οὖν καὶ κινῆται πολυειδῶς, καὶ φύγῃ τὴν εὐπάθειαν, ὁ τῶν τριῶν ἀριθμὸς αὐτάρκης. καὶ
μεγέθει δ' ὅτι χρὴ τὸ προτεταγμένον ὑπερέχειν τοῦ μετ' αὐτό, πρόδηλον παντί. τὸ μὲν γ' ὀχεῖ. τὸ δ' ὀχεῖ-
ται. μεῖζον δ' αὖ εἶναι χρὴ τὸ βαστάζον τοῦ βασταζομένου. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς εἰς ἐλάχιστον ἐχρῆν καὶ περι-
φερὲς τελευτᾶν τὰς κορυφὰς τῶν δακτύλων, ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο. γενέσθαι δ' ἀμήχανον τοῦτο ἑτέρως

μὴ κατὰ βραχὺ μειουμένου τοῦ μεγέθους τῶν ὀστῶν. καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἔλαττον ἀεὶ χρὴ τὸ
δεύτερον εἶναι τοῦ προτέρου. περὶ δὲ τοῦ σχήματος αὐτῶν, ὅτι μὲν ἀπὸ πλατυ-
τέρας τῆς ἄνω βάσεως, εἰς στενοτέραν τὴν κάτω τελευτᾷ, τὰς αὐτὰς ἔξει ταῖς
περὶ τοῦ μεγέθους εἰρημέναις χρείαις. ὅτι δὲ καὶ περιφερῆ, τὴν δυσπάθειαν αἴτια-
τέον. ἁπάντων γὰρ σχημάτων τὸ τοιοῦτον δυσπαθέστατον, ὡς ἂν μηδεμίαν ἔχον ἐξο-
χὴν, ὑπὸ τῶν προσπιπτόντων ἔξωθεν ἀποθραυσθῆναι δυναμένην. διατί δ᾽ ἕκα-
στον ἀκριβῶς μὲν κυρτὸν ἔξωθεν, ἔνδοθεν δὲ κἀκ τῶν πλαγίων οὐκέτ᾽ ἀκριβῶς; ἢ
καὶ τοῦτο τοῦ βελτίονος ἕνεκα. τοῖς μὲν γὰρ ἔνδον αὐτῶν μέρεσιν, οἱ δάκτυλοι, καὶ
τρίβουσι καὶ μαλάττουσι καὶ λαμβάνουσι τὰ πάντα. χεῖρον δ᾽ ἂν ἐγίνετο, κυρτῶν
10 ταύτῃ γινομένων τῶν ὀστῶν. τοῖς δὲ ἐκτὸς, οὔτε τούτων οὐδὲν, οὔτ᾽ ἄλλην τινὰ ἐνέρ-
γειαν ἐνεργοῦντες, εἰς μόνην τὴν δυσπάθειαν ἀκριβῶς παρεσκευάσθησαν. ἐν δ᾽ αὖ
τοῖς πλαγίοις, τὸ μὲν δυσπαθὲς εἶχον ἀλλήλους φρουροῦντες. ἐδέοντό τε ἐν τῷ συνά-
γεσθαι μηδεμίαν ἀπολιπεῖν ἐν τῷ μεταξὺ χώραν κενήν. οὐκοῦν ἐχρῆν αὐτοὺς κυρ-
τοὺς ταύτῃ γενέσθαι. πίστις δ᾽ ἱκανὴ τοῦ λεγομένου, τὸ, τοῦ μεγάλου δακτύλου καὶ
τοῦ μικροῦ, τοῦ μὲν, τὴν ἄνωθεν. τοῦ δὲ, τὴν κάτωθεν περιφέρειαν κυρτὰς ἀκρι-
βῶς γενέσθαι. οὔτε γὰρ ἐφρουροῦντο ταύτῃ πρὸς οὐδενὸς, οὔθ᾽ ὁμιλοῦν ἑτέρῳ δακ-
τύλῳ. μὲν θαῦμα δὴ καὶ τοῦτο τῆς φύσεως, ἐν τῇ τῶν ὀστῶν κατασκευῇ. θαῦμα
δ᾽ οὐδὲν ἧττον καὶ ὁ τῆς διαρθρώσεως τρόπος. οὐ γὰρ ἁπλῶς, οὐδ᾽ ὡς ἔτυχεν, ἐκ τεττάρων
ὀστῶν, ἕκαστος τῶν δακτύλων ἐγένετο. ἀλλ᾽ ὥσπερ οἱ τῶν θυρῶν στρόφιγγες, οὕτω
20 καὶ τῶν ἄρθρων ἕκαστον ἐξοχὰς κοιλότησιν ἐμβαινούσας ἔχει. καὶ τοῦτο μὲν ἴσως οὐ-
δέπω θαυμαστόν. ἀλλ᾽ εἰ διασκεψάμενος ἁπάντων τῶν ὀστῶν τῶν καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα τὴν
σύνταξιν, εὕροις ἀεὶ τὰς ἐξοχὰς ἴσας ταῖς ὑποδεχομέναις κοιλότησιν, ἤδη τοῦτ᾽ εὖ
οἶδα μέγιστόν σοι καὶ θαυμαστὸν φανεῖται. εὐρυτέρας μὲν γὰρ ἢ χρὴ τῆς κοιλότητος
γινομένης, χαλαρὸν ἂν ἦν καὶ ἀστήρικτον τὸ ἄρθρον. στενοτέρας δὲ δύσχρηστος ἂν ἡ κίνη-
σις ἐγίνετο, μηδεμίαν ἀναστροφὴν ἔχουσα. καὶ κίνδυνος ἦν οὐ μικρὸς, τὰς ἐξοχὰς
τῶν ὀστῶν θραυσθῆναι στενοχωρουμένας. ἀλλ᾽ οὔτε τούτων οὐδέτερον ἐγένετο. καὶ
πάσας τῶν ὀστῶν τὰς κοιλότητας, οἷον ἄμβωνές τινες κύκλῳ περιθέουσιν ἀσφάλειαν
μεγάλην τοῖς ἄρθροις τοῦ μηδέ ποτε ἐκπεσεῖν, ἄνευ τινὸς ἐξαισίας ἀνάγκης. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ
πάλιν ἐκ τῆς οὕτως ἀσφαλοῦς κατασκευῆς κίνδυνος ἦν τάς τε κινήσεις δυσχερεστέρας
30 γίνεσθαι, τάς θ᾽ ὑπεροχὰς τῶν ὀστῶν ἐκτρίβεσθαι, διττὴν αὖθις καὶ πρὸς ταῦθ᾽ ἡ
φύσις εὕρηκεν ἐπικουρίαν. χόνδρῳ μὲν πρότερον ὑπαλείψασα τῶν ὀστῶν ἑκάτερον.
ἐπιχέασα δ᾽ αὐτοῖς ἄνωθεν τοῖς χόνδροις, οἷον ἔλαιόν τι, λιπαρὸν καὶ γλίσχρον χυ-
μόν. δι᾽ ὃν εὐκίνητός τε ἅμα, καὶ ἀκατάτριπτος ἅπασα διάρθρωσις τῶν ὀστῶν ἐγένετο.
ἦν μὲν οὖν καὶ τὸ τῶν κατὰ τὰς κοιλότητας ὀφρύων, ἐπιτέχνημα τῆς φύσεως ἱκα-
νὸν κωλύειν τὰς ἐκπτώσεις τῶν ἄρθρων. ἀλλ᾽ οὐκ ἐπίστευσεν ἑαυτῷ μόνῳ τὴν φυλα-
κὴν, εἰδυῖα πολλὰς πολλάκις κινήσεις βιαίους τε καὶ σφοδρὰς καταληψομένας τὸ
ζῶον. ἵν᾽ οὖν πανταχόθεν ἀκριβῶς ἅπαν ἄρθρον φρουροῖτο, συνδέσμους τινὰς τῶν
ὀστῶν ἀμφοτέρων ἐξέφυσεν ἐκ θατέρου καθάπτοντας εἰς ἕτερον. εἰσὶ δ᾽ αὐτῶν, οἱ μὲν ὥσπερ
νεῦρ᾽ ἄττα στρογγύλοι τε καὶ παχεῖς. οἱ δ᾽ ὥσπερ ὑμένες προμήκεις τε καὶ λεπτοί. κατὰ
40 τὴν χρείαν ἀεὶ τῶν ἄρθρων τοιοῦτοι γεγονότες. οἱ μέγιστοι μὲν καὶ παχύτατοι, τά τε
κυριώτατα τῶν ἄρθρων, καὶ τὰ μέγιστα φρουροῦντες. οἱ λοιποὶ δ᾽ ἐν τοῖς ἀκυρωτέροις
τε καὶ μικροτέροις. ταῦτ᾽ οὖν ἅπαντα καὶ κοινῇ, καὶ κατὰ πᾶν ἄρθρον ἐτεχνήσα-
το, κἀν τοῖς κατὰ τοὺς δακτύλους, ὡς τούτοις ἔπρεπε μάλιστα. μικραὶ μὲν γὰρ αἱ
διαρθρώσεις, ἀλλ᾽ ἀκριβῶς, λεπταῖς δὲ ἴτυσι πανταχόθεν ἐστεφανωμέναι, καὶ χόν-
δροις ἰσχνοῖς ἐπαληλιμμέναι, καὶ συνδέσμοις ὑμενώδεσι συνημμέναι. τὸ δὲ μή τε πάν-
τῃ τὰς ὀφρῦς τῶν ὀστῶν ἴσας ἐργάσασθαι, ἀλλ᾽ ἔξωθεν μὲν πολὺ μείζους, ἔνδοθεν
δ᾽ ἐλάττους, μέγιστον καὶ αὐτὸ τῆς φύσεως ἐν κατασκευῇ δακτύλων σόφισμα. μικραὶ
μὲν γὰρ ἔξωθεν γινόμεναι, κἂν ἐπέκεινα τῆς ἐκτάσεως ἀνακλᾶσθαι συνεχώρουν τοῖς
ἄρθροις, μείζους δ᾽ εἴπερ ἔσωθεν ἦσαν, ἐκώλυον ἂν ἐπὶ πλέον κάμπτεσθαι. ὥστ᾽ ἔβλα-
50 πτον ἂν καθ᾽ ἑκάτερα, τό τε τῆς ἐκτάσεως ἑδραῖον ἀφαιρούμεναι, καὶ τὸ τῆς κάμ-
ψεως πολυειδές. ἐπεὶ δ᾽ ἐναντίως ἔχον, οὐ δὲ μιᾶς μὲν βλάβης, ἁπάσης δ᾽ ὠφελείας
ταῖς κινήσεσι τῶν δακτύλων αἴτιαι γεγόνασι. διατί δὲ πυκνὰ καὶ σκληρὰ καὶ ἀμύελα
τὰ τῶν δακτύλων ὀστᾶ; ἢ ὅτι γυμνὰ πάντα, καὶ διὰ τοῦτ᾽ εὐπαθῆ. τοῖς δ᾽ ἐν ἀπορίᾳ τῶν
ἔξωθεν σκεπασμάτων εὐπαθέσιν, ἓν ἐπανόρθωμα μέγιστον, ἡ τῆς οἰκείας κατασκευῆς
δυσπάθεια. τὰ μὲν δὴ τῶν ὀστῶν τοῖς δακτύλοις ὧδ᾽ ἔχει. τὰ δὲ τῶν ἄλλων μορίων,

ἑξῆς μέτειμι, πρότερον ὑπομνήσας, ὡς ἀπεδείχθη μὴ δύνασθαι καλῶς εὑρεθῆναι
χρείαν μορίου, πρὶν τὴν ἐνέργειαν γνωσθῆναι. χειρῶν μὲν οὖν ἀντίληψις ἐνέργεια
καὶ φαίνεται καὶ συγχωρεῖται, καὶ οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως δεῖται. φλεβῶν δὲ καὶ
ἀρτηριῶν, καὶ νεύρων, καὶ μυῶν, καὶ τενόντων, οὔθ' ὡμολόγηταί τι περὶ τῶν ἐνερ-
γειῶν, οὔτε φαίνεται, καὶ διὰ τοῦτο λόγου δεῖται πλέονος. ἀλλ' οὐ νῦν καιρὸς ὑπὲρ
ἐνεργειῶν ζητεῖν. οὐ γὰρ περὶ τούτων, ἀλλὰ περὶ χρειῶν πρόκειται λέγειν. ἀναγκαῖον
οὖν ἐκ τῶν ἐν ἑτέροις ἀποδεδειγμένων, καὶ νῦν, καὶ κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον ἅπαντα, κα-
θάπερ τινὰς ὑποθέσεις τὰ συμπεράσματα τῶν ἀποδείξεων λαμβάνοντας, οὕτω
περαίνειν τὸν λόγον. ὅτι μὲν γὰρ ἀρχὴ νεύρων ἁπάντων, ἐγκέφαλος καὶ νωτιαῖος. καὶ
10 ὡς αὐτοῦ τοῦ νωτιαίου πάλιν ἐγκέφαλος, ἀρτηριῶν δ' ἁπασῶν καρδία. φλεβῶν δ' ἧ-
παρ, καὶ ὡς τὰ μὲν νεῦρα, παρ' ἐγκεφάλου τὴν ψυχικὴν δύναμιν ἔχει. αἱ δ' ἀρτηρίαι
παρὰ καρδίας τὴν σφυγμικήν. αἱ φλέβες δ' ἐξ ἥπατος λαμβάνουσι τὴν φυτικήν, ἐν
τοῖς περὶ τῶν ἱπποκράτους, καὶ πλάτωνος δογμάτων ἀποδέδεικται. εἴη ἂν οὖν
νεύρων μὲν χρεία, δύναμιν αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς παράγειν τοῖς
κατὰ μέρος. ἀρτηριῶν δὲ, φυλάττειν τε τὴν κατὰ φύσιν θερμασίαν, καὶ τρέφειν τὸ
πνεῦμα τὸ ψυχικόν, αἵματος δ' ἕνεκα γενέσεώς τε ἅμα, καὶ τῆς εἰς πάντα τὰ μόρια φο-
ρᾶς, αἱ φλέβες ἐγένοντο. καὶ μὴν καὶ περὶ τενόντων καὶ νεύρων, καὶ συνδέσμων.
ὅπῃ διαφέρουσιν, ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως εἴρηται. δῆλον δ' ὡς καὶ περὶ τῆς τῶν
μυῶν φύσεως, ἐν ἐκείνοις λέλεκται, καὶ ὡς εἰσὶν ὄργανα τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως, καὶ
20 ὡς ἡ ἀπονεύρωσις αὐτῶν τένων ὀνομάζεται. ταῦτ' οὖν εἴς τε τὸν παρόντα καὶ τὸν
ἑξῆς ἅπαντα λόγον, οἷον ὑποθέσεις τινὰς τῶν ἀποδείξεων λαμβάνοντες, ἐν ἑκάστῳ
τῶν ὀργάνων τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν ἐροῦμεν, ἀπὸ τῶν δακτύλων αὖθις ἀρξάμε-
νοι. ἐπειδὴ γὰρ τὴν τῶν ὀστῶν κατασκευὴν ἐν αὐτοῖς ἐπιτηδειοτάτην ὀργάνοις ἀντι-
ληπτικοῖς, ἡ φύσις ἐποίησεν, ἦν δ' ἀμήχανον αὐτοῖς ὀστοῖς, οὕτω γεώδεσί τε καὶ λιθώ-
δεσιν οὖσι, μεταδοῦναι τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως, ἐξεῦρεν ὅτῳ τρόπῳ δι' ἑτέρων αὐτὰ
κινήσειε. τῶν οὖν κατὰ τὸν πῆχυν μυῶν ἀποφύσασα τένοντας, ἐπὶ τῶν δακτύλων
ἤγαγεν. ἃ γὰρ οἱ παλαιοὶ καλοῦσι νεῦρα, ταυτὶ τὰ περιφανῆ τὰ κινοῦντα τοὺς δακ-
τύλους, οἱ τένοντές εἰσιν. ὧν ἡ μὲν γένεσις, ἐκ τῶν εἰς τοὺς μῦς διασπειρομένων νεύρων τε
καὶ συνδέσμων, αὖθις ἀλλήλοις συνιόντων. ἡ δὲ χρεία κατὰ τὴν τῶν συνθέτων φύ-
30 σιν. καὶ γὰρ αἰσθάνονται, καὶ κινοῦνται καθ' ὁρμήν, καὶ ξυνδοῦσι τοὺς μῦς τοῖς ὀστέοις.
τούτων δὲ, τὰ μὲν πρότερα, ὡς παρὰ τῶν νεύρων. τὸ συνδεῖν δὲ, παρὰ τῶν συνδέσμων
ἔχουσι. λευκὸν μὲν γὰρ ὂν καὶ ἄναιμον καὶ ἀκοίλιον ὁ σύνδεσμος, ὁμοίως τῷ νεύρῳ, καὶ
ταύτῃ πολλοὺς τῶν ἀμαθεστέρων, ὡς νεῦρον φαντάζεται. ἀλλ' οὐκ ἐξ ἐγκεφάλου ἢ νω-
τιαίου πέφυκεν. ἀλλ' ἐξ ὀστῶν εἰς ὀστᾶ διϊκνεῖται, καὶ νεύρου πολὺ σκληρότερόν ἐστι, καὶ
παντάπασιν ἀναίσθητος, καὶ κινεῖν οὐδὲν δύναται. τοὺς οὖν τένοντας ἅπαντας τούτους
τοὺς κατὰ τὸν καρπὸν φαινομένους, ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν πῆχυν μυῶν, ἐπὶ τοὺς δακτύλους
ἡ φύσις ἐκτείνασα, καθῆψεν εἰς ἕκαστον τῶν ἄρθρων, οὐκ εἰς αὐτὴν δήπου τὴν σύντα-
ξιν τῶν ὀστῶν, τί γὰρ ἂν οὕτω χρηστὸν ἦν. ἀλλ' οὐδ' εἰς τὸ τοῦ προτεταγμένου τῆς διαρ-
θρώσεως ὀστοῦ πέρας. οὐδὲ γὰρ τοῦτ' οὐδὲν ὄφελος. ἀλλ' εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ δευτέρου τῶν
40 ὀστῶν τοῦ μέλλοντος κινήσεσθαι. καθ' ὃν οἶμαι τρόπον ἔχει, τὰ πρὸς τῶν μηρίνθων εἴδω-
λα κινούμενα. καὶ γὰρ κἀν τούτοις ὑπερβαίνοντες τὴν διάρθρωσιν εἰς τὴν ἀρχὴν, τῶν
ὑποτεταγμένων μορίων καθάπτουσι τὴν μήρινθον, ἵν' ἑλκομένης αὐτῆς ἄνω, ῥᾳδίως
ἕπηται τὸ κῶλον, καὶ εἴπερ ὃ λέγω ποτὲ τεθέασαι σαφῶς, ἤδη νενόηκας ὅπως ὑφ' ἑκά-
στου τῶν τενόντων, ἕκαστον τῶν κατὰ τοὺς δακτύλους ἄρθρων κινεῖται. περὶ γὰρ τὸ προ-
τεταγμένον ἑαυτοῦ μένον ἀκίνητον ἕκαστον τῶν ὑποτεταγμένων ὀστῶν, κινούμενον
ἐκτείνεται μὲν ὅταν ὁ ἐκτὸς ἕλκῃ τένων. κάμπτεται δὲ, ὅταν ὁ ἐντός. τί δή ποτ' οὖν μα-
κροὺς τένοντας ἐδημιούργει, καὶ μὴ παρέφυσε τῷ καρπῷ τοὺς μῦς; ὅτι κούφην τε καὶ
λεπτὴν ἄμεινον ἦν ὑπάρχειν ἄκραν τὴν χεῖρα, καὶ μὴ συσκιασθεῖσαν ὄχλῳ σαρκῶν,
ὁμοῦ βαρεῖάν τε καὶ παχεῖαν γενέσθαι. πολλὰ γὰρ ἂν οὕτω χεῖρόν τε καὶ βραδύτερον
50 ἔπραττεν, ὧν νῦν ἑτοίμως τε καὶ καλῶς πράττει. ἐπεὶ δ' ἦν ἀναγκαῖον ἄγεσθαι διὰ
μακροῦ τοὺς τένοντας, καὶ κίνδυνος ἦν ἐν γυμνῷ σαρκῶν χωρίῳ γυμνοὺς ὄντας αὐτοὺς
θλίβεσθαί τε καὶ τέμνεσθαι, καὶ θερμαίνεσθαί τε καὶ ψύχεσθαι ῥᾳδίως, βοή-
θειαν αὐτοῖς ἐμηχανήσατο, τὴν τῶν ὑμένων οὐσίαν, οἷς σκληροῖς οὖσιν, ἐμφιέσασα
πανταχόθεν, οὐ τὴν τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτῶν τῶν
ὀστῶν ὁμιλίαν, ἀλύπως ἀπειργάσατο. καὶ τοίνυν ἀπὸ μὲν τῶν μυῶν, ἕως τῶν ἄρ-
θρων, ἕκαστος

θρων, ἕκαστος αὐτῶν ἀκριβῶς περιφερής ἐστιν. ἵν᾽ ᾖ δυσπαθής, ἔνθα δὲ ἐμφύεται τῇ
κινηθησομένῃ πρὸς αὐτοῦ φάλαγγι, ἐνταῦθα πλατὺς γίνεται, ῥᾷον γὰρ οὕτως ἔμελλε
κινήσειν αὐτήν, πλέοσιν ἕλκων λαβαῖς. ἀλλ᾽ ἐπεὶ τέτταρας κινήσεις τὰς πλείστας,
ἕκαστος τῶν δακτύλων ἐνεχώρει κινεῖσθαι, μίαν μὲν καμπτόντων. μίαν δὲ ἐκτεινόντων.
δύο δὲ, τὰς ἐκ πλαγίου, κατὰ τέτταρας οἶμαι τρόπους, εὔλογον ἦν ἑκάστῳ τῶν ἄρθρων
ἐμφῦναι τοὺς τένοντας. εἰ γὰρ καὶ καθ᾽ ἕνα τινὰ αὐτῶν ἐνεδέησεν, κυλλὸν ταύτῃ τὸ μόριον
ἐγένετο, καὶ τοίνυν φαίνονται κατὰ τοὺς τέτταρας ἐμφυόμενοι, ἀπὸ μὲν τῶν κατὰ τὸν
πῆχυν μυῶν, τῶν μὲν ἔνδον οἱ κάμπτοντες, τῶν δ᾽ ἐκτὸς οἱ ἐκτείνοντες, τῶν δ᾽ εἰς τὰ
πλάγια κινούντων, οἱ παράγοντες, ὡς ἐπὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον, ἀπὸ δ᾽ αὖ τῶν κατὰ
10 τὴν χεῖρα τῶν μικρῶν, οἱ τὴν λοιπὴν τῶν λοξῶν κινήσεων, τὴν ἐπὶ τὸν μέγαν δάκτυλον,
ἐργαζόμενοι. ὥστ᾽ οὔτε κίνησιν οὐδεμίαν οὐδενὸς τῶν δακτύλων, οὔτε τὸν ἡγησόμενον αὐτῆς
τένοντα, παρέλιπεν ἡ φύσις. ἤρκει μὲν οὖν καὶ ταῦτ᾽ εἰς ἄκρας τέχνης ἔνδειξιν, ἀλλ᾽ ἐπεὶ
πολὺ μείζω τούτων ἐστὶ τἆλλα, μὴ δ᾽ αὐτὰ παραλιπέσθω, δικαία γὰρ οὖσα περὶ πάντα ἡ φύ-
σις, οὐ μόνον οὐδὲ μιᾶς ἀπεστέρησε τοὺς δακτύλους ἐνδεχομένης κινήσεως, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὄγκους
τῶν τενόντων, ἀκριβῶς ὁμολογοῦντας τὴν χρείαν τῶν κινήσεων κατεσκεύασεν. ὁ μὲν γὰρ
μέγιστος αὐτῶν, ὃν καὶ ἀντίχειρα καλοῦσιν, ἔνδον μὲν ἔχει λεπτὸν τένοντα. δύο δ᾽ ἔξωθεν
ἐρρωμένους ἱκανῶς. ἐκ δὲ τῶν πλαγίων, κατὰ μὲν τὰ πρὸς τῷ λιχανῷ μέρη, μικρὸν καὶ
λεπτὸν μόνον. κατὰ θάτερα δὲ, πολὺ τούτου μείζω, κατὰ τὸ θέναρ τῆς χειρός, οἱ δ᾽ ἄλλοι
πάντες τέτταρες, ἔνδον μὲν δύο μεγάλους, ἔξωθεν δ᾽ ἕνα, θατέρῳ τούτων ἴσον, τῷ μι-
20 κροτέρῳ. τούτου δ᾽ ἰσχνότερον, τὸν εἰς τὰ πλάγια τῶν ἐκτὸς μερῶν καθήκοντα. λοιπὸν
δὲ τὸν πάντων ἰσχνότατον, τὸν εἰς τὰ πλάγια τῶν ἔνδον. εὐλόγως δ᾽ ὡς ἔφαμεν ἕκαστον
τοῦτ᾽ ἐγένετο. τοῖς μὲν τέτταρσι δακτύλοις καμπτομένοις, τὰς πλείστας τε καὶ σφο-
δροτάτας ἐνεργείας ἐνεργοῦντες, οὐ μεγάλους μόνον τοὺς ἔνδον τένοντας, ἀλλὰ καὶ
διττοὺς ἐδεήθημεν ἔχειν. ὅσα τε γὰρ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς κατέχομεν, καὶ ὅσα δι᾽ ἀμ-
φοτέρων ὁμοῦ, κἂν ἐκτείνειν τι δέοι, κἂν θλᾶν, κἂν τρίβειν, κἂν μαλάττειν, ἅπαντα
ταῦτα κάμπτοντες, ἐνεργοῦμεν. ἔμπαλιν δ᾽ ἐπὶ τοῦ μεγάλου. πλὴν γὰρ εἴ ποτε
δεηθείημεν ἐπιβαλεῖν αὐτὸν ἄνωθεν τοῖς ἄλλοις κεκαμμένοις, εἰς οὐδεμίαν ἐνέργειαν ἑτέ-
ραν κάμπτειν χρῄζομεν. ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον αὐτοῦ τῶν ἄρθρων, τὸ τῷ καρπῷ διαρ-
θρούμενον, τελέως ἀργὸν εἰς τὴν τοιαύτην κίνησιν, ὡς ἂν ὀνήσειν μηδὲν μέλλον μηδεμίαν
30 ἐνέργειαν, εἰ καμφθείη, τὰ λοιπὰ δὲ δύο, τηνικαῦτα μόνον ἐνεργεῖ χρησίμως, ὅταν
οἱονεὶ πιλοῦντές τε καὶ σφίγγοντες ἔσω κεκαμμένους τοὺς ἄλλους, ἄνωθεν αὐτὸν ἐκείνοις
ἐπιφέρωμεν, ὅθεν εἰς μὲν τὸ πρῶτον ἄρθρον, οὐδ᾽ εἷς ἔνδοθεν αὐτῷ κατέφυ τένων. εἰς δὲ
τὸ δεύτερον καὶ τρίτον, εἷς μικρὸς τῶν ἔνδον μερῶν καθήκει. λοιπὸς δὲ τῶν πάντων
ἰσχνότατος εἰς τὰ πλάγια. πάλιν δ᾽ αὖ, τοῖς μὲν ἄλλοις δακτύλοις, οἱ ἐκτείνοντες τένον-
τες, ὥσπερ ἀποδέουσι τοῖς ὄγκοις τῶν καμπτόντων συχνόν, οὕτως τῶν εἰς τὰ πλάγια
πλεονεκτοῦσιν οὐκ ὀλίγον. ἀντιτεταγμένοι γὰρ ἰσχυροῖς σφόδρα, καὶ παχέσι τοῖς ἔνδον,
οὐκ ἂν, οἷοί τ᾽ ἦσαν ἐργάσασθαί ποτε ἑδραῖα τὰ μετὰ τὴν ἐσχάτην κάμψιν, ἄχρι τῆς τε-
λείας ἐκτάσεως, ἅπαντα σχήματα, εἰ περ ἄρρωστοί τε καὶ ἰσχνοὶ τελέως ἐγεγόνεισαν.
ἐδείχθη γὰρ ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως, πάνθ᾽ ὅσα διὰ τῶν μέσων σχημάτων ἐργαζόμε-
40 θα, τῶν ἀντιτεταγμένων μυῶν ἀμφοτέρων ἐνεργούντων δεόμενα. κατὰ δὲ τὸν μέγαν
δάκτυλον, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἀντιτέτακταί τις ἀκριβῶς τῷ κάμπτοντι τένοντι. πάντως
γὰρ εἰς τὸ μέσον ἐνέβαλεν οὗτος τῶν ἐκ τῶν μερῶν. ἀλλ᾽ οἱ φαινόμενοι δύο τένοντες ἔξω-
θεν, ἐφ᾽ ἑκάτερα τῆς μέσης χώρας ἐμφύονται, καὶ εἰ μὲν ἄμφω ταθεῖεν, ἐκτείνουσι τὸν
δάκτυλον ἀκριβῶς. εἰ δ᾽ ὁ ἕτερος αὐτῶν, εἰς τὸ πλάγιον ἐπισπᾶται τὸ κατ᾽ αὐτὸν θά-
τερον μέρος. ἐκδέχεται δὲ τὴν μὲν τοῦ προσάγοντος ὡς ἐπὶ τὸν λιχανὸν ἐνέργειαν, ὁ
ταύτῃ τεταγμένος μῦς ὁ μικρός, τὴν δ᾽ ἐναντίαν, ὁ κατὰ τὸ θέναρ ὁ μέγας. ἐπὶ
πλέον τε γὰρ ἀπάγεσθαι τοῦ λιχανοῦ τὸν μέγαν δάκτυλον, καὶ σφοδροτέραν ὑπάρ-
χειν αὐτῷ τὴν ταύτῃ κίνησιν εὔλογον ἦν, ὥσπερ τοῖς ἄλλοις τοῖς τέτταρσι τὴν ἐναντίαν.
οὕτω γὰρ ἐπὶ πλεῖστον ἔμελλον ἀφίστασθαι τοῦ μεγάλου. τοῦτο δὲ εἰς ὅσον ἐστὶ χρήσιμον
50 τοῖς ἔργοις τῆς χειρός, ἔμπροσθεν εἴρηται. ταῦτ᾽ ἄρα καὶ τῶν εἰς τὰ πλάγια μέρη καθη-
κόντων τενόντων, ὁ διιστὰς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ μεγάλου πολὺ μείζων ἐστὶ, τοῦ προσάγοντος. σύμ-
παντά γε οὖν ταῦτα τεχνικῶς εἴργασται τῇ φύσει, καὶ τῷ μόνῳ μὲν τῷ μεγάλῳ, τέττα-
ρας ἀρχὰς ἔθηκε τῶν εἰς τὰ πλάγια κινήσεων. τῶν δ᾽ ἄλλων ἑκάστῳ δύο. μόνῳ γὰρ ἐκείνῳ τὸ
κῦρος τῶν ἐνεργειῶν, ἐκ τοῦ προσάγεσθαί τε καὶ ἀπάγεσθαι τῶν ἄλλων ἐστί. ἵν᾽ οὖν ἐπὶ πλεῖ-
στον ἑκάτερον αὐτῶν γίγνοιτο, διττὰς τῆς κινήσεως ἀρχὰς ἑκατέρωθεν, προὔταξεν ἡ

φύσις. τῆς μὲν ἐπὶ τὸν λιχανὸν, τόν τε ταύτῃ τένοντα, καὶ τὸν ταύτῃ μῦν. τῆς δ' ἑτέ-
ρας, τόν τε λοιπὸν τῶν ἐκτὸς τενόντων, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ θέναρος μῦν. οἱ μὲν δὴ τέ-
νοντες, ὁ μὲν, προσάγειν αὐτὸν, ὁ δ' ἀπάγειν τοῦ λιχανοῦ, πεφύκασιν. οἱ δὲ διαδεχόμε-
νοι τὰς τούτων ἐνεργείας μύες, ὁ μὲν, προσάγειν, ὁ δ' ἐπὶ πλεῖστον ἀπάγειν. οὕτω μὲν
ἐπὶ πλεῖστον ἔχουσιν ὄγκου τε καὶ ἀριθμοῦ, καὶ θέσεως, οἱ κινοῦντες τοὺς δακτύλους
τένοντές τε καὶ μύες. εἰ γάρ τι καὶ παραλέλειπται σμικρὸν, ἑξῆς τοῦτο δίειμεν. ἐν
δεῖ καὶ τὸ περὶ τῶν ἔνδοθεν τενόντων, καὶ μάλιστα τοῦ κατὰ τὸν μέγαν δάκτυλον.
ὅτι μὲν γὰρ ἕνα τοῦτον ἐχρῆν εἶναι. καὶ ὅτι τῶν ἄλλων λεπτότερον ἐμφύεσθαί πως κα-
τὰ τὸ δεύτερον ἄρθρον τοῦ μεγάλου δακτύλου, καὶ δὴ λέλεκται. ὅτι δ' ἑκάστου τῶν
10 τενόντων, ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἕλκειν πεφυκότος τὸ κινούμενον μόριον, καὶ
ὅτι κατὰ τὸ μέσον μάλιστα τοῦ κατὰ τὸν καρπὸν ἄρθρου, τῆς τοῦ τένοντος κεφαλῆς τε-
ταγμένης, εἴπερ ἐπὶ τοῦτο τὸ μόριον ὁ μέγας δάκτυλος ἐτείνετο, πάντα μᾶλλον
ἂν, ἢ κάμπτεσθαι συνέβαινεν αὐτῷ, τοῦτο οὐδέ πω λέλεκται. καί τι θαυμαστὸν τι
κἀνταῦθα τέχνημα τῆς φύσεώς ἐστι, ὃ κατ' ἀξίαν θαυμάσειας, ἐὰν ἐννοήσεις πρότε-
ρον, ὅτι τοῦ μέλλοντος κάμπτειν τὸν μέγαν δάκτυλον τένοντος, τὴν κεφαλὴν ἐχρῆν
εἶναι κατὰ τὸ μέσον τε καὶ κοῖλον τῆς χειρός. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸν τῆς κεφαλῆς ταύ-
της προτεταγμένον μῦν, κατ' εὐθὺ δήπουθεν αὐτῆς κείμενον, ὡς ἐπὶ τὸν μικρὸν
δάκτυλον ἀνήκειν ἐχρῆν, ἄτοπόν τινα καὶ ἀλλόκοτον, ταύτην τὴν θέσιν λαβόντα διὰ
πολλὰς αἰτίας. πρῶτον μὲν γὰρ ἀπώλετ' ἂν ἡ ἐν τῇ χειρὶ κοιλότης, εἰς πολλὰ χρή-
20 σιμος ὑπάρχουσα. δεύτερον δὲ ἡ κουφότης αὐτῆς διεφθείρετο. καὶ τρίτον ἡ καμπὴ
τῶν δακτύλων, ἐκωλύετο. καὶ τέταρτον, ὃ ἁπάντων ἀτοπώτατόν τε ἅμα, καὶ ἀ-
δυνατώτατον ἦν, ἡ ἀρχὴ τοῦ μυὸς ἐτέτακτο ἂν ἐπὶ τοῦ μικροῦ δακτύλου. ἀλλ' εἰ τοῦτο,
χαλεπὴ, μᾶλλον δ' ἀδύνατος ἡ εἰς αὐτὴν κατάφυσις ἐγίγνετο, τῷ ἄνωθεν ἥκοντι
νεύρῳ φθάνοντι τοῖς πέρασιν, ἢ πάντως γε τοῖς μέσοις τοῦ μυὸς, προτέροις ἐντυγχάνειν.
εἰ τοίνυν ἐνταῦθα μὲν ἀμήχανον ἦν ταχθῆναι τὸν ἡγησόμενον τῆς καμπῆς τῷ με-
γάλῳ δακτύλῳ τένοντα, κατ' ἄλλο τι ἐπιταχθεὶς, οὐχ οἷός τε ἦν ἂν κάμπτειν, ἐς ἀ-
δύνατόν τε καὶ τελέως ἄπορον ἐκινδύνευεν αὐτῷ καταστῆναι τὸ τῆς κάμψεως. πῶς
οὖν ἡ φύσις ἰάσατο τὴν τοσαύτην ἀπορίαν; ἀπέφυσε μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν καρπὸν
ἀπονευρώσεως τὸν τένοντα. τί γὰρ ἐνῆν ἄλλο ποιεῖν; ἀλλ' οὔτ' εὐθὺς ἐπὶ τὸν μέγαν δάκ-
30 τυλον ἐξέτεινεν, οὔτ' ἐκ τῶν πρὸς αὐτὸν ἐστραμμένων μερῶν τὴν ἔκφυσιν ἐποιήσατο.
ἀλλ' ἄρχεται μὲν ὁ τένων οὗτος, ὅθεν περ ὁ ἐπὶ τὸν μέσον ἥκων δάκτυλον, ἐποχού-
μενος δ' αὐτῷ μέχρι πολλοῦ, καὶ συνεχόμενος ἰσχυροῖς ὑμέσι, τηνικαῦτα πρῶτον
ἀποχωρεῖ διεκπίπτων αὐτὸν, ὅταν ἐν τῷ κοίλῳ τῆς χειρὸς γένηται τρόπον ὁμοιότα-
τον ταῖς ἐπὶ τῶν ξυνωρίδων ἡνίαις, ὅσαι διά τινων κρίκων ἐπὶ τοῦ ζυγοῦ τεταγ-
μέναι διεκπίπτουσιν. ὡς γὰρ ἐκεῖναι καμπήν τινα, καὶ οἷον γωνίαν κατὰ τοὺς κύκλους
ποιούμεναι, θέουσιν ἑλκόμεναι τὸ ὑποζύγιον ὡς ἐπὶ τὰ τῶν κύκλων μέρη, οὕτω
καὶ ὁ τένων, ἐπειδὰν ὑπὸ τοῦ μυὸς ἑλκόμενος ταθῇ, συνεπισπᾶται τὸν δάκτυλον.
οὐκ ἐπὶ τὴν τοῦ μυὸς χώραν, ἀλλ' ἔνθα πρῶτον ἐκάμφθη διεκπίπτων τὸν ὑμένα. διὰ
μὲν δὴ ταῦτα, τὴν γένεσιν ἀπὸ τῆς κοινῆς τοῖς ἄλλοις τένουσιν ἔσχε κεφαλῆς, καὶ τὴν
40 ὁδὸν οἵαν εἴρηται. διατί δ' ἐποχεῖται τοῖς ἄλλοις τένουσιν; ἢ δῆλον ὅτι κινήσεως ἀκυ-
ρωτέρας ἦν ὄργανον. ἀεὶ δ' ἡ φύσις, ἐν βάθει μὲν τὸ κυριώτερον, ἐπιπολῆς δὲ τὸ ἀκυ-
ρώτερον τίθησι. κατὰ γοῦν τὴν αὐτὴν ταύτην πρόνοιαν, τῶν ἔξωθεν τῆς χειρὸς τενόν-
των, ἐπιπολῆς μέν εἰσιν οἱ τῶν ἄλλων δακτύλων, ὑπόκεινται δ' ἐν αὐτοῖς, οἱ τοῦ με-
γάλου δακτύλου. οὕτω δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἔνδον, τῶν εἰς τοὺς τέσσαρας δακτύλους ἐμ-
βαλόντων, οἱ διὰ τοῦ βάθους τῆς χειρὸς φερόμενοι, παμπόλλῳ μείζους εἰσὶ τῶν προ-
τεταγμένων. κάμπτουσι γοῦν, οἱ μὲν, εἰς τὸ πρῶτόν τε καὶ τρίτον ἄρθρον σχισθέντες. οἱ δὲ,
εἰς δεύτερον μόνον. θαυμαστὴ μὲν οὖν αὐτῶν ἐστι, καὶ δύσφραστος ἥ τ' ἐν τοῖς ὀστοῖς ἔμφυσις.
ἥ τε πρὸς ἀλλήλους ὁμιλία. καὶ οὐδεὶς λόγος οὕτως ἱκανὸς, ὡς ἀκριβῶς ἐξηγήσασθαι,
τὰ ταῖς αἰσθήσεσι μόναις διαγινωσκόμενα. πειρατέον δ' ὅμως εἰπεῖν ὡς ἔχουσιν. οὐ γὰρ
50 ἐνδέχεται τῆς φύσεως τὴν τέχνην θαυμάσαι, πρὶν ἐξηγήσασθαι τὴν κατασκευήν. φαί-
νονται δή τινες ἀπονευρώσεις μυῶν διτταὶ, καθὸ μάλιστα κάμπτομεν τὸν καρπὸν, ἀλλή-
λαις ἐπικείμεναι. μείζων μὲν ἡ διὰ βάθους, ἡ ἐπὶ τοῖς ὀστοῖς. ἐλάττων δ' ἡ ἐπιπολῆς.
σχισθείσης δὲ τῆς ὑποκειμένης μὲν τῆς μείζονος, εἰς τένοντας πέντε. τῆς δ' ἐπικει-
μένης ἐλάττονος, εἰς τέσσαρας. οὐδὲ μίαν γοῦν ἀπ' αὐτῆς ὁ μέγας δάκτυλος ἀπό-
φυσιν λαμβάνει, καὶ πάντων αὐτῶν εὐθὺ τῶν δακτύλων φερομένων, ἐποχοῦν-

ται μὲν οἱ μείους τοῖς μείζοσιν. ὑμέσι δ' ἰσχυροῖς ἑκάστη τῶν τεττάρων συζυγιῶν φρουρεῖται παρ' ὅλην τὴν ὁδόν. ὅταν δ' ἐπιβῶσι τοῖς πρώτοις κατὰ τοὺς δακτύλους ἄρθροις, ἐνταῦθ' ἕκαστος τῶν ὑποκειμένων τενόντων πλατυνθεὶς τὴν κεφαλὴν τῆς πρώτης φάλαγγος κάμπτει διὰ τοῦ περιέχοντος αὐτὸν ὑμενώδους συνδέσμου. τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν, ἐν ἑκάστῃ συζυγίᾳ φέρεται πρόσω κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὁδόν, εὐθὺ τῶν ἐν τοῖς δακτύλοις κορυφῶν, ὁμοίως μὲν ὑποκείμενον τοῖς ἐξ ἀρχῆς τένουσιν. ὁμοίως δὲ τοῖς ὑμέσι φρουρούμενον. ὅταν δ' ἐπιβαίνωσιν ἤδη τοῖς δευτέροις ἄρθροις, ἐνταῦθα πάλιν ὁ ἄνωθεν τένων διχῆ σχισθεὶς ἑκατέρῳ τῷ μέρει πλατυνθέντι περὶ τὸν ὑποκείμενον ἑλιχθεὶς τένοντα, ξυμφύεται τοῖς ἐντὸς μέρεσι τῆς κατὰ τὴν δευτέραν φάλαγγα κεφαλῆς. ὁ δ' ὑποκείμενος μόνος, τοὐντεῦθεν ἐπὶ τὴν τρίτην διάρθρωσιν ἀφικόμενος, εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ αὐτὸς ἐμφύεται τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου, κατὰ τὸν δάκτυλον ὀστοῦ. κάμπτεται μὲν οὖν ἕκαστον τῶν κατ' αὐτοὺς ἄρθρων, δι' ὧν εἶπον ἐμφύσεων. ἐκτείνεται δέ, διὰ τῶν ἔξωθεν τοῦ καρποῦ τενόντων. οὓς καίτοι πολὺ μικροτέρους τῶν ἐντὸς ὑπάρχοντας, ἐναργῶς διαγινώσκομεν, καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς. ὅτι γυμνοὶ μὲν οὗτοι οἱ προπετεῖς εἰσίν, ὑμέσι μόνοις καὶ δέρματι λεπτῷ καλυπτόμενοι. τοὺς δ' ἐντὸς ἱκανὴ κατακρύπτει σάρξ, δι' ἃς εἴπομεν ἔμπροσθεν ὠφελείας γινομένη. ἀλλ' οἵ γε τένοντες οἱ ἐντὸς οἱ κάμπτοντες τοὺς δακτύλους, οἱ διὰ βάθους φερόμενοι, τὸ πρῶτόν τε καὶ τρίτον ἄρθρον, ἑκάστου τῶν τεττάρων δακτύλων κινοῦσιν. ὅτι τε κυριώτερα τοῦ μέσου ταῦτα, πρός τε τὰς τῶν δακτύλων ἐνεργείας, καὶ ὅτι τὸ μέγεθος τῶν τενόντων, ἱκανὸν ἦν ὑπηρετεῖσθαι διτταῖς διαρθρώσεσι. διὰ δὲ τὰς αὐτὰς αἰτίας, οἱ μικροὶ τένοντες, εἰς ἓν ἄρθρον τὸ μέσον ἐμφύονται. οὔτε γὰρ εἰς διττὰς διαρθρώσεις ἐνεχώρει μερισθῆναι τοὺς ὄγκους αὐτῶν. καὶ ὅτι σωζομένων τῶν ἑκατέρωθεν *κινήσεων, συγκινεῖταί πως καὶ τὸ μέσον ἄρθρον τοῖς ἄκροις, ταύτῃ τοι καὶ ἀκυρώτερον αὐτῶν εἶναι λέλεκται. τουτὶ μὲν γὰρ κάμπτειν καὶ μόνον δυνάμεθα χωρὶς τῶν ἐφ' ἑκάτερα. ἐκείνων δὲ καμπτομένων, ἀδύνατον τὸ μὴ καὶ τοῦτο συγκάμπτεσθαι. ὥστ' εἰ καὶ πάθοι ποτὲ ὁ κινῶν αὐτὸ τένων, ἀπαθὴς δ' ὁ ἕτερος ὑπάρχοι, σώζεσθαί τι τῆς κινήσεως αὐτῷ. εἰ μὲν δή ποτ' ἐκεῖνος πάθοι, διαφθείρεται τοῦ πρώτου τε καὶ τρίτου τῶν ἄρθρων ἡ κίνησις, κἂν ὁ τὸ δεύτερον κινῶν ἀπαθὴς ὑπάρχῃ. κἀν τῷδε δῆλον, ὅσῳ τοῦτο τὸ γένος ἀκυρώτερον τῶν τενόντων. εὐλόγως ἐπιπολῆς ἐτάχθη. οὕτω μὲν δὴ τό τε πλῆθος, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ἡ θέσις, καὶ ἡ σχίσις, καὶ ἡ κατάφυσις ἑκάστου τῶν τενόντων, τοῦ βελτίονος ἕνεκα γέγονεν. ἐπεὶ δὲ οὐδεμία σὰρξ ἐξ ἑαυτῆς αἴσθησιν ἐκέκτητο, καὶ ἦν ἄτοπον ἀντιληπτικὸν ὄργανον, ἀναισθήτῳ σκεπάσαι μορίῳ, τῶν εἰς ὅλας τὰς χεῖρας ἄνωθεν ἰόντων νεύρων οὐ σμικρὰν μοῖραν, εἰς τὰς σάρκας αὐτὰς κατέφυσεν. ἀλλ' ἐπεὶ τοῦτ' ἐγένετο, μύες εὐθὺς αἱ σάρκες ἦσαν. εἴ γε δὴ νεύρων εἰς σάρκας διασπειρομένων ἡ γένεσις τοῖς μυσί, καὶ δὴ κέχρηται μυσὶ τούτοις εἰς δέον ἡ φύσις. ἀποφύσασα γὰρ ἀπ' αὐτῶν τένοντας, τοῖς πλαγίοις μέρεσιν ἑκάστου τῶν δακτύλων ἐνέφυσε. τῆς μὲν δεξιᾶς χειρός, τοῖς ἐν ἀριστερᾷ. τῆς δ' ἀριστερᾶς χειρός, τοῖς ἐπὶ δεξιᾷ. τοὺς λοιποὺς δὲ τῶν εἰς τὸ πλάγιον μέρος ἑκάστου τῶν δακτύλων καταφυομένους, ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν πῆχυν ἐγέννησε μυῶν. οὐκ ἀλόγως οὐδὲ τούτους ὡς δείξει προϊὼν ὁ λόγος. αἱ πρότερον ὅθεν λέγοντες ἀπελίπομεν, ἀπέλθωμεν αὖθις. ἐπειδὴ γὰρ κάμπτειν τοὺς τέτταρας ἅμα δακτύλους, οὐχ ὅταν μέγαν ὄγκον σώματος περιλαμβάνωμεν, ἀλλ' ὅταν ὑγρὸς ἢ μικρὸς τηνικαῦτα μάλιστα δεόμεθα, χρησιμώτατον ἦν οὕτως αὐτοὺς ἀκριβῶς ἀλλήλοις ὁμιλοῦντας κάμπτειν, ὡς μηδὲ μίαν ἀπολείπεσθαι μεταξὺ χώραν κενήν. καὶ τοίνυν καὶ φαίνεται γινόμενον οὕτως. ἀλλ' οὐκ ἂν ἐγίνετο, μήτ' αὐτῶν τῶν δακτύλων τὰς ἐν τοῖς πλαγίοις σάρκας ἐχόντων, μήτε τῶν κινούντων αὐτοὺς τενόντων, ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς πεφυκότων. ἡ γὰρ δὴ ἀρχὴ αὕτη, πλησίον τῆς κατὰ τὸν καρποῦ καμπῆς τεταγμένη, μέση πως μάλιστα τοῦ ταύτῃ τεταγμένη χωρίου, καὶ πάντας ἅμα, καὶ κατὰ μέρος ἕκαστον ἐπισπωμένη, νεύειν αὐτῶν τὰς κορυφὰς εἰς ἑαυτὴν ἀναγκάζει. καὶ διὰ τοῦτ' ἐπειδ' ἂν τὸ πρῶτόν τε καὶ τὸ δεύτερον ἄρθρον μόνον καμφθῇ, τὸ τρίτον δ' ἐκτεταμένον ᾖ, τὰ πέρατα τῶν δακτύλων ἀλλήλοις συνεζευγμένα μένει. καίτοι πολλῷ λεπτότερα τῶν ἄλλων ὄντα, καὶ διεστηκέναι κατά γε τοῦτ' ὀφείλοντα, ἀλλὰ τῷ πρὸς μίαν ἅπαντα νεύειν ἀρχὴν τὴν κεφαλὴν τῶν τενόντων, ἀκριβῶς συζεύγνυνται. ἄρχονται μὲν γὰρ ἀπὸ ταύτης ἅπαντες. φέρονται δ' ἐπὶ τοὺς δακτύλους κατ' εὐθείας γραμμάς, ἴσας πρὸς τῇ κεφαλῇ γωνίας ἐξεργαζόμενοι. πᾶσα τοίνυν ἀνάγκη τὸν δάκτυλον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἑλκόμενον διὰ τοῦ τένοντος, ἐπιβαίνειν μὲν αὐτῷ τῷ τένοντι, νεύειν δ' ὥσπερ πρὸς τὴν κεφαλήν, καὶ διὰ τοῦτ' οὐδ' εἰ βιάσασθαί τις προέλοιτο κάμψαι διεστῶτας ἀπ' ἀλλήλων τοὺς δακτύλους, δυνήσεται. τὸ γὰρ μηδαμῇ χρήσιμον ἡμῖν ἐσόμενον, τοῦτ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις ἀδύνατον γίνεσθαι παρασκευάσε. ἀλλ' ἐπεὶ πάλιν ὅταν μέγαν ὄγκον σώματος, ἢ ἀμφοτέραις ὁμοῦ ταῖς χερσίν, ἢ μόνῃ τῇ ἑτέρᾳ περιλαμβάνωμεν, ἐκτείνειν τε τοὺς δακτύλους ἀναγκαῖον τηνικαῦτα, διϊστάναι τε ἀπ' ἀλλήλων ἐπὶ πλεῖστον, οὐδὲ τοῦτ' ὠλιγώρηται τῇ φύσει. τὰς μὲν γὰρ εἰς τὰ πλάγια κινήσεις αὐτῶν ἐργασαμένη, διὰ τούτων εἰς ὅσον ἂν προελώμεθα δυνατοὺς διΐστασθαι παρέσχεν. ἔμελλον μὲν γὰρ κἂν εἰ μὴ τούτων ἔτυχον πάντες διεστῶτες, ἐκταθήσεσθαι, τῶν ἐκτεινόντων αὐτοὺς τενόντων γεγονότων ὁμοίων τοῖς κάμπτουσιν, ἀπό τε κορυφῆς μιᾶς ἀρχομένων, καὶ κατ' ἴσας γωνίας ἀπ' αὐτῆς ἐσχισμένων. ἅπασι γὰρ τοῖς οὕτω μὲν ἀρχομένοις, κατ' εὐθειῶν δὲ γραμμῶν φερομένοις, ἀναγκαῖον εἰς ὅσον ἂν ἀποχωρήσωσι τῆς ἀρχῆς, ἀεὶ καὶ μᾶλλον πλέον ἀπ' ἀλλήλων διΐστασθαι. καὶ δὴ καὶ φαίνεται τοῦτ' οὕτω γινόμενον ἐν τοῖς δακτύλοις. εἰ γὰρ καὶ μηδενὶ χρῷ ταῖς εἰς τὰ πλάγια κινήσεσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκτείνεις, ἢ κάμπτοις αὐτούς, ἐκτείνοντι μέν σοι διαστήσονται. κάμπτοντι δ' ἐς ταυτὸν ἀλλήλοις ἀφίξονται. οὔτοι νῦν ἁπλῶς τὸ διΐστασθαι χάριν, ἀλλὰ τοῦ μέχρι πλείστου διΐστασθαι, τὰς εἰς τὸ πλάγιον αὐτῶν κινήσεις ἐδημιούργησεν ἡ φύσις, ἐπεὶ δὲ ἅπαξ

τοῦτο ἔχον, ἕτερον οὐκ ἄχρηστον προσεκτήσατο, καὶ γὰρ ἐκτεταμένους αὐτοὺς ζευγνύναι δυνάμεθα, τοῦ
μὲν δεξιοῦ τῶν δακτύλων, τὸν ἐν τοῖς πλαγίοις ἀριστερὸν, τοῦ δ' ἀριστεροῦ, τὸν δεξιὸν τείνοντες τένοντα. πάλιν
δ' ἐπὶ πλεῖστον ἀλλήλων διϊσταμένων, αὐτοῦ μὲν τοῦ δεξιοῦ, τὸν δεξιὸν, τοῦ δ' ἀριστεροῦ τὸν ἀριστερὸν τεινόμενοι. εἰ δὲ
μηδετέρῳ τῶν πλαγίων τενόντων ἐνεργοῖμεν, ἀλλὰ τοῖς ἔξωθεν μόνοις, καὶ μέσην τῶν εἰρημένων κα-
τάστασιν ἕξουσιν οἱ δάκτυλοι, καὶ φαίνονται τοῖς ἰσχνοῖς ἔχουσι τὰς χεῖρας, ἅπαντες ἐν ταῖς τοιαύταις
καταστάσεσιν, ἀπὸ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, μέχρι τῆς τελευτῆς τῶν δακτύλων, κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν τεταμ-
μένοι. ὡσαύτως δὲ τοῖς ἐκτὸς οἱ ἐντὸς τένοντες, κατ' εὐθείας γραμμὰς, ἐν ἁπάσαις τείνονται ταῖς κινήσε-
σιν, ἐν αἷς ἐνεργοῦσιν οἱ πλάγιοι. τούτων δ' ἐνεργησάντων, οὐκέτ' εὐθεῖς, ἀλλ' ἤδη λοξοὶ κατά τι γίνονται.
σκόπει τοίνυν κἀνταῦθα τὴν θαυμαστὴν σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ, βέλτιον μὲν γὰρ ὂν, ἐν μὲν τῷ κάμ-
10 πτειν τοὺς δακτύλους, ἀργεῖν τὰς εἰς τὰ πλάγια κινήσεις, μηδὲν μελλούσας ὀνήσειν, ἐκτεινόντων δὲ ἐνερ-
γεῖν πολλαχῆ χρηστὰς ἐσομένας, τὴν κατασκευὴν τῶν τὰς κινήσεις ταύτας βραβευόντων τενόντων, ἐπί-
μὴν μὲν εἰς τὴν τοῦ βελτίονος ὑπηρεσίαν, ἀδύνατον δὲ εἰς τὴν τοῦ χείρονος ἀπειργάσατο. πρῶτον μὲν γὰρ
τῶν εἰς τὰ πλάγια καθηκόντων τενόντων, ἐπειδὴ τοὺς μὲν, ἀπὸ τῶν ἐντὸς μυῶν τῶν κατὰ τὴν χεῖρα
τῶν μικρῶν ἐξέφυσε, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν ἐκτὸς, τῶν κατὰ τὸν πῆχυν ὄντων μεγάλων, ἀναγκαῖον αὐτῶν, τοὺς
μὲν ἐλάττους τε καὶ ἀσθενεστέρους ἅμα, τοὺς δ' αὖ μείζους τε καὶ ἰσχυροτέρους γενέσθαι, καθ' ὃ δὲ βέλτιον ἦν
ἑκατέρων συναφθῆναι τῶν δακτύλων ἑκάστων, κατὰ τοῦτ' αὐτοὺς συνῆψεν, ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, τοὺς μὲν
ἀρρωστοτέρους, ἐξ ἀριστερῶν, τοὺς δ' εὐρωστοτέρους, ἐκ δεξιῶν, ἐν δὲ τῇ σκαιᾷ, τοὺς μὲν ἀσθενεστέρους ἐκ δε-
ξιῶν, τοὺς δ' ἰσχυροτέρους, ἐξ ἀριστερῶν. ἔπειτα δ' οὐδ' ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τῶν πλαγίων ἑκατέρους
ἤγαγεν, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἔξωθεν, ὑψηλοτέρους ἐποίησε, πλησιαιτέρους μὲν θεῖσα τῶν ἐκτεινόντων, πορρω-
20 τέρω δ' ἀπάγουσα τῶν καμπτόντων. ἔμελλεν οὖν διὰ ταῦτα πρῶτον μὲν πλεονεκτήσειν, τῶν εἰς τὰ
πλάγια κινήσεων ἡ ἐκτὸς, ἔπειτα δ' ἀργήσειν, καμπτόντων, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀργεῖν ἐς ὅτι χρηστὸν ἦν, εἴρηται,
τὸ πλεονεκτεῖν δ' ἐς ὅτι, νῦν εἰρήσεται. τῆς εἰς τὰ πλάγια κινήσεως τῶν δακτύλων ἐδεήθημεν, ἵν' ἐπὶ
πλεῖστον αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων διϊστῶμεν, ὡς εἴ γε τούτου μηδὲν ἡμῖν μηδέπω τι ἔμελλεν ἕπεσθαι πλέον, οὐκ
ἂν οὐδὲ τῶν τούτων κινήσεων ἐδεήθημεν, ἀλλ' ἐπεὶ τὸν μέγαν ἀντέταξε τοῖς ἄλλοις, τὰς εἰς τὸ πλάγιον
ἐπὶ τοῦτον φορὰς τῶν δακτύλων, ἔγνω μηδὲν μέγα παρέξειν, εἰ γὰρ ἐν οἷς ἔργοις μέγιστον ὄγκον σώμα-
τος μεταχειρίζεσθαι σπεύδομεν, ἐν τούτοις ἐπὶ πλεῖστον αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων διϊστάναι δεόμεθα, τοὺς μὲν
τέτταρας ἔξω, τὸν μέγαν δ' εἴσω περιφέρεσθαι χρηστὸν ἦν, τούτῳ μὲν οὐ σμικρὸν τένοντα, τῆς εἰς τὸ πλά-
γιον ἔσωθεν φορᾶς, ἔδωκεν ἡγεμόνα, τῶν δ' ἄλλων ἐκώλυσε τὸ μέγεθος, οὐ μόνον ὅτι περιττὸν οὐδὲν πρέ-
πον ἐργάζεσθαι σοφῷ δημιουργῷ, ἀλλ' ὅτι καὶ τῆς ἐναντίας κινήσεως τὴν ῥώμην ἂν ἐκώλυεν, ἰσόρροπον
30 αὐτῇ κίνησιν ἀντιτάξας ἑτέραν, οὐ μὴν οὐδ' εἰς τὸ παντελῶς ἀργεῖν ταύτην καμπτόντων τοὺς δακτύ-
λους, ἄχρηστος ἡ ἀρρωστία. δεῖται δ' ὁ λόγος, ἵν' ἀποδεικτικὸς ἅμα καὶ μὴ μακρὸς ᾖ, λημμάτων τινῶν ἐν ταῖς
περὶ μυῶν κινήσεσιν ἀποδεδειγμένων. ἔστι δὲ τάδε τὰ λήμματα, καθ' ἕκαστον τῶν ἄρθρων, ὡς ἐδείξα-
μεν, ἓν μὲν, ἀνώδυνον καὶ μέσον σχῆμα, τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ ἑκατέρωθεν, ἧττον μὲν, τὰ πλησία τοῦ μέ-
σου, μᾶλλον δὲ τὰ πόρρω, πάντως οὖν ὀδυνηρὰ τὰ ἔσχατα σχήματα, μεθ' ἃ μήτε κάμπτειν, μήτε κινεῖν,
ἐγχωρεῖ, γίνεσθαι μὲν γὰρ ἐσχάτην τάσιν λαμβανόντων τῶν ἐργαζομένων αὐτὰ μυῶν, εἰκότως δ' ὑπάρ-
χειν ὀδυνηρὰ τοῦ μὲν ἡγεμόνος τῆς κινήσεως μυὸς, ἐσχάτην συστολὴν, τοῦ δ' ἀντιτεταγμένου τούτῳ, τε-
λέαν ἔκτασιν λαμβάνοντος, ἐνεργεῖν δ' ἐν μὲν τοῖς ἐφ' ἑκάτερα τοῦ μέσου σχήματος, ἢ ἀμφοτέρους γε τοὺς
μῦς, ἢ πάντως γε τὸν ἕτερον, ἐν δὲ τῷ μέσῳ δύνασθαί ποτε, καὶ μηδέτερον ἐνεργεῖν, οὕτως οὖν ἔχει
κἀπὶ τῶν δακτύλων, ἀποθέμενος γάρ τις ἀργὴν καὶ πάρετον ὅλην τὴν χεῖρα, παραπλησίαν τοῖς σφό-
40 δρα κεκμηκόσιν, οὔτ' ἐνεργοῦντας ἕξει περὶ τοὺς δακτύλους οὐδένας μύας, ἔν τε τῷ μέσῳ σχήματι κατα-
θήσει, εἰ δ' ἐντεῦθεν ἄγειν ἐφ' ἑκάτερα πειραθείη τις, ἐκτείνοντι μὲν αὐτῷ τοὺς ἐκτὸς πρότερον ἀναγκαῖον
ἐκτεῖναι τένοντάς τε καὶ μῦς, κάμπτοντι δ' αὖ τοὺς ἐντός. εἰ δ' ἐκτείνειν ἅμα καὶ παράγειν ἐπὶ τὰ πλάγια
βουληθείη, δῆλον ὡς ἀμφοτέροις ὁμοῦ πρότερον ἐνεργήσει, τοῖς τ' ἐκτείνειν, καὶ τοῖς παράγειν πεφυκό-
σιν. οὕτως οὖν εἰ καὶ κάμπτειν ἅμα, καὶ περιάγειν εἰς τὰ πλάγια βουληθείη τις, ἀμφοτέροις ἐνεργήσει
πρότερον, τοῖς τε κάμπτειν δυναμένοις, καὶ τοῖς ἐπιστρέφειν, ἀλλὰ διττῶν μὲν οὐσῶν τῶν εἰς τὰ πλά-
για κινήσεων, τὴν μὲν ἑτέραν αὐτῶν, τὴν ἐπὶ τὰ ἐκτὸς, ὁ τόπος τῆς τοῦ τένοντος ἐκφύσεως ἀργεῖν ἀναγ-
κάζει καμπτόντων τοὺς δακτύλους. οὐ γὰρ ἐκ τῶν πλαγίων ἀκριβῶς, ἀλλ' ἀνωτέρω μᾶλλον πλησίον τῶν
ἐκτεινόντων τενόντων ἐνέφυ. ἀποδέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως, ὡς οὐκ ἐγχωρεῖ τὰς
ἀντιτεταγμένας κινήσεις ἐνεργεῖν ἅμα, τὴν δ' ἑτέραν οὐχ ὁ τόπος ἠνάγκασεν ἀργεῖν. ἔσω γὰρ ἔχει τὰς
50 ἀρχὰς ἀνειμένας ἵνα περ οἱ κάμπτοντες τένοντες. ἀλλ' ὡς ἐλέχθη πρόσθεν ἡ ἀρρωστία, τῶν μὲν γὰρ ἐκτὸς
τενόντων, εἰ καὶ μείζους οἱ τὴν ἔκτασιν ἐργαζόμενοι τῶν εἰς τὰ πλάγια κινούντων εἰσὶν, ἀλλ' οὐκ εἰς τοσοῦ-
τόν γε μείζους, ὡς διαφθείρειν αὐτῶν τελέως τὴν ἐνέργειαν, τῶν δ' ἐντὸς οὐδ' εἰπεῖν ῥᾴδιον τὴν ὑπεροχήν.
αἰσθήσει γὰρ χρὴ μᾶλλον ἢ λόγῳ διδαχθῆναι. τοὺς μὲν εἰς τὸ πλάγιον ἐμφυομένους ἀμυδροὺς, καὶ δυσθεωρή-
τους ὑπὸ σμικρότητα, τοὺς δ' ἄλλους μὴ ὅτι μεγίστους τῶν ἐν χερσὶ τενόντων, ἀλλὰ καὶ διττούς. ἀναγκαῖον
οὖν γίγνεται καμπτόντων τῶν μεγάλων τοὺς δακτύλους τῇ ῥύμῃ τῆς κινήσεως συναποφέρεσθαι καὶ τοὺς μικροὺς
καθόλου γὰρ ὅταν ὑπὸ δυεῖν κινήσεων ἐκ πλαγίων ἀλλήλαις τεταγμένων ἀνέλκηται σῶμα, πολὺ μὲν κρατούσης
τῆς ἑτέρας, ἀναγκαῖον ἀφανίζεσθαι τὴν λοιπὴν, ὀλίγης δ' οὔσης τῆς ὑπεροχῆς, ἢ κατ' ἴσον ἀμφοτέρων ἰσοσθενου-
σῶν, μικτὴν ἐξ ἀμφοτέρων γίνεσθαι τὴν περὶ τὸ σῶμα κίνησιν. ὁρᾶται δ' ἅπαντα ταῦτα μόνον οὐ καθ' ἑκάστην ἡμέ-

ἐναργεστέροις παραδείγμασιν. αὐτίκα τῶν ἐρεσσομένων τε ἅμα, καὶ πλαγίων ἐχουσῶν τὸν ἄνεμον νηῶν. εἰ μὲν
ἰσόῤῥοπον ἡ ῥώμη τοῦ τ' ἀνέμου, καὶ τῶν ἐρεσσόντων εἴη, μικτὴν ἀνάγκη γενέσθαι τὴν κίνησιν, οὔτ' εἰς τὸ πρόσ-
ω μόνον, οὔτ' εἰς τὸ πλάγιον, αὐτῶν φερομένων, ἀλλ' εἰς τὸ μέσον ἀμφοῖν. εἰ δ' ἡ τῶν ἐρεσσόντων ἰσχυρο-
τέρα γένοιτο, πρόσω μᾶλλον ἢ εἰς τὸ πλάγιον. εἰ δ' ἡ τοῦ πνεύματος, εἰς τὸ πλάγιον μᾶλλον ἢ εἰς τὸ πρόσω.
πολλῆς δ' οὔσης τῆς ὑπεροχῆς, ὡς νικᾶσθαι τελέως τὴν ἑτέραν, τῆς μὲν τῶν ἐρεσσόντων ἀφανισθείσης, εἰς
τὸ πλάγιον. τῆς δὲ τοῦ πνεύματος, εἰς τὸ πρόσω μᾶλλον ἐνεχθήσονται. τί γὰρ εἰ λεπτὴ μὲν εἴη παντελῶς
αὔρα, ἡ ναῦς δ' εὐμήκης καὶ κούφη, παμπόλλους τοὺς ἐρέσσοντας ἔχουσα, δύναιτ' ἄν ποτ' ἐπίδηλος ἡ περὶ τῆς
αὔρας κίνησις γενέσθαι; ἀλλ' οὐδ' εἰ μέγιστος μὲν ἄνεμος εἴη, μεγίστη δὲ ναῦς καὶ βαρεῖα, δύο δ' ἢ τρεῖς ἐρέσσοιεν,
δεῖ τε φανῆναι τὴν εἰρεσίαν αὐτῶν. οὐκ οὖν οὐδ' ἡ τῶν μικρῶν τενόντων κίνησις ἄῤῥωστος εἰς τοσοῦτον οὖσα, καὶ
10 πρὶν γενέσθαι τοὺς μεγάλους ὡς ἐπὶ μικρὸν κομιδῇ παράγειν τοὺς δακτύλους, δύναιτ' ἄν ποτε φανῆναι
τῶν μεγάλων ἐνεργούντων, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τοῦτο λέληθε τοὺς πολλούς, ὡς ἀμυδρὸν, καὶ καθ' ἑαυτὴν
ἡ τῶν μικρῶν τενόντων ἐστὶ κίνησις, εἰκότως οὐδὲ τοῦτο ἐπ' αὐτῶν συλλογίσασθαι δεδύνηνται, ὡς ἀναγκαῖον
ἐν αὐτῇ ἀφανισθῆναι τῇ σφοδροτάτῃ ζευγνυμένην. ἡ δ' αἰτία τῆς ἀγνοίας, ὅτι τῆς ἐκτὸς κινήσεως, τῆς εἰς τὸ
πλάγιον ἐπιστρεφούσης τοὺς δακτύλους ἐπὶ πλεῖστον γιγνομένης, ἅπασαν τὴν ἀπὸ τῶν ὑστάτων ἐκείνης ἐπὶ
τἀναντία φορὰν, τοῦ ἔνδον εἶναι νομίζουσιν. ἐχρῆν δ' οὐκ ἀπὸ τῶν ὑστάτων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς μέσης καταστάσεως τὸ
ποσὸν ἑκατέρας τῶν πλαγίων ἐξετάζειν. ἡ μέση δὲ κατάστασις ἐστὶν, ὅταν οἱ τοὺς δακτύλους ἐκτείνοντες τέ-
νοντες, ἀκριβῶς εὐθεῖς φαίνωνται. καὶ γὰρ καὶ εἰ διατμηθεῖεν οἱ ἐν τοῖς πλαγίοις, οὐδὲν εἰς τὴν ἔκτασιν ἢ τὴν
κάμψιν, οἱ δάκτυλοι βεβλάψονται. πείσονται δὲ ἑκάτερον ἐν μέρει τῶν κινούντων αὐτοὺς τενόντων ἀδιαστρό-
φων μενόντων. ἀπ' αὐτῆς τοίνυν τῆς καταστάσεως τῆς εὐθεῖς αὐτοὺς φυλαττούσης, ἑκατέρα τῶν πλαγίων,
20 ὁπηλίκη τίς ἐστιν, ἀκριβῶς διαγνώσεται. καί σοι κατὰ ταῦτα κρίνοντι, κατάφωρος ἡ βραχὺς ἔσται τῆς
ἔσω. περὶ μὲν δὴ τῶν εἰς τὰ πλάγια κινήσεων, ἱκανῶς ἀποδέδεικται. καὶ γὰρ ἀῤῥωστοτέραν ἔφαμεν δεῖν εἶναι
τὴν ἔνδον, καὶ ἀμφοτέρας, ἐνεργεῖν μὲν, ἐκτεταμένων τῶν δακτύλων. ἡσυχάζειν δὲ κεκαμμένων, ἐπὶ τῶν
τεττάρων δηλονότι δακτύλων τοῦ λόγου τούτου παντὸς εἰρημένου. ὁ γὰρ ἀντιτεταγμένως αὐτοῖς ὁ μέγας, ὥσ-
περ τὴν θέσιν ἐξαίρετον, οὕτω καὶ τὰς ἐνεργείας τε, καὶ τὰς τῶν τενόντων καταφύσεις, ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐκ-
τήσατο. τῶν μέν γε κινήσεων αὐτοῦ, ἀῤῥωστοτάτη μὲν, ἡ ἔνδον, ἥπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἰσχυροτάτη, σφοδροτάτη
δὲ, ἥπερ ἐν ἐκείνοις ἀσθενὴς, ἡ πλαγία. τῶν δὲ τενόντων ἰσχνότατος μὲν, ὁ ἔνδον, πλατύτατοι δ' οἱ πλάγιοι,
τοὔμπαλιν ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ ὥσπερ ἐν ἐκείνοις, τὸ κῦρος τῶν ἐνεργειῶν, ἐν τῷ κάμπτειν τῶν διττῶν
ἐδείχθη τενόντων, οὕτω καὶ τῶν τοῦ μεγάλου κινήσεων, τῶν εἰς τὸ πλάγιον, ἡ κυριωτέρα ἡ ἐκτὸς, ὑπό τε τοῦ
ταύτῃ τεταγμένου μυὸς, καὶ τοῦ καθάπτοντος, εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ φάλαγγα τένοντος γίνεται. ἀπὸ τίνος δὲ
30 οὗτος ὁ τένων ἄρχεται μυὸς, καὶ πῶς φέρεται μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ μεγάλου δακτύλου, τηνικαῦτα ἐροῦμεν,
ὅταν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τενόντων εἰς τοὺς δακτύλους καταφυομένων ὁ λόγος ᾖ. νυνὶ δὲ, ἅπερ ἤδη
τινὲς τῶν ἀσπαζομένων τοὺς Ἐπικούρου τε τοῦ φιλοσόφου, καὶ Ἀσκληπιάδου τοῦ ἰατροῦ λόγους, ἀμφισβητοῦν-
τες ὑπὲρ τῶν τοιούτων λέγουσιν, ἄξιον μὴ παρελθεῖν. ἀλλ' αὐτούς τε διελθεῖν ἀκριβῶς τοὺς λόγους. ὅπη τε σφά-
λονται, δεῖξαι. δοκεῖ δὴ τούτοις τοῖς ἀνδράσιν, οὔθ' ὅτι παχεῖς οἱ τένοντες ἐγένοντο, διὰ τοῦτο καὶ τὰς ἐνερ-
γείας εἶναι αὐτῶν σφοδρὰς, οὔθ' ὅτι λεπτοὶ, διὰ τοῦτο ἀσθενεῖς. ἀλλὰ ταύτας μὲν, ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν
βίον χρειῶν, ἀναγκάζεσθαι τοίας, ἢ τοίας γίγνεσθαι. τοὺς δ' ὄγκους τῶν τενόντων, τῷ ποσῷ τῆς κινή-
σεως ἕπεσθαι. τῶν μὲν γυμναζομένων, ὡς τὸ εἰκὸς εὐεκτούντων τε καὶ παχυνομένων. τῶν δ' ἀργούντων,
ἀτροφούντων τε καὶ κατισχνουμένων. οὔκουν ὅτι βέλτιον ἦν, τῶν μὲν σφοδρῶν ἐνεργειῶν, ἰσχυροὺς καὶ
παχεῖς εἶναι τοὺς τένοντας, τῶν δ' ἀσθενεστέρων ἰσχνοὺς καὶ ἀῤῥώστους, οὕτω διαπλασθῆναι φασὶ πρὸς τῆς
40 φύσεως. οὐ γὰρ ἂν καὶ πιθήκοις γενέσθαι τοιούτους δακτύλους, ἀλλ' ὡς εἴρηται πρόσθεν ἐξ ἀνάγκης ἀκο-
λουθῆσαι, τοῖς μὲν γυμναζομένοις, τὴν παχύτητα, διότι φέρονται καλῶς. τοῖς δ' ἀργοῦσι, τὴν ἰσχνό-
τητα, χεῖρον καὶ τούτοις φερομένοις. ἀλλ' ὦ θαυμάσιοι φήσομεν, ἐχρῆν ὑμᾶς, πρῶτον μὲν, ὡς τοὺς ὄγ-
κους τῶν τενόντων οὐ μᾶλλον τεχνικῶς ἢ ἀτέχνως ἐδείξατε γεγονέναι, τὸν αὐτὸν τρόπον εἰπεῖν τι καὶ περὶ
τοῦ πλήθους αὐτῶν, καὶ τῆς θέσεως, καὶ τῆς καταφύσεως. ἔπειτα δὲ καὶ τῆς περὶ τῆς ἡλικίας
διαφορᾶς ἐπισκέψασθαί τι. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μὴ θρασύνεσθαι περὶ πιθήκων ἀποφαινομένους, ἅπερ
οὐκ ἴστε. τένοντας μὲν γὰρ, οὐ μεγάλους μόνον, ἀλλὰ καὶ διττοὺς, ἑκάστῃ τῶν σφοδρῶν ἐνεργειῶν ἡγου-
μένους, εὑρήσετε. κατὰ δ' αὐτὰς ἡλικίας εὑρήσομεν οὐδεμίαν αὐτῶν, ἐν τῷ πλήθει διαφορὰν, ἀλλὰ καὶ
τοῖς βρέφεσι, καὶ τοῖς τελείοις, καὶ τοῖς ἔτι κυομένοις, καὶ τοῖς μηδεμίαν ἐνεργοῦσι μηδέπω δι' αὐτῶν
ἐνέργειαν, ὁμοίως ἤδη καὶ τούτοις διττοὺς μὲν, τοὺς διττοὺς, μεγάλους δὲ τοὺς μεγάλους. εἰ μή τι τοῖς οὔπω
50 μὲν γυμναζομένοις. διπλάσια τὸν ἀριθμὸν ἡγεῖσθε γίνεσθαι τὰ μόρια. τοῖς δ' ἀργοῦσιν, ἀπόλλυσθαι τὰ
ἡμίσεα. εἰ γὰρ τοῦτο, τέτταρας μὲν ἴσως ἕξουσιν οἱ διαπονοῦντες πόδας, καὶ τέτταρας χεῖρας. οἱ δ' ἐφ' ἡ-
συχίας βιοῦντες, ἓν μὲν τὸ σκέλος, μίαν δὲ καὶ τὴν χεῖρα. ἢ ταῦτα πάντα λῆρος μακρὸς, οὐκ ἐρεῖν τἀλη-
θὲς ἐφιεμένων ἀνθρώπων. ἀλλ' εἰ καὶ καλῶς εὕρηταί τι, καὶ τοῦτο ἐγκαλύψαι τε καὶ κατακρύψαι σπου-
δαζόντων. τί γὰρ ὅτι τριάκοντα τῶν κατὰ τοὺς ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ δακτύλους ἄρθρων ὑπαρχόντων, ἑκάστου
δ' αὐτῶν κατὰ τοὺς τέτταρας τόπους, ἐμφύσεις καὶ παραφύσεις τενόντων ἔχοντος ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται,
μόνῳ πάντων ἄρθρων τῷ τοῦ μεγάλου, κατὰ μὲν τὰ πλάγια καὶ τῶν ἐκτὸς, αἱ καταφύσει εἰσὶ τῶν τενόντων.
ἔνδον δ' οὐδεμία; καίτοι γε εἰ λογίσαι τὸν ἀριθμὸν ἅπαντα τῶν εἰς τοὺς δακτύλους ἐμφύσεων, εἴκοσιν αὐτὰς ἐπὶ
ταῖς ἑκατὸν εὑρήσεις. οὕτω γε συμβαίνει, τριάκοντα μὲν ἄρθρων ὄντων. τεττάρων δὲ, καθ' ἕκαστον ἐμφύσεων, ἀλλὰ

τῆς μιᾶς ἀπολλυμένης, καθ' ἑκάτερον τῶν μεγάλων δακτύλων, αἱ λοιπαὶ ὀκτωκαίδεκα. καὶ ἑκατὸν εἰσίν. εἶτ' ὦ
πρὸς θεῶν οὐδὲν ἔχοντες ἐν τοσαύταις καταφύσεσι μέμψασθαι, οὔτ' οὖν τὸν ὄγκον τῶν τενόντων, οὔτε τὸν
τόπον, οὔτε τὸν τρόπον τῆς ἐμφύσεως, ἀλλ' ἐν ἁπάσαις αὐταῖς θαυμαστὴν ἀναλογίαν ὁρῶντες, μιᾶς μόνης
ἀπολλυμένης, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν ἀμφοτέροις τοῖς μεγάλοις δακτύλοις, καὶ ταύτης οὐκ ἀλόγως,
ἀλλ' ὅτι μηδὲν αὐτῆς ἐχρῄζομεν, εἰκῆ φατε καὶ χωρὶς τέχνης ἅπαντα τὰ τοιαῦτα γεγονέναι. καὶ μὴν
εἴπερ ἐκάμπτομεν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις, καὶ τοῦτο τὸ ἄρθρον, οἶδ' ὅτι πικρῶς αὐτό τε καὶ σφοδρῶς ἐξηλέγ-
χετε τὴν ματαιοπονίαν τῆς φύσεως, ὡς ἂν καὶ κίνησιν ἄχρηστον καὶ τένοντα περιττὸν ἐργασαμένης. ἐπεὶ
δ' ὀκτωκαίδεκα μὲν, καὶ ἑκάστην χώρας, δεομένας τενόντων ἐμφύσεων ἐκόσμησε παντοίως, μίαν δὲ καθ' ἑκά-
τερον δάκτυλον οὐδὲν δεομένην παρέλιπεν, οὐκ ἄρα θαυμάσετε; καὶ μὴν πολλῷ γε ἦν ἄμεινον, ἑτοιμοτέρους
10 εἰς ἔπαινον εἶναι τῶν κατορθωμένων, ἢ ψόγον τῶν διημαρτημένων, εἰ μή τι χρείαν τινὰ μεγάλην, τῆς κατὰ τὸ
πρῶτον ἄρθρον ἐπιπολῆς κάμψεως τοῦ μεγάλου δακτύλου λέγειν ἡμῖν ἔχετε, μόνως γὰρ ἂν οὕτως ἐξε-
λέγχοιτε τὴν φύσιν, ὡς ἄτεχνον, εἰ χρηστὴν κίνησιν φαίνοιτε παραλελοιπυῖαν. ἀλλ' οὐκ ἔχετε. καμπτομένων
γὰρ εἰς ἔσχατον τῶν τεττάρων δακτύλων, ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, διττῆς ἐν ταῖς τοιαύταις ἁπάσαις ἐνεργείαις
χρῄζομεν κινήσεως τοῦ μεγάλου δακτύλου. τῆς μὲν ἑτέρας, ὅταν ἐπὶ ἐπίθημα γίγνηται, τῆς κατὰ τὸν λι-
χανὸν εὐρυχωρίας. τῆς δ' ἑτέρας, ὅταν ἄνωθεν αὐτοῖς ἐπιβῆναι σφίγγων τε καὶ πιέζων ἔσω. ἀλλὰ τῆς μὲν
προτέρας, ὁ ἕτερος τῶν τὴν λοξὴν κίνησιν αὐτοῦ δημιουργούντων τενόντων, ἐπιτροπεύει. τῆς δευτέρας δὲ
ὁ κάμπτειν δυνάμενος τὸ δεύτερον ἄρθρον, ὃν ἀπὸ μὲν τῆς κοινῆς κεφαλῆς τῶν καμπτόντων τοὺς δακτύλους
τενόντων, ἐλέγομεν ἄρχεσθαι, καταφύεσθαι δ' εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ δευτέρου τῶν κατὰ τὸν μέγαν δάκτυλον ὀστῶν.
ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κατὰ τοῦτον τὸν τένοντα δημιουργίας, ὥσπερ οὖν καὶ περὶ τῆς κατὰ τοὺς ἄλλους ἅπαν-
20 τας, τὰ μέν που προείρηται. τὰ δὲ, καὶ ὁ ἐφεξῆς διδάξει λόγος. τὸ δὲ νυνὶ, τῶν ἔργων ἀναμνησθῶμεν τοῦ
μεγάλου δακτύλου τῶν πρόσθεν εἰρημένων, ἐν οἷς ἀπεδείκνυτο τοῖς ἀντιτεταγμένοις τέτρασιν ὁμοῦ πᾶσιν ἰσόρρο-
πον τὴν χρείαν παρεχόμενος. ταῦτα μοι δοκοῦσι κατανοήσαντες οἱ ἄνθρωποι, καλεῖν ἀντίχειρα τὸν δάκτυλον
τοῦτον ὡς ἀντὶ τῆς ὅλης χειρὸς αὐτῆς ὄντα. ὁμοίως γὰρ αὐτοῖς ὁρῶσιν ἀπολλυμένας τὰς ἐνεργείας, ἄν θ' οἱ
τέτταρες ἀποτμηθῶσιν, ἄν θ' οὗτος μόνος. οὕτω δὲ καὶ τὸ ἥμισυ μέρος εἰ διαφθαρείη τοῦ μεγάλου δακτύλου
καθ' ὁντινοῦν τρόπον, τὴν ἴσην ἐν τοῖς ἔργοις ἀχρηστίαν τε καὶ ἀσχημοσύνην ἡ χεὶρ ἕξει, τῇ τῶν ἄλλων ἁπάν-
των ὁμοίᾳ βλάβῃ. ἆρ' οὖν ὦ γενναῖοι σοφισταὶ, καὶ δεινοὶ κατήγοροι τῆς φύσεως, ἐθεάσασθέ ποτε ἐπὶ πι-
θήκου τοῦτον τὸν δάκτυλον, ὃν ἀντίχειρα μὲν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, Ἱπποκράτης δὲ μέγαν ὀνομάζει, ἢ μήτε
θεασάμενοι τολμᾶτε λέγειν, ὡς πάντα τοῖς ἀνθρώποις ἔοικε. καὶ μὴν εἴπερ ἐθεάσασθε, βραχὺς ὑμῖν ἐφάνη,
καὶ λεπτὸς δήπου, καὶ πάντη γελοῖος. ὥσπερ καὶ τὸ ὅλον ζῷον ὁ πίθηκος. καλός τοι πίθηκος παρὰ
30 παισὶν αἰεὶ, φησί τις τῶν παλαιῶν ἀναμιμνήσκων ἡμᾶς, ὡς ἔστιν ἄθυρμα γελοῖον παιζόντων παίδων τοῦτο
τὸ ζῷον. ἁπάσας μὲν γὰρ τὰς ἀνθρωπείους πράξεις ἐπιχειρεῖ μιμεῖσθαι. σφάλλεται δ' ἐν αὐταῖς ἐπὶ τὸ
γελοῖον. ἢ οὐκ ἐθεάσω πίθηκον αὐλεῖν ἐπιχειροῦντα καὶ ὀρχεῖσθαι, καὶ γράφειν, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον,
ὧν ἄνθρωπος ὀρθῶς διαπράττεται; τί ποτ' οὖν ἔδοξέ σοι. πότερον ὡσαύτως ἡμῖν. ἢ γελοίως ἅπαντα μετα-
χειρίζεσθαι; τάχ' ἂν τοῦτο περ αἰδεσθείης ἑτέρως ἔχειν εἰπεῖν. καὶ μὴν ὦ σοφώτατε κατήγορε, λέξειεν ἂν ἡ
φύσις πρὸς σὲ, γελοίῳ τὴν ψυχὴν ζῴῳ γελοίαν ἐχρῆν δοθῆναι σώματος κατασκευὴν, ὅπως μὲν οὖν αὐτῷ τὸ
σύμπαν σῶμα, μίμημα γελοῖόν ἐστιν ἀνθρώπου, προϊὼν ὁ λόγος ἐπιδείξει. ὅπως δ' αἱ χεῖρες, ἤδη σκόπει τοσοῦ-
τον, μὴ πρότερον ἐννοήσας, ὡς εἴ τις γραφικὸς ἢ πλαστικὸς ἀνὴρ, ἀνθρώπου χεῖρας μιμούμενος ἁμαρτάνειν
ἔμελλεν, ἐπὶ τὸ γελοῖον, οὐκ ἂν ἄλλως ἥμαρτεν, ἢ ὡς τοῖς πιθήκοις ἔχει. μάλιστα γὰρ δὴ, καὶ ταῦτα γε-
λῶμεν τῶν μιμημάτων, ὅσα τὴν ἐν τοῖς πλείστοις μορίοις ὁμοιότητα διαφυλάττοντα, τὴν ἐν τοῖς κυριω-
40 τάτοις παμπόλλου σφάλλεται. τί γ' οὖν τῶν τεττάρων δακτύλων ὄφελός ἐστι, καλῶς ἐχόντων, ἐὰν ὁ μέγας
οὕτως ᾖ κακῶς διακείμενος, ὡς μήτε τοὔνομα δύνασθαι δέξασθαι τὸ τοῦ μεγάλου. καὶ μὴν τοιοῦτός ἐστι καὶ
τῷ πιθήκῳ πρὸς τῷ καὶ πάντη γελοῖος ὑπάρχειν, καὶ μικρὸν τοῦ λιχανοῦ διεστηκέναι. ὥστε κἀν τούτῳ
δικαία ἡ φύσις, ὡς πολλάκις αὐτὴν Ἱπποκράτης εἴωθεν ὀνομάζειν, γελοίᾳ ψυχῇ ζῴου, γελοῖον σῶμα περι-
θεῖσα. καὶ καλῶς μὲν Ἀριστοτέλης ἅπαντα τὰ ζῷα, κεκοσμῆσθαι φησὶ τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον. καὶ πειρᾶ-
ταί γε δεικνύναι τὴν καθ' ἕκαστον τέχνην. οὐ καλῶς δ' ὅσοι μήτε τοῦ τῶν ἄλλων ζῴων αἰσθάνονται κόσμου,
μήτε τοῦ μάλιστα πάντων κεκοσμημένου, ἀλλ' ἀγωνίζονται μέγα ἀγῶνα, καὶ δεδίασι μήπως δειχθῶσιν, ἢ ψυχὴν
ἔχοντες σοφωτέραν τῶν ἀλόγων ζῴων, ἢ κατασκευὴν σώματος πρέπουσαν ζῴῳ σοφῷ. τούτους μὲν ἤδη κα-
ταλίπωμεν. ὃ δ' ἐπίλοιπόν ἐστιν εἰς τὸ πληρωθῆναι τὸν πρῶτον ἡμῖν λόγον εἰπὼν, καὶ δὴ πεπαύσομαι, τῆς
χρείας, τοῦ τε ἀριθμοῦ τῶν δακτύλων, καὶ τῆς ἀνισότητος. χαλεπὸν δ' οὐδὲν εὑρεῖν ἐξ ὧν νῦν ἀπολαύομεν
50 αὐτῆς, τεκμαιρομένους, ὡς οἱ μὲν ἐλάττους, ἐνδεέστερον ἂν τὰ πολλὰ τῶν ἔργων διεπράττοντο. πλειόνων δ' εἰς
οὐδὲν ἂν ἐδεήθημεν. ὅτι μὲν οὖν ἐλάττους εἴπερ ἐγένοντο, πολλὰς ἂν τῶν ἐνεργειῶν ἐλυμήναντο, μαθήσει ῥᾳδίως
ἕκαστον αὐτῶν ἐπιὼν τῷ λόγῳ. τὸν μὲν δὴ μέγαν ἀπολέσαντες ἅπαντας ἂν ἀπολωλέκειμεν δυνάμει. χωρὶς γὰρ
ἐκείνου, τῶν ἄλλων οὐδεὶς οὐδὲν ἐργάσασθαι καλῶς δύναται. τῶν λοιπῶν δὲ, ὁ μὲν λιχανός τε καὶ ὁ μέσος, ὡς τῇ
τάξει δεύτεροι μετὰ τὸν μέγαν, οὕτω καὶ τῇ χρείᾳ τυγχάνουσιν ὄντες, ἥ τε γὰρ τῶν μικρῶν ἁπάντων ἀντί-
ληψις καὶ πάντα σχεδὸν τὰ κατὰ τὰς τέχνας ἔργα, κἂν εἴ τι βίαιον δέοι καταπράξασθαι, πάντα τούτων
φαίνεται δεόμενα. ὁ δὲ μετὰ τὸν μέσον τε καὶ ὁ σμικρὸς, ἐλάττονα μὲν ἔχουσι τῶν ἄλλων τὴν ὠφέλειαν, φαίνεται δ' αὐ-
τῶν ἡ χρεία σαφῶς, ἐν οἷς κατὰ κύκλον δεόμεθα περιλαμβάνειν τὸ ληπτόν. εἰ μὲν γὰρ ὑγρὸν ἢ μικρὸν
εἴη, κεκάμφθαι χρὴ τοὺς δακτύλους ἀμφ' αὐτὸ σφίγγοντας πανταχόθεν. κἂν τούτῳ χρησιμώτατος

μὲν ὁ σμικρός. οἷον ἐπίθημά τι τῶν ἄλλων γιγνόμενος. δευτέραν δ' ἔχει δύναμιν ὁ δεύτερος. εἰ δὲ σκληρὸν καὶ μέγα τὸ λαμβανόμενον εἴη, διεστῶτας ἀπ' ἀλλήλων ὅτι πλεῖστον τοὺς δακτύλους, οὕτως αὐτὸ χρὴ περιλαμβάνειν. ἐν τούτῳ δ' οἱ πλείους ἄμεινον περιλήψονται, πλέοσιν αὐτοῖς ἐμπιλοῦντες μορίοις. ἐλέχθη δ' οἶμαι καὶ πρόσθεν, ὡς ἐν ταῖς τοιαύταις ἐνεργείαις αἱ πλάγιαι τῶν δακτύλων κινήσεις, πολὺ δύνανται. τοῦ μεγάλου μὲν ἔσω, τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων ἔξω περιαγομένων. οὕτω γὰρ συμβαίνει, κατὰ κύκλον ἁπανταχόθεν περιλαμβάνεσθαι τὸν ὄγκον. καὶ εἴπερ κατὰ κύκλον, δῆλον ὡς οἱ πλείους περιττοί, ἀρκοῦσι γὰρ εἰς τοῦτο καὶ οἱ πέντε. περίεργον δ' οὐδὲν ἡ φύσις ἐργάζεται. μέλει γὰρ ἴσον αὐτῇ περὶ τοῦ μήτ' ἐνδεῶς μηδέν, μήτε περιττῶς δημιουργεῖν. τὸ μὲν γὰρ ἐνδεὲς τῆς κατασκευῆς, ἐνδεὲς καὶ τοὔργον ἀποφαίνει. τὸ δὲ περιττὸν, ἐμποδὼν ἔσται τοῖς αὐτάρκως ἐνεργοῦσιν, ἄχθος ἀλλότριον προσκείμενον, ὥστε ταύτῃ λυμαίνεται. καὶ ὅτῳ παρὰ φύσιν ἕκτος δάκτυλος ἔφυ, μαρτυρεῖ τῷ λόγῳ. διατί δὲ ἄνισοι πάντες ἐγένοντο, καὶ μακρότατος ὁ μέσος; ἢ ὅτι τὰς κορυφὰς αὐτῶν, ἐπὶ ἴσον ἐξικνεῖσθαι βέλτιον ἦν ἐν τῷ περιλαμβάνειν ὄγκους τινὰς μεγάλους ἐν κύκλῳ. καὶ τῷ κατέχειν ἐπιχειρεῖν, ὅσα ἤτοι ὑγρὸν ἢ σμικρὸν ἐν ἑαυτοῖς. ἐν μὲν γὰρ τοῖς μείζοσιν ὄγκοις, πρός τε τὸ κατέχειν ἰσχυρῶς, καὶ τὸ βάλλειν ἰσχυρῶς, ἡ πανταχόθεν ἰσόρροπος λαβὴ μεγάλα συντελεῖ. φαίνονται δ' εἰς μίαν ἀνήκοντες κύκλου περιφέρειαν, οἱ πέντε δάκτυλοι, κατὰ τὰς τοιαύτας ἐνεργείας, μάλισθ' ὅταν ἀκριβῶς σφαιροειδὲς σῶμα περιλαμβάνωσι. ἐν τούτοις γὰρ δὴ καὶ σαφέστατα γνοίη τις ἄν, ὅπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων σωμάτων γίγνεται μέν, οὐ φαίνεται δ' ὁμοίως ἐναργῶς. ὅτι πανταχόθεν ἰσορρόπως αἱ κορυφαὶ τῶν δακτύλων ἀντιτεταγμέναι, τήν τε λαβὴν αὐτῶν ἀσφαλεστέραν, καὶ τὴν βολὴν ἰσχυροτέραν ἀπεργάζονται. καθάπερ οἶμαι, κἀν ταῖς τριήρεσι τὰ πέρατα τῶν κωπῶν εἰς ἴσον ἐξικνεῖται, καίτοι γ' οὐκ ἴσων ἁπασῶν οὐσῶν. καὶ γὰρ οὖν κἀκεῖ τὰς μέσας μεγίστας ἀπεργάζονται διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ὅτι δὲ κἂν τῷ συγκλείειν ἐπιχειρεῖν τὰς χεῖρας, ἐπειδὰν ἤτοι σμικρὸν σῶμα κατέχειν ἀκριβῶς ἢ ὑγρὸν ἐθελήσωμεν, ἡ τῶν δακτύλων ἀνισότης ἐναργῆ τὴν χρείαν παρέχεται, διά τε τῶν ἔμπροσθεν δεδεῖχθαι νομίζω λόγων, ἡνίκα τὸν μέγαν ἐπιβαίνοντα τῷ λιχανῷ καθάπερ ἐπίθημά τι γίγνεσθαι, τῆς ἄνωθεν ἀσφαλείας ἀπέφαινον. ἐν δὲ τῷ παρόντι βραχὺ προσθεὶς ἔτι, τὸ πᾶν ἀποδείξειν ἐλπίζω. ἐπεὶ γὰρ κατὰ τὰς τοιαύτας ἐνεργείας, ἐὰν ἤτοι τὸν κάτωθεν δάκτυλον τὸν μικρὸν ἐπινοήσῃς μακρότερον γεγενημένον, ἤ τινα τῶν μέσων βραχύτερον, ἢ τὸν ἀντιτεταγμένον αὐτοῖς τὸν μέγαν, ἑτέραν θέσιν ἢ μέγεθος ἔχοντα, γνώσῃ σαφῶς εἰς ὅσον ἥ τε νῦν ὑπάρχουσα κατασκευὴ βελτίστη, βλάβη τε ἀκολουθήσει μεγίστη ταῖς ἐνεργείαις, εἴ τι καὶ σμικρὸν ὅλως τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς μετακινηθείη. τά τε γὰρ μεγάλα σώματα καὶ μικρά, κἂν ἔτι κατέχειν ὑγρὸν ἐπιχειρήσωμεν, οὐκ ὀρθῶς μεταχειριοῦμεν, τοῦ μεγέθους ἑνὸς οὑτινοσοῦν τῶν δακτύλων ὑπαλλαγέντος. ὡς δῆλον, εἰς ὅσον ἀκριβείας ἡ νῦν αὐτῶν ἥκει κατασκευή. ὥρα μοι καταπαύειν τὸν πρῶτον λόγον ἐνταῦθα. τὰ γὰρ ὑπόλοιπα τῆς ὅλης χειρὸς μόρια, τὰ κατὰ τὸν καρπόν τε καὶ τὸν πῆχυν καὶ τὸν βραχίονα, καὶ διὰ τοῦ δευτέρου γράμματος ἐξηγήσομαι. κἄπειτα διὰ τοῦ τρίτου, τὴν ἐν τοῖς σκέλεσιν, ἐπιδείξω τέχνην τῆς φύσεως. ἑξῆς δὲ τούτοις, ἐν μὲν τῷ τετάρτῳ καὶ πέμπτῳ περὶ τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων. ἐν δὲ τοῖς ἐχομένοις δύο περὶ τῶν τοῦ πνεύματος ἐρῶ. κἄπειτα τῶν μὲν κατὰ τὴν κεφαλὴν αὐτὴν, ἐν δυεῖν τοῖς ἐφεξῆς ἐρῶ. ὀφθαλμῶν δὲ μόνων, ἐν τῷ δεκάτῳ βιβλίῳ τὴν κατασκευὴν ἐξηγήσομαι. τὸ δὲ ἐπὶ τῷ δέκα γράμμα, τὰ κατὰ τὸ πρόσωπον ὄργανα περιέξει. τὸ δ' αὖ δυοκαιδέκατον, ἀμφὶ τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν ἐρεῖ. καὶ μέν γε καὶ τὸ τρισκαιδέκατον, ὅσον ἐπίλοιπον ἦν τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν, ἢ τῶν κατ' ὠμοπλάτας ἀπολείποιτο, προσθείη σύμπαν. ἐν δὲ τοῖς ἐφεξῆς δύο, τὰ γεννητικὰ μόρια, καὶ κατ' ἰσχίον ἅπαντα δίειμι. τὸ δὲ ἑξκαιδέκατον σύγγραμμα, τὸν περὶ τῶν κοινῶν ὀργάνων ὅλου τοῦ ζώου, ποιήσεται λόγον. ἀρτηριῶν δηλονότι καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων. εἶθ' ὥσπερ ἐπῳδός τις ἐπὶ τούτοις πᾶσι. τὸ ιζ' ἐστὶ γράμμα τήν τε διάθεσιν ἁπάντων τῶν μορίων ἅμα τοῖς οἰκείοις μεγέθεσιν, ἐξηγούμενον. ἐνδεικνύμενόν τε τῆς ὅλης πραγματείας τὴν ὠφέλειαν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΣ. β.

Περὶ χρείας τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων ἐγχειρήσας γράφειν, ἐν μὲν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ, τὴν μέθοδον ἐδήλωσα πρώτην, ᾗ τις ἂν ἐξευρίσκοι, πρὸς ὅτι χρήσιμον ἕκαστον αὐτῶν ἐσόμενον, ἡ φύσις ἐδημιούργησεν. ἠρξάμην δὲ τῆς ἐξηγήσεως ἀπὸ χειρὸς, ἐπειδὴ τοῦτ' οἰκειότατον ἀνθρώπῳ τὸ μόριόν ἐστιν, ἐφεξῆς δὲ πάντα ἐπεξελθεῖν αὐτῆς τὰ μόρια προθέμενος ὡς μηδὲν ἀνεξέταστον παραλειφθῆναι, μηδ' εἰ σμικρότατον ὂν τυγχάνοι, περὶ πρώτων τῶν δακτύλων ἐποιησάμην τὸν λόγον. ἐπιδεικνὺς ἅπαντ' αὐτῶν τὰ μόρια, θαυμαστὴν ἐνδεικνύμενα τέχνην. καὶ γὰρ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, καὶ τὸ σχῆμα, καὶ τὸ μέγεθος, καὶ ἡ πρὸς ἄλληλα σύνταξις, οὕτως ἐδείκνυτο κατεσκευάσθαι χρησίμως, εἰς τὴν ἐνέργειαν ὅλης τῆς χειρὸς, ὡς μηδ' ἐπινοηθῆναι δύνασθαι, κατασκευὴν βελτίω ἑτέραν. ἐπεὶ τοίνυν ὁ λόγος ἐτελεύτησεν εἰς τὰς τῶν δακτύλων κινήσεις, ἐπιδείξας πρῶτον μὲν ἑκάστου τὴν χρείαν, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἡγουμένους αὐτῶν τένοντας ἐκ μυῶν φυομένους ἐν κύκλῳ, τόν τε πῆχυν καὶ τὴν κερκίδα, κατειληφότων ἅμα τοῖς ἐν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ τοῖς μικροῖς, εὔλογον ἂν εἴη καὶ τῶν ἐν τῷδε τῷ γράμματι λεχθησομένων ἀρχὴν ποιήσασθαι τὴν ἐξήγησιν τῶν μυῶν. ἕκαστον γὰρ αὐτῶν, οὕτως ἐκόσμησεν ἡ φύσις, ἔν τε τῷ προσήκοντι καταθεῖσα χωρίῳ καὶ τὰς ἐκφύσεις ἀσφαλεστάτας ἐργασαμένη, καὶ τὰς τελευτὰς οἷ χρὴ προσαγαγοῦσα, καὶ μέγεθος ἀπονείμασα τὸ προσῆκον, ἀσφάλειαν δὲ καὶ ἀριθμὸν, ὡς μηδ' ἐπίνοιαν ἀπολείπεσθαι κατασκευῆς ἀμείνονος. αὐτίκα γὰρ ἵν'
20 ἀπὸ τοῦ πλήθους ἄρξωμαι, καὶ γὰρ δίκαιον ὁπόσοι τε σύμπαντές εἰσι προειπόντα, καὶ καθότι μέρος ἕκαστος αὐτῶν τέτακται, καὶ κίνησιν ἥν τινα πεπίστευται, τὰς χρείας ἐφεξῆς διελθεῖν. ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς ἁπάντων τῶν περὶ τὸν πῆχύν τε καὶ ἄκραν τὴν χεῖρα μυῶν, εἰς εἴκοσί που καὶ τρεῖς ἐξήκει. ἑπτὰ μὲν ἐν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ σμικροὶ, τοσοῦτοι δ' ἄλλοι μεγάλοι, τὴν ἔνδον χώραν τοῦ πήχεως ἅπασαν κατειληφότες. ἐννέα δ' οἱ λοιποὶ τὴν ἔξωθεν ἅπασαν. οἱ μὲν οὖν ἐν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ μύες οἱ σμικροὶ, τῶν λοξῶν κινήσεων τῆς ἑτέρας ἐξηγοῦνται. τῶν δ' ἔνδον τοῦ πήχεως, οἱ δύο μὲν οἱ μέγιστοι, κάμπτουσι τοὺς δακτύλους. οἱ δὲ τούτων δεύτεροι κατὰ τὸ μέγεθος, δύο καὶ αὐτοὶ τὸν ἀριθμὸν ὄντες, ὅλον τὸν καρπόν. οἱ λοξοὶ δὲ δύο, πρώτην μὲν τὴν κερκίδα. σὺν αὐτῇ δὲ καὶ ὅλην τὴν χεῖρα πρὸς τὸ πρηνὲς σχῆμα περιάγουσιν. ὑπόλοιπος δ' ἐξ αὐτῶν ὁ ἕβδομος, ὅσπερ καὶ σμικρότατός ἐστι τῶν κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεταμένων, ὡς μὲν οἱ πρὸ ἡμῶν ἀνατομικοὶ νομίζουσι, κάμπτειν καὶ αὐτὸν τοὺς πέντε δακτύλους, ὡς δὲ τἀληθὲς ἔχει, κίνησιν μὲν οὐδὲ μίαν οὐδενὸς τῶν δακτύλων πεπίστευται. θαυμαστῆς δέ τινος ἑτέρας
30 ἕνεκα χρείας γέγονεν, ἣν ἐξηγησόμεθα προϊόντος τοῦ λόγου. τῶν δ' ἐκτὸς τοῦ πήχεως ἐννέα μυῶν, εἷς μὲν, ἐκτείνει τοὺς δακτύλους ἅπαντας πλὴν τοῦ μεγάλου. δύο δ' ἄλλοι, τοὺς αὐτοὺς τέτταρας δακτύλους ἐπὶ τὸ πλάγιον ἀπάγουσι. καὶ τέταρτός τις ἄλλος μῦς, μόνον τὸν μέγαν δάκτυλον κινεῖ, τὴν ἑτέραν κίνησιν τῶν ἐκτὸς δυεῖν, τὴν λοξοτέραν. ἄλλος δ' εἰς τὴν ὑπόλοιπον τοῦ μεγάλου δακτύλου, καὶ τὸν καρπὸν ὅλον ἐκτείνει μετρίως. ἰσχυρῶς δὲ τοῦτ' ἐργάζονται περὶ τὸν καρπὸν, δύο μύες ἕτεροι. οἱ δ' ὑπόλοιποι δύο μύες, ἀναστρέφοντες ἐπὶ τὸ ὕπτιον σχῆμα τὴν κερκίδα, σὺν αὐτῇ καὶ πᾶσαν τὴν χεῖρα πρὸς αὐτὸ ἀπάγουσι. τὰ μὲν ἐκ τῆς ἀνατομῆς φαινόμενα ταῦτα. διατί δ' ἕκαστον αὐτῶν ἐγένετο, λέγειν ἑπόμενον ἂν εἴη. βραχύ τι πρότερον ἕνεκα σαφηνείας διαστειλαμένους ὑπὲρ τῶν ὀνομάτων, οἷς χρησόμεθα κατὰ τὸν λόγον τῆς ὅλης χειρὸς, εἰς τρία τὰ μεγάλα μέρη τεμνομένης. τὸ μὲν βραχίων, τὸ δὲ, πῆχυς. τὸ δ' ἀκρόχειρον ὀνομάζεται. βραχίονος μὲν οὖν οὐδὲν εἰς τὸν παρόντα λόγον δεόμεθα. πῆχυς δὲ καλεῖται μὲν, καὶ τὸ σύμπαν μέλος, ὅσον ἐστὶ μεταξὺ τῆς τε κατὰ καρπὸν καὶ τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρ-
40 θρώσεως. ἀγκὼν δ' ἐστὶν ᾧ ποτιστηριζόμεθα, φησὶν Ἱπποκράτης. ἤδη δὲ καὶ τῶν ὀστῶν αὐτοῦ θάτερον τὸ μεῖζον, οὗ μέρος μέν ἐστι τὸ πρὸς Ἱπποκράτους μὲν ἀγκὼν, ὑπὸ δὲ τῶν ἀττικῶν ὀλέκρανον ὀνομαζόμενον. ἰδικώτερον γὰρ δή που τοῦτο τὸ ὀστοῦν πῆχυς καλεῖται. καί σοι τὴν χεῖρα μέσην ὑπτίαν τε καὶ πρηνῆ καταστήσαντι, τοῦτο μὲν ὑποκείσεται, θάτερον δ' ὀστοῦν τὸ τῆς κερκίδος ἐπικείσεται. καὶ πρὸς τοῦτο τὸ σχῆμα βλέπων, τὸ μὲν εἴσω τῆς χειρὸς καλεῖ. τὸ δὲ, ἔξω. καὶ τὸ μὲν, ἄνω. τὸ δὲ, κάτω. αἱ κυρταὶ δ' ἀποφύσεις τῶν κατὰ τὴν κερκίδα τε, καὶ τὸν πῆχυν ὀστῶν, αἵπερ ἐν τῷ καρπῷ διαρθροῦνται, καλοῦνται μὲν καὶ αὐτὸ τοῦτ' ἀποφύσεις, ὥσπερ καὶ εἰσί. καλοῦνται δ' ἔστιν ὅτε καὶ κεφαλαί. καὶ κόνδυλοι. ἐπὶ ταύτῃ τῇ τῶν ὀνομάτων συνθήκῃ, μανθάνοις ἂν ἤδη τὰ προτεθέντα. τῶν μὲν δὴ κατὰ τὴν ἄκραν χεῖρα μυῶν, εὐσύνοπτος ὁ ἀριθμός. ἑκάστου μὲν γὰρ τῶν δακτύλων, εἷς ἐστιν ἴδιος μικρὸς, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται. δύο δ' οἱ τὰ θέναρα καλούμενα γεννῶντες, ἐξ ἐπιμέτρου προσέρχονται μέγιστοι τῶν ταύτῃ μυῶν. δι' οὓς τό τε σαρκῶδες τῆς χειρὸς ὑψηλὸν, καὶ τὸ μέσον κοῖλον γίγνεται. καὶ
50 τῶν δακτύλων ἑκάτερος ὅ τε μέγιστος. καὶ ὁ σμικρότατος, ἐπὶ πλεῖστον τῶν ἄλλων ἀπάγονται. συνεχρήσατο γὰρ οὖν καὶ τούτοις εἰς δέον ἡ φύσις. ἕνεκα μὲν τοῦ σαρκώδη τε καὶ ὑψηλότερα γενέσθαι τοῦ μέσου τὰ θέναρα τῶν χειρῶν, ἐργασαμένη τοὺς μῦς τούτους. ἐπειδὴ δὲ ἅπαξ ἐγένοντο, μὴ ἀνασχομένη σάρκας αὐτὰ μόνον ἀργὰς καὶ ἀκινήτους ὑπάρχειν, ἀλλὰ τοῖς παρακειμένοις δακτύλοις κινήσεις τινὰς, δι' αὐτῶν ἐκπορισαμένη. καὶ μὴν καὶ ὁ μεταξὺ τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ λιχανοῦ μῦς, ἕνεκα μὲν τοῦ σαρκῶδες ἐργάσασθαι τὸ ταύτῃ μέρος τῆς χειρὸς, ἐγένετο. συνεχρήσατο δ' ἡ φύσις καὶ τούτῳ, πρὸς τὴν τοῦ μεγάλου δακτύλου κίνησιν, ἣν ἐν τῷ προσάγεσθαι τῷ λιχανῷ ποιεῖται. γνοῦσα μέντοι σφοδροτέρων δεῖσθαι τῶν εἰς τὰ πλάγια κινήσεων τὸν μέγαν δάκτυλον, οὐκ ἐπέτρεψεν αὐτὰς μόνοις τοῖς εἰρημένοις μυσὶν, ἀλλ' ἰσχυροτέρους τένοντας ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν πῆχυν μυῶν ἀγαγοῦσα καθῆψεν εἰς αὐτὸν, οὕτω δὲ καὶ τοῦ μικροῦ δακτύλου τῶν λοξῶν κινήσεων, τὴν ἀπάγουσαν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων,

τῶν ἄλλων, οὐκ ἐπέτρεψε τῷ προειρημένῳ μυῒ μόνῳ. τὴν μέντοι προσάγουσαν τῷ μετ' αὐτὸν τεταγμένῳ, καὶ
τῶν ἄλλων δὲ τῶν τριῶν τὰς ἀνάλογον, αὖθις μόνοις τοῖς κατὰ τὴν χεῖρα μυσὶν ἀνέθηκεν. οὐδέν γε σφισὶν
ἔχειν δεομένας, ὡς ὁ πρόσθεν ἐδήλωσεν λόγος. ὥστ' ἐπεὶ τέτταρες μὲν οὗτοι, δύο δὲ οἱ περὶ τὸν μέγαν. ἄλλος δ' εἷς
ὁ κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον, εὐλόγως οἱ πάντες ἐν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ γεγόνασι μύες ἑπτά. εὐλόγως δὲ καθ' ἕκαστον
αὐτῶν εἷς τένων. οὔτε γὰρ εἰς πλείους ἠδύναντο μερίζεσθαι μικροὶ παντάπασιν ὄντες, οὔτ' εἰ καὶ μείζους ἦσαν,
οὕτως εἶχον ἢ θέσεως, ἢ χρείας, ὡς εἰς μίαν ἀνάγεσθαι κορυφὴν πλειόνων κινήσεων ἀρχάς, ἐπὶ μέντοι τῶν ἐκτει-
νόντων τε καὶ καμπτόντων τοὺς δακτύλους μυῶν, καὶ προσέτι τῶν ἀπαγόντων τὸν μεγάλον, δυνατόν τε ἅμα καὶ
χρήσιμον ἦν τὸ τοιοῦτον ἔδειξεν ὁ ἔμπροσθεν λόγος. ἐπεὶ δ' ὡς καὶ τοῦτο δέδεικται πρὸς μὲν τὴν ἔκτασιν, εἷς ἑκάστῳ
δακτύλῳ τένων ἐξαρκεῖ, πρὸς δὲ τὴν κάμψιν, ἑτέρου μὲν ἐδεήθησαν τοῦ τὸ πρῶτόν τε καὶ τρίτον ἄρθρον κινοῦντος,
10 ἑτέρου δὲ τοῦ τὸ δεύτερον, εἷς μὲν ὁ ἔξωθεν ἐκτείνων ἅπαντας ἐδημιουργήθη μῦς. οὐχ εἷς δὲ ὁ κάμπτων ἅπαν-
τας. ἀλλ' ὥσπερ οἱ τένοντες ἐγένοντο διττοί, οὕτω καὶ οἱ προτεταγμένοι μύες αὐτῶν εἰσὶ δύο. μέγιστοι μὲν οὗτοι,
διότι καὶ οἱ τένοντες μέγιστοι. πολὺ δ' ἥττων ὁ ἐκτός, ὅτι καὶ οἱ τούτου τένοντες, ἐλάττους πολλῷ. δέδεικται δ' ἐν
τῷ πρόσθεν λόγῳ περὶ τῆς κατὰ τοὺς τένοντας χρείας. εὐλόγως ἄρα καὶ αὐτῶν τῶν ἔνδον, ὁ μὲν τῶν τὸ πρῶ-
τόν τε καὶ τρίτον ἄρθρον κινούντων τενόντων μῦς, μείζων ἐστί, ὁ δὲ τῶν τὸ δεύτερον, ἐλάττων πολλῷ. καὶ γὰρ
κἀνταῦθα τοῖς ὄγκοις τῶν τενόντων, ἀνάλογόν ἐστι τὸ μέγεθος τῶν μυῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπόκειται μὲν ὁ τοὺς μείζους
τε καὶ τὴν διττὴν κίνησιν ἐργαζομένους ἀποφύων τένοντας. ἐπίκειται δ' ὁ ἕτερος, ἀεὶ ταῖς πλείοσιν ἐνεργείαις,
ἢ χρησιμωτέραις τὰ ὑπηρετήσοντα μόρια, φρουρούσης ἀσφαλέστερον τῆς φύσεως. οὗτοι μὲν οὖν οἱ δύο μύες,
ἀκριβῶς τὴν μέσην κατειλήφασι χώραν, ἐπειδὴ καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν καμπτόντων τοὺς δακτύλους τενόντων
ὡς ἐδείκνυμεν ἔμπροσθεν, εἰς τὴν μέσην χώραν ἀνήκειν ἦν ἄμεινον. ἑκατέρωθεν δ' εἷς ἐστι, κάμπτων τὸν καρπὸν
20 ὑπὲρ ὧν τῆς χρείας ἐροῦμεν ἐπειδὰν ἐξηγώμεθα τὰς κινήσεις τοῦ καρποῦ. λοιπὸς δὲ εἷς ὁ πέμπτος ἐστὶ τῶν
κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεταμένων μυῶν ἔνδον τοῦ πήχεως. ἐπιπολῆς θ' ἅμα, καὶ ἰσχνότατος ἁπάντων τῶν προειρη-
μένων μυῶν. ὑπὲρ οὗ πάντες ἥμαρτον οἱ πρὸ ἡμῶν ἀνατομικοί, νομίζοντες ὑπ' αὐτοῦ κάμπτεσθαι τοὺς δακ-
τύλους. οὐ μόνον δ' ἐν τούτοις ἡμαρτήκασιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μικροὺς μῦς, ὑφ' ὧν καὶ αὐτῶν ἡ πρώτη διάρθρωσις
ἑκάστου δακτύλου κάμπτεται, τελέως ἠγνόησαν. ὥσπερ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ μέχρι πολλοῦ, γεγραμμένοι δ' εἰσὶ
σαφῶς ἔν τε τῇ μυῶν ἀνατομῇ, καὶ ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν. ἐβουλόμην μὲν οὖν μοι τὸν ἐνεστῶτα λό-
γον ἰδίᾳ περαίνεσθαι χωρὶς τοῦ μεμνῆσθαι τῶν σφαλέντων, καὶ οὕτως ἐξ ἀρχῆς προὐθέμην, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ
διεξέρχεσθαι ταῦτα, παρέστη μοι τῶν ἀναγνωσομένων ὑποψία τις ἐσομένη, περὶ ὧν τοῖς ἔμπροσθεν ἀνατο-
μικοῖς διαφέρομαι, ὡς ἡμῶν ἐσφαλμένων οὐκ ἐκείνων. εὔλογον γὰρ οἶμαι, τὸν ἕνα νομίζειν ἀγνοῆσαι μᾶλλον,
ἢ πάντας τοὺς ἄλλους. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀνάγκη συμβῆναι τὴν ὑπόνοιαν ταύτην ἐκείνοις τοῖς ἀνδράσιν, ὅσοι ταῖς
30 ἄλλαις ἡμῶν ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν οὐχ ὡμίλησαν. ἐν αἷς οὐ μόνον ἐπεδείξαμεν, ὅσα κατὰ τὰς ἀνατομὰς
ἐσφάλησαν οἱ πρόσθεν, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας τῶν σφαλμάτων ἐγράψαμεν. ἃς εἰ μή τις φυλάξαιτο, καὶ νῦν ἀνα-
τέμνειν βουληθείς, ὁμοίως ἐκείνοις σφαλήσεται. καὶ ὅσοι γε θεωροῦσιν, ἀνατεμνόντων ἡμῶν τὰ φαινόμενα, μὴ
ὅτι τένοντας, ἢ κινήσεις τινὰς ἠγνοημένας αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ μῦς ὅλους παραλελειμμένους, ἐκπλήττονταί
τε, καὶ τυφλοὺς ἀποκαλοῦσι τοὺς ἐσφαλμένους τὰ τηλικαῦτα. φέρε γάρ, ἵνα τἄλλα παραλίπω, τὰ κατὰ τὴν
τῆς χειρὸς ἀνατομὴν αὐτοῖς ἀγνοηθέντα, τίς οὐχ ὁρᾷ τῶν ὀφθαλμοὺς ἐχόντων, οὐ μόνον ἐκτεινόμενον καὶ καμ-
πτόμενον ἕκαστον τῶν δακτύλων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ πλάγια παραγιγνόμενον; ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνοι τῶν κινούντων αὐ-
τοὺς μνημονεύοντες τενόντων, τοὺς ὑφ' ὧν ἐκτείνονται καὶ κάμπτονται λέγουσιν. οὐκ ἐννοήσαντες ὅτι καὶ τῆς εἰς τὰ
πλάγια παραγωγῆς ἀναγκαῖον εἶναί τινας ἀρχὰς κινήσεως. ἆρ' ἔτι θαυμάζεις ἢ ἀπιστεῖς, ἠγνοῆσθαί τι τῶν ἀδη-
λοτέρων ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, οἷς μηδὲ τὰ πρὸ τῆς ἀνατομῆς φαινόμενα γινώσκεται; οὕτως μὲν δή μοι λόγος
40 κοινός, ἅπαξ εἰρήσθω νῦν ὑπὲρ ὅλης τῆς πραγματείας. ἵνα μὴ πολλάκις ἀναγκάζωμαι λέγειν τὰ αὐτά,
τὴν γὰρ τῶν ὄντως φαινομένων, ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἐξήγησιν, ἡμεῖς ποιούμεθα νῦν, οὐδενὸς τῶν ἔμπροσθεν ἀκριβώ-
σαντος αὐτήν, ὅς τις οὖν βούλεται τῶν τῆς φύσεως ἔργων γενέσθαι θεατής, οὐ χρὴ τοῖς ἐν ἀνατομικαῖς βίβλοις
πιστεύειν, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις ὄμμασιν, ἤτοι πρὸς ἡμᾶς ἀφικόμενον, ἢ τινὶ τῶν ἡμῖν ὁμιλησάντων συγγινόμενον, ἢ αὐ-
τὸν ἐφ' ἑαυτοῦ φιλοπόνως γυμναζόμενον ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν. ἕως δ' ἂν ἀναγινώσκῃ μόνον, ἅπασι
τοῖς ἔμπροσθεν ἀνατομικοῖς ἢ ἡμῖν, πιστεύσει μᾶλλον, ὅσῳ καὶ πλείους εἰσίν. ἀλλ' ὅθεν γε ὁ λόγος ἀπετράπετο, περὶ
τοῦ κατὰ τὸ δέρμα τῆς χειρὸς ἔνδον ἐπιπολῆς φαινομένου μυός, ἀναλαβόντες εἴπωμεν, ὃν οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνα-
τομικῶν. παντὶ τῷ ψιλῷ καὶ ἀτρίχῳ κατὰ τὸ ἔνδον ὑποπεφυκότα, χρειῶν οὐ φαύλων ἕνεκεν, ἃς ὀλίγον ὕστε-
ρον ἐρῶ, τὸν περὶ τῶν τοὺς δακτύλους κινούντων μυῶν συμπεράναντες λόγον. ἔσωθεν μὲν γὰρ ὡς εἴρηται δύο εἰσὶ
μύες. τέτταρες δ' ἔξωθεν ὁ μὲν ἐκτείνων τοὺς τέτταρας δακτύλους, ἁπάντων μέσος εὐλόγως γινόμενος ὡς ἐπε-
50 δείξαμεν. ἄλλοι δ' ἑκατέρωθεν αὐτοῦ δύο μύες. ὑποκείμενος μετ' αὐτῷ κάτωθεν ὁ τῶν δύο τῶν μικροτάτων τῆς εἰς τὸ
πλάγιον ἐξηγούμενος κινήσεως. ἐπόμενοι δὲ τούτου, δύο ἕτεροι συμφυεῖς, ἀλλήλοις κατά τι, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ἀνα-
τομικοῖς εἷς εἶναι νομισθέντες. ἐκφύονται δ' ἐκ μὲν θατέρου, δύο τένοντες, ἐπὶ δύο δακτύλους ἰόντες, εἷς ἐφ' ἑκά-
τερον. ὁ μέν, ἐπὶ τὸν μακρότατόν τε τῷ μήκει καὶ τῇ τάξει μέσον. ὁ δ' ἐπὶ τὸν λιχανόν, ἐκ δὲ θατέρου, πρὸς τὸν
μέγιστον δάκτυλον, ὃν δὴ καὶ ἀντίχειρα προσαγορεύουσιν, εἷς ἐκφυόμενος ἐμβάλλει τένων. οὗτοι πάντες οἱ μύες
εἰς τὸ πλάγιον ἀπάγουσι τοὺς δακτύλους, εὐλογώτατα ταχθέντες ἐπὶ τοῦ πήχεως. ὥσπερ γὰρ ὁ τῆς εὐθείας ἡ-
γούμενος τοῖς τέτταρσιν ἐκτάσεως ἐν τῷ μέσῳ χωρίῳ τέτακται, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, οἱ τὴν λοξὴν κίνησιν κι-
νοῦντες, ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν εἰσίν, εἰς ἃ μέλλουσιν ἄξειν αὐτούς. ὅπερ οἶμαι καὶ μέγιστόν ἐστι τεκμήριον ἀκριβοῦς
τέχνης. οὐ γὰρ ἐκ τῶν πλησίον, ἀργοῦ δίκην δημιουργοῦ, τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἡ φύσις ἐποιήσατο, ταῖς εἰς
τὸ πλάγιον ἐπιστροφαῖς τῶν δακτύλων, ἀλλ' ἐκ τῶν πορρωτέρω μέν, ἐπιτηδειοτέρων δ' εἰς τὴν ἐνέργειαν, ἢ γνω-

ἀρχὴ τοῦ μεγάλου δακτύλου, πλησίον ἐστὶ τῆς κερκίδος, ὡς ἅπτεσθαι σχεδὸν, ἀλλ᾽ ὅμως ὁ κινῶν αὐτὸν μῦς, ἐκ τοῦ
πήχεως ἐκπέφυκεν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ τοὺς ἐφεξῆς αὐτῶν δύο δακτύλους ἐπιστρέφων εἰς τὸ πλάγιον, τοὔμπαλιν
τῷ τὸν καρπὸν ὅλον ἀναστρέφοντι. τὴν ἀρχὴν γὰρ ἐκεῖνος ἀπὸ τοῦ τῆς κερκίδος ὀστοῦ ποιησάμενος, εἰς τὴν πρὸ τοῦ
λιχανοῦ τε καὶ μέσου χώραν ἐμβέβληκε μικρῷ τένοντι. καί σοι πάρεστι θεάσασθαι τῷ. Χ. γράμματι παρα-
πλησίαν ἀποτελουμένην τὴν θέσιν αὐτῶν. οἵαν γὰρ ἔμελλεν ἐργάζεσθαι κίνησιν ἑκάτερος, τοιαύτην ἐξ ἀρχῆς
ἔσχε τὴν θέσιν. ἔτι δ᾽ ἀκριβέστερον ὑπὲρ τοῦ λεγομένου πεισθήσῃ, τοὺς τὸν καρπὸν κινοῦντας ἅπαντας θεασά-
μενος μῦς, ὑπὲρ ὧν ἑξῆς δίειμι. τὸν ὑπόλοιπον ἔτι τένοντα τοῦ μεγάλου δακτύλου προσθεὶς, ὡς μηδὲν ἀπο-
λείπεσθαι τῶν κατ᾽ αὐτόν. ὅτι μὲν οὖν ἄμεινον ἦν τῷ μεγάλῳ, τὴν ἀκριβῶς μέσην ἔκτασιν ὑφ᾽ ἑνὸς ἀποτελου-
μένην τένοντος μὴ λαβεῖν, ἀλλ᾽ ἐκ δυεῖν λοξῶν γινομένην, ἔμπροσθεν εἴρηται. λέλεκται δ᾽ ἄρτι καὶ ὁ πρὸς τὸν
10 λιχανὸν ἐπιστρέφων αὐτὸν ὁποῖός ἐστι τένων τε καὶ μῦς. ὁ δ᾽ ὑπόλοιπος ὁ ἀπάγων αὐτὸν ἀπὸ τοῦ λιχανοῦ, κοινὴν
μὲν ἔχει τὴν κεφαλὴν τῷ τὸν καρπὸν ὅλον ἐπὶ τὸ ὕπτιον ἀναστρέφοντι τένοντι. στρογγύλος δ᾽ ἐπιπέφυκεν, ὥσ-
περ τις τόνος ἅπαντι τῷ δακτύλῳ μέχρι τῆς ἐσχάτης φάλαγγος ἐκτεταμένος. ὁ δὲ τῆς μὲν αὐτῆς αὐτῷ κε-
φαλῆς ἐκπεφυκὼς, εἰς δὲ τὸ πρὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου μέρος τοῦ καρποῦ, πλατὺς ἐμφυόμενος, ἀναστρέφει
πρὸς τὸ ὕπτιον ἄκραν τὴν χεῖρα. τῶν γὰρ τοῦ καρποῦ κινήσεων τεττάρων οὐσῶν. ἐκτάσεώς τε καὶ κάμψεως. τῆς ἐπὶ
τὸ πρηνὲς περιαγωγῆς, τῆς ἐπὶ τὸ ὕπτιον, δύο μὲν ἐξηγοῦνται τένοντές τε καὶ μύες τῆς κάμψεως. δύο δ᾽ ἄλλοι
τῆς ἐκτάσεως. οἱ δ᾽ αὐτοὶ οὗτοι καὶ τὰς εἰς τὸ πλάγιον ἐπιστροφὰς ῥυθμίζουσι, συνεπιλαμβάνοντός τι τῷ πρη-
νεῖ σχήματι πέμπτου μυὸς, ἔξωθεν μὲν τοῦ πήχεως τεταγμένου, τελευτῶντος δ᾽ εἰς μέσον μάλιστα τὸ μετακάρ-
πιον διπλῷ τένοντι. τῶν μὲν οὖν καμπτόντων τὸν καρπὸν τενόντων, ἔνδοθεν δηλονότι τοῦ πήχεως τεταγμένων,
ὁ μὲν ἕτερος εἰς τὴν ὑπὲρ τὸν μικρὸν δάκτυλον. ὁ δ᾽ ἕτερος εἰς τὴν ὑπὲρ τὸν μέγαν χώραν ἐμβάλλει. καὶ τῶν
20 ἐκτεινόντων δ᾽ ἑκάτερος ὡσαύτως, ἔξωθεν δηλονότι τοῦ πήχεως τεταγμένος. ὁ μὲν, ὑπὲρ τὸν μικρὸν, ὁ δὲ, ὑπὲρ
τὸν μέγαν δάκτυλον ἐμφύεται. εἰ μὲν δὴ ἀμφοτέρως ταθεῖεν, κάμπτουσι μὲν, οἱ ἐντὸς, ἐκτείνουσι δὲ οἱ ἐκτὸς ἄκραν
τὴν χεῖρα. θατέρου δ᾽ αὐτῶν τεινομένου, τοῦ μὲν κατὰ τὸν μέγαν δάκτυλον ἐντὸς, τοῦ δὲ κατὰ τὸν μικρὸν ἐκτὸς,
ἐπὶ πρηνὲς ἀτρέμα πως ἡ χεὶρ περιάγεται. τοῦ δὲ κατὰ τὸν μικρὸν ἐντὸς, ἢ τοῦ κατὰ τὸν μέγαν ἐκτὸς, ἐπὶ τὸ
ὕπτιον. εἰ δ᾽ ἅμα ταθεῖεν, ὅ τε κατὰ τὸν μέγαν ἐντὸς, καὶ ὁ κατὰ τὸν μικρὸν ἐκτὸς, οὐκέτ᾽ ἀτρέμας, ἀλλ᾽ ἐπιπλεῖστον
οὕτως ἐπὶ τὸ πρηνὲς ἡ χεὶρ περιάγεται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τοῦ κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἐντὸς, ἅμα τῷ κατὰ
τὸν μέγαν ἔξωθεν ταθέντος, ἱκανῶς ἡ χεὶρ ὑπτία γίνεται. ἐπεὶ δ᾽ εἰς τὰς κατὰ τὸν βίον ἐνεργείας χρησιμώτα-
τόν ἐστι μακρῷ τὸ πρηνὲς σχῆμα μιχθὲν τῇ κατὰ τὸν καρπὸν ἐκτάσει, καὶ διὰ τοῦτο δεῖ πλεονεκτεῖν αὐτῷ τοῦ
ὑπτίου, τὸν πέμπτον τένοντα τὸν διπλοῦν, τῆς εἰς τοῦτο περιστροφῆς ἡγησόμενον, ἡ φύσις προσέθηκεν. ἀρχόμε-
νον μὲν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν κερκίδα μυὸς, ἐμφυόμενον δὲ εἰς τὴν ὑπὲρ τὸν μέσον τε καὶ τὸν λιχανὸν δάκτυλον χώ-
30 ραν τοῦ μετακαρπίου. τί δή ποτ᾽ οὖν οὐχ ἑνὶ τένοντί τε καὶ μυῒ τὴν ἔκτασιν ἢ τὴν κάμψιν ἐπέτρεψε τῆς χειρός; ἔτι
γὰρ τοῦτ᾽ ἐνδεῖν οἶμαι τῷ παρόντι λόγῳ, ὅτι πρῶτον μὲν, οὔτ᾽ ἂν ἀκριβῆ τῆς διαρθρώσεως ὅλης, οὔθ᾽ ἑδραίαν, εἷς
ὢν, ἐποιεῖτο τὴν κάμψιν. ἀλλ᾽ ὑπερίτρεπτόν τε καὶ χαλαράν. ὡς δὲ νῦν ἔχει τῇ χειρὶ, τελέως ἑδραία τε καὶ ἀσφα-
λής ἐστι. ἔπειτα δὲ οὐδὲ σχολάζουσαν ἔτι εἶχε τὴν μέσην χώραν, ἐν ᾗ πάντως ἕνα γε αὐτὸν ὄντα τετάχθαι ἐχρῆν.
ἔφθανε γὰρ ἔνδοθεν μὲν, ὑπὸ τῶν καμπτόντων τοὺς δακτύλους, ἔξωθεν δὲ ὑπὸ τῶν ἐκτεινόντων αὐτὴν κατει-
λῆφθαι. καὶ τρίτον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἑτέρων ἂν ἐδέησεν αὐτῇ τενόντων, τῶν τὰς εἰς τὰ πλάγια περιστροφὰς
ἐργασομένων. ἀλλὰ νῦν γε διττῶν γινομένων τῶν ἐκτεινόντων καὶ καμπτόντων, εὐθὺς μὲν καὶ τὰς ἄλλας κινήσεις
δι᾽ αὐτῶν τῆς χειρὸς ἔχομεν. οὐκ ἀποροῦμεν δ᾽ οὐδὲ τῆς θέσεως τῶν ἐργαζομένων αὐτὰς μυῶν. ἐνεργοῦμέν τε
πολλῷ μᾶλλον. οὕτως ἰσχυρότερον θ᾽ ἅμα καὶ ἀσφαλέστερον, ἢ εἰ ἐκείνως ἐγεγόνεισαν, ὧν ἁπάντων ἔδει. χρὴ δὲ προ-
σέχειν ἐνταῦθα τὸν νοῦν τῷ λόγῳ. καὶ διορίζειν τὰς τοῦ καρποῦ κινήσεις, τῶν ὅλου τοῦ πήχεως. εἰσὶ γὰρ δὴ κἀκείνῳ
40 τέσσαρες κινήσεις, ἀνάλογον ἔχουσαι ταῖς κατὰ τὸν καρπὸν, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ πλέον μὲν ἑξῆς εἰρήσεται. τὸ δὲ
νῦν εἶναι, τοσοῦτον χρὴ γινώσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς εἰ καὶ τελέως ἀκίνητον φυλάττοι τις ἄκραν τὴν χεῖρα, σαφῶς
ὄψεται τὰς τέσσαρας τοῦ πήχεως κινήσεις ὑπὸ τῶν πρὸς τὸν βραχίονα διαρθρώσεων ἐπιτελουμένας. καὶ γὰρ
ἐκτεινόμενον καὶ καμπτόμενον. καὶ περιαγόμενον ἐπί τε τὸ πρηνὲς καὶ τὸ ὕπτιον ἴδοις ἂν αὐτὸν ὅλον, ἀτρεμούσης
ἄκρας τῆς χειρός. ἀλλὰ τὴν μὲν ἔκτασίν τε, καὶ κάμψιν, ἡ τοῦ πήχεως πρὸς τὰ μέσα τοῦ βραχίονος ἐργάζεται
διάρθρωσις. τὴν δ᾽ εἰς τὰ πλάγια περιαγωγὴν, ἡ τῆς κερκίδος πρὸς τὴν ἐκτὸς αὐτοῦ κεφαλήν, οἱ δ᾽ ἐπιτεταγμένοι
ταῖς διαρθρώσεσιν ἑκατέραις μύες, οἷοι μὲν καὶ ὅσοι εἰσὶ, καὶ πηλίκοι, προϊὼν ὁ λόγος ἐξηγήσεται κατὰ τὸν οἰκεῖον
καιρόν. ἐν δὲ τῷ παρόντι τό γε τοσοῦτον χρὴ γινώσκειν, ὡς οἱ μὲν ἐκτείνοντές τε, καὶ κάμπτοντες τὸν πῆχυν, ἐπὶ
τοῦ βραχίονός εἰσιν. οἱ δὲ περιστρέφοντες, ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πήχεως. λοξοὶ μὲν, ὅτι καὶ ἡ κίνησις ἣν δημιουργοῦσι λοξή,
καθήκοντες δ᾽ εἰς τὸ τῆς κερκίδος ὀστοῦν, ὅτι τῆς τούτου πρὸς τὸν βραχίονα διαρθρώσεως, ἡ τοιαύτη κίνησις
50 ἔργον ἐστί. εἰρήσεται μὲν καὶ περὶ τούτων ἑξῆς. ἐμνημονεύσαμεν δὲ αὐτῶν καὶ νῦν, ὅτι μοι προὔκειτο τοὺς κα-
τὰ τὸν πῆχυν ἅπαντας ἐξαριθμήσασθαι μῦς. καὶ δὴ φαίνονται προσηκόντως ἐννέα μὲν ἔξωθεν. ἑπτὰ δ᾽ ἔνδο-
θεν γεγονότες, ἑκατέροις αὐτῶν προσιόντων διττῶν τούτων μυῶν: ὑπὲρ ὧν νῦν δὴ πέπαυμαι λέγων. ὥσθ᾽ οἱ λοι-
ποὶ μύες οἱ κατὰ τὸν πῆχυν, οἱ τῆς ἄκρας χειρὸς ἕνεκα γεγονότες, ἑπτὰ μὲν ἔξωθέν εἰσι. πέντε δ᾽ ἔνδοθεν. οὓς
καὶ διὰ βραχέων αὖθις ἐν κεφαλαίῳ ἐπελθεῖν ἄμεινον, ἵν᾽ εὐμνημόνευτος ὁ περὶ τῆς χρείας αὐτῶν γένηται λό-
γος. ὁ μὲν δὴ μέγιστος ἁπάντων, ὁ, τὸ πρῶτον καὶ τὸ τρίτον ἄρθρον ἑκάστου τῶν δακτύλων κάμπτων, εὐθὺς
κατὰ τὸ μῆκος τῆς ὅλης χειρὸς ἐκτέταται, τὴν μέσην χώραν τὴν ἐντὸς τοῦ πήχεως ἅπασαν καταλαμ-
βάνων. ὁ δ᾽ ἐπικείμενός τε καὶ συμφυὴς αὐτῷ τοῖς τέτταρσι δακτύλοις ἀποστέλλει τένοντας, οὓς εἰς τὸ δεύτε-
ρον ἄρθρον ἐλέγομεν ἐμφύεσθαι. τρίτος ἐπὶ τούτοις κατὰ τὸ μῆκος τῆς ὅλης χειρὸς, ὁμοίως τοῖς προει-
ρημένοις πεφυκὼς, ὑπ᾽ αὐτῷ τῷ δέρματι κείμενος, εἰς πᾶν διασπείρεται τὸ τῆς ἄκρας χειρὸς ἔνδοθεν
δέρμα.

δέρμα. οὗτοι μὲν οὖν οἱ τρεῖς τὴν μέσην χώραν ἐπέχουσιν. οἱ λοιποὶ δὲ δύο, τούτων ἑκατέρωθεν οἱ μικροὶ μύες.
ἐκτείνουσι καὶ κάμπτουσι τὸν καρπὸν, ὁ μὲν, κατὰ τὸν μικρὸν, ὁ δὲ, κατὰ τὸν μέγαν ἐμφυόμενος δάκτυλον. τῶν
δ' ἔξωθεν τοῦ πήχεως, ὁ μὲν ἐκτείνων τοὺς τέτταρας δακτύλους ἀπονευρωθεὶς, ὑπ' αὐτῷ τῷ δέρματι τέτακται. τὴν
δὲ μέσην μάλιστα παντὸς τοῦ κώλου χώραν κατειληφὼς, ἕτεροι δ' ἐπ' αὐτῷ τῆς μέσης χώρας ἀποχωροῦντές τε
καὶ λοξούμενοι, τοῖς τρισὶ μὲν τοῖς μείζοσι δακτύλοις οἱ δύο. τοῖς δ' ὑπολοίποις δύο τοῖς ἐλάττοσιν, ὁ λοιπὸς
ἐμφύσεις πέμπει. τῶν δὲ καταλοίπων τριῶν, ὁ μὲν ἐπὶ τοῦ πήχεως, ἐκτείνειν ἐλέχθη τὸν καρπὸν ἅπαλ—
ἅπαντι. οἱ δ' ἐπὶ τῆς κερκίδος, ὁ μὲν τὸν κόνδυλον αὐτῆς ὑπερβαίνων λοξὸς δίκρους γινόμενος, ἐκτείνει
ἅμα τὸν καρπὸν, καὶ τὸν μέγαν δάκτυλον ἀπάγει τῶν ἄλλων. ὁ δ' ἔξωθεν ἐπιβεβλημένος, ἐν εἰς τὸ πρὸ τοῦ λι—
χανοῦ τε καὶ μέσου δακτύλου καθῆκεν ἔφιλον μετακάρπιον, ἐπὶ τὸ πρανὲς ἄκραν τὴν χεῖρα περιάγει, ἐκτείνει
το τὸν καρπὸν. κατὰ λοιπὸν οὖν ἐστι τὸν ὑποπεφυκότα τῷ δέρματι τῆς χειρὸς ἔσωθεν ἐξηγήσασθαι τένοντα. τὴν
μὲν ἔκφυσιν ἐκ τοῦ μέσου μυὸς ἔχοντα τοῦ εὐθέος, ὃς ἐλάττων μέν ἐστι τῶν ἄλλων μυῶν τῶν τεττάρων, ὅτι μὴ δέ
πηχυαίᾳ διαρθρώσει. ἀπονευρωθεὶς δ' ὑπ' αὐτῷ τῷ δέρματι τέτακται, τὴν μέσην τοῦ κώλου χώραν κατειληφώς. ἀπο—
φύεται μὲν οὖν ὁ τένων αὐτοῦ, πρὶν ἐπὶ τὴν τοῦ καρποῦ διάρθρωσιν ἀφικέσθαι, πλατύνεσθαι δ' ἄρχεται
κατ' ἐκείνην πρῶτον. ἐντεῦθεν τε φαίνεται καθάπερ τι δεύτερον δέρμα λευκὸν, καὶ ἄναιμον, ὑποτεταμέ—
νος ἅπαντι τῷ δέρματι κατὰ τὴν ἄκραν χεῖρα, καὶ τοὺς δακτύλους. τὸ μὲν οὖν ἄλλο δέρμα, τὸ περὶ τῷ παντὶ
σώματι δέρεσθαι δύναται, διό περ οἶμαι καὶ ὠνομάσθαι φασὶν οὕτως αὐτό, τὸ δ' ἐν ἄκραις ταῖς χερσὶν ἔνδον,
ὑπὲρ ὧν νῦν ὁ λόγος, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ κάτω τῶν ποδῶν, ἔτι δὲ καὶ τὸ κατὰ μέτωπόν τε, καὶ ὀλίγου δεῖν,
ἅπαν τὸ πρόσωπον, ἀλλά τε τινὰ τῶν κατὰ τὸ ζῶον, οὐκ ἔστι ἀποδεῖραι, διὰ τὴν τῶν τενόντων καὶ μυῶν, εἰς
αὐτὰ κατάφυσιν. ὅπως μὲν οὖν εἰς ἕκαστον αὐτῶν καταφύονται, καὶ ἧς τινος ἕνεκα χρείας, ἐν τοῖς ἰδίοις ὑπὲρ
20 ἑκάστου μορίου λόγοις εἰρήσεται. ἐν δ' οὖν τῷ καθόλου χρὴ τοῦτο γινώσκειν, ὡς ἢ τοῦ μεταδοῦναι χάριν αἰσθή—
σεως ἀκριβεστέρας, ἢ κινήσεως τῆς καθ' ὁρμὴν, ἢ δυσπερίτρεπτον ἢ σκληρὸν ἢ ἄτριχον ἐργάσασθαι τὸ δέρμα, κα—
ταφύονταί τινες εἰς αὐτὸ τένοντες. ἔπρεπε δὲ οἶμαι ταῖς χερσὶν, ἀντιληπτικοῖς ὑπαρχούσαις ὀργάνοις, καὶ
δυσπερίτρεπτον ἔχειν αὐτὸ πρὸς ἄλλα τινὰ, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν τῶν μικρῶν σωμάτων, ἀκριβῆ θ' ἅμα καὶ
ἀσφαλῆ λαβὴν, καὶ μέντοι καὶ αἰσθητικώτερον παντὸς τοῦ ἄλλου δέρματος, οὐ γὰρ ἕτερον μὲν ἐχρῆν εἶναι τὸ
ἀντιληπτικὸν, ἕτερον δὲ τὸ ἁπτικὸν ὄργανον, οὐδ' ἄλλο μὲν λαμβάνειν ἕκαστον τῶν ἐκτὸς, αἴροντά τε καὶ μετα—
φέροντα καὶ ὅλως μεταχειριζόμενον, ἄλλο δὲ μετὰ ταῦτα κρίνειν τῶν ληφθέντων, θερμότητα, καὶ ψυχρό—
τητα, καὶ σκληρότητα, καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἁπτὰς διαφορὰς, ἀλλ' εὐθέως ἅμα τῷ λαμβάνειν ἕκαστον, ἄμεινον
ἐστι συνδιαγινώσκειν, ὁποῖόν τι τὴν φύσιν ἐστὶ, οὐ μὴν οὐδ' ἔχοι μάτην οὐδ' εὐχῇ μονὲς ἕτερον ἑτέρῳ διαγινώσκειν
ὀργάνῳ τοῦ σώματος, ὅτι μὴ χειρὶ, καὶ χειρὸς αὐτῆς, οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς ἔνδον μορίοις οἷς περ καὶ ἀντιληπτικὸν
30 ὄργανον ὑπάρχει. εἴπερ οὖν διὰ τοῦθ' ἁπτικὸν ἐχρῆν ὑπάρχειν αὐτὴν, ὅτι καὶ ἀντιληπτικὸν, εὔλογον οἷς ἀντιλη—
πτικόν ἐστι μορίοις, τοῖς αὐτοῖς τούτοις αὐτὴν καὶ ἁπτικὸν ἀπειργάσθαι. συντελεῖ δὲ οὐ σμικρὸν πρὸς ἀκριβῆ
διάγνωσιν ἁπάντων τῶν ἁπτῶν ποιοτήτων, καὶ τὸ ἄτριχον τοῦ ταύτῃ δέρματος, ἐκ τῆς ὑποφύσεως τοῦ ὑπὸ
τῷ δέρματος πλατυνθέντος τένοντος ἀπειργασθέν. ὥσπερ γὰρ εἰ δασὺ καὶ λάσιον ἰσχυρῶς ὑπῆρχεν, οὐδ' ὅλως
ἂν ἔψαυε τῶν πλησιαζόντων ἑαυτῷ, φθανουσῶν προσεμπίπτειν ἑαυταῖς τῶν τριχῶν, οὕτω νῦν ἀκριβῶς
ψιλὸν γινόμενον, οὐδὲν ἄψαυστον ἐκφεύγειν ἐᾷ μόριον οὐδενὸς τῶν ὁμιλούντων, ἀλλὰ πᾶσιν αὐτοῖς προσπί—
πτον, ὅλου τοῦ πλησιάζοντος αἰσθάνεται σώματος. ὅτι δὲ καὶ τὴν σκληρότητα τοῦ ταύτῃ δέρματος, ἡ τοῦ τέ—
νοντος ὑπόφυσις ἐργάζεται, πρόδηλον παντὶ, χρήσιμόν τι καὶ τοῦτο εἰς πολλὰ τῶν ἔργων ἡμῖν γινησόμενον.
διὰ ταῦτα μὲν δὴ τένοντες εἰς τὰ τῶν χειρῶν ἔνδον ἐνέφυσαν δέρματα. καιρὸς δ' ἂν εἴη μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ
τοῦ πήχεώς τε, καὶ τῆς κερκίδος ὑπόλοιπα. τὰ μὲν γὰρ πλεῖστα καὶ τούτων εἴρηται. λείπεται δὲ ἄλλα τινὰ
40 παντελῶς ὀλίγα, καὶ περὶ τῶν λοξῶν ἐν αὐτοῖς μυῶν τῶν κινούντων τὴν κερκίδα διελέσθαι. τί δή ποτε
δύο μὲν ἐπὶ τὸ πρανὲς αὐτὴν περιάγουσι. δύο δ' ἐπὶ τὸ ὕπτιον ἀναστρέφουσι, καὶ τί δή ποτε χωρὶς τῶν τενόν—
των, ὡς οὖν ἐπὶ τῶν ἐκτεινόντων, καὶ καμπτόντων τὸν καρπὸν ἐδείκνυτο μυῶν, ἄμεινον εἶναι δύο γινομένους
αὐτοὺς εἰς τὰ πέρατα τῶν κινηθησομένων ὀστῶν ἐμφύεσθαι, τὸν αὐτὸν ἔχει τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν τὴν κερκίδα κι—
νούντων μυῶν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐνταῦθα βέλτιον ἦν, ἐν ἄμεινον εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἐμβαλόντα, πεπιστεῦσθαι τὴν
ὅλην κίνησιν. ἐν δύο γινομένων. τὸν μὲν, τοῖς ἄνω μορίοις τοῖς ἐγγὺς τοῦ βραχίονος. τὸν δ' ἐν τοῖς κάτω, τοῖς πρὸς
τῷ καρπῷ καταφύεσθαι. παρήκουσι δ' ἐπὶ πλέον ἑκάτερος, καὶ οὐκ εἰς αὐτὰ μόνον ἐμβάλλουσι τὰ πέρα—
τα, διὰ τὸ τοῖς σαρκώδεσι μορίοις καταφύεσθαι, πρὶν εἰς τένοντας τελευτῆσαι. ἀσθενεῖς γὰρ αἱ τούτων ἀντι—
λήψεις ὑπάρχουσαι, πλείονας ἐπιλαμβάνειν δέονται τόπους, ἵν' ὅπερ τοῖς τένουσι διὰ τὴν ἰσχὺν ἐκ μιᾶς ὑπάρ—
χει λαβῆς, τοῦτο τοῖς σαρκώδεσι, διὰ τὴν ἀσθένειαν τούτων, ἐκ πλειόνων ἀθροίζηται. ὅτι δ' οὔτ' ἄμεινον ἦν οὔτε
50 δυνατὸν, ἐκφῦσαι τῶν μυῶν τούτων τένοντας, εἰ μέν τις μέμνηται τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, οἶδεν ἤδη τὴν
αἰτίαν. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἔγωγε καὶ ταύτην ἀναμνήσω διὰ βραχέων. οὐ δέχεται κατάφυσιν ὁτουοῦν μυὸς, ἢ ὅτι σκληρόν
ἐστιν ἢ ὅτι σμικρὸν, ἢ ὅτι βέλτιον ἦν ἀσάρκῳ φυλάττεσθαι καὶ κούφῳ τῷ μέλει. τούτων δ' οὐδέν ἐστιν εἰπεῖν, ἐπὶ
τοῦ τῆς κερκίδος. οὔτε γὰρ σκληρόν ἐστιν, οὔτε σμικρὸν, ἀλλ' οὐδὲ κοῦφον εἶναι μᾶλλον, ἤπερ σαρκῶδες ἐθέλει.
πρὸς δὲ, καὶ ἀδύνατον τῶν οὕτω πλησίον ἀλλήλοις κειμένων ὀστῶν, τὸν ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ πήχεως μυῶν, ἀπο—
νευρούμενον ἐμφύεσθαι τῇ κερκίδι. κατὰ βραχὺ γὰρ εἰς ταυτὸν ἀθροιζομένων τῶν εἰς τὰς σάρκας τοῦ
μυὸς διεσπαρμένων νεύρων τε καὶ συνδέσμων, ἡ γένεσις τοῖς τένουσι. τὸ δὲ κατὰ βραχὺ τοῦτο μακρο—
τέρας ὁδοῦ δεῖται, καὶ μάλισθ' ὅταν ἐκ μεγάλου μυὸς ἀθροίζηται. ὅτι δ' ἀληθές ἐστι τὸ λεγόμενον, ὁ
κατὰ τῆς κερκίδος ἄνωθεν ἐπιβεβλημένος ἐνδείκνυται μῦς. ᾧ μόνῳ τῶν τεττάρων τούτων μυῶν, ὑπὲρ

ὧν ὁ λόγος οὗτος ἐνέστηκεν, ὑμενώδης κατὰ τὸ πέρας ἐκπέφυκε τένων, ἐμφυόμενος ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τῇ
κερκίδι πλησίον τοῦ καρποῦ. καὶ γὰρ καὶ μόνος ἐλαχίστας τε λαβὰς ἔμελλεν κινήσειν αὐτὴν, μακρότατός τε
ἐστιν, οὐ μόνον τῶν τὴν κερκίδα κινούντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων κατὰ τὸν πῆχυν. διὰ ταῦτα μὲν δὴ τέττα-
ρες γεγόνασιν οἱ μύες οἵδε. καὶ λοξοὶ τὴν θέσιν, ὅλοι τε σαρκοειδεῖς εἰσί. πλὴν ὅσα γε τοῦ νῦν εἰρημένου τοῦ τετάρ-
του. βραχύτατος γάρ τις, ὡς εἴπομεν, ἐκπέφυκεν ὑμενώδης τένων. ἔθηκε δ' ἕκαστον αὐτῶν ἡ φύσις ἐν ἐπιτη-
δειοτάτῃ χώρᾳ. τοὺς μὲν ἐπὶ τὸ πρανὲς σχῆμα περιάγοντας τὸ κῶλον, ἐκ τῶν ἔνδοθεν μερῶν ἁπάντων πρῶ-
τον, κατὰ βάθος ἀσφαλείας ἕνεκα. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ, τὰς πλείστας τε, καὶ ἀναγκαιοτάτας,
καὶ σφοδροτάτας ἐνεργείας, ἡ χεὶρ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι διαπονουμένη, τοὺς δ' ἐπὶ τὸ ὕπτιον ἀπάγοντας, ἐκτὸς
μὲν δήπου πάντως ἐχρῆν καταθεῖναι. τὴν θέσιν δ' ἀμφοτέρων ἀνάλογον τοῖς ἔνδον, οὐχ οἷόν τ' ἦν ποιήσασθαι
10 καθ' ἑκάτερα τῆς κερκίδος τὰ πέρατα. τὸ γὰρ πρὸς τῷ καρπῷ κοῦφον θ' ἅμα καὶ ὀλιγόσαρκον εἶναι δεόμενον,
ἐπί τε ταῖς κεφαλαῖς ἀνακείμενον τῶν τενόντων ἁπάντων ὅσοι κινοῦσιν ἄκραν τὴν χεῖρα, δύο λοξοὺς μῦς οὐχ
οἷόν τ' ἦν ὑποδέξασθαι. ταῦτ' ἄρα τὸν μὲν ἕτερον αὐτῶν, ὅλον σαρκώδη ποιήσασα, κατέκρυψεν ἐν τῇ μεταξὺ
χώρᾳ πήχεώς τε καὶ κερκίδος. ἐκ μὲν τοῦ πήχεως ἐκφύσασα, καταφύσασα δ' εἰς τὴν κερκίδα. τὸν δ' ἕτερον, ἐπει-
δὴ μήτ' ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ δυνατὸν ἦν καταθεῖναι, ἀγαπητῶς ὑποδεξαμένη, κἂν τὸν ἕνα, μήτε ἄλλην τινὰ ἔχ-
σχολάζουσαν, ἐπέθηκεν ἄνωθεν αὐτῇ τῇ κερκίδι. μακρότερον ἐργασαμένη τῶν περὶ τὸ κῶλον ἁπάντων
μυῶν. ἀνήκει γοῦν αὐτοῦ τὸ ἄνω πέρας, ἐπὶ τὸ τοῦ βραχίονος ἐκτὸς, αἰωρούμενον μὲν ἄχρι τινὸς ἐπὶ τῶν ταύτῃ
μυῶν. ἐγκαταβαίνων δ' αὐτοῖς, ἵνα λεπτότατον ἑαυτοῦ γίγνεται. τοῦτο μὲν οὖν ἑαυτοῦ τὸ πέρας, οἷον κε-
φαλή τις ἐστι, τὸ δ' ἕτερον τὸ κάτω, δι' οὗ κινεῖ τὴν κερκίδα, τελευτῆσαν εἰς ὑμενώδη τένοντα, καταφύεται τοῖς
ἔνδον αὐτοῖς μέρεσι πλησίον τῆς κατὰ τὸν καρπὸν διαρθρώσεως. ἐσφαλμένοι δέ εἰσι μεγάλως, καὶ περὶ τὴν τοῦδε
20 τοῦ μυὸς ἐξήγησιν, οἱ πρὸ ἡμῶν ἀνατομικοί, διὰ πολλὰς αἰτίας ἃς ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγομεν.
ἀλλ' ὅ γε νῦν ὁ λόγος αὐτάρκως ἐπιδεδειχέναι μοι δοκεῖ, καὶ τὴν περὶ τοῦδε τοῦ μυὸς ἀκριβῆ τέχνην, τῆς φύσεως
κατακρυψάσης μὲν ἐν βάθει τοὺς ἔνδον ἀσφαλείας ἕνεκα. τῶν δ' ἐκτὸς, τὸν ἕτερον μόνον, ὅτι μήτε δυνατὸν ἦν
ἀμφοτέρους. μήτε μέγα τι βλάπτεται πρὸς τὰς ἐνεργείας ἡ χεὶρ, παθόντος τοῦ κατὰ τὴν κερκίδα ἄνωθεν
ἐπιβεβλημένου μυός. εἰ δέ γε ὁ ἔνδον τι πάθῃ, τὰς κυριωτάτας ἐνεργείας ὅλης τῆς χειρὸς, ἀχρείας συμ-
βήσεται. οὐ μὴν οὐδὲ πάθοι ποτ' ἂν, ὑπό γε τῶν ἔξωθεν οὐδὲν, εἰ μὴ πρότερόν τι διακοπῇ τελέως, ἢ συντριβῇ,
τὰ κατὰ τήνδε τὴν χώραν ὀστᾶ. τοσαύτην ἡ φύσις ἀσφαλείας πρόνοιαν ἀεὶ ποιεῖται τῶν κυριωτέρων μορίων. οὕτω
γοῦν καὶ τῶν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένων τενόντων, ὅσοι τούς τε δακτύλους κινοῦσι, καὶ τὸν καρπὸν ἐπιπο-
λῆς μὲν, οἱ ἀκυρώτεροι, διὰ βάθους δ' εἰσὶν οἱ κυριώτεροι. ἐπεὶ δ' ὡς ἐλέγομεν, ἡ φύσις ἠναγκάσθη, κατὰ τῆς
κερκίδος ἄνωθεν ἐπιθεῖναι τὸν ἀκυρώτερον μῦν, εὐλόγως ἂν τὸν ἐπὶ τὰ τοῦ βραχίονος ἐκτὸς ἀνήγαγε. μόνος
30 γὰρ οὕτως ἐγένετο ἂν λοξὸς, ὅπερ ἀναγκαῖον ἦν αὐτῷ λοξῆς κινήσεως ἡγήσασθαι μέλλοντι. δῆλον οὖν ἤδη τῷ
μὴ παντάπασιν ἀργῶς ἀκηκοότι τῶν εἰρημένων, ὡς οὐ μόνον ἡ φύσις ἐποίησε τοὺς μῦς τοσούτους εὐλόγως, ἀλλὰ
καὶ τηλικοῦτον ἕκαστον, οἷον νῦν ἐστι, καὶ ὡδί πως κείμενον, καὶ εἰς τοσούτους δὴ μεριζόμενον τοὺς τένοντας. εἰ γάρ
τι καὶ παραλέλειπται κατὰ τὸν λόγον ἀνεξήγητον, τὸ μέν τι τοῖς ἤδη λεγομένοις ἀνάλογον ἔχον, τὸ δὲ καὶ τοῖς
εἰρησομένοις ὁμοίως διακείμενον, οὐ χαλεπὸν ἀνευρίσκειν, εἰληφότας ἤδη τοσαύτας ἀφορμὰς τῆς εὑρέσεως. εἰ
μόνον ἐν ἅπασι διαφυλάττοντας, ὥσπερ τι φῶς λαμπρὸν, ἄγον τε ὑμᾶς ᾗ χρὴ, καὶ ποδηγοῦν ἑτοίμως ἐπὶ
τὴν τῶν ζητουμένων εὕρεσιν. ὃ καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθέως ἐλέχθη τοῦδε τοῦ λόγου. τί δὲ τοῦτ' ἐστι; τὴν ἐνέργειαν ἑκά-
στου τῶν μορίων, καὶ πρὸ ταύτης δηλονότι τὴν κατασκευὴν ἅπασαν, ἀκριβῶς δεῖν ἐπίστασθαι τῶν ἐν ταῖς
διαιρέσεσι φαινομένων αὐτόπτην γενόμενον ἐπιμελῶς. ὡς νῦν γε μεστὰ τὰ βιβλία, τῶν ἀνατομικοὺς ἑαυτοὺς
καλεσάντων, μυρίων ἁμαρτημάτων. ὑπὲρ ὧν ἐν ἑτέρᾳ πραγματείᾳ, λόγον ποιούμεθα. δεικνύντες οὐχ
40 ἁπλῶς μόνον αὐτὰ τὰ σφάλματα καθ' ἕκαστον, ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐξηγούμενοι. καὶ τοίνυν καὶ τὰς
χρείας τῶν μορίων οὐ χαλεπῶς ἂν ἐξευρίσκοις, ὑπ' αὐτῆς διδασκόμενος τῆς φύσεως, εἰ μόνον εἰδείης ἀκρι-
βῶς τὴν κατασκευὴν αὐτίκα τῶν ἐπικειμένων τενόντων τοῖς κατὰ τὸν καρπὸν πέρασι, πήχεώς τε καὶ κερκίδος·
ἀσάρκοις τε καὶ γυμνοῖς οὖσι, καὶ σφαλεροῖς διὰ τὴν κυρτότητα. τίνα τρόπον τῆς ἀσφαλείας ἡ φύσις προὐνοήσα-
το, θεάσασθαι χρὴ μόνον ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, ὡς οὐδείς γε οὕτως ἀναίσθητός ἐστιν, ὡς θεασάμενος ἐγγεγλυμμένα
ὀστοῦν, χώραν ἴσην τῷ μέλλοντι διεξέρχεσθαι τένοντι, ζητεῖν ἔτι καὶ ἀμφιβάλλειν καὶ ἀπορεῖν, εἰ τῆς ἀσφα-
λείας τῶν μορίων ἡ φύσις προνοεῖται. ἀλλ' εἰ καὶ βραδὺς εἴη, καὶ τελέως ἀμβλὺς τὴν διάνοιαν, ἐπὶ μὲν ἑνὸς ἢ
δυοῖν ἢ τριῶν ἴσως ὀστῶν αὐτὸ θεασάμενος, ἔτι ἂν ἀποροίη. πανταχοῦ δ' ὁρῶν, ὅταν ὑπερβῆναι δέῃ, κυρτότητα
μεγάλην ὀστοῦ, νεῦρον, ἤ τινα τένοντα τῶν τεττάρων τούτων ἔν τι γιγνόμενον, ἢ κοιλαινόμενον τὸ μόριον, ἢ διατε-
τρημένον, ἢ πάντως γε περὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ τὸ νεῦρον ἑλιττόμενον, οὐδαμοῦ δὲ γυμνὸν οὐδ' ἀφρούρητον ἐποχού-
50 μενον τῇ κυρτότητι, συνήσει πάντως τότε, πόσην ἡ φύσις ἀσφαλείας ἐν ἑκάστῳ τῶν μορίων ἐνδείκνυται τὴν
τέχνην. εἰ δ' ὅτι καὶ τοῖς στηριζομένοις ταῖς κοιλότησι τῶν ὀστῶν ἀγγείοις ἅπασιν, οὐ μόνον νεύροις τε καὶ τένουσιν,
ὑμένες ἰσχυροὶ περιβάλλονται ἄνωθεν, καὶ κάτωθεν ὑποστρώννυνται εἰ θεάσαιτό τις, ἔτι καὶ μᾶλλον οἶμαι
συνήσειν αὐτὸν, ἕνεκα δυσπαθείας ἅπαντα τὰ τοιαῦτα μεμηχανῆσθαι τὴν φύσιν. ἐν ἅπαντι οὖν τῷ σώ-
ματι ταῦτ' οὕτως ἔχει. κἀν ταῖς κατὰ τὸν καρπὸν ἐξοχαῖς τῶν ὀστῶν, οὐχ ἥκιστα. τῶν γὰρ τεττάρων μυῶν τῶν ἔξω-
θεν τῆς χειρὸς, τῶν τὸν καρπὸν κινούντων τοὺς τένοντας, αἱ τῆς κερκίδος τε καὶ τοῦ πήχεως ἐπιφύσεις ὑπο-
δέχονται κοιλαινόμεναι. εὐθὺς δὲ καὶ πλατέσι συνδέσμοις, ἰσχυροῖς τε καὶ σκληροῖς, ἐξ αὐτῶν τῶν ὑποδεχομέ-
νων ὀστῶν ἐκφυομένοις, ἀμφιέννυνται πανταχόθεν οἱ τῇδε τένοντες ἅπαντες. ὡς μήτε ὑπὸ τῶν ἔξωθεν προσ-
πιπτόντων ἑτοίμως τι πάσχειν μήθ' ὑπὸ τῆς σκληρότητος τῶν ὀστῶν ποιεῖν. ὥσπερ οὖν ὅτι τῆς ἀσφαλείας

τῶν μορίων ἡ φύσις προὐνοήσατο, θεάσασθαι χρὴ μόνον ἀκριβῶς τὰ διὰ τῆς ἀνατομῆς φαινόμενα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅτι μέγεθος ἑκάστῳ μυῒ καὶ τένοντι ταῖς ἐνεργείαις ἀνάλογον ἔδωκεν. ὡς καὶ ἐν τῷ πρώτῳ δέδεικται γράμματι, τὰς μὲν ἀσθενεστέρας, μικροῖς ἐπιτρέψασα τένουσι καὶ μυσὶ, πρὸς δὲ τὰς σφοδροτέρας, οὐ μείζους μόνον, ἀλλὰ καὶ διττοὺς ποιήσασα. καὶ μὴν ὅτι καὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἅπαντα, καὶ τὴν θέσιν ἐν ἄκρᾳ τῇ τέχνῃ παρεσκεύασεν, ἤδη μοι δέδεικται. καὶ οὐδὲν ἔτι λείπεται τῶν κατ' αὐτούς. ἀλλ' ὥρα μεταβαίνειν ἐπὶ τὸν περὶ τῶν ὀστῶν λόγον, ἀπ' ἄκρας τῆς χειρὸς ἀρξαμένους. ἐπειδὴ καὶ πάμπολλα τὰ κατ' αὐτήν ἐστιν ὀστᾶ. τῶν μὲν οὖν δακτύλων ἐλέχθη πρόσθεν, ὡς ἐχρῆν εἶναι καθ' ἕκαστον, τρία, τοιαύτην ἔχοντα τήν ἰδέαν τε καὶ τὴν θέσιν, καὶ τὸ μέγεθος οἷα νῦν ἐστι. διατί δ' ἐξ ὀκτὼ μὲν ὀστῶν τὸν καρπὸν, ἐκ τεττάρων δὲ τὸ μετακάρπιον, ἐποίησε πολυειδεῖς τοῖς σχήμασι, καὶ διατὶ μὲν κατὰ δύο στοίχους ὁ καρπὸς σύγκειται, καθ' ἕνα δὲ τὸ μετακάρπιον, ἔτι τε περὶ τοῦ σχήματος αὐτῶν, καὶ τῆς σκληρότητος, καὶ τῆς θέσεως, οὔπω μὲν λέλεκται πρόσθεν, ἀρκτέον δ' ἤδη τῆς ἐξηγήσεως, ἀπὸ τοῦ πλήθους αὐτῶν. ἄτοπος γὰρ ἂν εἶναι δόξειεν ὁ μέγας δημιουργὸς, ἐξ ἑνὸς μὲν ὀστοῦ μηρὸν καὶ βραχίονα, τὰ μέγιστα τῶν κώλων ἐργασάμενος, ἐξ ὀκτὼ δ' οὕτω βραχὺ μόριον τὸν καρπὸν ἢ ἐκ τεττάρων τὸ μετακάρπιον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν δακτύλων ἡ ποικιλία τῶν ἐν ταῖς κινήσεσι σχημάτων, ἐνδεικτικὴ τῆς χρείας τοῦ πλήθους αὐτῶν ἐστι, κατὰ δὲ τὸν καρπὸν ἢ τὸ μετακάρπιον οὐδὲν τοιοῦτον φαίνεται. καὶ μὴν, ἀντιπιμφρητέον γάρ τοι ἐναντίῳ λόγῳ, φησί που Ἱπποκράτης, οὕτω σύγκειται τεχνικῶς, ὡς μηδεμίαν ἀπολείπειν ἀκριβείας ὑπερβολὴν, αὐτίκα γέ τοι τῶν ὀκτὼ τῶν κατὰ τὸν καρπὸν ὀστῶν οὐδενὶ παραπλήσιον ὑπάρχον τὴν ἰδέαν, ἢ τὸ μέγεθος ἴσον, ὅμως εἰς τοσαύτην ἁρμονίαν ἥκει συνθέσεως, ὡς δυσφωρότατον αὐτῶν εἶναι τὸν ἀριθμόν. εἰ μὴ γὰρ ἀκριβῶς ἀφαιρέσεις μὲν τοὺς συνδέσμους, γυμνώσεις δὲ τοὺς σκέποντας ὑμένας, ἓν εἶναί σοι τὰ πάντα δόξει. τὸ δ' ἐξ οὕτω πολλῶν τε καὶ πολυειδῶν συγκείμενον τὸν καρπὸν, ἔσωθεν μὲν κοῖλον εἰς ὅσον τῇ χειρὶ πρέπει γίνεσθαι, κυρτὸν δ' ἔξωθεν εἰς ὅσον καὶ τοῦτο συμφέρει, πῶς οὐχ ἅμα μὲν τέχνην θαυμαστὴν, ἅμα δὲ πρόνοιαν ἐνδείκνυται; τὸ δὲ καὶ κυρτότητα σχεῖν ἐν τοῖς ἄνω μέρεσι, τοῖς πρὸς τὸν πῆχυν, τοιαύτην τε καὶ τηλικαύτην, οἵα καὶ ὅση μάλιστα ἔμελλεν ἐπιτήδειος εἰς διάρθρωσιν ἔσεσθαι τῶν προτεταγμένων ὀστῶν. ἆρ' οὐ καὶ αὐτὸ, τῆς τε τοῦ βελτίστου προνοίας ἔχεται, καὶ τέχνης ἀκρίβειαν ἐνδείκνυται; μὴ τοίνυν ταύτην μόνον θαυμάσῃς αὐτοῦ τὴν κατασκευὴν, ἀλλὰ καὶ τὸ κάτω πέρας ἐπίσκεψαι. τέτταρας γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει θεάσῃ κοιλότητας, ἑξῆς ἀλλήλων μικρὰς, αἳ συναρθροῦνται τοῖς ὀστοῖς τοῦ μετακαρπίου. χόνδρος δ' οὐ ταύτας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν αὐτῷ τῷ καρπῷ συντάξεις τῶν ὀστῶν ἁπάσας ἐπαλείφει, καὶ σφίγγουσιν ὑμένες ἔξωθεν αὐτὰς ἰσχυροὶ, σύνδεσμοί τε ἅμα τοῖς ἄρθροις, καὶ σκέπασμα τοῖς ὅλοις ὀστοῖς περιβεβλημένοι. τὰ δὲ τοῦ μετακαρπίου τέτταρα, παράλληλα μὲν ἄχρι τῶν δακτύλων φέρεται. διέστηκε δ' ἀπ' ἀλλήλων, καὶ οὐχ ὥσπερ τὰ τοῦ καρποῦ, πάντη συνῆπται. ταυτὶ μὲν, ἐπὶ πλεῖστον ἀλλήλων διεστῶσιν ὀργάνοις τοῖς δακτύλοις, ἔμελλε διαρθροῦσθαι. τὰ δ' ἄνω τοῦ καρποῦ, τοῖς πήχεώς τε καὶ κερκίδος πέρασι συνημμένοις. ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα κυρτὰ μὲν ἔξωθεν ἀτρέμας, ἔνδοθεν δὲ σιμώτερα γέγονεν. ἔδει γὰρ αὐτὰ ἐφεξῆς τῶν τοῦ καρποῦ τεταγμένα, τὴν ἐκείνων ἰδέαν μιμεῖσθαι, καὶ τοίνυν εἰς τοσοῦτον αὐτοῖς ὡμοίωται, ὥστε τὴν ἐξ ἁπάντων σύνταξιν διττὰς ἐπιφανείας ὁμαλὰς ἐργάζεσθαι, σιμὴν μὲν, τὴν ἐντὸς, κυρτὴν δὲ, τὴν ἐκτὸς. ὅταν οὖν ἐκτεῖναι δεηθῶμεν ἀκριβῶς ἄκραν τὴν χεῖρα, τείνουσι μὲν οἱ ἔξωθεν τένοντες ἅπαντας τοὺς δακτύλους, ὥσπερ ἀνακλῶντες. ἐκτείνεται δὲ ὁμοίως, καὶ τὸ κατὰ τὸν καρπὸν ἄρθρον. ὑπ' ἀμφοτέρων δ' αὐτῶν, ὅτε καρπὸς καὶ τὸ μετακάρπιον, στενοχωρούμενά τε, καὶ οἷον μοχλευόμενα βιαίως, ἐξίστασθαι μὲν τῆς ἀρχαίας ἕδρας ἀναγκάζεται, φέρεσθαι δ' ἔξωθεν μὴ δυνάμενα, διὰ τὴν τῶν ἐν ταυτὰ τεινόντων τάσιν, λοιπὸν ἔτι τὴν ἔσω μετάστασιν ἔχει. κἂν ἐπὶ πλεῖστον ἐχώρησεν ἔσω πανταχόθεν ὠθούμενα, χαλαροὺς εἴπερ ἐκέκτητο, καὶ λεπτοὺς τοὺς συνδέσμους. νυνὶ δ' ἡ τούτων ῥώμη βοηθὸς αὐτοῖς ὑπῆρξεν, ὡς μὴ παντάπασιν ἐξάρθροις γίνεσθαι. ὅμως δ' οὖν ἑκάστου τῶν ἄρθρων βραχύ τι μετακινουμένου, μέγα καὶ ἀξιόλογον ἐξ ἁπάντων ἀθροίζεται. πλείστην δ' εἰς τὴν τοιαύτην μετάστασιν, οἱ ἐκτὸς τένοντες εἰσφέρονται δύναμιν, ἐμπίπτοντες γὰρ τοῖς κυρτοῖς τῶν ὀστῶν εἴσω σύμπαντα πιλοῦσι. διττὸν δὲ ἐντεῦθεν τὸ πρὸς τὴν αἴσθησιν ἐπίδειξιν γίνεται τῆς ἐκτάσεως, τῆς μὲν τέως κενῆς χώρας τῆς ἐντὸς, καταλαμβανομένης ὑπὸ τῶν μεθισταμένων εἰς αὐτὴν ὀστῶν, τῆς δ' ἔμπροσθεν κυρτότητος τῆς ἐκτὸς, καταλιπομένης, οὐ μόνον τοίνυν τῷ τὸ κοῖλον ἀναπληροῦσθαι τῆς χειρὸς, ἀλλὰ καὶ τῷ τὸ κυρτὸν εὐθύνεσθαι, τοῖς κατὰ τὸν καρπόν τε καὶ τὸ μετακάρπιον ὀργάνοις, ἐκτείνεσθαι συμβαίνει. κοίλην δ' ὅταν ἀκριβῶς βουληθῶμεν ἐργάσασθαι τὴν χεῖρα, πάντα τἀναντία δρῶμεν. ἐκλύοντες μὲν τῆς τάσεως τοὺς ἐκτὸς τένοντας, τείνοντες δὲ τοὺς ἐντὸς, κάμπτοντες δὲ τοὺς δακτύλους, ἐξ ὧν ἁπάντων πάλιν ἑτοίμως, εἰς τὸν ἐκτὸς τόπον, ἐπανέρχεται τῶν ὀστῶν ἕκαστον, ἀλλ' οὐκ ἂν οὐδέτερον τούτων ἐγένετο, μηδαμῇ δυναμένων εἴκειν αὐτῶν. οὐ κἂν δ' εἶξαν, εἴπερ ἦν ἓν ἀσύνθετον ἅπαντα. ὥστ' ἐκ τοῦ πολλὰ γίνεσθαι τὸ μεθίστασθαι κτησάμενα, καὶ κοίλην ἐπὶ πλεῖστον καὶ πάλιν εὐθεῖαν ἐργάζεται τὴν χεῖρα, διὰ τὴν ἀμφοῖν ἡ μὲν ἐν μέρει χρείαν, καὶ πάντως ἂν ἡ ἑτέρα κατάστασις ἀπώλετο, μὴ γενομένων αὐτῶν πλειόνων. οὐ μόνον δὲ τὴν ἐνέργειαν τῆς χειρὸς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσφάλειαν ὠφέλησεν ἡ τοιαύτη κατασκευὴ, μεταξὺ γὰρ τῶν δακτύλων τε καὶ τοῦ πήχεως, εἴπερ ἓν ἁπλοῦν ὀστοῦν ἐτέτακτο, κοῖλον μὲν ἔνδον, κυρτὸν δὲ τὰ ἐκτὸς, οὕτω γυμνὸν ὡς τούτοις πρέπει εἶναι γυμνοῖς, τοῦτο γὰρ ὁ πρόσθεν λόγος ἔδειξεν, ὑπὸ παντὸς ἂν τοῦ πλήξαντος σκληροῦ ῥᾳδίως ἐρρήγνυτο. ῥαγὲν δ' εὐθὺς ὅλον ἂν παρὰ φύσιν εἶχεν ἐν ὄν, νυνὶ δ' ἐπειδὴ δυοκαίδεκα γέγονε, τὸ ὀκτωκαιδέκατον τῆς ὅλης κατασκευῆς διαφθείρεται παθόντος ἑνὸς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μηδόλως παθεῖν, ἄμεινον ἐκ πολλῶν συγκεῖσθαι, καὶ μᾶλλον οὕτω σκληρῶν. εἴκοντα γὰρ τοῖς ἐμπίπτουσι κατὰ τὰς διαρθρώσεις, ἐκλύει τὴν βίαν αὐτῶν. οὕτω τοι καὶ βέλος, καὶ δόρυ, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο

τοιοῦτον ἔργον διεξέρχεται τῶν τεταγμένων δερμάτων, ἤπερ τῶν χαλαρῶν. τῷ, τὰ μὲν ἀνθίστασθαι. τὰ
δ' εἴκοντα, κατὰ βραχὺ τὴν βίαν ἐκλύειν τῶν ἐμπιπτόντων. ἄμφω τοίνυν ἐκτήσατο τῶν ὀστῶν τούτων σύνθε-
σις, καὶ τὴν ἐν κοινῷ πάντων δυσπάθειαν, καὶ τὴν ἑκάστου κατὰ μόνας. τὴν μὲν ἐκ τοῦ πλήθους αὐτῶν, τὴν δ' ἐκ
τῆς σκληρότητος λαβοῦσα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ πολυειδὲς τῶν σχημάτων, εἰς τὴν τοῦ κοινοῦ δυσπάθειαν, ἀμηχάνως
συντελεῖ. πολυειδῶς γὰρ εἴκει καὶ τοῖς ἐκ πάντων τόπων προσπίπτουσιν. εἰ δέ γε μονοειδὴς ἡ σύνθεσις αὐτῶν
ἐγεγόνει, δυσπαθὴς οὐκ ἂν εἴη. ὅτι μὴ δ' εἴκειν παντοίως ἠδύνατο. διὰ τοῦτο μὲν δὴ πολλὰ, καὶ ὧδέ πως συγ-
κείμενα. διατί δ' ὀκτὼ μὲν τὰ τοῦ καρποῦ, τέτταρα δὲ τὰ τοῦ μετακαρπίου, καὶ ὡς οὔτε πλείω βέλτιον ἦν,
οὔτ' ἐλάττω γενέσθαι, τοῦθ' ἑξῆς δίειμι. πρότερόν γε τὸ μὲν ὑπομνήσας τῶν ἤδη τῇ τελευτῇ τοῦ πρώτου
γράμματος εἰρημένων. τὸ δ' ἀποδείξας νῦν. ὅτι μὲν γὰρ οὔτε πλείους τῶν πέντε δακτύλων, οὔτ' ἐλάττους
10 ἄμεινον ἦν γεγονέναι, τὸ πρότερον ἐξηγεῖται γράμμα. διατί δ' οὐχ ὡς τῶν ποδῶν ἐφ' ἑνὸς στοίχου πάντες, ἀλλ' ὁ
μέγας ἀντιτέτακται τοῖς ἄλλοις, εἴρηται μὲν δὴ καὶ περὶ τούτου. ἀλλ' ὅσον ἐνδεῖ, νῦν προσκείσεται. πούς μὲν ὄργα-
νον βαδιστικὸν, χεὶρ δὲ ἀντιληπτικὸν, ἔπρεπεν οὖν τῷ μὲν, τὸ τῆς ἕδρας ἀσφαλὲς, τῇ δὲ, τὸ τῆς ἀντιλήψεως
πολυειδές. ἀλλ' ἡ μὲν ἀσφάλεια τῆς ἕδρας ἐφ' ἑνὸς στοίχου τεταγμένων ἁπάντων ἐδεῖτο τῶν δακτύλων. ἡ δ' εἰς
τὸ ποικίλον τῶν ἀντιλήψεων ἑτοιμότης, τοῦ μεγάλου τοῖς ἄλλοις ἀντιτεταγμένου. ἀλλ' εἰ μὲν κατ' ἀντικρὺ πάν-
των ἐτάχθη, τὸ μέσον τῆς ἔσω χώρας καταλαβὼν τοῦ καρποῦ, πολλοῖς ἂν τῶν ἔργων τῆς χειρὸς ἐλυμήνατο. καὶ
μάλισθ' ὅσα τοῖς θέναρσιν, ἢ κατὰ μόνας ἑκατέρᾳ δρῶμεν, ἢ ἀμφοτέραις ἅμα. διὰ τοῦτ' οὖν ἐκ πλαγίων μὲν
ἐχρῆν αὐτὸν τετάχθαι, πλεῖστον δ' ἀφεστηκέναι τῶν ἄλλων. διττῆς δ' οὔσης τῆς ἐκ τῶν πλαγίων θέσεως, ἢ κατὰ
τὸν μικρὸν δάκτυλον, ἢ κατὰ τὸν λιχανὸν, εὔλογον ἦν αὐτὸν κατὰ τὸν λιχανὸν τετάχθαι. ἐστράφθαι τ' εἰς ἀλλή-
λας, οὕτως ἔμελλον αἱ χεῖρες. ἀπεστράφθαι δ' ἐκείνως, καὶ προσέτι κατὰ τὰς ἐσχάτας καμπὰς τῶν δακτύλων,
20 ὁ μὲν μικρὸς, οὐδεμίαν ἀπολείπει χώραν κενὴν, ὁ δὲ λιχανὸς οὐ μικρὰν, δεομένην σαφῶς ἐπιθήματός τι-
νος, τοῦ μεγάλου δακτύλου. ἐπεὶ τοίνυν ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ μάλισ' ἐχρῆν τετάχθαι τὸν μέγαν δάκτυλον, τὴν
πρώτην αὐτοῦ φάλαγγα τῷ πλησιάζοντι τοῦ καρποῦ διήρθρωσεν ὀστῷ. εἰ γάρ τινι τῶν τοῦ μετακαρπίου συν-
τέτακτο, μικρὸν ἂν ἦν αὐτῷ τὸ πρὸς τὸν λιχανὸν διάστημα. τούτου δ' εἴπερ ἐγένετο, χεῖρον μὲν ἂν ἐνήργει, καὶ
μετ' ἐκείνου. χεῖρον δ' οὕτω καὶ μεθ' ἑκάστου τῶν ἄλλων. χεῖρον δ' ἔτι μᾶλλον κἂν τῷ κατὰ κύκλον τι περιλαμ-
βάνειν. ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς εἰρημένοις, τὸ τῆς χρείας ἱκανῶς περαίνεται, τῷ μήκει τῆς διαστάσεως. τὸν μὲν δὴ
μέγαν διὰ τοῦτ' ἤδη πλεῖστον ἀπήγαγε τῶν ἄλλων. ἐν δὲ τῇ μεταξὺ χώρᾳ τοῦ τε πήχεως καὶ τῶν τεττάρων
δακτύλων τὸν καρπὸν, καὶ τὸ μετακάρπιον ἔταξεν, ἐκ πολλῶν μὲν ὀστῶν συγκείμενα, δι' οὓς ἔμπροσθεν εἴπο-
μεν λογισμοὺς, ἀλλὰ διατί τὸ μὲν, ἐκ τεσσάρων. τὸν δὲ, ἐξ ὀκτὼ νῦν πρόκειται λέγειν. καὶ δὴ φαίνεται, τὸ μὲν
ἐκ τεσσάρων, διὰ τοῦτο, ὅτι πέντε ὄντων τὸν ἀριθμὸν τῶν δακτύλων, ὁ μέγας μὲν, τῷ καρπῷ. τῶν δ' ἄλλων ἕκαστος
30 διαρθροῦται τῷ μετακαρπίῳ. διατί δ' ὁ καρπὸς ἐξ ὀκτὼ, δειχθῆναι δεῖ πρότερον, καὶ ὡς ἤδη δύο στοίχοις
ἐχρῆν αὐτὸν συγκεῖσθαι, τὰ μὲν δὴ κατὰ τὸ μετακάρπιον ὀστᾶ διέστηκεν ἀλλήλων, ὅτι τε διεστηκότων ἀξιολό-
γως τῶν κατὰ τοὺς δακτύλους προτάττεται, καὶ ὅτι τὸ διάστημα τοῖς μυσὶ παρεσκεύασεν ἡ φύσις, περὶ ὧν
τῆς εὐλόγως γενέσεως, ἔμπροσθεν εἴρηται. τὰ δὲ τοῦ καρποῦ πάντα ἀλλήλων ἅπτεται, μᾶλλον μὲν ἐσφιγμέ-
να, τὰ πρὸς τὸν πῆχυν. ἧττον δὲ τὰ πρὸς τὸ μετακάρπιον. τὰ μὲν γὰρ, οἷς ἐχρῆν γενέσθαι, μέλλοντά γε ὡς ἐν
διαρθρώσεσθαι μὲν πρὸς τὸν πῆχυν, κινήσεσθαι δὲ πολλὰς καὶ βιαίους κινήσεις. ἅπασαι γὰρ αἱ σφοδραὶ τῆς
χειρὸς ἐνέργειαι, τοῦ κατὰ τὸν καρπὸν ἄρθρου, κινήσεις εἰσὶ, τὰ δ' οὐδ' ὡς ἐν ἀναγκαῖον ἦν τοῖς ὀστοῖς ὁμιλεῖν τοῦ
μετακαρπίου, διεστηκόσιν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ σφοδρὰν ἔμελλε κινήσεσθαι κίνησιν οὐδεμίαν, εἴς τε τὴν δυσπάθειαν
αὐτοῖς, πολὺ χρηστότερον ὑπῆρχεν χαλαρῶς συγκεῖσθαι. μᾶλλον γὰρ ἂν οὕτως ἐκλύει τὴν βίαν τῶν προσπι-
πτόντων, καὶ τοίνυν ἐπεὶ πολλὰ μὲν ἦν ἄμεινον ποιῆσαι τὰ κατὰ τὸν καρπὸν ὀστᾶ, συνθεῖναι δὲ οὐχ ὁμοίως αὐ-
40 τῶν τὰ πρὸς τὸν πῆχυν ὑπάρχοντα τοῖς πρὸς τὸ μετακάρπιον, ἤδη δύο στοίχοις αὐτὰ συνέταξεν. ὄντων οὖν
ἐξ ἀνάγκης τεττάρων τῶν τοῦ μετακαρπίου, παρακειμένου δ' αὐτοῖς ἐφ' ἑνὸς στοίχου, τοῦ πρώτου κατὰ τὸν
μέγαν δάκτυλον, ὃ δὴ καὶ προσνέμουσιν ἔνιοι δι' αὐτὸ τοῦτο τῷ μετακαρπίῳ, καὶ τούτου παντὸς τοῦ στοίχου
διαρθρουμένου τῷ κάτω μέρει τοῦ καρποῦ, δεόντως ἐκ τεττάρων μὲν τοῦτο, θάτερον δὲ τὸ τῷ πήχει διαρθρού-
μενον, ἐκ τριῶν ὀστῶν ἐγένετο. στενοτάτου μὲν γὰρ εἶναι δεομένου τοῦ καρποῦ, καθὰ τῷ πήχει διαρθροῦται,
πλατυτάτης δὲ οὔσης τῶν δακτύλων τῆς ἐμφύσεως, τὸ μεταξὺ πᾶν εἰς ὅσον ἀποχωρεῖ τῶν ἄκρων ἑκα-
τέρων, εἰς τοσοῦτον στενότητός τε, καὶ πλάτους μετείληφε. τριῶν οὖν ὄντων στοίχων ἐν τῷ μεταξὺ πήχεώς τε,
καὶ τῆς τῶν δακτύλων σχίσεως, ὁ μὲν πρὸς τῷ πήχει πρῶτος, ἐκ τριῶν ὀστῶν. ὁ δ' ἐφεξῆς, ἐκ τεσσάρων. ὁ
δὲ τούτῳ διαρθρούμενος, ἐκ πέντε γέγονεν. ὧν ἓν μὲν ἐστὶ τὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου, τὰ δ' ἄλλα τέτταρα τοῦ με-
τακαρπίου. ἀλλὰ γὰρ καὶ οὕτω μὲν ἂν δόξειεν ὁ καρπὸς ἐξ ἑπτὰ τῶν πάντων ὀστῶν συγκεῖσθαι. εἰ δὲ καὶ περὶ
50 τοῦ κατὰ τὰ ἔνδον αὐτοῦ μέρη καθὰ καὶ διαρθροῦται πρὸς τὴν λεπτὴν τοῦ πήχεως ἀπόφυσιν, ἐποχουμένου προ-
μήκους ὀστοῦ, τὸν οἰκεῖον ἀναμείνας λόγον ἐπακούσειας ὧν ἕνεκα καὶ τοῦτο τὸ χρειῶν ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγέ-
το. τελέως ἂν οὕτω γε πεισθῇς, ὡς οὔτε πλείω τῶν ὀκτὼ κατὰ τὸν καρπὸν, οὔτ' ἐλάττω βέλτιον ἦν ὀστᾶ γε-
γονέναι. ὑπὲρ τε οὖν τούτων ἦν ἱκανὰ ταῦτα, καὶ περὶ τῶν ἀποφύσεών τε καὶ ἐπιφύσεων ἁπα-
σῶν τῶν ἐν ἅπασι τοῖς κώλοις, οὐ μόνον τῶν κατὰ τὸν καρπὸν, ὁ εἰρησόμενος λόγος κοινὸς, ἀλλὰ καὶ ἔνθα
χρὴ διάρθρωσιν ὀστῶν γενέσθαι καὶ μάλιστα μεγάλων, ἐπειδὴ τὸ μὲν, ὑποδέχεσθαι χρὴ, τὸ δ' ἐμβαί-
νειν, καὶ δεῖται τὸ μὲν ὑποδεχόμενον, κοιλότητος. τὸ δ' ἐμβησόμενον κυρτότητος, ἐνταῦθ' ἑκατέροις ἡ
φύσις, ἢ ἀποφύσεις τινὰς ἢ ἐπιφύσεις, ἐργάζεται. τοῖς μὲν ἐμβησομένοις κυρτὰς καὶ περιφερεῖς παν-
ταχόθεν. τοῖς δ' ὑποδεξομένοις κοίλας μὲν ἔνδοθεν, ἔξωθεν δὲ κυρτὰς, ὥστ' ἐπεὶ καὶ τὸν καρπὸν

ἔδει διαρθροῦσθαι τῆς πήχεώς τε καὶ κερκίδος πέρασι, δεόντως ἑκάτερον τῶν ὀστῶν ἐπίφυσιν ἔχει· κυρτὴν μὲν
καὶ περιφερῆ τἀκτὸς, κοίλην δ' ἔνδοθεν. ἀλλ' ἡ μὲν τῆς κερκίδος πανταχόθεν ὀφρῦν ἔχει περιέχουσαν.
ὑφ' ἧς ἀκριβῶς σφίγγεται τὸ ταύτῃ πέρας τοῦ καρποῦ. ἡ δὲ τοῦ πήχεως οὐκ ἔθ' ὁμοίως. ἀλλὰ τὸ μὲν ἔσωθεν,
καὶ πρὸς τὴν κερκίδα φέρον αὐτῆς, τοιοῦτον. τὸ δ' ἄλλο τὸ κατὰ μῆκός τε, καὶ τὴν εὐθυωρίαν ὅλου τοῦ κώλου
πέρας, εἰς περιφερῆ τελευτᾷ κεφαλὴν, ἣ περιβέβληται τὸ ταύτῃ τεταγμένον ὀστοῦν τοῦ καρποῦ γληνοειδεῖ
κοιλότητι, ὥστε διττὴν εἶναι τὴν διάρθρωσιν κατὰ τὸν καρπὸν, ἑτέραν μὲν, τῶν ἐμβαινόντων αὐτοῦ τοῦ καρποῦ
περάτων εἰς τὴν μεταξὺ τῶν κερκίδος τε καὶ πήχεως ἐπιφύσεων κοιλότητα. τὴν δ' ἄλλην τὴν μικρὰν, τοῦ
περιλαμβάνοντος ὀστοῦ τὴν μικρὰν ἀπόφυσιν τοῦ πήχεως. αὕτη μὲν οὖν ἕνεκα τῶν ἐπὶ τὸ πρανές τε, καὶ ὕπτιον
ἐπιστροφῶν τῆς χειρὸς ἐγένετο. διὰ δὲ τῆς μεγάλης τῆς ἄλλης, ἐκτείνεταί τε καὶ κάμπτεται τὸ κατὰ τὸν καρ-
10 πὸν ἄρθρον. ἕνεκα μὲν δὴ τούτων αἱ κυρτότητες ἐγένοντο τῶν πήχεώς τε, καὶ κερκίδος περάτων. χρῆται δ' αὐ-
ταῖς, καὶ πρὸς ἄλλο τι χρηστὸν ἡ φύσις, ὥσπερ εἴωθεν πολλάκις τῷ δι' ἕτερόν τι γεγονότι χρῆσθαι πρὸς τἄλλα.
τὰς γὰρ τῶν κινούντων τοὺς δακτύλους τενόντων κεφαλὰς, εἰς τὰς μεταξὺ τῶν ἐξοχῶν τούτων κοιλότητας
κατέθετο. φρουρὰν ἀσφαλῆ καθάπερ τινὰς τείχους, ἢ πύργους, ταύτην αὐτοῖς ποιησαμένη. ἐπεὶ δ' ἔξωθεν
μὲν ἱκανὸν ἦν ὕψος τῷ τοῦ πήχεως πέρατι, τὰ δ' ἔνδον ταπεινὰ διὰ τὴν ἀπόφυσιν αὐτοῦ τὴν μικρὰν ἔξωθέν τε
καὶ κάτωθεν τεταγμένην, ἣν περιβαίνειν ἐλέγομεν τὸ κατὰ τὸν καρπὸν ὀστοῦν, ἔθηκέ τι κἀνταῦθα καθάπερ
τινα χάρακα, πρόμηκες ὀστοῦν ἔσω νεῦον ὀρθὸν, ὑφ' οὗ τά τ' ἄλλα τὰ τῇδε φρουρεῖται, καὶ μάλιστα τὸ νεῦρον
τὸ ἀπὸ τοῦ νωτιαίου μὲν ἰὸν, εἰς δὲ τὰ ἔνδον τῆς χειρὸς διασπειρόμενον. ὄγδοον ἐστὶ κατὰ τὸν καρπὸν ὀστοῦν ὅδε,
ὑπὲρ οὗ τῆς εὐλόγου γενέσεως, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀνεβαλόμην ἐρεῖν. οὔσης δ' ἀκριβοῦς τῆς ἁρμονίας ἐν τοῖς
κατὰ τὸν καρπὸν ὀστοῖς ἅπασιν, ἀποροῦσα χώρας ἡ φύσις ἐν ᾗ τὸ προειρημένον ὀστοῦν ἀσφαλῶς ἑδράσειε, πολλὰ
10 καὶ θαυμαστὰ σοφίζεται. πρῶτον μὲν γὰρ τὸ κάτω πέρας αὐτοῦ λεπτὸν ἀκριβῶς εἰργάσατο. μόνως ἂν οὕτως
ἐλπίσασα χώραν εὑρήσειν ἐπιτήδειον, ἐν ᾗ καταπήξειεν αὐτὸ, ἔπειτα δὲ εἰς ὕψος ἱκανὸν ἀναγαγοῦσα, χαῦνον
ἐνταῦθα καὶ χονδρῶδες ἀπειργάσατο, παρασκευάζουσα χώραν ἐπιτήδειον εἰς κατάφυσιν τῷ κάμπτοντι κατὰ
ταῦτα τὸν καρπὸν τένοντι, μείζων καὶ ἦν οὗτος γε ἢ ὡς συμφῦναι τινὶ τῶν κατ' αὐτὸν καρπὸν ὀστῶν, ἀσφαλῶς οὕ-
τως δι' ὀλίγου χόνδρου. τούτῳ τε οὖν συνέφυσεν αὐτὸ, καὶ τὸ λεπτὸν πέρας τὸ κάτω φέρουσα, κατέθετο μεταξὺ
τοῦ τε περιλαμβάνοντος τὴν μικρὰν τοῦ πήχεως ἀπόφυσιν ὀστοῦ, καὶ αὐτῆς τῆς μεγάλης κεφαλῆς, ἣν δὴ καὶ
κόνδυλον ὀνομάζουσιν. ἀφ' ἧς καὶ ὁ μικρὸς αὐχὴν, ἐκ τῶν ἔξωθέν τε, καὶ κάτω μερῶν ἀποβλαστάνων, ἔπειτα
τελευτῶν εἰς μικρὰν κεφαλὴν, ἐν τῶν κατὰ τὸν καρπὸν ὀστῶν ἐδείχθη διαρθροῦσθαι. καὶ τοίνυν ὡς ἂν ἐπὶ
σμικρᾶς πάνυ βεβηκὸς κοιλότητος τὸ χονδρῶδες ὀστοῦν, ἐκεῖνο σφαλερὸν ἐξ ἀνάγκης ἐγένετο, καὶ ῥᾳδίως
πάντῃ περιτρεπόμενον. ὑμέσι δέ τισιν ἰσχυροῖς ἡ φύσις αὐτὸ τοῖς περικειμένοις ὀστοῖς συνέδησεν, ὑφ' ὧν ἰσορρό-
30 πως ἀνθελκόμενον, ἄπαντι μένειν οὕτω μόγις ὀρθὸν δύναται κατὰ τῆς ἴτυος, ὀχούμενον τοῦ περιβεβη-
κότος ὀστοῦ τὴν μικρὰν τοῦ πήχεως ἀπόφυσιν. ἐπεὶ δ' εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῆς καθάπτων ὁ μέγας τένων, ὁ τὸν
καρπὸν κάμπτων, ἐφ' ἑαυτὸν ἔμελλε περιτρέψειν αὐτὸν, καὶ καταβαλεῖν, ἑτέραν ἀντέταξεν αὐτῷ τάσιν
ἰσόρροπον, ἐκ τῶν ἀντικειμένων μερῶν ἐκφύσασα σύνδεσμον εἰς τὸ μετακάρπιον τελευτῶντα. καὶ οὕτως
ἤδη δικαίως εἰς πᾶν μέρος ἑλκόμενον τὸ χονδρῶδες ὀστοῦν, οὐδαμόσε καταπίπτει. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὸν
μικρὸν δάκτυλον μόρια τοῦ καρποῦ, τόνδε τὸν τρόπον κεκόσμηται. τὰ δὲ κατὰ τὸν μέγαν, ἐπειδὴ κἀνταῦθα
φυλακήν τινα ἐχρῆν γενέσθαι θατέρῳ τῶν ἄνωθεν ἰόντων νεύρων, τῷ διεκπίπτοντι κατά τι πρὸς τὰ ἐκτὸς
τῆς χειρὸς, καὶ καταφῦσαι τὸν λοιπὸν τῶν καμπτόντων ἄκραν τὴν χεῖρα τενόντων, καὶ ἦν οὐδεμία χώρα
καθ' ἣς ἂν ἐστήρικτο τοιοῦτον ἕτερον ὀστοῦν, οἷόν ἐστι τὸ κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον, διὰ ταῦτα τοῦ πρώτου κατὰ
τὸν καρπὸν ὀστοῦ προμήκη τινὰ ἀπόφυσιν εἰς τοὐντὸς τῆς χειρὸς ἐποιήσατο χονδρώδη τε καὶ μανὴν, εἰς ἣν ἐνέφυ-
40 σε τὸν κάμπτοντα τένοντα τὴν χεῖρα. οὐ μὴν ἐπέτρεψέ γε τῇ συμφύσει ταύτῃ τὸ σύμπαν μόνῃ, ἀλλ' ἕως τοῦ
μετακαρπίου προσήγαγεν, ἀσφαλείας ἕνεκα. δίκρουν ἐργασαμένη τὸν τένοντα. κἀνταῦθα κατέφυσεν
εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν προτεταγμένων ὀστῶν, τοῦ μέσου τε καὶ τοῦ λιχανοῦ δακτύλου. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν τὸ πρῶτον
τε καὶ τρίτον ἄρθρον αὐτῶν ἔνδοθεν κινούντων εἰργάσατο, οὕτω κἀνταῦθα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐποίησεν.
ἐκείνους τε γὰρ ὡς ἂν οὐκ αὐτόθι μόνον ἐν τῷ πρώτῳ τελευτήσειν μέλλοντας, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ τρίτου προβή-
σεσθαι, διὰ τῶν συνδέσμων συνῆψε τοῖς ὀστοῖς. τοῦτον δὲ τὸν τένοντα περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος, ὡσαύτως οὐκ εἰς αὐτὴν
τὴν ἀπόφυσιν ἀλλ' εἰς τὸν περικείμενον αὐτῇ σύνδεσμον ἐνέφυσεν, ἵν' ἐξῇ προβαίνειν ἐπὶ πλεῖον αὐτῷ. οἱ γὰρ
εἰς ὀστοῦν ἐμφυόμενοι τένοντες, ἐξ ἀνάγκης αὐτόθι τελευτῶσι. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλην τινὰ ἐπίφυσιν ὀστοῦ μι-
κροῦ χονδρώδους ἡ φύσις ἐδημιούργησε, διὰ συνδέσμων ἰσχυρῶν συνημμένου τούτῳ τε τῷ νῦν εἰρημένῳ κα-
τὰ τὸν καρπὸν ὀστῷ. καὶ τῷ μετ' αὐτὸ τῷ διαρθρουμένῳ πρὸς τὴν πρώτην φάλαγγα τοῦ μεγάλου δακτύλου, χά-
50 ριν τοῦ κἀνταῦθα καθάψαι θατέρῳ μέρει τοῦ τένοντος, ὑφ' οὗ τόν τε μέγαν δάκτυλον ἔφαμεν κινεῖσθαι, καὶ
τὸν καρπόν. ἔνατον τις τοῦτο δύναται κατὰ τὸν καρπὸν ἀριθμεῖν ὀστοῦν. ἀλλ' οὐκ ἠρίθμηται πρὸς τῶν ἀνατομι-
κῶν. ὥσπερ οὐδ' ἄλλων τῶν σησαμοειδῶν καλουμένων οὐδὲν, ἃ πολλοῖς τῶν κατὰ τὰς χεῖράς τε καὶ πόδας ἄρθρων
ἡ φύσις ἐξ ἐπιμέτρου περιτίθησιν ἀσφαλείας ἕνεκα. οἱ δὲ λοιποὶ δύο τῶν τὸν καρπὸν κινούντων τενόντων πλα-
τυνόμενοι, καθάπτουσιν, ὁ μὲν, εἰς τὸ πρὸ τοῦ λιχανοῦ τε, καὶ τοῦ μέσου μετακάρπιον, ὁ δ' εἰς τὸ πρὸ τοῦ μικροῦ, κα-
θότι καὶ πρόσθεν εἴρηται. ἀλλὰ τούτων γε οὐδετέρων, οὔτ' ἀποφύσεως, οὔτ' ἐπιφύσεως. οὔτ' ἄλλου τινὸς ἔξωθεν ὀστοῦ
γενέσεως, ἐδεήθη περιττῆς ἀλλ' ἤρκεσεν αὐτοῖς διὰ τοῦ χόνδρου μόνου ξυμφῦναι τοῖς ὀστοῖς, ὡς ἂν αὐτοῖς τε μι-
κροτέροις οὖσι, καὶ κινήσεις ἀσθενεστέρας πεπιστευμένοις. σχεδὸν εἴρηταί μοι πάντα τὰ ἐπικαιρότατα περὶ τῆς
ἄκρας χειρός. εἰ γάρ τι καὶ παραλέλειπται σμικρὸν, ἐπιμελῶς ἂν τις ὡς ἔφην ἐξευρίσκοι τοῦτο θεασάμενος μόν-

αὐτοῦ μορίου τὴν κατασκευήν. ἔστι καὶ ὅτι τῶν τεττάρων τενόντων ἐκτεινόντων τε καὶ καμπτόντων τὸν καρπὸν, οἱ
μὲν ἔξωθεν σαφέστατα ὁρῶνται λοξοὶ, καὶ καθήκουσιν, ὁ μὲν εἰς τὰ κάτω μᾶλλον μέρη τῆς πρὸ τοῦ μικροῦ δακτύ-
λου φάλαγγος. ὁ δὲ, εἰς τὰ κάτω τῆς πρὸ τοῦ μεγάλου. ἤδη δὲ καὶ οἱ ἔνδον αὐτοῦ λοξότεροί πως εἰσὶν, ἂν ἀκριβῶς
ἐπισκοποῖτό τις. καὶ ὡς τοῦτ' ἐγένετο χρήσιμος, ἵνα μὴ μόνον ἐκτείνωσί τε καὶ κάμπτωσιν, ἀλλὰ καὶ περιάγωσιν
εἰς τὸ πλάγιον τὴν χεῖρα. περὶ μὲν δὴ τούτων ἱκανὰ καὶ ταῦτα. περὶ δὲ θέσεως καὶ διαπλάσεως τῆς κερκίδος
ἑξῆς ἂν εἴη ῥητέον. ἐνταυθοῖ δὲ καὶ περὶ πήχεως εἰρήσεται. ἡ μὲν δὴ θέσις αὐτῆς εὐλόγως λοξὴ γέγονε. καθότι καὶ ἡ
τοῦ πήχεως, εὐθεῖα. κατὰ γὰρ μὲν φύσιν ἑκατέρας τῶν κινήσεων ἐχρῆν εἶναι καὶ τὴν θέσιν ἑκατέρου τῶν ὀστῶν.
ἀλλ' ἡ μὲν κατ' ἔκτασίν τε καὶ κάμψιν κίνησις τοῦ κώλου, κατὰ τὸ μῆκος αὐτοῦ γίγνεται. ὁ δ' ἐπὶ τὸ πρανὲς
καὶ τὸ ὕπτιον, ἐπὶ τὰ πλάγια. ταῦτ' ἄρα λοξὴ μὲν ἡ κερκὶς, εὐθὺς δ' ὁ πῆχυς ἐστὶ, ὁ μὲν γὰρ, ταῖς ἐκτά-
10 σεσί τε καὶ κάμψεσιν, ἡ δὲ, ταῖς εἰς τὰ πλάγια περιστροφαῖς ὑπηρετεῖ. διὰ τοῦτο δὲ, καὶ ἡ πρὸς τὸν βρα-
χίονα διάρθρωσις ἑκατέρων τῶν ὀστῶν, ἀνόμοιος ἐγένετο. ἀλλὰ περὶ μὲν ἐκείνης ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται.
ἡ δὲ θέσις ἡ τῆς κερκίδος. ὅτι μὲν λοξὴ, καὶ δὴ λέλεκται. διότι δὲ διττῆς οὔσης ἐν ἅπασι τῆς λο-
ξῆς θέσεως, ἤτοι γὰρ ἔσωθεν ἀρξαμένη τελευτᾷ πρὸς τοὐκτὸς, ἢ ἔμπαλιν, ἔξωθεν μὲν ἄρχεται, τε-
λευτᾷ δ' ἔσωθεν, τὴν ἑτέραν αὐτῶν τὴν δευτέραν εἰρημένην ἐπὶ τῆς κερκίδος ἡ φύσις προείλετο, νῦν
εἰρήσεται. τῶν ὅλης τῆς χειρὸς εἰς τὰ πλάγια κινήσεων, εἴρηται καὶ πρόσθεν, ὡς αἱ μὲν ἐπὶ τὸ ὕπτιον,
εἰς ἐλάττους ἐνεργείας, αἱ δ' ἐπὶ τὸ πρανὲς εἰς πολὺ πλείους τε καὶ ἀναγκαιοτέρας εἰσὶ χρησταί, διὰ
τοῦτ' οὖν καὶ τὴν τῆς κερκίδος θέσιν ἑτοιμοτέραν ὑπακούειν ταῖς ἐπὶ τὸ πρανὲς κινήσεσιν, ἡ φύσις ἀπειρ-
γάσατο. τὸ μὲν ἄνω πέρας αὐτῆς, ἐπὶ τὴν ἔξω κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἄγουσα, τὸ κάτω δ' ἐπὶ τὸν μέ-
γαν ἐκτείνουσα δάκτυλον. ἐναντίως δ' εἴπερ εἶχε, ῥᾷον ἂν ἐπὶ τὸ ὕπτιον ἢ ἐπὶ τὸ πρανὲς ἐκινεῖτο. τῇ μὲν γὰρ νῦν
20 θέσει, τὸ πρανὲς σχῆμα πλησιαίτερον. τῇ δ' ἐναντίᾳ, τὸ ὕπτιον. ἐπὶ δὲ τὸ πλησίον ἑτοιμοτέρα τε καὶ ῥάων ἅπασι
τοῖς κινουμένοις ἡ φορὰ, ὥσπερ ἡ ἐπὶ τὰ πόρρω χαλεπωτέρα. διὰ ταῦτα μὲν δὴ λοξή τε, καὶ ὧδέ πως λοξὴ,
διατί δ' ἐπίκειται τῷ πήχει; ὅτι μακρότερος αὐτῆς ἐκεῖνος. καὶ τὸ πλεῖστον τῆς πρὸς τὸν βραχίονα διαρθρώ-
σεως αὐτὸς ἐπέχει. εὔλογον δ' ἦν ὀχεῖσθαι τὸ βραχύτατον ὀστοῦν ἐπὶ τοῦ μακροτέρου. διατί δ' ἀμφοτέρων, τὰ
μὲν ἐν τῷ μέσῳ λεπτότερα, τὰ δὲ κατ' ἀγκῶνά τε καὶ καρπὸν παχύτερα, διότι τὰ μὲν, ἐχρῆν τοῖς μυσὶ χώραν
παρέχειν. τὰ δ' ὀγκωθῆναι ταῖς ἐπιφύσεσιν. αὗται δὲ ὅτι πρὸς τὰς διαρθρώσεις εἰσὶ χρήσιμοι, πρόσθεν εἴρη-
ται. διατί δ' αὐτῶν τῶν περάτων, πήχεως μὲν τὸ κατ' ἀγκῶνα παχύτερον, κερκίδος δὲ τὸ πρὸς καρπῷ; ἢ ὅτι
κοινὴ μὲν ἀμφοῖν ἐστιν ἡ πρὸς τὸν καρπὸν διάρθρωσις. ἐν δὲ τῇ πρὸς τὸν βραχίονα, πλεονεκτεῖν ἀναγκαῖον ἦν τὸν
πῆχυν εἰς τοσοῦτον τῆς κερκίδος, εἰς ὅσον περ ἡ διάρθρωσις αὐτοῦ χρησιμωτέρα ταῖς ὅλαις τῆς χειρὸς ἐνερ-
γείαις ὑπάρχει. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τῆς θέσεώς τε καὶ διαπλάσεως οὐ μόνον κερκίδος ἀλλὰ καὶ πήχεως αὐτάρκως
30 εἴρηται, λείποιτ' ἂν ἔτι καὶ περὶ τῆς πρὸς τὸν βραχίονα διαρθρώσεως αὐτοῦ εἰπεῖν. εἰσὶ δή τινες ἀποφύσεις ἐν-
ταῦθα τοῦ πήχεως διτταὶ, κυρταὶ μὲν ἔξωθεν. ἔσωθεν δὲ κοῖλαι. μία μὲν ἐκ τῶν ὄπισθεν καὶ κάτωθεν αὐτῶν
μερῶν, ἥπερ δὴ καὶ μείζων ἐστὶ, ἑτέρα δὲ ἐκ τῶν ἄνωθέν τε καὶ πρόσθεν, ἐλάττων ἐκείνης συχνῷ, ἐστραμμένων
δ' εἰς ἀλλήλας τῶν ἐν αὐταῖς κοιλοτήτων, μία μεγάλη γίγνεται κοιλότης ἐξ ἀμφοῖν. ἐοικυῖα τῷ σίγμα
γράμματι. ἀτὰρ καὶ ὀνομάζουσι τὰς ἀποφύσεις ταύτας, κοινῇ μὲν ἀμφοτέρας κορώνας τε καὶ κορωνὰ, διό-
τι περιφερεῖς εἰσὶν, οὕτω θέμενοι τοὔνομα. ἰδίᾳ δὲ τὴν ὄπισθεν τὴν μείζονα, καθότι καὶ πρόσθεν εἴπομεν, ἀθη-
ναῖοι μὲν ὠλέκρανον, ἱπποκράτης δ' ἀγκῶνα. τὸ μὲν δὴ τοῦ πήχεως ταύτῃ πέρας, ὧδ' ἔχει διαπλάσεως. τὸ δὲ
τοῦ βραχίονος ὧδε κατὰ τὰ πλάγια μέρη τῆς κεφαλῆς, ἐπίφυσιν ἔχει, τὴν μὲν ἔξω. τὴν δ' ἔνδον. ὧν μεταξὺ,
κοιλότης τίς ἐστι λεία τε καὶ περιφερὴς, ταῖς κατὰ τὰς τροχιλίας καλουμέναις ἐοικυῖα, περὶ ἣν αἱ τοῦ πή-
χεως κινοῦνται κορῶναι. αἱ δ' αὐτῇ τελευταὶ, καθ' ἑκάτερα βαθμίδες εἰσὶν, οὕτω γοῦν ἱπποκράτης ὀνομάζει τὰς
40 τοῦ βραχίονος κοιλότητας, εἰς ἃς ἐκτεινόντων τε καὶ καμπτόντων ὅλας τὰς χεῖρας, ἐγκαταβαίνουσιν αἱ τῆς
πήχεως κορῶναι. καὶ ὅροι γε εἰσὶν αὗται τῆς τελευταίας ἐκτάσεώς τε καὶ κάμψεως. καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τῆς
φύσεως ἐγένοντο τοιαῦταί τε καὶ τηλικαῦται. καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα τοῦ βραχίονος τὴν θέσιν ἔχουσαι.
ὅταν μὲν γὰρ τὸ πρόσθιον κορώνον ἐξηγῆται τῆς κινήσεως, ἐπὶ ταῦτα καὶ ὁ πῆχυς ὅλος περιάγεται καὶ
κάμπτεται ἡ χεὶρ, ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ ἔσω τοῦ πήχεως κίνησις, τὴν κάμψιν αὐτῆς ἐργάζεται, εἰ δὲ ἐπὶ τὰ θάτερα
περιάγεται ὁ πῆχυς, γίγνεται δὲ τοῦτο ὅταν ἡ ὀπίσθιος κορώνη τῆς τοῦ πήχεως κινήσεως ἐξηγῆται, ἐκτείνε-
ται τηνικαῦτα ἡ χείρ. εἰς ὅσον μὲν οὖν ἀκωλύτως, περὶ τὰ κυρτὰ τοῦ βραχίονος αἱ κορῶναι τοῦ πήχεως
περιφέρονται, κάμπτει μὲν ἡ ἐμπρόσθιος ὅλην τὴν διάρθρωσιν, ἐκτείνει δ' ὄπισθεν. ὅταν δ' ἐπὶ τὰς βαθμίδας
ἐξικόμεναι κατ' αὐτῶν ἑδρασθῶσιν, ἴσχονταί τε τοῦ πρόσω. καὶ τῆς κινήσεως αὐτῶν ἑκατέρου, οὗτός ἐστιν ὅρος.
εἰ δέ γε μηδ' ὅλως ἐγεγόνεισαν αἱ βαθμίδες, ἢ εἰ μείζους ἢ ἐλάσσους τῶν νῦν οὐσῶν, εἰς πολλὰς ἐνεργείας αἱ χεῖρες
50 ἐβλάπτοντο. μηδ' ὅλως μὲν γοῦν γενομένων, ἔκτασις τ' ἂν ἅπασα, καὶ κάμψις ἀπώλλυτο τελέως. περιπιπτόντων
ταῖς κορώναις τοῦ πήχεως, τῶν κυρτῶν τοῦ βραχίονος. ἐλαττόνων δ' ἢ νῦν εἰσὶ γενομένων, εἰς τοσοῦτον ἐκωλύε-
τ' ἂν ἡ τελεία τῆς χειρὸς ἔκτασίς τε καὶ κάμψις, εἰς ὅσον θᾶσσον τοῦ δέοντος ἔφθανον ἀπαντᾶν ταῖς κορώναις
αἱ βαθμίδες. ὅτι δ' εἰ καὶ μείζους ἢ νῦν εἰσιν ἐγεγόνεισαν, ἢ καὶ τελέως διετέτρητο τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, ἀνεκλᾶ-
τ' ἂν οὕτως ὁ πῆχυς εἰς τοὐπίσω τῆς τελείας ἐκτάσεως ἐπέκεινα, παντί που δῆλον. ἀλλ' εἰ τοῦτο, τῶν βιαίων
τε καὶ σφοδρῶν ἔργων, ἐν οἷς τῆς χειρὸς ἐκτεταμένης ἀκριβῶς χρῄζομεν, οὐδὲν ἂν οἷοί τε ἦμεν ἐπιτελεῖν
ἰσχυρῶς, ἀστήρικτός τε γὰρ οὕτω, καὶ χαλαρὰ παντελῶς, ἡ τοῦ πήχεως ὀπίσθιος κορώνη μένουσα, ῥᾳδίως ἂν
ἀπὸ τῆς τοῦ βραχίονος κυρτότητος ὠλίσθαινεν. ἔβλαπτέ τε ἂν εἰς τοσοῦτον τὴν ῥώμην τῆς ἐνεργείας εἰς ὅσον καὶ
αὐτὴ μετέπιπτεν. ἀλλ' ὡς νῦν ἔχουσιν αἱ βαθμίδες μεγέθους, ἀκριβοῦται μὲν ἡ ἔκτασις ὅλης τῆς χειρὸς, ἀκρι-

βοῦται

βούλεται δὲ καὶ ἡ κάμψις, ὡς μηδὲν μήθ' ὑπερβάλλειν, μήτ' ἐλλείπειν. ὅτι δὲ τὸ σχῆμα τῶν βαθμίδων ἐξωμοίωται
ταῖς ἐμβησομέναις κορώναις, τοῦ βελτίστου ἕνεκα, πάρεστι καὶ τοῦτο τῷ βουλομένῳ σκοπεῖν. ἄμεινον γὰρ ἦν
δήπου σφίγγεσθαι τὰς ἐξοχὰς ὑπὸ τῶν κοιλοτήτων ἀκριβῶς πανταχόθεν, ὡς μηδεμίαν ἀπολείπεσθαι
μεταξὺ χώραν κενήν, τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν ἄλλο γενέσθαι κάλλιον, ἢ ὡς νῦν ἔχει. τῶν βαθμίδων ἑκατέρας ἀρχο-
μένης μὲν ἀπὸ τοῦ πλατυτέρου τοῦ ἄνω χείλους, τελευτώσης δ' εἰς βραχὺ κομιδῆ τὸ κάτω πέρας. ἀλλὰ καὶ τὸ
κατ' ὀλίγον αὐτὰς στενοχωρεῖσθαι ταῖς ἐμβησομέναις κορώναις ἀνάλογον, ὡς μή τέ τι στενοχωρεῖσθαι μόριον
αὐτῶν, μήτε χαλαρὸν εἶναι καὶ ἀστήρικτον, οὐδ' αὐτὸ δήπου μικρᾶς ἔχεται προνοίας. ὅτι δὲ καὶ τῷ ταύτῃ
τετάχθαι τὰς κοιλότητας, ᾗ τοῦ πήχεως ἔμελλεν ἀφίξεσθαι τὰ κορωνά, κατὰ τάς τε τελείας ἐκτάσεις καὶ
κάμψεις, τὸ τεχνικὸν τῆς θέσεως αὐτῶν ἐνδείκνυται. παντί που καὶ τοῦτο πρόδηλον. ὅταν γὰρ μήτ' ἐν ἄλλῳ
τινὶ μέρει τοῦ πήχεως εὑρεῖν ᾖ κοιλότητα μηδεμίαν, ἑκατέρα τε τῶν εὑρισκομένων, μὴ μάτην, μήθ' ὡς ἔτυχεν,
ἀλλ' ὡς ἐν ἐπικαίρῳ φαίνηται τεταγμένη, πῶς οὐκ ἄν τις ἕνεκα τοῦ βελτίστου αὐτὰς φαίη γεγονέναι; πρὸς
γὰρ αὖ τῇ θέσει, καὶ τὸ μέγεθος αὐτῶν, καὶ τὸ σχῆμα, ἡ σύμπασα φύσις οὕτως ἔχει χρηστῶς θ' ἅμα καὶ ἀκριβῶς εἰς
τὰς ἐνεργείας τῆς χειρός, ὡς εἰ καὶ βραχύ τις ὑπαλλάξειε, πηρὸν ταύτῃ γενέσθαι τὸ κῶλον. ὅτι δὲ καὶ τὰ
κορωνὰ τοῦ πήχεως παγκάλως ἔχει κατασκευῆς, ἔνθεν δ' ἂν μάλιστα μάθῃς, εἰ λογίσαιο βραχυτέρων αὐτῶν;
ἢ καὶ μακροτέρων γινομένων ἢ λοξοτέρων ἢ εὐθυτέρων ἢ κοιλοτέρων ἢ στενοτέρων ἢ πλατυτέρων ἢ ὅπως ἂν
ἄλλως μετακοσμηθέντων, εἰς ὅσον ἀναγκαῖον ἐστὶ βλάπτεσθαι τὰς ἐνεργείας τῆς ὅλης χειρός. εἰ γοῦν καθ' ὑπό-
θεσιν, μακρότερα τῶν ὄντων γένοιτο, παντί που δῆλον ὡς πρωϊαίτερον ἐμπίπτοντα τῷ βραχίονι, κωλύσουσί τι
τῆς τελείας ἐκτάσεώς τε καὶ κάμψεως. εἰ δ' αὖ μακρότερον, τὸ μέν πού τι καὶ ὁ πῆχυς ἀνακλασθήσεταί τε καὶ
καμφθήσεται πρὸς τοὐπίσω. τὸ δέ τι καὶ τῆς ἀσφαλείας ἀφαιρήσεται τῆς καθ' ὅλην τὴν διάρθρωσιν, ὥστε
καὶ ῥᾳδίως ἐκπίπτειν τὸν βραχίονα τοῦ πήχεως, ἐν μὲν ταῖς κάμψεσιν ὑπερβαίνοντα τὴν ὀπίσθιον ἀπόφυσιν,
ἐν δὲ ταῖς ἐκτάσεσι τὴν πρόσθιον. ἀλλ' εἰ καὶ στρογγυλωτέρα τῶν νῦν ὄντων ἢ εὐθυτέρα γένοιτο, τὴν μεταξὺ τῶν
βραχίονος κονδύλων κοιλότητα τὴν περιφερῆ χαλαρὰν ἀναγκαῖον ἀπολειφθῆναι πολλαχόθεν. καὶ μὴ καθ'
ὁμοίως ὡς νῦν ὁμιλεῖν ἐν χρῷ πάντῃ ταῖς κορώναις. ὥσπερ εἰ καὶ στενότερον γένοιτο. κατὰ πλατυτέρας ὀχού-
μενα τῆς μέσης ἐν τῷ βραχίονι χώρας, αὐτὰ πάλιν ἔσται χαλαρά, καὶ οἷον ἐνηχούμενα, περιφέροιτο ἂν εἰς τὰ
πλάγια πολλάκις, ὡς διαστρέφεσθαί τε τοῦ παντὸς πήχεως τὴν κατ' εὐθὺ κίνησιν, ἀνωματίσου τε καὶ ἀστηρίκ-
του, καὶ διὰ τοῦτ' ἀσθενεῖς τὰς τῆς χειρὸς ὅλης ἐνεργείας ἀποτελεῖσθαι. ὥσπερ εἰ καὶ πλατυτέρα τῆς μέσης
τοῦ βραχίονος ἐγεγένητο χώρας, οὐκ ἂν ἐμβαίνειν εἰς αὐτὴν οἷά τ' ἦν. ἀλλ' ἐπὶ ταῖς ἴτυσιν ἂν οὕτω τῶν κεφα-
λῶν ὠχεῖτο μετέωρα. νυνὶ δ' ἴσου τοῦ πλάτους αὐτῶν ἀκριβῶς ὑπάρχοντος τῇ τροχιλώδει χώρᾳ τοῦ βρα-
χίονος, σφίγγεται μὲν ἑκατέρωθεν ὑπὸ τῶν κονδύλων ἑκατέρων αὐτῶν ἀσφαλῶς, παρεγκλῖναί τε εἰς τὸ
πλάγιον οὐδαμόσε δύναται. καὶ διὰ τοῦτ' ἀσφαλὴς ἅμα, καὶ χρηστὴ ταῖς ἐνεργείαις ἡ διάρθρωσις ἐγένετο.
τῶν δὲ τοῦ βραχίονος κεφαλῶν, ἡ μὲν ἔξωθεν ἡ μικροτέρα, τῆς πρὸς τὴν κερκίδα διαρθρώσεως ἕνεκα γέγο-
νεν. ἡ δ' ἔσωθεν ἡ μείζων, οὐδὲν ὅσον νῦν ἔχει ξυνταττομένη ἑαυτῇ. διὸ καὶ προπετής ἐστιν, ἔνδον τῆς χειρὸς καὶ
γυμνὴ καὶ ἄσαρκος φαίνεται, βλέπουσί τε ἅμα καὶ ἁπτομένοις. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης, οἰκειότερος ὁ λόγος
τῇ τῶν ἀγγείων ἐξηγήσει τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα πεφυκότων. οὐκ ἀρτηριῶν μόνον ἢ φλεβῶν, ἀλλὰ καὶ νεύρων
ἐπ' αὐταῖς. ἔγνωκα γὰρ ἰδίᾳ περὶ πάντων διελθεῖν ἅμα ἐνθάδε προσήκοντι τῷ λόγῳ. ὥστε καὶ περὶ τῆς ἔνδον
κεφαλῆς τοῦ βραχίονος ἐν ἐκείνοις εἰρήσεται, καὶ γὰρ οὖν καὶ γέγονε τῆς ἐκείνων ἀσφαλείας ἕνεκα. χρῆται
δ' ἐξεπιμέτρου καὶ ταύτῃ πρὸς ἕτερόν τι χρηστὸν ἡ φύσις ἀνάπτουσα τῶν κατ' εὐθὺ κειμένων αὐτῇ μυῶν τῶν
ἔνδον τοῦ πήχεως, ἐνταυθοῖ τὰς κεφαλάς, περὶ δὲ τῆς ἐκτὸς, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ ῥητέον. ὡς ἡ κερκὶς αὐτῇ περι-
βέβληκε γληνοειδεῖ κοιλότητι, τὰς ἐπιστροφὰς τῆς ὅλης χειρὸς οἰακίζουσα. καὶ μὲν δὴ καὶ ὡς σύνδεσμοί
τινες ὑμενώδεις ἰσχυροί, κατὰ τὰς τῶν ἐπιφύσεων χώρας ἀνίσχοντες, συνάπτουσί τε καὶ σφίγγουσι κυκλοτε-
ρῶς περικείμενοι τὴν διάρθρωσιν ὅλην, ὡς μήτ' ἐκπίπτειν ῥᾳδίως τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἐκ τῆς ὑπο-
κειμένης κοιλότητος. καίτοι γε ἐπιπολαίου τε καὶ ἀβαθοῦς ὑπαρχούσης. μήτ' ἐμποδίζεσθαι πρὸς τὰς ἐνερ-
γείας. ἡ γὰρ δὴ τῶν συνδέσμων οὐσία τοῖς ἕλκουσι συνεκτείνεσθαι μέχρι πλείστου πεφυκυῖα, πρὸς οὐδεμίαν
ἀντιλέγει κίνησιν. ἡ δ' αὐτὴ φύσις τε καὶ χρεία τῶν συνδέσμων ἐστί, καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας διαρθρώσεις.
οὐδεμία γὰρ αὐτῶν ἄμοιρός ἐστι τὸ πάμπαν συνδέσμων. ἀλλ' ἤτοι πλειόνων τε καὶ ἰσχυροτέρων, ἢ ἐλαττόνων
τε καὶ ἀσθενεστέρων. ἅπασι δ' οὖν μεταλήφασιν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο τῆς φύσεως ἔτυχεν ἐργαζομένης. ἀλλ' εἰς ὅσον
χρὴ φρουρεῖσθαί τε βεβαίως ἡ διάρθρωσις, κινεῖσθαί τε ἀκωλύτως, εἰς τοσοῦτον καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν, καὶ τὸ
πλῆθος παραγούσης. οὔτε γὰρ ἐνδεὲς οὐδὲν οὔτε περιττὸν καὶ μάταιον ἐργάζεσθαι φιλεῖ. ταῦτ' ἄρα καὶ τοῖς
ἄλλοις ἅπασιν ἄρθροις, καὶ τῷ κατὰ τὴν κερκίδα, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος, οὐχ ἥκιστα τῶν ἄλλων ἱκανοὺς συν-
δέσμους περιέφυσε, τῇ χρείᾳ μετρήσασα τό τε πάχος αὐτῶν καὶ τὸ πλῆθος. οὕτω δὲ καὶ τῇ τοῦ πήχεως πρὸς
τὸν βραχίονα διαρθρώσει συνδέσμους ἰσχυροὺς περιέφυσε. καίτοι γε ἀσφαλῶς ἐχούσῃ τῇ διαρθρώσει, τὴν
σφοδρότητα τῶν κατ' αὐτὸν κινήσεων εὐλαβηθεῖσα. καὶ αὐτὴν τὴν κερκίδα τῷ πήχει συνῆψε καθ' ἑκάτερον
τῶν περάτων ὑμενώδεσι συνδέσμοις. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς κατὰ τὸν ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ἀρκεῖ καὶ ταῦτα. περὶ
δὲ τῶν ὑπολοίπων τῆς ὅλης χειρὸς μορίων, ἑξῆς ῥητέον. ὑπόλοιπα δ' ἐστί, τὰ κατὰ τὸν βραχίονα, τέτταρες
μὲν μύες, ὀστοῦν δὲ ἕν, ὑπὲρ γὰρ τῶν νεύρων τῶν τῇδε, καὶ τῶν ἀρτηριῶν καὶ τῶν φλεβῶν, ὡσαύτως ὅταν
ὑπὲρ πάντων τῶν ἀγγείων τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα ποιῶμαι τὸν λόγον, τηνικαῦτα γεγράψεται. τὸ δὲ
ὀστοῦν τοῦ βραχίονος, εὐλόγως ἐν μὲν τοῖς ἔξω μέρεσι, κυρτότερόν ἐστιν. ἐν δὲ τοῖς ἔσω σιμότερον. ἄμεινον γὰρ ἂν ἦν,
ὡς καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἐλέχθη, πρὸς ἀλλήλας ἐστράφθαι τὰς χεῖρας. εἰ δὲ τοῦτο, τὰ μὲν κοῖλα τῶν ὀστῶν

εἰς ἄλληλα βλέπειν βέλτιον ἦν. ἀπεστράφθαι δ' αὐτῶν πρὸς τοὐκτὸς τὰς κυρτότητας, εὐθὺς δ' ἡ τοιαύτη κα-
τασκευὴ, καὶ περιλαμβάνειν τὰ κυρτὰ σώματα τοὺς βραχίονας ἐπιτηδειοτέρους τ' ἐποίησε, μετὰ τοῦ καὶ χώ-
ρας τοῖς εἰς ὅλας τὰς χεῖρας ἀγγείοις φερομένοις, παρεσκευάσθαι. ὅτι δὲ καὶ τοῖς τὸν πῆχυν κινοῦσι μυσὶν,
ἄμεινον ἦν ἐσκεπάσθαι τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, δεόμενόν γε προβλήματός τινος καὶ στεγάσματος, οὐ πρὸς
κρυὸς καὶ θάλπος μόνον, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ τὰς πρὸς τὰ σκληρὰ τῶν σωμάτων ὁμιλίας, εὔδηλον οἶμαι
καὶ τοῦτ' ὑπάρχειν. οὐ γὰρ ἱκανὸν ἦν τὸ δέρμα μόνον, ἄνευ τῶν σαρκῶν πρὸς οὐδὲν τούτων ἀντέχειν. ὅτι δ' αἱ σάρ-
κες μόρια τῶν μυῶν εἰσὶν, ἅπασι μὲν εἴρηται σχεδὸν τοῖς ἀνατομικοῖς, ὥσπερ οὖν καὶ ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ κι-
νήσεως αὐτῶν. οὐ μὴν οὔτε τὸν τρόπον ἀκριβῶς τῆς πρὸς τὰ νεῦρά τε καὶ τοὺς συνδέσμους αὐτῶν πλοκῆς
ἐμνημόνευσαν, οὔτε τὴν χρείαν ἐξηγήσαντο. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ σκεψόμεθα. τὸ
10 δ' ὁμολογούμενόν τε ἅμα καὶ φαινόμενον ἐν ταῖς διαιρέσεσιν, ἀρκεῖ πρός γε τὰ παρόντα, τὸ τὰς σάρκας ἐν
τῇ τῶν μυῶν οὐσίᾳ περιέχεσθαι. δεόμενος οὖν ἐσκεπάσθαι πανταχόθεν ὁ βραχίων ταῖς σαρξὶν, ἀλλὰ καὶ
τοὺς τὸν πῆχυν κινήσοντας μῦς ἐφ' ἑαυτοῦ τεταγμένους ἐξ ἀνάγκης ἔχειν, οὐκ ἰδίᾳ μὲν σάρκας ἀργὰς, ἰδίᾳ δὲ
τοὺς μῦς, ἀλλ' ἐν τούτοις καὶ τὰς σάρκας ἐκτήσατο. δυεῖν δ' οὐσῶν τῷ πήχει κινήσεων, ἐκτάσεώς τε καὶ κάμ-
ψεως, ἀναγκαῖον ἦν ἔνδοθεν μὲν, τὸν τῆς κάμψεως ἤ γε μόνον μῦν, ἔξωθεν δὲ τὸν τῆς ἐκτάσεως τετάχθαι. ἀλλ' εἰ
τοῦτο, τὰ μεταξὺ μέρη τοῦ βραχίονος ἅπαντα τὰ ἄνω δηλονότι, καὶ τὰ κάτω, γυμνὰ τελέως καταλέλειπτο,
μηδενὸς αὐτοῖς ἐπιβληθέντος μυός, ἢ τοίνυν ἐχρῆν αὐτὰ περιιδεῖν, εὐπαθῆ τελέως ὑπὸ γυμνότητος. ἢ
σάρκας ἀργὰς ἐπιφῦσαι τοῖς κώλοις, οὐδὲν μόριον ἐσομένας τῶν μυῶν. ἀλλ' ἑκάτερον ὀλίγωρόν τε καὶ οὐ
δι' ἔθους τῇ φύσει. ταῦτ' ἄρα πρὸς τὸ μήτ' ἀργήν τινα γεννῆσαι σάρκα, μήτ' ἀφρούρητόν τι καὶ γυμνὸν ἀπο-
λείπειν τοῦ κώλου μόριον, ἰσχυροτέρας ἅμα καὶ ἀσφαλεστέρας τὰς κινήσεις ἀπειργάσατο, διπλασιάσασα τὸ
20 πλῆθος τῶν μυῶν. ὅτι μὲν οὖν ἰσχυρότερον οἱ τέτταρες τῶν δύο τείνουσιν, αὐτίκα δῆλον. ὅτι δὲ καὶ
ἀσφαλέστερον, οὐδ' αὐτὸ μακροῦ δεῖται λόγου. δύο γὰρ ἀνθ' ἑνὸς ἑκατέρας αὐτῶν γενομένους, κἂν ὁ ἕτερος
ποτὲ πάθῃ, κινεῖν ὁ λοιπὸς ἱκανός ἐστι τὸ κῶλον. ἀλλ' εἰ μὲν διττοὺς μόνον εἰργάσατο τοὺς μῦς, ἀλλήλοις
δ' ἔθηκεν ἐπικειμένους, ἰσχὺν μὲν ἂν οὕτω καὶ ἀσφάλειαν ἐξεπορίσατο ταῖς κινήσεσιν. οὐ μὴν ἐσκέπα-
σεν ἂν ἔτι τὰς μεταξὺ χώρας τοῦ βραχίονος. ἐπεὶ δ' ἕκαστον αὐτῶν λοξὸν ἐπὶ τοῦ κώλου κατέθετο, τῷ χ
γράμματι παραπλησίως, ἀλλήλους τέμνοντας πρὸς ταῖς εἰρημέναις χώραις. ἔτι καὶ τὸ ἐσκεπάσθαι
πανταχόθεν ὑπῆρξε τῷ βραχίονι. καὶ μὴν εἴ γε τὰς κατ' εὐθὺ κινήσεις ἔμελλον κινήσειν τὸ κῶλον, ἐκτεί-
νοντές τε καὶ κάμπτοντες τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν, οὐ μόνον οὐδὲν ἦν ἂν ὄφελος ἡ λοξὴ θέσις αὐτοῖς,
ἀλλὰ καὶ πᾶν τοὐναντίον ἔβλαπτεν ἄν. ἢ αὐτὸ δὴ τοῦτο μέγιστον θαῦμα τῆς κατασκευῆς αὐτῶν ἐστιν, ὅτι
διτταῖς κινήσεσι λοξαῖς, μίαν εὐθεῖαν ἀπεργάζονται. καθάπερ οἱ τὸν καρπὸν κινοῦντες τένοντες. ἀρχομένου γὰρ
30 τοῦ μὲν ἑτέρου τῶν τὸν πῆχυν καμπτόντων μυῶν ἀπὸ τῶν ἔνδον μερῶν τοῦ κατὰ τὸν ὦμον χωρίου, φερομένου
δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ πρόσω τοῦ βραχίονος, τοῦ δ' ἑτέρου τοῦ μικροτέρου τὴν μὲν ἔκφυσιν ἐκ τῶν ἔξω μορίων τοῦ
βραχίονος ἴσχοντος, εἴσω δ' ἐντεῦθεν ἀτρέμα ἐπιστρεφομένου, πρόδηλος μὲν καὶ ἡ θέσις αὐτῶν ὡς τῷ . χ . γράμ-
ματι παραπλησίως καθίσταται. πρόδηλος δὲ καὶ ἡ τῆς κινήσεως λοξότης. τοῦ μέν γε μείζονος μυὸς ἐνεργή-
σαντος, ἡ χεὶρ ἄκρα ψαύει τῶν ἔνδον χωρίων, τοῦ κατὰ τὸν ὦμον ἄρθρου. τοῦ δ' ἐλάττονος, τῶν ἀντικειμένων τῶν
ἔξωθεν. ἔξεστι δέ σοι καὶ ταῦτα πρῶτον μὲν, ἐπὶ πιθήκων ἐξετάζειν, γυμνοῦντί τε τὸν βραχίονα καὶ τεί-
νοντι τὰς καταφύσεις, ὡς ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐλέγομεν. ἔπειτα δὲ καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν πρὸ
τῆς ἀνατομῆς, ἀκινήτως γὰρ τὰς ἄλλας ἁπάσας διαρθρώσεις τῆς ὅλης χειρὸς φυλάττων, μόνην δὲ τὴν τοῦ πή-
χεως πρὸς τὸν βραχίονα κινῶν, οὐκ ἂν ποτ' ἐξωτέρω τῶν εἰρημένων χωρίων ἐκτείνειν ἄκραν τὴν χεῖρα. κατὰ δὲ
τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ὀπίσω τοῦ βραχίονος μῦς εὑρήσεις πεφυκότας, ἀντιτεταγμένον ἑκάτερον ἑκατέρῳ
40 τῶν ἐντὸς, ἄμφω μὲν γὰρ εἰς τὸν ἀγκῶνα καταφύονται. ἀλλὰ τοῦ μὲν, τὸ πλεῖστον μέρος εἰς τὰ ἐντὸς χωρία αὐ-
τοῦ. τοῦ δὲ, εἰς τὰ ἐκτὸς, καὶ τοῦ μὲν προτέρου τῶν εἰρημένων αἱ ἄνωθεν ἐκφύσεις, ἐν τοῖς ἐντὸς μᾶλλον τοῦ βραχίο-
νος, θατέρου δ' ἐν τοῖς ὄπισθεν. ἀλλ' ὅπερ ἐδείχθη κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἁπάσης τῆς πραγματείας, οὐκ ἔστιν ὀρθῶς
ἐξευρεῖν χρείαν οὐδενὸς μορίου, πρὸ τῆς ἐνεργείας. ἀγνοοῦντες οὖν οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν τὰς ἐνεργείας τῶν
πλείστων μορίων, ἔνιοι δ' αὐτῶν καὶ τὰς κατασκευὰς αὐτὰς, εὐλόγως οὐδὲ περὶ τῆς χρείας οὐδὲν ὑγιὲς
ἐπίστανται. ἀρκεῖν γὰρ δὴ αὐτοῖς δοκεῖ τό γε τοσοῦτον γινώσκειν, ὡς δύο μέν εἰσιν οἱ κάμπτοντες τὸν πῆχυν μύες,
δύο δ' οἱ ἐκτείνοντες, ὅθεν δ' ἑκάτερος αὐτῶν ἄρχεται, καὶ ὅποι τελευτᾷ, περίεργον εἶναί φασι πολυπραγ-
μονεῖν. εἶτά πού τις αὐτῶν, ξυνεπισκοπούμενος ἡμῖν νεανίσκον, ἐν τῷ κάμπτειν τὸν πῆχυν, τοῖς μὲν ἐντὸς μέρεσι
τοῦ κατὰ τὸν ὦμον τόπου τὴν χεῖρα προσάγειν δυνάμενον, ἀδυνατοῦντα δὲ τοῖς ἐκτὸς, οὔθ' ὅτου μυὸς εἴη τὸ πά-
θημα διαγινώσκειν οἷός τ' ἦν, οὔθ' ὅλως ἐγίνωσκε, τῷ μὲν τῆς κερκίδος ὀστῷ τὸν μείζονα, τῷ δὲ τοῦ πήχεως τὸν
50 ἐλάττονα καταφυόμενον. ἀλλ' εἰς τὸ μέσον αὐτῶν ἀμφοτέρους τοὺς μῦς ᾤετο καθήκειν. πῶς ἂν οὖν ὁ τοιοῦτος
ἐξεῦρε τὴν χρείαν τῆς θέσεως αὐτῶν, ὅς γε μηδ' αὐτὴν ἐγίνωσκε τὴν θέσιν; ὅπου δὲ τὴν θέσιν οὐκ ἠπίστατο,
δῆλον ὡς οὐδὲ τὴν ἐνέργειαν. ἀλλ' οἵ γε δύο μύες οὗτοι κατ' εὐθὺ μὲν ἀκριβῶς κάμπτουσι τὸν πῆχυν ἀμφότεροι
τείνοντες, εἰ δ' ὁ μὲν αὐτῶν ἐνεργήσειεν, ὁ δ' ἀργήσειε, βραχὺ τῆς εὐθύτητος ἐφ' ἑκάτερα παρατρέπουσιν ὡς
εἴρηται. οὐ χρὴ δὲ θαυμάζειν εἰ θάτερον τῶν ὀστῶν, ἑκάτερος αὐτῶν ἐπισπώμενος, ὁ μὲν τὸ τοῦ πήχεως. ὁ δὲ, τὸ
τῆς κερκίδος, οὐδὲν ἧττον καὶ τὸ λοιπὸν συνεπισπᾶται, συνημμένων τε δὴ πανταχόθεν αὐτῶν ἰσχυροῖς καὶ
πολλοῖς συνδέσμοις. εἰς μὲν γὰρ τὸ πλάγιον ἐπιστρέφειν τὴν κερκίδα μόνην δυνατὸν, τοῖς ἐπὶ τοῦ πήχεως τεταγ-
μένοις μυσὶν, ὅτι τε βραχεῖα παντελῶς ἡ κίνησις, καὶ ὅτι κατὰ πολλὰς λαβὰς ἕλκουσι. τῷ δὲ ἐκ τοῦ βραχίο-
νος ὀρθῶς φερομένῳ, καὶ δι' ἑνὸς τένοντος ἐπισπωμένῳ, καὶ μεγάλην οὕτως ἐργαζομένῳ τὴν ὅλην τοῦ μέλους

κινοῦσι, ὥστε τοὺς δακτύλους ἐπὶ ὦμον αἰτιᾶται, θαυμαστὸν οὐδέν, οὐδ' ἀδύνατον, τῷ κινουμένῳ τῶν ὀστῶν, συγκινεῖσθαι καὶ τὸ λοιπόν, καὶ μάλισθ' ὅτι τῆς ἀπονευρώσεως αὐτοῦ καταφύεταί τις μοῖρα τοῖς κοινοῖς ἀμφοτέρων τῶν ὀστῶν συνδέσμοις. ταῦτ' οὖν οὕτω τεχνικῶς μεμηχάνηται τῇ φύσει, καὶ τῶν μυῶν ἑκάτερος, ὁ μὲν ἕτερος, μείζων, ὁ δ' ἕτερος ἐλάττων εὐλόγως ἐγένετο. πολλάκις γὰρ ἤδη καὶ πρόσθεν εἴρηται τῶν ἐν ταῖς χερσὶ κινήσεων, πλεονεκτεῖν τὰς εἴσω. ἐπεὶ τοίνυν ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἀκριβοῦς εὐθύτητος, ἑκάτερος αὐτῶν ἐκκάμπτει τὸν πῆχυν, εὔλογον ἦν ἰσχυρότερον γενέσθαι τὸν ἔσω μᾶλλον, ἢ τὸν ἔξω κινοῦντα. εὔλογον δὲ καὶ τῶν ἀντιτεταγμένων αὐτοῖς ἑκατέρων ἑκατέρῳ γενέσθαι παραπλήσιον. ὡς εἴ γε τῷ μὲν μείζονι τῶν ἔνδον, τὸν ἐλάττονα τῶν ἔξωθεν ἀντέταξε, τῷ δ' ἐλάττονι, τὸν μείζονα, δεόντως ἂν ἀτεχνίας ἐνεκαλεῖτο. ἀλλ' οὔτ' ἐνταῦθα τοιοῦτον οὐδέν, οὔτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ μορίῳ φαίνεται γεγονός. ἀλλ' εἴπερ τις καὶ ἄλλος ποτὲ δημιουργὸς ἰσότητός τε καὶ ἀναλογίας πολλὴν ἐποιήσατο πρόνοιαν, καὶ ἡ τὰ σώματα τῶν ζώων διαπλάττουσα φύσις. ὅθεν ὁ Ἱπποκράτης ὀρθότατα δικαίαν ὀνομάζει. πῶς γὰρ οὐ ταῦτα δίκαια, καὶ τὸ μείζονας εἶναι τοὺς ἐπὶ τοῦ βραχίονος μῦς τῶν ἐπὶ τοῦ πήχεως. οἱ μὲν γὰρ τὸν πῆχυν. οἱ δέ, τὸν καρπὸν καὶ τοὺς δακτύλους κινοῦσιν. ὥσθ' ὅσῳ τὰ κινηθησόμενα μόρια διαφέρει μεγέθει, τοσούτῳ καὶ οἱ κινοῦντες αὐτὰ μύες. ἀνάλογον δὲ τοῖς μυσὶν ἀναγκαῖον ἔχειν καὶ τοὺς ὄγκους τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς ὀστῶν. ὥστε καὶ ὁ βραχίων τοῦ πήχεως διὰ ταῦτα μείζων ἐγένετο. διὰ ταὐτὰ δὲ ταῦτα, καὶ ὁ μηρὸς τῆς κνήμης. ἀλλ' εἰ πρὸς τοῖς μεγέθεσιν ἀκοίλια τε καὶ ἄμυελα, καὶ σκληρά, καὶ πυκνὰ τελέως ἐγεγόνει, βάρος ἂν ἦν τοῖς κώλοις μέγιστον. ταῦτ' ἄρα χαυνότερά τε καὶ σηραγγωδέστερα, καὶ κοιλότερα γέγονεν ἁπάντων τῶν μικροτέρων ὀστῶν τὰ μείζω. καταχρῆται δὲ κἀνταῦθα τῇ κοιλότητι καλῶς ἡ φύσις. ἐναποτίθεται γὰρ αὐτῇ τὴν οἰκείαν ὀστοῦ τροφήν, ἥνπερ δὴ μυελὸν ὀνομάζομεν. ἀλλὰ περὶ μὲν δὴ τούτου καὶ αὖθις εἰρήσεται. διὰ τί δὲ ἓν μὲν ὀστοῦν ἐν τῷ βραχίονι, δύο δ' ἐν τῷ πήχει κατεσκευάσατο, λέγειν ἑπόμενον ἂν εἴη. προηγεῖται δὲ τούτου κοινός τις λόγος ὑπὲρ ἁπασῶν διαρθρώσεων. εἴρηται μὲν οὖν καὶ πρόσθεν, ὡς οὐ μόνον ἧς ἕνεκα γέγονεν ἐνεργείας ἕκαστον τῶν ὀργάνων, ἐπιτηδείους ἐκείνῃ τὰς ἰδέας ἀπεργάζεται τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων ἡ φύσις. ἀλλὰ καὶ τῆς δυσπαθείας οὐδὲν ἧττον προνοεῖται. δειχθήσεται δὲ καὶ νῦν τοῦτο ἐπὶ τῶν διαρθρώσεων. ἔνθα μὲν γὰρ ἡ κίνησις αὐτῶν ἰσχυραῖς καὶ πολλαῖς ἐνεργείαις ὑπηρετήσειν ἔμελλε, καὶ δέος ἦν ὑπὸ βίας αὐτῶν ἐξάρθρωσίν τινα γενέσθαι, πανταχόθεν ἡ τοιαύτη διάρθρωσις ἔσφιγκταί τε, καὶ συνέχεται, πολλοῖς μὲν ἔξωθεν συνδέσμοις παχέσιν, οὐχ ὑμενώδεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ στρογγύλοις, καὶ χονδρώδεσιν ἐστεφανωμένη. τὰς δ' ἐξοχὰς τὰς ἐμβαινούσας ταῖς κοιλότησιν, ἅμα μὲν ἴσας αὐταῖς, ὡς μηδαμόθεν χαλαρὸν εἶναι μηδέν, ἅμα δ' ἔξωθεν ἄμβωσί τισι, καὶ οἷον ὀφρύσιν ἀκριβῶς ἔχουσα κρατουμένας. ἔνθα δ' ὀλίγων μὲν καὶ ἀβιάστων ἐνεργειῶν ἕνεκα γέγονεν ἡ διάρθρωσις, ἐνταῦθ' ἡ φύσις ὡς ἂν μηδὲν ἔτι δεδοικυῖα, λεπτοὺς μὲν καὶ ὑμενώδεις τοὺς συνδέσμους, χαλαρὰν δὲ πάντῃ τὴν ὅλην τῶν ὀστῶν ἀπεργάζεται σύνταξιν. ὅτι μὲν οὖν ἔχουσι τοιοῦτον τὸν τρόπον ἅπασαι αἱ καθ' ὅλον τὸ σῶμα διαρθρώσεις, ὑπομνήσει προϊὼν ὁ λόγος ἐφ' ἑκάστου τῶν μελῶν. ὅτι δ' αἱ κατὰ τὰς χεῖρας, ὑπὲρ ὧν πρόκειται λέγειν, ἤδη πάρεστι σκοπεῖν. ἰσχυροτάτας μὲν γὰρ καὶ πλείστας ἐνεργείας ἐνεργοῦμεν, τήν τε κατὰ τὸν καρπόν, καὶ τὴν κατὰ τὸν ἀγκῶνα, κινοῦντες διάρθρωσιν. ὅθεν ἀσφαλεῖς ἐγένοντο, κατά τε τὰς συντάξεις αὐτὰς τῶν ὀστῶν, καὶ κατὰ τοὺς ἔξωθεν αὐτὰς συνάπτοντας συνδέσμους, οὐ παχεῖς μόνον ἀλλὰ καὶ σκληροὺς πανταχόθεν γενομένους. ἡ δὲ κατὰ τὸν ὦμον διάρθρωσις ὡς ἂν ὀλιγάκις μὲν εἰς ἰσχυρὰς ἐνεργείας ἀγομένη, τὰ πολλὰ δ' ἤτοι τελέως ἀργοῦσα, ἢ ἀβιάστως κινουμένη, χαλαρὰν μὲν καὶ αὐτὴν τῶν ὀστῶν ἔχει τὴν σύνθεσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον τῶν ἀμφ' αὐτὴν ὑμένων. οὔτε γὰρ χονδρώδεις αὐτούς, οὔτε παχεῖς, οὔθ' ὅλως σκληρούς, ἀλλ' ἱκανῶς λεπτούς τε καὶ μαλακοὺς καὶ ῥᾳδίως ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνεσθαι δυναμένους, ἡ φύσις ἀπειργάσατο. ἐν δὲ ταῖς κατὰ τὸν ἀγκῶνα καὶ τὸν καρπὸν διαρθρώσεσιν, οὐ παχεῖς μόνον ἀλλὰ καὶ σκληροί τινες ἐγένοντο σύνδεσμοι, πανταχόθεν ἀντισπῶντές τε καὶ κωλύοντες ἐπὶ πλεῖστον ἀλλήλων ἀπάγεσθαι, καὶ διΐστασθαι τὰ κατὰ τὰς διαρθρώσεις ὀστᾶ. διὸ καί τοι πολλάκις ἀναγκαζόμενα βιαίως ἐνεργεῖν, ὅμως ἧττον ἐξαρθρήσεσιν ἁλίσκεται τοῦ κατὰ τὸν ὦμον ἄρθρου. οὔτε γὰρ οἷόν τε παραλλάξαι τι τῶν ὀστῶν, ἄνευ τοῦ διαστῆναι μέχρι πλείστου. τὸ διΐστασθαι δ' ἐπὶ πλεῖστον ἔκ τε τῆς τῶν συνδέσμων ἀσθενείας καὶ χαλαρότητος γίνεται, καὶ ἐξ αὐτῆς τῶν ὀστῶν τῆς συνθέσεως, ὅταν αἱ τῶν κοτυλῶν ἴτυες ὕπτιαι κατασκευασθῶσι, μηδεμίαν ὀφρὺν λαβοῦσαι μηδαμόθεν. καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν ἐχουσῶν ἄμβωνάς τινας κοτυλῶν, ἐν βιαίοις κινήσεσι περιθραυσθεῖσαι πολλάκις αἱ τῶν ὀφρύων ἴτυες, οὐκ ἐν τῷ παραυτίκα μόνον ἐκπεσεῖν τοῖς ἄρθροις, ἀλλὰ καὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου παντὸς συνεχῶς τοῦτο πάσχειν ἐπιφέρουσιν. ᾧ δῆλον ὡς εἰς τὸ μὴ ῥᾳδίως ἐξαρθρεῖν οὐ μικρὰν ἔχει μοῖραν ἡ τῆς διαρθρώσεως ἀκρίβεια. τί ποτ' οὖν οὐ πάσας τὰς διαρθρώσεις ἡ φύσις ἀσφαλεῖς κατεσκεύασεν; ὅτι μάχην εἶχεν ἀναγκαίαν, ἡ ποικιλία τῶν κινήσεων, τῇ τῆς κατασκευῆς ἀσφαλείᾳ, καὶ οὐχ οἷόν τ' ἦν εἰς ταὐτὸν ἀμφοτέρας ἅμα συνελθεῖν. ἕπεται γὰρ ἡ μὲν τῷ χαλαρῷ τῆς διαρθρώσεως. ἡ δὲ τῷ συντόνῳ τε καὶ πανταχόθεν ἐσφιγμένῳ. ἔνθα μὲν οὖν ἀκίνδυνός ἐστιν ἡ ποικιλία, περιττὸν ἐνταῦθα καὶ μάταιον ἦν ἐπιτεχνάσασθαί τι πρὸς ἀσφάλειαν. ἔνθα δ' ἐπικίνδυνός τε καὶ σφαλερά, τὴν δυσπάθειαν ταύτης προείλετο. καὶ τοίνυν ἐν τοῖς κατὰ τὸν ἀγκῶνά τε, καὶ τὸν καρπὸν ἄρθροις, τῆς δυσπαθείας πλέον, ἢ τῆς ποικιλίας προνοησαμένη, καὶ κινδυνεύσασα, διὰ τὸ μονοειδὲς τῆς κινήσεως, κυλλῷ παραπλήσιον ἀφεῖναι τὸ κῶλον ἑκατέρῳ τῶν ἄρθρων, προσπαρέθηκε διάρθρωσιν ὑπηρετήσουσαν ταῖς εἰς τὰ πλάγια κινήσεσιν. ἐν μὲν γὰρ τῇ κατὰ τὸν ὦμον, οὐ μόνον ἐκτείνειν καὶ κάμπτειν, ἀλλὰ καὶ πανταχόσε κυκλοτερῶς περιάγειν ἐγχωρεῖ τὸν βραχίονα. καὶ γὰρ καὶ ἡ κεφαλὴ περιφερὴς αὐτοῦ, καὶ οἱ σύνδεσμοι χαλαροί, καὶ ἡ τοῦ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένος κοιλότης, ὑπτία τε καὶ πανταχόθεν ὁμαλὰ παραπλησίως τῇ κεφαλῇ. τὰ δὲ κατὰ τὸν ἀγκῶνα καὶ τὸν καρπὸν ἄρθρα, πανταχόθεν ἐσφιγμένα, ποικίλως

κινεῖν, καὶ ταύτῃ περιφερῶς ἀδύνατον ἦν. ὅθεν ἐπειδὴ τοῦτο μὲν ἀδύνατον, οὐκ ἐχρῆν δὲ οὐδὲ τῆς ποικιλίας τῶν κινήσεων ἀμελῆσαι παντάπασιν, διττὴν εἰργάσατο κατ' ἀμφότερα τὴν διάρθρωσιν, ἵν' ὅπερ ἑκατέρα κατὰ μόνας ἐνδεῖ, τοῦθ' ὑπὸ τῆς ἑτέρας προϊούσης ἀναπληροῦται. τὰς γὰρ εἰς τὰ πλάγια περιφορὰς τῶν μελῶν, ἄνω μὲν, ἡ τῆς κερκίδος πρὸς τὸν βραχίονα διάρθρωσις ἐργάζεται. κάτω δὲ ἡ τοῦ καρποῦ, πρὸς τὴν λεπτὴν ἀπόφυσιν τοῦ πήχεως. ἡ μέντοι καθ' ἕκαστον τῶν ἐν τοῖς δακτύλοις ὀστῶν διάρθρωσις, ἔχει μὲν καὶ αὐτὴ τὰς εἰς τὸ πλάγιον κινήσεις, ὥσπερ ἡ κατ' ὦμον. οὐ μὴν ὁμοίως γε ἤδη πολὺ περιαγούσας. καίτοι τῶν περικειμένων αὐτοῖς συνδέσμων ὑμενωδῶν τε καὶ λεπτῶν ὑπαρχόντων. ἀλλ' ἡ τῶν ὀστῶν διάπλασις, ἑτεροία τῆς κατ' ὦμον. οὔτε γὰρ ὅμοιαι πανταχόθεν αἱ κεφαλαὶ, διότι μὴ δι' ἀκριβῶς στρογγύλαι, καὶ αἱ τῶν ὑποδεχομένων αὐτὰς κοιλοτήτων ὀφρύες, εἰς λεπτοὺς ἄμβωνας τελευτῶσαι, σφίγγουσιν ἔξωθεν ἀσφαλῶς πανταχόθεν. καὶ τῶν καλουμένων σησαμοειδῶν ὀστῶν ἤδη φύσεις λαμβάνουσαι, ὥστε μέσως πως ἔχειν κατασκευῆς ἑκάστην, τῶν κατὰ τοὺς δακτύλους διαρθρώσεων, ὅσον γὰρ ἀπολείπονται τῆς κατὰ τὸν καρπόν τε, καὶ τὸν ἀγκῶνα πρὸς ἀσφάλειαν, τοσοῦτον πλεονεκτοῦσι τῆς κατὰ τὸν ὦμον, εὐλόγως τῆς φύσεως τοῦτο ἐργασαμένης. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα μικρὰ σώματα περιλαμβάνουσι, ὅταν ἐνεργῶσι μόναι, ἀλλά τοι κἂν ταῖς τῶν μειζόνων λαβαῖς, ταῖς κατὰ τὸν ἀγκῶνα καὶ τὸν καρπὸν οὐ μικρὰ συνεργάζονται, καὶ μέντοι καὶ πολὺ πλείοσιν ἐνεργείαις ὑπηρετοῦσαι τῶν ἄλλων διαρθρώσεων, γυμναὶ πανταχόθεν εἰσίν. οὐχ ὥσπερ αἱ κατὰ τὸν ὦμον ἐν κύκλῳ μεγίστοις περιβέβληνται μῦς, οὐδὲν μὲν εἰς τὰς κινήσεις ἐμποδίζοντας, ἀσφάλειαν δὲ οὐκ ὀλίγην αὐτῷ παρεχομένους, ὥστε διττῆς αἰτίας ἀσφάλειαν ἐν ἄρθροις ἐργαζομένης, ἰσχύος συνδέσμων, ἀκριβείας συνθέσεως, ἀμφοτέρας μὲν ἐπ' ἀγκῶνός τε καὶ καρπῶν, τὴν δ' ἑτέραν ἤδη τῶν δακτύλων, ἐπ' ὤμου δὲ μηδ' ἑτέραν ἀκριβῶς ὑπάρχειν, καὶ διὰ τοῦτ' εὐλόγως τὴν φύσιν, ἐπειδὴ ταῖς ἀσφαλείαις τε καὶ πανταχόθεν ἐσφιγμέναις κατασκευαῖς οὐχ οἷόν τε ἐστὶ κινεῖσθαι πολυειδῶς, προσθεῖναι τῷ πήχει τὴν κερκίδα, διττῆς διαρθρώσεως ἕνεκα. δεῖται δ' οὐ μακρῶς ἐπιλόγου, οὐδὲ διότι μὲν κατὰ τὸν καρπὸν, ἐλάχισται παντελῶς εἰσὶν αἱ λοξαὶ κινήσεις, ἄνω δὲ πρὸς τῷ βραχίονι μέγισται, κάτω μὲν γὰρ ἀκριβῶς τά τε κατὰ τὸν καρπὸν ὀστᾶ καὶ μέντοι, καὶ τὸ τῆς κερκίδος, ἔζευκται τῷ τοῦ πήχεως, ὥστε τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν ἔδοξεν, οὐδὲ κινεῖσθαί τινα ἑκάτερον αὐτῶν ἰδίαν κίνησιν, ἀλλ' ὡς ἓν διαρθρούμενα, μίαν ἔχειν μόνην τὴν ἁπάντων κοινὴν, ἄνω μέντοι πρὸς τῷ βραχίονι διέστηκεν ἡ κερκὶς ἀπὸ τοῦ πήχεως ἱκανὸν, ὥστε ἐνταῦθα μὲν ἐγχωρεῖν μόνην αὐτὴν ἤδη πολὺ κινεῖσθαι χωρὶς τοῦ πήχεως, κάτω δὲ οὐκέτι. καὶ μὲν δὴ καὶ ἡ τῆς λεπτῆς τοῦ πήχεως ἀποφύσεως, ἣν στυλοειδῆ καλοῦσι, πρὸς τὸ κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον ὀστοῦν τοῦ καρποῦ διάρθρωσις, αὐτή τε μικρὰ παντελῶς ἐστὶν, ὅτι καὶ τὸ κατὰ τὸν καρπὸν ὀστοῦν ἐξ ἀνάγκης μικρὸν ἦν, ἐλαχίστην τε τὴν κίνησιν ἔχει, καὶ διὰ τὴν μικρότητα μὲν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ συνῆφθαι κατὰ ταῦτα τὸν μὲν πῆχυν τῇ κερκίδι, τὸ δὲ μικρὸν ὀστοῦν τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς τοῦ καρποῦ. μόνη δ' ἂν ἀξιόλογος ἡ κίνησις ἐγένετο, διεστώτων ἱκανῶς ἀπ' ἀλλήλων ἁπάντων τῶν εἰρημένων ὀστῶν. εἴρηταί μοι σχεδὸν περὶ πάντων τῶν ἐν ταῖς χερσὶ μορίων. ἀρτηρίαι γὰρ καὶ φλέβες, καὶ νεῦρα, κοινὰ παντός ἐστι τοῦ σώματος ὄργανα, καὶ διὰ τοῦθ' ὡς καὶ πρόσθεν ἔφαμεν, ὅταν ὁ περὶ τῶν μορίων ἁπάντων συμπληρωθῇ λόγος, ἐπ' ἐκεῖνα μεταβησόμεθα, καὶ μέντοι καὶ περὶ τοῦ μεγέθους τε καὶ θέσεως ὅλων τῶν χειρῶν, ἤδη τελευτῆς εἰρήσεται, μετὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων μελῶν. ἀλλήλοις γὰρ αὐτὰ χρὴ παραβάλλοντα, καὶ τοῖς μεγέθεσι δεικνύναι καὶ ταῖς συντάξεσιν εὖ διακείμενα. καταπαύσαντες οὖν ἐνταῦθα τὸν περὶ τῶν χειρῶν λόγον, ἤδη τὰ σκέλη μεταβησόμεθα, διὰ τὴν τῆς κατασκευῆς ὁμοιότητα. τὴν γὰρ τῶν κινούντων τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον μυῶν ἐξήγησιν, ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ποιησόμεθα. σὺν τῷ λοιπῷ περὶ αὐτοῦ τε καὶ τῶν ὠμοπλατῶν λόγῳ παντί.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΣ. γ'.

Χεῖρας μὲν δὴ μόνος ἁπάντων ζώων, ἄνθρωπος ἔχει, ὄργανα πρέποντα ζώῳ σοφῷ. δίπουν δ' αὖ τὸ μόνον ἐν τοῖς πεζοῖς ἐγένετο καὶ ὀρθόν, ὅτι χεῖρας ἔχει. τοῦ γὰρ ἀναγκαίου πρὸς τὴν ζωὴν σώματος, ἐκ τῶν κατὰ τὸν θώρακά τε, καὶ τὴν κοιλίαν μορίων συμπληρουμένου, καὶ δεομένου κώλων εἰς βάδισιν, ἐπὶ μὲν ἐλάφων τε καὶ κυνῶν καὶ ἵππων, καὶ τῶν ἄλλων παραπλησίων τὰ πρόσθια κῶλα τοῖς ὄπισθεν ὁμοιοσκελῆ γέγονε, καὶ τοῦτ' αὐτοῖς εἰς τάχος συντελεῖ. ἀνθρώπῳ δέ, οὔτε γὰρ οἰκείου τάχους ἔδει, μέλλοντί γε δαμάσασθαι σοφίᾳ τε καὶ χερσὶν ἵππον, ἄμεινόν τ' ἦν μακρῷ πρὸ τῆς ὠκύτητος, ὄργανα ἔχειν εἰς ἁπάσας τέχνας ἐπιτήδεια, τὰ πρόσθια κῶλα χεῖρες ἐγένοντο. τί δὴ οὖν οὐ καὶ τέτταρα σκέλη καὶ χεῖρας ἐπ' αὐτοῖς ἔχει ὥσπερ οἱ κένταυροι; ὅτι πρῶτον μέν, ἀδύνατος τῇ φύσει τῶν τοσοῦτο διαφερόντων σωμάτων ἡ μίξις. οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ οἱ πλάσται, καὶ οἱ γραφεῖς χρώματά τε καὶ σχήματα μόνον αὐτῶν ἔμελλε συνθήσειν, ἀλλὰ καὶ τὰς οὐσίας ὅλας κεράσειν, ἀμίκτους τε καὶ ἀκράτους ὑπαρχούσας. οὐ γὰρ οὖν δ' εἰ συνουσία τις ἀφροδίσιος ἀνθρώπῳ πρὸς ἵππον γένοιτο, τελειώσουσιν αἱ μῆτραι τὸ σπέρμα. Πίνδαρος δ' εἰ μὲν ὡς ποιητὴς προσίεται τὸ τῶν κενταύρων μυθολόγημα, συγχωρητέον αὐτῷ. εἰ δ' ὡς σοφὸς ἀνήρ, καί τι περιττότερον τῶν πολλῶν ἐπίστασθαι προσποιούμενος ἐτόλμα γράφειν, ὡς ἵπποισι μαγνητίδεσσιν ἐμίγνυτο πολιοσφύροις. ἐκ δ' ἐγένοντο στρατὸς θαυμαστός, ἀμφοτέροις ὅμοιοι τοκεῦσι. τὰ ματρὸς μὲν κάτω. τὰ δ' ὕπερθε πατρός, ἐπιτιμητέον αὐτῷ τῇ προσποιήσει τῆς σοφίας. ἵππος μὲν γὰρ ὄνου, καὶ ὄνος ἵππου, δύναιτ' ἂν καὶ δέξασθαι τὸ σπέρμα καὶ διασώσασθαι, καὶ τελεσφορῆσαι πρὸς ζώου μικτοῦ γένεσιν. οὕτω δὲ καὶ λύκος κυνός, καὶ κύων οὐ λύκου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλώπεκος, ὥσπερ οὖν καὶ ἀλώπηξ κυνός. ἵππος δ' ἀνθρώπου τάχα μὲν οὐδ' ἂν ὑποδέξαιτο τοῖς κόλποις τῆς ὑστέρας τὸ σπέρμα. μακροτέρου γὰρ αἰδοίου δεῖ. εἰ δ' οὖν καὶ καταδέξαιτό ποτε, διαφθείρειεν ἄν, ἢ εὐθύς, ἢ οὐκ εἰς μακράν. ἀλλ' ὦ Πίνδαρε, σοὶ μὲν ἄλλα τε καὶ μυθολογεῖν ἐπιτρέπομεν, εἰδότες τὴν ποιητικὴν μοῦσαν οὐχ ἥκιστα τῶν ἄλλων, τῶν οἰκείων κόσμων καὶ τοῦ θαύματος δεομένην. ἐκπλῆξαι γὰρ οἶμαι καὶ κηλῆσαι τοὺς ἀκροατάς, οὐ διδάξαι βούλεσθε. ἡμεῖς δ' οἷς ἀληθείας, οὐ μυθολογίας μέλει, σαφῶς ἴσμεν οὐσίαν ἀνθρώπου τε καὶ ἵππου παντάπασιν ἄμικτον ὑπάρχουσαν. εἰ δὲ καὶ συγχωρήσαιμεν, ἐν γοῦν τῇ κυήσει καὶ μίγνυσθαι καὶ τελειοῦσθαι τὸ ζῷον ἐκεῖνο ἄτοπόν τε καὶ ἀλλόκοτον, ἀλλὰ τίσι τροφαῖς θρέψεται τὸ γεννηθέν, οὐκ ἂν εὕροιμεν, ἢ πόαις μέν τισι καὶ κριθαῖς ὠμαῖς τὰ κάτω τὰ ἵππεια. τοῖς δ' ἑφθοῖς καὶ τοῖς ἀνθρωπείοις ἐδέσμασι, τὰ ἄνω. ἄμεινον μέντ' ἂν ἦν οὕτως αὐτῷ καὶ δύο στόματα γεγονέναι, τὸ μὲν ἀνθρώπειον, τὸ δ' ἵππειον. κινδυνεύσει γὰρ οὖν καὶ δύο καρδίας ἔχειν. εἴ τι δεῖ τοῖς στέρνοις τεκμαίρεσθαι. ἀλλ' εἰ καὶ ταῦτά τις ὑπερβαίνει πάντα τὰ ἄτοπα, καὶ συγχωρήσειε καὶ γεννᾶσθαι δύνασθαι, καὶ διαζῆν τὸν ἱπποσκελῆ τοῦτον ἄνθρωπον, οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἐκ τῆς τοιαύτης κατασκευῆς, ὅτι μὴ τὸ τάχος. οὐδὲ τοῦτο αὐτὸ ἁπλῶς οὐδ' ἐν ἅπασι χωρίοις. ἀλλ' ἐν τοῖς ὁμαλοῖς καὶ λείοις πεδίοις μόνοις. εἰ δέ που δέοι πρὸς ὄρθιον δραμεῖν, ἢ κάταντες, ἢ λοξόν, ἢ ἀνώμαλον, ἡ νῦν οὖσα κατασκευὴ τῶν ἀνθρωπείων σκελῶν, ἀμείνων μακρῷ. οὕτω δὲ καὶ ὑπερπηδῆσαι, καὶ πέτρας ὀξείας τε καὶ ὀρθίους ὑπερβῆναι, καὶ ὅλως ἁπάσας τὰς δυσχωρίας διελθεῖν, ἀμείνων ὁ ἄνθρωπος τοῦ τετράποδος ἐκείνου κενταύρου. ἐβουλόμην δ' ἂν ἰδεῖν ἢ οἰκοδομούμενον, ἢ ναυπηγούμενον, ἢ διὰ τῶν ἱστῶν ἐπὶ τὰς κεραίας τῶν πλοίων ἀνερχόμενον, ἢ ὅλως τῶν ναυτικῶν ἔργων τι μεταχειριζόμενον. ὡς ἄτοπός τε δεινῶς ἐν ἅπασιν ἂν ἦν, καὶ πολλαχῇ τελέως ἀδύνατος. πῶς γὰρ ἐν τοῖς οἰκοδομήμασι, διὰ λεπτῶν καὶ μακρῶν κλιμάκων ἐπὶ τοίχους ὑψηλοτάτους ἂν ἀνῄει; πῶς δ' ἂν δένδρων ἦν. ᾧ γε μηδὲ καθέζεσθαι καλῶς ἐνεχώρει; κἂν εἰ τούτῳ γε αὐτῷ ὑπῆρχεν τὰ πρόσθια σκέλη, τὰς τῶν χειρῶν ἐνεργείας ἐκώλυεν. ἀλλ' ἴσως μὲν ναύτης ἄχρηστος, γεωργὸς δ' ἂν εἴη χρήσιμος. ἀλλ' ἐνταυθοῖ καὶ πλέον ἀχρηστότερος. καὶ μάλιστα εἰ πρᾶξαί τι δέοι τοῖς δένδροις ἐπαναβαίνοντα, καί τινας τῶν καρπῶν δρέπεσθαι. μὴ τοίνυν ταύτην αὐτοῦ θεώρει τὴν ἀτοπίαν. ἀλλ' ἐπὶ τὰς τέχνας ἁπάσας ἴθι. καὶ σκόπει χαλκεύοντα, καὶ σκυτοτομοῦντα, καὶ ὑφαίνοντα, καὶ γράμματα γράφοντα. πῶς μὲν καθεδεῖται; ποίοις δὲ μηροῖς ἐπιθήσει τὸ βιβλίον; ἢ τῶν ἄλλων ὀργάνων ἕκαστον ὅπως μεταχειριεῖται; πρὸς γὰρ αὐτοῖς ἄλλοις ἅπασιν οἷς ἄνθρωπος ἐξαιρέτως ἔχει, καὶ τὸ καθέζεσθαι χρησίμως ἐπὶ τῶν ἰσχίων, μόνῳ τούτῳ πάντων ζώων ὑπάρχει. λέληθε δὲ καὶ τοῦτο τοὺς πολλούς, καὶ νομίζουσιν ὀρθὸν μόνον ἑστάναι τὸν ἄνθρωπον. οὐκ εἰδότες ὅτι καὶ τὸ καθέζεσθαι, μόνος ἔχει. ὁ γοῦν κένταυρος ἐκεῖνος ὁ τῶν ποιητῶν, ὃν οὐκ ἄνθρωπον, ἀλλ' ἱππάνθρωπόν τινα μᾶλλον ἐν δίκῃ καλέσειας ἄν, οὔτε στηρίζεσθαι δυνατὸς ἦν ἀσφαλῶς ἐπὶ τῶν ἰσχίων, οὔθ' εἰ καὶ τοῦθ' ὑπῆρχεν αὐτῷ, ταῖς χερσὶν ἐχρῆτ' ἂν δεξιῶς, ἐμποδιζόντων αὐτῷ τῶν προσθίων σκελῶν εἰς ἁπάσας τὰς ἐνεργείας. ὥσπερ εἰ καὶ ἡμῶν ἑκάστῳ δύο τις τῷ στέρνῳ προσδήσειε προμήκη ξύλα, καὶ γὰρ οὖν καὶ εἰ κατακλίνει τις, οὕτως ἡμᾶς σκευάσας ἐν συμποσίῳ, θαυμαστή τις ἡ συνουσία δηλονότι φανεῖται. καὶ πολὺ κάλλιον ἔτι δεηθέντων ὕπνου. θαῦμα γὰρ ἂν καὶ τοῦτο τῶν κενταύρων ἐκείνων, οὐ τῷ σκίμποδι χρῆσθαι δυναμένων ὅλῳ. οὔτ' ἐπὶ τῆς γῆς ἀναπαύεσθαι. δεῖται γὰρ τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων ἡ κατασκευὴ τοῦ σώματος ἑκατέρα, θατέρου. ἡ μὲν ἀνθρώπειος, σκίμποδος. ἡ δὲ ἵππειος, γῆς. ἀλλ' ἴσως, οὐχ ἱππείοις τέτταρσι σκέλεσιν, ἀλλ' ἀνθρωπείοις ἄμεινον κεχρῆσθαι ἡμᾶς; οὕτω μέν γε πρὸς τῷ, μηδὲν ἔχειν πλέον εἰς μηδεμίαν ἐνέργειαν, ἔτι καὶ τὸ τάχος ἀνθρώποις ἀπώλετ' ἄν, καὶ μὴν εἰ μήθ' ἱππείοις, μήτ' ἀνθρωπείοις, οὐδ' ἄλλου τινὸς ἂν ζώου. τὰ μὲν γάρ, τοῖς τῶν ἵππων μᾶλλον.

τὰ δὲ, τοῖς τῶν ἀνθρώπων ἔοικεν. ὁπότ᾽ οὖν τῶν τεττάρων οἱ δύο περιττοὶ, πρόδηλον ὡς εἴπερ ὡς εἶχε μὲν
πόδας ἢ καὶ πλείονας, ἔτι πλέον οὕτως ἂν ἦσαν ἢ μὲν μάταιοι. καθόλου γὰρ εἴ τι μέλλει χερσὶ καλῶς χρῆσ-
θαι ζῶον, οὐδὲν τούτου χρὴ προκεῖσθαι τοῦ στέρνου ἐμπόδισμα. μὴ ὅτι σύμφυτον, ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐπίκτητον. ἵπποις μέν-
τοι καὶ βοῒ. καὶ κυνὶ, καὶ λέοντι, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς παραπλησίοις, ὡς ἂν μηδεμίαν μέλλουσι μεταχειρίζε-
σθαι τέχνην, ὥσπερ μάταιον ἦν χεῖρας ἔχειν, οὕτω καὶ δίποσιν εἶναι. τί γὰρ ἂν ἦν τὸ πλέον αὐτοῖς; ὀρθοῖς
μὲν ἐπὶ δυοῖν ποδοῖν ἑστῶσι, χεῖρας δ᾽ οὐκ ἔχουσι. ἐμοὶ μὲν οὐχ ὅπως ἂν οὐδὲν πλέον ἔχειν οὕτω κατασκευα-
σθέντα δοκεῖ. ἀλλὰ καὶ τῶν νῦν ὑπαρχόντων αὐτοῖς στερήσεσθαι, πρώτης μὲν, τῆς περὶ τὴν ἐδωδὴν ἑτοιμό-
τητος. δευτέρας δὲ, τῆς τῶν ἐμπροσθίων μελῶν ἀσφαλείας. καὶ τρίτης τάχους. ἐπεὶ γὰρ οὐκ εἶχε χεῖρας,
ἐχρῆν δήπου τὰ μὲν, τοῖς προσθίοις σκέλεσι προσφέρειν τὴν τροφὴν τῷ στόματι. τὰ δὲ κύπτοντα λαμβάνειν. ὅσα
μὲν οὖν σαρκοφάγα, πολυσχιδεῖς τούτων οἱ πόδες. ὅσα δὲ ποηφάγα, τὰ μὲν, ὁπλὰς ἔχει. τὰ δὲ, χηλὰς, τὰ μὲν
οὖν σαρκοφάγα, πάντη πάντως ἐστὶν ἄλκιμα. καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον ἐσχίσθησαν αὐτῶν οἱ πόδες πολυειδῶς, ἀλλὰ
καὶ στερρούς τε καὶ γαμψοὺς ὄνυχας ἔφυσαν. οὕτω γὰρ ἔμελλε καὶ δράσσειν θᾶττον, καὶ καθέξειν ῥᾷον. τῶν δὲ
ποηφάγων οὐδὲν μὲν ἦν οὕτως ἄλκιμον ὡς τὰ σαρκοφάγα. χρῆται οὖν οὐκ ὀλίγως πολλάκις θυμῷ, καὶ ἵππος
καὶ ταῦρος, καὶ διὰ τοῦτο τῷ μὲν ὁπλαὶ, τῷ δὲ κέρατα γεγόνασιν. ὅσα δὲ παντελῶς δειλὰ, τούτοις οὔθ᾽ ὁπλή
τις ἐστὶν, οὔτε κέρας ἀμυντήριον, ἀλλὰ χηλὰ μόνον. ταῦτα μὲν οὖν ἐπικύπτοντα νέμονται. τὰ δὲ σαρκοφά-
γα τοῖς προσθίοις ποσὶν ἀντὶ χειρὸς χρῆται, πρός τε τὸ κατασχεῖν τι ζῶον θηράσαντα, καὶ τῷ στόματι προσε-
νεγκεῖν τὴν τροφὴν, εἰ δ᾽ ὥσπερ ἐστὶ παντὶ τῷ σώματι σύντονα, καὶ σφοδρὰ, καὶ οἱ πόδες αὐτῶν στερεαῖς ὁπλαῖς
ἐκρατύνθησαν, ἦν μὲν ἂν οὕτω γε πολλῷ μᾶλλον ὠκύτερα σφῶν αὐτῶν ἢ νῦν ἐστι. τὰς δ᾽ εἰρημένας χρείας
τῶν σκελῶν ἀναγκαιοτέρας οὔσας, οὐκ ἂν εἶχεν. ὅσα δὲ τῶν ζώων ἄναιμα, ταῦτα δηλονότι ψυχρότερα ταῖς
κράσεσιν ὑπάρχει, καὶ διὰ τοῦτο ἀσθενέστερά τε πάντη καὶ πρὸς τὰς κινήσεις ἀργότερα, μικροῖς καὶ πολλοῖς
κέχρηται τοῖς σκέλεσι. μικροῖς μὲν, ὅτι μεγάλα βαστάζειν τε καὶ μεταφέρειν ἀδυνατεῖ. πολλοῖς δὲ διότι μι-
κροῖς. ἐπεὶ γὰρ ἢ ἐκ τοῦ πλήθους, ἢ ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν σκελῶν, τὸ τάχος τῆς βαδίσεως περιγίγνεται, οἷς
ἀδύνατον ἦν μεγάλα τὰ κῶλα φῦσαι, τούτοις ὑπόλοιπος ἡ ἐκ τοῦ πλήθους ὠφέλεια. τινὰ δὲ καὶ διὰ τοῦτο προ-
μηκέστερα τοῖς ὅλοις σώμασιν ἐγένετο, καθάπερ ἴουλος καὶ σκολόπενδρα, χρῆσαι τῷ πλήθει τῆς τῶν σκελῶν ἐκ
φύσεως προμηθουμένης τῆς φύσεως. ὅσοις δ᾽ αὖ τῶν ἐδυνήθη, κἂν εἰ μὴ μεγάλα, μακρὰ γοῦν καὶ λεπτὰ φῦσαι
τὰ κῶλα, καθάπερ ἀκρίσι τε καὶ πάρνοψι. τούτοις οὐδὲν ἔδει πάμπολυ πλῆθος ἐργάζεσθαι σκελῶν. ἀλλὰ
περὶ μὲν τῶν ἀναίμων ζώων τῆς διαφορᾶς, ἐπὶ πλεῖστον ἀριστοτέλει καλῶς εἴρηται. τῶν δ᾽ ἐναίμων τῶν πε-
ζῶν, ἃ δὴ καὶ μάλιστ᾽ ἀνθρώποις ἔοικε, τέτταρες ἑκάστῳ πόδες ἐγένοντο. τάχους μὲν ἕνεκα καὶ ἀσφαλείας, ἅπασι.
τοῖς δὲ ἀλκίμοις, ἐξ ἐπιμέτρου τὰ χειρῶν ἐνίοτε συνεργαζόμενοι. περὶ μὲν οὖν τῆς εἰς τάχος αὐτῶν ὠφε-
λείας, καὶ τῆς εἰς θήραν τε ἅμα καὶ ἐδωδὴν τοῖς ἀλκίμοις, αὐτάρκως εἴρηται. ὅτι δὲ καὶ ἀσφαλέστερον ἦν
αὐτοῖς, ἐπὶ τεττάρων βαδίζειν σκελῶν, ἢ ὀρθοῖς ἐπὶ δυοῖν ἑστάναι, γνοίης ἂν εἰ λογίσαιο, πόσῳ τινὶ τὰ κατὰ
τὴν γαστέρα τε, καὶ τὰ στέρνα μόρια, τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν εἰσὶν εὐπαθέστερα. καὶ ὡς οὕτω μὲν βαδιζόντων, ὡς
νῦν βαδίζει, τὰ μὲν εὐπαθῆ κατακέκρυπται. καὶ φρουρεῖται πρὸς τῶν ὑπερκειμένων. ἔκκειται δὲ καὶ προβέ-
βληται τὰ δυσπαθῆ. ὀρθῶς δ᾽ ἀναστάντων. ἀκάλυπτα καὶ ἀστέγαστα καὶ γυμνὰ, καὶ ἀφύλακτα πανταχόθεν
ἐγένετο τὰ κατὰ τὴν γαστέρα μόρια, καὶ τελέως εὐπαθῆ. οὐ γὰρ δὴ χερσί τε καὶ λόγῳ χρώμενα καθάπερ
ἄνθρωπος, ἔμελλέ τι προβάλλεσθαι τῆς γαστρὸς, ἢ τῶν στέρνων, ἐπίκτητόν τι πρόβλημα, τῆς φυσικῆς τῶν ταύτῃ
μελῶν ἀσθενείας ἐπανόρθωμα. διὰ ταῦτα μὲν δὴ τοῖς ἄλλοις ἅπασι ζώοις, τοῖς ἐναίμοις, τετράποσιν εἶναι βέλ-
τιον ἦν, ὥσπερ τοῖς ἀναίμοις, πολύποσι. διὰ δ᾽ αὖ τἀναντία τούτων, τοῖς ἀνθρώποις, δίποσιν, ὡς ἂν μήτε τῆς
ὠφελείας, ἧς τἄλλα ζῶα, πρὸς τοῦ πλήθους τῶν σκελῶν ἀπολαύει δεομένοις, εἰς πολλά τε βλαβησομένοις,
εἰ μὴ δίποδες εἶεν, ἀλλὰ δίποδες μὲν καὶ ὄρνιθες. ὀρθὸς δὲ μόνος ζώων ἁπάντων, ὁ ἄνθρωπος. μόνῳ γὰρ αὐτῷ
κατ᾽ εὐθὺ τῶν σκελῶν, ἡ ῥάχις ἐστὶν, εἰ δ᾽ αὐτὴ δηλονότι, καὶ τὸ ἄλλο πᾶν σῶμα τὸ πρὸς τὴν ζωὴν ἀναγκαῖον. οἷον
γὰρ τρόπις, ἡ ῥάχις τούτου τοῦ σώματος ὑπάρχει, καὶ πρὸς αὐτὴν τὰ σκέλη. τοῖς μὲν ὄρνισιν, ὥσπερ τοῖς τε-
τράποσι γωνίαν ὀρθὴν ἐργάζεται. μόνοις δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἐπὶ μιᾶς εὐθείας ἐκτέτακται. τοιοῦτον οὖν σχῆ-
μα τὰ σκέλη πρὸς τὴν ῥάχιν ἔχει, τοῖς τετράποσί τε καὶ πτηνοῖς ζώοις βαδίζουσιν, οἷον τοῖς ἀνθρώποις καθη-
μένοις. καὶ διὰ τοῦτο ὀλίγῳ πρόσθεν ἐρρέθη, μηδὲν αὐτῶν ὀρθὸν ἵστασθαι μηδέποτε. πῶς οὖν μὴ καθέζεσθαι
δύναται καθάπερ ἄνθρωπος ἐπὶ τῶν ἰσχίων ἑδραζόμενα; τοῦτο γὰρ ἔτι λείπειν ἔοικε τῷ λόγῳ, ὅτι δεῖ κάμ-
πτεσθαι τὰ τοῖς ἰσχίοις συνημμένα κῶλα, κατὰ τὴν τοῦ μηροῦ πρὸς τὴν κνήμην διάρθρωσιν εἰς τοὐπίσω. αὐτὴ
μὲν ἡ ῥάχις, πρὸς τὸν μηρὸν, ἐν τῷ καθέζεσθαι γωνίαν ὀρθὴν ἐργάζεται. ὁ μηρὸς δ᾽ αὖ πάλιν εἰ μὴ πρὸς τὴν
κνήμην ἑτέραν τοιαύτην εἰργάσατο, οὐκ ἂν ὀρθή ποτε πρὸς τοὔδαφος ἡ κνήμη γένοιτο. καὶ τούτῳ τὸ ἀσφαλὲς
τῆς ἕδρας διαφθαρήσεται, εἴπερ ἐν τῷ κάμπτεσθαι κατὰ γόνυ τὰ τοῖς ἰσχίοις συνημμένα κῶλα, τὸ καθέζε-
σθαι γίγνεται, δῆλον ὡς οὐδενὶ δύναται τῶν τετραπόδων ὑπάρξαι. πάντα γὰρ εἰς τὰ πρόσω τὰς καμπὰς
ἔχει τῶν ὀπισθίων σκελῶν. τὰ μὲν γὰρ πρόσθια ταῖς ὠμοπλάταις αὐτῶν συνῆπται, καθάπερ τοῖς ἀνθρώποις.
τὰ δ᾽ ὀπίσθια, τοῖς ἰσχίοις. αἱ καμπαὶ δ᾽ ἀμφοτέρων ἔμπαλιν τοῖς ἀνθρώποις. τῶν μὲν προσθίων εἰς τοὐπίσω.
τῶν δ᾽ ὀπισθίων εἰς τὰ πρόσω. τετρασκελέσι γὰρ οὖσιν αὐτοῖς, ἄμεινον ἦν εἰς ἀλλήλας ἐστράφθαι τὰς καμπὰς,
ἀνθρώπῳ δὲ, τὰ μὲν ταῖς ὠμοπλάταις συνημμένα κῶλα χεῖρες γενόμενα, χρησίμως εἰς τοὔμπροσθεν κατ᾽ ἀγ-
κῶνας κάμπτεται. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ βέλτιον εἶναι πρὸς ἀλλήλας ἐστράφθαι τὰς χεῖρας.
εὐλόγως δὲ καὶ τὰ σκέλη τὴν κατὰ τὸ γόνυ καμπὴν, εἰς τοὐπίσω κέκτηται. μόνως γὰρ οὕτως, οἷόν τ᾽ ἦν καθέζε-
σθαι καλῶς. ὡς καὶ τοῦτ᾽ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἀποδέδεικται. ὥσθ᾽ ὅταν μὲν ἐπὶ μιᾶς εὐθείας ἡ ῥάχις ᾖ τοῖς σκέ-

λισι, εἰς τρεῖς διαφορὰς σχημάτων ἄγεσθαι τὸ ζῶον δύναται. εἰ μὲν αὐτὴν τὴν ῥάχιν ἐπὶ τῆς γῆς κατακλί-
νει, ὕπτιον ἀκριβῶς γιγνόμενον. εἰ δὲ τὴν γαστέρα, πρανές. εἰ δ' αὐτοῖς τοῖς ποσὶ στηρίζειεν, τηνικαῦτα ἀκρι-
βῶς ὀρθὸν ἱστάμενον. εἰ δέ τινα γωνίαν ποιήσαιτο πρὸς τὴν ῥάχιν τὰ σκέλη, δῆλον ὅτι οὐδὲν ἔτ' ἐκείνων τῶν
σχημάτων ἀκριβῶς ἐστὶν ὀρθόν, ὥστ' εὐλόγως εἴπομεν ἄνθρωπον ὀρθὸν μόνον ἵστασθαι. τὰ γὰρ ἄλλα ζῶα, τὰ μὲν
μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον, ἅπαντα δ' οὖν ἐστι πρανῆ, τρόπον ὁμοιότατον βαδίζοντα, τοῖς ἐπὶ τῶν χειρῶν ἕρπουσι
βρέφεσιν. ἀσκαλαβῶται μέν, καὶ πάνθ' ὅσα βραχυσκελῆ ζῶα, τελέως εἰσὶ πρανῆ. ψαύει γὰρ αὐτῶν ἡ γαστὴρ
τῆς γῆς ἀεί, καὶ τούτων ἔτ' ἀκριβέστερον οἱ ὄφεις. ἵππος δέ, καὶ κύων, καὶ βοῦς, καὶ λέων, καὶ πάντα τὰ τε-
τράποδα, μεταξὺ τῶν τ' ἀκριβῶς ἐστι πρανῶν, καὶ τῶν τελέως ὀρθῶν. οὕτω δὲ καὶ οἱ ὄρνιθες ἅπαντες, εἰ καὶ
δίποδές εἰσιν, οὐ γὰρ ἐπὶ μιᾶς εὐθείας οὐδ' οὗτοι τῇ ῥάχει, τὰ τῆς βαδίσεως ἔχουσιν ὄργανα. ὥστε μόνος ἁ-
10 πάντων ζώων ὁ ἄνθρωπος ὀρθὸς ἕστηκεν, ὥσπερ οὖν καὶ καθέζεσθαι μόνος ἁπάντων ἐδείκνυτο. καὶ γὰρ οὖν
καὶ τῶν χειρῶν, αἱ κατὰ τὰς τέχνας ἐνέργειαι πᾶσαι, δυεῖν τούτοιν δέονται σχημάτων. τὰ μὲν γὰρ ὀρθοί, τὰ
δὲ, καθήμενοι χειρουργοῦμεν. οὐδὲν δ' οὔθ' ὕπτιος οὐδεὶς οὔτε πρανὴς ἐργάζεται, καὶ δεόντως οὐδὲν τῶν ἄλλων
ζώων, οὔθ' ἵστασθαι δυνατόν, οὔτε καθέζεσθαι κατεσκεύασεν ἡ φύσις. ὅτι οὐδὲ χειρουργήσειν ἔμελλέ τι. τὸ δ' οἴεσθαι
διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἑστάναι τὸν ἄνθρωπον, ἵν' εἰς τὸν οὐρανὸν ἑτοίμως ἀναβλέπῃ, καὶ λέγειν ἔχῃ, αὐτὰρ ἐγὼ πρὸς
» ὄλυμπον ἀταρβήτοισι προσώποις, ἀνθρώπων μὲν ἐστὶν οὐχ ἑωρακότων οὐδεπώποτε τὸν καλούμενον οὐρανο-
σκόπον ἰχθύν. ὡς οὗτός γε, κἂν εἰ μὴ βούλοιτο, πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀεὶ βλέπει. ἄνθρωπος δὲ εἰ μὴ τὸν τράχηλον ἀνα-
κλάσειε εἰς τοὐπίσω, τὸν οὐρανὸν οὐκ ἂν ποτε θεάσαιτο. τουτὶ δὲ τὸ ἀνακλᾶν οὐ μόνῳ δήπουθεν ὑπάρχει τούτῳ
τῷ ζώῳ, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ τοῖς ὄνοις, ἵνα παραλείπω τοὺς μακροτραχήλους ὄρνιθας. οἷς οὐ μόνον ἄνω ῥᾳδίως
εἰ βουληθεῖεν βλέπειν, ἀλλὰ καὶ πάντα χόσε περιφέρειν ἑτοίμως ὑπάρχει τοὺς ὀφθαλμούς. τὸ δὲ μηδὲ πλά-
20 τωνος αὐτοῦ ἀκηκοέναι λέγοντος, ὡς οὐ τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἄνω βλέπειν, ὅταν τις ὕπτιον αὑτὸν ἀνακλίνειε χασμώμε-
νος, ἀλλ' ὅταν οἶμαι τῷ νῷ τὴν τῶν ὄντων φύσιν ἐπισκοπῆται, δεινῶς ὀλίγωρον. ἀλλ' ὅπερ κατ' ἀρχὰς εἴπο-
μεν, ὀλίγοι τῶν ἔμπροσθεν, ὀρθῶς ἐγνώκασι περὶ χρείας μορίων. καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο πολὺ μᾶλλον ἐπιστατέον
ἡμᾶς αὐτούς, καὶ σπουδαστέον ἐπεξελθεῖν ἁπάσῃ τῇ πραγματείᾳ μηδὲν ὅλως ἑκάστου μορίου παραλείποντας, ὡς
καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, μὴ θέσιν, μὴ μέγεθος, μὴ πλοκήν, μὴ σχῆμα, μὴ τὴν ἄλλην ἅπασαν διάπλασιν, ἀλλὰ μηδὲ
μαλακότητα, μηδὲ σκληρότητα, μηδὲ τἆλλα τὰ ταῖς κράσεσιν ἑπόμενα, μήδ' εἰ πρὸς ἄλληλα κοινωνίας ἔχει
τὰ μόρια κατὰ σύμφυσιν, ἢ προσάρτησιν, ἢ παράθεσιν ἢ τὴν εἰς ἀσφάλειαν παρασκευήν. ἀρξώμεθα οὖν αὖ-
θις ἀπὸ τῶν σκελῶν, καὶ δείξωμεν ἐν ἕκαστον τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων, οὕτω τεχνικῶς κατεσκευασμένον, ὡς μήτ'
ἐπινοηθῆναι δύνασθαι βελτίονα κατασκευὴν ἑτέραν. ἡ δὲ ὁδὸς κἀνταῦθα τῷ λόγῳ, καὶ ἡ καθ' ἕκαστον τῶν
προβαλλομένων, εὕρεσίς τε καὶ ἀπόδειξις, κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ ῥηθεῖσαν ἔσται μέθοδον ἐπεὶ τοίνυν ὥσπερ ἡ χεὶρ
30 ἀντιληπτικὸν ὄργανον, οὕτω τὸ σκέλος βαδιστικὸν ἐγένετο, καὶ οὐχ ἁπλῶς γε βαδιστικόν, ἀλλ' ὡς ἂν μάλιστα
πρέπον ζώῳ σοφῷ, πρὸς τοῦτο γοῦν αὐτὸ βλέποντες ἐν τῷ νῦν τελευτηθέντι λόγῳ περὶ τοῦ τῶν σκελῶν
ἀριθμοῦ διελέχθημεν, ἑπόμενον ἂν εἴη δεικνύειν, ἕκαστον τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων οὕτω κατεσκευασμένον, ὡς ἂν μάλι-
στα χρηστὸν ἔσοιτο δίποδι ζώῳ λογικῷ. πότερον οὖν ἦν ἄμεινον αὐτῷ στρογγύλους καὶ σκληροὺς γενέσθαι τοὺς πό-
δας, ὥσπερ τοῖς ἵπποις, ἢ προμήκεις τε καὶ πλατεῖς καὶ μαλακούς, καὶ πολυσχιδεῖς, οἷοίπερ νῦν εἰσι; τῇ μὲν
γὰρ προτέρᾳ ῥηθείσῃ κατασκευῇ τάχος τε καὶ δυσπάθεια τάχ' ἂν ἕπεσθαι δόξειε. τῇ δὲ δευτέρᾳ τούτων
μὲν οὐδέτερον οἰκεῖον, ἐναργῶς μέντοι φαίνεται πρός τε τὰς δυσχωρίας ἁπάσας ἐπιτήδειος ἡ τοιαύτη κα-
τασκευή, κἂν εἴ που δεηθείημεν ὑψηλοῖς ἐπανιέναι τοίχοις, ἢ δένδροις ἢ πέτραις. εἰ τοίνυν ἀμφότερα μὲν οὐχ
οἷόν τ' ἦν ἔχειν τὰ πλεονεκτήματα κατασκευὴν οὐδετέραν, ἔδει δ' ἑλέσθαι πάντως θατέραν, δῆλον ὡς ἵπποις
μὲν τὰ πρότερα, τὰ δεύτερα δ' ἀνθρώποις εἶναι αἱρετώτερα. τοῖς μὲν γὰρ ὅτι τετράποδές εἰσιν, ἀσφαλῶς ἐπὶ
40 τῶν τεττάρων ὑπάρχει βεβηκέναι στρογγύλων γενομένων. δίποδι δὲ ζώῳ σφαλερὰ παντελῶς ἡ τοιαύτη κα-
τασκευή, πλὴν εἰ μὴ μόνον στρογγύλας, ἀλλὰ καὶ πάνυ μεγάλας τε, καὶ πλατείας, ὑποθείης αὐτοῖς τῷ
λόγῳ τὰς ὁπλάς, ἀλλ' οὕτω γ' ἂν ἄχθος τε περιττὸν γένοιτο, καὶ πᾶν τοὐναντίον μᾶλλον ἢ ὠκύτητος ὄργανα.
χρὴ τοίνυν εἰ τάχους ἕνεκα περιφερεῖς κατασκευάζοιντο πόδες, μὴ τοιούτους μόνον, ἀλλὰ καὶ μικροὺς ὑπάρ-
χειν αὐτούς οἷοι τοῖς ἵπποις εἰσίν. οὕτω δὲ καὶ ἡ σκληρότης, ἵπποις μὲν εἰς δυσπάθειαν ἐπιτήδειος. ἀνθρώποις δὲ
οὐ μόνον οὐδὲν πλέον, ὑποδήματα κατασκευάσασθαι δυναμένοις. ἀλλὰ καὶ πρὸς κακοῦ πολλάκις ἂν ἐγένε-
το. νῦν μέν γε, τοῦ προτέρου παθόντος ὑποδήματος, ἕτερον ἡμῖν καινὸν ἀντ' ἐκείνου περιθέσθαι ῥᾷστον. εἰ
δ' εἶχον τι τοιοῦτον οἱ πόδες ὑπόδημα σύμφυτον, οἷον ἵπποι μὲν ὁπλάς, βόες δὲ χηλάς, εὐθὺς ἂν ἅμα τῷ παθεῖν
αὐτό, χωλεύειν ἀναγκαῖον ἦν. ἐκείνοις μὲν οὖν τοῖς ζώοις ὡς ἂν μήτε τὰς χεῖρας ἔχουσι μήτε τέχνας, ἄμεινον
ἦν τὸ ὁπωσοῦν εἰς δυσπάθειαν παρεσκευάσθαι τοὺς πόδας. ἀνθρώπῳ δὲ καθ' ἑκάστην πραγμάτων περίστασιν,
50 ἐπιτήδειον ἐξευρίσκειν ὑπόδημα δυναμένῳ, πολλαχόθεν δὲ καὶ γυμνοῖς τοῖς ποσὶ χρῆσθαι δεομένῳ, βέλτιον
ἦν ἀσκεπάστους εἶναι παντάπασιν αὐτούς. ἀλλ' ὅτι μὲν ἄμεινόν ἐστι, οὐ προμήκεις μόνον, ἀλλὰ καὶ μαλακοὺς εἶναι
τοὺς πόδας, ἱκανῶς ἀποδέδεικται. διατί δ' εἰς τοσοῦτον προμήκεις ἐγένοντο, εἰς ὅσον νῦν εἰσί, καὶ πλατεῖς εἰς
τοσοῦτον, καὶ κοῖλοι μὲν ἠρέμα κάτωθεν, ἄνωθεν δὲ κυρτοί, καὶ διά τι πολυσχιδεῖς, ἑξῆς ἂν εἴη δεικτέον. ἐπεὶ
τοίνυν βαδιστικὸν ὄργανον ἐλέγομεν εἶναι τὸ ἀνθρώπειον σκέλος, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὡς ἂν μάλιστα πρέπει ζώῳ
σοφῷ, σύνθετον δηλονότι, καὶ οὐ παντάπασιν ἁπλῆν ἔτι φυλάξομεν αὐτοῦ τὴν ἔννοιαν. ὥστε ἡ μὲν ῥητέον ἐστὶ
πρότερον μὲν ὅπως γίνεται βάδισις. ἔπειτα δὲ τίνος αὐτῇ προσιόντος, ἡ ἀνθρώπῳ πρέπουσα γίνεται βάδισις.
γίνεται δ' ἡ βάδισις, τοῦ μὲν ἑτέρου τῶν σκελῶν, ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμένου. θατέρου δὲ περιφερομένου. ἀλλὰ
τὸ μὲν ἐστηρίχθαι, διὰ τοῦ ποδὸς γίνεται. τὸ δὲ περιφέρεσθαι, τοῦ παντὸς σκέλους ἐστὶν ἔργον. ὥστε δι' ἀντερείσεως

καὶ κινήσεως ἐπιτελουμένου τοῦ βαδίζειν, τῆς μὲν, οἱ πόδες εἰσὶν ὄργανα. τῆς δὲ, ὅλα τὰ σκέλη. τοῦτο δὲ καὶ ἀπὸ
τῶν ἑστώτων ἀκινήτων πρόδηλον γίνεται. τὴν γὰρ ἕδραν ἧς ἕνεκα γεγόνασιν οἱ πόδες οὐδὲν ἧττον, καὶ τότε παρέχονται,
καὶ μέντοι καὶ βαδιζόντων τε καὶ θεόντων, ὁ μὲν ἕτερος τῶν ποδῶν ἑδραῖος ἐστὶν ἐπὶ τῆς γῆς. ὁ δ᾽ ἕτερος ἅμα τῷ παντὶ
σκέλει φέρεται, καὶ τὸ μὲν ἀμείβειν τὰ χωρία, διὰ τὸ κινούμενον ἡμῖν ὑπάρχει σκέλος. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τοὺς τόπους
ὑπαλλάττον. τὸ δὲ μὴ καταπίπτειν, διὰ τὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἐστηριγμένον γίνεται πόδα. πῶς δ᾽ ἂν δύναιτο μεταφέρειν
οὗτος τὸ ζῷον, ὅς γε μηδ᾽ αὐτὸς κινεῖται; πεῖραν δ᾽ ἱκανὴν τοῦ λεγομένου, δύο περιστάσεις πραγμάτων ἀναγκαίως
γεγενημένων παρέσχηνται. ὅτε λοιμὸς ὁ πολὺς κατασκήψας εἰς ἄκρους τοὺς πόδας, καὶ ἡ τοῦ περὶ τὸ Κορα-
κήσιον τῆς Παμφυλίας ὠμότης λῃστοῦ. ὁ μὲν γὰρ λοιμὸς ἀπέσηπεν. ὁ δὲ λῃστὴς ἀπέτεμεν ἄκρους τοὺς πόδας.
ὥστε χωρὶς κοντῶν ἀδυνατεῖν βαδίζειν τοὺς οὕτω δυστυχήσαντας. οὐ δήπου πρὸς τὴν κίνησιν τῶν σκελῶν,
10 ὠφελουμένους ὑπὸ τῶν ξύλων, ἀλλὰ δηλονότι τὴν ἕδραν ἣν πῶς εἶχον ἐκ τῶν ποδῶν. ἵστασθαι μὲν οὖν ἐ-
δύναντο δύο πηροῖς ἐπερειδόμενοι ποσὶ, βαδίζειν δὲ οὐκ ἠδύναντο, μέλλοντές γε τὸν ὅλον ὄγκον τοῦ σώματος
ἐπιφέρειν ἐπὶ πεπηρωμένῳ. εἶδον δὲ καὶ ἄλλους τινὰς ὧν οἱ δάκτυλοι μόνοι νεκρωθέντες, ὑπὸ χιόνος ἀπέπε-
σον. ἀλλ᾽ οὗτοι μὲν, οὔθ᾽ ἑστῶτες, οὔτε βαδίζοντες, οὔτε θέοντες, ἐν γοῦν τοῖς ὁμαλοῖς καὶ λείοις, ἀπελείποντο τῶν
ὑγιαινόντων. εἰ δέ που δέοι τινὰ διελθεῖν δυσχωρίαν, καὶ μάλιστ᾽ εἰ κρημνῶδες εἴη τὸ χωρίον, οὐκ ἀπελείποντο μόνον,
ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἦσαν ἄχρηστοί τε καὶ ἀδύνατοι πρὸς αὐτό. ὧν οὐ δ᾽ οἱ δάκτυλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ
πρὸ αὐτῶν μέλος τοῦ ποδὸς, ὃ καλεῖται πεδίον, ἀπεσάπη, σφαλερὰ τούτοις ἡ βάδισις οὐκ ἐν ταῖς δυσχωρίαις
μόνον, ἀλλὰ κἀν τοῖς ὁμαλοῖς πεδίοις. εἰ δὲ τὸ πρὸ τούτου διαφθαρείη μέλος, ὃ δὴ ταρσὸν ὀνομάζουσιν, οὐ μόνον οὐ
δύνανται βαδίζειν ἀσφαλῶς οὗτοί γε, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἑστάναι βεβαίως. ἐξ ὧν ἁπάντων δῆλον ὡς εἰς ἀσφάλειαν ἕδρας,
οἱ πλατεῖς καὶ προμήκεις πόδες ἐπιτήδειοι. καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἀνθρώποις ἐγένοντο πλέον ἢ κατὰ τὰ τετράποδα ζῷα,
20 βαδίσεως ἑδραίας δεομένοις. τοῦτο μὲν οὖν ὡς δίποσιν αὐτοῖς ὑπάρχει μόνον. οὐ μὴν ἤδη γε καὶ ὡς σοφοῖς. ὡς
γὰρ τοιούτοις, ἡ ποικιλία τῆς ἕδρας οἰκεία, βαδίζειν δεομένοις ἐν ἁπάσαις ταῖς δυσχωρίαις. ὅπερ οὐκ ἂν ἐγέ-
νετο, μὴ πολυειδῶς τῶν ποδῶν διαρθρωθέντων. ὡς γὰρ ἐπὶ χειρῶν ἔμπροσθεν ἀπεδείξαμεν, ἐκ τῆς τῶν ἐν αὐ-
ταῖς ἄρθρων ποικιλίας, καὶ τῆς ἔνδον κοιλότητος, ἐπιτηδείους αὐτὰς γεγονέναι παντὶ σώματος σχήματι
περιπτύσσεσθαι, οὕτω καὶ οἱ πόδες, ὡς ἂν μάλιστα δυνατὸν ἦν χεῖρας μιμησάμενοι, καὶ πολυειδεῖς μὲν ταῖς
διαρθρώσεσι γενόμενοι, κοῖλοι δὲ κατ᾽ ἐκεῖνα, καθ᾽ ἃ περιβήσεσθαι τοῖς κυρτοῖς ἐδάφεσιν ἔμελλον, ἐν παντὶ
χωρίῳ καλῶς στηρίζεσθαι δύνανται. τοῦτ᾽ οὖν αὐτὸ τὸ περιττὸν ἐστὶ τῆς τῶν ἀνθρωπείων σκελῶν κατασκευ-
ῆς, ὃ πρόσθεν εὑρεῖν ἐποθοῦμεν, ἡνίκα ἐλέγομεν, οὐχ ὡς βαδιστικῷ μόνον, ἀλλ᾽ ὡς καὶ λογικῷ ζῴῳ πρέποντος
ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῷ δοθῆναι τοὺς πόδας. ἐν δὲ λόγῳ καὶ συντόμῳ μάλιστα ἄν τις αὐτὸ περιλαβὼν, εἴποι
τὸ πολυσχιδὲς ἅμα, τῇ κατὰ τὸ μέσον κοιλότητι. πόσον γὰρ αὕτη δύναται πρὸς ἀσφάλειαν ἐν τοῖς κυρτοῖς
30 ἐδάφεσιν, οὐκ ἂν ἄλλως ἐναργέστερον μάθοις, εἰ μὴ θεάσαιό ποτε διὰ μακρῶν καὶ λεπτῶν κλιμάκων, τὸν ἄν-
θρωπον ἀνιόντα. περιλαμβάνων γὰρ ἐνταῦθα τῇ κοιλότητι τοῦ ποδὸς τὴν κυρτότητα τὴν ἐν τῇ κλίμακι
τῶν ξύλων, εἶθ᾽ ἑκατέρωθεν ἐπιπτύσσων κατὰ τοὺς δακτύλους τε καὶ τὴν πτέρναν, ὡς οἷόν τε μάλιστα τὴν βά-
σιν, ἀπεργάζεται περιφερῆ, δίκην χειρὸς περιλαμβανούσαν τὸ ὑποκείμενον σῶμα. καθ᾽ ἕτερον οὖν φέπει
λόγον, καὶ νῦν μοι δοκοῦμεν ἐνδεδεῖχθαι ταῦτα, ταὐτὸν τῷ κατ᾽ ἀρχὴν, ὅτι γὰρ ἕδρας ἕνεκα ἀσφαλοῦς οἱ
πόδες ἐγένοντο, μικρῷ πρόσθεν ἀπεδείχθη. καὶ ὡς ἄριστοι πρὸς τὴν τοιαύτην ἕδραν οἱ προμήκεις τε καὶ μα-
λακοὶ καὶ πλατεῖς. ὁ δὲ νῦν λόγος ἐν ἅπασι τοῖς χωρίοις καλῶς στηρίζεσθαι δυνάμενον ἐπιδείξας τὸν ἀν-
θρώπειον πόδα, καὶ τὴν ἐκ τῆς κατασκευῆς ἀνάγκην προσθεὶς, οὐχ ἕτερόν τι κεφάλαιον, ἀλλ᾽ ὅπερ ἐξ ἀρχῆς
ἐλέγομεν ἐβεβαιώσατο. τί δὴ οὖν ἔτι λείπει τῷ λόγῳ; τὸ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, ὡς ἂν ἐκ τοῦ νῦν λόγου δό-
ξειεν εἶναι τὸ διπλοῦν, ἐν περιλαβεῖν κεφαλαίῳ. πολυσχιδῆ γὰρ ἔφαμεν εὐλόγως γεγονέναι τὸν ἀνθρώπειον
40 πόδα, καὶ κοῖλον τὰ μέσα, χάριν τοῦ διὰ πάντων χωρίων βαδίζειν δύνασθαι. τοῖς μὲν κοίλοις τε καὶ μέ-
σοις, ὥσπερ δὴ νῦν λέλεκται, περιβαίνοντα τῶν ὑποκειμένων ὅσα κυρτὰ, τοῖς δακτύλοις δὲ, καὶ γὰρ
καὶ τοῦτο προσθετέον, ἐν τοῖς ὀρθίοις τε καὶ λοξοῖς καὶ πρανέσι μάλιστα χρώμενον. τί ποτ᾽ οὖν ἐστι τούτων
ἁπάντων αἴτιον ἐν περιληφθῆναι κεφαλαίῳ δεόμενον, οὐ μικρῷ πρόσθεν ὁ λόγος, ὑπ᾽ αὐτῆς τοῦ
πράγματος τῆς φύσεως ἀναγκασθεὶς, ἐμνημόνευσεν, ἡνίκα ἐλέγομεν, ὡς ἐχρῆν μάλιστα τὸν ἀνθρώ-
πειον πόδα, μιμήσασθαι χεῖρα, καὶ μὴν εἴπερ τοῦτ᾽ ἀληθές ἐστιν, ἀντιληπτικὸν δ᾽ ἦν ὄργανον ἡ χεὶρ, εἴη ἂν
καὶ ὁ ποὺς ἐν ποσῷ ἀμυδρῶς γέ πως δηλονότι τοιοῦτος. ἀλλ᾽ οὐχ ὅ γε τῶν ἵππων, ἀλλ᾽ ὅλως ἐστέρηται πά-
σης ἀντιλήψεως. οὐ γὰρ εἰς ποικιλίαν κινήσεως ὅδ᾽, ὡς τῷ λογικῷ ζῴῳ. ἀλλ᾽ εἰς κουφότητα, καὶ δυσκολίαν
ὠκὺ παρεσκεύασται. λύκων δὲ, καὶ λεόντων, καὶ κυνῶν πόδες, ἐν τῷ μεταξὺ τούτων εἰσὶν, οὔθ᾽ ἁπλοῖ τελέως
ὥσπερ οἱ τῶν ἵππων, οὔτε πολυειδῶς διηρθρωμένοι, καθάπερ οἱ τῶν ἀνθρώπων. εἰς μὲν γὰρ τὴν θήραν αὐτοῖς
50 καὶ τὴν ἐδωδὴν, ὥσπερ χερσὶ χρῶνται. πρὸς δὲ τὸ λοιπὸν πλῆθος τῶν ἐνεργειῶν ὧν ἄνθρωπος ἐνεργεῖ, τε-
λέως εἰσὶν ἀργοὶ, πάλιν δὲ κἀνταῦθα ὁ λόγος ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἠναγκάσθη χερσὶν ὁμοιῶσαι τοὺς
πολυσχιδεῖς πόδας, καὶ ἡμῖν αὖθις ἀρχὴ, καὶ οἷον στοιχεῖόν τι τῶν ἐξῆς μελλόντων ῥηθήσεσθαι πάντων τοῦτο
γιγνέσθω. τὸ χρῆναι μὲν πάντως τὸν ἀνθρώπειον πόδα, μὴ ψιλῆς μόνον ἕδρας, ὥσπερ τὸν ἵππειον, ἀλλὰ καὶ ἀν-
τιλήψεως ἕνεκα γενέσθαι. μὴ δύνασθαι δὲ εἰς τὸ αὐτὸ ἐλθεῖν ἑκατέρου τὴν ἄκραν ἀρετὴν, γενέσθαι γὰρ ἂν οὕ-
τως αὐτοὺς ἢ χεῖρας, ἢ ἱππείους πόδας, ἀλλ᾽ εἰ μὲν χεῖρες ἐγένοντο, τὸν μέγαν ἐχρῆν ἀντιταχθῆναι δακτύλον τοῖς
ἄλλοις, ὡς ὁ παρελθὼν λόγος ἀπέδειξε, καὶ οὕτως ἂν ἀπώλετο τελέως ἡ ἕδρα. εἰ δέ γε μικροὶ καὶ στρογγύλοι
καὶ σκληροὶ καὶ κοῦφοι τελέως ἐγεγόνεισαν, ὥσπερ οἱ τῶν ἵππων, διεφθείρετο ἂν οὕτω παντάπασιν ἡ ἀντί-
ληψις. ὡς οὖν μόνον ἐνδεχόμενον, ἑλέσθαι μὲν ἑκατέρας τὴν ὠφέλειαν, φυλάξασθαι δὲ τὴν βλάβην, οὕτως ἡ
φύσις

φύσις ἐδημιούργησεν τοὺς ἀνθρωπείους πόδας, ὁμοίως μὲν ταῖς χερσὶ, πολυσχιδεῖς δὲ καὶ πολυάρθρους,
οὐ μὴν ἀντιτεταγμένον γε τὸν μέγαν δάκτυλον, τοῖς ἄλλοις δακτύλοις ἔχοντας. ἀλλ' ἐφ' ἑνὸς ἐφεξῆς
ἔχοντας ἅπαντας στοίχου. ἆρ' οὖν ταύτῃ μόνον ἐχωρίσθησαν τῆς τῶν χειρῶν κατασκευῆς; ἢ καί τι
πρόσεστιν αὐτοῖς ἕτερον περιττότερον ὡς βάσεως ὀργάνοις. οὐ σμικρόν γε τοῦτο οὐδὲ τὸ τυχὸν, ἀλλ' ὅ-
περ μάλιστα κοινόν ἐστιν ἁπάντων ποδῶν. ἐπὶ μέν τοι τῶν ἵππων γινόμενον μόνον, ὅτι μηδαμῇ χεῖρας
οἱ τούτων ἐμιμήσαντο πόδες. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ζώων, οὐκ ἴσον μὲν, πάντως δέ τι τῆς χειρὸς κατα-
σκευῆς προσειληφότων. ἐπὶ δέ γε τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲν ὅλως παραλέλειπται. ἀλλὰ καὶ τὸ τῷ καρπῷ
παραπλήσιον ἔχον, ὃ καλεῖται ταρσὸς, καὶ τὸ τῷ μετακαρπίῳ, τοῦτο δὴ τὸ πρὸς τῶν νεωτέρων ἰα-
τρῶν πεδίον ὀνομασθὲν, καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς δακτύλους, τοῖς δακτύλοις ἐοικότας ἱκανῶς. τὰ μὲν οὖν
10 τρία μέρη ταυτὶ τοῦ ποδὸς, ὥσπερ τὰ τῆς χειρὸς, ἔστιν οἱ δάκτυλοι. τὸ πεδίον, καὶ ὁ ταρσὸς, ὧν οὐδὲν
τοῖς ἵπποις ὑπάρχει. τὸ δ' ὑποκείμενον τῇ κνήμῃ μέρος τοῦ ποδὸς, ᾧ τὸ σκέλος ὅλον ἐπίκειται κατ'
αὐτὸ τὸ κοινὸν ἁπάντων ποδῶν, ἓν μὲν ὄνομα τοιοῦτον, οἷον καὶ ταρσὸς, καὶ πεδίον οὐκ ἔχει. σύγκειται
δ' ἐκ τριῶν ὀστῶν ὀνόματα κεκτημένων, ἀστραγάλου μὲν καὶ πτέρνης συνήθως τοῖς πολλοῖς. τρίτου
δὲ τοῦ σκαφοειδοῦς, ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν ἰατρῶν οὕτω τεθέντος. τούτοις μὲν μόνοις οὐδὲν ἀνάλογον
ἐν χειρὶ μόριον. ἀλλ' ἔστιν ἀκριβῶς βάσεως μόνης ὄργανα. τὰ δ' ἄλλα πάντα βάσεώς θ' ἅμα καὶ ἀντιλή-
ψεως. οὐδὲν γὰρ οὖν οὔθ' ὁ ταρσὸς, οὔτε τὸ πεδίον ἑκάτερον ἕν ἐστιν ἁπλοῦν μόριον. ἀλλ' ὥσπερ καρπός
τε καὶ μετακάρπιον ἐκ πολλῶν ὀστῶν, μικρῶν τε καὶ σκληρῶν σύγκειται λέγομεν ἤδη, καθάπερ
ἐπὶ χειρὸς ἐποιήσαμεν, πηλίκον ἕκαστόν ἐστι τῶν ἁπλῶν ἐν τῷ ποδὶ μορίων, καὶ τί τὸ σχῆμα κέκτη-
ται. καὶ τίνα τὴν θέσιν. ὅπως τε τῆς πρὸς ἄλληλα συντάξεως ἔχει τὰ σύμπαντα, καὶ ὅς τις ἀριθ-
20 μός ἐστιν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μαλακότητος ἢ σκληρότητος, ἢ μανότητος, ἢ πυκνότητος, ἢ ὅσα τοῖς σώμα-
σιν ὑπάρχει, διέλθωμεν, ὅπως ἔχει πανταχοῦ τὴν χρείαν ἐξηγούμενοι. καὶ δεικνύντες, ὡς οὐκ
ἐνεδέχετο βέλτιον ἑτέρως αὐτὰ κατασκευάσαι. μακρὸς μὲν οὐδὲν ἧττον ὁ λόγος ἐστὶ τοῦ περὶ τῆς χει-
ρὸς, ἀλλ' ἡ τῆς κατασκευῆς ὁμοιότης αὐτὸν ἐπιτέμνεται. ὅσα γὰρ ὡς ἀντιληπτικὸν ὄργανον ὁ πούς,
ὡσαύτως ἔχει τῇ χειρὶ γεγονότα, ταῦτα εἰς τὸν ὑπὲρ ἐκείνης εἰρημένον ἀναπέμπειν χρὴ λόγον. ὅσα δ' ὡς
βαδιστικὸν, ἐνταυθοῖ διεξιέναι. τὸ μὲν οὖν ἐκ πολλῶν τε καὶ πολυειδῶν ὀστῶν συντεθῆναι, διαρθρουμέ-
νων μὲν πρὸς ἄλληλα ποικίλαις διαρθρώσεσι, συναπτομένων καὶ συνδέσμοις ὑμενώδεσι, ὡς ἀντιλη-
πτικοῖς ὀργάνοις ὑπάρχει τοῖς ποσὶ, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέντε δακτύλων, καὶ ὁ καθ' ἕκα-
στον τῶν ἐν αὐτοῖς ἄρθρων ἀριθμὸς, οὐ μὴν τό γε ἐφ' ἑνὸς στοίχου ταχθῆναι πάντας. ἀλλὰ τοῦτ' ἴδιόν ἐστι
ποδῶν ὡς ἕδρας ὀργάνων. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μικροτέρους γινέσθαι τῶν ἐν χερσὶ, τῷ μὲν γὰρ ἀντιλη-
30 πτικῷ μόνον ὀργάνῳ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἔπρεπε. τῷ δὲ, ἵνα βαδιστικὸν ᾖ, πανταχοῦ διὰ τοῦτο ἀντιληπτι-
κῷ γινομένῳ καὶ τὸ τηλικοῦτον μῆκος ἡλίκον ἔχουσι νῦν, ἱκανόν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ τὰ μὲν ἔνδον αὐτῶν
ὑψηλότερα. τὰ δ' ἐκτὸς ταπεινότερα γέγονεν, ἅμα μὲν ὡς ἀντιληπτικῶν μορίων, ἵνα περιλαμβά-
νοιτό τε, καὶ περιπτύσσοιτο τοῖς κυρτοῖς ἐδάφεσιν, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἕδρας ὀργάνων. ἐπεὶ γὰρ ἐν τῷ βα-
δίζειν, τὸ μὲν ἕτερον τῶν σκελῶν κινεῖται, τὸ δ' ἕτερον ἐπὶ τῆς γῆς ὅλον ἐστηριγμένον ὀχεῖ τοῦ σώμα-
τος ἡμῶν τὸν ὄγκον, ὑψηλοτέραν εὐλόγως αὐτῷ τὴν ἔνδον ἕδραν ἡ φύσις ἀπειργάσατο. εἰ γὰρ ἐξ ἀμ-
φοτέρων τῶν μερῶν ἴσος ἀκριβῶς ἦν ὁ πούς, ἐπὶ τὸ τοῦ μετεωρουμένου σκέλος ἔρρεπεν ἂν αὐτὸς πρῶτός
τε καὶ μάλιστα, καὶ σὺν αὐτῷ τὸ σκέλος ὅλον. εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ὡς κατεπίπτομεν ἂν ῥᾳδίως, βαδίζοντες.
ἐς ἀσφαλεστέρας ἕνεκα βαδίσεως, ὑψηλότερα τὰ τῶν ποδῶν ἔνδον. οἷς οὖν οὐκ ἔστιν ὑψηλότερα, ῥᾳδίως
οὗτοι διαπαλαίοντες καὶ θέοντες ἐνίοτε, καὶ βαδίζοντες ἐν τοῖς ἀνωμάλοις χωρίοις, ἀνατρέπονται. τούτου μὲν
40 οὖν τοῦ λόγου, ἐναργεστέραν ἔτι πίστιν ἐπὶ προήκοντι λάβοις τῷ γράμματι. πρὸς δὲ τὸ παρὸν ἀπόχρη καὶ
ταῦτα. φαίνεται γὰρ ὁ ποῦς εὐλόγως ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν ὑψηλός θ' ἅμα καὶ κοῖλος γεγονέναι, διά τε
τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἕδρας, καὶ τὴν τῆς ἀντιλήψεως ἀκρίβειαν, οὔκουν ἔτι ζητήσεις, οὐδὲ διατί
τοῦ τῆς πτέρνης ὀστοῦ τὸ πρόσω λεπτότερόν τ' ἐστι, καὶ στενότερον. οὐδὲ διατί πρὸς τὸν μικρὸν δάκτυ-
λον, ἀποχωρεῖν φαίνεται μᾶλλον. εἰ γὰρ ἦν πρόσω ὥσπερ ἦν ὀπίσω, παχύ τε καὶ πλατὺ, καὶ τοιοῦ-
τον μέσον εἰς τὸ πρόσω τοῦ ποδὸς ἐξετείνετο, πῶς ἂν ἐγένετο τὸ ἔνδον αὐτοῦ μέρος κοῖλον; εὐλόγως
οὖν ἐνταῦθα πολὺ τοῦ τε πάχους αὐτοῦ, καὶ τοῦ πλάτους ἡ φύσις, ἐκ τῶν ἐντὸς ἀφεῖλε, καὶ διὰ
τοῦθ' ὡς ἐπὶ τὸν μικρὸν ἐκτετάσθαι φαίνεται δάκτυλον. διὰ ταῦτα δὲ πάλιν ὁ ἀστράγαλος ἔσω μᾶλ-
λον ἐπιστρέφεσθαι δοκεῖ, καίτοι τὰ ὄπισθεν αὐτοῦ κατὰ μέσης ἐστήρικτο τῆς πτέρνης. ἀλλὰ τῷ στε-
νότατον ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐν τῷ πρόσω γίγνεσθαι τὸ τῆς πτέρνης ὀστοῦν, καὶ τῶν ἔνδον ἀποχωροῦν φαί-
50 νεσθαι πρὸς τὰ ἐκτὸς, εὐλόγως ὁ ἀστράγαλος ἔσωθέν τε τῆς πτέρνης ἐνταῦθα, καὶ οἷον κρεμάμε-
νος φαίνεται. πῶς δ' ἂν ἄλλως κάλλιον ἡ ἐντὸς τοῦ ποδὸς ἀπειργάσθη κοιλότης; ἢ εἰ τὸ μὲν ὑποκεί-
μενον ὀστοῦν ἔλαττον, καὶ στενότερον ἐπὶ τῶν ἔνδον μερῶν ἐγένετο, τὸ δ' ἐπικείμενον οἷον ἐξ ἀρχῆς
ἦν, ἐφυλάττετο. τὴν μὲν γὰρ πτέρναν ὡς ἂν ὑποκειμένην τῷ παντὶ κώλῳ διαπαντὸς ἑδραίαν
ἐχρῆν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεῖσθαι. τὸ δ' ἐπικείμενον ὀστοῦν αὐτῇ μετέωρον ἠωρῆσθαι. διὰ ταῦτ' οὖν καὶ τὰ
συναπτόμενα τούτοις ὀστᾶ, τὰ μὲν τῇ πτέρνῃ τὸ κυβοειδὲς ὀνομαζόμενον, ἐκ τῶν ἔξω μερῶν ἐστι τοῦ
ποδὸς, ἑδραῖον ἐπὶ τῆς γῆς τιθέμενον. τὸ δὲ τῷ ἀστραγάλῳ, τὸ σκαφοειδὲς καλούμενον, ὁμοίως αὐτῷ

τῷ ἀστραγάλῳ μετέωρόν ἐστι, καὶ ὑψηλὸν ἀπὸ τῆς γῆς, ἔν τε τοῖς ἔνδον μέρεσι τέτακται τοῦ ποδός. οὕτω δὲ καὶ τὰ τρία τούτῳ συνταττόμενα τὰ τοῦ ταρσοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ αὐτὰ μετέωρά τε φαίνεται, κἀκ τῶν ἔνδον κεῖται μερῶν τοῦ ποδός. ἔξωθεν γὰρ αὐτῶν ἑδραῖόν τε καὶ ταπεινὸν ὀστοῦν παρατέταται τὸ κυβοειδές, ὃ πρὸς αὐτὴν τὴν πτέρναν ἐλέγετο διαρθροῦσθαι. καὶ οὕτως ἤδη τῶν πρώτων ὀστῶν ἑπτὰ τοῦ ποδὸς ἡ χρεία πρόδηλος. ἡ μὲν γὰρ πτέρνα μεγίστη τε κατὰ λόγον ἐγένετο, καὶ λεία μὲν κάτωθεν, ὄπισθεν δὲ κἀκ τῶν ἄνω περιφερὴς καὶ προμήκης ἐπὶ τὰ πρόσω τοῦ ποδός. μεγίστη μὲν ὅτι κατὰ κάθετον ὑπόκειται τῷ κώλῳ παντί, λεία δ' ἐκ τῶν κάτωθεν, ἕδρας ἀσφαλοῦς ἕνεκεν. περιφερὴς δὲ κατὰ τἆλλα, δυσπαθείας χάριν, ἐπὶ δὲ τὰ πρόσω μέρη κατὰ τὸν μακρὸν δάκτυλον, προμήκης τε καὶ κατ' ὀλίγον λεπτυνόμενος, διὰ τὴν ἔνδον τοῦ ποδὸς κοιλότητα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λογισμόν, καὶ ὁ ἀστράγαλος οὐκ ἀπολεπτύνεται, μένων δὲ μετέωρος, ὑψηλὸς ὑψηλῷ συντάττεται τῷ σκαφοειδεῖ ψαλίδι παραπλήσιον ἐνταῦθα ἀπεργαζόμενος σχῆμα, τούτοις δ' ἐφεξῆς κεῖται τὰ τοῦ ταρσοῦ. τρία μὲν τὰ τῷ σκαφοειδεῖ συνταττόμενα. τέταρτον δὲ τὸ τῆς πτέρνης. τοῦτο μὲν ὡς εἴρηται κατὰ τῆς γῆς τιθέμενον ἑδραῖον, ἐκ τῶν ἔξω μερῶν τοῦ ποδός. τὰ δ' ἄλλα κατὰ βραχὺ προσυψούμενα. καὶ πάντων αὐτῶν ὑψηλότατον τοῦτο, ἵν' ἅμα μὲν ἔχῃ δι' ὧν ἰσχυρίζοιτο τὸ μέλος, ὃ δὴ καλεῖται ταρσός, ἅμα δ' ὑψηλότερα γίγνοιτο τὰ ἔνδον τοῦ ποδός. ἑξῆς δὲ τούτων ἐστὶ τὰ τοῦ πεδίου ψαύοντα τῆς γῆς μετὰ τὸν ἀστράγαλόν τε, καὶ τὸ σκαφοειδές, καὶ τὰ τούτῳ συνεχῆ τρία τὰ τοῦ ταρσοῦ. διὸ καὶ τοῦτο πρὸς τῶν ἀνατομικῶν ἐπετέθη τοὔνομα τῷδε τῷ μέρει τοῦ ποδός. εἶθ' οἱ δάκτυλοι, καὶ τούτων ἔνδον ἐστὶν ὁ μέγιστος, οὐκέτι ἐκ τριῶν, ὥσπερ οἱ λοιποί, φαλάγγων συγκείμενος, ἀλλὰ ἐκ δυεῖν. ἐπειδὴ γὰρ ὑψηλόν τε καὶ κοῖλον, οἷον ψαλίς, ἔμελλεν ἔσεσθαι τὸ ἔνδον τοῦ ποδός, εὔλογον ἦν ἕδρας ἀσφαλοῦς ἑκατέρωθεν αὐτῷ περικεῖσθαι μεγίστων ὀστῶν. ὄπισθεν μὲν οὖν ἤδη τὸ τῆς πτέρνης ἦν. ἔμπροσθεν δὲ εἰ μὴ πολὺ μείζων ἅμα τῶν ἄλλων δακτύλων ὁ μέγας ἐγένετο, κἀκ δυεῖν συνετέθη φαλάγγων, οὐκ ἂν ἦν οὐδεμία τοῖς μετεώροις ὀστοῖς ἀσφάλεια. διὸ πρῶτον μὲν οὐ τοσοῦτον μείζων τῶν ἄλλων, ὁ μέγας ἐν τῷ ποδὶ δάκτυλος, ὅσον περ καὶ ὁ ἐν τῇ χειρὶ γέγονεν, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλέον. δεύτερον, τὸ οὐκ ἐκ τριῶν ὀστῶν, ὡς ἐκεῖνος, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, ἀλλ' ἐκ δυεῖν. ἅτε γὰρ οἶμαι καὶ μεγάλων ἡ φύσις δεομένη τῶν ταύτῃ τεθησομένων ὀστῶν, ἐφυλάξατο κατακερματίζειν εἰς πολλὰ καὶ μικρά, καὶ μὲν δὴ καὶ αὐτῷ τῷ προτεταγμένῳ τοῦ μεγάλου δακτύλου, δύο φαίνεται προσυποκεῖσθαι κάτωθεν, οἷον ἐρείσματά τινα καὶ στηρίγματα, χάριν τοῦ, τὸ πρῶτον ὀστοῦν τοῦ μεγάλου δακτύλου συνάπτεσθαι τῷ προκειμένῳ μέρει τοῦ πεδίου τελέως ἤδη κατὰ τῆς γῆς ἐστηριγμένῳ. πανταχόθεν οἶμαι, τῷδε τῷ μέρει τοῦ ποδὸς ἐκποριζούσης τῆς φύσεως τὴν ἀσφάλειαν, ὡς ἂν ἱκανῶς ποιήσειν μέλλοντι διὰ τὴν προτεταγμένην αὐτοῦ κοιλότητά τε καὶ οἷον ψαλίδα τῶν ὀστῶν.

*εἰ ποτ' οὖν τὸ πεδίον ἀνάλογον ἔχει μετακαρπίῳ, ἢ καὶ εἰ παραλλάττει κατά τι, καιρὸς ἂν εἴη λέγειν. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, πάντῃ ὁμοίως ἔχειν. ἑκάστου γὰρ τῶν δακτύλων τῆς πρώτης φάλαγγος, ἐν ἑκατέρῳ τῶν μερῶν ὀστοῦν φαίνεται προτεταγμένον. ἀλλ' ἐν ποδὶ μὲν ὡς ἂν ἐφ' ἑνὸς στοίχου πάντων κειμένων, ὅσος ὁ ἐκείνων ἀριθμός, τοσοῦτος εὐλόγως καὶ ὁ τῶν ὀστῶν ἐστὶ τοῦ πεδίου. ἐν χειρὶ δὲ τοῦ μεγάλου δακτύλου θέσιν ἐξαίρετον λαβόντος, καὶ χωρισθέντος μὲν τῶν ἄλλων ἐπὶ πλέον, ἐγγὺς δὲ τῆς κατὰ τὸν καρπὸν διαρθρώσεως ἀπαχθέντος, εὐλόγως ἐκ τεττάρων ὀστῶν, τὸ μετακάρπιον ἐγένετο. Εὔδημος μὲν, καὶ τὸ πεδίον καὶ τὸ μετακάρπιον ὡσαύτως, ἑκάτερον ἐξ ὀστῶν πέντε συγκεῖσθαι λέγων, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν μέγαν δάκτυλον, ἐν ποδί τε καὶ χειρί, δύο φάλαγγας ἔχειν, ἐκ τοῦ φυλάττειν οἴεσθαι χρῆναι τὴν ἀναλογίαν αὐτῶν ἀκριβῆ, τῆς ἀληθείας ὑπερορᾷ. ἐκ τριῶν γὰρ ὁ ἐν τῇ χειρὶ δάκτυλος ὁ μέγας ὀστῶν συνέστηκε σαφῶς. ὡς αἵ τε διαρθρώσεις αὐτοῦ, καὶ αἱ κινήσεις δηλοῦσιν. ἀλλὰ καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ ἀναλογία τῶν μορίων σαφής, οὐδὲν δεομένων ἡμῶν ὁμοίως Εὐδήμῳ ψεύδεσθαι. οὐ μὴν οὐδ' ἡ τοῦ καρποῦ πρὸς τὸν ταρσὸν ἀναλογία τῆς κατασκευῆς, ἀσαφής. ἐκ τεττάρων μὲν γὰρ ὀστῶν ὁ ταρσός, ἐκ διπλασίων δ' ὁ καρπός, ὡς ἂν ἐκ δύο στοίχων συγκείμενος, ἐγένετο. τὸ μὲν γὰρ ἐκ πλειόνων τε καὶ μικροτέρων συγκεῖσθαι μορίων, ἀντιληπτικῶν ὀργάνων ἴδιον ἦν. τὸ δ' ἐκ μειζόνων μὲν, ἐλαττόνων δὲ, βαδιστικῶν. τὰ μὲν οὖν πρόσθεν τοῦ ποδός, ἀκριβῶς ἐοικότα τοῖς ἀντιληπτικοῖς, ἐξ ἴσων τὸν ἀριθμὸν ἐκείνοις ὀστῶν ἐγένετο. τοῦ γὰρ ἑνὸς ὅπερ ἀφῄρηται τοῦ μεγάλου δακτύλου τῷ πεδίῳ προστεθέντος ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς ἐφυλάχθη. τὰ δ' ὄπισθεν ἀκριβῶς ὄντα βάσεως ὄργανα μόνης, οὐδὲν ἀνάλογον ἔχει ἐν χειρὶ μόριον. λοιπὸν οὖν τὸ μέσον ἀμφοῖν, οὔτ' ἀκριβῶς ἐστὶν ὅμοιον. οὔτ' ἤδη παντελῶς ἀνόμοιον. ἀλλ' ὡς μόνως ἔπρεπε τῷ μέλλοντι μεταξὺ τῶν ἐναντίων τετάξεσθαι, τὴν ἑκατέρου μετρίως μιμήσασθαι φύσιν, οὕτως ὁ ταρσὸς ἐδημιουργήθη. τὸ μὲν οὖν ἐκ τῶν ἔξω μερῶν αὐτοῦ τεταγμένον ὀστοῦν, ὃ δὴ καὶ κυβοειδὲς ὀνομάζεται, διαρθροῦται τῇ τῆς πτέρνης κοιλότητι κατὰ τὸ πέρας ἐπικειμένῃ. τὰ λοιπὰ δὲ τρία, τρισὶν ἐπιβαίνει κύβοις τοῦ σκαφοειδοῦς ὀστοῦ. τοῦτο δ' αὖ πάλιν αὐτὸ περιβέβηκε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀστραγάλου. ἐκεῖνος δ' αὖ πάλιν ἔγκειται μὲν ταῖς τῆς κνήμης τε καὶ πτέρνης ἐπιφύσεσιν, ἄνωθέν τε κἀκ τῶν πλαγίων, καὶ προσέτι τῶν ὄπισθεν ὑπ' αὐτῶν περιλαμβανόμενος. ἐπίκειται δὲ τῇ πτέρνῃ δύο τινὰς ἐξοχὰς ἐνταῦθα κατὰ δυεῖν ἐκείνης κοιλοτήτων ἐνεδρανῶς. καὶ ἔστι τὸ μὲν ἐκτείνειν, καὶ κάμπτειν τὸν πόδα, τῆς ἄνω τοῦ ἀστραγάλου διαρθρώσεως ἔργον.

ἡ πρὸς

πρὸς τὰς τῆς κνήμης τε, καὶ περόνης ἀποφύσεις ἐλέχθη ποιεῖσθαι, τὸ δ' εἰς τὰ πλάγια περιφέρειν, τῆς πρὸς τῷ σκαφοειδεῖ. αἱ γὰρ δὴ ἄλλαι τῶν ὀστῶν συντάξεις, τῶν ἐν τοῖς ποσὶν, ὁμοίως ταῖς πολλαῖς καὶ μικραῖς ταῖς ἐν χερσὶ, βραχὺ μέν τοι ταῖς εἰρημέναις ἐπιβοηθοῦσι, αἰσθηταὶ δ' αὗται καθ' αὑτὰς οὐκ εἰσὶν, ἔοικε μὲν ἐκ τούτων ὁ μὲν ἀστράγαλος τὸ κυριώτατον εἶναι τῶν εἰς τὰς κινήσεις τοῦ ποδὸς διαφερόντων ὀστῶν, ἡ δὲ πτέρνα, τῶν εἰς τὴν ἕδραν. ταῦτ' ἄρα τὸ μὲν, πανταχόθεν εἰς περιφέρειαν τινὰς τελευτᾶν ἔπρεπε, τῇ δὲ, λεία μὲν εἶναι κάτωθεν, ἀκινήτῳ δ' ὡς ἐνὶ μάλιστα, καὶ βεβαίως ἑδραία, πρὸς τὰ παρακείμενα τῶν ὀστῶν. καὶ μὴν δὴ καὶ μεγέθει πάμπολυ πλεονεκτεῖν ἐχρῆν αὐτὴν, οὐ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀστραγάλου, καίτοι καὶ οὗτος μέγας, ὡς ἂν μεγίστοις μὲν ὀστοῖς, τοῖς ἄνω διαφερούμενος, οὐ μικρὰν δὲ οὐδὲ εἰς τὰ πρόσω ποιούμενος ἀπόφυσιν, ἵνα συντάττεται τῷ σκαφοειδεῖ, ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω πάμπολυ μεῖζόν ἐστι τὸ τῆς πτέρνης ὀστοῦν. ὀπίσω τε γὰρ ὑπερεκπέπτωκεν οὐ τὸν ἀστράγαλον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κνήμην αὐτὴν, εἴς τε τὸ πρόσω μέχρι πλείστου παρήκει, καὶ τῷ μήκει τὸ πλάτος ἀνάλογον ἔχει, καὶ τούτοις ἀμφοτέροις τὸ βάθος ἀνάλογον. ὑπόκειται γὰρ τῇ τῆς κνήμης εὐθύτητι, καὶ σχεδὸν ἅπασαν αὐτὴν μόνον βαστάζει, καὶ διὰ ταύτης τὸν μηρὸν, καὶ διὰ τούτου τὸ ὑπερκείμενον σῶμα, καὶ μάλισθ' ὅταν πηδῆσαι βουληθῶμεν, ἢ μέγιστον προβῆναι. μέγεθος οὖν ἀξιόλογον ἐχρῆν εἶναι διὰ ταῦτα τῷ τῆς πτέρνης ὀστῷ, ἢ οὐκ ἂν εὐλόγως ἡ φύσις αὐτῷ ἐπίστευσε βάρη τηλικαῦτα, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἄμεινον ἑδραίαν εἶναι αὐτῷ τὴν θέσιν, οὐ σφαλερὰν καὶ πλανώδη γενέσθαι. ἀλλ' εἴπερ τῇ κνήμῃ τε καὶ τῇ περόνῃ διήρθρωτο, καὶ μὴ μέσος ἀστράγαλος ἐτέτακτο, πάντως ἂν ἦν ἀστήρικτος καὶ χαλαρός. ἐντεῦθεν γὰρ ὁ ποῦς ἀρχόμενος, ἐπὶ τελευτῶντι τῷ προτέρῳ κώλῳ μεγίστην ἐξ ἀνάγκης ἔμελλε τῶν καθ' ἑαυτὸν ἁπασῶν, τήν τε διάρθρωσιν καὶ τὴν κίνησιν ἕξειν. διὰ ταῦτα μὲν δὴ μέσος ἐτάχθη κνήμης τε καὶ πτέρνης, ὁ ἀστράγαλος. ἀλλ' ἐπεὶ τούτῳ γε πάντως συνταχθῆναι τὴν πτέρναν ἐχρῆν, εὐλαβουμένη πάλιν ἡ φύσις, μή τινες ἀπολαύουσα διὰ τὴν γειτνίασιν αὐτοῦ σφοδροτέρας κινήσεως, εἰς τὴν τῆς ἕδρας ἀσφάλειαν παραβλάπτοιτο, πρῶτον μὲν, ὡς ἤδη προείρηται, δύο τινὰς ἀποφύσεις αὐτοῦ κατέπηξεν εἰς τὰς ἐκείνης κοιλότητας, ἔπειτα δὲ παμπόλλοις συνδέσμοις σκληροῖς καὶ χονδρώδεσι, τοῖς μὲν, πλατέσι, τοῖς δὲ, στρογγύλοις συνῆψεν, οὐκ ἀστραγάλῳ μόνον αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς παρακειμένοις ὀστοῖς ἅπασι τοῖς πανταχόθεν, ὡς οἷόν τ' ἦν ἐναρμόζουσα, τοῦ φυλάττειν ἕνεκα τὴν πρέπουσαν ἕδραν. ποιήσειν δὲ αὐτὴν ἐν ἅπασι τούτοις εἰδυῖα, σκληρὰν μὲν ἐσχάτως, καὶ τὴν ἰδίαν οὐσίαν αὐτῆς εἰργάσατο. σκληρὸν δὲ καὶ τὸ κάτωθεν ὑπέτεινε δέρμα, προμαλάττειν τε καὶ προεκλύειν ἐπιτηδειότατον ἐσόμενον, πάντων τῶν βιαίων τε καὶ σκληρῶν σωμάτων τὰς προσβολάς, ἐπεὶ δ' ὡς εἴρηται τὰ μὲν ἐκτὸς τοῦ ποδὸς ἐχρῆν εἶναι ταπεινότερα, τὰ δὲ ἐντὸς ὑψηλότερα, καὶ φόβος ἦν εἰ διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων ὀστῶν ὑψωθείη, βαρὺν ἀποτελεσθῆναι τὸν πόδα, κοῖλον αὐτοῦ τοὐντεῦθεν μέσον ἀπειργάσατο, προμηθουμένη καὶ ἄλλο τι χρηστὸν ἐκ τῆς τοιαύτης κατασκευῆς, ὡς ἀντιληπτικοῖς ὀργάνοις ἔσεσθαι τοῖς ποσὶν, εἰς ἕδρας ἀσφάλειαν ἐν τοῖς κυρτοῖς ἐδάφεσι διαφέρον, ὑπὲρ οὗ φθάνομεν ἤδη διειλέχθαι. τριῶν οὖν ἕνεκεν ἡ κοιλότης αὕτη φαίνεται γεγενημένη, καὶ πρώτου μὲν, ὕψους τῶν ἐντὸς μερῶν τοῦ ποδὸς, δευτέρας δ' ἀντιλήψεως καὶ τρίτης ἐπὶ τούτοις κουφότητος, ὧν τὸ μὲν πρῶτον, εἰς ἀσφάλειαν ἕδρας, τὸ δὲ δεύτερον, εἰς ποικιλίαν βαδίσεως, τὸ δὲ τρίτον, εἰς ὠκύτητα κινήσεως διαφέρει. μνημονεύσωμεν οὖν πάλιν κἀνταῦθα τοῦ πιθηκείου ποδὸς, οὐ γὰρ ὥσπερ ἡ χεὶρ αὐτοῦ μόνον τὸν μέγαν δάκτυλον κολοβὸν κτησαμένη, μίμημα γελοῖον ἐδείκνυτο τῆς ἀνθρωπείας χειρὸς, οὕτω καὶ ὁ ποὺς ἔκ τινος ἑνὸς μορίου κατασκευῆς πλημμεληθεὶς παραλλάττει τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐν πάνυ πολλοῖς κεχώρισται. διεστήκασι μὲν γὰρ ἐπὶ πλεῖστον ἀλλήλων οἱ δάκτυλοι, καὶ πολὺ μείζονές εἰσι τῶν τῆς χειρὸς. ὃν δ' ἐχρῆν ἐν αὐτοῖς μέγιστον τῶν ἄλλων ὑπάρχειν, οὗτος σμικρότατός ἐστιν. οὐχ ὑπόκειται δὲ οὐδὲ τοῖς προτεταγμένοις αὐτοῦ μέρεσι, τὰ στηρίζοντα τὸ ταύτης πεδίον, οὐδὲ γὰρ ἀσφαλὴς ὅλως ἡ βάσις αὐτῶν, κοίλη μᾶλλον ὥσπερ χεὶρ γενηθεῖσα, καὶ ἡ τῶν σκελῶν δὲ φύσις οὐκ ἀκριβῶς ὀρθὴ πρὸς τὴν ῥάχιν ἐστὶν ὥσπερ ἀνθρώποις, οὐδ' ἡ κατὰ γόνυ καμπὴ, τῇ τῶν ἀνθρώπων ἔοικεν, ἀπολώλασι δὲ τελέως αὐτοῦ, καὶ αἱ κατὰ τὰ ἰσχία σάρκες ὅπισθεν αἱ σκέπουσαι, καὶ κατακρύπτουσαι τὸν πόρον ταῖς τῶν περιττωμάτων ἐκκρίσεσιν. ἑδραζομένοις δὲ ἐπ' αὐτῶν ἐπιτηδειόταται γενόμεναι πρόβλημα τῶν ὑποκειμένων σωμάτων, ὥστε οὔτε καθέζεσθαι καλῶς οὔθ' ἵστασθαι πίθηκος, ἀλλ' οὐδὲ θέειν δύναται, τάχιστα δ' ἀναρριχᾶται καθάπερ οἱ μύες πρὸς ὄρθιά τε καὶ λεῖα, διά τε τὸ κοῖλον κτήσασθαι πόδα, καὶ τοὺς δακτύλους ἐπὶ πλεῖστον ἐσχισμένους. ἡ γὰρ τοιαύτη κατασκευὴ περιπτύσσεσθαι καλῶς ἅπασι τοῖς κυρτοῖς σώμασι δυναμένη, καὶ πάντοθεν αὐτὰ περιλαμβάνειν ἀσφαλῶς, ἐπιτηδειός ἐστι τοῖς ἀνέρπειν εἰς ὑψηλὰ πεφυκόσι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τοῖς ποσὶν ὀστῶν αὐτάρκως εἴρηται. περὶ δὲ τενόντων καὶ μυῶν ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. πρότερον μὲν γὰρ περὶ τῶν ὑπολοίπων ἐν ὅλοις τοῖς σκέλεσιν ὀστῶν, διελθεῖν ἔγνωκα, συντελούντων τι καὶ αὐτῶν τοῖς προειρημένοις. ἔστιν οὖν ἓν μὲν ἐν τῷ μηρῷ καθάπερ ἐν τῷ βραχίονι, δύο δ' ἐν τῇ κνήμῃ παραπλήσια τοῖς ἐν τῷ πήχει, καλεῖται δὲ τὸ μὲν, ὁμωνύμως τῷ μέλει παντὶ κνήμη. τὸ δ' ἔλαττον, περόνη. μέγιστος οὖν ὁ μηρὸς ἁπάντων τῶν κατὰ τὸ σῶμα γέγονεν ὀστῶν εὐλόγως. πρῶτος γὰρ οὗτος ὑπερήρεισται τῇ κοτύλῃ, καὶ πρῶτος ἅπαντα τὸν ὑπερκείμενον ὄγκον τοῦ σώματος ὀχεῖ, καλλίστην δ' ἕδραν αὐτοῦ παρασκευακυίας τῇ κεφαλῇ τῆς φύσεως, τὴν κατὰ τὸ καλούμενον ἰσχίον κοτύλην, οὐ κατ' εὐθὺ

ταύτης ἐκτεταμένος φαίνεται, ἀλλ' ὡς ἄνω δόξειεν οὐκ ἀκριβῶς ἐξετάζοντι, περιλημμένηται τὰ τοῦ
σχήματος ἱκανῶς τῷ μηρῷ, κυρτῷ μὲν εἴς τε τὰ πρόσω καὶ τὰ ἔξω. σιμῷ δὲ εἰς τἀναντία τούτων γε-
νηθέντι, ταύτην αὐτοῦ τὴν ἰδέαν, καὶ ἱπποκράτης οἶδε, καὶ συμβουλεύει καταγέντος φυλάττειν καὶ
μὴ διαστρέφειν εὐθὺς, καὶ ὅσοις ἂν φύσει μηρὸς εὐθύτερος τοῦ δέοντος γένηται βλαισοῦνται πάν-
τως κατὰ τὸ γόνυ. ὅπερ δὲ ἡλίκον ἐστὶ κακὸν, οὐκ εἰς δρόμον μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς βάδισίν τε καὶ στάσιν
ἀσφαλῆ, λέγει μὲν που κἀκεῖνος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπιτυχόντας οἴομαι θεωροῦντας, ὁσημέραι γινώσκειν
αὐτό. καὶ μὴν εἴπερ ὁ αὐχὴν αὐτοῦ, μὴ παραχρῆμα τῆς κοτύλης λοξὸς εἰς τἀκτὸς ἀποχωρήσει, πλησίον
ἂν οὕτως εἴη τῷ κατὰ τὸν ἕτερον μηρὸν αὐχένι. ὅπερ δ' εἰ γένοιτο, τίς μὲν ἂν ἔτι χώρα λείποιτο τοῖς εἴσω
τοῦ μηροῦ μυσὶ, μεγίστοις ἐξ ἀνάγκης ὀφείλουσιν εἶναι; τίς δὲ, τοῖς ἀπὸ νωτιαίου μυελοῦ νεύροις τοῖς εἰς ὅλα
10 μεριζομένοις τὰ σκέλη; τίς δὲ ταῖς φλεψί; τίς δὲ ταῖς ἀρτηρίαις; τίς δὲ τοῖς ἀδέσι τοῖς τὰς χώρας αὐ-
τῶν ἀναπληροῦσι; οὐ γὰρ ἂν ἔξωθεν τοῦ μηροῦ ταῦτα φαίημεν χρῆναι κατέχεσθαι, πᾶσι τοῖς ὁπω-
σοῦν ἐμπίπτουσιν εἰς ἑτοίμην ἐγκείμενα βλάβην. τάχα τ' ἂν οὐδ' ἡμᾶς ὅπερ γε, μὴ ὅτι τὴν φύσιν ἔλα-
θεν, ἐπιτηδείοις εἰς βλάβην χωρίοις ἐπιθεῖναι φλέβας οὕτω μεγάλας, ὧν εἴ τις τρωθῇ, χαλεπῶς ἂν
περιγένοιτο τὸ ζῶον. ἀρτηρίας μὲν γὰρ τρωθείσης ἀξιολόγου τῶν τῇδε τεταγμένων, οὐκ ἂν σωθείητο
παράπαν. εἴπερ οὖν καὶ νεύροις καὶ φλεψὶ, καὶ ἀρτηρίαις, καὶ ἀδέσι, καὶ μυσὶ, πολλοῖς καὶ μεγάλοις
οὖσιν, ἔδει παρασκευάσασθαι τὴν ἐνταυθοῖ χώραν, ἐκτὸς ἀποχωρῆσαι τῆς κοτύλης ἀναγκαῖον ἦν τὸν μη-
ρόν. καὶ τοίνυν ἀποχωρεῖ, καὶ φαίνεται τἀκτὸς αὐτοῦ μέρη, τὴν εὐθυωρείαν ὅλην ὑπεραίροντα βαστά-
ζοντα, τῶν ἔξω τοῦ σώματος μερῶν. εἰ δέ τινος ἐλάττων εἰς τἀκτὸς ἀποβλάστησιν αὐχὴν κεφαλῆς τοῦ μη-
ροῦ, στενὰ τούτων τὰ κατὰ τοὺς βουβῶνας ἐστὶ, καὶ τεθλιμμένα πρὸς ἄλληλα, καὶ ῥέπειν ἔξω διὰ τοῦτο
20 τόν τε μηρὸν ὅλον ἀναγκάζονται καὶ τὸ γόνυ. τί δὴ οὖν οὐκ ἐξωτέρω τὰς κοτύλας ἡ φύσις ἔθηκεν ἵνα
περ νῦν ἐστι τὰ κυρτὰ τῶν μηρῶν; οὕτω γὰρ ἂν τούς τ' αὐχένας αὐταῖς ὑπέθηκεν εὐθὺ τῶν κεφαλῶν,
τούς τε μηροὺς εὐθεῖς ἐδημιούργησεν, ὅτι τὸ βάρος τοῦ σώματος ἐχρῆν ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ κατὰ κάθετον πρός
τε τὴν κοτύλην εἶναι καὶ τοῦ μηροῦ τὴν κεφαλὴν, καὶ μάλισθ' ἐπειδὰν βαδίζοντες, ἢ τρέχοντες, τὸ μὲν
ἕτερον τῶν σκελῶν ὑψηλὸν περιφέρωμεν, τὸ δ' ἕτερον ἐπὶ τῆς γῆς ἑδραῖον ἔχωμεν. ὅπερ δ' ἐκ τοῦ κα-
τὰ μέσον ὑπηρεῖσθαι τὸ βαστάζον αὐτὸ μάλιστ' ἂν γίγνοιτο. εἰ δ' ἡ τοιαύτη θέσις τοῦ σκέλους ἀσφαλεστάτη
τοῖς βαδίζουσιν, ἡ ἐναντία δηλονότι σφαλερωτάτη. διὰ ταῦτα μὲν δὴ πρὸς τἀκτὸς μέρη τῶν ἰσχίων, τάς τε
κοτύλας ἀπαγαγεῖν, καὶ σὺν αὐταῖς τὰς κεφαλὰς τῶν μηρῶν, οὐκ ἦν ἀσφαλές. ἀλλ' ἀρίστη θέσις αὐτῶν
ἐστιν ἡ νῦν οὖσα. στενοχωρίας δ' αὖ πάλιν ἐκ τούτου γιγνομένης, ἓν λοιπὸν ἦν ἐπανόρθωμα, μὴ κατ' εὐθὺ ταῖς
κεφαλαῖς ἐκτεταμένους ἐργάσασθαι τοὺς μηρούς, ἀλλ' ὥσπερ νῦν εἰσιν, ἐπὶ τὰ ἔξω ῥέποντας. εἰ δ' αὖ
30 πάλιν ἄχρι τοῦ γόνατος εἰς τἀκτὸς ἀποχωροῦντες ἐφυλάττοντο, καὶ μηδεμίαν ἐπιστροφὴν ἐποιοῦντο πρὸς
τἀντὸς, ἕτερος ἂν οὗτος ἦν βλαισώσεως τρόπος αὐτοῖς, ὥστ' εὐλόγως ὁ μὲν αὐχὴν πρῶτός τε καὶ μάλι-
στα τῆς κεφαλῆς ἀπονεύει πρὸς τἀκτὸς, ἐπ' αὐτῷ δὲ καὶ τὸ συνεχὲς ἥμισυ τοῦ μηροῦ παντὸς, μετὰ ταῦτα
δ' εἴσω πάλιν ἐπιστρέφεται πρὸς τὸ γόνυ, καὶ διὰ ταῦτα τὸ σύμπαν σχῆμα τοῦ μηροῦ, κυρτὸν μὲν ἔξωθεν.
ἔσωθεν δὲ γίγνεται σιμόν. ὡσαύτως δὲ καὶ σιμότερον μὲν ὄπισθεν, ἔμπροσθεν δὲ κυρτότερον, εἰς τὰς κα-
θίσεις ἐπιτήδειον, καὶ πρὸς πολλὰ τῶν ἔργων ὅσα δρῶμεν καθήμενοι, καθάπερ καὶ τὸ γράφειν, ἐκ-
τείναντες κατὰ τοῦ μηροῦ τὸ βιβλίον, οὕτω δὲ καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο κατὰ τῆς κυρτότητος αὐτῶν, ἐκ-
τείνοιτ' ἂν ῥᾷον, ἢ δ' ἑτέρους ἔχοντας ἐγεγόνεισαν, καὶ μὲν δὴ καὶ τῷ καθ' ἑνὸς ἑδράζεσθαι σκέλη τὸ σῶμα.
πολλάκις δ' ἴσμεν ἡμῖν τούτου χρείαν οὖσαν, ἔν τε τῷ βίῳ παντὶ, καὶ κατὰ τὰς τέχνας, ἄμεινον τὸ ῥαι-
βὸν σχῆμα τοῦ εὐθέος, ὥσπερ γὰρ εἰ τὸ πλάτος ἴσον ἦν τοῖς τ' ὀχοῦσι κώλοις, καὶ τοῖς ὀχουμένοις μέρε-
40 σι τοῦ σώματος, σφαλερὰ ἂν οὕτω μάλιστα, καὶ δυσπερίτρεπτος ἡ ἐφ' ἑνὸς αὐτῶν ὑπῆρχεν ἕδρα, ἔχοντος
ἑκάστου τῶν ὑπερκειμένων ἐν τῷ σώματι μερῶν ὑπηρεισμένον ἑαυτῷ τι κατὰ κάθετον· οὕτω καὶ νῦν ἐκ
τοῦ ῥαιβὸν γενέσθαι τὸν μηρὸν, τῶν μερῶν αὐτοῦ, τῶν μὲν ἔξω, τῶν δ' ἔσω μᾶλλον, τῶν δ' ἐν τῷ μέσῳ ταχθέν-
των, οὐδὲν ἀπορεῖ τῶν ἄνω τοῦ κατ' εὐθύ, καὶ διὰ ταύτην ἄρα τὴν χρείαν, οὐ ταύτην μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κνή-
μην κυρτοτέραν εἰς τἀκτὸς ἡ φύσις ἀπειργάσατο, μεγίστη δὲ πίστις τοῦ λόγου, τὸ, τοὺς ἐπὶ πλέον ἤδη ῥαιβω-
θέντας τὰ σκέλη, τοὺς μὲν ἔτι κυουμένους, τοὺς δὲ κατὰ τὴν πρώτην τροφὴν, εἴτ' ἐπὶ τοῖν δυοῖν ποδοῖν, εἴτ' ἐπὶ
θατέρου ἑστάναι δέοιντο, βεβαιοτέραν πολὺ, καὶ δυσπεριτρεπτοτέραν τῶν ὀρθὰ τὰ κῶλα κεκτημένων,
ἔχειν τὴν ἕδραν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἀσφαλοῦς ἕδρας μόνον ἡ φύσις ἐν τῇ τῶν σκελῶν κατασκευῇ στοχαζο-
μένη, προνοουμένη δ' οὐδὲν ἧττον καὶ τοῦ δύνασθαι θεῖν ἡμᾶς ὠκέως, εἴποτ' ἄρα δεήσειε, τὸ μὲν ἐπὶ πλεῖον
αὐτὰ διαστρέφειν, ἐφυλάξατο, ῥαιβὰ δ' εἰς τοσοῦτον ἀπέδειξεν, ὡς καὶ τὴν ἀσφάλειαν ἔχειν τῆς ἕδρας, καὶ
50 τὴν ὠκύτητα τοῦ δρόμου παραβλάπτειν μηδέν, ἐπεὶ δ' εὔλογον ἦν, ὡς νῦν δέδεικται, τῶν τῆς κνήμης με-
ρῶν, τὰ μὲν ἄνω, τὰ μετὰ γόνυ πρὸς τοὐκτὸς ἀποχωρεῖν ἀτρέμα, τὰ δὲ, κάτω, τὰ πρὸς τοῖς σφυροῖς, τὴν
ἐπιστροφὴν εἴσω ποιεῖσθαι, καλῶς εἶχε καὶ διὰ τοῦτο, τῶν τοῦ ποδὸς μορίων ὑψηλότερον γενέσθαι τὰ ἔνδον,
ἵν' αἰτίας ἀκριβῶς δηλονότι τὴν ἔσω τῶν ταύτῃ μερῶν τῆς κνήμης ῥοπὴν, καὶ ταῦτ' ἦν ὃ κατὰ τὸν ἔμπρο-
σθεν λόγον εὑρεῖν αἰεὶ βουλόμεθα, τὴν χρείαν τῶν ἐντὸς μερῶν ἐξηγούμενοι τοῦ ποδός. οὔκουν ἔτι παραλεί-
πεται τῶν ἐν τοῖς σκέλεσιν ὀστῶν οὐδενὸς ἀκόσμητον οὐδὲν, ἀλλὰ καὶ μέγεθος ἑκάστου, καὶ μικρότης, καὶ
θέσις, καὶ σχῆμα, καὶ σύνθεσις, καὶ ἡ κατὰ τὴν σκληρότητα διαφορά, καὶ οἱ πρὸς ἄλληλα σύνδεσμοι στρογγύ-
λοι, καὶ

λοι, καὶ περιφερεῖς, εἰς ἄκρον ἥκουσι προνοίας τε καὶ τέχνης τῇ φύσει. λείποι δ' ἂν ἔτι περί τε μυῶν,
καὶ τενόντων εἰπεῖν, ἀρτηριῶν μὲν γάρ τε καὶ φλεβῶν ἐπὶ προήκοντι παντὶ τῷ λόγῳ τὴν ἐξήγησιν
ἔγνωμεν ποιήσασθαι, κοινῶν ὄντων ὀργάνων ἅπαντος τοῦ σώματος, ὅτι καὶ χρείας ἐπετελέσθησαν κοινάς,
εἴ γε δὴ καὶ ἀναψύχεσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ ψυχικῆς μεταλαμβάνειν δυνάμεως, ἅπασι τοῖς μέλεσι
χρηστὸν ἦν. ἀλλὰ τό γε κινεῖσθαι τοῖς σκέλεσι, τοιαύτας τε καὶ τοσαύτας κινήσεις, ὅσας καὶ οἵας φαίνε-
ται κινούμενα, καὶ ὡς οὔτε πλείους οὔτ' ἐλάττους οὔτ' ἄλλως διατεταγμένας ἄμεινον ἦν αὐτοῖς γεγο-
νέναι, νῦν ἂν εἴη ῥητέον, ἀναμιμνήσκοντας ἅμα, καὶ τῶν ἐν χερσὶ κινήσεων, ὅτι τε διττὸς ἦν ὁ σκοπὸς τῇ φύσει
τῆς κατασκευῆς τῶν σκελῶν, οὐκ εἰς τάχος μόνον ὥσπερ τοῖς ἵπποις, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀσφάλειαν ἕδρας
παρασκευαζούσης αὐτά, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἀντιληπτικά πως ἐργασαμένης, ὥσπερ καὶ τὰς χεῖρας, οὕτω τε
τάχιστ' ἂν ἡμῖν ὁ σύμπας περαίνοιτο λόγος, εἰ τὸ μὲν κοινὸν αὐτῶν τῆς πρὸς τὰς χεῖρας κατασκευῆς ἐπι-
σημαινόμενοι μόνον, ἐν τάχει παρατρέχοιμεν, ἐνδιατρίβοιμεν δὲ τοῖς ἰδίοις. οὕτω δ' ἂν καὶ ἡ τέχνη τῆς
φύσεως ἐναργέστερον ὀφθείη, τὴν ἀναλογίαν τῆς κατασκευῆς τῶν κώλων ἅπασαν ἡμῶν ἐπεξεργαζομέ-
νων τῷ λόγῳ, καὶ δεικνυόντων, οὔτε λεῖπον οὐδέν, οὔτε πλεονάζον αὐτῶν οὐδέτερον. καίτοι περὶ μὲν χει-
ρῶν ὁ πρόσθεν λόγος ἱκανῶς ἐξηγήσατο, καὶ ὅστις οὐκ ἐθαύμασε τὴν τέχνην τῆς φύσεως, ἢ ἀξύνε-
τός ἐστιν, ἢ ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει. καιρὸς γὰρ ἂν εἴη μοι τῇ τοῦ Θουκυδίδου χρήσασθαι λέξει, ἀξύνετος μὲν
οὖν ἐστιν ὃς ἂν τὰς ἐνεργείας ὅσας ἄμεινον ἦν ὑπάρχειν ταῖς χερσίν, ἢ οὐκ ἐνόησεν, ἢ ἐξ ἄλλης κατα-
σκευῆς ἀμείνους ἔσεσθαι προσεδόκησεν, ἰδίᾳ δ' αὐτῷ διαφέρει φθάνοντι μοχθηροῖς ἐντεθράφθαι δόγ-
μασιν, οἷς οὐχ ἕπεται τεχνικῶς ἅπαντα τὴν φύσιν ἀπεργάσασθαι, τούτους μὲν ἐλεεῖσθαι χρὴ δυστυ-
χήσαντας ἐξ ἀρχῆς περὶ τὰ μέγιστα, διδάσκεσθαι δὲ τοὺς συνετοὺς ἅμα, καὶ ἀληθείας ἐραστάς, οὓς καὶ
νῦν ἀναμνήσαντες, ὡς ἐν τῇ τῶν χειρῶν κατασκευῇ τέτταρας ἐδιδάξαμεν ἑκάστῳ τῶν δακτύλων
ὑπάρχειν χρῆναι κινήσεις, ὑπὸ διττῶν μέν, καὶ μεγίστων τενόντων καμπτομένων, ὑφ' ἑτέρων δ' ἁπλῶν
ἡττόνων, ἢ κατὰ τούτους μεγάλους ἐκτεινομένους, ὑπ' ἄλλων δὲ ἔτι μικροτέρων, ἔξω τε καὶ ὡς ἐπὶ τὸν μι-
κρὸν δάκτυλον ἀπαγομένους, καὶ πρὸς τῶν μικροτάτων, οὓς ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς χεῖρας μυῶν ἔφαμεν
γεννᾶσθαι. τὴν λοιπὴν κίνησιν τὴν εἴσω, τὴν ὡς ἐπὶ τὸν μέγαν δάκτυλον ἐπιστρεφομένην, ἐξῆς ἐπιδείξο-
μεν, ὡς ἐν τοῖς ποσὶν εὐλόγως μέν εἰσιν αἱ τέτταρες αὗται κινήσεις ἑκάστῳ τῶν δακτύλων, ὑπὸ μεγίστων
μὲν τενόντων καμπτομένων, ἐλαχίστων δ' εἴσω ἐπιστρεφομένων. μεταξὺ δ' ἀμφοῖν τὸ μέγεθος, τοῖς ἐκτείνου-
σί τε, καὶ τοῖς ἔξω περιάγουσιν, οὐ μὴν μεγάλοι εἰσὶν οἱ κάμπτοντες, ὥσπερ ἐν ταῖς χερσίν, ὅτι μὴ δ' ὁμοίως ἐκεί-
ναις ἀντιληπτικὸν ὄργανον, ἐχρῆν ἀποδειχθῆναι τὸν πόδα, καὶ μέν γε, καὶ ὡς τὰς χώρας τῆς ἐμφύσεως αὐ-
τοῖς, τὰς αὐτὰς φυλάξασα, δι' ἃς ἐπὶ τῶν χειρῶν ἐδηλώσαμεν αἰτίας, ἐκώλυσε τὸ μέγεθος. οὐ γὰρ ὅσον
μείζους οἱ πόδες ὑπάρχουσιν ἄκρων τῶν χειρῶν, τοσοῦτον καὶ οἱ τένοντες αὐτῶν ὑπερέχουσιν, ἀλλ' ἐλάττους
πολλῷ. μείζων γὰρ ἡ χρεία, καὶ συνεχεστέρας, καὶ σφοδροτέρας ἐνεργείας δεομένη, ἡ τῶν ἐν ταῖς χερσὶ
δακτύλων. εὐλόγως οὖν ἔμπαλιν ἔχουσι μεγέθους, οὐχ οἱ δάκτυλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ τούτους τένοντες, ἐν
ποσί τε καὶ χερσίν. ὅσῳ γὰρ ὁ ποὺς ἄκρας χειρὸς μείζων ὅλος ὅλης, τοσούτῳ καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν δακτύ-
λων, καὶ οἱ τένοντες τῶν τενόντων, ἐλάττους εἰσί. ταῖς μὲν γὰρ χερσὶ τὸ κῦρος τῆς ἐνεργείας ἐν τοῖς δακ-
τύλοις ἐστίν, ἀντιληπτικοῖς ὀργάνοις γινομένοις, τοῖς δὲ ποσὶν οὐκ εἰς ἀντίληψιν τὸ σύμπαν, ἀλλ' εἰς ἕδραν ἀσφα-
λῆ παρεσκευασμένοις, καὶ μέλλουσιν ὅλον ἐφ' ἑαυτῶν ὀχήσειν τὸ ζῷον, αὐτοῖς μὲν πολὺ μείζοσιν, ἢ κατὰ
τὰς χεῖρας γίγνεσθαι. μικροὺς δ' ἔχειν ἄμεινον ἦν τοὺς δακτύλους, ὥστε καὶ τοὺς τένοντας αὐτῶν μικροτέ-
ρους πολλῷ τῶν ἐν ταῖς χερσὶ βέλτιον ἦν γενέσθαι τενόντων, ὅσον ὄργανά τε σμικρότερα, καὶ πρὸς ἐλάττους
τε καὶ ἀσθενεστέρας ἐνεργείας παρεσκευασμένα, κινήσειν ἔμελλον. οὐκοῦν τέτταρα εὔλογον ἦν γένη τῶν κι-
νούντων τοὺς δακτύλους τενόντων, ἀπὸ τῶν ἐν τῇ κνήμῃ γεννῆσαι μυῶν, ὥσπερ ἐπὶ τῆς χειρός, ἀπὸ τῶν ἐπὶ
τοῦ πήχεως, ἀλλὰ δύο μόνα, τό τε τὴν ἔκτασιν ἐργαζόμενον αὐτῶν, καὶ τὸ τὴν κάμψιν τοῦ πρώτου τε καὶ
τρίτου τῶν ἐν τοῖς τέτταρσι δακτύλοις ἄρθρων, καὶ μάλιστά γ' ἐν τούτοις ἐστὶ θαυμάζειν τῆς φύσεως τὴν τέχνην.
ἐν οἷς ὁμοιότητος ἅμα καὶ ἀνομοιότητος οὔσης, ἀνάλογον μὲν ἐκόσμησεν ἀλλήλαις, τὰς ὁμοιότητας, οὐκ
ἀνάλογον δὲ τὰς ἑτερότητας. ὅτι μὲν γὰρ εἰς τέτταρας ἄγεσθαι κινήσεις ἕκαστον τῶν δακτύλων καθ' ἕκα-
στον τῶν ἄρθρων χρή, καὶ ὡς πλεονεκτεῖν ἀεὶ τὰς ἔσω, καὶ διὰ τοῦτό γε καὶ διττὰς ἔχειν τὰς ἀρχάς, ὁμοιότης
ἂν εἴη κατὰ τοῦτο, ποσί τε καὶ χερσίν. ὅτι δὲ μικροτέρων ἁπάντων δέονται τῶν τενόντων, οἱ ἐν τοῖς ποσὶ δάκ-
τυλοι, καὶ ὅτι τὰ μόρια, μείζω τε καὶ πλείω τοῦ ποδός, ἀνομοιότης κατὰ τοῦτο ἂν τοῖς μέλεσίν ἐστι. πῶς οὖν
αὐτὰ δικαίως ἡ φύσις ἐκόσμησε, λεκτέον ἂν εἴη, τὰς μὲν κινήσεις ἑκάστῳ τῶν ἄρθρων ἐργασαμένη τέτταρας,
καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν πέντε ποιήσασα, καθάπερ ἐπὶ τῆς χειρός, οὐ μὴν ἔκ γε τῶν ἀνάλογων ἁπάσας ὁρμω-
μένας χωρίων. ἐν μὲν γὰρ ταῖς χερσίν, ὡς ἐπιδείκνυμεν, ἀπὸ τῶν ἐν αὐταῖς μυῶν τῶν μικρῶν, οἱ τῆς λοξῆς ἔσω κι-
νήσεως ἐξηγούμενοι τένοντες ἀπέφυσαν μόνοι, τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀπὸ τοῦ πήχεως καταφερομένων. ἐν δ' αὖ τοῖς
ποσὶν οὐχ οὕτως, ἀλλ' αἱ τρεῖς μέν, ἐξ αὐτῶν τῶν ποδῶν ἄρχονται, δύο δ' ἐκ τῆς κνήμης καταφέρονται. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς
χειρὸς ἄκρας, οὐκ ἦν ἑτέρα χώρα σχολάζουσα. τοῦ δέ γε ποδὸς ὡς ἂν ἐπιμήκους ὑπάρχοντος, ἐν μὲν τῷ κατὰ τὸ πε-
δίον χωρίῳ, τοὺς τῆς λοξῆς ἔσω κινήσεως ἐξηγουμένους μῦς κατέθετο, κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ πᾶν τὸ μέχρι
τῆς πτέρνης, τοὺς τὸ δεύτερον ἄρθρον ἑκάστου τῶν τεττάρων δακτύλων κάμπτοντας, οὕτω καὶ τῶν ἄνω μερῶν τοῦ
ποδὸς ἄλλους ἐπέθηκε μῦς τῆς λοξῆς τῆς ἐκτὸς ἡγησομένους κινήσεως. τοῦ δὲ τῆς χειρός, ὅτι καὶ μείζους ἔχειν
ἐν τοῖς ἀνάλογον αὐτοῖς μῦς, καὶ αὐτὸ τὸ μέλος τοῦ μέλους μικρότερον ἦν, ἀδύνατον ἐγένετο ταυτὶ τὰ δύο γεν-

περιθεῖναι τῶν μυῶν. ἀλλὰ τὸ πρῶτον εἰρημένον ἐστὶ μόνον. διὰ τοῦτ' οὖν ἑπτὰ μὲν ἄκρα τῇ χειρὶ γεγόνασιν
οἱ σύμπαντες μύες. ὡς ἂν τοῖς πέντε τοῖς ἔσω περιάγουσι, δυεῖν προστεθέντων, τοῦ τε κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυ-
λον ἔξωθεν, καὶ τοῦ προσάγοντος τῷ λιχανῷ τὸν μέγαν. ἐπὶ δ' οὖν τοῦ ποδὸς οὐχ οὗτοι μόνον, ἀλλ' οἵ τε περιάγον-
τες αὐτοὺς ἐκτὸς, οἵ τε τὸ δεύτερον ἄρθρον ἑκάστου τῶν δακτύλων τῶν τεττάρων κάμπτοντες, ὁ γὰρ δὴ
μέγας ἐν αὐτοῖς μόνος ἁπάντων μειζόνων τενόντων ἀποβλάστημα καταφυόμενον, εἴς τε τὸ δεύτερον
ἄρθρον ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸ τρίτον ἔχει παραπλησίως τῷ κατὰ τὰς χεῖρας. ταῦτ' οὖν ὁμοίως ἔχουσιν, οἱ ἐν
τοῖς ποσὶ τένοντες τοῖς ἐν ταῖς χερσὶν, ὁμοίως μὲν, ὅτι πέντε αὐτῶν εἰσι γένη, καὶ τέτταρας ἑκάστῳ δακ-
τύλῳ κινήσεις ἐκπορίζονται. διαφερόντως δὲ κατὰ τὰς ἀρχὰς, ἐν μὲν γὰρ ταῖς χερσὶ, μόνη τῶν λοξῶν
κινήσεων ἡ ἔσω, τὴν ἀρχὴν ἐκ τῶν κατ' αὐτὰς ἔχει μυῶν. αἱ δ' ἄλλαι τέτταρες, ἀπὸ τῶν ἀνωτέρω τε καὶ
10 κατὰ τὸν πῆχυν. ἐπὶ δ' αὖ τῶν ποδῶν ἄνωθεν μὲν ἐκ τῆς κνήμης αἱ δύο καθήκουσι. κάτωθεν δ' ἐξ αὐτῶν
ποδῶν, αἱ τρεῖς ὥρμηνται, καὶ ἡ αἰτία λέλεκται. ὅτι τε γὰρ μικρῶν αὐτὸν ἔδει τενόντων, καὶ διὰ τοῦτο
καὶ τῶν μυῶν, καὶ ὅτι κατὰ αὐτοὺς τοὺς πόδας ἦν χώρα σχολάζουσα, διὰ τοῦτ' ἐντεῦθεν ἐτάχθησαν. ἀλλὰ
μὲν δὴ καὶ ταύτῃ γε ἀνομοίως ἔχει τῶν τενόντων ἡ διανομὴ, κατά τε τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας, ὅτι τοῖς
μὲν ἐν ταῖς χερσὶν τὸ πρῶτόν τε καὶ τρίτον ἄρθρον ἑκάστου τῶν δακτύλων κάμπτουσιν, οὐδεὶς ἑτέρῳ ἀφ' ἑτέ-
ρου μυὸς ἀρχόμενος ἐπιμίγνυται τένων. οἱ δ' ἐν τοῖς ποσὶν οἱ ἀνάλογον αὐτοῖς, οὐκ ἐξ ἑνὸς ἄρχονται μυὸς,
ἀλλ' ὁμοιότατα τοῖς εἰς ὅλας τὰς χεῖρας, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον νωτιαίου νεύροις ἐκφυομένοις ἐπι-
πλέκονταί τε καὶ ἀναμίγνυνται πρὸς ἀλλήλους. οὕτω δέ πως ἔχει καὶ ἡ εἰς τὰ σκέλη τῶν νεύρων ἔκφυ-
σις, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν ὀσφῦν νωτιαίου, καὶ γίγνεται τοῦτο ὑπὸ τῆς φύσεως, ἵν' ἑκάστου τῶν οὕτως κινου-
μένων ὀργάνων διπλῆ τις ἀρχὴ κινήσεως ὑπάρχῃ, πρὸς τὸ, κἂν ἡ ἑτέρα ποτὲ πάθῃ, τὴν γοῦν λοιπὴν
20 αὐτοῖς ὑπηρετεῖν, καὶ διὰ τοῦτο ἔνθα ἤτοι μῆκος ἱκανὸν ἀποστάσεως, ἢ τὸ χωρίον ἦ σφαλερὸν, ἐνταῦθα
τὴν τοιαύτην ἐπιτεχνᾶται μίξιν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν χειρῶν τε καὶ σκελῶν, ἀξιόλογον τὸ ἐν μέσῳ διάστη-
μα τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων καὶ τῆς τελευτῆς. ἐπὶ δὲ τῶν κάτω τοῦ ποδὸς ἐπικίνδυνον τὸ χωρίον. ἀεὶ γὰρ
ἐπὶ τούτου ποδὸς βέβηκε τὸ ζῶον, ὥστε καὶ τέμνεσθαι καὶ θλᾶσθαι καὶ παντοίως πονεῖν ἑτοιμότερον τοῖς
ταύτῃ τένουσι, τῶν ἀνάλογον αὐτοῖς ἐχόντων ἐν χερσὶ, καὶ διὰ τοῦτο ἡ προειρημένη τῶν ἐνταῦθα τενόν-
των ἐπιμιξία γέγονεν. οἱ μέντοι πάνυ σμικροὶ μύες, οἱ παροφθέντες τοῖς ἀνατομικοῖς, ὥσπερ κἀμοὶ μέ-
χρι πολλοῦ, τὸ πρῶτον ἄρθρον ἑκάστου δακτύλου κάμπτουσιν, ὡσαύτως ἐν χερσί τε καὶ ποσί. τούτου οὖν
ἕνεκα θαυμάζειν χρὴ τὴν φύσιν, καὶ τούτων δ' οὐχ ἧττον, ὅτι μηδένα μυῶν λοξὸν, ἐκ τῆς κνήμης ἐνέφυσεν εἰς
τὴν περόνην, ἀνάλογον τοῖς ἐν χειρὶ τὸν πῆχυν τῇ κερκίδι συνάπτουσιν. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς χειρὸς ὅτι μὴ μό-
νον ἐκτείνειν τε, καὶ κάμπτειν ὅλον τὸ κῶλον, ἀλλὰ καὶ περιάγειν ἐφ' ἑκάτερα βέλτιον ἦν, ἀποδέδεικται
30 πρόσθεν. ἐπὶ δὲ τοῦ σκέλους, σκοπὸν ἐχούσης τῆς κατασκευῆς, οὐ τὸ πολυειδὲς τῆς ἀντιλήψεως ἀλλὰ τὸ τῆς
βάσεως ἑδραῖον, οὐ μόνον οὐδὲν ἔμελλεν ἐκ τῶν τοιούτων κινήσεων ἔσεσθαι πλέον, ἀλλὰ καὶ προσαπόλ-
λυσθαί τι τῆς ἀσφαλείας. ἐλαττόνων τε γὰρ ἄρθρων, καὶ ἁπλουστέρων τῶν κινήσεων ἔδει τῷ μηδαμόσε μέλ-
λοντι ἐπιστραφήσεσθαι κατὰ μηδεμίαν ἐνέργειαν σφοδρὰν, οὔκουν οὔτε κατὰ γόνυ διττὴν διάρθρωσιν ἐποιή-
σατο πρὸς μηρὸν ἑκατέρου τῶν ὀστῶν. ἰδίαν μὲν κνήμης, ἰδίαν δὲ περόνης. ὡς ἐν χειρὶ πρὸς βραχίονα, πή-
χεως μὲν ἑτέραν, κερκίδος δ' ἑτέραν. οὔτε διέστησεν ἀπ' ἀλλήλων ἄμφω τὰ πέρατα κνήμης καὶ περόνης, ἀλλ'
ἑκατέρωθεν συνέφυσε. περιττὸν γὰρ ἦν, ὧν οὐκ ἔχρῃζε τὸ κῶλον κινήσεων, ἢ διαρθρώσεις ταύτας ἢ
μῦς παρασκευάζειν. ὥσπερ γε καὶ ῥᾴθυμον, ὧν ἐδεῖτο παραλείπειν ἡντινοῦν. ἀλλ' οὔτε παραλέλειπταί
τι τῇ φύσει κατ' οὐδέτερον τῶν κώλων. οὔτε εἰς πλῆθος ἀργὸν καὶ μάταιον ἐκτέταται. σύμπαντα δὲ τὰ
ἄλλα, καὶ ὁ τῶν μυῶν ἀριθμὸς εἰς ἄκραν ἥκει τοῦ ζώου πρόνοιαν. περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὸν πῆχυν
40 εἴρηται πρόσθεν ὡς οὔτ' ἐλάττους οὔτε πλείους. ὥστε οὐ δὲ μικροὺς ἢ μείζους, ἢ ἄλλην τινὰ θέσιν ἔχον-
τας ἐχρῆν αὐτοὺς γενέσθαι. κατὰ δὲ τὴν κνήμην τρεισκαίδεκα τενόντων εἰσὶ κεφαλαὶ, ὄπισθεν μὲν ἕξ, ἔμ-
προσθεν δὲ ἑπτὰ, καὶ κινοῦσι τὸν πόδα, τὰς προσηκούσας ἁπάσας κινήσεις. προσήκουσι δὲ ὅλῳ μὲν αὐ-
τῷ χωρὶς τῶν δακτύλων, τέτταρες. ὥσπερ καὶ τῷ καρπῷ. καὶ χρὴ τῶν ἐπ' ἐκείνου λελεγμένων ἀνα-
μνησθέντας, ὑπὲρ τοῦ μὴ μακρὸν γενέσθαι τὸν λόγον, ἀκοῦσαι τῆς ἀναλογίας αὐτῶν. ὡς γὰρ ἐπ' ἐκείνου,
δύο μὲν ἀπονευρώσεις μυῶν ἔσωθεν ἐνεφύοντο. δύο δ' ἔξωθεν, τὰς τέτταρας κινοῦσι τὸν καρπὸν κινήσεις, οὕτω
κἀνταῦθα τοῦ μὲν ἐπιτεταμένου τῇ κνήμῃ μυὸς ἔμπροσθεν ἀποφυόμενός τις τένων εὔρωστος ἱκανῶς δίχα
σχισθεὶς ἐμφύεται τοῖς περὶ τοῦ μεγάλου δακτύλου μέρεσι τοῦ ποδὸς, τοῦ δὲ παρατεταμένου τῇ περόνῃ, τοῖς
πρὸ τοῦ μικροῦ, καὶ εἰ μὲν ἀμφοτέρως ταθεῖεν, ἀνασπῶσί τε καὶ σιμοῦσιν ἅπαντα τὸν πόδα καθάπερ οἱ ἐπὶ
τῆς χειρὸς, ἀνάλογον αὐτοῖς ἔχοντες, ἐκτείνειν τὸν καρπὸν ἐλέγοντο. θατέρου δὲ ἐνεργήσαντος, αἱ ἐπὶ τὰ πλά-
50 για κινήσεις ὡσαύτως ταῖς ἐν καρπῷ γίνονται, καὶ μέντοι κἀκ τῶν ὄπισθεν ἀνάλογον, τοῖς ἐν χερσὶν, ἀντέτα-
ξεν ἡ φύσις ἀποβλαστήματα δύο μυῶν, τὰς ἐναντίας ταῖς εἰρημέναις ἐργασόμενα κινήσεις τοῦ ποδός. ὧν τὸ
μὲν ἔλαττον ἀπὸ τοῦ διὰ βάθους φερομένου μυὸς ἀρχόμενον, εἰς τὴν πρὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου χώραν ἐμ-
φύεται κάτωθεν. τὸ δ' ἕτερον τὸ μεῖζον, ὁ ἐπιφανὴς οὗτός ἐστι τένων, ὁ εἰς τὴν πτέρναν ὄπισθεν ἀναφυόμενος
ἱκανῶς εὔρωστός τε καὶ μέγιστος ὡς εἰ καὶ μόνος ποτὲ πάθῃ, χωλεύειν ἀνάγκη τῷ ποδί. τὸ γὰρ ἀποτεταγμένον
ὅλῳ τῷ σκέλει κατ' εὐθεῖαν ὀστοῦν, ὃ δὴ καλεῖται πτέρνα, μέγιστον καὶ ἰσχυρότατον ὑπάρχον ἁπάντων τῶν
ἐν τοῖς ποσὶν ὀστῶν. ὁ τένων, οὗτος ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων, ἑδράζει σύμπαν οὕτω τὸ κῶλον, ὥστε καὶ εἰ κατὰ θά-
τερον τῶν ποδῶν ἵστασθαί ποτε ἐθελήσαις ὑψώσας τὸν ἕτερον, οὐκ ἂν περιτραπείης, οὐ δὲ καταπέσοις,

ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων τῆς πτέρνης τενόντων, οὕτω μεγάλην τε καὶ ἀντίῤῥοπον ἅπασι τοῖς ἄλλοις ἔχει τὴν δύναμιν. πῶς δ' οὐκ ἔμελλεν; εἰς τὸ πρῶτον, καὶ κυριώτατον ὄργανον τῆς βαδίσεως ἐμφυόμενος τὴν πτέρναν, καὶ συνάπτων αὐτὴν τῇ κνήμῃ μόνος, ἄχρι μὲν δὴ τῆς θέσεώς τε, καὶ τῆς ἐνεργείας, ἧς πεπίστευται τῷ πρὸ τοῦ μικροῦ δακτύλου, τῆς χειρὸς ἔσωθεν ἐμφυομένῳ τένοντι, κατὰ πάντ' ἀνάλογον ἔχει. τὸ δὲ πρὸς ἐξαίρετον εἰς ἀξίωμα χρείας αὐτῷ, παρὰ τοῦ τῆς πτέρνης ὀστοῦ προσεκτήσατο, οὐδὲν οὔτ' ἀνάλογον ἐν τῇ χειρὶ μόριον ἔχοντος, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, καὶ μόνου πᾶν ὀχοῦντος τὸ σῶμα. ταῦτ' οὖν ἡ φύσις γιγνώσκουσα τρίτην αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἐποιήσατο. διὸ καὶ θαυμάζειν οἶμαί σε μάλιστα τὴν τέχνην αὐτῆς εἰ προσέχοις τὸν νοῦν τοῖς ἐν ταῖς ἀνατομαῖς φαινομένοις. καὶ θεάσῃ, τὸν μὲν ἐκτείνοντα τοὺς δακτύλους μῦν ἕνα, πολλοῖς ὑπηρετοῦντα μορίοις. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν κατὰ τὸν πόδα, καὶ τὴν κνήμην ὅλως, εἰς πλείους τελευτῶντα τένοντας. ἢ εἰ μικρὸς ᾖ, πάντως γε εἰς δύο καθάπερ γε καὶ οἱ ἐν τοῖς ποσί, μόνον δὲ τὸν εἰς τὴν πτέρναν καθήκοντα, τριῶν εἰς αὐτὸν ἐλθόντων μεγάλων μυῶν ἐκφυόμενον. ἵν' εἰ καί ποτε ἐξ αὐτῶν εἷς τις ἢ καὶ δύο πάθοιεν, οἱ λοιποὶ δύο ἢ ὁ λοιπὸς ὑπηρετοῖ. καὶ πολλαχόθεν μὲν οὖν καὶ ἄλλοθεν τοῦ σώματος, ἡ φύσις ἀπεδείξατο τὴν τοιαύτην πρόνοιαν. ἔνθα κίνησίς ἐστιν εἰς μέγα διαφέρουσα τῷ ζώῳ πολλὰς αὐτῇ ἐνεργασαμένη τὰς ἀρχάς. ἀτὰρ οὖν κἀνταῦθα κατὰ τὸν ἐκ τῶν δύο μυῶν τῶν μεγάλων τῶν ὄπισθεν τῆς κνήμης τεταγμένων ἐκφυόμενον τένοντα εἰς τὴν πτέρναν καθήκοντα, διάδηλός ἐστι τὸ τῆς χρείας ἀξίωμα προειδομένη τε, καὶ ὡς ἔνι μάλιστα τῆς δυσπαθείας αὐτῆς προνοησαμένη. νομίζουσι μὲν οὖν οἱ πρὸ ἐμοῦ πάντες ἀνατομικοί, τοὺς τὴν γαστροκνημίαν ἐργαζομένους τρεῖς μῦς, εἰς τὴν πτέρναν ἐμβάλλειν. ἔχει δ' οὐχ οὕτω τἀληθές, ἑνὸς ἐξ αὐτῶν οὐ σμικρὰ μοῖρα τοῦ τένοντος ὑπερβαίνουσα τὴν πτέρναν, ὑποφύεται παντὶ τῷ κάτω τοῦ ποδός, ὃν ἄμεινον ἴσως, οὐ μέρος τίθεσθαι τοῦ τρίτου μυός, ἀλλ' αὐτὸν καθ' αὑτὸν ἴδιον τέταρτον μῦν. ἀλλ' ὡς εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν, ἁπάντων ὧν ἠγνόησαν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι λέγωμεν τὰς αἰτίας. οὔτε γὰρ οὐδ' ὅτι τῶν οὕτως ἐμφυομένων τῇ πτέρνῃ μυῶν, ὁ μὲν ἐκ τοῦ τῆς πτέρνης ὀστοῦ πεφυκὼς ὑψηλοτέρως ἐμβάλλει σαρκοειδὴς διαμένων, οἱ δ' ἐκ τῶν τοῦ μηροῦ κεφαλῶν. εἰς εὔρωστον τένοντα τελευτῶντες, ἐφεξῆς τῷ προειρημένῳ καταπεφύκασιν εἰς ἄκραν τὴν πτέρναν, ἔγνωσαν οἱ ἔμπροσθεν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τῶν μυῶν ἀκριβοῦς ἀνατομῆς, οὐκ ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ἓν ἴδιον γέγραπται βιβλίον. ἐξ ὧν τῷ βουλομένῳ ῥᾷστον, ὅθεν ἐκφύονται, καὶ οὗ καταφύονται μανθάνοντι γιγνώσκειν. ὡς τὸ ῥηθὲν ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι παντὸς μᾶλλον ἀληθές ἐστιν, ὅτι λοξοὺς μὲν ἐνθάδε τῶν κώλων ἡ φύσις ἔθηκε, τοὺς τῶν λοξῶν κινήσεων ἐξηγησομένους. εὐθὺς δ' ἐξέτεινε κατὰ τὸ μῆκος εἰς ἀκριβῆ κάμψιν, ἢ ἔκτασιν ἐπέφερε, καὶ τοίνυν ἤδη τῆς θέσεως ἁπάντων τῶν περὶ τὴν κνήμην μυῶν, καὶ τοῦ μεγέθους αὐτῶν ἑκάστου, καὶ τοῦ πλήθους, οὐ χαλεπὸν ἐξευρεῖν τὴν αἰτίαν. ἐπεὶ γὰρ οἱ μὲν τρεῖς οὗτοι, τήν τε πτέρναν κινοῦσι καὶ τὸ ἄρθρον ἐργάζονται τοῦ ποδός, ἐπ' αὐτοῖς δ' ἕτεροι τρεῖς τούς τε δακτύλους κάμπτουσι, καὶ τὴν ἀνάλογον ἐργάζονται τῷ ποδὶ κίνησιν, ἧς ἐν τῇ χειρὶ τὸν τένοντα τὸν πρὸ τοῦ μεγάλου δακτύλου καταφυόμενον ἐδείξαμεν ἔχειν, εὐλόγως οἱ πάντες ὄπισθεν τῆς κνήμης ἓξ ὑπάρχουσι κατ' εὐθὺ κείμενος ἕκαστος οὗ κινήσειν ἔμελλε μορίου. οὐ δύνανται δὲ οἱ ε. οὗτοι μύες, οὐχ ἓξ ἀλλὰ πέντε νομίζεσθαι. καθάπερ ἔδοξε τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀνατομικοῖς, τοὺς ὑστάτους δύο μῦς ἕνα θεμένοις ἐκ τοῦ συμφυεῖς εἶναι κατὰ τὰ πλεῖστα. καὶ μὲν δὴ καὶ οἱ πρόσθιοι τῆς κνήμης ἔδοξαν αὐτοῖς τρεῖς εἶναι, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, καίτοι γε ἢ ἓξ ἢ ἑπτὰ κάλλιον ἂν ῥηθέντες. ὁ μὲν οὖν ἐκτείνων τοὺς τέτταρας δακτύλους, εἷς αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ. καθάπερ καὶ ἐστὶν εἷς, ἑκατέρωθεν δὲ αὐτοῦ πάλιν ἕτερος εἷς, εἰς τριττὰς τενόντων κεφαλὰς τελευτῶν. αἷς εἴ τις αὐταῖς τε, καὶ ταῖς χρείαις αὐτῶν προσέχοι τὸν νοῦν, ἓξ ἢ ἑπτὰ τοὺς πάντας θήσεται. καθάπερ ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι δείκνυται. προΐτω δ' ὁ λόγος ἐν τῷ παρόντι τρεῖς ὀνομαζόντων ἡμῶν αὐτούς, δύο μὲν οὖν εἰσιν οἱ προλελεγμένοι, σιμοῦν τὸν πόδα καθήκοντες ὁ μέν, εἰς τὴν ὑπὲρ τὸν μέγα, ὁ δ' εἰς τὴν ὑπὲρ τὸν μικρὸν δάκτυλον χώραν αὐτοῦ. ὁ δὲ λοιπὸς καὶ τρίτος, ὁ μέσος ἀμφοῖν κείμενος, ὁ τοὺς δακτύλους ἐκτείνων. ἔστι δὲ δήπου καὶ μικρότερος οὗτος ὡς ἂν καὶ μικρότερα κινῶν ὄργανα. καὶ διὰ μέσης τῆς κνήμης εὐθὺ τῶν δακτύλων ἔρχεται. τούτους γὰρ κινήσειν ἔμελλεν. ἑκάστου δὲ τῶν μυῶν ἀρίστη ἡ θέσις, ἡ κατ' εὐθὺ τῶν κινησομένων ἐστὶ μορίων. οὐκοῦν ἔτι ζητήσεις οὐδὲ διότι τῷ μὲν τῆς πτέρνης ὀστῷ παρατεταμένος ὁ τὴν ἔξω τοῦ ποδὸς ὅλου κίνησιν ἐργαζόμενος μῦς καταφέρεται. τῷ δὲ τῆς κνήμης, ἕτερος ὁ τὴν λοιπὴν τὴν ἔσω. κατ' εὐθὺ γὰρ ἐχρῆν εἶναι καὶ τούτους ὧν δημιουργεῖ κινήσεων. οὐδὲ διότι μικρὸς μὲν ὁ ἔξωθεν, πολὺ δ' αὐτοῦ μείζων ὁ ἔσωθεν ὁ τῇ κνήμῃ παραφυόμενος. ἐμέτρησε γὰρ καὶ τούτων τὸ μέγεθος ἡ πάντη δικαία φύσις τῇ χρείᾳ τῆς ἐνεργείας, ἣν ἑκάτερος ἐνεργήσειν ἔμελλε. διότι δὲ τοῦ μὲν παρὰ τὴν περόνην μυός, ἀποβλάστημά τι τοῖς ἔξωθεν ἐμφύεται μέρεσι τοῦ μικροῦ δακτύλου. τοῦ δὲ παρὰ τὴν κνήμην, εἰς τὸν μέγαν, ἕτερόν τι τούτου μεῖζον διπλοῦν. ἡ μὲν γὰρ πρόχειρος φαντασία τάχ' ἄν τινα συναρπάσειεν, ὡς ἴδιόν τι τοῦτ' εἴη τοῖς ποσί, καὶ παντοίως ἐναντίον τοῖς κατὰ τὰς χεῖρας. εἰ δ' ἐνθυμήσειε καὶ προσέχει τὸν νοῦν τῷ πράγματι, παντὸς μᾶλλον ἀνάλογον αὐτῷ δόξουσιν ἔχειν καὶ ταύτῃ πόδες χερσί, πλεονεκτεῖν γὰρ ἐν ἐκείνοις τῶν ἄλλων δακτύλων ὅ τε μικρὸς ἐλέγετο μιᾷ κινήσει καὶ ὁ μέγας, καὶ τοίνυν καὶ τοῖς ποσὶ ταὐτὸ τοῦθ' ὑπάρχειν αὐτοῖς ἐχρῆν. καὶ μὴν εἰ μὴ πάνυ προσετέθειεν αἱ εἰρημέναι νῦν, οὐκ ἂν ἔτι πλεονεκτοῖεν. ἀλλ' εἰς τέτταρας ἀνομοίους τοῖς ἄλλοις ἄγοιντο κινήσεις. καὶ οὕτως οὔτ' ἂν ἐνθάδε πλεῖστον ἀπολέγοιτο τῶν ἄλλων. ἃ μόνοις αὐτοῖς ἐξαίρετον ὑπῆρχεν. οὔτ' ἂν ὁ μέγας τὰς ἄνωθεν ἐκέκτητο δύο τὰς λοξάς, ἀντὶ τῆς μιᾶς τῆς τοὺς ἄλλους ἐκτεινούσης. ὥστε καὶ κατὰ ταῦτα τῶν ἐν τοῖς ποσὶ δακτύλων ἡ ἀναλογία πᾶσα σώζεται πρὸς τοὺς ἐν ταῖς χερσίν, ὅτι δὲ καὶ κατὰ τοὺς ὄνυχας ἀνάλογον ἔχουσιν, οὐδὲν δεῖ λόγου, καὶ ὅτι τοῦθ' οὕτως ἀντιληπτικοῖς ὑπάρχει

χρείοις αὐτοῖς. ἆρ᾽ οὖν ἐν τούτοις μόνοις οἷς εἰρήκαμεν, ὅσα μὲν ἐχρῆν ἀνάλογον εἶναι τῷ ποδὶ πρὸς τὴν χεῖρα,
καὶ ὅσα διαφέρειν, δικαίως ἡ φύσις ἅπαντα διέταξεν. ὠλιγώρησε δὲ τῆς περὶ τὸ δέρμα κατασκευῆς, ἢ δυ-
σαίσθητον, ἢ χαλαρὸν ἢ μαλακὸν ὑποτείνασα τῷ ποδί, καὶ μὴν εἰ καὶ τούτῳ γε προσέχοις τὸν νοῦν, ἐπ᾽ αὐτῆς
τῆς αἰσθήσεως οἶμαί σε κἂν εἴ τις τῶν ἀτεχνίαν τῆς φύσεως εἴης κατεγνωκότων ἀγνοίᾳ τῶν ἔργων αὐτῆς.
αἰσθήσεσθαί τε καὶ μεταγνώσεσθαι, καὶ πρὸς τὰ βελτίω μεταθήσεσθαι. τό, τε δόξαν Ἱπποκράτει πα-
θέντα διαπαντὸς ὑμνοῦντι τὴν δικαιοσύνην αὐτῆς, καὶ τὴν εἰς τὰ ζῶα πρόνοιαν, ἢ μάτην οἴει συμφυᾶ
τό τε τῆς χειρὸς ἔνδον δέρμα τοῖς ὑποκειμένοις. καὶ τὸ κάτω τοῦ ποδός, ἢ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ γινώσκεις οὕτως
ἀκριβῶς ἡνωμένον τοῖς ὑποκειμένοις αὐτὰ τένουσι ὡς μὴ δ᾽ ἀποδαρῆναι δύνασθαι. καθάπερ τὸ λοιπὸν
πᾶν δέρμα, τὸ καθ᾽ ὅλον τὸ ζῶον. ἢ τοῦτο μὲν γινώσκεις, ἄμεινον δὲ εἶναι νομίζεις χαλαρὸν ὑποβεβλῆσθαι
10 τῷ ποδὶ τὸ δέρμα, καὶ ῥᾳδίως περιτρέπεσθαι δυνάμενον. εἰ γὰρ δὴ τὸ τοιοῦτον βέλτιον εἶναι φήσειεν, οἶμαι
σε καὶ τῶν ὑποδημάτων αἱρήσεσθαι πρὸ τοῦ πάντοθεν ἐσφιγμένου τε καὶ ἀκριβῶς περιτεταμένου, τὸ
χαλαρόν τε καὶ πάντη περιρρέον, ἵν᾽ εἰς ἅπαντα τὴν σοφίαν ἐκτείνων, ὑποφθέγγεσθαι μηκέτ᾽ ὀκνῇς. μηδὲ
τὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναργῶς γινωσκόμενα. ἢ δηλαδὴ τὸ μὲν ἔξωθεν ὑπόδημα περισκευαζόμενον τῷ ποδί,
πανταχόθεν ἐσφίγχθαι χρῆναι συγχωρήσεις, εἰ μέλλει τὴν αὐτοῦ χρείαν ἐκπληρώσειν καλῶς. αὐτὸ δὲ συμ-
φυὲς οὐ πολὺ μᾶλλον σφίγγεσθαί τε, καὶ συνέχεσθαι βεβαίως ἡνωμένον ἀκριβῶς οἷς ὑποτέτακται. κόροι-
βος ὄντως ἂν εἴη τις ὁ πρὸς τῷ μὴ θαυμάζειν τὰ τοιαῦτα τῆς φύσεως ἔργα, καὶ μέμφεσθαι τολμῶν. ὥρα δὲ
καὶ σοί, τοῖσδε τοῖς γράμμασιν ὁμιλοῦντι σκοπήσειν, ποτέρου μεθέξεις χοροῦ. πότερον τοῦ περὶ Πλάτωνά τε καὶ
Ἱπποκράτην, καὶ τοὺς ἄλλους ἄνδρας οἳ τὰ τῆς φύσεως ἔργα θαυμάζουσιν, ἢ τῶν τῶν μεμφομένων. ὅτι μὴ διὰ
τῶν ποδῶν ἐποίησεν ἐκρεῖν τὰ περιττώματα. διετέθρυπτο γὰρ ὑπὸ τρυφῆς εἰς τοσοῦτον, ὁ ταῦτα πρός με
20 τολμήσας εἰπεῖν, ὥστε δεινὸν εἶναι νομίζειν ἀνίστασθαι τῆς κλίνης ἀποπατήσοντα. βέλτιον γὰρ ἂν οὕτω κατα-
σκευάσθαι τὸν ἄνθρωπον. εἰ μόνον τὸν πόδα προτείνων ἐξέκρινε δι᾽ αὐτοῦ τὰ περιττώματα. τί δὴ τὸν τοιοῦτον
οἴει πάσχειν, ἢ δρᾶν κατὰ μόνας, ἢ πῶς ἐξυβρίζειν εἰς πάντας τοῦ σώματος τοὺς πόρους, ἢ πῶς λελωβῆσθαί τε
καὶ διεφθάρθαι τὰ κάλλιστα τῆς ψυχῆς. ἀνάπηρον μὲν αὐτὴν, καὶ τυφλὴν τὴν θείαν ἀπεργασάμενος δύναμιν
ᾗ μόνῃ πέφυκεν ἄνθρωπος ἀλήθειαν θεάσασθαι. μεγάλην δὲ καὶ ἰσχυρὰν καὶ ἄπληστον ἡγουμένην παρανόμον, καὶ
τυραννοῦσαν ἀδίκως τὴν χειρίστην, καὶ θηριωδεστάτην ἔχοντα δύναμιν. ἀλλὰ γὰρ ἴσως εἰ ἐπὶ πλέον τοιούτων
μνημονεύοιμι βοσκημάτων, οἱ σωφρονοῦντες ὀρθῶς ἄν μοι μέμψοιντο, καὶ μιαίνειν φαῖεν ἱερὸν λόγον, ὃν ἐγὼ τοῦ
δημιουργήσαντος ἡμᾶς ὕμνον ἀληθινὸν συντίθημι, καὶ νομίζω τοῦτ᾽ εἶναι τὴν ὄντως εὐσέβειαν. οὐχὶ εἰ ταύρων
ἑκατόμβας αὐτῷ παμπόλλας καταθύσαιμι. καὶ τὰ ἄλλα μυρία μύρα θυμιάσαιμι καὶ κασίας. ἀλλ᾽ εἰ
γνοίην μὲν αὐτὸς πρῶτος. ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξηγησαίμην. οἷος μέν ἐστι τὴν σοφίαν οἷος δὲ τὴν δύνα-
30 μιν. ὁποῖος δὲ τὴν χρηστότητα. τὸ μὲν γὰρ ἐθέλειν κοσμεῖν ἅπαντα τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον καὶ μηδενὶ φθονεῖν
τῶν ἀγαθῶν, τῆς τελεωτάτης χρηστότητος ἐγὼ δεῖγμα τίθεμαι, καὶ ταύτῃ μὲν ὡς ἀγαθὸς ἡμῖν ὑμνείσθω.
τὸ δ᾽ ὡς ἂν μάλιστα κοσμηθείη, πᾶν ἐξευρεῖν, ἄκρας σοφίας. τὸ δὲ καὶ δρᾶσαι πάνθ᾽ ὅσα προείλετο, δυνάμεως
ἀηττήτου. μὴ τοίνυν ὅτι καλῶς, ἥλιός τε καὶ σελήνη, καὶ τῶν ἄστρων ὁ χορὸς ἅπας διατέτακται θαυμάσῃς.
μηδ᾽ ἐκπλήξῃ σε τὸ μέγεθος αὐτῶν ἢ τὸ κάλλος. ἢ τὸ τῆς κινήσεως ἀκατάπαυστον. ἢ τῶν περιόδων αἱ τάξεις.
ὥστε τὰ τῇδε παραβαλλόντα μικρὰ δοκεῖν εἶναι καὶ ἀκόσμητα. καὶ γὰρ σοφίαν καὶ δύναμιν, καὶ πρόνοιαν
εὑρήσεις ἐνταῦθα. σκόπει γάρ μοι τὴν ὕλην ἐξ ἧς ἕκαστον ἐγένετο, καὶ μὴ μάτην ἐλπίσῃς ἐκ καταμηνίου καὶ
σπέρματος, ἀθάνατον δύνασθαι συστῆναι ζῶον. ἢ ἀπαθές, ἢ ἀκίνητον. ἢ λαμπρὸν οὕτω, καὶ καλὸν ὡς ἥλιον.
ἀλλ᾽ ὡς τὴν Φειδίου κρίνεις τέχνην, οὕτω καὶ τὴν τούτων ἁπάντων ἐξέταζε δημιουργοῦ. σὲ μὲν οὖν ἴσως ἐκ-
πλήττει τοῦ κατὰ τὴν Ὀλυμπίαν Διὸς ὁ πέριξ κόσμος ἐλαμφθεὶς στιλπνὸς καὶ χρυσὸς πολύς, ἢ τὸ μέγεθος
40 τοῦ παντὸς ἀγάλματος. εἰ δ᾽ ἐκ πηλοῦ τὸ τοιοῦτο θεάσαιο, καταφρονήσας ἂν ἴσως παρέλθῃς. ἀλλ᾽ οὐχ ὅ γε
τεχνίτης, καὶ γνωρίζειν εἰδὼς ἐν ἔργοις τὴν τέχνην, ἀλλ᾽ ἐπαινεῖ τὸν Φειδίαν. ὡσαύτως κἂν ξύλον εὐτελὲς
κἂν λίθον τὸν ἐπιτυχόντα, καὶ κηρὸν ὁμοίως, καὶ πηλὸν ἴδῃ κεκοσμημένον. ἐκπλήττει γὰρ ἰδιώτην μὲν, τὸ
τῆς ὕλης κάλλος. τεχνίτην δὲ, τὸ τῆς τέχνης αὐτοῦ. ἄγε δή μοι καὶ σὺ περὶ φύσιν γίνου δεινός, ἵνα σε μηκέτι
ἰδιώτην, ἀλλὰ φυσικὸν ὀνομάζωμεν. ἀπόστηθι τῆς ἐν ταῖς ὕλαις διαφορᾶς. αὐτὴν δ᾽ ὑψηλὴν ὅρα τὴν τέχνην.
ὅταν ὀφθαλμοῦ κατασκευὴν ἐπισκοπῇς. ὄργανον ὀπτικὸν ἐν νῷ τιθέμενος. ὅταν δὲ ποδός, ὄργανον βαδιστικόν,
εἰ δ᾽ ἐκ τῆς ἡλιακῆς οὐσίας, ὀφθαλμοὺς ἀξιοῖς ἔχειν, καὶ χρυσὸν ἀκήρατον ἐν τοῖν ποδοῖν, οὐκ ὀστᾶ καὶ δέρμα,
τῆς ὕλης ἐξ ἧς γέγονεν ἐπιλέλησαι. ἀναμνησθεὶς οὖν ἐπίσκεψαι, πότερον φῶς ἐστιν οὐράνιον ἢ γήινος βόρβορος.
ἐπιτρέψεις γάρ μοι καλέσαι τὸ τῆς μήτρας οὕτως αἷμα τὸ εἰς τὴν ὑστέραν ἰόν, ὡς οὖν οὐκ ἂν ποτε δοὺς τῷ Φειδίᾳ
πηλόν, ἐλεφάντινον ἤτησεν ἄγαλμα. τὸν αὐτὸν τρόπον αἷμα δούς, οὐκ ἂν ποτε λάβοις ἥλιον, ἢ σελήνην. ἢ τὸ λαμ-
50 πρὸν τοῦτο καὶ καλὸν σῶμα. θεῖα μὲν γὰρ ἐκεῖνα καὶ οὐράνια. γήϊνα δὲ ἡμεῖς ἀγάλματα. τέχνη δ᾽ ἐν ἀμφοῖν ἴση
τοῦ δημιουργοῦ. μικρὸν καὶ ἄτιμον ὁ ποῦς μόριον τοῦ ζώου, τίς δ᾽ οὐ φήσει; μέγαν δὲ καὶ κάλλιστον ἁπάντων, κατὰ
τὸν κόσμον ὁ ἥλιος. οὐδὲ τοῦτο ἀγνοοῦμεν, ἀλλ᾽ ἐκεῖνο σκόπει, ποῦ μὲν ἐχρῆν τετάχθαι τὸν ἥλιον ἐν ἅπαντι τῷ
κόσμῳ. ποῦ δ᾽ ἐν τῷ ζώῳ τὸν πόδα. μέσον μὲν ἐκεῖνον εἶναι τῶν πλανωμένων ἀστέρων ἐν τῷ κόσμῳ. κατωτάτω
δ᾽ ἐν τῷ ζώῳ τὸν πόδα. πόθεν τοῦτο δῆλον. ἄλλην αὐτοῖς θέσιν τῷ λόγῳ δούς, σκέψαι τὸ συμβαῖνον. εἰ μὲν κα-
τωτέρω θείης τὸν ἥλιον, ἵνα νῦν ἐστιν ἡ σελήνη, καταφλέξεις τὰ τῇδε σύμπαντα, εἰ δ᾽ ἀνωτέρω κατὰ μὲν τοῦ πυ-
ρόεντος ἢ τὴν τοῦ φαέθοντος, οὐδὲν ἕξεις οἰκούμενον μέρος τῆς γῆς διὰ ψυχρότητα. τὸ μὲν οὖν τηλικοῦτόν τε, καὶ
τοιοῦτον τῷ ἡλίῳ οἷος πέρ ἐστι καὶ ἡλίκος, οἴκοθεν ὑπάρχει καὶ παρ᾽ ἑαυτοῦ. τὸ δ᾽ ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ τετάχθαι
τοῦ διακοσμοῦντος ἔργον. τηλικούτῳ γὰρ ὄντι καὶ τοιούτῳ, χώραν οὐκ ἂν αὐτοῦ βελτίονα καθ᾽ ὅλον ἐξεύροις τὸν
κόσμον.

κόσμον. ἀτὰρ οὖν οὐδὲ τῷ ποδὶ χώραν οὐκ ἂν εὕροις ἐν ζώου σώματι τῆς νῦν οὔσης βελτίω. τὴν ἴσην ἐν ἀμφοῖν
ὅρα τῆς θέσεως τέχνην. οὐ γὰρ δὴ μάτην παραβάλλω τὸ τιμιώτατον ἄστρον τῶν πάντων ἀτιμοτάτῳ τοῦ ζώου
μορίῳ, τί φαυλότερον πτέρνης; οὐδέν, ἀλλ' οὐκ ἂν ἑτέρωθι βέλτιον κέοιτο. τί δὲ ἡλίου τιμιώτερον; οὐδέν, ἀλλ' οὐδ'
ἂν οὗτος ἐν τῷ παντὶ κόσμῳ τεθείη βέλτιον. μέγιστον καὶ κάλλιστον τῶν ὄντων ὁ κόσμος. τίς δ' οὔ φησιν. ἀλλὰ
καὶ τὸ ζῶον, οἷον μικρόν τινα κόσμον εἶναί φασιν ἄνδρες παλαιοὶ περὶ φύσεως ἱκανοί, τὴν αὐτὴν ἀμφοῖν εὑρή-
σεις σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ. δεῖξον οὖν μοι φησὶν ἥλιον ἐν ζώου σώματι. τί γὰρ λέγεις. οὐκ ἐξ αἱματικῆς οὐσί-
ας οὕτως εὐσήπτου τε καὶ βορβορώδους ἥλιον. βούλει γεννηθῆναι; μαίνῃ ὦ ταλαίπωρε. τοῦτό ἐστιν ὄντως ἀσε-
βεῖν. οὐ τὸ μὴ θύειν τε καὶ μὴ θυμιᾶν. ἥλιον μὲν οὐκ ἄν σοι δείξαιμι κατὰ τὸ ζώου σῶμα. δείξαιμι δ' ἂν ὀφθαλ-
μὸν ὄργανον αὐγοειδέστατόν τε καὶ ἡλιοειδέστατον ὡς ἐν ζώου μορίῳ. διηγήσομαι δὲ καὶ θέσιν αὐτοῦ, καὶ μέγεθος,
10 καὶ σχῆμα, καὶ τἄλλα σύμπαντα. καὶ δείξω πάνθ' οὕτως ἔχοντα καλῶς ὡς οὐκ ἂν ἐνδέχετο ἔχειν ἄλλως βέλ-
τιον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον. ὁ δὲ πούς, περὶ οὗ νῦν πρόκειται λέγειν, οὔτ' ὀφθαλμοῦ χεῖρον, οὔτ' ἐγκεφάλου
κατεσκευάσαι. πάντα γὰρ ἄριστα διάκειται τὰ κατ' αὐτὸν μόρια πρὸς τοὔργον, οὗ χάριν ἐγένετο. τὸ δ' ἀμεινόν
τε καὶ βέλτιον ἐν τοῖς ἀπολειπομένοις κατά τι τῆς ἀκροτάτης, οὐκ ἐν τοῖς ἀμέμπτοις πάντῃ ζητητέον. αἰσθή-
σεως ἀρχὴ καὶ νεύρων ἁπάντων ἐν ἐγκεφάλῳ. τί οὖν ἐστι πρὸς τὸ βέλτιον αὐτὸν κατεσκευάσθαι ποδός, εἰ
πρὸς τὴν ἐνέργειαν ἑκάτερον ἧς ἕνεκα πρότερον γέγονεν ἄριστα διάκειται; οὔτ' ἐγκέφαλος ἄνευ ποδὸς ἦν ἄν
ποτε καλὸς μόνος, οὔτε πούς ἐγκεφάλου χωρίς. δεῖ γὰρ οἶμαι τῷ μὲν, σχήματός τινος. τῷ δ' αἰσθήσεως. σχῆ-
μα μὲν οὖν ἐγκεφάλου. τό τ' ἄλλο πᾶν σῶμα καὶ οἱ πόδες. αἴσθησιν δ' αὐτοῖς ἐγκέφαλος χορηγεῖ. καί μοι πάλιν
ἤδη πρόσεχε τὸν νοῦν αὖθις τὸν ἐξ ἀρχῆς προκείμενον λόγον. ἐπεὶ γὰρ ἐχρῆν αἰσθήσεως μετεῖναι τῷ τοῦ ποδὸς
δέρματι μέλλοντι πολλάκις ἐνθλιβήσεσθαι σκληροῖς τισὶ καὶ ὀξέσιν, ὑφ' ὧν θλώμενον ἂν καὶ τιτρωσκόμενον
20 διεφθείρετο πολυειδῶς, εἰ μὴ ῥᾳδίως αὐτὸν αἰσθανόμενον ἀποφεύγειν ὑπεμίμνησκε τὸ ζῶον, διὰ τοῦτο τοῦ μὲν
εἰς τὴν πτέρναν ἐμβάλλοντος τένοντος, ὃν ἐκ τριῶν ἐλέγομεν γεννᾶσθαι μυῶν, ἡ αὐτῆ πολλῆς μοῖρα πρὸς τὸ
κάτω ἐστὶν δ' ὑποβαίνουσα, τῷ κατὰ τὸ ἴχνος ἔνδοθεν ὑποφύεται δέρματι. τῷ βάθει δ' αὐτῷ τοῦ ποδὸς
τῷ μετὰ τὸ δέρμα, καθ' ὃ καὶ οἱ μικροὶ δύο μύες εἰσὶν, ἀποβλαστήματα διανέμεται, τῶν ἀπὸ νωτιαίου νεύρων
σμικρά. τούτων δ' ἔτι πολὺ μείζω τὰ τῆς χειρὸς ἄκρας εἰσὶ νεῦρα. πλέον ἢ κατὰ τὸν πόδα χρῃζούσης ἀκριβοῦς
αἰσθήσεως. ὡς οὐκ ἀντιλήψεως μόνης, ἀλλὰ καὶ ἁφῆς ὀργάνου γεγενημένης. ἀλλ' ὅ γε πούς, οὐ γὰρ κοινὸν ἔμελλεν
ἔσεσθαι παντὸς τοῦ σώματος ὄργανον ἁφῆς. ἀλλὰ βαδίσεως μόνης ὅσης εἰς τὸ μηδὲν ἑτοίμως πάσχειν αἰσθή-
σεως ἔχρῃζε, ταύτην ἐκτήσατο. τὴν δ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὁδὸν ἅπασαν τῶν νεύρων μέχρι τοῦ ποδὸς εἴσω διεξίοι-
μι, καὶ διδάσκοιμι, πόσην τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ πρόνοιαν ἡ φύσις ἐποιήσατο, διὰ τὸ μῆκος τῆς ἀποστά-
σεως εὐλαβουμένου μή τι πάθοι μαλακώτερον ὑπάρχον. ἤ ὥς τε τοσαύτῃ διαρκεῖν ὁδοιπορίᾳ, σὺ μὲν οἶδ' ὅτι
30 μειζόνως θαυμάζειν ἀναγκάσω τὴν τέχνην τῆς φύσεως. ἐμοὶ δ' ἂν εἰς ἄμετρον μέγεθος ἡ ἐξήγησις ἀφίκοιτο τοῦ
ποδὸς, ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν νεύρων αὖθις ἰδίᾳ λελέξεται. τὸ δὲ τοῦ ποδὸς δέρμα συμφυὲς μὲν ἀκριβῶς ἐγένε-
το τοῖς ὑποκειμένοις ἅπασι μορίοις, ὑπὲρ τοῦ μηδαμόσε περιφέρεσθαι ῥᾳδίως, ἀποβλάστημα δ' εἰς ὅλον
αὐτὸ διέσπαρται τοῦ κατὰ τὴν πτέρναν τένοντος. αὐτοῦ τε τοῦ μὴ περιφέρεσθαι ῥᾳδίως χάριν, καὶ ὅπως ἱκα-
νῆς αἰσθήσεως μεταλαμβάνοι. ἔχει δὲ συμμέτρως μαλακότητά τε καὶ σκληρότητα. ἀποχωρῆσαν ἑκατέρας
ὑπερβολῆς, εἰς ὅσον ἐχρῆν αὐτὸ μήτ' ἄγαν δυσπαθὲς μήτ' ἄγαν δυσαίσθητον γενέσθαι. τὸ μὲν γὰρ ἐσχάτως
σκληρὸν, εὐθὺς ἥκειν ἀναισθησίας ἀνάγκη. καθάπερ ὁπλαὶ, καὶ χηλαὶ, καὶ τὰ τῶν καρκίνων τε καὶ καράβων.
καὶ φαλαινῶν, καὶ ἐλεφάντων δέρματα. τὸ δ' ἐσχάτως μαλακὸν, εἰς ὅσον εὐαισθησίας, εἰς τοσοῦτον, καὶ τῆς εὐ-
παθείας μετέχειν ἀναγκαῖον. ἵν' οὖν μήτ' ἄγαν ἀναίσθητον ᾖ, μήθ' ἑτοίμως τι πάσχοι, τὰς ὑπερβολὰς ἑκατέ-
ρας ἡ φύσις ἐφυλάξατο, καὶ μέσον ἀκριβῶς ἐδημιούργησεν αὐτὸ, μαλακοῦ τε καὶ σκληροῦ, καὶ οὕτως ἤδη
40 σύμπας ἡμῖν ὁ πούς ἀπειργάσατο. τοιοῦτος οἷος μάλιστα πρέπει ζώῳ λογικῷ. τὰ δὲ τῆς κνήμης ὅσα μὲν κἀν-
ταῦθα περί τε θέσεις καὶ σχίσεις, καὶ μεγέθη, καὶ σμικρότητα, καὶ τὸν ὅλον ἀριθμὸν ἀρτηριῶν καὶ νεύρων
καὶ φλεβῶν, οὐ χρὴ νῦν ἀκούειν ποθεῖν. ὅσα δὲ περὶ μυῶν τῶν κατ' αὐτὴν ἢ πλήθους ἢ θέσεως ἢ τῆς ἐν μεγέ-
θει τε καὶ σμικρότητι διαφορᾶς, ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται πάντα. λοιπὸν γ' ἂν εἴη χρεὼν ἐξηγήσασθαι τῶν
ὀστῶν ἑκατέρων τὴν φύσιν ἅπασαν. ὀνομάζεται δὲ τὸ μὲν μεῖζον, ὁμωνύμως τῷ κώλῳ παντὶ, κνήμη. θάτερον
δὲ περόνη. λεπτὸν ἱκανῶς ἐστι, καὶ πολὺ τῆς κνήμης ἀπολειπόμενον ἔξωθεν αὐτῇ παρατέταται. χρείαν τῷ
ζώῳ παρέχον διττὴν μὲν τὴν πρώτην τε καὶ ἀναγκαίαν. ἐξ ἐπιμέτρου δὲ ὡς ἂν εἴποι τις, τριττήν, ἡ μὲν δὴ
πρώτη χρεία, μία δέ ἐστι, τῆς πρὸς τὸν ἀστράγαλον διαθέσεως ἣν ἐκτείνειν τε καὶ κάμπτειν ἐλέγομεν τὸν πόδα.
ἕτερον μέρος ἥμισυ τὸ ἐκτὸς αὕτη σχεδὸν ἅπαν ἐργάζεται, καθάπερ ἡ κνήμη τὸ ἔνδον. ἑτέρα δὲ χρεία περόνης
ἥδε. καθ' ἃ μάλιστα ῥᾳδίως ἔμελλεν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων ἀδικηθήσεσθαι πάντα τὰ κατὰ τὴν
50 κνήμην ἀγγεῖά τε καὶ οἱ μύες ἐνταῦθα περιβέβληται. ἡ δὲ δὴ τρίτη χρεία κατὰ τὴν ἔξω κεφαλὴν, ἣν ἡ κνή-
μη τοῦ μηροῦ βαστάζει κατὰ ταῦθ' ὑπηρεισμένη, πρὸς ἀσφάλειάν τε ἅμα, καὶ ἕδραν οὐ μικρὰ συντελεῖ. εἰ
δέ τις οὐδὲν δεῖσθαι τῆς περόνης τὸ σκέλος νομίζει, δυναμένης γε τῆς κνήμης, ὡς ἄνω κατὰ γόνυ μόνη διαρ-
θροῦται πρὸς μηρὸν, οὕτω καὶ κάτω διαρθροῦσθαι πρὸς ἀστράγαλον, οὐκ αἰσθάνεται μεγάλην εἰς τοσοῦτον
ἀξιῶν ὑπάρχειν αὐτὴν, ὡς μηδὲν ἀπολείπεσθαι μηροῦ. ἔστι δὲ λιθίνῳ μέν τινι καὶ ξυλίνῳ ζώῳ γενέσθαι,
δυνατόν τε ἐστι, καὶ πρὸς τῷ μηδὲν βλάπτειν, ἀσφαλέστερον οἶμαι βαστάζειν τὰ ὑποκείμενα. καθάπερ, εἰ καὶ
τὸν πόδα τις μὴ τοιοῦτον, οἷος νῦν ἐστιν, ἀλλὰ πολλῷ ποιήσει μείζονα, ζώῳ δὲ ἀληθινῷ μέλλοντι διὰ τῶν ἄνω κι-
νήσειν τὰ κάτω, παντάπασιν ἄτοπος ἡ τοιαύτη διάθεσις. ἰσχυρότερα γὰρ εἶναι χρὴ, καὶ μείζω τὰ κινήσον-
τα τῶν κινηθησομένων. καλῶς οὖν ἡ φύσις ἔξωθεν τῇ κνήμῃ παρατείνασα τὴν περόνην, ἅμα μὲν πρόβλημά τι

ἕδραν τοῖς τε μυσί, καὶ τοῖς ἀγγείοις ἐδημιούργησεν. ἅμα δ' ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ πολλοὺς τῶν μυῶν κατέθετο· δι' ὧν
ἔμελλεν ὁ ποῦς κινηθήσεσθαι. μέγα δ' ὀστοῦν ἓν εἴπερ ἐποίησεν ἐνταυθοῖ μόνον, ἔξωθεν ἂν αὐτῷ τὰ ἀγγεῖα. καὶ
τοὺς μῦς ἀφρουρήτους περιέβαλε. καὶ σύμπαν οὕτω παχύ, καὶ δύσφορον ἀπειργάσατο τὸ κῶλον. οὐδὲ γὰρ οὐ-
δὲ τοῦτ' ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ἄνωθεν μὲν αὐτὸ καὶ κάτωθεν, ἐπιφύσεις ἐργάζεσθαι βέλτιον ἦν αἷς διαρθρωθήσεται
τοῖς περικειμένοις. αὐτὸ δὲ τὸ καθ' ὅλην τὴν κνήμην ἰσχνὸν ὀστοῦν ποιήσασθαι. ἐσχάτως γὰρ ἂν εὐπαθεῖς ἦσαν
αἱ ἀποφύσεις αὐτῆς, καὶ μάλιστα αἱ κατὰ τὸν ἀστράγαλον, ἐπὶ πλεῖστον ὑπερεκπίπτουσαι τοῦ παντὸς ὀστοῦ τῆς
εὐθύτητος. ἆρ' οὖν οὐ δίκαιον κἀνταῦθα θαυμάζειν τὴν πρόνοιαν τοῦ δημιουργοῦ, πρὸς ἀμφοτέρας τὰς χρεί-
ας, καίτοι γ' ἐναντίας οὔσας ἀκριβῶς ἁρμόττοντα, καὶ ὁμολογοῦντα ἀλλήλοις ἐργασαμένου τὰ τοῦ παν-
τὸς κώλου μόρια. διότι μὲν γὰρ βαστάζεσθαι τὸ ὑπερκείμενον ἐχρῆν ὑπὸ τοῦ κάτωθεν, ἰσχυρότερόν τε ἅμα,
10 καὶ μεῖζον εὔλογον ἦν εἶναι τὸ ὑποτεταγμένον, ὡς ἐπὶ κιόνων ἔχει καὶ τειχῶν, καὶ οἰκιῶν, καὶ πύργων, καὶ
πάντων τῶν ἀψύχων. ὅτι δὲ κινεῖν μὲν ἔδει τὸ ὑπερκείμενον. κινεῖσθαι δ' ὑπ' αὐτοῦ τὸ κατώτερον, μεῖζον αὖ
πάλιν, καὶ ἰσχυρότερον εὔλογον ἦν εἶναι τὸ ἄνωθεν. ὡς ἐπί τε βραχίονος ἔχει, καὶ πήχεως, καὶ ἄκρας χει-
ρός, ὥστ' ἐπεὶ καὶ τῇ κνήμῃ πρὸς μὲν τὸ καλῶς ὀχεῖν τὸν μηρόν, ἄμεινον ἦν γεγονέναι μεῖζον. πρὸς δὲ τὸ κινεῖσθαι
ῥᾳδίως, ἐλάττονι, καὶ ἦν ἀναγκαῖον ἑλέσθαι θάτερον, ἀμφοῖν ἅμα συνελθεῖν ἀδυνατούντων, εὔλογον δήπουθεν
ἐκλέξασθαι μὲν τὸ χρησιμώτατον. ἀμελῆσαι δὲ μὴ θατέρου παντάπασιν. ἀλλ' ἐν ὀργάνοις ἕνεκα βαδίσεως
γεγονόσιν, ἡ πρὸς τὴν κίνησιν ἐντιμοτέρα κατασκευή, μακρῷ χρηστοτέρα τῆς εἰς ἀσφάλειαν ἕδρας ἐπιτη-
δείου. ταῦτ' ἄρα μικροτέραν μὲν ἐποίησε τοῦ μηροῦ τὴν κνήμην. οὐ μὴν εἰς τοσοῦτόν γε ἀπολειπομένην, ὡς
μηδὲ βαστάζειν ἀσφαλῶς ἔτι δύνασθαι αὐτόν, καί σοι κἀνταῦθα πρῶτον μὲν ἀναμνηστέον τῆς κατ' ἀρχὰς
ῥηθείσης μεθόδου, καθ' ἣν ἐλέγομεν ἑκάστου τῶν μορίων τὴν χρείαν εἰς τὴν ἐνέργειαν ἀναφέρεσθαι χρῆναι τοῦ
20 σύμπαντος ὀργάνου. δεύτερον δὲ ὡς εἰ πάντα ὑπαλλάττοντες αὐτῶν τῷ λόγῳ μήτε θέσιν εὑρίσκοιμεν ἑτέ-
ραν, τῆς νῦν οὔσης βελτίω, μήτε σχῆμα, μήτε μέγεθος, μήτε πλοκήν, μήθ' ὅλως τι τῶν ἄλλων, ἃ τοῖς σώμασιν
ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τελεωτάτην ἀποφαίνεσθαι δεῖ, καὶ πάντη κατωρθωμένην τὴν νῦν αὐτῆς οὖσαν κατα-
σκευήν. ὅτι μὲν οὖν τά τ' ἔμπροσθεν εἰρημένα κατὰ ταύτην ἡμῖν ἠκρίβωται τὴν μέθοδον, ἔν τε τοῖς ἑξῆς ὁμοίως
αὐτὴν διαφυλάξομεν, οὐδεὶς ἂν προσέχων τὸν νοῦν τοῖς προγεγραμμένοις, ἀγνοήσειεν. ὅτι δὲ καὶ τὸ τῆς κνή-
μης μέγεθος εἰς ἀκριβῆ συμμετρίαν ἥκει πρός τε τοῦ μηροῦ καὶ τοῦ ποδός, ὥς εἴς τε τὸ τάχος τῆς κινήσεως, ἄρι-
στα κατεσκευάσθαι, καὶ μηδὲν παραβλάπτειν, εἰς τὸ τῆς ἕδρας ἀσφαλές, ἔκ τε τῶν διὰ κιρσούς, ἤ τινα σκίρρον
παχυνθέντων, κἀκ τῶν ἐναντίων τούτοις δι' ἕτερόν τι σύμπτωμα καταλεπτυνθέντων, ἐναργῶς ἔστι μαθεῖν.
οἷς μὲν γὰρ παχυτέρα τοῦ δέοντος ἐγένετο, διὰ τὸ περιττὸν βάρος ἐμποδίζεται, καὶ διαφθείρει τὸ τάχος τῆς
βαδίσεως. οἷς δ' ἐπὶ πλέον ἐστὶν ἰσχνή, ῥᾳδίως οὗτοι περιτρέπονταί τε καὶ καταπίπτουσιν, μάλισθ' εἰ καὶ θᾶττον
30 κινεῖσθαι προέλοιντο. δεόμεθα γάρ, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, πρὸς τὸ βαδίζειν καλῶς, ἐπὶ μὲν θατέρου σκέ-
λους, ἀσφαλῶς ὀχεῖσθαι τὸ σύμπαν σῶμα. περιφέρειν δ' ὠκέως θάτερον. ἄμφω δ' ἔχει τὰ τοιαῦτα τὸ κατὰ
φύσιν τῆς κνήμης μέγεθος, καὶ γὰρ βαστάζειν ἱκανόν ἐστι τὰ ὑπερκείμενα, καὶ μεταφέρεσθαι πρὸς αὐτῶν ῥᾳ-
δίως, κἀκ τούτων ἤδη δῆλον ὅτι μείζονα τῆς νῦν οὔσης οὐκ ἐχρῆν γίνεσθαι τὴν κνήμην. ὅτι τε τηλικαύτης οὔσης
αὐτῆς, οὐ σμικρὰν ἀσφάλειαν ἡ περόνη παρέχεται. τῷ τε κατὰ τὸν ἀστράγαλον ἄρθρῳ, καὶ τῶν ἔξωθεν οἷον
προβλήματι παρατεταμένων, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῇ τῆς κνήμης ὑπερηρεισμένη κεφαλῇ. δῆλον οὖν ἐκ
τῶν εἰρημένων ὅτι τε πλεῖστον ἀφέστηκεν, ἡ τῆς περόνης κατασκευὴ τῆς κερκίδος. ὅτι τε καλῶς ἡ φύσις, ἔνθα
μηδὲ πλέον ἔσεσθαι ἔμελλε τοῖς βαδιστικοῖς ὀργάνοις ἐκ τοῦ πλήθους τῶν ἄρθρων, ἐνταῦθα τὰς συνθέσεις
τῶν ὀστῶν ἀκινήτους ἀπηργάσατο παντάπασιν. ἡ μὲν γὰρ ἑτοιμότης τε καὶ ποικιλία τῶν κινήσεων, τοῖς ἀντι-
ληπτικοῖς ὀργάνοις. ἡ δὲ τῆς ἕδρας ἀσφάλεια, τοῖς βαδιστικοῖς ἐστιν ὠφελιμωτέρα. ταῦτ' ἄρα καὶ τῆς κερκί-
40 δος ἄνω τε καὶ κάτω διηρθρωμένης, ἡ περόνη κατ' ἄμφω τὰ μέρη συναρθροῦται τῇ κνήμῃ. ὡς γὰρ εἴπερ
ἁπλοῦν ὅλον ἦν τὸ σκέλος οὐδαμόθεν διαλαμβανόμενον ἄρθροις, ἀσφαλέστερον ἂν ὑπ' αὐτοῦ πᾶν ἐβαστάζε-
το τὸ ζῷον. οὕτω νῦν ἐκ τοῦ τὰς πλείστας τῶν διαρθρώσεων ἀποθέσθαι, πλησίον ἥκει τῆς παντελοῦς ἀσφα-
λείας. ἀδιάρθρωτον μὲν γὰρ εἴπερ ἐγένετο τελέως, οὔτ' ἂν ἐκτείνεσθαι δυνατὸν ἦν, οὔτε κάμπτεσθαι, καὶ οὕτως
ἂν ἅπασαν ἀπώλεσε τὴν χρείαν, ἧς ἕνεκα γέγονεν εἰς παμπόλλους διαρθρώσεις διῃρημένον. εὐόλισθόν τε καὶ
σφαλερὸν ἦν ἂν εἰς τοσοῦτον, ὡς μηδέποτε ἐγκρατῶς ἐφ' ἑνὸς ἡμᾶς ἵστασθαι σκέλους. ἀλλ' εὐθὺ περιτρέπεσθαί τε
καὶ καταπίπτειν. ὥστε κἀνταῦθα θαυμάζειν χρὴ τὴν φύσιν, ἐκ τῶν ἐναντίων τε καὶ διαφθειρόντων ἄλληλα
καὶ μαχομένων, ἀναγκαίων δ' ὑπαρχόντων ἀμφοτέρων τῷ σκέλει, τοσοῦτον ἑκατέρων λαβοῦσα, ὅσον μήτε τὸ
τῆς κινήσεως εὐμαρές, μήτε τὸ τῆς ἕδρας ἀσφαλές, διαφθείρειν ἔμελλεν. ἀλλὰ γὰρ αὐτά τε ταῦτα θαυμασίως
αὐτῇ διατέτακται, καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον ἡ κατὰ τὸ γόνυ διάρθρωσις. αἵ τε γὰρ ἐπιφύσεις τοῦ κατὰ τὸν μηρὸν
50 ὀστοῦ, καλουμένου δὲ ὁμοίως καὶ αὐτοῦ τῷ παντὶ κώλῳ θαυμαστῶς ὅπως ἁρμοττούσας ἔχουσι τὰς ἐν τῇ κνήμῃ
κοιλότητας. ὡς μήτε χαλαρὰν εἶναι τὴν ἐπίβασιν αὐτῶν, μήτε δυσκίνητον ὑπὸ στενοχωρίας. οἵ τε περικεί-
μενοι σύνδεσμοι τὴν διάρθρωσιν, ὡς μήτε καμπτόντων ποτὲ μήτ' ἐκτεινόντων ἐπὶ πλεῖστον, ὀλισθαίνειν ἀπὸ
τῆς κνήμης τὸν μηρόν, ἥ τε μύλη μὲν πρός τινων, ἐπιγονατὶς δ' ὑφ' ἑτέρων ὀνομαζομένη χονδρῶδες ὀστοῦν οὖσα,
τὰ πρόσω μέρη τῆς διαρθρώσεως ἅπαντα καταλαμβάνει, κωλύουσα μὲν καὶ αὐτὸν τὸν μηρὸν ὀλισθαίνειν εἰς
τὰ πρόσω μέρη κατ' ἐκεῖνα μάλιστα τὰ σχήματα τὰ καλούμενα γνύξ τε καὶ ὀκλάξ, ἤδη δὲ καὶ τοῦ μὴ καταπίπτειν,
καὶ μάλιστ' ἐν τοῖς καταντέσι χωρίοις, προπετὲς εἰς τὰ πρόσω τὸ πᾶν ἡμῶν σῶμα γιγνόμενον, οὐ μικρὰν ὠφέ-
λειαν παρεχόμενοι. ἔργῳ δ' ἐναργῶς ἐπειράθημεν, ἐπί τινος νεανίσκου τῶν περὶ παλαίστραν ἐχόντων, οὐ δια-
παλαίοντος, ἀποσπασθεῖσα τῶν συνδέσμων ἡ μύλη τοῦ γόνατος μὲν ἀπεχώρησεν, ἀνέσκαμε δ' ἐπὶ τὸν μηρόν,

καὶ ἦν ἄμφω τούτῳ σφαλερά. τό τ' ὀκλάζειν. καὶ τὸ βαδίζειν, ἐν τοῖς κατάντεσιν. ὥς τε σκέμπτων ἐδεῖτο, τὰ τοιαῦτα διερχόμενος χρεία, καὶ γνοίην εἰ πάσας τὰς κατὰ τὸ γόνυ κοιλότητας, ἢ ἐξοχὰς εἴποιμι τῶν ὀστῶν, καὶ δείκνυμι μήτ' ἐξοχὴν μηδεμίαν ἐμφεροῦσαν ἐπὶ πλείου κοιλότητος. ἀλλὰ μὴ δὲ κοιλότητά τινα τῆς καταλαμβανούσης αὐτὴν ἐξοχῆς, ἁπάσας δ' ἀκριβῶς ἁρμοττούσας μὲν ἀλλήλαις. ἔξωθεν δὲ συνεχομένας ὀφρύσι πέρασιν αὐτῶν τῶν ὀστῶν, καὶ συνδέσμοις τοῖς μὲν, πλατέσι, τοῖς δὲ στρογγύλοις, μακρότερος μὲν ἂν οὕτω μοι παρὰ προὐθέμην ὁ λόγος γίγνοιτο. σαφέστερος δ' οὐδὲν μᾶλλον. αὐτάρκης γάρ ἐστι, καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων. ἅ κοινῇ τε καὶ καθόλου περὶ πάντων ἄρθρων τῆς κατασκευῆς. εἰ μὲν γὰρ ὡς μῦθόν τις γραὸς προσαγιγνώσκοι τὸν λόγον, οὐδὲν ἂν εἴη πλέον, οὐδὲ τῶν εἰρημένων αὐτῷ. εἰ δ' ἀκριβῶς ἐξετάζειν ἕκαστα, καὶ βασανίζειν ἐπ' αὐτῶν, τῶν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς φαινομένων ἐθελήσειε, θαυμάσειν οἴομαι τὴν φύσιν αὐτῶν, οὐκ
10 ἐπὶ γόνατος μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων ἄρθρων, ἀκριβῶς ἅπαντα τὰ μεγέθη καὶ τὰ σχήματα ἀλλήλοις ὁμολογοῦντα τά τε τῶν ἐξοχῶν, καὶ τὰς τῶν ὑποδεχομένων αὐτὰς κοιλοτήτων ἐργασαμένην. θαυμάσειε δ' οὐδὲν ἧττον, καὶ τὴν ἔξωθεν ἅπασαν ἀσφάλειαν. ἀνάλογον δὲ τῇ ῥώμῃ τῆς ἐνεργείας ἐπαυξομένην ὡς ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν πόδα διαρθρώσεων ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο, ἐν χερσὶ περιλαμβανομένων, καὶ τῆς κατὰ γόνυ παραλλαττόντων τὴν κατὰ τὸ ὁλόκρανον κατασκευήν, εἰς δὲ τὰ ἄλλα πρόσθεν εἰρημένα, καὶ τὴν ῥώμην τῶν συνδέσμων, καὶ τῆς μύλης ἐπίβασιν ἐναργῶς φαίνεται. πρὸς μὲν τοῖς ἄλλοις συνδέσμοις τοῖς διὰ βάθους, καὶ τοῖς ἐν κύκλῳ περιειληφόσιν ὅλην τὴν διάρθρωσιν, ἑτέρους τινὰς οὐ πάνυ μὲν στρογγύλους, εὐρώστους δ' ἱκανῶς. τὸν μὲν, κατὰ τὰ ἔνδον μέρη τῶν ὀστῶν συνδοῦντα. τὸν δὲ τὰ ἐκτὸς ἀπεργασαμένης τῆς φύσεως. ἐπιθέσεις δ' ἐν τοῖς πρόσθεν μέρεσιν, ὥστε πανταχόθεν ἀκριβῶς ἐσφίγχθαι καὶ τὸ ἄρθρον. τεττάρων χωρῶν ἀμφ' αὐτὸ τῆς πρόσω τῆς ὀπίσω. τῆς ἐν δεξιᾷ τῆς ἐν ἀριστερᾷ, καὶ μάλιστα μὲν τῆς ἔμπροσθεν οὐ σφαλερᾶς οὔσης μόνον,
20 ἀλλὰ καὶ πονεῖν ὑπὲρ τὰς ἄλλας μελλούσης. δευτέρας δὲ τῆς ἔξωθεν, ὡς ἂν τῶν περιπιπτόντων τῷ κώλῳ καὶ τιτρώσκειν δυναμένων, ταύτῃ μᾶλλον ἢ τὴν ἔνδον ἐνοχλούντων, ἐλάττον δὲ τῆς ὀπίσω, πονήσειν ἢ πείσεσθαί τι μελλούσης, τῇ μὲν πρώτῃ ῥηθείσῃ τὴν μύλην ἐπέβαλε. τῇ δὲ δευτέρᾳ τὸν ἕτερον τῶν στρογγύλων συνδέσμων ἅμα τῷ πέρατι τοῦ πλατέος μυός, τῇ δὲ τρίτῃ τὸν ἕτερον σύνδεσμον. τῇ τετάρτῃ δ' οὐδ' ὅσον οὖν. οὔ τε σύνδεσμον ἐξαίρετον οὐδένα περιέβαλε, πλὴν τῶν πλατέων τε καὶ λεπτῶν ἐκείνων, οἷς ἅπαν ἄρθρον συνῆπται, καὶ μὴν εἰ μὴ πάντῃ προνοίας τε ἅμα, καὶ τέχνης ἄκρας ἡ φύσις ἐπίδειξιν ἐποιεῖτο, τί τὸ κωλῦον ἦν αὐτὴν, ὀπίσω μὲν θεῖσαν τὴν μύλην, ἀφρούρητον δὲ τὸ πρόσω καταλιποῦσαν, ἅμα μὲν διαφθεῖραι τὴν κάμψιν τοῦ γόνατος. ἅμα δ' ἕτοιμον ἐκπίπτειν ἀπεργάσασθαι τὸ κῶλον. ὅτι δ' ἐκώλυε τῶν στρογγύλων συνδέσμων ἀπαλλάχθαι τὴν θέσιν. ἀλλὰ γὰρ ὡς ἔφαμεν οὐκ ἐπὶ γόνατος μόνον ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ἐξετάζων τις, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν ἄρθρων, εἰς ἄκρον ἅπαντα σοφίας θ' ἅμα καὶ προνοίας ἥκοντα θεωρήσειν. περὶ μὲν δὴ τούτων
30 οὐ χρὴ μηκύνειν ἔτι. διατί δὲ οἱ σύμπαντες μύες ἐγένοντο κατὰ τὸν μηρὸν ἐννέα τὸν ἀριθμὸν, ἐφεξῆς ἂν εἴη ῥητέον, διδάσκει δὲ κἀνταῦθα τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως αὐτῶν, ἡ ἐνέργεια. τρεῖς μὲν γὰρ οἱ κατὰ τὰ πρόσω τοῦ μηροῦ μέγιστοι τῶν ταύτῃ μυῶν εὐθὺ τοῦ γόνατος φέρονται, καὶ τούτων εἷς μὲν ἐμφύεται τῇ μύλῃ σαρκώδεσι λαβαῖς. δύο δ' οἱ λοιποὶ μέγιστον ἐκγεννῶσι τένοντα. πλατυνόμενος δ' οὗτος ἐπιφύεται πάσῃ τῇ μύλῃ σφίγγων αὐτὴν ἀκριβῶς, καὶ συνέχων τοῖς ὑποκειμένοις, εἶθ' ὑπερβαίνων τὸ ἄρθρον, ἐμφύεται τοῖς πρόσω μέρεσι τῆς κνήμης ἀνατείνων τε ταύτην εἰ ταθείη, καὶ πᾶσαν ἐκτείνων τὴν κατὰ γόνυ διάρθρωσιν. ἕτεροι δὲ δύο μύες, ἑκατέρωθεν τῶν εἰρημένων τριῶν, ὁ μὲν, ἔξωθεν, ὁ δὲ, ἔσωθεν εἰς τὰ πλάγια μέρη τῆς κνήμης ἐμφύονται, λοξῆς ἑκάτερος ἐξηγούμενος κινήσεως. ὁ μὲν γὰρ ἔξωθεν, ἔσω προσάγει τὸ σκέλος. ὁ δ' ἕτερος ἐκτὸς ἀπάγει. τὴν δ' ἔκφυσιν ὁ μὲν, ἐκ τῆς συμβολῆς ἔχει τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν. ὁ δὲ, τῶν ἐξωτάτω μερῶν τοῦ ἰσχίου. κάλλιστα γὰρ οὕτως ἔμελλον εἰς λοξὰς κινήσεις ἀπάξειν τὸ σκέλος. ἐν τῷ μεταξὺ δ' αὐτῶν ἄλλαι τρεῖς εἰσὶ μυῶν
40 ἐκφύσεις κατὰ στοῖχον κείμεναι μικρὰς κινήσεις κινούντων τὸ γόνυ. κάμπτει μὲν γὰρ τὸ γόνυ καὶ πρὸς τοὐντὸς ἀπάγει τὴν κνήμην ὁ συνεχὴς τῶν ἔνδον. ἀπάγει δ' ἐκτὸς ἅμα τῷ κάμπτειν, ὥσπερ ἐξελίττων αὐτὴν ὁ ψαύων τοῦ ἔξωθεν. ὁ δ' ὑπόλοιπος ὕστερος καὶ μέσος ἁπάντων ἐστὶν, εἰς τὴν ἔνδον ἐμφυόμενος τοῦ μηροῦ κεφαλὴν κάμπτει μὲν καὶ ὅλον τὸν μηρὸν, συνεπισπᾶται δὲ καὶ τὴν κνήμην ἐπιβάλλων αὐτοῖς τοῖς περὶ τὴν διάρθρωσιν, ἄχρι θατέρου τῶν κατὰ τὴν κνήμην μεγίστων μυῶν. ὡς συνεπισπᾶσθαι καὶ αὐτὴν ὅλην τὴν κνήμην. ὁ δ' ὑπόλοιπος τῶν κινούντων, τὴν κατὰ γόνυ διάρθρωσιν ἔννατος μυῶν, ὁ στενὸς καὶ μακρὸς ἐκ τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ φυόμενος, ἀνατείνει μὲν κνήμην ἄνω. εἰς ἐκεῖνο μάλιστα τὸ σχῆμα καθιστὰς ὅλον, ἐν ᾧ μαλάττοντες ἄνω φέρομεν τὸν πόδα πρὸς τὸν βουβῶνα θατέρου σκέλους. ἐπὶ τούτοις δ' ἅπασιν, ὁ κατὰ τὴν ἰγνύην ἐστὶ μικρὸς μῦς ὁ κάμπτων τὸ γόνυ. θαυμαστῶς κἀνταῦθα προνοησαμένης τῆς φύσεως τοῦ τε πλήθους αὐτῶν, καὶ τοῦ μεγέθους, καὶ τῆς θέσεως, καὶ τῆς ἐμφύσεως, μηδὲν ἐνδεῖν ἔτι πρὸς τὴν κίνησιν τῷ γόνατι τούτων οὕτω
50 διατεταγμένων. εἰ δ' ὑπαλλαγείη, τι τῶν εἰρημένων κἂν ἕν, ἢ βλάπτεσθαί τινα κίνησιν, ἢ τελέως διαφθείρεσθαι. τὸ μὲν δὴ τρεῖς γενέσθαι τοὺς μεγάλους τοὺς ἐκτείνοντάς τε τὸ σκέλος, καὶ κατὰ γόνυ πιλοῦντάς τε καὶ ἀνατείνοντας τὴν μύλην, ἐναργῶς οἴομαι φαίνεσθαι τοῖς τῶν εἰρημένων μεμνημένοις εἰς ὅσον ἥκει προνοίας. ἁπάσης γὰρ σχεδὸν τῆς κατὰ γόνυ κινήσεως ἐν τούτοις τοῖς μυσὶ τὸ κράτος ἔμελλε γενήσεσθαι. τηνικαῦτα γὰρ ἰσχυροτάτου τε καὶ ἀκριβῶς τεταμένου δεόμεθα τοῦ σκέλους παντὸς, ὅταν ἐν τῷ βαδίζειν ὑψηλὸν μὲν περιφέρηται, θάτερον δ' ὅλον ἔχηται τὸ τοῦ σώματος βάρος ἐπὶ τοῦ μένοντός τε, καὶ κατὰ γῆς ἐστηριγμένου. ἀλλ' ἐν τούτῳ τῶν ἐκτεινόντων κατὰ γόνυ μυῶν, οἵπερ εἰσὶν οἱ προειρημένοι τρεῖς, ἐνεργούντων τε καὶ τεταμένων ἀκριβῶς δεόμεθα. τὸ μὲν γὰρ κάμπτεσθαι τῇ κατὰ γόνυ διαρθρώσει, διὰ τῶν ὄπισθεν παρέχει μυῶν. τὸ δ' ἐκ-

τείνεσθαι, διὰ τῶν ἔμπροσθεν. εἴπερ οὖν ὁπότε μάλιστα τεταμένου τοῦ σκέλους δεόμεθα, τηνικαῦτα τοῖς τρισὶ
τούτοις μυσὶ μόνοις ἐπιτρέπομεν τὸ γόνυ, φυλάττειν τ' ἀκριβῶς ἀκλινὲς, ὀπίσω τ' ἐλαύνειν καὶ προσάγειν, καὶ
σφίγγειν τὴν μύλην, ὡς καὶ διὰ ταύτης ἡ ὀρθότης αὐτῶν φυλάττοιτο, δῆλον ὡς τὸ πᾶν κῦρος τῆς ἐνεργείας
τῶν σκελῶν, ἐν τούτοις ἐστίν. ἡ γὰρ εἰς τὰ πλάγια κίνησις αὐτῶν, ἐκ περιουσίας ἐστί, πανταχοῦ τῆς φύσεως
ἅπαντα τὰ μελῶν κοσμούσης πλέον, ἢ κατὰ τὴν ἀναγκαίαν ἐνέργειαν. αὐτὸ δὲ τὸ πρῶτον ἔργον τῶν σκε-
λῶν, οὗ χάριν ἐγένετο, βάδισίς ἐστιν, εἰς ἣν ἔτι τῶν ἐκτεινόντων τὸ γόνυ μυῶν μάλιστα δεόμεθα, πρὸς τὴν κατὰ
τοῦτο τὸ ἄρθρον ἐνέργειαν. ὥσπερ οὖν ἐπὶ ποδὸς εἰς τὴν πτέρναν εὐλόγως ἐδείκνυτο δύο μύες, ὄπισθεν ἐμφυό-
μενοι διὰ μεγίστου τένοντος, οὕτως ἐπὶ τοῦ γόνατος εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς κνήμης ἔμπροσθεν ἦν αὐτοὺς ἐμφῦναι
κάλλιον. τῷ μὲν γὰρ ποδὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἕδρας ἅπαντες οἱ μύες ἐκεῖνοι, τῷ δ' ὅλῳ σκέλει, τὸ τῆς ἐκτά-
10 σεως ἀκλινὲς, οὗτοι παρέχονται. τρισὶ δ' οὖσιν αὐτοῖς, τρεῖς ἀντιτάξαι ὄπισθεν οὐχ ὁμοίως εὐρώστους, οὐδ' ἕνα
γεννῶντας, ἃ πάντα ἐγένοντο διὰ τὸ χρῆναι μὲν πάντως ὡς ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως ἀποδέδεικται λόγοις,
ἀντιτετάχθαι παντὶ μυῒ μῦν ἕτερον, ἐναντίας κινήσεως δημιουργὸν εἶναι, οὐκ ἴσην ἀξίαν τῆς ἐκτεινούσης τὸ
γόνυ κινήσεως, καὶ τῆς καμπτούσης, ὡς τ' ἀντιταχθησομένους τὸ μόνον αὐτοῖς, καὶ τῆς ἐναντίας ἐξηγησομένους
κινήσεως, τοὺς τρεῖς μὲν ἐποίησεν ὡσαύτως, οὐ μὴν οὔτ' αὐτοὺς ὁμοίως ἰσχυροὺς, οὔτ' εἰς τένοντας ὁμοίως ἐκεί-
νοις εὐρώστους τελευτῶντας. ἔδωκε δὲ τοῖς ἑκατέρωθεν τοῦ μέσου καὶ λοξήν τινα κίνησιν, οὐ βραχεῖαν. ὅπως δὲ
πανταχόσε περιφέρηται τὸ ἄρθρον, ἑκατέρωθεν ἕνα μῦν αὐτοῦ παρέτεινε, τὸν μὲν, τοῖς ἔμπροσθεν μυσί, τὸν
δὲ τοῖς ὄπισθεν παραβεβλημένον, καὶ μὴν ἔτι τὰ μὲν μείζω τῶν ἄρθρων, διὰ μεγάλων μυῶν, ἢ διὰ πολλῶν ἢ
διὰ εὐρώστων τενόντων κινεῖται, τὰ δ' ἐλάττω, δι' ἐλαττόνων ἢ μικροτέρων, ἢ ἀρρωστοτέρων. οὐκοῦν δ' ὅπως οὐχὶ
κἀνταῦθα χρὴ θαυμάζειν αὐτῆς τὴν τέχνην, εἰ μὴ ἄρα δικαιότερον εἶναι φήσειέ τις ὀλίγους μὲν καὶ μι-
20 κροὺς, καὶ ἀρρώστους μῦς, τοῖς μεγάλοις τε καὶ κυρίοις ἄρθροις ἐπιτετάχθαι, ἰσχυροὺς δὲ καὶ μεγάλους καὶ πολ-
λοὺς, τοῖς μικροῖς. οὕτω γὰρ ἂν ὁ τοιοῦτος, καὶ λοξοὺς μὲν ταῖς κατ' εὐθὺ κινήσεσιν, οὐ δὲ ταῖς λοξαῖς ἐφεστάναι
βουληθείη, μέγεθος μὲν δὴ τῶν κατὰ τὸν μηρὸν μυῶν, καὶ πλῆθος, καὶ θέσις εἰς τοσὸν δὲ προνοίας ἥκει τῇ φύ-
σει. καταφύονται δὲ διὰ παντὸς εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς κνήμης ὑπερβαίνοντες τὴν διάρθρωσιν, οὐ σμικρὰν οὐ-
δ' ἐνταῦθα τέχνην ἐπιδεικνυμένης αὐτῆς. ὡς γὰρ καὶ ὅσοι διὰ νευρῶν μηρίνθων τὰ ξύλινα τῶν εἰδώλων κι-
νοῦσιν ἐπέκεινα τῶν ἄρθρων εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ μέλλοντος κώλου κινηθήσεσθαι καθάπτουσιν αὐτὰς, οὕτως ἡ
φύσις πολὺ πρότερα καθ' ἕκαστον τῶν ἄρθρων ἐτεχνήσατο, καὶ ὡς εἰς τὰ μὲν ἄλλα σύμπαντα τοσαῦτά τε, καὶ
τοιαῦτα, περὶ τὴν τῆς κνήμης κίνησιν ἀπειργάσατο. μόνης δὲ τῆς ἐπικαίρου τῶν τενόντων ἐκφύσεως ἠμέλη-
σεν, οὐδὲν ἂν οὐδ' ἐκεῖνο ὄφελος ἦν. ὅτι μὲν οὖν εἰ πρὶν φῦναι τὸ ἄρθρον οἱ τένοντες ἐφύοντο τὴν ἀρχὴν, οὐδ' ἂν
ἐκίνουν τὴν κνήμην ἐναργῶς φαίνεται, ὅτι δ' εἰ καὶ μετὰ τὸ διαβῆναι καθ' ὃ νῦν εἰσβάλλουσιν, ἀλλ' ἤτοι κατ' αὐ-
30 τὴν εὐθέως τὴν ἀρχὴν τῆς κνήμης, ἢ μέχρι πλείστου προϊόντες. οὐδ' αὐτὸ παντάπασιν ἄδηλον. ἡ μὲν γὰρ εἰς τὴν
ἀρχὴν αὐτῶν μόνην κατάφυσις, οὐκ ἂν ἦν ὁμοίως ἀσφαλὴς οὐδ' εὔρωστος, ὀλίγας λαβὰς ἐξ ἄκρου τοῦ κώλου
τὸ πᾶν ὅσον ἂν ἐπιχειρούντων κινεῖν. ἡ δ' εἰς τὰ πορρωτέρω τε, καὶ περὶ μέσην τὴν κνήμην, ὡς ἐπὶ τῶν πιθή-
κων ἔχει τελέως ἐκτεῖναι τοῖς κώλοις, οὐκ ἂν ἐπέτρεπε μέσην ἄλλην αὐτῶν συνδεδεμένων, καὶ ἀπηρτισμένων
πρὸς τοὐπίσω, καθάπερ καὶ νῦν τοῖς πιθήκοις ἐστίν. οἱ γὰρ ἐκ τῶν ὀπίσω μερῶν ἥκοντες μύες, εἰς μέσον σχεδὸν
τι τὴν κνήμην, βραχὺ πρὸ αὐτῆς ἐν τούτοις τοῖς ζώοις ἐμφυόμενοι, τοῖς ἔμπροσθεν μυσὶ τοῖς ἐκτείνουσι τὸ κῶλον
ἀντιπράττοντές τε, καὶ ἀντισπῶντες ὀπίσω τὸ σκέλος, οὐκ ἐπιτρέπουσιν ἐκτείνειν ἀκριβῶς τὸ γόνυ, καί σοι κἀν-
ταῦθα βασανίζειν ἔξεστι τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου παντὸς εἰρημένον, ὡς ἡ φύσις ἐπιτήδεια τοῖς τῆς ψυ-
χῆς ἤθεσί τε, καὶ δυνάμεσι τὰ τοῦ σώματος ἅπασι τοῖς ζώοις κατασκευάζει μόρια. καὶ γάρ τοι καὶ τῷ πιθήκῳ
καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται, γελοίῳ τὴν ψυχὴν ὑπάρχοντι ζώῳ μιμηλῷ πρὸς τὸ χεῖρον οὕτως ἔχοντι, καὶ τὸ σῶμα
40 περιέθηκεν. ἅπασαν γὰρ τὴν ἐν τοῖς σκέλεσι τῶν ὀστῶν σύνταξιν τοιαύτην ἔχων οἵαν ἵστασθαι καλῶς ὀρθῶς
οὐ συγχωρεῖν αὐτῷ γε λειστάτους ὄπισθεν μῦς ἐναντιουμένους τῇ κατασκευῇ κέκτηται, καὶ ἐν τῇ
παιδιακῇ τὸ μυουροῦν οὔτ' ἀκριβῶς οὔτ' ἀσφαλῶς ὀρθῶς ἵστασθαι πέφυκεν, ἀλλ' ὡς
ἄν τις καὶ ἄνθρωπος γελωτοποιῶν τε, καὶ σκώπτων ἕτερον ἄνθρωπον χω-
λὸν ἵσταταί τε καὶ βαδίζει, καὶ διαθέσει χωλεύων, οὕτω καὶ πί-
θηκος χρῆται τοῖς σκέλεσιν. εἴρηταί μοι σχεδὸν ἅπαν-
τα τὰ περὶ τῆς τῶν σκελῶν κατασκευῆς, ὑπὲρ
γὰρ τῶν κινούντων τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον μυῶν,
ἐπειδὰν τῶν κατ' ἐκεῖνα τὰ χωρία
μορίων ἡ ἐξήγησις γίνηται τηνι-
50 καῦτα διαλέξομαι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΣ. δ'.

πεὶ δὲ τρέφεσθαι μὲν ἀναγκαῖον ἐστὶ τοῖς τοῦ ζώου μορίοις, εἴσοδος δ' εἰς τὸ σῶμα μία τοῖς
σιτίοις ἡ διὰ τοῦ στόματός ἐστιν, εὐλόγως ἡ φύσις ὁδοὺς παμπόλλους ἐτέμετο, τὰς μὲν δὴ
λεωφόρους τε καὶ κοινὰς ἁπάντων τῶν θρεψομένων, τὰς δὲ δὴ στενωπούς τινας, ἐφ' ἕκα-
στον μόριον διακομιζούσας τὴν τροφήν. ἡ μὲν οὖν κοινὴ καὶ μεγίστη, καὶ πρώτη πασῶν ὁ-
δὸς, ἀπὸ τοῦ στόματος, εἰς τὴν γαστέρα φέρει, καθάπερ εἴς τι ταμιεῖον κοινὸν ἁπάντων μο-
10 ρίων, ἐν μέσῳ τῷ ζώῳ καθιδρυμένον, ὄνομα δὲ τῆς εἰσόδου ταύτης, τὸ μὲν ἴδιον, οἰσοφά-
γος, τὸ δὲ κοινὸν, στόμαχος. ἁπάσης γὰρ κοιλίας, ὁ προτεταγμένος αὐχὴν στενὸς, δὴ ἰσθμός
τις, οὕτως ὀνομάζεται. τὸ δὲ ταμιεῖον τοῦτο τὴν τροφὴν ἅπασαν ἐκδεχόμενον, ἅτε θεῖόν τε καὶ οὐκ ἀνθρώπειον
ὑπάρχον δημιούργημα, πονεῖ περὶ τὰ σιτία τὸν πρῶτον πόνον. οὐ χωρὶς, ἄχρηστά τε καὶ οὐδὲν ὄφελός ἐστι τῷ
ζώῳ, καθαίρει μὲν γὰρ δι' αὐτῶν ὥσπερ οἱ περὶ τὴν τοῦ σίτου κατεργασίαν ἐπιστήμονες, εἴ τι γῆς ἢ λίθων. ἢ
ἀγρίων ἐμφέροιτο σπερμάτων λυμαίνεσθαι τοῖς σώμασι πεφυκότων, οὕτω καὶ ἡ τῆς γαστρὸς δύναμις, εἰ μέν
τοι τοιοῦτον, ὠθεῖ κάτω, τὸ λοιπὸν δὲ πᾶν ὅσον ἂν ἡ φύσει χρηστὸν, ἔτι χρηστότερον ἐργασαμένη ταῖς εἰς αὐτήν
τε, καὶ τὰ ἔντερα καθηκούσαις διανέμει φλεψίν. αἱ δὲ ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς πόλεσιν, ἀχθοφόροι τὸν κεκαθαρμένον
ἐν τῷ ταμιείῳ σῖτον, εἴς τι κοινὸν τῆς πόλεως φέρουσιν ἐργαστήριον, πεφθησόμενόν τε, καὶ χρήσιμον εἰς τὸ τρέ-
φειν ἤδη γενησόμενον, οὕτω καὶ αὗται τὴν ἐν τῇ γαστρὶ κατειργασμένην τροφὴν ἀναφέρουσιν, εἴς τι κοινὸν ὅλου
20 τοῦ ζώου πέψεως χωρίον, ὃ καλοῦμεν ἧπαρ. εἴσοδος δ' εἰς τὸ χωρίον τοῦτο, πολλοῖς στενωποῖς κατατετμημένη,
ὑπάρχει μία, καί τις αὐτὴν ἀνὴρ παλαιὸς, δεινὸς οἶμαι περὶ φύσιν, ὠνόμασε πύλας, ἀπ' ἐκείνου τε μένει
τοὔνομα δεῦρο ἀεὶ, καὶ Ἱπποκράτης τε οὕτω, καὶ πᾶς ὁ σὺν αὐτῷ χορὸς τῶν Ἀσκληπιαδῶν ὀνομάζουσιν, ἐπαι-
νέσαντες τὴν σοφίαν τοῦ πρώτου, πολιτικῇ διοικήσει τὴν κατὰ τὸ ζῷον εἰκάσαντος, ἀλλ' ὥσπερ Ὅμηρος ἐποίη-
σεν αὐτοκίνητα, τὰ τοῦ Ἡφαίστου δημιουργήματα, καὶ τὰς μὲν φύσας εὐθὺς ἅμα τῷ κελεῦσαι τὸν δεσπότην,
παντοίην εὔπρηκτον ἀϋτμὴν ἐξανιείσας, τὰς δὲ θεραπαίνας ἐκείνας τὰς χρυσᾶς ὁμοίως αὐτῷ τῷ δημιουρ-
γῷ κινουμένας δι' αὑτῶν, οὕτω μοι καὶ σὺ νόει κατὰ τὸ τοῦ ζώου σῶμα μηδὲν ἀργὸν μήτ' ἀκίνητον, ἀλλὰ πάντα
μετὰ τῆς πρεπούσης κατασκευῆς, καὶ θείας τινὰς αὐτοῖς δυνάμεις τοῦ δημιουργοῦ χαρισαμένου, καὶ τὰς μὲν
φλέβας, οὐ παραγούσας μόνον τὴν τροφὴν ἐκ τῆς γαστρὸς, ἀλλ' ἑλκούσας ἅμα, καὶ προπαρασκευαζούσας
τῷ ἥπατι τὸν ὁμοιότατον ἐκείνῳ τρόπον, ὡς ἂν καὶ παραπλησίας αὐτῷ φύσεως ὑπαρχούσης, καὶ τὴν πρώ-
30 την βλάστην ἐξ ἐκείνου πεποιημένης, αὐτὸ δὲ τὸ ἧπαρ ἐπειδὰν αὐτὴν παραλάβῃ, πρὸς τῶν ὑπηρετῶν ἤδη
παρεσκευασμένην, καὶ δὴ ὑπογραφήν τινα καὶ ἀμυδρὸν εἶδος αἵματος ἔχουσαν, ἐπάγει τέλειον αὐτῇ τὸν
κόσμον εἰς αἵματος ἀκριβοῦς γένεσιν. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα, τὰ μὲν, οὕτω μοχθηρὰ, καθάπερ ἐν τῷ
σίτῳ γῆ καὶ λίθοι, καὶ τὰ τῶν ἀγρίων σπέρματα, ὑπ' ἐκείνων διεκέκριτο, τὰ δ' οἷον ἄχνη καὶ πίτυρα, ἑτέρας κα-
θάρσεως ἐδεῖτο, καὶ ταύτην αὖθις ἐπάγει τῇ τροφῇ τὴν κάθαρσιν τὸ ἧπαρ, ἄμεινον δ' ἂν ἡ εἰς εἰκόνος ἐνάρ-
γειαν, μὴ ξηροῖς σιτίοις, ἀλλ' ὑγρῷ χυμῷ προπεπεμμένῳ μὲν ἤδη καὶ προκατειργασμένῳ, δεομένῳ δὲ τελεωτέρας
πέψεως, ὁμοιῶσαι τὸν ἐκ τῆς κοιλίας διὰ τῶν φλεβῶν, εἰς τὸ ἧπαρ ἀναφερόμενον χυλόν. ἔστω δή τις οἶνος,
ἄρτι μὲν τῶν βοτρύων ἐκτεθλιμμένος, ἐγκεχυμένος δ' ἐν πιθάκναις, ὑπὸ δὲ τῆς ἐμφύτου θερμότητος, ἔτι
κατεργαζόμενός τε, καὶ διακρινόμενος καὶ πεττόμενος καὶ ζέων, καὶ αὐτῶν τῶν περιττωμάτων, τὸ μὲν βα-
ρὺ καὶ γεῶδες, ὅ, περ οἶμαι τρύγα καλοῦσιν, ἐν τοῖς πυθμέσι τῶν ἀγγείων ὑφιστάσθω, τὸ δ' ἕτερον τὸ κοῦφόν τε,
40 καὶ ἀερῶδες ἐποχείσθω, καλεῖται δ' ἄνθος τοῦτο, καὶ πλεῖστον ἐφίσταται τοῖς λεπτοῖς οἴνοις, ὥσπερ τοῖς πα-
χυτέροις, θάτερον ὑφίσταται πάμπολυ, κατὰ δὲ τὴν τοῦ παραδείγματος εἰκόνα, νόει μοι τὸν ἐκ τῆς κοιλίας, εἰς τὸ
ἧπαρ ἀναδοθέντα χυλὸν, ἀπὸ τῆς ἐν τῷ σπλάγχνῳ θερμασίας, ὥσπερ τὸν οἶνον τὸν γλευκίνην, ζέοντά τε καὶ
πεττόμενον καὶ ἀλλοιούμενον εἰς αἵματος χρηστοῦ γένεσιν, ἐν δὲ τῇ ζέσει ταύτῃ τὸ μὲν ὑφιστάμενον αὐτῷ τῶν
περιττωμάτων ὅσον ἰλυῶδές τε καὶ παχὺ, τὸ δ' ἐπιπολάζον, ὃ δὴ λεπτόν τε καὶ κοῦφον, δὴ ἀφρός τις ἐπο-
χεῖται τῷ αἵματι, τούτοις οὖν εὐλόγως ὄργανα παρεσκεύασται, κοῖλα μὲν ὥς τε ὑποδέχεσθαι ῥᾳδίως, προ-
μήκεις δ' αὐχένας, δὴ στομάχους τινὰς, ἑκατέρωθεν τῆς κοιλότητος ἔχοντας, ἕλκειν μὲν τὸν ἕτερον αὐτῶν τὸ
περίττωμα, τὸν ἕτερον δ' ἐκπέμπειν, ἐπιτήδειον. ἀλλὰ καὶ τὴν θέσιν οἰκείαν ἐχρῆν εἶναι τῇ ῥοπῇ τοῦ περιττώ-
ματος, καὶ τῶν στομάχων τὰς εἰς ἧπαρ ἐμφύσεις, ἀνάλογον ταῖς θέσεσιν. ἀτὰρ οὖν καὶ φαίνεται ταῦθ' οὕ-
τω διακεκοσμημένα, τὴν μὲν γὰρ τὸ κοῦφόν τε, καὶ ξανθὸν περίττωμα δεξομένην κύστιν, ἡ φύσις ἐπέθηκε τῷ
50 ἥπατι, τὸν δὲ τὸ παχὺ καὶ ἰλυῶδες ἕλξοντα σπλῆνα, μάλιστα μὲν ἐβούλετο καὶ ταύτας ὑποθεῖναι τὰς
πύλας, οἷ δὴ καὶ ῥέπειν ἔμελλεν ἐξ αὑτοῦ τῷ βάρει καταφερόμενον τὸ μελαγχολικὸν ἐκεῖνο περίττωμα,
ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐνῆν ἐνταῦθα χώρα σχολάζουσα, τῆς γαστρὸς φθανούσης ἅπασαν αὐτὴν κατειληφέναι. μεγά-
λης οὖν εὐρυχωρίας ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσιν ὑπολειπομένης, ἐνταῦθα τὸν σπλῆνα κατέθετο, καί τινα δὴ
στόμαχον ἐκ τῶν σιμῶν αὐτοῦ μερῶν ἀποφύσασα, φλεβῶδες ἀγγεῖον ἐπὶ τὰς πύλας ἐξέτεινεν, ὥς τε μηδὲν
μεῖον εἶναι πρός γε τὴν τοῦ ἥπατος κάθαρσιν, ἢ εἰ καὶ πλησίον αὐτοῦ τεταγμένος ὁ σπλὴν ἦν, καὶ μὴ μα-
κρῷ καθάπερ νῦν, ἀλλὰ βραχεῖ τινι στομάχῳ τὴν ὁλκὴν ἐποιεῖτο τοῦ περιττώματος, ἀποθέμενος οὖν ὁ παρα-
σκευαζόμενος ἐν ἥπατι χυμὸς, εἰς τροφὴν τῷ ζώῳ, τὰ προειρημένα δύο περιττώματα, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐμφύτου

θερμασίας. τελέως μὲν ἀκριβῆ κτησάμενος, ἐρυθρὸς ἤδη καὶ καθαρὸς, ἐπὶ τὰ κυρτὰ μόρια τοῦ ἥπατος ἀνέρχε-
ται, τῆς τοῦ θείου πυρὸς ἐν ὑγρῷ τομῆς τε καὶ ἐξομόρξεως ἐνδεικνύμενος τὴν χρόαν, ὥσπερ καὶ Πλάτων ἔλε-
γεν. ἐκδέχεται δ' αὐτὸν ἐνταῦθα μία φλὲψ μεγίστη, ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος διαπεφυκυῖα, πρὸς ἄμφω τοῦ
ζώου τὰ μέρη φερομένη, τό τε ἄνω καὶ τὸ κάτω, φαίης ἂν εἶναι ἀγωγόν τινα μεστὸν αἵματος ὑπάρχουσαν αὐτὴν,
ὀχετοὺς παμπόλλους ἀπορρέοντας ἔχειν, ἐλάττους τε καὶ μείζους εἰς πᾶν μόριον τοῦ ζώου νενεμημένους. ἀλλὰ γὰρ
καὶ κατὰ ταύτην ἔτι τὴν φλέβα πολλῆς ὑγρότητος λεπτῆς καὶ ὑδατώδους μεστὸν ἐστὶ τὸ αἷμα, καλεῖ δ' αὐτὴν
Ἱπποκράτης ὄχημα τροφῆς, ἐνδεικνύμενος εὐθὺς ἅμα τῇ προσηγορίᾳ καὶ τὴν χρείαν, οὔτε γὰρ ἐκ τῆς γαστρὸς εἰς
τὰς φλέβας, ἀναληφθῆναι καλῶς οἷόν τ' ἦν τὸν ἐκ τῶν σιτίων χυμὸν, οὔτε ῥαδίως διεξέρχεσθαι, τὰς ἐν ἥπατι
φλέβας πολλὰς καὶ στενὰς ὑπαρχούσας, εἰ μή τις αὐτῷ λεπτοτέρα καὶ ὑδατώδης ὑγρότης ἀναμεμιγμένη κα-
10 θάπερ ὄχημα. καὶ πρὸς αὐτὴν ἄρα τὴν χρείαν ὑπηρετεῖ τοῖς ζώοις τὸ ὕδωρ. τρέφεσθαι μὲν γὰρ οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ
δύναται μόριον, ἀναδοθῆναι δ' ἐκ τῆς κοιλίας τὸ θρέψον, οὐκ ἐνεδέχετο, μὴ παραπεμπόμενον ὑπό τινος οὕτως
ὑγροῦ. ταύτας οὖν τὰς λεπτὰς ὑγρότητας ὅταν τὸ σφέτερον ἔργον πληρώσωσιν, οὐκέτ' ἐν τῷ σώματι χρὴ
μένειν, ἄχθος ἀλλότριον ἐσομένας ταῖς φλεψί, καὶ ταύτης ἕνεκα τῆς χρείας οἱ νεφροὶ γεγόνασιν ὄργανα κοῖλα
στομάχοις, τοῖς μὲν, ἕλκοντα, τοῖς δ' ἐκπέμποντα τὸ λεπτὸν τοῦτο, καὶ ὑδατῶδες περίττωμα. παράκειται δ' ἑκα-
τέρωθεν τῇ κοίλῃ φλεβὶ τῇ μικρῷ πρόσθεν ῥηθείσῃ τῇ μεγίστῃ μικρὸν ὑποκάτω τοῦ ἥπατος. ὥστε πᾶν ὅσον
ἂν εἰς αὐτὴν αἷμα παραλαμβάνηται, παραχρῆμα καθαίρεσθαι, καὶ μόνον ἔτι τὸ καθαρὸν ἰέναι πάντη τοῦ σώ-
ματος, βραχείας πανταπασιν ἀναμεμιγμένης αὐτῷ τινὸς ὑδατώδους ὑγρότητος. οὐ γὰρ ἔτι γε δὴ δεῖται
πολλοῦ τούτου τοῦ ὀχήματος, ὡς ἂν εὐρείαις μὲν ὁδοῖς, τοὐντεῦθεν ἐνεχθησόμενον, εὐρεία δ' ἤδη τῇ χύσει γεγενη-
μένον, ἣν ἐκ τῆς θερμότητος, πρώτης μὲν τῆς κατὰ τὸ ἧπαρ ἐκτήσατο, δευτέρας δὲ καὶ πολὺ σφοδροτέρας
20 ἐπικτᾶται τῆς ἀπὸ καρδίας, ἐπὶ μὲν ἡμῶν, καὶ τῶν τετραπόδων ζώων ἁπάντων, εἰς τὴν δεξιὰν κοιλίαν
αὐτῆς, καταφυομένης τῆς κοίλης φλεβὸς, ἐπὶ δὲ τῶν οὐκ ἐχόντων ταύτην τὴν κοιλίαν, ἐκ τῆς πρὸς τὰς ἀρτη-
ρίας ἀναστομώσεως, μεταλαμβανουσῶν τῶν καθ' ὅλον τὸ ζῶον φλεβῶν τῆς ἐν καρδίᾳ θερμασίας. εἴρηται
δὲ περὶ πάντων τούτων ἐν ἑτέροις, καὶ νῦν δ', ὅπερ ἐρρέθη κατ' ἀρχὰς εὐθὺς τῆς ὅλης πραγματείας, ἀπόδει-
ξιν μὲν οὐδεμιᾶς ἐνεργείας πρόκειται λέγειν, ἐπεὶ δ' οὐκ ἐνδέχεται τῶν μορίων ἐξευρίσκειν τὰς χρείας, ἐπὶ
τὰς *χρείας εὐθέως μεταβησόμεθα, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς γαστρὸς ποιησάμενοι. ταύτης οὖν ἐστι μέν τις ἑλκτικὴ
δύναμις τῆς οἰκείας ποιότητος, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν ἀποδέδεικται. ἔστι δέ
τις καὶ καθεκτικὴ τῶν ληφθέντων, καὶ αὖθις ἀποκριτικὴ τῶν περιττωμάτων, καὶ πρό γε τούτων ἁπασῶν, ἡ
ἀλλοιωτική, δι' ἣν ἐδεήσεν αὐτῇ κἀκείνων. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασι τοῦ ζώου μορίοις, καίτοι τὰς αὐτὰς ἔχου-
σι δυνάμεις, οὐ συνῆψεν ἡ φύσις αἴσθησιν τῶν ἐλλειπόντων, ἀλλ' οἷον φυτὰ τρέφεται ταῦτα, διαπαντὸς ἐκ τῶν
30 φλεβῶν ἀρυόμενα τὴν τροφὴν, μόνῃ δὲ τῇ γαστρὶ, καὶ ταύτης μάλιστα τοῖς κατὰ τὸ στόμα μέρεσιν, ἐνδείας αἴ-
σθησιν ἐπέστησεν, ἐπεγείρουσαν τὸ ζῶον, προσάρασθαι σῖτον, καὶ τοῦτ' εὐλόγως εἰργάσατο. τῶν μὲν γὰρ καθ' ὅλον
τὸ σῶμα μορίων, ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς κοίλης πεφυκυιῶν φλεβῶν ἑλκόντων τὴν τροφὴν, αὐτῆς δ' αὖ πάλιν τῆς
κοίλης, ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ, τούτων δ' αὖθις ἐκ τῶν ἐπὶ τὰς πύλας ἀναφερομένων, ἐκείνων δ' αὖ πάλιν ἐκ
τῆς γαστρός τε, καὶ τῶν ἐντέρων, οἵων δ' οὐδὲν ἔτι μορίου παρ' οὗ χρὴ λαβεῖν τὴν κοιλίαν, ἔξωθεν αὐτὴν πλη-
ροῦν ἦν ἀναγκαῖον τοῖς ζώοις, καὶ τούτῳ διαφέρει ἤδη τῶν φυτῶν, τοῖς μὲν γὰρ εἰ καὶ ὅτι μάλιστα τὰς ἄλλας
τέτταρας δυνάμεις τὰς ὀλίγον πρόσθεν εἰρημένας ὁμοίως τοῖς ζώοις ἔχειν ὑπάρχει, ἀλλ' ἥ γε τῶν ἐλλειπόν-
των αἴσθησις ἄπεστιν. οὐ γὰρ ἔμελλεν διὰ στόματος θρέψεσθαι, ταμιεῖον ἀφθόνου τροφῆς ὑποβεβλημένην ἔχον-
τα τὴν γῆν, ᾗ ξυμπεφυκότα τε καὶ συνημμένα, διαπαντὸς εὐπορεῖ τοῦ θρέψοντος. τῇ δὲ τῶν ζώων οὐσίᾳ, πρὸς
τῷ πόῤῥω γῆς εἶναι κατὰ τὰς συμφύτους τῶν μορίων ποιότητας, ἔτι καὶ τὸ κινεῖσθαι κατὰ προαίρεσιν
40 ὑπάρχει, καὶ χώραν ἐκ χώρας ἀμείβειν, καὶ μεταλλάττειν τοὺς τόπους, ὥστε δι' ἄμφω ταῦτα, ἀδύνατον ἦν αὐ-
τοῖς, ὥσπερ φυτοῖς τὸν ἐκ τῆς γῆς ἐμβάλλειν χυμόν. ἐδεήθη τοιγαροῦν κατὰ τὴν οἰκείαν ἕκαστον φύσιν, ἢ βο-
τάναις ἢ σπέρμασιν, ἢ ἀκροδρύοις, ἢ ζώων ἑτέρων τρέφεσθαι σαρξὶ, καὶ ταῦτα κατ' ἐκεῖνον προσφέρεσθαι τὸν
καιρὸν, καθ' ὃν ἂν ἡ γαστὴρ αἴσθηται τῆς ἐνδείας. ἀλλ' οὐδὲν τῶν τοῦ ζώου μορίων, ἐξ ἑαυτοῦ κέκτηται σύμφυ-
τον αἴσθησιν, ὡς καὶ τοῦτ' ἐν ἄλλοις ἀποδέδεικται. ἐπιῤῥεῖν οὖν τῇ γαστρὶ τὴν τοιαύτην δύναμιν ἑτέρωθεν ἐχρῆν,
οἷον δι' ὀχετῶν τινῶν ἀπὸ τῆς αἰσθητικῆς ἀρχῆς, καὶ τούτου χάριν εἰς αὐτὴν ζεῦγος οὐ σμικρὸν νεύρων ἄνωθεν
καταφέρεται, καὶ διασπείρεταί τε καὶ διαπλέκει μάλιστα μὲν, τὸ στόμα καὶ τὰ τούτῳ συνεχῆ, καὶ τοῖς ἄλλοις
δὲ ἤδη τοῖς μέχρι τοῦ πυθμένος αὐτῆς ἐπεκτείνεται μέρεσιν. ἐτέθη δὲ ἡ γαστὴρ οὐκ ἐφεξῆς τῷ στόματι, καίτοι
τούτου δεομένη πρός γε τὴν τῆς τροφῆς χορηγίαν, ἀλλὰ τὸν καλούμενον θώρακα, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν σπλάγχνα
προὐταξεν ἡ φύσις, ἵν' ἡ μὲν, ἐν τοῖς κάτω μέρεσι τὰς ἐκροὰς ἔχῃ τῶν περιττωμάτων, ὁ δὲ, διὰ τοῦ στόματος
50 ἕλκων τε καὶ αὖθις ἐκπέμπων τὸν ἀέρα, φωνῆς καὶ ἀναπνοῆς γίνηται δημιουργὸς, ἀλλὰ περὶ μὲν θώρακός τε
καὶ τῶν κατ' αὐτὸν σπλάγχνων ἐπιπλέον ἐν τοῖς μεταταῦτα λεχθήσεται, περὶ δὲ τῆς γαστρὸς αὖθις ἐπά-
νειμι, οὐ γὰρ ὅτι κατωτέρω τοῦ θώρακος ἡ φύσις αὐτὴν κατέθετο, διατοῦτο χρὴ μόνον ἐπαινεῖν, ἀλλ' ἔτι τούτου
μᾶλλον ὅτι μὴ μέσην ἀκριβῶς τῶν ἀριστερῶν, καὶ τῶν δεξιῶν τοῦ ζώου μορίων, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μᾶλλον.
ἐπειδὴ γὰρ αὐτῇ περιθήσειν ἔμελλε δύο σπλάγχνα, μήτε τοῖς μεγέθεσιν ἴσα, μήτε τοῖς ἀξιώμασιν ὁμότιμα,
διατοῦτο τῷ μείζονι καὶ κυριωτέρῳ, μείζονά τε ἅμα, καὶ ἐντιμοτέραν ἀπενείματο χώραν, καὶ τοῦτο μὲν εἰς τὰ
δεξιὰ φέρουσα κατέθετο, θάτερον δὲ τὸ οἷον ἐκμαγεῖον αὐτοῦ, τοῖς ἀριστεροῖς τῆς γαστρὸς παρέτεινε μέρεσιν. ἐπεὶ
δὲ τὸ μὲν ἧπαρ ἀνωτέρω τὴν θέσιν εἶχεν, ὡς ψαύειν τῶν φρενῶν, ὁ δὲ σπλὴν κατωτέρω δι' ἣν ὀλίγῳ πρόσθεν

ἐλέγομεν αἰτίαν, εὐλόγως εἰς τὰ δεξιὰ τὸν πυθμένα τῆς κοιλίας ἐξέτεινεν. ἀργὸς γὰρ ἂν ὁ τόπος οὗτος ἦν, καὶ
τελέως κενὸς, ὡς ἂν μηκέτ' εἰς αὐτὸν ἐξικνουμένου τοῦ ἥπατος. αὕτη μὲν ἡ πρόνοια τῆς θέσεως τῶν τεττάρων
ὀργάνων, ἥπατός τε καὶ σπληνὸς, καὶ γαστρὸς, ἡ δὲ τοῦ σχήματος, καὶ τῆς διαπλάσεως ἁπάσης, καὶ προσέ-
τι πλοκῆς καὶ τῆς πρὸς τὰ παρακείμενα συμφύσεως, ὧδ' ἔχει. ἡ μὲν γὰρ γαστὴρ ὡς ἂν ὑποδοχῆς σιτίων
ἕνεκα γεγενημένη, καὶ μέλλουσα τὸν μεταξὺ τόπον ἅπαντα καθέξειν, ἥπατος καὶ σπληνὸς, εὐλόγως ἅμα μὲν
περιφερὴς, ἅμα δὲ προμήκης ἐγένετο. περιφερὴς μὲν, ὅτι δυσπαθέστατον πάντων τῶν σχημάτων καὶ μέγιστον.
ἁπάντων γὰρ τῶν ἴσην ἐχόντων τὴν περίμετρον σχημάτων, τῶν μὲν ἐπιπέδων ὁ κύκλος. τῶν δὲ στερεῶν ἡ σφαῖρα,
μέγιστα τετύχηκεν ὄντα. προμήκης δὲ, διότι κάτω μὲν, ἡ εἰς τὰ ἔντερα ἔκφυσις. ἄνω δὲ ἡ ἐπὶ τὸν οἰσοφάγον
αὐτῇ περαίνεται. καθὰ δὲ περιβέβηκε τοῖς σπονδύλοις, ἐντετύπωταί τε καὶ διέφθαρται, κατὰ τοῦτ' αὐτῆς
ἡ κυρτότης. ἔστι δὲ ἐπὶ μὲν ἀνθρώπων, εὐρύτερος ὁ πυθμὴν τῶν κατὰ τὸ στόμα, διὰ τὸ καταρρέπειν, ὀρθοῦ μόνου
τούτου τοῦ ζώου γεγονότος. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων εἰς τὰ πρόσω, κατὰ τὸ ὑποχόνδριον ἡ ῥοπὴ τῆς γαστρὸς, ἐκείνοις
γὰρ ἐστὶ κάτω. καί σοι δῆλον ἤδη τὸ σύμπαν αὐτῆς σχῆμα. σφαῖραν γὰρ ἀκριβῆ νοήσας, αὖθις αὐτὴν εὐρυτέ-
ραν ἐπινόησον κάτωθεν. εἶτ' ἐργάσαι διττὰς ἀποφύσεις. εὐρυτέραν μὲν τὴν κατὰ τὸν οἰσοφάγον. στενοτέραν δὲ
τὴν κάτω. εἶτ' ἐπὶ τούτοις ἐπιθλίψας αὐτὴν καὶ σιμώσας τὴν ὄπισθεν κυρτότητα, τὸ σύμπαν σχῆμα μεμαθη-
κὼς ἔσῃ τῆς γαστρὸς, ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα δῆλον. διὰ τίνα δὲ αἰτίαν ὑπεναντίον ἔχει τὰ μέρη ταῖς ἀποφύσεσιν.
ἄνωθεν μὲν ἐν οἷς ἐστιν αὐτὴ στενότης τοῦ στομάχου γενηθέντος εὐρυτέρου. κάτωθεν δὲ ἐν οἷς ἐστιν εὐρύτης τῆς εἰς
τὸ ἔντερον ἐκφύσεως στενοτέρας ἀποτελεσθείσης. ἢ ὅτι πρῶτον μὲν ἀτρέπτους καὶ σκληροὺς ὄγκους, καὶ με-
γάλους ἐνίοτε καταπίνει τὰ ζῶα, καὶ χρὴ πρὸς τὴν τούτων δίοδον, εὐρεῖαν ὁδὸν τετμῆσθαι τὴν διὰ τοῦ στομά-
χου. κάτωθεν δ' ἔμπαλιν οὐδὲν χρὴ παριέναι μέγα καὶ σκληρὸν καὶ ἀχύλωτον, καὶ ἄπεπτον. ἀλλ' οἷον πυλωρός
τις δίκαιος ἡ στενότης ἐστὶ τούτου τοῦ πόρου. μηδενὶ πρὶν χυλωθῆναί τε, καὶ πεφθῆναι συγχωροῦσα παρέρχεσθαι
ῥᾳδίως κάτω, καὶ πολλοῖς γε τῶν ζώων. οἷον ἀδενώδης τις φύσις ἐνταῦθα πρόσκειται συνεπαύξουσα τὴν στε-
νοχωρίαν, καὶ μάλισθ' ὅταν ἡ γαστὴρ τῇ καθεκτικῇ δυνάμει χρωμένη συναγαγοῦσα πάντοθεν ἑαυτὴν, καὶ
συσπείρασα, καὶ περισταλεῖσα τοῖς ἐνυπάρχουσι, περὶ τὴν πέψιν αὐτῶν καταγίνηται. τηνικαῦτα γὰρ ἑκά-
τερον τῶν στομάχων εἰς ἐλάχιστον συνῆκται καὶ μέμυκεν. ὥσπερ αὖ πάλιν ὅταν τῇ προωστικῇ καλουμένῃ
δυνάμει χρωμένη, τὰ μὲν ἄλλα πάντα στενώσῃ, καὶ συναγάγῃ, καὶ σφίγξῃ, τὸν πόρον δ' ἀναπετάσῃ. δι' οὗ χρὴ
κενωθῆναι τὰ προωθούμενα. ταῦτά τε ἔσω αὐτῆς τὰ ἔργα δι' ἑτέρων ἡμῖν ἀποδεδειγμένα γραμμάτων
τῇ κατασκευῇ θαυμαστῶς ὁμολογεῖν φαίνεται. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸ κατὰ βραχὺ μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ στομάχου
καταφύσεως ἀνευρύνεσθαι, σαφῶς αὐτοῦ τοῦ φαινομένου διδάσκοντος, μέρος τι προμήκες, ἀποτεταμένον
αὐτῆς ὑπάρχειν τὸν οἰσοφάγον. οὐ κατὰ βραχὺ δὲ, ἀλλ' ἀθρόως, ἐκ τοῦ πυθμένος ἐμφύεσθαι τὸ ἔντερον. ὡς ἂν οὐκ
αὐτοῦ σώματος τῆς κοιλίας μόριον ὑπάρχον. ἀλλ' ἕτερόν τι συμφυὲς αὐτῇ. καὶ μέν γε καὶ ἡ τῶν χιτώνων φύ-
σις, τῇ μὲν γαστρὶ καὶ τῷ στομάχῳ παραπλήσιος, ἀνόμοιος δὲ τοῖς ἐντέροις. ὁ μὲν γὰρ ἔνδοθεν χιτὼν ὑμενωδέστε-
ρος ὢν, ἔν τε τῇ γαστρὶ καὶ τῷ στομάχῳ τὰς ἶνας εὐθείας ἄνωθεν κάτω φερομένας ἔχει. ὁ δ' ἔξωθεν ὁ σαρκω-
δέστερος, ἐγκαρσίας οἵας περ οἱ δύο χιτῶνες ἔχουσιν οἱ τῶν ἐντέρων εὐλόγως. ἕλκειν μὲν γὰρ εἰς ἑαυτὴν ἐχρῆν
τὴν γαστέρα διὰ τοῦ στομάχου, τά τε σιτία, καὶ τὰ ποτὰ, καθάπερ χερσὶ ταῖς εὐθείαις εἰσὶ ταύταις ἐπισπωμέ-
νην. προωθεῖν τε ταῖς ἐγκαρσίαις. τοῖς δ' ἐντέροις, ἑλκτικῆς γὰρ οὐδὲν ἔδει δυνάμεως, αἱ προωθεῖν ἐπιτήδειαι
γεγόνασι μόναι. ἀλλὰ καὶ συνεχής ἐστιν ὁ ἐντὸς τῆς γαστρός τε, καὶ τοῦ στομάχου, καὶ τῶν ἐν τῷ στόματι πάντων
χιτὼν, καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' ἄμεινον ἦν εἴς τε τὴν τῶν περιεχομένων. ἐν τῷ στόματι σιτίων ὁλκήν. καὶ ὅπως ἡ
γλωττὶς καταπέσοιτο σὺν τοῖς κατὰ τὰ παρίσθμια μυσὶν, ὑφ' ὧν τῆς τάσεως ἁπάντων, ἀνατεινομένου τοῦ
λάρυγγος, καὶ προσαναφέροντος τῇ ἐπιγλωττίδι καὶ πωμαζομένου πρὸς αὐτῆς, ἀθρόον ὑγρὸν ἐμπίπτειν,
κωλύεται τῷ πνεύμονι. διατί δὲ σκληρότερα καὶ πυκνότερα τούτων τὰ ἐντὸς ἢ τὰ τῶν ἐντέρων, ὅτι τὰ μὲν
ἔντερα, πρὸς τὴν ἀνάδοσιν, ἡ γαστὴρ δὲ καὶ ὁ στόμαχος καὶ τὸ στόμα, πρὸς δυσπάθειαν παρεσκεύασται. σκληροὺς
γὰρ πολλάκις καὶ μεγάλους, καὶ τραχεῖς ὄγκους καταπίνομεν, ὑφ' ὧν ἐθλᾶτ' ἂν, καὶ κατεξύετο τὰ μέρη μὴ
σκληρὰ, καὶ πυκνὰ γενόμενα. διὰ δὲ ταὐτὸ τοῦτο, καὶ κατὰ βραχύ πως ὁ χιτὼν οὗτος ὁ κοινὸς τοῦ στόματος καὶ
τοῦ στομάχου, καὶ τῆς γαστρὸς, μανώτερός τε καὶ μαλακώτερος γίγνεται μέχρι τοῦ πυθμένος τῆς κοιλίας.
ὥστ' εἰ τὸ ταύτης μέρος αὐτὸν περιβάλλοις τῷ κατὰ τὸ στόμα, πολὺ μαλακώτερόν σοι φανεῖται. τὸ γὰρ πρῶτον
ἐντυγχάνον ὄργανον τοῖς ἐδέσμασι πρὶν ἡντινοῦν δέξασθαι κατεργασίαν, ἁπάντων εὔλογον ἦν γενέσθαι δυσπαθέ-
στατον. διὰ δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ φλέβες, πάμπολλα μὲν εἰς ἕκαστον τῶν ἐντέρων ἐμβάλλουσιν. ὀλίγα δ' εἰς τὰ κάτω
τῆς γαστρὸς, ὀλίγα δ' εἰς τὰ κατὰ τὸ στόμα, καὶ παντάπασιν ἀμυδραί τινες εἰς τὸν οἰσοφάγον. ὁ μὲν, γὰρ ὁδὸς ἦν
μόνων σιτίων. ἡ δὲ γαστὴρ, ὄργανον πέψεως. τὸ δ' ἔντερον, ἀναδόσεως. ἔνθα μὲν οὖν ἐχρῆν μόνον πέττεσθαι τὰ σιτία
παντελῶς ὀλίγων ἔδει φλεβῶν ἀναλαμβανουσῶν ὅσον ἂν ἤδη χρηστὸν ᾖ. τὸ δ' ἤδη πεπεμμένον ἀναδίδοσθαι ὅτι
τάχιστα προσήκει. τῇ δ' ὁδῷ τῆς τροφῆς εἰς ἑαυτὴν μόνον ἔδει φλεβῶν. εὐλόγως οὖν αὕτη μὲν ἥκιστα φλεβῶν
μετέσχηκε. μετρίως δὲ ἡ κοιλία. δαψιλῶς δὲ τὰ ἔντερα. διατί δὲ περιβέβηκε τὴν γαστέρα τὸ ἧπαρ, ἢ ὅπως
αὕτη μὲν ὑπ' ἐκείνου, τὰ σιτία δ' ὑπὸ ταύτης θερμαίνοιτο. δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ἀκριβῶς αὐτὴν περιλαμβάνει.
καθάπερ δακτύλοις τισὶ τοῖς λοβοῖς. οὐ δ' ἔστιν εἷς ἀριθμὸς αὐτῶν καθ' ἕκαστον ζῶον, ὅτι μηδὲ τὸ σχῆμα μηδὲ τὸ
μέγεθος ἀκριβῶς τῆς γαστρὸς ἅπασι ταὐτὸν, ὡς καὶ τῶν ἀριστερῶν μακρὸν ἔχουσα παρατεταμένον τὸν
σπλῆνα, καὶ ταῦτα τὰ μέρη πρὸς ἐκείνου θερμαίνεται. ὄπισθεν δὲ ἡ ῥάχις τε καὶ οἱ ῥαχῖται μύες καλούμενοι.
ἡ μὲν, οἷον πρόβλημά τι στεγανὸν, οἱ δὲ ὑποστόρεσμά τι μαλθακὸν, ἅμα τῇ κατ' αὐτοὺς πιμελῇ θερμαίνουσι τὴν

γαστέρα. ταῦτα μὲν οὖν σύμπαντα τὰ εἰρημένα μόρια, χρείας ἰδίας ἕνεκα ἕκαστον γέγονεν, εὐμήχανος δ᾽ ἡ
φύσις ὑπάρχουσα πλησίον καταθεῖσα τῆς γαστρὸς, οἷον θερμάσματα αὐτὰ παρεσκεύασε. λοιπὸν δὲ τὸ πρόσω
μέρος αὐτῆς, οὐδὲν ἔχον ἰδίας ἕνεκα χρείας γεγονὸς, ἐνταυθοῖ τεταγμένον, ὦ πρὸς τοῦτο καταχρῆται.
ὅθεν οὐκ ὤκνησεν ἐπ᾽ αὐτῷ τούτῳ τῷ θερμαίνεσθαι τὴν γαστέρα, καὶ κατὰ τὸ πρόσω γεννῆσαι τι σῶμα, καὶ
καταπετάσαι καθ᾽ ὅλης αὐτῆς, πυκνὸν ἅμα καὶ κοῦφον, καὶ θερμὸν, πυκνὸν μὲν, ἵν᾽ ἔνδον ἀποστέγῃ τὴν σύμ-
φυτον θερμασίαν, κοῦφον δ᾽ ἵν᾽ ἀλύπως καὶ ἀθλίπτως θερμαίνῃ, θερμὸν δὲ, τοῦτο μὲν οὐδὲ λόγου δεῖται, διότι
τοιοῦτον ἐχρῆν εἶναι τὸ τοῦ θερμαίνειν ἕνεκα γεγενημένον. ἀλλ᾽ εἰ μὲν κοῦφόν τε ἅμα καὶ πυκνὸν, ὑμενῶδες
ἐχρῆν ὑπάρχειν αὐτὸ, τί γὰρ ἂν τοῦ τοιούτου σώματος ἐν ζώῳ κουφότερον ἄλλο καὶ πυκνότερον εὑρεθῇ μόριον.
εἰ δὲ θερμὸν, ἀγγεῖά τ᾽ ἔχειν πάμπολλα φλέβας καὶ ἀρτηρίας, καί τινα πιμελὴν δαψιλῆ περικεχυμένην
10 ἣν γ᾽ ὅτι θερμὸν χρῆμά ἐστι, γνωρίζει μὲν καὶ ἡ αἴσθησις τῶν χρωμένων αὐτῇ καθάπερ ἐλαίῳ. τεκμήριον δ᾽ οὐχ
ἥκιστα, καὶ τὸ ῥᾳδίως εἰς φλόγα μεταβάλλειν, ὡς ἂν ἐγγυτάτω τῆς φύσεως ὑπάρχουσαν αὐτήν. ψυχρὸν μὲν
οὐδὲν ἑτοίμως καίεται, καί σοι γέγονε φανερὸν ἤδη τῷ λόγῳ τὸ καλούμενον ἐπίπλοον. ἐκ δυοῖν μὲν χιτώνων
πυκνῶν καὶ λεπτῶν ἀλλήλοις ἐπικειμένων, παμπόλλων δ᾽ ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν, καὶ πιμελῆς οὐκ ὀλίγης
συνεστηκός. ὅτι δὲ τοῦ θερμαίνειν ἕνεκα γέγονεν, ἐναργῶς ἐστι μαθεῖν, ἐφ᾽ ὧν τρωθέντων κατ᾽ ἐπιγάστριον ἐκπεσὸν
διὰ τοῦ τραύματος, ἔπειτα πελιδνὸν γενόμενον, εἰς ἀνάγκην ἀφαιρέσεως τοῦ βεβλαμμένου μέρους κατέστησε
τοὺς ἰατρούς. ἅπαντες γὰρ οὗτοι ψυχροτέρας αἰσθάνονται τῆς γαστρὸς, καὶ ἧττον πέττουσι, καὶ πλειόνων τῶν
ἔξωθεν ἐπιβλημάτων δέονται. καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ἀξιόλογον ᾖ τῷ μεγέθει τὸ ἀποτμηθὲν, ὥσπερ δὴ καὶ ἡμεῖς
ὀλίγου δεῖν ὅλον ἀπεκόψαμεν αὐτὸ, μονομάχου τινὸς οὕτω τρωθέντος. ὁ δ᾽ ἄνθρωπος ὑγιὴς μὲν ἐγένετο διὰ τα-
χέως, ἀλλ᾽ εἰς τοσοῦτον ἦν εὐπαθὴς καὶ ῥᾳδίως ὑπὸ τῆς ἔξωθεν ἐβλάπτετο ψύξεως, ὥστ᾽ οὐχ ὑπέμενεν ἀσκέ-
20 παστον ἔχειν τὴν κοιλίαν, ἀλλ᾽ ἐρίοις διαπαντὸς κατείλικτο. λεπτότερος δ᾽ ἦν ἐξ ἀρχῆς τά τε ἄλλα, καὶ τὰ
κατὰ τὴν γαστέρα, καί μοι δοκεῖ διὰ τοῦτο ταχέως κατεψύχετο. διατί δ᾽ ἀνθρώπῳ τοῦτο τὸ μόριον, ἕως πλείστου
παρήκει, κατὰ πάντων ἐκτεταμένον τῶν ἐντέρων, ἢ ὅτι καὶ αἱ πέψεις ἀσθενέσταται τούτῳ, καὶ τὸ δέρμα μα-
λακώτατον, καὶ ψιλὸν τριχῶν, καὶ παντοίως εὐπαθὲς, οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις, κατὰ τῆς γαστρὸς ἐπι-
κεῖται μόνης, ἀλλὰ τοῖς μὲν, μᾶλλον. τοῖς δ᾽ ἧττον ἐκτέταται κατὰ τῶν ἐντέρων, ὡς ἂν καὶ φύσεως ἕκαστον
αὐτῶν ἔχῃ. εἴρηται σχεδὸν ἅπαντα τὰ περὶ τῆς γαστρὸς ἤδη μοι, εἰ δύο ταῦτ᾽ ἔτι προστεθείη, τίνες οἱ δεσμοὶ πρὸς
τὴν ῥάχιν αὐτῇ, καὶ πόθεν ἡ γένεσις τῷ ἐπιπλόῳ. καὶ γὰρ δὴ καὶ ταύτην ἐχρῆν ἐστηρίχθαι. κἀκεῖνο, μὴ ὅθεν
ἔτυχε, ποιήσασθαι τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως. εἰς ἄμφω δὴ ταῦτα τῷ περιτοναίῳ θαυμαστῶς ἡ φύσις φαίνεται
χρωμένη. πρότερον δ᾽ εἰπεῖν ἀναγκαῖον ὁποίῳ τινὶ τὴν οὐσίαν ὄντι τῷ περιτοναίῳ τούτῳ καὶ τίνα τὴν χρείαν
τοῖς ζώοις παρέχοντι δεόντως ἡ φύσις, εἰς τὰ προειρημένα συνεχρήσατο. τὴν μὲν δὴ τοῦ σώματος οὐσίαν ὑμήν
30 ἐστι τὸ περιτόναιον. χρεῖαι δ᾽ αὐτοῦ πλείους τοῖς ζώοις. μία μὲν, ὡς σκεπάσματος ἁπάντων τῶν ὑποκειμένων
μορίων, κατά τε τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα, καὶ τὰ κάτω τῶν φρενῶν σπλάγχνα. δευτέρα δὲ ὡς διαφράγ-
ματος αὐτῶν τούτων, πρὸς τοὺς ἔξωθεν ἐπικειμένους μῦς. τρίτη δὲ ὡς πρὸς τὸ θᾶττον ὑπιέναι τὰ περιττώ-
ματα τῆς ξηρᾶς τροφῆς, καὶ τετάρτη πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως πνευματοῦσθαι, τά τ᾽ ἔντερα καὶ τὴν γαστέρα, καὶ
πέμπτη πρὸς τὸ πάντα τὰ κάτω φρενῶν, συνδεῖσθαί τε ὑπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ὡς ὑπὸ δέρματός τινος ἕκαστον ἰδίᾳ
ἐσκεπάσθαι. ἡ μὲν δὴ πρώτη χρεία μικρὰ, δυναμένων γε δὴ φρουρεῖσθαι καλῶς, τῶν ἐντὸς τοῦ περιτοναίου,
καὶ πρὸς τῶν ἔξωθεν ἐπικειμένων αὐτοῖς σωμάτων. οἵ τε γὰρ μύες οἱ ταύτῃ μεγάλοι, καὶ ἡ κατ᾽ αὐτὰς πιμε-
λὴ δαψιλὴς, καὶ τὸ δέρμα παχὺ, αἱ δὲ λοιπαὶ χρεῖαι πᾶσαι μὲν ἀξιόλογοι. τινὲς δ᾽ ἐξ αὐτῶν καὶ πάνυ μεγά-
λαι, καὶ εἰς μέγα διαφέρουσαι τοῖς ζώοις. ἡ μὲν οὖν ὡς διαφράγματος αὐτῆς χρεία τοιάδε. πολλῶν καὶ μεγά-
λων μυῶν κατὰ τὸ ἐπιγάστριον τεταγμένων, ἕνεκεν ἐκφυσήσεως καὶ φωνῆς, καὶ ἀποπατήσεως, καὶ οὐρήσεως,
40 ὡς ἑτέρωθεν δέδεικται, καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς εἰρήσεται, παρενέπιπτεν ἂν εἰς τὰς μεταξὺ χώρας αὐτῶν ἐνίοτε.
τῶν δὲ λεπτῶν ἐντέρων ἔνια, καὶ θλίβοντά γε, καὶ θλιβόμενα, καὶ στενοχωροῦντα καὶ στενοχωρούμενα, καὶ
ὀδυνῶντα καὶ ὀδυνώμενα, ταῖς τε κινήσεσιν ἐμπόδιον ἵστατο, καὶ αὐτὰ δυσχωρέστατον ἂν προὔπεμπε κάτω
περιττώματα. μαθεῖν δ᾽ ἔστιν ἐκ τῶν τρωθέντων μὲν τὸ περιτόναιον, οὐ καλῶς δὲ θεραπευθέντων, ὡς ἅπαντες
ἐνέχονται τοῖς εἰρημένοις παθήμασιν. ἀλλὰ νῦν γε περικειμένου τοῦ περιτοναίου, τά τε τῶν κινήσεων ἀπαρεμ-
πόδιστα, καὶ τὰ τῆς θέσεως ἑκατέροις ἄθλιπτα τοῖς ἐκτὸς ἐπικειμένοις μυσὶ, καὶ τοῖς ἐντὸς ἅπασιν, οὐκ ἐντέροις
μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς σπλάγχνοις. ἄλλη δὲ χρεία τοῦ περιτοναίου τοῦ τοιούτου σκεπάσματος. ἀκριβῶς γὰρ ἅπασι τοῖς
ἐντὸς περιτεταμένον, ὅθεν περ καὶ τοὔνομα αὐτῷ καὶ τοῖς ἄνω πέρασι τοῖς κατὰ τὸ στέρνον, καὶ ταῖς νόθαις
πλευραῖς εἰς ταὐτὸν ἧκον ταῖς φρεσὶ λοξαῖς ὑποτεταμέναις, ἐπιβοηθεῖ τι τῇ περισταλτικῇ κινήσει τῆς γα-
στρὸς, καὶ τῶν ἐντέρων, καθ᾽ ἣν ὑπιέναι τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς ἐλέγομεν. οἷον γὰρ ὑπὸ δυοῖν τινῶν χει-
50 ρῶν, τοῦ τε περιτοναίου καὶ τῶν φρενῶν. ἄνω μὲν ἡνωμένων. κάτω δὲ διεστηκότων σφιγγόμενα τὰ μεταξὺ θλίβε-
ται καὶ ὠθεῖ τὰ τῆς τροφῆς περιττώματα κάτω. ὡς εἴπερ ἐκ μὲν τῶν κάτω μερῶν, τὸ περιτόναιον ἥνωτο πρός
τι παραπλήσιον ἕτερον ταῖς φρεσὶ, διέστη δ᾽ ἄνω, τὴν περισταλτικὴν ἂν οὕτω κίνησιν, ὑπὸ τῶν ἐγκαρσίων
ἐκείνων ἰνῶν, ὧν ἔμπροσθεν εἶπον ἐπιτελουμένην, οὐδὲν μᾶλλον ἂν εἰς τὰ κάτω τὴν τροφὴν ὠθεῖν, ἢ εἰς τὰ ἄνω
συνέβαινεν. οὐ σμικρὸν οὖν οὐδὲ τοῦτ᾽ ἔργον τοῦ περιτοναίου χιτῶνος ἢ ὑμένος, ἢ σκεπάσματος, ἢ ὅ τι καὶ βού-
λεταί τις ὀνομάζειν αὐτό. τῶν κατατριβόντων τὸν βίον ὅλον εἰς τὴν περὶ τῶν ὀνομάτων ἔριν. οἱ μὲν, γὰρ τὰ σύνθε-
τα μόνα καλύμματα χιτῶνας ὀνομάζειν ἀξιοῦσιν. οἱ δὲ, τὰ παχέα. τινὲς δ᾽ εἰ μὴ σύνθετά τε ἅμα, καὶ παχέα
τὴν φύσιν ὑπάρχει, τῆς προσηγορίας οὐδέπω μεταδιδόασιν. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν ὑμένων ἐρίζουσι.

τοῖς μὲν,

τοῖς μὲν γὰρ ἡ ἁπλότης ἀρκεῖ, τοῖς δ' ἡ λεπτότης, τοῖς δ' ἀμφοῖν δεῖσθαι δοκοῦσιν, ἵν' οὕτως ὀνομάζωνται, καὶ εἰ μὴ λεπτόν τε ἅμα καὶ ἁπλοῦν εἴη τὸ σκέπασμα, τοῦτ' οὐδέπω καλεῖν ἀξιοῦσιν ὑμένα. ἀλλ' οἵ γε παλαιοὶ καὶ χιτῶνας, καὶ ὑμένας, καὶ μήνιγγάς γε, πρὸς τούτοις ἅπαντα τὰ τοιαῦτα καλοῦσιν, οἷς καὶ ἡμεῖς ἑπόμενοι, τῆς μὲν ἐν τοῖς ὀνόμασι περιεργίας ἀφεξόμεθα, τοῦ προκειμένου δ' ἑξόμεθα. τετάρτη δὲ χρεία τοῦ περιτοναίου τούτου σκεπάσματος ἀκριβῶς περιτεταμένου καὶ σφίγγοντος ἅπαντα, πρὸς τὸ μὴ δι' ἐμπνευματώσεων ἁλίσκεσθαι ῥᾳδίως τὰ κατὰ τὴν γαστέρα. χρήσιμος μὲν γὰρ εἰς τοῦτ' αὐτοῖς ἡ οἰκεία δύναμις, ᾗ χρώμενα καθάπερ δέδεικται δι' ἑτέρων ἀεὶ τοῖς ἐνοῦσιν ἑαυτῶν περιστέλλεται, καὶ σφίγγει πανταχόθεν αὐτά, οὐ σμικρὰ δ' οὖν δὴ ἡ τοῦ περιτοναίου βοήθεια, καὶ ἡνίκα ἄν γε ἀρρωστότερα ταῦτα καὶ ἀδυνατώτερα γένηται περιστέλλεσθαι ῥᾳδίως, ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν ἐδέσμασιν ἀτμώδους τε καὶ φυσώδους πνεύματος ἀποπίμπλαται τὰ κατὰ τὴν γαστέρα. καὶ δῆλον ὡς ἀπεπτεῖσθαί τε τὴν τροφὴν ἀναγκαῖον ἐν τούτῳ καὶ βραδύνειν τὴν ἀνάδοσιν. ἐρρωμένων δὲ συμπάντων, καὶ περιστελλομένων τῆς τε γαστρὸς, καὶ τῶν ἐντέρων καὶ τοῦ περιτοναίου, καὶ εἰ πάνυ πνευματώδη τὰ ἐδηδεσμένα τύχῃ, καὶ πέττεται, καὶ ἀναδίδοται ῥᾳδίως. τὸ μὲν γάρ τι τῆς φύσης αἱ ἐρυγαὶ κενοῦσι, τὸ δέ τι κάτω διεξέρχεται, ὅσον δ' ἀτμῶδές ἐστι καὶ χρηστόν, εἰς τὰς φλέβας ἀναλαμβάνεται, καὶ πρὸς ταῦτ' οὖν ἅπαντα χρήσιμόν ἐστι τὸ περιτόναιον. ὅπως δὲ συνδεῖ θ' ἅμα καὶ ἀμφιέννυσιν ἕκαστον ἰδίᾳ τῶν κάτω τοῦ θώρακος ὀργάνων, ἑξῆς ἂν εἴη ῥητέον ἐνθένδε ποθὲν ἀρξαμένους. ἐν μὲν τοῖς πρόσω μέρεσιν ἁπάντων αὐτῶν προτέτακται κοινή, προέρχεται δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ μὲν τὰ δεξιά τε, καὶ τὰ ἀριστερὰ κατὰ τὰς λαγόνας, ἄχρι τῶν τῆς ὀσφύος σπονδύλων, ὅθεν ἑκάστου τῶν ἐντέρων τε καὶ σπλάγχνων, καὶ ταῖς ἀρτηρίαις ἁπάσαις, καὶ ταῖς φλεψὶ, καὶ τοῖς νεύροις περιτείνεται, τὸ δ' ἄνω καὶ κάτω πέρας αὐτῶν, τὸ μὲν ἄνω, ταῖς φρεσὶν ὑποφύεται, τὸ δὲ κάτω, τοῖς καλουμένοις ἥβης ὀστοῖς, καὶ προσέτι, τοῖς τῶν λαγόνων. καὶ τοίνυν ἀμφιέννυται τῶν κατὰ ταῦτα τεταγμένων ὀργάνων, τὸ μὲν ἄνω μέρος τῆς γαστρὸς καὶ τοῦ ἥπατος ὑπὸ τοῦ ταῖς φρεσὶν ὑποφυέντος, τὸ δὲ κάτω τῆς τε κύστεως, καὶ τῶν ἐντέρων ὑπὸ τοῦ τοῖς τῆς ἥβης ὀστοῖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἑξῆς εἰρήσεται, τὸ δ' ἀπὸ τῶν φρενῶν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς ἔξωθεν ἐπιφυόμενον ἑνοῦται τοῖς ἑκατέρωθεν ἀπὸ τῆς ῥάχεως ἀνιοῦσι, καὶ αὕτη γενέσεως ἀρχὴ τῷ τετάρτῳ τῆς γαστρὸς χιτῶνι τῷ πάντοθεν ἔξωθεν ὃν δὴ σκέπασμά τι καὶ πρόβλημα τῷ δευτέρῳ τῷ σαρκώδει περιέβαλεν ἡ φύσις. σύνδεσμον δ' ἐποιήσατο τῆς γαστρὸς ὅλης, πρὸς τὰ κατὰ τὴν ῥάχιν σώματα. καί σοι δοκεῖ παχὺς ὁ χιτὼν ὑπάρχειν οὗτος, καίτοι τῶν ἄλλων ἀποφύσεων τοῦ περιτοναίου τῶν εἰς τὰ τῆς τροφῆς ὄργανα φερομένων λεπτῶν ἁπασῶν γεγενημένων. ἀλλ' ἐπεὶ μέγα τι τὸ μόριον ἡ γαστήρ, καὶ μεγίστας ἔχει διαστάσεις τὰς ἐπὶ τοῖς ἐδέσμασί τε καὶ πόμασιν, εὐλόγως ἰσχυρῶν δεσμῶν, καὶ σκεπασμάτων ἐδεήθη. καὶ μέν γε καὶ πρὸς τὴν τοῦ ἐπιπλόου γένεσιν, ὅθεν περ ὁ λόγος ὡρμήθη, τοῦτον τὸν χιτῶνα παρεσκεύασεν ἡ φύσις, ὡς ἂν μάλιστα χρησιμώτατόν τε καὶ δυσπαθέστατον ἔποιτο, συντυχόντων ἀλλήλοις τῶν ἀπὸ τῆς ῥάχεως ἑκατέρωθεν ἀνιόντων μερῶν τοῦ περιτοναίου, κατὰ τὸ κυρτότατόν τε καὶ ὑψηλότατον τῆς γαστρὸς, κἀνταῦθα μεγάλην ἀρτηρίαν τε, καὶ φλέβα, κατὰ τὸ μῆκος αὐτῆς ἐκτεταμένης εὑρόντων, ὁ τόπος οὗτος ἅπας ἀρχὴ τῆς τοῦ ἐπιπλόου γενέσεώς ἐστιν, ὡς ἂν ἤδη πάντ' ἔχων ὧν ἐδεῖτο. καὶ γὰρ ἀρτηρία καὶ φλὲψ αὐτόθι μεγάλαι, καὶ δύο μοῖραι τοῦ περιτοναίου, καὶ τὸ μέρος τῆς γαστρὸς τὸ θάλπεσθαι δεόμενον. ἀποφύσασα δὲ φλέβας τε, καὶ ἀρτηρίας ἐντεῦθεν ἡ φύσις παμπόλλους ἀφ' ἑκατέρου τῶν μεγάλων ἀγγείων, συναπέφυσεν αὐταῖς ἑκατέραν τῶν τοῦ περιτοναίου μοιρῶν, τὸ καθ' αὑτὸ μέρος ἀμφιεννύν τε, καὶ ξυνδοῦν τῶν ἀγγείων ἑκάστου. τὴν δὲ μεταξὺ χώραν αὐτῶν ξυνυφαίνουσιν ἀλλήλαις ἐπιβαίνουσαι, καθάπερ τινὲς πτύχες αἱ τοῦ περιτοναίου μοῖραι, καὶ τὸ πλεῖστον τῆς πιμελῆς ἐνταῦθα ξυνίστασαι, θάλπον θ' ἅμα τὴν γαστέρα, καὶ λιπαῖνον τοὺς ὑμένας, καὶ τροφὴ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἐν ταῖς ἀσιτίαις γιγνόμενον. ἐπικεῖσθαι μὲν οὖν τῇ γαστρὶ καὶ διὰ ἐποχεῖσθαι τοὐπίπλοον ὅθεν περ καὶ τοὔνομα κέκτηται, καλῶς ἔχει διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας, οὐ μὴν παντάπασί γε τῶν ἄλλων μορίων ἀπολελυμένον αἰωρεῖσθαι. ῥᾳδίως γὰρ ἂν ὑπεδιπλοῦτο, καὶ περὶ ἑαυτὸ πολλάκις ἐλίττετο, καὶ συνεστρέφετο, καὶ πολλὰ τῶν σκέπεσθαι δεομένων ἀπελίμπανεν. ὅθεν οἶμαι πρός τε τὸν σπλῆνα συνέφυσεν αὐτὸ, καὶ πάγκρεας ὀνομαζόμενον, ὡσαύτως δὲ καὶ πρὸς τὴν εἰς τὸ λεπτὸν ἔντερον ἔκφυσιν, καὶ τὸ μεσεντέριόν γε, καὶ τὸ κῶλον, καὶ τῆς γαστρὸς αὐτῆς πρὸς τὰ σιμά. ἀλλ' εἰ μὲν οὖν δεῖσθαι μόνον ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων ἡ φύσις ἠβουλήθη τὸ ἐπίπλοον, ἐξήρκει τὸ ὑμενῶδες αὐτοῦ καταφῦσαι χωρὶς τῶν ἀγγείων. ἐπεὶ δ' ἕτερόν τι μεῖζον προὔκειτο, τὴν διὰ τῶν ἀγγείων κοινωνίαν τοῖς εἰρημένοις ὀργάνοις προπαρεσκεύασεν, ἧς τὴν χρείαν ἐξηγήσεται προϊὼν ὁ λόγος ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ, νυνὶ δ' ἤδη καλῶς ἂν ἔχει μεταβαίνειν ἐπὶ τὸ ἧπαρ, εὐθύς τε κατ' ἀρχὰς τοῦ λόγου τοῖς ἑτέροις ἀποδεδειγμένων ὑπομνῆσαι. χρήσιμα γάρ ἐστιν οὐκ εἰς τὰ παρόντα μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ μελλούσῃ περανθήσεσθαι διεξόδου, χρῆναι γὰρ δὴ φαμὲν ἐν τοῖς συνθέτοις τοῦ σώματος μορίοις, τοῖς ἐνέργειάν τινα πεπιστευμένοις, ἃ δὴ καὶ ὄργανα καλοῦμεν, ἐπισκέπτεσθαί τι διὰ τῶν ἀνατομῶν τοιοῦτον μόριον, ὃ μηδαμόθι τοῦ σώματός ἐστιν ἑτέρωθι, καὶ τοῦτο μὲν τῆς ἰδίας κατὰ τὸ πᾶν ὄργανον ἐνεργείας αἴτιον εἶναι νομίζειν, τὰ δ' ἄλλα τῶν κοινῶν, διὸ καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ ἥπατος ὑποκειμένων φλεβῶν ἀρχὴν εἶναι, καὶ τοῦ πρώτου τῆς αἱματώσεως ὀργάνου. ταῦτα γὰρ ἤ μὴν ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται, καὶ ζητητέον ὅτι ποτέ ἐστιν αὐτὸ τοῦτο τὸ μόριον, ὃ τῶν φλεβῶν ἐστιν ἀρχὴ, καὶ τῆς τοῦ αἵματος γενέσεως αἴτιον, οὔτε γὰρ τὰς ἀρτηρίας, οὔτε τὰς φλέβας, οὔτε τὰ νεῦρα δυνατὸν αἰτιάσασθαι, κοινὰ γὰρ ταῦτα τοῦ παντὸς σώματος. ἀλλ' οὐδὲ τὸν ὑμένα τὸν ἔξωθεν τῷ σπλάγχνῳ περικείμενον, ὃν ἀπὸ τοῦ περιτοναίου μικρῷ πρόσθεν ἔλεγον πεφυκέναι. καὶ μὴν εἰ μὴ ταῦτα, λοιπὸν ἂν ἔτι, τὰ χολὴν ὑποδεχόμενα μόρια, καὶ τὴν διὰ σάρκα τοῦ ἥπατος ἐπισκέπτεσθαι,

ἢ γὰρ τὸ ἕτερον αὐτῶν, ἢ ἀμφότερα τῆς ἐξαιρέτου κατὰ τὸ πᾶν ὄργανον ἐνεργείας ἐστὶν αἴτια, τοὺς μὲν δὴ
τὴν χολὴν περιέχοντας πόρους, μὴ καὶ γελοῖον ᾖ, τὸ τῆς αἱματώσεως ὄργανον ὑπολαμβάνειν, ἢ φλεβῶν
ἀρχὴν εἶναι νομίζειν. ἀπό τε γὰρ τῆς ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστεως, τῆς χοληδόχου καλουμένης οὗτοι πεφύκασι,
καὶ τὴν αὐτὴν ἐκείνῃ τοῦ σώματος ἐνδείκνυνται φύσιν καὶ χολήν, οὐχὶ αἷμα περιέχουσαν. καὶ οὐδὲ κατὰ τὸ
ἧπαρ εἰσὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔξω τοῦ ἥπατος, ὥσπερ ὅτε καθήκει εἰς τὸ ἔντερον, καὶ οἱ εἰς αὐτὴν τὴν κύστιν
ἐμβάλλοντες, οὖσαν οὐδ᾽ αὐτὴν δή που μέρος τοῦ ἥπατος, ἐπὶ δέ τινων ζώων, οὐδ᾽ ὅλως ἐστὶ κύστις, ἀλλ᾽ οἱ πόροι
μόνοι οἷον τὴν χολὴν ἐξοχετεύουσι, καὶ ἐκ τοῦ ἥπατος, εἰς τὸ λεπτὸν ἔντερον. ἀπολείπεται τοίνυν ἡ οἷον σὰρξ
τοῦ ἥπατος, ἥπερ δὴ καὶ ἰδία ἐστὶν οὐσία τοῦ σπλάγχνου, τό τε πρῶτον εἶναι τῆς αἱματώσεως ὄργανον καὶ
ἀρχὴν τῶν φλεβῶν, καὶ μέντοι καὶ σαφῶς εἴ τις αὐτῆς κατασκέψαιτο τὴν φύσιν, ἐγγυτάτω φαίνεται
10 τοῦ αἵματος. εἰ γὰρ ἐννοήσεις ὑπὸ θερμότητος ἐξατμιζόμενον αἷμα, καὶ παχυνόμενον, οὐδὲν ἄλλο εὑρήσεις
γιγνόμενον, ἢ τὴν τοῦ ἥπατος σάρκα, καὶ μὲν δὴ καὶ μαρτυρεῖται πρὸς τῶν φαινομένων τὸ πολλάκις ἡμῖν
ἐν ἑτέροις ἀποδεδειγμένον, ὡς ἕκαστον τῶν ἀλλοιούντων μορίων τὴν τροφήν, οἷον σκοπόν τινα ἔχει καὶ τέλος, ἑαυτῷ
συνεξομοιῶσαι τὸ ἀλλοιούμενον. εἰ δ᾽ ἐννοήσειας τὸν ἐκ τῆς κοιλίας ἀναλαμβανόμενον χυλὸν ἀλλοιούμενον ὑπὸ
τῆς σαρκὸς τοῦ ἥπατος, καὶ κατὰ βραχὺ μεθιστάμενον εἰς τὴν ἐκείνου φύσιν, παχύτερον ἑαυτοῦ, καὶ ἐρυ-
θρότερον ἐξ ἀνάγκης ἔσται πρὶν ὁμοιωθῆναι τελέως ἐκείνῃ. δέδεικται γὰρ καὶ τοῦθ᾽ ὡς οὐκ ἐνδέχεται τὰς
ἐναντίας ἢ ὅλως τὰς πολὺ διαφερούσας ποιότητας δέξασθαί τι, μὴ διὰ τῶν μεταξὺ πρότερον ὁδοιπορή-
σαν, ὥστ᾽ εἴπερ τέλος μέν ἐστι τῇ σαρκὶ τοῦ ἥπατος ὁμοιῶσαι τὴν τροφὴν ἑαυτῇ, τοῦτο δ᾽ ἀθρόως οὐκ ἐνδέχε-
ται γενέσθαι, τὸ μέσον ἀμφοῖν ἐστὶ τὸ αἷμα, τοσούτῳ τῆς σαρκὸς ἀπολειπόμενον, ὅσῳ πλεονεκτεῖ τοῦ κατὰ
τὴν γαστέρα πεπεμμένου χυμοῦ. περὶ μὲν δὴ τούτων, ἐπὶ πλέον ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται, νυνὶ δ᾽ ἀρκεῖ, καὶ
20 τὰ τοσαῦτα πρός γε τὴν περὶ τῆς χρείας τῶν μορίων διδασκαλίαν. ἡ μὲν γὰρ σὰρξ τοῦ ἥπατος, αὐτὸ δὴ
τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα, τὸ πρῶτον τῆς αἱματώσεως ὄργανόν ἐστι, διὸ καὶ ταῖς εἰς τὴν γαστέρα, καὶ σύμπαντα
τὰ ἔντερα καθηκούσαις φλεψὶν ὑπάρχει δύναμίς τις αἵματος ποιητική, καθ᾽ ἣν καὶ πρὶν εἰς ἧπαρ ἀφικέ-
σθαι, τὸν ἐκ τῶν σιτίων ἀναδιδόμενον χυμὸν αἱματοῦν αὐτῶν αἱ φλέβες πεφύκασιν. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς χοληδόχου
κύστεως πόροι, δῆλον ὡς τοῦ διακρίνεσθαι τὴν χολὴν ἕνεκα γεγόνασιν, ὁ δὲ ἔξωθεν ὑμήν, οἷον δέρμα τι τοῦ ἥπατός
ἐστι, τὸ δ᾽ εἰς αὐτὸ ἐμφυόμενον νεῦρον, ἵνα μὴ παντάπασιν ἀναίσθητον ᾖ τὸ σπλάγχνον, ὥσπερ γε καὶ ἀρτη-
ρίας τοῦ φυλάττεσθαι τὴν συμμετρίαν αὐτῷ τῆς ἐμφύτου θερμότητος, ὡς ἐν τῷ περὶ χρείας σφυγμῶν,
ἀποδέδεικται γράμματι. ἆρ᾽ οὖν ἤδη πάντα τὰ μόρια τοῦ ἥπατος διεληλύθαμεν; ἢ λείπεταί τι δεόμενον
ἐξηγήσεως. μόριον μέν, οὐδὲν ἔτι λείπεται, τὰ γὰρ σύμπαντα ταῦτ᾽ ἐστίν, ὅσα περ εἴρηται, φλέβες καὶ ἀρ-
τηρίαι, καὶ νεῦρα, καὶ ἡ ἴδιος οὐσία τοῦ ἥπατος, καὶ τὰ τῆς χολῆς ἀγγεῖα, καὶ ὁ ἐπὶ τούτοις ἅπασι χιτών,
30 ἀπολείπεται δὲ περί τε θέσεως αὐτῶν εἰπεῖν, καὶ ἀριθμοῦ καὶ μεγέθους, καὶ πλοκῆς, καὶ διαπλάσεως,
καὶ συμφύσεως, καὶ τῆς πρὸς ἄλληλα κοινωνίας ξυμπάσης. οὕτω γὰρ ἐναργῶς ἡ τέχνη δειχθείη τῆς φύ-
σεως, εἰ μὴ τὰς οὐσίας μόνον τῶν μορίων ἑκάστου φαίνοιτο κατασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰ συμβεβηκότα σφαῖ
ταύταις ὁμοίως. εὐθὺς γὰρ εἰ μὴ μάθοις τί δή ποτε μίαν οὐκ εἰργάσατο μεγάλην κοιλίαν ἐν τῷ ἥπατι ταύ-
την, οἵας περ ἐν τῇ καρδίᾳ τὰς δύο, θαυμαστήν τινα πρόνοιαν ἀγνοήσεις αὐτῆς. οὕτω δὲ καὶ διὰ τί μὲν εἰς τὸν
χιτῶνα τοῦ ἥπατος ἐνέφυ τὸ νεῦρον, εἴσω δὲ οὐκέτι προῆλθεν ἐναργῶς, ἡ δ᾽ ἀρτηρία συγκατασχίζεται σαφῶς
ταῖς φλεψὶν ἄχρι παντός, καὶ διὰ τί κατὰ μὲν τὰ σιμὰ μέρη τοῦ ἥπατος, πρὸς ταῖς πύλαις αὐτοῦ φλέ-
βες ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις ἐτάχθησαν ἁπασῶν πρῶται, δεύτεροι δ᾽ ἐπ᾽ αὐταῖς οἱ χοληδόχοι πόροι καὶ πα-
σῶν ὕσταται αἱ κατὰ τὰ κυρτὰ τοῦ ἥπατος, αἱ τῇ κοίλῃ συνεχεῖς φλέβες, καὶ διὰ τί μὲν παντάπασι μι-
κρὰ ἡ ἀρτηρία, μικρότερον δ᾽ αὐτῆς ἐστὶ τὸ νεῦρον, μείζους δ᾽ ἀμφοῖν οἱ χοληδόχοι πόροι, καὶ μέγισται πασῶν
40 αἱ φλέβες, ἀλλὰ καὶ διὰ τί ταῖς ἐν τοῖς σιμοῖς φλεψὶν ἐν τοῖς κυρτοῖς οὐ συνάπτονται, καὶ διὰ τί λεπτότα-
ται τοῖς χιτῶσιν αἱ κατὰ τὸ ἧπαρ ἅπασαι φλέβες εἰσί, καὶ διὰ τί ταῖς φλεψὶ συνέφυσε τὸ ἧπαρ, καὶ διὰ τί
κατὰ τὴν κοίλην φλέβα, καὶ περὶ τῆς πρὸς τὰ παρακείμενα πάντα κοινωνίας αὐτῶν. ταῦτ᾽ εἰ μὴ μάθοις
σύμπαντα, ἐγὼ μὲν οὐδ᾽ ἄν σε τι γιγνώσκειν χρηστὸν εἴποιμι περὶ χρείας μορίων, ἀλλ᾽ ἄμεινον εἶναί σοι, μὴ
δ᾽ ἧφθαι τὴν ἀρχήν, ἢ ἐλλιπῶς μεταχειρίσασθαι τὸν λόγον ὁμοίως τοῖς πολλοῖς, ὧν τοῖς μέν, ἀπέχρησεν
ὑπὲρ ἑκάστου μορίου τῆς γενέσεως εἰπεῖν μόνης, οὐκέτι δὲ καὶ θέσιν αὐτοῦ, καὶ μέγεθος, καὶ πλοκήν, καὶ
διάπλασιν, καὶ τἆλλα ὅσα τοιαῦτα διασκέψασθαι, τοῖς δέ, οὐ περὶ τούτων ἁπάντων εἰπεῖν ἐπῆλθε, καὶ
ἔνιοι αὐτῶν τὰ μείζω τε καὶ πλείω παρέλιπον, καίτοι θαυμάζειν ἀμφοτέρων δίκαιον. εἰ μὲν γὰρ ἄμεινον ἐ-
πίστασθαι τὰς χρείας τῶν μορίων, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως οὐχ ἁπάντων ἄμεινον, εἰ δὲ περίεργόν τε καὶ μάταιον, οὐκ
οἶδα δ᾽ αὖ πάλιν, ὅπως οὐχὶ καὶ τὸ ὀλίγον τις ἐκ περιττοῦ μνημονεύει. ῥᾷστον γὰρ εἰπεῖν ὡς καὶ νῦν δὴ λέ-
50 λεκται, τὰς μὲν ἐν τοῖς σιμοῖς τοῦ ἥπατος φλέβας, ἀναφέρειν ἐκ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα μορίων τὴν τρο-
φήν, τὰς δ᾽ ἐν τοῖς κυρτοῖς, μεταλαμβάνειν, τοὺς δ᾽ ἀπὸ τῆς κύστεως πόρους, ἐκκαθαίρειν τὸ περίττωμα, τὸ δὲ
νεῦρον αἰσθήσεως χορηγόν, τὰς δ᾽ ἀρτηρίας, τὴν συμμετρίαν τῷ παντὶ σπλάγχνῳ φυλάττειν τῆς ἐμ-
φύτου θερμασίας, τὸν δὲ χιτῶνα, σκέπασμα καὶ ἀμφίεσμα περιβεβλῆσθαι, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο χιτῶνα. τὴν
δὲ σάρκα τοῦ ἥπατος, τὴν ἀρχὴν εἶναι τῶν φλεβῶν, καὶ τὸ πρῶτον τῆς αἱματώσεως ὄργανον. ἀλλ᾽ εἰ
μὴ προστεθείη τῶν ἄλλων ἕκαστον, ἃ δὴ νῦν προὔτεινα, πλέον ἂν ἀγνοοῖτο τῆς χρείας τῶν ἐν ἥπατι μο-
ρίων ἢ γινώσκοιτο, τί δή ποτε γάρ, ἵν᾽ ἀπὸ τοῦ πρώτου τῶν προβληθέντων ἀρξώμεθα, τὰς πολλὰς φλέ-
βας ἐκείνας τὰς ἐκ τῆς κοιλίας τε καὶ τῶν ἐντέρων ἁπάντων ἀναφερούσας τὴν τροφήν, εἰς τὸ ἧπαρ

ἐνώσασα

ἀνώσασα κατὰ τὰς πύλας ἡ φύσις, αὖθις εἰς παμπόλλας κατέτεμεν, ἥνωσε μὲν γὰρ αὐτὰς, ὡς μιᾶς δεο-
μένη, ἔσχισε δ' εὐθὺς ὡς μάτην ἑνώσασα, ἐνὸν γὰρ αὐτῇ μίαν ἐργασαμένῃ μεγάλην ἐν τῷ σπλάγχνῳ κοιλίαν
αἱματικὴν ἐμφῦσαι ταύτην, κάτωθεν μὲν τὴν ἀναφέρουσαν τῷ αἵματι φλέβα, τὴν ἐκ τῶν πυλῶν, ἄνω-
θεν δὲ, τὴν διαδεξομένην τε καὶ παντὶ τῷ σώματι διακομίσουσαν. τὰ μὲν οὖν ὑπὸ Ἐρασιστράτου λεγόμε-
να διακρίσεως ἕνεκα τῆς ξανθῆς χολῆς, ἐνδείκνυται τὴν σχίσιν τῶν ἐν ἥπατι φλεβῶν γεγονέναι, φανείη
δ' ἂν εἴ τις ἀκριβέστερον αὐτὰ διασκέπτοιτο, κακῶς εἰρημένα, δυναμένης γε τῆς φύσεως καὶ χωρὶς τοσαύ-
της τε, καὶ τοιαύτης πλοκῆς, διακρίνειν τὰ περιττώματα, καθότι σαφῶς ἐπὶ τῶν νεφρῶν ἐνεδείξατο·
πάμπολλοι γοῦν τῶν κωθωνιζομένων ἀμφορέας ὅλους ἐκπίνοντες, ἀνάλογόν τε τῷ πλήθει τοῦ πόματος οὐ-
ροῦντες, οὐκ ἐμποδίζονται περὶ τὴν διάκρισιν, ἀλλ' ἑτοιμότατα καὶ ῥᾷστα τὸ παραγενόμενον εἰς τὴν κοίλην
10 αἷμα, καθαίρεται πρὸς τῶν νεφρῶν ἅπαν, οὐδὲ ψαυόντων τῆς φλεβός. καὶ θαυμάζειν ἄξιον Ἐρασιστράτου,
πῶς μὲν ἡ ξανθὴ χολὴ διακρίνεται τοῦ αἵματος ἐπιπλεῖστον ἡμῖν διαλεχθέντος, πῶς δὲ τὸ οὖρον, οὐδ' ὅλως ἐπι-
σκεψαμένου. ἐχρῆν γὰρ ἢ περὶ μηδετέρου μηδὲν εἰπεῖν, ἢ ἀμφοτέρων ὁμοίως μνημονεῦσαι, ἀλλὰ καὶ περὶ
τούτων, καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν δυνάμεων τῶν φυσικῶν, ἰδίᾳ γέγραπται, καὶ δέδεικται τῶν μορίων ἑκά-
στῳ τοῦ σώματος ἑλκτικῆς ποιότητος οἰκείας ὑπάρχειν δύναμις. καὶ οὕτω μὲν οἱ χοληδόχοι πόροι τὴν χολὴν,
οὕτω δὲ καὶ οἱ νεφροὶ τὸ οὖρον ἐπισπῶνται. οὔκουν διακρίσεως ἕνεκεν ἡ φύσις ἐποίησε τὴν τοσαύτην πλο-
κὴν τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ἀγγείων, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ χρονίζουσαν ἐν τῷ σπλάγχνῳ τὴν τροφὴν αἱματοῦσθαι τελέως.
εἰ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῆς καρδίας μίαν εἰργάσατο μεγάλην κοιλίαν, οἷον δεξαμενήν τινα, κἄπειτ' εἰς αὐτὴν διὰ μιᾶς
μὲν φλεβὸς εἰσῆγε τὸ αἷμα, δι' ἑτέρας δ' ἐξῆγεν, οὐκ ἂν ἀκαρῆ χρόνον κατὰ τὸ ἧπαρ ἔμεινεν ὁ ἐκ τῆς γαστρὸς
ἀναφερόμενος χυμὸς, ἀλλὰ διεξήρχετ' ἂν ἑτοίμως δι' ὅλου τοῦ σπλάγχνου τῇ τῆς ἀναδόσεως ῥύμῃ φερόμενος.
20 ἕνεκα δὲ τοῦ μένειν ἐπὶ πλέον, καὶ ἀλλοιοῦσθαι τὴν τροφὴν τελέως αἱ τῶν διεξόδων στενότητες ἐγένοντο. ὥσπερ
ἐπὶ μὲν τῆς γαστρὸς ὁ πυλωρὸς, ἐπὶ δὲ τῶν ἐντέρων αἱ ἕλικες, οὕτω δὲ καὶ αἱ πρὸ τῶν ὄρχεων ἑλιττόμεναι
πολυειδῶς ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες ἐγένοντο, καὶ τὸ κατὰ τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τῇ σκληρᾷ μήνιγγι πλέγμα
τῶν ἀρτηριῶν, τὸ δικτυοειδὲς ὀνομαζόμενον. ἔνθα γὰρ ἂν ἐπὶ πλέον ἐθέλῃ μένειν ἡ φύσις τὰς ὕλας, ἐνταῦ-
θα δύσπορον αὐταῖς ἀπεργάζεται τὸ πρόσω. γενομένης δὲ μιᾶς μεγάλης κοιλίας, οὔτ' ἐπὶ πλέον ἂν ἔμε-
νε τῷ ἥπατι τὸ αἷμα, καὶ μόριον ἐλάχιστον αὐτοῦ τῆς σαρκὸς ἔψαυσεν ἂν τοῦ σπλάγχνου, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο
χεῖρον ἂν γίνεσθαι τὴν αἱμάτωσιν. εἰ γὰρ δὴ τὸ ἴδιον σῶμα τοῦ ἥπατος, τὸ πρῶτόν ἐστι τῆς αἱματώσεως ὄργα-
νον, ἡ μᾶλλον ὁμιλήσασα τούτῳ τροφὴ, θᾶττόν τε καὶ βέλτιον ἔμελλε δέξασθαι τὸ εἶδος τοῦ αἵματος, ταῦτ' ἄρα καὶ
αὐτὰς τὰς φλέβας τὰς κατὰ τὸ ἧπαρ ἁπασῶν ἰσχνοτάτας τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα φλεβῶν ἐδημιούργησεν,
ἐκείνας μὲν γὰρ ὡς ἂν μήτε γειτνιώσας τῇ τῆς αἱματώσεως ἀρχῇ καὶ δυσπαθείας δεομένας, εὐλόγως ἰσχυρὰς
30 ἀπειργάσατο, καὶ τούτου τεκμήριον οὐ σμικρότατόν ἐστι τὸ τὰς μὲν μᾶλλον, τὰς δ' ἧττον γενέσθαι παχείας, ἀνάλο-
γον τῇ χρείᾳ τῆς δυσπαθείας ὡς προϊόντος τοῦ λόγου δειχθήσεται. τὰς δὲ κατὰ τὸ ἧπαρ ἰσχνοτάτας, ὡς ἂν μή-
τε παθεῖν τι κινδυνευούσας, ἑδρασμένας τ' ἀκριβῶς εἰσὶν ἐν τῷ σπλάγχνῳ, καὶ κάλλιον ἂν οὕτω τὴν αἱμάτωσιν
ἐργασαμένας. ὅτι δὲ βέλτιον ἦν ἐπὶ ταῖς ἀναφερούσαις, τὴν ἐκ τῆς κοιλίας τροφὴν φλεψὶ, προτέρους τῶν
διαδεξαμένων φλεβῶν τοὺς ἕλκοντας τὴν ξανθὴν χολὴν τετάχθαι πόρους, ἐμοὶ μὲν καὶ τοῦτο πρόδηλον δοκεῖ
εἶναι. κεκαθαρμένον γὰρ ἤδη καλῶς τὸ αἷμα τῇ τῶν ἀγγείων τούτων ἐπικαίρῳ θέσει, διαδέχεται ἂν ἡ κοίλη φλέψ,
διὰ δὲ ταῦτα καὶ τὴν τῶν ἀρτηριῶν θέσιν ἐπαινεῖν χρὴ, οὐ γὰρ μέσας αὐτὰς ἔταξε τῶν ἄνωθεν καὶ τῶν κάτω-
θεν φλεβῶν, ἵνα μὴ ἀμφοτέρας ὁμοίως διαψύχωσιν, ἀλλὰ ταῖς ἐν τοῖς σιμοῖς ὑπέτεινε μόναις, ἐπισταμένη
τοῖς κυρτοῖς τοῦ ἥπατος, ἐνδελεχῆ κίνησιν ὑπάρχουσαν, ἐκ τῆς τῶν φρενῶν γειτνιάσεως. εὐλόγως δὲ καὶ μι-
κρὰ πάνυ γεγόνασιν, ὡς ἂν εἰς ἔμψυξιν μόνον ὑπηρετοῦσαι τῷ σιμῷ τοῦ σπλάγχνου, μήτε δι' αἵματος δεόμεναι
40 μεταλαμβάνειν. οὐδέπω γὰρ ἀποτίθεται τὰ περιττώματα, μήτε τὸ ζωτικὸν πνεῦμα πολὺ παρέχειν τῷ ἥπατι
καθάπερ ἄλλοις τισὶν ὀργάνοις, ἀλλ' οὐδὲ τρέφειν αὐτοῦ τὴν σάρκα λεπτῇ καὶ ἀτμώδει τροφῇ. λεχθήσεται δὲ
περὶ τούτου σαφέστερον ἐφεξῆς. ἐλαχίστου δὲ νεύρου μεταδέδωκεν ἡ φύσις τῷ ἥπατι, ὡς ἂν μήτ' εἰς κίνησίν τινα
τῷ ζώῳ μήτ' εἰς αἴσθησιν ἀρχὴν παρασκευάζουσα, τοιαύτης γάρ ἐστιν ἀρχὴ δυνάμεως, καὶ τοιαύτας ἐνεργείας.
αὐτό τε, καὶ αἱ ἀπ' αὐτοῦ φλέβες ἐπιστεύθησαν οἵαι καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς εἰσι. δέδεικται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐπὶ-
πλέον ἑτέρωθι, καὶ χρὴ μεμνῆσθαι τῶν κατ' ἀρχὰς εὐθὺς εἰρημένων τε καὶ ἀποδεδειγμένων, ὡς οὔτ' ἐνδέχε-
ται καλῶς εὑρεῖν χρείαν οὐδεμίαν οὐδενὸς μορίου, πρὶν τοῦ παντὸς ὀργάνου γνῶναι τὴν ἐνέργειαν, οὔτ' ἐροῦμεν
τι νῦν εἰς ἀπόδειξιν ἐνεργείας οὐδεμιᾶς, ἀλλὰ τῶν ἀποδεδειγμένων μόνον ἀναμνήσαντες, οὕτως ἑκάστοτε τὸν
περὶ τῶν χρειῶν λόγον αὐτοῖς ὑποτάξομεν. οὔκουν ἔτ' ἀπορήσεις, περὶ τῆς τοῦ νεύρου μικρότητος, εἰ μνη-
μονεύεις τῶν ἀποδεδειγμένων, ἀλλὰ μᾶλλον ἴσως ζητήσεις, ἕνεκα τίνος ὅλως μεταδέδωκεν ἡ φύσις τῷ ἥπατι τοῦ
50 σμικροῦ τούτου νεύρου. ὅσον γὰρ ἐπὶ τῷ τῆς θρεπτικῆς φύσεως, ἀρχὴν εἶναι τὸ σπλάγχνον, οἷα καὶ τοῖς φυτοῖς
ἐστιν, οὐδ' ὅλως φαίνεται νεύρου δεόμενον, εἴτε δὲ φύσιν εἴτε θρεπτικὴν ψυχὴν ὀνομάζειν χρὴ, παρίημι ζητεῖν
τοῖς ἐν ὀνόμασι μόνον δεινοῖς, καὶ κατατρίβουσιν ὅλον εἰς τοῦτο τὸν ἑαυτῶν βίον, ὥσπερ οὐ χρησιμώτερον
πάμπολλα ζητεῖν ἔχοντες, οὐχ ἱκανῶς τοῦ πράγματος δι' ἑκατέρας δηλουμένου τῆς λέξεως, ἀλλὰ τοῦτο μὲν,
ἐν ἄλλῳ χρὴ φυλάττειν τῷ λόγῳ τῆς πλατωνικῆς παραινέσεως ἀεὶ μεμνημένους, ὡς ἂν παραμελοῦμεν ὀνομά-
των, πλουσιώτεροι φρονήσεως εἰς τὸ γῆρας ἀφιξόμεθα. τὸ δὲ ἧπαρ ὅτι μὲν ἀρχὴ τῆς τοιαύτης ἐστὶ δυνά-
μεως, οἷα καὶ τὰ φυτὰ διοικεῖ, δέδεικται δι' ἑτέρων. ἀλλὰ καὶ ὡς συνῆφθαι ἐχρῆν αὐτὸ ταῖς ἄλλαις δύο,
καὶ μὴ παντάπασιν ἀπεσχίσθαι, καθάπερ οὐδ' ἀλλήλων ἐκεῖναι. τὸ μὲν γὰρ οἷόν τι θρέμμα ἄγριόν ἐστιν, ἡ

φησὶν ὁ πλάτων, φέρειν δὲ ξυνημμένον ἀναγκαῖον εἴπερ τι μέλλει ποτὲ θνητὸν ἔσεσθαι γένος. τὸ δὲ λογιζό-
μενον, ᾧ ἐστιν ἄνθρωπος ἐν ἐγκεφάλῳ καθιδρυμένον ὑπηρέτην τέ τινα καὶ βοηθὸν ἔχειν τὸν θυμὸν, ἐπικουρεῖν
ἑαυτῷ κατὰ τοῦδε τοῦ θρέμματος. ὅθεν αὐτὰ διὰ τῶν ἀποφύσεων ὁ δημιουργὸς ἡμῶν συνάψας, ἐπαΐειν
ἀλλήλων ἐτεχνήσατο. ἀλλ' οὗτοι μὲν, μείζονές τε καὶ θειότεροι λόγοι κἂν τοῖς περὶ τῶν ἱπποκράτους καὶ
πλάτωνος δογμάτων ἐπιπλέον αὐτοὺς διέξιμεν. εἰς δὲ τὰ παρόντα, κἂν εἰ οὕτως λέγοις, ὡς ὀλίγῳ πρόσθεν
εἶπον, ἵνα μὲν ἡ συμμετρία τῆς θερμασίας φυλάττοιτο τῶν σπλάγχνων, τὰς ἀρτηρίας ἀπὸ καρδίας εἰς
αὐτὸ παραγίνεσθαι. τοῦ δὲ μὴ παντάπασιν ἀναίσθητον μεῖναι τὸ νεῦρον, ἐμφῦναι τῷ περιέχοντι χιτῶνι,
πιθανώτερος τ' ἂν εἴης, καὶ σαφέστερος τοῖς πολλοῖς. εἰ γὰρ μήτε φλεγμονῆς ἐμέλλησεν αὐτῷ μήτ' ἐμπυή-
ματος, μήτ' ἄλλου τινὸς πάθους ἕξειν αἴσθησιν, οὐδὲν ἂν οὕτω γε διήνεγκε φυτοῦ. καὶ διὰ τοῦτό γε ἀμυδρῶς αἰ-
10 σθάνεται πάντων τῶν τοιούτων παθημάτων. οὐχ ὥσπερ ἕτερα μόρια τοῦ σώματος ἐναργῶς. ὅτι τὸ νεῦρον σμι-
κρὸν ὂν, εἰς τὸν περιέχοντα χιτῶνα διανεμηθὲν, ἢ οὐ δήλως εἰς τὸ σπλάγχνον ἐνέφυη, ἢ οὐκ εἰς ὅλον γε διέφυ.
δέδεικται δὲ, καὶ τοῦθ' ἡμῖν, ὡς εἰς τὰ συνεχῆ μόρια μέχρι τινὸς αἱ δυνάμεις διαδίδονται. καὶ διὰ τοῦτο περιττὸν
ἦν εἰς ὅλον διανέμεσθαι τὸ σπλάγχνον τὸ νεῦρον. τὴν μὲν γὰρ ἀμυδρὰν αἴσθησιν αὐτῷ καὶ κατὰ διάδοσιν ἔ-
μελλε παρέξειν. ἅπαντα μὲν οὖν ἤδη καλῶς ἔχει τῷ ἥπατι. μόνης δ' ἔτι δεῖται τῷ λόγῳ τῆς ἀσφαλοῦς
θέσεως, ἣν ἐν ἔργῳ πάλαι ποτὲ ἡ φύσις αὐτῷ προὐνοήσατο. τῇ μὲν δὴ γαστρὶ, καὶ τοῖς ἐντέροις ἅπασι διά τε
τῶν φλεβῶν, καὶ τοῦ συνδοῦντος αὐτὰ χιτῶνος συνῆπτο. δυσαπόσπαστον δ' ἦν αὐτῆς διά τε τὸ σχῆμα καὶ τοὺς
λοβοὺς, ἀλλ' οὐκ ἤρκει ταῦτα. πανταχόθεν οὖν δεσμοῖς αὐτὸ τισὶν ἡ φύσις ἑρματίζουσα τοῖς παρακειμένοις
σώμασιν ἐνέφυσεν. ἑνὶ μὲν καὶ μεγίστῳ τῷ σκέπειν αὐτὰ μέλλοντι χιτῶνι, τὴν γένεσιν ἐκ τοῦ περιτοναίου λα-
βόντι. ὥς τε διὰ τούτου πᾶσιν ἔμελλε τοῖς ἐντὸς συναφθήσεσθαι. πᾶσι γὰρ ὁ χιτὼν οὗτος ἐπεκτείνεται. μεγά-
20 λῳ δ' ἄλλῳ δεσμῷ συνῆπται ταῖς φρεσὶ, καὶ τισὶν ἄλλοις ὑμενώδεσί τε, καὶ σμικροῖς ταῖς νόθαις πλευραῖς.
ὁ δὲ δὴ πρὸς τὰς φρένας αὐτὸ συνάπτειν εἰρημένος, δεσμὸς ἐστὶ μὲν καὶ αὐτὸς οἷόσπερ καὶ ὁ περιτόναιος, κα-
τὰ τὴν οὐσίαν, τοῦ σώματος. καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γένεσιν, ἔκ τε τοῦ περιέχοντος ἔχει τὸ ἧπαρ χιτῶνος, καὶ τοῦ
τὰς φρένας ὑποζωννύντος κάτωθεν. οὓς ἀμφοτέρους ἀποβλαστάνειν ἔφαμεν τοῦ περιτοναίου. τὸ δὲ πάχος
αὐτοῦ ῥώμη τε, καὶ δυσπάθεια, πάμπολυ παραλλάττει τοῦ περιτοναίου δεόντως. εἰ γὰρ ὀρθοὶ σταίημεν, ἐκ τῶν
φρενῶν ἀνάγκη κρεμασθῆναι τῷ ἥπατι. κίνδυνος οὖν ἦν οὐ σμικρὸς ἀπορραγῆναι ῥαδίως αὐτὸ κατὰ τὰς σφο-
δροτέρας κινήσεις, καὶ τεθνάναι τὸ ζῶον αὐτίκα δὴ μάλα. συνάπτεται γὰρ οὐ ταῖς φρεσὶ μόναις ἐνταυθοῖ
τὸ ἧπαρ, ἀλλὰ καὶ τῇ καρδίᾳ διὰ τῶν φρενῶν. ἡ γοῦν κοίλη φλὲψ ἐκείνη, περὶ ἧς ἤδη διειλέχθην παντὶ τῷ σώ-
ματι διανέμουσα τὸ αἷμα, πάντως μὲν ἐδεῖτο καὶ πρὸς τὴν καρδίαν ἀνιέναι. δευτέρου δ' οὐκ ἦν ἄμεινον ἀγαγεῖν
αὐτὴν χωρίου, μελλούσας τὰς φρένας ἐξ ἀνάγκης διέρχεσθαι, μέσας κειμένας τῶν σπλάγχνων ἀμφοτέ-
30 ρων. οὔκουν ἑτέρους μὲν δεσμοὺς τῇ φλεβὶ παρασκευάζειν. ἑτέρους δὲ τῷ σπλάγχνῳ καλῶς εἶχεν. ἀλλὰ σκλη-
ρὸν ἕνα καὶ παχὺν, ἀμφίεσμά τε ἅμα τῆς κοιλίας, καὶ κοινὸν σύνδεσμον πρὸς τὸ διάφραγμα. τῇ τε φλεβὶ
καὶ παντὶ τῷ σπλάγχνῳ ποιήσασθαι βέλτιον ἦν. ἐπίκαιρον οὖν ἱκανῶς ἔμελλεν ἔσεσθαι τουτὶ τὸ χωρίον καὶ
ἡ βλάβη τῆς ἐνθάδε φλεβὸς, ἁπάσαις διαφέρειν ταῖς κατὰ τὸ ζῶον φλεψὶν, ὡς εἰ καὶ πρέμνον ποτὲ δένδρου
πάθοι. τρωθείσης γὰρ τῆσδε τῆς φλεβὸς ἢ ἀποσπασθείσης, οὕτως ὀξὺς ἕπεται θάνατος, ὥστε καίτοι πολλα-
πλασίῳ τὸ μέγεθος ὄντι τῷ κύκλωπι, ὃν σοφώτατον ὀδυσσέα γράφων ὁ ποιητὴς, ἐπιχειροῦντά τε καὶ σφάττειν
διανοούμενον, οὐκ εἰς ἄλλο τι μέρος τοῦ σώματος ὠθεῖν μέλλοντα τὸ ξίφος ἐποίησεν. ἀλλ' ἵνα τε φρένες ἧπαρ
ἔχουσι. κἂν ἔπλαξέ φησιν οὕτως εἴπερ ἤλπισεν ἀποθανόντος αὐτοῦ, καὶ χερσὶν ἀπώσασθαι λίθον ὄμβριμον, ὃν
προσέθηκεν. οὕτως ἄρα πάνυ σφόδρα τῷ χωρίῳ τούτῳ κατεπίστευσεν, ὡς οὐδ' ἐπ' ὀλίγον χρόνον εἰ τρωθείη,
ζῆν ἐπιτρέψοντι. τοῦ δὴ δεσμοῦ τοῦ μεγάλου καὶ σκληροῦ, τοῦ τὴν κοίλην φλέβα περιέχοντος, ἐν μὲν τοῖς ὀπί-
40 σω μέρεσι τὸ λεπτότατον, ἐν δὲ τοῖς πρόσω τὸ παχύτατον ἡ φύσις ἐπέθηκεν. ὑπὲρ τοῦ μὴ μόνον ἀπείργειν τὴν
ἐξ αὐτῶν τοῖς ζώοις ἐσομένην εὐπάθειαν. ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν. ὅσα μὲν γὰρ ἢ φερόντων, ἢ πηδώντων
αὐτῶν σφοδρῶς, ἡ φλὲψ ἔμελλε πείσεσθαι μὴ καλῶς συνδεθεῖσα, ταῦτα μὲν ἐξ αὐτῶν τοῖς ζώοις ὁρμᾶται
τὰ παθήματα. τὰ δ' ἄλλα ἀπὸ τῶν προσπιπτόντων, ὅσα θλᾶν ἢ τιτρώσκειν πέφυκεν, ἔξωθεν ἐπέρχεται. καὶ
τοίνυν τῇ τούτων ἐφόδῳ πλεονεκτούντων εἰς εὐπάθειαν τῶν πρόσω τῆς κοιλίας, οὐκ ἴσον ἐχρῆν εἶναι τοῦ
σκεπάσματος αὐτῆς τὸ πάχος. ἀλλ' ἐν τοῖς ἑτοιμοτέροις πάθεσιν εὐρωστότερον γίνεσθαι δίκαιον ἦν. ἐπεὶ δ' αἱ
φρένες οὐ διὰ τοῦτο μόνον ἦσαν ὡς πλάτων αὐτάς φησι, διάφραγμα τῶν ἄνω σπλάγχνων πρὸς τὰ κάτω. ἀλλ' ὡς
ἐν ἑτέροις ἐδείξαμεν οὐ τὸ φαυλότατον πάθος ὄργανον ὑπάρχουσι τῆς ἀναπνοῆς, οὐκ ἐχρῆν αὐτὰς στενοχωρεῖ-
σθαι καὶ θλίβεσθαι, καί ποτε καὶ τῆς ἐπιπλέον κωλύεσθαι κινήσεως. οὐ δὲ πρὸς ἑνὸς τῶν κάτω μορίων.
ταῦτα δὴ προορώμενος ὁ δημιουργὸς, εἰς ὅσον οἷόν τ' ἦν ἑκάτερον τῶν γειτνιώντων ὀργάνων, ἐπὶ πλεῖστον
50 ἀπήγαγεν. οὔτε τῆς γαστρὸς τὸ κύτος εὐθὺς συνάψας τῷ στομάχῳ κατὰ τὸ διεξελθεῖν τὰς φρένας, ἀλλ' οἷον ἐξ
ἰσθμοῦ τινὸς, ἐπιμήκους καὶ στενοῦ, ὃν διαδεχόμενον αὐλῶνα, κατὰ σμικρὸν εὐρυνόμενον, ἐργασάμενος τὸ
καλούμενον στόμα τῆς γαστρὸς οὔτε τοῦ ἥπατος ἅπαν τὸ κυρτὸν ἐνθεὶς ταῖς φρεσὶν, ἀλλ' ἐπιπλεῖστον ὑψώσας τε
καὶ κυρτώσας, καὶ ἀνατείνας τὸ κατὰ τὴν κοίλην φλέβα, καὶ τούτῳ μόνῳ ψαύειν ἀλλήλων ἐργασά-
μενος τὰ μόρια. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν ἥπατι, τοσαύτη τε καὶ τοιαύτη τέχνη. λοιπὸς δ' ἂν εἴη τῶν ἐξ ἀρχῆς
προτεθέντων ὁ σπλὴν, ἐρασιστράτῳ μὲν ἀπὸ περιττῆς δή τινος σοφίας οὐδενὸς ἕνεκα γεγονὼς, εἴ τ' οὐ καὶ δεῖ-
ται τηλικοῦτον σπλάγχνον, ὑπὸ τῆς μηδὲν ἀλόγως ἐργαζομένης φύσεως. αὐτὸς γὰρ λέγει ταῦτα μάτην γεγονέ-
ναι. φοβηθεῖσα γὰρ δηλαδὴ μή πως ἐπιλάθηται τῆς τέχνης, ἡνίκα ἔτι κυουμένου τοῦ ζώου, τὸ ἧπαρ ἐν τοῖς δεξιοῖς
ἀνέπλαττε,

ἀπέπλασεν, ἀπέθηκεν ἐκ τῶν ἀριστερῶν αὐτῷ τὸν σπλῆνα, βουλομένη τι καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἐνεργεῖν.
ὥστε οὐκ ἐνὸν οὐδὲ βραχὺ παραγαγοῦσαν οὐδὲ ταύτῃ τὴν γαστέρα, μηδὲν δεῖσθαι ματαίας δημιουργίας, εἶτα
πρὸς μὲν τὰς εὐηθεστάτας δόξας ἀντιλέγει διὰ μακρῶν, ὡς ἐν τοῖς περὶ καταπόσεως, καὶ ἀναδόσεως, καὶ
πέψεως αὐτῷ γεγραμμένοις ἔστιν εὑρεῖν, πρὸς τὰς ἰσχυροτάτας, καὶ διασημοτάτας, οὐδὲ τὸ σμικρότατον
ἀντειπών. ἀλλ' ἐνίοτε μὲν ἐπιμνησθεὶς μόνον, ἔστι δ' ὅτε οὐδὲ τοῦτο ποιήσας, ὑπερβαίνει τε καὶ παρατρέχει καθ-
άπερ οὐδενὸς ἀξίας. καίτοι γε εἰ καὶ μηδ' ἄλλο μηδὲν, διὰ γοῦν τοὺς ἀποφηναμένους οὐκ ἐχρῆν, ἐπιφανεῖς
παρ' Ἕλλησι γενομένους οὕτω καταφρονεῖν, ἀλλ' ἀντειπεῖν καὶ καταβαλεῖν ἰσχυραῖς ἀποδείξεσιν ἐξελέγξαν-
τα. δέδεικται δὲ καὶ περὶ τούτου πρὸς ἡμῶν, ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ὡς ἔστιν ὁ σπλὴν ὄργανον
καθαρτικὸν τῶν ἐν ἥπατι γεννωμένων ἰλυωδῶν καὶ παχέων, καὶ μελαγχολικῶν χυμῶν. ἕλκει μὲν οὖν
10 τούτους, ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, δι' ἀγγείου φλεβώδους, οἷον στομάχου τινός, ἑλκύσας δ' οὐκ εὐθὺς, εἰς τὴν κοι-
λίαν ἀποκρίνει, ἀλλ' αὐτὸς πρότερον κατεργάζεται, καὶ μεταβάλλει κατὰ πολλὴν σχολήν, χρώμενος εἰς τὴν
ἐνέργειαν ταύτην μάλιστα ταῖς ἀρτηρίαις, αἳ δὴ πολλαὶ καὶ μεγάλαι καθ' ὅλον εἰσὶ τὸ σπλάγχνον, οὐκ ἀργῶς
οὐδ' ὡς ἔτυχεν ὑπὸ τῆς φύσεως αὐτῷ δοθεῖσαι. ἀλλ' ὅτι γε τῷ διηνεκεῖ τῆς κινήσεως καὶ τῇ τῆς ἐμφύτου
θερμασίας ἰσχύι, τῆς παρὰ καρδίας αὐταῖς ἐπιρρεούσης κατεργάζεσθαι καὶ καταθραύειν, καὶ μεταβάλ-
λειν, καὶ ἀλλοιοῦν δύνανται, τὸ πάχος τῶν ἐξ ἥπατος εἰς σπλῆνα μεταβαλλομένων χυμῶν. ὅσον μὲν οὖν
εἰς τὸν οἰκειότατον τῷ σπλάγχνῳ χυμὸν μετακομισθῇ, τροφὴ τῷ σπληνὶ γίνεται, ὁπόσον δ' αὖ τι καὶ τὴν
ἐν τούτῳ διαφύγῃ κατεργασίαν, καὶ μὴ δυνηθῇ εἰς αἵματος ἰδέαν λεπτοῦ καὶ χρηστοῦ κατεργασθῆναι, ἢ παν-
τάπασιν ἄχρηστον ᾖ πρὸς θρέψιν, εἰς τὴν γαστέρα τοῦτο διά τινος ἑτέρου φλεβώδους ὁ σπλὴν ἐξερεύγεται, στο-
μάχου χρείαν καὶ αὐτὸ παρέξον οὐ σμικράν, ἣν ἐν τῇ τῶν περιττωμάτων ἐξηγήσει δηλώσω. ἀλλὰ νῦν γε τὰ
20 ὑπόλοιπα τῆς κατασκευῆς τοῦ σπληνὸς ἐπισκεψώμεθα, καὶ πρῶτον τὸ ἴδιον αὐτοῦ σῶμα τὸ καλούμενον
ὑπό τινων παρέγχυμα. τοῦτ' οὖν ἐστιν αὐτὸ, καθ' ὃ τοὺς μελαγχολικοὺς ἕλκειν εἰς ἑαυτὸν ὁ σπλὴν δύναμιν
ἔχει χυμοὺς, ἀραιὸν ἱκανῶς, καὶ χαῦνον ὑπάρχον, ὥσπερ τις σπογγιὰ πρὸς τὸ ῥᾳδίως ἕλκειν τε καὶ παραδέχε-
σθαι τὸ πάχος αὐτῶν. ἵνα δὲ καὶ τοιαύτη διαπαντὸς ἡ σὰρξ φυλάττηται τοῦ σπληνὸς, αἱ πάντη διεσπαρ-
μέναι καθ' ὅλον τὸ σπλάγχνον ἀρτηρίαι, χρήσιμοι γεγενημέναι μὲν, καὶ δι' ἕτερόν τι τὸ μικρῷ πρόσθεν εἰρη-
μένον, οὐ σμικρὸν ἀγαθόν. εἰς γὰρ τὴν κατεργασίαν τῶν ἐξ ἥπατος, εἰς σπλῆνα φερομένων χυμῶν ἐλέχθη-
σαν διαφέρειν. ἀλλὰ καὶ τὴν σάρκα τοῦ σπλάγχνου αὗται ἀεὶ φυλάττουσιν, ὥσπερ καὶ τὴν τοῦ πνεύμονος,
εἰ γὰρ δὴ ὀρθῶς ἀποδέδεικται διὰ τοῦ περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων λόγου, τῶν τρεφομένων ἕκαστον ἕλκειν εἰς
αὑτὸ τὴν τροφὴν, ἐκ τῶν παρακειμένων ἀγγείων, ἐκ μὲν τῶν ἀρτηριῶν, εὔλογον ἕλκεσθαι λεπτοτέραν,
ἐκ δὲ τῶν φλεβῶν παχυτέραν. ὅ τε γὰρ χιτὼν, τοῦ χιτῶνος στεγανώτερος, αὐτό τε τὸ περιεχόμενον ἐν ταῖς
30 ἀρτηρίαις αἷμα λεπτότερον, καὶ ἀτμωδέστερον, ἐκ δὲ τοιούτου βέλτιόν ἐστι τρέφεσθαι χαύνῃ σαρκὶ, καθάπερ
ἐκ παχυτέρου τῇ πυκνῇ. τὸ δὲ οὕτω λεπτὸν ἐν ταῖς κατὰ τοῦτο τὸ σπλάγχνον ἀρτηρίαις αἷμα, τὴν γένεσιν
ἐκ τοῦ παχέως ἐκείνου, καὶ μελαγχολικοῦ περιττώματος ἔχει. διὰ τοῦτο καὶ ἡ σὰρξ τοῦ σπληνὸς, εἰ καὶ χαύνη
τίς ἐστιν, ἀλλὰ τῆς γε τοῦ πνεύμονος ἀπολείπεται πάμπολυ, χαυνοτάτη τε γὰρ ἐκείνη καὶ κουφοτάτη, καὶ
μικροῦ δεῖν, λευκὴ καθάπερ ἐξ ἀφροῦ πεπηγυῖα. τρέφεται γὰρ ἐξ αἵματος ἀκριβῶς καθαροῦ, καὶ ξανθοῦ
καὶ λεπτοῦ, καὶ πνευματώδους. ἅπαντα γὰρ ἔχει ταῦτα τὰ πλεονεκτήματα, τὸ παρὰ τῆς καρδίας ἐπι-
πεμπόμενον αὐτῷ, ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ἐκείνου τοῦ σπλάγχνου φύσεως ἰδίᾳ λελέξεται, τὸ δὲ τοῦ σπληνὸς
σῶμα τοσούτῳ μανώτερον ἥπατος ὑπάρχον, ὅσῳ παχυμερέστερόν ἐστι πνεύμονος, εὐλόγως ἐκ λεπτομεροῦς
τὴν τροφὴν αἵματος ἔχει. τὸ μὲν γὰρ ἑλκόμενον εἰς τὸν σπλῆνα, παχύτερόν ἐστι τοῦ κατὰ τὸ ἧπαρ, ἀλλ'
ἐπεὶ κατεργασθὲν ὑπὸ τῶν ἀρτηριῶν, τῶν ἐνταῦθα, ἃς ἅμα καὶ ταῖς φλεψὶ, πολλῷ στεγανώτερον
40 ἐχούσαις τὸν χιτῶνα τῶν ἐν τῷ ἥπατι φλεβῶν, οὐχ ὁλοσχερὲς καὶ παχὺ τῇ σαρκὶ τοῦ σπληνὸς, ἀλλὰ λεπτόν
τε καὶ κατὰ βραχὺ διαπέμπεται. διὰ τοῦτο καὶ ἡ σὰρξ τοῦδε τοῦ σπλάγχνου, μανωτέρα μέν ἐστι καὶ κουφο-
τέρα τῆς κατὰ τὸ ἧπαρ, οὐ μὴν ἐρυθρότερόν τε ἢ ξανθότερον. μελαγχολικὸς γὰρ ἦν ὃν ἐκάθηρεν ὁ χυμὸς, ἐξ οὗ
κατεργασθέντος, ἐτράφη. τὸ δὲ ἧπαρ ὑπὸ χρηστοῦ τε ἅμα τοῦ αἵματος, καὶ παχέος τρέφεται, διά τε τὴν λε-
πτότητα τοῦ χιτῶνος τῶν ἐν αὐτῷ φλεβῶν καὶ τὸ μέγεθος τῶν κατατρήσεων. ἐν δὲ λόγῳ τὸ περὶ τῶν
τριῶν σπλάγχνων τῆς τροφῆς ὧδ' ἔχει, τὸ μὲν ἧπαρ ἐξ ἐρυθροῦ, καὶ παχέος αἵματος, ὁ δὲ σπλὴν, ἐκ λεπτοῦ
μὲν, ἀλλὰ μέλανος, ὁ δὲ πνεύμων ἐξ ἀκριβῶς κατειργασμένου, καὶ ξανθοῦ, καὶ λεπτοῦ, καὶ πνευματώδους,
καὶ καθαροῦ τὴν θρέψιν λαμβάνει. καὶ τοίνυν καὶ αἱ τῆς σαρκὸς αὐτῶν ἰδέαι, κατὰ τοῦ τρέφοντός εἰσιν
εἶδος χυμοῦ, μᾶλλον δ' ὅτι τοιαύτας ἐχρῆν αὐτὰς ὑπάρχειν, οἰκείαν αὐτοῖς ἡ φύσις, καὶ τροφὴν παρεσκεύα-
σεν, αὗται μὲν οὖν αἱ προειρημέναι δύο χρεῖαι τοῦ πλήθους τῶν κατὰ τὸν σπλῆνα πεφυκυιῶν ἀρτηριῶν,
50 καί τις ἐπ' αὐταῖς ἄλλη τρίτη κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐνέργειάν τε καὶ χρείαν, δέδεικται γὰρ ὡς ἡ κί-
νησις αὐτῶν ἕνεκα φυλακῆς μάλιστα τῆς ἐν ἑκάστῳ μορίῳ θερμασίας ἐμφύτου γέγονεν, ἐμψύχουσα μὲν
ταῖς διαστολαῖς τῷ ψυχρὰν ἐπισπᾶσθαι ποιότητα, καθαίρουσα δ' ἐξ αὐτῶν ταῖς συστολαῖς τὸ λιγνυῶ-
δες περίττωμα. καὶ τοίνυν καὶ τῷ σπληνὶ πλείστου τοῦ τοιούτου μέλλοντος ἔσεσθαι διὰ τὴν μοχθηρίαν τε
καὶ τὸ πάχος τῶν ἐν αὐτῷ κατεργαζομένων χυμῶν, εὔλογον ἦν ἀρτηρίας καὶ πολλὰς καὶ μεγάλας γενέ-
σθαι. δεῖται γὰρ ὥσπερ ὁ πνεύμων ἐμψύξεως ἰσχυρᾶς, οὕτως ὁ σπλὴν καθάρσεως ἱκανῆς. τὸ δ' ἧπαρ οὔτε
τῆς τοιαύτης χρῇζον καθάρσεως, ἔχει γὰρ ἄλλας τρεῖς μεγίστας, οὔτ' ἐμψύξεως ἰσχυρᾶς, ὥσπερ ἡ καρδία,
καὶ διὰ ταύτην ὁ πνεύμων, εὐλόγως μικρῶν ἐδεήθη τῶν ἀρτηριῶν, διὰ ταῦτα μὲν δὴ μανὸν, καὶ κοῦφον

ἐστὶ, καὶ ἀρτηριῶδες τὸ τοῦ σπληνὸς σῶμα. ἔστραπται δ' αὐτοῦ τὰ μὲν σιμὰ πρὸς τὸ ἧπάρ τε, καὶ τὴν γαστέρα. τὰ δ' αὖ κυρτὰ, δῆλον ὡς ἀντίκειται τοῖς σιμοῖς. καὶ τὰ μὲν σιμὰ, τάς τε τῶν φλεβῶν, καὶ τὰς τῶν ἀρτηριῶν ἐμφύσεις ἔχει, καὶ τὴν πρὸς τὸ ἐπίπλοον διάφυσιν. τοῖς κυρτοῖς δὲ, πρός τε τὰς νόθας πλευρὰς, καὶ τὰς λαγόνας ἀποχωροῦσιν οὐδὲν ἀγγεῖον ἐκπέφυκεν, ἀλλά τινες ἰνώδεις διαφύσεις ἐνταῦθα συνδοῦσιν αὐτὸ τοῖς περικειμένοις, οὔτε τὸ μέγεθος, οὔτε τὸ πλῆθος ἴσον ἐν ἅπασιν ἔχουσι τοῖς ζώοις, ἀλλὰ καὶ κατ' εἶδος ἐν αὐτοῖς ἐστί τις διαφορὰ, καὶ καθ' ἕκαστον ζῶον ὡσαύτως. οὐ δὲ γὰρ ἄλλου τινὸς ἕνεκα γεγόνασιν, ἢ ὥσπερ εἴρηται, τοῦ συνδεῖν, ὅθεν καὶ πλείους, καὶ ἐλάττους, καὶ ἰσχυρότεροι, καὶ ἀσθενέστεροι, καὶ κατ' ἄλλους τόπους γεγόνασιν, οὐχ οἱ τοῦ σπληνὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῦ ἥπατος δεσμοί. ὁ μέντοι χιτὼν ὁ περιέχων αὐτὸν, οὐ σύνδεσμος μόνον ἐστὶ, ἀλλὰ καὶ χιτὼν ὥσπερ ὀνομάζεται, σκέπων καὶ ἀμφιεννὺς ἐκ παντὸς μέρους τὸ σπλάγχνον. ἡ δ' ἀρ-
10 χὴ καὶ τούτου τῆς γενέσεως, ἐκ τοῦ περιτοναίου καθάπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται, καὶ μέν γε καὶ ὡς παχύτατον ἐχρῆν εἶναι τὸ τῆς γαστρὸς σκέπασμα τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἔμπροσθεν εἴρηται. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ τὸ ἧπαρ, καὶ τὸ ἐπίπλοόν τε καὶ σπλῆνα μόρια, τὸν εἰρημένον κεκόσμηται τρόπον. ἑξῆς δ' ἂν περὶ τῶν ἐντέρων λεκτέον. πέττεται μὲν οὖν ἔτι καὶ κατὰ τὴν τούτων δίοδον ἡ τροφὴ καθάπερ καὶ ἐν ταῖς φλεψὶν ἁπάσαις τὸ αἷμα. γέγονε δ' οὔτε τῶν ἐντέρων, οὐδὲν ἕνεκα πέψεως, οὔτε φλέβες αἱματώσεως, ἀλλ' ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὸ μέν πού τι συγχρῆται πρὸς τὸ βέλτιον ἑκάστῳ τῶν ὀργάνων ἡ φύσις, τὸ δέ τι καὶ ἐξ ἀνάγκης ἕπεται πᾶσι τοῖς ἕνεκά του γεγονόσιν. ὥσπερ οὖν τὰς φλέβας ἀναδόσεως ὄργανα ποιήσασα, δύναμιν ἐνέθηκεν αὐταῖς αἵματος γεννητικὴν, ὅπως μὴ μάτην ὁ χρόνος ἀπόλοιτο τῆς δι' αὐτῶν φορᾶς τῇ τροφῇ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τοῖς ἐντέροις ἀναδόσεως ἕνεκα τῆς εἰς τὰς φλέβας γεγενημένοις, δύναμίς τις ὑπάρχει πεπτικὴ σιτίων, ἀλλ' οὐ δὲ δυνατὸν ὅλως ἦν ὡς ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ἀποδέδεικται ὑπομνήμασι, μὴ
20 οὐχὶ καθ' ἕκαστον τῶν τοῦ ζώου μορίων ὑπάρχειν τινὰ δύναμιν ἀλλοιωτικὴν, οὐ μὴν οὐδὲ πόρρω ταῖς τῆς γαστρὸς ἡ τῶν ἐντέρων οὐσία, ὥστ' εἰκότως καὶ δύναμιν ἀλλοιωτικὴν ἀναγκαῖον ἦν ἔχειν αὐτὰ καὶ τῇ γαστρὶ παραπλησίαν, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τὸ κἀν τούτοις πέττεσθαι τὴν τροφήν. ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἥπατι τὸ οἷον ἐργαστήριόν ἐστι τῆς αἱματώσεως, οὕτως ἐν τῇ γαστρὶ τὸ τῆς πέψεως, ὅτι δὲ οὔτε τῆς τῶν περιττωμάτων εἰς τὸ πρόσω φορᾶς ἕνεκεν, οὔτε πέψεως, ἀλλὰ τοῦ πᾶν εἰς τὰς φλέβας ἀναλαμβάνεσθαι τὸ κεχυλωμένον ἐν τῇ κοιλίᾳ παρεσκεύασται τὰ ἔντερα, μαθεῖν ἔνεστι, πρώτῳ μὲν, τῷ μηδενὶ τῶν ζώων, ἁπλῆν μόνην αὐτὴν τῶν ὀργάνων [illegible] κατασκευασθῆναι, καίτοι γ' οὐκ ἦν ἀδύνατον εὐθὺς εἰς τὴν ἕδραν καλουμένην τὸ κάτω πέρας αὐτῆς ἐκτετάσθαι, δευτέρῳ δὲ τῷ παμπόλλας τῶν ἐντέρων τὰς ἕλικας ἐν τοῖς πλείστοις ζώοις γενέσθαι, καὶ τρίτῳ τῷ μηδ' ἂν ἐκπεμφθῆναι τῆς γαστρὸς τὴν τροφὴν, εἰ μὴ τελέως πεφθῇ. δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο. τὸ μὲν δὴ μὴ συναφθῆναι ταῖς ἕδραις τῶν ζώων τὰς γαστέρας, ἐνδείκνυται σαφῶς ἕτερον μὲν εἶναι δεῖν ὄργανον πέψεως σιτίων, ἕτερον
30 δ' ἀναδόσεως. εἰ γὰρ ταυτὸν ἦν, ἐκινδύνευον ἂν πολλάκις ὠμὴν καὶ ἄπεπτον ἀναλαμβάνειν αἱ φλέβες τροφὴν, οὐ μὴν ἔδει γίνεσθαι τοῦτο, δῆλον γὰρ ἦν ὡς ἕτερον μὲν πέψεως, ἕτερον δ' ἀναδόσεως ἐχρῆν εἶναι μόριον, τὸ δὲ μὴ δι' ἁπλοῦν ἐκτετάσθαι μέχρι τῆς ἕδρας αὐτὸ, παμπόλλοις ἐπανόδοις κυκλοτερέσιν ἐν τῷ μεταξὺ διειλῆφθαι, τοῦ μὴ ῥᾳδίως ἐκπίπτειν τοῦ ζώου τὴν τροφὴν ἐνδεικτικὸν ὑπάρχον ὁμολογεῖ τοῖς προειρημένοις. εἰ γὰρ ἑτέρα τις κοιλία διεδέχετο τὴν προτέραν, καὶ ἦν ὥσπερ ἐκείνη πέψεως ὄργανον, οὕτως ἡ δευτέρα ταμιεῖον ἀναδόσεως, οὐκ ἂν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ παμπόλλη τε καὶ διὰ πολλῶν φλεβῶν εἰς ἧπαρ ἀνελαμβάνετο ἡ τροφή. νῦν μὲν γὰρ αἱ τῶν ἐντέρων ἕλικες ἀναρίθμητόν τι πλῆθος φλεβῶν, ἐξ ἥπατος εἰς αὐτὰς ἐμφυόμενον ἔχουσαι, σύμπαντα τὸν ἐν τῇ γαστρὶ πεπεμμένον χυμὸν ἀναπέμπουσι, τότε δ' ἂν ὀλίγοις στόμασι φλεβῶν ὀλίγον ἑκάστοτε τῆς κεχυλωμένης ἐναρμόττων τροφῆς, βραδεῖάν τε καὶ πολυχρόνιον ἐποιεῖτο τὴν ἀνάδοσιν. ἅπτεσθαι μὲν γὰρ δεῖ τὰ στόματα τῶν ἀγγείων τοῦ κατειργασμένου καὶ πεπεμμένου χυμοῦ, μεγάλης δ' ὑποκει-
40 σης τῇ προτέρᾳ κοιλίᾳ δευτέρας, βραχέος ἂν ἥπτετο μέρους ἡ τροφὴ τῆς γαστρὸς, ὅσον περ ἔψαυσεν αὐτῆς μόνον, τὸ πλεῖστον δ' ὅσον ἦν ἐν τῷ βάθει, διέφυγεν ἂν τὰς λαβὰς τῶν φλεβῶν. ἀλλὰ νῦν γε τὸ τῆς διεξόδου στενὸν εἰς βραχέα μόρια κατακερματίζον τὴν τροφὴν ἅπασαν, ὀλίγου δεῖν ἀναγκάζει τῶν ἐντέρων ἅπτεσθαι τοῦ χιτῶνος, εἰς ὃν αἱ φλέβες ἀναστομοῦνται, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ τῶν ἤδη τοῖς ἀγγείοις στομάτων. εἰ δὲ δὴ, καὶ διαφύγοι τις ἐν τῇ κατὰ τὴν πρώτην ἕλικα διεξόδῳ, κατὰ τὴν δευτέραν ἅψεται, κἂν εἰ ταύτῃ διαφύγοι, κατὰ τὴν τρίτην, ἢ τετάρτην, ἢ πέμπτην, ἢ τινὰ τῶν ἐφεξῆς. πάμπολλα γάρ εἰσι κατά γε τὴν οὕτω στενὴν, καὶ μακρὰν, καὶ παμπόλλας ἕλικας ἔχουσαν, ὅλον ἀναγκάζεται τῆς τροφῆς τὸ μέρος ὁμιλῆσαί ποτε, τῷ τοῦ ἀγγείου στόματι, καταπεπύκνωται γὰρ ἐν κύκλῳ πᾶν ἔντερον ἀναριθμήτῳ τινὶ πλήθει στομάτων εἴσω καθηκόντων, ὑφ' ὧν ἀναρπάζεται τὸ χρηστὸν τῆς διεξερχομένης τροφῆς, ὥστ' οὐ κἂν τις διαλάθοι, καὶ ἐκπέσοι τοῦ ζώου χυμὸς εἰς θρέψιν χρήσιμος, ὅταν γε νόμῳ φύσεως διοικῆται τὰ κατὰ τὸ σῶμα, τούτων γὰρ ἡ
50 νῦν ἐξήγησις, οὐ τῶν ἀρρωστημάτων, ἡνίκα συγκέχυται μὲν ἡ τάξις, ἐμποδίζεται δὲ ἡ τέχνη τῆς φύσεως, ἐπικούρου δέ τινος ὀρέγοντος χεῖρα καὶ τὸ λυποῦν ἐξάγοντος προσδεῖσθαι, τοῦτο μὲν οὖν καὶ εἰ μὴ λέγοιτο καθ' ἑκάστην ὧν προχειριζόμεθα χρειῶν, οὐχ ὁ μὴ λέγων ἀμελητὴς, ἀλλ' ὁ μὴ προσυπακούων ἀβέλτερος, αἱ δὲ δὴ τῶν ἐντέρων ἕλικες ἐδείχθησαν ἕνεκα τοῦ πᾶσαν ἀκριβῶς ἀναδοθῆναι τὴν πεπεμμένην τροφὴν γεγονυῖαι, καὶ τοῦτ' ἄρ' ἦν τὸ πρὸς τοῦ πλάτωνος εἰρημένον. ὅπως μὴ ταχὺ διαπερῶσα ἡ τροφὴ, ταχὺ πάλιν ἑτέρου δεῖσθαι τὸ σῶμα ἀναγκάζοι, καὶ παρέχουσα ἀπληστίαν διὰ γαστριμαργίαν ἀφιλόσοφον, καὶ ἄμουσον, ἀποτελεῖ πᾶν τὸ θνητὸν γένος. ὅσοις γοῦν τῶν ζώων οὐκ εἰσὶν ἕλικες, ἀλλ' ἁπλοῦν ἔχει, μέχρις τῆς ἕδρας, ἀπὸ τῆς γαστρὸς ἐκτεταμένον ἔντερον, ἄπληστα πάντα καὶ γαστρίμαργα.

καὶ διαπαντὸς προσκείμενα τῇ τροφῇ καθάπερ φυτά, ἀλλὰ γὰρ καὶ περὶ τούτων Ἀριστοτέλει καλῶς εἴρη-
ται, τά τ' ἄλλα καὶ ὅτι κατὰ βραχὺ τῶν φυτῶν ἡ φύσις ὑποχωροῦσα, ἕτερον ἑτέρου ζῶον ἐργάζεται τε-
λεώτερον, ὑπὲρ οὗ νῦν ἡ μὲν πρόκειται λέγειν. οὐκοῦν περὶ τοῦ πλήθους τῶν ἐν τοῖς μηρυκάζουσι ζώοις κοι-
λιῶν ἐμοὶ ἂν εἴη λέγειν. οὐ δὲ τῆς περὶ τοῦ πλήθους τῶν ἐν ὧ δὲ τῆς περὶ τὸ καθ' ἕκαστον εἶδος ζώου γαστρός,
ὥσπερ οὐδὲ περὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων τῆς τροφῆς, εἴρηται γὰρ Ἀριστοτέλει καλῶς ὑπὲρ ἁπάντων. εἰ δὲ μὴ
βραχὺς ἦν ὁ βίος εἰς τὸν τῶν καλλίστων ἔρανον, ἴσως ἄν ποτε, καὶ τὸ κατ' ἐκείνην τὴν θεωρίαν ἐλλεῖπον ἐξειρ-
γασάμεθα, νυνὶ δ' ἀγαπῶ μὲν εἰ μόνου δυνηθείην μὲν ἀνθρώπου τὴν κατασκευὴν ἀκριβῶς ἐξηγήσασθαι. πά-
λιν οὖν τὸν λόγον ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῖς εἰρημένοις ἐπαναγάγωμεν, ἀναμνήσαντες κἀνταῦθα τοὺς ἀναγινω-
σκομένους τὸ δὲ γράμμα μηδεμίαν ἐπιζητεῖν ἀκούειν ἀπόδειξιν ἐνεργείας μηδεμιᾶς. εἴρηνται γὰρ ἅπα-
10 σαι ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, ὥσπερ καὶ ὅτι τὰ καθήκοντα ἀρτηριῶν εἰς ἔντερα
στόματα βραχύ τι τῆς τροφῆς ἀναλαμβάνει, τὸ δὲ πλεῖστον αἱ φλέβες. αὐτὸ μέντοι τοῦτο ὅτι κατὰ φύσιν ἐν
ἀρτηρίαις αἷμα περιέχεται, καθ' ἕτερον λόγον ἰδίᾳ λέλεκται, νῦν οὖν ὅσον ἐλλεῖπόν ἐστι, τῆς τῶν ἐντέρων
κατασκευῆς, λεχθήσεται, πάσας τὰς ἐκκριτικάς τε καὶ προωστικὰς ὀνομαζομένας ἐνεργείας τε καὶ
δυνάμεις, αἱ τῶν ἐγκαρσίων ἰνῶν ἐδείχθησαν ἐργαζόμεναι κινήσεις, ὡς τὰς ἐπισπαστικὰς αἱ τῶν εὐθειῶν,
ὥσπερ οὖν ἡ γαστὴρ ἀμφοτέρας ἔχουσα δυοῖν ἐδεήθη χιτώνων ἐναντίως ἐχόντων ἀλλήλοις, οὕτω τῶν ἐντέρων
ἕκαστον ἓν εἶδος ἔχον κινήσεως τὸ προωστικόν, ἓν καὶ χιτῶνος εἶδος εἰς ἐγκαρσίας τε καὶ κυκλοτερεῖς ἶνας ἀνα-
λυόμενον ἐκτήσατο, τί δὴ οὖν οἱ χιτῶνες αὐτῶν δύο γεγόνασιν, εἴπερ ὁμοίως ἔχουσιν ἀμφότεροι, περιττὸς γὰρ
ἂν εἶναι δόξειεν ὁ ἕτερος, ἀλλ' οὐχ ὧδε ἔχει, σφοδρότητός τε γὰρ ἕνεκα τῆς ἀποκριτικῆς δυνάμεως, καὶ δυ-
σπαθείας αὐτῶν τῶν ὀργάνων ὁ τῶν ἐντέρων χιτὼν διπλοῦς ἐγένετο. ὥσπερ γε ἐν τῇ γαστρὶ μένειν ἐπὶ πλεῖον,
20 ἵν' ἀκριβῶς πεφθῇ βέλτιον ἦν τὰ σιτία, οὕτως ἐνταυθοῖ μὴ μένειν. ἐν γε τῷ φέρεσθαι διὰ μακρᾶς ὁδοῦ καὶ στενῆς,
ἀκριβῶς θ' ἅμα καὶ ταχέως, ἡ ἐξ αὐτῶν εἰς ἧπαρ ἀνάδοσις ἐγίνετο. ὅτι δὲ καὶ τὴν εἰς ἀσφάλειαν καὶ δυσπαθείας
ἀκρίβειαν οὐ μικρὰν ἐν τοῖς ἐντέροις ὠφέλειαν, οἱ δύο χιτῶνες παρέχονται, δηλοῖ μάλιστα τὰ δυσεντερικὰ
παθήματα, πολλοῖς γοῦν καὶ πολλάκις ἐθεασάμεθα κακῶς θ' ἅμα καὶ χρονίως νοσήσασι, πλεῖστον τῶν ἐντέ-
ρων ἀποσαπέν, ὡς πολλαχόθεν τὸν ὅλον ἔνδον ἀπολέσθαι χιτῶνα, καὶ ὅμως ἐβίων τε οὗτοι, καὶ διεγένοντο
μὴ ἂν διασωθέντες, εἰ μὴ καὶ δεύτερός τις ἦν ἐπὶ τῷ διεφθαρμένῳ χιτῶνι ἕτερος ἔξωθεν, ἐνίοις δὲ τῶν
ἐντέρων ἐπιτείνονται τινες ἔξωθεν ἶνες εὐθεῖαι κατὰ μῆκος, ἕνεκα τῆς τῶν ἐγκαρσίων δυσπαθείας. διὸ καὶ
τοὺς λεπτοὺς ἔχουσι ζώοις τοὺς τῶν ἐντέρων χιτῶνας, ἢ τὰς ἐνεργείας σφοδροτέρας, τοῦθ' ὑπάρχει μάλιστα.
κίνδυνος γὰρ ἦν ἀποσπασθῆναι τὰς ἐγκαρσίας ἀλλήλων μὴ συνεχομένας ἔξωθεν, οἷον δεσμῷ τινὶ ταῖς
εὐθείαις, διὰ τοῦτο δὲ καὶ κατὰ τὸ ἀπευθυσμένον αἱ τοιαῦται πλείους εἰσίν, ὅτι πολλοῖς καὶ σκληροῖς περιττώ-
30 μασι, τῆς ξηρᾶς τροφῆς ἀθροιζομένης ἐνταῦθα, βιαίως περιστέλλεσθαι τοὺς ταύτῃ χιτῶνας ἀναγκαῖον ἦν.
ἔξωθεν οὖν αὐταῖς ἐπιβέβληται δεσμός, εὐθεῖαί τινες ἶνες, ἐπὶ δὲ τῶν πλείστων ζώων ὅλον τὸ κῶλον, ἰ-
σχυροῖς δεσμοῖς ἔσφιγκται κατὰ μῆκος, ἄνωθεν κάτω, παρατεταμένοις ἐν ἑκατέρῳ μέρει. ὅτι δὲ καὶ τὸ
περιτόναιον αὐτὸν πάλιν, τοῦτον τὸν δεύτερον χιτῶνα ἀμφιέννυσι, καὶ συνδεῖ τὰ ἔντερα πάντα, πρός τε τὰ
κατὰ τὴν ῥάχιν σώματα καὶ πρὸς ἄλλα, πρόσθεν εἴρηται. καθόλου γὰρ οὐδέν ἐστι τῶν κάτω φρενῶν ὀργά-
νων, ὃ μὴ καλύπτεται τινὶ χιτῶνι, τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἐκ τοῦ περιτοναίου λαμβάνοντι, ἀλλὰ περὶ μὲν
τῶν ἐντέρων τῶν λεπτῶν ἱκανὰ ταῦτα. περὶ δὲ τῶν παχέων ὧδ' ἔχει. καθάπερ τὸ λεπτὸν ἀναδόσει παρε-
σκεύασται, καὶ ταύτης ἕνεκεν ἐγεγόνει, καίτοι καὶ πέττον τὴν τροφήν, καὶ προωθοῦν, οὕτω καὶ τὸ παχὺ πᾶν ἔν-
τερον οὐκ ἀθρόας χάριν ἐκκρίσεως ἐγένετο, καίτοι πολλοῖς γε τῶν πολυβόρων ζώων οἷς ἐστιν εὐθὺ τὸ ἔντερον,
οὐδὲ εἰς εὐρύτητα παραλλάττον αὐτοῦ τὸ κάτω πέρας ἰδεῖν ἐστιν, ἀλλὰ ταῦθ' ὥσπερ ἀεὶ νέμεται, καὶ ἀποπα-
40 τεῖ συνεχῶς, ἄμουσόν τινα καὶ ἀφιλόσοφον ὄντως, ὥσπερ καὶ Πλάτων ἔλεγε διαζῶντα ζωήν, ὅσα δὲ τε-
λεώτατά τε καὶ βελτίω τῶν ζώων, οὔτ' ἐσθίει διαπαντὸς οὔτ' ἀποπατεῖ, τοῦ μὲν δὴ μὴ δεῖσθαι συνεχοῦς
τῆς ἔξωθεν τροφῆς, αἱ τῶν ἐντέρων ἕλικες ἐδείχθησαν αἴτιαι, τοῦ δὲ μὴ δ' ἀποπατεῖν ὁμοίως, ἀλλ' ἐκ μακρο-
τέρων διαστημάτων, ἡ τοῦ παχέος εὐρύτης ἐντέρου τὴν αἰτίαν ἔχει. δευτέρα δὲ τρόπον τινὰ γαστὴρ αὐτοῖς ὑπο-
βεβλημένη καθάπερ ἡ κύστις τοῖς οὔροις, ἵνα γὰρ μήτ' ἀποπατῇ συνεχῶς, μήτ' οὐρῇ τὰ ζῶα, τοῖς μὲν ὑγροῖς
περιττώμασιν ἡ κύστις ὑπόκειται, τοῖς δὲ ξηροῖς, τὸ παχὺ καλούμενον ἔντερον. οὗ γὰρ δὴ τελευτᾷ τὸ λεπτόν,
ἐντεῦθεν εἰς μὲν τὰ δεξιά, τὸ τυφλόν, εἰς ἀριστερὰ δέ, τὸ κῶλον ἀποφύεται, διὰ τῆς δεξιᾶς πρότερον ἀνενεχθὲν
λαγόνος. τὸ μὲν δὴ τυφλὸν ἄντικρυς οἷον γαστήρ τίς ἐστι παχεῖα, εἰς ὑποδοχὴν περιττωμάτων ἐπιτήδειος, ἀνά-
λογον δ' αὐτῷ καὶ τὸ κῶλον, καὶ τοῖς γε πλείστοις τῶν ὀρνίθων, διὰ τὸ σφοδρὸν τῆς ἐνεργείας, τὸ τυφλὸν
ἔντερον διπλοῦν ἐστι, καὶ γὰρ οὖν καὶ εἴ τι διέλαθεν τὴν ἀνάδοσιν, ἐν τῇ κατὰ τὸ λεπτὸν ἔντερον διόδῳ, τοῦτ' ἐν
50 τῇ κατὰ τὸ τυφλὸν ἐπὶ πλέον μονῇ πᾶν ἀκριβῶς ἐξικμάζεται, καὶ τοῖς ὄρνισι σχεδὸν ἅπασιν ἰσχυρὰς τῶν κα-
τὰ τὴν γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα μορίων, τὰς ἐνεργείας ἔχουσιν, ἀποθέσεις τῶν περιττωμάτων ἐγένοντο διτταί,
πρὸς δ' ἔτι ταχέως διεξιούσης τῆς τροφῆς, ἀνίκμαστόν τι καταλείπεσθαι, καὶ τὴν ἀποπάτησιν ἀθρόαν, εἰσάπαξ
συνεχῶς κατὰ βραχὺ γίγνεσθαι, ἀλλ' ἀνθρώπῳ τε καὶ τοῖς πεζοῖς ζώοις ἅπασιν, ἓν τὸ τυφλὸν ἔντερον ἡ φύσις
ἐργασαμένη, κατὰ τὴν δεξιὰν λαγόνα κατέθετο, διότι χώραν ἐνταῦθ' ἐπιτηδείαν εἶχε σχολάζουσαν, ὑψηλοτέ-
ρου τοῦ δεξιοῦ νεφροῦ κειμένου, διὰ τὴν ἐν τοῖς ἐφεξῆς εἰρησομένην αἰτίαν. ταῦτά τε οὖν ἅπαντα θαυμαστῶς
τῇ φύσει παρεσκεύασται, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι μύες ἑκατέραις ἐπίκεινται, τῶν περιττωμάτων ταῖς ἐκροαῖς

οἷον κλεῖθρόν τι τοῦ μή τε συνεχῶς ἐκκρίνεσθαι, μή τε ἀκαίρως ἐγένετο. τῆς μὲν γὰρ κύστεως ὁ καλούμενος αὐχὴν
μυώδης ἐστὶ, τοῦ δ' ἀπευθυσμένου τὸ κάτω πέρας ὑπὸ μυῶν ἐν κύκλῳ περικειμένων σφίγγεται. καὶ δὴ
τοὔνομα αὐτῷ σφιγκτῆρα διὰ τοῦτ' οἶμαι τεθεικέναι τινάς, οἱ γὰρ δὴ μύες ἅπαντες ὄργανα τῆς κατὰ προαί-
ρεσιν ὑπάρχοντες κινήσεως οὐκ ἐπιτρέπουσι τοῖς περιττώμασιν ἔξω φέρεσθαι, πρὶν κελεῦσαι τὸν λογισμόν,
καὶ τοῦτ' ἐν μόνον ὄργανον ψυχικὸν ἐπὶ τοσαύτῃ τε καὶ τοιαύτῃ διεξόδῳ φυσικῶν ὀργάνων ἐπίκειται καθ' ἑκα-
τέραν τῶν περιττωμάτων τὴν ἔκροην, καὶ οἷς ἂν ἢ παραλυθῶσιν οἵδε οἱ μύες, ἢ ὁπωσοῦν ἑτέρως φθαρῶσιν
ἀκουσίως ἐκρέοντα τὰ περιττώματα τούτοις δείκνυσιν ἐναργῶς, εἰς ὅσον αἰσχρὸς ἦν, καὶ ἄμουσος ἂν ἡμῶν ὁ
βίος, εἰ μηδὲν ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις προὐνοήσατο βέλτιον. ἀλλὰ ταῦτά γε θαυμαστῶς αὐτῇ παρεσκεύασται. καὶ
ὅπως ἂν ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα, μὴ μόνον τοῖς ἄλλοις μορίοις τοῦ σώματος ὑπηρετῇ πρὸς
10 θρέψιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τρέφηται καλῶς, οὐκ ἀργῶς, οὐδὲ ῥαθύμως προῄχθη. πρῶτον μὲν γὰρ παντὶ τῷ με-
σεντερίῳ φλέβας ἐποίησεν ἰδίας, ἀνακειμένας αὐτῷ τῇ θρέψει τῶν ἐντέρων, μὴ περαιουμένας εἰς τὸ ἧπαρ.
ὡς γὰρ καὶ Ἡρόφιλος ἔλεγεν, εἰς ἀδενώδη τινὰ σώματα τελευτῶσιν αὗται αἱ φλέβες τῶν ἄλλων ἁπασῶν ἐπὶ
τὰς πύλας ἀναφερομένων. ἔπειτα καὶ κατὰ τὸν ἐπίπλουν ἀγγεῖα πάμπολλα τὸν ἀριθμὸν ὅταν παρεσκεύα-
σεν οὐχ ἥκιστα. καὶ πρὸς τήνδε τὴν χρείαν ὡς ἅπαντα θρέψοντας τὰ συνεχῆ, καὶ ταῦτ' ἐπήρκησεν ἄμφω τὰ
σοφίσματα τῇ φύσει πρὸς τὴν τελείαν θρέψιν ἐντέρων τε καὶ γαστρός. ἦσαν γὰρ δὴ καὶ ἄλλαι δύο τῆς θρέ-
ψεως ἐπικουρίαι. μία μὲν ἡ ἐν αὐτῷ τῷ πέττειν τὴν τροφὴν, ἐδείχθη γὰρ οὕτω καὶ τοῦτο, καί τις ἑτέρα κατὰ τὰς
μακροτέρας ἀσιτίας ἑλκόντων τι τῶν κάτω μορίων, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἥπατος, ἤδη μὲν τῆς ἀναδόσεως τῆς εἰς
αὐτὸ καὶ τῆς τῶν ἀναδοθέντων ἀκριβοῦς κατεργασίας τε, καὶ διακρίσεως ἐπιτετελεσμένων. τῶν κάτω δὲ
ὀργάνων τηνικαῦτα δεομένων τε, καὶ ἕλκειν δυναμένων χρηστὸν αἷμα. θαυμάζουσι δέ τινες καὶ δι' ὧν ἔμπροσθεν
20 φλεβῶν ἀνάδοσις εἰς ἧπαρ ἐγίνετο, δι' αὐτῶν αὖθις ποτὲ παλινδρομήσει χρηστὸν αἷμα. μήτ' ἄλλο τι τῆς φύ-
σεως ἔργον εἰδότες, μήθ' ὅσην ἔχει δύναμιν ἡ τῶν δεομένων θρέψεως ὀργάνων ὁλκή, περὶ ἧς ἐν ἑτέροις ἀποδέ-
δεικται. τὸ δὲ δὴ λοιπὸν ἔτι τῆς περὶ τὰ νῦν προκείμενα μόρια διηγήσεως, ἔργον τε καὶ τέχνημα τῆς φύ-
σεως ἤδη λεγέσθω. πάμπολλα μὲν, εἰς ἕκαστον τῶν ἐντέρων ἐπεραιοῦτο στόματα φλεβῶν, οἷον δένδρου τινὸς
ἔσχατά τε καὶ λεπτὰ ῥιζῶν πέρατα. συνάγουσα δὲ ἡ φύσις, ὥσπερ ἐν τοῖς δένδροις τὰς λεπτὰς ἐκείνας ῥίζας
εἰς παχυτέρας, οὕτως ἐν τοῖς ζώοις εἰς ἀγγεῖα μείζω τὰ σμικρότερα, κἀκεῖνα πάλιν εἰς ἕτερα μείζω καὶ
τοῦτ' ἀεὶ ποιοῦσα, μέχρι τοῦ ἥπατος εἰς μίαν ἤγαγεν ἅπαντα φλέβα τὴν ἐπὶ πύλαις. ἀφ' ἧς καὶ ἡ εἰς τὴν γαστέρα
καὶ ἡ εἰς τὸν σπλῆνα φερομένη φλέψ ἀποφύεται, καὶ μέν γε, καὶ τὰς ἀρτηρίας εἰς μίαν ὡσαύτως ἁπάσας
μεγάλην ἀρτηρίαν ἀνήγαγε, τὴν ἐπὶ ῥάχιν. μακροῦ δ' ὄντος τοῦ μεταξὺ χωρίου τῆς ἀρχῆς, τῶν ἀγγείων ἁπάν-
των καὶ τῆς τελευτῆς, οὐκ ἦν ἀσφαλὲς ἀφρούρητα παράγειν ἀγγεῖα λεπτὰ, καὶ γυμνὰ, καὶ ὥσπερ ἐκκρέμα-
30 το, τὰ πρὸς τὰς πύλας ἀναφερόμενα τοῦ ἥπατος, ἐπ' οὐδενὸς ἑδραίου βεβαίως κείμενα, καὶ οὐδὲ βοήθειαν μέν-
τοι τις ἦν αὐτοῖς ἑτέρα κατὰ τὴν ὁδὸν, ὑφ' ἧς ἑδράζοιτό τε καὶ διαλαμβάνοιτο καὶ στηρίζοιτο. πῶς οὖν καὶ
τούτου προὐνοήσατο τῆς ἀσφαλείας, ὡς μήτε πηδῶντος, μήτ' ἐμπίπτοντος μήτε πληττομένου σφοδρῶς
ἔξωθεν τοῦ ζώου, θλασθῆναί πῃ, καὶ διαρραγῆναι, καὶ παθεῖν αὐτὰ, ἀπὸ τοῦ συνδοῦντός τε καὶ ἀμφιεννῦντος
τὰ ἔντερα χιτῶνος, ὃν ἀπὸ τοῦ περιτοναίου τὴν γένεσιν ἔχειν ἐλέγομεν, ἀποφύσασα χιτῶνα παραπλήσιον αὐ-
τῷ τῷ περιτοναίῳ, τούτῳ τῶν ἀγγείων ἕκαστον ἠμφίασεν. ἐν δὲ ταῖς μεταξὺ χώραις τῶν ἀγγείων ταῖς κεναῖς,
αὐτὸν ἑαυτῷ, τοῦτον ἐπιβάλλουσα τὸν χιτῶνα, καὶ διπλοῦν ἐργαζομένη, δυσπαθῆ μὲν οὕτω, καὶ αὐτὸν τὸν
χιτῶνα δεσμόν τε καὶ φρουρὰν ἀσφαλῆ τοῖς ἀγγείοις κατεσκευάσατο. τοῖς πλείστοις δ' αὐτῶν ὅσα
πάνυ μετέωρα, καὶ ὄρθια, πρὸς τὸ ἧπαρ ἀνεπέτατο, καθ' ὃ συνάπτει πρὸς ἄλληλα σχίσεις αὐτῶν,
εὐπαθέστερον ἔσεσθαι γνοῦσα σαρκοειδῆ τινὰ φύσιν, ἐνέθηκε, τοὺς καλουμένους ἀδένας.
40 οἳ δὴ ὥσπερ σφῆνές τινες ἐγκείμενοι ταῖς σχίσεσι τῶν ἀγγείων, ἕδραν ἀσφαλῆ παρέ-
χουσιν αὐτοῖς. ὡς μηδὲν πάσχειν ὑπὸ βιαίου συμπτώματος μηδενός. ἤδη μὲν
ἡμῖν, καὶ τὸ μεσάραιον ἀπείργασται τῷ λόγῳ. σκοπεῖν δὲ χρὴ τουντεῦθεν
εἰς τίνα ποτὲ χώραν, ἄμεινον ἦν τῇ φύσει καταγεῖν τὴν ἐξ ἥ-
πατος ἐκείνην φλέβα τὴν μεγάλην, τὴν τὰς ἐκ τοῦ με-
σαραίου φλέβας ἁπάσας ἐκδεχομένην. ἀλλ' ἐπεὶ
μέγεθος αὐτάρκες ἔχει τῷ βιβλίῳ διὰ τοῦ
μετ' αὐτὸ, καὶ τοῦτο, καὶ τἆλλα τὰ
περὶ τῶν ὀργάνων τῆς τροφῆς
ὑπόλοιπα δίειμεν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΣ. ε'.

κοπεῖν δὲ χρὴ τοὐντεῦθεν, εἰς τίνα ποτὲ χώραν ἄμεινον ἦν τῇ φύσει καταγαγεῖν τὴν ἐξ
ἥπατος φλέβα, τὴν μεγάλην τὴν τὰς ἐκ τοῦ μεσαραίου πάσας ἐκδεχομένην. ἐχρῆν γὰρ
δή που τὴν αὐτὴν ταύτην φλέβα, καὶ τὰς ἐκ τῆς γαστρός τε, καὶ τοῦ σπληνὸς ὑποδέ-
ξασθαι. τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τῆς ἀρτηρίας ἣν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ῥάχιν μεγάλης ἀποβλα-
στάνειν ἔφαμεν, εἰρῆσθαι νόμιζε, καὶ μέν γε καὶ τῆς κύστεως τῆς ἐπὶ τῷ ἥπατι τοὺς ἀπο-
φυομένους πόρους οἷς ἔμελλεν ἐκκενώσεσθαι τὴν χολὴν, ἐχρῆν οἶμαι καὶ αὐτοὺς ἐλθεῖν,
οὐκ εἰς ὃν ἔτυχε τόπον τῆς γαστρὸς, ἢ τῶν ἐντέρων, ἀλλ' εἰς ὃν αὐτοῖς γε ἦν ἀσφαλὲς εἶναι
κἀκείνοις ἄλυπον ὑποδέχεσθαι τοιοῦτον περίττωμα. σκοπεῖσθαι δὴ πάρεστιν, εἴ τινα βελτίω τόπον ἕτερον
ἔχομεν εἰπεῖν, οὗ ἡ φύσις παραδοῦσα, πρὸς τὸ χεῖρόν τε καὶ σφαλερώτερον, ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἤγαγεν.
ἀρκτέον δὲ τῆς σκέψεως ἐνθένδε. πότερον ἄμεινον ἦν πολλὰς ἐκφύσασαν αὐτὴν φλέβας, ἐκ πολλῶν μερῶν
τοῦ ἥπατος εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων μορίων, μίαν ἀπάγειν, ἢ χωρίον ἓν ἐπιτήδειον ἐκλεξαμένην τοῦ
σπλάγχνου, μεγάλην μὲν ἐκ τούτου μίαν, ἐκ ταύτης δὲ τὰς ἄλλας, οἷον ἐκ πρέμνου κλάδους ἀποφύσειν. ἐμοὶ
μὲν δοκεῖ τοῦτ' εἶναι βέλτιον· οὐ μόνον γὰρ αὐταῖς ταῖς διὰ μακροῦ παραχθησομέναις φλεψὶν οὐκ ἦν ἀσφα-
λὲς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἶναι λεπταῖς, ἀλλὰ καὶ τῷ ἥπατι πολλὰς ἐκφύσεις τε καὶ κατατρήσεις ἔχειν οὐκ ἦν
ἄμεινον, ἀλλὰ δηλονότι πανταχόθεν μὲν ἐσκεπάσθαι χιτῶνι στεγανῷ βέλτιον ἦν αὐτῷ, δύο δ' ἐκφύσεις
εἶναι τὰς πάσας φλεβῶν ἰσχυρῶν. ἄνω μὲν τῆς κοιλίης, κάτω δὲ τῆς κατὰ τὰς πύλας. εἴπερ οὖν βέλτιον
ἦν μίαν εἶναι τὴν ἐνταῦθα φλέβα, ζητῶμεν ἤδη ποῖ προάγειν αὐτὴν, καὶ πῶς κατασχίζειν ἄμεινον ἦν.
ἐμοὶ μὲν δοκεῖ κἀνταῦθα μεταξὺ τῆς γαστρὸς, καὶ τῶν ἐντέρων ἀφικομένην, οὕτω χρῆναι πρὸς ἑκά-
τερον διανέμεσθαι. κατωτέρω μὲν γὰρ εἴπερ ἀφίκετο, πολὺ τῆς κοιλίας ἀποχωρήσειν ἄν, ἀνωτέρω δ' αὖ
πρὸς τῷ πολὺ πάλιν ἀφίστασθαι τῶν ἐντέρων, ἔτι καὶ σφαλερὰν τὴν ἐπίβασιν εἶχε κατὰ τῆς γαστρὸς,
ὀργάνου συνεχῶς μεταβάλλοντος εἰς μεγίστην μὲν διάστασιν, ἐν ταῖς τῶν σιτίων πληρώσεσι, συνίζησι δὲ ἐν
ταῖς κενώσεσιν. ἵν' οὖν ἐξ ἴσου μὲν ἡ διανομὴ τῶν φλεβῶν ἅπασα γίνηται τοῖς ὀργάνοις τῆς τροφῆς, βε-
βαίαν δ' ἕδραν αὐτὸ τὸ κατιὸν ἐξ ἥπατος ἀγγεῖον ἔχῃ, μεταξὺ τῆς γαστρὸς ἐχρῆν αὐτό, καὶ τῶν ἐντέρων ἀχθὲν,
ἐπιβῆναι κατὰ τῶν ὑποκειμένων σπονδύλων, ἀλλ' οὐκ εἰς ἄλλο μέν τι χωρίον ἰέναι τῇδε τῇ φλεβὶ
βέλτιον ἦν. εἰς ἕτερον δὲ τῇ μετὰ ταύτην μελλούσῃ σχίζεσθαι καθ' ὅλον τὸ μεσάραιον τῇ ἀρτηρίᾳ, πανταχοῦ
γὰρ ὅπου μηδὲν ἄλλο μεῖζον κωλύει, συγκατασχίζει ταῖς φλεψὶ τὰς ἀρτηρίας ἡ φύσις. ἅμα μὲν ἵνα τοῦ ὑμέ-
νος, ὃς σκέπει τε ἅμα καὶ συνδεῖ πρὸς τὰ παρακείμενα τὰς φλέβας εὐθὺς, καὶ ταῖς ἀρτηρίαις ἔχῃ χρή-
σιμον. ἅμα δὲ ἵνα σύμπνοιά τε, καὶ μετάδοσις τῶν ὑλῶν τοῖς ἀγγείοις ὑπάρχῃ, καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' ἀποδέδεικται
δι' ἑτέρων. ἀλλὰ καὶ τὴν εἰς ἧπαρ ἀπόφυσιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς τοιαύτης ἀρτηρίας ἔδει ποιήσασθαι, καὶ τὸ νεῦρον
ὃ καὶ αὐτὸ συγκατασχίζεται, τῇ ἀρτηρίᾳ καὶ τῇ φλεβὶ καθ' ὅλον τὸ μεσάραιον, εὐθέως αὐταῖς συνάρξα-
σθαι, καὶ μέν γε καὶ ἣν εἰς ἧπαρ ἀπόφυσιν ἔπεμπε τοῦτο τὸ νεῦρον, οὐδ' ἐξ ἄλλου ἦν ἀσφαλέστερον ἑτέρου ποιήσα-
σθαι χωρίου. δειχθήσεται δὲ ὀλίγον ὕστερον, ὡς καὶ τοὺς τὸ χολῶδες περίττωμα τῆς ἐφ' ἥπατι κύστεως ἐκκε-
νοῦντας πόρους, εἰς τοῦτον ἐχρῆν εἶναι τὸν τόπον. ὥστ' ἐπεὶ καὶ φλέβα καὶ ἀρτηρίαν, καὶ νεῦρον, καὶ τέταρ-
τον ἐπ' αὐτοῖς τὸ χολῶδες ἀγγεῖον εἰς ἓν τοῦτ' ἐχρῆν ἀφικέσθαι χωρίον, εὔδηλον ὡς καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν
τῆς σχίσεως ἀναγκαῖον ἦν ἐνταυθοῖ γενέσθαι. ἀλλ' ἔστιν ἕκαστον ἀγγεῖον εὐπαθέστατον οὗ κατασχίζεται, κἂν
εἰ μέλλοι τι διὰ βίαιον κίνησιν, ὁπουοῦν αὐτῶν πείσεσθαι κακὸν, ἑτοιμότατον αὐτὸ παθεῖν, ὅπου σχίζεται.
μεγάλης οὖν βοηθείας ἐδεῖτο τὸ χωρίον τοῦτο εἰς ἀσφάλειαν τῶν κατ' αὐτὸ διανεμηθησομένων τε, καὶ
κατασχισθησομένων ἀγγείων. ἣν ἡ φύσις ἐπινοησαμένη, ἀδενῶδές τι σῶμα δημιουργήσασα, τὸ καλούμενον
πάγκρεας, καὶ περιέβαλεν ἐν κύκλῳ πᾶσι, καὶ τὰς σχίσεις ἀνεπλήρωσεν. ὡς μηδὲν αὐτῶν εὔσχιστον εἶναι μὴ
διαστήρικτον. ἀλλ' ἅτε δὴ μαλακοῦ καὶ μετρίως εἴκοντος ἀναπαυόμενα πάντα, κἂν ἡ κινηθῇ πολὺ σφοδρότε-
ρον, οὐ σκληροῖς καὶ ἀντιτύποις ἐμπίπτοντα σώμασιν, ἀλλὰ πρᾴως μὲν ἐκδεχομένοις αὐτὰ, κατὰ βραχὺ δὲ τὸ
βίαιον τῆς κινήσεως ἐκλύουσιν, ἄπληκτά τε καὶ ἄθλαστα, καὶ ἄρρηκτα διαπαντὸς φυλάττεσθαι. καὶ μήν γε
καὶ ὑμένας ἰσχυροὺς, ἰδίᾳ τε καθ' ἕκαστον ἀγγεῖον καὶ κοινῇ πᾶσιν αὐτοῖς περιέβαλεν, ἀμφιέσαντάς τε, καὶ
συνάψαντας οὐ πρὸς τὸν ἀδένα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔξω ἐκείνῳ τοῖς μὲν ὑποκειμένοις τοῖς κατὰ τὴν ῥάχιν πρώ-
τοις καὶ μάλιστα, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς περικειμένοις ὀργάνοις. ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἐπε-
πρακτο ἂν αὐτῇ καλῶς ἐν τῷδε τῷ χωρίῳ μὴ προπαρασκευασαμένῃ τινὰ εὐρυχωρίαν αὐτοῖς, εἰ δέ γε εὐθὺς ὑ-
πὸ τῷ πυθμένι τῆς κοιλίας ἡ νῆστις, αἱ κατ' ἐκείνην ἂν ἕλικες οὐ σμικρὰν στενοχωρίαν εἰργάζοντο. ταῦτα δὴ
προορωμένη τὸ πρῶτον ἁπάντων ἔντερον τὸ τῇ γαστρὶ συνημμένον, οὐκ εἰς ἕλικας εὐθέως ἐπέκαμψεν. ἀλλ' εἰς
τοσοῦτον προήγαγε κατὰ τῆς ῥάχεως ἐκτεταμένον, εἰς ὅσον ἔμελλεν ἱκανὴν εὐρυχωρίαν παρέξειν τοῖς προειρη-
μένοις σώμασιν. ἐφεξῆς δ' ἐκείνων ἑλίττεται, καὶ κάμπτεται, καὶ καλεῖται τὸ μέρος τοῦτο τῶν ἐντέρων νῆστις.
ὅτι διὰ παντὸς εὑρίσκεται κενὸν, οὐδὲ τοὐλάχιστον ἐν ἑαυτῷ τροφῆς περιέχον. ὅσον δὲ μεταξὺ ταύτης τε καὶ
τοῦ πυθμένος τῆς κοιλίας, ἀνέλικτον ἔμεινε δι' ἣν εἴπομεν αἰτίαν. ἔθος τοῦτο τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσι, τὴν εἰς
τὸ ἔντερον ἔκφυσιν ὀνομάζειν. ὥστ' εἶναι τὸν μετὰ τὴν γαστέρα κατάλογον τῶν διαδεχομένων τὴν τροφὴν ὀργά-
νων, τοιόνδε. πρῶτον μὲν, τὴν ἔκφυσιν. δεύτερον δὲ τὴν νῆστιν. τρίτον δὲ τὸ λεπτὸν ἔντερον, καὶ τέταρτον τὸ

τυφλὸν, καὶ πέμπτον τὸ κῶλον, καὶ ἕκτον τὸ ἀπευθυσμένον. ἐφ᾽ ᾧ κατὰ πέρας, οἱ σφίγγοντες, καὶ κατέχοντες
τὰ περιττώματα μύες εἰσί. καὶ ἤδη δῆλον, ὡς ἁπάντων αὐτῶν εἴρηται τῆς κατασκευῆς ἡ χρεία. κατὰ μὲν τὸν
παρόντα λόγον τῆς ἐκφύσεως, ἐν δὲ τῷ προηγουμένῳ, τῆς τε τοῦ λεπτοῦ καὶ παχέος ἐντέρου συμπάσης
διαφορᾶς, εἰ δέ τι καὶ παραλελεῖφθαι δόξειεν ἢ κοινὸν ἔχειν, εὑρεθήσεται τοῖς εἰρημένοις τὸν λογισμὸν, ὡς ἄν
τινα καὶ χωρὶς τοῦ παρ᾽ ἡμῶν ἀκοῦσαι ῥᾳδίως, ἐξευρεῖν αὐτὸ τοῖς ἔμπροσθεν ἑπόμενον, ἢ χρείαν οὐδεμίαν αὐτῷ
τῷ ζώῳ παρεχόμενον ἐξ ἀνάγκης ἕπεσθαι τοῖς ἕνεκα τούτου γεγονόσιν, ὥσπερ καὶ ἡ νῆστις. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν, δι᾽ οὐ-
δεμίαν αὐτὴ χρείαν ἐγένετο τοιαύτη, τοῖς δ᾽ ἕνεκα τοῦ κατεσκευασμένοις ἠκολούθησεν, ὀλίγον ὕστερον ἐπι-
δείξομεν, ὅτι δ᾽ εἰ μὴ τὰ συνεπινοεῖσθαι δυνάμενα τοῖς λεγομένοις αὐτός τις ἕκαστος λογίζοιτο, πάντα
δ᾽ ἀξιοῖ παρ᾽ ἡμῶν ἀκούειν, εἰς μακρὸν μῆκος ἐκπεσεῖται λόγων ἡ παροῦσα διέξοδος, ἐλαχίστῳ μάλιστα τῷ δ᾽ ἄν
10 τις τεκμηριώματι μάθοι. εἰρημένου γὰρ ἐν τῷ νῦν δὴ λόγῳ περὶ τῆς εἰς τὸ λεπτὸν ἔντερον ἐκφύσεως ὅτι χρὴ,
μηδὲ τῆς ῥάχεως αὐτὴν ἐκταθεῖσαν οὐκ εὐθέως ἐλίττεσθαι πρὶν χώραν παρασχεῖν τοῖς ἐν τῷ μέσῳ γαστρός
τε καὶ νήστεως ὀφείλουσι τετάχθαι, τάχ᾽ ἄν τις ὥσπερ παραλελειμμένον ἐπαιτέροιτο, τὸ παρὰ Ἐρασιστράτῳ
γεγραμμένον. ἡ δ᾽ εἰς τὸ ἔντερον ἔκφυσις ἐν δεξιᾷ κεῖται κατεστραμμένη πρὸς τὴν ῥάχιν, ὧν τὸ μὲν, ἐν τῷ πρὸ
τούτου λόγῳ δέδεικται, τὸ δ᾽ οὐδὲ δεῖται τινὸς ἀναγκαίας ἐξαιρέτου διδασκαλίας, εἰρημένου γε δὴ μυριά-
κις ἤδη τοῦ μηδὲν ἀπολιπεῖν τὴν φύσιν ἀστήρικτον. εἰ γὰρ ὅπερ πρόδηλον, ὡς καὶ τὴν ἔκφυσιν ἐκ τοῦ πυθμένος
τῆς κοιλίας γινομένην οὐκ ἂν εἴασε μετέωρον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν ῥάχιν ἀναγαγοῦσα, πρῶτον μὲν ἑδραίαν ἐνταῦθα
κατέθετο, μετὰ ταῦτα δὲ, καὶ δεσμοῖς τισιν ὑμενώδεσι, τοῖς ταύτῃ μορίοις τοῦ ζώου ξυνῆψεν. ὅτι δὲ εἰς οὐδεμίαν
χρείαν αἰτία γέγονεν, ἀλλ᾽ ἑτέροις ἐξ ἀνάγκης ἕπεται, καὶ ὡς οὐδὲ μόρια ταῦτ᾽ ἐστὶν, ἀλλά τινα συμπτώματα
μάθοις ἂν ἐπὶ τῆς νήστεως, ἧς ὡς ἐντέρου μὲν λεπτοῦ τὴν γένεσιν, εἰς ὅσον ἐστὶ χρήσιμος, ὁ πρὸ τούτου λόγος
20 ἀπέδειξεν. ὡς μέντοι κενοῦ τροφῆς, οὐδεμία χρεία τοῖς ζώοις, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης τοῦτ᾽ ἠκολούθησε προηγουμένοις
τισὶν ἑτέροις, ἕνεκά του γεγονόσιν, ἔστι δ᾽ οἷς ἀκολουθεῖ ταῦτα, πρώτη πάντων ἐντέρων, ἡ νῆστις ὑποδέχεται τὴν ἐν
τῇ γαστρὶ χυλωθεῖσάν τε, καὶ πεφθεῖσαν τροφὴν, ἡ θέσις δ᾽ αὐτῆς πλησίον τοῦ ἥπατος, ἀγγείων δὲ παμπόλλων
ἐστὶν ἐν αὐτῇ στόματα τό τε χολῶδες περίττωμα μικρὸν ἀνωτέρω, κατὰ τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἔκφυσιν, οἱ χολα-
γωγοὶ πόροι καταφέρουσι, τὸ δ᾽ ἧπαρ ἐκ ταύτης πρώτης τὴν τροφὴν, ἔτι κενὸν ὑπάρχον, ἀναρπάζει. τούτων
δὲ, τὰ μὲν, εἰς τὸ θᾶττον ἀναδίδοσθαι τὴν τροφὴν, τὰ δ᾽ εἰς τὴν τῆς προωστικῆς ἐνεργείας διαφέρει σφοδρότη-
τα, διὰ μὲν γὰρ τὸ πλῆθος τῶν ἀγγείων, καὶ τὴν ἐγγὺς τοῦ ἥπατος θέσιν, καὶ τὸ πρῶτον δέχεσθαι τὰ πεφθέν-
τα, καὶ κενῷ τῷ ἥπατι παρέχειν, πλείστη τε καὶ διὰ ταχέων, ἡ ἐξ αὐτῆς ἀνάδοσις γίνεται, διὰ δὲ τὸ πλησίον
εἶναι τῆς πρώτης τοῦ χολώδους περιττώματος εἰς τὸ ἔντερον ἐμπτώσεως, ἡ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς σφοδρό-
της αὔξεται, θᾶττον μὲν γὰρ ἀναλαμβάνουσιν, αἱ πολλαὶ φλέβες τῶν ὀλίγων, καὶ αἱ δ᾽ ἐλάττονες εἰς ἧπαρ
30 ἀνιοῦσαι, τῶν διὰ μακροτέρας, καὶ αἱ τὴν ὁλκὴν ἐκ χρηστοῦ πολλοῦ ποιούμεναι, τῶν ἐκ μὴ τοιούτου, καὶ αἱ κε-
νῷ τῷ ἥπατι παραφέρουσαι τὴν τροφὴν τῶν ἤδη πεπληρωμένῳ, σφοδρότης δ᾽ ἐνεργείας προσγίνεται μήπω
τῆς χολῆς μεμιγμένης τοῖς περιττώμασι ἀλλ᾽ ἔτι περιρρεούσης, ἀκράτου κατ᾽ αὐτοὺς τοὺς χιτῶνας τῶν ἐντέρων,
καὶ δακνούσης αὐτὰ, καὶ πρὸς τὴν ἔκκρισιν ἐρεθιζούσης, ὅταν οὖν τὸ μὲν παραπέμπον ἔντερον ἐνεργῇ σφο-
δρῶς, τὸ δ᾽ ὑποδεχόμενον σπλάγχνον ἑτοίμως ἀναλαμβάνηται, ταχέως ἀνάγκη διέρχεσθαι τὴν τροφὴν,
ὡς μηδὲν ὑπομένειν μηδὲ χρονίζειν κατ᾽ αὐτό τε, ἀλλὰ δίοδον εἶναι μόνην, καὶ ταύτην ὠκεῖαν. ἐπεὶ δὲ οὐχ
ὁμοίως ἀεὶ κεχυλωμένην δέχεται τὴν τροφὴν, οὔθ᾽ ὁμοίως ἕλκει τὸ ἧπαρ οὔθ᾽ ἡ συρρέουσα χολὴ, ποσότητά τε
καὶ ποιότητα τὴν αὐτὴν ἀεὶ διαφυλάττει, κατὰ λόγον οὐκ ἴσαι διαπαντὸς αἱ κεναὶ τῶν ἐντέρων ἕλικες. ἀλλὰ
τοῖς μὲν πλείους τοῖς δ᾽ ἐλάττους εὑρίσκονται. δῆλον οὖν ὡς αὐτὴ μὲν ἡ τῶν πρώτων ἑλίκων κενότης οὐδε-
νὸς ἕνεκα γέγονεν. ἕπεται δ᾽ ἐξ ἀνάγκης τοῖς ἕνεκά του κατεσκευασμένοις. οὔκουν ἅπαντα χρὴ ποθεῖν ἀκούειν
40 παρ᾽ ἡμῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν, αὐτῶν ἐκ τῶν εἰρημένων ὁρμώμενον ἐξευρίσκειν, ὡς περὶ τοῦ τὴν ῥάχιν κατεστράφ-
θαι τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἔκφυσιν, ὀλίγον ὕστερον ἔλεγον, τὰ δ᾽ οὐδὲ τῆς προκειμένης εἶναι διδασκαλίας νομί-
ζειν. οὐ γὰρ τῶν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένων τοῖς ἕνεκά του γεγονόσιν, ἀλλὰ τῶν κατὰ πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύ-
σεως δεδημιουργημένων ἐξήγησιν ἐν τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασι ποιούμεθα. μεμνημένος δή μοι διαπαντὸς ἄκουε
τῶν ἐφεξῆς, ὀρέγομαι γὰρ δείξων ὃ μικρῷ πρόσθεν ἀνεβαλόμην εἰπεῖν, ὑπὲρ τοῦ χολώδους περιττώματος,
ὡς εἰς τὴν ἐκ τῆς γαστρὸς ἔκφυσιν, ἄμεινον ἦν αὐτὸ συρρεῖν. τὸ μὲν οὖν αὐτῷ τῷ κατάγοντι τὸ περίττωμα
πόρρω βελτίονα τὴν βραχυτέραν ὁδὸν ὑπάρχειν, εὐθὺς καὶ τῶν ἄλλων μέλλοντι κοινωνήσειν, ὧν εἰς ἀσφάλειαν
τοῖς ἐνταῦθα παραγινομένοις ἀγγείοις ἡ φύσις παρεσκευάσατο, πρόδηλον εἶναι νομίζειν τοῖς γε μὴ ῥαθύμως
τῶν ἔμπροσθεν ἀκηκοόσιν. ὅτι δὲ καὶ τοῖς ὑποδεξομένοις ὀργάνοις ἦν ἄμεινον, ὧδ᾽ ἂν μάλιστα μάθοις, εἰ γνοίης τὸ
πλῆθος τῶν ἐξ ἀνάγκης ἐν αὐτοῖς γινομένων φλεγματωδῶν περιττωμάτων, ὑπὲρ ὧν τῆς γενέσεως, ὁ μὲν
50 ἀκριβὴς λόγος ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, ἅμα ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσιν αὐτάρκως
εἴρηται, τὸ δ᾽ ὅτι γίνεται πολλὰ τοιαῦτα, ὅπερ χρὴ μόνον ὑπομνήσαντας νῦν, ἐξ αὐτῶν πίστιν λαβεῖν, εἰς
τὴν τῶν προκειμένων ἀπόδοσιν, εἴ γέ τινι περιτετύχηκεν ποτε, τὰς μὲν τῶν τροφίμων σιτίων προσφορὰς,
ἀποστρεφομένῳ, καὶ δεινῶς ἀποσίτῳ, καὶ εἰ βιάζοιτο προσφέρεσθαι, ναυτιώδει γινομένῳ, μόνα δ᾽ ἄρα τὰ δρι-
μύτερα προσιεμένῳ, χαίροντι δ᾽ οὐδ᾽ ἐπὶ τούτοις, ἀλλ᾽ ἐμφυσωμένῳ τε καὶ διατεινομένῳ τὴν γαστέρα, καὶ ναυτιῶν-
τι, καὶ βραχὺ ταῖς ἐρυγαῖς μόναις, ἐπικουφιζομένῳ, διαφθείροντι δ᾽ ἔστιν, ὅτε καὶ αὐτὰ τὰ λαμβανόμενα
σιτία, καὶ μάλιστα τὴν εἰς ὀξύτητα διαφθορὰν, εἴ τινι τοιούτῳ περιέτυχες, εἶθ᾽ ὅπως ἐθεραπεύθη μέμνησαι,
ῥᾳδίως οἶμαί σε πεισθήσεσθαι τοῖς λεχθησομένοις, εἰ δὲ μὴ, ἀλλ᾽ ἐγὼ μὲν ἐρῶ τὸν τρόπον, τῆς τῶν ὧδε καμνόν-
των ἰάσεως, σὺ δ᾽ εἰ ἀληθείας ἐρᾷς, ἐπί γε τὴν σαυτοῦ πεῖραν ἄγαγε τοῦ λόγου τὴν βάσανον, ἀνάγνωθί τε τὰ τοῖς

ἰατροῖς εὑρημένα τε, καὶ γεγραμμένα βοηθήματα, κεφάλαιον ἔχοντα τῆς ἰάσεως, ἀπορρύψαι τῆς γαστρὸς τὸ φλέγμα, γλίσχρον μὲν ὂν φύσει, καὶ πολὺ δ' ἔτι γλισχρότερον ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν ἐκ τῆς πολυχρονίου μονῆς ἐν οὕτω θερμῷ χωρίῳ γινόμενον. ἐγὼ γοῦν οἶδά ποτέ τινα τῶν οὕτω διακειμένων, ἐπὶ ταῖς δι' ὀξυμέλιτος ῥαφανῖσι, πλῆθος μὲν ἄπιστόν τι παχυτάτου φλέγματος ἐμέσαντα, παραχρῆμα δ' ὑγιᾶ τελέως ἀποδειχθέντα, καίτοι τρισί γε μησὶν τῶν ἔμπροσθεν, οὔτ' ἄλλό τι καλῶς ἔχειν αὐτῷ τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν, οὔτ' αὖ πέψεις. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἐστὶν ἔν τε τῇ κοιλίᾳ καὶ τοῖς ἐντέροις γεννᾶσθαί τι τοιοῦτον περίττωμα, δι' ἄλλων ὡς ἔφην ἀποδέδεικται. τὸ δ' ὅτι γεννᾶται διά τε τῆς ἀνατομῆς φαίνεται, καὶ τῶν ὁσημέραι καταλαμβανόντων τοὺς ἀνθρώπους παθημάτων, ἐπὶ ταῖς τῶν τοιούτων περιττωμάτων πλεονεξίαις, ἓν δ' αὐτῶν ἐστὶν ἴαμα μόνον, ἡ τῶν παχέα, καὶ γλίσχρα, διαιρεῖν τε καὶ τέμνειν καὶ ἀπορρύπτειν δυναμένων προσφορά. ταύτης οὖν τῆς βοηθείας εὐθέως ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις αὐτοῖς προὐνοήσατο, τὸν δριμὺν καὶ ῥυπτικὸν τοῦτον χυμὸν ὃν ἐχρῆν πάντως ἐκκενοῦσθαι τοῦ σώματος, οὐκ ἐπὶ τὸ πλησίον τῆς ἕδρας ἔντερον, ἀλλ' εἰς τὴν πρώτην ἔκφυσιν, πρὸς τὸ μηδὲν τῶν ἐφεξῆς δεηθῆναί ποτε τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας, καὶ ἔστ' ἂν γε καλῶς διοικῆται, τὰ κατὰ τὸ ζῷον, ἀπορρύπτεται πᾶν αὐτῷ ὁσημέραι τὸ φλεγματῶδες περίττωμα. πλέονος δ' ἀθροισθέντος ἔκ τινος κακοπραγίας τοῦ σώματος, οὐκ ἀπογινώσκουσιν οἱ ἄριστοι τῶν ἰατρῶν εἰλεούς τε καὶ λειεντερίας, καὶ τεινεσμοὺς ἕπεσθαι, τὰ χαλεπώτατα τῶν κατὰ τὴν γαστέρα παθημάτων. οὔκουν σμικρὸν, οὐδὲ τὸ τυχὸν ἡ φύσις εἰς ὑγείαν τοῖς ζῴοις, ἐκ τῆς ἐπικαίρου κατὰ φύσεως τοῦ χοληδόχου πόρου προὐνοήσατο. τί δὴ οὖν οὐκ εἰς τὴν κοιλίαν αὐτοῦ τινὰ μοῖραν ἐνέφυσεν, οὐκ ὀλίγα γε καὶ αὐτὴν ἀποτίκτουσαν τὰ τοιαῦτα περιττώματα; ταύτῃ καὶ μᾶλλον οἶμαί σε θαυμάσειν αὐτῆς τὴν πρόνοιαν, ἡμεῖς μὲν γὰρ ἀπερισκεπτότερον αἱρούμεθα τὸ λυσιτελοῦν, εἰ καὶ τύχοι ποτὲ μειζόνως εἰς ἕτερα βλάπτειν πεφυκὸς, ἢ ὠφελεῖν εἰς ἃ χρῄζομεν. ἡ φύσις δ' οὐ καθ' ἓν τῶν αὐτῆς ἔργων, ἀπερισκέπτως, οὐδ' ὑπὸ ῥᾳθυμίας ἐνίοτε μεγάλα κακὰ αἱρουμένη δι' ἔλαττον ἀγαθὸν, ἀλλ' ἀκριβεῖ μέτρῳ τὸ ποσὸν ἐν ἑκάστῳ κρίνουσα πολλαπλάσιον ἀεὶ τὸ χρηστὸν ἀποτελεῖ τοῦ μοχθηροῦ, μάλιστα μὲν γὰρ εἴπερ οἷόν τ' ἦν, ἄνευ παντὸς κακοῦ, κατεσκεύασεν ἂν ἅπαντα ταῦτα. νυνὶ δὲ, οὐ γὰρ ἐνδέχεται τῆς ὕλης φυγεῖν τὴν μοχθηρίαν οὐδεμίαν τῶν τεχνῶν, οὐδ' ἀδαμάντινόν τε, καὶ παντάπασιν ἀπαθὲς ἐργάσασθαι τὸ δημιούργημα, καταλείπεται κοσμεῖν αὐτὸ τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον, ἐνδέχεται δὲ ἄλλον ἄλλῃ τῶν ὑλῶν. οὐ γὰρ ἐκ τῆς αὐτῆς δήπουθεν οὐσίας τά τ' ἄστρα γέγονε καὶ ἡμεῖς, οὐκοῦν οὐδὲ τὴν ἀπάθειαν τὴν αὐτὴν ἐπιζητεῖν χρὴ καὶ μέμφεσθαι τῇ φύσει, σμικρὸν εἴπου τι βλαβερὸν ἴδοιμεν ἐπὶ μυρίοις χρηστοῖς, ἀλλ' ἐκεῖνο δείξαντας ὡς οἷόν τ' ἦν φυγεῖν τουτὶ τὸ σμικρὸν, ἄνευ τοῦ πολλὰ τῶν καλῶς γεγονότων ταράξαι τε καὶ συγχέαι, τότ' ἐγκαλεῖν αὐτῇ καὶ μέμφεσθαι τῆς ὀλιγωρίας. εἰ μὲν γὰρ οὐδὲν ἔμελλε μέγα λυπήσειν εἰς τὴν κοιλίαν ἡ ξανθὴ χολὴ καταρρέουσα, καλῶς ἀπορεῖ δὲ τῆς ὠφελείας ἡ φύσις, ἣν ἐκ τοῦ ῥύπτειν ἐφ' ἡμέρα τὸ γλίσχρον περίττωμα, παρέχειν ἂν ἡμῖν ὁ χυμὸς οὗτος. εἰ δὲ τοῦτο μὲν οὕτω μικρὸν, ὡς διὰ τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας ἱκανῶς ἐπανορθοῦσθαι δύνασθαι, τὰ δ' ἑπόμενα τούτῳ καὶ τηλικαῦτα τὸ μέγεθος ἦν, ὡς ἄρδην ἀνατρέπεσθαι τὸ τῆς γαστρὸς ἔργον, οὐκ οἶδα πῶς ἀχαριστότερος οὐκ ἂν εἴη τις εἰς τὴν οὕτω προνοησαμένην ἑαυτοῦ φύσιν, ἢ τῶν δικαίων ἐπαίνων φθονερώτερος εἰ δέον ὑμνεῖν αὐτὴν ὁ δὲ, καὶ προσεγκαλοίη. τίς γοῦν ἀγνοεῖ τῆς ξανθῆς χολῆς τὴν δύναμιν ἱκανῶς δριμεῖαν ὑπάρχουσαν, δάκνουσάν τε, καὶ ῥύπτουσαν ἅπαντα, τίς δ' ἀποκρίνας ποτὲ κάτω πλέονα τὸν χυμὸν τοῦτον, οὐκ ᾔσθετο προηγησαμένης ἐν τοῖς ἐντέροις δήξεως, τίς δ' οὐκ οἶδεν, ὡς ἐμέτου χολώδους, ἄλλα τέ τινα παθήματα καὶ καρδιαλγίαν δῆξις οὖσα τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς, ἐξ ἀνάγκης προηγεῖται. βούλει τῶν Ἱπποκράτους συγγραμμάτων μνημονεύσομεν ἐνταῦθα, καὶ τηλικοῦτον ἐπικαλεσόμεθα μάρτυρα περὶ πράγματος ἅπασι γινωσκομένου; περιττὸν ἂν εἴη πάντως καὶ μάταιον, καὶ μὴν εἰ γινώσκεται πᾶσιν ἡ τῆς ξανθῆς χολῆς δύναμις, οὐ χαλεπὸν ἐξευρεῖν, ὅτι πᾶν ἀνατρέψει τὸ τῆς γαστρὸς ἔργον, εἴπερ εἰς αὐτὴν συρρέοι, καθ' ὃν γὰρ λόγον ἄκρατος ἐμπίπτουσα τοῖς πρώτοις ἐντέροις, ἐρεθίζει δάκνουσα καὶ κωλύει μένειν ἐν αὐτοῖς τὴν τροφὴν, οὕτω καὶ τὴν κοιλίαν εὐαισθητοτέραν ὑπάρχουσαν τῆς νήστεως, ἠνάγκαζεν ἂν ἀπωθεῖσθαι τὴν τροφὴν κάτω, πρὶν πεφθῆναι καλῶς, καὶ μήν γε καὶ φαίνεται τοῦτ' ἐναργῶς γιγνόμενον ὡς μηδὲν δεῖσθαι μακροτέρας ἀποδείξεως. ἄπεπτα γὰρ ἐκκρίνουσιν αἱ σφοδραὶ δήξεις τὰ σιτία. πρόδηλον οὖν ὅτι χολῆς πλέονος εἰς τὴν γαστέρα συρρεούσης καθ' ἥντινα οὖν διάθεσιν, οὐκ ἐνδέχεται μένειν ἐν αὐτῇ τὰ σιτία. δακνομένης γὰρ ὑπὸ τῆς τοῦ χυμοῦ δριμύτητος, ἀγανακτεῖ τε καὶ κεντρίζεται πρὸς αὐτοῦ ταχεῖαν ποιεῖσθαι τῶν περιεχομένων ἐν αὐτῇ τὴν ἔκκρισιν. εἰ μὲν οὖν ἐπιπολάσειεν ὁ χυμὸς οὗτος ἐπὶ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, ὡς ἂν αἰσθητικώτατον ὑπάρχον, ἀλγοῦσί τε σφοδρῶς δακνόμενοι πρὸς αὐτοῦ καὶ ναυτιῶσι καὶ ἐμοῦσιν. εἰ δ' ὡς ἐπὶ τὸν πυθμένα ῥέψειεν, ὑπέρχεται κάτω διὰ ταχέων. ἀεὶ δὲ αὐτοῦ συνεκκρίνει καὶ τὰ σιτία, περιστελλομένης μὲν γὰρ σφοδρῶς τῆς κοιλίας, ἀνεῳγότος δὲ τοῦ στόματος, εἴτε τοῦ κατὰ τὸν στόμαχον, εἴτε τοῦ κατὰ τὸν πυθμένα, πάνθ' ὁμοίως ἐκκρίνεται τὰ κατ' αὐτὴν περιεχόμενα. κἀν τῷδε δῆλον ὡς εἰ πλείων ὁ χυμὸς οὗτος εἰς τὴν γαστέρα συνέρρει, διέφθειρεν ἂν αὐτῆς, καὶ συνέχει τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν. εἴ γε δὴ γαστρὸς μὲν ἰδία ἐνέργεια, πέψις, δεῖται δὲ τὰ πεττόμενα πλέονος χρόνου, ὁ δ' οὐκ ἐπιτρέπει χρονίζειν ἐν αὐτῇ τὰ σιτία, καλῶς οὖν οἱ παλαιοὶ τῶν ἰατρῶν ἅμα ταῖς ἄλλαις ὑποθήκαις ταῖς ὑγιειναῖς, καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν σιτίων ἐφ' ἑκάστῳ μηνὶ ἐμέτους ποιεῖσθαι συνεβούλευον, οἱ μὲν, ἅπαξ ἀρκεῖν νομίζοντες, οἱ δὲ, καὶ δὶς ἀξιοῦντες γίνεσθαι. ἅπαντες δ' οὖν τὰς ποιότητας τῶν ἐσθιομένων τηνικαῦτα δριμείας τε καὶ ῥυπτικὰς ἐκλέγεσθαι συμβουλεύοντες, ὑπὲρ τοῦ καὶ πᾶν ἐκκαθαίρειν τῆς γαστρὸς τὸ φλέγμα, καὶ μηδὲν εἰς κακοχυμίαν βλάψαι τὸ σῶμα. ταυτὶ γὰρ τὰ δάκνοντα, καὶ ῥύπτοντα βρώματα, χολώδη τοὐπίπαν ἐστὶ, καὶ κακόχυμα. καλῶς οὖν ἐκείνοις διέγνωστο καθαίρειν τὴν γαστέρα χωρὶς τῆς τοῦ ἥπατος βλάβης. καὶ τῇ φύσει διέγνωστο ῥᾴστη μὲν ἡ ταύτης ἔσεσθαι κάθαρσις, ἡ δὲ τῶν ἐντέρων αὐτῇ

τε χαλεπὴ καί τι καὶ προσαδικοῦσα τὸ ζῶον εἰς κακοχυμίαν. διατί δὲ, εἰς τὰς φλέβας τε καὶ τὰς ἀρτη-
ρίας, οὐκ ἐκ τῶν ἐντέρων ἀναδίδοται τὸ χολῶδες περίττωμα, δέδεικται δι' ἐκείνων τῶν ὑπομνημάτων, ἐν οἷς
καὶ τἄλλα πάντα ἐξηγησάμεθα τῆς φύσεως ἔργα, καὶ χρὴ τὸν βουλόμενον ἀκριβῆ πεῖραν ἔχειν τῆς χρείας
τῶν ἀνακειμένων ὀργάνων τῇ τροφῇ πρότερον ἐν ἐκείνοις γεγυμνάσθαι. πολλάκις γὰρ ἤδη καὶ πρόσθεν ἡμῖν
εἴρηται, καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἀποδέδεικται τοῦ λόγου παντὸς, ὡς οὐδ' εὑρεῖν οἷόν τε χρείαν οὐδεμίαν οὐδενὸς
μορίου πρὸ τοῦ γνῶναι καλῶς παντὸς ὀργάνου τὴν ἐνέργειαν, οὔτ' ἐντεῦθεν προσήκει τὸν περὶ τῶν χρειῶν λό-
γον ἀφέντας, ἀποδείξεις ἐνεργειῶν γράφειν. ἀλλὰ τὰ δι' ἑτέρων ἀποδεδειγμένα τοῖς ἐν τῇδε τῇ διεξόδῳ λε-
χθησομένοις ὑποθέσεις ποιησαμένους, οὕτω περαίνειν τὸν λόγον. ἀλλ' ὥσπερ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα περιττω-
μάτων φλεγματωδῶν, ὅτι μὲν ἡ γένεσις ἀναγκαία, δι' ἑτέρων ἀπεδείξαμεν, ὅτι δὲ φαίνεται γιγνόμενον νῦν
10 ὑπεμνήσαμεν, οὕτω καὶ περὶ τοῦ μηκέτ' ἀναλαμβάνεσθαι τὴν χολὴν, εἰς τὸ σῶμα ποιησόμεθα. ὅτι γὰρ οὐκ ἀνα-
δίδοται, μεγίστη πίστις ἡ τῶν ἀποπατημάτων ἔσται διαφορά, τοῖς μὲν γὰρ ἰκτεριῶσι τὴν τῶν ἐδεσμάτων φυ-
λάττει χροιὰν, ὡς ἂν οὐκέτ' ἐκκαθαιρομένης κάτω τῆς χολῆς, ἀλλ' εἰς ὅλον ἀναφερομένης τὸ σῶμα, τοῖς δ' ὑ-
γιαίνουσι, κέχρωται ξανθῷ χρώματι, ὅτι καὶ ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς χυμὸς, εἰς ἔντερα τούτοις συρρεῖ. καί τοι
γε εἴπερ ἐντεῦθεν πάλιν εἰς τὸ πᾶν ἐπαλινδρόμει, δῆλον, ὡς οὐ τὰ διαχωρούμενα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ παν-
τὸς σώματος χρόα, τῆς τῶν ἰκτεριώντων οὐδὲν ἂν διέφερε. μὴ τοίνυν ἔτι θαυμάζωμεν, εἰ καὶ τὸ μελαγχολικὸν
περίττωμα, τὸ τὴν ἐν τῷ σπληνὶ, μὴ δυνηθὲν ἐργασίαν τε καὶ μεταβολὴν εἰσδέξασθαι, τὴν ἔκκρισιν οὐκ εἰς τὰ
πλησίον τῆς ἕδρας, ἀλλ' εἰς αὐτὴν ἔσχε τὴν κοιλίαν. ἂν γὰρ ὅτι μὲν ἄλυπον ἐνταῦθα ἔμελλεν ἔσεσθαι δείξω-
μεν, εἰ δ' ἐπὶ τὰ πλησίον τῆς ἕδρας ἔντερα τὸν ὑποδεχόμενον αὐτὸν πόρον ἡ φύσις ἐξέτεινε, στενὸν μὲν εἶναι
δεόμενον ἀνάλογον τῇ τοῦ περιττώματος ὀλιγότητι, μακρὸν δ' ἐξ ἀνάγκης ἐσόμενον, ἐπὶ τῷ μήκει τοῦ διαστήμα-
20 τος, καὶ διὰ τοῦτ' εὐπαθῆ γενησόμενον, εὔλογον εἶναι σοι φανεῖται διὰ βραχέος ἀγγείου συρρεῖν αὐτὸν, εἰς τὴν
γαστέρα πλησίον κειμένην. ὅτι δὲ οὐδὲν ἔμελλε λυπήσειν, ὡς ἐπὶ τῆς ξανθῆς χολῆς εἴπομεν ἀναμνησθεὶς, οὐκέτ'
ἂν μοι δοκοίης δεηθῆναι λόγου μακροτέρου. εἰ γὰρ μήτ' αὖθις εἰς ὅλον τὸ ζῶον ἀναληφθείη, μήτ' αὐτήν τι βλά-
ψειε τὴν γαστέρα, τί ἂν ἔτι καὶ λυπήσειεν; ἀλλ' ὅτι μὲν οὐκ ἀναληφθήσεται, δῆλον ἐκ τοῦ μηδὲν, τὴν ξανθὴν χο-
λὴν πολὺ λεπτοτέραν ὑπάρχουσαν, ὅτι δὲ οὐκ ἀδικήσει τι τὴν κοιλίαν, ἡ ποιότης ἐνδείκνυται. στρυφνὴ γάρ
ἐστιν ἡ μέλαινα καὶ ὀξεῖα, καὶ συνάγειν καὶ σφίγγειν, οὐκ ἀνατρέπειν αὐτὴν ὥσπερ ἡ ξανθὴ πέφυκεν. δῆλον οὖν
ὥσπερ ἐκείνη τῷ κωλύειν ἐπὶ πλέον ἐν τῇ γαστρὶ τὰ σιτία μένοντα πέττεσθαι, βλάπτειν ἐλέγετο, τὴν μέλαι-
ναν οὐχ ὅπως οὐδὲν βλάπτουσαν εὕροιμεν ἂν, ἀλλὰ καὶ προσωφελοῦσαν ἔτι τὴν γαστρὸς ἐνέργειαν. ἐπιτείνει
γὰρ αὐτὴν, καὶ συνάγει πρὸς ἑαυτὴν, καὶ περιλαμβάνειν ἀκριβῶς ἀναγκάζει τὰ σιτία, καὶ κατέχειν ἄχρις
ἂν ἱκανῶς ἐκπεφθῇ. οὕτω μὲν τῆς τῶν χολωδῶν περιττωμάτων ἐκκρίσεως ἡ φύσις προυνοήσατο. λοιποῦ δὲ ὄντος
30 ἔτι τοῦ λεπτοῦ, καὶ ὑδατώδους περιττώματος, ὃ προσαγορεύομεν οὖρον, ὅπως μὲν οὖν διακρίνοιτο τάχιστα, τοὺς
νεφροὺς ἐργασαμένη πλησίον ἔθηκε τοῦ ἥπατος. ὅπως δ' ἐκκρίνοιτο καλῶς, ὑποδοχὴν μὲν πρῶτον, οἷον
δεξαμενήν τινα, τὴν κύστιν, ἐπὶ τέλει δ' αὐτῆς μῦν ἐδημιούργησε, φύλακα τῆς ἀκαίρου τῶν περιττωμάτων
ἐκροῶν. ἐπεὶ δὲ τὴν μὲν κύστιν κατωτάτω βέλτιον ἦν θεῖναι, ἵνα περ καὶ τὰ τῆς τροφῆς ἐκκενοῦται περιττώμα-
τα, τοὺς νεφροὺς δὲ ὡς πρόσθεν ἐρρέθη πλησίον τοῦ ἥπατος, ἀναγκαῖον ἦν εἰς τὴν κύστιν ἐξ αὐτῶν ἐργάσασθαί
τινας ὁδοὺς, καὶ δὴ γεγόνασιν οἱ οὐρητῆρες ὀνομαζόμενοι πόροι τινὲς ἐπιμήκεις ἰσχυροὶ, τοὺς νεφροὺς τῇ κύστει συνά-
πτοντες. οὕτω μὲν καὶ τὰ οὖρα διακρίνεταί τε τοῦ αἵματος ὑπὸ τῶν νεφρῶν, κἀντεῦθεν εἰς τὴν κύστιν διὰ
τῶν οὐρητήρων ἐκπέμπεται κἀκεῖθεν ἐκπέμπεται, καθ' ὃν ἂν ὁ λογισμὸς κελεύσῃ καιρόν. ἀλλ' οὐκ ἀρ-
κεῖ ταῦτα γινώσκειν εἰς τὸ θαυμάσαι τὴν τέχνην τῆς φύσεως, ἀλλὰ τῆς θέσεως μὲν τῶν νεφρῶν ἄξιον ἀκοῦ-
σαι τὴν χρείαν, ἧς ἕνεκεν ὁ μὲν δεξιὸς, ἀνωτέρω τε, καὶ πολλάκις ἁπτόμενος αὐτοῦ τοῦ ἥπατος, ὁ δὲ ἀριστερὸς
40 ἐφεξῆς τούτῳ. περὶ δὲ τοῦ σχήματος αὐτῶν, διατί σιμοὶ μὲν, ἵνα περ ἥ τε ἀρτηρία, καὶ ἡ φλὲψ, εἰς αὐτοὺς κατα-
φύονται γεγόνασι, τὰ δὲ ἀντικείμενα τούτων, ἀκριβῶς περιφερῆ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν, ὁποία
τίς ἐστι, καὶ τῆς πλοκῆς, καὶ τῶν κοιλιῶν, καὶ τοῦ χιτῶνος, καὶ διατὶ μεγίστη μὲν, ἀρτηρία, καὶ φλὲψ εἰς αὐτοὺς
ἐμφύονται, παντάπασι δὲ ἀμυδρὸν καὶ δυσθεώρητον νεῦρον, οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν οὐρητήρων, καὶ τῆς κύστεως,
οὐ τῆς τὸ οὖρον ὑποδεχομένης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τὴν χολὴν, ἄμεινον οἶμαι γινώσκειν ἐστὶν οὐσίαν, καὶ πλοκὴν,
καὶ μέγεθος, καὶ σχῆμα, καὶ τἄλλα δὴ ὅσα καθ' ἕκαστον ὄργανον ἐζητούμεθα. τήν τε γὰρ τέχνην τῆς φύσεως μᾶλλον
ἄν τις θαυμάσειεν, εἰ μηδὲν τούτων ἄσκεπτον παρέλθοι, καὶ τὴν τῆς καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ἐνεργείας ἐπιστήμην
βεβαιώσαιτο, διὰ τῶν κατὰ μέρος ἁπάντων μαρτυρουμένην. αὐτίκα γοῦν, ἵν' ἐντεῦθεν ἀρξώμεθα τοῦ λόγου,
δεικνύντες ὡς ἐξελέγχουσι τῶν ἐνεργειῶν τὰς μοχθηρὰς ὑπολήψεις, αἱ τῆς χρείας τῶν μορίων ζητήσεις,
οὐκ ἂν ἔχοι λέγειν, οὔτ' Ἐρασίστρατος, οὔτ' ἄλλος τις ὃς ἂν ἡγῆται πνεῦμα μόνον ἐν ἀρτηρίαις περιέχεσθαι τὴν
50 χρείαν τοῦ μεγέθους τῶν εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμφυομένων ἀρτηριῶν. εἰ γὰρ δὴ τὰς φλέβας μόνον ἐκκαθαίρουσιν οἱ
νεφροὶ, καὶ διὰ τοῦτο εἰς αὐτοὺς καί τοι σμικροὺς ὄντας μέγισται καταφύονται, τὰς ἀρτηρίας οὐκ ἐχρῆν ὁμοίως
εἶναι ταῖς φλεψὶ μεγάλας. ἀλλὰ τάχα μὲν οὐδ' ὅλως ἐμφύεσθαι τοῖς νεφροῖς, εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ μικροτάτας τε
καὶ δυσθεωρήτους παντάπασιν, ὥσπερ καὶ τὰ νεῦρα. τοῖς μὲν οὖν περὶ τὸν Ἀσκληπιάδην, ἑτοίμως ἐν οἷς ἀπο-
ροῦσι, ματαιοπόνον ἀποκαλεῖν τὴν φύσιν, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον, ἐπαινοῦσι μὲν αὐτὴν ἑκάστοτε, ὡς οὐδὲν
μάτην ἐργασαμένην, ἔργῳ δ' οὐκ ἐπεξίασιν οὐδ' ἀποδεικνύουσι καθ' ἕκαστον ὄργανον ἀληθῆ τὸν ἔπαινον. ἀλλ' ἑκόν-
τες σιωπῶσι πολλὰ, καὶ κατακρύπτουσι, καὶ παρέρχονται τῆς ἐν τοῖς μορίοις κατασκευῆς, ὑπὲρ ὧν ἀρκεί-
τω μὲν τὰ ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν εἰρημένα. τὸ δὲ νῦν εἶναι τοσοῦτον μόνον ἑκά-
στον τῶν ἀναλεγομένων ταυτὶ τὰ γράμματα μεμνῆσθαι βούλομαι, τὸ μηδὲν ἐναργῶς παρέχεσθαι τῶν

μορίων. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἡμεῖς ποιοῦμεν, οὕτω καὶ αὐτὸν ἐπιχειρεῖν ἐξετάζειν ἁπάντων τό τε τῆς οὐσίας εἶδος,
καὶ τὸ τῆς διαπλάσεως, καὶ τὸ τῆς πλοκῆς. ἐπισκοπεῖσθαι δὲ καὶ τὰς ἀποφύσεις, καὶ τὰς ἐμφύσεις, καὶ τὸ
καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν μέγεθος, ἢ τὴν σμικρότητα, καὶ τὸ πλῆθος ἁπάντων, καὶ τὴν κοινωνίαν, καὶ τὴν θέσιν.
εἶτ᾽ εἰ μὲν ἐν ἅπασι τοῖς κατὰ μέρος, ὁ περὶ τῆς ἐνεργείας λογισμὸς ὁμολογῶν ἑαυτῷ, φαίνοιτο, πιστεύειν. εἰ
δ᾽ ἀφεστῶτο πῃ, κἂν καθ᾽ ἓν ὁτιοῦν τὸ σμικρότατον, ἀπιστεῖν ἐν τούτῳ καὶ μὴ πάνυ τι προσέχειν αὐτῷ τὸν
νοῦν. οὕτω γὰρ καὶ ἡμεῖς, ὑπὲρ ἁπάντων ἐπισκεψάμενοι χρόνῳ πολλῷ καὶ κρίναντες τὰ πᾶσιν εἰρημένα, περὶ
ἑκάστου τῶν ὀργάνων ἴσα τοῖς ἐναργέσιν εὕρομεν ὁμολογοῦντα πάντῃ πιστότερα τῶν διαφερομένων. ἐνομί-
σαμεν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν πάσῃ τῇ διεξόδῳ παρακελεύομαι ποιεῖν οὐκ ἐν τῷ παρόντι μόνον. ἐπὶ δὲ τὸ προ-
κείμενον ἤδη τρέψομαι. τὰς μὲν ἀρτηρίας ὅτι καλῶς ἀπεδείκνυτο καὶ αὐτὰς περιέχειν αἷμα, διὰ τῶν
ἐμφυομένων τοῖς νεφροῖς μαρτυρεῖσθαι. εἴπερ γὰρ οὐ τοῦ καθαίρεσθαι τὸ κατ᾽ αὐτὰς αἷμα, τίνος ἕνεκεν ἑτέρου,
φρασάτω μοί τις. οὕτω μὲν μεγάλας αὐτὰς ἐδημιούργησεν ἡ φύσις, ἄχρι δὲ τῆς κοιλίας τῶν νεφρῶν κατα-
σχίζουσα προήγαγεν ὁμοίως ταῖς φλεψί, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν νεφρῶν, ὅτι καλῶς ἐλέγετο καθαίρειν ἅπαντα τὸν
τοῦ αἵματος ὀῤῥὸν, ἐκ τοῦ μεγέθους ἑκατέρου τῶν ἀγγείων μαρτυρεῖσθαι. εἰ γὰρ δὴ περίττωμα τῆς τῶν νεφρῶν
θρέψεώς ἐστι τὸ οὖρον. εἰς τοσοῦτον γὰρ ἀγνοίας ἧκεν ὁ Μακεδὼν Λύκος, ὡς καὶ τοῦτο προσθέσθαι, τί δή ποθ᾽ οὕτω
μεγάλας ἀρτηρίας, καὶ φλέβας, εἰς μικρὰ σώματα τῶν νεφρῶν, ὁ μηδὲν ἐργαζόμενος εἰκῇ δημιουργὸς
ἐνέφυσεν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, ἀλλ᾽ ἤτοι καταγινώσκειν χρὴ τῆς φύσεως ἀτεχνίαν, ὅπερ οὐ βούλεται, ἢ φανερῶς
ἐξελέγχεσθαι μηδὲν ὑγιὲς ὑπὲρ ἐνεργειῶν γινώσκοντα. τί δή ποτ᾽ οὖν ὁ μὲν, ἀνωτέρω τὴν θέσιν ἔχει τῶν νε-
φρῶν, ὁ δὲ, κατωτέρω, καὶ τοῦθ᾽ ὁμολογεῖ τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀποδεδειγμένοις. εἰ γὰρ δὴ ἕλκοντες τὸν ὀῤῥὸν οὕτω
καθαίρουσι τὸ αἷμα, δῆλον ὡς εἴπερ ἐτέθησαν ἅμα, διεκώλυεν ἂν ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον ἕλκειν ἀντισπῶν ἐπὶ
τἀναντία. νυνὶ δ᾽ ἑκάτερος ἀκωλύτως ἐνεργεῖ μόνος ἐπισπώμενος. οὐδενὸς ἐκ τῶν κατ᾽ ἀντικρὺ μερῶν ἀντιτεταγ-
μένου. διατί δ᾽ ὁ μὲν δεξιὸς, ἄνωθέν τε, καὶ πρῶτός ἐστιν, ὁ δ᾽ ἀριστερὸς, κάτωθέν τε καὶ δεύτερος, ὅτι τὸ καθαι-
ρόμενον σπλάγχνον ἐν τοῖς δεξιοῖς ἐτέτακτο, καὶ τῆς κοιλίας αὐτῆς εἰς τὸ δεξιὸν ἀνεστόμωντο μέρος αἱ πλεῖ-
σται τῶν ἀποφύσεων, ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος, εἰς αὐτὴν ἄγουσαι τὸ αἷμα. ἔστι μέντοι δ᾽ ἕλκειν ἐκ τῶν κατ᾽
εὐθὺ παντὶ τῷ δύναμιν ἑλκτικὴν ἔχοντι σώματι, καὶ μήν γε, καὶ ὡς τὸν σπλῆνα μὲν τοῖς κάτω μέρεσι προ-
χωρεῖν τῆς γαστρὸς ἄμεινον ἦν, τὸ δὲ ἧπαρ τοῖς ἄνω δέδεικται πρόσθεν. οὐκοῦν οὐδὲ χώραν ὁμοίως σχολάζουσαν,
ἐν τοῖς ἀριστεροῖς εἶχεν ὥσπερ ἐν τοῖς δεξιοῖς. ὥσθ᾽ ὅσον ἀνωτέρω τὸ ἧπαρ κεῖται τοῦ σπληνὸς, οὐκ ἦν ἄλογον, καὶ
τὸν δεξιὸν νεφρὸν ἐπὶ τοσοῦτον ὑψηλότερον γενέσθαι θατέρου. τί δή ποτε δ᾽ ὅλως ἡ φύσις δυεῖν ὀργάνων ἐδεήθη
καθαρτικῶν τῆς ὀῤῥώδους ὑγρότητος. εἰ μὲν γὰρ ἄμεινον τὸ διπλοῦν, ἐλλιπῶς ἂν δόξειεν, ἕνα μὲν τὸν σπλῆνα,
μίαν δὲ τὴν χοληδόχον ἐργάσασθαι κύστιν. εἰ δὲ ἀρκεῖ καὶ τὸ ἓν, ἐκ περιττοῦ πάλιν αὖ τὸν ἀριστερὸν ἐπὶ τῷ δε-
ξιῷ δημιουργῆσαι δόξειεν ἂν τῶν νεφρῶν. ἢ κἀνταῦθα θαυμάζειν ἄξιον αὐτῆς τὴν τέχνην. ὀλίγιστον μὲν γὰρ
τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα. πλεῖστον δ᾽ αὐτοῦ τὸ χολῶδες. πολλαπλάσιον δ᾽ ἀμφοῖν τὸ ὑδατῶδες. ἀλλὰ καὶ πα-
χύτατον μὲν τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα. τὸ δ᾽ ὀῤῥῶδες λεπτότατον. μέσον δ᾽ ἀμφοῖν τὸ χολῶδες. τῷ μὲν οὖν
ὀλίγῳ καὶ παχεῖ καὶ δυσκινήτῳ περιττώματι, καὶ διὰ μακροῦ μέλλοντι παράγεσθαι, τὸ μέγιστόν τε καὶ μα-
νότατον ὄργανον ὑπέθηκε, καὶ τοῦτο κατέθηκεν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τῆς γαστρὸς, ἵν᾽ ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο κατερ-
γασθεὶς ὁ παχὺς ἐκεῖνος ἐν αὐτῷ χυμὸς ὑπάρξῃ τροφὴ τῷ σπληνί. τὴν δ᾽ ὑποκειμένην τῷ ἥπατι κύστιν, καί τοι
μέσον τῇ λεπτότητι καὶ τῷ πλήθει χυμὸν ἕλκουσαν, ὅμως μικρὰν ἀπειργάσατο, διότι τῇ θέσει τῶν ἄλλων
ὀργάνων, ὅσα καθαίρει τὸ ἧπαρ ἐπλεονέκτει, καὶ τῷ τῶν ἑλκόντων στομάτων ἀριθμῷ. οὐκοῦν οὐδὲ ἐν ταύτῃ τι
παρὰ τὸ κατ᾽ ἀξίαν ἡ φύσις ἐποίησεν. ὑπόλοιπος δ᾽ ὁ δεξιὸς νεφρὸς, ὃν δὴ μόνον ἀρκεῖν ὁ πρόσθεν λόγος ἐπη-
ρεάζων ἔλεγεν. ὅτι μὲν οὐκ ἤρκει μόνος εἰς τοσαύτην κάθαρσιν περιττώματος, εἰ μὴ διπλασίων ἐγεγόνει τοῦ νῦν
ὄντος, ἄντικρυς δῆλον. ὅτι δ᾽ εἴπερ οὗτος μὲν ἐγένετο διπλάσιος, ὁ δ᾽ ἕτερος ἀπώλετο τελέως, οὐκ ἂν ἐπηρεάζων
τις, ἀλλ᾽ ἀληθεύων, ἐνεκάλει τῇ φύσει τὸ ζῶον ἄνισον ἀπειργάσθαι, καὶ τοῦτ᾽ οἶμαι πρόδηλον. πρὶν γὰρ τῶν νε-
φρῶν ἡμᾶς μνημονεῦσαι κατὰ τὸν πρὸ τούτου λόγον, ἰσόῤῥοπον ἐδείκνυτο ζῶον. ἐπὶ τῷ τοῦ σπληνὸς, καὶ
τῆς γαστρὸς, καὶ τοῦ ἥπατος ἐπικαίρῳ θέσει. νῦν δ᾽ εἴπερ αὐτῷ καλῶς καὶ δικαίως ἔχοντι κατὰ θάτερον μέ-
ρος ἕνα μέγαν ἐργασόμεθα τῷ λόγῳ νεφρὸν, ἑτερόῤῥοπον αὐτὸ ποιήσομεν. ἀλλ᾽ οὐχ ἥ γε φύσις, ἀλλ᾽ ἀνθ᾽ ἑνὸς με-
γάλου νεφροῦ, κατὰ θάτερον μέρος κειμένου, δύο μικροὺς ἑκατέρωθεν καταθεῖναι δικαιότερον ἔγνω. καὶ ὅτι
γε τηλικοῦτος ἑκάτερός ἐστιν, ὡς ὑπ᾽ ἀμφοῖν αὐταρκῶς καθαίρεσθαι τὸ αἷμα τὸ γιγνόμενον αὐτὸ μαρτυρεῖ. μυ-
ρίων γοῦν ὁσημέραι τεμνόντων τὰς φλέβας, ὀλίγιστον εὑρίσκομεν ὕδωρ ἐποχούμενον, παγέντος τοῦ αἵματος,
καί τοι πάντες οἱ φλεβοτομίας δεόμενοι, κακὸν δή πουθεν ἔχουσί τι περὶ τὸ σῶμα, καὶ βέβλαπται παντά-
πασιν αὐτοῖς ἡ φυσικὴ διοίκησις. ἀλλ᾽ ὅμως καὶ τούτοις παγέντος τοῦ αἵματος, οὐδὲν ὑδατῶδες ἐποχεῖται. πλὴν
ὡς ἐῤῥέθη παντάπασιν ὀλίγον. ὅτι μὲν οὖν εὐπραγοῦντος τοῦ ζώου τελέως οἱ νεφροὶ καθαίρουσι τὸν ὀῤῥὸν τοῦ
αἵματος, ἔκ τε τῶν εἰρημένων καὶ ἄλλων πλειόνων ἐστὶν ἀποδεῖξαι. χρονίζειν δὲ ἐπὶ πλέον ἐν τῷ λόγῳ περιττὸν
εἶναί μοι δοκεῖ. συγχωρησάντων γε πάντων ἑτοίμως τῷ λεγομένῳ, καὶ πιστευσάντων ὡς αὐτάρκης εἰς τὴν
χρείαν, ἧς ἕνεκεν ἐγεγόνεισαν οἱ νεφροὶ, κατεσκευάσθησαν, καὶ μὴν εἴπερ αὐταρκῶς μὲν οἱ ἀμφότεροι καθαίρουσι
τὸν ὀῤῥὸν τοῦ αἵματος, ἔστι δὲ πολλαπλάσιον τὸ περίττωμα τοῦτο τῶν ἄλλων περιττωμάτων, οὐδὲν οὕτως αἰτιατέον
τοῦ τάχους τῆς καθάρσεως. ὡς τὴν λεπτοτέραν τοῦ διακρινομένου, καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο πρόδηλον, ὡς τὸ λεπτὸν
ἅπαν ἑτοιμότερον ἕλκεται τοῦ παχυτέρου, καὶ τοίνυν ἤδη φαίνεται, καὶ ἡ τῆς πυκνότητος αὐτῶν αἰτία. μᾶλλον
δ᾽ αἰτίαι. δύο γάρ εἰσιν αὗται. τό τε ῥᾳδίως ἕλκεσθαι τὸ τοιοῦτον ὑγρὸν, καὶ μάλισθ᾽ ὅταν οὕτω πλησίον ᾖ τὸ
ἕλκον, καὶ τὸ φέρεσθαι δεῖν ἐξ αὐτοῦ τῶν νεφρῶν. ἐδείχθη γὰρ οὖν, καὶ τοῦτ᾽ ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων

ὑπομνήμασιν, ὡς διὰ μὲν εὐρέων στομάτων ἕκαστον τῶν ἑλκόντων μορίων τὸν οἰκεῖον χυμὸν, οὐ μόνον, οὐδὲ ἀκέ-
ραιον, οὐδὲ εἰλικρινῆ δυνατὸν ἕλκειν, ἀλλ᾽ ἔκ τινος ἐπιμιξίας, οὐχ ὁμογενοῦς ἑτέρου συνεισθυομένου, εἰ δ᾽ εἰς λε-
πτὰ πάνυ καὶ λόγῳ θεωρητὰ στόματα τῶν ἑλκόντων ὀργάνων τὰ πέρατα τελευτήσειεν, ἄμικτον οὕτω καὶ
καθαρὸν ἀκριβῶς ἐπισπάσεται τὸν οἰκεῖον χυμόν. εὐλόγως οὖν ἡ μὲν ἐπὶ τῷ ἥπατι κύστις, ἀκριβέσι τε καὶ
στενοῖς ἀκριβῶς πέρασι τῶν καταφυομένων ἀπ᾽ αὐτῆς εἰς τὸ σπλάγχνον ἀγγείων, ἕνα μόνον ἕλκει χυμὸν, ἀμέ-
θεκτον ἑτέρας ποιότητος, ὃν ἡ φύσις αὐτὴν ἕλκειν παρεσκεύασεν. οὔτε δὲ ὁ σπλὴν, οὔτ᾽ οἱ νεφροὶ τὸν οἰκεῖον μό-
νον ἐπάγονται χυμόν. ἀλλ᾽ ὁ μὲν σπλὴν, καὶ αὐτοῦ τι συνεφέλκεται τοῦ αἵματος, ὃ πρὶν ἐμπεσεῖν αὐτῷ,
φθάνουσιν αἱ κατὰ τὸν ἐπίπλουν φλέβες, ὡς ἑαυτὰς ἐπισπώμεναι. τῶν νεφρῶν δ᾽ ἑκάτερος πολὺ μὲν τῆς
ξανθῆς χολῆς, καὶ σχεδὸν ἅπαν ὅσον ἂν αἱ κατ᾽ αὐτοὺς ἀρτηρίαι καὶ φλέβες ἔχουσαι τύχωσι, πολὺ δὲ καὶ τοῦ
10 αἵματος, ὅσον ὑγρότερόν ἐστι καὶ λεπτότερον. ἀλλὰ τὸ μὲν χολῶδες ὅσον μὴ παχὺ πάνυ, τοῖς οὔροις συνδιεξέρ-
χεται, τὸ δ᾽ αἷμα, τῇ σαρκὶ τῶν νεφρῶν αὐτῇ προσκλύζεται, καθάπερ ἡ κύστις, κἀντεῦθεν ἤδη κατὰ μικρὸν
ἀτμοειδῶς εἰς ὅλην αὐτὴν διασπείρεταί τε, καὶ προσφύεται, καὶ τροφὴ γίνεται τοῖς νεφροῖς. ἵν᾽ οὖν μὴ
συνεκπίπτῃ κατὰ μηδένα τῶν ἐν αὐτοῖς πόρων τοῖς οὔροις, ὥσπερ τὸ λεπτὸν χολῶδες, οὕτω καὶ τὸ αἷμα πυκνὸν
ἄμεινον ἦν αὐτῶν ἐργάσασθαι τὸ σῶμα. τοῦ δέ γε σπληνὸς τοὐναντίον ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο, χαῦνον ἱκανῶς
καὶ μανόν. εἰς γὰρ τὸ διὰ μακροῦ παχὺν ἕλκειν χυμὸν ἐπιτηδειότερον τοῦτο, καὶ φόβος οὐδεὶς ἦν ἀκολουθῆσαί
τι καὶ τοῦ αἵματος. οὐ δὲ γὰρ αὐτὸ τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα, παραχρῆμα πρὶν κατεργάσασθαι, καὶ πέψαι,
καὶ μεταβαλεῖν, ἀποκρίνειν ἔμελλεν ὥσπερ οἱ νεφροὶ τὸ οὖρον, ἀλλ᾽ ἐπὶ πλεῖστον καθέξειν τε καὶ ἀλλοιώσειν,
καὶ τροφὴν ἑαυτῷ ποιήσασθαι. καλῶς οὖν κἀκεῖνος χαῦνος ἐγένετο, καὶ οἱ νεφροὶ πυκνοί, καὶ τρίτου πρὸς
τὴν σφῶν αὐτῶν θρέψιν οὐδενὸς ἐδεήθησαν ἀγγείου, παρὰ τὰ δύο τὰ μεγάλα, τοῦτ᾽ ἀπὸ τῆς ἀρτηρίας τῆς
20 ἐπὶ ῥάχει καὶ τῆς κοίλης φλεβός. ἡ δὲ τὴν ξανθὴν χολὴν ὑποδεχομένη κύστις ὥσπερ καὶ τὸ οὖρον, ἀκέραιον
ἑκάτερον, καὶ ἄμικτον ἕλκουσι τὸ ἴδιον περίττωμα, κατὰ λόγον ἀγγείων ἑτέρων τὴν τροφὴν αὐταῖς χορηγη-
σάντων ἐδεήθησαν. ἐπὶ δὲ πολὺ πλεῖον ἐστὶ τῆς ξανθῆς χολῆς, ἡ ὀρρώδης ὑγρότης, μείζονα δίκαιον ἦν αὐτῆς
γενέσθαι τὴν ὑποδοχήν. ἐπεὶ δὲ μείζων ἐγένετο, καὶ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, καὶ νεύρων, εὐλόγως ἐδεήθη
μειζόνων, καὶ τούτων τηλικοῦτον ἕκαστον ἰδεῖν ἐστιν, ἐν ἑκατέρᾳ τῶν κύστεων, ἡλίκον ἔπρεπε μάλιστα κατὰ ἀνα-
λογίαν τῆς τε χρείας αὐταῖς ὑπάρχειν, καὶ τοῦ μεγέθους. καὶ μέντοι γε καὶ οὐχ ὅθεν ἔτυχεν ἐφ᾽ ἑκατέραν
αὐτῶν ἧκεν οὔτε τὸ νεῦρον, οὔτε τὴν ἀρτηρίαν, οὔτε τὴν φλέβα. τὸ βέλτιον δὲ κἀν τούτοις ἑλομένη φαίνε-
ται, βέλτιον δ᾽ ἦν, τὸ μὴ διὰ μακροῦ, μηδ᾽ ἀφρουρήτου. τῇ μὲν οὖν τὸ οὖρον ὑποδεχομένῃ κύστει, νεῦρα μὲν ἀπὸ
τοῦ κατὰ τὸ πλατύ τε καὶ ἱερὸν ὀστοῦν ὀνομαζόμενον, ἐνέφυσε νωτιαίου. πλησιέστατα γὰρ αὐτῆς οὗτος ἐτέ-
τακτο, φλέβας τε καὶ ἀρτηρίας, ἀπὸ τῶν ἔγγιστα κατ᾽ αὐτὰς ἀγγείων, ἵνα πρῶτον αἱ ἐπὶ τὰ σκέλη τῶν
30 ἀπὸ ῥάχεως τῆς μεγάλης ἐκφύσεις γίγνονται, τῇ δ᾽ ἑτέρᾳ κύστει τῇ κατὰ τὸ ἧπαρ, ἀρτηρίαν μὲν καὶ νεῦρον,
ἀπὸ τῶν εἰς αὐτὸ τὸ σπλάγχνον ἐμφυομένων ἀποσχίζουσα, μικρὸν ἑκάτερον ἱκανῶς καὶ δυσθεώρητον, αἰσθη-
τὴν δὲ καὶ σαφῆ φλέβα ταῖς ἐπὶ πύλαις ἀποφύσασα, πάντα ταῦτα τὰ τρία καθ᾽ ἕνα τόπον, εἰς τὸ τῆς κύ-
στεως ἐνέφυσε σῶμα, κατὰ τὸν καλούμενον αὐχένα. καὶ γὰρ ἰσχυρότατος ἦν οὕτως ὡς ἀσφαλῶς ἐπίβασιν λε-
πτῶν ἀγγείων ὑποδέξασθαι, καὶ πλησίον ἐτέτακτο τῶν πυλῶν. οὕτω δὲ καὶ εἰς τὴν ἑτέραν κύστιν τὴν με-
γάλην κατ᾽ αὐτὸν ἐνέφυσε τὸν αὐχένα τὰ ἓξ ἀγγεῖα, τρία καθ᾽ ἑκάτερον αὐτῆς μέρος, αὐτοῖς τε γὰρ τοῖς ἀγγείοις
ἡ φορὰ δι᾽ ἐλαχίστου διαστήματος, οὕτως ἔμελλεν ἔσεσθαι μάλιστα τῇ τε κύστει βέλτιον ἦν τοῖς σαρκώδεσιν ἑαυτῆς
μορίοις αὐτὰ καταδέξασθαι. σὺ μὲν ἴσως ἀρκεῖν τὴν εἰρημένην ἀσφάλειαν αὐτοῖς ὑπολαμβάνεις, ἥτι γὰρ
εἰ τεχνικός τε καὶ προορατικὸς τῆς φύσεως, ἡ δὲ καίτοι δι᾽ ὀλίγου μὲν ἀγαγοῦσα διαστήματος, ἀσφαλῶς δ᾽ ἐμ-
φύσασα, τρίτον οὐκ ὤκνησεν αὐτοῖς ἐξευρεῖν σόφισμα δυσπαθείας, ἕνεκα λεπτούς τινας ὑμένας ἀνάλογον
40 τῶν ἀγγείων τῇ σμικρότητι περὶ ἕκαστον αὐτῶν ἑλίττουσα, καὶ κοινῇ διὰ τῶν αὐτῶν ἅπαντα ξυνδοῦσα. τὰ
μὲν οὖν εἰς τὴν μικρὰν κύστιν ἐμφυόντα δι᾽ ὅλης αὐτῆς κατασχιζόμενα, μέχρι τοῦ πυθμένος ἀφικνεῖται, τῶν δὲ
εἰς τὸν αὐχένα τῆς μεγάλης κύστεως εἰσβαλόντων ἀγγείων εὐθέως, κατὰ τὴν πρώτην ἐπίβασιν δίχα νεμηθέν-
των, ἡ μὲν ἑτέρα μοῖρα τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς ἐπὶ τῆς μικρᾶς εἰς ὅλην τὴν κύστιν διεσπάρη, τὸ δὲ λοιπὸν ἀπετρέ-
πετο κάτω κατ᾽ αὐτὸν τὸν αὐχένα φέρεσθαι, μικρὸν μὲν ἐπὶ θηλειῶν, ὡς ἂν αὐτόθι μέλλον κατασχισθήσεσθαι
σύμπαν, μέγα δ᾽ ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων, ὅτι πλεονεκτοῦσιν οὗτοι περιττοτέρῳ τινὶ μορίῳ τῷ καλουμένῳ καυλῷ,
καὶ τὸ πέρας ἐπικειμένῳ τοῦ τῆς κύστεως αὐχένος. τὴν μὲν δὴ περὶ τὰ γεννητικὰ μόρια τέχνην τῆς φύσεως
αὐτὴν καθ᾽ ἑαυτὴν ἐξηγησόμεθα προελθόντος τοῦ λόγου. τὰ δὲ τῶν περιττωμάτων ὄργανα, περὶ ὧν ἡμῖν ὁ λό-
γος ἐνέστηκε, διότι τὰ μὲν, αὐτοῖς τοῖς διακριτικοῖς τῶν περιττωμάτων ἀγγείοις τρέφεται, καθάπερ ὅ τε σπλὴν
καὶ οἱ νεφροὶ, τὰ δ᾽ ἑτέρων ἐδεήθη θρεψάντων, ὥσπερ καὶ ἡ κύστις, καὶ γὰρ ἡ σμικρότης ἑκάστου τῶν ἀγγείων, καὶ
50 τὸ μέγεθος, καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐμφύσεως, καὶ τὸ χωρίον ὅθεν ἀφώρμηται, καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς ὁδοῦ, καὶ πάνθ᾽
ἁπλῶς τὰ κατ᾽ αὐτὰ φαινόμενα, θαυμαστήν τινα ἐνδείκνυται τῆς φύσεως τὴν τέχνην, ἤδη μοι δοκῶ πεπε-
ράνθαι τῷ λόγῳ. πάλιν οὖν ὅσον ἐνδεῖ καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ἐπάνιμεν, ἐνδεῖ δὲ πρῶτον μὲν, ὑπὲρ τῶν νεύρων
εἰπεῖν τι τῶν εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμβαλλόντων, ἔπειτα δὲ περὶ τῶν οὐρητικῶν πόρων, καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις, αὐτὴν
τὴν οὐσίαν ἐξηγήσασθαι τοῦ σώματος τῶν κύστεων, ὥσπερ τοῦ τε τῶν νεφρῶν, καὶ τοῦ σπληνὸς, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάν-
των, ὑπὲρ ὧν ἤδη τῆς ὅλης κατασκευῆς λόγον ἐποιησάμεθα. μέτεστι δὲ τοῖς νεφροῖς νεύρων εἰς ὅσον, καὶ σπλη-
νὶ, καὶ ἥπατι, καὶ κύστει τῇ καλουμένῃ χοληδόχῳ. πάντα γὰρ ταῦτα μικρὰ παντελῶς δέχεται νεῦρα, ταῖς
ἔξωθεν αὐτῶν ἐμφανιζόμενα χιτῶσι, τοσοῦτον αἰσθήσεως ἑκάστῳ μεταδούσης τῆς φύσεως, ὅσον ἔπρεπεν ἕνεκα
τοῦ φυτῶν ἀποχωρισθῆναι καὶ ζῴου γενέσθαι μορίοις. τρεῖς γὰρ δὴ σκοποὶ τῇ φύσει τῆς τῶν νεύρων εἰσὶ διανομῆς,

ἡ μὲν, αἰσθήσεως ἕνεκα τοῖς αἰσθητικοῖς ὀργάνοις, ἡ δὲ, κινήσεως τοῖς κινητικοῖς, ἡ δ᾽ εἰς τὴν τῶν λυπησόντων διάγνωσιν ἅπασι τοῖς ἄλλοις. αἰσθήσεως μὲν οὖν ἕνεκα γλώττῃ καὶ ὀφθαλμοῖς καὶ ὠσὶ μέγιστα δέδοται νεῦρα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῶν χειρῶν τοῖς ἔνδον, καὶ τῷ στόματι τῆς κοιλίας, ἔστι γάρ πως καὶ ταῦτ᾽ αἰσθητήρια. διὰ μὲν γὰρ τῶν χειρῶν, ὡς οὐδὲ δι᾽ ἑνὸς ἄλλου, καίτοι μυρίων μορίων αἰσθανομένων, ἡ τῆς ἁφῆς ἀκριβοῦται διάγνωσις. ἐν δὲ τῷ στόματι τῆς κοιλίας, αἴσθησις ἐνδείας ἐστὶ τῶν θρεψόντων τὸ ζῷον, ἣν πεῖναν ὀνομάζομεν, ἐν μὲν δὴ τούτοις ἅπασι, ὡς ἂν αἰσθητικοῖς μορίοις ἔστιν εὑρεῖν μέγιστα νεῦρα, δεύτερον δ᾽ ἐν τοῖς τῆς κατὰ προαίρεσιν κινήσεως ὀργάνοις τοῖς μυσὶν, οἳ διότι μὲν ὑπὲρ τοῦ κινεῖν τὰ μέλη τοῦ σώματος ἐγένοντο, μέγιστα δέχονται νεῦρα. διότι δ᾽ ἐξ ἀνάγκης αἴσθησιν ὑπάρχει παντὶ νεύρῳ, διὰ τοῦτ᾽ αὐτοῖς ἠκολούθησε πλείω ἧς ἐδέοντο δυνάμεως εἰς τὴν τῶν ἁπτῶν διάγνωσιν. ὁ δὲ τρίτος σκοπὸς τῇ φύσει τῆς τῶν νεύρων διανομῆς, ἡ τῶν λυπησόντων ἐστὶν αἴσθησις, εἰς ἣν εἴ τις ἀποβλέψειεν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς, καὶ σκέψαιτο πότερον πλημμελῶς ἢ δικαίως, οὐκ ἴσα τοῖς μορίοις ἅπασι διένειμεν, ἀλλὰ τοῖς μὲν, μείζω, τοῖς δ᾽ ἐλάττω, τὰς αὐτὰς Ἱπποκράτης, κἂν εἰ μὴ βούλοιτο πάντως, φθέγξαιτο φωνὰς, ὡς εὐπαίδευτός τε καὶ δικαία, καὶ τεχνικὴ, καὶ προνοητικὴ τῶν ζῴων ἡ φύσις ἐστίν. εἰ γὰρ δὴ τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ σκοπεῖσθαί τε καὶ διανέμειν ἔργον δικαιοσύνης ἐστὶ, πῶς οὐ δικαιοτάτη πάντων ἡ φύσις; ὅσα μὲν γὰρ τῶν ὀργάνων ὁμογενῆ, καθάπερ τά τ᾽ αἰσθητήρια τοῖς αἰσθητηρίοις, καὶ οἱ μύες τοῖς μυσὶ, τύπους μὲν εἴς τε τοὺς ὄγκους τῶν σωμάτων ἀποβλέπουσα, καὶ τὰ τῶν ἐνεργειῶν ἀξιώματα, καὶ τὰς ἀμυδρότητας, καὶ τὰς σφοδρότητας τῶν κινήσεων, ἔτι δὲ τὸ συνεχὲς τῆς χρείας ἢ διαλεῖπον εἰς ὅσον ἂν ἑκάτερον ἥκει, τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν ἀκριβῶς ἐν ἑκάστῳ μετρήσασα, τῷ μὲν, μεῖζον ἀπένειμε, τῷ δ᾽, ἔλαττον τῶν νεύρων, ἑκάστῳ δὲ τηλικοῦτον, ἡλίκον ἦν δοθῆναι δικαιότατον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν αὖθις καὶ προϊὼν ὁ λόγος ἐκδιδάξει. περὶ δὲ τῶν τῆς τροφῆς ὀργάνων χρὴ διελθεῖν ἐν τῷδε, καὶ δεῖξαι τὴν ἐν αὐτοῖς δικαιοσύνην τῆς φύσεως, ἐπεὶ γὰρ οὔτ᾽ αἰσθητήριον τούτων οὐδέν ἐστι, οὔτε κινήσεως ὄργανον, ἐχρῆν δήπου σμικρὰ πᾶσιν αὐτοῖς δοθῆναι τὰ νεῦρα κατὰ μόνην ἔτι τὴν τρίτην χρείαν, ἵν᾽ ἦν διαγνωστικὰ τῶν λυπησόντων. εἰ δὲ μηδὲ τοῦθ᾽ ὑπῆρχεν αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ἦν ἀναίσθητα τῶν ἐν αὐτοῖς παθημάτων, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν ἐλαχίστῳ χρόνῳ διαφθείρεσθαι τὰ ζῷα. νῦν μὲν γὰρ δήξεώς τινος ἐν τοῖς ἐντέροις αἰσθανόμενοι, παραχρῆμα τὸ λυποῦν ἀποτρίψασθαι σπεύδομεν, εἰ δ᾽ ἦν ἀναίσθητα τελέως, ἡλκώθη τ᾽ ἂν οἶμαι ῥᾳδίως, καὶ διεβρώθη πάντα, καὶ διεσάπη πρὸς τῶν ὁσημέραι συρρεόντων εἰς αὐτὰ περιττωμάτων, ὅπου καὶ νῦν οὕτως αἰσθητικὰ γινόμενα, καὶ μηδὲ τὸν ἐλάχιστον χρόνον ὑποφέροντα τοῖς δριμέσι, καὶ δακνώδεσι περιττώμασιν ἔνδον ὑπομένειν, ὅμως ἑλκοῦται καὶ ξύεται, καὶ διαβιβρώσκεται, καὶ διασήπεται κατὰ τὴν πάροδον αὐτῶν μόνον ἀκράτου χολῆς ἢ ξανθῆς ἢ μελαίνης. καί που φησὶν Ἱπποκράτης, ὅτι δυσεντερίη, ἢν ἀπὸ μελαίνης χολῆς ἄρξηται, θανάσιμον. εἰ δ᾽ ἄρχεταί τις ἀπὸ μελαίνης χολῆς δυσεντερία, τοσαύτην αἴσθησιν ἐχόντων τῶν ἐντέρων, ὡς παραχρῆμα τὸ λυποῦν ἀπωθεῖσθαι, τάχ᾽ ἂν ἴσως τις ἡμᾶς ἔροιτο, πρὸς ὃν ἀποκρίνασθαι δίκαιον, ὅτι μὲν οὖν ἄρχεται, σαφῶς φαίνεται, τὴν δ᾽ αἰτίαν εἰ βούλει τοῦ γινομένου μαθεῖν, ἀναμνήσθητί μοι τῶν ἑλίκων, ἃς ὑπὲρ τοῦ μὴ ταχὺ ὑπέρχεσθαι τῶν ἐντέρων τὴν τροφὴν, ἐδείξαμεν γεγονέναι. κατὰ γὰρ τὰς τούτων ἐπιστροφάς τε, καὶ καμπὰς, ἰσχόμενον ἐνίοτε τὸ δριμὺ περίττωμα, πρῶτον μὲν, ξύει τὸ ἔντερον, ἔπειτα δὲ καὶ διαβιβρώσκει, ὁπότε καὶ νῦν οὐχ ἱκανὴ γέγονεν αὐτοῖς, καὶ εὐαισθησία πρὸς τὸ μηδὲν πάσχειν, ἀλλ᾽ ἑλκοῦται πολλάκις ὑπὸ δριμύτητι διαβρωθέντα περιττωμάτων, ἢ πλήθεσιν ἀμέτροις, οἷον κατακλυσμῷ τινι βιασθέντα, τί ἂν οἰόμεθα παθεῖν αὐτὰ δυσαίσθητα γινόμενα; διὰ ταύτην μὲν δὴ τὴν αἰτίαν, ἓν εἰς ἑκάστην τῶν ἑλίκων διασπείρεται νεῦρον, ὥσπερ ἀρτηρία καὶ φλὲψ, εἰς μέντοι τὸ ἧπαρ οὕτω μέγα τε, καὶ κύριον σπλάγχνον ἐλάχιστον ἐνέφυ νεῦρον, ὡς ἂν μήτε κινούμενον ὥσπερ οἱ μύες, μήτ᾽ αἰσθήσεως περιττοτέρας δεόμενον, ὥσπερ τὰ ἔντερα. ταῦτα μὲν γὰρ, ἡ τῶν περιττωμάτων δίοδος ἐνοχλεῖ, τὸ δ᾽ ἧπαρ ὑπὸ τῶν τεττάρων ὀργάνων ἐκκαθαίρεται, δυεῖν μὲν νεφροῖν, τρίτου δὲ σπληνὸς, τετάρτης δὲ τῆς ἐπικειμένης αὐτῷ κύστεως, ὥστ᾽ ἐπειδὴ μηδὲν ἔμελλε μένειν ἐν αὐτῷ ὑγρὸν κακόηθές τε, καὶ δριμὺ, περιττοτέρας αἰσθήσεως οὐκ ἐδεῖτο. καὶ ταῦτα δ᾽ αὐτὰ τὰ τέτταρα μόρια, τὰ καθαίροντα τὸ ἧπαρ ὅτι μηδὲν ἔμελλεν ὑπὸ τῶν οἰκείων βεβλάψεσθαι περιττωμάτων, οὐκ ἐδεήθη πλείονος αἰσθήσεως. οὐδὲ γὰρ ἂν ἕλκειν ἠδύνατο τὰ τοιαῦτα περιττώματα, χωρὶς τὰς κοινωνίας τινὰς αὐτοῖς εἶναι κατὰ τὴν ποιότητα, καὶ γὰρ δὴ καὶ τοσούτοις ἔτεσιν ἑκάστου τῶν ζῴων διαρκοῦντος, ἔστιν ἰδεῖν ἐν τῇ κύστει τῇ κατὰ τὸ ἧπαρ περιεχόμενόν τι τῆς ξανθῆς χολῆς, ποτὲ μὲν πλέον, ποτὲ δὲ ἔλαττον. ἀλλὰ καὶ ἀποθανόντων αὐτῶν ἀφαιροῦντες τοῦ ἥπατος τὰς κύστεις ἅμα ταῖς χολαῖς ἐπὶ πλεῖστον φυλάττομεν, οὐδ᾽ ἐν τῷ χρόνῳ παρόντος αὐτῶν τοῦ σώματος. οὕτως ἑκάστῳ τὸ σύμφυτόν τε καὶ οἰκεῖον ἄλυπόν ἐστι τελέως. τούτοις μὲν οὖν τοῖς ὀργάνοις, εὐλόγως οὐκ ἔδωκεν ἡ φύσις, αἴσθησιν πλέονα, μὴ μέλλουσί ποτε βεβλάψεσθαι πρὸς τῶν ἐν αὐτοῖς περιεχομένων περιττωμάτων. τῇ δέ γε μεγάλῃ κύστει, τῇ τὸ οὖρον ἐκδεχομένῃ, καὶ βλαβερὸν ἂν ἐγένετο πολλάκις, εἰ μὴ ταχέως ὑπεξεκρίνετο τὸ δριμύτερόν τε, καὶ χολωδέστερον οὖρον, οὐ γὰρ τῇ τῆς χολῆς ποιότητι συγγενὴς ὑπῆρχεν ἡ τοῦ σώματος αὐτῆς οὐσία, καθάπερ τῆς χοληδόχου κύστεως, ἀλλὰ τῇ τῶν οὔρων μόνων ὧν ἕνεκα πρὸς τῆς φύσεως ἐγεγένητο. καὶ διὰ τοῦτο καλῶς μὲν ἁπάντων ἐχόντων κατὰ τὸ ζῷον, οὔτ᾽ ἄλλο τι πλημμελεῖται, καθ᾽ ἕκαστον τῶν μορίων, οὔθ᾽ ἡ τῶν ὀρρωδῶν περιττωμάτων οὐσία δριμεῖα καὶ ὀδυνηρὰ τῇ κύστει καθίσταται. σφάλματος δέ τινος ἐν τοῖς πεπτικοῖς ὀργάνοις προϋπάρξαντος, ὡς μηκέτι χρηστὸν γίνεσθαι τὸ αἷμα, τά τ᾽ ἄλλα περιττώματα, καὶ τὸ οὖρον, οὕτω δριμύ τι γίνεται, καὶ μοχθηρὸν, ὡς ξύειν τε καὶ διαβιβρώσκειν τὴν κύστιν. οὐκ οὖν ἀναμένει τὸ ζῷον, τηνικαῦτα τὴν κατὰ φύσιν ἔτι προθεσμίαν τῆς οὐρήσεως, ἀλλ᾽ εὐθὺς ἐκκρίνειν αὐτὸ καὶ πρὸ τοῦ πληρωθῆναι τὴν κύστιν ἐπείγεται, καὶ ταῦτα ἡ φύσις προορωμένη, μειζόνων καὶ πλειόνων αὐτῇ νεύρων μετέδωκεν εἰς αἴσθησιν ἀκριβεστέραν. εὐλόγως δὲ καὶ τὸ πάχος τῶν σκεπόντων ἔξωθεν ἅπαντα τὰ προειρημένα

χιτώνων, οὓς ἀπὸ τοῦ περιτοναίου τὴν γένεσιν ἔχειν ἐλέγομεν, οὐ τοῖς ἀξιώμασι τῶν ὀργάνων, οὐδὲ τοῖς μεγέ-
θεσιν, ἀλλὰ ταῖς χρείαις ἀνάλογον ἡ φύσις ἔνειμεν. οὐ γὰρ ὅτι κυριώτερον ἁπάντων τούτων τὸ ἧπαρ, οὐδ' ὅτι
μέγα, διὰ τοῦτ' ἦν αὐτῷ δοτέον ἰσχυρότερον χιτῶνα τῆς κύστεως, ἀλλ' ἐκείνῃ μᾶλλον, ὡς αὖ πολλάκις ἐφεξῆς ἐν
νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ πληροῦσθαί τε μελλούσῃ καὶ διατείνεσθαι, καὶ αὖθις ἐκκενοῦσθαί τε καὶ συστέλλεσθαι, βέλ-
τιον ἦν δοθῆναι ῥωμαλεώτερον σκέπασμα. τὸ γὰρ εἰς ἐσχάτην καλῶς ἀφιξόμενον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διάστασίν
τε καὶ σύμπτωσιν, ἰσχυρὸν ἐχρῆν εἶναι, καὶ φέρειν ἱκανὸν ἑκατέρας ἐν μέρει τὰς διαθέσεις ἐναντίας ἀλλήλαις
ὑπαρχούσας. ταῦτ' οὖν δικαίως τῇ φύσει νενέμηται, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι τὸ τῆς οὐσίας εἶδος αὐτῆς ἑκάστου
τῶν χιτώνων. οἱ μὲν γὰρ ἔξωθεν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις ὀργάνοις περιβεβλημένοι παραπλήσιοι τοῖς ἀρα-
χνίοις εἰσίν, ἔνιοι μὲν καὶ αὐτὴν τὴν λεπτότητα, σύμπαντες δὲ τὴν ἰδέαν, οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν εἰς ἶνας ἀναλύεται,
10 καθάπερ οἱ ἔνδοθεν αὐτῶν τῶν ὀργάνων ἴδιοι καθ' οὓς ἐνεργοῦσιν, ἀλλ' εἰσὶν ἁπλοῖ παντάπασι, καὶ ὅμοιοι πάν-
τῃ, καὶ ἀκριβῶς ὑμενώδεις. οἱ δ' ἐντὸς οἱ τὰ σώματα συνιστῶντες αὐτὰ τῶν μορίων, ἐν μὲν τῇ κοιλίᾳ καὶ τῷ
στομάχῳ καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται, δύο περιφερεῖς μὲν τὰς ἶνας ἔξωθεν, εὐθείας δ' ἔνδοθεν ἔχουσιν, οἱ δὲ τῶν
ἐντέρων ἐγκαρσίας ἀμφοτέρας εἰς κύκλον ἀκριβῆ περιηγμένας, οἱ δὲ τῶν κύστεων, εὐθείας τε καὶ περιφερεῖς,
καὶ λοξὰς ἔχουσι τὰς ἶνας. εἷς γὰρ ὢν ἑκάτερος εἰς ἅπαν κινήσεως εἶδος ἐπιτήδειον ἐκτήσατο τὴν κατασκευήν. τὴν
μὲν γὰρ διὰ τῶν εὐθειῶν ἰνῶν κίνησιν ἵνα ἐπισπάσηταί τι, τὴν δὲ διὰ τῶν ἐγκαρσίων, ἵν' ἐκκρίνῃ, τὴν δὲ διὰ τῶν λο-
ξῶν, ἵνα κατάσχῃ περισταλέντα πάντοθεν, εὔλογον ἦν ἔχειν αὐτά. μόνων μὲν γὰρ τῶν ἐγκαρσίων ταθεισῶν τὸ
εὖρος συστέλλεται, μόνων δ' αὖ τῶν εὐθειῶν, τὸ μῆκος βραχύνεται, ἁπασῶν δ' ἅμα καὶ τῶν εὐθειῶν καὶ τῶν ἐγκαρσίων,
καὶ τῶν λοξῶν εἰς ἑαυτὰς συναγομένων, ὅλον συστέλλεται τὸ μόριον, ὥσπερ γε καὶ μακροτέρων ἁπασῶν γινομέ-
νων, ἅπαν ἐκτείνεται. ταῖς μὲν οὖν κύστεσιν ἑκατέραις ἕνα μελλούσαις ἕξειν χιτῶνα, δι' ἣν ὀλίγον ὕστερον αἰτίαν
20 ἐρῶ, πᾶν εἶδος ἰνῶν ἐν αὐτῷ ἔχειν ἦν ἄμεινον, ἵνα καὶ πᾶν εἶδος κινήσεως ἕποιτο. τοῖς δ' ἐντέροις ἐπεὶ μήθ' ἕλκειν
μήτε κατέχειν ἦν ἔργον, ἀλλ' ὠθεῖν πρόσω περιστελλομένοις, ἁπλῆς μὲν ἔδει τῆς κινήσεως, ἁπλῆς δὲ καὶ τῆς τῶν ἰνῶν
φύσεως, οὐ μὴν τῇ γαστρί, καὶ γὰρ ἕλκειν αὐτὴν καταπινόντων, καὶ κατέχειν περιττόντων, καὶ πεψάντων, ἐκκρίνειν
ἐχρῆν, εὐλόγως οὖν ἁπάσας ἔχει τὰς ἶνας, ἀλλὰ διά τι τοῦ μὲν ἐκτὸς χιτῶνος ἐγκάρσιοι μόνον εἰσί, τοῦ δ' ἐντὸς,
εὐθεῖαι μὲν αἱ πλεῖσται, παντελῶς δ' ὀλίγαι καὶ λοξαί, καὶ διά τι δύο χιτῶνες ἐγένοντο, δυναμένης γε τῆς φύ-
σεως, καὶ δι' ἑνὸς χιτῶνος τὰς τρεῖς ἐνεργείας τοῖς ὀργάνοις ἐκπορίζειν, ὡς ἐπί τε τῶν κύστεων ἐνεδείξατο καὶ τῶν
ὑστερῶν, ἄμεινον δ' ἂν εἴη προσθέντας ἔτι τῷ παρόντι λόγῳ καταπαύειν αὐτὸν ἐν τούτῳ. λέλεκται μὲν οὖν καὶ
πρόσθεν ἐπὶ τῶν ἐντέρων, ὡς δυσπαθείας ἕνεκα διπλοῦς αὐτοῖς ὁ χιτὼν ἐγένετο, καὶ ὡς πολλάκις, ὁ μὲν ἕτερος
ἐξεσάπη τελέως, ἔν τισι δυσεντερίαις οὐκ εὐήθεσιν, ὁ δ' ἕτερος ἐξήρκεσε τῷ ζώῳ μόνος, νυνὶ δ' ἔτι καὶ μᾶλλον
οἶμαι πιστὸν εἶναι τὸν λόγον, ἐπιδειξάντων ἡμῶν, ὡς τοῖς μὲν ἐντέροις ἐναντιώταται τὴν φύσιν εἰσὶν αἱ χολαί,
30 τῶν κύστεων δὲ, τῇ μὲν ἐπὶ τῷ ἥπατι τελέως οἰκεία καὶ ἄλυπος ἡ ξανθή, τῇ δ' ἑτέρᾳ τῇ τὸ οὖρον ὑποδεχομένῃ,
σπάνιον ποτὲ γίνεται λυπηρά, πολλὴ καὶ κακοήθης ἀθροισθεῖσα, τοὐπίπαν δ' αὐτῇ μετρίως τε καὶ ἀλύπως ὁ-
μιλεῖ. προσκείσεται δ' ἔτι τῷ λόγῳ καὶ τόδε, ἐπειδὴ μεταβάλλεσθαι μὲν ἐχρῆν τὴν τροφὴν ἐν τοῖς κατὰ τὴν
γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα χωρίοις, εἰς τὴν οἰκείαν τῷ ζώῳ ποιότητα τρεπομένην, εὔλογον ἦν αὐτοῖς παχὺν ἱκα-
νῶς γενέσθαι τὸν χιτῶνα. μᾶλλον γὰρ ὁ τοιοῦτος ἀλλοιοῖ, καὶ θερμαίνει, καὶ μεταβάλλει τοῦ λεπτοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ,
οὕτω γοῦν καὶ οἷς ἰσχνὰ φύσει τὰ καθ' ὅλην τὴν γαστέρα, χείρους πέττειν εἰσὶ τῶν εὐσάρκων, ἐν δὲ τοῖς τῶν περιττω-
μάτων ὀργάνοις οὐδὲν ἔμελλε πέττεσθαι. καὶ διὰ τοῦτ' εὐλόγως ἰσχνὰ γέγονεν. οὔκουν οὐδὲ δύο χιτῶνας δεῖ τὸ ἓν ποιεῖν
ἐν λεπτοῖς σώμασι, κατὰ δὲ τὴν γαστέρα τριῶν ἕνεκα χρειῶν οἱ δύο χιτῶνες γεγόνασι, τῆς τε τῶν ἐνεργειῶν δια-
φορᾶς, καὶ τῆς δυσπαθείας τοῦ πάχους. οὕτω δὲ καὶ ἡ τῆς οὐσίας αὐτῆς ἰδέα διάφορός ἐστι ταῖς τε κύστεσι, καὶ τοῖς
πεπτικοῖς ὀργάνοις. αἱ μὲν γὰρ ὑμενώδεις καὶ σκληραί, καὶ ὀλίγου δεῖν, ἄναιμοι καὶ ψυχραί, τὰ δὲ, σαρκοειδῆ τε
40 καὶ θερμὰ γέγονεν, τὰς μὲν γὰρ εἰς τὸ διαστέλλεσθαί τε καὶ συστέλλεσθαι μέχρι πλείστου, δυσπαθῶς ἐχρῆν παρα-
σκευάσθαι, τὰ δὲ εἰς τὴν πέψιν ἄρα τῶν σιτίων ἐδεῖτο πλείονος θερμότητος, ὥστ' ἐκείνης μὲν ἡ σκληρότης, εἰς δυ-
σπάθειαν ἐδόθη τῆς λεπτότητος ἐπίκουρος, τοῖς πεπτικοῖς δ' ὀργάνοις ἡ παχύτης ἴαμα τῆς μαλακότητος ἐγέ-
νετο, οὕτω δὲ κἂν τῷ τοὺς μὲν οὐρητῆρας ὁμοίους τὴν οὐσίαν τοῦ πράγματος ἐργάσασθαι τῇ μεγάλῃ κύστει τῇ τὸ οὖρον
ὑποδεχομένῃ, τοὺς δὲ χοληδόχους πόρους τῇ μικρᾷ τῇ ἐπὶ τῷ ἥπατι, τὴν αὐτὴν δικαιοσύνην ἡ φύσις ἐνεδείξα-
το, παντί που τοῦτο πρόδηλον. οὐ γὰρ ἐξ ἄλλης μὲν οὐσίας ἐχρῆν εἶναι τὰς ὑποδοχὰς τῶν περιττωμάτων, ἐξ ἄλλης
δὲ τὰς παραπόρους. ἀλλ' ἐκ τῆς αὐτῆς τε καὶ ὡσαύτως ἀνεχομένης τοῦ περιττώματος. ὅ γε μὴν τρόπος ἐστὶ τῆς ἐμ-
φύσεως, εἰς μὲν τὴν κύστιν τῶν οὐρητήρων, εἰς δὲ τὸ ἔντερον τοῦ χοληδόχου πόρου, πάντων θαυμάτων ἐπέκεινα. λο-
ξοὶ γὰρ εἰς αὐτὰ καταφυόμενοι, καὶ μέχρι τῆς ἐντὸς εὐρυχωρίας λοξοὶ καὶ προμήκεις διήκοντες, εἶθ' ὑμένα τινὰ τῶν
ὀργάνων ἐντὸς ὑποτέμνονται, πρὸ μὲν τῆς ἔσω φορᾶς τῶν περιττωμάτων ἀναφερόμενόν τε καὶ ἀνοιγνύμενον, ἐν
50 δὲ τῷ λοιπῷ χρόνῳ παντὶ προσπεπτωκότι τε καὶ προσεσταλμένον, καὶ οὕτως ἀκριβὲς πῶμα τῷ πόρῳ γιγνόμενον,
ὥστε μὴ μόνον τοῖς ὑγροῖς ἀδύνατον εἶναι τὴν εἰς τοὐπίσω φοράν, ἀλλὰ καὶ τῷ πνεύματι ἐπὶ τῶν κύστεων μάλιστα
τῶν ἐμφυσωμένων τε καὶ πληρουμένων ἀέρος, ἔπειτα δεσμουμένων ἀκριβῶς κατὰ τὸν αὐχένα. φαίνεται γὰρ
ἅπας ἐντὸς αὐτῶν ὁ ἀὴρ ἀποστεγόμενός τε καὶ κατεχόμενος, εἰ καὶ πάνυ τις ἰσχυρῶς ἔξωθεν ἀποθλίβοι τὴν κύστιν,
ὥσπερ γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς τῶν εἰσρεόντων ῥύμης ἀναφέρεται πρὸς τοὐκτός, οὕτως ὑπὸ τῶν ἔσω αὐτῷ προσπιπτόν-
των πιλεῖται καὶ προστέλλεται τῷ πόρῳ, καί σοι καὶ τοῦτο προνοίας θ' ἅμα τῆς εἰς τὰ ζῷα καί τινος περιττῆς σοφίας
τοῦ δημιουργοῦ γενέσθω τεκμήριον, οὕτω μὲν δὴ θαυμαστῶς ἅπαντα κεκόσμηται τὰ τῆς τροφῆς ὄργανα. καὶ γὰρ
τὰς τῶν περιττωμάτων ὑποδοχὰς ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς ἅμα τοῖς ἄλλοις ὀργάνοις καταριθμεῖσθαι τοῖς τῆς τροφῆς,
καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς κύστεις ἀμφοτέρας καὶ τὰ παχέα τῶν ἐντέρων ὄργανα τροφῆς ὀνομάζουσι, περὶ δὲ δὴ τῶν μυῶν

ὅσοι τῶν

ἔσω τῶν περιττωμάτων ἕνεκεν ἐγένοντο, δίκαιον ἂν εἴη λέγειν ἑξῆς. εἰσὶ γάρ που καὶ οὗτοι τροφῆς ὄργανα, κυριώτατα μὲν γὰρ καὶ πρῶτα τροφῆς ὄργανα τὰ πέττοντα, καὶ παραπέμποντα τὴν χρηστὴν, δεύτερα δὲ, τὰ καθαίροντα, καὶ παραπέμποντα, καὶ τὰ ὑποδεχόμενα τὸ περίττωμα, τρίτα δ' ἂν εἴη τροφῆς, ὄργανα, τὰ ταῖς ἐκκρίσεσιν αὐτῶν ἀνακείμενα. διττὴ δὲ καὶ τούτων ἡ διαφορὰ, τὰ μὲν γὰρ ἀκαίρως ἐκκρίνειν κωλύει, τὰ δ' ἐν καιρῷ προτρέπει. ἀκαίρως μὲν οὖν ἐκκρίνειν οἱ τὴν ἕδραν ἐργαζόμενοι μύες οὐκ ἐπιτρέπουσιν, ἐν καιρῷ δὲ προτρέπουσιν, οἱ κατὰ τὸ ἐπιγάστριον ἅπαντες. τῶν μὲν δὴ κατὰ τὴν ἕδραν, ὁ μὲν εἷς, ἄζυγός ἐστι, ἐγκάρσιος αὐτῇ περιβεβλημένος, ὑπὲρ τοῦ κλείειν ἀκριβῶς καὶ ἰσχυρῶς τὸ ἀπηυθυσμένον ἔντερον. ἐπίκειται δ' αὐτῷ κατὰ τὸ ἔξω πέρας ἐγκάρσιον σῶμα, μεταξὺ μυὸς καὶ δέρματος ὑπάρχον τὴν οὐσίαν, ὡς ἂν ἐξ ἀμφοῖν κεκραμένον, οἷόν τι καὶ τὸ τῶν χειλῶν ἐστι πέρας. ἡ χρεία δὲ καὶ τούτῳ παραπλησία τῷ μυΐ, πλὴν ὅσον ἰσχύι καὶ ῥώμῃ τῆς
10 ἐνεργείας ἀπολείπεται. δύο δ' οἱ λοιποὶ μύες οἱ λοξοὶ, τὴν ἕδραν ἀνατείνουσιν*, ἧς ἑκατέρωθεν ἀνωτέρω τοῦ στρογγύλου μυὸς ἔχοντες τὴν θέσιν. ἡ χρεία δὲ καὶ τούτων, ὅταν ἐπὶ πλεῖστον ἐκστραφῆναι συμβῇ τὴν ἕδραν ἐν ἰσχυραῖς προθύμως ἀνασπᾶν αὐτὴν αὖθις ἄνω, καὶ ὅταν γε παραλυθῶσιν ἢ ἀτονήσωσιν οἱ μύες οὗτοι, χαλεπῶς καὶ μόγις ἀνασπᾶσθαι συμβαίνει τὴν ἕδραν, ἢ καὶ παντάπασιν ἐκτεταμένην διαμένειν, ὡς τῶν χειρῶν δεῖσθαι βοηθῶν. οἱ μὲν δὴ κατὰ τὴν ἕδραν μύες, ἕνεκα τῶν εἰρημένων χρειῶν, τοσοῦτοί τε καὶ τοιοῦτοι γεγόνασι, οἱ δ' ὀκτὼ κατὰ τὸ ἐπιγάστριον, εὐθεῖς μὲν κατὰ τὸ μῆκος τοῦ ζώου δύο πεφύκασιν, ἀπὸ τῶν στέρνων ἄχρι τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν ἐκτεταμένοι, κατ' αὐτὸν μάλιστα τὸν μέσον τῆς ὅλης κοιλίας. ἐγκάρσιοι δ' ἕτεροι δύο κατὰ τὸ πλάτος ὀρθὴν πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἐργαζόμενοι γωνίαν, ἅπαν ἐν κύκλῳ καλύπτουσι τὸ περιτόναιον, ἄλλοι δὲ τέτταρες λοξοὶ, δύο μὲν, ἀπὸ τῶν ὑποχονδρίων, ὡς ἐπὶ τὰ τῶν λαγόνων ὀστᾶ τὰς ἶνας ἐκτεταμένας ἔχοντες, οἱ δὲ λοιποὶ δύο τούτους τέμνοντες ἐν σχήματι τοῦ χ γράμματος, ἀπὸ τῶν πλευρῶν, ὡς ἐπὶ τὰ καθ' ὑπογάστριον ἐκτείνονται
20 μέρη. ἔργον μὲν οὖν ἁπάντων μυῶν κοινὸν, ἐπειδὰν τείνωσι τὰς ἶνας εἰς ἑαυτοὺς συνιζάνειν, ἕπεται δὲ τούτῳ κατὰ μὲν τὴν ἕδραν, κλείεσθαι εἰς τοὔσχατον στόμα τὸ κάτω τοῦ παχέος ἐντέρου, κατὰ δὲ τὸ ἐπιγάστριον, εἴσω προστέλλεσθαι θλιβόμενα τὰ ὑποκείμενα σύμπαντα. ἀλλὰ τῷ μὲν ἀποκλείεσθαι, τὰ κατὰ τὴν ἕδραν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται μηδὲν ἐκπίπτειν ἀκαίρως περίττωμα πρὸς τῆς τῶν ἐντέρων ἐνεργείας ὠθούμενον, τῷ δὲ θλίβεσθαι τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, κεχαλασμένων δηλονότι τῶν κατὰ τὴν ἕδραν, ἐκκρίνεσθαι τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς μεγάλοις ἐντέροις. θαυμάσαι δὲ χρὴ κἀνταῦθα τὴν τέχνην τῆς φύσεως ἐφ' ἑκατέρου τοῦ γένους τῶν μυῶν, ἔνθα μὲν γὰρ ἐχρῆν κλείεσθαι τὸν ἐπὶ τῷ πέρατι τοῦ παχέος ἐντέρου πόρον, ἐγκαρσίας ἐνταῦθα τὰς τοῦ μυὸς ἶνας ἐποίησεν. ἐλέγετο δὲ καὶ πρόσθεν ἐπί τε τῆς γαστρὸς, καὶ τῶν ὑστερῶν καὶ τῶν κύστεων, ὡς αἱ τοιαῦται κλείειν ἐπιτηδειότατα τὰ στόματα τῶν ὀργάνων, ἔνθα δ' ἰσχυρῶς ἀπωθεῖσθαι τὰ ὑποκείμενα, καθάπερ ὑπὸ χειρῶν τινῶν θλιβόμενα τῶν ἐπικειμένων μυῶν, ἐνταῦθα τοὺς μὲν εὐθεῖς μῦς τοῖς ἐγκαρσίοις, τοὺς λοξοὺς δ' ἀλ-
30 λήλοις ἐπέβαλε κατ' ὀρθὴν γωνίαν, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ τὰς χεῖρας ἀλλήλοις ἐπιβάλλομεν ἀντιστρόφως, ὅταν ἰσχυρῶς ἀπῶσαί τι καὶ θλῖψαι βουληθῶμεν. οὕτω δὲ καὶ ὁ ἀριθμὸς ἑκάστου τῶν μυῶν αὐτῇ προμηθῶς ἐξεύρηται, τῶν μὲν γὰρ κατὰ τὴν ἕδραν, ὡς ἤδη δέδεικται, τῶν δὲ κατὰ τὸ ἐπιγάστριον, καὶ νῦν ἐροῦμεν. εἰ γὰρ ἐπεὶ κατὰ μὲν τὰς τῶν ἰνῶν θέσεις, αἱ τῶν ὀργάνων ἐνέργειαι γίνονται, τέτταρες δ' εἰσὶν αἱ πᾶσαι θέσεις αὐτῶν, εὐθεῖά τε καὶ ἐγκάρσιος, καὶ λοξαὶ διτταὶ, δῆλον ὡς ὁ πρῶτος ἀριθμὸς τῶν τεττάρων, ἅπασαν ἰνῶν θέσιν ἐν αὐτῷ περιλαμβάνει. καὶ τοίνυν ἐπειδὴ διττόν ἐστιν, ἀριστεροῖς καὶ δεξιοῖς τὸ σῶμα, καὶ ἴσον ἀκριβῶς, ἑκατέρωθεν μὲν τέτταρες, οἱ σύμπαντες δ' ὀκτὼ γεγόνασιν, ἴσοι μὲν τὸ μέγεθος, ἴσοι δὲ τὸ πλῆθος, ὅμοιοι δὲ τῶν ἰνῶν ταῖς θέσεσιν, ὡς μηδὲν μήτ' ἀπολείπειν, μήτε πλεονεκτεῖν ἑτέρου τὸν ἕτερον. οἱ μὲν γὰρ ὀρθοὶ, καὶ κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεταμένοι, παρ' ἑκάτερα τὰ μέρη τοῦ ξιφοειδοῦς χόνδρου, τὴν ἄνωθεν ἔκφυσιν ἔχοντες, ἐπὶ τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ καταφέρονται, ψαύοντες ἀλλήλων, εὐθείας μὲν τὰς ἶνας ἄνωθεν κάτω φερομένας ὡσαύτως ἔχοντες, ἴσοι δ'
40 ἀκριβῶς οὐ τὸ μῆκος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πλάτος, καὶ τὸ βάθος ἀλλήλοις ὑπάρχοντες, οἱ δ' ὑπ' αὐτοῖς ἐγκάρσιοι, καταληφότες ὁ μὲν, τὸ δεξιὸν ἅπαν τοῦ περιτοναίου μέρος, ὁ δὲ τὸ ἀριστερὸν, ἴσοι καὶ αὐτοὶ καὶ ὅμοιοι κατὰ πάνθ' ὑπάρχοντες ὑποβεβλήκασι τοῖς μὲν εἰρημένοις δυσὶ μυσὶ τὸ νευρῶδες σφῶν αὐτῶν, τοῖς δ' ἄλλοις τὸ σαρκῶδες, ἐκεῖνοι δ' αὖ πάλιν τούτοις ἐπιβαίνοντες ἐκτείνονται καὶ αὐτοὶ ταῖς καλουμέναις ἀπονευρώσεσιν ἐπὶ τοὺς εὐθεῖς τε καὶ μέσους μῦς, οὐδαμῇ παραλλάττοντες οὐδὲν οἱ δεξιοὶ τῶν ἀριστερῶν, ἀλλ' ἴσοι τε καὶ ὅμοιοι πάντῃ τὰς ἶνας, οἱ μὲν ἀπὸ τῶν λαγόνων ἐπὶ τὸ ὑποχόνδριον, ἑκάτερος τὸ καθ' ἑαυτὸν ἀναφερόμενοι, οἱ δ' ἀπὸ τῶν πλευρῶν εἰς τὰ πρόσω καταφερομένας ἔχοντες, ὥστ' ἐπειδὴ τέτταρες αἱ πᾶσαι θέσεις εἰσὶν ἰνῶν, εὐλόγως καὶ οἱ μύες ἑκατέρωθεν τοσοῦτοι γεγόνασιν, οὐκοῦν οὐδ' ἄχρι λόγου δυνατόν ἐστιν αὐτοὺς ἐπινοῆσαι προστιθέμενον ἕτερον μῦν. ἤτοι γὰρ εὐθὺς, ἢ ἐγκάρσιος, ἢ λοξὸς κείσεται, ὥστε καὶ ἐκ περιττοῦ προσκείσεται. οὐ μὴν οὐδὲ ἀφαιρούμενον ἄνευ μεγάλης ζημίας. εἰ μὲν γὰρ τῶν ἐγκαρσίων ἀφέλοις, ἢ τῶν εὐ-
50 θειῶν μυῶν τάσις, οὐκ ἔχουσα τὴν ἀντιτεταγμένην, ἄνισόν τε καὶ ἄδικον ἐργάσεται τῶν ὑποκειμένων τὴν θλῖψιν, ὥστ' ἐπεί γε ἀναφερομένας οἱ δ' ἀπὸ τῶν πλευρῶν εἰς τὸ πρόσω καὶ ἰνῶν, εὐλόγως καὶ οἱ μύες ἑκατέρωθεν γεγόνασι τιθέναι ἕτερον μῦν. ἤτοι γὰρ εὐθὺς, ἢ ἐγκάρσιος, ἢ οὐδ' ἀφαιρούμενον ἄνευ μεγάλης ζημίας. εἰ μὲν γὰρ καὶ ἐχούσας τὴν ἀντιτεταγμένην, ἄνισόν τε, καὶ ἄδικον ἐργάσεται τῶν ὑποκειμένων τὴν θλῖψιν, ὡς ἐπὶ τὰς νόθους πλευρὰς, καὶ τὰς λαγόνας ἐξωθεῖσθαι πάντα. εἰ δ' αὖ τῶν εὐθειῶν ἀπολωλότων νοήσαις τινὰ τῶν ἐγκαρσίων μενόντων, ἐπὶ τὰ μέσα τῆς γαστρὸς, τὰ ἐκ τῶν λαγόνων ἅπαντα, καὶ τὰ κατὰ τὰς νόθους πλευρὰς ἀπωσθήσεται, ὥσπερ γε καὶ τῶν λοξῶν ὁποτέρους ἂν ἐξέλῃς ἐπὶ τὴν τῶν ἀποδεομένων χώραν οἱ μένοντες ἐκθλίβουσι τὰ ὑποκείμενα. χρὴ δ' οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πάντοθεν ἰσοῤῥόπως αὐτὰ θλίβεσθαι, κἀν τῷδε δῆλον, ὡς οὐκ ἦν ἄμεινον ἐλάττους τὸ πλῆθος τῶν

ὀκτὼ γενέσθαι, ἐδείχθη δ᾽ ὅτι μηδὲ πλείους· ὥστ᾽ οὔθ᾽ ὑπερβάλλων οὔτ᾽ ἐλλείπων τῆς χρείας ὁ ἀριθμός, ἀλλ᾽ ἀ-
κριβῶς δίκαιος αὐτῶν τε τούτων, τῶν κατὰ τὸ ἐπιγάστριον μυῶν ὀκτὼ γενομένων, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τοῦ κατὰ
τὴν ἕδραν. ἐμοὶ μὲν οὖν ἱκανὰ καὶ ταῦτα τὴν τέχνην τῆς φύσεως ἐνδείξασθαι. σοὶ δ᾽ εἴπερ οὐκ ἀρκεῖ, τάχα
ἂν σε πείσαι με διὰ τῶνδε. τὸ δεδειγμένον τῆς ἐνεργείας τῶν μυῶν ἅπασι τοῖς μέρεσι τῆς γαστρὸς ἰσόῤῥοπον ἐκ τοῦ
θλίβειν αὐτὰ πανταχόθεν ὁμοίως, ἀναγκάζει τε καὶ βιάζεται πρὸς τοὺς εἴκοντας ὑποχωρεῖν τόπους τὰ πε-
ριεχόμενα. δυοῖν δ᾽ ὄντοιν πόροιν, ἄνω μὲν, τοῦ κατὰ τὸν στόμαχον, ἐν δὲ τοῖς κάτω τοῦ κατὰ τὸ ἀπηυθυσμένον ἔντε-
ρον, ὃ κατὰ τὸ πέρας ἐκτείνεσθαι τὴν ἕδραν ἐλέγομεν, ἄμεινον ἦν δήπου, διὰ τοῦ κάτω πόρου, τὸ περίττωμα πᾶν ἐκ-
κενοῦσθαι. τοῦτο δ᾽ οὐδέπω τῶν ὀκτὼ μυῶν ἡ κατασκευὴ παρέχειν ἐστὶν ἱκανὴ, μηδὲν μᾶλλον εἰς τὴν ἕδραν, ἢ τὸν στό-
μαχον ἐνθλίβειν δυναμένη. τὸ γὰρ ἐξ ἅπαντος μέρους ἰσόῤῥοπον τῆς θλίψεως, εἰς ἑκατέρους πόρους ὁμοίως ἔμελ-
10 λε προωθεῖν ἅπαντα τὰ τοῖς θλιβομένοις ὀργάνοις περιεχόμενα, μηδὲν ἔξωθεν ἐπιτεχνηθέντος τῇ φύσει σο-
φίσματος, ὃ προτρέψει μὲν ἐπὶ τὴν κάτω φορὰν, ἀποτρέψει δὲ τῆς ἄνω. τί δὴ τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ σόφισμα, καὶ διὰ τίνος
ὀργάνου γίγνεται, προσέχοντος ἀκροατοῦ δεῖται τὸν νοῦν. ἔστι τις μῦς μέγας στρογγύλος, ὃν ὀνομάζουσι μὲν ἐνδίκως
διάφραγμα, διαφράττοντα τὰ τῆς τροφῆς ἀγγεῖα τὰ τοῦ πνεύμονος ὄργανα. τῶν μὲν γὰρ ὑπέρκειται πάντων, τοῖς
δ᾽ ὑποβέβληται. χρεία δ᾽ αὐτοῦ τῇ φύσει πρὸ τοῦ διαφράττειν, ἑτέρα μὲν μείζων, ὡς ἀναπνοῆς ὀργάνου, δευτέ-
ρα δ᾽ ἡ νῦν εἰρησομένη, ἀπὸ τῶν κατὰ τὰ στέρνα περάτων, τῶν κάτω τὴν ἀρχὴν, τῆς ἄνωθεν ἐκφύσεως ἔχον. ἵναπερ
καὶ αἱ τῶν εὐθέων μυῶν τῶν κατὰ τὸ ἐπιγάστριον ἀνήρτηνται κεφαλαὶ, κἄπειτ᾽ ἐντεῦθεν ἐφ᾽ ἑκατέρω παρὰ τῶν νόθων
πλευρῶν πέρατα, κατερχόμενον ὀπίσω τε ἅμα, καὶ κάτω λοξὸν ἱκανῶς γίνεται. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ σόφισμα τῶν ἱκα-
νῶς θλιβόντων, ἐκ παντὸς μέρους ὁμοίως μυῶν. οὐκ εἰς τὸν στόμαχον, ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἕδραν ἐξωθεῖσθαι πάντα. νόησον γάρ
μοι δύο χεῖρας ἐπιβεβλημένας ἀλλήλαις κατὰ τοὺς καρποὺς, διϊσταμένας δ᾽ ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἄχρι τῶν κατὰ τοὺς
20 δακτύλους περάτων. ἔστω δ᾽ αὖ τῶν ἐπὶ τῆς ὑποκειμένης ἤτοι σπόγγος ἢ στέαρ τι, ἤτοι τοιοῦτον ἕτερον ἐπι-
κείμενον. οἷον τῆς ὑπερκειμένης προσιούσης τε καὶ περιστελλομένης ἐκθλίβεσθαι ῥᾳδίως. κἀμοὶ ταύτας τὰς
χερσὶν ἀνάλογον ἔχειν, τῇ μὲν ὑποκειμένῃ τῷ διαφράγματι, τῇ δ᾽ ὑπερκειμένῃ τοὺς κατὰ τὸ ἐπιγάστριον ἅπαντας
ἐπινόησον μῦς, τῷ μὲν ὑψηλῷ καὶ μέσῳ δακτύλῳ τοὺς εὐθεῖς τοῖς ἐφ᾽ ἑκατέρῳ τοὺς ἄλλους. ἐπειδ᾽ ὡς ἐκεῖνοι περι-
λαμβάνοντες, οὕτω τοὺς μῦς νόει θλίβοντας τὴν γαστέρα. τί δὴ οὖν ἐντεῦθεν εἰκὸς συμβαίνειν. ἆρ᾽ οὐκ ὠθεῖσθαι πάν-
τως κάτω. ἔστι γ᾽ ὑπὸ δυεῖν πιεζόμενα χειρῶν ἁπτομένων μετ᾽ ἀλλήλων κατὰ τοὺς καρποὺς, διεστηκυιῶν δ᾽ ἐπὶ πλεῖ-
στον κάτω. εἴπερ οὖν κἂν ταῖς χερσὶ συνιούσαις τε καὶ θλιβούσαις, τὰ μεταξὺ πρὸς τὰ διεστῶτα αὐτῶν μέρη
πάντ᾽ ἐκθλίβεται, δῆλον ὡς κἀνταῦθα πάντ᾽ ὠθήσεται κάτω. ταύτῃ γὰρ ἐπὶ πλεῖστον διεστήκασιν οἱ κατὰ τὸ
ἐπιγάστριον μύες τῶν φρενῶν, ἔστι γοῦν καὶ τοῦτ᾽ ὄνομα τοῦ διαφράγματος, ἄνω δ᾽ ἐπιβεβήκασί τε καὶ ψαύουσιν, οἱ
μὲν τοῖς κατὰ τὰ στέρνα μέρεσιν, οἱ μακροὶ, τούτων δ᾽ ἑκατέρωθεν, οἱ λοιποὶ πάντες. ἆρ᾽ οὖν ταῦτα μόνα θαυμα-
30 στῶς τῇ φύσει παρεσκεύασται πρὸς τὴν τῶν περιττωμάτων ἔκκρισιν. ἠμέληται δέ που, καὶ παρεῶπταί τι κἂν
εἰς μικρὸν, ἀλλὰ τοῦτό γε καὶ πάνυ θαυμάζειν αὐτὴν δίκαιον, ὅτι πρὸς τῷ κατορθοῦν οὕτω μεγάλα, καὶ τῶν ἐξ
ἀνάγκης ἀκολουθησάντων βλαβερῶν, οὐκ ἀμελεῖ τῆς ἐπανορθώσεως. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἤρκεσεν αὐτῇ τοὺς κα-
τὰ τὸ ἐπιγάστριον ὀκτὼ μῦς, ἀκριβῶς ἅπαντα τὰ ὑποκείμενα θλίβειν τε καὶ πιλεῖν ἔσω δυναμένους ἀ-
περγάσασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς φρένας αὐτοῖς ὑπέτεινε λοξὰς ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἐπανέρχεσθαί ποτε εἰς τὸν
στόμαχον, οὕτω καὶ αὐταῖς ταῖς φρεσὶ βοηθοὺς κατεσκεύασε τοὺς κατὰ τὰ μεσοπλεύρια καλουμένους μῦς, ἐπεὶ
γὰρ δὴ τοῦτο μῦς, ὂν ὑπὸ τῶν ὀκτὼ τῶν κατὰ τὸ ὑπογάστριον, μεγάλων τε καὶ πολλῶν ὑπαρχόντων, ἔμελλε δή
που κινήσεσθαί ποτε πάνυ ῥᾳδίως, εἴς τε δὴ τὴν τοῦ θώρακος εὐρυχωρίαν ἀναρπασθήσεσθαι, κἀν τούτῳ τῆς θλί-
ψεως ἐκλύσειν τὴν ἰσχύν. ἵν᾽ οὖν μὴ γίγνοιτο τοῦτο, τοὺς κατὰ τὰς πλευρὰς τοῦ θώρακος ἅπαντας μῦς, οἵους τεί-
νεσθαί τε, καὶ προστέλλειν ἔσω τὸν θώρακα παρεσκεύασεν, ὥστε τῆς ἄνω πάσης κοιλότητος, ἐκ παντὸς μέρους ἐ-
40 σφιγμένης, ἀτρεμοῦν τὸ διάφραγμα, τῆς ὑποδεξομένης αὐτὸ χώρας, ἑδραῖον φυλάττεσθαι. καὶ μὴν αὖ πάλιν,
εἰ πάντας ἐντείνοιτο τὸ ζῶον, μῦς τούς τε κατὰ τὸν θώρακα, καὶ τὸ ἐπιγάστριον. ἀνεῳγμένον δὲ φυλάττοι τὸν λά-
ρυγγα, δῆλον ὡς ἐκφυσήσεις γίνοιντο ἂν ἐν τῷδε, καὶ οὕτως πάλιν ἀπολείπεται τὸ τῆς ἀπαρτήσεως ἔργον. ἵν᾽ οὖν
ἀπνευστὶ τηνικαῦτ᾽ ἔχοι τὸ ζῶον, οὐκ ὀλίγους μῦς περιέστησε τῷ λάρυγγι, τοὺς μὲν, κλείειν αὐτὸν, τοὺς δ᾽ ἀνοιγνύναι
πεφυκότας, ἀλλὰ τούτους μὲν, ἐν τῇ τῶν κατὰ τὸν τράχηλον ἐξηγήσει μορίων ἐροῦμεν, ὅσοι τ᾽ εἰσὶ καὶ ὅπως ἑκάτε-
ρον ὧν εἴπομεν ἐνεργοῦσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν κατὰ τὰς πλευρὰς ἐν τῇ τοῦ θώρακος ἐξηγήσει λελέξε-
ται. πρὸς δὲ τὰ παρόντα, καὶ τοῦτ᾽ ἀπόχρη γινώσκεσθαι μόνον, ὡς οὐδὲν οὐδαμοῦ τῇ φύσει κατ᾽ οὐδένα τρόπον
ἠμέληται, προγινωσκούσῃ, καὶ προορωμένῃ, τὰ κατ᾽ ἀνάγκην ἀκολουθήσαντα τοῖς ἕνεκά του γινομένοις, καὶ φθα-
νούσῃ, πάντων ἐπανορθώματα παρασκευάζεσθαι. καὶ μήν γε καὶ ταύτης τῆς παρασκευῆς ἡ εὐπορία, θαυμα-
στῆς ἐστιν ἐπίδειγμα σοφίας. ὥσπερ γὰρ τὰς φρένας ἑτέρου τινὸς ἕνεκα γεγενημένας ἐκ τῆς κατὰ τὴν θέσιν
50 λοξότητος εἰς τὴν τῶν περιττωμάτων ἔκκρισιν ὠφελίμους ἀπειργάσατο, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἑτέρων χάριν
ἔργων μεγάλων, τούς τε κατὰ τὸν λάρυγγα, καὶ τὸν θώρακα μῦς ἐργασαμένη συνεχρήσατο αὐτοῖς καὶ πρὸς τοῦτο, καὶ ἤ-
δη καὶ αὐτοὺς τοὺς κατὰ τὸ ἐπιγάστριον, ἅμα μὲν προβλήματι, καὶ σκέπασμα τῶν ὑποβεβλημένων, ἅμα δ᾽ ἐκκρίσεως
περιττωμάτων ὄργανα δημιουργήσασα, συγχρῆται καὶ τούτοις, πρός τε τὴν τῆς μεγάλης ἐκφυσήσεως καὶ
φωνῆς γένεσιν. ἤδη δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐμβρύων ἀποκύησιν, καὶ πρὸς τὴν ὑπὸ Πραξαγόρου, συνήθως ὀνομαζομένην
κατάληψιν πνεύματος, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπως γίνεται, κατὰ τὸν οἰκεῖον ἕκαστα μηνυθήσεται καιρόν, ἡ δὲ τῶν πε-
ριττωμάτων ἔκκρισις, ἐν γοῦν τῷ παρόντι περὶ ταύτης προὐθέμεθα λέγειν, ἡ μὲν τῶν τῆς τροφῆς ὅπως γίνεται, καὶ δὴ
λέλεκται, ἡ δὲ τοῦ πόματος ἣν ὀνομάζουσιν οὖρον, ἑξῆς ἂν εἴη ῥητέον. δέδεικται μὲν οὖν ἐν ἑτέροις, ὅτι μὴ τὸν
αὐτὸν ἅπαντι λόγον, ὃ κατὰ τὴν ἕδραν ἐγκάρσιος ἔχει μῦς, τῷ κατὰ τὸν τράχηλον τῆς κύστεως. ὁ μὲν γὰρ τοῦ κλείειν

τὸν πόρον

τὸν πόρον ἕνεκα μόνου γέγονεν. ὁ δὲ, πρότερον μὲν τοῦ προωθεῖν. περιστελλόμενος ὅτι ἂν ἐν αὐτῷ περιέχηται. δεύτερον δὲ τοῦ κλείειν. νυνὶ δ' ὅτι βέλτιον οὕτως ἔχειν αὐτὸν κατασκευῆς ἐξηγήσομαι, τῇ κύστει πρὸς τὸ στενὸν ἔχειν τὸν πόρον ἔτι πρὸς εἶδος ἰνῶν ὑπῆρχεν, ὥσπερ καὶ τῇ γαστρὶ καὶ ταῖς μήτραις, ὡς οὖν ἐκείνων κλείεται τὰ στόματα περιστελλομένων τοῖς ἐνυπάρχουσιν, οὕτω καὶ τῆς κύστεως. οὐ μὴν ἐπί γε τῶν ἐντέρων ὧδ' ἔχει, τῶν μὲν ἰνῶν αὐτοῖς ἐγκαρσίων γινομένων, τοῦ πόρου δ' ἱκανῶς εὐρέος ὑπάρχοντος. εὐλόγως οὖν ἐκεῖνα μὲν ἐδεήθη τοῦ κλείοντος αὐτὰ μυός. ἡ δὲ κύστις εἰς μὲν τοῦτο, βοηθείας οὐ πάνυ τι μεγάλης δεῖται, κλείεσθαί γε δυναμένη καὶ χωρὶς μυός. ἵνα δ' ὅτι ἂν ἐξ αὐτῆς ἐνθλιβούσης εἰς τὸν οὐρητικὸν ἐμπίπτοι πόρον ἱκανῶς λοξὸν ὑπάρχοντα, μὴ μένῃ τοῦτ' ἐνταῦθα πλέον αὐτόθι, τὸν μῦν τοῦτον ἔξωθεν αὐτῷ περιέβαλε τὸν ἐκ τῶν ἐγκαρσίων ἰνῶν. εὐθὺς δ' οὕτως ἔμελλεν ἄρα, καὶ τῇ κλείσει τοῦ τῆς κύστεως στόματος ἐπίκουρος ἔσεσθαι. καὶ φαίνεται, καὶ πάντα ταῦτα θαυμαστῶς τῇ φύσει παρεσκευασμένα, τοῦ μὲν γὰρ μηδὲν ἐκ τῆς κύστεως εἰς τοὺς νεφροὺς ἐπανέρχεσθαι, ἡ τῶν οὐρητήρων λοξὴ κατὰ φύσιν ἡ εἰς αὐτὴν, αἰτία, τοῦ δὲ μὴ συνεχῶς ἐκκρίνεσθαι, τὸ πολυειδὲς τῶν κατὰ τὴν κύστιν ἰνῶν, καὶ μάλιστα τῶν λοξῶν αἴτιον. ἐπειδὰν γὰρ πάσας τείνῃ περιστέλλεται τοῖς ἐνυπάρχουσιν, ἄχρις ἂν ἱκανῶς πληρωθεῖσα πονήσῃ, βοηθοῦντός τε καὶ συνεπιλαμβάνοντος εἰς τοῦτο τοῦ προειρημένου μυός. ἐπειδὰν δ' ἐκκρίνειν ὁρμήσῃ, τὰς μὲν ἄλλας ἶνας χαλᾷ, μόνας δ' ἐντείνει τὰς ἐγκαρσίας. ἐν τούτῳ δέ τι καὶ οἱ μύες αὐτῇ συνεργοῦσιν οὐ σμικρὸν, χαλαρὰν μὲν περὶ τὸν οὐρητικὸν πόρον ἐργαζόμενοι τὴν ἀρχὴν ἑαυτοῦ, καθ' ἣν τῇ κύστει συνῆπται. τεινόμενοι δ' ἰσχυρῶς οἱ κατὰ τὸ ἐπιγάστριον πάντες, ὥστ' εἴσω προστέλλειν καὶ θλίβειν τὴν κύστιν, περιστελλόμενος δὲ ὁ περὶ τὸν αὐχένα, καὶ θλίβων τε καὶ προωθῶν ἔξω τὸ παραγινόμενον οὖρον εἰς τὸν πόρον. οὐ γὰρ οὔτε ταχέως οὕτως ὡς νῦν, οὔτ' ἀκριβῶς ἂν διήρχετο τὸν οὐρητικὸν πόρον ἅπαν τὸ οὖρον, ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν κύστιν καὶ τῶν ἄνωθεν μυῶν ὠθούμενον θλίψεως. εἰ μὴ καὶ τὸν μῦν τοῦτον ἔξωθεν ἅπαντι τῷ πόρῳ, περιέβαλεν ἡ φύσις, ἱκανῶς λοξῷ γινομένῳ, καὶ ἥ γε μετὰ τὴν οὔρησιν ἔκθλιψις τοῦ λοιποῦ κατὰ στράγγα, καὶ μάλισθ' ὅταν ὑπάρχει δακνῶδες, οὐδενός ἐστιν ὀργάνου τῶν ἄνωθεν, ἀλλὰ μόνου τούτου τοῦ μυὸς, ὥστε πρώτην αὐτοῦ χρείαν, ταύτην εἶναι νομιστέον. ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀπολείπεσθαι κατὰ τὸν οὐρητικὸν πόρον, δευτέραν δὲ, τὸ βοηθεῖν, καὶ κλειομένῳ τῷ τῆς κύστεως στόματι, καὶ τρίτην τῆς εἰς τάχος ἐκκρίσεως συντελεῖν, ὥσπερ γὰρ καὶ ἄλλα πολλὰ τοῖς ἕνεκά του γεγονόσιν ἐξ ἀνάγκης ἠκολούθησεν, οὕτω καὶ ἡ τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως, καὶ ξύμπαντος τοῦ πόρου λοξότης. ἐπεὶ γὰρ ὑποπέφυκε τοῖς τῆς ἥβης ὀστοῖς, ὑποκειμένων αὐτῷ κάτωθεν τοῦ κατὰ τὸ ἀπευθυσμένον ἐντέρου καὶ τὸ ἱερὸν ὀνομαζόμενον ὀστοῦ, ἐνταῦθα δὲ τῶν θηλειῶν, καὶ τοῦ τῆς μήτρας αὐχένος, κἂν οὕτω παντὶ τῷ χωρίῳ κατὰ τὸ μῆκος τοῦ ζώου, κάτω φέρεται, μέχρις ἂν ἔξω γένηται τῶν ὀστῶν, ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸ περιτόναιον ἀναφέρεται, καὶ μέχρι τῆς κατὰ τὸν καυλὸν ἐκφύσεως, εἶτ' ἐντεῦθεν αὖθις κάτω διὰ τοῦ καυλοῦ. δῆλον δ' ὡς ἱκανῶς λοξὸς γίνεται τῷ ῥωμαϊκῷ σίγμα παραπλήσιος μάλιστα. τὴν τοσαύτην οὖν ἕλικα τοῦ πόρου ταχέως διεξέρχεσθαι τῷ οὔρῳ παντάπασιν ἦν ἀδύνατον, ὑπὸ μόνης τῆς ἄνωθεν ὠθουμένῳ θλίψεως. εἰ μή τις αὐτῷ βοήθεια κατασκευάσθη κἀνταῦθα. ταῖς μὲν οὖν γυναιξὶ, μίαν καμπὴν ἔχει ὁ πόρος οὗτος ἣν ἐν αὐτῷ τραχήλῳ τῆς κύστεως ἐκτήσατο. τοῖς δ' ἀνδράσιν ὡς ἂν καὶ τὸ αἰδοῖον ἔξω ἐνταῦθα τῷ τραχήλῳ τῆς κύστεως ἐπιπεφυκὸς ἔχουσιν, ἐκ περιττοῦ προσῆλθεν ἑτέρα, καὶ δῆλον ὡς ἐξ ἀνάγκης ἠκολούθησε, τοῖς μὲν ἀνδράσι ἐνταῦθα πλέον. ἔλαττον δὲ ταῖς θηλείαις λοξὸν κτήσασθαι τὸν οὐρητικὸν πόρον. ὅπως οὖν μηδὲν ἴσχοι τὸ κατ' αὐτὸν, ὁ μῦς οὗτος ἔξωθεν ὁ τὰς ἐγκαρσίας ἔχων ἶνας αὐτῷ περιβέβληται, συμπαράγων ἀπὸ τῆς κύστεως ἄχρι τοῦ αἰδοίου τὸ οὖρον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΣ. ϛ'.

τ

ῶν περὶ τὴν οἰκονομίαν τῆς τροφῆς ὀργάνων, τῇ φύσει παρεσκευασμένων ἐξηγούμενοι τὴν κατασκευὴν, ἐν δυεῖν τοῖς πρὸ τούτου γράμμασιν, ἄχρι μὲν τοῦ διαφράγματος ἠγάγομεν τῷ λόγῳ τὴν κοίλην φλέβα. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, τῇ τῶν ἐν θώρακι μορίων ἐξηγήσει συναναγράφειν ἄμεινον εἶναι νομίζοντες, εἰς τόνδε τὸν λόγον ἀνεβαλόμεθα. καὶ μέν γε καὶ περὶ τοῦ στομάχου τῆς κοιλίας, ὃν οἰσοφάγον ὀνομάζουσι, τὰ μὲν ἄλλα διεξῆλθεν ὁ πρόσθεν λόγος. οἵα δέ τις ἡ διὰ τοῦ θώρακος ὁδὸς αὐτῷ, καὶ ὡς οὐδ' ἐνταῦθά τι παραλέλειπται τῇ φύσει μήτι περιττῶς ἢ ἐλλειπῶς, ἢ ἀργῶς ἐργασαμένῃ περὶ αὐτὸν, ἀλλὰ μηδ' ἐπίνοιαν ἀπολειπούσῃ κατασκευῆς ἑτέρας ἀμείνονος, εἰς ταύτην ἡμῖν καὶ αὐτὰ τὴν διέξοδον ἐδόκει χρῆναι φυλάττειν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ σαφὴς αὐτῶν ἡ ἐξήγησις ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῖς ἀγνοοῦσιν ἅπαντα τοῦ θώρακος τὰ μόρια, διὰ τοῦτ' οὖν οὐδ' ἐν ἀρχῇ περὶ αὐτῶν λεκτέον, ἀλλὰ τῆς κατασκευῆς ἐκεῖνο τοσοῦτον ἐξηγητέον ἐστὶ πρότερον. ὃ σὺν ἀγνοούμενον μὲν, ἀσαφεστέραν, εἰς γνῶσιν δ' ἀφικνούμενον, εὐπετεστέραν ἐργάσεται τὴν διδασκαλίαν. τὸ χωρίον ὑπὸ τῶν πλευρῶν ἀφοριζόμενον ἐφ' ἑκάτερον, πρόσω μὲν ἄχρι τὰ στέρνα τε καὶ τὰς φρένας ἐξικνούμενον, ὀπίσω δ' ἄχρι τὴν ῥάχιν κατακαμπτόμενον, ἅπαν τοῦτο τὸ κύτος, ἔθος τοῖς ἰατροῖς ἐστὶν ὀνομάζειν θώρακα, καί σοι τὸ μέγεθος αὐτῷ τῆς ἔνδον κοιλότητος, ἡ ἔξωθεν ὁρωμένη σαφῶς ἐνδείκνυται περίοδος. ὀλίγου γὰρ δεῖν, ἴση τῷ φαινομένῳ μεγέθει τοῦ θώρακος ἔξωθεν ἡ ἔνδον εὐρύτης ἐστὶ, μικράν τινα διάστασιν ἀποτεμνομένου τοῦ σώματος αὐτοῦ τῶν πλευρῶν, λεπτοῦ παντάπασιν ὑπάρχοντος, ἐν δὲ δὴ ταύτῃ τῇ κοιλότητι, τοῖς μὲν ἰχθύσιν, ἡ καρδία μόνη

περιέχεται, καὶ διὰ τοῦτ' ἄφωνόν ἐστιν αὐτῶν ἅπαν τὸ γένος, ἑνὸς τῶν ἀναγκαίων εἰς φωνῆς γένεσιν ὀργάνων ἀποροῦν, τοῦ πνεύμονος. ὅσα δ' αὖ ἐξ ἀέρος εἰσπνεῖ ζῶα, καὶ αὖθις εἰς τοῦτον ἐκπνεῖ διὰ στόματος, ἅπασι τούτοις ὁ πνεύμων ἐκπεπλήρωκε τοῦ θώρακος τὴν εὐρύτητα, φωνητικὸν ἅμα καὶ ἀναπνευστικὸν ὄργανον γενόμενος. ἡ δ' ἀρχὴ τῆς κινήσεως αὐτῷ παρὰ τοῦ θώρακός ἐστιν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς ἀναπνοῆς λογισμοῖς ἀποδέδεικται, καὶ μήν γε καὶ ὅσον εἰς φωνῆς γένεσιν συντελεῖ, καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς περὶ φωνῆς εἴρηται. νυνὶ δ' οὐκ ἐνεργείας ἀποδεικνύειν, ἀλλὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὀργάνων ἐξηγεῖσθαι πρόκειταί μοι. μὴ τοίνυν μηδὲ τοῦ χάριν ἀναπνέομεν οἷόν δεῖ ἡμᾶς ἀποδεικνύναι νῦν, ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ κεφάλαιον ἐν ἑτέροις ἀποδεδειγμένον, ὑπόθεσιν τῷδε τῷ λόγῳ ποιησάμενοι, περὶ τῶν κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ τὸν πνεύμονα, καὶ ὅλον τὸν θώρακα μορίων τῆς χρείας δίειμεν. σὺν αὐτοῖς δ' ὡς εἴρηται καὶ τὴν θέσιν ἐξηγήσομαι. τοῦ τε τῆς γαστρὸς στομάχου καὶ τῆς κοίλης φλεβός, ἐνθένδε ποθὲν ἀρξάμενοι. ἡ χρεία τῆς ἀναπνοῆς τοῖς ζώοις ἐδείχθη διὰ τὴν καρδίαν γίγνεσθαι, τὸ μέν πού τι δεομένην καὶ αὐτὴν τοῦ ἀέρος τῆς οὐσίας, τὸ δὲ τὸ πλεῖστον, ὑπὸ θερμότητος ζεούσης ἀναψύχεσθαι ποθοῦσαν. ἀναψύχει δ' αὐτήν, ἡ μὲν εἰσπνοὴ χορηγίᾳ ποιότητος ψυχρᾶς, ἡ δ' ἐκπνοή, τοῦ ζέοντος ἐν αὐτῇ καὶ οἷον συγκεκαυμένου, καὶ λιγνυώδους ἀποχύσει. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ διπλῆν ἔχει τὴν κίνησιν, ἐξ ἐναντίων μορίων συγκειμένην, ἕλκουσα μέν, ἐπειδὰν διαστέλληται, κενουμένη δ' ἐν τῷ συστέλλεσθαι. σκόπει δή μοι πρῶτον ἐνταῦθα τὴν πρόνοιαν τῆς φύσεως. ἐπειδὴ γὰρ ἄμεινον ἦν ἡμῖν ἔχειν φωνήν, ἐλείπετο δ' αὐτῆς ἡ γένεσις ἐξ ἀνάγκης ἀέρος, ὅσον ἔμελλεν ἄλλως ἀργὸν καὶ ἄχρηστον ἐκπνεῖσθαι, τοῦθ' ὕλην φωνῆς ἐποιήσατο. τίνα μὲν οὖν ἐστὶ τὰ ταύτης ὄργανα, καὶ ὅστις αὐτοῖς ὁ τρόπος τῆς κινήσεως, ἐν μὲν τοῖς περὶ φωνῆς ὑπομνήμασιν εἴρηται τελέως, ἐνταυθοῖ δ' ὅσον ἀναγκαῖον εἰς τὰ παρόντα, λεχθήσεται προελθόντος τοῦ λόγου. ὃ δέ γε νῦν εἶναι τοῦτο πρῶτον ἄξιον ἐπαινεῖν τῆς φύσεως, ὅτι τὴν καρδίαν οὐ διὰ τῆς φάρυγγος εὐθὺς ἔξωθεν ἕλκειν ἐποίησε τὸν ἀέρα, μέσον δ' ἀμφοῖν ἔθηκε τὸν πνεύμονα, καθάπερ τι ταμεῖον πνεύματος, ἀμφοτέραις ταῖς ἐνεργείαις ὑπηρετεῖν ἅμα δυνάμενον. εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς φάρυγγος ἡ καρδία τὴν ὁλκὴν ἐποιεῖτο διαστελλομένη, καὶ αὖθις εἰς ἐκείνην ἐξέπεμπε τὸν ἀέρα συστελλομένη, τὸν αὐτὸν ἀναγκαῖον ἦν γίγνεσθαι ῥυθμὸν τῆς ἀναπνοῆς τῷ σφυγμῷ τῆς καρδίας. κἂν τούτῳ πολλὰ καὶ μεγάλα βλάπτεσθαι τὸ ζῶον ἔμελλεν, οὐκ εἰς τὸ καλῶς ζῆν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ζῆν διαφθείροντα. τὸ μὲν γὰρ μὴ δύνασθαι φωνεῖν ἐφεξῆς πλέον, εἴπερ ταῦθ' οὕτως εἶχεν, οὐ σμικρὸν τοῦ καλῶς ζῆν ἐμπόδιον. οὕτω δὲ καὶ τὸ καθ' ὕδατος ἀδυνατεῖν διαδύεσθαι φόβῳ πνίξεως, τὸ δὲ μὴ διαδραμεῖν ποτε χωρὶς εἰσπνοῆς οἷόν τ' εἶναι καπνόν, ἢ κονιορτόν, ἢ τινὰ μοχθηρὰν ἀέρος, καὶ φαρμακώδη ποιότητα. σήψεσί τισι ζώων, ἢ ἄλλαις προφάσεσι μιανθέντα τὴν ζωήν, ἂν αὐτὴν ἔβλαπτεν ἐν τάχει, καὶ τελέως τὸ ζῶον διέφθειρεν. ἐπεὶ δ' οὔτ' ἐκ τῆς φάρυγγος οὔτ' ἔξωθεν εὐθύς, ἀλλ' ἐκ τοῦ πνεύμονός τε καὶ εἰς τὸν πνεύμονα. τήνδ' ὁλκὴν τοῦ πνεύματος ἡ καρδία, καὶ αὖθις τὴν ἔκπεμψιν ποιεῖται, δυνατὸν ἡμῖν ἐγίνετο πολλάκις μὲν ἄχρι πλείστου χρῆσθαι τῇ φωνῇ. πολλάκις δ' ἀπνευστὶ παντάπασιν ἔχειν, εἰς μηδὲν τῆς καρδίας ἐμποδιζομένης. εἰ δὲ διὰ τῆς φάρυγγος εὐθὺς ἔξωθεν εἷλκεν αὐτή, καὶ αὖθις εἰς τοὐκτὸς ἀπέχει τὸ πνεῦμα δυεῖν θάτερον, ἀναγκαῖον ἂν ἡμῖν ἐγίγνετο πάσχειν ἢ ἀκαίρως εἰσπνεῖν ἀέρα μοχθηρόν, ἢ μηδὲν ὅλως εἰσπνέουσι πνίγεσθαι παραχρῆμα. διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἡ φύσις, οὐκ αὐτὴν μόνην τὴν καρδίαν ἀναπνευστικὸν ἐποίησεν ὄργανον, ἀλλ' ἔξωθεν αὐτῇ περιέθηκε πνεύμονα, καὶ θώρακα. πνεύματος ἅμα παρασκευάσαντας ἐκείνῃ, καὶ φωνὴν τῷ ζώῳ δημιουργήσοντας, ἤδη δ' ἐξ ἑκατέρου τὸν μὲν οἷον ἕλμα μαλακὸν αὐτῇ γενησόμενον, ὅπερ καὶ ὁ Πλάτων ἔλεγε. τὸν δ' οἷον εὐερκῆ τινα περίβολον ἀσφαλείας ἕνεκα, οὐ τῇ καρδίᾳ μόνον ἀλλὰ καὶ τῷ πνεύμονι, μέσην δ' ἐν ἅπαντι τῷ κύτει τοῦ θώρακος αὐτὴν κατέθετο. χώραν αὐτὴν ἐπιτηδειοτάτην εἰς ἀσφάλειαν θ' ἅμα, καὶ τὴν ἐκ παντὸς τοῦ πνεύματος ἰσόρροπον ἀνάψυξιν ἐξευροῦσα. νομίζουσι δ' οἱ πολλοί, μὴ μέσην ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μᾶλλόν πως τετάχθαι τὴν καρδίαν, ἀπατώμενοι τῷ διασημαίνοντι κατὰ τὸν ἀριστερὸν τιτθὸν σφυγμῷ, τῆς ἐνταῦθα τεταγμένης κοιλίας, ὅτι τῆς ἁπασῶν τῶν ἀρτηριῶν ἀρχῆς. ἀλλ' ἔστιν ἑτέρα κοιλία πρός τε τὴν κοίλην ἐστραμμένη φλέβα, καὶ τὸ ἧπαρ ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν αὐτοῦ. δι' ἣν οὐκ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τὸ σύμπαν ἡ καρδία τετάχθαι λέγεται. μέση δ' ἀκριβῶς ὑπάρχει, οὐ ταύτης μόνης τῆς διαστάσεως, τῆς κατὰ τὸ πλάτος. ἀλλὰ καὶ τῶν ἑτέρων δυεῖν τῶν εἰς τὸ βάθος τε καὶ μῆκος τοῦ θώρακος διηκουσῶν. ὅσον γὰρ οἱ σπόνδυλοι τῆς καρδίας ἀφεστήκασιν ὀπίσω, τοσοῦτον ἔμπροσθεν τὰ στέρνα. καὶ μέν γε καὶ ὅσον αἱ κλεῖς ἄνω, τοσοῦτον κάτω τὸ διάφραγμα, καὶ διὰ ταῦτα μέση κατὰ πάσας τὰς διαστάσεις τοῦ θώρακος κειμένη, δικαίαν μὲν ἐξ ἁπάντων τῶν πνεύμονος τῶν μορίων ποιεῖται τὴν ὁλκήν, ἀσφαλέστατα δ' αὐτὴ τέτακται, πάντων τῶν διὰ τοῦ θώρακος αὐτῇ προσπεσουμένων ἔξωθεν, ἀπαχθεῖσα ποῤῥωτάτω. μέσος δ' ὁ θώραξ ὑμέσιν εὐρώστοις, διείργεταί τε καὶ διαφράττεται, κατὰ τὸ μῆκος αὐτοῦ φερομένοις ἄνωθεν κάτω. καταφύονται δὲ ἀσφαλῶς ὀπίσω μέν, εἰς τοὺς τῆς ῥάχεως σπονδύλους, ἔμπροσθεν δέ, εἰς τὸ κατὰ τὸ στέρνον μέσον ὀστοῦν, οὗπερ ἐστὶ κάτω μὲν ὁ ξιφοειδὴς ὀνομαζόμενος χόνδρος, ὁ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρός, ἄνω δὲ τῶν κλειδῶν ἡ σύνταξις. ἡ δὲ χρεία τῶν ὑμένων, ἡ πρώτη μέν, καὶ μεγίστη δύ' ἑτέρας κοιλίας ἐργάσασθαι τοῦ θώρακος. ἵν' εἴ ποτε μεγάλου τραύματος ἐν θατέρῳ μέρει γενηθέντος, ὡς ἐν τοῖς περὶ θώρακος, καὶ πνεύμονος κινήσεως ἐλέγομεν, ἀπόληται τὸ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἔργον τῆς ἀναπνοῆς, ἡ λοιπὴ κοιλία σωζομένη τὸ γοῦν ἥμισυ τῆς ἐνεργείας διαφυλάττει. διὰ τοῦτ' οὖν ἡμίφωνον μέν, καὶ ἡμίπνουν, ἐπὶ τοῖς εἴσω διήκουσι τραύμασι μεγάλοις ἐν θατέρῳ μέρει τοῦ θώρακος εὐθύς, γίγνεται τὸ ζῶον. ἄφωνον δὲ τελέως ἢ ἄπνουν, εἰ ἀμφότεραι συντρηθεῖεν αἱ κοιλίαι, ταύτῃ τοίνυν οὕτω μεγάλην χρείαν παρεχομένων τῷ ζώῳ τῶν διαφραττόντων ὑμένων τὸν θώρακα, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα γεγονότων, εὐμήχανος ἡ φύσις ὑπάρχουσα, τὸ δ' ἕτερόν τι δημιουργηθέν, καὶ πρὸς ἄλλο καταχρήσασθαι, τὴν ὡς ἀμφιεσμάτων τε ἅμα, καὶ συνδέσμων ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν.

τοῖς ἐντὸς

τοῖς ἐντὸς τοῦ θώρακος ὀργάνοις ἅπασιν ἐπετεχνήσατο, καὶ γὰρ τὰς ἀρτηρίας τὰς ἐνταῦθα καὶ τὰς φλέβας καὶ τὰ νεῦρα, καὶ τὸν οἰσοφάγον, ἤδη δὲ καὶ αὐτὸν ὅλον τὸν πνεύμονα, συνδοῦσί τε τῷ παντὶ θώρακι, καὶ σκέπουσι. οἱ ὑμένες οἱ περιτεινόμενοι. τὴν μὲν οὖν ὡς δεσμοῖς χρείαν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις παρέχονται ὁμότιμον. τὸ γοῦν ἀπλανὲς τῆς ἕδρας ὁμοίως ἅπασι τοῖς ὀργάνοις χρηστόν ἐστι, τὴν δ' ὡς χιτώνων τε καὶ περιβλημάτων ἀνόμοιόν τε καὶ πολὺ διαλάττουσαν. ἔνια μὲν γὰρ αὐτῶν οὐδόλως δεῖται σκεπασμάτων, ὅσα φύσει παχέα, καὶ ἰσχυρά, καθάπερ αἱ ἀρτηρίαι, καὶ ἡ κοιλία, καὶ ὁ στόμαχος, ἔνια δὲ χρήζει μὲν, ἀλλὰ μετρίως ὥσπερ ὁ πνεύμων. αἱ μέντοι φλέβες καθ' ὅλον τὸν θώρακα μεγίστης ὠφελείας ἀπολαύουσιν, ἐκ τῆς τῶν ὑμένων ἐκφύσεώς τε καὶ περιφύσεως, καὶ μάλισθ' αὐτῶν ἡ κοιλία, περὶ ἣν εὐθὺς λέγειν ἐν ἀρχῇ προυθέμενοι, τοσοῦτον ἐδεήθημεν ἐξηγήσεως τῶν κατὰ τὸν θώρακα μορίων. ὡς γνῶναι τήν τε καρδίαν αὐτὴν τίνα θέσιν ἔχει, καὶ προσέτι τοὺς διαφράττοντας αὐτὸν ὑμένας, ὡς ἀπὸ μέσου τῶν στέρνων ἐπὶ τὴν ῥάχιν διήκουσι, δίχα τέμνοντες ὅλον τὸν θώρακα. καὶ τοίνυν, καὶ τὴν κοίλην φλέβα μεγίστην τῷ ζώῳ παρεχομένην χρείαν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο λόγοις, ἀναγκαῖον μὲν ἦν διὰ μέσων τῶν φρενῶν, ἢ ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀναφέρεσθαι, καὶ αὖθις ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν τῆς σφαγῆς καλουμένης ἀνιέναι χώραν, ὥστε καὶ τοῦτο δεδείξεται. κινουμένης δὲ διαπαντὸς τῆς τε καρδίας αὐτῆς, καὶ τοῦ πνεύμονος, καὶ τῶν φρενῶν, καὶ ὅλου τοῦ θώρακος, οὐκ ἦν ἀσφαλὴς ἡ διὰ μέσης αὐτοῦ τῆς εὐρυχωρίας ὁδὸς, εἰ μή τινας ἔξωθεν ἡ φύσις ἐπικουρίας ἐπετεχνήσατο, δι' ἃς, καίτοι σειομένη διαπαντὸς ἡ κοίλη φλὲψ, καὶ ἔτι κρεμαμένη, πρός τε ταῦτ' ἀντέχει, καὶ εἰ καταπίπτοι ποτὲ, ἐπὶ τὴν ῥάχιν, ἢ τὰ στέρνα σφοδρῶς τὸ ζῶον, ἢ πρός τινας τῶν ἔξωθεν πληττομένη, σώα τε καὶ ὑγιὴς, οὐδὲν ἐκ τοῦ λεπτὸν ἔχειν χιτῶνα, τῆς πολλαπλασίου τὸ πάχος ἀρτηρίας, εἰς ἀσφάλειαν ἀπολειπομένη. τίνες οὖν αἱ μηχαναὶ τῆς δυσπαθείας αὐτῇ πρὸς τῆς φύσεως ἐξεύρηνται, ἤδη λεκτέον. αἱ μὲν κοιναὶ πάντων αὐτῆς, οὐ μόνον τῶν μερῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκφύσεων, οἱ προειρημένοι χιτῶνες ὑπάρχουσι. συναποφυόμενοι μὲν, ἁπάσαις αὐταῖς, ἕνεκα τοῦ συνδεῖν τε ἅμα τοῖς τε παρακειμένοις ἑκάστοτε μορίοις, καὶ τὸν ὅλον ὄγκον τοῦ χιτῶνος ἐργάζεσθαι ῥωμαλεώτερον. αὐτὴν δὲ τὴν κοίλην ἀναφέροντες, ἀπὸ τῶν φρενῶν ἄχρι καὶ τῆς σφαγῆς. ἡ δὲ καθ' ἕκαστον αὐτῆς μέρος ἐπικουρία, τειχῇ νενέμηται, κατὰ μὲν τὰ μέσα τοῦ θώρακος, ὅσον χεῖρά τινα τὴν καρδίαν ὀρεγούσης αὐτῇ νευρώδη τε, καὶ ἰσχυρὰν ἀπόφυσιν, ἐν δὲ τοῖς κατωτέρω μέρεσι, τὸν πέμπτον λοβὸν τοῦ πνεύμονος ὑποτεταμένον ἐχούσης. ἐν δὲ τοῖς ἄνω, μέγιστόν τε καὶ μαλακώτατον ἀδένα τὸν καλούμενον θυμόν. ἀλλ' ἡ μὲν τῆς καρδίας ἀπόφυσις οὐκ εἰς τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλλο τι μεγάλως χρήσιμον αὐτῇ τῇ καρδίᾳ γέγονεν. ὃ προϊόντος ἐξηγήσομαι τοῦ λόγου. τὸν δὲ πέμπτον λοβὸν, ὥσπερ οὖν καὶ τὸν θυμὸν, ἕνεκα τῆς μεγάλης φλεβὸς ἡ φύσις ἐδημιούργησε, καί σε θαυμάζειν οἶμαι μᾶλλον, οὐκ ἐν τῷ λόγῳ τὸ πᾶν ἐπιτρέποις. ἀλλ' εἰ βουληθείης διελὼν ζῶον ὁτιοῦν, αὐτόπτης γενέσθαι τοῦ θαύματος. οὐ μόνον γὰρ ὑποβεβλημένον ὄψει τῇ φλεβὶ τὸν λοβὸν, ἀλλὰ καὶ κοῖλον ἠρέμα γιγνόμενον, ὡς μὴ σφαλερὰν εἶναι τὴν ἐπίβασιν αὐτῆς, οὐ μὴν οὐδ' ἀγγείοις διαπέπλεκται μεγάλοις ἢ πολλοῖς ὁ λοβὸς οὗτος, ἀλλ' ἔστιν αὐτοῦ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς οὐσίας ἡ τοῦ πνεύμονος σὰρξ, ἣν ἔνιοι καλοῦσι παρέγχυμα. σαφῶς κἀν τούτῳ τῆς φύσεως ἐνδεικνυμένης, ὡς οὐκ ἀναπνευστικὸν ὄργανον, ἀλλ' ὡς ὑποστόρεσμά τι μαλθακὸν τῇ κοίλῃ φλεβὶ τὸν λοβὸν τοῦτον ἐδημιούργησε. πρέπειν γὰρ οἶμαι τῷ μὲν ἀναπνευστικῷ πολλὰς καὶ μεγάλας ὑποδοχὰς ἔχειν πνεύματος. τῷ δ' ὀχήσειν ἀλύπως τε, καὶ ἀσφαλῶς μέλλοντι τὸ ἐπικείμενον ὄργανον, ἥκιστα μετέχειν τοῦ διαστέλλεσθαί τε καὶ ὅλως τοῦ κινεῖσθαι σφοδρῶς. ἡ μὲν γὰρ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων χρεία, διὰ κινήσεως, ἡ δὲ τῶν ὑποστορεσμάτων, δι' ἡσυχίας ὀρθῶς ἂν γίγνοιτο, καὶ τοίνυν κἂν τοῦ δύο μὲν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι τοῦ θώρακος ποιήσασθαι τοὺς λοβοὺς, τρεῖς δ' ἐν τοῖς δεξιοῖς, ἱκανῶς ἡ φύσις ἐνδείκνυται τὴν χρείαν αὐτοῦ. τῆς γὰρ κοίλης φλεβὸς, ἐκ μὲν τῶν δεξιῶν μερῶν τοῦ ζώου τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ ὁρμωμένης, πρὸς δὲ τὴν δεξιὰν κοιλίαν τῆς καρδίας ἀναφερομένης, καὶ διὰ τοῦτ' ἐν τοῖς δεξιοῖς τὴν θέσιν ἐχούσης, ἀναγκαῖον ἦν τὸν ἕνεκα ταύτης δημιουργηθέντα λοβὸν, ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ θώρακος τετάχθαι. καί σοι καὶ τοῦτο τῆς δικαίας φύσεως ἔργον, αἰσθήσει μὲν ἴσως ψιλῇ χωρὶς νοῦ φαντασθησόμενον ἄδικον, ἀληθείᾳ δ' εἴπερ τι καὶ ἄλλο δικαιότατον ὑπάρχον, ὑμνεῖσθαι προσήκει τὸ κατὰ δύναμιν. οὐ τὸ κατὰ φαντασίαν ἐκλεξαμένης ἴσον, ὅπερ ἦν ἀληθοῦς τε, καὶ θείας ἔργον δικαιοσύνης, ἔνθα μὲν γὰρ ἑκατέρου τῶν ὀργάνων ὁμότιμος ἡ τῆς ἐνεργείας ὑπάρχει χρεία, καθάπερ ὀφθαλμοῖς καὶ ὠσὶ, καὶ χερσὶ καὶ ποσὶν, ἐνταῦθ' ἀκριβῶς ἴσα τὰ δεξιὰ τοῖς ἀριστεροῖς ἐποίησεν, ἔνθα δὲ κατά τι πλεονεκτεῖ θάτερον διά τινα χρείαν ἐξαίρετον, ἐνταῦθα μόριόν τι περιττότερον ἐδημιούργησεν. ὡς ἐπί τε τῶν ὀργάνων τῆς τροφῆς ἐπεδείξαμεν ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ, καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον φαίνεται τὰ κατὰ τὸν πέμπτον λοβὸν τοῦ πνεύμονος ἔχειν, ὃν ἕνεκα τῆς κοίλης φλεβὸς ἡ φύσις ἐργασαμένη, καὶ μέγεθος αὐτοῦ καὶ πλοκὴν καὶ θέσιν, καὶ σχῆμα, καὶ τἄλλα πάντα, πρὸς τὴν χρείαν ἀποβλέπουσα διεκόσμησεν. οὐδ' ἔστιν εὑρεῖν οὐδὲν ζῶον, ὅτῳ μὴ πλεονεκτεῖν μονάδι μιᾷ τῶν ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ πνεύμονος λοβῶν ὁ ἀριθμὸς παρὰ τοὺς ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, καίτοι γε οὐ πάντα τὰ ζῶα δύο λοβοὺς καθ' ἑκάτερον ἔχει τὸ μόριον, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος. ἀλλ' ἔστιν οἷς καὶ πλείους εἰσὶν, ἅπασιν οὖν εἷς τις ἐξαίρετος ὑποβέβληται τῇ κοίλῃ φλεβὶ, περὶ μὲν δὴ τοῦ καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων ζώων ἀριθμοῦ τῶν λοβῶν, οὐ πρόκειται λέγειν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἄλλου τινὸς αὐτῶν ὀργάνου τῆς κατασκευῆς ὁ λόγος ἐφήψατο, πλὴν εἴπου κατ' ἀνάγκην τινὰ τῆς εἰς ἄνθρωπον ἐξηγήσεως ἀφορμὰς πορίζόμενος. εἰ δὲ μὴ φθάσαιμεν ἀποθανεῖν, ἐξηγησόμεθά ποτε καὶ τὴν ἐκείνων κατασκευὴν, ἐπὶ λεπτὸν οὕτω κατατέμνοντες, ὥσπερ καὶ τὴν ἀνθρώπων. νυνὶ δὲ ἀγαπώημεν, εἰ τῆς παρούσης διεξόδου τὸ τέλος ἐφικοίμεθα, πλέον ἔτι τὸ λειπόμενον ἐχούσης τῶν ἤδη διηνυσμένων.

ὅθεν ἀρκείτω γε τοσοῦτον εἰπόντας ἀπαλλάττεσθαι πρὸς ἕτερα, διότι τοῦ θώρακος ἐν τῷ διαστέλλεσθαι τὸ μὲν
ἄλλο πᾶν κύτος ὁ ἄνωθεν ἐκπληροῖ λοβός. ὅσον δὲ αὐτοῦ μέρος, αἱ νόθαι πλευραὶ λοξὸν καὶ στενὸν ἀποτέμνον-
ται κάτω, τοῦτ' ἄλλο περιμήκης καταλαμβάνει. καὶ οὕτω δύο μὲν, καθ' ἑκάτερον μέρος οἱ μεγάλοι λοβοὶ γίγνον-
ται, πέμπτος δ' ὁ μικρὸς ἐν τοῖς δεξιοῖς ἕνεκα τοῖς κοίλης φλεβὸς ἀπὸ τοῦ διαφράγματος ἄχρι τοῦ τῆς καρ-
δίας ὠτὸς ἐκτεταμένος, ἐντεῦθεν δὲ τὸ μὲν εἰς τὴν καρδίαν αὐτὴν τῆς κοίλης ἐμφύεται, τὸ δὲ ἕτερον μέ-
ρος τὸ μεῖζον, ὄρθιον εὐθὺ τὴν σφαγὴν ἀναφέρεται, μέχρι μέν τινος ἀπὸ τῆς τῆς καρδίας ἀναφύσεως ἀπο-
πεμπόμενον, ἐφεξῆς δ' ἐπιβαῖνον τῷ θύμῳ καλουμένῳ. τοῦτον γὰρ δὴ τὸν ἀδένα μέγιστόν τε ἅμα, καὶ μαλθακώ-
τατον ὑπέτεινεν ἡ φύσις τοῖς ἄνω μέρεσι τοῦ μέσου κατὰ τὸ στῆθος ὀστοῦ, τοῦ στέρνου καλουμένου, ὡς μήτε ψαύ-
ειν αὐτὸ τῆς κοίλης φλεβὸς, τὰς ἄλλας ἁπάσας ἐκφύσεις αὐτῆς τὰς ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ γιγνομένας
10 παμπόλλους οὔσας στηρίζεσθαι, καθ' ἃ πρῶτον ἐμφύονται. πανταχοῦ γὰρ ὅπου μετέωρον ἀγγεῖον ἡ φύσις
σχίζει, πάντως ἐνταῦθα μέσον ἀδένα τὴν σχίσιν πληροῦντα, κατατίθησιν. ἔστι δ' ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ φλεβῶν
ἀποβλαστήματα μεγίστων εἰς ὠμοπλάτας, καὶ χεῖρας φερομένων, καὶ πρὸ τούτων ἔτι τῶν μὲν τοῖς ἄνω μέ-
ρεσι τοῦ θώρακος διανεμημένων, τῶν δὲ, εἰς τὰ πρόσω καὶ κάτω διασπειρομένων, ὧν ἡ μεγίστη μοῖρα κατὰ
τοῦ στήθους ἐνεχθεῖσα μέχρι τῶν καθ' ὑπογάστριον ἐκτείνεται χωρίων, ταύτας πάσας τὰς ἀφιεμένας
τῶν φλεβῶν, καὶ πρὸ τούτων αὐτὴν τὴν κοίλην τῶν προειρημένων ἀδένων, μέγιστον ὄφελος ἡ φύσις ἐπετεχνήσα-
το. διάφραγμά τε ἅμα, τῶν πλησίον ὀστῶν κατατεθεῖσα, τοῖς ἐν τοῖς πληκτικοῖς κτίσμασιν ὁμοιότατα ἕ-
δραν τε παρέξοντα, καὶ πολλὴν ἅπασιν αὐτοῖς ἀσφάλειαν ἐκποριοῦντα. τὴν μὲν δὴ κοίλην φλέβα κατὰ
τόνδε τὸν τρόπον ἀπὸ τοῦ διαφράγματος ἄχρι τοῦ τραχήλου μετὰ πάσης ἀσφαλείας ἀνήγαγεν, ἔμπαλιν δ'
αὐτῇ φερομένην ἄνωθεν κάτω τὸν οἰσοφάγον, ὡς ἂν ὁδὸν ὑπάρχοντα τῆς ἐκ τοῦ στόματος εἰς τὴν γαστέρα κα-
20 ταφερομένης τροφῆς. ἐν ᾧ μάλιστα κατατεθέσθαι τοῦ θώρακος ἐπιτηδειότατον ἦν, ἐν τούτῳ κατέθετο, καί
μοι καὶ νῦν ἤδη προσέχειν ἀξιῶ τὸν νοῦν ἐπαγγελλομένῳ δείξειν οὐ κἀν τῷ μόνῳ τῷ στομάχῳ τὴν διὰ τοῦ θώ-
ρακος ὁδὸν ἀρίστην παρεσκευασμένην, ἀλλὰ καὶ τοῖς τοῦ πνεύμονος ὀργάνοις ἀλυπότατον, τόν τε γὰρ πνεύμο-
να καὶ τὴν καρδίαν, καὶ ὅλον τὸν θώρακα, σὺν ταῖς ἀρτηρίαις ἁπάσαις ταῖς κατ' αὐτὸν ἐχρῆν δήπου διαστελ-
λόμενα τε καὶ συστελλόμενα μηδὲν ἐμποδίζεσθαι πρὸς μηδετέραν τῶν κινήσεων ὑπὸ μηδενός, αὐτόν τε τὸν στό-
μαχον μὴ διὰ μέσης τῆς εὐρυχωρίας τοῦ θώρακος διεκπίπτειν οἷον κρεμάμενον. ἀλλ' ἐπ' ἀσφαλοῦς τινος ἕδρας ἀνα-
παύεσθαι. ταῦτ' οὖν ἀμφότερα τά τε τοῖς τοῦ πνεύματος ὀργάνοις ἀλυπότατα, καὶ τὰ τοῦ στομάχου λυσιτελέ-
στατα, διὰ τῆς ἐπικαίρου θέσεως αὐτοῦ θαυμαστῶς ἡ φύσις ἐξεπορίσατο. κατὰ γὰρ τῶν τῆς ῥάχεως σπονδύλων
ἐπικείμενος καὶ συνδεδεμένος τούτοις, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ διερχόμενος ὅλον τὸν θώρακα σὺν τῷ τῆς θέσε-
ως ἑδραίῳ τε καὶ πανταχόθεν ἀσφαλεῖ, καὶ τὸ μηδὲν ἐνοχλεῖν μήτε τῇ καρδίᾳ μήτε τῷ πνεύμονι, μήτ' ἄλλῳ τινὶ
30 τῶν κατὰ τὸν θώρακα μορίων ἐπεκτήσατο. καὶ γάρ τοι καὶ τὸ σκολιὸν αὐτῆς τῆς θέσεως, ἔτι μᾶλλον σε διδάξει,
πρὸς δύο ταῦτα ἀποβλέπουσαν τὴν φύσιν. ὡς μήτ' ἐνοχλοίη τι τοῖς τοῦ πνεύματος ὀργάνοις, μήτ' αὐτός τι βλά-
πτοιτο τὴν ὁδὸν ταύτην αὐτῷ τεμέσθαι. κατὰ μέν γε τῆς μέσης χώρας τῶν πρώτων τοῦ νώτου τεττάρων σπον-
δύλων, ἀκριβῶς ἐκτέτακται μηδαμόσε, παρατρεπόμενος ὡς ἂν πρὸς τῷ μηδὲν μέλλειν στενοχωρεῖν τῶν κα-
τὰ τὸν θώρακα, καὶ τὴν ἕδραν ἀσφαλῆ διὰ τῆς τοιαύτης θέσεως, ἕξειν μάλιστα, καὶ πρὸς μηδενὸς τῶν ἔξω-
θεν ἑτοίμως ἀδικηθησόμενος. ὄπισθεν μὲν γὰρ αὐτοῦ προκειμένων ἅμα τοῖς σπονδύλοις τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν
ἀποφύσεων, ἃς ἀκάνθας ὀνομάζουσιν, ἔμπροσθεν δὲ τοῦ στέρνου, καὶ πάντα τοῦ κατὰ τὸν θώρακα κύτους, εὔδηλον ὡς
οὐδὲν τῶν ἔξωθεν ἐμπεσὸν ποτ' αὐτῷ, καὶ τρῶσαι καὶ θλάσαι δυνήσεται. τοσούτοις τε καὶ οὕτως ἰσχυροῖς προ-
βλήμασι πανταχόθεν ὀχυρωθέντες, κατὰ δὲ τὸν πέμπτον σπόνδυλον, ἐκτρέπεται μὲν τῆς κατ' εὐθὺ κάτω φο-
ρᾶς εἰς τὰ δεξιὰ μέρη μεταθησάμενος. ἑτέρῳ δὲ ὀργάνῳ κυριωτέρῳ παραχωρεῖ τῆς βελτίονος ἕδρας τῇ μεγίστῃ
40 πασῶν ἀρτηρίᾳ. ταύτην γὰρ ἐκ μὲν τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας ἐκφυομένην, εἰς ἅπαν δὲ τὸ σῶμα τοῦ
ζώου, διανεμομένην, δίκαιον ἦν δήπου. πρῶτα μὲν διχῇ σχισθῆναι τμήμασιν ἀνίσοις, καὶ μεῖζον αὐτοῖς γενέσθαι
πολλῷ, τὸ κάτω φερόμενον, ὅτι καὶ τοῦ ζώου παντὸς τὰ κάτω τῆς καρδίας μόρια, πολλῷ πλείω τε καὶ μείζω
τῶν ἄνω κατά τε τῆς ἀρίστης χώρας ἐπιβῆναι τῶν σπονδύλων, ἥτις ἦν ἡ μέση. διατί δ' οὐκ εὐθὺ τὸν πέμπτον σπόνδυλον
ἥκει ἡ ἀρτηρία, καὶ ὡς οὔτ' ἀνωτέρω βέλτιον ἦν, οὔτε κατωτέρω τῆς ῥάχεως ἐπιβαίνειν αὐτήν, ὀλίγον ὕστερον εἰ-
ρήσεται. τὸν περὶ τοῦ στομάχου λόγον ἅπαντα πρότερον ἡμῶν διεξελθόντων. ἓν ὅτι μὲν ἀποχωρῆσαι τῆς μέσης
χώρας ἄμεινον ἦν, ὀρθῶς ἀποδέδεικται. διότι δ' ἐπὶ τὰ δεξιὰ μέρη μᾶλλον οὐκ ἐπὶ θατέρου, τοῦτ' ἤδη μοι δεικνύντι
προσέχετε τὸν νοῦν. ἐπιβαίνει μὲν ἡ ἀρτηρία τῇ μέσῃ χώρᾳ τῶν σπονδύλων, οὐ μὴν σφόδρα γε τυραννικῶς καὶ πλε-
ονεκτικῶς ἀπελαύνει τὸν στόμαχον. ἀλλὰ βραχύ τι καὶ αὐτὴ παραχωροῦσα δέχεται καὶ προσίεται κοινωνὸν τῆς κα-
τὰ τῶν σπονδύλων ἕδρας αὐτόν. ὥστ' εἴ μοι νοήσεις τινὰ γραμμὴν, ἄνωθεν κάτω διὰ μέσης τῆς ῥάχεως τεταμένην.
50 ἐπιβεβηκυῖαν τε κατὰ ταύτης γραμμῆς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν οὕτως, ὥστε τὸ πλέον μὲν αὐτῆς ἐν τοῖς ἀριστε-
ροῖς εἶναι τοῦ ζώου μέρεσι, τὸ δὲ ἔλαττον ἐν τοῖς δεξιοῖς, οὔ σοι δόξει διαφέρεσθαι πρὸς ἑαυτὸν ὁ λόγος, ἅμα μὲν τὴν
μέσην χώραν τῶν σπονδύλων ὑπὸ τῆς ἀρτηρίας καταλῆφθαι φάσκων. ἅμα δ' οὐκ ἀκριβῶς εἶναι μέσην αὐτήν,
ἀλλὰ πλέον ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν ἀριστερῶν, ὥσπερ γὰρ ὅτι κυριωτέραν αὐτὴν ὑπάρχουσαν τοῦ στομάχου, δίκαιον ἦν
οἷον ἐν προεδρίᾳ τετάχθαι, καλῶς εἴρηται πρόσθεν, οὕτως ὅτι μηδὲ ὁ στόμαχος ἄκυρον ἐστὶ μόριον. ὡς ἀμεληθῆναι
παντάπασιν ἐννοεῖν ἡμᾶς προσήκει. συντεθέντι ἀμφοῖν τῶν λογισμῶν, οὐκ ἂν ἔχοις ἑτέραν χώραν οὐδετέρων τῶν ὀργά-
νων ἐξευρεῖν ἀμείνονα τῆς νῦν ὑπαρχούσης. ἀλλ' ἐπεὶ κατὰ τῆς μέσης γραμμῆς ἐπιβεβηκέναι πάντως ἐχρῆν τὴν
ἀρτηρίαν, ἀποχωρεῖν τε βραχὺ πρὸς τὰ πλάγια, σκόπει πάλιν κἀνταῦθα τὴν πρόνοιαν ἅμα, καὶ τὴν τέχνην
τῆς φύσεως. ἐκ γοῦν τῶν ἀριστερῶν μερῶν τῆς καρδίας ἐκφυομένην τὴν ἀρτηρίαν, εὔλογον ἦν δή που τὸ ἐν μέσῳ πᾶν

τῆς καρδίας

τῆς καρδίας καὶ τῆς ῥάχεως, οἷον κρεμαμένη τε, καὶ ἀστήρικτος διέρχεται, καὶ μεῖζον οὐδὲν ἦν ὄφελος ἐν οὕτω σφαλερῷ
χωρίῳ βραχέος διαστήματος. ἀτὰρ οὖν καὶ θαυμάσειν οἶμαί σε ταῖς ἀνατομαῖς ὁμιλήσαντα, καὶ θεασάμενον αὐ-
τὸν, ὡς τὸ πάντων ἐλάχιστον διάστημα, τὸ μεταξὺ ῥάχεώς τε καὶ καρδίας, ἡ ἀρτηρία κατείληφεν. ἐναργῶς ἐνδεικνυ-
μένη τοῖς ὀφθαλμοῖς τε καὶ νοῦν ἔχουσιν, ὡς ἐπείγοιτο πρὸς τὴν ῥάχιν αὐτή. καὶ τοῦ κατὰ τὸν πέμπτον ἐπιβαίνειν τοῦ
νώτου σπόνδυλον ἡ αἰτία. κατ᾽ εὐθὺ γὰρ ἀκριβῶς τῆς ἀρχῆς τοῦ δὲ τοῦ σπονδύλου τὴν ἐκ καρδίας ἔκφυσιν ἔχει. ἀλλὰ
περὶ μὲν τῶν τοῦ πνεύματος ὀργάνων ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν, ὁ δὲ στόμαχος τῆς γαστρὸς, ἐπὶ μὲν τῶν τεττάρων τῶν πρώτων,
τοῦ θώρακος σπονδύλων ἐπιβέβηκε, τοῖς δ᾽ ὀκτὼ τοῖς λοιποῖς ἐκ τῶν δεξιῶν παρατέταται, δι᾽ ἃς εἴπομεν αἰ-
τίας. ὅταν δὲ δὴ πρῶτον ἅψηται τῶν φρενῶν, αἳ δὴ τὸ κάτω πέρας εἰσὶ τοῦ θώρακος ὑμέσιν ἰσχυροῖς εἰς ἱκανὸν
ὕψος ἐξαιρούμενος, ὑπερβαίνει τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν, αὖθις ἐπὶ θάτερα μέρη. κἀνταῦθα τὰς φρένας διε-
10 ξερχόμενος ἐμφύεται τῷ σώματι τῆς γαστρός. ὑψηλὸς μὲν, ὅπως μὴ θλίβοι τὴν ἀρτηρίαν ἐν ταῖς τῶν σκληρο-
τέρων σιτίων παρόδοις. εἰς ἀριστερὰ δὲ διότι τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἐν τούτῳ τετάχθαι βέλτιον ἦν, ὡς ὁ πρόσθεν
ἐδίδαξε λόγος. ἥ τε τῶν ἀπ᾽ ἐγκεφάλου νεύρων παρὰ τὸν στόμαχον εἰς τὴν γαστέρα φερομένων ὁδὸς, ἀσφαλε-
στέρα μακρῷ τῆς εὐθείας ἔμελλεν ἡ λοξὴ γενήσεσθαι. μαλακὰ γὰρ ὄντα ταῦτα καὶ λεπτὰ, καὶ διὰ μακροῦ κα-
τ᾽ εὐθὺ τεταμένα, καὶ μέγιστον μόριον ἐξηρτημένον αὐτῶν ἔχοντα, τὴν γαστέρα πληρώσει σιτίων ἀνακείμενον,
ὑπὸ τοῦ ταύτης ὄγκου τε, καὶ βάρους ἀεὶ κατατεινόμενα ῥᾳδίως ἂν ἀπερρήγνυτο. τοῦ μηδὲν τοιοῦτον γίγνε-
σθαι χάριν ἡ φύσις αὐτόν τε τὸν στόμαχον ὧδε παρατέφυκε, δι᾽ ἄλλα τέ τινα τὰ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένα, καὶ τῆς
τῶν νεύρων ἀσφαλείας ἕνεκα λοξὸν τῇ θέσει, καὶ σκολιὸν ὅλον, ἐδημιουργήσατο. καὶ προσέτι καὶ αὐτὰ τὰ
νεῦρα πλησίον τῆς γαστρὸς γιγνόμενα περὶ αὐτὸν ἑλίττουσα πρότερον οὕτως ἐμφύει. περὶ μὲν δὴ τῶν νεύρων
ἐπιπλέον αὖθις εἰρήσεται. νυνὶ δὲ, τέλος γὰρ ἤδη ἡμῖν τὰ περὶ τῆς κοίλης φλεβὸς καὶ τοῦ στομάχου τῆς θέσεως ἔ-
20 χει, πάλιν ἐπὶ τὰ τοῦ πνεύματος ὄργανα μεταβάντες ἐπιδείξομεν εἰς ὅσον ἡ φύσις ἅπαντα διεκόσμησε. καὶ
θέσιν ἀρίστην ἑκάστῳ καὶ πλοκὴν καὶ διάπλασιν, ὄγκου τε ποσότητα καὶ σχῆμα περιθεῖσα, καὶ μαλακότητας δὲ καὶ
σκληρότητας, καὶ βαρύτητας, καὶ κουφότητας, ἅπαντά τε τἆλλα ὅσα τοῖς σώμασιν ὑπάρχει, κατὰ τὸ δικαιό-
τατον ἑκάστῳ νείμασα, καὶ μὲν δὴ καὶ πρὸς ἄλληλα κοινωνίας αὐτῶν εἰς ὅσον προὐνοήσατο, τὰ μὲν ξυμφύουσα, τὰ
δὲ προσαρτῶσα. τὰ δὲ, περιβάλλουσα. τὰ δὲ, ἀμφιεννύουσα, καὶ πᾶν ἔτι τοιοῦτον, εἰς ἀσφάλειαν αὐτοῖς διέφε-
ρεν. ἐπιτεχνωμένη καὶ ταῦτ᾽ ἐξηγησόμεθα σύμπαντα τὴν ἀρχὴν αὖθις ἀπὸ τῆς καρδίας ποιησάμενοι. ταύτην
οὖν ὅτι μὲν ἐν μέσῳ χρὴ τετάχθαι τῷ θώρακι. καὶ ὅτι περιβεβλῆσθαι μὲν, ἐν κύκλῳ τὸν πνεύμονα καθάπερ δα-
κτύλοις τισὶ, τοῖς λοβοῖς αὐτήν, περιλαμβάνοντα περικεῖσθαι δ᾽ ἔξωθεν ἀμφοτέροις τὸν θώρακα, σαφὲς ἐκ τῶν
ἤδη λελεγμένων ἐστί. διατί δὲ οὐκ ἀκριβῶς ἐστι σφαιροειδὴς, ἀλλ᾽ ἀπὸ πλατείας τε καὶ κυκλοτεροῦς τῆς ἀναβάσε-
ως, ἣν κεφαλὴν αὐτῆς ὀνομάζουσιν, ἀρξάμενοι, κἄπειτα κατὰ βραχὺ μειούμενοι τρόπον ὁμοιότατον κώνῳ στενὸν δὴ
30 καὶ λεπτὸν, τὸ κάτω γίνεσθαι πέρας, οὔπω μὲν εἴρηται πρόσθεν. ἀρκτέον δ᾽ ἐντεῦθεν μοι μάλιστα τοῦ περὶ αὐτῆς
λόγου παντὸς, οὐχ ἧσσον ἀσφαλείας ἐδεῖτο πάντα αὐτῆς τὰ μόρια. διότι μὴ δὲ τὴν αὐτὴν ἅπαντα χρείαν πεπί-
στευται. τὰ μέν γε κατὰ τὴν βάσιν ἀγγείων ἔκφυσιν ἀνάκειται. τὰ δ᾽ ἑκατέρωθεν ἀπὸ τοῦ δὲ μέχρι τοῦ κάτω πέ-
ρατος, οἷον πλευρὰ ἕτερα ταῖς τῶν κοιλιῶν γενέσεσιν ἀνάκειται. αὐτὸ δὲ τὸ κάτω πέρας ἀπόφυσίς ἐστιν ἰσχυρὰ καὶ
πυκνή. ἅμα μὲν, οἷον ἐπίθημα ταῖς κοιλίαις αὐτῆς γεγενημένον. ἅμα δὲ οἷον πρόβλημα τῆς ὅλης καρδίας. ὅπως
μήποτε ἐν ταῖς σφοδροτέραις κινήσεσιν ἐμπίπτουσα βιαίως τοῖς προκειμένοις ὀστοῖς, τοῦ θώρακος ἐμποδίζη-
ται, καί τι καὶ πονῇ, καὶ διὰ ταῦτα ἀναγκάζηται συγχεῖν τε, καὶ διαφθείρειν τὸν ῥυθμὸν τῆς κινήσεως. τοῦτο
μὲν δὴ τὸ μέρος τῆς καρδίας, τὸ ἀκυρότατόν ἐστι. τὸ δ᾽ εἰς τὰς τῶν ἀγγείων ἐκφύσεις νενεμημένον, ἁπάντων κυ-
ριώτατον. ὅσα δ᾽ ἐν τῷ μεταξὺ τοῖς τῶν γειτνιώντων ἀξιώμασιν ἀνάλογον ἔχει. τὰ μὲν γὰρ πλησίον τῆς βάσεως
ὀλίγου δεῖν κυριώτατα, τὰ δ᾽ ἐν τῷ μέσῳ τούτων, εἰς ὅσον ἀφέστηκεν ἑκατέρου τῶν ἄκρων εἰς τοσοῦτον ἀπολεί-
40 πεται καὶ πλεονεκτεῖ τῆς ἐκείνων ἀξίας. οὔκουν θαυμαστὸν οὐδὲν, ἅμα μὲν κωνοειδῆ γίνεσθαι τὴν καρδίαν, ἅμα
δὲ, τὰ μὲν κατὰ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, ἅπερ ἦν κυριώτατα, τὴν ἀσφαλεστάτην χώραν καταλαβεῖν, τὰ δὲ κατὰ
τὸν πυθμένα τὰ πάντων ἀκυρότατα, τὴν εὐπαθεστέραν. ὅταν δ᾽ ἀκυρώτατον ἐν καρδίᾳ λέγεταί τι μόριον, οὐκ
οἶμαι τινὰ τοσοῦτον ἐσφάλθαι τῆς ἀληθείας, ὡς ἁπλῶς ἀκυρώτατον ἀκούειν. οὐ γὰρ ἂν εὕροις οὔτ᾽ ἄλλο τοι-
οῦτον οὐδὲν ἐν καρδίᾳ μόριον, οὔτ᾽ αὐτὸ τὸ κάτω πέρας, ὡς μὴ πάντων εἰ τύχοι τῶν ἐν τοῖς σκέλεσιν, ἢ ταῖς χερσὶ
κυριώτατον ὑπάρχειν, ἀλλ᾽ ὡς κυρίων ἁπάντων ὄντων εἶτ᾽ ἀλλήλοις παραβαλλομένων, τὸ μὲν, ἧττον αὐτῶν χρὴ νοεῖν.
τὸ δὲ, μᾶλλον εἶναι τοιοῦτον. ὅπως δέ μοι τῷ λόγῳ μὴ μόνον νῦν, ἀλλὰ καὶ εἰς αὖθις ἕποιο παρακούων, μηδὲν ἐθέλω σοι
διελθεῖν, ἐξ ὧν χρὴ διαγινώσκειν ἐν ζώου σώματι μόριον, ἄκυρόν τε καὶ κύριον. ἀπὸ μὲν δὴ τῆς χρείας ἄμφω
κρίνειν, ἐπεὶ δ᾽ ἐστὶν αὕτη τριττὴ κατὰ γένος. ἢ γὰρ εἰς αὐτὸ τὸ ζῆν, ἢ εἰς τὸ καλῶς ζῆν, ἢ εἰς τὴν τούτων φυλακὴν
διαφέρει. τὰ μὲν εἰς τὸ ζῆν αὐτὸ χρήσιμα μόρια κύρια πάντως ἡγεῖσθαι, τῶν λοιπῶν δ᾽ ἑκατέρων γενῶν, ἀκύρων
50 ὑπαρχόντων, ὅσοις μὲν συμπάσχει ῥᾳδίως τὰ κύρια ταῦτα, ἧττον τῶν ἄλλων ἄκυρα νομίζειν. οἷς δ᾽ οὐ συμπάσχει
μᾶλλον, ἐπεὶ τοίνυν ἡ καρδία τῆς ἐμφύτου θερμασίας ᾗ διοικεῖται τὸ ζῶον, οἷον ἑστία τίς ἐστι καὶ πηγὴ, πᾶν μὲν ἂν
οὕτω μόριον αὐτῆς εἴη κύριον, ἀλλὰ μᾶλλον ὅσον ἡ χρεία τῷ παντὶ ζώῳ διαφυλάττει τὴν ζωήν, ἔστι δὲ δὴ ταῦτα
δυοῖν ἀγγείων στόματα, κατὰ τὴν ἀριστερὰν αὐτῆς κοιλίαν, ἣν τοῖς ἰατροῖς ἔθος ὀνομάζειν ἐστὶ πνευματικήν. διὰ γὰρ
δὴ τούτων τῶν στομάτων ἡ καρδία, διὰ μὲν τοῦ μικροτέρου, ταῖς κατὰ τὸν πνεύμονα, διὰ δὲ τοῦ μείζονος, ἁπάσαις
ταῖς κατὰ τὸ ζῶον ἐστὶν ἀρτηρίαις συνεχής. ἧττον δ᾽ ἂν εἴη τούτων κύρια, τὰ κατὰ τὴν ἑτέραν αὐτῆς κοιλίαν,
ἣν αἱματικὴν ὀνομάζουσιν, ὅμως μὴν καὶ ταῦτα τῶν ἄλλων κυριώτερα. τὸ μὲν, εἰσάγων εἰς αὐτὴν τὸ αἷμα. τὸ δὲ,
ἐξ αὐτῆς εἰς τὸν πνεύμονα παράγον. ἐπεὶ δὲ ἀξιόλογόν ἐστιν ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἀγγείων τε καὶ στομάτων, εὐ-
λόγως καὶ ἡ καρδία, κατὰ ταῦτα τὰ μέρη, μεγίστη τε γέγονε καὶ τὸ μέσον ἐπέχει τοῦ παντὸς θώρακος. ἢ εἴ τις

ἣν ἀσφαλεστάτη χώρα, διὰ τὸ πλεῖστον ἁπάντων ἀποκεχωρηκέναι τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων αὐτῷ. τά τε γὰρ
θλῶντα καὶ τὰ τέμνοντα. καὶ τὰ θερμαίνοντα. καὶ τὰ ψύχοντα. καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο τοιοῦτον τοῖς ζώοις
λυμαινόμενον, πολὺ πρότερον ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀδικῆσαί τε, καὶ διεξελθεῖν μόρια τοῦ τε θώρακος ὅλου καὶ τοῦ
πνεύμονος, ἤπερ καὶ αὐτῆς τῆς καρδίας, πρὶν ἐπί τι τῶν εἰρημένων ἐξικέσθαι. τὰ μὲν δὴ περὶ τοῦ σχήματος αὐ-
τῆς, καὶ τῶν μορίων ἑκάστου τῆς θέσεως, ὧδ᾽ ἔχει. τὰ δὲ περὶ τῆς ὅλης οὐσίας ἐφεξῆς δίειμι. σὰρξ ἐστὶν ἡ καρδία,
σκληρὰ καὶ δυσπαθὴς ἐξ ἰνῶν πολυειδῶν συγκειμένη. καὶ κατ᾽ ἄμφω ταῦτα, κἂν εἰ παραπλήσιος εἶναι δοκεῖ
τοῖς μυσὶν, ἐναργῶς αὐτῶν διαφέρει. τοῖς μέν γε μονοειδής ἐστιν ἡ τῶν ἰνῶν φύσις. ἢ γὰρ εὐθείας μόνον ἔχουσι κατὰ τὸ
μῆκος ἑαυτῶν, ἢ ἐγκαρσίας κατὰ τὸ πλάτος. ἅμα δὲ ἑκατέρας, οὐδείς. ἡ καρδία δὲ καὶ ταύτας ἀμφοτέρας ἔ-
χει, καὶ τρίτας ἐπ᾽ αὐταῖς τὰς λοξάς. ἀλλὰ καὶ σκληρότητι καὶ τόνῳ καὶ τῇ ξυμπάσῃ ῥώμῃ τε καὶ δυσπαθείᾳ
10 πολὺ δή τι παραλλάττουσιν αἱ τῆς καρδίας ἶνες ἁπασῶν τῶν ἄλλων. οὐδενὸς γὰρ οὕτως ὀργάνου συνεχὲς, ἢ σφο-
δρὸν ἐστὶ τὸ ἔργον, ὡς τῆς καρδίας. ὅθεν εὐλόγως εἰς ῥώμην θ᾽ ἅμα καὶ δυσπάθειαν, ἡ τοῦ σώματος αὐτῆς οὐσία πα-
ρεσκευάσθη. τὸ δὲ πολυειδὲς τῶν ἰνῶν, ὃ μηδενὶ μὲν ὑπάρχει μυΐ, πολλοῖς δ᾽ ἄλλοις ὀργάνοις, οἷον μήτραις καὶ κύστεσι.
καὶ γαστρὶ, ποικίλαις κινήσεσιν, ὁ πρόσθεν λόγος ἔδειξε, παρασκευάζουσαν τὴν φύσιν. ἕκαστος μὲν οὖν τῶν μυῶν
ἁπλῆν καὶ μίαν ἔχει τὴν κίνησιν. ὡς καὶ τοῦτ᾽ ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται. γαστὴρ δὲ καὶ αἱ μῆτραι, καὶ κύστεις, ἑκάτε-
ραι ἕλκουσί τε, καὶ κατέχουσι, καὶ ἐκκρίνουσιν, ὥσπερ ἡ καρδία. καὶ διὰ τοῦτο πολυειδεῖς ἐν ἑκάστῳ τούτων αἱ
ἶνές εἰσιν ὡς ἐδείκνυτο. ταῖς μὲν εὐθείαις αὐτῶν, ἵνα εἰς αὐτὰς συνιούσας ἕλκοιτό τι. ταῖς δ᾽ ἐγκαρσίαις ἐκ-
κρίνοιτο. πάσαις δ᾽ ἅμα περιστελλομέναις τοῖς ἐνυπάρχουσι κατέχοιτο. καί σοι θεάσασθαι τὴν τοιαύτην αὐ-
τῶν κίνησιν ἐπὶ τῆς καρδίας ἐστὶν ἐν ταῖς καταστάσεσιν. ἢ ἐξῃρημένην ἄρτι τοῦ ζώου. καὶ σφύζουσαν ἔτι κα-
τασκεψαμένῳ, ἢ τὸ προκείμενον αὐτῆς ὀστοῦν τὸ στέρνον ὀνομαζόμενον ἐκκόψαντες καθ᾽ ὃν εἴρηται τρόπον ἐν
20 ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν. ὅταν μὲν γὰρ εἰς αὐτὰς συνιουσῶν, τῶν κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεταμένων ἰνῶν, τῶν
δ᾽ ἄλλων ἁπασῶν χαλωμένων τε καὶ διϊσταμένων, ἔλαττον μὲν γίνεται τὸ μῆκος, αὔξεται δὲ τὸ σύμπαν αὐ-
τοῖς εὖρος, ἐν τούτῳ μὲν διαστελλομένην ὄψει τὴν ὅλην καρδίαν. ἔμπαλιν δὲ χαλωμένων μὲν κατὰ τὸ μῆκος.
εἰς αὐτὰς δὲ συνιουσῶν τῶν κατὰ τὸ πλάτος, ἐν τούτῳ πάλιν συστελλομένην. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ χρόνῳ τῶν κι-
νήσεων, ἡσυχία τις γίνεται βραχεῖα. περιεσταλμένης μὲν ἀκριβῶς τῆς καρδίας τοῖς ἐνυπάρχουσιν. ἁπα-
σῶν δὲ τῶν ἰνῶν ἐνεργουσῶν τηνικαῦτα, καὶ μάλιστα τῶν λοξῶν. μέγιστα δέ τι συνεπιλαμβάνουσι. μάλιστα δὲ τὸ
πλεῖστον αὐτοὶ διαπλέκονται τῆς συστολῆς οἱ ἔνδον ἐν αὐταῖς ταῖς κοιλίαις τῆς καρδίας σύνδεσμοι διατε-
ταμένοι. ῥώμης μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἥκοντες. ἱκανοὶ δ᾽ ὄντες ὁπότε συνιζάνοιεν ἔσω συνεπισπᾶσθαι τῆς καρδίας
τοὺς χιτῶνας. ἔστι γὰρ δή τι μέσον ἀμφοτέρων αὐτῆς τῶν κοιλιῶν, οἷον διάφραγμα, πρὸς ὃ περαίνουσιν οἱ δια-
τεταμένοι σύνδεσμοι συνάπτοντες αὐτὰ, τοῖς σκέπουσιν ἔξωθεν ἑκατέρας τῆς κοιλίας σώμασιν. ἃ δὴ χιτῶ-
30 νας αὐτῆς ὀνομάζουσιν. ὅταν μὲν οὖν ἐγγὺς ἥκωσιν οἱ χιτῶνες, οὗτοι τοῦ διαφράγματος, ἐκτείνεται μὲν τηνικαῦ-
τα τὸ μῆκος τῆς καρδίας, συνιζάνει δὲ εἰς ἑαυτὸ τὸ πλάτος. ὅταν δ᾽ ἐπὶ πλεῖστον ἀφιστῶνται, τὸ μὲν εὖρος αὐ-
ξάνεται, τὸ δὲ μῆκος ἔλαττον γίγνεται. καὶ μὴν εἴπερ οὐδέν ἐστιν ἄλλο τὸ διαστέλλεσθαι καὶ συστέλλεσθαι τὴν καρ-
δίαν, ἢ τὸ τῶν κοιλιῶν αὐτῆς εὖρος ἐπὶ πλεῖστον διΐστασθαί τε καὶ συμπίπτειν, εἴη ἂν ἡμῖν ἐξευρημένον ἑκα-
τέρου αὐτῶν ὅπως γίγνεται. διὰ ταῦτα μὲν δὴ τούς τε συνδέσμους ἰσχυροὺς ἡ καρδία κέκτηται, καὶ τὸ τῶν
ἰνῶν εἶδος ἅπαν τοῖον, ἵν᾽ ἀπόνως τε καὶ ἑτοίμως εἰς τὰς τρεῖς μεθίστηται καταστάσεις. διαστελλομένη μὲν, ὁπό-
τε ἕλκειν ὀρεχθῇ τι τῶν χρησίμων, περιστελλομένη δ᾽ ὁπόταν ἀπολαύειν καιρὸς ᾖ τῶν ἑλχθέντων. συστελλομέ-
νη δὲ, ὁπόταν ἀποκρῖναί τι τῶν περιττωμάτων ὁρμήσῃ. λέλεκται δ᾽ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τούτων ἄλλοτε πολλα-
χόθι κἀν τοῖς περὶ χρείας ἀναπνοῆς. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ νῦν οὐ χρὴ διαμηκύνειν ἔτι περὶ τῆς κινήσεως αὐτῆς
διαλεγομένους. ἀλλ᾽ ἤδη τόν τε ἀριθμὸν ἐξηγεῖσθαι τῶν ἀμφ᾽ αὐτὴν ἀγγείων. καὶ τοῦ καθ᾽ ἕκαστον στόματος ἐκδι-
40 δάσκειν τὴν ἰδέαν. εἰπεῖν δέ τι καὶ περὶ τοῦ πλήθους αὐτοῦ τῶν κοιλιῶν. ὅσα τ᾽ ἄλλα τούτοις ἕπεται διελθεῖν
ἅπαντα. πλῆθος μὲν δὴ τῶν κοιλιῶν τῆς καρδίας, ἐντεῦθεν γὰρ ἄρξασθαι δίκαιον, οὐκ ἴσον ἐν ἅπασι τοῖς
ζώοις ἐστὶν, ἀλλ᾽ ὅσα μὲν ἐξ ἀέρος εἰσπνεῖ διὰ φάρυγγος καὶ ῥινῶν καὶ στόματος, εὐθὺς μὲν καὶ πνεύμων τούτοις
ἐστίν. εὐθὺς δὲ καὶ τῆς καρδίας ἡ δεξιὰ κοιλία. τοῖς δ᾽ ἄλλοις ἅπασιν οὔτε πνεύμων ἐστίν. οὔτ᾽ ἐν τοῖς δεξιοῖς τῆς
καρδίας εὐρύτης οὐδεμία. συναπόλλυται γὰρ ἀεὶ τῷ πνεύμονι δύο ταῦτ᾽ ἐξ ἀνάγκης, ἥ τε φωνὴ τοῦ ζώου, καὶ ἡ δε-
ξιὰ τῆς καρδίας κοιλία. κἀν τῷδε δῆλον εἰς ὅσον ἑκατέρου αὐτῶν ἥκει χρείας. ἡ μὲν γὰρ δεξιὰ κοιλία, τοῦ πνεύ-
μονος ἕνεκα γέγονεν. ὁ δὲ πνεύμων αὐτὸς, ἀναπνοῆς τε καὶ φωνῆς ἐστὶν ὄργανον. οὔκουν ὀρθῶς ἀριστοτέλης διῃ-
ρεῖτο περὶ τοῦ πλήθους, τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ κοιλιῶν εἰς μέγεθος, καὶ μικρότητα τῶν σωμάτων αἰτιῶν αὐτῶν τὸν ἀρι-
θμὸν, οὔτε γὰρ τοῖς μεγίστοις ζώοις ἅπασι τρεῖς, οὔτε τοῖς ἐλαχίστοις ἐστὶ μία. τὴν αὐτὴν γ᾽ ἀκριβῶς ἔχει κατασκευὴν
καρδίας ἵππος ὁ μέγιστος ἐλαχίστῳ στρουθῷ, κἂν εἰ μῦν ἀνατέμνοις κἂν εἰ βοῦν, κἂν εἴ τι τῶν ἄλλων ζώων κἂν ἔτι μι-
50 κρότερον ἔτι μυὸς, ἢ μεῖζον βοὸς, ἅπασιν αὐτοῖς, ὅ τ᾽ ἀριθμὸς ἴσος ὁ τῶν κοιλιῶν, ἥ τ᾽ ἄλλη κατασκευὴ τῆς καρδίας
ἡ αὐτή, οὐ γὰρ εἰς μέγεθος ἀποβλέπουσα, καὶ σμικρότητα σώματος ἡ φύσις ἐξαλλάττει τῶν ὀργάνων τὴν
ἰδέαν. ἀλλ᾽ ἡ τῆς ἐνεργείας διαφορὰ σκοπὸς αὐτῇ γίγνεται τῆς κατασκευῆς. αὐτὰς δ᾽ αὖ πάλιν τὰς ἐνεργεί-
ας τῇ πρώτῃ χρείᾳ μετρεῖ. καί σοι χορός τις οὕτω θαυμαστὸς ἀποτελεῖται διαδεχομένων ἀλλήλας ἐνεργειῶν τε καὶ
χρειῶν. ὡς ὅτε παρεληλυθὼς ὅλως ἐνεδείξατο λόγος, ὅτε νῦν ἐνεστηκὼς οὐδὲν ἧττον διδάξει τοὺς μὴ πάνυ τι ῥαθύ-
μως ὁμιλοῦντας αὐτῷ. ἔχει γὰρ ὧδε τὸ σύμπαν. χρεία τοῖς ἰχθύσιν δή που φωνῆς ἐν ὕδατι διαιτωμένοις. ἀλλ᾽
οὐδ᾽ ἀναπνεῖν αὐτοῖς ἐγχωρεῖ διὰ φάρυγγος. ὥσπερ οὐδ᾽ ἡμῖν αὐτοῖς ὅταν ἐν τούτῳ τύχωμεν ὄντες. οὔκουν ἕ-
να μέγιστον πόρον ἀναπνοῆς καὶ φωνῆς, ὥσπερ τοῖς πτηνοῖς, καὶ πεζοῖς ζώοις, οὕτω γενέσθαι κἀκείνοις βέλτιον
ἦν. ἀλλ᾽ ἡ τῶν βραγχίων ὀνομαζομένων κατασκευὴ, ἀντὶ πνεύμονος αὐτοῖς ὑπηρετεῖ. πολλοῖς γὰρ ταῦτα καὶ

λεπτοῖς ῥήμασι διειλημμένα, βασίμοις ἀέρι τε καὶ ἀτμῷ, λεπτοτέροις δὲ ἢ καθ' ὕδατος ὄγκον, ἐκτὸς μὲν ἀποστέ-
γει τοῦτο, διαπέμπει δ' ἑτοίμως ἐκεῖνα. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ ψυχρότεροι τὴν φύσιν εἰσὶν οἱ ἰχθύες. ὥστε μὴ δεῖ-
σθαι τὴν καρδίαν αὐτῶν ἱκανῆς ἐμψύξεως. ἐνδείκνυται δὲ τὴν κρᾶσιν αὐτῶν ἐπ' ἄλλοις πολλοῖς, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸ ἄ-
ναιμον. ἢ γὰρ οὐδόλως, ἢ παντάπασιν ὀλίγον αἷμα κέκτηται. καὶ διὰ τοῦθ' ὅσα πολύαιμα, καὶ θερμὰ τῶν
ἐνύδρων, οἷον δελφὶς καὶ φώκη, καὶ φάλαινα, ταῦτα ἐξ ἀέρος ἀναπνεῖ πάντα, θαυμαστόν τινα τρόπον ἀναπνοῆ-
ς. ὃν εἰς αὖθις εἴη ποτὲ διελθεῖν ἐξηγουμένοις ἡμῖν τῶν ἄλλων ζώων τὴν κατασκευήν, ὥσπερ νῦν τὴν ἀνθρώπου.
καιρὸς γὰρ αὖ πάλιν ἤδη τοῦτον ἐπανέρχεσθαι τοσοῦτον ἐκείνων ἐπιμνησθέντας, ὅσον ἱκανὸν ἦν ἐνδείξασθαι
τοῦ πνεύμονός τι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ δεξιᾶς κοιλίας τὴν χρείαν. ἀμοιβὴν γάρ τινα τῷ πνεύμονι, τὴν ἐκ τοῦ
ἥπατος θρέψιν ἔοικεν ἀντιπαρέχειν ἡ καρδία. καὶ τοῦτον ἀντεισφέρειν αὐτῷ τὸν ἔρανον. ἀνθ' οὗ λαμβάνει παρ'
10 ἐκείνου πνεύματος. ἔδει μὲν γὰρ δήπου καὶ τῷ πνεύμονι τροφῆς. ἀλλ' οὐκ ἦν ἄμεινον εὐθὺς ἐκ τῆς κοίλης φλεβός,
εἰς αὐτὸν ἰέναι τὸ αἷμα. καίτοι παρερχομένης καὶ ψαυούσης αὐτοῦ. διότι τὴν φύσιν ἐχρῆν ἑτέραν ἀγγείου κατασκευά-
σασθαι τοῦ θρέψοντος αὐτὸν, οὐδὲν τῇ κοιλίᾳ προσεοικότος. ἐπιφύσιν τε σχεῖν ὑμένων, οἵων νῦν ἔχει. καὶ ταῦτα
οὐδὲ παρ' ἑνὸς ἄλλου οὐδαμῶς ἦν δυνατὸν, ὅτι μὴ παρὰ τῆς καρδίας ἦν αὐτῷ σχεῖν. οὐ γὰρ δὴ μάτην οὐδ' ὡς ἔ-
τυχεν ἡ πάντα σοφὴ φύσις, ὥσπερ οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἐποίησεν, ἐν ἅπασι τοῖς ζώοις, οὕτως οὐδ' ἤδη τοῦ πνεύμονος.
ἐνήλλαξε γὰρ τῶν ἀγγείων τοὺς χιτῶνας. ἀρτηριώδη μὲν ἐργασαμένη τὴν φλέβα, φλεβώδη δὲ τὴν ἀρτηρί-
αν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις τῆς ἴσης ἀρτηρίας τῇ φλεβὶ, τὸ πάχος τῶν χιτώνων οὐκ ἴσον. ἀλλ' εἰς το-
σοῦτον ἀρα διενήνοχεν, ὡς Ἡρόφιλος ὀρθῶς ἐστοχάσθαι δοκεῖ, τὴν ἀρτηρίαν τῆς φλεβὸς, ἑξαπλασίαν ἀποφη-
νάμενος εἶναι τῷ πάχει. κατὰ δὲ τὸν πνεύμονα ἁπάντων ὀργάνων τε καὶ μορίων ἡ μὲν ἀρτηρία φλεβός. ἡ δὲ
φλέψ, ἀρτηρίας ἔχει χιτῶνας. τί δὴ τοῦτο δεῖ τὸ σόφισμα τῆς φύσεως ἐξηγήσασθαι χρὴ πρότερον. ἔπειτα
20 περὶ τῶν ὑμένων τῆς ἐπιφύσεως εἰπεῖν. εἶθ' ἑξῆς ὡς οὐκ ἐνεδέχετο τῆς κοίλης φλεβὸς, οὔτ' ἀγγεῖον ἀρτηριῶ-
δες, οὔθ' ὑμένας ἐκφῦσαι τοιούτους. εἰ μὴ γὰρ ταῦτά τις ἅπαντα διέλθοι πρότερον, οὐκ ἐνδέχεται δεῖξαι τῆς
δεξιᾶς ἐν τῇ καρδίᾳ κοιλίας τὴν χρείαν τῆς γενέσεως. Αρξώμεθα οὖν ἀπὸ τοῦ πρώτου πάντων, ἐπιδεικνύν-
τες ὡς ἄμεινον ἦν ἄρα τῷ πνεύμονι φλεβώδη μὲν ἔχει τὴν ἀρτηρίαν, ἀρτηριώδη δὲ τὴν φλέβα. διττὸν δὲ καὶ τοῦτ'
ἔοικεν εἶναι τὸ πρόβλημα. καὶ οὐ δίδυμον, οὐ γὰρ ὅτι τῷ πνεύμονι κάλλιον ἦν, παχὺν μὲν ἱκανῶς εἶναι τῆς
φλεβὸς τὸν χιτῶνα, λεπτὸν δ' ἐσχάτως τῆς ἀρτηρίας. ἀλλ' ὅτι καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις τοῦ ζώου, παχὺν μὲν
τὸν τῆς ἀρτηρίας, ἰσχνὸν δὲ τὸν τῆς φλεβὸς ἄμεινον ὑπάρχειν, ἀποδεῖξαι προσήκει. τῷ γε μηδεμίαν ἔτ' ἀπορί-
αν ὑπολείπεσθαι προῃρημένῳ μηδ' ἀσαφές τι καὶ ἄγνωστον τῶν ἔργων τῆς φύσεως. ὅτι μὲν δὴ καθ' ὅλον τοῦ ζώ-
ου τὸ σῶμα τὸ μὲν αἷμα λεπτῷ καὶ μανῷ περιέχεσθαι χιτῶνι, τὸ δὲ πνεῦμα παχεῖ, καὶ πυκνῷ βέλτιον ἦν, οὐ
μακρῶν οἶμαι διηγήσασθαι λόγων. ἀρκεῖ γὰρ ὑπομνῆσαι τῆς οὐσίας ἑκατέρου τὴν ἰδέαν. ὡς τὸ μὲν αἷμα πα-
30 χὺ καὶ βαρὺ, καὶ δυσκίνητον, τὸ δὲ πνεῦμα λεπτὸν καὶ κοῦφον, καὶ ταχύ. καὶ κίνδυνος ἦν οἴχεσθαι διιπτάμε-
νον αὐτὸ τοῦτο ῥᾳδίως, εἰ μὴ παχέσι καὶ πυκνοῖς, καὶ πάντη στεγανοῖς ἐφρουρήθη χιτῶσιν, ἔμπαλιν δ' ἤδη τοῦ αἵ-
ματος, εἰ μὴ λεπτὸς καὶ μανὸς ἦν ὁ περιέχων αὐτὸ χιτὼν, οὐκ ἂν ῥᾳδίως τοῖς περικειμένοις διεδίδοτο. καὶ οὐ-
τως ἂν ἡ σύμπασα χρεία τελέως αὐτοῦ διεφθείρετο. ταῦτ' ἄρα προειδὼς ὁ δημιουργὸς ἡμῶν, ἔμπαλιν ἔχειν
τας ἐτεχνήσατο τῶν ὑλῶν ταῖς φύσεσι τοὺς χιτῶνας τῶν ἀγγείων. ὡς μήτ' ἐκκενοῦσθαι πρὸ τοῦ καιροῦ τὸ πνεῦ-
μα, μήτε ἴσχεσθαι μέχρι πλείστου τὸ αἷμα. τί δὴ οὖν οὐχὶ καὶ κατὰ τὸν πνεύμονα, λεπτὴν μὲν ὡσαύτως τὴν φλέ-
βα, παχεῖαν δὲ τὴν ἀρτηρίαν, ἐδημιουργήσατο, πάντας που κἀνταῦθα τὸ μὲν πνεῦμα λεπτὸν καὶ κοῦφον, καὶ
στέγεσθαι δεόμενον. τὸ δ' αἷμα παχὺ καὶ βαρὺ, καὶ διαπέμπεσθαι χρῇζον, εἰς ἅπαντα τοῦ πνεύμονος τὰ μό-
ρια, πλέον ἢ κατὰ τὰ ἄλλα τοῦ ζώου μόρια, φέρεσθαι δεόμενον. διά τε τὸ τῆς κινήσεως ἀκατάπαυστον. καὶ
τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας ἣν ἔκ τε τῆς πρὸς τὴν καρδίαν γειτνιάσεως, καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ διηνεκοῦς τῆς κινήσε-
40 ως ὁ πνεύμων ἔχει, τάχα σε καὶ θαυμάσειν οἶμαι τὴν πρόνοιαν τοῦ δημιουργοῦ. τοῦτο γὰρ ἐπειδὴ μόνος ὁ
πνεύμων, ὄργανον ἑαυτῷ πανταχόθεν περικείμενον ἰσχυρὸν οὕτω καὶ σφοδρῶς κινούμενον ἐκέκτητο, τὸν θώ-
ρακα, διὰ τοῦτο αὐτοῦ τὴν κατασκευὴν ἐξαίρετον ὑπὲρ τὰ λοιπὰ πάντα ποιῆσαι τοῦ ζώου μόρια. πῶς οὖν θαυ-
μαστῆς προνοίας ἐστὶ δεῖγμα, δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ κινήσεως αὐτοῦ, ὡς οὐδεμίαν ἐξ αὐτοῦ κίνησιν ἔχων ὁ
πνεύμων ὑπὸ τοῦ θώρακος ἀεὶ κινοῖτο. συστελλομένου μὲν, καὶ αὐτὸς συστελλόμενος ἐκ τοῦ θλίβεσθαι, καὶ πιέ-
ζεσθαι πανταχόθεν, ὅπερ ἐκπνεόντων τε καὶ φωνούντων γίνεται. διαστελλομένου δ' αὐτοῦ πάλιν, ἑπόμενός
τε καὶ πάντη διϊστάμενος, ὁμοίως ἐκείνῳ κατὰ τὸν εἰσπνοῆς καιρόν. ἀλλ' οὔτε εἰσπνεόντων οὔτ' ἐκπνεόντων ἐ-
χρῆν ὡσαύτως διαστέλλεσθαι ταῖς ἀρτηρίαις τὰς φλέβας, ὅτι μὴ δὲ τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν πεπίστευνται. τὰς μὲν
γὰρ ὑποδοχὰς τοῦ πνεύματος ἡ φύσις ἐτέμετο. ῥᾳδίως μὲν πληροῦσθαι δεομένας εἰσπνεόντων. ἑτοίμως δ'
ἐκπνεόντων τε, καὶ φωνούντων ἐκκενοῦσθαι. τὰς δ' αὖ φλέβας οἷα ταμιεῖα τῆς τροφῆς ἐδημιούργησεν. οὔ-
50 τε διαστέλλεσθαι δεομένας εἰσπνεόντων. οὔτ' ἐκπνεόντων συστέλλεσθαι, καλῶς οὖν εἶχε ταῖς μὲν, μαλακὸν ἀ-
περγάσασθαι τὸ σῶμα. ταῖς δὲ, σκληρόν. εἴ γε ταῖς μὲν, ἑτοίμως ὑπακούειν ἑκατέραις τοῦ θώρακος ταῖς ἐνερ-
γείαις ἦν ἄμεινον. ταῖς δὲ, ὅλως μηδὲν αὐτῶν ἐπαΐειν. ἀλλ' εἴπερ ὀρθῶς ἡμῖν ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται, φέρεσθαι
τὰ σώματα δι' αὐτοῦ τοῦ χιτῶνος τῶν ἀγγείων ἐπιπωμένα τὸ αἷμα, κινδυνεύει πάλιν ὁ πνεύμων ἀπορεῖν
τοῦ θρέψοντος, ἱκανῶς στεγανοῦ γενηθέντος αὐτῷ τῆς φλεβὸς τοῦ χιτῶνος. ἀλλ' ἱκανὰ ταῦτα πάλιν ἑτέραν
οἶμαί σε θαυμαστὴν ἐξευρήσειν πρόνοιαν τῆς φύσεως, ἀναμνησθέντα τῶν ἐν ἐκείνοις ἀποδεδειγμένων. ὡς τῶν τοῦ
ζώου μορίων ἔνια μὲν, ὑπὸ παχυτέρου καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἰλυώδους φέρεσθαι χρῄζει τοῦ αἵματος. ἔνια δ' ἔμπα-
λιν ὑπὸ λεπτοτέρου καὶ ἀτμοειδεστέρου. καὶ μὲν γε, καὶ ὡς πάντων πάντα μετέχει τἄλλα μόρια. καὶ ἀρτη-
ρίαι καὶ φλέβες. καὶ αἱ μὲν ὀλίγου καὶ λεπτοῦ καὶ ἀτμώδους αἵματος. αἱ δ' αὖ φλέβες, ἐλαχίστου καὶ αὗται

τοῦ πνεύματος ὁμιχλώδους τε καὶ πάχεος. εἴπερ οὖν ταῦθ' οὕτως ἔχει καθάπερ ἔχει, καὶ δεῖται τρέφεσθαι τὸ σῶμα
τοῦ πνεύμονος οὐκ ἰλυώδει τινὶ καὶ παχείᾳ τροφῇ, καθάπερ τὸ τοῦ ἥπατος, ἀλλὰ λεπτῇ καὶ κούφῃ, καὶ ἀτμώδει, πάν-
τα φαίνεται θαυμαστῶς παρεσκευασμένα τῷ τῶν ζώων δημιουργῷ. τρέφεται μὲν γὰρ ἕκαστον ἐκ τῆς ὁμοίως ἑαυ-
τῷ τροφῆς ὡς καὶ πρόσθεν ἀποδέδεικται. κοῦφον δ' ἐστὶ καὶ μανὸν, καὶ οἷον ἐξ ἀφροῦ τινος αἱματώδους πεπηγότος τὸ
τοῦ πνεύμονος σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο δεόμενον, ἀτμώδους καὶ λεπτοῦ, καὶ καθαροῦ τοῦ αἵματος. οὐχ ὥσπερ τὸ ἧ-
παρ ἰλυώδους τε καὶ πάχεος, ὅθεν ἔμπαλιν αὐτῷ τὰ τῶν ἀγγείων ἔχει. μάλιστα μὲν τοῖς καθ' ἧπαρ ἤδη δὲ καὶ
τοῖς ἄλλοις τοῦ ζώου μορίοις. τοῖς μὲν γὰρ ἀραιός τε καὶ λεπτὸς ὁ χιτὼν ὑπάρχων τοῦ χορηγοῦντος ἀγγείου τὸ
αἷμα πλεῖστον τοῦ πάχεος ἑτοίμως τοῖς περιέχουσι διαδίδωσι. τῷ δὲ πνεύμονι παχὺς, καὶ πυκνὸς γινόμε-
νος, οὐδὲν ὅτι μὴ τὸ λεπτότατον ἐπιτρέπει διεξέρχεσθαι, καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις αἱ ἀρτηρίαι παχεῖαι, καὶ πυκναὶ
10 γεννηθεῖσαι, παντάπασιν ὀλίγον ἀτμώδους αἵματος, τοῖς παρακειμένοις μορίοις ἕλκειν ἐπιτρέπουσι. τῷ δὲ
πνεύμονι μόνῳ πάμπολυ τὸ τοιοῦτον μεθιᾶσιν, ὑπὸ μανότητός τε, καὶ λεπτότητος, ἀδυνατοῦσαι στέγειν. ὥστε
πάντη τῷ πνεύμονι, τὰ περὶ τὴν τροφὴν ὑπεναντίως ἔχει τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῦ ζώου μορίοις, ὥσπερ καὶ τὰ τῆς
τοῦ σώματος ἰδέας. οὔτε γὰρ οὕτω μανὸν καὶ κοῦφον, καὶ πνευματῶδες εὕροις ἂν ἕτερόν τι μόριον, ἀλλ' οὐδὲ ἐγγὺς
οὕτως αἵματι καθαρῷ καὶ λεπτῷ καὶ ἀτμώδει τρεφόμενον. ὅσον οὖν ἔλαττον αἱ φλέβες αὐτῷ μεταδιδόασι τρο-
φῆς πυκναὶ καὶ παχεῖαι γενόμεναι, τοῦτο πᾶν οὐ πληροῦσιν αἱ ἀρτηρίαι. λεπτὸν καὶ καθαρὸν καὶ ἀτμῶδες
αἷμα δαψιλῶς αὐτῷ διαπέμπουσαι. ἀλλ' οὐδὲ τοῦθ' ἱκανὸν οὕτω θερμῷ καὶ πολυκινήτῳ σπλάγχνῳ. ταῦτ' ἄρα
μεγίστας ἐν αὐτῷ τὰς φλέβας ἡ φύσις ἐδημιούργησεν, ἵν' ὅσον ἀπολείπεται τοῦ τρέφειν αὐτάρκως, διὰ τὴν τοῦ
χιτῶνος πυκνότητα, τοῦτ' ἐκ τοῦ μεγέθους αὐτῶν ἀναπληροῦται. καὶ μέν γε καὶ ἄλλας τρεῖς ἐπικουρίας τῷ πνεύ-
μονι πρὸς εὐπορίαν τροφῆς ἡ φύσις ἐγίνωσκεν ἐξ ἀνάγκης ἐσομένας. μίαν μὲν τὸ πλῆθος τῆς ἐγχωρίου θερμότη-
20 τος εἰς λεπτὰ καταθραυούσης, καὶ διαχεούσης ἅπασαν τὴν τροφὴν, ὡς ἀτμίζειν ἑτοιμότερον. ἑτέραν δὲ, τὴν ἐν
ταῖς εἰσπνοαῖς τοῦ πνεύμονος διάστασιν, ἐξαρπάζουσάν τι βιαίως κἀκ τῶν πυκνοτάτων ὀργάνων, καὶ τρίτην ἣ
καὶ μεγίστη πασῶν ἀπὸ καρδίας ἐπιπεμπομένου μόνῳ τῷ πνεύμονι τοῦ αἵματος, ἀκριβῶς ἐν ἐκείνῃ κατειργασμέ-
νου τε καὶ λελεπτυσμένου. οὐ μὴν διὰ τοῦτό γε μόνον ἀπὸ καρδίας αὐτῷ τρέφεσθαι βέλτιον ἦν. ἀλλ' ὡς κατ' ἀρχὰς ὑπε-
σχόμεθα δεῖξαι, ὅτι τὰς ἐν αὐτῷ φλέβας ἀρτηριώδεις ἐχρῆν γενέσθαι τοῖς χιτῶσι. καί τινων ὑμένων ἔχειν ἐπιφύ-
σεις. ὧν οὐδετέρων ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς ἐνεχώρει γεννηθῆναι. καὶ δὴ καὶ δέδεικται μὲν ἤδη τῶν προτεθέντων
τὸ πρῶτον. ἐπὶ δὲ τὸ δεύτερον ἰέναι καιρὸς, ὡς ἄμεινον ἦν ἐν τῷ στόματι τῆς ἀρτηριώδους φλεβὸς ταύτης, ὑμέ-
νας ἐπικεῖσθαι τοιούτους τε καὶ τοσούτους, οἷοί περ καὶ ὅσοι νῦν εἰσιν. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα παχὺ καὶ σκληρὸν,
ἐδημιουργήθη τὸ ἀγγεῖον, ὡς μήτε διαστέλλεσθαι ῥᾳδίως μήτε συστέλλεσθαι, ἀλλ' οὐκ εἰς τοσοῦτόν γε σκληρόν ἐστιν, ὡς
μηδόλως νικᾶσθαι πρὸς οὕτως ἰσχυροῦ καὶ μεγάλου, καὶ σφοδρῶς ἐνεργοῦντος ὀργάνου τοῦ θώρακος. καὶ μάλισθ'
30 ὅταν ἀθρόως ἐκπνέωμεν, ἢ μέγα φωνῶμεν, ἤ πως ἄλλως ἔσω προσάγωμεν ἐκ παντὸς μέρους αὐτὸν, ἅπαντας
ἰσχυρῶς ἐκτείνοντες τοὺς μῦς. οὐδὲ γοῦν οὐδὲ καθ' ἕνα τῶν τοιούτων καιρῶν ἐγχωρεῖ παντάπασιν ἄθλιπτα, καὶ ἀσύμ-
πτωτα φυλάττεσθαι τὰ τῆς φλεβὸς ταύτης ἀποβλαστήματα. καὶ μὴν εἰ θλίβοιτο καὶ συστέλλοιτο, παλινδρο-
μήσει ῥᾳδίως ἐξ ἁπάντων αὐτῶν ἐπὶ τὸ πρῶτον στόμα τὸ αἷμα, καὶ μεταληφθήσεται πάλιν εἰς τοὐπίσω. καὶ
τοῦτο τριττὸν ἤδη τὸ ἄτοπον, αὐτό τε τὸ αἷμα. μάτην κινεῖσθαι δίαυλόν τινα τοῦτον ἀκατάπαυστον, ἐν μὲν ταῖς δια-
στολαῖς τοῦ πνεύμονος ἐπιρρέον τε καὶ πληροῦν ἁπάσας τὰς κατ' αὐτὸν φλέβας. ἐν δὲ ταῖς συστολαῖς, οἷον ἄμ-
πωτίν τινα κινούμενον εὐρίπου δίκην αἰεὶ, τῇδε κἀκεῖσε μεταβαλλόμενον οὐδαμῶς αἵματι πρέπουσαν φοράν
ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως μικρὸν, τὸ δὲ καὶ τῆς ἀναπνοῆς αὐτῆς παραβλάπτειν τὴν χρείαν, οὐκέτι σμικρόν. εἰ μὲν γοῦν
δὴ πλεῖστον ἀέρα διὰ μιᾶς ἐνεργείας ἕλκεσθαι μὲν εἰσπνεόντων, ἐκπέμπεσθαι δ' ἐκπνεόντων ἦν ἄμεινον, οὐκ ἐν-
δέχεται γίνεσθαι τοῦτο μὴ διαστελλομένων, καὶ συστελλομένων ἐπὶ πλεῖστον τῶν ἀρτηριῶν. εἰς ὅσον δ' ἂν αἱ φλέ-
40 βες ὁμοίως αὐταῖς ἐνεργῶσιν, εἰς τοσοῦτον παραβλάψουσί τε, καὶ καθαιρήσουσι τῆς ἐκείνων κινήσεως τὸ μέγεθος.
εὔδηλον ἤδη πηλίκον τι βλάψει τὴν ὅλην ἀναπνοὴν, εἰ διαστέλλοιτο καὶ συστέλλοιτο τὰ τῆς τροφῆς ὄργανα. χρὴ γὰρ
ἡσυχάζειν ἀκριβῶς αὐτά. καθάπερ οὐ δῆλως ὄντα μηδεμίαν τεμνόμενα χώραν τοῦ θώρακος, ἐν ᾗ διαστέλλεται καὶ
συστέλλεται τὰ τοῦ πνεύματος ὄργανα. πᾶσαν γὰρ αὐτὴν ἐκείνοις σχολάζειν προσήκει μόνοις, ἵνα ἐν μὲν ταῖς εἰσ-
πνοαῖς ἐπὶ πλεῖστον διαστελλόμενα, πλεῖστον ἕλκῃ τὸν ἔξωθεν ἀέρα. κατὰ δ' αὖ τὰς ἐκπνοὰς ἐπὶ πλεῖστον συστελλό-
μενα πλεῖστον προΐηται. καὶ μὲν δὴ καὶ τρίτον ἄτοπον οὐ σμικρὸν ἠκολούθησεν ἂν ὀπίσω χωροῦντος ἐν ταῖς ἐκ-
πνοαῖς τοῦ αἵματος, εἰ μὴ τῶν ὑμένων ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἐτεχνήσατο τὴν ἐπίφυσιν. ἥντινα μέν τις ἐστὶ, καὶ ὅπως
ἀπείργει τὸ αἷμα τῆς εἰς τοὐπίσω φορᾶς ὀλίγον ὕστερον ἀκούσῃ σαφῶς. ἥτις δ' ἂν ἦν ἡ βλάβη τῷ ζώῳ μὴ γενομέ-
νων αὐτῶν ἤδη μοι λέγοντι πρόσεχε τὸν νοῦν, ὑπόθεσιν κἀνταῦθα τῷ λόγῳ ποιησαμένῳ τὰ δι' ἑτέρων ἀποδεδει-
γμένα, συναναστομοῦνται μὲν αἱ ἀρτηρίαι ταῖς φλεψὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, καὶ μεταλαμβάνουσιν ἐξ ἀλλήλων
50 αἷμα, καὶ πνεῦμα διά τινων ἀοράτων τε καὶ στενῶν ἀκριβῶς ἐσόδων. εἰ δ' ἦν τὸ στόμα τὸ μέγα τῆς ἀρτηριώδους φλεβὸς
ἀναπεπταμένον ὡσαύτως ἀεὶ, μηδὲν τῆς φύσεως ἐξευρούσης μηχάνημα κλεῖσαι αὐτό. καὶ αὖθις ἀνοιγνῦναι δυνά-
μενον ἐν τοῖς προσήκουσι καιροῖς, οὐκ ἄν ποτε διὰ τῶν ἀοράτων, καὶ μικρῶν στομάτων εἰς τὰς ἀρτηρίας μετε-
λήφθη τὸ αἷμα συστελλομένου τοῦ θώρακος. οὐ γὰρ δὴ ὁμοίως γε πᾶν ἐκ παντὸς, οὔθ' ἕλκεσθαι πέφυκεν οὔτ' ἐκ-
πέμπεσθαι. ἀλλ' ὥσπερ τὸ κοῦφον τοῦ βαρυτέρου ῥᾷον ἕλκεται μὲν ὑπὸ τῶν διαστελλομένων ὀργάνων, ἐκθλίβε-
ται δ' ὑπὸ τῶν συστελλομένων, οὕτω καὶ τὸ δι' εὐρείας ὁδοῦ, τοῦ διὰ στενῆς ἑτοιμότερον, ἕλκεταί τε καὶ αὖθις ἐκ-
πέμπεται. συστελλομένου δὲ τοῦ θώρακος, ὠθούμεναί τε καὶ εἴσω πιλούμεναι πανταχόθεν, ἰσχυρῶς αἱ ἐν τῷ
πνεύμονι φλεβώδεις ἀρτηρίαι, ἐκθλίβουσι μὲν αὐτίκα δὴ μάλα τὸ ἐν αὐταῖς πνεῦμα, μεταλαμβάνουσι δέ τι διὰ
τῶν λεπτῶν ἐκείνων στομάτων τοῦ αἵματος, ὅπερ οὐκ ἂν μετελήφθη ποτὲ, παλινδρομεῖν εἴπερ οἷόν τ' ἦν εἰς

τοὐπίσω διὰ τοῦ μεγίστου στόματος ἡλίκον τῆς φλεβὸς ταύτης ἐστὶ τὸ πρὸς τῇ καρδίᾳ. νυνὶ δ' ἐν τῷ θλίβεσθαι μὲν πανταχόθεν, ἀποκεκλεῖσθαι δὲ τῆς διὰ τοῦ μεγάλου στόματος ἐπανόδου, στάζει τι διὰ τῶν λεπτῶν ἐκείνων στομάτων εἰς τὰς ἀρτηρίας. πηλίκον δὲ τοῦτ' ἔστιν ἀγαθὸν τῷ πνεύμονι, τάχα μὲν ἤδη φαίνεται τῷ γε μεμνημένῳ τῶν ὑπὲρ τῆς θρέψεως αὐτῶν λόγων. εἰ δέ γε μὴ, ἀλλ' ἐγὼ τοῦτο δίειμι. συμπεραναμένους ἅπαντα πρότερον τὸν νῦν ἡμῖν ἐνεστηκότα λόγον. ἐπειδὴ γὰρ ἡ χρεία τῶν ὑμένων τούτων ἐδείχθη μεγίστη, καὶ ταύτης ἔτι μᾶλλον ἡ τῆς αὐτὸν τὸν πνεύμονα τρεφούσης φλεβὸς, ἱκανῶς παχείας τε καὶ σκληρᾶς γενομένης, ἐξ ἧς ἂν εἴη, δεικτέον ὡς οὐχ οἷον τ' ἦν ἐκφῦναι τῆς κοίλης φλεβὸς οὔτ' ἀγγεῖον ἀρτηριῶδες οὔθ' ὑμένας τοιούτους. ὅτι μὲν οὖν ἀρτηριῶδες ἀγγεῖον ἐκ φλεβὸς οὐχ οἷόν τ' ἦν ἐκφῦναι, παντί που πρόδηλον. εἷς μὲν γὰρ χιτὼν καὶ λεπτὸς ὁ τῆς φλεβὸς· οὔτε δ' εἷς οὔτε λεπτὸς οὗτος ὁ τῆς ἀρτηρίας. ἀλλ' εἰσὶν γὰρ αὐτῆς δύο χιτῶνες, παχὺς μὲν ἱκανῶς καὶ πυκνὸς καὶ σκληρὸς,
10 ὁ ἔσωθεν εἰς ἶνας ἐγκαρσίας διαιρούμενος, ἁπαλὸς δὲ καὶ λεπτὸς, καὶ μανὸς ὁ ἔξωθεν, οἷός περ καὶ ὁ τῆς φλεβὸς, οὔκουν οἷόν τ' ἦν ἐξ ἁπλοῦ, καὶ λεπτοῦ χιτῶνος οἷός περ ὁ τῆς κοίλης ἐστὶν, ἐκφῦναι διπλοῦν καὶ παχύν. οὐδὲ γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς καρδίας, καίτοι παχείας οὔσης, ἐκ παντὸς ὁρμᾶται μέρους, οὔτε ἀρτηριῶδες ἀγγεῖον οὔτε φλεβῶδες. ἀλλ' ἐκ μὲν τῶν λεπτοτέρων θ' ἅμα, καὶ μαλακωτέρων, ἁπλᾶ καὶ μαλακὰ καὶ λεπτὰ, διπλᾶ δὲ αὖ καὶ παχέα καὶ σκληρὰ, τῶν στεγανωτέρων αὐτῆς ἐκφύεται μορίων. οὐ μὴν οὐδ' ὑμένας ἐκφῦναι τηλικούτους τε καὶ τοσούτους, ἡλίκοι τε καὶ οἷοι νῦν εἰσὶν ἐπὶ τῷ στόματι τῆς ἀρτηριώδους φλεβὸς, οἷόν τ' ἦν ἄνευ τῆς καρδίας. ἕδραν γάρ τινα αὐτοὺς ἔχειν ἀσφαλῆ προσῆκεν, ἐφ' ἧς βεβήκασί τε ἄλλα καὶ πεφύκασιν, ἵν' ὀρθοὶ καὶ ἀκλινεῖς μένοντες, ἀνθιστῶνται τοῖς εἰς τοὐπίσω τῶν ὑλῶν ῥεύμασιν, ὅταν ὁ θώραξ ἔνδοθεν ἰσχυρῶς ὅλον μὲν ἴσω τὸν πνεύμονα συνάγει καὶ συστέλλῃ, περιλαμβάνων ἐν κύκλῳ, θλίβῃ τε καὶ πιέζῃ τὰς φλέβας, εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα παχὺς αὐταῖς ὁ χιτὼν ἐγένετο, καὶ δυσκίνητος, ἀλλ' οὐκ ἀκίνητός γε παντάπασιν
20 ἐστὶν, ὡς μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τοσούτων μὲν μυῶν, οὕτως ἰσχυρῶν θ' ἅμα καὶ μεγάλων. τοσούτων δ' ὄντων ἀμυέλων τε καὶ σκληρῶν, ὧν ἁπάντων ἐν ταῖς σφοδροτέραις εἰς ἑαυτὸν ὅλου τοῦ θώρακος συνόδοις, ἰσχυρῶς ἐμπιπτόντων καὶ βιαζομένων τὸν πνεύμονα, θλίβεσθαι μέν τι καὶ συστέλλεσθαι τὰς φλέβας ἀναγκαῖον, οὐ μὴν ἐκκενοῦσθαί γε αὖθις εἰς τοὐπίσω διὰ τοῦ στόματος, ὑπὸ τῶν ὑμένων κλείεσθαι φθάνοντες. ὅσον γὰρ ἂν ἐπωθῇ σφοδρότερον ὁ θώραξ, ἐκθλίβων τὸ αἷμα, τοσοῦτο μᾶλλον ἀκριβῶς ἀποκλείουσι τὸ στόμα οἱ ὑμένες. ἔσωθεν γὰρ ἔξω πεφυκότες, ἐν κύκλῳ τε περιειληφότες ἅπαν τὸ στόμα, καὶ σχῆμα καὶ μέγεθος ἀκριβὲς ἕκαστος οὕτως ἔχων, ὡς εἰ ταθεῖεν καὶ σταῖεν ὀρθοὶ σύμπαντες, εἷς γίνεσθαι μέγας ἅπαν ἐπιφράττων τὸ στόμα. πρὸς μὲν τῶν ἔσωθεν ἔξω φερομένων ἀναστρεπόμενοί τε, καὶ καταπίπτοντες, εἰς τοὐκτὸς ἐπ' αὐτὸν τῆς φλεβὸς τὸν χιτῶνα διεξέρχεσθαι ῥᾳδίως αὐτοῖς ἐπιτρέπουσιν, ἀνοιγνυμένου τε, καὶ διοιγομένου τοῦ στόματος ἐπὶ πλεῖστον. εἰ δ' ἔξωθεν εἴσω τι φέροιτο, τοῦτ' αὐτὸ συνάγει τοὺς ὑμένας εἰς ταὐτὸν, ὡς ἐπι-
30 βαίνειν ἀλλήλοις, καί τινα οἷον πύλην ἀκριβῶς κεκλεισμένην ἐξ αὐτῶν συνίστησι. πεφύκασι μὲν οὖν ἐφ' ἅπασι τοῖς στόμασι τῶν ἐκ τῆς καρδίας ὁρμωμένων ἀγγείων ὑμένες ἐπιβαίνοντες ἀλλήλοις οὕτως ἀκριβῶς ἔχοντες, ὡς εἰ ταθεῖεν ἅμα, καὶ ὀρθοὶ σταῖεν, ἅπαν ἀποφράττειν τὸ στόμα. χρεία δ' αὐτῶν ἐστὶν ἁπάντων μὲν κοινὴ, κωλῦσαι παλινδρομεῖν εἰς τοὐπίσω τὰς ὕλας. ἰδία δ' ἑκατέρων, τῶν μὲν, ἐξαγόντων αὐτὰς ἐκ τῆς καρδίας, ὥστε μηκέτ' εἰς ἐκείνην ἐπανέρχεσθαι, τῶν δ' εἰσαγόντων, ὡς μηκέτ' αὖ τε κρεῖν ἐξ αὐτῆς. οὐ γὰρ δὴ μάταιόν γε κάματον ἡ φύσις ἐβούλετο κάμνειν αὐτὴν, ἐκπέμπουσαν μὲν ἐνίοτε εἰς ἐκεῖνο τὸ μόριον, ὅθεν ἐξελθεῖν ἦν ἄμεινον, ἕλκουσαν δ' ἐξ ἐκείνου πολλάκις, οἷ πέμπειν ἐχρῆν. ἀλλ' ἐστὶ τέτταρα τὰ πάντα στόματα δύο καθ' ἑκατέραν κοιλίαν. εἰσάγον μὲν τὸ ἕτερον. ἐξάγον δὲ τὸ λοιπὸν ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. τά τ' ἄλλα σύμπαντα κατ' αὐτὸ διηγουμένοις ἡμῖν ὡς ἔχει. καὶ τοὺς πεφυκότας ὑμένας, ὁπόσοι τε τὸν ἀριθμόν εἰσι, καὶ ὁποῖοι τὴν ἰδέαν. καὶ ὡς οὔτε πλείους οὔτ' ἐλάττους αὐτοὺς, ἀλλ' οὐδὲ μείζους ἢ μείους, ἢ παχυτέρους. ἢ λεπτοτέ-
40 ρους. ἢ ἰσχυροτέρους. ἢ ἀσθενεστέρους ἄμεινον ἦν γεγονέναι. τὸ δέ γε νῦν ἐπείγον, τοσοῦτον ἤδη λέλεκται. διότι καὶ τὴν χρείαν ἀναγκαίαν οἱ ὑμένες οἵδε κέκτηνται. καὶ τὴν γένεσιν οὐκ ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς ἐνεδέχετο σχεῖν αὐτοὺς, ἀλλ' ὥσπερ νῦν ἔχουσιν ἐξ αὐτῆς τῆς καρδίας. καὶ μὴν εἰ πάντα συνθείης τοῦ λόγου τὰ κεφάλαια, τά τε νῦν εἰρημένα, καὶ τὰ πρὸ τούτων ἔτι γεγραμμένα, τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς προκείμενον ἀποδεδεῖχθαι σοὶ δόξει. οὔτε γὰρ ὁ πνεύμων ὑπ' ἄλλης φλεβὸς ἄμεινον ἂν ἐτρέφετο, οὔτε τῆς κοίλης ἀποβλάστημα τοιοῦτον, οὔτε χιτώνων, οὔθ' ὑμένων οἷόν τ' ἦν γενέσθαι. ἐξ ὧν εὔδηλον ὡς πολὺ βέλτιον ἐστὶν ἀπὸ καρδίας τρέφεσθαι τὸν πνεύμονα. καὶ μὴν εἴπερ ἐμφύοιτο μὲν ἕτερον εἰς τὴν καρδίαν ἁπλοῦν ἀγγεῖον τῷ χιτῶνι, διπλοῦν δ' ἐξ αὐτῆς ἕτερον ἐκφύοιτο, κοινὴν χώραν αὐτοῖς ἀναγκαῖον, οἷον δεξαμενήν τινα γίνεσθαι πρὸς ἣν ἀμφοῖν περαινόντων ἕλκεται μὲν ἐκ θατέρου τὸ αἷμα, πέμπεται δὲ τῷ λοιπῷ. καὶ τοῦτ' ἔστιν ἡ δεξιὰ κοιλία τῆς καρδίας τοῦ πνεύμονος ἕνεκεν ὡς ὁ λόγος ἀπέδειξε γεγονυῖα. καὶ διατοῦτο ὅσοις οὐκ ἔστι πνεύμων ζώοις, οὐδ' ἡ καρδία τούτοις ἔχει διττὰς κοι-
50 λίας. ἀλλ' ἡ τῶν ἀρτηριῶν ἁπασῶν τῆς κινήσεως ἐξηγουμένη μόνη τούτοις τοῖς ζώοις ἐστίν. ὡς γὰρ δὴ φλέβες ἐξ ἥπατος ἄρχονται, καθάπερ καὶ τοῦτο διὰ πλειόνων ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἀποδέδεικται, καὶ πάντ' ἀλλήλοις ὁμολογεῖ, καὶ μαρτυρεῖ τ' ἀληθῆ, καὶ ἡμῖν ἤδη τὸ προσῆκον ἔχει τέλος, ὁ λόγος ὁ περὶ τῆς δεξιᾶς κοιλίας τῆς καρδίας, ἀεὶ τῷ πνεύμονι συναπολλυμένης τε, καὶ συγγεννωμένης, ἐν ἅπασι τῶν ζώων τοῖς γένεσιν. εἰ γάρ τις ἐθέλοι τὴν αἰτίαν ἐκμαθεῖν τῆς ἀγνοίας τῶν οὐκ ὀρθῶς ἀποφηναμένων ἰατρῶν, καὶ φιλοσόφων ὑπὲρ τοῦ πλήθους τῶν ἐν τῇ καρδίᾳ κοιλιῶν, ἑτέρωθι δέδεικται τὰ τοιαῦτα σύμπαντα περὶ πάσης τῆς ἐν ταῖς ἀνατομαῖς διαφωνίας. καὶ ὥσπερ αἱ περὶ τῶν ἐνεργειῶν ἀποδείξεις. τοῦ νῦν ἐνεστῶτος ἡμῖν προηγοῦνται λόγου, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον αὐτῶν ἐκείνων αἵ τε περὶ τῆς ἐν ταῖς ἀνατομαῖς διαφωνίας, καὶ αὐτῶν ἐγχειρήσεων. οὔκουν οὔτε περὶ τοῦ πλήθους, τῶν ἐν ταῖς ἀρτη-

ρίαις, ἢ φλεψὶ χιτώνων ἐν τούτῳ χρὴ τῷ λόγῳ μεμνῆσθαι τῆς διαφωνίας, οὔτ' ἄλλου τινὸς ὧν πρόσθεν εἴπο-
μεν ἢ ἐφεξῆς ἐροῦμεν. ἰδίᾳ γὰρ ἅπαντα ταῦτα προαποδείξαντες, ὅπως ἡμῖν ἡ παροῦσα διέξοδος καθ' αὑ-
τὴν περαίνοιτο, μηδενὸς τῶν ἄλλων ἐφαπτομένη ζητημάτων. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ παντὶ τὰ δι' ἐκείνων ἀποδεδειγ-
μένα τοῖς ἐνεστῶσιν ὑποθέσεις ποιούμενοι, τὰς χρείας μόνας ἐπεξίμεν ἑκάστου τῶν μορίων. οὐδ' ἐν ταῦθα τῶν
ἑτέροις εἰρημένων οὐκ ὀρθῶς ἐξελέγχοντες τὴν ἄγνοιαν, ὅτι μὴ πάρεργον, ἢν ἱκανῶς ἀνάγκαιον ἢ πολλοῖς δόγ-
μασιν, ἢ κοινὴ χρηστὸν ἔσεσθαι μέλλοι τὸ ῥηθέν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ νῦν ἔγνωκα τῶν ἀσκληπιάδου κακῶς εἰρημέ-
νων ὑπὲρ τῶν τοῦ πνεύμονος ἀγγείων, μνημονεῦσαι καὶ δεῖξαι τὸν τῆς ἀδραστείας ὡς οὐδεὶς ἐκφεύξεται θε-
σμόν, οὐδ' ἂν ἱκανῶς ᾖ πανοῦργός τε καὶ δεινὸς λέγειν, ἀλλ' ὁμολογεῖ ποτε καὶ αὐτὸς τὴν πανουργίαν. καὶ μάρ-
τυς γίνεται τοῖς ἀληθέσι πολὺ πιστότερος τῶν ἄλλων, ὃς μὴ δ' ἑκὼν μαρτυρεῖ. πρώτη μὲν γὰρ αἰτία πᾶσι τοῖς γι-
10 νομένοις, ὥς που καὶ πλάτων ἐπεδείκνυεν, ὁ σκοπὸς τῆς ἐνεργείας ἐστί. τοιγαροῦν οὐδ' ἐπερωτωμένῳ τινὶ
τὴν τῆς ἐς τὴν ἀγορὰν ἀφίξεως αἰτίαν, ἑτέρως ἀποκρίνασθαι κάλλιον ἐγχωρεῖ ταύτην παραλιπόντι. γελοῖος
γὰρ εἴ τις ἀντὶ τοῦ φάναι τὸ δεῖπνον τὸ σκεῦος ἢ ἀνδράποδον ὠνησάμενος ἥκειν, ἢ φίλῳ τῷ δε συντυχεῖν, ἢ ἀποδό-
σθαι τόδε τι, ταῦτα μὲν παραλίποι. διότι δ' εἶεν αὐτῷ δύο πόδες, οἷοι κινεῖσθαί τι ῥᾳδίως, κατά τε τῆς γῆς ἀ-
σφαλῶς στηρίζεσθαι τούτοις, ἐναλλὰξ ἑκατέρῳ τῶν εἰρημένων ποδῶν διάττων. εἰς τὴν ἀγορὰν ἀφῖχθαι λέγειν.
εἴρηκε μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς ἴσως αἰτίαν τινά, ἀλλ' οὐ τὴν ὄντως αἰτίαν. οὐδὲ τὴν πρώτην. ἀλλ' ὀργανικήν τέ τινα.
καὶ ὧν οὐκ ἄνευ μᾶλλον οὐκ αἰτίαν. οὕτω μὲν ὀρθῶς ἐγίνωσκε περὶ φύσεως αἰτίας ὁ πλάτων. ἡμεῖς δ' ὅπως μὴ
δόξωμεν ὑπὲρ ὀνομάτων ἐρίζεσθαι συγχωρήσαντες, γένη πλείω τῶν αἰτιῶν ὑπάρχειν, πρῶτον μὲν καὶ
μάλιστα δι' ὃ γίγνεταί τι. δεύτερον δὲ ὑφ' οὗ γίνεται. καὶ τρίτον ἐξ οὗ. καὶ τέταρτον δι' οὗ. καὶ πέμπτον εἰ βού-
λει, τὸ καθό. καὶ πρὸς ἕκαστον γένος ἀξιώσομεν αὐτοὺς ἀποκρίνασθαι περὶ πάντων τῶν τοῦ ζώου μορίων. εἴπερ
20 ὄντως εἰσὶ φυσικοί, ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐρωτηθέντες διατί τοῦ πνεύμονος ἐνήλλακται τῶν ἀγγείων ἡ φύσις, ἀρτηρι-
ώδους μὲν γὰρ τῆς φλεβὸς ἀποτελεσθείσης, φλεβώδους δὲ τῆς ἀρτηρίας, ἀποκρινούμεθα τὴν ὄντως τε καὶ
πρώτην αἰτίαν, ὅτι βέλτιον ἦν ἐν τούτῳ μόνῳ τῷ σπλάγχνῳ στεγανὴν μὲν τὴν φλέβα, μανὴν δ' εἶναι τὴν ἀρτη-
ρίαν, ἐρασίστρατος δ' οὐχ οὕτως, ἀλλ' οὕτω φησίν, ἡ μὲν φλὲψ ἐκπέφυκεν, ὅθεν περ εἰς ὅλον τὸ σῶμα διανεμόμε-
ναι τὴν ἀρχὴν ἔχουσιν ἀρτηρίαι, συντέτρηται δὲ εἰς τὴν τοῦ αἵματος κοιλίαν, ἡ δ' ἀρτηρία πάλιν ὅθεν αἱ φλέ-
βες ἄρχονται πεφυκεῖα, πρὸς τὴν πνευματικὴν τῆς καρδίας συντέτρηται κοιλίαν. ἀσκληπιάδης δέ, ἀμφο-
τέρας ὑπερβὰς τὰς αἰτίας, τήν τ' ἐκ προνοίας τοῦ δημιουργοῦ τὴν πρώτην ῥηθεῖσαν, καὶ τὴν δὴ ὑλικὴν τὴν
δευτέραν, ἐπὶ τὸ πάντων ἀτιμότατον εἶδος τῆς αἰτίας ἀφικόμενος, ὃ μὴ δ' ἁπλῶς αἰτίαν εἴποι τις ἂν οἶμαι
διαλεκτικὸς ἀνήρ, ἀλλ' ἤτοι κατὰ συμβεβηκός, ἢ ἐξ ἀκολουθίας αἰτίαν ὅλον τοῦτο, καθάπερ ἀδόκιμον δρα-
χμήν, οἴεται πιθανὸς εἶναι καὶ σοφός, οὐκ ἐννοήσας οἶμαι τὸν τῆς ἀδραστείας θεσμόν, ὡς οὐδεὶς οὕτω λόγος ἕ-
30 τερος ἐξελέγχει τῶν δογμάτων αὐτοῦ τὴν ἀτοπίαν, ὡς αὐτὸς οὗτος ὁ σοφὸς ὑπ' αὐτοῦ δοκῶν ἐξευρῆσθαι. διότι
γάρ φησιν ἐν τῷ πνεύμονι μόνῳ τῶν ἁπάντων ὀργάνων αἱ μὲν ἀρτηρίαι διπλῆν κινοῦνται κίνησιν, ἥν τ' οἴκοθεν
ἔχουσιν ἐκ τῆς σφετέρας αὐτῶν οὐσίας σῴζουσαι δηλονότι, καὶ ἣν ἐκ τοῦ τῆς ἀναπνοῆς ἔργου σειομένου δια-
παντὸς τοῦ πνεύμονος ἐνδεικνῶνται, ἔπειθ' ὑπερπονοῦσαι καταλεπτύνονται τῶν ἐν τοῖς ἄλλοις μορίοις ἀρτηρι-
ῶν αὐταρκῶς κινουμένων τὴν οἰκείαν κίνησιν οὖσαν μίαν, καὶ διὰ τοῦτ' εὐτραφῶν τε, καὶ ἰσχυρῶν γινομένων. αἱ δ' αὖ
φλέβες φησίν, αἱ μὲν καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀκίνητοι μένουσαι, δίκην ἀνδραπόδου τινὸς ἀργοῦ καὶ ἀγυμνάστου, δι-
καίως ἀτροφοῦσιν, αἱ δὲ κατὰ τὸν πνεύμονα τὴν τοῦ σπλάγχνου κίνησιν ἐπικρατησάμεναι, παχύνονται παραπλη-
σίως τοῖς μέτρια γυμναζομένοις. ἀλλ' ὦ σοφώτατε πάντων ἀνδρῶν ἀσκληπιάδη. τὰ μὲν ἄλλα σου τῶν λό-
γων ἁμαρτήματα, μακροτέρας οὔσης ἐξελέγχεσθαι ἔργον σχολῆς. ἃ δ' αὖ οὐδὲ παῖς ἀγνοήσειε, μήτι γε οὕτως
ἀλαζὼν ἀνήρ, ἔστι μὲν διττὰ γένεσις δ' αὐτῶν ἑκατέρῳ. τῷ μέν, ἐκ ῥᾳθυμίας τῆς περὶ τὰς ἀνατομάς, τῷ δ' ἐξ
40 ἀγνοίας λογικῆς θεωρίας. ἀνατομῆς μὲν γὰρ ἔμπειρος εἴπερ ἦσθα τάχ' ἂν ἡμῖν ἐγίνωσκε ὡς οὐ πάχει μόνον, ἀλλὰ
καὶ πλήθει καὶ ποιότητι χιτώνων. ἀρτηρία φλεβὸς διαφέρει. ὁ γὰρ ἔσωθεν χιτών, ὁ παχὺς καὶ σκληρός, ὁ
τὰς ἐγκαρσίας ἔχων ἶνας, οὐ δόλως ἐστὶ ταῖς φλεψί, σὺ δ' αὐτὸ εἴτ' ἔστιν, εἴτ' οὐκ ἔστι μὴ πολυπραγμονήσας,
ὑπὲρ ὧν οὐδὲν οἶσθα σαφὲς ἀποφαίνεσθαι τολμᾶς ὡς εἰδώς. ὁ τὰς ἡροφίλου ἀναπτύων διατομάς, ὁ καταγινώ-
σκων ἐρασιστράτου, καὶ μικρὸν φροντίζων ἱπποκράτους. ἆρ' ἀγνοεῖς ὄντως οὐκ ἐχούσας τὸν ἔσωθεν χιτῶνα, τὸν
σκληρὸν τὰς φλέβας τοῦ πνεύμονος, ἢ τοῦτο μὲν γινώσκεις, οἴει δ' ὅταν ἰσχνὸν γίγνηταί τι μόριον, οὐ τὸ πάχος
αὐτοῦ τῶν χιτώνων, ἀλλὰ τὸ πλῆθος διαφθείρεσθαι. καὶ τῆς γαστρὸς ἄρα τοῖς μὲν ἐσχάτως ἰσχνοῖς, ἔσται χι-
τὼν εἷς. τοῖς δὲ εὐέκτοις, τέτταρες. οὕτω δὲ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, τρεῖς μὲν εἰ τύχοι τοῖς ὑπὸ φθόης ἐχομένοις.
ἐσχάτως γὰρ τούτοις συντετήκασι. τέτταρες δὲ τοῖς ἄλλως νοσοῦσι. πέντε δ' ἡμῖν τοῖς ὑγιαίνουσιν. ἓξ δ' εἰ τύχοι
50 τοῖς εὐέκτοις ἡμῶν. καὶ τοῖς ἀθληταῖς ἑπτά. καὶ τούτων ἔτι πλείους τοῖς περὶ μίλωνα καὶ πολυδάμαν-
τα. καλὸν δ' ἦν εἰ καὶ τοὺς τῶν χειρῶν δακτύλους, ἐν μὲν ταῖς εὐεξίαις πλείους, ἐν δὲ ταῖς καχεξίαις ἐλάττους
εἴχομεν. ἦν γὰρ ἂν οὕτως ἄξιον τῆς ἀσκληπιάδου σοφίας τὸ θέαμα. τρεῖς μὲν εἰ τύχοι δακτύλους ἔχων ὁ θερσί-
της. ὁ δ' αἴας τέτταρας. καὶ πλείους τούτων ὁ ἀχιλλεύς, ὠρίων δ' οἶμαι καὶ τάλως ὑπὲρ τοὺς τῶν ἰούλων
πόδας. οὐκ ἔστιν ὦ γενναιότατε μοχθηραῖς δογμάτων ὑποθέσεσι χρησάμενόν τινα μὴ οὐ καταγέλαστον εὑρί-
σκεσθαι πανταχόθεν. νοῦς δὲ ὁ πάντα διατάττων ταῦτα καὶ κοσμῶν, οὐκ ὄγκοι σωμάτων αὐτομάτως ἀλ-
λήλοις περιπλεκόμενοι, καὶ διατοῦτο τοῦ μὲν πνεύμονος αἱ ἀρτηρίαι φλεβώδεις, αἱ φλέβες δ' ἀρτηριώδεις,
ὅτι βέλτιον οὕτως. αἱ δὲ τῆς καρδίας κοιλίαι, δύο μὲν οἷς πνεύμων ἐστί, μία δ' οἷς οὐκ ἔστι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο
βέλτιον. ὑμένες δ' ἐφ' ἑκάστῳ τῶν στομάτων, ἵν' ἡ καρδία μὴ μάτην πονῇ. καὶ πέντε ὁ λοβὸς τοῦ πνεύμονος. ἵν' ἡ κοίλη

φλὲψ στηρίζηται, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. ὧν οὐδενὸς αἰτίαν εἰπὼν τῆς γενέσεως ὁ σοφὸς ἀσκληπιάδης. ὅτι μὴ
δ' ἔχειν ἑνὸς ἐξ ἁπάντων αἰτίαν ἀποδιδῶσιν, εὐπορήσας ὡς ᾤετο πιθανοῦ συλλογισμοῦ. συγχωροῦ μέν σοι κα-
λῶς εἰρῆσθαι, περὶ τῶν τοῦ πνεύμονος ἀγγείων, ἐπιχείρησόν τι καὶ περὶ τῶν ἄλλων εἰπεῖν τοῦ ζώου μορίων.
ἡμεῖς μὲν γὰρ ἁπάντων οὐχ ἓν αἰτίας γένος, ἀλλὰ σύμπαντα λεγόμενα. ἓν μὲν τὸ πρῶτόν τε καὶ τελεώτα-
τον, ὅτι βέλτιον οὕτως. ἐφεξῆς δ' αὐτῷ τὰ ἀπὸ τῶν ὀργάνων, καὶ τῆς ὕλης. οἷς χρώμενος ὁ δημιουργὸς, εἰς τὸ
βέλτιστον εἶδος ἕκαστον τῶν γινομένων ἄγει. τὰς μὲν ἀρτηρίας τοῦ πνεύματος, μανάς. τὰς δὲ, φλέβας, ἐργα-
σάμενος στεγανὰς, δι' ἣν εἴπομεν αἰτίαν. ἐπεὶ δ' οὕτως ἦν ἐργάσασθαι βέλτιον, ἐκ μὲν τῶν ἀρτηριωδῶν μορίων τῆς
καρδίας, ἐκφύσας τὰς φλέβας. ἐκ δὲ τῶν φλεβωδῶν τὰς ἀρτηρίας, εἰς δὲ τὴν ἑτέραν τὰς φλέβας ἀνα-
στομώσας, ἐπειδὴ δ' ἦν ἄμεινον, τὸ δυσπαθέστερον αὐταῖς σχῆμα περιθεῖναι στρογγύλας ἐργασάμενος. ἐπεὶ δ'
10 ἐξ ὕλης τε καὶ δι' ὀργάνων ἐχρῆν αὐτὰς δημιουργῆσαι. τὸ μὲν ὑγρὸν ἀναμίξας τῷ ξηρῷ. καί τινα χυμὸν ἐξ ἀμ-
φοῖν, οἷον κηρὸν εὔτυπον ἐργασάμενος, ὕλην ταύτην τοῖς ἐσομένοις ὑπέβαλλε. τὸ δὲ θερμὸν τῷ ψυχρῷ κε-
ράσας, ὄργανα ταῦτα δραστικὰ περὶ τὴν ὕλην παρεσκευάσατο. κἀν τούτῳ ἤδη τὸ μέν τι ξηραῖνον τῆς ὕλης τῷ
θερμῷ. τὸ δέ τι πηγνύον τῷ ψυχρῷ. τὸ δέ τι γεννῆσαν εὔκρατον πνεῦμα τῇ τούτων μίξει. κἄπειτ' αὐτὸ διαφυ-
σήσας. καὶ διαστήσας τὴν ὕλην ἀγγεῖον κοῖλον πρόμηκες ἐδημιούργησε τοῦτο, πλέον μὲν τῆς ὕλης ἐπάρδων, ᾧ
βέλτιον ἦν γενέσθαι παχυτέρῳ, μεῖον δ' ᾧ λεπτοτέρῳ. ἔχεις ἁπάσας ἤδη τῷ λόγῳ τὰς αἰτίας, τὴν ἐκ τοῦ τέλους.
τὴν ἐκ τοῦ δημιουργοῦ, τὴν ἐκ τῶν ὀργάνων, τὴν ἐκ τῆς ὕλης, τὴν κατὰ τὸ εἶδος. σὺ δὲ εἰ καὶ τὰς κυριωτάτας
ἐθέλεις παραλείπειν, τήν τε δι' ὃ γίνεταί τι. καὶ τὴν ὑφ' οὗ, κἂν τὰς ἄλλας γοῦν εἰπὲ καθ' ἕκαστον τῶν μορίων.
ἀλλ' οὐ πράττεις οὕτως. οὐ γὰρ οἶμαι δυνατὸν εὐπορεῖν πιθανῶν λογισμῶν, ἐν τοῖς κατὰ μέρος, ἅπασιν ἐπὶ
μοχθηραῖς ὑποθέσεσιν. αὐτὸ δὴ τοῦτο ἦν, ὃ πρόσθεν ᾐνιττόμην ἀμαθίᾳ γίγνεσθαι τῆς λογικῆς θεωρίας. ἄμει-
20 νον γὰρ ἦν ἐν ἅπασι παραλείπειν ἑκάστου τῆς γενέσεως αἰτίαν, ἣν ὑπονοήσει τις αὐτοὺς ἑκόντας σιωπᾶν, εἰς
τοσοῦτον ἀναισθησίας ἥκουσιν, ὡς μὴ γινώσκειν ὅτι τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις σιωπὴν ὕποπτον ἐργάζονται τῇ δι' ἑνὸς ἢ
δυεῖν ἐξηγήσει. περὶ μὲν οὖν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν τῶν κατὰ τὸν πνεύμονα λέγειν ἐπιχειροῦντες, οὐ τὸ θεῖον εἶδος
τῆς αἰτίας, ὡς ὁ πλάτων ὀνομάζω. ἀλλὰ τὸ ἀναγκαῖον, ἅπαντα δὲ τἄλλα παραλιπόντες. οὔτε γὰρ ὡς ἦν ἀ-
ναγκαῖον ἐνταῦθα τετάχθαι τὴν καρδίαν, οὔθ' ὡς τοῖς μὲν δύο σχεῖν κοιλίας, τοῖς δὲ μίαν, οὔτε ὅσοις πνεύμων
οὐκ ἔστιν, ἀπόλλυσθαι τὴν δεξιὰν, οὔτ' ἄλλο οὐδὲν τῶν πάντων ἐξηγεῖσθαι τολμῶντες, ἐν οἷς ἄν τινα λῆρον ἐξεύρωσι πι-
θανὸν, ἐν τούτοις ἡμῶν κατατρίβουσι τὸν χρόνον. εἰ μὴ γὰρ ἀσκληπιάδης εἰς τοσοῦτον φλυαρίας ἐξέπεσεν ὡς
πρὸς τῇ μεγάλῃ ὑποψίαν ἑαυτῷ προστρίψασθαι, τῆς περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀπορίας. ἐξ ὧν εὐπορεῖν
ἔδοξεν ἐφ' ἑνὸς ἔτι, καὶ τὰ διὰ τῶν ἀνατομῶν φαινόμενα, καταφώρως εἶναι μὴ γινώσκων, οὐκ ἂν ἐγὼ νῦν
ἐξελέγχειν αὐτὸν ἐπιχειρῶν, ἀπώλλυον τὸν χρόνον. ἀλλ' εἰχόμην ἂν τοῦ προκειμένου σκοποῦ. καθάπερ ἐξ
30 ἀρχῆς ἐποίησα, τὰ κακῶς εἰρημένα παραλιπὼν ἀνεξέλεγκτα ἅπαντα. νυνὶ δὲ ἐπειδή τινες τῶν μεταχειρι-
ζομένων τὰς τοιαύτας αἱρέσεις, ἐφ' οἷς ἐχρῆν αὐτοὺς αἰδεῖσθαι κομῶσιν, ἀναγκαῖον ἡγησάμην ἐξελέγξαι
τὸν λόγον. ὅπως μὴ πλείους ἀπατήσειεν. ὁ δ' ἔλεγχος ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, διττὸς, ὁ μὲν ἐκ τῆς ἀνατομῆς
ὁρμώμενος. ὁ δ' ἐξ ἀκολουθίας λογικῆς. ὧν οὐδέτερον ἐφαίνετο γινώσκων ὁ σοφὸς ἀσκληπιάδης, οὔθ' ὡς οὐ πά-
χει μόνον, ἀλλὰ καὶ πλήθει χιτώνων. καὶ σκληρότητι. καὶ τῇ τῶν ἰνῶν θέσει διαλλάττουσιν ἀρτηρίαι φλεβῶν,
οὔθ' ὡς ἐξ ὧν εὔπορός ἐστιν ἐν τοῖς δὲ καταφώρως γίνεται. μηδὲν ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἔχων εἰπεῖν. ἵν' οὖν ἐναργῶς
ἐξελεγχθῇ τῶν ἐξ ἀνατομῆς τι φαινομένων αὖθις αὐτῷ λέγωμεν. ὅτι μὲν γὰρ, οὐκ ἀναπνεῖ τῶν ἐμβρύων οὐ-
δὲν αὐτὸς ὁμολογεῖ. ὅτι δ' εἰ καὶ τῶν ἄρτι γεγεννημένων ζώων ἢ καὶ κυουμένων ἔτι λαβὼν ἀνατέμοις, αἱ μὲν
ἀρτηρίαι, φλεβώδεις. αἱ δὲ φλέβες, ἀρτηριώδεις εἰσὶν, αἱ τοῦ πνεύμονος. ἐγώ φημι. κἂν ἐκεῖνος μὴ λέγῃ. καὶ
μὴν οὐ συμβαίνει ταῦτ' ἀλλήλοις. πῶς οὖν ἔτι διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀναπνοῆς κίνησιν, ἢ τὰς ἀρτηρίας ὑπερπονεῖν.
40 ἢ τὰς φλέβας συμμέτρως γυμνάζεσθαι λέγοι τις, ὁπότε γε φαίνονται τοιαῦται τοῖς ἐμβρύοις ὑπάρχου-
σαι. καὶ πρὸ τῆς ἀναπνοῆς. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν τοῖς ἐμβρύοις ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται, θαυμαστὰ θεάματα περὶ
τὴν βάσιν ὅλην τῆς καρδίας, ὧν οὐδὲν οὔτ' ἐγίνωσκεν ἀσκληπιάδης. οὔτ' εἴπερ ἔγνω δυνατὸν ἦν αὐτῷ τὰς αἰ-
τίας ἐξευρεῖν εἰς ὄγκους. καὶ κενὸν ἀνάγοντι τῶν γιγνομένων ἁπάντων τὰς ἀρχάς. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ,
προσπαῖξαι γοῦν ἔγνω καὐτῷ, καὶ δεῖξαι τὴν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἐμπειρίαν, ὁπόσην τινὰ καὶ ὁποίαν ἔχων οὐ
λέληθε καὶ τὴν τῶν ἀκολούθων καὶ μαχομένων ἐπιστήμην. ἔτι τοῦ θώρακος καὶ τῆς καρδίας ἀναμνήσω τὸν
ἄνθρωπον. ἐγκεφάλου μὲν γὰρ ἴσως, ὅτι που πόρρω τοῦ πνεύμονός ἐστι, διὰ τοῦτο ἐπελάθετο. διαπαντὸς μὲν κι-
νουμένου, μήτε δὲ ἀρτηριώδεις τὰς φλέβας ἔχοντος, μήτε φλεβώδεις τὰς ἀρτηρίας. ἀλλ' ὅ γε θώραξ ὅλος,
κινεῖται μέν. καὶ κατ' αὐτὸν τὸν ἀσκληπιάδην, πολὺ δήπου σφοδρότερον τοῦ πνεύμονος. εἴγε οἴεται μὲν ἐκεῖ-
νος, ὑπὸ τῆς διόδου τοῦ πνεύματος, οἷον χλόη τις. ὁ δὲ θώραξ τοῦτο μόνον ἀλλὰ καὶ διαστέλλεται. καὶ συστέλλε-
50 ται μέχρι πλείστου. τὰς φλέβας δ' οὐκ ἔχων ἀρτηριώδεις, ὥσπερ οὐδὲ τὰς ἀρτηρίας φλεβώδεις. ἐχρῆν δ'
οἶμαι τὰς μὲν εἰς μετριότητα κινήσεως ἀγομένας, παχύνεσθαι. τὰς δ' ὑπερπονούσας, λεπτύνεσθαι. τί
δεῖ λέγειν ἔτι περὶ τῆς καρδίας αὐτῆς, ἁπάντων μὲν σφοδρότατα κινουμένης, ὁμοίας δὲ ταῖς ἐν παντὶ μο-
ρίῳ τὰς ἀρτηρίας ἐχούσης καὶ τὰς φλέβας. ὥσπερ ὅ τε θώραξ ὅλος, ὅ τ' ἐγκέφαλος ὡς εἴρηται. πάντ' οὖν
τὰ μόρια τά θ' ὑπερβαλόντως πονοῦντα, τά τε μετρίως. τά θ' ὅλως ἀργοῦντα. καὶ τὰς φλέβας ὁμοίως
ἀλλήλαις ἔχει καὶ τὰς ἀρτηρίας. ὅτι βέλτιον τοῦτο. μόνος δ' ὁ πνεύμων, ὅτι κἀκείνῳ βέλτιον, ἐνηλλαγμένην
ἐκτήσατο τῶν κατ' αὐτὰς χιτώνων τὴν ἰδέαν. οὕτως ἐν ἅπασιν ὁ δημιουργὸς ἡμῶν, ἕνα σκοπὸν ἔχει τῆς δια-
πλάσεως τῶν μορίων. τὴν ἔκλεξιν τοῦ κρείττονος. ἀλλὰ περὶ μὲν ἀσκληπιάδου ταῦτα ἴσως πλείω τοῦ δέον-
τος. ὃ δ' ἐφεξῆς μέν ἐστι τοῖς εἰρημένοις, ἀνεβαλλόμεθα δ' ἐρεῖν αὐτὸ, νῦν ἤδη λεγέσθω. τεττάρων ὄντων ἐν τῇ

καρδίας στομάτων, τρεῖς μὲν ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν ἄλλων ὑμένες εἰσί, δύο δ᾽ ἐπὶ τῆς ἀρτηρίας τῆς φλεβώδους μόνης.
ἐκφύονται μὲν οὖν ἅπαντες ἐκ τῶν στομάτων. ἐντεῦθεν δ᾽ ὁρμηθέντες, οἱ μὲν, εἴσω προΐασιν εἰς τὰς τῆς καρδίας
κοιλίας. ὥστε καὶ συνάπτονται πρὸς αὐτὰς ἰσχυροῖς δεσμοῖς. οἱ δ᾽ ἐκτὸς ἀποκλίνουσιν, ἵνα πρῶτον ἀνίσχει τῆς καρ-
δίας ἑκάτερον τῶν ἀγγείων. εἰσὶ δ᾽ ἐπὶ μὲν τῆς φλεβὸς τῆς ἀρτηριώδους, ἣν τὸν πνεύμονα φέρειν ἐλέγομεν,
ἔσωθεν ἔξω νεύοντες ὑμένες τρεῖς, ἀπὸ τοῦ σχήματος ὑπὸ τῶν τὰς ἀνατομὰς ἐχόντων, ὀνομαζόμενοι σιγμοει-
δεῖς. ἐπὶ δὲ τῆς εἰσαγούσης τὸ αἷμα φλεβὸς, τρεῖς μὲν καὶ ἐπὶ ταύτης ἔξωθεν εἴσω νεύοντές εἰσιν. ἀλλὰ πολὺ καὶ
πάχει καὶ ῥώμῃ καὶ μεγέθει διαφέρουσιν ἐκείνων. ἄλλο δὲ τέταρτον οὐκ ἔστι κατὰ τὴν δεξιὰν κοιλίαν στόμα. καὶ γὰρ
ἡ τὰ κάτω τοῦ θώρακος φέρουσα καὶ ἡ περιστεφανοῦσα τὴν καρδίαν, οὕτω γὰρ αὐτὴν καὶ ὀνομάζουσιν, ἔξω
τῶν ὑμένων, τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκφύσεως ἔχουσι, καὶ μέν γε καὶ κατὰ τὴν ἑτέραν κοιλίαν τῆς καρδίας, ἓν μὲν
10 στόμα τὸ μέγιστον ἁπάντων ἐστὶ τὸ τῆς ἀρτηρίας τῆς μεγάλης, ἀφ᾽ ἧς ἅπασαι πεφύκασιν αἱ κατὰ τὸ ζῷον ἀρτη-
ρίαι. τρεῖς δὲ καὶ τούτου σιγμοειδῶν ὑμένων ἐπιφύσεις ἔσωθεν, ἔξω φερομένων εἰσίν, ἕτερον δὲ στόμα τὸ τῆς
φλεβώδους ἀρτηρίας, τῆς εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζομένης ἔξωθεν εἴσω πεφυκότων ὑμένων δυεῖν ἐπίφυσιν
ἐχόντων, ὧν τὸ σχῆμα τῶν γινωσκομένων οὐδενὶ προσεικάσαι τῶν ἀνατομικῶν ἀνδρῶν ἐπεχείρησεν οὐδεὶς ὥσ-
περ καὶ τῶν σιγμοειδῶν. οὐδὲ γὰρ οἱ τριγλώχινας αὐτοὺς ὀνομάσαντες ἀπὸ τοῦ καθ᾽ ἕκαστον σχήματος. ἀλλ᾽ ἀπὸ
τῆς πρὸς ἀλλήλους συντάξεως ἐποίησαν τοὔνομα. καὶ γὰρ ἀκριβῶς ἡ σύνθεσις αὐτῶν ἔοικεν ἀκίδων γλωχῖ-
σιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐπὶ τῷ τῆς κοίλης φλεβὸς στόματι τρεῖς ὄντας. οὕτως ὀνομάζειν ἐγχωρεῖ. τοὺς δ᾽ ἐπὶ τῷ τῆς
φλεβώδους ἀρτηρίας, οὐκέτ᾽ ἂν ὀρθῶς τις ὀνομάζοι οὕτως δύο ὄντας, διατί μὲν οὖν ἐπὶ τούτῳ μόνῳ τῷ στόμα-
τι δύο γεγόνασιν ὑμένες, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτ᾽ ἠμέληται τῇ φύσει, μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. ὅτι δ᾽ εὐλόγως ἐπὶ μὲν
τοῖς εἰσάγουσι τὰς ὕλας ἀγγείοις ἰσχυροὶ καὶ μεγάλοι πεφύκασιν ὑμένες, ἐπὶ δὲ τοῖς ἐξάγουσιν, ἀσθενέστεροι,
20 τά τε ἄλλα τὰ περὶ τὴν ὁλκὴν, καὶ τὴν ἔκπεμψιν τῶν ὑλῶν τῇ φύσει παρεσκευασμένα, λέγειν ἤδη πειράσο-
μαι. ἔστι μὲν οὖν καὶ μετ᾽ αὐτῆς τῶν μορίων τῆς θέας ἑρμηνεῦσαι σαφῶς τὰ τοιαῦτα χαλεπὸν, ἀπούσης
δ᾽ ἐκείνης ἐγγὺς, ἀδύνατον. πειρατέον δ᾽ ὅμως εἰς ὅσον οἷόν τε σαφέστατα διεξελθεῖν αὐτὰ, τῶν ἔξωθεν εἴσω
φερομένων ὑμένων. οὓς ἰσχυροὺς, καὶ μεγάλους ὑπάρχειν ἔφαμεν ἁπάντων, εἰς αὐτὴν τὴν καρδίαν ἀνῆπται
τὰ πέρατα, δεσμοῖς εὐρώστοις συνεχόμενα. διαστελλομένης οὖν αὐτῆς, ἕκαστος τῶν δεσμῶν τούτων τεινόμενος,
ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν καρδίαν διαστάσεως ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλκει. καὶ οἷον ἀνακλᾷ τὸν ὑμένα πρὸς τὸ σῶμα τῆς καρδίας
αὐτὸ, πάντων οὖν ἀνακλωμένων ἐν κύκλῳ τῶν τριῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν, ἀνοίγνυταί τε τῶν ἀγγείων τὰ στόμα-
τα. τάς θ᾽ ὕλας τὰς ἐν αὐτοῖς ἡ καρδία, ῥᾳδίως ἐπισπᾶται δι᾽ εὐρείας ὁδοῦ. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ αὐτὸ τὸ ἀγ-
γεῖον τοῦ ἐν τούτῳ πρὸς ἑαυτὴν ἐπισπᾶται τείνουσα, καὶ προσαγομένη διὰ τῶν ὑμένων. οὐ γὰρ ἐνδέχεται
τούτους μὲν ἕλκεσθαι πρὸς ἐκείνης, τὸ συνεχὲς δὲ αὐτοῖς ἀγγεῖον ἀναίσθητον εἶναι τῆς ὁλκῆς, ὥσθ᾽ ὑπὸ μιᾶς ἐ-
30 νεργείας, ἣν ἡ καρδία ποιεῖται διαστελλομένη. τοὺς μὲν ὑμένας ἑλκομένους ὑπὸ τῶν δεσμῶν, εἰς αὐτὴν τὴν
κοιλίαν ἀνακλίνεσθαι τῆς καρδίας. ἐν κύκλῳ δὲ τούτων ἀναπτυσσομένων εἰς τοὐπίσω διοίγεσθαι τὸ στόμα.
κἀν τούτῳ τά τε ἀγγεῖα, διὰ τῶν ὑμένων ἕλκεσθαι πρὸς τὴν καρδίαν. τάς τ᾽ ἐν αὐτοῖς ὕλας εἰς τὰς κοιλίας
αὐτῆς ἀκωλύτως εἰσρεῖν. ὡς ἂν μηδ᾽ ἀντιπράττοντος ἔτι μηδενὸς ἁπάντων τε τῶν αἰτίων, ὑφ᾽ ὧν ἂν γένοιτο τά-
χιστη μετάστασις ὑλῶν, εἰς ταυτὸ συντελούντων. ἢ γὰρ ἕλκεσθαι χρὴ τὸ μεθιστάμενον, ἢ βάλλεσθαι πρός τι-
νος, ἢ παραπέμπεσθαι. καὶ ταῦτα σύμπαντα ταῖς ὕλαις ὑπάρχει διαστελλομένης τῆς καρδίας. ἕλκει μὲν
γὰρ αὐτὴ, πέμπουσι δ᾽ αἱ προκείμεναι κοιλότητες, αἱ κατὰ τὰ ὦτα. παραπέμπει δὲ τὰ ἀγγεῖα. καὶ τούτων
ἁπάντων τῆς κινήσεως ἀρχὴ μία, τῆς καρδίας αὐτῆς ἡ διαστολή. τὰ μὲν γὰρ ὦτα νευρώδεις τε καὶ κοῖλαι πρὸς
τῶν στομάτων ἐπιφύσεις ὑπάρχοντα, χαλαρὰ μὲν πως ἐστὶ, καὶ διατοῦτο κοῖλα. διαστελλομένης δὲ τῆς καρδί-
ας, ὁμοίως τοῖς ὑμέσι τεινόμενά τε καὶ στενούμενα, καὶ διατοῦτο τὰς ὕλας ἐκθλίβοντα προπέμπει τῇ καρ-
40 δίᾳ. τὰ δ᾽ ἐφεξῆς αὐτῶν στόματα τῶν ἀγγείων, διὰ τὸ σφοδρῶς ὑπὸ τῆς καρδίας εἴσω τείνεσθαι, παραπέμ-
πει τὰς ὑπὸ τῶν ὤτων ἐπωθουμένας ὕλας. αὐτὴ δὴ καρδία πάσας ὅσας ἄν τις ἐπινοήσῃ δυνάμεις ὁλκῶν
ἔχουσα, διὰ ταχέων ὑποδέχεται κόλποις τῶν κοιλιῶν ἀναρπάζουσα καὶ οἷον ἐκροφοῦσα τὰς εἰσρεούσας ὕλας,
εἴτε γ᾽ ὡς αἱ τῶν χαλκέων φῦσαι διαστελλόμεναι ἐπισπῶσιν εἴσω τὸν ἀέρα, παντὸς μᾶλλον ὑπάρχει τοῦτ᾽ αὐτῇ, εἴτ᾽ ὡς
αἱ τῶν λύχνων φλόγες ἕλκουσι τοὔλαιον, οὐδὲ ταύτης ἀπορεῖ τῆς δυνάμεως, ἀρχὴ τῆς ἐμφύτου θερμασίας
ὑπάρχουσα, εἴθ᾽ ὡς ἡ ἡρακλεία λίθος ποιότητος οἰκειότητι τὸν σίδηρον ἐπάγεται, τί μὲν οἰκειότερον αὐτῇ πνεύ-
ματος εἰς ἀνάψυξιν, τί δ᾽ αἵματος χρηστότητι εἰς θρέψιν. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, κἂν διασπάσαι τι τῶν ἀγγείων, ἁπάσαις
ἅμα χρωμένη τῆς ὁλκῆς ταῖς δυνάμεσιν, εἰ μή τι κἀνταῦθα θαυμαστὸν ἐπικούρημα τοῦ μηδὲν γίνεσθαι τοιοῦ-
τον ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἐτεχνήσατο, προσθεὶς ἔξωθεν ἑκατέρου τῶν εἰσαγόντων στομάτων τὰς ὕλας ἰδίαν κοι-
λότητα, καθάπερ τι ταμιεῖον τροφῆς, ὡς μὴ κινδυνεύσῃ ποτὲ ῥαγῆναι τὸ ἀγγεῖον, ἑλκούσης μὲν ἀθρόως τε καὶ
50 σφοδρῶς ἐνίοτε τῆς καρδίας, αὐτοῦ δ᾽ οὐκ ἔχοντος ὑπὸ στενότητος ὅσον αἰτεῖ, παρασχεῖν ἀφθόνως. ὥσπερ γὰρ εἴ τις
ἀγγεῖον ἀέρος πλῆρες ἐκκενώσειε, διὰ τῆς ὀπῆς ἐκμυζήσας τῷ στόματι ῥήξειεν ἄν, εἰ ἐπὶ πλέον βιάζοιτο, κατὰ
τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον ἡ καρδία πολλαπλασίαν ἑκατέρου τῶν ἀγγείων, τῆς εὐρύτητος ἀθρόως ἐκπληροῦσθαι
δεομένη κοιλότητα, διέρρηξεν ἄν ποτε καὶ διέσπασεν αὐτὰ βιαίως ἕλκουσα, μὴ δὲ μιᾶς ἔξωθεν αὐτῇ προστεθεί-
σης κοιλότητος, οἵα νῦν ἐστὶ καθ᾽ ἑκάτερον τῶν ὤτων. οὔκουν μάτην τὰ τῆς καρδίας ὦτα γέγονεν. ἀλλ᾽ ὠνόμασται
μάτην, οὐ γὰρ σμικρά τις ἔοικεν αὐτῶν ἡ χρεία τοῖς ζώοις ὑπάρχειν. ἀλλ᾽ εἴπερ τὸ μηδὲν παθεῖν, ἢ τὴν ἀρτηρί-
αν τὴν εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζομένην, ἢ τὴν κοίλην φλέβα μέγιστόν ἐστι, καὶ ἡ τῶν ὤτων χρεία μεγίστη τοῖς ζώοις
ὑπάρχει. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ λεπτὰ τοῖς χιτῶσιν ἄμφω ταῦτά ἐστι τὰ ἀγγεῖα, τὸ μὲν, ὅτι φλέψ ἐστιν ἄντικρυς,
τὸ δ᾽ ὅτι τὴν ἀρτηρίαν τοῦ πνεύμονος ἄμεινον ἐδείκνυτο φλεβώδη γίνεσθαι, λεπτὸν δ᾽ ἀγγεῖον καὶ μαλακὸν,

ὥσπερ εἰς τὸ συστέλλεσθαι ῥᾳδίως ἐπιτηδειότερον, οὕτως εἰς τὸ διασπασθῆναι τεινόμενον, ἑτοιμότερον. ὥστε
ῥᾳδίως ἂν ἄμφω διεσπάσθη τὰ παρέχοντα τῇ καρδίᾳ τὰς ὕλας ἀγγεῖα. λεπτὰ μὲν καὶ μαλακὰ τοῖς χιτῶσιν
ὑπάρχοντα, βιαίως δ᾽ ἑλκόμενα πρὸς ἐκείνης διαστελλομένης, εἰ μηδεμίαν ἐπικουρίαν ἡ φύσις ἐτεχνήσατο τοι-
αύτην, οἵαν νῦν ἐστιν ἡ καθ᾽ ἑκάτερον τῶν ὤτων κοιλότης. ἐπεὶ δ᾽ αὗται παρεσκευάσθησαν, οὐ μόνον ἔξω τοῦ κινδύ-
νου τι παθεῖν οἱ χιτῶνες τῶν ἀγγείων κατέστησαν, ἀλλὰ καὶ συνεργοῦσιν εἰς τὸ ταχέως πληροῦσθαι τὴν
καρδίαν. εἰς ὅσον γὰρ θᾶττον οἱ μαλακώτεροι συστέλλονται τῶν σκληροτέρων, εἰς τοσοῦτον καὶ τὴν καρδίαν εἰκὸς
θᾶττον πληροῦσθαι. μόνοι μὲν οὖν ὄντες ἄνευ τῶν παρακειμένων κοιλοτήτων, οὐκ ἂν ἱκανοὶ πληροῦν ἐγίγνοντο.
καὶ τοῦτο τεινόμενοι πρὸς αὐτῆς, ἐρρήγνυντ᾽ ἂν ἑτοίμως. ἐπεὶ δὲ κἀκείνας προσέλαβον φθάνοντες πρὶν ἐ-
σχάτως ταθῆναι πληροῦν τὴν καρδίαν, οὐ μικρὸν ὄφελος εἰς τὸ μηδὲν πάσχειν τὴν μαλακότητα τοῦ σώμα-
10 τος ἐπεκτήσαντο. καί σοι καὶ διὰ τοῦτο ἀποδέδεικται τὴν τοῦ πνεύμονος ἀρτηρίαν, γενέσθαι χρῆναι φλεβώδη.
διὰ τοῦτο δ᾽ οἶμαι καὶ τῶν ὤτων ἑκάτερον ἰσχνὸν ἅμα, καὶ νευρῶδες ἐγένετο. πρὸς μὲν γὰρ τὸ συστέλλεσθαι ῥᾳ-
δίως, ἡ λεπτότης αὐτῶν μέγιστον συντελεῖ. πρὸς δὲ τὸ μηδὲν πάσχειν, ἡ ῥώμη τοῦ σώματος. ἰσχυρότατον γὰρ
τὸ νευρῶδες. ὠνόμασται δ᾽ οὕτως, οὐκ ἀπὸ χρείας, ἢ ἐνεργείας τινός. ἀλλ᾽ ἀπὸ μικρᾶς ὁμοιότητος. ὅτι τῆς καρ-
δίας ἑκατέρωθεν, ὥσπερ τῆς κεφαλῆς τοῦ ζώου πρόκειται τὰ ὦτα. καὶ μήν γε καὶ τῶν ὑμένων ἰσχυροτέ-
ρους θ᾽ ἅμα καὶ μείζους γενέσθαι βέλτιον ἦν εἰς τοσοῦτον, τοὺς ἐπὶ τοῖς εἰσάγουσι τῶν ἐπὶ τοῖς ἐξάγουσιν, εἰς ὅσον
καὶ ἡ τῆς ἐν τῷ διαστέλλεσθαι κινήσεως ἰσχὺς ὑπερέχει τῆς ἐν τῷ συστέλλεσθαι. βιαιότερον γὰρ ἕλκειν ἀνάγκη
τὴν καρδίαν διαστελλομένην, ἤπερ ἐκθλίβειν συστελλομένην. ἀλλὰ καὶ τὸ τρεῖς ἐφ᾽ ἑκάστου γενέσθαι στόματος, ἵν᾽
ἀκριβῶς καὶ ταχέως ἅπαν ἀνοιγνύηταί τε, καὶ αὖθις κλείηται, θαυμαστῶς τῇ φύσει παρεσκεύασται. δυεῖν
μὲν γὰρ ὄντων, οὔτ᾽ ἀκριβῶς, οὔτε ταχέως ἐπέτρεπον ἂν ἢ κλείεσθαι τοῖς στόμασιν ἢ ἀνοίγνυσθαι τῶν ὑμένων
20 οἱ κόλποι μεγάλοι γεννηθέντες. εἰ δέ γε πλείους ἢ τρεῖς ἐγεγένηντο, πολὺ μὲν ἂν θᾶττόν τε καὶ μᾶλλον ἑκατέρων
τῶν εἰρημένων διεπράττετο τῇ τῶν κόλπων βραχύτητι. τὸ δ᾽ εὐανάτρεπτόν τε καὶ ἀσθενὲς, ἀναγκαίως ἂν αὐτοῖς
ἐκ τῆς σμικρότητος προσῆει. δεόντως οὖν ἵνα ταχέως θ᾽ ἅμα καὶ ἰσχυρῶς, καὶ ἀκριβῶς ἀνοιγνύηται, καὶ κλείη-
ται τὰ στόματα, τρεῖς καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ὑμένες ἐγένοντο, μηδενὸς ἄλλου πλήθους πάνθ᾽ ἅμα σχεῖν δυναμένου.
διὰ τὸ τοὺς μὲν ἐλάττονας ἢ τρεῖς, ἧττονας ἀκριβῆ τε καὶ βραδυτέραν. τοὺς δὲ πλείονας, ἀσθενεστέραν ἐργάζεσθαι
τὴν ἐνέργειαν. εὐλόγως οὖν ἐφ᾽ ἑνὸς μόνου τοῦ στόματος τοῦ τῆς φλεβώδους ἀρτηρίας δυεῖν ὑμένων ἐγένοντο,
μόνῳ γὰρ τούτῳ βέλτιον ἦν οὐκ ἀκριβῶς κλείεσθαι, διότι καὶ μόνῳ συγχωρεῖν ἦν ἄμεινον, εἰς τὸν πνεύμονα
φέρεσθαι τοῖς ἐκ τῆς καρδίας λιγνυώδεσι περιττώμασιν. ἃ διὰ μὲν τὸ πλῆθος τῆς ἐμφύτου θερμασίας,
ἀναγκαῖον ἴσχειν αὐτῇ, συντομωτέραν δ᾽ ἑτέραν οὐκ εἶχεν ἐκροήν, ὧ καὶ δῆλον ὡς ὀρθῶς ἐλέχθησαν οἱ ὑμένες,
ἅμα μὲν, οἷον ἐπιθήματά τινα παρασκευασθῆναι τοῖς στόμασιν, ἅμα δ᾽ ὁλκῆς ὑπάρχειν ὄργανα. τεινόμενοι γὰρ
30 ὑπὸ τῆς καρδίας, δι᾽ αὐτῶν οἱ χιτῶνες τῶν ἀγγείων ὡς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἑτοιμότερόν τε συστέλλονται, καὶ
ῥᾷον ἐπωθοῦσιν, ἑλκούσης τὰς ὕλας αὐτῆς. ἡ δ᾽ αὐτὰ τάσις αὐτῇ, τοὺς ἔσωθεν ἔξω πεφυκότας ὑμένας ἐκ τῶν
ῥιζῶν ἕλκουσα, καὶ πρὸς αὐτὴν εἴσω τὴν καρδίαν ἀνακλῶσα, καὶ πάντας ὀρθοὺς ἱστᾶσα, κλείει τὰ στόματα
τῶν ἀγγείων. ὥσθ᾽ ἣν ἔμπροσθεν τῆς καρδίας ἐνέργειαν ἐν τῷ διαστέλλεσθαι πολλῶν αἰτίαν ἐπεδείκνυμεν, εἰς ὅλ-
κην τῶν ὑλῶν συντελούντων αὐτῇ καὶ νῦν φαίνεται τοῦ κλείεσθαι τότε τῆς ἀρτηριώδους φλεβὸς στόμα, καὶ
τὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας αἰτίαν ἔχειν. καὶ πάντα εἰς ἄκρον προνοίας τε ἅμα, καὶ τέχνης ἥκει τὰ τῆς καρδί-
ας μόρια. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸ σῶμα αὐτὸ τὸ ἐν ἀριστερᾷ μὲν, πάνυ ἱκανῶς, παχύ τε καὶ σκληρόν ἐστιν, ὡς ἂν τῆς
πνευματικῆς κοιλίας μελλῆσον γενήσεσθαι σκέπασμα. τὸ δ᾽ ἐν τοῖς δεξιοῖς, λεπτὸν καὶ μαλακὸν, ἵν᾽ ἅμα μὲν οἰ-
κείως ἑκάτερον ἔχοι ταῖς ὕλαις, ἅμα δ᾽ ἰσόρροπον ἐργάζοιτο τὴν καρδίαν. τότε γὰρ πνεῦμα παχυτέρῳ στέγε-
σθαι χιτῶνι βέλτιον ἦν. τότε τοῦ κατὰ τὴν δεξιὰν κοιλίαν αἵματος βάρος ἰσόρροπον ἔχειν τὸν ὄγκον τῆς ἀριστε-
40 ρᾶς. εἰ γὰρ τὴν αὐτὴν κοιλίαν, ἅμα μὲν παχεῖαν, ἅμα δ᾽ αἵματος μεστὴν ἡ φύσις ἀπειργάσατο, πάντως ἂν ἐπ᾽ ἐ-
κείνην ἡ καρδία πᾶσα περιεφέρετο. νυνὶ δ᾽ ἐκ τοῦ τῇ μὲν κουφοτέρᾳ τῶν ὑλῶν, παχύτερον ὄγκον περιτεθῆναι
σώματος, τῇ δὲ βαρυτέρᾳ κουφότερον, ἰσόρροπος ἐξ ἀμφοτέρων ἡ καρδία τῶν μερῶν ἐγένετο. καὶ διὰ τοῦτο καί-
τοι μηδενὸς αὐτὴν δεσμοῦ τοῖς παρακειμένοις συνάπτοντος, ὅμως ἀκλινής τε καὶ ἀρρεπὴς ἀεὶ διαμένει, κατὰ
μέσον αἰωρουμένη τὸν σκληρὸν ἐκεῖνον χιτῶνα, τὸν περικάρδιον ὀνομαζόμενον. ὃς ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐκ-
φυόμενος ἱκανῶς πλατὺς, εἶτα κατὰ βραχὺ στενούμενος ὁμοίως αὐτῇ τῇ καρδίᾳ τελευτᾷ καὶ αὐτὸς εἴς τι-
να κώνου κορυφὴν, τῷ στέρνῳ συνεζευγμένην, οὐ χιτὼν δικαίως ἂν ὀνομασθησόμενος, ὅτῳ φροντὶς ὀνομάτων ὀρθότη-
τος. ἀλλ᾽ οἷον οἶκός τις μᾶλλον ἢ ἕρκος ἀσφαλὲς τῇ καρδίᾳ περιβεβλημένος. ἀφέστηκε γὰρ αὐτῆς πανταχόσε
πάμπολυ, τοσαύτην ἐντὸς εὐρυχωρίαν, ἑαυτοῦ τε μεταξὺ, καὶ τῆς καρδίας ἀπολειπόμενος, ὅση διαστελλο-
μένην αὐτὴν ἱκανῶς ὑποδέξεται. τὸ γὰρ ἔτι πλείονα ποιεῖν, βλαπτικὸν ἦν τοῦ θώρακος τὴν εὐρύτητα, ταῖς
50 κατὰ τὰς ἀναπνοὰς, εἴσω τε καὶ αὖθις ἔξω φοραῖς τοῦ πνεύματος ἀνακειμένην. ἐρέω δή σοι πάλιν ἕτερον θαυ-
μαστὸν ἔργον τῆς φύσεως. ὁ περικάρδιος οὗτος, εἴτε χιτὼν, εἴθ᾽ ὑμὴν, εἴτ᾽ οἶκος, εἴθ᾽ ὅτι καὶ βούλει καλεῖν, οὕτω
μὲν σχήματος ἔχων, ὡς καὶ τὸ περιεχόμενον ὑπ᾽ αὐτοῦ σπλάγχνον, οὕτω δὲ καὶ μεγέθους, ὡς μήτ᾽ ἀδικεῖσθαί τι
τὸν θώρακα, μήτε τὴν καρδίαν στενοχωρεῖσθαι. τὸν μὲν ἀπολλύντα τι πλέον, ἢ δεῖ τῆς εὐρύτητος. τὴν δὲ, οὐκ
ἔχουσαν ἀναστροφὴν ἱκανὴν ἐν ταῖς κινήσεσι. τὸ δὲ δὴ πάχος αὐτοῦ καὶ ἡ ῥώμη, πῶς οὐ θαυμαστὰ συμμετρίας
εἰς ἄκρον ἥκοντα. ψαύειν μὲν γὰρ ἔμελλε τῶν τε τοῦ θώρακος ὀστῶν, σκληρῶν δήπουθεν ὄντων, καὶ τοῦ πάντων
μαλακωτάτου σπλάγχνου τοῦ πνεύμονος. καὶ ἦν κίνδυνος, εἰ μὲν σκληρότερος ἐγένετο, τοῦ νῦν ὄντος, ἀνιά-
σεσθαί τι πρὸς αὐτοῦ θλιβόμενόν τε, καὶ θλώμενον τὸ σπλάγχνον. εἰ δὲ μαλακώτερος, αὐτὸν πείσεσθαί τι πρὸς

τῶν ὀστῶν. διὰ ταῦτ' οὖν ὥσπερ ἡ θέσις αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ἐναντίων ἐστὶν, οὕτω καὶ ἡ τοῦ σώματος οὐσία τῶν ἄκρων
ἐν μέσῳ. τοσούτῳ γάρ ἐστιν ὀστοῦ μαλακώτερος, ὅσῳ πνεύμονος σκληρότερος. καὶ διὰ τοῦτο ἄλυπος ἡ πρὸς ἑκά-
τερον αὐτῷ καθίσταται γειτνίασις, μήτ' αὐτοῦ τι πρὸς τῶν ὀστῶν ἐνοχλουμένου, μήτε βλάπτοντος τὸν πνεύ-
μονα. θαυμαστὸς μὲν δὴ καὶ ὁ περικάρδιος. ἡ δ' ἐν τοῖς στόμασι τῆς καρδίας τέχνη πολὺ μείζων, ὅσῳ καὶ μείζο-
σιν ἐνεργείαις ὑπηρετεῖ. σχεδὸν γὰρ ἅπαντα τὰ τῆς καρδίας ἔργα δι' ἐκείνων ἐπιτελεῖται. πάλιν οὖν ἀνα-
λαβόντες ὑπὲρ αὐτῶν εἴπωμεν. εἰ μέν τι τῶν ἔμπροσθεν ἀδιορίστως ἐλέχθη διοριούμενοι. προσθέντες δ' ἔτι
μηδ' ὅλως ἐρρέθη. ὅτι μὲν οὖν ἡ καρδία κατὰ τὸν τοῦ διαστέλλεσθαι καιρὸν, ἕλκουσα τὰς ῥίζας τῶν ὑμένων
ἀνοίγνυσι μὲν τὰ τῶν εἰσαγόντων τὰς ὕλας ἀγγείων στόματα, κλείει δὲ τὰ τῶν ἐξαγόντων, εἴρηταί τε καὶ δέ-
δεικται πρόσθεν. εἴρηται δὲ, καὶ ὡς τοῖς ἕλκουσιν ἅπαντα ἕπεσθαι ὑπακούει τὰ κουφότερα. καὶ ὡς ἐπὶ μὲν τοῖς
10 ἄλλοις στόμασιν ὑμένες ἐπίκεινται τρεῖς, ἐν δὲ τῷ τῆς φλεβώδους ἀρτηρίας οὐκέτι. διότι μόνην αὐτὴν ἐπιτρέ-
πειν δεῖ διεξέρχεσθαι τοῖς ἐκ τῆς καρδίας εἰς τὸν πνεύμονα φερομένοις αἰθαλώδεσι περιττώμασιν. ἐκ τούτων
οὖν ἴσως ἄν τις ὑπονοήσειε μηδὲν ὅλως εἰς τοὐπίσω φέρεσθαι κατὰ τὰ λοιπὰ τρία στόματα τῶν ἀγγείων, ἀλλ'
οὐχ ὧδ' ἔχει τἀληθὲς, ἐν ᾧ γὰρ χρόνῳ συμβαίνει κλείεσθαι τοὺς ὑμένας, ἀναγκαῖον ἐν τούτῳ φθάνειν ἑλκό-
μενον εἰς τὴν καρδίαν αἷμα καὶ πνεῦμα, καὶ μέν γε κἂν τῷ συστέλλεσθαι πρὸ τοῦ κλεισθῆναι πάλιν ἀντεκπέμ-
πεσθαι, κατὰ τὸν τοῦ συγκλείεσθαι χρόνον, ἀλλὰ καὶ κεκλεισμένων ἤδη τῶν ὑμένων ἐνδέχεταί ποτε τῆς καρ-
δίας σφοδρότερον κινουμένης, παραρρυῆναί τι μὴ μόνον αὐτοῦ καὶ τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ αἵ-
ματος. ὡς γὰρ ἐπὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἐπεδείκνυμεν, ἀδύνατον ἦν μηδὲν παρηθεῖσθαί τι τῶν καταπινόν-
των ὑγρῶν, οὕτως ἔχειν χρὴ νομίζειν κἀνταῦθα τοῦ πλήθους αὐτῶν, ἐξευρῆσθαι τῇ φύσει κώλυμα. τοῦ δὲ ὅλως
μηδὲν παραρρεῖν, μηδὲ τοὐλάχιστον, ἀδύνατον εὑρεθῆναί τι φυλακτήριον. ἐδείχθη γὰρ οὖν ἡμῖν δι' ἑτέρων, ὡς
20 ἐν ἅπασι πάντ' ἐστί. καθάπερ Ἱπποκράτης ἔλεγε, καὶ μετέχουσιν αἱ μὲν ἀρτηρίαι, λεπτοῦ καὶ καθαροῦ, καὶ
ἀτμώδους αἵματος. αἱ δὲ φλέβες, ὀλίγου καὶ ὁμιχλώδους ἀέρος. οὕτω δὲ καὶ διὰ τοῦ στομάχου παραρρεῖν,
εἰς τὴν γαστέρα τὸ πνεῦμα, καταπινόντων τε καὶ εἰσπνεόντων ἐδείκνυτο. καὶ ὅλως μηδὲν εἶναι τῶν ἐν τῷ σώ-
ματι καθαρὸν ἀκριβῶς, ἀλλὰ πάντα πάντων μετέχειν. οὐ μὴν ἐξ ἴσου γε κἂν τούτῳ τὸ μὲν, αἵματος ἤ τινος ἄλ-
λης τροφῆς εἶναι, τὸ δὲ πνεύματος ὄργανον. οὕτω τοίνυν καὶ τῆς καρδίας αὐτῆς κοιλίαι σφύζουσι μὲν ἀμ-
φότεραι φαίνονται διοιγομένου τοῦ θώρακος. οὐ μὴν ὡσαύτως γε ἐν ἀμφοῖν αἷμα, καὶ πνεῦμα περιέχεται. πλε-
ονεκτεῖ γὰρ οὐκ ὀλίγῳ κατὰ μὲν τὴν δεξιὰν, ἡ τοῦ αἵματος οὐσία. κατὰ δὲ τὴν ἀριστερὰν, ἡ τοῦ πνεύματος. ὅτι
μὲν οὖν ἀρτηρίας εἴ τις ἐπικαίρους τε καὶ πολλὰς ἅμα τρώσειεν, ἐκκενοῦται δι' αὐτῶν αἷμα, ὡμολόγηται σχε-
δὸν ἅπασι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὅσοι ταῖς ἀρτηρίαις οὐδ' ὅλως αἵματος μεταδιδόασιν ὥσπερ καὶ ὁ Ἐρασίστρατος,
οὐδὲν ἧττον ὁμολογοῦσιν αὐτὰς καὶ οὗτοι συνανεστομῶσθαι ταῖς φλεψὶν, εἶτα καίτοι τεχνικῶς ὑπὸ τῆς
30 φύσεως οἰόμενοι κατεσκευάσθαι πάντα, καὶ μάτην μηδὲν οὐκ αἰσθάνονται τὰς ἀναστομώσεις ταύτας, ὁμο-
λογοῦντες εἰκῆ γεγονέναι. καίτοι γε μικρὸν ἂν ἦν μόνον τοῦτο μάτην αὐτὰς κατασκευάσθαι. καὶ μηδὲν ἐκπο-
ρίζειν τῷ ζώῳ χρηστὸν, ἀλλὰ τὸ τούτου δεινότερον, ὅπερ οὐκ ἂν ἔτι μικρὸν οἰηθείη τις εἶναι τῆς φύσεως ἁμάρτημα
τὸ πρὸς τῷ μηδὲν ὠφελεῖν, ἔτι καὶ βλάπτειν τὰ μέγιστα, καὶ τοῦτ' ἐξ ἀκολουθίας προΐενται. διδάσκει γοῦν
αὐτὸς Ἐρασίστρατος ἐπιμελῶς ἡμᾶς, ὡς οὐκ ἐνδέχεται γενέσθαι φλεγμονὴν ἄνευ τοῦ παρεμπεσεῖν ποτε ἐκ τῶν
φλεβῶν εἰς τὰς ἀρτηρίας αἷμα. καὶ μὴν εἴπερ ἀδύνατον ἄλλως γενέσθαι φλεγμονὴν, οὔτε πλευρῖτις ἂν ἔτι
τοῖς ζώοις ἐνοχλήσειεν, οὔτε φρενῖτις, οὔτε περιπνευμονία τῶν ἀναστομώσεων τούτων ἀφῃρημένων, ἀλλ' οὔτ' ὀφ-
θαλμία γένοιτ' ἂν, οὐδὲ συνάγχη τις ἢ κυνάγχη, μὴ οὐσῶν τῶν ἀναστομώσεων. οὐδ' ἧπαρ δηλονότι καὶ γαστὴρ
καὶ σπλὴν, καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου φλεγμονή. καὶ τί γὰρ ἄλλο, ἢ τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν νοσημάτων, οὐ-
κέτ' ἂν ἔτι γίγνοιτο μὴ οὐσῶν τῶν ἀναστομώσεων. ἃς ἡ προνοητικὴ φύσις ἐδημιουργήσατο. μηδὲν μὲν τῷ ζώῳ
40 χρηστὸν ἐκ περιουσίας, ὄργανα δὲ μόνον ἐσομένας ὀλεθρίων νοσημάτων τῆς γενέσεως. οὔτε γὰρ ἐπὶ τοῖς τραύμα-
σιν ἐγίνοντο ἂν αἱ φλεγμοναὶ τούτων οὐκ οὐσῶν. οὔτ' ἐπὶ πληθώραις ἐπήρξεν ἄν τις, οὔτε φλεγμονὴ τῷ ἐν ἥπα-
τι ἢ κοιλίᾳ ἢ καρδίᾳ, ἤ τινι τῶν ἄλλων, ἐφ' οἷς ἀεὶ θνήσκουσιν ἄνθρωποι τάχιστα. περὶ μὲν οὖν τῆς Ἐρασιστράτου κα-
τὰ τὰς ἀρτηρίας ὑποθέσεως, εἰς ὅσον ἐναντιοῦταί τε καὶ μάχεται τοῖς ἐναργέσιν ἅπασιν. οὐχ ἅπαξ οὐδὲ
δὶς, ἀλλὰ πλεονάκις ἤδη διειλεγμένοι πολλαχοῦ, περιττὸν ἡγοῦμαι νῦν ἐπεξιέναι. τὰς δὲ τῶν ἀρτηριῶν
πρὸς τὰς φλέβας ἀναστομώσεις ἡ φύσις οὐκ ἀργῶς οὐδὲ μάτην ἐδημιούργησεν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ τὴν ἐκ τῆς ἀ-
ναπνοῆς τε, καὶ τῶν σφυγμῶν ὠφέλειαν μὴ τῇ καρδίᾳ μόνῃ καὶ ταῖς ἀρτηρίαις, ἀλλὰ καὶ ταῖς φλεψὶ δια-
δίδοσθαι. γέγραπται δὲ ὑπὲρ τῆς ἐξ αὐτῶν ὠφελείας ἡλίκη τίς ἐστιν ἐν ἑτέροις. εἰς δὲ τὴν νῦν ἡμῖν προκει-
μένην διέξοδον, ἀρκεῖ καὶ ταῦτα γινωσκόμενα. καὶ μέν γε καὶ τὸ δεῖν οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς ἅπαντα τρέφε-
σθαι τροφῆς τὰ μόρια τοῦ σώματος οὐ πρὸ πολλοῦ λεχθὲν, οὐδ' αὐτὸ τὴν χρείαν τῆς διαφόρου τῶν ἀγγείων ἐν-
50 δείκνυται γενέσεως. εἴπερ γὰρ ἓν ἐγένετο, μόνον ἀγγεῖον αἵματος, ἐξ ὁμοίας ἂν ἅπαντα τὰ μόρια τροφῆς ἐ-
τρέφετο, καὶ μὴν ἀλογώτατον τοῦτο καὶ πάντων ἐστὶν ἀτοπώτατον, αἵματος ὁμοίου χρῄζειν εἰς θρέψιν ἧ-
παρ εἰ τύχοι, καὶ πνεύμονα τὸ βαρύτατον, καὶ πυκνότατον τῶν σπλάγχνων τῷ κουφοτάτῳ τε, καὶ
μανοτάτῳ. διὰ ταῦτα μὲν δὴ καλῶς οὐκ ἀρτηρίας μόνον, ἀλλὰ καὶ φλέβας ἡ φύσις ἐποίησεν ἐν τοῖς
τῶν ζώων σώμασι, καὶ διὰ ταῦτα τὸ μὲν ἧπαρ ἐκ φλεβῶν δὴ μόνων τρέφεται, καὶ τούτων λεπτοτά-
των τε καὶ μανοτάτων, ὁ δὲ πνεύμων ἐξ ἀρτηριῶν. καὶ γὰρ καὶ αἱ φλέβες αὐτοῦ, πρός γε τὸ τρέφειν ἀρ-
τηρίαις ἐοίκασι, καθότι καὶ τοῦτο μικρῷ πρόσθεν ἐλέγετο. θαυμάζειν οὖν χρὴ κἀνταῦθα τὴν πρόνοιαν τῆς
φύσεως ἀγγείων τε διττῶν εἶδος ἐργασαμένης, ἀναστομωσάσης τε πρὸς ἄλληλα τὰ γειτνιῶντα αὐτῶν

πέρατα,

πέρατα, καὶ πρὸ τούτων αὐτὰς τῆς καρδίας τὰς κοιλίας, ὡς καὶ ταῦτ' ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται· νυνὶ γὰρ οὐχ ὅτι τὸ δέ τι γίγνεται κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ζώου πρόσκειται δεικνύειν, ἀλλὰ διότι· τὸ δ' ἐξ ἀνάγκης προηγεῖται, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης ἔλεγε, τοῦ διότι τὸ ὅτι· πρὶν ἀναμνῆσαι, τῶν ἐνεργειῶν ἀδύνατον ἐξηγεῖσθαι τὰς χρείας. οἱ δ' ἐν τῇ καρδίᾳ φαινόμενοι βόθυνοι, κατὰ τὸ μέσον αὐτῆς μάλιστα διάφραγμα, τῆς εἰρημένης ἕνεκα κοινωνίας ἐγένοντο, τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ προκατειργασμένον ἐν ταῖς φλεψὶ τὸ αἷμα μεταλαμβάνειν ταῖς ἀρτηρίαις ἦν ἄμεινον, ἵν' ὅπερ ἡ γαστὴρ πρὸς τὰς φλέβας, τοῦτ' ἐκεῖναι πρὸς τὰς ἀρτηρίας ὦσιν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' οὗτος ὁ λόγος ἀδύνατος, ὡς ἂν ἀναθυμίασίς τε, εἴ γε ἐστὶν αἵματος χρηστοῦ τὸ ψυχικὸν πνεῦμα. καὶ εἴρηται μὲν καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἑτέρωθι, πρὸς δὲ τὰ παρόντα τὴν χρείαν ἀρκεῖ μόνον εἰπεῖν τοῦ καθαρὸν καὶ λεπτὸν ἐν ταῖς ἀρτηρίαις χρῆναι περιέχεσθαι τὸ αἷμα, μέλλον ἐς τροφὴν παρέξειν τῷ ψυχικῷ πνεύματι. ταῦτα οὖν ἅπαντα μεγάλα τεκμήρια τοῦ καλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπειργάσθαι τὸ διττὸν τουτὶ γένος τῶν ἀγγείων, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, τὸ δεῖσθαι μέν τινος ῥώμης καὶ χιτῶνος ἀεὶ μελλούσης κινεῖσθαι ταῖς ἀρτηρίαις· ἀδύνατον δ' εἶναι ῥωμαλέον ἅμα καὶ λεπτὸν ὑπάρχειν, παχέος δ' αὖ γινομένου, μὴ καλῶς ἂν τραφῆναι πολλὰ τοῦ σώματος μόρια. ταῦτ' οὖν ἅπαντα καθ' ὅλον τε τοῦ ζώου τὸ σῶμα, καὶ πρὸ τούτων ἐν αὐτῇ τῇ καρδίᾳ καλῶς ἡ φύσις ἅπαντα παρεσκευάσατο, τὴν κοινωνίαν ἐξευροῦσα ταῖς φλεψὶ πρὸς τὰς ἀρτηρίας, διὰ τῶν λεπτῶν ἐκείνων στομάτων, καὶ διὰ τοῦτο μεῖζόν ἐστιν ἡ εἰς αὐτὴν ἐμφυομένη φλὲψ τῆς ἐκφυομένης, καίτοι κεχυμένον γε τὸ αἷμα διὰ τὴν ἐν αὐτῇ θερμασίαν ὑποδεχομένης. ἀλλ' ἐπεὶ πολὺ κατὰ τὸ μέσον διάφραγμα, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ διατρήσεις εἰς τὴν ἀριστερὰν μεταλαμβάνεται κοιλίαν, εὐλόγως ἡ εἰς τὸν πνεύμονα φλὲψ ἐμφυομένη τῆς εἰσαγούσης εἰς τὴν καρδίαν τὸ αἷμα μείων ἐστὶ, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς τὴν καρδίαν ἀρτηρία παράγουσα τὸ πνεῦμα, καὶ αὐτὴ πολὺ μεῖον ἐστὶ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ἀφ' ἧς αἱ κατὰ τὸ σῶμα πεφύκασιν ἅπασαι. διότι τε προσλαμβάνει τι τοῦ παρὰ τῆς δεξιᾶς κοιλίας αἵματος ἡ μεγάλη ἀρτηρία, καὶ διότι πασῶν ἔμελλεν ἀρχὴ γενήσεσθαι τῶν καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀρτηριῶν. ἐπεὶ δὲ παχὺ καὶ στεγανὸν ἦν τὸ τῆς καρδίας σῶμα, καὶ τροφῆς αὐτῷ παχυτέρας ἔδει, διὰ τοῦτο τῷ παρὰ τῆς κοιλίας αἵματι τρέφεται, πρὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν καρδίαν. ἐνταυθοῖ γὰρ γινόμενον θερμὸν καὶ λεπτὸν, καὶ ἀτμῶδες ἔμελλεν ἀποδειχθήσεσθαι, κἂν τοῦτο τὸ δοκοῦν τισὶν ἄλογον ὑπάρχειν, ἁπάντων εὐλογώτατον εὑρίσκεται, τὴν καρδίαν τῷ πνεύμονι παρασκευάζειν τὴν τροφὴν, ἑαυτῇ δὲ μή. τῷ μὲν γὰρ ἔδει λεπτοῦ καὶ ἀτμώδους αἵματος, τῇ δ' οὐκ ἔδει. ἡ μὲν γ' ἐξ αὐτῆς κινουμένη ῥωμαλέον ἐδεῖτο καὶ παχὺ, καὶ στεγανὸν ἔχειν τὸ σῶμα. τὸν πνεύμονα δ' ὑπὸ τοῦ θώρακος κινούμενον, οὐ βαρὺν, οὐδὲ πυκνὸν, ἀλλὰ κοῦφόν τε καὶ μανὸν εἶναι βέλτιον ἦν. ἐπεὶ δὲ ἕκαστον ὅσον ἐστὶ τοιαύτης χρῄζει καὶ τροφῆς, εὐλόγως ἡ μὲν καρδία παχέος, ὁ πνεύμων δι' ἀτμώδους αἵματος ἐδεήθη, καὶ τοῦτ' αἴτιον τοῦ μὴ τρέφεσθαι τὴν καρδίαν ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ πρὶν ἐμφῦσαι τῇ δεξιᾷ κοιλίᾳ τὴν κοίλην φλέβα, μόριον αὐτῆς τηλικοῦτον, ἡλίκον μάλιστα τρέφειν ἱκανόν ἐστιν, εἰς ἅπαντα τὰ μέρη διασπείρεσθαι. τούτῳ δ' εὐλόγως ἀρτηρία συμπεριφέρεται καὶ συγκατασχίζεται, τῆς μεγάλης αὖ καὶ ἥδε τηλικοῦτον ἀποβλάστημα γινόμενον, ἡλίκον ἔμελλε μάλιστα τήν τε προειρημένην ἀναψύξειν φλέβα, καὶ τοῖς ἔξω μέρεσι τῆς καρδίας τὴν εὐκρασίαν τῆς ἐμφύτου φυλάξειν θερμασίας, εἰ γὰρ ἱκανὸν ἦν ἄρα τὸ ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς αὐτὴν ἀγγεῖον ἐμφυόμενον ἅπαν αὐτῆς ἀναψύξειν τὸ σῶμα, παχὺ καὶ στεγανὸν ἱκανῶς ὑπάρχον, ὡς ἐν καὶ τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἀποδέδεικται, μέχρι μὲν ὀλίγου τινὸς οἷόν τέ ἐστι δι' αὐτῶν τῶν σωμάτων ἰέναι ταῖς ὕλαις, ἐπὶ πλέον δ' οὐκέτι προϊέναι χωρὶς εὐρείας ὁδοῦ διαπέμπεσθαι ταῖς ὕλαις· ἀρτηρία μὲν οὖν καὶ φλὲψ, ἅπαν ἐν κύκλῳ περιέχονται τῆς καρδίας τὸ σῶμα, νεῦρον δ' οὐδὲν φαίνεται κατασχισμένον εἰς αὐτὴν, ὥσπερ οὐδ' εἰς ἧπαρ, ἢ νεφροὺς, ἢ σπλῆνα, μόνον γὰρ δὴ τὸ περικάρδιον σκέπασμα λεπτῶν νεύρων δεχόμενον φαίνεται ἀποβλαστήματα, καὶ τούτων διασχιζομένων ἐμφύσεις μέν τινες αἰσθηταὶ καὶ σαφεῖς, ἐπὶ γοῦν τῶν μειζόνων ζώων, καὶ εἰς αὐτὴν ὁρῶνται τὴν καρδίαν, οὐ μὴν ἔτι γε δυνατὸν αἰσθήσει διαγνώσκεσθαι σαφῶς, ὅπως ἔτι κατ' αὐτὴν σχίζεται. ἀλλ' ἔστιν ὁμοιότατος ὁ τρόπος καὶ τῆς ἐκφύσεως, καὶ τοῦ μεγέθους τῶν νεύρων, καθ' ἧπάρ τε καὶ νεφροὺς, καὶ σπλῆνα, καὶ γὰρ κἀκείνοις ὡς εἴρηται πρόσθεν, εἰς μὲν τοὺς χιτῶνας αἰσθητὰ καταφύεται νεῦρα, κατὰ ταῦτα δὲ αὐτῶν οὐκέτι σαφῶς ἐστιν ἰδεῖν τὰ σώματα αὐτὰ κατασχιζόμενα, καὶ γέγραπται κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἱκανῶς ὑπὲρ τῆς τῶν νεύρων εἰς ἅπαντα τὰ σπλάγχνα διανομῆς, ὥστ' εἴπερ ἐκείνοις προσέσχες τὸν νοῦν, οὐκ ἂν ἔτι δέῃ νῦν ἀκούειν, διότι τῇ καρδίᾳ φυσικὸν ἐχούσῃ τὸ ἔργον, ὀλιγίστων ἐδέησε τῶν νεύρων. ὡς γὰρ τοῖς μυσὶν ὅτι ψυχικῆς ἐνεργείας εἰσὶν ὄργανα, μεγάλων ἅπασι νεύρων ἐδέησεν, οὕτω τῇ καρδίᾳ μηδεμίαν ἐνέργειαν ψυχικὴν πεπιστευμένῃ, τοσούτων ἦν χρεία νεύρων, ὅσων τῶν εἰρημένων ἑκάστῳ τῶν σπλάγχνων, καὶ προσέτι τῷ πνεύμονι, κοινῇ μὲν γὰρ ἅπαντα ταῦθ' ἵν' αἰσθήσεως μετέχῃ, καὶ μὴ παντάπασιν ᾖ φυτὰ, διὰ τοῦτο νεύρων μετέλαβεν. ἴδια δ' αὐτῶν ἧπάρ τε καὶ καρδία, διότι καὶ αὐτὰ, δυνάμεών τινων ὑπάρχουσιν ἀρχαὶ, τὸ μὲν, τῆς ἐπιθυμητικῆς ψυχῆς, τὸ δὲ, τῆς θυμικῆς. ἐλέχθη δὲ ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους, καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπαΐειν ἀλλήλων χρῆναι τὰς ἀρχὰς, καὶ συνῆφθαι κατά τι καὶ κοινωνεῖν. ἐπεὶ δὲ καὶ ὀστοῦν εὑρίσκεταί τι, κατὰ τὴν κεφαλὴν τῆς καρδίας ἐν τοῖς μεγάλοις ζώοις, εὔλογον ἂν εἴη, καὶ τὴν ἐκείνου χρείαν μὴ παρελθεῖν. ἔστι μὲν οὖν ἴσως καὶ ἡ ὑπὸ Ἀριστοτέλους εἰρημένη λόγον ἔχουσα, στήριγμα γάρ τι καὶ οἷον ἕδραν εἶναι φησὶ τῆς καρδίας αὐτὸ, καὶ διὰ τοῦτ' ἐν τοῖς μεγάλοις ζώοις εὑρίσκεσθαι. δῆλον γὰρ ὡς ἐν μεγάλῳ θώρακι μεγάλην καρδίαν αἰωρουμένην, εὔλογον ἦν δή που καὶ τοιούτου δεηθῆναι μορίου, κάλλιον δ' ἂν ὧδε λέγοιτο, πανταχοῦ τῶν συνδέσμων τὰς ἀρχὰς ἡ φύσις, ἢ εἰς χόνδρον, ἢ εἰς ὀστοῦν ἀνάπτει χονδρῶδες, οὐκοῦν οὐδὲ τῶν κατὰ τὴν καρδίαν συνδέσμων. ἐκ τούτου γὰρ τοῦ γένους εἰσὶν οἱ ἐπὶ τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων ὑμένες· ἀλλ' οὐδὲ τοῦ χιτῶνος τῶν ἀρτηριῶν ὁμοίου συνδέσμῳ τὴν τοῦ σώματος οὐσίαν ὄντος ἔμελλεν ἀμελήσειν

ἀλλὰ καὶ τούτων ἁπάντων εἰς τουτὶ τὸ χονδρῶδες ὅσονπερ ἀνῆψε τὰς ἀρχὰς, ὡς ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρή-
σεσιν ἐδείκνυμεν. ἐν μὲν οὖν τοῖς μεγάλοις ζώοις ὅσονπερ ἐστὶ χονδρῶδες, ἐν δὲ τοῖς πάνυ μικροῖς, νευροχον-
δρῶδές τι σῶμα, πᾶσα γοῦν ἔχει καρδία κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐσίαν τινὰ σκληρὰν, ἕνεκα τῆς αὐτῆς χρείας
ἐν ἅπασι τοῖς ζώοις γεγενημένην. τὸ δὲ τὰς μείζονας, σκληροτέρας δεηθῆναι τῆς τοιαύτης οὐσίας οὐδὲν θαυ-
μαστόν. εἴς τε γὰρ τὸ τὰς ἀρχὰς τῶν συνδέσμων ἀσφαλέστερον ἀνῆφθαι, καὶ εἰς τὴν ἕδραν τῆς ὅλης καρδίας,
ἐπιτηδειότερόν ἐστι τῇ μεγάλῃ τὸ σκληρότατον. ταυτὶ μὲν οὖν, καὶ τὰ περὶ τὴν καρδίαν ἐστὶ μόρια τοῖς τε
τελειωμένοις ἤδη ζώοις. ἐπὶ γὰρ τῶν ἔτι κυουμένων ἀναστομώσεις τινὲς ὁρῶνται τῶν περὶ αὐτὴν ἀγγείων,
ὑπὲρ ὧν ἐπηγγειλάμην μὲν ἔμπροσθεν ἐρεῖν. εἶπον δ' οὐδέπω κάλλιον εἶναι νομίσας ἅπαντα συμπληρῶσαι
πρότερον τὸν ὑπὲρ τῶν ἤδη τετελειωμένων ζώων λόγον. ἐπεὶ τοίνυν φαίνεται πέρας ἔχειν, ἀρκτέον τὴν
10 ὑπόσχεσιν, ἀρχὴν τοῦ λόγου τήνδε ποιησάμενοι. ὁ πνεύμων ἐδείκνυτο φλεβώδεις μὲν ἔχειν τὰς ἀρτηρίας,
ἀρτηριώδεις δὲ τὰς φλέβας, ὑπέρ τε τοῦ τρέφεσθαι τροφῇ τῇ προσηκούσῃ καὶ προσέτι, τοῦ ῥᾳδίως μὲν ἔχειν
συστελλομένας τὰς ἀρτηρίας, οὐ ῥᾳδίως δὲ τὰς φλέβας. ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ὑμένων τῶν καθ' ἕκαστον στόμα
τῆς καρδίας ἐπιπεφυκότων ἐδείχθη, τῶν μὲν ἔσωθεν ἔξω φερομένων ὡς ὑπὲρ τοῦ μὴ παλινδρομεῖν τὰς
ὕλας ἐγένοντο, τῶν δ' ἔξωθεν ἔσω, καὶ τούτου μὲν, ἀλλὰ καὶ ὡς ὁλκῆς εἰσιν ὄργανα, δοκεῖ δὴ ταῦτα πάντα κα-
λῶς ἐπὶ τῶν τελείων ζώων γεγονότα, κακῶς ἔχειν ἐπὶ τῶν ἔτι κυουμένων, ὥς τε καὶ ἀντιλέγοντες ἡμῖν οἱ
μηδὲν τὴν φύσιν ὑπολαμβάνοντες ἐργάσασθαι τεχνικῶς, ἔν τι καὶ τοῦτο προχειρίζονται τῷ λόγῳ τελέως,
ὡς οἴονται καταβάλλειν ἡμῶν τὴν δόξαν. ἐπὶ γάρ τοι τῶν ἐμβρύων φασὶν οὐκ ἐκ τοῦ πνεύμονος εἰς τὴν καρ-
δίαν, ἀλλ' ἐξ ἐκείνης εἰς τὸν πνεύμονα φέρεσθαι τὸ πνεῦμα, μηδέπω γοῦν ἀναπνέοντος τοῦ ζώου διὰ στόματος, ἀλλ' ἔτι
παρὰ τῆς μητρὸς ὥσπερ τὴν τροφὴν, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα χορηγουμένου διὰ τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ἀγγείων,
20 οὔτ' εἰς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν, τὴν παρεχάχιν ἐκ τῆς καρδίας, ἀλλ' ἐξ ἐκείνης εἰς τὴν καρδίαν εἰκὸς ἔρχε-
σθαι τὸ πνεῦμα, τῷ τε πνεύμονι καὶ αὐτῷ παρὰ τῆς καρδίας εἶναι τὴν χορηγίαν, οὐκ ἐξ αὐτοῦ τῇ καρδίᾳ.
καὶ μὴν ἥ γε φασὶν, ἡ τῶν ὑμένων ἐπίφυσις, ἐπὶ μὲν τοῦ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας στόματος οὕτως ἔχει κατα-
σκευῆς, ὡς ἤτοι μηδὲν ἢ παντελῶς ὀλίγον ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν καρδίαν ἰέναι, κατὰ δὲ τὸ τῆς ἀρτηρίας τῆς φλε-
βώδους πάλιν αὖ κἀνταῦθα παντελῶς ὀλίγον ἐκ τῆς καρδίας εἰς τὸν πνεύμονα παραγίνεσθαι, δῆλον ὡς
οὔθ' ἡ καρδία μεταλήψεται πνεύματος οὔθ' ὁ πνεύμων. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ περὶ τῶν ἀγγείων ἐν τῷ πνεύμο-
νι ληρώδη φαίνεσθαι καὶ ψευδῆ φασί. τὴν αὐτὴν γὰρ ἔχειν αὐτὰ φύσιν ἔτι κυουμένων τῶν ζώων, ἥνπερ καὶ
ἀποτεχθέντων, καίτοι γε ἀναπνεόντων οὐδέπω διὰ στόματος, ὁ δὲ λόγος φασὶν ὁ τὴν χρείαν αὐτῶν τῆς ὑπαλ-
λάξεως ἐξηγούμενος, ὡς ἀναπνεόντων ἤδη διὰ τοῦ στόματος ἐπεραίνετο, δῆλον οὖν ἐκ τούτων εἶναι νομίζου-
σιν, ὡς οὔτε προνοεῖται τῶν ζώων ἡ φύσις, ἡμεῖς τε σύμπαντα ταῦτα, πιθανῶς μὲν, οὐκ ἀληθῶς δὲ λέγομεν,
30 καὶ χρὴ τὸ μέν τι συγγιγνώσκειν τοῖς ἀνθρώποις, οὕτω κατέχουσιν ἡμῶν τε καὶ τῶν ἔργων τῆς φύσεως, τὸ δέ τι
καὶ συμμέμφεσθαι. συγγινώσκειν μὲν, ὅτι μὴ σοφίζονταί τι, μὴ δὲ ἁμαρτάνουσι κατά γε τὸν λόγον αὐτὸν ἡ
λόγος ἐστὶν, ὡς πολλαχόθεν γε καὶ τοῦτο ποιοῦσι, μέμφεσθαι δὲ, τῆς περὶ τὴν ἀνατομὴν ὀλιγωρίας, ἧς ἀγνοίᾳ
τὰ τοιαῦτα λέγειν ἐτόλμησαν, ὁμοιόν τι παθόντες τῷ τοὺς μὲν ἄλλους ὄνους ἀριθμοῦντι, παραλείποντι δ' ἐφ' οὗ
περ αὐτὸς ἐκάθητο, κἄπειτ' ἐγκαλοῦντι τοῖς πέλας ὄνου κλοπῆς, ἢ τῷ ζητοῦντι τῶν ὑφ' ἑαυτοῦ τι κρατου-
μένων, τοῦτο μέν γε κἀγώ ποτε θεασάμενος, ἐγέλασα θορυβουμένου μέν τινα, καὶ πάντα τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν
μεταβάλλοντα καὶ ταράττοντα, καὶ ἀναζητοῦντα χρυσοῦς, οὓς αὐτὸς ἔν τινι χαρτίῳ συνειλημμένους ἐν τῇ
ἑτέρᾳ χειρὶ κατεῖχεν, ὡς οὖν ἐκείνοις κεκραγόσι μέγα, μικρὸν οἶμαι φθεγξάμενος ἀνὴρ σωφρονῶν, τῷ μὲν, ἂν
ἐπιδείξειε τὸν ὄνον ἐφ' οὗ κάθηται, τὸν δ' ἅψασθαι κελεύσειεν ἑαυτοῦ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τῇ δεξιᾷ. κατὰ τὸν
αὐτὸν οἶμαι τρόπον, κἀγὼ τοῖς οὕτω καταφέρουσιν, εἰ μὲν ὀφθαλμοὺς ἔχοιεν, ἐπιδείξω τὸ τῆς μεγάλης ἀρ-
40 τηρίας ἀποβλάστημα, καὶ τῆς κοίλης φλεβὸς τὸ στόμα, τοῖς ἔτι κυουμένοις, εἰς τὸν πνεύμονα φερόμενα. τυφλοῖς
δ' οὖσιν εἰς τὰς χεῖρας ἐνθεὶς, ἅπτεσθαι κελεύσω τῶν ἀγγείων, καὶ γὰρ οὐδὲ σμικρὸν ἑκάτερον αὐτῶν, οὐδὲ τὸ
τυχόν ἐστιν, ἀλλ' ἱκανῶς εὐρὺ καὶ πόρον ἀξιόλογον ἐντὸς ἑαυτοῦ κεκτημένον, ὃν οὐχ ὅπως ἄν τις ὀφθαλμοὺς
ἔχων ἀγνοήσειεν, ἀλλ' οὐδ' ἅπτεσθαι δυνάμενος, εἰ μόνον θελήσειεν ἐπὶ τὴν ἀνατομὴν ἀφικέσθαι. καὶ τοίνυν
ἀργίας δίκην ὀφείλειν αὐτοὶ δικαιότεροι τῆς φύσεως. ἡ μὲν γὰρ οὔτ' ἀργῶς οὔτ' ἀπρονοήτως, ἀλλ' ἅπερ οὗτοι
λείπουσι προτέρα λελογισμένη, καὶ γινώσκουσα μὴ τῆς αὐτῆς δεῖσθαι διοικήσεως τὸν ἔτι κυούμενον, καὶ δια-
πλαττόμενον, καὶ ἀκίνητον πνεύμονα τῷ τετελειωμένῳ καὶ ἤδη κινουμένῳ, τὸ μὲν ἰσχυρὸν καὶ παχὺ, καὶ στεγα-
νὸν ἀγγεῖον ἀναστομῶσαι πρὸς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν, τὸ δ' ἀσθενὲς καὶ μανὸν, καὶ λεπτὸν, εἰς τὴν κοίλην φλέ-
βα. τελέως δ' ἀμαθεῖς εἰσιν οὗτοι καὶ ῥᾴθυμοι, περὶ τὴν τῶν ἔργων τῆς φύσεως ἱστορίαν, χρὴ γὰρ ἰδεῖν αὐτὰ
μόνον, ὡς τό γε θαυμάζειν τὴν τέχνην εὐθὺς ἕπεται. τίς γὰρ ἀκηκοὼς ἐκείνων μὲν τῶν λόγων ὧν αὐτοὶ κατα-
50 φέροντες αὐτῆς λέγουσι, θεασάμενος δὲ τῶν τοσούτων ἀτόπων τὸ ἴαμα διὰ μικρᾶς οὕτως ἐπιτεχνήσεως
ἐξευρηκυῖαν τὴν φύσιν, οὐκ ἂν θαυμάσειεν αὐτῆς τὴν τέχνην. οἱ μὲν γοῦν κεκράγασιν ὡς ἀδικεῖται πάντως ἢ ὁ
κυούμενος ἔτι πνεύμων, ὁμοίως τῷ τετελειωμένῳ διοικούμενος, ἢ ὁ τέλειος ὡσαύτως τῷ κυουμένῳ. χρῆναι γὰρ
ἑτέρας μὲν ἀναπνέοντί τε, καὶ κινουμένῳ πνεύμονι διοικήσεως, ἡσυχάζοντι δ' ἑτέρας. ἡ φύσις δ' ἄνευ θορύβου
καὶ βοῆς αὐτοῖς τοῖς ἔργοις δείκνυσι τὴν δικαιοσύνην, ἣν οἴδαμεν ὅτι καὶ ἀκούων τις ἤδη τεθαύμακεν, οὐ μὴν
ἶσον γε τὸ θαῦμα τοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ ὦτα παρέχεται, καὶ χρὴ τούτων καὶ τῶν ἄλλως λεγομένων αὐτοπτι-
κὴν πεῖραν γενέσθαι. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν πνεύμονα δικαίως οὕτω τῇ φύσει παρεσκεύασται, τοῖς τ' ἀναπνέου-
σιν ἤδη, καὶ τοῖς ἔτι κυουμένοις. τὰ δὲ δὴ κατὰ τὴν καρδίαν ὅπως ἐκ ταυτοῦ σοφίσματος ἐπηνωρθώσατο, καὶ
δὴ φράσω. ἀναστομώσασα γοῦν, εἰς μὲν τὸ παχὺ καὶ στενὸν ἀγγεῖον τοῦ πνεύμονος τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν, εἰς δὲ τὸ

λεπτὸν καὶ μανὸν τὴν κοίλην φλέβα, καὶ τῷ πνεύμονι μὲν, ὡς εἴρηται, μετέδωκεν ἀμφοτέρων τῶν ὑλῶν δικαίως,
καὶ τὴν καρδίαν δ' οὐδὲν ἧττον ἠλευθέρωσε τῆς περὶ αὐτὸν ὑπηρεσίας, ὥστ' οὐδὲν ἔτι θαυμαστὸν, εἰ μήθ' αἷμα μή-
τε πνεῦμα τῷ πνεύμονι πέμπουσα, μήτε ταῖς καθ' ὅλον τὸ ζῷον ἀρτηρίαις αὐτὴ χορηγοῦσα, καθάπερ ἐπὶ
τῶν τελείων εἰς μόνην τὴν ἰδίαν ζωὴν ἐδεήθη πνεύμονος ὀλίγου παντάπασιν, ὃ μάλιστα μὲν οἶμαι καὶ ἐξ αὐτῆς
τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, διὰ τὴν αὐτὴν λαμβάνειν. ἡ γὰρ τῶν ὑμένων ἐπίφυσις ὡς ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν, οὐκ
εἰς τὸ μηδὲν ὅλως, ἀλλ' εἰς τὸ μήτε πολὺ μήτ' ἀθρόως εἰς αὐτὴν παραγίνεσθαί τι πρὸς τῆς φύσεως ἐξευρέθη. καὶ
μέντοι καὶ ἐκ τοῦ πνεύμονος αἷμα, καὶ πνεῦμα μεμιγμένον διὰ τό ἐστιν ἕλκειν αὐτὴ διὰ τοῦ στόματος, ἐφ' ᾧ μόνῳ δύο
χιτῶνας ἐλέγομεν ἔξωθεν ἔσω πεφυκότας ἐπικεῖσθαι. τοῦτο γὰρ δὴ τὸ ἀγγεῖον ἐπὶ τῶν κυουμένων, ἐκ μὲν
τῆς κοίλης φλεβὸς αἷμα δέχεται διά τινος ἀναστομώσεως ἀξιολόγου τὸ μέγεθος, ἐκ δὲ τῶν ἐν μὲν τοῖς τελείοις
αἱματικῶν, ἐν δὲ τοῖς ἔτι κυουμένοις πνευματικῶν ὀργάνων, ἐδείχθη μὲν ἔμπροσθεν αἷμα μεταλαμβάνον ἐπὶ
τῶν τελείων ζῴων, κατὰ πολλὰς καὶ λεπτὰς ἀναστομώσεις, ἐκφευγούσας τὴν ὄψιν, ἑτοιμότερον δ' ἂν ἐπὶ τῶν
ἔτι κυουμένων τὸ πνεῦμα μεταλαμβάνοι. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτ' ἔτι προσθεῖναι χρὴ φαινόμενον ἐπὶ τῶν ἐμ-
βρύων οὐ σμικρὸν τεκμήριον, αὐτὸ τὸ συνανεστομῶσθαι πρὸς ἄλληλα τὰ δύο γένη τῶν ἀγγείων, καὶ τὸ με-
τεῖναί τι καὶ ταῖς φλεψὶ πνεύματος. εἰ γοῦν ἔτι προσεχομένου τοῦ κυουμένου τῇ μητρὶ διελθὼν τὸ ἐπιγάστριον
αὐτῆς, καὶ τὰς ὑστέρας καθ' ὃν εἴρηται τρόπον ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι, βρόχους ταῖς κατὰ τὸν ὀμ-
φαλὸν ἀρτηρίαις περιβάλοις, αἱ κατὰ τὸ χορίον ἄσφυκτοι πᾶσαι γενήσονται, τῶν κατ' αὐτὸ τὸ ἔμβρυον
ἔτι σφυζουσῶν, εἰ δὲ δὴ καὶ ταῖς φλεψὶ, ταῖς κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ἐπιβάλοις τοὺς βρόχους, οὐκ ἂν οὐδὲ αἱ κα-
τὰ τὸ ἔμβρυον ἀρτηρίαι σφύζοιεν ἂν ἔτι, κἀν τῷδε δῆλον, ἅμα μὲν ὡς ἡ κινοῦσα τὰς κατὰ τὸ χόριον ἀρτηρίας
δύναμις, ἀπὸ τῆς τοῦ κυουμένου καρδίας ὁρμᾶται, ἅμα δὲ καὶ ὡς διὰ τῶν φλεβῶν κατὰ τὰς ἀναστομώσεις
εὐποροῦσιν αἱ ἀρτηρίαι πνεύματος, ὑφ' οὗ διασώζεσθαι δύναται τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ἄχρι γοῦν τινος. οὐκοῦν
οὐδὲ κατὰ τὴν καρδίαν αὐτὴν ἀδύνατον ἐκ τοῦ αἷμα περιέχοντος ἀγγείου γενέσθαί τινα ὠφέλειαν, τῆς κατὰ
τὴν ἀριστερὰν αὐτῆς κοιλίαν ἐμφύτου θερμασίας, δι' ἣν καὶ τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῶν σφυγμῶν ἐδείχθη τὰ ζῷα
δεόμενα, κἀν τῷδε δῆλον, ἅμα μὲν, ὡς προνοητικῶς ἡ φύσις ἅπαντα κατεσκεύασεν, ἅμα δ' ὡς ὁ μὲν, ἀληθῶς
ἑαυτῷ μαρτυρεῖ πανταχοῦ, τὰ δ' ὑπὸ Ἐρασιστράτου λεγόμενα, περὶ τοῦ μηδόλως ἐπιμίγνυσθαι τὰς ὕλας,
οὔτε τοῖς φαινομένοις, οὔτ' ἀλλήλοις ὁμολογεῖ. δείκνυται γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων ἀρτίως, ἅμα μὲν, ὡς οὐ διότι
πληροῦνται τοῦ παρακαρδίου πνεύματος αἱ ἀρτηρίαι, διὰ τοῦτο διαστέλλονται, ἅμα δ' ὡς ἕλκουσί τι κἀκ τῶν φλε-
βῶν καθ' ἑκάστην διάστασιν, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπὶ τῶν ἐμβρύων αἷμα παρὰ τῆς κοίλης φλεβὸς δε-
χομένης τῆς ἀρτηρίας, τῆς φλεβώδους ἕλκεσθαι, δηλονότι διαστελλομένης τῆς καρδίας ἐξ αὐτῆς οὐκ ὀλί-
γον εἰς τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν, τῆς γε τῶν ὑμένων ἐπιφύσεως οὐδὲν κωλυούσης. ἔξωθεν γὰρ ἔσω φαίνονται
πεφυκότες, ὥς τε τῆς μὲν δυνάμεως ἡ καρδία ταῖς ἀρτηρίαις ἐναργῶς φαίνεται χορηγοῦσα τῆς κινούσης
αὐτὰς, οὐ μόνον ἐπὶ τῶν τελείων ἤδη ζῴων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἔτι κυουμένων, οὐ μὴν ὥσπερ ἀσκούς τινας αὐτὰς,
διαφυσῶσά τε καὶ πληροῦσα, φαίνεται δὲ κἀκ τῶν νῦν εἰρημένων οὕτως ἔχειν, ὅτι δ' εἰ μὴ τῷ πληροῦσθαι δια-
στέλλεσθαι πεφύκασιν, ὁμοίως τοῖς ἀσκοῖς, ἀλλὰ τῷ διαστέλλεσθαι πληροῦσθαι, καθάπερ αἱ φῦσαι τῶν χαλκέων,
ἀναγκαῖον ἕλκειν αὐτάς τι κἀκ τῶν φλεβῶν, ὁμολογουμένων γε δὴ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἐρασίστρατον, τῶν πρὸς
ἀλλήλας αὐταῖς ἀναστομώσεων. οἶμαι μὲν γὰρ εἶναι παντὶ φανερὸν, εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' ἐμοὶ, καὶ τοῦτο δι' ἑτέρων ἀπο-
δέδεικται, ὥστ' οὐ χρὴ μηκύνειν. ἀλλὰ τὴν ἀναστόμωσιν τῶν περὶ τὴν καρδίαν ἀγγείων, ὧν εἴπομεν ἕνεκα χρειῶν
ἡγουμένους γεγονέναι, μαρτύριον οὐ σμικρὸν κἀκ τούτου τῶν ἀποδεδειγμένων, ἐν ἑτέροις ἔχειν. ὥσπερ γὰρ ἄλλων
πολλῶν χρείας εἰπεῖν ἀμήχανον ἦν Ἐρασιστράτῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ τούτων, εἴτε γὰρ οὐσῶν, εἴτ'
οὐκ οὐσῶν τῶν εἰρημένων ἀναστομώσεων, εὔπορος ὁ λόγος αὐτῷ, οὐσῶν μὲν γὰρ ἐξ ἀνάγκης μίγνυνται κατὰ
τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας αἱ ὕλαι, μὴ οὐσῶν δὲ πῶς μὲν ἡ καρδία μεταλήψεται πνεύματος, ἄπορον
εἰπεῖν, πῶς δ' οὐκ ἂν ἀδίκως ὁ πνεύμων ὡσαύτως τοῖς τελείοις τε, καὶ τοῖς ἐμβρύοις διοικοῖτο, πολὺ τοῦτο ἀπο-
ρώτερον, ἀλλ' οὔτε κατ' αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν ἄπορον, οὔτ' ἄλλό τι τῶν κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ζῴου γεγονότων. οὔτε
τοῦτο. πάντα δ' ἱκανῶς εὔπορα καὶ σαφῆ, καὶ ὁμολογοῦντ' ἀλλήλοις, τῷ γε παρὰ τὴν τῶν ἐνεργειῶν εὕρεσιν
εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μὴ σφαλέντι. ταῦτα μὲν οὖν δὴ τρόπος ἄλλος λόγων. ἡ φύσις δ' ὥσπερ τὴν ἐξ ὀμφαλοῦ πα-
ραγινομένην εἰς ἧπαρ φλέβα, καὶ τὰς ἀρτηρίας, τὰς ἐπὶ ῥάχιν ἀποξηραίνει τῷ χρόνῳ καὶ διὰ μείνθους τινὰς
λεπτὰς ἀποφαίνει. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τὰς εἰρημένας ἀναστομώσεις τῶν περὶ τὴν καρδίαν ἀγγείων, ἀφανίζει
τοῖς γεννηθεῖσιν, ὅπερ οἶμαι, καὶ μέγιστόν ἐστι πάντων θαυμάτων. ἃ γὰρ οὐδόλως ἔμελλεν ἔσεσθαι χρήσιμα τοῖς
μηκέτι κυουμένοις, ταῦτ' οὐδ' εἶναι τὴν ἀρχὴν ἀνέχεται, καί μοι δοκεῖ τοῦ ποιῆσαι περιττότερον τοῖς ἐμβρύοις
περὶ τὰ τέλεια, πολὺ μεῖζον ἦν τὸ ποιήσασαν ὅτ' οὐκ ἦν ἔτι χρεία διαφθεῖραι. περὶ μὲν δὴ τῶν κατὰ τὰ κυούμε-
να διαφερόντως ἐχόντων περὶ τὰ τέλεια ζῷα, ταῖς χρείαις τῶν κατὰ τὰς μήτρας χωρίων, ἐφεξῆς ἅπαντα
γράψομεν, ἐπὶ τελευτηθέντι πρότερον τῷ νῦν ἡμῖν παρακειμένῳ λόγῳ παντί. οὐδὲ [illegible] δὲ τούτων ἂν ἐμνη-
μονεύσαμεν ἐν τῷδε μηδενὸς κατηγορήσαντος ὧν εἴπομεν, ὑπέρ τε τῶν κατὰ τὴν καρδίαν ὑμένων, καὶ τῶν ἀγγείων
τοῦ πνεύμονος τῆς ὑπαλλάξεως. ἐπὶ δὲ τὰ προκείμενα πάλιν ἐπανελθόντες, ἐξηγησόμεθα τὰ λείποντα,
λείπει δ' ὡς οἶμαι. τῶν μὲν, κατ' αὐτὴν τὴν καρδίαν, οὐδὲν ἔτι, τῶν δὲ τοῦ πνεύμονος καὶ τοῦ θώρακος, πολλὰ,
περὶ ὧν ἁπάντων ὁ ἐφεξῆς τῷδε λόγος ἐξηγήσεται, προσθεὶς τῷ πνεύμονι, τὰ κατὰ τὸν λάρυγγα, τὸ ἄνω γε
πέρας ὑπάρχοντα τῆς τραχείας ἀρτηρίας.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΣ. ζ'.

δὲ πνεύμων, ὅτι μὲν ἀναπνοῆς τε καὶ φωνῆς ἐστὶν ὄργανον, ἔμπροσθεν εἴρηται, διότι δὲ ἐκ
τοσούτων, καὶ τοιούτων ἐγένετο μορίων, διά τε καὶ ὅσα νῦν ἐστὶν αὐτοῦ, καὶ ὡς οὔτε πλείω
τούτων οὔτ' ἐλάττω βέλτιον ἦν ἔχειν αὐτὸν, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ὄγκοις τοῦ σώματος ἢ τοῖς σχή-
μασιν, ἢ ταῖς συστάσεσιν, ἢ τῇ διαπλάσει παραλλάττοντα κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον εἰρή-
σεται, τὴν ἀρχὴν ἐντεῦθεν ποιησαμένοις ἡμῖν ὥσπερ εἰκὸς αὐτὴν τὴν ἱστορίαν τῶν
10 τοῦ πνεύμονος μορίων, ἣν ὅτι μὲν ἀνατέμνοντα τὰ ζῷα θεάσασθαι χρὴ, καὶ μηδὲ δοκεῖν
ἱκανὸν εἶναι λόγον μηδένα ταῖς αἰσθήσεσιν ὁμοίως ἐκδιδάξειν ἅπαντα, τὰ κατὰ τὸ
σπλάγχνον φαινόμενα, παντὶ τοῦτό γε πρόδηλον, οὐ μὴν ἀποκνητέον γε τούτου χάριν ἐξηγήσασθαι τῷ λόγῳ
τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ, τοὺς μὲν ἀνατετμηκότας ἀναμιμνήσκοντας, τοὺς δ' ὅλως ἀγνοοῦντας, προδιδάσκον-
τας. πλέγμα δ' ὅτι καὶ τοῦτό ἐστι τὸ σπλάγχνον, ὥσπερ καὶ τὸ ἧπαρ ἀγγείων παμπόλλων, μαλακῇ σαρκὶ κα-
θάπερ στοιβῇ τινι τὰς μεταξὺ χώρας ἀναπεπληρωμένον. ὁρμᾶται δὲ τῶν ἀγγείων, τὸ μὲν, ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοι-
λίας τῆς καρδίας, τὸ δ' ἐκ τῆς δεξιᾶς, τὸ δ' ἐκ τῆς φάρυγγος. ἔπειτ' ἐντεῦθεν προϊόντα κατασχίζεται τρόπον
ὁμοιότατον ἅπαντα, διχῇ μὲν, τὸ πρῶτον, ὅτι καὶ τοῦ πνεύμονος αὐτοῦ, τὸ μὲν, ἐν τοῖς δεξιοῖς ἐστι, τὸ δ' ἐν τοῖς
ἀριστεροῖς τοῦ ζώου μέρεσιν, ὑμέσιν ἰσχυροῖς διειργόμενον. ἔπειτα δ' ἑκάτερον αὐτῶν αὖθις, εἰς ἕτερα τμήματα
δύο τέμνεται, διότι καὶ τοῦ πνεύμονος ἐν ἑκατέρῳ μέρει δύο ἐστὸν λοβὼ, καὶ οὕτως ἤδη τέτταρα τὰ πάντα μό-
20 ρια τῶν εἰρημένων ἀγγείων ἑκάστου γινόμενα κατασχίζεται πολυειδῶς εἰς τοὺς τέτταρας λοβοὺς τοῦ πνεύμο-
νος. πέμπτου δ' ὄντος λοβοῦ μικροῦ, κατὰ τὴν δεξιὰν εὐρυχωρίαν τοῦ θώρακος, ὃν ἕδραν τέ τινα, καὶ οἷον ὑπο-
στόρεσμα τῆς κοίλης φλεβὸς ἔφαμεν ὑπάρχειν, ἀπὸ τῶν εἰς τὸν παρακείμενον αὐτῷ λοβὸν τὸν μέγαν, ἀγγείων
νενεμημένων ἀποβλαστήματα μικρὰ φερόμενα παντὶ κατασχίζεται, περιέχει δέ τις ἔξωθεν ὑμὴν λεπτὸς
ἅπαντας τοὺς λοβοὺς, τῶν παρὰ τὸν στόμαχον εἰς τὴν γαστέρα καταφερομένων νεύρων μόρια ἄττα δεχόμενος, καὶ
ταῦτ' ἐστὶν ἡ φύσις τοῦ πνεύμονος. ὅτι μὲν οὖν ἄμεινον ἦν ἀρτηριώδη μὲν αὐτοῦ γενέσθαι τὴν φλέβα, φλεβώδη
δὲ τὴν ἀρτηρίαν, ἡνίκα περὶ τῆς δεξιᾶς κοιλίας τῆς καρδίας διελεγόμεθα, σαφῶς ἤδη δέδεικται. διὰ τί δὲ
τρίτον αὐτοῖς ἀγγεῖον ἡ φύσις ἔζευξε, τὸ ἀπὸ τῆς φάρυγγος ὁρμώμενον, ὅ τινὲς μὲν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, ἔνιοι δὲ
βρόγχον ὀνομάζουσι, νῦν εἰρήσεται, πρότερόν γε τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ διηγησαμένοις ἡμῖν ἅπασαν, ἵν' ὁ λό-
γος γένηται σαφής. ἔστι δή τι μόριον ἁπλοῦν ἐν τῷ τοῦ ζώου σώματι, περὶ οὗ καὶ πρόσθεν εἴρηται, κατὰ τὸν τῆς
30 χειρὸς λόγον, ὃ τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων ἐστὶ σκληρότατον, μόνου δ' ὀστοῦ μαλακώτερον, ᾧ τοὔνομα σχεδὸν ἅπαν-
τες ἰατροὶ, χόνδρον ἐπέθεντο. τούτου τοῦ χόνδρου πλεῖστον ἡ φύσις, εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς τραχείας ἀρτηρίας,
παρασκευασαμένη κατέτεμεν ἅπαντας εἰς ἀκριβῆ κύκλου περιφέρειαν, ὥστ' ἔξωθεν μὲν εἶναι τὸ κυρτὸν,
οὗ δὴ καὶ ψαύομεν, ἔσωθεν δὲ τὸ κοῖλον, εἶτ' ἐφεξῆς ἀλλήλων ἐν τῷ τοῦ τραχήλου μήκει θεῖσα, καὶ πᾶν τὸ μετα-
ξὺ λάρυγγός τε καὶ πνεύμονος ἐν τούτῳ συμπληρώσασα συνέφυσεν αὐτοὺς ἰσχυροῖς δεσμοῖς ὑμενώδεσιν, ὁμοιο-
τάτοις τοῖς τῶν κοράκων ὀστράκοις. ὅσον δ' αὐτῶν μέρος ὑποκειμένου τοῦ στομάχου ψαύειν ἔμελλεν, τοῦτ' οὐκέτι
χόνδρον ἐποίησεν, ἀλλὰ λείπει μέν τι τῷ κύκλῳ κατὰ ταῦτα τὰ μόρια, καὶ ἔστιν ὥσπερ σίγμα τῶν χόνδρων
ἕκαστος, ὅθεν οἶμαι σιγμοειδεῖς αὐτοὺς ὀνομάζουσί τινες. κοινὴ δὲ κατά τε τούτων τῶν δεσμῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν
κυκλοτερῶν, καὶ προσέτι τῶν χόνδρων αὐτῶν ἄλλος τις ἔσωθεν ὑποτέταται χιτὼν ἀκριβῶς κυκλοτερὴς
ὑπαλείφων ἅπαντα, πυκνὸς μὲν καὶ στεγανὸς, εὐθείας δὲ κατὰ τὸ μῆκος ἔχων τὰς ἶνας, οὗ καὶ πρόσθεν οἶδα
40 που μνημονεύσας ὡς ἔστι συνεχὴς, τό τε στόμα πᾶν ἐπαλείφων καὶ τὸ τοῦ στομάχου τε, καὶ ὅλης τῆς γαστρὸς ἔσω-
θεν, καὶ μέν γε καὶ πάντ' ἔξωθεν αὐτὰ, περιλαμβάνει τίς ὑμὴν, οἷον ἀμφίεσμά τι, καὶ περίβλημα τῆς συμπά-
σης ἀρτηρίας. ὧδε μὲν ἔχει φύσεως, ἡ κατὰ τὸν τράχηλον ἀρτηρία, δι' ἧς εἰσπνεῖ τε καὶ αὖθις ἐκπνεῖ, καὶ φω-
νεῖ γε καὶ ἐκφυσᾷ τὰ ζῷα, καθότι δὲ πρῶτον ὑπερβᾶσα τὰς κλεῖς, ἐν τῇ τοῦ θώρακος εὐρυχωρίᾳ γίνεται, σχί-
ζεται κατὰ τοῦτο καὶ πάντη τοῦ πνεύμονος φέρεται, μετὰ τῶν ἀπὸ τῆς καρδίας ἀγγείων εἰς ἅπαντας αὐτοῦ
τοὺς λοβοὺς διανεμομένη. οὐ μὴν ἐξίσταταί γε τῆς ἄνωθεν φύσεως, οὐδὲ παραλλάττει κατά τι τῶν ἀποβλαστη-
μάτων αὐτῆς οὐδὲν, ἀλλ' ὁμοίως ἅπαντα χόνδροι πολλοὶ σιγμοειδεῖς, ὑμενώδεσι δεσμοῖς συνεχόμενοι, μέχρι
τῶν ἐσχάτων λοβῶν τοῦ σπλάγχνου διαφυλάττονται. τοῦτο μόνον ἐν τῷ πνεύμονι τὸ ἀγγεῖον ἀκριβῶς ἐστὶ κα-
θαρὸν αἵματος. Ἐρασίστρατος δὲ καὶ τὴν ἑτέραν ἀρτηρίαν οἴεται τὴν λείαν, οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνων ὡς πολ-
λάκις ἤδη λέλεκται. ταύτῃ μὲν γὰρ ἀτμώδους αἵματος καὶ λεπτοῦ, καὶ καθαροῦ μέτεστιν οὐκ ὀλίγον, ἡ δὲ
50 τραχεῖα τελέως ἐστὶν αἵματος ἄμοιρος ἔν γε τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν τὸ ζῷον. ἐπειδὰν δέ τις ἢ ῥῆξις, ἢ ἀναστόμωσις,
ἢ διάβρωσις ἀγγείου κατὰ τὸν πνεύμονα γένηται, τότ' ἐκχεῖται μέν τι, καὶ εἰς ταύτην δὲ τὴν ἀρτηρίαν αἵματος,
ἐνοχλεῖ δὲ τῷ πνεύμονι καταλαμβάνον αὐτοῦ τὰς ὁδοὺς, καὶ οὕτως ἤδη βήττει μὲν τὸ ζῷον, ἀναφέρεται δὲ τὸ
αἷμα διὰ τῆς φάρυγγος εἰς τὸ στόμα. τί δὴ οὖν οὐκ ἀκριβῶς, οὔτε χονδρώδη πᾶσαν, οὔθ' ὑμενώδη τὴν ἀρτηρί-
αν ταύτην ἡ φύσις ἐδημιούργησεν, ἀλλ' ἐναλλὰξ ἔθηκε χόνδρον ὑμένι, καὶ τί δή ποτε καὶ αὐτοὺς τοὺς χόνδρους
οὐκ ἀκριβεῖς κύκλους ἐποίησεν, ἀλλ' ἐνδεῖ τι μικρὸν ἑκάστῳ ταῦτα δίειμι. καὶ πρῶτόν γ' ἐξ αὐτῶν, ὅτι χόν-
δρου πάντως ἔδει τῷ τῆς φωνῆς ὀργάνῳ, δέδεικται γοῦν ἐν τοῖς περὶ τῆς φωνῆς ὑπομνήμασιν, ὡς οὐχ ἅπασα
πληγὴ τοῦ ἀέρος ἱκανὴ φωνὴν ἀπεργάσασθαι. χρῆναι γὰρ δὴ συμμετρίαν ὑπάρχειν τινὰ τῆς τοῦ πλήττοντος
οὐσίας τε ἅμα καὶ ῥώμης, ὡς ἐπ' ὀλίγον ὠθήσασθαι τὸν ἀέρα, καὶ μὴ κατὰ τὴν πρώτην ἐμβολὴν ἀναστραφῆναι
νικηθέντα,

κηθέντα, καὶ ταύτην τὴν συμμετρίαν ὁ χόνδρος ἐν τοῖς ζώοις κέκτηται, τῶν μὲν μαλακωτέρων ἢ κατ' αὐτὸν ἀμυδρὰν ὑπ' ἀῤῥωστίαν τὴν περὶ τὸν ἀέρα πληγὴν ἀπεργαζομένων, τῶν δὲ σκληροτέρων ἑτοίμως αὐτὸν ἀποτρεπόντων, ὡς μηκέτι μένοντα, μήτ' ἀνθιστάμενον ἐκδέχεσθαι τὴν πληγήν, ἀλλ' ἀποφεύγοντά τε, καὶ ἀποδιδράσκοντα, ῥύσει μᾶλλον ἢ πληγῇ παραπλήσιόν τι πάσχειν πάθημα. τούτων δὲ τὰς ἀποδείξεις, οὐ χρὴ νῦν ἐπιζητεῖν ἀκούειν, ὥσπερ οὐδ' ἄλλης οὐδ' ἐνεργείας οὐδεμιᾶς, ἰδίᾳ δὲ ὑπὲρ ἑκάστης γράψαντες, ἐπὶ ταύτην ἐτραπόμεθα τὴν τῆς χρείας μορίων διέξοδον, ἁπασῶν δεομένην ὡς κατ' ἀρχὰς ἐδείκνυμεν, ἐγνωσμένων ἤδη τῶν ἐνεργειῶν. ὁ μὲν δὴ χόνδρος ὁ κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, ὃ τῆς φωνῆς ἐστιν αὐτῆς ἴδιον ὄργανον κἂν ἅπασα χόνδρος ἐγένετο μηδαμοῦ δεηθεῖσα, μήτε συνδέσμου, μήτε χιτῶνος, εἰ μηδεμίαν ἔμελλε κινηθήσεσθαι κίνησιν εἰσπνέοντος ἢ ἐκφυσῶντος ἢ ἐκφωνοῦντος τοῦ ζώου. νυνὶ δ' ἐν ἁπάσαις ταύταις ταῖς ἐνεργείαις δεομένη μακροτέρα καὶ στενοτέρα γίνεσθαι, καὶ αὖθις βραχυτέρα, κατὰ λόγον οὐκ ἐκ μόνης τῆς χονδρώδους οὐσίας ἐγένετο, μήτε διαστέλλεσθαι, μήτε συστέλλεσθαι δυναμένης, ἀλλὰ τὴν μὲν ὑμενώδη προσέλαβεν, ἵν' εἰς τὰς εἰρημένας κινήσεις ἑτοίμως ἄγοιτο. διαστελλομένου γὰρ ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς ἅπαντος τοῦ θώρακος, ὡς ἐν τοῖς τῆς κινήσεως αὐτοῦ δέδεικται λόγοις, εἶτα τῇ πρὸς τὸ κινούμενον ἀκολουθίᾳ πάντῃ τὸν πνεύμονα διαστέλλοντος, ὅσον ἐστὶν ὑμενῶδες τῶν ἀρτηριῶν τούτων, εἰς εὖρός τε καὶ μῆκος διΐσταται ῥᾳδίως, ἐν μὲν τοῖς τὸ σιγμοειδὲς τῶν χόνδρων ἀναπληροῦσι μέρεσιν εἰς εὖρος, ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς τοὺς χόνδρους συνάπτουσιν εἰς μῆκος, ἔνεστι δέ σοι τοῦτο καὶ τεθνεῶτος ἤδη τοῦ ζώου θεάσασθαι σαφῶς, ἐμφυσῶντι διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας εἰς ἅπαντα τὸν πνεύμονα, κἄπειτ' αὖθις ἐκθλίβοντί τε καὶ κενοῦντι. φανοῦνται γὰρ οἱ μὲν συνάπτοντες τοὺς χόνδρους δεσμοί, κατὰ μὲν τὰς εἰσπνοὰς καὶ πληρώσεις τοῦ πνεύμονος ὅλου, τεινόμενοι καὶ διϊστάντες ἐπὶ τοσοῦτον ἀπ' ἀλλήλων τοὺς χόνδρους, ἐφ' ὅσον αὐτοὶ πεφύκασιν ἐκτείνεσθαι, κατὰ δ' αὖ τὰς ἐκπνοὰς χαλώμενοι, καὶ διπλούμενοι, καὶ συμφέροντες εἰς ἑαυτούς, ὡς ἐπιτρέπειν τοῖς χόνδροις ψαύειν ἀλλήλων. οἱ δέ γε τὸ σιγμοειδὲς αὐτῶν ἀναπληροῦντες, ἐν μὲν ταῖς εἰσπνοαῖς, εὐρύνονται διαφυσώμενοι, καὶ κυρτοὶ πρὸς τοὐκτὸς γίνονται, κατὰ δ' αὖ τὰς ἐκπνοάς, χαλῶνται καὶ καταπίπτουσιν εἴσω, κἀν τούτῳ δῆλον, ὡς ἡ μὲν εἰς τὸ μῆκός τε καὶ τὴν βραχύτητα μετάπτωσις τοῦ σπλάγχνου, διὰ τῶν συναπτόντων τοὺς χόνδρους γίνεται μερῶν. ἡ δ' εἰς εὖρος ἐπίδοσίς τε καὶ συνίζησις, ὑπὸ τῶν ἀναπληρούντων ἑκάστου τὸ σιγμοειδές, ὥστ' οὐδὲν ἐνδεῖ τῷ πνεύμονι πρὸς τὸ μὴ οὐκ εἶναι φωνητικῷ τε ἅμα, καὶ ἀναπνευστικῷ διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ὀργάνῳ, τῶν μὲν χόνδρων αὐτῆς, ὡς φωνητικοῖς, τῶν δὲ συναπτόντων τούτους δεσμῶν, ὡς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις ὑπαρχόντων. ὅτι δ' ὁ χόνδρος οὗτός ἐστι τὸ πρῶτον τῆς φωνῆς ὄργανον ὁ λάρυγξ, δεικνύσθω σοι μάλιστα, καλεῖται δ' οὕτω τὸ συνάπτον τῷ φάρυγγι τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν μόριον, ὃ δὴ καὶ προπετὲς φαίνεται κατὰ τὸν τράχηλον, καὶ ψαυόντων σκληρόν ἐστι καὶ ἀνθέχει κατατεινόντων, οὗτος [illegible] ὅτι μὲν αὐτὸ τὸ πρῶτόν τε καὶ κυριώτατόν ἐστι τῆς φωνῆς ὄργανον, ἐν τοῖς περὶ τῆς γενέσεως αὐτῆς δέδεικται γράμμασιν. ὅτι δὲ ὅλος χόνδρος ἐστίν, οὐδὲν δεῖ λόγου. φαίνεται γάρ, ἐλέχθη δ' ἐν ἐκείνοις καὶ ὡς ἡ μὲν ἀρτηρία, προρρυθμίζει τε καὶ προπαρασκευάζει τὴν φωνὴν τῷ λάρυγγι, γινομένην δ' ἤδη κατ' αὐτόν, ἐπαυξοῦσιν, ὁ μὲν οὐρανίσκος, οἷον ἠχεῖόν τι προκείμενος, ὁ δὲ γαργαρεών, οἷον πλῆκτρον. καὶ μήν γε καὶ ὡς οὐχ ἁπλῶς ἐκπνεόντων ἡ φωνὴ γίγνεται, καὶ ὡς ἴδιος ὕλη τῆς φωνῆς, ἡ ἐκφύσησις ἐστίν, καὶ ὅπῃ διαφέρει τῆς ἐκπνοῆς αὐτῆς, καὶ ὡς οἱ τοῦ θώρακος αὐτὴν μύες ἀπεργάζονται, καὶ ὅς ὁ τρόπος αὐτῆς τε ταύτης, τῆς γενέσεώς ἐστι καὶ πρόσεστι τῇ φωνῇ, νυνὶ δ' ὡς ἔφην, οὐδὲν μὲν τούτων ἀποδεικνύναι πρόκειται, χρώμενον δ' ὡς ὑπάρχουσι δεικνύειν, ὡς οὐκ ἐνεδέχετο βελτίονα κατασκευὴν ἑτέραν, ἀναπνευστικοῦ θ' ἅμα, καὶ φωνητικοῦ γενέσθαι μορίου. μαρτύρια δ' αὖ ὡς τὸ εἰκὸς γίγνοιτο καὶ ταυτί, τὰ νῦν ἀποδεικνύμενα περὶ τῆς χρείας αὐτῶν, ὡς ὀρθῶς κἀκεῖνα προαπεδείκνυτο τὰ περὶ τῶν ἐνεργειῶν, οἷον καὶ ὅτι προπαρασκευάζεται μὲν ἡ φωνὴ τῷ λάρυγγι πρὸς τῆς ἀρτηρίας, οὐ μὴν ἤδη γέ πω καὶ κατ' ἐκείνην ἐστὶν ἀκριβὴς φωνή, δέδεικται μὲν ἐν ἐκείνοις τοῖς λόγοις, ἀλλὰ μὴν ὅτι χονδρῶδες αὐτῆς μέρος ἐστίν, ὁ προρρυθμίζων τὴν φωνὴν ἐξηγούμενος, μαρτύριον ἐντεῦθεν ἐποιησάμεθα, τῷ μὲν λάρυγγι διότι καλῶς ἀπεδείχθη τὸ πρῶτον τῆς φωνῆς ὑπάρχειν ὄργανον, τῇ δὲ ἀρτηρίᾳ διότι τὸ μὲν χονδρῶδες αὐτῆς, ὡς ὀργάνου φωνῆς ἐστι μόριον, τὸ δ' ἄλλο πᾶν, ὡς ἀναπνοῆς, καὶ δῆλον ὡς οὐκ ἐνεδέχετο βέλτιον ἓν ὄργανον ὑπηρετεῖν ἐνεργείαις διτταῖς, ἑτέρως κατασκευασθέν, ἢ ὡς νῦν ἔχει. πάντως γὰρ ἐχρῆν αὐτὴν ἐξ ἀκινήτων τε, καὶ κινουμένων συντεθῆναι μορίων, ἐπειδὴ τὸ μὲν τῆς φωνῆς ὄργανον οὐκ ἠδύνατο διαστέλλεσθαί τε, καὶ συστέλλεσθαι, σκληρότερον εἶναι δεόμενον ἢ ὥστε ταὔθ' ἑκάτερα πάσχειν ἐν μέρει. τὸ δ' αὖ τῆς ἀναπνοῆς οὐκ ἦν δυνατὸν εἰς τοσοῦτον γίγνεσθαι σκληρόν, ὡς ῥυθμίζειν φωνήν, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἦν ἔργον αὐτοῦ κίνησις. ἀλλὰ νῦν γε τῶν κινουμένων μορίων, τοῖς ἀκινήτοις ἐναλλὰξ τεθέντων, ἡ μὲν φωνὴ διὰ τῶν ἀκινήτων, ἡ δ' ἀναπνοὴ διὰ τῶν κινουμένων γίνεται. συγκινεῖται δ' ἤδη πως κατά τι συμβεβηκὸς τοῖς κινουμένοις, τὰ μὴ κινούμενα μεταφερόμενα πρὸς αὐτῶν ἐκ τοῦ συνῆφθαι. καὶ τοίνυν τὸ τοῦ πνεύμονος ἴδιον μόριον, ἥδε ἡ ἀρτηρία ἐστί, καὶ δεόντως οἱ ἰχθύες οὔτε ταύτην ἔχουσιν, οὔτε τὸν πνεύμονα, διότι μηδὲ φωνῆς ὅλως ἐδέοντο καθ' ὕδατος διαιτώμενοι. πρὸς μέντοι τὴν ἀνάψυξιν τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν θερμοῦ διὸ καὶ τῆς ἀναπνοῆς ἐδεήθη, μόνη τῶν βραγχίων αὐτοῖς, ὑπὸ τῆς φύσεως ἐδεήθη κατασκευή, περὶ ἧς εἴρηται μέν τι καὶ πρόσθεν, εἰρήσεται δὲ καὶ αὖθις ἰδίᾳ τελεώτερον, ὅταν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν ζώων ὁ λόγος ἡμῖν γίγνηται. νυνὶ δ' ὅτι πάντες ἀλλήλοις ὡμολόγηται, καὶ μαρτυρεῖ τἀληθῆ τὰ περὶ τῶν χρειῶν, ἐν τῇδε τῇ διεξόδῳ λεγόμενα, καὶ τὰ πρόσθεν ὑπὲρ τῶν ἐνεργειῶν εἰρημένα δείξαντες, ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῶν τοῦ πνεύμονος ἴωμεν μορίων. φωνῆς μὲν ὄργανον ἔφαμεν ὑπάρχειν τὸν χόνδρον τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἀναπνοῆς δέ, τοὺς ὑμενώδεις δεσμούς, τὸ δ' ἐξ αὐτῶν σύνθετον τὴν ἀρτηρίαν, ἀναπνευστικόν θ' ἅμα καὶ φωνητικὸν εἶναι μόριον, ἑτέραν ἀμείνονα κατασκευὴν οὐδεμίαν ἐπέχειν δυναμένην, εἴ γε μήτε τὰ σκλη-

ρότερα χόνδρου, μήτε τὰ μαλακώτερα βελτίονα ὑπηρετῆσαι γενέσει φωνῆς. ἀλλὰ μὴν δ' ἑτέρως ἢ ὡς νῦν
συνῆφθαι δεθέντα βέλτιον, ἂν εἰς εὖρος καὶ μῆκος ἐκινεῖτο, διαστελλόμενα μὲν ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς, συστελλό-
μενα δ' ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς, ἐν γὰρ αὐτῶν ὃ βούλει διαφθείρας τῷ λόγῳ τὴν ἐνέργειαν εὐθὺς πᾶσαν ἅμ' αὐτῷ
διαφθερεῖς. εἰ μὲν οὖν ἐξέλοις τοὺς χόνδρους, ἀπολεῖς τὴν φωνήν, ἡ γὰρ τῶν ὑμένων τε καὶ χιτώνων οὐσία, καὶ
πάντων τῶν οὕτω μαλακῶν ὁμοίως ταῖς διαβρόχοις χορδαῖς ἀνεπιτήδειος εἰς γένεσιν φωνῆς, εἰ δ' αὖ τὸν δεσμὸν
ἐξέλοις τῷ λόγῳ, διαφθερεῖς τὴν ἀναπνοήν, ἀκινήτοις ἀχθεὶς ὀργάνοις, εἰ δὲ τοὺς μὲν αὐτῶν ἐξέλοις, τοὺς δὲ φυ-
λάξαις, ἀπολεῖς τῆς ἐνεργείας τοσοῦτον ὅσον ἀπὸ τῶν ἐξαιρεθέντων ἐγίνετο. τῶν μὲν γὰρ ἀλλήλοις συνα-
πτόντων τοὺς κύκλους δεσμῶν ἀπολλυμένων, ἡ εἰς μῆκος ἐπίδοσις τῆς ἀρτηρίας διαφθαρήσεται, τῶν δὲ τὸ
σιγμοειδὲς ἀναπληρούντων, ἡ εἰς εὖρος. ἄριστ' οὖν ἡ φύσις, ταῦτα μὲν ἄκρας τέχνης ἐποίησεν ἔργα, τῆς θέσεως
10 δ' αὐτῆς ἠμέλησε, τὸ μὲν κυκλοτερὲς τῶν ἔξωθεν θεῖσα, τοὺς δὲ τὸ λοιπὸν αὐτῆς ἐξυφαίνοντας δεσμοὺς εἰς τὴν
συμπλήρωσιν τῆς περιφερείας ἔσωθεν, ἢ καὶ τοῦτο τῆς αὐτῆς τέχνης ἐπίδειγμα, καθὸ μὲν ψαύειν ἔμελλεν
ἡ ἀρτηρία τοῦ στομάχου, τὸν συνάπτοντα τοὺς χόνδρους δεσμὸν ἀποθείσης, κατὰ δὲ τοὺς ἔξωθεν ἐμπίπτοντας
ὁμιλεῖν αὐτοῦ τὸν χόνδρον προβαλλομένους, ἵνα μήθ' ὁ στόμαχος ἀπὸ τῆς σκληρότητος αὐτῶν θλίβοιτο, μήθ'
ἑτοίμως ἡ ἀρτηρία βλάπτοιτο, διὰ τῶν μαλακωτέρων αὐτοῦ μορίων ὁμιλοῦσα τοῖς ἔξωθεν. ὡς γὰρ δὴ νῦν
ἔχει, τῶν μὲν σκληρῶν αὐτοῦ εἰς τὸ πρόσω τοῦ τραχήλου περαινόντων, τῶν δὲ μαλακῶν ἁπτομένων τοῦ στομάχου
θαυμαστῶς ἑκατέρων τῶν ὀργάνων ἡ φύσις ἐξεπορίσατο τὴν δυσπάθειαν, τῷ μὲν στομάχῳ τὴν ἐκ τῆς ἀρτη-
ρίας, ἐκείνῃ δ' αὖ πάλιν τὴν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν. ἄριστ' οὖν τοῦτο μόνον ἀγαθὸν ἐκ τῆς θέσεως τῶν χόνδρων, τῆς ἀρ-
τηρίας ἡ φύσις ἐτεχνήσατο τοῖς ζώοις, ἢ καὶ τούτου τι μεῖζον ἕτερον εἰς τὰς τῶν ἀθροωτέρων σιτίων καὶ ποτῶν
καταπόσεις. ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ τοῦτο θαυμαστῶς αὐτῇ δοκεῖ παρεσκευάσθαι, εἰ γὰρ δὴ κύκλος ἀκριβὴς ἕκαστος
20 τῶν χόνδρων ἐγεγόνει, πρὸς τὸ θλίβειν τὸν στόμαχον, ἐμβαλὼν εἰς αὐτὸν τὴν κυρτότητα, στενοχωρίαν τινὰ οὐ
σμικρὰν παρεῖχεν ἐν ταῖς τῶν μειζόνων ὄγκων καταπόσεσι. νῦν μὲν γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς ὁ κατὰ τοῦτο
τεταγμένος χιτὼν τῆς ἀρτηρίας, ὑπὸ τῶν καταπινομένων ἐξωθούμενός τε καὶ εἰς τὴν εὐρύτητα τῶν
χόνδρων ἀναφερόμενος, ἅπαντα τὸν κύκλῳ τοῦ στομάχου παρέχει τῇ τῆς τροφῆς ὑπηρετεῖσθαι διόδῳ. τότε δ' ἂν
ἡ κυρτότης τῶν χόνδρων προεμπίπτουσα ταῖς διαστάσεσι τοῦ στομάχου, πολὺ μέρος τῆς εὐρύτητος αὐτοῦ ἀπέ-
κλειεν, κἂν τούτῳ στενὴν ἀπειργάζετο τῶν σιτίων τὴν ὁδόν. ἀλλ' εἰ μὲν ἅμα καταπίνειν τε καὶ ἀναπνεῖν οἷοί τ' ἦν, οὐχ
οὕτως ἄν τι χρηστὸν ἐκ τῆς τοιαύτης θέσεως ἀπελαβόμεν, ἀλλὰ καὶ προσεβλαπτόμεθα εἰς ὅσον ἡ τοῦ στομάχου
κυρτότης εἰς τὴν εὐρύτητα τῆς ἀρτηρίας ἀπεῖχεν τὸ τοῦ πόρου τῆς ἀναπνοῆς, εἰς τοσοῦτον στενότερον γινόμε-
νον, νυνὶ δ' ἐπειδὴ καθ' ἕτερον μὲν καιρὸν, ἡ τῆς ἀναπνοῆς ἐνέργεια, καθ' ἕτερον δ' ἡ τῆς καταπόσεως ἐπιτελεῖ-
ται, συγχρῶνται ταῖς ἀλλήλων εὐρυχωρίαις ἥ τ' ἀρτηρία καὶ ὁ στόμαχος, ὥστ' ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πλείστην δι' ἑκα-
30 τέρων τῶν πόρων φέρεσθαι τὴν οἰκείαν ὕλην. ἀλλὰ καὶ τὸ κυκλοτερὲς ἑκατέρων γενέσθαι τῶν ὀργάνων, πρός
τε τὸ πλείστην δι' ἐλαχίστου χωρίου διέρχεσθαι τὴν ὕλην, καὶ πρὸς τὴν δυσπάθειαν αὐτῆς ἄριστα παρεσκευά-
σθαι. δέδεικται γὰρ οὖν καὶ πρόσθεν, ὅτι τε δυσπαθέστατον τοῦτο τῶν σχημάτων, ὅτι τε μέγιστον ἁπάντων τῶν
ἴσην ἐχόντων περίμετρον. εἰ δὲ τοῦτο, δι' ἐλαχίστων τοῖς οἰκείοις ὀργάνοις πλείστη ῥᾷον ὕλη δύναιτ' ἂν διέρχεσθαι,
τὸ δὲ καὶ διὰ κοινοῦ τινος αὐτῶν συνάψαι χιτῶνα ἀλλήλοις τε, καὶ τῷ στόματι, πῶς οὐχ ἑαυτὸ θαυμαστόν. ὁ γάρ
τοι χιτὼν οὗτος ἐν μὲν τῷ στομάχῳ τῇ καταπόσει συνεργεῖν ἐδείκνυτο τὰ μέγιστα, κατὰ δὲ τὴν ἀρτηρίαν, ἔνδο-
θέν τε τοὺς χόνδρους ὑπαλείφειν, καὶ αὐτοὺς ἀνασπᾶν μετὰ τοῦ λάρυγγος, εἰς τὸν φάρυγγα καταπίνοντος τοῦ ζώου,
τρόπον ὁμοιότατον τῷ κατὰ τὰ χηλώνεια καλούμενα. διατί δ' ὑπαλήλειφθαι τοῖς χόνδροις τῆς ἀρτηρίας
ἄμεινον ἦν τοιούτῳ χιτῶνι, διότι καὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς τις ἔμελλεν εἰς αὐτὸν ῥεύσεσθαι πολλάκις ὀρρὸς, οὐ χρηστὸς φλέ-
γματος, ἔν τε τῷ καταπίνειν ἐμπίπτειν τῇ δὲ συνεχῶς μὲν τοῦ πόματος, ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν σιτίων, ἔν τε ταῖς
40 εἰσπνοαῖς δριμεῖα πολλάκις ἑλχθήσεσθαι ποιότης, ἀέρος λιγνύος ἢ τέφρας ἢ ἀνθράκων, ἤ τινος ἑτέρας δυνά-
μεως φαρμακώδους μετέχουσα, κατά τε τὰς βῆχας ἐκκενώσεσθαι τινὰ ἐνίοτε, κακοήθες τε καὶ διαβρωτικὸν,
ἤ τις ἕτερος χυμὸς, ἤτοι χολῆς ξανθῆς, ἢ μελαίνης, ἢ φλέγματος ἁλμυροῦ σαπέντων ἔνδον. ὑφ' ὧν ἁπάντων
ἀναγκαῖον ἦν ξύεσθαι, καὶ δάκνεσθαι καὶ ἑλκοῦσθαι τὸν χόνδρον. ὅτι δὲ ἀνίατα παντάπασιν, ἢ δεινῶς ἐστι
δυσίατα τὰ τῶν χόνδρων παθήματα, παρὰ τῶν ἰατρῶν ἔξεστί σοι μανθάνειν, εἴπερ αὐτὸς μὴ ἐργάτης εἴης τῆς
ἰατρικῆς. οὕτω μὲν γὰρ ἂν οὐδ' ἐκείνων εἴς γε τὰ τοιαῦτα δέοιτο, τὴν ἐμπειρίαν εἰς αὐτὰ φθάνων διδάσκα-
λον ἔχειν. ὁ τοίνυν ὑποτεταγμένος τοῖς χόνδροις τῆς ἀρτηρίας χιτὼν, εὐιατότατός ἐστι, καὶ πᾶν ὅτι ἂν ἐν
αὐτῷ γένηται πάθημα, καθίσταται ῥᾳδίως, εἰ μή ποτ' ἄρα διά τινα σηπεδόνα μεγάλην ἐκβρωθέν τι μέρος αὐτοῦ,
τελείως γυμνὸν ἀφήνειε τὸν χόνδρον. οὐ γὰρ ἔτι τὸ τοιοῦτον ἰαθῆναι ῥᾴδιον, οὐ διὰ τὸν χιτῶνα δήπουθεν.
ἀλλ' ὅτι πρὸς τὸν χόνδρον ἐτελεύτησε τὸ πάθημα. ὅπερ οὖν σπανίως ἦν, τοῦτ' ἂν ἐγίνετο συνεχῶς, εἰ φύσει
50 γυμνὸς ἦν ὁ χόνδρος. διατί δὲ λεπτὸς ἅμα καὶ πυκνὸς ἐγένετο, καὶ μετρίως ξηρὸς, διότι παχύτερος μὲν γινό-
μενος, ἢ ὡς νῦν ἐστι, πρὸς τῷ μηδὲν ὠφελεῖν, κατελάβομεν οὐκ ὀλίγα τῆς καθ' ὅλην τὴν ἀρτηρίαν εὐρύτητος.
ἀραιὸς δ' εἴπερ ἐγένετο, τήν τε πρὸς τὸν ὑποκείμενον χόνδρον, οὐκ ἂν ἀπέκλειε τῶν διαρρεόντων ὑγρῶν ὁμι-
λίαν, αὐτός τ' ἂν ῥᾳδίως διαβρεχόμενος βραγχώδη τὴν φωνὴν ἀπειργάζετο. δι' αὐτὸ γάρ τοι τοῦτο καὶ ξηρὸς
συμμέτρως ἐστὶν, ἄμεινον γὰρ ἠχεῖ τὰ ξηρότερα τῶν διαβρόχων, ὥσπερ γε καὶ τὰ τελείως ξηρὰ, κακοφωνότερα
τῶν συμμέτρως ξηρῶν. ἐν μέν γε τοῖς περικαέσιν ἅπασι πυρετοῖς, ἰσχυρῶς ἀναξηραινομένων τῶν κατὰ τὴν
φάρυγγα, καὶ τὴν ἀρτηρίαν, τὰς ὑπὸ ἱπποκράτους ὀνομαζομένας φωνὰς, κλαγγώδεις γίγνεσθαι συμβαίνει,
οὕτω δὲ καὶ τοῖς ζώοις ὅσα μακρὸν ἱκανῶς ἔχει τὸν τράχηλον καὶ ξηροὺς τοὺς χόνδρους, ὥσπερ καὶ αἱ γέρανοι, καί
» γε περὶ τούτων διατοῦθ' ὅμηρος ἔγραψε. κλαγγῇ ταίγε πέτονται ἐπ' ὠκεανοῖο ῥοάων, τὸ μὲν δὴ ξηρὸν ὄργανον,

εἰς τοσοῦτον

εἰς τοσοῦτον κακόφωνον. ἐν δ' αὖ τοῖς καταῤῥόοις τε καὶ ταῖς κορύζαις, βραγχώδης ἡ φωνὴ γίνεται ὑπὸ πλήθει πε-
ριττῆς ὑγρότητος. ἅπερ ἅπαντα προγινώσκων ὁ δημιουργὸς ἡμῶν, τὸν ὑποτεταγμένον τοῖς χόνδροις χιτῶνα
συμμέτρως ξηρὸν ἀπειργάσατο, φυλαξάμενος ἑκατέρων τὴν ὑπερβολήν. ὧδε μὲν ἔχει φύσεως ἡ ἀρτηρία τοῦ
πνεύμονος, ἡ ἐκ τῶν βρογχίων συγκειμένη. καλῶ γὰρ οὕτω τοῖς ἰατροῖς τοὺς χόνδρους αὐτοῦ, ὥσπερ γε καὶ
ὅλην μὲν βρόγχον, καὶ τὸ ἄνω πέρας αὐτοῦ, ᾧπερ δὴ καὶ λάρυγξ ὄνομα. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τούτων κατα-
σκευῆς ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν. ὁ δὲ πνεύμων ὅσον ἐπὶ τῷ παρόντι λόγῳ τοῖς ἀμελέστερον τὰ τοιαῦτα σκο-
πουμένοις ἴσως ἂν δόξειεν ὧν δεῖται πάντ' ἔχειν ἤδη δι' ἑνὸς ὀργάνου τῆς τραχείας ἀρτηρίας. εἴ γε καὶ φω-
νεῖν δι' αὐτοῦ, καὶ ἐκφυσᾶν, καὶ ἐκπνεῖν, καὶ εἰσπνεῖν ἱκανῶς ἐστιν. ἀλλ' εἰ προσέχοις τὸν νοῦν, ὡς οὔτ' αὐτὸ τὸ
ὄργανον ἔχει πω χορηγίαν αἵματος ὅθεν θρέψεται, πρὶν ἐμφῦναι τινὰς αὐτῷ φλέβας, οὔθ' ἡ καρδία πρὸς
10 τῆς ἀναπνοῆς οὐδὲν ὀνίναται πρὶν συναφθῆναι δι' ἑτέρας ἀρτηρίας πρὸς τήνδε. γνοίης ἂν ὡς καλῶς ἡ φύ-
σις ἕτερον ἀγγείων γένος διττὸν, ἀνέμιξέ τε, καὶ διέπλεξε ταῖς τραχείαις ἀρτηρίαις. ἀλλὰ καὶ ὡς οὐκ ἐνδέχεται
μετέωρον ἀγγεῖον ἀκίνδυνον μένειν σχιζόμενον, εἰ μή τις εἰς τὴν σχίσιν αὐτοῦ τεθείη μαλακή τε καὶ σπογγοειδὴς οὐσία.
καθάπερ στιβὰς, πληροῦσά γε τὸ μεταξὺ πάντων τῶν ἀγγείων κενὸν, ἔρεισμά τε καὶ ἔρυμα γινομένη τῆς κα-
τὰ τοῦτ' ἀσθενείας. γνοίης δ' ἂν, ὡς ὀρθῶς τε καὶ προνοητικῶς ἡ σὰρξ τοῦ πνεύμονος ἐγένετο. ταύτης μὲν γε
καὶ ἄλλη τίς ἐστιν οὐ σμικρὰ χρεία, περὶ ἧς ὕστερον ὀλίγον ἐροῦμεν. ἀλλ' αἵ γε πρὸς τὴν καρδίαν μέλλουσι συνά-
πτειν αἱ λεῖαι, πολλάκις μὲν ἐδείχθησαν ἤδη λεπτὸν καὶ καθαρὸν, καὶ ἀτμῶδες αἷμα περιέχειν, καὶ μὴ μόνου
πνεύμονος ὑπάρχειν ὄργανον. μαρτυρεῖ δ' οὐχ ἥκιστα καὶ ὁ παρὼν αὐτῷ λόγος. εἰ γὰρ δὴ κἀκεῖναι τελέως εἰσὶν
αἵματος ἄμοιροι, καθάπερ αἱ τραχεῖαι ἀρτηρίαι, τοῦτο γὰρ ἐρασίστρατος ὑπολαμβάνει, τί οὐκ εὐθὺς εἰς τὴν
καρδίαν αἱ τραχεῖαι περαίνουσι; διατί δὲ φλεβῶν ἀποβλαστήματα μικρὰ ταῖς μὲν τραχείαις ἐκφύεται, ταῖς
20 λείαις δ' οὐκ ἐκφύεται. μάτην γὰρ οὕτως ἡ μηδὲν εἰκῇ δημιουργοῦσα φύσις, καὶ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον. οὐ τὰς
λείας μόνον ἀρτηρίας τοῦ πνεύμονος, ἀλλὰ καὶ τὰς φλέβας εἴη πεποιηκυῖα. τὰς μὲν, ὅτι ταῖς τραχείαις
ἄντικρυς ἡ καρδία συνάπτεσθαι δυναμένη τῶν λείων οὐκ ἐδεῖτο. τὰς δ' αὖ φλέβας, ὅτι καὶ τῶν ἀρτηρι-
ῶν αὐτῶν τὸν χιτῶνα, καὶ πάντων ἁπλῶς τοῦ ζώου τῶν μορίων, ἐκ φλεβὸς, καὶ ἀρτηρίας, καὶ νεύρου
πεπλέχθαι φησί. καὶ τρέφεσθαί γε πρὸς τῆς ἐν αὐτῷ φλεβὸς ἕκαστον, τῆς ἁπλῆς ἐκείνης, καὶ λόγῳ θεω-
ρητῆς, οὐδὲν τῆς μεγάλης φλεβὸς ταύτης καὶ συνθέτου δεόμενον. εἴπερ οὖν ἡ μὲν ἀριστερὰ τῆς καρδίας κοι-
λία πνεῦμα μόνον ἐν ἑαυτῇ περιέχει, καθάπερ ἡ ἀρτηρία ἡ τραχεῖα. καὶ διὰ τοῦτο τῶν λείων οὐδὲν δεῖ τῷ πνεύ-
μονι, τροφῆς δὲ ἐπεισάκτου παρὰ φλεβὸς οὐδεμία χρήζει τῶν ἀρτηριῶν, εὔλογον ἦν ἐκ μόνον τῶν τραχειῶν
τὸν πνεύμονα γεγονέναι. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ τοῦτ' ἔστιν εἰπεῖν, ἐρασιστράτῳ βοηθεῖν ἐπιχειροῦντι, διό-
τι τῇ καρδίᾳ συναφθῆναι τὰς τραχείας ἀρτηρίας ἀδύνατον ἦν ἐκ χόνδρου συγκειμένας. ὡς γὰρ ἀλλήλαις
30 οὕτω διὰ μέσων τῶν ὑμενωδῶν σωμάτων συνάπτονται, καὶ τῇ καρδίᾳ δήπου δυνατὸν ἦν αὐτῷ συναφθῆ-
ναι. τί δή ποτε γοῦν οὐχ ἓν γένος ἀρτηριῶν ἐγένετο κατὰ τὸν πνεύμονα; διατί δὲ καὶ φλεβῶν αὐτῷ ἐδέη-
σεν, ἐρασιστράτῳ μὲν ἄπορον εἰπεῖν. ὥσπερ καὶ διατί φλεβώδης μὲν ὁ χιτὼν ταῖς ἀρτηρίαις. ἀρτηριώδης,
δὲ ταῖς φλεψίν. ἡμῖν δ' οὐκ ἄπορον. ἀλλὰ καὶ μαρτυροῦσιν ἐναργῶς οἱ περὶ τῶν χρειῶν λογισμοί. ταῖς
ὑπὲρ τῶν ἐνεργειῶν ἀποδείξεσιν. ἐπειδὴ γὰρ αἱ μὲν ἄλλαι πᾶσαι καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀρτηρίαι μετέχουσιν αἵμα-
τος, ὥσπερ καὶ ἡ ἀριστερὰ κοιλία τῆς καρδίας, αἱ τραχεῖαι δὲ μόναι καθαραὶ τυγχάνουσιν οὖσαι, διὰ μέ-
σων τῶν λείων συνήφθησαν τῇ καρδίᾳ, πάντως που καὶ τὰ τούτων στόματα, πρὸς τὸ μηδὲν ἀλόγως ἐργαζο-
μένης φύσεως, εἰς τοῦθ' ἥκει συμμετρίας, ὡς ἀτμῷ μὲν καὶ πνεύματι δίοδον ἔχειν, αἵματι δὲ καὶ ταῖς οὕτω
παχείαις οὐσίαις ὑπάρχειν ἄβατον, καὶ εἴποτ' ἄρα τὴν κατὰ φύσιν ἀπολέσοι συμμετρίαν ἀναστομωθέντα.
διαδίδοταί τι ταῖς τραχείαις ἀρτηρίαις ἐκ τῶν λείων αἷμα, καὶ βῆχα τὸ παραχρῆμα ποιεῖ, καὶ ἀναγωγὴν
40 αἵματος. ἀλλ' ἔν γε τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν, αὐτὸ τὸ μεταλαμβανόμενον ἐκ τῶν τραχειῶν εἰς τὰς λείας
πνεῦμα παντελῶς ὀλίγον. ἥ τε σὰρξ τοῦ πνεύμονος ἀφρώδης ὁρᾶται, καὶ πνεύματος μεστὴ σαφῶς εἰς πέ-
ψιν ἀέρος ἐνδεικνυμένη παρεσκευάσθαι. καθάπερ ἡ τοῦ ἥπατος, εἰς τὴν τῆς τροφῆς. εὔλογον γὰρ οὐκ ἀθρόον
οὐδ' ἐξαίφνης τὸν ἔξωθεν ἀέρα τοῦ κατὰ τὸ ζῶον πνεύματος γίνεσθαι τροφήν. ἀλλὰ κατὰ βραχὺ μὲν ἀλλοιού-
μενον. ὥσπερ γε καὶ τὰ σιτία. δεχόμενον δὲ τὴν οἰκείαν ποιότητα τῷ συμφύτῳ πνεύματι χρονίῳ πλεί-
ονι. καὶ ταύτης τῆς ἀλλοιώσεως τὸ πρῶτον ὄργανον ὑπάρχειν τὴν τοῦ πνεύμονος σάρκα, καθάπερ γε καὶ τῆς
εἰς αἷμα μεταβολῆς ἡ σὰρξ τοῦ ἥπατος ἐδείκνυτο τὴν αἰτίαν ἔχειν. ἐρασίστρατον δὲ καὶ ταῦτα δέον αἰτιᾶ-
σθαι ποιότητος οἰκειότητά τε, καὶ ἀλλοτριότητα, λεπτότητα καὶ παχύτητα οὐκ οἶδ' ὅπως αἴτιά γε τοῦ
πνεύματος οἰόμενον ἀπόλλυσθαι διὰ τοῦτο. τούς τ' ἐν τῷ χαρωνίῳ βαράθρους, καὶ τοὺς ἐν τῇ νεωστὶ κεχρισμένους
οἰκίᾳ τιτάνους, καί τινας ἐξ ἀνθράκων ὀσμῆς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἀδυνατοῦντας ἐν τῷ σώματι στέγ-
50 εσθαι τοῦ πνεύματος ὑπὸ λεπτότητος. ἄμεινον δ' ἦν ὥσπερ τῶν βρωμάτων, οἰκεία μὲν ἡ τῶν ὀσπρείων τε καὶ λα-
χάνων, καὶ ἄρτου, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἐστὶ ποιότης, ἀλλοτρία δ' ἥ τε τῆς κανθαρίδος, καὶ ἡ τοῦ λα-
γωοῦ τοῦ θαλαττίου, καὶ ἡ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, οὕτω νομίζειν ἀέρος εἶναί τινα ποιότητα. τὴν μὲν
οἰκείαν τε καὶ φίλην τῷ τοῦ ζώου πνεύματι, τὴν δ' ἀλλοτρίαν τε, καὶ φθαρτικήν. εἰ γὰρ ἅπαξ, εἰς ἔννοιαν
ἀφίκετο τούτου, τήν τε τῶν ἀνθράκων λιγνὺν, οὐκ ἂν ἐτόλμησε λέγειν λεπτοτέραν ἀέρος καθαροῦ. σα-
φῶς ἅπασι φαινομένην παχυτέραν, ἐζήτησε τ' ἂν οἶμαι τὰ τῆς πέψεως αὐτοῦ παρεσκευασμένα τῇ
φύσει μόρια. ἡ τοῦτο μὲν καὶ πάνυ γελοῖον, ᾧ μηδὲ περὶ τῆς τοῦ αἵματος γενέσεως εἴρηταί τι, μηδὲ περὶ
τῆς τῶν ἄλλων χυμῶν, τοῦτον ἀξιοῦν εἰς τοσοῦτον φυσιολογίας ἥκειν, ὡς καὶ τὴν τοῦ πνεύματος ἀλλοίωσιν
τε καὶ πέψιν ἐπίστασθαι. περὶ μὲν δὴ τούτων ἑτέρωθι πρὸς αὐτὸν ἐπὶ πλέον εἴρηται. τὸ δ' ἐκ τῶν τρα-
χειῶν ἀρτηριῶν πνεῦμα τὸ ἔξωθεν ἑλχθὲν, ἐν μὲν τῇ σαρκὶ τοῦ πνεύμονος τὴν πρώτην ἐργασίαν λαμβάνειν.

μετὰ ταῦτα δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ τε καὶ ταῖς ἀρτηρίαις, καὶ μάλιστα ταῖς κατὰ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, τὴν
δευτέραν ἐπιστατεῖ τελεώτατα τὰ ἐν ταῖς τοῦ ἐγκεφάλου κοιλίαις τῆς καρδίας ἀφικέσθαι, δεόντως οὐκ
ὤκνησε καταγαγεῖν ἐπὶ πλεῖστον τὸ νεῦρον, εἰ καὶ πολλὴν αὖθις ὁδὸν ἐπανάξειν ἔμελλεν. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἐξ αὐτοῦ
τούτου τὸ νεῦρον ἀρρωστότερον ἐγίνετο. τοὐναντίον γὰρ ἅπαν ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἐκφύσεσι μαλακὰ καὶ αὐ-
τῷ τῷ ἐγκεφάλῳ παραπλήσια πάντ᾽ ἐστὶ τὰ νεῦρα, προϊόντα δ᾽ ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἑαυτῶν γίνεται σκληρότε-
ρα. ῥώμην τοιγαροῦν οὐ σμικρὰν ἐκ τοῦ μήκους τῆς ὁδοιπορίας ἐκτήσατο ταυτὶ τὰ νεῦρα, τοσαύτην ὀλίγου
δεῖν αὖθις ὁδὸν ἀναφερόμενα μετὰ τὴν καμπὴν, ὅσην ἐνήνεκτο πρόσθεν κάτω. καιρὸς οὖν ἤδη λέγειν τὴν
θαυμαστὴν ταύτην τῶν νεύρων τοῦ λάρυγγος, εἴτε τροχιλίαν, εἴτε νύσσαν, εἴτε καμπτῆρα χρὴ καλεῖν. οὐ γὰρ ὀνο-
μάτων κάλλος θηρᾶσθαι πρόκειται νῦν. οὐδὲ τρίβειν τὸν χρόνον περὶ μικρὰ καὶ φαῦλα. τοσοῦτόν τε καὶ
10 τοιοῦτον κάλλος ἐν τοῖς τῆς φύσεως ἔργοις ἐξευρίσκοντας. εἰσὶ μὲν δήπου κατὰ τὸ χωρίον τοῦτο φλέβες,
καὶ ἀρτηρίαι μεγάλαι πρὸς τὸν τράχηλον ἀπὸ τῆς καρδίας ἀναφερόμεναι. τινὲς μὲν, εὐθεῖαν ἔχουσαι
τὴν θέσιν. ἔνιαι δὲ λοξήν. οὐδεμίαν δὲ ἐγκαρσίαν ὁποίας ἔδει τοῖς νεύροις τῆς καμπτῆς. περὶ μὲν γὰρ τῶν
ὀρθίων οὐδὲ γένοιτο ποτὲ καμπὴ τοῖς ἄνωθεν κάτω φερομένοις, ὡς ἂν ἐξ ἐναντίας ἀπαντῶσι. περὶ δὲ τὴν
λοξὴν ἑλιχθῆναι μέν τινα δυνατὸν μετρίως. ἀλλ᾽ εὐαποκύλιστόν τε, καὶ ἀστήρικτον ἔσται. καὶ μάλισθ᾽ ὅταν λοξὴ ἀφί-
στηται μὲν πολὺ τῆς ἐγκαρσίας θέσεως, ἐγγὺς δ᾽ ἥκει τῆς ὀρθίας. ἐγὼ μὲν οὐδ᾽ ἐπαινεῖν ἔτι κατὰ τὴν ἀξίαν, τὸν
δημιουργήσαντα τὰ ζῷα, τήν τε σοφίαν καὶ τὴν δύναμιν ἱκανὸς εἶναι νομίζω. μείζονα γὰρ οὐκ ἐπαίνων μόνον.
ἀλλὰ καὶ ὕμνων τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ἐστίν. ὅσα πρὶν θεάσασθαι μὲν, ἀδύνατα γενέσθαι πεπείσμεθα. θεασά-
μενοι δ᾽ ἔγνωμεν οὐκ ὀρθῶς ὑπειληφότες, καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ἄνευ πολλῆς σκευωρίας ὁ δημιουργὸς αὐτῶν ἑνὶ προ-
χρησάμενος ὀργάνῳ μικρῷ παντοίως ἄμεμπτόν τε καὶ τέλειον ἀποφήνῃ τὸ ἔργον. οἷόν τι καὶ κατὰ τὴν καμ-
20 πὴν τῶν νεύρων τούτων ἰδεῖν ἐστι. τὸ μὲν γὰρ ἀριστερὸν οὐκ ὤκνησεν ἡ φύσις παραγαγοῦσα ἄχρι πλείστων, περὶ
τὴν μεγίστην ἀρτηρίαν ἑλίξαι κατ᾽ ἐκεῖνο μάλιστα τὸ μέρος, ἵνα πρῶτον ἐκφῦσα τῆς καρδίας ἐπὶ τὴν ῥάχιν κα-
τακάμπτεται. πάντα γοῦν ἔμελλεν ἕξειν ὧν ἐδεῖτο, καὶ θέσιν ἐγκαρσίαν καὶ καμπὴν λείαν τε καὶ κυκλοτερῆ, καὶ
τὴν νύσσαν αὐτὴν ἰσχυροτάτην τε καὶ ἀσφαλεστάτην. τὸ δεξιὸν δὲ οὐδεμίαν ἔχον ἐν τῷ καθ᾽ ἑαυτὸ μέρει τοῦ θώρα-
κος ὁμοίαν ἐπίβασιν, ἠναγκάσθη μὲν ἑλίξαι περὶ τὴν κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἀρτηρίαν, λοξὴν ἀπὸ τῆς καρδίας
ἐπὶ τὴν δεξιὰν μασχάλην ἀναφερομένην. ὅσον δ᾽ ἦν χεῖρον, ἡ καμπὴ τῆς ἐν καρδίᾳ τοῦτ᾽ ἐπανορθώσατο, πλήθει
τε τῶν ἑκατέρωθεν ἀποφύσεων τοῦ νεύρου, καὶ ῥώμῃ συνδέσμων. ὅσα γὰρ εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ θώρακος ἀποφύειν ἔμελ-
λε νεῦρα, κατ᾽ ἐκεῖνο μάλιστα τὸ χωρίον ἀπέφυσέ τε ἅμα, καὶ τοῖς δεχομένοις ὀργάνοις ἐνέφυσεν ἐνδείξουσα τὸ
νεῦρον ὡς εἰς γῆς τὰ μόρια. μέσον τε ὂν ἁπασῶν τῶν ῥιζῶν ἐκείνων ἔταξε τὸ τοῦ λάρυγγος νεῦρον, ὅπως ἑκατέρω-
θεν ὑπ᾽ αὐτῶν φρουροῖτο. καὶ συνδέσμοις ὑμενώδεσι τῇ ἀρτηρίᾳ καὶ τοῖς παρακειμένοις σώμασι συνῆψεν. ἵν᾽ ὥσπερ οἷόν τε
30 διερειδόμενον ὑπ᾽ αὐτῶν ἀσφαλῆ τὴν περὶ τῆς ἀρτηρίας ποιήσηται καμπήν. διὰ περὶ κύκλον τινὰ τροχιλίας ἑλι-
χθὲν, ἀνατεινομένων τε ὡς τὸ πολὺ τοῖς νεύροις τούτοις αὐτίκα μετὰ τὴν καμπὴν, δι᾽ ἕτερά τινα τὸ μέγα νεῦρον
ὀρέξαν ἀπόφυσιν αὐτοῦ, ἣ ἐκεῖνο ἀνέλκει τε καὶ μετεωρίζει. ἐντεῦθεν δ᾽ ἄμφω φέρεσθαι ἄνω, πρὸς τὴν κεφα-
λὴν τῆς τραχείας ἀρτηρίας. τὴν αὐτὴν μὲν ὁδὸν ἰόντα τῇ πρόσθεν. οὐδενὶ δ᾽ οὐκ ἔτι μεταδιδόντα μυὶ μόγις, οὐδὲ
σμικρότατα ἑαυτοῦ. ὅτι μὴ δ᾽ ἐδεῖτο μηδεμίαν ἄλλην ἀρχὴν κινήσεως ἐκ τῶν κάτω μερῶν λαμβάνειν, ἀλλ᾽ ἀκρι-
βῶς καὶ δικαίως ἑκάτερον αὐτῶν εἰς τοὺς καθ᾽ ἑαυτὸ διέσπαρται τοῦ λάρυγγος μῦς, τὸ μὲν, ἐν τοῖς δεξιοῖς ἑαυτοῦ μέ-
ρεσι, τὸ δὲ, ἐν τοῖς ἀριστεροῖς εἰς ὑπολοίπους τρεῖς. ἄμφω δὲ εἰς τοὺς ἕξ. ὑφ᾽ ὧν ἀνοίγνυσθαί τε καὶ κλείεσθαι συμβαίνει
τὸν λάρυγγα. καὶ μάλιστα δὲ ὡς ἐδείχθη τῶν ἐξ τούτων μυῶν ἰσχυροτάτην ἐνέργειαν, οἱ δύο μύες ἔχουσιν οἱ κλείον-
τες αὐτήν. ὡς μήτ᾽ ἐν ταῖς καταλήψεσι τοῦ πνεύμονος, ὑπὸ τοσούτων τε καὶ τηλικούτων μυῶν νικᾶσθαι, τῶν
συστελλομένων τὸν θώρακα. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῶν νεύρων τὸ πλεῖστον, εἰς αὐτοὺς διασπείρεται. καὶ τοῖς πέρασιν αὐτῶν εἰς
40 ταὐτὸν ἥκει νεῦρον ἕτερον, ἐν καθ᾽ ἑκάτερον μυῶν ἄνωθεν κάτω φερόμενον, ἐξ οὗ λαμβάνει μέν τινα μόρια, καὶ τὰ
περὶ τὸν λάρυγγα σώματα. τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον αὐτῶν τῷ τοῦ μυὸς ἰδίῳ νεύρῳ συναπτόμενον, εἰς ἰσχὺν καὶ ἀσφά-
λειαν αὐτῷ συντελεῖ. οὐκέτ᾽ οὖν οἶμαί σε θαυμάσειν, οὐδὲ ζητήσειν, οἷα δὴ θαυμάζουσί τε καὶ ζητοῦσιν οἱ πρὸ ἐμοῦ
πάντες ἰατροί τε καὶ φιλόσοφοι. τοῦτο μὲν ὅπως ἐν τῷ πίνειν τὸ ὑγρὸν, οὐκ εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, ἀλλ᾽ εἰς τὸν στό-
μαχον ἐμπίπτει, τοῦτο δὲ τῶν κατὰ τὴν ῥίζαν τῆς γλώττης μυῶν τὴν κίνησιν αἰτιωμένων, οἰομένων τε διὰ τούτου
ἀναφέρει τὸν λάρυγγα πρὸς τὴν ἐπιγλωττίδα. κλειομένου γὰρ ἀκριβῶς οὕτω τοῦ λάρυγγος. ὡς μὴ δὲ τὸ βιαίως
ἐκθλιβόμενον ὑπὸ τοῦ θώρακος πνεῦμα διοίγειν αὐτὸν, οὐκ ἐχρῆν ζητεῖν ἑτέραν αἰτίαν τοῦ μὴ φέρεσθαι τὸ πο-
τὸν εἰς τὸν πνεύμονα. κάλλιον δ᾽ ἦν αὐτοὺς ἑωρακότας τοῦ λάρυγγος τὸ στόμιον ἀναγκαίαν ἔχον κοιλότητα, διὰ τὴν
τῆς γλωττίδος ἰδέαν τε καὶ χρόαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς φωνῆς ἐπεδείξαμεν. ἐννοῆσαι κατὰ ταὐτὸν τήν τε τροφὴν
καὶ τὸ πόμα σωρευθησόμενα, παρὰ τὸν τῆς καταπόσεως καιρόν. ὥσθ᾽ ἑξῆς ἀνοιχθέντος τοῦ λάρυγγος ἐν τῷ καιρῷ
50 τῆς εἰσπνοῆς, εὐθὺς ἂν ἐνέπιπτεν τῷ πόρῳ τοῦ πνεύματος, οὐ τὸ ποτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ σιτία, καὶ διὰ τοῦτο
τὴν ἐπιγλωττίδα προμηθῶς ἡ φύσις, οἷον ἐπίθημά τι προὔθηκε τοῦ κατὰ τὸν λάρυγγα στόματος, ἑστηκυῖαν
μὲν ὀρθὴν ἐν τῷ πρόσθεν ἅπαντι χρόνῳ, καθ᾽ ὃν ἀναπνεῖ τὰ ζῷα, καταπίπτουσαν δ᾽ ἐπὶ τὸν λάρυγγα καταπι-
νόντων ὁτιοῦν. αὐτὸ γὰρ τὸ καταπινόμενον ἅτε πρῶτον μὲν ἐπιπίπτον αὐτῆς τῇ ῥίζῃ, μετὰ ταῦτα δὲ κατὰ τοῦ
νώτου φερόμενον, ἀναγκάζει κατακλίνεσθαί τε, καὶ καταπίπτειν αὐτήν. ὡς ἂν τῇ μὲν οὐσίᾳ χόνδρον οὖσαν. λε-
πτὴν δὲ ἱκανῶς ὑπάρχουσαν. εἰ δ᾽ ἀκριβῶς κατασκέψαιο τὴν κατασκευὴν ἅπασαν τῆς ἐπιγλωττίδος, οἶδ᾽ ὅτι
θαυμαστῶς ἔχειν σοι δόξει. περιφερὴς γὰρ οὖσα καὶ χονδρώδης, καὶ τὸ μέγεθος ὀλίγῳ μείζων τοῦ κατὰ τὸν λάρυγ-
γα στόματος, εἰς τὰ πρὸς τὸν στόμαχον ἔστραπται μέρη τῷ τρίτῳ χόνδρῳ θέσιν ἀντίστροφον ἔχουσα τῷ ἀρυταινοει-
δεῖ. δῆλον δὲ ὡς οὐκ ἂν οὕτω θέσεως εἶχεν εἰ μὴ τῆς κατ᾽ ἀντικρὺ χώρας ἐξεφύετο, καὶ μέν γε καὶ εἰ μὴ χονδρώδης
ἦν, οὔτ᾽ ἂν ἀνέῳκτο παρὰ τὸν τῆς ἀναπνοῆς καιρὸν, οὔθ᾽ ὑπὸ τῶν σιτίων ἀνετρέπετο. τὰ μὲν γοῦν μαλακώτερα

τοῦ δέοντος

τοῦ δέοντος, καταπέπτωκεν ἀεί, τὰ δὲ σκληρότερα δυσανάστρεπτα μένει. χρὴ δ' οὖν ἑτέραν ἔχειν αὐτήν·
ἀλλ' ὀρθὴν μὲν εἰσπνεόντων εἶναι, καταπινόντων δὲ ἀναφέρεσθαι. καὶ μὴν εἰ ταῦτα μὲν εἶχεν, ἐλάττων δ' ἦν τοῦ κα-
τὰ τὸν λάρυγγα πόρου, πλέον οὐδὲν ἐγίνετ' ἂν ἐκ τοῦ καταπίπτειν αὐτήν. ὥσπερ οὐδ' εἰ πολὺ μείζων. ἐπέφραττε
γὰρ ἂν οὕτω γε καὶ τὸν στόμαχον. ὃν δὲ τρόπον ὑπὸ τῶν σιτίων, ἡ ἐπιγλωττὶς εἰς τὸν τοῦ λάρυγγος ἀνακλίνεται
πόρον, οὕτως ὑπὸ τῶν ἐμουμένων ὁ ἀρυταινοειδὴς χόνδρος. ἐστράπται γὰρ κἀκεῖνος εἰς τὴν εὐρυχωρίαν τοῦ λά-
ρυγγος, ὥσθ' ἡ ῥύμη τῶν ἀναφερομένων ἐκ τοῦ στομάχου τοῖς κατὰ τὸ νῶτον αὐτοῦ προσπίπτουσα ῥᾳδίως, εἰς τὴν
εἴκουσαν ἀναφέρει χώραν ὅλον τὸν χόνδρον. καί σοι κἀνταῦθα πάλιν ἡ τοῦ χόνδρου τοῦδε τῆς κατασκευῆς ἐξέ-
τασις ὁμοία γιγνέσθω τῇ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένῃ περὶ τῆς ἐπιγλωττίδος. εἰ μὴ γὰρ καὶ μέγεθος ἦν τηλικοῦτον, ἡ-
λίκον νῦν ἐστι, καὶ σχῆμα τοιοῦτον, καὶ τοιαύτης οὐσίας, καὶ ὧδέ πως κείμενον ὡς νῦν κεῖται, δῆλον ὡς ἐμποδὼν ἂν εἰς
10 τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν οὐκ ὀλίγα κατεφέρετο, συρρεόμενα πρὸς τὴν τοῦ λάρυγγος κοιλότητα. νυνὶ δὲ δύο ἐστὶ θαυ-
μαστὰ ταῦτα τοῦ λάρυγγος ἡ φύσις ἐπιθήματα κατεσκεύασε, πρὸς αὐτῶν κλειόμενα τῶν εἰργομένων ἐμπίπτειν
αὐτῷ, παραπλήσιόν τι κἀνταῦθα μηχανησαμένη τῷ πρόσθεν εἰρημένῳ κατὰ τοὺς ἐπὶ τοῖς στόμασι τῆς καρδίας
ὑμένας. ὥσπερ δ' ἐν ἐκείνοις ὑπεμνήσαμεν, ὡς οὐχ ὑπὲρ τοῦ μηδ' ὅλως ἐμπίπτειν μηδὲν μηδέποτε τοῖς ἐναντίοις
στόμασιν, ἡ φύσις ἐποιήσατο τὴν τοιαύτην ἐπίφυσιν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ μὴ πολὺ μηδ' ἀθρόαν, οὕτω κἀνταῦθα χρὴ
μεμνῆσθαι τῶν δεδειγμένων ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων, ὑπὲρ τοῦ καταφέρεσθαί τι
τοῦ πόματος ὀλίγον εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἐν κύκλῳ περὶ τοὺς χιτῶνας αὐτῆς θλιβόμενον, οὐ διὰ μέσης ὁ-
δοιποροῦν τῆς εὐρυχωρίας, καὶ ὡς τοσοῦτόν ἐστιν ἐκεῖνο τὸ ὑγρόν, ὅσον εὐθὺς ἀναρπάζεσθαι διαβρέχειν ὅλον τὸν
πνεύμονα. καὶ γὰρ οὖν καὶ οἱ ἀδένες οἱ παρακείμενοι τῷ λάρυγγι ταὐτὸ τοῦτ' ἐνδείκνυνται, σπογγοειδέστεροι μένοντες,
ἢ κατὰ τοὺς ἄλλους ἀδένας, ὡμολογημένοι δὲ παρὰ πάντων σχεδόν τι, τῶν ἀνατομικῶν ὑπὲρ τοῦ διαβρέχειν
20 ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν λάρυγγά τε, καὶ τὴν φάρυγγα δεδημιουργημένοι τῇ φύσει. θαυμαστὸν οὖν εἰ τούτους μὲν, ὑπὲρ
τοῦ διαβρέχειν αὐτὰ κατεσκεύασε, τελέως δ' ἀπέκλεισε τὸ πόμα τῆς εἰς τὸν πνεύμονα φορᾶς. καὶ γάρ τοι, καὶ τὰ
λελεγμένα πάντα, τοῦ μὲν, τὰ σιτία μὴ δύνασθαι τῷ πόρῳ τοῦ λάρυγγος ἐμπίπτειν ἱκανὰ μαρτύρια· τοῦ δὲ μηδὲ
ἰκμάδα τινὰ παραρρεῖν ἐλαχίστην, οὐχ ἱκανά. ταυτὶ μὲν οὖν ὑπεμνήσθω, καὶ νῦν ἀποδεδειγμένων δι' ἑτέρων,
ἵν' ἀκριβῶς ἀκούωμεν τῶν λελεγμένων. ἐπὶ δὲ τὰς ὑπολοίπους χρείας τῶν κατὰ τὸν λάρυγγα φαινομένων
τε καὶ γιγνομένων αὖθις ἐπανέλθωμεν. ἐλέγετο δὴ πρόσθεν, ὡς ὁ δεσμὸς ὑμενώδης ὁ τὰ σιγμοειδῆ τῶν χόν-
δρων ἀναπληρῶν μέρη κοινωνίαν παρέχετο, τῷ τε τοῦ στομάχου πόρῳ καὶ τῷ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἐλέγετο
δὲ καὶ ὡς εἴπερ ἦν κἀνταῦθα περιφερὴς ἡ ἀρτηρία, στενοχωρίαν ἀπηργάζετο τῇ τῶν σιτίων ὁδῷ. ταύτην οὖν
τήν τε στενοχωρίαν, ἀναγκαῖον ἐστὶ γίνεσθαι τῷ στομάχῳ κατὰ τὸν λάρυγγα, πάντοθεν ὑπάρχοντα χονδρώδη,
πῶς οὖν οὐ στενοχωρεῖται καταπινόντων τὰ σιτία. πῶς δ' ἄλλως οὐ πάνυ, ἢ κατασπωμένου μὲν αὐτοῦ, ἀναφέρον-
30 τος δὲ τοῦ λάρυγγος, ὑπαλλάττεται δ' οὕτως ἡ θέσις αὐτῶν, ὥστε τὴν μὲν ἀρχὴν τοῦ στομάχου κατὰ τὴν τραχεῖαν
ἀρτηρίαν γίνεσθαι, τὸν λάρυγγα δ' ἀναφέρεσθαι εἰς τὴν φάρυγγα. ταῦτ' οὖν ἅπαντα θαυμαστῶς ἀπείργασται τῇ
φύσει, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸ καλούμενον ὑοειδὲς ὀστοῦν, καίτοι σμικρότατον ὂν μεγίστας καὶ πλείστας χρείας πα-
ρέχει. καὶ γὰρ καὶ τῶν τῆς γλώττης μυῶν οἱ πλείους ἐξ αὐτοῦ πεφύκασι. καὶ τῶν τοῦ λάρυγγος ἡ πρόσθιος συζυγία,
περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ τινὲς ἄλλοι πρὸς τὰς ὠμοπλάτας ἀνατεινόμενοι στενοὶ καὶ μακροί. καὶ πρὸς τούτοις
ἕτερος εὔρωστος διφυής, ὁ πρὸς τὸ στέρνον καταφερόμενος. εἶτ' ἄλλοι δύο μύες λοξοὶ πρὸς τὴν γένυν ἐξήκοντες,
ὑπόλοιποι δ' οἱ σμικροὶ πρὸς τὰς ῥίζας τῶν ἐκφύσεων, ἃς οἱ μὲν ἀλεκτρυόνων πλήκτροις εἰκάζουσιν, οἱ δὲ, γρα-
φείων πέρασι, καὶ προσαγορεύουσι βαρβαρίζοντες στυλοειδεῖς. ἔνεστι δ' εἰ βούλοιο γραφοειδεῖς τε καὶ βελονοειδεῖς
ὀνομάζειν αὐτάς, οὗτοι μὲν οὖν οἱ μύες, οἵ θ' ὕστατοι λεχθέντες, οἵ τε παρὰ τούτων ἔτι, καθ' οὓς τῇ κάτω γένυι συνά-
πτεται τὸ ὑοειδές, ἴδιοί τέ εἰσι τούτου τοῦ μορίου, καὶ κινοῦσιν αὐτὸ λοξὰς κινήσεις ἀντιτεταγμένας ἀλλήλαις, οἱ
40 διαιροῦντες ἐπὶ τἀναντία. τῶν δ' ἄλλων οὐδεὶς ἴδιός ἐστιν αὐτοῦ ὑοειδοῦς, ἀλλ' οἱ μὲν εἰς τὴν γλῶτταν ἐκφυόμενοι,
χάριν ἐκείνης γεγόνασιν, ὁ δὲ εἰς τὸ στέρνον καθήκων ὁ διφυής, ἀντιτέτακταί τε ἅμα τούτοις, ὡς ἀντισπᾶν κάτω
τὸ ὑοειδές. εἴποτ' ἄρα βιαιότερον ὑπὸ τῶν ἄνω μυῶν ἀνατεθείη, καὶ τοῦ θυρεοειδοῦς χόνδρου, πρόβλημα δ' ἐστὶν
ὥσπερ καὶ αὐτὸ τὸ ὑοειδὲς ὀστοῦν, ἔτι τε τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, προστέλλει τε καὶ ἀπευθύνει. καὶ μέν γε καὶ οἱ πρὸς
τὰς ὠμοπλάτας ἀνατεινόμενοι μύες, τὴν ὡς πρὸς τὸν τράχηλον αὐτῶν ἐργάζονται κίνησιν, ἐποχούμενον δὲ τοῖς
κυρτοῖς τοῦ λάρυγγος τὸ ὀστοῦν τοῦτο, καὶ πολλοῖς ὡς εἶπον εἰς πολλὰ μέρη διειλημμένον μυσίν, ὑπ' αὐτῶν ἐκείνων
ἑρματίζεται, τῆς ἐν ἅπασι δικαίας φύσεως ἰσοσθενεῖς ἀλλήλοις τοὺς ἀντιτεταγμένους ἐργασαμένης. ἐπεὶ δὲ καὶ
διατμηθῆναί τινα, καὶ παραλυθῆναι τῶν μυῶν τούτων ἐνεδέχετο, καὶ μάλιστα τῶν προτεταγμένων τοῦ λάρυγγος,
καὶ κίνδυνος ἦν ἐν τοῖς τοιούτοις παθήμασιν ἐπὶ τὸ ἐρρωμένον ἐλθεῖν αὐτό, τῆς τε μέσης χώρας τοῦ λάρυγγος
ἀποκυλισθῆναι, περιστραφῆναί τ' ἐπὶ πλεῖστον εἰς τὰ πλάγια, κάλλιον ἔγνω μὴ μόνοις τοῖς μυσὶν ἐπιτρέψαι τὴν
50 ἰσορροπίαν αὐτοῦ, κατασκευάσαι δέ τινας ἰσχυροὺς συνδέσμους, οὐ κατὰ τὸ πάρεργον, ἀλλὰ τὸ δια[illegible] μόνον,
ὡς ἔργον, οὐ μικρὸν ἐργασαμένους χρηστόν. τούτων ἕνεκά μοι δοκεῖ τῶν δεσμῶν τῆς γενέσεως, οὐκ ἀρκεσθῆναι
ταῖς δύο πλευραῖς τοῦ ὑοειδοῦς, ἀλλ' ἑτέρους χονδρώδεις ἀπώσασα συνδέσμους στρογγύλους ἑκατέρου, τῶν
περάτων συμφῦσαι. συνῆπται δ' οὐδὲν ἧττον, καὶ δι' ὑμένων τινῶν πρός τε τὸν λάρυγγα. καὶ τὴν ἐπιγλωττίδα
μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν στόμαχον, ἐφ' ὧν ἐστιν εὐθέως αὐτῷ καὶ στήριγμά τι συναπτόμενον πρὸς τὴν κεφαλήν,
ἐνίοις μὲν αὐτῶν ὀστώδη μᾶλλον, ἐνίοις δὲ χονδρώδη, διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐκφυομένων αὐτοῦ μυῶν γεγο-
νότα. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὸν λάρυγγά τε καὶ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ὧδ' ἔχει. περὶ δὲ τοῦ θώρακος, ἐξῆς ἂν
εἴη ῥητέον, ἀναμνήσαντες κἀνταῦθα πρότερον, ὧν ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ὑπεδείξαμεν.
ἀεὶ γὰρ ἐπὶ ταῖς ἐνεργείαις τῶν ὅλων ὀργάνων γινώσκεσθαι φθανούσαις, ὥς που καὶ κατ' ἀρχὰς τοῦ
λόγου πάντως ἐλέγετο, τὰς χρείας τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων ἐξηγήσασθαι χρή, πᾶσαι γὰρ ἐκ τῆς κα-

τὰ σκευῆς σκοπὸν ἔχουσι, τὴν τοῦ παντὸς ἐνέργειαν ὀργάνου. δῆλον οὖν ὡς ὅστις πρὶν ἐκείνην ἀκριβῶς ἐκ-
μαθεῖν, οἴεταί τι περὶ χρείας μορίων ἐξευρεῖσθαι χρηστόν, ὅλῳ τῷ παντὶ σφάλλεται. δέδεικται δὴ δι' ἐκεί-
νων πολλά, καὶ θαυμαστὰ τῆς φύσεως τεχνήματα περὶ τὴν τοῦ θώρακος ἐνέργειαν. ἔν τε ταῖς εἰσπνοαῖς
τῶν μορίων αὐτοῦ, τὰ μὲν ἄνω φέρεσθαι, τὰ δέ, κάτω. καὶ αὖθις ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς, ὅσα μὲν ἐνήνεκτο κάτω
φερόμενα πρότερον ἄνω πάλιν ἰέναι, τὰ δέ, ἄνω τέως ἀνενηγμένα, ταῦτ' εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπανέρχεσθαι
χώραν. ἐδείχθη δὲ καὶ ὡς πολλαὶ τῆς κινήσεως ὑπάρχουσιν ἀρχαὶ τῷ θώρακι, καὶ ὡς ἄλλη μέν ἐστιν ἡ ἀβίαστος,
ἄλλη δ' ἡ βιαίως ἀναπνοή, καὶ ὡς ἑκατέρας αὐτῶν ἴδιοι μύες εἰσίν. ἐπεδείχθησαν δὲ ταῖς τούτων ἐνερ-
γείαις καὶ αἱ χρεῖαι, περὶ ὧν αὐτὰ μόνον ἐρῶ τὰ κεφάλαια. τοῖς κατὰ μεσοπλεύρια μυσίν, οὐχ ὥσπερ τοῖς
ἄλλοις ἅπασι, κατὰ τὸ μῆκος αἱ ἶνες, ἀλλ' ἀνάπαλιν ἀπὸ τῆς ἑτέρας πλευρᾶς εἰς τὴν ἑτέραν διήκουσιν, οὐ μὴν
10 οὕτω γε ἁπλῶς, ὡς οἱ πρὸ ἡμῶν ἀνατομικοὶ νομίζουσιν, ἀλλὰ μετὰ βραχείας τῆς εἰς τὸ λοξὸν ἐγκλίσεως,
οὐ μὴν οὐδὲ μονοειδεῖς, ὡς καὶ ταῦτα ἀγνοοῦντες οἴονται. πάρεστι γὰρ θεάσασθαι τὰς ἔνδον ταῖς ἔξωθεν ἐναν-
τίως ἐχούσας, ὥσπερ γε καὶ τὰς ἐν τῷ στέρνῳ κατὰ τὰ χονδρώδη τῶν πλευρῶν ταῖς ἐν τοῖς ὀστώδεσιν ἄχρι
τῶν σπονδύλων, ὅπερ οὐδ' ἐγίνωσκεν οὐδεὶς πρὸ ἡμῶν, μήτι γε τὴν χρείαν αὐτοῦ. λέλεκται δὲ καὶ ἡ τοῦδε
χρεία κατ' ἐκείνην τὴν πραγματείαν καὶ προσέτι τῶν ἄρθρων, τῶν κατὰ τὰς πλευράς, εἴρηται δ' οὐδὲν ἧττον
καὶ περὶ τῶν χονδρωδῶν ἐν αὐταῖς μορίων διατί δὲ τοιαῦτα, καὶ τίνα κίνησιν ἔχει, συνῆπτο γὰρ καὶ ὁ περὶ
τούτου λόγος τῇ συμπάσῃ τοῦ θώρακος ἐνεργείᾳ, καὶ μὲν δή, καὶ τὰ νεῦρα τὰ κινοῦντα τοὺς μῦς ἅπαντας
ἐδημιουργήσαμεν, ἐνδειξάμενοι κατὰ τὸν λόγον εὐθέως, ὅτι μὴ δ' ἄμεινον ἦν ἑτέρωθεν ἔχειν αὐτὰ τὰς ἀρ-
χάς. εἰρήσεται δὲ καὶ αὖθις ὑπὲρ ἁπάντων νεύρων ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις τε καὶ ταῖς φλεψί, κατὰ τὸν ἑκκαι-
δέκατον λόγον, ὅσα δ' οὐκ ἐνεργεῖ μὲν αὐτὰ τῶν τοῦ θώρακος μορίων, ὑπηρετεῖ δὲ τοῖς ἐνεργοῦσιν, ἑξῆς δίειμι.
20 τῶν φρενῶν ἡ μὲν ἴδιος οὐσία, μῦς ἐστιν, ἀμφιέσματα δὲ αὐτῷ γεγένηται δύο, κάτω δὲ ἡ κορυφὴ τοῦ περιτοναίου
χιτῶνος, ἄνωθεν δὲ ἡ βάσις τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος. ὑποτέτακται γὰρ οὗτος ἅπαντι τῷ κύτει τοῦ θώ-
ρακος ἔνδον, ἐν οἷς μὲν χωρίοις ὑπαλείφει τὰ τῶν πλευρῶν ὀστᾶ, καθάπερ τι πρόβλημα τῷ πνεύμονι πα-
ρεσκευασμένος, ὑπὲρ τοῦ μὴ προσπίπτειν αὐτὸν ἐν τῇ κατὰ τὴν ἀναπνοὴν ἐνεργείᾳ γυμνοῖς ὀστοῖς. ἔνθα δ' ἐστὶ
τὰ καλούμενα μεσοπλεύρια τῶν τε μυῶν ἕνεκα, τῶν τῇδε, καὶ τῶν ἀγγείων γεγενημένος ἀμφίεσμα μὲν τοῖς
μυσίν, οἷόν περ ταῖς φρεσίν, ὄχημα δέ τι, καὶ οἷον στήριγμα τοῖς ἀγγείοις, ἡ δὲ τοῦ διαφράγματος λοξότης ἔμπρο-
σθεν μὲν ἐδείκνυτο, κατὰ τήνδε τὴν πραγματείαν, ἀρκέσει τῶν ξηρῶν περιττωμάτων συντελεῖ. ἐν δὲ τοῖς
περὶ τῆς ἀναπνοῆς, ὅτι καὶ ταύτην ὠφελεῖ τὰ μέγιστα, δεδήλωται. διατί δὲ οὐκ ἐξ ἄκρων τῶν νόθων πλευρῶν
ἐκπεφύκασιν αἱ φλέβες, ἀλλ' ὑπερκύπτει τις αὐτῶν μοῖρα πρὸς ὑποχόνδριον, οἷον χάραξ, ἢ χάρακι προσεικά-
σαντες αὐτήν, εὑρήκαμεν ἤδη καὶ τὴν χρείαν. φρουρεῖ γὰρ οὗτος ὁ χάραξ αὐτάς τε τὰς φρένας καὶ τὸ ἧπαρ,
30 ἤδη δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολλὰ τῶν ἐνταῦθα. διότι δὲ χόνδρος ταῖς νόθαις πλευραῖς δαψιλὴς ἐφ' ἑκάστῳ πέρατι
περικέχυται, ἢ καὶ τοῦ δυσπαθείας ἕνεκα, ταῖς τε πλευραῖς αὐταῖς πρώταις μάλιστα, καὶ δι' αὐτῶν τοῖς
ὑποκειμένοις. ἥκιστα γὰρ ἀποθραύεταί τε, καὶ κατάγνυται θλώμενος ὁ χόνδρος, ὥστ' ἄμεινον ἦν τὰ προπετέστερα
μέρη τῶν ὀστῶν, ἐκ τῆς τοιαύτης οὐσίας γενέσθαι. διατοῦτ' οὖν καὶ τῷ στέρνῳ κατὰ τὸ πέρας ὁ καλούμενος ξιφοει-
δὴς αὐτοῦ πέφυκε χόνδρος, οὗτος μέν γε σαφές ἐστι πρόβλημα, τοῦ τε τῆς γαστρὸς στόματος, καὶ τοῦ ταύτῃ μέρους
τῶν φρενῶν, ἤδη δὲ καὶ τῆς καρδίας. διατί δέ, αἱ μὲν ἑπτὰ τῶν πλευρῶν πρὸς τὸ στέρνον, αἱ δὲ πέντε πρὸς τὸ διά-
φραγμα τελευτῶσιν, αἱ σύμπασαι δὲ δεκαδύο γεγόνασι, τηνικαῦτα ἐροῦμεν ὅταν ὑπὲρ τῶν κατὰ τὸ μετά-
φρενον σπονδύλων ὁ λόγος ᾖ. τὸ μέντοι στέρνον αὐτό, διατί μὲν ἐκ πολλῶν ὀστῶν ἐγένετο, τοῦ περὶ τῆς ἄκρας χειρὸς
ἀναμνήσθητι λόγου, ἐν ἀρχῇ τοῦ δευτέρου τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων γεγραμμένου. διατί δ' ἐξ ἑπτὰ τὸ πλῆθος
τῶν συναρθρουμένων πλευρῶν αἴτια, ἐν τῷ ὀστοῦν ἐστι τοῦ στέρνου καθ' ἑκάστην αὐτῶν. τί δ' οὐ καὶ τοῦτο θαυμαστὸν ἔργον
40 ἐν τοῖς μάλιστα τῆς φύσεώς ἐστι, τὸ μήτε ὀστεῖνον ὅλον ἐργάσασθαι τὸν θώρακα, μήτε σαρκοειδῆ, θεῖναι δ' ἐναλλὰξ
ὀστοῦν μυΐ, καίτοι τὸ μὲν ἐπιγάστριον ὅλον ἐκ μυῶν, τὸ δὲ κρανίον ὀστεῖνον ἐγένετο, καὶ χρὴ καὶ τοῦτο μὴ παρέργως σκο-
πεῖν, ὅτι τριῶν ἀρχῶν οὐσῶν τῶν διοικουσῶν τὸ ζῶον, ὀστοῦν μὲν ἀκίνητον ἄνευ μυῶν τῇ πρώτῃ περιέβαλε, μόνους
δὲ μῦς τῇ τρίτῃ, τῇ μέσῃ δ' ἀμφοῖν ἑκάτερον, τῷ μὲν γὰρ ἐγκεφάλῳ μυῶν οὐδὲν δεῖ πρὸς οὐδέν, αὐτὸς γὰρ ἀρχὴ
κινήσεως, τῆς κατὰ προαίρεσιν ἅπασι τοῖς ζώοις ἐστὶ τοῖς ἄλλοις, ὥστ' ἀκίνητον οἷον τεῖχος αὐτῷ τὸ κρανίον εὐλό-
γως περιβέβληται, τοῖς δὲ κατὰ τὸ ἧπαρ καὶ τὴν γαστέρα, τοιοῦτος εἴπερ τις περίβολος ἐν κύκλῳ ἐγένετο, ποῦ
μὲν ἂν ὑπεδέχετο τά τε σιτία, καὶ τὰ ποτά, ποῦ δ' ἂν ὁ τῶν κυουμένων ὄγκος ἀπέκειτο. ποῦ δ' ἂν ἐξεκρίνετο τὰ
περιττώματα, μηδενὸς ἐφεστῶτος αὐτοῖς μυός. αὐτοῦ δὲ τοῦ θώρακος, εἰ μὲν ἐξ ὀστῶν μόνων ἐγεγόνει, τὴν κίνησιν
ἀπώλλυε τελέως, εἰ δ' ἐκ μυῶν αὖ μόνων, ἐνέπιπτον οὗτοι τῷ πνεύμονι, καὶ τῇ καρδίᾳ μηδενὸς αὐτοὺς ὀχλοῦν-
τος. ἵν' οὖν ἅμα μὲν εὐρυχωρία γένηταί τις ἔνδον, ἅμα δὲ καὶ κινῆται τὸ πᾶν ὄργανον, οἱ μύες τοῖς ὀστοῖς ἐναλλὰξ
50 κατετέθησαν, εὐθὺς δὴ τοῦτο καὶ πρὸς ἀσφάλειαν οὐ μικρὸν διήνεγκε τῇ τε καρδίᾳ καὶ τῷ πνεύμονι. μᾶλλον γὰρ
φρουρεῖται νῦν, ἢ εἰ μύες ἐγένοντο μόνοι, τὸ δὲ μὴ δ' ἀργὸν ἕκαστον γενέσθαι τῶν ὀστῶν, ἀλλ' ἑκατέρωθεν ἄρθρον
ἔχειν, ἵνα δι' αὐτῶν ὁ πᾶς θώραξ κινῆται, πῶς οὐ προμηθές; ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις, τί οὖν χεῖρον ἦν οὕτως ἔχειν καὶ
τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, θώρακος γὰρ αὐτῇ περιτεθέντος, οἷός περ καὶ τῇ καρδίᾳ περιβέβληται τῷ τε δια-
στέλλεσθαι, καὶ τῷ συστέλλεσθαι πάντως ἂν ὁμοίως ἐφυλάττετο, καὶ πλείων ἀσφάλεια προσεγίνετο, τὸν δὴ τοιαῦτα
ἀποροῦντα διδακτέον, ὡς οὐκ οἷόν τ' ἦν τοῖς θήλεσιν, ἔπειτα δὲ οὐδ' εἰς κόρον ἅπαξ ἐσθίειν, ἀλλὰ συνεχῶς δεῖσθαι
τῆς ἐδωδῆς, ὥσπερ καὶ τῆς ἀναπνοῆς. ταύτης μὲν οὖν οὕτω χρῄζειν οὐδὲν ἄτοπον ἐν ἀεὶ διαιτωμένῳ ζώῳ
σιτίων δ' εἴπερ ὁμοίως ἐδεόμεθα, δεινῶς ἀφιλόσοφός τε καὶ ἄμουσος ἦν ἡμῶν ἡ ζωή, καὶ τῶν καλλίστων ἄσχολος
πρὸς γὰρ αὖ τοῖς καλλίστοις, οὐδὲ παραμένειν εἰς μακρόν, ἡ ἐκ τῆς ἀναπνοῆς ὠφέλεια φύσιν ἔχει, σιτίων δὲ
καὶ πόματος εἰσάπαξ ἐμπλησθέντες, ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἀλύπως διαρκοῦμεν, ὥς τε καὶ κατὰ τοῦτο

θαυμάζειν ἄξιον τὴν φύσιν, ἀρκεῖν μοι δοκεῖ ταῦτα κατὰ τὸ παρὸν εἰς ἐξήγησιν τῶν τοῦ θώρακος μορίων. εἰ γὰρ
καὶ παραλέλειπταί τι σμικρὸν, ἐκ τῶν εἰρημένων εὑρίσκεται ῥᾶστα, εἰ μόνον ἀναλέξαιτό τις ἀκριβῶς, τὴν
περὶ τῆς ἀναπνοῆς πραγματείαν. ἀλλὰ καὶ τιτθῶν ἔτι μνημονεύσαντες, ἐπειδὴ καὶ οὗτοι τῷ θώρακι πρό-
σκεινται, καταπαύσομεν ἐνταῦθα τὸν ἐνεστῶτα λόγον. ἐπειδὴ τοίνυν τὸ γάλα περίττωμα χρηστῆς ὑπάρχει
τροφῆς, εὐλόγως οἷς μὲν ζώοις εἰς κέρατα, καὶ μέγεθος ὀδόντων, καὶ χαίτην, καί τι τοιοῦτον ἕτερον ἀθροισθῆναι
περίττωμα χρηστὸν, ὅθεν εἰς τὴν γαστέρα αὐτῶν τοὺς τιτθοὺς ἐκ τοῦ θώρακος ἡ φύσις κατήνεγκε, καί τισιν οὕτω
πάνυ σφόδρα κάτω τῆς ὅλης κοιλίας, ὥστ᾽ ἐγγὺς εἶναι τῶν ὀπισθίων σκελῶν, καὶ τοῖς μὲν πολυτόκοις, πολ-
λοὺς, τοῖς δὲ μὴ τοιούτοις, διττοὺς ἐποίησεν. οἷς δὲ μηδὲν ἐν τοῖς ἄνω δαπανᾶται περίττωμα, τούτοις ἐπὶ τὸ
στέρνον αὐτοὺς κατέθηκεν, εἰ μὲν ἓν ἢ δύο κυΐσκοι, τοὺς διττοὺς μὲν ἐπὶ τοῖς στέρνοις, τοὺς δ᾽ ἄλλους κάτω. ἀνθρώπω
10 δὲ, περὶ γὰρ ἡμῖν ἐξηγεῖσθαι πρόκειται νῦν, οἱ τιτθοὶ τοῖς στέρνοις εὐλόγως πρόσκεινται. πρῶτον μὲν, ὅτι πάν-
των οἰκειότατος οὗτος ὁ τόπος ἐστὶν αὐτοῖς, εἰ μηδὲν ἄλλο διακωλύοι. δεύτερον δὲ ὅτι τῆς καρδίας ὑποκειμένης
τῷ στέρνῳ καλουμένῳ, σκέπη τις αὐτῇ προσγίνεται, κἀκ τῶν τιτθῶν ἑκατέρωθεν αὐτοῦ τεθέντων. καὶ τρίτον ὅτι
περίττωμα χρηστῆς τροφῆς, ἐνταυθοῖ πλεῖστον ἐπ᾽ ἀνθρώπων ἀθροίζεσθαι δύναται. λεκτέον δὴ πρῶτον ἐξ αὐ-
τῶν τὸ πρῶτον ῥηθὲν, ὡς οὗτος ὁ τόπος οἰκειότατός ἐστι μαστῶν γενέσει. εἰ γὰρ δὴ γάλακτος ἕνεκα γεγόνασι, καὶ ταύ-
την πρώτην μεγίστην χρείαν τοῖς ζώοις παρέχονται, τὸ γάλα δὲ ἐστὶν ἀκριβῶς εἰργασμένον, συνίστασθαι δύναται,
τί τοίνυν χωρίον ἕτερον ἱκανώτερον ἀπολαῦσαι τῆς ἐμφύτου τοῖς ζώοις θερμασίας, ἧς ἡ καρδία πηγὴ, τοῦ τοῖς
τιτθοῖς ἐπ᾽ ἀνθρώπων ἀνακειμένου, τί δὲ μᾶλλον μαστῶν προκατειργασμένον, ἐν ἀρτηρίαις καὶ φλεψὶν αἷμα
δέχεται, ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι τῆς ἀφ᾽ ἥπατος ἀναφερομένης διὰ τῶν φρενῶν φλεβὸς τῆς μεγίστης, ἣν κοίλην ὀνο-
μάζουσιν, ἐν τῇ φύσει ποιήσασθαί τινα ἀπόφυσιν, εἰς τοὺς τιτθοὺς οὐκ ἐποιήσατο, καίτοι πλησίον ὑπαρχούσης
20 αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐπί τε τὴν καρδίαν ἀνήγαγε πρότερον, καὶ σύμπαντα τὸν θώρακα διεβίβασε, κἄπειθ᾽ ὁπότε πλη-
σίον ἦν ἤδη τῶν κλειδῶν, ἐντεῦθεν ἀποβλάστημα δυοῖν ποιησαμένη φλεβῶν ἀξιολόγων, ἅμα δ᾽ αὐταῖς ἀρτη-
ριῶν, ἕτερα δύο κατήγαγε σύμπαντα τέτταρα δι᾽ ὅλου τοῦ στέρνου κάτω, κἄπειθ᾽ οὕτως ἐνέφυσε δύο καθ᾽ ἑκάτε-
ρον τιτθὸν, οὐδὲν ἄλλο κατὰ τὴν μακρὰν οὕτως ὁδὸν, ἢ ὅπως ἐπὶ πλεῖστον ἐν τοῖς ἀγγείοις πεφθῇ, τὸ αἷμα προ-
νοουμένη. ἀναφερόμενόν τε γὰρ ἄνω παρέρχεται δή που τὴν καρδίαν, καὶ αὖθις ἄνω φερόμενον ἐντυγχάνει,
καὶ σείεταί γε διαπαντὸς ὑπὸ τῆς τοῦ θώρακος κινήσεως, καὶ θερμαίνεται κατὰ τὴν τοιαύτην πλάνην
ἐγχρονίζον ἀεικινήτῳ μορίῳ, καὶ ταῦτα σύμπαντα πρὸς ἀκριβῆ πέψιν αὐτῷ συντελεῖ. πῶς οὖν οὐκ ἀρίστη,
καὶ κυριωτάτη θέσις αὐτοῖ μαστοὶ, πῶς δ᾽ οὐ καὶ τοῦτο τῶν τῆς φύσεως ἔργων, ἐν τοῖς μάλιστα θαυμαστὸν, ἕκα-
στον τῶν ἕνεκά τινος χρείας τῷ ζώῳ γεγενημένων ὀργάνων, εὐθὺς καὶ πρὸς ἄλλο τι φιλοτεχνεῖν ὠφέλιμον ἀπερ-
γάζεσθαι. τί τοίνυν ὠφελικώτερον, ἢ τί δικαιότερον εἰ τηλικούτων ἐκ καρδίας ἀπολαύοντες οἱ τιτθοὶ, παρέ-
30 ξουσιν ἀμοιβὴν αὐτῇ βραχεῖαν, ἥν γε δὴ δύνανται μόνην οἱ τιτθοὶ παρασχεῖν καρδίᾳ. δύνανται δὲ σκέπειν
ἔξωθεν, ἡ γάρ τοι φύσις αὐτῶν ἀδενώδης ἐστὶν, ὁμοία τοῖς πιλητοῖς κτήμασιν, ὥσθ᾽ ἅμα μὲν, οἷον πρόβλημά τι σκε-
παστήριον εἰσὶ τῆς καρδίας, ἅμα δ᾽ ἀντιθερμαίνουσιν αὐτὴν ὁμοίως τοῖς ἔξωθεν ἐπιτιθεμένοις ἡμῖν ἑτέροις
ἐπιβλήμασιν, ἃ ψυχρὰ περιτεθέντα τῷ σώματι, κἄπειθ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ θερμανθέντα μικρὸν ὕστερον ἀντιθερ-
μαίνει. κατὰ τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον, ἡ κατὰ τοὺς μαστοὺς ἀδενώδης οὐσία, σκέπασμά τε ἅμα τῆς καρδίας ἐστὶ, καὶ
θερμαινομένη πρὸς αὐτῆς ἀντιθερμαίνει. ταῖς δὲ γυναιξὶν εἰς ὄγκον αἰρόμενοι μέγαν, ἄμφω τε ταῦτα
μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς ἀνδράσι τῇ καρδίᾳ παρέχουσι καὶ προσέτι. τὰ δ᾽ ὑποκείμενα σπλάγχνα κατὰ τὸ ὑποχόν-
δριον ἐπωφελοῦσιν ἧττον ἐπὶ γυναικῶν ὄντα θερμὰ, δέδεικται γὰρ ἅπαν τὸ θῆλυ ψυχρότερον εἶναι τοῦ ἄῤῥε-
νος. ἀλλὰ καὶ τὸ τρίτον ὧν εἴπομεν, ὅτι μήτε εἰς χαίτην, μήτε ὀδόντας ἢ κέρατα, μήτε εἰς ἄλλο τι τοιοῦτον, ἐκ
δαπανωμένης τῆς ἄνω τοῦ θώρακος τροφῆς, ἔμελλε δή που θεν ἐπὶ γυναικῶν περιττεύειν δαψιλῶς, ὥστε καὶ
40 διὰ τοῦτο τὴν ἀρίστην θέσιν ἐπ᾽ ἀνθρώπων ἔχουσιν οἱ μαστοί. κατὰ μέντοι τὰ πλεῖστα τῶν ζώων, τὴν ἀπορίαν τῆς τρο-
φῆς ἡ φύσις εὐλαβηθεῖσα, μετέθηκεν αὐτοὺς ἀναγκαίως εἰς ὑπογάστριον. ἅμα δὲ καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν ὠφελείας
τὴν καρδίαν ἧττον ἐν ἐκείνοις ἑώρα δεομένην. οὐ γὰρ ὀρθὰ, καθάπερ ἄνθρωπος ἐπὶ τοῖν δυοῖν ἕστηκε σκελοῖν, ἀλλὰ
πρηνῆ βαδίζει πάντα, τοῖς ἕρπουσι ζώοις ὁμοίως. ἐδείχθη γάρ που καὶ τοῦτ᾽ ἐν τῇ τῶν σκελῶν ἐξηγήσει. διὰ
τοῦτ᾽ οὖν τὰ κατὰ ῥάχιν ἅπαντ᾽ αὐτῶν ἔγκειται τοῖς ἔξωθεν ἐμπίπτουσι, τὰ δ᾽ ἀντικείμενα, τὰ κατὰ τὰ στέρ-
νά τε καὶ τὴν κοιλίαν ὑπ᾽ ἐκείνων φρουρεῖται. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν τούτων ζώων ὅσοις ἐπὶ τῶν στέρνων εἰσὶν οἱ
μαστοὶ φυλάττονται καὶ τοῖς ἄῤῥεσιν. ὅσοις δ᾽ ἐπὶ τῆς γαστρὸς μόνον, οὐκέτι φυλάττονται, πλὴν εἰ πρὸς τὴν
γειναμένην μᾶλλον, οὐ πρὸς τὸν πατέρα διασώζει τὰ ἔκγονα, καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης ἐφ᾽ ἵππων παρεφύλαξε.
διὰ τί δὲ ἱκανῶς οἱ μαστοὶ τοῖς ἄῤῥεσιν οὐκ ἐξαίρονται καθάπερ καὶ τοῖς θήλεσι, τῶν φυσικῶν ἐστι προβλημά-
των, ὥστ᾽ οὐ νῦν αὐτοῦ καιρός. ἀλλ᾽ ἔτι καὶ τοῦτο προνοητικῶς τῇ φύσει καθάπερ καὶ τἄλλα πάντα παρε-
50 σκεύασται, τοῦ παρόντος ἐστὶν ὑπομιμνήσκειν λόγου. ῥηθήσεται δὲ περὶ τούτων ἁπάντων καὶ αὖθις, ὅταν
τὰ γεννητικὰ διηγώμεθα μόρια. νυνὶ μὲν γὰρ ἐπειδή τε τῶν τοῦ πνεύμονος ὀργάνων ἦν ὁ λόγος, ἐν οἷς ἦν δή που
καὶ ὁ θώραξ, καὶ ἡ καρδία, διὰ τοῦτο καὶ τῶν σωμάτων ἐμνημονεύσαμεν, ὡς ἂν ἐπικειμένων μὲν τῷ θώρακι,
σκεπόντων δὲ τὴν καρδίαν, αὖθις δ᾽ ἀναγκαῖον ὑπὲρ αὐτῶν εἰπεῖν μετὰ τῶν ἄλλων, ὅσα γυναικεῖα καλοῦ-
σιν ἰδίως μόρια.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΣ. η'.

πεὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἐφεξῆς ἐστι, περὶ τῶν κατὰ τὸν τράχηλόν τε, καὶ τὴν κεφαλὴν μορίων ἁπάν-
των διελθεῖν, ἄμεινον ἂν εἴη, πρὸ τῆς κατὰ μέρος ἐξηγήσεως, ὑπὲρ αὐτῶν ὅλων ἐπισκέψασθαι
τῶν μελῶν, τίνος ἕνεκα γέγονε. καὶ μάλιστα ὅτι πολλοῖς τῶν ζώων, τοῖς μὲν, οὐδέτερόν ἐστι, τοῖς
δὲ ἡ κεφαλὴ μόνη. καράβοις μὲν καὶ ἀστακοῖς καὶ παγούροις, καὶ καρκίνοις οὐδέτερον. τοῖς δ' ἰχθύσιν
ἅπασι κεφαλὴ μέν ἐστι, τράχηλος δ' οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοῦ τραχήλου γενέσεως, οὐ χα-
λεπῶς ἄν τις ἐξεύροι. φαίνεται γὰρ ἀεὶ συναπολλύμενος τῷ πνεύμονι. ταῦτ' ἄρα καὶ τοῖς ἰχθύσιν ἅπασιν οὐκ ἔστι
10 τράχηλος, ὅτι μὴ πνεύμων. καὶ οἷς πνεύμων ἐστὶ ζώοις, τούτοις πάντως καὶ τράχηλός ἐστιν. εἰ δὲ οὕτω, τῶν ἐν τρα-
χήλῳ μορίων ἐπισκεψάμενοι τὸ τῷ πνεύμονι συγγενὲς, εἴθ' ἓν εἴτε πλείω φαίνοιτο, τὴν ἀνάγκην τῆς ὅλου τοῦ τρα-
χήλου γενέσεως εὑρηκότες ἂν εἴημεν, ἀλλ' ἔστιν ἐν αὐτῷ μόρια, τὰ μὲν οὐδόλως οἰκεῖα τῇ τοῦ πνεύμονος οὐσίᾳ,
σπόνδυλοι μὲν ὄπισθεν καὶ μυελὸς ἐν αὐτοῖς, καί τινες σύνδεσμοί τε καὶ τένοντες, ἐν ὅλῳ δὲ μύες τε πολλοὶ, καὶ
νεῦρα καὶ ἀδένες, καὶ ὁ τῆς γαστρὸς στόμαχος, ὃν οἰσοφάγον καλοῦσι. τὰ δὲ, οἰκεῖα μέν ἐστι τῷ πνεύμονι καθάπερ ἀρ-
τηρίαι, καὶ φλέβες, ἀλλὰ παρὰ καρδίας ἔχων αὐτὰς τί ἂν ἔτι τραχήλου δέοιτο; λοιπὸν οὖν ἔτι τὸ τῶν τραχειῶν
ἀρτηριῶν γένος ἐστὶ κοινὸν τραχήλῳ καὶ πνεύμονι. τριῶν γὰρ ἀγγείων καταπλεκόντων αὐτὸν φλεβὸς καὶ ἀρ-
τηρίας λείας, τε καὶ τρίτης τῆς τραχείας, τὰ μὲν πρότερα δύο, κοινὰ καὶ τοῦ σώματος ἅπαντός ἐστιν, ὥστε οὐκ ἂν
εὕροις μόριον οὐδὲν, ᾧ μὴ καὶ τούτων ἑκάτερον ὑπάρχει, τὸ δὲ τῶν τραχειῶν ἀρτηριῶν γένος, ἐν τραχήλῳ τε καὶ
πνεύμονι μόνοις ἐστὶ, μία μὲν ἐν τῷ τραχήλῳ μεγίστη, πάμπολλα δ' ἐν τῷ πνεύμονι, νεμηθείσης εἰς αὐτὰ τῆς μεγίστης,
20 καὶ δι' ἧς εἰσπνεῖ τὰ ζῷα πάντα, οἷς πνεύμων ἐστὶ διὰ τῆς ἀρτηρίας ταύτης εἰς τὸν πνεύμονα, καὶ αὖθις ἐκ-
πνεῖ διὰ τῆς αὐτῆς, καὶ ἡ ἐκφύσησις δὲ ἣν ὕλην τῆς φωνῆς ἐδείξαμεν, ἔργον ταύτης ἐστὶ, καὶ ἡ φωνὴ δὲ οὐκ ἄνευ
ταύτης γίνεται, καὶ τό γε πρῶτόν τε, καὶ κυριώτατον ὄργανον τῆς φωνῆς, ᾧ λάρυγξ ὄνομα, τὸ ἄνω πέρας ἐστὶ τῆς
τραχείας ἀρτηρίας, ἣν δὴ καὶ φάρυγγα καλοῦσιν, ὁμώνυμος τῇ πρὸ τοῦ λάρυγγος ὥστε οὐδὲ φωνεῖ τῶν ζώων οὐδὲν,
ὅτῳ μὴ τράχηλός ἐστιν. ὧδε μὲν, ἡ φάρυγξ τῷ πνεύμονι συγγενὴς, καὶ εἰς τοσήνδε τοῖς ζώοις χρῆσιν, καὶ διὰ ταύτην
ὁ τράχηλος ἐγένετο. περιεχομένης γὰρ ἐν τῷ θώρακι τοῦ πνεύμονος, ἀνερχούσης δὲ ἐξ αὐτοῦ τῆς τραχείας ἀρτηρίας,
καὶ τελευτώσης ἀναγκαίως εἰς τὸ στόμα τῶν μεταξὺ πάντων τε τοῦ θώρακος περάτων, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ στόματος,
ἐκείνης ἕνεκεν ἐγένετο. ἐπειδὴ δ' ἐχωρίσθησάν τε, καὶ διεχωρίσθησαν, ἀπ' ἀλλήλων ὁ θώραξ καὶ τὸ στόμα, τὸ ἐν μέσῳ
πᾶν ἐγένετο ὁδὸς τῶν τε ἄνωθεν ἰόντων κάτω, καὶ τῶν κάτωθεν ἄνω. ἄνωθεν μὲν οὖν κάτω φέρεται νεῦρα, καὶ στόμα-
χος, καὶ μύες, καὶ μυελὸς ὁ νωτιαῖος. κάτωθεν δὲ ἄνω φλέβες, καὶ ἀρτηρίαι, καὶ αὐτὴ δηλονότι ἡ φάρυγξ. τῷ μὲν
30 οὖν νωτιαίῳ φυλακὴν οἱ ἐκεῖ σπόνδυλοι περίκεινται. τὰς δὲ τῶν ἀγγείων σχίσεις ἀδένες ἀναπληροῦσιν ὑμένες
δ' αὖ τινὲς, καὶ σύνδεσμοι φρουροῦσί τε ἅμα, καὶ ξυνάπτουσι τὰ εἰρημένα. κοινὸν δ' ἅπασι σκέπασμα τὸ δέρμα περι-
βέβληται, καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὁ τράχηλος ἕνεκεν τῆς φάρυγγος, ὡς ὁ λόγος ἔδειξε γεγονὼς, φωνητικοῦ τε ἅμα, καὶ ἀνα-
πνευστικοῦ μορίου. ἡ μέντοι φύσις εὐμήχανος οὖσα, περὶ τῷ δι' ἕτερον γεγονότι, καὶ πρὸς ἄλλο τι συγχρήσασθαι
πολλοῖς τῶν ζώων, τὰς χειρὸς χρείας παρέξοντα τὸν τράχηλον ἀπειργάσατο, καὶ διὰ τοῦτο ὅσα τῷ στόματι τὴν
τροφὴν ἐκ τῆς γῆς πορίζεται, μακρὸν εἰς τοσοῦτον ἔχει τὸν τράχηλον, εἰς ὅσον καὶ τὰ κῶλα. ἀλλ' ἄνθρωπός γε καὶ ὅσα
τούτῳ παραπλήσια, τράχηλον μὲν διὰ φάρυγγα, ταύτην δὲ φωνῆς ἕνεκα καὶ ἀναπνοῆς ἔχων, ὥστε καὶ τὸ μέγεθος
αὐτῷ τηλικοῦτον, ὅσον ἀναγκαῖον ἦν τῇ φάρυγγι, τῶν εἰρημένων ὀργάνων ἕνεκα, δεηθῆναι. ἐχρῆν δὲ δήπου, καὶ
τὰ περὶ τὸν ὦμόν τε, καὶ τὸν βραχίονα μόρια, καὶ προσέτι τὸν πῆχύν τε, καὶ ἄκραν τὴν χεῖρα, παρὰ τοῦ κατὰ τὸν τρά-
χηλον νωτιαίου λαβεῖν νεῦρα. δειχθήσεται δ' ὕστερον, ὅτι καὶ τὸ διάφραγμα, ὥστε καὶ διὰ τὴν τούτων τῶν νεύρων
40 γένεσιν, ἀναγκαῖον ἦν ἐν τῷ μεταξὺ κεφαλῆς τε ἅμα καὶ θώρακος ἑτέρους τεθῆναι σπονδύλους ἐξ ὧν ὁ τρά-
χηλος συμπέπηγεν. οἱ δέ γε ἰχθύες, ὥσπερ ἀρτηρίαν οὐκ ἔχουσι τραχεῖαν, οὕτως οὐδὲ τῶν εἰρημένων μορίων οὐδὲν,
καὶ διὰ τοῦτ' αὐτοῖς, ἢ οὐδὲ ὅλως ἂν εἴποι τις εἶναι τράχηλον, ἢ βραχὺν παντάπασιν, ἐκ δυοῖν μόνων συγκείμενον τῶν
πρώτων σπονδύλων. ὥσπερ δὲ τούτοις ἤτοι βραχύς ἐστιν ἢ οὐδόλως, οὕτως ἐκείνοις τοῖς ζώοις μακρὸς, οἷς τὰ χει-
ρῶν ὑπηρετεῖ. σύμμετρος δ' ἐν οἷς ἕνεκα φωνῆς γενόμενος, ἐξ ἐπιμέτρου προσέλαβε καὶ τὴν εἰς τὰ πρόσθια κῶλα
τῶν νεύρων γένεσιν, ὧν γέ τι καὶ ὁ ἄνθρωπός ἐστιν, οὗ νῦν ἡμῖν μάλιστα πρόκειται τὴν κατασκευὴν ἐξηγεῖσθαι. περὶ μὲν
οὖν τραχήλου χρείας αὐτάρκως εἴρηται. ἡ δὲ δὴ κεφαλὴ τοῖς μὲν πλείστοις ἔδοξε διὰ τὸν ἐγκέφαλον γεγονέναι, καὶ
διὰ τοῦτο καὶ τὰς αἰσθήσεις ἁπάσας ἔχειν ἐν αὐτῇ. καθάπερ τινὰς ὑπηρέτας, καὶ δορυφόρους μεγάλου βασιλέως,
ἀλλὰ καρκίνοις τε, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς μαλακοστράκοις, κεφαλὴ μὲν οὐκ ἔστι, τὸ δὲ τῶν αἰσθήσεών τε, καὶ τῶν κατὰ
προαίρεσιν κινήσεων, ἐξηγούμενον μόριον ἔστι δήπου πάντως αὐτόθι, κατὰ τὸν θώρακα τεταγμένον, ἔνθα περ
50 αὐτοῖς ἐστιν ἅπαντα τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα, ὥσθ' ὅπερ ἐν ἡμῖν ὁ ἐγκέφαλος, τοῦτ' ἐν ἐκείνοις εἴη ἂν τοῖς ζώοις
τὸ μόριον, εἰς ὃ τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἀναφέρεται, ἢ εἰ μὴ ἐγκέφαλός ἐστιν, ἀλλὰ καρδία τούτων ἁπάντων ἀρχὴ,
τοῖς μὲν ἀκεφάλοις ζώοις ὀρθῶς ἂν εἴη περὶ τὰ στέρνα, τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα, πρὸς τὴν καρδίαν πλησίον κειμένην
περαινόντων, τοῖς δ' ἄλλοις οὐκ ὀρθῶς εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀνῆπται, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτο μᾶλλον ἡ κεφαλὴ δόξει
γεγονέναι τοῖς ὧδε δοξάζουσιν, ὅταν μήτ' ἐγκεφάλου χρείαν εἰπεῖν ἔχουσι, μήτε περιοικίζειν αὐτῷ τὰς αἰσθή-
σεις δύνανται. τὸ γὰρ οἴεσθαι τῆς περὶ τὴν καρδίαν θερμασίας ἕνεκα γεγονέναι τὸν ἐγκέφαλον. ἀναψύχοντά τε αὐτὴν,
καὶ εἰς μετριότητα κράσεως ἄγοντα, παντοίως ἄτοπον, οὔτε γὰρ ἂν οὕτω πόῤῥω τῆς καρδίας ἡ φύσις ἔταξεν αὐτὸν
ἀλλ' ἤτοι πάντη περιέβαλεν ἂν ὥσπερ καὶ τὸν πνεύμονα, ἢ ἐν θώρακί γε πάντως κατέθετο. οὔτ' ἂν τῶν αἰσθήσεων ἁπα-
σῶν τὰς ἀρχὰς εἰς αὐτὸν ἀνήρτησεν, ἀλλ' εἰ καὶ τοσοῦτον παρεῖδεν, ὡς καὶ πόῤῥω τάξαι, καὶ τὰς αἰσθήσεις συνάψαι μη-

ἦν δέον, ἀλλ' οὔτι γε διττοῖς ἂν περιβόλοις οὕτως ἀσφαλέσι, καὶ πυκνοῖς διετείχισε, τῷ μὲν, τὸ κρανίον ὅλον, τῇ
δὲ, τὸν θώρακα περιθεῖσα, ἢ εἰ καὶ ταῦτα παρεῖδε, τὸν γοῦν τράχηλον, οὐκ ἂν εἰς τὸ μέσον ἀμφοῖν φέρουσα κατέ-
θετο, καὶ ταῦτα ἐν τοῖς θερμοτάτοις ζώοις, καὶ τοῖς καρχαρόδουσιν ὀνομαζομένοις ἱκανῶς μακρὸν, ἐν δὲ δὴ τοῖς
πτηνοῖς ἔτι καὶ μᾶλλον, ὥστ' ἴσον ἀφεστάναι τῆς καρδίας τοῖς ποσὶ τὸν ἐγκέφαλον. ὅμοιον γὰρ τοῦτό γε τὸ δόγμα τῷ
φάσκειν, ἕνεκά γε τῆς καρδίας τὰς πτέρνας γεγονέναι. καὶ μή σοι δοκεῖν μετὰ τοῦ γελοίου χάριν οὕτως εἰπεῖν, ἀλλ' ἂν
ἀκριβῶς σκοποίης, θᾶττον ἐκ τῶν πτερνῶν, εἰς τὴν καρδίαν ἀφίξεταί τις ψύξις, ἢ ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου. εἰ γὰρ καὶ
πορρωτέρω τετάχθαι δοκοῦσιν ἐπί γε ἀνθρώποις, οὐ γὰρ δὴ ἐν ἅπασί γε τοῖς ζώοις. ἀλλ' οὔτι πω διείργονται διττοῖς
ὀστῶν περιβόλοις, οἱ ἀσφαλέσι τείχεσιν, ἐν μὲν δὲ τοῖς κάτω μορίοις μόνοις, οὐκ ἔστιν ὀστεῖνος ὁ θώραξ, ἀλλ' ὑμενώ-
δες τε καὶ μυῶδες σῶμα τὸ διάφραγμα καλούμενον, ἐνταυθοῖ τέτακται, διαπέμπειν ἑτοιμότατον ψύξιν, οὐ μὴν
10 οὐδ' ἧττόν τι ψυχρὰς εὕροις ἂν τὰς πτέρνας τοῦ ἐγκεφάλου. τοῦτο γὰρ εἰ καὶ μηδὲν, ἀλλὰ τό γε διηνεκὲς τῆς κινή-
σεως ἱκανὸν ἐκθερμαίνειν, ἵνα παραλείπω τὸ πλῆθος τε καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐν αὐτῷ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν,
ὧν οὐδέν ἐστι θερμότερον ἐν ζώου σώματι μόριον. ἀλλὰ καὶ τὸ σκέπεσθαι διτταῖς μήνιγξι, καὶ μετὰ ταῦτα, σκληρο-
τάτῳ τε ἅμα καὶ πυκνοτάτῳ καὶ παχυτάτῳ ὀστῷ. τοιοῦτον δὲ τὸ κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ, δι' οὗ πάντως ἡ ἐπὶ τὴν
καρδίαν ὁδὸς τῆς ψύξεως. οὐ δὲ δὴ διά γε τῆς κορυφῆς, καὶ ταῦτα τήν γε ἐν αὐτῷ θερμασίαν ἐξ ἀνάγκης ἐπαυ-
ξήσει, καὶ τῆς κατεψυγμένης ψυχρότητος, τὴν ἐπὶ τὴν καρδίαν ὁδὸν ἀμήχανόν τε καὶ παντελῶς ἄπορον ἐργά-
σεται. τί δὲ δεῖ παρ' ἐγκεφάλου τὴν ἀνάψυξιν ἐμπορίζειν τῇ καρδίᾳ τὴν ἀναπνοὴν ὁρῶντας οὕτως διηνεκές
τε, καὶ ἀκατάπαυστον ἔργον, ἔστ' ἂν πορεύῃ τὸ ζῷον, ἑκατέρως ἐμψύχειν δυναμένην, ἐν μὲν ταῖς εἰσπνοαῖς, χορη-
γίᾳ ψυχρᾶς ποιότητος, ἐν δ' αὖ ταῖς ἐκπνοαῖς, ἀποχύσει τοῦ ζέοντος, εἰ μή τε τὸν ἀέρα θερμότερον εἶναι νομίζουσιν
ἐγκεφάλου, καὶ διὰ τοῦτ' ἐλλιπέστερον ἢ προσῆκεν ἐμψυχομένην τὴν καρδίαν, τῆς παρ' ἐγκεφάλου ψυχροτέρου
20 δήπουθεν ὄντος, ἐπικουρίας προσδεῖσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἢ ὑπερφθεγγομένων ἐστὶ τὴν ἀλήθειαν, ἢ ἀγνοούν-
των τὰ φαινόμενα, διαπαντὸς δὲ εὑρίσκεται μακρῷ θερμότερος ἀέρος ὁ ἐγκέφαλος, εἴτε κατεαγέντα τινὰ τῆς
κεφαλῆς χειρουργοίημεν, εἴτε καὶ πείρας ἕνεκα ζῷον ὁτιοῦν λαβόντες, ἐκκόψαντες αὐτοῦ τὸ κρανίον, εἶτα δια-
τεμόντες τὰς μήνιγγας, ἅπτεσθαι βουληθείημεν. ἀλλὰ καὶ ὅτι περὶ παντὸς ποιούμεθα, διὰ ταχέων ἐν ἔργῳ ἐκ-
κόπτοντες τὰ τῆς κεφαλῆς ὀστᾶ τοῦ μὴ ψυγῆναι τὸν ἐγκέφαλον ἕνεκεν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ, καὶ ὡς εἰ ψυγείη κακῶν
ἔσχατόν ἐστι τῷ κατεαγότι. καὶ μὴν εἴπερ ἦν ὁ ἀὴρ ἐγκεφάλου θερμότερος, οὐκ ἂν ὑπ' αὐτοῦ κατεψύχετο, νυνὶ δὲ
κἂν θέρος ᾖ, ῥᾳδίως ψύχεται, καὶ δεῖται, καὶ τό τε θαλφθῆναι διὰ ταχέων, ὡς ἂν μὴ μόνον αὐτὸς οὐκ ὢν ψυχρὸς,
ἀλλὰ μηδὲ ὁμιλίαν ἀλύπως φέρων οὐσίας ψυχρᾶς. ἀλλ' οὐ διὰ τὸν ἐγκέφαλον φασὶν, ἀλλ' ἐπὶ ταῖς μήνιγξι
ψυγείσαις ἡ βλάβη γίνεται, καὶ μάλιστα τῇ λεπτῇ πλείστας ἐν αὐτῇ φλέβας τε καὶ ἀρτηρίας ἐχούσῃ, καὶ διαπαν-
τὸς ὅλῃ σφυζούσῃ, ὅπερ οὐκ ἂν ἄνευ ζεούσης θερμασίας γίνεται, εἶτ' ὦ γενναιότατοι, τὴν λεπτὴν μήνιγγα θερμὴν εἶναι
30 νομίζοντες, ἔτι τολμᾶτε τὸν ἐγκέφαλον ἀποφαίνειν ψυχρὸν, οὕτως ὑπ' αὐτῆς πάντη διαπεπλεγμένον, ὡς μη-
δὲν εὑρίσκεσθαι μόριον ἐγκεφάλου ταύτης ἔρημον, ἢ τοῦτ' ἀγνοεῖτε καὶ νομίζετε περιέχεσθαι μόνον ὑπ' αὐτῆς τὸν
ἐγκέφαλον, οὐχὶ δέ γε καὶ διεζῶσθαι καὶ διαπεπλέχθαι πανταχόθεν, καί τοι κἂν εἰ περιέχοιτο μόνον, οὐ δή που
τὴν μὲν καρδίαν αὐτὸς ἱκανὸς ἦν ἀναψύχειν, οὕτω μὲν πόρρω διῳκισμένος, διττοῖς δ' ὀστῶν διαφράγμασι διειρ-
γόμενος, ὑπὸ δὲ τῆς μήνιγγος, οὐκ ἂν ἔμελλεν ἐκθερμαίνεσθαι, διαπαντὸς ὁμιλούσης ἐν χρόνῳ, εἰ μή τι τὸ μὲν
ψυχρὸν μόριον ψύχειν πάντα, καὶ τὰ μὴ πλησιάζοντα δύναται, τὸ θερμὸν δὲ οὐδὲ τὰ πλησιάζοντα θερμαίνειν
ἱκανόν ἐστιν. ἀνάγκη δὲ οἶμαι τοιαῦτα ληρεῖν, οἷς οὐκ ἀληθείας φροντὶς μᾶλλον περ, ἢ ὧν ἔθεντο δογμάτων τῆς
συνηγορίας, καὶ μήτ' αἰσθήσεσι πιστεύειν, μήτ' ἀκολουθεῖν τῷ κατὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ μηδὲ τὸ μαχόμενον αἰδεῖσθαι. τῶν
μὲν οὖν ἄλλων ἧττον ἄν τις θαυμάσειεν, Ἀριστοτέλους δ' οὐκ ἔστιν ὅπως οὐ μὴ πάνυ σφόδρα θαυμάζοιμ' ἂν, εἰ καὶ τῶν
ἐξ ἀνατομῆς φαινομένων οὐκ ἀμελῶς ἔχων, καὶ τῆς χρείας αὐτῶν οὐκ ἀμελέτητος ὢν, αὐτός τε λέγων, ὡς τῶν
40 προβλημάτων τὰ μὲν λύσεως δεῖται, τὰ δὲ, κολάσεως, τὰ δ' αἰσθήσεως. ἔπειθ' εὑρίσκεται, μήτε τοῖς διὰ τῶν
αἰσθήσεων φαινομένοις πιστεύων, μήθ' ἑαυτοῦ μνημονεύων. ἡ μὲν γὰρ ἁφὴ θερμότερον ἀεὶ τὸν ἐγκέφαλον εὑρίσκει
τοῦ περιέχοντος ἀέρος, ὁ δὲ, ἐμψύξεως ἕνεκεν, τοῦ περὶ τὴν καρδίαν θερμοῦ γεγονέναι φησὶν αὐτὸν, ἐπιλαθό-
μενος ἑαυτοῦ, τὴν ἀναπνοὴν ἕνεκεν ταύτης γεγονέναι φάσκοντος. ἀλλὰ τούτου μὲν ἕνεκα δίκαιον ἐπαινεῖν αὐτὸν, ἱπ-
ποκρατείως τε ἅμα καὶ ἀληθῶς ἀποφαινόμενον, περὶ χρείας ἀναπνοῆς, τὸν δ' ἀέρα θερμὸν εἶναι φύσει λέγων αὐτὸς,
ἐν ἑτέροις οὐκέτ' ὀρθῶς, νῦν ἐπελάθετο, ἢ τοῦτο μὲν ὀρθῶς ἐποίησε, τῶν ψευδῶς εἰρημένων ἐπιλαθόμενος, οὐκ
ὀρθῶς δὲ, τῷ μὴ διὰ μόνου τοῦ ἀέρος αὐτάρκως τὴν καρδίαν ἀναψύχεσθαι νομίζειν, ἀλλὰ προσδεῖσθαι τοῦ μήθ' ὁ-
μοίως ἀεὶ ψυχροῦ σπλάγχνου, μήτ' εἰ καὶ ψυχρότερον ἦν, ἀλλά γε διὰ τὸ μῆκος τῆς ἀποστάσεως, καὶ τὸ πλῆθος,
καὶ τὴν πυκνότητα τῶν προαπαντώντων σωμάτων, ἀδυνατοῦν διαπέμπειν τὴν ψύξιν, ὡς πρὸς τῶν θεῶν αὐτὸν
ἔχων τις τὸν ἀέρα, διὰ τοῦ πνεύμονος ἐπὶ τὴν καρδίαν ἐρχόμενον, εἰ μὴ αὐτὸν, ἀλλὰ τήν γε ποιότητα πάντως αὐ-
50 τοῦ, καὶ τοῦτο συνεχῶς τε καὶ ἀδιαλείπτως ὁρῶν γινόμενον, ἑτέρας ἔτι βοηθείας οἴεται δεῖσθαι τὴν αὐτὴν ἐκ πορί-
ζεσθαι λέγειν, ἀλλ' εἰ καὶ δεῖται, μακρῷ βέλτιον ἦν ἐκ τοῦ πνεύμονος αὐτὴν ἐκπορίζεσθαι λέγειν, ἤτοι τῇ μαλακό-
τητι τοῦ σπλάγχνου προσάπτοντα, ἢ τῇ ψυχρότητι. οὐδὲ δὲ οὐδὲ τοῦτ' ἦν ἀδύνατον εἰπεῖν, ἅπαξ γε τῶν αἰσθή-
σεων ὑπερορᾶν τετολμηκότα, τούτῳ δὲ ἂν ἔτι δείξειέ τις τὸ θερμὸν τὸν πνεύμονα μὴ πιστεύων τῇ ἁφῇ, ᾧ δ' ἂν ἔτι
καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν εἴη πιστεύων, πῶς οὐχὶ καὶ ἐγκέφαλος θερμότερος ἀέρος, ᾧ γε καὶ θάνατός ἐστιν ὁμοίως ἀεὶ
γενέσθαι ψυχρῷ, πῶς δὲ ὁ μὲν ἐγκέφαλος ἐμψύχειν ἱκανός ἐστι τὴν καρδίαν, ἡ καρδία δ' οὐ πολὺ μᾶλλον ἐκθερμαί-
νειν τὸν ἐγκέφαλον ὑπερκείμενον, εἴ γε δὴ παντὶ θερμῷ πρὸς τὸ μετέωρον ἡ ὁρμὴ, διατί δ' εἰς μὲν τὴν καρδίαν ἀμυ-
δρά τις ἀπόφυσις αὐτοῦ καθήκει, τὰ δὲ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα πάντα παμπόλλην μοῖραν ἐγκεφάλου φαίνεται δεχό-
μενα, οὐ δὲ δὴ τοῦτό γε ἂν ἔχοι τις εἰπεῖν, ὡς τὴν μὲν καρδίαν ἐμψύχειν πέφυκε, τοῖς δ' αἰσθητηρίοις αὖτ' ἄλλου τινὸς

χρηστόν ἐστιν, ὧν γὰρ ἕνεκα τοῦ ψύχειν τὴν καρδίαν ἡ γένεσις, τούτῳ καθάπερ τινὶ πηγῇ ψύξεως ὑπάρχοντι, πάντα
ὅμοια τὰ πλησιάζοντα ψύχειν ἀναγκαῖον ἦν, καὶ ταύτῃ πέρας ἂν εἴη μόνος τῶν πάντων ὁ ἐγκέφαλος, τὸ μὲν
πορρωτάτω καὶ θερμοτέρω, καὶ διὰ πολλῶν τῶν μεταξὺ προαπαντήσεων ἐμψύχειν δυνάμενος, τὰ δ' ἐγγυτάτω
τε, καὶ ἧττον θερμὰ, καὶ συμπεφυκότα, παραπλησίως ἀδύνατον διατιθέναι. ἀλλ' οὐχ ἅπαντα φησὶν εἰς αὐτὸν πε-
ραίνει τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα, τί τοῦτο λέγεις Ἀριστότελες; ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ νῦν αἰδοῦμαι μνημονεύων τοῦ λόγου,
οὐκ εἰς ἑκάτερον μὲν τῶν ὤτων ἀξιόλογον ἐμβάλλειν νεῦρον αὐταῖς μήνιγξιν, εἰς ἑκάτερον δὲ μέρος τῆς ῥινὸς
οὐ πολὺ μεῖζον ἐγκεφάλου μοῖρα τῆς εἰς τὰ ὦτα παραγίνεται, εἰς ἑκάτερον δὲ τῶν ὀφθαλμῶν οὐχ ἓν μὲν
μαλακὸν νεῦρον, ἓν δὲ σκληρὸν, τὸ μὲν, εἰς τὴν ῥίζαν αὐτοῦ, τὸ δὲ, εἰς τοὺς κινοῦντας ἐμφυόμενον μῦς, εἰς δέ γε τὴν
γλῶτταν, οὐχὶ τέτταρα, δύο μὲν μαλακὰ δι' ὑπερώας καθήκοντα, δύο δὲ σκληρὰ παρ' ἑκάτερα τῶν ὤτων φε-
10 ρόμενα, ἅπαντ' οὖν ἐγκεφάλῳ κεκοινώνηκεν εἰ χρὴ πιστεύειν ὀφθαλμοῖς ὁρῶσι καὶ χερσὶν ἁπτομέναις. τί δὲ τὰ
ἄλλα τῆς ἐγκεφάλου κατασκευῆς μόρια, τίνα χρείαν ἕξει τὰ χοροειδῆ σώματα, τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, τὸ
κωνάριον, ἡ πύελος, ἡ χοάνη, τὸ ψαλλιδοειδὲς σῶμα, ἡ σκωληκοειδὴς ἐπίφυσις, τὸ πλῆθος τῶν κοιλιῶν, αἱ πρὸς
ἀλλήλας αὐτῶν συντρήσεις, ἡ ποικιλία τῆς διαπλάσεως, αἱ διτταὶ μήνιγγες, αἱ εἰς τὸ νῶτον ἐκφύσεις, αἱ τῶν
νεύρων ἀποφύσεις οὐκ εἰς τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν φάρυγγα, καὶ τὸν λάρυγγα, καὶ τὸν στόμαχον
καὶ τὴν γαστέρα, καὶ πάντα τὰ σπλάγχνα, καὶ πάντα τὰ ἔντερα, καὶ τὰ κατὰ τὸ πρόσωπον μόρια ἅπαντα. τού-
των γὰρ οὐδενὸς τὴν χρείαν Ἀριστοτέλης ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν κατὰ τὴν καρδίαν ἐκείνων πάλιν, οἷς
ἐγκέφαλος ἁπάντων ἀρχή, τὸ μὲν γὰρ εἴπερ ἐμψύξεως ἕνεκα μόνης ἐγεγένητο, καθάπερ τινὰ σπόγγον ἀργὸν, καὶ
ἀδιάπλαστον ἐχρῆν εἶναι, μηδεμίαν ἔχοντα τεχνικωτέραν κατασκευήν, τήν δ' ἐκεῖ, μήτ' ἀρτηριῶν, μήτε τῆς ἐμ-
φύτου θερμασίας εἶναι ἀρχὴν, μὴ δ' ὅτι διαπεπλάσθαι ποικίλως, ἀλλὰ μὴ δ' εἶναι τὴν ἀρχήν. τὸ γάρ τοι θαυ-
20 μαστὸν ἑκατέροις, τῆς περιττῆς σοφίας, ἐν τῷ δ' ἄν τις μάλιστα φωράσειεν, ὅτι μὴ μόνον ἀποστεροῦσιν, ἢ τὸν
ἐγκέφαλον ἀρχὴν εἶναι νεύρων, ἢ τὴν καρδίαν ἀρτηριῶν, ἀλλὰ καὶ τελέως ἄχρηστον ἀποφαίνουσι θάτερον,
οἱ μὲν, ὁμολογοῦντες φανερῶς ὥσπερ καὶ φιλότιμος, οἱ δὲ, τὴν ἐν κύκλῳ περιερχόμενοι καθάπερ Ἀριστοτέ-
λης, ὃ γάρ τοι πάντων ἥκιστα προσῆν ἐγκεφάλῳ μόνον ὑπάρχειν αὐτῷ λέγων, ἑτέρου δ' οὐδενὸς ἕνεκα νομίζων
γεγονέναι, δῆλός ἐστι κατεγνωκὼς μὲν αὐτοῦ τελέαν ἀχρηστίαν, φανερῶς δ' ὁμολογεῖν αἰδούμενος. ἀλλ' οὐ νῦν
καιρὸς ὑπὲρ ἐνεργειῶν, λέγειν. ὅπερ δ' ἐρρέθη κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου παντὸς, ὅτι τῷ δῆλον γίνεται, τὸ μηδενὸς
οἷόν τ' εἶναι μορίου καλῶς ἐξηγήσασθαι τὴν χρείαν ἄνευ τοῦ παντὸς ὀργάνου τὴν ἐνέργειαν εὑρεῖν. ἅπερ οὖν ἐν
ἑτέροις ἀποδέδεικται, λαμβανέσθω καὶ νῦν εἰς τὸν παρόντα λόγον, ἀποδέδεικται δὲ, ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱππο-
κράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων, ἀρχὴν μὲν νεύρων, καὶ συμπάσης αἰσθήσεώς τε, καὶ τῆς κατὰ προαίρεσιν
κινήσεως, τὸν ἐγκέφαλον ὑπάρχειν, ἀρχὴν δὲ ἀρτηριῶν, καὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, τὴν καρδίαν. ἐπὶ τού-
30 τοις οὖν ὑπόθεσίν τινα τοῦ λόγου, τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν μορίων ἐξηγησόμεθα τὰς χρείας, καὶ πρῶτόν γε αὐτῆς
ὅλης τῆς κεφαλῆς, ὅπερ οἶμαι, καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦδε τοῦ λόγου προθέμενοι ζητεῖν, τοσοῦτον εἰς τὸ πρό-
σθεν ἤδη ἤθημεν προελθεῖν, ὥστ' εὑρεῖν ὅτι μὴ κατ' ἐγκεφάλου χάριν ἐγένετο, κἂν ἀρχὴν αἰσθήσεώς τε καὶ κι-
νήσεως, τῆς κατὰ προαίρεσιν ὑπόθηταί τις αὐτὸν, οὔθ' οἷόν γε μὴ οὐκ ἀσχημονεῖν μὲν ἐν παντὶ τῷ λόγῳ. περὶ δὲ
τὴν ἑκάστου τῶν κατὰ μέρος μορίων τῆς χρείας εὕρεσιν ἀπορεῖν, ἀποστερήσαντας τούτων τὸν ἐγκέφαλον, ἐξ
ὧν συνέβαινεν ἀρχὴν εἶναι τῶν εἰρημένων, ὑποθεμένους αὐτὸν οὕτω χρῆναι ζητεῖν τίνος ἕνεκεν γέγονεν ἡ κε-
φαλὴ, καρκίνος τε γοῦν, καὶ σύμπαν τὸ τῶν μαλακοστράκων γένος, ἤδη δὲ καὶ φάλαιναι, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν
παραπλησίων, τὰ μὲν, οὐδόλως ἔχει κεφαλὴν, τὰ δ' οἷον ὑπογραφήν τινα μόνην, καὶ οὐδὲν ἧττον, καὶ ταῦτα
τὰ ζῷα τὰς αἰσθήσεις ἁπάσας ἔχει περὶ τὰ στέρνα, δηλονότι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης ἐνταυθοῖ τετα-
γμένην. ἢ οὐκ ἀνάλογον ἐγκεφάλῳ χρὴ καλεῖν; ὥσπερ εἴωθεν οὐδὲ τῶν τοιούτων ποιεῖν Ἀριστοτέλης, ἐξαπα-
40 τώμενος ἔστιν ὅτε τοῖς ὀνόμασιν, οὐκ ἀπὸ τῆς οὐσίας αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ἀλλ' ἀπό τινων συμβεβηκότων κινού-
μενος, ὥσπερ οὖν ἔχει, κἀπὶ τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον προσηγορίας, τοῦτο μὲν γὰρ τοὔνομα παρὰ τῆς θέσεως
ἐκτήσατο, τὴν δ' οὐσίαν αὐτοῦ βουλόμενος ὁ Πλάτων δηλῶσαι, ἥνπερ οἴεται κατ' ἀλήθειαν εἶναι, μυελὸν ὀνο-
μάζει, ἀλλ' εἰ καὶ μυελός ἐστιν, ἔτι προσδεῖ τινὸς ἐν τῇ κατηγορίᾳ. καὶ γὰρ νωτιαῖός τίς ἐστι μυελὸς, καὶ καθ' ἕκαστον
τῶν ὀστῶν ἄλλος, καὶ οὐκ εἰσὶν οὗτοι πάσης αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως ἀρχαὶ, καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ μυελὸν ἐγκε-
φαλίτην ὁμοίως τῷ ῥαχίτῃ ὀνομάζουσιν αὐτὸν, ἕτεροι δὲ οὐκ ἐγκεφαλίτην, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μυελὸν ἐγκεφά-
λου ὀνομάζειν ἀξιοῦσιν, ἀλλά τοι καὶ κατὰ τούτους λόγῳ δηλοῦται τὸ μόριον, οὐκ ὀνόματι, καὶ μένει τὸ κατ'
ἀρχὰς ῥηθὲν ἔτι, τὸ μηδὲν ὄνομα τῆς οὐσίας ἴδιον ὑπάρχειν αὐτῷ καθάπερ ὀφθαλμοῖς καὶ ὠσὶ, καὶ γλώττῃ καὶ
καρδίᾳ, καὶ πνεύμονι, καὶ τοῖς ἄλλοις ὀλίγου δεῖν ἅπασιν. ἔστι γὰρ εἰπεῖν ἐπ' αὐτῶν, ὡς τὸ μὲν ὀπτικὸν ὄργα-
νον, ὀφθαλμὸς ὀνομάζεται, τὸ δ' ἀκουστικὸν, οὖς, καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἔχομεν εἰπεῖν, ὅτι χρὴ καλεῖν. οὔτε γὰρ
50 μυελὸν ἁπλῶς, ὅτι μὴ πᾶς μυελὸς τοῦτο δύναται, οὔτ' ἐγκέφαλον ἁπλῶς, οἷς γὰρ οὐκ ἔστι ζώοις κεφαλή,
δηλονότι οὐδ' ἐγκέφαλός ἐστιν. οὐ μὴν τούτου γ' ἕνεκεν τὸ ἀνάλογον ἐγκεφάλῳ χρὴ καλεῖν αὐτὸν, τὴν προσηγο-
ρίαν εὐλαβηθέντες. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καίτοι γ' ἑτέρωθι τεταγμένους ἐν καρκίνοις, οὐδὲ τὰ ὦτα
τ' ἀνάλογον γὰρ ὀφθαλμοῖς καὶ ὠσὶν εἶναι φαμὲν, οὐ γὰρ ἐκ τῆς θέσεως ἕκαστον τῶν ὀργάνων, τόδε τι τὴν οὐσίαν
ἐστὶ, κἂν ἀπὸ τῆς θέσεως ὀνομάζηται. καὶ τοίνυν καὶ τὸν ἐγκέφαλον εἰ καὶ ὅτι μάλιστα τὴν προσηγορίαν ἐκ
τῆς θέσεως ἐκτήσατο, τὸ γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ κεῖσθαι διὰ τοῦτ' ὠνόμασται, ἐπειδ' ἂν ἐν τοῖς κατὰ τὸν θώρα-
κα μέρεσιν εὑρίσκωμεν ἐν τοῖς οὐκ ἔχουσι ζώοις κεφαλὴν, οὐκ ἄλλο τι καὶ ἀνάλογον αὐτῷ φήσομεν ὑπάρ-
χειν. ἀλλ' αὐτὸ μὲν ἐκείνῳ μὴ πρέπειν δ' αὐτῷ τὴν ἀρχαίαν προσηγορίαν, ἵνα δ' ὃ λέγω σαφέστερόν τε, καὶ
ἐναργέστερον μάθῃς, τὸ τῶν ῥωμαίων ὄνομα καλέσας αὐτὸ οὐκ ἀπὸ τῆς θέσεως, οὐδ' ἀπ' ἄλλου τινὸς τῶν

συμβεβηκότων γεγονὸς, ἀλλ' αὐτῆς τῆς οὐσίας δηλωτικὸν ὑπάρχον εἴσῃ σαφῶς ὅτι μηδὲν κωλύει σε λέγειν,
ἀνθρώποις μὲν ἐν τῇ κεφαλῇ τὸ κελεβρὸν εἶναι, τοῦτο γὰρ αὐτὸ ὀνομάζουσι, καρκίνοις δ' ἐν τῷ στέρνῳ. ἄγε δὴ μὴ
κελεβρὸς, ἀλλὰ σκινδαψὸς καλείσθω, καὶ ὥσπερ ὅτι ἂν ὀπτικὸν ὄργανον ᾖ, τοῦτο ὀφθαλμὸν ὀνομάζομεν, οὐκ
ἐὰν τῇ κεφαλῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν στέρνων ᾖ τεταγμένον, οὕτως ὅτι ἂν ἐν ζώῳ μόριον αἰσθήσεως καὶ κι-
νήσεως τῆς κατὰ προαίρεσιν ἡγῆται τοῖς ἄλλοις σκινδαψὸς καλεῖται. εἰ γὰρ ὁ μὲν ἐγκέφαλος ἀρχὴ προαιρέ-
σεως, καὶ κινήσεως, προαίρεσιν δὲ καὶ κίνησιν ἔχει τινὰ μὴ ἔχοντα κεφαλὴν, ἀλλ' ἐγκέφαλον ἢ τὸ ἀνάλογον ἐγκε-
φάλῳ, δῆλον ὅτι οὐ διὰ τὴν κεφαλὴν γέγονεν, ἆρ' ἔτι δυνησόμεθα λέγειν τὸ ἀνάλογον τῷ σκινδαψῷ τοὺς καρ-
κίνους ἔχειν, ἢ οὐδαμῶς δηλονότι, τῷ γὰρ αὐτῷ ὀνόματι καλεῖν, ἅπαντα τὰ τῆς ἐνεργείας ὄργανα προσήκει,
τὰ μὲν ὁρῶντα πάντα, κἂν ταῖς κατὰ μέρος ἰδέαις, ἐξαλλάττηταί τε καὶ ποικίλληται, δίκαιον ὀφθαλμοὺς
10 ὀνομάζειν, τὰ δ' ἀκούοντα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὦτα, τὰ δ' ὀσμώμενα, ῥῖνας, οὕτως οὖν καὶ τὸ κατάρχον αἰ-
σθήσεώς τε καὶ κινήσεως, ἓν καὶ ταυτὸν, ἐν ἅπασι τοῖς ζώοις ἐστὶ, κἂν ἐν διαφέρουσιν εὑρίσκηται τόποις. ὥσπερ
οὖν καὶ τοῖς εἰρημένοις ζώοις ἐν τοῖς στέρνοις τέτακται, καὶ οὐκέτ' ἀναγκαία φαίνεται τῆς κεφαλῆς ἡ γέ-
νεσις, διὰ τοῦτο τὸ μόριον, οὐ μὴν οὐδὲ διὰ τοῦτο τὸ στόμα. καὶ γὰρ αὖ τοῦτο τοῖς αὐτοῖς ζώοις, ἐν τοῖς στέρνοις ἐστὶν οὐ-
κοῦν οὐδὲ διὰ τὰ ὦτα, καὶ γὰρ καὶ ταῦτα τὴν αὐτὴν θέσιν ἔχει, οὕτω δὲ καὶ ῥῖνες, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον
ὀργάνων τοῖς οὐκ ἔχουσι κεφαλὴν ζώοις, ἀμφὶ τῷ στέρνῳ τέτακται. τί δ' οὖν ἐστιν οὗ χάριν, ἐν τοῖς πλείστοις ζώοις
ἡ φύσις ἐποίησε κεφαλὴν, οὐκ ἄν μοι δοκῶμεν εὑρεῖν ἄλλου γε ἢ ὡς δὴ νῦν γε ζητεῖν ἀπηρξάμεθα, τίνος γὰρ ἀπο-
λείπεται μορίου τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τεταγμένων τὰ στέρνα, τῶν οὐκ ἐχόντων ζώων κεφαλὴν, εἴπερ εὕροιμεν,
οὐκ ἂν ἄπο τρόπου φαίημεν ἐκείνου χάριν αὐτῆς γεγονέναι, μέθοδος μὲν αὕτη τῆς εὑρέσεως, εἴη δὲ, καὶ εὑρεθῆναι
τὸ ζητούμενον. εὑρεθείη δ' ἂν ὧδέ πως. ὀφθαλμοὶ καὶ καρκίνοιν καὶ φαλαίναις, καὶ καράβοις, καὶ πᾶσι τοῖς
20 ἀκεφάλοις ζώοις, ἐπ' αὐχέσι προμήκεσιν ἔφυσαν. οὐ γὰρ ἐνεχώρει ταπεινοὺς εἶναι καὶ τούτους, ὥσπερ στόμα τε καὶ
ῥῖνες καὶ ὦτα, τὸ γὰρ ἔργον αὐτῶν, ὑψηλοῦ δεῖται χωρίου, ταῦτ' ἄρα καὶ ὅσοι πολεμίων ἐφόδους ἢ λῃστῶν προσκο-
ποῦνται, τείχεσί τε καὶ πύργοις ὑψηλοῖς, ἢ καί τισιν ὄρεσιν ἐπαναβαίνουσιν. ἀλλὰ καὶ ὅσοι ταῖς κεραίαις τῶν
πλοίων ἐπανιᾶσι, πρότεροι τὴν γῆν καθορῶσι, τῶν ἐν τῇ νηὶ πλωτήρων. ὁ γὰρ ἐπὶ μετεώρου βεβηκὼς, πλείο-
να χωρία θεᾶται, τῶν ἐκ ταπεινοτέρου. τοῖς οὖν εἰρημένοις ζώοις, ὀστρακῶδές τε καὶ σκληρὸν ἔχουσι τὸ δέρμα,
δυνατὸν ἦν ὑψηλοῖς αὐχέσιν ἀσφαλῶς ἐπιθεῖναι τοὺς ὀφθαλμοὺς, αὐτούς τε σκληροὺς ἔσεσθαι μέλλοντας, καὶ
τὸν ἔξωθεν αὐτοῖς περικείμενον χιτῶνα τὸν ἀπὸ τοῦ δέρματος πεφυκότα, σκληρότατον ὁμοίως τῷ δέρματι
δυναμένους ἔχειν. ἀνθρώποις δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ὅσα τούτοις παραπλήσια, μαλακοὺς ἐξ ἀνάγκης, τούς τε
ὅλους ὀφθαλμοὺς ἕξειν μέλλουσι, διὰ τὴν τοῦ σώματος οὐσίαν, καὶ προσέτι τὸν ἔξωθεν αὐτοῖς ἐπιφυόμενον
μαλακὸν ὁμοίως ὅλῳ τῷ δέρματι, προμήκεσιν αὐχέσι προπετεῖς ὀφθαλμοὺς ἐπιθεῖναι, σφαλερώτερον ἦν.
30 ὅπου καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀστρακοδέρμοις οὐκ ἀεὶ προπετεῖς εἰσιν, ἀλλ' εἰς τὸ κοῖλον ἰόντα, καὶ ἢν ἐπιφερόμενόν τινι
κατ' αὐτῶν δείσαντα τύχῃ, καὶ ἢν ἄλλως ἐνεργεῖν μὴ δέηται, κλίναντα κατὰ τοῦ στέρνου τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀ-
σφαλῶς ἀναπαύει, χώραν κἀνταῦθα τῆς ἀποθέσεως αὐτοῖς προπαρασκευακυίας τῆς φύσεως. ἐπεὶ τοίνυν
τὸ μὲν, ἐν ταπεινῷ τεθῆναι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, οὐ κατὰ τὴν χρείαν ἦν αὐτῶν, τὸ δ' αὐχέσιν ἐπιτεθῆναι
γυμνοῖς οὐκ ἦν ἀσφαλὲς, ἐβούλετο δὲ ἡ φύσις μήτε τῆς χρείας κωλῦσαί τι, μήτε τὴν ἀσφάλειαν διαφθεῖραι,
ἐξεῦρεν ἐργάσασθαι μόριον αὐτοῖς ὑψηλόν τε ἅμα καὶ φρουρεῖν ἱκανὸν, ἄνωθεν μὲν ὀφρῦς ὑπερθεῖσα, κάτω-
θεν δὲ τὸ καλούμενον μῆλον ὑψώσασα, τοῖς δ' ἐν τοῖς μέρεσι τὴν ῥῖνα παραθεῖσα, τοῖς δ' ἐκτὸς, τὴν τοῦ καλουμένου
ζυγώματος ἔκφυσιν, ἀλλ' οὔπω τὸ τούτων ἄθροισμα κεφαλὴ, οὐ μὴν οὐδὲ ἄλλο κεφαλῆς εἶναί που ταῦτα δύνα-
ται. τίς οὖν ἀνάγκη, καὶ τἄλλα ταύτῃ θεῖναι μόρια, ὧν ἡ σύνταξις ὀνομάζεται κεφαλή. τῶν αἰσθητηρίων ἓν
ἕκαστον νεύρου δεῖται μαλακοῦ, νεύρου μὲν, ὅτι τοῦτ' ἐστὶν αἰσθήσεων ὄργανον, μαλακοῦ δὲ, ὅτι διατεθῆναί πως δεῖ,
40 καὶ παθεῖν τι τὸ αἰσθητήριον ὑπὸ τοῦ προσπεσόντος ἔξωθεν ἵν' αἴσθησις γένηται. ἔστι δὲ πρὸς μὲν τὸ παθεῖν
ἐπιτηδειότερον τὸ μαλακὸν, πρὸς δὲ τὸ δρᾶσαι, τὸ σκληρόν. ταῦτ' ἄρα τοῖς μὲν αἰσθητηρίοις, μαλακῶν, τοῖς
δὲ ἄλλοις πᾶσι μορίοις, τῶν σκληρῶν νεύρων ἐδέησε. καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς αἰσθητηρίοις ὅσα κινεῖται κατὰ προαί-
ρεσιν, οἷον ὀφθαλμοῖς καὶ γλώττῃ διττὸν γένος νεύρων ἐστὶν, οὐχ ὥσπερ ὠσὶ καὶ ῥισὶν ἓν μόνον τὸ μαλακόν. καὶ
τοίνυν καὶ παθόν ποτε τὸ ἕτερον αὐτῶν, εἰς τὴν ἀφ' ἑαυτοῦ χρείαν μόνην ἔβλαψε τὸ μόριον. ἑωρᾶτο γοῦν οὐκ
ὀλιγάκις, ποτὲ μὲν εἰς τὴν κίνησιν ἡ γλῶττα, ποτὲ δ' εἰς τὴν τῶν χυμῶν διάγνωσιν, καὶ ἀντίληψιν ἐμποδιζο-
μένη, καὶ μὲν δὴ, καὶ τὰς ἐμφύσεις τε τὰς ἄνωθεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ τὰς ἄχρι τῶν αἰσθητηρίων
ὁδοὺς, οὐ τὰς αὐτὰς ἔχει τά τε μαλακὰ νεῦρα καὶ τὰ σκληρά. τὰ μὲν γὰρ τῶν μαλακῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ τῶν
σκληρῶν ἐκφυόντα μορίων, ἔρχεται. τὰ μὲν, εὐθὺ τῶν αἰσθητηρίων, τὰ δὲ, ἐν κύκλῳ περιιόντα. τῶν γοῦν
εἰς τὴν γλῶτταν καθηκόντων νεύρων, τὰ μὲν, ἐκ τῶν κάτω τε καὶ πρόσω, τὰ δὲ, ἐκ τῶν ὄπισω τε καὶ πλαγίων
50 ἐκφυόντα, τὰ μὲν εἰς αὐτὴν εὐθέως ἐμφύεται, τὰ δ' ἕτερα τὰ σκληρότερα περὶ τὸν τράχηλον ἑλίττεται πρό-
τερον, ἀλλὰ καὶ διασπείρεται τὰ μὲν, εἰς τὴν ἐκτὸς αὐτῆς ἐπιφάνειαν. τὰ μαλακὰ. τὰ δὲ, εἰς τοὺς μῦς, τὰ σκληρά,
διὰ μὲν γὰρ τῶν ἐκτὸς ἑαυτῶν μερῶν, ὁμιλεῖ τοῖς χυμοῖς, ὑπὸ δὲ τῶν μυῶν κινεῖται, δεόντως οὖν τὰ μὲν
αἰσθήσεσθαι μέλλοντα, τοῖς ἐπιτηδειοτέροις εἰς τὴν διάγνωσιν ἐνέφυ μορίοις, θάτερα δὲ τὰ σκληρὰ τοῖς τῆς
κινήσεως ὀργάνοις τοῖς μυσίν. οὕτω δὲ, καὶ τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς νεύρων, τὰ μὲν, εἰς τοὺς μῦς αὐτῶν ἐμφύεται
τὰ σκληρά. τὰ δ' εἰς τὸ πρῶτόν τε, καὶ κυριώτατον ὄργανον τῆς ὄψεως, τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρόν. ἀλλ' οὔτε τού-
των αὐτῶν τῶν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰόντων νεύρων τῶν μαλακῶν, οὔτε τῶν ἐπὶ τὴν γλῶτταν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν
ἐπ' ὦτα καὶ ῥῖνας ἐστὶν ἰδεῖν τι μετὰ τὸ διεκπεσεῖν τοῦ κρανίου προσωτέρου χωροῦν, ὥσπερ τῶν ἄλλων ἕ-
καστον τῶν σκληρῶν, ἀπερράγη τε γὰρ ἂν εὐθέως. ἐθλάσθη τε ἂν ῥᾳδίως οὐχ ὑπὸ τῶν ἔξωθεν προσπι-

πιόντων μόνον, ἀλλὰ καὶ πολὺ πρότερον ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐν τῷ σώματι μορίων, τῶν ὁπωσοῦν ὁμιλούντων
αὐτοῖς, διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν, πλησίον εἶναι χρὴ τῶν αἰσθητηρίων ἕκαστον αὐτῷ τῷ ἐγκεφάλῳ, ὁ δὲ
τοῦτο τὸ ἐξ ἀρχῆς ζητούμενον ἤδη πέρας ἔχει. φαίνεται γὰρ ὁ μὲν ἐγκέφαλος ἐν τῇ κεφαλῇ τετάχθαι διὰ
τοὺς ὀφθαλμούς, ἕκαστον δὲ τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων διὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ στόματος ἤδη πρόδη-
λον ὡς ἐχρῆν καὶ τοῦτο προσκεῖσθαι τῇ κεφαλῇ μᾶλλόν γε περιέξειν τὴν γλῶτταν, οὔτε γὰρ γυμνήν, καὶ τε-
λέως ἀσκέπαστον ἄμεινον ἦν ὑπάρχειν αὐτήν, οὔτ' ἄλλῳ τινὶ μᾶλλον, ἢ τῷ στόματι σκέπεσθαι. καὶ γὰρ καὶ τοὺς
χυμοὺς ἐνταῦθα οὖσα κάλλιον ἔμελλε διαγνώσεσθαι, καὶ διαλεκτικὸν ὄργανον ἔσεσθαι, καὶ μασώσει τε καὶ κα-
ταπόσει συνεργήσειν οὐ σμικρά. συμπεπλήρωται μὲν ἤδη τῷ λόγῳ τὸ πᾶν σῶμα τῆς κεφαλῆς, ἑκάστου δ' αὖ
ἐφεξῆς καιρὸς εἴη τῶν μορίων σκοπεῖσθαι τὴν χρείαν, ἀρξαμένους ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου. οὗτος μὲν οὖν
10 τὴν μὲν οὐσίαν ὁμοιότατός ἐστι τοῖς νεύροις, ὧν ἔμελλεν ἀρχὴ γενήσεσθαι, πλὴν ὅσῳ μαλακώτερος αὐτῶν ὑ-
πάρχει. καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' ἔπρεπε, τῷ πάσας μὲν εἰς αὑτὸν τὰς αἰσθήσεις ἐκδεχομένῳ, πάσας δὲ φαντασίας
φαντασιουμένῳ, καὶ πάσας νοήσεις νοήσοντι. τὸ γὰρ εὐαλλοίωτον ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις ἔργοις τε καὶ πα-
θήμασιν ἐπιτηδειότατον, εὐαλλοιωτότερόν τε ἀεὶ τὸ μαλακώτερον τοῦ σκληροτέρου, διὰ ταῦτα μὲν δὴ μαλα-
κώτερος τῶν νεύρων ὁ ἐγκέφαλός ἐστι, τῷ δ' εἶναι χρὴ διττὴν ἐκείνων τὴν φύσιν, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, διττὸς καὶ
αὐτὸς ἐγένετο. μαλακώτερος μὲν ὁ πρόσθιος, σκληρότερος δ' ὁ λοιπός, ὃν ἐγκεφαλίδα καλοῦσιν οἱ ἀνατομικοί,
καὶ γὰρ οὖν καὶ διείργεσθον ἐνδιπλουμένῃ τῇ σκληρᾷ μήνιγγι, καὶ κατὰ μόνον τὸν ὑπὸ τῇ κορυφῇ τῆς κε-
φαλῆς κείμενον πόρον, καὶ τὰ τούτων περιέχοντα σώματα συνάπτεσθον. ἐπειδὴ γὰρ ἐχρῆν μαλακώτερον εἶναι
τὸν πρόσθιον, ἀρχὴν ἔσεσθαι μέλλοντα τῶν ἐπὶ τὰς αἰσθήσεις ἰόντων νεύρων τῶν μαλακῶν, σκληρότερον δὲ
τὸν ὀπίσθιον, ἀρχὴν καὶ τοῦτον ἐσόμενον τῶν εἰς ὅλον τὸ σῶμα διασπαρησομένων νεύρων τῶν σκληρῶν ὁμιλία,
20 διὰ τοῦθ' ἑκάτερον ἀφώρισεν ἰδίᾳ, καὶ μέσην αὐτῶν ἔταξε τὴν σκληρὰν μήνιγγα, καὶ τὸν ὅλον ἐγκέφαλον, τὰ μὲν
ἁπτόμενα τοῦ σκεπάσματος, ὃ δὴ σκληρὰν καὶ παχεῖαν ὀνομάζουσι μήνιγγα, σκληρότερα καὶ ταῦτα κατὰ
λόγον ἐγένετο, τὰ δ' ὑπὸ τούτων περιεχόμενα τὰ μέσα μαλακώτερα, τὰ μὲν γὰρ ἔξωθεν εἴς τι δυσπάθειαν
ἐχρῆν παρεσκευάσθαι, καὶ εἰς τὴν τῶν σκληροτέρων νεύρων ἀπόφυσιν. τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ τὴν μὲν δυσπάθειαν ἐξ
αὐτῆς εἶχε τῆς θέσεως. ἀρχὴ δ' ἐπιτήδειος ἐγένετο τοῖς νεύροις τοῖς μαλακοῖς, ἐκ μὲν γὰρ τῆς παρεγκεφα-
λίδος, οὐδὲν μαλακὸν νεῦρον ὅλως ἐκπέφυκεν, ἐκ δὲ τοῦ προσθίου ἐγκεφάλου τῶν σκληρῶν νεύρων ἀναγκαῖον
ἦν ἐκφῦναί τινα καθάπερ οἶμαι, τὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς κινήσοντα. διότι καίτοι πλησιάζοντα ταῦτα τοῖς
νεύροις τοῖς μαλακοῖς, οὐκ ἐκ τῶν ἐν βάθει μερῶν, ἐξ ὧν περὶ ἐκεῖνα τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκφύσεως, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐπι-
πολῆς τῶν σκληρῶν ἐποιήσατο. πάντα μὲν οὖν τὰ νεῦρα σκληρότερα, τῆς ἐγκεφάλου συστάσεώς ἐστιν, οὐχ ὡς
ἄλλο τι γένος οὐσίας ὄντα πάντῃ διαφέρον, ἀλλ' ὡς τῆς μὲν αὐτῆς φύσεως ὑπάρχοντα, ξηρότητι δὲ καὶ πυ-
30 κνότητι διαφέροντα. τὰ δ' ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐρχόμενα τὰ αἰσθητικά, πυκνότερα πάντως ἐστὶν ἐγκεφάλου,
σκληρότερα δ' οὐ πάντῃ φαίνεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἁπάντων νεύρων, ὅτι πεπιλημένης μέν, οὐκ ἐξηραμμένης δὲ
τῆς οὐσίας αὐτοῦ δόξειεν ἂν γεγονέναι ἀτὰρ οὖν καὶ φαίνεται μόνα ταῦτα πόρους αἰσθητοὺς ἐν ἑαυτοῖς ἔχον-
τα, διὸ καὶ καλοῦσιν οὕτως αὐτὰ πολλοὶ τῶν ἀνατομικῶν, εἰς μὲν τὰς ῥίζας τῶν ὀφθαλμῶν ἐμφύεσθαι
λέγοντες, ἀπ' ἐγκεφάλου δύο τινὰς πόρους καθ' ἑκάτερον αὐτῶν ἕνα, ὧν λυθέντων τε, καὶ πλατυνθέντων, τὸν
ἀμφιβληστροειδῆ γενέσθαι χιτῶνα, εἰς μέντοι τοὺς μῦς αὐτῶν νεῦρά τε φέρεσθαι φασί. τεττάρων οὖν ὄντων
κατὰ τὴν κεφαλὴν αἰσθητικῶν ὀργάνων, ὀφθαλμῶν καὶ ὤτων, καὶ ῥινὸς καὶ γλώττης, καὶ πάντων τὴν ἐξ ἐγκε-
φάλου τὴν ἀρχὴν τῆς αἰσθήσεως ἐχόντων, καὶ ταύτῃ γε δοκούντων ὁμοίως ὑπάρχειν, ἔστιν αὐτοῖς κατ' εἶδος
ἀνομοιότης, ἔν τε ταῖς αἰσθητικαῖς δυνάμεσιν αὐταῖς, καὶ τοῖς σώμασι δι' ὧν ἀφικνοῦνται. αἱ μὲν γὰρ δυνά-
μεις, ἡ μέν, ὀδμῶν, ἡ δέ, χυμῶν, ἡ δέ, φωνῶν, ἡ δέ, χρωμάτων ἐστὶ διαγνωστική. τῶν δὲ ὀδμῶν, ἡ μὲν ἐπὶ τὰς ῥῖ-
40 νας ἀφ' ἑκατέρας τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλιῶν ἀπόφυσίς ἐστι προμήκης, οὐδὲν ἀλλοιοτέρα τῶν ἄλλων κοι-
λιῶν, ἡ δ' ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, ἤδη μὲν ἑτεροία πώς ἐστιν, οὐ μὴν ἀκριβῶς γέ πω νεῦρον, ἀλλὰ μαλακόν. ἡ δ' ἐπὶ
τὴν γλῶτταν, μαλακὸν μὲν οὐκέθ' ὁμοίως, οὐ μὴν ἤδη γέ πως σκληρόν. ἡ δὲ δὴ πέμπτη φύσις τῶν ὀδμῶν, τῆς
ὑπ' ἐγκεφάλου δυνάμεως ἰσχυρὸν ἀκριβῶς καὶ σκληρόν ἐστι νεῦρον, ὅθεν εἰς μὲν τὰς κινήσεις καὶ τῶν αἰσθήσεων,
τὴν παχυμερεστέραν ἁφήν, ἐπιτήδειόν ἐστιν. εἰς ἀκριβεστέραν δέ τινα διάγνωσιν, οἵαν τοῖς ἄλλοις αἰσθητηρίοις
ὑπάρχουσιν, ἀδύνατον. ἕκαστον μὲν γὰρ αὐτῶν ἀλλοιωθῆναι χρὴ πάντως, ἵν' αἴσθησις γένηται, ἀλλοιοῦται δ' οὐχ
ὑπὸ παντὸς αἰσθητοῦ πᾶν, ἀλλὰ τὸ μὲν αὐγοειδές ἐστι καὶ φωτοειδές, ὑπὸ χρωμάτων. τὸ δ' ἀερῶδες, ὑπὸ
φωνῶν, τὸ δ' ἀτμῶδες ὑπὸ τῶν ὀσφρητῶν. ἑνὶ δὲ λόγῳ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ γνώριμον, οὔτε δὲ τὸ ἀερῶδες
αἰσθητήριον ἀλλοιωθῆναι δύναταί ποτ' ὑπὸ χρωμάτων. λαμπρὸν γὰρ εἶναι χρή, καὶ καθαρόν, καὶ αὐγοειδές,
εἴ τι μέλλει ῥᾳδίως τε καὶ εἰλικρινῶς ἐκδέξασθαι τὴν ἐκ τῶν χρωμάτων ἀλλοίωσιν. ὡς ἐν τοῖς ὀπτικοῖς δέδεικται
50 λόγοις, οὔτ' αὖ τὸ θολερόν, καὶ ἀτμῶδες, ἀλλ' οὐδὲ τὸ ὑγρόν τε καὶ ὑδατῶδες, ὥσπερ οὐδὲ τὸ σκληρόν τε καὶ
γεῶδες, ὥστε οὐδὲ τῶν αἰσθητηρίων, ὅτι μὴ τὸ τῆς ὄψεως ὑπὸ χρωμάτων ἀλλοιωθήσεται, μόνη γὰρ αὕτη
λαμπρὸν καὶ καθαρόν, καὶ στίλβον αἰσθητήριον ἔχει, τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρόν, ὡς καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς ὀπτικοῖς ἀπο-
δέδεικται λόγοις, ἀλλ' οὐδὲν ἦν πλέον ἀλλοιωθῆναι, τὸ μέν, τοῦ μὴ γνῶναι αὐτὴν ἀλλοίωσιν, τὸ φαντασιούμενον,
καὶ μεμνημένον, καὶ λογιζόμενον, ὅπερ ἦν τὸ ἡγεμονικόν, ἅπερ ἥντινα γοῦν ἑαυτοῦ μοῖραν ὁ ἐγκέφαλος ἐπὶ τὸ
κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν ἕνεκα τῆς γνώσεως τῶν κατ' αὐτὸ παθημάτων. καὶ μόνη κατὰ λόγον ἤδη ἡ ἀποβλάστησις,
αἰσθητὸν ἔχει τὸν πόρον, ὅτι μόνη πάμπολυ περιέχει πνεῦμα, ψυχικὸν εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῆς τοῦδε τοῦ πνεύμα-
τος οὐσίας τε καὶ δυνάμεως, καὶ γενέσεως, ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους, καὶ Πλάτωνος δογμάτων, ὅπερ
ἐλέγχει μυριάκις ἤδη. περὶ μὲν οὖν ἐνεργειῶν οὐδεμίαν ἀπόδειξιν ἐνταῦθα ποιούμεθα. τῷ δ' ἀδύνατον εἶναι τὴν

χρείαν

χρείαν ἑκάστου τῶν μορίων εὑρεῖν ἀγνοουμένης ἔτι τῆς ἐνεργείας, ἐδείχθη γὰρ καὶ τοῦτ' εὐθὺς κατ' ἀρχὰς, ἀναγκαῖον
γίνεται μνημονεῦσαι τῶν ἐνεργειῶν, οὐκοῦν, ἐπεὶ γὰρ τὸ προκείμενον ἐπανιτέον, αὐγοειδεῖ καὶ λαμπροειδεῖ
μέλλοντι τῶν κατὰ τὴν ὄψιν αἰσθητηρίων γενήσεσθαι, τὸ πνεῦμα δεόντως πλεῖστον ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐπιπέμπεται,
καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου καθαρὰ καὶ εἰλικρινὴς ἀποβλάστησις παραγίνεται, ἥτις ἄχρι μὲν τῆς ἐπὶ τὸν ὀφθαλ-
μὸν ὁδοῦ, μέλλουσά γε διεκπεπεῖσθαι τοῦ κρανίου δυσπαθείας ἕνεκεν, πυκνοτέρα τε ἅμα, καὶ σκληροτέρα πιλη-
θεῖσα γεγένηται, ἐνσμάζουσιν ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνεται πλατυνθεῖσά τε, καὶ ἀπολεπτυνθεῖσα, καὶ οὕτω τὴν ἀρ-
χαίαν ἀπολαμβάνει φύσιν, ὥστ' ἀκριβὴς ὁ ἐγκέφαλος φαίνεται, καὶ χροιᾷ καὶ συστάσει, καὶ τοῖς ἅπασιν, περὶ ὧν
ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν, ὅταν ἰδίᾳ τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς μορίων τὰς χρείας ἐξηγώμεθα. τὸ δέ γε
νῦν εἶναι, τοσοῦτον τῆς τῶν ὀφθαλμῶν. ἐπειδὰν δὲ πρῶτον ἐμπέσῃ ταῖς ὑπὸ τὰς ὀφρῦς κοιλότησιν, ἃς δὴ
10 χώρας ὀφθαλμῶν κατασκευῆς ἐμνημονεύσαμεν, ὅσον ἀναγκαῖον ἐγένετο πρὸς τὸν περὶ ἐγκεφάλου μορίων
λόγον. εἰ μὴ γὰρ ἀπὸ τούτου τε, κἀπὶ τοῦτον, ἡ καθ' ἕκαστον αἰσθητήριον ἀλλοίωσις ἀφίκοιτο τὸ ζῶον, ἀναίσθητον
ἔτι μένει. μάθοις δ' ἂν ἐπὶ τῶν ἀποπλήκτων ἅπαντα μὲν ἀπαθῆ τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα κεκτημένων, οὐδὲν
δ' εἰς τὴν τῶν αἰσθητῶν διάγνωσιν ἔκ γε τούτου πλέον ἐχόντων, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν, κἂν ὅτι μάλιστα
στεγανοὶ πανταχόθεν ὦσι, ῥᾳδίως ἐπὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐγκεφάλου μοῖραν ἡ παρὰ τῶν ἔξωθεν αὐτοῖς χρωμά-
των ἀλλοίωσις ἀφικνεῖται. λεπτὸς μὲν γὰρ καὶ λευκὸς, καὶ καθαρὸς ὁ κερατοειδὴς, ὥστ' οὔτ' ἂν αὐτὴν οὔτε τὴν
δι' αὐτῆς ὁδοιποροῦσαν ἀλλοίωσιν ἀποστέγει. μετ' αὐτὸν δ' εὐθέως τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρόν. κατὰ δὲ τὴν κόρην
συμφυής ἐστιν ἡ ἐν ὀφθαλμοῖς ἐγκεφάλου μοῖρα, καὶ δῆλον ἤδη διότι μὲν ἀποβλαστάνει εἰς ὀφθαλμοὺς ἐγκεφά-
λου τις εἰλικρινὴς οὐσία. διατί δ' ἐν τῷ διεκπίπτειν ἐπυκνώθη, διατί δὲ αὖθις ἐν ταῖς χώραις τῶν ὀφθαλμῶν
ἐλύθη πλατυνθεῖσα, καὶ διατί μόνη πασῶν αἰσθητὸν κέκτηται τὸν πόρον, εἰ δὲ δὴ τὰς ἀκοὰς, ἐχρῆν μέν τινα κἀν-
20 ταῦθα πάντως ἀποβλάστησιν ἐγκεφάλου κατέρχεσθαι, τὸ προσπεσούμενον ἔξωθεν αἰσθητὸν ἐκδεξομένην. ἀλλ' ἐπεὶ
ψόφος καὶ φωνὴ τοῦτ' ἦν, εἴτ' οὖν ἀὴρ πεπληγμένος, εἴ τε καὶ πλῆξις τις ἀέρος ὑπάρχουσα, διαφέρει γὰρ οὐδὲν
εἰ μόνον τοῦθ' ἐν ὁμολογοῖτο, τὴν ἐκ τῆς πληγῆς κίνησιν, οἷον κῦμα προϊοῦσαν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀνιέναι δεῖν,
οὐκέτ' οὖν οἷόν τε καθάπερ ἐν ὀφθαλμοῖς, οὕτω κἀνταῦθα τι προθεῖναι τῶν νεύρων σκέπασμα. αὐτὸ γὰρ ἂν δή-
που τοῦτο κώλυμα μέγιστον ἐγένετο τοῦ μὴ προσπίπτειν αὐτοῖς τὸν κινούμενον ἀέρα, καὶ μάλιστ' εἰ μικρά τις ἡ κίνησις
ἦν, ὡς ἐν ταῖς μικραῖς ὑπάρχειν φωναῖς. οὐ μὴν οὐδὲ γυμνὰ τελέως ἐνεχώρει καταλειφθῆναι τὰ νεῦρα πρὸς
ἑτοίμην βλάβην ἐκκείμενα πᾶσι τοῖς ἔξωθεν ἐμπίπτουσιν. ἀλλ' οὐδ', ὅπερ ἔτι λοιπὸν ἦν, καὶ τρίτον ἀραιὸν, καὶ λε-
πτὸν οὕτως. ὥστ' εἶναι βάσιμόν τε καὶ πόριμον ἀέρι δημιουργῆσαι τὸ σκέπασμα, καὶ γὰρ ἂν καὶ διὰ τοῦτο ῥᾳδίως οὐ
τὰ νεῦρα μόνον ἐβλάπτετο πολυειδῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἐγκέφαλος ἐψύχετο. γνοῦσα τοίνυν ἡ φύσις τὴν μὲν ἐν
ἰσχυρῷ προβλήματι κατασκευὴν δυσπαθείας μὲν, ἀλλὰ καὶ κωφὸν ἀπολείξουσαν τὸ αἰσθητήριον, τὴν δὲ ἄνευ
30 σκεπάσματος ἐσχάτως εὐπαθῆ, τὴν τρίτην δ' εἴπερ ἄρα μόνην τινὰ εἰς ἀσφάλειαν ἔτι προσκτήσαιτο μετρίαν
ἐπικουρίαν ἀποχρώντως ἕξειν, ὅσον οὖν πυκνὸν, καὶ σκληρὸν προσθεῖσα, διατίθησιν αὐτὸ λοξαῖς ἕλιξι δίκην λα-
βυρίνθου, προμηθουμένη τοῦ μὲν ψυχροῦ πνεύματος τὴν ἀκραιφνῆ βίαν, ἣν ἐκ τῆς κατ' εὐθὺ φορᾶς ἔχων, ἐκλύσαι
κατὰ βραχὺ τῷ ποικίλῳ τῆς κλάσεως, τῶν δ' ἄλλων σωμάτων τῶν σμικρῶν ἀνεῖρξε διὰ μακροῦ τὴν προσβο-
λήν. τὰ μὲν γὰρ μείζω τοῦ πόρου μὴ ὅτι βλάπτειν, ἀλλ' οὐδὲ ψαύειν ἔμελλεν. τὰ δ' ἐλάττω, τὰ μὲν ὠκέως τε καὶ
σφοδρῶς, καὶ κατ' εὐθὺ φερόμενα, ταῖς ἕλιξι πρότερον εἰκὸς ἦν ἐμπεσεῖσθαι. τὰ δ' ἠρέμα φερόμενα καὶ οἷον κυλινδού-
μενα δι' αὐτῶν, ἀβιάστως τε καὶ πρᾴως ἅψασθαι τοῦ σκεπάσματος. οὐ μόνον δ' ἐκ τούτων ὅσον οἷόν τ' ἦν μάλιστα τὴν
δυσπάθειαν ἐξεπορίσατο τοῖς ἀκουστικοῖς νεύροις, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκείας αὐτῶν κατασκευῆς οὐκ ἠμέλησε, σκλη-
ρότερα ἑκάτερα εἰς ὅσον ἐνεδέχετο δημιουργήσασα. τελέως μὲν γὰρ εἴπερ ἐγένετο σκληρὸν, ἧττον μὲν ἂν ἦν δυσπα-
θὲς, ἀλλ' ἱκανῶς δυσαίσθητον. εἰ δ' αὖ μαλακὸν οἷα τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, εὐαίσθητον τ' ἦν καὶ ἅμα, καὶ τελέως
40 εὐπαθές. ἀλλ' οὐδὲν οὕτως ἡ φύσις ὡς εὐπάθειαν φεύγει συναπολλυμένην ταύτῃ καὶ τὴν ἐνέργειαν εἰδυῖα, καὶ εἴρηται
πολλάκις ἤδη περί γε τούτου. διὰ ταῦτα μὲν δὴ σκληρότερον, ἢ ὡς ἐν τῇ ἐνεργείᾳ πρέπει τὸ ἀκουστικὸν νεῦρον
ἐγένετο. διὰ δ' αὖ τὴν ἐναντίαν, τὸ ἐπὶ τῆς γλώττης μαλακώτερον. εἶχε γὰρ ἐνταῦθα πρὸς ἀσφάλειαν ἡ φύσις
περιθεῖναι τὸ σῶμα. καίτοι τέταρτόν γε τῇ τάξει τοῦτο τὸ αἰσθητήριον ἐλέγομεν, οὐ μόνον αὐγῆς ποιοτήτων ἢ
ἀέρος κινήσεως, ἀλλ' οὐδὲ ἀτμοῦ διαγνωστικὸν ὑπάρχειν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οἷον ἐχρῆν ἐνδοθῆναι τὸ νεῦρον, ἐδόθη διὰ τὴν
ἀσφάλειαν τῆς θέσεως. τὸ δ' ἀκουστικὸν εἰς δυσπάθειαν μᾶλλον, ἢ εὐαισθησίαν παρεσκευάσθη, δι' ἃς εἶπον αἰτίας.
λοιπὸν δ' ἔτι τὸ τῶν ὀσμῶν αἰσθητήριον ἔνδον ἐγένετο τοῦ κρανίου, μόνον ἁπάντων ἐν αὐταῖς τοῦ ἐγκεφάλου ταῖς
προσθίοις κοιλίαις, ἀτμῶδές τε πνεῦμα περιεχούσαις. ἔδει μὲν γὰρ καὶ τὸ ταύτης τῆς αἰσθήσεως ἴδιον αἰσθητὸν
ἀλλοιῶσαι τὴν ἐγκεφάλου μοῖραν. ἐχρῆν δ' αὐτῆς καὶ στέγασμά τι περιβεβλῆσθαι τοιοῦτον οἷον, καὶ φρουρεῖν ἱκανὸν
εἶναι, καὶ μὴ κωλύειν τὴν δίοδον τῶν αἰσθητῶν. ἀλλ' εἴπερ ἔμελλε μὴ κωλύσειν, ἀραιότερον ἐχρῆν αὐτὸ γενέσθαι, τοσούτῳ
50 τοῦ τῆς ἀκοῆς, ὅσῳ καὶ τὸ αἰσθητὸν αὐτῆς τοῦ ἐκείνης αἰσθητοῦ παχυμερέστερον ἦν. σχεδὸν γὰρ ὅσον λείπεται πρὸς
λεπτομέρειαν ὁ ἀὴρ αὐγῆς, τοσοῦτον καὶ ἀτμὸς ἀέρος. ἔνεστι δὲ κἀξ αὐτῶν τῶν φαινομένων ἐναργῶς ἡμῖν ὁσημέ-
ραι συνιδεῖν, εἰς ὅσον ἥκειν εὐρύτητος ἀναγκαῖον ἐστὶ τοὺς πόρους τοῦ κατὰ ταῦτα τὰ μέρη σκεπάσματος. ἀντι-
φραχθέντος γάρ τινος ἐνίοτε τῶν ῥινῶν, ὥς που καὶ Πλάτων φησὶν, ὀσμὴ μὲν οὐδεμία ξυνδιηθεῖται, τὸ δὲ
πνεῦμα τῶν ὀσμῶν ἐρημωθὲν αὐτὸ μόνον ἕπεται. ἀλλὰ μὴν πρόδηλόν γε, ὡς τὸ τοιοῦτον φαινόμενον ἐνδεί-
κνυται παχυμερέστερον εἶναι τὸν ἀτμὸν τῆς εὐρύτητος τῶν ἐν τοῖς περιφραττομένοις πόροις. ἀραιότερόν
τε χρῆναι τούτων γενέσθαι τὸ σκέπασμα τοῦ τῶν ὀσμῶν αἰσθητηρίου. καὶ μὲν δὴ καὶ φαίνεται τὸ τοιοῦτον ὑπάρχον,
εἴ τις ἐπὶ τεθνεῶτος ζώου λαβὼν αὐτὸ, πάντῃ διατείνειεν πρὸς αὐγὴν θρέψας καθορᾷν. ἕως μὲν γὰρ ἂν
ῥυσὸν ᾖ καὶ χαλαρὸν, ἐμπιπτόντων ἀλλήλοις τῶν περὶ τοὺς πόρους σωμάτων ἀφανεῖς αἱ διαφύσεις γίνονται,

διακαύντων δ' αὖθις ἐν τῷ τείνεσθαι ῥαδίως ἀνακαλύπτοιντο, πλὴν εἰ διὰ ψύξιν ἄμετρον, ἢ πλείω χρόνον ἤδη κα-
τεσκληκότων, ἢ κατεξηραμμένων ἀπείρως τῶν σωμάτων. ἀλλ' εἰ καὶ πρὸ βραχέος εἴη τεθνεὸς τὸ ζῶον, ἄμεινον
ὕδατι θερμῷ καταβρέχοντα τὴν βάσανον τοῦ λεγομένου ποιεῖσθαι, μεγάλη δὲ πίστις τῆς ἀραιότητος τοῦ κατ'
αὐτὰ τὰ μόρια σκεπάσματος, καὶ ἡ πολλάκις γινομένη τῶν ἄνωθεν περιττωμάτων ἀθρόα κένωσις, ἃ δὴ βλέννας
μὲν οἱ παλαιοὶ καὶ κόρυζαν ὀνομάζουσι, μύξας δὲ οἱ νεώτεροι. τοῦτο γάρ τοι καὶ αὐτὸ σύνηθες ἐν τοῖς μάλιστα τῇ
φύσει τὸ σόφισμα, μηδαμόθεν παραλιπεῖν ὀργάνου μηδεμίαν ἐνέργειαν, ἢ χρείαν, ὅταν οἷόν τ' ᾖ πολλὰς ὑφ' ἑνὸς
ἀποτελέσαι καλῶς. καὶ γοῦν οὕτω κἀνταῦθα τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ὑποκειμένων κοιλιῶν, καὶ δεχομένων ἐξ
ἀνάγκης πολλάκις ἐκ τῶν περιεχομένων αὐτὸν σωμάτων συῤῥέοντα περιττώματα, συνεχῶς ἂν ἀποπληξίαις
ἡλίσκετο τὸ ζῶον, εἰ μή τινα κἀνταῦθα ἡ φύσις ἐτέμετο, πρὸς ἔκρουν ἐπιτηδείαν ὁδόν. ἀλλὰ μὴν οὐδ' ἐπινοῆσαι
10 δυνατὸν ἑτέραν ἀμείνω τῆς εὐρείας τε ἅμα καὶ κατάντους, ἔσωθεν μὲν οὖν ἔξω διὰ τῶν κατὰ τὰς ῥῖνας πόρων
τὰ περιττώματα φέρεται, ἔξωθεν δ' ἔσω, τὰ τῆς ὀσφρητικῆς δυνάμεως αἰσθητά, καὶ δυσὶ ταύταις χρείαις
ἓν ὄργανον ὑπηρετεῖ, τῆς μὲν, εἰς αὐτὸ τὸ ζῆν ἀναγκαίας, τῆς δ' εἰς τὸ βέλτιον ζῆν. εἰσὶ μὲν καὶ ἄλλοι δύο τινὲς
ὀχετοὶ κατάντεις ἐξερευγόμενοι δι' ὑπερῴας εἰς τὸ στόμα τὰ τοῦ παντὸς ἐγκεφάλου περιττώματα, καὶ ὅταν γε
τελέως εὐπεπτῇ, καὶ καλῶς περιγίνηται τῆς τροφῆς, ἀρκοῦσιν οὗτοι μόνοι, ὥστε ἡ πρώτη χρεία τῶν εἰς τὰς ῥῖνας
ἐγκεφάλου συντρήσεων, ἧς ἕνεκα μάλιστα γεγόνασιν, οὐχ ἡ τῶν περιττωμάτων ἐστὶν ἔκκρισις, ἀλλ' αὕτη μὲν ἐξ
ἐπιμέτρου κακοπραγοῦντος ἐγκεφάλου βοήθημα. προτέρα δ' αὐτῶν, ἡ τῶν ὀσμῶν διάγνωσις. καὶ ταύτης ἔτι
πρεσβυτέρα καὶ πρὸς αὐτό γε τὸ ζῆν ἀναγκαία, ἡ εἰς ἐγκέφαλον εἰσπνοή. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο, ὥσπερ οὐδ' ἄλλο τι
μάτην εἴρηται πρὸς Ἱπποκράτους διά γε οὖν ταῦτα πάντα, καὶ διὰ τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι, μόνη τῶν αἰσθήσεων ἡ
ὀσφρητικὴ κατ' αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐχρῆν εἶναι τὸ σκέπασμα αὐτῆς πολύτρητόν τε ἅμα
20 καὶ ἀραιότρητον, ἑτοίμως μὲν παράπεμψον εἰς ἐγκέφαλον ἀέρα μὲν ἀναπνοῆς ἕνεκα, ἀτμὸν δὲ διαγνώσεως
ὀσμῶν. κένωσιν δ' ἀθρόως, εἴποτ' ἄρα δεήσειε πλήθους περιττωμάτων. ἐξ ἀνάγκης δ' ἠκολούθει τῇ τοιαύτῃ
κατασκευῇ μεγάλη μὲν αὐτοῦ τοῦ σκεπάσματος εὐπάθεια, μεγάλη δὲ καὶ ἡ τοῦ κυριωτάτου σπλάγχνου ἐγκε-
φάλου βλάβη, προστίθησιν αὐτῷ ἡ φύσις ὀστοῦν ποικίλως κατατετρημένον, ὥσπερ σπογγιάν, ὑπὲρ τοῦ μήτ' ἄλλο
τι προσπίπτειν ἔξωθεν σκληρὸν σῶμα, μήτ' ἀκραιφνῆ τὴν ψύξιν εἰσπνεόντων ἡμῶν εὐθὺ τῶν κατὰ τὸν ἐγκέ-
φαλον ἰέναι κοιλιῶν, οὐ γὰρ δὴ διαπαντός γε ἐμέλλομεν εἰσπνεύσειν ἀέρα μετρίως ἔχοντα ψυχρότητος, ἀλλ' ἔστιν
ὅτε καὶ πάνυ σφόδρα ψυχρόν. οὗτος οὖν εἰ κατ' εὐθὺ φερόμενος ἐνέπιπτεν εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἔψυξέ τ' ἂν αὐτὸν ἀμέ-
τρως καὶ κίνδυνον ὑπὲρ ἁπάσης ἐπῆγε τῆς ζωῆς. ἀλλὰ τὰ προκείμενα τῶν μηνίγγων ὀστέα ταῦτα τὰ πολύτρη-
τα, καὶ σπογγοειδῆ, τὰ καλούμενα πρὸς τῶν ἀνατομικῶν ἠθμοειδῆ, τῆς τοιαύτης βλάβης ἀλεξήματα γεγο-
νέναι, βέλτιον δ' οὖν οὐκ ἠθμοειδῆ καλεῖν αὐτὰ μᾶλλον περ, ἢ σπογγοειδῆ καθάπερ Ἱπποκράτης εἴκαζε, ποικίλως
30 γοῦν ἐστι ταῖς κατατρήσεσιν, ὥσπερ αἱ σπογγιαί, καὶ οὐκ εὐθύτρητα καθάπερ οἱ ἠθμοί. αὕτη μὲν γὰρ ἡ σκληρὰ μῆνιγξ,
ἡ σκέπουσα τὸν ἐγκέφαλον διατέτρηται δίκην ἠθμοῦ, τὰ προκείμενα δὲ αὐτῆς ὀστᾶ πολυειδέστερον ἔτι, καὶ ὥσπερ
αἱ σπογγιαὶ μήτε εὐθείας ἀλλήλοις τῶν προκειμένων, μήθ' ὅλων εὐθέων ἁπάντων ὑπαρχόντων, ἀλλ' ἔστιν ὧν καὶ
τοιούτων τῶν πλείστων μέντοι σκολιῶν τε ἅμα, καὶ περιφερῶν, ὥστ' ἄλλην τέ τινα μακράν, καὶ περίοδον συχνὴν
ἐκπεριελθεῖν δεῖ πρότερον, εἴ τι μέλλει δι' αὐτῶν ὁδοιπορήσαν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἰέναι. καί μοι δοκεῖ τινα
δείξειν ἑτέραν ἐνταῦθα σοφίαν οὐ σμικρὰν τοῦ τῶν ζώων δημιουργοῦ. ἔμπροσθεν μὲν γὰρ ἐπῃνοῦμεν αὐτόν, ὅτι
πολλάκις ἓν ὄργανον ἐπιτήδειον ἔργοις πολλοῖς παρασκευάζει, νυνὶ δὲ πλέον ἔτι δεικνύειν ἔχομεν, ὡς ἀλλήλων
ἐστὶ τοῖς ἔργοις τούτοις οὐ σμικρὰ χρεία. ἐπειδὴ γὰρ ἅπαξ ἐγένετο ταῦτα δὴ τὰ τοῖς σπόγγοις ἐοικότα προβλή-
ματα, τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀσφαλείας ἕνεκα, πηρὸν ἐξ αὐτῶν ἐκινδύνευεν ἀποδειχθῆναι τὸ τῆς ὀσφρή-
σεως ὄργανον, εἰ μὴ καὶ τὴν ἀναπνοὴν προσεκτήσατο, διὰ γὰρ τῶν σπογγοειδῶν σωμάτων διεξέρχεσθαι ῥαδίως οὐδὲν
δύναται, μόναις ταῖς σωματικαῖς ποδηγούμενον ῥοπαῖς. ἀλλ' ὕδατός γε πολλάκις ἐν αὐτοῖς περιεχομένου, φύσιν
40 ἔχοντος ἀεὶ κάτω ῥέπειν, καὶ ταύτην φέρεσθαι τὴν ὁδόν, ὅμως οὐδὲν ἐκρεῖ, καίτοι τῶν γε ἠθμοειδῶν ὀργάνων διε-
κπίπτει ἄνω τὰ σπογγοειδῆ, συγχωρεῖ δ' ἀνιέναι τὰ ἠθμοειδῆ, ταυτὶ γοῦν μόνην αὐτοῦ σχίζει τὴν συνέχειαν, ὅσα δὲ
σπογγοειδῆ, καὶ τῆς οἰκείας ἐπέχει φορᾶς, ὥστ' εἰ μέλλει τι ταχέως ἐκπεσεῖσθαι τοιούτου σώματος, ἤτοι θλίβεσθαι
πανταχόθεν, τὸ αὐτὸ χρή, καθάπερ ὑπὸ τῆς χειρὸς ἡ σπογγιά, ἢ ἕλκεσθαι βιαίως, ὥσπερ εἰ προσθεὶς τὰ χείλη,
ἐκμυζήσειας, ἢ ὑπὸ τοῦ προωθεῖσθαι κατόπιν ἐπείγοντος, ὥσπερ ὅταν ἐμφυσῶντές τοῖς τοιούτοις ὀργάνοις
ἐκφράττομεν αὐτά. τοῖς τοίνυν σπογγοειδέσιν ὀστοῖς ἐκείνοις, ἡ μετὰ τῆς εἰσπνοῆς τε καὶ τῆς ἐκπνοῆς ἐνέργεια, κα-
λῶς ἂν ἐπεραίνετο. ἡ μὲν γοῦν ἕλκοντος ἔσω τὸν ἀέρα τοῦ ἐγκεφάλου, ἡ δέ, ὠθοῦντος ἔξω γίνεται. οὔτε γὰρ ἐκκα-
θαίρεσθαι ταυτὶ τὰ περιττώματα δυνατὸν ἦν, ὅτι μὴ χρόνῳ πολλῷ κατὰ βραχὺ διηθούμενα, καὶ ἡ τῶν ἀτμῶν
ἄνοδος οὐδόλως ἂν ἐγίνετο, φθανόντων διὰ τὸ βραδὺ τῆς διεξόδου συνίστασθαί τε πρὸς ἀλλήλους, καὶ περιπλέ-
κεσθαι, καὶ ἀθροίζεσθαι, καὶ αὖθις εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανέρχεσθαι φύσιν, ἐξ ἧς λεπτυνθείσης ἐγεγόνεισαν. ἀλλὰ
50 νῦν γε μιχθεισῶν τῶν ἐνεργειῶν παρεμπόρευμα, τῆς μὲν εἰσπνοῆς ἡ τῶν ὀδμῶν γίνεται διάγνωσις, τῆς
δ' ἐκπνοῆς, ἡ τῶν περιττωμάτων ἔκκρισις, ἡ δὲ ῥύμη τῆς ἐν ταύταις ταῖς ἐνεργείαις φορᾶς τοῦ πνεύματος
συνεπισύρεται πολλὰ τῶν καταμόνας ἀδυνατούντων διελθεῖν. αὐτὴ δ' αὖ πάλιν, ἡ τῶν ὀσμῶν διάγνω-
σις οὐ σμικρὰ προσωφελεῖ τὴν ὅλην ἀναπνοήν, οὐκ ἐῶσα διαλανθάνοντας τοὺς μοχθηροὺς ἀτμούς, συνει-
σέρχεσθαι τῷ καθαρῷ πνεύματι. λυπουμένη γὰρ ὑπ' αὐτῶν ἡ αἴσθησις ἀναγκάζει δυεῖν θάτερον, ἢ
φεύγειν ὅτι τάχος ἀπ' αὐτῶν, ἢ προσφέρειν τι ταῖς ῥισὶ τοιοῦτον, οἷον κωλύειν μὲν τοὺς ἀτμούς, δια-
πέμπειν δὲ τὸν ἀέρα. καὶ μὴν δὴ καὶ τὸ καθαίρεσθαι τοὺς ὀσφρητικοὺς πόρους ὑπὸ γλίσχρων ἢ πα-
χέων ἐνίοτε φραχθέντας περιττωμάτων, οὐχ οἷόν τ' ἦν ἑτέρως ἄμεινον, ἢ ὡς νῦν ἔχει κατασκευασθῆναι, οὐ γὰρ

ὀσφρηταὶ

ὀσφραίνεται μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀναπνευστικαὶ γενηθέντες, ἑκατέρας ἐκκαθαίρουσι, ποτὲ μὲν ἔσω, ποτὲ δ' ἔξω
τοῦ πνεύματος ἰόντος. εἰ δὲ καὶ μειζόνως ποτὲ φραχθεῖεν, ἢ ὡς ταῖς μετρίαις τε καὶ συνήθεσι φοραῖς αὐτοὺς ἐκ-
καθαίρεσθαι, τὴν καλουμένην ἐκφύσησιν ἀθρόαν οὖσαν ἐκπνοὴν ἐργασάμενοι τῷ σφοδρῷ τῆς κινήσεως ἐκμο-
χλεύομεν ἅπαν ὅσον ἰσχυρῶς ἐνεσφήνωτο, ὥστ' οὐ μικρὰν ταύτην ἀμοιβὴν οὐδὲ τυχοῦσαν τινὰ ἔργων ἀντει-
σφέρουσιν ἀλλήλαις αἱ κατὰ τὰ πέρατα τῶν προσθίων κοιλιῶν ἐνέργειαί τε καὶ χρεῖαι πλείους ἅμα γενη-
θεῖσαι. ἀλλ' εἴς τε τὸ ζῆν τὸ ζῶον, καὶ εἰς τὸ κάλλιον ζῆν ἐξεῦρεν αὐτῶν ἡ φύσις τὴν κοινωνίαν, κέρδους οὐ σμικροῦ
προσιόντος, καὶ τοῦ μὴ δεῖσθαι τοσούτων ὀργάνων κατασκευῆς, ὅσων καὶ χρειῶν, ἀλλ' ἀρκεῖ πολλάκις ἓν ὄργανον ἐνερ-
γείαις τε καὶ χρείαις πολλαῖς. ὥσπερ οὖν καὶ ἡ μῆνιγξ ἡ λεπτὴ ἅμα μὲν στηρίζειν τὸν ἐγκέφαλον, ἅμα δὲ καὶ σκέπειν,
καὶ πρὸς τούτοις ἔτι σύνδεσμος γίνεται τῶν κατ' αὐτὸν ἀγγείων ἁπάντων. ἔοικε μὲν γὰρ ἐμβρύου χορίῳ καὶ με-
10 σεντερίῳ ζῴου, καὶ γὰρ ἐκείνων ἑκάτερον ἐκ πολλῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν ἐγγὺς ἀλλήλων κειμένων, ὑμένι
λεπτῷ τὰ μεταξὺ διαστήματα συνυφασμένον ἐγένετο. καὶ ἡ μῆνιγξ ὡσαύτως ἁπάσας συνδεῖ τὰς κατὰ τὸν
ἐγκέφαλον ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας, ὅπως μὴ παραλλάττοιέν γε καὶ περιπλέκοιντο, καὶ τῆς θέσεως ἐξί-
σταιντο κατὰ τὰς κινήσεις, ἀστήρικτον ἔχουσαι τὴν βάσιν, ὡς ἂν ἐφ' οὕτως ὑγροῦ καὶ μαλακοῦ, καὶ ὀλίγου δεῖν
ῥυτοῦ σώματος ὀχούμεναι, διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ περιέχει μόνον τὸν ἐγκέφαλον. ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ βάθους αὐτοῦ
διαδύεται, καὶ πάντη διεξέρχεται, καὶ ὅλον αὐτὸν διαπλέκει, πανταχόσε τοῖς ἀγγείοις παρεκτεινομένη,
μέχρι τῆς ἔνδον εὐρύτητος τῶν κοιλιῶν. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν οὐκ οἶδα πῶς ἀποθέμενοι τὸν ὑμένα, οἱ πολλοὶ τῶν
ἀνατομικῶν, χοροειδῆ πλέγματά τε, καὶ συστρέμματα καλοῦσι τὸ μόριον τῆς λεπτῆς μήνιγγος, ὅσον ὑπεζω-
κε τὰς κοιλίας ἔνδοθεν, ἔξωθεν δὲ τῶν ἄλλων μορίων οὐκ ἐθέλουσιν οὔτε εἰκάζειν, οὔτε ὀνομάζειν ὡσαύτως, ἀλλ' ἡ-
μεῖς γε καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ, καὶ τὴν χρείαν τὴν αὐτὴν χορίῳ τε καὶ μεσεντερίῳ γνωρίζομέν τε καὶ ἀπὸ τ' αὐτό-
20 ματα, καὶ συνδεῖν φαμὲν ἐν ἐκείνοις καὶ ἀρτηρίας καὶ φλέβας. ἐνταυθοῖ δὲ, κατ' αὐτὰς μὲν, ἀλλὰ καὶ τὸν
ἐγκέφαλον αὐτόν. ἱκανὴ δὲ πίστις τοῦ συνέχεσθαί τε, καὶ σφίγγεσθαι πρὸς τῆς λεπτῆς μήνιγγος τὸν ἐγκέφαλον, ἡ
νῦν μέλλουσα λεχθήσεσθαι. λαβὼν γὰρ οὗ βούλει ζῴου, κάλλιον δὲ ἑνὸς τῶν μειζόνων τούτων, γεγυμνωμένον μὲν
πανταχόθεν ἤδη καὶ τὸν ἐγκέφαλον, ἔτι κείμενον δ' ἔτι καὶ συνεχόμενον τῷ κατὰ τὴν βάσιν, ἀποδέρειν αὐτοῦ πει-
ρῶ τὴν λεπτὴν μήνιγγα, θεώμενος εὐθέως ὡς καθ' ἕκαστον τῶν γυμνουμένων μορίων ἀποχεῖταί τε, καὶ πλατύ-
νεται πρὸς τοὐκτός. ἡνίκα δὲ ἤδη γυμνὸς ᾖ, πανταχόθεν ἀντὶ στρογγύλου τε καὶ περιφεροῦς πλατὺς γίνεται
καταπιπτόντων τε αὐτῶν, καὶ περιρρεόντων τῶν ὑψηλῶν μορίων εἰς τὰ πλάγια. καίτοι ταῦτα σοῦ δρῶντος
ἔτι τεθνεῶτος δηλονότι τοῦ ζῴου, πολὺ μὲν ἤδη πνεῦμα, πάμπολυς δ' ἀτμὸς ἐκκεκένωται. πᾶσα δ' ἡ σύμφυ-
τος θερμασία, καθάπερ αὐτὸν ἀπολέλοιπεν, ὅσον τ' αἵματος ἢ φλέγματος, ἢ τινος ἄλλης ὑγρότητος ἐν αὐτῷ
περιείχετο, πέπηγεν ἅπαντα ὑπὸ τῆς ψύξεως, ὥστ' ἐξ ἁπάντων τούτων σκληρὸς καὶ ψυχρὸς γέγονεν. ἀλλ' ὅ-
30 μως καὶ νῦν ἔτι σαφῶς ἐνδείκνυται, σφίγγεσθαί τε, καὶ συνέχεσθαι δεόμενον ὑπὸ τῆς χοροειδοῦς μήνιγγος,
πῶς οὖν οὐχὶ πολὺ μᾶλλον περιόντος τοῦ ζῴου τῶν αὐτῶν ἐδεῖτο; καὶ γὰρ ἂν καὶ σκέπασμα σύμφυτον ἔχων
αὐτὴν πολὺ μᾶλλον ὅθ' ὑγρὸς ἦν ἔτι καὶ μαλακὸς, ἐδεῖτο, ἢ ὡς νῦν ἔτι τεθνεῶτος ἤδη τοῦ ζῴου φαίνεται δια-
κείμενος. ἔστι μὲν γὰρ αὐτῶν καὶ ἡ παχεῖα μῆνιγξ σκέπασμα, μᾶλλον δ' οὐχ ἁπλῶς σκέπασμα χρὴ καλεῖν
αὐτὴν, ἀλλ' οἷον ἀμυντήριόν τι πρόβλημα ταῖς τοῦ κρανίου προσβολαῖς ἐγκείμενον. ἀλλ' ἥ γε λεπτὴ τὸ σύμφυ-
τόν ἐστιν ὄντως αὐτοῖς σκέπασμα, καὶ γὰρ δὴ καὶ ἀφέστηκεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ παχεῖα τοῖς διεκπίπτουσιν ἀγγείοις μό-
νοις συνεχομένη, καὶ εἴπερ μὴ μέσην ἡ φύσις ἐτετάχει τὴν λεπτὴν, οὐκ ἂν ἄλυπος ἡ πρὸς τὴν παχεῖαν μήνιγγα ἐγ-
κεφάλου γειτνίασις ὑπῆρχεν. ὥσπερ οὖν ὁ Πλάτων γῆς καὶ πυρὸς, ἐπειδὴ πόρρω τὴν φύσιν ἀλλήλων ἦσαν
ὕδωρ τε καὶ ἀέρα μεταξὺ θεῖναι φησὶ τὸν θεὸν, οὕτω κἀγὼ φαίην ἂν ἐγκεφάλου τε καὶ κρανίου πόρρω ταῖς οὐσίαις
διεστηκότων, ἐν τῷ μεταξὺ θεῖναι τὴν φύσιν ἀμφοτέρας τὰς μήνιγγας, οὐκ ἀρκεσθεῖσαν ἑνὶ δεσμῷ φιλίας συνα-
40 πτομένῳ. χρὴ γὰρ οὐ τῇ θέσει μόνον ἐν τῷ μέσῳ τετάχθαι τὸ μέσον ὄντως, ἀλλὰ καὶ τῇ φύσει. τῇ φύσει δέ ἐστι μέσον, ὃ
κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἀφέστηκε τῶν ἄκρων, οὐδέτερα δ' ἀπεῖχε τῶν μηνίγγων ἀνάλογον ἐγκεφάλου τε, καὶ κρα-
νίου, ἀλλ' ἡ μὲν λεπτὴ, πλεῖον τῆς ὀστοῦ σκληρότητος ἀπελείπετο ἤπερ αὖ τῆς τοῦ ἐγκεφάλου μαλακότητος ἐ-
πλεονέκτει, ἔμπαλιν δὲ ἡ παχεῖα, πάμπολυ μὲν ἐγκεφάλου σκληροτέρα, βραχὺ δ' ἦν ὀστοῦ μαλακωτέρα ὥστ'
εἰ μὲν τὴν λεπτὴν μόνην ἡ φύσις ἐδημιούργησεν, οὐκ ἂν ἦν ἀξύμμετρος, ἡ πρὸς τὸ κρανίον αὐτῆς ὁμιλία. εἰ δέ γε
τὴν σκληρὰν αὐτὸς ἂν οὗτος ὁ ἐγκέφαλος ἐπόνει, ἵν' οὖν μήτ' ἐκεῖνος τι πάσχῃ, μήτε τὸ σκέπασμα, προτέρα μὲν
ἡ λεπτὴ μῆνιγξ, ἐπ' αὐτῇ δ' ἡ παχεῖα γέγονεν, ὅσον ὀστοῦ μαλακωτέρα, τοσοῦτον τῆς λεπτῆς οὖσα σκληροτέρα,
ὅσον δὲ ταύτης ἐστὶν ἡ λεπτὴ μαλακωτέρα, τοσοῦτον ἐκείνης ὁ ἐγκέφαλος. διτταῖς οὖν ἡ φύσις μεσότησι χρησα-
μένη, καίτοι πορρωτάτω ταῖς ποιότησιν ὑπάρχει, τοσοῦτον καὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐγγὺς ἀλλήλων ἀλύπως κατέθε-
το. ἡ μὲν οὖν χοροειδὴς μῆνιγξ, σύμφυτόν ἐστιν ἐγκεφάλου σκέπασμα, καθάπερ τι δέρμα ζῴου. ταύτης δ' ἡ πα-
50 χεῖα, σύμφυτον μὲν οὐκέτι, πολλαχόθεν μέντοι συμφυὲς, αὐτῇ δ' αὖ πάλιν τῇ παχείᾳ τὸ περικείμενον ἔξωθεν
ὀστοῦν, ὃ δὴ καὶ κρανίον ὀνομάζουσι, καθάπερ τι κράνος ἐπίκειται. οὐ δὲ γὰρ οὐδὲ τούτων ὠλιγώρηταί τι τῇ φύσει,
ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοὶ, σύμφυτον μὲν οὐ δυνάμενοι τὸ κράνος ἀπεργάσασθαι, δεόμενοι δ' ὅτι μάλιστα
σφίγγεσθαι πανταχόθεν ὑπ' αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἀσφαλῶς, δεσμοὺς ἐπιτηδείους προπαρασκευάζουσιν, ἐν ταῖς
εὐκαίροις περιβολαῖς, καὶ οὕτως αὐτὰς συναρμόζουσιν ἀκριβῶς, ὡς μηδὲν ἀπολείπεσθαι δοκεῖν τῶν συμφύ-
των, οὕτω καὶ ἡ φύσις, ἐπεὶ μὴ διὰ τὴν τῆς οὐσίας ἀνομοιότητα σύμφυτον οὐκ ἠδύνατο πάντη τὴν μήνιγγα τῷ
κρανίῳ ποιῆσαι, καίτοι δεομένη, τὸ μόνον ἔτι καὶ λοιπὸν, εἰς ἀσφάλειαν ἐτεχνήσατο, δεσμοὺς ἐξευροῦ-
σα πλείους, ἢ κατὰ τοὺς τῷ Ἡφαίστῳ τεχνηθέντας, οἱ μὲν γὰρ συνδεῖν μόνον ἠδύναντο, τοῖς δὲ, πρὸς τούτῳ,
καὶ ἄλλα μείζω χρηστὰ πρόσεστι, τίνες οὖν οἱ δεσμοὶ, καὶ πῶς ἐμπλέκονται περὶ τὸ κρανίον, καὶ πῶς αὐτὸ

ξυνδοῦσι τῇ σκληρᾷ μήνιγγι, καὶ τίνες ἄλλαι παρ' αὐτῶν ὠφέλειαι τοῖς ζώοις. οἱ μὲν δεσμοὶ τῆς μήνιγγος αὐτῆς
ἀποφύονται λεπτοί τινες ὑμένες. ὁδοὶ δὲ αὐτῆς ὥς τε μὴ διεκπίπτειν ἐκτὸς, αἱ ῥαφαὶ τῆς κεφαλῆς εἰσι. διατεινόμενοι γὰρ οὗτοι διὰ τὸ καθ' ἑαυτὸν ἕκαστον μόριον, ὅθεν ἀνέσχον, ἐντεῦθεν τε προϊόντες ἀπαντῶσιν ἀλλήλοις,
καὶ ξυνάπτονται, καὶ συμφύονται, καὶ τελέως ἑνοῦνται, καὶ κοινὸν ἐξ ἁπάντων ἑαυτῶν ἕνα γεννῶσιν ὑμένα,
τὸν περικράνιον ὀνομαζόμενον, διότι μὲν συνδεῖ τὴν σκληρὰν μήνιγγα τῷ κρανίῳ καὶ πρὸ τοῦ θεάσασθαι διὰ τῆς
ἀνατομῆς, ἤδη τῷ λόγῳ φαίνεται. τίνας δὲ ἄλλας χρείας παρέχεται τοῖς ζώοις, καιρὸς νῦν οὐκ ἂν εἴη τοῦ λέγειν. ἤδη γὰρ καὶ ταῦτα περαιτέρω τοῦ δέοντος, ὥσπερ ἵππος τις ἔκφορος ὁ λόγος ἐπιλαθόμενος τῆς καμπτῆρος,
διεξῆλθεν. ἀναμιμνησκόμενος μὲν οὖν αὖθις αὐτῶν ἐπανάγω δέ γε πάλιν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον, ὅθεν ἀπὸ τῆς
ἀκολουθίας τῶν πραγμάτων ἐξηνέχθην, τῇ μὲν τῆς λεπτῆς μήνιγγος ἐξηγήσει τὴν τῆς παχείας συνάψας,
10 ταύτῃ δ' αὖθις τὴν τοῦ κρανίου τε, καὶ περικρανίου. ἀλλὰ νῦν γε πρῶτα μὲν ὑπὲρ τῶν κοιλιῶν αὐτοῦ διεξίτω, μεγέθους τε πέρι καὶ θέσεως ἑκάστης, καὶ σχήματος, καὶ τῶν πρὸς ἄλληλα συμφύσεων, καὶ τοῦ παντὸς αὐτῶν
ἀριθμοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα, καὶ περὶ τῶν ἐπικειμένων τε, καὶ παρακειμένων αὐτοῖς μορίων. αἱ μὲν δὴ πρόσθιαι
δύο, τήν τ' εἰσπνοὴν καὶ τὴν ἐκπνοὴν καὶ τὴν ἐκφύσησιν ἐργάζονται τὴν ἐξ ἐγκεφάλου. δέδεικται γὰρ ἑτέρωθι
περὶ τούτων. ἀποδέδεικται δὲ καὶ ὅτι προκατεργάζονταί γε, καὶ προπαρασκευάζουσιν αὐτῷ τὸ ψυχικὸν
πνεῦμα. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅτι τοῖς κάτω μέρεσι σφῶν αὐτῶν, τοῖς πρὸς τὰς ῥῖνας ἅμα μὲν ὀσφρητικόν ἐστιν ὄργανον, ἅμα δὲ, οἷον ὀχετός τις εἰς περιττωμάτων ἔκρισιν ἐπιτήδειος, ὀλίγῳ πρόσθεν εἴρηται. δύο δ' ἦν ἄμεινον αὐτὰς,
οὐ μίαν ὑπάρχειν, ὡς ἂν καὶ τῆς κάτω συμφύσεως διττῆς γεγενημένης, καὶ τῶν αἰσθητηρίων ἁπάντων διδύμων,
καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου διφυοῦς. ἔστι μὲν γάρ τις καὶ ἄλλη χρεία ταύτης τῆς διδυμότητος, ἣν ὅταν ἐπὶ τὰ τῶν
αἰσθήσεων ὄργανα μεταβῶμεν, ἐροῦμεν. ἀλλ' ἥ γε πρώτη τε καὶ κοινοτάτη πάντων τῶν διφυῶν ὀργάνων
20 ἥδ' ἐστὶν, ἵν' εἰ καὶ θάτερον αὐτῶν πάθοι, τὸ λοιπὸν ὑπηρετοίη, καὶ ἡμεῖς ποτε τὸ παράδοξον ἐκεῖνο θέαμα, τὸ ἐπὶ
τῆς Ἰωνίας ἐν Σμύρνῃ γενόμενον ἐθεασάμεθα, τὸν τρωθέντα νεανίσκον εἰς τὴν ἑτέραν τῶν προσθίων κοιλιῶν,
εἶτα περιγενόμενον, ὡς ἐδόκει βουλήσει θεοῦ, ἀλλ' οὐκ ἂν οὐδ' ἐπ' ὀλίγον ἐξήρκεσεν ἀμφοτέρων ὁμοῦ τρωθεισῶν. οὕτως οὖν εἰ καὶ χωρὶς τοῦ τρωθῆναι πάθημά τι περὶ τὴν ἑτέραν συμπέσοι, τῆς λοιπῆς μενούσης ὑγιοῦς,
ἧττον εἰς τὴν ζωὴν βεβλάψεται τὸ ζῶον, ἢ εἰ ἀμφότερα πάθοιεν ἅμα, καὶ μὴν ἴσον ἐστὶν, ἢ δυεῖν οὐσῶν ἀμφοτέρας ἅμα παθεῖν, ἢ μιᾶς ἐξ ἀρχῆς γενομένης, μίαν εἶναι τὴν πάσχουσαν, ὥστ' ἀσφαλέστερον ἐν οἷς ἐγχωρεῖ τὸ
διφυὲς τοῦ μονοφυοῦς. ἐγχωρεῖ δὲ οὐ πάντῃ δύο γοῦν γενέσθαι ῥάχεις ἑνὸς ζώου, παντάπασιν ἦν ἀδύνατον. εἰ
δὲ τοῦτο καὶ δύο μυελοὺς νωτιαίους, εἰ δὲ καὶ ταῦτα, καὶ τὴν τῆς παρεγκεφαλίδος κοιλίαν, οὐχ οἷόν τ' ἦν γενέσθαι
διττὴν, ἐξ αὐτοῦ γε τοῦ νωτιαίου μυελοῦ βλαστάνειν, ἀλλ' οὐ πάντα τὰ κατὰ τὸ σῶμα νεῦρα, τὰ κάτω τῆς κεφαλῆς, ἢ ἐκ τῆς παρεγκεφαλίδος, ἢ ἐκ τοῦ νωτιαίου πεφυκέναι χρὴ, καὶ τὴν ταύτην κοιλίαν ἀξιόλογον εἶναι τὸ
30 μέγεθος, καὶ τὸ προκατειργασμένον ἐν ταῖς προσθίαις ψυχικὸν πνεῦμα μεταλαμβάνειν, ὥστε ἀναγκαῖον ἦν
γίνεσθαι τὸν πόρον ἐξ ἐκείνων εἰς ταύτην. ἀτὰρ οὖν καὶ φαίνεται μεγάλη μὲν αὐτὴ, μέγιστος δὲ καὶ ὁ ἀπὸ τῶν
ἔμπροσθεν κοιλιῶν ἐμβάλλων εἰς αὐτὴν πόρος, καὶ κατὰ τοῦτον γε μόνον ἡ ἔμφυσίς ἐστι τῇ παρεγκεφαλίδι
πρὸς τὸν ἐγκέφαλον. οὕτω γοῦν ἑκατέραν τὴν μοῖραν αὐτοῦ καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς περὶ τὸν Ἡρόφιλον, τὴν μὲν ἔμπροσθεν τῷ τοῦ παντὸς ὀνόματι διὰ τὸ μέγεθος, ὄντος γὰρ αὐτοῦ διφυοῦς ὡς εἴρηται τῶν μορίων ἑκατέρου πολὺ
μεῖζόν ἐστιν ὅλης τῆς παρεγκεφαλίδος, τὴν δ' ὄπισθεν ὅτι τῆς πρώτης φθασάσης τὸ τοῦ παντὸς ὄνομα σφετερίσασθαι, δικαιότερον οὐκέτ' ἦν εὑρεῖν ἕτερον ὄνομα τῇ παρεγκεφαλίδι τοῦ νῦν ὄντος, ἄλλοι δ' αὖ τινὲς οὐχ οὕτως
ἀλλ' ἐγκρανίδα τε καὶ ἔγκρανον ὀνομάζουσι, καὶ οὐ χρὴ μέμφεσθαι τοῖς ἀνδράσιν, εἰ σαφοῦς ἕνεκα διδασκαλίας
ἐποίουν ὄνομά τι, πολλῶν κἀν τῷ βίῳ παντὶ κατ' ἐξοχὴν ὠνομασμένων, ἢ μεγέθους, ἢ δυνάμεως, ἢ ἀρετῆς, ἢ
ἀξιώματος ἕνεκα. διειργομένου οὖν ἀπὸ τῆς κεφαλίδος ὁ ἐγκέφαλος ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται τῇ τῆς παχείας
40 μήνιγγος διπλώσει δεόμενος κἂν καθ' ἕν τι συναφθῆναι μόριον, ἕνεκα τῆς τοῦ προειρημένου πόρου γενέσεως, εἰς
μίαν πρότερον χώραν τὰς κοιλίας ἀμφοτέρας ἐπεράτωσεν, ἣν δὴ τετάρτην ἔνιοι τῶν ἀνατομικῶν ἀριθμοῦσι
τοῦ παντὸς ἐγκεφάλου κοιλίαν. εἰσὶ δ' οἳ σύντρησιν μὲν αὐτὸ τοῦτο καλοῦσι τῶν δύο κοιλιῶν, ἑτέραν δέ τινα χρῆναι νομίζειν οὐκ ἐπιτρέπουσιν, ἐγὼ δὲ εἴ τε κοινὴν ἀμφοτέρων, εἴ τε καὶ τρίτην τινὰ παρ' αὐτὰς ἑτέραν κοιλίαν
ἐθέλοι τις ὑπολαμβάνειν αὐτὴν, ἡγοῦμαι μὲν ἐκ τούτων οὔτ' ὠφελεῖσθαί τι τοῦ λόγου τὴν προκειμένην
διέξοδον, οὔτε βλάπτεσθαι. τὴν δ' αἰτίαν τοῦ συνελθεῖν ἐς ταὐτὸ τὰς προσθίους κοιλίας, ἀξιῶ γινώσκειν. ἔστι δ' αὐτή τις ἡ τοῦ συνάπτοντος αὐτὰς τῇ παρεγκεφαλίδι τοῦ πόρου γένεσις. ἐκ ταύτης γὰρ ἐκεῖνος ὁρμώμενος τῆς
κοιλότητος, ἐκδεχόμενός τε τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτῇ πνεῦμα, διαπέμπει τῇ παρεγκεφαλίδι, τὸ δὲ ὑπὲρ τὴν
κοινὴν κοιλότητα μόριον ἐγκεφάλου, καθάπερ οἰκίας τις ὄροφος εἰς κοίλην σφαίρας ἐπιφάνειαν περιαγόμενον. οὐκ ἂν ἀλόγως δόξειεν ὀνομάζεσθαι, καμαροειδές τε, καὶ ψαλιδοειδὲς, ὅτι καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν οἰκοδομημάτων, ἔθος
50 ἐστὶ τοῖς ἀρχιτεκτονικοῖς, καμάρας τε καὶ ψαλίδας ὀνομάζειν. καὶ οἷς γε τετάρτη τις αὕτη κοιλία νενόμισται,
κυριωτάτην εἶναι φασὶν αὐτὴν ἁπασῶν τῶν καθ' ὅλον τὸν ἐγκέφαλον. Ἡρόφιλος μὲν οὐ ταύτην, ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ
παρεγκεφαλίδι, κυριωτέραν ἔοικεν ὑπολαμβάνειν, ἡμεῖς δ' ἣν τινα μὲν ἔχειν χρὴ περὶ τούτων δόξαν, ἐν τοῖς περὶ
τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ὑπομνήμασιν αὐτάρκως εἰρήκαμεν. ἐνταυθοῖ δὲ τὰς χρείας μόνας ἀφηγησόμεθα διεξιόντες, οὐ δὲ ταύτας ἁπάσας μετ' ἀποδείξεως, ἀλλ' ὅσαι δόγμασιν ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ
προαποδεδειγμένοις ἐξ ἀνάγκης ἕπονται, τῶν προηγουμένων μόνων ὑπομνήσαντες δογμάτων, ἐξ ἑτοίμου ληψόμεθα, τὴν δὴ τοῦ ψαλιδοειδοῦς ἐκείνου σώματος χρείαν οὐκ ἄλλην τινὰ εἰς τὴν τῶν ψαλίδων αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς οἰκοδομήμασιν ὑποληπτέον. ὡς γὰρ κἀκεῖναι βαστάζειν τὸ ἐπικείμενον ἄχθος ἐπιτηδειότεραι παντὸς ἄλλου σχήματος, οὕτω καὶ τοῦτο τὴν ὑπερκειμένην ἐγκεφάλου μοῖραν ἅπασαν ἀλύπως ὀχεῖ. πάντῃ τε γὰρ ὁμοιότατον ἑαυτῷ

τὸ κυκλοτερές

τὸ κυκλοτερὲς ἐστὶ, καὶ διότι πάντων σχημάτων δυσπαθέστερον, καὶ μέντοι, καὶ μέγιστον ἁπάντων τῶν ἴσον
ἐχόντων περίμετρον. ἔστι δὲ οὐδὲ τοῦτο σμικρὸν ἀγαθὸν ἀγγείοις, καὶ πόροις, καὶ κοιλίαις, καὶ πασῶν ὅσων ἡ γένεσις
ἕνεκα τοῦ δέξασθαί τινας οὐσίας. ἥκιστα γὰρ ἐν αὐτοῖς ὅσα πλεῖστον ὑποδέχεται, σμικρότατα τοῖς τοῦ σώμα-
τος ὄγκοις ὑπάρχοντα, ὥστε καὶ περὶ τοῦ μεταξὺ πόρου ταύτης τε τῆς κοιλίας τῆς ὑποκειμένης τῷ ψαλλι-
δοειδεῖ, καὶ τῆς ἐν τῇ παρεγκεφαλίδι τὰς αὐτὰς ἔχοις ἂν λέγειν χρείας τοῦ σχήματος. καὶ γὰρ δυσπαθέστατον
καὶ πολυχωρότατον, καὶ βαστάζειν ἄχθος ἐπιτηδειότατον, τὸ περιφερές. οὕτω δὲ καὶ περὶ πάντων τῶν καθ' ὅλον
τὸ σῶμα πόρων, καὶ περὶ πασῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, καὶ περὶ πασῶν κοιλιῶν. ἅπασαι μὲν γάρ εἰσι
σφαιροειδεῖς, ἀλλὰ τὰς ἀποφύσεις τε καὶ ἐπιφύσεις, καὶ συναναστομώσεις, ἡ μὲν τῆς σφαίρας ἀκρίβεια δια-
φθείρεται, τὸ περιφερὲς δ' ἔτι μένει σχῆμα, καὶ εἴ γε τὸ μέσον αὐτὸ κοιλίας ἧστινοσοῦν ἐπισκοποίης, τάχ' ἂν
10 μάλιστ' εὕροις αὐτὸ σφαιροειδέστερον, ὡς ἂν μήπω νενεγμένον ταῖς ἀποφύσεσιν, ἀλλ' ἔτι διασῶζον τὴν γνησίαν
τοῦ σχήματος ἰδέαν, οὕτω τοι καὶ αὐτῶν τῶν προσθίων κοιλιῶν, ἐὰν ἀφῃρημένην νοήσεις τήν τε τῆς κοίλης καὶ
μέσης χώρας ψαλλίδος, καὶ τάς γ' ἐπὶ τὰς ῥῖνας κατὰ φορμοειδὰς ἀποφύσεις, ἔτι τε τὰς εἰς τὰ πλάγια τε
ἅμα καὶ κάτω, περὶ ὧν τῆς χρείας αὖθις εἰρήσεται, σφαιροειδὲς ἀκριβῶς εὑρήσεις τὸ λοιπόν. καὶ μὲν δὴ καὶ τῆς
ὀπίσω, τῆς κατὰ τὴν παρεγκεφαλίδα, τήν τε τοῦ προειρημένου πόρου κατὰ φύσιν, καὶ τὴν εἰς τὸν νωτιαῖον ἔκφυσιν
ἂν ἀφέλῃς, ἔσται σοι καὶ αὕτη σφαιροειδής. περὶ μὲν δὴ τοῦ σχήματος αὐτῶν, ἀρκεῖ καὶ ταῦτα. περὶ δὲ τοῦ μεγέθους,
οὐκ ἐνταυθοῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντῃ τοῦ σώματος, αἱ μὲν ὑλωδεστέρας οὐσίας ὑποδεχόμεναι κοιλίαι, μείζους
εὐλόγως εἰσὶν, αἱ δὲ τὰς ὡς ἄν τις εἴποι δυναμικωτέρας, ἐλάσσους. πολὺ γὰρ ἐν ἑκάστῃ τῶν ὑλῶν τὸ περιττὸν οὗ
διακριθέντος τε καὶ ἀποκριθέντος, καὶ τοῦ λοιποῦ τοῦ χρηστοῦ τῇ προσηκούσῃ ποιότητι κοσμηθέντος, ἐπὶ τὸ προ-
κείμενον ἤδη τέλος ἀφῖχθαι λέγοιτ' ἂν ὀρθῶς ὁ δημιουργός, ὥστε καὶ ἡ τῆς παρεγκεφαλίδος κοιλία κατὰ λό-
20 γον ἐλάττων ἐγένετο τῶν προσθίων. εἰ δὲ καὶ τὴν κοινὴν χώραν αὐτῶν ἐξετάζοι τις, ἰδίᾳ τετάρτην ἀριθμῶν ἐγκε-
φάλου κοιλίαν, καὶ ταύτης ἐλάττων ἐστὶν ἡ τῆς παρεγκεφαλίδος. ἡ μέντοι χοροειδὴς μῆνιγξ, ἣν ὑπεζωκέναι τὰς
κοιλίας ἔνδοθεν ἐλέγομεν, ἄχρι ταύτης προέρχεται τῆς κοιλότητος, τῆς ἐν τῷ ψαλλιδοειδεῖ. τὰ δ' ἐξῆς πάντα
σώματα τὰ περὶ τὸν πόρον ἤδη σκληρότερα τὴν σύστασίν ἐστιν ἢ ὡς δεῖσθαι διαζώσματος, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν ὀπι-
σθίαν κοιλίαν ἅπασαν. ἐλέχθη δ' οὖν καὶ πρόσθεν ὡς ἡ παρεγκεφαλὶς ὅλη, πολύ τι παραλλάττει σκληρότητι τοῦ
ἐγκεφάλου, ὥστε μοι θαυμάζειν ἐπέρχεται τῶν περὶ Πραξαγόραν καὶ Φιλότιμον, οὐ τῆς τῶν δογμάτων ἀτοπίας
μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐν ταῖς διαιρέσεσι φαινομένων τῆς ἀγνοίας. ὑπέραυξημα γάρ τι καὶ βλάστημα τοῦ
νωτιαίου μυελοῦ νομίζουσιν εἶναι τὸν ἐγκέφαλον, καὶ διὰ τοῦτ' ἐκ μακρῶν ἑλίκων συγκεῖσθαι φασὶν, καίτοι τοῦ μὲν
ὄπισθεν ἐγκεφάλου τοῦ τῷ νωτιαίῳ συνεχοῦς ἥκιστα μετέχοντος τῆς τοιαύτης συνθέσεως, ἐναργεστάτην δ' αὐ-
τὴν καὶ πλείστην ἐπιδεικνυμένου τοῦ προσθίου. καὶ τὸ τούτου γ' ἔτι μεῖζον σφάλμα τῶν ἀνδρῶν οὐ γινώσκουσιν, ὅτι
30 τοῖς κατὰ βάσιν μόνοις ἐγκεφάλου μέρεσι συνεχές ἐστιν ὁ νωτιαῖος, ἃ μόνα τῶν κατ' αὐτὸν μορίων οὐχ ἑλήλικται,
σκληρὰ γὰρ ὄντα παρ' ἑαυτῶν ἔχει τὴν τῆς ἕδρας ἀσφάλειαν, οὐδὲν τῆς λεπτῆς μήνιγγος διαζωννούσης τε, καὶ
στηριζούσης δεόμενα. οὕτως ἄρα καὶ τοῖς ἀρίστοις ἀνδράσιν, ὅταν ἀτιμάσαντες ἀλήθειαν, οἷς ἐξ ἀρχῆς ἔθεντο
δόγμασιν ἀκολουθεῖν ἐθέλωσιν, ἀσχημονεῖν ἀναγκαῖον. ἀλλὰ καὶ ὅσοι πρὸς καὶ κρανίου διατετυπῶσθαι φασὶ τὸν ἐγκέ-
φαλον, οὔθ' ὅτι τῆς σκληρᾶς μήνιγγος ἀφέστηκεν αὐτὸς, οὔθ' ὡς ἐκείνης τοῦ κρανίου ψαύει μὲν, οὐ συμπέφυκε δὲ,
γινώσκειν ἐοίκασιν. ἀλλ' οὐδ' ὡς ἐκείνην ἐχρῆν ἐντετυπῶσθαι πρότερον, οὐδ' ὡς αὐτὸ τὸ κρανίον ἐστὶ τοιοῦτον, ἐπεὶ
δὴ κατὰ τοῦτο τοῦ λόγου γεγόναμεν, οὐ χρὴ παραλιπεῖν ἀνεξήγητον οὐδὲ τὴν τῆς παρεγκεφαλίδος ἰδέαν. οὐ
γὰρ ἐξ ἑλίκων μεγάλων τῇ λεπτῇ μήνιγγι διειλημμένων, ὥσπερ ὁ ἐγκέφαλος, ἀλλ' ἐκ πολλῶν μὲν καὶ αὕτη
πάνυ σμικρῶν σωμάτων, οὐ μὴν τὸν αὐτὸν ἐκείνῳ τρόπον σύγκειται. ἐπειδὴ γὰρ δι' ὅλου τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον
σώματος, οὐκ ἐν ταῖς κοιλίαις αὐτοῦ μόναις, ὡς ἐν ἑτέροις ἀποδέδεικται, περιέχεται πνεῦμα ψυχικὸν, ἡγεῖσθαι
40 χρὴ καὶ κατὰ τὴν παρεγκεφαλίδα, μέλλουσάν γε τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα νεύρων ἀρχὴν γενήσεσθαι, πλεῖστον
τοῦτο περιέχεσθαι πνεῦμα, καὶ τὰς μεταξὺ δὴ χώρας ἐκείνας τὰς ζωννυούσας αὐτῆς τὰ μόρια, τὰς ὁδοὺς
εἶναι τοῦ πνεύματος. Ἐρασίστρατος δὲ ὅτι μὲν ἐγκεφάλου σύγκειται ποικιλώτερον ἡ ἐπεγκρανὶς, οὕτω γὰρ αὐτὴν ὀνο-
μάζει, καλῶς ἀποφαίνεται, πολύπλοκόν γε εἶναι φάσκων ἐπ' ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ τῶν ἄλλων ζώων, αὐτήν γε
ταύτην καὶ ζῶν αὐτῇ τὸν ἐγκέφαλον, ὅτι περίεστιν αὐτῶν ἄνθρωπος τῷ νοεῖν, οὐκέθ' ὁμοίως ὀρθῶς μοι δοκεῖ γι-
νώσκειν, ἐχόντων γε δὴ, καὶ τῶν ὄνων πολύπλοκον ἱκανῶς τὸν ἐγκέφαλον, οὓς ἐχρῆν ὅσον ἐπὶ τῇ σκαιότητι τοῦ
τρόπου παντάπασιν ἁπλοῦν τε, καὶ ἀποίκιλτον ἔχειν αὐτὸν, ἄμεινον δ' ἦν ἄρα τῇ τῆς οὐσίας εὐκρασίᾳ τοῦ νοοῦντος
σώματος, ὅτι ποτ' ἂν ᾖ τοῦτο, τὴν σύνεσιν ἕπεσθαι νομίζειν οὐ τῇ ποικιλίᾳ τῆς συνθέσεως. οὐδὲ γὰρ τῷ πλήθει
τοῦ πνεύματος τοῦ ψυχικοῦ χρῆναι δοκεῖ μοι μᾶλλον ἤπερ τῇ ποιότητι τὴν ἀκρίβειαν τῆς νοήσεως ἀναφέρειν,
ἀλλὰ γὰρ καὶ νῦν εἰ μή τις οἷον χαλινῷ τινι τὸν λόγον ἐπιστρέψε, μειζόνων ἢ κατὰ τὰ προκείμενα δογμάτων ἐφα-
50 πτόμενος, ἔκφορος ἂν οἴχοιτο, καίτοι τό γε παντελῶς φυλάξασθαι τοῦ ψυχῆς οὐσίας εἰπεῖν τι, τὴν κατασκευὴν
ἐξηγουμένους τοῦ περιέχοντος αὐτὴν σώματος, ἀδύνατον. ἀλλ' ὥσπερ τοῦτο ἀδύνατον, οὕτω τὸ ταχέως ἀναστρέ-
φειν, ἔνθα μὴ χρονίζειν ἀνάγκη, δυνατόν. αὖθις οὖν ἐπὶ τὰ τῆς μετὰ τὴν μέσην κοιλίαν μόρια παραγινόμενοι τῷ
λόγῳ, τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ συνάπτοντος αὐτὴν πόρου πρὸς τὸν ὀπίσθιον ἐγκέφαλον ἐπικείμενον σῶμα, τὸ πρὸς
τῶν περὶ τὰς ἀνατομὰς ἐχόντων, ὀνομαζόμενον κωνάριον ἐπισκεψώμεθα, τίνος ἕνεκα χρείας γέγονεν. ἔστι δὲ τοῦτο, τὴν
μὲν οὐσίαν ἀδὴν, τὸ δὲ σχῆμα, κώνῳ μάλιστα παραπλήσιον, ὅθεν αὐτὸ, καὶ τοῦ κατὰ τὴν γαστέρα πυλωροῦ, καὶ γὰρ οὖν
κἀκεῖνον ἀδένα φασὶν ὑπάρχειν, καὶ κωλύειν ἐκ τῆς γαστρὸς, εἰς τὸ λεπτὸν ἔντερον μεταλαμβάνεσθαι, πρὶν πεφθῆ-
ναι τὴν τροφήν, καὶ τοῦτον δὴ τὸν ἀδένα τὸ κωνάριον, ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἑστῶτα τοῦ πόρου, τοῦ διαπέμποντος ἐκ τῆς μέσης
κοιλίας, εἰς τὴν ἐν τῇ παρεγκεφαλίδι τὸ πνεῦμα, φύλακά τινα, καὶ οἷον ταμίαν ὑπάρχειν τοῦ ποσοῦ τῆς ἐπιπέμ-
ψεως, ἐγὼ δ' ἥντινα μὲν χρὴ γνώμην ἔχειν περὶ τοῦ κατὰ τὴν γαστέρα πυλωροῦ, πρόσθεν εἴρηκα, τὸν δ' ἀδένα τοῦτον τὸ

κώνῳ παραπλήσιον, ἀναπληροῦντα τῆς μεγάλης φλεβὸς τὴν σχίσιν, ἀφ᾽ ἧς ἅπαντα σχεδὸν τὰ κατὰ τὰς προ-
σθίους κοιλίας χοροειδῆ πλέγματα συνίσταται, τῆς αὐτῆς χρείας ἕνεκα τοῖς ἀδέσι, τοῖς στηρίζουσι τὰς σχιζο-
μένας φλέβας ἤδη που μοι γεγονέναι. καὶ γὰρ οὖν, καὶ ἡ θέσις ἡ αὐτὴ κατὰ πάντ᾽ ἐστὶν αὐτῶν τοῖς τοιούτοις ἀδέσι, τὴν
μὲν κορυφὴν ἐκείνοις ἐνσφηνοῦσι τοῖς μέρεσι τῆς φλεβός, ἵνα πρῶτον σχίζηται. τὸ δ᾽ ἄλλο πᾶν, ἀνάλογον τῇ δια-
στάσει τῶν ἐκ τῆς σχίσεως γινομένων ἀγγείων ἐπαυξανόμενον, καὶ μέχρι γε τοσούτου προϊόν, μέχρι περ ἂν κἀκεῖνα
μετέωρα φέρηται, ἡνίκα δ᾽ ἂν πρῶτον ἐπιβῶσιν αἱ φλέβες αὗται τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν σώματος,
ἀπολείπει μὲν αὐτὸ ἤδη τὸ κωνάριον, ἔοικε δὲ αὐτῷ τε τούτῳ καὶ ταῖς φλεψὶν ἅμα γίνεται, τὸ ταύτης σῶμα τοῦ
ἐγκεφάλου, τὸ δ᾽ οἴεσθαι τῆς διόδου τοῦ πνεύματος ἐπιτροπεύειν αὐτό, καὶ τὴν τῆς σκωληκοειδοῦς ἐπιφύσεως ἐνέρ-
γειαν, ἀγνοούντων ἐστί, καὶ πλέον ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν ἀδένι χαριζομένων. εἰ μὲν γὰρ αὐτοῦ γε τοῦ ἐγκεφάλου μόριον
10 ἦν, ὥσπερ ὁ πυλωρὸς τῆς γαστρός, ἐνεδέχετο ἂν αὐτῇ ταῖς ἐκείνου συστολαῖς, καὶ διαστολαῖς, συμμεταφερόμενον
ἐκ τῆς ἐπικαίρου θέσεως, ἀνοιγνύναι τε καὶ κλείειν ἐν μέρει τὸν πόρον. ἐπεὶ δὲ οὐδ᾽ ὅλως οὐδέν ἐστιν ἐγκεφάλου μό-
ριον ὁ ἀδὴν οὗτος, οὔτ᾽ ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τῆς κοιλίας, ἀλλ᾽ ἔξωθεν αὐτῇ προσήρτηται, πῶς ἂν δύναιτο τηλι-
καῦτα περὶ τὸν πόρον διαπράττεσθαι, μὴ αὐτοκίνητός γε ὤν. καὶ τί κωλύει φησί τις ἴσως, αὐτοκίνητον αὐτὸν
ὑπάρχειν, τί δ᾽ ἄλλο γε, εἰ δ᾽ οὕτως, ὁ μὲν ἀδὴν ἡμῖν, ἐγκεφάλου δυνάμει τε καὶ ἀξιώματι τετάξεται, αὐτὸς δὲ ὁ
ἐγκέφαλος πόροις μόνον ἔσται πολλοῖς διειλημμένον σῶμα, καθάπερ ὄργανον εἰς ὑπηρεσίαν ἐπιτήδειον τῷ κινεῖν
πεφυκότι τε καὶ δυναμένῳ. ταῦτα δ᾽ ὅτι ἀγνοίας τε καὶ ἀμαθίας ἔχεται, τί δεῖ λέγειν. ὃ γὰρ ὀνειρώττουσι μὲν ὡς ἐ-
δέον αὐτοῦ που περὶ τὸν πόρον ἐγκεφάλου μόριον τοιοῦτον, οἷον ἐπιφράττειν τε, καὶ ἄρχειν τῆς διόδου τοῦ πνεύ-
ματος, εὑρεῖν δὲ ἀδύνατον τὸ κωνάριόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἡ κατὰ παντὸς ἐκτεταμένη, τοῦ πόρου σκώληκι παραπλήσιος
ἐπίφυσις, ὀνομάζουσι μὲν οὖν αὐτὴν ἀπὸ μόνου τοῦ σχήματος οἱ περὶ τὰς ἀνατομὰς δεινοί, σκωληκοειδῆ κα-
20 λοῦντες ἐπίφυσιν, ἔχει δέ πως ὧδε θέσεώς τε καὶ φύσεως, καὶ τῆς πρὸς τὰ παρακείμενα μέρη κοινωνίας. ἑκατέ-
ρωθεν τοῦ πόρου, λεπταὶ καὶ προμήκεις εἰσὶν ἐξοχαὶ τοῦ ἐγκεφάλου, γλουτία καλούμενα, μηροῖς ἀνθρώπου μά-
λιστ᾽ ἂν ἐοικυίας ἀλλήλων ἁπτομένοις τὴν ὁμιλίαν αὐτῶν, εἴδεσι δὲ οἱ διδύμοις εἰκάσαι τις αὐτά, δίδυμα
καλεῖν εἵλοντο μᾶλλον ἢ γλουτία. τινὲς δέ, τὰ μὲν ὁμιλοῦντα τῷ κωναρίῳ σώματα, δίδυμα καλοῦσι, τὰ
δ᾽ ἐφεξῆς αὐτῶν, γλουτία. τὰ μὲν οὖν ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ μέρη τοῦ πόρου, τὰ τούτων αὐτῶν ἐστι σώματα. τὰ δ᾽ ἄνω-
θεν ὑπὸ λεπτοῦ μέν τινος ὑμένος, οὐ μὴν ἀρρώστου γε σκέπεται συναπτομένου τοῖς γλουτίοις ἑκατέρωθεν, ὅς
τις ὑμὴν ἄχρι τῆς ὄπισθεν κοιλίας ἐκτεταμένος, τὰ κάτω πέρας ἐστὶ τῆς σκωληκοειδοῦς ἐπιφύσεως οὐδὲν ὅμοιον
ἐχούσης τοῖς διδύμοις τε καὶ γλουτίοις, ἡ μὲν γὰρ πολυειδῶς διήρθρωται, τὰ δ᾽ ἐστὶν ὅμοιά τε πάντῃ καὶ οὐ πάντῃ
σύνθετα, πρὸς δὲ τῷ πολυειδῶς διηρθρῶσθαι, καὶ δοκεῖν ἐκ παμπόλλων συγκεῖσθαι μορίων, ὑμέσι λεπτοῖς συνα-
πτομένων, ἔτι καὶ τοῦθ᾽ ἡ σκωληκοειδὴς ἐπίφυσις ἐξαίρετον ἔχειν, κυρτὸν μὲν καὶ λεπτὸν αὐτῆς ἐστὶ τὸ κατὰ τὴν
30 ὄπισθεν κοιλίαν πέρας, ἵνα περ εἰς τὸν ὑποκείμενον ὑμένα τελευτᾶν ἐλέγετο, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε προσαυξόμενόν τε καὶ
πλατυνόμενον, σχεδὸν ἴσχει τὸν νῶτον ἴσον τῇ τῶν γλουτῶν διαστάσει, καὶ διὰ τοῦτο μακρὰ μὲν ἐκταθεῖσα, κατὰ
τοῦ πόρου τελέως αὐτὸν ὅλον ἐπιφράττει, ἀνακυκλουμένη δὲ εἰς τοὐπίσω, συναποσπᾷ μέν, οὕτως τὸν ὑμένα συμφυῆ
τοῖς κυρτουμένοις ἑαυτῆς μορίοις ὑπάρχοντα, τὸν πόρον δέ, εἰς τοσοῦτον ἀνοίγνυσιν ὅλον, εἰς ὅσον ἂν ἀποχωρήσῃ
πρὸς τοὐπίσω, σφαιρουμένης τε αὐτῆς κατὰ τὴν ἀνάκλισιν, καὶ εἰς αὐτὴν συνιζανούσης, ὅσον ἀφαιρεῖται τοῦ μή-
κους, τοσοῦτον ἐπαυξάνεται τὸ πλάτος, ὥστ᾽ εὔλογον ὡς ὀλίγον μὲν ἀνακυκλωθείσης, καὶ διὰ τοῦτο ὀλίγῳ πλα-
τυτέρας γινομένης μόνοις τοῖς κατὰ τὴν βάσιν μέρεσι τοῦ πόρου, τοῖς στενοτάτοις τε μηκέτ᾽ ἐμβαίνειν δύνασθαι
τὰ κάτωθεν αὐτῆς πέρατα. πλεόνος δὲ τῆς ἀνακλάσεως γινομένης, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῆς πλατύτητος ἐπαυξη-
θείσης, πλέον καὶ τοῦ πόρου διοίγεσθαι μέρος, ἀεὶ δὴ τοσούτῳ, ὅσῳ ἂν ἑκάστοτ᾽ ἀφαιρῇ τῆς ἐμβυομένης αὐτῷ κυρ-
τότητος. ἀλλ᾽ οὐκ ἂν οὐδὲν τούτων, οἷόν τ᾽ ἦν γενέσθαι καλῶς, εἰ καὶ σμικρῷ τινι παχυτέραν, καὶ λεπτοτέραν τῆς νῦν
40 οὔσης ἡ φύσις ἀπειργάσατο τὴν ἐπίφυσιν. ὑπὸ μὲν γὰρ τῆς παχυτέρας οὐδέποτ᾽ ἂν τελέως ἐκλείσθη ὁ πόρος,
ὡς ἂν μὴ δ᾽ ἐξικέσθαι δυναμένης ποτὲ τοῖς ἑαυτῆς λεπτοτάτοις εἰς τὰ ἐκείνου στενώτατα, ὑπὸ δ᾽ αὖ τῆς λεπτο-
τέρας οὐ μόνον οὐκ ἂν ἐκλείσθη τελέως, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἂν ἀνεῴχθη καλῶς. ἡ μὲν γὰρ τῷ κλείεσθαι παρείθη τ᾽ ἄν τι τοῦ
πνεύματος, ὡς ἂν μὴ πάσης τῆς εὐρύτητος αὐτοῦ κατειλημμένης διὰ τὴν λεπτότητα τῆς ἐπιφύσεως. ὡς ἀνοι-
γομένου δέ, πολλὴν ἐχρῆν πρότερον γενέσθαι τὴν ἀνάκλασιν, ἢ οὐκ ἂν οὐ μετεωρείσθη ποτὲ τὰ κυρτὰ πέρατα, καὶ
ἀποχωρήσει τῆς ἐν τῷ πόρῳ βάσεως, καὶ μὴν εἰ βραχύ τινι παχυτέρας, ἢ λεπτοτέρας τῆς σκωληκοειδοῦς ἐπιφύ-
σεως γινομένης, ἐμμέτρως τε καὶ καλῶς ἀνοίγνυσθαι καὶ κλείεσθαι συνέβαινεν ἂν τῷ πόρῳ. τί χρὴ προσδοκεῖν εἰ
παμπόλλῳ τινὶ τῆς νῦν οὔσης παρήλλαττεν, ἆρ᾽ οὐ παντάπασι συγχυθήσεσθαί τε, καὶ διαφθαρήσεσθαι τὸν νῦν
ὑπάρχοντα κόσμον αὐτοῖς σύμπασι. καὶ μὴν οὐκ ἂν εὕροις ἀρετῆς κατασκευήν, εἰς ὅρου συντέλειαν ἐπιδεῖξαι
λαμπροτέραν, τῆς οὕτως ἀκριβῶς ἐχούσης, ὡς εἰ καὶ βραχὺ μετακοσμηθείη, διαφθείρεσθαι τὸ πᾶν. ἔνθα μὲν γὰρ
50 ἐγχωρεῖ, καὶ προσθέντι, καὶ ἀφελόντι πολλὰ τῶν ὑπαρχόντων, ἔτι μένειν τὸ δημιούργημα εὔχρηστον, ἐνταῦθα
οὐκ ἂν δέοι σοφίας περιττῆς τῷ δημιουργῷ. ἐν οἷς δ᾽ εἰ καὶ βραχύ τι παροφθείη, τὸ πᾶν συναπόλλυται, ἐν τούτοις
ἐστὶν ἀκριβοῦς τέχνης ἐξέτασις, ἀλλ᾽ εἰ μὲν ἐν μόνῳ τῷ τῆς ἐπιφύσεως ὄγκῳ τὸ παρόραμα τὴν ἀρετὴν τοῦ δη-
μιουργήματος διέφθειρεν, ἀδιαφθόρου τῆς ἄλλης κατασκευῆς ὑπαρχούσης, καὶ μηδὲν μέγα μήτ᾽ ὠφελεῖν, μήτε
βλάπτειν δυναμένης, ἴσως ἄν τις οὐδὲν ἧττον εἰς τύχην, ἢ εἰς τέχνην ἀνέφερε τὴν αἰτίαν, ἐπειδὴ ὅπερ ἐν τῷ μεγέθει
τῆς σκωληκοειδοῦς ἐπιφύσεως, τοῦτο κἀν τοῖς ἄλλοις ἐστὶν ἅπασιν. ὅτι τε ἂν μετακοσμήσεις, ἔβλαψεν τὴν ἐνέργειαν,
ὡς αὐτίκα δὴ μάλα δεδείξεται, πῶς οὐκ ἄν τις ἄτοπος εἴη τῆς φύσεως ἀφαιρούμενος τὴν τέχνην, τά τε γὰρ γλουτία,
τοσοῦτόν ἐστιν ὑψηλότερα τοῦ πόρου, ὥστε ἀνακεκλιμένην ἐπ᾽ αὐτῶν ὀχεῖσθαι τὴν ἐπίφυσιν. ὅτε γὰρ πόρος ὅλος
ἐπιμήκης ἐγένετο δι᾽ οὐδὲν ἄλλ᾽ ἵν᾽, ἡ κίνησις αὐτῆς πολλὴν ἔχει τὴν ἐν τῷ ποσῷ διαφοράν, αἵ τ᾽ ἐκ πολλῶν, καὶ
σμικρῶν πυκναὶ συνθέσεις τὴν αὐτὴν παρέχονται χρείαν, ἵνα γὰρ ἡ κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν τῇ κινήσει
διαφορά,

διαφορὰ παμπόλλη τίς ἐστι, πλείστας αὐτὴν κλάσεις τε, καὶ καμπὰς ἴσχειν δυναμένην ἐδημιούργησεν. ἐπειδὴ δὲ ἐκ τούτων πάντων, εὐκίνητός τε καὶ πολυκίνητος ἔμελλεν ἔσεσθαι, καὶ κίνδυνος ἦν κυρτοῖς ἐποχουμένην αὐτὴν τοῖς τῶν γλουτίων νώτοις ἀποκυλισθήσεσθαί ποτε ἐκτὸς αὐτῶν, καὶ καταλείψειν τὸν πόρον, ἐτεχνήσατό τινας αὐτῇ πρὸς τὰ γλουτία συνδέσμους ἡ φύσις, οὓς οἱ περὶ τὰς ἀνατομὰς δεινοὶ τένοντας ὀνομάζουσιν. ὑφ' ὧν ἑκατέρωθεν ἐσφηγμένη τε, καὶ κατεχομένη πλανᾶσθαι κωλύεται. καὶ μὴν δὴ καὶ σκληρὰν αὐτὴν ἀπειργάσατο, δυσπαθείας ἕνεκα, οὐ μὴν εἰς τοσοῦτόν γε σκληράν, ὡς μηκέτ' ἐγκεφάλου μέρος ὑπάρχειν, ἀλλὰ κἀνταῦθα ἀκριβῶς πάνυ μετρήσασα τὴν χρείαν, εἰς ὅσον τὴν ἐγκεφάλου ἔτι μένουσαν αὐτὴν γενέσθαι σκληρὰν εἰς τοσοῦτον προήγαγεν, ἀλλ' εἰ καὶ τούτων ἁπάντων ὑπαρχόντων αὐτῇ τὰς καμπάς, τὰς ἐκ τῆς συνθέσεως λοξὰς ἔχειν, ἢ εὐθείας ἀπειργάσατο, καὶ μὴν καθ' ὃν νῦν εἰσι τρόπον ἐγκαρσίας. οὐδὲν ἂν αὐτῶς ὄφελος, οὔτε γὰρ ἂν ἐστηρίζετο καθ' ὃν εἴρηται τρόπον, εἰ μὲν τὴν εἰς τοὔπισω φορὰν ἀνακυλισμένην καμπαῖς ἐγκαρσίαις ἐποιεῖτο, οὔτ' ἂν ὡς νῦν ἐπιδέδεικται, κατὰ βραχὺ τὸν πόρον ἀνοιγνύναι τε, καὶ κλείειν ἠδύνατο, ἀλλ' ἦν ἂν ἄχρηστος ἡ τοσαύτη τε καὶ τοιαύτη κατασκευὴ πάντων τῶν περὶ τὸν πόρον σωμάτων, ἑνὸς τούτου παραλειφθέντος. δῆλον δ' ἤδη τοῖς γε προσεσχηκόσι τῷ λόγῳ τὸν νοῦν, ὡς εἰ καὶ τῶν ἄλλων τι τῶν εἰρημένων μετακοσμηθείη, πολλαχῇ μὲν βλαβῆναι μόνον ἐστίν. ὅπη δὲ καὶ τελέως ἀπόλλυσθαι συμβήσεται τὴν ἐνέργειαν, ὥστ' ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, ὅτῳ τις ἂν ἐπιχειρήσειε τρόπον δεικνύναι ταῦτα, μὴ τῆς ἀκριβεστάτης τέχνης ὑπάρχειν ἔργα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΣ Θ.

ε

πεὶ δὲ τά τε κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐξηγησάμεθα μόρια σύμπαντα, καὶ πολλαχόθεν τῆς περιεξῆς ἠναγκάσθημεν ἐφάψασθαι τῷ λόγῳ φυσικῆς ἀκολουθίας ἐν αὐτοῖς εὑρισκομένοις, ὀρθῶς ἂν ἔχοι τῶν ὑπολοίπων κατὰ τὴν κεφαλὴν μερῶν, ἐν τῷδε τῷ γράμματι τὴν χρείαν εἰπεῖν, ἀρξαμένους αὖθις ἐκεῖθεν, ἵνα περ ἐτελεύτησεν ὁ πρὸ τούτου λόγος. ἐν δέ τι τῆς φύσεως καὶ τοῦτ' ἔργον ἦν ἐν τοῖς μάλιστα διεσπουδασμένοις, ἐκκαθαίρειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς ἐξ ἁπάντων τῶν τοῦ σώματος μορίων, καὶ μᾶλλον εἰ κύρια καθάπερ ὁ ἐγκέφαλος ὑπάρχει. τοῦ γὰρ ἐπιρρέοντος αὐτοῖς χυμοῦ, τὸ μὲν οὕτως ἐστὶ χρηστόν, ὡς ὁμοιοῦσθαι τῷ τρεφομένῳ σώματι, καὶ τοῦτο μέν, ἡ ὄντως ἐστὶ τροφή, τὸ δ' ἄλλο πᾶν, ὅσον μὲν ἄχρι τοῦ μέλους ἀφίκετο ζῶν ὡς χρηστῷ, προστιθεμένου δ' ἐκείνου διεκρίθη. πόθους ἐπιτηδείους εἰς ἔκκρισιν ἐπιζητεῖν, καὶ εἰ μὴ τυγχάνοι τούτων ἀθροιζομένων αὐτόθι, τὰ μὲν πρῶτα βαρύνει δίκην φορτίου, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τοῖς αὖθις ἐπιρρέουσι χυμοῖς ἐμποδὼν ἵσταται, προκαταπειληφὼς αὐτοῦ τὰς ὁδούς, ὥστε οὐδὲ τρέφεσθαι τὸ μέλος ἐπιτρέπει, καὶ ταῦτα μὲν ἐστὶ σμικρά. τὰ δὲ τούτων μείζω, καὶ ἤδη νόσων ὄργανα, δύο ταῦτ' ἐστίν. οἷς τελευτᾶν ἀνάγκη τοῖς ἀκαθάρτοις σώμασι, τὸ μὲν πολὺ παραπλησίως τοῖς λιμώττουσι ζώοις ἕκαστον τῶν ἀπορούντων οἰκείας τροφῆς μορίων, ὥσπερ ἐκεῖνα βόρβορον ἤ τι τοιοῦτον ἔτερον, οὕτω καὶ ταῦθ' ὑπ' ἀνάγκης διὰ τὴν σύμφυτον ὄρεξιν, ἐπισπᾶται τί κἀξ αὐτῶν τῶν μοχθηρῶν χυμῶν. τὸ δέ που καὶ σήπεται τῷ χρόνῳ ταυτὶ τὰ συνεστῶτα περιττώματα, καὶ οὕτω δριμύτερά τε, καὶ θερμότερα γινόμενα, φλεγμονάς, καὶ ἐρυσιπέλατα, καὶ ἕρπητας, καὶ ἄνθρακας, καὶ πυρετούς, καὶ μυρίων ἄλλων ὄχλον ἀποτίκτει νοσημάτων. ἵν' οὖν μηδὲν τοιοῦτο γίνηται, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κυρίοις μορίοις, ἱκανὴν ἡ φύσις ἐποιήσατο πρόνοιαν τῆς τῶν περιττωμάτων ἐκκρίσεως, ἀλλ' ἐπεὶ διττὰ τῷ γένει ταῦτ' ἐστίν, τὰ μὲν οἷον ἀτμώδη τε, καὶ καπνώδη σύμφυτον ἔχοντα φορὰν τὴν ἄνω, τὰ δ' οἷον ὑδατώδη τε καὶ ἰλυώδη κάτω, καὶ ταῦτ' ἐξ ἑαυτῶν ῥέποντα, διττοὺς καὶ τοὺς τῆς ἐκκρίσεως αὐτοῖς ἔτεμε τοὺς πόρους, τοὺς μὲν τὰ κουφότερα δεξομένους, ὁδοὶ τὸ ὑψηλότατον ἄγουσαι. τοὺς δὲ τὰ βαρέα τε, καὶ κάτω ῥέποντα, κατάντεις ἐργασαμένη, ἀλλὰ τούτους μὲν πρὸς τῷ κατάντεις εὐρεῖς ἱκανῶς ἐδημιούργησε, μέλλοντάς γε δὴ πολλῶν καὶ παχέων ὑγρῶν, οἷον ὀχετούς τινας ἔσεσθαι. τοὺς δ' ἑτέρους αὖ πάλιν, οἷον ὀπάς τινας λεπτάς, διετέτρητο, τῇ λεπτότητι τῶν περιττωμάτων ἀναλόγως, ἀλλ' οἱ μὲν κατάντεις ἐγκεφάλου πόροι, διά τε τῆς ὑπερῴας εἰς τὸ στόμα, καὶ διὰ τῶν τῆς ῥινὸς σωμάτων ἐξερεύγονται στόμασιν αἰσθητοῖς καὶ μεγάλοις αἰσθητὰ καὶ παχέα περιττώματα. τὰς δὲ τῆς ἀτμώδους περιττώσεως ἐκκρίσεις οὐκ ἀεὶ σαφῶς ἐστιν ἰδεῖν, οὔτε καθ' ὅλον τὸ σῶμα γινομένας, οὔτε διὰ τῆς κεφαλῆς, ὡς ἂν ὑπὸ λεπτότητος, ἐνίοτε λανθανούσας, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς ὑγροῖς τε, καὶ μαλακοῖς τοῦ σώματος μέρεσιν, οὐδ' ἀποτέτακταί τις ἐξαίρετος ὁδὸς οὐδὲ μία τῇ τοιαύτῃ κενώσει. πεφυκότων γε δὴ παντὸς ὑγροῦ, καὶ μαλακοῦ σώματος εἴκειν μὲν ἑτοίμως, καὶ διΐστασθαι τοῖς μεθ' ὁρμῆς ὠκυτέρας δι' αὐτοῦ φερομένοις. ἀπελθόντων δ' αὖθις ἐκείνων συνέρχεσθαί τε καὶ συμφύεσθαι παραχρῆμα τὴν ἀρχαίαν ἀπολαμβάνειν ἕνωσιν. ἐν δὲ τοῖς σκληροῖς σώμασιν, εἰ μὴ πρότερον ὁδός τις παρασκευασθείη, διεξελθεῖν οὐδὲν δύναται. ταῦτ' ἄρα κατὰ μὲν αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον, καὶ τὰς μήνιγγας, καὶ τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν δέρμα, πόρους ἀφωρισμένους εἰς ἀτμῶν κένωσιν οὔτ' ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, οὔτ' εἴπερ ἦσάν τινες, οἷόν τ' ἦν αὐτοὺς αἰσθήσει διαγνῶναι, φθάνοντάς γε δὴ συνιζάνειν εὐθὺς ἅμα τῷ κενωθῆναι. κατὰ μέντοι τὸ κρανίον. οὕτω γὰρ ὀνομάζεται τὸ περὶ τὸν ἐγκέφαλον ὀστοῦν, αἰσθητὰς ὁδοὺς ἡ φύσις ἔτεμε τοῖς ἀτμώδεσι τούτοις, καὶ λιγνυώδεσι περιττώμασιν. οὐ μόνον διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν τὴν κοινὴν ἁπάντων τῶν μορίων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπὸ τῆς θέσεως ἰδίαν αὐτῷ προσερχομένην. ὑπέρκειται γὰρ ἁπάντων τῶν μορίων τῶν ἐν τῷ σώματι ἡ κεφαλή. καθάπερ τις ὄροφος οἴκου θερμοῦ. πάντ' οὖν ὅσα λιγνυώδη τε καὶ ἀτμώδη περιττώματα τῶν ὑποκειμένων ἀναθέει δεχομένη ταῦτα διπλασίας χρῄζει τῆς κενώσεως. ἀλλ' ἐπεὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀναγκαῖον ἦν ἀσφαλεῖ φρουρεῖσθαι περιβόλῳ, καὶ διὰ τοῦθ' ἡ φύσις οὐ δέρ-

ματι μόνῳ καθάπερ ἐν τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα τὴν φυλακὴν ἐπίστευσεν, ἀλλ' οἷον κράνος τι πρότερον αὐτῷ πε-
ριεβάλετο πρὸ τοῦ δέρματος ὀστοῦν, οὐ μόνον τῆς δαψιλεστέρας παρὰ τὰ λοιπὰ μόρια κενώσεως, ἀλλ' οὐδὲ
τῆς μετρίας εὐπορήσειν ἔμελλεν, εἰ μὴ πολλὰς ἀναπνοὰς αὐτῷ παρεσκεύασεν, ἅμα μὲν σηραγγοειδὲς ἐργασα-
μένη τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, ἅμα δὲ καὶ συνηρθρωμένον ποικίλως ταῖς ὀνομαζομέναις ῥαφαῖς, εἰ μέν τις οἶδεν
ὁποῖαί τινες εἰσὶν, ἤδη γινώσκει τὸ πᾶν. εἰ δ' οὐκ οἶδεν, ἑπέσθω τῷ λόγῳ. τῶν συναπτομένων ὀστῶν εἰς γένεσιν ῥα-
φῆς ἑκάτερον ἐναλλὰξ ἔχει κειμένην ὑπεροχὴν κοιλότητος, καὶ ἔστιν ἡ μὲν ὑπεροχὴ, παραπλησία μάλιστα τὸ σχῆμα
τοῖς ἐπὶ τῶν δακτύλων ὄνυξιν. ἡ δ' αὖ κοιλότης, ἀκριβὴς ἐστὶν ἕδρα τοῦ τοιούτου σχήματος. ἑκατέρου οὖν τῶν
ὀστῶν ὑποδεχομένου ταῖς κοιλότησι τὰς ὑπεροχὰς θατέρου, τὸ σύμπαν σχῆμα τῆς διαρθρώσεως ὁμοιότατον
ἀπεργάζεται δυοῖν πριόνων ἀντιβαινόντων ἀλλήλοις, κατὰ τοὺς ὀδόντας ἀκριβεῖ συνθέσει. καὶ δῆλον ὡς
10 ὑπὲρ ἀσφαλείας τοῦ μή ποτε κινηθὲν σφοδρῶς διαστῆναι, τοιοῦτον ἐκτήσατο τῆς συνθέσεως τὸν τρόπον. οὕτω
γοῦν καὶ οἱ τέκτονες συχνοῖς γόμφοις πολλάκις συμπηγνύντες ὄργανά τινα, δύσλυτον αὐτῶν ἀπεργάζονται
τὴν ἁρμονίαν. καίτοι τοιοῦτον δεύτερον ἂν εἴη παράδειγμα τῆς συντάξεως αὐτῶν ἐπὶ προτέρῳ τῷ τῶν ἀν-
τιβαινόντων ἀλλήλοις πριόνων. καὶ μὴν, καὶ τοῖς ἐκ πλειόνων ῥακῶν συνερραμμένοις ἱματίοις εἰκάζων τὴν σύν-
θεσιν, οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις. ὅθεν οἶμαι καὶ ῥαφὰς αὐτὰς ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ, καὶ νῦν ἔτι μένει τοὔνομα. τί δὴ οὖν
οὐχ ὥσπερ τὸ κατὰ τὴν ὑπερῴαν ὀστοῦν, οὕτω καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς λεπτοῖς τρήμασιν, δι' ὀπαῖς τισι διέτρησεν ἡ
φύσις; ἢ διότι ταῖς σήραγξιν αὐτοῦ μόναις οὐκ ἠρκέσθη, ὅτι ταύτας μὲν ἀναγκαῖον ἦν ἑκατέρωθεν εἰς λίαν καὶ
πυκνὴν ὀστοῦ τελευτῆσαι λεπίδας, μελλούσας γε γειτνιάσειν, ἔνδοθεν μὲν ταῖς μήνιγξιν, ἔξωθεν δ' ὑμένι τῷ
περικρανίῳ καλουμένῳ, διαιρεθῆναι δ' εἰς πλείω τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν ἐχρῆν ἑτέρου τινὸς ἕνεκεν, ὡς ἐν τῷ πρὸ
τούτου δέδεικται γράμματι. εἴπερ οὖν αἱ μὲν σήραγγες ἀκάλυπτοι μείνασαι, κατέξυόν τ' ἂν, καὶ διετίτρωσκον
20 ταῖς τραχύτησι τὰ γειτνιῶντα, τὸ δὲ τὴν ἔξωθεν αὐτῶν λεπίδα, κατατετρῆσθαι περιττὸν ἦν, μέλλουσά γε
διαιρήσειν εἰς πολλὰ τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, εὐλόγως ταῖς ῥαφαῖς εἰς διαπνοὴν συνεχρήσατο. βέλτιον γάρ ἐστιν
ὡς πολλάκις ἐπιδέδεικται δι' ἐλαττόνων ὀργάνων ἐνεργείας τε καὶ χρείας πλείους ἐπιτελεῖσθαι τοῦ διὰ πλειό-
νων ἐλάττους. Ο μὲν οὖν πρὸ τούτου λόγος ἐπέδειξε συνῆφθαι δεῖν τὸ περικράνιον ὑμένα τῇ παχείᾳ μή-
νιγγι, καὶ διὰ τοῦτο χρῆναι γενέσθαι τὰς ῥαφάς. ὁ δὲ δὴ νῦν ἑστὼς οὑτοσὶ, δευτέραν αὐτῶν ἐξηγεῖται χρείαν.
εἴη δ' ἂν καὶ τρίτη τις, καὶ ἡ τῶν διεκπιπτόντων ἀγγείων τῶν λεπτῶν, οἷς καὶ αὐτοῖς ἀνάλογον ἐπεποιήκει τρή-
ματα, καθάπερ καὶ τοῖς παχέσιν. εἰ μὴ τὴν τῶν ῥαφῶν γένεσιν ἀναγκαίαν ἰδοῦσα συνεχρήσατο αὐτῇ καὶ
πρὸς τοῦτο. τὰ μὲν οὖν παχύτερα τῶν αἰθαλωδῶν περιττωμάτων διὰ τούτων κενοῦται μόνων. τοῖς λεπτοτέ-
ροις δὲ καὶ αὐτὸ τὸ κρανίον ἐστὶ βάσιμον. ἦν δ' ἂν καὶ τοῖς παχυτέροις ὅσον ἐπὶ ταῖς σήραγξιν, εἰ μὴ λίαν ἐχρῆν
αὐτῆς καθάπερ εἴρηται τὴν ἑκατέρωθεν ἐπιφάνειαν γενέσθαι. καὶ μὴν δόξειεν ἂν ἴσως τινὶ μάτην γεγονέναι
30 σηραγγῶδες τὸ κρανίον, οὐδὲν δεομένων τῶν ῥαφῶν, διά τε τὸ πλῆθος σφῶν αὐτῶν καὶ τὸ μέγεθος. οὐδ' ὑφ'
ἑνὸς ἄλλου βοηθεῖσθαι πρὸς διαπνοήν. ἐνταῦθα οὖν πάλιν τὸ καὶ δι' ἄλλην τινὰ χρείαν τοιοῦτον αὐτὸ δεῖν γε-
γονέναι δεικνύειν ἀναγκαῖον. καίτοι γ' ἠπειγόμην ἐπὶ τοὺς τῶν παχέων περιττωμάτων ἐκκριτικοὺς πόρους ἤδη
μεταβαίνειν, ἵνα μὴ μακρὸς ὁ προκείμενος γίγνοιτο λόγος ὑπὸ τῶν ἑκάστοτε παρεμπιπτόντων αὐτῷ, τοῦτ' οὖν
ἔτι μόνον προσθεὶς ἐπὶ τὸ προκείμενον αὖθις ἐπάνειμι. εἰ μὲν δὴ πυκνὸν ἅμα καὶ λεπτὸν ἐποίησε τὸ ἄνωθεν
ὀστοῦν ἅπαν ἡ φύσις, οὐδὲν ἂν οὕτω πλέον εἰς ἀσφάλειαν ἦν τοῖς ὑποκειμένοις, τῶν τιτρωσκόντων αὐτὸ ῥᾳδίως εἴσω
διικνεῖσθαι δυναμένων, διὰ τὴν τῆς ὅλου βραχύτητα. εἰ δ' ἅμα πυκνὸν καὶ παχὺ, ἄχθος ἂν ἦν ἅπαντι τῷ ζώῳ
καθάπερ εἰ καὶ νῦν τις ἐπιδήσας τῇ κεφαλῇ βάρος ὁτιοῦν, ἀφαιροίη μηδέποτε. λοιπὸν οὖν ἔτι τὸ τεῖχος ἦν
μήτε λεπτὸν, μήτε πυκνὸν, ἀλλὰ παχὺ μὲν, ἀραιὸν δὲ καὶ σηραγγῶδες ἐργάσασθαι, οὕτω γὰρ οὔτε βαρυνεῖν
ἔμελλεν, οὔτε τὴν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ὁδὸν τῶν τιτρωσκόντων αὐτὸ βραχεῖαν ἀπεργάσασθαι, καὶ δὴ τοιοῦτο γέγο-
40 νε διὰ ταῦτα τὰ νῦν λεχθέντα, καί τι καὶ τῆς διαπνοῆς ἕνεκα. πάλιν οὖν ὁ λόγος ἐπὶ τὸ λοιπὸν γένος τῶν
ἐκκαθαιρόντων τὸν ἐγκέφαλον πόρων ἐπανελθὼν, ἐξηγείσθω τὴν ἐν τούτοις τέχνην τῆς φύσεως, ἀλλὰ περὶ
μὲν τῶν δύο τῶν εἰς τὰς ῥῖνας ἡκόντων ἐν τῷ πρὸ τούτου δεδήλωται γράμματι, τῶν δὲ ἄλλων δυεῖν, τῶν εἰς τὴν
ὑπερῴαν καθηκόντων, ὁ μὲν ἐκ τοῦ πυθμένος τῆς μέσης κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίας ὁρμηθεὶς, εἰς τὸ κάταντες
φαίνεται, ὁ δ' ὑπόλοιπος ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ συνάπτοντος πόρου τὸν ἐγκέφαλον τῇ παρεγκεφαλίδι, φέρε-
ται δ' ἐπὶ τὸν ἕτερον ἐγκέφαλον εἰς τὸ κάτω λοξὸς, ἡνίκα δὲ πρῶτον εἰς ταὐτὸν ἀλλήλοις ἀφίκωνται, δέχε-
ταί τις ἀμφοτέρους χώρα κοινὴ, κοίλη καὶ κατάντης, κύκλος μὲν ἀκριβὴς ἐστὶν αὐτῆς τὸ ἄνω χεῖλος, ἐντεῦθεν
δ' ἀεὶ, καὶ μᾶλλον στενουμένη καταφύεται εἰς ὑποκείμενον ἀδένα, πεπλασμένη σφαίρᾳ παραπλήσιον, αἰσθη-
τὴν ἔχοντα καὶ αὐτὸν κοιλίαν, ἐκδέχεται δὲ τοῦτον ἠθμώδει τινὶ προσεοικὸς ὀστοῦν, εἰς τὴν ὑπερῴαν περαῖ-
νον, αὕτη μὲν ἡ τῶν παχέων περιττωμάτων ὁδός. ἡ χρεία δ' ἑκάστου τῶν κατ' αὐτὴν ὀργάνων, δήλη μὲν ἤδη κἂν
50 ἐγὼ μὴ λέγω, ἀλλὰ γὰρ μηδὲν ἐπιδεὲς ἔστω τοῦ λόγου. ἡ μὲν ὑποδεχομένη τοὺς πόρους κοιλότης, ἣν οἱ μὲν, ἀπὸ
τοῦ σχήματος πύελον, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς χρείας χοάνην ὀνομάζουσιν, ἐκ μὲν τῶν ἄνω μερῶν, οἷα δεξαμενῆς τινος ἐπέχει χρεί-
αν, ἐκ δὲ τῶν κάτω καθάπερ αὐτὸ τὸ ὄνομα ἐνδείκνυται, χοάνων μέμνηται. διατέτρηται γὰρ εἰς τὸ κάταντες, μέ-
χρι τῆς κατὰ τὸν ἀδένα κοιλίας, ἐπεὶ δ' ἄνωθεν μὲν ἐχρῆν αὐτὴν αὐτῷ τῷ ἐγκεφάλῳ συνῆφθαι, κάτωθεν δ' εἰς τὸν
ἀδένα καταφύεσθαι, δεόντως ὑμενώδης ἐγένετο. περιέχοντος δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον ὑμένος λεπτοῦ, τοῦ χο-
ροειδοῦς μήνιγγος οὐκ ἦν εὔλογον ἄλλον τινὰ σύνδεσμον αὐτῇ ζητεῖν πρὸς τὸν ἐγκέφαλον. δεόντως οὖν μοῖρά τις
ἀπὸ τῆς μήνιγγος ταύτης ἀποταθεῖσα τὸ σῶμα τῆς πυέλου συνεστήσατο. περὶ δὲ τῆς κατὰ τὸν ἐκδεχόμενον αὐτὴν
ἀδένα χρείας, ὅτι μὲν διηθεῖ τὰ περιττώματα, πρόδηλον, καὶ οὐδὲν τοῦτο μέγα τοῖς ἀνατομικοῖς ἔγνωσται. διὰ
τί δ' οὐκ εὐθὺς ἐκ τῆς χοάνης ἐκπίπτει τοῖς κατὰ τὴν ὑπερῴαν τρήμασιν ἄξιον ὂν ζητεῖσθαι, παραλείπουσιν, ὥσπερ

οὕτω καὶ περὶ τῶν κατὰ τὰς ῥῖνας ἠθμοειδῶν ὀστῶν, οὐ γὰρ οὖν οὐδ' ἐκεῖνα τίνος ἕνεκα γέγονεν εἴρηται πρὸς αὐτῶν·
ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον, ὡς ἠθεῖ τὰ περιττώματα λέγοντες, ἱκανὸν ἡγ. νομίζουσιν. ὅτι δ' ἄμεινον ἦν αὐτοῖς ἠθεῖσθαι
καὶ οὐκ εὐθὺς ἐκπίπτειν, παντελῶς παραλελοίπασιν. ἀλλ' ἡμεῖς αὐτό γε τοῦτο προσθέντες ἐδείξαμεν. καὶ οὐκ
ἠθμοειδῆ βέλτιον, ἀλλὰ σπογγοειδῆ καλεῖν αὐτὰ, καὶ ὡς Ἱπποκράτης οὕτως εἴκαζε. κατὰ μὲν οὖν τὰς ῥῖνας ἑτοι-
μοτέρας οὔσης τῆς βλάβης, μεγάλα τε γέγονε τὰ προβλήματα ταῦτα καὶ ὄστινα, καὶ μέχρι πλείστου παρή-
κοντα. κατὰ δὲ τὴν ὑπερῴαν, ὡς ἂν εἰς τὸ στόμα περαινόντων τῶν ῥευμάτων, καὶ προσέτι καμφθησομένων
ἔνδοθεν ὑμένι παχεῖ, μεγάλων οὐκ ἔδει τῶν στεγασμάτων. ἀλλ' ἤρκει τὰ τρία ταῦτα, ὅ τ' ἀδὴν, καὶ τὸ ὀστοῦν,
καὶ ὁ ὑμήν. ὅτι δ' ἐκτὸς ἤδη τῆς παχείας μήνιγγος ἐστὶν ὁ ἀδὴν οὗτος, οἶμαι δῆλον εἶναι κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, καὶ
ὡς τοσοῦτόν γε τὸ διάστημα ἐστὶ τοῦ κατὰ τὴν ὑπερῴαν ὀστοῦ, πρὸς τὴν μήνιγγα, ὅσον περ καὶ τὸ τοῦ ἀδένος βάθος,
10 καίτοι γ' οὖν εὔλογον ἂν εἴη λέγειν ἤδη τινά ποτε ἡ φύσις ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ κατέθετο σώματα, ὅτι μὲν γὰρ ἡ-
πασῶν ἐστὶν ἀσφαλεστάτη τῶν καθ' ὅλον τοῦ ζώου σῶμα, πρόδηλον, ἄνωθεν μὲν ὑπερκειμένου τοῦ τ' ἐγκεφάλου
παντὸς, καὶ τοῦ κρανίου, κάτωθεν δὲ τοῦ τε κατὰ τὴν ὑπερῴαν ὀστοῦ, καὶ τοῦ στόματος, ὥστε φθάσειεν ἂν ἀποθα-
νεῖν πολλάκις τὸ ζῶον, εἰ οἷόν τε, πρὶν ἀφικέσθαι τινὰ βλάβην, ἀπὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων εἰς ταῦτα
τὰ μόρια. τὸ δὴ καλούμενον ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν, δικτυοειδὲς πλέγμα, μέγιστον θαῦμα τῶν ἐνταυθοῖ τέ-
τακται. περιλαμβάνει μὲν ἐν κύκλῳ καὶ αὐτὸν τὸν ἀδένα, παρήκον δὲ καὶ εἰς τοὐπίσω μέχρι πλείστου. πᾶσα
γὰρ ὀλίγου δεῖν ἡ τοῦ ἐγκεφάλου βάσις, ὑποτεταγμένον ἔχει τοῦτο τὸ πλέγμα, ἔστι δὲ οὐχ ἁπλοῦν τὸ δί-
κτυον, ἀλλ' ὡς εἰ καὶ ταῦτα τὰ δίκτυα τῶν ἁλιέων πλείω λαβὼν, ἐπ' ἀλλήλοις ἐκτείναις. πρόσεστι δὲ τῷ τῆς φύ-
σεως ἐκείνῳ δικτύῳ τὸ τὰς ἐμβολὰς ἀεὶ θατέρου συνῆφθαι θατέρου, καὶ μὴ δύνασθαι μόνον ἓν ὁτιοῦν λα-
βεῖν ἐξ αὐτῶν. ἕπεται γὰρ καὶ τὰ ἄλλα τῷ ληφθέντι, κατὰ στοῖχον ἁπάντων ἐξῆς ἀλλήλοις συνημμένων,
20 οὐ μὴν οὐδὲ τῇ λεπτότητι τῶν συντεθέντων, οὐδὲ τῇ πυκνότητι τῆς συνθέσεως ἔχοις ἂν αὐτῶν παραλαβεῖν
οὐδὲν τῶν ἀνθρωπείων τούτων δικτύων, οὐ μὴν οὐδ' ἐξ ὕλης τῆς ἐπιτυχούσης γέγονεν, ἀλλὰ τῶν ἀπὸ τῆς καρ-
δίας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφερομένων ἀρτηριῶν, τὴν μὲν μεγίστην μοῖραν ὕλην ἡ φύσις ὑπεβάλετο τῷ θαυ-
μαστῷ τούτῳ πλοκάμῳ. βραχεῖαι γάρ τινες αὐτῶν ἀποβλαστήσεις, εἴς τε τὸν τράχηλον, καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ
τἀκτὸς τῆς κεφαλῆς ἀπεχώρησε μόρια, τὸ δ' ἄλλο πᾶν ὄρθιον ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο, διά τε τοῦ θώρακος, καὶ τοῦ
τραχήλου πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναφερόμενον, ὑπεδέξατο μὲν εὐμενῶς ἡ ταύτης μοῖρα τοῦ κρανίου, καὶ δια-
φρηθεῖσα παρέπεμψεν ἀλύπως εἴσω τῆς κεφαλῆς. ὑπεδέχετο δὲ καὶ ἡ μῆνιγξ ἡ παχεῖα, καὶ κατ' εὐθὺ τῆς ἐκεί-
νων ὁρμῆς ἤδη διετέτρητο. καὶ δόκησις ἦν ἐκ τούτων ἁπάντων ἐπείγεσθαι πρὸς τὸν ἐγκέφαλον αὐτὰς, ἀλλ' οὐκ
ἄρα τοῦθ' οὕτως εἶχεν. ὑπερβᾶσαι γὰρ τὸ κρανίον ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ τούτου τε καὶ τῆς παχείας μήνιγγος,
πρῶτα μὲν, ἐσχίσθησαν εἰς πολλὰς πάνυ σμικρὰς, καὶ λεπτὰς ἀρτηρίας, ἐξῆς δὲ τὸ μέν τι πρόσω τῆς κεφα-
30 λῆς, τὸ δ' ὀπίσω, τὸ δ' εἰς ἀριστερὰ, τὸ δ' εἰς δεξιά. δι' ἀλλήλων φερόμεναί τε, καὶ περιπλεκόμεναι, πάλιν
ἑτέραν δόκησιν ἐναντίαν παρέσχον, ὡς ἐπελάθοντο τῆς ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ὁδοῦ. ἀλλ' οὐκ ἄρ' οὐδὲ τοῦτ' ἀληθὲς
ἦν, αὖθις γὰρ ἐκ τῶν πολλῶν ἐκείνων ἀρτηριῶν, ὥσπερ ἐκ ῥιζῶν, εἰς πρέμνα τῆς συναγωγῆς γενηθείσης, ἐξέ-
φυ ζεῦγος ἀρτηριῶν ἕτερον, ἴσον τῷ κατ' ἀρχὰς ἀνιόντι, καὶ οὕτως ἤδη διὰ τῶν τῆς παχείας μήνιγγος τρημά-
των, εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἔδυ. τί δὴ τοῦτ' ἐστὶ τὸ θαῦμα, καὶ τίνος ἕνεκεν, πρὸς τῆς μηδὲν εἰκῇ δημιουργούσης,
ἐγένετο φύσεως, εἰ τῶν ὁπότε ἐξηγούμεθα τὰ θ' Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δόγματα λελεγμένων τε καὶ ἀποδε-
δειγμένων ἀναμνησθείης, ἐκείνοις τ' ἂν κἀνθένδε πίστιν οὐ σμικρὰν πορίσαιο, καὶ τὴν χρείαν ῥᾳδίως ἐξευρήσεις
τούτου τοῦ πλέγματος. ἔνθα γὰρ ἀκριβῶς κατεργάσασθαι τὴν ὕλην ἡ φύσις βούλεται, πολυχρόνιον αὐτῆς
διατριβὴν ἐν τοῖς τῆς πέψεως ὀργάνοις παρασκευάζει. δέδεικται μὲν οὖν καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἐν ἑτέροις ἤδη πλεί-
οσιν, εἰς δὲ τὰ παρόντα, τῆς κιρσοειδοῦς ἕλικος, ἐν ᾗ τὸ πρὸς τὴν τοῦ σπέρματος γένεσιν ἐπιτήδειον αἷμα, καὶ
40 πνεῦμα παρασκευάζεται μνημονεύσασιν ἡμῖν, ἀρκέσει παράδειγμα ποιήσασθαί τι πρὸς τὰ παρόντα.
φλέβες γὰρ ἐν ἐκείνῳ καὶ ἀρτηρίαι πολυειδῶς ἑλίττονται, κατὰ μὲν τὰ πρῶτα μέρη τῶν ἑλίκων εἰλι-
κρινὲς αἷμα περιέχουσαι, κατὰ δ' αὖ τὰ τελευταῖα τὰ πρὸς αὐτοῖς τοῖς ὄρχεσιν, οὐκέτ' ἐρυθρὸς ἀκριβῶς,
ἀλλ' ἤδη λευκότερός πως ἐστὶν ὁ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενος χυμὸς, ὀλίγον ἔτι δεόμενος εἰς συμπλήρωσιν οὐσίας
σπέρματος, ὃ παρὰ τῶν ὄρχεων αὐτῶν προσλαμβάνει. ἀλλ' ὅσῳ τὸ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον πνεῦμα ψυχικὸν,
ἀκριβεστέρας ἐδεῖτο κατεργασίας τῆς τοῦ σπέρματος, τοσούτῳ καὶ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα τοῦ κιρσοειδοῦς
πολυπλοκώτερον ἐγένετο. καλῶς οὖν ἐν ἐκείνοις ἀπεδείκνυτο τοῖς ὑπομνήμασιν ἡ γένεσις τοῦ κατὰ τὸν
ἐγκέφαλον πνεύματος ψυχικοῦ, τὸ διὰ τῶν ἀρτηριῶν ἀναφερόμενον τὸ ζωτικὸν ὕλην οἰκείαν ἔχειν. ὅπερ δὲ
καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐλέχθη τῆς ὅλης πραγματείας, εἰρήσεται καὶ νῦν, ὡς οὐκ ἐνδέχεται καλῶς, οὐδὲ μίαν
εὑρεῖν χρείαν οὐδενὸς μορίου, μὴ πολὺ πρότερον ἀκριβῶς εἰδότα τὴν τοῦ παντὸς ἐνέργειαν ὀργάνου. τὰς μὲν οὖν
50 ἀποδείξεις τοῦ τὴν λογιστικὴν ψυχὴν οἰκεῖν ἐν ἐγκεφάλῳ, καὶ κατὰ τοῦθ' ἡμᾶς τὸ μόριον λογίζεσθαι, καὶ πνεῦμα
ψυχικὸν ἐν αὐτῷ περιέχεσθαι παμπολὺ τὴν ἰδιότητα τῆς ποιότητος, ἐκ τῆς ἐν ἑαυτῷ κατεργασίας κτώ-
μενον, ἐν ἐκείνοις τοῖς ὑπομνήμασιν εἰρήκαμεν, ἐνταυθοῖ δὲ τά τε ἄλλα τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ δικτυο-
ειδὲς πλέγμα θαυμαστῶς ὁμολογεῖν φαίνεται, τοῖς ὀρθῶς ἀποδεδειγμένοις. ὅτε γὰρ ὅλος ἐγκέφαλος ὑπὸ τού-
των τῶν ἀρτηριῶν διαπλέκεται, πολυειδῶς σχισθεισῶν, καὶ πολλαὶ τῶν ἀποσχίδων εἰς τὰς κοιλίας αὐτοῦ
τελευτῶσιν, ὥσπερ οὖν, καὶ τῶν ἐκ τῆς κορυφῆς κατιουσῶν φλεβῶν. ἐξ ἐναντίων μὲν γὰρ τόπων ἐμβάλλουσι
ταῖς ἀρτηρίαις, εἰς ἅπαντα δ' ὡσαύτως αὐτοῦ, τὰ μόρια διανέμονται, τά γε ἄλλα, καὶ κατ' αὐτὰς τὰς κοι-
λίας, ἀλλ' ὥσπερ εἰς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα καθήκουσιν ἀρτηρίαι τε καὶ φλέβες παμπόλλαι, χολὴν μὲν
καὶ φλέγμα, καί τινας ἑτέρας τοιαύτας ὑγρότητας, εἰς τὴν ἐκτὸς εὐρυχωρίαν ἀποχέουσαι, στέγουσαί τ' ἐνδο-

αὐτῶν τό θ' αἷμα, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ζωτικόν, οὕτως εἰς τὰς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον κοιλίας αἱ μὲν φλέβες ὡσαύ-
τως ἐκκρίνουσι μὲν τὰ περιττώματα, τὸ δ' αἷμα κατέχουσιν. αἱ δ' ἀρτηρίαι τὸ πνεῦμα καὶ μάλιστα πάντων ἀνα-
πνέουσιν. αὗται μὲν γὰρ ἐκ τῶν κάτωθεν ἀναφέρονται μερῶν, αἱ φλέβες δ' ἐκ τῆς κορυφῆς εἰς αὐτὸν καθή-
κουσι, προνοησαμένης καὶ τούτου θαυμαστῶς τῆς φύσεως, ἵν' αἱ διεκπίπτουσαι τῶν κατ' αὐτὰς σωμάτων οὐσίαι,
διεξέρχωνται τὸν ὅλον ἐγκέφαλον. ἔστ' ἂν μὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγγείοις ὦσι περιεχόμεναι, πάντη τοῦ σώμα-
τος ἅμ' ἐκείνοις ἴασιν. ἐπειδὰν δ' ἅπαξ αὐτῶν ἐκπέσωσι, κατὰ τὴν οἰκείαν ἑκατέρα φαίνεται ῥοπήν, ἄνω μὲν,
ἡ κούφη τε καὶ λεπτή, κάτω δὲ ἡ παχεῖα τε καὶ βαρεῖα. τῶν μὲν οὖν εἰς τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν μόρια περαι-
νουσῶν ἀρτηριῶν, καὶ ταύτην τὴν θέσιν ἐχουσῶν, οὐδὲν εἰς τὴν ὑποδεχομένην εὐρυχωρίαν ἐμπίπτει πνεῦμα,
πλὴν ὅσον ἂν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀγγείων τῆς ἐνεργείας προωθῆται ποτέ, τῶν εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀνάντης μὲν
10 ἡ θέσις, ἐκρεῖ δι' ἀεὶ τὸ καλῶς κατειργασμένον ἐν τῷ δικτυοειδεῖ πλέγματι, τοσοῦτον ἑκάστοτε ἐπιφερόμενον,
ὅσον ἂν κατ' αὐτὸ προπέμπωσιν ἀρτηρίαι. οὐ γὰρ δὴ καὶ ταύτας γε δύναται ταχέως διεξελθεῖν, ἀλλ' ἴσχεται
κατά γε τὰς ἄνωθεν κάτω, καὶ τὰς εἰς τὸ πλάγιον ἐπιστροφάς τε, καὶ καμπάς, πολλάς τε καὶ πολυειδεῖς
οὔσας παντοίως ἀλώμενον, ὥστε ἐν ταύταις μὲν χρόνῳ παμπόλλῳ μένον κατεργάζεται, κατεργασθὲν
δ' εὐθέως ἐμπίπτει ταῖς κοιλίαις τοῦ ἐγκεφάλου. οὔτε γὰρ τοῦτ' ἔτι μένειν ἐχρῆν, οὔτε τὸ ἀκατέργαστον ἤδη
φθάνειν, καὶ οὐχὶ κατὰ τὰς κοιλίας μὲν αὐτὰς μόνον, οὐχὶ δέ γε καὶ καθ' ὅλον οὕτως ξυνέφερεν ἔχειν τὸν ἐγκέ-
φαλον ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτον οὐδὲν ἧττον, ὅσα μὲν γὰρ αὐτοῦ μέρη τῆς διαζωννυούσης μήνιγγος ψαύει, ταῦτ'
ἐξ αὐτῶν τῶν κατ' ἐκείνην ἀγγείων ἀρύεται τὴν οἰκείαν τροφήν. ὅσα δ' ἂν ἀπωτέρω κείμενα τυγχάνῃ, ταῖς τῶν
ὑλῶν βοηθεῖται ῥοπαῖς. ἔχει μὲν γὰρ καὶ δύναμιν ἅπαντα, τὰ ἐν τῷ σώματι μόρια τῆς οἰκείας ὕλης ἑλ-
κτικήν, ἀλλ' οὐ πόρρωθεν, οὐδὲ διὰ μακροῦ δύναται τοῦτο δρᾶν, εἰ μή τις αὐτοῖς ἑτέρα προσγίνοιτο παρὰ τῶν
20 ἔξωθεν ἐπικουρία. ταύτης οὖν ἐν ἐγκεφάλῳ μάλιστα τῆς βοηθείας ἡ φύσις προὐνοήσατο, πρῶτον μὲν, ὅτι
κυριώτατος ἦν ἁπάντων, ἔπειτα δὲ ὅτι μεγάλα τὰ μεταξὺ τῶν ἀγγείων ἔχει διαστήματα, καὶ τρίτον, ὅτι διὰ
μαλακότητα, καὶ μετριότητα, θερμασίας ἧττον ἕλκειν ἐδύνατο. καὶ γὰρ συντονίας πλείονος δεῖ τοῖς ἕλ-
ξουσι, καὶ θερμασίας, καλῶς οὖν ἂν ἔχοι κἀνταῦθα, βραχὺ τὸν λόγον ἐπιστήσαντας ἀναμνησθῆναι πασῶν
τῶν κατὰ τὸ σῶμα φλεβῶν, καὶ ἀρτηριῶν, ὅπως εἰς ἅπαντα τὰ μόρια, τὰ δεόμενα τῶν ἀγγείων ἀμφοτέρων
ἐμφύονται, ὡς ἐγγὺς ἀλλήλων, καὶ πλησίον οὕτω πολλάκις, ὥστε καὶ ψαύειν, τὰς εἰς κοιλίαν καὶ νῆστιν, καὶ
πᾶν τὸ λεπτὸν ἔντερον, καὶ τὸ κῶλον. ἀναμνησθῶμεν δ' ἁπασῶν πρῶτον. ἐξῆς δ' αὐτῶν, τῶν καθ' ἧπαρ καὶ
πνεύμονα, καὶ νεφρούς, καὶ κύστιν, καὶ μήτραν, καὶ σπλῆνα, καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν, ἔπειτα τῶν κατ' ὠμοπλά-
τας, καὶ θώρακα, καὶ χεῖρας, καὶ σκέλη μνημονεύσομεν, ὡς ἐν ἅπασι τούτοις, οὐκ ἐκ μὲν τῶν κάτωθεν με-
ρῶν ἡ φλέψ, ἐκ δὲ τῶν ἄνωθεν ἡ ἀρτηρία, οὐδ' ἐκ μὲν τῶν δεξιῶν θάτερον ἀγγεῖον, ἐκ δὲ τῶν ἀριστερῶν θάτερον
30 ἔφυ, οὐδ' αὖ τὸ μὲν, ἔμπροσθεν, τὸ δ' ὄπισθεν, οὐδ' ἐκ μὲν τῶν αὐτῶν μερῶν πάμπολυ διέστηκεν, ἀλλ' ἐν ἅπασι
τούτοις αὐτὸ πλησίον, ὥστε καὶ ψαύειν ἀλλήλων ἀεί, κατὰ τῆς ἀρτηρίας ἐπικειμένης τὴν φλέβα. κατὰ δέ γε
τὸν ἐγκέφαλον, ὅτι βέλτιον ἦν ἐκ διαφερόντων χωρίων, μᾶλλον δ' ἐναντίων πάντη, τὴν εἰς αὐτὸν ποιήσασθαι
κατὰ φύσιν, οὐκ ἄρα θαυμάσομεν τὴν πρόνοιαν τοῦ δημιουργοῦ, μέχρι μὲν αὐτῆς τῆς κεφαλῆς ἀπὸ τῆς καρ-
δίας διὰ τοῦ θώρακός τε καὶ παντὸς τοῦ τραχήλου τὰς φλέβας ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις ἀναγαγόντος, ἐντεῦθεν
δὲ τὰς μὲν ἀρτηρίας ἐπὶ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, τὰς φλέβας δ' ἐπ' ἄκραν τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς ἀνα-
γαγόντος, καὶ οὐδὲ ταύτας ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς ἀσφαλείας, ὡς ἂν εἰς μέγα διαφερούσας τῷ ζώῳ.
καὶ γὰρ τὸ τῶν τρεφομένων μορίων ἀξίωμα, καὶ ἡ τῶν τρεφουσῶν αὐτὰ φλεβῶν ὑπεροχὴ κρίνεται. ταύτας
οὖν τὰς φλέβας, εἰ μὲν ἔξωθεν τοῦ κρανίου μέχρι τῆς κορυφῆς ἤγαγεν, ὑπὸ τοῦ δέρματος μόνου καλυπτομέ-
νας, οὕτω μὲν οὐδ' ἂν γνωρίζειν αὐτῶν ἐδόκει τὴν ὑπεροχήν. εἰ δ' ἔνδοθεν μὲν, ἀλλ' εὐθέως τὴν παχεῖαν μήνιγγα
40 διεκπιπτούσας, ἀσφαλὴς μὲν ἂν οὕτω γε ἡ ὁδὸς αὐταῖς, ὅσον ἐπὶ τοῖς ἔξωθεν λυπήσουσιν ἐγίνετο. καθ' ἕτερον
δ' αὖ τρόπον, οὐκ ἀσφαλής. οὔτε γὰρ ἄνευ συνδέσμου ὑπ' αὐτοῦ μόνου ὀχουμένας τοῦ ἐγκεφάλου περιφε-
ροῦς τὸ σχῆμα, καὶ μαλακοῦ τὴν σύστασιν ὑπάρχοντος, οἷόν τ' ἦν ἀβλαβῶς αὐτὰς ἀνιέναι. οὔθ' ἡ λεπτὴ μῆνιγξ ἱκα-
νὸς ἦν δεσμὸς οὕτω μεγάλαις φλεψίν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ λοιπὸν ἔτι καὶ τρίτον εἴσω μὲν ἐχρῆν τοῦ κρανίου παραγαγεῖν
διὰ δὲ τῆς ἐν τῷ μέσῳ χώρας τοῦ τ' ὀστοῦ καὶ τῆς παχείας μήνιγγος ἐπὶ τὴν κορυφὴν ἀναγαγεῖν αὐτάς. ἐπό-
νουν γὰρ ἂν οὕτω γε κατὰ τὰς κινήσεις προσκόπτουσαι τῷ κρανίῳ. ἢ ἐχρῆν κἀνταῦθα προπαρασκευάσαι τινὰ
χιτῶνα σκληρὸν ἐν τῷ μεταξὺ τῶν τε φλεβῶν καὶ τοῦ κρανίου, οἷός περ καὶ φαίνεται κατὰ πάσας τῶν ὀστῶν
τὰς διατρήσεις, καὶ πάντως. εἴπερ μηδεμίαν ἄλλην εὐμηχανωτέραν αὐταῖς ἐξευρίσκειν ἀσφάλειαν, ἐπὶ τοῦ-
τ' ἂν ἧκεν ἡ φύσις, ὡς ἐξ ὧν τεχνᾶται, καὶ κατὰ τὰς διὰ τῶν ὀστῶν ὁδοὺς ἐνδείκνυται. ἀλλά τι εὐμηχάνου δη-
μιουργοῦ μέγιστον δεῖγμα, καθάπερ ἤδη πολλάκις ἔμπροσθεν εἴρηται, τὸ συγχρῆσθαι τοῖς ἑτέρου τινὸς ἕνεκα
50 γεγονόσι καὶ πρὸς ἄλλας χρείας, καὶ μὴ ζητεῖν καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἴδιον ἐργάσασθαι μόριον. οὔσης οὖν αὐτό-
θεν τῆς παχείας μήνιγγος, οὐκ ᾤετο χρῆναι κατασκευάζειν ἕτερον χιτῶνα, δυναμένης γε ταύτης, διπλωθῆ-
ναί τε, καὶ εἰς μέσην αὐτὴν ὑποδέξασθαι τὰς φλέβας. ἆρ' οὖν τοῦτο μόνον εὐμηχάνως, ἢ καὶ τούτου μᾶλλον ἔτι
τὸ μὴ δι' αὐτὴν τὴν διπλόην εἰς ἓν τοῦτο μόνον εἶναι χρηστήν. ἀλλ' ἐπεὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐχρῆν διορίζεσθαι τῆς πα-
ρεγκεφαλίδος, ὡς ἐν τῷ πρὸ τούτου δέδεικται λόγῳ, κατ' αὐτὴν μάλιστα τεθῆναι τὴν χώραν, ἅμα μὲν ὁδὸν τοῖς
ἀγγείοις ἀσφαλῆ γενησομένην. ἅμα δ' ἑκατέρῳ τῷ μέρει, τῷ μὲν τὸν ἐγκέφαλον, τῷ δὲ τὴν παρεγκεφαλίδα
περιληψομένην. ἐρῶ οὖν ἔτι καὶ τῆς τρίτης εὐμηχανίας ἡδέως ἂν ἐπακούσαις, ὁποίαν ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἐπὶ
τῇ διπλώσει ταύτῃ προσεξεῦρεν. ἐπειδὴ γὰρ ξυνδεῖσθαι τὴν παχεῖαν ἐχρῆν μήνιγγα τῷ κρανίῳ, καθάπερ καὶ
τοῦτ' ἐν τῷ πρὸ τούτου δέδεικται λόγῳ, πολὺ βέλτιον ἦν εἰς ἀσφάλειαν αὐτῇ τε τῇ μήνιγγι καὶ τοῖς ὑποκει-

μένοις μορίοις. ἔνθα παχυτέρα γίνεται διπλουμένη τοὺς δεσμοὺς αὐτῆς ἐκφύειν. ἀλλ' ἐπεὶ διὰ τῶν ῥαφῶν
τούτοις ἐχρῆν ἐκφύεσθαι, δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο, κατὰ λόγον ἐπέθηκεν ἐνταυθοῖ τὴν λαβδοειδῆ καλουμένην
ῥαφήν. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐγεγόνει, παμπόλλας κατὰ τὴν ἐν τῇ παχείᾳ μήνιγγι δίοδον τοῦ αἵματος ὀπὰς ποιησα-
μένης, τὰς μὲν, μικρὰς, τὰς δὲ, μεγάλας φλέβας, ἐξ αὐτῶν ἐξέφυσεν, ἄνω μὲν εἴς τε τὴν διπλόην τοῦ κρα-
νίου, καὶ τὸν κατ' αὐτῆς περικράνιον ὑμένα, κάτω δ' εἰς τὴν ὑποκειμένην μήνιγγα τὴν λεπτήν. οὐδὲ ταύτας
μιᾶς χρείας ἕνεκεν, ἀλλὰ θρεψούσας μὲν, ὅπερ ἴδιον ἐξαίρετον ἁπασῶν φλεβῶν ἔργον ἐστὶ, καὶ σύνδεσμον δ' ἐσο-
μένας τοῖς περικειμένοις σώμασιν ἅπασι πρὸς τὴν σκληρὰν μήνιγγα. συμβάλλουσι δὲ κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς
κεφαλῆς αἱ παράγουσαι τὸ αἷμα διπλώσεις τῆς μήνιγγος, εἰς χώραν τινὰ κενὴν, οἷον δεξαμενὴν, ἣν δὴ καὶ δι' αὐτὸ
τοῦτο προσαγορεύειν ἔθος ἐστὶν Ἡροφίλῳ, ληνόν. ἐντεῦθεν δ' οἷον ἐξ ἀκροπόλεώς τινος ἅπασι τοῖς ὑποκειμένοις
10 μορίοις ὀχετοὺς ἐπιπέμπουσιν, οὐδ' ἔστιν ἔτι τὸν ἀριθμὸν εἰπεῖν τῶν ἐκροῶν, ὅτι μηδὲ τὸ πλῆθος τῶν τρεφομέ-
νων ἀριθμῆσαι μορίων. ἐκρέουσι δὲ τινὲς μὲν ἐξ αὐτῆς τῆς μέσης χώρας εἰς τὴν παρεγκεφαλίδα πᾶσαν, ἐσχι-
σμένοι τε, καὶ κατατετμημένοι τρόπον ὁμοιότατον τοῖς κατὰ τὰς πρασιάς. τινὲς δ' ἐκ τοῦ πρόσω φερομένου·
τοῦ τὴν ληνὸν ἐκδεχομένου φαίης ἂν ἀποχετοῦ τινος αἵματος, ὃν καὶ αὐτὸν ἐκ τῆς παχείας μήνιγγος εὐμη-
χάνως ἐτεχνήσατο. συναψάντων γὰρ αὐτῆς κατὰ τὴν ληνὸν τῶν ἀναγόντων τὸ αἷμα μορίων, καί τινος ἐπιπεμ-
φθέντος αὐτόθι τοῖς ὑποκειμένοις σώμασιν, οὐδέπω φλεβὶ μιᾷ τὸ λοιπὸν ἐπέτρεψεν. ἀλλ' ἔτι διὰ τῶν τῆς
παχείας μήνιγγος μερῶν ἀποταθέντων πρόσω, τὸν ἀποχετὸν ἐδημιουργήσατο. καὶ πρῶτον μὲν ἐξ αὐτοῦ παμ-
πόλλας ἐκροὰς παρ' ὅλην τὴν ὁδὸν ἐποιήσατο. μετὰ δὲ ταῦτα ὡς ἤδη πλησίον τῆς μέσης κοιλίας προϊὼν
ἐγεγόνει, καὶ μεγάλας φλέβας ἐχρῆν ἀποφύειν αὐτοῦ, τὰς εἰς τὰ χοροειδῆ πλέγματα τμηθησομένας,
οὐδέπω μὲν ἀπεπίστευε τῇ λεπτῇ μήνιγγι μόνῃ ξυνδεῖν τηλικαύτας φλέβας. ἀδένα δέ τινα αὐτῇ βοηθὸν ἐδη-
20 μιουργήσατο. καὶ μέσον στηρίσασα ταῖς κατιούσαις φλεψὶν αὐτὸν, οὕτω τήν τε λεπτὴν μήνιγγα περιέφυσε, καὶ
τὰς φλέβας ἐν κύκλῳ περιέστησε συνεχομένας τῇ μήνιγγι, ὅπως μέχρις ἂν αὗται μετέωροι φέρωνται,
καὶ ὁ ἀδὴν αὐταῖς συμπαρεκτείνηται. ὅταν δὲ εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἤδη καταφύωνται, τηνικαῦτα καὶ ὁ ἀδὴν
τὴν ἑαυτοῦ βάσιν τὴν κυκλοτερῆ κατὰ τοῦ νώτου στηρίζῃ τοῦ ἐγκεφάλου. αἱ μὲν δὴ φλέβες, οὕτως αἱ περὶ
τὸν ἀδένα σχισθεῖσαι διὰ τῆς μέσης κοιλίας ἐπὶ τὰς ἔμπροσθεν ἔρχονται, συμπλεκόμεναί τε κατὰ ταύτας·
ταῖς κάτωθεν ἀνιούσαις ἀρτηρίαις, καὶ τὰ χοροειδῆ συνιστᾶσαι πλέγματα. τὸ δ' ὑπόλοιπον μέρος τῆς πα-
χείας μήνιγγος, ἣν δὴ ἀποχετόν τινα αἵματος ἐλέχθη, τὸ μὲν ὀρθὸν, καὶ κατὰ μῆκος ὡς ἐξ ἀρχῆς ὥρμητο, φέρεται
πρόσω μέχρι πλείστου πολλὰς ἀποφύον φλέβας εἰς ὅλον διασπειρομένας τὸν ἐγκέφαλον. καὶ τοιαύτη μὲν
ἡ περὶ τὴν ὁδὸν τῶν φλεβῶν τέχνη τῆς φύσεως. ἡ δὲ μῆνιγξ ἡ παχεῖα, ἡ τὸν προειρημένον ἀποχετὸν τοῦ αἵματος
ἐργασαμένη. οὐκ ἄρ' ἔμελλεν οὐδ' αὐτὴ διὰ τοῦτο μόνον ἐπὶ τοσοῦτον ἐκταθήσεσθαι. ἀλλὰ γὰρ ἑτέραν καὶ
30 ταύτῃ ῥαφὴν ἐπέθηκεν ἡ φύσις, ἀπὸ τῆς κορυφῆς εὐθὺ τοῦ μετώπου, διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς φερομένην, καὶ
μέν γε καὶ δέον, ὡς πρόσθεν εἴρηται, κτείνασα τινὰ μοῖραν αὐτῆς, ἕως τοῦ μετώπου διορίζουσαν τὸν ἐγκέφαλον. ἀλλὰ
τό γε πρὸ τούτου μέρος αὐτῆς, τὸ μεταξὺ τοῦ τ' ἀδένος καὶ τῆς ληνοῦ κατὰ κάθετον ἐπίκειται τῷ τε συνάπτοντι
τὸν ἐγκέφαλον τῇ παρεγκεφαλίδι πόρῳ, καὶ τῇ κατ' αὐτὸν ἐπιφύσει τῇ σκωληκοειδεῖ, ὥς τε ἀνατείνον ἐπ' αὐ-
τὴν τὰ συνεχῆ σώματα, κωλύει βαρύνεσθαι πρὸς αὐτῶν τὴν ἐπίφυσιν τοῦ πόρου. τοῦτο δ' ἡλίκον ἀγαθόν ἐστιν.
εἴ τις μνημονεύει τῶν περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι λελεγμένων, οὐδεμιᾶς ἔτι
δεῖται νεωτέρας πίστεως. τῷ δὲ καὶ ἡ κατὰ τὴν λαβδοειδῆ ῥαφὴν μῆνιγξ ἀνατείνει τὰ κατὰ τῆς ὄπισθεν κοι-
λίας ἐπικείμενα σώματα. καὶ μὲν δὴ καὶ ἡ τρίτη τῶν ῥαφῶν, ἡ στεφανιαία καλουμένη, κατὰ μέσον τῶν προ-
σθίων κοιλιῶν ἐγκαρσία φερομένη, μετεωρίζουσα τὴν ἐν τῷ μεταξὺ χώραν ἐγκεφάλου, παμπόλλην οὖσαν,
ἀθλίπτους ἀπεργάζεται τὰς κοιλίας, πάντως ἂν θλιβείσας τε, καὶ βαρυνθείσας, καὶ στενοχωρηθείσας, εἰ μὴ
40 κατὰ τοῦτο τῆς κεφαλῆς ἐτέτακτο τὸ μέρος. οὐ γὰρ ὥσπερ αἱ τῆς καρδίας διὰ τὴν σκληρότητα τοῦ σώματος
αὐτῆς ἄθλιπτοι μένουσιν, οὐδεμιᾶς εἰς τοῦτο βοηθείας ἔξωθεν δεόμεναι, οὕτως οἷόν τ' ἦν καὶ τὰς κατὰ τὸν ἐγκέ-
φαλον μαλακὸν ἱκανῶς ὑπάρχοντα μένειν ἀθλίπτους, ἄνευ τινὸς ἔξωθεν ἐπικουρίας. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ῥα-
φῶν, ὅσον ἔτι λείπει τῷ λόγῳ διελθεῖν, ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα ῥηθήσεται γράμμασιν. ἐπὶ δὲ τὸν ἐγκέφαλον αὖθις
ἡμῖν ἴτω. τὰς ὑπολοίπους αὐτοῦ τῶν ἐκφύσεων ἐξηγησομένοις. ἀναλάβωμεν δὲ πρότερον ἐν κεφαλαίοις,
ὅσα γ' ἔμπροσθεν εἴπομεν. μέγισται μὲν οὖν αὐτῶν ἦσαν αἱ ἐπὶ τὰς ῥῖνας. ἑκατέρωθεν δὲ τούτων, οἱ τῶν ὀφ-
θαλμῶν πόροι, καὶ τούτων πλησίον, αἱ τοὺς μῦς αὐτῶν κινοῦσαι. τῶν πόρων δ' εἰς ταυτὸ συνιόντων πρὸ τοῦ διεκ-
πεσεῖν τῆς παχείας μήνιγγος, καὶ οὕτω πάλιν σχιζομένων ἐξόπισθεν αὐτῶν, τῆς ἑνώσεως ἡ πύελος ἐστίν. ἑκα-
τέρωθεν δ' αὐτῆς, αἱ ἀρτηρίαι ψαύουσι. ταῦτα μὲν ἐν τοῖς τῆς σκληρᾶς μήνιγγος. οἷς δ' ἐπιβέβηκεν αὐτή τε
καὶ ὁ κατ' αὐτὴν ἐγκέφαλος. ὅ τ' ἀδὴν ἐστι, καὶ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, καὶ ἡ εἰς τὴν ὑπερῴαν διάτρησις. ἐξ
50 ὧν δῆλον ὡς οὐχ οὕτω μὲν σαφῶς τοῖς ἀκούουσιν. ἐναργῶς δ' ἀεὶ τοῖς θεωμένοις ἂν γένοιτο, μήτε κατὰ τὸ πρόσω
τῆς κεφαλῆς ἔτι καταλειπομένη χώρα μηδεμία πρὸς τὴν εἰς τὴν γλῶτταν ἀπόφυσιν, τῶν αἰσθητικῶν νεύρων,
μήτε κατὰ τὴν βάσιν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς αἰσθητικοῖς αἵ τ' ἐπὶ τὰς ῥῖνας ἀποφύσεις εἰσὶ, καὶ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς. ἐν
δὲ τοῖς κατὰ τὴν βάσιν, ὅ τ' ἀδὴν καὶ τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, ὥστ' ἐπειδὴ πρόσθεν μὲν ὁ ἐγκέφαλος ὁ αὐτὸς, εἰς
ἀποφύσεις ἔφθανε κατατετρῆσθαι, κάτω δ' ὁδὸς οὐκ ἔτ' ἦν σχολάζουσα, τρίτης χώρας ἐδεῖτό τινος τοῖς γευστι-
κοῖς νεύροις. ἐκ μὲν τῶν ὀπίσω μερῶν τοῦ ἐγκεφάλου σκληρῶν ὄντων, οὐχ οἷόν τ' ἦν γεννηθῆναι τοιούτοις νεύροις·
ἐκ δὲ τῶν ἄνωθεν, ὥσπερ οὐδ' ἄλλό τι νεῦρον εἰς οὐδὲν μέρος, οὕτως οὐδ' εἰς γλῶτταν ἀποφύσειν ἔμελλεν. ἀποδέ-
δεικται γὰρ, καὶ τοῦθ' ἡμῖν μυριάκις, ὅσην ἡ φύσις ἀσφαλείας ἔχει πρόνοιαν ἐπὶ τῶν κυρίων μάλιστα μορίων.
ὅταν δὲ δὴ καὶ διὰ μαλακότητος μέλλῃ ῥᾳδίως ὑπὸ παντὸς βεβλάψεσθαι, τότ' ἤδη καὶ μᾶλλον ἀποκρύπτει

τε τὰ τοιαῦτα, καὶ φρουρεῖ πάντα χόθεν. ἀλλ' εἰ καὶ ἐκ τῶν πλαγίων κατὰ τὸν ἐγκέφαλον μερῶν, τῶν κατὰ
τοὺς ὀφθαλμοὺς, τὰ τῆς γλώττης ἀπέφυσε νεῦρα, καὶ οὕτως ἂν οὐκ ἦν αὐτοῖς ἀσφαλὴς ὁμοίως ἡ ὁδὸς, τῆς
ἀπὸ τῆς βάσεως. ἐπεὶ τοίνυν ἐκ μὲν τῆς βάσεως ἄμεινον ἦν ἀποφύειν τὰ νεῦρα, διά τε τὴν ἀσφάλειαν, καὶ ὅτι
κατὰ τοῦθ' ἡ τῆς γλώττης θέσις ἐτύγχανεν οὖσα, τὸ δ' ἔμπροσθεν ἅπαν προκατείληπτο τοῖς εἰρημένοις σώμα-
σιν, ἀναγκαῖον ἦν ἐκ τῶν ὑπολοίπων τῶν ὄπισθεν τὴν ἔκφυσιν αὐτῶν ἐργάσασθαι. καὶ δὴ καὶ γέγονεν οὕτως·
ὡς μόνως ἐνεχώρει γενέσθαι καλῶς. διττὴ καὶ ταυθα ἡ ἀρχὴ τῶν αἰσθητικῶν τῆς γλώττης νεύρων. ἦν γὰρ
καὶ τοῦτο τὸ αἰσθητήριον, ὥσπερ καὶ τἆλλα διφυές. ἰσάπαντα τὰ ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν τοῖς ἐκ τῶν ἀριστερῶν
ἔχον. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ μασήσει καὶ καταπόσει συλλήψεσθαι, καὶ διαλεκτικὸν ὄργανον ἔμελλεν ἔσεσθαι, διὰ τοῦ-
τ' αὐτοῦ ξυνέφυσε τὰ μέρη, καὶ σύμπαν ἀπειργάσατο διφυές. εἰς ἑκάτερον οὖν τῶν μορίων, ἐκ τῆς ἰδίας
10 εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπεβλάστησε νεῦρον. ἀλλ' ἐπεὶ, καὶ τοῖς ἐν τῷ στόματι μέρεσιν ἅπασιν ἄμεινον ἦν μεταδοῦναι ἀπὸ
τῶν αὐτῶν τόπων γευστικῆς αἰσθήσεως, καὶ τούτοις τὰς τῶν νεύρων ἐκφύσεις ποιησαμένη, καὶ συνάψασα πάντ' ἅ-
μα, τὰ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν ἴδια, κατὰ τὰ δεξιὰ μέρη τῆς βάσεως, τὰ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἴδια κατὰ τὰ
δεξιὰ, καὶ ταῦτα καθ' ἑκάτερα μέρη προήγαγεν οὕτως εἰς τοὔμπροσθεν, συναποφύσασα μὲν αὐτοῖς καὶ τὴν
χοροειδῆ μήνιγγα, τρέφειν τε ἅμα, καὶ σκέπειν δυναμένην. ἐκτρήσασα δὲ, καὶ κοίλην ἐργασαμένη τὴν παχεῖαν.
ὥσθ' ὑποδέξασθαι τὰς ἀποφύσεις. οὐ γὰρ δὴ διέτρησε ταύτην ὀπαῖς διαμπερέσιν, ἀλλὰ τρόπον αὐλοῦ διευρύ-
νασα μέχρι μὲν τῶν ἔμπροσθεν ὀστῶν, ὧν δὴ καὶ διεκπίπτειν καιρὸς ἦν τοῖς νεύροις, προήγαγεν. ἐν ταυθοῖ δὲ τὰ
τ' ὀστᾶ διέτρησε, καὶ μετ' ἀμφοτέρων τῶν μηνίγγων, τὰ μὲν εἰς τὴν γλῶτταν αὐτὴν ἐνέφυσε, τὰ δ' εἰς τὴν ἄνω, τὰ
δ' εἰς τὴν κάτω γένυν. πρὸ δὲ τῆς εἰς ταῦτα διανομῆς αὐτῶν, ἐπ' ὀλίγον τι πάρεργον ἀποφύσασα νεῦρον, εἶτα πλή-
σασα, καὶ πυκνώσασα, καὶ σκληρότερον ἐργασαμένη τῶν εἰς τὸ στόμα παραινόντων, ἐνέφυσε τῷ κροταφίτῃ μυΐ. κινή-
20 σεως μὲν γὰρ οὗτος, τοῖς δ' ἐν τῷ στόματι τῆς γευστικῆς αἰσθήσεως ἔδει. ἀλλ' ὅτι μὲν ὅσα τῇ τε κάτω γένυι καὶ τῇ
γλώττῃ καταφύεται, κατάντεσιν ὁδοῖς εὐλόγως ἐχρήσατο, δῆλον ἐξ αὐτῆς τῶν δεχομένων αὐτὰ, τῆς θέ-
σεως. ὅσα δ' εἰς τὴν ἄνω γένυν ἐφέρετο, τούτοις ἑτέραν ὁδὸν ἡ φύσις ἔτεμε προσήκουσαν, καὶ πρῶτον μὲν
εἰς τοὔμπροσθεν ἔτι προδιεβίβασεν αὐτὰ, καὶ πλησίον τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς χωρίων ἤγαγεν, ἔπειτ' ἐν
ταυθα συνεχρήσατο θατέρῳ τῶν καθ' αὐτὰς τρημάτων. δι' οὗ τοῖς μυσὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἐνεφύετο τὰ νεῦρα. βελ-
τίονα γὰρ ἑτέραν ὁδὸν οὐδ' ἐπινοῆσαι δυνατόν ἐστιν, οὔτε κατ' αὐτὰς τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν, οὔτ' ἔξωθεν.
τὰ μὲν γὰρ ἐπέκεινα τῶν μικρῶν κανθῶν μέρη τοῖς τε κροταφίταις ἐφυλάττετο μυσὶ, καὶ προσέτι μα-
κρὰν εἶχε, καὶ οὐκ ἀσφαλῆ τὴν πάροδον. τὰ δ' ἐν τοῖς τῶν μεγάλων κανθῶν, οἱ τῆς ῥινὸς πόροι κατειλήφα-
σιν, ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς χώραις τῶν ὀφθαλμῶν, δυεῖν μὲν ὑπαρχόντων ἤδη τρημάτων, ἄλλου δὲ τρίτου κατὰ τὸν μέ-
γαν κανθὸν ἔσεσθαι μέλλοντος, ὡς δείξω τοῦ λόγου προϊόντος, ἕτερον δ' ἔτι τούτοις ἐργάζεσθαι τέταρτον, ἀμελοῦν-
30 τος ἦν ἁμάρτημα δημιουργοῦ τῆς δυσπαθείας τῶν ὀστῶν. εἰς ὅσον γὰρ, ὁ τῶν τρημάτων ἀριθμὸς ηὐξάνετο, κα-
ταπυκνουμένων, εἰς τοσοῦτον εὐπαθὲς ὑπὸ λεπτότητος ἐγίνετο τὸ μεταξὺ πᾶν αὐτῶν ὀστοῦν. ὥστ' ἐκ τού-
των τῶν λογισμῶν ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἀπέστη μὲν τοῦ καὶ καθ' ἕτερόν τι μέρος αὐτὸ διατιτρᾶναι. κατὰ τὰς δι' εἰς
τὴν ἐκ τῶν ἤδη γεγονότων αἵρεσιν ἔτι τὴν τῶν δυσπαθεστέρων νεύρων ὁδὸν ἀφίκετο, καὶ κατὰ ταύτην διεξέβα-
λε τὰ τῆς ἄνω γένυος. τὰ γὰρ αἰσθητικὰ νεῦρα τῶν ὀφθαλμῶν, οὐ μόνον μακρῷ μαλακώτερα τῶν κινητι-
κῶν ἐστιν, ἀλλ' ἔτι μακρῷ κυριώτερα. διὰ ταῦτα γοῦν ὅτε σύμπας ὀφθαλμὸς γέγονε, καὶ τὸ κῦρος ἅπαν τῆς
ὄψεως ἐν αὐτοῖς ἐστιν. ἀλλὰ καὶ τὰ τρήματα αὐτῶν ὁμοίως τοῖς νεύροις ἐστὶ μεγάλα. κατὰ λόγον οὖν τούτων
μὲν ἀπεχώρησεν ὡς ἂν καὶ διὰ μεγάλων ἤδη τρημάτων φερομένων, καὶ κυριωτέρων πολὺ καὶ μαλακωτέρων
ὑπαρχόντων. τοῖς δὲ σκληροτέροις τε ἅμα, καὶ ἀκυροτέροις, καὶ διὰ στενοτέρων τρημάτων διεξερχομένοις, συν-
διεξέβαλε τὰ τῆς γένυος νεῦρα, τήν τε γειτνίασιν αὐτῶν ἄλυπον εἰδὼς ἐσομένην, καὶ τὸ μέγεθος τοῦ τρήματος
40 οὐδέπω τῶν αἰσθητικῶν μεῖζον γενησόμενον. πρόμηκες μὲν γάρ ἐστι, καὶ οὐκ ἀκριβῶς στρογγύλον, ὥσπερ ἐκεῖ-
νο, καὶ τάχα ἄν τῳ δόξειε τὸ μῆκος αὐτοῦ μεῖζον εἶναι τῆς ἐκείνου διαμέτρου. ὅλον δὲ ὅλῳ παραβαλλόμενον
οὐκ ἂν ἔτι φαίνοιτο μεῖζον. ἐξ ἀνάγκης δὲ πρόμηκες ἐγένετο. καὶ οὐχ ὥσπερ τὸ τῶν αἰσθητικῶν στρογγύλον.
ὅτι δύο ἔμελλεν ἑξῆς ἀλλήλων τεταγμένα νεῦρα περιέξειν οὐχ ἕν. ἔστι μὲν γοῦν ἑκάτερον αὐτῶν κατά γε τὴν
ἀλήθειαν πλείω, καὶ λεχθήσεται περὶ πάντων τῶν νεύρων τῆς φύσεως, ὀλίγον ὕστερον ἀκριβέστερον. ἀλλὰ νῦν γε
οὐδὲν κωλύει σαφοῦς ἕνεκα διδασκαλίας, ἓν μὲν εἶναι λέγειν, τὸ ἔτι τοὺς τῶν ὀφθαλμῶν μῦς μεριζόμενον.
ἕτερον δὲ τὸ πρὸς τὴν ἄνω γένυν ἀφικνούμενον, ὃ διεκπίπτει μὲν ἅμα θατέρῳ γενόμενον ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ὀφθαλ-
μῶν. εὐθὺ τοῦ καλουμένου μήλου φέρεται, διατιτρωμένων πάλιν ἐνταυθα καὶ δίοδον αὐτῷ παρεχόντων τῶν
ὑποκειμένων τοῖς ὀφθαλμοῖς ὀστῶν. οὐ γὰρ δὴ ψαύοντά γε τῶν μυῶν ἔμελλε παρέρχεσθαι βλάπτοντά τε καὶ
βλαπτόμενα πρὸς αὐτῶν, ἄμεινον γοῦν ἦν κἀκείνων τὴν κίνησιν ἀβλαβῆ φυλάττεσθαι, καὶ ταῦτ' ἰδίας δ' ἡσυ-
50 χίας πολλῆς, καὶ μὴ δι' ἀλλοτρίας, καὶ μηδὲν προσηκούσης αὐτοῖς κινήσεως μηδαμοῦ παραπολαύοντα.
ταῦτ' οὖν προμηθούμενος ὁ δημιουργὸς ἕτερον ἐφεξῆς ἔθηκεν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς τρῆμα διαδεχόμενον τὸ
πρότερον ἐκεῖνο τὸ κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν νεύρων, ὃ πρὸς αὐτὸν ἐπεραίνετο τὸν ἐγκέφαλον. ἀλλ' ἐν τούτῳ μὲν
ὑπὸ λεπτῆς λεπίδος ὀστοῦ καλυπτόμενα τὰ νεῦρα, καὶ ὁ πόρος αὐτῶν, ἐν δὲ τοῖς μήλοις καλουμένοις, ὡς ἂν
ὑψηλοῖς οὖσι, παχέσι μὲν ὀστοῖς καλύπτεται. διὰ βάθους δὲ φέρεται τοῦ ψαύοντος αὐτῶν ὀστοῦ, καθάπερ ἄλ-
λου τινὸς αὐτῶν τῶν νεύρων ἕνεκα γεγονότος. οὐ γὰρ οὖν οὐδὲ τοῦτ' ἠμέληται τῇ φύσει, τὸ τοῖς διεκπίπτουσιν
ἅπασιν ὀστῶν ἀγγείοις χιτῶνας, περιφύειν σκληροὺς, καί τινας ἐξ αὐτῶν τῶν ὀστῶν λείους καὶ χαύνους, ἀπερ-
γάζεσθαι πόρους, καὶ μάλισθ' ὅταν σκληρὰ ταῖς οὐσίαις, τὰ διατιτράμενα τῶν ὀστῶν. ἀλλ' οὔτ' ἔτι πάντων μὲν
νεύρων, πασῶν δ' ἀρτηριῶν, πασῶν δὲ φλεβῶν οὕτως ἀκριβῶς φυλαττόμενον, ὡς μηδαμοῦ διαμαρτάνεσθαι

τοῖς μὲν ἀμελῶς, καὶ ῥαθύμως ἀκούουσι, μᾶλλον δὲ παρακούουσι, μικρὸν ἂν ἴσως δόξειε, προσέχοντι δὲ τὸν νοῦν,
ἐπιμελέστερον τῷ λεγομένῳ, καὶ βάσανον ἀκριβῆ δι' αὐτῆς τῆς ἀνατομῆς λαμβάνοντι, κἂν μόνον ἱκανὸν ἐν-
δείξασθαι γένοιτο πρόνοιάν τε ἅμα, καὶ τέχνην θαυμαστὴν τοῦ δημιουργοῦ, τίνι δὲ τρόπῳ ταῦτά τε τὰ νεῦρα,
τὰ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τὰ τῶν μήλων ὀστᾶ φερόμενα, καὶ τὰ πρὸ αὐτῶν εἰρημένα, καὶ τὰ κάτω διεκ-
πίπτοντα, τήν τε γλῶτταν, καὶ τὸ στόμα, καὶ πάντα τοῦ προσώπου τὰ μόρια διαπλέκειν, ἐν τῷ μετὰ ταῦ-
τα δηλωθήσεται λόγῳ, τὴν τῶν κατὰ τὸ στόμα, καὶ τὸ πρόσωπον μορίων ἐξηγουμένῳ ἡμῶν κατασκευήν,
ὁ γὰρ ἐνεστηκὼς λόγος αὐτῶν μόνων τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐκφύσεων ἐπηγγείλατο τὰς χρείας ἐρεῖν.
ὧν ὅρος ἐστὶ, τὸ περιέχον ὀστοῦν αὐτῶν, ὥστε ἡμῖν παραφυλάττουσιν, ὅταν ἐκτὸς αὐτοῦ λόγῳ καταστήσωμεν
τὸ νεῦρον, ἐπανερχόμεθα πάλιν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον, ὑπὲρ τοῦ μήτε τῶν ἐντός τινα τοῦ κρανίου παραλιπεῖν
10 ἀποφύσεων. μήτ' ἐν ταῖς ἐκτὸς ἐπὶ πολὺ διατρίβειν. εἴπερ οὖν ἡμῖν φυλάξομεν, ἐκεῖνο προσθέντες ἐπὶ τῷ
προειρημένῳ λόγῳ καὶ τὸ παρὰ τούτων τῶν νεύρων ἔρχεσθαι τὴν ἐπὶ τοὺς κροταφίτας μῦς ἀπόφυσιν, διὰ
τῶν κατὰ τοὺς κροτάφους ὀστῶν ἐκπίπτουσαν, ἐφ' ἑτέραν ἤδη μεταβῶμεν ἔκφυσιν ἐγκεφάλου. τετάρτην
δὲ αὐτῶν ἀριθμοῦσι συζυγίαν οἱ ἀκριβεῖς τῶν ἀνατομικῶν, οὐ συναριθμοῦντες αὐταῖς δηλονότι τὴν ἐπὶ τὰς
ῥῖνας, ὅτι μήτε νεύρων ἐκφύσεις ἔχει καθάπερ αἱ λοιπαὶ, μήτε διεκπίπτει τῶν ὀστῶν ἐκτὸς, ἀλλὰ πρώτη μὲν
αὐτοῖς ἀπόφυσις ἀριθμεῖται τὰ μαλακὰ νεῦρα τῶν ὀφθαλμῶν, δευτέρα δὲ τὰ κινητικὰ τῶν ἀμφ' αὐτοὺς μορί-
ων, τρίτη δὲ, περὶ ἧς ἄρτι πέπαυμαι λέγων, ἀρχομένη μὲν, ἔνθα συνάπτει τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ ἐγκεφά-
λου τῷ ὄπισθεν, προϊοῦσα δὲ, διὰ τῆς παχείας μήνιγγος, εἶτα δίκρους γινομένη, κἄπειτα διανεμομένη καθ' ὃν
εἴρηται τρόπον, ἡ δὲ τετάρτη συζυγία τῶν νεύρων ὀλίγον ἡ τούτων ὄπισθεν τέτακται, ἀρχομένη μὲν ἀπ' αὐ-
τῆς τῆς βάσεως μᾶλλον, ἤπερ τὰ πρότερον, πλησίον δ' ἀλλήλαις κειμένων τῶν ἐκφύσεων, ἀναμιγνυμένη
20 μὲν εὐθέως τοῖς κατὰ τὴν τρίτην συζυγίαν σκληροτέρα, διὰ τὸ καὶ αὐτὸν τὸν χιτῶνα, ὃν ὑπαλείφοντα τὸ στό-
μα, σκληρότερον ὑπάρχειν, οὐ τῆς γλώττης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων, τῶν κατὰ τὸ πρόσω-
πον μορίων. διὰ τοῦτ' οὖν, καὶ ἡ ἔκφυσις αὐτῶν, ἐκ βραχείας σκληροτέρων ἐστὶν ἐγκεφάλου μερῶν, ἤπερ τῶν
κατὰ τὴν τρίτην συζυγίαν. εἰς ὅσον γὰρ ἂν προχωρῶμεν ἀεὶ, καὶ μᾶλλον αὐτὸν ἑαυτοῦ σκληρότερον εὑρή-
σομεν τὸν ἐγκέφαλον, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ μέρη τῶν ἄλλων ἐστὶ σκληρότερα. κατὰ λόγον οὖν
ἡ τετάρτη συζυγία τῶν νεύρων, ἵν' ἧττον μαλακὴ γένηται τῆς τρίτης, οὐ μόνον ἐκ τῶν ὄπισθεν μερῶν, ἀλλὰ καὶ
ἀπὸ τῆς βάσεως τοῦ ἐγκεφάλου, μᾶλλον ἐκείνης ἀφωρμήθη. ἐφεξῆς δὲ τούτων ἐκ πλαγίων μερῶν τῆς κεφα-
λῆς ἐπὶ τὰ λιθοειδῆ τῶν ὀστῶν εἰσιν ἀποφύσεις, πέμπτη τις αὕτη συζυγία νεύρων, οὐδέπω σκληρῶν οὐδ' αὐ-
τῶν, σχισθεῖσα δ' εἰς δύο μέρη κατ' αὐτὴν τὴν ἐν τοῖς ὀστοῖς δίοδον, εἰς μὲν τὸν ἀκουστικὸν πόρον, θάτερον, εἰς δὲ τὸ
τυφλὸν καλούμενον τρῆμα, τὸ λοιπὸν ἐμβάλλει μόριον. οὐ μὴν τυφλόν γε ὄντως ἐστὶν, ὥσπερ καὶ λέγεται, ἀλ-
30 λ' οἶμαι τοὺς πρώτως αὐτῷ θεμένους τοὔνομα καθιέντας ἢ σχοῖνον, ἢ ὑείαν τρίχα, κἄπειτα μὴ δυναμένους
διεκβαλεῖν, αὐτόθι που τελευτᾶν ὑπολαβεῖν. ἔστι δ' οὐχ ἡ τυφλότης αἰτία τοῦ μὴ διεκπίπτειν, ἀλλ' ἡ σκολιό-
της τοῦ πόρου. περικόπτοντι δέ σοι κατ' ὀλίγον τὸ πᾶν ὀστοῦν, καὶ γυμνοῦντι τὸ νεῦρον, αἵ θ' ἕλικες, αἱ κατ' αὐτὸ
φωραθήσονται, καὶ τὸ νεῦρον εἰς τὸ ἐκτὸς ἐμπίπτον φανεῖται παρὰ τὸ οὖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἀκουστικῶν νεύ-
ρων τῆς φύσεως εἴρηται πρόσθεν. περὶ δὲ τῶν διὰ τοῦ τυφλοῦ τρήματος διεκπιπτόντων, ἐν τῇ τῶν ἐκτὸς, τοῦ
κρανίου διηγήσει ῥηθήσεται, νυνὶ δ' ἤδη καιρὸς ἕτερον ἀποβλάστημα τῶν ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων ὁρμωμένων
προχειρίζεσθαι τῷ λόγῳ. ἕκτη δέ τις ἐστὶν ἐπὶ τούτοις συζυγία νεύρων ἀπὸ βάσεως ἐγκεφάλου βεβλαστη-
κότων, οὐδέπω μὲν σκληρῶν ἀκριβῶς οὐδ' αὐτῶν. ἁπάντων μὴν τῶν προειρημένων τοσούτῳ σκληροτέρων ὅσῳ
περ ἤδη πλησιαίτερον εἰσὶ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. σκληρῶν γὰρ δὴ οὗτός γε νεύρων ἐστὶν ἀρχὴ διότι καὶ αὐτὸς
ἐγκεφάλου πολὺ σκληρότερος ἐγένετο, καὶ ὁ τῆς αἰτίας λογισμὸς ῥᾷστος ἀναμνησθέντι τῶν ἐν τῷ πρὸ τού-
40 του γράμματι λελεγμένων, ὡς εἰς μὲν ἀκρίβειαν αἰσθήσεως, ἀποφύσεως ἐγκεφάλου δεῖ μαλακωτέρας, εἰς δὲ
κινήσεως ῥώμην, σκληροτέρας, καὶ ὡς δι' αὐτὸ ἡμῖν τῶν ἐγκεφάλου μερῶν, τὰ μὲν σκληρότερα, τὰ δὲ, μα-
λακώτερα γέγονε, καὶ ὡς ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν τῶν μαλακῶν ἀρξάμενος ἀεὶ, καὶ μᾶλλον ἑαυτοῦ γίνεται σκλη-
ρότερος, ἵνα δὴ συνάπτῃ τῷ νωτιαίῳ ταῦτ' αὐτοῦ πάντων ἐστὶ μερῶν τὰ σκληρότερα, κατὰ βραχὺ δὴ καὶ οὗτος
εἰς ὅσον ἀποχωρεῖ κάτω σκληρότερος γίνεται. καὶ γάρ τοι καὶ ἡ γένεσις αὐτοῦ ταύτην παρέχει τῷ ζώῳ τὴν
τὴν χρείαν εἶναι τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ σώματι νεύρων σκληρῶν, ἐγκεφάλου μὴ δυναμένου τοσαύτην δέξασθαι σκλη-
ρότητα, δι' ἣν ἔμπροσθεν ἐλέγομεν αἰτίαν. ἔδειξε δὲ σαφῶς ἡ φύσις, οὐχ ἥκιστα κἀν τῷδε, τῶν νεύρων τῷ ζεύγει,
περὶ οὗ νῦν πρόκειται λέγειν, ὡς οὔτε διὰ τῶν σκληρῶν οἷόν τε γενέσθαι τινὰ ἀκρίβειαν αἰσθήσεως, οὔτ' ἀπο-
φῦναι δυνατὸν, ἐγκεφάλου μὲν σκληρὰ, νωτιαίου δὲ, μαλακά. κατέρχεται γὰρ ταῦτα μέχρι καὶ τοῦ πλατέος ὀστοῦ
σχεδὸν εἰς ἅπαντα τἄντερα, καὶ τὰ σπλάγχνα διασπειρόμενα, καίτοι τὰ πλεῖστά γε τούτων ἐπίκειται,
50 κατὰ τῆς ῥάχεως, ἧς πέρας ἐστὶ τὸ πρός τινων μὲν, ἱερὸν ὀστοῦν, πρὸς ἑτέρων δὲ πλατὺ καλούμενον, εἰς τελευ-
τὴν ἐλέχθη τὰ νεῦρα. καὶ βέλτιον ἦν εἴπερ ἐνεχώρει, παρὰ τοῦ νωτιαίου διὰ βραχείας ὁδοῦ σὺν ἀσφαλείᾳ
πολλῇ διανέμεσθαι τοῖς ταύτῃ μορίοις αὐτά. ἀλλ' οὐκ ἐγχωρεῖ δηλονότι μαλακῶν νεύρων ἀρχὴν γενέσθαι τὸν
νωτιαῖον σκληρὸν αὐτὸν ὑπάρχοντα, ὥσπερ οὐδὲ τὸν ἐν τοῖς κώλοις τὸν ἐγκέφαλον, ἐπὶ πλεῖστον σκληρότη-
τος προεληλυθότων, αὐτὸν ἐπὶ πλεῖστον ἥκοντα μαλακότητος. τοῖς μὲν οὖν κώλοις, ὅτι σκληροτάτων ἔδει
νεύρων, ἰσχυραῖς καὶ βιαίοις ἐνεργείαις ὑπηρετοῦσιν ἀλλήλοις, αὐτίκα δῆλον. οὐ μὴν οὐδ' ὅτι τοῖς σπλάγχνοις
τῶν μαλακωτέρων ἀσφαλές. ἀλλ' ὅπως μηδὲν ἐνδεὲς γίνοιτο λόγου, ῥητέον. πρῶτον μὲν οὖν ὅτι κίνησιν οὐδε-
μίαν οὐδὲν αὐτῶν ἔχει καθ' ὁρμὴν τοῦ ζώου γινομένην, ἀλλ' αἰσθήσεως ἕνεκα μόνης ἐδεήθη νεύρων, ἄμεινον ἦν αὐ-
τοῖς ἐπιπεμφθῆναι τὰ αἰσθητικά, δεύτερον δ' ὅτι καὶ ἡ τοῦ σώματος αὐτῶν οὐσία μαλακὴ τὴν σύστασιν ὑπάρ-

[illegible], ῥᾷον ἔμελλεν αἰσθήσεσθαί τε, καὶ παραδέξασθαι πάντῃ διαπλεκόμενα τὰ τοιαῦτα, καὶ δῖτον, ὅτι
σιτίων τε, καὶ ποτῶν ἐνδείας ἀκριβεστάτην ἕξειν αἴσθησιν εἶναι τῇ γαστρί. ἀτὰρ οὖν καὶ φαίνεται τούτων,
τῶν νεύρων ἡ πλείστη μοῖρα διασπειρομένη, μάλιστα μὲν, εἰς τὰ πρῶτα αὐτῆς τὰ περὶ τὸ στόμα καλούμενα.
ἐφεξῆς δ' ἤδη, καὶ εἰς τὰ ἄλλα σύμπαντα, τὰ μέχρι τοῦ πυθμένος. ἐπεὶ δὲ ἅπαξ ἕνεκα τῆς γαστρὸς ἀπ' ἐγκε-
φάλου κατήχθη νεῦρα, τόσῳ δὴ μᾶλλον ἔτι καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτὰ τοῖς τῇδε μορίοις ἅπασι διανεμηθῆναι βέλ-
τιον ἦν, εἰ καὶ μὴ μεγάλη τις αὐτοῖς ἔμελλεν ὠφέλεια γενήσεσθαι. τῇ μὲν γὰρ γαστρὶ ἔδει πάντως δυνάμεως
ὀρεκτικῆς ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων, ἧς ἀναγκαῖον ἦν προηγεῖσθαί τινα δύναμιν αἰσθητικὴν τῶν ἐλλι-
πόντων. τοῖς δ' ἄλλοις, τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα, μετεῖναι μὲν, καὶ τούτοις εἰς τοσοῦτον ἀκριβοῦς αἰσθήσεως ἐνί-
οις τῶν ἰατρῶν ἔδοξεν, ὥστε καὶ αὐτὰ τῆς γαστρὸς οὐδὲν ἧττον ὀρέγεσθαί φασιν. ἐμοὶ δὲ βραχὺ μέν τι καὶ αὐ-
10 τὰ συνεπαισθάνεσθαι δοκεῖ, τὸ πλεῖστον δ' εἶναι τῆς κοιλίας, καὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ, εἰ δὴ καὶ τὰ νεῦρα ταῦ-
τα φαίνεται μεγίστῳ μέρει σφῶν αὐτῶν ἐμβάλλοντα, καὶ διὰ τοῦτ' αἰσθητικώτατόν ἐστι τοῦτο τῆς γαστρὸς τὸ
μέρος. καὶ οἱ σφόδρα πεινῶντες αἰσθάνονται τούτου μάλιστα, συνελκομένου, καὶ οἱονεὶ σπωμένου καὶ ἀγα-
νακτοῦντος. ἀλλ' οὐκ ἂν ἦν τοῦτο, εἰ μὴ τῶν μαλακῶν νεύρων μετέχειν, ἀναίσθητον εἰς τοσοῦτον, δῆλον οὖν ἐκ τῶν
εἰρημένων, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις μὲν ἅπασι τοῖς κατὰ τὴν κοιλίαν, ἐξαιρέτως δ' αὐτῇ τῇ γαστρὶ τῶν ἀπ' ἐγκε-
φάλου νεύρων ἔδει. καὶ πάρεστι σκοπεῖν ἐκ τῶν ἀνατομῶν, ὅσην αὐτῶν τῆς ἀσφαλείας πρόνοιαν ἡ φύσις παρ' ὅλην
τὴν ἄνωθεν ὁδὸν ἐποιήσατο, προορωμένη τὴν εὐπάθειαν, ἣν διὰ τὸ μαλακά τ' εἶναι καὶ διὰ μακροῦ καταφέρεσθαι
πάντως ἂν εἶχεν, ὑμέσιν οὖν ἰσχυροῖς αὐτὰ περιλαμβάνουσα συνάπτει τοῖς παρακειμένοις σώμασιν, ἅπαν ἑκά-
στοτε τύχῃ κατιοῦσιν αὐτοῖς ἐντυγχάνοντα, πολλαχόθι δὲ καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις οὐ μικρὸν ἀγαθὸν ἡ σύζευξις
γίνεται, καθάπερ καὶ τοῖς κατὰ τὴν ἑβδόμην συζυγίαν διεκπίπτουσι νεύροις. ἐς ταυτὸν γὰρ αὐτὰ συναγα-
20 γοῦσα τοῖς κατὰ τὴν ἕκτην, εὐθὺς ἅμα τῷ διεξελθεῖν τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, ὑμέσιν ἰσχυροῖς περιέβαλέ τε,
καὶ πανταχόθεν ἀκριβῶς ἐσκέπασε, κοινόν τι τοῦτ' ἀγαθὸν ἀμφοτέροις ἐξευροῦσα. καθάπερ γὰρ καὶ τὰ
σχοινία, τὰ μὲν ἁπλᾶ καὶ λεπτὰ τελέως ἐστὶν εὐπαθῆ, τὰ δ' ἐκ πλειόνων τοιούτων συγκείμενα, τοσοῦτον δυσπα-
θέστερα, ὅσον καὶ πλῆθος τῶν συντιθέντων αὐτὰ προσλαμβάνει, οὕτω καὶ τὰ συναγόμενα, καὶ περιπλεκό-
μενα, καὶ κοινοῖς δεσμοῖς σφιγγόμενα νεῦρα, πολὺ τῶν ἁπλῶν ἀποτελεῖται δυσπαθέστερα. καὶ διὰ τοῦθ' ὅταν
εἰς πλείονα μόρια τοῦ σώματος ἐγγὺς ἀλλήλων ὄντα φέρεσθαι δέῃ νεῦρα πολλὰ τὴν μεταξὺ πᾶσαν ἄχρι
τῶν ληψομένων αὐτὰ μορίων ὁδὸν ἡ φύσις ἐζευγμένα παράγει, καὶ ὅσοι γε ἀμελέστερον ὁρῶσι τὰ τοιαῦτα
πάντ' αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ, τὰ δ' οὐκ ἔστι μὲν ἕν, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοσαῦτα, ὅσα περ καὶ τὰ μόρια, οἷς
ἐμφύεσθαι μέλλει. φαίνεται δ' ἕνεκεν τοῦ περιπλέχθαι περὶ ἄλληλα, κἀκ τοῦ σφίγγεσθαι κοινῇ πάνθ' ὑπὸ
τῶν περιλαμβανόντων ὑμένων αὐτὰ, καὶ τοῦτ' ἐστὶν, ὃ μικρῷ πρόσθεν ἐπηγγειλάμεθα περὶ τῆς τῶν νεύρων φύ-
30 σεως ἐρεῖν. ἀλλὰ γὰρ τὸν μὲν τῆς συνθέσεως αὐτῶν λόγον ὕστερον ἅπαντα πληρώσομεν, ἰδίᾳ διεξελθόντες
οὐχ ὁδοῦ τι πάρεργον, ὥσπερ νῦν ποιησάμενοι. περὶ δὲ τῶν ἐπὶ τὸν στόμαχον ἰόντων νεύρων, ὑπὲρ ὧν τῆς
ὁδοῦ λέγειν ἠρξάμεθα, συμπεράνουμεθα πρότερον. ἐπειδὴ γὰρ ἀναγκαῖον ἦν αὐτῶν βραχὺ προελθόν-
των ἀποχωρισθῆναι, τὰ κατὰ τὴν ἑβδόμην συζυγίαν ἐπὶ γλῶτταν φερόμενα, πάλιν αὐτὰ, ταῖς καρω-
τίσιν ἀρτηρίαις πλησίον οὔσαις συνήγαγε, καὶ μετ' ἐκείνων τὸν τράχηλον ὅλον διεβίβασε, κοινοῖς ὑμέσι πρὸς
αὐτὰς συνάψασα, κατὰ δὲ τὸν θώρακα τῶν ἀρτηριῶν ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν τῆς καρδίας κοιλίας τεταγμέ-
νων ἀπέσχισεν αὖθις αὐτὰ, καὶ συνῆψεν ἐνταῦθα πάλιν ἑκατέρωθεν τῷ στομάχῳ, καὶ ἡνίκα δὲ πρῶτον
ἔμελλεν αὐτὰ σχίζειν εἰς τὴν γαστέρα, τὸ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν εἰς ἀριστερὰ, τὸ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν, εἰς τὰ δεξιὰ
περιήγαγε, λοξὰ χρῆναι πρότερον ἐργάσασθαι λογισαμένη, κἄπειθ' οὕτω κατασχίζειν. ἦν γὰρ δὴ καὶ τοῦ-
το μακρῷ δυσπαθέστερον, ἢ εἰ κατ' εὐθὺ φερομένων ὁ χωρισμὸς ἐγένετο, καὶ μὲν δὴ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας,
40 τὰς ἀπ' αὐτῶν στηρίζουσα προάγει πανταχοῦ, τὴν ἐκ τῆς μαλακότητος εὐπάθειαν ταῖς ἔξωθεν ἐπικου-
ρίαις ἰωμένη τε καὶ διασῴζουσα. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς διανομῆς αὐτῶν, τὸ μέν πού τι κἀν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρη-
ται, τὸ δέ τι κἀν τοῖς μετὰ ταῦτα λεχθήσεται. περὶ τῆς ἑβδόμης συζυγίας τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων,
ἤδη ῥητέον, ἥ τις ὅτι μὲν εὐθέως ζεύγνυται τῇ πρὸ αὐτῆς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ ὅτι κοινὴν ἀμφοτέ-
ραις ταῖς ἀποφύσεσι ταύταις ἡ φύσις ἀσφάλειαν προνοουμένη, τὴν σύζευξιν αὐτῶν ἐξεῦρεν. ὅθεν δ' ὁρμᾶ-
ται καὶ ποῖ καταφύεται, λεκτέον. τοῦτο γὰρ ἔτι λείπει, τῷ περὶ αὐτῆς λόγῳ. ὁρμᾶται δὴ ταῦτα τὰ νεῦρα
καθ' ἃ παύεται μὲν ὁ ἐγκέφαλος, ἄρχεται δ' ὁ νωτιαῖος, προελθόντα δὲ, ὥς τινες ἅμα τοῖς κατὰ τὴν ἕκτην συ-
ζυγίαν, εἶτ' αὖθις αὐτῶν ἀποχωρισθέντα, μέρει μέν τινι σφῶν αὐτῶν ἐλαχίστῳ τοὺς ὀρθίους τοῦ λάρυγγος μῦς ἐστιν
ὅτε καταπλέκει. τῷ μείζονι δ' εἰς τὴν γλῶτταν ἐμφύεται. διαπαντὸς ταῦτα πρῶτα τῶν νεύρων ἀκριβῶς
ἐστὶν ἤδη σκληρά. τῶν γὰρ ἔμπροσθεν εἰρημένων ἁπάντων, τὰ μὲν ἧττόν ἐστι, τὰ δὲ, μᾶλλον μαλακὰ, σκληρὸν δ' ὁ-
50 μοίως τούτοις οὐδὲν, ἀλλά τοι κἀκείνων, ὅσα μυσὶν ἐμφύεται σαφῶς, τῶν ἄλλων γίνεται σκληρότερα. μύες δὲ
κατὰ πρόσωπον οἵ τε τοὺς ὀφθαλμοὺς κινοῦντές εἰσι, καὶ οἱ τὴν κάτω γένυν. ἔτι τε πρὸς τούτοις, οἱ τὰ τῆς ῥι-
νὸς πτερύγια, καὶ τὰ χείλη, καὶ τὰς γνάθους, εἰς μὲν δὴ τοὺς τῶν ὀφθαλμῶν μῦς καί τοι σμικροὺς παντά-
πασιν ὄντας, μεγάλα τοῖς τοῦ σώματος ὄγκοις ἐμφυόμενα φαίνεται τὰ νεῦρα. δι' αὐτὸ τοῦθ' ὅτι μαλακώτερα,
τὴν σύστασιν ἐστὶν, ἢ ὡς ἔπρεπε τοῖς κινητικοῖς. ὅσον οὖν ἀπολείπεται τοῦ δέοντος διὰ μαλακότητα, τοῦτ' ἐκ τοῦ
μεγέθους αὐτοῖς ἡ φύσις ἀνεπλήρωσεν. ὡσαύτως δ' ἔχει κἀπὶ τῶν κροταφιτῶν μυῶν, ἑκατέρῳ γὰρ
αὐτῶν ἐμφύεται τρία νεῦρα. δύο μὲν, ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας, ὑπὲρ ὧν ἤδη προειρήκαμεν, ἄλλο δὲ τρίτον
σκληρότερον ὑπὲρ οὗ μετ' ὀλίγον εἰρήσεται, ὥστ' ἐνταῦθα πάλιν ἐκ τοῦ πλήθους τῶν νεύρων τὴν πρὸς τὰς
ἐνεργείας ἰσχὺν ἀπαρχὴν εἶναι τοῖς μυσὶν, οἱ δ' αὖ κατὰ τὰς γνάθους τε καὶ τὴν ῥῖνα, καὶ τὰ χείλη μύες, ὡσ-

περ συμμέτρους τοῖς ὄγκοις ἀποφύσεις νεύρων λαμβάνουσιν, οὕτω καὶ τῇ σκληρότητι. φερομένοις γὰρ αὐ-
τοῖς ἤδη πλέον διὰ τῶν ὀστῶν, ἡ σκληρότης ἐκ τοῦ μήκους τῆς ὁδοῦ προσγίνεται. ἐγγὺς μὲν γὰρ τῆς ἀρχῆς
μαλακῆς ὑπαρχούσης, οὐχ οἷόν τ' ἦν τῇ φύσει σκληρὸν ἐκφῦσαι νεῦρον, κατὰ βραχὺ μέντοι προϊοῦσά τε καὶ
ἀπάγουσα, καὶ μάλισθ' ὅταν διὰ ὀστῶν τὴν ἀγωγὴν ποιῆται, τῷ τε τοῦ χρόνου μήκει, καὶ τῷ τῆς ἀποστάσεως σκλη-
ρὸν ἀπεργάζεται. οὕτω γὰρ καὶ τὸν νωτιαῖον καὶ αὐτόν γε τὸν ἐγκέφαλον, οὐκ ἀθρόως, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον ἑαυτοῦ,
σκληρότερον ἀπέδειξε. καὶ εἴπερ ταῦθ' οὕτως ἔχει, πρόδηλον ἤδη παντί, ὡς μήθ' ἑτέρωθεν ἐγκαιρότερον ἦν
ἐκφῦσαι, τὰ κινητικὰ τῆς γλώττης νεῦρα, μήθ' ὁδοιπορίᾳ βελτίονι χρήσασθαι, τῆς νῦν ὑπαρχούσης αὐτοῖς.
ἐκ μὲν γὰρ τῶν ἔμπροσθεν οὐκ ἦν οὐκέτ' οὐδεμία χώρα σχολάζουσα, καὶ δι' αὐτό γε τοῦτο, τὴν τρίτην τε καὶ
τετάρτην συζυγίαν ἐκ τῶν ὄπισθεν ἀπέφυσε. διὰ αὐτῶν δ' αὖ πάλιν τούτων τῶν χωρίων ἅμα μὲν οὐδ' ἠδύνατο
10 μεγάλων ἄλλων ἔκφυσιν νεύρων ποιήσασθαι, ἅμα δ' εἰ καὶ δυνατὸν ἦν, ἠπόρει τῆς ὁδοῦ. διὰ μὲν γὰρ τῆς σκλη-
ρᾶς μήνιγγος, ἥπερ αὐτὰ διεκόσμησεν, ἀναμίξασα αὐτοῖς κατὰ τὴν τρίτην τε, καὶ τετάρτην, ὁμοίως ἂν ἐκείνοις
ἔμεινε μαλακά, διὰ δ' αὖ τῶν ὀστῶν τῆς κεφαλῆς ἀγαγεῖν μὲν ἠδύνατο, καὶ σκληρά γε, διὰ τοῖς τοιαύτης ὁδοῦ
ποιήσασθαι συμμέτρως, ἀλλ' ἅμα μὲν ἦν περιττόν, ἑτέρωθεν ἑτοιμότερον ἀναχθῆναι δυναμένων, ἅμα δ' οὐδὲ
χώρα τις ἦν ἔτι τῷ κρανίῳ κατὰ τὴν ῥίζαν τῆς γλώττης πολλῶν τρημάτων ἐνταυθοῖ φθανόντων. εἰκότως οὖν
κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκφύσεως τοῦ νωτιαίου, καθὸ μάλιστα σκληρότερός ἐστιν ὁ ἐγκέφαλος, ἐκφύσασα τὸ
ζεῦγος τοῦτο τῶν νεύρων, καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ἅπασαν ἔτι, καὶ μᾶλλον ἀπεργασαμένη σκληρόν, εἰς ἅπασαν
οὕτω διέσπειρε τὴν γλῶτταν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο μὴ παρέργως ἀκούσης, τὸ παντὶ μορίῳ τῆς γλώττης αὐ-
τὰ διανενεμῆσθαι, τεκμήριον μὲν ἱκανὸν ἐσόμενον τῆς τῶν εἰρημένων ἀληθείας, μεγίστην δὲ τέχνην ἐνδειξό-
μενον τοῦ δημιουργοῦ. τὰ μὲν γὰρ αἰσθητικὰ νεῦρα κατὰ τὴν ἔκφυσιν εὐθέως πλατυνθέντα, τὸν ἔξωθεν αὐ-
20 τῆς διέπληξε χιτῶνα, μὴ δὲ προσαψάμενα τῶν ὑποτεταγμένων μυῶν. ταύτῃ δέ, τὰ κινητικά, τὰ κα-
τὰ τὴν ἑβδόμην συζυγίαν εἰς πολλὰς ἶνας λυθέντα, πάντας αὐτῆς διυφαίνει τοὺς μῦς εὐλόγως. οὔτε γὰρ τῶν
αἰσθητικῶν ἦν τις χρεία τῷ βάθει τῆς γλώττης, μελλούσης γε διὰ τῶν ἐκτὸς αὐτῆς μορίων ὁμιλήσειν τοῖς χυ-
μοῖς, οὔτε τῶν κινητικῶν τοῖς ἐκτός, ἀδυνάτοις οὖσι διὰ σκληρότητα τὰς τῶν χυμῶν διαγνώσκειν ἰδιότητας.
οὔτ' οὖν τούτων οὐδὲν ἀργῶς ἡ φύσις ἐποίησεν, οὔτ' ἀλόγως ἰσχυρότερα μὲν εἰργάσατο τὰ κινητικὰ τῆς γλώτ-
της νεῦρα, παχύτερα δὲ τὰ τῶν ὀφθαλμῶν, καίτοι μικροτέρους μῦς κινοῦντα. τοῖς μὲν γάρ, ἡ σκληρότης
ἱκανὴ πρὸς τὴν ἰσχύν. τὰ δ' εἰ μὴ πρὸς τοῦ μεγέθους ὠφελοῖτο, ἦν ἂν τελέως ἀδύνατα κινεῖν διὰ μαλακότητα.
τοὺς δὲ δὴ κροταφίτας μῦς ἔτι καὶ μᾶλλον ἀδύνατα κινεῖν ἦν τὰ παρὰ τῆς τρίτης συζυγίας εἰς αὐτοὺς ἀφι-
κνούμενα νεῦρα. αὐτοί τε γὰρ μεγάλοι, καὶ μέγιστον μέρος ἔχουσιν ὅλην τὴν κάτω γένυν, καὶ μεγίστοις τένου-
σιν εἰς αὐτὸ καταφύονται. τρίτον οὖν καὶ τούτων ἑκατέρωθεν σκληρὸν νεῦρον ἔπεμψεν ἀπὸ τῆς πέμπτης
30 συζυγίας. ὥσθ' ὅπερ τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν μυσὶν ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν νεύρων, τοῦτο τοῖς κροταφίταις, ἐκ τοῦ
πλήθους ὑπάρχει. ἐναργέστερον δὲ φαίνεται τὸ προειρημένον νεῦρον, ἐφ' ὧν ζώων ὁ κροταφίτης μῦς μέγας
ἐστί. πόθεν οὖν τοῦτο τὸ σκληρὸν νεῦρον ἐπ' αὐτοὺς παραγίνεται, καιρὸς ἂν εἴη λέγειν. ἐπειδή γε καὶ τὰς ἀρ-
χὰς τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐκφύσεων ἁπάσας ἤδη συνεπεράναμεν. πέμπτην δέ τινα συζυγίαν, νεύρων
ἐκ τῶν πλαγίων μερῶν τῆς κεφαλῆς βεβλαστηκυῖαν ἐμπίπτειν τοῖς λιθώδεσιν ὀστοῖς ἐλέγομεν. ἐκδέχεσθαι
δ' αὐτὴν διῃρουν γινομένην διττὰς διατρήσεις ἀνίσους, καὶ φέρεσθαι διὰ μὲν τῆς ἑτέρας, τῆς εὐρυτέρας,
εὐθὺ τῶν ἀκοῶν τὴν μείζω μοῖραν. εἰς δὲ τὴν ἑτέραν τὴν στενοτέραν, ἣν δὴ καὶ τυφλὸν τρῆμα καλεῖσθαι. τὸ λοι-
πὸν μέρος ἐμπεσόν, διεξέρχεσθαι διά τινος ὀπῆς πλησίον τῶν ὤτων τεταγμένης, τήν τε μεταξὺ τῆς ἔσωθεν
ἀρχῆς τοῦ νεύρου, καὶ τῆς ἔξωθεν τελευτῆς, ὁδὸν ἅπασαν ἑλίχθαι ποικίλως, οἷον λαβυρινθόν τινα. τοῦτον
οὖν τὸν λαβύρινθον ἡ φύσις οὐ μάτην ἐδημιούργησεν, ἀλλὰ τοῖς τε κροταφίταις μυσὶ προνοουμένη τούτων
40 σκληρὸν ἔπεμψε τὸ νεῦρον. οὐχ ἧττον δὲ τούτων ταῖς γνάθοις. ἄριστον δὲ ἐνταῦθα καὶ ἀκατάτρητον ὀστοῦν
ἔχουσα καὶ σκληρὸν ἐν τοῖς μάλιστα τούτῳ κατεχρήσατο πρὸς τὴν τοῦ σκληροῦ νεύρου γένεσιν. ἐπεὶ γὰρ ὅσον ἂν
ἀφίστηται τῆς ἀρχῆς ἕκαστον τῶν νεύρων, εἰς τοσοῦτον ἐγχωρεῖ σκληρότατον αὐτὸ ποιεῖν, εὐμηχανώτατα φαίνε-
ται τὴν κατὰ τὸ λιθοειδὲς ὀστοῦν ὁδὸν αὐτῷ παρασκευάσασα. τό τε γὰρ μῆκος αὐτῆς, καὶ ἡ ξηρότης τοῦ χω-
ρίου, ῥᾳδίως ἔμελλε σκληρόν, καὶ ξηρὸν ἀποφαίνειν αὐτό. ἔνθα μὲν γὰρ ὑγρότησιν ἐπιτέγγεται πλείοσιν;
οὐδὲν αὐτῷ τοῦ μήκους τῆς ὁδοιπορίας ὄφελος, ἔνθα δὲ ξηρόν, καὶ ἀνικμον διεξέρχεται χωρίον, ἐνταῦθα ξη-
ραινόμενον ῥᾷστα καὶ σκληρύνεται. προσέρχεται δ' ἐκ τῆς εὐκαίρου θέσεως τοῦ λιθοειδοῦς ὀστοῦ τοῦδε, καὶ
ἡ τῆς ἀσφαλείας χρεία, καὶ πάντ' ἔοικεν ἅμα συλλαβεῖν ἡ φύσις, ὧν ἤδη τῷ νεύρῳ διὰ τῆς μιᾶς ταύτης ἕλι-
κος, ἀσφάλειαν, μῆκος ὁδοῦ, χωρίου ξηρότητος. τοῦτο οὖν τὸ νεῦρον, τῷ πλείστῳ μέν, ἑαυτοῦ μέρει τὸν πλα-
τὺν τῶν γνάθων διοίγει μῦν. ὀλίγον δ' αὐτοῦ τι βοηθεῖ τοῖς ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας ἥκουσιν εἰς τοὺς κροτα-
50 φίτας, ὅσον ἐκείνοις ἧττον, ἢ προσήκει σκληροῖς οὖσιν εἰς ῥώμην κινήσεως ἐνδεῖ τοσοῦτον αὐτῷ παρ' ἑαυτοῦ
προστιθέναι, καὶ μάλιστ' ἐν οἷς ζώοις ὑπάρχουσιν οἱ κροταφῖται μεγάλοι. τί δὴ ποτ' οὖν οὐκ ἐξ ἑνὸς μεγά-
λου νεύρου τὴν ῥώμην αὐτοῖς, ἀλλ' ἐκ τριῶν μικρῶν κατεσκευάσατο, καὶ τί δή ποτε τοῖς κατὰ τοὺς ὀφθαλ-
μούς, ἐξ ἑνὸς μεγάλου νεύρου; ὅτι κατὰ μὲν τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν ἀλογώτατον ἦν πολλὰς ποιεῖσθαι δια-
τρήσεις ἀντὶ μιᾶς. ἀποδέδεικται γὰρ πρόσθεν, ὅτι καὶ τοῖς ἤδη τὴν ἄνω γένυν ἀφικνουμένοις νεύροις, οὐκ ἦν εὔ-
λογον ἕτερον τρῆμα παρασκευάζειν, ἀλλὰ τῷ τῶν μυῶν συγχρήσασθαι, κατὰ δὲ τὰ τῶν κροτάφων ὀστᾶ, πολλῷ
μὲν μείζονα, τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑπάρχοντα, διατρήσεις δὲ μὴ ὅτι πολλὰς καὶ πυκνὰς ὥσπερ αἱ χῶ-
ραι τῶν ὀφθαλμῶν. ἀλλὰ μὴ δ' ὀλίγας, μὴ δ' ἀραιὰς ἔχοντα, βέλτιον ἦν ὅπως στενὰς ἀπεργασαμένη ἀπὸ τῆς
τρίτης συζυγίας ἀποπέμψαι νεῦρα. τῆς γε δὴ κατὰ τὸ λιθοειδὲς ὀστοῦν ἐκ φύσεως οὐ δυναμένης εὐρείας γε-

νέσθαι. δῆλον γὰρ ὡς ἀπώλετ' ἂν αὐτῆς τὸ πολυέλικτον ἐπὶ ταῖς τῶν ῥευμάτων εὐρύτησι, καταδαπανηθῆναι φθάσαντος τοῦ ὅλου. εἰ τοίνυν οὔτε τὸ σκληρὸν νεῦρον ἐχρῆν παχὺ γενέσθαι, καὶ τῶν ἁπαλῶν, οὐχ ἓν ἐχρῆν ἀποφύειν πλέον, εἰς πολλά γε δὴ καὶ αὐτῶν ἕτερα μόρια μελλόντων διανέμεσθαι, δῆλον ὡς εὐλόγως οὐκ ἠρκέσθη μόνῳ θατέρῳ γένει τῶν νεύρων ἡ φύσις, ἀλλὰ καὶ τὸ πλείους αὐτὰς ἀρχὰς ἔχειν κινήσεως, οὕτως ἔμελλε μόνως ἀποτελεσθήσεσθαι καλῶς, ἵν' εἰ καί ποτε μία τις ἐξ αὐτῶν πάθοι, τὰς γοῦν λοιπὰς ὑπηρετούσας ἔχοι. ὀλίγον δ' ἐνταῦθα τὸ συνεχὲς τοῦ λόγου διαναπαύσαντες, εἴπω μέν τι περὶ τῶν ὀνομάτων, οἷς ἤδη γε ἐχρησάμεθα κἀν τῷ μέλλοντι λόγῳ πάντως χρησόμεθα, δύο δή μοι νοήσας νεῦρα, τὸ μὲν, σκληρότατον ἁπάντων τῶν ἐν τῷ σώματι, τὸ δὲ, μαλακώτατον, αὖθις μοι νόει τρίτον ἐν τῷ μεταξὺ τούτοιν μέσον, ἀκριβῶς ἑκατέρων ἴσην ἀναλογίας διάστασιν, ἀπέχον τῶν ἄκρων. τὰ μὲν οὖν ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τε μέσου
10 καὶ τοῦ σκληροτάτου, σκληρὰ σύμπαντα καλεῖν, θάτερα δὲ τὰ λοιπὰ, τὰ μέχρι τοῦ μαλακωτάτου, μαλακά, καὶ τὰ μὲν σκληρὰ πρὸς μὲν τὰς κινήσεις ἄριστα παρεσκευάσθαι νομίζειν, εἰς δὲ τὰς αἰσθήσεις, ἀφυέστατα. τοὐναντίον δ' ὑπάρχειν τοῖς μαλακοῖς, εὐφυᾶ μὲν εἰς ἀκρίβειαν αἰσθήσεως, ἀρρωστίαν δὲ, εἰς ἰσχὺν κινήσεως. ἀλλ' ὅσα μὲν ἀκριβῶς μαλακὰ, μηδ' ὅλως εἶναι κινητικά. τὰ δὲ τούτων ἧττον μαλακὰ, καὶ τοῖς μέσοις ἤδη προσιόντα κινητικὰ μὲν εἶναι καὶ ταῦτα, πολὺ δ' ἀπολείπεσθαι τῆς τῶν σκληρῶν ἐνεργείας. τὴν μὲν οὖν τῶν σκληρῶν νεύρων ἀρχὴν ἁπάντων νόει μοι τὸν νωτιαῖον, καὶ τό γε κάτω πέρας αὐτοῦ τῶν ἐσχάτως σκληρῶν. τὴν δὲ τῶν μαλακῶν ἁπάντων τὸν ἐγκέφαλον, καὶ τὰ μέσα γε τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ μερῶν, ἀνάκειται τοῖς μαλακωτάτοις. τῆς δὲ τῶν μέσων νεύρων οὐσίας, καθὰ συνάπτουσιν ἐγκέφαλός τε καὶ νωτιαῖος, ὑπάρχει τὴν τὴν ἀρχήν. ὅταν οὖν τι νεῦρον ἐξ ἐγκεφάλου βλαστήσῃ μαλακὸν, εὐθὺς μὲν οὐχ οἷόν τε ἐστὶ κινητικὸν ὑπάρχειν, ἀποτεινόμενον μέντοι, καὶ προϊὸν, εἰ ξηραίνοιτό τε, καὶ σκληρότερον ἑαυτοῦ γίνοιτο, πάντως ἔσται ποτὲ
20 κινητικόν. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν, τὰ μὲν, μᾶλλον ἐστὶ τὰ δ' ἧττον αὐτῶν μαλακὰ, κἀν τῷ προϊέναι, τὰ μὲν, θᾶττον ξηραίνεται, τὰ δὲ, βραδύτερον, ἀνάγκη, καὶ κινητικὰ γενέσθαι, τὰ μὲν ὀλίγον ἀποχωρήσαντα τῆς ἀρχῆς. τὰ δὲ, πλέον. ἔνια μέντοι νεῦρα διασώζειν φαίνεται μέχρι πλείστου τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς φύσιν. ὥσπερ καὶ τὰ ἐπὶ τὴν γαστέρα φερόμενα, χωρίον, δι' ἅπερ ἐξέφυ, τοιαῦτα παρ' ὅλην τὴν ὁδὸν φυλαττόμενα, μόνον γὰρ ἐχρῆν αὐτὰ διὰ παντὸς αἰσθητικά. τῶν τοίνυν ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας νεύρων εἰς τὸ στόμα παραγινομένων, ὅσον μὲν, εἰς τὴν γλῶτταν εὐθὺς ἐνέφυ, μαλακὸν οὕτως ἦν, ὡς μηδέπω κινητικὸν ὑπάρχειν. ὅσον δ' εἰς τὰ τῆς κάτω γένυος ὀστᾶ παρερχόμενον, τοὺς ὀδόντας τοὺς μεγάλους, ἐξηράνθη τε κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτὴν καὶ σκληρότερον ἐγένετο, ἐπὶ παρὰ τοὺς κυνόδοντας καλουμένους, καὶ ἔξω διεκπεσὸν, εἰς τοὺς τῶν χειλῶν μῦς, διεσπάρη. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τὸ διὰ τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς χώρων, ἐπὶ τὰ τῶν μύλων ὀστᾶ παραγινόμενον, οὕτω σκληρότερον ἐν τῇ διόδῳ ταύτῃ γέγονεν, ὥστε καίτοι σμικρὸν
30 ὂν, τούς τε μῦς, τοὺς κατὰ τὴν ἄνω γνάθον κινεῖ, καὶ τῶν ῥινῶν τὰ πτερύγια. ταῦτ' οὖν ἅπαντα, καὶ τῷ προειρημένῳ λόγῳ, καὶ ἀλλήλοις ὁμολογεῖ, καὶ τήν τε τῶν σκληρῶν νεύρων ἰσχὺν, ἐνδείκνυται, καὶ τὴν τῶν ἁπαλῶν ἀσθένειαν. καὶ ὡς τοῖς μὲν ἐν τῷ δρᾶν, τοῖς δ' ἐν τῷ πάσχειν, ἡ χρεία, καὶ ὡς εὐλόγως ἐκ τῶν εἰρημένων κατὰ τὸν ἐγκέφαλον μερῶν, ἕκαστον ἀποπέφυκε, καὶ ὡς οὐδὲν οὐδαμοῦ μάτην ἐκπέφυκεν. ἀλλ' ἕνεκά τινος ὀργάνου, καὶ ὡς τηλικοῦτόν τε καὶ τοιοῦτον, ἡλίκον τε, καὶ οἷον εἶναι πρέπει τῇ φύσει τοῦ μέλλοντος αὐτὸ δέξασθαι μορίου. συναποδέδεικται δ' ἐν τῷ λόγῳ, καὶ μικροῦ δεῖν ἤδη, καὶ ὡς οὐδὲν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ τῷ προσώπῳ μορίων ἄμοιρον νεύρων ἐστί. περί τε γὰρ ὀφθαλμῶν εἴρηται, καὶ ὤτων, καὶ γλώττης, καὶ τοῦ τὸ στόμα πᾶν ὑπεζωκότος ὑμένος, καὶ τῶν περὶ τὰ χείλη τε, καὶ τὴν ἄνω γένυν ἁπάντων μορίων. εἰ δὲ δή τι σμικρὸν παραλέλειπται σαφεστέρας διηγήσεως δεόμενον, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ δηλωθήσεται. αἱ μὲν περὶ τοὺς ὀδόν-
40 τας σάρκες, ἃς ὀνομάζουσιν οὖλα, καὶ αὐτοὶ πάντες οἱ ὀδόντες, καὶ τὸ δέρμα πᾶν, τὸ περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ὁ ἐν τῇ ῥινὶ χιτὼν, ὁ ἔνδοθεν ὑπαλείφων αὐτὴν, ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας τῶν νεύρων ἀποσχίσεις λαμβάνουσι. κατὰ μὲν τὴν διὰ τῆς γένυος ὁδὸν, ἣν ἐδηλώσαμεν ὀλίγον πρόσθεν, αἵ τε μύλαι σαφεῖς καὶ μεγάλας, καὶ τῶν οὔλων τὰ μὲν, ἧττον, τὰ δὲ, μᾶλλον. ἅπαντα δ' οὖν λεπτάς τε καὶ δυσθεωρήτους τά τ' οὖλα καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ὀδόντων. ἀπὸ δὲ τῶν ὡς ἐπὶ τοὺς κροταφίτας μῦς ἐκ τῆς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν ἀνιόντων τά τε βλέφαρα, καὶ τὰ περὶ τὰς ὀφρῦς ἅπαντα, καὶ σύμπαν νευροῦται τὸ μέτωπον, ἀπὸ δὲ τοῦ διεκπεσόντος τῶν τυφλῶν τρημάτων νεύρου, τοῦ τοῖς κροταφίταις ἀμυδρὰν ἀπονέμησιν πέμποντος, εἴς τε τοὺς ἀδένας, καὶ τὰ ἄλλα, τὰ περὶ τὰ ὦτα, καὶ εἰς τὰ λεπτὰ τῶν γνάθων φέρονται τινὲς ἀποσχίδες. ἡ πλείστη δὲ αὐτοῦ μοῖρα τὴν εἰς τὰ πλάγια κίνησιν ἐργάζεται τῶν γνάθων, διὰ τοῦ πλατέος μυὸς, ὑπὲρ οὗ μετὰ ταῦτα λεχθήσεται. αὐτὸ δὲ τὸ τετριχωμένον δέρμα μόνης αἰσθήσεως ἕνεκα, ὥσπερ καὶ τὸ ἄλλο τὸ καθ' ὅλον τὸ ζῶον, ἀποσχίδας ὀλίγας
50 καὶ λεπτὰς καὶ ἀραιὰς, καὶ δυσθεωρήτους, οἷον ἀράχνης τινὰς ἶνας, ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἁπάντων λαμβάνει. τὸ μέντοι κατὰ τὸ μέτωπον δέρμα κινήσεως τῆς καθ' ὁρμὴν μεταλαβὸν, εὐλόγως αἰσθητὰς καὶ σαφεῖς ἐκτήσατο τὰς τῶν νεύρων ἶνας. ὑποτέτακται γὰρ αὐτῷ μυώδης τις φύσις λεπτὴ πολλὰς νεύρων ἶνας, εἰς ἑαυτὴν δεχομένη, οὐδ' ἔστιν αὐτῆς ἀποδεῖραι τὸ δέρμα, καθάπερ τὸ τοῦ λοιποῦ σώματος. ἀλλ' ἥνωται πάντη, καὶ κίνησις ἀμφοῖν ἐστὶ μία τὰς ὀφρῦς ἀνατείνειν δυναμένη. θαυμασιώτερον δέ τι τούτου μέμικται τὸ δέρμα τοῖς κατὰ τὸ χεῖλος μυσίν. οὐ γὰρ ἂν ἔχοις εἰπεῖν ἐνταῦθα, τοὺς μὲν, ὑποτετάσθαι. τοὺς δ' ἐπιπεφυκέναι, καθάπερ ἐπὶ μετώπου, καὶ πολλαχόθεν τῶν γενύων ἑκατέρων ἐστὶ, κἀν τοῖς ἐντὸς, τῶν χειρῶν τε καὶ τῶν ποδῶν. ἐπὶ μὲν γὰρ τούτων ἐγχωρεῖ διελεῖν τε, καὶ χωρίσαι σαφέσιν ὅροις ἵνα τελευτᾷ μὲν ὁ μῦς, ἄρχεται δὲ τὸ δέρμα. κατὰ δὲ τὰ χείλη δι' ὅλων τις αὐτῶν κρᾶσις γέγονε, συνεφθαρμένων τε καὶ ἀναμεμιγμένων ἀλλήλοις. ὥστ' οὐδὲ μυῶν ἔχειν εἰπεῖν οὔτε δέρμα, τὸ κοινὸν ἐξ ἀμφοῖν. οὔθ' ὅλον, οὔτε κατὰ τὰ μόρια διελομένοις. ἀλλ' ἤτοι μῦς δερμα-

ώδεις καλέσειας ἂν ἐνδίκως τὰ χείλη τῶν ζώων, ἢ δέρματα μυώδη, καὶ τὸ παράδοξόν τε καὶ ξένον αὐτῶν τῆς
συνθέσεως, ἐν τῷ τῆς ἐνεργείας ἰδίῳ κατὰ λόγον ἐγένετο. συνάγεσθαί τε γὰρ ἀκριβῶς, καὶ διΐστασθαι, καὶ
πάντη περιάγεσθαι χρηστὸν ἦν τοῖς χείλεσιν. ὧν οὐδὲν ἂν ἰσχυρῶς τε, ἅμα καὶ καλῶς ἐγένετο, καθ᾽ ὡς νῦν γί-
νεται, μὴ τοιαύτης αὐτῶν ἀποτελεσθείσης τῆς οὐσίας. ἀλλ᾽ ἐπεὶ καὶ τὸν ὑπαλείφοντα τὰς ῥῖνας ἔνδον χι-
τῶνα μετέχειν ἐλέγομεν τῆς ἐπὶ τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν φερομένης μοίρας τῶν νεύρων, οὐ μὴν τήν γε
ὁδὸν αὐτῶν εἴπομεν, εὔλογον ἂν εἴη, καὶ ταύτην προσθεῖναι νῦν, ἵνα μηδὲν ἐνδεὲς ᾖ τῷ λόγῳ. κατὰ δὲ τὸν μέ-
γαν κανθὸν ἐν ἑκατέρῳ τῶν ὀφθαλμῶν ἔστιν ἰδεῖν διατετρημένον εἰς τὰς τῶν ῥινῶν εὐρυχωρίας τὸ κοινὸν
ἐκείνων τε, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν ὀστοῦν, καὶ φερόμενον δι᾽ ἑκατέρου τῶν τρημάτων νεῦρον, οὐ σμικρόν, ἀπο-
σχιζόμενον ἐκ τῆς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν, ἐπειδὰν πρῶτον ἐν ταύτῃ γένηται τὰ κατὰ τὴν τρίτην συ-
10 ζυγίαν νεῦρα. καὶ αὐτὸ τὸ νεῦρον οὐκ εἰς τὸν ἐν τῇ ῥινὶ μόνον ὑμένα φαίνεται διασπειρόμενον, ἀλλὰ καὶ μέχρι
τῆς ὑπερῴας προερχόμενον. κοινὸς γὰρ δὴ καὶ εἷς ἐστὶν ὁ χιτὼν οὗτος τῇ ῥινί, καὶ τῷ στόματι, διὰ τῶν εἰς τὸ
αὐτὸ συντρήσεων, δι᾽ ὧν περ καὶ ἀναπνέομεν, τὴν κοινωνίαν τε, καὶ συνέχειαν κτώμενος. καὶ γὰρ δή, καὶ ἡ
γένεσις αὐτῷ παρὰ τῆς παχείας μήνιγγος ἀποφυούσης, εἰς μὲν τὴν ῥῖνα διὰ τῶν ἐν τοῖς ἠθμοειδέσιν ὀστοῖς τρη-
μάτων ὑμενώδεις ἀποφύσεις, εἰς δὲ τὸ στόμα, διὰ τῶν πλησίον τῶν κατὰ τὴν χοάνην ἀδένας τρημάτων, ὥς τε καὶ
κατὰ ταῦτα τὰ μέρη δεσμοῖτ᾽ ἂν ἡ παχεῖα μῆνιγξ πρὸς τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν. ὥσπερ καὶ διὰ τῶν κατὰ τὰς
ῥαφὰς ἀναφερομένων ὑμένων. τῶν τὸ περικράνιον γεννώντων, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. καὶ τάχ᾽ ἂν εἴη κατὰ
καιρὸν ἤδη περὶ τῶν ὑπολοίπων αὐτῆς δεσμῶν εἰπεῖν, καὶ διδάξαι διατί, πολλαχόθεν μὲν, ἰσχυρῶς, ἐνια-
χοῦ δέ, ἀσθενῶς, ἐν τισὶ δὲ μέρεσι μετρίως, ἐν πολλοῖς δ᾽ οὐδ᾽ ὅλως συνῆπται τῷ κρανίῳ. τὸ γὰρ δὴ μυριάκις ἐπι-
δεδειγμένον ἤδη, αὖθις καὶ νῦν δειχθήσεται, μηδὲν μήτε παραλιπεῖσθαι τῇ φύσει, μήτ᾽ ἐκ περιττοῦ παραλαμ-
20 βάνεσθαι. φαίνεται γὰρ καὶ τὴν παχεῖαν μήνιγγα συνάπτουσα τοῖς ὀστοῖς, ἰσχυρῶς μὲν πάνυ, διά τε τῆς λαμ-
βδοειδοῦς, καὶ τῆς εὐθείας κατὰ τὸ μῆκος ῥαφῆς, ἰσχυρῶς δ᾽ οὐκέτι, διὰ τῆς στεφανιαίας. ἤδη δὲ καὶ ἄλλους πολλοὺς
συνδέσμους λεπτούς, οἷον ἶνάς τε ἐμφύει τοῦ κρανίου, τοῖς τ᾽ ἄνω μέρεσι, κἀκ τῶν πλαγίων, ὑφ᾽ ὧν ἁπάντων, καὶ
προσέτι τῶν διεκβρεχομένων ἀγγείων, ἀνατείνεται, καὶ πλησίον γίνεται, ψαύει τῶν ὀστῶν ἡ μῆνιγξ ἡ παχεῖα. κατὰ δὲ
τὰ πρόσω καὶ ὀπίσω, τοιοῦτος μὲν οὐδεὶς αὐτῆς ὑμήν, οἷος, ὁ ἐκ τῶν ἄνω μερῶν ὁ περικράνιος ἀποφύεται, τὰ
δ᾽ ἐπὶ ῥῖνα, καὶ ὑπερῴαν ἀποβλαστήματα ταῦτα κέκτηται. βραχείας τινάς, καὶ ἀσθενεῖς τούτοις δεσμούς,
εὐλόγως οὖν τοὺς λεπτοὺς ἐκείνους, καὶ πολλοὺς συνδέσμους, ἰσχυροτέρους ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν ἐκτήσατο, ἵν᾽ ὑπὲρ
αὐτῶν ἐπανισῶται τὸ λεῖπον. κατὰ δ᾽ αὐτὴν βάσιν, ὀλίγους τε καὶ ἀσθενεῖς, ὡς πολλαχόθι δοκεῖν μηδ᾽ ὅλως
ὑπάρχειν αὐτούς. ἐνταυθοῖ μὲν γάρ, περιττὸν ῥεπούσης ἀεὶ τῷ βάρει τῆς μήνιγγος εἰς τὸ κάτω, δεσμοῖς ἰσχυ-
ροῖς συνάπτειν αὐτὴν τοῖς ὀστοῖς. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μέρεσιν, ἵν᾽ εὐρυχωρίαν ἄφθονον παρέχῃ διαστελλομέ-
30 νῳ, καὶ συστελλομένῳ, τῷ ἐγκεφάλῳ κατὰ λόγον ἐπὶ πλεῖστον ἀφίκταί τε αὐτοῦ καὶ ἀνατέταται πρὸς τὸ
κρανίον. εὐλόγως δὲ καὶ παχυτέρως κάτωθεν γέγονεν. ἵν᾽ ἐπειδὴ πάντως ἔμελλε στηριχθήσεσθαι κατ᾽ αὐτῆς ὁ
ἐγκέφαλος, ἄλυπος αὐτῷ καὶ τελείως ἀναίσθητος ἡ τῶν ὑποκειμένων ὀστῶν σκληρότης, κατὰ μέντοι τὸ
δικτυοειδὲς πλέγμα, καὶ σκληροτέραν αὐτὴν οὐ μόνον παχυτέραν ἐδημιούργησεν, ἵν᾽ οἷον ὀστοῦν ὑποτε-
ταγμένη τῷ ἐγκεφάλῳ, πλείστῳ κατὰ ταῦθ᾽ ὑπάρχοντι, μηδαμῶς βαρυνθεῖσα πρὸς τὸ κάτω στενοχωρήσῃ
τε ταύτῃ, καὶ θλίψῃ τὰς ἀρτηρίας. καί τοι μικροῦ δεῖν ἐπιλανθανόμενοι, παραλίπομεν εἰπεῖν. ὡς ἀποφύ-
σασά τινα μοῖραν ἑαυτῆς ἡ σκληρὰ μῆνιγξ, ὑπεστόρεσε τῷ δικτυοειδεῖ πλέγματι. χρῄζοντι μηδ᾽ αὐτῷ θλί-
βεσθαι πρὸς τῶν ὑποκειμένων ὀστῶν. ἀλλὰ καὶ αὖθις προσκείσθω νῦν, οὐ μικρὸν δεῖγμα, τῆς τοῦ δημιουργοῦ
προνοίας. ὡσαύτως δέ, καὶ τὰ περὶ τῶν ῥαφῶν, ὅσον ἔτι λείπει τῷ πρόσθεν λόγῳ, πάλιν ἐπαναλαβόντες,
ἐπιθῶμεν ἤδη καὶ τούτῳ τῷ γράμματι τὴν προσήκουσαν τελευτήν, ὅτι μὲν οὖν εἴς τε τὴν διαπνοὴν τῶν λι-
40 γνυωδῶν περιττωμάτων, καὶ εἰς τὸ δεθῆναι δι᾽ αὐτῶν τὴν παχεῖαν μήνιγγα πρὸς τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, εἰς τὸ
διεκπίπτειν ἀγγεῖα, τὰ μὲν, ἔσω, τὰ δέ, ἔξω, καὶ πρὸς τὴν περικρανίου γένεσιν, αἱ ῥαφαὶ χρήσιμοι κατεσκευά-
σθησαν, ἔμπροσθεν εἴρηται. νυνὶ δ᾽ ὅπερ ἔτι λείπει περὶ τῆς χρείας αὐτῶν προσθέντες, ἑξῆς περί τε τῆς θέ-
σεως. καὶ τοῦ πλήθους ἐροῦμεν. ἔστι οὖν καὶ διὰ τοῦτο χρηστόν, ἐκ πολλῶν ὀστῶν συντεθῆναι τὸ κρανίον. ἵν᾽ εἴπου
πληγὰς ῥαγῇ, πολλὰ δὲ τοιαῦτα συμπίπτει, μὴ μέχρι παντὸς αἱ ῥήξεις αὐτοῦ προβαίνοιεν, ἀλλ᾽ ἴσχοιντό τε, καὶ
παύοιντο, καὶ ἐκεῖνα τὰ μέρη, καθ᾽ ὃ καὶ αὐτὸ τὸ πληγὲν ὀστοῦν παύηται. τοσαῦται μὲν οὖν αἱ χρεῖαι τῶν ῥα-
φῶν. ὅτι δ᾽ εὐλόγως μία μὲν διὰ μέσης τῆς κεφαλῆς εὐθεῖα, δύο δ᾽ ἐγκάρσιοι γεγόνασιν, ἐν τῶν ἔμπροσθεν ἀνα-
μνησθείημεν, οὐ μακρῶν ἡμῖν δεήσει λόγων. οὔσης γὰρ οἷον σφαίρας προμήκους τῆς κεφαλῆς, εὐλόγως μία
μὲν εὐθεῖα διὰ μέσης αὐτῆς. ἐκ τῶν ὄπισθεν, εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἐκτέταται. δύο δ᾽ ἐγκάρσιοι ταύτην ἐκδέχον-
ται. καὶ γίνεται τὸ τῶν τριῶν σχῆμα, παραπλήσιον τῷ .η. γράμματι. μακροτέρας γὰρ οὔσης κατὰ τοῦτο
50 τῆς ὅλης κεφαλῆς, καὶ οἷον τεθλιμμένης κατ᾽ ἄμφω τὰ ὦτα, δίκαιον ἂν ἴσον εἶναι τὸν ἀριθμὸν τῶν ῥα-
φῶν εἰς μῆκός τε καὶ πλάτος. ἢ μάτην ἂν ἡ φύσις ἐλέγετο πρὸς ἱπποκράτην δικαία, τοῖς ἀνίσοις ἴσα νέ-
μουσα. ἀλλὰ γὰρ οὐχ οὕτως ἔχει. δικαιοτάτη δὲ οὖσα, τὴν μὲν κατὰ τὸ μῆκος τῆς κεφαλῆς ἐκτεταμένην
ῥαφήν, εὐθεῖαν μίαν ἀπειργάσατο. συμμέτρως οὕτω τῷ πλάτει, τῶν ἑκατέρωθεν αὐτῆς μερῶν, τῶν ἐν τοῖς
δεξιοῖς, καὶ τῶν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς ἐσομένων. τὰς δ᾽ ἐγκαρσίας, διπλασίας τὸν ἀριθμὸν ἐδημιούργησεν. ἑτέραν μὲν
τὴν ὄπισθεν, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὴν λαμβδοειδῆ καλουμένην. ἑτέραν δὲ τὴν ἔμπροσθεν, τὴν στεφανιαίαν. ὥστ᾽
ἴσον εἶναι τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ῥαφῶν ὀστοῦν τῆς κεφαλῆς, τοῖς τῆς μέσης ἐφ᾽ ἑκάτερον. μεγίστη δ᾽ ἀπόδειξις
τῆς ἐν τῇ φύσει δικαιοσύνης, αἱ τῶν φοξῶν κεφαλῶν ῥαφαί, τρία μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστι τὰ πάντα σχήματα, τό τε

τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι, τῷ νῦν ἤδη λελεγμένῳ τελέως ἀντικείμενον, ὅταν ἀμφοτέρας μὲν ἀπολέσει
τὰς ἐξοχὰς ἡ κεφαλὴ, τήν τε κατ' ἰνίον, καὶ τὴν κατὰ τὸ μέτωπον, ἴση δὲ πανταχόθεν ἢ καὶ ᾖ ἀκριβὴς
σφαῖρα. δύο δὲ ἄλλαι, τὸ μὲν, τὴν κατὰ τὸ μέτωπον μόνην, τὸ δ' αὖ τὴν κατ' ἰνίον οὐκ ἔχον ἐξοχήν. αἱ ῥαφαὶ δὲ,
τῆς μὲν σφαιροειδοῦς, ὅμοιαι τῷ. χ. γράμματι, δυεῖν μόνων δίχα τεμνουσῶν ἀλλήλας, τῆς μὲν, ἀπὸ θατέρου
τῶν ὤτων ἐπὶ θάτερον ἐγκαρσίας, τῆς δὲ λοιπῆς, διὰ μέσης τῆς κορυφῆς ἐπὶ μέσον τὸ μέτωπον εὐθείας ἐκ-
τεινομένης. ὡς γὰρ ὅτε πλεονεκτεῖ θάτερον μέρος τῆς κεφαλῆς, περιμηκέστερον ὂν θατέρου, δίκαιον ἦν πλείους
ἔχειν τὸ περιμηκέστερον ῥαφὰς, οὕτως ὅτ' ἴσον ἑκάτερον ἐγένετο, καὶ τὸν ἀριθμὸν ἴσον αὐτοῖς ἡ φύσις ἔνειμε, τῆς
δ' οὐκ ἐχούσης τὸν κατ' ἰνίον ὄγκον κεφαλῆς, ἡ μὲν εὐθεῖα, καὶ ἡ στεφανιαία, ῥαφαὶ μένουσιν. ἀπόλλυται δ' ἡ λαμ-
βδοειδής. αὕτη γὰρ ἦν πλησίον τῆς ἀπολλυμένης ὑπεροχῆς, ὥς τε γίνεται τὸ τῶν δυεῖν σχημάτων τῷ γράμμα-
10 τι παραπλήσιον, ὥσπερ γε καὶ ὅταν ἡ κατὰ μέτωπον ἐξοχὴ τῆς κεφαλῆς ἀπόληται, συναπόλλυται μὲν
αὐτῇ καὶ ἡ στεφανιαία. λοιπὴ δ' ἡ κατὰ μῆκος ἐπιβαίνουσα μόνη τῇ λαμβδοειδεῖ, πάλιν αὖ καὶ αὐτὸ, τὸ σχῆμα
τῆς συνθέσεως ὅμοιον, ἀπεργάζεται τῷ. τ. γράμματι. τέταρτον δ' εἶδος φοξῆς κεφαλῆς, ἐπινοεῖσθαι μὲν,
δύναται, γενέσθαι δ' οὐ δύναται, κατ' ἄμφω τὰ ὦτα, περιττοτέρας ἀποτελεσθείσης, ἢ κατὰ μέτωπόν τε
καὶ ἰνίον. καὶ εἴπερ οἷόν τ' ἦν συστῆναι τοῦτο τὸ εἶδος, οὐκ ἂν τὸ σφαιροειδὲς ἐναντίον ἐλέγετο τῷ κατὰ φύσιν,
ἀλλὰ τοῦτο μεταπεπτωκότος γε δὴ τοῦ μήκους παντὸς εἰς τὸ πλάτος, νυνὶ δ' οὐχ οἷόν τ' ἦν τηλικαύτην ἐκτρο-
πὴν γενέσθαι τοῦ κατὰ φύσιν, οὐ γὰρ ἔτι φοξὸν τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἤδη τέρας ἂν εἴη, μὴ δὲ ζῆσαι δυνάμενον, καὶ ἡ
αἰτία δήλη τοῖς γε τῶν ἔμπροσθεν λόγων μὴ παντάπασιν ἀμελῶς ἀκηκοόσι, περιτεθείσης γὰρ ὀπίσω μὲν τῆς
ἐπεγκρανίδος, ἔμπροσθεν δὲ, τῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ῥῖνας ἀποφύσεων, εὐλόγως περιμήκει σφαίρᾳ παρα-
πλήσιος ἡ κατὰ φύσιν ἔχουσα γεγένηται κεφαλὴ, καὶ δυνατὸν ἀπολέσθαι ποτὲ, ἢ τὴν ἔμπροσθεν, ἢ τὴν ὄπι-
20 σθεν, ἢ ἀμφοτέρας ὁμοῦ τὰς ἐξοχὰς, οὐ μὴν ἐπὶ τοσοῦτό γε προκόψαι τὴν ἀπώλειαν, ὡς καὶ αὐτοῦ τι συναπο-
λέσθαι τοῦ ἐγκεφάλου. καὶ μὴν οὐχ οἷόν τε πλεονεκτῆσαι τὴν κατ' ὦτα διάστασιν τὴν κατὰ τὸ μῆκος, εἰ μὴ τοῦτο
συμβαίνει. ἀλλὰ τοῦτό γε ἀδύνατον, ὥς τε καὶ τὸ τοιοῦτον σχῆμα τῆς κεφαλῆς ἀδύνατον, καὶ διὰ τοῦθ' ἱπποκρά-
της τέτταρα τὰ πάντα σχήματα, καὶ τὰς ῥαφὰς ἑκάστου, καθ' ὃν ἡμεῖς ἄρτι τρόπον ἔφαμεν ἔχειν, ἀπεφήνατο
μηδαμόθεν τῶν συγγραμμάτων πέμπτου κεφαλῆς μνημονεύσας σχήματος. ἀλλ' αἱ ῥαφαὶ μὲν αὗται μόναι τῆς
κεφαλῆς εἰσι, καὶ τῇ θέσει καὶ τῷ πλήθει δικαίως ὑπὸ τῆς φύσεως ἑκάστῳ σχήματι νεμηθεῖσαι, συνθέσεις δ' ὀστῶν
οὐχ αὗται μόναι, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι τινές εἰσιν, ἃς οὔθ' ἱπποκράτης οὔτ' ἄλλος τις τῶν ἀκριβῶς ἐπεσκεμμένων φύ-
σιν σώματος, ὀνομάζειν ἠξίωσαν ῥαφὰς, ἀλλ' αἱ μὲν παράλληλοι τῇ μέσῃ κατὰ τὸ μῆκος τῆς κεφαλῆς φερόμε-
ναι, καθ' ἑκάτερον τῶν ὤτων τεταγμέναι, καλῶς μοι δοκοῦσι λεπιδοειδῆ προσκολλήματα κεκλῆσθαι. ἑκατέ-
ρου μὲν τῶν συνταττομένων ὀστῶν κατὰ βραχύ πως ἀπολεπτυνθέντος εἰς στενήν τινα καὶ βαθεῖαν λεπίδα,
30 κἄπειτα τοῦ μὲν ἄνωθεν, κατιόντος ἔνδοθεν ὑποβεβλημένου, τοῦ κάτωθεν δ' ἀνιόντος, ἔξωθεν ἐπικειμένου,
τὴν μέντοι κατὰ τὰς ῥαφὰς ἀντίβασιν εἰς ἄλληλα μηκέτ' ἐχόντων ἐνταῦθα τῶν ὀστῶν. αἱ δέ γε κατὰ τὸν κρότα-
φον συντάξεις τῶν ὀστῶν, ἔτι μέν εἰσι καὶ αὗται ῥαφαὶ, μέρος δ' αὐτὰς ἐμοὶ δοκεῖν νομίζων ἱπποκράτης εἶναι τῆς
στεφανιαίας οὐκ ἐμνημόνευσεν ἰδίᾳ. λοιπαὶ δὴ κατὰ τὴν ἄνω γένυν συνθέσεις, εἰ μὴ τελέως ἐοίκασι ταῖς κατὰ
τὴν κεφαλὴν, ἀλλά τοι καὶ αὗται ῥαφαί τινές εἰσι, καὶ οὕτως ἔθος εἶναι τοῖς ἀνατομικοῖς ὀνομάζειν αὐτάς,
περὶ μὲν δὴ τούτων, ἐν τοῖς κατὰ τὴν ἄνω γένυν εἰρήσεται. περὶ δὲ τῶν λεπιδοειδῶν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ διέξιμεν,
ἐπεὶ τοίνυν ἀραιὸν μὲν ἐχρῆν γενέσθαι, καὶ σηραγγῶδες, ὅσον ἄνωθέν γε, κἀκ τῶν πλαγίων τῇ παχείᾳ μήνιγγι
περιβέβληται τοῦ κρανίου μέρος, σκληρὸν δὲ καὶ πυκνὸν οὕτως εἶναι τὸ λοιπὸν ἅπαν, καὶ μάλιστα τὰ καλού-
μενα κροτάφων ὀστᾶ, διὰ τοῦτο τὰ λεπιδοειδῆ ταῦτα πέρατα τοῖς ὀστοῖς ἐγένετο. τοῦ μὲν ἄνωθεν, ἀπὸ τῆς κε-
φαλῆς κατιόντος, ἔνδοθεν ταθέντος, ἵν' ὁμιλῇ μέχρι πολλοῦ τῇ παχείᾳ μήνιγγι, δι' ἣν ἐρῶ χρείαν αὐτίκα δὴ
40 μάλα, τοῦ δ' ἄλλου, τοῦ κάτωθεν ἀνιόντος τοῦ σκληροῦ, καθάπερ τινὸς αὐτῷ προβλήματος γεγενημένου. πάν-
τες γὰρ οἱ δεσμοὶ, τῆς παχείας μήνιγγος, οἱ πρὸς τὸ κρανίον εἰς τὰς ἔσω σήραγγας αὐτοῦ περαίνουσιν,
ὥστ' εἴπερ ὅλον ὁμοίως ἦν τὸ κάτωθεν ὀστοῦν σκληρὸν καὶ πυκνὸν, οὐκ ἂν οἷοί τ' ἦσαν ἐμφύεσθαι,
καθάπερ οὐδ' εἰς τὸ κάτω μέρος, ἀλλ' ἐκεῖ μὲν οὐκ ἦν χρεία τῶν τοιούτων δεσμῶν, ὡς ὀλί-
γον ἔμπροσθεν ἐλέγομεν. ὅπου δὲ χρεία, κατά τε τὰ ἄνω καὶ τὰ πλάγια, δεόντως
ἐνταῦθα χαῦνόν τε καὶ σηραγγῶδες ἐγένετο, καὶ μέντοι καὶ ἑνωθῆναι τὸ
τοιοῦτον ὀστοῦν τῷ σκληρῷ τε καὶ πυκνῷ παντάπασιν ἀδύνατον
ἦν. εἰρήσεται δ' ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἑξῆς, περὶ τῆς τοιαύτης,
τῶν ὀστῶν συντάξεως. αὕτη μὲν καὶ ἡ τῶν λεπιδοειδῶν
ὀστῶν αἰτία τῆς γενέσεως, αἱ δ' ἄλλαι ῥαφαὶ, καθ' ἃς
50 ἡ κεφαλὴ συνάπτει πρὸς τὴν ἄνω γένυν, καὶ
ὅσαι ταύτ' εἰσὶν ἴδιαι τῆς γένυος, ἐν τῷ
μετὰ ταῦτα εἰρήσεται λόγῳ.
νυνὶ δ' ἐνταῦθά που, κα-
ταπαύσω τὸν πα-
ρόντα λόγον,
αὐτάρ-
κες ἤδη μέτρον ἔχοντα.

οὓς δ᾽ ὀφθαλμούς, ὅτι μὲν ἐφ᾽ ὑψηλοῦ τε κεῖσθαι, καὶ φρουρεῖσθαι πανταχόθεν ἄμει-
νον ἦν, ἔμπροσθεν εἴρηται. ὅτι δὲ καὶ τῷ πρόσω τετάχθαι τοῦ σώματος, ἐφ᾽ ὃ καὶ ἡ κίνη-
σις, οὐδὲ τοῦτ᾽ ἄδηλον, ὥσπερ οὖν, καὶ ὅτι δυοῖν βέλτιον ἤπερ ἕνα. περὶ γάρ τοι τοῦ χρῆ-
7 ναι μηδέ πού τι, καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὸ δὲ καὶ τοῖς ἑξῆς εἰρήσεται. καὶ μὴν εἴπερ ταῦτα
πάντα μέλλοι φυλάττεσθαι, τό τε ἐφ᾽ ὑψηλοῦ τὸ ἀσφαλές, τό τε διπλοῦν κάλλιον οὐκ ἂν ἑτέρω-
10 θι τάξαις αὐτούς. εἰ δ᾽ ἐγκαλεῖς, ὅτι μὴ καὶ κατὰ τὸ ὄπισθεν ὀφθαλμοὶ γεγόνασιν, ἐπιλέ-
λησαι τῶν προαποδεδειγμένων, ὡς ἅπασί γε τοῖς τῶν αἰσθήσεων ὀργάνοις ἔδει νεύρων
μαλακῶν, καὶ ὡς οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν ἐκφῦναι τῆς ἐπεγκρανίδος τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴν γε καὶ ὡς εἰς ἑκάτερον αὐτῶν
ἐκφύσεις ἐγκεφάλου καθήκουσι, πιλούμεναι μὲν κατὰ τὴν διὰ τῶν ὀστῶν ὁδὸν ἕνεκα δυσπαθείας, ἐπειδὰν
δ᾽ εἰς αὐτοὺς ἀφίκωνται τοὺς ὀφθαλμούς, αὖθις λυμαίνονται, καὶ πλατυνόμεναι, καὶ περιλαμβάνουσαι
μὲν ἐν κύκλῳ χιτῶνος δίκην τὸ ὑαλοειδὲς ὑγρόν, ἐμφυόμεναι δὲ τὸ κρυσταλλοειδές, καὶ γὰρ καὶ ταῦτ᾽ εἴρηται
πρόσθεν, καὶ ὡς αὐτὸ τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν τὸ πρῶτόν ἐστιν ὄργανον τῆς ὄψεως. τεκμήρια δ᾽ ἐναργῶς τὰ κα-
λούμενα, πρὸς τῶν ἰατρῶν ὑποχύματα, μέσα μὲν, ἱστάμενα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, καὶ τοῦ κερατοειδοῦς
χιτῶνος ἐμποδίζοντα δὲ τὰς ὄψεις, ἄχρι περ ἂν τύχῃ παραχθέντα. λευκῷ δὲ, καὶ λαμπρῷ καὶ στίλβοντι
καὶ καθαρῷ γενομένῳ τῷ κρυσταλλοειδεῖ, μόνως γὰρ οὕτως ὑπὸ χρωμάτων ἔμελλεν ἀλλοιώσεσθαι, φέρεσθαι
20 μὲν ἐξ αὐτοῦ ἄντικρυς τοῦ αἵματος ἀδύνατον ἦν οὕτω πολὺ διεστῶτος ταῖς ποιότησιν, οἰκειοτέρας δέ τινος αὐ-
τῷ τροφῆς ἔδει. καὶ τοίνυν, καὶ γέγονε, καὶ παρεσκεύασται πρὸς τῆς φύσεως ἐπιτήδειος αὐτῷ τροφή, τὸ
ὑαλοειδὲς ὑγρόν, καὶ ἔστι παχύτερον, καὶ λευκότερον αἵματός ἐστι, τοσοῦτον τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ ἀπολει-
πόμενον ὑγρότητί τε καὶ φανότητι. τὸ μὲν γὰρ ἀκριβῶς ἐστι λευκόν, καὶ σκληρὸν συμμέτρως, τὸ δ᾽ ὑαλοειδὲς
ὑγρὸν μὲν, ὥσπερ τις ὕελος, ὑπὸ θερμοῦ κεχυμένη. λευκὸν δ᾽ εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον ἂν ἐπινοήσεις ὀλίγου μέ-
λανος λευκῷ πολλῷ κραθέντος δι᾽ ὅλου νενοθεῦσθαι τὴν ἀκρίβειαν τῆς λευκότητος. οὐκ ἔστι δ᾽ ἐν οὐδετέρῳ τῶν
λευκῶν τούτων φλὲψ οὐδεμία. δῆλον οὖν ὡς κατὰ διάδοσιν τρέφεται, τὸ μὲν κρυσταλλοειδὲς ἐκ τοῦ ὑαλοειδοῦς,
τὸ δ᾽ ὑαλοειδὲς, ἐκ τοῦ περιέχοντος αὐτὸ σώματος, ὃ πλατυνθείσης τῆς ἄνωθεν κατιούσης ἀπ᾽ ἐγκεφάλου μοίρας
ἐγένετο. καὶ καλοῦσιν αὐτὸ τινὲς κυρίως ἀμφιβληστροειδῆ χιτῶνα. προσέοικε μὲν γὰρ ἀμφιβλήστρῳ τὸ σχῆ-
μα, χιτὼν δ᾽ οὐδαμῶς ἐστιν, οὔτε τὴν χροιάν, οὔτε τὴν οὐσίαν. ἀλλ᾽ εἰ περιελὼν αὐτό, καταθεὶς μόνον ἀθροίσαις εἰς
30 ταὐτό, σαφῶς ἂν δόξαις ἐγκεφάλου τι μέρος ἀφῃρημένον ὁρᾶν. ἔστι μὲν οὖν αὐτοῦ χρεία, πρώτη μὲν καὶ μά-
λιστα δι᾽ ἣν ἄνωθεν κατεπέμφθη, τῶν ἀλλοιώσεων αἰσθησομένου τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἤδη δὲ καὶ διαπορθμεύειν τε,
καὶ διαφέρειν τὴν τροφὴν τῷ ὑαλοειδεῖ. καὶ γάρ τοι καὶ φαίνεται μεστὸν ἀρτηριῶν τέ τινων, καὶ φλεβῶν, πο-
λὺ πλειόνων γε, καὶ μειζόνων, ἢ κατὰ τὸν ἴδιον ὄγκον. ἅπασι μὲν γὰρ τοῖς ἀπ᾽ ἐγκεφάλου νεύροις, συναπο-
φύεταί τις μοῖρα, τῆς χοροειδοῦς μήνιγγος, ἀρτηρίαν ἐπιφερομένη καὶ φλέβα. μεγάλα δ᾽ οὕτως ἀγγεῖα τῶν
ἄλλων οὐδενὶ συνεξέρχεται, προμηθουμένης ἄρα, καὶ προπαρασκευαζούσης τῆς φύσεως, οὐ τοῖς νεύροις μόνοις,
ἀλλὰ καὶ τοῖς κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑγροῖς τὴν τροφήν. καὶ μὴν γε καὶ τοῦ χοροειδοῦς χιτῶνος, τοῦ περιέχον-
τος αὐτό, λεπταὶ καὶ ἀραχνώδεις διαφύσεις. ὑπὸ δὴ τὸ ἀμφιβληστροειδὲς σῶμα διατεταγμένον, σύνδεσμοί
γε ἅμα γίνονται, καὶ τροφὴν αὐτῷ διαφέρουσι. πάμπολλα γὰρ οὖν καὶ οὗτος αὐτὸς ὁ χιτὼν ὁ χοροειδὴς ἀγγεῖα
φαίνεται καθ᾽ ὅλον ἑαυτὸν ἔχων, ἣ ὑπὸ μὲν δῆλον κἀξ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, οὐ γὰρ ἂν οὔτ᾽ ἐκάλεσαν αὐτὸν οὔτ᾽
40 ὠνόμασαν οὕτως, εἰ μὴ σύνδεσμός τις ἀγγείων ἦν παμπόλλων, ὥσπερ τὸ χορίον. αὐτήν τε οὖν ταύτην ὁ χιτὼν
οὗτος τὴν χρείαν παρέχεται, καὶ προσέτι χιτὼν ὄντως ἐστί, καὶ σκέπη καὶ περίβλημα τοῖς ὑποκειμένοις σώ-
μασιν. ἡ δ᾽ ἀρχὴ καὶ τούτῳ τῷ χιτῶνι, ἡ λεπτὴ μῆνιγξ ἐστὶν ἡ τὸν ἐγκέφαλον περιέχουσα, περὶ ἧς ὀλίγον ἔμ-
προσθεν ἐλέγομεν, ὡς συναποφύοιτο τοῖς νεύροις ἅπασιν ἀρτηρίαν ἐπιφερομένη καὶ φλέβα. καὶ χρὴ θαυ-
μάσαι κἀνταῦθα τὴν σοφίαν τοῦ δημιουργοῦ, μηδαμόθεν γὰρ ἀλλαχόθι χωρίσαντος νεῦρον μηδενὸς τὰς συνα-
ποφυομένας μήνιγγας, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τοῦ τρέφεσθαί τε ἅμα, καὶ σκέπεσθαι πανταχόθεν, συνεπαγομένοις αὐτοῖς
ἐνταυθοῖ μόνον, ἡνίκα πρῶτον εἰς τὸν ὀφθαλμὸν κατεφύετο νεῦρον, ἀμφοτέρας χωρίσας, καὶ ἀποστήσας αὐτοῦ
παχείας, καὶ σκληρᾶς ὁμοίως, τῇ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν περιεχούσῃ παχείᾳ μήνιγγι, ἢ καὶ μᾶλλον ἐκείνην ἐδη-
μιούργησε. καὶ χρὴ μὴ παρέργως ἐπισκοπεῖν ἐνταῦθα τῇ μὲν, ὡσαύτως ἐγκεφάλῳ προὐνοήσατο, τούτου δὴ τοῦ
ἀμφιβληστροειδοῦς σώματος, ὅτι δίκαιον, καὶ διαφέρον, ὅτι μὲν γὰρ ἐναντίως πάντῃ ταῖς ἄλλαις ἀποφύσεσιν, ἤδη
50 πρόδηλον, εἴπερ ἐκεῖνον μὲν οὐκ ἀπήγαγεν, οὐδ᾽ ἀπέστησεν οὐδαμοῦ τῶν μηνίγγων οὐδ᾽ ἑτέραν, ἐν ὀφθαλμοῖς
δ᾽ ἀμφοτέρας διεχώρησεν ἀλλήλων τε καὶ τῆς ἄνωθεν ἀποφύσεως. αὐτῷ δὲ δὴ τῷ ἐγκεφάλῳ ταύτης μὲν
ὡσαύτως ἡ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ μοῖρα διάκειται, καθόσον ἀρτηρίας ἔχει καὶ φλέβας ὅλην αὐτὴν
διαπλέκουσαν, καὶ μὴν γε καὶ ὅτι πάμπολυ διέστηκεν ἀπ᾽ αὐτῆς ἡ μὲν σκληρὰ μῆνιγξ ἀεὶ ψαύουσά τε, καὶ
συνδεδεμένη τοῖς ὀστοῖς, ταύτης δὲ οὐκέτι ὡσαύτως ἡ σκληρὰ μῆνιγξ ἣ κατελέλοιπεν αὐτόν, ἣ ἄνωθεν ἐπε-
κομίσατο φλέβα, καὶ ἀρτηρίαν ἐκείνῳ χαρισαμένη. καὶ αὐτό γε τοῦτο τὸ φαινόμενον δεικνύσθω σοι
τὴν χρείαν τοῦ χωρισμοῦ, μόνη γὰρ ἀποχωρεῖ, καὶ τελέως ἀγγείων ἔρημος. ὀλίγῳ δ᾽ ὕστερον ἀναφαίνε-
ται χοροειδὴς οὐδὲν ἧττον τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἐξ ἁπάντων τῶν ὑποκειμένων χωρίων παμπόλ-
λας ἀγγείων καταφύσεις δεχομένη δόξεις ἂν αὐτήν, οἷ, εἰς ἐμπορείαν τινὰ τροφῆς, ἐκπεμφθεῖσαν ὀλίγην

μένον τινα, καὶ πρὶν ἐπανελθεῖν ἀποπέμπειν, δι' ὃ δὴ ὑπειρέστη τῶν λεπτῶν ἀγγείων ἐκείνων, ὧν ὀλίγον ἔμπρο-
σθεν εἴπομεν. τὴν δ' ἄλλην ἅπασαν ἅμα ἑαυτῷ φέρειν, ἐπαναβρέχεται γὰρ περιφερομένη πάμπολύ τι πλῆ-
θος ἀγγείων λεπτῶν, ἐγγὺς ἀλλήλοις κειμένων, καὶ μετ' αὐτῶν ἁπάντων ἐμφύεται πάλιν εἰς τὴν ἄνωθεν
ἀποβλάστησιν, ὡς δοκεῖν ἐοικέναι τὴν κατάφυσιν αὐτῶν ταῖς περὶ τῶν βλεφάρων θριξίν, εἰκάζουσι γὰρ οὕ-
τως, οὐ κακῶς ἐμοὶ δοκεῖν, οἷς μέλει τι περὶ φύσεως ἱστορίας. ἵνα δ' ἐκφύεται πρῶτον, ἵσταταί τε καὶ παύε-
ται τοῦ πρόσω χωρεῖν ἡ ἄνωθεν ἀπόφυσις, οὗ γὰρ ἕνεκα κατεπέμφθη, τοῦτ' ἤδη πεπλήρωκεν, καὶ ἐνέφυ
τῷ κρυσταλλοειδεῖ σώματι καὶ δύναται τῶν κατ' αὐτὸ παθημάτων ἄγγελος ἀγαθὸς ἐγκεφάλῳ γίγνεσθαι,
κύκλος δ' εὐλόγως ἀκριβῶς ἡ σύμφυσις αὐτῶν ἐγένετο. πανταχόθεν γὰρ εἰς μέσον τὸ κρυσταλλοειδές, περι-
φερὲς ὂν τῆς προειρημένης καταφύσεως γινομένης, ὁ κύκλος ἐξ ἀνάγκης ἐγεννήθη, καὶ μέγιστός γε οὗτός ἐστιν
10 ἐν τῷ κρυσταλλοειδεῖ, καὶ δίχα τέμνων αὐτό. πάντων γὰρ τῶν κυκλοτερέσι σώμασι συναπτομένων, ἡ κατὰ τὸ
μέγιστον ἐν αὐτοῖς, κύκλον ἀσφαλεστάτη σύμφυσις, ὡς ἂν πλείσταις λαβαῖς ἑνοῦσα τὰ συμφυόμενα. κατὰ
δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον κύκλον, εὔλογον ἦν ἐπισχεῖν τοῦ πρόσω τὸ ὑαλοειδές, ὥστε διὰ τοῦτο μέσον ἔχεται, κατ'
αὐτὸ τὸ κρυσταλλοειδές, δι' ὃ σφαῖρά τις ἡμίτομος ἐν ὕδατι, καὶ τοίνυν καὶ συνέφυσεν αὐτά, καθ' ἕτερον μέ-
ρος τοὔνδον, τὸ δι' ἡμισφαίριον τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἀσφαλείας ἕνεκα, κύκλος εἷς ὁ προειρημένος μέγιστος.
τῶν κατὰ τὸ κρυσταλλοειδές, ὅρος τε κοινὸς ἀμφοτέροις, καὶ σύνδεσμος, αὐτοῖς τε τούτοις γίνεται, καὶ προ-
σέτι τῷ ἀμφιβληστροειδεῖ σώματι, καὶ τετάρτῳ τῷ χοροειδεῖ χιτῶνι. τὸ γὰρ ἰσχυρότατον ἐν αὐτοῖς, καὶ
μάλιστα στηρίζειν αὐτά, καὶ σκέπειν δυνάμενον, ὁ χιτὼν οὗτός ἐστιν. ἀλλ' ὥσπερ εἰς τὴν ἐκείνων φυλακήν,
ἰσχυρόν, οὕτως ἦν εἰς τὴν ἰδίαν, ἀσθενὴς καὶ ἀδύνατος φέρειν ἀβλαβῶς τὴν σκληρότητα τῶν περικειμέ-
νων ὀστῶν. ὡς οὖν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, οὕτω κἀνταῦθα τὸν ἀπὸ τῆς παχείας μήνιγγος χιτῶνα περιβέ-
20 βληται. καὶ διεστώς γε ὁ χιτὼν οὗτος ἀπ' αὐτοῦ κατὰ πάντα τὰ μέρη, καὶ μόναις ταῖς τῶν ἀγγείων δια-
φύσεσι συναπτόμενος αὐτῷ κατὰ τὸν προειρημένον ἐκεῖνον κύκλον τὸν ἐν τῷ κρυσταλλοειδεῖ συνέφυ, καὶ πέμ-
πτη σύμφυσις ἐπὶ ταῖς προειρημέναις τέτταρσι, καθ' ἕνα τοῦτον τόπον γινομένη, πᾶσι τοῖς ὑποκειμέ-
νοις ὄφελος οὐ σμικρόν ἐστι, πρὸς τὸ μήτε πάσχειν ὑπὸ τῶν περικειμένων ὀστῶν, μήτε ἐν ταῖς σφοδροτάταις
κινήσεσιν ἀπορρήγνυσθαί ποτ' ἀλλήλων, ἡ μὲν οὖν σκληρὰ μῆνιγξ ἀσφαλῶς τῇ χοροειδεῖ συμπέφυκεν. αὕτη
δ' αὖ τῇ ἀμφιβληστροειδεῖ πάλιν, καὶ οὕτω τῷ ὑαλοειδεῖ τε καὶ κρυσταλλοειδεῖ, τὸ μέν, καθ' ὅλον ἑαυτό, τὸ δέ, κα-
τὰ τὴν ἶριν μόνην, ὥστε διὰ τῶν μέσων σωμάτων τὸ ὑαλοειδὲς ὑγρὸν τῷ πάντων ἔξωθεν ἥνωται χιτῶνι, τὸ
μαλακώτατον τῷ σκληροτάτῳ, καὶ τοῦτ' ἡ φύσις ἐτεχνήσατο, διὰ τῆς οὕτως ἐπικαίρου μεταξὺ θέσεως,
ἐπὶ δὲ τὸν αὐτὸν κύκλον ἐκτός τις ἔξωθεν ἐγγὺς ἥκει εἰς τὸν σκληρὸν χιτῶνα καταφυομένους, κινοῦντας
τοὺς ὀφθαλμοὺς μυῶν ἀπονεύρωσις, ἕβδομος δ' ἐπὶ τούτοις ὅλως ἡ περιοστίου κατάφυσις, ἅμα μὲν συνδοῦν-
30 τος ὅλον τὸν ὀφθαλμὸν τοῖς ὀστοῖς, ἅμα δὲ καὶ σκέποντος τοὺς κινοῦντας αὐτὸν μῦς, καὶ σοὶ τοῦτον ἤδη τὸν
ὑμένα θεάσασθαι, καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἐστι λευκὸν μέν, ὅσπερ καὶ φαίνεται, τελευτῶν γε δ' ἤπερ, καὶ
τῶν ἄλλων ἕκαστος ὑποβέβληται κύκλων, ἵνα συνάπτῃ τὸ λευκὸν τῷ μέλανι, ὃ καλεῖται ἶρις ὁ τόπος
οὗτος, ὑπὸ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα δεινῶν, ἔνιοι δὲ στεφάνην ὀνομάζουσι, καὶ εἰ καλῶς προσέλθοις αὐ-
τῶν τῇ διαιρέσει, καὶ μηδὲν συγχέας ἐπισκοποῖς, θεάσῃ κύκλους ἀλλήλοις ἐπιβάλλοντας ἓξ ἐνταῦθα, καὶ
πάχει, καὶ χροιᾷ διαφέροντας, ὥστε μὴ δ' ἂν εἰ βουληθείης ἑτέρως ὀνομάσαι τὸ χωρίον, δυνηθῆναι, πλὴν
ἶριν. ἀλλὰ γὰρ οὐ ταῦτα μόνον ἔργα τῆς τοῦ δημιουργοῦ σοφίας, ἀλλ' ἔτι μακρῷ μείζω τὰ λεχθησόμε-
να. μέχρι μὲν γὰρ τῆς μέσης χώρας τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, ἠγάγομεν ἤδη τῷ λόγῳ τοὺς ἐπιβάλλοντας ἀλ-
λήλοις, καὶ συμφυομένους ἐνταῦθα κύκλους ἑπτά, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε μάλιστα θαυμάσεις, εἰ πρὶν ἀκοῦσαι παρ'
ἡμῶν, τὴν κατ' αὐτὸ τέχνην πειραθείης αὐτὸς κατὰ μόνας ἐπισκέψασθαι, τί ποτ' ἄρ' ἦν ἐργάσασθαι βέλ-
40 τιον, ἵν' ἅμα μὲν αἰσθάνηται τῶν ἰδίων αἰσθητῶν ἀκριβῶς τὸ κρυσταλλοειδές, ἅμα δ' ἀσφαλῶς φρουρῆ-
ται, καὶ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς ἀδικῆται τῶν ἔξωθεν. ἆρα τελέως αὐτὸ γυμνὸν καὶ ἀσκέπαστον καταλι-
πεῖν, οὕτω μέν, οὐδὲ τὸν ἀκαριαῖον χρόνον ὑπέμεινεν, ἀλλ' εὐθὺς ἂν ἀπώλετό τε, καὶ διεφθάρη τελέως, ὑπὸ
μαλακότητος συμφύτου πρὸς μηδὲν τῶν ἔξωθεν ὁμιλούντων ἀντέχειν δυνάμενον, ἢ προθεῖναί τι στεγανὸν
αὐτοῦ πρόβλημα, φρουρεῖν ἀσφαλῶς ἱκανόν. ἀλλ' ἦν κίνδυνος ὑπὸ τοῦ τοιούτου κατακρυφθῆναί τε, καὶ
παντάπασιν αὐτὸ κατασκοτισθῆναι, καὶ τελέως ἀναίσθητον γενέσθαι. εἰ τοίνυν ἡ μὲν τὴν ἀκρίβειαν αὐτῷ
τῆς αἰσθήσεως φυλάττουσα κατασκευὴ τὴν εὐπάθειαν ἐπέφερεν. ἡ δέ, τὴν δυσπάθειαν ἐκπορίζουσα, τὴν
ἀκρίβειαν διέφθειρεν, εἰς ἄπορόν τι περιΐστατο ἡ κατασκευὴ τῶν ὀπτικῶν ὀργάνων. ἀλλ' οὐκ ἂν οὐδ' ἐν τούτοις
ἔμελλεν ἀπορήσειν ὁμοίως ἡμῖν ἡ φύσις. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐξευρήσειν τε καὶ προνοήσασθαι τὸ βέλτιον ἔπει-
τα δέ, καὶ κατασκευάσειν αὐτὸ σὺν ἄκρᾳ τῇ τέχνῃ. τοῦ μὲν γὰρ παχέος, καὶ σκληροῦ σκεπάσματος εἰς
50 αὐτὸ τὸ σφέτερον αὐτῶν ἔργον βλάψοντος τοὺς ὀφθαλμούς, τοῦ δὲ λεπτοῦ καὶ μαλακοῦ παντάπασιν εὐπα-
θοῦς ἐσομένου, τῶν σκληρῶν μέν, λεπτῶν δὲ μάλιστα, εἰ καὶ λευκὸν ἀποτελεσθείη, βέλτιον ἔγνω γενησόμε-
νον, ἐπὶ δὲ τὴν δημιουργίαν αὐτοῦ τραπομένη, πάντως μὲν ἔμελλεν, ἐξ ἑνὸς τῶν ἑπτὰ κύκλων, τῶν κατὰ
τὴν ἶριν ἀποφύσειν αὐτό, ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῶν μαλακῶν, τῶν τεττάρων οὐκ ἐνεδέχετο σκληρὸν ἀποφῦσαι χι-
τῶνα. λοιπῶν δὲ ὄντων τριῶν τῶν ἔξωθεν, ὁ μὲν ὕστατος ἁπάντων ὁ τοῦ περιοστίου κύκλος, εἰ καὶ τῶν ἔν-
δον τῶν τεττάρων πολὺ σκληρότερός ἐστιν, ἀλλὰ τῆς γε τοῦ σκεπάσματος χρείας ἐνδεέστερος, ὁ δ' ὑπ' αὐ-
τῷ δεύτερος, ἀπὸ τῶν μυῶν αὐτοῦ ἑτέρων ἐδεῖτο σκεπασμάτων, λοιπὸς οὖν ἦν ἀπὸ τῆς μήνιγγος ὁ σκλη-
ρὸς χιτών, ὁ τὸν χοροειδῆ περιέχων, ἀφ' οὗ δυνατὸν ἦν γενῆσαι τὸ σκέπασμα, σκόπει δὲ κἀνταῦθα, τὴν

πρόνοιάν τε

προνοίᾳ τε ἅμα, καὶ τέχνῃ τῆς φύσεως. παχὺν μὲν ἱκανῶς ὄντα τοῦτον τὸν χιτῶνα, καὶ ἧττον τῆς χρεί-
ας πυκνὸν, λεπτότερόν τε ἅμα καὶ πυκνότερον ἀποφύειν ἀπήρξατο, καὶ κατὰ βραχὺ προϊοῦσα τὸ μεσαί-
τατον αὐτοῦ, πάνυ σφόδρα λεπτὸν, καὶ πυκνὸν ἀπειργάσατο, καί σοι δόξει δεινῶς ἐοικέναι τοῦτο τοῖς
κέρασι, τοῖς εἰς λεπτὰ τετμημένοις. ὅθεν αὐτοῦ καὶ τὴν προσηγορίαν πρέπειν ἡγησάμενοι οἱ τοῦ κερατοει-
δοῦς οἱ περὶ τὰς ἀνατομικὰς δεινοὶ, αὐτοί τε οὕτως ἐκάλουν, καὶ μένει τοὔνομα μέχρι δεῦρο ἀεί. οὗτος οὖν
ὁ κερατοειδὴς χιτὼν, λεπτὸς καὶ σκληρὸς, καὶ πυκνὸς γενόμενος, εὐθὺς ἄρ' ἔμελλεν ἔσεσθαι, καὶ λαμπρὸς,
οἷος ἐπιπέμπειν αὐγὴν ἐπιτηδειότατος εἶναι, παραπλησίως τοῖς ἀκριβῶς διεξεσμένοις τε, καὶ λελεπτυ-
σμένοις κέρασιν. ἆρ' οὖν εἰ καὶ προμηθεῖσθαι τὰ τοιαῦθ' ὥσπερ ἡ φύσις οὕτω καὶ ἡμεῖς ἱκανοὶ τό τε ἐπιμηθεῖ-
σθαι, καὶ μέμψασθαί τινι τῶν γεγονότων, ὡς ἂν ἄμεινον ἑτέρως αὐτὸ κατασκευάσασθαι δυνατοὶ, ἐγὼ δὲ νομίζω
10 μὴ δὲ τοῦτο τοὺς γοῦν πολλοὺς ἡμῶν. οὔτε γὰρ ἐξηγοῦνται τὴν τέχνην τῆς φύσεως, καὶ πάντως ἂν αὐτὴν
ἐθαύμασαν, οὔτ' εἰ καὶ μὴ τοῦτο. τό γ' οὖν μὴ ψέγειν αὐτοῖς ὑπάρχει, δίκαιον δ' ἤδη δεῖξαι βελτίονα κατα-
σκευὴν ἑτέραν τῆς νῦν οὔσης, ἢ τοῦτο μὴ δυναμένους ποιῆσαι, ταύτην θαυμάζειν, ἐπὶ τὰ κύκλῳ κατὰ τὴν ἶριν
ὑπαρχόντων, ὦ οὗτος ὁ λοιδορούμενος τῇ φύσει δεῖξον ἡμῖν ἕτερον ἐπιτηδειότερον, εἰς τὴν τοῦ κερατοει-
δοῦς χιτῶνος γένεσιν. ἢ εἰ τοῦτ' ἀδυνατεῖς, καί σοι δοκεῖ καλῶς που τ' οὐ σκληροτάτου πάντων πεφυκέναι, δεῖ-
ξον αὖ τι ἂν, εἰ σὺ κατέστης ἐν τῇ τοῦ προμηθέως χώρᾳ, βέλτιον ἂν ἀπειργάσω, περὶ αὐτὸν τὸν ἀποφυόντα χι-
τῶνα. ἆρ' οὐ λεπτὸν μὲν, καὶ μαλακὸν, ἵν' ἀκωλύτως διαπέμπῃ τὰς ὄψεις, σκληρὸν δὲ, ἵν' ἀσφαλῶς φρουρῇ τὸ
κρυσταλλοειδὲς ὑγρὸν, ἐδημιούργησεν αὐτὸν, οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν ἑτέρως. καίτοι πολὺ ῥᾷον ἐξευρεῖν τι τῶν πα-
ροφθέντων, καὶ μέμψασθαι, καὶ μεταθεῖναι, τοῦ πάντ' ἐξ ἀρχῆς ἀμέμπτως κατασκευάσαι. θέασαι δὴ πά-
λιν, ἤδη ποτὲ σωφρονήσας τὰ λοιπὰ τῆς φύσεως ἔργα. ὁ γάρ τοι κερατοειδὴς χιτὼν, οὗτος λεπτὸς καὶ πυκνὸς
20 γενόμενος, ἐπιτηδειότατον μὲν ἐστὶ πρόβλημα τοῦ τῆς ὄψεως ὀργάνου, πρὸς τὸ μήθ' ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἀδι-
κεῖσθαι τὰς ὄψεις. ἀλλὰ δ' ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενα τῇ τοιαύτῃ κατασκευῇ τρία κέκτηται κακὰ, ἃ σὺ μὲν ὦ σο-
φώτατε κατήγορε, τὴν προμηθέως ἐξουσίαν κτησάμενος, ἴσως ἂν που παρεῖδες. οὐ μὴν αὐτός γε ὁ προμη-
θεὺς, ἀλλ' ἤδη σαφῶς, ὡς ἂν εἰδὼς προμηθεῖσθαι, πρῶτον μὲν ἀπορήσαντα τροφῆς τὸν κερατοειδῆ χιτῶνα
τοῦτον, ὡς ἂν μήθ' ἕλκειν δι' οὕτω μακροῦ δυνάμενον, μήτ' εἰς ἑαυτὸν δέξασθαι τὰς φλέβας, ὡς ἂν πυκνὸν καὶ
σκληρὸν, καὶ λεπτὸν ὑπάρχοντα. δεύτερον δὲ πρὸς μὲν τὰς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν βλάβας ἱκανὸν ἐσόμενον
στέγασμα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς. αὐτὸν δ' οὐδὲν ἧττον ἐκεῖνον λυπήσοντα τῇ σκληρότητι, καὶ τρίτον ἔτι πρὸς τού-
τοις, σκεδάσοντά τε καὶ διαφορήσοντα, τὴν ἐπιπεμπομένην ἄνωθεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὀπτικὴν δύναμιν, ἧς
σὺ μὲν ἀγνοεῖς τὴν οὐσίαν, ὡς αὐγοειδής ἐστιν. ἀγνοῶν δὲ, καὶ ὅτι φθείρεται, διαφορουμένη, κατὰ τὴν πρὸς τὰς
λαμπροτέρας τε, καὶ σφοδροτέρας αὐτῆς ἀθρόον ὁμιλίαν, οὐ καλῶς ἔγνως, οἰκεῖον αὐτῇ περιτιθεὶς καὶ τὸν
30 οὕτω λαμπρὸν χιτῶνα, οὐ μὴν ὅ γε δημιουργὸς τῶν ζώων. ἀλλὰ πρῶτον μὲν, ὅπως ὁ κερατοειδὴς θρέψεται.
δεύτερον δὲ, ὅπως μηδέποθ' ἅψηται τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, τρίτον δὲ, ὅπως μὴ δὲ διαφορήσῃ τὴν αὐτὴν αὐ-
τοῦ προὐνοήσατο, καὶ δι' ἑνός γε μηχανήματος ἅπαντα ταῦτα ἐπηνωρθώσατο, καί σοι καὶ τοῦτ' ἔλεγον, τάχα
ἂν ὦ δεινότατε κατήγορε τῆς φύσεως, εἰ μὴ πάνυ σαφῶς ἠπιστάμην ἀποροῦντά σε, τοῖς περὶ τῆς ὄψεως
λόγοις. ἐκείνοις μὲν οὖν μὴ δ' ἀκηκοέναι δοκεῖ, μὴ δ' ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρῆσθαι πρὸς ἡμῶν, ὡς αὐγοειδής ἐστιν
αὐτῆς ἡ οὐσία. ἀλλ' ἄρρητόν τε καὶ ἄγνωστον αὐτὴν ὑποθέμενος, αὐτό γε τοῦτο δι' ἔργων ὑποδεικνύμενον, εἰ
βούλει μάθε. μᾶλλον δ' ἀναμνήσθητι, πῶς ὑπὸ λαμπρᾶς, καὶ σφοδρᾶς αὐγῆς τὰς ὄψεις βλαπτόμεθα. τοὺς
μὲν δὴ διὰ πολλῆς χιόνος ὁδοιπορήσαντας στρατιώτας, τοὺς τοῦ ξενοφῶντος, εἰς ὅσον ἐβλάβησαν, ἴσως ἀγνοεῖς.
οὐδὲν γάρ μοι θαυμαστὸν, ἀμελεῖν σε καὶ τῶν ἐκείνου γραμμάτων. οἶμαι δέ σε μὴ δ' ὅτι διονύσιος ὁ τῆς σικελίας
τύραννος, οἶκον ὑπὲρ τοῦ δεσμωτηρίου κατεσκευάσατο, τά τ' ἄλλα φανότατον, καὶ πάνυ λαμπρότατον,
40 τιτάνῳ κεχρισμένον, ἀκηκοέναι, ποτε, μὴ δ' ὡς εἰς τοῦτον τὸν οἶκον ἐκ πολυχρονίου, τῆς κάτω διατριβῆς, ἀνῆγον
αὖ τοὺς δεσμώτας, οὐ δ' ὡς ἂν ἐκ πολλοῦ τε, καὶ βαθέος σκότους, εἰς αὐγὴν λαμπρὰν ἐλθόντες, ἔμελλον δή-
πουθεν ἀσμενίστως εἰς αὐγὴν ἀναβλέψαι, ἀναβλέψαντας δ' ἐπληροῦντο, μὴ φέροντες ἐξαιφνίδιόν τε, καὶ
ἀθρόον αὐγῆς λαμπρᾶς προσβολήν. ἐάσαντες οὖν ταῦτα, τῶν ὁσημέραι φαινομένων, ἀναμιμνήσκειν σε πει-
ράσομαι. πρῶτον μὲν τῶν γραφέων, καὶ μάλισθ' ὅταν ἐν λευκαῖς διφθέραις γράφωσιν, ὡς κάμνειν ῥα-
δίως αὐτῶν τὴν ὄψιν. εἰ παντάπασιν ἀβοήθητος εἴη, ταῦτ' ἄρα προμηθούμενοι, κυανᾶ τε καὶ φαιὰ, παρατί-
θενται χρώματα, πρὸς ἃ συνεχῶς ἀποβλέποντες, ἀναπαύουσι τὰς ὄψεις. ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφθαλμιῶντας,
ἐξελέγχει μὲν, καὶ βλάπτει τὸ φῶς. ἄλυπα δὲ καὶ τούτων ἐστὶ τὰ φαιὰ, καὶ κυανᾶ θεάματα, καί σοι λαμ-
πρᾶς αὐγῆς ἰδεῖν τι βούλονται πόῤῥωθεν, ἤτοι τὰς χεῖρας ὑπὲρ τῶν ὀφθαλμῶν, κατ' αὐτὰς τὰς ὀφρῦς
παρατείνουσι. ἢ τῶν χειρῶν ἄλλό τι μεῖζόν τε, καὶ στεγανώτερον. ἀλλὰ κἂν ταῖς ἡλιακαῖς ἐκλείψεσι, ταῖς μεγά-
50 λαις ἀστέρες φαίνονται, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ὥσπερ καὶ τοῦτο γενόμενον, ἐν τοῖς καθ' ἑαυτὸν χρόνοις, ἔγρα-
ψε θουκυδίδης. ἀλλὰ κἀκ τῶν βαθέων φρεάτων, ἀστέρες ὁρῶνται. μάλισθ' ὅταν, μὴ κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ὁ
ἥλιος ἵστηται, καὶ μέντοι καὶ αὐτὸν, εἴ τις ἐθέλοι τὸν ἥλιον ἀσκαρδαμυκτὶ θεάσασθαι, ταχέως ἂν διαφθαρείη
τὰς ὄψεις, καὶ πολλοὶ κατὰ τὰς ἐκλείψεις ἀκριβεστέραν διάγνωσιν τοῦ γιγνομένου παθήματος ποιήσασθαι βου-
ληθέντες, εἶτ' ἀτενὲς ἀποβλέποντες εἰς τὸν ἥλιον, ἔλαθον ἑαυτοὺς τελέως τυφλωθέντες. ἀλλὰ δὲ καὶ τὸ διὰ χιό-
νος ὁδοιπορεῖν, ἡλίκον ἐστὶ κακὸν ταῖς ὄψεσι. εἰ καὶ μὴ τῷ ξενοφῶντι πιστεύεις, ἔνεστί σοι πεῖρα μαθεῖν. εἰ δ' ὑπο-
μένεις τι καὶ φυσικώτερον ἀκοῦσαι, λύχνον καόμενον, ἤ τινα ἑτέραν φλόγα καταθεὶς ἐν ἡλίῳ λαμπρῷ, μαραι-
νομένην αὐτίκα θεάσῃ, καὶ μέν γε καὶ φλογὸς ἥσσονος, μεγάλῃ εἰ πλησίον θείης τὸν λύχνον, ἤ τινα ἑτέ-
ραν μικροτέραν αὐτίκα σβέννυται, νικωμένης ἀεὶ, καὶ διαφορουμένης τῆς ἐλάττονος αὐτῆς, ὑπὸ τῆς

μείζονος. οὐκ οὖν ἔμελλεν ἡ φύσις εὐθέως ἐν αὐτοῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς διαφορήσειν τὴν τοῦ κρυσταλλοειδοῦς
αὐγήν, ἀλλ' αὐτήν τε ταύτην, καὶ ζωὴν αὐτῇ τὴν κατὰ τὸ ὑαλοειδές, ὡς ἀκριβῶς σώζοιτο συνεχομένη τε,
καὶ πανταχόθεν ἐσφιγμένη προυνοήσατο τὸν ἀπὸ τῆς λεπτῆς μήνιγγος φύσασα χιτῶνα τὸν χοροειδῆ. πολ-
λαχόθεν μὲν μέλανα. πολλαχόθεν δὲ φαιόν τε καὶ κυανοῦν ἐργασαμένη. ἔσω οὖν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἴριδος
ἅμα τῷ κερατοειδεῖ περιήγαγε, τὰς προειρημένας τρεῖς χρείας παρέξοντα. θρέψοντα τῇ παραθέσει τὸν
κερατοειδῆ κωλύσοντα προσπίπτειν τῷ κρυσταλλοειδεῖ. θέαμα γενησόμενον ἰατήριον πονούσης ὄψεως. ὅθεν
οἶμαι καὶ φύσει πάντες ἐπειδὰν κάμνωμεν ἐν λαμπραῖς αὐγαῖς, αὐτίκα τὰ βλέφαρα κλείομεν, ἐπὶ
τὸ σύμφυτον ἴαμα σπεύδοντες. ἐγὼ μὲν δὴ καὶ ταύτην θαυμάζω τὴν ἐπαληλιμμένην τῷ χιτῶνι τούτῳ κυα-
νῆν χρόαν. ὅταν γὰρ μήτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ σώματος, ἀλλ' ἢ κατὰ τοῦτο μόνον εὑρίσκηται, μήτ' ἄλλό τι
10 φαίνηται δεόμενον αὐτῆς ἢ τοῦτο, δῆλον ἤδη τὸ διὰ παντὸς ἀποδεδειγμένον τοῦ λόγου, τὸ μήτ' ἐλλιπῶς, μή-
τ' ἀργῶς ὑπὸ τῆς φύσεως γεγονέναι μηδέν, οὐδὲν δ' ἧττον αὐτῆς θαυμάζω καὶ τὴν ὑποτραφεῖσαν ἐντὸς δα-
σύτητα τῷ περιέχοντι τὸ ὑαλοειδὲς ὑγρὸν χιτῶνι. ἑτέρα γὰρ αὕτη γε καὶ μαλακή, καθάπερ ἡ σπογγιά, τοῦ
κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ ψαύουσα τὴν τοῦ χιτῶνος ὅλου γειτνίασιν ἄλυπον αὐτῇ παρέχει. καὶ τούτου μᾶλλον
ἔτι θαυμάζω, τὴν ἐκ τῆς πυκνότητος, καὶ καθ' ἣν ὁμιλεῖ τῷ σκληρῷ χιτῶνι τῷ κερατοειδεῖ. οὐ μόνον γὰρ
οὐδὲν ἐχρῆν ὑπὸ τοῦ κυανοῦ τούτου χιτῶνος λυπεῖσθαι τὸ κρυσταλλοειδὲς ὑγρόν, ἀλλὰ μηδ' αὐτόν τι πάσχειν,
ὑπὸ τοῦ κερατοειδοῦς. ἔτι δὴ μεῖζον θαῦμα τὸ κατὰ τὴν κόρην αὐτοῦ τρῆμα, πάντα γὰρ ἂν ἄρδην ἀπώλετο τὰ
καλῶς προπεπονημένα μόνου τούτου παροφθέντος. ἀλλ' οὐκ ἄρ' ἔμελλεν ἡ φύσις, αὐτὸ καθάπερ οὐδ' ἄλλό τι
παρόψεσθαι. διέτρησε δ' ἐνταῦθα τὸν κυανοῦν χιτῶνα τοῦτον τὸν ῥαγοειδῆ. καλοῦσι γὰρ οὕτως αὐτόν, εἰκά-
σαντες οἶμαι ῥαγὶ σταφυλῆς, τήν τ' ἐκτὸς λειότητα, καὶ τὴν ἐντὸς δασύτητα, καὶ κατὰ τοῦτο μόνον τὸ τρῆμα
20 τοῦ κερατοειδοῦς τε καὶ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, οὐδεὶς ἐν τῷ μέσῳ χιτὼν ἕτερός ἐστιν. ἀλλ' οἷον διὰ λεπτοῦ πάνυ, καὶ
λευκοῦ κέρατος, ἡ τῆς ἔνδον αὐγῆς πρὸς τὴν ἔξω κοινωνία τε, καὶ κρᾶσις γίνεται. ὅπως οὖν μηδὲ κατὰ τοῦτο
τὸ τρῆμα ψαύσῃ ποθ' ὁ κερατοειδὴς χιτὼν τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, προνοήσας ἡμῶν ὁ δημιουργός, ἅμα μὲν
ἐπὶ πλέον ἐκτὸς ἀπάγων τὴν ταύτην μοῖραν τοῦ κερατοειδοῦς. ἅμα δ' ὑγρὸν λεπτὸν καὶ καθαρόν, οἷόν περ
τὸ ἐν τοῖς ᾠοῖς ἐστι, περιχέας τῷ κρυσταλλοειδεῖ, καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις αἰθερώδους τε, καὶ αὐγοειδοῦς πνεύ-
ματος πληρώσας τὴν χώραν ἅπασαν τῆς κόρης. ὧδε μὲν ἔχει τὸ ἀληθές, δεῖ δὲ ἀποδείξεως ἔτι τῷ λόγῳ, καὶ
μάλιστα διὰ τοὺς μήτ' ἐνέργειαν, μήτε χρείαν μηδεμίαν εὑρίσκεσθαι βουλομένους, ἀλλ' ἀποκεκρύφθαι πάντα,
καὶ τελέως ἀγνοεῖσθαι σπεύδοντας. ὁ τοίνυν κερατοειδὴς οὗτος χιτὼν καθ' ἃ μὲν ἀποφύεται τῆς ἴρεως, ἐγγυ-
τάτω φανεῖταί σοι τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, ὡς ἂν ἁπάντων κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον συμπεφυκότων, τῶν ἐν
τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑγρῶν τε καὶ χιτώνων, ἐξωτέρω δὲ γιγνόμενος ἀεί, καὶ μᾶλλον ἀποχωρεῖ, καὶ πλεῖστον ὅσον
30 ἀφέστηκε κατὰ τὴν κόρην, ὡς ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἐστι μαθεῖν, καὶ ταῖς τῶν ὑποκεχυμένων παρακεντήσε-
σιν. ἐν γὰρ τῇ μεταξὺ χώρᾳ τοῦ κερατοειδοῦς χιτῶνος, καὶ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, ὡς ἂν ἁπάντων συνι-
σταμένων τῶν ὑποχυμάτων, τὸ καθιέμενον ὄργανον ὑπὲρ τοῦ παράγειν αὐτά, διὰ πολλῆς εὐρυχωρίας ἄνω
τε καὶ κάτω. καὶ τῇ δὲ κἀκεῖσε καὶ ὅλως ἐν κύκλῳ τε, καὶ πανταχόσε περιφερόμενα, οὐδετέρου ψαύει
τῶν εἰρημένων σωμάτων, ὡς ἂν ἱκανῆς τὸ μέγεθος οὔσης αὐτῶν τῆς διαστάσεως. ὅτι δ' ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ κρυ-
σταλλοειδοῦς ὑγροῦ, καὶ τοῦ ῥαγοειδοῦς χιτῶνος ὑγρότης τις λεπτὴ περιέχεται, καὶ ὅτι πνεύματος πλήρης
ἐστὶν ὁ κατὰ τὴν κόρην τόπος, ἐκ τῶνδ' ἂν μάλιστα γνοίης, πρῶτον μέν, ὅτι τεταμένον ἀκριβῶς ὁρᾷς ἐπὶ
τῶν ζώντων τὸν ὀφθαλμὸν καὶ πλήρη πανταχόθεν, καὶ οὐδαμῆ ῥυσσόν, οὐδὲ χαλαρὸν αὐτοῦ μέρος οὐδέν. εἰ δὲ
τεθνεῶτος ἐθέλοις λαβὼν διαιρεῖν, ἤδη μέν πως ῥυσσότερον ὄψει τοῦ κατὰ φύσιν. καὶ πρὸ τῆς διαιρέσεως.
διελόντι δέ σοι τὸν κερατοειδῆ χιτῶνα, παραχρῆμα μέν, ἀπαντήσει τὸ λεπτὸν ὑγρὸν ἐκχεόμενον. ὃ καὶ ταῖς
40 παρακεντήσεσι φαίνεται πολλάκις ἐκρέον διὰ τῆς τρώσεως. εὐθὺς δ' ἂν ἅπας ὁ ὀφθαλμὸς ῥυσσὸς γένοιτο,
καὶ προσεσταλμένος, καὶ χαλαρός, καὶ διατείνοντι δέ, καὶ ἀφιστῶντι τοὺς χιτῶνας ἀπὸ τοῦ κρυσταλλοει-
δοῦς, ἡ μεταξὺ χώρα παμπόλλη κενὴ φαίνεται. εἰ τοίνυν αὕτη, πρότερον μέν, ὅτ' ἔζη τὸ ζῶον, ἐπε-
πλήρωτό τε καὶ διετετάκει τοὺς χιτῶνας, ἀποθανόντος δέ, κενὴ μὲν αὕτη, χαλαροὶ δὲ οἱ περικείμενοι γίνονται
χιτῶνες, δῆλον ὡς ἤτοι πνεύματός τινος, ἢ ὑγρότητος, ἢ ἀμφοῖν πεπλήρωτο. καὶ μὲν δή, καὶ εἰ τὸν ἕτερον
τῶν ὀφθαλμῶν μύσαιμεν, ἀνεῳγότα φυλάττοντες τὸν ἕτερον εὐρυνομένην τε, καὶ διεσταλμένην, ὡς ἂν
ἐμφυσωμένην ὀψόμεθα τὴν κόρην, καὶ τοῦτο, καὶ τῷ λόγῳ μὲν δῆλον, ὡς πληρουμένη μὲν πνεύματος, οὕτω
διατίθεται, καὶ δι' ἐπιτεχνήσεως δ' ἂν οὐχ ἥκιστα πειραθείης τε, καὶ βασανίσαις τὸν λόγον αὐτοῖς τοῖς ἐναρ-
γῶς φαινομένοις. ἐμφυσήσας γὰρ ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τὸν ῥαγοειδῆ χιτῶνα, διϊστάμενον ὄψει τὸ τρῆμα. ὧδε μέν,
τῇ πείρᾳ δῆλον, ὡς πληρουμένη πνεύματος ἡ κόρη διευρύνεται. αὐτὰρ οὐδὲ ὁ λόγος ἄλλό τι φησίν, ἢ ὡς με-
50 στούμενος ἔνδοθεν ὁ ῥαγοειδὴς ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνεταί τε καὶ διατείνεται. καὶ οὕτω κἂν τὸ τρῆμα μεῖζον ἴσχει
γιγνόμενον, ὥσπερ καὶ τἄλλα πάνθ' ὅσοις ὀπαί τε τινές εἰσι καὶ διατρήσεις, ὑμενώδεσί τε καὶ λεπτοῖς ὑπάρ-
χουσι, καὶ καταπίπτειν εἰς ἑαυτὰ δυναμένοις. οὕτως οὖν καὶ ταυτὶ τὰ κόσκινα τετάσθαι δεῖται τοὺς χι-
τῶνας, ἢ συμπίπτουσιν αὐτῶν αἱ ὀπαί. εἰ τοίνυν ἔτι μὲν περιόντος τούς θ' ὑμένας ἀμφοτέρους τεταμένους ἐστὶν
ἰδεῖν, καὶ μύσαντος θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, εὐρυνομένην θατέρου τὴν κόρην, ἀποθανόντος δέ, χαλαροὺς μὲν ἤδη,
καὶ πρὸ τοῦ κενωθῆναι τὸ λεπτὸν ὑγρόν, χαλαροὺς δὲ ἐσχάτως ἐπὶ τῇ κενώσει γιγνομένους, δῆλον ὡς ὑπ' ἀμφοῖν
ὑγροῦ τε καὶ πνεύματος, ὁπότ' ἔζη τὸ ζῶον, ἐπεπλήρωντο. ἀλλὰ τὸ μέν, ὡς ἂν λεπτότερόν τε καὶ κουφό-
τερον ῥᾳδίως ἐκκενοῦται πρὸ τῆς διαιρέσεως. τὸ δ' ὑγρὸν ἔτι διαμένει κενώσεως αἰσθητῆς δεόμενον. ἀλλὰ
καὶ τοῖς πάνυ πρεσβύταις ῥυσσὸς εἰς τοσοῦτον πολλάκις ὁ κερατοειδὴς γίνεται χιτών, ὥστε, οἱ μέν, οὐδόλως,

οἱ δὲ φαύλως

οἱ δὲ φαύλως τε, καὶ μόγις ἔτι βλέπουσιν. ἐπιπιπτουσῶν γὰρ ἀλλήλαις τῶν ῥυτίδων, καὶ διὰ τοῦτο διπλου-
μένου τοῦ χιτῶνος, καὶ πάχος ἐπίκτητον λαμβάνοντος, ἐλάττονός τε παραγινομένου τοῦ ἄνωθεν πνεύμα-
τος εἰς τὴν κόρην, κατὰ λόγον ἐμποδίζονται τὰς ὄψεις. αὐτὸ δὲ δὴ τοῦτο τὸ ἔλαττον ἐπιῤῥεῖν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς
τὸ πνεῦμα μάλιστ' αἴτιον γίνεται τοῦ ῥυσσοῦσθαι κατὰ τὴν κόρην. ἐξ ὧν ἁπάντων δῆλον ὡς πεπλήρωται δια-
παντὸς ἡ μεταξὺ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ χώρα σύμπασα, πνεύματός τε ἅμα καὶ λεπτῆς ὑγρότητος, καὶ ὡς κατὰ μὲν
τὰ ἄλλα μέρη τὸ ὑγρόν. ἐν αὐτῇ δὲ μάλιστα τῇ κόρῃ πλεῖστον τὸ πνεῦμά ἐστι. πρεσβύταις μὲν οὖν ἡ ῥυσσότης, τοῦ
κερατοειδοῦς αὐτοῦ τ' ἐστὶ τοῦ χιτῶνος, ἀῤῥωστία τῷ γήρᾳ προσήκουσα, καὶ τοῦ παραγινομένου πνεύματος ἄνωθεν
ἔνδεια. τὸ δὲ πάθημα, τὸ καλούμενον φθίσις, αὐτῆς μόνης ἐστὶ τῆς κόρης μειουμένης, οὐδὲν πάσχοντος ἰδίᾳ τοῦ
κερατοειδοῦς. διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν γίνεται τὰ πολλὰ, ὥστε καὶ γνωρίζεσθαι αὐτὸ ῥᾳδίως,
10 καὶ οὐδένα λανθάνει τῶν ἰατρῶν. ὁ γὰρ ὑγιὴς παρακείμενος ἐξελέγχει τὸ τοῦ πεπονθότος ἁμάρτημα. τοῖς
γέρουσι δὲ κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν ὀφθαλμῶν γινόμενον τὸ σύμπτωμα λανθάνει τοὺς πολλοὺς, ὡς οὐ μόνον
ῥυσσότης ἐστὶ τοῦ κερατοειδοῦς, ἀλλὰ καὶ τῆς κόρης στενότης. γίνεται δέ ποτε καὶ δι' ἔνδειαν τῆς λεπτῆς ὑγρό-
τητος χαλασθέντος ἐπὶ πλέον τοῦ ῥαγοειδοῦς. ἀλλὰ τούτου γε τοῦ παθήματος, οὐδὲν εἰς τὸν παρόντα λόγον
δεόμεθα. τὸ δὲ δι' ἔνδειαν τοῦ πνεύματος ἔν τ' ἐμφράξεσί τε, ταῖς κατὰ τὰς ἄνωθεν ὁδοὺς, καὶ ἀσθένειαν πρεσβυ-
τικὴν, ἐνδεικτικόν ἐστι τοῦ πεπληρῶσθαι πνεύματος τὴν κόρην. ὥσπερ οὖν καὶ τὸ μύσαντος θατέρου τῶν
ὀφθαλμῶν, εὐρύνεσθαι τὴν θατέρου κόρην. ἆρ' οὖν εἰς μόνον τοῦτο τὸ πλεῖστον ἀφίστασθαι καὶ μηδέποτε ψαύειν
τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ τὸν κερατοειδῆ χιτῶνα, χρήσιμός ἐστιν ἡ ὑγρότης, ἥ δὲ ἡ λεπτὴ, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ κατὰ
τὴν κόρην, ἢ καὶ πρὸς ἄλλ' ἕτερα διαφέρει. περὶ μὲν οὖν πνεύματος ἐν τοῖς ὀπτικοῖς ἀποδέδεικται λόγοις, ὡς
αὐγοειδές ἐστι, καὶ τὴν μεγίστην δύναμιν εἰς τὴν τῶν ὀφθαλμῶν ἐνέργειαν εἰσφέρεται. περὶ δὲ τῆς ὑγρότη-
20 τος ἐκ τῶνδ' ἂν μάθοις, ὡς οὐκ εἰς τὸ πληροῦν μόνον τὴν κενὴν χώραν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μὴ καταξηραίνεσθαι
τοὐγρὸν, τὸ κρυσταλλοειδὲς αὐτῶν, καὶ τὴν ἔνδον μοῖραν τοῦ ῥαγοειδοῦς, ἀναγκαιότατόν ἐστιν, εἰ πρῶτον μὲν
γνοίης, ὅτι γίγνεται βλάβη ταῖς ὄψεσι, πλέονος αὐτοῦ κενωθέντος ἐν ταῖς παρακεντήσεσι, καὶ ὡς τὸ πά-
θημα, τὸ πρὸς τῶν ἰατρῶν ὀνομαζόμενον γλαύκωσις, ξηρότης μέν ἐστι, καὶ πῆξις ἄμετρος τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ.
τυφλοῖ δ' εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς νοσημάτων, ἔπειτα διαλογίσαιο, καὶ σκέψαιο τὴν φύ-
σιν τοῦ ῥαγοειδοῦς χιτῶνος. ἔστι γὰρ αὐτοῦ τὸ ψαῦον μέρος τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ παραπλήσιον σπογγιᾷ δια-
βρόχῳ. πάντα δ' ὅσα τοιαῦτα σώματα ξηραινόμενα σκληρὰ γίγνεται. δηλοῦσι δὲ ταῦθ' αἵ τε σπογγιαὶ, καὶ
οὐδὲν ἧττον αἱ ῥάγες καὶ τῶν ζώων αἱ γλῶτται. ἀλλ' εἰ ξηρὸν γένοιτο ταυτὶ τὸ μέρος τοῦ ῥαγοειδοῦς, ἀπολέσειεν
ἂν οὕτως ὅλην τὴν χρείαν, ἧς ἕνεκα τοιοῦτον ἀπετελέσθη. δεῖ τοίνυν αὐτὸ τέγγεσθαι διαπαντὸς, ἵν' ᾖ μαλα-
κόν, ἅπαντά γε οὖν ταῦτα θαυμαστῆς τινος ἔνδειξιν ἔχει, προνοίας τε ἅμα καὶ τέχνης, καὶ τούτων οὐχ
30 ἥκιστα τὸ σύμφυτον ἀμφίεσμα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς. ὁ μὲν γὰρ κερατοειδὴς, οἷον πρόβλημά τι, καὶ τεῖχος αὐτῷ γέ-
γονε τὴν τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων βίαν ἐκδεχόμενος. ὁ δ' ἴδιος αὐτοῦ χιτὼν, οὐ μόνον οἷός τε κρομμύοιο
λέπος κατ' ἰσχαλέοιο, ἀλλὰ καὶ τῶν λεπτῶν ἀραχνίων λεπτότερός ἐστι, καὶ λευκότερος, καὶ τοῦ τρύπου μεῖ-
ζον. ὅτι μὴ δὲ περὶ πᾶν ἐκτέταται τὸ κρυσταλλοειδὲς, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐποχούμενον αὐτοῦ μέρος τῷ ὑαλοειδεῖ, τε-
λέως ἀσκέπαστόν ἐστι καὶ γυμνὸν χιτῶνος. ἑνοῦσθαι γὰρ κατὰ τοῦτ' ἄμεινον ἦν ἀλλήλοις τὰ ὑγρὰ, τὸ δ' ὑπερ-
κύπτον ἅπαν εἰς τοὐκτὸς, ψαῦον τοῦ ῥαγοειδοῦς, τὸν λεπτὸν τοῦτον καὶ λαμπρὸν περιβέβληται χιτῶνα, καὶ
δὴ καὶ τὸ τῆς κόρης εἴδωλον, οἷον ἐν κατόπτρῳ τινὶ τούτῳ συνίσταται. καὶ γὰρ δὴ καὶ λεῖος ἐστὶ, καὶ στιλπνὸς,
ὑπὲρ ἅπαντα τὰ κάτοπτρα, καὶ πανταχόθεν ὅρα τῇ φύσει τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον κεκόσμηται. καὶ τῷ τῆς
μαλακότητος συμμέτρῳ καὶ τῷ τῆς θέσεως ἐπικαίρῳ καὶ τῇ τῆς χρόας λαμπρότητι, καὶ τῇ τῶν σκεπα-
40 σμάτων ἀρετῇ. τὸ μὲν γὰρ σύμφυτον αὐτῷ σκέπασμα λεῖον καὶ λαμπρὸν, καὶ στίλβον ἐστὶν, οἷον κάτοπτρον, τὸ
δ' ἐπὶ τῷδε φλεβῶδές τε καὶ μαλακὸν, καὶ μέλαν, καὶ διατετρημένον. φλεβῶδες μὲν, ἵν' ἐκ τῶνδε τρέφῃ τὸν
κερατοειδῆ, μαλακὸν δὲ, ἵν' ἀλύπως ψαύῃ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς, μέλαν δὲ, ἵν' ἀθροίζῃ τε τὴν αὐγὴν, καὶ πρὸς τὴν
κόρην παραπέμπῃ. διατετρημένον δὲ, ἵν' ἣν παρέπεμψεν ἐκπέμπῃ πρὸς τοὐκτὸς, τὸ δ' ἔξωθεν ἁπάντων στέγα-
σμά τε καὶ πρόβλημα λευκὸν καὶ σκληρόν ἐστιν, οἷον κέρας. λεπτὸν μὲν καὶ λευκὸν, ἵν' ἑτοίμως διαπέμπῃ τὰς
αὐγὰς, σκληρὸν δὲ, ἵν' ἀσφαλῶς φρουρῇ. ἆρ' οὖν ταῦτα μόνον, ἢ καὶ τὸ σχῆμα τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ἐπαινεῖν δίκαιον,
οὐ γὰρ ἀκριβής ἐστι σφαῖρα πανταχόθεν ἴση καίτοι τοῦτό γε προσφιλέστατόν τε καὶ οἰκειότατόν ἐστι τῇ φύσει
τὸ σχῆμα, δι' ἃς πολλάκις εἰρήκαμεν αἰτίας. ἀλλ' οὐκ ἦν ἀσφαλὲς ἀκριβῶς αὐτὸ ποιῆσαι σφαιροειδὲς, οὔτε γὰρ
τὰς τῶν κύκλων ἐπιβολάς τε, καὶ συμφύσεις τὰς κατὰ τὴν χώραν τῆς ἴρεως ἐδέξατ' ἂν ὁμοίως, ἐκινδύνευσέ-
τ' ἂν ἐν σφοδρᾷ καὶ βιαίῳ κινήσει καὶ πληγῇ ποτὲ γενομένῃ κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν, ἐκκυλισθῆναι τοῦ ὑαλοει-
50 δοῦς ὑγροῦ. καὶ γὰρ αἱ συμφύσεις καὶ αἱ ἕδραι σφαλερώτεραι τοῖς ἀκριβῶς σφαιροειδέσι τῶν πλατυτέρων
εἰσὶν, ὥσπερ ἂν ἐπὶ κυρτῆς. καὶ διὰ τοῦτ' εὐαποκύλιστος περιφορείας ὀχουμένοις, αὕτη μὲν καὶ ἡ τοῦ σχήματος αἰ-
τία τῷ κρυσταλλοειδεῖ. καὶ πάντ' ἔοικεν ἀσφαλῶς ἔχειν ἤδη τὰ κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν, πλὴν αὐτοῦ τοῦ σκέπον-
τος αὐτὰ χιτῶνος τοῦ κερατοειδοῦς. αὐτὸς γὰρ δὴ πρὸ πάντων ἔκκειται μόνος εἰς ἅπαντας πόνους, καὶ κα-
πνοῦ, καὶ κονιορτοῦ, καὶ κρύους, καὶ θάλπους, καὶ τῶν θλώντων, καὶ τῶν τεμνόντων, ἐκδεχόμενος τὰς προσβο-
λάς. ὥσπερ οὖν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς ἄνωθεν μήνιγγος γεγενημένος. ταῦτ' ἄρα, καὶ γνωρίζων αὐτοῦ τὴν εὐγέ-
νειαν ὁ δημιουργὸς ἡμῶν, εἰ καὶ προὔταξε τῶν ἄλλων ἐξ ἀνάγκης, ὅτι μηδὲν ἐπιτηδειότερον εἶχεν ἀλλὰ παν-
τοίως ὠχύρωσε βλεφάροις τε καὶ βλεφαρίσι καὶ τοῖς πέριξ ὀστοῖς, καὶ τῷ δέρματι. τὰς μὲν βλεφαρί-
δας, οἷον χάρακά τινα τῶν μικρῶν ἕνεκα προτάξας σωμάτων. ὡς μὴ ῥᾳδίως ἐμπίπτειν, ἀνεῳγόσι τοῖς ὀ-
φθαλμοῖς, ὑπὸ τῶν τειχῶν τούτων ἀπειργόμενα. τὰ βλέφαρα δ' αὐτὰ, συμπτυσσόμενά τε, καὶ κλείοντα

τὸν ὀφθαλμὸν, εἴ τι τῶν μειζόνων ἐπιφέροιτο. πρὸς δὲ τὴν τῶν ἔτι μειζόνων ὄγκων προσβολὴν, ἄνωθεν μὲν τὰς ὀφρῦς προυτάξατο. κάτωθεν δὲ τὸν μέγαν κανθὸν τὴν ῥῖνα, κατὰ δὲ τὸν μικρὸν, τὴν τοῦ ζυγώματος ἔκφυσιν. ὑφ' ὧν ἁπάντων προτέρων ἐκδεχομένων τὰς προσβολὰς, τῶν μειζόνων σωμάτων αὐτὸς ἐν κύκλῳ τεταμένος ὁ ὀφθαλμὸς οὐδὲν πάσχει. προσιμωρούσης οὐ σμικρὸν πρὸς τὴν δυσπάθειαν αὐτῷ καὶ τῆς τοῦ δέρματος κινήσεως. πανταχόθεν γὰρ τοῦτο συναγόμενον ἔσω σφίγγει τὸν ὀφθαλμὸν εἰς ἐλαχίστην, ὡς οἷόν τε, χώραν συνάγων. αὐτὸ δὲ πολύπτυχον ἐνταῦθα γινόμενον ἅμα τοῖς βλεφάροις, ἔτι καὶ τὴν τῶν ὀστῶν ὑπερβαίνει κυρτότητα κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἔσω φέροιτο. πρῶτον τοῦτο τὴν βίαν ἐκδέχεται, καὶ πρῶτον πάσχει, καὶ προκινδυνεύει, καὶ προδιαφθείρεται. δεύτερα δὲ ὑπ' αὐτῷ τὰ βλέφαρα θλᾶται, καὶ τέμνεται, καὶ ῥήγνυται. καὶ παντοίως πάσχει καθάπερ τινὰ γέρρα προβεβλημένα τοῦ κερατοειδοῦς. ἐκ τίνος οὖν οὐσίας ἦν εὔλογον γεννῆσαι ταυτὶ τὰ γέρρα, πότερα μαλακῆς ἱκανῶς καὶ σαρκοειδοῦς; ἀλλ' ἦν ἂν οὕτως εὐπαθέστερα καὶ τοῦ κερατοειδοῦς, καὶ πᾶν μᾶλλον ἢ προβλήματα, ἢ σκληρᾶς ἀκριβῶς καὶ ὀστώδους; ἀλλ' οὔτ' ἂν ἐκινεῖτο ῥᾳδίως, οὔτ' ἀλύπως ἔψαυε τοῦ κερατοειδοῦς, ὥσπερ σκληρᾶς μὲν πάντως. ἀλλὰ καὶ κινεῖσθαι ῥᾳδίως, καὶ γειτνιᾶν ἀβλαβῶς τῷ κερατοειδεῖ δυναμένης, εὔλογον ἦν οὐσίας γεννῆσαι τὰ βλέφαρα. καὶ μὴν δὴ καὶ συμφωνεῖ ταῦτα τοῖς ἐσοῖς, καὶ αὐτοῖς τοῖς ὀφθαλμοῖς ἦν ἄμεινον, ὥστ' ἐπειδὴ καὶ τούτου μὲν αὐτοῦ στοχάζεσθαι τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἐχρῆν, καὶ πρὸ τούτου δὲ τῆς εὐκινησίας, καὶ τῆς δυσπαθείας, καὶ τῆς ἀλύπου τῷ κερατοειδεῖ κοινωνίας, ἄξιον ἤδη θαυμάσαι τὴν φύσιν ἅπαντα ταῦτ' ἀκριβῶς οὕτως ἐργασαμένην, ὡς μὴ δ' ἐπινοῆσαι δυνατὸν ἑτέραν ἔτι βελτίω κατασκευήν. τὸν γάρ τοι περιόστιον ὑμένα καλούμενον ἀπάγουσά τε καὶ προάγουσα τῆς κατὰ τὴν ὀφρὺν ἴτυος εἰς τοσοῦτον εἰς ὅσον ἐχρῆν μῆκος ἐκταθῆναι τὰ βλέφαρα, πάλιν αὐτὸν ἐπανήγαγε διὰ τῶν κάτω μερῶν τοῦ βλεφάρου, μή τε καθ' ἑαυτοῦ τιθεῖσα καθάπερ ἀσπίδα τινὰ δίπτυχον, ὥς ἔνιοι νομίζουσιν. ἀλλὰ μηδὲ μέχρι τῆς ἀρχῆς, ὅθεν ἀπέφυσεν ἀναγαγοῦσα. τοῖς δ' ὑποκειμένοις μὲν αὐτῷ, περιέχουσι δὲ τὸν ὀφθαλμὸν ἐπιφύσασα μυσὶν, ἐντεῦθέν τε προάγουσα μέχρι τῆς ἴρεως, ἔνθα καὶ κατέφυσεν αὐτὸν εἰς τὸν κερατοειδῆ χιτῶνα. τὰ δὲ μεταξὺ τῶν δύο μοιρῶν τοῦ περιοστίου σώματος γλίσχρα, πιμελώδη κατείληφε συνύπασιν ὑμέσιν ἀπὸ τῶν μυῶν ἐκτεταμένοις. ἐν ᾧ καὶ τὰς καλουμένας ὑδατίδας συμβαίνει γίνεσθαι τῶν λιπαρῶν τούτων σωμάτων, ἃ χάριν τοῦ μαλάττειν λιπαίνοντα τὸ βλέφαρον ἡ φύσις εἰργάσατο, μειζόνων ἐστὶν ὅτε παρὰ φύσιν ἀπεργασθέντων, ἀνάλογον δὲ, τῇδε τῇ κατασκευῇ, καὶ τὰ κάτω βλέφαρα γέγονεν, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὰ μῆλα περιοστίου μέχρι μέν τινος ἐκταθέντος, ὑποστρέψαντος δ' αὖθις ἐπὶ τὸν κερατοειδῆ. καθὸ δὲ παλινδρομεῖν ὁ περιόστιος ἀπήρξατο, σκληροτέρα τις ἡ καθ' ὑμένα φύσις ἐπιπέταται ταρσὸς ὀνομαζομένη, κατακλείουσά τε, καὶ περιλαμβάνουσα, καὶ σφίγγουσα τὸ κυρτούμενον ἐκ τῆς διπλώσεως αὐτοῦ, αὐτῆς τε ταύτης ἕνεκα τῆς χρείας γεγενημένη. καί τινων ἄλλων ἐπὶ ταύτῃ δυεῖν, ὧν τὴν μὲν μείζονά τε καὶ σοφωτέραν ὀλίγον ὕστερον ἐξηγήσομαι. περὶ δὲ τῆς ἐλάττονος ἤδη δίειμι. κατατέτρηταί πως ὀπαῖς λεπταῖς ὁ ταρσὸς οὗτος, ἐξ ὧν αἱ τῶν βλεφάρων ἀνίσχουσι τρίχες, τήν θ' ἕδραν αὐταῖς, καὶ τὴν τῆς στάσεως ὀρθότητα παρέχοντος διὰ τὴν σκληρότητα τοῦ ταρσοῦ. ὡς γὰρ τὰς τῶν ὀφρύων καταπίπτειν ἐπ' ἀλλήλαις ἄμεινον ἦν, οὕτω ταύτας ὀρθὰς καὶ ἀποτεταμένας διαπαντὸς φυλάττεσθαι, τὴν χρείαν γὰρ ἧς χάριν ἐγεγόνεισαν, ἑκάτεραι πληρώσειν ἔμελλον, μάλιστα διὰ τῆς νῦν ὑπαρχούσης αὐταῖς κατασκευῆς. αἱ μὲν ἐν ταῖς ὀφρύσιν ἅπαν τὸ καταρρέον ἀπὸ τοῦ μετώπου τε, καὶ τῆς κεφαλῆς ὑποδεχόμεναι, πρὶν ἐμπεσεῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς. αἱ δὲ τῶν βλεφάρων κωλύουσαι μὲν ἐμπίπτειν εἴσω ψάμμιόν τε, καὶ κονίαν, καὶ τὰ σμικρὰ τῶν πετομένων ζώων, μηδὲν δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀδικοῦσαι. καὶ μέν γε καὶ τοῦτ' ἄν τις ἐν τοῖς μάλιστα θαυμάσειε τῆς φύσεως, ὅτι μήτ' ἀνανενευκυίας ὡς πρὸς τὰς ὀφρῦς, ἢ τὰ μῆλα τὰς τῶν βλεφάρων ἐποιήσατο τρίχας, μήτ' ἐπινενευκυίας, εἴσω εἰς αὐτοὺς τοὺς ὀφθαλμούς. αἱ μὲν γὰρ πρότεραι τὴν χρείαν διέφθειρον, ἧς ἕνεκα γεγόνασιν. αἱ δὲ δεύτεραι, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἂν αὐτοὺς ἐλυμαίνοντο, διακόπτουσαι τὸ συνεχὲς τῆς θέας τῶν ὁρατῶν. τί δὲ τὸ σύμμετρον αὐτῶν τοῦ διαστήματος, οὐ θαυμάσιον. εἰ μὲν γὰρ ἐπὶ πλέον διεστήκεσαν, ἐνέπιπτεν ἂν πολλὰ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὧν ἀποστέγουσι νυνί. εἰ δ' ἔψαυον ἀλλήλων, ἐπεσκότουν ἄν πῃ ταῖς ὄψεσιν. οὐ μὴν οὔτ' ἐπισκοτεῖν αὐτὰς ἐχρῆν, οὔτ' ἀπολέσαι τὴν χρείαν, ἧς ἕνεκεν ἐδημιουργήθησαν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ βλέφαρα γέγονεν ἤδη τῷ λόγῳ, καὶ ὁ σύμπας ὀφθαλμὸς ἀποτετέλεσται, πόθεν αὐτῷ τὴν κίνησιν ἐκποριούμεθα, καιρὸς ἂν εἴη λέγειν. τελέως μὲν γὰρ ἀργόν τε καὶ ἀκίνητον καταλιπεῖν, ἢ ἀγνοοῦντός ἐστι δημιουργοῦ ὀπτικὰς αἰτίας, ἢ μηδὲν φροντίζοντος τοῦ καθ' ἕκαστα βελτίονος. ἀλλ' οὔτ' ἀγνοεῖν αὐτῷ προσήκει, τοσαύτην γε σοφίαν τε ἅμα καὶ πρόνοιαν ἐπιδεδειγμένῳ καθ' ὅλην τοῦ ζώου τὴν διάπλασιν. οὔτ' ἀμελεῖν. τίνας οὖν φαμὲν εἶναι τὰς ὀπτικὰς αἰτίας, ἃς χρὴ γινώσκειν αὐτὸν, καὶ πῶς χρὴ προνοεῖσθαι τοῦ βελτίονος. οὐκ ἐξ ἁπάσης θέσεως ἅπαν ὁρατὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὥσπερ ἐξ ἁπάσης ἀκουστὸν τοῖς ὠσίν. οὔτε γὰρ ἐκ τῶν πλαγίων, οὔτ' ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἀλλ' οὐδ' ἐκ τῶν ἄνωθεν, ἢ κάτωθεν, οὐδ' ὅλως ἄλλο τι, πλὴν τὸ κατ' εὐθὺ ταῖς κόραις ἰδεῖν ἐστιν. εἰ τοίνυν ἀκίνητοι τελέως, καὶ κατ' εὐθὺ μόνον ὁρῶντες ἐγεγόνεισαν οἱ ὀφθαλμοὶ, παντάπασιν ἂν ἑωρῶμεν ὀλίγιστα. τούτου δὴ χάριν αὐτούς τε δυνατοὺς ἄχρι πλείστου περιάγεσθαι. καὶ ζῷον αὐτοῖς ὅλον εὐκίνητον ἀπειργάσατο τὸν τράχηλον. καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα καὶ δύο γεγόνασι διεστῶτες ἀλλήλων ἀξιόλογον. οἱ γοῦν θατέρῳ τυφλοὶ τὰ κατ' ἐκεῖνον τὸν ὀφθαλμὸν οὐχ ὁρῶσιν. οὐδ' εἰ πλησιάζοντα τύχοιεν. εἴπερ οὖν ἐχρῆν μὲν αὐτοὺς κινεῖσθαι κατὰ τὴν ἡμετέραν ὁρμὴν, ἅπασαι δὲ αἱ τοιαῦται κινήσεις διὰ μυῶν γίνονται, δῆλον ὡς καὶ τῷ δημιουργῷ μὲν περιθεῖναι μῦς τοῖς ὀφθαλμοῖς ἦν προσῆκον, καὶ ἡμῖν δ' οὐχ ἁπλῶς οὕτως εἰπεῖν αὐτῶν τὴν χρείαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐξηγήσασθαι, καὶ τοῦ μεγέθους τε, καὶ τῆς θέσεως μνημονεῦσαι. ἐπεὶ τοίνυν αἱ κινήσεις τῶν ὀφθαλμῶν τέτταρές εἰσιν, ἡ μὲν, εἴσω πρὸς τὴν ῥῖνα προσαγομένων, ὡς ἐπὶ τὰς ὀφρῦς, ἡ δ' ὡς ἐπὶ τὰ μῆλα κατασπωμένων,

σπωμένων, εὔλογον ἦν καὶ τοὺς ἐξηγησομένους τῶν κινήσεων μῦς ἰσαρίθμους γενέσθαι, καὶ δὴ γεγόνασι, δύο μὲν ἐκ τῶν πλαγίων εἷς καθ᾽ ἑκάτερον κανθόν, ἄλλοι δὲ δύο κάτωθεν μὲν θάτερος ἄνωθεν δ᾽ ὁ λοιπὸς. ἀποφυόμενοι δὲ πάντες ἐν κύκλῳ γεννῶσι τένοντος πλατέος εἰς τὴν ἴριν τελευτῶντος. ἐπεὶ δὲ καὶ περιστρέφεσθαι τὸν ὀφθαλμὸν ἄμεινον ἦν, ἑτέρους ἡ φύσις ἐδημιούργησε δύο μῦς λοξοὺς τὴν θέσιν, ἕνα καθ᾽ ἑκάτερον τῶν βλεφάρων, ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν ἐπὶ τὸν μικρὸν κανθὸν ἐκτεινομένους. ὥστε καὶ διὰ τούτους οὐχ ἥκιστα πανταχόσε τὸν ὀφθαλμὸν ἑτοίμως ἐπιστρέφομέν τε, καὶ περιάγομεν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος τις μῦς μέγας περὶ τὴν ῥίζαν αὐτῶν, σφίγγων μὲν καὶ φρουρῶν τὴν τοῦ νεύρου τούτου μαλακοῦ κατάφυσιν, ἀνατείνων δὲ καὶ κουφίζων ἄνω, καί τι καὶ συνεπιστρέφων τὸν ὀφθαλμόν. ἀπερρήγνυτο γὰρ ἂν ἑτοίμως τὸ μαλακὸν ἐκεῖνο νεῦρον ἐν ταῖς σφοδραῖς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν καταπτώσεσι, διασπώμενον βιαίως, εἰ μὴ πανταχόθεν ὡρμίζετο, καὶ διε-
10 λαμβάνετο, καὶ παντοίως ἐφρουρεῖτο. καὶ εἴ τινι ἐθεάσω ποτὲ προπετέστερον ὅλον γε τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν, εἰ μὲν ἔτι βλέποι, καὶ χωρὶς πληγῆς εἴη τὸ πάθημα γεγονός, ἐκτεταμένον ἴσθι τοῦτο τὸ μαλακὸν ἐκεῖνο νεῦρον ἐπὶ παραλύσει τοῦ μυὸς οὐκέτ᾽ ἀντέχειν, οὐδὲ κρατεῖν, οὐδὲ σφίγγειν αὐτὸ δυνάμενον. εἰ δὲ μηκέτι βλέποι καὶ αὐτὸ τὸ νεῦρον ἤδη πέπονθεν. εἰ δ᾽ ἐπὶ πληγῇ σφοδρᾷ συμβαίη προπετῆ γενέσθαι τὸν ὀφθαλμόν, εἰ μὲν ἔτι βλέποι ὁ μῦς αὐτὸς μόνος, εἰ δὲ μηκέτι, καὶ τὸ νεῦρον ἀπέρρωγεν. εἰς οὖν ταύτην τὴν χρείαν, ὁ μῦς οὗτος γεγονώς, ἐν κύκλῳ τε περιλαμβάνων ἅπασαν τὴν ῥίζαν τοῦ ὀφθαλμοῦ, τισὶ μέν, τῶν ἀνατομικῶν τριπλοῦς ἐνίοις δὲ διπλοῦς εἶναι δοκεῖ. κατά τινας ἐπιβολὰς ἰνῶν, καὶ διαφύσεις, οὕτως αὐτὸν χωρίζουσιν. ἀλλ᾽ εἴθ᾽ ἕνα τις αὐτὸν σύνθετον ἐκ πλειόνων, εἴτε δύο λέγειν, εἴτε τρεῖς ἐθέλει, μία χρεία πάντων αὐτῶν ἐστιν ἡ προειρημένη. ταῦτα μὲν δὴ τοσαῦτά τε καὶ τηλικαῦτα τῆς φύσεως ἔργα περὶ τὴν τῶν ὀφθαλμῶν κατασκευήν. ὃ δὲ καὶ τούτων, καὶ τῶν προειρημένων ἁπάντων οὐδὲν ἧττον ἄν τις θαυμάσειεν, ἔτ᾽ ἄρρητον ἀπολείπεται. κινεῖσθαι
20 μὲν γὰρ ἐχρῆν πάντως δή που καὶ τὰ βλέφαρα κατὰ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν. ἢ οὐδὲν δι᾽ αὐτῶν ὄφελος ἦν. ἁπάσαις δὲ ταῖς κατὰ προαίρεσιν κινήσεσιν ὄργανα παρεσκεύασεν ἡ φύσις τοὺς μῦς. καὶ κινοῦσιν οὗτοι τὰ μόρια διά τινων τενόντων εἰς αὐτὰ καταφερομένων. καὶ δέδεικται πρὸς ἡμῶν ἐν τοῖς περὶ κινήσεως αὐτῶν. ὡς πάντα τὰ κινούμενα κατὰ προαίρεσιν μόρια, δυεῖν δεῖται τοὐλάχιστον μυῶν, ἀντιτεταγμένων ἀλλήλοις. τοῦ μὲν, ἐκτείνειν. τοῦ δὲ κάμπτειν δυναμένου. ἀμφοτέρας μὲν δὴ τὰς κινήσεις μηδένα δύνασθαι μόνον ἐργάσασθαι, διὰ τὸ πάντως ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἕλκειν τὸ κινηθησόμενον μόριον. μίαν δὲ εἶναι θέσιν, ἑνός γε ὑπάρχοντος αὐτοῦ. ἀλλ᾽ εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, πῶς κινήσεται τὰ βλέφαρα. τὸ μὲν οὖν κάτω, καὶ παντάπασιν ἀκίνητόν ἐστι. τὸ δ᾽ ἄνω φαίνεται μὲν κινούμενον, οὐ μὴν οὔτε τοὺς κινοῦντας αὐτὸ μῦς, οὔτε τῆς κινήσεως τὸν τρόπον εὑρίσκοντες, ἀναισχυντεῖν ἐτόλμησαν ἔνιοι τῶν σοφιστῶν ὡς μηδὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν ἐθ᾽ ὁμολογεῖν ὑπάρχειν αὐτῶν τὴν κίνησιν. ἀλλὰ φυσικήν, ὥσπερ τῇ τε γαστρί, καὶ τοῖς ἐντέροις καὶ ταῖς ἀρτηρίαις, καὶ
30 τῇ καρδίᾳ καὶ πολλοῖς ἄλλοις ὀργάνοις ἀβούλητοί τε καὶ ἀπροαίρετοι κινήσεις εἰσίν. ἄμεινον γὰρ ἐνίοτε νομίζουσι τὸ ψεύσασθαι τοῦ τὴν ἄγνοιαν ὁμολογῆσαι. ἀλλ᾽ ἐπὶ μέν τινων κἂν λάθῃ τις τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ψευδόμενος, εἰ δ᾽ ἥλιον ὑπὲρ γῆς ὁρώντων ἁπάντων, μήτε φῶς εἶναι λέγοι, μήθ᾽ ὅλως ἡμέραν, μαίνεσθαι δόξει. τί δ᾽ εἴ τις λέγοι βαδίζοντας ἡμᾶς μὴ κατὰ προαίρεσιν τὰ σκέλη περιφέρειν, ἀλλ᾽ ἀβουλήτως τε καὶ φυσικῶς, ἐμοὶ μὲν καὶ οὗτος οὐδὲν ἧττον τοῦ προτέρου μαίνεσθαι δόξει. ὅπου γὰρ ἔνεστι καὶ θᾶττον αὐτὰ κινῆσαι, καὶ βραδύτερον καὶ πυκνότερον, καὶ ἀραιότερον. ἢ καὶ παντάπασιν ἀποπαῦσαί τε. καὶ αὖθις ἐπεγεῖραι πρὸς τὴν κίνησιν, πῶς οὐκ ἂν τις ἠλίθιος εἴη φάσκων ἀπροαίρετόν τε καὶ φυσικὴν εἶναι τὴν ἐνέργειαν. εἰ μὲν οὖν ἀδύνατόν ἐστιν ἡμῖν μύσασι τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς ὅσον ἂν ἐθέλωμεν οὕτως ἔχειν, καὶ αὖθις ἀνοῖξαι προελομένοις, ὡσαύτως τε καὶ αὖθις ἐφεξῆς μῦσαι. καὶ ταῦτ᾽ ἐν μέρει ποιεῖν ἑκάτερον εἰς ὅσον ἂν βουληθείημεν. οὐκ ἔστιν ἡ τῶν βλεφάρων κίνησις ἡμέτερον ἔργον. εἰ δὲ ταῦτα δρᾶν ὡς ἂν ἐθέλωμέν τε, καὶ εἰς ὅσον ἐθέλωμεν ἀκω-
40 λύτως δυνάμεθα, μόνον εἰ κατὰ φύσιν ἔχει τὰ βλέφαρα, δῆλον ὡς κατὰ προαίρεσιν ἡμετέραν, καὶ ἡ τῶν ἄνω βλεφάρων γίνεται κίνησις, καὶ γὰρ ἂν καὶ μάτην ἡμῖν ἐδέδοτο πρὸς τῆς φύσεως, εἴ τινος ἐπιφερομένου κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἔξωθεν, ὃ πλήττειν τε καὶ βλάπτειν αὐτὸν ἔμελλε, βουληθέντες μύσαι μὴ δυνηθείημεν. ἀλλ᾽ οὐδὲν θαυμαστὸν τοιαῦτα λέγειν τοὺς σοφιστάς, οἷς οὐκ ἀληθείας φροντίς, ἀλλὰ δόξης μόνης. ἔνδειξιν οὖν οὐ σμικρὰν ἔχει τοῦτ᾽ αὐτῶν τὸ ἀναισχύντημα τῶν τῆς φύσεως τεχνημάτων. ὅπου γὰρ ὁρωμένης ἐναργῶς τῆς τῶν ἄνω βλεφάρων κινήσεως, οὔτε τὸν τρόπον αὐτῆς ἔχομεν εἰπεῖν, οὔτε τοὺς μῦς ἐξευρεῖν, δῆλον γίνεται, τί ποτ᾽ εἰ διεπλάττομεν αὐτοὶ τὰ ζῷα, καθάπερ ὁ ἐν τῷ μύθῳ Προμηθεύς, ἐπράξαμεν ἄν. ἢ πρόδηλον τοῦτό γε, ὡς ἀκίνητον ἡμῖν παντάπασιν ἀπολέλειπτ᾽ ἂν οἶμαι τὸ ἄνω βλέφαρον. ἀλλ᾽ ἴσως ἐροῦσιν, ὡς ἀπὸ τῆς ὀφρύος ἐκφύσαντες μῦς ἐνέφυσαν μὲν ἐν ἅπαντι τῷ ταρσῷ τοῦ βλεφάρου. ἀλλ᾽ οὕτω γε ὦ σοφώτατε, ἐξετράπετο ἂν καὶ ἐξεστρέφετο, καὶ πρὸς τὴν ὀφρῦν ἀνεκάμπτετο σύμπαν τὸ βλέφαρον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο συγ-
50 χωρείσθω, καὶ καλῶς ἀνοιγνύσθω, πῶς κλεισθήσεται λεγόντων ἑξῆς. οὔτε γὰρ ἀπὸ τοῦ κάτω βλεφάρου μῦν ἕτερον ἀποφύσαντες ἐμφύειν τῷ ταρσῷ δυνήσονται. λῆρος γὰρ τοῦτό γε μακρὸς οὔτ᾽ ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν ὑποφύειν αὐτοῦ τῷ ἄνω βλεφάρῳ. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδὲ μύειν οὕτω γε, ἀλλ᾽ ἐντρέπεσθαι, καὶ διπλοῦσθαι, καὶ ὑποπτύσσεσθαι συμβήσεται τῷ βλεφάρῳ τεινομένῳ πρὸς τοῦ τοιούτου μυός. ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸς ὁ μῦς ἀτοπωτάτην θέσιν ἕξει. θλιβόμενός τε καὶ θλίβων ὅλον ὀφθαλμόν, καὶ στενοχωρούμενος, καὶ κινεῖσθαι κωλυόμενος, ἄξιον οὖν οἶμαι θαυμάσαι τῶν σοφιστῶν, εἰ μήτ᾽ ἐξευρεῖν μηδέπω, μήτ᾽ ἐξηγήσασθαι δυνάμενοι τὰ τῆς φύσεως ἔτι καταγινώσκουσιν ἀτεχνίαν αὐτῆς. ἦν γὰρ ἂν οἶμαι δίκαιον, ὡς οὐκ ἦν ἄμεινον γενέσθαι βλέφαρα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀποδεικνύειν αὐτούς. ἢ ὡς γενέσθαι μέν, ἀλλ᾽ ἀκίνητα, ἢ ὡς κινούμενα μέν, ἀλλὰ μὴ κατὰ προαίρεσιν. ἢ κατὰ τὴν προαίρεσιν μέν, ἀλλ᾽ ὡδί πως ταχθέντων τῶν μυῶν. οἱ δέ γε σοφίας μὲν εἰς τοσοῦτον ἥκουσιν

ὥς τε κινουμένων ἀκριβῶς τῶν βλεφάρων, οὔθ' ὅπως τοῦτο γίνεται, συνίασιν, οὔτ' ἄλλην τινὰ κίνησιν ἐξευρί-
σκουσιν. ἀγνοίας δ' εἰς τοσοῦτον, ὥς τε τὸν διαπλάσαντα, καὶ συνθέντα, τοσαῦτά τε, καὶ τοιαῦτα μό-
ρια, μηδέπω τεχνίτην ὁμολογεῖν. εἶτ' εἰ μὲν οἰκίας καὶ θύρας ἢ σκίμποδος, ἤ τινος ἄλλου τοιούτου κατασκευῆς
ζήτησις ἦν τοῖς δημιουργοῖς, ὅπως ἂν κάλλιστα παρασκευασθείη πρὸς τὴν χρείαν, ἧς ἕνεκα γίνεται, κἄπειτα
τοῖς μὲν ἄλλοις ἄπορον ἦν, εἷς δ' ἐξ αὐτῶν εὐπορήσειεν, ἐθαυμάζετ' ἂν δικαίως, καὶ τεχνίτης γε καὶ σο-
φὸς ἐνομίζετο. τὰ δὲ τῆς φύσεως ἔργα, μὴ δ' ἔτι προμηθεῖσθαι δυνάμενοι τυγχάνοντες. ἀλλὰ μὴ δὲ γεγο-
νότα θεασάμενος γνωρίζειν, οὐκ ἄρα θαυμασόμεθα μειζόνων τῶν ἀνθρωπίνων δημιουργημάτων. τούτους
μὲν οὖν ἤδη καταλίπωμεν, ἐπισκεψώμεθα δ' αὖθις τί ποτ' ἐστὶ τοῦτο τὸ θαυμαστὸν περὶ τὴν τῶν ἄνω
βλεφάρων κίνησιν, ὅσα τοῖς πρὸ ἡμῶν ἀρίστοις ἐπινενόηται πρότερον διελθόντες. εἴρηται μὲν ἤδη που καὶ
10 διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὡς ὑπὸ τῷ δέρματι τῷ καλύπτοντι τὸ βλέφαρον, ὑμένες εἰσὶ λεπτοί. ἀρξόμεθα δὲ καὶ
νῦν ἐντεῦθεν τοῦ λόγου. οἱ γὰρ δὴ ὑμένες οὗτοι, σκέπουσι μὲν καὶ αὐτοὶ τοὺς κινοῦντας τὸ βλέφαρον μῦς, μι-
κροὺς παντελῶς ὑπάρχοντας. συνεκτείνονται δ' αὖθι ταῖς ἀπονευρώσεσιν εἰς τὸν ταρσὸν καταφυομέ-
ναις. ὅτι δὲ χονδρώδης ἐστὶν ὁ ταρσὸς, οἷ δεσμός τις ἐπιβεβλημένος τῷ γυμνῶντι τὸ βλέφαρον ὑμενώδει
σώματι, πρόσθεν εἴρηται. ἀλλ' ὅτι γε δέχεται τὰς τῶν μικρῶν μυῶν ἐκείνων ἀποβλαστήσεις, πλατυνθείσας
τε, καὶ λεπτυνθείσας, ἀκριβῶς οὐδέπω κατ' ἐκεῖνον εἴρηται τὸν λόγον. νῦν οὖν αὐτό τε τοῦτο γίνωσκε.
καὶ ὡς ὁ μὲν ἕτερος τῶν μυῶν κατὰ τὸν μέγαν κανθὸν, πρὸς τῇ ῥινὶ τεταγμένος πλάγιος, εἰς τὸ ταυτὶ
μέρος ἥμισυ καθήκει τοῦ ταρσοῦ. ὁ δ' ἕτερος ὅλος μὲν καὶ αὐτὸς. ἀλλὰ καὶ τῷ μικρῷ κανθῷ παρατεινόμε-
νος, εἰς τὸ λοιπὸν τοῦ ταρσοῦ μέρος ἥμισυ, τὸ καθ' ἑαυτὸν ἐμβάλλει. καὶ τοίνυν ὅταν μὲν ὁ πρότερος εἰρημένος
ἐνεργῇ καθέλκει τὸ συνεχὲς αὐτοῦ μέρος τοῦ βλεφάρου τὸ πρὸς τῇ ῥινί. ὅταν δ' ὁ ἕτερος τὸ λοιπὸν ἀνέλ-
20 κει. τεταγμένης γὰρ δὴ τοῦ μὲν προτέρου τῆς κορυφῆς κατὰ τὸν μέγαν κανθὸν, τοῦ δευτέρου δὲ κατὰ τὴν
ὀφρῦν, καὶ τῆς τάξεως ἅπασι τοῖς μυσὶν ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν νενευμένης, ἀναγκαῖον ἤδη τῷ μὲν ἑτέρῳ μέ-
ρει τοῦ βλεφάρου τῷ πρὸς τῇ ῥινὶ τὴν κίνησιν κάτω γίνεσθαι. θατέρῳ δὲ, τῷ κατὰ τὸν μικρὸν κανθὸν, ἄνω. εἰ
μὲν οὖν ἑκάτερον, κατὰ τὸν αὐτὸν τείνοιεν χρόνον, ὁμοίως τὸ βλέφαρον. ἄνω μὲν αὐτοῦ τὸ κατὰ τὸν μικρὸν
ἀνασπασθήσεται κανθὸν, κάτω δ' ἑλχθήσεται τὸ κατὰ τὸν μέγαν, ὥς τε μηδὲν μᾶλλον ἀνεῷχθαι τὸν ὀφθαλ-
μὸν, ἢ κεκλεῖσθαι. καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ πρὸς Ἱπποκράτους καμπύλον ὀνομαζόμενον βλέφαρον. ὃ δὴ καὶ κακοῦ με-
γάλου σημεῖον ἐν τοῖς νοσήμασι τίθεται. καί που τὴν διαστροφὴν αὐτοῦ ταύτην ἴλλωσιν ὀνομάζει. καὶ γίνεται
δηλονότι τὸ πάθημα, τῶν μυῶν ἑκατέρου σπωμένου τε καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἑλκόντων τὸ συνεχὲς μέρος τοῦ ταρ-
σοῦ. εἰ δ' ὁ μὲν ἕτερος ἐνεργεῖ μῦς ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων τὸ βλέφαρον, ὁ δ' ἕτερος ἡσυχάζει τελέως, ἀνοίγνυσθαι
τηνικαῦτα, καὶ κλείεσθαι συμβαίνει τῷ παντὶ βλεφάρῳ. συνεφέλκεται γὰρ ἀεὶ θάτερον μέρος τοῦ ταρσοῦ
τῷ κινουμένῳ ἅμα ἑαυτῷ καὶ τὸ λοιπόν. αἰτία δ' ἡ σκληρότης αὐτοῦ, καὶ εἴπερ ἦν ὑμενῶδες. ἢ σαρκῶδες. ἢ,
ὁπωσοῦν ἄλλως μαλακὸν. οὐκ ἂν εἵπετο τῷ κινουμένῳ μέρει θάτερον. ἀλλὰ γὰρ αὐτὸ τοῦθ' ἡ φύσις προορωμέ-
30 νη, σκληρὸν καὶ χονδρώδη τὸν ταρσὸν τῷ βλεφάρῳ προσθεῖσα καθῆψεν εἰς ἑαυτὸν ἀμφοτέρων τῶν μυῶν
τὰς τελευτὰς, ὥσπερ οὖν εἰ ῥάβδον καμπύλην καθ' ὁποτερονοῦν τῶν μερῶν λαβὼν ἕλκοις ἕπεται πᾶσα,
τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ ταρσὸς ὅλος ἕπεται τῶν τεινόντων μυῶν ἑκατέρῳ, καὶ ἥδε τρίτη τε καὶ μεγίστη χρεία
τῆς τοῦ ταρσοῦ γενέσεώς ἐστι, ἣν ὀλίγον ἔμπροσθεν ὑπερθεῖν ἀνεβαλόμεθα. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὸ ἄνω βλέφαρον ὧδ' ἔ-
χει. διατί δ' οὐ καὶ τῷ κάτω βλεφάρῳ μέτεστι κινήσεως, ἕνεκά γε τῆς αὐτῆς χρείας γεγονότι, καὶ χώραν τοῖς
μυσὶν οὐδὲν ἧττον ἐπιτήδειον ἔχοντι. δόξειε γὰρ ἂν ἄδικος ἐνταῦθ' ἡ φύσις ὑπάρχειν, εἰ παρὸν ἐν ἑκατέρῳ τῶν
βλεφάρων ἥμισυ νεῖμαι τῆς ὅλης. ἡ δὲ θατέρῳ πᾶσαν αὐτὴν ἐχαρίσατο, καὶ μὴ ὅτι ταύτῃ μόνον ἄδικος ἀλλὰ καὶ
μικρότερον ἐργασαμένη πολλῷ τὸ κάτωθεν, ἀδικεῖν ἂν οὐχ ἧττον καὶ κατὰ τοῦτο δόξειε, χρῆναι γὰρ δὴ κα-
θάπερ καὶ τοῖς ὠσὶ, καὶ τοῖς χείλεσι. καὶ τοῖς τῶν ῥινῶν πτερυγίοις, οὕτω δὴ καὶ τοῖς βλεφάροις, καὶ μεγέ-
θους, καὶ κινήσεως ἴσον ἀμφοῖν μετεῖναι, ἀλλ' ἡ θέσις αἰτία τῆς διαφορᾶς. εἰ γὰρ δὴ μακρότερον ἐγένετο τὸ κά-
40 τω βλέφαρον ἢ νῦν ἐστιν, οὐκ ἂν ὁμοίως ἦν εὐσταθὲς, ἀλλ' εἰς ἑαυτὸ κατέρρεεν. ῥυτιδοῦτ' ἂν, καὶ χαλαρὸν
ἐγίνετο. καὶ ἀφειστήκει τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τὸ τούτων ἔτι μεῖζον ἠθροίζετ' ἂν ἐν αὐτῷ δυσεκκρίτως καὶ λήμη,
καὶ δάκρυον, καὶ πᾶν ἔτι τοιοῦτον. ὅθεν ἄμεινον ἦν αὐτῷ μικρῷ γενέσθαι. τοιοῦτον γὰρ ἀποτελεσθὲν ἀεί τε περὶ
τὸν ὀφθαλμὸν ἔσφιγκται, προσεστυπωμένον αὐτῷ, καὶ περικείμενον ἀκριβῶς, καὶ ῥαδίως ἐκθλίβει πάν-
τα τὰ περιττώματα. τοιούτῳ δ' αὖ γινομένῳ τῷ κάτω βλεφάρῳ πρόδηλον ὡς οὐδὲν ἔτι κινήσεως ἔδει. τὴν μὲν
δὴ περὶ τὰ βλέφαρα τέχνην τῆς φύσεως, ἐξευρηκέναι τε, καὶ καλῶς ἐξηγήσασθαι δοκοῦσιν οἱ ἄριστοι τῶν
ἀνατομικῶν, ὡς εἴρηται νῦν. ἐγὼ δ' ἐπειθόμην ἂν αὐτοῖς ἤδη τὸ σύμπαν, εἰ τὸν παρὰ τῷ μεγάλῳ κανθῷ μῦν
ἐμαυτὸν ἔπειθον ἀκριβῶς ἑωρακέναι, νυνὶ δ' αὖ τε γὰρ ἐκεῖνον ἤδη πῶς σαφῶς εἶδον ἔν γε ταῖς αἰγιλώπων
χειρουργίαις, οὐ μόνον ἐκκόπτεται πολλάκις, ἀλλὰ καὶ καίεται σύμπαν ἐκεῖνο τὸ χωρίον. ὡς ἐνίοτε λεπίδι τῶν
50 ὑποκειμένων ὀστῶν ἀφίστασθαι, μηδὲν εἰς τὴν κίνησιν ἐμποδιζομένου τοῦ βλεφάρου. διὰ τοῦτο μοι δοκῶ, προσδεῖ-
σθαι σκέψεως. εἰ δ' ἐμαυτὸν πείσαιμι ποτε καλῶς ἐξευρηκέναι τὸ σύμπαν, ἐν τῷ περὶ τῶν ἀπόρων κινή-
σεων, ὅπερ ἔγνωκα γράψαι, δηλώσω. καὶ περὶ τούτου νυνὶ δ' ἀρκεῖ μοι τοῦτ' εἰπεῖν μόνον, ὡς εἰς τοσοῦτον ἥκει
σοφίας ἡ τέχνη τῆς φύσεως, ὡς μὴ πᾶσαν αὐτὴν εὑρῆσθαι τοσούτῳ χρόνῳ ζητουμένην ὑπὸ τηλικούτων ἀν-
δρῶν. ἑξῆς δ' ἂν εἴη, τὰ περὶ τοὺς κανθοὺς ζητητέον. εἰ μὲν. χρήσιμόν ἐστι τὸ ἐπικείμενον τῷ μεγάλῳ σαρκῶδες
σῶμα βλάπτειν ἂν δόξειε τὸν μικρὸν ἡ φύσις ἀποστερήσασα χρηστοῦ σκεπάσματος. τί δ' ἄχρηστον ἀδικεῖ πάλιν
αὖ τὸν μέγαν, ἐκ περιττοῦ βαρύνουσα. τί δ' οὖν ἐστι τοῦτο, καὶ πῶς οὐδέτερον ἀδικεῖ σκέπασμα τῆς πρὸς τὰς
ῥῖνας συμφύσεως, ἐπέθηκεν ἡ φύσις κατὰ τὸν μέγαν κανθὸν τὸ σαρκῶδες σῶμα χρεία. δι' ἣν ἐκείνου τοῦ ῥήμα-

τος τῷ ζώῳ διτταί· μία μὲν ἣν ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἡνίκα περὶ τῶν ἀπ᾽ ἐγκεφάλου νεύρων ὁ λόγος ἦν. ἑτέρα δ᾽ αὖ, ἡ νῦν ἐν καιρῷ ῥηθησομένη. συρρεῖ διὰ τῶν τρημάτων τούτων εἰς τὰς ῥῖνας ἅπαντα τῶν ὀφθαλμῶν τὰ περιττώματα. καὶ τὰ φαρμακά γε τὰ ὀφθαλμικὰ πολλοῖς πολλάκις οὐ μετὰ πολὺ τῆς ὑπαλείψεως, οἱ μὲν ἔπτυσαν, οἱ δ᾽ ἀπεμύξαντο. κατὰ γὰρ ὁ ἀπὸ τοῦ κανθοῦ πόρος εἰς τὴν ῥῖνα διατέτρηται. καθ᾽ ὃ καὶ ἥκει εἰς αὐτὴ πρὸς τὸ στόμα. τοῖς μὲν οὖν ἀπομυξαμένοις διὰ τῆς ῥινὸς ἐκπίπτει τὸ συρρέον. τοῖς δ᾽ ἀναχρεμψαμένοις, διὰ τοῦ στόματος. ἵνα δὴ μὴ διὰ τῶν κανθῶν ἐκρέοι τὸ περίττωμα, καὶ διαπαντὸς δακρύοιμεν, ἐπέφυ τοῖς εἰρημένοις πόροις ταύτῃ τὰ σαρκώδη σώματα ἀποστρέψαντα μὲν, τῆς διὰ τῶν κανθῶν κενώσεως τὸ τῶν ὀφθαλμῶν περίττωμα. περιτρέψαντα δὲ ἐπὶ τοὺς οἰκείους πόρους. ἀπόδειξις δὲ τοῦ λεγομένου μεγίστη, τὰ πολλάκις γινόμενα σφάλματα πρὸς τῶν ὀφθαλμικοὺς ἑαυτοὺς ὀνομαζόντων ἰατρῶν. οἱ μὲν γάρ τινες αὐτῶν τά τε καλούμενα πτερύγια, καὶ τὰ μεγάλα τραχώματα, καὶ τὰς συκώσεις, καὶ τοὺς τύλους τῶν βλεφάρων ἐκτήκοντες, φαρμάκοισι δριμέσιν ἔλαθον ἑαυτοὺς συνεκτήξαντες, καὶ τὸ κατὰ τὸν μέγαν κανθὸν ἱδρυθὲν σαρκίον. οἱ δέ τινες ἐν ταῖς τῶν ἐγκανθίδων χειρουργίαις ἀποτέμνοντες, αὐτοῦ πλέον, ἢ προσῆκεν, ἐκρεῖν ἐπέτρεψαν ταύτῃ τοῖς περιττώμασι, καὶ καλοῦσι μὲν τὸ πάθος ῥυάδα. τὴν ἀτοπίαν δ᾽ αὐτοῦ τί ἂν ἐμὲ δέοι λέγειν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἱκανῶς τῇ φύσει προνενόηται, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ κατ᾽ αὐτὰ τὰ βλέφαρα λεπτὰ πάνυ τρήματα μικρὸν ἐξωτέρω τοῦ μεγάλου κανθοῦ. περαίνεται γὰρ ἄχρι τῆς ῥινός. ὑγρότητα λεπτὴν ἐν μέρει δίδωσί τε καὶ λαμβάνει. χρεία δ᾽ ἐστὶν οὐ σμικρὰ τοῦ δοῦναι μὲν, ὃ περιττεύει, λαβεῖν δ᾽ ἡνίκα ἐνδεῖ πρὸς τὸ διασώζεσθαι τὴν κατὰ φύσιν αὐτῶν συμμετρίαν εἰς τὸ τῶν κινήσεων εὔδρομον. ἥ μέν γε ξηρότης, ἡ ὑπερβάλλουσα διὰ σκληρότητα δυσκαμπῆ τε καὶ δυσκίνητα πέφυκεν ἀποτελεῖν αὐτά, τὸ δὲ τῆς ὑγρότητος πλῆθος, ἀστήρικτα καὶ μαλακά. μόνη δὲ ἡ μέση κατάστασις ἀρίστη πρὸς πάσας ἐστὶ τὰς κατὰ φύσιν ἐνεργείας. εἰς δὲ τὴν εὐκολίαν τῶν κινήσεων, καὶ δύο ἀδένες ἐγένοντο καθ᾽ ἑκάτερον ὀφθαλμόν. ὁ μὲν, ἐκ τῶν κάτω μερῶν, ὁ δὲ, ἐκ τῶν ἄνω, πόροις αἰσθητοῖς εἰς ἑαυτοὺς ἐγχέοντες ὑγρόν. οἵπερ εἰς τὸ στόμα τὸ σίαλον ἐξοχετεύουσιν, οἱ παρὰ τῇ ῥίζῃ τῆς γλώττης ἀδένες. ὅτι δ᾽ οὐδὲ τὴν περικειμένην τοῖς ὀφθαλμοῖς πιμελὴν ἄλλου τινὸς ἕνεκεν ἡ φύσις παρεσκεύασε, καὶ ἡ σκληρότης αὐτῆς δῆλος. δύστηκτος γὰρ ἐκ τοῦ δεχομένου, διαπαντὸς αὐτοὺς τέγγει ὅτι δὴ λιπαρά. σχεδὸν ἅπαντα ἡμῖν εἴρηται, τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς πλὴν ἑνός. ὃ προυθέμην μὲν παραλιπεῖν ὅπως μὴ δυσχεραίνοιτο τοῖς πολλοῖς, ἥ τ᾽ ἀσάφεια τῶν λόγων, καὶ τὸ μῆκος τῆς πραγματείας. ἐπεὶ γὰρ ἐχρῆν ἅψασθαι κατ᾽ αὐτὸ θεωρίας γραμμικῆς, ἧς οὐ μόνον ἀμαθεῖς εἰσὶν οἱ πολλοὶ τῶν πεπαιδεῦσθαι προσποιουμένων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπισταμένους ἐκτρέπονταί τε καὶ δυσχεραίνουσι, διὰ τοῦθ᾽ ἄμεινον ἔδοξεν εἶναί μοι παντάπασιν αὐτοὺς παραλιπεῖν. ἐνύπνιον δέ τι μεταξὺ μεμψάμενον, ὡς εἰς μὲν τὸ θειότατον ὄργανον ἀδικοῖμι, περὶ δὲ τὸν δημιουργὸν ἀσεβοῖμι, παραλιπὼν ἀνεξήγητον ἔργον μέγα τῆς εἰς τὰ ζῶα προνοίας αὐτοῦ, προὔτρεψεν ἀναλαβόντα με τὸ παραλελειμμένον, ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου προσθεῖναι. τῶν γὰρ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπ᾽ ἐγκεφάλου κατιόντων νεύρων τῶν αἰσθητικῶν, ἃ δὴ καὶ πόρους ὠνόμαζεν Ἡρόφιλος, ὅτι μόνοις αὐτοῖς αἰσθηταὶ, καὶ σαφεῖς εἰσὶν αἱ τοῦ πνεύματος ὁδοί, ὥσπερ αὐτὸ γὰρ τὸ παράδοξόν τε, καὶ παρὰ τὰ λοιπὰ τῶν νεύρων ἐστίν, οὕτω καὶ τὸ φύεσθαι μὲν, ἐκ διαφερόντων τόπων, προϊόντα δ᾽ ἀλλήλοις ἑνοῦσθαι, κἄπειτα πάλιν ἀποχωρεῖν τε καὶ διασχίζεσθαι. τίνος οὖν ἕνεκεν οὔτε ἐκ ταὐτοῦ τόπου, τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἡ φύσις ἐποιήσατο τῆς ἄνωθεν ἐκφύσεως· οὔτ᾽ ἐπειδὴ τὸ μὲν, ἐκ τῶν δεξιῶν ἀπέφυσε, τὸ δ᾽ ἐκ τῶν ἀριστερῶν εὐθὺ τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς χωρῶν προήγαγεν, ἀλλ᾽ εἴσω πρότερον ἐπικάμψασα, καὶ συνάψασα καὶ τοὺς πόρους αὐτῶν ἑνώσασα, μετὰ ταῦτα πάλιν ἑκάτερον ἐπὶ τὸν κατ᾽ εὐθὺ τῆς ἄνωθεν ἐκφύσεως ὀφθαλμὸν προήγαγεν. οὐ γὰρ δὴ ἐνήλλαξέ γε αὐτὰ τὸ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν, ἐπὶ τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν ἀγαγοῦσα, τὸ δὲ, ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὸν δεξιόν, ἀλλ᾽ ἔστι μὲν ὁμοιότατον τῷ Χ γράμματι τῶν νεύρων τούτων τὸ σχῆμα. καί τις οὐκ ἀκριβῶς ἀνατεμὼν, ἐπαλλάττεσθαι δόξειεν ἂν ἴσως αὐτὰ, καὶ ὑπερβαίνειν ἄλληλα. τὸ δ᾽ οὐχ οὕτως ἔχει. συντυχόντα γὰρ ἀλλήλοις ἐντὸς τοῦ κρανίου, καὶ τοὺς πόρους ἑνώσαντα, παραχρῆμα πάλιν ἀποχωρίζεται. δηλοῦντα σαφῶς ὅτι μηδενὸς ἑτέρου χάριν, ἀλλ᾽ ἢ τοῦ συνάψαι τοὺς πόρους ἐπλησίασεν. εἰς ὅ τι δὲ χρηστὸν γὰρ ἐστί, καὶ ὅσην παρέχει τοῖς τῆς ὄψεως ὀργάνοις τὴν χρείαν, ἐπειδή γέ τις ἐκέλευσε δαιμόνων, ἐκείνῳ πειθόμενος, ἐρῶ. παρακαλέσας πρότερον ὁμιλοῦντα τοῖσδε τοῖς γράμμασιν. ὡς οἱ νομίμως παιδευθέντες, ἔν τε τοῖς ἄλλοις μαθήμασι, καὶ γεωμετρίᾳ, γινώσκουσί τί ποτέ ἐστιν ὁ κύκλος, καὶ κῶνος καὶ ἄξων, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν ὁμοίων, ἀνασχέσθαι βραχὺ, καὶ συγχωρῆσαι, διὰ τοὺς ἀγνοοῦντας πολλῷ πλείους ὄντας, ἐξηγήσασθαι τὰ σημαινόμενα πρὸς τῶν ὀνομάτων, εἰς ὅσον οἷόν τέ ἐστι, διὰ βραχυτάτων. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ αὐτοῖς ἐκείνοις ὁ λόγος ἄχρηστος ἔσται παντάπασιν, ἀλλ᾽ εἰ προσέχοιεν αὐτοῖς τὸν νοῦν, ὅπως χρὴ σαφῶς ἰδιώτας διδάσκειν τὰ τοιαῦτα μαθήσονται, εὐθὺς δ᾽ ἐγνωκότες τοὺς ὀπτικοὺς λόγους, αὐτοῖς συνάπτειν ἕνεκα τοῦ θᾶττον περανθῆναι τὸ προκείμενον. ἔστω δή τις κύκλος ὁρώμενος ὑπὸ θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν. ἔτι θατέρου συγκεκλεισμένου. κύκλον δὲ δηλονότι καλῶ, τὸ ἐκ μέσου πάντῃ ἴσον. ἀπὸ δὲ τῆς μέσης ταύτης στιγμῆς, τῆς κατὰ τὸν κύκλον, ἣ δὴ καὶ κέντρον αὐτῆς καλεῖται μέχρι τῆς ὁρώσης αὐτὴν κόρης ὁδὸς εὐθεῖά σοι νοείσθω μηδαμόσε παρεγκλίνουσα, μηδ᾽ ἐκτρεπομένη τῆς κατ᾽ εὐθὺ τάσεως. ἀλλ᾽ ὥσπερ εἰ καὶ τρίχα λεπτὴν, ἢ ἀράχνην ἀκριβῶς διατεταμένην ἀπὸ τῆς κόρης, ἐπὶ τὸ κέντρον τοῦ κύκλου νοήσεις, οὕτω καὶ τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν ἐκείνην ἐπινόει μοι δὴ πάλιν ἀπὸ τῆς κόρης, ἐπὶ τὴν περιέχουσαν τὸν κύκλον γραμμὴν, ἣν δὴ καὶ περιφέρειαν αὐτοῦ καλοῦσιν, ἄλλας εὐθείας γραμμὰς παμπόλλας, ὥσπερ ἀράχνας τινὰς λεπτὰς ἐφεξῆς ἀλλήλων ἐκτεταμένας. καὶ τὸ μὲν ὑπὸ τῶν εὐθειῶν τοῦ κύκλου καὶ τούτων ἁπασῶν περιεχόμενον σχῆμα, κῶνον ὀνόμαζε. κορυφὴν δ᾽ αὐτῷ νόει τὴν κόρην, καὶ βάσιν τὸν κύκλον.

τὴν δ' ἀπὸ τῆς κόρης ἐπὶ τὸ κέντρον τοῦ κύκλου τεταμένην εὐθεῖαν, ἁπασῶν τε τῶν ἄλλων εὐθειῶν, καὶ παντὸς τοῦ κώνου μέσην ὑπάρχουσαν, ἄξονα καλεῖ. ἐπὶ δὲ κυρτόν τι καὶ κοῖλον ἔδαφος ὀνομάζει τε, καὶ νοεῖς, πάντως δήπου νοεῖς, καὶ τὸ μέσον ἀμφοῖν, τὸ λεῖον, ᾧ μηδέν, μήτε κυρτότητος ὑπάρχει μηδαμόθεν, μήτε κοιλότητος. ἐπίπεδον δή μοι καλεῖ ἐπιφάνειαν τὸ ἄνω πέρας τούτου τοῦ χωρίου. μετὰ δὲ δὴ ταῦτα τόδε μοι νόει κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ κώνου τὸν ἀπὸ τῆς κόρης ἐπὶ τὸ κέντρον τοῦ κύκλου, διὰ τοῦ ἀέρος τεταμένον, αἰωρεῖσθαί τινα κέγχρον. ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον μικρόν. ἐπισκοτήσει δὴ τῷ κέντρῳ τοῦ κύκλου, καὶ κωλύσει τὴν κόρην ὁρᾶν αὐτό, καὶ εἴπερ ἤδη καὶ τοῦτο νενόηκας, ἑξῆς ἄν σοι ῥᾷστον εἴη. συνεῖναι πᾶν ὁτιοῦν σῶμα τεθὲν ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τ' ἐκτὸς ὁρωμένου, καὶ τῆς ὁρώσης ὄψεως ἐπισκοτήσειν τε καὶ κωλύσειν ἔτι βλέπεσθαι τὸ προτεταγμένον. ἀρθέντος δ' αὐτοῦ τελέως, ἢ καὶ παραχθέντος εἰς τὰ πλάγια, πάλιν ὁρᾶσθαι συμβαίνει αὐτό, καὶ εἴπερ καὶ τοῦ-
10 τ' ἤδη νενόηκας, ὥρα σοι συλλογίζεσθαι τὸ δεῖν ἀνεπισκότητον εἶναι τὸ μέλλον ὀφθήσεσθαι, μηδενὸς ἐν τῷ μεταξὺ τεταγμένου, κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς ὄψεως ἐπ' αὐτοῦ τεταγμένην εὐθεῖαν. εἰ δὲ καὶ τοῦτ' ἤδη νενόηκας, οὐκ ἄν σοι δόξειεν ἀλόγως ὁ ἀπὸ τῶν μαθημάτων ἀποφήνασθαι, κατ' εὐθείας γραμμὰς ὁρᾶσθαι τὰ ὁρώμενα. καλεῖ δή μοι τὰς εὐθείας ταύτας ὄψεις, καὶ τὰς λεπτὰς ἀράχνας ἐκείνας, τὰς ἀπὸ τῆς κόρης ἐπὶ τὴν περιφέρειαν τοῦ κύκλου τεταμένας, μηκέτ' ἀράχνας, ἀλλ' ὄψεις, καὶ τὴν περιφέρειαν τοῦ κύκλου δι' ἐκείνων τῶν ὄψεων ὁρᾶσθαι λέγε, καὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ δι' ἑτέρας ὄψεως, κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ κώνου τεταγμένης, καὶ τὸ σύμπαν ἐπίπεδον τοῦ κύκλου διὰ πολλῶν τινῶν ὄψεων ἐπ' αὐτὸ καθηκουσῶν. ὅσαι δ' ἂν τούτων τῶν ὄψεων ἴσον τε τοῦ ἄξονος ἀπέχωσι, καὶ καθ' ἓν ὁτιοῦν ἐπίπεδον ὦσιν, ὁμοταγεῖς ὀνόμαζε. ἰδεῖν σοι οἶμαι ποτὲ καὶ δι' ὀπῆς στενῆς ἀκτῖνας ἡλίου διεκπιπτούσας τε, καὶ πρόσω φερομένας οὐδαμόθεν κλωμένας. ἀλλ' ἀκριβῶς εὐθεῖάν τε, καὶ ἀκλινῆ βαδιζούσας ὁδόν. τοιαύτην μοι νόει, καὶ τὴν τῶν ὄψεων ὁδὸν ὑπάρχειν. ἐπὶ
20 τούτοις δ' ἤδη σαφῶς γινωσκομένοις, εἴγε γινώσκεις αὐτά, εἰ δὲ μή, ἀλλ' αὖθις, καὶ αὖθις ἐπαναλαμβάνων, ἐπειδὰν ἀκριβῶς ἐκμάθοις, ἐπὶ τὰ μετὰ ταῦτα γεγραμμένα παραγινόμενος, ἓν μὲν καὶ πρῶτον τόδε μοι προμανθανέτω, ὡς ἕκαστον τῶν ὁρωμένων, οὐδὲ ψιλόν, ἀλλὰ πάντως τι περιφαίνεται τῶν ὄψεων, τῶν περιλαμβανουσῶν αὐτό. προσπιπτουσῶν, ἐνίοτε μέν τινι τῶν ἐπέκεινα τοῦ βλεπομένου σώματος. ἐνίοτε δὲ τῶν ἐπὶ τάδε. δεύτερον δ' ὡς τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ μόνου βλεπόμενον ὀφθαλμοῦ, τὸ μὲν ἐγγύτερον μᾶλλόν πως ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι κεῖσθαι φαντάζεται. τὸ δὲ πορρώτερον μᾶλλόν πως ἐν τοῖς δεξιοῖς. τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μόνου βλεπόμενον, ἐν μὲν τοῖς δεξιοῖς τὸ πλησιαίτερον. μᾶλλον δ' ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τὸ πορρώτερον. τὸ δ' ὑπ' ἀμφοῖν ἐν τῷ μεταξύ, καὶ τρίτον ἐπὶ τούτου μαθεῖν, ὅτιπερ θλιφθείσης καὶ παραχθείσης, ἤτοι γ' ἄνω τῆς κόρης, ἢ κάτω θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, διπλᾶ φαίνεται, τὰ πως ἁπλᾶ φαινόμενα. ταῦτα δ' αὐτὰ πάλιν γινώσκοντες, οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων, ἕνεκα τῶν πολλῶν συγχωρησάτω
30 μοι διελθεῖν ὑπὲρ ἑκάστου βραχέα. καὶ πρῶτόν γε περὶ τοῦ α λέγωμεν, ὡς παρ' ἑτέροις ὁρᾶται πάντα. νοείσθω γὰρ κόρη μὲν ἡ πρὸς τὸ α. τὸ δ' ὁρώμενον μέγεθος ἔστω βγ καὶ προσπιπτέτωσαν ἀπὸ τῆς α κόρης, πρὸς ἑκάτερον τῶν βγ. κείσθω δ' ἐπέκεινα τοῦ βγ. μέγεθος τὸ δε. καὶ προσεκβεβλήσθωσαν, αἱ αβ. αγ. ὄψεις, καὶ προσπιπτέτωσαν τῷ δε. κατὰ τὰ ζη. δῆλον οὖν ὡς τὸ βγ. μέγεθος ὀφθήσεται, καὶ οὐ τὸ ζη. καὶ διὰ τοῦτ' ἀποκρυβήσεται μέν, ὡς μηδόλως ὁρᾶσθαι τὸ ζη. τὰ δ' ἑκατέρωθεν αὐτοῦ μεγέθη τότε δζ. καὶ τὸ ηε. παρὰ τὸ βγ. φαίνεται βλεπόμενα, καὶ μέντοι καὶ αὐτὸ τὸ βγ. καθ' ἕτερον τρόπον ἐροῦμεν βλέπεσθαι παρ' ἐκείνων ἑκάτερον. ὁ μὲν δὴ περὶ τοῦ πρώτου τῶν προτεθέντων λόγος, τοιοῦτος. ὁ δὲ περὶ τοῦ δευτέρου τοῦ μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον μήτε τῷ ἑτέρῳ τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς τὸν ἕτερον, μήτ' ἀμφοῖν ἅμα πρὸς τὸν ἕτερον βλέπεσθαι τὸ βλεπόμενον, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ μὲν ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ, ἐν ἄλλῳ δ' ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ, ἐν ἄλλῳ δ' ὑπ' ἀμφοῖν ὁ μέλλων νῦν ἐρεῖν ἐστιν. ἔστω γὰρ ἡ μὲν δεξιὰ κόρη πρὸς τὸ α. ἡ δ' ἀριστερὰ πρὸς τὸ ω. τὸ δ' ὁρώμενον μέ-
40 γεθος, ἔστω τὸ γδ. καὶ προσπιπτέτωσαν ὄψεις ἀφ' ἑκατέρας τῶν κορῶν πρὸς τὰ γδ. καὶ προσπεσοῦσαι προσεκβεβλήσθωσαν. ὀφθήσεται δὴ τὸ γδ. μέγεθος ὑπὸ μὲν τῆς δεξιᾶς κόρης, κατ' εὐθὺ τοῦ εζ. μεγέθους, ὑπὸ δὲ τῆς ἀριστερᾶς κατ' εὐθὺ τοῦ ηθ. ὑπὸ δ' ἀμφοτέρων ὁμοῦ, κατ' εὐθὺ τοῦ κεθ. ὥστ' οὔθ' ἡ ἑτέρα τῇ ἑτέρᾳ, οὔτε ἅμα ἀμφότεραι τῇ ἑτέρᾳ, κατὰ τὸν αὐτὸν αὖ ὄψονται τόπον τὸ ὁρώμενον. εἰ δέ τις οὐχ ἕπεται ταῖς διὰ γραμμῶν ἀποδείξεσιν, ἐναργῶς ἂν πεισθείη διὰ τῆς ἑαυτοῦ πείρας βασανίσας τὸν λόγον. στὰς γὰρ παρά τινα κίονα κἄπειτα τῶν ὀφθαλμῶν ἑκάτερον μύων, ἐν μέρει τινὰ μὲν τῶν ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ βλεπομένων, ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τοῦ κίονος οὐκ ὄψεται θατέρου. τινὰ δὲ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀριστεροῦ κατὰ θάτερα μέρη τοῦ κίονος, τὰ ἀριστερὰ πάλιν οὐκ ὄψεται τῷ δεξιῷ. ἀμφοτέρους δ' ἀνοίξας ὁμοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἀμφότερα θεάσεται. πλείονα γὰρ ἀποκρύπτεται μέρη τῷ ἑτέρῳ τῶν ὀφθαλμῶν ὁρώντων ἡμῶν, ἤπερ ἀμφοτέροις ἅμα. κατ' εὐθὺ δ' ἐκείνων κεῖσθαι φαντάζεται πᾶν τὸ βλεπόμενον, ὧν ἀποκρύπτει παντάπασιν. ὥστε τά γε παραφαινόμενα
50 πάντα, τὰ μέν, ἐν τοῖς δεξιοῖς αὐτοῦ μέρεσι, τὰ δ' ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τετάχθαι δοκεῖ. μόνα τοίνυν τὰ μὴ βλεπόμενα κατ' εὐθὺ τοῦ βλεπομένου κείσεται. ἀλλ' ἦν ἕτερα μὲν ὁρατὰ τῷ δεξιῷ τῶν ὀφθαλμῶν. ἕτερα δὲ τῷ ἀριστερῷ. ὥστε καὶ ἡ θέσις τοῦ βλεπομένου μεγέθους, ἰδίως ἑκατέρου τῶν ὀφθαλμῶν φαντασθήσεται· κοινῇ δ' ἐν ἀμφοτέροις. ὅσα μὴ δ' ἕτερος ἑώρα παντάπασιν ὁρατὰ γίνεται. καὶ διὰ τοῦτ' ἔλαττον ἐπισκοτήσει τὸ πρὸς ἀμφοτέρων ὁμοῦ τῶν ὀφθαλμῶν ὁρώμενον. ἢ κατὰ μόνας. ὁποτερονοῦν ἦν αὐτῶν ὁ θεώμενος. ἀλλ' εἰ καὶ ἀποστὰς τοῦ κίονος, ἐπὶ πλεῖον ἑκάτερον τῶν ὀφθαλμῶν, ἀνοιγνύοιτε, καὶ μύειν ἐν μέρει βουληθείης ἀποβλέπων εἰς τὸν κίονα, δόξει σοι μεταπηδᾶν ἀθρόως. εἰ μὲν τὸν δεξιὸν μύοις ἐπὶ τὰ καθ' ἐκεῖνον. εἰ δὲ τὸν ἀριστερόν, ἐπὶ θάτερα μέρη. καὶ μέν γε καὶ ἀνοιγνύντι τὸν μὲν δεξιὸν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ μέρη. μεταπηδᾶν ὁ κίων δόξει. τὸν δ' ἀριστερὸν ἐπὶ τὰ δεξιά. τῷ μὲν γὰρ δεξιῷ τῶν ὀφθαλμῶν μᾶλλον ἐν

τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσιν ὁ κίων κείμενος φαίνεται τῷ δ᾽ ἀριστερῷ, μᾶλλον ἐν τοῖς δεξιοῖς. ἀμφοτέροις δ᾽ ἅμα θεω-
μένοις τὴν μέσην χώραν ἐπέχειν δοκεῖ τῆς ἑκατέρῳ κατὰ μόνας φανταζομένης. ἀλλ᾽ εἰ καὶ τῶν ἑτέρων τινὰ
κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁρᾷν βουληθείης, ἢ καὶ τὴν σελήνην, καὶ μάλιστα ὅταν εἴη, πλήρης τε καὶ ἴση πανταχό-
θεν, ἀθρόως σοι δόξει μεταπηδᾷν. εἰς μὲν τὰ δεξιὰ μέρη. τὸν ἀριστερὸν μὲν ὀφθαλμὸν ἀνοιγνύντι. κλείον-
τι δὲ τὸν δεξιὸν, εἰς δὲ τὰ ἀριστερὰ τοὔμπαλιν δρῶντι. ταῦτ᾽ οὖν ὅτι μὲν φαίνεται, παντὶ τῷ πεπειραμένῳ
δῆλον. τίνα δὲ ἔχει τὴν αἰτίαν τε, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς γενέσεως, ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο διὰ τῶν γραμ-
μῶν. καὶ γὰρ οὖν καὶ ὅτι διαστρέψαντι τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν, εἰ μὲν εἰς τὰ κάτω, κατασπασθῆναι συμβαίη
τὴν κόρην, ταπεινότερον ἐκεῖνο φαίνεται τὸ βλεπόμενον. εἰ δ᾽ ἀνασπασθῆναι τοὐναντίον ἔξεστί σοι τῇ πείρᾳ
βασανίζειν. ἥτις δὲ καὶ ἡ τούτων αἰτία, χωρὶς τῶν προειρημένων λόγων, οὐκ ἔνεστι μαθεῖν. εἰ μὴ γὰρ ἐν ἑνὶ καθε-
10 στηκότες, εἶεν ἐπιπέδῳ τῶν ὀπτικῶν κώνων οἱ ἄξονες, ἀνάγκη πᾶσα θατέρῳ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν ὑψηλότε-
ρον. θατέρῳ δὲ ταπεινότερον ὁρᾶσθαι τὸ βλεπόμενον. οὐ γὰρ ἂν ὁ ἄξων ὑψηλότερος ᾖ, τοῦ κώνου τούτου, καὶ
αὐτὸς ὅλος ὁ κῶνος ὑψηλότερός ἐστιν. ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἐκ ταπεινοτέρου τοῖς ὁρωμένοις προσβάλλων κῶνος, ἁπάσας
ἔχει ταπεινοτέρας τὰς ὁμοταγεῖς ὄψεις. ὁ δ᾽ ἐξ ὑψηλοτέρου, τοὐναντίον. ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν ὑπὸ τῶν ὑψηλοτέρων
ὁρώμενον ὄψεων ὑψηλότερον εἶναι φαντάζεται. τὸ δ᾽ ὑπὸ τῶν ταπεινοτέρων ταπεινότερον, εἰκότως ὑψηλότερον μὲν
τῷ ὑψηλοτέρῳ. ταπεινότερον δὲ, τῷ ταπεινοτέρῳ κώνῳ φανεῖται τὸ βλεπόμενον. ἐναργὲς δὲ τεκμήριον τοῦ λε-
γομένου λάβοις ἂν εἰ τὸ παρατεθλιμμένου θατέρου τῶν ὀφθαλμῶν, διπλοῦν ψευδῶς φαινόμενον εὐθὺ μύσας θά-
τερον. θεάσασθαι βούλοιο. μία μὲν γὰρ τελέως ἀποτελεῖται φαντασία τῆς τοῦ βλεπομένου θέσεως, ἣν εἶχεν
ὁ κεκλεισμένος νῦν ὀφθαλμὸς ὅτ᾽ ἀνέῳκτο. ἡ λοιπὴ δ᾽ ἀμετάπτωτος μένει, τὴν ἐξ ἀρχῆς φυλάττουσα χώραν,
καίτοι ὁπότε κατὰ φύσιν ἐχόντων ἀμφοτέρων ἑώρα τὸ προκείμενον εὐθὺ τῇ θατέρου μύσει μετέπιπτεν εὐθέ-
20 ως ἡ φαντασία τῆς θέσεως αὐτοῦ, καὶ μεταπηδᾷν ἐδόκει τὸ βλεπόμενον καὶ αὖθίς γε πάλιν ἀνοιγνύντων
τὸν ἕτερον, αὖθις μεθίστατο, καὶ οὐδέποτ᾽ ἔμενεν ἐν ταὐτῷ κλειόντων τε καὶ ἀνοιγνύντων, ὁποτερονοῦν. ἐπεὶ
δὲ τῶν διὰ τὴν παράθλιψιν ὑψηλοτέραν, ἢ ταπεινοτέραν ποιησάντων, τὴν κόρην. ἡ μὲν ἑτέρα φαντα-
σία τῆς θέσεως, ἀπόλλυται τελέως. ἡ λοιπὴ δ᾽ ἀμετάπτωτος μένει, κλεισάντων τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν. δια-
φέρει δὲ, καὶ οὐ πᾶσα διαστροφὴ τῆς κόρης διττὸν ποιεῖ φαντάζεσθαι τὸ βλεπόμενον. ἀλλ᾽ ἥτις ἂν αὐτὴν
ὑψηλοτέραν, ἢ ταπεινοτέραν ἐργάζηται τοῦ κατὰ φύσιν. αἱ δὲ πρὸς τὸν μέγαν κανθὸν, ἢ πρὸς τὸν μικρὸν πα-
ρατροπαὶ, μᾶλλον μὲν ἀριστερὸν ἢ δεξιὸν ἀποφαίνουσι τὸ βλεπόμενον. οὐ μὴν διττόν γ᾽ ἐργάζεται. μένουσι γὰρ ἐφ᾽ ἑ-
νὸς ἐπιπέδου τῶν κώνων οἱ ἄξονες, ὅσοι γε διεστράφησαν τοὺς ὀφθαλμοὺς. ἢ ὕστερον, ἢ εὐθέως καθ᾽ ἀρχὰς ἐν τῇ κυή-
σει, μηδετέρας μὲν κόρης ὑψηλοτέρας γενομένης. ἀλλὰ τῷ προσαχθῆναι τῇ ῥινὶ τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν, ἢ ἀπα-
χθῆναι, βλαβέντες οὐδὲν ἐν τῇ τῶν ὁρωμένων διαγνώσει πλημμελοῦσιν. οἷς δ᾽ εὐθὺ τὸ ταπεινότερον, ἢ ὑψη-
30 λότερον μετήχθη, πάνδεινα πάσχουσιν, ἐκστρεφόμενοι, καὶ καθιστάντες, εἰς ἴσον αὐτὰς, ἵν᾽ ἀκριβῶς θεάσων-
ται. τὸ μὲν οὖν ἕκαστον ὁρᾶται κατὰ τὴν ἑαυτοῦ χώραν, ἐκ τοῦ τὴν ἀφὴν ὑπὸ τῆς ὄψεως προηγουμένην μὴ
σφάλλεσθαι, μὴ δὲ ἐφαμαρτάνειν ἀπ᾽ αὐτῶν ἐναργῶς ἀποδεικνύναι, τά δὲ γὰρ ἄλλα, καὶ διὰ τῶν βελονῶν
τῶν λεπτοτάτων διαιροῦσι ῥάμματα ῥᾳδίως οἱ θάτεροι τῶν ὀφθαλμῶν πεπηρωμένοι. ἢ οἱ ἀμφοτέροις ἅμα βλέ-
ποντες, μὴ ἂν τούτου δυναμένου γενέσθαι ποτὲ χωρὶς τῆς ἀκριβοῦς τῶν ὁρωμένων διαγνώσεως. ἐπεὶ δ᾽ ὡς
ἐρρέθη πᾶν τὸ βλεπόμενον παρ᾽ ἕτερόν τι βλέπεται, κατὰ λόγον ἤδη τῶν πέριξ ἑαυτοῦ παραβαλλόμενον,
ποτὲ μὲν δεξιὸν αὐτὸν, ποτὲ δ᾽ ἀριστερὸν ποτὲ δὲ καὶ κατ᾽ εὐθὺ κεῖσθαι, φαντάζεται. καὶ οὕτως οὐ διαφέρονται,
πρὸς ἀλλήλους οἱ λόγοι, μυρία δὲ καὶ ἄλλα τεκμήρια τῶν ὀπτικῶν ὑπὸ θέσεών ἐστιν, ἃ νῦν οὐκ ἐγχωρεῖ λέγειν
οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ταῦθ᾽ ἑκόντες ἐγράψαμεν, ἀλλά τινος ὡς ἔξω κελεύσαντος δαίμονος. εἰ δὲ τοῦ μέτρου τῶν λόγων
40 τοῦ πρέποντος τῇ παρούσῃ πραγματείᾳ κρατοῦμεν, αὐτὸς ἂν ἐκεῖνος εἰδείη. ἡμεῖς δ᾽ οὖν, ἐπιθῶμεν ἤδη τῷ λό-
γῳ κεφαλὴν, ἀναμνήσαντες, ὡς ἀναγκαῖον ἐστὶ τοὺς ἄξονας τῶν ὀπτικῶν κώνων, ἐν ἑνὶ καὶ ταὐτῷ τὴν θέσιν
ἔχειν ἐπιπέδῳ πρὸς τὸ μὴ διπλοῦν φαίνεσθαι τὸ ἕν. οἱ δὲ δὴ ἄξονες ἡμῖν οὗτοι τὴν ἀρχὴν ἔχουσι. τοὺς δ᾽ ἐξ ἐγ-
κεφάλου πόρους, ἐχρῆν οὖν ἔτι κυουμένου τε, καὶ διαπλαττομένου τοῦ ζώου κατὰ μιᾶς ἐπιπέδου τινὸς, ἐπιφα-
νείας αὐτοὺς τετάχθαι. τί δή ποτ᾽ οὖν ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῦτο τὸ ἀκλινὲς ἐπίπεδον, ἐφ᾽ οὗ τοὺς πόρους ἡ φύσις ἐν τῷ
διαπλάττειν τὰ ζῶα κατέθετο. ἆρ᾽ ὑμήν τις σκληρὸς, ἢ χιτὼν, ἢ χόνδρος, ἢ ὀστοῦν, οὐ γὰρ δὴ μαλακὸν ὄργανον,
καὶ εἶκον τοῖς ψαύουσιν ἀκλινὲς ἐφυλάχθη. καὶ ποῦ ποτ᾽ ἄρα κατέθετ᾽ ἂν αὐτό, καὶ πῶς ὑπέτεινεν ἀσφαλῶς
τε ἅμα, καὶ ἀθλίπτως ἀμφοτέροις τοῖς πόροις. ὅτι γὰρ οὐ ῥᾴδια ταῦτα κατ᾽ ἐκεῖνο γενέσθαι τὸ χωρίον, ὅσοι
ταῖς ἀνατομαῖς ὡμιλήκασιν, ἴσασι σαφῶς, καὶ οὐ τοῦτό φημι νῦν, ὡς οὐκ ἂν ἐξεῦρέ τινα μηχανὴν ἡ φύσις, τῆς
τε γενέσεως αὐτοῦ, καὶ τῆς θέσεως, ὡς μήτε βλάπτειν τι τῶν παρακειμένων, μήτε βλάπτεσθαι, εἴπερ ὅλως ἀν-
50 αγκαῖον ἦν αὐτὸ δημιουργῆσαι, καὶ μὴ δι᾽ ἑτέρου ῥᾴστου τε, καὶ προχείρου, τὴν ἐν ἑνὶ τῶν δύο πόρων ἐπιπέδῳ θέ-
σιν ἐκποιήσασθαι δυνατὸν ἦν. τί οὖν τοῦτ᾽ ἐστὶ τὸ ῥᾷστον τε καὶ πρόχειρον, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς λέγειν προὔκειτο. τὸ συμ-
βάλλειν ἀλλήλοις τοὺς πόρους. δύο γὰρ εὐθεῖαι γραμμαὶ συντυγχάνουσαι, κατά τινα κοινὴν στιγμὴν, ἣν κορυ-
φὴν αὐτῶν ἐν ἑνὶ πάντως εἰσὶν ἐπιπέδῳ. κἂν εἰ τύχοιεν ἐντεῦθεν εἰς ἄπειρόν τι μῆκος ἐφ᾽ ἑκάτερα τὰ μέρη,
προσεκβαλλόμεναι, καὶ αἱ ταύτας δὲ τὰς δύο εὐθείας, τὰς ἐκβαλλομένας ἐφ᾽ ὁσονοῦν, ἐπιζευγνύουσαι καθ᾽
ὁντινοῦν τόπον εὐθεῖαι, ταὐτὸν ἐπίπεδον ἴσχουσι ταῖς δύο, καὶ πᾶν τρίγωνον ἐν ἑνὶ πάντως ὑπάρχειν ἐπιπέ-
δῳ. εἰ δέ τις οὐ συνίησι τῶν λεγομένων, δῆλον μέν ἐστιν, οὐδὲ τὰ στοιχεῖα τῆς γεωμετρίας εἰδώς. ἐμοὶ δ᾽ ἂν εἴη μα-
κρὸν, εἰ καὶ τὰς τῶν τοιούτων ἀποδείξεις γράφοιμι. καὶ γὰρ οὐδὲ συνήσουσιν αὐτῶν εἰ μὴ πολλὰ προμεμαθη-
κότες εἶεν. Εὐκλείδης γοῦν ἐν τῷ ια τῶν στοιχείων ἀπέδειξεν αὐτὸ τοῦτο τὸ νῦν λεγόμενον, καὶ ἔστι δεύτερον ἐν ἐκεί-
νῳ τῷ βιβλίῳ θεώρημα. καὶ ἡ πρότασις αὐτοῦ, τόνδε τὸν τρόπον ἔχει. ἐὰν δύο εὐθεῖαι τέμνωσιν ἀλλήλας, ἐν

ἑνὶ εἰσὶν ἐπιπέδῳ, καὶ πᾶν τρίγωνον ἐν ἑνί ἐστιν ἐπιπέδῳ. τὴν μὲν οὖν ἀπόδειξιν παρ' εὐκλείδου μανθάνειν. μα-
θὼν δ' αὖθις, ἐπανήκειν ὡς ἡμᾶς, καί σοι δείξομεν ἐπὶ τοῦ ζώου τὰς δύο ταύτας εὐθείας, τοὺς ἐξ ἐγκεφάλου
πόρους. ὧν ἑκάτερος εἰς τὸν καθ' ἑαυτὸν ὀφθαλμὸν, αὖ ὡς εἴρηται πρόσθεν, ἀμφιβλήστρου δίκην ἐλίττεται κυ-
κλοτερῶς ἄχρι τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, περιλαμβάνων ἔνδοθεν αὐτοῦ τὸ ὑαλοειδὲς, ὡς ἐπὶ μιᾶς εὐθείας,
εἶναι τὴν κόρην, καὶ τὴν ῥίζαν ὅλην τοῦ ὀφθαλμοῦ. καθ' ἣν τὸ νεῦρον ἄρχεται μύεσθαι, καὶ τρίτον ἐπὶ τοῖς
δὲ τὴν ἐν τοῖς πρόσω μέρεσι τοῦ ἐγκεφάλου συμβολὴν τῶν ὀπτικῶν νεύρων, ἀφ' ἧς ἀρξάμεναι διέρχεσθαι
δι' ἑνὸς ἐπιπέδου, τούς θ' ὅλους ὀφθαλμοὺς ἐγκλίνουσιν ἐν δικαίᾳ θέσει, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς κορῶν οὐδετέραν ὑψη-
λοτέραν ἀπέφηνε. διὰ ταῦτα μὲν δὴ βέλτιον ἦν ἐξ ἀρχῆς μιᾶς ὁρμᾶσθαι, τὰ τὴν ὀπτικὴν αἴσθησιν τοῖς ὀφ-
θαλμοῖς παρέξοντα νεῦρα. διατί δ' οὐκ εὐθέως ἄνωθεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου μίαν τοῖς ἀμφοτέροις ἀρχὴν
10 ἡ φύσις ἐποίησεν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν ἀποφύσασα μερῶν αὐτοῦ. τὸ δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν, οὕτως ἀλλήλοις
συνήγαγέ τε, καὶ συνέφυσε κατὰ τὴν μέσην χώραν, ἐφεξῆς ἂν εἴη ῥητέον. οὐκ ἦν ἐκ τούτου χωρίου δυνατὸν
ἔκφυσιν γενέσθαι, μὴ ὅτι τηλικούτων νεύρων, ἡλίκον ἑκάτερον τούτων ἐστίν. ἀλλὰ μὴ δὲ πολλῶν μικροτέρων.
ἡ γάρ τοι πύελος, ἣν ὁ πρόσθεν ἐξηγήσατο λόγος ἣ τὸν ἐκκαθαίροντα τὸν ἐγκέφαλον ἐφ' ἑαυτὴν περιέχουσα
πόρον, ἐν τούτῳ τέτακται. καὶ ἦν ἀδύνατον ἑτέρωθι κάλλιον αὐτὴν μεταθεῖναι. μέλλουσάν γε τὸ περίττω-
μα πᾶν εἰς τὴν ὑπερῴαν ἐξερεύγεσθαι, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδὲ τοὺς ἐπὶ ῥῖνα καθήκοντας ἐξ ἐγκεφάλου
πόρους, οὔτ' ἐν ἄλλῳ χωρίῳ τετάχθαι δυνατὸν ἦν, οὔτ' ἐξ ἄλλων μερῶν ἐγκεφάλου τὴν πρώτην ἔκφυσιν ἔχειν.
ἐν γὰρ τῷ μέσῳ τοῦ προσώπου κειμένης τῆς ῥινὸς, ἐχρῆν δή που καὶ τοὺς εἰς αὐτὴν ἰόντας πόρους τὸ μέσον τῆς
προσθίας ἐγκεφάλου χώρας κατειληφέναι. εἰ τοίνυν ἑτέρωθι μὲν, οὐκ ἦν ἄμεινον, οὔτε τούτους τάττειν, οὔτε
τὴν πύελον ἐν ᾧ δ' ὑπάρχουσι νῦν οὕτων αὐτῶν, οὐχ οἷόν τ' ἦν, ἐκ τῆς μέσης χώρας ἐκφῦναι τὰ νεῦρα. δῆλον
20 ἤδη τό γε λοιπὸν ὡς ἑκατέρωθεν μὲν ἀποφῦναι βέλτιον ἦν, προελθόντα δ' ὀλίγον ἐς ταὐτὸν ἀλλήλων ἀφι-
κέσθαι. θαυμασιώτερον δέ τι μαθήσῃ περὶ τὴν ἔκφυσιν αὐτῶν ἕτερον ἔργον τῆς φύσεως, ὃ κάλλιον ἔδοξέ μοι
διελθεῖν ἐν τῇ τῶν νεύρων ἀνατομῇ κατὰ τὸν. ις. λόγον. ἐμοὶ μὲν δὴ πεπλήρωται τὸ τοῦ δαίμονος πρόσταγμα,
καὶ εἰ μὴ μάτην, ἀλλά τινι γενέσθαι τὸν λόγον χρήσιμον, ἀποθεμένων ἤδη ποτὲ τῶν αἰῶν κατέχουσαν αὐτοὺς
περὶ τὰ κάλλιστα ῥαθυμίαν. εἴη δ' ἂν ἴσως οὐδὲν χεῖρον, οὐδὲ τὰ πρὸς τῶν πρεσβυτέρων εἰρημένα περὶ τῆς
τῶν νεύρων ἑνώσεως εἰπεῖν. οἱ μὲν γὰρ ὑπὲρ τοῦ μηδὲν πάσχειν αὐτὰ κατ' εὐθὺ τεταγμένα τὴν εἴσω πρότερον ἐπι-
στροφὴν, εἶτ' αὖθις ἔξω γεγονέναι φασίν. οἱ δ' ὑπὲρ τοῦ κοινωνεῖν ἀλλήλοις τῶν παθημάτων, καὶ μερίζεσθαι τὸ
θατέρου κακὸν εἰς ἀμφότερον. τινὲς δ' ὅτι πρὸς μίαν ἀρχὴν ἀνήκειν δεῖν χρὴ, ἔφασκον πασῶν τῶν αἰσθήσε-
ων τὰς ἀρχάς. ἀλλ' οὗτοί γε εἰ μὲν τὴν ὄψιν εἰς μίαν ἀρχὴν ἀνήκειν δεῖν ἔφασκον μόνον, ἀποδείξαντες τῆς βλά-
βης τὸ μέγεθος εἰ μὴ τοῦτ' ἐγεγόνει, δῆλον ὡς αὐτοί τ' ἂν ἔλεγον οὕτω τὸ ἀληθὲς, ὅτε προειρημένος λόγος οὐκ
30 ἂν εἴη ἡμέτερον εὕρημα. νυνὶ δ' ἐπειδὴ τὸ πρῶτον αἰσθητικὸν τὸ πάσας ἐκδεχόμενον τὰς αἰσθήσεις ἓν εἶναι
φασὶ, χρῆναι καλῶς τοῦτο λέγοντες, ἔπειτα διὰ τοῦτο συνελθεῖν ἀλλήλοις τὰ μαλακὰ ταυτὶ νεῦρα νομίζουσιν.
ἐν τούτῳ δὴ καὶ πάνυ μέγα σφάλλονται. τὸ γάρ τοι πάσας τὰς αἰσθήσεις ἐκδεχόμενον, ὁ ἐγκέφαλός ἐστιν, εἰς ὃν
οὔτε τὰ τῶν ὤτων τε, καὶ τῆς γλώττης νεῦρα, καὶ προσέτι τῶν ἄλλων ἁπάντων τοῦ ζώου μορίων, εἰς μίαν
ἀρχὴν ἀνήκειν ἔδοξε. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸ νομίζειν ὑπὲρ τοῦ μερίζεσθαι τὰ παθήματα συνελθεῖν ἀλλήλοις
τὰ νεῦρα, παρὰ τὴν τῆς φύσεως εἴρηται πρόνοιαν. αὐτὸ τοὐναντίον ἐπιτεχνωμένης αὐτῆς. ὡς ἤδη φθάνομεν
ἐπὶ πολλῶν ἐνδειξάμενοι. βέλτιον γὰρ οἷόν τε μηδὲν ἕτερον ἑτέρῳ συμπονεῖν, εἰ δέ τῳ δόξει καὶ οὗτος ὁ λόγος
ἐπιεικὴς εἶναι, χρῆσθαι καὶ τούτῳ πάρεστιν, ὥσπερ γε καὶ τῷ φάσκοντι διαρραγῆναι ῥᾳδίως ἂν τὰ νεῦρα κατ' εὐ-
θὺ τεταγμένα. ἐμοὶ μὲν οὐδὲ ταῦτ' ἀρέσκει, τὰ μὲν γὰρ εἰς τὴν γαστέρα καθήκοντα νεῦρα πρὸς τοῦ βάρους αὐτῆς
κατασπώμενα, πολλάκις ἐρρήγνυτο ἂν τούτου, εἰ μὴ περὶ τὸν στόμαχον ἑλίττεται τὸ πρότερον. οἱ δ' ἐπὶ τοὺς ὀφ-
40 θαλμοὺς ἥκοντες πόροι, τοιοῦτον οὐδὲν ἔμελλον πείσεσθαι, μήτε βάρους τηλικούτου ποτὲ προσηρτημένου τοῖς ὀφ-
θαλμοῖς, οἷον καὶ τῇ γαστρὶ, πόματός τε καὶ σίτου πιμπλαμένῃ. μήτε πλανώδη τὴν θέσιν ἔχουσι. μήτε πόρρω-
τῆς ἀρχῆς ἀφεστηκόσιν. εἰ δέ τι καὶ τούτων ἦν, ἀλλ' οἵ γε μύες οἱ περιέχοντες τὰ νεῦρα, καὶ πρὸ αὐτῶν ἡ τῆς πα-
χείας μήνιγγος ἀπόφυσις, οὐδὲ ἐφ' ἑνὸς ἄλλου νεύρου τοσοῦτον ἔχουσα πάχος, ἢ σκληρότητα φρουρεῖν ἦν ἱκανά.
πρὶν μὲν γὰρ διεκπεσεῖν ἔξω τὸ κρανίον, οὐδ' ἂν ἔπαθέ τι τὰ νεῦρα. καθάπερ οὐδ' αὐτὸς ὁ ἐγκέφαλος. καίτοι δια-
παντὸς σειόμενος. οὐδὲ μέχρι τῶν ῥινῶν ἀποφύσεις ἱκανῶς λεπταὶ, καὶ μαλακαὶ, καὶ προμήκεις ὑπάρχου-
σαι. χρῆσθαι δ' οὖν ὡς ἔφην ἔξεστι τῷ βουλομένῳ καὶ τούτοις τοῖς λόγοις. ἐγὼ μέντοι διὰ τὸ μὴ πάνυ τι θαρρεῖν αὐ-
τοῖς πεπεῖσθαι μηδὲν εἰκῇ τὴν φύσιν ἐργάζεσθαι, μέχρι πλείστου ζητήσας τὴν αἰτίαν τῆς τοιαύτης τῶν νεύρων
θέσεως, ἐξευρηκέναι νομίζω. καὶ μᾶλλον ὁπότε τινὶ τῶν θεῶν ἔδοξεν εἶναι γραφῆς ἄξια. πρὸ τοῦ δ' ἐκεῖνον
κελεῦσαι, χρὴ γὰρ τἀληθῆ λέγειν, ἐπομοσάμενον αὐτοὺς τοὺς θεοὺς, οὔτε τοῦτον ἔμελλον ἐρεῖν τὸν λόγον, ὅπως μὴ
50 μίσῃ θεῖεν τοῖς πολλοῖς, οἳ θᾶττον ἂν ὁτιοῦν παθεῖν μᾶλλον, ἢ γεωμετρίας ἐφάψασθαι προέλοιντο, καὶ τῶν
τεχνῶν τῶν εἰρημένων διαγινώσκειν μνημονευούσας, ἐπαινέσαι μὲν ὡς πιθανώτατον ἐξ αὐτῶν, τὸν ὑπὲρ τοῦ μὴ δι-
αρραγῆναι λοξοὺς γενέσθαι τοὺς πόρους ἀποφηναμένων. αὐτὸς δ' ὡς ἀληθῆ προσθεῖναι τῷδε τὸ ἀπ' ἐγκεφάλου
παραγινόμενον εἰς ἑκάτερον τῶν ὀφθαλμῶν πνεῦμα βέλτιον ἦν, εἴποθ' ἕτερος αὐτῶν ἢ μύσειεν, ἢ πηρωθείη τε-
λέως ὅλον, εἰς τὸν ὑπόλοιπον ἰέναι. διπλασιαζομένης γὰρ οὕτω τῆς ὀπτικῆς αὐτῶν δυνάμεως, ἄμεινον ἔμελλεν
ὄψεσθαι, καὶ μέν γε καὶ φαίνεται τοῦτο γινόμενον ἐναργῶς. εἰ γὰρ θελήσαις τι μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν ἐπὶ
τῆς ῥινὸς ἐκτεῖναι κατὰ μῆκος, ἤτοι σανίδα, ἢ αὐτὴν τὴν χεῖρα τὴν σήν. ἢ ὁτιοῦν ἄλλο δυνάμενον ὑπ' ἀμφοτέρων
ὁρᾶσθαι, κωλῦσαι τῶν ὀφθαλμῶν ἑκάτερον τῶν ἐκτὸς προκειμένων ἀμυδρῶς ἑκατέρων θεάσει. μύσαντος μέντοι
θατέρου, πολὺ σαφέστερον. ὡς ἂν τῆς εἰς ἀμφοτέρους πως μεριζομένης δυνάμεως εἰς τὸν ἕτερον νῦν ἰούσης. ἐγὼ

μὲν δὴ ταύτην ἔμελλον ἐρεῖν μόνην τὴν χρείαν τοῦ ζευχθῆναι τοὺς πόρους, οὖσαν μὲν ἀληθῆ καὶ αὐτήν. ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν μορίων ἤδη δέδεικται, τὰ μὲν κατὰ πρῶτον λόγον ἡ φύσις ποιοῦσα, τὰ δ' ἐκ περιουσίας, οὕτω κἀνταῦθα πρώτη μὲν καὶ ἀναγκαιοτάτη χρεία τὸ μὴ θεάσασθαι διττὸν ἕκαστον τῶν ἐκτός. ἡ δ' ἐφ' ᾧ ἡ εἰρημένη, δευτέρα. θεὸς δέ τις ὡς ἔφην ἐκέλευσε καὶ τὴν πρώτην γραφήν, καίτοι γ' ἀσαφὲς αὐτῆς, οἶδεν ἐκεῖνος αὐτός, ὡς ἐξιστάμην. οἶδε δὲ καὶ ὡς οὐδ' ἐν ταῦθα μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλαχόθι τῶν ὑπομνημάτων ἐκὼν εἶναι, παρέλιπον ἀποδείξεις τινάς, ἢ ἀστρονομίας, ἢ γεωμετρίας, ἢ μουσικῆς, ἢ τινὸς ἄλλης θεωρίας λογικῆς. ὅπως μὴ μισηθείη τελέως ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τὰ βιβλία. καὶ γὰρ δή, καὶ παρ' ὅλον ἐνιαυτὸν τὸν β'. ἐν ἐπειράθην μυριάκις μοι τοῦ δὲ συμβάντος, οὐδ' ὡς ἡδέως ἐντυγχάνοντές μοι, διότι τῶν ἐπὶ τοῖς ἀρρώστοις ὄντων, ἐν οἷς ἐδόκουν αὐτοῖς ἱκανῶς γεγυμνάσθαι, γνόντες ὕστερον ὅτι κἀν τοῖς μαθήμασι γεγύμνασμαι, περιίσταντό τε τὰ πολλά, καὶ οὐ πάνυ τι χαίροντες, ἔτι συνεγίνοντο. ταῦτ' οὖν ἀεὶ φυλαξάμενος ἅπτεσθαι τῶν τοιούτων λόγων, ἐν ταυτεδὶ μόνον ὡς ἔφην ἀφοσιούμενος τῷ τοῦ δαίμονος προστάγματι, γραμμικοῖς ἐχρησάμην θεωρήμασιν. ἴσως δ' ἂν οὖν τις ὑπολαβὼν ἐρωτήσειε, καὶ πῶς εἴπερ ἑκὼν παρέλιπον πολλά, πλήρης οὗτος ὁ λόγος ἐστίν. ὡς μηδενὸς μορίου παραλελεῖφθαι χρείαν. ἀλλ' ἔστιν ὧν οὐδὲ μίαν μόνην, ἀλλὰ καὶ πλείους εἰρῆσθαι, πρὸς ὃν ἡ ἀπόδειξις ταχεῖα τε ἅμα καὶ ἐξ αὐτῶν ὧν ἐκεῖνος προὔβαλεν ἔχουσα τὴν πίστιν, ἐπειδὴ γὰρ οὕτως ἐστὶν ὁ δημιουργὸς ἡμῶν σοφός, ὡς μὴ μίαν ἕκαστον τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων ἔχειν τὴν χρείαν, ἀλλὰ καὶ δύο, καὶ τρεῖς, καὶ πλείους πολλάκις, ἐν τούτῳ ῥᾷστον ἤδη τῶν ἀσαφεστέρων τοῖς πολλοῖς παραλιπεῖν ἐνίας, ἐπεί τοι καὶ περὶ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἔγραψά τινα χρείαν τοῦ σχήματος, ἀλλὰ κἀκεῖ τὴν πρώτην τε καὶ κυριωτάτην παρέλιπον. ὅτι γραμμῶν ἐδεῖτο πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, καὶ τοίνυν καὶ λεγέσθω νῦν. ἐπειδὴ γ' ἅπαξ ἠναγκάσθην εἰπεῖν τι περὶ τῶν ὀπτικῶν ἀρχῶν, οὐκ ἂν ἀσαφὴς ὁ λόγος ἔτι γίγνοιτο τοῖς γέ τις ὑπάρχων. ἐπειδὴ τὰ μὲν ὁρώμενα, κατ' εὐθείας ὁρᾶται γραμμάς. πρόκειται δὲ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ τὸ κατὰ τὸν ῥαγοειδῆ τρῆμα, δι' οὗ κοινωνήσειν ἔμελλε τοῖς αἰσθητοῖς. εὔδηλον ἤδη τῷ γε μεμνημένῳ τῶν προειρημένων, ὡς τὸ μὲν ἀκριβῶς σφαιροειδές, ἐλάττοσιν ἑαυτοῦ μέρεσι. τὸ δὲ πλατύ, πλέοσι κοινωνήσει τοῖς αἰσθητοῖς, εἰ δ' οὐδέπω συνίης, ἀλλ' ἐγὼ καὶ τοῦτο διὰ γραμμῶν ἐξηγήσομαι. ἔστω δὴ τῆς μὲν κόρης ἀκριβοῦς ὑπαρχούσης κύκλου διάμετρος ἡ. α β. τοῦ δὲ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, διάμετρος μὲν ἡ. γ δ. τὸ δὲ πρὸς τὴν κόρην ἐστραμμένον αὐτοῦ μέρος ἔστω τὸ, γ ε ζ δ. καὶ ἤχθωσαν ἀπὸ τῆς κόρης ἐφαπτόμεναι τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ. αἱ. β ε α ζ. δῆλον οὖν ὡς τὸ. ε ζ. μέρος αὐτοῦ κοινωνήσει τοῖς αἰσθητοῖς. τὰ δὲ ἐφ' ἑκάτερα τά. γ ε δ ζ. οὐδὲ καθ' ἓν αὐτοῦ μέρος εἰς κοινωνίαν οὐδενὶ τῶν ὁρατῶν ἀφίξεται. εἰ δέ γε ἧττον ἦν κυρτόν, τὸ πλέον ἂν αὐτοῦ μέρος ἐκοινώνησε, διότι καὶ τὰς ἐφαπτομένας εὐθείας, ἧττον μὲν τῶν ἱκανῶς κυρτῶν, πλέον δὲ περιλαμβάνειν μέρος τῶν πεπλατυσμένων. ὑποκείσθω γὰρ δὴ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς πλατυτέρου γεγενημένου, τὸ πρὸς τὴν κόρην ἐστραμμένον μέρος τό. γ θ η δ. καὶ ἤχθωσαν πάλιν ἀπὸ τῶν τῆς κόρης περάτων ἐφαπτόμεναι αἱ. β η α θ. τὸ ἄρα. η θ. μέρος αὐτοῦ τὸ ὁμιλοῦν ἔσται τοῖς αἰσθητοῖς ὀλίγου παντελῶς ἐφ' ἑκατέρου τῶν ἐφαπτομένων ἀποτεμνομένου μέρους, ὃ τοῦ κοινωνεῖν ἐστέρηται. εἰ μὲν γὰρ ἐπίπεδον ἀκριβῶς ἦν, ὅλον ἂν οὕτως ἐκοινώνει. νυνὶ δ' ἐπιδέδεικται δεῖν περιφερὲς αὐτὸ ὑπάρχειν, ἵν' ᾖ δυσπαθές. εἴη ἂν καὶ τοῦτο θαυμαστὸν ἔργον τῆς φύσεως, ἅμα μὲν περιφερές, ἅμα δὲ πλείοσιν ἑαυτοῦ μέρεσι δυνάμενον αὐτὸ κοινωνεῖν, τοῖς αἰσθητοῖς ἀπεργασαμένης. ὧδε μὲν ἔχει καὶ τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς. περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν καθ' ὅλον τὸ πρόσωπον μορίων, ἐφεξῆς δίειμι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ
ΛΟΓΟΣ. ια.

Σεν οὖν ἔθ' ὑπόλοιπόν ἐστιν, ἁπάσης τῆς κεφαλῆς ἐξηγήσεως δεόμενον, ἐν τῷδε λελέξεται. λείπεται δ' ὡς ἔοικεν, ὅλον μέν, ὀλίγου δεῖν τὸ πρόσωπον. ἔνια δέ, καὶ τῶν ὑπερκειμένων. ὥσπερ οἵ τε κροταφῖται καλούμενοι μύες. ἥ τε τῶν ὤτων φύσις, ἡ ἔξωθεν ἐπικειμένη. περὶ μὲν γὰρ αὐτῆς τῆς ἔνδον βάσεως αὐτῶν, ἵνα πρῶτον ἡ τῆς φωνῆς αἴσθησις γίνεται, πρότερον εἴρηται. καὶ μήν γε καὶ περὶ τῶν κροταφιτῶν μυῶν τό γε τοσοῦτον. ὡς ἐξ ἑκατέρωθεν εἴς τινα κορώνην προμήκη τῆς κάτω γένυος ἐμφύοιντο, καὶ ὡς ἀρχὰς νεύρων πλείονας ἑκάτερος αὐτῶν ἔχει διὰ τὸ τῆς χρείας ἀναγκαῖον, ἵν' εἰ καί ποτε πάθοι, μία τις ἐξ αὐτῶν ἢ δύο, διὰ γοῦν τῆς λοιπῆς ἡ κίνησις ἐκπορίζοιτο τῇ κάτω γένυϊ, διατί δὲ κατέκρυψεν ὅλους τούτους, ὀλίγου δεῖν, τοὺς μῦς ἡ φύσις, ἐν τοῖς τῆς κεφαλῆς ὀστοῖς, ἐγγλύψασα μὲν εἰς ἱκανὸν βάθος, οἷς ἐπιβέβληνται, ὑψώσασα δ' ἕκαστον ἄχρι πλείστου τῶν περικειμένων, καίτοι τούς γε ἄλλους ἁπλῶς ἐπιτιθεῖσα τοῖς ὀστοῖς, ὥσπερ τι πιλητὸν σκέπασμα, νῦν ἂν εἴη λέγειν καιρός. ὡσαύτως δὲ καὶ διατί τῶν μὲν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων μυῶν, τοὺς ὄγκους ἀνάλογον τοῖς τῶν ζώων μεγέθεσιν ἐδημιούργησε τῶν δὲ κροταφιτῶν μυῶν μόνων, οὐκέτι. πάμπολυ γὰρ ὑπὲρ τὴν ἀναλογίαν τοῦ παντὸς σώματος εἰς μέγεθός τε καὶ μικρότητα, παραλλάττουσιν, ἐν τοῖς τῶν ζώων γένεσιν. αὐτίκα γοῦν αὐτοῖς μὲν σμικρότατοί εἰσι καὶ ἥκιστα νευρώδεις. μέγιστοι δὲ καὶ νευρωδέστατοι, λέουσί τε καὶ λύκοις, καὶ κυσί, καὶ ἁπλῶς ἅπασιν εἰπεῖν τοῖς καρχαρόδουσιν ὀνομαζομένοις. τῶν ἄλλων ζώων. ὑσὶ μὲν καὶ ὄνοις μέγιστοι μέν, οὐ μὴν νευρώδεις ὁμοίως ἐφεξῆς δὲ βουσὶν εἶθ' ἵπποις ἀρρωστοῦσι δὲ καὶ μικροὺς ἔχουσιν ὡσαύτως ἀνθρώπῳ πίθηκοι καὶ λυγγεῖς. τούτων δ' ἐξῆς αἶγες, καὶ οἶες, καὶ ἔλαφοι, καὶ τῶν πιθήκων δ' αὐτῶν οἱ μάλιστ' ἀνθρώπῳ προσφερεῖς, ὁμοιοτάτους ἔχουσι κροταφίτας μῦς. ὅσοι δ' ἀπέχει χωρί-

κασιν ἐπὶ τὴν τῶν κυνοκεφάλων ἰδέαν, ῥωμαλεώτεροί τε, καὶ μείζους εἰσὶ τούτοις, ὥσπερ γε καὶ αὐτῷ τῷ κυ-
νοκεφάλῳ. μεταξὺ γάρ τοι τὴν φύσιν οὗτός ἐστι πιθήκου, καὶ κυνός, ὥστε καὶ ὁ κροταφίτης αὐτῷ τοσούτῳ ῥω-
μαλεώτερός ἐστι, καὶ μείζων ἢ κατὰ τοὺς πιθήκους, ὅσῳ μικρότερός τε καὶ ἀρρωστότερος ἢ κατὰ τοὺς κύνας.
ἔστι δ' ὁμοιότατος ἀνθρώπῳ πίθηκος ὡς ἂν στρογγύλον τε μάλιστ' ἔχων τὸ πρόσωπον, καὶ τοὺς κυνόδοντας μικρούς,
τὸ στέρνον πλατὺ, καὶ τὰς κλεῖς μακροτέρας, καὶ ἥκιστα δασὺς ἢ καὶ ὀρθὸς ἵσταται καλῶς ὡς καὶ βαδίζειν ἀμέμ-
πτως, καὶ θεῖν ὠκέως δύνασθαι. τούτῳ τοιγαροῦν τῷ πιθήκῳ καθάπερ ἀνθρώπῳ βραχύ τι τοῦ τε τριχωμένου τῆς
κεφαλῆς ὁ κροταφίτης ἐπιλαμβάνει, τὸ δ' ἄλλο καθάπερ τοῖς κυνοκεφάλοις ἐπιπλεῖστον ἀνατείνεται τῆς κε-
φαλῆς, ὑπερβαίνει δὲ τὰ ὦτα πρὸς τοὐπίσω, καθ' ὅλης ἐκτεταμένος αὐτῆς ἐπὶ πάντων τῶν καρχαροδόν-
των. τούτοις μὲν οὖν οὐ μέγιστος μόνον ὡς πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἀναλογίαν, ἀλλὰ καὶ ῥωμαλεώτερος ὑπάρ-
10 χων. τοῖς δ' ὄνοις, καὶ τοῖς βουσὶ καὶ τοῖς ὑσὶ, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν οἷς ἡ γένυς μεγάλη, μέγιστος μόνος ἐστὶν ὁ κροτα-
φίτης μῦς, ἀνάλογον τῷ μεγέθει τῆς γένυος οὐ μὴν ῥωμαλέος γε, καθάπερ τοῖς ἀλκίμοις. ἕνεκα τ' οὖν δυοῖν τού-
τοιν ἐργάζεται τοὺς κροταφίτας μῦς μεγάλους, ἐνεργείας ἰσχυρᾶς τῆς κατὰ τὸ δάκνειν, καὶ μεγέθους τῆς κά-
τω γένυος. ἐκείνης γὰρ ἕνεκα γεγονότες εἰκότως αὐτῆς τῇ τ' ἐνεργείᾳ καὶ τῇ κατασκευῇ συμβάλλονται, ἐπεὶ
τοίνυν τοῖς καρχαρόδουσιν ἡ ῥώμη ἐπὶ τὸ δάκνειν ἐστὶ μέγιστός τε ἅμα, καὶ ῥωμαλεώτατος ὁ μῦς αὐτοῖς ἐγένε-
το, μέγιστος δὲ μόνον, οὐ μὴν οὔτε νευρώδης, οὔτε σύντονος, οὔτε σφοδρὸς ταῖς ἐνεργείαις ἐπί τε τῶν ὄνων
ἐστὶ, καὶ βοῶν, καὶ συῶν, ὅσα τ' ἄλλα ζῷα μεγάλην μὲν ἔχει τὴν κάτω γένυν, οὐ μὴν ἐν τῷ δάκνειν αὐτοῖς ἡ ἀλ-
κή, βέλτιον γὰρ ἦν δήπου μεγάλην γένυν ὑπὸ μεγάλου κινεῖσθαι μυός. ἀνθρώπῳ δ' ὡς ἂν τὴν γένυν ἔχοντι μι-
κρὰν, ὀδόντας τε πρὸς μόνην τὴν ἐδωδὴν ἐπιτηδείους, ὁ κροταφίτης μῦς εἰκότως μικρὸς ἐγένετο. οὐδὲ
γὰρ ἔδει μεγέθους περιττοῦ τῷ μήτε γένυν ὀχήσοντι μεγάλην, μήτ' ἐνέργειαν σφοδρὰν ἐνεργήσοντι, κα-
20 θάπερ οἱ λέοντές τε, καὶ οἱ κύνες ἐνεργοῦσιν. οὐ γὰρ ἐκ τοῦ δάκνειν ἄνθρωπος ἄλκιμος, οὐδὲ ταύτῃ κρα-
τεῖ τῶν ἄλλων ζώων, ἀλλ' ὡς καὶ κατ' ἀρχὰς ἐδείχθη, λόγῳ καὶ χερσί. καὶ θαυμάσαι τῆς φύσεως ἄν τις τὴν
τέχνην, ὥσπερ ὁ Ἱπποκράτης θαυμάζων ἀεὶ δικαίαν ὠνόμαζεν, οὐ τὸ κατὰ τὴν προτέραν φαντασίαν, ἀλλὰ τὸ
κατὰ δύναμίν τε, καὶ χρείαν ἴσον αἱρουμένην, ὅπερ οἶμαι θείας ἔργον δικαιοσύνης ἐξευρίσκειν ἃ δὴ καὶ νέ-
μειν ἑκάστῳ, τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν, καὶ μήτε περιττὸν, μήτ' ἐλλιπὲς ἐργάζεσθαί τι τοῦ προσήκοντος. ἦν δ' ἂν οἶμαι
περιττὸν μὲν εἰ μέγας ὁ κροταφίτης ἐγένετο μῦς μικρὰν δ' ἔμελλε κινήσειν γένυν, ἐλλιπὲς δὲ, εἰ μὴ μέγας ἐν-
θα μεγάλην κινεῖ. καὶ μὴν οὔτε μικροτέραν ἀνθρώπου γένυν ἄλλό τι ζῷον, οὔτ' ὄνων, οὔθ' ἵππων ἔχει τι μείζω. εἰκό-
τως οὖν καὶ οἱ κινήσοντες αὐτὰ μύες ἀνθρώποις μὲν ἐλάχιστοι, μέγιστοι δ' ἐκείνοις ἐγένοντο. διατί δ' ὅλως μεγίστη μὲν
ἡ κάτω γένυς ὑσὶ καὶ ὄνοις, καὶ βουσὶ, καὶ ἵπποις. ἐλαχίστη δ' ἀνθρώποις, καὶ πιθήκοις, καὶ κήβοις, καὶ λυγξὶν ἐν τῷ
μέσῳ δ' ἀμφοῖν, ἡ τῶν ἄλλων ζώων ἐγένετο, πρόσθεν εἴρηται δεικνύντων ἡμῶν ὡς ὅσοις μὲν αὐτῶν, ἤτοι χεῖρες
30 εἰσὶν, ὥσπερ τοῖς ἀνθρώποις, ἢ οἷον χεῖρες ὥσπερ τοῖς πιθήκοις, ταῦτ' οὐδὲν δεῖσθαι κύπτοντα λαμβάνειν τῷ στόμα-
τι τὴν τροφὴν, ὅσοις δ' οὐκ εἰσὶν, ὥσπερ τοῖς ἵπποις, ἔτι ταῦτα, καὶ τράχηλον μείζω, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο, καὶ γέ-
νυν ἔχει μακροτέραν. καὶ τῶν ὀρνίθων τοὺς μακροσκελεῖς διὰ τοῦτο καὶ τράχηλον μακρὸν, καὶ ῥάμφος πρόμηκες
φῦσαι, μέλλοντάς γε τούτοις τοῖς μορίοις, ἀντὶ χειρῶν εἰς εὐπορίαν χρῆσθαι τροφῆς. ἀλλ' ἐπεὶ κατὰ βραχὺ
τῶν ἄκρων ἡ φύσις ἀποχωρεῖν εἴωθεν, ἐν τοῖς τῶν ζώων γένεσιν ὡς καὶ τοῦθ' ὑπ' Ἀριστοτέλους ὀρθῶς ἀποδέ-
δεικται, διὰ τοῦτο πρῶτοι μὲν οἱ πίθηκοι μετ' ἀνθρώπους ἐπιμηκεστέραν ἔχουσι τὴν γένυν. ἐδείχθησαν γὰρ οὗτοι
πολλάκις ἤδη, καὶ πρόσθεν ἀνθρώπου γελοῖον εἶναι μίμημα. δεύτερα δὲ καὶ τρίτα, καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς ἅπαντα
κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν ὥστ' εὐλόγως ὅσα μεταξὺ τῶν τε χεῖρας ἐχόντων ἐστὶ, καὶ τῶν τελέως οὐκ ἐχόντων, ὥς-
περ τὰ καρχαρόποδα τε καὶ σχιζόποδα καλούμενα, ταῦτα καὶ τοῖς μήκεσι τῶν κατὰ τὸν αὐχένα, καὶ τὰς
γένυας ὀργάνων ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἄκρων ἐστί. χρῆται γάρ πως τοῖς ποσὶ παραπλησίως χερσί, διὰ ταῦτα
40 μὲν δὴ μικρότατον ἄνθρωπος ἁπάντων ζώων ἔχει τὸν κροταφίτην μῦν, ὅτι καὶ τὴν γένυν ἣν οὕτως κινεῖ μικρο-
τάτην τε ἅμα, καὶ ταῖς ἐνεργείαις ἀσθενῆ, διατί δὲ μόνος ὁ μῦς οὗτος ἐν τοῖς ὀστοῖς κεφαλῆς κατακέκρυπται,
τῶν μὲν ὑποδεξαμένων αὐτὸν, τῶν δ' ἐν κύκλῳ περιλαμβανόντων ὡς βραχὺ μέρος ἀποκρύπτειν αὐτὸ,
κατὰ τὸ τοῦ μετώπου πέρας ἢ οὐχ οὗτος μόνος, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ὀφθαλμῶν χρεία κοινή. μάλιστα γὰρ οὗτοι πάντων
μυῶν ἐπειδὰν πάθωσι σπασμοὺς καὶ πυρετοὺς καὶ κάρους, καὶ παραφροσύνας ἐπιφέρουσιν, ἵν' οὖν ἥκιστα πάσχωσιν
ὑπὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων αὐτοῖς ὅσα θλᾶν καὶ τέμνειν πέφυκεν ἕρκος ἑκατέροις ἡ φύσις ἐν κύκλῳ περιέ-
βαλε τὴν τῶν ὀστῶν σκληρότητα. διατί δὲ μάλιστα βλάπτουσι παθόντες ὅτι τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων ἐγγυτά-
τω πεφύκασι, καὶ μόνον αὐτοὺς ὀστοῦν διείργει τοῦ μὴ οὐκ αὐτοῦ ψαύειν τοῦ ἐγκεφάλου. τοῖς δὲ δὴ κροταφίταις
μυσὶ, καὶ διὰ τὸ μέγεθος, μειζόνως, ἢ τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν ὑπάρχει βλάπτειν τὸν ἐγκέφαλον. ἀλλὰ καὶ διότι μία
μὲν ἀρχὴ νεύρων εἰς τοὺς τῶν ὀφθαλμῶν μῦς, πλείους δὲ εἰς τοὺς κροταφίτας ἐμβάλλουσιν εἴπερ οὖν ὡς Ἱπποκρά-
50 της ἔλεγε τά τε ἐγγὺς, καὶ τὰ κοινὰ, καὶ πρῶτα μάλιστα κακοῦται, οὔτε δ' ἐγγυτέρω τῶν κροταφιτῶν μυῶν
οὔτε διὰ πλειόνων νεύρων ἐγκεφάλῳ μᾶλλον κεκοινώνηκεν ἕτερος μῦς, εὔλογον ἐπαΐειν τῶν κατ' αὐτοὺς πα-
θημάτων ὅτι τάχιστα τὴν ἀρχήν. διὰ τοῦτ' οὖν, καὶ Ἱπποκράτης μὲν ὀρθῶς ἔλεγεν ὡς πληγῇ καίριοι καὶ
κάρους αἱ κροταφίτιδες γίνονται, καὶ πρὸ Ἱπποκράτους δὲ, ἡ φύσις ἐγίνωσκεν ὡς μέγιστόν τι κακὸν ἐργάσεται
τὸ ζῷον ἀμελήσασα τῆς ἀσφαλείας τῶν κροταφιτῶν μυῶν. ὀχυρὸν οὖν ἐδημιούργησε τὸ χωρίον, ὡς οἷόν
τ' ἦν μάλιστα, κοίλην μὲν πρῶτον ὑποδοχὴν αὐτοῖς οἷον ἄντρον κατασκευασαμένη. τῶν δ' ὀστῶν παρακειμένων,
τὰς ἔσωθεν ἐπιφανείας σιμὰς οἷον θαλάμους τινὰς ἐργασαμένη. τοῖς δ' ἄνω πέρασιν αὐτῶν ἄμβωνας ἐπιθεῖ-
σα, πρὸς τοὺς μῦς ἀπεστραμμένους, ἵν' ἐκ πάντων ὡς οἷόν τε μάλιστα φρουροῖντο καὶ βραχύ τι παντάπασιν αὐτῶν
ὑπὲρ τῶν ὀστῶν ἀνέχοι περίβολον. εἴασε δ' οὐδὲ τοῦτο τελέως ἀσκέπαστον, ἀλλ' ἔκ τε τῶν ὑποκειμένων ὀστῶν τῆς

κεφαλῆς,

κεφαλῆς, καὶ τῶν ἐπὶ πέρασι τῆς ὀφρύος ἀπόφυσιν ἑκατέρωθεν ὀστοῦ προμήκους, κυρτοῦ μὲν ἔξωθεν, κοίλου
δ' εἴσω τὸν μῦν περιβέβληκεν ἐργασαμένη. καὶ τὸ μὲν, ἐκ τῶν ἄνω μερῶν ὡς ἐπὶ τὴν ὀφρὺν κατάγου-
σα, τὸ δ' ἐκ τῶν κάτωθεν, εἰς ὕψος ἱκανὸν ἀνατείνασα. κἄπειτ' ἀλλήλοις κατὰ τὸ μέσον αὐτὰ συνάψασα, ψα-
λίδα τινὰ ταύτην ὀστείνην ἑκατέρου τῶν μυῶν προὐτάξατο. πρώτην ἐκείνων αὐτὴν θραυσθησομένην τε, καὶ
θλασθησομένην, καὶ παντοίως πονήσουσαν, εἴ τι τῶν ἔξωθεν ἐμπίπτοι τοῖς μυσὶ βίαιον ἢ σκληρόν. οὐ γὰρ δὴ
οὐδὲ τὸ τυχὸν ὀστοῦν ἐστι τουτὶ τὸ ζύγωμα, καλεῖται γὰρ οὕτως ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν, ἀλλ' ἀμύελόν τε καὶ
πυκνὸν, καὶ σκληρὸν, ὥσπερ λίθος, ἀπαθὲς ὡς οἷόν τε μάλιστα, πρόβλημα προτάξαι τῶν μυῶν τούτων ἐπι-
τεχνησαμένης τῆς φύσεως. αὕτη μὲν ἡ τῆς κατασκευῆς ἀσφάλεια τοῖς κροταφίταις μυσίν. τελευτῶν δ' ἑ-
κάτερος εἰς ἕνα τένοντα μέγαν, ἐμφύεται τῇ κορώνῃ τῆς κάτω γένυος, ἀνασπῶν αὐτὴν εἰ ταθείη, κἀν τούτῳ
10 κλείεται τοῦ ζῴου τὸ στόμα. χρὴ τοίνυν εἶναι τινὰς αὐτῷ τοὺς διοίγοντας μῦς, ἀντισπῶντας ἐπὶ τἀναντία,
καὶ τούτους ἐν τοῖς κάτω τετάχθαι τῆς γένυος. εἴ γε δὴ δέδεικται καλῶς ἡμῖν ἕκαστος τῶν μυῶν ἐφ' ἑαυτὸν
ἕλκειν τὸ μόριον εἰς ὃ καταφύεται, τίνες οὖν οὗτοι καὶ πόσοι καὶ πόθεν ἐκφυόμενοι, καὶ τίς αὐτοῖς ἀρχὴ τῆς
κινήσεως. οἱ μὲν μύες αὐτοὶ, δύο τὸν ἀριθμόν εἰσιν, ὅσοι περ καὶ οἱ κροταφῖται. ἑκάτερος ἑκατέρῳ κατὰ θάτερον
μέρος τῆς κάτω γένυος ἀντιτεταγμένοι. τὴν δ' ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἔχουσιν ἐκ τῶν ὀπισθίων μερῶν τῆς κε-
φαλῆς, ἵνα περ αἱ πηλοειδεῖς ἐκφύσεις, οὕτω γὰρ ἔθος ὀνομάζειν τοῖς ἀνατομικοῖς, τὰ κατὰ ταῦτα τὰ μέρη
λεπτὰ τῶν ὀστῶν τῆς κεφαλῆς ἀποβλαστήματα. σοὶ δ' ἔξεστιν εἰ βούλοιο καλεῖν αὐτὰ, γραφιοειδῆ τε καὶ βελο-
νοειδῆ, καταφύονται δὲ τῇ κάτω γένυι, μετὰ τὴν καμπὴν εὐθὺς ἄχρι τοῦ κατὰ τὸν ἀνθερεῶνα χωρίου. παρα-
φυόμενοι εἷς ἑκατέρωθεν ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν. οὗτοι μὲν οὖν εἰ ταθεῖεν ἀνοιγνύουσι τὸ στόμα, καθάπερ οἱ κροτα-
φῖται κλείουσιν. ἄλλοι δέ τινες εἰς τὰς ἐν ταῖς μασήσεσι περιφορὰς τῆς γένυος ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένοντο δύο
20 μύες, οἱ καὶ τῶν γνάθων τὸ σαρκῶδες ἐργαζόμενοι. τούτους τινὲς οὐχ ἕνα μῦν ἑκάτερον, ἀλλὰ τρεῖς εἶναι νομί-
ζουσιν, ὅτι τρεῖς αὐτῶν εἰσιν ἀρχαί τινές εἰσιν ἀπονευρώσεις. ἢ τένοντες. ἢ καταφύσεις εἰς τὰς γένυας. ὀνομάζουσι
γὰρ οἱ μὲν, οὕτως. οἱ δὲ, ἐκείνως. ἑρμηνεύουσι μὲν σαφῶς ἕκαστος ἐνδεικνύμενοι τὴν ἰδέαν τῶν μυῶν, ἀνόμοιον οὖσαν
τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὑποψίαν δ' αὖ τινι παρέξοντες, ὡς διαφέροιντο περὶ αὐτῶν. εἰ ὁ μὲν, ἀρχὰς λέγει τρεῖς
ἑκατέρῳ τῶν μυῶν ὑπάρχειν. ὁ δὲ, τελευτὰς ἢ κεφαλὰς, ἢ ἀπονευρώσεις, ἢ τένοντας. ἢ καταφύσεις. ἔστι δ' οὐκ
ἐν τῷ πράγματι μάχη κατά γε τοῦτο τοῖς ἀνατομικοῖς ἀνδράσιν, ἀλλ' ἐν τῷ τρόπῳ τῆς διδασκαλίας. τρίγω-
νος μὲν γάρ πως ἐστὶν ἑκάτερος τῶν μυῶν, τὴν κορυφήν τινα τοῦ τριγώνου πρὸς τῷ καλουμένῳ μήλῳ κεκτημέ-
νος. ἐνταῦθα δὲ μία μὲν, ὡς ἐπὶ τὸ τοῦ ζυγώματος πέρας ἀποτείνεται πλευρὰ τοῦ τριγώνου. μία δ' ὡς ἐπὶ τὴν
κάτω γένυν. ἡ λοιπὴ δὲ καὶ τρίτη καθάπερ τις βάσις ἀμφοτέρας ἐπιζευγνύουσα τὰς εἰρημένας πλευρὰς
ὅλοις τοῖς εἰρημένοις μέρεσι τῆς κάτω γένυος ἐπιτέταται κατὰ τὸ μῆκος αὐτοῦ. ἔστι μὲν οὖν νευρωδέστατος ἑαυτοῦ
30 κατὰ τὸν ὑπὸ τῶν μήλων τόπον ὁ μῦς οὗτος, ἔνθα τὴν κορυφὴν ἔχει. κινεῖται δὲ καὶ περιφέρει τὴν γένυν
ἄλλοτ' ἄλλως τῶν ἰνῶν τε, καὶ καταφύσεως ἐργασαμένης, ἵν' ἀλλήλας διαδεχομένων τῶν κινήσεων ἡ ἐν ταῖς
μασήσεσιν ἐνέργεια πολυειδὴς γίνοιτο. δικαίως οὖν ὀνομάζουσι τοὺς μῦς τούτους μασητῆρας, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα
καὶ αὐτοῖς τοῖς κροταφίταις μέτεστι τῆς προσηγορίας. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ, ἓν τοῦτ' ἔργον μόνον ἐν ταῖς μασήσεσι
παρέχονται, σφοδρῶς ἀλλήλοις συμβάλλειν τοὺς ὀδόντας, ᾧ συνέπεται θραύειν εἴ τι μεταξὺ παρακέοιτο. τὸ
δ' ὥσπερ ὑπὸ μύλων τῶν γομφίων λεαίνεσθαι τὴν τροφὴν, τῶν μασητήρων ἔργον μυῶν. οὗτοι δὲ αὐτοὶ καὶ με-
ταβάλλουσι τὰ σιτία, καὶ τὰ τῶν ὀδόντων ἀποπίπτοντα παράγειν αὐτοῖς ἐπιβάλλουσι. τεινόμενοί τε καὶ προ-
στελλόμενοι, τῶν κροταφιτῶν μυῶν μηδὲν εἰς τοῦτο συμβαλλομένων. ἀλλ' ἡ γλῶττα μὲν οὐ σμικρὰ διαπράτ-
ταί τε περὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν, οἷα χεὶρ ἀεὶ μεταβάλλουσα, καὶ στρέφουσα τὴν ἐν τῷ στόματι τροφὴν, ὑπὸ
τοῦ πάνθ' ὁμοίως αὐτῆς καταθραύεσθαι μέρος. ἔξωθεν δ' εἷς ἑκατέρωθεν ὁ μασητὴρ οὗτος μῦς, ἐστὶ ἑτέρα τις χεὶρ,
40 ἐπίκουρος τῇ γλώττῃ παρασκευάσαι. μεγίστην δ' εἰς τοῦτο βοήθειαν αὐτῇ παρέχει τὰ κάτω πέρατα τῶν γνά-
θων, τὰ δερματώδη, τὰ πρὸς τοῖς χείλεσιν, εἰς ἃ καθήκουσιν οἱ λοιποὶ καὶ παχεῖς μύες, εἷς καθ' ἑκάτερον μέρος
ἅπαντι τῷ τραχήλῳ περιβεβλημένοι. κινοῦνται γὰρ ὑπὸ τούτων αἱ γνάθοι μετὰ τῶν χειλῶν. εἰ καὶ παν-
τάπασιν ἀκίνητος ἡ γένυς εἴη, καὶ πῶς ἅπαντες οἱ μύες οἱ κινοῦντες αὐτὴν, ἴδιον ἕκαστος καὶ τι οὐκ ἄλλος μῦς
ἐπεκτήσατο. περὶ μέν γε τῶν μασητήρων πέπαυμαι λέγων. οἱ δὲ κροταφῖται καὶ οἱ ἀντιτεταγμένοι κάτω-
θεν αὐτοῖς οἱ διοίγοντες τὸ στόμα, τρόπον ἕτερον αὖ καὶ οἵδε τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνόμοιοι μυσίν, ἐκ μέν γε τῶν
κροταφιτῶν μέσων ὁ τένων ἐκπέφυκεν, ὃν εἰς τὴν ἀνατεινομένην ἄνω τῆς κάτω γένυος ἔλεγον μὲν ἐμβάλ-
λειν κορώνην. οὐδὲ γὰρ ἐν ἑτέροις οὐδὲ καθ' ἕνα μῦν ἕτερον ἔκφυσιν τοιαύτην τένοντος. ἑκάτερος δὲ τῶν ἀντι-
τεταγμένων αὐτοῖς ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ἐμφυόμενος ἡνίκ' ἂν ἐπὶ τὰ καλούμενα παρίσθμια, καὶ τὴν
καμπὴν ἀφίκηται τῆς κάτω γένυος, οὐκέτι μῦς ἐστιν ἀλλ' ἀκριβὴς γίνεται τένων, γυμνὸς ἁπάσης οὐσίας σαρ-
50 κοειδοῦς. τοῦτο μὲν οὖν καὶ ἄλλοις ὑπάρχει μυσίν, εἰς τένοντα τελευτᾶν. ὃ δ' ἐστὶν ἴδιον ἐξαίρετον ἑκατέρῳ τού-
των, ὅτι μηδὲ καθ' ἕνα τῶν ἄλλων μυῶν ἐστι, καὶ δὴ φράσω, τῶν τενόντων ἑκάτερος τούτων ὀλίγον προελθὼν,
οὐκέτι τένων ἐστὶν, ἀλλ' αὖθις μῦς γίνεται τῇ κάτω γένυι καταφυόμενος, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. δῆλον οὖν, ὡς
τὰ μὲν σαρκώδη τούτων τῶν μυῶν ἐν ἀρχῇ τε καὶ πέρασι. τὰ νευρώδη δ' ἐν τοῖς μέσοις ἐστὶν, οὐδὲ καθ' ἕνα τῶν
ἄλλων ὑπάρχει μυῶν. ὥσπερ οὐδ' ἐκ τῶν μέσων ἐκφύεσθαι τῶν κροταφιτῶν τὸν τένοντα. τίς οὖν καὶ ἡ τού-
των αἰτία, μάτην μὲν γὰρ οὐδὲν ὑπὸ τῆς φύσεως γίνεται, τὰ μὲν ἀναμνησθῆναί σε χρὴ τῶν ἔμπρο-
σθεν εἰρημένων, τὰ δὲ, νῦν ἐπιμαθεῖν. ἀναμνησθῆναι μὲν, ὅσα καθόλου περὶ μυῶν εἴρηται, δι' ἃς αἰτί-
ας, οἱ μὲν, εἰς τένοντας τελευτῶσιν. οἱ δ', οὔ, προσμαθεῖν δὲ νῦν ὅσα χρὴ περὶ τούτων ἀκοῦσαι. διότι μὲν

οὖν ἐχρῆν εἰς ἕνα τένοντα μέγαν ἑκάτερον τῶν κροταφιτῶν τελευτήσαντα δι' ἐκείνου συμφῦναι τῇ κο-
ρώνῃ τῆς γένυος, λεπτῇ μὲν καὶ σκληρᾷ τὴν φύσιν ὑπαρχούσῃ, προμήκει δὲ καὶ εἰς ὕψος ἀνατεταμένῃ,
ῥᾷστον ἐξευρεῖν σοι καὶ χωρὶς ἡμῶν, εἰ μὴ παντάπασιν ἀργῶς ὑπήκουσας ἐκείνων τῶν λόγων. ἀπομνή-
σω δ' ὅμως κἀνταῦθα διὰ βραχέων, ὡς εἴπερ μὴ διὰ τενόντων οὕτω μεγάλων ἡ γένυς ἀνετείνετο, πρῶτον μὲν ἂν
ἀπερρήγνυτο μυριάκις ἤδη βάρος τηλικοῦτον ἀσθενῶν ἐξημμένον σωμάτων. ἔπειτα δ' οὐδ' ἂν ἐκινεῖτο ῥᾳ-
δίως. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἀνασπᾶν αὐτὴν οὔτε μικρότερος ἄλλων τινῶν, οὔτ' οὐσία σαρκοειδὴς ἠδύνατο. διὰ τίνα
δ' αἰτίαν ἐκ μέσων τῶν μυῶν οὕτως ὁ τένων ἐκφύεται, καὶ δὴ φράσω. μικρόν τι πάλιν ἀναμνήσας σε κἀν-
ταῦθα τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἤδη μοι τοῦδε τοῦ λόγου προσαποδεδειγμένον. οὗ τὸ κεφάλαιον ἦν. ἀσφαλείας
δεομένους πολλῆς τοὺς κροταφίτας μῦς ἐστεφανῶσθαι πανταχόθεν ὀστοῖς, ὡς βραχὺ μόνον ὑπερκύπτειν
10 αὐτὸν τῆς κοιλότητος. εἰ γὰρ δὴ τούτου μυὸς μνημονεύοις, εἰδείης δέ, καὶ τὰ μόρια τῆς κεφαλῆς, ἤδη σοι
πάρεστι συλλογίζεσθαι, διότι μακροὺς κατὰ τὸ μῆκος αὐτῆς εὐθὺ τῶν κορωνῶν φερομένους, εἴπερ ἐπέθη-
κε τοὺς μῦς τούτους ἡ φύσις, οὐκ ἂν οὐδεμίαν αὐτοῖς ἐπιτεχνήσασθαι σκέπην ἐξεῦρε, πρὸς τὸ κἀκεῖ μὲν ὄγκον
ἐξαίσιον ποιεῖν. κενὰ δὲ καὶ προεσταλμένα τελέως ἀπολιπεῖν, ἐν οἷς νῦν εἰσιν. οὐ γὰρ δὴ λέγεται μόριον ἐν-
ταυθοῖ ταύτην ἔχειν εὐκαιρότατον. οὔτ' οὖν ὀφθαλμούς, οὔτε ῥῖνας, οὔτε ὦτα, προείρηται γοῦν ἡ τῆς τού-
των θέσεως αἰτία. ποῖον δ' ἂν ζύγωμα προὔταξεν αὐτῶν, οἷον νῦν ἐστιν, εἰ κατὰ τὸ μῆκος ἐξέτεινε τῆς κεφα-
λῆς, ἢ τίνας ὀφρῦς ἐπανέστησεν ὀστῶν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. εἰ τοίνυν ἡ μὲν κατὰ τὸ μῆκος αὐτῶν θέσις, αὐτούς τε
προπετεῖς ἐποίει καὶ ἀφρουρήτους τοὺς μῦς, ἐξοχάς τε καὶ κοιλότητας ἀδίκους ὅλης τῆς κεφαλῆς. ἡ δ' ἐν
τῷ νῦν χωρίῳ θέσις αὐτοῖς τε ἀσφάλειαν ἐπορίζετο τοῖς μυσίν, ἰσότητά τε καὶ τῆς ὅλης ἀπειργάζετο κε-
φαλῆς, οὐκ ἦν ἐγκαιρότερον ἑτέρωθεν τάττειν αὐτούς, ἀλλ' ἢ τοῦτο δῆλον, ὡς τὸ μέσον αὐτῶν ἐγίνετο, κατ' εὐθὺ
20 τῆς δεομένης κινήσεως κορώνης, ὥστ' ἐντεῦθεν ἀναγκαῖον ἦν ἐκφῦναι τὸν τένοντα. τὰ δὲ κατὰ τοὺς ἀντιτε-
ταγμένους αὐτοῖς, τοὺς ἐν τῷ μέσῳ σφῶν αὐτῶν ἔχοντας τένοντας, πολὺ πλείονα τὴν τέχνην ἐνδείκνυ-
ται, καὶ μάλιστα χρὴ τούτοις προσέχειν τὸν νοῦν, ἔνθα παράδοξόν τι, καὶ οὐ πάνυ συνήθες. οὐ δὲ τοῖς ὁμογε-
νέσιν ὡσαύτως ἔχον ὁρᾶται μόριον. ἤτοι γὰρ ἐπελάθετο τῆς ἀναλογίας ἐπὶ τούτων ἡ φύσις, οὐ πάνυ τι σοφὸν
εὑρίσκουσα τὴν ἐξάλλαξιν ἐποιήσατο, τῆς πρὸς τὰ ἄλλα κοινότητος. ἐγὼ μὲν δή μοι δοκῶ, παρ' ὅλον ἤδη δε-
δεῖχθαι τὸν λόγον, ὡς οὐδαμόθεν μάτην ἀναχωρεῖ πολὺ τῆς ἀναλογίας. ἀλλ' ἤτοι διά τινα ἐξαίρετον χρείαν,
ἰδιώτερον ἀπεργάζεται τῶν ἄλλων τὸ μόριον, ἢ διὰ μεγάλην ἀνάγκην ἀποστερουμένη, τῆς πρώτης τε, καὶ
κυριωτάτης αὐτοῦ κατασκευῆς, ἐφ' ἑτέραν παραγίνεται δευτέραν. καθάπερ ἀμέλει κἀπὶ τούτων ἐποίησε
τῶν μυῶν. ἡ μὲν γὰρ ἴδιος αὐτῶν χώρα τῆς ἐκφύσεως, οὐκ ὄπισθεν ἦν, ὅθεν ἐκπεφύκασι νῦν. ἀλλὰ τοῦ τραχή-
λου τὰ πρόσω. κατ' εὐθὺ γὰρ ἂν οὕτω μάλιστα τῆς ἰδίας ἀρχῆς, ἑκάτερος ἐπεσπᾶτο κάτω τὴν γένυν. ἀλλ'
30 εἴπερ ἐτάχθησαν ἐνταῦθα τῶν κατὰ τὸν τράχηλον, ὅτι σπονδύλων ἐκφυόμενοι στενοχωρίαν οὐ σμικρὰν,
αὐτοί τ' ἂν ἔσχον πρῶτοι μάλιστα, τοῖς τ' ἄλλοις ἅπασι μορίοις παρέσχον ὅσα ταύτῃ τέτακται. σχεδὸν γὰρ
οὐδαμόθεν τοῦ σώματος ἑτέρωθεν κατὰ σμικρὸν οὕτω χωρίον ἔστιν ἰδεῖν τοσοῦτον ὀργάνων ἀριθμόν, καὶ οὐδὲ
μεταθεῖναι μέντοι κάλλιον ἦν αὐτῶν. οὔτ' οὖν τὸν στόμαχον, οὔτε τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, οὔτε τὸν λάρυγγα.
πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον, οὐδὲ τοὺς περικειμένους αὐτοῖς μῦς. οὐδὲ τὰς φλέβας. οὐδὲ τὰς ἀρτηρίας. οὐδὲ τοὺς
ἀδένας. οὐδὲ τὰ νεῦρα. τὰ μὲν γὰρ ἐκ τῶν κάτωθεν ἄνω, τὰ δ' ἄνωθεν ἐχρῆν φέρεσθαι κάτω. μήτ' ἀρτηριῶν
μήτε φλεβῶν μετεῖναι τῇ κεφαλῇ μήτε νεύρων. μήτε μυῶν τοῖς κάτω. δῆλον δ' ὡς καὶ τὰ σιτία καὶ τὸ πό-
μα, καὶ τὸ πνεῦμα ταύτην ἐχρῆν ἰέναι τὴν ὁδόν, ἀνιέναι δ' αὖ πάλιν ἐκφύσησίν τε, καὶ φωνήν, εἰς πολλὰ τῶν
ζώων χρηστῶς. ἀλλὰ καὶ τὸ σχίζεσθαι κατὰ τοῦτο, καὶ διανέμεσθαι τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰς φλέβας, εἴς τε
τὰς γένυας ἑκατέρας, καὶ τὴν γλῶτταν, καὶ τὸ στόμα, καὶ τῆς κεφαλῆς, τά τ' ὀπίσω, καὶ πρόσω καὶ τὰ
40 περὶ τὸν τράχηλον ὅλον, ἅμα τῷ κατ' αὐτὸν νωτιαίῳ, παντὶ δή που δῆλον, ὡς ἀναγκαῖον ἦν. ἀναγκαῖον δ' οὐδὲν
ἧττον τῶν εἰρημένων, καὶ τὸ τοὺς ἀδένας ἐγκεῖσθαι ταῖς σχίσεσι τῶν ἀγγείων. ὅπως μή τι πάσχοιεν ἀστήρικτοι,
καὶ μέντοι γε καὶ ἄλλους τινὰς ἀδένας αὐτόθι, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἶπον, αὐτῆς τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἕνε-
κεν ἡ φύσις ἐδημιουργήσατο. τοσούτων οὖν ὀργάνων πλῆθος οὐδαμῶς, μετατιθέναι δυνάμενοι, ἄνευ με-
γίστης τοῦ ζώου βλάβης ἔφθασεν ἅπαν τὸ τῇδε κατειληφέναι χωρίον. ὥστ' εὐλόγως, οἱ τὴν κάτω γένυν
ἀνοιγνύντες μύες, οὔτε τῶν κατὰ τὸν τράχηλον ὀστῶν ἐξέφυσαν, ἀλλ' ὅθεν προείρηται, καὶ καθ' ὃν μάλι-
στα μεστὸν ἦν ὀργάνων πολλῶν τὸ χωρίον, ἐν τοῖς κατὰ τὰ παρίσθμια μέρεσιν ἐστι γυμνοὶ σαρκῶν, ἑκάτερος
αὐτῶν ἐλεπτύνθη τένων. παχύτεροι μὲν γὰρ ὄντες, οὐκ εἶχον δίοδον ὑπὸ στενοχωρίας. ἰσχνοὶ δ' εἴπερ
ὥσπερ καὶ νῦν εἰσι γενόμενοι μύες, ἔτ' ἦσαν. ἱκανῶς ἂν ὑπῆρχον ἀσθενεῖς. ὥστ' ἐπειδὴ καὶ δυσπαθεῖς ἐχρῆν
αὐτοὺς γενέσθαι καὶ στενούς, εὐλόγως ἡ φύσις ἀπείληφε μὲν ἅπασαν αὐτῶν κατὰ τοῦτο τὴν σάρκα. μό-
50 νους δὲ καὶ ψιλοὺς προάγουσα τοὺς τένοντας, ὁπότε πρῶτον ἔξω τῆς στενοχωρίας κατέστησε, τηνικαῦτα
ἤδη κατὰ βραχὺ περιτρέφουσα τὴν σάρκα, μῦς αὖθις αὐτοὺς ἀπειργάσατο. τρία μὲν δὴ ταῦτα γένη
μυῶν, εἰς τὴν τοῦ στόματος κίνησιν ἡ φύσις ἐδημιουργήσατο, τῶν μὲν, ἀνοιγνύντων αὐτό, τῶν δέ, κλειόν-
των. τῶν δέ, πολυειδῶς φερόντων, οὔτ' ἐν ταῖς θέσεσιν, οὔτ' ἐν ταῖς ἰδέαις, οὔτ' ἐν ταῖς ἐπικαίροις κατα-
φύσεσι οὐδὲν παρελθοῦσα. φαίνεται γὰρ ἕκαστος αὐτῶν, εἰς τοῦτο μάλιστα τὸ μέρος ἐμβάλλων τῆς γένυος.
ἵν' ἐστιν εὐληπτοτάτη τε ἅμα, καὶ πρὸς τὴν κίνησιν, ἧς ὁ μῦς ἕνεκα γέγονεν, ἐπιτηδειοτάτη. τὴν δ' ἐν
τοῖς μεγέθεσιν αὐτῶν διαφοράν, καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν κινούντων νεύρων εἰ βούλοιο σκοπεῖσθαι, θαυμα-
στὴν κἀνταῦθα τὴν δικαιοσύνην εὑρήσεις τῆς φύσεως. εἴ γε δὴ τοὺς μέν, οἷον ἐξημμένην τε, κρεμαμένην

ἐξ αὐτῶν

ἐξ αὐτῶν ὅλην τὴν κάτω γένυν ἀνέχοντάς τε καὶ βαστάζοντας, εὔλογον εἶναι τῇ τάξει μεγίστους γενέσθαι,
τοὺς δ' ἀντιτεταγμένους αὐτοῖς κάτωθεν ἐπέκεινα κινοῦντας, ἐφ' ἃ καὶ φύσει ῥέπει πᾶν βάρος, ἐλάττους
πολλῷ. μέσους δ' εἶναι τὸ μέγεθος ἀμφοῖν τοὺς λοιπούς, ὡς καὶ τὴν θέσιν μέσοι τυγχάνουσιν ὄντες. ἄλλοι δὲ δύο
μύες ἐκ τῶν ἔνδοθεν μερῶν τῆς κάτω γένυος, ἵν' ἐστὶν αὐτὴ κοιλοτάτη, τὴν θέσιν ἔχοντες, ἀνατεινόμενοι
πρὸς τὸ κατὰ τὴν κεφαλὴν ὀστοῦν, ἐπίκουροι τοῖς κροταφίταις ἐδόθησαν, ἀνασπᾶν τε καὶ αὐτοὶ δυνάμενοι
τὴν γένυν. ᾧ γὰρ λόγῳ πλείονες ἀρχαὶ τῶν κινούντων αὐτοὺς νεύρων ἐγένοντο, τούτῳ τῷ λόγῳ, καὶ ἡ παρὰ
τῶν ἔνδοθεν, ἐπικουρία μυῶν. ἡ δὲ τῶν νεύρων ἀρχὴ πᾶσι τοῖς κατὰ τὸ πρόσωπον μυσὶν, ἡ τρίτη συζυγία
τῶν ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων ἐστὶ, καὶ μήν γε καὶ τοῖς ἄλλοις σχεδὸν ἅπασι τοῖς κατ' αὐτὸ μορίοις. ἐπί τε γὰρ τοὺς
κροταφίτας, καὶ τοὺς μασητῆρας μῦς, καὶ τούτους δὴ τοὺς ἔνδον ἐν αὐτῷ τῷ στόματι, καὶ τοὺς ὀδόντας ἅπαν-
10 τας, ἐπί τε τὰ χείλη καὶ τὴν ῥῖνα, καὶ σύμπαν τὸ περὶ τὸ πρόσωπον δέρμα, τὰ προειρημένα νεῦρα νενέμη-
ται, διατιτραμένων αὐτοῖς τῶν ὀστῶν, καὶ χώραν παρεχόντων, ὅπη περ ἂν ὁρμήσῃ φέρεσθαι, τῶν ἀποβλαστη-
μάτων ἕκαστον. φέρεται δὲ ἐπὶ τὸ δεόμενον ἀεὶ μόριον, ἢ αἰσθήσεως, ἢ κινήσεως, ὡς μήτ' ἐνδεῖν, μήτε περιττεύειν
μηδενὶ μέρει νεύρου μοῖραν, ἀλλ' ἴσον ἀεὶ τῷ τ' ὄγκῳ καὶ τῇ χρείᾳ τοῦ μέρους ἀκριβῶς ὑπάρχειν. ἐχρῆν δ' οἶμαι
σκληρὸν οὕτως ὀστοῦν, εἴπερ μὴ κατὰ τέχνην ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ἐγεγόνει, μάλιστα μὲν, μηδὲ διατρηθῆναι
τὴν ἀρχὴν ὀπαῖς πολλαῖς καὶ πυκναῖς, εἰ δέ περ καὶ διετέτρητο, κατὰ δέ τινα τύχην εὑρίσκεσθαι τὸ τετρη-
μένον, οὐδενὸς ὀργάνου διεξιόντος αὐτό. καὶ μήν γε καὶ τῶν μορίων τῶν τ' ἔνδον κατὰ τὸ στόμα, καὶ τῶν ἐκτὸς
κατὰ πρόσωπον, εἰς τινὰ μὲν ἐχρῆν, μηδ' ὅλως ἔρχεσθαι νεῦρα. τισὶ δ' οὐχ ἕν, ἀλλὰ πλείω διανέμεσθαι. ταυτὶ
μὲν γὰρ τύχης ἔργα. τὸ δὲ καὶ πᾶσιν ἐπιπέμπεσθαι, καὶ τηλικοῦτον ἑκάστῳ εἶναι τὸ μέγεθος, ἡλίκου δεῖται
τὸ μόριον, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα εἰ σωφρονούντων ἐστὶν ἀνθρώπων εἰς τύχην δημιουργὸν ἀναφέρειν, ἢ τί ἂν ἔτι τὸ κατὰ
20 πρόνοιαν εἴη καὶ τέχνην. πάντως γὰρ ἐναντίον τὸ κατὰ τύχην. ὥστε πρῶτον μὲν, ἢ ἔνδοθεν ἐχρῆν, διὰ τοῦ στό-
ματος, ἢ ἔξωθεν τῶν ὀστῶν τοῦ προσώπου φέρεσθαι τῶν νεύρων ἕκαστον. ἵνα δηλαδὴ τὰ μὲν, ὑπὸ τῶν σκληρῶν
σιτίων, τὰ δ' ὑπὸ τῶν ἔξωθεν ἐμπιπτόντων ἀδικοῖτο. δεύτερον δὲ τὰς ῥίζας τῶν ὀδόντων, τὰς μὲν ἴσχειν νεῦρα.
τὰς δὲ μή, καὶ τὰς μὲν, τῶν γομφίων, ὅτι μεγάλοι σμικρά, τὰς δὲ τῶν ἄλλων ὀδόντων. ὅτι σμικροὶ μεγάλα.
γενέσθαι δὲ δεῖ τι καὶ τῶν μασητήρων μυῶν μέρος ἄμοιρον νεύρου. τί γὰρ ἀναγκαῖον ἁπάσας αὐτῶν κινεῖσθαι
τὰς ἶνας, καὶ τοῦ δέρματος, τὸ μέν τι ἴσχειν ἐμφύσεις νεύρων, τὸ δὲ, μή. καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' οὐκ ἦν ἀναγκαῖον,
ὅλον αἰσθητικὸν ἀπεργασθῆναι. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα δηλονότι τέχνης ἔργα, καὶ σοφίας ἐροῦμεν. εἴπερ γε
τύχης ἐστὶ τἀναντία, καὶ τὸ τῆς παροιμίας ἂν ἤδη γίγνοιτο. τὸ ἄνω ποταμῶν, εἰ τὰ μὲν ἄκοσμα καὶ ἄλογα,
καὶ ἄδικα τέχνης ἔργα, τὰ δ' ἐναντία τύχης εἶναι νομιοῦμεν. ἐμοὶ μὲν οὐδὲ τῶν ὀνομάτων φροντὶς, ἀλλ' εἰ βού-
λει τύχην ὀνομάζειν τὸ διαπλάττον οὕτω δικαίως ἅπαντα τοῦ ζώου τὰ μόρια, τοῦτ' αὐτὸ μόνον αἰσθανόμενός
30 τε καὶ συγχωρῶν, ὅτι δικαίως ἐμπέπλασο τῆς ἐν τοῖς ὀνόμασι καινοτομίας. ἔξεστί σοι καὶ τὸν ἥλιον ὑπὲρ γῆς
ὁρῶντι τὴν τοιαύτην κατάστασιν ὀνομάζειν νύκτα, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν ἥλιον, μὴ φῶς, ἀλλ' εἰ βούλει σκότος. εἴη σοι
μηδέποτε παύσασθαι τῆς τοιαύτης σοφίας. ὥσπερ γε μηδ' ἡμῖν τῆς ἡμετέρας ἀμαθίας. ἵν' ὅταν εὑρίσκω-
μεν ἅπαντα δικαίως ἔχοντα τῆς οἰκείας κατασκευῆς τὰ μόρια, τέχνην αὐτῶν ἀποφήνωμεν, οὐ τύχην αἰτίαν.
ὦ πρὸς τῶν θεῶν. ἐλεῆσαι γὰρ αὐτῶν ἐστι τὴν μανίαν. διατί τοῖς μὲν κατὰ πρόσωπον μορίοις ἅπασιν, ἀπὸ τῶν
ὑποκειμένων νεύρων ἀποβλαστήματα διατιτραμένων, ἐμφύεται τῶν ὀστῶν, τοῖς δ' ἀνοιγνύουσι τὸ στόμα τούτων
τῶν νεύρων οὐδὲν ἀποπλανηθὲν ἐνέφυ, καίτοι πλησίον κειμένοις. ἀλλ' οὐδ' εἰς τοὺς κροταφίτας ἐκ τούτων
ἀνῆλθεν, ὥσπερ οὐδ' ἐξ ἐκείνων εἰς τούτους τοὺς μῦς κατῆλθε. διατί δ' ὅλως ἐσχίσθη τὸ δέρμα πρὸς τὴν τοῦ στό-
ματος γένεσιν, ἤδη γάρ μοι κἀπὶ ταῦτα μεταβῆναι καιρὸς, πῶς οὐ κατὰ τὸ νῶτον ἢ τὴν κεφαλὴν, ἢ ἄλλο τι μέ-
ρος τοῦ σώματος εὑρίσκεται διεσχισμένον, τύχης ταῦτ' ἔργα. πῶς δ' εἴπερ ἦν τὸ θερμὸν μὴ στεγόμενον, ἢ τὸ πνεῦ-
40 μα. τοιαῦτα γὰρ ληροῦσιν, ἀνέρρηξε τὸ δέρμα τοῦ στόματος. οὐ καὶ κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦτ' ἔδρασεν. οὐδ' ἐνταῦθα
διέρρηξεν οὐδ' ἀνέπνευσε ταύτῃ. καίτοι καὶ ὁρμῷ καὶ πνεύματι πρὸς τὸ μετέωρον ἡ φορὰ, πῶς δ' εἴπερ ἄτο-
μοί τινες, ἀποπαλλόμεναί τε, καὶ περιπλεκόμεναι τὰ σώματα ἡμῶν ἐδημιούργησαν. οὐ καὶ τὴν κεφαλὴν
ἀνέρρηξαν μᾶλλον, ἢ ἄλλο τι τοῦ σώματος ὡς ἐνταυθοῖ γενέσθαι τὸ στόμα. πῶς δ' εἰ καὶ κατὰ τύχην ἀνερράγη
τοὺς ὀδόντας εὐθὺς ἐν αὐτῷ καὶ τὴν γλῶτταν ἔσχεν. ἢ πῶς οἱ πόροι τῆς ῥινὸς, εἰς ταυτὸ συνετρήθησαν. οἱ κατὰ
τὴν ὑπερῴαν, οἱ καθαίροντες τὸν ἐγκέφαλον. μήτ' ἄρ' ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐν τοῖς ἀναρρηγνυμένοις τοῦ σώματος μέρε-
σιν, ὀδόντας ὑποφύεσθαι, καὶ γὰρ τὰ κατὰ τὴν ἕδραν τε καὶ τὰ αἰδοῖα, καὶ μάλιστα τῶν γυναικῶν, οὐδὲν ἧττον
ἔσχισται, ἀλλ' οὐδεὶς ἐν αὐτοῖς ὀδούς ἐστιν. οὐδ' ὀστοῦν ὅλως. οὐδὲ μικρὸν ὑποκείμενον βούλει καὶ ταῦτ' εὐτυχῶς
ταῖς ἀτόμοις συμβῆναι. διατί δύο καὶ τριάκοντα τοὺς πάντας ὀδόντας ἔχομεν. ἐφ' ἑνὸς στοίχου καθ' ἑκατέραν
τὴν γένυν ἑκκαίδεκα τεταγμένους, ἔμπροσθεν μὲν, τοὺς τομεῖς ὀνομαζομένους, ὀξεῖς καὶ πλατεῖς, οἵους ἐνδακόν-
50 τας ἀποτέμνειν. ἑξῆς δὲ τοὺς κυνόδοντας. πλατεῖς μὲν τὴν κάτω βάσιν. ὀξεῖς δὲ τὸ ἄνω πέρας, οἵους εἰ μὴ τέ-
μνοιτό τι πρὸς ἐκείνων διὰ σκληρότητα, τοῦτ' αὐτοὺς θλᾶν δύνασθαι, καὶ τούτων ἑξῆς τοὺς γομφίους, οὓς δὴ
καὶ μύλας ὀνομάζουσι, τραχεῖς καὶ πλατεῖς, καὶ σκληροὺς, καὶ μεγάλους, οἵους τὰ τμηθέντα, πρὸς τῶν το-
μέων, ἢ θλασθέντα πρὸς τῶν κυνοδόντων αὐτοὺς λεαίνειν ἀκριβῶς, ὧν εἴπερ ἐν ὑπαλλάξαις ὁτιοῦν, τῷ λόγῳ
τὴν χρείαν εὐθὺς ὄψει διεφθαρμένην. οὔτε γὰρ ἀκριβῶς λεῖοι γενηθέντες ἐπιτήδειοι πρὸς τὸ σφέτερον ἔργον
ὑπῆρχον ἄν, ὑπὸ γὰρ τῶν ἀνωμάλων τε, καὶ τραχέων ἄμεινον λεοῦται πάντα. δι' αὐτό γέ τοι τοῦτο, καὶ τὰς μύλας.
ἐφ' ὧν ἀλοῦσι τὸν σῖτον, ὅταν μὲν τῷ χρόνῳ κατατριβῶσι καὶ λεῖαι γένωνται, αὖθις ἐκκόπτουσι καὶ τραχύνουσιν
οὔτ' εἰ τραχεῖς μὲν ἦσαν. σκληροὶ δὲ τι πλέον ἂν ἦν αὐτῶν φθανόντων κατατρίβεσθαι, πρότερον ἢ λεοῦν τὰ σιτία, καὶ

μὴν εἰ τραχεῖς, καὶ σκληροὶ γινόμενοι, μὴ πλατεῖς ἦσαν, οὐδ' ἂν οὕτως ἦν τι πλέον. εἴ γε δὴ χρὴ τὰ λειωθη-
σόμενα κατὰ πλατείας ἐστηρίχθαι βάσεως, ἐπεὶ γοῦν τῶν τομέων τε, καὶ κυνοδόντων οὐδὲν οἷόν τε λειοῦ-
σθαι διὰ στενότητα. τί δ' εἰ ταῦτα μὲν εἶχον, μικροὶ δ' ἦσαν, ἆρ' οὐκ ἐν τούτῳ μόνῳ καὶ τῶν ἄλλων ἡ χρεία συν-
διεφθείρετο, παμπόλλου χρόνου δεομένων ἡμῶν εἰς τὴν λείωσιν τῶν σιτίων, οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν τομέων,
καὶ τῶν μετ' αὐτοὺς ὀξέων. ἐπεὶ οὖν τῷ λόγῳ διαφθειρομένην εὑρήσεις τὴν χρείαν, ἑνὸς οὐτινοσοῦν τῶν ὑ-
παρχόντων αὐτοῖς ὑπαλλαγέντος. ἀλλ' ἔστω καὶ ταῦτα σύμπαντα σοφῶς, οὕτω κατά τινα τύχην ἀγαθὴν
γεγονέναι, τὴν θέσιν μόνην ὑπαλλάξας αὐτῶν, θεάσαι τὸ γινόμενον. ὑποθήσομαι γάρ σοι, τοὺς μὲν γομφίους
ἔξωθεν, ἔνδοθεν δὲ τοὺς τομέας τε καὶ τοὺς ὀξεῖς κεῖσθαι. καὶ σκέψαι, τίς μὲν ἂν ἔτι χρεία τούτων ἦν τῶν ὀδόν-
των. τίς δ' ἂν τῶν πλατέων. ἆρ' οὐ συνεχεῖτο πάντα τἄλλα, καί τοι κάλλιστα ταῖς προμηθεστάταις ἀτόμοις
10 προνενοημένα, περὶ τὴν διάταξιν αὐτῶν σφαλείσαις μόνην. ἀλλ' εἰ μὲν χορόν τις ἔστησεν ἐν κόσμῳ δυεῖν, καὶ
τριάκοντα χορευτῶν, ἐπῄνει τ' ἂν ὡς τεχνικός, ἐπεὶ δ' ὀδόντων χορὸν οὕτω καλῶς διεκόσμησεν ἡ φύσις, οὐκ
ἆρα καὶ ταύτην ἐπαινεσόμεθα; εἰ βούλει καὶ τοῦτο τῇ τύχῃ τῶν ἀτόμων ἀναφέρωμεν, ὡς μὴ μόνον τοὺς μὲν
ὀξεῖς τῶν ὀδόντων, τοὺς δ' ἀμβλεῖς ἐργάσασθαι, καὶ τοὺς μὲν λείους, τοὺς δὲ, τραχεῖς, καὶ τοὺς μὲν, μικρούς, τοὺς
δὲ, μεγάλους. ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς θέσεως αὐτῶν οὕτως εὐτυχῶς ἄνευ τέχνης ὑπολάβωμεν γεγονέναι. συγχω-
ρείσθω καὶ τοῦτο. τί καὶ περὶ τῶν ῥιζῶν ἐροῦμεν, ὅτι τοῖς μὲν μικροῖς μία, δύο δὲ τοῖς μείζοσι, καὶ τρεῖς, καὶ
τέτταρες, τοῖς μεγίστοις εἰσί, πάλιν γὰρ ἐνταῦθα θαυμαστῶς ἔκ τινος τύχης, ἔργον τεχνικὸν ἡ τῶν ἀτόμων
διεπράξατο σύνοδος. ὥσπερ εἰ καὶ δικαιότατός τις αὐταῖς ἐπεστάτει δημιουργός. τὸ δὲ καὶ τῶν μυλῶν, τὰς
μέσας μὲν μεγίστας γίνεσθαι, τὰς δ' ἑκατέρωθεν αὐτῶν ἐλάττους, πῶς οὐ καὶ τοῦτο θαυμαστὸν τῶν ἀτόμων. οὐ
γὰρ ἐχρῆν οἶμαι τὴν ἔνδον τοῦ στόματος εὐρυχωρίαν στενοτέραν οὖσαν, ὥσπερ οὖν καὶ τὴν πρόσω, τοῖς μέσοις
20 τοῖς κατὰ τὰς γνάθους πλατυτάτοις οὖσιν, ὁμοίως μεγάλους ἔχειν τοὺς ὀδόντας. ἄδικον γὰρ ἦν καὶ τοῦτο, τοῖς
μὲν στενοῖς τοῦ στόματος μέρεσι μεγάλους ἐνθεῖναι τοὺς ὀδόντας, τοῖς δ' εὐρέσι, μικρούς, ἀλλὰ καὶ πλατυτέρας
εἶναι δεομένης κατὰ τὴν ῥίζαν τῆς γλώττης. ὡς καὶ τοῦτο δή μοι δέδεικται. μεγάλους δ' ἐνταῦθα παρακεῖ-
σθαι τοὺς ὀδόντας οὐκ ἦν ἄμεινον. ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ὀστῶν τῆς γένυος ἑκατέρας ἀποφύσεις ποιήσασθαι λεπτάς, ἃς
ὀνομάζουσι φατνία, διὰ τὴν πρὸς τὰς φάτνας ταύτας, ἐμφέρειαν, αἷς χρῶνται τὰ βοσκήματα. πῶς οὐ
θαυμαστῆς τύχης καὶ αὐτό; καθ' ἕκαστον γὰρ τῶν ὀδόντων αὗται περιπεφύκασι, καὶ σφίγγουσι, καὶ κατέχουσιν
ἀκριβῶς αὐτούς, ὡς μὴ διασείεσθαι ῥᾳδίως. τὸ δὲ καὶ ταῖς ῥίζαις αὐτῶν ἐπιτηδείους χώρας ἐργάσασθαι, με-
γάλαις μὲν μεγάλας, μικρὰς δὲ ταῖς μικραῖς, ἐμοὶ μὲν καὶ τοῦτο θαυμαστῆς τινος ἔργον φαίνεται δικαιοσύνης.
οὐδεὶς γοῦν ἄνθρωπος τεχνίτης, οὔτε τῶν τὰ ξύλα πρὸς ἄλληλα γόμφοις συναρμοττόντων. οὔτε τῶν λί-
θους ἐργαζομένων οὕτως ἀκριβῶς ἴσας ἐποιήσατο ταῖς ἐξοχαῖς τῶν γεγομφωμένων τὰς ὑποδεχο-
30 μένας κοιλότητας, ὡς ταῖς ῥίζαις τῶν ὀδόντων ἡ εὐτυχεστάτη τῶν ἀτόμων κίνησις παρεσκεύασεν. ᾔδει
γὰρ οἶμαι, καί τοι νοῦν οὐκ ἔχουσα, τὰς μὲν εὐρυτέρας κοιλότητας, χαλαρὰν ἀποδείξειν τῶν ὀστῶν τὴν ἁρ-
μονίαν, τὰς δὲ στενοτέρας, οὐκ ἐάσειν ἄχρι πέρατα ἐξικνεῖσθαι τὰς ῥίζας τῶν ὀδόντων, ἀλλὰ καὶ τὸ δῆσαι
συνδέσμοις ἰσχυροῖς αὐτοὺς πρὸς τὰ φατνία, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ῥίζας, ἵνα περ καὶ τὰ νεῦρα καταφύε-
ται, πῶς οὐ καὶ τοῦτ' ἄν τις θαυμάζοι; καὶ πολὺ μᾶλλον εἰ τύχης ἐστὶν, ἀλλὰ μὴ τέχνης ἔργον. ὃ δὲ δὴ πάντων μά-
λιστ' ἄν τις θαυμάσειε, καὶ συγχωρήσας ἁπάσαις ταῖς ἐπικουρείοις ἀτόμοις, καὶ τοῖς ἀσκληπιαδείοις ὄγκοις
τὴν ἔμπροσθεν εἰρημένην εὐτυχίαν, τοῦτ' οὐκ ἂν ἔτι συγχωρήσειεν. ἀλλ' ἀπιστήσει τε, καί τινος ἐπιστάτου δικαίου,
μᾶλλον ἢ κινήσεως εὐτυχοῦς ἔργον εἶναι φύσει, τὴν τῶν ὀδόντων ἰσότητα. τὸ γὰρ ἴσους ἀκριβῶς γίνεσθαι,
τοὺς κάτω τοῖς ἄνω. καί τοι γ' οὐχ οὕτως ὑπαρχουσῶν τῶν γενύων ἑκατέρων, ἄκρας ἐστὶ δικαιοσύνης ἐπί-
δειγμα, τὸ δὲ καὶ τοὺς δεξιοὺς τοῖς ἀριστεροῖς ἴσους. τὸ δὲ καὶ τὰ φατνία, τοῖς φατνίοις, τὸ δὲ καὶ τὰς ῥίζας.
40 ταῖς ῥίζαις, καὶ τὰ νεῦρα δὲ τοῖς νεύροις, καὶ τοὺς συνδέσμους τοῖς συνδέσμοις, καὶ τὰς ἀρτηρίας, ταῖς
ἀρτηρίαις, καὶ τὰς φλέβας, ταῖς φλεψὶν ἴσας ἀποτελεσθῆναι, πῶς ἂν ἔτι πεισθείην; τύχης γὰρ οὐ τέχνης
ἔργον εἶναι, τὸ δὲ καὶ τὸ πλῆθος, ἴσον ἑκατέρων, ἔκ τε τῶν δεξιῶν εἶναι, καὶ τῶν ἀριστερῶν ἑκατέρας τῆς
γένυος, ἆρ' οὐ καὶ αὐτὸ δικαιοσύνης τινὸς ἐπίδειγμα; δεδόσθω δ' ὅμως καὶ ταῦτα ταῖς εὐτυχεστάταις ἀτό-
μοις, ἃς ἀλόγως μὲν ἐκεῖνοι κινεῖσθαι φασί, κινδυνεύουσι δὲ μᾶλλον ἐπικούρου τε καὶ ἀσκληπιάδου λελογισμέ-
νως πάντα διαπράττεσθαι. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τοῦτ' αὐτῶν θαυμαστὸν μὴ μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ τοῖς
ἄλλοις ζώοις, ἔσωθεν μὲν, τοὺς γομφίους, ἔξωθεν δὲ ποιῆσαι τοὺς τομέας. ἐνὶ μὲν γὰρ γένει ζώων ἐνδεχόμενον,
ἦν αὐτὰς εὐτυχῶς κινηθῆναι. τὸ δ' ἐν ἅπασιν ὁμοίως ἤδη τοῦτο φρονίμως τε, καὶ λελογισμένως ἐστί, τὸ δὲ καὶ
τοῖς ἀλκίμοις ζώοις, πολλοὺς παρασκευάσαι τοὺς ὀξεῖς τε ἅμα, καὶ ἰσχυροὺς ὀδόντας, ἐγὼ μὲν οὐδὲ τοῦτ' ἔχω συμ-
βαλεῖν, ὅπως ἐστὶν ἀλόγου κινήσεως ἔργον. εἰ γοῦν εἶδες ποτὲ προβάτου καὶ λέοντος ὀδόντας, ἔγνως οἶμαι τὴν
50 ἀνομοιότητα. τὸ δὲ καὶ ταῖς μὲν αἰξὶν ὁμοίους τοῖς προβάτοις, ταῖς δὲ παρδάλεσι καὶ τοῖς κυσὶ κατὰ τοὺς
τῶν λεόντων γίνεσθαι, πῶς οὐ θαῦμα; τὸ δὲ καὶ τοὺς ὄνυχας αὐτοῖς ὁμοίους εἶναι, τοῖς μὲν ἀλκίμοις ὀξεῖς καὶ
ἰσχυρούς, ὥσπερ ξίφη τινὰ σύμφυτα. μηδενὶ δὲ τῶν δειλῶν τοιούτους γίνεσθαι, μεῖζον ἔτι θαῦμα. τὰ μὲν γὰρ
παρακείμενα, καὶ γειτνιῶντα μόρια, δικαίως διαπλάσαι τῇ θαυμαστῇ τῶν ἀτόμων εὐτυχίᾳ, τάχ' ἄν τις ἀνα-
θείη. τὸ δὲ μηδενὶ γίνεσθαι ζώῳ ῥωμαλέους μὲν ὄνυχας. ὀδόντας δὲ ἀσθενεῖς, ἀκριβῶς ἐστὶ μεμνημένου δημιουρ-
γοῦ τῆς χρείας ἑκάστου τῶν μορίων. τὸ δὲ τοῖς μὲν εἰς δακτύλους ἐσχισμένα τὰ κῶλα κεκτημένοις ζώοις βρα-
χυτέρους ἐργάσασθαι τοὺς τραχήλους, ὡς προσφέρεσθαί πως δι' αὐτῶν τὴν τροφὴν δύνασθαι τῷ στόματι,
τοῖς δ' ὁπλὰς ἢ χηλὰς ἔχουσι, μακροτέρους εἶναι* ἐπικύπτοντα νέμοιντο, καὶ αὐτὸ μεμνημένου τινὸς ἐστὶ
δημιουργοῦ.

δημιουργοῦ τῆς χρείας τῶν μορίων. τὸ δὲ τοὺς μὲν γεράνους, καὶ τοὺς πελαργοὺς, ἐπειδὴ τὰ κῶλα μακρότε-
ρα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ῥάμφος μέγα, καὶ τράχηλον ἔχειν μακρότερον. ἰχθύσι δὲ μηδ' ὅλως ἔχειν τράχηλον. μηδὲ
κῶλα, πῶς οὐ θαῦμα; τί γὰρ δὴ καὶ ἔδει τοῖς ἰχθύσι τραχήλου καὶ ποδῶν, μήτε βαδίζειν δεομένοις, μήτε φωνεῖν.
τὸ δὲ τοσούτου γένους ἰχθύων ὄντος, μηδὲ καθ' ἓν αὐτῶν ἐπιλαθομένας τὰς ἀτόμους, ἐργάσασθαί τινι πόδας.
ἢ τράχηλον, ἀκριβοῦς μνήμης ἔργον. ἐπὶ μὲν γὰρ ἀνθρώπου μόνου, ἢ ἑνός τινος γένους ζώων, ἡ τῶν ἀτόμων
εὐτυχὴς κίνησις, ἴσως ἂν πιστευθείη. τὸ δ' ἐν ἅπασιν ὁμοίως εὐτυχεῖν αὐτοῖς, ἄπιστον. εἰ μὴ καὶ νοῦν ἔχοιεν. ἀλλὰ περὶ
μὲν τῶν ἄλλων ζώων εἴη ποτὲ, καὶ αὖθις ἡμῖν διελθεῖν. ὁ δ' ἄνθρωπος, ἐπὶ τοῦτον γὰρ ἰέναι χρὴ πάλιν, ἕνα καθ' ἑ-
κάτερον μέρος ἔφυσε κυνόδοντα, καίτοι τῶν λεόντων καὶ λύκων, καὶ κυνῶν πολλοὺς ἑκατέρωθεν ἐχόν-
των. ἀλλὰ γὰρ ἐνταῦθα πάλιν ἠπίστατο σαφῶς ἡ φύσις ἥμερον, καὶ πολιτικὸν ζῶον. διαπλάττουσα τὴν ἀλ-
10 κὴν, οὐκ ἐκ τῆς τοῦ σώματος ῥώμης, ἀλλ' ἐκ τῆς σοφίας ἕξον. ὡς δ' οὖν ἀναγκαῖον ἦν, εἰς τὸ θλάσαι τι τῶν σκλη-
ροτέρων αὐτάρκως, αὐτὸ τοῦτο παρὰ τοῖν δυεῖν ἔμελλε γενήσεσθαι, ὥστ' εὐλόγως διπλασίους, τὸν ἀριθμὸν
ἐποίησε τοὺς τομέας, ὅτι καὶ ἡ χρεία πλείων αὐτῶν, καὶ τούτων ἔτι πλείους τοὺς γομφίους, ὅτι πλείστη τού-
των. οὐ κεχώρισται δ' ἀριθμὸς τῶν τοιούτων ὀδόντων, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐπιμηκεστέρας ἔχουσι τὰς γένυας, ἑκα-
τέρωθεν πέντε γεγόνασι. τοῖς δὲ μικροτέρας, τέτταρες τοῖς πλείστοις μὲν πέντε, καὶ οὐδέπω ποτὲ. τέτταρες
μὲν, ἐκ τῶν ἀριστερῶν. πέντε δ' ἐκ τῶν δεξιῶν. ἢ ἔμπαλιν, ἐκ μὲν τῶν ἀριστερῶν πέντε. τέτταρες δ' ἐκ τῶν δε-
ξιῶν. ἢ κάτωθεν μὲν τέτταρες. ἄνωθεν δὲ πέντε, καίτοι γε ἐχρῆν, κἂν ἅπαξ ποτὲ τὰς ἀτόμους ἐπιλαθέσθαι
τῆς κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἰσότητος. ἀλλ' ἐῶ, καίτοι μυρία χαριζόμενος αὐταῖς, ἀλλὰ τὰ τῆς μνήμης ἔργα πῶς
ἂν δυναίμην χαρίζεσθαι; φρένας γὰρ αὐταῖς καὶ νοῦν, ἃς οὐδ' οἱ πατέρες αὐτοὶ τολμῶσι χαρίζεσθαι, πῶς
δ' ἂν ἐν τοιούτῳ πράγματι μνήμη τις ἰσότητος, ἢ ἀναλογίας ἐδείκνυτο; πῶς δ' ἂν ἄνθρωπος μικρὸν εἶχε τὸ στό-
20 μα, λέοντες δὲ καὶ λύκοι, καὶ πάνθ' ἁπλῶς τὰ καρχαρόδοντα προσαγορευόμενα μέχρι πλείστου διεσχισμέ-
νον; εἰ μὴ κἀνταῦθα τῆς χρείας τῶν μορίων ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἐμέμνητο. κατὰ γὰρ τοὺς ὄνυχάς τε, καὶ τῶν
ὀδόντων τὴν ῥώμην, εὔλογον ἦν εἶναι καὶ τὸ τοῦ στόματος μέγεθος. τί γὰρ ὄφελος ἐκείνων ἐν μικρῷ στό-
ματι. τί δ' ἀνθρώπου πλέον εἰ πολλοὺς μὲν εἶχε τοὺς γομφίους, ἀνερρωγὸς δ' ἄχρι πλείστου τὸ στόμα. τὰ γὰρ περὶ
τῶν μασητήρων μυῶν, οὐ πρὸ πολλοῦ λελεγμένα, διδάσκειν ἱκανὰ, πηλίκον εἰς ἀκρίβειαν λειώσεως, τὸ πρὸς
τὴν τοῦ στόματος σχίσιν μέρος αὐτοῦ συντελεῖ. τοῦτ' οὖν εἰ μὲν ἐπὶ πλέον ἔρρηκτο τοῖς ἀνθρώποις ὥσπερ καὶ τοῖς
λύκοις, οὔτ' ἂν ἐλείουν ἀκριβῶς τὰ σιτία. πλέον τ' ἂν οὐδὲν ἦν αὐτοῖς εἰς ἀλκὴν ἐκ τοῦ μεγέθους. οὐκ ἔχουσί γε
τοὺς ἐξῆς ὀδόντας πολλούς. εἰ δ' αὖ πάλιν ἐκείνοις τοῖς ζώοις εἰς ὀλίγιστον συνῆκτο, καθάπερ καὶ τοῖς ἀνθρώ-
ποις, ἀπώλετ' ἂν αὐτῶν ἡ τῶν ἔξεων ἐνέργεια. καθόλου τοίνυν ἐπὶ πάντων τῶν ζώων ἐξετάζων, εὑρήσεις.
οἷς μὲν ἐν τῷ δάκνειν ἡ ἀλκὴ, τούτοις καὶ τὸ στόμα μέγιστον, καὶ μετὰ τῶν τοιούτων ὀδόντων. οἷς δ' ἐν τῷ μασᾶ-
30 σθαι μέγιστον τὰ σιτία καὶ ἀκριβῶς λειοῦν ἡ χρεία τῶν ὀδόντων, εἰς ὀλίγον μὲν αὐτοῖς συνῆκται τὸ στόμα. πολ-
λοὺς δ' ἐντὸς αὐτοῦ γομφίους ἔχει, καὶ τοὺς ὀξεῖς, ἢ οὐδ' ὅλον, ἢ καθ' ἑκάτερον μέρος τῆς γένυος ἕνα. ὃν δὴ τρό-
πον ἀνάλογον ἀλλήλοις κατεσκεύασται ταῦτα μόρια, τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς καὶ οἱ ὄνυχες. ἐπὶ μὲν τῶν ἡμέρων ἢ
δειλῶν ζώων, πλατεῖς καὶ μαλακοὶ, καὶ ἀμβλεῖς. ἐπὶ δὲ τῶν ἀγρίων ἢ ἀλκίμων, ὀξεῖς καὶ μεγάλοι, καὶ ἰσχυροὶ,
καὶ περιφερεῖς. ἔδει γὰρ καὶ τοῦτ' οἶμαι μὴ παροφθῆναι ταῖς ἀτόμοις. ἀλλὰ καὶ τέμνειν καὶ κατέχειν ἐπι-
τηδείους ἀπεργάσασθαι τοῖς ἀλκίμοις ζώοις τοὺς ὄνυχας, καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ τῆς γλώττης ὄγκος ἀκριβῶς ἁρ-
μόττων τῷ στόματι. πάντη μὲν γὰρ ἐξικνεῖται ῥᾳδίως, ὅπερ ἐλάττων εἴπερ ἦν, οὐκ ἂν ἔσχεν. οὐδαμοῦ δ' ὑπὸ
στενοχωρίας ἐμποδίζεσθαι ῥέπουσα, καὶ τοῦτ' οἶμαι παθοῦσα μεγέθους ἀμετρίᾳ. τὸ δ' εἰς πᾶν μέρος αὐτὴν
ἑτοίμως κινεῖσθαι, πῶς οὐ θαυμαστόν. τὸ δὲ καὶ κατὰ τὴν τοῦ ζώου προαίρεσιν, οὐκ ἀβουλήτως, ὥσπερ αἱ ἀρ-
τηρίαι. πῶς οὐ καὶ τοῦτο θαυμαστὸν, εἰ γὰρ ἂν μὴ κατὰ τὴν ἡμετέραν ὁρμὴν αἱ κινήσεις αὐτοῖς ἐγίνοντο, πῶς
40 ἂν ἡμέτερον ἦν ἔργον τὸ μασᾶσθαι. πῶς δ' ἂν τὸ καταπίνειν, ἢ τὸ διαλέγεσθαι. τὸ δ' ἐπειδὴ κατὰ τὴν ὁρ-
μὴν τοῦ ζώου ταύτην ἄμεινον γίνεσθαι, διὰ τοῦτ' αὐτὴν ὑπὸ μυῶν κινεῖσθαι, πῶς ἂν καὶ αὐτὸ δικαίως ἐ-
παινοῖτο. τὸ δ' ἐπειδὴ πρός τε τὸν οὐρανίσκον ἐχρῆν αὐτὴν ἀναφέρεσθαι, καὶ εἰς τὰ πλάγια περιάγεσθαι.
διὰ τοῦτο πολλοὺς ἔχει μῦς, ἄλλον, ἄλλην κίνησιν ἐκπορίζοντα, πῶς οὐ θαυμαστὸν, εἰ γὰρ δὴ, διφυής ἐστιν, ὥσπερ
καὶ τἄλλα σύμπαντα, τῶν αἰσθήσεων ὄργανα, λέλεκται γὰρ ἤδη περὶ τούτων, δεόντως ἐξ ἑκατέρου μέρους
αὐτῆς ἴσοι τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὸ μέγεθός εἰσιν. οὕτως γὰρ καὶ δύο ἀρτηρίας ἔχει εἰς αὐτὴν ἐμφυομένας ἑκα-
τέρωθεν μίαν, καὶ δύο ὡσαύτως φλέβας, καὶ διττὰ ζεύγη νεύρων, ἕτερον μὲν μαλακὸν, ἕτερον δὲ σκληρὸν, τὸ
μὲν, εἰς τὸν ἐκτὸς αὐτῆς χιτῶνα διανεμόμενον, τὸ δ' εἰς τοὺς μῦς διασπειρόμενον. ὅτι τὸ μὲν αἰσθάνεσθαι τῶν
χυμῶν ἐχρῆν αὐτὴν, τὸ δὲ κινεῖσθαι κατὰ προαίρεσιν, ὥς που καὶ πρόσθεν ἡμῖν εἴρηται, τὰς ἐξ ἐγκεφάλου
τῶν νεύρων ἀποφύσεις ἐξηγουμένοις. ἐνίοις μέν γε τῶν ζώων, ὥσπερ καὶ τοῖς ὄφεσιν ἔσχισται καὶ ἡ γλῶττα.
50 τοῖς δ' ἀνθρώποις, οὐ γὰρ ἦν ἄμεινον, οὔτ' εἰς τὴν ἐδωδὴν, οὔτ' εἰς τὴν διάλεκτον ἐσχισμένην εἶναι τὴν γλῶτταν, εὐ-
λόγως ἡνώθη τε καὶ συνῆλθεν εἰς ταυτὸν αὐτῆς τὰ μόρια. σαφῶς μὲν οὖν ἐστι καὶ τούτοις διπλῆ, μήτ' ἐκ τῶν δε-
ξιῶν εἰς ἀριστερὰ διερχομένου τινὸς μυὸς, ἢ φλεβὸς, ἢ ἀρτηρίας, ἢ νεύρου, μήτ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν εἰς τὰ δε-
ξιά, τὸ δ' ἰσχυρὰν μὲν αὐτὴν, καὶ μεγάλην γενέσθαι, κατὰ τὴν βάσιν ἕδρας ἕνεκα, λεπτὴν δὲ κατὰ τὸ πέρας
ὅπως κινοῖτο ταχέως: ἐμοὶ μὲν καὶ ταῦτα προνοίας οὐ τυχούσης ἔργα φαίνεται. τὸ δ' ἐπειδὴ τῶν μυῶν τοὺς μὲν,
ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανίσκον ἀναφέρειν αὐτὴν ἐχρῆν, τοὺς δὲ, κάτω καταφέρειν, τοὺς δ' εἰς τὰ πλάγια περιάγειν, δια-
τοῦτο τοὺς μὲν, ἐκ τῶν ἄνω μερῶν, τοὺς δ' ἐκ τῶν κάτω, τοὺς δ' ἐκ τῶν πλαγίων εἰς αὐτὴν καταφύεσθαι, πῶς
οὐ καὶ αὐτὸ θαυμαστῆς προμηθείας ἔργον; ἐδείχθη γὰρ ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως, ἕκαστον μὲν ἐπὶ τὴν ἰ-
δίαν ἀρχὴν ἀναφέρειν τὸ μόριον, ὥστ' ἔμελλον ἐξ ἀνάγκης οἱ μὲν ἄνωθεν ἐμφυόμενοι μύες, ἄνω κινήσειν αὐτὴν,

οἱ δὲ κάτωθεν ἀρχόμενοι, κάτω καὶ οὗτοι. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ οἱ πλάγιοι τὰς ἐφ' ἑκάτερα κινήσεις ἐργάζε-
σθαι. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ καταξηραινομένη δυσκίνητος γίνεται, καὶ δηλοῦται δὴ τοῦτ' ἐπὶ τῶν ὑπερδιψησάντων,
καὶ τῶν ἐν καυσώδεσι πυρετοῖς ἅπασαν ἐκφρυγομένων τοῦ στόματος τὴν ἰκμάδα, καὶ τούτου θαυμαστῶς ἡ
φύσις προυνοήσατο, πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως αὐτὴν ἁλίσκεσθαι τοιούτῳ παθήματι. λέλεκται μὲν οὖν, καὶ πρό-
σθεν ἐπὶ τοῦ λάρυγγος, ὡς διὰ ταύτην αὐτῶν τὴν χρείαν, τούτοις σπόγγοις ἐοικότας ἀδένας ἐνταῦθα παρέθη-
κεν ἑκατέρωθεν, καὶ κατὰ τὴν γλῶτταν δ' ἐστὶ ταὐτὸν τοῦτο, καὶ ἀπ' αὐτῶν γε πόροι διὰ τῶν ἐν τοῖς πλα-
γίοις καὶ κάτω μέρεσιν αὐτὴν ἐξερεύγονται φλεγματῶδες ὑγρὸν, ἐπιτέγγοντες τήν τε γλῶτταν αὐτὴν,
καὶ τὰ κάτω, καὶ τὰ πλάγια, καὶ τὰ κύκλῳ πάντα τοῦ στόματος. τὰ μὲν γὰρ ἄνω, τοὺς ἐξ ἐγκεφάλου κα-
θήκοντας εἶχε πόρους, περὶ ὧν ἔμπροσθεν εἶπον. ὥς τε πληρέστατα καὶ τελειότατα τῇ φύσει παρεσκευά-
10 σθαι τὰ κατὰ τὴν γλῶτταν σύμπαντα. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ ὁ κάτωθεν αὐτῆς δεσμὸς, οὐ σμικρὰν ἐνδεί-
κνυται τὴν πρόνοιαν ἑκάστου τῶν μυῶν, ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἀνασπᾶσθαι φύσιν ἔχοντος, ἀναγκαῖον ἦν δή-
που τὴν γλῶτταν ὑπὸ μυῶν ἑλκομένην τῶν ἐμφυομένων αὐτῇ κατὰ τὴν ῥίζαν, εἰς ἑαυτήν τε συνάγε-
σθαι, καὶ οἷον σφαιροῦσθαι πρὸς αὐτὰ τεινομένην. ὥστ' οὐκ ἂν ὁμοίως ἐξικνεῖτο πρός τε τοὺς ἔμπροσθεν ὀδόν-
τας, καὶ τὰ χείλη. πρὸς δὲ μηδ' ἕδραν ἤκειν ἀσφαλῆ πάντοθεν ἀπολελυμένη. εἰς ταῦτ' οὖν ἅπαντα θαυ-
μαστὴν τηλικοῦτον ἡ φύσις παρεσκεύασε τὸν δεσμὸν, ἡλίκος μάλιστα ἐπιτήδειος ἔμελλεν ἔσεσθαι. οὐ γὰρ δὴ ἁ-
πλῶς γε οὐδ' ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μετὰ θαυμαστῆς τινος ἐγένετο συμμετρίας. εἴτε γὰρ ἐπὶ πλέον ἐξικνεῖτο τῆς
γλώττης, εἴτ' ἐσωτέρω τοῦ δέοντος ἐπαύσατο, χεῖρον μὲν ἂν οὕτω γε, καὶ περὶ τὴν τῆς φωνῆς ἐγένετο διάρ-
θρωσιν. οὐδὲν ἧττον δ' ἂν καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ μασᾶσθαι κίνησιν ἐνεποδίζετο. συμφέρει γὰρ, εἰς ἄμφω ταῦτα, τήν
τε βάσιν αὐτῆς ἑδραίαν εἶναι, καὶ τὸ πέρας εὐκόλως ἐξικνεῖσθαι πάντῃ. καὶ μὴν, εἰ μὲν ἐπ' ὀλίγον ὁ δεσμὸς
20 οὗτος προὔβαινεν, ἧττον μὲν ἂν, ἢ εἰ μηδ' ὅλως ἐγεγόνει. παραπλησίως δ' ἂν, οὕτως ἐλυμαίνετο τῇ γλώττῃ. μέ-
χρι πλείστου δ' ἐξικνούμενον, οὐκ ἂν οὔτε πρὸς τὸν οὐρανίσκον, οὔτε πρὸς τοὺς ἄνωθεν ὀδόντας, οὔτε πρὸς ἄλλα
μόρια τοῦ στόματος, ἐπέτρεπεν ἐκτείνεσθαι. οὕτως οὖν ἀκριβής ἐστιν ἡ συμμετρία τῆς θέσεως, ὡς εἴτε προσθείης
εἴτε ἀφέλοις βραχὺ, βλάπτεσθαι τοῦ παντὸς ὀργάνου τὴν ἐνέργειαν. καὶ μάλιστα θαυμάζειν τὴν φύσιν ἐστὶν
ἐν τοῖς οὕτω παραμικροῖς, εἰ μὲν κατορθοῖ, σπάνιον δὲ τὸ σφάλμα, καίτοι γε ὁσημέραι τοῖς σπείρουσιν ἡμᾶς,
καὶ ταῖς κυούσαις, οὐ τὸ σφάλμα σπανίζειν εὑρεῖν, ἀλλὰ τὸ κατόρθωμα γίγνεσθαι. μεθύοντες γὰρ μεθυού-
σαις συνέρχονται, καὶ οὐδ' ὅπου γῆς εἰσιν εἰδότες, ὑπὸ πλησμονῆς ἑτέραις οὕτω διακειμέναις, ὥς τε ἡ μὲν
ἀρχὴ τῆς σπορᾶς εὐθὺς οὕτω πλημμελὴς, τὰ δὲ μετὰ ταῦτα τῆς κυούσης ἁμαρτήματα. περί τε τὰς τῶν
συμμέτρων γυμνασίων ῥαθυμίας, καὶ σιτίων πλησμονὰς, καὶ θυμοὺς, καὶ μέθας, καὶ λουτρὰ, καὶ ἀφροδι-
σίων ἀκαίρων χρήσεις, ἃς οὐδ' εἰπεῖν δυνατὸν, ἀλλ' ὅμως καίτοι, πρὸς τοσαύτας ὕβρεις ἡ φύσις ἀντέχει, καὶ
30 κατορθοῖ τὰ πολλὰ, καὶ μὴν οὔτε πυροὺς, οὔτε κριθὰς, οὔτ' ἀμπέλους, οὔτ' ἐλαίας, οὕτω φυτεύουσί τε καὶ
σπείρουσιν οἱ γεωργοὶ, ἀλλὰ πρῶτον μὲν, ὅπερ ἐχούσῃ τῇ γῇ πιστεύουσι τὰ σπέρματα, πολλὴν πρόνοιαν πε-
ποίηνται. μετὰ ταῦτα δ' ὅπως μήθ' ὑπὸ περιττῆς ὑγρότητος κατακλυζόμενα σαπείη, μήτ' αὐχμοῖς αὐ-
ανθείη, μήτ' ἀποσβεσθείη διὰ κρύος ἀπαρτίως, πεφροντίκασιν. ἄνθρωπον δ' οὐδεὶς οὕτως ἐπιμελῶς, οὔτ' ἔσπει-
ρεν οὔτ' ἀνεθρέψατο κυούμενον, ἀλλ' ὥσπερ τἄλλα πάντα κατὰ τὸν βίον ὀλιγωροῦσιν αὐτῶν ἅπαντες. οἱ μὲν,
ἀπληστοις καὶ λαιμάργοις ἡδοναῖς νενικημένοι. τινὲς δὲ χρήμασιν, ἢ δυνάμεσιν, ἢ ἀρχαῖς ἀγαλλόμενοι, κατὰ τὸν
αὐτὸν τρόπον, καὶ αὐτῆς τῆς πρώτης γενέσεως ἠμελήκασιν. ἀλλ' ἐκείνους μὲν ἤδη καταλίπωμεν. ἐπὶ δὲ τὰ συνεχῆ
μεταβῶμεν. ὅσα μὲν οὖν ἡ φύσις ἐμηχανήσατο, περί τε τὴν ἐπιγλωττίδα καὶ τὸν λάρυγγα, καὶ ὅλως τὸ κατα-
πίνειν τε καὶ φωνεῖν, ἔμπροσθεν εἴρηται πάντα, καὶ εἴ τις ἀναμνησθείη κἀκείνων, θαυμάσειεν αὐτὸν οἶμαι τὴν
ὁμολογίαν τῆς χρείας τῶν μορίων, καὶ πεισθήσεσθαι σαφῶς, ὅτι μὴ θερμασία τίς ἢ πνεῦμα κινούμενον, ὡς
40 ἔτυχεν ἀνέρρηξε τὸ στόμα. πάντως γὰρ ἄν που, καὶ ἐν ὁτιοῦν τῶν ἔνδον αὐτοῦ μορίων, ἢ ἐλλιπῶς ἔχον, ἐσωδήν
καὶ τὴν κατάποσιν, καὶ τὴν φωνὴν, καὶ τὴν ἀναπνοὴν εὑρίσκεσθαι παρεσκευασμένα, καὶ μηδὲν ἀργὸν, ἢ ἐλλι-
πὲς, ἢ βέλτιον ἑτέρως ἔχειν δυνάμενον, ἱκανὸν οἶμαι γνώρισμα τοῦ τεχνικῶς, αὐτό τε τὸ στόμα, καὶ τὰ κατ'
αὐτὸ πάντα κατασκευάσθαι. καὶ γὰρ οὖν, καὶ περὶ τοῦ πάντα ὑπαλείφοντα αὐτὰ χιτῶνος, εἴρηται πρό-
σθεν, ὡς τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων τῶν μαλακῶν, οὐ σμικρὰν δέχεται μοῖραν. ἵν' οἶμαι, καὶ αὐτὸς αἰσθητικὸς
ἦ χυμῶν, ὥσπερ καὶ ἡ γλῶττα, καὶ ὡς συμμέτρως ἔχει μαλακότητός τε καὶ σκληρότητος, ὑπὲρ τοῦ μήτ'
ἀναίσθητος, ἢ δυσαίσθητος γενέσθαι ξηρανθεὶς καὶ σκληρυνθεὶς ἐπὶ πλέον, ὥσπερ τὰ ὀστᾶ. μήθ' ἑτοίμως πά-
σχειν τιτρωσκόμενος, ἢ θλώμενος ὑπὸ τῶν ὀξυτέρων τε, καὶ σκληροτέρων βρωμάτων. εἴρηται δὲ, καὶ περὶ τοῦ
γαργαρεῶνος, ἐν μὲν τοῖς περὶ φωνῆς. ὡς εἰς μέγεθος, καὶ κάλλος αὐτῇ συντελεῖ. καθ' ἑκάτερον δὲ εὐλόγως,
ὥσπερ ἰσχίζοιτο τοῦτο πρότερον, ὁ εἰσιὼν ἀὴρ, καὶ θραύοιτο τῆς τε ῥύμης αὐτοῦ τὸ σφοδρὸν, καὶ διὰ τοῦτο,
50 καὶ τῆς ψύξεως, καὶ ὡς ἔνιοι τῶν ἐκτμηθέντων αὐτὸν ἄχρι βάσεως, οὐ μόνον εἰς τὴν φωνὴν ἐβλάβησαν
ἐπιδήλως, ἀλλὰ καὶ ψυχροτέρας τῆς εἰσπνοῆς αἰσθάνονται, καὶ μέντοι καὶ ὡς ψυχθέντες τὰ κατὰ τὸν
πνεύμονα, καὶ τὸν θώρακα, πολλοὶ τῶν τοιούτων ἀπώλοντο, καὶ ὡς οὐ χρὴ προπετῶς ἀποτέμνειν αὐτὸν,
οὐδ' ὡς ἔτυχεν. ἀλλ' ἀπολείπειν τι τῆς βάσεως μέρος, ὥστ' οὐ δεῖ περὶ τούτων ἔτι χρὴ λέγειν ἐπιπλέον.
ἀλλ' ἀρκεῖ κἀνταῦθα μόνον εἰρῆσθαι τὰ κεφάλαια τῶν λόγων, γέγραπται καὶ περὶ τῶν κατὰ τὴν
ῥῖνα τρημάτων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὅπως μὲν θαυμαστῶς αὐτὰ διαδέχεται τὸ προτεταγμένον ὀστοῦν τῶν
κοιλιῶν τοῦ ἐγκεφάλου, τὸ τῷ σπόγγῳ παραπλήσιον. ἥ τ' εἰς τὸ στόμα σύντρησις αὐτῶν, ἡ κατὰ τὴν ὑ-
περῴαν, ὅπως ἐγένετο, χάριν τοῦ μὴ κατ' εὐθὺ τῆς τραχείας ἀρτηρίας εἶναι τὴν ἀρχὴν τῆς εἰσ-
πνοῆς. ἀλλὰ καὶ καμπήν τινα, καὶ οἷον ἕλικα γίνεσθαι πρότερον, εἰς αὐτὴν ἰόντος τοῦ πνεύματος. ἐκ τούτου

γὰρ οἶμαι

γὰρ οἶμαι διττὸν ἀγαθὸν ἔμελλεν ἔσεσθαι, τό τε μὴ ψυχθῆναι ποτὲ, τὰ περὶ τὸν πνεύμονα. ψυχροῦ πολλάκις
ἱκανῶς γιγνομένου τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, καὶ τοὺς ἀναμεμιγμένους ὄγκους αὐτῷ πλειστάκις ἢ κόνεως,
ἢ τέφρας, καί τινος ἑτέρου τοιούτου, μὴ παραγίνεσθαι μέχρι τῆς ἀρτηρίας. ἐν ταύτῃ τῇ καμπῇ, τὸ μὲν πνεῦμα
δύναται πρόσω φέρεσθαι. τὰ τοιαῦτα δ᾽ ἴσχεται φθάνοντα προσπίπτειν τοῖς περὶ τὰς καμπὰς σώμασιν
ὑγροῖς καὶ μαλακοῖς ὑπάρχουσι. καί τι καὶ γλίσχρον ἔχουσι, καὶ διὰ ταῦτα πάντα κατέχειν δυναμένοις τὰ
προσπίπτοντα. εἰ δὲ δὴ καὶ παρέλθοι μέχρι τοῦ στόματος, ἐνταῦθα σχεθήσεται. κατά τε τὴν ὑπερώαν, καὶ τὸν
κίονα. καλεῖται γὰρ οὖν, καὶ οὗτος ὁ γαργαρεών. ἀπόδειξις δὲ μεγίστη τό τε γιγνόμενον. ὅσημέραι τοῖς τε δια-
παλαίουσιν ἐν κόνει πολλῇ. καὶ τοῖς ὁδὸν τοιαύτην διερχομένοις. ἀπομύττονται γὰρ ὀλίγον ὕστερον οὗτοι, καὶ
ἀποπτύουσιν ἀναχρεμπτόμενοι τὴν κόνιν. ἀλλ᾽ εἴπερ μὴ πρότερον μὲν, ὡς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν εὐθεῖς, οἱ κατὰ τὰς
10 ῥῖνας ἀναφέρονται πόροι, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπεστρέφοντο λοξοὶ πρὸς τὴν ὑπερώαν, ἐκδεχόμενόν τ᾽ αὐτοὺς ἐν-
ταῦθα ἐκέκτηντο τὸν γαργαρεῶνα. δῆλον ὡς οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν εἰς τὴν ἀρτηρίαν ἐμπίπτειν ἅπανθ᾽ ὅσα τοιαῦ-
τα. καὶ γὰρ οὖν καὶ γίγνεται τοῦθ᾽ οὕτως εἴ τις ἀναπνεύσειε διὰ τοῦ στόματος. ἴσω γ᾽ οὖν οἶδα καὶ ἀθλητὰς πολ-
λοὺς κατ᾽ αὐτὸ δὴ μάλιστα τοῦτο νικηθέντας. τὸ καὶ πνιγῆναι, καὶ κινδυνεύσαντος. ὅτι διὰ τοῦ στόματος εἰσέπνευ-
σαν τὴν κόνιν. ἥκοι δὲ δήπουθεν εἰς τοῦτο μεγάλης ἀθρόως εἰσπνοῆς δεηθέντες, κατὰ τοῦτον γοῦν μόνον τὸν και-
ρὸν εἰσπνεῖ διὰ στόματος τὰ ζῶα, τά γε κατὰ φύσιν ἔχοντα. φλεγμονῆς γοῦν ἢ σκίρρου γενηθέντος. ἤ τινος ἄλλης
διαθέσεως ἀποφραττούσης τοὺς πόρους τῆς ῥινὸς, ἀναγκάζονται μὲν, καὶ τότε διὰ τοῦ στόματος εἰσπνεῖν. ἀλλ᾽ ὅτι
μὴ κατὰ φύσιν ἔχουσιν οἱ πόροι τῆς ῥινὸς, ὑγιαινόντων δ᾽ αὐτῶν ἀκριβῶς, οὐδὲν δεῖ τοῦ στόματος. εἰ μὴ κατεπεί-
γοιτό τις ἄσθματι πολλῷ καὶ σφοδρῷ. καὶ τῷ δε δῆλον, ὅπερ ἤδη καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὴν μὲν ῥῖνα τῶν
ἀναπνευστικῶν ὀργάνων εἶναι τὸ πρῶτον τῇ τάξει. τὸ στόμα δὲ, μηδενὸς μὲν παθήματος τὸ ζῶον βιαζομένου, μηδ᾽
20 ὅλως ἀναπνευστικὸν ὑπάρχειν. ἐν δὲ τοῖς νῦν λελεγμένοις καιροῖς, ἐπικουρεῖν τι καὶ αὐτὸ τῷ ζώῳ πρὸς τὴν
ἀναπνοὴν, δῆλον δὲ καὶ ὡς ὁ κίων οὐ μικρὰ συντελεῖ πρὸς τὸ μήτε κόνιν ἐμπίπτειν τῷ λάρυγγι. μήτ᾽ ἄλλην τινὰ
οὐσίαν τοιαύτην, καί σοι καὶ ἥδε τρίτη χρεία τοῦ μορίου τοῦδε πρὸς ταῖς δύο ταῖς ἔμπροσθεν εἰρημέναις γινω-
σκέσθω. τῶν μὲν δὴ κατὰ τὸ στόμα, δῆλον ἤδη γέγονεν ὡς οὔτε μάταιον, οὔτ᾽ ἐλλιπὲς οὐδέν ἐστι μόριον. ἀλλὰ καὶ
τοῖς ὄγκοις τοῦ στόματος ἅπαντα, καὶ ταῖς συστάσεσι, καὶ ταῖς διαπλάσεσι, καὶ ταῖς θέσεσιν, ἄριστα παρε-
σκεύασται, καὶ γὰρ ἔτι τούτων οὐκ ἐξηγήμεθα, σαφὲς ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστίν. ἀρκεῖ γοῦν ἐφ᾽ ἑνὸς, ἢ δυεῖν ὑπο-
μνῆσαι μορίων ἑκάστου τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς τὴν χρείαν. ὥσπερ ἐπὶ τῆς γλώττης ἐποιησάμην, ἃ γὰρ ἐπ᾽
ἐκείνης εἴρηται, τὴν συμμετρίαν τοῦ μεγέθους ἡμῶν ἐπαινούντων, ἔχοις ἂν ἐπισκοπούμενος εὑρίσκειν ἐφ᾽ ἁ-
πάντων ὁμοίως, οὐδὲν γοῦν αὐτῶν οὔθ᾽ οὕτω σμικρὸν ὡς ἐνδεῶς ὑπηρετεῖν, οὐδ᾽ εἰς τοσοῦτον ἐκπεπτωκὸς μεγέ-
θους. ὡς, ἤτοι θλίβειν τι τῶν ἄλλων, ἢ αὐτὸ πρὸς ἐκείνων στενοχωρεῖσθαι. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐκ τῆς ῥινὸς τρήματα, πρὸς
30 τὴν εἰσπνοὴν ἱκανά. τὸ δὲ τοῦ κίονος μέγεθος, εἰς τὰς τρεῖς χρείας αὐταρκέστατον. ἡ δ᾽ ἐπιγλωττὶς τηλικαύτη
καὶ τοιαύτη τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, ἡλίκον τὸ κλεισθησόμενον μόριον, οὕτω δὲ καὶ ὁ τοῦ λάρυγγος καὶ ὁ τοῦ στο-
μάχου πόρος, ὁ μὲν, ἀναπνοῆς καὶ φωνῆς. ὁ δὲ, ταῖς τῶν σιτίων διόδοις, αὐταρκέστατον ἔχουσι μέγεθος. ὡσαύτως
καὶ τῶν ὀδόντων ἕκαστος, καὶ τἄλλα σύμπαντα. θαυμαστήν τινα. ἀναλογίαν τε, καὶ συμμετρίαν ἔχει πρὸς
ἄλληλα, φανερῶς ἐνδεικνύμενα τὸ κατ᾽ ἀρχὰς τοῦ λόγου παντὸς εἰρημένον, ὡς εἰς ἑνὸς ἔργου τέλος ἀποβλέ-
πων ὁ δημιουργὸς ἡμῶν, ἅπαντα ταῦτα κατεσκεύασεν. ἠρξάμην μὲν οὖν ἀπὸ τῶν κροταφιτῶν μυῶν, ὡς ἐ-
φεξῆς ἐροῦν τι περί τε μετώπου καὶ ὤτων. ἐπειδὴ ταῦτ᾽ ἀπελείπετο, τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν μορίων. ὁ δὲ λό-
γος ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας ἀγόμενος, ἐξῆς μὲν, τοῖς κροταφίταις τῶν ἄλλων τῆς κάτω γέ-
νυος, ἐμνημόνευσε μυῶν. ἔπειτα δὲ, καὶ περὶ τοῦ στόματος, καὶ τῶν κατ᾽ αὐτὸ δίειλθε μορίων. ἐπάνειμι οὖν
αὖθις ἐπὶ τὰ λείποντα, περὶ μὲν τῶν ὤτων τε, καὶ τῶν τῆς ῥινὸς πτερυγίων οὕτω δὲ αὐτῆς ὀνομάζεται τὰ
40 κάτω πέρατα κινούμενα, κοινὴν ποιούμενος τὴν διδασκαλίαν. συνάπτω δ᾽ αὐτὴν τὴν ἰδέαν καὶ τούτων οὕτω
λελεγμένων. ὅτι μὲν οὖν ὅσα προπετῆ καὶ γυμνὰ μόρια, καὶ τοῖς ἔξωθεν ἐμπίπτουσιν ἐκκείμενα, τοιαύτ᾽
οὐσίας ἐχρῆζεν, οἵας μήτε θλᾶσθαι, μήτε θραύεσθαι ῥᾳδίως. εἴρηται μὲν ἤδη καὶ πρόσθεν. ἥκει δὲ καὶ νῦν και-
ρὸς τῷ λόγῳ. ἐπὶ γὰρ τῇ κοινῇ χρείᾳ τῶν μορίων, ἀναγκαῖον οἶμαι καὶ τὸν λόγον γίγνεσθαι κοινὸν, ὁρᾶται δὴ
τὰ ὦτα ῥᾳδίως ἐπιπτυσσόμενα, καὶ μηδὲν ἐν τούτῳ πάσχοντα, καί που καὶ πῖλόν τις καὶ κράνος τῇ κεφαλῇ
περιθέμενος, οὐδὲν ἐκ τοῦ θλιβῆναι τὰ ὦτα βεβλαμμένος φαίνεται. μαλακὰ γὰρ ὑπάρχοντα μετρίως, καὶ
διὰ τοῦτο ῥᾳδίως εἴκοντα τοῖς ἐμπίπτουσιν, ἐκλύει τὴν βίαν αὐτῶν. εἰ δέ γέ τοι σκληρὰ τελέως ἦν ὁμοίως τοῖς
ὀστοῖς. ἢ μαλακὰ παραπλησίως ταῖς σαρξὶ, δυεῖν θάτερον ἂν ἦν. ἤτοι γ᾽ ἀπεθραύετ᾽ αὐτῶν τι ῥᾳδίως, ἢ ὅλα
συνεθλᾶτο. διὰ τοῦτο μὲν δὴ χονδρώδη γέγονε. διατὶ δὲ ὅλως ἐκκείμενα, τοῦτ᾽ ἤδη λέξω. σκέπην ἡ φύσις ἅπασι
τοῖς τῶν αἰσθήσεων ὀργάνοις ἐπιτεχνᾶται. τοῖς μὲν, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν βλάπτεσθαι πλησιάζοντα τὸν ἐγκέφα-
50 λον. τοῖς δὲ, καὶ τῆς οἰκείας ἀσφαλείας ἕνεκα. τοιοῦτον ἐδείκνυτο τὸ τῆς ὀσφρήσεως ὄργανον. τὸ προβεβλη-
μένον ὀστοῦν. τὸ προσαγορευόμενον ἠθμοειδὲς, ἀλλὰ καὶ ἡ ῥὶς ὅλη, τοιοῦτον πρόβλημα. κατὰ δέ γε τοὺς ὀ-
φθαλμοὺς ἐδείκνυμεν, ὡς τὰ βλέφαρα, καὶ ἡ ῥὶς, καὶ τὸ μῆλον ὀνομαζόμενον, αἵ τ᾽ ὀφρύες, αὐτοῦ τε τοῦ
περικειμένου δέρματος ἡ κίνησις, ὑπὲρ τοῦ σκέπειν αὐτοὺς ἐγένετο. περὶ δὲ τῆς γλώττης οὐδὲν οἶμαι δεῖν
λόγου, καθάπερ ἐν σπηλαίῳ τινὶ κατακλεισμένης τῷ στόματι. λοιπὸν οὖν ἐστι τὸ τῆς ἀκοῆς αἰσθητικὸν ὄργανον,
ἐν ᾧ καὶ αὐτῷ πρώτην μὲν, τὴν κατὰ τὸ λιθοειδὲς ὀστοῦν ἕλικα τοῦ πόρου, κατεσκευάσατο, πρὸς τὸ μη-
δὲν τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων λυμαίνεσθαι. καί σοι καὶ περὶ ταύτης ἱκανῶς ὁ πρόσθεν ἐξηγήσα-
το λόγος. δευτέραν δὲ, καθάπερ τῶν ὀφθαλμῶν τὰς τρίχας τῶν ὀφρύων ὑπερέθηκεν, ἐκδεχομένας προ-
τέρας, ἔτι τῆς κεφαλῆς, εἰς αὐτοὺς καταρρέοι. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐβουλήθη τι, καὶ τῶν ὤτων προθεῖναι,

ἀλλὰ τοῖς μὲν ὀφθαλμοῖς ἐφ' ὑψηλοῦ δεομένοις κεῖσθαι, δέδεικται γὰρ καὶ τοῦτο, μέγα τὸ πρόβλημα ποιεῖν
εἰς τοσοῦτον, ὡς ἐπισκοτεῖν αὐτοῖς, οὐκ ἦν ἄμεινον. ἐπὶ δέ γε τῆς ἀκοῆς αὐτὸ τοὐναντίον, οὐ μόνον ἀποκωλύσειν
ἔμελλε τὰ προστεταγμένα τὴν τῆς φωνῆς ἔκπτωσιν, ἀλλὰ καὶ προσεπηχήσειν τι. μέγιστον δὲ τοῦ λόγου μαρτύ-
ριον. ἀδριανὸς οὗτος ὁ ῥωμαίων ὕπατος, ἐπειδὴ ἐβέβλαπτο τὴν αἴσθησιν ταύτην, παρατείνων τοῖς ὠσὶν ἐξόπι-
σθεν εἰς τὰ πρόσω νενευκυίας κοίλας τὰς χεῖρας ὑπὲρ τοῦ ῥᾷον ἀκούειν, οὕτω δὲ καὶ ἀριστοτέλης ἔλεγεν ἵππους
καὶ ὄνους, καὶ κύνας, ὅσα τε ἄλλα ζῶα μεγάλα κέκτηται τὰ ὦτα. περιάγειν αὐτὰ καὶ στρέφειν ἀεὶ, πρός γε
τοὺς ψόφους, καὶ τὰς φωνὰς, ὑπὸ τῆς φύσεως δεδιδαγμένα τὴν χρείαν τῶν μορίων. ἀλλ' ἀνθρώποις γε τὸ μὲν τηλι-
κοῦτον μέγεθος δύσχρηστον ἐν τῷ σκέπειν τὴν κεφαλὴν, ἢ πίλοις, ἢ κρανίοις, ἢ τισὶν ἑτέροις τοιούτοις, ἅπερ οὐκ ὀ-
λιγάκις ἔμελλε ποιήσειν, ὅπου γε καὶ τοῖς πολεμικοῖς ἵπποις. καίτοι γε πολὺ τῶν ὄνων μικρότερα ἔχουσι
10 τὰ ὦτα, δύσχρηστον τὸ μέγεθος. ἡνίκα που τοῦ σκέπεσθαι δέοι τὴν κεφαλὴν, εἰς τοσοῦτον δ' ἀνατετάσθαι, καὶ
προύχειν αὐτὰ τῶν πόρων, εἰς ὅσον νῦν ἀνατέταται βέλτιον. οὕτω γὰρ ἅμα μὲν ἐπηχεῖ καὶ σκέπει τὸν πόρον·
ἅμα δ' οὐδὲν ἐμποδίζει τοῖς ὅλοις τῆς κεφαλῆς ἐπιβλήμασιν. ὀλίγον οὖν ἢ οὐδ' ὅλως κινεῖται τοῖς ἀνθρώποις.
ἢ βραχεῖάν τινα καὶ ἀμυδρὰν ἔχει τὴν κίνησιν. ἅτε γὰρ ὄντα σμικρὰ, βραχὺ παντελῶς, ἢ ὅλως οὐδὲν ἔμελλεν
ὠφελήσειν ἡμᾶς ἐπιστρεφόμενα. τὸ δ' ἔξωθεν μὲν αὐτὰ κυρτὰ, κοῖλα δ' ἔνδοθεν ὑπάρχειν, ἕνεκα τοῦ μήτ' ἐμ-
πίπτειν τι τῷ πόρῳ, μήτε αὐτὰ πάσχειν ἑτοίμως, ἐγένετο. πολλάκις γὰρ ἤδη λέλεκται πάντων δυσπαθέστα-
τον εἶναι, τὸ περιφερὲς, ἀλλὰ καὶ πολυέλικον ἑκάτερον αὐτῶν ἐγένετο τῆς αὐτῆς χρείας ἕνεκεν. μᾶλλον γὰρ
οὕτως ἐπιπτύσσεσθαι δύναται, καὶ διπλοῦσθαι καθ' αὑτὸ, ἢ εἰ ἁπλοῦν τε καὶ ὁμοειδὲς ὅλον ἑκάτερον ὑπῆρχεν.
ὅπως δὲ καὶ τοῦ κάλλους αὐτῶν προὐνόησατο, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐκ περιουσίας ἐργάζεσθαι πέφυκεν, οὐδὲν
ἀδιέξεστον, οὐδ' ἀργὸν ἀπολιποῦσα μόριον, οὐδ' ἄρρυθμον, ἔνεστί σοι σκοπεῖν. ὥσπερ γὰρ οἱ ἀγαθοὶ δημιουργοὶ
20 πάρεργόν τι τῆς αὐτῶν τέχνης ἐπίδειγμα, κατά τε τῶν ἐπικλείθρων ποιοῦνται, καὶ τῶν ἀσπίδων, καὶ πολ-
λάκις ἐν ταῖς λαβαῖς τῶν ξιφῶν, ἔν τε φιάλαις ἐνίοτε κόσμόν τινα καὶ ἀγαλματῶδες δημιούργημά τι, τῆς
χρείας ἐπέκεινα, κιττούς τέ τινας ἢ ἀμπέλων ἕλικας, ἢ τινὰ κυπάριττον, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐκτυποῦντες,
οὕτω καὶ ἡ φύσις ἐκ περιουσίας ἅπαντα τὰ μέλη, καὶ μάλιστ' ἀνθρώπων ἐκόσμησε. φαίνεται δὲ πολλαχόθι
μὲν ἐναργὴς ὁ κόσμος. ἔστι δ' ὅτε καὶ κατακρύπτεται τῆς χρείας τῇ λαμπρότητι. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὤτων ἐναρ-
γῶς φαίνεται, καθάπερ οἶμαι κἀπὶ τοῦ κατ' ἄκρον τὸ αἰδοῖον δέρματος, ὃ πόσθην ὀνομάζουσιν. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν
κατὰ τὰς πυγὰς σαρκῶν. ἐναργῶς δὲ γνωρίσεις κἀνταῦθα τὴν τοῦ μορίου ἀσχημοσύνην, εἰ γυμνωθείη, πίθη-
κον θεασάμενος. ἐν ὀφθαλμῷ δὲ, καίτοι πολὺ καλλίονι μορίῳ τούτων ἁπάντων ὄντι, καταφρονεῖται τὸ κάλ-
λος, ὅτι μεγάλως ἡ χρεία θαυμάζεται. καταφρονεῖται δὲ καὶ ῥινὸς, καὶ χειλῶν καὶ ἄλλων μορίων, ὅτι τὸ πρὸς
τὴν χρείαν κάλλος ὑπερέχει πολὺ τῆς πρὸς τὴν ὄψιν ἡδονῆς. εἰ δ' ἀποτμηθείη τι βραχὺ τοῦ χείλους, ἢ τῆς ῥινὸς
30 πτερυγίων, εἰς ὅσον αἶσχος αὐτοῖς ἥκει τὸ πρόσωπον ἅπαν, οὐδ' εἰπεῖν ῥᾴδιον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἔφην ἅπαντα
τῆς φύσεως, οὐ κατὰ τὸν πρῶτον λόγον, ἀλλ' οἷον πάρεργά τε καὶ παίγνια γέγονεν. ὧν δ' ἔχεται μάλιστα καὶ πρὸς
ἃ διαπαντὸς ἀποβλέπει, τά τε τῶν ἐνεργειῶν ἐστὶ καὶ τὰ τῶν χρειῶν. εἴρηται δ' ἔμπροσθεν ὅπῃ διήνεγκεν ἐνέργεια
χρείας, καὶ ὡς τῇ μὲν κατασκευῇ καὶ γενέσει τῆς κατὰ τὸ μόριον, ἡ ἐνέργεια προτέρα, τῷ δ' ἀξιώματι, προτέ-
ρα μὲν ἡ χρεία, δευτέρα δὲ ἡ ἐνέργεια. δέδεικται δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀληθινὸν κάλλος εἰς τὸ τῆς χρείας ἀναφέρεται κα-
τόρθωμα, καὶ ὡς ὁ πρῶτος σκοπὸς ἁπάντων τῶν μορίων τῆς κατασκευῆς ἡ χρεία. τὸ δ' ἐξ ἐπιμέτρου ποτὲ, καὶ
τῆς εὐμορφίας στοχάζεσθαι ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, καὶ αὐτὸ δὴ γινώσκεται τοῖς περὶ φύσιν ἔχουσιν. οὐδαμοῦ
δὲ τῶν ἔμπροσθεν λόγων ἐρρηκὼς νῦν ᾠήθην μάλιστα προσήκειν εἰπεῖν, καὶ γὰρ οὖν καὶ αἱ κατὰ τὰ γένεια τρί-
χες, οὐ μόνον σκέπουσι τὰς γένυας, ἀλλὰ καὶ πρὸς κόσμον συντελοῦσι. σεμνότερον γὰρ τὸ ἄρρεν φαίνεται, καὶ
μάλιστα ἐν τῷ προϊέναι κατὰ τὴν ἡλικίαν, εἰ πανταχόθεν αὐτῷ καλῶς αὗται περικέοιντο, καὶ διὰ τοῦ-
40 τό τε μῆλα καλούμενα, καὶ τὴν ῥῖνα ψιλὰ καὶ γυμνὰ τριχῶν ἡ φύσις ἀπέλιπεν. ἄγριον γὰρ ἂν οὕτω καὶ
θηριῶδες ὅλον ἐγένετο τὸ πρόσωπον, οὐδαμῶς οἰκεῖον ἡμέρῳ καὶ πολιτικῷ ζώῳ. ἀλλ' εἴς γε τὴν σκέπην τῷ
μὲν μήλῳ τὸ πάχος αὐτοῦ τῶν ὀστῶν ἐπικουρεῖ. τῇ ῥινὶ δὲ, τὸ τῆς ἐκπνοῆς θερμὸν, ὥστ' οὐδὲ ταῦτα τελέως γυμνά,
καὶ μέντοι καὶ ὀφθαλμῶν ἔνεστιν ἅψασθαι, καὶ μάλιστ' ἐν κρύει. τῶν τότε γὰρ ἂν ἐναργέστατα γνοίης ὅπως εἰσὶ
θερμοί, οὔτ' οὖν οὐδ' αὐτοὶ γυμνοὶ τελέως, οὐδ' ἄφρακτοι πρὸς τὸ κρύος. οἰκεῖον ἔχοντες ἀλέξημα τὸ ἔμφυτον
θερμὸν, οὐδὲν τῶν ἔξωθεν σκεπασμάτων δεόμενοι, ἀλλὰ μὴν καὶ γυναικὶ τὸ σῶμα μαλακὸν ἐχούσῃ, καὶ παιδι-
κὸν ἀεὶ καὶ γυμνὸν τριχῶν, οὐκ ἔμελλεν οὐδ' ἡ τοῦ προσώπου ψιλότης ἄκοσμος ἔσεσθαι, καὶ ἄλλως οὐδ' ἔχει
τοῦτο τὸ ζῶον οὕτω σεμνὸν ἦθος, ὥσπερ τὸ ἄρρεν, ὥστ' οὐδ' εἴδους αὐτῷ σεμνοῦ δεῖ. δέδεικται γὰρ ἤδη πολλά-
κις, εἰ μὴ ἄρα καὶ διαπαντὸς τοῦ λόγου τοῖς τῆς ψυχῆς ἤθεσιν οἰκεῖον ἡ φύσις ἀπεργαζομένη τὸ τοῦ σώματος
εἶδος. ἀλλ' οὐδὲ σκέπης μέντοι τινὸς ἐδεῖτο περιττῆς τὸ θῆλυ γένος ἀλεξητηρίου πρὸς κρύος. οἰκουροῦν τὰ
50 πολλά, κεφαλῆς μέντοι κομώσης ἐδεῖτο, καὶ σκέπης ἕνεκα, καὶ κόσμου, καὶ τοῦτ' αὐταῖς ἤδη κοινὸν, πρὸς
τοὺς ἄνδρας. ἀλλὰ μὴν καὶ δι' ἄλλην τινὰ χρείαν ἀναγκαίαν, αἵ τε τῶν γενείων τρίχες εἰσὶν ἡμῖν αἵ τε τῆς κε-
φαλῆς. ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἐκ τῶν χυμῶν ἀναθυμίασις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφέρεται, μάλιστα τοῖς παχυτέ-
ροις αὐτῆς περιττώμασιν εἰς τροφὴν τῶν τριχῶν, ἡ φύσις καταχρῆται. ἐπὶ δ' ἀνδράσιν, εἰς ὅσον θερμότεροι γυ-
ναικῶν, εἰς τοσοῦτον καὶ ταυτὶ τὰ περιττώματα πλείω. διττὴν καὶ τούτοις κένωσιν ἐξεῦρεν ἡ φύσις. τήν τε ἐκ
τῶν τῆς κεφαλῆς τριχῶν, καὶ τὴν ἐκ τῶν κατὰ τὰ γένεια. περὶ τούτων μὲν οὖν ἱκανὰ καὶ τὰ τοσαῦτα. διατί δὲ
καὶ τὸ μέτωπον οὐκ ἔχει τρίχας, ὥσπερ καὶ ἡ ὅλη κεφαλὴ, καὶ διατί κατὰ προαίρεσιν τοῦ ζώου, μόνον ἐν-
ταῦθα κινεῖται δέρμα, λέγειν ἂν ἑπόμενον εἴη. σκέπεται μὲν δή που καὶ τοῦθ' ὑπὸ τῶν τριχῶν τῆς
κεφαλῆς εἰς ὅσον βουλόμεθα, ὥστε ταύτῃ γε οὐδὲν ἔδει τριχῶν οἰκείων αὐτῷ. συνεχῶς δ' ἂν οἶμαι κουρᾶς
ἐδεόμεθα

ἐδεόμεθα; καὶ τούτου φύσαντος τρίχας ὡς ἂν ἐπικειμένου τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἀποδέδεικται δ' ἐν ἄλλοις τί-
σι, καὶ τοῖς τῆς τροφῆς ὀργάνοις, ἱκανὴν ἡ φύσις ἔχουσα πρόνοιαν τοῦ μὴ πολλὰ πραγματεύεσθαι τὸν ἄν-
θρωπον περὶ τὸ σῶμα, μηδὲ ταῖς ἀναγκαίαις ὑπηρεσίαις αὐτοῦ δουλεύειν ἀεί. σοφῷ γὰρ οἶμαι ζώῳ καὶ πο-
λιτικῷ σώματος ἐπιμελεῖσθαι τὰ μέτρια προσῆκεν, οὐχ ὥσπερ νῦν οἱ πολλοὶ φίλου μέν τινος δεομένου συμ-
πρᾶξαί τι φάντες ἀσχολίαν εἶναι σφίσιν ἀποδιδράσκουσιν, ἀποχωρήσαντες δ' ἔπειτα, πιττοῦνταί τε καὶ κομοῦν-
ται, καὶ κατατρίβουσι τὸν βίον ὅλον εἰς οὐκ ἀναγκαίαν τοῦ σώματος ὑπηρεσίαν. οὐδ' ὅτι τὴν ἀρχὴν ἔχουσι κρεῖτ-
τόν τι σώματος ἐπιστάμενοι. τούτους μὲν οὖν ἐλεεῖσθαι προσήκει. φιλοσοφεῖν δὲ ἡμᾶς τὰ προκείμενα καὶ δει-
κνύειν, ὅτι μὴ μόνον ἄμοιρον τριχὸς εὐλόγως ἐγένετο τὸ περὶ τὸ πρόσωπον δέρμα διὰ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ
καθ' ὁρμὴν κινούμενον αὐτῶν τούτων ἕνεκα. διοίγεσθαι γὰρ ἐπὶ πλεῖστον ἔχειν αὐτοὺς ἐν τῷ πολλὰ τῶν ἔξω
10 καθ' ὃν καιρὸν ἐγχειρεῖν ὁρᾶν, αὖθίς τε συνάγεσθαι, καὶ σφίγγεσθαι μύοντας ἀπὸ πάντων ἀκριβῶς τῶν
περικειμένων, ὅταν ἐπιφερόμενόν τι κατ' αὐτῶν δείσαντες τύχωμεν. εἰ οὖν ἀμφοτέρας τὰς χρείας,
ἅπαν τὸ δέρμα τὸ περικείμενον αὐτοῖς, τό τ' ἄνω τὸ κάτω μέτωπον, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ κάτω τὸ κατὰ τὰ
μῆλα κινούμενον, ἑκουσίως ἡ φύσις ἐποίησεν, ἵν' ἐναλλὰξ ἐκτεινόμενόν τε, καὶ κλεῖειν ἱκανὸν ᾖ τοὺς ὀφθαλ-
μούς. ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐπὶ ταῖς ὀφρύσι τριχῶν ἠμέλησεν οὐδ' αὐτῶν, ἀλλὰ μόνας δὴ ταύτας τε, καὶ τὰς ἐπὶ
βλεφάροις ἴσον ἀεὶ διαφυλαττούσας τὸ μέγεθος ἀπειργάσατο. καίτοι τάς γε τῆς κεφαλῆς, καὶ τῶν γενείων
ἐπὶ πλεῖστον αὐξανομένας ἐποίησεν. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ ἅμα γε, τὸ τῆς χρείας διττὸν ἦν, τὸ μὲν εἰς σκέπην
τῶν μορίων διαφέρον, τὸ δ' εἰς δαπάνην παχυτέρων περιττωμάτων. ἅμα τε τὸ τῆς ἑτέρας χρείας, πολυει-
δὲς ὑπάρχειν ἱκανῶς. οὐχ ὁμοίως σκέπης οὔτε κατὰ τὰς ἡλικίας ἡμῶν δεομένων, οὔτε κατὰ τὰς ὥρας
τοῦ ἔτους, ἢ τὰς χώρας, ἢ τὰς τοῦ σώματος διαθέσεις. οὐ γὰρ ὡσαύτως ἀνδρὶ καὶ παιδὶ καὶ γέροντι,
20 καὶ γυναικὶ προσήκει κομᾶν, οὐδὲ θέρους καὶ χειμῶνος, οὐδ' ἐν θερμῷ χωρίῳ καὶ ψυχρῷ, καθάπερ οὐδ' ὀφθαλ-
μιάσαντι, καὶ κεφαλὴν ἀλγήσαντι, καὶ ἀκριβῶς ὑγιαίνοντι. πρὸς οὖν τῶν καιρῶν, τὴν ἑτερότητα βέλ-
τιον ἦν ἡμᾶς ἁρμοττομένους, ἄλλοτε ἀλλοῖον ποιεῖσθαι τῶν τριχῶν τὸ μέγεθος. ἐπὶ δέ γε τῶν κατὰ τοὺς ὀφ-
θαλμούς, καὶ τὰς ὀφρῦς εἴτε προσθῇς εἴτ' ἀφέλοις τι, διαφθερεῖς τὴν χρείαν. αἱ μὲν γὰρ ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἐμπί-
πτειν, τῶν μικρῶν σωμάτων ἀνεῳγόσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, οἷον χάραξ τις αὐτῶν προβέβληνται, τὰς δὲ ἀπο-
στέγειν ἐχρῆν, οἷον τεῖχός τι καὶ πρώτας ἐκδέχεσθαι πάντα τὰ ἐκ τῆς κεφαλῆς καταρρέοντα. εἰ τοίνυν σμι-
κροτέρας αὐτάς, ἢ ἀραιοτέρας ἐργάσαιο τοῦ προσήκοντος, εἰς τοσοῦτον καὶ τὴν χρείαν διαφθερεῖς. αἱ μὲν ἐμ-
πίπτειν εἰς αὐτάς, αἱ δ' εἰσρεῖν ἐπιτρέψουσιν, ἃ πρότερον εἶργον. εἰ δ' αὖ μείζους ἢ πυκνοτέρας, οὐ χάραξ οὐδὲ
τεῖχος ἔτι σοι τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' εἱρκτῇ τινι παραπλήσιον ἔσται στέγασμα, κατακρύπτουσαί τε καὶ σκο-
τίζουσαι τὰς κόρας, ἥκιστα πάντων ὀργάνων ἐπισκοτεῖσθαι δεομένας. ἆρ' οὖν προσέταξε ταύταις μόναις
30 ταῖς θριξὶν ὁ δημιουργὸς ἡμῶν, ἴσον ἀεὶ φυλάττειν τὸ μέγεθος, δεδοικυῖαι τὴν ἐπίταξιν, ἢ αἰδούμεναι τὸν προσ-
τάξαντα θεόν, ἢ αὐταὶ πεπεισμέναι, βέλτιον εἶναι δρᾶν τοῦτο διαφυλάττουσιν ὡς ἐκελεύσθησαν, ἢ Μωσῆς μὲν
οὕτως ἐφυσιολόγει, καὶ βέλτιον οὕτως ἢ ὡς Ἐπίκουρος. ἄριστον μέντοι μηδ' ἑτέρως ἀλλὰ τὴν ἐκ τοῦ δημιουρ-
γοῦ φυλάττοντας ἀρχὴν γενέσεως, τοῖς ἐν τοῖς ὁμοίοις Μωσεῖ, τὴν ἐκ τῆς ὕλης αὐτῇ προστιθέναι. διὰ τοῦτο μὲν
γὰρ ἀεὶ ἴσον φυλάττειν αὐτὰς δεομένας τὸ μέγεθος ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἀπειργάσατο, διότι τοῦτ' ἦν τὸ βέλτιον·
ἐπεὶ δ' ἔγνω τοιαύτας δεῖν ἐργάζεσθαι, διὰ τοῦτο ταῖς μὲν, οἷον χόνδρόν τινα ὑπέτεινε σκληρὸν σῶμα, ταῖς δὲ
σκληρὸν δέρμα συμφυὲς τῷ χόνδρῳ διὰ τῶν ὀφρύων. οὐ γὰρ δὴ τὸ βουληθῆναι τοιαύτας γενέσθαι μόνον ἦν αὐτάρ-
κες, οὐδὲ γὰρ εἰ τὴν πέτραν ἐξαίφνης ἐθελήσειεν ἄνθρωπον ποιῆσαι, δυνατὸν αὐτῷ, καὶ τοῦτ' ἔστι, καθ' ὃ τῆς Μωσέως
δόξης, ἥ θ' ἡμετέρα καὶ Πλάτωνος, καὶ ἡ τῶν ἄλλων τῶν παρ' Ἕλλησιν ὀρθῶς μεταχειρισαμένων τοὺς περὶ
40 φύσεως λόγους, διαφέρει. τῷ μὲν γὰρ ἀρκεῖ, τὸ βουληθῆναι τὸν θεὸν κοσμῆσαι τὴν ὕλην, ἡ δ' εὐθὺς κεκόσμηται·
πάντα γὰρ εἶναι τῷ θεῷ δυνατὰ νομίζει, κἂν εἰ τὴν τέφραν ἵππον ἢ βοῦν ἐθέλει ποιεῖν, ἡμεῖς δ' οὐχ οὕτω γι-
νώσκομεν, ἀλλ' εἶναι γάρ τινα λέγομεν ἀδύνατα φύσει, καὶ τούτοις μηδ' ἐπιχειρεῖν ὅλως τὸν θεόν, ἀλλ' ἐκ τῶν
δυνατῶν γενέσθαι τὸ βέλτιστον αἱρεῖσθαι, καὶ τοίνυν καὶ τρίχας ἐπὶ τοῖς βλεφάροις, ἐπειδὴ βέλτιον ἦν ἴσας
ἀεὶ, καὶ μέγεθος εἶναι καὶ ἀριθμόν, τὸν μὲν βουληθῆναι λέγομεν, τὰς δ' εὐθὺς γεγονέναι. μὴ γὰρ ἄν, μήτε
μυριάκις βουληθῇ γενέσθαι ποτ' ἂν τοιαύτας αὐτάς, ἐκ δέρματος μαλακοῦ πεφυκυίας. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ
ὀρθὰς ἀνεστηκέναι παντάπασιν ἀδύνατον ἦν, μὴ κατὰ σκληρὰ πεπηγυίας, ἀμφοτέρων οὖν τὸν θεὸν αἴτιον
εἶναι φαμὲν, τῆς τε τοῦ βελτίονος ἐν αὐτοῖς τοῖς δημιουργουμένοις αἱρέσεως, καὶ τῆς περὶ τὴν ὕλην ἐκλέ-
ξεως. ἐπεὶ γὰρ ἅμα μὲν ὀρθὰς ἀνεστηκέναι τὰς ἐπὶ τῶν βλεφάρων τρίχας ἐχρῆν, ἅμα δ' ἴσας ἀεὶ φυλάττε-
σθαι μέγεθός τε καὶ ἀριθμόν, εἰς χονδρῶδες αὐτὰς κατέπηξε σῶμα, εἰ δ' εἰς μαλακὴν οὐσίαν καὶ σαρκοειδῆ
50 κατέπηξεν αὐτάς, φαυλότερος ἂν ἦν, οὐ Μωσέως μόνον, ἀλλὰ καὶ στρατηγοῦ μοχθηροῦ, τεῖχος κατὰ τέλματος, ἢ
χάρακα πηγνυμένου. τὸ δὲ καὶ τὰς τῶν ὀφρύων ὁμοίως ἐχούσας ἀεὶ διαφυλάττεσθαι, τῆς αὐτῆς ἔχεται
περὶ τὴν ὕλην ἐκλέξεως, ὡς γὰρ καὶ πόαι, καὶ φυτὰ τὰ μὲν ἐξ ὑγρᾶς καὶ λιπαρᾶς γῆς ἀνίσχοντα, μέχρι
μηκίστου τὴν αὔξησιν ἴσχει, τὰ δ' ἐκ πετρώδους καὶ ξηρᾶς, σμικρὰ καὶ σκληρά, καὶ ἄναυξα διαμένει, κατὰ τὸν αὐ-
τὸν οἶμαι τρόπον καὶ αἱ τρίχες, αἱ μὲν ἐξ ὑγρῶν, καὶ μαλακῶν ἀνίσχουσαι μορίων, εὐαυξέσταται γίνονται,
καθάπερ ἔν τε τῇ κεφαλῇ καὶ ταῖς μασχάλαις, καὶ τοῖς αἰδοίοις. ὅσαι δ' ἐκ σκληρῶν, καὶ ξηρῶν, ἀναυ-
ξεῖς καὶ σμικραί, διὰ τοῦτο καὶ ἡ γένεσις αὐταῖς διττή, καθάπερ ταῖς τε βοτάναις, καὶ τοῖς φυτοῖς, ἡ μὲν, ἐκ τῆς τοῦ
δημιουργοῦ προνοίας, ἡ δ' ἐκ τῆς τοῦ χωρίου φύσεως. ἄρουραν, καὶ γὰρ ἔστι θεάσασθαι πολλάκις, ἢ πυρῶν ἢ κριθῶν
ἀνισχόντων ἔτι καθάπερ τινὸς ἁπαλῆς τε καὶ μακρᾶς πόας, καί τι χωρίον ἕτερον ὁμοίως αὐτοῦ δασύ, τῆς ὄν-
τως πόας μεστόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡ σύντροφος ἱκμὰς ἐδάσυνε, τὴν δ' ἄρουραν ἡ τοῦ γεωργοῦ πρόνοια, καὶ τοῖς

γε μὴ δυναμένοις διακρῖναι τὴν ἰδέαν ἀπὸ τῆς ἄλλης πόας τῶν ἄρτι τῆς γῆς ἀνιόντων σπερμάτων, ἡ τάξις
αὕτη μόνη τῆς ἐκφύσεως ἱκανὴ γνωρίσαι. τό τε γὰρ ὁμαλὲς αὐτῶν τῆς γενέσεως, καὶ τὸ τῆς ἔξωθεν περι-
γραφῆς κατὰ γραμμὰς τεταμένας γινόμενον, ἱκανὸν ἐνδείξασθαι τὸ κατὰ τέχνην τινὰ καὶ πρόνοιαν, τοῦ
γεωργοῦ διασώζεσθαι τὸ χωρίον. ἐν γὰρ δὴ τοῖς αὐτομάτοις δάσεσιν, ἅπαν τοὐναντίον. ὁμαλέσι γένεσις οὔθ' ὅ-
ροις τισὶ τεταγμένοις ἀφωρισμένη. τοιαῦται μὲν οὖν αἱ κατὰ τὰς μασχάλας εἰσὶ τρίχες. αἵ τ' ἐν τοῖς ἄλλοις
μέλεσιν, οὐ γραμμαῖς ἀκριβέσιν ἀφωρισμέναι. καθάπερ αἵ τε κατὰ τὰς ὀφρῦς, καὶ τὰ βλέφαρα, καὶ τὴν
κεφαλήν, ἀλλ' ἀνωμάλους μὲν ἔχουσαι τοὺς ὅρους, ἀτάκτως δὲ καὶ αὗται διερριμμέναι. τῆς γὰρ τῶν χωρίων
ἰκμάδος ἔκγονοι, καὶ οὐ τῆς τοῦ δημιουργοῦ προνοίας εἰσὶν ἔργα, καὶ διὰ τοῦτο θερμαῖς μὲν φύσεσι πάμπολ-
λαι. ψυχραῖς δὲ, ἢ οὐδ' ὅλως, ἢ ἐλάχισται γίνονται. ὧν δ' ὁ δημιουργὸς αὐτὸς προνοεῖται, καθάπερ ἀρούρας
10 γεωργὸς ἐν ἁπάσαις φύσεσιν ὑπάρχουσιν αὗται, καὶ θερμαῖς, καὶ ψυχραῖς, καὶ ὑγραῖς, καὶ ξηραῖς, εἰ μὴ
παντάπασίν ποτ' εἰς ἀμετρίαν τινὰ δυσκρασίας ἥκοιεν. ὥσπερ ἡ πετρώδης τε καὶ ψαμμώδης γῆ. καθάπερ οὖν
γεωργοῦ τέχνην ἅπασα δέχεται γῆ, πλὴν τῆς οὕτω, καὶ τὴν τοῦ δημιουργοῦ τῶν ζώων, ἅπασα κρᾶσις σώ-
ματος ὑγιεινὴ προσίεται, καὶ πάθος ἤδη τοῦ μορίου οὐ μικρὸν τὸ ῥυῆναι τῶν βλεφάρων, ἢ τῶν ὀφρύων τὰς τρί-
χας. ὥσπερ οἶμαι, καὶ τὰς τῆς κεφαλῆς, πάθος μὲν ἀλλ' οὐχ οὕτω μέγα. τὰ γὰρ ἐν σκληρᾷ καὶ ξηρᾷ γῇ φυτὰ,
καθάπερ τὴν γένεσιν δύσκολόν τε, καὶ πολλῆς προνοίας δεομένην ἔχει, οὕτω καὶ τὴν ἀπώλειαν οὐ ῥᾳδίαν. ἰσχυ-
ρῶς γὰρ ἐνερρίζωται, καὶ κρατεῖται, καὶ σφίγγεται πανταχόθεν. οὕτω τοι καὶ τῶν Αἰθιόπων αἱ κεφα-
λαὶ, σμικρὰς μὲν καὶ ἀναύξεις ἔχουσι τὰς τρίχας, ὑπὸ ξηρότητος τοῦ δέρματος. ἀλλ' οὐ φαλακροῦνται ῥᾳδίως.
ἅπαντ' οὖν ταῦτα προγινώσκων ὁ δημιουργὸς, ἐπὶ μὲν τοῖς βλεφάροις, καὶ ταῖς ὀφρύσιν ἄμεινον εἶναι γνοὺς
μικρὰς μὲν καὶ ἀναύξεις, ἀλλὰ μονίμους ἐργάσασθαι τὰς τρίχας εἰς σκληρὰ καὶ χονδρώδη δέρματα τὰς ῥί-
20 ζας αὐτῶν ἐνέπηξεν. καθάπερ εἰς ἀργιλώδη τινὰ, καὶ πετρώδη γῆν. εἰς μὲν γὰρ αὐτὴν τὴν πέτραν ἐνθεῖναι τὴν
ἀρχὴν φυτοῦ, παντάπασιν ἀδύνατον. ὥσπερ οὖν καὶ εἰς ὀστοῦν ῥίζαν τριχὸς, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς. εὔκρατον
γὰρ ἤδη τὸ χωρίον τοῦτ' ἦν, διὸ ἀρούρας αὐτῶν ἐποιήσατο. τὸ μέν τι καὶ τῆς ἐπιρρεούσης ἰκμάδος ἐκπίνουσαν,
ὡς μὴ λυμαίνοιτο τοῖς ὑποκειμένοις, τὸ δέ τι καὶ σκέπουσαν αὐτὴν τὴν κεφαλήν. ἤδη δὲ καὶ περὶ τὴν τῶν
αἰδοίων φύσιν, αἱ τρίχες ἅμα μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐγένοντο. θερμὰ γὰρ καὶ ὑγρὰ τὰ χωρία, καὶ σκέπην δὲ καὶ κόσμον
παρέχουσι τοῖς ταύτῃ χωρίοις, ὥσπερ αἱ πυγαὶ μὲν τοῖς κατὰ τὴν ἕδραν. ἡ πόσθη δὲ τῷ αἰδοίῳ, καὶ γὰρ καὶ
τοῖς ἀναγκαίοις ἔχουσι τὴν γένεσιν, εἰς δέον ὁ δημιουργὸς ἡμῶν καταχρῆται πολλαχόθεν. περιττὸς ὢν ἐν ἅπα-
σι καὶ δεινὸς εὐμήχανος εἰς τὴν τοῦ βελτίονος αἵρεσίν τε καὶ δημιουργίαν. οὕτως οὖν ἅπαντα τὰ μόρια κοσμῶν,
οὐ τῶν κατὰ τὰς ὀφρῦς ἠμέλησεν. οὔτ' ἄλλου τινὸς, ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται νῦν ἤδη, τὴν ἐπιτήδειον ἑκάστῳ τῶν
ἐσομένων ὕλην ὑποβάλλεται πρότερον, ἔπειτ' ἐξ αὐτῆς τὸ δέον ἐργάζεται. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸ κατὰ τὸ μέ-
30 τωπον δέρμα, διότι μὲν κινεῖσθαι βέλτιον ἦν, εἴρηται. διότι δ' ἀμήχανον ἐστὶν ἄνευ μυὸς ὑπάρξαι τινὶ μορίῳ τὴν
καθ' ὁρμὴν κίνησιν ἐπιστάμενος, ὑπέτεινεν αὐτῷ μυώδη τινὰ οὐσίαν λεπτήν, ἀνάλογον γοῦν ἀεὶ τοῖς μεγέθεσι τῶν
κινησομένων μορίων τοὺς ὄγκους τῶν μυῶν ἀπεργάζεται, καὶ μόνον ἐνταῦθ' ἥνωται τὸ δέρμα τῇ μυώδει φύσει,
καθάπερ τῷ τ' ἔνδον τῶν χειρῶν, καὶ κάτω τῶν ποδῶν συμπέφυκε τένοντι. ὅτι δ' οὐ μικρολογούμενος περὶ
τῶν ὀνομάτων, ἀλλ' ἐνδείξασθαι βουλόμενος αὐτῶν τὴν διαφορὰν, ἡνῶσθαι μὲν τὸ κατὰ τὸ μέτωπον ὠνόμασα,
συμφυὲς δὲ τὸ κατὰ τὰς χεῖράς τε, καὶ τοὺς πόδας ὑπάρχειν, εἴσῃ σαφῶς εἰ βουληθείης ἐπιμελῶς ἀνατέμνειν
τὰ μόρια. τένοντες μὲν γὰρ ὡς ἐν τοῖς περὶ αὐτῶν ἐλέγετο λόγοις, ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων μυῶν, εἴς τε τὸ τῆς
χειρὸς δέρμα τοὐντὸς, καὶ τὸ τοῦ ποδὸς, τὸ κάτω καθήκοντες, αἰσθητικώτερά τε ἅμα, καὶ τριχῶν ψιλὰ, καὶ δυ-
σπεριτρεπτότερα τῶν ἄλλων ἐργάζονται δερμάτων αὐτά, κατὰ δὲ τὸ μέτωπον ἡ ἐπιπολῆς μοῖρα τῆς ὑπο-
κειμένης οὐσίας τῆς μυώδους, αὐτὴ γίνεται δέρμα. τρίτη δ' ἄλλη διαφορὰ δέρματος ἡ καθ' ὅλον ἐστὶ τὸ ζῶον. προ-
40 σαρτωμένου τοῖς ὑποκειμένοις οὐσίας τῆς μυώδους, οὐ συμφυομένου, καὶ τετάρτη τῶν κατὰ τὰ χείλη μυῶν,
συμφθαρέντων, ὡς ἂν εἴποι τις, καὶ δι' ὅλου κραθέντων τῷ δέρματι, καὶ τούτων οὐδὲν ἀργῶς οὐδὲ μάτην ἐγέ-
νετο. τὰ μὲν γὰρ ἐξηγησάμεθα διὰ τῶν ἔμπροσθεν, ὡς βέλτιον οὐχ οἷόν τ' ἦν αὐτοῖς ἑτέρως ἔχειν, ὑπὲρ δὲ τοῦ
ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς δέρματος ἅπαντος ὁ ἐνεστηκὼς ἐπεραίνετο λόγος, ἐπιδεικνύντων ἡμῶν. ὅτι τε τῆς ὑπο-
κειμένης σαρκὸς οὐκ ἀποδέρεται, καὶ ὅτι ταὐτὸν μὲν τοῦ ὑπάρχει, καὶ τοῖς ἔνδον τῶν χειρῶν, καὶ τοῖς κάτω
τῶν ποδῶν. ἀλλ' οὐ χαλαρὸν ἐκείνων οὐδέτερον, ὥσπερ τὸ κατὰ τὸ μέτωπον. οὐδ' αἰσθητὴν κίνησιν ἔχον. ὡς ἂν μη-
δὲ τῆς αὐτῆς ἕνεκα χρείας ἀπεργασθὲν τοιοῦτον. ἐνταυθοῖ δ' εἰ μὴ χαλαρὸν ἦν, οὐκ ἂν οἷόν τε ἦν κινεῖσθαι κατὰ
προαίρεσιν ὁπωσοῦν αὐτῷ, οὐθ' ὑπάρξειν, καὶ δὴ φράσω. τῇ μὲν ὑποκειμένῃ φύσει τῇ μυώδει, κατὰ πᾶν ἥνω-
ται, καὶ μέρος αὐτῆς ἐστι τὸ ἐπιπολῆς. ἀπολέλυται μέντοι τῶν ὑποκειμένων ὀστῶν, ὑπὸ τοῦ περιοστίου δια-
φραττόμενον ὑμένος, ὃς καὶ αὐτὸς ὁ λοχαλαρὸς ἐπιβέβληται τοῖς ὀστοῖς οὐδενὸς ὑμένος. οὔτε συμφυομένου αὐ-
50 τοῖς. ἀλλὰ διὰ λεπτῶν τινῶν ἰνῶν προσαρτωμένων. οὐκοῦν ἀλλαχόθεν τοιαύτη φύσις ἐγένετο δέρματος, ὅτι μη-
δὲ χρεία. κατὰ δέ γε τῶν μήλων, τὰ πρὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς μέρη, μυῶν μὲν οὐκ ἂν εὕροις ὑποβεβλημένην
οὐσίαν. ἀλλ' ὁμοίως τῷ παντὶ δέρματι, χαλαρὸν ἐπὶ τὸν περιόστιον περιτεταμένον ὑμένα. τῷ δέ τε κάτωθεν
αὐτοῦ μέρος ταῖς γνάθοις εἶναι συμφυὲς, τό τε ἄνωθεν ἡνῶσθαι τῇ κατὰ τὸ μέτωπον ὑποβεβλημένῃ μυώ-
δει φύσει, συγκινεῖσθαι τούτοις ἠδυνήθη, καὶ τοῦτ' εἰ βούλει πέμπτον εἶδος ἀριθμείσθω δέρματος ἐπὶ τοῖς προει-
ρημένοις τέτταρσι. ἀλλὰ καὶ κατά γε τὴν ἰδέαν εἶδος ἂν οὐδὲν διαφέρει τοῦ καθ' ὅλον τὸ ζῶον. ἐπεὶ δὲ μόνον ὑπὸ
δυεῖν δερμάτων περιέχεται κινουμένων. ἡνωμένων τε καὶ συμφυὲς ὑπάρχον αὐτοῖς, τῆς κατὰ προαίρεσιν ἐν
τούτῳ μετέχει κινήσεως. καὶ ταύτῃ διήνεγκε καὶ αὐτὸ, τοῦ καθ' ὅλον τὸ ζῶον δέρματος, διὰ δὲ τὴν αὐτὴν σοφίαν
τοῦ δημιουργοῦ, καὶ ἡ τῶν χειλῶν οὐσία μόνη τοιαύτη γέγονεν, ὡς ἤτοι μυῶν ἀντὶ δέρματος ἤδη καλεῖν αὐτὴν ἐν

δίκως, ἢ μυῶδες δέρμα, καὶ γὰρ καὶ κινεῖσθαι κατὰ προαίρεσιν ἐδεῖτο, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων μυῶν γενέσθαι
σκληροτέραν. ὅθεν ἐκ δέρματός τε, καὶ μυὸς αὐτὴν συνεκεράσατο. τέτταρες δ' εἰσὶν ἀρχαὶ, τῶν εἰς τὰ χείλη κα-
θηκόντων μυῶν, ἐναργεῖς μὲν καὶ σαφεῖς πρὶν ἀναμίγνυσθαι τῷ δέρματι. συνκεραννύμεναι δ' αὐτῷ, παν-
τελῶς ἀσαφεῖς εἰσι, καὶ ἀχώριστοι τῆς ἐκείνων φύσεως. ὅλη γὰρ ὡς εἴρηται τῇ μυώδει φύσει κραθείσης τῆς δερ-
ματώδους ὅλης, τὰ χείλη τοῖς ζώοις ἐγένετο. διατί δὲ τέτταρες οἱ ἐμβάλλοντες εἰς αὐτὸ μύες εἰσὶ, καὶ διατὶ δύο
μὲν, ἀπὸ τοῦ κάτω πέρατος ἀρχόμενοι τῆς κάτω γένυος. ἕτεροι δὲ δύο μικρὸν ὑπὸ κάτω τῶν μήλων, καὶ ὡς
οὔτε πλείους ἐχρῆν αὐτοὺς, οὔτ' ἐλάττους. οὔτε μείζους. οὔτε μείους. οὔθ' ἑτέρωθεν ἀρχομένους γενέσθαι, ταύτῃ
δίειμι. τέτταρες μὲν εἰσὶ διότι καὶ τέτταρας ἐχρῆν ἀρχὰς εἶναι κινήσεων τοῖς χείλεσιν, ἑκατέρῳ δύο. τὴν
μὲν, εἰς ἀριστερὰ, τὴν δ' εἰς δεξιὰ περιάγουσαν. ἀνάλογον δ' αὐτοῖς τὰ μεγέθη τῶν κινηθησομένων ὀργάνων, αἱ
10 κεφαλαὶ δ' ἀνήρτηνται, τοῖς μὲν ἄνωθεν, ὡς ἐπὶ τὰ μῆλα. λοξῶν γὰρ ἔμελλον ἐξηγήσασθαι κινήσεων, ἑκα-
τέρῳ τοῦ χείλους τῷ μέρει. τῶν δ' αὖ κάτω, λοξὴ μὲν καὶ τούτων ἡ σύμπασα θέσις. λοξαὶ δ' αἱ κινήσεις. ἡ δ' αὐτῶν
σοφία κἀνταῦθα τοῦ δημιουργοῦ τῇ μυριάκις ἤδη δεδειγμένῃ. διατὶ γὰρ τῶν τεττάρων μυῶν ὀκτὼ κινήσεις
εἰργάσατο. τέτταρας μὲν τὰς λοξὰς ἐφ' ἑκατέρου χείλους δύο. πρὸς αὐταῖς δ' ἑτέρας εὐθείας τέτταρας, δύο
μὲν τὰς ἀκριβῶς εὐθείας, ὅταν ἤτοι πλεῖστον ἀπ' ἀλλήλων διΐστηται τὰ χείλη. τὸ μὲν, ἀνατεινόμενον ὡς ἐπὶ
τὴν ῥῖνα. τὸ δὲ, κατασπώμενον ὡς ἐπὶ τὸ γένειον συνάγηται πρὸς ἄλληλα. τὸ μὲν ἄνωθεν κάτω. τὸ δ' αὖ κά-
τωθεν ἄνω φερόμενον, ὡς γὰρ ἐπί τε καρποῦ καὶ βραχίονος ἐδείκνυμεν. ἐκ τῶν λοξῶν κινήσεων τὰς εὐθείας
γινομένας, οὕτως ἔχει κἀπὶ τῶν χειλῶν, ἑνὸς μὲν ἐνεργοῦντος μυὸς καθ' ὁποτερονοῦν αὐτῶν, ἐπὶ τὸ πλάγιον
ἡ κίνησις. εἰ δ' ἄμφω ταθεῖεν. οὕτως ἤδη σύμπαν τὸ χεῖλος ἀνασπᾶται μὲν ὑπὸ τῶν ἄνωθεν μυῶν. κατα-
σπᾶται δ' ὑπὸ τῶν κάτωθεν. ἀλλὰ καὶ τῶν μὲν ἔξωθεν ἰνῶν ἐκτεινομένων, ἐκτρέπεσθαι συμβαίνει τοῖς χεί-
20 λεσιν. ἐντρέπεσθαι δὲ καὶ ὑποπτύεσθαι διὰ τῶν ἔνδον, ὥς τε καὶ τούτων τῶν δύο συναριθμουμένων ταῖς ἀ-
κριβῶς εὐθείαις, τέτταρας μὲν, τὰς διὰ μέσου προϊούσας, ὀκτὼ δὲ, τὰς πάσας αὐτῶν γενέσθαι κινήσεις,
αἱ μὲν γὰρ λοξαὶ τέτταρες τυγχάνουσι. τῶν δ' ἔξωθεν αὐταῖς προσερχομένων, τῶν δὴ νῦν λελεγμένων, μία
μὲν ἐν τῷ διΐστασθαι τὰ χείλη γίνεται. δευτέρα δ' ἐν τῷ συνάγεσθαι. τρίτη δ' ἐκτρεπομένων. τετάρτη δ' ὑπο-
πτυσσομένων. ὅπως δ' ἐπὶ πλεῖστον, οὐχ αὗται μόναι, ἀλλὰ καὶ σὺν αὐταῖς αἱ κατὰ τὰς γνάθους ἐπιτελοῖντο.
μῦν πλατὺν καὶ λεπτὸν ἡ φύσις ἔξωθεν ἀπέτεινεν, ἕνα καθ' ἑκάτερον μέρος, ἄχρι τῆς κατὰ τὸν τράχηλον ἀ-
κάνθης ἐκτεταμένον. ἀναφέρονται δ' αὐτῶν αἱ ἶνες, αἱ μὲν, ἀπὸ στέρνου τε, καὶ τῶν κλειδῶν ἑκατέρας. ὅσον τῶν
στέρνων συνεχὲς, ὄρθιαι πρὸς τὸ κάτω χεῖλος. αἱ δ' ὑπὸ τοῦ λοιποῦ τῶν κλειδῶν, ἤδη λοξαὶ, πρὸς τὰ πλάγια
τῶν κλειδῶν. λοξότεραι δὲ μᾶλλον τούτων, αἱ ἀπὸ τῶν ὠμοπλατῶν ἀναφερόμεναι πρός τε τὰ πλάγια τῶν χει-
λῶν, καὶ ὅσον τούτοις συνεχὲς ἐστὶ τῶν γνάθων, ὥς τό γε ὑπόλοιπον ἁπασῶν τῶν γνάθων, ὀπίσω πᾶν, ὡς
30 ἐπ' ὦτα τείνουσιν ἕτεραί τινες ἶνες. ἠγνοεῖτο δ' ὁ μῦς οὗτος τοῖς ἀνατομικοῖς, καίτοι παμπολύ τι νεύρων πλῆ-
θος ἐξ ἁπάντων σχεδὸν τοῦ τραχήλου τῶν σπονδύλων δεχόμενος. ἀλλ' ἡ κίνησις αὐτοῦ φανεῖταί σοι σαφῶς, εἰ
κλείσας τὴν γένυν ἀκριβῶς ἐπὶ πλεῖστον ἀπάγειν ἐθέλοις ἐφ' ἕκαστον ὧν εἶπον μερῶν, τὰ χείλη τε καὶ τὰς
γνάθους. εἰρημένης δὲ τῆς ἐνεργείας τούτου τοῦ μυὸς, εὐθὺς καὶ ἡ χρεία πρόδηλος, ὡς εἴς τε τὰς διαλέκτους, καὶ
τὰς μασήσεις ἱκανῶς συντελεῖν. ὅτι δὲ καὶ τὰ νεῦρα βέλτιον ἦν, εἰς μὲν τὸ κάτω χεῖλος, ἀπὸ τῶν διὰ τῆς κά-
τω γένυος ἰόντων ἀναγεῖν, εἰς δὲ θάτερον, ἀπὸ τῶν διὰ τῆς ἄνω, καὶ τοῦτ' οἶμαι πρόδηλον. οὕτω δὲ καὶ τὰς ἀρ-
τηρίας, καὶ τὰς φλέβας ἀπὸ τῶν πλησίον κειμένων, εἰς ἑκάτερον αὐτῶν ἀποφῦσαι, μακρῷ βέλτιον ἦν, ἢ
πόρρωθέν ποθεν ἐπάγεσθαι, καὶ ζητεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν, καὶ νεύρων εἰς ἅπαν-
τα τὰ μέλη δικαίας διανομῆς, ἐπὶ προήκοντι τῷ λόγῳ γεγράψεται. τὰ δὲ τῆς ῥινὸς πτερύγια διότι μὲν
ἐχρῆν εἶναι χονδρώδη τε ἅμα, καὶ κατὰ προαίρεσιν τοῦ ζώου κινούμενα, τὸ μέν πού τι, καὶ πρόσθεν εἴρηται. τὸ
40 δέ τι καὶ νῦν ὑπομνήσομεν, ἐπί τε γὰρ ταῖς ἀθροωτέραις εἰσπνοαῖς, ὡσαύτως δὲ, καὶ ταῖς ἐκφυσήσεσιν, ἡ κί-
νησις αὐτῶν οὐ σμικρὰ συντελεῖ. διὰ τοῦτο μὲν οὖν ἐγένετο κινούμενα, χονδρώδη δὲ, διότι δυσθλαστός τε ἅμα, καὶ
δύσθραυστος ἥδε ἡ οὐσία. κατὰ δὲ τὴν τοῦ ζώου βούλησιν, ἡ κίνησις αὐτῶν. ὅτι καλῶς γίνεται μᾶλλον, ἢ εἰ χωρὶς
ὁρμῆς ἐκινεῖτο, ταῖς ἀρτηρίαις ὁμοίως. εἰ μή τις ἤδη, καὶ καθ' ἑαυτὸν λογίζεσθαι δύναται ῥαθύμως ὁμιλῆ-
σαι τοῖς ἔμπροσθεν ἅπασι λόγοις, καὶ μέν γε καὶ ὡς ἀναγκαῖον αὐτοῖς ἐμφύεσθαι μυσὶν, εἰ μέλλοιεν οὕτω κινεῖ-
σθαι, καὶ τοῦτ' ἤδη χρή τινα συνιέναι. μυριάκις ἀκηκοότα περὶ κινήσεώς τε καὶ φύσεως μυῶν. ἀλλ' ἴσως τίνες
οἱ μύες οὗτοι, καὶ πηλίκοι, καὶ πῶς κείμενοι, καὶ πόθεν ὁρμώμενοι καθήκουσι, εἰς τὰ τῆς ῥινὸς πτερύγια, παρ' ἡ-
μῶν ἀξιοῦσι μαθεῖν. οὐ γὰρ ἔτι λόγου ταῦτά γε, ἀλλὰ τῆς ἀνατομῆς ὑπάρχειν εὑρήματα. διδάσκομεν οὖν ἤδη
πρῶτον μὲν αὐτῶν τὴν ἔκφυσιν ὑποκάτω τῶν μήλων, γινομένην εὐθὺς ταῖς ἀρχαῖς τῶν ἐπὶ τὰ χείλη κα-
θηκόντων μυῶν. ἐφεξῆς δὲ τὴν θέσιν, ὅτι τούτοις ἄχρι τινὸς ὁμιλοῦντες ἀεὶ, καὶ μᾶλλον ἀποχωροῦσιν ἐπὶ τὴν
50 ῥῖνα λοξοὶ, μικροὶ δὲ δήπουθεν εἰσὶν ἀνάλογον τοῖς κινουμένοις ὑπ' αὐτῶν μορίοις. ἡ τοῦτο μὲν οὐκ ἐχρῆν ἔτι με-
λέγειν, ὡς ἤδη πεπεισμένοις τοῖς ἀναγινώσκουσι ταυτὶ τὰ γράμματα περὶ τῆς προνοίας τοῦ δημιουργοῦ, καὶ
γὰρ ὅτι παρὰ τῶν διὰ τῆς ἄνω γένυος ἰόντων νεύρων ἐπ' αὐτοὺς, ἀποβλαστήματα φέρεται μικρὰ, περιττὸν μὲν
ἦν ἔτι λέγειν. ὅμως δ' ἕνεκα τοῦ μηδὲν λιπεῖν τῷ λόγῳ λελέχθω. καὶ τοῦτο, κατ' αὐτὰ δὲ, καὶ περὶ τοῦ τοὺς πό-
ρους τῆς ῥινὸς ὑπαλείφοντος χιτῶνος, ἴσως μὲν οὐδὲν ἐχρῆν ἔτι λέγειν ἀκροατῇ μνήμονι. λεγέσθω δ' οὖν καὶ
οὗτος ἕνεκα διττῆς χρείας τοῖς ζώοις γεγονέναι. προτέρας μὲν ὥσπερ ὁ τὸν λάρυγγά τε, καὶ τὴν τραχεῖαν
ἀρτηρίαν ὅλην ὑπεζωκὼς ἔνδοθεν. ἑτέρας δ' ἵν' αἰσθήσεως μεταλάβοι τὸ πᾶν ὄργανον. οὐ γὰρ δὴ τό γ' ὀστῶδες τῆς
ῥινὸς, ἢ ὁ χόνδρος οἷά τ' ἦν αἰσθάνεσθαι. περὶ δὲ τῶν εἰς τὸν χιτῶνα τοῦτον καταφυομένων νεύρων, οὐδὲν ἔτι δέομαι
λέγειν. εἴρηται γὰρ περὶ αὐτῶν ἔμπροσθεν αὐτάρκως, ἡνίκα τὰς κατὰ συζυγίαν ἐκφύσεις ἐξ ἐγκεφάλου

ἥκειν τῷ λόγῳ, καὶ μήν γε καὶ περὶ τῶν τρημάτων τῆς ῥινὸς, ἃ κοινὰ πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐστὶν αὐτῇ διήκον-
τα καθ' ἑκάτερον μέρος ἄχρι τοῦ μεγάλου κανθοῦ σὺν τῇ τῶν ἄλλων τῶν κατ' ὀφθαλμοὺς ἐξηγήσει μορίων,
ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ χρὴ μή τε τῶν ἤδη προειρημένων αὖθις ἐθέλειν ἀκούειν, ὅσα τε παραλέλειπται σμι-
κρὰ, ῥᾳδίως νοεῖσθαι δυνάμενα τοῖς ἐπιμελῶς ἀνεγνωκόσι τὰ γεγραμμένα, ταῦθ' ἑκόντας ἡμᾶς ἡγεῖσθαι
παραλελοιπέναι, τῶν γὰρ ἀνάλογον αὐτοῖς ἐχόντων μυριάκις ἤδη τὴν ἐξήγησιν πεποιημένοι, ῥᾴστην ἡγού-
μεθα εἶναι, τὴν τῶν παραλελειμμένων εὕρεσιν. ὅσον οὖν ἔθ' ὑπόλοιπόν ἐστι τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐξηγή-
σεως δεόμενον, αὖθις ἐπάνιμεν ὡς οἷόν τε διὰ βραχυτάτων, ἀρξάμενοι πάλιν, ἀπὸ τοῦ πλήθους τε καὶ
τῆς θέσεως τῶν ὀστῶν. διατί γὰρ ἑπτὰ μὲν αὐτῆς τῆς κεφαλῆς ἐστὶν. ἐννέα δὲ τῆς ἄνω γένυος. δύο δὲ τῆς κάτω,
δίκαιον ἐπίστασθαι, τόν γε μηδὲν τῶν ἔργων τῆς φύσεως ἄγνωστον ἐθέλοντα καταλιπεῖν. ὅσπερ δὴ καὶ μό-
10 νος ἐστὶν ὁ δικαίως φυσικὸς ὀνομασθησόμενος. ἀναμνησθῆναι δὲ χρὴ πάλιν κἀνταῦθα τῶν πρόσθεν εἰρημένων
περὶ ἁπάσης ὀστῶν συνθέσεως. ἤτοι γὰρ ἕνεκα κινήσεως, ἢ διαπνοῆς, ἢ διόδου τινὸς, ἢ τῆς τῶν μερῶν ἑτερό-
τητος. ἢ ἀσφαλείας τε καὶ δυσπαθείας ἡ σύνταξις αὐτῶν ἐγένετο, κινήσεως μὲν ἕνεκεν ἐν δακτύλοις καὶ ἀγκῶσι,
καὶ καρποῖς, καὶ ὤμοις, καὶ ἰσχίοις, καὶ γόνασι, καὶ ἀστραγάλοις, καὶ πλευραῖς καὶ σπονδύλοις, καὶ ἁπάσαις
ἁπλῶς ταῖς διαρθρώσεσι. διαπνοῆς δὲ καθάπερ ἐπὶ τῶν ῥαφῶν ἐλέγετο. τῆς τε τοῦ περικρανίου γενέσεώς τε
ἅμα καὶ διόδου, καί τινων ἀγγείων. τῶν μὲν ἔσωθεν ἔξω, τῶν δ' ἔξωθεν ἔσω διηκόντων. ἕνεκεν αἱ ῥαφαὶ τῆς κε-
φαλῆς ἐδείκνυντο γεγονέναι, καὶ μήν γε καὶ δυσπάθειάν τε τινὰ, καὶ ἀσφάλειαν ὑπάρχειν ἅπασι τοῖς ἐκ πολ-
λῶν συγκειμένοις, ἐν αὐτοῖς τε τοῖς περὶ τῶν ῥαφῶν τῆς κεφαλῆς λόγοις ἐπεδείξαμεν. ἐπί τε τῶν χει-
ρῶν οὐχ ἥκιστα. τῆς δὲ τῶν ἐν τοῖς ὀστοῖς μερῶν διαφορᾶς ἕνεκα, καὶ τὰς ἐν τοῖς λεπιδοειδέσιν ἐλέγομεν γε-
γονέναι συνθέσεις. ἀλλὰ καὶ τῶν κώλων αἱ κεφαλαὶ, ἅσπερ δὴ καὶ ἐπιφύσεις ὀνομάζουσι, καὶ κονδύλους, διὰ
20 τὴν αὐτὴν αἰτίαν γεγόνασιν. ἔνθα γὰρ ἂν ὀστοῦν μυελὸν ἔχῃ, τοῦτο καθάπερ ἐπίθημα τοῖς πέρασιν ἑκατέρω-
θεν, ὡς τὰ πολλὰ κεφαλὴν ἰδεῖν ἐστιν ἐπιφυομένην, καί μοι δοκεῖ τοῦτον αὐτὸν ἤδη τὸν λόγον ἀρχὴν ποιήσα-
σθαι τοῖς προκειμένοις, καὶ δεῖξαι πρότερον μὲν, διατί τῆς κάτω γένυος ἐχούσης μυελὸν, ἄμοιρός ἐστι τελέως
οὐσίας τοιαύτης ἡ ἄνω. δεύτερον δὲ, διατί καίτοι μυελὸν ἐχούσης τῆς κάτω, κατ' οὐδέτερον αὐτῆς τῶν περά-
των ἐπίφυσίς ἐστιν. ὥσπερ βραχίονι καὶ πήχει, καὶ κερκίδι καὶ μηρῷ καὶ κνήμῃ καὶ περόνῃ καὶ ὅλως τοῖς μυελὸν
ἔχουσι. εὐθὺς δὲ τούτοις συναποδειχθήσεται, καὶ διατί τὸ τῆς ἄνω γένυος ὀστοῦν οὐκ ἔχει μυελὸν, ὥσπερ τὸ
τῆς κάτω κατά τινα γένη ζώων. ἢν δὲ δὴ ταῦτα δείξωμεν, οὕτως ἤδη καὶ τὸν περὶ πλήθους τε, καὶ συνθέ-
σεως αὐτῶν, ἐπάνιμεν λόγον. ἀρκτέον οὖν ἀπὸ τοῦ σαφεστάτου φαινομένου κατὰ πάντα τὰ ζῷα, τοῦ μηδὲν
τῶν μικρῶν ὀστῶν μυελὸν ἔχειν, ὅτι μηδὲ κοιλίαν ἀξιόλογόν τινα καὶ μεγάλην μίαν. ἀλλὰ τὰς σήραγγας μό-
νον, καὶ ταύτας ὀλίγας τέ τινας καὶ στενὰς, εἰ γὰρ δὴ πρὸς τῷ στενὸν εἶναι καὶ κοῖλον ἐγεγένητο, παντάπα-
30 σιν ἂν ἦν ἀσθενὲς, ὥσπερ εἰ καὶ τῶν μεγάλων τι πλῆρες ἦν καὶ πυκνὸν, ἐσχάτως ἂν ἦν βαθύ τε καὶ δύσφορον. ὅπου
γὰρ καὶ νῦν μεγίστων τῶν κινησόντων ἐδεήθη μυῶν κνήμη, καὶ μηρὸς, καὶ βραχίων, καὶ πάνθ' ὅσα ἄλλα τοιαῦ-
τα, τί χρὴ νομίζειν, εἰ μήτε κοιλίας εἶχεν οὕτω μεγάλας, μήτε ἀραιότερα ταῖς συστάσεσιν ἐγεγόνει, καὶ τούτου
μέγιστον τεκμήριον, τὸ τοῖς μὲν ἀσθενέσιν ἅπασι ζῴοις, χαυνότερα τε καὶ κοιλότερα. τοῖς δ' ἰσχυροτέροις, πυκνό-
τερά τε, καὶ πληρέστατα τὰ ὀστᾶ γεγονέναι, φυλαττομένης οἶμαι τῆς φύσεως, ἀσθενεστέρων ὀργάνων ἐξάπτειν
βάρη μεγάλα, οὕτω τοι καὶ κύων, καὶ λύκος, καὶ πάρδαλις, καὶ πάνθ' ὅσα μυσὶ καὶ νεύροις σύντονα, συῶν καὶ
οἰῶν, καὶ αἰγῶν πυκνοτέραν τε πολὺ, καὶ σκληροτέραν ἐκτήσατο, τὴν τῶν ὀστῶν οὐσίαν, καὶ τό γε πάντων σφο-
δρότατόν τε, καὶ συντονώτατον ζῷον, ὁ λέων, ἀμύελα πάντ' ἔχειν πεπίστευται. τῷ γὰρ ὄντι, τὰ μὲν ἄλλα σύμ-
παντ' αὐτοῦ μέλη τοιαύτην ἔχει σαφέστατα τῶν ὀστῶν τὴν οὐσίαν, κατὰ δὲ τοὺς μηροὺς, καὶ ἤδη τι τοιοῦτον ἕτε-
ρον κῶλον ἀμυδρὰ καὶ λεπτὴ διατετάσθαι σοι δόξει, κατὰ τὸ μέσον αὐτῶν κοιλότης, ὥς τε τοῦτο μὲν εἴπερ τι
40 καὶ ἄλλο τῶν ἐναργεστάτων ἐστὶν, εἰς τὴν τῶν μυῶν ἀσθένειάν τε καὶ ῥώμην ἀποβλέπουσαν τὴν φύσιν, ἀνάλογον
αὐτοῖς ἐργάζεσθαι τὰ βάρη τῶν ὀστῶν. ἐπεὶ γὰρ διττὸς ἦν αὐτῇ τῆς ὅλης κατασκευῆς αὐτῶν ὁ σκοπὸς, ὡς μὲν
πρὸς τὴν ἰδίαν ἀσφάλειαν ἡ σκληρότης, ὡς δὲ πρὸς τὴν τοῦ ζῴου κίνησιν, ἡ κουφότης, καὶ ἦν ἐς ταυτὸν συνελ-
θεῖν ἄμφω ταῦτα οὐκ εὐπετὲς, ἡ μὲν γὰρ ἐκ πυκνότητος καὶ σκληρότητος, ἡ δ' ἐκ τῶν ἐναντίων ἐγίνετο, δῆ-
λον ὡς τὸ χρηστότερον αὐτῶν ἑλέσθαι βέλτιον ἦν. χρηστότερον δ' ἐστὶ τοῖς ζῴοις ἡ κίνησις, ὡς ἂν καὶ κατὰ τὴν οὐ-
σίαν αὐτῶν ὑπάρχουσα, οὐ γὰρ ἦν ζῷον πάντως δυσπαθὲς, ἀλλ' ἐξ ἑαυτοῦ κινούμενον. ἐφ' ὧν μέντοι διά τε τὸ
σύντονον τῶν μυῶν, καὶ ὅλου τοῦ ζῴου τὴν ῥώμην ἐνῆν ἄμφω παρεσκευάσθαι, τούτοις ἅπασι πυκνὰ καὶ
σκληρὰ, καθάπερ τινὰς λίθους ἀπειργάσατο τὰ ὀστᾶ, καὶ τοῦθ' οὕτως ἐπὶ πάντων φυλάττει τῶν ζῴων. ὥστ' οὐ
μόνον πεζὸν οὐδὲν, ἀλλ' οὐδὲ πτηνὸν, οὐδ' ἔνυδρον ἄλλως ἔχει, καὶ γὰρ οὖν καὶ τοῖς ἀετοῖς πυκνοτάτη τέ ἐστι, καὶ
50 σκληροτάτη τῶν ὀστῶν ἡ σύγκρισις. ἑξῆς δὲ αὐτῶν τοῖς ἀλκίμοις ὄρνιξιν ὥσπερ κίρκῳ καὶ φασσοφόνῳ, καὶ τοῖς
ὁμοίοις. ἔπειτ' ἤδη καὶ τοῖς ἄλλοις ἀλέκτορσί τε, καὶ νήτταις. καὶ χησὶ, χαύνη τε ἅμα καὶ κοίλη, καὶ κούφη τῶν
ὀστῶν ἡ σύστασις. εἴπερ οὖν ὁ ἄνθρωπος, οὐ κατὰ λέοντά ἐστι τὴν ῥώμην, οὔτε τῶν μυῶν οὔθ' ὅλου τοῦ σώματος,
εὐλόγως αὐτῷ τὰ μέγιστα τῶν ὀστῶν, οὐ κοῖλα μόνον, ἀλλὰ καὶ χαῦνα γέγονε, καὶ μὴν εἴπερ εὐλόγως ἐστὶ κοῖλα,
καὶ δέδεικται μυριάκις ἤδη, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ἅπασι τοῖς ἕνεκά του γεγονόσι πρὸς ἄλλο τι συγχρω-
μένη καλῶς ἡ φύσις, οὐκ ἔμελλεν αὐτὰ περιόψεσθαι κενὰ, δυναμένη γε δή τινα παρασκευὴν τροφῆς οἰκείας
αὐτοῖς ἐναποθέσθαι. δέδεικται δ' ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, ὅτι μυελός ἐστιν ἡ οἰκεία τροφὴ
τῶν ὀστῶν, ὅτι τε τοῖς οὐκ ἔχουσι κοιλίας ὀστοῖς, ἐν ταῖς σήραγξι τοιοῦτόν τι περιέχεται, καὶ μέν γε καὶ ὡς
οὐ χρὴ θαυμάζειν. εἰ παχύτερος ὁ μυελός ἐστι τοῦ κατὰ τὰς σήραγγας χυμοῦ, καίτοι τῆς αὐτῆς ἕνεκα χρείας ἐν
ἐκείνῳ γεγονώς, διὰ ταῦτα μὲν δὴ μυελὸν ἔχει, ὅσα κοῖλα τῶν ὀστῶν. ἐπίφυσιν δὲ τῶν κεφαλῶν οὐκ εὐθὺς ὅσα

μυελὸν ἔχει σύμπαντα κέκληται, καὶ γὰρ καὶ ἡ κάτω γένυς ἔχει μέν τινα μυελὸν ἐν ἑαυτῇ. ἐπίφυσιν δὲ
οὐκ ἔχει. πυκνοτέρα γάρ ἐστιν, ἢ ὡς ἐπιφύσεως δεῖσθαι, συνελθουσῶν ἐς ταὐτὸν ἀμφοῖν ἅμα. χαυνότητός τε καὶ
κοιλότητος. εὐθέως αὖ αὐτῷ κεφαλήν τινα, καὶ πέρας ἐπιφυομένην ἰδεῖν ἐστιν. ὅτι τε δεῖται τινὸς ἐπιθή-
ματος. ὅτι τε ὀστοῦν πυκνὸν εἶναι χρὴ καὶ στερρὸν, καὶ μάλιστ' ὅταν εἰς διάρθρωσιν περαίνῃ. σκληρῶν γὰρ δεῖται
τῶν διαρθρουμένων ὀστῶν, ὡς ἂν συνεχῶς μελλόντων κινεῖσθαί τε, καὶ περὶ ἄλληλα τρίβεσθαι. πάλιν οὖν
ἀναμνησθῆναι χρὴ μιᾶς τῶν εἰρημένων, ὁποία τίς ἐστιν ὀλίγον ἔμπροσθεν χρειῶν, κατὰ τὰς συνθέσεις τῶν
ὀστῶν. οὐ γὰρ οἷόν τε καθ' ἓν αὐτῶν ἐναντία ταῖς φύσεσιν ἑνοῦσθαι καλῶς ἅμα. πῶς γὰρ ἂν ἀραιῷ τὸ πυκνὸν,
ἢ σκληρῷ τὸ χαῦνον εἰς ἕνωσιν ἀφίκοιτο φίλιόν τε καὶ δύσλυτον. οὕτως οὖν ἐλέγετο καὶ τὰ λεπιδοειδῆ κατὰ
τὴν κεφαλὴν ὀστᾶ πάνυ σοφῶς ἐξευρῆσθαι τῇ φύσει συνάπτοντα τοῖς τῶν κροτάφων ὀστοῖς πυκνοῖς καὶ
10 σκληροῖς οὖσι χαῦνα καὶ σηραγγώδη τὰ τοῦ βρέγματος. ὁμοίας δὴ χρείας ἕνεκα καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν κώλων
ἅπασι γεγόνασι πυκναὶ καὶ σκληραὶ, χαύνοις καὶ ἀραιοῖς ἐπιφυόμεναι. πῶς οὖν ἡ φύσις κἀνταῦθα τοῖς μὲν
ἑνοῦν ἀλλήλοις τὰ ἐναντία κατέγνω. φιλίαν δ' αὐτοῖς τινα, καὶ ἄλυπον ὁμιλίαν ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐμφύσεως
ἐμηχανήσατο, χόνδρον ἑκατέροις ἐπαλείψασα. καθάπερ τινὰ κόλλαν ὅσου μὲν χαύνου τῶν ὀστῶν ἀναπληρώ-
σασα τὸ ἐν τοῖς πέρασι σηραγγῶδες, ἐκλεαίνασά τε τὰς τραχύτητας. τῷ δὲ σκληρῷ περιχυθεὶς ἔξωθεν ἔδησεν
αὐτὰ πρὸς ἄλληλα, καὶ συνέφυσε δι' ἑαυτοῦ μέσου καλῶς οὕτως, ὥς τε εἰ μή τις ἢ καθεψήσειεν ἢ ξηρανεῖ αὐτὰ
λανθάνει τὴν σύνθεσιν. ἔνθα δ' ἂν μὴ πολὺ τὸ διαλλάττον ᾖ τῶν ὀστῶν, ἀλλὰ βραχύ τι τοῦ περιέχοντος τὴν κοι-
λότητα, τὸ κατακλεῖον αὐτὴν πέρας ὑπάρχει πυκνότερον, ἐνταῦθ' ἡ φύσις οὐδὲν δεῖται φιλοτεχνεῖν ἐπίφυ-
σιν. ὥσπερ οὐδ' ἐπὶ τῆς κάτω γένυος. οὐ γὰρ μικρῷ τινι τοῦτο βραχίονός τε, καὶ μηροῦ, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιού-
των ὀστῶν ὑπάρχον πυκνότερον, ἀλλ' ὅλον τῷ παντὶ διαφέρον, ἱκανὸν ἑαυτῷ γίγνεται κατακλείειν τὸν μυελὸν,
20 ἄνευ τινὸς ἔξωθεν ἐπιφύσεως. ἡ δ' αἰτία τοῦ μὲν πολὺ σκληρότερον ἐκεῖνο γενέσθαι, καὶ διὰ τοῦτο κοιλότη-
τα σμικρὰν ἔχειν, ἡ γυμνότης ἐστὶν, εἰ μὴ γὰρ κἂν ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας διὰ τὴν δυσπάθειαν ἐκτήσατο, ῥᾳδίως
ἂν ἐθλᾶτό τε καὶ συνεθλίβετο, προπετὲς οὕτω καὶ ψιλὸν ἐκκείμενον. τοῦ δ' ὅλως ἔχειν κοιλότητα, καί τοι
δεόμενον εἶναι σκληρὸν, οἱ κροταφῖται μῦς ἔχουσι τὴν αἰτίαν, οὐκ ὄντες ἡμῖν οὕτως ἰσχυροὶ, καθάπερ ἐπὶ
λεόντων, ὡς πυκνὸν καὶ σκληρὸν, καὶ πλῆρες ἔχειν ἀλύπως ὀστοῦν, καὶ μὲν δὴ καὶ ἐδεῖτό γε πάντως ἐν τῷ
δάκνειν ἔχων τὴν τῆς ῥώμης ἐνέργειαν ὁ λέων ἰσχυρᾶς γένυος. οὐδὲ γὰρ ὀδόντας ἰσχυροὺς ἐν αὐτῇ κατέπηξεν ἡ
φύσις, εἰ μὴ καὶ αὐτὴν πρότερον ἀπειργάσατο τοιαύτην. οὕτω δὲ καὶ τὸν αὐχένα σύμπαντα κρατερὸν ἐδη-
μιούργησεν αὐτῷ συμφύσασα πρὸς ἀλλήλους διὰ συνδέσμων ἰσχυρῶν τοὺς ταύτης σπονδύλους. ἀλλ' ἄνθρωπος
πολιτικόν τε καὶ ἥμερον ὑπάρχων ζῶον, εὐρώστου μὲν οὕτω γένυος οὐκ ἐδεῖτο, δυσπαθεστέρας μέντοι χρήζων
αὐτῆς, ἢ κατὰ βραχίονα καὶ μηρὸν, ἀλλὰ καὶ κούφης ἅμα διὰ τοὺς κροταφίτας μῦς, ἀκριβῶς ἁρμόττουσαν ἑ-
30 κατέρᾳ τῇ χρείᾳ κέκτηται. διὰ τὴν αὐτὴν οὖν πρόνοιαν, οὐδ' ὅλως ἔχει μυελὸν ἡ ἄνω γένυς, ὅτι μηδὲ κινεῖται
τὴν ἀρχὴν, ἀφαιρεθείσης γὰρ τῆς ἑτέρας χρείας, εἰς δυσπάθειαν μόνην παρεσκευάσθη. τοῦτο δ' ἐκ τοῦ πλή-
θους τῶν ὀστῶν ἐδείχθη γινόμενον. ἀλλὰ καὶ τὸ τὰς ἀνομοιότητας αὐτῶν γραμμαῖς ἀπ' ἀλλήλων ὁρίζεσθαι, μὴ
δυναμένας καλῶς ἑνωθῆναι, ἄμεινον ὑπάρχειν ἐδείκνυμεν. ἔστι δ' οὐχ ἥκιστα καὶ τοῦτο τῇ κάτω γένυϊ. σύγκει-
ται γὰρ ἐξ ἀνομοίων ὀστῶν ταῖς οὐσίαις, ὅτι καὶ ταῖς χρείαις. τὰ μὲν γὰρ τῶν μήλων παχύτατα. τὰ δὲ τῆς
ῥινὸς λεπτότατα. τὰ δ' ἄλλα σκληρότατα. τὴν γὰρ δυσπάθειαν τοῖς μὲν μήλοις, ἡ παχύτης. ἐκείνοις δ' ἡ
σκληρότης ἐργάζεται. λοιπὸν δ' ἡ ῥὶς ἀσθενεστέρα γέγονεν, διότι μηδὲν ἔμελλε μέγα βλάπτεσθαι τὸ ζῶον. ὅτι εἰ
καὶ τῶν ἄλλων τι μερῶν ἔπαθε τῆς ἄνω γένυος. ἤτοι γὰρ εἰς τὰ δι' αὐτῆς φερόμενα νεῦρα τὴν βλάβην, ἢ εἰς
τοὺς μῦς τοὺς μασητῆρας ἀναγκαῖόν ἐστι τελευτᾶν, ἐν τοῖς ἄλλοις παθοῦσι μέρεσιν. ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτῶν ἅπτε-
σθαι τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν, εἶτα πλησίον ἐκείνου ἔπαθον. ἥκιστα οὖν ἐστι βλαβερὰ τῷ ζώῳ τὰ κατὰ τὴν
40 ῥῖνα πάσχοντα, καὶ διὰ τοῦτο ἀπολείπεται σκληρότητί τε καὶ παχύτητι τῶν κυριωτέρων. δεῖ οὖν ταύτην
αὐτῶν τὴν ἀνομοιότητα κατὰ λόγον ἰδίαν μὲν ἔχειν περιγραφὴν, τὰ τῶν μήλων ὀστᾶ. τὰ δ' αὖ τῆς ῥινὸς,
ἰδίαν ἄλλην. οὕτω δὲ καὶ τὰ λοιπὰ, τά θ' ὑπεράνω τῶν μήλων, καὶ τὸ κατ' ἄκραν τὴν γένυν. καὶ τὰ κατὰ τὴν
εἰς τὸ στόμα τῆς ῥινὸς σύντρησιν. ἡ δὲ κατὰ τὸ μῆκος ἐν ἑκατέρᾳ τῇ γένυϊ ῥαφὴ γέγονεν, ὅτι δίδυμόν ἐστι τὸ σῶμα
δεξιοῖς τε καὶ ἀριστεροῖς. ἐρρήθη οὖν πολλάκις ὑπὲρ τῆς τοιᾶσδε χρείας. οὐ φαίνεται δ' αὕτη κατὰ τὰ πυκνό-
τατα τῶν ὀστῶν, ὅτι τό τε κατ' ἰνίον, καὶ μέτωπον, καὶ ὑπερῴαν, καὶ ἄκραν τὴν γένυν. ὅθεν οἶμαι καὶ ζήτησις
ὑπὲρ αὐτῶν ἐγένετο τοῖς ἀνατομικοῖς. τοῖς μὲν ἄρραφα τελέως ἀποφηναμένοις αὐτὰ, τοῖς δὲ, δι' ἀκρίβειάν τε,
καὶ πυκνότητα συνθέσεως οὐ φαίνεσθαι τὰς ῥαφὰς, ἑψηθέντων μέντοι, καὶ καταξηρανθέντων ἐν χρόνῳ
πλείονι, σαφεῖς γίγνεσθαι. περὶ μὲν τῶν οὕτω διαφωνουμένων ἐν ἑτέροις ἐπιπλέον εἴρηται. τὸ δ' ὁμολογού-
μενον αὔταρκες ὑπ' ἀμφοῖν εἰς τὸν παρόντα λόγον, ὡς ἐστὶν ἱκανῶς ἕκαστον τῶν εἰρημένων ὀστῶν σκληρὸν, εἴ
50 περ οὖν τούτου τὴν χρείαν εὕροιμεν, οὐδὲν ἂν ἔτι χαλεπὸν, οὐδὲ περὶ τοῦ πλήθους τῶν ὀστῶν εὑρεῖν τὴν αἰτίαν.
ἔστι δὴ ταῦτα σκληρότατα, διότι τε πρὸς δυσπάθειαν παρεσκεύασται, πρὸ πάντων ἐκκείμενα, καὶ ὅτι τῆς
αἰτίας ἀπήλλακται δι' ἣν ἀραιὰ, καὶ σηραγγώδη γέγονε τὰ κατὰ τὸ ὑψηλὸν τῆς κεφαλῆς ὀστᾶ. πλεῖστον μὲν γὰρ
ἐπέκεινα τῶν ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἀτμῶν, ἄνωθεν μετεωρότατα κείμενα, καὶ διὰ τοῦτο καθὰ καὶ πρόσθεν ἐδεί-
κνυτο, πολυειδῆ παρεσκεύασεν αὐτοῖς ἡ φύσις τὴν κένωσιν. ὅσα δ' ἐκ πλαγίων τέτακται πρὸς τῷ τῆς τοιαύ-
της ἀπολελύσθαι προφάσεως, ἔτι καὶ καταπιπτόντων, καὶ πληττομένων, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἔμελλεν ὀχλή-
σεσθαι πολλάκις. οὔτε γὰρ καταπίπτει τις ἐπὶ τὴν κορυφὴν ῥᾳδίως, οὔθ' ἑτοίμως πλήττεται κατὰ τοῦτο.
τὰ δ' ἄλλα πάντα τά τε κατ' ἰνίον καὶ μέτωπον, καὶ ὦτα, καὶ τὰς πληγὰς ἐκδέχεται συνεχῶς, καὶ πτώμα-
σιν ἁλίσκεται πολλάκις. ὁπότ' οὖν ἐκεῖνα μὲν, οὔθ' ὁμοίως ἔμελλε πλήττεσθαι, καὶ κενώσεως ἐδεῖτο. ταῦτα δὲ

καὶ πλήττεσθαι συνεχῶς, καὶ μὴ δεῖσθαι κενώσεως. εὐλόγως ἄρα ἀραιὰ μὲν ἐκεῖνα καὶ σηραγγώδη, πυκνὰ δὲ καὶ
σκληρὰ, ταῦτα γέγονεν. τὸ δ' αὖ κατὰ τὴν ὑπερῴαν ὀστοῦν, ὃ δὴ σφηνὸς ἔγκειται μεταξὺ τῆς τε κεφαλῆς,
καὶ τῆς ἄνω γένυος, ἔχον ἤδη καὶ τὰ τῶν καθαιρόντων τὸν ἐγκέφαλον πόρων τρήματα. πρὸς δὲ καὶ κατὰ τὴν
βάσιν ὑπόκειται τῆς ὅλης κεφαλῆς, ὥσπερ καὶ τοῦ κατ' ἰνίον ὀστοῦ συνεχὲς αὐτοῦ μέρος. διὰ ταῦτ' οὖν ἅπαντα
πυκνὸν καὶ σκληρὸν ἐγένετο. τάχ' ἂν εὐλόγως, καὶ διὰ αὐτῶν τοιοῦτον ἀπειργάσθη, ὅτι τε γὰρ τῶν ἐκ τῆς βά-
σεώς ἐστι τῆς κεφαλῆς, σκληρῶν εἶναι δεομένων, καὶ ὅτι διαρρεόντων αὐτοῦ τῶν ἄνωθεν περιττωμάτων, ἐσφα-
κέλισεν ἂν ποθ' ἑτοίμως καὶ διεσάπη, χαῦνον εἴπερ ἐγένετο. διὰ τοῦτ' οὖν σκληρὸν, καὶ πυκνὸν ἀπείργασται.
πρὸς τὸ καὶ μέσον ἐγκεῖσθαι τῆς ἄνω γένυος καὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἰσχυρὸν εἶναι δεόμενον. ἡ δὲ τῶν
πτερυγίοις ὁμοίων ὀστῶν ἔκφυσις, ἐξ αὐτοῦ γέγονεν. ἕδραν τε ἅμα καὶ σκέπην τοῖς ἐν τῷ στόματι παρέξουσα μυ-
10 σὶν ἐκ τῶν πλαγίων μερῶν. εἰς γὰρ τὰς ὀνομαζομένας ὑπ' αὐτῶν κοιλότητας ἀνήρτηνται τῶν δὲ τῶν μυῶν αἱ
κεφαλαὶ, οὕτω δὴ τούτων ἐχόντων, εἴτ' ὄντως ἐστὶν ἄρραφα τὰ προειρημένα μόρια τῶν ὀστῶν, εἴτε δι' ἀκρίβειαν
συνθέσεως οὐχ ὁρᾶται, τό γε δεῖν αὐτὰ σκληρά τ' εἶναι, καὶ πυκνὰ δέδεικται σαφῶς, οὐκουν ἔμελλεν ἑνοῦ-
σθαι καλῶς τοῖς παρακειμένοις, ἀραιοῖς οὖσι, καὶ διὰ τοῦτο σαφὴς αὐτῶν ἡ σύνθεσις ἐγένετο, πρὸς τὸ καὶ πολ-
λαχῆ τὰς ἄλλας χρείας ἐκτελεῖν, ὅσας ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἢ καὶ διερχομένων τινῶν ὀργάνων δι' αὐτῶν. ἢ
ζωσθουμένων. ἢ διαπνεόντων τῶν περιττωμάτων. ἢ δυσπαθείας ἕνεκα. τὰ μὲν οὖν τοῦ βρέγματος ὀνομαζόμενα
δύο ὄντα, καὶ χαῦνα, καὶ κατὰ τῆς κεφαλῆς ἄνωθεν ἐπικείμενα, καὶ περιεχόμενα πανταχόθεν ὑπὸ σκλη-
ρῶν ὀστῶν καὶ πυκνῶν, ὄπισθεν μὲν τοῦ κατ' ἰνίον, ἔμπροσθεν δὲ τοῦ κατὰ μέτωπον, ἑκατέρωθεν δὲ, τῶν κατὰ τοὺς
κροτάφους, ἀλλοιότατα διωρίσθη γραμμαῖς. ἕβδομον δ' ἐπὶ τούτοις ἐστὶ, τὸ κατὰ τὴν ὑπερῴαν, ὅ τινὲς μὲν
τῆς ἄνω γένυος, ἔνιοι δὲ τῆς κεφαλῆς εἶναι νομίζουσιν, ἐγκείμενον ἀμφοτέροις δίκην σφηνὸς, τὰ δ' ἄλλα πάντα
20 τὰ τῆς ἄνω γένυος, ἐννέα τὸν ἀριθμόν ἐστι. δύο μὲν, τὰ τῆς ῥινὸς, ἔμπροσθεν δ' αὐτῶν τρίτον, ἐν ᾧ περιέχεσθαι
τοὺς τομέας ἐλέγομεν. ἑκατέρωθεν δὲ δύο τὰ τῶν μήλων. ἐν οἷς καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ὀδόντες ἔγκεινται, καὶ
τούτων ἄνωθεν μὲν, δύο τὰ κατὰ τὴν ἔμπροσθεν ἔκφυσιν τοῦ ζυγώματος καὶ τῆς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν. τὰ
κάτω. δύο δὲ τὰ λοιπά τε κατὰ τοὺς εἰς τὸ στόμα πόρους τῆς ῥινός. τὰς δὲ περιορίζουσας γραμμὰς ἑκάστου
τῶν εἰρημένων ὀστῶν, ἐν τοῖς ἀνατομικοῖς ὑπομνήμασι προειρηκότες, οὐδὲν ἔτι δεόμεθα λέγειν, ὡς γὰρ προειδό-
τας ἤδη τὰ κατὰ τὰς ἀνατομὰς φαινόμενα, ταύτην τοῦ λόγου τὴν διέξοδον ἅπασαν ἐποιησάμεθα. τὸ δὲ τῆς
κάτω γένυος ὀστοῦν μίαν μόνην ἔχει ἐν ἑαυτῷ διαίρεσιν, οὐκέτι πάντων σαφῆ κατ' ἄκρον τὸ γένειον, ἣν ὅτι δίδυ-
μόν ἐστι τὸ σῶμα, διὰ τοῦτ' ἐλέγομεν αὐτῇ γεγονέναι. τὸ δ' ἄλλο πᾶν ἑκατέρωθεν αὐτῆς μέρος οὐδεμίαν ἔχει διά-
φυσιν, εὐλαβουμένης οἶμαι τῆς φύσεως εἰς πολλὰ καταθραύειν ὀστᾶ τὴν κάτω γένυν, ἕνεκα τοῦ μὴ ῥᾳδίως κα-
τὰ τὰς σφοδροτάτας κινήσεις διαλύεσθαί τε, καὶ συντρίβεσθαι. μεγάλαι δὲ δήπουθεν ἔμελλον ἔσεσθαι, καὶ
30 ἰσχυραὶ ταύτης τῆς γένυος αἱ κινήσεις ἐν τῷ δάκνειν τε καὶ καταθραύειν τὰ σκληρὰ, διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἄρθρων
αὐτῆς, ἱκανῶς προυνοήσατο. τῷ μὲν ἑτέρῳ τῇ κορώνῃ καλουμένῃ, τό τε ζύγωμα περιθεῖσα, καὶ μέγιστον ἐμφύ-
σασα τοῦ κροταφίτου μυὸς τὸν τένοντα. τῷ δ' ἑτέρῳ τὰς μαστοειδεῖς ὀνομαζομένας ἀποφύσεις τῆς κεφαλῆς
ἀσφαλῆ περιθεῖσα φρουρὰν, ὅπως μή ποτ' ἐν ταῖς βιαίοις κινήσεσιν ἀπὸ τῆς ὑποκειμένης ὀλισθαίνοι κοιλό-
τητος. εὐλόγως δὲ τοῦθ' ἡ μὲν ἐκ τῶν ὄπισθεν μερῶν, ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον ἡ κορώνη, ἡ δ' ὄρθιος ἀνατέταται.
τοῦ μὲν γὰρ κλείεσθαι τὸ στόμα τὴν αἰτίαν, αὐτή τε καὶ ὁ κροταφίτης μῦς ἔχει, ἀνατείνων ἅπασαν τὴν γένυν. τοῦ
δὲ διοίγεσθαι τό τ' ὄπισθεν ἄρθρον τὸ κατὰ τὰς μαστοειδεῖς ἀποφύσεις, καὶ οἱ κινοῦντες αὐτὸ μύες, οὓς ἀντι-
τετάχθαι τοῖς κροταφίταις ἐλέγομεν. ἔχει δὲ δήπου καὶ συνδέσμους τινὰς ἰσχυρὰς ἀμφ' αὐτὴν, ἔπι τὸν
χόνδρον πολλὴν ἐν κύκλῳ περικεχυμένον ἡ διάρθρωσις αὕτη, καὶ χρὴ τῶν κοινῇ πᾶσιν ἄρθροις
ὑπαρχόντων ἅπαξ ἀκούσαντας, ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς, ἐφ' ἑκάστου τῶν κατὰ μέρος. ἡμᾶς
40 μὲν γὰρ οἶμαι φυλάττεσθαι χρὴ λέγειν, ὑπὲρ τῶν ὁμοίων πολλάκις οὐ μὴν τοὺς
τ' ἀναγινώσκοντας ὀκνεῖν ἐννοεῖν, ὥσπερ οὐδ' ἡ φύσις. ποιεῖ μὲν γὰρ τοῖς ἔρ-
γοις, καὶ ταῖς ἐννοίαις οὐδὲν προσήκει παραλιπεῖν. ἐν δὲ ταῖς ἐξη-
γήσεσιν, ἅπαξ εἰπεῖν ἀρκεῖ τὸ κοινόν. εἰρηκὼς οὖν ἤδη πόσα
περὶ τὰς διαρθρώσεις ἁπάσας ἡ φύσις φιλοτεχνεῖ. τὰ
δέ που καὶ μέλλων ἐρεῖν ἐν τῷ μετὰ ταῦτα λόγῳ δί-
καιον εἶναι νομίζω, τό γε νῦν εἶναι παραλιπεῖν.
σοὶ δ' ἂν εἴη προσῆκον ἑκάστην αὐτῶν ἐπ'
αὐτῆς ἐξετάσειν τῆς ἀνατομῆς. εἰ
πάνθ' ὅσα περιέχειν ἔρημ
50 χρῆναι, φαίνεται κε-
κτημένη. μάλι-
στα γ' ἂν
οὕτω θαυμάσης
τὴν φύσιν, εἰ μηδὲν τῶν
ἔργων αὐτῆς ἀ-
σκεπτον πα-
ραλί-
ποις.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΣ. ιβʹ.

πειδὴ, περὶ τῶν ἰδίων μορίων τῆς κεφαλῆς ἁπάντων εἴρηται, δέον ἂν εἴη, καὶ περὶ τῶν
κοινῶν αὐτῇ πρὸς τὸν τράχηλον ἐφεξῆς εἰπεῖν. ἔστι δὲ κοινὰ μόρια τραχήλου καὶ κεφα-
λῆς, δι' ὧν ἐπινεύομέν τε, καὶ ἀνανεύομεν, καὶ περιάγομεν αὐτὴν εἰς τὰ πλάγια. τῶν
γὰρ τοιούτων οὐδὲν, οὔτε διαρθρώσεως οἷόν τε γενέσθαι χωρὶς, οὔτε συνδέσμων, οὔτε
μυῶν. ἀλλ' ἥ τε διάρθρωσις ὀστῶν ἐστι σύνθεσις, ἕνεκα τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως γεγενημένη,
10 καὶ δῆλον ὡς πάντως οὐκ ἐλάττω χρὴ δυεῖν εἶναι τὰ συνταττόμενα. τῶν τε συνδέ-
σμων ἕκαστος, ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν μυῶν ἐκ θατέρου τῶν ὀστῶν ἐκφυόμενος εἰς θάτερον
καταφύεται. ἐξ ὧν δὲ δῆλον, ὡς καὶ διάρθρωσις ἅπασα, καὶ σύνδεσμος, καὶ μῦς. ἐν τῷ πρὸς ἄλληλα τῶν ἄρ-
θρων τέτακται συνθέσεως, καὶ προσηκόντως ἐλέχθη τῶν κοινῶν εἶναι μορίων. ὅτι μὲν οὖν οὐχ οἷόν τε κίνη-
σιν οὐδεμίαν ὀστῶν γενέσθαι χωρὶς τοῦ διαρθροῦσθαί τε ἅμα, καὶ διὰ μυῶν συνάπτεσθαι, δέδεικται πολλάκις.
εἴ γε χρὴ πάντως εἶναι μέν τι τὸ κινοῦν, εἶναι δὲ καὶ τὸ κινούμενον, καὶ τούτων τὸ μὲν, ὁ μῦς ἐστι. τὸ δὲ ἡ τῶν
ὀστῶν σύνθεσις. ὅτι δὲ, οὐδὲ ὁ σύνδεσμος ἄχρηστος, ἀλλ' εἰ καὶ μὴ πρὸς τὴν γένεσιν αὐτὴν τῆς κινήσεως ἀναγ-
καῖος. εἰς γοῦν τὸ καλῶς κινεῖσθαι χρήσιμος, εἴρηται μὲν ἤδη, καὶ περὶ τοῦδε, διὰ τῶν ἔμπροσθεν. ἀναμνήσομεν
δὲ καὶ νῦν αὐτὸ τοῦ λόγου τὸ κεφάλαιον. ὡς εἰ μὴ διὰ τῶν συνδέσμων ἐκρατεῖτο τὰ διαρθρούμενα τῶν ὀστῶν,
οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν αὐτὰ καθ' ἑκάστην κίνησιν ἐξίστασθαι τῆς σφετέρας ἕδρας. ἄλλοτ' ἄλλῃ παραλλάττοντα. τοῦ
20 δὴ μηδὲν τοιοῦτον γίνεσθαι χάριν, ἡ φύσις ἅπασαν ὀστῶν διάρθρωσιν ἐν κύκλῳ περιλαμβάνει δεσμοῖς μὲν, ἐπι-
δοσιν δ' οὐ σμικρὰν ἐγχωροῦσιν, καὶ θαυμάσαι μάλιστ' ἄν τις αὐτὸ δὴ τοῦτο πρῶτον αὐτῆς τοὔργον. ὡς ἐξευρού-
σης οὐσίας σωμάτων εἰς πολὺ διαφερούσας ἐπιτήδειον χρείας. ἵνα μὲν γὰρ ἀκριβῶς τε ἅμα δεσμοῖτο, καὶ
συνέχοιτο, καὶ ῥᾳδίως ἀπορρηγνύοιτο, κατὰ τὰς βιαίας κινήσεις ἀλλήλων τὰ διαρθρούμενα, σκληρὸν ὡς ἔνι
μάλιστα, καὶ δυσπαθέστατον ἐχρῆν γενέσθαι τὸν σύνδεσμον. ἵνα δ' ὑπὸ τῶν μυῶν ἑλκομένοις τοῖς ὀστοῖς ἑτοί-
μως ἕποιτο, μαλακὸν αὖ πάλιν ἐχρῆν εἶναι, καὶ κατὰ τοῦτ' ἀσθενῆ, καὶ μὴν ἐναντίον γ' ἐστιν. ἰσχυρὸν ἀσθενεῖ, καὶ
σκληρὸν μαλακῷ. τίς οὖν καὶ ἡ περὶ ταῦτα τέχνη τῆς φύσεως ἐξευρούσης σῶμα, καὶ τὴν ὠφέλειαν ἑκατέραν
ἱκανῶς κεκτημένον καὶ πεφευγὸς τὴν βλάβην, ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνατομῆς ἔνεστι μαθεῖν. ὄψει γὰρ ἅπαντα
σύνδεσμον, σκληρὸν μὲν εἰς τοσοῦτον, ὡς ἀσφαλῶς τε ἅμα συνδεῖν, καὶ μὴ κωλύειν συνδεῖσθαι, μήτ' ἀπορρή-
» γνυσθαι ῥᾳδίως, καὶ μὴν καὶ τοῦτ' ἀκούεις ὑφ' Ἱπποκράτους λεγόμενον. ὅσοις ἂν ὑγρότητος ὑποτραπεῖσα
30 πλείων διαβρέξῃ τὰ περὶ τοῖς ἄρθροις σώματα, ῥᾳδίως τούτοις ἐξίστανται τῶν κώλων αἱ κεφαλαὶ, τοὺς
δ' ὑπὸ σκληρότητος αὐτῶν ἀγκυλωθέντας, οὐκ οἶμαί σε λανθάνειν, ὁσημέραι θεώμενον, εἰς ἓν ἐμποδίζον-
ται τὴν κίνησιν. ἀλλ' ἔν γε τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν ἀκριβῶς, συμμετρία. τἄλλα τὰ περὶ τοῖς ἄρθροις ἐστὶ σώμα-
τα, καὶ μάλιστα οἱ τένοντες, καὶ σύνδεσμοι. πρός τε τὴν εὐκολίαν τῆς κινήσεως, καὶ πρὸς τὸ μηδὲν πάσχειν αὐ-
τῶν, ὅτι δ' ἐν τούτοις χρὴ θαυμάζειν ἅπασαν τέχνην, ἐν οἷς οὕτως ἀκριβῶς ἐστι, τὸ σύμμετρον, ὡς εἴ τε προσθή-
σεις ἐλάχιστα, εἴτ' ἀφέλοις, ἀνατρέπεσθαι τὸ πᾶν ἔργον, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. τὰ γοῦν ἱκανὸν ἔχοντα πλάτος, ἐν τῇ δη-
μιουργίᾳ, καὶ τοῖς ἰδιώταις ἐπὶ τὸ ἅμα στενὸν δή τι παντελῶς ἐστὶ καὶ ἀπλατὲς, οὔτε σοφίας τῆς τυχούσης,
οὔτ' ἐμπειρίας δεῖται βραχείας. ταῦτ' ἄρα καὶ αὐτὴν τὴν ἰατρικὴν τέχνην μακρὰν εἰπὼν Ἱπποκράτης, ἐπή-
νεγκεν. ὁ δὲ καιρὸς ὀξὺς, ὡς εἴπερ μὴ ὀξὺς ἦν, ἀλλ' ἱκανὸν ἐκέκτητο πλάτος, οὐκ ἂν οὖσαν μακρὰν, οὕτως οὖν καὶ
ἐπὶ δημιουργικῆς τέχνης ἁπάσης ἀκρίβειαν, ἡ τῆς συμμετρίας στενότης ἐνδείκνυται, καὶ ταύτην ἐστὶν ἐν
40 τοῖς τῶν ζώων θεάσασθαι σώμασιν. οὐ κατὰ τοὺς συνδέσμους μόνον. ἀλλὰ καὶ κατὰ ἄλλα σύμπαντα μόρια,
τριῶν δὴ τούτων ὑπαρχόντων ἁπλῶν σωμάτων, ὧν εἰς τὸν παρόντα λόγον δεόμεθα. χόνδρου καὶ συνδέσμου
καὶ νεύρου, καὶ τοῦ μὲν χόνδρου σκληροτέρου. τοῦ δὲ νεύρου μαλακωτέρου. μέσου δ' ἀμφοῖν ὄντος τοῦ συνδέσμου,
θαυμαστῶς ἡ φύσις ἑκάστῳ χρῆται, κατὰ πάντα τοῦ ζώου τὰ μόρια. μήτ' εἰς χόνδρου χώραν ἢ νεῦρον ἢ σύνδε-
σμον ποτὲ μεταθεῖσα. μήτ' εἰς συνδέσμου, χόνδρον, ἢ νεῦρον. ἀλλὰ μήτ' εἰς νεύρου, σύνδεσμον ἢ χόνδρον, ἐδείχθη γὰρ
ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὡς οὔτε τὸ σκληρὸν εἰς αἴσθησιν. οὔτε τὸ μαλακὸν εἰς κίνησιν, ἐπιτήδειον. οὐκ οὖν οὔτε διὰ νεῦρον
μόνον κινεῖταί τι μόριον. οὔτε διὰ χόνδρον ἢ σύνδεσμον. ὁ μὲν γὰρ χόνδρος ἀλοιφῆς μέν τινος χρείαν τοῖς ἄρ-
θροις παρέχεται. συναφθεὶς δ' ὀργάνοις κινητικοῖς βάρος αὐτοῖς περιττὸν ἂν ἦν. ὥσπερ τις λίθος ἐκκρεμάμε-
νος. τὸ δὲ νεῦρον, αἰσθητικὸν μὲν εἰς ὅσον ἐστὶ μαλακὸν, ἀρρωστότερον δὲ, ἢ ὥστε κινεῖν, καὶ μεταφέρειν ὅλον κῶλον,
ὁ δὲ δὴ σύνδεσμος, ἐν τῷ μεταξὺ τούτων ὑπάρχων, ἀσφαλῶς μὲν συνδεῖν, καὶ μὴ κωλύειν κινεῖσθαι τὰ μέλη
50 δυνατὸς, οὐ μὴν αὐτός γε κινητικὸν ὄργανον οἷόν τ' ἦν γενέσθαι, τὴν γένεσιν οὐκ ἐκ τῆς κινούσης ἀρχῆς τὸ ζῶον.
ὁμοίως τοῖς νεύροις, ἀλλ' ἐξ ὀστοῦ λαμβάνων. ἐδείχθη γὰρ, ὡς μαλακὸν ἐχρῆν εἶναι τὸν τῆς τοιαύτης ἀρχῆς
ὄγκον. οὐδὲν δ' οὔτ' ἐκ μαλακοῦ τελέως σκληρὸν, οὔτ' ἐκ σκληροῦ μαλακὸν, οἷόν τε φύεσθαι. διὰ ταύτας οὖν
τὰς ἀνάγκας ἡ φύσις οὔτε τοῖς συνδέσμοις μόνοις ἠδυνήθη χρήσασθαι πρὸς τὰς καθ' ὁρμὴν κινήσεις. ὅτι μήτ'
αἰσθήσεως αὐτοῖς μήτε κινήσεως μετῆν. ὡς ἂν μήτε συνημμένοις τῷ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν περιέχοντι τό-
πῳ, νεύροις τ' οὐκ ἦν οἷόν τε χρῆσθαι μόνοις, ἀδυνάτοις οὖσι διὰ μαλακότητα μεταφέρειν βάρη τηλικαῦτα.
δεόντως οὖν ἔνθα μὲν δέσεως χρῄζει μόνης τὸ μέλος, ἐνταῦθα σύνδεσμός ἐστι μόνος. ἔνθα δ' αἰσθήσεως μό-
νης, νεῦρον, ἐν οἷς δ' ἂν ἡ χρεία κινήσεως, τῆς κατὰ προαίρεσιν, ἐν τούτοις ἀμφοτέροις, τοῦ μὲν νεύρου τό τε παρὰ
τοῦ λογισμοῦ πρόσταγμα διακομίζοντος, καὶ τὴν τῆς κινήσεως ἀρχὴν ἐνδιδόντος. τοῦ δὲ συνδέσμου τὴν εἰς τὸ

βαστάζειν τὰ κινούμενα ῥώμην τῶν νεύρων παρέχοντος. μικτὸν οὖν ἐξ ἀμφοῖν ἐχρῆν τι δημιουργηθῆναι κι-
νήσεως ὄργανον, ὃ πάντως ἔμελλε νεύρου μὲν σκληρότερον, συνδέσμου δ᾽ ἔσεσθαι μαλακώτερον. ἀτὰρ οὖν καὶ
μεθέξειν αἰσθήσεως, ἧττον μὲν ἢ νεῦρον, μᾶλλον δ᾽ ἢ σύνδεσμος, καὶ ῥώμης δὴ καὶ ἀρρωστίας, καὶ τῶν ἄλλων τῶν
ἐναντίων, ἃ καὶ συνδέσμοις ὑπάρχει καὶ νεύροις ἐν τῷ μέσῳ τετάξεσθαι, διὰ τὸ μετέχειν μὲν ἑκατέρων τῶν γε-
νησομένων αὐτῷ τῆς οὐσίας. οὐ μὴν ἀκριβῶς οὐδ᾽ ἑτέραν, οὐδὲ μόνην, οὐδ᾽ ἀνεπίμικτον ἔχειν, ἀλλ᾽ ἐξ ἀμφοῖν
κεκρᾶσθαι, καὶ μὴν οὐδὲν οὐδενὶ δι᾽ ὅλου κεράννυσθαι δύναται μὴ καταθραυσθὲν πρότερον εἰς μικρὰ μόρια.
κατατέμνειν οὖν ἑκάτερον εἰς λεπτὰς ἶνας ἀναγκαῖον ἦν, κἄπειτ᾽ ἀλλήλαις ἐκείνας συνάπτειν εἰς γένεσιν τοῦ
μέσου τὴν οὐσίαν αὐτῶν ὀργάνου τοῦ κινητικοῦ. ἀλλ᾽ εἴπερ τοῦτ᾽ ἐποίησε, μέσον αὖθις τοῦ πληρῶσαι τὰς μετα-
ξὺ χώρας οὐσίας μαλακῆς, οἷον στιβῆς τε τινος ἐσομένης αὐτοῖς, καὶ ἕδρας ἀσφαλοῦς. οὐδ᾽ ἂν ἐπ᾽ ὀλίγον
10 ἀθλάστους τε καὶ ἀρρήκτους τὰς ἶνας ἐκείνας φυλάττεσθαι δυνατὸν ἦν. τὴν οὖν στιβὴν ταύτην, οὐδ᾽ αὐτὴν
ἄχρηστον ἡ πάντη σοφὴ φύσις, ἀλλὰ καὶ κρύους, καὶ θάλπους ἀλέξημα, καὶ τοῖς πληκτοῖς κτήμασιν ὁμοιότατον
σκέπασμα, κατά τε τῶν ἰνῶν, τῶν ἐν κύκλῳ περιεβάλετο, καὶ προσέτι ταῖς ἀρτηρίαις, καὶ ταῖς φλεψὶν
ὑποστόρεσμά τι, καὶ ἀμφίεσμα θαυμαστὸν ἐξεποιήσατο, καὶ σοι περὶ μὲν ταύτης ἐν τῷ πρώτῳ πάντων εἴρη-
ται λόγῳ, διότι τε σὰρξ ὀνομάζεται, τὸ τὰς χρείας τοιαύτας τοῖς ζώοις παρέχον. ὅπως τε καὶ κρύους καὶ
θάλπους ἐστὶν ἴαμα, καίτοι γ᾽ ἐναντίον ἀλλήλοις ὑπάρχοντα. ἐν δ᾽ αὖ τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως προείρηται, πῶς
μὲν εἰσὶν ὀστᾶ, νεῦρα, καὶ σύνδεσμοι λύονται. πῶς δ᾽ αὐτοῖς ἡ ἁπλῆ σὰρξ ἀναμίγνυται. πῶς δ᾽ αὖθις ἀλλή-
λαις συνιουσῶν τε, καὶ κεραννυμένων τῶν ἰνῶν, τὸ μὲν ἐκ τούτων συγκείμενον ὁ τένων γίνεται. τὸ δ᾽ ἐξ ἁπάν-
των, ὁ μῦς. νυνὶ δ᾽ ἡ χρεία καὶ τένοντος γενέσεως εἴρηται καὶ μυός. ὁ μὲν γὰρ τένων, τὸ πρῶτόν ἐστιν αὐτὸ τῆς κι-
νήσεως ὄργανον. ὁ δ᾽ αὖ μῦς, τῆς γενέσεως αὐτοῦ χάριν ἐγένετο, καὶ τὰς τῆς συνθέτου σαρκὸς τῷ ζώῳ χρείας
20 παρέχεται, ἐπιπίπτοντος μὲν ἢ ἄλλως κατακλινομένου, μαλθακὸν ὑποστόρεσμα γινόμενος, πληττομένου δὲ,
σκέπασμα τοῖς πιλητοῖς ὁμοιότατον κτήμασιν. ἀλλὰ καὶ τιτρωσκομένων πρόβλημα, καὶ θάλπων μὲν ἐν κρύει.
σκιάζων δ᾽ ἐν θάλπει. καὶ τί γὰρ ἄλλο ἢ πρὸ πάντων τῶν κυρίων μορίων, εἰς ἅπασαν ἔγκειται βλάβην, τὸ σαρ-
κῶδες γένος. οὕτως ἐξ ἁπάντων ἡ φύσις ὠφελεῖται, ἅμα καὶ κοσμεῖ, καὶ φρουρεῖ τὸ ζῶον. οὗτοι μὲν οἱ κοινοὶ
λόγοι περὶ χρείας συνδέσμων, καὶ τενόντων, καὶ μυῶν, ἐν τῷ δὲ μάλιστα τῆς ὅλης διεξόδου γεγράφθαι φθά-
νοντες, ἡνίκα περὶ νεύρων φύσεώς τε ἅμα, καὶ χρείας, καὶ ἀρχῆς ἐν τοῖς πρόσθεν αὐτάρκως ἐξηγησάμεθα, καὶ
μέν γε καὶ περὶ τοῦ κυριωτάτου τῶν ἄρθρων ἁπάντων ὁ λόγος ἐστὶν ἡμῖν ὁ νῦν περαινόμενος. οὐκοῦν οὐδὲ
κατὰ τοῦτ᾽ ἄν τις ἐγκαλέσῃ τὸν κοινὸν λόγον ἐπὶ τούτου διελοῦσιν ἡμῖν. εἴρηται δ᾽ ἤδη πολλάκις, ὡς ἕκαστον τῶν
κοινῶν ἅπαξ μέν που τελέως διέξιμεν, ὑπομιμνήσκομεν δ᾽ ἐν τοῖς κατὰ μέρος, ὡς ἂν μάλιστα διὰ βραχυ-
τάτων ἡμῖν τὸ πᾶν περαίνηται. καὶ γὰρ οὖν καὶ ὅτι τῶν μυῶν τινὲς μὲν, εἰς ἕνα μέγαν τελευτῶντες τένοντα.
30 τινὲς δὲ διὰ τῶν σαρκοειδῶν μορίων καθήκουσιν εἰς τὰ κῶλα, πολλοῖς δηλονότι καὶ σμικροῖς τένουσι κινοῦντες
αὐτὰ, διὰ τῶν ἔμπροσθεν αὐτάρκως ἐξηγησάμεθα, τό τε κοινὸν καὶ καθόλου διδάσκοντες, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ
μέρος ἔνια παραθέμενοι. πάλιν οὖν ἐπὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἄρθρον, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς προὔκειτο, τὸν λόγον ἐπα-
ναγαγόντες ἐπισκεψώμεθα τὴν κατ᾽ αὐτὸ τέχνην τῆς φύσεως, πρέπει γὰρ οἶμαι καὶ τούτῳ, κατὰ τὴν ἀξίαν
κεκοσμῆσθαι, καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις σύμπασιν. ἐπίκαιρον μὲν δὴ τοῦτο τὸ ἄρθρον, οὕτως ἐστὶ τοῖς ζώοις, ὥς γε
μόνον ἁπάντων, οὐδὲ τὸν ἀκαρῆ χρόνον ἀνέχει μὴ ὅτι μεγάλης ἐξαρθρήσεως. ἀλλ᾽ οὐδὲ τῆς τυχούσης ἐγκλί-
σεως. εὐθέως γὰρ ἄπνουν καὶ ἄφωνον, ἀκίνητόν τε καὶ ἀναίσθητον ἅπαν γίνεται τὸ ζῶον, διὰ τῆς ῥίζης αὐτῆς
πεπονθείας τῶν νεύρων. ἀρχὴ μὲν γὰρ αὐτῶν ὁ ἐγκέφαλός ἐστι, καὶ τὰς παρέσεις εἰς αὐτὸν, οἷον εἰς ἄρουράν τινα
τῆς λογιστικῆς ψυχῆς. ἔκφυσις δ᾽ ἐντεῦθεν, οἷον πρέμνου τινὸς, εἰς δένδρον ἀνήκοντος μέγα ὁ νωτιαῖος μυελὸς, καὶ
τούτου τοῦ πρέμνου δι᾽ ὅλης τῆς ῥάχεως ἐκτεταμένου, πάμπολλα μὲν ἀποσχίζεται νεῦρα, καθάπερ κλάδοι τινὲς,
40 εἰς ἀποβλαστήματα μερίζόμενοι μυρία. σύμπαν δ᾽ οὕτω τὸ σῶμα μεταλαμβάνει δι᾽ αὐτῶν, πρώτης μὲν καὶ μά-
λιστα κινήσεως, ἐπὶ ταύτῃ δ᾽ αἰσθήσεως. ἥτις μὲν οὖν ἐστιν αὐτῶν ἡ διανομὴ, προϊὼν ὁ λόγος ἐξηγήσεται. τὸ δὲ
τῆς κεφαλῆς ἄρθρον, ὡς ἂν τὴν ῥίζαν ἁπάντων τῶν κινούντων τὰ κάτω τοῦ ζώου μόρια νεύρων ἐν ἑαυτῷ περιέ-
χον, ἀσφαλεστάτην ἁπάντων ἄρθρων, εὐλόγως ἔχει τὴν κατασκευήν. ἡ δ᾽ ἀσφάλεια διά τε τοῦ πάχους τῶν συν-
δέσμων, καὶ τοῦ πλήθους τῶν μυῶν, καὶ αὐτῆς τῆς κατὰ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀστῶν ἀκριβείας ἐγένετο. σύνδε-
σμοι μὲν γὰρ τρεῖς ἰσχυρότατοι συνάπτουσιν αὐτὰ, κατὰ κύκλον μὲν εἷς μέγιστος. πλατὺς ὅλην περιλαμβάνων
τὴν διάρθρωσιν, ἄλλοι δὲ, δύο μετρίως στρογγύλοι, καθάπερ νεῦρα. συνάπτων ὁ μὲν, τὸ πέρας τοῦ προμήκους
ἀποφύσεως τοῦ δευτέρου σπονδύλου, τῷ τῆς κεφαλῆς ὀστῷ. τούτων δ᾽ ἕτερος ἐγκάρσιος, ὡς πρὸς ὀρθὴν γωνίαν
τέμνων, ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν τοῦ πρώτου σπονδύλου διήκων ἐπὶ θάτερον. ὀκτὼ δὲ μύες ἐξ αὐτῶν μόνοι τῶν
ὄπισθεν μερῶν, ἐπιβέβληνται τῇ διαρθρώσει, σκέποντές τε ἅμα, καὶ κινοῦντες αὐτήν, ἡ δὲ τῶν ὀστῶν αὐτῶν
50 ἰδέα τε, καὶ τῆς συνθέσεως ἀκρίβεια, θαυμαστὴ μὲν καὶ ἰδόντι μόνον. εἰ δὲ πρὸς τῷ θεάσασθαι λογίζοιο τὴν ἑκά-
στου τῶν κατ᾽ αὐτὰ μορίων χρείαν, οὐ τὴν τέχνην μόνην θαυμάσῃς, ἀλλὰ καὶ τὴν πρόνοιαν τοῦ δημιουργήσαντος
ἡμᾶς ὑμνήσεις. ἐπειδὴ γὰρ ἐχρῆν δύο γενέσθαι κατὰ γένος τῆς ὅλης κεφαλῆς τὰς κινήσεις, ἑτέραν μὲν ἐπι-
νευόντων, καὶ ἀνανευόντων ἑτέραν δὲ, εἰς τὰ πλάγια περιφερόντων αὐτήν, ἀναγκαῖον ἦν, ἤτοι διπλῆν ποιήσα-
σθαι τὴν διάρθρωσιν, ἢ λοξαῖς κινήσεσιν ἁπλαῖς δύο συνθέτων ἀπεργάσασθαι μίαν εὐθεῖαν. ὡς ἐπί τε τῶν
χειρῶν ἐδείκνυτο, καὶ τῶν καρπῶν, καὶ ἄλλων πολλῶν μορίων. ἐπ᾽ ἐκείνων μὲν οὖν, ὅτι βέλτιον οὕτως ἦν, ἀπο-
δέδεικται πρόσθεν. ἐπεὶ δέ γε τῆς κεφαλῆς, ὅτι μὴ βέλτιον, ἐν τῷ δὲ τῷ λόγῳ ῥηθήσεται. πάλιν αὖ κἀν-
ταῦθ᾽ ἀναμνησάντων ἡμῶν, κινήσεις τινῶν μορίων, ἐφ᾽ ὧν οὐκ ἦν ἄμεινον, ἐκ τῶν λοξῶν τὴν εὐθεῖαν ἐργάσασθαι,
μάλιστα γοῦν δὴ ταῦτα τῶν ἔργων τῆς φύσεως ἐξηγεῖσθαι προσήκει, ἐν οἷς φαίνεται μεμνημένη τῶν χρειῶν τῆς
ὁμοιότητος.

ὁμοιότητος ὅταν μηδὲ μᾶλλον, τὰ τῆς ὁμοίας δεόμενα κινήσεως, ἑτέρως φαίνηται κατασκευάζειν, ἀλλ᾽ ὡσαύτως
ἀεὶ, δῆλον ὡς ἀναλογίας τε, καὶ δικαιοσύνης ἀκριβῶς προὐνοήθη. πότ᾽ οὖν ἐστιν ἄμεινον, ἐκ λοξῶν κινήσεων δυεῖν
εὐθεῖαν μίαν ἐργάσασθαι σύνθετον, ὅταν αἱ λοξαὶ βραχὺ τῆς εὐθείας παραλλάττωσι, ποτ᾽ οὖν οὐκ ἄμεινον, ὅταν
ἐπὶ πλέον ἀπάγεσθαι δέοι τὸ μόριον ἐφ᾽ ἑκάτερον. τηνικαῦτα γὰρ ἄμεινον ἰσχυρὰν γενέσθαι τὴν εὐθεῖαν, ὡς
εἴ γε δυνατὸν ἦν τοῦτο, διαπαντὸς ἂν ἡ φύσις ἐκ τῶν λοξῶν τὰς εὐθείας ἀπειργάζετο, βουλομένη γε δι᾽ ἐλα-
χίστων ὀργάνων πλείστας ἐνεργείας τῷ ζώῳ παρασκευάζειν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐνδέχεται δύο λοξὰς ἀπὸ τῆς εὐθείας ἐγ-
κεκλιμένας, ἰσχυρὰν ἐκείνην ἐργάσασθαι. διὰ τοῦτ᾽ οὖν οὐδ᾽ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἄμεινον ἦν ἐκ τῶν λοξῶν κινήσεων,
τὰς εὐθείας παρασκευάζειν, ἀλλ᾽ ἑκατέρας ἰδία, καὶ μῦς καὶ διαρθρώσεις ἀπεργάζεσθαι βέλτιον ἦν. καὶ τοί-
νυν καὶ γεγόνασιν, αἵ τε διαρθρώσεις αὗται διτταὶ, καὶ τῶν κινούντων αὐτὰς μυῶν γένη διττὰ, καὶ τῶν γενῶν
10 ἑκατέρου διαφοραὶ δύο, λέγω δὲ γένη μὲν διττὰ κινήσεως, τῶν εὐθειῶν τε, καὶ τῶν λοξῶν, διαφορὰς δ᾽ ἐξ ἑκα-
τέρου τοῦ γένους, ἔκτασιν μὲν καὶ κάμψιν τῶν εὐθειῶν, εἰς ἀριστερὰ δὲ καὶ δεξιὰ περιαγωγὴν τῶν λοξῶν, ὥστε καὶ
μυῶν ἐχρῆν γενέσθαι τῶν κινησόντων τὴν κεφαλὴν τέτταρας διαφορὰς, οἱ μὲν, ἀνανεύουσιν αὐτὴν, οἱ δ᾽ ἐπινεύουσιν,
οἱ δ᾽ ἐπὶ τὰ δεξιὰ περιάγουσιν, οἱ δ᾽ ἐπὶ τὰ θάτερα, πῶς οὖν ἅπαντα ταῦτα θαυμαστῶς ἡ φύσις κατεσκεύασεν,
ἤδη λέγομεν, ἀπὸ τῶν διαρθρώσεων ἀρξάμενοι. τῷ μὲν πρώτῳ σπονδύλῳ διττὰς ἐπέθηκε κοιλότητας, ἀκριβῶς
ἴσας ταῖς κατὰ ταῦτα κυρτότησι τῆς κεφαλῆς, κεῖται δ᾽ αὐτῶν, ἡ μὲν, ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν, ἡ δ᾽ ἐκ τῶν ἀρι-
στερῶν, ὥσπερ καὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς αἱ ἀποφύσεις, ὡς δ᾽ ὅτι μὲν ταύτας, εἴς τε τὰς κοιλότητας, καὶ τὰς ἐξο-
χὰς, εἰς τὰς ἐφ᾽ ἑκάτερα κινήσεις παρεσκεύακεν ἡ φύσις, ἄντικρυς δῆλον. εἴπερ γὰρ τῶν εὐθειῶν ἕνεκεν ἡ φύσις
αὐτὰς ἐδημιούργει, πάντως ἄν που τὴν μὲν, ἐκ τῶν πρόσω μερῶν ἔθηκε, τὴν δ᾽ ἐκ τῶν ὀπίσω, λειπομένου
δ᾽ ἑνὸς ἔτι γένους διαρθρώσεως καὶ κινήσεως, πρὸς μὲν τὸν αὐτὸν σπόνδυλον, οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν, καὶ τοῦτο ποιῆσαι,
20 φθανόντων γε δὴ τὰς εἰς τὰ πλάγια κινήσεις, πεπιστεῦσθαι. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ πήχεως, καὶ τῆς κερκίδος ἐδεί-
κνυτο διττὴ κατ᾽ ἀγκῶνα διάρθρωσις, ἕνεκα διττοῦ γένους κινήσεως γεγονυῖα, διότι κἀκεῖ βέλτιον ἦν ἐπὶ πλεῖ-
στον ἀφεστάναι τῆς εὐθείας τὴν λοξὴν, οὕτω κἀνταῦθα ἔχει, προσχὼν δ᾽ ἂν ἐπιμελέστερον τῷ λόγῳ τὸν νοῦν,
τὸ πᾶν ἐκμάθοις ὅταν ἄμεινον ᾖ, τὰς λοξὰς κινήσεις τῶν εὐθειῶν ἐπὶ πλεῖστον ἀφίστασθαι, δυεῖν θάτερον ἀναγ-
καῖόν ἐστιν, ἢ διττὰς γίνεσθαι τὰς διαρθρώσεις, ἢ μίαν ἱκανῶς χώραν, ἐκ παντὸς μέρους περιφερῆ. πρὸς γὰρ τὸ
ῥᾳδίως ἁπανταχόσε περιφέρεσθαι τὸ ἄρθρον, ὁμοίως ἔχειν χρὴ κατὰ πᾶν μέρος αὐτοῦ τὴν ἰδέαν, ὡς εἴ γε πλεο-
νεκτήσει ἔν τι μόριον, ἐξοχαῖς ἢ κοιλότησιν ἄλλοις, ἐφέξει ποτὲ, καὶ παραπολεῖ τῶν ἐκ θατέρου γένους τινὰ
κινήσεων, οὕτω τὸ κατ᾽ ὦμόν τε, καὶ τὸ κατ᾽ ἰσχίον ἄρθρον, ἅμα μὲν περιφερὲς ἀκριβῶς, ἅμα δὲ καὶ χαλαρὸν
ἐγένετο, καὶ διὰ τοῦτο πάντη περιάγεσθαι δύναται βραχίων, καὶ μηρὸς ὑπὸ τῶν περιλαμβανόντων τὰς δι-
αρθρώσεις μυῶν, καὶ μᾶλλόν γε βραχίων μηροῦ χεὶρ μὲν γὰρ ἐπὶ τούτῳ τῷ κώλῳ κατὰ πέρας, ἐπ᾽ ἐκείνῳ δὲ
30 πούς ἐπιπέφυκε, τὸ μὲν, ἀντιλήψεως ὄργανον, τὸ δὲ, βαδίσεως, ὥστε τῷ μὲν, ἡ ποικιλία τῆς κινήσεως, οἰκειο-
τέρα, τῷ δ᾽ ἡ τῆς βάσεως ἀσφάλεια. διὰ ταῦτ᾽ οὖν, οὐ μόνον χαλαρώτερον ἐγένετο, τὸ κατ᾽ ὦμον ἄρθρον τοῦ κατ᾽
ἰσχίον ἀσθενεστέροις τε μυσὶ, καὶ λεπτοτέροις συνδέσμοις περιληφθὲν, ἀλλὰ καὶ κοιλότητα τουτὶ μὲν, ἐπὶ πο-
λῆς, ἐκεῖνο δὲ βαθεῖαν ἐκτήσατο, καὶ σύνδεσμον δὲ στρογγύλον, ἰσχυρότατον ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ μέσῃ
τῇ κοτύλῃ συναπτόμενον, ἐν μὲν τῷ κατ᾽ ἰσχίον ἄρθρῳ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐποίησεν ἡ φύσις. οὐ μὴν οὔ γε τὸ
κατ᾽ ὦμον, εἰς ἑτοιμότητα κινήσεως πολυειδοῦς παντοίως αὐτὸ παρασκευάζουσα, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα πάν-
των ἄρθρων ἐκπτώσεσι συνεχῶς ἁλίσκεται τὸ κατ᾽ ὦμον, οὐκ ἀγνοούσης τοῦτο τῆς φύσεως, ἀλλ᾽ ὡς εἴρηται μυ-
ριάκις ἤδη καὶ πρόσθεν, ἐπειδὴ μάχεται τὸ τῆς κατασκευῆς ἀσφαλὲς, τῷ τῆς κινήσεως πολυειδεῖ, τὸ χρηστότε-
ρον ἐφ᾽ ἑκάστου τῶν ἄρθρων αἱρουμένης. ἐπὶ μὲν οὖν χειρὸς, ἡ πρὸς τὴν ἑτοιμότητα τῆς κινήσεως κατασκευὴ, χρη-
στοτέρα, τὸ δὲ τῆς κεφαλῆς ἄρθρον ἐκπτώσεως οὐκ ἀνέχεται, διότι κύριον ἱκανῶς ἐστι καὶ παραχρῆμα διαφθεί-
40 ρει τὸ ζῶον, ἢ οὐκ ἂν οὐδὲ τούτῳ ποικίλης κινήσεως ἐφθόνησεν. οὐδὲ γὰρ ἦν δήπου χεῖρον εἰς τοσοῦτον ἑκατέρωσε
τὴν κεφαλὴν περιφέρειν, ὡς μὴ μόνα τὰ πλάγια δύνασθαι βλέπειν, ἀλλὰ καὶ τὰ κατόπιν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ
ἐνεδέχετο χωρὶς χαλαρᾶς διαρθρώσεως οὕτως εὔκολον ἐργάσασθαι κίνησιν, εἵλετο γοῦν ἡ φύσις ὀλίγης τῇ κε-
φαλῇ κινήσεως ἀσφαλοῦς μεταδοῦναι μᾶλλον, ἢ σφαλερᾶς ποικίλης, ὅθεν οὔθ᾽ ἁπλοῦν, οὔτε χαλαρὸν
αὐτῆς ἐδημιούργησε τὸ ἄρθρον ἀλλὰ διπλοῦν τε ἅμα καὶ σύντονον. ὥρα δή σοι σκοπεῖν, ἐπειδὴ ταῦθ᾽ οὕτως
ἔχει, καὶ δέδεικται διπλοῦν χρῆναι γενέσθαι, τὸ τῆς κεφαλῆς ἄρθρον, εἰ βέλτιον ἦν αὐτῇ πρὸς μὲν τὸν πρῶ-
τον σπόνδυλον εἰς τὰ πλάγια κινήσεις ἴσχειν, ὥσπερ νῦν ἔχει, πρὸς δὲ τὸν δεύτερον τὰς εὐθείας, ἢ κάλλιον ἦν ἔμ-
παλιν αὐτὰ κατασκευάσθαι, καὶ τῷ μὲν πρὸς τὸν πρῶτον σπόνδυλον ἄρθρῳ ἐκτείνειν τε καὶ κάμπτειν αὐτὴν, τῷ
δὲ πρὸς τὸν δεύτερον εἰς τὰ πλάγια περιάγειν. ἐνταῦθα οὖν ἐβουλόμην αὖ τινα διαλέγεσθαί μοι τῶν δεινῶν κα-
τηγόρων τῆς φύσεως, ἵν᾽ ὡς πολλάκις ἐρωτώμενοι καθ᾽ ἕκαστον μόριον, εἴ τινα βελτίονα κατασκευὴν ἐπινοῆσαι δύ-
50 ναιντο, τὰ πολλὰ μὲν οὐδ᾽ ἄχρι τοῦ σμικρόν τι πιθανὸν ἐξευρεῖν εὐποροῦσιν. ἐνίοτε δέ τινα ἐπιχειρήσαντες λέγειν
ἐσχάτως γίνονται καταγέλαστοι, κατὰ τὸν αὐτὸν, ἵνα καὶ νῦν ἐρωτώμενοι τρόπον, ἀποκρίνονταί τι περὶ τῆς
τῆς προβεβλημένης αἱρέσεως. ἡμεῖς μὲν γὰρ ἴσως δόξαιμεν ἂν ἑτέραν ἀμείνονα κατασκευὴν παραλιπεῖν, ὡς ἂν
οἶμαι φιλίαν ἔχοντες πρὸς τὴν φύσιν, χρῆναι δ᾽ οὐχ ἡμῶν εἰς ἔλεγχον, ἀλλὰ τῶν τὸν ἄσπονδον αὐτῇ πό-
λεμον πολεμούντων, ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔστιν αὐτοὺς ἀποκρινομένους ποιῆσαι κατὰ τὸ γράμμα, τῶν γοῦν ἀναγινωσκόν-
των ἑκάστῳ δυνατὸν ἀποστάντι τοῦ βιβλίου, πυθέσθαι τε παρ᾽ αὐτῶν ἃ λέγουσι, καὶ γνῶναι ποτέρῳ τῶν
σπονδύλων ἦν ἄμεινον ἐπιτρέψαι τὴν εἰς τὰ πλάγια τῆς κεφαλῆς διάρθρωσίν τε καὶ κίνησιν. ἐγὼ μὲν γὰρ
ἐπιδείξω διότι τῷ πρώτῳ καὶ λόγοις οὐ πιθανοῖς, οἵοις περ οὗτοι χρῶνται κατατρέχοντες τῆς φύσε-
ως, ἀλλ᾽ ἐπιστημονικοῖς, καὶ μόνον οὐ γραμμικοῖς ἀναγκάσω καὶ τοὺς οὐ βουλομένους ἐπαινεῖν αὐτὴν,

ἤδη ποτὲ μεταστῆναι πρὸς τὰ βελτίω, μόνον εἰ μὴ πρόσωπον ἀνθρώπινον μὴ δὲ ψυχὴν ἔχοιεν, ἀλλ' ἐνείη τις αὐ-
τοῖς νοῦς κἂν σμικρός. οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἀκροατὴς ἐμοὶ βαρύς, ὡς ὁ μὴ παρακολουθῶν τοῖς λεγομένοις. ὑπὲρ τῶν
γε συνιέντων οὐκ οἶδ' εἴ τις ἀπηλλάγη πώποθ' ἡμῶν, εἰς τι καταγνωκὼς ἀτεχνίαν τῆς φύσεως. ὥσπερ οὖν τοῖς
ὠσὶν ἐπιθέσθαι θύρας τοὺς βεβήλους κελεύουσιν ἐν τοῖς μυστικοῖς λόγοις, οὕτω κἀγὼ νῦν οὐκ ἀνθρωπίνοις νομο-
θετήμασιν, ἀλλ' αὐτοῖς τοῖς ἀληθεστάτοις τελῶν μυστηρίοις, θύρας ἐπιθέσθαι κελεύω τοῖς ὠσὶ, τοὺς ἀποδεικτικῆς
μεθόδου βεβήλους. ὄνοι γὰρ ἂν θᾶττον λύρας, ἢ ἐκεῖνοι τῆς ἀληθείας τῶν ἐνταυθοῖ λεγομένων αἴσθοιντο. καὶ
μέντοι καὶ γινώσκων ὀλίγους παντάπασιν ἔσεσθαι τοὺς ἀκολουθήσαντας τοῖς λεγομένοις, ὅμως οὐκ ὤκνησα
δι' ἐκείνους ἐκφέρειν καὶ τοῖς ἀμυήτοις λόγους μυστικούς, οὐ γὰρ δὴ κρινεῖ γε τὸ βιβλίον, οὐδὲ διαγνώσεται τῶν
ἀναγνωσομένων οὐδένα, καὶ τὸν μὲν σκαιὸν διαδράσεται. ταῖς χερσὶ δ' ἑαυτὸ φέρων ἐνθήσει τῶν πεπαι-
10 δευμένων, καὶ μέντοι καὶ ὁ δημιουργὸς ἡμῶν εἰδὼς ἀκριβῶς τῶν τοιούτων ἀνθρώπων τὴν ἀχαριστίαν, ὅμως
δημιουργεῖ, καὶ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ὁ ἥλιος ἀπεργάζεται, καὶ τοὺς καρποὺς τελειοῖ, μηδὲν φροντίζων οἶμαι,
μήτε διαγόρου, μήτ' ἀναξαγόρου, μήτ' ἐπικούρου, μήτε τῶν ἄλλων τῶν εἰς αὐτὸν βλασφημησάντων. ἀγαθῷ γὰρ οὐδενὶ
περὶ οὐδενὸς ἐγγίνεται φθόνος, ἀλλ' ὠφελεῖν πάντα, καὶ κοσμεῖν πέφυκεν. οὕτως οὖν, καὶ ἡμεῖς οὐκ ἀγνοοῦν-
τες, ὡς ἐπηρεασθήσεται, καὶ προπηλακισθήσεται μυριάκις ὅδε ὁ λόγος, οἷα παῖς ὀρφανὸς ἐκπεσὼν χερσὶ με-
θυόντων ὑπ' ἀφροσύνης τε, καὶ ἀπαιδευσίας αὐτῶν, ὅμως ἐπιχειροῦμεν γράφειν τῶν ὀλίγων ἐκείνων ἕνεκα,
τῶν ἀκούειν ὀρθῶς καὶ κρίνειν δυναμένων τὰ λεγόμενα, καὶ δὴ καὶ διαλεγόμενα ἤδη τούτοις, ἀναλαβόντες
αὖθις τὸν λόγον, ὡς ἐπεί γε τῶν σπονδύλων ἕκαστος ἐν κύκλῳ περιβέβληται τῷ νωτιαίῳ μυελῷ τοιαύτην
τε καὶ τηλικαύτην ἔχοντι δύναμιν, οἵαν καὶ ὅσην πολλάκις εἰρήκαμεν, οὐκ ἐνεδέχετο χαλαρὰν ἐργάσασθαι
τὴν διάρθρωσιν, οὔτε τῆς κεφαλῆς πρὸς τοὺς πρώτους σπονδύλους, οὔτε τῶν ἄλλων πρὸς ἀλλήλους. οὔκουν οὔτε
20 κοιλότητας ἐχρῆν ζητεῖν αὐτόθι μεγάλας τε καὶ ἀκριβῶς περιφερεῖς, οὔτε κεφαλὰς σφαιροειδεῖς, οὔτε
συνδέσμους λεπτούς, οὔτε μῦς ἀσθενεῖς, οὐθ' ἁπλῆν διάρθρωσιν, ἀλλ' εἴπερ διπλῆν εἶναι χρὴ τὴν διάρθρωσιν,
ἐντεῦθεν γὰρ ὁ λόγος ἐξετράπετο, καλῶς ἔφαμεν ἀπειργάσθαι τῇ φύσει, τοῦ μὲν πρώτου διττὴν κοιλότητα,
τὰς κυρτότητας τῆς κεφαλῆς περιλαμβάνουσαν. ἑκατέρωθεν μίαν ἀπόφυσιν, ἀνάντη τε, καὶ προμήκη τοῦ δευ-
τέρου, διὰ ῥωμαλεωτάτου συνδέσμου συναπτομένην τῇ κεφαλῇ. διὰ ταύτης μὲν γὰρ ἔμελλεν ἐπινεύσειν τε,
καὶ ἀνανεύσειν, ὑπὲρ δὲ τὰ πλάγια κινήσεσθαι διὰ τῶν πρὸς τὸν πρῶτον ἄρθρων, ἐνταῦθ' οὖν χρὴ φυσικόν γε-
νέσθαι σε, καὶ ἀνατομικὸν ἅμα, καὶ θεασάμενον ἃς εἴρηκα διαρθρώσεις, ἐπισκέψασθαι κατὰ σεαυτὸν εἰ δυνατὸν
ἦν, ἄνευ τοῦ ψαύειν ἀλλήλων, τάς τε τῆς κεφαλῆς ἐξοχάς, καὶ τὰς ὑποκειμένας αὐταῖς κοιλότητας, εἰς τὰ
πλάγια περιφέρεσθαι τὴν ὅλην κεφαλήν. εἰ γὰρ ἀδύνατον τοῦτο, καὶ πάντως ἐχρῆν ἐν ταῖς τοιαύταις διαρ-
θρώσεσιν ὁμιλεῖν τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν τοῖς ὑποκειμένοις, ἐξ ἀνάγκης ἕπεται, τὸ πρὸς τὸν πρῶτον σπόν-
30 δυλον δεῖν αὐτὰ γίνεσθαι. πῶς οὖν ἡ δευτέρα διάρθρωσις, ἡ τῶν εὐθειῶν ἐξηγουμένη κινήσεων, οὐδὲν ἧττον ταύ-
της ἀσφαλὴς κατασκευασθήσεται, πῶς δ' ἄλλως ἢ ὡς νῦν ἔχει, προμήκει τε, καὶ ἰσχυρᾷ ἀποφύσει τοῦ δευτέρου
σπονδύλου ὄντος, ἀνατεινομένῃ μὲν, ἄχρι τὴν κεφαλήν, συνδέσμῳ δ' ἰσχυρῷ στρογγύλῳ συναπτομένῃ, πρὶν
ψαύειν αὐτῆς, ὀνομάζεται μὲν οὖν, ἡ ἀπόφυσις αὕτη, πυρηνοειδὴς ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ἐπεὶ πρός γε τῶν
παλαιοτέρων ὀδοὺς ἐκαλεῖτο, καὶ ἱπποκράτης οὕτως ὠνόμασεν. ἐπιβαίνει δὲ αὐτῆς τὸ ἄνω πέρας τοῖς ἔν-
δον τῶν προσθίων μερῶν τοῦ πρώτου σπονδύλου, ἐπειδὴ ψαύειν ἔμελλε κατὰ τοῦτο τοῦ νωτιαίου, καὶ θλίβειν καὶ
θλάσειν αὐτὸν μάλιστα ἐν ταῖς κινήσεσι, διττὴν ὡς μηδὲν πάσχειν, μὴ δὲ κοινὸν ἡ φύσις ἐτεχνήσατο βοήθειαν, ἐγ-
γλύψασα μὲν τοῦ πρώτου σπονδύλου τὸ ταύτης μέρος, ἐπιθεῖσα δὲ κατ' αὐτὰ τὸν ὀδόντα, καὶ σύνδεσμον ἰσχυ-
ρὸν, ἐγκάρσιον ἔξωθεν αὐτῷ περιθεῖσα, διείργοντά τε ἅμα τοῦ νωτιαίου, καὶ κατέχοντα πρὸς τῇ τοῦ πρώτου
σπονδύλου κοιλότητα. καὶ εἴπερ ἀπολωλότα τοῦτον ἐπινοήσεις, οὐδεμίαν ἐξευρήσεις ἑτέραν ἀμείνονα φυ-
40 λακὴν τῷ νωτιαίῳ. οὐδὲ γὰρ ἡ κοιλότης ἡ τοῦ πρώτου σπονδύλου μόνη κατέχειν ἐφ' ἑαυτῆς ἐν ἁπάσαις ταῖς κι-
νήσεσιν ἱκανὴ τὸν ὀδόντα χωρὶς τοῦ περικειμένου συνδέσμου, καὶ εἰ τοῦτο καθ' ὑπόθεσιν συγχωρηθείη, τό γε θλί-
βεσθαί τε, καὶ θλᾶσθαι τὸν νωτιαῖον, οὐκ ἀνῄρηται, νυνὶ μὲν γὰρ, ἐν τῷ μεταξὺ κείμενος ὁ σύνδεσμος, ἐκλύει
τε τὴν βίαν τῆς πυρηνοειδοῦς ἀποφύσεως, καὶ πρόβλημα γίνεται τῷ νωτιαίῳ. τότε δ' ἂν οὐδὲν ἐκώλυε θλα-
σθῆναι τελέως αὐτὸν, ἀσκεπάστῳ καὶ πλανώδει περιπίπτοντα διὰ παντὸς ὀστῷ, τὸ δὲ κἀκ τῶν πρόσω μερῶν
ἀποφυῆναι τὸν ὀδόντα, τοῦ δευτέρου σπονδύλου καὶ τῶν πρόσω μερῶν, τοὺς ἔνδον ἐπιβῆναι τοῦ πρώτου, πῶς
οὐ καὶ αὐτὸ δίκαιον ἐπαινεῖν, ἀσφαλεστέρα γὰρ ἥδε ἡ χώρα τῆς ὄπισθεν, ὅτε νωτιαῖος ἧττον ἔμελλεν ὀχληθήσε-
σθαι. δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὡς οὐ μόνον τὸν πρῶτον σπόνδυλον ἐχρῆν διηρθρῶσθαι, πρὸς τὸ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν,
ἀλλὰ καὶ τὸν δεύτερον πρὸς αὐτόν. εἰ γὰρ δὴ συνεπεφύκεσαν, ἐνεπόδιζον ἂν δή που ταῖς ἀλλήλων κινήσεσιν,
ἀντισπῶν ἀεὶ καὶ κατέχων, ὁ ἡσυχάζων τὸν ἐνεργοῦντα. νυνὶ δ' ἑκάτερος ἐν μέρει τὴν ἑαυτοῦ κίνησιν, οἷός τέ ἐστι
50 κινεῖσθαι μόνος, θατέρου κατὰ χώραν μένοντος. εἴπερ οὖν ἄμεινον ἦν διηρθρῶσθαι τοὺς πρώτους σπονδύλους ἀπ' ἀλ-
λήλων, πάντως δή που καὶ τὸ μάλιστα πρέπον εἶδος αὐτοῖς τῆς διαρθρώσεως ἡ φύσις ἔδωκε. τί δὲ τὸ μάλιστα
πρέπον ἐστὶν, ἐμοὶ μὲν οὐδὲ μαινόμενος ἄν τις ἕτερον εὑρεῖν τοῦ νῦν ὄντος δοκεῖ, ταῖς γοῦν ὑπερκειμέναις ἄνω
τοῦ πρώτου σπονδύλου κοιλότησιν, αἳ ὑποδέχονται τὰς ἐξοχὰς τῆς κεφαλῆς, ἕτεραί τινες ἐκ τῶν κάτω μερῶν
ὑπόκεινται παραπλήσιαι, τὰς κυρτότητας περιβεβληκυῖαι τοῦ πρώτου σπονδύλου, καὶ διὰ ταύτας οὔθ' ἡ τοῦ
δευτέρου σύμφυσις πρὸς τὴν κεφαλήν, ἧς ἔργον ἦν ἀνανεύειν τε καὶ ἐπινεύειν, ἐνοχλεῖταί τι πρὸς τοῦ πρώ-
του, καί τοι μεταξὺ τεταγμένη, οὔθ' ἡ λοιπὴ τῶν κινήσεων, ἡ ὑπὲρ τὰ πλάγια, διὰ τῆς πρὸς τὸν πρῶτον γινο-
μένη διαρθρώσεως, ἐμποδίζεταί τι πρὸς τοῦ δευτέρου. τὸ μὲν δὴ γίνεσθαι τῷ πρώτῳ σπονδύλῳ κοιλότητας
ἑτέρας, ἴσως οὐ θαυμαστὸν, οὐδὲ δύο μὲν ἐν τοῖς ἄνω τεθεῖναι μέρεσιν αὐτοῦ, δύο, δ' ἐν τοῖς κάτω, τάχα δ' ἄν τις

οὐδὲ τὸ

οὐδὲ τὸ καθ᾽ ἑκάτερον αὐταῖς εἶναι μέρος, τὰς μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν, τὰς δ᾽ ἐκ τῶν ἀριστερῶν θαυμάσειε, καίτοι ταῦτα πάντα χρηστῶς ἐγένετο. τάχα δ᾽ ἂν οὐδ᾽ ὅτι τὸ μέγεθος ἀκριβῶς ἴσαι, καὶ ταῖς ἐξοχαῖς εἰσὶν αἱ κοιλότητες, οὐδὲ τοῦτο φησὶ τεχνικῶς ἔχειν. αὐτομάτως γὰρ αὐτὸ καὶ οὐ κατὰ πρόνοιάν τινα δημιουργοῦ γεγονέναι, καὶ μέντοι μείζους μὲν εἴπερ ἦσαν, χαλαρὸν ἂν ἤδη που καὶ πλανῶδες ἀπέδειξαν τὸ ἄρθρον. ἐλάττους δ᾽ εἴπερ ἐγένοντο, δυσκίνητον ὑπὸ στενοχωρίας. ἀλλὰ καὶ τὸ διεστάναι μὲν ἀπ᾽ ἀλλήλων πλέον τὰς ἄνω κοιλότητας, ἔλαττον δὲ τὰς κάτω, καὶ τοσοῦτον ἀκριβῶς εἶναι τὸ διάστημα καθ᾽ ἑκατέρας, ὅσον καὶ ταῖς κυρτότησιν ἃς ὑποδέχονται, καὶ τοῦτ᾽ εἰ βούλει τύχης ἔργον ἔστω, τὸ μέντοι τὰς μὲν ἔξωθεν ὀφρῦς τῶν κοιλοτήτων, ὑψηλοτέρας τε ἅμα, καὶ πρὸς τὴν ἔσω χώραν ἐπεστραμμένας γενέσθαι, τὰς δ᾽ ἔσωθεν ταπεινὰς, καὶ οἷον ἔκρουν τινὰ, πρὸς τὴν ἐκτὸς ἐχούσας εὐρυχωρίαν, ἐγὼ μὲν οὐκέτ᾽ ἂν τοῦτο συγχωρήσαιμι θαυμαστῶς οὕτως κατά τινα τύχην ἀπειργάσθαι. δῆλον γάρ ἐστιν ὡς ἡ προνοουμένη τῆς διαπλάσεως τῶν μορίων φύσις ὑπὲρ τοῦ τὰς ἐμβαινούσας αὐταῖς κυρτότητας ἐν ταῖς σφοδροτέραις κινήσεσιν, εἰ καὶ παραλλάττοιέν ποτε βραχύ τι, μὴ πρὸς τοὐκτὸς ὑποχωρεῖν, ἀλλ᾽ ἵνα περ ἀσφαλέστατόν ἐστι τῇ συμπάσῃ διαρθρώσει διὰ τοῦτ᾽ ἐπετεχνήσατο τὴν τοιαύτην ἰδέαν ταῖς κοιλότησιν. ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τὴν ἀπόφυσιν, τὴν κατὰ τὸν ὀδόντα, καὶ τὴν ὑποδεχομένην αὐτὸν χώραν τοῦ πρώτου σπονδύλου, πῶς ἄν τις ὑπονοήσειεν αὐτομάτως γεγονέναι; εἰ δ᾽ ἄρα καὶ ταῦτα, τό γε τῶν συνδέσμων τοῦ τε τὸ πέρας τῆς ἀνάντους ἀποφύσεως συνάπτοντος τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῦ σφίγγοντός τε ἅμα τὸν ὀδόντα, καὶ σκέποντος τὸν νωτιαῖον, ἡγοῦμαι μηδένα σωφρονοῦντα, τύχης ἔργον, οὐ τέχνης εἶναι νομίζειν. τὸ γὰρ δὴ τεττάρων καὶ εἴκοσιν ὄντων σπονδύλων τῆς ὅλης ῥάχεως, μήτ᾽ ἐν ἄλλῳ τινὶ τοιούτους γενέσθαι συνδέσμους, ἀλλὰ μηδ᾽ ἐν τούτῳ καθ᾽ ἑκάτερόν τι χωρίον, ἢ τὸ χρῇζον μόριον, οὐκ ἂν οἶμαι τινὰ τολμήσειεν ἐρεῖν αὐτομάτως γεγονέναι. τί δὲ, τὰ τῶν ἀποφύσεών τε, τῶν κατὰ τοὺς σπονδύλους ἅπαντας, καὶ τὰ τῶν τρημάτων; ἐμοὶ μὲν γὰρ μὴ ὅτι καὶ ταῦτα τέχνης μόνον, ἀλλὰ καὶ θαυμαστῆς τινος ἔχεσθαι δοκεῖ προνοίας, οὐ μὴν ἤδη γέ πω περὶ αὐτῶν ἐξηγεῖσθαι καιρός. οὐ γὰρ ἁπλῶς περὶ ῥάχεως, καὶ σπονδύλων ἐνεχείρησα λέγειν, ἀλλὰ τῆς κεφαλῆς κινήσεις διδάσκειν. ἐρρήθησαν δ᾽ αὗται διὰ τῶν πρὸς τὸν πρῶτον, καὶ δεύτερον διαρθρώσεων γιγνόμεναι. ταύτας οὖν χρὴ μόνας ἐξηγεῖσθαι, νυνὶ δ᾽ ἔτι σοφίας ἐστὶ μείζονος ἐπίδειγμα περὶ τὴν ὅλην κατασκευὴν, ἢ τούτων τῶν σπονδύλων, ἢ καὶ ξυμπάσης τῆς ῥάχεως, εἰς τὸν ἑξῆς λόγον ἀναβαλέσθαι. πάλιν οὖν ἐπὶ τὸ προκείμενον ἴωμεν, ἀναμνήσαντες πρῶτον, ὡς τὰς κινήσεις τῆς κεφαλῆς, διά τε τῶν συνδέσμων τὴν ἀρετὴν, καὶ τῶν ἄρθρων τὴν ἀκρίβειαν, καὶ τῶν μυῶν τῶν κινούντων αὐτὰ, τήν τε ῥώμην, καὶ τὸ πλῆθος οὕτω θαυμαστῶς ἔχειν ἐλέγομεν, ὡς οὔτε βέλτιον, οὔτ᾽ ἀσφαλέστερον ἐπινοῆσαι δυνατόν. καὶ τοῦτ᾽ ἔτι προσαναμνήσαντες, ὡς τὰ δύο τῶν προτεθέντων ἀποδέδεικται, περί τε γὰρ τῶν συνδέσμων καὶ τῶν ἄρθρων τῆς κεφαλῆς εἰρηκότες, ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἔτι, καὶ τρίτον ἤδη μεταβησόμεθα, καὶ δείξομεν εἴ τις ἐστὶ, καὶ ἡ περὶ τοὺς κινοῦντας αὐτὴν μῦς τέχνη τῆς φύσεως, ἔστω δὲ μηδ᾽ ἐνταῦθα παραλειπόμενον αὐτῶν τῆς κατασκευῆς μηδὲν, ἀλλὰ καὶ θέσεως ἕκαστον πῶς ἔχει, καὶ μεγέθους, καὶ ῥώμης, ὅ τε σύμπας ἀριθμὸς αὐτῶν ὁπόσος ἐστὶν, ὁ λόγος ἐξηγείσθω, καὶ δεικνύτω, μήτ᾽ ἐνταῦθα, μήτ᾽ ἀργῶς, μήτ᾽ ἐλλιπῶς, μήθ᾽ ὅλως ἑτέρως ἔχειν τι βέλτιον, ἢ ὡς νῦν ἔχει δυνάμενον. κάλλιστον μὲν οὖν αὐτῶν ἦν τῶν φαινομένων παρόντων, γίνεσθαι τήν τε δεῖξιν αὐτῶν καὶ τοὺς λόγους, οὐδὲ γὰρ ἱκανῶς ἐκτυπῶσαι λόγος οὐδεὶς οὕτως ἀκριβῶς οὐδὲν τῶν φαινομένων, ὡς ἁφὴ καὶ ὄψις, ἀλλ᾽ ἐπεὶ τὰ τῆς δείξεως ἄπεστι, μεῖζον μὲν τούτῳ τὸ ἀγώνισμα τῷ λόγῳ, πειρατέον μὲν εἰς ὅσον οἷόν τε μηδὲν ἀπολιπεῖν ἀσαφὲς, ἀρξαμένους ἐνθένδε, πόθεν οἱ κινοῦντες τὴν κεφαλὴν μύες τὸν ἀριθμὸν ὄντες εἴκοσιν, ἢ πλείους οἷον χορός τις ἐν κύκλῳ περιεστῶτες αὐτὴν, ἄλλος ἄλλην ἐνέργειαν πεπίστευται, εἰσὶ δὲ αὐτῶν ὀκτὼ μὲν ἐκ τῶν ἔμπροσθεν μερῶν, τέσσαρες καὶ δέκα δὲ, τῶν ὄπισθεν, ἀντιτεταγμένοι κατὰ διάμετρον ἀλλήλοις, ἄλλοι δὲ δύο καθ᾽ ἑκάτερον μέρος, οἱ μὲν, ἐκ τῶν δεξιῶν, οἱ δ᾽ ἐκ τῶν ἀριστερῶν, ἀντιταγμένοι δὲ καὶ οἵδε πρὸς ἀλλήλους πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα τὸν τράχηλον ἐφ᾽ ἑαυτοὺς ἕλκουσι, σὺν ἐκείνῳ δὲ καὶ ὅλην τὴν κεφαλήν. ἐδείχθη δ᾽ οὖν ἤδη μυριάκις τά τ᾽ ἄλλα δικαίως ἡ φύσις διαλλάττουσα, καὶ παντὶ τῷ κίνησίν τινα δημιουργοῦντι μυΐ, τὸν τὴν ἐναντίαν ἐκείνης ἐργασόμενον ἀντιτάττουσαν. χωλὴν γὰρ ἂν, εἰ μὴ τοῦτ᾽ ἔπραξε, γενέσθαι τὴν κίνησιν, ἢ καὶ τελέως ἀπολέσθαι, διὰ τὸ μίαν ἑκάστου μυὸς ἐνέργειαν εἶναι, τὴν εἰς αὐτὸν σύνοδον, αὐτίκα γέ τοι τῶν ἐπινευόντων τε καὶ ἀνανευόντων τὴν κεφαλὴν μυῶν, ὀκτὼ μὲν ὄπισθεν ἀμφὶ τὸ ἄρθρον αὐτὸ τετάχαται μικροὶ, μείζους δ᾽ αὐτῶν ἄλλοι κατὰ παντὸς ἐκτείνονται τοῦ τραχήλου, διὰ μὲν τῶν πρώτων ἰνῶν ταῖς τῆς κεφαλῆς μόνης ὑπηρετοῦντες κινήσεσιν, ἃς πρὸς τόν πρῶτόν τε, καὶ δεύτερον σπόνδυλον ποιοῦνται. διὰ δὲ τῶν ἑξῆς τοὺς ὑπολοίπους πέντε τοῦ τραχήλου κινοῦντες σπονδύλους, ἀλλὰ τῶν μὲν ὀκτὼ τῶν μικρῶν οἱ τέτταρες εὐθείας ἐξηγοῦνται κινήσεως, ἐκφυόμενοι μὲν ἐκ τοῦ κατ᾽ ἰνίον ὀστοῦ, μικρὸν ὑπεράνω τῆς διαρθρώσεως, ἐμφυόμενοι δὲ εἴς τε τὴν ὀπίσθιον ἀπόφυσιν τοῦ δευτέρου σπονδύλου, καὶ τοῦ πρώτου τὸ ταυτὶ μέρος, τῶν δὲ ὑπολοίπων τεττάρων, οἱ δύο μὲν, ὁμοίως τοῖς προειρημένοις ἐκφυόμενοι τοῦ κατ᾽ ἰνίον ὀστοῦ, λοξοί τε πρὸς τοὐκτὸς ἀποχωροῦντες, ἐμφύονται ταῖς πλαγίαις ἀποφύσεσι τοῦ πρώτου σπονδύλου, λοξὴν ὅλῃ τῇ κεφαλῇ δημιουργοῦντες κίνησιν. οἱ λοιποὶ δὲ δύο τὸν πρῶτον τῷ δευτέρῳ συνάπτοντες λοξὴν τὴν θέσιν ἐναντίαν ἔχουσι τοῖς προειρημένοις δύο μυσὶ, καὶ τὴν κίνησιν ἀντιτεταγμένην. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τὴν κεφαλὴν ἕλκοντες λοξὴν, ἐπὶ τὸν πρῶτον σπόνδυλον ἅμα αὐτῇ συναπάγονται καὶ τὸν δεύτερον. οὗτοι δ᾽ εἰς τὸ κατὰ φύσιν, ὅπερ ἦν εὐθὺς τὴν γινομένην αὐτοῦ παρέγκλισιν ἐπανάγουσι. καὶ γὰρ ἡ θέσις αὐτῶν ἐστιν, ὡς τρίγωνον ἑκατέρωθεν ἐργάζεσθαι τὰς προειρημένας δύο τῶν μυῶν συζυγίας ἐπιζευγνυούσας. αἱ δὲ τῶν μεγάλων μυῶν τρεῖς συζυγίαι δυνάμεναι δὲ καὶ τέτταρες λέγεσθαι, καὶ δύο, διὰ τὴν ἐπιπλοκὴν τῶν μυῶν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐδήλωσα, τὴν αὐτὴν μὲν ἔχουσι τοῖς ῥαχίταις ὀνομαζομένοις κίνησιν, ἣν ὀλίγον ὕστερον ἐξηγή-

σομαι, κινοῦσι δὲ διὰ μὲν τῶν πρώτων ἰνῶν, αἳ εἰς τὸν πρῶτόν τε καὶ δεύτερον σπόνδυλον ἐμφυόμεναι
μόνην τὴν κεφαλὴν, διὰ δὲ τῶν ὑπολοίπων, πρώτους μὲν τοὺς ἄλλους πέντε τοῦ τραχήλου σπονδύλους,
ἅμα δ᾽ αὐτοῖς συγκινοῦσι τὴν κεφαλὴν ὀπίσω, καὶ λοξὰς ἀτρέμα ποιοῦνται κινήσεις οἱ λοξοί. τῶν δ᾽ ἔμ-
προσθεν, οἱ μὲν ὑποκείμενοι τῷ στομάχῳ, κατὰ μὲν τὰς πρώτας ἶνας, αἳ εἰς τὸν πρῶτόν τε, καὶ δεύ-
τερον σπόνδυλον ἐμπεφύκασιν, αὐτὴν μόνην ἐπινεύουσι τὴν κεφαλὴν, μετὰ τοῦ καὶ παρεγκλίνειν εἰς τὰ
πλάγια ταῖς λοξαῖς ἰσὶ, καθ᾽ ἃς καὶ μυῶν μικρῶν ἴσχουσιν ἰδίαν περιγραφήν. κατὰ δὲ τὰς ὑπολοίπους
κάμπτοντες τὸν τράχηλον ἅμα ἐκείνῳ, συνεπινεύειν ἀναγκάζουσιν ὅλην τὴν κεφαλήν. οἱ λοιποὶ δὲ ἓξ οὐκ εὐ-
θεῖαν ὥς οὗτοι τὴν ἐπίνευσιν, ἀλλὰ λοξὴν ἀτρέμα ἀπεργάζονται μετὰ τοῦ καὶ συνεπιστρέφειν εἰς τὰ πρόσω
τὴν κεφαλὴν, ἐκπεφυκότες, ὑπὸ ὄπισθέν τε τῶν ὤτων, καὶ ἐπ᾽ αὐτὰ καθήκουσιν, εἴς τε τὸ στέρνον καὶ τὴν κλεῖν
10 ἀλλήλοις συνεχεῖς, ὥστ᾽ εἰ καί τις ἕτερος αὐτῶν ἓν φαίη, τριπλοῦν εἶναι, μὴ σφαλῆναι. λέλεκται δ᾽ ὑπὲρ
πάντων μυῶν οὐ μόνον ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ἕτερον βιβλίον ἐν οἷς πρώτοις,
ὡς καὶ κατ᾽ ἀρχὰς εἴρηταί μοι, προγεγυμνάσθαι προσήκει τὸν ἀκριβῶς ἕπεσθαι τοῖς ἐνταῦθα λεγομένοις
ἐσπουδακότα. τέτταρες δ᾽ ἄλλοι μύες, εὔρωστοί τε καὶ μεγάλοι δύο, καθ᾽ ἑκάτερον μέρος, ἐκ δεξιῶν τε καὶ
ἀριστερῶν τεταγμένοι, κινοῦσι τὸν τράχηλον εἰς τὰ πλάγια μέρη, μετὰ βραχείας ἐγκλίσεως. εἰς μὲν γὰρ τὸ
πρόσθεν ἡ πρόσθιος αὐτῶν συζυγία βραχὺ παρεγκλίνοντες, εἰς τοὔπισθεν δ᾽ ἡ λοιπή, τὴν δ᾽ ἔκφυσιν ἐκ μὲν
τῆς διατετρημένης ἀποφύσεως τοῦ δευτέρου σπονδύλου, τὸ πρόσθιον ζεῦγος, ἐκ δὲ τῆς πλαγίας ὑπεροχῆς,
τοῦ πρώτου θάτερον ἔχον, καί σοι σαφῶς ἤδη τότε πλῆθος ἐφάνη τῶν μυῶν, καὶ τὸ μέγεθος καὶ ἡ θέσις
καὶ ὁ τῆς κινήσεως τρόπος. ὅτι τε γὰρ εἴκοσι πλείους εἰσὶν, οὐδεὶς οὕτως ἀμαθὴς λοιπὸν, ὥστ᾽ ἀγνοεῖν ὅτι
τε τινὲς μὲν αὐτῶν μείζους, τινὲς δ᾽ ἐλάττους, τὸ μέν που καὶ λέλεκται σαφῶς, τὸ δὲ, καὶ τοῖς εἰρημένοις
20 ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον ἐπινοεῖν ἱκανῶς, ὅτῳ συνέσεως μέτεστι. τὸν γὰρ εἰς τὴν κλεῖν καταφυόμενον, ἢ εἰς
τὸ στέρνον, οὐκ ἐνδέχεται μικρὸν εἶναι, καθάπερ οὐδὲ τοὺς ἐπικειμένους ὄπισθεν αὐτῇ τῇ διαρθρώσει μεγά-
λους. οὕτω δὲ καὶ ἡ πᾶσα θέσις αὐτῶν πρόδηλος ἐπὶ ταῖς ἀρχαῖς τε καὶ τελευταῖς ἐγνωσμένη, ὡσαύ-
τως δὲ καὶ ἡ ἐνέργεια. κατὰ γὰρ τὸν τῆς θέσεως τῶν ἰνῶν γίνεται τρόπον, ὡς ἤδη μυριάκις εἴρηται, τὰς ἶνας
δ᾽ ὅτι πάντως οἱ μύες ἔχουσι τοὐπίπαν ἐπὶ τὸ μῆκος ἑαυτῶν ἐκτεταμένας, εἴρηται καὶ τοῦτο, καὶ ὡς σπά-
νιόν ἐστι, ἢ ἐγκαρσίας ἢ λοξὰς εὑρεῖν ἶνας, ὡς πρὸς τὸ μῆκος ὅλου τοῦ μυὸς, ὥστ᾽ εἰ μηδὲν ἐπὶ τῇ ῥηθείσῃ θέσει τοῦ
μυὸς, ὑπὲρ τῶν ἰνῶν διοριζόμεθα, νοεῖν χρὴ κατὰ τὸ σύνηθες αὐτὰς διακεῖσθαι ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις. οὐ-
κοῦν ἔτι λείπει τῆς κατασκευῆς τῶν περὶ τὴν κεφαλὴν μυῶν οὐδὲν, ἀλλ᾽ ἱκανῶς λέλεκται πάντα, καὶ
πλῆθος, καὶ θέσις καὶ μέγεθος καὶ κίνησις, ἑξῆς οὖν δεικνύσθω πάλιν οὗπερ ἕνεκα πάντ᾽ εἴρηται ταῦ-
τα, τὸ μηδ᾽ ἐπινοῆσαι δύνασθαι κατασκευὴν ἑτέραν ἀμείνω, τῶν κινησόντων τὴν κεφαλὴν μυῶν. ἐπειδὴ γὰρ
30 ἅμα μὲν ἀσφαλεστάτην ἐχρῆν εἶναι τὴν διάρθρωσιν, ἅμα δ᾽ ἐπὶ πλεῖστόν τε, καὶ πάντη κινεῖσθαι βέλτιον ἦν,
ἐδείχθη δ᾽ ἀλλήλοις ταῦτα μαχόμενα, καὶ τὸ μὲν ἀσφαλὲς τῆς κατασκευῆς ὀλίγας τε καὶ σμικρὰς ἐργαζό-
μενον τὰς κινήσεις, ἡ δ᾽ ἐν ταύταις ἑτοιμότης τε, καὶ ποικιλία χαλαρᾶς διαρθρώσεως δεομένη, πρῶτον μὲν
ἐπαινεῖν χρὴ τὴν φύσιν ἑλομένην τὸ ἀναγκαιότερον, ἔπειτα δ᾽ ὅτι μηδὲ θατέρου τελέως ἠμέλησεν, ἀλλὰ πολ-
λαῖς ἐπιτεχνήσεσιν ἐπηνωρθώσατο, θαυμάζειν ἤδη κατὰ τόδε τὸ ἔργον αὐτὴν, οὐ μόνον ἁπλῶς ἐπαινεῖν,
ἡ μὲν οὖν ἀσφάλεια τοῖς ἄρθροις τῆς κεφαλῆς, ἐξ ὧν εἰρήκαμεν, ἐγένετο, τὴν τ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἑπομένην αὐτῇ
βλάβην τῶν κινήσεων ἐπηνωρθώσατο τῷ τε πλήθει καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῷ πολυειδεῖ τῆς θέσεως τῶν μυῶν. ὅτι
μὲν οὖν πολλοί τ᾽ εἰσὶ καὶ μεγάλοι, πρόδηλον παντὶ, καὶ μήν γε καὶ ὅτι πολυειδὴς αὐτῶν ἡ θέσις, ἐκ τοῦ παν-
ταχόθεν ἐστεφανωκέναι τὴν κεφαλὴν ἐναργῶς ἐπιδείκνυται, διὰ τοῦτ᾽ οὐδὲ κινήσεως οὐδὲ μιᾶς ἀπορεῖ, πρὸς ὅτι
ἂν ἐθελήσῃς αὐτὴν ἀποκλίνειν, ἑτοίμως δυνήσῃ, τοῦ καθ᾽ ἐκεῖνα τὰ μέρη μυὸς ἐνεργήσαντος. ὅτι δὲ καὶ
40 τὰ μεγέθη πάμπολυ διαφέροντα κατὰ λόγον ἐκτήσατο, τοῦτ᾽ ἤδη δίειμι. μικρότατοι μὲν εἰσιν ἁπάντων
οἱ ὄπισθεν οἱ ἀνανεύοντες αὐτὴν, ὡς ἂν μόνοι κατειληφότες ἀκριβῶς τὴν διάρθρωσιν. ὃ γὰρ τοῖς ἄλλοις τοῖς
πέριξ ἐκ τοῦ μεγέθους, τοῦτ᾽ ἐκείνοις ἐκ τῆς ἐπικαίρου θέσεως γίνεται. μόνη γ᾽ ἄλλη μία συζυγία μυῶν ἐπίκαι-
ρον ὁμοίως ἔχει τὴν θέσιν, ὥσπερ γε καὶ τὴν κίνησιν ἀντιτεταγμένην, ἡ πρώτη μοῖρα τῶν ὑποβεβλημέ-
νων τοῦ στομάχου μυῶν. καθάπερ γὰρ οἱ ὄπισθεν οἱ τὴν διάρθρωσιν κατειληφότες ἀνανεύουσι μόνην τὴν κεφαλὴν,
οὕτως ἡ πρώτη μοῖρα τῶν μυῶν τούτων ἐπινεύειν αὐτὴν πέφυκεν. ὅσον δ᾽ ὑπόλοιπον αὐτῶν ἄχρι τοῦ πέμπτου
τῶν κατὰ τὸν θώρακα σπονδύλων προέρχεται, καμπὴν εὐθεῖαν ἐργαζομένη σύμπασί τε τοῖς σπονδύλοις,
οἷς ἐπιτέταται, καὶ σὺν αὐτοῖς ὅλῃ τῇ κεφαλῇ, ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ὀκτὼ μυῶν τῶν μικρῶν τῶν ὄπισθεν, ὅσοι
πρὸς τὸ πλάγιον ἐκκλίνουσιν, εὐθεῖαν μὲν ἀνάνευσιν ἐργάζονται, κατὰ συζυγίαν ἐνεργοῦντες, λοξὴν δ᾽ ὅ-
ταν ὁ ἕτερος ἐξ αὐτῶν μόνος, ὡσαύτως δὲ, καὶ οἱ κατ᾽ αὐτὸν ἐπικείμενοι μείζονες, οἱ μέχρι τοῦ τραχήλου πάν-
50 τως ἐκτεταμένοι, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἀναγκαῖον ἦν ἀντιτάξαι τινὰς αὐτοῖς ἔμπροσθεν μῦς, λοξὴν καμπὴν ἐργαζομένοις.
οἱ καθήκοντες εἰς τὴν κλεῖν, καὶ τὸ στέρνον ἐδημιουργήθησαν ἓξ μύες, ἅμα μὲν ἐπινεύειν τὴν κεφα-
λὴν, ἅμα δ᾽ εἰς τὸ πρόσω περιάγειν ἱκανοί, οὕτω δὲ, καὶ τῶν τεττάρων μυῶν, τῶν εἰς τὰ πλάγια καμπτόντων τὸν
τράχηλον, εἰ μὲν εἷς μόνος ἐνεργήσειεν ὅτι κοινὸν κλίνεται, σύμπας δ᾽ ἡ πρόσθιος συζυγία, βραχύ τι νεύει πρό-
σω μηδαμῶς ἐπικλίνων εἰς τὸ πλάγιον, ὥσπερ γε καὶ τοῖς ὄπισθεν ἐνεργούσαις, ἀνανεύει μὲν ὀλίγον, οὐκ ἐγ-
κλίνεται δὲ οὐδετέρωσε. πάντων δ᾽ ἐνεργησάντων ἅμα τῶν τεττάρων, ἀρρεπὴς ἀκριβῶς διαμένει, καὶ
φαίνεται κἀνταῦθ᾽ ἡ φύσις, οὐκ ἐπιλελησμένη τοῦ μυριάκις ἤδη δεδειγμένου, τοῦ πολλὰ κατασκευάζειν ὄρ-
γανα, μιᾶς ἐνεργείας ἕνεκεν, ἢ διὰ σφοδρότητα τῆς κινήσεως, ἢ διότι μεγάλην τῷ ζώῳ τὴν χρείαν πα-
ρέχει, καὶ γὰρ οὖν καὶ ἡ τῆς κεφαλῆς κίνησις, ὅτι τε χρησιμωτάτη τοῖς ζώοις ἐστὶν, ἐν τοῖς μάλιστά τι ἂν εἴπ

φροίμιον λέγειν, ὅτι τε διὰ τὸ τοῦ μέρους μέγεθος, εὐρώστων δεῖται τῶν ἐνεργούντων μυῶν, οὐδὲ τοῦτ' ἄδηλον
ὑπάρχει. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῦτ' αὐτῇ σχεδὸν ἐξαίρετόν τε, καὶ οἷον οὐδὲ καθ' ἓν ἐστὶν ἄλλο τῶν διαρθρουμένων ὀστῶν.
οὐδαμόθι γὰρ ἄλλοθι τοσαύτην ὑπεροχὴν ἐστὶ θεάσασθαι θατέρου παρὰ θάτερον, ὅσην ἐπὶ κεφαλῆς, καὶ
τῶν πρώτων σπονδύλων. οὐ γὰρ δὴ διπλάσιόν γε, ἢ τριπλάσιον αὐτῆς εὕροις τὸ μέγεθος, ἀλλ' οὐδὲ τετραπλα-
σίαν, ἢ πενταπλασίαν, καίτοι κἂν εἰ τοῦτ' ἦν, ὑπερεῖχεν ἂν οἶμαι πολλῷ νῦν, εἰ δ' οὐχ οὕτως ἔχει τἀληθές,
ἀλλ' ἕκαστον τῶν κατ' αὐτὴν ὀστῶν ἑκατέρου τῶν σπονδύλων πολλαπλάσιόν ἐστι. καίτοι χωρὶς τῆς κάτω γένυ-
ος ἑκκαίδεκα τὰ πάντ' ἐστίν. ἐκείνης δὲ προστιθεμένης. ὥσπερ οὖν καὶ δίκαιον προστιθέναι τῆς ὅλης κε-
φαλῆς ὑπάρχουσαν αὐτὴν μόριον, οὐδὲ λογίσασθαι δυνατὸν, ὁσάκις ἑκάτερος τῶν πρώτων σπονδύλων
ἀναμετρεῖ τὸ σύμπαν τῆς κεφαλῆς ὀστοῦν, οὔκουν οἷόν τ' ἦν μέγιστον ὀστοῦν ἔχειν τοὺς μῦς, εἰς ἑκάτερον ἐκείνων
10 ἐμφυομένους, ἀλλ' ἀνάγκη πᾶσα τῆς μὲν κεφαλῆς αὐτοὺς ἐξῆφθαι πάντας, ἐμφύεσθαι δ' οὐ πάντας εἰς
τοὺς πρώτους σπονδύλους, ἀλλ' ἐκείνους μόνους ὅσοις ἦν δυνατὸν, ἦν δ' οἶμαι δυνατὸν, ἤτοι τὰς εὐθείας ἀκρι-
βῶς ἐκπορίζουσι τῇ κεφαλῇ κινήσεις, ἤ τινα τῶν ἐπ' ὀλίγον λοξῶν. εὐλόγως οὖν οὐδὲ σύμπαντες οἱ μύες
οἱ κινοῦντες αὐτὴν, εἰς τοὺς πρώτους σπονδύλους ἐμπεφύκασιν, ἀλλ' ὄπισθεν μὲν οἱ μικροὶ μόνοι, ἔμπροσθεν δ' ἡ
πρώτη μοῖρα τῶν ὑποβεβλημένων τῷ στομάχῳ μυῶν. ἐκ δὲ τῶν πλαγίων, οἱ τὸν πρῶτον σπόνδυλον τῇ κε-
φαλῇ συνάπτοντες μύες μικροί, ὅθεν οὐδ' ἀξιώσειν οἶμαί τινα τῶν μεμνημένων, ὅσα κατὰ τὸν τράχηλον ἦν
ἀναγκαῖα τεθῆναι μόρια, μείζους χρῆναι γεγονέναι τοὺς πρώτους σπονδύλους ἢ νῦν εἰσιν, αὐτοὶ γὰρ ἂν μόνοι
κατειλήφεισαν ἅπαν τὸ ταύτης χωρίον, ὥστε οὔτε τῷ στομάχῳ τινὰ θέσιν, οὔτε τοῖς κατὰ τὸν λάρυγγα, καὶ
τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἀπολείπεσθαι. καίτοι πάμπολλά γ' ἐστὶ, καὶ πρόσθεν αὐτὰ σύμπαντα κατέλεξα, θέ-
σιν ἕκαστον ἀναγκαιοτάτην ἔχον, ἀπαλλαχθῆναι μὴ δυναμένην, οὐ μόνον δὲ διὰ τοῦτ' ἀδύνατον ἐργάσασθαι, τοὺς
20 πρώτους σπονδύλους, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλα μεγάλα καὶ πολλὰ, καί σοι καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἤδη δίειμι. λεχθέντων
γὰρ ἐκείνων ἁπάντων, καὶ ὅλης τῆς κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐπιγνωσθείσης φύσεώς τε καὶ χρείας, ὃ μόνον ἔθ' ὑπό-
λοιπόν ἐστιν ἐξηγήσεως δεόμενον, ἐναργέστατον φανεῖται καὶ αὐτὸ, θαυμαστῶς ὑπὸ τῆς φύσεως κατεσκευα-
σμένον. ἔστι δὲ τοῦτο, τοὺς ῥαχίτας μῦς λοξὰς ἔχειν τὰς ἶνας, καίτοι γ' εὐθὺς κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεταμένους τῆς
ῥάχεως, ὀλιγάκις τὸ τοιοῦτο τῆς φύσεως ἐργαζομένης, εἰ μὴ ἕνεκά τινος ἐξαιρέτου χρείας. ὡς τὸ πολὺ γοῦν ἑκάστῳ
τῶν μυῶν ἶνες εἰσὶ μήκιστοι, καὶ ἡ τῶν ἰνῶν ἐκτέταται θέσις, ἀρκτέον οὖν πάλιν ἐντεῦθεν τοῦ λόγου. τὴν ῥά-
χιν ἡ φύσις τοῖς ζώοις οἷον* τρόπιν τινα τοῦ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίου σώματος ἐργαζομένη, διὰ ταύτην γὰρ ἡμεῖς μὲν
ὀρθοὶ βαδίζειν δυνάμεθα, τῶν δ' ἄλλων ζώων ἕκαστον, ἐν ᾧπερ ἦν ἄμεινον αὐτοῖς σχήματι, καθάπερ καὶ διὰ τοῦ
τρίτου δέδεικται γράμματος, οὐκ εἰς τοῦτο μόνον ἐβουλήθη χρήσιμον ἔχειν, ἀλλ' ὥσπερ ἔθος αὐτῇ φιλοτε-
χνεῖν δὴ καὶ συγχρῆσθαι κατασκευῇ μιᾷ μορίου πρὸς ἄλλας ἅμα χρείας, οὕτω κἀνταῦθα πρῶτον μὲν ἐξέ-
30 γλυψεν ἔσωθεν ἅπαντας τοὺς σπονδύλους, ἐπιτήδειόν τινα ταύτην ὁδὸν τῇ μελλούσῃ κατέρχεσθαι δι' αὐ-
τῆς ἐγκεφάλου μοίρᾳ παρασκευάζουσα, δεύτερον δ' οὐχ ἓν ἅπασαν ἁπλοῦν ὀστοῦν ἀσύνθετον εἰργάσατο,
καίτοι γ' εἰς ἕδραν ἀσφαλῆ τοῦτ' ἦν ἄμεινον, οὔτ' ἐξαρθρῆσαί ποτ', ἢ παραρθρῆσαι δυναμένης αὐτοῖς, οὔτ' ἄλ-
λό τι τοιοῦτον ὑπομεῖναι πάθημα χωρὶς τοῦ ποικίλως οὕτω διηρθρῶσθαι. καὶ εἴγε πρὸς δυσπάθειαν μόνον
ἀπέβλεψε, καὶ μὴ πρότερός τις ἦν αὐτῇ τιμιώτερος ἕτερος σκοπὸς, ἐφ' ἑκάστου τῶν κατασκευαζομένων ὀρ-
γάνων, οὐκ ἂν ἄλλως, ἢ ἁπλῆν αὐτὴν ἐδημιουργήσατο, ἢ παντάπασιν ἀσύνθετον. οὐδὲ γὰρ λίθινόν τις ἢ ξύ-
λινον ἐργάσοιτο ζῶον ἄλλως ἂν, ἢ οὕτω δημιουργήσειεν. ἄμεινον γὰρ ἓν εἶναι δι' ὅλης τῆς ῥάχεως διατεταμέ-
νον στήριγμα, τοῦ πάμπολλα σμικρὰ, καὶ κατ' ἄρθρα διῃρημένα, καὶ γὰρ οὖν καὶ τὰ κῶλα πολὺ βέλτιον οἶ-
μαι τοιαῦτ' εἶναι τοῖς ἐκ λίθου τινὸς, ἢ ξύλου κατεσκευασμένου ζώοις. καὶ ὅλον γε τὸ σῶμα τῶν τοιούτων
ἀγαλμάτων ἐξ ἑνὸς ὑπάρχειν λίθου, πολὺ δυσπαθέστερόν ἐστιν, ἢ εἰ ἐκ πολλῶν συγκέοιτο. τῷ μέντοι χρῆσ-
40 θαι μέλλοντι ζώῳ τοῖς ἑαυτοῦ μέλεσι, καὶ βαδίσεσθαι μὲν τοῖς ποσὶν, ἀντιλήψεσθαι δὲ ταῖς χερσὶν, ἐπινεύειν
δὲ καὶ ἀνανεύειν, καὶ τὸν νῶτον, οὐκ ἦν ἄμεινον, οὔτ' ἐν ποσὶν, ἢ χερσὶν ἓν ἔχειν ὀστοῦν, οὔτε καθ' ὅλην τὴν ῥάχιν,
ἀλλ' ἐν τούτῳ δὲ, τῷ πολλὰς καὶ ποικίλας κινήσεις κινουμένῳ ζώῳ ἄμεινον κατεσκευάσθαι τούτους, δυσκινητοτέρους,
καθότι γὰρ ἂν αὐτὸ μόριον, ὃ ἡ κίνησις ἀπέλιπε, κατὰ τοῦτο πάντως οὐδὲν ἀποδεῖν δόξει λιθίνου, καὶ οὕτως οὐδὲ τὸ
ζῶον ἔτ' ὑπάρχει, ὥστ' ἐπειδὴ, κατὰ μὲν τὴν οὐσίαν τοῦ ζώου τὸ κινεῖσθαι μάλιστά ἐστι, τοῦτο δ' οὐχ οἷόν τε χωρὶς
ἄρθρων γενέσθαι, διὰ τοῦτ' ἄμεινον ἦν ἐκ πολλῶν αὐτὸ συντεθῆναι μορίων. ἀλλ' ἐνταῦθα σκόπει τοῦ πλή-
θους ἤδη τὸν ὅρον, οὐ γὰρ εἰ πολλῶν δεῖται τὸ σκέλος μορίων, εὐθὺς ἤδη καὶ χιλίων, ἀλλ' ἔστι τις δεύτερος τῇ
φύσει σκοπὸς, ἐφ' ἑκάστου μορίου τὸν οἰκεῖον ἀριθμὸν ἐνδεικνύμενος, ἔστι δ' οὗτος ἡ δυσπάθεια τοῦ σύμπαντος
ὀργάνου. σὺ μὲν οὖν ἴσως ἑκάτερον τῶν σκοπῶν ἐν μέρει θεωρῶν, ὅταν μὲν ἐπὶ τὸ χρῆναι πάντα τοῦ ζώου
κινεῖσθαι τὰ μόρια πολυειδῶς, ἀποβλέψῃς τῷ λογισμῷ, μέμψῃ τῇ φύσει, τηλικοῦτον μὲν ὀστοῦν τοῦ μηροῦ
50 ποιησαμένῃ, τηλικοῦτον δὲ τοῦ βραχίονος. ὅταν δ' αὖ πάλιν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν μόνην ἀπίδῃς, ἓν εἶναι
χρῆναι νομίζῃς ὀστοῦν τῆς ῥάχεως, οὐχ ὡς νῦν ἐστι πλείονα ἢ εἴκοσιν. ἡ φύσις δ' οὐ κατὰ μέρος, ἀλλὰ διαπαν-
τὸς ἄμφω σκοπεῖ, προτέραν μὲν ἀξιώματι τὴν ἐνέργειαν, δευτέραν δ' ἐπ' αὐτῇ τὴν ἀσφάλειαν, εἰς δὲ τὸ τῆς
ὑγιείας διαρκὲς, ἡγουμένην μὲν τὴν ἀσφάλειαν, ἑπομένην δὲ τὴν ἐνέργειαν, εἰ δὴ καὶ σὺ βουληθείης οὕτω σκο-
πεῖσθαι, δοκῶ μοι δείξειν καὶ νῦν ἐπὶ τῶν τῆς ῥάχεως σπονδύλων, ὡς ἐπί τε χειρῶν ἔδειξα πρότερον καὶ σκε-
λῶν, ἀκριβεστέραν καὶ δικαιοτέραν μέχρι ἐνεργείας τε ἅμα, καὶ δυσπαθείας μηδ' ἐπινοηθῆναι δυναμένην.
ὅτι μὲν οὖν ἓν ὀστοῦν εἴπερ ἐγένετο τὸ τῆς ὅλης ῥάχεως, ἀκίνητον ἂν ἦν κατὰ ταῦτα τὰ μέρη τὸ ζῶον ὥσπερ
ὀβελίσκῳ τινὶ διαπεπαρμένον, ἢ σταυρῷ προσηλωμένον, οὐδὲν δεῖ μακροτέρου λόγου. τοῦτο μὲν γὰρ οὐδ' ἡμᾶς
οἶμαι καταστάντας ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ προμηθέως ἔλαθεν, ἀλλ' ὃ μήτ' ἂν ἐγὼ, μήτε σὺ, μήτ' ἄλλος τις ἄνθρωπος ἔτι

ζωὴν εἶδεν, οὐ μὴν αὐτός γε τὸν προμηθέα παρῆλθε, τοῦτ' ἤδη σοι φράσω τὸ, μὴ δύο τινὰς, ἢ τρεῖς, ἢ τέτταρας, ἢ ὅλως ὀλίγους ἐργάσασθαι τῆς ῥάχεως τοὺς σπονδύλους, ἀλλ' οὕτω πολλούς γε ἅμα, καὶ πολυειδῶς ὁμιλοῦντας ἀλλήλοις, ὡς ἔχει νῦν. ἐγὼ γὰρ ἐπιδείξω τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἅπαντα τὸ ἄριστον ἔχοντα μέτρον, ἁπάσας τε τὰς ἀποφύσεις, καὶ τὰς συνθέσεις τῶν ἄρθρων, καὶ τὰς συμφύσεις, καὶ τοὺς συνδέσμους, καὶ τὰ τρήματα θαυμαστῶς ἅπαντα, πρός τε τὴν ἐνέργειαν ἅμα, καὶ τὴν δυσπάθειαν παρεσκευασμένα, καὶ εἴπερ τι μεταθείης αὐτῶν, κἂν μικρὸν, ἢ ὅλως ἀπολωλὸς ἐπινοήσαις, ἢ προσκείμενον ἔξωθεν, ἤτοι πηρουμένην τινὰ τῶν ἐνεργειῶν εὐθέως, ἢ ἀσθενὲς ἀποδεικνύμενον τὸ μόριον. ἀρκτέον δή μοι τῆς ἐξηγήσεως ἀπὸ τοῦ κυριωτάτου τῶν κυριωτάτων κατὰ τὴν ῥάχιν ἁπάντων μορίων, ὅπερ ὀνομάζουσι νωτιαῖον μυελόν. οὔτε γὰρ ὡς οὐκ ἐχρῆν γενέσθαι τοῦτον ἔχοι τις ἂν εἰπεῖν, οὔθ' ὡς ἑτέραν θέσιν ἦν ἄμεινον αὐτὸν ἔχειν τῆς κατὰ ῥάχιν, οὔθ' ὡς ταύτην μὲν, ἀλλὰ τῆς νῦν οὔσης ἀσφαλεστέραν. εἰ μὲν γὰρ μηδ' ὅλως ἐγένετο, δυεῖν θάτερον, ἢ ἀκίνητα τὰ κάτω τῆς κεφαλῆς ἅπαντα μόρια τούτῳ οὐ τελέως ὑπῆρχεν, ἢ ἐξ ἐγκεφάλου πάντως ἐχρῆν εἰς ἑκάτερον αὐτῶν ἴδια κατάγεσθαι νεῦρον. ἀλλ' εἴτ' ἀκίνητά γε τελέως ἐγένετο, τοῦτ' ἂν ἐκεῖνο τὸ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένον, οὐ ζῶον ἔτι τὸ ζῶον, ἀλλ' οἷον λίθινον, ἢ πήλινον ἦν τὸ δημιούργημα. τὸ δ' ἐξ ἐγκεφάλου κατάγειν εἰς ἕκαστον τῶν μορίων νεῦρον μικρὸν, ἐσχάτως ἦν ἂν ἀμελοῦντος δημιουργοῦ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν, μὴ γὰρ ὅτι νεῦρον λεπτὸν ἀπορραγῆναί τε καὶ θλασθῆναι δυνάμενον, ἐκ πολλοῦ κατάγειν οὐκ ἦν ἀσφαλὲς, ἀλλ' οὐδ' ἄλλο τι τῶν ἰσχυρῶν ὀργάνων οὐδέν. οὔτ' οὖν σύνδεσμον, οὔτ' ἀρτηρίαν, οὔτε φλέβα. καὶ γὰρ οὖν καὶ ταῦτα τὸν αὐτὸν τρόπον, τῷ νωτιαίῳ τῆς ἰδίας ἀρχῆς ἕκαστον ἐκφυόμενον μέγα, καθάπερ τι πρέμνον ἔκτισε τῷ προϊέναι, καὶ πλησίον ἑκάστου γίνεσθαι τῶν μελῶν ἀποβλαστήματα ποιεῖται χορηγοῦντα τοῖς μορίοις ἅπασιν, ὃ παρὰ τῆς ἀρχῆς ἐπιφέρεται, ὥστ' ἄμεινον ἦν καὶ τὸν νωτιαῖον, οἷόν ποταμόν τινα, ἐκ πηγῆς ἐκρέοντα τοῦ ἐγκεφάλου, καθ' ἕκαστον τῶν χωρίων, ἃ παρέρχεται, ἀεὶ νεῦρον τυγχάνει ἐπιπέμπειν, οἷον ὀχετὸν αἰσθήσεώς τε ἅμα καὶ κινήσεως, ὅπερ οὖν καὶ φαίνεται γινόμενον. ἀεὶ γὰρ ἑκάστῳ τῶν πλησιαζόντων μορίων ἐκ τοῦ παρακειμένου μέρους τῷ νωτιαίῳ τὸ νεῦρον ἀποφυόμενον ἐμβάλλει. περὶ μὲν οὖν τούτου καὶ πρόσθεν εἴρηται, καὶ οὐκ οἶδ' εἴ τις οὕτως ἀναίσθητός ἐστιν, ὃς οὐκ ἀσφαλέστερον ἡγεῖται μακρῷ διὰ τοῦ νωτιαίου μέσου τοῖς κάτω πᾶσιν ἐπιπέμπεσθαι, τὴν ἐκ τῆς λογιστικῆς ἀρχῆς κίνησιν, οὐκ ἄντικρυς εἰς ἕκαστον ἐξ ἐγκεφάλου διά τινος νεύρου λεπτοῦ. τὸ δ' ἑξῆς αὐτὸ σκοπεῖσθαι καιρὸς. ἐπειδὴ γὰρ οἷον δεύτερός τις ἐγκέφαλος ἅπασι τοῖς κάτω τῆς κεφαλῆς ὁ νωτιαῖος ἐγεγόνει μυελὸς, εἰ μὴ καὶ τοῦτον ἐχρῆν ὁμοίως ἐγκεφάλῳ σκληρῷ καὶ δυσπαθεῖ φρουρεῖσθαι περιβόλῳ, καὶ τίνα τοῦτον γενέσθαι τὸν περίβολον, καὶ ποῦ κείμενον. ἆρ' οὐκ ἄμεινον τὴν οἷον τρόπιν ὑποβεβλημένην τοῦ ζώου τῷ σώματι, πάντως δήπουθεν στενὴν ὑπάρχουσαν ἐγκύψαί τε καὶ κοίλην ἐργάσασθαι ταύτην, ὥσθ' ὁδὸν ἅμα καὶ φρουρὰν ἀσφαλῆ γενέσθαι τῷ νωτιαίῳ, καί σοι τέτταρες ἤδη χρεῖαι τῆς ῥάχεως αἵδε, πρώτη μὲν οἷον ἕδρας τινὸς καὶ θεμελίου τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν ζωὴν ὀργάνων. δευτέρα δὲ, οἷον ὁδοῦ τινος τῷ νωτιαίῳ, καὶ τρίτη φρουρᾶς ἀσφαλοῦς, καὶ τετάρτη κινήσεως ὀργάνου, τῆς κατὰ τὰ νῶτα τοῖς ζώοις γινομένης, πέμπτη δ' ἐξ ἐπιμέτρου, τούτοις προσέρχεται, ἡ τῶν ἔξωθεν ἐπικειμένων αὐτῇ σπλάγχνων φυλακὴ, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσειν ἔμελλεν. οἱ σκοποὶ δὲ, πρὸς οὓς ἀποβλέπουσα τὴν κατασκευὴν αὐτῆς ὅλην ἡ φύσις ἐποιήσατο, τέτταρες ὑπάρχουσιν οἱ προειρημένοι, καὶ δὴ καὶ καθ' ἕκαστον ἴδιον αὐτῇ τι δέδοται, διότι μὲν γὰρ οἷον τρόπις ἐστὶ, καὶ ἕδρα τοῦ παντὸς ζώου, διὰ τοῦτ' ἐξ ὀστῶν ἐγένετο, καὶ τούτων σκληρῶν. διότι δ' ὁδὸς τοῦ νωτιαίου, διὰ τοῦτ' ἔνδοθεν κοίλη δὲ, καὶ οἷον τεῖχος αὐτῇ διὰ τοῦτ' ὠχύρωται προβλήμασιν ἐν κύκλῳ πολλοῖς, ἃ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. διότι δὲ κινήσεως ὄργανον, ἐνθ' οὖν γὰρ ἐπείγομαι πρότερον ἀφικέσθαι τῷ λόγῳ, διὰ τοῦτ' ἐκ πλειόνων ὀστῶν κατ' ἄρθρα συμβαλόντων ἐγένετο. διὰ τί δ' οὐδ' ἐκ δυεῖν, ἢ τριῶν οὕτω μακρῶν ὡς ἐν χειρὶ μὲν ὁ βραχίων, καὶ ὁ πῆχυς, ἐν σκέλεσι δ' ἡ κνήμη, καὶ ὁ μηρὸς, ἀλλ' ἐκ τεττάρων μὲν καὶ εἴκοσιν ἐν ἀνθρώπῳ, χωρὶς τοῦ κατὰ τὸ πέρας ὑποκειμένου πλατέος ὀστοῦ, κατὰ δὲ τὰ λοιπὰ ζῶα πλειόνων, ἐγὼ καὶ τοῦτο διδάξω, καὶ δείξω κἀνταῦθα τὴν τέχνην τῆς φύσεως, εἰς τρία κεφάλαια, σύμπαντος λόγου ἀναγαγών, ἓν μὲν οὖν δὴ καὶ μάλιστα δοκῶ μοι δεῖσθαι πρὸς τὰ παρόντα, τὸ χρῆναι πάντως πολλοὺς καὶ μικροὺς γενέσθαι τῆς ῥάχεως τοὺς σπονδύλους. δεύτερον δὲ, τὸ τέτταρα τὰ μέρη αὐτῆς ἀπεργασθῆναι μόρια, καὶ τράχηλον, καὶ μετάφρενον, καὶ ὀσφὺν, καὶ τὸ καλούμενον ὑπ' ἐνίων ἱερὸν ὀστοῦν, ὑπ' ἐνίων δὲ πλατύ. ὅτι κατὰ μὲν τὸν τράχηλον ἑπτὰ σπονδύλους ἐχρῆν εἶναι, κατὰ δὲ τὸ μετάφρενον δώδεκα, κατὰ δὲ τὴν ὀσφὺν πέντε. τὸ δ' ἱερὸν ὀστοῦν, ὅτι καὶ τοῦτο ἐκ τεττάρων συντεθεῖναι βέλτιον ἦν, τὸ μὲν δὴ πρῶτον κεφάλαιον οὗ χρῄζω μάλιστα πρὸς τὰ παρόντα, τὸ δεῖν ἐκ πολλῶν πάνυ μικρῶν ὀστῶν συντεθῆναι τὴν ῥάχιν, ἐναργῶς ἀποδείκνυται, τήν τε φύσιν ἀναμνησθεῖσιν ἡμῖν τοῦ νωτιαίου, καὶ τὰ συμπίπτοντα περὶ τὸ ζῶον παθήματα, μεθισταμένων τῆς σφετέρας ἕδρας τῶν σπονδύλων. ἥ τε γὰρ φύσις αὐτοῦ παραπλήσιος ἐγκεφάλῳ καὶ τὰ συμπτώματα τὰ καταλαμβάνοντα τὸ ζῶον, ὅμοια τοῖς ἐπ' ἐγκεφάλῳ πεπονθότι γινομένοις, κίνησίς τε γὰρ καὶ αἴσθησις ἁπάντων βλάπτεται τῶν κάτω τοῦ πεπονθότος σπονδύλου μορίων, ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐδεὶς ἀγνοεῖ, τὸ δ' ὑφ' ἱπποκράτους λεγόμενον, εἰ μὲν πολλοὶ σπόνδυλοι, διακινηθεῖεν ἑξῆς ἀλλήλων, ὑπάρχει δεινὸν, εἰ δέ τις εἷς ἐκπηδήσειε τῆς τῶν ἄλλων ἁρμονίας, ὀλέθριον, οὔτε δὲ γινώσκεται πᾶσιν ὁμοίως, ὡς αὐτὸ τοῦτ' ἐστὶν, οὗ μάλιστα δεόμεθα πρὸς τὰ παρόντα. γράφει τοιγαροῦν αὐτὸς ἱπποκράτης τὴν αἰτίαν ἐκδιδάσκων ἡμᾶς τοῦ συμπτώματος, ὡς εἰ μὲν ἅμα πολλοὶ διακινηθεῖεν, ἕκαστος σμικρὸν παραλλάξας, τηνικαῦτα μὲν, κυκλώδης ἀλλ' οὐ γωνιώδης ἡ διαστροφὴ γίνεται τῷ νωτιαίῳ, εἰ δέ τις φησὶν, ἐξέλθοι τῶν σπονδύλων,

ὅτι ὁ νωτιαῖος ἂν ἐξ ὀλίγου χωρίου τὴν περικαμπὴν ἔχων πονοίη, ὅτ᾽ ἐκ πηδήσεως πιέζοιτ᾽ ἂν αὐτὸς, εἰ μὴ καὶ
ἀπορρήξειεν. εἴπερ οὖν καὶ ταῦτ᾽ οὕτως ἔχει, καὶ ὁ νωτιαῖος οὐ δύναται μεγάλην καὶ ἀθρόαν κάμπτεσθαι καμ-
πὴν, οὐκ ἐνεδέχετο δὲ διὰ μεγάλων τε ἅμα καὶ χαλαρῶν ἄρθρων ἱκανὴν τὴν μετάστασιν ἐχόντων ἀλύ-
πως κινεῖσθαι τὴν ῥάχιν, ἀλλ᾽ ἄμεινον ἦν ἐκ πολλῶν σμικρῶν, ἑκάστου βραχὺ συντελοῦντος, ἀθροίζεσθαι τὸ πᾶν.
οὕτω γὰρ ἂν οὐ κατὰ γωνίαν ἡ κάμψις, ἀλλὰ κατὰ κύκλου περιφέρειαν ἀποτελουμένη, τὴν ἐκ τοῦ θλίβεσθαι,
καὶ θλᾶσθαι καὶ ἀπορρήγνυσθαι τὸν νωτιαῖον ἐκφεύγει βλάβην. ὅτι μὲν οὖν ἐκ πολλῶν ὀστῶν μικρὰς κινή-
σεις ἐχόντων ἄμεινον ἦν γεγονέναι τὴν ῥάχιν, ἐναργῶς ἀποδέδεικται, καὶ τούτου μάλιστα χρῄζειν ἐλέγομεν
εἰς τὰ προκείμενα. καί μοι τὰ λοιπὰ δύο κεφάλαια, κατά γε τὸ παρὸν ἀναβεβλήσθω. σπεύδω γὰρ ἤδη
τὴν ἐξήγησιν ἤδη τῶν ῥαχιτῶν μυῶν ἧς ἕνεκεν ἐδεήθη πάντων τούτων τῶν λόγων, ὄντων μὲν καθ᾽ ἑαυτοὺς χρη-
10 σίμων, ἀλλὰ κἀκείνοις τοῖς μυσὶ τὴν ἐξήγησιν τῆς κατασκευῆς παρεχομένων. εἰ γὰρ ἀποδέδεικται πολ-
λοὺς χρῆναι γενέσθαι τῆς ῥάχεως τοὺς σπονδύλους, εὔλογον δήπουθεν ἐστὶ καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν, ἰδίαν εἶναι τὴν
κίνησιν. ἀλλ᾽ εἰ δύο μύες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἄχρι τοῦ πλατέος ὀστοῦ παρατεταμένοι μακρὰς εἶχον κατὰ τὸ μῆ-
κος ἐκτεταμένας τὰς ἶνας, οὐκ ἂν οἷόν τ᾽ ἦν ἕκαστον τῶν σπονδύλων ἰδίᾳ κινηθῆναι, πάντας γὰρ ἂν αὐτοὺς ὁμοί-
ως ἐπεσπῶντο. νυνὶ δ᾽ ἐκ τοῦ λοξὰς γενέσθαι καθ᾽ ἕκαστον τὸν σπόνδυλον τὰς ἶνας, ἅμα μὲν εἰς τὰ πλάγια περιά-
γεσθαι δυνατὸν ἦν, ἅμα δ᾽ ἐπινεύειν τε, καὶ ἀνανεύειν ἄλλο τι ἄλλῳ μορίῳ τῆς ῥάχεως. ἐν μὲν οὖν τῷ κατὰ μέρος
αὐτὴν δύνασθαι κινεῖν, ἔνεστι δὲ καὶ σύμπασαν ἢ πάσας ἅμα κατασπᾶσθαι μὲν ἐνεργούσας τὰς ἶνας, οὐ μὴν ἐκεί-
νῃ γε τῇ κατασκευῇ τῇ κινούσῃ τὴν ῥάχιν ὅλην ἅμα τὸ κατὰ μέρος ἕπεται. ἐν γὰρ τῷ κατὰ τὸ μῆκος αὐτῆς ἐκ-
ταθῆναι τὰς ἶνας τῶν μυῶν, ἅμα μὲν ὅλην ἐκινοῦμεν ἑτοίμως, ἰδίᾳ δ᾽ ἕκαστον τῶν σπονδύλων οὐκέτι δυνά-
μεθα. βελτίων δ᾽ ἡ ἀμφότερα δυναμένη καλῶς ἐργάσασθαι κατασκευὴ τῆς τὸ ἕτερον μόνον. εἰ δὲ δὴ καὶ δύο ἄλ-
20 λαι κινήσεις, ἐξ ἐπιμέτρου προσέρχοιντο τῇ τοιαύτῃ κατασκευῇ, πῶς οὐχὶ πολλαπλασίῳ τινὶ, κρείττων ἂν εἴη
τῆς ἑτέρας, ἀλλὰ μὴν προσέρχονται. τὰς γὰρ εἰς τὰ πλάγια ἐπιστροφὰς τῶν σπονδύλων ἑκατέρωσε νυνὶ μὲν
ἐκ τοῦ κατὰ μέρος ἐνεργεῖν ἑκάστην τῶν ἰνῶν ἐκτησάμεθα, τότε δ᾽ ἂν ἐπινεύειν τε καὶ ἀνανεύειν ὑπῆρχεν ἡμῖν μόνον.
ὀρθῶς οὖν ἐλέγετο πρόσθεν, ἁπάσης τῆς ῥάχεως κοινοὺς ὑπάρχοντας τοὺς δὲ τοὺς μῦς τοῖς ἄνω μορίοις σφῶν αὐ-
τῶν, ὅσα συνῆπται τῇ κεφαλῇ, τὰ πρὸς τοὺς πρώτους αὐτῆς σπονδύλους ἄρθρα κινεῖν, οὐ γὰρ ἐξῆν ἀθρόως
αὐτῶν τὰς ἶνας, ἐν τοῖς πρώτοις σπονδύλοις μόνοις εὐθείας ἀπεργάσασθαι, φυλάττειν γε καὶ δεομένης τῶν αὐτῶν
στοιχείων ἄχρι παντὸς, ἀλλὰ μὴν δὴ καὶ χεῖρον οὐδὲν ἐκ τῆς τοιαύτης θέσεως ἔμελλεν γενήσεσθαι, τήν τ᾽ εὐθεῖαν
ἐξ αὐτῶν κίνησιν ἴσχειν μελλούσης τῆς κεφαλῆς, καὶ τὴν αὐτῇ δύο ἄλλας πλαγίας. αὕτη μὲν, καὶ ἡ τῆς
τῶν ἰνῶν θέσεως αἰτία, κατά γε τοὺς ῥαχίτας μῦς. ἤδη δὲ τὰ λοιπὰ τῶν κατὰ τοὺς σπονδύλους ἴωμεν, ἕκαστον
τῶν ἔμπροσθεν ἀναβληθέντων ἐξηγησόμενοι κατὰ τὴν προσήκουσαν τάξιν. ἦν δ᾽ ἐξ αὐτῶν ὡς οἶμαι πρῶ-
30 τον, ὑπὲρ τῆς σμικρότητος εἰπεῖν τῶν διαρθρουμένων τῇ κεφαλῇ σπονδύλων. ὅτι μὲν οὖν παμπόλλων ὀργά-
νων ἐξ ἀνάγκης ἐνταυθοῖ τετάχθαι δεομένων, οὐκ ἦν οἷόν τε μεγάλους ἐργάσασθαι τοὺς πρώτους σπονδύλους,
οὐ πρὸ πολλοῦ λέλεκται. διότι δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἁπάντων ἄμεινον ἦν, ἐλάττους ἀεὶ γίνεσθαι τοὺς ἀνω-
τέρους καὶ τοῦτ᾽ οἶμαι δῆλον, εἴ γε δὴ τὸ βασταζόμενον ὑπό του μικρότερον εἶναι χρὴ τοῦ βαστάζοντος, δια-
περ μέγιστον μὲν ἁπάντων ἡ φύσις ἐποίησε τῶν κατὰ ῥάχιν ὀστῶν, τὸ κατωτάτω, καθάπερ τινὰ κρηπῖδα πᾶσι
τοῖς σπονδύλοις ὑποβαλλομένη. δεύτερον δὲ τὸ μέγεθός ἐστιν, ὁ συνταττόμενος αὐτῷ σπόνδυλος, εἰκοστὸς μὲν,
καὶ τέταρτος ἀπὸ τοῦ πρώτου κείμενος, αὐτῶν δὲ, τῶν κατὰ τὴν ὀσφὺν τῇ τάξει πέμπτος. οὗτοι δ᾽ αὐτοὶ
πάλιν ὑποβεβλημένοι τοῖς ἄλλοις εἰκότως εἰσὶ μέγιστοι, καὶ τούτων αὐτῶν μέγιστος, ὁ πέμπτος, ὡς νῦν ἤδη λέ-
λεκται. τῶν δ᾽ ἄλλων ἕκαστος ὅσον ἀποχωρεῖ τοῦδε τῇ θέσει, τοσοῦτον καὶ τῇ σμικρότητι, καὶ πάντων αὐτῶν
40 πέντε μικρότατος ὁ πρῶτος κατ᾽ ὀσφὺν, καὶ τούτου πάλιν ὁ ὕστατος τῶν κατὰ τὸ μετάφρενον, ὁ συνταττ-
όμενος αὐτῷ. κἀκείνου πάλιν ὁ πρὸ αὐτοῦ, καὶ τοῦτ᾽ ἀεὶ μέχρι τῆς κεφαλῆς αὐτὸ γίνεται, πλὴν εἴ πού τις
παρεμπίπτει βραχὺ μείζων τῶν παρακειμένων, οὐδ᾽ αὐτὸς ἄνευ χρείας μεγάλης. ὡς καὶ τοῦτ᾽ ἤδη προϊόντι τῷ
λόγῳ δεδείξεται. τὸ μὲν δὴ μικροὺς γενέσθαι τοὺς πρώτους σπονδύλους, οὗτος ὁ λόγος. τοῦ δὲ, μήτε τὰς ἄλλας
ἀποφύσεις ἔχειν, ὥσπερ οἱ λοιποὶ κέκτηνται, καὶ λεπτοτάτους μὲν αὐτοὺς τὸ σῶμα τῶν ἄλλων ἁπάντων, εὐρυτά-
τους δὲ τὴν ἔνδον γενέσθαι κοιλότητα, λεκτέον ἂν ἐφεξῆς τὴν χρείαν. ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲν ἡ φύσις ἐργάζεται μά-
την, εἰ μή τις ἤδη πέπεισται μάτην ἐν ἐμοὶ γεγράφθαι τὰ πρόσθεν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ οἶμαί τινα περί γε τῆς φύ-
σεως ἔτι ἀπορεῖν, οὐ μὴν ἤδη γε τελέως εἶναι φυσικὸν, ἀλλ᾽ ἔτ᾽ ἀγνοεῖν ἔνια τῶν ἔργων αὐτῆς. ἴτω δὴ συν-
τείνας ἑαυτὸν ὁ τοιοῦτος ἤδη τὰ λείποντα, καὶ πρῶτον μὲν μαθέτω τὸν τῆς πάσης τῆς κατὰ πάντας τοὺς σπον-
δύλους κοιλότητος, τὸν κοινὸν τῆς κατασκευῆς σκοπόν. ἑξῆς δὲ περὶ τῶν κατὰ τὸν τράχηλον ἐκ τοῦ κοι-
50 νοῦ, τὸ ἴδιον ἐννοησάτω χωρὶς ἡμῶν, οὐ γὰρ ἔτι ἀδύνατον ἀκούσαντα, ὡς τῷ τοῦ νωτιαίου πάχει σκοπῷ χρῆ-
ται τῆς ἐν τῇ ῥάχει κοιλότητος ἡ φύσις, αὐτὸν ἐξευρεῖν ὑπὲρ τῆς καθ᾽ ἕκαστον τῶν σπονδύλων διαφορᾶς. ἐπει-
δὴ γὰρ οὐκ ἄλλου τινὸς ἕνεκεν, ὡς ὁ λόγος ἔμπροσθεν ἐλέγετο, τοὺς σπονδύλους οὕτως ἐξέγλυψεν ἡ φύσις, ἀλλ᾽ ἢ
τῷ νωτιαίῳ τινὰ ταύτην ὁδὸν ἀσφαλῆ παρασκευάζουσα, χρὴ δήπουθεν ἴσην τὸ μέγεθος, τὴν ἔνδον αὐτῶν
εὐρύτητα τῷ πάχει τοῦ νωτιαίου. τούτου δ᾽ αὐτοῦ καθ᾽ ἕκαστον τῶν σπονδύλων ὄντος ἀνίσου, καὶ μεγίστου κα-
τὰ τοὺς πρώτους, εὐλόγως ἡ τούτων εὐρύτης μεγίστη τῶν ἄλλων ἐγένετο. καὶ μὴν εἴπερ εὐρεῖς μὲν αὐτοὺς διὰ
τὸ πάχος τὸ ταύτῃ τοῦ νωτιαίου, κούφους δὲ, διότι πάντων ὑπέρκεινται, δίκαιον ἦν ἀποτελεσθῆναι, δῆλον ὡς
εὐθέως καὶ λεπτοὺς, ἀναγκαῖον ἦν γεγονέναι. πῶς γὰρ ἂν ἔτι κοῦφοι τυγχάνοιεν ὄντες, εἰ εὐρεῖς ἅμα καὶ πα-
χεῖς ἐδημιουργήθησαν, οἱ μὲν δὴ πρῶτοι σπόνδυλοι, διὰ τήνδε τὴν χρείαν εὐρεῖς μὲν ταῖς ἔνδον αὐτῶν
κοιλότησι, λεπτοὶ δὲ τοῖς ὄγκοις τοῦ σώματος ἐγένοντο, τὸ δὲ πάχος αὐτὸ τοῦ νωτιαίου, τίνος ἕνεκεν αὐ-

σον ἡ φύσις ἀπειργάσατο. καὶ τί δή ποτε λεπτότερον ἀεί, καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς κάτω μέρεσι. πάντως γάρ που κἀν-
ταῦθα πρός τι μέτρον ἀποβλέπουσα δίκαιον, ἡλίκον ἐχρῆν αὐτὸν εἶναι, τηλικοῦτον ἐν ἑκάστῳ τῶν σπονδύ-
λων ἐδημιουργήσατο. τάχα μὲν ἤδη τινὰ καὶ χωρὶς ἐμοῦ ἡμῶν ἐχρῆν ἐξευρίσκειν τὰ τοιαῦτα. προσεχέ-
σθω δ᾽ οὖν καὶ τὸ ἡμέτερον ἀναμιμνησκόντων τοῦ νωτιαίου τὴν χρείαν. οὗ γὰρ ἕνεκεν ὅλως ἐγένετο, δι᾽ ἐκεῖνο
τηλικοῦτον ἀποτελεσθῆναι βέλτιον ἦν αὐτὸν ἐν ἑκάστῳ τῶν σπονδύλων ἡλίκος νῦν ἐστιν, ἐλέχθη δὴ γεγονέναι
τῆς τῶν νεύρων ἕνεκα νομῆς τῶν μελλόντων κινήσειν ἅπαντα τὰ κάτω τῆς κεφαλῆς τοῦ ζώου μόρια, ὥστε καὶ
κατὰ τοῦτο χρὴ θαυμάζειν τὴν φύσιν, τηλικοῦτον ἐξ ἐγκεφάλου γεννήσασαν μυελὸν, ἡλίκος μάλιστα ἀρκέ-
σειν ἔμελλεν ἅπασι τοῖς κάτω. φαίνεται γοῦν ὅλος εἰς τὰ τῶν νεύρων ἀποβλαστήματα καταναλισκόμενος,
ὥσπερ δένδρου πρέμνον εἰς κλάδους παμπόλλους. ἐχρῆν δ᾽ οἶμαι μὴ κατὰ τύχην τοῦ ζώου διαπεπλασμένου,
10 μηδ᾽ ὃν εἰρήκαμεν σκοπὸν τῷ πάχει τοῦ νωτιαίου τῆς φύσεως τεθειμένης, εὑρεθῆναί ποτε αὐτὸν, ἤτοι μὴ συμ-
παρεκτεινόμενον ὅλῳ τῷ μήκει τῆς ῥάχεως, ἢ καί τι περιττὸν ἴσχοντα μετὰ τὴν εἰς ἅπαντα τὰ μόρια νομήν.
εἰ μὲν γὰρ ἐλάττονα τῆς χρείας αὐτῶν ἐποίησε τὴν ἄνωθεν ἐξ ἐγκεφάλου γένεσιν, εὐθὺς μὲν ἂν δή που τὸ
πέρας εὑρίσκετο τοῦ νωτιαίου κενὸν, εὐθὺς δὲ, καὶ τὰ κάτω τελέως ἀκίνητά τε καὶ ἀναίσθητα. μείζονος δ᾽ αὖ
γενομένου περιττὸν ἂν ἦν τι μέρος αὐτοῦ κατὰ τὸ πέρας τῆς ῥάχεως, οἷον ὀχετός τις λιμνάζων ἀργὸς καὶ
μάταιος. εἰ τοίνυν τούτων μὲν οὐδέτερον, οὐδὲ καθ᾽ ἓν ὁρᾶται γένος ζώων, ἀεὶ δὲ συμπαυόμενος ὁ μυελὸς τῇ ῥά-
χει, καθάπερ καὶ συνήρξατο, πῶς οὐκ ἄν τις ἅμα μὲν πεισθείη περὶ τῶν εἰρημένων. ἅμα δὲ θαυμάζοι τὴν φύ-
σιν, εἰς γοῦν ὀκτὼ καὶ πεντήκοντα νεῦρα τὸν ἐν ἀνθρώποις νωτιαῖον σχισθήσεσθαι μέλλοντα, τηλικοῦτον ἐξ ἐγ-
κεφάλου βλαστάνει, ὡς ἀκριβῶς ἴσον εἶναι τῇ διανομῇ, καὶ μήτ᾽ ἐλλείπειν αὐτοῦ τι, μήτε περιττεύειν. ἐγὼ μὲν
οὐδὲ κατ᾽ ἀξίαν ἔχω θαυμάζειν. εἰ δὲ δὴ καὶ τὴν χώραν εἰδείης ἑκάστου τῶν νεύρων, ἵνα πρῶτον ἀφορμᾶται τοῦ
20 νωτιαίου, καὶ τὸ μέγεθος ἡλίκον ἐστὶν, ἐς ὅτι τε φέρεται μόριον, οὐ μόνον τὴν τέχνην, ἀλλὰ καὶ τὴν δικαιο-
σύνην ἐπαινέσεις τῆς φύσεως. ἀσφαλεῖς μὲν γὰρ αἱ χῶραι τῶν ἐκφύσεων εἰς τοσοῦτόν εἰσιν, ὡς μηδαμοῦ θλί-
βεσθαι, μηδὲ θλᾶσθαι μηδ᾽ ἀπορρήγνυσθαι, μηδὲ πονεῖν ὅλως νεῦρον, ἐν τοσαύταις τε καὶ τοιαύταις κινήσεσι
τῆς ῥάχεως, ὄγκος δ᾽ ἑκάστου τηλικοῦτος, ἡλίκου δεῖται τὸ ὑποδεχόμενον αὐτὸ μόριον. ἡ δὲ μεταξὺ τῆς τε
πρώτης ἐκφύσεως, καὶ τῆς ἐσχάτης τελευτῆς ὁδὸς ἅπασα θαυμαστῶς εἰς ἀσφάλειαν ἑκάστῳ παρεσκεύασται. ταῦ-
τα μὲν οὖν ἐφεξῆς προήκοντι τῷ λόγῳ παντὶ γεγράψεται, τῆς δὲ ῥάχεως μόνης, ὑπὲρ αὐτῆς γὰρ ἐν τῷδε
τῷ γράμματι λέγειν προὐθέμην, ἐξηγήσομαι τὸ λεῖπον τῆς κατασκευῆς, ἀρξάμενος αὖθις ὅθεν λέγων
ἀπέλιπον. ἐπειδὴ γὰρ ὅ τε νωτιαῖος, οἷον δεύτερός τις ἐγκέφαλος ἔμελλεν ἔσεσθαι τοῖς κάτω τῆς κεφαλῆς ἅπα-
σι μορίοις, ἥ τε ῥάχις ἅμα μὲν εὐπρεπὴς ὁδὸς, ἅμα δ᾽ ἀσφαλὴς αὐτῷ φρουρὰ παρεσκεύαστο, διὰ τοῦθ᾽ ἡ φύσις
ἄλλα τε πολλὰ καὶ θαυμαστὰ περὶ τοὺς σπονδύλους ἐτεχνήσατο, καὶ δὴ καὶ τὴν ὀνομαζομένην ἄκανθαν ἀπέφυ-
30 σεν ἐκ μέσων τῶν ὄπισθεν μερῶν, οἷον χαράκωμά τινα πρὸ ἁπάσης τῆς ῥάχεως προβαλλομένη, πρῶτον αὐτὸ
θλασθησόμενον, καὶ συντριβησόμενον, καὶ παντοίως πονήσαντα, πρὶν ἐπί τινα τῶν σπονδύλων ἐξικέ-
σθαι τὴν βλάβην. ἄχρι μὲν δὴ τῶν ὀπίσω περάτων ὁσονοῦν ἐστιν ἡ ἄκανθα, κατὰ ταῦτα δ᾽ αὐτῇ χόνδρος πε-
ρίκειται πάμπολυς, ἀποδέδεικται γὰρ οὖν καὶ τοῦτ᾽ ἔμπροσθεν, ὡς εἰς σκεπάσματα καὶ προβλήματα τῶν
ὑποκειμένων ὀργάνων ἡ τοῦ χόνδρου φύσις ἐστὶν ἐπιτηδειοτάτη. μήτ᾽ ἀποθραύεσθαι, μήτε κατάγνυσθαι τοῖς
σκληροῖς καὶ κραύροις ὁμοίως. ἀλλὰ μηδὲ τέμνεσθαι μηδὲ θλᾶσθαι τοῖς μαλακοῖς καὶ σαρκώδεσιν ὡσαύτως
δυναμένη, τούτῳ δ᾽ αὖ πάλιν τῷ χόνδρῳ συνδέσμους νευρώδεις, πλατεῖς ἰσχυροὺς, καὶ παχεῖς ἐπέφυσε,
φυλάξοντάς τε καὶ συνδήσοντας ὅλην τὴν ἄκανθαν, ὥσθ᾽ ἕν τι σῶμα γεγονέναι, τὸ ἐξ ἁπασῶν τῶν ἀποφύσεων
συνιστάμενον, καί τοι διεστήκασί γ᾽ ἀπ᾽ ἀλλήλων οὐκ ὀλίγον, ἀλλ᾽ ὁ δεσμὸς ὁ νευρώδης αἴτιος. δι᾽ ὃν ἅμα μὲν οἷον ἕν
τι γεγόνασιν αἱ ἀποφύσεις ἅπασαι τῶν σπονδύλων, ἅμα δὲ εἰς πολλὰ κινοῦνται. σκληρὸς μὲν γὰρ εἰς τοσοῦτόν
40 ἐστιν ὁ δεσμὸς, ὡς ἐπεκτείνεσθαι ῥαδίως, καμπτομένης τῇ ῥάχει, μαλακὸς δ᾽ εἰς τοσοῦτον, ὡς μήτ᾽ ἀπορρήγνυσθαι,
μήθ᾽ ὅλως τι πάσχειν ἐκτεινόμενος, καί τοι γ᾽ εἰ μὲν βραχὺ σκληρὸν ἐπινοήσαις αὐτὸν γεγενημένον, ἀντιπρά-
ξεται ταῖς κινήσεσι καὶ καθέξει τοὺς σπονδύλους, ἐπὶ τῆς ἀρχαίας ἕδρας ἀδυνατῶν αὐτοῖς ἕπεσθαι δι-
ισταμένοις, μαλακὸς δ᾽ εἴπερ ἐπὶ πλέον ἦν, εἰ καὶ μὴ τὴν κίνησιν ἔβλαψεν, ἀλλὰ τήν γ᾽ ἀσφάλειαν αὐτῶν τῆς
συνθέσεως οὐκ ἂν ἐφύλαξε. νῦν δὲ τὸ μέτρον αὐτοῦ τῆς σκληρότητος εἰς ἀμφοτέρας τὰς χρείας ἱκανῶς ἁρ-
μόττει, οὕτω δὲ καὶ ὁ τὰ πρόσω τῶν σπονδύλων συνάπτων δεσμὸς, ἀκριβῆ συμμετρίαν ἐκτήσατο τοῖς ἐκεί-
νοις τοῖς μέρεσι πρεπούσης σκληρότητος, ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὀλίγον ὕστερον, ἡ δ᾽ ἄκανθα ἣν οἷς εἶπον, εἰς ἀσφάλειαν
αὐτῇ δεδόσθαι, προσέτι καὶ τὸ σχῆμα τῶν ἀποφύσεων ἑκάστης ἱκανῶς ὁμολογοῦν ἐκτήσατο, κάτω μὲν τῶν ἄνωθεν, ἄνω
δὲ τῶν κάτωθεν ῥεπουσῶν, ὥσθ᾽ ὁμοιοτάτην αὐτῆς γίνεσθαι τὴν ἰδέαν, τοῖς οἰκοδομήμασι τούτοις οὓς ψαλίδας ὀνομά-
ζουσι. λέλεκται γὰρ οὖν πολλάκις ἤδη πάντων σχημάτων τοῦτ᾽ εἶναι τὸ δυσπαθέστατον, οὐκοῦν ἔτι θαυμαστὸν εἰ μό-
50 νῳ σπονδύλῳ τῷ κατὰ μέσον τῆς ῥάχεως, ἡ ὄπισθεν ἀπόφυσις, ἡ τὴν ἄκανθαν ἐργαζομένη πρὸς οὐδέτερον ἐπι-
νεύει μέρος. οὔτ᾽ οὖν τὸ κατὰ τὸν τράχηλον, οὔτε τὸ κατὰ τὴν ὀσφῦν, ἀλλ᾽ ἀκριβῶς ἀκλινές ἐστιν εἰς τοὐπίσω συντε-
ταμένη. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τῆς αὐτῆς ἔχεται προμηθείας, ἢ πῶς ἂν οἰκείαν αὐτὴν ὅλην ἀπεργάσαιτο
ψαλίδι, πρῶτον μὲν, τὰς ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀποφύσεις ἁπάσας ἄνω προσάγουσα καθάπερ οἶμαι καὶ
τὰς ἐκ τῶν ἄνωθεν κάτω, δεύτερον δὲ συνάψασα πρός τινα κοινὸν ὅρον ἀρρεπῆ τε καὶ ὀρθὸν, ὃς οἷον κορυφή τις
ἔμελλεν ἔσεσθαι τῆς ψαλίδος. ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος ἑκάστης τῶν ἀποφύσεων, ἃς ἐλέγομεν ἐργάζεσθαι τὴν ἄκαν-
θαν, ἄνισον ἐν ἅπασι τοῖς σπονδύλοις ἐστὶ, θαυμαστῶς καὶ τούτου προνοησαμένης τῆς φύσεως. οὔτε γὰρ ἐν οἷς χω-
ρίοις εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἀφίκετο τῷ μυελῷ κυριώτερον μόριον, ἐν τούτοις εὔλογον ἦν ἀμελῆσαι τοῦ μεγέ-
θους αὐτῶν, οὔτ᾽ ἐν οἷς ὁ μυελὸς ἦν μόνος, ἐν τούτοις ἐργάσασθαι προμήκεις ἦν δίκαιον, ἀλλ᾽ οὐδὲ τῶν σμικρῶν

σπονδύλων,

σπονδύλων μακρὰς ἀποφῦσαι τὴν ἄκανθαν, οὐδὲ τῶν μεγάλων βραχείας. εὐλόγως οὖν ἐν μὲν τοῖς κατὰ τὸν
θώρακα μέρεσι, τῆς τε καρδίας προτεταμένης, καὶ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ἐπικειμένης τῇ ῥάχει, μακροτά-
τας ἡ φύσις ἐποίησε τὰς τὴν ἄκανθαν ἐργαζομένας ἀποφύσεις. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μέρεσι βραχυτάτας,
τὰ δ' ἄλλα μέρη τῆς ῥάχεως ὀσφύς ἐστι καὶ ἱερὸν ὀστοῦν καὶ τράχηλος. ὀσφὺς μὲν γὰρ τράχηλος ἑκατέρωθεν,
τῶν τοῦ θώρακος σπονδύλων. ἱερὸν δ' ὀστοῦν, τὸ μέγιστόν τε καὶ κάτωθεν, ὃ δὴ οἷον κρηπῖδά τινα τῇ συμπήξει τῶν
σπονδύλων ὑποθεῖναι τὴν ὀσφῦν ἐλέγομεν. ἐν μὲν δὴ τοῖς κατὰ τὴν ὀσφῦν μέρεσιν ὅ τ' ὄγκος τῶν σπονδύ-
λων ἀξιόλογος, ἥ τε κοίλη φλὲψ ἔνδοθεν ἐπίκειται, καὶ ἡ μεγάλη ἀρτηρία, κατὰ δὲ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, ὁ μὲν ὄγ-
κος τοῦ σώματος ἀξιολογώτερος. οὐδὲν δ' ὑπόκειται κύριον ὄργανον. εὐλόγως οὖν μετὰ τοὺς κατὰ τὸν θώρακα σπον-
δύλους, αἱ ὄπισθεν ἀποφύσεις μέγισται τοῖς κατὰ τὴν ὀσφῦν ἐδημιουργήθησαν, οἱ δ' ἐν τῷ τραχήλῳ σπόνδυλοι
10 λεπτότατοι πάντων ὑπάρχοντες, οὐχ οἷοί τ' ἦσαν ἔχειν ἐκφύσεις μακράς τε ἅμα καὶ ἀσφαλεῖς, αὗται γὰρ ἂν ἐκεί-
ναι ῥᾳδίως ἀπεθραύοντο διὰ λεπτότητα, καλῶς οὖν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, εἴς τε τοὺς ὄγκους τῶν σπον-
δύλων ἀποβλέπουσαν τὴν φύσιν, καὶ τὴν τῶν ὑποκειμένων κατὰ τῆς ῥάχεως ὀργάνων διαφοράν, ἀνίσους ἀπερ-
γάσασθαι τὰς κατὰ τὴν ἄκανθαν αὐτῶν ἀποφύσεις. οὐκοῦν ἔτ' ἀπορήσομεν, πῶς οὐδὲ διατί τοῖς δώδεκα
τοῖς κατὰ τὸ μετάφρενον σπονδύλοις, οὐκ ἴσαι πᾶσαι πᾶσιν αἱ ἀποφύσεις. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα τοῦ θώρακός
εἰσι πάντες, ἀλλ' οὐκ ἐγγύς γε τῆς καρδίας, οἱ κάτωθεν οἱ πλησίον τοῦ διαφράγματος, ἀλλ' ἤδη πλέον ἀφε-
στήκασιν, ὥσπερ καὶ ἡ κατ' ὀσφῦν. οὐ μὴν οὐδὲ διατί τέτταρα τὰ μέγιστα μέρη τῆς ῥάχεως ὅλης ὑπάρχειν ἐλέ-
γομεν, ἄδηλον ἔτι. μέσου μὲν γὰρ τοῦ θώρακος κειμένου, περιεχόντων δ' αὐτὸν ἑκατέρωθεν ἄνωθεν μὲν τοῦ
τραχήλου, κάτωθεν δὲ τῆς ὀσφύος, κοινῇ δ' ἅπασι τοῖς κατὰ μέρος εἰρημένοις ὑπερηρεισμένου τοῦ πλατέ-
ος ὀστοῦ, τέτταρα τὰ μέγιστα μέρη τῆς ὅλης ῥάχεως ἐξ ἀνάγκης ἀποτελεῖται, διατί δὲ τὸ μὲν ἐξ ἑπτὰ σπονδύ-
20 λων, τὸ δὲ ἐκ δώδεκα, τὸ δὲ, ἐκ πέντε, τὸ δὲ ἐκ τεττάρων μερῶν, ἐπηγγειλάμην μὲν οὖν καὶ τούτων τὴν χρείαν
ἐρεῖν, ἑξῆς ἀκούσῃ, περανθέντος ἅπαντος πρότερον τοῦ παρόντος λόγου. διατί μὲν ἐννέα μὲν ἅπασαι κατὰ
τοὺς τῆς ὀσφύος σπονδύλους ἀποφύσεις εἰσίν, ἕνδεκα δὲ κατὰ τοὺς τραχήλους, ἑξῆς τοῖς εἰρημένοις ἐχόμενον ἂν
εἴη διελθεῖν. ὥσπερ οὖν ἡ ἀπόφυσις ἑκάστου τῶν σπονδύλων, ἡ τὴν ἄκανθαν ἐργαζομένη, προβλήματος ἐδεί-
κνυτο παρέχεσθαι χρείαν, οὕτω καὶ ἄλλαι ἀποφύσεις ἐγκάρσιαι τοῖς σπονδύλοις εἰσὶ δύο, ἅμα μὲν τὴν ὁμοίαν
φυλακὴν ἐκπορίζουσαι τοῖς πλαγίοις αὐτῶν μέρεσιν, ἅμα δ' οἷον ἕδρα τις τοῖς τ' ἔσωθεν τῆς ῥάχεως μυσί, καὶ
τοῖς ἔξωθεν ὑποβεβλημέναι. κατὰ τούτων γὰρ ἁπάντων ἐπίκειται σὺν ἀρτηρίαις τε, καὶ νεύροις καὶ
φλεψὶν, εἰς ἑαυτούς τε καὶ δι' ἑαυτῶν φερομέναις. ἔστι δὲ καὶ τρίτη τις αὐτῶν ἑτέρα χρεία τοῖς τοῦ θώρακος
σπονδύλοις εἰς τὴν τῶν πλευρῶν διάρθρωσιν, ἀναγκαιοτάτη πρὸς τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἐνέργειαν, ἀλλὰ περὶ
μὲν ταύτης ἐπὶ πλεῖον ἰδίᾳ λέλεκται. τῶν δ' εἰρημένων ἀποφύσεων ἀπέστραπται τὰ πέρατα, καθάπερ καὶ
30 τῆς ἀκάνθης ὅλης ἐπὶ τὰ μέσα τῆς ῥάχεως, ὡς ἂν οἶμαι πρὸς τοῦτο τὸ χωρίον νεύοντα ἁπάντων τῶν σπονδύ-
λων ἐχόντων τὴν ῥοπήν, δι' ἣν ἔμπροσθεν ἐλέγομεν αἰτίαν. διατί δὲ παχεῖαι μὲν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα σπον-
δύλοις αἱ πλάγιαι, λεπταὶ δὲ τοῖς κατὰ τὴν ὀσφῦν τε, καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, τοῖς δ' ἐν τραχήλῳ παχεῖαί τε, καὶ
δίκροοι, ἢ ὅτι κατὰ μὲν τὸν θώρακα τῶν πλευρῶν οὐ μόνον διαρθρουμένων αὐταῖς, ἀλλὰ καὶ καθόλου ἐπι-
κειμένων, εὔλογον ἦν ἑδραίας τε καὶ ἰσχυρὰς ἀπεργασθῆναι, ταῖς δὲ κατὰ τὴν ὀσφῦν τε, καὶ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν
ἀγγείων, καὶ μυῶν ἐπιβαινόντων μόνον, οὐδὲν ἔδει περὶ τῆς ἰσχύος. αἱ δ' ἐν τραχήλῳ δίκροοι τε ἅμα γεγόνασιν
εὐλογώτατα. καὶ τῶν περάτων ἐπέστραπται, τὸ μὲν ἕτερον τὸ μεῖζον κάτω τοῖς ἄλλοις ἀνάλογον, τὸ δ' ἕτερον
τὸ μεῖον ἄνω. τὸ δὲ, καὶ μόνοις αὐτοῖς ἐκ περιττοῦ προσκείμενον, ὅτι τὴν ὄπισθεν ἀπόφυσιν ἁπασῶν μικρο-
τάτην ἔσχον, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, καίτοι τοῦ γε κατὰ τοῦ νωτιαίου μεγίστου ἔχοντος δύναμιν. ἀπεδεί-
χθη γὰρ αὐτοῦ τὰ πρῶτα μόρια τῶν ἄλλων εἶναι κυριώτερα, διὰ γοῦν τοῦτο παχείας τε ἅμα τὰς ἐγκαρ-
40 σίας αὐτοῖς ἀποφύσεις ἐποιήσατο καὶ δίκρους, ἵν' ὅσον διὰ τὴν τῆς ἀκάνθης βραχύτητα τοῖς ταύτης σπον-
δύλοις ἀσφάλειαν, ἐνέδει τοῦτ' ἐκ τῶν ἐγκαρσίων ἀναπληρῶται, μέχρι μὲν τοῦδε δικαίως ἅπαντα φαίνεται
τὰ κατὰ τὴν ῥάχιν ἔχοντα, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου σκεπτέον ἂν εἴη, προσέχοντί σοι τὸν νοῦν τοῖς λεγομένοις ἀκρι-
βέστερον ὑπὲρ τῶν ἄλλων ἀποφύσεων ἁπασῶν, καὶ δὴ καὶ προσέτι τῶν κατὰ ταύτας διαρθρώσεων. ἐπεὶ γὰρ
ἔδει τοὺς σπονδύλους ἅμα μὲν οἷον ἕν τι σῶμα τὴν ῥάχιν ἀποτελεῖν, ἑδραῖόν τε καὶ ἰσχυρὸν, ἅμα δὲ, καὶ κινούμενον
εὐθέτως τοῦτ' αὐτὸ πρῶτον ἄξιον θαυμάσαι τῆς φύσεως εὐμηχανώτατα, πρὸς ἑκατέρας τὰς χρείας, καίτοι
γ' ἐναντίας ὑπαρχούσας, ἐπιτήδειον ἐργασαμένης τὴν ῥάχιν. ἅπαντες γὰρ οἱ σπόνδυλοι πλὴν τῶν πρώτων
δυεῖν ἐκ μὲν τῶν πρόσω μερῶν ἀσφαλῶς ἀλλήλοις συνδεδεμένοι, διηρθρωμένοι δ' ὀπίσω, τὸ μὲν ἑδραῖον ἐν τοῖς
ὀπίσω σχήμασι διὰ τὴν ἔμπροσθεν ἁρμονίαν ἐκτήσαντο, κινεῖσθαι δ' οὐκ ἐκωλύθησαν, ὅτι μήτε συμπεφύκασι,
κἀκ τῶν ὄπισθεν, οὐ μικροῖς ἄρθροις διῄρηνται. ταῦτ' ἄρα πρόσω μὲν κάμπτεσθαι δυνατὸν ἡμῖν ἐπὶ πλεῖ-
50 στον, ὀπίσω δ' οὐκέτι. διαρρήξεις γὰρ εἰ βιάζοιο τὸν πρόσθιον δεσμὸν, οὕτω μὲν ἀκριβῶς αὐτοὺς συνάγοντα πρὸς
ἀλλήλους, ὡς μηδὲν ἀπολείπειν συμφύσεως, ἐπίδοσιν δὲ βραχεῖαν ἐγχωροῦντα κατὰ τὰς εἰς τοὐπίσω τῆς
ῥάχεως ἀνακλάσεις, οὐ γὰρ οἷόν τ' ἦν ἅμα μὲν ἰσχυρὸν ὑπάρχειν αὐτὸν, ἅμα δ' ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνεσθαι, καίτοι
καὶ τοῦτο εἰς ὅσον οἷόν τε θαυμαστῶς παρεσκευάσαι τῇ φύσει. μυξώδη τὸν σύνδεσμον τοῦτον ὡς Ἱπποκράτης
ὠνόμασεν ἐργασαμένη. ἀλλὰ περὶ μὲν ὅλης τῆς κατ' ἐκεῖνον οὐσίας, ἐν τοῖς ἑξῆς λόγοις εἰρήσεται, τῇ ῥάχει δ' ἐ-
πεὶ μήθ' ὁμοίως κατ' ἄμφω τὰ μέρη κάμπτεσθαι βέλτιον ἦν, ἀστήρικτος γὰρ ἂν οὕτω γε, καὶ χαλαρὰ τελέως ὑ-
πῆρχεν, ἑλέσθαι τε τὴν φύσιν ἔδει τὸ χρηστότερον, ἔνεστιν ἐπισκοπεῖσθαι σοι κἀνταῦθα τὴν χρῆσιν ὡς πρόσθεν,
τὰς κατὰ τὸν βίον ἐνεργείας ἁπάσας, ἄμεινον ἦν αὐτὴν εἰς τὰ πρόσω κάμπτεσθαι καὶ τοῖς ἐπικειμένοις
ἔμπροσθεν ἀγγείοις τῇ ἀρτηρίᾳ τῇ μεγάλῃ καὶ τῇ κοίλῃ φλεβὶ μακρῷ τοῦτ' ἦν ἀλυπότερον, ἀπερράγησαν γὰρ

ἐπὶ πλεῖστον ἐκτεινόμεναί τε καὶ κλώμεναι τὴν εἰς τοὐπίσω τῆς ῥάχεως ὅλην καμπήν. εὐλόγως οὖν ἐπειδὴ κατὰ τοῦτ᾽ ἐχρῆν ἀκριβῶς αὐτὴν ἀσφαλίζεσθαι τοῖς σπονδύλοις ἅπασιν, αἱ διαρθρώσεις ὄπισθεν ἐγένοντο. καταπαύω καὶ τοῦτον ἤδη τὸν λόγον ἐνταῦθα, παμπόλλων γὰρ ἔτι λειπομένων εἰς τὴν ἐξήγησιν ὅλης τῆς ῥάχεως, καὶ μήτε πάντων ἐν τῷ δε τῷ γράμματι λεχθῆναι δυναμένων, εἰς ἄμετρον γὰρ ἂν οὕτος ἐκτείνοιτο μῆκος, ἀλλὰ μηδὲ τομὴν ἐπιτήδειον ἐγχωρούντων, ὡς τὰ μὲν αὐτῶν ἐν τῷ δε δικαίως ἀνάγκη γράφεσθαι, τὰ δ᾽ εἰς τὸν ἑξῆς λόγον ἀναβληθῆναι, κάλλιον ἔδοξέ μοι πάντα τὰ λείποντα τῷ μετ᾽ αὐτὸ φυλάξαι βιβλίῳ.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ ΛΟΓΟΣ ιγ᾽.

Διαιρουμένης δὲ τῆς ὄπισθεν χώρας τῶν σπονδύλων εἰς τρεῖς μοίρας, τήν τ᾽ ἀκριβῶς ὄπισθεν, ἵνα περ ἐστὶν ἡ ἄκανθα, καὶ δύο τὰς ἐφ᾽ ἑκάτερα ταύτης, ἃς ὁρίζουσιν αἱ ῥίζαι τῶν ἐγκαρσίων ἐκφύσεων, ὅτι μὲν ἐπὶ τῆς ἀκριβῶς μέσης οὐ μόνον οὐκ ἦν ἄμεινον, ἀλλ᾽ οὐδὲ δυνατὸν, ἐπὶ τὰς διαρθρώσεις αὐτῶν ἐργάσασθαι, φθανούσης γε δὴ τῆς ἀκάνθης αὐτὴν κατειληφυίας, πρόδηλον παντί. λοιπῶν δ᾽ οὐσῶν δυοῖν χωρῶν, κατὰ μὲν τὴν ἑτέραν αὐτῶν οἱ σπόνδυλοι πρὸς ἀλλήλους διηρθροῦντο, κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ἀσφαλῶς ξυνεδοῦντο, πρῶτον μὲν ἂν ἐπελέλησο τῆς δικαιοσύνης ἡ φύσις, ὁμοίας χώρας ἀνίσως νείμασα. δεύτερον δ᾽ ἂν καὶ τὴν ῥάχιν αὐτὴν ὅλην ἑτερόρροπον ἀπειργάσατο, καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις δὲ τῶν ὑπαρχουσῶν αὐτῇ κινήσεων ἐκόλουσεν ἂν ἐξ ἀνάγκης καὶ διέφθειρε τὸ ἥμισυ μέρος. οὔτε γὰρ ἑκατέρωσε περιάγειν αὐτὴν ὁμοίως ἂν ἠδυνάμεθα, χωλὴν κατὰ θάτερα γεγενημένην, ἐπικυπτόντων δὲ τὸ ἀδιάρθρωτον αὐτῆς μέρος, ἀδυνατοῦν ἕπεσθαι τῷ διηρθρωμένῳ, καὶ τὴν ἐκείνου κίνησιν ἔβλαπτεν ἂν, ὥστε ταύτῃ γε οὐ τὸ ἥμισυ μόνον, ἀλλ᾽ ὀλίγου δεῖν ἅπασαν ἀπόλλυσθαι τὴν ἐνέργειαν. αὗται μὲν αἱ χρεῖαι τοῦ καθ᾽ ἑκατέραν τὴν ὄπισθεν χώραν διαρθρωθῆναι, πρὸς ἀλλήλους ἅπαντας τοὺς σπονδύλους. τοῦ δὲ τοῖς μὲν προμήκεις γενέσθαι τὰς ἀποφύσεις, καὶ διπλᾶς, τοῖς δ᾽ ἁπλᾶς τε καὶ βραχείας, ἡ κατὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἀνισότης αἰτία. βέλτιον μὲν γὰρ τὸ διπλοῦν καὶ πρόμηκες εἰς ἀσφάλειάν τε ἅμα, καὶ κινήσεως ὁμοιότητα, τὸ δ᾽ ἁπλοῦν ἄρθρον καὶ βραχὺ πρὸς τῷ ῥᾳδίως ὀλισθαίνειν, ἐλλιπῆ καὶ τὴν κίνησιν ἔχει, καὶ εἴπερ οἷόν τ᾽ ἦν ἅπαντας τοὺς σπονδύλους ἀσφαλῶς συνταχθῆναι διπλαῖς τε ἅμα, καὶ προμήκεσιν ἀποφύσεσιν, οὐκ ἂν ὑμῖν ἡ φύσις οὐδὲ τούτου ἐφθόνησεν, ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐνεδέχετο, λεπτῶν τε ἅμα καὶ μικρῶν σπονδύλων, ἅμα μὲν διπλᾶς καὶ προμήκεις, ἅμα δὲ δυσπαθεῖς ἐργάσασθαι τὰς ἀποφύσεις, ἰσχναὶ γοῦν ἂν ἐξ ἀνάγκης οὕτω γε καὶ στεναὶ παραπλησίως αὐτοῖς τοῖς σπονδύλοις γενόμεναι συνετρίβοντό θ᾽ ἑτοίμως καὶ κατεθραύοντο, ἐπεὶ τοίνυν ἕκαστος αὐτῶν ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν ὁμιλεῖ τοῖς ἑκατέρωθεν, εὐλόγως ἀνάντης μὲν ἀποφύσεις δύο, καταντεῖς δ᾽ ἕτεραι δύο γεγόνασιν, ἀλλ᾽ οὐχ ἁπάντων σπονδύλων κοιναὶ, ἐξ ἐπιμέτρου δ᾽ ὡς εἴρηται τοῖς μεγάλοις ἕτεραι δύο καταντεῖς εἰσιν. ἐπειδὴ γὰρ ἐπιβαινουσῶν τῶν καταντῶν ἀποφύσεων ταῖς ἀνάντεσι διαρθρώσεις ἐγίνοντο τοῖς σπονδύλοις, ἀσφαλείας ἕνεκα τὴν ἑτέραν τῶν καταντῶν ὑπέθηκεν ἡ φύσις ὅλην τῇ διαρθρώσει, καὶ σύνδεσμόν γε κατὰ τὸ πέρας αὐτῆς ἰσχυρὸν ἐκφύσασα, παρέτεινε καὶ τοῦτον ὑπὸ πᾶσαν τὴν ἀνάντη, πρὸς τὸ μηδέποτε βιαίας κινήσεως καταλαβούσης τὸ ζῶον, ἐξίστασθαι τῆς οἰκείας ἕδρας τὸ ἄρθρον. ἀλλ᾽ εἰ πρὸς ταῖς ἔμπροσθεν εἰρημέναις ἐκφύσεσι ταῖς τρισὶ, τῇ τε μεγίστῃ πασῶν ἣ τὴν ἄκανθαν ἐργάζεται, καὶ ταῖς ἐγκαρσίαις δύο, προσθείης, ἀνάντεις μὲν δύο, καταντεῖς δὲ τέτταρας, ἐννέα δηλονότι γίνονται σύμπασαι. καὶ δὴ φαίνονται τοσαῦταί τε καὶ τοιαῦται τοῖς κατ᾽ ὀσφὺν ὑπάρχουσαι σπονδύλοις, ὥσπερ αὖ τοῖς κατὰ τράχηλον ἕνδεκα χωρὶς, τῆς πρώτης τῆς μεγάλης τῆς κατάντους, αὕτη γὰρ αὐτὸ τὸ σῶμα τῶν σπονδύλων ἐστὶν, ἀλλ᾽ αἵ γε σαφεῖς ἐκφύσεις αὐτῶν, ἥ τε τὴν ἄκανθαν ἐργαζομένη, καὶ τῶν ἐγκαρσίων ἑκατέρα, δίκροος γινομένη καθάπερ εἴρηται καὶ αἱ τοῖς ἄρθροις ἀνακείμεναι τέτταρες, ἐξ ἐπιμέτρου δ᾽ ἕτεραι δύο προσέρχονται, τοῖς ἄνω πέρασιν αὐτῶν, ἑκατέρωθεν ὑποκείμεναι, τὴν ὑποδεχομένην τὸ κάταντες ἑκάστου τῶν σπονδύλων σῶμα συναύξουσαι κοιλότητα, καὶ χρὴ μόνον θεάσασθαι, καὶ ταύτας, ὡς ἥ γε χρεία πρόδηλος ἅμα τῇ θέᾳ, διὰ τί δὲ προμήκεις εἰς τὸ κάτω μέρος, οἱ κατὰ τὸν τράχηλον ἐγένοντο σπόνδυλοι, ὀλίγον μὲν ἐπιτελευθέντι τῷ νῦν ἐνεστηκότι λόγῳ, τοῖς γὰρ δὴ κατὰ τὸ μετάφρενον σπονδύλοις, ἀποφύσεις ἑπτὰ γεγόνασιν ἑκάστῳ. καί τοι γ᾽ οὐχ ὁμοίαν ἔχουσιν ἅπασι τὴν ἰδέαν. ὅτι μὲν γὰρ ἄνωθεν οἱ ἐννέα μεγίστην τὴν ὀπίσθιον ἐκτήσαντο καθόντι προείρηται, καὶ τὰς ἐγκαρσίας παχυτάτας, καὶ ἀνάντεις τε καὶ καταντεῖς, ὁμοίως ταῖς τραχήλῳ βραχείας τε ἅμα καὶ πλαγίας. ὁ δ᾽ ἐφεξῆς αὐτῶν ἕκαστος, τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιος, οὐ μὴν οὔτε τὴν ὄπισθεν ἀπόφυσιν ὁμοίως ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἔχει, προμήκη τε, καὶ κατάντη καὶ λεπτὴν, οὔτε τὰς τέτταρας, αἷς διαρθροῦνται τοῖς ἑκατέρωθεν ἀλλ᾽ αἱ μὲν ἄνωθεν δύο, ταῖς τῶν προτεταγμένων ἐννέα σπονδύλων ἐοίκασιν ἀνάντεσιν, αἱ καταντεῖς δὲ λοιπαὶ δύο, ταῖς τῶν ὑπολειπομένων καταντέων ἐοίκασι, μόνῳ γὰρ δὴ τούτῳ τῶν σπονδύλων ἁπάντων ἐξαίρετον ὑπάρχει τὸ κατ᾽ ἀμφοτέρας διαρθρώσεις ἐπιβαίνειν ἑκατέρω τῶν ὁμιλούντων σπονδύλων, ὡς τοῖς γε λοιποῖς ἅπασιν ὅσοι μὲν ἐν τοῖς κάτω μέρεσι τοῦ δε τετάχαται, κοίλας μὲν τὰς ἀνάντεις ἀποφύσεις, κυρτὰς δ᾽ ἔχειν τὰς καταντεῖς ὑπάρχει. καὶ διὰ τοῦτο ταῖς μὲν κυρταῖς ἐπιβαίνουσι τοῖς ὑποτεταγμένοις σπονδύλοις, ταῖς δ᾽ ἀνάντεσιν ὑποδέχονται τοὺς ὑποκειμένους. ὅσοι δ᾽ ἐν τοῖς ἄνω μέρεσι τοῦ δε κατὰ τὸ μετάφρενόν τ᾽ εἰσὶ καὶ τὸν τράχηλον, οὗτοι πάντες ὑποδέχονταί τε ἅμα καὶ περιβαίνουσι ταῖς καταντέσιν ἀποφύσεσι, τὰς ἀνάντεις ἀτρέμα κυρτὰς ποιουμένας. ἀλλ᾽ ὅ γε δέκατος, ὁ κατὰ τὸ μετάφρενον ὡς εἴρηται μόνος ἁπάν-

τῶν σπονδύλων ἑκατέρων τῶν ἀποφύσεων τὰ πέρατα κυρτὰ, μετρίως κτησάμενος ἐπιβαίνει τοῖς παρα-
κειμένοις, εἰς τινὰς ὀφρυώδεις κοιλότητας τελευτῶσι, οἱ δ' ἐφεξῆς αὐτοῦ δύο τάς γε τὴν ἄνω ἀπεργαζο-
μένας ἀποφύσεις, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς ἀνάντεις καὶ καταντεῖς, αἷς πρὸς ἀλλήλους διαρθροῦνται, τοῖς κα-
τὰ τὴν ὀσφὺν σπονδύλους ὁμοίας ἔχουσι, ἀλλὰ καὶ τὰς λοιπὰς δύο τὰς καταντεῖς, ἐκ τῶν κάτω μερῶν
ἕνεκα φρουρᾶς τῶν ἄρθρων ὑποβεβλημένας, ἀφ' ὧν συνδέσμους τινὰς ἰσχυροὺς ἔφην ἐκφύεσθαι κατ'
αὐτὰς ἔχουσιν οἱ τοῦ μεταφρένου τελευταῖοι δύο σπόνδυλοι. τὰς μέντοι λοξὰς τὰς ἑκατέρωθεν, ἃς ἐγ-
καρσίας ἔμπροσθεν ὠνομάσαμεν, οὗτοι μόνοι τῶν πάντων σπονδύλων οὐκ ἔχουσι. τίς οὖν καὶ ἡ τῆς τούτων ἀνο-
μοιότητος αἰτία, λέγειν ἂν ἑπόμενον εἴη. μάτην μὲν γὰρ οὐδὲν ἡ φύσις ἐργάζεται, τὸν μέσον τῆς ῥάχεως ὅλης
σπόνδυλον εἰς περιφερῆ τελευτώσης ἄκανθαν, διὸ ψαλίδα μόνον, εὐλόγως ἐδείκνυμεν ὀρθὴν καὶ ἀρρε-
10 πῆ τὴν ὄπισθεν ἔχειν ἀπόφυσιν. ἀλλ' οὗτός γε ὁ μέσος, οὐκ ἄλλος τίς ἐστιν, ἢ ὁ δέκατος τοῦ μεταφρένου. διεῖλε
γὰρ κἀνταῦθα τὴν ὅλην ἡ φύσις ἀκριβῶς ἰσομερῆ τοὺς ὄγκους τῶν σπονδύλων, οὐ τὸν ἀριθμὸν ἐκλογισα-
μένη, πολλῷ μὲν γὰρ πλείους οἱ ἄνωθεν, ἀλλὰ τοσούτῳ μείζους αὐτῶν οἱ κάτωθεν ὑπάρχουσι κατὰ τὸν
ὄγκον τοῦ σώματος, ὅσῳ τὸ πλῆθος ἀπολείπονται. καὶ θαυμάζειν αὐτὴν ἄξιον ὡς ἀκριβῶς δικαίαν, οὐ τὸ
κατὰ τὴν πρόχειρον φαντασίαν ἴσον, ἀλλὰ τὸ κατ' ἀλήθειαν ἑλομένην. εἰκότως οὖν οὗτος ὁ σπόνδυλος, ὡς τὴν
θέσιν ἐξαίρετον παρὰ τοὺς ἄλλους ἔχων, καὶ τὴν αὐτῇ τὴν ὄπισθεν ἀπόφυσιν, οὕτω καὶ τὰς διαρθρώσεις. ἵνα γὰρ
ἡ ῥάχις ὁμοίως ἁπάσαις κάμπτοιτο, μένειν μὲν ἐχρῆν δή που κατὰ χώραν τὸν μέσον, ἀφίστασθαι δ' ἀπ' ἀλλή-
λων τε καὶ τούτου τοὺς ἄλλους ἅπαντος ἀποχωροῦντος ἀτρέμα, τοὺς μὲν ὑπερκειμένους ἄνω, τοὺς δ' ὑποτε-
ταγμένους κάτω, καὶ πρὸς ταύτην ἄρα τὴν κίνησιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις ἐπιτηδείους ἐργαζομένη τὰς
διαρθρώσεις, τῶν μὲν ὑπερκειμένων τοῦ μέσου, τὰς μὲν ἀνάντεις ἀποφύσεις κυρτὰς, κοίλας δ' ἠρέμα τὰς
20 καταντεῖς ἐδημιούργησεν, ἔμπαλιν δὲ τῶν ὑποτεταγμένων κοίλας μὲν τὰς ἀνάντεις, καταντεῖς δὲ τὰς
κυρτάς. ἐπειδὴ γὰρ ὡς ἐδείκνυτο πρόσθεν ἐκ τῶν ἐπὶ βραχὺ λοξῶν κινήσεων, ἡ ῥάχις ἐκτήσατο τὰς εὐθείας,
αἱ δ' οὕτως ἀτρέμα λοξαὶ φύσιν ἔχον ἀμφὶ ταῖς κυρτότησι μενούσαις ἑδραίαις, τῶν κοιλοτήτων ἑκατέρωσε
περιφερομένων, ἀποτελεῖσθαι, κατὰ λόγον ἀκίνητον μὲν, ἐν ἑκατέραις ταῖς διαρθρώσεσι τὸν μέσον ἐδημιούρ-
γησε σπόνδυλον. τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων τοὺς μὲν ὑποτεταγμένους ταῖς κάτω, τοὺς δ' ὑπερκειμένους ταῖς
ἄνω, ἐχρῆν γὰρ δήπου τοὺς μὲν ὑποκειμένους, εἰς τὰ κάτω μέρη μεθίστασθαι κυρτουμένης τῆς ῥάχεως, ἄνω
δ' ἰέναι τοὺς ὑπερκειμένους, καὶ μέν γε καὶ ἀνακυπτόντων τε, καὶ ὀρθουμένων, ἔμπαλιν ἐχρῆν κινεῖσθαι τοὺς
σπονδύλους, κάτω μετιόντας τοὺς ὑπερκειμένους, ἄνω δὲ, τοὺς ὑποτεταγμένους. ὅρος γὰρ ἑκατέρου τοῦ
σχήματος, ἐπικαμπτόντων μὲν, ἀποχωρεῖν ἀλλήλων τοὺς σπονδύλους, ὅσον οἷόν τε πλεῖστον, ὡς εἰ καὶ μείζονος
δεομένης τηνικαῦτα γίνεσθαι τῆς ῥάχεως, ἀνακυπτόντων δ' ἔμπαλιν, συνιέναι πάντας εἰς ταυτὸν ἀλλήλοις
30 τῷ μέσῳ σπονδύλῳ προσχωροῦντας, ὡς ἂν καὶ νῦν βραχείας ἀναγκαζομένας γίνεσθαι τῆς ὅλης ῥάχεως.
ὅτι δ' ἐπιτηδειόταται ταῖς λοξαῖς κινήσεσιν, αἱ τῶν διαρθρουμένων ἀλλήλαις ὀστῶν κοιλότητες, ἀμφὶ ταῖς
κυρτότησιν ἐπιστρεφόμεναι πρὸς ἑκάτερον, τήν τε τῆς κορώνης ἀναμνησθέντι σοι, κίνησίν τε ἅμα καὶ διάρ-
θρωσιν, ἣν πρὸς τὸν βραχίονα ποιεῖται, καὶ τὴν τοῦ καρποῦ πρὸς τὴν λεπτὴν τοῦ πήχεως ἀπόφυσιν, ἣν ὀνο-
μάζουσιν ἔνιοι στυλοειδῆ, τρίτη παραδείγματος εἰς ἐνάργειαν νοήσεως, οὐκ ἔτ' οἶμαι δεήσειν, εἰ δ' ἄρα καὶ δέῃ,
τήν τε τοῦ σκαφοειδοῦς αὖθις ἀναμιμνήσκου πρὸς ἀστράγαλον, καὶ ἀστραγάλου πρὸς ταρσὸν, ὡς ἐν ἁπά-
σαις ταύταις περὶ τὰς κυρτότητας ἑδραίας μενούσας τῶν κοιλοτήτων ἑκατέρωσε περιφερομένων, αἱ
λοξαὶ κινήσεις ἀποτελοῦνται. μία μὲν οὖν κοιλότης περὶ μίαν ἐξοχὴν φερομένη, τῶν εἰς τὰ πλάγια κι-
νήσεων τῶν λοξῶν μόνων δημιουργὸς γίνεται, δύο δ' εἴσω τεθεῖσαι λοξαὶ, βραχὺ τῆς μέσης περιάγουσαι τὸ μό-
ριον ἐφ' ἑκάτερα, ὅτι συνθέτου ἐξ αὐτῶν ἀνάγκη γίνεσθαι μίαν εὐθεῖαν, ἐπειδὰν ἐνεργῶσιν ἀμφότερα,
40 δέδεικται καὶ τοῦτ' ἤδη πολλάκις. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ῥάχεως ἄμεινον ἦν ἐκ τῶν λοξῶν τὰς εὐθείας γεννᾶσθαι,
καὶ τοῦτ' ἔμπροσθεν δέδεικται, καὶ εἰ πάντων ἅμα μνημονεύοις, οἶμαί σε μεγάλως ἤδη τεθαυμακέναι τῆς φύ-
σεως τὴν τέχνην, καὶ σύνθεσιν ἀρίστην ἐξευροῦσα τοῖς σπονδύλοις, καὶ κίνησιν ἐπιτηδειοτάτην, καὶ πλῆθος
ἀποφύσεων, καὶ μέγεθος, καὶ συλλήβδην φάναι, πάντ' ἀλλήλοις τε καὶ ταῖς χρείαις ἁπάσαις τῆς ῥάχε-
ως ὁμολογοῦντα. καὶ γὰρ οὖν καὶ οἱ λοιποὶ δύο τῶν κατὰ τὸ μετάφρενον σπονδύλων, οἱ κάτωθεν ἁπάν-
των οὐκ ἀλόγως τὰς ἀντὶ τῶν ἐγκαρσίων ἀποφύσεων τὰς ὑποκειμένας τοῖς ἄρθροις τὰς καταντεῖς ἐκτήσαντο
τοῦ μὲν ἑτέρου τὴν ὑστάτην τῶν νόθων πλευρῶν ἔχοντος ἐπιβεβηκυῖαν, αὐτήν τε βραχεῖαν πάνυ καὶ λεπτὴν
ὑπάρχουσαν, ἀμυδρῶς τε καὶ σμικρὰ κινουμένην, θατέρου δὲ τὴν ἐπίφυσιν τῶν φρενῶν. οὔκουν ἐδέησεν
αὐτοῖς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις τοῦ θώρακος σπονδύλοις, ἐγκαρσίων ἀποφύσεων ἰσχυρῶν ὑπερηρεισμένων τε ἅμα
καὶ διηρθρωμένων ἀσφαλῶς τοῖς ταύτῃ μέρεσι τῶν κατὰ πλευρὰς ὀστῶν, ἀλλ' ἀντὶ τούτων τὰς καταν-
50 τεῖς ἔχον τοῖς γειτνιῶσι τῆς ὀσφύος σπονδύλοις ὁμοιωθέντες. ἆρ' οὖν ἐν τούτοις μὲν ἅπασιν ἡ φύσις ἀκρι-
βῶς δικαία, μόνῳ δὲ τῷ πρώτῳ κατὰ τὸν τράχηλον σπονδύλῳ τῆς ὄπισθεν ἀποφύσεως ἐφθόνησεν ἀδίκως,
ἢ καὶ τοῦτο βέλτιον ἦν οὕτω κατασκευάσθαι νομίζωσι τῶν ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ προγεγραμμένων ἀναμνη-
σθέντα, μηκέτ' ἀποδείξεως δεήσεσθαι μακροτέρας. ὅτι γὰρ οἱ ἀνανεύοντες ὅλην τὴν κεφαλὴν μῦς οἱ εὐθεῖς καὶ
βραχεῖς ἅπασαν αὐτῆς κατειλήφασι τὴν διάρθρωσιν, ἐν ἐκείνῳ λέλεκται. δεόντως οὖν καὶ ἡ κατὰ τοῦτο τὸ
μέρος ἀπόφυσις οὐκ ἐγένετο τῷ πρώτῳ σπονδύλῳ φθάσασα ἂν αὐτὴν καταλαβεῖν τῶν μυῶν. οὔτε γὰρ ἀφε-
λέσθαι τὰ ζῷα τὴν τοιαύτην κίνησιν, εὔλογον εἶναι, οὔτε φυλαττομένης αὐτῆς, διὰ τε προϋποτιθέναι τοῖς
μυσὶν ὀξεῖαν ὀστῶν ἀπόφυσιν. οὐ μόνον γὰρ ἂν ἀπεστέρησεν αὐτοὺς τῆς ἕδρας, ἀλλὰ καὶ κινουμένοις ἐμποδὼν ἐγί-
νετο, θλῶσα καὶ κεντῶσα, καὶ τιτρώσκουσα, καὶ παντοίως ἀδικοῦσα. διὰ ταῦτα μὲν δὴ τῷ πρώτῳ σπον-

σπονδύλῳ τὴν ὄπισθεν ἀπόφυσιν οὐκ ἐποίησε, καὶ μάλιστά σε τοῖς τοιούτοις ἔργοις τῆς φύσεως προσέχειν ἀξιῶ
τὸν νοῦν, ἐν οἷς ἀποχωροῦσα τῆς ὁμοίας κατασκευῆς τῶν ὁμοίων ὀργάνων, οὐχ ὡς ἔτυχεν ἐκτρέπεται τῆς
ὁμοιότητος, οὐδ' αὖ ταύτης αἱρεῖται τὸ τυχὸν, ἀλλ' ὃ τοῖς δημιουργουμένοις ἔχειν προσήκει μόνοις. οὔτε γὰρ ὁ
δέκατος τοῦ μεταφρένου σπόνδυλος εἰκῆ, καὶ ὡς ἔτυχε μόνος ἐξ ἁπάντων σπονδύλων ὀρθήν τε τὴν ὄπισθεν ἀ-
πόφυσιν ἔχει, καὶ τῶν ἄρθρων ἕκαστον κυρτὸν, οὔθ' οἱ μετ' αὐτὸν δύο μάτην ἀπολωλέκασι τὰς ἐγκαρσίας ὥσπερ
οὐδ' ὁ κατὰ τὸν τράχηλον ὁ πρῶτος τὴν ὄπισθεν, ἀλλ' ἕκαστον τούτων ἡ φύσις φαίνεται, διότι βέλτιον ἦν, οὕτω
κατασκευάσασα, διὰ τοῦθ' ἑλομένη, ὥσπερ γε καὶ μόνῳ τῷ πρώτῳ σπονδύλῳ τὰ τρήματα, δι' ὧν ἐκπίπτει τὰ πα
ρὰ τοῦ νωτιαίου νεῦρα, μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν ἅπασι τοῖς ἄλλοις τοῦ τραχήλου σπονδύλοις ἐγγεγλύφθαι τρόπον.
τοῖς μέν γε καθὰ συνάπτουσιν ἀλλήλοις, ἐκ τῶν πλαγίων μερῶν ἡμικυκλίῳ παραπλήσιον ὑπάρχει τὸ τρῆμα
10 προμῆκες εἴσω μέχρι τοῦ νωτιαίου διῆκον, ὡς ἐξ ἀμφοῖν μίαν χώραν γίνεσθαι τηλικαύτην εὖρος, ἡλίκῃ ἦν
μάλιστα τῷ πάχει τὸ δι' αὐτῆς ὁδοιποροῦν ἐστι νεῦρον. ὁ δὲ πρῶτος σπόνδυλος, οὔτ' ἐν τοῖς πρὸς τὸν δεύτερον αὐ
τοῦ διηρθρωμένοις μέρεσιν, οὔτε πολὺ μᾶλλον ἐν τοῖς ἄνω τοῖς πρὸς τὴν κεφαλὴν, οὐδὲν ἔχει τρῆμα τοιοῦτον, προ
μηθῶς κἀνταῦθα τῆς διαπλαττούσης τέχνης τὰ ζῷα, προειδομένης τε ἅμα, καὶ φυλαξαμένης ἐν ἅπασι τοῖς
ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύροις τὴν ἀκολουθοῦσαν αὐτοῖς τε τοῖς νεύροις, καὶ προσέτι τοῖς σπονδύλοις, εἰ κατ' ἄλλο τι
χωρίον ἐκφύοιτο, βλάβην. ἔνεστι γοῦν κἀνταῦθα θεασαμένῳ σοι τὰ τρήματα λογίσασθαι, πῶς ἅμα τε τοῖς
σπονδύλοις ἄμεινον ἦν ἐνταῦθα διατετρῆσθαι μόνον, ἅμα τε τοῖς νεύροις ἀσφαλέστατον. ὑπὸ γὰρ δὴ ταῖς
ῥίζαις κείμενα τῶν ἀνάντων τε καὶ καταντῶν ἀποφύσεων, αὐτά τε τὰ τρήματα καὶ τὰ δι' αὐτῶν ἐκφυό-
μενα νεῦρα φρουρεῖται πανταχόθεν, ἄμεινον ἑτέρωθεν ταχθῆναι μὴ δυνάμενα. τὸ μὲν γὰρ ὄπισθεν τῶν ἀποφύ
σεων ἀπαχθῆναι τοῖς νεύροις αὐτοῖς οὐκ ἦν ἀσφαλὲς, ὡς ἂν διὰ μακροῦ τε μέλλουσιν ὁδοιπορήσειν εἰς τὰ πρό-
20 σω τοῦ ζῴου, καὶ πάσης φυλακῆς ἀφρουρήτοις ἔσεσθαι. τὸ δ' εἰ τοσοῦτον ἔμπροσθεν, ἡνίκ' ἐστὶ μετατεθῆναι καὶ
τοὺς σπονδύλους ἔβλεψεν ἂν, βαθείαις ὀπαῖς ἐγγλυφθέντας, καὶ τὸν σύνδεσμον δι' αὐτῶν ἀσθενέστερον ἀπειρ
γάσατο, καὶ τοῖς ἐπικειμένοις ὀργάνοις κατὰ ταῦτα τὰ μέρη τῆς ῥάχεως ἐλυμήνατο. καίτοι τούτων οὐδὲν
εὐκαταφρόνητόν ἐστιν, οὐδ' ἄξιον ἅμα δὴ λιθίνῳ σοφῷ δημιουργῷ. τὸ μὲν γὰρ τῶν νεύρων τι παραβλάπτε-
σθαι τῷ σφαλερῷ τῆς ὁδοῦ τοῖς πρόσω μέρεσι τοῦ ζῴου διέφερεν ἂν, εἴπερ αὐτὸ ἔμελλεν αἰσθήσεώς τε, καὶ
κινήσεως ἅμα μεταλήψεσθαι. τὸ δὲ τοὺς σπονδύλους, ἵν' εἰσὶν αὐτοὶ σφῶν αὐτῶν παχύτατοι καὶ κατ' ἀλλήλων
ἐπιβεβήκασι, κατὰ τοῦτο διατετρᾶσθαι τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν τῆς συνθέσεως, ἐξ ἀνάγκης ἄν τι παρέβλε-
ψεν, ὡς εἰ καὶ τυχὸν ὀπαῖς εὐρείαις τε καὶ πολλαῖς διατρήσειας. ὁ δὲ συνέχων αὐτοὺς σύνδεσμος ἰσχυρότε-
ρος εἶναι δεόμενος, ὡς ἔν τε τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται, κἂν τοῖς μετὰ ταῦτα λεχθήσεται, πάντως ἄν που καὶ
αὐτὸς ἀσθενέστερος ἐγένετο, μηκέτι συνεχὴς ὅλος ἑαυτοῦ φυλαττόμενος, ἀλλ' οἷον διασπώμενός τε καὶ διαβι-
30 βρωσκόμενος, πολλαχόθι πολλάκις, καθάπερ εἰ καὶ νῦν αὐτῷ τι τοιοῦτο συμβαίνει. τὰ δ' ἔμπροσθεν ἐπικεί-
μενα τοῖς σπονδύλοις, ἐν μὲν τῷ μεταφρένῳ φλέβες τέ τινες εἰσὶν, αἳ τὸν θώρακα τρέφουσι, καὶ ἡ μεγίστη πα
σῶν ἀρτηρία καὶ ὁ στόμαχος, ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὴν ὀσφὺν, αὐτῆς τε εἰρημένης ἀρτηρίας τὸ κάτω, καὶ τῆς κοί
λης φλεβὸς ἡ ταύτῃ μοῖρα καὶ μέγιστοι μύες οὓς ψόας ὀνομάζουσιν. ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὸν τράχηλον, ἥ τ' ἐπι
νεύοντές εἰσι μύες τὴν κεφαλὴν, ἥ τε ἄνω μοῖρα τοῦ στομάχου, πάντα ταῦτα τὰ προειρημένα μόρια τὴν πρό
σω χώραν ἐπέχοντα τῆς ῥάχεως, οὐδαμόσε μετατεθῆναι βέλτιον ἠδύνατο. καλῶς οὖν ἡ φύσις ἵνα πρὸ τοῦ
αὐτὸν παύεται τὰ πλάγια, κατὰ ταῦτα τὴν ἔκφυσιν ἐποιήσατο τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, ὡς ἂν μή
τ' ἐνοχλοῖτό τι, μήτε τὴν σύνθεσιν ἀσθενεστέραν ἐργάζοιτο τῆς ῥάχεως, ἢ τῶν συνδέσμων διακόπτοιτο συνεχὲς,
ἢ διὰ μακροῦ τε ἅμα καὶ ἀσφαλεστέρου χωρίου φερόμενα κινδυνεύοι τι πάσχειν. ἡ γὰρ δὴ νῦν αὐτοῖς δεδο-
μένη χώρα παντοίως ἀσφαλής ἐστι, καὶ τὰς ἀναντεῖς τε καὶ καταντεῖς ἀποφύσεις, οἷον χαράκωμά τινα προβε
40 βλημένη, κατὰ μέν γε τὴν ὀσφὺν, ἀπὸ ταύτης γὰρ ἀρκτέον τῷ λόγῳ, διότι μεγίστους ἔχουσα τοὺς σπονδύ-
λους, ἀξιολόγους ἐκτήσατο καὶ τὰς ἀποφύσεις, εἰ κατασκέπτοιο σαφῶς τὴν ἑτέραν τῶν καταντῶν, ἣν ἔμ-
προσθεν ἔλεγον εἰς ἰσχυρὸν σύνδεσμον τελευτῶσαν, ὄφελος οὐ σμικρὸν εἶναι ταῖς τὰς διαρθρώσεις ἐργαζο-
μέναις ἀποφύσεσι ταῖς ἀνάντεσιν. οὐκ εἰς ταῦτα δὲ μόνον εὑρήσεις χρηστὴν, ἀλλὰ πολὺ δὴ μᾶλλον εἰς τὴν πρώτην
ἔκφυσιν τοῦ νεύρου παρεσκευασμένην, ἐξόπισθεν γὰρ αὐτοῦ παρατεταμένη τεῖχος ὄντως ἐστὶ καὶ πρόβλημα τῶν
ὁπωσοῦν προσπιπτόντων αὐτῷ, πρώτη πάντων ἐκδεχομένη καὶ ἀποστέγουσα, κἂν εἰ θλασθῆναί τε καὶ συντρι
βῆναι δέοι, καὶ ὁπωσοῦν ἄλλως πονῆσαι, πρὶν τὸ νεῦρον παθεῖν, αὐτὴ πάνθ' ὑπομένουσα. ταύτην οὖν τὴν ἀπό
φυσιν, ἔν τε τοῖς τῆς ὀσφύος σπονδύλοις ἰδεῖν ἐστιν ἔτι μεγάλην, ὡς ἂν καὶ αὐτοῖς οὖσι μεγίστοις, καὶ τοῖς ἐσχάτοις
δύο τοῦ θώρακος ὁμοίως ἔχουσαν. ἐν δὲ τοῖς δέκα τὴν ταύτης χρείαν τοῖς νεύροις παρέχουσιν αἱ πλάγιαι τῶν ἀπο
φύσεων, αἷς ἐπιβέβηκέ τε, καὶ διήρθρωται τὰ τῶν πλευρῶν ὀστᾶ. ἅτε γὰρ ἤδη μικρότεροι τῶν κάτω γεγε
50 νημένοι, καὶ δεόμενοι τὴν ἀπόφυσιν ταύτην ἀξιόλογον κεκτῆσθαι χώραν ἑτέραν, οὐκέτ' εἶχον ἐκφύσεως κα-
ταντοῦς, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἐγένετο τῇ φύσει συγχρήσασθαι τῷ δι' ἕτερόν τι κατεσκευασμένῳ καὶ πρὸς ἄλλο. καὶ
γὰρ δὴ, καὶ μεγάλη τε ἦν καὶ ἰσχυρὰ, καὶ θέσεως ἐπικαιροτάτης ὡς πρὸς τὴν τοῦ νεύρου φυλακὴν τετυχηκυῖα.
λοιποὶ δ' οἱ κατὰ τὸν τράχηλον σπόνδυλοι τὰς τῶν νεύρων ἐκφύσεις ὑπὸ τῶν ἐγκαρσίων ἀποφύσεων, ἃς
δικρόους ἔφαμεν εἶναι, σκεπομένας τε καὶ φρουρουμένας, ἀσφαλῶς ἐκτήσαντο. πᾶσι μὲν δὴ τούτοις, πρὶν
τοῦ πρώτου σπονδύλου καθ' ἑκάτερον τῶν πλαγίων ἐν αὐτοῖς περάτων αἱ τῶν νεύρων ἐκφύσεις ἐγένον-
το, κατὰ μὲν τὸν τράχηλον, ἑκατέρου τῶν ὁμιλούντων ἀλλήλων σπονδύλων, ὡς εἴρηται πρόσθεν
ἴσων, ὡς ἔνι μάλιστα συντελοῦντος, εἰς τὴν τοῦ παραπέμποντος τὸ νεῦρον τρήματος γένεσιν, ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὴν
ὀσφὺν ὅλῳ ἐπιβαίνει σχεδόν τι τῷ πέρατι τοῦ προτεταγμένου σπονδύλου τὸ νεῦρον, ὡς ἂν ἐντεῦθεν μὲν, ἐκ

φυομένης τῆς φρουρούσης ἀποφύσεως αὐτό, μεγάλων δὲ καὶ αὐτῶν τῶν σπονδύλων ὑπαρχόντων διὰ τοῦτο
χώραν ἱκανήν, καὶ θατέρου μόνου τῷ νεύρῳ παρασχεῖν δυναμένου. κατὰ δὲ τὸν τράχηλον ἡ μικρότης τῶν
σπονδύλων οὐκ ἦν ἱκανὴ μόνη τὴν ὁδὸν παρασχεῖν τῷ νεύρῳ. διὰ τοῦτο γάρ τοι τοῦτο, καὶ κατὰ τὸ πέρας ἑκάστου
παρέγλυψεν ἡ φύσις, οἷον ἡμικύκλιόν τι φυλαξαμένη διατρῆσαι τοὺς σπονδύλους αὐτῶν, ὥσπερ εἰ τοῦτ᾽ ἔ-
πραξεν, ἐξελέγχουσά τε τὴν λεπτότητα αὐτῶν, καὶ αὐτοὺς ἀσθενεῖς ἐσχάτως ἀποφαίνουσα, ταῦτά τοι καὶ
τὰ σώματα αὐτῶν αὐτὰ κατ᾽ ἀλλήλων ἐπιβαίνοντα, προμήκη μὲν κάτω, κοῖλα δ᾽ ἐκ τῶν ἄνωθεν ἐποιήσα-
το μερῶν, ἵν᾽ αἱ τῶν ὑποτεταγμένων ἅπαντες ἀποφύσεις αἵ τήν τε κοιλότητ᾽ αὐτῶν γεννῶσαι, καὶ περιλαμ-
βάνουσαι τὸ πρόμηκες πέρας τοῦ προτεταγμένου, συντελῶσι τι καὶ αὗται πρὸς τὴν τοῦ κοινοῦ τρήματος γέ-
νεσιν. ἔξωθεν γὰρ τούτων τὸ ἐστὶν ἡμικύκλιόν ἐστι, καὶ μετ᾽ αὐτὸ τὰ τῶν σπονδύλων ἄρθρα, μέσον δ᾽ ἀμφοῖν αὐτ-
10 χεῖ τὸ νεῦρον, ἅμα μὲν ὑπὸ πασῶν τῶν περικειμένων ἐξοχῶν σκεπόμενον, ἅμα δ᾽ ἑκατέρου τῶν σπονδύλων,
ὀλίγον τι παρεγγλύψαι, ὃ διαστήσας σὺ καὶ χωρήσας ἀπ᾽ ἀλλήλων τελέως τοὺς σπονδύλους, οὐδὲ παραγ-
γλύφθαι δόξαις, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἠκολουθηκέναι ταῖς ἑκατέρων ἀποφύσεσιν, οὕτως ἱκανῶς ἡ φύσις προε-
νοήσατο τῆς δυσπαθείας, καὶ τῶν ἄλλων μὲν ἁπάντων σπονδύλων, μάλιστα δὲ τῶν κατὰ τὸν τράχηλον, ὡς ἂν
μικροτάτων ὑπαρχόντων. καὶ πάντ᾽ ἐτεχνήσατο πρὸς τὸ μὴ διατρῆσαι τὰ σώματ᾽ αὐτῶν αὐτά, μηδ᾽ ἀσθενεῖς ἀπερ-
γάσασθαι μήτ᾽ αὐτούς, μήθ᾽ ὅλως τῆς ῥάχεως τὴν σύνθεσιν, ὡς ἂν τρόπιν τέ τινα καὶ θεμέλιον ὑπάρχουσαν ἅ-
παντος τοῦ ζώου τῆς συμπήξεως. ἐν μὲν δὴ τοῖς κατὰ τὴν ὀσφὺν ὡς εἴρηται πλαγίοις τῶν κάτω μερῶν, ἑκά-
στου σπονδύλου σαφῶς ἐστιν ἰδεῖν, ἐπιβεβήκοι τὸ νεῦρον. ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὸ μετάφρενον ἐπιβαίνει μὲν κἀνταῦ-
θα τῷ πέρατι τοῦ προτεταγμένου σπονδύλου, σαφῶς μὲν οὐκέθ᾽ ὁμοίως, ἄλλως τε καὶ τοῦ κάτωθεν ἐφά-
πτεσθαι δοκεῖ. ἐπὶ δὲ τῶν κατὰ τὸν τράχηλον, ὅτι σμικρότατοι πάντων ἦσαν, ἕκαστος τῶν σπονδύλων ἴσον
20 εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ νεύρου συντέλεσεν, ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἀποφύσεων ἑκατέρου κοιλότητά τινα τῆς φύσεως ἐργα-
σαμένης, οὕτως ἀσαφῶς, ὡς μηδὲ παρεγγεγλύφθαι τι δοκεῖν αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἠκολουθηκέναι.
πρότερον οὖν εἰς μόνας τῶν εἰρημένων τρημάτων τὰς γενέσεις ἡ φύσις ἀποβλέπουσα, προμήκη μὲν κάτω, κοῖ-
λα δ᾽ ἐκ τῶν ἄνω μερῶν ἀπειργάσατο τὰ σώματα μόνων τῶν κατὰ τὸν τράχηλον σπονδύλων, ἢ καίοντι
χρηστότερον ἄλλο προσεχρωμένη, καὶ τί δή ποτε τοὺς ἄλλους ἅπαντας σπονδύλους εἰς ὁμαλὸν καὶ λεῖον, ἴσον τε
πανταχόθεν, καὶ ἀκριβῶς ἐπίπεδον κύκλον περατοῦσα, καὶ κατὰ τοῦτο πρὸς ἀλλήλους συνάπτουσα, μό-
νων τὸν κατὰ τὸν τράχηλον, οὐ τὴν αὐτὴν ἐποιήσατο σύνταξιν, ὅτι διττὸν ἑκάστου τῶν σπονδύλων ἔχοντος τὸν πρῶ-
τον σκοπὸν τῆς κατασκευῆς, ἕδραν μὲν ἀσφαλῆ τῆς ὅλης ῥάχεως, ὡς ἂν τρόπεως τέ τινος οὔσης καὶ ἔτι θεμελίου,
κίνησιν δέ, ὡς ἂν ζώου μορίου τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασι σπονδύλοις κάτω τοῦ τραχήλου, μείζων τῆς ἀσφαλείας
ἐστὶ χρεία. τοῖς δ᾽ ἄνω τῆς κινήσεως. ἐνεργείας γάρ, ὡς εἰς πλείους ἐνεργείας δεόμεθα, πολυειδῶς τε ἅμα, καὶ
30 ταχέως, καὶ μέχρι πλείονος ἐπινεύειν, καὶ ἀνανεύειν, καὶ περιφέρειν εἰς τὰ πλάγια τὸν τράχηλον, ἢ περὶ ὅλην
κινεῖν τὴν ῥάχιν, ἐπαινέσεις οἶμαι τὴν φύσιν ἑλομένην ἑκατέρῳ τῷ μέρει τῆς ῥάχεως τὸ προσφορον τῷ μὲν τρα-
χήλῳ τὴν κίνησιν, τῷ δ᾽ ἄλλῳ παντὶ τὴν ἕδραν, ἀλλ᾽ οὔτ᾽ ἀσφαλῶς ἐπ᾽ ἀλλήλῳ βεβηκέναι, τοῖς κάτω σπονδύ-
λοις, ἔτι τῆς αὐτοῦ πλατείας τε βάσεως, καὶ δεσμοῦ συντόνου, οὔτε κινεῖσθαι τοῖς ἄνω ῥᾳδίως, αὐτοῦ προμήκους
ἀποφύσεως, ἢ συνδέσμου χαλαροῦ. πάντα γοῦν ὡς ἐδείχθη τὰ πολυειδῶς κινούμενα τῶν ἄρθρων, εἰς σφαιροει-
δεῖς τελευτᾷ κεφαλάς, καὶ εἴγε μηδὲν ὅλως ἐφρόντισε τῆς ἀσφαλοῦς ἕδρας ἡ φύσις ἐν τοῖς κατὰ τὸν τράχη-
λον σπονδύλοις, ἀλλ᾽ εἰς ἑτοιμότητα κινήσεως μόνους αὐτοὺς παρεσκεύαζεν, ὥσπερ βραχίονα, καὶ μηρὸν εἰς σφαι-
ροειδεῖς ἂν ὥσπερ κἀκεῖνα τὰ κῶλα, κεφαλὰς αὐτοὺς ἐπεράτωσεν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐπελέληστο καὶ τῆς ἑτέρας χρείας
αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτ᾽ εἰς τοσοῦτον προμήκεις ἐποίησεν, εἰς ὅσον ἔπρεπεν αὐτοῖς οὐ ῥᾳδίως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσφαλῶς
κινεῖσθαι, συλλαμβάνει δ᾽ εἰς τὴν ἀσφάλειαν οὐ σμικρὸν καὶ τἆλλα, τὰ μέν, κοινὰ τῶν σπονδύλων ἁπάντων, τὰ
40 δ᾽ ἐξαίρετα, καὶ μόνων τῶν κατὰ τὸν τράχηλον ἴδια, οἱ μὲν δὴ σύνδεσμοι πάντες οἱ περικείμενοι πανταχόθεν
αὐτοῖς, οἵ τ᾽ ἐν ταῖς πλαγίαις ἀποφύσεσι, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἐν τοῖς ὄπισθεν κοινοὶ πάντων εἰσὶ τῶν σπονδύ-
λων, ἡ δὲ τῶν μυῶν ἰσχὺς τῶν τῇδε καὶ τὸ μέγεθος, καὶ τὸ πλῆθος ἴδιον ἐξαίρετον ὑπάρχει τοῖς ἐν τραχήλῳ
σπονδύλοις. μικροῖς γὰρ οὖσιν αὐτοῖς, πολλοὶ καὶ μεγάλοι καὶ ἰσχυροὶ περίκεινται, καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ πέρατα
αὐτῶν τὰ πλάγια, τὰ γεννῶντα τὴν ἄνωθεν ἅπασαν κοιλότητα, σφίγγει δή που καὶ αὐτὰ τὰς ἐμβαινούσας
αὐταῖς τῶν ὑπερκειμένων σπονδύλων ἐξοχάς, ἐξ ὧν ἁπάντων εἰς ἀσφάλειαν οὐδὲν ἧττον παρεσκευάσθησαν
τῶν ἄλλων σπονδύλων, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα πολὺ χαλαρωτέραν αὐτῶν, ἐκτήσαντο τὴν σύνθεσιν. οὕτω μὲν δὴ
τά τ᾽ ἄλλα τοῦ σπονδύλου τῆς ῥάχεως ὅλης ἡ φύσις ἀσφαλῶς ἐκόσμησεν, καὶ τῶν νεύρων τὰς ἐκφύσεις ἐποιήσα-
το, καθ᾽ ὃν ἐχρῆν μάλιστα τρόπον. ἐπὶ δέ γε τοῦ πρώτου σπονδύλου πολὺ τῶν ἄλλων διαλλάττοντος, ἔτι μεμνή-
μεθα τῶν διαρθρώσεων αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον εἰρημένων, οὔτ᾽ ἐκ τῶν ἄνω μερῶν, οἷς διήρθρωται
50 πρὸς τὴν κεφαλήν, οὔτ᾽ ἐκ τῶν κάτω καθὰ τῷ δευτέρῳ περιβέβηκεν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐκ τῶν πλαγίων, ὥσπερ τοῖς
ἄλλοις ἀσφαλὲς ἦν ἐκφύεσθαι νεῦρον, ἰσχυρὰ γὰρ ἡ κίνησίς ἐστιν αὐτοῦ καὶ πολὺ παραλλάττουσαν ἐργαζομέ-
νη τὴν θέσιν, ἐνίοτε μὲν ἀκριβῶς περιβαίνοντος, ἢ ταῖς τῆς κεφαλῆς ἐξοχαῖς, ἢ ταῖς τοῦ δευτέρου κυρτότη-
σιν, ἐνίοτε δ᾽ ἀποχωροῦντος ἐπὶ πλεῖστον. ἐκινδύνευσεν ἂν οὖν εἰ κατὰ τὰς διαρθρώσεις αὐτὰς τὸ νεῦρον ἐτέτα-
κτο, θλᾶσθαι μὲν ὁπότ᾽ ἀκριβῶς συνήρχετο, διασπᾶσθαι δ᾽ ὁπότ᾽ ἐπὶ πλεῖστον ἀφίστατο, πρὸς τῷ μηδὲ τὸν
σπόνδυλον αὐτὸν ἐγγλυφθῆναι δύνασθαι ταύτῃ λεπτὸν ὑπάρχοντα. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ἐπεὶ δὴ μήτ᾽ ἐκ τῶν πλα-
γίων μερῶν, ὥσπερ τοῖς ἄλλοις, μήτε καθ᾽ ἃ περιβαίνει τὸν δεύτερον σπόνδυλον, ἢ τῆς κεφαλῆς κορώνη ἀδύ-
νατον ἦν ἀσφαλῶς ἐκφῦναι τοῖς νεύροις, ἔνθα παχύτατός ἐστιν ὁ πρῶτος σπόνδυλος, ἐνταῦθα διέτρησεν ἡ φύσις
αὐτῶν ἐγγὺς τῶν ἄνω διαρθρώσεων ὀπαῖς λεπτοτάταις ἐκ πάντων, ὡς οἷόν τε τὴν δυσπάθειαν αὐτῷ τε τῷ

σπονδύλῳ καὶ τῷ νεύρῳ παρασκευάζουσα. τὸ μὲν δὴ νεῦρον ὅτι τῶν ἄρθρων ἀπεχώρει, ἀσφαλέστερον ἔμελλε
τετάξεσθαι, παντὶ δῆλον. ὁ δὲ σπόνδυλος, ἵν᾽ ᾖ παχύτατος ἑαυτοῦ, διατρηθεὶς ὀπαῖς ἐσχάτως λεπταῖς, ἐδή-
λεν ὡς οὐδ᾽ αὐτὸς αὖ τι δεινὸν πάθοι, ὅθεν οὐδ᾽ εἰ πάντα τις τἄλλα τοῖς σπονδύλοις ἅπασιν, ὅσα καθόλου εἴρη-
ται τὸν λόγον ὑπάρχειν ἀγαθὰ, μὴ κατὰ πρόνοιάν τινα, καὶ τέχνην, ἀλλ᾽ ἀπὸ τύχης φαίη γεγονέναι, προ-
σθεῖναι τοῖς ἄλλοις οὐκ ἂν οἶμαι τολμήσαι τοῦτο, ὡς καὶ τὰ τοῦ πρώτου σπονδύλου τρήματα, κατὰ τύχην
ἐγένετο. φαίνεται γὰρ ἐναργῶς, ὅτι καθ᾽ ἑκάτερον αὐτοῦ τῶν περάτων, οὐκ ἦν ἄμεινον ἐκφῦναί τινα νεῦρα, δια-
τοῦτο τρηθεὶς αὐτὸς, ὅτι τε κίνδυνος ἦν τρηθῆναι λεπτῷ σπονδύλῳ, διατοῦτο καὶ στενότατα ἔχει αὐτὰ, καὶ κα-
τ᾽ ἐκεῖνα τὰ μέρη, καθὰ μάλιστα παχύτατος ἦν ἑαυτοῦ. καὶ γάρ τοι καὶ αὐτὸ τοῦτο παχύτατον ἑαυτοῦ, κατ᾽ ἐ-
κεῖνα γενέσθαι τὸν πρῶτον σπόνδυλον ἡ φύσις προπαρεσκεύασεν, οὐκ ἀργῶς, οὐδ᾽ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ πρῶτον μὲν,
10 ἵνα τρηθείη κατὰ τοῦτ᾽ ἀσφαλῶς. ἔπειτα δ᾽ ὑπὲρ τοῦ κάτωθεν μὲν τὰς τοῦ δευτέρου σπονδύλου κυρτότητας, ἄνω-
θεν δὲ τὰς ἐξοχὰς τῆς κεφαλῆς ὑποδέξασθαι. καθ᾽ ἃ γὰρ ἔμελλε μάλιστα πονήσειν, κατὰ ταῦτα καὶ δια-
φερόντως αὐτὸν ἰσχυρὸν ἀποτελεσθῆναι βέλτιον ἦν. ἄρ᾽ οὖν ἅπαντα μὲν ταῦτα καλῶς ἡ φύσις ἐδημιούρ-
γησεν, ἑκάτερον δὲ τῶν ἐκπιπτόντων νεύρων, εἰς ἃ μὴ χρὴ μόρια διέσπειρεν, ἢ κἀν τούτῳ θαυμάζειν αὐτὴν προ-
σήκει, εἰς τοὺς ἐπικειμένους τε, καὶ παρακειμένους τῷ σπονδύλῳ μῦς διανείμασαν ἀμφότερα. [illegible] γὰρ
αὐτοὺς δεμοίους εὔλογον ἦν ἐκ τῶν πλησιαζόντων μερῶν τοῦ νωτιαίου δέχεσθαι νεῦρον. τί δὲ τοὺς ἄλλους ἅπαν-
τας μῦς τοὺς περικειμένους τῷ τραχήλῳ, τοὺς κινοῦντας τὴν κεφαλὴν, οὐχὶ καὶ αὐτοὺς μέχρι βέλτιον ἦν αὐ-
τόθι ποθὲν, ἐκ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον νωτιαίου, τὰς ἀρχὰς τῶν νεύρων λαμβάνειν. καὶ τοίνυν ἐπειδὴ τῆς πρώ-
της συζυγίας λεπτῆς ὑπαρχούσης ἀδύνατον ἦν ἀπονεῖμαί τινα τῇ κεφαλῇ μοῖραν, ἐκ τῆς δευτέρας ἐργάζεται
τοῦτο, καὶ διεκπίπτει γε τῶν ἐπικειμένων μυῶν ἑκάτερον τῶν νεύρων, λοξὸν μὲν πρῶτον εἰς τοὐπίσω τε ἅμα
20 καὶ ἄνω, λοξὸν δ᾽ αὖθις ἐκ τῶνδε, πρός τε τὸ πρόσω καὶ ἄνω περιερχόμενον εἰς ἅπαν οὕτω διασπείρεται τῆς
κεφαλῆς, τά τε περὶ τὰ ὦτα μόρια, καὶ τὰ ὄπισθεν, ἄχρι τῆς κορυφῆς τε, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ βρέγματος, καὶ
λεχθήσεταί γε περὶ αὐτῶν αὖθις ἐν τῇ τῶν νεύρων ἐξηγήσει, κατὰ τὸν ἑξκαιδέκατον λόγον. ὅσον δ᾽ ὑπόλοι-
πον ἔμεινε κάτω τῆς δευτέρας συζυγίας τῶν νεύρων, εἰς τοὺς πλησίον ἅπαντας ἐνεμήθη μῦς, ἀφ᾽ ὧν αἱ τῶν
πρώτων σπονδύλων, πρὸς ἀλλήλους τε καὶ τὴν κεφαλὴν γίνονται κινήσεις. ἔστι δ᾽ ἡ τῶν νεύρων τούτων ἔκφυ-
σις, οὔτ᾽ ἐκ τῶν πλαγίων τρημάτων, ὥσπερ ἐπί τε τῆς τρίτης συζυγίας, καὶ τῆς μετ᾽ αὐτὴν, οὔτ᾽ αὐτοῦ διατε-
τρημένου τοῦ δευτέρου σπονδύλου, καθάπερ ὁ πρῶτος. ἐκ μὲν γὰρ τῶν πλαγίων ἀδύνατον ἦν διὰ τὴν ἐπὶ τοῦ
πρώτου λελεγμένην αἰτίαν. ἐπ᾽ ἄλλου δ᾽ οὐκέτ᾽ οὐδενὸς αὐτοῦ μέρους ἐνεχώρει γενέσθαι, περιβεβληκότος αὐ-
τὸν τοῦ πρώτου σπονδύλου, καθὸ δὴ τοίνυν μόνην ἀδύνατον ἑκατέρωθεν τῆς ἀκάνθης ἐγένετο χώραν τινὰ τῆς φύσε-
ως ἐργασαμένης, ἐνταῦθα μεταξὺ τοῦ πρώτου, καὶ δευτέρου σπονδύλου, δι᾽ ἧς ἡ δευτέρα συζυγία τῶν νεύρων ἐξέρ-
30 χεται, μηδὲν ἐκ τῆς κινήσεως αὐτῶν βλαπτομένη. ἡ δὲ δὴ τρίτη συζυγία, τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, ἐκ τοῦ
κοινοῦ τρήματος ἀνίσχει, δευτέρου δὲ τρίτου σπονδύλου διανεμομένη τοῖς τε τὰς γνάθους κινοῦσι μυσὶ, καὶ τοῖς
ἀνανεύουσιν ὅλον τὸν τράχηλον ὀπίσω, μετὰ τῆς συμπάσης κεφαλῆς. ἐπιμίγνυται δ᾽ αὐτῆς τὸ πρόσω φερό-
μενον ἀμφοτέραις ταῖς συζυγίαις, τῇ τε πρόσθεν εἰρημένῃ τῇ δευτέρᾳ, καὶ τῇ μελλούσῃ λεχθήσεσθαι τῇ τε-
τάρτῃ. καὶ τὴν γ᾽ ἀκριβῆ νομὴν, ἣν ἐν τοῖς πρόσω τοῦ τραχήλου μέρεσιν ἡ σύζευξις αὐτῶν ἴσχει, κατὰ τὸν ἑξκαι-
δέκατον ἐξηγήσομαι λόγον, ἐν δὲ τῷ παρόντι χρὴ γινώσκειν τοσοῦτον, ὡς ἡ τρίτη καὶ τετάρτη συζυγία τοῖς
τε κοινοῖς τοῦ τραχήλου καὶ κεφαλῆς μυσὶν, αὕτη χορηγεῖ τὰ νεῦρα, καὶ τοῖς τὰς γνάθους κινοῦσι ὥσπερ γε καὶ
τοῖς ὀπίσω τῶν νώτων ἅπασι μέρεσιν. ἡ δ᾽ ἐφεξῆς τῶν εἰρημένων τεττάρων συζυγιῶν ἡ πέμπτη, τὴν μὲν ἔκφυ-
σιν ἔχει, καθὸ συμβάλλουσιν ὁ τέταρτος σπόνδυλος τῷ πέμπτῳ, διανέμεται δ᾽ εὐθὺς ἀνίσχουσα ταῖς προειρη-
μέναις ὁμοίως. τὸ μὲν γάρ τι μέρος αὐτῆς, ὀπίσω φέρεται διὰ βάθους εἰς τοὺς κοινοὺς τραχήλου τε, καὶ κεφα-
40 λῆς μῦς, ἕτερον δὲ πρόσω πρός τε τοὺς τὰς γνάθους κινοῦντας, καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπινεύοντας. ἄλλο δὲ τρίτον
ἐν μέσῳ τῶν εἰρημένων δυοῖν μορίων αὐτῆς ἐπὶ τὸ τῆς ὠμοπλάτης ὑψηλὸν ἀνατεινόμενον, ἀλλὰ τοῦτο μὲν
τοῖς ταύτῃ μυσὶν ἅμα τῷ περικειμένῳ διανέμεται δέρματι, καθάπερ γε καὶ τῶν προειρημένων ἕκαστον ἀποφύσει
τι καὶ πρὸς τὸ δέρμα, κατὰ δὲ τὴν ῥίζαν τῶν νεύρων ἐπιμίγνυταί τι μέρος αὐτοῖς ἑκατέρᾳ τῶν πλησίον
συζυγιῶν ἕκτῃ καὶ τετάρτῃ, καὶ τό γε καταβαῖνον, ἀπὸ τῆς τετάρτης ὡς αὐτὴν ἰσχνὸν ὂν, ἐκεῖνο μάλιστα φαί-
νεται μιγνύμενον αὐτῆς τῷ μέρει, καθὸ τὴν μεγίστην μοῖραν ἐκ τῶν ταύτης σπονδύλων ἀθροιζομένην ἴσχει τὸ
τοῦ διαφράγματος νεῦρον, ἐν ἑκατέρωθεν, καὶ τοῦτο τῶν διαφραττόντων ὑμένων τὸν θώρακα, φερόμενον κά-
τω, τῆς δὲ ἕκτης συζυγίας ἐφεξῆς τῆσδε, μετὰ τὸν πέμπτον σπόνδυλον ἐκπιπτούσης, ἐπιμιξία μεγάλη γίνεται
πρὸς τὰς περιεχούσας ἀμφοτέρας, ἀλλὰ τό γε πλεῖστον μέρος αὐτῆς ἀποτείνεται πρὸς τὰ σιμὰ τῶν ὠμο-
πλατῶν, αὔξει δέ πως ἐκ τῶν πρόσω μερῶν καὶ τὸ τοῦ διαφράγματος νεῦρον, ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι
50 τοῖς τῇδε σπονδύλοις ἀποφύσεις τινὰς πέμπει σμικρὰς, ὁμοίως ταῖς ἄλλαις συζυγίαις τῶν νεύρων τῶν κατὰ
τὸν τράχηλον, ὧν τὴν κατὰ μέρος ἅπασαν νομὴν ἐν τῷ τῶν νεύρων ἰδίῳ λόγῳ δηλώσω, κατὰ δὲ τὸν ἐνεστῶτα τόδε τὸ,
κεφάλαιον αὐτὸ μόνον, ἑκάστου τῶν συζυγιῶν διηγήσασθαι προὐθέμην, διὸ καὶ ὅτι τῆς ἑβδόμης ἀνισχούσης, ὃ
μετὰ τὸν ἕκτον σπόνδυλον ἐκ τοῦ κοινοῦ τρήματος αὐτῷ πρὸς τὸν ἕβδομον ἐπιμιξία μεγάλη γίνεται, πρὸς ἀμ-
φοτέρας τὰς περιεχούσας συζυγίας, ἀποτείνουσα τὸ πλεῖστον αὐτῆς ἐπὶ τὸν βραχίονα, καθάπερ γε καὶ τῆς
ἑβδόμης συζυγίας ἐκφυομένης τοῦ νωτιαίου, μετὰ τὸν ἕβδομον σπόνδυλον εἰς τὸν πῆχυν ἥκει τὸ πλεῖστον, ἀνα-
μιγνυμένης καὶ τῆσδε, καὶ διαπλεκομένης ταῖς περιεχούσαις. οὕτω δὲ καὶ τῆς μετὰ τὸν ὄγδοον ἀναμιγνυμένης
τῇ πρὸς αὐτῆς μέρος οὐκ ὀλίγον κατ᾽ ἄκρας ἔρχεται τὰς χεῖρας. ἔστι δὲ ταῦτα τὰ νεῦρα, κατὰ τὸ πρῶτον
μεσοπλεύριον, ἐλαχίστην ἔχοντα χώραν, ὡς ἂν καὶ τῶν πλευρῶν τῶν πρώτων μικροτάτων οὐσῶν, καὶ διατοῦτό γε

μετὰ τὸν ἕβδομον σπόνδυλον ἡ φύσις ἀπήρξατο διαπλάττειν τὸν θώρακα, καίτοι μηδέπω τῶν χειρῶν ἐχουσῶν
τὸ σύμπαν, ὅτι τῇ μετὰ τὸν ὄγδοον συζυγίᾳ δυνατὸν ἦν αὐτῇ πρὸς ἄμφω χρήσασθαι, τότε πρῶτον μεσοπλεύ-
ριον, καὶ τὴν χεῖρα. καὶ μὲν δὴ καὶ τῷ διαφράγματι τὰ νεῦρα θαυμαστῶς πάνυ κατήγαγεν ἐκ τοῦ κατὰ τὸν
τράχηλον νωτιαίου, καὶ τοῖς γε μεσοπλευρίοις μυσὶν, ἐκ τῶν ψαυόντων ἑκάστου σπονδύλου ἄγουσα. διαφερόν-
τως γὰρ ἔχει ταῖς φρεσὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας μῦς, οὐ κατὰ τὸ σχῆμα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνέργειαν. κυ-
κλοτερὲς μὲν γὰρ αὐτῶν τὸ σχῆμα, λοξὴ δὲ ἡ θέσις, ἐν μὲν τοῖς πρόσω καὶ ἄνω μέρεσι, πρὸς τὸ στέρνον ἀνήκου-
σα. τοὐντεῦθεν δ᾽ ἀεὶ, πρός τε τοὐπίσω καὶ κάτω φερομένη μέχρι τοῦ ψαῦσαι τῆς ῥάχεως, ᾗ καὶ συμφύεται
τὸ διάφραγμα κατ᾽ ὀσφῦν, ἡ κεφαλὴ δὲ ἐφ᾽ ἣν ἀναρτῶνται τοῖς μυσὶν ἅπασιν αἱ ἶνες, οὐχ ὡς ἂν οἰηθείη τις, ἐν
τοῖς κατὰ τὸ στέρνον ὑπάρχει χωρίοις, ὥσπερ οὐδ᾽ ἐν τοῖς κατ᾽ ὀσφῦν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ παντὸς τοῦ διαφράγματος τῷ
10 νευρώδει. καὶ τοίνυν εἰς τοῦτο καθήκειν τὰ νεῦρα τὰ κινοῦντα αὐτὰς ἐξ ὑψηλοῦ τινος, ἀναγκαῖον ἦν, ἵν᾽ εἰς
ἅπαν μέρος ἰσόρροπον ἐκτείνῃ τὴν ἐνέργειαν. οὕτω γὰρ ἔχοντος τοῦ διαφράγματος ὡς ἔχει νῦν ἀναγκαῖον ἦν
ἤτοι τὸ μέσον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἔχειν τοῦ μυὸς, ἢ τὰ ἀντικείμενα, τῷ δὲ τὸν περιγεγραφότα κύκλον ὅλον αὐ-
τῷ, καθὸ συμφύεται πέριξ, ἀλλ᾽ εἴπερ ἕνεκα τοῦ κινῆσαι τὸν θώρακα γέγονεν, ἀναγκαῖον ἦν ἔσχατα μὲν
αὐτοῦ καθὰ συμφύεται, πρὸς αὐτὸν γενέσθαι, τὴν κεφαλὴν δ᾽ ἀντιτετάχθαι πᾶσιν, οὐκέτ᾽ οὐδ᾽ ἄλλην οὐδεμίαν
ἔχουσαν ἐπιτηδειοτέραν χώραν τοῦ μέσου τῶν φρενῶν, εἰς ὃ φαίνεται τὸ ζεῦγος τῶν νεύρων καθῆκον. εἰ δ᾽ ἐξ
ἐκείνων τῶν μερῶν ἐνεφύετο τῷ διαφράγματι τὰ νεῦρα καθ᾽ ἃ συμφύεται τῷ θώρακι, τὴν τελευτὴν ἂν εἶχε
περὶ τὸ νευρωδέστατόν τε, καὶ μέσον αὐτοῦ. οὐ μὴν εἴς γε τὴν τελευτὴν τῶν μυῶν, ἀλλ᾽ εἰς τὰ πρῶτ᾽ αὐτῶν κα-
ταφύεσθαι χρὴ τὰ κινήσοντα νεῦρα, κατὰ τοῦτο μὲν δὴ τὸ διάφραγμα μόνον, τῶν μετὰ τὰς κλεῖς μορίων, ἐκ
τοῦ κατὰ τράχηλον νωτιαίου λαμβάνει νεῦρα. τῶν δ᾽ ἄλλων οὐδὲν ἔτι τῶν κάτω, διὰ μακροῦ γὰρ ἄγειν αὐτὰ
20 παρὸν ἐκ τῶν πλησίον ἐπιπέμπειν μορίων, ἀγνοοῦντος ἦν τὸ βέλτιον δημιουργοῦ, διὰ ταύτην μὲν δὴ τὴν
χρείαν εἰς τὸ διάφραγμα καθήκει νεῦρα μετέωρα, διερχόμενα τὸν θώρακα σύμπαντα, καὶ μέντοι διότι με-
τέωρα, πάντως ἐχρῆν αὐτὰ φέρεσθαι τῷ μετεώρῳ διὰ τοῦ φράγματος ἐμφύεσθαι μέλλοντα, διὰ τοῦθ᾽ ἡ φύσις
ἐχρήσατο τοῖς διαφράττουσιν ὑμέσι τὸν θώρακα πρὸς τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν τῆς φορᾶς. τούτοις γὰρ παρατε-
ταμένα, καὶ τούτοις παραφερόμενα, κρατεῖταί τε καὶ στηρίζεται παρ᾽ αὐτῶν, καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ θώραξ αὐ-
τὸς ἤρξατο συμπήγνυσθαι μετὰ τῶν ἑπτὰ σπονδύλων, ἡνίκ᾽ οὐκέτ᾽ εἰς οὐδὲν οὔτε τῶν κάτω μορίων, οὔτε τῶν
κατὰ τὸν τράχηλον, ἢ τὰς χεῖρας ἐχρῆν ἐπιπεμφθῆναι μόρια. ἄμεινον γὰρ ἦν τῷ κατ᾽ αὐτῶν νωτιαίῳ τὰς ἀπο-
φύσεις ἐγγύθεν χορηγεῖν ἅπασι τοῖς τῇδε μορίοις, καὶ διὰ τοῦτο τῶν καθ᾽ ἕκαστον μεσοπλεύριον νεύρων, ἐκπίπτει
διὰ τῶν μυῶν εἰς τὰ ἐκτὸς οὐ σμικρὰ μοῖρα, παρὰ μὲν τὰς ῥίζας αὐτῶν τῶν πλευρῶν εἰς τὰ κατὰ ῥάχιν ὄρ-
γανα διασπειρόμενα, μετὰ δὲ ταῦτα παρὰ τὰ κυρτὰ μάλιστα καθ᾽ ἑκάστην πλευρὰν εἰς τὰ περικείμενα τῷ
30 θώρακι σώματα, καθάπερ γε καὶ πλησίον τοῦ στέρνου τοῖς ταύτῃ μέρεσι διασπειρόμενα. κατὰ λόγον οὖν,
ἐπειδὴ τὰ μὲν ἄνω πάντα καὶ ταῦτ᾽ ἐκ τοῦ πλησίον, νωτιαίου τράχηλον πλησίον ὄντος, ἴσχει τὰ νεῦρα, τὰ δὲ
περὶ τὸν θώρακα πάντα, καὶ ταῦτ᾽ ἐκ τοῦ πλησίον νωτιαίου, τοῦ κατὰ μετάφρενον, ἐνὶ δὲ μόνῳ τῶν κάτω
μορίων τῷ διαφράγματι, παρὰ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον ἐπιπέμπεσθαι τὰ νεῦρα πάντα εἰλήφει τὰς ἀπο-
φύσεις ἐκ τῶν εἰρημένων σπονδύλων, ἐπαύσατο μὲν ὁ τράχηλος ἐνταῦθα, μετ᾽ αὐτὸν δ᾽ ἀπήρξατο τῆς τοῦ θώ-
ρακος δημιουργίας ἡ φύσις, ὥστ᾽ εἰκότως ἀνθρώπῳ καὶ πιθήκῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις, ὅσα μὴ πόρρω τὴν φύ-
σιν τούτων ἐστὶν, ἐξ ἑπτὰ σπονδύλων ὁ τράχηλος ἐγένετο. δύο γὰρ ἐδείχθησαν αὐτοῦ χρεῖαι, πρώτη μὲν ἐφ᾽ ἡμῶν,
ἕνεκα τῆς τοῦ λάρυγγος δημιουργίας, ἑτέρα δ᾽ ἐπὶ τῶν μακροσκελῶν, οἷς ἐκ τῆς γῆς ποριζομένοις τὴν τρο-
φὴν, ἀντὶ χειρῶν αὐτοῦ τὸ μῆκος ὑπάρχει. περὶ μὲν οὖν ἐκείνων οὐ πρόκειται νῦν, ἀνθρώπῳ δὲ καὶ τοῖς ὁμοίοις εἰ-
κότως ἐξ ἑπτὰ σπονδύλων ὁ τράχηλος συμπέπηγε τοῦ λάρυγγος ἐπὶ τῷ τηλικούτῳ μεγέθει συμμέτρως ἔχον-
40 τος ἁπάντων τε τῶν μορίων, οἷς βέλτιον ἦν ἐκ τοῦ κατὰ τράχηλον νωτιαίου τὰ νεῦρα λαμβάνειν αὐτάρκως εἰ-
ληφότων. ὁ γάρ τοι λάρυγξ ἐδείχθη μὲν ἐν τοῖς περὶ τῆς φωνῆς ὑπομνήμασι, τὸ πρῶτον αὐτῆς ὄργανον,
ἀναγκαίαν παρέχον τὴν θέσιν ἐν τῷ τραχήλῳ, παρ᾽ ὃν μὲν χρόνον ἐκτέταται μικρότερος αὐτοῦ φαίνεται,
καμφθέντος δ᾽ εἰς τοὔσχατον ἴσως οὕτως ἀκριβῶς, ὡς μὴ δὲ ἀπολείπειν τινὰ χώραν κενὴν, μήτε προσκρούειν
τοῖς ἑκατέρωθεν ὀστοῖς ἄνωθεν μὲν, τῇ γένυι, κάτωθεν δὲ τῇ κλειδί. πάντων οὖν τῶν μορίων τοῦ σώματος ἀνά-
λογον ἐχόντων ἀλλήλοις τὰ μεγέθη, χρὴ δή που καὶ τὸν θώρακα μέγεθος ἴσχειν, οὐχ ἑαυτῷ μόνῳ προσῆκον, ἀλλὰ
καὶ τοῖς ἄλλοις. εἴπερ οὖν ὀρθῶς ἐδείχθη μήτ᾽ ἀναπνοὴ, μήτε φωνὴ χωρὶς ἐκείνου γενέσθαι καὶ μέντοι καὶ φρουρᾶς
τῆς ἐξ αὐτοῦ, πρώτη μὲν ἡ καρδία, σὺν αὐτῇ δὲ καὶ ὁ πνεύμων δεόμενος, εἰς τέτταρας τούτους σκοποὺς ἀπο-
βλέπειν ἀναγκαῖον ἦν τῇ φύσει δημιουργούσῃ τὸν θώρακα, φωνὴν, ἀναπνοὴν, μέγεθος καρδίας, μέγεθος πνεύμο-
νος. ἔξεστι δέ σοι πρῶτον μὲν ἐπισκέψασθαι τὸ τοῦ πνεύμονος μέγεθος, ὃν οὔτε μείζω δυνατὸν ἦν οὔτ᾽ ἐλάττω γε-
50 νέσθαι, τῆς κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν σχίσεως. ἄχρι γὰρ αὕτη σχιζομένη μηδέπω τελευτὴν ἔχῃ περιφύεσθαι
χρὴ τὴν τοῦ πνεύμονος αὐτῇ σάρκα. καὶ τοίνυν ἐκείνη μὲν ἔχουσα εὐρύτητα καὶ μῆκος, εἰς ἀναπνοὴν καὶ φωνὴν
ἱκανὸν, καθάπερ αὐτὸ δείκνυσι τοὔργον, εἵπετο δ᾽ αὐτῇ τοῦ πνεύμονος ἡ γένεσις, καὶ τῷ τούτου μεγέθει τὸ τοῦ
θώρακος, εἴ γε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν εὐρυχωρίαν ἐκπληροῦσθαι βέλτιον ἦν ὑπὸ τοῦ πνεύμονος, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς
ἀναπνοῆς ἐδείχθη λόγοις, ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ καρδία τήν τε θέσιν ἑαυτῆς πρέπουσαν ἔχει ἐν τῷ θώρακι, καὶ τὸ μέ-
γεθος, ἔτι μέμνησαι τῶν ὑπὲρ αὐτῆς εἰρημένων ἔμπροσθεν λόγων. ὅτι μὲν οὖν ὁ θώραξ τὸ προσῆκον ἔχει μέγε-
θος, ἐκ τῶν εἰρημένων δῆλον. ὅτι δὲ καὶ τῶν σπονδύλων τὰ μεγέθη, κατὰ βραχὺ χρὴ προσαυξάνεσθαι, καὶ τοῦ-
τ᾽ ἔμπροσθεν δέδεικται, καὶ μέντοι καὶ φαίνεται τοῦτο θαυμαστῶς τῇ φύσει πεφυλαγμένον. ἀεὶ γὰρ τῶν σπον-
δύλων οἱ κατωτέρω μείζους εἰσὶ τῶν ἐπικειμένων ἐς τοσοῦτον, ὡς ἀλύπως τε ἅμα βαστάζειν ἐκείνους, αὐτοί τε

ἀσχημόνως ὀχεῖσθαι κατὰ τῶν ὑποτεταγμένων. ἀλλὰ τηλικούτων αὐτῶν γινομένων, ὁ θώραξ ὅλος ἐδεήθη δυοκαίδεκα. συνέβη γὰρ εἰς τοσοῦτον ὁμολογῆσαι τὸν ἀριθμόν, τήν τε τῶν σπονδύλων κατὰ βραχὺ προσαύξησιν, καὶ τὴν ὅλου τοῦ θώρακος γένεσιν. οἱ δ' ἐφεξῆς τῶν δὲ τῆς ῥάχεως σπόνδυλοι πέντε, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐγένοντο τοῖς ἐν τραχήλῳ. μεριζομένων γὰρ τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, εἴς τε τοὺς ῥαχίτας μῦς, καὶ τοὺς καθ' ὑπογάστριον, ὅσοι τ' ἄλλοι ταύτῃ τετάχαται, πρώτας μὲν ἐχρῆν ἐκφύσεις ἐπὶ ταύτῃ γενέσθαι. μετὰ δὲ ταῦτα ἤδη τοῖς σκέλεσιν ἐπιπεμφθῆναι νεῦρα, καὶ τό τ' ἄρξασθαι γίνεσθαι τὸ ἱερὸν ὀστοῦν. ἅμα μέν, ὥσπερ τινὰ κρηπῖδα τῇ ῥάχει γενησόμενον, ἅμα δέ, ἕνεκα τοῦ δέξασθαι τὴν ἐπίβασιν τῶν κατ' ἰσχία καὶ λαγόνας ὀστῶν. ὧν χωρὶς οὔτε τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ δυνατὸν ἦν δημιουργηθῆναι, χρείας ἀναγκαίας τῷ ζώῳ παρέξοντα. τῶν τε σκελῶν ἡ διάρθρωσις, ἡ πρὸς ἰσχίον οὐκ ἂν ὅλως ἐγένετο. τούτων μὲν γὰρ πρώτων ἕνεκεν, ἤδη δὲ καὶ τῶν κατὰ κύστιν, καὶ μήτραν, καὶ ἀπευθυσμένον ἡ φύσις ἐδημιούργησε τὸ πλατὺ καλούμενον ὀστοῦν, ὅπερ ἱερὸν ἔνιοι προσαγορεύουσι. καὶ τοίνυν ὥσπερ ἐκ τοῦ πρώτου μεσοπλευρίου τὸ φυόμενον νεῦρον ὀλίγου δεῖν ὅλον, ἐπὶ τὴν χεῖρα παραγίνεται, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐνταῦθα τὸ διὰ τοῦ πρώτου τρήματος ἐκ τοῦ πλατέος ὀστοῦ νεῦρον ἐκπίπτον, ἀναμίγνυται τοῖς ἐπὶ τὸ σκέλος φερομένοις, ὥς τε τὰς μετὰ τὸ διάφραγμα συζυγίας, τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, εἴς τε τοὺς εἰρημένους μῦς, καὶ τὰ σκέλη φερομένας, πέντε μὲν δεηθῆναι σπονδύλων. ἕκτης δ' ἐπ' αὐταῖς συζυγίας τῶν πρώτων καθ' ἱερὸν ὀστοῦν τρημάτων, εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι τρεῖς συζυγίαι καθ' αὐτὸ τοῖς ὑποκειμένοις διασπειρόμεναι μορίοις. εὔλογον γὰρ ἦν κἀκείνοις, ἐκ τῶν πλησίον μερῶν δοθῆναι νεῦρα. ῥηθήσεται δ' ἡ νομὴ πᾶσα τῶν νεύρων ἰδίᾳ καθ' ἑαυτήν, οὐ γὰρ τοῦτο πρόκειται νῦν. ἀλλὰ τῶν σπονδύλων ἐξηγήσασθαι τὸν ἀριθμὸν ἅπαντα, σὺν τῷ καθ' ἱερὸν ὀστοῦν μεγέθει. καὶ δὴ καὶ ὑπέφηνεν ἤδη δεόντως μὲν ὁ τράχηλος, ἐξ ἑπτὰ σπονδύλων γεγονώς, ἀκολούθως δ' ὁ θώραξ ἐκ δυοῖν καὶ δέκα, καὶ μετὰ τοῦτον ἡ μὲν ὀσφῦς ἐκ πέντε. τὸ δ' ἱερὸν ὀστοῦν τηλικοῦτον ἡλίκον νῦν ἐστι. τὰ δ' ἄλλα τὰ κατὰ τὴν ῥάχιν, αὐτὸ μέντοι τὸ ἱερὸν ὀστοῦν ἐπίφυσιν ἔχει κατὰ τὸ πέρας χόνδρου. τῆς αὐτῆς ἕνεκα χρείας, ἧς τό τε στέρνον ἔχει, καὶ ὅλης τῆς ῥάχεως ἡ ἄκανθα. καὶ τῶν νόθων πλευρῶν αἱ κεφαλαί, καὶ πάνθ' ὅσα προπετῆ τέ ἐστι, καὶ γυμνὰ μόρια τοῦ σώματος. εἴρηται γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἤδη πολλάκις. διήρθρωται δὲ τῷ τελευταίῳ τῆς ὀσφύος σπονδύλῳ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν κἀκεῖνος τοῖς ἄλλοις. δεσμὸς δ' ἰσχυρὸς οὕτως ἀκριβῶς ἁπάντων αὐτῶν, τὰ πρόσω μέρη συνδεῖ, ὥς τε πολλοῖς τῶν ἰατρῶν, οὐδὲ συνεῖσθαι κατὰ ταῦτα δοκοῦσιν. ἀλλὰ συμφύεσθαι πρὸς ἀλλήλους, οἱ σπόνδυλοι. τελευτᾷ δ' ὁ σύνδεσμος οὗτος, ὀπίσω μέν, εἰς τὸν περιέχοντα χιτῶνα τὰς τοῦ νωτιαίου μήνιγγας. ἔμπροσθεν δὲ βραχὺ προελθών, ἐφ' ἑκάτερα καταφύεται εἰς τὸν ἐπαλείφοντα τοὺς σπονδύλους χόνδρον. ἐκ δὲ τῆς κατὰ πρόσωπον συμφύσεως ἀποχωροῦντες ἅπαντες οἱ σπόνδυλοι, πρὸς τοὐπίσω κατὰ βραχὺ διΐστανται, πλήρη τὴν μεταξὺ χώραν ἅπασαν ἴσχοντες ὑγρότητος λευκῆς καὶ γλίσχρου, παραπλησίας τῇ κἀν τοῖς ἄλλοις ἄρθροις σχεδὸν ἅπασι παρεσπαρμένῃ. διὸ καὶ ἡ χρεία κοινὴ τοῦ τοιούτου χυμοῦ τοῖς μέλλουσιν ἑτοίμως κινήσεσθαι μορίοις ἐστὶ σύμπασι, ὡς καὶ πρόσθεν ἐδείκνυτο. ταῦτά τε οὖν ἅπαντα θαυμαστὰ θεάματα τῶν τῆς φύσεως ἔργων ἐστί, καὶ τῶν ἀμφὶ τὸν νωτιαῖον μηνίγγων ἑκατέρας, ἡ μὲν ἰδέα σύμπασα τῇ τὸν ὅλον τὸν ἐγκέφαλον ἐν κύκλῳ περιλαμβανουσῶν ἀκριβῶς ἔοικεν, διάστημα δ' οὐδὲν ἔχουσα μεταξύ, καθάπερ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. ἀλλὰ κατά γε τοῦτο διαλλάττουσα, καθόσον ἅπτεται καὶ περιλαμβάνει πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν λεπτὴν ἡ παχεῖα, καὶ καθότι τρίτος ἔξωθεν αὐτῆς ἐπιβέβληταί τις ἱκανῶς ἰσχυρὸς καὶ νευρώδης χιτών. τίς οὖν καὶ ἡ τούτων αἰτία. μάτην μὲν γὰρ ἡ φύσις οὐδὲν ἐργάζεται. τοῦ νωτιαίου μυελοῦ, τὰ μὲν ἔχοντος κοινὰ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον. τὰ δ' ἴδια τοῖς μὲν κοινοῖς, κοινῆς τῆς κατασκευῆς. τοῖς δ' ἰδίοις ἰδίας τε καὶ διαφερούσης. ἔστι δὲ τὰ μὲν κοινά, τήν τε τοῦ σώματος οὐσίαν ὁμοίαν ἔχειν, καὶ νεύρων ἀρχὰς ὑπάρχειν. τὰ δ' ἴδια κινεῖσθαι μὲν σφύζοντα τὸν ἐγκέφαλον. ἀκινήτῳ περιλαμβανόμενον, τὸ μὴ κινεῖσθαι δὲ τὸν νωτιαῖον ὑποκινουμένων τῶν σπονδύλων περιεχόμενον. εὐλόγως οὖν αὐτοῖς ὁμοίως μὲν αἵ τε δύο μήνιγγες ἐδόθησαν. ἡ μέν, ὑπὲρ τοῦ συνδεῖν τε ἅμα τὰ κατ' αὐτοὺς ἀγγεῖα, καὶ στεγνοῦν ὅλην αὐτῶν τὴν οὐσίαν, ἱκανῶς μαλακὴν ὑπάρχουσαν. ἡ δ' ὑπὲρ τοῦ σκέπειν τε καὶ φρουρεῖν, ἀπὸ τῶν περικειμένων ὀστῶν αὐτά τε ταῦτα τὰ ἔξωθεν ὄντα, καθάπερ τι πρόβλημα καὶ τεῖχος ἱκανόν, ἀλύπως ἐκδέχεσθαι τὰς τῶν τέμνειν τε καὶ θλᾶν, καὶ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀδικεῖν δυναμένων ἐμβολάς, ἰδίᾳ δ' ἑκατέρῳ, διότι μὲν ἔσφυζεν ὁ ἐγκέφαλος, ἡ παχεῖα μῆνιγξ ἀφέστηκε τοσοῦτον ὅσον ἱκανὸν ἦν ὑποδέχεσθαι διαστελλόμενον αὐτόν, ὅτι δ' οὐκ ἔσφυζεν ὁ νωτιαῖος, ἐς ταὐτὸν ἀφίκετο τῇ λεπτῇ, μηδ' ἐπὶ βραχὺ διαστᾶσα. διότι δ' αὖ πάλιν οὐδεμία μὲν ἐπιφανὴς ὑπάρχει κίνησις ἐν τοῖς κατὰ τὴν κεφαλὴν ὀστοῖς, ἰσχυρὰ δ' ἐν τοῖς κατὰ ῥάχιν, ἐγκεφάλῳ μὲν οὐδὲν ἔξωθεν τῆς παχείας μήνιγγος ἄλλο περιβέβληται σκέπασμα, τῷ νωτιαίῳ δέ, ὁ τρίτος ἐκεῖνος χιτών, ὁ νευρώδης τε καὶ ἰσχυρός, οὗ μικρῷ πρόσθεν ἐμνημόνευσα. ἐν γὰρ τῷ ποτὲ μὲν κάμπτεσθαι τὴν ῥάχιν, ὁμοίως αὐτῇ καμπτόμενός γε καὶ τεινόμενος ὁ νωτιαῖος, ἑτοίμως ἂν ἐθλᾶτο. μὴ περιτεθέντος αὐτῷ τοιούτου στεγάσματος. ἀλλὰ καὶ γλίσχρον ὑγρὸν τούτῳ τῷ χιτῶνι περικέχυται. καθάπερ τῷ τε συνδοῦντι τοὺς σπονδύλους, καὶ τοῖς ἄρθροις ἅπασι καὶ γλώττῃ καὶ λάρυγγι καὶ οὐρητικῷ πόρῳ, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡ πιμελή, καὶ ξυλλήβδην φάναι πᾶσιν, ὅσα κινεῖσθαι συνεχῶς δεόμενα φόβος ἦν καταξηρανθέντα πονῆσαι μὲν αὐτά, διαφθεῖραι δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας, οὕτω τοι καὶ τοὺς ἄξονας τῶν ἁμαξῶν, καὶ τῶν ἁρμάτων ὑπαλείφουσι πρότερον ὑγρῷ τινι καὶ γλίσχρῳ χυμῷ, τοῦ μήτ' αὐτούς τι παθεῖν ἕνεκα, καὶ τῆς εἰς τὴν κίνησιν ἑτοιμότητος. ἆρ' οὖν ταῦτα μὲν οὕτως ἐπιμελῶς ἡ φύσις ἅπαντα, περί τε τὸν νωτιαῖον μυελόν, καὶ πᾶσαν κατεσκευάσατο τὴν ῥάχιν, φλέβας δὲ καὶ ἀρτηρίας αὐτοῖς ἢ οὐκ ἐπήγαγεν ἢ οὐχ ὅθεν ἐχρῆν, ἢ οὐχ ὁπόσας ἦν ἄμεινον, ἢ μείζους, ἢ ἐλάττους ὧν προσῆκεν, ἢ κἀνταῦθα δίκαιον αὐτὴν θαυμάζειν ἑκάστῳ μέρει τῆς ῥάχεως ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων ἀγγείων ἀποβλαστήματα παρασχοῦσαν ἐν καθ' ἕκαστον σπόνδυλον

ζεῦγος, εἰς τοσοῦτον ἥκον μεγέθους, ὥστ᾿ εἰς ἅπαντα τὰ περὶ αὐτὸν σώματα κατασχιζόμενον ἀκριβῶς ἀρκεῖν.
ἀλλ᾿ ἐπεὶ καὶ ζεῦγος νεύρων ἓν καθ᾿ ἕκαστον σπόνδυλον ἐξεφύετο, δῆλον ὡς ἴσος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης
ἔμελλεν ἔσεσθαι, τῷ τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν νεύρων εἴρηται, τὴν χώραν τῆς ἐκφύ-
σεως αὐτῶν ἐξηγουμένοις ἡμῖν, ταῦτα κἀπὶ τῶν ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν ἡγεῖσθαι χρὴ λελέχθαι, καὶ θαυ-
μάζειν αὐτὰ πάλιν κἀνταῦθα τὴν ἀσφαλεστάτην χώραν τῆς ἐκφύσεως, αὐτοῖς τε τοῖς ἀγγείοις, καὶ προσέτι τοῖς
σπονδύλοις ἑλομένην, ἐν γάρ τοι τρήματι τῶν πρόσθεν εἰρημένων, κατὰ τὴν τῶν νεύρων διήγησιν, εἰς τὴν τῶν
τριῶν ὀργάνων ἐχρήσατο δίοδον, ἔσωθεν μὲν ἔξω τὸ νεῦρον, ἔξωθεν δ᾿ ἔσω τήν τ᾿ ἀρτηρίαν, καὶ τὴν φλέβα πα-
ραγαγοῦσα. πάλιν οὖν ἀναμνησθεὶς κἀνταῦθα τῶν ἐν ἑτέροις ἀποδεδειγμένων ὡς ἕκαστον τῶν τοῦ ζώου μορίων
ἕλκει τὴν τροφὴν ἐκ τῶν πλησίον ἀγγείων εἰς ἑαυτό, καὶ οὐχ ὡς οἷόν τε διὰ μακροτέρου τὴν ὁλκὴν αὐτὸ ποιῆσθαι,
10 καὶ ὡς διὰ τοῦτο συνεχὴς ἡ σχίσις γίνεται τῶν ἀγγείων, ἐπίσκεψαι τὴν καθ᾿ ἕκαστον τῶν μεγάλων σπονδύλων,
λεπτὰ τρήματα πρόσω, δι᾿ ὧν ἐμφύεται εἰς αὐτοὺς ἀγγεῖα τὰ θρέψοντα. τοῖς γὰρ μικροῖς οὐδὲν τούτων εὑρήσεις
ὑπάρχον, ἐπισταμένης τῆς φύσεως ὡς ἡ τῆς ὁλκῆς δύναμις ἐκ τῶν παρακειμένων ἀγγείων τοῖς ὀστοῖς, ἐπὶ μὲν
τῶν μακροτέρων σπονδύλων, ἀκραιφνὴς ἔτι δύναται διαμένειν, ἐπὶ δὲ τῶν μεγάλων τῷ μήκει τοῦ διαστήματος
ἐκλύεται. ταῦτ᾿ ἄρα τοῖς μὲν μικροῖς σπονδύλοις ἱκανὰ τὰ προειρημένα δύο τρήματα, δι᾿ ὧν ἔσω μὲν ἀρτηρίαι
καὶ φλέβες, τὰ νεῦρα δ᾿ εἰς τοὐκτὸς ἐφέρετο. τοῖς μεγάλοις δ᾿ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῖς θρέψουσιν αἰτίοις
ὑπηρετήσοντα δεόντως ἡ φύσις ἐτεχνήσατο. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν οἶμαι λόγον, εἰς ἅπαντα μὲν τὰ μεγάλα τῶν
ὀστῶν, οἷον βραχίονα καὶ μηρὸν καὶ πῆχυν, καὶ κνήμην, ἀγγεῖα ἄττα καταφύεται λεπτά, τῶν μικρῶν τούτων δ᾿ οὐδὲν
ἐδεήσεν, ὥσπερ οὖν ἀπὸ τῶν παρακειμένων ἀρτηριῶν, καὶ φλεβῶν οὐ πόρρωθεν, οὐδὲ διὰ μακροῦ, τοῖς τ᾿ ἄλλοις
ἅπασι τοῦ ζώου μέλεσι, καὶ τοῖς κατὰ ῥάχιν οὐχ ἥκιστα, τῶν λεπτῶν ἀγγείων ἀποβλαστήματα, παράγεται. κατὰ
20 τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὰ νεῦρα τοῖς ἐπικειμένοις ἑκάστῳ σπονδύλῳ μορίοις, ἐκ τοῦ κατ᾿ ἐκεῖνον τὸν σπόνδυλον
νωτιαίου διανέμεται πανταχοῦ, τὸ διὰ μακροῦ παράγειν ἀγγεῖα λεπτὰ φυλαττομένης τῆς φύσεως. ἔνθα μηδὲν
ἄλλο μεῖζον ἐστὶ τὸ ἀναγκάζομενον, ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τῷ περὶ τῶν ἀγγείων ἁπάντων λόγῳ κοινῶς λε-
λέξεται. πολλάκις γὰρ οὖν οἶδα, καὶ πρόσθεν ἀναβαλόμενος αὐτόν, ἐν ἐκείνῳ δέ μοι τῷ λόγῳ καὶ περὶ τῶν
ἐν τραχήλῳ σπονδύλων εἰρήσεται, διὰ τὸ μόνοις αὐτοῖς ὑπάρχειν τρήματα κατὰ τὰς ἐγκαρσίας ἀποφύσεις.
ὅτι μὲν γὰρ ἀγγεῖα τινὰ δι᾿ αὐτῶν διέρχεται, κἂν εἰ μὴ γινώσκωσι πολλοὶ τῶν ἀνατομικῶν, οὐ χαλεπὸν ἐξευρεῖν
ἑκάστῳ βουληθέντι. μάλιστα εἰ καὶ ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐντύχοι. τίς δ᾿ ἡ χρεία τῆς τοιαύτης ὁδοῦ,
κατὰ τὸ περὶ τῶν ἀγγείων εἰρήσεται γράμμα τὸ ἑξκαιδέκατον, νυνὶ δ᾿ ἓν μόνον ἔτι προσθείς, ἐπὶ τὸν περὶ τῶν
ὠμοπλατῶν μεταβήσομαι λόγον. ἔστι δὲ τὸ ἓν τοῦτο, τὴν χρείαν εἰπεῖν, δι᾿ ἣν ἐκ τῶν προειρημένων χωρίων ἐγέν-
νησεν ἡ φύσις τὰ τοῦ διαφράγματος νεῦρα. ὅτι μὲν γὰρ εἰς τὸ μέσον αὐτὰ τῶν φρενῶν ἐμφύεσθαι βέλτιόν ἐστι, καὶ
30 ὅτι διὰ τοῦτο κατ᾿ αὐτὴν φέρεται, δέδεικται πρόσθεν. διατί δὲ πρῶτον μὲν οὐκ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου τὴν ἔκ-
φυσιν αὐτῶν ἐποιήσατο, μετέωρόν τε καὶ οὕτω φέρεσθαι δυνάμενον, ἐπείπερ ἐκ τοῦ τραχήλου βέλτιον ἦν, διότι
τὰς πρώτας ἐάσασα τρεῖς συζυγίας, ἐκ μὲν τῆς τετάρτης ἀραχνοειδῆ τινα μοῖραν αὐτοῖς ἔνειμεν, ἐκ δὲ τῆς
πέμπτης ἀξιόλογον, εἶτ᾿ ἐκ τῆς ἕκτου ἐλάττω μὲν ταύτης, μείζω δὲ τῆς πρώτης. ἐνῆν γὰρ δήπου κἀκ τῶν τριῶν
τῶν πρώτων αὐτὸ γεννῆσαι, κἀκ τῶν τριῶν αὖθις τῶν ὑστέρων τῶν κατὰ τὸν τράχηλον, εἴπερ ὅλως ἐκ πολ-
λῶν ἀρχῶν ἀθροίζειν αὐτὰ βέλτιον ἐνόμιζεν, ἵν᾿ εἰ καί ποτε μία τις ἢ δύο πάθοι, τὴν γοῦν λοιπὴν ὑπηρετοῦ-
σαν ἔχει τὸ διάφραγμα. ὅτι μὲν οὖν ἐκ τοῦ κατὰ τράχηλον νωτιαίου φυόμενα, ῥωμαλεώτερά τε γίνεται, καὶ
διὰ τοῦτο πρὸς τὰς πρακτικὰς ἐνεργείας ἐπιτηδειότερα, πρόδηλον δήπου, πλησίον δὲ τοῦ θώρακος ἐφυλά-
ξατο ποιήσασθαι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, ὅπως μὴ καμπῆς τινος δεηθείη γωνιώδους ἐπὶ τοὺς διαφράττοντας ὑμένας,
καὶ τὸν θώρακα φερόμενα, καθ᾿ ὃν ἐχρῆν αὐτὰ σχιζόμενα κατέρχεσθαι. μεμαθήκαμεν γάρ, ὡς οὐκ ἐκ τῶν
40 πρόσω μερῶν τῆς ῥάχεως, ἀλλ᾿ ἐκ τῶν πλαγίων ἡ ἔκφυσις αὐτῶν γίνεται. πρὸς οὖν τὴν μέσην χώραν, ἐν ταύτῃ
γὰρ οἱ διαφράττοντες αὐτὴν ὑμένες, ἰόντα, κατὰ βραχὺ μὲν ἐγκεκλιμένην ἔχει τὴν φοράν, ἐξ ὧν εἴρηται μερῶν,
τοῦ νωτιαίου γενόμενα. μεγάλην καμπὴν δ᾿ ἂν ἐποίησε ταύτην, ἐκ τῶν κατωτέρω χωρίων φυόντα. διὰ τοῦτ᾿ οὖν τοῖς
μακροτραχηλοτέροις ζώοις, ἢ κατὰ πίθηκον οὐδὲν ὅλως, ἐκ τῆς τετάρτης συζυγίας τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων,
ἐπὶ τὸ διάφραγμα φέρεται, καὶ τῶν γε σφόδρα μακρὸν ἐχόντων τὸν τράχηλον, οὐδ᾿ ἐκ τῆς πέμπτης. ἀεὶ γὰρ
ἡ φύσις φαίνεται φυλαττομένη τὰς διὰ μακροῦ φοράς, οὐκ ἐν νεύροις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρτηρίαις, καὶ φλεψί, καὶ
συνδέσμοις. ὅπερ οὖν ἐν πιθήκοις ὕψος ἡ τετάρτη συζυγία τῶν ἐκ τραχήλου νεύρων ἔχει, τοῦθ᾿ ἡ ἕκτη μὲν ἐπὶ τῶν
ἱκανῶς μακρὸν ἐχόντων τὸν τράχηλον, ἡ πέμπτη δ᾿ ἐπὶ τῶν μετρίως. καιρὸς οὖν ἤδη τὰ κατὰ τὰς ὠμοπλάτας,
προχειρίζεσθαι μόρια, καὶ δεικνύναι, καὶ τὴν ἐν τούτοις τέχνην τῆς φύσεως. εἰ δὴ νοήσαις ἐξῃρημένας αὐτὰς τοῦ
ζώου, καὶ μηκέτ᾿ οὔσας οὐχ ἕξεις ὅπως γεννήσῃς τῷ λόγῳ τὸ κατ᾿ ὦμον ἄρθρον, ἡ γὰρ τοῦ βραχίονος κεφαλή, δεῖται
50 πάντως ἐπιβαίνειν κοιλότητι, πρὸς τὴν γένεσιν αὐτοῦ, καὶ ταύτης ἕνεκα τῆς κοιλότητος, ὅ τ᾿ αὐχὴν τῶν ὠμοπλα-
τῶν ἐμπέφυκε. καί τις ἔσω αὐτῷ κατὰ τὸ πέρας ἐγγέγλυπται κοιλία τηλικαύτη τὸ μέγεθος, ἡλίκη μάλιστ᾿ ἐπι-
τήδειός ἐστι διαρθρωθῆναι τῇ κεφαλῇ τοῦ βραχίονος. αὕτη μὲν ἡ χρεία πρώτη τέ ἐστι καὶ μεγίστη, δι᾿ ἣν ὠμοπλάτας
ἡ φύσις ἐποίησεν, ἐξ ἐπιμέτρου δ᾿ ἄλλη προσέρχεταί τις, οὐδ᾿ αὐτὴ σμικρά, τῶν ταύτῃ τοῦ θώρακος μερῶν ἡ
φρουρά. τὰ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν αὐτοῦ φυλαττόμεθα ἐκ πολλοῦ προορώμενοι τὰ λυπήσοντα, καὶ φθάνοντες ἢ μετα-
πηδῆσαι, ὡς ἐκκλῖναι τελέως τὸ ἐπιφερόμενον, ἢ προβαλέσθαι τι τῶν στέρνων ἀλεξητήριον, ἢ ἐπὶ ταῖς χερσὶν
ἀμυντήριον ἑλέσθαι. πολλάκις δὲ καὶ μόναις αὐταῖς καὶ γυμναῖς προκινδυνεύομεν ἄμεινον εἶναι, καὶ τρωθῆναί τι,
τῶν κατὰ ταύτας, καὶ θλασθῆναι, καὶ συντριβῆναι, καὶ ἀποκοπῆναι νομίζοντες, ἢ συγχωρῆσαι προσπεσεῖν τοῖς
στέρνοις τὸ λυπῆσον. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ θώραξ ἀναπνοῆς ἐστιν ὄργανον, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ περιεχόμενος ὑπ᾿ αὐ-

τοῦ πνεύμονος, ἡ καρδία δὲ ἀρχὴ τῆς συμπάσης ζωῆς, οὐ κοινὸς ὁ κίνδυνος οὐδὲν ἐσῶν τοιούτων ἡ βλάβη, ἐκ δὲ τῶν
ὀπίσω μορίων, ὁ μὲν κίνδυνος ἴσος, ἡ δὲ πρόγνωσις τῶν ἀδικησόντων, οὐκ ἴση, μὴ παρόντων ὀφθαλμῶν. ἐχρῆν
γοῦν τι κἀνταῦθα τῇ δικαίᾳ φύσει σοφὸν ἐξευρῆσθαι μηχάνημα, καὶ μὴ παντάπασιν ἠμελῆσθαι τὰ χωρία,
διὸ πρῶτον μὲν, ὀξεῖς χάρακάς τινας πολυειδεῖς τοῖς κατὰ ῥάχιν σπονδύλοις ἐνεπήξατο τὰς πολλὰς ἐκείνας ἀπο-
φύσεις, ἃς ἔμπροσθεν εἶπον, ἄναντεις καὶ κάταντεις ἐργασαμένη, καὶ λοξὰς εἰς τὰ πλάγια παρεκτείνουσα, καὶ
κατὰ τὸ μῆκος ἅπαν ὀρθίας ἀνατείνασα, τὰ τῆς ῥάχεως ἐφ᾽ ἑκάτερα τὰ μέχρι τῶν πλευρῶν. αὐταῖς μὲν
γὰρ πρῶτον, καὶ μάλιστα ταῖς ὠμοπλάταις, ἤδη δὲ καὶ πλήθει σαρκῶν δαψιλεῖ σκεπάσασα. δι᾽ αὐτὸ γάρ τοι
τοῦτο, καὶ ῥάχιν ἰδίαν ἑκατέρᾳ τῶν ὠμοπλατῶν ἀπέφυσεν, ἕτερον τοῦτον χάρακα τῶν τῇδε τοῦ θώρακος με-
ρῶν προβαλλομένη. ταύτῃ δ᾽ αὐτῇ πάλιν τῇ ῥάχει συγχρῆται καλῶς καὶ πρὸς ἕτερον, βραχὺ γὰρ ἐπαυ-
10 ξήσασα τὸ ἄνω πέρας αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τὸ ὄρθιον ἀνατείνασα, κἀνταῦθα τῇ κλειδὶ συνάψασα, τὸ καλούμε-
νον ἀκρώμιον ἐγέννησεν, ἅμα μὲν σκέπην τε καὶ φρουρὰν ἐσόμενον τῆς κατ᾽ ὦμον ἐνάρθρώσεως, ἅμα δὲ καὶ κω-
λύσον ἐκπίπτειν ἄνω τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος. εὐθὺς δὲ καὶ τὴν ὠμοπλάτην αὐτὴν ἀφεστηκυῖαν τοῦ θώρα-
κος φύλαξον. εἴ τε γὰρ μηδὲν ἐνταῦθα προὐτέτακτο τῆς διαρθρώσεως, ἑτοίμως μὲν ἂν ὑπὸ παντὸς τοῦ
προσπίπτοντος ἔξωθεν ἐβλάπτετο, ῥᾳδίως δ᾽ ἂν ὑπερέβαινεν ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος ἐπὶ τὸν αὐχένα τῆς
ὠμοπλάτης, ὡς ἂν μήτε κοτύλην ἐν ἑαυτῷ βαθεῖαν ἔχοντα, μήτε ἄμβωνας μεγάλους, εἴ γε μὴ συνῆπτο κα-
τὰ τοῦτο ἡ κλεὶς, οὐδὲν ἂν ἐκώλυεν ἀστήρικτον οὖσαν ὅλην τὴν ὠμοπλάτην, ἐπιπίπτειν τε τῷ θώρακι καὶ στενο-
χωρεῖν ἐνταῦθα τὸ κατ᾽ ὦμον ἄρθρον, καὶ πολλὰς τῶν τοῦ βραχίονος κινήσεων ἐμποδίζειν. ἐν γὰρ τῷ πλεῖστον
ἀφεστάναι τοῦ θώρακος, τὸ πολυειδῶς αὐτὸ κινεῖσθαι μάλιστα ὑπάρχει. εἰ δέ γ᾽ ἔψαυεν αὐτοῦ τῶν πλευρῶν, ἢ ὅλως
ἐγγὺς ἐτέτακτο, καθάπερ ἐπὶ τῶν τετραπόδων ἔχει τὰς παρὰ τὸ στέρνον τε, καὶ τὸν ἀντικείμενον ὦμον ἐπω-
20 μίδας τε καὶ τράχηλον, οὐκ ἂν οἷόν τ᾽ ἦν ἡμῖν ποιεῖσθαι περιφορὰς τῶν χειρῶν, ὥσπερ οὐδὲ νῦν, ἐπειδὰν ἐξαρ-
θρήσας ὁ βραχίων προσπέσῃ ταῖς πλευραῖς. πρὸς οὐδὲν γὰρ τῶν ἀντικειμένων μερῶν, ἐν τοῖς τοιούτοις
παθήμασιν ἀνατεῖναι δυνάμεθα τὰς χεῖρας, ὡς ἂν προσπιπτούσης μὲν τῷ βραχίονι τῆς τῶν πλευρῶν ἐν τοῖς
τοιούτοις παθήμασι κυρτότητος, ἀπωθουμένης δ᾽ αὐτὸν, εἴς τε τὰ ἐκτὸς καὶ τὰ πλάγια. ταῦτ᾽ οὖν ἐγίνετ᾽ ἂν
ἡμῖν τὰ παθήματα κἂν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν. πλεῖστον μὲν γὰρ ἀπέχει τοῦ στέρνου τὸ ἀκρώμιον. ἐν δὲ τῷ μετα-
ξὺ, καθάπερ στήριγμα τὴν κλεῖν ἡ φύσις κατέθετο. πάλιν οὖν μοι κἀνταῦθα σκόπει τὴν διαπλάττουσαν τὰ
ζῷα τέχνην, ὡς ἔστιν ἐν ἅπασι δικαία, καίτοι γ᾽ ἐπ᾽ ἀνθρώπου μόνου ἠπειγμένην περαίνειν τὸν λόγον. ἀλλ᾽ ἔτι οὐκ
ἐγχωρεῖ πολλάκις, οὐδ᾽ ἂν πάνυ φυλάττηταί τις ἀπέχεσθαι τῆς τῶν ἄλλων ζῴων κατασκευῆς. οὐ γὰρ ὡς
ἔτυχεν, οὐδὲ μάτην ἡ φύσις οὔτ᾽ ἀνθρώπῳ πορρωτάτω τοῦ θώρακος ἀπήγαγε τὸ κατ᾽ ὦμον ἄρθρον, οὔτε τοῖς τε-
τράποσι ζῴοις ἐγγυτάτω κατέθετο, ἀλλ᾽ ὅτι τῷ μὲν χερσὶ μέλλοντι χρῆσθαι πολυειδῶς, ἔδει τῆς κινήσεως, καὶ
30 διὰ τοῦτ᾽ εὐρυχώρου τῆς θέσεως, ἐν ἐκείνοις δ᾽, οὐ, οὔτε γὰρ χεῖρές εἰσι, τά τ᾽ ἔμπροσθεν κῶλα παραπλησίως τοῖς
ὄπισθεν εἰς βάδισιν μόνην ὑπηρετεῖ. διὰ τοῦθ᾽ ὑπερηρεῖσθαι τῷ θώρακι βέλτιον ἦν τὰ σκέλη, ταῦτ᾽ ἄρα καὶ τὰ
στέρνα τοῖς μὲν, πλατέα, τοῖς δ᾽ ὀξέα καὶ στενὰ γεγένηται. καίτοι γ᾽ εἴπερ ἔμπαλιν ἑκάτεροι κατεσκευάσθη, τοῖς
μὲν ἀνθρώποις, τὰς προειρημένας τῶν χειρῶν ἐνεργείας ἐνεπόδιζεν ἁπανταχῆ, καθάπερ εἰ καὶ νῦν ἐπιθείης
μέσῳ τῷ στέρνῳ πρόμηκες ξύλον ἀπὸ τοῦ τραχήλου, μέχρι τῶν ὑποχονδρίων διῆκον. τοῖς δ᾽ ἄλλοις ζῴοις, εἴπερ
ἦν πλατέα, διεκώλυεν ὑπερηρεῖσθαι καλῶς τῷ θώρακι τὰ πρόσθια κῶλα. φαίνεται γοῦν κἀνταῦθα καθάπερ
κἂν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἀκριβῶς ἡ φύσις δικαία, τῷ μὲν δίποδι καὶ ὀρθῷ ζῴῳ πλατὺν μὲν τὸν θώρακα ποιή-
σασα, τὸ κατ᾽ ὦμον δ᾽ ἄρθρον ἐξωτάτω καταθεῖσα. τοῖς δ᾽ αὖ τετράποσιν, ὀξὺν μὲν ἐργασαμένη τὸν θώρακα,
συνάψασα δ᾽ αὐτῷ τὰς ὠμοπλάτας, ὑπερείσασα δὲ τὰ σκέλη. τῆς δ᾽ αὐτῆς ἔχεται προνοίας καὶ ἡ τῆς κλει-
δὸς γένεσις, ἐπεὶ γὰρ ἀναφέρεσθαι πρὸς τοὐκτὸς ἔδει τὰς ὠμοπλάτας, ἑκατέραν αὐτῶν ἡ φύσις ἐν τῷ μεταξὺ
40 τοῦ τε κατὰ τὸ στέρνον ὀστοῦ, καὶ τοῦ πέρατος τῆς ἐν ἐκείνῃς ῥάχεως κατέθετο. μακροῦ δ᾽ ὄντος τοῦ στέρνου, διήκει γὰρ
ἀπὸ τῶν σφαγῶν ἄχρι τῶν ὑποχονδρίων, οὐκ ἂν εὕροις ἐπιτηδειοτέραν χώραν, τῆς πρὸς τὰς κλεῖς διαρθρώ-
σεως, ἑτέραν τῆς νῦν ὑπαρχούσης αὐτῷ. καὶ γὰρ πλατύτατον ἐνταῦθ᾽ ἐστὶ, καὶ ἰσχυρότατον καὶ οὐκέτ᾽ οὐδεμία
τῶν πλευρῶν αὐτῷ διαρθροῦται. κατὰ δὲ ταῦτα, καὶ ἡ πρὸς τὰς ὠμοπλάτας αὐτῶν σύζευξις ἐν ἐπικαι-
ροτάτῳ γεγένηται πρός τε τὸ καλῶς ἀναφέρειν ἐκτὸς, καὶ πρὸς τὸ φρουρεῖν, τὸ κατ᾽ ὦμον ἄρθρον, καὶ πρὸς τὸ κω-
λύειν ἐκπίπτειν ἄνω. δεόντως οὖν ἄνθρωπος οὐδ᾽ εἰ βουληθείη βαδίζειν ἐπὶ τῶν τεττάρων κώλων δύναιτ᾽ ἂν, ἀπη-
γμένων αὐτῷ πόρρω τοῦ θώρακος τῶν κατὰ τὰς ὠμοπλάτας ἄρθρων. γελοίως δὲ καὶ πίθηκος, ὥσπερ τἆλλα κα-
τὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἐδείκνυτο, μίμημα γελοῖον ἀνθρώπου γεγενημένος, οὕτω κἂν τοῖς κώλοις διάκειται. τὰ
μὲν γὰρ σκέλη πόσον ἀπολείπει τῶν ἀνθρώπων σκελῶν, ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν ἐδείχθη λόγοις. ὥσπερ οὖν καὶ ἡ τῆς ἄκρας
χειρὸς κατασκευὴ, τὰ δὲ, κατ᾽ ὠμοπλάτας καὶ κλεῖς ἀνθρώπῳ καὶ μάλιστα προσέοικεν, καίτοι γ᾽ οὐ δεόμενος ἐοικέ-
50 ναι ταύτῃ τοῖς ἀνθρώποις, εἰς ὠκύτητα βαδίσεως ἀπαμφοτερίζει. τοιγαροῦν ἑκατέροις τοῖς γένεσιν, καὶ οὔτε
δίπουν ἐστὶν ἀκριβῶς, οὔτε τετράπουν. ἀλλὰ καὶ ὡς δίπουν χωλὸν, οὐδ᾽ ἀκριβῶς ὀρθὸν, στῆναι δύναται, καὶ ὡς
τετράπουν, ἀνάπηρόν τε ἅμα, καὶ βραδὺ, διὰ τὸ πλεῖστον ἀπέχειν τοῦ θώρακος, αὐτὸ τὸ κατ᾽ ὦμον ἄρθρον, καθάπερ
εἰ καὶ τῶν ἄλλων τινὸς ζῴων ἀποσπασθὲν τοῦ θώρακος, ἐκτὸς ἀποχωρήσειεν. ὥσπερ δὲ πιθήκῳ διότι γελοίαν ἐστὶ τὴν
ψυχὴν, διὰ τοῦτο καὶ σῶμα πᾶν διάκειται γελοῖον, οὕτως ἀνθρώπῳ, διότι λογικὸν ἐστὶ τὴν ψυχὴν τὸ ζῷον, διὰ τοῦτο καὶ
τὸ σῶμα καὶ θεῖον μόνον τῶν ἐπὶ γῆς, διὰ τοῦτ᾽ ἄριστα κατεσκεύασται. πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς δύναμιν, ὅτι μὲν γὰρ ὀρθὸν
ἵσταται μόνον τοῦτο τῶν ζῴων, πρόσθεν ἐδείξαμεν. ὅτι δὲ καὶ χερσὶ χρῆται μόνον, καλῶς δέδεικται μὲν καὶ τοῦτ᾽ ἔμπροσθεν,
ἀλλὰ καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον φαίνεται τό τε κατ᾽ ὦμον ἄρθρον ἐπιβλέψας, ἢ καὶ τὸ τοῦ σύμπαντος θώρακος σχῆμα, καὶ
τὴν τῆς κλειδὸς γένεσιν. ἱκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τὴν τέχνην τῆς φύσεως ἐνδείξασθαι, πολὺ δ᾽ αὐτῶν ἔτ᾽ ἐναργέ-

στέρνον δείξει τὰ λεχθησόμενα, τί δή ποτε γοῦν οὐκ ὀρθὴν ἀπὸ τοῦ στέρνου τὴν κλεῖν ἐπὶ τὰς ὠμοπλάτας ἐξέτεινεν, ἀλλὰ πρὸς αὐτῇ μὲν τῇ σφαγῇ κυρτὴν μὲν τὰ ἐκτὸς, τὰ δ' ἔνδον κοίλην, ἐφεξῆς δ' ἔμπαλιν, ἔξωθεν μὲν ἀτρέμα κοίλην, ἔσωθεν δὲ κυρτοτέραν. οὐ γὰρ οὖν οὐδὲ τούτων οὐδὲν εἰκῇ καὶ μάτην ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο. ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς τῇ σφαγῇ διὰ τὴν αὐτὴν τῷ στέρνῳ χρείαν ὁμοίως ἐκείνῳ κοίλη τὴν ἐντὸς ἐγένετο χώραν ἐπιτήδειον παρέξασαν, τοῖς ἄνωθεν κάτω, καὶ τοῖς κάτωθεν ἄνω, διὰ τοῦ τραχήλου φερομένοις ὀργάνοις. ὁπότε δ' ἀποχωρεῖν ἀπήρξατο τῆς σφαγῆς, ἀποστρέψασα κατὰ βραχὺ τοσοῦτον εἰς τὸ πρόσω μέρος, ἄχρι τῆς ἀκρωμίας, ὅσον ἀπεχώρησεν ὀπίσω. τὸ πέρας τοῦ κυρτωθέντος μορίου καθ' αὐτὴν, ὡς εἴ γε ὀπίσω μόνον ἀποχώρησεν εἰς τὰ πλάγια τοῦ τραχήλου φερομένη, τὴν πρὸς τὸν θώρακα διάστασιν ἀξιόλογον οὐκ ἂν ἔχειν. συνδεῖ δ' αὐτὴν ἐνταῦθα τῇ ῥάχει τῆς ὠμοπλάτης μικρὸν ὀστοῦν χονδρῶδες, ὃ μὴ δι' αὐτὸ ζητεῖν ἐν πιθήκοις, ὥσπερ
10 γὰρ ἐν ἄλλοις τισὶν, οὕτω κἀν τῷδε, τῆς ἀνθρωπείας κατασκευῆς ἀπολείπονται. ἀλλ' ἄνθρωπός γε καὶ ταῦτα πλεονεκτεῖ πρὸς ἀσφάλειαν, ὅτι μὴ διὰ συνδέσμων μόνον ὑμενωδῶν συνάπτεται τὰ δύο πέρατα τῶν ὀστῶν. ἀλλ' ἐπιμέτρου τρίτον ἄλλο κατ' αὐτῶν ἐπικείμενον ὀστοῦν χονδρῶδες ἑτέροις τισὶ συνδέσμοις ἰσχυροῖς, ὑφ' ὧν κατακρύπτεται, συνάπτει τοῖς ὑποκειμένοις ὀστοῖς ἑαυτό. διατί δὲ χονδρῶδες ἐγένετο μέλλον ἐκκεῖσθαι, καὶ πρῶτον τῶν προσπιπτόντων ἔξωθεν ἐκδέξεσθαι τὴν βίαν, ἔμπροσθεν εἴρηταί μοι κοινῇ περὶ πάντων τῶν τοιούτων διεξιόντι. ἀλλὰ νῦν γε καιρὸς ἐπὶ τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον αὐτὸ μετιέναι τῷ λόγῳ, καὶ πρῶτον μὲν δεικνύναι, ὡς ἡ φύσις εὐλόγως αὐτήν τε τοῦ βραχίονος τὴν κεφαλὴν ἀκριβῶς ἀπειργάσατο περιφερῆ, τήν τε περικειμένην κοιλότητα τῷ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένι, σμικράν τε ἅμα καὶ ὑπτίαν. ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς κινοῦντας μῦς αὐτὸ, τίνες τέ εἰσι καὶ πόσοι, καὶ πηλίκοι, καὶ τίνα χρείαν ἕκαστος αὐτοῖς παρέχεται, καὶ ὡς οὔτε πλείους, οὔτ' ἐλάττους τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' οὐδὲ μείζους ἢ μείους, ἢ ἑτέραν τινὰ θέσιν ἔχοντας ἄμεινον ἦν αὐτοὺς γε-
20 γονέναι. τοῦ μὲν δὴ τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος γενέσθαι περιφερῆ, καὶ τὴν κοιλότητα τῆς ὠμοπλάτης, ἐπιπολῆς τε ἅμα καὶ ὑπτίαν, ἡ χρεία πρόδηλος, εἴ τις τῶν ἐν τοῖς πρώτοις γράμμασιν εἰρημένων μνημονεύει. πολλαῖς τε γὰρ ἅμα, καὶ ποικίλαις κινήσεσιν ἡ σύμπασα χεὶρ παρασκευαζομένη, τὴν μὲν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἐδεῖτο περιφερῆ κεκτῆσθαι, τούτου γὰρ οὐδὲν εὕροι μὲν ἐπιτηδειότατον σχῆμα πρὸς ἑτοιμότητα κινήσεως. αὐτὴν δ' αὐτὴν ὑποτεταγμένην αὐτῇ κοιλότητα, μήτε βαθεῖαν ἱκανῶς, μήτ' εἰς ὀφρῦς μεγάλας τελευτῶσαν. εἰ γὰρ κατεκλείσθη μὲν βραχεία κοιλότητι τὸ τοῦ βραχίονος ἄρθρον, ἐσφίγχθη δ' ἐν κύκλῳ μεγάλοις ἄμβωσι, οὐκ ἂν πάντη περιφέρεσθαι ῥᾳδίως ἠδύνατο τούτου, οὗ δ' ἦν αὐτῷ μᾶλλον ἢ τῆς ἀσφαλείας χρεία. τούτου γὰρ ἕνεκα καὶ σύμπασα χεὶρ ἐγεγόνει. κινδυνεύει τοίνυν ὀλίγου δεῖν ἔξαρθρος ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος εἶναι διαπαντὸς, ὡς ἂν ἐπὶ μικρᾶς οὕτως ὀχουμένη κοιλότητος, ὥσπερ ἐκπίπτειν τὸ πλεῖστον αὐτῆς μέρος, ἀστήρικτον αἰωρεῖσθαι. πῶς οὖν οὐκ ἐκπίπτει διαπαντὸς ἐπὶ ταῖς σφοδραῖς κινήσεσιν, ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ προειρη-
30 μένῃ κατασκευῇ τοῦτ' ἐχρῆν αὐτῇ πάντως ἔσεσθαι, θαυμάσεις πάλιν ἐνταῦθα τῆς φύσεως μὲν τέχνην, εἰ τὰς τῆς ἀσφαλείας θεάσαιο μηχανὰς, τρεῖς μὲν συνδέσμους ἰσχυροὺς τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν τῷ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένι ξυνάπτοντας, ἐπί τε τῷ κοινῷ ξυμπάντων τῶν ἄρθρων τῷ περιφερεῖ. δύο δ' ἀποφύσεις καμπύλας τῆς ὠμοπλάτης φρουρούσας αὐτὸ, καὶ τούτων ἑκατέρωθεν μῦς μεγίστους σφίγγοντας. ὁ μὲν δὴ πλατὺς σύνδεσμος, ὁ ὑμενώδης ὁ πᾶσι τοῖς ἄρθροις ὑπάρχων, ἐκφύεται μὲν ἐκ τῶν χειλῶν τῆς ἐν ὠμοπλάτῃ κοιλότητος, ἅπασαν δ' ἀκριβῶς ἐν κύκλῳ περιερχόμενος τὴν διάρθρωσιν, εἰς τὴν ἀρχὴν καταφύεται τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος. τῶν δ' ἄλλων τῶν τριῶν, οἱ δύο μὲν, ἀκριβῶς εἰσι στρογγύλοι καθάπερ νεῦρα, πλατὺς δ' ἀτρέμας ὁ τρίτος. ἐκφύεται δ' ὁ μὲν πρῶτος, ἐκ τοῦ πέρατος τῆς ἀγκυροειδοῦς ἀποφύσεως. ὁ δὲ δεύτερος ὁ τούτου μείζων, ἐκ τοῦ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένος, κατ' ἐκεῖνο μάλιστα τὸ μέρος, ἔνθα τῆς ἐπικειμένης αὐτῷ κοιλότητος ὀφρῦς ἐστιν ὑψηλοτάτη. τούτῳ μὲν οὖν ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος ἐπίβασιν ἀσφαλῆ
40 παρέχει, τηλικαύτην ἐν τοῖς ἄνω τε καὶ πρόσω μέρεσιν ἑαυτῆς ἔχουσαν κοιλότητα κατὰ ταύτῃ τομῇ πλατεῖα παραπλησίαν, ἡλίκος περ καὶ αὐτὸς ὁ σύνδεσμός ἐστιν. ὁ δὲ ἕτερος ὁ πρότερος εἰρημένος, ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος παρατέταται. λοιπὸς δ' ὁ τρίτος ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς τῷ δευτέρῳ χώρας ἐκφύεται. λοξὸς δ' ἀποφυόμενος αὐτῷ καταφύεται καὶ αὐτὸς εἰς τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, ὁμοίως τῷ πλατεῖ τὸ πᾶν ἐν κύκλῳ περιλαμβάνοντι τὸ ἄρθρον. ἔστι γάρ πως ἐκείνου μέρος, οἱ δέ γε προειρημένοι δύο καθήκουσιν εἰς τὸν ἐπικείμενον τῷ βραχίονι μῦν, ὃν ἐν τοῖς περὶ τῆς χειρὸς λόγοις, εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς κερκίδος ἔλεγον ἐμφύεσθαι. καὶ γὰρ οὖν κἀνταῦθα τὸ τῆς φύσεως εὐμήχανόν ἐστιν ἰδεῖν, ὅπερ ἤδη δέδεικται μυριάκις, τὸ ὡς ἓν ὄργανον ἐν τῷ τῆς θέσεως ἐπικαίρῳ πολλαῖς ἐξαρκοῦν ἀπεργάζεται χρείαις. δεομένων γὰρ ἁπάντων μυῶν, ὡς καὶ τοῦτ' ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν ἀποδέδεικται λόγοις, μετέχειν τῆς τῶν συνδέσμων οὐσίας, ἅμα μὲν τῷ μυῒ χρησίμους αὐτοὺς, ἅμα δὲ καὶ τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον κατε-
50 σκεύασε. τοῦτο μὲν γὰρ σφίγγοντές τε καὶ συγκλείοντες ἐκπίπτειν κωλύουσιν. εἰς δὲ τὸν μῦν διασπειρόμενοι, καὶ τούτῳ παρέχουσιν αὐτάρκη τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν, ὑπὸ μὲν τῶν συνδέσμων οὕτω φρουρεῖται τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον, ὑπὸ δὲ τῶν ἀποφύσεων τῆς ὠμοπλάτης ἄνωθεν, τῆς κατὰ τὸ ἀκρώμιον, ἣν ἐκεῖνοι κορακοειδῆ προσαγορεύουσιν, ἔσωθεν δὲ τῆς ἀγκυροειδοῦς τε, καὶ σιγμοειδοῦς ὀνομαζομένης, ἐν κύκλῳ δὲ πανταχόθεν ὑπὸ μεγίστων μυῶν, καὶ τενόντων σφίγγεται τῶν κινούντων ὅλην τὴν διάρθρωσιν, ὑπὲρ οὗ λέγειν ἤδη καιρός. ἐμφύονται μὲν αὐτῶν αἱ τελευταὶ τῷ τοῦ βραχίονος ὀστῷ. τινὲς μὲν ἀνατείνουσαι τὸ κῶλον. ἔνιαι δὲ κατασπῶσαι. προσάγουσαι δ' ἄλλαι τῷ στήθει, καί τινες ἀπάγουσαι πρὸς τοὐκτὸς, ἔνιαι δ' ἐξ αὐτῶν κυκλοτερῶς περιστρέφουσαι. τῷ μὲν οὖν στήθει προσάγουσιν, ὅ τ' ἐκ τοῦ κατὰ τὸν πιτθὸν χωρίου πεφυκὼς μῦς μέτριος τὸ μέγεθος εὐθὺς, καὶ κατασπῶν τὸν βραχίονα πρὸς τὸ κάτω μέρος ἀτρέμα, ὡς εἶναι ταπεινοτέρας προσαγωγῆς αἴτιος,

ἕτερος δ' ἔμπαλιν τῷ δὲ τῶν ὑψηλῶν τοῦ στέρνου μερῶν ἐκπεφυκὼς, ὑψηλῆς προσαγωγῆς ἐστιν αἴτιος. ἄλλος
δ' ἐπ' αὐτοῖς τρίτος διφυὴς, ἢ δύο συμφυεῖς, ἑκατέρως γὰρ ὑπὲρ αὐτῶν ἔνεστιν ἀληθεύειν λέγοντας, ἐκφύονται
μὲν ἐξ ὅλου τοῦ κατὰ τὸ στέρνον ὀστοῦ, προσάγουσι δὲ τῷ στήθει τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν ὅλον ἰσόρροπον, ἐπειδὰν ἀμ-
φότεροι ταθῶσιν. εἰ δέ γ' ὁ ἕτερος αὐτῶν ἐνεργήσειε μόνος, ὁ μὲν ἐκ τῶν κάτω μερῶν τοῦ στέρνου πεφυκὼς, τα-
πεινὴν ἐργάζεται προσαγωγὴν, ὁ δ' ἕτερος ὑψηλοτέραν. οὔτε δ' οὗτος ὑψηλὴν οὕτως ὡς ὁ δεύτερος τῶν εἰρη-
μένων, οὔτε εἰς τοσοῦτον ταπεινὴν ὁ ἕτερος ὡς ὁ πρῶτος. διαδέχεται δὲ τὸν μὲν ταπεινότατον τῶν εἰρημένων
τεττάρων μυῶν, ὁ ἀπὸ παρὰ τὸν πιτθὸν χωρίων ἀναφερόμενος μικρὸς μῦς. τὸν δὲ ὑψηλότατον, ἡ ἑτέρα μοῖρα,
τοῦ κατὰ τὴν ἐπωμίδα μυὸς, ἡ τῆς κλειδὸς ἐμπεφυκυῖα. δύο γὰρ ἔχει κεφαλὰς ὁ μῦς οὗτος. ἐκ μὲν τῶν ἔνδον
μερῶν τῆς ἐπωμίδος. αὐτὸ δὴ τοῦτο τῆς κλειδὸς ἐκπεφυκὸς, ἐκ δὲ τῶν ἔξω παραπεφυκὸς τῇ ῥάχει τῆς ὠμο-
10 πλάτης, ἐν τοῖς ταπεινοτέροις αὐτῆς μέρεσιν. ἀλλ' ἡ μὲν τούτου μόνου ταθέντος ἐνέργεια, πρὸς τὴν ἐκτὸς χώ-
ραν ἀνατείνει τὸν βραχίονα, βραχὺ τῆς μέσης τε καὶ ἀκριβοῦς εὐθείας ἀνατάσεως ἐγκλίνουσα πρὸς τὸ πλάγιον.
ἡ δὲ θατέρου τοῦ πρὸς τὴν κλεῖν, εἰκότως αὖ ἐπὶ τὴν ἐντὸς χώραν, ὁμοίως ἐγκλίνει. ταθέντων δ' ἀμφοτέρων ἰσο-
σθενῶς, τὴν ἀκριβῶς εὐθεῖάν τε καὶ μέσην ἀνάτασιν ὁ βραχίων λαμβάνει, μηδαμόσε παρεγκλίνων, καὶ μὴν
καὶ ἄλλοι δύο μύες ἑκατέρωθεν τῆς ἐν ὠμοπλάτῃ ῥάχεως ὁμοίαν τῷ προειρημένῳ τὴν ἐνέργειαν ἔχουσιν, εἰ
μὲν ἅμα ταθεῖεν ἐξαίροντες ὑψηλὸν ἀκριβῶς τὸν βραχίονα, κατὰ μόνας δ' ἑκάτερος ἅμα βραχεῖ τινι, πρὸς τὸ
πλάγιον ἐγκλίσει, ὄγδοος δ' ἄλλος ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις μῦς ἐκπεφυκὼς τοῦ πλείστου μέρους τῆς ταπεινῆς ἐν
ὠμοπλάτῃ πλευρᾶς ἐπὶ τὴν ἐκτὸς χώραν ἀπάγει τὸ κῶλον, ἀντιτεταγμένος τῷ κατὰ στῆθος, οἳ προσαγωγῆς
ὑψηλῆς ἦσαν δημιουργοί. δύο δ' ἐφεξῆς τῇδε μυῶν κινήσεις εἰσὶ, περιστρέφουσαι τὸν βραχίονα, πρός τε τὴν
ἐκτὸς καὶ κάτω χώραν. ἀλλ' ἐπὶ πλέον μὲν ἀπάγει, πρὸς τὴν ἐκτὸς ὁ τοῦ κάτω πέρατος ἐκπεφυκὼς, τῆς τα-
20 πεινῆς ἐν ὠμοπλάτῃ πλευρᾶς. ὁ δ' ἕτερος τὸ σιμὸν αὐτῆς ἅπαν κατειληφὼς, ἧττον μὲν ἐκτὸς, ἐπὶ πλέον δὲ
κάτω, περιστρέφει τὸν βραχίονα. λοιπὸς δ' ἄλλος εἷς μῦς ἐστι κατασπῶν τὸν βραχίονα, μετὰ τῆς εἰς τοὐπίσω φο-
ρᾶς, ὃν ὁ προειρημένος ἐκδέχεται μῦς ὁ μικρὸς, ἀπαρέγκλιτον ἐργαζόμενος εἰς τὰς κάτω φορὰς τοῦ βραχίο-
νος. ἠρκέσθη γὰρ ἡ φύσις τούτῳ καίτοι σμικροτάτῳ πάντων ὑπάρχοντι διὰ τὴν φυσικὴν τῆς χειρὸς εἰς τὰ κά-
τω ῥοπήν. ἰσχυρᾶς μὲν γὰρ δυνάμεώς ἐστιν ἀνατείνειν βάρος τηλικοῦτον, κάτω δὲ φέρεσθαι δύναται πᾶν σῶμα,
καὶ χωρὶς ψυχικῆς ἐνεργείας. ταῦτα τοῖς θαυμάζειν ἄξιον τὴν φύσιν, ἕνεκα μὲν τῆς ἀνατάσεως τοῦ κώλου,
τόν γε τῆς ἐπωμίδος μῦν εὔρωστόν τε καὶ διφυῆ κατασκευασαμένην, καὶ δύο ἄλλους ἑκατέρωθεν τῆς ἐν ὠμο-
πλάτῃ ῥάχεως, ἐνὶ δὲ σμικρῷ μυῒ τὴν ἀντιτεταγμένην αὐτοῖς κίνησιν ἀνατιθεῖσαν. συνεπιλαμβάνουσι μὲν
οὖν τι τοὐπίπαν τῷδε καὶ οἱ ταπεινοὶ τῶν ἀπὸ τοῦ στήθους, ὡς ἂν καὶ συμφυῆ τὴν ἀρχὴν εὔρωστον ἔχοντες αὐτῷ,
συνεπιλαμβάνει δέ ποτε καὶ ὁ ἀπὸ τῶν κάτω τοῦ μεταφρένου, ταθέντων γὰρ ἅμα τῶν τεττάρων εἰς τινας τῶν
30 σπονδύλων ἐνεργείας, ἡ χεὶρ κατασπᾶται βιαίως, ἔνθα δ' οὐδεμιᾶς ἐνεργείας σφοδρᾶς ἐστι χρεία, καὶ ὁ μι-
κρὸς μῦς ἐξαρκεῖ μόνος, ὥσπερ δ' ἐν τούτοις τὰ μεγέθη τῶν μυῶν ἡ φύσις ἐμέτρησε δικαίως, οὕτω κἀν τοῖς
ἄλλοις ἅπασι τὸν γοῦν ἀπὸ τοῦ στέρνου τὸν διφυῆ μέγιστον εἰργάσατο, καταφύεσθαι μέλλοντα τῷ τοῦ βραχίονος
ὀστῷ, κατὰ μῆκος ὑπὲρ τοῦ παντὶ τῷ θώρακι προσάγειν τὸ κῶλον. εἰ δ' ὅπερ ἄμεινον οὐχ ἕνα διφυῆ ὀνομάζεις τὸν
μῦν τοῦτον, ἀλλὰ δύο συμφυεῖς, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ἐπαινέσεις αὐτῆς τὴν δικαιοσύνην, τὸν ὑψηλότερον πολὺ μεί-
ζονα τοῦ ταπεινοτέρου, κατασκευασάσης ἐπειδὴ σφοδροτέραν ἐνέργειαν ἐπεπίστευτο. λέλεκται γὰρ ἤδη καὶ μι-
κρὸν ἔμπροσθεν, ὡς οἱ μὲν ἀνατείνοντες τὰ κῶλα μύες, ἰσχυροτέρας ἐνεργείας δέονται, τὴν τῶν σωμάτων ἐπὶ
τὰ κάτω ῥοπὴν, ἀντιπράττουσαν ἔχοντες. οἱ κατασπῶντες δ' οὐ μόνον ἀδικούμενοί τι πρὸς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ
βοηθούμενοι τὰ μέγιστα συμπραττούσης ἐφ' ὃ σπεύδουσι, καὶ μετὰ βραχείας ἰσχύος ἱκανοὶ γίνονται τὴν οἰκεί-
αν ἐνέργειαν ἐπιτελεῖν. διὰ τοῦτ' οὖν αὐτὸ καὶ οἱ περιστρέφοντες τὰ κῶλα μύες ἐν ἁπάσαις ταῖς διαρθρώ-
40 σεσιν, αὐτοί τ' εἰσὶ ῥωμαλέοι, καὶ τοὺς τένοντας ἔχουσιν εὐρωστοτάτους, ὅτι βιαιοτάτη τῶν κινήσεών ἐστιν ἡ τοιαύτη
πολλαπλασία, κατὰ τὴν δύναμιν ὑπάρχουσα τῆς ἁπλῆς. ὡς γὰρ εἰ πολλὰς κινήσεις, ἀλλήλας διαδεχο-
μένας νοήσειας, ἕτοιμον ἦν συλλογίσασθαι πόσῳ πλεονεκτοῦσι τῆς μιᾶς, οὕτω μοι νόει τὴν ἑλίττουσαν τὸ
κῶλον ἀνάλογον ἔχειν πολλαῖς ἐφεξῆς τεταγμέναις. ἴσως δ' ἂν σοι δόξειε τῆς δικαιοσύνης ἡ φύσις ἐπιλε-
λῆσθαι. θεασαμένῳ τὸν ἀπὸ τῶν κάτω μερῶν τοῦ μεταφρένου μῦν ἀναφερόμενον. οὐ γὰρ ἐχρῆν μέγαν αὐτὸν
γεγονέναι, κατασπᾶν μέλλοντα τὸν βραχίονα, καὶ δεόντως ἐγκαλέσεις εἰ τοῦτο μόνον εἰργάσατο. νυνὶ δ' ἐπειδὴ
πρὸς τούτῳ διττὰς ἄλλας κινήσεις ἐκπορίζει τῷ ζώῳ περιστρέφων μὲν ὀπίσω τὸν βραχίονα, κατασπῶν δ' ὅ-
λην μὲν ὠμοπλάτην, οὐκ ἂν ἔτι προσηκόντως ἐγκαλοίης. ἀλλὰ μεταβὰς ἤδη πρὸς τὸν περὶ τῆς ὠμοπλάτης
λόγον, ἐπειδὴ κατὰ τὴν κοινωνίαν τῶν πραγμάτων ἐμνημονεύσαμεν, ἑνὸς τῶν κινούντων αὐτὴν μυῶν, ἐπι-
σκέψαι περὶ ταύτης. ἀρξάμενος ἀπ' αὐτοῦ τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου μυὸς, ὃν μόνον ἡ φύσις ἀντέταξε παμπόλ-
50 λοις τοῖς ἀνατείνουσιν αὐτὴν, ἐκφύσασα μὲν, ἐκ τοῦ κάτω τοῦ θώρακος σπονδύλου, περιφύσασα δ' αὐτίκα τοῖς
ἐνταῦθα μέρεσι τῆς ὠμοπλάτης. ἐκ ταύτης γάρ τοι τῆς κοινωνίας, κατασπᾶν αὐτὴν πέφυκεν, ὥς τό γ' ἀνα-
φερόμενον αὐτοῦ μέρος ἐπὶ τὸν βραχίονα, τὸ συνεχὲς τόδε τῆς ἐκείνου κινήσεως ἕνεκα γέγονεν. ὃν ἀρτίως
ἐξηγούμενος πέπαυμαι, ἀλλὰ τό γε κάτω τῆς ὠμοπλάτης πεφυκὸς αὐτοῦ μέρους ἐκείνην κατασπᾷ, βέλ-
τιον γὰρ ἦν οὐ μόνον τὴν κατ' ὦμον διάρθρωσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὠμοπλάτην ὅλην ἐνίοτε κινεῖν, οὐκ ἀνασπῶν-
τας μόνον ἢ κατασπῶντας ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ῥάχιν ἀπάγοντας ὀπίσω καὶ πρόσω, πρός τε τὸν τρά-
χηλον ὅλον καὶ τὸ στῆθος, ἀνασπᾷ μὲν οὖν αὐτὴν, ὁ κατὰ τῆς ῥάχεως ἐκπεφυκὼς πλατὺς, καὶ μέγας
μῦς εἰς τὸ κατινίον ὀστοῦν τῆς κεφαλῆς ἀνατεταμένος, ἀνασπᾷ δὲ καὶ ὁ λεπτὸς μῦς, ὁ τῶν μὲν αὐτῶν ὀ-
στῶν, τῆς κεφαλῆς ἐκπεφυκὼς ὄργανον, ἐκφυόμενος δ' αὐτῇ κατὰ τὴν ῥάχιν τῆς βάσεως, ὀπίσω δ' ἀπάγου-
σι, ἐπὶ τὴν

σιν ἐπὶ τὴν ὅλην τοῦ ζώου ῥάχιν ἕτεροι δύο μύες, ἐκκλίνων εἰς ὕψος ἐπὶ τοὺς τοῦ τραχήλου σπονδύλους ὁ ὑψηλότερος αὐτῶν. ἁπάντων δ' ὁ λοιπὸς ἐπὶ τοὺς τοῦ μεταφρένου. ταθέντων δ' ἀμφοῖν ἅμα κατ' εὐθὺ τῆς οἰκείας θέσεως, ἡ πρὸς τοὐναντίον αὐτῇ γίνεται φορά. καὶ μὲν δὴ ἕνεκα ὁ ἐκ τῆς πλαγίας ἀποφύσεως, τοῦ πρώτου σπονδύλου τὴν ἔκφυσιν ἔχων μῦς, ἐμφυόμενος αὐτῆς τοῖς πρὸς ἀκρωμίῳ πέρασι, μάλιστα μὲν τοῦτ' ἐπισπᾶται ξὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὅλην τὴν ὠμοπλάτην, εἰς τὰ πλάγια τοῦ τραχήλου μέρη, καθάπερ γε καὶ πρὸς τὴν πρόσω χώραν, ὁ ἐκ τοῦ λαμβδοειδοῦς ἀρχόμενος ὁ λεπτὸς μῦς· καὶ γὰρ καὶ οὗτος ἐμφύεται τῷ τῆς ὠμοπλάτης ὀστῷ πλησίον τῆς ἀκρωμίας, καὶ μὴν γε καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ στέρνου μυῶν ἐπ' αὐτὴν ἀναφερομένων ὁ ὑψηλότερος οὐ μόνον μοι δοκεῖ τοῦ βραχίονος ἐπισπᾶσθαι τὴν κεφαλήν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὠμοπλάτην, ὡς ἂν ἐμφυόμενος τῷ περιέχοντι τὴν διάρθρωσιν ὅλην συνδέσμῳ. συνεπισπῶνται γὰρ οἱ τοιοῦτοι τείνοντες, οὐκ ἐκεῖνα μόνον τῶν ὀστῶν οἷς ἐμπεφύκασιν, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ τὰ κοινωνοῦντα καθ' ὁντινοῦν τρόπον αὐτοῖς, φαίνεται δ' ὁ μῦς οὗτος ἀπονευρώσει πλατείᾳ τῇ κεφαλῇ τοῦ βραχίονος ἐμφυόμενος, καὶ τοῦ τῆς διαρθρώσεως ὅλης συνδέσμου τῇ πρόσω χώρᾳ, τούτοις ἅπασι τοῖς μυσὶν εἷς μόνος ἀντιτέτακται κάτωθεν ὁ πρῶτος ἁπάντων εἰρημένος, ὃν ἐχρῆν δή που δι' αὐτό γε τοῦτο, μὴ παντάπασιν εἶναι σμικρόν, ἔτι τε διὰ τὰς ἄλλας λοιπὰς δύο χρείας, ἢ γὰρ καὶ κατασπᾶν τὸν βραχίονα καὶ περιστρέφειν πρὸς τοὐπίσω. ὥρα δή μοι καταπαύειν ἤδη καὶ τόνδε τὸν λόγον, ἐν δὲ τῷ μετὰ ταῦτα, ἐπὶ τὰ γεννητικὰ μόρια μεταβάς, ἐξηγήσομαι καὶ τὴν ἐν τούτοις τέχνην τῆς φύσεως.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ
ΛΟΓΟΣ. ιδ'.

Τριῶν ὄντων σκοπῶν τῇ φύσει τῶν πρώτων ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν τοῦ ζώου μορίων, ἢ γὰρ ἕνεκα τοῦ ζῆν ἐδημιούργησεν αὐτά, καθάπερ ἐγκέφαλον καὶ καρδίαν καὶ ἧπαρ, ἢ τοῦ βέλτιον ζῆν ὡς ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ ῥῖνας, ἢ τῆς τοῦ γένους διαδοχῆς, ὡς αἰδοῖα καὶ ὄρχεις καὶ μήτρας, ὅτι μὲν οὐδὲν τῶν εἰς αὐτὸ τὸ ζῆν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν εἰς τὸ κάλλιον ζῆν γεγονότων ἑτέρως ἠδύνατο βέλτιον, ἢ ὡς νῦν ἔχει κατεσκευάσθαι, διὰ τῶν ἔμπροσθεν αὐτάρκως ἀποδέδεικται. λοιποὶ δ' αὖ ἔτι τὰ τῆς τοῦ γένους ἕνεκα διαδοχῆς ἡμῖν ὑπάρχοντα μόρια διελθεῖν τῷ λόγῳ, μάλιστα μὲν οὖν ἀθάνατον ἡ φύσις εἴπερ οἷόν τ' ἦν ἐσπούδασε, τὸ ἑαυτῆς ἀπεργάσασθαι δημιούργημα, μὴ συγχωρούσης δὲ τῆς ὕλης, ἐξ ἀρτηριῶν γὰρ καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων, καὶ σαρκῶν, οὐχ οἷόν τ' ἦν τὸ συγκείμενον ἄφθαρτον γενέσθαι, τὴν ἐνδεχομένην αὐτῷ βοήθειαν εἰς ἀθανασίαν ἐμηχανήσατο, δίκην ἀγαθοῦ πόλεως οἰκιστοῦ, μὴ τῆς ἐν τῷ παραχρῆμα συνοικήσεως μόνης φροντίσαντος. ἀλλ' ὅπως ἐπὶ τὸ πᾶν, ἢ τὸ πλεῖστόν γε τοῦ αἰῶνος, ἡ πόλις αὐτοῦ διαφυλάττοιτο, προνοησαμένου, πόλις μὲν οὖν εὐτυχὴς εἰς τοσοῦτον, ὡς διὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου μηκέτι μνημονεύεσθαι τὸν οἰκιστὴν αὐτῆς οὐδεμία πω φαίνεται γεγενημένη, τὰ δὲ τῆς φύσεως ἔργα πολλαῖς μυριάσιν ἐτῶν, ἤδη τε διήρκεσε, καὶ εἰσαῦθις παραμενεῖ, θαυμαστήν τινα τέχνην ἐξευρούσης αὐτῆς, ὡς ἀεὶ τῷ διαφθειρομένῳ ζώῳ νέον ἕτερον ἀντικαθίστατο. τίς οὖν ἤδη ἡ τέχνη, κατά τε ἄλλα σύμπαντα, καὶ κατὰ τὸν ἄνθρωπον, ὡς μηδὲν ζώου γένος ἀπόλοιτο. μένοι δ' εἰς ἀεὶ σῶόν τε καὶ ἀθάνατον ὁ λόγος ὅδε διδάσκειν ἐπαγγέλλεται, τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησάμενος. ἅπασι τοῖς ζώοις ὄργανά τε κυήσεως ἡ φύσις ἔδωκε, καί τινα συνῆψεν αὐτοῖς μὲν τοῖς ὀργάνοις ἐξαίρετον δύναμιν εἰς γένεσιν ἡδονῆς. τῇ χρησομένῃ δ' αὐτῆς ψυχῇ θαυμαστήν τινα καὶ ἄρρητον ἐπιθυμίαν τῆς χρήσεως, ὑφ' ἧς ἐπεγειρόμενα καὶ κεντριζόμενα, κἂν ἄφρονα, κἂν νέα, κἂν ἄλογα παντάπασιν ᾖ, προνοεῖται τῆς τοῦ γένους διαμονῆς, ὥσπερ εἰ καὶ τελέως ἦν σοφά, γινώσκουσα γὰρ ὡς οἶμαι τὴν οὐσίαν, ἐξ ἧς ἐδημιούργησεν αὐτά, μὴ προσιεμένην ἀκριβῆ σοφίαν, ἀντὶ ταύτης ἔδωκεν αὐτοῖς ὃ μόνον ἠδύνατο λαβεῖν δέλεαρ εἰς σωτηρίαν τε καὶ φυλακὴν τοῦ γένους, ἡδονὴν σφοδροτάτην τῇ χρήσει τῶν μορίων συνάψασα, πρῶτον μὲν δὴ τοῦτ' αὐτῆς τὸ σόφισμα θαυμάζειν ἄξιον. ἐφεξῆς δὲ τῶν ὀργάνων τὴν κατασκευήν, κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν ἑκάστῳ ζώῳ δοθεῖσαν. καί σοι περὶ μὲν τῶν ἄλλων εἴη ποτὲ καὶ παρ' ἡμῶν ἀκοῦσαι, τὰ λείποντα τοῖς ὑπ' Ἀριστοτέλους εἰρημένοις προστιθέντων. ἀνθρώπῳ δέ, τούτου γὰρ ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς ἐνεστήσατο τὴν κατασκευὴν ἐξηγεῖσθαι, πρώτη μὲν ἡ τῶν αἰδοίων φύσις, ὁ πρόδηλος καὶ πᾶσι γνώριμος, εἰς ὅσον τῆς χρείας ἐστόχασται, καὶ θέσιν ἐπιτήδειον λαβοῦσα, καὶ μέγεθος, καὶ σχῆμα, καὶ τὴν ὅλην διάπλασιν, ἑξῆς δὲ καὶ τῶν ἐν βάθει κατακεκρυμμένων ὀργάνων, ἃ διὰ τῆς ἀνατομῆς ἐφωράθη, μάλιστ' ἑκάστου τὴν χρείαν οἶδ' ὅτι θαυμάσεις τὴν δημιουργὸν αὐτῶν τέχνην. ἐν μὲν γὰρ τῷ θήλει γένει τὰς ὑστέρας ὑπέθηκε τῇ γαστρί, χώραν ταύτην ἀρίστην ἐξευροῦσα. πρός τε τὴν ἀφροδίσιον ὁμιλίαν καὶ πρὸς τὴν τοῦ σπέρματος ὑποδοχήν, καὶ προσέτι τήν τε τοῦ κυήματος αὔξησιν, καὶ τὴν τοῦ τελεωθέντος ἀποκύησιν. οὐδὲ γὰρ ἂν εὕροις ἐπιτηδειότερον ἕτερον χωρίον ἐν ἅπαντι τοῦ ζώου τῷ σώματι, πρὸς οὐδὲν τῶν εἰρημένων. ἀλλ' εἴς τε τὴν συνουσίαν ἄριστον ἐστί, πόρρω τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον ὀργάνων ἀπῳκισμένον, καὶ πρὸς τὴν τοῦ κυήματος αὔξησιν ἐγκαιρότατον, ἐπὶ πλεῖστον ἀλύπως διαστέλλεσθαι πεφυκός, εἴς τε τοὺς τόκους χρηστότατον, ὡς ἂν εἰς τὰ κάτω τε καὶ πρὸς τὰ σκέλη τῆς ἐξόδου τῷ κυηθέντι ῥᾴστην ἐσομένης. ὁ γάρ τοι τῶν ὑστερῶν αὐχήν, ὃν ὁδὸν εἴσω μὲν τοῦ σπέρματος, ἔξωθεν δὲ τοῦ τελεωθέντος ἐμβρύου παρεσκεύασεν ἡ φύσις, εἰς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον τελευτᾷ. μεμυκὼς μέν, ἐπειδὰν κύῃ τὸ ζῶον, οὕτως ἀκριβῶς, ὡς μηδὲ τοὐλάχιστον, ἢ ἔσωθεν ἔξω χαλᾶν, ἢ ἔξωθεν ἔσω παραδέχεσθαι. διοιγόμενος δὲ καὶ τεινόμενος ἐν ταῖς συνουσίαις εἰς τοσοῦτον, ὡς δι' εὐρείας ὁδοῦ φερόμενον τὸ σπέρμα ῥᾳδίως ἐφικνεῖσθαι τοῦ κύτους τῶν ὑστερῶν, ἐν δὲ δὴ τοῖς τόκοις ἐπὶ πλεῖστον διϊστάμενος, ὡς ὅλον ταύτῃ διέρχεσθαι τὸ ἔμβρυον. εὐλόγως τε οὖν νευρώδης ἅμα, καὶ σκληρὸς ὑπὸ τῆς φύσεως ἐγένετο. νευρώδης μέν, ἵνα ἐπὶ πλεῖστον ἐν μέρει

διαστέλλοιτό τε καὶ συστέλλοιτο, σκληρὸς δὲ ὅπως μήτ' ἐν ταῖς τοιαύταις τι πάσχοι μεταβολαῖς, ἐξευθύνοι-
τό τε κατὰ τὴν τοῦ σπέρματος ὑποδοχήν. εἰ γὰρ δὴ διὰ μαλακότητα, καταπίπτων ἐφ' ἑαυτὸν ἑλικάς τινας
ἐποιεῖτο καὶ καμπάς, ἐκωλύετο ἂν ὑπὸ τῶν δε ταχέως ἐξικνεῖσθαι πρὸς τοὺς κόλπους τῶν ὑστερῶν τὸ σπέρ-
μα, κᾂν τούτῳ διεκρίνετ' ἂν ἀπ' ἀλλήλων ἥ θ' ὑγρότης καὶ τὸ πνεῦμα, καίτοι δεόμενα συνεῖναι. τὸ μὲν ὡς ἀρχὴ
κινητική, τὸ δ' ὡς ἐπιτήδειος ὕλη, πρὸς ἐμβρύων ζώων γένεσιν, οὐ γὰρ δὴ τό γ' αἷμα τὸ καταμήνιον, ἡ πρώτη καὶ
οἰκεία πρὸς τὴν τοῦ ζώου γένεσιν ὕλη, καθάπερ ἐπιδέδεικται δι' ἑτέρων, ἀλλ' ὅταν ὑπὸ τοῦ συμφύτου πνεύμα-
τος ἡ τοῦ σπέρματος ὑγρότης φερομένη τοῖς τῶν ὑστερῶν ἐμπέσῃ χιτῶσιν, ὡς ἂν αὐτή τε γλίσχρος ὑπάρ-
χουσα, καὶ τραχέσιν ὁμιλοῦσα σώμασι, δίκην ἀλοιφῆς κολλᾶται. κἀντεῦθεν ἤδη μιᾷ ῥοπῇ καιροῦ πολλὰ γί-
νεται θαυμαστὰ τῆς φύσεως ἔργα, περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ ζώου γενέσεως, αὐτὰς μὲν συστέλλουσα τὰς μήτρας
10 ὅτι τάχιστα περὶ τὸ σπέρμα, μύουσα δὲ σύμπαντά τε τὸν αὐχένα, καὶ μάλιστα τὸ ἐντὸς στόμιον αὐτοῦ, τὴν δ' ὑπα-
λείφουσαν ὑγρότητα τὰς τραχύτητας τῶν ὑστερῶν, ὑπὸ τὴν ἐντὸς ἅπασαν ἐπιφάνειαν αὐτῶν ταθεῖσαν,
ὑμένα λεπτὸν γίνεσθαι. ἐν τούτῳ δ' ἤδη πανταχόθεν ἀκριβῶς φρουρούμενον τὸ πνεῦμα, μήτε διαπνεόμενον
οἴχεσθαι, καὶ τῶν κινήσεων ἀπάρξασθαι τῶν φυσικῶν. εἰ δέ γε μὴ διὰ ταχέων ἐνέπιπτε τοῖς κόλποις τῶν ὑστε-
ρῶν, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ τις ἐγένετο διατριβή, κενὸν ἔφθανεν ἅτε μικρὸν μέρος ὑπάρχον καὶ κοῦφον, ἐκπίπτειν
τε τῆς ὑγρότητος, ἀπόλλυσθαί τε διαπνεόμενον. ὅπως δὲ μηδέν τι τοιοῦτον γίγνοιτο τὸν αὐχένα τῶν μητρῶν, ἡ
φύσις ἐδημιούργησε μετρίως σκληρόν, ὡς ἐν τῇ τοῦ σπέρματος εἴσω φορᾷ, τεινόμενόν τε ἅμα καὶ διαστελλόμενον
ἐξευθύνεσθαι, καὶ ἀνευρύνεσθαι τοσοῦτον, ὅσον ἐπιτήδειον ἔμελλεν ἔσεσθαι. πρός τε τὴν ἀκώλυτον ὁδὸν τοῦ
σπέρματος, καὶ τὴν ἐπὶ τῷδε σύμπτωσιν τοῦ στόματος. εἰ δέ γ' ἀμετρότερον ἦν σκληρός, εὐθύνετο μὲν ἂν ῥᾳδίως, οὐκ
ἂν δὲ εὐκόλως τε καὶ ταχέως συνέπιπτεν. ὥσπερ εἰ καὶ μαλακώτερος ἢ ἐχρῆν ὑπῆρχεν, ἑτοιμότερον μὲν ἂν εἰς αὑτόν,
20 ὅλως ἠδύνατο συνιζάνειν. εὐθύνεσθαι δὲ καὶ διατείνεσθαι καὶ διευρύνεσθαι χαλεπὸν ἦν αὐτῷ. πρὸς οὖν ἀμ-
φοτέρας τὰς χρείας ἐναντίας οὔσας ἐξ ἐναντίων ποιοτήτων αὐτὸν ἐκέρασεν δικαίῳ μέτρῳ, σκληρότητος
μὲν νείμασα τοσοῦτον, ὅσον εὐρύτητά τε ἅμα καὶ εὐθύτητα παρέξειν αὐτῷ σύμμετρον ἔμελλεν ἔσεσθαι, ἐν ταῖς
τοῦ σπέρματος ὑποδοχαῖς. μαλακότητα δ' αὖ τῇ κεράσασα τοσαύτην, ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἑτοίμως δύνασθαι
διαστέλλεσθαί τε καὶ συστέλλεσθαι. μὴ τοίνυν ἔτι θαυμάζειν, ἢ ἐν ταῖς τῶν ζώων διαιρέσεσι θεώμενος, ἢ παρ' Ἡ-
ροφίλῳ γεγραμμένον, ἢ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀνατομικῶν εὑρίσκων, ὡς ὁ τῶν ὑστερῶν αὐχὴν διέσταλταί τε καὶ
σκληρός ἐστι κατὰ τὸν λοιπὸν ἅπαντα χρόνον. ἐν ᾧ μήτ' εἴσω φέρεται τὸ σπέρμα, μήτ' ἔξω τὸ ἔμβρυον. ἕπεται γοῦν
τοῦτο τῇ προειρημένῃ κατασκευῇ συμμέτρως ἐχούσῃ, μαλακότητός τε καὶ σκληρότητος. εἰ μὲν γὰρ ἀμέτρως
σκληρὸς ἦν ὁ τῶν μητρῶν αὐχήν, οὐκ ἂν ἐν τῷ συστέλλεσθαι διεστρέφετο. νῦν δ' ἐπειδὴ βέλτιον ἦν αὐτὸν εἰς ἱκα-
νὸν ἥκειν μαλακότητος. ὅταν ἀφεθεὶς τῆς τάσεως, εἰς αὑτὸν συνίζηται, ῥυτίδας τινὰς ἐξ ἀνάγκης καὶ καμπὰς
30 καὶ διαστροφὰς ἐπικτᾶται, καὶ τοῦτ' εἰς τὸ μὴ καταψύχεσθαι, τὰ κατὰ τὰς μήτρας μεγάλως συντελεῖ, καὶ διὰ τοῦτ' ἔν τε
ταῖς ἐφ' ἑκάστῳ μηνὶ καθάρσεσι, καὶ τοῖς τόκοις αἱ γυναῖκες μάλιστα ψύχονται. τηνικαῦτα γὰρ εὐθύ τε γίνεται καὶ ἀνα-
πεπταμένος ὁ στόμαχος τῶν ὑστερῶν. εἴπερ οὖν διαπαντὸς ὁμοίως εἶχε, διαπαντὸς ἂν ὁμοίως κατεψύχοντο. ταῦτα
μὲν οὖν ἕνα, τὸ δὲ κύτος τῶν ὑστερῶν, οὐχ ἓν ἡ φύσις ἐποίησεν. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς ὑσὶ καὶ ἄλλοις τισὶ, πλειωκυΐσκεσθαι δεο-
μένοις, παμπόλλους κόλπους ἐδημιούργησεν. ἀνθρώπῳ δὲ καὶ τοῖς ὁμοίοις, ὥσπερ ὅλον ἐστὶ τὸ σῶμα δίδυμον
ἀριστεροῖς τε, καὶ δεξιοῖς, οὕτω καὶ τῆς ὑστέρας κόλπος, ὁ μὲν, ἐν τοῖς δεξιοῖς, ὁ δ' ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τέτακται.
προνοουμένη γὰρ ἡ φύσις, ὅπως ἂν μηδὲ ζώου τι γένος ἀφανισθείη μηδενὸς, ὅσα διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν,
ἤτοι βραχυχρονία τελέως, ἢ βορὰ τοῖς ἰσχυροτέροις ἔμελλε γενήσεσθαι, τούτοις ἅπασιν ἴαμα τῆς συνεχοῦς φθο-
ρᾶς ἐξεῦρε τὴν πολυγονίαν ἔστι μὲν δὴ καὶ τοῦτο θαυμαστὸν ἔργον τῆς φύσεως, ἁπάντων δ' ἂν οἶδ' ὅτι θαυμαστὸν
ἐπέκεινά σοι δόξειεν ἥκειν τὸ πλῆθος τῶν κόλπων, ἰσάριθμον γινόμενον τοῖς τιτθοῖς. οὐ γὰρ ἔτ' ἐγχωρεῖ λέγειν, ἐν-
40 ταῦθα τοῖς σοφισταῖς. ὡς ἄλογος αἰτία καὶ τύχη τις ἄτεχνος ἀνθρώποις μὲν δύο τῶν μητρῶν τοὺς κόλπους ἐδημιούρ-
γησε, παμπόλλους δὲ ταῖς ὑσί, τὸ γὰρ, ὅσος ἐκείνων ὁ ἀριθμός, τοσοῦτον γίνεσθαι καὶ τῶν τιτθῶν, ἀπάγει τὴν γνώμην
τῆς αὐτομάτου γενέσεως. εἰ δὲ δὴ καὶ κατ' ἄνθρωπον καὶ ζῶον οὕτως εἶχε κατὰ τύχην, ἀλλὰ τό γε καὶ τοῖς ἄλλοις
ἅπασι ζώοις, ἴσον ἀεὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν κυουμένων τοῖς τιτθοῖς γίνεσθαι, τοῦτ' οὐκέτ' ἂν οὐδὲ τοῖς ἀναισχυντοτάτοις ἄνευ
προνοίας ἀποτελεῖσθαι δόξειεν, εἰ μὴ καὶ τελέως ἀναίσχυντοι τύχοιεν ὑπάρχοντες. εἰ μή τε τὸ τηνικαῦτα
τοῖς τιτθοῖς ἐπιγίνεσθαι τὸ γάλα, καθ' ὃ μάλιστα τέλειον ἤδη τὸ κύημα ἐστί, καὶ δὴ καὶ τοῦτο τύχης τινὸς ἀλό-
γου νομίζουσιν ἔργον, οὐ τέχνης θαυμαστῆς ὑπάρχειν ἐπίδειγμα. καὶ μὴν εἰ μηδὲν τῶν ἄλλων, ἀλλὰ τοῦτό γε μό-
νον ἱκανὸν ἐστὶν ἐπιστρέψαι τὴν διάνοιαν, ὡς τεχνικῶς ἀπειργασμένον. μαλακὸν γὰρ ἔτι καὶ ἀσθενὲς ὂν ἕκαστον τῶν
ἀποκυηθέντων ζώων ἀδύνατον ἦν δή που πέττειν ἤδη σιτία στερεά, διὰ τοῦτ' οὖν ἡ φύσις ὥσπερ ἔτι κυουμένῳ τὴν
ἐκ τῆς μητρὸς αὐτῷ τροφὴν παρεσκεύασεν. ὁπόσοις δὲ τῶν ζώων ὑπὸ ξηρότητος τοῦ σώματος, οὐχ οἷόν τ' ἦν ὑγρὸν
50 ὑποθρέψαι περίττωμα, καθάπερ ἅπασι τοῖς πτηνοῖς, ἕτερον ἐν τούτοις τι τῆς ἀνατροφῆς, καὶ ἐκγόνων, ἀπετεχνή-
σατο σόφισμα, θαυμαστὴν κηδεμονίαν εἰς αὐτὰ τῶν γειναμένων συνάψασα, δι' ἣν ὑπερμαχεῖ τε ἅμα τῶν
νεοττῶν, τῷ ἀνθίστασθαι τολμῶντα ζώοις ἀλκίμοις, ἃ πρότερον ὑπέφευγεν, καὶ τροφὰς ἐπιτηδείους αὐτοῖς ἐκπο-
ρίζει. τὴν μὲν οὖν εἰς ἅπαντα τὰ μόρια πρόνοιαν τῆς φύσεως, εἴη ποτὲ καὶ αὖθις ἰδίᾳ καθ' ἑαυτὴν διελθεῖν. ὁ δ' ἄν-
θρωπος, ἐπεὶ τοῦτον γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος ὥρμηται, τά τ' ἄλλα μόρια τοῦ σώματος ἅπαντα θαυμαστῶς ἐδείχθη κατε-
σκευασμένος, ἀτὰρ οὖν τὰ περὶ τὴν γένεσιν ἀπολείπεται τῶν ἄλλων, ὥσπερ γὰρ αἱ μῆτραι δύο γεγόνασι ταῖς γυναιξὶν, εἰς
ἓν περαίνουσαι τράχηλον, οὕτω καὶ τιτθοὶ δύο τῆς καθ' ἑαυτὰς ἑκατέρας μήτρας, ὧν ὑπηρέτης τις ἀγαθὸς, οὕτως
» σαφῶς καὶ Ἱπποκράτης ἔλεγε. γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ὁ ἕτερος μαζὸς ἰσχνὸς γένηται, τὸ ἄρσεν δίδυμον ἐχούσῃ
» θάτερον ἐκτιτρώσκεται, καὶ ἢν μὲν ὁ δεξιὸς ἰσχνὸς γένηται, τὸ ἄρσεν, ἢν δ' ὁ ἀριστερὸς, τὸ θῆλυ. οὗτος γὰρ ὁ λόγος, ἐκείνῳ
συνάδει.

συνάδει, ἔμβρυα τὰ μὲν ἄῤῥενα ἐν τοῖς δεξιοῖς, τὰ δὲ θήλεα, ἐν τοῖς ἀριστεροῖς, οἶδα μὲν οὖν ἐφαπτόμενος οὐ
σμικροῦ λόγου, γινώσκω δὲ καὶ ὡς οὐκ ἔστιν οἷόν τε καλῶς ἐξηγήσασθαι τῶν γεννητικῶν μορίων τὰς χρείας
ἄνευ τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν. ἐδείχθη γάρ μοι καὶ κατ᾽ ἀρχὰς τοῦ δὲ τοῦ λόγου παντὸς, ὡς οὐκ ἐνδέχεται τὰς
χρείας ἐξευρεῖν ἑκάστου τῶν καθ᾽ ἕκαστον ὄργανον μορίων ἄνευ τοῦ γνῶναι τὴν ἐνέργειαν. ὥσπερ οὖν ἐν ἅπασι
τοῖς ἔμπροσθεν ὑποθέσεις τοῖς ἐνεστηκόσι λόγοις τὰ δι᾽ ἑτέρων ἀποδεδειγμένα ποιούμενοι, τὰς χρείας τῶν
μορίων ἐξηγησάμεθα, καὶ νῦν οὕτω δράσομεν. ὅτι μὲν γὰρ ἐν τῇ δεξιᾷ μήτρᾳ σπανίως εὑρίσκεταί ποτε θῆλυ
περιεχόμενον ἔμβρυον, ἐν τοῖς περὶ τῆς ἱπποκράτους ἀνατομῆς ἤδη πολλάκις εἴρηται, φαίνεται δ᾽ ἐναργῶς ὁ-
σημέραι καὶ ἡ τῶν τιτθῶν πρὸς τὰς μήτρας κοινωνία, κατά τε τὰς φθορὰς τῶν ἐμβρύων, περὶ ὧν ἱπποκρά-
της ἡμᾶς ἐδίδασκε, καὶ πρὸ τούτων ἔτι κατὰ φύσιν ἔχοντος τοῦ ζώου. μικροὶ μὲν γὰρ αὐξανομένων ὁμοίως
10 ταῖς μήτραις, τελεωθέντων δὲ καὶ τὴν τοῦ γενναν ὥραν ἀποβαλόντων, συνεξαίρονται ταῖς ὑστέραις ἄχρι τοῦ
πρέποντος μεγέθους, ἐν ᾧ κατασταίντων ἀμφοῖν τῶν ὀργάνων, ὑποδέξασθαι μὲν τὸ σπέρμα καὶ τελεῶσαι τὸ
κύημα, τῶν ὑστερῶν ἔργον, ἐκθρέψαι δὲ τὸ γεγενημένον ἤδη, τῶν τιτθῶν. εἰ γὰρ δὴ ταῖς διαιρέσεσι τῶν ζώων,
προσέχοις τὸν νοῦν, ἐπὶ μὲν τῶν ἔτι αὐξανομένων ὄψει τὰς κύστεις πολὺ μείζους τῶν μητρῶν, ἐπὶ δὲ τῶν ἤδη
τετελειωμένων τὰς μήτρας τῶν κύστεων. ἡ μὲν γὰρ κύστις ἀνάλογον ἅπασι τοῖς ἄλλοις αὐξάνεται μορίοις. ὡς ἂν
καὶ τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν ἁπάσαις ταῖς ἡλικίαις παρεχομένη. τὸ δὲ τῶν μητρῶν ἔργον, οὔτ᾽ αὐξανομένων
ἔτι τῶν ζώων, οὔτε ἤδη γεγηρακότων ἐγχωρεῖ γίνεσθαι καλῶς. εἴ γε δὴ τροφῆς χρηστῆς περιττευούσης χρεία τοῖς
κυουμένοις ἐστὶν, ἣν ἐν μόνοις τοῖς ἀκμάζουσι ζώοις οἷόν τε περιττεύειν, ἐν μὲν γὰρ τοῖς παρηβῶσιν ἀῤῥωστεῖ τῆς
δυνάμεως οὐκ ἐκπέττεται καλῶς, ὡς τε ἀγαπητὸν αὐτοῖς εἰ πρὸς τὴν ἰδίαν χρείαν αὐτάρκη παρασκευά-
σαι. ἐν δ᾽ αὖ τοῖς αὐξομένοις ἡ μὲν δύναμις ἰσχυρὰ, καὶ διὰ ταύτην ἡ πεπεμμένη τε καὶ χρηστὴ τροφὴ πλείστη.
20 δεομένη εἰς δύο ἐνεργείας αὐτῇ καταχρῆσθαι, θρέψιν τε καὶ αὔξησιν, οὐδὲν ἀπολείπει περιττόν. ἐν μόνοις οὖν
τοῖς ἀκμάζουσιν, ὡς ἂν καὶ τῆς αὐξήσεως ἤδη πεπαυμένης, καὶ τῆς δυνάμεως ἔτι ἐῤῥωμένης, ἡ τῆς χρηστῆς
τροφῆς περιουσία δαψιλής ἐστι, καὶ διὰ τοῦθ᾽ ἡ φύσις ἐν μὲν τούτοις τοῖς ζώοις μεγίστας ἀπεργάζεται τὰς ὑστέρας,
ἐν δὲ τοῖς ἀτελέσι καὶ γεγηρακόσι, σμικρὰς, ὅτι τοῖς μὲν, εἰς τὰς κυήσεις ἀξιολόγου δεῖ μεγέθους, ἐν οἷς δ᾽ ἀρ-
γήσειν ἔμελλε, παντάπασι περιττὸν τὸ μέγεθος. ἆρ᾽ οὖν ταῦτα πάντα περί τε τοὺς τιτθοὺς γίνεται, καὶ τὰς
μήτρας αὐτῶν τῶν ὀργάνων, ἃ χρὴ πράττειν εἰδότων ἐκ λογισμοῦ τινος, ἢ οὕτω μὲν οὐ δι᾽ ὄργανα μείναντ᾽ ἂν, ἀλλὰ
λογικὰ γένοιτ᾽ ἂν ζῶα, καιρὸν καὶ μέτρον κινήσεως ἐπιστάμενα, προστεθείσης δ᾽ ἀνάγκης τινὸς αὐτοῖς ἐν τῇ κα-
τασκευῇ φυσικῆς, εἰς τὰς εἰρημένας ἀγούσης κινήσεις, αὐτὰ μὲν ὄργανά τε καὶ ζώου μόρια φυλαχθήσεται,
τέχνην δὲ θαυμαστὴν ἐνδείξεται τοῦ δημιουργοῦ, ὥσπερ γὰρ οἱ τὰς τῶν πλανωμένων ἀστέρων περιόδους μι-
μούμενοι, διά τινων ὀργάνων αὐτοῖς ἀρχὴν κινήσεως ἐνδόντες, αὐτοὶ μὲν ἀπαλλάττονται, τὰ δ᾽ ὡς εἰ καὶ πα-
30 ρὼν ἔτυχε καὶ διὰ παντὸς ἐπιστατῶν αὐτῶν ὁ δημιουργὸς οὕτως ἐνεργεῖ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον ἕκαστον
τῶν ἐν τῷ σώματι μορίων, ἀκολουθίᾳ τέ τινι καὶ διαδοχῇ κινήσεως ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς ἐνεργεῖ μέχρι παν-
τὸς οὐδενὸς ἐπιστάτου δεόμενον, ἡμεῖς δ᾽ εἰ καὶ μὴ σαφῶς ἐξηγήσασθαι πάντα δυνάμεθα τὰ τῆς φύσεως ἔργα,
δύσφραστα γὰρ ἱκανῶς ἐστι, νοῆσαι γοῦν αὐτὰ πειρατέον ἅπαντα. καὶ πρῶτον μὲν τῆς τῶν τιτθῶν κοινω-
νίας πρὸς τὰς μήτρας ἐξευρεῖν τὴν αἰτίαν, ἔπειτα δὲ διατὶ τὰ μὲν ἄῤῥενα κατὰ τὸ δεξιὸν αὐτῶν κύτος εὑρί-
σκεται, τὰ δὲ θήλεα κατὰ θάτερον, ἐξηγήσασθαι, καὶ περὶ τῆς τοῦ γάλακτος γενέσεως, καὶ τοῦ συναύξεσθαί τε
καὶ συμμειοῦσθαι τὰς μήτρας τοῖς τιτθοῖς, καὶ πρὸ τούτων ἁπάντων, διὰ μέν τι τὸ ἄῤῥεν ἐστὶ τὴν φύσιν, διὰ δὲ
τὸ θῆλυ, τοῦτο γάρ ἐμοί γε δοκεῖ τὸ σκέμμα, ὃ καθάπερ τις ἀρχὴ καὶ πηγὴ γενήσεσθαι τῆς τῶν ἄλλων εὑρέσεως.
ὅτι μὲν οὖν ἀτελέστερον τὸ θῆλυ τοῦ ἄῤῥενος, ὀρθῶς ὁ ἀριστοτέλης ἐγίνωσκεν, οὐ μὴν ἐπὶ τὸ τέλος δ᾽ ἐξίκετο τοῦ
λόγου παντὸς, ἀλλ᾽ αὐτὴν τὴν κεφαλὴν δοκεῖ μοι παραλιπεῖν, ἣν ἐγὼ νῦν προσθεῖναι πειράσομαι, τὰ μὲν
40 ὑπ᾽ ἐκείνου τε καλῶς ἀποδεδειγμένα, καὶ πρὸς ἱπποκράτους ἔτι πρότερον ὑποθέσεις τῷ λόγῳ ποιησάμενος.
ὅσον δ᾽ ἐνδεῖ πρὸς τὸ τέλειον, αὐτὸς τοῦτ᾽ ἐξεργασάμενος, ἔστι δὲ τὸ θῆλυ τοῦ ἄῤῥενος ἀτελέστερον, ἑνὶ μὲν καὶ πρώ-
τῳ λόγῳ διότι ψυχρότερον, εἴπερ γὰρ ἐν τοῖς ζώοις δραστικώτερόν ἐστι τὸ θερμὸν, ἀτελέστερον ἂν εἴη τὸ ψυχρό-
τερον τοῦ θερμοτέρου. δευτέρῳ δὲ λόγῳ τῷ διὰ τῆς ἀνατομῆς φαινομένῳ, τοῦτον καὶ μάλιστα τὸν λόγον ὀλίγον
ἔμπροσθεν ἠνιττόμην ἔσεσθαί μοι δύσφραστον. ἀλλὰ γοῦν ἐπειδὴ καλεῖ καιρὸς, ἤδη τολμητέον αὐτῷ, σὺ δὲ ὁ τοῖς
δὲ τοῖς γράμμασιν ὁμιλῶν, μὴ πρότερον ἐξετάζειν ἅπασαν αὐτὸν τὴν ἀλήθειαν, εἰ μὴ τῶν λεγομένων αὐτόπτης
γένοιο. προσθήσει γ᾽ οἶδ᾽ ὅτι τὸ λεῖπον τῷ λόγῳ τῶν μορίων ἡ θέα, πάντ᾽ οὖν ὅσα τοῖς ἀνδράσιν ὑπάρχει μόρια,
ταῦτα καὶ ταῖς γυναιξὶν ἰδεῖν ἐστιν, ἐν ἑνὶ μόνῳ τῆς διαφορᾶς οὔσης αὐτοῖς. οὗ παρὰ πάντα χρὴ μεμνῆσθαι τὸν
λόγον, ὡς ἔνδον μὲν τὰ τῶν γυναικῶν ἐστι μόρια, τὰ δὲ τῶν ἀνδρῶν, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ περίνεον ὀνομαζόμενον χωρίου,
θάτερα γ᾽ αὐτῶν ὁπότερα βούλει νοῆσαι πρότερα, τὰ μὲν τῶν γυναικῶν ἐκτρέψας ἐκτὸς, τὰ δὲ τῶν ἀνδρῶν διὰ ἐν-
50 τρέψας καὶ ἐνδιπλώσας ἔσω, πάντ᾽ ἀλλήλοις εὑρήσεις τὰ αὐτά. νόησον δέ μοι πρότερον τὰ τῶν ἀνδρῶν ἐντρεπό-
μενα τε ἅμα, καὶ εἴσω χωροῦντα μεταξὺ τοῦ τ᾽ ἀπευθυσμένου καὶ τῆς κύστεως. ἀλλ᾽ εἰ τοῦτο γίνοιτο, τὴν μὲν τῶν μη-
τρῶν χώραν ἀνάγκη καταλαβεῖν τὸ ὄσχεον. ἔξωθεν δ᾽ ἑκατέρωθεν αὐτῷ παρακεῖσθαι τοὺς ὄρχεις, αὐχένα τε τοῦ
γενομένου κόλπου, τὸν καυλὸν τοῦ ἄῤῥενος ἀπεργασθῆναι. τό δ᾽ ἐπὶ πέρατι τοῦ καυλοῦ τὴν νῦν ποσθὴν ὀνομα-
ζομένην, αὐτὸ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον γενέσθαι. νόησον δέ μοι πάλιν ἐκτρεπομένην τε ἅμα, καὶ προπίπτουσαν ἔξω
τὴν μήτραν. ἆρ᾽ οὐκ ἀνάγκη καὶ νῦν ἔσωθεν μὲν αὐτῆς γενέσθαι τοὺς ὄρχεις, αὐτὴν δ᾽ ἔξωθεν αὐτοῖς διὰ ὄσχεόν τινα
περικεῖσθαι. τὸν δ᾽ ἐντὸς τοῦ περινέου τέως κατακεκρυμμένον αὐχένα νῦν ἐκκρεμῆ γενόμενον, ἀνδρεῖον αἰδοῖον
ἀποτελεσθῆναι, καὶ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον ἐπὶ φύσιν οὖσαν δερματώδη τοῦ δὲ τοῦ αὐχένος, εἰς τὴν ὀνομαζομένην
ποσθὴν μεταπεσεῖν. ἀκόλουθον δὲ τούτοις δηλονότι, καὶ τὰς τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν θέσεις, καὶ προσέτι

τῶν σπερματικῶν ἀγγείων συμμεταπεσεῖν. ἐν γὰρ οὐδὲν ἔστιν εὑρεῖν μόριον ἐν τοῖς ἀνδράσι περιττεῦον, ἀλλ' ἢ τὴν
θέσιν μόνην ἐξηλλαγμένην. ἃ γὰρ ἔνδον ταῖς γυναιξὶ, ταῦτ' ἔξω τοῖς ἀνδράσιν. οἷόν τι καὶ κατὰ τοὺς τῶν ἀσπα-
λάκων ὀφθαλμοὺς ἰδεῖν ἔστι. καὶ γὰρ ὑαλοειδὲς ὑγρὸν οὗτοί γε καὶ κρυσταλλοειδὲς ἔχουσι, καὶ τοὺς ἀμφὶ τούτοις
χιτῶνας, οὓς ἀπὸ τῶν μηνίγγων ἐλέγομεν πεφυκέναι, καὶ τούτους οὐδὲν ἧττον ἔχουσι τῶν χρωμένων ὀφθαλ-
μοῖς ζώων, ἀλλ' οὐκ ἀνεῴχθησαν αὐτοῖς, οὐδὲ προὔβησαν ἐκτὸς, ἀλλ' ἀτελεῖς ταύτῃ κατελείφθησαν, ὅμοιοι φυ-
λαχθέντες τοῖς τῶν ἄλλων ἔτι κυουμένων. ἔστι γὰρ δὴ τῶν ἐν τοῖς ζώοις φύσεων ὡς Ἀριστοτέλης ἤδη πλείστοις
ἐδείκνυεν, οὐ σμικρὰ διαφορά, τὰ μέν γε πρῶτον ἀποκεχώρηκε τῶν φυτῶν, καὶ ἔστιν ἁπάντων ζώων ἀτελέστατα,
μίαν αἴσθησιν ἔχοντα τὴν ἁφὴν, οἷα δὴ τὰ πλεῖστα τῶν ὀστρέων ἐστὶν, οἷς οὐ μόνον αἰσθήσεως ὄργανον οὐδὲν, ἀλλ' ἔστιν
ὀλίγου δεῖν φυτά. τούτων δ' ἤδη πλέον ἀφέστηκεν, ὅσα γίνεσθαι πέφυκε, καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον οἷς καὶ τὸ
10 τῆς ὀσμῆς ὄργανον ἐγένετο, καὶ πολὺ δὴ τούτων ἔτι μᾶλλον, οἷς καὶ τὸ τῆς ἀκοῆς. ἐγγὺς δ' ἥκει τῶν τελέων, οἷς
καὶ ταῦτα καὶ τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον ὑπάρχει. τοιοῦτοι μὲν δὴ καὶ οἱ ἰχθύες. ἀλλ' οὔτε πόδες εἰσὶ τούτοις τι οὔτε
χεῖρες. ἀλλὰ λέοντές τε καὶ κύνες, οὐ μόνον πόδας, ἀλλὰ καὶ οἷον χεῖρας ἐκτήσαντο, καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον ἄρκτοι
τε καὶ πίθηκοι. τελέα δὲ χεὶρ ἤδη μόνοις τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶν, ὥσπερ γε καὶ ὁ χρησόμενος αὐτῇ λογισμὸς, οὗ
θειότερον οὐδὲν ἐγγίνεται ζώῳ θνητῷ. καθάπερ οὖν ἄνθρωπος ἁπάντων ζώων ἐστὶ τὸ τελεώτατον, οὕτως ἐν αὐτῷ
τούτῳ πάλιν ἀνὴρ γυναικὸς, ἡ δ' αἰτία τῆς τελειότητος, ἡ τῆς θερμότητος ὑπεροχή. τοῦτο γάρ ἐστι πρῶτον
ὄργανον τῆς φύσεως. ἐν οἷς οὖν ἐλλιπέστερον, ἐν τούτοις ἀναγκαῖον ἀτελέστερον εἶναι καὶ τὸ δημιούργημα. οὔκουν
θαυμαστὸν οὐδὲν εἰ τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος εἰς τοσοῦτον ἀτελέστερον εἰς ὅσον ψυχρότερον. ὥσπερ οὖν ἀτελεῖς ἔχει ὀ-
φθαλμοὺς ὁ ἀσπάλαξ, οὐ μὴν οὕτω γε ἀτελεῖς ὡς οἷς οὐδ' ὅλως ἐστὶ ζώοις, ἐν δ' ὑπογραφή τις αὐτῶν, οὕτω καὶ γυ-
νὴ τοῖς γεννητικοῖς μορίοις ἀνδρὸς ἀτελεστέρα. διεπλάσθη μὲν γὰρ ἔνδον αὐτῆς ἔτι κυουμένης τὰ μόρια. προκύψαι
20 δὲ καὶ ἐκτεῖναι πρὸς τοὐκτὸς ἀρρωστίᾳ θερμότητος οὐ δυνηθήσεται, τὸ μὲν διαπλαττόμενον αὐτὸ ζῶον
ἀτελέστερον ἀπειργάσατο τοῦ πάντῃ τελείου. τῷ δ' ὅλῳ γένει χρείαν οὐ σμικρὰν παρέχων. ἔδει γὰρ εἶναί τι
καὶ θῆλυ. μὴ γὰρ δὴ νομίσῃς, ὡς ἑκὼν ἄν ποτε τὸ ἥμισυ μέρος ὅλου τοῦ γένους ἡμῶν ὁ δημιουργὸς ἀτελὲς ἀ-
πειργάσατο, καὶ οἷον ἀνάπηρον, εἰ μή τις καὶ ἐκ τούτου τοῦ πηρώματος ἔμελλεν ἔσεσθαι χρεία μεγάλη. τίς οὖν ἥδε;
καὶ δὴ λέγωμεν. τὸ κυούμενον εἴς τε τὴν πρώτην σύστασιν, εἴς τε τὴν ἐξῆς ἅπασαν αὔξησιν, ὕλης δεῖται δαψιλοῦς,
ὥστ' ἀναγκαῖον αὐτῷ δυεῖν θάτερον ἢ ἁρπάζειν αὐτῆς τῆς κυούσης τὴν τροφὴν, ἢ περιττεύουσαν λαμβάνειν,
ἀλλὰ τὸ μὲν ἁρπάζειν βέλτιον ἦν τὸ γεννώμενον. τὸ δὲ περιττεύουσαν λαμβάνειν, ἀδύνατον, εἰ θερμὸν ἀκριβῶς
ἦν τὸ θῆλυ. διεφόρησε γὰρ ἂν οὕτω τε καὶ ῥᾳδίως ἤκμασεν. ψυχρότερον οὖν αὐτὸ γενέσθαι βέλτιον ἦν εἰς τοσοῦ-
τον, εἰς ὅσον ἂν ἔπεψε καὶ κατειργάσατο τροφὴν, μὴ πᾶσαν δύνασθαι διαφορεῖν. τὸ μὲν γὰρ ἤδη πλέον ψυχρὸν οὐ-
δὲ πέπτειν ἱκανὸν, τὸ δ' αὖ τελέως θερμὸν, ὥσπερ πέπτειν, οὕτω καὶ διαφορεῖν ἰσχυρὸν, ὅπερ ἂν οὖν ἀπολείπη-
30 ται μὴ πάνυ πολλῷ τοῦ τελέως θερμοῦ, καὶ πέπτειν ἱκανόν ἐστιν. ὡς ἂν μηκέτι ψυχρὸν ὂν καὶ καταλείπειν τι
περιττὸν, ὡς ἂν οὐχ οὕτω σφοδρῶς ὑπάρχον θερμόν. αὕτη μὲν ἡ χρεία τῆς τοῦ θήλεος ψυχρότητος. εὐθὺς δ' ἀ-
κολουθήσειν ἔμελλεν αὐτῇ καὶ τὸ τῶν μορίων ἀτελὲς, ἀρρωστίᾳ θερμότητος ἀδυνατησάντων ἀνακύψαι πρὸς
τοὐκτὸς, ἕτερόν τι τούτων μέγιστον ἀγαθὸν, εἰς τὴν τοῦ γένους διαδοχήν. οὐ γὰρ εἴπερ ἐκτὸς ἀνέσχεν, ὄσχεος ἂν ἐγένετο
τοῦτ' ἔνδον μεῖναν, ἡ τῶν ὑστερῶν φύσις ἀπετελέσθη, δέξασθαι καὶ κατασχεῖν σπέρμα, καὶ θρέψαι καὶ τελειῶσαι
τὸ κυούμενον ἐπιτήδειον ὄργανον. εὐθὺς δὲ δήπου καὶ τοὺς ὄρχεις ἔμελλε τὸ θῆλυ μικροτέρους τε καὶ ἀτελεστέ-
ρους ἴσχειν, καὶ τὸ σπέρμα τὸ κατ' αὐτοὺς γεννηθησόμενον, ἔλαττόν τε καὶ ψυχρότερον, καὶ ὑγρότερον. ἕπεται γὰρ
οὖν καὶ ταῦτ' ἐξ ἀνάγκης ἐνδείᾳ θερμότητος. οὔκουν ἱκανὸν ἔμελλεν ἔσεσθαι τὸ τοιοῦτον σπέρμα γεννᾶν ζῶον.
ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐστὶ χρήσιμον. οὐ δὲ τι οὐδ' αὐτὸ μάτην ἐγένετο, καὶ τοῦτο προϊὼν ὁ λόγος ἐξηγήσεται. τὸ δ' ἄρρεν εἰς
ὅσον ἐστὶ θερμότερον, εἰς τοσοῦτον καὶ οἱ ὄρχεις αὐτοῦ μείζους ἀπετελέσθησαν. ἡ δ' ἐν αὐτοῖς τοῦ σπέρματος γέ-
40 νεσις εἰς ἄκρον ἥκουσα πέψεως ἀρχὴ δραστικὴ ζώου γέγονεν. ἐκ μιᾶς οὖν ἀρχῆς σοφῶς ἐξευρημένης τῷ δη-
μιουργῷ, καθ' ἣν ἀτελέστερον ἐγένετο τοῦ ἄρρενος τὸ θῆλυ, πάντ' ἐξεβλάστησε τὰ πρὸς τὴν τοῦ ζώου γένεσιν χρη-
στὰ, τό τε μὴ δυνηθῆναι πρὸς τοὐκτὸς ἐκπεσεῖν τὰ τοῦ θήλεος μόρια. τό τε περίττωμα τροφῆς χρηστῆς ἀθροίζειν
αὐτὸ, καὶ σπέρμα ἔχειν ἀτελὲς, καὶ κοῖλον ὄργανον εἰς ὑποδοχὴν τοῦ τελείου σπέρματος. τό τε τοῖς ἄρρεσιν ἁ-
πάντων τῶν ἐναντίων γενομένων αἰδοῖόν τε πρόμηκες ἀποτελεσθῆναι, πρός τε τὴν ἀφροδίσιον ὁμιλίαν, καὶ
πρὸς τὴν τοῦ σπέρματος ἔκκρισιν ἐπιτηδειότατον. αὐτό τε τὸ σπέρμα, πολὺ καὶ παχὺ, καὶ θερμὸν ἀπεργα-
σθῆναι. μὴ τοίνυν νόμιζε κατ' ἄλλους μέν τινας λόγους κινεῖσθαι τὸ σπέρμα πρὸς τὴν τῶν ἀρρένων ζώων γέ-
νεσιν, κατ' ἄλλους δὲ πρὸς τὴν τῶν θηλειῶν. οὕτως μὲν γὰρ οὐδ' ἂν ὁ μονοειδοῦς τινος ἀρχὴ γένοιτο ζῶον, τοῖς λόγοις
ὅλοις τῆς κινήσεως ὑπαλλαττόμενον. ἀλλ' ὡς εἴρηται νῦν, τὸ μὲν ἀτελέστερον ἐν τῇ κινήσει θῆλυ. τὸ δὲ τελεώτε-
ρον ἄρρεν γίνεται, τοῦ δ' ἀτελέστερον ἢ τελεώτερον κινεῖσθαι τὴν κατὰ τὸ ψυχρὸν καὶ θερμὸν ἀνισότητα δικαίως
50 ἄν τις αἰτιάσαιτο, καὶ πρὸς μίαν ἀρχὴν ταύτην, εἴπερ ἀκριβῶς ἐστὶ φυσικὸς, ἅπαντα τὰ κατὰ μέρος ἀνάγοι.
πῶς οὖν αὐτὴν ταύτην τὴν ἀρχὴν οἷόν τε τοῖς κυουμένοις ἐγγίνεσθαι. τοῖς μὲν γὰρ καὶ τὸ θῆλυ νομίζουσι γό-
νιμον σπερμαίνειν, ὅταν αἱ κατ' ἐκεῖνο κινήσεις ἐγκρατέστεραι γένωνται τῶν κατὰ τὸ ἄρρεν οὐδὲν θαυμαστὸν εἶναι
δοκεῖ, θῆλυ γίνεσθαι τὸ κυούμενον. ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐ συνίσασιν οὗτοι δύο κινήσεων ἀρχὰς ποιοῦντες ἀλλήλαις
μαχομένας, εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα κινήσεως ἀρχὴν ἔχει τὸ τοῦ θήλεως σπέρμα, πάντως δήπου τῆς αὐτῆς ἔχει
τῷ ἄρρενι, καὶ δεῖται κεραννύσθαί τε πρὸς αὐτὸ, καὶ ὡς ἓν ἐνεργεῖν τοῦ λοιποῦ. ἢ εἴπερ μὴ δεῖται, τί κωλύσει
τὸ θῆλυ μόνον εἰς αὐτὸ σπερμαῖνον, οὕτω τελεσφορεῖν τὸ κύημα, καὶ μὴν οὐ φαίνεται τοῦτο. δῆλον οὖν ὡς χρῄζει
πάντως τοῦ ἄρρενος. ἀλλ' εἰ χρῄζει, κεράννυταί γ' ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ καὶ μία σύμφυτος ἐξ ἀμφοῖν γίνεται κίνησις.
οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὸ μὲν, ἄλλως. τὸ δὲ ἄλλως κινούμενον εἰς ἑνὸς ζώου γένεσιν συντελεῖν. ὅλως δὲ τὸ νομίζειν ἄλλω

τινὰ τοῦ

τινὰ τοῦ θήλεος ὑπάρχειν σπέρματος ὁδὸν, καὶ τάξιν κινήσεως, ἄλλην δὲ τοῦ ἄῤῥενος, ἀγυμνάστων ἐστὶν ἀνθρώ-
πων, ἐν τοῖς περὶ φύσεως λογισμοῖς, εἴτε γὰρ αὐτὸ τὸ σπέρμα τοῦ θήλεος, εἴτε καὶ τὸ κατιὸν εἰς τὰς μήτρας
αἷμα, κινήσεως ἀρχήν τινα συνεισφέροιτο, τῆς αὐτῆς δήπουθεν ἀκριβῶς ὥσπερ καὶ τῷ τοῦ ἄῤῥενος σπέρμα-
τι μετέστιν ἐξηγήσεως. ἔστι δὲ δὴ τοῦτο, κατὰ τῶν ἀλεκτορίδων εὔδηλον, κυΐσκονται γὰρ αὗται τὰ ὑπηνέμια
καλούμενα τῶν ᾠῶν, ἄνευ τῆς πρὸς τοὺς ἄῤῥενας ὁμιλίας, οἷς ὅτι μὲν ἐνδεῖ τι πρὸς τὸ τέλεον, ἐκ τοῦ μὴ δύ-
νασθαι ζῶον ἐξ αὐτῶν γεννηθῆναι δηλοῦται, τὴν γοῦν ἰδέαν, ὅτι σύμπασαν ἔχει καὶ ταῦθ᾽ οἵαν περ καὶ
τὰ λοιπὰ τῶν ᾠῶν, ἐναργῶς φαίνεται. μόνη γὰρ ἡ παρὰ τοῦ ἄῤῥενος αὐτοῖς ἐνδεῖ θερμότης εἰς τελεότητα. ἀλ-
λὰ τοῦτό γε τοῖς πεζοῖς ζώοις ἀδύνατον ὑπάρξαι. πάντα γὰρ ὑγρότερα μακρῷ τῶν πτηνῶν ὄντα, παντά-
πασιν ἀσθενὲς ἔχει τοῦ θήλεος τὸ σῶμα, καὶ ἀδύνατον εἰς τοσοῦτο προβῆναι κινήσεως ὡς μορφὴν τεχνικὴν ἐπι-
10 θεῖναι τῷ κυήματι. μόνον δ᾽ ἔτι ξηρὸν τὴν κρᾶσιν ἱκανῶς ἐστι γένος ζώου, τὸ περιττὸν τῆς ψυχρᾶς ἰκμάδος ἐν τῷ
τοῦ θήλεος σπέρματι δαπανῆσαι δυνάμενον ἄχρι τινὸς, οἷόν τε τοῦτο χωρὶς τοῦ ἄῤῥενος ἐργάσασθαι κύημα τοι-
οῦτον, οἷον ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τοῖς ζώοις ᾠὸν, ἀλλ᾽ ἐν γε τοῖς πεζοῖς ζώοις ἀνάλογον ᾠῷ τι ἂν εὕρωμεν ἄλλο γε ἢ τὴν
ὀνομαζομένην ὑπὸ τῶν ἰατρῶν κύησιν μὲν μύλης, ἣ δὴ σάρξ ἐστιν ἀργὴ καὶ ἀδιάπλαστος. ἐπεὶ τοίνυν ἄχρι τοσού-
του βούλονται προϊέναι τὸ τοῦ θήλεος σπέρμα, πρῶτον μὲν ὅτι βραχὺ νέμουσιν αὐτῷ τεχνικῆς ἐνεργείας,
ὅπερ ἂν ἴσως ὑπάρξειε καὶ μόνῳ τῷ καταμηνίῳ πρόδηλον παντὶ, δεύτερον δ᾽ ὅτι μηδ᾽ ἀληθεύουσι περὶ τὴν
τῶν γινομένων ἱστορίαν. οὐ γὰρ ὥσπερ ὄρνιθες ἄνευ τῶν ἀῤῥένων ᾠὰ τίκτουσιν, οὕτως ὤφθη ποτὲ γυνὴ χωρὶς
ἀνδρὸς κυήσασα, βέλτιον οὖν ἀρχὴν μὲν κινητικὴν ὑποτίθεσθαι, τὸ τοῦ ἄῤῥενος σπέρμα, συντελεῖν δ᾽ αὐ-
τῷ τι πρὸς τὴν τοῦ ζώου γένεσιν ὑπολαμβάνειν τὸ τοῦ θήλεος. ὅσον δέ τι τοῦτ᾽ ἐστὶν, ὃ συντελεῖ, μικρὸν ὕστερον ἐρῶ,
πρότερόν γε συμπερανάμενος ἅπαντα τὸν ἐνεστηκότα λόγον. ἐκ γὰρ τῆς μιᾶς ἀρχῆς ταύτης, εὐθὺς μὲν ἅμα
20 τῷ καταβληθῆναι τὸ σπέρμα καὶ μέχρι παμπόλλου γε χρόνου, μάθοις ἂν ἐξ αὐτῶν τῶν ἀνατομικῶν, ὡς οὔπω
διαπέπλασται τῶν αἰδοίων οὐδέτερον, οὐδ᾽ ἔστι δῆλον οὔτ᾽ εἰ ἄῤῥεν ἐστὶν, αὐτὸ τὸ κυούμενον, οὔτ᾽ εἰ θῆλυ, χρόνῳ
δ᾽ ὕστερον φωρᾶταί τε καὶ κατάδηλον γίνεται. τὴν δ᾽ αἰτίαν τοῦ τοιοῦτον γίνεσθαι, τὴν μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ σπέρ-
ματος ἔχον, τὴν δὲ, ἐκ τῆς μήτρας ἐπισπώμενον, ὅπως δ᾽ ἑκάτερον αὐτῶν, τὴν μὲν ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ἴσχει, τὴν δ᾽ ὕστε-
ρον λαμβάνει, δοκῶ μοι δείξειν οὐ λόγοις πιθανοῖς, ἀλλ᾽ ἐναργέσιν ἀποδείξεσιν ἐκ τῶν ἀνατομικῶν εὑρισκομέ-
ναις, ἐξ ὧν οἶδ᾽ ὅτι θαυμαστή τίς σοι φανεῖται τέχνη τῆς φύσεως, εἰ προσέχοις τῷ λόγῳ τὸν νοῦν, ἡ γάρ τοι κοίλη
φλὲψ, ἵνα πρῶτον ἐκφυομένη τοῦ ἥπατος ἔτι μετέωρος ἐπὶ τὴν ῥάχιν κάμπτεται, τὸν δεξιὸν ἔχει νεφρὸν, ἐκ
τῶν δεξιῶν ἑαυτῆς μερῶν παρακείμενον, εἶτ᾽ ἐφεξῆς ὑποκάτω σμικρὸν, ἐκ τῶν ἀριστερῶν αὖ μερῶν τὸν ἀρι-
στερόν. ἔκφυσις δ᾽ ἐξ αὐτῆς εἰς ἑκάτερον τῶν νεφρῶν ἐστιν ἀγγείου μεγίστου φλεβώδους, καὶ μέν γε καὶ τούτων ἑκα-
τέρων κάτωθεν, ἑτέρων ἀγγείων ἔρχεται ζεῦγος ὁμοίως μεγάλων ἐκ μὲν τῆς μεγίστης ἀρτηρίας τῆς ἐπικει-
30 μένης τῇ ῥάχει φερόμενον, ὁμοίως δὲ ταῖς φλεψὶν εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμφυόμενον. ἀπὸ δὲ τοῦ μὲν δεξιοῦ νεφροῦ πλη-
σίον κειμένου τῷ ἥπατι, τοῦ δ᾽ ἀριστεροῦ κατωτέρω μόνοις τοῖς εἰς τοὺς νεφροὺς ἐμφυομένοις ἀγγείοις, ἴδιόν τι
συμβέβηκεν ἐξαίρετον, ὃ δὴ οὐκ ἄλλοις τισὶν, οὔτε τῶν ἀπὸ τῆς φλεβὸς τῆς κοίλης ὁρμωμένων, οὔτε τῶν ἀπὸ τῆς
μεγάλης ἀρτηρίας. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἅπαντα κατὰ συζυγίαν ἐκφύεται τῶν αὐτῶν τόπων ἑκατέρου τῶν ἀγγείων,
αἱ δ᾽ εἰς τοὺς νεφροὺς ἔρχουσαι φλέβες, καὶ ἀρτηρίαι, τὴν ἐκ τῶν μεγάλων ἀγγείων ἔκφυσιν, οὐκ ἐκ τῶν αὐ-
τῶν πεποίηνται τόπων, ἀλλ᾽ ὅσον ὁ δεξιὸς νεφρὸς ὑψηλότερός ἐστι θατέρου, τοσοῦτον καὶ ἡ τῶν εἰς αὐτὸν ἀγγεί-
ων ἔκφυσις ὑψηλοτέρα τῆς εἰς τὸν ἕτερόν ἐστιν. ἐπεὶ τοίνυν ἐφεξῆς τούτων ἐστὶ τὰ γεννητικὰ μόρια, ζεῦγος ἀρ-
τηριῶν τε καὶ φλεβῶν φέρεται, τῶν αὐτῶν μερῶν ἀφορμᾶσθαι δυνάμενον. οὐ γὰρ ἔτι τὸ μὲν αὐτῶν εἰς ὑψη-
λὸν ἀφικνεῖται, τὸ δ᾽ εἰς ταπεινὸν ὄργανον, ἀλλ᾽ ἥ τε ἀριστερὰ μήτρα τὴν αὐτὴν ἔχει θέσιν τῇ δεξιᾷ. καὶ τῶν ὄρ-
χεων ἑκάτερος ὡσαύτως τέτακται, διὰ τὴν τῶν εἰς αὐτὰ φερομένων ἀγγείων τὰ μὲν, εἴς τε τὴν δεξιὰν μήτραν
40 καὶ τὸν ταύτης ὄρχιν ἰόντα, τῶν μεγάλων ἀγγείων αὐτῶν ἀφώρμηται τῶν ἐπὶ ῥάχιν φλὲψ μὲν ἀπὸ τῆς κοίλης
φλεβὸς, ἀρτηρία δ᾽ ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας. ὅσα δ᾽ εἰς τὸν ἀριστερὸν ὄρχιν ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων ἢ τὴν ταύτῃ
μήτραν ἐπὶ τῶν γυναικῶν ἀφικνεῖται, δύο δέ ἐστιν καὶ ταῦτα, μία μὲν ἀρτηρία, μία δὲ φλὲψ, οὐκέτ᾽ ἐξ αὐτῶν
τῶν μεγάλων ἀγγείων, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς φερομένων ἀφώρμηται. δῆλον οὖν ὡς ἀκάθαρτον ἔτι καὶ πε-
ριττωματικὸν καὶ ὑγρὸν, καὶ ὀῤῥῶδες, ὅτε ἀριστερὸς ὄρχις ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων, ἥτ᾽ ἀριστερὰ μήτρα ταῖς γυναιξὶ
δέχονται τὸ αἷμα, κἀκ τούτου συμβαίνει καὶ αὐτοῖς τοῖς δεχομένοις ὀργάνοις, οὐχ ὁμοίοις γίνεσθαι τὴν κρᾶσιν,
ὡς γὰρ τὸ καθαρὸν αἷμα θερμότερον τοῦ περιττωματικοῦ, οὕτω καὶ τὰ πρὸς αὐτοῦ τρεφόμενα μόρια τὰ δε-
ξιὰ θερμότερα τῶν ἀριστερῶν ἀποτελεῖται, καίτοι καὶ τῆς φύσεως ταῦτ᾽ ἐξ ἀρχῆς ἐπλεονέκτει. δέδεικται
γὰρ καὶ τοῦθ᾽ ἡμῖν πολλάκις ὑφ᾽ Ἱπποκράτους ὀρθῶς εἰρημένον, ὡς τὰ κατ᾽ εὐθὺ κείμενα μόρια, πλέον ἀλλή-
λων ἀπολαύειν ἀνάγκη. μὴ τοίνυν ἄρα θαυμάζειν εἰ τῶν γε μητρῶν ἡ δεξιὰ, καὶ τῶν ὄρχεων ὁ ταύτῃ κείμενος
50 οὐ μόνον τῷ τρέφεσθαι διαφερόντως, ἀλλὰ καὶ τῷ κατ᾽ εὐθὺ τετάχθαι τοῦ ἥπατος ἱκανῶς ἐστι τῶν ἀριστερῶν θερ-
μότερος, καὶ μὴν εἴπερ τοῦτ᾽ ἀποδέδεικται, συγχωρεῖ. τὸ δ᾽ εἶναι τὸ ἄῤῥεν τοῦ θήλεος θερμότερον, οὐδὲν ἄλο-
γον, ἔτι τὰ μὲν δεξιὰ μόρια τῶν ἀῤῥένων εἶναι γεννητικὰ, τὰ δ᾽ ἀριστερὰ τῶν θηλειῶν, οὕτως οὖν κἀκεῖνα πρὸς
Ἱπποκράτους ἐλέγετο, τράγος ὁπότερον ἂν φανῇ, ἔξω ὄρχις δεξιὸς ἄῤῥεν, ἀριστερὸς θῆλυ. ὁπόταν γὰρ πρῶτον
ἐξαίρηται τὰ γεννητικὰ μόρια, καὶ μεταβάλλῃ πως ἐπὶ τὸ τραχύτερόν τε, καὶ βαρύτερον ἡ φωνὴ, τοῦτο
γὰρ τὸ τραγᾶν ἐστι, τότε παραφυλάττειν ὁ Ἱπποκράτης κελεύει, πότερον τῶν μορίων ἐστὶν ἰσχυρότερον, τὰ γὰρ ἀνοι-
δισκόμενα πρότερον, καὶ πλεονεκτοῦντα κατὰ τὴν αὔξησιν, ἐκεῖνα δήπουθεν ἐστὶ τὰ ἰσχυρότερα. διορίσασθαι
δὲ χρὴ κἀνταῦθα πρὸς τὸ μηδὲν ἐν τῷ λόγῳ παρακούειν, ὡς διχῶς ἰσχυρότερόν τε καὶ ἀσθενέστερον, ἕτερον
ἑτέρου μόριον εἶναι λέγεται, τὸ μὲν ἁπλῶς καὶ φύσει καθ᾽ ὅλον τὸ γένος, τὸ δ᾽ ἐν τῷδε τοῦ ζώου ἀτόμου συμπήξει,

καρδία μὲν γὰρ ἥπατος καὶ ἀρτηρία φλεβῶν, καὶ νεῦρα σαρκῶν, ἅπαντά τε τὰ δεξιὰ τῶν ἀριστερῶν ἰσχυ-
ρότερα κατὰ πάντων τῶν ζώων ἐστὶ τὰ γένη. δίωνι δ' εἰ τύχῃ καὶ θέωνι δυνατὸν, ἤτοι τὸ δεξιὸν ἥμισυ τῆς κε-
φαλῆς, ἢ τὸν ταύτῃ τεταγμένον ὀφθαλμὸν ἀσθενέστερον γενέσθαι θατέρου, κατὰ δὴ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῶν
ὄρχεων, ἁπλῶς μὲν ὁ δεξιὸς ἰσχυρότερος, ἰδίως δὲ τῷ δέ τινι γένοιτ' ἂν ὁ ἀριστερός. καὶ γὰρ οὖν καὶ κιρσωδέστερος
ὁ ἀριστερὸς τοῦ δεξιοῦ τὰ πολλὰ, καὶ διὰ τοῦτο κεχάλασται μᾶλλον ὁ ἀμφ' αὐτὸν ὄσχεος. ἀλλ' εὕροις ἂν καὶ τοὐναν-
τίον ἐν οὐκ ὀλίγοις, ἀρρωστήματός τινος ἐν τῇ πρώτῃ συμπήξει περὶ τὸν δεξιὸν ὄρχιν ὑπαντήσαντος, ἐν τούτοις
οὖν ὁ ἀριστερὸς ἰσχυρότερος, ἀλλὰ κἀπειδὰν ὁ δεξιὸς νεφρὸς ἐγγὺς ᾖ τῇ θέσει θατέρῳ, γίνεται γάρ ποτε καὶ
τοῦτο σπανίως, εὑρίσκεται τηνικαῦτα τῶν εἰς αὐτὸν ἐμφυομένων ἀγγείων τὰ ἀποβλαστήματα, τὰ μὲν εἰς τὸν δε-
ξιὸν ὄρχιν ἐπὶ τῶν ἀρρένων, τὰ δ' εἰς τὴν ταύτῃ μήτραν ἐπὶ τῶν θηλειῶν φερόμενα. καθ' ὅλου τοίνυν [illegible]
10 πᾶν ὁτιοῦν ἐν τῷ ζώῳ μόριον, ἐπειδὰν ἐν τῇ πρώτῃ διαπλάσει βραχύ τι κατ' αὐτὸ πλημμεληθῇ, νοσωδέστε-
ρόν τε καὶ ἀσθενέστερον ἐν πάσῃ γίνεται τῇ ζωῇ, τῆς δὲ τοιαύτης πλημμελείας, ἥτε πρώτη συνουσία τοῦ ἄρρε-
νος πρὸς τὸ θῆλυ, μὴ κατὰ τὸν προσήκοντα γενομένη καιρὸν, ἥτε μετὰ ταῦτα τῆς κυούσης δίαιτα τὴν αἰτίαν
ἔχει. ταῦτα μὲν οὖν δὴ τρόπος ἕτερος λόγος. ὁ δ' ὄρχις ὁ δεξιὸς, ὅταν ἀσθενέστερος ἀπεργασθῇ θατέρου πρότερον
ἐπισημαίνει κατὰ τὸν καλούμενον τράγον ὁ ἀριστερὸς, καὶ τῷδε τεκμαίρεσθαι τὸ ζῶον τοῦτο θηλυγονώτερον ὑπάρ-
χειν, ὥσπερ εἰ καὶ κατὰ φύσιν αὐτοῖς μένοι πρότερόν τ' ἂν ἐξαίροιτο κατὰ τὸν τράγον ὁ δεξιὸς, ἀρρενογόνον τ' ἂν
ἐκεῖνο γίνοιτο τὸ ζῶον, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ. προϊούσης γὰρ δὴ τῆς ἀπὸ τοῦ θήλεος ἀρχῆς ἐνδέχεταί ποτε τὸ μὲν θη-
λυγόνον σπέρμα θερμανθὲν ὑπὸ τῆς δεξιᾶς μήτρας, ἄρρεν ἀπεργάσασθαι τὸ κύημα, τὸ δ' ἀρρενογόνον ὑπὸ
τῆς ἀριστερᾶς ἐμψυχθὲν, εἰς τοὐναντίον μεταπεσεῖν, ἀτρέμα μὲν γὰρ ψυχροτέρου τοῦ σπέρματος ὑπάρχοντος
ἐπὶ πλέον δὲ θερμῆς τῆς μήτρας, οὐδὲν θαυμαστὸν ἐξ ἐκείνης αὐτῷ προστεθῆναι τὸ λεῖπον, εἰ δ' ἐπὶ πλέον εἴη
20 κατεψυγμένον, εἶτ' εἰς παρηβῶντος ζώου μήτραν ἐμπέσοι δεξιὰν, οὐδὲν ὑπ' αὐτῆς ὠφεληθείη. τὸ τοίνυν διττὴν
μὲν ἀρχὴν εἶναι, τῆς τῶν ἀρρένων γενέσεως, ἐν μὲν τοῖς θήλεσι τὴν δεξιὰν μήτραν, ἐν δὲ τοῖς ἄρρεσι τὸν ὄρχιν,
ἰσχυροτέραν δ' ὡς τὰ πολλὰ γίνεσθαι μὲν μήτραν, ἐξομοιοῦν ἑαυτῇ τὸ κυούμενον ὡς ἂν καὶ χρόνῳ πλέονι πλησιά-
ζουσαν, εὐλόγως, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ μὲν ἄρρενα τῶν ἐμβρύων ἐν ταύτῃ, τὰ δὲ θήλεα κατὰ τὴν ἀριστερὰν εὑρί-
σκεται. καὶ γὰρ οὖν καὶ ἥδε τὰ πολλὰ μὲν ἑαυτῇ συνεξομοιοῖ τὸ σπέρμα, δύναιτο δ' ἂν καὶ νικηθεῖσά ποτε τῇ
ῥώμῃ τῆς ἐν ἐκείνῳ θερμότητος, ἄρρεν ἀντὶ θήλεος ἐπιτρέψαι γενέσθαι τὸ κύημα. ταῦτα μὲν δὴ σπάνια
μεγάλης δεῖ τῆς ὑπεροχῆς. ὡς τὰ πολλὰ δὲ τὸ μὲν ἄρρεν ἐν τῇ δεξιᾷ μήτρᾳ, τὸ δὲ θῆλυ κατὰ τὴν ἀριστερὰν εὑ-
ρίσκεται. καὶ τούτων αἰτία τῶν τρεφουσῶν τὰς μήτρας φλεβῶν ἡ ἀρχή. διατί δὲ συμπάσχουσιν εἰς τοσοῦτον
αὐταῖς οἱ τιτθοὶ, τοῦτ' ἤδη δίειμι. καὶ γὰρ οὖν καὶ αὐτὸ θαυμαστήν τινα τῆς φύσεως ἐνδείξεται τὴν τέχνην
ἐπειδὴ γὰρ εἰς ἑνὸς ὑπηρεσίαν ἔργου παρεσκεύασεν ἀμφότερα τὰ μόρια, συνῆψεν αὐτὰ διὰ τῶν ἀγγείων, ἃς
30 ἐν τοῖς περὶ τοῦ θώρακος λόγοις ἐπὶ τοὺς τιτθοὺς ἔλεγον μὲν ἰέναι φλέβας καὶ ἀρτηρίας εἰς ὑποχόνδρια
καὶ τὸ σύμπαν ὑπογάστριον καταγαγοῦσα, κἄπειτα συνάψασα ταῖς ἀπὸ τῶν κάτω μερῶν ἀναφερομέναις
ἀφ' ὧν εἴς τε μήτραν καὶ ὄρχεις ἀφικνοῦνται φλέβες. μόνα γὰρ δὴ ταῦτ' ἐν τοῖς ζώοις ἀγγεῖα, τὰ μὲν ἐκ τῶν
ὑπὲρ τὰς φρένας χωρίων ὁρμηθέντα, κάτω τοῦ σώματος φέρεται, τὰ δ' ἐκ τῶν κάτω ἄνω. μόνα γὰρ οὖν δὴ
καὶ τὰ προειρημένα μόρια συνῆφθαι δι' ἀγγείων ἐχρῆν, ἵν' ὅταν μὲν ἐν ταῖς μήτραις αὐξάνηταί τε καὶ δια-
πλάττηται τὸ ἔμβρυον, ἐκείνῳ μόνῳ τὴν ἐξ ἀμφοτέρων αἱ κοιναὶ φλέβες ἐπάρδωσι τροφήν. ὅταν δ' ἀ-
ποκυηθὲν τύχοι, τοῖς τιτθοῖς αὖθις ἐπιρρεῖ σύμπασα διὰ τοῦτο κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον οὐκ ἐνδέχεται τά τε
καταμήνια φέρεσθαι καλῶς καὶ θηλάζειν τὸ θῆλυ. ξηραίνεται γὰρ ἀεὶ τὸ ἕτερον μόριον ὑπὸ τῆς ἐπὶ θά-
τερον ῥοπῆς τοῦ αἵματος. ἐπειδὴ γοῦν τῷ πρὸ τῆς κυήσεως καιρῷ, καὶ ταῖς ἀκμαζούσαις τῶν γυναικῶν, ὅσον ἀθροί-
ζεται περιττὸν ἐκκενοῖ τοῦτο ἡ φύσις ἐφ' ἑκάστῳ μηνὶ διὰ τῶν εἰς τὰς μήτρας καθηκόντων ἀγγείων, ἐπειδὰν δὲ
40 κύωσιν, ἕλκει τὸ ἔμβρυον ἐξ αὐτῶν τὴν τροφήν. αἱ δ' ἄρα φλέβες αἱ τῇδε τηλικαῦται τό τ' εὖρος ὑπάρχουσι
καὶ τὸ μῆκος, ὥστε κἀκεῖνα τρέφειν ἀφθόνως, καί τι περιττὸν ἀθροίζειν ἀεί. τοῦτ' οὖν ὅταν ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ
τῆς κυήσεως ἀθροιζόμενον ἤδη ἐν ταμιείοις τισὶ τροφῆς τοῖς κοινοῖς τούτοις ἀγγείοις, ἐξαίρῃ τε καὶ διατείνῃ τελέ-
ως, καὶ ἤδη πλημμυρῇ χώραν ἐπιζητεῖν μεταστάσεως. ἔχει δ' οὐδεμίαν ἄλλην ἢ τοῦ στήθους, εἰς ἣν ἅμα μὲν αἱ φλέ-
βες αὐτῷ διατεινόμεναι καὶ βαρυνόμεναι προπέμπουσιν. ἅμα δ' ὁ τῆς γαστρὸς ὅλος ὄγκος, ὁ διὰ τὴν κύη-
σιν ἐπιπέμπων τε καὶ θλίβων ὠθεῖ πρὸς τὸ εἶκον, οὕτω μὲν δὴ τὰ γάλακτα τῶν ἐπιμηνίων ἀδελφὰ φησὶν ἱππο-
κράτης, τῆς μὲν ὀκταμηνίου ἀπαρτιζούσης, τῆς δὲ τροφῆς ὑπερβαλούσης, οὕτω δὲ κἀπειδὰν ἤδη κατὰ τὸ κυού-
μενον αὐτὸ γένηταί τι πάθος, ὡς μηκέθ' ἱκανὴν ἐπισπᾶσθαι τροφὴν, ἢ καί τι περὶ τὸ σῶμα τῆς γυναικὸς
ἁμάρτημα συμβῇ τοιοῦτον, ὡς μηκέθ' ἱκανὸν αὐτοῦ παρασκευάζειν τὸ αἷμα, συγχεῖται μὲν ἐν τούτῳ καὶ πα-
ρέρχεται τῶν ὅρων τῆς φύσεως ἡ τάξις ἐναντία δ' ἀνάγκη παθήματα καταλαμβάνειν τοὺς τιτθοὺς πλη-
50 ρουμένους μὲν γάλακτος πρὸ ὥρας ἐπὶ ταῖς τῶν ἐμβρύων ἀρρωστίαις, ἰσχνοὺς δ' ἐφεξῆς, ἐπὶ ταῖς τῶν ὑστε-
ρῶν ἐνδείαις γινομένους, οὕτω τοι καὶ ἱπποκράτης ἔλεγεν, ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, γάλα ἐκ τῶν μαστῶν πολὺ ῥυὲν, ἀσθε-
νὲς τὸ ἔμβρυον, ὡς ἂν εἰς τοὺς μαστοὺς δηλονότι τοῦ περιττοῦ πάντως ἀνιόντος, ὃ κατέλιπεν ἐν ταῖς φλεψὶ τὸ
κυούμενον, ἀδυνατοῦν ὑπ' ἀσθενείας ὅσον ἱκανὸν ἦν αὐτῷ πρὸς τὴν σύμμετρον θρέψιν ἐπισπᾶσθαι. ὅταν δ' αὖ
πάλιν εἴπῃ, γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ἢν οἱ μαστοὶ ἰσχνοὶ γένωνται, ἐκτρώσεται. τὸ μὲν ἔμβρυον ἰσχυρὸν εἶναι
τηνικαῦτα νομίζειν χρὴ, τροφὴν δ' οὐκ ἔχειν ἄφθονον, ὅθεν πρῶτον μὲν ἐκ τῶν κοινῶν πρὸς τὰς ὑστέρας φλε-
βῶν ἐπισπᾶσθαι τὸ αἷμα κἀν τούτῳ, τοὺς μαστοὺς ἰσχνοὺς γίνεσθαι, μικρὸν ὕστερον δὲ ἐκτιτρώσκεσθαι παντάπα-
σιν ἐπιλειπούσης αὐτῷ τῆς τροφῆς. ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα πάντα τῶν φυσικῶν ἐστι προβλημάτων ἀκόλουθα τῇ
πρὸς τὰ προκείμενα νῦν εἰρημένῃ. τὸ δ' ἴδιον αὐτῆς τῆς παρούσης διεξόδου τὴν χρείαν εἰπεῖν, ἣν τῆς τε πρὸς

τοὺς τιτθοὺς κοινωνίας ταῖς ὑστέραις, καὶ τῶν εἴς τε τὸν ἀριστερὸν ὄρχιν καὶ τὴν ἀριστερὰν μήτραν ἰόντων ἀγγείων ἀπὸ
τῶν εἰς τὸν κατ' εὐθὺ νεφρὸν ἐμπεφυκότων. ἅπαντα γὰρ ταῦθ' ἡ φύσις ἐμηχανήσατο, διττὴν ἀρχὴν γενέσεως
παρασκευάζουσα τοῖς ἐμβρύοις, ὡς τὸ μὲν ἄρρεν αὐτῶν, τὸ δὲ θῆλυ γίνοιτο, καὶ περὶ μὲν τούτων, ὧδ' ἔχει. δια-
τί δὲ μεγίστη μὲν ἡδονὴ τῇ χρήσει τῶν γεννητικῶν ἕπεται μορίων, ἐπιθυμία δ' οἰστρώδης προηγεῖται τῆς χρή-
σεως ἐν ἅπασι τοῖς ἀκμάζουσι ζώοις, ἑξῆς ἂν εἴη λεκτέον, οὐ τὴν πρώτην ἔτι καὶ κυριωτάτην αἰτίαν ἐξηγουμένοις,
εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις, ὡς ὑπὲρ τοῦ διαμένειν ἄφθαρτον, εἰσαεὶ τὸ γένος ἐμηχανήσατο τὰ τοι-
αῦθ' ἡ φύσις, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ τῆς ὕλης τε καὶ τῶν ὀργάνων, οὐ γὰρ ἐκ τοῦ βουληθῆναι μόνον τοὺς διαπλάττοντας
ἡμᾶς θεοὺς, ἢ σφοδρὰν ἐπιθυμίαν ἐγγίνεσθαι τῶν ἀφροδισίων, ἢ σφοδρὰν ἡδονὴν ἐζεῦχθαι τῷ τ' ἐπιθυμεῖν καὶ τῷ
ἥδεσθαι τοῖς ζώοις ὑπῆρξεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ὕλης τε καὶ τῶν ὀργάνων, ἐπιτηδείων εἰς αὐτὰ παρασκευασθέντων,
10 αἱ γοῦν ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς νεφροὺς χωρίων ἀρτηρίαι καὶ φλέβες ἐπὶ τὰ γεννητικὰ μόρια φερόμεναι, πα-
ρέρχονται μὲν τῶν ὑστερῶν τὸν πυθμένα, τοῖς πλαγίοις δὲ αὐτῶν ἐπιβαίνουσαι μέρεσι, διχάζονται, κἄπειτ' ἐν-
τεῦθεν ἡ μὲν ἑτέρα μοῖρα πρὸς τοὺς ὄρχεις ἀποχωρεῖ τοῦ θήλεος ἐκ τῶν πλαγίων, καὶ αὐτοὺς προσκειμένους ταῖς
μήτραις, ἡ δ' ἑτέρα πρὸς τὸν πυθμένα φερομένη πολυειδῶς εἰς αὐτὸν ἅπασα καταχίζεται. συνάπτει δ' ἐν-
ταῦθα τὰ πέρατα τῶν εἰς τὸν ἀριστερὸν κόλπον τῆς μήτρας ἀγγείων, πέρασι τῶν εἰς τὸν δεξιὸν αὐτῆς κόλπον
κατεσχισμένων, ὥστε καὶ τῆς ὀρρώδους ὑγρότητος ἡ μετάληψις, ἀμυδρὰ μὲν, ἀλλ' ὅμως γίνεται τῇ δεξιᾷ μή-
τρᾳ. χρεία γὰρ ἤδη καὶ ἔτι ἄλλη μεγίστη περὶ τὴν ἔμπροσθεν εἰρημένην ἔμελλεν ἔσεσθαι τῆσδε τῆς ὑγρότητος,
ὡς ἂν δριμύ τι καὶ δάκνον ἐχούσης οὐ μάλιστ' εἴδους ἔχει χυμὸν, ἐπεγείρειν τε πεφυκότος εἰς τὴν τῶν μορίων χρῆ-
σιν, ἡδονήν τε παρέχοντος ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῶν. εἰ γὰρ δὴ μικρὰ καὶ φαῦλα μεγάλων τε καὶ θαυμα-
στῶν ἔργων τῆς φύσεως παραδείγματα χρὴ ποιήσασθαι τῷ λόγῳ σαφηνείας ἕνεκα, τοιοῦτόν τι μοι νόει γινό-
20 μενον ἐπὶ τοῖς ἀσώδεσι τούτοις χυμοῖς θερμαινομένοις, οἷόν τι μάλιστα συμβαίνει πολλάκις ἀθροισθείσης
ὑπὸ τῷ δέρματι τοῦ ζώου δριμύτητος χυμῶν, ἔπειτα γαργαλιζούσης καὶ κνῆσθαι προτρεπούσης ἡδυνούσης
τε κατὰ τὴν κίνησιν. ὅταν οὖν μὴ μόνον ὑγρότης ἡ τοιαύτη κενοῦσθαι δεομένη, καὶ διὰ τοῦτ' ἐπεγείρουσα, καὶ
κεντρίζουσα πρὸς τὴν ἔκκρισιν, ἀλλὰ καὶ πνεῦμα πολὺ καὶ θερμὸν ἀναπνεῦσαι ποθοῖ, ἀμήχανόν τινα χρὴ
νομίζειν τῆς ἡδονῆς εἶναι τὴν ὑπεροχὴν, ὅταν δὲ δὴ καὶ τὰ μόρια ταῦτα πολὺ τοῦ δέρματος αἰσθητικώ-
τερα πρὸς τῆς φύσεως ἦ κατεσκευασμένα διὰ τὴν αὐτὴν χρείαν, οὐ χρὴ θαυμάζειν ἔτι τὸ σφοδρότερον οὔτε
τῆς ἐγγινομένης αὐτοῖς ἐκεῖθεν ἡδονῆς, οὔτε τῆς προηγουμένης ἐπιθυμίας αὐτῇ. καὶ τοῦ πολλάκις ἀπὸ τῶν
εἰς τὸν δεξιὸν νεφρὸν ἐμφυομένων ἀγγείων ἀποβλαστήματά τινα φέρεσθαι, πρὸς τὴν κατ' ἰθὺ μήτραν ἡ αἰτία,
διττῆς γὰρ μελλούσης ἔσεσθαι χρείας τῶν ὀρρωδῶν τούτων περιττωμάτων, προτέρας μὲν ὑπὲρ τοῦ τὴν ἐν τοῖς
ἀριστεροῖς μέρεσιν ἐπαυξῆσαι ψυχρότητα, δευτέρας δ' ὑπὲρ τοῦ τήν τ' ἐπιθυμίαν ἰσχυρὰν, καὶ τὴν ἡδονὴν σφο-
30 δρὰν ἐγγίνεσθαι τῇ χρήσει τῶν ὀργάνων, ἡ μὲν προτέρα διαπαντὸς τοῖς ἀριστεροῖς, ἡ δευτέρα δὲ ἔστιν ὅτε τοῖς
δεξιοῖς, διὰ μακρῶν ἀγγείων ὑπάρχων. προσέρχεται δ' εἰς ταῦτα, καὶ ἄλλη τις οὐ σμικρὰ βοήθεια παρὰ τῶν ἑκα-
τέρωθεν τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως τεταγμένων ἀδενωδῶν σωμάτων, ἐν οἷς καὶ αὐτοῖς ὅμοιον μέν τι σπέρμα-
τι λεπτότερον δ' ἱκανῶς ὑγρὸν ἔρχεται περιεχόμενον. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου, μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν, αὐτὸ δὲ τὸ
σπέρμα πνευματῶδές ἐστι καὶ οἷον ἀφρῶδες, ὥστ' εἰ ταχέως ἐκχυθείη ποτὲ μικρὸν ὕστερον, ἔλαττόν τε πολλῷ φαίνεσθαι, τοῦ
κατ' ἀρχὰς ἐκπεσόντος, ἀποξηραίνεσθαί τε διαταχέων ὑπὸ γλισχρότητος, οὐχ ὥσπερ ἡ κόρυζα καὶ τὸ φλέ-
γμα μέχρι πλείστου διαμένει, μήτ' ἀναξηραινόμενα, καὶ τὸν ἴσον ὄγκον φυλάττοντα. λεπτὴ μὲν γὰρ καὶ ὑδα-
τώδης ἄπεπτος ἡ τούτων ὑγρότης ἐστὶ, παχεῖα δὲ καὶ γλίσχρος καὶ μεστὴ τοῦ ζωτικοῦ πνεύματος ἡ τοῦ σπέρμα-
τος. ὅταν μὲν οὖν εἰς οἰκεῖον ἐμπέσῃ χωρίον ἀρχὴ γίνεται ζώου γενέσεως, ὅταν δ' εἰς ἀλλότριον, ἐκπνεῖ μὲν
ἐξ αὐτῆς τὸ πνεῦμα διαταχέων, ὑπολείπεται δὲ τὸ γλίσχρον ὑγρὸν, εἰς ἑαυτὸ συνιζάνον, ἡ δ' αἰτία καὶ τῆς τού-
40 του γενέσεως, ἥδε. τῶν εἰς τὰς μήτρας ἰόντων ἀγγείων, ἃ πρὸς ταῖς πλευραῖς αὐταῖς ἐλέγομεν σχίζεσθαι, τὸ
κάτω φερόμενον μέρος ἑλίττεται τρόπον ὁμοιότατον τοῖς εἰς τοὺς ὄρχεις τῶν ἀρρένων ἀγγείοις οὖσιν. ἐπίκειται
γὰρ ἡ φλὲψ, ὑπόκειται δ' ἡ ἀρτηρία, καμπὰς πολλὰς οὔσας τὸ πλῆθος ἄμφω ποιούμεναι, δίκην ἑλίκων τι-
νῶν πολυειδῶς πλανωμένων. ἐν δὲ τῇ πλάνῃ ταύτῃ πέττεται μέχρι πλείστου τὸ φερόμενον ἐπὶ τοὺς ὄρ-
χεις αἷμα καὶ πνεῦμα, καὶ σαφῶς ἐστιν ἰδεῖν, ἐν μὲν ταῖς πρώταις ἕλιξιν, αἱματῶδες ἔτι τὸ περιεχόμενον
ὑγρόν. ἐν δὲ ταῖς ἑξῆς λευκότερον ἀεὶ, καὶ μᾶλλον γιγνόμενον, ἕως ἂν ἀκριβῶς ἅπαν ἀπεργασθῇ λευκὸν ἐν ταῖς
ἁπασῶν ὑστάταις, αἳ δὴ περαίνουσιν εἰς τοὺς ὄρχεις. οὗτοι δ' αὖ διάκενοι καὶ σηραγγώδεις ὄντες ὑποδέχονταί
τε τὸ προπεμπόμενον ἐν τοῖς ἀγγείοις ὑγρὸν, ἐκπέττουσι δὲ καὶ αὐτοὶ πάλιν, τέλεον μὲν εἰς τὴν τοῦ ζώου γένεσιν
ἐπὶ τῶν ἀρρένων ἀπεργαζόμενοι καὶ θερμότεροι καὶ τὸ φαινόμενον εἰς αὐτοὺς ἀκριβέστερον ἤδη κατείργασθαι
διά τε τὸ μῆκος τοῦ διαστήματος, καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν πεττόντων ἀγγείων. ἀτελέστερον δ' οἱ τῶν θηλειῶν ὡς ἂν καὶ
50 μικρότεροι, καὶ ψυχρότεροι καὶ ἧττον ἀκριβῶς αὐτὸ κατειργασμένον ὑποδεχόμενοι. διατί δ' ἐγχρονίζον
τοῖς ἀγγείοις τὸ αἷμα λευκὸν γίνεται, τῶν ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἀποδεδειγμένων ἀναμνησθέν-
τα τινὰ, ῥᾳδίως ἐξευρήσειν νομίζω. δέδεικται γὰρ ἐν ἐκείνοις ὡς πᾶν μόριον ἐν αὑτῷ, τὴν τροφὴν ἐξομοιοῖ.
τί δὴ οὖν θαυμαστὸν, εἰ λευκῶν τῶν ἀγγείων οἱ χιτῶνες ὑπάρχοντες, εἰς τὴν ὁμοίαν ἑαυτοῖς ἰδέαν ἀλλοιοῦσι τὸ αἷμα.
τάχ' οὖν τις ἔροιτο, διὰ τί τῶν ἄλλων ἀγγείων οὐδὲ καθ' ἓν ὁρᾶται τοῦτο γινόμενον, ᾧ πρόχειρον ἀποκρίνασθαι, διό-
τι μήτ' ἐπὶ πλεῖστον οὕτως ἐν ἄλλῳ χρονίζει, μηδὲ γὰρ ὑπάρχειν ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀγγείων μὴ ὅτι πολλὰς οὕτως
ἕλικας ἐπ' ἀλλήλαις κειμένας, ἀλλὰ μηδεμίαν ἁπλῶς. εἰ δ' ἐνεχρόνιζε καὶ μὴ διέρρει τε καὶ ἐξεκενοῦτο δια-
ταχέων, ἦν ἄν που καὶ ἄλλοθι τοῦ ζώου τοιοῦτον εὑρεῖν χυμὸν, καίτοι καὶ ἡ καθ' ἕκαστον τῶν ἀγγείων ὑγρότης
σύμφυτος, ἡ κατ' αὐτὸν αὐτῶν τὸν χιτῶνα ἐξῆς τρέφεται τοιαύτη τίς ἐστιν, ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ κατὰ τὰς

προειρημένας ἕλικας, ἐν αἷς λιμνάζοντος τοῦ αἵματος, ὁ σπερματικὸς ἀθροίζεται χυμός. ὅταν οὖν ὑποδεξά-
μενοι τοῦτον οἱ ὄρχεις, τελέως μὲν οἱ τῶν ἀρρένων, ἐλλιπέστερον δ' οἱ τῶν θηλειῶν κατεργάσωνται, δῆλον ὡς
ἑτέρου τινὸς ἀγγείου δεήσει τοῦ μεταληψομένου πάλιν αὐτό, καὶ παρέξοντος ὁδὸν τὴν ἔκκρισιν. ἐνταῦθα οὖν
εἴ τις ὁμιλήσειεν ἀκριβῶς ταῖς διαιρέσεσι τῶν μορίων, οὐ δύναται αὐτῶν μὴ θαυμάσαι τὴν τέχνην τῆς φύ-
σεως. ἐπειδὴ γὰρ ἐχρῆν ἔξω μὲν τὸ ἄρρεν, εἰς ἑαυτὸ δὲ σπερμαίνειν τὸ θῆλυ, διὰ τοῦτο καὶ τὰ μεταλαμβάνον-
τα παρὰ τῶν ὄρχεων ἀγγεῖα τὸ σπέρμα, τὰ μὲν τῶν ἀρρένων ἐπὶ τὸ αἰδοῖον ἐξέτεινε, καὶ πρὸς τὸν ἐνταῦ-
θα πόρον ἀνεστόμωσε, δι' οὗπερ καὶ τὸ οὖρον ἐκτὸς ἐκφέρεται, τὰ δὲ τῶν θηλειῶν, εἰς αὐτάς τε τὰς μήτρας κα-
τέφυσε, καὶ πρὸς τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν ἐκκρίνειν τὸ σπέρμα παρεσκεύασε, θαυμαστὰ μὲν δὴ καὶ ταῦτα,
πολὺ δ' ἔτι μείζω τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι. τῆς γὰρ δὴ χρείας οὐχ ὁμοίας ὑπαρχούσης ἑκατέρῳ τῷ σπέρματι,
10 διότι μηδὲ τοῦ πλήθους τε καὶ τῆς δυνάμεως, ὅμοιον οὐδὲ τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον, οὔτ' εἶδος, οὔτ' εὖρος οὔτε μῆκος
ἐγένετο, ἀλλὰ τὸ μὲν τῶν ἀρρένων, εὐρύ, καὶ μακρόν, καί τινας ἐν κόλπους ἔχον ὅταν ἤδη πλησίον γίνηται
τοῦ αἰδοίου, τὸ δ' αὖ τῶν θηλειῶν, στενὸν καὶ βραχύ. τοῦτο μὲν γὰρ ἱκανὸν ἦν ὀλίγον καὶ λεπτὸν ὑποδέξασθαί
τε καὶ παραπέμψαι σπέρμα, τὸ δὲ τῶν ἀρρένων, εἰ μὴ μακρόν τε ἅμα καὶ εὐρύ, καὶ κιρσῶδες ἐγένετο, πῶς
μὲν ἂν ἐδέξατο πολὺ καὶ παχὺ σπέρμα, πῶς δ' ἂν εὐκόλως παρέπεμψε, πῶς δ' ἂν ἀθρόως, εἰς τὰς μή-
τρας κατέσπειρεν. ἀλλὰ ταῦτα μέν, θαυμαστὰ τῆς φύσεως ἔργα, καὶ πρὸς ἔτι, τὸ τείνεσθαι πάντη τὰ γεν-
νητικὰ μόρια κατὰ τὰς συνουσίας, ἵνα ἅμα μὲν ὁ τῶν ὑστερῶν αὐχὴν εὐθύνηταί τε καὶ διοίγηται καθότι πρό-
σθεν ἐλέγετο, ἅμα δ' ἐκκρίνηται τὸ σπέρμα. πηλίκην γὰρ ἔχει δύναμιν, εἰς τὴν τῶν περιεχομένων ἔκκρισιν,
ὁ ἐν σπασμὸς τῶν μορίων τοῖς ἀφροδισίοις ἑπόμενος, ἔνεστί σοι μαθεῖν ἔκ τε τῶν ἐπιληψιῶν τῶν μεγάλων,
κἀκ τοῦ παθήματος, ὃ δὴ καλεῖται γονόρροια, κατὰ μὲν γὰρ τὰς ἰσχυρὰς ἐπιληψίας, ὅτε τὸ πᾶν σῶμα σπᾶται
20 σφοδρῶς, καὶ σὺν αὐτῷ τὰ γεννητικὰ μόρια, διὰ τοῦτ' ἐκκρίνεται τὸ σπέρμα, κατὰ δὲ τὰς γονορροίας, αὐτῶν
μόνων ἐστὶ τὸ πάθημα τῶν σπερματικῶν ἀγγείων, ὁποίαν οὖν τάσιν ἐν τοῖς εἰρημένοις νοσήμασι πάσχει, τοιαύτην
ἴσχοντα κἀν ταῖς συνουσίαις ἐκκρίνει τὸ σπέρμα, τὴν δ' ἐπιθυμίαν τῶν ἀφροδισίων, καὶ τὴν ἐν τῇ χρήσει τῶν
μορίων ἡδονὴν ὅπως ἡ φύσις ἐκ τοῦ σπέρματος ἀναγκάζει γίνεσθαι πρόσθεν εἴρηται, καὶ τοίνυν καὶ τὸ τοῦ θή-
λεος σπέρμα πρὸς τῷ συμβάλλεσθαι τῇ τοῦ ζώου γεννήσει, καὶ πρὸς ταῦτ' ἐστὶ χρήσιμον, ἵνα γὰρ ὁρμήσῃ τε καὶ
πρὸς ἀφροδίσια τὸ θῆλυ καὶ συγγινόμενον τῷ ἄρρενι τὸν αὐχένα τῶν μητρῶν ἀναπετάσῃ, χρείαν οὐ σμικρὰν πα-
ρέχεται τὸ σπέρμα, πόσον οὖν ἐστὶν ὃ πρὸς τὴν τοῦ ζώου γένεσιν εἰσφέρει τὸ θῆλυ λέγειν ἂν ἑπόμενον εἴη. τῶν
ἐν τοῖς περὶ σπέρματος εἰρημένων ἀναμνησθέντας. ἐδείκνυτο γὰρ ἐν αὐτοῖς ὡς οὐδέν τι μένει κατὰ τὰς μή-
τρας τὸ τοῦ ἄρρενος σπέρμα, καθάπερ Ἱπποκράτης ἔλεγεν, ἐπειδὰν μέλλῃ συλλήψεσθαι τὸ θῆλυ τῶν ἐσομένων
ἡ γένεσις, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀγγείων ἁπάντων ἀρχὴν ἔχει, τὸ τοῦ ἄρρενος σπέρμα, τοῦτ' οὖν ἐπιπέττεται καὶ τρέφε-
30 ται κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ὑπὸ τοῦ θήλεος, ὡς ἂν ἐγγύτερον τὴν φύσιν ὑπάρχοντα ἢ καθ' αἷμα, καὶ παρὰ τοῦ
τρεφομένου ἔργον ἐκ τῶν ὁμοίων αὐξάνεσθαι δυνάμενον. γίνεσθαι δ' ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸν ἀλλαντοειδῆ χιτῶνα,
κατὰ τὰ περὶ σπέρματος ὑπομνήματα δέδεικται, τὸ δ' ἐν τοῖς ἀδενοειδέσιν ἐκείνοις σώμασι γεννώμενον
ὑγρόν, εἰς τὸν οὐρητικὸν ἐκχεῖται πόρον, ἐπὶ τῶν δ' ἀρρένων ἅμα τῷ σπέρματι, αἱ χρεῖαι δ' αὐτοῦ πρός τε τὸν ἀφρο-
δίσιον ἐπεγείρειν οὐσίαν, ἥδειν τε καὶ κατὰ τὴν ὁμιλίαν, ἐπιτέγγειν τε καὶ τὸν οὐρητικὸν πόρον, ὅθεν οἶμαι καὶ
τοὺς ἐκ τούτων τῶν σωμάτων ὁρμωμένους πόρους, οὐκ ὀκνοῦσιν ὀνομάζειν ἀγγεῖα σπερματικά, καὶ πρῶτός γε
Ἡρόφιλος ἀδενοειδεῖς προστάτας ἐκάλεσεν, ὅτι κατὰ τῶν ὄρχεων ἐκφυομένους, κιρσοειδεῖς ἔφθασεν ὀνομάζειν πα-
ραστάτας, ὅτι δὲ ἐπιτέγγει τε καὶ μαλάττει τὸν πόρον, ἦν μέν που κἀξ αὐτοῦ τῆς φύσεως δῆλον, ἅτε γὰρ ἐν
γλισχρότητά τινα, καὶ πάχος ἔχον ἐλαίου δίκην, ἐπαλείφει τὸν πόρον ὅπως μὴ καταξηρανθείς, συνιζήσειέ τε
καὶ κωλύσειε φέρεσθαι ῥᾳδίως, διὰ τούτου τὸ οὖρον καὶ τὸ σπέρμα, καὶ γὰρ δὴ καὶ ἄλλοι τινὲς ἀδένες ἐδεί-
40 κνυντο τῆς αὐτῆς ἕνεκα χρείας γεγονότες, ὥσπερ καὶ ὁ κατὰ τὴν φάρυγγα καὶ τὴν γλῶτταν ἔτι τε τὴν
τραχεῖαν ἀρτηρίαν καὶ τὰ ἔντερα. καὶ νῦν δ' ἐναγχος ἰσχνὰ καὶ ἄτροφα, καὶ ἱκανὰ καὶ ξηρά, τὰ ταύτῃ σύμπαν-
τα ἔχων μόρια, διὰ τοῦθ' ἡμῖν ἔδοξεν οὐρεῖν ἀδυνατεῖν, εἰ μὴ πάμπολυ πρότερον ἤθροισε κατὰ τὴν κύστιν ὑγρόν
ὅτι ξηρὸς ἦν αὐτοῦ καὶ συνιζηκὼς ὁ πόρος, ἐδεῖτ' οὖν ἀθρόου τε καὶ πολλοῦ τοῦ ἄνωθεν ἐπιπεμπομένου σφο-
δρῶς οὔρου τὴν ῥύμην τῆς φορᾶς διοίγοντος αὐτόν. ἄλλως δὲ ἀδύνατον ἦν οὐρεῖν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἡ ἴασις δὲ τὴν δό-
ξαν τῆς αἰτίας ἐπιστώσατο, χρίσμασι γὰρ ἐλαιώδεσιν ἅπαν ἐπιτέγγοντες τὸ χωρίον, ἀνατρέφοντές τε τὸ ὅ-
λον σῶμα, καὶ ἦν κἀκεῖνο τελέως ἰσχνὸν ἦν, ἐξαιρέτως δὲ τὰ ταύτῃ μόρια, διὰ τούτων ὑγιᾶ τὸν ἄνδρα ἀπεδείξα-
μεν, ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς συνουσίαις ἀθρόον ἐκπίπτει τοῦτο μετὰ τοῦ σπέρματος, ἐν δὲ τῷ λοιπῷ χρόνῳ παντὶ κατὰ
βραχύ, καὶ διὰ τοῦτ' ἀναίσθητον μέν ἐστιν, ὅθεν οὐδὲ τὸν ἐπὶ πολλοῖς ἀφροδισίοις ὑπεξηρανθέντα τουτί, τὸ
ὑγρὸν εἶθ' ὁμοίως τῷ προηγουμένῳ μόγις οὐροῦντα κακῶς ἐδήξαμεν, ἰάσασθαι κελεύσαντες ἐγκρατῶς διαιτᾶσθαι.
50 ταῦτα γε οὖν ἅπαντα φαίνεται τῇ φύσει προμηθῶς παρεσκευασμένα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τῶν ὀνομαζο-
μένων κεραιῶν ἡ γένεσις, εἰ γὰρ δὴ καλῶς ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἀποδέδεικται λόγοις, ἅπασί
τε τοῖς ἄλλοις τοῦ ζώου μορίοις, καὶ ταῖς ὑστέραις οὐχ ἥκιστα δύναμις ὑπάρχειν ποιότητος οἰκείας ἑλκτική, χρὴ
πάντως τινὰ καὶ στόμαχον αὐταῖς εἰς τὴν ὁλκὴν τοῦ τοιούτου χυμοῦ παρεσκευασμένον, ἀλλ' ἔστιν οἰκειότατος χυ-
μὸς ταῖς ὑστέραις, οὗ καὶ τῆς ὑποδοχῆς ἕνεκα γεγόνασι τοῦ σπέρματος, διττοῦ τοίνυν ὑπάρχοντος τούτου,
διττὸν αὐταῖς καὶ τὸ τῶν στομάχων εἶδος ἐγένετο, πρὸς μὲν τὴν παρὰ τοῦ ἄρρενος ὁλκήν, ὁ καλούμενος ὑπὸ
τῶν ἀνατομικῶν αὐχήν, ὃν εἰς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον καθήκειν ἔφην, εἰς δὲ τὸ περὶ τῶν ἰδίων ὄρχεων αἱ κε-
ραῖαι, καὶ διὰ τοῦθ' ὡς πρὸς τὰς λαγόνας ἀνανεύουσιν ἄνω καὶ κατὰ βραχὺ γινόμενα στενότερα, τελευτῶσιν
εἰς ἀκριβῶς στενὰ πέρατα, συναπτόμεναι ἑκατέρα αὐτῶν τῷ καθ' ἑαυτὴν διδύμῳ, καλεῖ γὰρ Ἡρόφιλος οὕτω

τὸν ὄρχιν, τὸ δὲ συνάπτον μὲν ἀγγεῖον ἀνάλογον τοῖς ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων κιρσοειδέσιν, ὀνομαζόμενον ἡμῖν σπερ-
ματικόν, ἔστι δ' αὐτῇ καὶ τὰ μυώδη σώματα καταφερόμενα πρὸς τοὺς ὄρχεις ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων, ἐκ τῶν καθ' ὑπο-
γάστριον μυῶν, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο πάντ' ἔχει τὰ μόρια τὸ θῆλυ ζῶον, ὅσα περ καὶ τὸ ἄῤῥεν. εἰ δὲ τὰ μὲν αὐτῶν
ἐλάττω, τὰ δὲ μείζω, θαυμάζειν χρὴ κἀνταῦθα τὴν τέχνην τῆς φύσεως, εἰ μήτ' ἔλαττον ἐποίησε μήτ' ἐν τοῖς
θήλεσι, τῶν μειζόνων εἶναι δεομένων, μήτ' αὖ μεῖζον οὐδὲν ἐχρῆν ὑπάρχειν ἔλαττον. ὅτι μὲν οὖν ὄρχεις τε καὶ
πόρους σπερματικοὺς μείζους ἄμεινον ἦν εἶναι τοῖς ἄῤῥεσιν, ἔμπροσθεν εἴρηται. διότι δ' ἐπειδὴ τοῦτ' ἦν ἄμεινον
ἀλλοίως ἡ φύσις ἀνατείνασα μὲν ἄνω τὰς κεραίας τῶν ὑστερῶν ἐγγὺς τοῖς ὄρχεσιν ἀνήγαγεν, ἵνα καὶ τὸ συνάπτον
αὐτὸν ἀγγεῖον τὸ σπερματικὸν γένηται μικρόν. ἔμπαλιν δ' ἐπὶ τῶν ἀῤῥένων ἐποίησεν, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ
λέλεκται. παρακειμένων γὰρ τῶν ὄρχεων ἑκατέρωθεν τῇ ῥίζῃ τοῦ καυλοῦ, καλεῖται δ' οὕτω τὸ ἀνδρεῖον αἰδοῖ-
10 ον εἰ μηδὲν ἐπετεχνήσατο σόφισμα, περὶ τὴν τῶν σπερματικῶν ἀγγείων διάπλασιν, οὐ μόνον οὐκ ἂν αὐτά,
μείζονα τῶν ἐν τοῖς θήλεσιν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ πολὺ μικρότερα. μακρὰν οὖν τινα περίοδον ἐξεῦρεν αὐτοῖς
ἀνάγουσα πρότερον ὡς ἐπὶ τὰς λαγόνας, αὖθις δὲ κατάγουσα διὰ τῶν ἔνδον ἄχρι τῆς ἐπὶ τὸ αἰδοῖον ἐκ
φύσεως ἵνα περ ἔμελλον ἐξερεύγεσθαι τὸ σπέρμα. κατὰ τοῦτ' ἤδη καὶ κιρσώδεις αὐτοὺς ἀπειργάσατο, πλατύ-
νασά γε καὶ διευρύνασα μέχρι πλείστου, πάντα χρόνον ὡς οἷόν τ' ἦν, ὑποδοχὰς ἀφθόνους τῷ πλήθει τοῦ σπέρ-
ματος εὐτρεπίζουσα. καὶ εἴγε μὴ ῥαθύμως ἐθέλοις ἀκούειν τῶν λεγομένων, ἀλλ' ἐπὶ τὰς διαιρέσεις τῶν ζώων
ἀφικόμενος, αὐτόπτης γίνεσθαι τῶν ἔργων τῆς φύσεως, οὐ μικρᾷ ὄψει τῶν ἐν τοῖς ἄῤῥεσι σπερματικῶν ἀγ-
γείων τὴν ὑπεροχήν. ἀλλὰ καὶ τῷ μήκει καὶ τῷ βάθει καὶ τῷ πλάτει, πολλαπλάσιον ἐν τοῖς θήλεσιν εὑρήσεις
ὑπάρχοντα. διὰ ταύτας οὖν ταύτας τὰς αἰτίας, οἱ μὲν τῶν γυναικῶν ὄρχεις, μικροί τε πάνυ γεγόνασι καὶ
ταῖς μήτραις ἑκατέρωθεν παρέφυσαν ἐν τοῖς τῶν κατὰ τὸ ἐπιγάστριον χωρίοις, οἱ δὲ τῶν ἀνδρῶν μεγέθει τε
20 ἅμα πολλαπλάσιοι καὶ κάτω τῶν κατὰ τὴν γαστέρα χωρίων ἀπῴχησαν, ὡς μηδὲ ψαύειν ὅλως αὐτῆς. εἰ γὰρ
δὴ καὶ τούτους ἐνταῦθα κατέθετο πρὸς τὸ στενοχωρεῖσθαί τε ἅμα, καὶ στενοχωρεῖν τὰ ταύτῃ μόρια, καὶ τὸ μῆ-
κος ἂν ἐξ ἀνάγκης ἠκολούθησε τῶν σπερματικῶν ἀγγείων, νῦν μέν γε κάτωθεν ἀναφερόμενα, καὶ πάλιν αὖθις
ἄνωθεν κάτω μέγεθος ἀξιόλογον ἐπικτᾶται. τότε δ' ἄνωθεν κάτω μόνον ἰόντα, τοῦ νῦν ὄντος αὐτοῖς μήκους,
τὸ ἥμισυ μέρος ὅλον ἀπώλεσεν ἄν. οἱ δὲ τῶν γυναικῶν ὄρχεις ὡς ἂν αὐτοί τε μικροὶ παντάπασιν ὑπάρχοντες
ἀγγεῖά τε μέλλοντες ἀποφύειν μικρά, χώραν ἐπιτηδειοτάτην ἔχουσι, τὴν νῦν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς, ἑκατέρω-
θεν μὲν τῆς ὑστέρας τεθέντες, ἀνωτέρω δὲ βραχὺ τῶν κεραιῶν ἀπαχθέντες. ὅτι δὲ τοῦ μεγέθους τῶν ἐν τοῖς
ἄῤῥεσιν ἀγγείων σπερματικῶν οὐ σμικρὰν πρόνοιαν ἡ φύσις ἐποιήσατο, μαθεῖν ἔστιν ἔκ τε τῶν ἰχθύων οὐχ ἥκι-
στα καὶ τῶν ὀρνίθων. ἐπειδὴ γὰρ ἕνεκα πολυγονίας ἀθροίζειν αὐτοὺς χρὴ πάμπολυ σπέρμα, καὶ διὰ τοῦτ' ἐν θερ-
μῷ χωρίῳ τετάχθαι βέλτιον ἦν, ὡς θᾶττον ἐκπέττοιέν τε καὶ ἐργάζοιντο τὸν ἐπιῤῥέοντα χυμόν, εἰς σπέρματος
30 χρηστοῦ γένεσιν, οὐχ ἁπλῶς αὐτὸ φέρουσα κατέθετο πλησίον τῶν ἐκκενούντων πόρων τὸ σπέρμα. βραχεῖς
γὰρ ἂν οὕτω γεγένηντο, ποῤῥωτάτω δ' ἀπάγουσα τῷ διαφράγματι συνῆψεν. ἄρα μὲν δὴ καὶ θερμότατον
ἁπάντων τουτὶ τὸ χωρίον, ὡς ἂν ὑπὸ τεττάρων σπλάγχνων σκεπόμενον, ἄνωθεν μὲν καρδίας τε καὶ πνεύ-
μονος, κάτωθεν δ' ἥπατός τε καὶ σπληνός, ἀλλὰ καὶ τὸ διάστημα τὸ ἐν μέσῳ μέγιστον ἦν, ὃ καταλήψεσθαι πάν
ἔμελλε τὰ τοῦ σπέρματος ἀγγεῖα, καὶ πάντα τ' ἔοικεν ἐξευρῆσθαι τῇ φύσει θαυμαστῶς ἐν ἑκάστου γένει ζώου. τὰ
μὲν δὴ τῶν ἄλλων τάχ' ἄν ποτε καὶ αὖθις εἰπεῖν ἐγγένοιτο, τῷ δὲ ἀνθρώπῳ περὶ τούτου γὰρ ὁ λόγος ὅδε σπου-
δάζει, τό τε μῆκος τῆς ῥάχεως, οὐκ ἰχθύων μόνον, οὐδ' ὀρνίθων, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ζώων ἔχοντι βραχύ-
τατον, ὥσπερ τὴν τῶν ἄλλων μορίων ἀναλογίαν αὐτούς τε τοὺς ὄρχεις μεγάλους, οὐκ ἦν ἐπιτήδειος ἡ τοιαύτη
θέσις, πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις, οὐδὲ πολύσπερμον εἶναι δεῖται καθάπερ ἐκεῖνα τὰ ζῶα. σύμμετρον δὲ σπέρμα
καὶ χωρὶς τοῖς θερμοῖς πλησιάζειν ὀργάνοις οἱ τῶν ἀνδρῶν ὄρχεις ἱκανοὶ γεννᾶν εἰσι. διά τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν
40 θερμότητα. περὶ μὲν δὴ τῆς θέσεως αὐτῶν ἱκανὰ καὶ ταῦτα, περὶ δὲ τοῦ μεγέθους τῶν σπερματικῶν ἀγ-
γείων, ἐντεῦθεν γὰρ ὁ λόγος ἀπετράπετο, θαυμάζειν χρὴ τὴν φύσιν, ὅπως ἀνάγουσα πρότερον ἐκ τῶν ὄρ-
χεων, εἰς τὰς λαγόνας αὐτὰ κατήγαγεν αὖθις ἐπὶ τὸ τοῦ ἄῤῥενος αἰδοῖον. εἶτ' ἐνταῦθα πρὸς τὸν ἐκ τῆς κύ-
στεως πόρον ἀνεστόμωσε, δι' οὗ καὶ τὸ οὖρον ἐκκρίνεται. μὴ γὰρ ὅτι μεγέθους ἕνεκα μόνου τὴν τοσαύτην περίοδον
ἐξευρεῖν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν, ὅπως προὐνοήσατο, θαυμάζειν ἄξιον. ᾧ γὰρ ἀπὸ τοῦ περιτοναίου
πόρῳ, καθάπερ αὐλῷ τινι τὰ φέροντα τοὺς ὄρχεις ἀγγεῖα κατήγαγε, τούτῳ συνεχρήσατο πρὸς τὴν ἄνοδον τοῦ
σπερματικοῦ, κοινὴν ἀσφάλειαν ἐξευροῦσα τοῖς τρισὶ τῶν ἀγγείων γένεσιν, τὸν ἕνα τοῦτον πόρον. ἐντεῦθεν δὲ
πάλιν καταγαγοῦσα τοῖς μὲν τῶν ἰσχίων ὀστοῖς ἐκ πλαγίων αὐτὰ φρουρεῖ, τῷ δὲ κατὰ τὸ ἐπίσιον ἐκ τῶν
πρόσω, τῷ πλατεῖ δ' ἐκ τῶν ὄπισθεν. ἔστι γὰρ δὴ καὶ τοῦτο θαῦμα περὶ τὴν τῶν εἰρημένων ὀστῶν ὑπάρχει σύν-
θεσιν, οὐδ' ἑρμηνευθῆναι ῥᾴδιον. ὑποβέβληται μὲν ἐπὶ τῷ πέρατι τῆς ῥάχεως τὸ πλατύ τε καὶ ἱερὸν ὀστοῦν
50 ὀνομαζόμενον, ἑκατέρωθεν δὲ ἐκ τῶν πλαγίων αὐτῶν συμφύεται δύο, τῷ μεγέθει τοῦδε πολλαπλάσια καὶ τῷ
σχήματι πολυειδέστατον, πρὸς μὲν τὰς λαγόνας ἀνατεινόμενα τῷ μεγίστῳ μέρει σφῶν αὐτῶν, εἰς δὲ τὰ πλάγια
καὶ τὰ κάτω βραχὺ προϊόντα, κατὰ δ' αὖ πρόσω μέρη κυκλοτερέσιν ἀποφύσεσιν ἀξιολόγοις τὸ μέγεθος ἐς
ταὐτὸν ἀλλήλοις ἰόντα, καθὰ δὴ καὶ συμφύεται διὰ χόνδρου πάντα ταῦτα τὰ εἰρημένα τὰς ἔνδον αὐτῶν
ἐπιφανείας, τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον. ἅπαντα γοῦν σιμὰς καὶ κοίλας καὶ λείας κεκτημένα, μεγάλην ἀπεργάζε-
ται μίαν οἷόν τινα ψαλίδα, καλύπτουσάν τε ἅμα καὶ φρουροῦσαν ἅπαντα τὰ κατειληφότα, καὶ τὴν ἔνδον αὐτῆς
κοιλότητα μόρια τοῦ ζώου, τά τ' ἄλλα καὶ τὰ τοῦ σπέρματος ἀγγεῖα. πρώτη μὲν γὰρ ἡ κύστις ὑπόκειται τοῖς τῆς ἥβης
ὀστοῖς. ἔθος δ' οὕτω καλεῖν τοῖς ἀνατομικοῖς, τὰς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένας ἀποφύσεις τῶν ὀστῶν τὰς κυ-
κλοτερεῖς, ἃς καὶ συμφύεσθαι πρὸς ἀλλήλας ἔλεγον. ἐφεξῆς δὲ ταύτης αἱ μῆτραι ταῖς θήλεσιν, ἐπὶ δὲ τῶν

μήτρα, καὶ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον, ἐπὶ δ' αὖ τῶν ἀρρένων τὰ τοῦ σπέρματος ἀγγεῖα· διὰ τοῦτο μάλιστα κα-
τέρχεται τοῦ χωρίου, διότι μακρά τε ἐστι, καὶ τείνεσθαι, καὶ σπᾶσθαι σφοδρῶς ἀναγκάζεται κατὰ τὰς
συνουσίας, εὔρωστον ἱκανῶς ἡ φύσις αὐτῶν ἀπειργάσατο τὸν χιτῶνα, καὶ διότι ταῦτ' αὐτοῖς ἐπὶ τῶν
ἀρρένων μᾶλλον ἢ τῶν θηλειῶν ὑπάρχει καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ χιτὼν ἰσχυρότερος ἐπὶ τῶν ἀρρένων τοῖς κιρσοει-
δέσι τούτοις παραστάταις ἐγένετο. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ἀσθενέστεροι πολὺ τούτων οἱ ἀδενώδεις ἀπε-
τέθησαν, ὡς ἂν μικρότατοί θ' ὑπάρχοντες, καὶ λεπτὸν τῇ συστάσει περιέχοντες ὑγρόν. οὕτως ἐν ἅπασιν ἡ φύ-
σις δικαιοτάτη τά τε ἄλλα σύμπαντα, καὶ ῥώμης τε καὶ ἀσθενείας καὶ πάχους καὶ λεπτότητος, τὸ κατὰ
τὴν ἀξίαν ἀπονέμουσα. καὶ γὰρ οὖν καὶ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν, καὶ νεύρων, τῶν εἰς τὰ γεννητικὰ μόρια κα-
θηκόντων εἰ κατασκέψαιο διὰ τῶν ἀνατομῶν ὁπόσον τι τὸ μέγεθος ἑκάστου, θαυμάσῃς οἶδ' ὅτι τὴν δικαιοσύνην
10 τοῦ δημιουργοῦ. σύμμετρα μὲν γὰρ τὰ νεῦρα, φλέβες δὲ καὶ ἀρτηρίαι μὴ ὅτι μέγισται μόνον, ἀλλὰ καὶ διτταὶ
καθήκουσιν εἰς αὐτό, τὸ μὲν ἕτερον ζεῦγος, ἐκ τῶν κατὰ τοὺς νεφροὺς χωρίων ὁρμώμενον, ὅ, περ εἴς τε τοὺς ὄρχεις
ἐλέγετο καὶ τῶν μητρῶν κατασχίζεσθαι τοὺς πυθμένας, ἕτερον δ' ἐκ μὲν τῶν κατὰ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν ἀγγείων
ἀπονεμόμενον, ἐμφυόμενον δὲ τοῖς κάτω μέρεσιν, ὡς πρῶτον ἐπὶ μὲν τῶν θηλειῶν, ὁ τῆς ὑστέρας αὐχήν, ἐπὶ
δὲ τῶν ἀρρένων, ὁ καυλὸς ὀνομαζόμενος ἐκφύεται. καὶ δὴ καὶ τρέφεται τά τε κάτω τῶν μητρῶν ἅπαντα,
καὶ ὁ στόμαχος αὐτῶν καὶ προσέτι τὰ κατὰ τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ περὶ τὸ ἀνδρεῖον ἐκ
τούτων τῶν ἀγγείων. ἡ χρεία δ' αὐτῶν ἑτέρα μὲν ὡς μεγάλων, ἑτέρα δ' ὡς διττῶν, ὅτι μὲν οὐχ ἑαυταῖς μόναις
αἱ μῆτραι τὴν τροφήν, ἀλλὰ καὶ τοῖς κυουμένοις παρασκευάζουσι, διὰ τοῦτο μεγάλων ἀγγείων δέονται. μεγά-
λων δὲ καὶ οἱ ὄρχεις, ὅτι μὴ δι' αὐτοὺς τρέφεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ σπέρμα γεννᾶν ἐχρῆν, ὅτι δὲ τὸ μὲν ἕνεκα τοῦ
τρέφειν μόνον παραγινόμενον, εἰς τὰ γεννητικὰ μόρια ζεῦγος ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, ἀκάθαρτον ἔτι καὶ πε-
20 ριττωματικὸν αἷμα περιέχει, οὐκ ἐδεῖτο δὲ πρὸς τὸ τρέφειν καὶ ἄλλας τινὰς χρείας παρέξομεν, ἃς ὀλίγον ἔμπρο-
σθεν ἐδείκνυμεν ὑπάρχειν τοῖς ἀπὸ νεφρῶν ἀγγείοις, ὀῤῥῶδές τε καὶ δριμύ, καὶ οὐ παντάπασι χρηστὸν ἔχειν
χρῆναι τὸ αἷμα, πρόδηλον παντί. διὰ ταύτας οὖν τὰς αἰτίας, τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ πλατέος ὀστοῦ, φερόμενα τῶν
πλησίον ἀγγείων κειμένων τῶν μεγάλων ἀφώρμηται, καὶ οὐκ ἂν εὗρες ἐγγυτέρω τι χωρίον ἕτερον, ὡς διὰ
βραχυτέρου διαστήματος ἀγαγεῖν ἐπὶ τὰ γεννητικὰ μόρια, φλέβας τε καὶ νεῦρα καὶ ἀρτηρίας, καὶ φυ-
λάττει καὶ τοῦτο τὸ χωρίον ἡ φύσις, ὅπερ ἤδη πολλάκις ἡμῖν προείρηται, διὰ βραχύτητα τοῦ διαστήματος,
ἐπάγειν τοῖς τρεφομένοις τὰ θρέψοντα. κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ἀρχὴν τὴν ἀπὸ νεφρῶν, ἐπιλελῆσθαι δόξειεν ἂν
ἑαυτῆς, εἰ μή τις εἰδείη τὰς προειρημένας χρείας τῶν ἄνωθεν καταφερομένων ἀγγείων. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν
θηλειῶν ἧττον ἐστι φανερὸν τὸ μῆκος τοῦ διαστήματος, ὡς ἂν ἐν τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα τὸ προκειμένον τῶν ὑστε-
ρῶν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀρρένων ἅτε τῶν ὄρχεων ἐκκρεμαμένων ὑπαρχόντων, αἱ εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἰοῦσαι φλέ-
30 βες τε καὶ ἀρτηρίαι μακρότεραι φαίνονται. πάντ' οὖν ἀλλήλοις μαρτυρεῖ τὰ καλῶς εἰρημένα, πρός τῳ καὶ τὴν
φύσιν ἐν ἅπασιν ἀποφαίνειν δικαίαν. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸ τῶν νεύρων ζεῦγος τοῖς μὲν ἀπὸ τῶν καθ' ἱερὸν ὀστοῦν
ὁρμωμένοις ἀγγείοις συμπαρεκτείνεταί τε καὶ συγκατασχίζεται, καθάπερ ταῖς εἰς τὰ ἄλλα μόρια καθη-
κούσαις ἀρτηρίαις τε καὶ φλεψίν. εἴτε γὰρ ἐξ ἐλαχίστου διαστήματος, εἴτε διὰ ἀσφαλῶν χωρίων ἄγεσθαι χρὴ τὰ
θρέψοντα, δῆλον ὡς καὶ τοῖς νεύροις ἀμφοτέροις μετεῖναι δίκαιον, ὥστ' ἐκ τῶν αὐτῶν ὁρμήσονται τόπων, καὶ
διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ παραχθήσονται. τὰς δ' ἄνωθεν κατιούσας ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας ἐκ περιουσίας λα-
βόντων τῶν γεννητικῶν ὀργάνων, εὐλόγως οὐδὲν ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν νωτιαίου νεῦρον ἐνταῦθα συγκαταφέρε-
ται. διὰ μακροῦ γὰρ ἄγεσθαι, καὶ τούτοις οὐκ ἦν ἄμεινον, ἀλλὰ καὶ τὸ πάχος αὐτῶν ἀκριβῶς τῇ χρείᾳ
μεμέτρηται. τριῶν γὰρ ὄντων σκοπῶν, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο, τῆς τῶν νεύρων εἰς ἅπαντα τὰ μόρια νομῆς
αἰσθήσεως μὲν ἐν τοῖς αἰσθητικοῖς ὀργάνοις, κινήσεως δὲ ἐν τοῖς κινητικοῖς, τῆς δὲ τῶν λυπησόντων διαγνώσεως
40 ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι, ταῖς μὲν μήτραις ὅλαις, καὶ τῶν ἀρρένων τῶν κατὰ τοὺς ὄρχεις τῶν ὄχων, σύμπαντα
βραχυτάτων ἔδει τῶν νεύρων, εἰς ἅπαντα τὰ μόρια νομῆς, ὡς ἂν μήτ' εἰς αἴσθησιν ἀκριβῆ, μήτ' εἰς κίνησίν τινα
καθ' ὁρμὴν ὑπηρετοῦσιν, ἀλλὰ μὴ δὲ πόροις οὖσι περιττωμάτων, ὥσπερ τοῖς ἐντέροις, ὁ δὲ καυλὸς ὁ τοῦ ἄῤῥε-
νος ὥσπερ οὖν καὶ ὁ τῶν μητρῶν στόμαχος, καὶ τἄλλα δὴ τὰ περὶ τὸ αἰδοῖον αὐτό, ὡς ἂν αἰσθήσεως περιτ-
τοτέρας δεόμενα διὰ τὴν ἀφροδίσιον ὁμιλίαν, εὐλόγως πλεόνων μετέχει τῶν νεύρων. εἴπερ οὖν ἀναμνησθεί-
ης ὡς ἐλαχίστων μὲν ἐδείχθησαν, ἧπαρ τε καὶ σπλήν, καὶ νεφροί, δεόμενοι τῶν νεύρων ἐλαχίστων τε καὶ κα-
τ' ἄλλων τὰ γεννητικὰ μόρια πλὴν τῶν κατὰ τὸ αἰδοῖον, ἔπειτα θεάσαιο καὶ τὰς διαιρέσεις τῶν ζώων, οὕτω
μὲν ὀλίγων νεύρων, ὥσπερ καὶ τὰ προειρημένα σπλάγχνα μετέχοντα τὰ γεννητικὰ μόρια, μόνα δὲ τὰ περὶ τὸ αἰ-
δοῖον ἀξιολογωτέρων νεύρων, εὖ οἶδ' ὅτι θαυμάσεις τὴν δικαιοσύνην κἀν τούτῳ τῆς φύσεως. διὰ τοῦτ' οὖν οὔτε
πάνυ λεπτὸν τὸ ζεῦγος τουτὶ τῶν νεύρων, ὥσπερ τὸ καθ' ἧπαρ καὶ σπλῆνα καὶ νεφρούς ἐστι, οὔθ' οὕτως ἀξιό-
50 λογον ὡς τὸ κατὰ τὴν γαστέρα. μέσον δ' ἀμφοῖν ὡς ἔνι μάλιστα τῷ πάχει, διότι καὶ μικτή τις ἔμελλεν ἡ παρ' αὐ-
τοῦ χρεία γενήσεσθαι τοῖς ὀργάνοις, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις μέρεσιν, οἵαπερ ἦν ἡ καθ' ἧπάρ τε καὶ νεφρούς, ἐν δὲ τοῖς
κατὰ τὸ αἰδοῖον, οἵαπερ ἡ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα. διατί δὲ τὰ μὲν ἔντερα πάντα καὶ ἡ γαστὴρ ἐκ δύο χιτώ-
νων ἐγένοντο, ταῖς μήτραις δ' εἷς ἤρκεσεν, ὥσπερ οὖν καὶ ταῖς κύστεσιν ἑκατέραις, εἴρηται μὲν ἤδη τὸ κεφά-
λαιον ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις, ἡνίκα ἐξηγούμεθα τῶν ὀργάνων τῆς τροφῆς τὴν κατασκευήν, ἀνάγκη δὲ καὶ
νῦν ὅσον εἰς τὴν περὶ τῶν ὑστερῶν διδασκαλίαν διαφέρει, λεχθῆναι. τὰ μὲν τῶν κύστεων σώματα σκληρὰ καὶ
δυσπαθῆ κατεσκεύασεν ἡ φύσις, ὡς ἂν τοῦτ' ἔργον ἕξοντα μόνον, ὑποδέξασθαι περίττωμα, τὸ δ' ἐν τοῖς ἐντέροις
καὶ τῇ γαστρί, τελέως μᾶλλον ὀργάνοις οὖσιν ἢ περιττωμάτων ὑποδοχαῖς, τὸ σαρκῶδες τῆς οὐσίας ἦν οἰκειό-
τερον, οὐ γὰρ ἕνεκα τοῦ δέξασθαι χολὴν καὶ φλέγμα, καὶ τἄλλα δὴ τὰ καταῤῥέοντα, πολλάκις ἐξ ὅλου τοῦ

σώματος ὀῤῥώδη περιττώματα τὴν γένεσιν αὐτῶν ἡ φύσις ἐποιήσατο. γεγονόσι δ', ἑτέρων ἔργων ἕνεκα συνεχρήσατο, καὶ ὡς πόροις περιττωμάτων, ὥστ' εὐλόγως τὸ μὲν εἶδος αὐτοῖς τῆς τοῦ σώματος οὐσίας οἰκεῖον ταῖς σφετέραις ἐνεργείαις ἐδημιουργήθη, τὸ δὲ πλῆθος τῶν χιτώνων διὰ τὴν ἐπίκτητον χρείαν προσετέθη, κίνδυνος γὰρ ἦν ὡς ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν δέδεικται λόγοις, ἀναβρωθῆναί τε καὶ παθεῖν ἐνίοτε τὸν ἕτερον τῶν χιτώνων τὸν ἔνδον. ἵν' οὖν ἐν τούτῳ μόνῳ μένῃ τὸ κακὸν, ἕτερον ἔξωθεν αὐτοῦ περιέβαλεν. ἐπὶ δέ γε τῶν ὑστερῶν, ὡς ἂν αἵματι καθαρῷ καὶ χρηστῷ τρεφομένων, εἷς αὐτάρκης χιτών. ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ μόνον ἕλκειν αὐτὰς ἐχρῆν εἴσω τὸ σπέρμα κατὰ τὰς συνουσίας, ἀλλὰ καὶ κατέχειν ἐν τῷ τῆς κυήσεως χρόνῳ καὶ ἀποκρίνειν, ἐπειδὰν τελεωθῇ τὸ κύημα, διὰ τοῦτο πᾶν εἶδος ἰνῶν ἐν αὐταῖς ἡ φύσις ἐτεχνήσατο. δέδεικται γὰρ οὖν δὴ καὶ περὶ τοῦδε πολλάκις, ὡς ἕκαστον τῶν ὀργάνων ἕλκει μὲν εἰς ἑαυτὸ ταῖς εὐθείαις ἰσὶν ἐνεργοῦν, ἐκκρίνει δὲ ταῖς ἐγκαρσίαις,
10 κατέχει δὲ συμπάσαις. ὁ δ' ἔσωθεν τούτων περικείμενος ὑμὴν, ἀμφοτέρας τε συνάπτει τὰς μήτρας εἰς ταυτὸ, καὶ σκέπει καὶ συνδεῖ πρὸς τὰ παρακείμενα. καὶ μὴν δὴ καὶ ἄλλοι τινές εἰσιν αὐταῖς δεσμοὶ, πρός τε τὰ κατὰ ῥάχιν σώματα, καὶ τἄλλα τὰ περικείμενα χαλαροὶ σύμπαντες ἱκανῶς, ὡς οὐδὲ καθ' ἓν ἄλλο μόριον ἔστιν ἰδεῖν· οὐ γὰρ οὖν οὐδ' ἄλλό τι διεστέλλεσθαί τε καὶ μέχρι πλείστου, καὶ αὖθις εἰς ἐλαχίστην συνέρχεσθαι φύσιν ἔχει. χρὴ τοίνυν καὶ τοὺς δεσμοὺς συνεπεκτείνεσθαι, καὶ συνέπεσθαι παντὶ τῷ σπλάγχνῳ, καὶ μήτ' αὐτοὺς ἀποῤῥήγνυσθαι, μήτ' ἐκεῖνον περιττῶς ἀλώμενον, ἢ ἀλλοτρίαις ἀμέτρως ἐπεμβαίνειν ἕδραις. ἡ δὲ θέσις αὐτῆς, ὅτι μὲν ὁ στόμαχος εἰς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον τελευτᾷ δεόντως ταύτῃ τεταγμένον, ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ εἴπερ ἐκεῖνον ἐστράφθαι χρὴ κάτω, δῆλον ὡς τὸ λοιπὸν ἅπαν κύτος ἐν τοῖς κατὰ τὴν γαστέρα τετάχθαι χωρίοις ἀναγκαῖον ὑπάρχει. διατί δ' ἔμπροσθεν μὲν ἡ κύστις, ὄπισθεν δὲ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον, ἐν μέσῳ δ' ἀμφοῖν αἱ μῆτραι, ἢ ὅτι βέλτιον ἦν ἐπὶ πλεῖστον ἐν ταῖς κυήσεσιν ἐκτεινομένας αὐτὰς, ἐκ μὲν
20 τῶν ὀπίσω μερῶν οἷον ὑποστόρεσμά τι καὶ ῥάχιν ἔχειν, ἐκ δὲ τῶν ἔμπροσθεν οἷον πρόβλημα. λεπτότατα γὰρ ἱκανῶς γίνονται κατὰ τὴν τῆς κυήσεως χρείαν, ὡς ἂν τοῦ βάθους εἰς τὸ μῆκος ἀναλισκομένου, καὶ διὰ τοῦτ' ἀσθενέστατοι, καὶ μὴν δὴ καὶ προχωροῦσαι διὰ τὸν ὄγκον εἰς τὰ περικείμενα σύμπαντα χωρία, οὐκοῦν ἄλυπος οὐδ' ἀβλαβὴς αὐταῖς ἡ τῶν περικειμένων ὀστῶν ἐγίνετο γειτνίασις, εἰ μηδὲν ἐν τῷ μεταξὺ μόριον ἐτέτακτο, διατί δ' οὐκ εἰς αὐτοὺς τοὺς ὄρχεις ἐνέφυσε τὸ σπερματικὸν ἀγγεῖον ἡ φύσις, ἀλλὰ τὴν καλουμένην ἐπιδιδυμίδα μέσην ἀμφοῖν ἔταξεν, ὅτι χαύνους ἱκανῶς ὑπάρχοντας αὐτοὺς, καὶ σηραγγώδεις, καὶ μαλακοὺς, πυκνοῖς καὶ ἰσχυροῖς, καὶ σκληροῖς, οὐχ οἷόν τ' ἦν ἀσφάλειαν συμφῦναι τοῖς σπερματικοῖς ἀγγείοις, ὥστε κἀνταῦθα, ἅπερ ἤδη δέδεικται πολλάκις, ἡ φύσις ἀπεργάσασθαι φαίνεται, τὸ μηδὲν τῶν ἐναντίων ταῖς οὐσίαις εἰς ταυτὸν ἀναγαγεῖν, ἀλλ' ἀεὶ ζητεῖν ἐν μέσῳ τινὰ καταθέσθαι δεσμὸν αὐτοῖς φιλίας συναγωγόν. ὅσον γὰρ ἀπολείπει τῶν σπερματικῶν ἀγγείων ἡ ἐπιδιδυμὶς ἰσχύϊ καὶ πυκνότητι καὶ σκληρότητι, τοσοῦτο πλεονεκτεῖ τῶν ὄρχεων,
30 ἀλλὰ καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς, τὰ μὲν τοῖς σπερματικοῖς ἐμφυόμενα, σκληρότατα. τὰ δὲ τοῖς ὄρχεσι, μαλακώτατα. τὰ δ' ἐν τῷ μεταξὺ πάντα ἀλλήλων ἀνάλογον ὑπάρχοντα, τὰ μὲν ἐγγυτέρω τῶν σπερματικῶν σκληρότατα, τὰ δ' αὖ τῶν ὄρχεων ἐγγύτερα, μαλακώτατα διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐγένετο, διά τι τοίνυν οὐκ εἰσὶν ἐπὶ τοῖς τῶν θηλειῶν ὄρχεσιν αἰσθηταὶ καὶ σαφεῖς αἱ ἐπιδιδυμίδες, ἀλλ' ἢ οὐδ' ὅλως σοι δόξουσιν ὑπάρχειν, ἢ σμικραὶ παντελῶς εἶναι, ἢ ὅτι πρῶτον μὲν καὶ ὁ δίδυμος αὐτὸς σμικρὸς ὁ τοῦ θήλεος, καὶ τὸ σπερματικὸν ὡσαύτως σμικρὸν, ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν, οὐδὲ τὸ συνάπτον αὐτὰ σμικρὸν ὑπάρχειν, ἔπειτα δὲ καὶ ἡ τῆς οὐσίας αὐτῶν διαφορὰ βραχεῖα, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀρρένων παμπόλλη. καὶ γὰρ οἱ ὄρχεις οἱ τοῦ ἄρρενος ὑγρότεροί τε καὶ μαλακώτεροι τῶν τοῦ θήλεος, καὶ τὰ ἀγγεῖα τὰ σπερματικὰ σκληρότερα. τὰ δ' ἐναντία τούτων ἐπὶ τοῦ θήλεος, αὐτὰ μὲν ἧττον σκληρὰ διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας, οἱ δ' ὄρχεις ἧττον ἀραιοὶ καὶ χαῦνοι καὶ ὑγρότεροι, διότι ψυχρότερα τὴν οὐσίαν ὑπάρχουσιν. οὐκοῦν ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, διεμ-
40 φυσήθησάν τε, καὶ ὡς ἄν εἴποι τις ἐξυμώθησαν. εὐλόγως οὖν ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγένετο ταῖς οὐσίαις, αὐτῶν μὲν τῶν ὄρχεων σκληροτέρων ἀποτελεσθέντων, τῶν δ' εἰς αὐτοὺς ἐμφυομένων ἀγγείων τῶν σπερματικῶν, μαλακωτέρων, ὥστ' οὐκ ἐδέοντο μεγάλου τοῦ συνάψοντος, οὔτε κατὰ βραχὺ τῆς θατέρου σκληρότητος, ἀποχωροῦν ἐπὶ τὴν μαλακότητα θατέρου παραγένοιτο. διότι δ' ἐκκρεμεῖς εἰσὶν οἱ τοῦ ἄρρενος ὄρχεις, διὰ τοῦτο καὶ μῦς εἰς ἑκάτερον αὐτῶν εἷς, ἐκ τῶν κατὰ τὰς λαγόνας καθήκει χωρίων, ὅπως καὶ τούτοις μετείη τῆς καθ' ὁρμὴν κινήσεως. τί δὲ τὸ παρὰ τοῦ θήλεως σπέρμα συμβάλλεται τῷ ἄρρενι, καὶ τίς ἡ φύσις ἑκατέρου, καὶ πάνθ' ὅσα διὰ τῶν περὶ σπέρματος ὑπομνημάτων ἐδείχθη, χρὴ καὶ τοῦτον ἐνταῦθα καταπαύειν ἤδη τὸν λόγον, ἐν γὰρ τῷ μετ' αὐτὸν, ἡ περὶ τὰ κυούμενα σύμπασα τέχνη τῆς φύσεως ἐπιδειχθήσεται.

ΛΟΓΟΣ ιέ.

Τοῦτο δὲ πολλῶν καὶ θαυμαστῶν τῇ φύσει τετεχνημένων ὀργάνων, εἰς τὴν τοῦ γένους
διαδοχήν, ὧν ὁ πρὸ τούτου λόγος ἐξηγήσατο, δόξειεν ἂν εὖ οἶδ' ὅτι θεασαμένῳ σοι ἐπὶ
τῶν ἀνατομῶν αἰδοίου κατασκευήν, οὐδενὸς ἧττον ἐκείνων ἐμφαίνεσθαι θαυμαστή
τις ἡ περὶ τὴν δημιουργίαν αὐτὴν σοφία. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ πρόχει-
ρόν τε καὶ πᾶσι γνώριμον, ἐπειδὴ δύο τὰ γεννήσοντα ζῶα ποιῆσαι βέλτιον ἦν, ὡς
ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο, διαπλάσαι καὶ τὰ μόρια τῶν μέν, εἰς ὑποδοχήν, τῶν δὲ εἰς ἔκ-
10 κρισιν σπέρματος ἐπιτήδεια κατεσκεύασεν. δεύτερον δὲ τὸ καὶ δυνάμεις ἐνθεῖναι τὰς
χρησομένας τοῖς ὀργάνοις εἰς δέον, καὶ τρίτον τὸ πάντ' αὐτῶν καὶ τὰ σμικρότατα μέρη, θέσιν ἀρίστην ἑκά-
στου ἔχειν καὶ μέγεθος καὶ πλοκὴν καὶ διάπλασιν, καὶ πάνθ' ἁπλῶς ὅσα μυριάκις εἴρηται τοῖς σώμασιν ὑπάρ-
χειν. ἐν γὰρ οὐδέν ἐστιν εὑρεῖν ἐν αὐτοῖς μόριον οὐ περιττὸν οὐκ ἐνδεὲς οὐ μετατεθῆναι δεόμενον οὐ μεταπλα-
σθῆναι χρῆζον, οὐ πυκνότητος ἀποροῦν, εἰ πυκνότης αὐτῷ σύμφορος, οὐ μανότητος, ὅτῳ τοῦτο χρηστόν, οὐ πόρων
εἰς ἐκκεῖναι τὸ * οὐ κοιλιῶν εἰς ὑποδέξασθαι. πάντα δ' εἰς ἄκρον κεκοσμημένα κατὰ τὴν ἰδίαν ἑκά-
στου χρείαν, οὔτε γὰρ ἐν ἄλλῳ τινὶ τοῦ παντὸς σώματος ἔχοις ἂν ἄμεινον ἐν χωρίῳ τῶν αἰδοίων ἑκάτερον ἐπινοῆ-
σαι τεταγμένον, οὔτ' ἐνταυθοῖ μέν, ἀλλ' ἤτοι βραχεῖ τινι τῆς νῦν χώρας ἐφ' ἑκάτερον παρηγμένον ἢ ἐκ τῶν ἔμ
προσθεν μερῶν, ἢ ἐκ τῶν ὄπισθεν ἀνωμαλιῶν, ἢ ἐκ τῶν κάτω. περὶ μὲν δὴ τοῦ χρῆναι τετάχθαι κατὰ τοῦτο μά-
λιστα τὸ χωρίον, ἵνα περ νῦν ἐστιν ὁ πρόσθεν λόγος αὐτάρκως ἐξηγεῖται. περὶ δὲ τοῦ μηδὲ τὸ βραχύτατον ἐν
20 αὐτῷ τούτῳ πρὸς τὸ βέλτιον ἔτι μετακοσμηθῆναι δύνασθαι, ἐν νοῦν ἤδη μοι πρόσεχε. ποῦ δὴ καὶ βούλει
μετατεθῆναι τὸ τοῦ ἄρρενος αἰδοῖον, ἀπὸ τούτου γὰρ ἄρξωμαι, πότερον ἐγγυτέρω τῆς ἕδρας ἢ νῦν ἐστιν, ἀλλὰ
κατ' αὐτῆς ἂν ἐκείνης ἐπέκειτο, καὶ ἦν ἄχρηστον, ἐν δὲ ἀφροδισίοις δύσχρηστον, εἰ μή τισοι τοῦτο δόξειεν ἄρα βέλτιον ὑπάρχειν
ἀεὶ πρόμηκες αὐτὸ καὶ τεταμένον ἔχειν, ἀλλ' οὕτω γε μεταθήσεις εἰς μακρότερον χρόνον τὴν δυσχρηστίαν,
ἀφροδισίων μὲν γὰρ οὐκ ἐνοχλήσει, τῷ δ' ἄλλῳ βίῳ παντὶ δύσχρηστόν τε καὶ ῥᾳδίως παθεῖν γενήσεται, κα-
θάπερ εἰ καὶ τὴν χεῖρά τις ἀεὶ πρὸ τεταγμένην περιφέροι. τάχ' οὖν ἀνώτερόν που τετάχθαι κατὰ τὸ ἐπίγαιον,
ἢ τὸ ὑπογάστριον ἄμεινον ἦν. προστίθει πάλιν ἐνταῦθα, πότερον ἐντεταμένον, ἢ χαλαρὸν ὑπάρχειν δια-
παντός, ἢ τούτων ἑκάτερον ἐν μέρει γίνεσθαι δυνάμενον, ἀλλ' ἐντεταμένον μὲν ἀεὶ πρὸς τὸ ῥᾳδίως αὐτὸ πά-
σχειν, ἔτι καὶ δύσχρηστον ἦν ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ καθ' ἕνα μόνον τὸν τῆς συνουσίας καιρὸν χρήσιμον γενόμενον, κε-
χαλασμένον δ' εἴπερ ἦν διαπαντὸς, ἄχρηστον ἂν οὕτω γε παντάπασιν ὑπῆρχεν, οὗ χάριν ἐγένετο, μηδὲ πώποτε
30 ἐργάσασθαι δυνάμενον, εἰ δ' ἐν μέρει μὲν χαλαρόν, ἐν μέρει δ' ἐντεταμένον, πρῶτον μὲν αὐτὸ δὴ τοῦτο θαυ-
μάζειν ἄξιον, εἰ ὅπερ ὁ λόγος ἐξεῦρεν αὐτῷ χρῆναι γεγονέναι, τοιοῦτο φαίνεται νῦν ὑπάρχον, ἑξῆς δ' ἐπισκέψαιτο
τὶς ἂν αὐτῆς μάλιστα κατασκευῆς πρὸς τὰς οὕτως ἐναντίας κατὰ στάσεις ἐν τάχει δύναιτο μετακοσμεῖν, ἆρ' εἰ
φλεβῶδες ἐγένετο ῥᾳδίως μὲν ἂν ἐπληροῦτο, ῥᾳδίως δ' ἂν ἐξεκενοῦτο, καὶ τάσιν ἰσχυρὰν ἐν τῷ πληροῦσθαι
προσεκτᾶτο, καὶ μὴν οὔτε καθ' αἵματος οὐσίαν ἦν τὸ τῆς τοσαύτης πληρώσεως, ἢ κενώσεως τάχος, ἀλλ' ἀέρος
ἢ πνεύματος, ἢ τινὸς οὕτω πορίμου χρήματος, οὔτε τῷ πληρωθῆναι τάσιν ἰσχυρὰν οὐκ ἂν ὑπέμεινεν ὁ χιτὼν τῆς
φλεβός. ἰσχυρᾶς γὰρ καὶ νευρώδους οὐσίας εἰς τὰς τοιαύτας ἐνεργείας ἡ χρεία, τάχ' οὖν ἀρτηριῶδες ἄμει-
νον ἦν αὐτὸ γεγονέναι, καὶ μὴν πρὸς τοῖς εἰρημένοις ἤδη περὶ τῶν φλεβῶν, ἔτι καὶ τὸ σφύζειν ὑπάρχει ταῖς
ἀρτηρίαις οἰκείῳ τινὶ ῥυθμῷ, οὐδ' ἂν δύναιντο πληρωθείσαις αὐταῖς προστάξαι μένειν ἐν τούτῳ καθάπερ οὐδὲ συ-
σταλείσαις, μηκέτ' αὖθις διαστέλλεσθαι. ἆρ' οὖν νευρῶδες ἄμεινον ἦν ἐργάσασθαι τὸ αἰδοῖον, ἀλλὰ κἀνταῦθ' ἄπορον ἐκ
40 ποίου νεύρου τὴν γένεσιν ἕξει, τὰ μὲν γὰρ κυρίως ὀνομαζόμενα νεῦρα, τὰ ἐξ ἐγκεφάλου τε καὶ νωτιαίου,
πεφυκότα, πρὸς τῷ μηδεμίαν ἔχειν αἰσθητὴν κοιλότητα, μηδὲ διαστέλλεσθαί τε καὶ συστέλλεσθαι πεφυκέ-
ναι καὶ τὸ τῆς μαλακότητος ἀντιπρᾶττον ἔχει τῇ κατὰ τὴν ἔντασιν ἐνεργείᾳ. τὰ δὲ ἱπποκράτη μὲν ὀνομαζό-
μενα σύνδεσμοι, παρὰ δὲ τοῖς νεωτέροις νεῦρα συνδετικὰ τῇ μὲν σκληρότητι, πρὸς τὴν τῆς ἐντάσεως ἐν
ἐργείαν οὐκ ἀνάρμοστα, κοιλίαι δ' οὐδὲ τούτοις εἰσί, τὰ δ' ἐκ τῶν μυῶν ἐκφυόμενα νευρώδη σώματα πρὸς ἱπ-
ποκράτους ὀνομαζόμενα τένοντες, οὐ μόνον ὅτι κοιλίας οὐκ ἔχει τοῖς προειρημένοις ὁμοίως, ἀλλὰ καὶ διότι τῶν
συνδέσμων ἀπολείπεται σκληρότητι, παντάπασιν ἄχρηστα πρὸς αἰδοίου κατασκευήν, καὶ μὴν εἰ τρία μέν ἐστι
τὰ πάντα γένη τῶν νευρωδῶν σωμάτων, εὕρηται δὲ τὸ μὲν ἐξ ἐγκεφάλου καὶ νωτιαίου τὴν ἀρχὴν ἔχον,
ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ τῶν μυῶν ἐκφυόμενον, ἀνάρμοστον, κατ' ἄμφω καὶ ὡς μαλακώτερον ἢ πρέπει αἰδοίῳ, καὶ
ὡς οὐκ ἔχον κοιλότητα, τὸ δ' ἐκ τῶν ὀστῶν βλαστάνον, ὡς μὲν σκληρὸν χρήσιμον, ὡς δ' ἀκοίλιον ἄχρηστον. οὐδὲν ἄρα
50 γένος νεύρου πρὸς αἰδοίου, κατασκευὴν ἀπολείπεται χρήσιμον. ἐδείχθη δ' ὅτι μηδ' ἀρτηρίαι, μηδὲ φλέβες, ὅτι
δ' οὐδὲ σάρκες οὐδ' ἀδένες, οὐδ' ὀστοῦν ἢ χόνδρος, οὐδ' ἄλλο τι τῶν τοιούτων οὐδέν, ἄντικρυς δῆλον. ἆρ' οὖν οὐ θαυμάσαι
μὲν χρὴ πρῶτον τὴν σοφίαν τε ἅμα καὶ πρόνοιαν τοῦ δημιουργοῦ, πολὺ γὰρ εὐκολώτερον ὑπάρχον ἑκάστου τῶν γιγνο-
μένων λόγῳ τὴν γένεσιν διελθεῖν, ἢ ἔργῳ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ κατασκευάσαι, τοσοῦτον ὁ ἡμέτερος ἀπολείπεται λόγος
τῆς τοῦ δημιουργήσαντος ἡμᾶς σοφίας, ὥστ' οὐδ' ἐξηγήσασθαι, δυνάμεθα τὰ πρὸς ἐκείνου ῥᾳδίως γινόμενα.
δεύτερον δὲ μετὰ τὸ θαυμάσαι τε καὶ ἀφεῖσθαι τῷ λόγῳ τί τὸ σόφισμά ἐστι τοῦτο, τὸ περὶ τὴν τῶν αἰδοίων κατασκευὴν
ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν ἀνατομὴν ἀφικέσθαι χρὴ τοῦ μορίου, καὶ θεάσασθαι μή τινα φύσιν ἑτέραν σώματος ὁ δημιουργὸς ἡμῶν
ἐξεῦρεν αἰδοίῳ πρέπουσαν. εἶτ' εἰ μὲν μηδὲν εὕροιμεν ὃ μὴ κατ' ἄλλο τι μόριον ἰδεῖν ἐστι, θαυμάσαι πῶς ἐκ τῶν
αὐτῶν ὀργάνων οὐ τὰς αὐτὰς ἐνεργείας ἐδημιούργησεν, εἰ δ' εὕροιμέν τινα σώματος οὐσίαν, οἵαν οὐδὲ καθ' ἓν μό-
ριον ἐστιν

σιον ἐστὶν ἰδεῖν, ἐπαινέσαιμεν πάλιν αὖ κἀνταῦθα τῆς προνοίας τὸν δημιουργόν. ἀφίστασθαι δὲ μή που τοῦ ζητου-
μένου, πρὶν ἐκ τῆς ἀνατομῆς ἀκριβῆ ποιήσασθαι τὴν βάσανον. εἰ δέ τις οὖν ἤδη ποτὲ δεικνύντος ἰατροῦ τινος,
ὡς μέλλει τὰ τῶν ἔργων τῆς φύσεως. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ νῦν γε θεάσασθαι τῶν τῆς ἥβης ὀνομαζομένων ὀστῶν ἐκφυο-
μένων σῶμα νευρῶδες, κοῖλόν τε ἅμα καὶ κενὸν ἁπάσης ὑγρότητος. τοῦτ' οὖν ἐστιν, ὃ τῷ λόγῳ ζητοῦντες, ἀρτίως
οὐχ εὑρίσκομεν, οὐδ' ἂν εὕρομέν ποτε, μὴ πρὸς τῆς ἀνατομῆς διδαχθέντες. ὃ γὰρ οὐχ ἑωράκειμεν οὐδὲ καθ' ἓν
ἄλλο μόριον ὅλου τοῦ σώματος, ἐπινοεῖν οὐκ ἐτολμῶμεν. εἰ δέ γ' ἦμεν ὄντως φυσικοὶ, πάντως ἐνοήσαμεν ὡς ἐπειδὴ
σκληρόν τε ἅμα, καὶ κοῖλον εἶναι χρὴ τὸ τῶν αἰδοίων ἴδιον σῶμα, φύεται μὲν ἐξ ὀστοῦ, καθάπερ οἱ λοιποὶ πάντες
σύνδεσμοι, κοῖλον δ' ἔσται μόνον ἐξ ἁπάντων, ὡς ἡ χρεία κελεύει. ταῦτ' οὖν ὁ μὲν δημιουργὸς ἡμῶν ἐβουλήθη
γενέσθαι, τί δ' ἐγένετο μὴ δ' ἐπιχειρήσῃς, ἔτι μηδὲ τολμήσῃς ὅπως ἐγένετο ζητεῖν. ὅσα μὲν γὰρ οὐδ' ὅτι γέγονεν ἐξευρί-
10 σκεις, εἰ μὴ πρὸς τῆς ἀνατομῆς ἐδιδάχθης, πῶς ἂν εὐλόγως τολμᾷς ζητεῖν ὅπως ἐγένετο. ἀρκεῖ σοι τό γε τοσοῦ-
τον εὑρῆσθαι, διότι πᾶν μόριον ὡς ἡ χρεία κελεύει, κατεσκεύασται, τὸ δ' ὅπως ἐγένετο τοιοῦτον, ἐὰν ἐπιχειρήσεις
ζητεῖν, ἀναίσθητος φωραθήσῃ, καὶ τῆς σῆς ἀσθενείας, καὶ τῆς δημιουργοῦ δυνάμεως. ἀλλὰ γὰρ ἐπειδὴ ταῦτ'
ἐξεύρηταί σοι τὰ τῶν αἰδοίων, εἴτε χρὴ νεῦρα καλεῖν, εἴθ' ὅτι βούλει, πάντως μὲν ὀρθῶς ὀστῶν ἐκφύεσθαι δεόμενα
διά τε τὴν ἰδίαν οὐσίαν, οἵαν εἴρηται πρόσθεν ὑπάρχουσαν, ὅτι τε πρὸς τὰς ἐνεργείας αὐτῶν οὕτως ἦν ἄμεινον,
ἵν' ὄρθιόν τε καὶ ἀκλινὲς φυλάττοιτο τὸ σύμπαν αἰδοῖον, ἑδραίου σώματος ἐκφυόμενον. ἐπὶ γοῦν τὸ προκεί-
μενον ἐπανέλθωμεν, ὅθεν ὁ λόγος δεῦρ' ἐξ ὀστῶν χρῆναι γενέσθαι τὸν καυλὸν ὀνομαζόμενον. καὶ μὴν εἴπερ
ἐξ ὀστῶν ἐγγυτέρω μὲν τῆς ἕδρας ἢ νῦν ἐστι, δυνατὸν μὲν ἀλλ' οὐκ ἄμεινον ὡς ἔμπροσθεν ἐπεδείκνυμεν, κατὰ δὲ τὸ
ἐπίσω, οὐδ' ὅλως δυνατόν, οὐκέτι γὰρ ἐνταῦθά ἐστιν ὀστοῦν οὐδὲν, ὥστ' ἔκ τε τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν ἐκφύεται
πάντως, ἔκ τε τῶν ἄνω μερῶν αὐτῶν. οὕτω γὰρ ἐπὶ πλεῖστόν τε τῆς ἕδρας ἀφέστηκε, πρός τε τὰς συνου-
20 σίας ἄμεινον κείσεται, ὅτι δ' οὐδ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἢ νῦν ἐστιν, οὐδ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν, εἴρηται πολλάκις ἤδη καὶ
πρόσθεν, ὡς ὅταν μὲν ἕν τι μόριον ἄζυγες ἑτέρῳ τὴν ἐν τῷ μέσῳ θέσιν ἐπιζητεῖ, ζεῦγος δ' εἰ γένοιτο τῆς μέσης
χώρας, ἴσον ἑκατέρου ἀπέχειν βούλεται, καὶ ὡς εἰ μὴ φυλάττοιτό που τοῦτο κατὰ τὸ ἐναντίον ἐν ἐκείνῳ χρὴ ζη-
τεῖν τῆς ἐξαλλάξεως τὴν αἰτίαν, ὡς ἐφ' ἥπατος ἐδείκνυτο, φυλαττομένου δὲ καὶ τὸ μεμνῆσθαι περιττόν. ἀλλ'
ἐπειδὴ περί τε θέσεως αἰδοίων, καὶ τῆς τῶν κοίλων τε καὶ σηραγγωδῶν νεύρων ἐν αὐτῷ φύσεώς τε καὶ γενέσεως
αὐτάρκως εἴρηται, τὸ λοιπὸν αὐτοῦ τῆς κατασκευῆς ἐξηγησόμεθα. παραλιπόντες κἀνταῦθα τὰ οὕτω φανε-
ρὰ πᾶσιν, ὡς εἰ καὶ δεικνύει τίς ἓν εἶναι, χρῆναι τὸ αἰδοῖον ἢ ἀρτηρίας ἔχειν, ἢ φλέβας, ἢ δέρμα. ταῦτ' οὐκέτι
τῆς περὶ χρείας μορίων ὑπαρχέτω θεωρίας, ἀλλ' ἐκ τῶν φυσικῶν προβλημάτων, διὰ τί καί τινες γινομένου
προελομένοις ἐντείνεται τὸ αἰδοῖον, ὅπως τ' ἐνίοτε χωρὶς προαιρέσεως τοῦτο πάσχει, τὸ μὲν γὰρ ὅτι τοῦ κοίλου
νεύρου πληρουμένου πνεύματος, ἐκ τῆς νῦν προκειμένης ἡμῖν πραγματείας ἐστὶ, τὸ δ' ὅπως τῆς φυσικῆς ἐχο-
30 μένους δὴ τῶν ὅρων τῶνδε τὰ λείποντα τῷ λόγῳ χρὴ προστιθέναι. λείπει δὲ πρῶτον μὲν ἐπεξελθεῖν, οὗ βρα-
χέος ἐμνημονεύσαμεν ὀλίγον ἔμπροσθεν, τοῦ δεῖν ἀκριβῶς τείνεσθαι τὸ αἰδοῖον ἐν ταῖς συνουσίαις. οὐ γὰρ ἂν
ὡς οἰηθείη τις ἴσως ἕνεκα τῆς συνουσίας μόνης, ἀλλὰ καὶ τοῦ διΐστασθαι καὶ ἀνευρύνεσθαι τὸν πόρον, ἵν' ἐπὶ πλεῖ-
στον ἐξακοντίζηται τὸ σπέρμα, χρήσιμον ἀκριβῶς τετάσθαι τὸ αἰδοῖον. εἰ γὰρ μὴ κατ' εὐθὺ φέροιτο, διὰ τοῦ σκο-
λιουμένου κατά τι καὶ συμπίπτοντος, ἐνταῦθα ἐνσχεθήσεται. τοῖς γ' οὖν ὑποσπαδιαίοις ὀνομαζομένοις. ἐπειδὴ
διὰ τὸν ἐν τῷ τέλει τοῦ καυλοῦ δεσμὸν, ὁ πόρος διέστραπται, γεννᾶν ἀδύνατον, οὐχ ὡς οὐκ ἔχουσι δή που τὸ σπέρ-
μα γόνιμον, ἀλλ' ὡς ἰσχόμενον ἐν τῇ διαστροφῇ τοῦ καυλοῦ, πρόσω φέρεσθαι δυνάμενον. ὁμολογεῖ δὲ τῷ λόγῳ καὶ
ἡ ἴασις, εἴ γε δὴ τμηθέντος τοῦ δεσμοῦ, γεννῶσι, τοῦτο τοίνυν τὸ σφάλμα διὰ παντὸς ἐν ἅπασι συνέπιπτε, μὴ
προειδομένης τῆς φύσεως, ὅπως εὐρύς τε ἅμα καὶ ἀκριβῶς ὁ πόρος ὀρθὸς, ἐν ταῖς συνουσίαις γίνοιτο. δεύτερον
δ' ἕτερον τέχνημα τῆς φύσεως εἰς ταὐτὸν τούτῳ διαφέρον, ἥ τε θέσις αὐτοῦ τοῦ νευρώδους σώματος, ἥ τε τῶν ἑκατέ-
40 ρωθεν μυῶν παράθεσις. ἐν μὲν γὰρ τοῖς κάτω μέρεσι τοῦ αἰδοίου κατὰ τὸ μῆκος, ἐκτεταμένος μέσος ὁ πόρος ὁ τοῦ
σπέρματος τέτακται. τούτῳ δ' ἐπίκειται τὸ κοῖλον νεῦρον, ἑκατέρωθεν δ' αὐτῶν δύο μύες, ἵν' ὥσπερ ὑπό χει-
ρῶν τινων ἀντισπώμενος ὁ πόρος ἐφ' ἑκάτερα διευρύνοιτο, μένοντος ἀκλινοῦς τοῦ σύμπαντος αἰδοίου, ἔμελλε δὲ
δή που καὶ ἡ εὐρύτης τοῦ πόρου διὰ τῆς τοιαύτης κατασκευῆς φυλάττεσθαι. χρήσιμον δ' ἐστὶ, κατὰ τὰς ἀποκρί-
σεις τοῦ σπέρματος, εὐρύτατόν τε ἅμα καὶ εὐθύτατον ἀκριβῶς φυλάττεσθαι τὸν πόρον, ὑπὲρ τοῦ συνεχὲς ὅλον
ἀθρόως, ὅτι τάχιστα πρὸς τὸν κόλπον αὐτὸν τῶν μητρῶν ἐξικνεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ κύστις ἐτέτακτο πλησίον,
ἕτερον οὐκ ἦν ἄμεινον ἐκκρίσεως οὔρου ἐργάζεσθαι πόρον ἄλλον, ἢ συγχρήσασθαι τῷ τοῦ σπέρματος. εὐλόγως
οὖν καὶ ὁ ταύτης αὐχὴν, ἅπαν κατείληφε τὸ τοῦ περιτοναίου χωρίον, ἀναφερόμενον ἀπὸ τῆς ἕδρας, ἐφ' ἧς ἐξ
ἀρχῆς ἔκειτο, μέχρι τῆς κατὰ τὸ αἰδοῖον ἐκφύσεως. ἐπὶ δὲ τῶν γυναικῶν ἅτ' οὐκ ὄντος αἰδοίου προμήκους, τὴν
τοιαύτην ἀπόφυσιν, ὁ τῆς κύστεως αὐχὴν οὐκέτ' ἔχων. ἀλλὰ τὸ μὲν αἰδοῖον αὐτὸ τὸ γυναικεῖον ἐπίκειται κατὰ
50 τῆς ἕδρας, ἐπὶ δὲ τὸ ἄνω πέρας αὐτοῦ τῆς κύστεως, ὁ τράχηλος τελευτᾷ, κἀνταῦθα προχεῖ τὸ οὖρον, οὔθ' ἱκανῶς
καμπύλος ὡς ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν, οὔθ' οὕτω μακρὸς γενέσθαι δεηθείς· αἱ δὲ τοῦ δέρματος ἐπιφύσεις, ἐπὶ τοῖς
πέρασι τῶν αἰδοίων ἑκατέρων, ἐν μὲν ταῖς γυναιξὶ κόσμου τε χάριν ἐγένοντο, καὶ τοῦ μὴ ψύχεσθαι τὰς ὑστέρας,
σκεπάσματα προβέβληνται. τοῖς δ' ἀνδράσι πρὸς τὸν κόσμον τινὰ φέρει, ἔτι καὶ ἀδύνατον ἦν μὴ δ' ὅλως
ἔχειν αὐτὰς, εἴ τι μεμνήμεθα τῶν ἔμπροσθεν λόγων, ἐν οἷς ἐδείκνυτο πῶς ἄρρεν τε καὶ θῆλυ διαπλάττεται
ζῶον, οἷον δέ τι πρόβλημα τῆς φάρυγγος ὁ γαργαρεών ἐστι, τοιοῦτο τῶν μητρῶν, ἡ νύμφη προσαγορευομένη, σκέ-
πουσά τε ἅμα, καὶ ψύχεσθαι κωλύουσα τὸ καθῆκον αὐτῶν εἰς τὸ γυναικεῖον αἰδοῖον στόμα τοῦ τραχήλου. ταύτῃ
μὲν δὴ, καὶ τὰ τῶν γεννητικῶν ὀργάνων ἐστὶ μόρια, καὶ συνθέσεως, καὶ μεγέθους, καὶ διαπλάσεως, καὶ τῶν
ἄλλων ἁπάντων, ἃ καὶ χωρὶς ἐμοῦ δυνατὸν ἐξευρεῖν τινα θαυμαστῶς, ὅπως παρεσκευασμένα, ὅσα δὲ περὶ τὸ

κυούμενον ἔτι ζῶον ἡ φύσις φιλοτεχνεῖ, διαπλάττουσά τε, καὶ τροφὴν καὶ πνεῦμα παρὰ τῆς μήτρας ἐπάγου-
σα, καὶ χώρας τοῖς περιττώμασιν εὐτρεπίζουσα. χαλεπὸν μὲν οὖν ἑρμηνεῦσαι σαφῶς, ὀφθέντα γε μὴν ἀκριβῶς
διὰ τῶν ἀνατομῶν εὐθέως ἀναγκάζει θαυμάζειν τὸν θεασάμενον. ὅλῳ μὲν γὰρ αὐτῷ πανταχόθεν ὑμὴν περι-
βέβληται λεπτὸς, ὃν ἄμνιον ὀνομάζουσιν, ἐκδεχόμενος τὸν οἷον ἱδρῶτα τοῦ κυουμένου. τούτῳ δ' ἔξωθεν ἕτερος
ἐπίκειται λεπτότερος, ὃν ἀλλαντοειδῆ προσαγορεύουσιν, εἰς τὴν κύστιν αὐτοῦ συντετρημένος, ἀθροίζων ἐν ἑαυτῷ
καὶ οὗτος ἄχρι τῆς ἀποκυήσεως τὸ οἷον οὖρον τοῦ κυουμένου. τούτοις δ' ἔξωθεν ἐν κύκλῳ περιβέβληται τὸ χω-
ρίον, ἅπασαν ὑπαλεῖφον ἔνδον τὴν μήτραν, ὡς μηδαμόθεν ψαύειν αὐτῆς τὸ ὑποκείμενον, καὶ διὰ τούτου μέ-
σου συνάπτεται τῇ μητρὶ τὸ κυούμενον. ἐφ' ἑκάστῳ δὴ στόματι, τῶν εἰς τοὔνδον τῆς μήτρας ἐχόντων ἀγγείων δι' ὧν περ
καὶ τὸ καταμήνιον εἰς αὐτὴν ἐφέρετο, γεννᾶται παρὰ τὸν τοῦ κύειν καιρὸν, ἕτερον ἀγγεῖον, ἀρτηρία μὲν ἐπὶ
10 τῷ τῆς ἀρτηρίας στόματι, φλὲψ δ' ἐπὶ τῷ τῆς φλεβὸς, ὥστ' εἶναι τὸν ἀριθμὸν ἴσα τὰ γεννώμενα τοῖς εἴσω
τῆς μήτρας περαίνουσι στόμασι. συνδεῖ δὲ αὐτὰ πρὸς ἄλληλα, λεπτὸς μὲν, ἰσχυρὸς δ' ὑμὴν, ἔξωθέν τε περιεζευγ-
μένος ἅπασι τοῖς ἀγγείοις, καὶ τῶν ὑστερῶν τοῖς εἴσω μέρεσιν ἐμφυόμενος. οὗτος ὁ ὑμὴν καὶ τοῖς μεταξὺ τῶν
στομάτων ἅπασι μέρεσι τῆς ὑστέρας, διπλοῦς ὑποτέταται, καὶ συναποφύεταί γε καὶ συμπροέρχεται τοῖς
εἰρημένοις ἀγγείοις ἅπασιν ἑκατέρῳ τῶν ἑαυτοῦ μερῶν, ἀμφιεννὺς ἑκάστου τὸ ἥμισυ μέρος, ὥς τε καὶ σκέπην
αὐτοῖς εἶναι καὶ φρουρὰν, καὶ σύνδεσμον πρός ἀλλήλας τε καὶ τὰς ὑστέρας, τὸν διπλοῦν τοῦτον ὑμένα. μι-
κρὸν μὲν δὴ τῶν ἀγγείων ἕκαστόν ἐστιν ἵνα πρῶτον ἐκφύεται τῆς μήτρας, οἷον δένδρου ῥιζῶν, τῶν εἰς τὴν γῆν καθη-
κόντων περάτων. προελθόντα δ' ὀλίγον, εἰς ταὐτὸν ἀλλήλοις ἔρχεται κατὰ συνδυασμὸν. κἄπειτ' ἐξ ἀμφοῖν
γενόμενον πάλιν ἐκείνων ἕκαστον, ἑκατέρου τῶν ὁμογενῶν εἰς ταὐτὸν ἀφικνεῖται. καὶ τοῦτ' οὐ παύεται γι-
νόμενον, ἄχρις ἂν εἰς δύο μεγάλα συναχθῇ πάντα τὰ σμικρὰ, καθάπερ τινὰ πρέμνα ἐκφυόμενα τῷ κυουμέ-
20 νῳ διὰ τοῦ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίου. τέτταρα γὰρ οὖν ἐνταῦθα τὰ πάντ' ἐστὶν ἀγγεῖα, δύο μὲν ἀρτηρίαι, δύο
δὲ φλέβες, οὐδενὸς τῶν ἑτερογενῶν ἀλλήλοις συνελθόντων, ἀλλ' ἀεὶ τῶν μὲν φλεβῶν ταῖς φλεψὶ, τῶν δ' ἀρ-
τηριῶν ταῖς ἀρτηρίαις ἐς ταὐτὸν ἀφικνουμένων, ὥστε σοι τοῦτ' ἔργον πρῶτον τῆς φύσεως ἤδη φαινέσθω, κἂν
ἐγὼ μὴ λέγω. τὸ γὰρ ἐν τοσαύτῃ φορᾷ τῇ μεταξὺ παμπόλλων ἀγγείων ἀλλήλοις ἀναμιγνυμένων, μὴ δὲ πώποτε
φλέβα μὲν, ἀρτηρίᾳ εὑρίσκεσθαι, ἀρτηρίαν δὲ φλεβὶ ἐμφύσασαν, ἀλλ' ἀεὶ γνωρίζειν τὸ οἰκεῖον, καὶ ἑνοῦσθαι,
τούτῳ μόνῳ τέχνης θαυμαστῆς, οὐ τύχης ἀλόγου τεκμήριον. τὸ δὲ δὴ καὶ τοῖς ζώοις ἅπασι, τοῖς ἅλλεσθαι μείζω
πεφυκόσιν, οἷον ἐλάφοις τε καὶ αἰξὶ, τὴν ἔκφυσιν τῶν ἀγγείων, συνάψαι ταῖς μήτραις, οὐχ ὑμέσι μόνον λεπτοῖς,
ἀλλὰ σὺν τούτοις γλίσχραις σαρξὶν, οἷον ἀλοιφῇ τινι, πῶς οὐ θαυμαστῆς προνοίας ἐπίδειγμα; τὸ δὲ μὴ δὲ καθ' ἕ-
τερόν τι μέρος συμφύεσθαι τῷ κυουμένῳ μήτε φλέβα μήτ' ἀρτηρίαν, ἀλλ' ἢ κατὰ μόνον τὸν ὀφθαλμὸν, ὅσπερ
δὴ τὴν μέσην χώραν τοῦ παντὸς ζώου κατείληφεν, οὐ δι' αὐτὸ τὴν τυχοῦσαν ἐνδείκνυται τέχνην. τὸ δὲ μήτε τὰς
30 φλέβας εἰς ἄλλο τι καταφύεσθαι σπλάγχνον, ὑπερβαινούσας τὸ ἧπαρ μήτε τὰς ἀρτηρίας ἀλλαχόσε ποι
φέρεσθαι πλὴν ἐπὶ τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν, ἥ τις ἐξ αὐτῆς τῆς καρδίας ἐμφύεται, πῶς οὐ θαυμαστόν; τὸ δὲ
μὴ δ' ὡς ἔτυχεν εἶναι τοῦ ἐν μέσῳ διαστήματος, μὴ δὲ τοὺς τυχόντας ἐμφύεσθαι τόπους τῶν εἰρημένων ὀργάνων,
ἀλλὰ τὰς μὲν φλέβας εἰς τὰ τοῦ ἥπατος σιμὰ, τὰς δ' ἀρτηρίας εἰς τὴν ἐπ' ὀσφύϊ μοῖραν τῆς μεγάλης ἀρτη-
ρίας, οὐ φαύλης οὐδ' αὐτὰ τέχνης γνωρίσματα, τὰς μὲν γὰρ φλέβας ἔστιν ἰδεῖν εὐθέως μετὰ τὸν ὀμφαλὸν ἐς
ταὐτὸν ἀλλήλαις ἰούσας, καὶ μίαν γενομένας, ἔπειθ' ὑμέσιν ἰσχυροῖς ἀμφιεννυμένην τε ἅμα, καὶ συνδουμένην
τοῖς παρακειμένοις σώμασι τὴν μίαν ἐκείνην φλέβα, μέχρι τῆς ἐπὶ τὸ σπλάγχνον πορείας. ἐπὶ γὰρ τὴν ἐν
τῷ κυουμένῳ ζώῳ φλεβῶν ἀρχὴν αὐτὴν ἐξικέσθαι πρότερον, ἔπειτ' ἐντεῦθεν ἁπανταχόσε διανέμεσθαι, τὰς
δ' ἀρτηρίας ἐχρῆν μὲν δή που καὶ ταύτας εἰς τὴν τῶν ἀρτηριῶν ἀρχὴν ἐμφῦναι τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς
καρδίας, ἀλλὰ πορρωτάτω τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων ἀνῳκισμένης αὐτῆς, οὐκ ἦν ἀκίνδυνον, οἷον κρεμα-
40 μένας ἀνάγεσθαι τοσαύτην ὁδόν. τί δὴ λοιπὸν ἦν ἄμεινον, ἢ δηλονότι διὰ βραχύτητα διαστήματος ἀναγεῖν
αὐτὰς ἐπὶ τῶν τῆς καρδίας ἐμφυομένων, ἀλλ' ἐκφύεται μὲν τῆς καρδίας ἡ μεγίστη τῶν ἀρτηριῶν, ἐπίκει-
ται δὲ κατὰ μέσης τῆς ῥάχεως, ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος κατειληφυῖα. πρὸς ταύτην οὖν ἐχρῆν συναναστομῶσαί τε,
καὶ συνάψαι τὰς ἐκ τῆς μήτρας ἰούσας ἐπὶ τὸ κυούμενον ἀρτηρίας. καὶ δὴ καὶ παραγίνονταί τε καὶ συνά-
πτονται ταύτῃ, καὶ φαίνεται κἀνταῦθα μηδὲν μάτην ἡ φύσις ἐργαζομένη, τί δὴ οὖν οὐ διὰ βραχυτάτης
ὁδοῦ παρήγαγεν αὐτὰς ἐπὶ τὴν ἀρτηρίαν τὴν μεγάλην. καὶ γὰρ ἀσφαλέστερον τὸ δι' ὀλίγου καὶ αὐτῇ τῇ φύ-
σει συνηθέστερον, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπιδέδεικται λόγοις. ἢ κἀνταῦθα θαυμάζειν αὐτῆς χρὴ τὴν πρόνοιαν,
ἔνθα μὲν γὰρ οὐδὲν ἕτερον ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐστι πλεονέκτημα, τὴν βραχυτάτην αἱρεῖται, προϊούσης δέ τινος ἐν τῷ
μήκει τῆς ὁδοιπορίας ἀσφαλείας μείζονος, ἤπερ ἐκ τῆς βραχύτητος ἐγίνετο, τὴν μακροτέραν περιάγειν, οὐκ
ὀκνεῖ, ταῦτα δὴ φαίνεται καὶ νῦν ἑλομένη πρὸς τῆς ἐπιτόμου μὲν, σφαλερᾶς δὲ, τὴν μακροτέραν μὲν ὁδὸν,
50 ἀλλ' ἀκριβῶς ἀσφαλῆ. τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ τὴν ῥάχιν ὀρθὰς κατάγειν τὰς ἀρτηρίας ἐξ ὀμφαλοῦ, εἴτ' οὖν δύο μὲν
οὔσας, εἴτε καὶ μίαν γενομένας ἐπ' οὐδενὸς ὀργάνου κατ' οὐδὲν μέρος τῆς ὁδοῦ δυναμένας ἀναπαύεσθαι πρὸς
τῷ καὶ φθάνειν ὑπό τε τῶν ἐντέρων καὶ τῶν νεφρῶν κατειλῆφθαι, τήνδε τὴν χώραν εὐλόγως ἐφυλάξατο,
παρακειμένης δὲ τῆς κύστεως καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἔτι κυουμένων ζώων, συμφύεται γὰρ ἐπὶ τούτῳ ὁ πυθμὴν αὐτῆς
τοῖς κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίοις, ἕτοιμον ἦν ἐπιβῆναί τε ταύτῃ ταῖς ἀρτηρίαις καὶ καθ' ὅλης αὐτῆς, οἷον ἐπὶ βά-
θρας τινὸς ὁδοιπορῆσαι, μέχρι τῆς μεγάλης ἀρτηρίας. ἀλλ' οὐδ' ἐπιβεβήκασιν ἁπλῶς, οὐδὲ γὰρ ἂν ἔμελλον
ἀπλανεῖς κατὰ κυρτῆς ἕδρας ὀχούμενοι, μηδενὶ συναφθεῖσαι δεσμῷ. ταῦτ' ἄρα συνέδησεν αὐτὰς ὑμέσιν
ἰσχυροῖς ἑκατέραν τῷ καθ' ἑαυτὴν μέρει τῆς κύστεως. καὶ οὕτως ἤδη καθάπερ τινὰ τῆς κύστεως αὐτῆς οἶμαι μό-
ρια, μέχρι τῆς μεγάλης ἀρτηρίας παράγονται. τὰ μὲν δὴ κατὰ τὰς ἀρτηρίας εἰς τοσοῦτον ἥκει προνοίας,

διατί

διατί δ' ἡ φλὲψ οὐκ εἰς τὰ κυρτὰ τοῦ ἥπατος, ἀλλ' εἰς τὰ σιμὰ καταφύεται, διότι τὸ τῆς χολῆς ἀγγεῖον ἐνταῦ-
θα τέτακται, καὶ βέλτιον ἦν καθαρθῆναι τὸ αἷμα, πρὶν εἰς ὅλον τὸ ζῶον διανέμεσθαι. διατί δ' αὕτη μὲν ἐγένετο
μία, κατὰ τὸν ὀμφαλὸν εὐθύς, αἱ δ' ἀρτηρίαι μέχρι πολλοῦ δύο μένουσιν, ἢ ὅτι ταῖς μὲν φλεψὶν ἀσφαλέστερον
ἦν ἓν μεῖζον ἀγγεῖον συνελθούσαις ποιῆσαι. δυσπαθέστερον γὰρ ἀεὶ τὸ μεῖζον, ὡς ἔν τε μέρει ἐμφυομέναις τοῦ ἥπατος
ἀναγκαῖον ὑπῆρχε. ταῖς δ' ἀρτηρίαις ἐπί τε τῆς κύστεως ἀσφαλῶς ὀχεῖσθαι μελλούσαις οὐκ εὐθύς γε πρὸς
τὴν ἀριστερὰν κοιλίαν τῆς καρδίας ἐξικνουμέναις, οὐκ ἦν ἀναγκαῖον γενέσθαι μίαν. πάντως δ' ἂν εἴπερ καὶ
ταύτας μετεώρους ἀνέφερεν ἐπὶ τὴν καρδίαν, ὥσπερ καὶ τὰς φλέβας ἐπὶ τὸ ἧπαρ, εὐθέως ἂν καὶ ταύτας
μίαν ἀπειργάσατο. τέτταρα τοίνυν ἐστὶ τὰ προειρημένα κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ἀγγεῖα, δύο μὲν ἀρτηρίαι, δύο δὲ
φλέβες μέσον ἑαυτῶν ἔχοντες τὸν οὐρανόν, οὕτω γὰρ ὀνομάζειν ἔθος τοῖς ἀνατομικοῖς, τὸν ἐκ τοῦ πυθμένος
10 τῆς κύστεως πόρον, ἐξοχετεύοντι τὸ οὖρον, εἰς τὸν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένον ὑμένα, τὸν ἀλλαντοειδῆ. καλεῖται δ'
οὕτως ἀπὸ τῆς πρὸς τοὺς ἀλλᾶντας ὁμοιότητος κατὰ σχῆμα. ἀλλὰ τῶν τεττάρων ἀγγείων τῶν περὶ τὸν οὐρανόν, ἐκ
μὲν τῶν ἄνω μερῶν αἱ φλέβες εἰσίν, ἄνω γοῦν αὐτὰς εὐθέως ἰέναι βέλτιον ἦν, ὡς ἐπὶ τὸ ἧπαρ, ἐκ δὲ τῶν κάτω-
θεν αἱ ἀρτηρίαι, καὶ γὰρ καὶ κάτω ταύτας φέρεσθαι ταῖς πλευραῖς τῆς κύστεως ἐποχουμένας ἦν ἄμεινον. εὐθὺς
οὖν ἑκάτερον τὸ ζεῦγος τῶν ἀγγείων ἡ φύσις ἐν ἐπιτηδείῳ χωρίῳ κατέθετο, καὶ διὰ τούτων οἷον πρέμνων τι-
νῶν ἐκ τῆς μήτρας ἕλκει τὸ ἔμβρυον αἷμα, καὶ πνεῦμα δὲ μεταξὺ πάντων τε τούτων, καὶ τῶν εἰς αὐτὴν τὴν
μήτραν ἐμφυομένων ἀγγείων τῶν μικρῶν, οἷον ῥίζωσίς τις ἐστὶ τῶν πρέμνων, ὀνομάζεται δὲ χορίον ἡ ῥίζωσις
αὕτη, πλῆθος ἀγγείων οὖσα, μὴ δ' ἀριθμηθῆναι ῥᾳδίως δυναμένων ὑμένι λεπτῷ συναπτομένων. ὅτι μὲν οὖν
διπλοῦς ἐστιν ὁ ὑμὴν οὗτος, καὶ διότι, προείρηται, διὰ μέσης γὰρ αὐτοῦ φέρεται πάντα τὰ κατὰ τὸ χορίον
ἀγγεῖα, συνδούμενά τε ἅμα καὶ σκεπόμενα πρὸς αὐτῆς. τῶν δ' ἄλλων δυεῖν, ὁ μὲν ἀλλαντοειδὴς ὀνομαζόμενος,
20 ὃν εἰς τὴν κύστιν ἔφαμεν συντετρῆσθαι κατὰ τὸν οὐρανόν, εἰς ὑποδοχὴν οὔρου παρεσκεύασται. βέλτιον οὖν μα-
κρῷ μὴ κατὰ τὸ αἰδοῖον οὐρεῖν τὸ κυούμενον, ἀλλ' ὡς συνέχει κατὰ τὸν ὀμφαλόν. ἐπειδὴ γὰρ ὅλον αὐτὸ περιεί-
ληφεν ὁ ἄμνιος ὀνομαζόμενος ὑμήν, ἕτερον εἶδος ὑγροῦ ἐνδεχόμενος, οὐκ ἦν εὔλογον ἀναμίγνυσθαι τὸ τοιοῦτον
τῷ οὔρῳ. ἐναργῶς γὰρ φαίνεται τὸ κατὰ τὸν ἀλλαντοειδῆ, πρὸς τῷ λεπτότερόν τ' εἶναι, καὶ ξανθότερον, τοῦ
κατὰ τὸν ἄμνιον ἔτι, καὶ δριμύτερον ὑπάρχει. ὡς καὶ τὴν ὄσφρησιν ἀνιᾶν, καὶ πλήττειν ἀνατεμνόντων τὸν
ὑμένα. τὸ μὲν οὖν ἐν ἱδρῶτος λόγῳ κατὰ τὸν ἄμνιον ἀθροιζόμενον ἐν κύκλῳ περικέχυται τῷ κυουμένῳ μη-
δὲν βλάπτειν αὐτοῦ τὸ δέρμα δυνάμενον. ἰδίᾳ δ' ἀπῴκισται τοῦδε καὶ ἀποκεχώρισται τὸ οὖρον, οὔτε τοῦ δέρματος,
οὔτε τῶν κατὰ τὸ χορίον ἀπτομένων φλεβῶν, ὅπως μηδὲν ὑπὸ τῆς δριμύτητος αὐτοῦ τὰ πλησιάζοντα
βλάπτοιτο. χρεία δὲ οὐ μικρὰ καὶ ἡ δὲ τοῦ κατὰ τὸν ἄμνιον ὑγροῦ, κουφίζεται γοῦν καὶ ἀνέχει καθάπερ ἐνῆχον
ἑαυτὸν τὸ κυούμενον, ὅπως ἧττον εἴη βαρὺ τοῖς πρὸς τὴν μήτραν ἀρτήμασιν. ἀπὸ γοῦν τῆσδε τῆς γνώμης καὶ ὁ
30 Ἱπποκράτης ἔλεγεν. ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσαι ἐκτιτρώσκονται δίμηνα καὶ τρίμηνα ἄτερ φανερῆς προφά-
» σιος, ταύτης αἱ κοτυληδόνες μύξης μεσταί εἰσι, καὶ οὐ δύνανται κρατέειν ὑπὸ βάρεος τὸ ἔμβρυον, ἀλλ' ἀπορ-
» ρήγνυνται: κοτυληδόνας μὲν ὀνομάζων, τῶν εἰς τὰς μήτρας καθηκόντων ἀγγείων τὰ στόματα. δέδεικται γὰρ
τοῦτ' ἐν ἑτέροις, οὐ δύνασθαι λεῖον ὀχεῖν αὐτὰς καὶ βαστάζειν τὸ ἔμβρυον, ἐπειδὰν ὑπόμυξοι γενηθῶσιν,
ἀλλ' ἐπιτρέπειν ὑπὸ τοῦ βάρους ἀπορρήγνυσθαι. τοῦτ' οὖν ἁπάσαις μὲν ἀεὶ συνέπιπτε ταῖς κυούσαις, εἰ
μὴ νηχόμενον ἐν τῷ κατὰ τὸν ἄμνιον ὑγρῷ τὸ κύημα κουφότερον ἐγίνετο, καὶ ἧττον κατεσπᾶτο πρὸς τὴν μήτραν
τῶν ἀγγείων ἡ σύμφυσις. ὅσοι δ' αὐτὸ τῇ κυούσῃ κουφότερον φασὶ γίνεσθαι τὸ ἔμβρυον ἐννῆχον τῷ κατὰ
τὸν ἄμνιον ὑγρῷ, γελοῖοι παντάπασιν ὑπάρχουσιν οὐκ ἐννοοῦντες, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ὑγρὸν ὑπ' ἐκείνης βαστάζεται,
προσέρχεται δὲ καὶ ἄλλη τις χρεία τῶν ὑγροῖς τοῖσδε κοινὴ κατὰ τὴν ἀποκύησιν τοῦ ζώου γινομένη, ῥᾷον ἐκ-
πίπτειν τοῦ τῆς μήτρας αὐχένος τὸ κυούμενον, ὑγρότητι πολλῇ τεγγόμενον, οὐ ῥηγνυμένων ἐξ ἀνάγκης τηνι-
40 καῦτα τῶν ὑμένων. οὐ μόνον γὰρ εἰς ὄλισθον συμβάλλεται τοῖς ἐμβρύοις ἡ ὑγρότης, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐχένα
τῶν μητρῶν ἕτοιμον εἰς τὸ διαστέλλεσθαι μέχρι πλείστου παρασκευάζει. βρεχόμενος γὰρ ἀπὸ τῶν προειρημένων
ὑγρῶν, μαλακώτερος γίνεται, καὶ ῥᾷον διαστέλλεται. μεγίστη δ' ἀπόδοσις τοῦ λεγομένου τὸ κατὰ τὰς μαίας,
ἐπειδ' ἂν φθάσαν ἀθρόως ἐκρυῇ τὸ ὑγρόν, αὐτὰς ἀναγκάζεσθαι μιμουμένας τὴν φύσιν, ἔχειν τινὰς ὑγρότητας
ὑπὲρ τοῦ διαβρέξαι τῶν μητρῶν τὸν αὐχένα. παντοίως γὰρ δὴ τά γε τῆς φύσεως εὔπορα, καὶ συγχρῆται κα-
θάπερ δέδεικται πολλάκις ἐπὶ τὸ βέλτιον ἅπασι τοῖς καὶ ἄλλως ἐξ ἀνάγκης ἐσομένοις. οὕτω γοῦν καὶ τοῖς
ὑγροῖς τούτοις, τοῖς περὶ τὸ ἔμβρυον ἀναγκαίαν ἔχουσι τὴν γένεσιν, εἴς τε τὴν ἄλυπον ὄχησιν ἔτι κυουμένου τοῦ
ζώου, κατεχρήσατο, καὶ τὴν ἐν τοῖς τόκοις ἑτοίμην ἔκπτωσιν. οὕτω δ' εἰσὶ λεπτοὶ καὶ ἀραχνώδεις οἱ ὑμένες, ὥσ-
τ' εἰ μὴ μετρίως τις αὐτῶν ψαύοι κατὰ τὰς ἀνατομὰς ἀπορρήγνυσθαι ῥᾳδίως. πῶς οὖν οὐκ ἀπορρήγνυνται καὶ
θεούσ' ἐνίοτε καὶ πηδώσης τῆς κυούσης, ἓν καὶ τοῦτ' ἐστὶ μηχάνημα τῆς φύσεως σοφώτατον γινωσκούσης, ὡς λε-
50 πτοῖς σώμασιν εἰς δυσπάθειαν ἐπικουρία μεγίστη μία πᾶσιν, ἡ κατ' ἀλλήλων ἐπιβολή. τὰ γοῦν ἐξ ἐρίων ἢ τινων
ἄλλων τριχῶν ἢ ἰνῶν ὑφαινόμενά τε καὶ πλεκόμενα, παμπόλλην ἐκ τῆς συνθέσεως ἰσχὺν ἐπικτᾶται, κα-
τὰ μόνας ἑκάστου τῶν συνιόντων ἀσθενεστάτην τὴν φύσιν ὑπάρχοντα. εἰ τοίνυν μὴ μόνον ὁμιλήσειεν ἀλλήλοις,
ὥσπερ ταῦτα τὰ ὑφαινόμενά τε καὶ πλεκόμενα πρὸς ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ σύμφυσιν ἀκριβῆ προσεκτήσατο, πολ-
λαπλασιάζοιτ' ἂν αὐτοῖς, κἀκ τῆσδε τὰ τῆς ἰσχύος. οὔκουν οὐδὲν θαυμαστόν, εἰ τέτταρες ὑμένες ἐπικείμενοι κα-
τάλληλον τὴν ἰσχὺν ἐκ τῆς συνθέσεως ἐκτήσαντο. ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ θαυμασιώτατον, ὅτι μὴ μόνον ἐπιβέβληται
κατ' ἀλλήλων. ἀλλὰ πολλαχόθεν μὲν συμφύεται. πολλαχόθεν δὲ συναρτῶνται λεπταῖς ἰνῶν διαφύσεσιν,
ἐνδοῦσαι βουληθείσης αὐτῷ θ' ὡς οἷόν τε τῆς φύσεως, ἵν' ἧς ἕκαστος ἰσχύος ἠπόρει παρ' ἑαυτοῦ, ταύτην ἐξ ἀλλήλων
ἅπαντες κτήσωνται. τί δὴ οὖν ἴσως ὑπολήψεταί τις οὐκ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἕκαστον αὐτῶν ἡ φύσις ἰσχυρὸν ἀ-

ἀπειργάσατο, προνοουμένη γε δὴ τῆς συμπαθείας ἁπάντων, ὅτι παχεῖς εἴπερ αὐτοὺς ἐποίησε καὶ σκληρούς· οὐ
γὰρ δὴ καὶ ἐξ ἄλλου γέ τινος τρόπου τὴν ἰσχὺν ἐνῆν ἐκπορίσασθαι, βάρος αὐτῇ σὺν ὄγκῳ μεγίστῳ τῆς κυούσης
ἐξῆψεν, οὐκ ἐκείνῃ μόνῃ λυπηρόν, ἀλλὰ καὶ στενοχωρίαν οὐκ ἀναγκαίαν παρέξειν τῷ κυουμένῳ, καὶ μέντοι καὶ
δύσρηκτος ἂν ἕκαστος αὐτῶν ἐγίνετο, κατὰ τὸν τοῦ τίκτειν καιρόν. ὅπως οὖν ἥ τε τῆς μήτρας εὐρυχωρία πᾶσα
χαρίζοιτο κυουμένῳ, καὶ ἧττον ὑπὸ βάρους ἡ κύουσα διοχλοῖτο, καὶ ῥᾳδίως ἐν τῷ τόκῳ ῥηγνύοιτο, λεπτοὺς
εὐλόγως ἡ φύσις ἐργασαμένη τοὺς ὑμένας ἅπαντας, τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῖς ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους συμφύ-
σεως ἐτεχνήσατο. τί δὲ τὸ τέχνημα τῆς φύσεώς ἐστι, τοῦτο γὰρ ὑπόλοιπον εἰπεῖν, ἵνα καίτοι τὸ πέρας ἔχοντος ἤδη
τοῦ τραχήλου τῆς κύστεως, τὸ μετὰ τὴν ἀποκύησιν οὖρον χρῆται τὸ ζῶον εἰς τοῦτο μὲν δὴ μηδέν, ἅπαν δ' εἰς τὸν ὀμφαλόν
τε καὶ τὸν οὐραχὸν ἐπανέρχεται τὸ οὖρον. ἐχρῆν γὰρ ἑκατέρωθεν τῆς κύστεως ἐκροὰς ἐχούσης, μηδὲν μᾶλλον αὐτὸ
10 κατὰ τὸν οὐραχόν, ἢ κατὰ τὸν αὐχένα κενοῦσθαι. τὰ μὲν δὴ λελεγμένα τοῖς ἰατροῖς ἱκανῶς ἐστιν ἄτοπα, καί
τοι κατά τε τὴν πρόχειρον φαντασίαν ἱκανῶς ὄντα πιθανά. δύο γὰρ δὴ ταῦθ' ὡς ὁμολογούμενα λαβόντες, τό τε
καθ' ὁρμὴν ἡμᾶς ἐκκρίνειν τὰ οὖρα, καὶ τό τε μή πω χρῆσθαι ταῖς τοιαύταις ἐνεργείαις τὸ κυούμενον, ἐξ αὐτῶν
ἐπιφέρουσιν, ὥστ' εὐλόγως γίνοιτο κατὰ τὸν ὀμφαλὸν ἡ ἔκκρισις. οὐ γὰρ δή γε καὶ κατ' αὐτὸν μῦς ἐφέστηκεν
ὑπηρετῶν τῇ κατὰ προαίρεσιν ἐνεργείᾳ τοῦ ζώου, καθάπερ ὁ κατὰ τὸν τράχηλον τῆς κύστεως. λέληθε δ' αὐτοὺς
τὰ μέγιστα, καὶ τοῦ παντὸς ἁμαρτάνουσιν οὐκ εἰδότες, οὔθ' ὅτι τοῦ σφίγγεσθαι τὸν τράχηλον τῆς κύστεως ὁ μῦς οὗτος
ἔχει τὴν ἐξουσίαν, οὔθ' ὅτι τὸ κυούμενον ἤδη χρῆται ταῖς καθ' ὁρμὴν ἐνεργείαις, οὔθ' ὅτι τέλειον ζῶον, ἐπειδὰν
οὐρῆσαι προέληται, τὸν μὲν ἐφεστῶτα τοῦτον μῦν τῷ πόρῳ τῆς ἐκροῆς, ἐκλύει τε καὶ χαλᾷ τῆς τάσεως, ὥσπερ
γε καὶ τὸν περὶ τὴν ἕδραν, ὅταν ἀποπατῆσαι προέληται, περιστελλομένης δὲ φυσικῶς τῆς κύστεως τοῖς ἔνδον
ἑαυτῆς ὑγροῖς, ἡ ἔκκρισις γίνεται, συνεργούντων τι καὶ τῶν κατὰ τὸ ἐπιγάστριον μυῶν, ὅταν ἀθροώτερον
20 ἐκκρῖναι προελώμεθα. περὶ μὲν δὴ τούτων, ἔν τε τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασι, καὶ τοῖς περὶ
μυῶν κινήσεως, κἀν τοῖς τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων αὐτάρκως εἴρηται. περὶ δὲ τοῦ ζῶον ἤδη τὸ κατὰ γαστρὸς
ὑπάρχειν, ὅταν γε διαπεπλασμένον ἅπασιν ᾖ τοῖς μορίοις, ἔν τε τοῖς περὶ ἀποδείξεως ὑπομνήμασιν εἴρη-
ται, κἀν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος δογμάτων. ἀλλὰ κἂν εἰ μὴ ζῶον εἴη τὸ κατὰ γαστρός,
ὁμοίως ἄπορον, ὁ μὲν δὴ τὸ στόμα τῆς κύστεως κλείων μῦς ἀργὸς ἔσται, περιστελλομένης δ' αὐτῆς περὶ τὴν ἐνυ-
πάρχουσαν ὑγρότητα, κατὰ τοὺς δύο πόρους εὔλογον ἐκκρίνεσθαί τι, καὶ μὴ καθ' ἕνα μόνον τὸν ἐπὶ τὸν ὀμ-
φαλὸν ἀνήνεκται, τοιαύτη μὲν ἡ κατὰ τὸν λόγον ἀπορία. τὸ δ' ἔργον αὐτὸ δείκνυσι τὴν εἰς ἅπαν εὐμηχανίαν τῆς
φύσεως, ἣν ἔστι σοι κἀν ταῖς διαιρέσεσι τῶν ἐμβρύων θεασαμένῳ πρότερον, οὕτως ἐξευρεῖν τῷ λόγῳ τὴν
αἰτίαν, διελὼν γὰρ τὸ προκείμενον τῆς κύστεως περιτόναιον, ἅμα ἄμφω ποίει, τὸν μὲν ὀμφαλὸν ἀνάτεινε, τὸ
δ' ἐν τῇ κύστει περιεχόμενον ἐκθλίβειν, περιλαμβάνων τῇ χειρί, θεάσῃ δὲ τὸ οὖρον ἐκρέον εἰς τὸν ἀλλαντοειδῆ διὰ
30 τοῦ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν πόρου. καὶ μὲν δὴ καὶ εἰ θλίψεις πάλιν αὐτὸν τὸν ἀλλαντοειδῆ, πληρώσεις τὴν κύστιν,
εἶτ' αὖθις τὴν κύστιν θλίβων, πληρώσεις τὸν ὑμένα, καί σε τὸ γινόμενον αὐτὸ διδάξει, τά τε τὴν εὐρύτητα, καὶ
τὸ μέγεθος, τοῦ κατὰ τὸν ὀμφαλὸν πόρου φθάνον ἐκρεῖν ταύτῃ τὸ οὖρον. ἥ τε γὰρ εὐρύτης ἡ κατὰ τὸν οὐραχὸν
πολλαπλάσιός ἐστι τῆς κατὰ τὸν αὐχένα, τά τε τῆς εὐθύτητος οὐδὲ παραβάλλεσθαι δίκαια. σκολιὸς μὲν γὰρ
ἱκανῶς ὁ τῆς κύστεως αὐχήν, εὐθὺς δ' ἀκριβῶς ὁ οὐραχός, ἀνατεταμένου δὴ τοῦ παντὸς ὀμφαλοῦ, καὶ οἷον κρε-
μαμένου διὰ τῶν κατὰ τὸ χορίον ἀγγείων ἐκ τῆς ὑστέρας, μῦς δ' οὐδεὶς ἔξωθεν περιβέβληται τῷ οὐραχῷ
φύλαξ τῆς ἀκαίρου τῶν περιττωμάτων ἐκροῆς, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀποκυηθέντων ὁ περὶ τὸν τράχηλον ἔτι τῆς
κύστεως, οὐδεὶς γὰρ καιρὸς ἀνεπιτήδειος τῷ κυουμένῳ πρὸς τὴν τοῦ τοιούτου περιττώματος ἔκκρισιν, ὥσπερ τοῖς
ἤδη τελείοις. ἐπὶ μὲν δὴ τούτων εὐλόγως ὁ μῦς ἐφέστηκε μηδὲν ἔξωθεν παριείς, πρὶν κελεῦσαι τὸν λογισμόν,
ἐπὶ δὲ τῶν ἐμβρύων περιττὸς ἂν ἦν καὶ μάταιος, οὐδὲν δ' ἡ φύσις ἐργάζεται μάτην, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ περὶ τούτων
40 αὐτάρκως εἴρηται, μεταβάντες ἐπὶ τὰ κατάλοιπα τῆς ἐν τοῖς ἐμβρύοις κατασκευῆς, ἣ διαλλάττει τῶν ἀπο-
κυηθέντων, ἐξηγησώμεθα καὶ τὴν ἐν ἐκείνοις τέχνην. ἔσται δ' οὐδενὸς ἧττον ἄξιον θαύματος ἐπ' αὐτῶν τὸ μέγε-
θος τοῦ ἥπατος, εὐθύς γε κατ' ἀρχὰς ἡνίκα πρῶτον ἐναργῶς ἐστιν ἰδεῖν ἕκαστον τῶν τοῦ κυουμένου μορίων διαπε-
πλασμένον, ἀτὰρ οὐχ ἥκιστα καὶ μέχρι τῆς τοῦ τόκου. πλέονι μὲν οὖν μέτρῳ τῆς τῶν ἄλλων ἀναλογίας ὑπερέχει
τὸ ἧπαρ ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις, ὑπερέχει δ' οὐκ ὀλίγῳ καὶ μέχρι τῆς ἀποκυήσεως, ἐφεξῆς δ' ἐγκέφαλός τε
καὶ καρδία πλεονεκτοῦσι τῆς τῶν ἄλλων μορίων ἀναλογίας. καὶ γίνεται τοῦτο, διότι φλεβῶν μὲν ἀρχὴ τὸ
ἧπαρ ἐστί, ἀρτηριῶν δὲ ἡ καρδία, νεύρων δὲ ὁ ἐγκέφαλος. εὔλογον οὖν ὥσπερ οἰκίας θεμέλιον, καὶ νεὼς κρηπῖδα
καὶ πλοίου τρόπιν οἱ τούτων δημιουργοὶ πρῶτα πηξάμενοι, μετὰ ταῦτ' ἀσφαλῶς ἐπ' αὐτοῖς ἀνίστησι τὰ δη-
μιουργήματα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐν τοῖς ζώοις τὴν φύσιν ἀπὸ τῆς ἰδίας ἀρχῆς ἀσφαλῶς ἤδη πεπηγυίας, ἕκα-
στον γένος τῶν ἀγγείων φύσασα, εἰς ἅπαν ἀποτείνειν τὸ σῶμα, πλέονος δ' οὔσης τῷ κυουμένῳ ζώῳ, τῆς ἐκ τῶν
50 φλεβῶν χρείας, ὡς ἂν ἄχρι πλείστου διοικουμένῳ δίκην φυτοῦ, τὴν ἀρχὴν τούτων εὐθέως ἀπὸ τῆς πρώτης
γενέσεως ἰσχυροτάτην εἰργάσατο. ἐν μὲν γὰρ ἐγκεφάλῳ καὶ τῇ καρδίᾳ, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῶν ἐκπεφυκόσιν ὀργά-
νοις, ἡ παρὰ τῶν φλεβῶν ἀναγκαία χρεία, χωρὶς αἵματος μήτε γεννηθῆναι μήτ' αὐξηθῆναι δυναμένοις ἥπατί
τε καὶ φλεψίν, ἀρτηριῶν μὲν ὀλίγη χρεία, νεύρων δ' οὐδεμία πρὶν τελειωθῆναι. διὰ τοῦτ' οὖν ἰσχυρὸν μὲν καὶ
μέγα τὸ φλεβῶδες γένος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἡ φύσις ἀπειργάσατο, τῶν δ' ἄλλων ἑκάτερον ἐπὶ τούτοις αὖθις αὔ-
ξάνειν ἤρξατο. διατί δὲ καὶ ὁ πνεύμων ἐπὶ τῶν ἔτι κυουμένων ἐρυθρός ἐστιν. οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν τελέων ζώων
ὑπόλευκος, ὅτι τρέφεται τηνικαῦτα καθάπερ τἄλλα σπλάγχνα δι' ἀγγείων ἕνα χιτῶνα λεπτὸν ἐχόντων. εἰς
ταῦτα γὰρ ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς ἀφικνεῖται τὸ αἷμα, κατὰ τὸν τῆς κυήσεως καιρόν, ἀποκυηθέντων δέ, τυ-
φλοῦται μὲν ἡ τῶν ἀγγείων σύντρησις, ἐμπίπτει δ' εἰς αὐτὰ πνεῦμα μὲν πλεῖστον, ὀλίγιστον δ' αἷμα, καὶ

τοῦτ' ἀκριβῶς

τοῦτ' ἀκριβῶς λεπτὸν, ἀλλὰ καὶ κινεῖται τηνικαῦτα διηνεκῆ κίνησιν ὁ πνεύμων ἀναπνέοντος τοῦ ζώου. κοπτόμενον μὲν οὖν ὑπὸ τοῦ πνεύματος τὸ αἷμα κατὰ διττὴν κίνησιν, ἥν τε ἐκ τῶν ἀρτηριῶν ἔχει, καὶ ἣν ὑπὸ ὅλου τοῦ πνεύμονος ὠθεῖται, λεπτότερον ἔτι καὶ μαλακὸν ἑαυτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἀφρῶδες γίνεται. καὶ διὰ τοῦτο μεταποιεῖ τῆς σαρκὸς τοῦ πνεύμονος ἡ φύσις, ἐξ ἐρυθρᾶς καὶ βαρείας, καὶ πυκνῆς, εἰς λεπτὴν καὶ κούφην καὶ ἀραιάν, ὅπερ ἔφην οἶμαι χρησιμώτατον αὐτοῦ κατὰ τὰς ἀναπνευστικὰς κινήσεις, ἑπομένῳ τῷ θώρακι. δυσκίνητος γὰρ ἂν ἦν ὑπὸ βάρους, ὁμοίαν σάρκα τοῖς ἄλλοις σπλάγχνοις λαβών. ἄξιον οὖν ἐστι κἀν τῷδε θαυμάζειν τὴν φύσιν. ἡνίκα μὲν ἐχρῆν, αὐξάνεσθαι μόνον τὸ σπλάγχνον, ἀκριβὲς αἷμα χορηγοῦσαν αὐτῷ, μεταπεσόντος δ' εἰς τὸ κινεῖσθαι, κούφην τὴν σάρκα, καθάπερ τι πτέρωμα ποιήσασαν, ὅπως ἑτοίμως ὑπὸ τοῦ θώρακος διαστέλλοιτό τε καὶ συστέλλοιτο. διὰ ταῦτα τοιγαροῦν ἐγένετο καὶ ἡ τῆς κοίλης φλεβὸς πρὸς τὴν ἀρτηρίαν τὴν
10 φλεβώδη σύντρησις ἐπὶ τῶν ἔτι κυουμένων, ἅτε δ' οἶμαι τοῦ ἀγγείου τούτου τῇ φλεβὸς ὑπηρετοῦντος τῷ σπλάγχνῳ θάτερον ἀναγκαῖον ἦν, εἰς ἀρτηρίας χρείαν μεταπεσεῖν, καὶ διὰ τοῦτο συνέτρησε καὶ τοῦτ' ἡ φύσις τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν. ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἐπειδὴ διάστημά τι μεταξὺ τῶν ἀγγείων, ἣν ἕτερον τρίτον μικρὸν ἀγγεῖον ἄμφω συνάπτον, ἐδημιούργησεν, ἐπὶ δὲ τῶν ὑπολοίπων τῶν δυοῖν, ἐπειδὴ καὶ ταῦτ' ἔψαυεν ἀλλήλων, διὰ ὀπήν τινα κοινὴν ἀμφοῖν ἐτετρήνατο, καὶ τινα κατ' αὐτῆς ὑμένα δίκην ἐπιθήματος ἐτετεχνήσατο, πρὸς τοῦ πνεύμονος ἀγγεῖον ἑτοίμως ἀνακλινόμενον, ὅπως εἴκῃ μὲν τῇ ῥύμῃ τῆς φορᾶς τοῦ αἵματος ἐκ τῆς κοίλης ἐπιῤῥέοντος, ἀποκωλύοι δ' αὖθις εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεσθαι τὸ αἷμα. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα θαυμαστὰ τῆς φύσεως ἔργα, παντὸς δ' ἐπέκεινα θαύματος ἡ μετὰ ταῦτα σύμφυσις τοῦ προειρημένου τρήματος. καὶ γὰρ τῶν ἀρτι γεγενημένων ζώων ἢ πρὸ μιᾶς ἢ δυεῖν ἡμερῶν, ἐπ' ἐνίων δὲ καὶ τεττάρων καὶ πέντε καὶ πλειόνων ἐστὶν, ὅτε συμφυόμενον ἔστιν εὑρεῖν τὸν ἐπὶ τοῦ τρήματος ὑμένα. συμπεφυκότα δ' οὐδέ πω τε λειωθέντος δὲ καὶ τὴν οἰκείαν ἀκμὴν
20 ἀπολαβόντος τοῦ ζώου, θεασάμενος τὸ χωρίον ἅπαν ἀκριβῶς στεγανὸν, ἀπιστήσεις γεγονέναι ποτὲ τῷ χρόνῳ ἡνίκα διετέτρητο, πολὺ δὲ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἔτι κυουμένων ἢ νεωστὶ γεγενημένων ἰδὼν τὸν ὑμένα, κατὰ μόνην μὲν τὴν ῥίζαν ἐστηριγμένον, θεωρούμενον δ' ἐν τῇ τῶν ἀγγείων κοιλότητι τὸ σύμπαν αὐτοῦ σῶμα, νομιεῖς ἀδύνατον εἶναι σύμφυσιν ἀκριβῆ δέξασθαί ποτ' αὐτόν. ὁπόσα γοῦν νευρώδη τ' ἐστὶ καὶ λεπτὰ, κἂν ἐν τῷ παραχρῆμά τις ἐπιχειρήσει συμφύειν αὐτὰ, μετὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν, οὐ τυγχάνει τοῦ σκοποῦ, μήτι γε δὴ τυφλωθέντα χρόνῳ πλεόνι, καὶ μὴν ὁ ὑμὴν ἐκεῖνος εἰς ἀκριβῆ σύμφυσιν ἥκει τοῦ χρόνου προϊόντος, οὔθ' ὑπὸ τοῦ νευρώδης ἢ λεπτὸς ὑπάρχειν, οὔθ' ὑπὸ τοῦ κινεῖσθαί τε καὶ σείεσθαι διαπαντὸς ἐμποδιζόμενος. οὕτω δὲ καὶ τὸ συνάπτον ἀγγεῖον τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν τῇ κατὰ τὸν πνεύμονα φλεβί. τῶν ἄλλων ἁπάντων τοῦ ζώου μορίων αὐξανομένων, οὐ μόνον ἀναυξὲς, ἀλλὰ καὶ λεπτότερον ἀεὶ φαίνεται γινόμενον, ὡς ἐν τῷ χρόνῳ προϊόντι παντάπασιν ἀπομαραίνεσθαί τε καὶ ξηραίνεσθαι. τὸ μὲν οὖν τεχνικῶς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα διαπλάττεσθαι τὴν φύσιν, ἡ
30 καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐνδείκνυται χρεία, τὴν δύναμιν δ' αὐτῆς ᾗ, πλάττει ταῦτ' ἐξευρεῖν, μεῖζον ἢ καθ' ἡμᾶς. οἵ γε οὐδὲ τὴν ἀρχὴν, ὅτι δύναταί τι πιστεύομεν, εἰ μὴ πολλάκις ἐναργῶς θεασαίμεθα. περὶ μὲν δὴ τούτων ἤδη παύσομαι γράφων, εἴρηται γὰρ οὐκ ὀλιγάκις κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὑπὲρ αὐτῶν ἡνίκα καὶ περὶ τῶν τοῦ πνεύμονος ὀργάνων ὁ λόγος ἦν, μνημονεύσω γ' ἄλλου τινὸς ἔργου τῆς φύσεως, ὁμοίως μὲν θαυμαστοῦ γινωσκομένου δ' ἅπασι, καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς. οὐδεὶς οὖν ἀγνοεῖ περὶ τοῦ στόματος τῶν μητρῶν, οὔθ' ὅπως ἀκριβῶς ἔσφιγκταί τε, καὶ κεκόλληται κατὰ τὸν τῆς κυήσεως χρόνον, οὔθ' ὅπως ἐπὶ πλεῖστον ἀνοίγνυται, κατὰ τὴν τοῦ τόκου προθεσμίαν. γίνεται δ' ὁ τόκος οὗτος, ἡνίκ' ἂν ἤδη τὸ κυούμενον ἢ τέλειον ὡς διὰ στόματος δύνασθαι φέρεσθαι. κατὰ μὲν οὖν τὸν ἄλλον ἅπαντα χρόνον, οὐδὲ μίαν πυρῆνα καθεῖναι δυνατὸν, εἴσω τε τῶν μητρῶν αὐχένος, ἐν δὲ ταῖς ἀποκυήσεσιν ὅλον τὸ ζῶον, ἐντεῦθεν ἐξέρχεται, ὥσπερ οὖν καὶ ὁ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένος ὑμὴν, ὅτι μὲν τὸ συμφύεται τοῖς ἀγγείοις, ἐναργῶς ὁρῶμεν, ὅπως δὲ γίνεται τοῦτο, μεῖζόν ἐστιν ἀνθρωπίνης γνώσεως,
40 οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὑστερῶν, ὅτι μὲν οὖν ἀνοίγνυται τὸ στόμα τοσοῦτον, ὅσον ἱκανὸν εἶναι τοῖς ἐμβρύοις εὐπετῆ παρασχεῖν ἔξοδον, ἅπαντες ἴσασιν. ὅπως δὲ γίνεται τοῦτο, πλέον τοῦ θαυμάζειν οὐδὲν ἴσμεν, ἀλλ' ἡ φύσις καὶ ταῦτα καὶ τἄλλα σύμπαντα περὶ τὴν ἀποκύησιν τοῦ ζώου, μηχανᾶται περιττὰ σοφίσματα. καὶ γὰρ ὅπως ἐν δέοντι σχήματι τῷ τῆς μήτρας αὐχένι πελάζοι, καὶ ὅπως διεξέρχοιτο χωρὶς τοῦ πληγῆναί τι μέλος ἢ παραρθεῖσαι κῶλον, οὐ σμικρὰν ἐποιήσατο πρόνοιαν. τὴν κεφαλὴν τοῦ κυουμένου πρώτην ἐντιθεῖσα τῷ τῆς μήτρας αὐχένι, καὶ διὰ τούτου τοῖς ἄλλοις αὐτῶν μορίοις ὁδοποιοῦσα, καίτοι γε εἰ πλάγιον ἢ ἐγκάρσιον ἐπὶ τὴν ἔξοδον τὸ ἔμβρυον ἴοι κατὰ μῆκος μὲν, ἀλλ' οὐχ ὡς νῦν ἤτοι τὴν ἀρχὴν οὐκ ἂν ἐνήρμοττεν, ὥσπερ καὶ γίνεταί ποτε σπανιάκις, ἢ σκέλος ἢ χεὶρ πρὸ τῆς κεφαλῆς ἐναρμοσθέντα, χαλεπὴν τοῖς ἄλλοις μέλεσι τὴν ἔξοδον ἀπεργάζεσθαι. ἀλλ' εἰ μὲν ἤτοι τρὶς ἢ τετράκις ἐπιτηδείως ἐκπίπτειν ἅπαξ ἐκωλύετο, συνέβαινεν ἂν οὕτω γε τετρακοσίων ἐμβρύων εἰ τύχοι τὸ ἕκαστον ἐμποδίζεσθαι, ἐπὶ δὲ μυριάσι παμπόλλαις ἅπαξ που τοῦθ' ὁρᾶται γινόμε-
50 νον. ἀνάμνησις μὲν ἡ μὲν ἐντεῦθεν ὧν ἀπολαύομεν ἀγαθῶν ἐκ τοῦ διαπλάττοντος τεχνίτου, γνῶσις δ' ἐναργὴς, οὐ τῆς σοφίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. τί γὰρ εἰ Φειδίας, ἢ Πολύκλητος ἀγαθὸς οὕτω δημιουργὸς, ὡς ἐν πολλαῖς μυριάσιν ἔργων, δυσκατορθώτων ἁμαρτάνειν ἅπαξ, ἆρ' οὖν ταῦτα μόνον ἄξιον ἐπαινεῖν τὴν φύσιν, ἢ τὸ πάντων θαυμάτων μέγιστον θαῦμα τοῦτ' οὔπω λέλεκται, τὸ διδάξαι τὸ γεννώμενον ἁπάντων τῶν μορίων τὰς ἐνεργείας. οὐ γὰρ στόμα μόνον καὶ στόμαχον, καὶ γαστέρα τροφῆς ὄργανα παρεσκεύασεν, ἀλλ' εὐθὺς ὅπως χρῆσαιτο τούτοις ἐπιστάμενον ἐγέννησε τὸ ζῶον, αὐτοδίδακτόν τινα σοφίας δύναμιν ἐνθεῖσα, καθ' ἣν ἕκαστον τῶν ζώων, ἐπὶ τὴν οἰκείαν ἑαυτοῦ τροφὴν ἀφικνεῖται. τὰ μὲν οὖν ἄλλα σύμπαντα καιρὸς ἕτερος ἐξηγήσεται, τῷ δ' ἀνθρώπῳ τροφὴν μὲν τὸ γάλα παρεσκεύασεν, εἰς μίαν δὲ ἄμφω προθεσμίαν ἤγαγεν, ἐν μὲν τοῖς τῆς

κινησάσης τροφῆς, τὴν τιτθήν, ἐν δὲ τοῖς μέλλουσι τρέφεσθαι, τὴν πρὸς τὸν τοιοῦτον χυμὸν ὁρμήν. εἰ γοῦν ἐνθείη τις
τὴν θηλὴν τοῦ τιτθοῦ τῷ στόματι τοῦ βρέφους, αὐτίκα μὲν σφίγγει τοῖς χείλεσιν, αὐτίκα δὲ διαστεῖλαι τὰς γνά-
θους ἐπίσταται. κἄπειτα κυρτῶσαι τὴν γλῶτταν ὠθεῖ κατὰ τῆς φάρυγγος, ὡς ἐκ πολλοῦ χρόνου μεμελε-
τηκός, ἐνταῦθα δ᾽ ὁ στόμαχος εἰς τὴν γαστέρα παραπέμπει, καὶ οὗτος ὥσπερ δεδιδαγμένος, ἡ δ᾽ ἤδη μὲν, ἀπολαύ-
ουσα, τὸ περιττὸν ἀποπέμπει τοῖς ἐντέροις. τὴν δ᾽ ἐφεξῆς ἀλλήλοις μεταδίδωσιν ἄχρι τοῦ τελευταίου. γένεσις
δ᾽ ὀδόντων τοὐντεῦθεν ἐκδέχεται τὸ βρέφος, ὡς ἂν μὴ διαπαντὸς ἐνοχλοίη τῇ μητρὶ καὶ ζῶν αὐτοῖς, ἐνέργεια μασή-
σεως, αὐτοδίδακτός τις ὁμοίως ταῖς ἄλλαις ἐνεργείαις ἀφικνεῖται, καὶ τἄλλα ἐφεξῆς ἅπαντα, περὶ ὧν
ἑτέρου λόγου διέρχεσθαι. νυνὶ δ᾽ ἐπειδή μοι τέλος ἔχει τὰ προτεθέντα πλὴν ὀλίγων δή τινων, ἐπ᾽ ἐκεῖνα με-
τιέναι καιρός, ἔστι δὲ τὰ λείποντα τῇ πάσῃ πραγματείᾳ περί τε τῶν κινούντων μυῶν τὴν κατ᾽ ἰσχίον διαρθρω-
10 σιν, ὑπὲρ ὧν ὅλως οὐδὲν εἶπον, ἅτε λόγον ἀνατείνας τοῖς κοινοῖς τοῦ σώματος ὀργάνοις, ἀρτηρίᾳ, καὶ νεύρῳ
καὶ φλεβί, ταυτὶ μὲν οὖν ὁ μετὰ τόδε τὸ γράμμα λόγος, ις. ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐσόμενος ἐκδέχεται, περὶ δὲ
τῶν κινούντων μυῶν τὸ κατ᾽ ἰσχίον ἄρθρον ἤδη λέγομεν. τί τοίνυν ἐχρῆν εἶναι ποικίλαις μὲν ἧττον, ἢ τὸ κατ᾽ ὦμον,
ἀσφαλεστέραις δ᾽ ἐκείνου κινήσεσιν ἐπιτήδειον εἶναι, κατὰ τὸ ιγ. εἴρηται γράμμα, καὶ μέν γε καὶ περὶ τῶν
ὀστῶν ὁποῖα ἄττα τὴν φύσιν ἐστί, καὶ ὡς ἄριστα κατεσκεύασται, καὶ ταῦτα πρὸς τὴν ἐνέργειαν ἧς χάριν ἐγένετο,
κατὰ τὸ γ. εἴρηται βιβλίον. ἡ γὰρ τῶν πραγμάτων ὁμοιότης εἰς κοινωνίαν ἤγαγε τοὺς λόγους αὐτῶν, ὥστ᾽
οὖν ἴδιόν ἐστι τοῦ κατ᾽ ἰσχίον ἄρθρου μόνου μηδενὶ κοινωνοῦν ἑτέρῳ, διδασκαλίας ἐν τῷδε ῥηθήσεται. τὰ σκέ-
λη τοῖς ζώοις ἡ φύσις ὄργανα βαδίσεως ἐδημιούργησεν, ἵππῳ μὲν καὶ κυνὶ καὶ ὄνῳ καὶ βοΐ, καὶ τοῖς τοιούτοις
ἅπασι ζώοις, τέτταρα, μόνοις δ᾽ ἀνθρώποις τῶν πεζῶν ζώων, δύο. πιθήκῳ δ᾽ οὕτως ἔχει τὰ σκέλη, ὡς ἀνθρώπῳ
βρέφει, νῦν πρῶτον αὐτοῖς ἐπιχειροῦντι χρῆσθαι, καὶ γὰρ δὴ καὶ τοῖς τέτταρσι κώλοις ὡς τετράποδα βα-
20 δίζει, καὶ τοῖς προσθίοις, ὥσπερ χερσὶ χρῆται, ἀλλ᾽ ἄνθρωπος μὲν αὐξηθείς, οὐκέτ᾽ ἐνεργεῖ τοῖς προσθίοις κώλοις
ὡς ποσί, πίθηκος δ᾽ ἐπαμφοτερίζει διαπαντός, ἐπειδὴ πρὸς ἄμφω παρεσκεύασται, πρός τε τὸ ταχέως ἀνα-
ριχᾶσθαι τοῖς ἕρπουσι ζώοις, ὁμοίως καὶ πρὸς τὸ τρέχειν σφαλερῶς οἷα παιδίον, ἀδύνατον γὰρ ἦν αὐτῷ πρὸς
ἀμφότερα καλῶς παρεσκευάσθαι, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς τῶν ποδῶν δακτύλους ἐπὶ πλεῖστον ἐσχισμένους ἔχει
ἀπ᾽ ἀλλήλων, καὶ τινὰς τῶν κινούντων τὴν κατὰ τὸ γόνυ διάρθρωσιν, ἄχρι πολλοῦ τῆς κνήμης κατερχομένους,
οὕτω μὲν οὖν αὐτῷ, καὶ τὸ κατ᾽ ἰσχίον ἄρθρον ἐγγὺς μὲν ἥκει τῆς ἀνθρώπου φύσεως, οὐ μὴν ἀκριβῶς γ᾽ ἐξήτασται
καθάπερ ἡ σύμπασα χεὶρ ἀτὰρ οὖν καὶ οἱ μύες οἱ σαρκώδεις, οἱ τὰς πυγὰς ἐργαζόμενοι, πιθήκοις μὲν ἔχουσι γε-
λοίως, ὥσπερ καὶ τἄλλα πάντα μιμήματα γελοίως ἀνθρώπου ζῶον ἐδιδάξαμεν ὑπάρχον, ἀνθρώπῳ δὲ κάλλι-
στα διάκειται πρὸς εὐσχημοσύνην τε ἅμα τῶν ἀναγκαίων μορίων, ἄθλιπτόν τε καὶ ἄλυπον ἕδραν ἐν τῷ καθέ-
ζεσθαι. τούτους οὖν μόνους πίθηκος ἔχει κολοβωτέρους, τὰ δ᾽ ἄλλα σύμπαντα παραπλησίως ἀνθρώπῳ διά-
30 κειται. δοκίμαζε τοιγαροῦν ἐπὶ τούτου τὸν εἰρησόμενον λόγον, ὑπὲρ τῶν κινούντων τὸ κατ᾽ ἰσχίον ἄρθρον μυῶν,
ἐπὶ τούτου γάρ τοι καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ἀνατομικοί, τὴν διδασκαλίαν ταύτην ἐποιοῦντο τῶν μυῶν. ἀλλ᾽ ὅμως
ὥσπερ ἄλλα πάμπολλα καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα παρεῖδον, οὕτω κἀνταῦθα μῦς ὅλους, ὑφ᾽ ἡμῶν δὲ καὶ αὐτὴ μὲν ἰδίᾳ
γέγραπται μυῶν ἀνατομή, δεδήλωται δὲ καὶ διὰ τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, ὁπόσοι τε τὸ πλῆθός εἰσι, καὶ
ὁποῖοι τὴν ἰδέαν οἱ ταύτῃ μύες, εὐθὺς καὶ τὰς αἰτίας ἡμῶν διδασκόντων, δι᾽ ἃς ἐσφάλησαν οἱ πρόσθεν ἀμφ᾽ αὐ-
τούς. ἐπεὶ τοίνυν ἔδει τὸ ἄρθρον τοῦτο κάμπτεσθαι μὲν ἀναφερομένου τοῦ σκέλους, ἐκτείνεσθαι δὲ καταφερομέ-
νου κἀν τούτοις μάλιστα ἦν αὐτοῦ τὸ κῦρος τῆς ἐνεργείας, ἐλάττων γοῦν ἡ χρεία τῆς γε εἴσω προσαγωγῆς ἐπὶ θά-
τερον σκέλος, καὶ τῆς ἐκτὸς ἀποστάσεως, ἔτι τε μᾶλλον τῆς ἐφ᾽ ὁποτερονοῦν περιστροφῆς, ἀποδείξαιτ᾽ ἄν τις
εὐθέως, ἐν τῇ κατὰ τὸ μέγεθός τε καὶ πλῆθος διαφορᾷ τῶν μυῶν, τὴν τέχνην τῆς φύσεως, μεγίστους μὲν καὶ
πλείστους, τοὺς ἐκτείνοντάς τε καὶ κάμπτοντας τὸ κῶλον ἐργασαμένης, ἐφεξῆς δ᾽ αὐτῶν μεγέθει τε καὶ πλήθει,
40 τοὺς ἐπὶ τὰ πλάγια κινοῦντας, εἶτα καὶ τούτων ἐλάττους ὅσοι περιστρέφουσι τὸ κῶλον. οὕτω μὲν εὐλόγως ἡ
πρώτη διαφορὰ τῶν μυῶν τριχῇ νενέμηται τῇ χρείᾳ τῶν κινήσεων μετρηθεῖσα. καθ᾽ ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων δύο
αὖθις, εἰς δύο μέρη διῃρημένη, ὁποίαν ὑπεροχὴν ἔχουσιν, οἱ τοῦ χρησιμωτέρου μορίου μύες ἐξηγούμενοι. τῶν
μὲν γὰρ ἐκτεινόντων ἐλάττους οἱ κάμπτοντες ἐγένοντο καὶ μεγέθει καὶ ἀριθμῷ, τῶν δ᾽ ἀπαγόντων ἐκτός, οἱ εἴσω
προσάγοντες, οἱ δὲ περιστρέφοντες ἐν κύκλῳ τὸν μηρόν, ὁμότιμοί περ εἰσί. τὰ μὲν κεφάλαια τοῦ λόγου ταῦ-
τα, τὰς δ᾽ ἀποδείξεις αὐτῶν ἐφεξῆς διέλθωμεν, ἐνέργειαν σκελῶν ὧν χάριν ἐγένετο, βάδισίς γε ἐστὶ καὶ δρό-
μος καὶ στάσις, ἀλλ᾽ ἡ μὲν βάδισις καὶ ὁ δρόμος ἔμπαλιν ἀλλήλοις διατιθεμένων αὐτῶν, ἡ δὲ στάσις ὡσαύτως
ἐχόντων ἐγγίνεται. κατὰ μὲν γὰρ τὴν στάσιν ἐστήρικται κατὰ τῆς γῆς ἑκάτερον ὁμοίως τεταμένον, ἐν δὲ τῷ
βαδίζειν ἢ θεῖν, τὸ μέν, ἐστήρικται, τὸ δέ, μεταφέρεται, καὶ μείζων γε ὁ κάματος τηνικαῦτα τῷ μένοντι. τὸ μὲν
γὰρ μεταφερόμενον, ἑαυτὸ μόνον κινεῖ, τὸ δ᾽ ἐστηριγμένον οὐχ ἑαυτὸ μόνον ἀπαρεγκλίτως ἐκτέτακεν, ἀλλὰ καὶ τὸ
50 σύμπαν ὀχεῖ σῶμα, διπλοῦν βαστάζον πρὸς βάρος, οὗ πρότερον ἑστώτων ἐβάσταζεν. ἀλλ᾽ ἐν μὲν τῷ μεταφέρειν τὸ
σκέλος, οἱ κάμπτοντες αὐτὸ πλέον ἐνεργοῦσιν, ἑστώτων δέ, οἱ τῆς ἐκτάσεως δημιουργοὶ μύες, ἰσχυρῶς ἐντετα-
μένοι διαμένουσιν, ὡς εἴ γε καὶ σμικρὸν ὀκλάσειεν, εἰς κίνδυνον ἀφίξεται καταπτώσεως ὅλον τοῦ ζώου τὸ
σῶμα. κάμπτεται μὲν οὖν κατὰ βουβῶνα τὸ σκέλος ἀναφερόντων ἡμῶν αὐτό, καὶ εἰ διαφυλάττειν ἐθελή-
σαιμεν ἐν τῷδε τῷ σχήματι τὸ κῶλον, ἐντετάσθαι χρὴ τοὺς κάμπτοντας μῦς. ἐκτείνεται δὲ καταφερόντων ἐπὶ
τοὔδαφος, ἄκραν δ᾽ ἔκτασιν ἔχει, καὶ στάσιν ἐσχάτην ἑστώτων, ὥστ᾽ εὐλόγως ἡ φύσις ἰσχυροῖς καὶ πολλοῖς καὶ
μεγάλοις μυσὶν ἐπέτρεψε τοὔργον τοῦτο πρῶτον μὲν τῷ σκέποντι τὸ ἄρθρον ὅλον ἐκ τῶν ὄπισθεν μερῶν, ἀνάλο-
γον ἔχοντι τῷ κάτω τὴν ἐπωμίδα. δευτέρῳ δὲ τῷ μετ᾽ αὐτόν, ὃς ἐκ μὲν τῶν ἔξω μερῶν ἁπάντων, ἄρχεται τοῦ

τῆς λαγόνος ὀστοῦ, καταφύεται δ' εἰς τὸ τοῦ μεγάλου τροχαντῆρος, ὑψηλότατον ὀλίγον καὶ τοῦ πρόσω. συνεπι-
λαμβανόντων δὲ τοῦ μεταξὺ τῶν, ἐκ μὲν τῶν ἔξω τε καὶ κάτω μορίων, τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ τὴν ἔκφυσιν ἔχον-
τος, ἐμφυομένου δὲ πρώτοις μὲν τοῖς ἐντὸς μορίοις τοῦ μεγάλου τροχαντῆρος, ἐφεξῆς δὲ καὶ τοῖς πρόσω περιφυο-
μένοις, καὶ τετάρτου πρὸς τούτοις ἐκφυομένου μὲν τοῦ πλατέος ὀστοῦ, καταφυομένου δ' ἐκ τῶν ὀπίσω μορίων
ὅλων, ἄχρι τῆς κορυφῆς τῷ μεγάλῳ τροχαντῆρι. ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος ἁπάντων εἰρημένος, ἀπαρέγκλιτον ἔκτασιν
ἰσχυρὰν ἐργάζεται, διττοῖς πέρασιν ἀνασπῶν τὸν μηρόν, ὧν εἰ τὸ ἕτερον ἐντείναις μόνον, οὐκέτ' ἀπαρέγκλιτον, ἀλλ'
ἐγκλίνουσαν, εἰς τὰ πλάγια ποιήσῃ τὴν ἀνάτασιν, ὁ δὲ δεύτερος ἀνατείνει τε ἅμα, καὶ πρὸς τοὐκτὸς ἐπισπᾶται
τοῦ μηροῦ τὴν κεφαλήν, τῶν δ' ὑπολοίπων δυεῖν ἑκάτερος, ἀνατείνει μέν τι βραχύ, περιστρέφει δ' ὁ μὲν, ἐκτὸς,
ὁ δ' ἔσω τὸν μηρὸν ὀπίσω τείνει μᾶλλον ἤπερ ἀνατείνει, πολὺ δ' ἧττον τῶν αὐτὸ δὴ τοῦτ' ἔργον ἐχόντων μυῶν, οὓς
10 ὕστατον διηγήσομαι, νυνὶ γὰρ ὥσπερ ἀπηρξάμην ἁπάντων μὲν πρώτους ἐρῶ τοὺς ἐκτείνοντας, εἶθ' ἑξῆς τοὺς
κάμπτοντας. εἶτα τοὺς εἰς τὰ πλάγια κινοῦντας, ἐπεὶ δὲ κινήσεις ἐπίμικτοι τῶν πλείστων εἰσὶ τῆς φύσεως, ὡς
ἤδη πολλάκις εἴρηται, προμηθουμένης ἀεὶ δι' ὀλίγων ὀργάνων πολλὰς τοῖς ζώοις ἐνεργείας ἀπεργάζεσθαι,
διὰ τοῦτ' ἐν τοῖς ἐκτείνουσι τὸ σκέλος μυσὶ καὶ τῶν ἄλλων τινὰ πρὸς ταύτῃ κίνησιν ἐργαζομένων μνημονεύσω,
τῶν γὰρ εἰρημένων τεττάρων μυῶν, ὁ μὲν ἁπάντων πρῶτος ὃν ἀνάλογον ἔχειν ἔφην τῷ κατὰ τὴν ἐπωμίδα,
διτταῖς καταφύσεσιν ἐκτείνων τὸ σκέλος, εὐθεῖαν μὲν ἀκριβῶς αὐτήν, ἀμφοτέραις ἐνεργήσας ἀπεργάζεται,
βραχύτατον δέ τι παρεγκλίνουσαν εἰς τὰ πλάγια, διὰ μόνης ἑκατέρας αὐτήν, οὕτω δὲ καὶ ὁ δεύτερος εἰρη-
μένος ἐκτείνει τε ἅμα, καὶ βραχύ τι πρὸς τοὐκτὸς ἐπισπᾶται τοῦ μηροῦ τὴν κεφαλήν, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ. γ'.
καὶ ὁ. δ'. ὀλίγιστον μὲν ὡς ἔλεγον ἐκτείνουσι, βραχὺ δ' αὐτοῦ τι περιστρέφουσι πλέον, ἄλλος ἐπὶ τοῖς δ'. ε'.
μῦς ἐστι μέγιστος ἁπάντων τῶν ἐν τῷ σώματι μυῶν, περιπεφυκὼς ἔσωθέν τε καὶ ἐκ τῶν ὀπίσω μορίων, ὅλῳ τῷ κα-
20 τὰ τὸν μηρὸν ὀστῷ μέχρι γόνατος τοῦ μυός, αἱ ὄπισθεν ἶνες, αἱ δ' ἐξ ἰσχίου πεφυκυῖαι στηρίζουσιν ἑδραῖον τὸ σκέλος
ἐκτείνουσαι τὴν διάρθρωσιν, ἐργάζονται δ' οὐχ ἥκιστα ταύτην καὶ διὰ τῶν κάτω μορίων, ἐκπεφυκυῖαι τοῦ τῆς ἥβης
ὀστοῦ, μετὰ βραχυτάτης τινὸς εἴσω ῥοπῆς. αἱ δ' ὑψηλότεραι τούτων, ἔσω προσάγουσι τὸν μηρόν, ὥσπερ αἱ πα-
σῶν ὑψηλόταται προσάγουσί τε ἅμα καὶ ἀνασπῶσιν, ἀντιτεταγμένοι δὲ τοῖς εἰρημένοις πέντε μυσίν, οἱ κάμ-
πτοντες τὴν διάρθρωσιν, ἐλάττους τούτων εἰσὶ τόν τ' ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθος, ὅ τ' ἄνωθεν ὄρθιος ἀπὸ διττῶν ἐκ-
φύσεων ἑνὶ τένοντι καταφυόμενος, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ μικροῦ τροχαντῆρος ὅ τε ἔσω αὐτῷ μέν, εἰς τὸν αὐτὸν τρο-
χαντῆρα καταφυόμενος ἐμφύσει ταπεινοτέρα, τὴν δ' ἔκφυσιν ἐκ τῶν προσθίων μορίων, τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ πε-
ποιημένος μῦς ἕτερος, οὗ μόριόν τι τοῦ μεγίστου παρατέταται λοξός, ὁμοίαν ἐνέργειαν ἔχων, καὶ. δ'. ὁ τὴν
κατὰ τὸ γόνυ διάρθρωσιν ἐκτείνων, διὰ τῆς ὑποβαινούσης τὴν μύλην ἀπονευρώσεως, ἀλλ' οὗτος μὲν κατὰ συμ-
βεβηκὸς κάμπτει τὸν μηρόν, οἱ δ' ἄλλοι τρεῖς κατὰ πρώτην ἐνέργειαν, ὁ μὲν ἄνωθεν καταφερόμενος ἐλάχιστόν τι
30 παρεγκλίνων ἐντός. ὁ δ' ἀπὸ τῶν προσθίων τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, πολὺ μὲν ἔσωθεν παρεγκλίνοντες, ὀλίγον
δ' ἀποσπῶντες, ὁ δὲ τέταρτος, ὃν δὴ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἔφην, οὐ πρῶτος ἕνεκα τοῦ κατ' ἰσχίον ἄρθρου γε-
γονέναι, πολλὴν μὲν ποιεῖται τὴν ἀνάτασίν τε καὶ κάμψιν, ὅμως δ' ἀπολείπεται συχνῷ τοῦ πρώτου ῥηθέντος,
ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἀπό τε τῆς ψόας, καὶ τῶν ἔνδον μορίων, τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχων, ἐπὶ τὸν μικρὸν
ἀφικνεῖται τροχαντῆρα, ὁ δὲ τὴν κατὰ τὸ γόνυ διάρθρωσιν ἐκτείνων, ἧς περ ἕνεκα καὶ γέγονεν, ἐπειδὴ τὴν ἔκ-
φυσιν ἐκ τῆς ὀρθίας ῥάχεως ἔχει τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ, διὰ τοῦτ' ἐντεινόμενος ἐφ' ἑαυτόν, οὐ μόνον τὴν κνήμην
ἀνασπᾶν πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τὸν μηρὸν κάμπτειν, ὡς εἴγ' ἐκ τῶν κάτω μορίων τῆς κατὰ τὸν βουβῶνα διαρθρώ-
σεως ἐξεφύετο, μόνην ἂν οὕτω γε τὴν κνήμην ἐκείνην, ἀλλὰ γὰρ αὐτὸ τοῦτο προμηθῶς ἡ φύσις ἐποίησεν, ἄνω-
θεν τῆς κατὰ τὸν βουβῶνα διαρθρώσεως ἐκφύσασα τὸν μῦν τοῦτον. ἵν' ἐν παρέργῳ τινὰ καὶ ἄλλην ἐργάζηται
κίνησιν ἀναγκαίαν τῷ ζώῳ, οἱ δ' ἔσωθεν προσάγοντες τὸν μηρόν, οἱ δ' εἰσὶ δύο μὲν οἱ προειρημένοι τῶν ἔμπροσθεν
40 μορίων, οἱ τὸ τῆς ἥβης ὀστοῦ τὴν ἔκφυσιν ἔχοντες. οὐκ ἔσω μόνον ἐπισπᾶσθαι τὸ κῶλον, ἀλλὰ καὶ κάμπτειν τὰ
μέτρια δυνάμενα, τρίτος δ' ἄλλος οὐ κατὰ τούτους τὸ μῆκος, ἀλλ' ἱκανῶς μακρός, ἐκφυόμενος γὰρ ἐκ τῶν ἐμ-
προσθεν μορίων τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, παντὶ παρατέταται τῷ κώλῳ μέχρι γόνατος, ἐπὶ τὴν ἔνδον αὐτοῦ κεφαλὴν
τελευτῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μεγίστου μυὸς ἡ ἔνδον μοῖρα τὴν αὐτὴν ἐνέργειαν ἔχει, πρὸς τοὐκτὸς δ' ἀπάγουσι τὸν μηρόν,
ἥ θ' ἑτέρα μοῖρα τοῦ πρώτου πάντων ῥηθέντος, ὅ τ' ἀπὸ τοῦ πλατέος ὀστοῦ πεφυκώς, ὃς καὶ περιστρέφειν αὐτὸν
ἐλέχθη βραχύ τι. καταλοιποὶ δ' ἄλλοι δύο μύες εἰσὶ τῶν κινούντων τὸν μηρόν, ὁ μὲν, ἐκ τῶν ἔνδον, ὁ δ' ἐκ τῶν ἔξω
μορίων τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, τὴν ἔκφυσιν ἔχοντες, ἑλιττόμενοι δ' ἀμφότεροι περὶ τὸ καλούμενον ἰσχίον, ἐς ταὐτὸν
ἀλλήλοις ἀφικνοῦνται, καταφυόμενοι μιᾷ κοιλότητι διὰ τενόντων εὐρώστων ἐν τοῖς ὀπίσω μέρεσι τοῦ μηροῦ,
τεταγμένοι κατ' αὐτὴν μάλιστα τὴν πρώτην ἔκφυσιν τοῦ μεγάλου τροχαντῆρος, οὗτοι μόνοι πάντων τῶν εἰρη-
μένων μυῶν ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων, ἐπιστρέφει τε καὶ περιστρέφει τὸν μηρόν, ὡς γὰρ ἅμα τοῖς ἐκτείνουσι τὸ κῶλον ἐν
50 τῷ πρώτῳ καταλόγῳ διῆλθον ὀλίγον τι περιστρέφοντας ἐν παρέργῳ, τοῦτο καὶ βραχέως ἐργάζονται. κατὰ
πρῶτον λόγον ὑπὸ τῆς φύσεως ἐκτάσεως ἕνεκα τοῦ κατ' ἰσχίον ἄρθρου γεγονότες. εἴρηνται μὲν πάντες οἱ κι-
νοῦντες τὸν μηρὸν μύες ἀνάλογον τῇ χρείᾳ τῶν κινήσεων ἡγεμονεύουσιν ἀριθμόν τε καὶ μέγεθος ἔχοντες. ἐμφαί-
νεται δ' εὐθὺς ἅμα τοῖς εἰρημένοις, ἥ τε τῶν ἐκφύσεών τε καὶ καταφύσεων, ἔτι τε τῆς ἐν τῷ μεταξὺ θέσεως ἑκά-
στου μυὸς χρεία, ἐπεὶ γάρ τοι τὴν πρώτην ἔκφυσιν ἀνασπωμένων αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἐστι καὶ τὸ πέρας ἑλκόμενον
ἅμα ἑαυτῷ τὸ κῶλον ἐπισπᾶσθαι, ὥστ' ἀναγκαῖον ἐκ μὲν τῶν ἄνω μορίων καταφέρεσθαι τὸ ἄνω κῶλον ἕλκοντα,
τῶν δ' εἰς τὰ πλάγια κινούντων ἔσωθεν μὲν εἶναι τὴν ἔκφυσιν οἷς ἔσω προσάγειν ἐστὶ τοὔργον, ἔξωθεν δ' οἷς εἰς
τοὐκτός, ἀλλ' ἐπεὶ καὶ περιφέρεσθαι καὶ περιστρέφεσθαι κατ' ἐνίας τῶν κινήσεων ἔδει τὸν μηρόν, ἑλίττει κυ-
κλοτερῶς ἡ φύσις, ἤτοι γ' ὅλα τὰ τοῦ σώματος τῶν τοιούτων μυῶν, ἢ μόνους τοὺς τένοντας, ὅσοι ταῦτ' ἐργάζεσθαι

μέλλουσιν. οἱ μὲν γὰρ εὐθεῖς τῶν μυῶν ἁπλῆν κινοῦσι κίνησιν τὰ κῶλα πρὸς ἐκεῖνα τὰ μέρη κατ' εὐθεῖαν γραμ-
μὴν ἐπισπώμενοι, πρὸς ἅπερ αὐτῶν ἀνήκουσιν αἱ κεφαλαί. οἱ δ' ἤτοι τοῖς ὅλοις ἑαυτῶν σώμασιν, ἢ καὶ τοῖς τέ-
νουσιν ἑλιττόμενοι περί τι, κυκλοφορικὴν μᾶλλον, οὐκ εὐθύπορον ἐργάζονται τὴν κίνησιν, οὕτω γοῦν ἀναγκαῖον
ἐστὶ καὶ τοῖς ἐσχάτοις εἰρημένοις δύο μυσὶν ἐκφυομένοις τῷ μεγάλῳ τροχαντῆρι, λοξὴν οὐκ εὐθεῖαν ἴσχουσι τὴν ἐπὶ
τὸ κινούμενον φορὰν, ὁμοίας τῇ σφετέρᾳ θέσει κινήσεως ἐξηγεῖσθαι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΣ ιϛʹ.

10

ερὶ τῶν κοινῶν ὀργάνων ἅπαντος τοῦ σώματος ἀρτηρίας, καὶ φλεβὸς, καὶ νεύρου λέ-
λεκται μὲν ἤδη καὶ πρόσθεν οὐκ ὀλιγάκις, ἐν ταῖς τῶν μορίων ἐξηγήσεσιν, ἄμεινον δ' ἔδο-
ξέ μοι, μὴ διεσπασμένως μόνον εἰρῆσθαι περὶ αὐτῶν, ἀλλ' εἰς σύνοψίν τε μίαν ἀχθῆναι τὸ
π σύμπαν, ὅσον τ' ἐνδεῖ προστεθῆναι, πρόδηλον δ' ὅτι κἀνταῦθ' ὁ λόγος ὑποθέσεις ἕξει
τὰ προαποδεδειγμένα, νεύρων μὲν ἀρχὴν εἶναι τὸν ἐγκέφαλον, ἀρτηριῶν δὲ τὴν καρ-
δίαν, τὸ δ' ἧπαρ τῶν φλεβῶν, ἐπεὶ τοίνυν ἐχρῆν εἰς ὅλον τὸ σῶμα νεμηθῆναι ταῦτα,
πρόσεχέ μοι τὸν νοῦν ἐμμελῶς, ἐξηγουμένῳ τὴν δικαιοσύνην τῆς νομῆς, ἐὰν γὰρ φαί-
νεται, τοῖς μὲν, μείζω, τοῖς δ' ἐλάττω δοθῆναι ταῦτα κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστου τῶν μορίων, ἐν ἅπαντί τε τῷ
σώματι τοῦθ' εὑρίσκεται σωζόμενον, ἐπαινέσομεν τὸν Ἱπποκράτην, δικαίαν ὀνομάζοντα τὴν φύσιν. ἐὰν δὲ καὶ
20 σὺν ἀσφαλείᾳ πάσῃ θεωρῆται ταῦτα φερόμενα πρὸς ἕκαστον μόριον, οὐ μόνον δικαίαν αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ τεχνι-
κὴν, καὶ σοφὴν ἀποφανούμεθα. διαφέρει μὲν οὖν οὐδὲν, εἴτε ἀπ' ἐγκεφάλου τις ἄρξαιτο τῆς ἐξηγήσεως, εἴτ' ἀπὸ
καρδίας, εἴτ' ἀφ' ἥπατος. οἵ τε γὰρ κοινοὶ λογισμοὶ περὶ τῶν τριῶν ἀρχῶν, ἐξ ἀνάγκης ἅμα λέγονται τῆς τῶν
πραγμάτων φύσεως. οὐ δ' εἰ βουληθείημεν ἑτέρως, ἡ μὲν ἐπιτρεπούσης πράττειν. ὅτι δ' οἱ καθ' ἑκάστην αὐτῶν,
ἐπὶ τοῖς κοινοῖς προειρημένοις, ὅπως ἄν τις ἐθέλει, περαίνεσθαι οὐ δύνανται. τίνες οὖν οἱ περὶ τῶν τριῶν
ἀρχῶν λογισμοί, ἐπειδὴ πρόκειται μὲν εἰς ἕκαστον μόριον ἀναγαγεῖν, ἀρτηρίαν, καὶ φλέβα, καὶ νεῦρον, ἔνια
δ' ἀφέστηκε τῶν ἀρχῶν πόρρω, πολὺ βέλτιον ἦν δή που, μήτε τοσαῦτα τὸν ἀριθμὸν ἐκφύειν ὅσα περ τὰ μόρια,
μήθ' ὅλως πολλά. μέγιστον δ' ἓν ὄργανον ἐξ ἑκάστης ἀρχῆς ἐκφῦσαι, οἷον πρέμνον ἀπ' ἐκείνου προϊόντος, εἰς τὰ
πλησιάζοντα μόρια διανέμειν, οἷον ὀχετούς τινας, οὕτω γέ τοι καὶ τῶν ποτίμων ὑδάτων τὴν ἀγωγήν τε, καὶ νομὴν
εἰς τὰς πόλεις, οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ πεποίηνται, μέγιστον μὲν ἕνα τῇ πηγῇ συνάψαντες ἀγωγὸν, ἐντεῦθεν δ' ἐνίο-
30 τε μὲν, καὶ ἄλλοις τισὶ χωρίοις, πρὸ τῆς πόλεως ἀπονέμοντες. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ ἐν τῇ πόλει πάσῃ, ἵν' οὕτω τοῖς μέρεσιν
αὐτῆς διανέμοιεν, ὡς μηδὲν ἀπορεῖν ὕδατος, ὥσπερ δι' ἐκείνων ἀποδεχόμεθα μάλιστα, τοὺς μὴ μόνον εἰς ἅπαντα
τὰ μέρη διανείμαντας τὸ ὕδωρ, ἀλλ' ὅσοι πρὸς τούτῳ τὴν νομὴν ἐποιήσαντο δικαιοτάτην, οὕτω καὶ τὴν φύσιν
ἐπαινέσομεν, εἰ πάντη δικαίαν εὕροιμεν. εἰ δὲ καὶ διττῆς οὔσης δικαιοσύνης, ἑτέρας δικαίαν εὕροιμεν, εἰ δὲ καὶ
διττῆς οὔσης δικαιοσύνης, ἑτέρας μὲν ἰδιώταις γνωρίμης, ἑτέρας δὲ καὶ τεχνίταις προσηκούσης, ἡ φύσις
φαίνοιτο τὴν τεχνικωτέραν αἱρουμένη, πολὺ μᾶλλον ἐπαινέσομεν. μάθοις δ' ἂν εἰ βούλοιο τὴν τοιαύτην δι-
καιοσύνην ὁποία τίς ἐστι, τοῦ θειοτάτου Πλάτωνος ἀκούσας λέγοντος, εἰς τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν ἴσον ἀποβλέπειν
χρῆναι τὸν ὄντως δίκαιον ἄρχοντα καὶ τεχνίτην. οὐ δὲ γὰρ οὐδὲ τὸ ὕδωρ ἐν ταῖς πόλεσιν ἴσον ὄγκῳ καὶ σταθμῷ
τοῖς χωρίοις ἅπασι νενέμηται, βαλανείῳ μέν τοι δημοσίῳ καί τινι θεῶν ἄλσει πλείων ἡ μοῖρα, ταῖς δ' ἐν ταῖς
ἀμφόδοις κρήναις, καὶ τοῖς τῶν ἰδιωτῶν βαλανείοις, ἐλάττων. ὥρα τοίνυν σοι σκοπεῖσθαι τὴν αὐτὴν τέχνην
40 τῆς νομῆς ἐν τοῖς ζώοις ὑπὸ προτέρας τῆς φύσεως εἰργασμένην. ἀρτηρία μὲν γὰρ αὐτῇ μία μεγίστη τῆς καρ-
δίας ἐκπέφυκεν, οἷον πρέμνον εἰς πολλοὺς κλάδους καὶ κλάδια ἐσχισμένον, ἑτέρα δ' ἡ δὲ φλὲψ, ἣν διὰ τὸ μέ-
γεθος ὀνομάζουσι κοίλην, ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἄνω καὶ κάτω φερομένη διφυεῖ τινι πρέμνῳ προσέοικεν,
ἐπειδὴ καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν, τὸ μὲν, ὑψηλότερόν ἐστι, τὸ δὲ, ταπεινότερον ἥπατος, οὕτω δὲ καὶ τὴν ἐκ τῆς καρ-
δίας ἐμφύσασαν ἀρτηρίαν, εὐθὺς ὄψει διχασθεῖσαν ἀνίσοις τμήμασι, τῷ μὲν ἑτέρῳ τῷ μείζονι, κάτω φερο-
μένην, ἐπειδὴ καὶ τὸ σῶμα ταύτης μεῖζόν ἐστι, τῷ δ' ἑτέρῳ τῷ μείονι, τοῖς ὑψηλοτέροις τῆς καρδίας μέρεσι δια-
σπειρομένην. ὅμοιον δ' ἔτι τοῖς εἰρημένοις πρέμνον ἐξ ἐγκεφάλου πέφυκεν, ὁ νωτιαῖος μυελὸς, ἅπασι τοῖς κά-
τω τῆς κεφαλῆς ἐπιπέμπων νεῦρα, θαυμαστὸν μὲν δὴ, καὶ τοῦτ' ἂν ἦν, εἰ μήτε φλὲψ, μήτ' ἀρτηρία, μήτε νεῦρον,
ἐφαίνετο παλινδρομοῦντα πρὸς τὰς οἰκείας ἀρχὰς, ἔτι δὲ θαυμαστότερον εἰ παμπόλλων ὡς εἴρηται καθ'
ἕκαστον γένος, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, εἰς τὰ πρόσω κατασχιζομένων, ὀλίγοις δὲ νεύροις ὑπάρχει καμπὴν ποιησαμέ-
50 νοις, οἷον περ δίαυλόν τινα φέρεσθαι, μὴ μάτην, μηδ' ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ θαυμαστῆς ἕνεκα χρείας ἐξηλλαγμένην
ἐναργῶς ἐν τούτῳ σοφή τε ἅμα καὶ μνήμων ἑκάστου, τῶν κατὰ μέρος ἡ φύσις, ἄκρα τε δικαιοσύνη, καὶ προ-
νοίᾳ χρωμένη καταδῆλος γίνεται, τὸ δὲ καὶ παραβλαστήματι τῷ πρέμνῳ κατὰ μίαν μόνην τὴν τῶν νεύρων
ἀρχὴν γεγονέναι χρείας ἕνεκεν ἀναγκαίας. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ μέγιστον καὶ τοῦτ' ἐπίδειγμα τῆς κατὰ τὴν φύσιν εἶναι
τέχνης, οὐ σμικρὸν δὲ οὐδὲ τοῦτο, καί τοι πάντη τοῦ σώματος ἰόντων τῶν νεύρων, μήτ' εἰς ὀστοῦν ἐμφύεσθαί τι
μήτ' εἰς χόνδρον, μήτ' εἰς σύνδεσμον, ἀλλὰ μηδ' εἰς ἅπαντας τοὺς ἀδένας, ἐπειδὴ καὶ τούτων διττή τις ὑπάρχει
φύσις. ἡ μὲν γὰρ τῶν ὀστῶν οὐσία, πολλαχόθεν μὲν, οἷον στήριγμα καὶ ἕδρα τοῖς ἄλλοις ὑποβέβληται, πολλαχό-
θεν δ' οἷον πρόβλημά τι καὶ τεῖχος. αἵ τε γὰρ δύο χρεῖαι τῶν ὀστῶν, οἱ χόνδροι δ' ὑπαλείφουσιν αὐτῶν, ἔνια μέρη
λει τητος ἕνεκεν, ὡς ἐπὶ τῶν ἄρθρων. χρῆται δ' αὐτοῖς ἡ φύσις, ἔστιν ὅτε καὶ ὡς μετρίως ἔχουσι σώμασι,

ταῦτ' ἄρα

ταῦτ' ἄρα περιττὸν ἦν ὀστοῖς, καὶ τοῖς χόνδροις μετεῖναί τινος αἰσθήσεως, ἢ καθ' ὁρμὴν κινήσεως, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς συνδέσμοις αὐτοῖς οὐδέ τι τούτων ἐστὶ χρεία, καθάπερ χορίοις συνάπτουσι τινὰ τῶν ἄλλων μορίων τοῖς ὀστοῖς καὶ ἄλλοις ταῦτα. οὐ μὴν οὐδὲ πιμελή τι προσδεῖται νεύρων, ἐλαίου δίκην παχέος ἐπιβεβλημένη τοῖς ὑμενώδεσι καὶ νευρώδεσι τοῦ ζώου μορίοις, αὕτη δ' αὐτῆς ἥ τε γένεσίς ἐστι καὶ ἡ χρεία, γεννωμένη μὲν ἐκ τοῦ πλείονος ἐν αἵματι, παρεγχεομένη δὲ διὰ λεπτῶν φλεβῶν, ἐπιβεβλημένη δὲ τοῖς ξηροῖς καὶ λεπτοῖς σώμασιν, ἵν' ἐπιτέγγῃ διὰ παντὸς αὐτὰ λίπει ξυμφύτῳ ξηραινόμενα καὶ σκληρυνόμενα διὰ ταχέων ἐν ἀσιτίαις μακραῖς, καὶ πόνοις σφοδροῖς καὶ θάλπεσιν ἰσχυροῖς. ἡ δὲ τῶν ἀδένων φύσις ἡ μὲν οἷον στήριγμα τῆς τῶν ἀγγείων ὑπάρχουσα σχίσεως, οὐδέν δή που δεῖται πρὸς ταύτην νεύρων, ὅτι μὴ δι' αἰσθήσεως ἢ κινήσεως τῆς καθ' ὁρμήν. ἡ δ' εἰς γένεσιν ὑγρῶν χρησίμων τῷ ζώῳ παρεσκευασμένη, καθάπερ φλέβας καὶ ἀρτηρίας αἰσθητὰς ἐνίοτε καὶ μεγάλας, οὕτω καὶ νεῦρα ταυτὰ λαμβάνουσα, κατὰ τὸν κοινὸν λόγον ἁπάντων τῶν τοιούτων μορίων, ὧν ἤδη σοι διῆλθον, πρὸς μὲν γὰρ τὴν καθ' ὁρμὴν κίνησιν ἐν τοῖς ζώοις ἡ φύσις, ἓν γένος ὀργάνων κατεσκευάσατο, τοὺς ὀνομαζομένους μύας, διὸ καί τοι τῶν νεύρων ἁπάντων ἑκατέρας ἐχόντων τὰς δυνάμεις, λέγω δὲ αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν, οὐδὲν τῶν ἄλλων μορίων, ὅσα δέχεται νεῦρα, κινεῖται, ἀλλ' αἰσθάνεται μόνον, οἷον τὸ δέρμα καὶ οἱ ὑμένες, καὶ οἱ χιτῶνες, καὶ ἡ ἀρτηρία καὶ ἡ φλέψ, ἔντερά τε καὶ μήτρα καὶ κύστις, καὶ γαστὴρ, καὶ τὰ σύμπαντα σπλάγχνα, καὶ τῶν ἀδένων τὸ ἕτερον εἶδος. ὅτι δὲ καὶ τὰ τῶν αἰσθήσεων ὄργανα νεύρων εἰς τοῦτ' ἐδεῖτο, τί δεῖ καὶ λέγειν, εἴρηται μὲν οὖν ἤδη καὶ πρόσθεν ὑπὲρ ἁπάντων τούτων ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν λόγοις, ἀναμνῆσαι δὲ καὶ νῦν ἀναγκαῖον, ὡς οὔτε μάτην ἐνέφυσεν οὐδενὶ τῶν μορίων ἡ φύσις νεῦρον, ἀλλ' ὅσοις αἰσθήσεως ἔδει μόνης ἢ κινήσεως τῆς καθ' ὁρμὴν, οὔτε τούτοις ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ τοῖς μὲν εἰς ἀκρίβειαν αἰσθήσεως δεομένοις, τὰ μαλακά. τοῖς δὲ εἰς ὁρμὴν κινήσεως, τὰ σκληρὰ πάντα. τοῖς δὲ ἀμφοῖν χρῄζουσιν, ἀμφότερα προμηθουμένης οἶμαι καὶ προπαρασκευαζούσης κἀνταῦθα τῆς φύσεως, εἰς μὲν τὴν αἴσθησιν, τὸ παθεῖν ἑτοιμότερον, εἰς δὲ τὴν κίνησιν, τὸ δρᾶσαι δυνατώτερον. ὅσα γοῦν τῶν ὀργάνων οὐ κινεῖται μόνον ἁπλῶς καθ' ὁρμήν, ἀλλὰ καὶ περιττοτέραν τὴν αἴσθησιν ἐκτήσατο τῆς κοινῆς ἁπάντων μορίων τῆς ἁπτικῆς, οἷον ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα καὶ γλῶττα, ταῦτα καὶ τὸ μαλακὸν ἔχει, καὶ τὸ σκληρὸν γένος τῶν νεύρων, καὶ καταφύεταί γε τὸ μὲν μαλακὸν, ἐν αὐτοῖς, εἰς τὸ τῆς αἰσθήσεως ἴδιον ὄργανον, τὸ δὲ σκληρὸν εἰς τοὺς μῦς, ὑπάρχει δὲ καὶ γαστρὶ καὶ ἥπατι, καὶ τοῖς ἐντέροις ἅπασι, καὶ τοῖς σπλάγχνοις, θάτερον γένος τῶν νεύρων τὸ μαλακὸν, ὥσπερ γε καὶ τῶν ὀστῶν μόνοις τοῖς ὀδοῦσιν, ὅτι τε γυμνοὶ προβέβληνται τοῖς ὁμιλοῦσι, καὶ ὅτι συναισθάνεσθαι, καὶ συνδιακρίνειν τῇ γλώττῃ τὰ γευστὰ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως ἅπασι τοῖς κατὰ τὸ στόμα μορίοις, ἐχρῆν αὐτούς. ἐδείχθη δὲ ἡ μὲν κἀν τοῖς πρόσθεν λόγοις, αἰσθήσεως περιττοτέρας ἡ φύσις μεταδιδοῦσα, τοῖς μέλλουσι συνεχῶς ὁμιλήσειν, ἤτοι τέμνουσί τισιν ἢ ἄλλουσιν ἢ διαβιβρώσκουσιν, ἢ θερμαίνουσι σφοδρῶς, ἢ ψύχουσιν, ἢ ὁπωσοῦν ἑτέρως ἀλλοιοῦσιν, ἵν' ὑπὸ τῆς ὀδύνης ἀναμιμνησκόμενον τὸ ζῷον ἀρήγειν ἑαυτῷ, τὸ λυποῦν ἀποτρίβεται πρὶν κακωθῆναι τὸ μόριον. οὕτως οὖν καὶ τοῖς ὀδοῦσιν ἐνέφυ νεῦρα μεγάλα, καὶ τῷ δέρματι σύμπαντι, τῶν καθ' ἕκαστον μόριον νεύρων, ἀποφυόμεναί τινες ἶνες ἐμβάλλουσιν. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐφ' ἕκαστον τῶν μυῶν ἀφικνεῖται νεῦρον, οὕτω καὶ τοῦ δέρματος ἴδιον, ἢ ἀφωρισμένον ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ὑποκειμένων μορίων, ἶνές τινες εἰς αὐτὸ διήκουσιν, ἅμα μὲν σύνδεσμος τοῖς ὑποκειμένοις, ἅμα δ' αἰσθήσεως ὄργανα γενησόμεναι. κοινοὶ μὲν δὴ λόγοι περὶ πάντων τῶν νεύρων. σοὶ δὲ καιρὸς ἂν εἴη, καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος ἐπελθεῖν, αὐτίκα γέ τοι πολλῆς ὑπαρχούσης διαφορᾶς ἐν τῇ φύσει καὶ τῇ θέσει καὶ ταῖς ἐνεργείαις τῶν μορίων, ἄμεινον ἦν ὅσα μὲν αἰσθητὰ τε τῶν ἄλλων ἐχρῆν γεγονέναι, τούτοις ἐπιπεμφθῆναι νεῦρον ἐξ ἐγκεφάλου μεῖζόν τε ἅμα καὶ μαλακώτερον, ὅσα δ' εἰς πολλάς τε ἅμα καὶ σφοδρὰς κινήσεις παρεσκευάζετο, μεῖζον μὲν καὶ τούτοις νεῦρον, ἀλλὰ σκληρότερον δοθῆναι. καὶ τοίνυν φαίνεται ταῦτ' ἀκριβῶς οὕτως ἡ φύσις φυλάττουσα διὰ πάντων τῶν μορίων, ὡς μηδαμόθεν μήτε μικρὸν νεῦρον ἢ σκληρὸν εἰς τὸ δεόμενον αἰσθήσεως περιττοτέρας ἰέναι, μήτε μέγα τοῖς οὐδὲν δεομένοις αἰσθάνεσθαι μᾶλλον, ἢ κινεῖσθαι σφοδρότερον, ὥσπερ μηδὲ μαλακὸν οἷς ἐν τῇ ῥώμῃ τῆς κινήσεως ἡ χρεία. τηλικοῦτόν γέ τοι νεῦρον εἰς ἑκάτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἐμπέφυκεν, ἡλίκον εἰς οὐδὲν ἄλλο τῶν μεγίστων μορίων. οὐ μὴν οὐδὲ μαλακὸν ὥσπερ ἀλλαχόθεν νεῦρον ἰδεῖν ἐστιν, ἀλλ' ὀφθαλμοῖς μόνοις, καί τοι γε σμικροτάτοις οὖσι μορίοις, διὰ τὸ τῆς χρείας ἀξίωμα, μεγίστων τε ἅμα καὶ μαλακωτέρων ἔτυχον τῶν νεύρων. ἀκριβεστάτη γὰρ ἁπασῶν ἐστι τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ἥδε, τά μέγιστά τε καὶ πλεῖστα τῶν ὑπαρχόντων τοῖς σώμασι διαγινώσκουσα πόρρωθεν χροιὰν καὶ μέγεθος, καὶ σχῆμα, καὶ κίνησιν, καὶ θέσιν, καὶ πρὸς τοὺς ὁρῶντας διάστημα. εἰ γάρ μοι νοήσαις ἐπὶ τῆς γῆς ἐρριμμένους κέγχρους πολλοὺς, ἤ τι τούτων μικρότερον, ὧν ἀκριβῶς ἕκαστον διαγνώσεται, τὴν θέσιν μὲν πρῶτον, εἶτα καὶ τἄλλα τὰ προειρημένα, θαυμάσειν οἶμαί σε τήν τ' ἀκρίβειαν αὐτῆς καὶ τὸ πλῆθος ὧν ὑπηρετεῖται τοῖς ζώοις, χωρὶς γὰρ ταύτης, οὐδ' ἀριθμῆσαι τοὺς κέγχρους οἷόν τ' ἐστὶ, μήτε διαγνῶναι τὴν χρόαν ἢ τὴν οὐσίαν αὐτῶν, αὕτη καὶ τὰ πόρρω διαστέλλει, τὰ μὲν, ὅτι κινεῖται, τὰ δ' ὅτι μένει, τὰ δ' ὅπως ἀλλήλοις συμπλέκεται, τὰ δ' ὅπως ἀποχωρίζεται. ἐπεὶ τοίνυν ἡ μὲν αἴσθησις ἐν τῷ πάσχειν ἐστὶν, ἡ δὲ κίνησις ἢ κινεῖ νεῦρα ἢ τοὺς μῦς, ἐν τῷ ποιεῖν εἰκότως αὐτοὺς μὲν, τῷ πρώτῳ τῆς ὄψεως ὀργάνῳ κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἐνέφυ τὸ μαλακὸν νεῦρον. τοῖς κινοῦσι δ' αὐτὸν μυσὶ, τὸ σκληρὸν, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῇ γλώττῃ, μικρῷ καὶ τούτῳ μορίῳ τὰ δύο γένη τῶν νεύρων ἡ φύσις ἔδωκεν, τὸ μὲν μαλακὸν, ὡς χυμῶν αἰσθησομένῃ, τὸ σκληρὸν δ' ὡς κινεῖσθαι μελλούσῃ πολλὰς καὶ ποικίλας κινήσεις. ἐφ' ἑκατέραν δὲ τὴν ἀκοὴν, ἐνήγαγε νεῦρον μαλακόν. ἕτερα τοῖς κινεῖσθαι μέλλουσιν ὠσὶν ἐπιπέμψας σκληρά. μαλακῶν δὲ νεύρων ἡ ῥὶς μετέχει καὶ οἱ ὀδόντες ἥ τε ὑπερῴα πᾶσα, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἐδεῖτο περιττοτέρας αἰσθήσεως, ἀλλ' εἰ τοῖς κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν αὐτὰ παραβάλοις, ἱκανῶς σοι δόξει σκληρά τινα καὶ μικρά. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς εἰρημένοις, ἔτι καὶ πόρους αἰσθητοὺς ἔχοντα τὰ τῆς ὄψεως νεῦρα, καὶ δι' ἐκείνους ἐγένετο παχέα. θαυμάσαι δ' ἀξίως οὐ δύνασαι τὴν φύσιν, ἐπὶ τῇ κατασκευῇ τῶν δὲ τῶν νεύρων, ἀγνοῶν ὅπως ὁρῶμεν, ὥστ' εἰ βουλη-

θείης ἐπὶ σχολῆς πολλῆς βασανίσαι τὰς ἀποδείξεις, ἃς εἴπομεν ἐν ἄλλοις τέ τισι καὶ τῷ ιγ΄ περὶ ἀποδείξεως. ὥσπερ γὰρ τὸ τῆς ὄψεως ὄργανον αὐγοειδὲς ἔχειν πνεῦμα διαπαντὸς ἐπιρρέον ἐξ ἐγκεφάλου, θαυμάσεις τῶν ὀπτικῶν νεύρων τὴν κατασκευήν, κοίλων τὰ ἔνδον γενομένων ὥσπερ τῶν δέξασθαι τὸ πνεῦμα, μέχρι δ' αὐτῆς ἀνατεινομένων τῆς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. ἔνθα γὰρ ἑκατέρων τῶν προσθίων κοιλιῶν τελευτή, πρὸς τὰ πλάγια τῶν ὀπτικῶν νεύρων ἐστὶν ἡ ἔκφυσις, καὶ αὕτη γε τῶν κοιλιῶν ἡ ἐπὶ θαλάμη δι' ἐκεῖνα τὰ νεῦρα γέγονεν. ἠγνόηται δὲ τοῖς ἀνατομικοῖς ἔργον τοῦτο θαυμαστὸν τῆς φύσεως, οὔτ' ἀκολουθησάντων αὐτῶν τοῖς πέρασι τῶν κοιλιῶν, οὔτ' ἐπισκεψαμένων ὅτου χάριν οὕτω διεπλάσθησαν, οὔτε τῶν ὀπτικῶν νεύρων θεασαμένων τὰς ἄνωθεν ἐκφύσεις ζευγνυμένας τοῖς πέρασι τῶν κοιλιῶν. διὰ ταύτας μὲν αὖ τὰς αἰτίας τοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ νεῦρα κοῖλά τε ἅμα καὶ μέγιστα καὶ μαλακώτατα γέγονεν, ἐχουσῶν καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων καὶ μεγάλα καὶ μαλακὰ νεῦρα, τοῖς
10 δ' εἰρημένοις ἅπασι μορίοις, ἐναντιώτατα διάκειται, κατά γε τὴν ἐνέργειαν, καὶ τὴν οὐσίαν, καὶ τὴν διάθεσιν, ἄκραι χεῖρες καὶ πόδες, αἵ τε γὰρ ἐνέργειαι μετὰ συμφωνίας καὶ σφοδρότητός εἰσιν αὐτοῖς, ἥ τ' οὐσία σκληρά, καὶ ἡ θέσις ἀπωτάτω τῆς κεφαλῆς. διὰ τοῦτ' οὖν οὐδ' ἐξ ἐγκεφάλου τοῖς εἰρημένοις μορίοις ἐπιπέμπεται νεῦρον, ὥσπερ οὐδ' ὅλοις τοῖς κώλοις, ἀλλ' ἐκ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ μόνως νεῦρα σκληρά, καὶ χεῖρες καὶ σκέλη λαμβάνουσι, καὶ τἄλλα δὲ σύμπαντα τὰ κάτω τοῦ προσώπου, παρὰ τοῦ νωτιαίου χορηγεῖται νεῦρα, πλὴν ἐντέρων καὶ σπλάγχνων, ἔτι τε πρὸς τούτοις, τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, ὅτι καὶ τούτων ἔνια μὲν, ἐγκεφάλῳ συνῆφθαι πάντως ἐδεῖτο, τινὰ δ', ὅτι πλησίον αὐτοῖς ἐτέτακτο μόνης αἰσθήσεως δεόμενα, τῶν αὐτῶν νεύρων ἐκοινώνησεν. εἰς μὲν γὰρ καρδίαν καὶ ἧπαρ ἐχρῆν ἰέναι νεῦρα, διότι συνῆφθαι πάντως ἔδει τὰς ἀρχὰς τῶν διοικουσῶν τὸ ζῶον δυνάμεων, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους τε καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἐπιδέδεικται. εἰς δὲ τὴν γαστέρα καὶ μάλιστα αὐτῆς τὸ στόμα, διότι περιττοτέρας ἐδείχθη καὶ τοῦτο δεόμενον αἰσθήσεως. ἡ φωνὴ δὲ ὅτι τὸ κυριώτατον ἁπάντων ἐστὶ τῶν ψυχικῶν ἔργων,
20 ἀγγέλλουσα τὰς τοῦ λογισμοῦ νοήσεις, ἐχρῆν δή που καὶ ταύτην δημιουργεῖσθαι δι' ὀργάνων ἐξ ἐγκεφάλου νεῦρα δεχομένων, τούτων μὲν οὖν ἕνεκα πρώτης ἐξ ἐγκεφάλου, νεῦρα δὲ πόῤῥω τῆς ἀρχῆς ἀποτείνεται, ὧν αὐτοῖς δ' ὡς εἴρηται σμικραί τινες ἀποφύσεις ἐντέροις καὶ νεφροῖς καὶ σπληνὶ καὶ πνεύμονι, καὶ στομάχῳ διανέμονται. περὶ μὲν οὖν τούτων ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. ὧν δ' ἕνεκα μάλιστα μορίων κατῆλθεν ἐξ ἐγκεφάλου νεῦρα ταῦτ' ἤδη λέγομεν ἀπὸ τῶν φωνητικῶν ἀρξάμενοι. ἔστι δὲ κἀνταῦθα λόγος ἐπὶ τοῖς ἀποδεδειγμένοις περὶ φωνῆς, ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἐδείχθη μηδεμίαν δύνασθαι χρείαν μορίου γνωσθῆναι, πρὸ τῆς τοῦ παντὸς ἐνεργείας ὀργάνου. ἐπεὶ τοίνυν ὁ λάρυγξ ἐστὶ τὸ πρῶτόν τε καὶ κυριώτατον ὄργανον φωνῆς, ἐκ τριῶν μὲν συγκείμενον χόνδρων, ἔχον δ' ἐν αὐτῷ μέσῳ τὴν ἐπιγλωττίδα, καὶ μῦς εἴκοσί που σχεδὸν ὑπηρετοῦντας εἰς τοῦτο, πάρεστί σοι σκοπεῖν, ὅπως αὐτοῖς ἅπασιν ἡ φύσις ἔνειμεν ἐξ ἐγκεφάλου νεῦρα. τῶν γάρ τοι μυῶν τούτων, ἔνιοι μὲν ἐγκαρσίαν πως μᾶλλον, ἔνιοι δὲ λοξὴν ἔχουσι τὴν θέσιν, ὀρθίαν δ' ἄλλοι, τινὲς δ' οὐχ ὁμοίαν, οὐδ' οὗτοι τὸ πάμπαν ἀλλήλοις. τινὲς μὲν γὰρ αὐτῶν
30 ἄνωθεν ἀρχόμενοι τοῖς κάτω πέρασι κινοῦσιν ἔνια τῶν τοῦ λάρυγγος μορίων, ἕτεροι δ' ἔμπαλιν ἄρχονται μὲν ἐκ τῶν κάτω, ταῖς δ' ἄνω τελευταῖς ἐνεργοῦσι. δίκαιον δ' ἦν οἶμαι τοῖς μὲν ἄνωθεν κάτω φερομένοις, ἄνωθεν ἐκπεμφθῆναι τὸ νεῦρον, ὅσοι δὲ ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀναφέρονται, καὶ τούτοις ἐντεῦθεν γενέσθαι τὴν τῶν νεύρων ἀρχήν. ὥσπερ γε καὶ τοῖς ἐγκαρσίοις ἢ λοξοῖς, κατὰ τὸ τῆς θέσεως σχῆμα καὶ τούτοις τὴν πρέπουσαν ἀρχὴν δοθῆναι τῶν νεύρων. ἄνωθεν μὲν οὖν κάτω φερομένους, τοὺς περὶ φωνῆς ἐδείξαμεν, τούς τ' ἐκ τοῦ ὑοειδοῦς ὀστοῦ καθήκοντας εἰς τὸν θυρεοειδῆ χόνδρον, τούς τ' ἐπὶ τὸ στέρνον ἐξ ἀμφοῖν, κάτωθεν δ' ἄνω τοὺς κινοῦντας τὸν ἀρυτενοειδῆ χόνδρον. ὀρθίους μὲν οὖν ἀκριβῶς τέτταρας, ἐγκεκλιμένους δ' ἐπὶ τὸ λοξὸν δύο, τοὺς δὲ τὰ κάτω πέρατα συνάπτοντας τοῦ θυρεοειδοῦς χόνδρου πρὸς τὸν ἀνώνυμον, ἀτρέμα λοξοὺς ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς τῷ στομάχῳ συνάπτοντας τὸ μέγιστον τῶν τριῶν χόνδρον, ἐγκαρσίας ἔχειν τὰς ἶνας ἐγκλινούσας ἐπὶ τὸ λοξὸν, τὰς μὲν, μᾶλλον, τὰς δ' ἧττον, ἐπὶ τούτοις μὲν οὖν ἡ φύσις, οὐδὲν γὰρ χεῖρον ἐντεῦθεν ἄρξασθαι, ἀπὸ τῆς ἕκτης συζυγίας ἐπιπέμπειν νεῦρα
40 κατὰ διττὰς ἀποφύσεις, τοῦ μὲν ἑτέρου κατὰ τὴν κορυφὴν, τοῦ θυρεοειδοῦς εἰς αὐτὸν ἔσω τὸν λάρυγγα καθήκοντος, τοῦ δ' ἑτέρου πρὸς τοὺς ἐγκαρσίους μῦς ἰόντος, ἀφ' οὗ καὶ τοῖς ἐπὶ τὸ στέρνον ἐκτεινομένοις ἐμβάλλει τὰ πέρατα. δύο μὲν αὗται συζυγίαι νεύρων ἐγκεκλιμένων εἰς θέσιν λοξήν. τρίτη δ' ἄλλη τῶν καθηκόντων εἰς τοὺς ἀνατείνοντας μῦς τὸν θυρεοειδῆ χόνδρον, ἣν ἀρχῆς ὑψηλοτέρας δεομένην, οὐχ οἷόν τ' ἦν ἀπὸ τῆς ἕκτης συζυγίας ποιήσασθαι κατὰ τοὺς ἐπὶ γαστέρα φερομένους, ἀλλ' ἐξεῦρεν ἡ φύσις καὶ τούτοις ἐξ ἐγκεφάλου νεῦρον ὄρθιον, ἄνωθεν κάτω φερόμενον, ἐμφῦσαι, καὶ καθ' ὅλον τοῦ λάρυγγος ἐκτείνεται ταῦτα, δύο ὄντα καθ' ἑκάτερον μέρος, ἓν ἐξ ἀριστερῶν, καὶ ἓν ἐκ δεξιῶν, καὶ μέντοι καὶ τούτων ἡ τελευτὴ, τοῖς ἐπὶ τὸ στέρνον ἀπὸ τοῦ ὑοειδοῦς καταφερομένοις ἐμφύεται μυσίν, ἔστιν ὅτε γε μὴν ἐπεκτείνεται τοῖς ταπεινοῖς, οὓς ἀπὸ τοῦ θυρεοειδοῦς ἔφην ἄρχεσθαι, καθάπερ γε καὶ τοῖς ὑψηλοτέροις, ἔστιν ὅτε παρὰ τῆς ἕκτης συζυγίας ἐμφύεται νεῦρα, τὸ δ' οὖν ἀπὸ τούτων μόνων τῶν συζυγιῶν αὐτοὺς λαμβάνειν νεῦρα, κοινὸν ἐπὶ πάντων ζώων ἐστὶν, ἐπειδὴ γὰρ ἐξ ἐγκεφάλου κατιόντων ἔδει νεύρων
50 αὐτοῖς, ὡς ἂν κατ' ἀντίθεσιν ἔχουσιν, ὑπηρετοῦσί τε τῇ φωνῇ. ταύτῃ μὲν οὖν τῇ φύσει, δικαίως τε ἅμα καὶ τεχνικῶς διατέτακται, λοιπῶν δ' οὐσῶν τριῶν συζυγιῶν τῶν ἐν τῷ λάρυγγι μυῶν, ἀναγκαιοτάτων μὲν ὡς ἐδείξαμεν εἰς φωνῆς γένεσιν ὀρθίαν μέντοι τὴν θέσιν ἐχόντων, ὡς τὰς μὲν κεφαλὰς κάτω, τὰς τελευτὰς δ' αὐτῶν ἐν τοῖς ἄνω μέρεσιν ὑπάρχειν μὲν ἀναγκαῖον ἦν δή που κάτωθεν αὐτοῖς ἐπιπέμπειν τὰ νεῦρα, κάτω δ' οὐκ ἦν ἐγκέφαλος, ἀλλ' ἐκ νωτιαίου μυελοῦ, καὶ τούτου τῶν κάτω μερῶν ἐχρῆν ἀχθῆναι τὰ νεῦρα, κἂν τούτῳ τὴν δικαιοτάτην φύσιν ἄδικα νεῖμαι κἂν τοῖς κυριωτάτοις τῆς φωνῆς ὀργάνοις μόνοις, μήτ' ἐξ ἐγκεφάλου μήτ' ἐκ τῶν πρώτων μερῶν τοῦ νωτιαίου παρασχοῦσαν νεῦρα. θεασώμεθα οὖν πῶς ἀμφοῖν ἄκρως προὐνοήσατο, τοῦ τ' ἀναγκαίου πρὸς τὴν ἐνέργειαν, τοῦ τε μηδὲν ἀδικῆσαι τοὺς μῦς, ἀτιμοτέρων αὐτοῖς μεταδοῦσα νεύρων. ἔγνω τοίνυν ἐξ ἐγκεφάλου μὲν αὐτὰ κατάγειν, ὥσπερ καὶ τἄλλα τὰ προειρημένα, κατὰ τὴν ἕκτην συζυγίαν, ἀφ' ἧς ἐχρῆν καὶ καρδίᾳ καὶ

χρῆ καὶ ἢ παντὶ δοθῆναι νεῦρα, δίαυλον δέ τινα τῆς φορᾶς ἐργάσασθαι, πρότερον μὲν εἰς τὰ κάτω τοῦ λάρυγγος ἄγουσα, τοὐντεῦθεν δ᾽ αὖθις ἀναφέρουσα πρὸς τοὺς κυριωτάτους ἑαυτῶν μῦς, ἀλλ᾽ οὐχ οἷόν τ᾽ ἦν αὐτὰ παλινδρομῆσαι χωρὶς καμπῆς, ὥστ᾽ ἀναγκαῖον ἐγένετο τῇ φύσει ζητῆσαι τοῖς νεύροις, οἷον νύσσαν τινὰ περὶ ἣν ἐξελίξασα, τῆς μὲν ἐπὶ τὰ κάτω φορᾶς αὐτὰ παύσειεν, ἀνάγειν δ᾽ ἄρξαιτο πρὸς τὸν λάρυγγα. ταύτην τὴν νύσσαν, ἐχρῆν δή που στερεόν τε σῶμα εἶναι, καὶ θέσιν, ἐγκαρσίαν ἢ πάντως γε πλαγίαν ἔχειν, οὐ γὰρ οἷόν τ᾽ ἦν ἐκ καταντοῦς φορᾶς παλινδρομῆσαι τοῖς νεύροις, ἀμφὶ τοῦ περιστόν τι καμφθῆναι σῶμα. τοιοῦτον δ᾽ οὐδὲν ἦν καθ᾽ ὅλον τὸν τράχηλον, ἀλλ᾽ εἰς τὸν θώρακα κατάγειν ἀναγκαῖον ἐγένετο τῇ φύσει τὸ ζεῦγος τῶν νεύρων, κἀκεῖ ζητῆσαι τὴν καμπήν, ἔνθα τοίνυν εὗρε πρῶτον, ἐνταῦθα κάμψασα διὰ τοῦ τραχήλου πάλιν ἐπανήγαγεν εἰς τὸν λάρυγγα τὸ ζεῦγος τῶν νεύρων, ἀλλ᾽ οὐχ ὁμότιμόν γε τὴν καμπὴν αὐτῆς ἐποιήσατο, καὶ ταύτῃ γ᾽ ἂν δόξειεν ἐπιλελῆσθαι τῆς δικαιοσύνης, ὁμο-
10 τίμοις νεύροις ἄνισα νέμουσα. τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ πλεῖστον αὐτοῦ διὰ τοῦ θώρακος ἤγαγε κάτω, τὸ δ᾽ οὐ μετὰ πολὺ πρὸς τὸν τράχηλον ἐπανήγαγε. τίς οὖν καὶ ἡ τούτων αἰτία, οὐχ ἡ τῶν νεύρων διαφορά, πάντη γὰρ ὁμότιμά ἐστιν, ἀλλ᾽ ἡ τῶν χωρίων ἃ διεξέρχεται κατασκευή. κατὰ μέν γε τὴν ἀριστερὰν εὐρυχωρίαν τοῦ θώρακος, ἡ μεγίστη τῶν ἀρτηριῶν, ἣν οἷόν περ πρέμνον τι τῆς καρδίας ἔλεγον ἐκφύεσθαι, πρῶτον μὲν ἀνίσχει λοξή, μετὰ ταῦτα δ᾽ αὐτίκα σχισθεῖσα, τῷ μὲν ἑτέρῳ μέρει τῷ μείζονι κατὰ τῆς ῥάχεως στηρίζεται, τῷ δ᾽ ἑτέρῳ τῷ μείονι πρὸς τὴν κλεῖν ἀναφέρεται, κἀνταῦθα ὅσα τἆλλα ταύτῃ τέτακται μόρια διανέμει. τὸ δ᾽ ἕτερον ἐπὶ τὸ στέρνον ἀνατείνασα, σχίζει πάλιν, καὶ τοῦτο διχὰ τμήμασιν ἀνίσοις, τὸ μὲν ἐκ τῶν ἀριστερῶν μερῶν, ὅπερ ἔλαττόν ἐστιν, ἀρτηρίαν ἐργαζόμενοι καρωτίδα, τὸ δ᾽ ἐκ τῶν δεξιῶν τὸ μεῖζον, ἀνατείνασα λοξόν, ἀφ᾽ οὗ βραχὺ προελθόντος ἀποφύσεις γίνονται πολλαί. καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ τοῦ θώρακος ὑψηλὰ μόρια φέρεταί τις ἀρτηρία, καὶ πρὸς τὸν δεξιὸν τιτθὸν ἑτέρα διὰ τοῦ στέρνου καταφέρεται, καὶ πρὸ αὐτῶν γε ἡ δεξιὰ καρωτὶς ἀνάντης ἀποφύεται, κἄπειτα τὸ λοιπὸν τῆς ἀρτηρίας λοξόν, ὡς
20 πρὸς τὴν ἔκφυσιν ἀφικόμενον τῆς πρώτης πλευρᾶς, εἰς ὠμοπλάτην καὶ χεῖρα, καὶ τοῦ τραχήλου τὰ δεξιὰ μέρη διασπείρεται. τοιαύτης οὖν οὔσης διαφορᾶς τῷ δεξιῷ θώρακι πρὸς τὸν ἀριστερόν, ἀναμνησθῶμεν ὅτι ταῖς ἀρτηρίαις ταῖς καρωτίσιν ἑκάτερον τῶν ἀπὸ τῆς ς′ συζυγίας νεύρων, εἰς τὸ κάτω παραφέρεται, στηριζόμενόν τε τῇ γειτνιάσει καὶ κοινοῖς σκεπάσμασι φρουρούμενον. ἔνθα τοίνυν ἡ πρώτη γένεσις ἑκατέρων τῶν ἀρτηριῶν ἐστιν, ἣν ἀρτίως ἐδήλωσα, πρὸς τοῦτ᾽ ἀναγκαῖον ἦν τὸ χωρίον ἑκατέρου, τῶν νεύρων ἀπενεχθῆναι, κἄπειτ᾽ ἐντεῦθεν ἀποτεῖναί τι μόριον ἑαυτοῦ, πρὸς τὸν λάρυγγα κομισθησόμενον, ἀλλ᾽ ἐπεὶ μεταβάλλειν ἐνταῦθ᾽ ἀναγκαῖον ἐστὶ τοῖς νεύροις ἐκ τῆς καταντοῦς φορᾶς ἐπὶ τὴν ἀνάντη, καμπῆς αὐτοῖς ἐξ ἀνάγκης ἐδέησε. τίς οὖν ἑκατέρῳ τῶν νεύρων ἀρίστη καμπή, τῷ μὲν ἀριστερῷ κατὰ τὴν πρώτην ἔκφυσιν τῆς καρωτίδος οὐχ οἷόν τε καμφθῆναι, τὸ γὰρ ἐπὶ τὸ στέρνον ἀναφερόμενον τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ἧς ἡ καρωτὶς ἀπέσχισται, μικροῦ δεῖν ὄρθιον ὑπάρχειν, βραχεῖαν ἔγκλισιν ἔχον, ἐπὶ τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ θώρακος ὅλου. τὸ δ᾽ ἕτερον τῆς ἄνω φερομένης ἀρτηρίας ἀποβλάστημα, τὸ πρὸς
30 τὴν ἀριστερὰν ὠμοπλάτην τε καὶ χεῖρα φερόμενον, ὁμοίαν σχεδόν τι καὶ αὐτὸ τὴν θέσιν ἔχει, μικροῦ γὰρ δεῖν, καὶ τοῦτ᾽ ὄρθιόν ἐστιν ὅλον, ἐγκλινόμενον ἀτρέμα πρὸς τὴν εὐώνυμον χώραν. λοιπὴ τοίνυν αὐτοῦ καταλείπεται καμπὴ τὸ στέλεχος αὐτὸ τῆς μεγίστης ἀρτηρίας, οὐ μεγέθει μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥώμῃ, καὶ θέσει θαυμαστῆς παρεσκευασμένη εἰς τὴν τοῦ νεύρου χρείαν, ταύτην οὖν αὐτὴν εἵλετο καὶ ἡ φύσις, περὶ τὴν ταύτης βάσιν ἀποβλάστημα τῆς ς′ συζυγίας ἑλίξασα παλινδρομοῦν ἄνω, κατὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἐπέθηκεν, ὥστ᾽ ἐπὶ ταύτας ὀχούμενον ἀσφαλῶς ἀνελθεῖν ἐπὶ τὸν λάρυγγα, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς δεξιοῖς τοῦ θώρακος, οὐκ ἦν οὐδεμία τοιαύτη καμπή. μὴ τοίνυν ζήτει τὴν οὐκ οὖσαν, μήτ᾽ ἐγκεφάλου τῇ φύσει καμπὰς διαφόρους ἑκατέρῳ τῶν νεύρων εὑρούσῃ, ἀλλ᾽ ἐκεῖνο σκόπει τίνα βελτίονα κατὰ τὸν ἀριστερὸν θώρακα τῆς εἰρημένης καμπῆς, ἣν ἦν ἐξευρεῖν, οὐ γὰρ εὑρήσεις ἑτέραν ἀμείνονα, καθάπερ οὐδ᾽ ἐν τῷ δεξιῷ τῆς εὑρημένης τῇ φύσει, τίς οὖν ἐστιν αὕτη, χαλεπὸν μὲν ἑρμηνεῦσαι λόγῳ τοσαύτην τέχνην, ἄπιστος γὰρ ἡ τῆς φύσεως εὐμηχανία περὶ τὴν τῆς καμπῆς εὕρεσιν, ὥστ᾽ εἰ μή τις θεάσαιτο,
40 τερατολογεῖν ἂν δόξειε μᾶλλον, ἢ ἀληθεύειν τὸν ἐξηγητὴν αὐτῆς. ὅμως δ᾽ ἐπειδὴ καὶ τἆλλα λόγῳ διῆλθον, οὐδὲ τὴν τούτου διήγησιν ὀκνητέον. ἀναμνήσθητι δέ μοι τῆς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένης ἀρτηρίας ἐν τῷ δεξιῷ θώρακι. λοξῆς μὲν τὴν θέσιν, ἀποφύσης δὲ πρώτην μὲν ἀνάντη τὴν καρωτίδα, ἔπειτα τῷ λοιπῷ μέρει πρὸς τὴν πρώτην πλευρὰν ἀφικνουμένης λοξῆς. καὶ σκέψαι τοῦ δεξιοῦ νεύρου δι᾽ ὅλου τοῦ τραχήλου καταπλεχθέντος ἐν χρῷ τῇ καρωτίδι, μέχρι τῆς πρώτης αὐτῆς γενέσεως, ἤ τινα βελτίονα χώραν ἔχεις εἰπεῖν, ἧς ἡ φύσις ἐξεῦρεν εἰς καμπὴν τῷ νεύρῳ. καθὰ γὰρ ἀποσχίζεται πρῶτον, ἡ μετὰ τὴν καρωτίδα ἀρτηρία λοξή, κατὰ τοῦτο μόνον εἰ καὶ σφαλερῶς, ἀλλ᾽ ἀναγκαῖόν τε κάμπτειν ἦν τὸ νεῦρον. εἰ μὲν γὰρ ἑτέρα τις ἀμείνων χώρα ταύτης ἐστίν, ἐπ᾽ ἐκείνην ἀφικέσθαι τῇ φύσει βέλτιον ἦν, ἀποστάσῃ τῆσδε, νῦν δ᾽ ἐπειδήπερ ἑτέρα μέν ἐστιν οὐδεμία, μόνη δὴ νῦν εἰρημένη κατὰ τὸν δεξιὸν θώρακα καμπή, γνωρίζει μὲν αὐτῇ τὸ σφαλερὸν ἡ φύσις, κατακλεισθεῖσα δ᾽ εἰς ἀναγκαίαν χρῆσιν, ἐξ ὧν ἂν μάλιστα τὴν ἀσφάλειαν ἐνδεχομένην ἐποιήσατο, ταῦτ᾽ εἰργάσατο σύμπαντα. πρῶτον μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ μεγάλου νεύρου
50 τὸ παλινδρομῆσον ἀπέσχισεν, ἔνθα πρῶτον ἔψαυε τῆς δεξιᾶς ἀρτηρίας, εἶτ᾽ ἐπὶ τὸν νῶτον αὐτῆς ἐπιθεῖσα, κατὰ ταύτην ἔκαμψε τὴν γινομένην ἐν τῇ τῆς καρωτίδος ἀποφύσει γωνίαν. ἔξωθεν μὲν γὰρ τῆς καρωτίδος αὐτὸ κατήγαγεν, ἑλίξασα δὲ περὶ τὴν μείζονα διὰ τῆς ἐξ ἀμφοῖν γινομένης γωνίας, ὑπανάγειν τοὐντεῦθεν ἀπήρξατο, διὰ τῶν ἔνδον μερῶν τῆς καρωτίδος ἐπιθεῖσα τῷ δεξιῷ μέχρι τῆς τραχείας ἀρτηρίας. ἀνατεινόμενοι δὲ αὐτοῦ, μετὰ τὴν καμπήν, ὀρέγειν τινὰ καθάπερ χεῖρα τῆς ἕκτης συζυγίας ἀπόφυσιν, ἥ τις αὐτοῦ συνοδεύουσα πρὸς τὸ μέγα νεῦρον ἀσφαλῆ τήν τε καμπὴν ἅμα, καὶ τὴν ἐπάνοδον ἐργάζεται, τὰ δ᾽ ἑκατέρωθεν αὐτοῦ τῆς καμπῆς, ἐξ ἀριστερῶν τε καὶ δεξιῶν μερῶν ἀποφύσεσιν ἑρματίζει τῆς ς′ συζυγίας αὐτῆς, ἣν ποιεῖται πρὸς τὰ ταύτῃ χωρία, καὶ μὴν δὴ κατ᾽ αὐτὸν τὸν λάρυγγα τοῖς παλινδρόμοις τούτοις νεύροις, ὑπὲρ ὧν ὁ σύμπας μοι λόγος οὗτος ἤνυσται, γίνεταί τις ἐπιμιξία, πρὸς τὰ προειρημένα νεῦρα κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ἃ τῆς ἕκτης συζυγίας

ἔφυ ἀποφυόμενα, πρὸς τὸ βάθος ἰέναι τοῦ λάρυγγος, εἰς ταυτὸν γὰρ ἥκει μνεία τῶν παλινδρομούντων ἐκεί-
νοις τοῖς πάντων μὲν ὧν οἶδα ζώων. ἀλλ' ἐναργέστατά γε καὶ τῶν γε τῶν ἄρκτων καὶ κυνῶν καὶ βοῶν, ὅσα τἄλλα τοιαῦ-
τα θεάσασθαι πάρεστιν ἰσχὺν καὶ ῥώμην ἀμφοτέροις τοῖς νεύροις τῆς φύσεως, ἐκ τῆς πρὸς ἄλληλα κοινωνίας ἐπι-
τεχνωμένης. εἴρηται γὰρ ἤδη μοι καὶ πρόσθεν, ὅσον δ' ἐλλείποι, προσθεῖναι χρή. ἀφικνεῖται μέν τις κἀνταῦθα τῆς ἐξ
ἐγκεφάλου μοῖρα, μικρὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ἀξιόλογος δ' εἰς τὸ τῆς κοιλίας στόμα, διότι τοῦτο τὸ μόριον
ὀρέξεως σιτίων ὄργανον ἡ φύσις ἐποίησεν, ἐπὶ τῆς πύλης ὡς ἂν εἴποι τις, κείμενον ἁπάντων περὶ τὴν τῆς τροφῆς
οἰκονομίαν αὐτῇ παρεσκευασμένων ὀργάνων, εἰλικρινὲς οὖν αὐτὸ καὶ ἀμιγὲς ἑτέρου νεύρου σκληροῦ κατήγαγεν
ἄνωθεν, ἐν τῇ παρόδῳ δοῦσά τι μόριον ἐξ αὐτοῦ βραχὺ στομάχῳ καὶ πνεύμονι, καὶ ἀρτηρίᾳ τραχείᾳ. τῆς δ' αὐτῆς
συζυγίας, εἰλικρινὲς νεῦρον ἔδωκεν, ἥπατί τε καὶ καρδίᾳ διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων μοι λόγων, εἰς δὲ τἄλλα
10 σύμπαντα τὰ κάτω φρενῶν ἐντὸς τοῦ περιτοναίου τῶν νεύρων τούτων ἀφικνεῖται μόριον, οὐκέτ' εἰλικρινές,
ἀλλὰ τοῖς ἐκ νωτιαίου μικτόν, τοῖς τ' εἰς τὰς ῥίζας τῶν πλευρῶν παραφερομένοις νεύροις, κἀξ αὐτοῦ μὲν τοῦ
κατὰ θώρακα νωτιαίου προέρχεται, καὶ μετὰ τὸν θώρακα δέ τι δυεῖν ἢ τριῶν σπονδύλων, ἀναμίγνυται δὲ
ταῦτα προϊόντα λοιπαῖς, τοῖς ἐπὶ τὰ στέρνα κατελθόντων, οἷς καὶ αὐτοῖς ἐπὶ μιξία τις ἰδία γίνεται τῶν
ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρων, ἐκ δὲ τῆς μίξεως ἁπάντων σχεδὸν, ἅπαντα νευροῦται τἄνδον τοῦ περιτοναίου, τὴν μὲν
ἰσχὺν καὶ τὴν ῥώμην, ἐκ τῆς ἀπὸ νωτιαίου μίξεως λαμβανόντων, τὸ δὲ τῆς αἰσθήσεως ἀκριβὲς, ὥσπερ τἄλλα,
παρὰ τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου. ἔστι δὲ δή που καὶ ἄλλο θαυμαστὸν ἔργον τῆς φύσεως ἠγνοημένον τοῖς ἀνατομικοῖς,
ἔνθα γὰρ ἤτοι μακρὰν ὁδὸν ἄξειν μέλλει νεῦρον μικρὸν, ἢ σφοδρᾷ κινήσει μυὸς ὑπηρετήσειν, ἐνταῦθα διαλαμβά-
νει τὴν οὐσίαν αὐτοῦ σώματος, παχύτερος μὲν, ὁμοίῳ δὲ τἄλλα, δόξει γάρ σοι νεῦρον ἐσφαιρωμένον ὑπάρχειν,
κατὰ μὲν τὴν πρώτην φαντασίαν τῆς ὄψεως, ἐπιπεφυκός τε, καὶ περιπεφυκὸς αὐτοῖς, ἀνατέμνοντι δὲ σα-
20 φῶς ὁρώμενον, ὅτι μήτ' ἐπίφυσίς ἐστι μήτε περίφυσις, ἀλλ' ὁμοία τίς οὐσία τῶν νεύρων συνεχής τε καὶ κατὰ
πᾶν ἡνωμένη, καὶ ὁμοία παντοίως οὖσα τῷ τ' εἰς αὐτὴν ἰόντι, καὶ τῷ πάλιν ἐξ αὐτῆς ἀποτεινομένῳ νεύρῳ,
κατ' αὐτὴν μόνην τὴν οὐσίαν ὁμοίαν οὖσαν τῷ καλουμένῳ γαγγλίῳ, πάχος ἔσθ' ὅτε συμβαίνει τοῖς νεύροις, ὥστ' ἐν-
αργῶς ὁρᾶσθαι μεῖζον τῷ κύκλῳ τὸ μετ' αὐτὴν νεῦρον τοῦ πρὸ αὐτῆς. ὄψει δ' αὐτὴν, καὶ κατ' ἄλλα μέν τινα μόρια,
καὶ μέντοι κἀν τοῖς δὲ τοῖς νεύροις τοῖς ἐξ ἐγκεφάλου κατερχομένοις, οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλ' ἑξάκις ὑπάρχου-
σαν, πρῶτον μὲν ἐν τῷ τραχήλῳ μικρὸν ἀνωτέρω τοῦ λάρυγγος, δεύτερον δ' ὅταν ἐμπίπτοι τῷ θώρακι, πρὸς τὰς
ῥίζας τῶν πλευρῶν φερόμενα. καὶ τρίτον ὅταν πρῶτον ἐξέλθοι τοῦ θώρακος. ἐν ἑκατέρῳ τοίνυν τῷ μέρει τοῦ
ζώου, τῷ τ' ἀριστερῷ καὶ τῷ δεξιῷ τρεῖς τοιούτου σώματος ὄντος, εἰκότως ἔφαμεν ἑξάκις ἐν αὐτοῖς εὑρίσκεσθαι.
περὶ μὲν δὴ τῶν δὲ τῶν νεύρων αὐτάρκως εἴρηται, τῶν δ' ἄλλων τῶν ἐξ ἐγκεφάλου μὲν ἐκπεφυκότων, ἐπὶ δὲ τὸν
τράχηλόν τε καὶ τὰς ὠμοπλάτας κατιόντων, ἐφεξῆς ἂν εἴη διελθεῖν τὴν νομήν, οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἐπὶ τούτων ἡ φύ-
30 σις, ἐνὸν αὐτῇ τῷ κατὰ τράχηλον νωτιαίῳ χρήσασθαι πρὸς τὴν τῶν ἐνταῦθα νεύρων ἁπάντων γένεσιν, ἐπιλα-
θομένη τοῦ δὲ, πόρρωθεν αὐτὰ κατάγει μάτην, ἀλλ' εἰς ἐκείνους ἐμφύει τῶν μυῶν, ὅσοι μετέωρον ἅμα τὴν θέσιν
ἔχουσιν, ἀνασπῶσί τε τὴν ὠμοπλάτην ἐπὶ τὴν κεφαλήν. εἰς γοῦν τοὺς πρώτους αὐτῆς εἰρημένους μῦς τοὺς πλα-
τεῖς, ὧν ἀρχὴ μὲν τὸ κατ' ἰνίον ὀστοῦν τῆς κεφαλῆς, τελευτὴ δὲ τῆς ὠμοπλάτης ἡ ῥάχις, ἀξιόλογον ἐμφύεται
νεῦρον ἐξ ἐγκεφάλου βλαστάνον ἅμα τοῖς ἄλλοις, ὅσα κατὰ τὴν ἕκτην συζυγίαν ἐμφύεσθαι λέλεκται, ἀλλ' ἐκεῖνα
μὲν ἐς ταυτὸ κάταντες φέρεται, δι' ἃς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηκα χρείας. ἐγκλίνει δ' εἰς τὰ πλάγια μόρια τοῦ
τραχήλου, ταύτῃ μετέωρα φερόμενα, μέχρι τοῦ μυὸς, εἰς ὃν ἐξ ἀρχῆς ὡρμήθη. μέγιστον γὰρ οἱ μύες οἵδε κατειλή-
φασι νεῦρον, οὐ διὰ τὸ μέγεθος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ἐνεργείας σφοδρὸν, ὅλην ἀνέλκοντες ἄνω τὴν ὠμοπλά-
την, ἐφεξῆς δ' αὐτῶν ἀξιόλογα νεῦρα, τοῖς ἀπὸ τοῦ πρώτου μὲν ἀρχομένοις σπονδύλοις, καταφυομένοις δὲ τῷ
μετεώρῳ τῆς ὠμοπλάτης ὑπὸ τῆς φύσεως ἐδόθη. καὶ γὰρ καὶ τούτων τῶν μυῶν ἡ κίνησις ἰσχυρὰ, πολλὰς δ' ἀρ-
40 χὰς ἔχουσι νεύρων οἱ περιστρέφοντες τὴν κεφαλὴν μύες, ὧν εἰς τὸ στέρνον καὶ τὴν κλεῖν καθήκει τὰ πέρατα,
διότι καὶ ἡ κίνησις αὐτῶν ἐστι σύνθετος ἐξ εὐθειῶν, ἐφεξῆς ἀλλήλαις κειμένων ἐπιτελουμένη. ταῦτ' ἄρα κατὰ
μὲν τὴν πρώτην ἔκφυσιν, ἀπὸ τῶν εἰς τοὺς μεγάλους μῦς ἑκατέρας τῆς ὠμοπλάτου ἰόντων νεύρων ἀποβλάστη-
μά τι καταφύεται τοῖς μυσὶν, ἐφεξῆς δὲ τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ σπονδύλων, ἵν' ἑκάστη τῶν ἀρχῶν ἐφ' ἑαυτὴν ἕλκουσα
τὸν μῦν, ποικίλην τῇ διαδοχῇ τὴν κίνησιν ἐργάζηται. συμβαίνει δ' οὕτως ἀνάγκη, τοῖς λοξὴν μὲν ἔχουσι τὴν θέ-
σιν, ἀρχὰς δὲ κινήσεων ἐν διαφερούσαις χώραις ἱδρυμένας. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ τοῖς πρώτοις μορίοις τῶν δὲ τῶν
μυῶν ἐδόθη τι τῶν ἄνωθεν νεύρων, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατὰ τὰ παρίσθμια δυσὶ, καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν μεγαλοφώνων
ζώων, ἐπὶ τοὺς κατὰ τὴν ταπεινὴν πλευρὰν τοῦ ὑοειδοῦς μυὸς, οἳ καὶ τοῖς ἄνω μορίοις τῶν πλευρῶν τοῦ πρώ-
του χόνδρου κατ' ἔνια τῶν ζώων (ὡς εἶπον), νεῦρον ἐξ ἐγκεφάλου δέδοται διότι φωνητικοί. καί τις ἄλλη νεύρων
λεπτῶν συζυγία, πρὸς τὴν ῥίζαν ἀφικνεῖται τῆς γλώττης, ἐν ἐκείνοις μάλιστα σαφῶς τοῖς ζώοις, ἐν οἷς οἱ
50 προειρημένοι μύες εἰσίν. ἐκφύεται δ' αὕτη τῶν νεύρων ἡ συζυγία, κατὰ τὴν ἕκτην ὀνομαζομένην ὑπὸ μαρίνου,
πᾶσι μὲν ὑπάρχουσα τοῖς ζώοις, ὅσα παραπλήσιά πως ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ, διαφέρουσα δ' ὡς εἴρηται, τοῖς μὲν
γὰρ ἤτοι μεγαλοφώνοις ἢ πρὸς τὸ δάκνειν παρεσκευασμένοις διὰ τὸ μέγεθος τῶν συνημμένων μυῶν τῷ ὑοειδεῖ,
πρὸς ἐκείνους μᾶλλον ἀναλίσκεται τὰ προειρημένα νεῦρα. τοῖς δ' ἄλλοις ἐπί τε τὴν φάρυγγα καὶ τὴν ῥίζαν
τῆς γλώττης μᾶλλον ἐξικνεῖται. νεῦρον δ' οὐδὲν ἄλλο κατωτέρω τοῦ προσώπου κατέρχεται τῶν ἐξ ἐγκεφάλου
φυομένων, ἀλλ' εἰς τοὺς περὶ τοῦτο μῦς ἅμα τοῖς αἰσθητικοῖς ὀργάνοις διανέμεται πάντα. λέλεκται δ' ἔμπρο-
σθεν αὐτῶν ἡ νομὴ, καὶ νῦν ἀναμιμνήσκειν μὲν αὖθις αὐτῆς περιττὸν, ἐπὶ δὲ τὸν ἐν τῷ τραχήλῳ νωτιαῖον,
ἰέναι βέλτιον, ἐπιδεικνύντας, ὅπως κἀκ τούτου τὴν νομὴν τῶν νεύρων ἡ φύσις ἐποιήσατο δικαιοτάτην, εὐθὺς
γοῦν ὥσπερ ἐξ ἐγκεφάλου πολλοῖς τῶν κάτω τοῦ προσώπου μορίοις ἔνειμέ τινα νεύρου μοῖραν, οὐ μάτην οὐδ' ὡς
ἔτυχεν,

ἔτυχεν, ἀλλὰ δι' ἃς εἴρηκα χρείας, οὕτως ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐκ τραχήλου τῶν ἐκ νωτιαίου νεύρων ἀνάγειν, οὐκ
ὤκνει. μεγάλη μὲν ἐπὶ τῶν ἄλλων ζώων, οἷς ὅ τε κροταφίτης μῦς μέγιστος, ἥ τε τῶν ὤτων φύσις εὐκίνητός τε, καὶ
πολυκίνητος, καὶ μεγάλη, παντελῶς δὲ σμικρὰ τοῖς ζώοις ἐκείνοις, οἷς οὐδὲν τούτων· ὥσπερ ἀνθρώπῳ καὶ πι-
θήκῳ. καὶ γὰρ ὁ κροταφίτης μῦς μικρὸς τούτοις, καὶ ἡ τῶν ὤτων οὐσία σχεδὸν ἀκίνητος, ὅτι μὴ παντάπασιν
ἐλαχίστη τισὶν αὐτῶν ἐστι, διὰ τοῦτ' οὖν καὶ τὰ νεῦρα τούτοις τοῖς ζώοις μικρὰ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναφέ-
ρεται, δύο μὲν ἐκ τῶν ὀπίσω μερῶν, δύο δ' ἐκ τῶν πλαγίων, εἴς τε τὸ δέρμα διανεμόμενα, καὶ τῶν ὤτων ἑκά-
στου, ὥσπερ δ' ὑπογραφαί τινες εἰσὶ μυῶν, ἀμφὶ τὸ οὖς αὐτοῖς, οὕτω, καὶ νεῦρα σμικρότατα πρὸς τοὐκεῖ τὸ
χωρίον, ἐπὶ δέ γε τῶν εὐκίνητά τε, καὶ μεγάλα κεκτημένων ὦτα, καθάπερ ἐν κύκλῳ πολλοῖς μυσὶν ἐστεφά-
νωται τὸ οὖς, οὕτω καὶ νεύροις μεγάλοις εἰς αὐτοὺς διανεμομένοις, ἀρχίζεται δὲ ταῦτα τῆς δευτέρας τῶν
10 ἐν τραχήλῳ συζυγίας. ἐπὶ γάρ τοι τὰς κεφαλὰς τῶν μυῶν ἰέναι δέον, ἅπασι τοῖς νεύροις ἀναγκαῖον ἦν ἀνέρχε-
σθαι κάτωθεν, ἀλλὰ καὶ τῷ κροταφίτῃ μυΐ. καὶ γὰρ καὶ τούτου τὴν κεφαλὴν ἐγγὺς τῶν κατ' ἰνίον ἡ φύσις
ἔταξε χωρίων, ἐν οἷς ζώοις ὑπάρχει μέγιστος, εὐλόγως καὶ ἐκ τραχήλου τις ἐμφύεται μοῖρα νεύρου, διὰ τῶν κατ' ἰνίον
ἀναφερομένη μερῶν, τὴν δ' εἰρημένην θέσιν ἡ κεφαλὴ τοῦ κροταφίτου μυὸς, μάλιστα μὲν ἐπὶ τῶν καρχαρο-
δόντων καλουμένων ἔχει, μετὰ ταῦτα κἀπὶ τῶν μεγάλων ἐχόντων τὴν γένυν. ἐπὶ τούτων γάρ τοι τῶν ζώων
ὁ κροταφίτης μῦς μέγας ὑπὸ τῆς φύσεως κατεσκευάσθη, τῶν μὲν, εἰς τὸ δάκνειν εὐρώστως, τῶν δ' εἰς τὸ βαστά-
ζειν τὴν γένυν, ἰσχυροῦ δεομένων μυὸς, ὁ δὲ δὴ λεπτὸς καὶ πλατὺς μῦς, ὁ κινῶν τὴν γνάθον ἅμα τοῖς πλα-
γίοις μέρεσι τοῦ στόματος, ὃν ἀποδέροντες ὁμοῦ τῷ δέρματι διέφυγον οἱ πρὸ ἐμοῦ, θαυμαστήν τινα τέχνην ἐνδείκνυ-
ται τῆς φύσεως. ἐπειδὴ γὰρ αἱ μὲν ἀρχαὶ πολλαὶ τοῦ μυὸς τοῦδε, τελευτὴ δ' εἰς τὰς γνάθους, καὶ τὰ χείλη
διοίγνυσιν εἰς τὰ πλάγια τὸ στόμα, διὰ τοῦτο τάς τ' ἶνας ἔχει πάσας ἐπὶ ταῦτα φερομένας τὰ μέρη, καὶ σὺν
20 αὐταῖς τὰ νεῦρα. ταῖς μὲν οὖν ἀπὸ τῆς ἀκάνθης τῶν ἐν τραχήλῳ σπονδύλων ἀρχομέναις ἰσί, συμπαρεξέρ-
χονται νεῦρα διὰ τοῦ τραχήλου μέχρι τῶν ἔμπροσθεν ἐγκάρσια μέγιστά τε καὶ πλεῖστα, διότι καὶ ὁ σύνδεσμος ὁ
ὑμενώδης ὁ τὰς ἶνας ἔχων, ἀπὸ τῆς ἀκάνθης ἐκπέφυκεν, ἥ τε κυριωτάτη τοῦ μυὸς ἀρχὴ κατ' ἐκεῖνο τὸ χω-
ρίον ὑπάρχει, ταῖς δὲ ἀπὸ τῆς ὠμοπλάτης καὶ κλειδὸς ἀναφερομέναις εἰσίν. ἐλάττω καὶ τὰ νεῦρα ἐστί, κατὰ
τὴν τῶν ἰνῶν φορὰν, καὶ ταῦτα συμπαρερχόμενα, μιᾶς δ' οὔσης ἐκφύσεως ἑκατέρωθεν ἐν ἑκάστῳ τῶν κατὰ
τὸν τράχηλον σπονδύλων, καὶ ταύτην ἐγκαρσίαν ἐχούσης τὴν ῥίζαν τοῦ νεύρου, θαυμαστὸν ὅπως ὅσαι μὲν ἐν
τοῖς πρόσω μέρεσι τῆς ἐκφύσεως ὑπάρχει τοῦ μυὸς ἶνες, εἰς ταύτας ἐμφύεται τὰ νεῦρα, πρὸς τὴν ἄνω φορὰν
ἐπιστρεφόμενα, κατά τινας καμπὰς εὐμηχάνως ὑπὸ τῆς φύσεως εὑρημένας, τὰς μὲν, περὶ μῦς τινὰς ἢ
ἀρτηρίας ἢ φλέβας, ἐνίας δὲ καὶ δι' ὑμένων οὓς αὐτὴ διατίτρησιν ὀπαῖς λεπταῖς ἴσαις τοῖς νεύροις, ὅσαι
δ' αὖ λοξαὶ τῶν ἰνῶν, ἔτι μᾶλλον ταύταις ἐμφύει τὸ νεῦρον λοξὸν, ἐπί τε τῶν ὄπισθεν, ἐκ τῆς ἀκάνθης φε-
30 ρομένων μεῖζον τὸ θαῦμα τῶν ὀργάνων τῆς φύσεώς ἐστιν, ἔδει μὲν γὰρ καὶ ταύταις, ἀπὸ τῆς ἀκάνθης συμ-
παρέρχεσθαι νεῦρα, καθάπερ καὶ φαίνεται. θεασάμενος δ' αὐτά τις, οἰήσεται τῶν ὀστῶν αὐτῶν τῆς ἀκάν-
θης ἐκπεφυκέναι, τὸ δ', οὐχ οὕτως ἔχει, καὶ γὰρ καὶ τούτοις τοῖς νεύροις, ἡ ἐν τῷ τραχήλῳ νωτιαίου ἀρχὴ διὰ
τῶν κοινῶν ἐν τοῖς σπονδύλοις τρημάτων, ἅπερ ἐν τοῖς πλαγίοις αὐτῶν ἐστι, τὴν πρώτην ἔκφυσιν ἔχουσιν. αὐτὴ
γάρ τοι μία καθ' ἕτερον μέρος ἑκάστου σπονδύλου, τοῖς ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύρου ἀρχή. διανέμει δ' αὐτὰ θαυμα-
σίως ὅπως ἡ φύσις, εὐθὺς ἀνίσχοντα παρὰ τὰς ἐκφύσεις τῶν σπονδύλων, ἔνια μὲν ἐγκάρσια πρὸς τοὐπίσω καὶ
πρόσω τοῦ τραχήλου προσάγουσα, τινὰ δ' ἐγκλίνουσα. περὶ δή τινας καμπὰς ὄρθιά τε καὶ κάταντη καὶ λο-
ξά. ταύτης οὖν τῆς ποικιλίας φαινομένης κατὰ τὰς τῶν ζώων ἐκφύσεις, ἤν γέ τις ἀκριβῶς ἀνατέμνῃ, θαυ-
μασιώτερον ἔτι καὶ ἀπορώτερον γίνεται τὸ περὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἀκάνθης φερομένων νεύρων. καὶ διὰ τοῦτ' ἀγνοεῖ-
ται, καὶ τοῖς ἀνατομικωτάτοις εἶναι δοκοῦσι, μέγιστόν τι καὶ τοῦτο τῶν ἔργων τῆς φύσεως. ὅπου γὰρ ὅλον οὐκ
40 ἴσασι τὸν μῦν τοῦτον, ἤ πού γε τῶν νεύρων ἄν τι γνοῖεν τῶν κατ' αὐτόν. ἀλλ' ἡ φύσις ἀποβλάστημα καθ' ἑκάστην ἔκ-
φυσιν νεύρου πάντων τῶν ἐν τραχήλῳ, κατὰ τὸν β΄. ἐπὶ τὴν ὀπίσω χώραν, ἐγκαρσίαν ἄγουσα διὰ βάθους,
ἕως τῆς κατὰ τὴν ἄκανθαν ῥίζης, ἐντεῦθεν ἀνάγει μετὰ τῆς ἀκάνθης, ἄχρι τοῦ προειρημένου συνδέσμου λε-
πτοῦ, καὶ πλατέος ὄντος ὥσπερ ὑμένος, εἶτ' αὐτὸν τοῦτον τιτρᾷ λεπτοτάταις ὀπαῖς ἴσαις τοῖς νεύροις,
ἐπανάγει πάλιν αὐτὰ διὰ τοῦ τραχήλου πρόσω. καὶ εἰ τὸν μεταξὺ μῦς ἐξέλοις, θεάσῃ μετὰ τὴν πρώτην ἔκφυ-
σιν, ἣν ἐκ τοῦ νωτιαίου ποιεῖται τῶν νεύρων ἕκαστον, ὀπίσω μὲν πρότερον ἐγκάρσιον, ἐπὶ τῶν διὰ βάθους μυῶν
τοῦ τραχήλου φερόμενον, αὖθις δ' ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τῷ δέρματι πρόσω παραγινόμενον ὁμοίως ἐγκάρσιον, ἐπὶ
τοῦ πλατέος ὀχούμενον συνδέσμου, τούτῳ γὰρ εἰς πάντα χρῆται, παλινδρομεῖν ἀπαρξάμενον, ἐν μέν γε
ταῖς ὀπαῖς αὐτοῦ κάμπτεται, μετὰ ταῦτα δ' ἐπιφύεται καὶ βαστάζεται, καὶ προσάγεται δι' αὐτοῦ, τὰ μὲν
οὖν ἄλλα πάντα τοῦ πλατέος ἐκείνου καὶ λεπτοῦ μυὸς, ἑνὸς ἑκατέρωθεν ὄντος οὕτω τοῖς νεύροις διαπέ-
50 πλεκται. τὰ δ' ἀπὸ τῆς ῥίζης τῶν ὤτων διὰ τῶν γνάθων αὐτοῦ, κατὰ τοῦ μασητῆρος ἐποχουμένου τοῖς κα-
τὰ τὸ τυφλὸν τρῆμα διεκπίπτουσι χωρεῖται, τὴν θέσιν ὁμοίαν ἔχουσι ταῖς κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἰσί, καὶ τὴν
ἀρχὴν ἐγγυτέρως. τοῦτο τοιοῦτον ἔργον τε καὶ θαῦμα τῆς φύσεως ἠγνοήθη τοῖς ἀνατομικοῖς, ὥσπερ καὶ ἄλλα
πολλὰ περιττὰ μηχανήματα περὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ζώου. καὶ νῦν καὶ ὅτι τρεῖς μὲν συζυγίαι μυῶν ἀνάγου-
σιν εἰς τοὐπίσω τράχηλόν τε καὶ κεφαλὴν, ἕτεραι δὲ τέτταρες περὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἄρθρον αὐτὸ, κατὰ τὸν α΄.
τε καὶ β΄. σπόνδυλον αἳ δὲ τοῦ τραχήλου τὴν κεφαλὴν μόνην κινοῦσιν ὀπίσω, καί τινες ἄλλαι πρὸς ἑκάτερον
τῶν πλαγίων ἠγνόηνται μὲν ἰατροῖς. ἡ φύσις δ' οὐδὲ ταύτην οὐδὲν ἀργῶς ἐποίησεν ὡς ἔδειξα, καὶ τῶν κινούν-
των νεύρων ἅπαντας τοὺς εἰρημένους μῦς, ἀρχὴν τὸν νωτιαῖον ἐδημιούργησε, κατὰ τὰς κινήσεις τῶν μυῶν,
ἑκάστου νεύρου φορὰν ἐργασαμένη, τοῦτο δ' οὐχ ἥκιστα καὶ καθ' ὅλον ἔπραξε τὸ ζῶον, ὡς νῦν τοῖς ἐν τραχήλῳ μυσὶν

ἡ φορὰ τῶν νεύρων ἄνω γίνεται, διότι τὴν κεφαλὴν κινοῦσιν, οὕτω τοῖς ἀπάγουσι πρὸς τὸν νῶτον ὀπίσω τὴν ὠμο-
πλάτην δύο μυσὶν, ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν ἄκανθαν μορίων, ἡ τῶν νεύρων ἀρχὴ τὰ χρεῖστα, συμπεριφέρεταί τε καὶ συγκα-
τασχίζεται μέχρι τῆς ὠμοπλάτης. ἄγει μὲν γὰρ καὶ πρὸς τούτοις τοὺς μῦς ἡ φύσις τὰ νεῦρα διὰ βάθους οὐκ ὀλίγου,
ταῖς κεφαλαῖς δ᾿ αὐτῶν ἐμφύουσα τὴν αὐτὴν μὲν ὁδὸν, ὑψηλοτέραν δ᾿ ἐπανάγει δι᾿ ἐγκαρσίας θέσεως, οὕτω
δὲ καὶ κατὰ τὸν ἐφεξῆς αὐτοῖς μῦν τὸν μέγαν, ὃς καὶ τοῖς κάτω πέρασι τῆς ὠμοπλάτης ἐπιπεφυκὼς, αὐτὴν δὲ
ταύτην κατασπᾷ διὰ τοῦ ἐνταῦθα λαβῶν, καὶ μετὰ ταύτην τὸν βραχίονα. διὰ τῆς μασχάλης ἀναφερόμενος εὕροις
ἂν τὰ νεῦρα πάντα διακείμενα τῇ θέσει κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ταῖς ἰσὶ, καὶ μάλιστά γε ὅταν ἀνατείνηται παρὰ
τὰς πλευρὰς ἐπὶ τὴν μασχάλην, ἐὰν ἀποδείρας ἅπαν τὸ περὶ τὸν θώρακα δέρμα, σκοπεῖν ἐθελήσαις τῶν νεύρων
τὴν φορὰν, οὐχ ἁπλῆν ἢ μίαν, ἀλλ᾿ ἱκανῶς πολυειδῆ θεάσῃ. τῷ μέν γε δέρματι καὶ τοῖς ὑμέσιν ἄνωθεν κατα-
10 φερόμενα διασπείρεται νεῦρα, τοῖς δ᾿ ὑποτεταγμένοις αὐτοῖς μυσὶ, τούτῳ τε τῷ προκειμένῳ κατὰ τὸν λόγον, ἐκ
τῶν μεγίστων ὄντι καὶ τῶν λεπτῶν τῶν μετ᾿ αὐτοὺς, μὴ γινωσκομένῳ, μή δ᾿ αὐτῷ τοῖς ἀνατομικοῖς, οὐδὲν ἐκ τούτων
τῶν νεύρων ἀποπλανηθὲν ἐνέφυ, ἀλλ᾿ ἔστι θεάσασθαι παρερχόμενα μὲν ἄλληλα τὰ νεῦρα, τοῖς δ᾿ οἰκείοις ἑκατέ-
ρως διασπειρόμενα μορίοις, ὄψει δὲ καὶ ἄλλους μῦς, πολλοὺς περὶ τὸν θώρακα, καθάπερ ἐν τραχήλῳ τοὺς μὲν ἄνωθεν
καταφερόμενα δεχομένους νεῦρα, τοὺς δ᾿ ἔμπαλιν κάτωθεν ἄνω. πρὸς γὰρ τὰς τελευτὰς τῶν μυῶν ἔνθα κινοῦσι
τὰ μόρια, καὶ τὰ νεῦρα φερόμενα διασπείρεται, τὸν γοῦν ἀπὸ τῶν νόθων πλευρῶν, καὶ τοῦ πτθοῦ μῦν ἀναφερόμενον,
ἐπὶ τὴν κατ᾿ ὦμον διάρθρωσιν, ἐγγύτατον κείμενον ἰδεῖν ἐστι τῷ καταφερομένῳ μὲν ἐκ τοῦ τραχήλου, τὴν πρόσω
δὲ τοῦ θώρακος διαστέλλοντι, καὶ τοῦτό γ᾿ αὐτὸ τῶν κατὰ σιμὰ τῶν ὠμοπλατῶν, ὥσπερ γε καὶ τῷ προσώπῳ λεχθέντι τοὺς
ἀπὸ τοῦ στέρνου φερομένους ἐπὶ βραχίονα. τούτοις μὲν οὖν τοῖς ἄνω φερομένοις, ἔκ τε τῶν τοῦ θώρακος μεσο-
πλευρίων ἔξω διεκπίπτοντα νεῦρα διανέμεται, καί τινα κατὰ λοξὰς καμπὰς ἐκ τῶν ἐσχάτων τοῦ τραχήλου πλη-
20 σίον τῶν ἀπονευρώσεων, τοῖς δ᾿ ἐκ τοῦ τραχήλου καταφερομένοις εἰς τὸν θώρακα νωτιαῖος, ὁ κατὰ τράχηλον ἐπι-
πέμπει νεῦρα, περὶ δὲ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῖς μεσοπλευρίοις μυσὶ φορᾶς τῶν νεύρων, ἐπὶ πλέον εἰρηκὼς, ἔν τε τοῖς τῆς
ἀναπνοῆς αἰτίοις, καὶ ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν, οὐδὲν ἔτι δέομαι καὶ νῦν ἐξηγεῖσθαι τὴν τέχνην τῆς φύσεως,
ὥσπερ γε οὐδὲ περὶ τῆς πρὸς τὸ διάφραγμα, κατὰ τὸ ιγ΄. εἰρημένης γράμμα. τὸ δ᾿ οὔτ᾿ ἔμπροσθεν τῷ γεγραμ-
μένῳ οὔθ᾿ οἷς ἄρτι διῆλθον ὁμοίαν ἔχον τὴν κατασκευὴν, ἀναγκαῖον ἴσως μὴ παρελθεῖν, οἱ γάρ τοι κατὰ τὴν ἐπω-
μίδα μύες, ἀνατείνουσι μὲν ὅλον τὸν βραχίονα, δέονται δ᾿ ἰσχυροῦ νεύρου, μέγιστον μόριον εἰς ὕψος ἀναφέροντες, ἔστι
ὅ τε πάνυ πολὺ, καὶ χρὴ δή που τὸ νεῦρον ἐκεῖνο κατὰ τὴν ἄνω χώραν ἐμφύεσθαι τῷ μυΐ, πόθεν οὖν ἀνάγω μὲν αὐτῷ
νεῦρον οὕτως ὑψηλὸν, οὔτε γ᾿ ἐκ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, οὔτ᾿ ἐκ τῆς κεφαλῆς διὰ τῶν ἐπιπολῆς τοῦ τραχήλου
μυῶν, σφαλερὰν ἱκανῶς ἔχον τὴν πορείαν, ἀλλ᾿ οὐδὲ τοῦ τραχήλου, λοξόν τε ἅμα, καὶ διὰ τῶν ἐπιπολῆς χωρίων
ἀνάγειν δι᾿ ὅ τε ἐστὶν εἰς ὑψηλὸν μόνον ὑπὸ τῷ δέρματι κείμενον νεῦρον. ἡμεῖς μὲν οὖν ὡς ἐοίκαμεν, οὐδ᾿ ἄχρι λόγου
30 δυνάμενοι νεῦρον ἐπιτήδειον ἐξευρεῖν. τῷ κατὰ τὴν ἐπωμίδα μυΐ, τῇ φύσει δ᾿ ἔργῳ πέπρακται ῥᾷστα καὶ τοῦτο,
κατὰ μὲν τὸν δ΄. καὶ ε΄. ἐν τῷ τραχήλῳ σπόνδυλον ἐκ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ γεννησαμένῃ τὸ νεῦρον, ἀναγαγούσῃ δ᾿ ἐπὶ
τὴν ἐκτός τ᾿ ἅμα καὶ ἄνω χώραν τῆς ἐπωμίδος, οὕτω δυεῖν ἑκάτερον ὡς μηδὲ φαίνεσθαι. περὶ γὰρ τὸν τῆς ὠμο-
πλάτης αὐχένα, καὶ τὴν κατ᾿ ὦμον διάρθρωσιν ἐν τῷ βαθυτάτῳ τοῦτ᾿ ἤδη χωρίῳ τὴν πορείαν αὐτοῖς παρεσκεύα-
σε, τὸ μὲν ἕτερον ἐπὶ τὴν ἄνω χώραν ἀναγαγοῦσα τοῦ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένος, τὸ δ᾿ ἕτερον ὑπ᾿ αὐτὴν διεκβάλ-
λουσα, κἄπειτα διὰ καμπῆς ἑκάτερον εἰς τοὺς ἀνατείνοντας τὸν βραχίονα μῦς διανείμασα. κατὰ δὲ τὴν πρό-
νοιάν τε καὶ τέχνην, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς κατ᾿ ὠμοπλάτην μυσὶν ἡ φύσις ἔνειμε νεῦρα. περὶ δὲ τῶν εἰς τὰς χεῖ-
ρας ἰόντων, εἴρηται μὲν ἔμπροσθεν ὅπως τε φύεται καὶ ὅπως ἐπιπλέκεται. λέλεκται δὲ καὶ ὅτι τὰς τοιαύτας μί-
ξεις τῶν νεύρων ἡ φύσις ἀσφαλείας ἕνεκα δημιουργεῖ, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα αὐτὰς ἐν τοῖς ἀστηρίκτοις νεύροις, ἢ
διὰ μακρᾶς ὁδοῦ φέρεσθαι μέλλουσι προμηθεῖται. λέλεκται δὲ καὶ ὡς ἀσφαλέστερον ἦν καὶ ταῖς ἀρτηρίαις, καὶ τοῖς
40 νεύροις, καὶ ταῖς φλεψὶ ταῖς κατασχιζομέναις εἰς τὰ κῶλα, διὰ τῆς ἔνδον ἰέναι χώρας. ὑπὲρ οὖν τῆς ἐν ὅλαις
ταῖς χερσὶ φορᾶς αὐτῶν ἐπὶ βραχὺ διελθὼν, ἐπὶ τὰ συνεχῆ τοῦ λόγου μεταβήσομαι. κατακέκρυπται γὰρ
οὕτω σοφῶς ἕκαστον τῶν ἐπ᾿ ἄκραν τὴν χεῖρα φερομένων νεύρων, ὥς τε μηδὲ γινώσκεσθαι τοῖς πολλοῖς τῶν ἰα-
τρῶν αὐτά. διὰ μὲν γὰρ τῆς ἔνδον χώρας τοῦ βραχίονος ἐπὶ τὸν πῆχυν ἔρχεται βύθια, πλησίον ἀφικομένης τῆς
κατ᾿ ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ἀλλ᾿ ἀσάρκου καὶ ὀστώδους ὅλης οὔσης, ἐκινδύνευσεν ἂν ἐπιπολῆς ὑπὸ τῷ δέρματι
γυμνῷ σαρκῶν τοῖς ὀστοῖς ἐποχουμένων σφαλερώτατα χρήσασθαι πορείᾳ, εἴπερ μηδὲν ἡ φύσις εὗρεν εἰς ἀσφά-
λειαν σόφισμα τοιοῦτον, οἷον νῦν ἐστι. τὸ γὰρ ἐπὶ τοὺς μικροὺς ἀφικνούμενον δακτύλους αὐξήσασα τὴν ἔνδον
κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ ταύτης τε καὶ ἀγκῶνος ἔκρυψε, τὸ δ᾿ ἐπὶ τοὺς μεγάλους κατὰ μέσην
τὴν διάρθρωσιν ἐν αὐτῷ τῷ βαθυτάτῳ τοῦ τῇδε χωρίου, μεταξὺ πήχεώς τε καὶ κερκίδος ἀκριβῶς διεξέβαλεν,
εἶτ᾿ ἄμφω καλύψασα τοῖς ἔνδον τοῦ πήχεως μυσὶ μεγίστοις οὖσιν, ἐπὶ τὸν καρπὸν διεβίβασε, κἀνταῦθα ἤδη ῥίζαις
50 ἐξοχαῖς προβλήμασι χρωμένη κατακρύπτουσά τε ἅμα, καὶ περὶ τὰς βάσεις αὐτῶν ἐλίττουσα τὰ νεῦρα, τρί-
τον δ᾿ ἄλλο νεῦρον ἐπὶ τὴν ἐκτὸς χώραν τοῦ πήχεως ἤγαγε, προβλήμασι χρησαμένη κἀνταῦθα τῷ σαρκωδεστάτῳ
μυΐ, μείζω δ᾿ εἰκότως ἔνειμε νεῦρα τοῖς ἔνδον τῆς χειρὸς, ἐπειδὴ καὶ τὰς ἐνεργείας ἁπάσας ἡ χεὶρ διὰ τούτων
ποιεῖται. τὴν αὐτὴν δὲ τέχνην ἐπεδείξατο κἀν τοῖς σκέλεσιν, ἐνιαχοῦ μὲν, ὀστῶν ἐξοχαῖς, ἐνιαχοῦ δὲ με-
γάλοις μυσὶ κατακρύπτουσα τὰ νεῦρα, διανέμουσά τε πλέον ἐξ αὐτῶν, τοῖς ἤτοι μεγάλοις ἢ πρὸς ἰσχυρὰς
ἐνεργείας παρεσκευασμένοις, ἔλαττον δὲ τοῖς μικροτέροις ἢ μηδεμίαν ἐνέργειαν ἐπιτελοῦσι σφοδρὰν, οὗτοι μὲν
οὖν οἱ κοινοὶ σκοποὶ τῆς κατασκευῆς τῶν μορίων, οὐκ ἐν χερσὶ μόνον ἀλλὰ καὶ καθ᾿ ὅλον τὸ ζῶον, ὑπὸ τῆς φύσεως
φυλαττόμενοι. διαφέρει δ᾿ ἐν τῷ δὲ τὰ κατὰ τὸ σκέλος τῶν κατὰ χεῖρας νεύρων φορᾶς ἕνεκα, περὶ ἧς νῦν διέρχομαι,
τῷ πάντα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν χειρῶν νεῦρα, διὰ τῆς ἔνδον τοῦ βραχίονος χωρεῖν, οὐ μὴν ἐπὶ τὸ σκέλος πάντῃ, πλὴν

γὰρ ἐλαχίστων τινῶν, περὶ ὧν ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ, σύμπαντα διὰ τῶν ὀπίσω μορίων τοῦ μηροῦ καταφέρεται, καὶ
τοῦτ' ἐξ ἀνάγκης ἠκολούθησε τῇ διαφορᾷ τοῦ κατ' ὦμόν τε καὶ κατ' ἰσχίον ἄρθρου. τὸ μὲν γὰρ κατ' ὦμον ἀφέστηκε τῶν
κατὰ τράχηλον σπονδύλων. ὅθεν ἡ τῶν νεύρων ἔκφυσις, τὸ δὲ κατ' ἰσχίον ἔζευκται τοῖς κατ' ὀσφῦν τε ἅμα, καὶ τὸ
καλούμενον ἱερὸν ὀστοῦν, ἐξ ὧν ἀθροιζόμενα τὰ νεῦρα καθ' ὃν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν εἴρηται τρόπον,
ἐπὶ τὰ σκέλη καταβαίνει. μὴ δὲ μιᾶς οὖν οὔσης μεταξὺ χώρας τοιαύτης, οἵα κατὰ τὰς μασχάλας ἐπὶ τῶν
χειρῶν ἐστιν, ἀναγκαῖον ἐγένετο τῇ φύσει τῶν πλαγίων μορίων ἑκάστου τῶν σπονδύλων ἐκφερόμενα τὰ νεῦρα,
διὰ τῶν ὀπίσω τοῦ μηροῦ χωρίων ἐπὶ τὰ σκέλη καταφέρειν, ἐχούσης δ' ἐνταῦθα μέγιστον μυῶν ὑφ' ὧν κρύψειεν
αὐτά, πρὶν δ' ἐπ' ἐκεῖνον ἀγαγεῖν, θαυμαστῶς ὅπως κἀνθάδε μεταξὺ τῆς τε τοῦ μηροῦ κεφαλῆς, καὶ τοῦ πλατέος
ὀστοῦ διακομίζει τὰ νεῦρα· κατακρύψασα μὲν καὶ τούτοις τοῖς ὀστοῖς αὐτά, κατακρύψασα δὲ καὶ τῷ καλύπτοντι
10 τὴν διάρθρωσιν ὄπισθεν μυΐ, καὶ θέσιν καὶ χρείαν ὁμοίαν ἔχοντι τῷ κατὰ τὴν ἐπωμίδα. τοὐντεῦθεν δ' ἀσφαλῶς
ἤδη διὰ τῶν βαθυτάτων τοῦ μηροῦ, μέχρι τῆς ἰγνύος ἤγαγεν ἀπονέμουσα κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ τῶν ἐν μηρῷ
μυῶν νεῦρον, ἀπὸ δὲ τῆς ἰγνύος διὰ τῆς γαστροκνημίας, ὅλης σαρκώδους οὔσης, τὰ μέν, εἰς τὴν ἐκτὸς χώραν τῆς
κνήμης, τὰ δ' εἰς τὴν ἐντὸς ἤγαγε, τὰ δέ, καὶ διὰ μέσης αὐτῆς κατήνεγκε τοῖς ταύτῃ διανέμουσι μυσί. τὰ μὲν οὖν
ἔσω τῆς γαστροκνημίας ἐνεχθέντα, παρὰ τὸν ἀστράγαλόν τε καὶ τὴν κνήμην, κατακρύψασα πρὸς τὸ κάτω τοῦ
ποδὸς ἤγαγε. τὰ δ' ἔξω καὶ ταῦτα παρὰ τὸν ἀστράγαλόν τε καὶ τὴν περόνην, ἐπὶ τὰ πρόσω τε ἅμα καὶ ἄνω τοῦ
ποδός. εἰ βουληθείης ἀκριβῶς κατασκέψασθαι τὸ λεγόμενον ἐπ' αὐτῆς τῆς ἀνατομῆς, ἡ διὰ τῆς ὄψεως θέα
μᾶλλόν σε πείσει καὶ θαυμάσειν ἀναγκάσει, τὰ τῆς φύσεως ἔργα, διότι γὰρ οὐδαμόθεν κἂν ἅπαξ ἀποπλανηθῇ,
νεῦρον ἢ ταῖς τῆς κνήμης ἢ ταῖς τῆς περόνης ὀφρύσιν ἐπανῆλθεν, ἢ κατὰ τῆς κυρτότητος ἀστραγάλου, καὶ
πτέρνης ἠνέχθη, ἀλλ' ἀεὶ παρά τε τοὺς ἄμβωνας τῶν ὀστῶν κατακρυπτόμενον, περὶ τὰς τῶν αὐχένων ἑλισσόμενον
20 βάσεις, ἀσφαλῆ ποιεῖται τὴν πορείαν. οὐδὲν οὖν οὔτε κατ' ἀγκῶνα διὰ τὸ γυμνὸν εἶναι σαρκῶν ἰδεῖν ἐστι νεῦρον
ἐγκείμενον, οὔτε κατὰ γόνυ καὶ τῆς κνήμης τὰ πρόσω, πανταχόθεν δ' ἐν βάθει μεταξὺ προβλημάτων ὀστῶν, ἢ
χόνδρων, ἢ συνδέσμων ἢ σαρκῶν, ἅπερ εἰ καθ' ἕκαστον νεῦρον ἐξηγοίμην, ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος ἀπὸ τῶν λέγων, εἰς
μῆκος ἄμετρον ἐκταθῆναι κινδυνεύσει τὸ γράμμα. διὰ κεφαλαίων οὖν ἀρκείτω τὰ λεγόμενα, καὶ μάλισθ' ὅταν
κατὰ τὰς ἀνατομικὰς ἐγχειρήσεις τὴν ἑκάστου τῶν εἰρημένων ἐξηγῶμαι κατασκευήν, ἐφ' ἃς οὐ μόνον οὐ κωλύω
τὸν ἀληθείας ἐργάτην ἰόντα καθ' ἕκαστον μυῶν καὶ νεῦρον ἐξετάζειν τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ παρακαλῶ, μᾶλλον γὰρ ἂν
οὕτως ὑπὸ τῶν εἰρημένων πεισθείη, νυνὶ δ' ἐπὶ τὸ λεῖπον ἤδη τοῦ λόγου μετιέναι καιρός. ἐπειδὴ γὰρ οἱ τῶν τῆς ἥβης
ὀστῶν ἐκφυόμενοι μύες ἔχρῃζον νεύρων, ἀναγκαῖον ἦν ἐνεχθῆναί τινα καὶ διὰ τῶν ἔνδον μορίων, ἅπαντα μὲν γὰρ ἀδύνα-
τον, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, διά τε τὴν χώραν τῆς τῶν νεύρων ἐκφύσεως ἔξω ῥέπουσαν, ἔτι δὲ μᾶλλον τοῦδε, καὶ
διὰ στενοχωρίαν, ἐν γὰρ τῷ μεταξὺ τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ, καὶ τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν, τοῖς ἄνωθεν καταφερομένοις
30 νεύροις ἀνάγκη γενέσθαι τὴν ὁδοιπορίαν, ταύτην δὲ τὴν χώραν ἕτερα μόρια κατείληφεν ἀλλαχόθι μετατεθῆναι
μὴ δυνάμενα, καὶ γὰρ καὶ τὴν ἀρτηρίαν, καὶ τὴν φλέβα τῶν κατ' ὀσφῦν ἀγγείων ἀπεσχισμένων τῶν μεγάλων, ἀδύνατόν
ἐστιν ἑτέραν ὁδὸν ἐπὶ τὰ σκέλη τραπέσθαι, καὶ ὅτι εἰς τὸν μικρὸν τροχαντῆρα μῦς, ἐμφυόμενος ὁ κάμπτων τὴν διάρ-
θρωσιν, ἔτι τε πρὸς τούτοις ἐπὶ τῶν ἀρρένων ὁ καθήκων ἐκ περιτοναίου τόνος ἅμα τοῖς ἑαυτοῦ περιεχομένοις
ἀγγείοις, ἀναγκαιοτάτην ἔχουσι διὰ τοῦδε τοῦ χωρίου τὴν πορείαν. ἐπεὶ τοίνυν ἀδύνατον μὲν ἦν ἅπαντα διὰ τῆς χώ-
ρας ταύτης ἐπὶ τὰ σκέλη κατέρχεσθαι τὰ νεῦρα, χρεία δ' ἦν αὐτῶν ἀναγκαία τοῖς εἰρημένοις μυσίν, ὅσον ἐκείνοις
μόνοις ἐστὶν αὔταρκες, ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἀφικνεῖται, διερχόμενον τὸ μέγα τρῆμα τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ, συμ-
παραφύεται δέ τι καὶ τοῖς ἀγγείοις εἰς μικρόν, αὐτῶν τε τούτων ἕνεκα, καὶ τῶν χωρίων ἃ διεξέρχεται μέχρι γόνα-
τος, ἀφεστῶτα πολὺ τῆς τῶν ὄπισθεν νεύρων φορᾶς. ἀπὸ τούτου τοῦ νεύρου καὶ τὸ δέρμα σύμπαν τὸ τῇδε τὰς ἀπο-
φύσεις λαμβάνει, καθάπερ γε κἀκ τῶν κατὰ τὸ πλατὺ καλούμενον ὀστοῦν τρημάτων, οἵ τε μικροὶ μύες οἱ κατὰ
40 τοῦτον, περί τε τὴν μήτραν καὶ τὴν κύστιν καὶ τὸ αἰδοῖον, οἵ θ' ὑμένες οἱ τῇδε, καὶ κύστις καὶ μήτρα καὶ περιτόναιον, φιλεῖ γὰρ
ἀπὸ τῶν πλησίον ἡ φύσις ἔνθα μή τις ἑτέρα χρεία κωλύει καὶ νεῦρα καὶ φλέβας καὶ ἀρτηρίας ἐπιπέμπειν τοῖς μέρε-
σιν, ὅπερ οὐχ ἥκιστα καὶ οὕτω θαυμάζειν αὐτῆς προσήκει. οὔτε γὰρ ὁπότε χρεία πόρρωθεν ἐπάγειν ὀκνεῖ δίκην
ἀγαθοῦ δημιουργοῦ, κἀκ τῶν ἐγγυτάτω διανέμει πᾶσιν ὅταν ἕτερον κωλύῃ μηδέν. ὁμοίως γὰρ αὐτῇ μέλει τοῦ μηδὲν
μήτ' ἐνδεῶς ἐργάζεσθαι, μήτ' ἐκ περιττοῦ. διὰ γὰρ ἀρτηρίας καὶ φλέβας μόνας. δι' ἀφ' ἑτέρων χωρίων ἐφ' ἑτέραν
ὁδὸν μακρὰν ἤγαγεν, ἀναγκαιοτάτων ἕνεκα χρειῶν, ἃς ἐξηγησάμην μὲν ἤδη, καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ὑπομνημάτων.
ἀναμνήσω δὲ καὶ νῦν ἐπ' ἀρχὴν ἀναγαγὼν τὸν λόγον, ἐπειδὴ γὰρ ἡ τῶν νεύρων ἐξήγησις αὐταρκῶς μοι λέλεκται, με-
ταβαίνειν ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὴν τῶν ἀγγείων νομήν, καὶ πρῶτόν γε περὶ τῶν ἀρτηριῶν λεκτέον. ἓν δή τι μέγιστον ἀγγεῖον
ὡς ἔμπροσθεν ἔφην ἐκπεφυκὸς τῆς ἀριστερᾶς κοιλίας τῆς καρδίας, διὰ στέλεχος νενεμημένον. τοῦτ' οὖν τὸ μέγιστον
αὐτίκα μετὰ τὴν ἐκ τῆς καρδίας ἔκφυσιν, εἰς δύο τέμνεται μέρη, καὶ τούτων τὸ ἕτερον ἐπὶ τὴν ῥάχιν κατακάμ-
50 πτεται πᾶσι τοῖς κάτω μορίοις ἐπιπέμψον ἀρτηρίας. τὸ δ' ἕτερον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφέρεται, παρέξον καὶ
τούτοις τοῖς ἄνω καρδίας ἅπασιν ἀπονεμήσεις ἀγγείων. γέγονεν οὖν, ὡς ἔμπροσθεν ἔλεγον ἄνισος αὐτῶν ἡ νομή, διὰ
τὸ πλείω τῆς κάτω καρδίας ὑπάρχειν τῷ ζώῳ μόρια τῶν ἄνω, καὶ τοσούτῳ γε ἡ κάτω φερομένη μοῖρα τῆς ἀρτη-
ρίας μείζων ἐστί, τῆς ἐπὶ τὴν σφαγὴν ἀνιούσης, ὅσον γε καὶ τὸ πλῆθος τῶν κάτω μορίων ὑπάρχει τῶν ἄνω. ταῦτά
τε οὖν εὐθέως οὐ σμικρᾶς δικαιοσύνης τε, καὶ τέχνης ἔργα, καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον, ὅτι τε μετεώρας τῆς ἀρτηρίας ἐκ-
φυομένης, καὶ διὰ τοῦτ' ἀστηρίκτως μελλούσης ἄνω τε καὶ κάτω δι' ὅλου τοῦ θώρακος φέρεσθαι, προὐνοήσατο τῆς ἀσφαλείας
ἡ φύσις, αὐτὸν μὲν ὑποθεῖσα τὸν πνεύμονα καθάπερ τι στήριγμα. περιλαβοῦσα δ' ὑμέσιν, οἷον δεσμοῖς τισι τὴν συν-
τομωτάτην ὁδὸν ἀναγοῦσα, πρὸς ἐχυρώτατά τε ἅμα καὶ ἑδραῖα μόρια, τὸ μὲν γὰρ κάτω φερόμενον αὐτῆς μέρος εἰς τὸ
κατ' ἀντικρὺ τῆς ἐκφύσεως ἵσταται χωρίον, οὐδαμόσε παρεγκλῖνον, ἀλλὰ τὴν εὐθυτάτην τε καὶ συντομωτάτην

ὁδὸν ἰὸν, ἐπιβαίνει τε τῷ ε. θώρακος σπονδύλῳ, θάτερον δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἔκφυσιν. εὐθὺς οὖν ἀποπέμ-
πει τινὰ μοῖραν ἑαυτοῦ, πρός τε τὴν ἀριστερὰν ὠμοπλάτην τε, καὶ μασχάλην ἀνατεινομένην, ἥ τις ἐπί τε τοῦ πνεύ-
μονος ὀχουμένη καὶ δι' ὑμένων στηριζομένη, μέχρι τῆς α. ἀναφέρεται πλευρᾶς ἄσχιστος· οὐ γὰρ ἀσφαλὲς
ἦν σχίζειν αὐτὴν μετέωρον. ἐνταῦθα οὖν ἤδη πρὸς τὰ πρόσω μεσοπλεύρια πέμπει τι μόριον ἑαυτοῦ, εἰς ὑπο-
χόνδριόν τε καὶ τιτθὸν ἕτερον ἀποτεταγμένον ἅπαντι τῷ στέρνῳ, καὶ γ. ἐπὶ τὸν ἐν τραχήλῳ νωτιαῖον
διεξέρχεται, τὰ τῶν ς. σπονδύλων τρήματα, μετὰ τοῦ καὶ τοῖς πλησιάζουσι κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν μυσὶ
πέμπειν ἀποβλαστήματα. τὸ δ' ὑπόλοιπον τῆς ἀρτηρίας ταύτης ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν ὅλην χεῖρα, καὶ τὴν ὠμο-
πλάτην διανέμεται. τό γε μὴν ἕτερον μέρος τῆς ὅλης ἄνω φερομένης ἀρτηρίας τὸ μεῖζον, ὅθεν καὶ τοῦτ' ἀπε-
βλάστανεν, ἐπὶ τὴν σφαγὴν ὄρθιον ἀναφέρεται, συναπτόμενον ὅτι τάχιστα καὶ τοῦτο τῷ κατὰ μέσον τὸ
10 στέρνον ὀστῷ. μὴ τοίνυν τοῦτο μόνον ἴδῃς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ χωρίον ἐπίσκεψαι σαφῶς, ἔνθα πρῶτον ἐπιβαίνει
τοῖς ὀστοῖς ἑκάτερον τῆς ἀρτηρίας τὸ μέρος. ὄψει γὰρ οὐ βλάστημα μόνον, οὐδ' ἕδραν ἑκατέρῳ παρεσκευα-
σμένον ὀστοῦν, ἀλλ' ἔτι πρὸς τοῖσδε τῷ μὲν ἑτέρῳ τῶν ἀγγείων ὑποβεβλημένον ὑμένα τε καὶ χόνδρον, ὃς
ὑπαλείφει τὰ τῶν σπονδύλων ἔνδον, οἷον ὑποστόρεσμά τι μαλθακὸν αὐτῇ παρεσκευασμένον, τῷ δ' ἑτέρῳ τῷ
πρὸς τὴν σφαγὴν ἀνιόντι μέγιστόν τε καὶ μαλακώτατον ἀδένα δίκην στρωμνῆς κατὰ τοῦτο ὑποβεβλημένον.
εἰ μὲν δὴ μηδὲν ἄλλο μήτ' ἀγγεῖον ἐν θώρακι, μήτε μόριον ἦν ἄνωθεν κάτω φερόμενον, ἢ κάτωθεν ἄνω, τῆς αὐτῆς
ἐπικουρίας ἐδεῖτο, μόνοις ἂν τοῖς μέρεσι τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ὄπισθεν μὲν ἡ ῥάχις, ἔμπροσθεν δὲ τὸ στέρνον,
ἃς εἰρήκαμεν ὑπηρεσίας τε καὶ χρείας παρεῖχεν. νυνὶ δὲ κάτωθεν μὲν ἄνω τῆς κοίλης φλεβὸς ἀναφερομέ-
νης, ἄνωθεν δὲ κάτω, τοῦ τε στομάχου, καὶ τῆς εἰς τὸν θώρακα φερούσης φλεβὸς, οὐκ ἦν προσῆκον οὐδὲ τῆς ἐκείνων
ἀσφαλείας ὑπεριδεῖν, ἀλλὰ σκεπάσαι καὶ συνδῆσαι, καὶ ὑποστορέσαι, καὶ φρουρὰν καὶ πρόβλημα ποιή-
20 σασθαι τῶν ὀστῶν αὐτοῖς ἑκάτερον. ἀτὰρ οὖν καὶ φαίνεται ταῦθ' οὕτως ἔχοντα, καὶ μηδὲν μήτε τοὐλάχιστον
ἐρρᾳθυμημένον τῷ τῶν ζώων δημιουργῷ. πρῶτον γὰρ ἐνὸν αὐτῷ τὸν μὲν στόμαχον τῷ στέρνῳ συνάψαι, τὴν κοι-
λίαν δὲ φλέβα τῇ ῥάχει, τοὐναντίον ἀπειργάσατο. τῷ μὲν γὰρ στομάχῳ πλησιαίτερον ἡ ῥάχις τοῦ στέρνου, τῇ δ' αὖ
κοίλῃ φλεβὶ, τὸ στέρνον ἐγγυτέρω τῆς ῥάχεως. εἴ γε δι' ὅλου μετὰ τῆς ἀρχῆς τοῦ τραχήλου τοῖς σπονδύλοις ἐπιβεβη-
κὼς ὁ στόμαχος ἐφέρετο. τὸ δ' ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ τῆς καρδίας ὠτὸς ἀναφερόμενον ἀγγεῖον, ὃ συνεχὲς τέθειται τῇ κοί-
λῃ, καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν ἰατρῶν αὐτὸ κοίλην φλέβα προσαγορεύουσιν, ὃ ἐγγὺς ἦν τῷ στέρνῳ, καὶ βέλτιον
ἦν ἑκάτερον τὸ πλησίον ὀστοῦν πρόβλημα ποιήσασθαι τοῦ πόρρωθεν, καὶ πρὸς τὴν ἐναντίαν ἐπαγαγεῖν χώρας δι'
ὅλης τοῦ θώρακος τῆς δ' εὐρυχωρίας αἰωρούμενον ἀγγεῖον. ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλο τι χρηστὸν ἐκ τῆς τοιαύτης θέσεως,
ἑκατέρῳ παρεσκεύαζεν, τῷ μὲν στομάχῳ τὸ κατ' εὐθὺ τῆς ὑποδεξαμένης αὐτὸν, ἰέναι γαστρὸς, ἐπικείμενον
τῇ ῥάχει, καὶ τὸ μὴ διεκπίπτειν ἀναγκάζεσθαι μέσον τοῦ διαφράγματος ἤδη φθάνοντος ἀναγκαῖον ἔχειν τρῆ-
30 μα, τὴν τῆς κοίλης φλεβὸς ὁδὸν, τῇ δέ γε φλεβὶ κατὰ τὴν σφαγὴν ἐπειδὰν γένηται καὶ συντύχῃ τῇ ἀπὸ
καρδίας ἀρτηρίᾳ τὴν οἰκείαν θέσιν ὑπάρχειν ἑτοίμην, εὐθὺς δὲ τοῦτο καὶ τὴν τῆς ἀρτηρίας ἐφύλαττε θέσιν,
ὡς ἐπειδὰν τοῦ τραχήλου σχισθῆναι φέρωνται διὰ βάθους μὲν εἶναι τῆς ἀρτηρίας, ἐπικεῖσθαι δ' αὐταῖς τὰς
φλέβας. οὐ μόνον τοίνυν ἐκ τοῦ τῇ ῥάχει ἐπιθεῖναι τόν τε στόμαχον καὶ τὴν ἀρτηρίαν, καὶ τὴν κάτω τοῦ θώ-
ρακος φέρουσαν φλέβα, τῷ στέρνῳ δ' ὑποτεῖναι τὴν κοίλην, ἀλλὰ καὶ τὸ μήτε κατ' ἀλλήλων ἐπιθεῖναι τὸν στό-
μαχόν τε καὶ τὴν ἀρτηρίαν καὶ τὴν φλέβα, μήτε μὴν ἐν τῷ μέσῳ τάξαι τὸν στόμαχον, ἐν πλαγίοις δὲ τὴν ἀρτη-
ρίαν. ἀλλὰ τὸ ταύτην μὲν ἐπὶ τῆς μέσης τῶν σπονδύλων ἐκτεῖναι χώρας, συμπαρατεῖναι δ' αὐτῇ κατὰ τὰ
πλάγια τοῦ στομάχου, ἄριστα διατέτακται τῇ φύσει. καθόσον γάρ ἐστιν ἡ ἀρτηρία τοῦ στομάχου πρὸς τὴν ζωὴν
κυριωτάτη, κατὰ τοσοῦτο καὶ τῆς ἀσφαλεστέρας ἔτυχεν ἕδρας. ἀπόδειξις δ' οὐ σμικρὰ τοῦ λεγομένου, τὸ καὶ
τοὺς τοῦ τραχήλου σπονδύλους ἅπαντας, καὶ τῶν τοῦ θώρακος τοὺς πρώτους δ. μέσους διεξέρχεσθαι τὸν στό-
40 μαχον. οὔτε γὰρ ἡνίκα μόνος ἐπὶ τῶν σπονδύλων ἐφέρετο, βέλτιον ἦν αὐτοῦ, καταλιπόντι τὴν ἀσφαλεστέραν
ὁδὸν, ἑτέραν ἰέναι σφαλερωτέραν. οὔθ' ὅταν ἔτυχεν ὀργάνῳ κυριωτέρῳ μὴ οὐ παραχωρῆσαι τοῦτο τῆς προε-
δρίας. ἡ δὲ τῆς κάτω τοῦ θώρακος ὀκτὼ πλευρὰς ἑκατέρωθεν φέρουσα φλὲψ, ὡς ἂν μικροτέρα, τῆς ἀρτη-
ρίας οὖσα, παρ' αὐτὴν ἐκτέταται, ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης ὀλίγον ὕστερον ἐν τῷ τῶν φλεβῶν εἰρήσεται λόγῳ,
πρὸς δὲ τὴν ἀρτηρίαν αὖθις ἐπάνιμεν. διερχομένη γὰρ τὰ κάτω τοῦ θώρακος ἡ μεγίστη τῶν ἀρτηριῶν, ὑπὲρ
ἧς ἐποιούμην τὸν λόγον, ἀποφύσεις ἑκατέρωσε πέμπει, κατὰ τὰς τῶν μεσοπλευρίων μυῶν χώρας. καὶ γὰρ
οὖν καὶ κατασχίζεται τὸ πλεῖστον αὐτῶν, εἰς τοὺς μῦς τούσδε, διεκπίπτει δ' οὐκ ὀλίγον καὶ εἰς τοὺς ἔξω τοῦ θώρακος.
οὔτε γὰρ ἀσφαλέστερον, οὔτε συντομώτερον ἑτέρωθεν ἦν ἄγειν αὐτοῖς ἀρτηρίας, ὥσπερ οὐδὲ ταῖς φρεσὶν,
οὔτ' ἀπ' ἄλλης τινὸς οὔτ' ἐξ ἄλλου μέρους, ἀλλ' ἀπό τε τῆς αὐτῆς ἀρτηρίας, καὶ τοῦ μέρους αὐτῆς ἐκείνου καθ' ὃ
διεξέρχεται τὰς φρένας. οὐ μὴν οὐδὲ γαστρὶ, καὶ σπληνὶ καὶ ἥπατι, βέλτιον ἦν ἑτέρωθεν ἀρτηρίας λαβεῖν, ἀλλὰ πα-
50 ρὰ μόνης ταύτης τῆς μεγίστης, ἡνίκα πρῶτον ἐν τοῖς κάτω γίνεται τῶν φρενῶν. ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς χώρας τῆσδε καὶ
ἡ τοῖς ἐντέροις διανενεμημένη παραγίνεται, διότι καὶ ἡ κορυφὴ τοῦ μεσεντερίου πλησίον ἐτέτακτο, καὶ ἦν ἀναγκαῖον
ἐντεῦθεν ἀρξαμένην, οὐ τὴν ἀρτηρίαν μόνην, ἀλλὰ καὶ τὴν φλέβα, καὶ τὸ νεῦρον, ὡς ἁπάσας κατασχισθῆναι τῶν
ἐντέρων τὰς ἕλικας, ἐφεξῆς δὲ τεταγμένων τῶν νεφρῶν, εἰς τούτους αὖ μέγιστον ζεῦγος ἀρτηριῶν ἐμβέβληκεν,
ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ μεγέθους αὐτῶν, ἐν τοῖς τῶν νεφρῶν εἴρηται λόγοις. ὅτι δ' οὐκ ἐξ ἄλλου μέρους τῆς ἀρτηρίας ἐξέφυεν,
ἐν τῷδε ῥηθήσεται. φαίνεται τοίνυν ἡ φύσις αὖ τοῖς μεγίστοις τῶν ἀγγείων ὁμοίως ἐν τοῖς ἀγωγοῖς τῶν ὑδάτων χρω-
μένη. καθ' ἕκαστον δὲ τῶν χωρίων ὧν διεξέρχεται ταῦτα τοῖς πλησίον ἅπασιν, οἷον ὀχετούς τινας ἢ σωλῆνας, ἐπι-
πέμπουσα διαφόρους τῷ μεγέθει, κατὰ τὴν ἀξίαν τε καὶ χρείαν τῶν ληψομένων. ἅπαντας γοῦν ἐκ βραχυτάτου
διαστήματος ἐπάγουσα κατὰ τοῦτο, καὶ ἡ εἰς τὸν δεξιὸν ἐμβάλλουσα νεφρὸν, ἀπονέμησις τῆς ἀρτηρίας ἀνωτέρας τὴν

ἔκφυσιν ἔχει, τῆς εἰς τὸν ἀριστερὸν ἰούσης. ὅτι καὶ τῶν νεφρῶν αὐτῶν ἡ θέσις ἄνισος ἦν ὡς ἐλέχθη πρόσθεν. οὐδὲν
οὖν θαυμαστὸν, εἰ τὰς μὲν εἰς τὸν θώρακα φερομένας ἀρτηρίας, ἐκ ταὐτοῦ τόπου τὴν ἔκφυσιν ἔχειν συμβέ-
βηκε ταῖς δεξιαῖς τὰς ἀριστεράς, ἡ δ' εἰς τὸν δεξιὸν νεφρὸν ἀπόφυσις ὑψηλοτέρα, τῆς εἰς τὸν ἀριστερὸν ἐγένετο
κατὰ τὴν θέσιν ἑκατέρου, τῶν ὑποδεξαμένων αὐτὰς ὀργάνων. ἀλλ' ἐκεῖνο μᾶλλον ἐπισημαίνεσθαι προσήκει
ὡς ἐφεξῆς τῶν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς, αἳ εἰς τοὺς ὄρχεις εἰσὶν, ἡ μὲν ἐκ τῶν ἀριστερῶν ὁρμωμένη μερῶν. ἀεὶ μέν τι πάν-
τως, ἐκ τῆς ἐπὶ τοὺς νεφροὺς λαμβάνουσα, ποτὲ δὲ καὶ τούτῳ μόνῳ χρώμενον, ἡ δ' ἐκ τῶν δεξιῶν ἀεὶ μὲν ἐξ αὐτῆς
τῆς μεγάλης ἀρτηρίας ὁρμωμένη, προσλαμβάνουσα δέ ποτε καὶ τῆς ἐπὶ τὸν νεφρὸν ἰούσης. ὅτι μὲν δὴ με-
ταλαμβάνειν πως ἐχρῆν αὐτὰς ἀκαθάρτου τε καὶ ὀῤῥώδους ὕλης, ἐν τῷ. ιδ΄. δέδεικται βιβλίῳ. τὸ δ' ἐπει-
δὰν ἀφίκωνται πλησίον τῶν ὄρχεων ἑλίττεσθαι πολυειδῶς εἰρημένον ἤδη καὶ τὸ δι' ἐκείνου τοῦ γράμμα-
10 τος, οὐ χεῖρον ἀναμνῆσαι νῦν, εἴπερ ἀρτίως τέ μοι λέλεκται, καὶ καθόλου καὶ τῇ φύσει κατὰ πάντα τοῦ ζώου
τὰ μόρια διαφυλάττειν δοκοῦν ποτε καὶ διαφθείρεσθαι, ἐὰν μὴ τῆς προσηκούσης ἐξηγήσεως τύχῃ. ἅπασι γὰρ
ὡς εἴρηται τοῖς μορίοις ἐκ βραχυτάτου διαστήματος ἡ φύσις ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας ἐπάγουσα, μόνοις ἐξ
ἁπάντων ὄρχεσί τε καὶ τιτθοῖς, οὐκ ἐκ τῶν πλησίον ἀγγείων, ἀλλὰ πόῤῥωθεν ἤγαγεν, οὐκ ἐπιλαθομένη τοῦ
πρώτου σκοποῦ, βελτίω δ' ἕτερον ἑλομένη. γένεσις μὲν γὰρ ἐξ αἵματος ἐστὶν ἀκριβῶς πεπεμμένου, καὶ γά-
λακτι καὶ σπέρματι, τὴν δ' ἀκρίβειαν τῆς πέψεως αὐτοῖς ὁ χρόνος τῆς πρὸς τὸ φέρον ἀγγεῖον ὁμιλίας προσ-
δίδωσι, χρονίζειν δ' ἐξ ἀνάγκης ἐν τοῖς μακροτέροις δι' ἀεὶ γίνεται τὰ πόῤῥωθεν ἥκοντα, δεόντως οὖν ὄρχεσί τε
καὶ τιτθοῖς οὐκ ἐκ τῶν πλησίον ἀγγείων, ἀλλ' ἐκ τοῦ μακροτάτου διαστήματος ἡ φύσις αἷμά τε καὶ πνεῦμα
παράγει, καὶ μὴν εἴπερ ἀκριβεστέρας κατεργασίας χρῄζει τὸ σπέρμα, τὸ μῆκος τοῦ διαστήματος αὐτῷ μόνον οὐκ
ἤρκει καθάπερ τῷ γάλακτι, ἢ οὕτως ἂν ἡ φύσις ἄνισος ἦν ἀνίσοις τε καὶ ἀνομοίοις πράγμασιν, ἴσα τε καὶ ὅμοια
20 πάντῃ νεμουμένη. διὰ τοῦτ' οὖν οὐ πόῤῥωθεν μόνον ἐπὶ τοὺς ὄρχεις κατήγαγε τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὰς φλέβας,
ὥσπερ ἐπὶ τοὺς τιτθοὺς, ἀλλὰ καὶ πολυειδῶς ἑλίττει πρὸ τῆς ἐμφύσεως, πολυχρόνιον οἶμαι καὶ τούτου τὴν
πρὸς τὸ φέρον ἀγγεῖον ὁμιλίαν ταῖς ὕλαις παρασκευάζουσα. φλέβες μὲν οὖν ἐν τῷδε τῷ χωρίῳ μόνον ἑ-
λίττονται, ἀρτηρίαι δὲ κἀνταῦθα, αἱ μὲν ὁμοίως ταῖς φλεψὶν, ἐπὶ πλεῖστον δὲ κατὰ τὸ δικτυοειδὲς ὀνομα-
ζόμενον πλέγμα τῆς αὐτῆς χρείας ἕνεκα. φέρουσι γὰρ αὗται τὸ ψυχικὸν ἐν ἐγκεφάλῳ πνεῦμα, πολύ δή τι
παραλλάττον τῇ φύσει πάντων τῶν ἄλλων πνευμάτων, ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν ἐπὶ πλεῖστον προπεμπομένης, καὶ
προκατειργασμένης, καὶ πάντα τρόπον ἠλλοιωμένης χρῄζειν αὐτὸ τροφῆς. ἄλλας δ' οὐκέτ' ἂν εὕροις, οὔτ' ἀρ-
τηρίας, οὔτε φλέβας ἰούσας πόῤῥωθεν οὐδὲν μόριον, ἀλλ' ἐκ βραχυτάτου διαστήματος, πάσας ἀπὸ τῶν μεγά-
λων ἀγγείων ἀρχιζομένας. περὶ μὲν δὴ τῶν φλεβῶν ὀλίγον ὕστερον ἐροῦμεν, ἀπὸ δὲ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας
ἐφεξῆς ταῖς εἰρημέναις ἐς τοὺς κατ' ἐπιγάστριον μῦς ἀποφύσεις εἰσίν. οὐ γὰρ οὖν οὐδὲ τούτοις ἑτέρωθεν ἔδει τ' ἢ ἐκ
30 βραχυτάτου διαστήματος ἄγειν ἀγγεῖα. καὶ μέν γε καὶ παρ' ὅλην τὴν ὁδὸν τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, ἣν ἀπὸ τοῦ. ε.
σπονδύλου τοῦ θώρακος, ἀρξαμένης διὰ πάσης ποιεῖσθαι τῆς ῥάχεως τὴν ὁδὸν, ἕτεραί τινες ἀπονεμήσεις εἰσὶν
ἀγγείων σμικρῶν, εἰς τὸν νωτιαῖον ἐμβάλλουσαι, δισχιδεῖς τοὐπίπαν γινόμεναι. καὶ μέρος γε αὐτῶν οὐ σμι-
κρὸν ὀπίσω πέμπουσι τοῖς ῥαχίταις μυσί. διήκουσι δ' εἴσω τῶν ὀστῶν κατὰ τὰς συμβολὰς αὐτῶν, ἵναπερ ἔσω-
θεν ἔξω φέρεται τὰ νεῦρα, καὶ διττὴ καθ' ἑκάστην συμβολὴν ἐστὶν ἀπόφυσις, ὅτι καὶ τρῆμα διττὸν, τὸ μὲν, ἐκ τῶν
δεξιῶν τῆς ῥάχεως μερῶν, τὸ δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν. αὗται πᾶσαι πάμπολλαι συζυγίαι μικρῶν ἀρτηριῶν εἰσὶ
καθ' ὅλην τὴν ῥάχιν, ἰσάριθμοι τοῖς ἐκφυομένοις τοῦ νωτιαίου νεύροις, καὶ διήκουσιν εἴσω μετὰ τῶν φλεβῶν εἰς τὴν
περὶ τῷ νωτιαίῳ λεπτὴν μήνιγγα. καὶ δὴ καὶ καθ' ἑκάστην ἀποβλάστησιν ἀρτηρίας ἣ δὴ στέλεχος αὐτῶν, ἡ κατὰ
μέσης τῆς ῥάχεως ἐκτεταμένη μείων ἑαυτῆς γίνεται. καθάπερ καὶ τῶν δένδρων τὰ πρέμνα, μετὰ τὰς τῶν κλά-
δων ἐκφύσεις, καὶ τῶν ποταμῶν τὰ ῥεύματα, μετὰ τὰς τῶν ὀχετῶν ἐκροὰς, ὥστ' εἰ παραβάλλοις αὐτῆς τὸ
40 κατὰ τὸν. ε. τοῦ θώρακος σπόνδυλον τῷ κατὰ τὴν ὕστατον τοῦ νωτιαίου, πολλῷ τινι δόξει σοι γεγονέναι μικρό-
τερον. καὶ μέν γε καὶ κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἅπερ ἡ κοίλη φλὲψ, κατὰ ῥάχιν ὑψηλοτέρα τῆς ἀρτηρίας ἄνωθεν
κάτω φέρεται μετ' αὐτὴν, φυλάττειν γὰρ ἑκατέραν ἣν προσῆκεν ἣν ἐξ ἀρχῆς εἶχε θέσιν, ἑτέρου γε μηδενὸς αὐτὴν
ὑπαλλάττειν ἀναγκάζοντος, ὀχεῖσθαί τε κατὰ τοῦ παχυτέρου, τὸ λεπτότερον ἀγγεῖον. ἀλλ' ἡνίκα διεξελθοῦσαι,
τὸ περὶ τὸν νωτιαῖον ἔμελλον εἰς τὰ κῶλα σχισθήσεσθαι, βέλτιον καὶ ἐν ἐκείνοις ὥσπερ καὶ καθ' ὅλον τὸ ζῷον,
ἐπικεῖσθαι ταῖς ἀρτηρίαις τὰς φλέβας, καὶ μὴν ὑπαλλάξαι τὴν θέσιν αὐτῶν, ἀσφαλείας ἕνεκα, προπαρα-
σκευάζουσα τῇ διὰ τῶν σκελῶν φορᾷ, οὐ μὴν οὐδὲ τῶν κατὰ τοῦ πλατέος ὀστοῦ κειμένων σωμάτων, ἐπελάθετο.
διένειμε δὲ καὶ τούτων ἀρτηρίας, καὶ φλέβας ἀνάλογον τοῖς τε μεγέθεσι καὶ ταῖς χρείαις αὐτῶν. σμικρὰ
μὲν γὰρ ἀγγεῖα τῇ κύστει, μεγάλα δὲ καὶ διττὰ ταῖς μήτραις ἐνέφυσεν, ὡς ἂν οὐ μόνας αὐτὰς τὰς μήτρας, ἀλλὰ καὶ
τὸ κυηθησόμενον ἐν αὐταῖς θρέψοντα, τὰ μὲν οὖν ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς νεφροὺς χωρίων εἰς τοὺς ὄρχεις ἀφικνού-
50 μενα μέχρι τοῦ πυθμένος αὐτῶν διασπείρεται. τὰ δ' εἴς τε κατὰ τὸν αὐχένα μέρη καὶ τὰ μετὰ τοὺς ὄρχεις κάτω
τῶν ἐπὶ σκέλη φερομένων ἀγγείων ἀποφύεται κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ὅθεν τοῖς ἄῤῥεσιν ἐπὶ τὸν καυλὸν ἥκει,
τουτέστιν ἐκ τῶν κατ' ὀσφύν. ἐκ τούτων δὲ τῶν χωρίων ἀναφέρεται πάλιν ἀγγεῖα φλεβώδη, τοῖς ἀπὸ τῶν τιτθῶν κα-
ταφερομένοις συνάπτοντα τοῖς ἔν τε τῷ. ιδ΄. λόγῳ προειρημένοις, ἕνεκα κοινωνίας. αὗται μὲν οὖν αἱ φλέβες διὰ
βάθους ἀλλήλαις ἀπαντῶσιν, ἕτεραι δ' ἐπιπολῆς ἔξωθεν ἤδη τῆς τελευτῆς τῶν καθ' ὑπογάστριον μυῶν,
πλησίον τοῦ βουβῶνος, ἀπὸ τῶν αὐτῶν χωρίων εἰς μὲν τὰ περὶ τὸ αἰδοῖον ἡ μία συζυγία σμικρῶν ἀγγείων
ἥκει, ταῖς δ' ἀπὸ τῶν τιτθῶν ἐπιπολῆς καταφερομέναις ἀπαντῶσιν, ἡ λοιπὴ συζυγία τῶν κοινῶν τιτ-
θοῖς τε καὶ θώρακι, πρὸς τὰ γεννητικὰ μόρια φλεβῶν. εἴρηται δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἤδη μοι, καὶ περὶ τῆς
εἰς τὰ σκέλη φορᾶς τῶν ἀγγείων, ὡς διὰ τῆς ἀσφαλεστάτης ὁδοῦ γίνεται τοῖς ἔνδον μέρεσιν, ἐπιτεταμένων

αὐτῶν, διὰ ταύτης γὰρ φερομένης, κατὰ μὲν τὰ πρόσω τε καὶ ἔξω μέρη τὸ σύμπαν κῶλον ἔμελλε πρόβλη-
μα ποιῆσαι, κατ' αὐτὴν δὲ τὴν ἔνδον χώραν δι' ἧς φέρεται, τοὺς μεγίστους μῦς ἐν αὐτοῖς, ὑπό τούτου τε γὰρ
καὶ διὰ τούτων ἐξέρχεται, κατὰ δὲ τὸν βουβῶνα καὶ μεγάλους ἀδένας ἡ φύσις, εἴς τε τὰς σχίσεις αὐτῶν ἐν-
τίθησιν, οἷον ὑπερείσματι. καὶ μέντοι καὶ κατ' αὐτὸν ἔξωθεν ἐπιβάλλει σκέπης ἕνεκα, τὰ μὲν ἔσω μεγάλα τῶν
ἀγγείων οὐδαμόθεν τῶν κώλων, οὔτ' ἐν ποσὶν ἐπιπολῆς ἐστιν, ἀλλὰ διὰ βάθους ὡς εἴρηται κεκρυμμένα φέρε-
ται, καὶ μάλιστα αἱ ἀρτηρίαι τῶν φλεβῶν ὅσῳ καὶ κυριώτερα, καὶ κινδύνους μείζονας ἐξ αἱμορραγιῶν ἢν
τμηθῶσι παρέχουσι, τῶν μικρῶν δ' ἐξ ἀνάγκης ἔνια, καὶ πρὸς τὸ δέρμα διεξέρχεται, τροφὴν τοῖς ἐνθάδε μο-
ρίοις παρέξοντα. περὶ τῆς εἰς ἕκαστον μὲν νομῆς αὐτῶν ἐβουλόμην μὲν εἰρῆσθαί μοι καὶ νῦν. ἀλλ' ὁρῶ πάνυ μακρὸν
ἐσόμενον τὸν λόγον, ἄμεινον οὖν μοι δοκεῖ τοὺς σκοποὺς τῆς κατασκευῆς εἰρηκότι, τὴν κατὰ μέρος ἐξέτασιν αὐτῶν
10 ἐπὶ τὴν τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων ἀναπέμψαι πραγματείαν, ἐν ᾗ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν παραλελειμμέ-
νων ἐνθάδε, τελέως ἐξεργασθήσεται. πάλαι μὲν γὰρ ἐπεποιήκειν αὐτὰς ἐν δυσὶν ὑπομνήμασιν, ἔοικα δὲ νῦν
ἑτέραν ποιήσασθαι μακροτέραν διέξοδον. ἁπάντων τῶν κατὰ μέρος ἔχουσαν ἐξεργασίαν. ἐπάνειμι τοίνυν
ἤδη πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν ἀρτηριῶν ἣν ἀπὸ τῆς καρδίας ἐπὶ τὸν τράχηλόν τε καὶ τὰς ὠμοπλάτας, καὶ τὰς
χεῖρας, καὶ τὸ πρόσωπον, ἅπασάν τε τὴν κεφαλὴν ἰδεῖν ἐστὶ διανεμομένην. αὕτη γὰρ ἐν μὲν τῷ διεξέρχεσθαι
τὸν θώρακα, παραπλησίως τῇ κάτω φερομένῃ, τοῖς τε μεσοπλευρίοις μυσὶ καὶ τῷ νωτιαίῳ καὶ τοῖς ἐκτὸς τοῦ
θώρακος ἀποφύσεις πέμπει, καὶ πρὸς ταύταις γε τὰς ἐπὶ τοὺς τιτθοὺς ἰούσας, ὑπὲρ ὧν τῆς χρείας εἴρηται
πρόσθεν, ἐπί τε τὰς ὠμοπλάτας καὶ τὰς χεῖρας. ὅσον δ' ὑπόλοιπον ἐξ αὐτῶν ἐστιν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνα-
φέρεται καθ' ἑκάτερον μέρος ἀρτηρία μία. τούτων μὲν οὖν τῶν ἀγγείων ἀπονεμήσεις ἅπαντα τὰ μέρη προσώ-
πῳ τε καὶ τραχήλῳ διαπλέκουσιν. ἐκ δὲ τῶν ἐπὶ τὰς ὠμοπλάτας ἀποσχιζομένων οἱ ῥαχῖται μύες ἀποφύσεις
20 λαμβάνουσιν, ἀπὸ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων εὐθὺς ἅμα τῷ πρῶτον ἀνασχεῖν εἰς τὸν τράχηλον ἔξω τοῦ θώρακος ἀπο-
βλαστήματα φέρεται, διὰ τῶν πλαγίων ἑκάστου τρημάτων, τῶν ἐκ σπονδύλου ἄχρι τῆς κεφαλῆς. οὐ γὰρ ἔθ' ὁ-
μοίως ἐπιτέταται τοῖς σπονδύλοις αὐτῆς ἡ ἀρτηρία, καθάπερ ἐφ' ὅλης τῆς ῥάχεως, οἱ γὰρ εἰς τὸ πρόσω κα-
τασπῶντες τὴν κεφαλὴν μύες, ἀναγκαιοτάτην ἐνταῦθα τὴν θέσιν εἶχον, οὐδαμόσε μετατεθῆναι δυνά-
μενοι, καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ στόμαχος ἐπ' αὐτοῖς, ἔτι τε τούτου πρόσθεν ἡ ἀρτηρία ἡ τραχεῖα θέσιν ἀναγκαίαν εἶχεν,
ὡς ἐν τοῖς ἰδίοις ὑπὲρ αὐτῶν δέδεικται λόγοις, οὐκοῦν ὁμοίαν ποιήσασθαι τὴν εἰς τὸν νωτιαῖον ἔμφυσιν οἷόν
τ' ἦν ἐνθάδε. θαυμαστὸν τι δή μοι καὶ τοῦτο δοκεῖ γεγονέναι τῇ φύσει τοὔργον, οἷόν περ ὑπὸ τῶν δημιουργῶν γί-
νεται πολλάκις ἀναγλυψάντων τε καὶ ἀνατρησάντων, καὶ περιξεόντων εἰς κάλλος, εἰ περιττὴν ἀκρίβειαν κα-
τασκευάζουσιν. ἐνὸν γοῦν κἀνταῦθα τῇ φύσει ταῖς πλαγίαις ἀποφύσεσι τῶν σπονδύλων χρησαμένῃ, πρό-
βλήματι περὶ ταύτας, ἄχρι τῆς κεφαλῆς ἀναφέρειν τὰς εἰς τὸν νωτιαῖον ἰέναι μελλούσας ἀρτηρίας, οὐκ ἔπρα-
30 ξεν οὕτως, οὐδ' ἠρκέσθη μόνῃ τῇ λεγομένῃ φρουρᾷ, διατρήσασα δ' ἑκάστην ἀπόφυσιν εὐρύθμως τε ἅμα, καὶ κυκλο-
τερῶς, ὁδὸν τοῖς ἀγγείοις εἰργάσατο τὸν στοῖχον τῶν τρημάτων, ἅτε δ' ἐφεξῆς ἀλλήλαις τεταγμένων τῶν ἀπο-
φύσεων, οὐ μέγα τοὐν μέσῳ τῶν τρημάτων ἐστί, καθὸ καὶ τοῖς ἀπὸ τοῦ νωτιαίου νεύροις ἀνίσχειν ὑπάρχει. κατὰ ταὐ-
τὸ καὶ τῆς ἀρτηρίας ἀποβλάστημά τι μικρὸν, εἰς τὸν νωτιαῖον ἀφικνεῖται. συνεχρήσατο γὰρ κἀνταῦθα ἡ
φύσις, ἀλλὰ καὶ φλέβα ἴσην αὐτῇ διαβιβάζουσαν, τὸ δὲ δὴ πέρας ἄχρι τῶν τῆς κεφαλῆς ἀναφερομένων
ἀγγείων, ἐπειδὰν δ' ἐξέλθῃ τὸν πρῶτον σπόνδυλον διχῆ νεμηθὲν, τῷ μὲν ἑτέρῳ μέρει πρὸς τὸν ὀπίσθιον ἐγκέ-
φαλον ἔσω φέρεται, θατέρῳ δ' εἰς τοὺς περικειμένους μῦς τῷ τῆς κεφαλῆς ἄρθρῳ διασπείρεται, συνάπτον τοῖς
πέρασι τῶν ἀγγείων, ὅσα κατὰ τὴν λεπτὴν ἐτέτακτο μήνιγγα, τοὺς δ' ἐπιπολῆς τῶν μυῶν καὶ τὸ δέρμα τῶν κα-
τὰ τὰς ὠμοπλάτας ἀγγείων ἀποφύσεις διαπλέκουσιν, οὐ γάρ ἐστιν οὐδαμόθεν τοῦ σώματος οὐδένα μῦν εὑρεῖν
ἀποροῦντα φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας, ἀλλ' εἰς ἅπαντας αὐτοὺς ἐμβάλλουσιν ἐκ τῶν πλησίον χωρίων, ἀσφαλέ-
40 στατά τε καὶ διὰ βραχύτατα φερόμεναι. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὴν τῶν ἐπὶ τὰς χεῖρας ἰουσῶν ἀρτηριῶν συζυγίαν,
οὐ γυμνὴν οὐδ' ἐπιπολῆς, ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα διὰ βαθυτάτου κατακρύψασα προήγαγεν ἡ φύσις, ἐν μὲν ταῖς
μασχάλαις ἵνα σχίζονται πρῶτον, εἰς τοὺς παρακειμένους μῦς, ἄνωθέν τε, καὶ κάτωθεν ἀδένας ἰσχυροὺς, ταῖς με-
σχίσεσιν ἐνθεῖσα, καθάπερ τι στήριγμα. κατ' αὐτῶν δ' ἔξωθεν ἐπιβαλοῦσα τῶν ἀγγείων, οἷον ἐπίβλημα, τὸν αὐτὸν
τρόπον τοῖς ἐν βουβῶσι προήγαγεν, οὕτω διὰ τῶν ἐντὸς μερῶν τοῦ βραχίονος, εἰς τοὺς μῦς διανέμουσα πάντας,
ἐντεῦθέν τε πάλιν ἀσφαλῶς διά τε τῶν ἔνδον, καὶ τῶν μέσων τῆς κατὰ τὸν ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ἐπὶ τὸν
πῆχυν ἀναγαγοῦσα πάντῃ διέσπειρεν, οὐδενὸς ἐπιλαθομένη μυὸς, ἀλλὰ κατ' ἀξίαν ἅπασι νείμασα, τὸ προσῆκον
ἀγγεῖον τῷ μεγέθει, περὶ ὧν καὶ αὐτῶν ὥσπερ, καὶ περὶ τῶν ἐν τοῖς σκέλεσιν, ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσε-
σιν ἐροῦμεν. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ τοῦ λοιποῦ ζεύγους τῶν ἀρτηριῶν ἐπιμνησθήσεται διὰ βραχέων, ὃ καλοῦσιν
ἐκ παλαιῶν μὲν καρωτίδας, ἀναφέρεται δ' ὄρθιον ὡς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, ἐν τοῖς βαθυτάτοις τοῦ τραχήλου κα-
50 τακεκρυμμένον, ἐν αὐτῷ δὲ τῷ παρέρχεσθαι καὶ τοῖς μυσὶ τοῖς τῇδε, καὶ τοῖς ἀδέσι, καὶ ταῖς φλεψὶν ἀμυ-
δραί τινες ἀπονεμήσεις αὐτῶν ἐκφύονται, καθάπερ γε καὶ αὐτῷ τῷ νωτιαίῳ, κατασχιζομένων μὲν οὐ μόνον
ἀρτηριῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν παρακειμένων αὐτοῖς διὰ βάθους φλεβῶν, ἔνθα συμβάλλουσιν ἀλλήλοις. ϛ'. τε
καὶ. ζ'. σπόνδυλος, παραφερομένης δὲ τῆς μὲν ἑτέρας μοίρας αὐτῶν ὀρθίας διὰ τῶν κατὰ τὰς πλα-
γίας ἀποφύσεις τρημάτων, ἑκάστου τῶν πρώτων. ϛ'. σπονδύλων, ὡς ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσε-
σι λέλεκται, τῆς δ' ἑτέρας λοξῆς ἐποχουμένης μόνῳ τῷ. ϛ'. διὸ καὶ μείζων τῶν ἄλλων σπονδύλων
οὗτος ἐγένετο, τῶν δ' οὖν καρωτίδων ἀρτηριῶν, ἑκατέρα διχῆ σχίζεται, καὶ τὸ μὲν, ὀπίσω μᾶλλον ἔρ-
χεται μόριον αὐτῆς, τὸ δὲ, πρόσω, καὶ αὖθις ἑκάτερον τῶνδε διχῆ σχίζεται, κἄπειτα τοῦ μὲν πρόσω
θάτερον μόριον, εἴς τε τὴν γλῶτταν ἀφικνεῖται, καὶ τοὺς κάτω γένυος ἔνδοθεν μῦς, τὸ δ' ἕτερον ἐπιπο-

λῆς μὲν μᾶλλον τοῦ δὲ τεταγμένον, ὅμως δὲ καὶ αὐτὸ μεγάλοις ἀδέσιν ἐσκεπασμένον, ἔς τε τὰ πρόσω τῶν ὤτων
ἄχρι τοῦ κροταφίτου μυὸς ἀναφέρεται, κἀνταῦθα κατασχίζεται, καὶ τῶν ὄπισθεν δὲ, μέχρι τῆς κορυφῆς ἀνέρχε-
ται, καὶ συνάπτει γε ἀλλήλοις πολλαχόθι, τὰ περὶ τῶν ἐν τοῖς ἀριστεροῖς τῆς κεφαλῆς ἀγγείων, πρὸς τὰ κα-
τὰ θάτερον, καὶ τῶν ἐντὸς πρὸς τὰ ἐκτός. ἡ δὲ λοιπὴ μοῖρα τῆς καρωτίδος ἀρτηρίας, ἣν ὀπίσω μᾶλλον ἔλεγον
φέρεσθαι, σχίζεται μὲν καὶ ἥδε τὰ μέγιστα μόρια διχῇ, τὸ πρῶτον ἀνίσοις μέρεσιν, ἀνέρχεται δὲ τὸ μὲν ἔλαττον
ὄπισθεν μᾶλλον, εἰς τὴν τῆς παρεγκεφαλίδος βάσιν, ὑποδεχομένου μεγάλου τε καὶ προμήκους αὐτὸ τρήματος
ἀναφέρεται καὶ αὐτὸ πρὸς τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, περὶ οὗ λέλεκταί μοι καὶ πρόσθεν, ὡς ὑπόκειται σχεδὸν
ἁπάσῃ τῇ βάσει τοῦ ἐγκεφάλου, γινόμενον ἐκ τῶν εἰρημένων ἀρτηριῶν, χρείαν οὐ σμικρὰν παρέχει. ἀλλ' εἴ-
περ τι καὶ ἄλλο μόριον, ἀξιολογωτάτην. διὰ τοῦτο καὶ πάντων ἀσφαλεστάτῳ χωρίῳ κατέθηκεν ἡ φύσις αὐτὸ,
10 καὶ οὐδὲν δέομαι νῦν ἐπιπλέον ὑπὲρ αὐτοῦ διεξέρχεσθαι, λέλεκται γάρ μοι πρόσθεν ἐν τῇ τῶν ἐγκεφάλου
μορίων ἐξηγήσει. τοσοῦτον δ' ἀρκεῖ μόνον προσθέντι πέρας ἐπιθεῖναι τῇ παρούσῃ διηγήσει τοῦ δικτυοειδοῦς
πλέγματος, εἰς μὲν οὖν ἐγκέφαλον αὐτὸν ἀναφέρεται ζεῦγος οὐ μικρὸν ἀρτηριῶν, ἐξ οὗ τό τε χοροειδὲς ἐν
ταῖς κοιλίαις αὐτοῦ γίνεται πλέγμα, ταῖς ἐνταῦθα φλεψὶν ἀναμιγνυμένων τῇ λεπτῇ μήνιγγι διαπλέ-
κεται, ἕτεραι δ' ὀπίσω τε καὶ πρόσω φέρονται σμικραί τινες, αἱ μὲν, εἰς τὴν παρέκφυσιν τοῦ νωτιαίου μυελοῦ,
αἱ δ' εἰς τὰς χώρας τῶν ὀφθαλμῶν ἅμα τοῖς ἐπ' αὐτοὺς φερομένοις νεύροις, καὶ συνάπτει γε τὰ πέρατα τῶν
μὲν ὄπισθεν ἀγγείων τοῖς κατὰ τρήματα τῶν τοῦ τραχήλου σπονδύλων ἀναφερομένοις ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρη-
ται. τῶν δ' εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰόντων πρόσω κατά τε τὸ πρόσωπον καὶ τὴν ῥῖνα, συνελόντι γὰρ εἰπεῖν, ἐν
προσώπῳ τε καὶ ὅλῃ τῇ κεφαλῇ συνάπτει παμπόλλας ἡ φύσις ἀρτηρίας μὲν, ἀρτηρίαις, φλέβας δὲ φλε-
ψὶν, ἐκ δεξιῶν εἰς ἀριστερὰ, καὶ ἐξ ἀριστερῶν εἰς δεξιὰ, καὶ πρόσθεν ὀπίσω, καὶ αὖθις ὄπισθεν καὶ πρόσω, καὶ τῶν
20 ἔξωθεν μερῶν εἴσω, καὶ τῶν ἔσωθεν ἔξω παράγουσα, καὶ γὰρ καὶ διὰ τῶν ὀστῶν τῆς κεφαλῆς, ἰδεῖν ἐστι παμ-
πόλλας μικρὰς, οἷον ἶνάς τινας ἀπό τε τῶν ἐκ τῆς παχείας μήνιγγος ἔξω φερομένας, ἀπό τε τῶν ἔξωθεν εἴ-
σω δυομένας, καὶ συναπτούσας ἀλλήλαις ἀμφοτέρας κατὰ τὰς διπλόας τῶν ὀστῶν. ἐπιμίγνυνται δὲ καὶ
ἀρτηρίαι φλεψὶ, καὶ φλέβες ἀρτηρίαις, καὶ νεύροις ἀμφότερα καὶ ταῦτα τὰ νεῦρα παρ' ὅλον τοῦ ζώου τὸ
σῶμα, καὶ φαίνεται τοῦτ' ἐναργῶς πολλαχόθι τοῖς ἀκριβῶς ἀνατέμνουσιν. ἡ γὰρ σμικρότης τῶν ἀγγείων οὐκ
εὐφώρατος, εἰ μὴ πάνυ τε προσέχοις τὸν νοῦν, τρίβων τε ἧς ἀνατομῶν, καὶ μέντοι καὶ ἡ χρεία πρόδηλος
ἀνάγκης τῆς τοιαύτης ἐπιπλοκῆς, εἴ γε καὶ τρέφεσθαι, καὶ αἰσθάνεσθαι, καὶ τὴν συμμετρίαν τῆς ἐμφύτου
θερμασίας φυλάττειν ἅπασι τοῖς τοῦ ζώου μορίοις χρηστόν ἐστιν. οὕτω γοῦν καὶ αἱ καθ' ἕκαστον μέρος ἀρτηρίαι καὶ
φλέβες, ἀναίσθητοι γίνονται παντάπασιν, εἴ τε καίοις εἴ τε τέμνοις, εἴ τε καὶ θλᾶν ἐθέλοις αὐτὰς, εἴ τε βρό-
χοις διαλάβοις τὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ μόριον νεῦρα. καὶ αὐτὸ χρὴ τοῦτο γινώσκειν, ἁπάσαις σχεδὸν ὑπάρχον ἀρτηρίαις
30 καὶ φλεψὶν, ὡς ἐπειδὰν ἢ εἰς μῦν ἢ εἰς σπλάγχνον, ἢ εἰς τι μόριον ἕτερον ἐμφύεται, πέμπουσί τινας ἀεὶ, καὶ τοῖς
περικειμένοις σώμασιν ἀποβλαστήσεις λεπτάς. αἱ φλέβες μὲν καὶ πάνυ παμπόλλας ἐνίοτε τὸν ἀριθμὸν, καὶ
τὸν ὄγκον τοῦ σώματος οὐκ ἀγεννεῖς, αἱ δ' ἀρτηρίαι καὶ πλήθει μὲν ἐλάττους ἐκείνων, ὡς τὰ πολλὰ, καὶ τὸ μέ-
γεθος ἀποδέουσαι. ὅμως δ' οὖν καὶ αὗται πέμπουσιν. αἴτιον δὲ ὅτι τροφῆς μὲν πάντα δεῖται τὰ μόρια, καὶ τὰ
θερμὰ καὶ τὰ ψυχρὰ, καὶ τὰ σκληρὰ, καὶ τὰ μαλακὰ, τοῦ φυλάττεσθαι δ' ἀκριβὲς τὸ μέτρον τῆς ἐμφύτου θερ-
μασίας, οὐκέθ' ὁμοίως ἅπαντα. τὰ γὰρ ψυχρὰ τῇ φυσικῇ κράσει μόρια, κἂν εἰς ἔλαττον ἀφίκηταί ποτε ψύ-
ξεως, ὅμως ἀνέχεταί τε καὶ ζῇ, καὶ αὖθις ἀλύπως ἀναθερμαίνεται. δέδεικται δὲ περὶ τούτων ἁπάντων
ἑτέρωθι κἀν τοῖς περὶ χρείας ἀναπνοῆς τε καὶ σφυγμῶν καὶ οὐ χρὴ ζητεῖν ὡς εἴρηται κατ' ἀρχὰς, εὐθὺς οὐ-
δενὸς ἀπόδειξιν ἔργου φυσικοῦ, κατὰ τὴν πραγματείαν τήνδε. προηγεῖται γὰρ ἡ γνῶσις τῶν ἐνεργειῶν, τῆς τῶν
χρειῶν εὑρέσεως, ὅθεν ἐπ' ἐκείνῃ συμπληρωθείσῃ ταυτὶ τὰ νῦν ἐνεστῶτα γράφεται, χρώμενα μὲν ὑποθέσεσιν
40 ἐκείνοις, μαρτυροῦντα δ' ἐν μέρει καὶ αὐτὰ τοῖς ὀρθῶς ἀποδεδειγμένοις. εὑρήσεις οὖν φλέβας μέν τινας
ἀρτηριῶν χωρὶς, ἀρτηρίαν δ' οὐδεμίαν ἄνευ τῆς συζύγου αὐτῇ φλεβός. ἀκούειν δὲ χρὴ σύζυγον ἀρτηρίαν,
οὐ τὴν ψαύουσαν, ἢ δι' ὑμένων συναπτομένην, ὑπάρχει μὲν γὰρ καὶ τοῦτο ταῖς πλείσταις, ἀλλὰ τὴν ἕνεκα τῆς αὐτῆς
χρείας γεγενημένην, ἤδη δὲ σαφέστερον ὃ λέγω κατ' αὐτὴν τοῦ λόγου τὴν διέξοδον. ὥσπερ γὰρ ἡ ἐκ τῆς ἀριστε-
ρᾶς κοιλίας τῆς καρδίας, ἀρτηρία φυομένη, πρέμνον τῶν καθ' ὅλον ἐστὶ τὸ ζῷον ἀρτηριῶν, ἅπασαι γοῦν
ἀρτηρίαι ὡς ἐδείχθησαν ἐπ' ἐκείνης πεφύκασι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀπὸ τῆς κοίλης φλεβὸς αἱ καθ' ὅλον τὸ ζῷον
ἀποπεφύκασι φλέβες, οἷον κλάδοι τινὲς ὡς ἀπὸ στελέχους, ταῖς δ' οἷον ῥίζαις τῶν ἀρτηριῶν, ταῖς εἰς τὸν πνεύμονα
κατασχιζομέναις ἐκ τῆς καρδίας, ἀνάλογον αὖ πάλιν αἱ κατὰ τὴν γαστέρα τε καὶ τὸν σπλῆνα καὶ τὸ μεσεντέ-
ριον ἔχουσι φλέβες. αὐταῖς δὲ ταῖς κατὰ τὴν καρδίαν, αἱ κατὰ τὸ ἧπαρ, καὶ μὲν δὴ καὶ τῶν τῆς κοίλης φλε-
βὸς μερῶν, τὸ μὲν ἐπὶ τὴν ῥάχιν καταφερόμενον, ἀνάλογόν μοι νόει τῇ μείζονι μοίρᾳ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας
50 τῇ κάτω φερομένῃ. τὸ δ' ἐπὶ τὰς σφαγὰς ἀναφερόμενον τῇ μικροτέρᾳ, τὴν δ' ἄλλην ἅπασαν νομὴν τὴν ἀπὸ
τῶνδε, τὴν μὲν ταῖς ἀρτηρίαις παραφυομένην, ὁμοίας ἔχεσθαι τέχνης ἧς ἐπ' ἐκείνων ἐξήγημαι τὴν δὲ κα-
τὰ μόνας ποτὲ γινομένην, ἐν μὲν τῷ γένει τῆς τέχνης γε, καὶ τὸν σκοπὸν περιέχεσθαι τὸν κατὰ τὰς ἀρτηρίας,
ὑπαλλάττεσθαι δὲ διά τινας ἰδίας ἐξαιρέτους χρείας, ἃς ἐν τῷ νῦν ἐξηγήσομαι, διένειμε τὰς φλέβας ἡ
φύσις ἑκάστου τῶν μορίων ἄκρα δικαιοσύνῃ, τοῖς μὲν ὁμογενέσι κατὰ μόνην τὴν τοῦ γένους διαφοράν, τοῖς δ' ἑ-
τερογενέσιν ἀνάλογον τῷ πλήθει τῆς ἀπορρεούσης αὐτῶν οὐσίας, δι' ἥνπερ καὶ τρέφεσθαι δεῖται τὰ τῶν ζώων σώματα,
ὡς εἴ γε μηδὲν ἀπέρρει μηδ' ἐκενοῦτο, διαπαντὸς δ' ἔμενεν ἡ ἕξις αὐτῶν ἡ αὐτή, τίς μὲν ἂν ἦν τροφῆς χρεία, τίς
δὲ γήρως ἢ θανάτου φόβος, ἐπεὶ τοίνυν τρέφεσθαι δεόμεθα, διότι κενούμεθα τῷ πλήθει τῆς ἀπορρεούσης

οὐσίας, εἰς ἣν εἶναι χρὴ τὴν τροφήν. ἀπορρεῖ δὲ πλεῖστον μὲν τῶν θερμῶν, καὶ μαλακῶν σωμάτων, καὶ κινουμένων συνεχῶς ἢ σφοδρῶς, ἐλάχιστον δὲ τῶν ψυχρῶν, καὶ σκληρῶν, καὶ μετρίαις ἐνεργείαις ὑπηρετουμένων. ἡ μὲν γὰρ ψύξις πυκνοῖ καὶ συνάγει, καὶ σφίγγει τὰ σώματα, καὶ κωλύει τὰς ἀπορροίας, ἡ θερμασία δ' ἔμπαλιν ἀραιοῖ, καὶ διαχεῖ λεπτύνει τε καὶ διαφορεῖ. καὶ μὲν δὴ τῆς οὐσίας αὐτῆς, ἡ μὲν σκληροτέρα καὶ λιθώδης, μόνιμός ἐστι καὶ δυσκίνητος, ἡ δ' ὑγρὰ καὶ μαλακή, ταχὺ μὲν ὑπὸ τῆς θερμασίας εἰς ἀτμοὺς ἀναλύεται, ταχὺ δ' ἐξ ἀπόλλυταί τε καὶ διαπνεῖται. πνεύμονι μὲν οὖν ἅπανθ' ὑπάρχει τὰ πρὸς τὴν κένωσιν ἕτοιμα, μαλακώτατός τε γάρ ἐστι καὶ θερμότατος, ἐν κινήσει τε διηνεκεῖ, τοῖς δ' ὀστοῖς ὥσπερ ἐκ διαμέτρου τἀναντία, καὶ γὰρ σκληρὰ καὶ ψυχρά, καὶ τὸν πλείω τοῦ βίου χρόνον ἡσυχάζοντα. ταῦτ' ἄρα μόνιμός ἐστιν αὐτῶν καὶ δύσλυτος ἡ οὐσία, μὴ τοίνυν θαυμάζειν, ἐν τούτοις μὲν ἡ φύσις μικρὰς ἔνειμε φλέβας, ὡς μηδὲ φαίνεσθαι σα-
10 φῶς, μηδ' εἰ τὸ ζῶον ὑπάρχει μέγα, πνεύμονι δὲ μεγίστη φλὲψ ἐκ καρδίας ἐκπέφυκεν, ὥσπερ γὰρ τὰ ἄλλα δικαίως, οὕτω καὶ τοῦτ' εἰργάσατο, τοσαύτην ἑκατέροις αὐτῶν πέμπουσα τροφήν, ὅσης ἐτύγχανε χρῄζοντα. νυνὶ μὲν οὖν παρέβαλον ἀλλήλοις δύο μόρια, τὸ μὲν πλείστης, τὸ δ' ἐλαχίστης τροφῆς δεόμενον, ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτων ἐστὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα, τὰ μὲν, μᾶλλον αὐτῶν, τὰ δ' ἧττον ἐκκενούμενά τε καὶ τρέφεσθαι δεόμενα. τινὰ μὲν γὰρ, εἰ καὶ τὴν οὐσίαν ἐστὶ σκληρότερα ὥσπερ καὶ ἡ καρδία, διὰ τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας ἀναλίσκει πλείονα τροφήν, ἔνια δ' εἰ καὶ μαλακώτερα, καθάπερ ἐγκέφαλος, ἧττον διαφορεῖται διὰ τὴν τῆς θερμασίας *

ἡ μὲν οὖν μεγίστη φλὲψ ἁπασῶν τῶν κατὰ τὸ ζῶον ἐμπέφυκε τοῦ ἥπατος ἐφ' ἑκάτερα τὰ μέρη, τό τε ἄνω τοῦ σώματος ἡμῶν, καὶ τὸ κάτω. πλησίον δὲ αὐτοῦ φλέβες εὐρεῖαι, καὶ βραχεῖαι, πρὸς τοὺς νεφροὺς ἀποσχίζονται, οὐ μὰ Δία πολλῆς τροφῆς δεομένους. ἀλλ' ὡς ἐδείξαμεν, ἀνάλογοί εἰσιν αἱ φλέβες. αἱ δὴ στομάχοις ἑλκτικοῖς ὑπηρετούμεναι τοῖς νεφροῖς εἰς ὁλκὴν τῶν ὀρρωδῶν περιττωμάτων, ἥ θ' ἡ λοιπὴ πᾶσα νομή, κατά γε τὴν ῥάχιν
20 ὅλην καὶ τὰ σκέλη, παραπλησίως ἔχει τῇ κατὰ τὰς ἀρτηρίας. οὐδαμόθι γὰρ ἀπολείπεται φλὲψ ἀρτηρίας, ἀλλ' ἔνθα ἂν ᾖ τις ἀρτηριῶδες ἀγγεῖον, ἐνταῦθ' ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ καὶ φλέψ, ὀλίγων ἀποσχιζομένων εἰς τὰ περὶ τὸ δέρμα σώματα χωρὶς ἀρτηριῶν. καὶ γίνεται τοῦτο κατὰ μὲν τὰ σκέλη καὶ τὰς χεῖρας ἔξω τε καὶ πρόσω μᾶλλον. ὅτι ταῦτα τῶν ἔνδον ἀκυρωτέραν ἔχει τὴν θέσιν, ἅπασί τε τοῖς ἄλλοις μορίοις ἀνάλογον. ἀλλὰ καὶ ἡ εἰς τὰ ἔντερα νομὴ πᾶσα τῶν φλεβῶν, ἣν ἀπὸ πυλῶν ἥπατος ἴσχουσιν ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις, ἔτι καὶ ἡ εἰς ἐπίπλοον καὶ σπλῆνα καὶ γαστέρα μιᾶς εἰς ταῦτα πάντα κατασχιζομένης φλεβός, ἥτις ἀνίσχει μὲν ἐξ ἥπατος, ἀρξαμένη δὲ κατασχίζεσθαι, τῶν συγκατασχισθησομένων ἀρτηριῶν, εὐπορεῖ τῆς μεγάλης ἀποπεφυκείας, ἐπειδὰν πρῶτον ἔξω τοῦ διαφράγματος γένηται. ταῦτά τε οὖν ἅπαντα φαίνεται προνοητικῶς ἡ φύσις ἐργασαμένη, καὶ τῷ θώρακι τὰς φλέβας ἀπὸ τῆς κοίλης ἄριστα διανείμασα. καθὸ μὲν γὰρ ἀναφέρεται τὸ πρῶτον ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος, εἰς τὸ διάφραγμα πέμπει μεγάλας ἀποφύσεις. ἔνθα δ' ἤδη ψαύει τῆς
30 καρδίας, ἐνταῦθα τὴν τὰς ὀκτὼ πλευρὰς ἑκατέρωθεν τρέφουσαν, ἣν εἴπερ θεάσαιο πῶς ἐκ τῶν ὑψηλῶν ἐπὶ κρεμαμένην διεβίβασεν ἄχρι τῆς ῥάχεως, ἀσφαλῶς στηρίζουσα κατὰ τῶν πλησίον σωμάτων, οἶδ' ὅτι φανεῖταί σοι κἀν τούτῳ τέχνη τε καὶ πρόνοια τῆς φύσεως οὐ μικρά. λέλεκται δ' ἐν τούτοις ἔμπροσθεν, ὑπέρ τε τῶν κατὰ τὴν καρδίαν καὶ τὸν πνεύμονα, καὶ ὅσα τοιαῦτα, λέλεκται δὲ καὶ περὶ τῶν ἐπὶ τοὺς τιτθούς τε καὶ τοὺς ὄρχεις ἀγγείων ἐν τῷ κοινῷ λόγῳ. περὶ δὲ τῶν ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν, ὅτι καὶ κοινὴν ἄμφω τὴν χρείαν ἔχει, οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν εἰς τὰς χεῖρας ἀφικνουμένων φλεβῶν ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις, ὁ λόγος κοινός. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς σκέλεσιν, οὕτω κἀνταῦθα τοῖς ἔξω τε καὶ πρόσω μέρεσι τοῦ βραχίονος, ἰδίας ἡ φύσις ἐπιπέμπει φλέβας ἐπιπολῆς χωρὶς ἀρτηριῶν, ὑπὲρ ὧν τῆς εἰς ἕκαστον μόριον νομῆς, ἔτι καὶ τῆς δι' ὅλου τοῦ κώλου φορᾶς, ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐπηγγειλάμην ἐρεῖν. ὥσπερ δ' ἐνταῦθα μιᾷ φλεβὶ πλεονεκτεῖ τὸ κῶλον, οὕτω καὶ κατὰ τράχηλον ἐπιπολῆς ἐστιν ἑτέρα φλὲψ σφαγίτης ἄζυγος, ἀρτηρία δὲ μία καθ' ἕτερον μέρος ἀριστερόν τε καὶ
40 δεξιόν, διὰ βάθους δ' ἅμα ταῖς ἀρτηρίαις ταῖς καρωτίσιν ὀνομαζομέναις αἱ ταύτῃ κείμεναι σφαγίτιδες, ὁμοίαν χίσιν σχιζόμεναι, πλὴν ὅσα πρὸς μὲν τὸ δικτυοειδὲς πλέγμα, καθάπερ ἐν τοῖς περὶ τούτων εἴρηται λόγοις, ἀρτηρία μεγάλη τοῦ κατὰ τὸ λιθοειδὲς ὀστοῦ ἀναφέρεται, τρήματος ἐπὶ δὲ τὸν ἐγκέφαλον ὅσον ὑπόλοιπόν ἐστι τῶν διὰ βάθους σφαγίτιδων ἑτέρῳ τρήματι χρώμενον ὅλῳ τῷ κατὰ τὴν ς̄. συζυγίαν τῶν νεύρων, εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῶν κατ' αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον ἀγγείων, ἡνίκ' ἐξηγούμενοι τῶν ἐν αὐτῷ μορίων τὰς χρείας, καιρὸς οὖν ἤδη καταπαῦσαι τὸν λόγον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΧΡΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΣΩΜΑΤΙ ΜΟΡΙΩΝ

ΛΟΓΟΣ ιζ'.

50

σχατος οὗτος μοι λόγος ἐστὶν ὁ περὶ τῆς χρείας ἔτι τῶν ἐν ἀνθρώπου σώματι μορίων, οὐδὲ γὰρ ὑπολείπεται κατ' εἶδος ἄρρητον, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ χρήσιμον οὔτ' ἴσον ἐν ἅπασιν οὔτε ταὐτόν, ἄμεινον ἂν εἴη διορίσασθαί γε ταῦτα, καὶ τὸ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἴδιον εἰπεῖν. ἐνέργεια μὲν οὖν μορίου τῆς χρείας αὐτοῦ διαφέρει, καθ' ὅτι καὶ πρόσθεν εἴρηται, τῷ τὴν μὲν ἐνέργειαν κίνησιν εἶναι δραστικήν, τὴν δὲ χρείαν, ταὐτὸν τῇ πρὸς τῶν πολλῶν εὐχρηστίᾳ καλουμένῃ, δραστικὴν δ' εἶπον κίνησιν τὴν ἐνέργειαν, ἐπειδὴ πολλαὶ τῶν κινήσεων γίνονται κατὰ πάθος, ἃς δὴ καὶ παθητικὰς ὀνομάζουσιν, ὅσαι κινουμένων ἑτέ-

ρων ἐγγίνονταί τισιν, οὕτω γοῦν καὶ τῶν ἐν τοῖς κώλοις ὀστῶν ἔστι τις κίνησις ὑπὸ τῶν ἐν αὐτοῖς μυῶν γινομέ-
νη, ποτὲ μὲν ἔξω, ποτὲ δ' ἔσω κινούντων τὰ κατὰ τὰς διαρθρώσεις ὀστᾶ. πρὸς μὲν οὖν τὸ πρῶτον κινοῦν, ὅπερ
ἐστὶ τὸ ἡγεμονικὸν, ὀργάνου λόγον οἱ μύες ἔχουσι, πρὸς δὲ τὸ κινούμενον ἴσον ὑφ' ἑαυτῶν, καὶ τούτου μὲν, ἀλλὰ καὶ
τοῦ δημιουργοῦ. πρώτη μὲν οὖν ἡ χρεία τοῖς ζώοις ἡ ἐκ τῶν ἐνεργειῶν ἐστι, δευτέρα δ' ἡ ἐκ τῶν μορίων. οὐ γὰρ
διὰ τὸ τῶν μορίων οὐδὲν ἔχειν βουλόμεθα, περιττὸν γὰρ ἂν οὕτως ἦν ἐνεργείας ἐρημωθὲν, ὡς ἀποκόπτεσθαι
μᾶλλον ἢ ποθεῖσθαι, καὶ εἴπερ ἦν τι τοιοῦτον ἐν ζώου σώματι μόριον, οὐκ ἂν ἁπάντων ἐλέγομεν εἶναί τινα χρείαν.
ἐπεὶ οὔτ' ἐν ἀνθρώπῳ τι τοιοῦτόν ἐστιν, οὔτ' ἐν ἄλλῳ ζώῳ. διὰ τοῦτο τεχνικὴν τὴν φύσιν εἶναι φαμέν. ἐγὼ γοῦν ὅπερ ἔπα-
θον ὅτε πρῶτον ἐθεασάμην ἐλέφαντα, διηγήσομαι, τοῖς μὲν ἑωρακόσι τὸ ζῶον ἑτοίμως νοηθησόμενον, ὅσοι
δ' οὐκ εἶδον εἰ προσέχοιεν τὸν νοῦν τοῖς λεχθησομένοις, οὐ πάνυ χαλεπῶς, ὑπάρχει γὰρ τούτῳ τῷ ζώῳ κατ' ἐκεῖνον
10 τὸν τόπον ἔνθα τοῖς ἄλλοις ἡ ῥίς ἐστιν, ἀπηρτημένον τι στενὸν καὶ μακρὸν μόριον, ὡς ἐξικνεῖσθαι πρὸς τὴν γῆν. τοῦτ'
ἐμοὶ θεασαμένῳ τὸ πρῶτον ἔδοξεν εἶναι περιττόν τε καὶ ἄχρηστον. ἐπεὶ δ' ἐν ἔργῳ αὐτῷ τὸ ζῶον εἶδον, ὥσπερ
χειρὶ, τοῦτ' οὐκ ἄχρηστον ἐφάνη, συναφθείσης τῷ τῆς ἐνεργείας χρησίμῳ τῆς χρείας τοῦ μορίου. διὰ μέσου
γὰρ τοῦ κατὰ τὴν ἐνέργειαν χρησίμου τὸ τοῦ μορίου χρήσιμον φαίνεται, ὁ γοῦν ἐλέφας ἐκείνῳ τῷ μορίῳ κατὰ
τὸ πέρας ἅπαντα μεταχειρίζεται, περιπτυσσομένῳ τοῖς λαμβανομένοις ἄχρι τῶν σμικροτάτων νομι-
σμάτων, ἃ καὶ τοῖς ἐπικαθεζομένοις αὐτῷ δίδωσιν, ἀνατείνων τὴν προνομίαν ἐπ' αὐτοὺς, οὕτω γὰρ ὀνομάζουσι τὸ
προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ μόριον. ὥσπερ οὖν εἰ μηδὲν ἐχρῆτο τῷ μορίῳ τούτῳ τὸ ζῶον, αὐτό τ' ἂν ἦν περιττὸν, ἥ τε
διαπλάσασα φύσις οὐ πάντη τεχνική. οὕτω τοίνυν ἐπειδὴ χρησιμωτάτας ἐνεργείας ἐνεργεῖ δι' αὐτοῦ, χρήσιμον
μὲν αὐτὸ, τεχνικὴν δ' ἐνδείκνυται τὴν φύσιν, ὕστερον δὲ καὶ ὡς τέτρηται κατὰ τὸ πέρας ἰδὼν, ἐπιμαθών τε διὰ τῶν τρη-
μάτων τούτων, οἷα μυκτήρων ἀναπνεῖν τὸ ζῶον, ἔγνων δηλονότι καὶ κατὰ τοῦτο χρήσιμον ὑπάρχειν τὸ μόριον.
20 ἐπειδὴ δὲ καὶ τεθνεῶτος ἐλέφαντος ἀνέτεμον ἄχρι τῆς ῥίζης τοῦ μορίου τοὺς ἐκ τῶν τρημάτων ἀνατεινομένους πό-
ρους εὗρον ὁμοίως τὴν ἐν ἡμῖν διττὴν τελευτὴν, μίαν μὲν εἰς αὐτὸν ἀνήκουσαν τὸν ἐγκέφαλον, ἑτέραν δὲ εἰς τὸ
στόμα συντετρημένην, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐθαύμασα τῆς φύσεως τὴν τέχνην. ἐπεὶ δὲ προσεπυθόμην, ὅτι κἀπειδὰν
διὰ ποταμοῦ βάθος, ἢ λίμνης ὁδοιπορῇ τὸ ζῶον, ὡς ἤδη κατακρύπτεσθαι πᾶν αὐτῆς τὸ σῶμα, τὴν προνο-
μίαν ταύτην ἀνατείνον εἰς ὕψος, ἀναπνεῖ διὰ ταύτης, ἔγνων οὐ μόνον τῷ κατασκευάζειν ἅπαντα καλῶς τὰ
μόρια τοῦ ζώου, προνοητικὴν τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ διδάσκειν αὐτὰ τὴν χρῆσιν αὐτῶν. ὅπερ ἐδείχθη μοι κα-
τὰ τὴν ἀρχὴν ὅλης τῆς πραγματείας, εἰς μὲν δὴ τὸ γνῶναι τῆς φύσεως τὴν τέχνην, αὐταρκές ἐστιν ἔξωθεν τε-
θεάσασθαι τὸ πᾶν σῶμα τοῦ ζώου τάς τ' ἐνεργείας ἑκάστου μορίου κατασκέψασθαι, τοῖς γε δὴ δικαίως ἐπισκοπεῖ-
σθαί τε καὶ κρίνειν αὐτὰ προῃρημένοις, οὐκ ὡς ἐχθρῶς τῆς φύσεως ἐπηρεάζειν. ἐπεὶ δ' ἔδοξαν ἔνιοι στοιχεῖα
τῶν σωμάτων ὑποθέσθαι τὰ τοιαῦτα ταῖς οὐσίαις, ὡς συναφθῆναι μὴ δύνασθαι τέχνῃ φύσεως, ἠναγκάσθησαν
30 αὐτῇ πολεμεῖν, ὅτι δ' οὐ δύναται συναφθῆναι, μαθεῖν ἐστιν ἐντεῦθεν, εἰ διαπλάττειν μέλλοι, ὅτι οὐ τεχνικῶς, ἤτοι
γ' ἔξωθεν αὐτοῦ ψαύειν δι' ὅλου τοῦ διαπλαττομένου διεληλυθέναι χρή. ἀλλ' οὔτ' ἔξωθέν τι ψαυόντων ἀτόμων, ἢ
ἀνάρμων σωμάτων, ἅπερ ἔνιοι τίθενται στοιχεῖα διαπλάττειν αὐτοῖς πεφυκέναι φασὶν, οὐδ' αὐτοί. οὔτε δι' ὅλων
ἐκτετάσθαι, λείπεται οὖν ὡς ἔτυχεν ἀλλήλοις περιπλεκόμενα τὴν τῶν αἰσθητῶν σωμάτων ἐργάσασθαι σύστα-
σιν. ὡς ἔτυχε δὲ περιπλεκόμενα, σπανίως μέν ποτε χρήσιμον ἐργάζεται τὸ δημιούργημα, πολλάκις δ' ἄχρη-
στόν τε καὶ μάταιον. αὕτη τοιγαροῦν αἰτία τοῦ μὴ βούλεσθαι τὴν φύσιν εἶναι τεχνικὴν ἐκείνους τοὺς ἄνδρας
ὅσοι τὰ πρῶτα σώματα τοιαῦτα εἶναι φασὶν, οἷάπερ οἱ τὰς ἀτόμους εἰσάγοντες λέγουσιν. ὁρωμένων γὰρ ἐναρ-
γῶς ἁπάντων τῶν ζώων, εὐθὺς ἔξωθεν οὐδὲν ἄχρηστον ἐχόντων μόριον, ἐπιχειροῦσι καὶ μὴν ἔνδον εὐπορῆσαι τινὸς εἰς
ἀντιλογίαν, ἤτοι γ' εὐθὺς, ἢ ἐξ ἀνατομῶν φαινομένου τοιούτου. κατὰ τοῦτο τοιγαροῦν, καὶ ἡμεῖς ἀναγκαίαν εἰρ-
γάσαντο τὴν ἁπάντων ἐξήγησιν, ὥστε καὶ μέχρι τῶν οὐδὲν ἐχόντων χρήσιμον εἰς θεραπείαν, ἢ πρόγνωσιν, ἢ
40 διάγνωσιν παθῶν ἐκτείνεσθαι τὸν λόγον. ὥσπερ ὅταν ἐπισκοπώμεθα τίνες τέ εἰσι, καὶ πόσοι μύες, ἡ τὴν γλῶτ-
ταν κινοῦντες. ἀλλ' ἐκεῖνό γε θαυμάσαι τῶν ἀνδρῶν ἐστιν, ὅσοι τὴν φύσιν ἄτεχνον εἶναι λέγουσιν, εἰ τοὺς μὲν
πλάστας ἐπαινοῦσιν, ὅταν ἴσα τὰ δεξιὰ τοῖς ἀριστεροῖς ἀκριβῶς ἐργάσωνται, τὴν φύσιν δ' οὐκ ἐπαινοῦσι, πρὸς
τὴν τῶν μορίων ἰσότητα, καὶ τὰς ἐνεργείας παρασχοῦσαν, ἔτι τε πρὸς τούτοις τὴν χρῆσιν αὐτῶν εὐθὺς ἐξ ἀρ-
χῆς ἅμα τῷ γεννηθῆναι διδαξαμένην τὸ ζῶον, ἢ πολύκλειτον μέν ἐστι θαυμάζειν ἐπὶ τῇ τῶν μορίων ἀναλογίᾳ,
τοῦ καλουμένου κανόνος ἀνδριάντος, τὴν φύσιν δ' οὐκ ἐπαινεῖν, ἀλλὰ καὶ τέχνης ἁπάσης ἀποστερεῖν χρὴ, τὴν
ἀναλογίαν τῶν μορίων οὐκ ἔξωθεν, ὡς οἱ πλάσται μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ βάθους ἐπιδειξαμένην. ἢ οὐ καὶ ὁ πολύ-
κλειτος αὐτὸς ἐκείνης ἐστὶ μιμητὴς ἐν οἷς γε δυνηθῇ γενέσθαι μιμητής. ἠδυνήθη δ' ἐν τοῖς ἔξωθεν μόνοις, ὧν
ἐπίσκεπται τὴν τέχνην, ἀπ' αὐτῶν τῶν προχειροτάτων ἀρξάμενος οἷσπερ καὶ ἡ χείρ ἐστιν ὄργανον ἰδιώτατον
ἀνθρώπου, δακτύλους μὲν ἔχον πέντε τελευτῶντας εἰς ὄνυχας πλατεῖς, ἄρθρα δὲ καθ' ἕκαστον τρία καὶ κινήσεις ὁπόσας
50 τε καὶ ποίας ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ διῆλθον, εἰς ἄκραν ἥκοντα τέχνην ἅπαντα. καίτοι καὶ χωρὶς τούτων
ἡ ἰσότης αὕτη θαυμαστῆς τέχνης ἐστὶν ἐνδεικτικὴ, μετὰ γοῦν ὀργάνων παμπόλλων οἱ τοὺς ἀνδριάντας
ἐργαζόμενοι, τὴν ἰσότητα μόνοις αὐτῶν διαφυλάττουσι, καὶ οὔπω σοι λέγω τὴν ἀναλογίαν τοῦ καθ' ἕκα-
στον μορίου μεγέθους, οἷον τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἣν ὅτι μὲν ἀντιληπτικὸν ὄργανον ἐποίησεν ἡ φύσις, ὥσπερ
τὸ σκέλος βαδιστικὸν, ἐν τῷ α. δέδεικται λόγῳ. θέασαι δ' ὅπως ἄκρα συμμετρία κέχρηται περὶ τὸ μέ-
γεθος αὐτῆς. ἐπειδὴ γὰρ ἐξῆπται τῆς ὠμοπλάτης τὸ κῶλον τοῦτο, δύσφορον τ' ἂν ἤδη δηλονότι, καὶ πρὸς
τὰς ἐνεργείας ἀνεπιτήδειον, εἰ μέχρι τῶν πολλῶν ἐξετέτατο, καὶ πολὺ μᾶλλον εἰ κατὰ τῆς γῆς ἐπεσύρετο,

μεθιέμενον, ὥσπερ καὶ πρὸς τὸ πόῤῥωθέν τι λαμβάνειν εἰς τοσοῦτον ἐπιτηδειοτέραν, εἰς ὅσον μακροτέραν. ἡ δὲ
σμικρὰ χεὶρ ὅσον εὐπορωτάτη τοσοῦτον, χείρων ἐστὶν εἰς τὰς τῶν πόῤῥωθεν ἀντιλαβάς. ἡ δ᾽ εἰς ταύτας χρησίμη,
δύσφορος ἔμελλεν ἔσεσθαι μέχρι τοσούτου τὸ μέγεθος αὐτῆς ηὔξησεν, ὡς μηδέπω δύσφορον ὑπάρχειν, ἀνδρὶ
μὲν οὖν ἀληθῶς ἐξετάζοντι τὰ τῆς φύσεως ἔργα, καὶ χεὶρ ἀρκεῖ μόνη θεωρηθεῖσα πρὸ τῆς ἀνατομῆς. ὅστις
δ᾽ ὡς ἔφην ἐχθρὸς τῇ φύσει κἂν τὴν ἔνδον αὐτῆς θεάσηται τέχνην, ἣν ἐν τοῖς πρώτοις δύο γράμμασιν ἐξηγη-
σάμην, ἀγρυπνίας ζητῶν, ὅπως ἐπηρεάσῃ τι τῶν ὀφθέντων, οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὰ σκέλη τήν τε τοῦ μεγέθους
συμμετρίαν, καὶ τῶν κινήσεων ἑκάστης τὴν χρείαν ἀληθῶς ἐξετάσας, τίς οὐκ ἐπαινέσει μόνον, ἀλλὰ καὶ θαυ-
μάσει τῆς φύσεως τὴν τέχνην. ἐὰν γοῦν ἐπινοήσῃς τινὸς ἄνευ τῆς προσηκούσης ἀναλογίας, ἡμίσεα τὰ σκέλη,
συνήσεις οἶμαι πρῶτον μὲν, ὅπως αὐτὸ δύσφορον τε ἔσται, καὶ βαρὺ τὸ ὑπερκείμενον σῶμα. δεύτερον δὲ
10 ὅπως βαδίζειν ἐπιχειροῦντι, σφαλερόν. καὶ τρίτον, ὅπως ἀδύνατον θεῖν. οὕτω δὲ καὶ μηροῦ πρὸς κνήμην καὶ
κνήμης πρὸς πόδα τὴν ἀναλογίαν σκοπούμενος ἄκραν τινὰ τέχνην ἐξευρήσεις τῆς φύσεως, ὥσπερ γε καὶ τῶν
κατ᾽ αὐτὸν πάλιν τὸν πόδα μορίων, ἢ τὴν ἄκραν χεῖρα. καὶ γὰρ οὖν καὶ ταύτης μόρια θαυμαστῶς ὁπότ᾽ ἀλλή-
λοις ὁμολογεῖ καθάπερ γε καὶ βραχίονος πρὸς πῆχυν καὶ τούτου πρὸς ἄκραν χεῖρα καὶ τῶν κἀκείνης μορίων
πρὸς ἄλληλα, θαυμαστή τις ἐστὶν ἀναλογία. καὶ ταῦτα μὲν πάντα τὴν τέχνην ἐνδείκνυται τοῦ δημιουργοῦ, καὶ
τῶν δακτύλων δὲ μόνον ἡ ἀναλογία. τῷ γε μὴ δυσμενεῖ τῇ φύσει, τὴν αὐτὴν ἱκανὴ τέχνην ἐνδείξασθαι, διά τι
γὰρ οὐδεὶς ἄνθρωπος οὐδέποτε τριπλασίους ἔσχε τὸ μέγεθος ἢ νῦν εἰσὶ τοὺς δακτύλους, ἢ διά τι πάλιν οὐδ᾽ αὐ-
τοὺς μικρούς, ἡλίκη καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ἐστὶν ἡ πρώτη φάλαγξ, ἐγὼ μὲν γάρ φημι. διότι τὴν χρείαν αὐτῶν
διέφθειρε τὰ τηλικαῦτα μεγέθη, σὺ δ᾽ ὦ γενναιότατε κατήγορε τῶν ἔργων τῆς φύσεως, οὐδὲν μὲν τούτων βλέ-
πεις, ὅτι δ᾽ ἐν μυρίοις μυριάκις ἅπαξ που τινὰ ἐποίησεν ἓξ δακτύλους ἔχοντα, τοῦτο μόνον ὁρᾷς. εἰ δὲ πο-
20 λύκλειτος ἔς τι μικρὸν οὕτως ἥμαρτεν ἐν χιλίοις ἀνδριᾶσιν, οὔτ᾽ ἂν αὐτὸς ἐμέμψω, καὶ τοὺς ἐγκαλοῦντας ἀγνώ-
μονας ἐκάλεις, ἀντίστρεψον οὖν αὐτὸ, καὶ σκέψαι τί ποτ᾽ ἂν εἴπῃς εἰ κατὰ μὲν τοὺς χιλίους ἥμαρτεν ἡ φύσις, ἐν
ἑνὶ δὲ μόνῳ κατώρθωσεν, ἆρ᾽ οὐκ ἂν τύχης ἔφασκες, οὐ τέχνης ἔργον εἶναι τὸ κατορθούμενον; εἰ δ᾽ ἐν μυρίοις ἔτι δὴ
μᾶλλον, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἐν χιλίοις ἢ μυρίοις αὐτοῖς, ἐν μυριάκις δὲ μυρίοις ὁρῶμεν τι διημαρτημένον, εἰς τύχην ἀνα-
φέρειν τολμᾷς τὰ κατορθούμενα, θαυμαστῇ τινι δικαιοσύνῃ πρὸς τὴν φύσιν χρώμενος, ἆρά γε κἂν εἰ τραγῳδῶν ἢ κω-
μῳδῶν ἀγῶνι παρεγένου, τὸν ἐν τοῖς μυρίοις ἓν ἁμαρτόντα διέβαλες ἂν ὡς ἄτεχνον, ἐπῄνεις δ᾽ ὡς τεχνίτην, τὸν
ἓν κατορθώσαντα, λῆρος μακρὸς ταῦτα, καὶ φανερῶς ἀνδρῶν, ἔργα διασώζειν αἰσχρῶς ἐπιχειρούντων, ἃ κακῶς
ἐξ ἀρχῆς ἔθεντο στοιχεῖα. ταῦτα γὰρ ὁρῶντες ἀναιρούμενοι, συγχωρηθείσης εἶναι τεχνικῆς τῆς φύσεως, ἀναι-
σχυντεῖν ἀναγκάζονται. καίτοι γ᾽ ὡς ἔφην οὐδὲν ἔδει πάντ᾽ ἐπισκέπτεσθαι τὰ μόρια τοῦ σώματος ἀνατέμνον-
τα, τῶν γὰρ ἔξωθεν ὁτιοῦν ὀφθὲν ἱκανὸν ἐνδείξασθαι τὴν τέχνην τοῦ δημιουργήσαντος αὐτό, οὐκ ἄρα μὲν
30 δεῖ λέγειν, ὀφρύων ἢ ὤτων, ἰσότητά τε καὶ χρείαν, ἢ φλεβῶν, ἢ βλεφαρίδων ἢ κόρης πρὸς κόρην, ἤ τινος τῶν
τοιούτων, ὅσα θαυμαστὴν ἐνδείκνυται σοφίαν τε ἅμα καὶ δύναμιν τῆς φύσεως. ὅπου καὶ τουτὶ τὸ ἐπιτυχὸν
ὃ καλοῦμεν δέρμα, τὴν τέχνην αὐτῆς ἱκανὸν ἐνδείξασθαι. εἰ γοῦν ἀφῃρημένον αὐτὸ θεάσαιτό τις, ἐν μὲν τοῖς
πλείστοις μέρεσιν ἑαυτοῦ, συνεχὲς, ἐν ὀλίγοις τισὶν ἔχον τρήματα ἐπισκέψεται, πότερον εἰκῇ τέτρηται κἀκεῖ-
νο, μηδενὸς μήτ᾽ εἰσιόντος εἰς τὸ σῶμα, μήτ᾽ ἐξιόντος ὠφελίμως, ἢ πάντων ἐστὶν ἀξιόλογος ἡ χρεία; τὸ μὲν
γάρ τι τῶν τρημάτων ἕνεκα σιτίων τε καὶ ποτῶν, ἔτι τε τοῦ περὶ ἐξ ἀέρος εἰσόδου γέγονε, τὸ δ᾽ ἕνεκα τῶν ὑγρῶν
ἢ ξηρῶν περιττωμάτων ἐξόδου. συντέτρηται δ᾽ εἰς μὲν τὸ πρότερον ἡ διὰ τῶν μυκτήρων ὁδὸς τοῦ πνεύματος,
εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἡ τοῦ σπέρματος ἔκκρισις. ἀνήκουσι δὲ διὰ τῶν μυκτήρων, καὶ πρὸς αὐτὸν ἄνω τὸν ἐγκέφαλον,
ἕτεροι πόροι τῆς τῶν περιττωμάτων ἕνεκα ἐκροῆς. ἀλλαχόθι δὲ τέτρηται τὸ σῶμα χάριν τοῦ δύνασθαι τὸ ζῶον
ἀκούειν δι᾽ αὐτῶν, ἑτέρωθεν δ᾽ ἔσχισται τοῦ βλέπειν ἕνεκεν, ἀλλαχόθι δ᾽ οὐδὲν οὐδαμῶς μάταιον τρῆμά ἐστιν, ὥσ-
40 περ οὐδὲ τριχῶν ἀναγκαία γένεσις ἢ παντελὴς ἀπώλεια, πλὴν καθ᾽ ἃ μάλιστα ἐχρῆν ὡς ἐδείξαμεν, ἐν κεφα-
λῇ μὲν ὀφρύσι τε καὶ βλεφάροις ἡ γένεσις, ἀπώλεια δ᾽ ἐν τοῖς ἔνδον τῆς χειρὸς, καὶ κάτω τοῦ ποδὸς οὐ μὴν οὐδὲ
μῦς ἐστι συμφυὴς τῷ δέρματι μάτην, ἀλλ᾽ ἐν οἷς ἐστι μορίοις ἕνεκα χρείας ἀναγκαίας, ὡς ἐδείχθη, τίς οὖν οὕτως ἔμ-
πληκτος, ἄλλος γε ἢ ὅστις ἐχθρός ἐστι καὶ πολέμιος τοῖς ἔργοις τῆς φύσεως, ὃς οὐκ ἐκ τοῦ δέρματος εὐθέως ἁπάντων
πρῶτον συνῆκε τῆς τέχνης τοῦ δημιουργοῦ, τίς δ᾽ οὐκ ἂν εὐθὺς ἐνθυμηθῇ νοῦν τινα δύναμιν ἔχοντα θαυμαστὴν, ἐπι-
βαίνοντα τῆς γῆς ἐκτετάσθαι κατὰ τὰ μόρια, πανταχόθεν γοῦν ὁρᾶται γινόμενα ζῶα θαυμαστὴν ἅπαντα κα-
τασκευὴν ἔχοντα, καίτοι τί ἂν εἴη τῶν τοῦ κόσμου μορίων ἀτιμότερον τῶν περὶ τὴν γῆν, ἀλλ᾽ ὅμως ἐνταῦθα
φαίνεται νοῦς τις ἀφικνούμενος, κἀκ τῶν ἄνω σωμάτων, ἃ καὶ θεασαμένῳ τινὶ παραχρῆμα θαυμάζειν ἐπέρ-
χεται τὸ κάλλος τῆς οὐσίας, ἡλίου πρῶτον καὶ μάλιστα, μετ᾽ αὐτὸν δὲ σελήνης, εἶτα τῶν ἀστέρων, ἐν οἷς εἰκὸς
ὅσῳ περ ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ σώματος οὐσία καθαρωτέρα, τοσούτῳ καὶ τὸν νοῦν ἐνοικεῖν πολὺ τοῦ κατὰ τὰ γήινα σώ-
50 ματα βελτίω τε καὶ ἀκριβέστερον. ὅπου γὰρ ἐν ἰλύϊ καὶ βορβόρῳ καὶ τέλμασι καὶ φυτοῖς, καὶ καρποῖς ση-
πομένοις, ὅμως ἐγγίνεται ζῶα θαυμαστὴν ἔχοντα τὴν ἔνδειξιν τοῦ κατασκευάσαντος δημιουργοῦ, τί χρὴ νομίζειν
ἐπὶ τῶν ἄνω σωμάτων; ἰδεῖν δ᾽ ἐστὶ νοῦ φύσιν, καὶ καθ᾽ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἐννοήσαντα, πλάτωνα, καὶ ἀριστοτέλη, καὶ
ἵππαρχον καὶ, ἀρχιμήδην, καὶ πολλοὺς τοιούτους. ὁπότ᾽ οὖν ἐν βορβόρῳ τοσούτῳ, τί γὰρ ἂν ἄλλό τις εἴποι τὸ συγκεί-
μενον ἐκ σαρκὸς, αἵματός τε καὶ φλέγματος, καὶ χολῆς ξανθῆς, καὶ μελαίνης, ἐγγίνεται νοῦς περιττὸς, ὁπόσην τινα
χρὴ νομίζειν αὐτοῦ τὴν ὑπεροχὴν εἶναι καθ᾽ ἥλιον ἢ σελήνην, ἤ τινα τῶν ἀστέρων, ἐμοὶ μὲν γὰρ ταῦτα ἐννοοῦντι, καὶ δι᾽ αὐτοῦ
τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, οὐκ ὀλίγος τις ἐκτετάσθαι δοκεῖ νοῦς, οὐ γὰρ δὴ τῆς μὲν αὐγῆς τῆς ἡλιακῆς μεταλαμβάνειν
πέφυκεν, οὐχὶ δὲ καὶ τῆς δυνάμεως αὐτῆς, οἶδ᾽ ὅτι καὶ σοὶ δόξει ταῦτα, τὴν ἐν τοῖς ζώοις τέχνην ἀκριβῶς τε καὶ δυ-

καίως ἐπισκεψαμένῳ, πολλὴ εἰ καθάπερ εἶπεν, ἀντέπεσέ τις δόξα περὶ τῶν στοιχείων τοῦ πατρὸς ἣν ἔθετο προ-
πετῶς, ὥς ὅς τις γε ἐλευθέρᾳ γνώμῃ σκοπεῖται τὰ πράγματα, θεασάμενος ἐν τοσούτῳ βορβόρῳ σαρκῶν
τε καὶ χυμῶν ὅμως ἐνοικοῦντα νοῦν, ἰδὼν δὲ καὶ ζώου κατασκευὴν ὅτου δή, πάντα γὰρ ἔνδειξιν ἔχει σοφοῦ
δημιουργοῦ, τὴν ὑπεροχὴν ἐννοήσει τοῦ κατὰ τὸν οὐρανὸν νοῦ. καὶ τὸ δοκοῦν αὐτὸ σμικρὸν εἶναι πρότερον, ἡ πε-
ρὶ χρείας μορίων πραγματεία θεολογίας ἀκριβοῦς ἀληθῶς ἀρχὴ καταστήσεται, πολὺ μείζονός τε, καὶ πο-
λὺ τιμιωτέρου πράγματος ὅλης τῆς ἰατρικῆς. οὔκουν ἰατρῷ μόνον ἡ περὶ χρείας μορίων ἐστὶ πραγματεία
χρησίμη, πολὺ δὴ μᾶλλον ἰατρῷ φιλοσόφῳ, τῆς ὅλης φύσεως ἐπιστήμην κτήσασθαι σπεύδοντι, καὶ καθ' αὑτὴν
χρὴ τελεῖσθαι τὴν τελετήν. ἅπαντας γὰρ ὡς οἶμαι, καὶ κατ' ἔθνος καὶ κατ' ἀριθμὸν ἀνθρώπους, ὅσοι τιμῶσιν
ἑαυτοὺς, οὐδὲν ὅμοιον ἔχουσι, Ἐλευσινίοις τε καὶ Σαμοθρακίοις ὀργίοις. ἀμυδρὰ μὲν γὰρ ἐκεῖνα πρὸς ἔνδειξιν ὧν
10 σπεύδει διδάσκειν, ἐναργῆ δὲ τὰ τῆς φύσεώς ἐστι κατὰ πάντα τὰ ζῷα. μὴ γὰρ δὴ κατ' ἄνθρωπον ὑπολάβοις μό-
νον εἶναι τοσαύτην τέχνην, ὅσην ὁ πρόσθεν ἐξηγήσατο λόγος. ἀλλ' ὅτι περ ἂν ἐθέλοις ἕτερον ζῶον, ἴσην
ἐνδείξεταί σοι σοφίαν τε ἅμα καὶ τέχνην τοῦ δημιουργοῦ. καὶ ὅσῳ γ' ἂν ᾖ μικρότερον, τοσούτῳ μεῖζον παρέξει
τὸ θαῦμα, καθάπερ ὅσα διασημαίνοντες ἐν μικραῖς οὐσίαις οἱ δημιουργοί. τοιοῦτοι νῦν τινές εἰσι καὶ ὧν ἔναγ-
χος εἷς τις ἐν δακτυλίῳ Φαέθοντα διέγλυψεν, ὑπὸ τεττάρων ἵππων ὀχούμενον, ὧν ἑκάστου, καὶ χαλινοὶ καὶ
στόματα καὶ πρόσθιοι τῶν ὀδόντων ἐμοὶ μὲν οὐδ' ἑωρῶντο τὴν ἀρχὴν ὑπὸ σμικρότητος, εἰ μὴ περιστρέψαιμι
τὸ θέαμα πρὸς αὐγὴν λαμπράν. οὔκουν οὐδ' ἐνταῦθα πάντα τὰ μόρια καθάπερ οὐδ' ἄλλοις πολλοῖς. εἰ δέ τις
ἠδυνήθη τι θεάσασθαί ποτε σαφῶς αὐτῶν, εἰς ἄκραν εὐρυθμίας ἥκειν ὁμολογείτω. καὶ γὰρ οὖν καὶ οἱ πόδες οἱ
ιϛ'. τῶν δ' ἵππων, μορίοις μὲν ὑφ' ἡμῶν ἠριθμοῦντο, θαυμαστῶς δὲ ἑκάστῳ διηρθρωμένοι τὰ μόρια τοῖς ὁρᾶν
αὐτὰ δυναμένοις ἐφαίνετο. καί τοι καὶ τούτων αὐτῶν οὐδὲν ψύλλης σκέλους ἀκριβεστέραν εἶχεν ἐργασίαν,
20 πρὸς τὸ καὶ δι' ὅλου τοῦ σκέλους τῆς ψύλλης διήκειν τὴν τέχνην ζῶντός τε αὐτοῦ, καὶ τρεφομένου καὶ αὐξανομένου
ἀλλὰ τοσαύτη τις ἔοικεν ἥ τε σοφία καὶ ἡ δύναμις εἶναι τῆς δημιουργούσης τὴν ψύλλαν τέχνης, ὥστ' ἀμο-
γητὶ διαφυλάττειν τε, καὶ αὐξάνειν, καὶ τρέφειν αὐτήν. ὁπότ' οὖν περὶ τὰ τυχόντα τῶν ζῴων, τοσαύτη φαί-
νεται τέχνη κατὰ τὸ πάρεργον, ὡς ἂν εἰκάσῃ τις, γινομένη τῷ δημιουργῷ, πηλίκην αὐτοῦ τήν τε σοφίαν χρὴ
νομίζειν εἶναι καὶ τὴν δύναμιν ἐν τοῖς ἀξιολόγοις. ἓν μὲν δὴ τοῦτο μέγιστον κέρδος ἐκ τῆσδε τῆς πραγματείας
οὐχ ὡς ἰατροῖς ἡμῖν ἐστιν, ἀλλ' ὅπερ τοῦδε βέλτιον, ὡς δεομένοις ἐπίστασθαί τι περὶ χρείας δυνάμεως, ἣν ἔνιοι
τῶν φιλοσόφων, οὐδ' αὖ φασὶν ὅλως μήτι γε δὴ προνοεῖσθαι τῶν ζῴων. ε̄. δὲ β̄. εἰς διάγνωσιν τῶν πεπον-
θότων μορίων ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος, ὥσπερ καὶ ἡ τῆς ἐνεργείας γνῶσίς ἐστιν ὠφέλιμος. ὡς γὰρ ὁ γινώσκων
ὅτι τὸ μὲν βαδίζειν σκελῶν ἐστὶν ἔργον, ἡ δὲ τῶν σιτίων πέψις γαστρός, ἐπὶ μὲν τοῦ μὴ δυναμένου βαδίζειν, εὐθὺς
οἶδεν ὅτι τῶν σκελῶν μόριόν τι πέπονθεν, ἐπὶ δὲ τοῦ μὴ πέττοντος ἢ κακῶς πέττοντος, ὅτι γαστρός. οὕτως ὁ γι-
30 νώσκων ὅτι τὸ λογιζόμενόν ἐστιν ἐν ἐγκεφάλῳ, παραφροσύνας καὶ φρενίτιδας καὶ ληθάργους, καὶ μανί-
ας, καὶ μελαγχολίας, ἐγκεφάλου πάσχοντος ἤτοι κατὰ πρῶτον λόγον ἢ κατὰ συμπάθειαν εἴσεται γίνεσθαι. κα-
θάπερ οὖν ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν, οὕτω κἀπὶ τῶν χρειῶν ἔχει, τὸ γάρ τοι βαδίζειν, ὥσπερ διὰ τὰ νεῦρα, καὶ μῦς
ἀπόλλυται τῶν κατὰ σκέλη πασχόντων, οὕτω καὶ διά τι τῶν ὀστῶν καταγνυμένων, ἢ τῆς οἰκείας διαρθρώσεως
ἐξισταμένων. εἰ δ' ὅτι τὸ στηρίζεσθαι τοῖς σκέλεσι γίνεται διὰ τῶν ὀστῶν ἠγνοοῦμεν, οὐδ' ἂν ὅτι πασχόντων αὐτῶν βλά-
πτεται τὸ ζῶον ἔγνωμεν. οὕτω μὲν εἰς τὸ διαγνῶναι μόριον πεπονθὸς ἡ τῶν χρειῶν γνῶσις ὑπάρχει χρήσιμος
οὐδὲν ἧττον τῆς τῶν ἐνεργειῶν. ὡσαύτως δ' ἔχει, καὶ περὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον προγνώσεως, ὥσπερ γὰρ εἰς τὸ βα-
δίζειν ἡ τῶν ἐν τοῖς σκέλεσιν ὀστῶν οὐσία χρήσιμός ἐστιν, ὅσα πάθη κατὰ ταῦτα γίνεται τῶν ἀνιάτων, ὥσπερ
ἐπὶ τῶν μεθ' ἕλκους ἐξαρθρησάντων ἐνδείξεται, τὴν εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον ἀνίατον βλάβην τοῦ γε βαδί-
ζειν, ἀλλὰ κἂν χωρὶς ἕλκους ἀνίατον ἐξάρθρημα μείνῃ, καθάπερ ἐπὶ τῶν κατ' ἰσχίον γίνεται, πρὸς τῷ χωλείαν
40 τοῦ σκέλους προδηλῶσαι γενησομένην. ἐξ ἀνάγκης ἄρα, καὶ τὸν τρόπον αὐτῆς ἐνδείξεται, τὸ οὕτως ἐσόμενον,
οἷον Ἱπποκράτης ἔγραψεν ἐν τῷ περὶ ἄρθρων βιβλίῳ. τρίτη πρὸς τοῖς εἰρημένοις χρεία τῆς πραγματείας
ταύτης ἐστὶ πρὸς τοὺς σοφιστάς, ὅσοι τάς τε κρίσεις ἡμῖν οὐ συγχωροῦσιν ὑπὸ τῆς φύσεως γίνεσθαι, τήν τ' εἰς τὰ ζῷα
πρόνοιαν αὐτῆς ἀφαιροῦνται. προβάλλοντες γὰρ οὗτοι πολλάκις ὧν ἀγνοοῦσιν αὐτοὶ μορίων τὰς χρείας ὥσπερ
οὐκ οὔσας ἀναιροῦσιν ἐν τῷ δοκοῦσιν τὴν τέχνην τῆς φύσεως ἔπειτα καταγελῶσιν Ἱπποκράτους, ὅσα κρι-
τικῶς ἡ φύσις εἴωθεν ἐργάζεσθαι ταῦτ' ἀξιοῦντος μιμεῖσθαι. διὰ τοῦτ' οὖν ἀναγκαζόμεθα καὶ ἡμεῖς ἁπάντων
ἐπισκοπεῖσθαι τὰς χρείας τῶν μορίων, εἰ καὶ μηδὲν εἰς διάγνωσιν πάθους ἢ πρόγνωσιν τῶν ἐσομένων συν-
τελεῖ. μέγιστα δ' ἰατρὸς ἐκ τῆς πραγματείας τῆσδε, καὶ πρὸς τὰς ἰάσεις ὀνήσεται, καθάπερ γε κἂν τῆς περὶ τῶν
ἐνεργειῶν, ἐν γὰρ τῷ τέμνειν γέ τινα μόρια, καὶ περιτέμνειν ἢ ἐκκόπτειν, ἤτοι διεφθαρμένα πως, ἢ διὰ βελῶν,
ἢ διὰ σκολόπων ἐξαίρεσιν, ἐπιστάμενος τῶν μορίων τὴν χρείαν, εἴσεται τίνα μὲν ἀφειδῶς τέμνειν χρή, τίνα δὲ
50 φείδεσθαι. ταῦτα τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα χρηστὰ τῆς δεικνυμένης ἡμῖν πραγματείας, ὁ λόγος οὗτος ὥσπερ
ἀγαθός τις ἐπῳδὸς ἐξηγεῖται. λέγω δ' ἐπῳδόν, οὐ τὸν ἐπῳδαῖς χρώμενον, ἀλλ' εἰς μὲν τι ὡς ὁ παρὰ τοῖς μελικοῖς ποιη-
ταῖς, οὓς ἔνιοι λυρικοὺς ὀνομάζουσιν, ὥσπερ στροφή τις ἐστὶ καὶ ἀντίστροφος, οὕτω καὶ τρίτος ἐπῳδός, ὃν ἱστάμε-
νοι πρὸ τῶν βωμῶν ᾖδον, ὥς φασιν, ὑμνοῦντες τοὺς θεούς. ἐκείνῳ τοίνυν εἰκάσας τὸν λόγον τόνδε, τὴν προσηγορίαν
αὐτοῦ μετήνεγκα.

ΤΕΛΟΣ.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΩΝ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΒΙΒΛΙΟΝ α.

ὄργανα κινήσεως τῆς καθ' ὁρμὴν, οἱ μύες εἰσὶν, οὔπω δή τι πολὺ πλῆθος ὄντες ὡς
τοὐλάχιστον εὑρίσκειν ἀριθμὸν ἐχόντων αὐτῶν. καὶ γὰρ καὶ συμφύονται τινὲς ἀλλήλοις ὡς δοκεῖν
τε εἶναι. καί τις εἷς ὢν εἰς πολλοὺς τελευτήσας τένοντας οὐχ εἷς ἔτι μόνος, ἀλλ' ὅσοι
περ οἱ τένοντες εἶναι δοκεῖ. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ ὅτι πολυειδεῖς εἰσὶ τοῖς σχήμασιν, εἰς
ἀνόμοιά τε καταφύονται μόρια δυσφώρατον ἔχουσι τὸν τῆς κινήσεως τρόπον. εἴη δ' ἂν
οὐ μικρὸν οὐδὲ τὸ κατὰ διαφέροντας τόπους, καὶ πολλάκις ἐναντίους, ἐμφύεσθαι
τοῖς κινουμένοις μορίοις αὐτῶν. οἱ μὲν γὰρ ἄνωθεν. οἱ δὲ, κάτωθεν. οἱ δ' ἐκ τοῦ πρόσθεν,
ἢ ὄπισθεν, ἢ ἔνδοθεν, ἢ ἔξωθεν ἐμβάλλουσιν. ἀλλὰ καὶ τμηθεὶς ἅπας μῦς ἐγκαρσίως μὴ
πάνυ λεπτῇ, μὴ δ' ἐπιπολῆς τῇ τομῇ, βλάπτει μέν τινα πάντως τὴν τοῦ μορίου
κίνησιν εἰς ὃ καταπέφυκε. τῷ δ' εἶναι πολυειδεῖς τὰς βλάβας καὶ ταύτῃ δυσφώρατος αὐτῶν ὁ τῆς κινήσεως
τρόπος, αὐτίκα τῶν κατὰ σκέλη μυῶν ἄλλοτ' ἄλλου τμηθέντος, ἢ κάμπτειν, ἢ ἐκτείνειν, ἢ ἐπαίρειν, ἢ καθιέναι,
ἢ ἐπιστρέφειν ἀδυνατοῦσι τὸ κῶλον. τὰ δ' αὐτὰ καὶ φλεγμοναί. καὶ σκίρροι. καὶ σήψεις. καὶ θλάσεις αὐτῶν.
καὶ σκληρότητες οὐλῶν ἐργάζονται κατά τε τὰ σκέλη καὶ τὰς χεῖρας οὐχ ἥκιστα. καὶ γὰρ τῶν ἐν αὐταῖς
μυῶν παθόντων τινὲς μὲν ἐπαίρειν. ἢ ἐκτείνειν. ἢ κάμπτειν. ἢ καθιέναι τὰς χεῖρας, οὐκ ἔτι δύνανται. τινὲς δ' ἑ-
κατέρωσε περιάγειν. ἢ ἐπιστρέφειν ὀπίσω. τὰ δ' αὐτὰ καὶ τῶν τενόντων παθόντων γίνεται, καλοῦσι δ' αὐτοὺς
ἀπονευρώσεις μυῶν οἱ νεώτεροι. ὅτι οἶμαι τοὺς μῦς εἰς αὐτοὺς ὁρῶσι τελευτῶντας, μικτὴ δέ τις ἡ φύσις αὐτῶν
ἐστὶ καὶ μέση συνδέσμου τε καὶ νεύρου. σύνδεσμος γάρ ἐστιν ὃ γοῦν ἰδίως, οὐ κοινῶς ὀνομαζόμενος, σῶμα νευρῶ-
δες ἐξ ὀστοῦ μὲν ὁρμώμενον πάντως. διαπεφυκὸς δὲ ἢ εἰς ὀστοῦν ἢ εἰς μῦν. καὶ δῆλον ὡς ἀπὸ τῆς χρείας αὐτῷ
τοὔνομα. νεῦρον δὲ καὶ τόνος ἐξ ἐγκεφάλου, ἢ νωτιαίου φύεται. κέκληται δ' ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν, δυοῖν
ὀνόμασιν ἓν ὄργανον, ὅτι νεύειν καὶ τείνειν πέφυκεν, ἡ δ' οὐσία τοῦ σώματος αὐτῶν ὡς εἰ νοήσαις πεπιλημένον τε καὶ
πεπυκνωμένον, καὶ διὰ τοῦτο σκληρότερον γεγονότα τὸν ἐγκέφαλον. ἔστι δὲ καὶ τὸ τοῦ νωτιαίου σῶμα παραπλή-
σιον ἐγκεφάλῳ πεπιλημένῳ τε καὶ διὰ τοῦτο σκληρῷ γεγονότι. καὶ γὰρ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, τὸ ὀπίσω μέ-
ρος τὸ τῷ νωτιαίῳ συνεχὲς σκληρότερον τοῦ πρόσω, καὶ ὅσα τῶν νεύρων ἐστὶ μαλακώτερα, ταῦτα οὐδὲν δόξεις ἂν
νωτιαίου διαφέρειν. οὐ μὴν ὅ γ' ἐν τοῖς ἄλλοις ὀστοῖς μυελὸς, τοιοῦτος, ἀλλ' ὑγρὸς καὶ ῥυτὸς ὀλίγου δεῖν. μάλιστα
δ' ἂν αὐτὸν τὸ μαλακὸν εἰκάσαις πιμελῇ. οὐκ οὖν οὐδ' ἐκφυόμενον εὑρήσεις τοῦ μυελοῦ τούτου νεῦρον οὐδὲν, οὔτ' οὖν
μαλακὸν, οὔτε σκληρὸν, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἐγκεφάλου τε καὶ νωτιαίου σκεπάσμασιν ἐσκέπασται, οὐδ' ἀρτηρίαι καὶ
φλέβες διαπλέκουσιν αὐτὸν, ὥς τε κατ' οὐδὲν ἐγκεφάλῳ καὶ νωτιαίῳ προσέοικεν. οὐδ' ἔστιν αὐτῷ κοινωνία πρὸς μῦς
οὐδὲ μία. πρὸς ἐγκέφαλον δὲ καὶ νωτιαῖον ἅπασι μυσὶν οὐ σμικρὰ κοινωνία. δέονται γὰρ, ἢ παρ' ἐγκεφάλου νεῦ-
ρον, ἢ παρὰ νωτιαίου λαβεῖν. καὶ τοῦτο τὸ νεῦρον, ἰδέσθαι μὲν μικρὸν, οὐ μὴν τὴν δύναμιν μικρὸν, ἐπιγνώσῃ
δὲ τοῖς παθήμασι. καὶ γὰρ καὶ τεμνόμενον. καὶ θλιβόμενον καὶ θλώμενον. καὶ βρόχῳ διαλαμβανόμενον.
καὶ σκιρρούμενον. καὶ σηπόμενον, ἀφαιρεῖται τοῦ μυὸς ἅπασαν κίνησίν τε καὶ αἴσθησιν. ἀλλὰ καὶ φλεγμαίνον-
τος ἐπαισθήσαντο καὶ παρέπαισαν οὐκ ὀλίγοι. καὶ τινὲς τῶν οὕτως ἐχόντων ἰατροῦ σοφωτέρου τυχόντες. τε-
μόντος τὸ νεῦρον, αὐτίκα μὲν ἐπαύσαντο τοῦ ἀλγεῖσθαι τε καὶ παραπαίειν. ὕστερον δὲ τὸν μῦν εἰς ὃν ἐνέβαλε τὸ
νεῦρον, ἀναίσθητόν τε καὶ ἀχρεῖον εἰς τὰς κινήσεις ἔσχον. οὕτως ἄρα μεγάλη τις δύναμις ἐν τοῖς νεύροις ἐστὶν, ἄνω-
θεν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρχῆς ἐπιρρέουσα. οὐ γὰρ δὴ ἐξ αὐτῶν γε οὐδὲ σύμφυτον αὐτὴν ἔχει. γνοίης δ' ἐν τῷδε μά-
λιστα, εἰ τέμνεις τῶν νεύρων τούτων ὁτιοῦν, ἢ τὸν νωτιαῖον αὐτόν. ὅσον μὲν γὰρ ἀνωτέρω τῆς τομῆς συνεχὲς ἐγκε-
φάλῳ, τοῦτο μὲν ἔτι διασώσει τὰς τῆς ἀρχῆς δυνάμεις. τῷ κατωτέρω δὲ παντὶ οὔτ' αἴσθησιν οὔτε κίνησιν οὐδενὶ χο-
ρηγεῖν δυνήσεται. λόγων οὖν ὀχετῶν ἔχοντα τὰ νεῦρα, καθάπερ ἔκ τινος πηγῆς τοῦ ἐγκεφάλου τοῖς μυσὶ πα-
ράγονται τὰς δυνάμεις, ἐπειδὰν, πρῶτον αὐτοῖς ὁμιλήσῃ, σχίζεται πολυειδῶς, ἄλλην ἐπ' ἄλλης σχίσιν, καὶ
τέλος εἰς λεπτὰς καὶ ὑμενώδεις ἶνας ὅλα λυθέντα, πᾶν οὕτω τοῦ μυὸς σῶμα διαπλέκει. οἱ δ' αὖ σύνδεσμοι
καθ' οὓς τοῖς ὀστοῖς οἱ μύες συνδοῦνται καὶ συμφύονται, τούς θ' ὑμένας τοὺς ἀμφ' αὐτοὺς γεννῶσι, καί τινας εἴ-
σω διαφύσεις εἰς αὐτὴν τὴν σάρκα τῶν μυῶν πέμπουσιν, ἣν ὡς πέρ τινα χώραν μοι νόει, πολλοῖς ὀχετοῖς ἀρ-
δευομένην. ἑνὶ μὲν τῷ πρόσθεν εἰρημένῳ τῷ νεύρῳ. δύο δ' ἄλλοις. τῷ μὲν αἵματος θερμοῦ καὶ λεπτοῦ καὶ ἀτμώ-
δους. τῷ δὲ ψυχροτέρου τε καὶ παχυτέρου. καλεῖται δ' αὐτῶν. τὸ μὲν ἀρτηρία. τὸ δὲ, φλέψ. οὗτοι μὲν οὖν οἱ
ὀχετοὶ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ καρδίας καὶ ἥπατος ἔχοντες, τὸ σῶμα τῶν μυῶν ἀρδεύουσι. καὶ διὰ τούτους οὐκέτι χώ-
ρα τις ἁπλῶς, ἀλλ' οἷον φυτὸν ὁ μῦς γίνεται. διὰ δὲ τὸν τρίτον ὀχετὸν τὸν ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀρχῆς, οὐ φυτὸν,
ἀλλ' ἤδη κρεῖττον φυτοῦ, προσλαβὼν αἴσθησίν τε καὶ κίνησιν τὴν καθ' ὁρμὴν, οἷς τὸ ζῶον τοῦ μὴ ζώου διαφέρει.
διὰ ταύτας οὖν τὰς δυνάμεις ὄργανον ψυχικὸν ὁ μῦς ἐγένετο, καθάπερ ἡ ἀρτηρία καὶ φλὲψ φυσικόν.
καὶ γὰρ οὖν καὶ τῶν κινήσεων. αἱ μὲν ἀρτηρίας τε καὶ φλεβὸς, φυσικαί τε καὶ χωρὶς ὁρμῆς. αἱ δὲ τῶν
μυῶν ψυχικαί τε καὶ μεθ' ὁρμῆς. εἴτε δὲ μετὰ προαιρέσεως λέγοις τὰς τῶν μυῶν γίνεσθαι κινήσεις, ἢ ἑκου-
σίως, ἢ μετὰ βουλήσεως, οὐδὲν διοίσει. ἐν ὅσῳ γὰρ ἐν ἅπασι τούτοις ἐσχάσθαι χρὴ, τοῦ διορίσασθαι τὴν κί-
νησιν αὐτῶν ἀπὸ τῆς τῶν ἀρτηριῶν τε γὰρ φλεβῶν κινήσεως. ὥστ' εἰ καὶ μὴ ἱκανὸς εἴης ἐν ὀνόμασιν ἐνδείξασθαι
τὴν διαφορὰν, αὐτάρκως ὃ βούλει δηλώσεις. τί δή ποτε δ' οὐκ αἰσθήσεως ὄργανον εἶπον μὲν εἶναι τὸν μῦν, ἀλλὰ
κινήσεως μόνης, καίτοι γ' ἀμφοτέρων ὁμοίως αὐτῷ μέτεστι; ἢ ὅτι κίνησις μὲν οὐκ ἂν γένοιτο τοῖς ζώοις οὐδὲ μία
καθ' ὁρμὴν, ἄνευ τῶν μυῶν, ὥστ' ἴδιον αὐτοῖς ὄργανον ὁ μῦς. αἴσθησις δὲ ὑπάρχει τοῖς αἰσθητικοῖς μορίοις ἅπα-

σι, καὶ χωρὶς μυῶν. ὅτι γὰρ ἂν αὐτῶν μετέχοι νεύρου, τοῦτο πάντως αἰσθάνεται. τί μὲν οὖν ὁ μῦς ἐστιν, εἴρηται
σαφῶς ὅτι κινήσεως τῆς καθ' ὁρμὴν ὄργανον. εἴρηται δὲ καὶ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως αὐτῷ, καὶ δι' ὧν, ὡς ἀπ' ἐ-
γκεφάλου τε καὶ διὰ νεύρων. εἴρηται δὲ καὶ ὅπως εἰς αὐτὸν ταῦτα σχίζεται, καὶ ὅπως οἱ σύνδεσμοι. λείπει δ'
ἂν ἔτι περὶ τῆς τῶν τενόντων φύσεως εἰπεῖν, πρὸς τὸ μηδὲν ἀσαφὲς ὑπολείπεσθαι τοῖς ἑξῆς λόγοις. ὅτι μὲν οὖν
διττὴ μικτή τίς ἡ φύσις ἐστὶ τῶν τενόντων, ἔκ τε τῶν συνδέσμων καὶ τῶν νεύρων, εἴρηται μὲν οὖν καὶ τοῦτο πρόσθεν,
ἀλλ' ὁ λογισμὸς αὐτοῦ παραλέλειπται. νῦν δὲ προσκείσεται. σκληρότερος ἐστὶν ὁ τένων νεύρου τοσοῦτον, ὅσον συν-
δέσμου μαλακώτερος, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος τηλικοῦτος, οἷος ἐξ ἀμφοῖν μάλιστα γεγονέναι. καὶ σύν-
δεσμος μὲν ἅπας ἀναίσθητος, νεῦρον δὲ ἅπαν, αἰσθητικόν. ὁ δὲ τένων, οὔτ' ἀναίσθητος ὅτι καὶ νεύρου μετέχων, οὔθ'
οὕτως αἰσθητικὸς ὡς τὸ νεῦρον, οὐ γὰρ ἐστὶν νεῦρον μόνον. εἰς ὅσον οὖν μέτεστιν αὐτῷ συνδέσμου φύσεως, εἰς τοσοῦτον
10 ἤμβλυνται τὸ τῆς αἰσθήσεως ἀκριβές. ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ φύεσθαι μὲν ἐκ τῆς τελευτῆς τοῦ μυὸς τὸν τένοντα, κατα-
φύεσθαι δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τό, τε νεῦρον καὶ τοὺς συνδέσμους, εἶτ' εἰς ὅλον διασπείρεσθαι τὸν μῦν, εὔλο-
γον ἐξ ἀμφοῖν γεγονέναι τὸν τένοντα. σαφέστερον δ' ἂν μάθοις αὐτὸ, διὰ τῆς ἀνατομῆς. ἐναργῶς γὰρ ὄψει, τὴν
μὲν ἀρχὴν, ἣν καλοῦσι κεφαλὴν μυὸς, νευρωδεστέραν. τὰ δὲ μέσα, σαρκωδέστερα. ἵνα περ αἱ καλούμεναι κοιλίαι
τῶν μυῶν εἰσίν. ἐντεῦθεν δ' αὖθις ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἔτι νευρωδέστερος γίνεται, κατὰ τὴν αὐτὴν τῇ πρόσθεν ἀναλο-
γίαν. καὶ τέλος εἰς τοσοῦτον μᾶλλον νευρῶδες φαίνεται τὸ κάτω πέρας, εἰς ὅσον περ καὶ κατὰ τὴν κεφαλήν.
τὸ δὲ νεῦρον τὸ καθῆκον εἰς αὐτὸν κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἔμφυσιν, εἰς ὀλίγας νενέμηται μοίρας. ἐκείνων δ' αὖ-
θις εἰς ἑτέρας τεμνομένων καὶ τούτων τεμνομένων αὖθις εἰς ἄλλας, καὶ μέχρι τοσούτου τῆς σχίσεως προϊού-
σης, ὥστ' εἰς ὑμενώδεις καὶ πάνυ λεπτὰς ἶνας τελευτῆσαι, καὶ πάλιν ἐκ τούτων τῶν μορίων συνιόντων
πρὸς ἄλληλα καὶ ποιούντων νεῦρα, μείζονα μὲν τὸν ὄγκον τῶν ἔμπροσθεν. ἐλάττονα δὲ τὸ πλῆθος, ἐν τῇ τελευ-
20 τῇ τοῦ μυὸς, ἴσα τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ μέγεθος ταῦτα τοῖς κατὰ τὴν πρώτην ἀρχὴν γίνεται. ἐπεὶ δ' αὖθις, ὁ
τένων φύεται πολὺ μείζων τοῦ καθήκοντος εἰς τὸν μῦν νεύρου, δῆλον οὖν ὡς οὐκ ἐκ τοῦ νεύρου μόνον ἐγένετο, ἀλ-
λά τι καὶ τῶν συνδέσμων τῆς φύσεως προσέλαβε, καὶ οὐκ ὀλίγον γε τοῦτο, πολλαχόθεν μὲν γὰρ ἑξαπλά-
σιος. πολλαχόθεν δὲ καὶ δεκαπλάσιος τῷ πάχει τοῦ νεύρου φαίνεται. καὶ προσηκόντως ἄρα τοιοῦτός τε
καὶ τηλικοῦτος ἐγένετο, μέλλων γε καὶ τὴν τοῦ νεύρου καὶ τὴν τοῦ συνδέσμου χρείαν παρέξειν. συνδεῖ μὲν γὰρ
τὸν μῦν, τοῖς ὑποκειμένοις ὀστοῖς εἰς ἃ καταφύεται, καὶ ταύτῃ μὲν οὐδὲν διαφέρει συνδέσμου. αἰσθάνεται δὲ καὶ
κινεῖται, καὶ ταύτῃ πάλιν νεύρου μετέχει. μείζων δὲ ἐγένετο τοῦ νεύρου, μέλλων γε κινήσειν αὐτὸς τὸ ὀστοῦν. κα-
ταφύεται γὰρ ὡς τὸ πολὺ πᾶς τένων, εἰς ὀστοῦ μὲν πέρας παρακειμένον χόνδρῳ, οὐ μὴν τὸ τυχόν γε τοῦτο
πέρας, οὐδ' ὡς ἔτυχεν αὐτὸς, ἀλλ' αὐτὸς μὲν πλατυνθεὶς, ἑλίττεται περὶ τοῦ ὀστοῦ τὸ ἄνω, ὃ καλεῖται κεφα-
λή. οὕτως γὰρ ἔμελλεν ὑπὸ τοῦ μυὸς ἑλκόμενος ὁ τένων αὐτὸς συμφυὲς ὂν αὐτῷ τὸ ὑποκείμενον ὀστοῦν συνε-
30 φέλκεσθαι. δεσμοῦ μὲν γὰρ ἀσφαλοῦς τινὸς ἔδει τῷ μυὶ, πρὸς τὸ κινηθησόμενον ὀστοῦν ὑφ' ἑαυτοῦ, καὶ οὐδὲν
ἦν ἐπιτηδειότερον συνδέσμου εἰς τοῦτο. τὸ δὲ νεῦρον τὸ ἀπ' ἐγκεφάλου, ὁδός τις ὂν δυνάμεως κινητικῆς, ἕνεκα
τοῦ μεταδοῦναι ταύτης συμπαρεξετάθη τε καὶ συναμεμίχθη τῷ συνδέσμῳ, καὶ οὕτως ἐξ ἀμφοῖν ὁ τένων
ἐγένετο. ἅπας μὲν οὖν τένων εἰς ὀστοῦν καταφύεται τοὐπίπαν, οὐ μὴν ἅπας γε μῦς εἰς τένοντα τελευτᾷ.
τῶν γ' οὖν τὴν γλῶτταν κινούντων μυῶν οὐδενὶ, τένων φύεται οὐ δὲ γὰρ ἐδεῖτο κινεῖν οὐδὲν ὀστοῦν ἡ γλῶττα,
μέλλουσά γε καὶ φωνὴν διαρθρώσειν καὶ χυμοὺς διακρίνειν καὶ τῇ μασήσει τε καὶ τῇ καταπόσει συνεργήσειν,
εἰ δέ τῳ δοκεῖ καὶ ἡ καρδία παραπλησίως ἔχειν, οὐκ ἀκριβῶς οὗτος κατεσκέψατο σῶμα μυὸς, ἢ πάντως ἂν ἔγνω
πολὺ διαφέρουσαν αὐτὴν καὶ πάχει καὶ διαπλάσει καὶ πλοκῇ καὶ σκληρότητι μυός. καὶ μὲν δὴ καὶ τοῖς ἔργοις
οὐδὲν ἐοίκασιν. ἡ μὲν γὰρ ἐν τῇ διπλῇ καὶ συνθέτῳ κινήσει διὰ παντὸς ἐκ διαστολῆς καὶ συστολῆς συγκειμένῃ, μηδὲν
τῆς ὁρμῆς τοῦ ζώου πρὸς τὸ γίνεσθαι δεομένη. τοῖς μυσὶ δ' οὔθ' αἱ κινήσεις ὅμοιαι, καὶ χωρὶς ὁρμῆς οὐκ ἂν γένοιντο.
40 σύνδεσμοι μὲν γάρ τινες εἰσὶν ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς καρδίας, ἀκριβῶς ἐοικότες τένουσιν, περὶ ὧν τῆς χρείας ἑτέρω-
θι λέγομεν. ἀκουέσθω δὲ νῦν τοὔνομα, κατὰ τὸ κοινὸν τοῦ συνδέσμου σημαινόμενον. ἀλλὰ τά γε χείλη τοῦ στόμα-
τος, ἀκριβεῖ συμφύσει δέρματος καὶ μυὸς γεγονότα, χωρὶς ὀστοῦ κινεῖται. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ, κινοῦν-
ται μὲν καθ' ὁρμὴν καὶ αὐτοὶ ὑπὸ μυῶν, οὐδὲν δ' αὐτοῖς ὀστοῦν συγκινεῖται. καὶ μὴν καὶ τὸ δέρμα τὸ κατὰ τὸ
μέτωπον τε καὶ τὰς ὀφρῦς καὶ τὰ πλεῖστα μέρη τοῦ προσώπου, τῶν ὀστῶν ἀτρεμούντων κινεῖται καθ' ὁρμήν. τοσοῦ-
δε μέντοι τὸ διαφέρον ἐστὶ τῷ δέρματι τούτῳ καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς χείλεσιν. ὅτι τῷ μὲν, αὐτὶ τούτου ὑπο-
τέτακται μυώδης φύσις λεπτή. τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς μᾶλλον οἱ μύες κινοῦσιν. ἡ δὲ τῶν χειλῶν φύσις, δέρματος κραθέν-
τος μυΐ, γίνεται. εἰ δὲ καὶ ὁ στόμαχος τῆς γαστρὸς, ὃν οἰσοφάγον ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ, αὐτός τε μῦς ἐστὶ καὶ τὰ τοῦ μυὸς
ἔργα τοῖς ζώοις ὑπηρετεῖ, εἴη ἂν καὶ οὗτος ὁ μῦς, οὔτε εἰς τένοντα τελευτῶν, οὔτε ὀστοῦν συγκινῶν. ὁ μέντοι κατὰ τὸν
τράχηλον τῆς τὸ οὖρον ὑποδεχομένης κύστεως, τήν τε οὐσίαν τοῦ σώματος ἀκριβῶς ἔοικε μυΐ, καὶ τοὔργον αὐτῷ μυός.
50 ὥσπερ οὖν καὶ τὸ κατὰ τὴν ἕδραν, εἴτ' οὖν ἕνα μόνον ἐκεῖνον τὸν μῦν, εἴτε πλείους συμφυεῖς χρὴ νομίζειν. κινεῖται
δ' οὐδ' ὑπὸ τούτων οὐδὲν ὀστοῦν, ὥσπερ οὐδ' ὑπὸ τῶν εἰς τοὺς ὄρχεις, καὶ τὸ αἰδοῖον καθηκόντων. ἐν κεφαλαίῳ
δὲ κατὰ πάντων τῶν μυῶν λεκτέον, ὅτι κινήσεως τῆς καθ' ὁρμὴν ὄντες ὄργανα. ποτὲ μὲν ἑαυτοὺς μόνους κι-
νοῦσι συστέλλοντες, ὡς οἱ τῆς ἕδρας τε καὶ τῆς κύστεως. ποτὲ δὲ καὶ τὸ δέρμα πρὸς τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν ἑλκόμενοι, συ-
νεπισπῶνται, καθάπερ οἱ κατὰ τὰ χείλη καὶ τὸ μέτωπον, καὶ ὅλως οἱ κατὰ τὸ πρόσωπον. ἐκ τούτων μὲν οὖν οὐδεὶς
ἀποφύεται τένων. οἱ δ' ἄλλοι πάντες μύες, ὅσοι μὲν ὀστᾶ κινοῦσιν εἰς τένοντας τελευτῶσι τοὐπίπαν ἢ μείζους ἢ ἐ-
λάττους. ὅσοι δ' ἄλλο τι, τούτων τοῖς μὲν εἰσὶ τένοντες, τοῖς δ' οὔ. κινοῦσι δὲ ἄλλο τι καὶ οὐκ ὀστοῦν, οἵ τε τῶν ὀφθαλμῶν,
καὶ οἱ τῆς γλώττης, καὶ οἱ τῶν ὄρχεων τε, καὶ τοῦ αἰδοίου, καὶ οἱ τῆς φάρυγγος, καὶ οἱ κατὰ τὸν λάρυγγα μάλιστα. καλεῖται
δ' οὕτω τὸ ἄνω πέρας τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ὅπερ καὶ κεφαλὴν ὀνομάζουσι βρόγχον τε καὶ φάρυγγα. οἱ μὲν οὖν

τῶν ὀφθαλμῶν

τῶν ὀφθαλμῶν, ὑμενώδεσι μὲν ἀλλ' ἰσχυραῖς ἀπονευρώσεσιν, εἰς τὸν σκληρὸν καὶ νευρώδη χιτῶνα τὸν περικείμενον τῷ ὑαλοειδεῖ καθήκουσιν. οἱ δὲ τοῦ αἰδοίου τε καὶ τῶν ὀρχέων, οὐδὲ μίαν ἀπονεύρωσιν πεποιημένοι, τοῖς σαρκώδεσι σφῶν αὐτῶν μορίοις ἐμφύονται. τῶν δὲ κατὰ τὴν φάρυγγα καὶ τὸν λάρυγγα μυῶν, τοῖς μὲν, ἀμυδραί τινες ἀπονευρώσεις, τοῖς δὲ, οὐδ' ὅλως εἰσίν. κινήσεως δὲ τρόπος ἄλλος ἄλλοθι φαίνεται. κατὰ μέν γε τὴν γλῶτταν οὐκ ἔστιν ἥν τινα κίνησιν οὐκ ἂν ἴδοις, ἄνω τε γὰρ καὶ κάτω, καὶ πρόσω, καὶ ὀπίσω. καὶ τῇδε κἀκεῖσε φαίνεται περιφερομένη. καὶ τὰ μὲν οἷον ἀνελκομένη τε καὶ ἀναπτυσσομένη, τὰ δὲ καὶ κυκλοτερῶς πάντῃ περιφερομένη. κατὰ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς, τέτταρες μὲν εἰσὶν εὐθεῖαι κινήσεις ἄνω καὶ κάτω καὶ εἰς δεξιὰ καὶ ἀριστερά. δύο δ' ἄλλαι περιστρεφομένων ἐν κύκλῳ. δύο δὲ, τῶν κατὰ τοὺς κροτάφους μυῶν, ἐρειδόντων μὲν γὰρ ἀλλήλοις τοὺς ὀδόντας, τείνονταί τε καὶ κυρτοῦνται. κεχηνότων δὲ, χαλῶνται καὶ προστέλλονται. καὶ μὴν καὶ ἡ τοῦ κατὰ τὸν βραχίονα μυὸς μεγάλη κίνησις ἱκανῶς ἐναργής. ἐν μὲν τῷ κάμπτειν κατ' ἀγκῶνα, κυρτουμένου τε, καὶ εἰς ταὐτὸν συνιόντος, ἐν δὲ ταῖς ἐκτάσεσι, χαλωμένου τε καὶ προστελλομένου. τὰς δ' αὐτὰς κινήσεις ὁ τοῦ πήχεος μῦς ὁ μέγας ἐναργῶς ἐν αὑτῷ ἔχει φαινόμενος ἐν μὲν τῷ κατακάμπτειν τοὺς δακτύλους κυρτούμενός τε καὶ συντεινόμενος, ἐκτεινόντων δὲ, καὶ αὐτὸς ἐκτεινόμενός τε καὶ χαλώμενος, καὶ προστελλόμενος, οὕτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι μύες ὀλίγου δεῖν ἅπαντες, οἱ κατὰ τὰ κῶλα, διττὰς ἔχοντες φαίνονται κινήσεις, ἐὰν γυμνώσεις αὐτοὺς τοῦ δέρματος. οἱ μὲν γὰρ εἰρημένοι καὶ χωρὶς τοῦ γυμνῶσαι διὰ μέγεθος. ἐν τοῖς ἰσχνοῖς γὰρ καὶ μυώδεσι σώμασιν, οἱ πλεῖστοι τῶν μυῶν, ἐναργῶς φαίνονται κινούμενοι, πρὶν γυμνωθῆναι τοῦ δέρματος. ἰδίαν δέ τινα κίνησιν, ὅτι καὶ τὸ σχῆμα διάφορον, ὁ κατὰ τὴν ἕδραν ἐκτήσατο μῦς. τοῖς συσπαστοῖς βαλαντίοις ἀνάλογον. ἀτὰρ οὖν καὶ τὸ διάφραγμα τοιούτῳ τινὶ προσέοικε πλὴν ὅτι μὴ διατέτρηται. τούτου μὲν οὖν τὴν κίνησιν ἐναργῶς κατόψει. διελὼν μὲν τὸ περιτόναιον. παραστείλας δὲ τὰ ὑποκείμενα σπλάγχνα. τῶν δ' ἄλλων τῶν κατά τε τὸν θώρακα καὶ τὸ σύμπαν ὑπογάστριον μυῶν, ἀρκεῖ τὸ δέρμα μόνον ἀφελεῖν. συμβέβηκε δ' αὐτοῖς κατ' ὑπογάστριον ἐναντίον παρὰ τοὺς ἐν τοῖς κώλοις τε καὶ κατὰ τὸ πρόσωπον μῦς. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἡνίκα ἐκτείνονταί τε καὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀνασπῶνται, κυρτοῦνται. οὗτοι δὲ τεινόμενοι μὲν, προστέλλονται. κυρτοῦνται δὲ, χαλώμενοι, πότερον οὖν, τοῦτο γὰρ ἐξ ἀρχῆς προὔκειτο σκοπεῖσθαι, τοσοῦτοι τρόποι κινήσεως ὑπάρχουσι τοῖς μυσὶν, ὅσοι περ καὶ φαίνονται κατά τε τὰς διαιρέσεις, καὶ πρὶν γυμνῶσαι τὰ μόρια, ἢ πολὺ μὲν ἐλάττους εἰσὶ, φαίνονται δὲ πολλοί. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ τὸ μὴ μίαν πᾶσι τοῖς μυσὶν ὑπάρχειν κίνησιν, ἄτοπον. ὥσπερ εἰ καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἄλλην ἄλλης κίνησιν ἔφασκέ τις ὑπάρχειν. ἀεὶ γὰρ φαίνεται διὰ τῶν ὁμοίων ὀργάνων ὁμοίως ἐνεργεῖν ἡ φύσις. τὸ μὲν οὖν ἓξ ὑπάρχειν κινήσεις ἅπασι τοῖς μυσὶν, ὅπερ ἤδη τινὲς ἔφασαν, ἐναργῶς ἐξελέγχεται. τῶν γὰρ κατὰ τὰς χεῖρας καὶ τὰ σκέλη μυῶν οὐδεὶς ἐκτάσεως καὶ συστολῆς τρίτην τινὰ ἴσχει κίνησιν ἑτέραν, ὥσπερ οὐδ' οἱ κροταφῖται μύες. ἐναργῶς γὰρ καὶ τούτων ἑκατέρῳ δύο κινήσεις εἰσίν. εἰ δὲ τὸ κῶλον ὅλον εἰς ἓξ τόπους μεταφέρουσιν οἱ μύες, οὐδὲν τοῦτό γε ἄπορημα πρὸς τὸ μὴ ἐν καθ' ἕκαστον αὐτῶν διττὴν εἶναι τὴν κίνησιν, εἰ μὲν γὰρ εἷς μῦς ἐκίνει τὸ κῶλον ὅλον ἀναγκαῖον ἂν ἦν ὅσαι περ αἱ τοῦ κώλου, τοσαύτας εἶναι καὶ τὰς τοῦ μυὸς κινήσεις. ἐπειδ' οὐ μόνον ἕξ, ἀλλὰ καὶ πολὺ πλείους εἰσὶν ἑκάστῳ τῶν κώλων οἱ μύες, οὐδὲν δή που θαυμαστὸν ἄλλην ὑπ' ἄλλου τῷ κώλῳ γίνεσθαι κίνησιν, ἀλλ' οἶμαι τὴν γλῶτταν ἐξαπατῆσαι τοὺς τὰ τοιαῦτα ἀποφηναμένους. οἰηθέντας ἕνα μῦν αὐτὴν, ὑπάρχειν. καὶ εἰ ὄντως εἷς ἦν μῦς, ἐναργῶς ἂν ἀπεδείκνυτο πολλὰς εἶναι κινήσεις ἑνὸς μυός. νυνὶ δὲ, οὐ γάρ ἐστιν εἷς, ἀλλὰ πολλοὶ κινοῦσι μύες αὐτὴν, τοὐναντίον οἶμαι περανθήσεσθαι τὸ μὴ πολλὰς ἑκάστου μυὸς εἶναι τὰς κινήσεις. ἢ μάταιον ἂν εἴη τὸ πλῆθος αὐτῶν εἰ δι' ἑνὸς ἁπάσας ἀποτελεῖσθαι δυνατὸν ἦν. ἀλλ' ἑκάτερος φασὶ τῶν ὀφθαλμῶν τέτταρας εὐθείας κινεῖται κινήσεις, ὀρθῶς γ' αὖ, καὶ γὰρ καὶ μύες εὐθεῖς τέτταρες, ἦν δ' ἂν εἷς καθ' ἑκάτερον, εἰ πάσας κινεῖν πεφύκει. ὡς οὖν εἴπερ ἦν εἷς ἐπεραίνετο τέτταρας εἶναι τὰς κινήσεις, οὕτως ἐπειδὴ τοσοῦτοι τὸν ἀριθμόν εἰσιν, ὅσαι περ αἱ κινήσεις, ὑφ' ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν μίαν γίνεσθαι περανθήσεται, καθάπερ καὶ τῶν περιστρεφόντων αὐτὸν ἑκατέρου μίαν. καὶ μὴν καὶ πρὸς ἡμῶν αὐτῶν φασὶν ὁμολογεῖται, κἂν εἰ μὴ πλείους δύο γοῦν καθ' ἕκαστον μυῶν φαίνεσθαι κινήσεις, πῶς οὖν ὁ λόγος μίαν εἶναι βούλεται. ἔστι δὲ τοῦτο οὐδὲν ἄτοπον. ἡ μὲν γὰρ ὡς ἐνέργεια κίνησις μία καθ' ἕκαστον. ἡ δ' ἐναντία, κατὰ συμβεβηκός. ἐνεργεῖ μὲν γὰρ ἕλκων ἐφ' ἑαυτὸν τὸ κινούμενον μόριον. οὐκ ἐνεργεῖ δ' ὅταν εἰς τὸν ἐναντίον τόπον ὑπ' ἄλλου μυὸς ἐπάγηται. καὶ διὰ τοῦτ' οὐδὲν τῶν κινουμένων μορίων ἑνὶ κέχρηται μυΐ, ἀλλ' εἰ μὲν ἄνωθέν τις ἐμφύοιτο, πάντως ἄλλος ἀντεμφύεται κάτωθεν. εἰ δ' ἐκ τῶν δεξιῶν, πάντως ἄλλος ἐκ τῶν ἀριστερῶν. ἕκαστον γὰρ τῶν κινουμένων μορίων, οἷον ὑφ' ἡνιῶν τινων τῶν μυῶν εἰς τἀναντία διειλημμένον, ἐναλλὰξ ἔχει τὸν μὲν ἐκτεινόμενον αὐτῶν, τὸν δὲ, χαλώμενον. ὁ μὲν οὖν ἐνταθεὶς, ἕλκει πρὸς ἑαυτόν. ὁ δὲ χαλασθεὶς, ἕλκεται σὺν τῷ μορίῳ. καὶ διὰ τοῦτο κινοῦνται μὲν κατ' ἀμφοτέρας τὰς κινήσεις ἀμφότεροι. τὸ δ' ἐνεργεῖν, τείνεσθαι τὸν κινούμενόν ἐστιν, οὐχ ἕπεσθαι. ἕπεται δὲ, ὅταν αὐτὸς ἀργῶν, ὥσπερ καὶ ἄλλο τι τῶν τοῦ κώλου μορίων μεταφέρεται. ἆρ' οὖν ἤδη τολμῶμεν ἀποφαίνεσθαι μὲν, μίαν ἁπάντων μυῶν ξύμφυτον κίνησιν εἶναι, ἢ μηδέπω, πρὶν ἂν ἡμῖν ὁμολογήσῃ πάντα τὰ κατ' αὐτοὺς φαινόμενα, ἐμοὶ μὲν οὖν τοῦτο μακρῷ δοκεῖ βέλτιον ὑπάρχειν. τίνα τοίνυν τὰ κατ' αὐτοὺς φαινόμενα λέγομεν ἑξῆς μηδὲν παραλίποντες; ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτα, οὗ μέρος εἴρηται πως ἤδη κατ' ἀρχὰς, ὅτι διατεμνομένων αὐτῶν ὅλων ἐγκαρσίων, ἀπόλυται τελέως κίνησίς τις ἐν τοῖς ὑποτεταγμένοις μορίοις. ἐντεμνομένων δὲ παραβλάπτεται. τὸ δὲ τῆς βλάβης ποσὸν τῷ ποσῷ τῆς τομῆς ἕπεται. μᾶλλον μὲν ἀπολλυμένης τῆς κινήσεως ἐν ταῖς μείζοσι διαιρέσεσιν. ἧττον δὲ, ἐν ἐλάττοσι, τὰ δ' αὐτὰ νόμιζέ μοι πάντα, καὶ τῶν τενόντων εἰρῆσθαι, καὶ γὰρ οὖν καὶ τούτους, εἰ μὲν ὅλους διατέμοις, παραλύσεις τῆς κινήσεως τῶν μορίων. εἰ δὲ ἐντέμοις, παραβλάψεις, τοσοῦτον, ὅσον ἐνέτεμες, εἰ μὲν οὖν ἅπασα κίνησις ἀπόλοιτο τοῦ μέρους, ἑνὸς τμηθέντος μυὸς, ἐπεραίνετ' ἂν, οἶμαι πασῶν τῶν κινήσεων ἐξηγεῖσθαι τὸν ἕνα τοῦτον μῦν. εἰ δ' αὖθις μία μόνη κίνησις ἀπόλλοιτο. ἑνὸς τμηθέντος μυὸς, ἐπεραίνετ' ἂν οἶμαι ταύτης μιᾶς μόνης ἦν ὁ τμηθεὶς ἡγεμών. ἐπεὶ δὲ οὔτε μίαν μόνην, οὔτε πάσας ἀπόλλυσθαι συμβέβηκεν.

ἀλλὰ πάντως δύο περαίνεσθαι δόξειεν ἂν ὑφ' ἑνὸς μυὸς γίνεσθαι κινήσεις δύο, ὅμως ἐπεὶ καὶ ὁ ἐκ τῶν ἐναν-
τίων μερῶν τεταγμένος μῦς ἢ τένων τμηθεὶς, τὰς αὐτὰς δύο κινήσεις ἀπόλλυσιν, αὖθις ἂν κἀκείνους ἴ-
σως κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον κυρίους εὕροιμεν τῶν αὐτῶν δυοῖν κινήσεων, ὧν ἐπιτρέπουσιν ἢ βλάπτουσιν ὁ-
μοίως. ὥστε κἂν εἰς ὁστισοῦν τῶν μυῶν ἀπόλλυται τῶν ἐναντίων κίνησιν συναπόλλυσθαι. ποιεῖν δὲ οὐχ ὁμοίως
πεφύκασιν ἀλλ' ἑκάτερος τὴν ἑτέραν μόνην, ἀνάγκη γὰρ τούτων θάτερον ἀληθὲς ὑπάρχειν ὁπότερον δὲ,
πειρατέον ἀποδεῖξαι, πρότερον γε σαφέστερον εἰπόντες ὅτι τῶν διαδεχομένων ἀλλήλας κινήσεων, ἀνάγκη
τῆς ἑτέρας ἀπολλυμένης καὶ τὴν λοιπὴν συναπόλλυσθαι. ἔστω γὰρ ἀπολωλέναι τὴν ἐκτείνειν πεφυκυῖαν τὸ μό-
ριον κίνησιν. οὐκοῦν καμφθήσεται μὲν τὴν πρώτην. μενεῖ δὲ ἐν τούτῳ διὰ παντός. ἐκταθῆναι μὲν οὐκέτι δυ-
νάμενον, ὅτι τῆς ἐκτεινούσης ἐστέρηται κινήσεως. ὅτι δὲ ἐκταθῆναι μηκέτι δύναται, διὰ τοῦτο οὐδὲ ἔτι καμ-
10 φθῆναι. κάμπτεται γὰρ τὸ φθάσαν ἐκτετάσθαι. κατὰ ταῦτα δὲ, καὶ τὴν κάμπτειν πεφυκυῖαν τὸ μόριον κίνησιν
εἴπερ ἀπολέσθαι συμβῇ, ἐκταθήσεται μὲν τήν γε πρώτην, ἀκίνητον δὲ τοῦ λοιποῦ γενήσεται, μηκέτι δυνηθὲν
ἕλκειν ἐπὶ τὴν κάμψιν, ἧς προηγουμένης ἕπεται τὸ ἐκτείνεσθαι. τοῦτο μὲν δὴ πάνυ τὸ ἀληθὲς μᾶλλον εἶναι φαί-
νεται, τὸ συναπόλλυσθαι τὰς διαδεχομένας ἀλλήλας ἐναντίας κινήσεις. καὶ διὰ τοῦτο ὀρθῶς ἔχει ζητῆσαι πό-
τερον δύο κινήσεις ὑπ' ἀμφοτέρων γίνονται μυῶν, ἢ μία μὲν ὑφ' ἑκατέρου, συναπόλλυται δὲ ἡ λοιπὴ τῇ ἑτέρᾳ.
πῶς οὖν τοῦτο διαιρεθήσεται; τοῖς διαφόροις συμπτώμασιν. ὡς γὰρ τὰ κοινὰ κοινοῦ τινος ἦν, ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς
ἐνδεικτικὰ, καὶ διὰ τοῦτο ἄδηλον ἐγένετο τὸ καθ' ἑκάτερον ἴδιον, οὕτω τὰ διαφέροντα τήν τε ἔνδειξιν ἰδίαν ἑκατέρου
τῶν μυῶν τῆς ἐνεργείας ποιήσεται, καὶ δῆλον τἀληθὲς, ἴδια δ' ἐφ' ἑκατέρου τῶν μυῶν, τάδε γίνεται. τοῦ μὲν ἐντὸς διακο-
πέντος ἐκταθὲν τὸ μέρος ἐν τούτῳ τῷ σχήματι, διὰ παντὸς μένει. τοῦ δ' ἐκτὸς, καμφθὲν, οὐκέτ' ἐκτείνεται, καὶ εἰ
λαβόμενος ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, κάμπτοις τὸ ἐκτεταμένον, ἢ ἐκτείνοις τὸ κεκαμμένον, ἑκάτερον μὲν αὐτῶν ῥᾳ-
20 δίως ὁρμήσῃ, ἐαθὲν δὲ παραχρῆμα τὸ μόριον, εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς κατάστασιν ἀχθήσεται. τί τοίνυν ἐκ τούτων ἀπο-
δείκνυται; τὸ κατακάμπτεσθαι μὲν ὑπὸ τῶν ἐντὸς μυῶν, ἐκτείνεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ἐκτός. καὶ διὰ τοῦτο εἰ μὲν
ὁ ἐκτὸς τρωθεὶς, ἀπολέσειε τὴν ἐνέργειαν. ὁ δ' ἐντὸς ἐναργῶς ἔτι μένει, κάμπτεται τὸ μόριον. ὡς ἂν τοῦ κάμπτειν
αὐτὸ πεφυκότος ἀβλαβοῦς ὑπάρχοντος. εἰ δ' ἐντὸς διακοπείη, τὸ ἔμπαλιν γίνεται. ἐκτείνεται μὲν τὸ κῶ-
λον. κάμπτεται δ' οὐκέτι. διὰ τί δ' ἐν ἑκατέρῳ τῷ σχήματι, καταμένει τὸ μόριον ἀκίνητον; ἢ ὅτι ἀπόλλυσθαι
συμβέβηκε τὰς διαδεχομένας ἀλλήλας κινήσεις, ὅτε ὁ κάμπτειν πεφυκὼς μῦς ὑγιὴς μὲν ὢν τὸ μὲν πρῶτον,
ἔκαμψε, δεύτερον δὲ καὶ τρίτον οὐκέτι κάμπτειν δύναται, μὴ παραλαβὼν αὖθις ἐκτεινόμενον τὸ κῶλον
τοῦ γὰρ ἐκτεταμένου ἡ κάμψις ὅ τ' ἐκτείνειν πεφυκὼς, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἅπαξ μὲν ἐκτείνει; δεύτερον δὲ ἢ
τρίτον οὐκ ἔτι δυνήσεται μὴ παραλαβὼν αὖθις κεκαμμένον τὸ μόριον. τοῦ γὰρ κεκαμμένου, ἡ ἔκτασις. εἰ
δὲ σὺ τηνικαῦτα τὴν ἀπολωλυῖαν τοῦ τετρωμένου μυὸς ἐνέργειαν μιμησάμενος, ἐκτείναις ταῖς σαυτοῦ χερσὶ τὸ
30 κεκαμμένον ὄψει σωζομένην τὴν κάμπτειν αὐτὸ πεφυκυῖαν κίνησιν. οὐδὲ γὰρ ἔτι σοῦ δεηθὲν αὐτόματον καμ-
φθήσεται ὑπὸ τοῦ κατὰ τὰ ἔνδον μέρη τεταγμένου μυὸς ἐνεργοῦντος ἑλκόμενον. οὐ μὴν ἐκταθήσεταί
γε οὐδέποτ' ὑπ' οὐδενὸς μυὸς, ἀλλ' ἀεὶ σοῦ πρὸς τοῦτο δεηθήσεται. καθάπερ εἰ τὸν ἐντὸς τρώσεις, ἐκταθήσεται μὲν
ἀεὶ χωρὶς σοῦ τὸ μόριον, οὐ μὴν καμφθήσεταί γε ὑπ' οὐδενὸς μυὸς, ἀλλ' εἰς τοῦτο τῆς παρὰ σοῦ δεηθήσεται κινή-
σεως. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς τὸ μὲν κάμπτειν, τῶν ἐντὸς ἔργον ἐστὶ μυῶν. τὸ δὲ ἐκτείνειν τῶν ἐκτός. οὐκ ἄδη-
λον δ' ὅτι τὸ μὲν τείνεσθαί τε καὶ εἰς ἑαυτοὺς συνέλκεσθαι, σύμφυτος ἐνέργεια τοῖς μυσί. τὸ δ' ἐκτείνεσθαι καὶ χα-
λᾶσθαι τῶν ἀντιτεταγμένων ἐνταθέντων τε καὶ πρὸς ἑαυτοὺς ἑλκυσάντων γίνεται. μάθοις δ' ἂν αὐτὸ καὶ δι'
ἑτέρων φαινομένων οὐκ ὀλίγων οἷον ἔμαθες καὶ τοῦδε πρώτου. τῶν ὀρνιθείων μεταχειρησάμενος σκελῶν ἀφῃρημέ-
νων δηλονότι τοῦ ζώου τοίνυν τοῖς αὐτοῦ δακτύλοις ἐπιχείρει τοὺς ἐν αὐτῷ τένοντας. πρότερον μὲν τοὺς ἐντός. ἔπει-
τα δὲ καὶ τοὺς ἐκτός. ὄψει γὰρ ἐπὶ μὲν τοῖς καμπτομένοις τὸ κῶλον. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐκτεινόμενον, ἀλλὰ καὶ εἰ προσκεί-
40 μενον ὅλῳ τῷ σώματι τὸ σκέλος ἔτι τοῦ τεθνεῶτος τοῦ ζώου λαβὼν, ἑκατέρους τῶν τενόντων ἢ τῶν μυῶν ἐθέλοις
τείνειν, ἐν μέρει καὶ οὕτως ἂν ἴδοις. ἐπὶ μὲν τοῖς ἐντὸς, καμπτόμενον τὸ κῶλον. ἐπὶ δὲ τοῖς ἐκτὸς, ἐκτεινόμενον. ἀλλὰ
καὶ εἰ μῦν ὅλον ἐγκάρσιον ἐθέλοις διατεμεῖν, εἴτ' ἐπὶ τεθνεῶτος, εἴτε καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ ζώου, τῶν μερῶν αὐτοῦ,
τὸ μὲν ἄνω. τὸ δὲ κάτω φερόμενον ἐναργῶς ὄψει πρὸς τὸ ἴδιον πέρας ἑκάτερον ἑλκόμενον. καὶ τοῦτο καθ' ὁτιοῦν ἂν
μέρος τὸν μῦν ὅλον ἐγκάρσιον διατέμοις, ἐναργῶς ὄψει γινόμενον. ὡς δῆλον ὅτι πᾶν μόριον αὐτοῦ, σύμφυτον ἔχει
τὴν κίνησιν τὴν εἰς ἑαυτὸ σύνοδον. καὶ γὰρ οὖν καὶ εἰ τὴν ἄνωθεν ἀρχὴν μόνην ἀποτέμοις τοῦ μυὸς, ὅλος ἐπὶ τὸ
πέρας ἐνεχθήσεται. καὶ εἰ τὴν κάτω τελευτὴν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνασπασθήσεται. καὶ εἰ ἑκατέρωθεν ἀ-
ποτέμοις αὐτὸν, οἷον σφαιρούμενον ὄψει καὶ συντρέχοντα πρὸς τὸ μέσον ἐξ ἀμφοῖν τῶν περάτων. οἶδα μὲν οὖν ὅτι
καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἱκανῶς ἀποδείκνυται τὸ προκείμενον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἔργον πεποιημένους ἰατρούς τε
καὶ φιλοσόφους περὶ ἅπασαν ἀπορεῖν ἐνεργείας εὕρεσιν οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα λεχθησόμενα
50 σύμπαντα προσκείσεται. σκιρρωθέντος δὴ μυὸς ἢ τένοντος οὑτινοσοῦν τῶν μὲν ἐντὸς τοῦ κώλου τεταγμένων,
καμφθὲν τὸ μέρος οὐκέτι ἐκτείνεται. τῶν δὲ ἐκτὸς, ἐκταθὲν οὐκέτι κάμπτεται. ἔμπαλιν ἢ κατὰ τὰς τρώσεις
ἔχει. ἐπὶ μὲν γὰρ ἐκείνων εἰς τἀναντία τοῦ τρωθέντος ἀνεσπᾶτο τὸ μέρος, ἐνταῦθα δὲ ἐπ' αὐτὸ τὸ πεπονθὸς ἕλκε-
ται. φαίνεται δὲ δὴ καὶ τοῦτο μὲν, οὐχ ὅτι μαχόμενον τοῖς ἔμπροσθεν, ἀλλὰ καὶ μεγάλως μαρτυροῦν. τὸ γὰρ
σκιρρωθὲν ἅπαν ὑπὸ τοῦ παρὰ φύσιν ὄγκου τείνεται. τοῦτ' οὖν αὐτῷ πρὸς τοῦ παθήματος φαίνεται γινόμενον
ὅπερ ἐρρωμένῳ πρὸς τῆς ὁρμῆς. πλὴν ὅτι πρὸς τῆς ὁρμῆς μὲν, ἑκούσιος ἡ κίνησις, πρὸς δὲ τοῦ παθήματος, ἀ-
κούσιος. οὐκοῦν οὐδ' ὑπὸ τῶν σῶν χειρῶν οὐδὲν τῶν οὕτω πεπονθότων ἀντισπασθῆναι πρὸς τοὐναντία δύνα-
ται, καθάπερ ἐπὶ τῶν τρώσεων ἔχει. ἀντιτείνει γὰρ ὁ σκίρρος, ἀντὶ δεσμοῦ τῷ μυῒ γινόμενος. ὡς εἴπερ ἦν
δυνατὸν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων χειρῶν εἰς τὸν ἀντικείμενον τόπον ἀχθῆναι τὸ μόριον, οὐδὲν ἂν ἐκώλυσε, αὐτὸ

καὶ πρὸς

καὶ πρὸς τῶν ἀντιτεταγμένων ἀπάγεσθαι μυῶν. ὡς κινεῖσθαι τὰ κῶλ' ἐν οἷς τὴν κατὰ φύσιν κίνησιν ἱκανῶς. ἅ-
περ δ' ἐπὶ τῶν σκίρρων, ταῦτα κἀπὶ τῶν φλεγμονῶν ὁρᾶται γιγνόμενα. καὶ γὰρ καὶ μύες καὶ τένοντες φλε-
γμήναντες πολλάκις ἐφ' ἑαυτοὺς τείναντες τὸ κῶλον, ἀκίνητον εἰργάσαντο. καὶ σκληρότης δ' οὐλῶν, οὐδὲν ἧττον
τῶν προκειμένων παθῶν, πολλάκις ἐπέδησεν αὐτὸ φαίνεται, καί γ' οὖν ταῦτ' αὐτῷ συμβαίνειν ἅπαντα. καὶ
τούτων οὐδὲν ἧττον τὰ λεχθησόμενα. μετὰ τοῦ καὶ πολλὰς ἄλλας ἀπορίας διαλύεσθαι. θαυμαστὸν γὰρ ἐδόκει καὶ
σχεδὸν ἀδύνατον ἕνα τρόπον κινήσεως ἐχόντων ἁπάντων τῶν μυῶν, ἐν κῶλον τὴν χεῖρα. ποτὲ μὲν ἐκτείνεσθαι ποτὲ δὲ
κάμπτεσθαι, ποτὲ δ' ἑκατέρωσε περιάγεσθαι καὶ ποτὲ μὲν ἀνατείνεσθαι, ποτὲ κάτω δὲ καθίεσθαι. ποτὲ δ' εἰς τοὐ-
πίσω πρὸς τὴν ῥάχιν ἐπιστρέφεσθαι. ἀλλ' οὐκ ἔτι θαυμαστὸν οὐδὲν τῶν τοιούτων φαίνεται, γνόντι ἡμῶν τὸ μὲν ἀνατεί-
νεσθαι καὶ καθίεσθαι τὴν χεῖρα, τῶν κατὰ τὸν ὦμον ἄρθρον καὶ τῶν κινούντων αὐτὸν μυῶν, ἐνέργειαν εἶναι. τὸ δ' ἐκτείνεσθαι,
10 καὶ κάμπτεσθαι τῶν κατ' ἀγκῶνα πηχέως. τὸ δ' ἐπὶ τὸ πρηνὲς ἢ τὸ ὕπτιον στρέφεσθαι, τοῦ βραχίονος πρὸς τὴν κερ-
κίδα. τὸ δὲ τῆς ῥάχεως ἅπτεσθαι, καὶ ἡ κατὰ τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν κίνησις τῆς χειρὸς, ὑπὸ τῶν τεττάρων ἄρ-
θρων ὁμοῦ κινουμένων γίνεται. οὕτως καθιεμένου μὲν τοῦ βραχίονος. καμπτομένου δὲ τοῦ πήχεως, περιαγομένης
δὲ τῆς κερκίδος ἐπὶ τὸ πρηνὲς. ἐπιστρεφομένου δὲ τοῦ καρποῦ πάλιν. ἀλλὰ πᾶσαι γε διὰ μυῶν ἐνεργούντων γί-
νονται, καὶ οὐ νῦν καιρὸς λέγειν ὑπό τινος τίς. ἔν τε γὰρ τῇ τῶν μυῶν ἀνατομῇ, κἀν τῇ περὶ τῆς χρείας μο-
ρίων. ἔτι δὲ ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι, λεχθήσεται. τό τε πλῆθος ἁπάντων καὶ ἡ δι' ἕκαστον αὐτῶν τοῖς μο-
ρίοις ὑπάρχουσα κίνησις. ὅπερ δ' εἰς τὰ προκείμενα συντελεῖ, τοῦθ' ὑπέμνησεν ὁ λόγος, τὸ μηδὲν θαυμάζειν πῶς
εἷς τρόπος κινήσεως τοῖς μυσὶν ὑπάρχων, οὕτως πολυειδῶς σχηματίζει τὰ κῶλα. τὸ γὰρ ἕκαστον ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκειν
τὸ μέρος, εἰς ὃ καταφύεται, ὁ μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ περιάγειν. ὁ δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν, ἐπὶ τἀναντία
δυνήσεται. οὕτω δὲ καὶ κάμπτει μὲν ἕτερος. ἐκτείνει δὲ ἄλλος. ὅταν δὲ καὶ οἱ πολλοὶ μύες κατὰ πολλὰ τῶν ἄρ-
20 θρων ἐνεργῶσιν ἅμα, τί θαυμαστὸν ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο, πολλὴν ποικιλίαν γίνεσθαι τῶν ἐν τοῖς κώλοις σχημάτων. οἱ
γὰρ οἶμαι εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἐμβάλλοντες, ἀνατείνουσιν αὐτὸν, τὸν πῆχυν δὲ ἐκτείνουσιν οἱ κατὰ
τὸν πῆχυν, ἐκτὸς εἰς αὐτὸν τελευτῶντες τὸν ἀγκῶνα. τὴν κερκίδα δὲ ἐπὶ τὸ πρηνὲς, οἱ κατὰ τὸν πῆχυν ἐντὸς,
οἷον λοξὴν περιάγουσι. τὸν καρπὸν δ' ἐκτείνουσιν, οἱ κατὰ τὸν πῆχυν, εἰς αὐτὸν ἐκτὸς τελευτῶντες. ἕκαστος δὲ
τῶν δακτύλων, ὑπὸ τῶν ἐντὸς τενόντων. εἰ δ' ἕκαστος τῶν δακτύλων καμφθῇ, τὸ σχῆμα τῆς χειρὸς γένοιτο μάλιστα,
τοῖς ἐν πραγματείᾳ προτεταχόσιν αὐτὴν ὅμοιον. εἰ δὲ ὁ μὲν βραχίων ἀνατεθείη συμμέτρως, ὁ δὲ πῆχυς ἀκριβῶς
ἐκταθείη ἐπὶ τὸ ὕπτιον, τὴν κερκίδα δὲ οἱ κατὰ τὸν πῆχυν ἐκτὸς τεταγμένοι μύες ἀνακλάσωσιν, ὁ δὲ καρπὸς ἅμα
τοῖς δακτύλοις ἐκταθείη τὸ σχῆμα τῆς ὅλης χειρὸς οἷον τοῖς ἐκτείνουσιν αὐτὴν, ἕνεκα τοῦ δέξασθαί τι, γένοιτ' ἄν. τοιού-
του δὲ ὄντος αὐτοῦ, τὰ μὲν ἄλλα φυλάξας, μόνον δὲ ὑπαλλάξας τὸ ὕπτιον καὶ καταστήσας ἐν τῷ μέσῳ τοῦτ' ἀκριβῶς,
ὑπτίου καὶ τοῦ πρηνοῦς, τὸ σύμπαν εἶδος τῆς χειρὸς ἐργάσῃ τοιοῦτον, οἷον μάλιστα γίνεται τοῖς τοξεύουσιν ἐπὴν τὸν ἰὸν
30 βάλλωσιν ὥς φησιν Ἱπποκράτης, οὕτω δὲ καὶ καθ' ἕκαστον τῶν ἄλλων τῆς ὅλης χειρὸς σχημάτων, οὐ χαλεπὸν ἐξευρεῖν
ἑκάστου τῶν ἄρθρων τὴν κατάστασιν, εἰ μόνον ἐκείνου μνημονεύοις, ὅτι τεινόμενος ἕκαστος τῶν μυῶν ἐφ' ἑαυτὸν ἕλ-
κει τὸ μόριον εἰς ὃ καταφύεται. πάντα γὰρ οὕτως εὑρήσεις τὰ τῆς χειρὸς ἔργα καὶ παλαιόντων καὶ τοξευόν-
των καὶ τεκταινομένων. καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο πραττόντων, ὑπὸ τῶν κατ' αὐτὴν μυῶν ἐπιτελούμενα. ταῦτα μὲν οὖν
ἤδη μοι δοκεῖ σαφῆ ὑπάρχειν καὶ μηκέτι λόγου πλείονος δεῖσθαι. ὃ δ' οὔτ' εἴρηταί πω, καὶ διὰ τοῦτο, ἀσαφές ἐστιν
ἔτι, λεκτέον ἑξῆς. τὸ μήτε πᾶσαν κίνησιν τῆς χειρὸς ἐνέργειαν γίνεσθαι μυῶν, μήτε πᾶσαν ἀκινησίαν ἡσυχίαν.
καὶ γὰρ κίνησίν τινα δυνατὸν εὑρεῖν ἀργούντων ἁπάντων τῶν κατ' αὐτὴν μυῶν καί τιν' ἡσυχίαν ἐνεργούντων
πάνυ πολλῶν. λεγέσθω δὲ πρότερον περὶ τῆς κινήσεως, ἵνα δὲ ᾖ σαφὴς ὁ λόγος ἀναμνησθῶμεν πρῶτον μὲν
ἐπὶ τοῦ παντὸς σώματος, δυοῖν οὖν τούτοιν κινήσεων ἀλλήλαις μὲν παρακειμένων οὐχ ὁμοίως δὲ γινομένων. κα-
λεῖται δ' αὐτῶν ἡ μὲν κατάκλισις, ἡ δὲ κατάπτωσις. καὶ γίνεται δῆλον ὅτι καθ' ὁρμὴν μὲν τὸ κατακλίνεσθαι.
40 τὸ καταπίπτειν δ' ἀκουσίως. τὸ μὲν οὖν κατακλίνεσθαι, μυῶν ἐνέργεια συντελεῖται. καὶ διὰ τοῦτ' ἔργον
ἑκούσιον ἐστὶ τοῦ ζώου. τὸ δὲ καταπίπτειν, οὔτ' ἔργον, ἀλλ' ἀκούσιον πάθημα. καὶ μυὸς οὐδενὸς ἐνεργοῦντος δεῖ-
ται. μόνον γὰρ ἀρκεῖ πάντας ἐκλῦσαι τοὺς μῦς τῆς τάσεως. ἐπιτρέψαντος τῷ βάρει τοῦ σώματος. ᾗ ῥέπει φέ-
ρεσθαι. ταύτῃ μὲν τὸ καταπίπτειν τοῦ κατακλίνεσθαι διήνεγκε. ταύτῃ δὲ καὶ τὸ καταφέρεσθαι, τὴν χεῖρα
τοῦ καθίεσθαι. καταφέρεται μὲν γὰρ ἁπάντων ἀργούντων τῶν ἐν αὐτῇ μυῶν, ὑπὸ τοῦ συμφύτου τοῖς σώμα-
σι βάρους κατασπωμένη. καθίεται δὲ, τῶν κατὰ μασχάλην μυῶν πρὸς ἑαυτοὺς ἑλκόντων τὸν βραχίονα. τρί-
τη τοίνυν αὕτη κίνησις εὑρέθη τῶν μυῶν, παρὰ τὰς δύο τὰς ἔμπροσθεν εἰρημένας. ἐκείνων γὰρ ἡ μὲν ἑτέρα
καθ' ἣν ἐνεργοῦσιν, εἰς ἑαυτοὺς ἦν σύνοδος. ἡ δ' ἑτέρα καθ' ἣν ἀργοῦσιν, ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων ἐκτεινόμε-
νοι μυῶν, οὐκ ἦν μὲν αὐτοῖς σύμφυτος. κατὰ δέ τι συμβεβηκὸς, ἐγίνετο. ἡ δὲ νῦν προτεθεῖσα, κατ' οὐδὲν ἐ-
κείναις ἔοικεν. οὔτε γὰρ συστέλλεται κατ' αὐτὴν, οὔτ' ἐκτείνεται μῦς οὐδείς. τί τ' οὖν οὐδὲ κινεῖται τὸ παρά-
50 παν. καὶ μὴν οὐκ ἐνδέχεται τοῦ κώλου παντὸς κάτω φερομένου, μόρια ὄντα τοῦ κώλου, τὸν μῦν ἀκίνητον μέ-
νειν. ἀλλὰ κινεῖται μὲν, οὐ μὴν ἐκτείνεταί γε, οὐ δὲ συστέλλεται τηνικαῦτα. τίς οὖν ὁ τρόπος αὐτῷ τῆς κινήσεως.
οἷος καὶ τοῖς ὀστοῖς δηλονότι. οὐδὲ γὰρ ταῦτ' ἐκτεινόμενα καὶ συστελλόμενα, συμπεριφέρεται τοῖς κώλοις. ἀλλ' ὥσ-
περ εἰ καὶ τῶν ἀψύχων τι σωμάτων προσδήσας αὐτοῖς ἔτυχες. ἐπεὶ τοίνυν τῶν κινήσεων ἡ μὲν σύντασις, ἐνέρ-
γεια τοῦ μυὸς ἐστὶν, ὡς ἂν ὀργάνου ψυχῆς. ἡ δ' ἔκτασις, ὡς ὀργάνου μὲν, οὐ μὴν ἐνέργειά γε, ἀλλ' ἁπλῶς κίνησις. ἡ
δὲ νῦν προτεθεῖσα τρίτη κίνησις οὐδ' ὡς ζῶσιν ὑπάρχει τοῖς μυσίν. ἀλλ' ὡς τοῖς ἀψύχοις τε καὶ τελέως ἐστὶν αὐτῆς ἀκι-
νήτοις ἐπὶ τὴν λοιπὴν καὶ τετάρτην μεταβάντες κίνησιν ἐπισκεψώμεθα καὶ τὸν ταύτης τρόπον. ἀντίστροφός τις
γὰρ ἔοικεν ὑπάρχειν τῇ τρίτῃ. κατὰ μὲν δὴ τὸν τρίτον τρόπον τῆς κινήσεως, ἀργεῖν οἱ μύες ἀπεδείχθησαν. καίτοι κινού-
μενοι. κατὰ δὲ τὸν τέταρτον, ἐνεργεῖν ἀποδειχθήσονται καίτοι μηδαμῶς κινεῖσθαι φαινόμενοι. ἐννόησον μὲν δὴ ἀνατεταμ-
μένην τὴν χεῖρα, κἄπειτ' ἐν τούτῳ τῷ σχήματι φυλαττομένην, εἶτ' ἐρώμεθα ἑξῆς ἡμᾶς αὐτούς. τί δήποτ' οὐ κατα-

φέρεται τῷ βάρει ῥέπουσα, κἄπειτ' ἀποκρινόμεθα. διότι τῶν ἀνατεινόντων αὐτὴν μυῶν, ἡ τάσις διαμένει. πρὶν
οὖν ταῦτα ἐκλυθῆναι τελέως, οὐχ οἷόν τε μετακινηθῆναι τῇ χειρί. παυσαμένων μέντοι τῆς τάσεως, εἰ μὲν μη-
δεὶς ἄλλος πάθοι μῦς, ἀλλ' ἀργοὶ μένοιεν ἅπαντες, ᾗ τὸ βάρος αὐτὴν ἄγει, ταύτῃ κατενεχθήσεται. εἰ δέ τις
ἄλλος πάθοι μῦς, ἵνα περ ἐκεῖνος ἕλκῃ ταύτῃ κινηθήσεται. δῆλον οὖν ὡς ἐν τῷ τεταμένην φυλάττειν τὴν
χεῖρα, τῶν εἰς τοῦτο αὐτὴν καταστησάντων μυῶν ἡ τάσις διασώζεται. ἆρ' οὖν ἐνεργεῖν μὲν καὶ τείνεσθαι, κι-
νεῖσθαι δ' αὐτοὺς οὐ λεκτέον; καὶ μὴν εἰ τοῦτ' εὐλαβησόμεθα λέγειν, οὐδ' ἐνεργεῖν αὐτοὺς ῥητέον. ἄτοπον γὰρ ὅτι μὲν
ἐνεργοῦσιν ὁμολογεῖν κατὰ τὴν σύμφυτόν τε καὶ οἰκειοτάτην ἐνέργειαν. ὅτι δὲ κινοῦνται, οὐκέθ' ὁμολογεῖν. καὶ
μὴν οὐ φαίνονται κινούμενοι, τί γὰρ καὶ οὐ χρὴ τἀναντία τιθέναι, κἂν ὅτι μάλιστα χαλεπὴ καὶ δυσδιαίρετος αὐ-
τῶν ἡ μάχη γίνεται; εἰ μὲν γὰρ ἀπορίας ἐρῶντες ἐπιχειροῦμεν εἰς τἀναντία, κακῶς ἂν ἐδρῶμεν. ἐπεὶ δὲ οὐ τῶν
10 ἵνα μηδὲν εὑρεθῇ διὰ τοῦτο ἀπορίας ἐσμὲν κινούντων, ἀλλὰ τῶν ἵν' ἀκριβῶς εὑρεθῇ, διὰ τοῦτο πανταχόσε πε-
ρισκεπτομένων ἑτοίμως χρὴ πᾶν τὸ ἀντιπίπτον εἰς τὸ μέσον ἐκφέρειν μηδὲν ὑποστελλομένους. διότι μὲν γὰρ ἐνερ-
γοῦσιν οἱ μύες, διὰ τοῦτ' αὐτοὺς κινεῖσθαι λέγομεν. διότι δ' οὐθ' ὅλον τὸ κῶλον, οὗ μέρος εἰσίν, οὔτ' αὐτοὶ κατὰ μό-
νας φαίνονται κινούμενοι, διὰ τοῦτ' αὐτοὺς πάλιν οὐ τολμῶμεν ὁμολογεῖν κινεῖσθαι. τίνα οὖν ἄν τις λύσιν ἐφεύ-
ροι τῆς ἀπορίας; πότερον ἣν οἱ τὰς τονικὰς καλουμένας ὑποθέμενοι κινήσεις, ἢ τινα ἑτέραν βελτίονα, ἢ μη-
δὲ περὶ τούτου προπετῶς ἀποφαινόμεθα, πρὶν ἀκριβῶς διασκέψασθαι τί ποτε καὶ λέγουσιν; ἐμοὶ μὲν πο-
λὺ τοῦτο δοκεῖ βέλτιον εἶναι. καὶ δὴ ποιῶμεν οὕτως. καὶ πρῶτον μὲν, ὡς γὰρ ἐκεῖνοι διδάσκουσιν ὁ λόγος προΐτω.
νοήσωμεν ἕλκεσθαί τι σῶμα τῶν ἀψύχων. οἷον ξύλον, ἢ λίθον ὑπό του, αὖθις δ' αὖ νοήσωμεν ὑφ' ἑτέρου τινὸς
ἐπὶ τἀναντία ταὐτὸ τοῦτο πάλιν ἀντισπᾶσθαι, κρατεῖν μέντοι τῇ ῥώμῃ τὴν προτέραν ὁλκὴν, καὶ διὰ τοῦθ'
ἕπεσθαι μὲν ἐκείνῃ τὸ σῶμα. πολὺ δ' ἧττον ἢ εἰ πρὸς μηδενὸς ἀνθείλκετο, τρίτην δὴ κατάστασιν τῷ τοιούτῳ σώμα-
20 τι προσφέρομεν, ὅταν ἰσοσθενῶς εἰς τἀναντία τείνηται, οὐκοῦν ἡ μὲν πρώτη κατάστασις ἐκίνησεν αὐτὸ μίαν
κίνησιν, ὅσην ἡ τοῦ κινοῦντος ἰσχὺς ἠδύνατο, καὶ εἰς τοσαύτην ἠνάγκασε προελθεῖν διάστασιν, εἰς ὅσην, οἷόν τ' ἦν ἄγειν
τὸ κινοῦν. ἡ δὲ δευτέρα, τοσοῦτον ἐλάττονα τῆς πρόσθεν τὴν διάστασιν ἀπέδειξεν, ὅσον θάτερον τῶν κινούντων εἰς τὸ
ἐναντίον ἀπέσπασε τὸ κινούμενον. ἡ δὲ τρίτη κατάστασις ὅσον ἡ ἑτέρα τῶν κινήσεων εἷλκε πρόσω, τοσοῦτον
ἀντισπώσης εἰς τοὐπίσω τῆς ἑτέρας ἐν ταὐτῷ τόπῳ τὸ σῶμα μένειν ἠνάγκασεν, οὐχ ὡς τὸ παντελῶς ἀ-
κίνητον. μένει γὰρ καὶ τοῦτ' ἐν ταὐτῷ διαπαντὸς, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἐκείνῳ. τὸ μὲν γὰρ ὅτι μηδ' ὅλως κινεῖται. τὸ
δὲ ὅτι διττῶς. ὥσπερ καὶ ὁ πρὸς ῥοῦν ποταμῶν νήχων ἐναντίως, καὶ γὰρ οὗτος, ἐὰν ἰσοσθενὴς ᾖ τῇ τοῦ ῥοῦ
σφοδρότητι, κατὰ τὸν αὐτὸν ἀεὶ διαμένει τόπον. οὐχ ὡς μηδ' ὅλως κινούμενος, ἀλλ' ὅτι πρόσω τοσοῦτον, ὑπὸ τῆς
οἰκείας διαφέρεται κινήσεως, ὅσον ὑπὸ τῆς ἔξωθεν ὀπίσω φέρεται. οὐδὲν δὲ χεῖρον οὕτω σαφὲς πρᾶγμα διὰ
πλειόνων ἐξετάζεσθαι παραδειγμάτων. ἔστω τις ὑψηλὸς ὄρνις ἐν ταὐτῷ τόπῳ φαινόμενος μένειν, πότε-
30 ρον ἀκίνητον εἶναι τοῦτο λεκτέον, ὥσπερ εἰ καὶ κρεμάμενος ἄνωθεν ἔτυχεν, ἢ κινεῖσθαι τὴν ἐπὶ τὰ ἄνω κίνησιν
ἐς τοσοῦτον, εἰς ὅσον ἦγαγεν αὐτὸν κάτω τὸ τοῦ σώματος βάρος. ἐμοὶ μὲν, τοῦτο ἀληθέστερον εἶναι δοκεῖ. στερήσας
γ' οὖν αὐτὸν τῆς ψυχῆς ἢ τοῦ τῶν μυῶν τόνου, ταχέως ἐπὶ τὴν γῆν ὄψει καταφερόμενον. ᾧ δῆλον ὅτι τὴν
σύμφυτον ἐκ τοῦ σώματος βάρει κάτω ῥοπὴν εἰς ἴσον, ἀντεσήκου τῇ κατὰ τὸν τῆς ψυχῆς τόνον ἄνω φορᾷ, πότερον
οὖν ἐν ταῖς τοιαύταις ἁπάσαις καταστάσεσι. ποτὲ μὲν κάτω, ποτὲ δὲ ἄνω τὸ σῶμα φέρεται τἀναντία πάσχον ἐν
μέρει, διὰ δὲ τὸ ταχείας τε καὶ ὀξυρρόπους γίνεσθαι τὰς μεταβολὰς καὶ κατὰ βραχυτάτων διαστημάτων φέ-
ρεσθαι τὰς κινήσεις, ἐν ταὐτῷ φαίνεται τόπῳ μένειν, ἢ ὄντως ἕνα διαπαντὸς τοῦ χρόνου κατέχει τόπον, οὐ τοῦ πα-
ρόντος καιροῦ διελθεῖν. ἐν γὰρ τοῖς φυσικοῖς περὶ κινήσεως λόγοις τὰ τοιαῦτα ἐρευνᾶσθαι δικαιότερον. ἀλλ'
ἀρκεῖ πρός γε τὰ παρόντα τοῦτο ἐξευρῆσθαι, τὸ γίγνεσθαί τι καὶ τοιοῦτον εἶδος ἐνεργείας, ὃ καλεῖν μὲν, εἴτε το-
νικὸν, εἴτ' ἄλλως ὡς ἂν ἐθέλῃς οὐδ' οἴσει. γινώσκειν δ' οἶον ὅτι κάλλιον ὑπὲρ τοῦ μὴ δοκεῖν ἀργοὺς εἶναι τοὺς μῦς, ἀνα-
40 τεταμένης τῆς χειρός. τέτταρες οὖν αἱ πᾶσαι διαφοραὶ τῶν κατὰ τοὺς μῦς εἰσὶ κινήσεων. ἢ γὰρ συστέλλονται, ἢ ἐ-
κτείνονται, ἢ μεταφέρονται, ἢ τεταμένοι μένουσιν. ἔστι δὲ τοῦ αὐτοῦ γένους ἡ τετάρτη διαφορὰ τῇ πρώτῃ.
ἀμφότεραι γὰρ, ἐνέργειαι μυός, ἐπεὶ δὲ τὸν νεκρὸν μῦν ᾧ μηκέτι μέτεστι τοῦ ψυχικοῦ τόνου διατεμόντες ἑκατέρω-
θεν ὅλον, ἐπὶ τὰ πέρατα συνελκόμενον ὁρῶμεν, δόξειεν ἂν οὐκ ἀλόγως ἔργον τι τοῦ σώματος αὐτοῦ κατασκευῆς
τοῦθ' ὑπάρχειν. καὶ μὴν εἰ τὸ σῶμα τοῦ μυὸς εἰς αὑτὸ συνέλκεσθαι πέφυκε, τίς ἔτι χρεία τῆς ψυχικῆς δυνάμεως κι-
νούσης αὐτὸν, εἰ μή τι πρὸς τὸ παραχωρεῖν ἀλλήλοις τῶν κινήσεων τοὺς μῦς, ἡ παρὰ τῆς ψυχῆς δύναμις χρήσι-
μος. εἰ γὰρ ὃ ποιεῖν ἑκάτερος ἐπεφύκει, τοῦτ' ἔδρα διὰ παντὸς, οὐδὲν ἂν ἐκώλυε παθήματι τῷ καλουμένῳ τετάνῳ,
συνέχεσθαι τὸ σῶμα. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τέτανος, ἢ ὅταν εἰς τἀναντία πρὸς τῶν ἀντιτεταγμένων μυῶν ἀκουσίως
ἀντισπᾶται τὰ μόρια; τοῦ δὲ μὴ γίνεσθαι τοῦτο, τὴν τῆς ψυχῆς ἴσως ἄν τις αἰτιάσαιτο δύναμιν. καὶ φαίη κελεύσαι
τοῖς μυσὶν ἄγειν σχολὴν, ὅταν τοὺς ἀντικειμένους αὐτῷ δέῃ κινεῖσθαι, ἀλλ' εἰ τοῦθ' ὁμολογήσαιμεν πρῶτον μὲν τοὐ-
50 ναντία τοῖς πρόσθεν ἐροῦμεν, οὐ γὰρ ἔτι τὸ κινεῖσθαι τοῖς μυσὶ παρὰ τοῦ ψυχικοῦ τόνου δώσομεν, ἀλλὰ τὸ μὴ κινεῖσθαι.
πολλὰ τε τῶν φαινομένων κατ' αὐτοὺς ἕξομεν ἐναντιούμενα. καὶ πρῶτόν γε καὶ μέγιστον τὸ τοῦ καθήκοντος εἰς τὸν
ἐντὸς μῦν νεύρου τμηθέντος, ἐκτεινόμενον αὐτίκα τὸν μῦν ἐκεῖνον ὁρᾶσθαι καὶ διὰ παντὸς ἐν τούτῳ μένοντα. χρῆν γὰρ
εἴπερ ἡ μὲν συστολὴ σύμφυτος αὐτοῦ τῷ σώματι. τὸ δὲ ἐκτείνεσθαι τῆς ψυχῆς κελευούσης ἐγίνετο, τὴν ἔκτασιν ἀ-
πόλλυσθαι μᾶλλον, ἢ τὴν συστολὴν, ἡνίκα πρὸς τὴν ἀρχὴν κοινωνίας ἀπέσχισται μῦν τμηθέντα. νυνὶ δ' ἔμπα-
λιν ἔχει συστέλλεται μὲν, οὗ τὸ νεῦρον ἄτμητον. ὁ δὲ ἐναντίως ἐκτείνεται. ἐχρῆν δὲ, οὐ μόνον τοῦ τμηθέντος τὸ νεῦ-
ρον ἀπόλλυσθαι τὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ τμηθέντος ἄμφω διασώζεσθαι τήν τ' ἔκτασιν καὶ τὴν συστολήν. εἴπερ
γε τὸ μὲν ἐκτείνεσθαι παρὰ τοῦ νεύρου. τὸ δὲ συστέλλεσθαι παρ' ἑαυτῶν ἔχουσιν οἱ μύες. τίνα οὖν καὶ ταύτης
τῆς ἀπορίας ἕξομεν λύσιν. ἐξ αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς διαφορᾶς χρὴ κἀνταῦθα τὸ διάφορον εὑρεῖν, τῆς τε
τοῦ σώματος τῶν μυῶν κινήσεως καὶ τῆς χρωμένης αὐτῆς δυνάμεως. τίς οὖν ἡ διαφορά, τμηθέντος τοῦ ἔξω

μυὸς ἢ

μυὸς ἢ τένοντος, κάμπτεσθαι παραχρῆμα τὸ μόριον. κἂν μὴ προαιρούμεθα κάμπτειν αὐτὸ ὑπό τινος καμφθέν. οὐ-
δὲ γὰρ τοῦτο χρὴ παραδραμεῖν ἀπὸ τοῦ σώματος αὐτοῦ, δηλονότι τῆς ἐντὸς μυῶν εἰς ἑαυτοὺς πεφυκότος συν-
τρέχειν. εἰ γὰρ οὐ τῆς ἡμετέρας ὁρμῆς ἡ κάμψις τοῦ μορίου, πῶς ἂν ἀπὸ τῆς ψυχικῆς γίνεσθαι λέγοιτ' ἂν δυ-
νάμεως; ἵν' οὖν γνῶς, τίς ἐστιν ἡ τῆς δυνάμεως ἴδιος κίνησις, κάμπτειν ἐπὶ πλέον τὸν ἄνθρωπον πειρᾶσθαι κέ-
λευσον τὸ κεκοιλωμένον μόριον. ὄψει γὰρ ἐναργῶς αὐτὸ καμπτόμενον. αὖθις οὖν ἐκλῦσαι τὴν τοῦ κάμπτειν ὁρ-
μὴν κέλευσον, ὄψει γὰρ αὐτὸ πάλιν ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ τὴν πρότερον ἀπολαβεῖν κάμψιν, εἰς ἣν ἠνέχθη
χωρὶς ὁρμῆς. ἐκ γὰρ τούτων τῶν φαινομένων ἐναργῶς ἔστι μαθεῖν ὡς εἰς ἀκριβῆ καὶ τελείαν κάμψιν οὐκ ἄν ποτε ἀφί-
κοιτ' ἐξ αὐτοῦ σῶμα τοῦ μυός, μὴ βοηθούμενον ὑπὸ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως. μάτην οὖν φήσει τις ἴσως, τὸ φύσιν ἔχον
συστέλλεσθαι σῶμα τῶν μυῶν ἐγένετο ἀπὸ τῆς ψυχῆς τελεώτερον αὐτὸ καὶ κάλλιον ἐργαζομένης. ὁ δὴ τοῦτ'
10 ἐρῶν, εἷς τίς ἐστι τῶν τῆς ἀπειρίας τε καὶ ἀσεβείας ὡς αὐτοὶ καλοῦσιν ἐραστῶν, ὃν ἡδέως ἂν ἐροίμην, εἰ τὸ πεφυκὸς
ἐκτείνεσθαι ἂν μόριον ἐπιτηδειότατον ὄργανον ἡγεῖται τῆς συνάγειν ἔργον ἐχούσης δυνάμεως, ἢ τὸ ἐναντίον.
ἐγὼ μὲν γάρ, οὐδ' ἐπινοῶν εὑρεῖν πῶς ἀφυέστερον εἰς κίνησιν ὄργανόν τις κατεσκεύασεν. ἢ εἰ πρὸς τἀναντία ῥέπον
αὐτὸ τῆς τοῦ κινοῦντος ὁρμῆς ἐποίησεν. εἰ δὲ τοῦτ' ἀφυές, τοὐναντίον ἅπαν τὸ νεῦον ἐξ ἑαυτοῦ, πρὸς ὃ τὸ κινῆσον
βούλεται. τῆς οὖν ψυχικῆς δυνάμεως ἕλκειν ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν τὸν μῦν σπευδούσης ἡ κατασκευὴ πρὸς τοῦτ'
ἐπιτήδειος αὐτῷ γέγονε; τοῦτο μὲν τοιοῦτόν ἐστιν. ἐκεῖνο δ' ἄν τις εὐλογώτερον ζητήσειέ τε καὶ ἀπορήσειε τί δήποθ'
ὅλως ἰδίαν ἔφαμεν εἶναι κίνησιν τῷ σώματι τοῦ μυός, ἐσχάτην τὴν συστολήν, εἴτε καὶ μετὰ τὴν τελείαν ἔκτασιν
συστέλλεται. καὶ μετὰ τὴν τελείαν συστολὴν ἐκτείνεται; οὐ γὰρ οὐδ' ἑτέραν αὐτοκίνησιν οἰκείαν εἶναι λεκτέον.
ἀλλὰ κατά τι σύμπτωμα γίνεσθαι, ἢ ἀμφοτέρας ὁμοίως οἰκείας ὑπάρχειν. ἡγητέον οὖν ἢ ὅτι πλεῖστον μὲν ἀπο-
χωρεῖν τῆς τελέως ἐκτάσεως, ὀλίγον δὲ τῆς τελείας συστολῆς. διὰ τοῦτο οἰκειοτέραν αὐτοῦ τὴν συστολὴν ἡγητέον. ὄν-
20 των τε δυοῖν ὑπερβολικῶν ὡς ἂν εἴποι τις σχημάτων ἄκρας ἐκτάσεως καὶ τελείας συστολῆς, εἰ μηδὲν μᾶλλον οἰκεῖον ἦν
τῷ σώματι τοῦ μυὸς τὸ συστέλλεσθαι τοῦ ἐκτείνεσθαι, τὸ μέσον ἀκριβῶς ἀμφοῖν ἐλάμβανε σχῆμα. καὶ διὰ παντὸς εἰς
τοῦτ' ἤρχετ' ἂν ἀφεθείς. νυνὶ δ' οὐ φαίνεται. προσέρχεται γὰρ ἐγγύτερον τῆς τελείας τοῦ κώλου κάμψεως.
ἢ τῆς ἐκτάσεως ἀλλὰ κἂν τοῦτο δοθῇ τε καὶ ῥηθῇ, ὥσπερ οὖν δίκαιον δίδοσθαι ταυτὸ καὶ λέγεσθαι, φαί-
νεται γὰρ οὕτως ἔχον, ἔτι μοι δοκεῖ σκεπτέον εἶναι, τί δή ποτε τῆς ἐσχάτης κάμψεως τοῦ κώλου γινομένης καθ' ὁρμὴν
ἐπειδὰν ἐκλύσωμεν ταύτην ὀλίγον ἀποχωρῶν ὁ μῦς φαίνεται, καὶ πρὸς βραχύ πως ἐκτεινόμενος. ἐχρῆν γὰρ
μηδόλως, εἴπερ ἡ τοῦ σώματος αὐτοῦ φύσις ἐπὶ τὸ συστέλλεσθαι ῥέπει. τινῶν οὖν εἰς τοῦτο λογισμῶν εὐπορήσο-
μεν, ἐν μέσῳ κείσθω σκοπεῖν τῆς ἀληθείας ἐρασταῖς. ἵν' εἰ μὲν ἀποδεικνύντες, ὀρθῶς καὶ μηδαμῶς σφαλλόμενοι
φαίνοιντο, τὴν ἤδη τὸ προτεθὲν εὑρῆσθαι λέγοιμεν. εἰ δὲ μή, ἀλλὰ τῶν γε πλείστων. τῶν μὲν εὑρημένων ἤδη. τῶν δ' ἐμ-
μελῶς ἠπορημένων, ἄλλος τις καὶ ἄλλος τὸ λεῖπον ἐξευρῇ. ἵνα δὲ ὁ μέλλων λόγος ᾖ μοι σαφής, δέομαί τινος εἰ-
30 κόνος. ἣν οὐ μόνον σοι νοῆσαι δυνατόν, ἀλλὰ καὶ κατασκευάσαι βουληθέντι. δύο γοῦν ὀστᾶ λαβὼν εἰ βούλει ζώου
κατ' ἄρθρον, ἀλλήλοις συμβάλλοντα δύο σειρὰς ἐκ νεύρων πλειόνων πλεξάμενος, ἤτοι κατακόλλησον ἀκριβῶς
πρὸς οἷς ἂν ἐγὼ κελεύσω μέρεσι τῶν ὀστῶν, ἢ πρόσδησον. κελεύω δὲ κολλᾶν ἢ προσδεῖν. ἵνα ὥσπερ οἱ μύες τοῖς ὀστοῖς ἐνε-
φύοντο. διττὸς γὰρ οὗτος τρόπος τῆς ἐμφύσεως ἅπασι τοῖς μυσίν, οὐδὲν χεῖρον, ἑκάτερον αὐτῶν μιμήσασθαι διὰ τῆς εἰκόνος. ἐγχει-
ρητέον οὖν σαφῶς ἑρμηνεῦσαι τὸν διττὸν τοῦτον τρόπον. οὐδέ τι ὀρθῶς ἄν τις αὐτὸν μιμήσαιτο μὴ ἀκριβῶς ἐκμαθών. ἀρ-
χὴ δ' ἂν ἡ δὲ γίγνοιτο τῷ λόγῳ δικαιοτάτη, τῶν συμβαλλόντων ἀλλήλοις ὀστῶν ἵν' ἄρθρον γένηται. τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν, ἔστι
τὸ κινούμενον. θάτερον δὲ οἷον ἕδρα τις ὑπερείδουσα τῷ κινουμένῳ. καθάπερ ὀρθὰς τοὺς τῶν θυρῶν στρόφιγγας ἔχον-
τας. ὥστ' ἐξ ἀνάγκης τῷ μένοντι μὲν ἡ κοιλότης, τῷ κινουμένῳ δ' ἡ κυρτότης ὑπῆρξε. καλεῖται δ' ἡ μὲν κοιλότης,
κοτύλη τε καὶ γλήνη. ἡ δ' αὖ κυρτότης, κεφαλή τε καὶ κόνδυλος, τοσοῦτον δ' ἡ κοτύλη τῆς γλήνης βαθυτέρα ὅ-
σον ἡ κεφαλὴ τοῦ κονδύλου προμηκεστέρα. ἑκατέρῳ γὰρ ἑκατέρᾳ καθάπερ στρόφιγγι χώραν ἐπιτηδείαν ἡ φύσις
40 παρεσκεύασεν. ἐπειδὴ δὲ οὕτω καλῶς εἶχε τὰ κινησόμενα, πολὺ κάλλιον αὐτοῖς ἔτι καὶ τεχνικώτερον συνῆψε
τὰ κινήσοντα. τὰ γὰρ τῆς κινήσεως ὄργανα, τοὺς μῦς ἐξέφυσε μὲν τῶν ὑπερκειμένων ὀστῶν, ἐν οἷς αἱ κοτύλαι, κατέφυ-
σε δὲ εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ὑποκειμένων ἅπερ ἔμελλε κινεῖσθαι. καὶ διὰ τούτων ἐκτεινομένων ἀνασπωμένων τῶν κεφα-
λῶν, συνανασπᾶται πᾶν τὸ κῶλον. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν αὐτῶν μεῖζον ὁ δὲ ἔλαττον ὀστοῦν ἔμελλε κινήσειν, ἀνάλογον τοῖς
ὄγκοις τῶν κινηθησομένων ὀστῶν, τὸ μέγεθος τῶν κινησόντων ἐδημιούργησε μυῶν. ὥστε εὐλόγως οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν
κεφαλῶν ἢ κονδύλων τῶν ὑπερκειμένων ὀστῶν ἐξέφυσαν. οἱ δὲ μικρῶν τούτων κατωτέρω, πλησίον, τῆς κοτύλης ἢ
γλήνης, οὐ πάνυ τι. μικροί τε ἂν οὕτω παντάπασιν ἐγίνοντο καὶ ἀδύνατοι κινεῖν τὸ ὑποκείμενον ὀστοῦν. αὕτη μὲν
ἡ φύσις τῶν τ' ἀλλήλοις συνταττομένων ὀστῶν κατ' ἄρθρα. καὶ τῶν κινούντων αὐτὰ μυῶν. μιμήσαιο δ' ἂν αὐτὴν ὀρθῶς
εἰ τὴν σειρὰν ἐξάψας θατέρου τῶν ὀστῶν, καθ' ὃ μέρος ὁ μῦς ἐξεφύετο, καθάψεις αὐτῆς τὸ λοιπὸν πέρας εἰς τὴν κε-
φαλὴν θατέρου τῶν ὀστῶν. ἵνα περ ὁ μῦς κατεφύετο, δυοῖν τούτοιν στοχαζόμενος, ἑτέρου μὲν τοῦ, τὸ πάχος τῆς σειρᾶς
50 ἱκανὸν εἶναι κινεῖν καὶ ὀχεῖν τὸ ὑποτεταγμένον ὀστοῦν, ἑτέρου δὲ τοῦ κατὰ τὰς ὑπερβολὰς τῶν σχημάτων μηδόλως τετ-
τάσθαι τὴν σειράν. ἀλλ' οὕτως ἔχειν, ὡς εἰ καὶ κατὰ τῆς γῆς ἔκειτο μηδενὸς ἐξημμένη. δύο οὖν ἔστωσαν αἱ σειραὶ τὰς χώ-
ρας τῶν ἀντιτεταγμένων μυῶν, τῶν ἐκτείνειν καὶ κάμπτειν τὸ κῶλον πεφυκότων καταληφυῖαι. τὴν καθ' ἑκατέ-
ρας παντελῶς, ἐλευθερουμένης τῆς ἐντάσεως, ἡνίκα ἔσχατον ἔχει τὸ κῶλον σχῆμα, ἡ μὲν ἐκτὸς ὅταν ἀκριβῶς ἐκτε-
ταμένον ᾖ, ἡ δ' ἐντὸς ἐπειδὰν κεκαμμένον. τούτων ὧδε κατασκευασθέντων, πρόδηλον ὅτι τῶν σειρῶν ἑκατέρα, πρὸς
μὲν τῶν ἡμετέρων ἑλκομένη χειρῶν εἰς ἐσχάτην ἔκτασιν, ἢ κάμψιν ἄγει τὴν τῶν ὀστῶν σύνταξιν. αὐταὶ δὲ καθ' ἑαυτὰς ἀ-
φεθεῖσαι, μέσον σχῆμα τῆς τῶν ὀστῶν συνθέσεως ἐνεργήσασαι, τὸ λοιποῦ μένουσιν ἡσυχάζουσαι. προσέχειν δὲ δεῖ τὸν
νοῦν μὴ παρέργως αὐτῷ τῷ σχήματι, τὸ μέσον τε ἀκριβῶς, τοῦτ' ἐστὶν ἐσχάτης ἐκτάσεως καὶ συστολῆς. εἰ μέντοι τὴν ἑ-
τέραν τῶν σειρῶν ἐπιτέμοις μὲν κατά τι, μὴ διατέμοις δ' ὅλην βραχὺ παντελῶς ἐπὶ θάτερα τοῦ μέσου σχήματος με-

τασιν ἔσεις τῶν ὀστῶν τὴν σύνταξιν. εἰ δὲ καὶ διατμήμοις ἅπασαι τῷ πλέον μὲν οὐ μὴν ὥστε εἰς ἔσχατον ἐλθεῖν σχῆμα. τὰ δὲ
δὴ ἔσχατα σχήματα, μετὰ τοῦ ταῖς χερσὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἕλκειν τὰς σειράς, οὐκ ἄλλως φαίνεται γιγνόμενα. τὰ δὲ
αὐτὰ ταῦτα συμπτώματα, κἀπὶ τῶν μυῶν ἐναργῶς ὁρᾶται, ἀνάλογον μὲν ἔχοντος τῇ σειρᾷ τοῦ μυός, τῇ κινούσῃ δὲ αὐ-
τὴν χειρί, τῆς ψυχῆς. οὔτε γὰρ ἄνευ τῆς χειρὸς οὐδετέρα τῶν σειρῶν εἰς ἔσχατον σχῆμα τὴν τῶν ὀστῶν ἀγαγεῖν δύναται σύνταξιν
οὔτ᾽ ἄνευ τῆς ψυχικῆς ὁρμῆς, οὐδέτερος τῶν μυῶν. οὔτ᾽ ἐσχάτην καμπὴν. οὔτ᾽ ἔκτασιν ἄκραν ἐργάσασθαι τὸ μόριον. στερήσας δὲ
τοὺς μὲν μῦς τῆς ψυχικῆς ὁρμῆς. τὰς δὲ σειρὰς τῆς χειρός, τὸ μέσον ὄψει σχῆμα τῶν ὀστῶν πρὸς ἄλληλα γιγνόμενον. εἰ δὲ τέ-
μοις τὸν ἐκτὸς μῦν, καμπτόμενον ἐπὶ πλέον τοῦ μέσου σχήματος ὄψει τὸ κῶλον, ὥσπερ εἰ τὴν ἐκτὸς σειρὰν ἔτεμες. οὕτω
δὲ καὶ εἰ τὸν ἐντὸς μῦν τέμοις ἐκτεινόμενον ἐπὶ πλέον τοῦ μέσου θεάσῃ τὸ μόριον. τίνες οὖν αἰτίαι καὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων ἁπάν-
των τῶν κατὰ τοὺς μῦς παθημάτων. ἀρχὴ μὲν ἁπασῶν μία, τὸ τοὺς μῦς τελέαν ἔχειν συστολὴν ἐν τοῖς ὑπερβο-
10 λικοῖς σχήμασιν, ὥσπερ ἤδη τῶν σειρῶν εἶχεν, αἱ δ᾽ ἄλλαι πᾶσαι, ταύτῃ ἀκόλουθοι. τὴν οὖν ἀρχὴν αὐτόθεν ἀποδεί-
ξομεν. οὐκ ἐξ ὑποθέσεως τινὸς ἡμῖν ἀδήλου ληπτέον αὐτήν, ἀλλ᾽ ἔκ τινος ἐναργῶς φαινομένου κατὰ τοὺς μῦς ἅπαν-
τας συμπτώματος. τίνος τούτου τοῦ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένου τοῦ συστέλλεσθαι τὸν μῦν εἰς τοσοῦτον, ὅταν ὁ τένων
ἀποτμηθῇ τοῦ κώλου τῆς κεφαλῆς, εἰς ὅσον ὅταν ὑπὸ τῆς προαιρέσεως κινούμενος εἰς τὴν ἐσχάτην καμπὴν ἀγάγῃ
τὸ κῶλον. ἐνδείκνυται γὰρ ἐναργῶς τὸ τοιοῦτον φαινόμενον, εἰς ἐσχάτην πεφυκότα συστολὴν ἔρχεσθαι τὸν μῦν,
ὅσον ἤδη τῇ κατασκευῇ τοῦ σώματος. ὅταν γὰρ ἀφαιρεθῇ τῆς πρὸς τὸ ἀντιτείνον ὀστοῦν συνεχείας, τόθ᾽ οἷον ἐκ δε-
σμοῦ λυθεὶς καὶ τελέως ἐλεύθερος γενόμενος ἐνεδείξατο τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. ἕως δὲ ὑπὸ τοῦ κατ᾽ ἀντικρὺ τεταγ-
μένου μυὸς ἀντεσπᾶτο τὸ μόριον, ἔχοντος δηλονότι κἀκείνου τὴν αὐτὴν φύσιν, ὡς δὴ σπεύδειν ὑπὸ τὴν ἐσχάτην
συστολὴν τὸ ἴσον, ὁ ἕτερος μῦς ὑπὸ θατέρου, τῆς εἰς ἑαυτὸν ἀποστερεῖται συνόδου, καὶ οὕτως συνέβαινε τῶν ἀντι-
τεταγμένων ἐν τοῖς κώλοις μυῶν ἑκάτερον τὸ τῆς συστολῆς ἥμισυ βλάπτεσθαι. τὸ γὰρ πεφυκέναι μὲν ἀμφο-
20 τέρους εἰς ἐσχάτην ἀεὶ συστολὴν ἐπείγεσθαι. προσδεδέχθαι δὲ ἐκ τῶν ἀντικειμένων μερῶν ἑνὸς ὀστοῦ κεφαλῆς, πάν-
τως ἀναγκαῖον ἦν ἰσοσθενέσι κινήσεσι διειλημμένον τὸ κῶλον, ἕπεσθαι μηδετέρᾳ. εἰ μὴ δ᾽ ἑτέρᾳ δ᾽ ἕπεσθαι, ταυτὸ
ἦν τὸ μέσον ἔχειν σχῆμα τῶν ἐσχάτων. ἐκείνων γὰρ ἑκάτερον ἐγίνετο τῆς ἑτέρας αὐτῶν κρατούσης. ἡ μὲν ἔκτασις,
τῆς ἐκτός. ἡ δὲ κάμψις, τῆς ἐντός. ἰσοσθενὴς μὲν οὖν ἡ τοῦ σώματος αὐτῶν τῶν μυῶν γίνεται κίνησις, ὅταν μηδέ-
τερα σύμμαχον ἔχῃ, τὸν ψυχικὸν τόνον. ἀνισοσθενὴς δὲ, ὅταν ἡ ἑτέρα μόνη κρατῇ. ὥστε ἀναγκαῖον νικᾶν ἐκείνου
τοῦ μυὸς τὴν συστολὴν ὁπότερος ἂν ὑπὸ ψυχικῆς βοηθεῖται δυνάμεως. τριῶν μὲν δὴ φαινομένων αἰτίας εὑ-
ρήκαμεν, ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς ὁρμηθέντες. ἣν οὐδ᾽ αὐτὴν ἐξ ὑποθέσεως ἡμετέρας, ἀλλ᾽ ἐξ ἐναργοῦς ἐλάβομεν φαι-
νομένων. διὰ γὰρ τὸ φαίνεσθαι τὴν ἐσχάτην συστολὴν λαμβάνοντας τοὺς μῦς, ὅταν ἀπολυθῶσι τῶν πρὸς τὰς κεφαλὰς
τῶν κώλων δεσμοῦ, δῆλον ἡμῖν ἐγένετο πεφυκέναι μὲν αὐτοὺς ὅσον ἐπὶ τῇ κατασκευῇ, συστέλλεσθαι τελέως. δι᾽ ἄλλο
δέ τι κωλύεσθαι, τί δ᾽ ἦν κωλῦον ζητοῦντες, προσεχῶς μὲν τὸν δεσμὸν εὕρομεν, οὗ γὰρ ἀποκοπέντος εἰς ἔσχατον συνεστέλ-
30 λοντο, τοῦτο τοῦ μὴ συστέλλεσθαι πρότερον αἴτιον ἐτιθέμεθα. τὸν δεσμὸν δ᾽ οὐχ ἁπλῶς ὅτι δεσμός ἐστι, διὰ τοῦτο
κωλῦον εὕρομεν συστέλλεσθαι τοὺς μῦς, ἀλλ᾽ ὅτι καταφύεται εἰς ὀστοῦ κεφαλὴν εἰς τἀναντία μέρη τεινομένην. καὶ
διὰ τοῦτο εὐπορήσαμεν αἰτίας δευτέρου φαινομένου τοῦ τὸ μέσον σχῆμα λαμβάνειν τὰ κῶλα, μηδετέρου τῶν μυῶν
ὑπὸ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως κινουμένου. τρίτον δ᾽ ἦν ἐπὶ τούτοις φαινόμενον τὸ κάμπτεσθαι καὶ συστέλλεσθαι
ἢ ἐκτείνεσθαι τηνικαῦτα τὸ κῶλον, ὅταν τὸν μῦν τὸν ἕτερον μόνον ἡ προαίρεσις κινῇ, νικᾶσθαι γὰρ ἐν τούτῳ τὸν ἕτε-
ρον καὶ συνεκτείνεσθαι βιαίως ἀναγκάζεσθαι τῷ σύμπαντι κώλῳ. φέρε δὴ πρὸς τούτοις καὶ τῶν ἄλλων ἁπάν-
των φαινομένων εἴπωμεν τὰς αἰτίας, ἵν᾽ εἰ μὲν ὁμολογοῖεν ἀλλήλαις, πιστεύωμεν καὶ διὰ τοῦτο τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν
λογισμοῖς. εἰ δέ πῃ καὶ διαφέροιντο κἂν καθ᾽ ἓν ὁτιοῦν, πάντας ὁμοίως ὑποπτεύοιμεν. ἔστω δὴ πρὸς τοῖς εἰρημέ-
νοις. πρῶτον μὲν τόδε τὸ φαινόμενον. τμηθέντος μὲν τοῦ ἔξω μυός, ἐπέκεινα μὲν τοῦ μέσου σχήματος κάμπτεται τὸ
κῶλον, οὐ μὴν εἰς ἔσχατόν γε, καίτοι τάχ᾽ ἂν ἴσως δόξειεν εὔλογον εἶναι μηκέτι ἀντισπῶντος εἰς τἀναντία τὸν ἐν-
40 τὸς μῦν μηδενὸς εἰς ἐσχάτην ἰέναι δεῖν αὐτὸν συστολήν, ἀλλ᾽ ὁ γινώσκων οὕτως ἐπιλέληθαι τοῦ κατὰ κῶλον βά-
ρους ἀντιβαίνοντος τῇ παντελεῖ τοῦ μυὸς συστολῇ. καὶ γὰρ ἤδη τῆς διὰ τῶν σειρῶν εἰκόνος, ὁμοίως ἐμφαίνεται
γινόμενον. οὐδὲ γὰρ ἐκείνων τῆς ἐκτὸς τμηθείσης εἰς ἐσχάτην ἠδύνατο ἐλθεῖν ἡ λοιπὴ συστολή, πρὶν ἀποτμηθῆναι τὸ
κινούμενον ὑπ᾽ αὐτῆς ὀστοῦν. ἕως δ᾽ ἦν συνεχὲς ἀντισπᾶσα πρὸς ἑαυτὸν τὴν σειράν. οὐκοῦν κἀπειδὰν τὸν ἐντὸς μῦν
διατέμοι τις ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ μέσου σχήματος καὶ τῆς ἐσχάτης ἐκτάσεως, τὸ κῶλον καθίσταται. τελέως γὰρ ἐκτείνειν
αὐτὸ χωρὶς τῆς ψυχικῆς ὁρμῆς, ἀδύνατος, ὁ ἐκτὸς μῦς. ὥστε καὶ ταῦτα τὰ φαινόμενα τοῖς τ᾽ ἔμπροσθεν εἰρη-
μένοις καὶ ἀλλήλοις ὁμολογεῖ. ἔτι δὲ ὅσα περὶ πάντων τῶν κατὰ τὰ μόρια σχημάτων Ἱπποκράτης τε γέγραπται
πάλαι καὶ νῦν οὕτως ἔχειν φαίνεται. ἆρ᾽ οὖν θαυμαστῶς ὁμολογεῖ καὶ ταῦτα, πρῶτον μὲν ὅτι κάμψαντες τε-
λέως ὁτιοῦν μόριον ἢ ἐκτείναντες ἐσχάτως, ὀδυνώμεθα. δεύτερον δὲ ὅτι τὸ μέσον τούτων σχῆμα τὸ ἀνωδυνότατον ἐστι. τρί-
τον δ᾽ ὅτι μεταβολῆς ταχείας ἐπὶ τοῖς ἐσχάτοις σχήμασιν ὀρεγόμεθα. τέταρτον δὲ ὅτι μέχρι πλείστου τὸ μέσον σχῆ-
50 μα φυλάττομεν, οὐδὲ μιᾶς ἐπιθυμοῦντες μεταβολῆς. πέμπτον δὲ, ὅτι καὶ τοῦτο ποτὲ μεταβάλλειν ἐπιθυ-
μοῦμεν. ἔχον δὲ ὅτι πᾶν σχῆμα δύσφορον τοῖς ἐσχάτως ἀσθενέσιν. αἱ μὲν γὰρ ὑπερβολαὶ τῶν σχημάτων, εὐλόγως
ὀδυνηραί. τοῦ μὲν ἑτέρου τῶν μυῶν ἐνεργοῦντος. τοῦ δ᾽ ἑτέρου παρὰ φύσιν ἐκτεινομένου. τὸ μέσον δὲ τούτων σχῆ-
μα καὶ τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς ἀμέτρου τάσεως ἀμφοτέρους ἀναπαῦον, εἰκότως ἥδιστον. ὥστε καὶ τῆς μεταβο-
λῆς. τῶν μὲν ὀδυνηρῶν σχημάτων, ταχείας δεόμεθα. τῆς δ᾽ ἀνωδύνου βραδείας. διὰ τί δ᾽ ὅλως μεταβάλλειν αὐτὸ
δεόμεθα, καίτοι γε ἀνώδυνον ὄν. ὅτι κἂν τούτῳ τάσιν τινὰ ὑπομένουσιν οἱ μύες, ἀλλ᾽ ἧττον μὲν, ἢ ἐν τοῖς ἄλ-
λοις ἅπασιν. ἀνώδυνον δ᾽ οὖν αὐτὸ λέγομεν, οὐχ ὡς οὐδ᾽ ὅλως ὀδύνης μετέχον, ἀλλ᾽ ὡς ἐλαχίστης τε ταύ-
της καὶ σχεδὸν ἀναισθήτου, διὰ βραχύτητα. καὶ τότ᾽ αὐτὸ μεταβάλλειν ἐπιθυμοῦμεν, ὅταν ἀθροισθεῖσα
κατὰ βραχύ, γένηται ποτὲ αἰσθητή. τοῦ δ᾽ ὅτι κἂν τούτῳ τῷ σχήματι τάσιν τινὰ ἔχωσιν οἱ μύες, εἰ μεμνήμεθα τῶν

ἔμπροσθεν

ἔμπροσθεν λόγων, οὐκέτ᾽ ἀποδείξεως χρήζομεν. τείνεσθαι γὰρ ἔφαμεν αὐτοὺς πρὸς τῶν κώλων εἰς ἃ καταφύον-
ται, καὶ διὰ τοῦτο ἐλευθερωθέντας ἐκείνης τῆς τάσεως ἐν τῷ τμηθῆναι τὸν τένοντα, τὴν κατὰ φύσιν συστολὴν,
ἑτοίμως ἀπολαμβάνειν. οὐδὲ ποτ᾽ οὖν ἔξω τάσεως οὐδεὶς μῦς ὅτε οὐδ᾽ ἐν τοῖς μέσοις σχήμασιν, ἀλλὰ τὸ ταύ-
της μὲν καταφρονεῖν ὡς βραχείας. τὰς δ᾽ ἄλλας ὡς σφοδρὰς καὶ βιαίους μὴ φέρειν. τοῦτο μὲν αἱρούμεθα. τὰ
δ᾽ ἄλλα φεύγομεν. ὅταν δ᾽ ἀσθενεῖς ἐσχάτως γενηθῶμεν ὥσπερ ἐν στομαχικαῖς καὶ καρδιακαῖς συγκοπαῖς, τότ᾽ οὐδὲ
τὴν βραχεῖαν φέροντες τάσιν, οὐδὲ τοῦ μέσου σχήματος ἀνεχόμεθα. καὶ διὰ τοῦτο καί τοι ἀδύνατοι πρὸς τὰς κινή-
σεις ὄντες, ὅμως ἄλλοτ᾽ ἄλλῃ διαρρίπτομεν τὰ μόρια, ποθοῦντες, μέν τινος ἀνωδύνου σχήματος ἐπιτυχεῖν, οὐδὲν
δὲ τελέως τοιοῦτον εὑρεῖν δυνάμενοι. ὡς οὖν ἄν τις ἡμῶν ἀνάγκην ἔχων ἐξηρτημένον τοῦ τραχήλου λίθον τινὰ μὴ μέ-
γαν περιφέρειν, ἐρρωμένος μὲν ὢν ἀλύπως ἔφερεν, ἄρρωστος δὲ γενόμενος εὐθὺς ἂν ὡς ἄχθος ἀποθέσθαι προυθυ-
10 μεῖτο, κατὰ ταῦτα καὶ τῶν μυῶν ἕκαστον, οἷόν τινα λίθον βαστάζων τὸ ἐξηρτημένον ὀστοῦν, ἕως ἂν μὲν ἐρρωμένος ᾖ, κατα-
φρονεῖ, μηδ᾽ αἰσθανόμενος τὰ πολλὰ μηδ᾽ ἐπὶ βραχὺ τοῦ βάρους. ὅταν δ᾽ ἀρρωστήσῃ τηνικαῦτ᾽ αἰσθάνεται καὶ
δυσφορεῖ καὶ οἷόν τι ἀποσείσασθαι ἄχθος ἐπιθυμῶν, ἄλλοτ᾽ ἄλλου σχήματος ὀρέγεται. πάντ᾽ οὖν πᾶσιν ὁμο-
λογεῖν φαίνεται τὰ κατὰ τοὺς μῦς συμπτώματα, καὶ τῆς κοινῆς ἀρχῆς ἔχεσθαι πάντα, καθ᾽ ἣν ἀπεδείχθησαν
ὑφ᾽ ἑαυτῶν μὲν εἰς ἐσχάτην ἀεὶ συστολὴν ἐπειγόμενοι, μὴ δυνάμενοι δὲ ταύτης τυχεῖν, ὅτι τοὺς ἀντιτεταγμένους
ἀντισπῶντας ἔχουσι, καὶ τὸ τῶν ὀστῶν βάρος ἐξηρτημένον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΕΡΙ ΜΥΩΝ ΚΙΝΗΣΕΩΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΡΟΝ.

20

Ἐπεὶ δὲ τὰ πρὸς θήκην καὶ δὴ στοιχεῖα τῆς τῶν μυῶν κινήσεως ἀποδέδεικται, προσ-
θῶμεν αὐτοῖς ἤδη τὰ λείποντα, ὥστε μηδὲν ἔτ᾽ ἐνδεῖν ἀλλ᾽ ἱκανὸν γενέσθαι τὸν
ἅπαντα ταῦτα ἀναλεξάμενον ἀκριβῶς, πᾶν ὅτι ἂν περὶ μυὸς προβληθῇ ῥα-
δίως ἐξευρίσκειν. ἀρξώμεθα οὖν αὖθις ἀπὸ τῶν κατὰ τὰ μόρια σχημάτων εἰς ἅπερ ἐτε-
λεύτησεν ὁ πρότερος λόγος καὶ πρῶτόν γε τὸ μέσον σχῆμα προχειρισάμενοι λέγω-
μεν, ὡς ἐν τούτῳ διττὴν ἀνάγκη κατάστασιν ὑπάρχειν τοῖς μυσίν. ἑτέραν μὲν, τὴν
ἔμπροσθεν εἰρημένην, ἣ μηδέτεροι τῶν ἀντιτεταγμένων ἐνεργεῖ μυῶν. ἑτέραν δὲ,
τὴν νῦν ῥηθησομένην, καθ᾽ ἣν ὁμοίως ἐνεργοῦσιν ἀμφότεροι. ὑπάρχει δ᾽ ἡ μὲν προ-
τέρα, τοῖς ἐλινύουσιν ὡς Ἱπποκράτης ὠνόμασεν. ἡ λοιπὴ δὲ, ὅταν μήτ᾽ ἐκτείνειν μήτε
30 κάμπτειν τὸ κῶλον ἐπιτρέπωμεν τινὶ, μηδ᾽ εἰ πάνυ σφόδρα βιάζοιτο. γίγνεται δ᾽ αὕτη τῶν ἀντιτεταγμένων
μυῶν τὴν τονικὴν καλουμένην ἐχόντων ἐνέργειαν. οὕτω γὰρ κἂν ἐν τοῦ μέσου σχήματος ἑκατέρωθεν καταστήσεις τὸ
κῶλον, ὁμοίως ἀμφοτέροις ἐνεργεῖν δυνήσῃ τοῖς μυσίν. ὅταν δ᾽ εἰς τι τῶν ὑπερβολικῶν σχημάτων, ἀγάγοις αὐ-
τὸ, οἱ ἕτεροι μύες ἱκανοὶ εἰς τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν. οὐκ ἄδηλον οὐδ᾽ ὅτι καθ᾽ ἕκαστον τῶν εἰρημένων σχημάτων.
ποτὲ μὲν, μᾶλλον. ποτὲ δ᾽ ἧττον τὴν τονικὴν ἐνέργειαν ἐνεργήσουσιν οἱ μύες. καὶ ὡς τὸ μετὰ τοιαύτης ἐνεργείας
μέσον σχῆμα, τῶν ὑπερβολικῶν οὐδετέρου λείπεται. μὴ τοίνυν ἁπλῶς τὸ μέσον ἀνώδυνον εἶναι λέγωμεν
ἀλλὰ τὸ, ἐν τῷ ἐλινύειν. τὸ γὰρ μετὰ τῆς ἑκατέρων τῶν μυῶν τάσεως μέσον σχῆμα, τοῖς ἐσχάτοις ὁμοίως ὀδυνηρόν.
ἐπεὶ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ἐλινύειν μέσον σχῆμα τὸ μὲν ἁπλῶς ἐστι, τὸ δ᾽ οὐχ ἁπλῶς. ἁπλῶς μὲν τὸ πάντων τῶν ὑπερβολικῶν
τοῦ κώλου σχημάτων μέσον. οὐχ ἁπλῶς δὲ, τὸ τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως μόνης. τὸ μὲν ἁπλῶς μέσον, ἀκάματον
ἂν ὡς Ἱπποκράτης ἐκάλεσεν εἴη μόνον, οὐ μὴν τῶν γε ἄλλων οὐδὲν ἀκριβὲς ἀκάματον. ἀπόδειξις δὲ τοῦ λεγομέ-
40 νου γένοιτ᾽ ἂν σαφὴς, διελομένων πρότερον ἡμῶν, τό θ᾽ ἁπλῶς μέσον σχῆμα, καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα. γενήσεται
δ᾽ ὁ λόγος ἵν᾽ ᾖ σαφὴς, ἐπὶ χειρὸς ὡς ἐπὶ παραδείγματος. ὄντων οὖν ἐν αὐτῇ σχημάτων ἐσχάτων τεττάρων πρη-
νοῦς. ὑπτίου. τοῦ κατ᾽ ἔκτασιν ἄκραν. τοῦ κατὰ κάμψιν. τὸ μὲν ἁπλῶς μέσον, ἁπάντων ἐστὶ τούτων μέσον. τὸ δ᾽
οὐχ ἁπλῶς μέσον ὁποτέρας οὖν τῶν ἀντιθέσεων. ἄλλο μὲν γὰρ ἐκ τάσεως ἄκρας καὶ καμπῆς. ἄλλο δὲ ὑπτίου. καὶ
πρηνοῦς τὸ μέσον. ὕπτιον μὲν οὖν ἐστι σχῆμα χειρὸς, ὅταν τὸ κοῖλον μὲν αὐτῆς μέρος ἄνωθεν ᾖ. τὸ δὲ κυρτὸν κά-
τωθεν. πρηνὲς δὲ τὸ ἐναντίον τούτῳ. μέσον δ᾽ ἀμφοῖν ὅταν ἔσωθεν μὲν ᾖ, τὸ κοῖλον. ἔξωθεν δὲ, τὸ κυρτόν. ὑποκείμε-
νος δ᾽ ὁ μὲν μικρὸς δάκτυλος, τοῖς ἄλλοις, τὸ δὲ τοῦ πήχεος ὀστοῦν, τῷ τῆς κερκίδος. τοῦτ᾽ οὖν τὸ μέσον σχῆμα, δύνα-
ται μὲν ἐκτεταμένης τελέως τῆς χειρὸς. δύναται δὲ καὶ κεκαμμένης γίγνεσθαι. ὥσπερ οὖν καὶ τὸ τῆς ἑτέ-
ρας ἀντιθέσεως μέσον σχῆμα δύναται μὲν ὑπτίας τῆς χειρὸς. δύναται δὲ καὶ πρηνοῦς οὔσης ὑπάρχειν. ὅρος
δὲ ἐκείνου τοῦ σχήματος ἐστὶν, ὁ πῆχυς ὀρθὴν ἐργαζόμενος γωνίαν πρὸς βραχίονα. καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸ καλοῦ-
50 σιν ἐγγώνιον. τὸ τοίνυν ἁπλῶς μέσον, ἐκ τῆς ἀμφοτέρων τῶν εἰρημένων μέσων σχημάτων συνόδου, γίνεται. τὰ δ᾽ ἄλ-
λα μέσα. τέτταρα μὲν ἔσται τὰ σύμπαντα. γενήσεται δ᾽ αὐτῶν οὐδὲν ἁπλῶς ὅλου τοῦ κώλου μέσον, ἀλλὰ μιᾶς
ἀντιθέσεως μόνης, ἤτοι ἐκ τάσεως καὶ συστολῆς μόνον ἔσται μέσον, ἢ ὑπτίου τε καὶ πρηνοῦς. ἐπεὶ δὲ ἑκάτερον αὐτῶν διτ-
τὸν γίνεται ζευγνύμενον ἐν μέρει ταῖς ἐκ τῆς λοιπῆς ἀντιθέσεως ὑπερβολαῖς, ἀναγκαῖον οὕτως τὰ πάντα
γίνεσθαι τέτταρα. καθ᾽ ἕκαστον δ᾽ αὐτῶν τὸ μέν τι, κοινόν ἐστιν ἁπάντων. τὸ δ᾽ ἴδιον ἑκάστου. κοινὸν μὲν, τὸ πάντως
ἐνεργεῖν ἕν γέ τι γένος μυῶν. τὰ δ᾽ ἄλλα τρία, τείνεσθαι μὲν κατὰ συμβεβηκός. ἐνεργεῖν δὲ, μή. τὸ δ᾽ ἴδιον ἑκάστου.
τοῦ μὲν ἐγγωνίου τε καὶ πρηνοῦς. ἐνεργεῖν μὲν τοὺς ἐπιστρέφοντας ἔσω τὸ τῆς κερκίδος ὀστοῦν. τοὺς δ᾽ ἄλλους πάντας
ἀργοῦντας τείνεσθαι. τοῦ δ᾽ ἐγγωνίου μὲν, ὑπτίου δὲ, τοὺς μὲν ἔξω περιάγοντας, ἐνεργεῖν. τοὺς δὲ ἄλλους ἀργοῦν-
τας τείνεσθαι. κατὰ ταῦτα δὲ κἂν τῷ μέσῳ πρηνοῦς τε καὶ ὑπτίου. μετὰ μὲν ἄκρας ἐκτάσεως, τοὺς ἐκτεί-

νοντας μόνους ἐνεργεῖν. μετὰ δὲ κάμψεως, τοὺς κάμπτοντας μόνον. τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀργούντων μὲν, τεινομέ-
νων δέ. δεῖται δ' ὁ λόγος ἵν' ᾖ σαφὴς, ἐγνῶσθαι πρότερον ὑπὸ τίνων τε μυῶν καὶ τίνα τρόπον ἐχόντων καὶ ποῖ-
ον ἄρθρον κινούντων, αἱ τέτταρες αὗται τῆς χειρὸς ἐπιτελοῦνται κινήσεις. ἔστιν οὖν βραχίων μόριον τῆς ὅλης χει-
ρὸς τὸ μέγιστον, ὅρος δ' αὐτοῦ κάτωθεν μὲν, τὸ κατὰ τὸν ἀγκῶνα ἄρθρον, ἀγκῶνα· καλοῦμεν ᾧ ποτε στηριζόμεθα, καθὰ
Ἱπποκράτης. ἄνωθεν δ' αὖ πάλιν, τὸ κατ' ὦμον. ἕτερον δὲ μόριον τῆς ὅλης χειρὸς οὐ σμικρότατον ἐφεξῆς τοῦ βραχίο-
νος ὁ πῆχυς καλούμενος. ὁρίζεται δὲ καθ' ὃ μὲν τῷ βραχίονι συνεχής ἐστιν ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν ἀγκῶνα ἄρθρου. καθ' ὃ δὲ τῷ
καρπῷ, πρὸς τοῦ τὸ πάλιν. ἐν μὲν οὖν τῷ βραχίονι μέγα καὶ περιφερὲς ἓν ὀστοῦν ἐστιν ὀνομαζόμενον ὡσαύτως τῷ μορίῳ.
κατὰ δὲ τὸν πῆχυν δυοῖν ὀστῶν ὄντων, τὸ μὲν ὁμώνυμον ἐστὶ τῷ παντὶ μορίῳ τὸ δ' ἕτερον κερκὶς ὀνομάζεται. διαρθροῦται δὲ
ἄμφω πρὸς τὸ τοῦ βραχίονος πέρας τὸ κάτω, πῆχυς μὲν ἵνα περ ἡ μέση τῶν κονδύλων τοῦ βραχίονός ἐστι χώρα,
10 κερκὶς δὲ τὸν ἔξω κόνδυλον τοῦ βραχίονος αὐτοῦ περιβέβηκεν εἰς γλήνην τελευτῶσα. καὶ δὴ ταύτῃ περὶ τούτων,
οἷον ἄξονά τινα στρεφομένην, τὰς τῆς χειρὸς ἐπιστροφὰς οἰακίζει, εἴσω μὲν αὐτῆς περιαγομένης τὸ πρη-
νὲς σχῆμα τῆς χειρός. ἔξω δὲ τὸ ὕπτιον ἕπεται. τὸ δ' ἐκτείνειν καὶ κάμπτειν τὴν χεῖρα τῆς τοῦ πήχεος πρὸς τὸν
βραχίονα διαρθρώσεως ἔργον ἐστίν. ἀκρίβεια δὲ συνθέσεως ὀστῶν, οὐκ οἶδ' εἴ τινι τῶν ἄλλων ἄρθρων ὑπάρχει
τοσαύτη. τοῦ μὲν γὰρ βραχίονος τὸ κάτω πέρας πλατυνθὲν, ὁρίζεται κονδύλοις, ὁ δ' αὖ πῆχυς, ἀποφύσεις
δύο καμπύλας ποιησάμενος ἀντιτεταγμένας ἀλλήλαις. καὶ μέσην αὐτῶν κοιλότητα τῷ σίγμα γράμματι πα-
ραπλησίαν ἐργασάμενος, ταύτῃ τῇ κοιλότητι περιλαμβάνει τὴν μέσην τῶν κονδύλων τοῦ βραχίονος χώραν
ἐοικυῖαν ἀκριβῶς ταῖς κατὰ τὰς τροχιλίας καλουμένας. περιφερομένης οὖν τῆς κοιλότητος τοῦ πήχε-
ως περὶ τὴν κυρτότητα τοῦ βραχίονος ἐκτείνεσθαί τε καὶ κάμπτεσθαι τῷ παντὶ κώλῳ συμβαίνει. τοῦ δὲ μὴ δ'
ἑτέρωσε προχωρεῖν, ἀλλ' ἀεὶ μένειν ἀκριβῆ τὴν διάρθρωσιν αἱ τῆς μέσης κοιλότητος ὀφρύες αἴτιαι, σφίγγουσαι
20 τὰς ἀποφύσεις τοῦ πήχεως. ὅταν μὲν οὖν ἡ πρόσθιος ἀπόφυσις τῆς κινήσεως ἐξηγῆται, κάμπτεται τὸ κῶλον.
ἐκτείνεται δὲ ὅταν ἡ ὄπισθεν. ὅρος δὲ τῆς μὲν καμπῆς, τὴν πρόσθεν ἀπόφυσιν ἐρεισθῆναι πρὸς τῷ τοῦ βρα-
χίονος ὀστῷ. τῆς δ' ἐκτάσεως τὴν ὀπίσθιον. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν κυρτὸν ἦν, καὶ τῆς πήχεως τῶν ἀπο-
φύσεων ἑκατέρα περιμήκης καὶ διὰ τοῦτο κίνδυνος ἦν θᾶττον ἢ δεῖ, συμβαλλόντων ἀλλήλοις τῶν ὀστῶν κωλυ-
θῆναι τὴν τοῦ κώλου κίνησιν ἐξέγλυψεν ἡ φύσις ἑκατέρωθε τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, εἰς τοσοῦτον ἐγκαταβαι-
νόντων ταῖς κοιλότησιν αὐτοῦ τῶν κορωνῶν τοῦ πήχεως εἰς ὅσον ἐσχάτην ἔκτασίν τε καὶ καμπὴν ἡ χεὶρ ἕξειν
ἔμελλεν. ἐπεὶ δὲ μεῖζον ἦν τὸ ὄπισθεν κορωνὸν τοῦ πήχεως, πολὺ βαθυτέραν τὴν ταύτῃ κοιλότητα τοῦ βραχίονος
ἐποίησεν. ὥστε διὰ τὸ ταύτῃ βάθος, λεπτὸν ἱκανῶς γενέσθαι τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, ὅσον ἐστὶ μεταξὺ τῶν κοιλοτή-
των, οὐ μὴν διέφυσέ γε αὐτὸ καίτοι λεπτὸν ὄν, ἵνα μὴ χαλαρὸν πάντῃ καὶ ἀστήρικτον ᾖ τὸ ἄρθρον. μήτε τῶν μυ-
ῶν αἱ κινήσεις ἄμετροι. εἰ δέ γε διεφύη, κάμπτειν μὲν αὖ εἰς τοὐπίσω τὴν χεῖρα δυνατὸν ἦν, ὅσα δὲ ἐκτεταμμένης
30 αὐτῆς ἑδραίως ἐνεργοῦμεν, ταῦτα τὰ σύμπαντα χεῖρον ἂν ἐγίνετο μακρῷ, καὶ τῶν μυῶν ἀμφοτέρων αἱ τά-
σεις, ἤστην αὖ ὀδυνηραὶ κομιδῇ. τῶν μὲν ὄπισθεν ὑπὸ τῆς ψυχικῆς δυνάμεως τεινομένων ὡς διασπασθῆναι πλέ-
ον ἢ πεφύκασι συστέλλεσθαι. τῶν δ' ἔμπροσθεν εἰς τοσοῦτον ἐκτεινομένων, ὡς κινδυνεῦσαι διασπασθῆναι. τοιαύ-
τη μὲν ἡ τῆς φύσεως τέχνη περὶ τὴν τῆς διαρθρώσεως ἀκρίβειαν. τίς δέ τις ἡ τῶν κινούντων αὐτὴν μυῶν θέ-
σις ὧν ἕνεκα καὶ τῆς διαρθρώσεως ἐμνημονεύσαμεν, ἑξῆς λεγέσθω. δύο μὲν ἐν τοῖς πρόσω τοῦ βραχίονος, δύο
δ' ἐν τοῖς ὄπισθε πεφύκασιν ἰσχυραῖς ἀπονευρώσεσιν ἐμφυόμενοι τῷ πήχει. ἄρχονται δὲ οἱ μὲν μείζους αὐτῶν, ἀπὸ
τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, οἱ δ' ἐλάττους πολὺ κατωτέρω καὶ φέρονται πάντες οἱ τέτταρες εὐθὺ τοῦ πήχεως
ἐμφύονταί τε κατὰ τοῦτον αὐτὸν μάλιστα τὸν τόπον, ὅθεν ἄρχεται φύεσθαι τὰ κορωνά, τὸ μὲν οὖν ὀπίσω μέ-
ρος, αὐτὸς ὁ ἀγκών ἐστιν ὃν οἱ ἀθηναῖοι μὲν ὀλέκρανον, οἱ δωριεῖς δὲ κύβιτον ὀνομάζουσι. τὸ πρόσω δ' ὥσπερ εἴρηται,
καθ' ὃ τῆς ἔμπροσθέν ἐστι κορώνης ἡ ἔκφυσις. ὑπὸ τούτων μὲν οὖν τῶν μυῶν ὀπίσω τε καὶ πρόσω βραχίονος τὸν
40 πῆχυν ἐπισπωμένη ἔκτασίς τε καὶ κάμψις γίνεται. τέτταρες δ' ἄλλοι τὰς μὲν ἀρχὰς ἔχουσιν ἐκ τοῦ πήχεως ἑκατέρω-
θεν τῆς εἰς τὸν ἀγκῶνα κυρτότητος. δύο μὲν ἔξωθεν, δύο δ' ἔσωθεν, ἅπαντες δ' ὄντες λοξοὶ, τῷ τῆς κερκίδος
ὀστῷ καταφύονται. κατὰ μὲν τὸ κάτω πέρας αὐτῆς. ἵνα περ ἡ πρὸς τὸν καρπὸν διάρθρωσις, οἱ μεγάλοι. κατὰ
δὲ τὸ μέσον, οἱ μικροί. τεινόμενοι δὲ καὶ οὗτοι πρὸς τὰς ἀρχὰς, συνεπισπῶνται τὴν κερκίδα, καὶ διὰ ταύτης
ὅλην τὴν χεῖρα. πρηνῆ μὲν οἱ ἐντὸς. ὑπτίαν δ' οἱ ἐκτὸς ἐργάζονται. οὕτως οὖν ἐχούσης τῆς φύσεως τῶν κινούν-
των τὰς κατὰ τὸν ἀγκῶνα διαρθρώσεις μυῶν, ἀποδείξωμεν ἤδη τὸ προκείμενον, ὡς ἐν ταῖς τέτταρσι διαφοραῖς
τῶν οὐχ ἁπλῶς μέσων σχημάτων, ἓν μὲν ἑκάστοτε γένος ἐνεργεῖ μυῶν, τὸ δ' ἄλλο πᾶν, ἀργεῖ μὲν, ἐκτείνεται δὲ,
πρῶτον οὖν προχειρησόμεθα τὸ καὶ τότε πρῶτον ῥηθὲν, ὅπερ ἐγγώνιόν τε καὶ πρηνὲς ἐκαλοῦμεν. ἐν ᾧ περὶ
μὲν τῶν τὴν κερκίδα κινούντων μυῶν, οὐδὲν δεῖ λόγου πλείονος, ὡς οἱ μὲν ἐντὸς ἐνεργοῦσιν, οἱ δ' ἐκτὸς ἀργοῦν-
τες ἐκταθήσονται. περὶ δὲ τῶν τὴν πῆχυν κινούντων μυῶν ἀνάγκη πλείονος δειχθῆναι λόγου. κατὰ μὲν γὰρ τὴν πρό-
50 χειρον φαντασίαν δόξουσιν ἔχειν τὴν μέσην κατάστασιν ἀκριβῶς. ὅτι καὶ τὸ μέσον σχῆμα τὸ ἐγγώνιον. οὐ μὴν τό
γ' ἀληθὲς οὕτως ἔχει. εἰ μὲν γὰρ ὥσπερ ἐγγώνιον, οὕτω καὶ μέσον ὑπτίας καὶ πρηνοῦς ἡ σύμπασα χεὶρ εἶχε σχῆ-
μα, τότ' ἂν ὄντως ἡ μέση κατάστασις αὐτοῖς ὑπῆρχεν. ἐπεὶ δ' οὐκ ἔχει τοσοῦτον ἀνάγκη διαστρέφεσθαι καὶ τούτους
τοὺς μῦς καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὅσον ἐξίσταται τοῦ κατὰ φύσιν σχήματος ἡ σύμπασα χείρ. ὅσον δ' οἱ μύες δια-
στρέφονται, εἰς τοσοῦτον οἶμαι περὶ τὰς κυρτότητας τῶν ὀστῶν οἷον κλώμενοι οἵ τε καὶ καμπτόμενοι τείνονται τε
καὶ πονοῦσι. τὸ μὲν γὰρ ἁπλῶς μέσον σχῆμα πρὸς τὸ μηδένα μυῶν ἔχειν, μήτ' ἐνεργοῦντα, μήτε κινούμενον βιαίως.
οὐδὲ διαστρέφειν τι τῶν κατὰ τὸ κῶλον, ὅθεν αὐτῷ καὶ τοῦθ' ὡς μέγιστον τῶν ἄλλων ἐμαρτύρησεν Ἱπποκράτης.
τὰ δ' ἄλλα πάντα, τὰ μὲν, μᾶλλον, τὰ δ' ἧττον διεστραμμένους ἔχει καὶ τοὺς μῦς ἅπαντας. καὶ τοὺς τείνοντας καὶ
τὰ νεῦρα. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰς φλέβας καὶ τὰς ἀρτηρίας. ἅπαντα γὰρ ταῦτα. τὰ μὲν, ἔξωθεν τῶν

κώλων. τὰ δ᾽ ἔσωθεν πέφυκεν, ὡς οὖν πέφυκεν, οὕτως ἔχοντα ταῦτα φυλάττει τὸ μέσον ὑπτίου καὶ πρηνοῦς
σχῆμα. τούτων δ᾽ ἑκάτερον ἱκανῶς ἅπαντα διαστρέφει. τὸ μὲν γὰρ πρηνές, ὑπὲρ οὗ πρώτου πρόκειται λέγειν τῶν
ἐκτὸς τοῦ πήχεος μυῶν τῶν ὑπτίαν ὅταν ἐνεργῶσιν ἐργαζομένων, αὐτὴν τοσαύτην ποιεῖται τὴν διαστροφήν,
ὥστε τὰς μὲν κεφαλὰς αὐτῶν ἔξωθεν εἶναι τοῦ κώλου. τὰς δὲ κοιλίας ὀνομαζομένας, ἄνωθεν. τὰς δ᾽ ἐμφύσεις
ἐντός. εἰ δὲ καὶ βεβαιότερον ἔτι περιστρέφοις τὴν χεῖρα τὸν ἕτερον αὐτὸν μυῶν τὸν μείζονα τὸν εἰς τὴν τελευτὴν τῆς
κερκίδος ἐμφυόμενον οὕτως ὄψει κεκαμμένον περὶ τὸν κῶλον, ὥστε τῶν μερῶν αὐτοῦ. τὰ μὲν ἐκτός. τὰ δ᾽ ἐντός. τὰ
δ᾽ ἄνωθεν. τὰ δ᾽ ἐν τοῖς κάτω φαίνεσθαι τὴν μὲν κεφαλὴν ἐκτός. τὴν δὲ κοιλίαν ὀνομαζομένην, ἄνωθεν. τὸ
δ᾽ ἐπέκεινα ταύτην ἐντός. κάτωθεν δὲ τὴν ἔμφυσιν. οὕτως ἄρα βιαίως κέκλασταί τε καὶ κέκαμπται. οἱ δ᾽ ἄλλοι
μύες οἱ κατὰ τὸν βραχίονα, δι᾽ ὧν ἐκτείνειν καὶ κάμπτειν τὴν χεῖρα δυνάμεθα πολὺ μὲν ἧττον τούτων τε καὶ τῶν
10 ἄλλων τῶν κατὰ τὸν πῆχυν. ἀπολαύουσι δ᾽ οὖν τι κ᾽ αὐτοὶ τῆς διαστροφῆς. τὰ δ᾽ αὐτὰ κἀν τοῖς ὑπτίοις σχή-
μασι γίγνεται. καὶ γὰρ οὖν κἀν τούτοις. οἱ μὲν ἐν τῷ πήχει μύες ἐς ἔσχατον πονοῦσιν. οἱ δ᾽ ἐν τῷ βραχίονι συμπο-
νοῦσιν. ὅταν δὲ τὸ μέσον ὑπτίου καὶ πρηνοῦς ἐργασάμενοι σχῆμα τελέως ἐκτείνωμεν ἢ κάμπτωμεν τὴν χεῖρα, τό-
τε πονοῦσι μὲν ἱκανῶς, οἱ κατὰ τὸν βραχίονα μύες, συμπονοῦσι δ᾽ αὐτοῖς οἱ κατὰ τὸν πῆχυν. μόνον οὖν σχημάτων
τὸ μέσον ἁπλῶς, ᾧ μηδὲν ὑπερβολῆς μέτεστι κατὰ μηδ᾽ ἑτέραν ἀντίθεσιν, ἀνώδυνον ἀκριβῶς ἐστι. τὰ δ᾽ ἄλλα
πάντα τὰ τέτταρα, τὰ μὲν ἧττον. τὰ δέ, μᾶλλον. ἅπαντα δ᾽ οὖν ὀδυνηρά. καθ᾽ ἕκαστον δ᾽ αὐτῶν πάλιν εἰς ὅσον ἀ-
ποχωρῶν τῆς ἐσχάτης καταστάσεως ἄγεις ἐπὶ τὴν μέσην τὸ κῶλον, εἰς τοσοῦτον ἧττον ὀδυνηρὸν ἐργάσῃ τὸ σχῆ-
μα. τελέως δὲ ἀνώδυνον, οὐδὲν πρὶν ἐπὶ τὸ μέσον ἀκριβῶς ἐλθεῖν. ὥστε ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ τοῦτ᾽ ἤδη πρόδη-
λον, ὡς ἐν τῷ μέσῳ τούτῳ σχήματι μόνῳ πάντων σχημάτων ὑπάρχει τελέως ἀναπαύεσθαι τοὺς μύας ἅπαντας.
τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα, τὰ μὲν ἧττον, τὰ δέ, μᾶλλον. ἕν γέ τι γένος ἐνεργοῦν ἔχει μυῶν. οὐκ οὖν οὐδ᾽ οἱ κοιμώμενοι
20 πάντες ἀργοὺς πανταπάσιν ἔχουσιν ἅπαντας τοὺς μῦς, ἀλλ᾽ ὅσοι διὰ μέθην, ἢ κάματον, ἢ ἀρρωστίαν δυνάμεως
ἅπαντα τοῦ σώματος τὰ μόρια τελέως ἐκλύσαντες εἰς τὸ μέσον αὐτὰ σχῆμα τοῖς μυσὶν ἀγαγεῖν ἐπέτρεψαν, οὗ-
τοι μόνοι τελέως ἡσυχάζοντας ἔχουσι τοὺς μῦς, οὐ μὴν οὐδ᾽ ἐν τοῖς ἐσχάτοις σχήμασιν οὐδὲν μόριον ἔχειν οὐδεὶς δύ-
ναται κοιμώμενος. ἰσχυρᾶς γὰρ σφόδρα καὶ συντόνου τῆς τῶν μυῶν ἐνεργείας εἰς τὰ τοιαῦτα χρήζομεν.
ὅσα δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἐσχάτων τε καὶ τοῦ μέσου σχήματος, ἐν τούτοις τοὐπίπαν ὑπνοῦμεν, ἐν ᾧ γὰρ ἂν τῶν
τοιούτων καταστήσας τὸ κῶλον τοῖς τονικῶς ἐνεργοῦσιν ἀμφ᾽ αὐτὸ μυσὶν ἐπιτρέψεις τὴν φυλακὴν τοῦ σχήματος,
ὧδε φυλάττουσιν, ὥστε καὶ καθήμενοι πολλάκις ἐκοιμήθησάν τινες καὶ περιπατοῦντες ἔνιοι. καὶ τοῦτο ἐγὼ μὲν
ἀκούων, ἔμπροσθεν οὐκ ἐπίστευον. ὡς δὲ ἐδεήσαι ποτε δι᾽ ὅλης νυκτὸς ὁδοιπορῆσαι τῇ πείρᾳ τἀληθὲς ἔμαθον,
ἠναγκάσθην πιστεύειν. σχεδὸν γάρ τι στάδιον ὅλον διῆλθον κοιμώμενός τε καὶ ὄναρ θεωρῶν καὶ οὐ πρότερον ἐπη-
γέρθην, πρὶν προσπταῖσαι λίθῳ. καὶ τοῦτ᾽ ἔστιν ἄρα τὸ μέχρι πλείστου οὐκ ἐπιτρέπον ὁδοιπορεῖν τοῖς ὑπνώττου-
30 σι, τὸ μὴ δύνασθαι λείας ἀκριβῶς ἐπιτυχεῖν τῆς ὁδοῦ. τοῦτο μὲν δὴ τοῖς πειραθεῖσι μόνοις πιστόν, τὰ δ᾽ ἄλλα πᾶ-
σιν ἐναργῶς ὁσημέραι φαίνεται, τὰ κατὰ τοὺς ἐν τῷ καθῆσθαι κοιμωμένους. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν κατακεκλι-
μένων, ὀλίγοι παντελῶς τὸ μέσον ἀκριβῶς σχῆμα καθ᾽ ἕκαστον τῶν μορίων ἔχουσιν, ὅσοι δ᾽ ἐν ταῖς χερσί τι φυ-
λάττουσιν, οὗτοι μὲν καὶ πάνυ τὴν τονικὴν ἐνέργειαν ἐπιδείκνυνται. μένουσι γὰρ ἀκριβῶς αὐτῶν οἱ δάκτυ-
λοι κεκαμμένοι περὶ σμικρὸν πολλάκις σῶμα χρυσίον ἢ λίθον ἢ νομίσματι. τὸ δὲ τῆς κάτω γένυος, ἆρ᾽ οὐ καὶ
αὐτὸ πρόδηλον; οὐ γὰρ ἀφίσταται τῆς ἄνω πλὴν εἰ μεθύων τις ἢ πάνυ ῥαθυμῶν ἢ κεκμηκὼς ἐσχάτως κοι-
μᾶται. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ῥέγχειν διὰ τὰ τοιαῦτα φιλεῖ γίγνεσθαι. χαλασθείσης μέν, τῆς κάτω γένυος. ὑπτίου δὲ
κατακειμένου τ᾽ ἀνθρώπου. καὶ γὰρ οὖν καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ὕπτιον κατακεῖσθαι, σημεῖον ἐστὶν ἐκλύσεως. ταῦτ᾽
ἄρα καὶ Ἱπποκράτης ἄμφω μέμφεται. τό θ᾽ ὕπτιον κατακεῖσθαι καὶ τὸ χάσκειν κοιμώμενον. τὰς δ᾽ ἐπὶ
θάτερον τῶν πλευρῶν κατακλίσεις, ἐπαινεῖ. γνοίης δ᾽ ἂν μάλιστα πόσην τις ἐνέργειαν ταῖς τοιαύταις κατα-
40 κλίσεσιν ὑπάρχει, νεκρὸν ἀνθρώπου σῶμα κατακλίνας οὕτως. οὐδὲ γὰρ τὸν ἀκαρῆ μένει χρόνον, ἀλλὰ καὶ ὕ-
πτιον ἢ πρηνὲς αὐτίκα γενήσεται, καθότι ἂν τύχῃ τῷ βάρει ῥέψαν. οὐκ οὖν καὶ τὸ ὕπτιον κατακεῖσθαι καὶ
τὸ χάσκειν οὐκ ἄλλου τοῦ ῥέγχειν ἢ ἐκλύσεως ἢ μέθης ἢ ῥαθυμίας σημεῖα. διὰ τοῦτο πάλιν ὁ Ἱπποκράτης ἅπαν-
τα τὰ μόρια κελεύων ἐν τοῖς ἀνωδύνοις σχήμασιν ἐξαρθρήσαντά τε καὶ συντριβέντα χειρουργεῖν. ἐπὶ τῆς
κάτω γένυος φησὶν ὅσον μετρίως χάσκοντος τοῦ ἀνθρώπου. οἷον γὰρ ἐπὶ χειρὸς σχῆμα τὸ ἐγγώνιον, τοιοῦτον ἐπὶ
τῆς κάτω γένυος τὸ μετρίως χάσκειν. τοῦτο γὰρ τῶν ἐσχάτων τὸ μέσον. ἔσχατα μὲν οὖν ἐστὶ τῆς κάτω γένυος σχή-
ματα, τό τε μέγιστον χαινόντων γιγνόμενον, καὶ τοὺς ὀδόντας ἐρειδόντων ἀλλήλοις. ὧν τὸ μέν, ὑπὸ τῶν κατὰ
τὸν ἀνθερεῶνα καὶ τὸν τράχηλον μυῶν ἑλκόντων τὸ κάτω. θάτερον δ᾽ ὑπό τε τῶν ἔνδον τῆς γένυος τῶν ἐκ τῆς ὑπε-
ρῴας φυομένων καὶ τῶν κροταφιτῶν καλουμένων ἀποτελεῖται. εἰ μή τι ἄρα καὶ οἱ μασητῆρες καλούμενοι
μύες, οἱ κατὰ τὰ πλάγια τῆς κάτω γνάθου συνεπιλαμβάνονται τοῦ ἔργου. τοῦτο μὲν γὰρ ἑτέρωθι διαιρήσο-
50 μεν. ἀλλὰ τό γε μετρίως χάσκειν, μέσον τῶν σχημάτων γίνεται πάντων τῶν εἰρημένων ἀργούντων μυῶν.
ἀτὰρ οὖν καὶ τοῖς ἀποθνήσκουσιν αὐτομάτως εἰς τοῦτ᾽ ἡ γένυς ἔρχεται κατὰ λόγον. ἅπαντες γὰρ αὐτοῖς οἱ
μύες τῆς ἐνεργείας στερήσονται. δῆλον οὖν ὡς ἐν τῷ κοιμᾶσθαι μὴ κεχηνότας, διασώζεται τῶν ἀνασπώντων
τὴν γένυν μυῶν ἡ ἐνέργεια. πολλοὶ δ᾽ ἀνατεταμένας ἢ κεκαμμένας ἀκριβῶς τὰς χεῖρας ἔχοντες καὶ τὰ
σκέλη, κοιμῶνται. σώζοντες κἀν τούτοις τὴν τονικὴν ἐνέργειαν. μακρολογῶ δ᾽ ἴσως, ἐνὸν ὑπομνῆσαι τὰ προ-
χειρότατα. τίς γοῦν ἀντιλέξει τὸ μὴ οὐχ ἡμέτερον ἔργον ὑπάρχειν, τὸ διὰ μυῶν φράττεσθαι τὰς τῶν περιττωμάτων
ἐκροάς. ἐφεστήκασι γὰρ ἐπὶ τοῖς πέρασι τῶν κατ᾽ αὐτὰς ὀχετῶν, οἷον ἐπὶ πύλαις τισὶ φρουροὶ μύες ἐρρωμένοι, μηδὲν
ἐπιτρέποντες ἔξω φέρεσθαι, πρὶν κελεῦσαι τὸν λογισμόν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐπὶ τῶν κοιμωμένων ὁρῶμεν
τὸ σφέτερον ἔργον ἀμέμπτως ἐκτελοῦντας, καὶ τὸ μεθεῖναί τι τῶν περιττωμάτων ἀκουσίως, ἢ παραλυθέντων

γίνεται τῶν μυῶν τούτων, ἢ τοῦ λογισμοῦ κακοπραγοῦντος ὡς ἐν φρενίτισιν, ἢ καὶ τοῦ λογισμοῦ καὶ τῶν μυῶν
βαρυνομένων ὡς ἐν μέθαις. δεῖ γὰρ ἤτοι τὸν λογισμὸν μὴ προστατεῖν, ἢ τοὺς μῦς ἐνεργεῖν μὴ δύνασθαι, ἢ ἀμφο-
τέρους ἅμα βεβλάφθαι. προπετὴς οὖν ἀπόφασις ἐστὶν ἠρεμεῖν τοῖς κοιμωμένοις τὴν ψυχὴν πάλιν, εἰ τὴν
ἠρεμίαν οὐ τὴν τελέαν ἡσυχίαν, ἀλλ' οἷον παῦλαν τινὰ τῆς συντονίας λέγοιεν. ἐγὼ τοῦτο καλῶς τε λέγουσι
καὶ ὁμολογοῦμεν αὐτοῖς, οὐ γὰρ ἀναίσθητοι παντάπασιν εἰσὶν οἱ ὑπνώττοντες, ἀλλὰ δυσαίσθητοι, ἢ διατί καλε-
σάντων ὑπακούουσι, καὶ φωτὸς εἰς κομιδὴν τοὺς ἐξανίστανται, καὶ ἁπτομένων αἰσθάνονται. εἰ δέ μοι τὸν μεθύον-
τα λέγεις, καὶ μὴ δ' ὅπου γῆς ἐστὶν εἰδότα, καὶ τὸν ὑπὸ ῥαθυμίας Ἐπιμενίδου βαθύτερον κοιμώμενον, οὗτοι
καὶ πρὶν κοιμᾶσθαι πλησίον ἀναισθησίας ἦσαν. καὶ μᾶλλον ἂν ἐπιτρέψαιμι φυλακὴν οὑτινοσοῦν ἀνδρὶ δραστη-
ρίῳ κοιμωμένῳ, ἢ τοῖς τοιούτοις ἐγρηγορόσιν. ἀλλ' ὅμως καὶ οὗτοι διασῴζουσι πολλὰς τῶν ψυχικῶν ἐνερ-
10 γειῶν, οὐκ οὖν πιστὸς ὁ λόγος, ὁ τὰς τοῖς κοιμωμένοις τε καὶ κεκαρωμένοις γινομένας ἐνεργείας φυσικὰς
ἁπάσας εἶναι λέγων. οὐ γὰρ ἀληθὲς ἐν τῷ καθόλου τὸ τοιοῦτο, τί γὰρ ἂν ὅτι μεταφέρουσι καὶ κινοῦσι παν-
τοίως τὰ κῶλα, τί δ' ὅτι φθέγγονται κοιμώμενοι, μὴ καὶ ταῦτα φύσεως ἔργα φήσουσιν, ἀλλ' οὐ παρακολου-
θοῦμεν αὐτοῖς τῇ διανοίᾳ γινομένοις ἐρεῖ τις ἴσως. οὐδὲ γὰρ τῇ τῶν βλεφάρων κινήσει διὰ παντὸς, οὐδ' ὅταν
δημηγορῇς, ἢ ῥητορεύῃς, ἢ διαλέγῃ προσέχεις τῇ διανοίᾳ ταῖς τῶν μορίων ἁπάντων κινήσεσιν, οὐδ' ὅταν Ἀθή-
ναζε βαδίζεις ἐκ Πειραιῶς πάσαις ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις τῶν σκελῶν, οἱ μέν γε φροντισταὶ πολλάκις
ἔλαθον αὐτοὺς τὴν ὁδὸν διανύσαντες, ἢ καὶ παρελθόντες τὸ χωρίον, ἐφ' ὃ τὴν ἀρχὴν ὥρμησαν; ἆρ' οὖν τὸ βαδί-
ζειν, οὔτε ψυχῆς ἔργον, οὔτε καθ' ὁρμὴν γίνεται; ὁμοίως γάρ ἡμᾶς ἔοικεν ἥτε νῦν διαλανθάνειν βάδισις, ἥτ' ἐν
τοῖς ὕπνοις, κίνησις μὲν τῶν κινουμένων μορίων. ἐνέργεια δὲ τονικὴ τῶν μὴ κινουμένων. ὥσθ' ἣν ἂν αἰτίαν ἐπὶ
τῶν ἐγρηγορότων εἴπῃς τοῦ μὴ παρακολουθεῖν πολλάκις ταῖς κατὰ μέρος ἐνεργείαις, ταύτην ἐπὶ τοὺς κοιμω-
20 μένους τε καὶ κεκαρωμένους μεταφέρειν, καὶ μηκέτι θαυμάζειν πῶς πολλὰ τῶν καθ' ὁρμὴν ἔργων καὶ τούτοις
γίνεται. τὸ δ' ἀποροῦντα τῆς αἰτίας ἑτοίμως ἀποφαίνεσθαι μηδὲν τῶν τοιούτων ἔργων γίγνεσθαι καθ' ὁρμὴν,
ὅρα μὴ προπετὲς ᾖ. εἰ μὲν οὖν μηδὲν κριτηρίῳ σαφεστέρῳ τὰ τοιαῦτα κρίνεσθαι δύναται, πότερα προαιρέ-
σεως ἢ φύσεως ἐστὶν ἔργα, τί δ' ἄλλο ἢ τὸ μηδὲν δεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀποφαίνεσθαι περαίνεται. καὶ δίκαιον ἀπο-
ρητικοὺς γίνεσθαι μᾶλλον ἐπί γε τῶν τοιούτων, ἢ προπετῶς δογματίζειν. εἰ δ' ἔχομεν ἐναργέστατον κριτήριον
τῶν καθ' ὁρμὴν ἔργων, ὥσπερ οὖν ἔχομεν, ἀποφαινόμεθα θαρροῦντες οὐ μόνον ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἀλλὰ καὶ τὴν
ἀναπνοὴν αὐτὴν γίνεσθαι καθ' ὁρμὴν, ἄχρι γὰρ ἂν ὑποπίπτειν καὶ αὐτὴ φαίνεται τῷ κριτηρίῳ. τί τοίνυν ἐστὶν
ᾧ κρίνομεν τὰ καθ' ὁρμὴν ἔργα, πολλάκις νομίζω δηλώσειν, οὐχ ἓν κριτήριον, ἅπαντα ἀλλήλοις ὁμολογοῦντα.
καὶ γὰρ ἃ γινόμενα παῦσαι προελόμενος δύναιο καὶ εἰ μὴ γινόμενα ποιῆσαι, καθ' ὁρμὴν ἐστίν. εἰ τοίνυν πρὸς
τούτοις καὶ τοῦ θᾶττον ἢ βραδύτερον αὐτὰ γίνεσθαι, καὶ τοῦ πυκνοτέρου ἢ ἀραιοτέρου ἐξουσίαν ἔχοις. ἔτ' οὖν παν-
30 τοίως φανερὸν δουλεῦσαι τοὔργον τῇ προαιρέσει, ἀρτηρίας μὲν οὖν κίνησιν καὶ καρδίας, οὔτε παύειν, οὔτ'
ἐπεγείρειν, οὔτε πυκνοτέραν, οὔτ' ἀραιοτέραν, οὔτε θάττονα ποιῆσαι ἡ προαίρεσις δύναται, διὰ τοῦτο οὐδὲ ψυ-
χῆς ἔργα τά γε τοιαῦτα εἶναι φασὶν, ἀλλὰ φύσεως ὑπάρχειν. τὴν δὲ τῶν σκελῶν κίνησιν, εἰς πάντα ταῦτα ὁ
λογισμὸς ῥυθμίζει, καὶ γὰρ καὶ καταπαύειν γινομένην, καὶ πάλιν ἐπεγείρειν ἠρεμοῦσαν, καὶ θάττονα καὶ
βραδυτέραν καὶ ἀραιοτέραν ἐργάζεσθαι δύναται. τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ περὶ τὴν τῆς ἀναπνοῆς γίνεται
κίνησιν, ἐνέργειαν μὲν οὖσαν τῶν φρενῶν, καὶ τῶν τοῦ θώρακος μυῶν ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ἀπο-
δείκνυται. ψυχῆς δὲ ἔργον οὐ φύσεως ὑπάρχουσαν, εἴπερ τὸ κινεῖν τοὺς μῦς ψυχῆς ἔργον ἐστὶν, οὐ δίκαιον δ'
ἐν οἷς ἀγνοοῦμεν αἰτίας ἀφίστασθαι τῶν ἐναργῶς γινωσκομένων. ἐναργῶς μὲν οὖν γινώσκεται τὰ κριτήρια
τῶν κατὰ προαίρεσιν ἐνεργειῶν. ἀποροῦμεν δὲ αἰτίας ἐν οἷς οὐ παρακολουθοῦμεν τοῖς κατὰ μέρος ἔργοις. ὁ μὲν
οὖν τοῖς ἐναργέσιν ἀπιστῶν ἀναίσθητος, ὁ δ' ὑπὲρ τῶν ἀπόρων ἑτοίμως ἀποφαινόμενος, προπετής. ὁ δὲ διὰ τὴν
40 ἐν τούτοις ἀσάφειαν ὑποπτεύων καὶ τὰ σαφῆ τῶν τῆς ἀπορίας ἐραστῶν ἐστίν. ὁ δ' οὐ μόνον ὑποπτεύων, ἀλλὰ
καὶ ἀνατρέπειν ἀξιῶν τὰ σαφῆ, διὰ τὸ τῶν ἀπόρων ἀσαφὲς, ἀβέλτερος ἐσχάτως. μὴ τοίνυν ἡμεῖς ἑκόντες μήτ'
ἀναίσθητοι γινώμεθα, μήτ' ἀπορίας ζηλωταὶ μήτ', ἀβέλτεροι μήτ' ἄλλο μηδὲν τῶν τοιούτων: ἀλλ' ὅπερ ὀρθῶς
τε ἔχει καὶ μετρίοις ἀνθρώποις προσήκει, τὸ μὲν ἐναργὲς, ἑτοίμως λαμβάνωμεν, τὸ δ' ἄπορον κατὰ σχολὴν ζη-
τῶμεν. ἐναργὲς μὲν οὖν τὸ, τῆς ἀναπνοῆς δεσπόζειν τὴν προαίρεσιν. ἄπορον δὲ τὸ διά τινα αἰτίαν οὐ παρακολου-
θοῦμεν τῇ διανοίᾳ πολλαῖς τῶν καθ' ὁρμὴν ἐνεργειῶν. θέντες οὖν ἤδη τὸ ἐναργὲς, ἐπὶ τὴν τῆς αἰτίας ζήτησιν
μεταβῶμεν, μηκέτ' ἐν αὐτῇ πάντως διατεινόμενοι μὴ δὲ τὴν ἀλήθειαν φάσκοντες εὑρηκέναι πω κἂν ὅτι μάλιστα
τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ᾖ πιθανωτέρα. καίτοι οὐδὲ εἴρηκέ τις, ὡς ἐγὼ νομίζω, τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ τὴν ζήτησιν
μόνον τῆς ἀπορίας γράφοντες, ἣν ἐγὼ νῦν δὴ πέπαυμαι λέγων, αἰτίαν ᾠήθησαν εὑρηκέναι. χρὴ μὲν οὖν ἀπο-
δέχεσθαι κἀκείνους, εἴθ' εὗρον, εἴθ' εὑρεῖν ἐσπούδασαν. χρὴ δὲ μὴ δ' αὐτοὺς ὀκνεῖν ἐξευρίσκειν τὰ λείποντα. τοῦ δὲ εὑ-
50 ρεῖν αὐτὰ, τὴν δὲ τὴν ἀρχὴν ποιησόμεθα. τὸ πολλοὺς ἀνθρώπους ἐνίοτε πράξεις τινὰς πράξαντας ὀλίγον ὕστε-
ρον ἐπιλελῆσθαι τελέως αὐτῶν, οἷον ὅσοι διὰ φόβον ἢ μέθην ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, οὐδὲν ὧν ἐν ἐκείναις ταῖς κα-
ταστάσεσιν ὄντες ἔπραξαν ἔτι γινώσκουσιν. αἴτιον δέ μοι δοκεῖ, ἐστὶ τὸ μὴ προσεκτικῶς παντὶ τῷ νῷ περὶ τὰς
πράξεις αὐτοὺς ἐσχηκέναι. τὸ γάρ τοι φαντασιούμενον τῆς ψυχῆς ὅτι ποτ' ἂν ᾖ, ταυτὸ τοῦτο καὶ μνημονεύειν ἔοι-
κεν. ἂν μὲν οὖν ἐναργεῖς τοὺς τύπους τῶν πραγμάτων ἐν ταῖς φαντασίαις λάβῃ, διασῴζει μέχρι παντὸς, καὶ
τοῦτο μέν τὸ μνημονεύειν ἐστίν. ἂν δ' ἀμυδροὺς καὶ παντάπασιν ἐπιπολῆς, οὐ διασῴζει, καὶ τοῦτ' ἐστι τὸ ἐπιλελῆ-
σθαι. καὶ διὰ τοῦτ' ἐν θυμοῖς καὶ φροντίσι καὶ μέθαις καὶ φρενίτισι, καὶ φόβοις καὶ ὅλως τοῖς ἰσχυροῖς τῆς
ψυχῆς παθήμασιν, οὐδενὸς ὧν ἂν πράξωσιν εἰς ὕστερον ἔτι μέμνηνται. τί δήποτε οὖν θαυμαστὸν κἂν τοῖς ὕπνοις
ἀμυδρῶς ἐνεργούσης τῆς ψυχῆς ἀμυδρὰς καὶ τὰς φαντασίας γίνεσθαι. καὶ διὰ τοῦτ' οὐδὲ μονίμους. τί δὲ

θαυμαστὸν εἰ καὶ κατὰ τὰς ἐγρηγόρσεις ἢ φροντίζοντός τι τοῦ λογισμοῦ καὶ παντὸς ὀλίγου δεῖν περὶ τὸ φρόντισμα
τεταμμένου παντελῶς μικρά τις αὐτοῦ μοῖρα περὶ τὴν βάδισιν ἔχουσα, τὸν τῆς πράξεως τύπον ἀμυδρῶς ἀπο
μάττεται. καὶ διὰ τοῦτ' ἐπιλανθανομένη παραχρῆμα, μηδ' εἰ καθ' ὁρμὴν ἐπράχθη τοὔργον ἔτι μέμνηται. ὡς γὰρ
εἰ μηδ' ὅλως ἐμνημονεύομεν, οὐκ ἂν οἷοί τ' ἦμεν ὑπὲρ οὐδενὸς διασκέψασθαι τῶν γεγονότων, οὕτως ἐν οἷς μὴ μνη
μονεύομεν, οὐκ ἴσμεν ὁποῖα ποτ' ἦν. φυλάττεσθαι γὰρ αὐτὰ τῇ μνήμῃ χρὴ πρότερον, ἵν' ὁποῖ' ἄττα τὴν φύσιν
ἐστὶν ἑξῆς ἐπισκεπτώμεθα. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν ἐμοὶ γοῦν φαίνεται τὸ τῆς ὁρμῆς ἐνεργούσης περὶ τὴν ἀναπνο
ὴν ἐν τοῖς ὕπνοις, ἐπειδὰν ἐξαναστῶμεν οὐκ ἔχειν ἡμᾶς εἰπεῖν εἰ κατὰ προαίρεσιν ἀνεπνέομεν, ἀλλ' ὅμοιον τῷ
καὶ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας ἐν τοῖς ὕπνοις κινήσαντι καὶ φθεγξαμένῳ τι, κἄπειτα ἐπιλελησμένῳ αὖ ἐκ
προαιρέσεως λέγειν γίνεσθαι, τήν τε τῶν κώλων κίνησιν καὶ τὴν φωνήν. καὶ γὰρ δὴ καὶ οἱ παραπαίοντες λαλοῦ-
10 σί τε καὶ βαδίζουσι, καὶ πάσας τὰς καθ' ὁρμὴν κινοῦνται κινήσεις. ἀλλ' οὐδ' οὗτοι παυσάμενοι τῆς παρανοίας,
ὧν ἔπραξαν ἔτι μέμνηνται. τρεισκαίδεκα γοῦν ἡμέραις οἶδα τινὰ παραπαίσαντα τόνδε τὸν τρόπον. ᾤετο μὲν ἀ-
θήνησιν οὐκ ἐν Ῥώμῃ κατακεῖσθαι. συνεχῶς δὲ τὸν συνήθη παῖδα καλῶν ἐκέλευέ οἱ τὰ πρὸς τὸ γυμνάσιον ἐπι
τήδεια κομίζειν, καὶ μικρὸν διαλιπὼν ὦ οὗτος, ἔφη πρὸς τὸν Πτολεμαῖον λέγω, βούλομαι γὰρ ἐν αὐτῷ διὰ
μακροῦ λούσασθαι. καί που καὶ ἀνεπήδα μεταξὺ, καὶ ἀμφιεσάμενος ἂν, εὐθὺς τῆς αὐλίου θύρας ἵετο. καὶ
κατεχόντων δὲ τῶν ἔνδον καὶ κωλυόντων ἐξιέναι, διότι κωλύετε πρὸς αὐτοὺς, ἀνεπυνθάνετο. οἱ δὲ, οὐδὲ γὰρ ἦν
ἕτερον λέγειν, ἢ αὐτὰ τἀληθῆ, πεπυρέχθαι τε ἂν ἔφασαν αὐτὸν καὶ πυρέττειν ἔτι. ὁ δὲ καὶ πρὸς ταῦτα πά
νυ κοσμίως ἀπεκρίνατο. γινώσκειν γὰρ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, ὡς ἔτι λείψανον αὐτῷ πυρετοῦ, παντελῶς δ' εἶναι μι
κρὸν τοῦτο, καὶ μηδὲν ὕποπτον βαλανείῳ βλαβῆναι, γεγονέναι γὰρ ὅλον αὐτῷ τὸν παρόντα πυρετὸν ἐξ ὁδοι-
πορίας, ἢ οὐ μνημονεύεις ἐπιστραφεὶς ἔλεγε πρὸς τὸν παῖδα, ὡς συντόνως ὡδοιπορήσαμεν χθὲς ἀπὸ Μεγάρων
20 Ἀθήναζε. τοιαῦτα λέγων καὶ τοιαῦτα ποιῶν αἱμορραγίας διὰ ῥινῶν ἀθρόας αὐτῷ γενομένης καὶ μετ' αὐ-
τὴν ἱδρῶτος ὑγίανε μὲν αὐτίκα μάλα. τῶν δ' ἔμπροσθεν οὐδενὸς ἔτ' ἐμέμνητο. πότερον οὖν, τοῦτο γάρ ἐστιν ὃ ἐξ
ἀρχῆς προὐθέμεθα δεῖξαι, τὸ διαναστῆναι καὶ διαφθέγξασθαι καὶ ἀποπατῆσαι καὶ οὐρῆσαι. ταῦτα γὰρ
ἅπαντα ἐν πάσαις ἔπραττεν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι τῶν κατὰ προαίρεσιν ἔργων, ἢ τοῦτο
μὲν ἄτοπον. εἰ γὰρ μὴ ταῦτα κατὰ προαίρεσιν, οὐδ' ἄλλ' οὐδέν. οὐκ ἐμέμνητο δ' αὐτῶν, ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐν ταῖς
μέθαις πραχθέντων οἱ νήψαντες ἔτι μέμνηνται. τί δὴ θαυμαστὸν οὕτως ἔχειν καὶ ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς; γίνεσθαι
μὲν αὐτὴν κατὰ προαίρεσιν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν προσεχόντων τὸν νοῦν ἐπιμελέστερον. ποτὲ δὲ ἀργότερόν τε καὶ
ῥᾳθυμότερον. διὰ τοῦτο μεμνῆσθαι μὲν ἡμᾶς τῶν μετὰ τοῦ προσέχειν τὸν νοῦν γιγνομένων ἐνεργειῶν, ἐπιλαν-
θάνεσθαι δὲ τῶν ἑτέρως. ἐπεὶ δ' οὔπερ ἂν ἐπιλαθώμεθα τελέως, τοῦτ' οὐδ' ἐπεπράχθαί ποτε νομίζομεν ἀκόλου
θόν ἐστι, μηδ' εἰ μετὰ προαιρέσεως ἐπράχθη μνημονεύειν. ὅτι δ' ὅλον ὑπὸ ψυχῆς γίγνεται καθ' ὁρμὴν τὸ τῆς ἀ-
30 ναπνοῆς ἔργον, ἔδειξεν οἰκέτης βάρβαρος, ὃς ἐπειδὴ θυμωθεὶς εἵλετο τεθνάναι, καταβαλὼν ἑαυτὸν ἐπὶ γῆς,
καὶ τὴν ἀναπνοὴν ἐπισχὼν, μέχρι πολλοῦ μὲν ἀκίνητος ἦν. ὕστερον δὲ βραχὺ κυλινδηθεὶς, οὕτως ἀπέθανεν. εἰ δὲ
καὶ μὴ δυνατὸν ἦν μέχρι παντὸς ἐπισχεῖν τὴν ἀναπνοὴν, οὐκ ἂν οὐδὲ διὰ τοῦτο τις ἀπέγνω, τοῦ μὴ κατὰ προαί-
ρεσιν αὐτὴν γίγνεσθαι. φαίνεται γὰρ τῶν καθ' ὁρμὴν ἔργων τὰ μὲν ἐλεύθερα πάντα. τὰ δὲ τοῖς τοῦ σώματος
παθήμασι δουλεύοντα. τὰ μὲν οὖν πρότερα, διὰ παντὸς ἀκωλύτως ὑφ' ἡμῶν γίγνεται. τὰ δεύτερα δ' οὐ διὰ
παντὸς, ἀλλ' ἐν χρόνῳ τινὶ καὶ μετὰ μέτρου. τὸ μὲν γὰρ βαδίσαι πρός τινα καὶ διαλεχθῆναι καὶ λαβεῖν τι καὶ
δέξασθαι, τελέως ἐλεύθερα. τὸ δ' ἀποπατῆσαι καὶ οὐρῆσαι, τῶν τοῦ σώματος παθημάτων ἐστὶν ἰάματα. καὶ
τοίνυν ἐσιώπησαν μέν τινες ἐνιαυτὸν ὅλον ἢ πλέονα χρόνον, οὕτω προελόμενοι. ἀποπάτημα δ' ἢ οὖρον ἐπι-
σχεῖν, οὐχ ὅπως ἔτεσιν, ἀλλ' οὐδὲ μησὶν, οὐδ' ἡμέραις ὀλίγαις οὐδεὶς δύναται. οὕτω γὰρ ἐπείγει καὶ ἀνιᾷ πολλά-
κις, ἢ τῷ πλήθει βαρύνοντα, ἢ τῇ δριμύτητι δάκνοντα, ὥστ' οὐδ' εἰς τὸν εἰθισμένον τόπον ἐξαρκέσαι τινὲς ἀ-
40 πελθεῖν ἠδυνήθησαν. ὅμοιον δὲ τούτοις ἐστὶ καὶ τὸ τῆς ἀναπνοῆς καὶ πολὺ μᾶλλον ἐπεῖγον καὶ συντομώτερον
ἔχον τὴν χρείαν. καὶ γὰρ ἀποθανεῖν κίνδυνος μὴ ἀναπνεύσαντα, καὶ ἀνιαρὸν ἐσχάτως τὸ ἀποπνίγεσθαι. θαυ-
μαστὸν οὐδὲν οὐ τελέως αὐτὴν ἐπισχεῖν, χαλεπόν. οὔτε γὰρ ἀποθνήσκειν ἕτοιμοι πάντες, οὐδ' ἂν μυρίοις συνέχονται
κακοῖς, οὔτ' ἂν ἐπὶ τοῦτ' ὁρμήσασιν ἀνιαρῶς ἐξιέναι βούλονται. μὴ τοίνυν τις ἐκ τοῦ σιωπᾶν μὲν ἡμᾶς προελο-
* μένους ἕως παντὸς δύνασθαι. τὴν δ' ἀναπνοὴν ἀδυνατεῖν ἐπισχεῖν, προαιρέσεως μὲν ἔργον εἶναι τὴν φωνὴν.
ἀπροαίρετον δὲ καὶ φυσικὸν τὴν ἀναπνοὴν νομιζέτω. τοῦτο μὲν δή μοι δοκῶ σαφῶς ἀποδεδεῖχθαι. τὸ δὲ λεῖπον
τῷ παντὶ λόγῳ περὶ τῶν μέσων σχημάτων ἑξῆς προσθεῖναι δίκαιον. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν χειρῶν τὸ καλούμενον
ἐγγώνιον μέσον ἀκριβῶς ἄκρας ἐκτάσεως καὶ καμπῆς ὂν, ἀνωδυνώτατόν ἐστιν, οὕτω δόξειεν ἂν ἔχειν κἀπὶ τῶν
σκελῶν, οὐ μὴν ἔχει γ' οὕτως, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ μέσου σχήματος καὶ τῆς ἄκρας ἐκτάσεως, τὸ ἐν τούτοις ἀ-
νώδυνον, αἴτιον δὲ τὸ ἔθος, τὰ πολλὰ γὰρ ἐκτεταμένοις τοῖς σκέλεσι χρώμεθα. καὶ γὰρ τούτου χάριν ἐγένε-
50 το, τοῦ πᾶν ὀχεῖσθαι τὸ σῶμα πρὸς αὐτοῖς ἑστώτων τε ἡμῶν καὶ βαδιζόντων. καὶ πρὶν δ' ἐνεργεῖν δι' αὐτῶν, ἐν
τοῖς ἀσυνεργάτοις ἐκτεταμένα διετελέσθη. ταῦτ' ἄρα κἂν τοῖς ὕπνοις καὶ ἄλλως κατακειμένοις ἐκτέταται
μᾶλλον ἢ κέκαμπται. ἀλλὰ καὶ πονοῦμεν πολὺ μᾶλλον ἐν ταῖς ἐσχάταις καμψεσιν ἢ ταῖς ἐκτάσεσιν. οἱ πολλοὶ
δὲ ἄγειν ὅλως εἰς ἐσχάτην καμπὴν δυνάμεθα τὸ σκέλος, μὴ ταῖς χερσὶ συνεργήσαντες, ἀλλ' ὅτι χωλὸν εἰς ταύτην
τὴν ἐνέργειαν ἔχομεν ὑπὸ ἀηθείας, καὶ μόνοις γε ῥᾳδίως κάμπτεται τοῖς ὀρχηστικοῖς ἢ παλαιστικοῖς, οἷς περ καὶ μόνοις
εἴθισται τελέως κάμπτεσθαι. τοσοῦτον οὖν τοῦ μέσου σχήματος ἐπὶ τὴν ἔκτασιν προέβη τὸ τελέως ἀνώδυνον.
ὅσον ὑπὸ τοῦ πολυχρονίου τῶν κώλων ἔθους ἠναγκάσθη. ταῦτ' οὖν τὰ δύο σκοπῶν ἐφ' ἁπάντων τῶν ἄρθρων,
τήν τε φύσιν καὶ τὸ ἔθος, ἐξευρήσεις οὕτως τὸ μέσον τε καὶ ἀνώδυνον. ἔοικε δ' ἐς ταὐτὸ συμβαίνειν πανταχῆ
τὸ μὲν ἔθος, τῇ φύσει. καὶ καλῶς εἴρηται φύσις ἐπίκτητος. τὸ δ' ἀνώδυνον σχῆμα, τῷ μέσῳ. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν σκε-

λων ταυτὸν τὸ ἀνώδυνον καὶ μέσον, ἄν γε τὸ μέσον τῶν ὑπαρχουσῶν τοῖς κώλοις κινήσεων καὶ μὴ τελείας ἐκ
τάσεως καὶ καμπῆς μέσον ποιήσῃς, εὑρήσεις γὰρ ὅσον ἀπολειπόμεθα τοῦ κάμπτειν ἐσχάτως, τοσοῦτον ἀποχωροῦν
ἀνώδυνον σχῆμα πρὸς τὴν ἔκτασιν. ἐν τῷ καθόλου τοίνυν ἐφ᾽ ἁπάντων τῶν ἄρθρων τὰς ἐσχάτας κινήσεις ἐπι-
σκεψάμενος, ἐξευρήσεις τὸ μέσον τε καὶ ἀνώδυνον σχῆμα. ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ κατ᾽ ὀλέκρανον ἄρθρου τὸ καλούμενον
ἀγκώνιον, ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ γόνυ τὸ πλησιαίτερον τῆς ἐκτάσεως, οὕτως ἐπὶ τῆς ῥάχεως τὸ πλησιαίτερον τῆς
καμπῆς. τὸ δὲ τοῦ κατὰ καρπὸν ἄρθρου τὸ ἀκριβῶς εὐθύ. κατὰ λόγον οὖν ἐκεῖ μὲν τὸ ἀκριβῶς εὐθύ, μέσον ἀκρι-
βῶς ὑπάρχον τῶν ἐσχάτων κινήσεων, ἀνώδυνόν ἐστι. τῇ ῥάχει δ᾽ οὐκέτι τὸ εὐθὺ μέσον, ἀλλὰ τὸ κυρτὸν ἐπ᾽
ὀλίγον. ἐπλεονέκτει γὰρ ἡ εἰς τοῦτο κίνησις, ὅθεν ὀρθοὶ μᾶλλον πονοῦμεν τοῖς κατὰ ῥάχιν μορίοις, ἢ καθεζό-
μενοί τε καὶ κατακείμενοι. δεῖται γὰρ ἑστώτων μὲν τετάσθαι. κατακειμένων δὲ καὶ καθεζομένων, οὐδὲν κω-
10 λύει κεκυρτῶσθαι. ταῦτ᾽ ἐφ᾽ ἁπάντων τῶν ἄρθρων διασκεψάμενος, εὑρήσεις ὁμολογοῦντα πάντα τὸν λό-
γον ἑαυτῷ. καὶ γὰρ ὅσοι μύες χωρὶς ἄρθρων εἰσίν, κἀν τούτοις ἡ μέση κατάστασις ἀνώδυνος. ὥσπερ ἐφ᾽ ἕδρας
ἔχει καὶ κύστεως καὶ γλώττης. τό τε γὰρ εἰς ἔσχατον σφίγγειν τὴν ἕδραν καὶ τὸ διοίγειν ἐπὶ μέγιστον, ὀδυνηρά. τό
τ᾽ ἐκτείνειν ἐπὶ μήκιστον τὴν γλῶτταν, ἢ κάμπτειν, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀμέτρως περιάγειν. ῥᾷστον οὖν καὶ τούτοις
ἐξευρίσκειν τὸ μέσον τῶν ὑπερβολῶν, ὅπερ καὶ ἀνώδυνόν ἐστι. καὶ πάντες ἄνθρωποι παρ᾽ ὃν ἀναπαύονται χρό-
νον τῶν κατὰ τὸν βίον ἐνεργειῶν τὸ μέσον τε καὶ ἀνώδυνον ἐν ἅπασι τοῖς μορίοις ἴσχουσι σχῆμα. οὕτως ὑπὸ τῆς
δικαίας φύσεως ἀναγκαζόμενοι φησὶν Ἱπποκράτης. ἐν μὲν δὴ τῇ γλώττῃ κατὰ συζυγίαν ἅπαντες οἱ μύες πε-
φύκασιν ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν, κἀκ τῶν δεξιῶν, κἀκ τῶν ἀριστερῶν, ὥστ᾽ οὐδὲν θαυμαστὸν εἰς τὰς ἐναντίας
ἀπάγεσθαι τὸ μόριον κινήσεις ὑπὸ τῶν ἀντιτεταγμένων. ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ τὴν ἕδραν μυός, καὶ τοῦ κατὰ τὴν
κύστιν, καὶ τοῦ κατὰ τὰς φρένας, εἷς γάρ ἐστι καθ᾽ ἕκαστον τούτων κυκλοτερής, οὐδενὸς ἀντιτεταγμένου μυός,
20 ὅθεν εἰς τὰς ἐναντίας ἄγεται τὰ μόρια κινήσεις, οὐκέθ᾽ ὁμοίως εὔπορον, οὐδ᾽ ἐκ τοῦ προχείρου δῆλον, ἀλλ᾽ ὧδε σκό-
πει. τοῦ μὲν κατὰ τὴν κύστιν τε καὶ τὴν ἕδραν μυὸς ἔργον ἐστίν, οὐ τὸ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς,
ἀλλὰ τὸ κατέχειν. ἐσφάλησαν δ᾽ εὐθὺς ἐν αὐτῷ τούτῳ πολλοί, νομίζοντες ἐκκρίσεως ἕνεκα περιττωμάτων τοὺς
μῦς τούτους γεγονέναι· μὴ δ᾽ ὅτι παραλυθέντων αὐτῶν ἐκκρίνεται μέν, ἀλλ᾽ ἀκουσίως, νοῆσαι δυνηθέντες. ἀ-
τὰρ καὶ διὰ μοχθηρὰν χειρουργίαν ἐκτμηθέντος πολλάκις ἀμέτρως τοῦ κατὰ τὴν ἕδραν μυὸς ἀκουσίως ἐκρεῖ
ταύτῃ κόπρος· ὡς ἄν, οἶμαι, τῶν εἴργειν κωλυόντων ὀργάνων μὴ μενόντων. οὐκ οὖν ἁπλῶς οὐδὲ πρῶτον ἐκκρί-
σεως ὄργανον ὁ μῦς οὗτος, ἀλλ᾽ ἵνα μὴ τοῦθ᾽ ὅπερ ὅταν ἐκτμηθῇ τε καὶ παραλυθῇ γίνεται, διαπαντὸς συμβαίνῃ,
τῷ ζώῳ φύλακα τῆς ἀκαίρου τῶν περιττωμάτων ἐξόδου τὸν μῦν τοῦτον ἡ φύσις ἐπέστησεν, ὡς οὐχ ὅπως οὐκ ἐνερ-
γεῖ τι πρὸς τὴν ἔκκρισιν αὐτός, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐπιτρέπει τοῖς ἐνεργοῦσι. τίνα τοίνυν ἐστὶ τὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης
ὄργανα; πλείω μὲν κατὰ μέρος, διττὰ δὲ τῷ γένει. τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ψυχῆς. τὰ δέ, φύσεως ἐστί. καὶ τοίνυν ἐνερ-
30 γεῖ τὰ μὲν τῆς ψυχῆς ὄργανα, καθ᾽ ὁρμὴν ἀεί, τὰ δὲ τῆς φύσεως, χωρὶς ὁρμῆς. αἱ μὲν δὴ φρένες καὶ οἱ κατ᾽ ἐπι-
γάστριον ἅπαντες μύες, τὰ τῆς ψυχῆς ὄργανα. τῶν δ᾽ ἐντέρων ἁπάντων ἡ σύνταξις ἅμα τῇ γαστρί, τὰ τῆς
φύσεως. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τούτων ἐνεργείας, ἐν ἑτέροις εἴρηται. περὶ δὲ τῶν μυῶν νῦν ἐροῦμεν. ἐπειδὴ τῆς
τούτων κινήσεως ὁ παρὼν λόγος, ἐξήγησίς ἐστιν, οἱ κατὰ τὸ ἐπιγάστριον μύες ἅπαντες ὅταν ἐνεργοῦντες τείνωνται,
θλίβουσιν εἴσω τὰ τῆς φύσεως ὄργανα. τὰ δέ, ἣν μὲν εἴκωσιν αἱ φρένες, εἰς τὸν ἐκείνων ἀναχωροῦντα τόπον, ἐ-
κλύει τὴν βίαν τῶν μυῶν. ἣν δ᾽ ἀντισῶνται, καθάπερ ὑπὸ δυοῖν πιεζόμενα χειρῶν ἔξωθεν μὲν ὑπὸ τῶν
μυῶν, ἔσωθεν δὲ τῶν φρενῶν, ἐκθλίβοιτ᾽ ἂν τὰ ἐν ταῖς κοιλότησιν αὐτῶν περιεχόμενα. προσιμορεῖ δὲ εἰς τοῦ-
το μεγάλως ἡ λοξότης τῶν φρενῶν. τὸ μὲν ἕτερον τῶν περάτων, πρὸς τῷ κατὰ τὸ στέρνον χόνδρῳ, πρόσω κεί-
μενον ἐχουσῶν. τὸ δ᾽ ἕτερον ὀπίσω κατὰ τὴν ῥάχιν τῆς ὀσφύος. τὸ μὲν ἐκθλίβεσθαι τὰ τῶν ἐντέρων περιττώ-
ματα, ὑπὸ τῶν ἑκατέρωθεν ἐνεργούντων γίνεται μυῶν, ἔξωθεν μὲν τῶν κατ᾽ ἐπιγάστριον, ἔσωθεν δὲ τῶν φρε-
40 νῶν. τοῦ δ᾽ ὑπιέναι κάτω τὸ θλιβόμενον, ἡ λοξότης αἰτία τοῦ διαφράγματος. ἀργεῖ δὲ ὁ κατὰ τὴν ἕδραν μῦς
τηνικαῦτα. πλειόνων δ᾽ ὄντων κατὰ τὴν γαστέρα μυῶν καὶ πάντων τεινομένων ἐν ταῖς ἀναπατήσεσι, μᾶλλον
μέν, οἱ πρὸς τοῖς ὑποχονδρίοις. ἧττον δέ, οἱ κάτω τείνονται. ἔμπαλιν ἢ ἐν ταῖς οὐρήσεσιν ἔχει. μᾶλλον γὰρ ἐπ᾽
ἐκείνων, οἱ κάτω. ἧττον δέ, οἱ ὑπὸ τοῖς ὑποχονδρίοις ἐνεργοῦσι. συνεκτείνονται δ᾽ ἀμφοτέροις, οἱ κατὰ τὰς ἀ-
ναπνοὰς μύες, οὐκ οὐρήσεως ἢ ἀποπατήσεως ὄργανα. τοῦτο μὲν γὰρ ἐσχάτως ἄλογον, ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τῶν φρενῶν τὴν
τάσιν ἴσην ἐχρῆν εἶναι τῇ τάσει τῶν κατὰ τὴν γαστέρα μυῶν, ἣν δ᾽ ἀδύνατον ἐν μιᾷ οὔσας αὐτὰς πολλοῖς
καὶ μεγάλοις ἁμιλλᾶσθαι, καὶ κίνδυνος ἐν τούτοις κινηθείσας εἰς τὴν εὐρυχωρίαν ἀναρραπῆναι τοῦ θώρακος, διὰ
τοῦτο οἱ κατὰ τὰς πλευρὰς συντείνονται μύες σφίγγοντες πανταχόθεν αὐτόν. χαλαρὸς γὰρ ὁ θώραξ ἑτοίμως
εἴκει ταῖς φρεσὶν ὠθουμέναις ὡς ἔνεστι γνῶναι, τείνοντες μὲν τοὺς κατὰ τὴν γαστέρα μῦς καὶ μάλιστ᾽ αὐτῶν τοὺς
κάτωθεν. ἐκλύσαντες δὲ τοῦ τόνου τοὺς κατ᾽ αὐτὸν ἅπαντας. ὅλη γὰρ ὀλίγου δεῖν ἡ γαστὴρ ταῖς τοιαύταις κα-
50 ταστάσεσιν εἰς τὴν τοῦ θώρακος εὐρυχωρίαν ὠθεῖται σὺν αὐταῖς ταῖς φρεσίν. ἵν᾽ οὖν μὴ γίγνοιτο τοῦτο καὶ ἡ τῆς
διαχωρήσεως ἐνέργεια διαφθείροιτο, πᾶς ὁ θώραξ πανταχόθεν ἰσχυρῶς σφίγγεται. καὶ δῆλον ἐξ ἁπάντων
ἤδη τῶν εἰρημένων, ὡς οἱ ταῖς ἐκροαῖς τῶν περιττωμάτων ἐφεστῶτες μύες, εἴργειν μὲν αὐτὰ πεφύκασι, καὶ
τοῦτ᾽ ἔργον αὐτῶν ἴδιον. ἐκκρίνειν δ᾽ οὐ δύνανται, πλὴν εἰ κατὰ συμβεβηκὸς ὅταν ἐνεργοῦντες παύσωνται,
ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι μορίοις τῶν ἐναντίων κινήσεων ἐναντίοι τινὲς ἐξηγοῦνται μύες οὕτως ἔχει κἀν-
ταῦθα, τὸ μὲν γὰρ κατέχειν τὰ περιττώματα, τῆς τούτων τῶν μυῶν ἐνεργείας γίγνεται. τὸ δ᾽ ἐκκρίνεσθαι, τῇ
τε τῶν κατ᾽ ἐπιγάστριον καὶ τοῦ διαφράγματος. οὗτοι μὲν ἀνάλογον ἔχουσι τοῖς ἐπὶ τῶν ἄλλων μορίων ἀντιτε-
ταγμένοις μυσίν. ἐπὶ δὲ τοῦ διαφράγματος, οὐκ ἔθ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν ἔστι τοὺς ἀντιτεταγμένους μῦς, ὡς μὲν γὰρ
ἐκκρίσεως περιττωμάτων ὄργανον, τούς τε ἐπέχοντας αὐτὰ πρώτους, καὶ μάλιστα καθ᾽ ἕτερόν τινα τρόπον ἀντι-

θέσεως τὸν κατ᾽ ἐπιγάστριον ἔχει. ὡς δ᾽ ἀναπνευστικόν, πῆ μὲν ἔχει· πῆ δ᾽ οὐδόλως ἔχει, τῆς μὲν γὰρ ἐκπνοῆς, οὐ-
δείς ἐστιν ὅλως δημιουργὸς μῦς, ἀλλ᾽ ἔοικε τοῦτ᾽ ἔργον τοῦ θώρακος. μᾶλλον δὲ τὸ πάθημα τῇ πρόσθεν ὑφ᾽ ἡμῶν ὀνο-
μασθείσῃ καταπτώσει ἔκφυσίς ἐστιν ἀθρόα τοῦ πνεύματος ἔξω φορὰ κατὰ τὴν μεσοπλευρίων μυῶν ἐνέργειαν γι-
γνομένη. τῆς δ᾽ ἐκφυσήσεως οἱ κατὰ τὰς πλευρὰς μύες ἔνδον ἅπαντες δημιουργοί. καὶ τοῦτ᾽ αὖ πάλιν ἔοι-
κε τοὔργον τοῦ θώρακος, τῇ πρόσθεν ὀνομασθείσῃ κατακλίσει μὲν ἐπὶ τοῦ παντὸς σώματος, καταθέσει δ᾽ ἐφ᾽ ἑκά-
στου τῶν μορίων. ἐναντίας δ᾽ οὔσης τῇ μὲν ἐκπνοῇ, τῆς εἰσπνοῆς. τῇ δ᾽ ἐκφυσήσει, τῆς σφοδρᾶς εἰσπνοῆς, ὄνομα
γὰρ ἴδιον οὐκ ἔχει. τὴν μὲν προτέραν ἀντίθεσιν, αἱ φρένες μόναι δημιουργοῦσι. τὴν δ᾽ ἑτέραν, οἱ μεσοπλεύριοι,
σὺν τοῖς ἐπὶ τὸν θώρακα καθήκουσι μυσίν, ἀπὸ τῶν ὠμοπλατῶν τε καὶ τοῦ τραχήλου. δέονται δ᾽ αὐτῆς, μάλιστα
μὲν αὐληταὶ καὶ σαλπισταί, καὶ κήρυκες, ὅταν τὸ καλούμενον πόδα μέλλουσιν ᾄδειν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τοὺς ἀ-
10 σκοὺς ἐμφυσῶντες, ἢ τοιοῦτον ἕτερον ὄργανον. ἁπλῶς δ᾽ εἰπεῖν, ὅσοι μέχρι πλείστου τὸν θώρακα μεταστῆσαι δια-
στέλλαι τε καὶ συστέλλαι βούλονται. ὥστε δίκαιον ἕτερον αὖ τις τοὺς ἔξωθεν τοῦ θώρακος μῦς τοῖς ἐν τοῖς μεσοπλευ-
ρίοις ἔνδον ἀντιτετάχθαι φύσειεν αὖ, οὐ ταῖς φρεσίν. εἴ γε δὴ μεγίστη μὲν ἡ εἰσπνοή, διὰ τοὺς ἐκτός, μεγίστη δὲ ἐκ-
πνοή, διὰ τοὺς ἐντὸς μεσοπλευρίους γίγνεται. ἀποδείκνυται δὲ καὶ τούτων καὶ τῶν ἑξῆς μελλόντων ῥηθήσεσθαι
περὶ τῶν κατὰ τὸν θώρακα μυῶν, τὰ μὲν ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων. τὰ δ᾽ ἐν τοῖς περὶ φωνῆς. τὰ
* δ᾽ ἐν τοῖς περὶ χρείας. ἀλλὰ τό γε νῦν εἶναι τὸ συνεχὲς τοῦ λόγου περαντέον. ἴδιον γάρ τι τῷ διαφράγματι παρὰ τοὺς
ἄλλους μῦς συμβέβηκεν ἐκ τῆς θέσεώς τε καὶ τοῦ σχήματος προσγινόμενον, ἐπειδὰν ἐνεργοῦν παύσηται καὶ
κλίνηται χαλαρώτερον. ἔστιν ὅτε μέν, ὡς ἐπὶ τὴν ῥάχιν ἀνακλίνειν τὸ κυρτόν. ἔστιν ὅτε δ᾽ ὡς ἐπὶ τὴν γαστέρα,
πολὺ μὲν ἑτοιμότερον ὡς ἐπὶ τὴν ῥάχιν. ἔστι δὲ κατὰ πάντα τὰ σχήματα τ᾽ ἀνθρώπου, πλὴν ἑνὸς τοῦ πρηνοῦς,
ἄνωθεν μὲν τὸ διάφραγμα. κάτωθεν δ᾽ ἐργάζεται τὴν ῥάχιν. ὥστ᾽ εὐλόγως ἐπὶ ταύτην ῥέπει. καὶ ἔτι βαρύνε-
20 ται μὲν πρὸς τῶν ἔμπροσθεν ἐπικειμένων. ἐκ δὲ τῶν ὀπίσω μερῶν τὸ μαλακώτατόν τε καὶ κουφότατον ἁπάν-
των ἔχει τῶν σπλάγχνων τὸν πνεύμονα, ὅμως μὴ ἐκτραπῇ ποτ᾽ αὐτοῦ τὸ κυρτὸν τοῖς πρόσω κατά τε τὸ πρηνὲς
σχῆμα, κἀπειδὰν ἐνεργῶσι μὲν οἱ κατὰ τὰς πλευρὰς μύες, ἀργῶσι δ᾽ οἱ κατὰ τὴν γαστέρα. καὶ δῆλον ὡς ἐξαίρε-
σθαι συμβαίνει τηνικαῦτα τὴν κοιλίαν. ἐπιτηδεύουσιν αὐτὸ ποιεῖν συνεχῶς οἱ γυμναστικοὶ μετὰ τοὺς πόνους. αὖ
δ᾽ ὥσπερ οἱ κατὰ τὰς πλευρὰς οὕτως ἐνεργήσωσι καὶ οἱ κατὰ τὴν γαστέρα τὸ τοιοῦτον ὀνομάζουσι πνεύμονος κα-
τάληψιν. ἀνάγκη δ᾽ ἐν τούτῳ κεκλεῖσθαι τὸ ἄνω πέρας τοῦ λάρυγγος. εἰ γὰρ ἀνοιχθείη τῶν εἰρημένων ἐνεργούν-
των μυῶν, ἔκφυσίς ἐστιν. εἰ δ᾽ αὖ σὺν αὐτοῖς καὶ οἱ κατὰ τὴν φάρυγγα καὶ λάρυγγα ταθεῖεν, οὐκ ἔτ᾽ ἔκφυσις τὸ
τοιοῦτον, ἀλλ᾽ ἤδη φωνὴ γίγνεται. διττῆς οὖν ὑπαρχούσης τάσεως ἅπασι τοῖς μυσί. τῆς μέν, ὅταν ἐνεργοῦντες
εἰς ἑαυτοὺς συντρέχωσι. τῆς δ᾽ ὅταν ὑπὸ τῶν μυῶν ἀντιτεταγμένων ἐκτείνονται. τὴν μὲν προτέραν αἱ φρέ-
νες ἐν ταῖς ἀβιάστοις εἰσπνοαῖς ἴσχουσι. τὴν δ᾽ ἑτέραν, διττῶς γιγνομένην, ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, ποτὲ μὲν τῶν
30 κατὰ τὴν γαστέρα ἐνεργούντων τῶν μυῶν. ποτὲ δέ, τῶν κατὰ τὰς πλευρὰς μόνων καὶ τούτων, ὥδε ταῖς ἀβιά-
στοις ἐκπνοαῖς ἃς δὴ καὶ μάλιστα καλοῦμεν ἐκπνοάς, ἀφορίζοντας αὐτὰς τῶν ἐκφυσήσεων οὐδετέραν αὐτῶν
ἴσχουσιν, ἀλλ᾽ οἵαν τοῖς ἄλλοις ἅπασι τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἑκατέρων κινήσεων ἔφαμεν γίνεσθαι κατάστασιν, τοιαύ-
την διττὴν αἱ φρένες μόνον λαμβάνουσιν. ἐπὶ μὲν τὴν ῥάχιν ἐν τοῖς ἄλλοις σχήμασιν. ἐν δὲ τοῖς πρηνέσι μόνοις,
ἐπὶ τὴν γαστέρα ῥέπουσαι. τοῖς μέντοι κατὰ τὰς πλευράς τε καὶ τὴν γαστέρα μυσὶ κυρτοῖς μὲν εἶναι διὰ παν-
τὸς ὑπάρχειν, τοῖς τῶν ὑποκειμένων ὀργάνων κινουμένοις σχήμασιν. ἀλλ᾽ ἐπειδὰν μὲν ἀργῶσιν, ἱκανῶς εἰσὶ τοιοῦ-
τοι. ἐνεργοῦντες δὲ προστέλλονταί τε καὶ ἧττον γίγνονται κυρτοὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων μυῶν ὅσοι τὰ μό-
ρια κινοῦσιν, ἔμπαλιν ἐχόντων. εὐθὺς μὲν γὰρ ἀργοῦντες. ἐνεργοῦντες δὲ γίνονται κυρτοί. ἡ δ᾽ αἰτία τῆς διαφο-
ρᾶς αὐτῶν, οὐκ ἄδηλος. ἐπειδὴ γὰρ ὑποβέβληται τοῖς μέν τισιν αὐτῶν σκληρὰ καὶ ἀντίτυπος ἡ τῶν ὀστῶν
οὐσία. ταῖς δ᾽ εὐρυχωρίαις τις εἴκουσα, κατὰ λόγον οἱ μὲν ἐπὶ τοῖς ὀστοῖς πεφυκότες ἅπαντες, ἐν τῷ συστέλλεσθαι
40 τοσοῦτον εἰς βάθος τε καὶ πλάτος ἐπιδιδόντες, ὅσον ἀφαιροῦσι τοῦ μήκους, προπετῆ τὸν ἅπαντα τοῦ σώματος
ἴσχουσιν. ὅσοις δ᾽ ἐν τῷ τείνεσθαι πρὸς τὴν ἀρχὴν τὸ μαλακὸν τῆς ἕδρας ὑπείκει, τούτοις κατακρύπτεται τὸ
πλέον αὐτῶν τοῦ σώματος, οὐκ οὖν ἔτι θαυμαστὸν οὐδὲν εἰ πάντων σχεδὸν τι τῶν ἐν τοῖς κώλοις μυῶν κυρτουμέ-
νων ὅταν ἐνεργῶσιν, οἱ κατὰ τὸν θώρακά τε καὶ τὸ ἐπιγάστριον μόνοι προστέλλονται. μόνοι γὰρ εἰκούσας ἔχουσι τὰς
ὑποκειμένας εὐρυχωρίας. ἀμέλει πληρωθείσης εἰς τοσοῦτον τῆς γαστρὸς ὡς τείνεσθαι μετ᾽ ὀδύνης, οὐκέτι
προστέλλονται. ὃ γὰρ τοῖς ἄλλοις διὰ παντὸς ὑπάρχει τὸ τῆς ὑποκειμένης ἕδρας ἀντίτυπον, τοῦτ᾽ ἐν τῷ πε-
πληρῶσθαι τὴν γαστέρα τοῖς κατ᾽ ἐπιγάστριον προσγίνεται. πληροῦται δὲ δηλονότι τοῖς θ᾽ ὑπερεμπλησθεῖσι
καὶ ὑδεριῶσι καὶ ὅσαι κύουσιν. οἷς δ᾽ ἡ γαστὴρ κενή, τούτοις πρὶν ἐνεργεῖν κυρτοί, παραπλησίως τοῖς ὑποκειμέ-
νοις ὀργάνοις οἱ μύες. παρὰ γὰρ τὰς ἐκείνων ἐκτείνονται κυρτότητας. ἐνεργοῦντες δὲ προστέλλονται. πιέζονται
γὰρ ῥᾳδίως τὰς ὑποκειμένας κοιλότητας. καὶ τοίνυν καὶ οἱ κατὰ τὸν θώρακα μύες ἐν ταῖς μεταξὺ χώραις
50 τῶν ὀστῶν πεφυκότες, πρὶν μὲν ἐνεργεῖν ὅμοιον ταῖς ὅλαις πλευραῖς ἔχουσι σχῆμα. κυρτοὶ μὲν ἔξωθεν,
κοῖλοι δ᾽ ἔνδοθεν ὑπάρχοντες. ὅταν δὲ ἐνεργῶσι θλίβοντες. πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα τὸν ὑπο-
κείμενον ἐν αὐτοῖς ὑμένα τὸν ὑπεζωκότα καλούμενον, δι᾽ αὐτοῦ δὲ καὶ τὸν πνεύμο-
να μαλακὸν καὶ χαῦνον ὑπάρχοντα, τοσοῦτον εἴσω χωροῦσιν, ὅσον εἴκουσαν ἔ-
χουσι τὴν οὐσίαν τῶν ὑποκειμένων ὀργάνων. ταῦτ᾽ ἐν τῷ καθό-
λου τις ἐγνωκώς, περὶ μυῶν κινήσεως, ἅπαντα τὰ
κατὰ μέρος ἐξευρίσκειν δυνήσεται.

ALDVS M. R.